

*image
not
available*

13 I

R. P. JOSEPHI
MANSI
CONGREGATIONIS ORATORII
Romani Presbyteri,
LOCUPLETISSIMA
BIBLIOTHECA
MORALIS PRÆDICABILIS;

HOC EST DISCURSUS VARII EXQUISITI,

In quibus per Tractatus ordine digestos, ad verbum Dei fructuosè & faciliter prædicandum, de Virtutibus & Vitiis copiosissimæ materiæ morales subministrantur, & ad plenum digeruntur.

OPUS IN GRATIAM CONCIONATORUM, QUIBUS AD

Comparandam sibi variis ex Libris Bibliothecam aris non suppetit facultas, vel ad perlustrandum ipsos SS. Patres, & Sacra Scriptura Interpretes, tempus aut commoditas deficit, ex reconditis S. Scriptura scriniis, & Sanctorum Patrum ac Divini Verbi Interpretum pulpitis; necnon copiosis selectissimorum Prædicatorum armaria, per Discursus multiplices in suas classes ordinatè distributos, concinno ordine erectum, & ex Italica Lingua in Latinam conversum.

TOMUS SECUNDUS,
CUI PRÆTER INDICES NECESSARIOS, ACCEDIT ALTER
Copiosissimus Concionum pro Diebus Dominicis, & Festis totius Anni.

VENETIIS, M. DCCIIII.

Apud Paulum Balleonium.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

13 I

R. P. JOSEPHI
MANSI
CONGREGATIONIS ORATORII
Romani Presbyteri,
LOCUPLETISSIMA
BIBLIOTHECA
MORALIS PRÆDICABILIS;

HOC EST DISCURSUS VARII EXQUISITI,

In quibus per Tractatus ordine digestos, ad verbum Dei fructuosè & faciliter prædicandum, de Virtutibus & Vitiis copiosissimæ materiæ morales subministrantur, & ad plenum digeruntur.

OPUS IN GRATIAM CONCIONATORUM, QUIBUS AD

Comparandam sibi variis ex Libris Bibliothecam aris non suppetit facultas, vel ad perlustrandum ipsos SS. Patres, & Sacra Scripturæ Interpretes, tempus aut commoditas deficit, ex reconditis S. Scripturæ scriniis, & Sanctorum Patrum ac Divini Verbi Interpretum pulpitis; necnon copiosis selectissimorum Prædicatorum armariis, per Discursus multiplices in suas classes ordinatè distributos, concinno ordine erectum, & ex Italica Lingua in Latinam conversum.

TOMUS SECUNDUS,
CUI PRÆTER INDICES NECESSARIOS, ACCEDIT ALTER
Copiosissimus Concionum pro Diebus Dominicis, & Festis totius Anni.

VENETIIS, M. DCCII.

Apud Paulum Balleonium.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

I N D E X

TRACTATUUM ET DISCURSUUM,

Qui in hoc Secundo Tomo Bibliothecæ Mora- lis continentur.

TRACTATUS XXII.

De Ecclesiasticis, Sacerdotibus & Clero.

Continet Discursus XXXVII.

Disc. I. **I**N Ecclesiasticos pro cultu Dei eligendi sunt meliores totius populi: ubi & de obligatione differritur, qua Ecclesiastici & Sacerdotes cunctos seculares in bonitate & sanctitate præcellere tenentur.

II. Varia adferuntur tonsuræ sive præcisionis capillorum & coronæ clericalis mysteria.

III. Ecclesiastici solum Deum qui hæreditas ipsorum est, præ oculis habere debent, curareque, ut se à mundanis negotiis, bonisque terrenis avertant, Divinumque servitium ex motivo lucri temporalis, vel alterius cujuslibet humani respectus intuitu nequaquam persolvant.

IV. De Sanctitate in ministris sacris requisita, quæ, licet ipsi ad emundandas aliorum spurcicies sint destinati, exinde tamen minimè maculatur.

V. Sacerdotes ut ministerium suum dignè adimpleant, virtutibus & vitæ perfectione conspicui esse debent.

VI. Vestes & ornamenta præcipua Aaroni à Deo præscripta, ad varias, quibus sacerdotes præditi esse debent, virtutes alluisse probatur.

VII. Alia perfectionis & sanctitatis in ministris sacris considerantur motiva, quorum multa ex vestium Episcopatum & sacerdotalium mysteriis deducuntur.

VIII. De summa innocentia quæ in iis, qui ad sacrum altare divinumque mysterium accedunt, desideratur.

IX. Varia in laudem Sacerdotum examinantur honorifica Epitheta, quæ illos, ut altissimæ dignitati suæ respondeant, ad multas obligant virtutes.

X. Multæ recensentur Analogiæ quæ Angelos inter & Sacerdotes versantur, ita tamen ut hi illis in multis prærogativis sint superiores.

XI. Sacerdotium divinum quidpiam in se habere, ex multis Sacræ Scripturæ locis, & Sanctorum Patrum sententiis, in quibus Sacerdotes Dii vocantur, perspicuè ostenditur.

XII. De sublimi potestate quam Sacerdos obtinet in Corpus Christi, quæ superior est illa quam sanctissima ejus Mater in illud habuit: ubi etiam consideratur autoritas circa peccatorum remissionem illis delegata.

XIII. Potestatem sacerdotalem potestati Regiæ non solum parem, verum etiam illa superiorem esse ostenditur.

XIV. Ad Sacerdotis munus pertinet, ut Deum propter peccata populorum iratum per orationes suas placet, divinæque justitiæ flagella ab iis amoveat.

XV. Quisquis per sacerdotium Divino cultui consecratur, ad illud se per orationem præparare, seque in oratione exercere debet; cum enim sacerdotii character eo sine imprimatur, ut oret & intercedat pro populo, justum est ut se dignum reddat, qui à Deo exaudiatur.

XVI. De obligatione quam Ecclesiastici habent, bonum proximis secularibus præbendi exemplum, ut quod verbis docent, operibus confirmetur.

XVII. Continentia in ministris sacris præ quavis alia virtute requiritur; ac proinde per sacerdotum Paganismi & legis Mosaicæ exempla, quàm illa nostris sacerdotibus necessaria sit, ostenditur.

XVIII. De eadem sacerdotum continentia, nec non de suppliciis iræ Dei, quibus in incontinentes communiter animadvertit, fusiùs disseritur.

XIX. Alia Divinæ Justitiæ supplicia Ecclesiasticis, carnaliter & lubricè viventibus immissa, nec non pœnæ aliquæ ab

Manf. Biblioth. Præd. Tom. II.

antiquis canonibus adversus eosdem sancitæ tanguntur.

XX. Sacerdotes Corpus Christi indignè tractantes, traditores sunt Juda longè deteriores, quia Christum de novo crucifigunt; ubi & alii eorum reatus considerantur.

XXI. De puritate & integritate conscientiæ; quæ in iis qui Corpus Christi tractant, desideratur; deque suppliciis sacerdotibus impudicis immitti solitis.

XXII. Variæ considerationes, quibus Sacerdotes ad dignè celebrandum disponuntur & præparantur.

XXIII. Ecclesiastici, præcipuè bene meriti & digni, omni sunt honore prosequendi, in recognitionem magnorum beneficiorum quæ ab illis recipimus; ubi variæ, in hujus reverentiæ confirmationem, Historiæ adducuntur.

XXIV. Sacerdotes honorandi sunt, etiam indigni, quia ita Deus præcipit, cum sint ejus ministri, illiusque in anima deferant characterem; ac proinde si contemnantur, Deus ipse se in iis spretum esse censet, illisque illatas ignominias graviter castigat.

XXV. Nequaquam lacerandi sunt Sacerdotes quantumvis mali; nec quicquid illis reverentiæ adimendum est in pulchro; quod exemplis quibusdā, Christi præcipuè, probatur.

XXVI. Mala vita Ecclesiasticorum nihil obstat vel officit bonis, quæ ab illorum ministerio proveniunt, ac proinde illis tunc uti possumus.

XXVII. De severitate & rigore, quo mali Ecclesiastici à Christo examinabuntur, judicabuntur, & condemnabuntur.

XXVIII. Sacerdotes longè acerbius à Deo punientur, quàm seculares, eo quod præ illis majus lumen habeant; unde quædam illorum dignitas est eminentior, tantò profundior erit illorum ruina & præcipitium.

XXIX. Vitia Ecclesiasticorum, populorum causant ruina, quorum peccata iram Dei provocant suam in Ecclesiasticorum scandalis & malis exemplis causam habent.

XXX. Impiorum sacerdotum malitia valdè ex ipsorum statu aggravatur; id quod ex minis & pœnis à Deo illis immissis, clarè ostenditur.

XXXI. Invektiva in illos, qui se ipsos in sacerdotium ultro ingerunt, non ut aliquod Deo servitium præstent, sed ob alios fines temporales: ubi nonnullorum qui sacerdotium invito animo admiserunt, adducuntur exempla.

XXXII. De Ecclesiasticorum in ministerio sacro, & in promovenda animarum salute, vigilantia necessaria adversus eorundem negligentiam, inertiam & incuriam.

XXXIII. Ministerium sacerdotale laboriosum est, & ad labores, non verò ad otium destinatum; unde sacerdotes impetterriti esse, vitamque suam pro animarum salute exponere debent.

XXXIV. De sapientia & scientia sacra in Ecclesiasticis requisita.

XXXV. Avari & cupidi Clerici perstringuntur.

XXXVI. Boni debent esse æconomi & dispensatores fideles reddituum Ecclesiasticorum, qui merum sunt patrimonium pauperum, ac proinde ab omni luxu & pompa alieni esse debent.

XXXVII. Ecclesiasticis cavendum est, ne erga parentes & consanguineos nimium sint affecti.

TRACTATUS XXIII.

De Educatione filiorum, nec non reverentia & obedientia quam hi suis debent exhibere parentibus.

Continet Discursus XIX.

Disc. I. **P**arentes circa bonam filiorum educationem magis debent esse solliciti, quàm ut iisdem

INDEX TRACTATUUM

de divite hereditate prospiciant; ubi parentes illi perstringuntur, qui filios suos bene educare negligunt.

II. Educatio cui parentes primo omnium loco intenti esse debent, cum timore Dei conjuncta sit oportet.

III. Propter parentum mala exempla & impiam vitam, filii quoque parentum vitia discere, vitamque suam malo fine claudere solent.

IV. Virtutes parentum ad filios transmittuntur, qui proinde se parentibus in bonis moribus similes esse probare debent.

V. Bonam educationem parentibus & Reipublice utilem esse ostenditur, variae quoque quoad sollicitudinem & modum in educatione observandum, animadversiones adducuntur.

VI. Qui in primis vitae annis addiscuntur mores, in aetate magis matura similiter adherere, ut plurimum solent.

VII. Adolescentia prae quavis alia aetate ad vitium proclivis, freno opus habet, ut sic residuis vitae annis, in quos boni vel mali mores in pueritia comparati transmittuntur, optima regula praefigatur.

VIII. De disciplina qua parentes filios delinquentes coercere debent, quod faciendo, paternum erga filios affectum & amorem ostendunt.

IX. Nimius rigor parentum, nimisque eorumdem benignitas in filios, per quam illis gravia damna conciliant, perstringuntur; simulque haec duo inter se in parentibus contemperanda esse, ostenditur.

X. Obedientia, quam filii parentibus debent, non habet locum in casibus, quando servitium Dei & salus animae praeferruntur debent.

XI. Cur praecceptum honorandi parentes, eisque obediendi, primum esse dicatur; deque sollicitudine quam Deus in hoc praeccepto inculcando ostendit, parentum honorem cum honore sibi debito pari loco habendo, imò illum huic praeferrendo.

XII. De pietate & honore quem filii exhibere debent genitoribus suis; ubi varia adducuntur exempla, quibus Dei Filius isdem praeluxit.

XIII. Nonnulla pietatis erga parentes recensentur motiva & exempla, utpotè in qua multa animalia nos superant; ostenditur etiam, quod tamen filii ad majores evehantur dignitates, ab hoc tamen reverentiae erga parentes, quantumvis viles, debito non eximantur.

XIV. De modis quibusdam discutitur, quibus reverentia & obedientia erga parentes executioni mandanda est.

XV. Labores, quos parentes pro filiis suis sustinent, eosdem ad reverentiae retributionem obstringunt; ubi pariter ostenditur, quod filii parentibus ad eum modum respondebunt, quo filii à parentibus bene vel male educati fuerint; adducuntur etiam exempla poenarum quae filiis impiis immituntur.

XVI. Varia considerantur bona, quae propter merita pietatis & obedientiae erga parentes in filios redundant.

XVII. Filii qui erga parentes suos obsequiosos & venerabundos se exhibent, vel in hoc mundo diu vivunt, vel à Deo beata vita subito donantur: irreverentes autem econtra vel brevi vita fruuntur, vel si longa vita gaudent, aeternae mortis se in illa reos efficiunt.

XVIII. De suppliciis quibus Deus filiorum castigat irreverentiam, sicut & mala isdem à parentibus data exempla.

XIX. Variae adducuntur considerationes circa gravitatem irreverentiae paternae; nec non maledictionum & suppliciorum, quibus Deus illam castigat, adducuntur exempla.

TRACTATUS XXIV.

De Eleemosyna.

Continet Discursus XVIII.

Disc. I. **B**onorum terrenorum ad commune beneficium creatorum divisionem permisit Deus, ut iis abundans, superfluum indigentiae erogat alienae, sub reatu furti.

II. Pauperes Deus in utilitatem & commodum statuit divitum, ut hi per eleemosynam propriae acquirant opem salutis, suosque augeant thesauros.

III. Eleemosynam quandam sanctae & lucrosae usure speciem esse evincitur, quae substantiam multiplicat, famulasque felicitat.

IV. Divitias, natura labiles & defectui subjectas, qui accurate cupit, manibus pauperum consignet.

V. Sub negotiationis & lucri metaphora, spiritualia plurima adducuntur eleemosynae bona & emolumenta.

VI. De variis subsidii & compassionis in pauperes fructibus.

VII. De similitudine sementem inter & fructus spiritualis eleemosynae.

VIII. Pauperes aeternam promovent divitum salutem, qui nisi eleemosynarios agant, inexcusabiles sunt; tum quia opes suas propriis impendunt deliciis, tum quia Deus illi acquiescit, quod pauperibus erogatur superfluum.

IX. Eleemosyna voluntarie bonisque verbis instituenda; vi cujus amorem Dei, cui similes efficimur, propter gratissimum charitatis opus, conciliamus nobis.

X. Christus in persona propria se protestatur recipere eleemosynam, seque debitorem constitui, ob subsidium prestitum pauperi, eleemosynam amore Dei à nobis petenti.

XI. Eleemosyna nos liberat à peccatis, aut cum confidentia in vitiis fieri non debet; quae ut vitantes detestemur, & satisfaciamus, nobis opem fert & subsidium.

XII. Eleemosyna Dei placat furorē, cujus defectu multa nobis immittit flagella; ideoque malitia & supplicia eorum considerantur, qui in pauperes minimè exitere benevoli.

XIII. Eleemosynarius non habet quod timeat, aut in agone, aut in iudicio, tam particulari, quam universali.

XIV. Pauperibus subveniendo, ingens salutis aeternae pignus nobis acquirimus.

XV. Deus in persona pauperis eleemosynam accipit, ac proinde non est examinandus pauper, an mereatur, quin potius praevienienda & providenda est ejus necessitas, ut ejus in postulando verecundiae parcatur; adducuntur etiam quorundam ferventium eleemosynariorum exempla.

XVI. Perstringuntur illi, qui nimium in datam eleemosynam confidentes, in Dei indignatione peccata liberè committendo persistunt; sicut & illi, qui vel propter applausum vel ob alia motiva humana, vel rebus malè acquisitis eleemosynam erogant.

XVII. Eleemosynae à Deo nobis impetrant, quidquid petimus, multa adversa à nobis arcet, ab inimicis visibilibus, & invisibilibus nos defendunt; ut tamen nobis magis sint proficuae, easdem dum vivimus, pauperibus erogare praestat.

XVIII. Quilibet, quantumvis etiam pauper, eleemosynam dare potest, quia Deus affectum potius nostrum, quam effectum metitur, illudque acceptat, quod pro conditione nostra dare possumus; pluribus autem modis charitas erga miserabiles exerceri potest, maximè verò illis compatiendo.

TRACTATUS XXV.

De Erubescencia vitiosa.

Continet Discursus XII.

Disc. I. **S**equacium Christi, & virtutis proprium est, scopos esse irrisum hominum improborum.

II. Diabolus irrisiones tanquam machinas adhibet, quibus maximè timoratos à Deo seducat; singulariter autem incipientes, in quorum ruinam homines perditae salutis, tanquam suos adhibet satellites.

III. Virtus deridetur ab impiis, utpotè spina in oculis eorum, unde animalis homo non percipit ea, quae sunt Spiritus; ideoque huiusmodi contemnenda sunt ludibria.

IV. Deo placet erubescencia, quae peccati frænum, non quae virtutis est obstaculum; ubi insuper docetur, non erubescendū, sed gloriandum potius nobis esse de Christi sequela.

V. Insultibus & derisionibus nos à Christo seducentibus surdas praebemus aures; tantò in virtute ardentiores, quanto magis impetimur.

VI. Magni momenti sunt illusiones, nobis illatae propter Christi sequelam; quibus ne cedamus, solida opus est virtute, magnoque Dei auxilio; ubi insuper consideratur, quod Christi illi nos sequaces profiteri teneamur.

VII. Qui pudorem suffert constans in servitio divino,

ET DISCURSUUM.

magnam gloriæ possidet artham, nec non gratiam, amicitiam Dei, criminumque recipit indulgentiam.

VIII. De diversis exemplis illorum, qui in irrisionibus magis fervidi, & extimulati ad devotionem, largas à Deo remunerationes accepere.

IX. Certo quodam modo, martyrii participat meritum qui ludibria fuffert ob sequelam Christi, qui in iudicio erubescet illum, qui hodie eum erubuerit; exaltabit autem & honorificabit quemcunque sibi fidelem.

X. Neutiquam nobis verecundandum est in humilibus divini servitii exercitiis, siquidem etiam illa in vita præfenti magnum nobis honorem conferunt & gloriam.

XI. De gravitate peccati quod admittit ille, quisquis alium deridet propter virtutem; cui insistendum est, neglectis ludibriis.

XII. De variis suppliciis, quæ Deus inflixit iis, quoque irrisionibus suis ejus sequaces oppugnaverunt.

TRACTATUS XXVI.

De Eucharistia & Communione.

Continet Discursus LII.

Disc. I. **E**ucharistia ad Ecclesiæ fulcimentum, ad multiplicandam & stabiliendam populorum fidem contra hæresim instituta fuit.

II. Sacramentum hoc vitam donat mundo per gratiæ collationem, justitiæ divinæ nostris irritatæ peccatis fulmina retrahit, nosque in Dei timore fundat.

III. De aliquot rationibus, quare Eucharistia per modum cibi, & sub speciebus panis instituta fuerit.

IV. Prosecutio ejusdem materiæ, item quare sub speciebus vini fuerit collata.

V. De unione, nos inter & Christum in communione sacra, quæ non sicut cæteri cibi, convertitur in nos, sed nos potius convertit in se.

VI. Sub allusione cibi docetur Eucharistiam Spiritu potius, quàm dente sumendâ, & ab aliis secernendam cibis, quæ nobis juxta dispositionis nostræ proportionem efficitur utilis.

VII. Per varias SS. Patrum attestaciones hæc probatur, quod Verbum divinum, nos in communione sacra suæ reddat participes Divinitatis.

VIII. De omnium bonorum beneficentia, & de divina hoc in sacramento magnificentia.

IX. Probatum esse gloriæ pignus.

X. Alios inter effectus, sacramentum hoc affectus imprimit bonorum cœlestium, terrestriumque nauseam; hæc enim ejus impediunt profectum.

XI. De spiritualibus mensæ Eucharisticæ suavitatibus, quas tamen non participant omnes: cujus differentiarum variaz assignantur rationes.

XII. De variis, sacramentum hoc inter & mel allusionibus.

XIII. De multis inter mæna & Eucharistiâ proportionibus.

XIV. Sacramentum hoc virtute pollet fomitem mitigandi concupiscentiæ, & ardores juveniles ad carnalia excitantes refrigerandi.

XV. Sacra communio carnalia refrænât incentiva, quæ à lapsu ulteriori nos præservando, quæ ad emendationem permovendo.

XVI. Corpus Christi modò nos dispositos inveniat, virtutem nobis communicat castitatis.

XVII. Panis Eucharisticus nos corroborandi vim habet, ne cadamus, & ut in bono perseveremus.

XVIII. Agnus sacramentalis animas ad se accedentes mundat à peccatis, & purificat.

XIX. Sacramentum hoc, utpotè unionis & pacis symbolum, discordes rejicit & vindicativos, mansuetudinem exigens in accedente.

XX. Eucharistia est contra omnes tentationes & inimici infernalis vires Antidotum.

XXI. Prosecutio ejusdem materiæ.

XXII. Sacramentum altaris in bellis nos à visibilibus protegit hostibus, victoresque efficit.

XXIII. De variis Eucharistiæ fructibus, præsertim autem de illa, quæ nobis confert, indulgentia, & propitiatione Dei.

Manfi Biblioth. Pred. Tom. II.

XXIV. Communio sacra lumen, scientiam, & Dei mysteriorumque divinorum infundit cognitionem.

XXV. Sacramenti fructus nostræ correspondet dispositioni, illiusque præ reliquis participes sunt magis famelici.

XXVI. Attenta consideratio Eucharistiæ sumendæ præmittenda est.

XXVII. Ex ritibus & ceremoniis ejus agni paschalis, variaz eruantur moralitates, ad dignum hujus sacramenti usum.

XXVIII. Honor & munditia corpori Christi debita, ex variis institutionis Eucharisticæ circumstantiis convincitur, scilicet ex apparatu duorum discipulorum, ex signo aquæ, Cœnaculo, lotionem pedum, fisione & sepulchro novo Christi.

XXIX. Eucharistiam summè fructuosam efficit cogitatio mortis, siquæ sumatur quotidie, quasi ultima foret.

XXX. De conscientie examine & interiori purificatione, communioni præmittenda.

XXXI. Variæ adducuntur circa sanctitatem & candorem Eucharistiæ considerationes, quæ innocentiam & convenientem in recipientibus exigat præparationem.

XXXII. Sacramentum hoc suas impertit gratias timoratis, cumque habitu virtutum & bonorum morum ad ipsum accedentibus.

XXXIII. In Communione laudes Deo & gratiæ agendæ cum devotionis affectu.

XXXIV. Panis hic, ad quem cum appetitu accedendum, famelicos satiat; cujus varia adducuntur exempla.

XXXV. De Christi in Eucharistia humilitate, quæ à nobis communicantibus unice requiritur.

XXXVI. De correspondentiâ Sacramentum inter & passionem, cujus illud existit fructus: ut igitur Eucharistiam cum fructu participemus, passionem meditemur.

XXXVII. Multi Sacramentum, sed culpa sua non virtutem ejus sumunt & gratiam: ideoque indignis cibis est mortis, dignis autem panis vitæ.

XXXVIII. Panem hunc ab aliis cibis non secernens indigneque sumens, suam deglutit damnationem, Christumque sumit judicem, sibi soli & non Christo nocens.

XXXIX. Judæ in recipiendo Christi corpore indignitas examinata circumstantialiter, gravitatem ostendit communionis sacre illegæ.

XL. De asserto Apostoli dicentis, quod indigne sumens Christi corpus, illius efficiatur reus; qui reatus majorem in nos pœnam meretur, quàm olim in lege veteri, ubi figuram hujus indigne contrectantes puniti sunt severissimè.

XLI. De damnis indigne communicantium, de variis eorum spiritualibus, temporalibus, & æternis suppliciis.

XLII. Impuritas summè dedecet accedentem ad Christi corpus; ubi consequenter de variis agit pœnis illorum, qui ad communionem accessere impudici.

XLIII. Contra nauseabundos frequentis Communionis, quorum considerantur varia supplicia & damna.

XLIV. De usu primorum fidelium traducto per tempus aliquod in Ecclesia circa communionem primitus quotidianam, & tandem frequentissimam; varia proinde frequentie hujus considerantur bona, omnia utilia & necessaria.

XLV. Communio quotidiana variis commendatur rationibus & auctoritatibus; solutis in contrarium objectionibus; tandemque discuntur, quidquid ad hunc punctum spectare visum est.

XLVI. De variis rationibus, quare Christus Sacramentum hoc in nocte instituerit passionis suæ.

XLVII. De immenso Christi in hoc Sacramento erga nos amore.

XLVIII. De gratitudine & modestia quam Christo debemus in communione sacra, præsertim autem de custodia lingue.

XLIX. De fide ad Eucharistiam necessaria; quæ quare mysterium fidei appelletur, variaz adducuntur rationes.

L. De variis rationibus, ob quas Christus occultè sub Sacramentalibus accedentibus delitescere voluerit.

LI. De variis rationibus, altissimi hujus mysterii veracitatem & possibilitatem probantibus.

LII. Eucharistia compendium est, & abyssus omnium mirabilium.

INDEX TRACTATUUM

TRACTATUS XXVII.

De Bono vel Malo Exemplo, & Scandalo.

Continet Discursus XV.

Disc. I. **B**onum exemplum adauget numerum fidelium in Ecclesia, impiosque ad Deum convertit & reformat.

II. Plus persuadent opera, quàm verba; & ideo illa præcedere debent, ut hæc suam apud auditores efficaciam habeant.

III. Si boni illius, quod persuadere volumus, aliquod in nobis præmittamus exemplum, auditori illud facilius persuadere & imprimere poterimus.

IV. Bonum exemplum magnæ est utilitatis & necessitatis, præcipuè in iis, qui in regimine & superioritate aliis præsunt.

V. Caput communitatis, velut exemplar & idea subditis præluere debet in virtutibus; siquidem hi ad ejus exemplum, quod magnæ est apud illos efficaciz, oculum directum habent.

VI. Exemplum Christi difficilem virtutis viam facilem reddidit; ad quam facilitandam, aliorum quoque exempla plurimum conferunt.

VII. Scandalum nidus est omnis malitiz, & zizania à Dæmone seminata, quibus infernus aperitur; suntque scandalosi veluti ligna ignem infernalem nutrientia.

VIII. Considerantur pænæ & supplicia, in Scriptura sacra scandalum dantibus comminata, nec non varia pænarum scandalum præbentibus infligitarum exempla.

IX. De suppliciis & pænis superiorum, qui malo exemplo subditis præsunt, magnæque damna inferunt.

X. Scandala Principum tam sæcularium, quàm Ecclesiasticorum, ad subditos transmittuntur cum irreparabili horum præjudicio, propter quod Deus illa summopere detestatur.

XI. Scandalosi causæ sunt, & ruina multorum; ac proinde tanquam culpabiliores à DEO castigari merentur.

XII. Mala exempla laquei & retia sunt dæmonis, quibus animas deprædatur, quæque naturæ nostræ depravatæ facillimè imprimuntur.

XIII. Nonnullæ adducuntur rationes, ob quas scandalum præbentes, ex mente S. Pauli, specialiter in Christum peccare dicuntur.

XIV. De solitudine, quam varii servi Dei habuerunt, de edendis bonis exemplis, arcendisque proximorum scandalis.

XV. Apud Deum non sufficit recta nostra conscientia, si in operibus nostris exterioribus, aliis scandalum occasionem præbeamus, variæque considerantur divinæ justitiæ supplicia, scandalosis immissa.

TRACTATUS XXVIII.

De diebus Festivis, eorumque sanctificatione.

Continet Discursus XV.

Disc. I. **F**estivorum dierum sanctificatio à septimo post conditum mundum die suâ habet originem; quæ postea Hebræis imperata, & ab Ecclesia de Sabbato in Dominicum diem translata fuit; siquidem Ecclesiam tempus Dei & Sanctorum cultui congruè deputare, conveniens est.

II. De solitudine, quam Deus semper circa Festorum sanctificationem exhibuit.

III. Vacatio ab operibus, quam festa fidelibus imponunt, servilia tantum opera respicit, non spiritualia; hæc enim Festa non tam profanant, quàm sanctificant.

IV. Inter opera servilia, quæ dies Festos specialiter profanant, peccata præcipuè recensenda sunt; quæ proinde iis diebus magis quàm aliis, expiare & abominari debemus.

V. In solemnitatibus, aliisque diebus Festis ab impiis hominibus, iis, ad satisfaciendum suis dissolutionibus, abutentibus, plura peccata communiter admitti solent.

VI. Quantum peccatum dies Festos profanando committatur &c.

VII. Dæmones, ut nos ad dies Festos profanandos indu-

cant, nullum non lapidem movent.

VIII. Deus Festa nostra abominatur, nec ea tanquam sua agnoscit; illis enim abutimur, ut nostris vacemus commodis, nostrisque inordinatis appetitibus satisfaciamus.

IX. Sensualitas carnis per gulam nutrita, diebus festivis principaliter abutitur, ut appetitus suos carnales expleat; tamen iis diebus castitas præcipuè à nobis desideretur.

X. Dierum Festorum profanatores, Dei in se flagella & supplicia provocare, variis exemplis ostenditur.

XI. Justitia Dei in dierum festivorum transgressores graviter irascitur, eosque per ignominiam, calamitates publicas, aliaque supplicia miraculosè irrogata, acriter punit.

XII. Consideratur fructus, quem per sanctificationem Festorum nobis comparare possumus, per lucra tam spiritualia, quàm temporalia.

XIII. Festorum sanctificatio cum pietate & devotione, nec non cum virtutum Christianarum exercitio & conscientiz munditie conjuncta esse debet.

XIV. In diebus Festis, ab omnibus vacandum est operibus, præterquàm ab operibus & actibus religionis & charitatis; ubi etiam varia considerantur media, quibus Festos dies sanctificare debemus.

XV. Dies Festi in memoriam beneficiorum Dei sunt instituti, quos per gratitudinem Deo exhibitam, nostros efficiamus, propter utilitatem inde dimanantem; sanctificandi autem potius sunt per præparationem nostram & conversionem, quàm per vestes & apparatus exteriores.

TRACTATUS XXIX.

De Fide.

Continet Discursus XXIV.

Disc. I. **F**ides consideratur tanquam omnium bonorum nostrorum principium & fundamentum, cui innituntur; sine qua nemo quicquam operari potest, quod bonum, Deo gratum, & æternæ vitæ meritum sit.

II. Fides cuius thesauri prævalet; ut tamen hoc in se pretium habeat, ipsam à charitate nequaquam sejunctam esse oportet.

III. De multis bonis differitur, quæ fides operatur, deque variis usque honorificis epithetis & elogiis, quibus decoratur à sanctis Patribus.

IV. Fides scutum est, quod omnes à nobis inimici hostiles ictus avertit; ut tamen hoc efficere valeat, brachio inferatur, id est, operibus conjuncta sit, necessum est.

V. Fides conjuncta esse debet cum recta conscientia, morumque & operum bonorum integritate.

VI. Fidem, nisi per opera eidem consonantia vivificetur, mortuam esse, ex autoritate S. Jacobi Apostoli ostenditur.

VII. Hominem ad fidem vocatum esse non sufficit, nisi etiam conformiter ad illam operetur.

VIII. Fidem operibus necessariò conjungendam esse, per aptissimam sponsaliti metaphoram confirmatur.

IX. Varia examinantur indicia, ex quibus deveniri potest in veri cujusdam Christiani notitiam.

X. Perstringuntur, qui Christianorum quidem & fidelium nomine insigniuntur, sed inaniter sine fructu: consideratur insuper hujus nominis præstantia pariter & obligatio, qua eisdem operibus correspondere tenemur.

XI. Abominabiles esse ostenduntur mali Christiani, qui fidem quidem profitentur extrinsecus, cum tamen eandem per vitia & peccata sua effectivè negent.

XII. Christianorum vitia & mali mores sævissimam Ecclesiæ persecutionem inferunt.

XIII. Christiani qui Deum non timent, ipsis sunt Dæmonibus pejores, magisque quàm Pagani & Judæi, reprehendi & castigari merentur.

XIV. Fideles, eò quod promissiones in Baptismo factas non adimpleverunt, & communicato fidelium uni, nec non præclaro Christiano nomini quo fuere insigniti, operibus non responderunt, severissimè puniuntur.

XV. Mystera fidei integrè & indubitanter credenda sunt, non verò nisi sobriè duntaxat, perscrutanda & discutienda.

XVI. Fidei veritas ex testimonio Divino, ex Prophetarum

ET DISCURSUUM.

rum oraculis, ex Conciliorum, totque innumerabilium Doctorum factorum cum S. Scriptura consonantia, clarè deducitur.

XVII. Evidens veræ fidei argumentum est, quod illa in tam brevi temporis spatio per homines idiotas & illiteratos tanto cum fructu ad omnes populos, etiam illos qui impietate sua occalluerant, fuerit extensa, licet per illa res proponerentur difficiles intellectui, & sensui admodum repugnantes.

XVIII. Veritatem fidei Dei solius opus fuisse exinde probatur, quia semper inter persecutiones perseveravit; uno per easdem majora in dies incrementa accepit.

XIX. Fidem Catholicam à Deo esse, ex suppliciorum Martyribus illatorum multiplicitate & atrocitate convincitur.

XX. Martyrum in tormentis consolationes, ingens eorum pro fide patiendi aviditas, illisque frequenter à Deo exhibitum protectionis præsidium, evidens veræ fidei perhibent testimonium.

XXI. Veræ fidei specimina & argumenta sunt, quod pauperes piscatores per illam ad crucifixi adorationem comparant Reges & Regna, ipsique persecutores in defensores commutantur, Dæmones in idolis compescuerint & profligant, prophanorumque numinum falsitatem, sectarumque hæreticarum errores mundo detexerint.

XXII. Fidem Ecclesiæ Romanæ in successoribus suis nunquam obscuratam, sed per æmulatorum contradictiones & confutationes solidius confirmatam & stabilitam fuisse, efficax est veritatis ipsius indicium.

XXIII. Christianæ legis sanctitas multos habuit sequaces eosque sanctos effecit, non obstante quod virtus, quam suadet, naturæ nostræ corruptelæ adversetur: econtrà verò quod sectæ prophanæ multos habeant, sectatores, mirum non est, cum omnem carni & sensui permittant libertatem.

XXIV. Miracula, quæ quovis tempore illustrant Ecclesiam, & prophetiarum impletio, earum præcipue quæ Hebræorum dispersionem spectant, fidem nostrā confirmant.

TRACTATUS XXX.

De Gratitude & Ingratitude.

Continet Discursus XXVII.

Disc. I. **D** eum à nobis gratitudinem exigere, ex diversis à creaturatum ad hominis beneficium productione, nec non ex hominis creatione, desumptis considerationibus, probatur.

II. Deus gratiarum tributum pro beneficiis suis in lege naturæ, scripta & Evangelica semper postulavit.

III. Gratiarum actio, laudumque tributum, est acceptissimum Deo sacrificium.

IV. Quandoquidem omnis creatura Deo gratitudinem exhibere obligata est, multò magis nos ad hoc tributum solvendum obligamur; ad quod dum nos insufficientes sumus, ipse nobis auxilium præbet, nosque plurimis historiarum Evangelicarum exemplis adhortatur.

V. Ex variis veteris Testamenti exemplis, quantam Deo gratitudinem debeamus, quamque in ea exsolvenda perfectissimi maximèque sancti viri se exercuerint, demonstratur.

VI. Dum Deo pro receptis gratis nos gratos præstamus, Deum, ut majores nobis largiatur, velut debitorem nostrum obligamus.

VII. Receptorum beneficiorum gratitudo benefactores nostros ad nova impetenda movet.

VIII. De diversis eorum, qui gratitudinem in beneficos exhibuerunt, exemplis.

IX. Beneficiorum divinarum recognitio & gratitudo, legis divinæ observantiæ, perfectioni & charitati cooperatur, modò cum corde puro & mundo tributum hoc exsolvamus.

X. Varia variorum animalium erga communem creatorem, aliosque benefactores consideratur gratitudo, quæ nos ad eandem virtutem impellere debet.

XI. De bonorum, quibus hominem, in creaturatum ad beneficium ejus destinatarum productione, Deus cummulavit, multiplicitate & varietate.

XII. Continuum creaturarum conservationis beneficium perpetuam à nobis exigit gratitudinem, ad minus verbis præstandam, quamvis nobis Deus benefaciat in effectu.

XIII. Maximum hominis fuit beneficium, dum à Deo esse, hocque nobilissimum, accepit; dum corpus ex luto compactum, flatusque suo animatum, ad maximam utilitatem ejus, illi impertit Deus; quapropter ad gratiarum actionem præstandam obligamur.

XIV. De gratis & auxiliis, quibus Deus assistit animæ, deque beneficio vocationis ad fidem.

XV. Deus nobis benefacit, multa culpæ & pænæ mala, etiam incognita, removendo, quantumvis in medius quandoque præcipitis periclitemur.

XVI. De immenso beneficio quod Deus homini peccatori præstat, dum æternæ condemnationis executionem suspendit, ad poenitentiam expectat, eumque in finem illi auxilia & gratias suas offert.

XVII. De variis beneficiis quibus Deus propriam unicujusque personam replet.

XVIII. Maximas Deo gratias agere debemus in adversitatibus, utpotè ex quibus magnum capimus lucrum, Dæmonium vincimus, & salutem nostram promovemus, cum ad eam ordinemur à Deo.

XIX. Quò majora sunt beneficia, eò severiora sunt supplicia ingratorum, quibus suas Deus quandoque subtrahit gratias, ne eorum pœna & culpa aggravetur.

XX. De variis supplicis, maxime autem exterminis publicis, quibus Deus tam in particulari quàm in universali, ingratos punivit.

XXI. Ingratitudo reprobatorum est tessera, qui ignis æterni, qui vitis hujus symbolum est, præda sunt.

XXII. Ingrati omnibus abundant vitis, omnisque rei sunt malitiæ, ideoque maximè abominabiles Deo.

XXIII. Ingratitudo, gratiarum & beneficiorum Dei arefacit fontem, dum ingratum us recipiendis fruendisque indignum facit.

XXIV. Contra pessimam eorum retributionem, qui mala pro bonis reddunt, unde & multoties à Deo puniti sunt.

XXV. Contra ingratos, beneficiorum immemores, aut indoneos eorum æstimatores: ubi & nos nisi gratitudinis debitum solverimus, inexcusabiles esse, probatur.

XXVI. Ingratitudo ingrati est consultio: unde ad eam detestandam varia adducuntur motiva, singulatim autem ab aliquorum animalium exemplo desumpta.

XXVII. Hebræi propter continuam ingratitude suam contra Deum, reprobati & exterminati sunt.

TRACTATUS XXXI.

De Gula & Ebrietate.

Continet Discursus XXVII.

Disc. I. **S** erpens astutus ad prosterendum hominem inter omnia alia vitia gulam elegit, quia per hanc nos disponit, ut suis facilius cedamus tentationibus.

II. Dæmon est epulonum architectus, cui ipsi se voluntariè subjiciunt, etque in prædam sæpè cedunt.

III. Vitium gulæ in pœnam libi aditescit infernum, perpetuum à paradiso exilium, & animæ perditionem.

IV. Crapula & ebrietas sentina sunt omnium vitiorum, suosque sequaces in quævis præcipitia impellant.

V. Ex gulositate Esau, qui pro pulmento suam vendidit primogenituram, nonnullæ hujus vitii tanguntur malitiæ, specialiter verò feritas, truculentia & rixæ, ad quas nos inclinant, nec non servitus qua propriæ subjicimur carni.

VI. Ebru & gulosi in intellectu & mente sua excæcantur, suntque per hoc vitium bestiis similes.

VII. Per gulam homo in multa mala prolabitur; hæc enim Judaismus Deo ingratum constituit, in vitiosam nos pertrahit lætitiā, secreta pandit, & linguam hominis ad multa peccata relaxat.

VIII. Excelsus in cibo & potu est concupiscentiæ carnalis incentivum.

IX. Voluptates carnales per crapulam & ebrietatem instaurantur & foveantur.

X. Vinum & cibus nimis intellectum impediunt, eumque à sapientia & intelligentia, maximè verò à contemplatione bonorum spiritualium & celestium divertunt.

XI. Pri-

INDEX TRACTATUUM

XI. Primum quod inter omnia vitia vincendum est nobis, est gula; gulosus etenim Deum & proximum parvi facit, neque ad hujus compassionem facile movetur.

XII. Gula Dei, & gratiarum ejus est inimica, spiritui opponitur, prostermit virtutes, Deique & alterius vitæ oblivionem inducit.

XIII. Gula religionis, fidei & cultus veri Dei contemptum causare, variis argumentis & exemplis ostenditur.

XIV. Perstringuntur gulosi, quia proprium ventrem veluti Deum quendam adorant.

XV. De ira Dei justisque ejusdem suppliciis, quibus in crapulam ejusque amatores animadvertit.

XVI. Gulosus pariter impenitens, incorrigibilis & inemendabilis esse solet; morte improvise ut plurimum à medio tollitur, estque erga illum Deus ut frequenter implacabilis, & inexorabilis.

XVII. De damnis & ruinis, quæ in Rempublicam resultant ex crapula gubernantium & rectorum; hæc enim fortissimos vincit, populosque in exterminium redigit.

XVIII. Nimia edendi & bibendi aviditas & voracitas abbreviat vitam, indispositionesque & infirmitates corporales sæpè causat.

XIX. Per multiplicitem & excessum in vino & epulis mors acceleratur, & pœnosæ ac mortales ægrotudines contrahuntur.

XX. Vilitas & opprobrium hominum crapulæ, & ebrietati deditorum examinatur, simulque ludibrium & irrisiones quibus ebrii exploduntur, considerantur.

XXI. De aviditate & insatiabilitate gulæ cui nunquam fatiscit, etiam si venter plenus existat; ubi etiam de solitudine & anxietate crapulantium disseritur.

XXII. Ingenium gulosi in præparatione epularum, & elementorum aliarumque rerum omnium creaturarum, quas gulæ suæ servire facit, perquisitione ostenditur.

XXIII. Gulosi quidquid lucrantur, per crapulam consumentes, tandem in paupertatem redigi solent.

XXIV. Varia tanguntur ad gulam refrenandam remedia.

XXV. Vult Deus, ut cibus corpori necessarius, sobrius sit non superfluous, necessitati serviens, non voluptatis; ideoque manducandum est, ut vivamus, non vivendum, ut manducemus.

XXVI. Virtute opus est, ne per cibi necessitatem subingrediat avaritia & immoderata voluptas, siquidem in hac & in excessu malitia gulæ consistit, quæ etiam in cibis vilibus locum habere potest.

XXVII. Gula etiam sæpè vitos timoratos & perfectos seduxit.

TRACTATUS XXXII.

De Humilitate.

Continet Discursus XXI.

Disc. I. **Q**uam sit vera humilitas, & in quo consistat; ubi etiā varii hujus virtutis gradus assignantur.

II. De humilitate sub nomine fundamenti disseritur, utpotè cui omnia opera bona securè inniuntur, & sine quibus illorum valor evanescit.

III. Humilitas mater est omnium virtutum, quæ ipsam quoque charitatem excedit.

IV. Humilitas opera bona, omnesque alios actus virtuosos custodit & conservat.

V. Humiles ad recipiendas gratias & dona Dei, ejusque divinas illustrationes, capaciores sunt, magisque dispositi.

VI. Humilitas Deum in animas hominum attrahit, utpotè qui in illis, tanquam in loco deliciarum, & tanquam in centro suo, commorari gaudet.

VII. Summa doctrinæ à Christo nobis tradita, ut eandem ad ejus imitationem opere exerceamus, humilitas est, à qua amplectenda nemo se excusare valet.

VIII. Humilitas Filium Dei mundo manifestum fecit, qui priusquam humiliaretur, in sua Majestate nec agnoscebatur, nec adorabatur.

IX. Quantò Christum in principalioribus vitæ ejus mysteriis magis humiliatum invenimus, tantò magis eundem ab æterno suo Patre exaltatum admiramur.

X. Celebriorum Veteris Testamenti Sanctorum quorundam consideratur humilitas, ob quam ipsos à Deo exaltatos fuisse ostenditur.

XI. Prosecutio ejusdem argumenti continuatur, ponderando pariter exaltationem aliorum Sanctorum ad novam legem gratiæ pertinentium.

XII. De nobilitate, excellentia & gloria humilitatis, quantumvis in actibus vilibus & humilibus exerceatur.

XIII. Multæ ex humilitate derivantes utilitates, hoc Discursu ponderantur.

XIV. Oratio quidem efficax est, nobisque impetrat, quæ postulamus, si tamen humilitati conjuncta fuerit.

XV. Humilitatem ad sapientiam, divinorumque mysteriorum intelligentiam plurimum conferre probatur.

XVI. Humiles specialiori titulo cælorum sibi regnum acquirunt.

XVII. Insultus Dæmonis humilitas vincit, ejusque evadit insidias & tentationes.

XVIII. Quantò quis majori lumine à Deo est præditus, Deoque vicinior factus, tantò magis se humiliat, suumque nihilum agnoscit, idque B.V.M. exemplo specialiter probatur.

XIX. Varia indicia, ex quibus vera agnosci potest humilitas.

XX. Qui vult verè esse humilis, memor sit vilitatis suæ originis, nec non finis ob quem condita fuit natura humana.

XXI. Ad conservandam humilitatē alia adducuntur motiva.

TRACTATUS XXXIII.

De Hypocrisi.

Continet Discursus XV.

Disc. I. **H**ypocrisis abominabilis est Deo, ejusque contra nos iram provocat.

II. Hypocrisis indigna est cælo, utpotè ad ignem infernalem destinata.

III. Varia considerantur supplicia, quibus hypocritæ subjacent, & à Deo puniuntur.

IV. In maledictione sicui à Christo interminata, multa in hypocritarum perniciem denotantur mysteria.

V. Dæmon in Angelum se lucis transformans, multas per hypocrisin seducit animas, quas à Deo & à fide apostatate facit; quod idem Antichristus primogenitus ejus efficiet.

VI. Hypocritæ, tanquam prædæ Dæmonis, in ejus specialiter sunt potestate constituti, eique indissolubiler alligati.

VII. Vitium hoc cum multis aliis est conjunctum peccatis, unde varæ ejus malitiæ considerantur.

VIII. Hypocrisis Deum, & quidquid ad divinum ejus cultum ordinatur, sibi servire facit, propter quod in transgressionibus suis inexcusabilis existens, severè punietur.

IX. De damnis quæ ex hypocrisi in Rempublicam resultant, quæ sæpè numero majora sunt illis quæ ex scâdalis proveniunt.

X. Difficillimum est hypocrisin & fictionem à veritate secernere, utpote quæ in interiori hominis sinu sub virtutis larva occultatæ latent.

XI. Deus primo omnium loco rectitudinem cordis in operibus nostris requirit, siquidem opera nostra quantumvis extrinsecus bona sint, sine hac inutilia sunt & mortua.

XII. Hypocrita operum bonorum merita amittit; ubi damnum hoc quàm ingens sit, graviter consideratur.

XIII. De stultitia hypocritæ, qui laborando, & patiendo, in hac & in altera vita infernum sustinet.

XIV. Hypocrisis sæpè magna cum ignominia detegitur, & tametsi homines lateat, Deo tamen occultari nequaquam potest.

XV. Varia examinantur indicia, per quæ hypocritæ à veris virtuosis discerni possunt.

TRACTATUS XXXIV.

De Inferno & Æternitate.

Continet Discursus XXXII.

Disc. I. **D**ecura, qua Prædicatores exemplo Christi & Præcursoris sui, de pœnis inferni sæpè ad populum prædicare debent.

ET DISCURSUM.

II. Idem homo peccatis immergitur, quia de inferno nec quidquam cogitat; hujus enim assidua medicatio à culpa coeret.

III. Deus nobis idem comminatur infernum, ne in illum cotruamus; qui enim hunc frequenter cogitat, eundem evadit, & in timore Dei assidue vivet.

IV. Examinatur consilium Davidis suadentis, ut homines in infernum descendant viventes.

V. Penarum æternarum consideratio ad penitentiam nos convertit, & in divino servitio ferventes & perfectos efficit.

VI. De situ & varietate nominum, quibus infernus appellatur, item de ejus capacitate, angustia, immobilitate & catenis damnatorum differitur.

VII. Varia inferni tormenta in genere considerantur.

VIII. De voracitate ignis infernalis, nec non de quibusdā nostrum inter & inextinguibilem ignē versantibus differentiis, cum hujus nutrimentum & ligna sint hominū peccata.

IX. Ira Dei inferni ignem accendit & nutrit, qui cum sit devorans, non tamen consumens, inextinguibilis existit.

X. Deus ab igne infernali lumen sustulit, ut perpetuo sit tenebrosus: si tamen aliqua ex parte illuminet, hoc solum in maiorem fit damnatorum poenam: ubi etiam tenebrarum illarum obscuritas consideratur.

XI. De abyssi infernalis fœtore & horribili graveolentia.

XII. Dæmones damnatorum caruifices, per horribilem præsentiam, consortium & crudelitatem suam eosdem atrociter torquebunt.

XIII. Consideratur fames & sitis æterna quam reprobi in flammis infernalibus patientur.

XIV. De acerbitate frigoris quo damnati in inferno cruciabuntur, correspondente nimirum eorum pigrinæ, qua in vita torpuerunt.

XV. De quatuor dotibus corporum damnatorum, Beatorum dotibus è diametro oppositis, & de pœnis quinque sensibus correspondentibus aliisque multis, nec non de timore & tremore eorundem.

XVI. Consideratur dissensio quæ inter corpus & animam damnati futura erit, nec non potentiarum suarum depravatio, aliæque pœnæ internæ.

XVII. De verme malæ conscientie, qui damnatos de propriis demeritis convictos, in æternum corrodet.

XVIII. De horribili damnatorum deformitate & confusione, qua percellentur, dum omnia scelera sua in sempiternum manifesta videbunt.

XIX. Consortium damnatorum poenam eorundem magis adaugebit, maximè eorum, qui illis sanguine juncti & amici fuerunt, nec non aliorum quibus malo præluxerunt exemplo, causaque damnationis extiterunt.

XX. Delitæ & voluptates præsentis ad ignem infernalem protrahunt reprobos, quorum pro culpa acerbior pœna erit præteritarum voluptatum memoria.

XXI. Pœna damnatorum multum augebitur propter invidiam, qua exagitabuntur, ob Beatorum gloriam, de tanto bono amisso perpetuo dolentes.

XXII. Examinatur pœna damni, eaque pœna sensus major esse ostenditur.

XXIII. Ærummæ hujus vitæ aliquam conjunctam habent consolationem, ac verò pœnæ infernales omnis sunt solati expertes.

XXIV. De desperatione damnatorum.

XXV. Damnati propter voluntatis suæ obstinationem & malitiā, omnis sunt penitentiae & placationis Dei incapaces, unde hanc vitam solum penitentiae tempus esse ostenditur.

XXVI. De continua & inseparabili morte qua damnati cruciabuntur, nec tamen unquam mori poterunt.

XXVII. Ex nonnullis hujus vitæ tormentis aliqualem atrocitatis penarum infernalium notitiā devenire possumus.

XXVIII. Qui tormenta inferni assidue cogitat, dolores veræ penitentiae & omnia alia tormenta, constanti & intrepido animo tolerabit.

XXIX. Variæ adducuntur considerationes circa æternitatem, quæ pœnas infernales consequitur.

XXX. Variæ examinantur rationes, cur damnati, qui Deum temporaliter offenderunt, in inferno

nihilominus in æternum sint puniendi.

XXXI. Sola peccata sunt, quæ nos ignem infernalem timere faciunt, ut potè cujus pabulum & nutrimentum existunt, qui tamen adversus animas innocentes nihil facere prævalet.

XXXII. Majorem esse numerum eorum qui damnantur, quam qui salvantur, multifariam probatur.

TRACTATUS XXXV.

De Inimicis, eorumque dilectione.

Continet Discursus XXX.

Disc. I. **V**erus character, quo Christiani ab aliis discernuntur, est dilectio, & venia inimicis exhibita.

II. Præceptum dilectionis inimicorum, non solum in antiquo Testamento, verum etiam inter multos gentes viguisse probatur.

III. Deus nos pacem cum inimicis conservare per creaturas docuit insensatas & irracionales; unde cum feræ humana industria mansuescât, vindicativus his deterior esse ostenditur.

IV. Diligendus est inimicus, quia Christi præceptum est; ubi verba illa ponderantur: *Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros.*

V. Divinæ gratiæ adjutorio præceptum dilectionis inimicorum adimpleri posse, ex Davidis erga Saulem in spelunca Odolla exhibita dilectione, diffusè probatur, simulque veniam inimicis dare facile esse ostenditur.

VI. Exponuntur rationes, cur majoris meriti sit amare inimicum, quam amicum; simulque ostenditur inimicos diligendos esse propter præceptum Dei, & ex amore ipsius, non verò ob illorum demerita.

VII. De complacentia & speciali affectu quo Deus fertur erga illos, qui malè se tractantibus bonum pro malo reddunt.

VIII. Dilectio inimicorum æquè grata, vel etiam gratior est Deo, quam sacrificium; id quod variis bonis & beneficiis, nec non miraculis circa illos, qui inimicis condonarunt, patris, sæpius demonstravit.

IX. Eos qui erga inimicos mites, & beneficii sunt, in hac vita prosperari & exaltari, variis exemplis, maximè verò Davidis & Josephi, ostenditur.

X. Cum Dei sit proprium reddere nobis bonum pro malo, amando & benefaciendo his qui oderunt nos, similes nos efficiamus.

XI. Per veniam & dilectionem inimicis exhibitam, filiationem Dei nobis comparamus.

XII. Amare inimicos usque benefacere, divinum quid in se habet, ac proinde per hoc similes Deo efficiuntur; unde & Christus per hoc ipsum Filius Dei agnosci voluit.

XIII. Super illa Redemptoris verba: *Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt*; variæ cōsiderationes adducuntur.

XIV. Quam grata Deo, & potens sit ad impetrandum quod petimus, oratio pro inimicis nostris ad eum effusa.

XV. Venia inimico exhibita cœlum nobis aperit, estque certum signum æternæ nostræ salutis.

XVI. Lucrum quod offensas nobis illatas remittendo comparamus, variè consideratur; præcipuè verò, quia ex hac inimicis data venia, veniam quoque offensarum Deo irrogatarum ab eodem Deo recipimus.

XVII. Perstringuntur illi, qui in oratione Dominica verba illa recitantes: *Dimittite nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*, odium adversus inimicos etiamnum fovent.

XVIII. De charitate & effectibus ejus, in dilectione inimicorum relucens.

XIX. De virtute, quæ exercetur præveniendi illos, qui nos offenderunt, in curanda reconciliatione mutua, quam sæpè inimicum in amicum transmutare, ostenditur.

XX. Magni meriti vindicta est, qua vincitur, confunditur, & comparatur inimicus, quando ei bonum pro malo redditur.

XXI. Inimici salutis nostræ cooperantur, efficiendo, ut irreprehensibiles vivamus, vel per vitæ emendationem, vel per obtentam à Deo (propter exhibitam inimicis veniam & dilectionem) peccatorum nostrorum remissionem.

XXII. Varia considerantur motiva, quæ nos ad remittendas acceptas ab inimicis injurias extimulare possunt.

XXIII.

INDEX TRACTATUUM

XXIII. Per varia eximiorum virorum, è quibus nonnulli gentiles fuerunt, exempla ostenditur, illos summæ sibi gloriæ duxisse offensas acceptas remittere.

XXIV. Condonando inimicis injurias, nihil de honore perdimus, quin potius illum augemus, Deo id præcipienti obediendo; cum econtrà vindicta de inimicis sumpta magnam adferat ignominiam.

XXV. Offensas remittere gloriosum est, & quidem est eximæ fortitudinis actus; cum econtrà vindicta nobis in ignominiam redundet.

XXVI. Vindicativus majus sibi metipsum damnum infert quàm inimico, siquidem animæ suæ mortem conciliat, omnemque claudit aditum ad recipiendam à Deo peccatorum remissionem.

XXVII. Varia considerantur pericula, timores, remorsus, anxietates & alia mala, quibus vindicativi interius & exterius agitantur.

XXVIII. Quàm abominabile Deo sit odium inimicorum, quàmque se Deus severum & inexorabilem adversus hoc peccatum exhibeat.

XXIX. Cum Deus supplicium de inimicis sibi assumat, utpotè ad cujus jurisdictionem propriè spectat, inimicos diligendo, multis perfruimur prærogativis, siquidem Deus illos maxime in hora mortis nequaquam impunitos esse finit.

XXX. Acceptarum injuriarum remissio ex corde proficisci debet; ubi etiam ad illam magis facilitandam nonnulla considerantur opportuna media.

TRACTATUS XXXVI.

De Injuriis.

Continet Discursus XVII.

Disc. I. **D**E gravitate & malicia injuriarum honorem lædunt.

II. Author & instigator injuriarum Dæmon est, ac proinde pessima hæc zizania ad ignem infernalem est destinata.

III. Considerantur ruinæ & damna ex injuriis in Rempublicam sæpè redundantia, utpotè quæ pacem turbant, rumpuntque amicitiam.

IV. De damnis quæ in injuriantem resultant; item de periculis quibus exponitur, nec non de suppliciis quibus Deus in illum animadvertit.

V. Egregium est virtutis specimen & exercitium, si quis adversus injurias se mitem ostendat, ac si eas non sentiret, nec eas indignè ferat, sed erga injuriantem magis se benignum exhibeat.

VI. Viri perfecti injurias cum lætitia & aviditate accipiunt, in exercitium virtutis, & meriti lucrum; ubi etiam ostenditur, quibus in casibus ultio injuriarum licita sit.

VII. De injuriarum tolerantia quam Christus exemplo suo nos docuit, & per quam Deo similes efficiamur.

VIII. Primitivæ Ecclesiæ Christianos scopum injuriarum fuisse probatur, simulque ostenditur, recipere, & dissimulare injurias, proprium esse Christiani hominis characterem.

IX. Qui injurias libenter tolerat, Dei sibi benevolentiam conciliat, & gloriæ coronam sibi fabricat; econtrà verò cum memoria & ultio injuriarum gravissimum sit peccatum, damnationis æternæ pignus est certissimum.

X. Injuriatores utiles nobis sunt, quia nostros nos faciunt emendare defectus, dumque illos patienter toleramus, remissionem peccatorum pro mercede recipimus.

XI. In irrogatis nobis injuriis divinam erga nos dispositionem recognoscere debemus, quæ illas in nostrum ordinat emolumentum, cum ex multis capitibus nobis sint utiles.

XII. Injuriatoribus haud secus, ac phræneticis delirantibus & arceptiis, compatiendum est; & tamen detestanda sit injuriæ malitia, ipse tamen injuriator, velut proximus noster amandus est.

XIII. Majorem esse victoriam, injurias patienter ferre quàm easdem ulcisci, probatur.

XIV. De dignitate & humilitate quæ respondendum est injuriatoribus, ut ira illorum mitigetur, illosque lucrificamus.

XV. Laudabile est, si quis injurias accipiens taceat, non

verò acriter à se repellat, nisi justum & debitum respondendi motivum urgeat.

XVI. Varia considerantur damna, quæ in illos resultant qui verbis amaris injurias à se repellere contendunt.

XVII. Indignè ferendo injurias, illas cor nostrum vivaciter vulnerasse demonstramus, secus enim bona conscientia nos imperturbabiles reddere debet; nec est alius injurias vindicandi modus efficacior, quàm si nos illas minimè curare demonstremus.

TRACTATUS XXXVII.

De Intentione & ejus rectitudine.

Continet Discursus IX.

Disc. I. **D**Eus primo loco intentionem rectam, quæ bonorum operum basis est & fundamentum, à nobis exigit.

II. Intentio opera nostra specificat, & meritoria reddit; illam respicit & remunerat Deus.

III. Opera ceteroquin bona, si mala cum intentione fiant, incassum cedere, ex variis probatur Sacræ Scripturæ Textibus.

IV. Dæmon rectam in operibus bonis intentionem in nobis abolere satagit, ut meritum earum perdamus.

V. Per actiones nostras indifferentes, & quæ nullius sunt meriti, si recta intentione vestiantur, lucrari possumus apud Deum.

VI. Recta intentio sub oculi allusione exhibetur, simulque demonstratur, quòd opus aliàs malum, bonum non efficiat.

VII. Variæ instituuntur considerationes circa intentionem nomine lucernæ & lucis denotatam.

VIII. Deus juxta internam judicat intentionem, & non secundum apparentiam, idque semper & infallibiliter: quæ namque nobis minima videntur, apud Deum in pretio sunt & æstimatione, utpotè qui intentionem intructur, & amorem à quo procedunt.

IX. Defectus rectæ intentionis multas actiones in se bonas, Deo facit non acceptas esse, imò & sæpè demeritorias.

TRACTATUS XXXVIII.

De Invidia.

Continet Discursus XIX.

Disc. I. **T**Raditur etymologia invidiæ, variæque ejus distinctiones; eademque radix omnium malorum, perniciosissimumque & pessimum vitium esse ostenditur.

II. Invidia in anima hominis omnia disperdit opera bona, est genuinus superbiz partus, sodales verò illius sunt ira & odium, quæ ad homicidium usque, & quodvis aliud pessimum malum prorumpunt.

III. Vitium hoc leges naturæ violare pro nihilo ducit, ideoque invidus contra proximos sanguine junctos armare se satagit.

IV. Licet invidus per vitium hoc vitam sibi abbreviet, attamen cum dispendio propriæ salutis & boni publici, benefactori suo malum machinari non curat.

V. Invidia Judæorum contra Christum, cujus varias persecuti sunt actiones, semper obstinatissima fuit.

VI. Invidus Deo opponitur, & ideo procul ab eo recedit Deus, eumque in abominatione habet, suasque illi gratias subtrahit.

VII. Invidia certum est reprobationis signum, quod cælum nobis claudit & infernum aperit.

VIII. Livor primum fuit peccatum, primusque partus Dæmonis; qui proinde in invido tanquam imitatore suo, imò ipse met Dæmon peiore, libenter nidificat.

IX. Invidia opponitur charitati, estque cum hujus effectibus incompatibilis.

X. Invidia propria est hominum vilium & pusillanimum, estque macula ignominiosa hominis; variæ quoque adducuntur contra invidos animalium abjectorum & fœdorum similitudines.

ET DISCURSUUM.

XI. Detrahitio invidiæ partus esse ostenditur, quæ bonam alterius famam dilacerat & diminuit.

XII. Varia considerantur invidis à Deo inflicta supplicia, utpotè quorum peccata calamitarum & exterminiorum publicorum sæpè causa existunt.

XIII. De malitia invidi, qui ex alienis bonis contristatus malum sibi inde accersit.

XIV. Invidia tormentum & poena est invido, eundem ob alterius felicitatem crucians, & inquietum efficiens.

XV. Sæpè Deus eorum, qui aliorum invidia exagitantur, felicitates adauget, ut tantò magis invidum torqueat & castiget.

XVI. Invidiam etiam viros spirituales sæpè infestare, ac proinde magna cum circumspectione fugiendam esse, ostenditur.

XVII. Variæ adducuntur rationes, ob quas invidia morbus sine remedio esse ostenditur.

XVIII. Invidus inexcusabilis est, siquidem sibi metipsum omnium malorum est artifex, sine ulla spe alicujus boni, voluntariè vitam ducens inquietam & miserabilem.

XIX. Remedia contra invidiam sunt charitas, bonorum æternorum & vanitatis mundanæ consideratio, contemptus sui ipsius, imitatio creaturarum, quæ sibi muruò opem præstant, nec non membrorum corporis humani, quorum quodlibet suo contentum est officio, nec aliud ambit.

TRACTATUS XXXIX.

De Peccato Iræ.

Continet Discursus XVII.

Disc. I. **V**ariæ traduntur iræ definitiones, & distinctiones inter indignationem, iracundiam, furorem, exandescentiam, perturbationem & zelum; & quando ad gravem culpam imputetur.

II. Ira multorum est peccatorum origo, utpotè quæ ad sanguinem, carnes, & quævis alia mala prorumpit.

III. Ira ab homine aufert humanitatem, feris illum similem, imò peiorem reddit, omnes rumpit honesti limites, & in quævis præcipitia prorubat.

IV. De rursi & deformi iracundi specie, quam in vulnere, motibus, aliisque exterioribus operibus præ se fert, quibus se amentem ostendit.

V. Ira intellectum exæcat, absorbet discursum & rationem, & iratum stulto similem efficit.

VI. Ira virtutibus opponitur, estque contraria Spiritui Sancto, & Divinæ gratiæ, nec non compassionis inimica.

VII. Effrenis ira animæ mortem infert, estque certum reprobationis signum, & character infallibilis quo filii Dæmonis agnoscuntur.

VIII. Iracundi membra sunt Dæmonis, & Dæmoniacis similes, utpotè in quibus liberum habet aditum, cum ira vitium sit diabolicum.

IX. De animæ & corporis morte, cujus effrenis ira causa consistit.

X. Ira amicitiae & societati est contraria, multòque magis homines ad alios gubernandos inhabiles efficit.

XI. Ira abominabilis est coram Deo, cum sit ingentium malorum causa & origo, & icèt homini connaturalis sit, natura tamen eidem ad illam reprimendam de variis remediis prospexit; ubi etiam Deo mansuetudinem placere ostenditur.

XII. Ira quæ vitiosa est, ledet hominem & multò magis Christianum, licèt nomunquam propter zelum laudabilis existat.

XIII. Victoria iram vincentis ponderatur, cum simul illam superando Dæmonem vincat; ubi etiam vilitas iracundorum, & alia inde emergentia damna exponuntur, dum ob causas frivolas irascuntur.

XIV. Dandus est locus iræ impetuosæ, ut cum judicio & maturitate operari possimus, celeriter quoque reprimenda est, priusquam Sol ram materialis, quàm mysticus occidat.

XV. Iræ passio impressa est homini, ut contra inordinatos appetitus, & peccatum irascatur, nec non ut à pigritia sua evigilet.

XVI. Varii adducuntur casus, in quibus homo licetè & virtuosè irasci potest.

XVII. Varia considerantur adversus iram remedia.

TRACTATUS XL.

De Judicibus.

Continet Discursus XII.

Disc. I. **A**ccurata justitia paci cooperatur Reipublicæ, injustitia verò fulmina iræ Dei populis adsciscit.

II. Judices sunt in terra Dei locum tenentes, ideoque Dei appellantur, ac proinde secundum Deum judicare debent, ad illum semper respicientes, à quo tandem severe judicabuntur.

III. Judicandum & decidendum est secundum acta & probata, sequendo leges, non verò scientiam & voluntatem propriam.

IV. De diligenti causarum examine, ne judicia pervertantur, sed potius veritas investigetur.

V. Judices ab omni passione alieni esse debent, seque ab amicitia, parentela, amore, vel odio moveri nec quidquam sinant.

VI. Adducuntur nonnullæ rationes, cur judices in portis civitatum consistent; ubi etiam de facilitate & promptitudine audientiarum differitur, quas quovis tempore exhibere debent, sine ulla personarum acceptione, rectam administrando justitiam.

VII. In judicando & condemnando, exemplo Dei, temperanda & unienda est severitas cum clementia.

VIII. Judices justitiam animosè defendere, timorem Dei nosse, veritatemque amare & sectari debent.

IX. Dona & munera rationem obfuscant, excæcant intellectum, tametsi judex antea timoratus & sapiens extiterit.

X. Munera judices obmutescere, omnemque in defensionem justitiæ, quæ per avaritiam corrumpitur, libertatem amittere faciunt.

XI. Considerantur supplicia, quæ Divina justitia in peccatis committentibus à judicibus injustitiæ, ad universale & particulare judicium damnum immittit; ubi etiam nonnullæ instituuntur considerationes circa judicium à Pilato contra Christum factum.

XII. Culpa & damnum ponderatur, quæ munera in judicibus, quibus avaritia exosa esse debet, operantur; ubi etiam tanguntur laudes & remuneratio judicum rectè & sine spe lucri judicantium.

TRACTATUS XLI.

De Judicio finali.

Continet Discursus XXVI.

Disc. I. **Q**uam utilis sit hæc de extremo Judicio tradita materia, qualiterque nos tanquam frænum à peccatis abarceat, hoc discursu ostenditur.

II. Consideratio finalis judicii ad timoratum & virtuosè vivendum, ad assecurandam salutem, Deique offensas cavendas, magno nobis est auxilio.

III. Nonnullæ adducuntur rationes, cur optimè ordinata Dei justitia præter privatum uniuscujusque animæ judicium, etiam universale institui velit.

IV. Hoc discursu de commotione agitur omnium creaturarum, à Deo adversus reprobos armatarum, quæ in vindicandis communi Creatori ab his illatis injuriis zelum suum probabunt.

V. Varia adducuntur motiva, ob quæ corda hominum in illo die novissimo timore & tremore percellentur.

VI. De timore, quo viri sanctissimi quoad usque vixerunt, percussi fuerunt; nec non de Angelorum ob judicii illius terribilitatem, commotione & tremore.

VII. Multas habemus in judicio illo timendi causas, in quo judicis in majestate fururus adventus majorem terrorem hominibus conciliabit.

VIII. Cur dies ille judicii dies Domini, dies magnus, & dicitur appelletur in Sacra Scriptura.

IX. De

INDEX TRACTATUUM ET DISCURSUUM.

IX. De ira & furore Christi judicis, deque severitate suppliciorum quæ immittet, nec non de causis timendi, quas habituri sumus.

X. De igne qui in finali judicio præcedet judicem, deque effectibus quos operabitur, nec non de nonnullis quæ in eo latent, mysteriis moralibus.

XI. Crux & vulnera Christi reprobis in die judicii majorem adferent damnationem, eò quòd redemptione ipsius, aliisque auxiliis abuti fuerint.

XII. Judex in die illa ad preces nostras inexorabilis erit, adeoque derelinquemur ab omnibus, ut nec Angeli, nec Sancti, nec Sanctissima Virgo, nec Redemptoris nostri Sacratissima vulnera sint nobis præsidio futura, quin potius totaliter adversabuntur.

XIII. De riguroso examine, quod subituri sumus in reddenda ratione bonorum gratiæ, naturæ, & fortunæ, peccatorum omissionis, aliarumque rerum, quæ nunc judicio nostro minimè esse apparent.

XIV. Judex in illa die manifestabit abscondita cordium, manifestas omnibus efficiendo conscientias nostras, nobisque legem suam ob oculos statuet, quam in hac vita nobis observandam dedit.

XV. Variæ opiniones in ordine ad libros, qui in judicio finali sunt aperiendi, in quibus Divina virtute, plena & distincta unicuique revelabitur conscientia propriæ & aliorum notitia; fietque examen in comparatione actuum nostrorum ad legem.

XVI. Excessiva futura erit reproborum erubescencia & confusio, dum sua videbunt in conspectu omnium manifestari peccata, adeò ut illa occultare haudquaquam possint.

XVII. Præsciti de suis peccatis à Demone, à propria conscientia, & à Christo, veluti teste, accusati & convicti, ne verbum quidem respondere poterunt.

XVIII. Variæ considerantur rationes, cur reprobi in illa die futuri sint inexcusabiles, eorumque excusationes omnes confutandæ sint & exhibandæ.

XIX. De reproborum angustiis, utpotè quibus omnes recursus & appellationes, omniaque subterfugiorum genera intercludentur, eò quòd judex in illa die fururus est iustus, incorruptus, potens, sapiens, inexorabilis & inflexibilis.

XX. Demon in judicio finali se reprobis opponet, qui supplicii & iræ Dei subjecti, & à proximis, cognatis & amicis infestati & derelicti, nullibi habituri sunt ullum refugium.

XXI. De rigorosissimo judicii finalis examine, cui etiam perfecti & sancti subicientur, quibus Demon adversabitur, de culpis quibusque levissimis illos accusando.

XXII. De riguroso examine operum bonorum quæ quædamtenus defectuosa sunt, nec non eorum, quæ solum apparenter bona existunt.

XXIII. Nullus, quantumvis sit sanctus & innocens, coram Divino tribunali securus erit, sed omnes timebunt ob transgressionem & defectus etiam minimos.

XXIV. Variæ instituuntur considerationes super verba sententiæ illius, quam Christus adversus reprobos fulminabit, dicendo: *Discedite à me maledicti.*

XXV. De invitatione qua Christus electos advocabit ad gloriam, dicendo: *Venite Benedicti* & ubi etiam ostenditur, nullam electos habituros occasionem timendi judicium, siquidem rectam quandam possident conscientiam.

XXVI. Cur Christus in judicio sub specie humana sit compariturus.

XXVII. Quod si in vita per exactum conscientia examen judicaremus nos ipsos, nulla nobis esset judicem timendi ra-

rio, quia bonus judicii universalis exitus à particulari unicuique dependebit judicio, quod post singulorum mortem confectum instituitur.

XXVIII. Judicium, quod in Scripturis vicinum esse prædicitur, ex improvviso veniet; tempus autem certum Deus nobis ignotum esse vult ob utilitatem nostram, illudque differtur, ut tantò melius ad illud subeundum nos præparemus.

XXIX. Christus finale judicium infallibile nobis prædixit, ut in illo iram ejus effugiamus, nosque ad illud per bona opera & continuam mentis applicationem præparemus.

XXX. Continua judicii finalis consideratio adducenda vitam immaculatam, culpamque fugiendam plurimum confert; unde certum indicium, unde hominem novissimum judicium credere conjici potest, est, si in continuo judicis venturi timore vivat, deque novissimo die continue cogitet.

XXXI. Examen & processus judicii finalis præcipue circa opera misericordiae instituetur, quibus se electi tuebuntur; eorum verò omissio reprobis in damnationem vertetur.

TRACTATUS XLII.

De Judicio Temerario.

Continet Discursus XII.

Disc. I. **J**udicium temerarium charitati opponitur, derivatur à malignitate judicantis, estque species detractionis, & contemptum proximi includit. Ubi etiam quibus in casibus committatur, fusius exponitur.

II. Judicare malè de aliis, zizania quædam est, quam Demon seminat & nutrit, quæque ad ignem destinata est infernalem.

III. Peccati judicii temerarii consideratur gravitas, utpotè quod iram Dei ad severa provocat supplicia.

IV. Qui sinistrè de aliis judicat, injuriam Deo facit, quia ejus jurisdictionem temerè sibi usurpat; cum judicium de rebus occultis ferre, ad solum Deum pertineat.

V. Facile proximos nostros judicando decipimur, quia finem & intentionem, ob quam ad operandum moventur, penetrare non possumus.

VI. Quàm sint fallacia humana judicia, utpotè quæ solum juxta apparentiam exteriorem regulantur, per varia exempla ostenditur.

VII. Variis ex eventibus & factis, quàm facile, judicando actiones alienas, erremus, demonstratur.

VIII. Sæpè fallitur humanum judicium, quando solum ad statum præteritum respicitur, præsens verò & futurus sicut & emendatio, non advertitur, quam proximus tam intus quàm exterius fecisse potuit.

IX. Priusquam de aliis feramus judicium, maximè quando dubii sumus, veritatem diligenter examinare, & ad credendum bonum potius quàm malum proniores esse debemus.

X. Justorum proprium est, malum de aliis non credere; virtus enim charitatis alienarum imperfectionum reatus cooperit, dissimulat, iisque compatitur, estque alienis superior defectibus.

XI. Peccata aliorum judicare & condemnare non debet, qui multis obnoxius est propriis criminibus; potius igitur talis prius examinet & condemnet seipsum, timeatque ne & ipse similiter cadat.

XII. Qui sinistrè de aliis judicant, ut plurimum eadem sunt pice coinquinati; aut verò Deus justè permittit, ut in easdem culpas incendant, quàm aliis condemnant: ubi variaz adducuntur declarationes verborum illorum: *Nolite judicare, & non judicabimini.*

F I N I S.

BIBLIO-

BIBLIOTHECÆ

MORALIS PRÆDICABILIS,

TRACTATUS XXII.

DE ECCLESIASTICIS,

SACERDOTIBUS, ET CLERO.

DISCURSUS TRIGINTASEPTEM.

Discursus I. In Ecclesiasticos pro cultu Dei seligendi sunt meliores totius populi; Ubi & de obligatione discribitur, qua Ecclesiastici, & Sacerdotes, cunctos seculares in bonitate, & sanctitate præcellere tenentur.

II. Varia adferuntur tonsuræ, sive præcisionis capillorum, & coronæ Clericalis mysteria.

III. Ecclesiastici solum Deum, qui hæreditas ipsorum est, præ oculis habere debent, curareque ut se à mundanis negotiis, bonisq; terrenis avertant, divinumq; servitium ex motivo lucri temporalis, vel alterius cujuslibet humani respectus intueri, nequaquam perolvant.

IV. De sanctitate in ministris sacris requisita, quæ, licet ipsi ad emundandas aliorum spurcicies sint destinati, exinde tamen minimè maculatur.

V. Sacerdotes ut ministerium suum dignè adimpleant, virtutibus & vitæ perfectione conspicui esse debent.

VI. Vestes & ornamenta præcipua Aaroni à Deo præscripta ad varias, quibus Sacerdotes præditi esse debent, virtutes alluisse probatur.

VII. Alia perfectionis, & sanctitatis in ministris sacris considerantur motiva, quorum multa ex vestium Episcopaliū, & Sacerdotalium mysteriis deducuntur.

VIII. De summa innocentia, quæ in iis, qui ad sacrum altare, divinumque mysterium accedunt, desideratur.

IX. Varia in laudem Sacerdotum examinantur honorifica epitheta, quæ illos, ut altissimæ dignitati suæ respondeant, ad multas obligant virtutes.

X. Multæ recensentur analogiæ, quæ Angelos inter, & Sacerdotes versantur, ita tamen, ut hi illis in multis prærogativis sint superiores.

XI. Sacerdotium divinum quidpiam in se habere, ex multis Sacræ Scripturæ locis, & Sanctorum Patrum sententiis, in quibus Sacerdotes Dii vocantur, perspicuè ostenditur.

XII. De sublimi potestate, quam Sacerdos obtinet in corpore Christi, quæ superior est illa, quam sanctissima ejus mater in illud habuit. Ubi etiam consideratur autoritas, circa peccatorum remissionem illis delegata.

XIII. Potestatem Sacerdotalem potestati regiæ non solum parem, verum etiam illa superiore esse ostenditur.

XIV. Ad Sacerdotis munus pertinet, ut Deum propter peccata populorum iratum per orationes suas placet, diviæque justitiæ flagella ab iis amoveat.

XV. Quisquis per Sacerdotium divino cultui consecratur, ad illud se per orationem præparare, seq; in oratione exercere debet; cum enim Sacerdotii character eo sine imprima-

Manj; Bibl. Præd. Tom. II.

tur, ut oret, & intercedat pro populo, justum est, ut se dignum reddat, qui à Deo exaudiatur.

XVI. De obligatione, quam Ecclesiastici habent, bonum proximis secularibus præbendi exemplum, ut, quod verbis docent, operibus confirmetur.

XVII. Continentia in ministris sacris, præ quavis alia virtute requiritur, ac proinde per Sacerdotum Paganismi, & legis Mosaicæ exempla, quam illa nostris Sacerdotibus necessaria sit, ostenditur.

XVIII. De eadem Sacerdotum continentia, nec non de suppliciis iræ Dei, quibus in incontinentes communiter animadvertit, fusius discribitur.

XIX. Alia divinæ justitiæ supplicia Ecclesiasticis carnaliter, & lubricè viventibus immixta, nec non poenæ aliquæ ab antiquis Canonibus adversus eoldem sanctitatem tanguntur.

XX. Sacerdotes Corpus Christi indignè tractantes, traditores sunt Juda longè deteriores, quia Christum de novo crucifigunt; ubi & alii eorum reatus considerantur.

XXI. De puritate, & integritate conscientiæ, quæ in iis, qui Corpus Christi tractant, desideratur, deq; suppliciis Sacerdotibus impudicis immitti solitis.

XXII. Variæ considerationes, quibus Sacerdotes ad dignè celebrandum disponuntur, & præparantur.

XXIII. Ecclesiastici, præcipuè benè meriti, & digni, omni sunt honore prosequendi, in recognitionem magnorum beneficiorum, quæ ab illis recipimus; ubi variæ, in hujus reverentiæ confirmationem, historiæ adducuntur.

XXIV. Sacerdotes honorandi sunt, etiam indigni, quia ita Deus præcipit, cum sint ejus ministri, illiusq; in anima deferat characterem; ac proinde si contemnantur, Deus ipse se in iis spreto esse censet, illisq; illatas ignominias graviter castigat.

XXV. Nequaquam lacerandi sunt Sacerdotes, quantumvis maligne quicquam illis reverentiæ adimendum est in publico, quod exemplis quibusdam, Christi præcipuè, probatur.

XXVI. Mala vita Ecclesiasticorum nihil obstat, vel officit bonis, quæ ab illorum ministerio proveniunt; ac proinde illis tuto uti possumus.

XXVII. De severitate, & rigore, quo mali Ecclesiastici à Christo examinabuntur, judicabuntur, & condemnabuntur.

XXVIII. Sacerdotes longè acerbius à Deo punientur, quam seculares, eo quod præ illis majus lumen habeant; unde quantò illorum dignitas est eminentior, tantò profundior erit illorum ruina, & præcipitium.

XXIX. Vicia Ecclesiasticorum, populorum causant ruinam, quorum peccata iram Dei provocant, suam in Ecclesiasticorum scandalis, & malis exemplis causam habent.

A XXX. Im-

XXX. Impiorum Sacerdotum malitia valde ex ipsorum statu aggravatur; id quod ex minis, & pœnis à Deo illis immissis clare ostenditur.

XXXI. Invektiva in illos, qui seipfos in Sacerdotium ultro ingerunt, non ut aliquod Deo servitium præstent, sed ob alios fines temporales; ubi nonnullorum, qui Sacerdotium invito animo admiserunt, adducuntur exempla.

XXXII. De Ecclesiasticorum in ministerio sacro, & in promovenda animarum salute, vigilantia necessaria, adversus eorum negligentiam, inertiam & incuriam.

XXXIII. Ministerium Sacerdotale laboriosum est, & ad labores non, verò ad otium destinatum; unde Sacerdotes impetriti esse, vitamque suam pro animarum salute exponere debent.

XXXIV. De sapientia, & scientia sacra in Ecclesiasticis requisita.

XXXV. Avari, & cupidi Clerici perstringuntur.

XXXVI. Boni debent esse Oeconomi, & dispensatores fideles reddituum Ecclesiasticorum, qui merum sunt patrimonium pauperum; ac proinde ab omni luxu, & pompa alieni esse debent.

XXXVII. Ecclesiasticis cavendum est, ne erga parentes, & consanguineos nimium sint affecti.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

In statum Ecclesiasticum pro gloria, & cultu DEI adoptandi, & seligendi sunt meliores totius populi ubi & de obligatione differitur, qua Ecclesiastici, & Sacerdotes cunctos seculares in bonitate vite, & sanctitate præcellere tenentur.

THEMA.

Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, & separavi vos a ceteris populis, ut essetis mei. Lev. c. 20. v. 26.

Sancti Cyprianus Virginum considerans, & admirans excellentias, ad eandem honorem, & gloriam ita scribit: *Flas sunt Ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratia spiritualis, Dei imago respondens ad sanctimoniam Christi, illustrior portio gregis Christi.* Quæ eadem encomia Ecclesiasticis jure merito adaptare possumus, utpote qui ex universo Christi grege electi, & ex communi vulgi massa separati sunt, ut sint divini cultus immediati ministri, instrumenta gratiæ, sacramentorum artifices, & dispensatores, & centrum solidum sanctitatis. Unde quod Deus olim universo populo Israelitico protestatus est, dicens: *Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, & separavi vos a ceteris populis, ut essetis mei.* Idem quoque sacerdos æternus illis dicere videtur, quos ad sacrosanctum ministerium suum consecravit, atque de medio populi selegit, & separavit: *Separavi vos ut essetis mei.* Porro observandus est ille loquendi modus, quo Deus postquam Aaronem, & universam ejus progeniem ad altaris sui ministerium ad summum Pontificatum selegerat, Moysen allocutus est, dum ait: *Applica quoque ad te Aaron fratrem tuum, cum filiis suis de medio filiorum Israel, ut sacerdotio fungantur mihi.* Ubi præcipue notanda sunt verba illa: *De medio filiorum Israel,* quasi dicere vellet: *Elegi mihi illum quasi totius populi Israelitici florem, in divinum ministerium meum.* De medio, inquit, quia in medio consistit virtus, præterquam quod Ecclesiastici mediatores esse debeant inter Deum, & hominē, interque cælum, & terram. De hac electione Ecclesiasticus differens ait: *Ipsum elegi ab omni vivente offerre sacrificium Deo, incensum, & bonum odorem.* Unde Aaron, & filii ejus tanquam viri dignissimi inter omnes viventes electi fuerunt, ut tabernaculo ejus deservirent in sacrificiis offerendis, quæ in ovibus, columbis, tauris, bobus, aliisque similibus animalibus potissimum consistebat, cum cæteroquin velut mundiorum sacrificiorum materiam, incensum, & panes tantum contrectarent. Verum enim verò quænam dari potest proportio Sacerdotii antiqui, si cum Evangelico conferatur, in quo Ecclesiastici non nisi ad sacratissimum ejusdem Filii Dei corpus consecrandum, contrectandum, sacrificandum, & distribuendum principaliter destinati esse noscuntur? Et ideo quanto majori cum jure longè eminentior in nobis postulabitur sanctitas, ut de nostris Sacerdotibus verificetur, & adimpleatur, quod videlicet sint *illustrior portio gregis Christi.*

2 *Separavi vos a ceteris.* Circa quæ verba Origenes ad propositum nostrum ita scribit: *Sicut ego segregatus sum, & longè separatus, sicut ego excudo omnes creaturas, atque ab universis, quæ à me factæ sunt, segregor, ita & vos segregati estote ab omnibus, qui non sunt sancti, nec Deo dicati, segregati autem non locis, sed affectibus, non regionibus, sed conversationibus.* Sicut enim Deus Ecclesiasticos ex universa populi massa selegit, & segregavit, ita quoque justum est, ut per morum singularitatem, vitaque perfectæ, & sanctæ mediante, specialiter ab illa dividantur. Unde ingeniosa est illa Hug. Card. super sequentia S. Pauli verba: *Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in eis, quæ sunt ad Deum, facta observatio, dicens: In hoc quod dicitur: ex hominibus, notatur, quod debet excudere vita Sacerdotis vitam plebis.* Et ideo quando nostri ipsius ad divinum perpetuum cultum facta oblatione, primum pedem in domum Dei figimus, Psalm. 23. recitatur, in quo Psalmista interrogat, dicens: *Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus?* moxque sine ulla hæsitacione respondetur: *Innocens manibus, & mundo corde.* Causam verò, ob quam hæc innocentia requiritur, Deus ipse subindicat, dum ait: *Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus;* ac proinde quando Episcopus Clerico habitum sacrum imponit, hæc verba pariter pronuntiat: *Induat te Dominus novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate veritatis.* Sanctus Carolus quoque gregis sui Pastor zelosissimus, Ecclesiasticos meliorem totius populi partem esse probè intelligens, his qui sacris Ordinibus initiandi sunt, hanc instructionem scriptam reliquit: *Parentes filios huic sacra militia oblatos religiose educant, aut educandos curent; & quos offerunt meliores, & aptiores ministerio Dei, eligant; & quorum indoles præferat spem virtutum, & disciplinæ sanctissimæ Clericalis.*

3 Quilibet enim architectus, dum fabricam aliquam erigit, lapides elegantiores, arteque accuratiori expolitos in ædificii spectabiliore facie, locoque magis conspicuo collocare consuevit; unde Author operis Imperfecti inquit: *Sicut artifex ex omnibus lapidibus eligit meliores, & ponit à foris in facie ædificii, ceteros autem lapides qualescumque mittit intus: Sic Ecclesia meliores Christianos eligit, & ponit in facie Ecclesiæ, id est, alios facit sacerdotes, alios Diaconos, ceterosque ministros Ecclesiæ.* Nabuchodonosor Rex ex toto Hebræorum populo, paucorum quorundam stirpis regis jussu fieri electum, qui in ejus regia proximè sibi ab obsequiis assisterent: at verò audite quibusnam illi conditionibus vestiti esse debuerint: *De semine regio pueros, in quibus nulla esset macula, decoros forma, & eruditos omni sapientia.* Quod si igitur Rex ille hunc in finem in eligendis raras aded conditiones desideravit, longè utique æquius est, ut qui pro Domo Dei, pro templo, pro palatio Regis gloriæ, ad sacrosanctum ejus ministerium eliguntur, viri sint vita immaculata, & irreprehensibili præditi; ac proinde idem Author subdit: *Nullam debent habere maculam, neque in verbo, neque in cogitatione, neque in facto, neque in opinione, quia sunt pulchritudo Ecclesiæ; & si mali fuerint, totam deturpant Ecclesiæ.* Sicut enim lapides, qui sunt intus in ædificatione nemo aspicit, sed eos qui foris sunt, considerant omnes, sic secularium hominum vitia, neque sic considerantur, neque sic nocent Ecclesiæ, nam quamvis omnis populus secularis fuerit indisciplinatus, tamen si isti boni fuerint, tota Ecclesiæ speciosa videtur.

4 Deus olim Moyse præcepit, ut Aaroni, & filiis ejus, quos ad ministeria sacra elegerat, diceret: *Sancti erunt Deo suo, & non polluent nomen ejus, incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt, & ideo sancti erunt;* at verò, si cum tam efficaci, & replicata cura, sanctitas tam solida, adedque immaculata requirebatur integritas ad panes, & incensum tractandum, qualis illa futura erit, quæ ad illum tractandum requiritur, qui est *Candor lucis æternæ, speculum sine macula Dei majestatis, & imago bonitatis illius?* Sciendum verò est, quod septuaginta Interpretes prædictum textum ita legunt: *Quoniam sanctus est Domino Deo suo, & sanctificabis eum,* quasi dicere vellet: Talis in sacerdote requiritur sanctitas, ut certo quodam modo ipsummet Deum sanctificare possit. Quæ de re Hesychius ita scribit: *In ipsis, & ab ipsis sanctificari dicitur: Quomodo ergo nos Deum sanctificare possumus? Si ergo a Deo datam nobis sanctificationem nos sacerdotes custodiamus, sanctificati.*

5 *Separavi vos a ceteris.* Circa quæ verba Origenes ad propositum nostrum ita scribit: *Sicut ego segregatus sum, & longè separatus, sicut ego excudo omnes creaturas, atque ab universis, quæ à me factæ sunt, segregor, ita & vos segregati estote ab omnibus, qui non sunt sancti, nec Deo dicati, segregati autem non locis, sed affectibus, non regionibus, sed conversationibus.* Sicut enim Deus Ecclesiasticos ex universa populi massa selegit, & segregavit, ita quoque justum est, ut per morum singularitatem, vitaque perfectæ, & sanctæ mediante, specialiter ab illa dividantur. Unde ingeniosa est illa Hug. Card. super sequentia S. Pauli verba: *Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in eis, quæ sunt ad Deum, facta observatio, dicens: In hoc quod dicitur: ex hominibus, notatur, quod debet excudere vita Sacerdotis vitam plebis.* Et ideo quando nostri ipsius ad divinum perpetuum cultum facta oblatione, primum pedem in domum Dei figimus, Psalm. 23. recitatur, in quo Psalmista interrogat, dicens: *Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus?* moxque sine ulla hæsitacione respondetur: *Innocens manibus, & mundo corde.* Causam verò, ob quam hæc innocentia requiritur, Deus ipse subindicat, dum ait: *Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus;* ac proinde quando Episcopus Clerico habitum sacrum imponit, hæc verba pariter pronuntiat: *Induat te Dominus novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate veritatis.* Sanctus Carolus quoque gregis sui Pastor zelosissimus, Ecclesiasticos meliorem totius populi partem esse probè intelligens, his qui sacris Ordinibus initiandi sunt, hanc instructionem scriptam reliquit: *Parentes filios huic sacra militia oblatos religiose educant, aut educandos curent; & quos offerunt meliores, & aptiores ministerio Dei, eligant; & quorum indoles præferat spem virtutum, & disciplinæ sanctissimæ Clericalis.*

Hug. Card. ibid. Hebr. c. 1. Sacerdos laicus, & sanctus esse debet.

Ps. 23.

In Psal. Rom.

AA. Fecl. Med. par. 4. Instruct. sac. ord. car. 548.

Ostenditur exemplo architecti.

Auth. imp. Rom. 40.

Exemplum Regis Nabuchodonosor.

Dan. 1. 4.

Lev. 22. 7.

Similitudo.

Sap. 7. 26.

Hesych. in Lev. 16.

S. Cypri. de discipl. & hab. Virg.

Ecclesiastici tanquam illustrior portio gregis Christi sancti esse debent.

Exod. 28. 1.

Mediatores esse debent inter Deum, & homines.

Lev. 21. 20.

Lev. 20.

Conferatur antiquum sacerdotium cum novo.

Orig. h. 11. in Levit.

secutus per nostram sanctificationem eum, qui sanctus secundum naturam est. S. Carolus Borromæus puncta magis essentialia, quæ vel maxime curanda, & reflectenda sunt, prædicatoribus proponens, præcipit eisdem, ut viris Ecclesiasticis utilissimas sequentes veritates, & maximas efficaciter inculcent, videlicet: *Quam ab omni labe purus nos esse oporteat, quam a perturbationibus animi alienos, quam castissimis moribus præditos, quam omni virtutum exemplo præstantes, quam divini cultus zelo accensos, quam salutis animarum cupidos, & appetentes, quam doctos, omnisque disciplina sanctæ peritos.*

5 Nescio, an aliquando verba illa observaveritis, quæ in oratione illa proferuntur, quam Episcopus Clerico primam tonsuram conferens recitare consuevit; in hac etenim Episcopus hunc in modum loquitur: *Oremus fratres charissimi Dominum nostrum Iesum Christum pro his famulis suis, qui ad deponendum comas caput suum pro eius amore festinant, ut donet eis Spiritum Sanctum, qui habitum Religionis in eis perpetuum conservet, & a mundi impedimento, ac seculari desiderio corda eorum defendat, ut sicut immutantur in vultibus, ita dextera manus eius virtutum tribuat eis incrementa.* Nimirum personæ Deo dicatæ in nobiliori humani corporis parte denotantur, per faciem scilicet. Unde Theodoret. illum Psalmistæ textum: *Vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis*, explicans, per hunc vultum ordinem sacerdotalem intelligit, dicens: *Sacerdotum ordo veluti quadam facies est Ecclesiæ, tanquam majori spiritus dignitate exornatus.* Macula enim vel labe, si in alia quacunque corporis parte resideat, non parit indecentiam, nec tantum apparet, sicut in facie: ita, pariter defectus, vitia, scandala, tantum in secularibus non pariunt præjudicium, quantum in Ecclesiasticis. De his enim divina sapientia ait: *Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.* Unde per pupillam Ecclesiasticus intelligitur. Cui consonat epithetum à S. Ild. Pelus. Sacerdotibus attributum, hos namque, *oculos Ecclesiæ* appellat. Quis autem aded rerum ignarus nesciat, quod in pupillis quilibet, quantumvis minimus pulveris atomus dolorem, & detrimentum intolerabile adferat? In pedibus quidem per quos in corpore mystico denotantur seculares, lutum & macula facile tolerantur, utpote quæ continuò terram contingunt, & terunt: at verò personæ Deo consecratæ, quæ sunt veluti oculi, imò pupillæ ipsiusmet Dei, ne umbram quidem nævi admittere debent.

6 S. Ambr. acutè observat, quod quando mulier illa in adulterio deprehensa, à sacerdotibus apud Salvatorem accusata fuit, ipse in pulvere literas digito suo efformavit. Et tamen quænam hujus Scripturæ series fuerit, Evangelium non exprimat, attamen S. Doctor illam in quadam Epistola sua his verbis exponit: *Scribebat in terra: Quid? utique, dicens: festucam, quæ in oculo est fratris tui, vides, trabem autem quæ in oculo tuo est, non vides.* Quibus in verbis advertendum est, quod Dominus peccata secularium, & mundo totaliter deditorum, festucas; Sacerdotum verò delicta, trabes appellet, & quidem trabes oculis, imò pupillis infixas. Christus in homine populari, & de vulgo adulterium festucam, seu paleam esse reputat, econtra verò Hypocrisin in sacerdotibus trabem. Unde qualis inter transgressiones personarum Deo consecratarum, & laicorum sit differentia, perspicuè colligitur; siquidem iniquitates horum in tribunali DEI velut festuca æstimantur, sacerdotum verò delicta ingenstrabis alicujus moles reputantur, juxta celebrem illam sententiam: *Naga in ore sacerdotis blasphemia sunt.* Dic fides, quodnam palea, vel festuca in via publica posita viatori damnum procreabit? at verò trabs transversim in via jacens iter impedit, & viatoribus transitum præcludit, coque proximè ad lapsum disponit. Ex idè in sacerdotem optimè verba illa quadrant: *Ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc perspicies, ut educas festucam de oculo fratris tui.* Sacerdos enim consecratus est eo fine, ut in aliis peccatum aboleat, & puniat, ac proinde S. Ambros. optimè notat, quod Christus occasione accusatæ hujus adulteræ sacerdotibus illam accusantibus dixerit: *Qui sine peccato est, prior lapidet eam.* Quid enim tam divinum, quam ista sententia, ut is peccata puniat, qui exors ipse peccatis? Quomodo enim seras alioni ultorem, & proprii criminis defensorum? Nonne se magis ipse

se commendat, qui in alio damnat, quod ipse commisit?

7 Eritis mihi sancti. Porro Clericalis habitus, quo Ecclesiastici divini officii tempore utuntur, superpellicum est lineum, & illud quidem super nivem candidum, & mundum; sed quonam putatis mysterio eodem utuntur? Audite hac de re loquentem Durand. *Vestis, inquit, linea, quæ superpellicum dicitur, quo quibuslibet servitiis altaris, & sacrorum vacantes, super vestes communes uti debent, propter sui candorem, munditiam, seu puritatem, castitatem designat, juxta illud: Omni tempore vestimenta, id est, operatua sint candida, & munda; propter sui latitudinem charitatem designat, denotat innocentiam, & idè ante omnes alias vestes sacras sæpè induitur.* Et idè inter alias orationes quas Episcopus primam tonsuram futuris Clericis conferens recitare solet, una hæc est: *Presta quasumus omnipotens Deus, ut his famulis tui, quorum hodie comas caput pro amore divino deposuimus, in tua directione perpetuo maneant, & eos sine macula in sempiternum custodias.* Enim verò sicut macula in lino candido apertius, quam in veste pellicea, vel rustica conspicitur, ita quoque defectus aliquis in homine seculari non æquè, ac in sacerdote aliquo notatur. Cui simile est exemplum, quod à S. Bernar. adducitur, qui ait: *Sicut pretiosam vestem exigua quavis macula turpius decolorat, ita a nobis multo magis exigetur justitia, cum in aliis nævus, in nobis sit gravis macula.*

8 Observastisne aliquando, qualia illa fuerint vitia, & scandala, quæ benignissimus Salvator noster in antiquæ legis sacerdotibus reprehendit? Num forte latrocinia, usuræ, rapinæ fuerunt? an verò adulteria, incestus, sacrilegia? vel denique simoniz, hæreses, apostasiz? Nihil horum fuit, quin potius hoc solum in illis reprehendit: *Amant primos recubitus, & vocari ab hominibus Rabbi.* Nimirum solum vanitatis, vanæ gloriæ, & hypocrisis peccata erant, & tamen Incarnata Sapientia eadem in justissima trutina sua, in pondere Sanctuarii librans, multò plus quam à secularibus commissa aggravat, ut turpiora esse videantur, quam gravissimi, & enormissimi à secularibus commissi excessus. Etenim personæ sacre in Scriptura lucis titulo decorantur: *Vox estis lux mundi.* Quis autem est, qui non videat quantum quilibet nævus, labe, & macula corpora lucida dedecet, & deturpet, quantumque oculum in illa defixum offendant?

9 Ingeniosa profectò est illa Hugonis Cardin. super illa Psalmistæ verba: *Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ;* facta observatio. Querit enim, quonam spectet illa à Davide inter transgressores terræ, & alios insinuata distinctio? Etenim post rebellium Angelorum, qui peccatores terræ non erant, quis est, qui nesciat, unicuique, & solum culpæ, & peccati locum esse præsentem hanc vallem lacrymarum? ut proinde optimè S. Bern. dicat: *Tota habitatio Paradisus;* nullum enim serpens antiquus in superna aditum habere valet; cur igitur ait: *peccatores terræ?* Demum verò respondet: *Peccatores terra dicit, ad differentiam peccatorum celi, quæ magna est, quia Adam peccavit in terra, & veniam consecutus est, Lucifer in templo, & Diabolus factus est, sic & differunt peccata Laicorum, & Clericorum, qui in Ecclesia peccare non formidant; Clerici sunt peccatores celi, quia in domo Dei peccant; unde admirativè conqueritur Dominus Jer. 11. Quid est, quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa?* Porro D. Chrytologus peccata nostra, & hominum mundanorum ponderans, ait: *Ebrietas in alio crimine est, in sacerdote sacrilegium, quia alter animam suam necat vitio, sacerdos Spiritum sanctitatis extinguat.*

10 Author operis imperfecti hanc monstruositatem specialiter deplorat, quod scilicet nonnunquam Laici longè videantur magis exemplares ipsis Ecclesiasticis: *Vere, inquit, magna confusio sacerdotum, & omnium Clericorum, quando Laici inveniuntur fideiores, ac justiores; quomodo autem non sit confusio, esse illos inferiores Laicis, quos etiam esse æquales magna confusio est?* Enim verò Pastorem grege suo meliorem non esse, nemò capere potest, aut credere, res enim insolita, imò inaudita foret, si ovis instar stolidus esset, & ducatu, atque custodia ovis opus haberet. Audite hac de re loquentem S. Bernardum: *Quantum, inquit, distat inter Pastorem, & gregem, tantum debet distare inter Episcopum, & plebem; Ille regit, iste regitur, ille pascit, iste pascitur, ut in ipsa forma, & habitu, uterque discernatur.* S. Carolus Borromæus

A 2 post.

Cur Clerici in habitu Ecclesiastico manent superpellicio lineo, & candido.

Dur. in cas. div. off. l. 1. c. 1. n. 10.

In Pont. Rom.

S. Bern. ser. do trip. cult.

Quænam vitia in sacerdotibus videntur reprehendere Christus.

Matth. 23. 6.

Matth. 1. 10.

Hug. Card. ibid. Pl. 1. 1. 1. 1. 1.

S. Bern.

Clerici velut in cursu peccate continentur, cum aliis in terra peccant.

Jer. 11.

S. Chryl. ser. 16.

Auth. imp. hom. 1.

Similitudo pastoris ad gregem.

S. Bern. in ser.

A. B. Eccl. Med. 1. 4. 1. 1. 1. ad oblationes.

A. B. Eccl. Med. 1. 4. 1. 1. 1.

In Pont. Rom.

Theodoret. Pl. 4. 1. 1.

Cler. velut tales sunt in corpore.

Zach. 1. 7. S. Ild. Pel. lib. 1. ep. 112.

S. Ambr. 1. 11. ep. 76.

Joan. 8. 1.

Sacerdotum de ista sunt velut trabes respectu seculari, quorum peccata sunt sicut festucæ.

S. Ambr. lib.

postquam Mediolani oblatorum congregationem instituerat, ut iis mediantibus gregi suo de optimis sacerdotibus prospicere posset, inter alias quas illis tradidit institutiones, hanc quoque post se scriptam reliquit: *Cum in locum aliquem mittentur Oblati, praestantissimae istius actionis pondus, & dignitatem animadvertentes, secum ipsi magis, ac magis cogitent oportet, Clericos homines ex omni Christianorum numero divinitus esse selectos, ut cum luminis tum solis facultatem, atque vim erga alios omnes exercentes, caelestis illis sapientia luce illustrent, atque in tenebris peccatorum ad claritatem divinae gratiae evocent.* Demum pro fine, quo encomio S. Ambrosius in libro quem de dignitate sacerdotali conscripsit, Ecclesiasticos honoret, ex lequentibus verbis audite: *Propago sunt, inquit, sanctificata, duces gregis Christi.*

E. Amb. c. 2.

DISCURSUS II. ARGUMENTUM.

Varia adferuntur tonsurae, five praecisionis capillorum, & coronae clericalis mysteria.

THEMA.

Radetur Nazareus ante ostium Tabernaculi foderis raris consecrationis suae, tolletque capillos ejus, & ponet super ignem, qui est suppositus sacrificio pacificorum. Num. 6. vers. 18.

1. Cor. 10. 17.

Verissimum semper est illud Apostoli axioma: *Omnia in figura contingebant illis*; liquidem ritus quo Nazareus divino cultui consecratis capilli praescindebantur, illum praefigurabat ritum, qui in testamento novo adimplendus erat in illis, qui se Deo dedicaturi erant, eo praecipue tempore quo primum in Ecclesiasticam Hierarchiam pedem subinferebant. Albinus Alcuinus Caroli Magni iussu librum composuit de divinis officiis intitulum, in quo primae tonsurae originem explicare volens, ita scribit: *Clericorum autem tonsura à Nazareis fertur sumpsisse exordium. Cum enim quis voto se obligasset, ut per jejunium, atque aliarum rerum observantiam se affligeret, abstinebat se ab omni quod inebriare, & statum mentis evertere posset, eratque semper in templo; unde & Nazareus, id est, sanctus, & Domino consecratus vocabatur. Impletis autem votis sui diebus, veniebat ad templum Domini, & offerebat pro eis, quae legi praecipiebantur, radebatque capillos capitis sui, & barbam, partemque pilorum in flamma altaris cremabat. Idem quoque S. Isidorus à Cardinalis Baronio allegatus diu ante praefatum Albinum his verbis confirmat: Tonsura, ut fallor, usus, inquit, à Nazareis exortus est, qui prius crine servato, deinde post vitæ magnam continentiam, devotione completa caput radebant, & capillos in ignem sacrificii ponere jubebantur, scilicet ut perfectionem devotionis suae Domino consecrarent. Hujus exempli usus ab Apostolis introductus est, ut qui divinis cultibus mancipati Domino consecrantur, quasi Nazareis, id est, Sancti Dei crine praeciso innoventur. In cujus confirmationem idem S. Isidorus illum Ezechielis textum adducit, in quo Deus cap. 5. huic Prophetae praecepit, dicens: *Sume tibi gladium acutum radentem pilos, & assumes eum, & dices per caput tuum, & barbam tuam.* Cujus praecepti Sanct. Isidorus hanc reddit rationem, videlicet quia ipse sacerdotali genere Deo in ministerio sanctificationis serviebat. Hoc, & Nazareos, Priscillam, & Aquilam in Actis Apostolorum primos fecisse legimus, Paulum quoque Apostolum, & quosdam discipulorum Christi. In Concilio Toletano VI. ubi de origine primae tonsurae agitur, haec verba leguntur: *Tonsura Ecclesiastica usus ab Apostolis fluxit, ut ait Rabanus de Institutione Clericorum cap. 3. ut hi, qui divinis cultibus mancipati Domino consecrantur, quasi Nazareis, id est, Sancti Dei crine praecisi innoventur.* Annales Ecclesiastici, ut idem refert Baronius, auctoritatis cujusdam Sancti Germani Constantinopolitani mentionem faciunt, in qua alia quaedam primae tonsurae insinuat origo: *Duplex corona circumposita capiti sacerdotis capillorum significatione, imaginem refert venerandi capitis Apostoli Petri, qui cum missus esset ad praedicationem Domini, & Magistri, ei tonsa est ab his, qui ejus sermoni non credebant, ut illuderetur ab ipsis, eique Christus Magister benedixit, & infamiam in honorem, illusionem in gloriam convertit. Quod verò ad hujus tonsurae mysteria attinet, horum varia à sacris Doctoribus conscripta reperio, quae iidem Ducibus, &**

Alb. Alc. l. de div. off. c. 35.

Vnde tonsura clericalis initium.

Bar. an. 18. n. 122.

Ezech. 5. 1.

Quare tonsura illa insinuat.

Conc. Tol. 6. c. 6.

Bar. an. 18. n. 125.

Magistris in praesenti Discursu examinare decrevimus.

2 Inprimis igitur rasura capillorum, prout ex Historia Ecclesiastica deducitur, protestatio quaedam erat, quae se in obedientiam, & obsequium illius, in cujus fiebat honorem, transisse fatebantur. In cujus probationem de Benedicto II. legimus, quod una cum Clero comes Julliniani, & Heraclii filiorum Imperatoris solemniter receperit, ex hoc facto intelligens, pios hosce Principes se tanquam reverentes, & obediens filios summo Pontifici, & Ecclesiae subdicere. De Carolo Francorum Principe pariter legitur, quod Pipinum filium suum ad Luitprandum mitteret, ut Rex ille juxta usitatum morem capillos ejus reciperet, qui comam illi praecindendo, se illius declaravit patrem. Unde colligitur, inquit Baron. quod is, qui hoc modo capillos capitis sui alteri offerebat, se pariter illius declarabat esse, & fore filium, e contra verò, qui illos sibi oblato recipiebat, nomine Patris nuncupabatur. In Discursu praecedenti jam diximus, Deum de Ecclesiasticis dicere: *Separavi vos a ceteris, ut effectus mei; & idcirco tametsi omnes omnino Christi fideles, tanquam filii Deum veluti Patrem suum agnoscere, & venerari, eique obedire teneantur, ad hoc tamen praecipue obligantur illi, qui divino se cultui dedicaverunt. Unde Deus, dum illos ad suum servitium recipit, se illorum hereditatem, & patrimonium esse declarat: Dominus pars hereditatis meae.* Oblatio igitur, & praecisio capillorum idem est, quod Deo se totaliter consecrare, ab ejus obedientia dependere, ejusque ministerio in perpetuum se subdicere. In iisdem quoque Annalibus aliud quoddam mysterium insinuat, nimirum: *Ut mancipata semel vitae divino cultui, per capillorum oblationem eo signo sapienter iterato assidue meminisse deberent, & quod solemniter semel praestitissent, saepe repeterent.* Quia igitur capilli Clericis saepius in anno praescindantur, aut abradantur, tum ad coronam Clericalem renovandam, tum ad componendos, & reformandos capillos ad modestiam; idcirco consequenter singulis vicibus revocanda sunt ab illis in memoriam, & mysteria, & fines propter quos hic ritus, & caeremonia facta instituta fuit.

Bar. an. 18. n. 7.

Alb. Alc. 1. 19.

3 Alb. Alcuin. existimat, quod ex quo S. Petrus primus Coronam Clericalem portavit in capitis vertice, ut ipsum ad imitationem coronae spinae Salvatoris nostri facere coepit: *Fertur, inquit, B. Petrus primus hujusmodi tonsuram sibi fecisse ad similitudinem spinae coronae Domini.* Cui consonat, quod paulò ante ipsum Venerabil. Bed. his verbis scripserat: *Neque ab id tantum in coronam attondemur, quia attonsus ita est Petrus, sed quia Petrus in memoriam Domini Passione ita attonsus est; idcirco & nos, qui per eandem Passionem salvari desideramus, ipsius Passionis signum cum illo in vertice, summa videlicet corporis nostri parte gestamus.* Nos sacerdotes in sacrificio quod offerimus, sacrificium crucientium, quod Christus aeternus sacerdos in altari crucis de semetipso obtulit, representamus, & ideo specialis in nobis ratio est, cur signum hoc in capitis vertice portemus, quia nobis praecunctis aliis memoranda est Passio Redemptoris: *Clerici maxime habere debent memoriam Passionis, inquit Beda. S. Paulus postquam de sacrificiis, quae sacerdos antiquus in figuram nostrorum offerebat, discessisset, mox hisce nos verbis invitavit: Exeamus ad eum extra castra, improprium ejus portantes.* Etenim rasura capitis, prout ex quadam S. Cypriani Epistola colligitur, indicium erat hominis villis, abjecti, & scelerati, unde olim eos, qui ad terrae fodinas condemnabantur, in capite radere solebant: *Senatus si capitis horrescit capillus, id quod Baron. variis probat argumentis, ac proinde Ven. Beda ait: Sui quemque in capite per tonsuram perferre, ut se irrisos, & opprobria pro illo libenter, ac prompto animo sufferre, ipso etiam frontispicio doceant, ut coronam vitae, quam reprobis Deus diligentibus se, semper expellere, proque hujus perceptione, & adversa mundi, & prospera contemnere designarent.*

Alb. Alc. 2.

An. 18. n. 124.

Bed. de gest. ang. lib. 1. c. 12. Cui Petrus tonsuram gessit.

Hebr. 13. 11.

S. Cyp. ep. 77.

Bed. 2.

S. 11. 11.

minem cum altibus suis, induentes novum, qui renovatur in agnitione Dei, quam renovationem in mente oportet fieri, sed in capite demonstrari, ubi ipsa mens noster habet. S. Carolus Borrom. in pastoralis quadam Epistola ad Clerum suum Mediol. scripta sollicitudinem urget, quam Ecclesiastici habere debent, ut in exemplaritate vite, & morum à secularibus sint separati. En ipsissima verba, quibus sanctis. Archiep. suos alloquitur. Quod verò majoris faciendum est, quodq; à vobis in hac occasione vel maxime desidero, hoc est, ut scilicet huic rursus vera quædam conjuncta sit resolutio in praxim, & executionem mittendi ea, quæ per hunc usum significatur. Parum enim nobis proderit, habitu exteriori à secularibus discretos esse, nisi etiam moribus à perionis mundanis secernamur. In confusionem nostram, & non in gloriam, quodvis nobis cedet testimoniū exterius dignitatis, nostræq; vocationis præcellentioris, si demum in virtutibus multis illorum fuerimus inferiores. Parum refert segregatio, & distinctio habitus, si in praxi, & conversationibus secularibus, & mundanis perseveraverimus.

3 Albin. inter alia hujus tonsuræ mysteria, hoc quoque insinuat: *Vi Clerici à Laicis non solum differant habitu, verum etiam tonsura.* Porro Ecclesiastici variis titulis insigniuntur, qui omnes obligationem indicant, quia semper immaculati esse tenentur: *Clerici dicuntur à Græco Cleros*, inquit Hugo de S. Vict. quod hereditas, sive fors interpretatur, quia de sorte esse Domini, & solum Deum in hereditatem accipere elegimus. Dicitio illa, Canonici, ut Carthusianus notat, appellatur à Canone, quod est regula: regula dicitur, quoniam regit, & recte vivendas formas: Clerici ergo vocantur Canonici, quoniam regularem, ac rectam tenentur ducere vitam. S. Bernardin. de Senis etymologiam hujus nominis, Sacerdos, ponderans, inquit: *Dicitur Sacerdos quasi sacrum dans, quia à Domino sacra suscipere debet, quæ & ipse populo dispenses.* Justum verò est, ut qui Sanctitatis debet esse dispensator, & iator in aliis, sanctitatem & ipse in gradu excellenti possideat. Albinus de hac dictione, Presbyter, scribens ait: *Interpretatur autem Presbyter senior, quia eligebantur etate pariter, & morum gravitate perfecti, quia Deus in ordinandis mores magis, & scientiam approbat, quam aates.* In primo Tomo Conciliorum Epistola quædam Aniceti Papæ ad Episcopos Franciæ conscripta reperitur, in qua illos dehortatur, ne comam alant; in cujus Epistolæ annotationibus dicitur: *Apostolica traditione, ac constitutione in Ecclesiam derivatum est, ut eorum capita in modum spheræ tondentur desuper, qui à communi hominum vita recedentes, ex cultu vite genus seculantur.* Cujus hæc ex S. Dionysio Areopagita assignatur ratio: *Vi illa mutatione capitis significetur vita aperta, & pura, cui Ecclesiastici studere debent.*

6 Monet Ecclesiasticus, quod quicumq; se ad serviendum Deo accingit, præparare se debeat ad vehementes communis inimici tentationes sufferendas: *Fili accedens ad servitium Dei, præpara animam tuam ad tentationem*, atque idem Deus noster nobis de militibus suis prospicit, qui nobis assistant, & auxilientur: *Sicut omnis Ecclesia*, inquit Beda, *quæ per mortem sui vivificatoris Ecclesia facta est, signum S. Crucis in fronte gestare consuevit, ut crebro Vexilli hujus munimine à malignorum spirituum defensione incursus, & crebra hujus admonitione doceatur, se quoq; carnem cum vitis, & concupiscentiis crucifigere debere, ita etiam oportet eos, qui gradum Clericatus habentes ætioribus necesse habent pro Domino se continentie funibus adstringere, formam quoque coronæ, quam ipse in Passione sua spinam portavit in capite, ut spinas, ac tribulos peccatorum nostrorum exportaret, & auferret à nobis, suo quemque in capite per tonsuram perferre.* Porro fructus quem inde habituri sumus, à S. Gaudentio nobis insinuat, scilicet gloriosa de inimicis nostris victoria, qui proinde tonsuræ clericali sequens attribuit epithetum, dum illam vocat *Circulum victorialem.* Pierius Valer. lib. 32. Hieroglyph. de Lacedæmonius refert, quod dum ad bella procedebant, capillos sibi præscindere soliti fuerint, ne inimici illos per comam capitis prolixiorē apprehendere, & vincere possent. Idem Apostolus 2. Timoth. 2. postquam dixisset: *Labora ut bonus miles*, mox subjungit: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus;* quod idem est, ac si capillos suasset præscindere, nam capilli affectum

ad bona terrena symbola sunt, quos si refecaverimus, inimici nostri non habebunt, unde nos apprehendere possint.

7 S. Hieronymus Coronæ, quæ per tonsuram fit in capite, aliam adducit rationem, dum ait: *Quod verò de tonsura capitis superius, inferius circuli coronæ relinquitur, sacerdotium, regnumque Ecclesiæ in eis existimo figurari; Tiara enim apud Veteres consuebat in capite sacerdotis; hæc ex bysso confecta rotunda erat, quasi sphaera media, & hoc significabatur in parte capitis tonsi. Corona autem latitudo aurei circuli est, qui Regum capita cingit. Virumque itaque signum exprimitur in capite Clericorum, ut impleatur corporis etiam quadam similitudine, quod scriptum est Petro Apostolo predicente: Vase estis genus sanctum, regale sacerdotium.* In cujus confirmationem in Historia Ecclesiastica ita scribitur: *Ea quæ Principi Apostolorum derivatio, & ignominia causa illata est infamie nota, (de præfata tonsura loquitur,) totius Ecclesiæ honori cessit. Et quid mirum, cum ipsa quoque penarum instrumenta pietas Christiana in amplissimam gloriam commutare, & habere consuevit in honore?* Sanctus Carolus Borromæus in eadem Epistola pastoralis suos monet, ne sibi per capillorum detonsionem, & coronam clericalem quicquam de honore, aut existimatione, adimi arbitrentur. Num forte, inquit, exterior habitus à Laicis distinctus, eos humiliores efficit, aut viliores? Imò verò potius in verum splendorem, & gloriam nostram cedit omne illud, quod nobis, seu potius populis, ad differentiam, quæ est inter statum ipsorum, & nostrum, manifestandam deservit, de qua nos Spiritus Sanctus per tot alias vias instruere satagit. Propter hanc enim inter alia coronam, & tonsuram in capite deferimus: Propter hanc vestes, & habitus nostri ab illorum vestimentis tam multipliciter differunt, ut inde discamus, differentia quoque esse, debere studia, conversationes, professiones, & omnia exercitia nostra, ex quo post sacerdotalem characterem susceptum Deum in specialem portionem, & hereditatem nostram accepimus, & extra alios sequestrati, & selecti huic militum Ecclesiasticæ adscripti sumus, ut simus populus peculiaris Divinæ Majestati in sanctissimi cultus sui ministeria specialiter consecratus.

8 In Concilio Toletano IV. auctoritas quæ iam Sancti Hieronymi legitur, quæ etiam 12. q. 1. in Canone: *Duo sunt*: his verbis recensetur: *Coronam habent ab institutione Romana Ecclesiæ in signum regni, quod in Christo expectatur: rasis vero capitis est temporalium omnium depositio.* Hugo Cardinalis pariter super Isaiam ita scribit: *Clericus titulum habet in capite, scilicet tonsuram in signum abiectionis temporalium.* Cum enim capilli pars quædam corporis superflua sit, merito nobis bona terrena significant, quæ nobis ad finem ob quem creati sumus, minimè necessaria existunt. Hi illis, qui militiæ Ecclesiasticæ sub vexillo Crucis Christi nominati sua dederunt, præscinduntur, ut per hoc doceantur, quod assidue à bonis temporalibus alieni vivere, divinoque servitio totaliter applicati esse debeant. S. Augustinus ad præfens propositum ita scribit: *Caput radere, signat cogitationes terrenas, & superfluas à mente refecare; quia si capilli non sunt pars corporis, sed quadam superfluitas, procedens à corporis humore: sic bona temporalia non sunt nobis naturalia, sed aliena, & superflua; quam doctrinam sacerdotibus applicando, subjungit: Unde sacerdotes minimam partem capillorum in capite retinent, ut per eorum abrasionem, se minimam terrenorum sollicitudinem habere designent.* Neque enim magnus inde fructus exurgere (verba sunt S. Caroli Borromæi ad clerum suum Mediolan. transcripta:) si capilli barbæ raderentur, mens verò plena maneret anxietatibus, curarumque temporalium molestus cogitibus, quæ stultia professioni nostræ necessaria, & ministeria animabus debita, nobisq; commendata, omnino impediunt. Et quidem hæc curæ seculares sunt unicum id, quod nos in oculis populi sepe numero contemptibiles, & exosos reddit; hæc sunt amaræ radices illæ, quæ postea in cordibus se dilatantes, ramos suos quaquaversum extendunt, & amarissimos vitæ, per omnia indisciplinatæ, malorum exemplorum, & ignorantie, nobis aliisque nimium perniciosæ fructus producant. Dum verò inordinatis hæc affectionibus

Ad. Eccl.
Med. par. 7.
c. 1062.

Alb. Alc. lib.

Hug. Viq.
1. 1. de 122.
c. 3. 12.

S. Ber. 1. 1.
c. 1. 1.

Alb. lib. de
div. off. c. 34.

S. 1. conc.

S. Dio. Ar.
ib. c. 1.

Eccl. 1. 1.
Ad servien-
dum Deo
veniens ac-
cingere se
debet ad re-
tentionem.

S. Gaud. 1. 1.

S. Tim. 2.

S. Med. lib.

Quare mon-
tura Clerici
capituli
sphaerica.

Par. 20.
c. 122.
Ad. Eccl.
Med. lib.

Conc. Tol. 4.
c. 41.

Hug. Card.
in c. 122.

Tonsura si-
gnum est
abiectionis
temporalium.

S. Aug. 1. 1.
de
contemp.
122. 1. 1.

Ad. Eccl.
Med. lib.

locus indulgetur, mirum non est, si postea res divinae non sapiant, si homo in oratione aridus, in choro indotus, ad perseverandum in Ecclesia, & divinis officiis impatiens evadat, verbum Dei fastidiat, rerumque sacrarum studium exhorrescat. Hactenus sanctus ille Archiepiscopus.

9 Advertendum quoque est, quod Apostolus de summo Sacerdote, qui omnibus aliis Ecclesiasticis norma vivendi esse debet, loquens, expressè de illo dicat: *Constituitur in iis, quae sunt ad Deum*. Sanctus Augustinus illum Canticorum textum: *Dentes tui sicut grex tonsarum*; ponderans dicit: *Quid est dentes tui? Per quos loqueris: Dentes igitur Ecclesia, per quos loquitur Ecclesia. Quales dentes tui? Tanquam grex tonsarum: quare de tonsarum? quia sarcinas saeculi deposuerunt*. Hugo de S. Vict. de tonsura clericali disserens, ait: *Capillos ante praevidimus, & ab eis sensum instrumenta liberamus, ut hoc signo curarum illecebras, frequenter redeuntes, & cogitationes supervacuas a cordibus nostris rescire discamus*. Sanctus Ilidorus Pelusiota considerat, quod Aaron, & successores ejus, templum pro sacrificiis offerendis ingredientibus, laneas abs se vestes abjicere, seque lineis induere debuerint, ac proinde subdit, vestes has *Arcanis aliquid continentes fuisse, atque illud significantes*; *Externos tumultus tum de memoria deponendos esse; nam qui rei sacra causa ad Deum accedit, nihil alienum, nec ullam rem ex materia constantium sarcinam secum afferre potest*; nam ut Sanct. Ambrosius ait: *Hec est vera Sacerdotis fuga. abdicatio domesticorum, & quaedam alienatio charissimorum, ut suis etiam se abneget, qui servire Deo gestit*.

10 In annotatibus super Epistolam Aniceti Papae ad Episcopos Franciae, de mysteriis coronae clericalis, haec scripta reperio, nimirum hanc servire; ut significetur, *regale esse Christi Sacerdotium, cujus gubernationes tali corona redimitas esse oporteat, vel etiam ut significetur, Ecclesiasticum animum, qui est in homine sicut vertex in capite, debere esse nudatum a vitis, spoliatum affectu superfluitatum, ac demum apertum, & expeditum ad divinas inspirationes facile percipiendas*. Quod ultimum mysterium, optimè illi consonat, quod in eodem proposito Hugo de S. Victore scribit, dum ait: *Summitatem capitis in modum corona radimus, ut mentem, quae nostrum superius est, ad superna contemplan- da, & desideranda liberam habere doceamur*. Hoc etiam sine S. Sylvestre Papa omnes septimanæ dies ab Ecclesiasticis feris titulo nominari præcepit: *Sabbati, & Dominici dies nomine retento, reliquas hebdomadae dies, feriarum nomine distinctos, ut jam ante in Ecclesia vocari ceperant, appellari voluit, quo significaretur, quotidianè Clericos abjecta ceterarum rerum cura, uni DEO prorsus vacare debere*. S. quoque Mater Ecclesia disposuit, ut quotidie ante Canonem hæc verba proferamus: *Sursum corda*. Sanctus Augustinus versum illum: *Laudate Dominum de caelis*, explicans ait: *Primo de caelis dicit, postea de terra: Nos adhuc in imo sumus, sed dum cogitamus, quomodo illic laudetur Deus, cor ibi habeamus: Et non sine causa audimus: sursum corda, ut levemus cor sursum, ne putrescat in terra*. Ex sequenti S. August. protestatione, quantum is absque ulla ad alia distractione, ministerio suo intentus fuerit, clare deducitur; dicit enim: *Ob diversas curas, quas nostra servitutis necessitas habet, vix mihi paucissima guta temporis stillantur, quas alis rebus si impenderem, contra officium meum mihi facere videor*. Sanct. Gregor. ab altaris ministerio repellebat omnes, qui a quovis saeculi negotio alieni non essent; dicit enim, qui saeculi actionibus implicati sunt, in Clero Ecclesia præpropere suscipiendi non sunt, quia dum in Ecclesiastico habitu non dissimiliter, quam vixerant, vivunt: nequaquam student secularia fugere, sed mutare.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Ecclesiastici solum Deum, qui hereditas ipsorum est, præ oculis habere debent, curareque, ut se a mundanis negotiis bonisque terrenis avertant, divinumque servitium ex motivo lucri temporalis, vel alterius cuiuslibet humani respectus intuitu, nequaquam persolvant.

THEMA.

Dominus pars hereditatis meae. Psalm. 15. vers. 5.

1 Ecclesia singulari cum mysterio ordinavit, ut qui militæ Cleri Ecclesiasticæ nomina sua consignant, dum prima tonsura inchoantur, se aliam hereditatem, quam Deum non prætereundam manifestè declarent, dicentes: *Dominus pars hereditatis meae: dixi Domino, Deus meus est*; quia Ecclesiastici a negotiis mundi segregati vivere, cultuique, & ministerio sacro totaliter applicati esse debent. Unde in oratione quadam, quam Episcopus in hac functione recitat, inter alia dicit: *Oremus Dominum nostrum Iesum Christum pro his famulis suis, ut donec eis Spiritum S. qui a mundi impedimento, ac seculari desiderio corda eorum defendat*. Hug. Card. in Psal. 15. scribens, & prædicta thematis verba explicans, dicit: *Nota, quod iste versus proprius est Clericorum, unde dicunt istum, quando accipiunt benedictionem Coronæ; quasi dicerent: Nolumus de cetero habere hereditatem in terra, sed solum Deum*. Hæc à bonis terrenis animi alienatio in pluribus locis antiquæ legis præfigurata fuit. Sic enim in Deuteronomio legimus: *Separavi tribum Levi, ut portaret arcam fœderis Domini, & staret coram eo in ministerio; quoniam non habuit Levi partem, neque possessionem cum fratribus suis, quia ipse Dominus possessio ejus est, sicut promissit ei Dominus Deus tuus*. In ejusdemq; libri cap. 18. idem repetitur, cum dicitur: *Non habebunt Sacerdotes, & Levitæ, & omnes qui de eadem tribu sunt, partem & hereditatem cum reliquo Israel, Dominus enim ipse est hereditas illorum, sicut locutus est illis*. In libro Iosue c. 13. totius terræ promissæ divisio, omnibus aliis tribubus facta, accuratè describitur, tandem verò idem caput his verbis clauditur: *Tribui autem Levi non dedit possessionem, quoniam Dominus Deus Israel ipse est possessio ejus, ut locutus est illis*. Sciendum quoque est, quod Deus in lib. Numer. c. 18. postquam Aaroni, & posteris ejus protellatus fuisset, quod deinceps in progressu saeculorum in divino ejus cultu ministraturi essent, mox subjecit: *In terra eorum nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos: ego pars, & hereditas tua, in medio filiorum Israel*. Circa quæ verba Oleaster inquit: *considera, quare Dominus noluerit, te partem, & sortem cum fratribus habere. Nonne ut liberius ministerio ejus vacares, & operibus templi semper præsto esses? Quid te ergo implicat hujusmodi negotiis, cum tibi hoc solum negotium cura esse deberet? Idem quoque Doctor super c. 18. Deut. hunc solum finem fuisse scribit, ob quem Deus Sacerdotibus, & Levitis, ne in divisione hereditatis cum aliis tribubus concurrerent, ut scilicet ab omnibus ex pediti, Dei servitio totos se manciparent, nec ab illo ullatenus diverterentur: Sed quid nunc quæso Sacerdotibus negotiosus? nihil ferè nisi temporalia curant, & qui deberent sua propter Deum negligere, aliena ambire non cessant*. Unde bene Procop. notat, Deum Ecclesiasticos pari loco cum vulgo haberi noluisse, idèque ait: *Separatum est ab aliis genus sacrum, non ministerii ratione tantum, sed etiam spei differentia*. Oleast. ad illa verba: *Dominus pars hereditatis meae*, se reflectens, personas divino cultui dedicatas his verbis alloquitur: *Magna dignatio Domini, si tamen eam sacerdos cognoscas, quod velit Dominus DEVS tuus esse pars tua, & hereditas tua. Quid non habebis, si Deum habeas? Ubi etiam locum illum S. Cypriani adducit, dicentis: Mirum valde est, quod se solo sit Deus tuus contentus, neque velit aliam præter te hereditatem habere, in verò eo non contentus, ad terrenas inhies divitias, & hereditates sufficit tibi quæso Deus tuus, sicut tu sufficis Deo tuo*.

2 Inter alia impedimenta, quæ olim à ministerio sacro homines excluderant, unum erat, si gibbosi essent: *Non offeret panes Deo suo, nec accedat ad ministerium ejus, si fuerit gibbosus; omnia autem in figura contingebant*. Qui enim gibbosus est, vultu terram versus inclinatur, & caput suum cum difficultate cælum versus erigere potest; ex eadem igitur ratione, qui bonis temporalibus nimium affixi sunt, ad ministrandum in tabernaculo nequaquam sunt idonei, nam ut Sanctus Thomas de Villanova ait: *Non admittitur gibbosus, id est, ad terrena inclinat, & curvus*.

3 Ex quo, ut superius discursu 1. diximus, Ecclesiastici per oculos designantur, merito S. Hilarius ait: *In-*

In Pont. Rom. Ecclesiastici coram hereditas solus Deus esse debet.

Hug. Card. lib.

Deut. 10. 9. Exemplum Levitarum.

Deut. 18.

Ios. 13. 33.

Numer. 18. 30.

Oleast. lib.

Oleast. lib. 14.

Procop. in Gloss. n. 18.

Oleast. in c. 18. Numer.

S. Cyp.

Lev. 21. 20.

S. Th. VIII. conc. 2. de 2. Aug.

S. Hil. in Ps. 138.

genti periculo Sacerdotes, qui Ecclesia oculi sunt, negotiis seculi occupantur; quantum enim oculorum lumen modicum quid pulveris non obfuscat, & offendit? Pari itaque proportionem, perniciofa est Sacerdotibus quavis minima, ad bona hæc temporalia, & terrena, inordinata adhaesio. Dominus pars hereditatis nostræ, & idem iustum est, inquit Hugo Cardinalis, ut qui celestia tractant, nihil in terra possideant; adducitque illam Sancti Pauli auctoritatem, in qua Timotheum suum monet, dicens: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus*. Idem quoque Cardinalis alibi impossibile esse monet, ut uno eodemque tempore, & Deum, & mundum hereditatis loco possideamus; Dicit enim: *Nec potest esse, ut quis & Dominum, partem suam habeat, & in terra similiter portionem teneat*; nam ut dicit Hieronymus: *Dominus cum istis infimis pars fieri designatur*; unde Matthæi 6. Dominus dicit: *Non potestis Deo servire, & Mammonæ*.

4 Observandum proinde est, quod ut Sanctus Joannes notat, priusquam Redemptor noster Apostolos in ultima cena ordinaret Sacerdotes, de illis loquens, præmiserit, dicens: *De mundo non sum*, quasi dicere vellet: tametsi illi, qui ad sublime hoc ministerium eliguntur, homines sint, tales tamen esse debent, ac si extra mundum viverent.

5 Hugo Cardinalis planetam Sacerdotalem, quæ præcipuus Sacerdotis habitus est, considerans, inquit: *Sacerdos Evangelicus induitur casula, quæ modicum habet foramen in medio, per quod caput egreditur cum amictu, ex omni tamen parte est rotunda, & significat æternam contemplationem per rotunditatem*. Psalmista olim dicebat: *Letifica animam servi tui, quoniam ad te Domine animam meam levavi*; omnes quidem Dei servi sumus, specialiter verò Sacerdotes, qui per votum divino ejus cultui consecrati sunt, qui proinde ad cor in bona æterna elevandum invitantur. S. Augustinus ait: *Relle admonet membra sua, ut sursum corda habeant; Audiant ergo, & faciant, levanti ad illum, quod male est in terra; ibi enim non patrescit cor, si levetur ad Deum*; eodem quoque loco argumentum quoddam format, quod non sine rubore nostram arguit negligentiam, dicit enim: *Frustrum si haberes in inferioribus, ne patresceret, levares ad superiora; frumento tuo queris mutare locum, & cor permittis in terra putrescere; frumentum levares ad superiora? Cor potius leva in cælum*. Omnes nos Sacerdotes eo fine consecrati sumus, ut tractemus, & custodiamus frumentum electorum; iustum igitur est, ut oculos, & corda nostra ad cæli granarium dirigamus.

6 Sanctus Carolus Borromeus suo tempore præcepit, ut quotquot Subdiaconatus ordine initiari volebant, primò per mensem continuum sua facerent exercitia spiritalia, & generalem totius vite præmitterent confessionem, eligendo sibi in ducem, & patrem spiritualem virum religiosum prius ab Archiepiscopo approbatum. In alio quoque loco, ubi de modo, quo Clericus continere se debet, disserit, in hæc verba scribit: *Scias id in officio tuo positum esse, ut cum vel in officiis divinis obsequiis, vel in frequentandis Ecclesiis, quod debet, tempus consumperis, si quid sibi reliquum est, id omne non in rerum secularium colloquiis, prophætiisque actionibus, sed in divinarum literarum studiis, ac in celestium rerum contemplationibus, & sanctis, piisque officiis traducat*.

7 DEUS olim in veteri Testamento ordinavit, ut omnia sibi offerrentur primogenita tam de hominibus, quam de pecoribus, ita tamen, ut certa quadam monetæ specie redimi possent. Veruntamen Levitas nullo, quantocunque etiam pretio redimi volebat, idque non quia illos nihil faceret, quin potius per hoc se illos summo in pretio habere demonstrabat, quasi dicere vellet; Levitæ redimendo nulla potest reperiri æquivalens moneta, vel etiam per hoc illis indicare volebat, quod sicut ipse per nullum qualecunque pretium ad illis renuntiandum induci poterat, ita quoque iustum sit, ut ipsi pro nulla re hujus vite se permittant induci ad ipsi renuntiandum. Unde apud Ezechiel. conqueritur, dicens: *Propter fragmen panis, & pugillum bordei violabant me*; per hoc quoque, quod pro Levita nullam admittere volebat redemptionem, vel lytrum, in-

Manfi Bibl. Præd. Tom. II.

sinuare iidem voluit, se illos velle totaliter divino servitio suo addictos esse, absque eo quod se ad quamcunque aliam rem terrenam diverterent.

8 Jeremias Propheta inter alias lamentationes, hanc cap. 4. adducit, *quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides Sanctuarii*; Ubi per hos Sanctuarii lapides, sicut & per aurum, sacri altaris ministri sine dubio intelliguntur, unde Glossa ait: *Hi Sacerdotes Christi, & ministri altaris sunt*. Sed cur hos lapides dispergi dicit: *In capite omnium platearum*; *Filiis Sion inclyti*, & amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vase testæ? Nimirum in capite platearum emitur, venditur, negotia tractantur, mundaniq; homines continuo oberrant; ac proinde ecce tibi causam, cur Ecclesiastici bonum nomen amittant, alios scandalizent, & à sua vocatione deficiant, quia videlicet divino servitio minimè sunt intenti, sed potius in mundi hujus negotia, & lucra ultrò se ingerunt. Unde S. Gregor. ait: *Aurum quippe obscuratum est, quia Sacerdotum vita, quondam per gloriam virtutum clara, nunc per actiones infimas ostenditur reprobæ; color optimus est mutatus, quia illi Sanctitatis habitus, per terrena, & abiecta opera ad ignominiam despectionis venit: dispersi sunt lapides Sanctuarii in capite omnium platearum: ecce jam penè nulla est saculi actio, quam non Sacerdotes administrent: in capite omnium platearum dispersi sunt, quia & jacent per ministerium operis, & honorari volunt de imagine Sanctitatis*.

9 Idem quoque Jeremias de Nazaræis, qui per votum divino cultui se consecrabant, prout in lege Evangelica facimus nos Sacerdotes, in eodem capite his verbis lamentatur, dicens: *Candidiores Nazaræi ejus nivis, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, saphyro pulchriores*; at verò protinus subjungit: *denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti*; quænam verò hujus tam scandalosæ, & perniciosæ metamorphose causa fuit? Hæc exprimitur, dum confestim additur, *in plateis*. Ecclesiastici enim, qui cordi suo hæc verba insculpta non habent: *Dominus pars hereditatis meæ*, qui unicum consiliorum, & vocationis suæ finem, & scopum, servitium Dei non statuunt, à statu suo tantoperè degenerant, ut agnosci non possint; idèque ab omnibus contemptui, & ludibrio habentur, innocentie suæ candorem in plateis, id est, in luctis mundanis amittunt, prorsusque evanescunt.

10 Idemmet Propheta cap. 10. his verbis lamentatur: *Tabernaculum meum vastatum est, omnes funiculi mei disrupti, non est qui extendat ultra tentorium meum*. At verò quænam erat delolationis hujus tabernaculi, quod Ecclesiam præfigurabat, præcipua ratio? hanc Propheta exprimit, dum immediatè subjungit, dicens: *Quia stulte egerunt Pastores, Dominum non quaesierunt*. Et enim de majori parte eorum, qui Dei cultui se dedicarunt, timendum est, ne verificentur, quod Apostolus ad Philipenses scribit, dicens: *Omnes enim, quæ sua sunt quaerunt, non quæ Jesu Christi*; oculum suum non ad Dei servitium, nec ad lucrum animarum, multò minus ad gloriæ divinæ propagationem, sed ad præminentiam, regimen aliorum, ad emolumenta, & redditus opulentos defixum habent.

11 Doctor Angelicus illa Apostoli considerans verba: *Omnis namq; Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum*; sequens unicuique Sacerdoti exhibet documentum: *Dicis autem, assumptus, quia debet excellere alios. Pro hominibus constituitur, id est, pro ipsorum utilitate, pro interesse, pro fructu, atque utilitate in Sacerdotes uncti, & ad presbyterium promoti sumus: Non enim constituitur propter gloriam, non propter cumulandas divitias. Sed pro dolor! eandem nos hodie sanguineis meritò lacrymis deploremus oportet miseriam, & abusum, cui quondam suis pariter temporibus, in hæc verba ingemuit S. Bernardus: *Quis ea intentione gradus Ecclesiasticos, & ministeria Sanctuarii quarit, ut sine curis sæculi, in sanctorum corporis, & cordis, accedat ad Deum, & suam pariter, & proximorum operetur salutem, orationis studio deditus, & verbo predicationis?**

12 Insignis quidam Author, eos qui sub Clericali latro, divitiarum accumulandarum, beneficiorum consequendorum, aut dignitatum, honorumque graduum conscendendorum intuitu, & motivo militant, nullo

A 4 ani-

Hug. Car. in
e. 13.
Deur.
2. Tim. 2.

3. c. 12.
Num.

Matth. 6.

Joan. 17. 16.

Hug. Card. in
e. 1. Apoc.
Planetæ Sa-
cerdotali G-
nificatio.

Pl. 8.

S. Aug. 10.

Ab. Eccl.
Med. p. 4. c.
461.
S. Caroli
Borromæi
saluberrima
ordinatio.

Ab. p. 1. conc.
prov. 4. car.
570.

Primogeni-
li Levitani
nullo pretio
redimi pote-
rant.

Ezech. 11. 19.

Thom. 4. 1.

Cur Eccle-
siastici tam
viles ha-
beantur.

S. Greg. h. 17.
in Ezech.

Thom. 4. 2.

Similitudo
cum Naza-
ræis.

Jer. 10. 20.

Phil. 2. 1.

Heb. 1. 1.
S. Thib.

S. Bern. in
decl.

Defectus Ec-
clesiastico-
rum.

animarum salutis, cultusque divini habito respectu, à Tentatore infernali in praecipuum templi, ut præcipitentur, astruit sublimatos, quos Sanctus Petrus pariter indigitavit, dum ait: *Quasi dominantes in cleris, & turpis lucigratia.*

13 S. Hilarius Hispalensis in hac fragili ambitionis cymba, plurimos naviculæ S. Petri nauticos autumat navigare, inquit: *Plerique Sacerdotes suam magis utilitatis causa, quam gregis præesse desiderant; nec ut proficiant, Presules fieri cupiunt, sed magis ut divites fiant, & honorentur, suscipiunt sublimitatis culmen, non pro pastoralis verimine, sed pro solius honorifica ambitione, atque abjecto opere dignitatis, solam nominis appetunt dignitatem.*

14 Rupertus Abbas hunc in finem, illam Salvatoris nostri turbis factam penitus considerat reprehensionem: *Venistis ad me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.* Eam namque iis appropriat Clericis, qui non divini servitii, sed suorum amore, ductusque temporalium fructuum, ambiunt, suscipiuntque Ecclesiastica ministeria: *Dicit eis (verba sunt dicti Authoris) tam acriter, quam sapienter: Amen, Amen dico vobis, venistis ad me, non quia vidistis signa; ac si dicat: vos utique non me, sed mea diligitis; non quod ego sum, sed quod est sub me, queritis; non mei, sed mensura mea vos estis amici. Manducatis ex panibus meis, & sufficit vobis, saturati estis. Non enim iustitiam esuritis, sed solo ventre ducimini: Et hæc est beatitudo vestra, totaque saturitas: Ingredi pompaticè domum Domini, comedere agnum de grege, & vitulos de medio armenti.*

15 Tales utique nunquam cum regio Vate asserunt: *Dominus pars hereditatis meae*, à quorum cætu longè se alienissimum declaravit S. Augustinus, dum ait: *Post debemus necum hereditatem ipsum Deum, eligant sibi alii partes, quibus fruuntur, terrenas, & temporales, portio Sanctorum Dominus æternus est.* Qui idem S. Ecclesiæ Doctor illa Psalmistæ verba: *(Funes mihi ceciderunt in præclaris,)* in hunc pariter scopum contorquens, ait: *Limites possessionis meae in tuacuritate tanquam sorte ceciderunt, velut possessio Sacerdotum, & Levitarum Deus est.*

16 Ingeniosam Origenes, Pharaonis inter Deique veri Sacerdotes instituit distinctionem, illorum, quam in Aegypto obtinebant, à terreno tributo hæc in verba adducens exemptionem: *Vis scire, quid intersit inter Sacerdotes Dei, & Sacerdotes Pharaonis? Pharaon terras concedit Sacerdotibus suis; Dominus autem Sacerdotibus suis partem non concedit in terra, sed dicit eis: Ego sum pars vestra. Observate ergo, qui hæc legitis, omnes vos Domini Sacerdotes, & videte, quæ sit differentia Sacerdotum; ut forte, qui partem habent in terra, & terrenis cultibus, ac studiis vacant, non tam Domini, quam Pharaonis Sacerdotes esse videantur. Quam perniciosissimam Ecclesiæ infelicitatem, & miseriam B. Petrus Damianus suis pariter temporibus deservit, quando omnes ad Clericatum, temporalium bonorum, fructuumque motivo, & stimulo aspirare dolens, Gregorio VI. in hæc verba scribit: *Pro peccatis nostris, Clerici digni Episcopatus officio in nostris partibus non inveniuntur; cupis defectus hanc immediatè lubneclit causam, omnes querunt, quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi.**

17 Profectò Sacerdotes antiqui, cum Ecclesiasticis Evangelicæ legis comparati, horum nimiam cupiditatem, avaritiam, & ad terrena inclinationem nimium quantum confundunt, & condemnant, licet illi solum tauros, pecora, paves, & incensum tractarent, hi veri Filium Dei quotidie manibus suis contrectent. De Sacerdotibus veteris Legis, in libris Machab. dicitur: *Cum in Persidem ducerentur Patres nostri, Sacerdotes qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occultè absconderunt in valle, ubi erat puteus altus, & succus, & in eo contusati sunt eum.* Circa quæ verba Sanctus Ambrosius ita scribit: *Non illis studio fuit aurum defodere, argentum abscondere, quod servarent posteris suis, sed inter extrema sua, honestatis curam habentes, sacrum ignem servandum putarunt, ne eum, vel impure contaminarent, vel defunctorum sanguis extinguere, vel deformum rinarum acerens aboleret. Abierunt itaque in Persidem sola religione liberi, quoniam ea sola illis per captivitatem extorqueri nequivit.* Unde hi Sa-

cerdotes verè de numero eorum erant, qui non terrena bona, nec ad lucra, quæ ex cultu sacro derivantur, sed solum ad religionem, & Dei honorem respiciebant. Sanctus Carolus in instructione ordinandum, à parentibus, qui filios ad Clericatum offerebant, quo sine ad id moverentur, requiri volebat; unde ait: *Docebit, quæ intentione offerant, non rei familiaris agenda causa, non quæstus aviditate, non familiae sustentanda studio, non bonorum cupiditate, non ambitione, neque denique rei alterius cuiusvis humane affectu, sed ea solum causa, ut Deo, Ecclesiæque serviant; unde Ecclesiastici S. Simeonem senem imitari debent, de quo scribitur: Venit in Spiritu in Templum.* Status enim Clericalis ex instinctu Spiritus S. non verò ex aliorum finium humanorum motivo, inchoandus, & profitendus est.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

De sanctitate in ministris sacris requisita, quæ, licet ipsi ad emundandas aliorum spurcicies sint destinati, exinde tamen minime maculatur.

THEMA.

Vos autem genus electum, gens sancta, 2. Petri 2. vers. 9.

1 Sanctus Petrus electus à Christo summus Sacerdos, de Sacerdotio loquens, in ejus laudem dicit, quod sit *Genus electum, gens sancta*; ubi Glossa ait: *Ducuntur vocati ab eo, qui sanctus est, ut sancti sint.* Certum quidem est, quod gradus sublimior, vel altior dignitas Sacerdotio dari nequeat. Sed à Sancto Ephrem audiamus, qualem sit onus, quod sibi annexum habet; Inquit enim hic Sanctus: *Magnus sane gradus est Sacerdotium, si immaculatum peragatur; emittens enim hic gradus cum vita immaculata conjunctus sit, oportet.* Unde Sanctus, & Seraphicus Franciscus, tametsi Seraphinorum amore succensus semper exarsit, attamen ad gradum sacerdotalem, ob summam ejus reverentiam, & respectum, transire non præsumpsit; unde in sermone quodam, in ejus opusculis recensito, hæc ad Sacerdotes directa verba leguntur: *Patres Reverendi, Dei familiares, & domestici estis, & illius pane vescimini, vestram agnoscite dignitatem, devotionem præferre, contemplationi insistite, Spiritus Sanctus sit vestri intellectus lumen, vestra voluntas flamma.*

2 Ex sequenti textu Sancti Pauli clarè deducitur, quod & ipse Sacerdos sanctos vocare non dubitavit; siquidem in principio Epistolæ secundæ ad Corinthios ita scribit: *Paulus Apostolus Iesu Christi per voluntatem DEI, & Timotheus frater, Ecclesiæ DEI, quæ est Corinthi cum omnibus Sanctis, qui sunt in universa Achaia.* Ubi Sanctus Hieronymus per hos sanctos Sacerdotes interpretatur, dicens: *Hi Sancti possunt accipi Sacerdotes, qui primo ponuntur vocantes Dominum.*

3 In lege scripta hæc cæremonia, & ritus ex speciali Dei jussu introductus fuit, ut Sacerdotes oleo sacro ungerentur, qui abinde in Ecclesiam pariter transivit. Unde Levitici cap. 7. dicitur: *Hæc est unctio Aaron, & filiorum ejus, in cæremoniis Domini;* sed quodnam obsecro, hujus olei est mysterium? Dicit quidem potest, hunc liquorem misericordiae, charitatis, & mansuetudinis esse symbolum, quæ sunt Ecclesiasticorum propriæ virtutes: At verò aptius idipsum ad præsens propositum Oleaster exponit, dicens: *Si hominibus uti debet Deus, eos primo unctos oleo suo esse oportet, ut non odorem nostrum, sed suum Dominus in eis odoretur.* Ecce quanto zelo Deus ministrorum suorum sanctitatem prosequatur, & urgeat, tametsi enim omnes fideles conari debeamus, ut *Christi bonus odor* sit in omni loco, specialissimè tamen hunc odorem ab illis requirit, qui altare cingunt, & in Tabernaculo, & Sanctuario ejus deservunt.

4 In Libro Numerorum capite 16. Deus eorum jussit fieri catalogum, qui à viginti annis, & supra, ad arma gerenda, & tractanda idonei erant: *Nummerato, inquit sacer textus, omnem summam filiorum Israel.*

Act. Eccl. Met. p. 4. pag. 143.

Glossa.

S. Petri 2. 9. ubi Dei, & de sanctis illius Sacerdotibus.

In append. epist. S. Franc. ser. 1.

2. Cor. 1. 1.

3. Hier. 1. 1.

Lev. 7. 11.

Unctionis sacerdotalis instructio, & mysterium.

2. Cor. 11.

Num. 16. 1.

d. vi.

1. Pet. 2.

S. Hil. 1. 1. l. 1. c. 16.

Rup. Ab. 1. 6. c. 10. l. 10.

Quidam Clerici sunt, non ut Deo serviant, sed sibi, utique commodatibus.

S. Aug. in Ps. 11.

Psalm.

Orig. b. 16. in Gen. Unctio inter Sacerdotes Pharaonis, & veri Dei.

1. Pet. Dam. l. 1. ep. 2.

Confunduntur præsentia Sacerdotum, à Sacerdotibus veteris Legis.

2. Mach. 2. 19.

S. Amb. 1. 1. c. 14. de offic.

De Ecclesiasticis, Sacerdotibus, & Clero, Discursus IV. 9

à viginti annis, & supra, cunctos qui possunt ad bella procedere. In eodem capite, post Levitarum enumerationem hæc verba leguntur: *Fuerunt omnes, qui numerati sunt, viginti tria milli generis masculini ab uno mense, & supra, quia non sunt recensiti inter filios Israel, nec eis cum cæteris data possessio est.* In quo textu ultima potè verba optimè intelliguntur, siquidem per illa insinuat, quod DEUS ministros suos promiscuè cum cætero vulgo commisceri noluerit, sed potius voluerit à multitudi- ne esse separatos. At verò quodnam in eo latet myste- rium, quod numerentur etiam illi, qui unum solum vitæ mensem numerare poterant; cum tamen, qui mi- litariæ nomen dant, habere debeant viginti annos, & supra? Eandem quæstionem Oleaster his verbis movet:

Oleaster. *Quid est hoc Domine, quod prophanos iubeas supputari à filio viginti annorum, & supra, & Levitas à filio mensis, neque vis eos inter seculares supputari? Moxque ad difficultatem respondet, illamque in proposito nostri favorem resolvit, dicens: Ut nos doceas, quid intersit inter ministerium tuum, & ministerium mundi. Paucis ho- moceget, ut mundo serviat, multis vero ut serviat DEO suo. Apertitia discendum est, qualiter Deo servias; In- duenda enim est puerilis innocentia bonitatisque, & pu- ritas infantis comparanda est, ne ei omnino indignè ministrent; disciplina Ecclesiastica à primis annis ediscenda est, ut servi Dei tanto digniores evadant.*

Lev. 10. 1. Postquam Divina iustitia filios Aaronis, Nadab, & Abiu, eo quod thuribula sua profano impleverant igne, acriter castigasset, ad Moysen fratrem ejus conversus, eidem dixit: *Hoc est, quod locutus est DOMINUS, san- ctificabor in iis, qui appropinquant mihi.* Ex quibus ver- bis dubium subnascitur, scilicet, quomodo Sanctus Sanctorum dicere possit: *Sanctificabor in iis, qui appropinquant mihi?* qua enim ratione fieri potest, quod Sa- cerdotes, & Ministri sacri, ipsi summet DEI sanctitatem adaugeant? nimirum per hoc indicare voluit, Ecclesia- sticos, qui DEO semper vicinior appropinquant, tali debere esse sanctitate præditos, ut, si fieri posset, magis magisque ab illis sanctificari vellent: *Sancti estote, inquit, quoniam ego sanctus sum.* Hoc enim Christus æternus Sacerdos innumeros Sacerdotum lateribus admovit sti- mulos, ut majora semper sanctitatis incrementa sibi comparare satagant. Libri sacri, Canones, Concilia, sacra Scriptura, Historiæ Ecclesiasticæ, continuò præ- dicant, & urgent, ut Sacerdotes irreprehensibiles sint, & immaculati; Loca sacra, quæ iis in custodiam data sunt, oratoria, Ecclesiæ, altaria, vasa, & vestes sa- cra, sacrificia, Sacramenta, ritus, & ceremoniæ, un- ctio chrismatis, oblatio, quam quotidie præ manibus habent, de qua hæc verba proferunt: *Hostiam puram, Hostiam sanctam, & immaculatam, panem sanctum vi- ta æternæ;* Hæc, inquam, omnia calcar illis addunt, ut sint sancti; unde Sanctus Petrus jure merito de iis di- xit, quod *singens sancta.* Origenes de Ministris altaris differens, inquit: *Denique & ipse Agios in Græca lingua quasi extra terram esse significat, quicunque enim se con- secraverit DEO, merito extra terram, extra mundum videbitur, super terram igitur ambulantes, conversatio- nem in cælis habeant.* Sanctus Joannes Chrisosto- mus de Sacerdotio agens, propositionem quandam tradit, magnoperè ad hoc intentum ponderandam: *Neceffe est, Sacerdotem sic esse purum, ac si in cælis ip- sis collocatus, inter cælestes illas virtutes medius sta- ret.*

Scriptura, Concilia, historia ur- gent Eccle- siasticorum sanctimo- niam.

Orig. h. 11. in Lev. 6 In libro Levitici, capite octavo, DEUS Moysi ce- remonias præscripsit, quibus cum Aaronem fratrem suum ad Pontificatum promovere debebat; Inter exte- ras verò hæc præcipuè notanda venit, quæ dicitur: *Con- gregata omnis turba ante fores Tabernaculi;* quæ enim necessitas esse poterat, ut universa Synagoga ad hanc functionem obeundam congregaretur? Origenes ait:

S. Chr. 1. 3. de sacr. *Puto, quod hoc sit colligere omnes animi, & in unum con- gregare virtutes, ut cum sermo de sacerdotalibus Sacra- mentis habetur, vigilent omnes animi virtutes, & inten- se sint; nihil in eis sapientia, nihil scientia, nihil desit industria, sed adsit omnis congregatio sanctarum cogita- tionum, ut quid sit Pontifex, quid nectio, quæ indumen- ta ejus, confrens intra sacrarium cordis sui, possit adver- tere.* At verò idem Author aliam rationem non mora- lem, sed literalem assignat, cur DEUS Sacerdotem ma-

Lev. 8. 1. **Ritus, qui- bus Moyses Aaron ad Pontificatum evehit.**

Orig. h. 6. in Lev. *gnum publicè, & in totius populi conspectu consecrari voluerit, nimirum, ut sciant omnes, & certifient, quia, qui præstantior ex omni populo, quò d. s. tior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad Sacerdo- tium, adducitque textum illum Sancti Pauli ad Timotheum, dicentis: Oportet illum, & testimonium habere bonum ab his, qui foris sunt. Sanctus Hieronymus hac de re ad Oceanum ita scribit: Qui irreprehensibilis est, non solum à domesticis, sed ab alienis conjuncto ore laudatur. Alieni, & extra Ecclesiam sunt Judæi, He- retici, atque Gentiles. Talis ergo sit Pontifex Christi (id quod de quocunque alio Sacerdote astrui potest) ut, qui religioni detrabunt, vitæ ejus detrabere non au- deant.*

7 Moyses, Aaron & filios ejus priusquam vestibus sacerdotalibus indueret, abluere contueverat, sicque mundatos in totius sistere populi conspectu, dicente Scriptura: *Cumque lavisset, eos vestivit.* In hoc igitur Moyli Origenes legem adumbratam sustinet, utpote cui lex data fuit, & ut eam promulgaret, imperatum; Lex itaque vestit, ungit, & consecrat Aaronem, & filios ejus, quia exacta divinæ legis observantia, Sacerdotem divino factoque ministerio dignum reddit, & augustum. *Lex est, quæ te lavat* (verba sunt Authoris) *ipsa sordas tuas diluit, ipsa est Moyses, hoc est, lex qua Sacerdotes consecras.* Considerate diligenter ordinem; primo lavat, postea vero induit; non potes indui, nisi antelotus fueris; lavamini ergo, & mundi estote, & auferite nequitias ab ani- mabus vestris. Quomodo te lavare potest Moyses, frequen- ter audisti, sæpe enim diximus, quod Moyses in Scriptura pro lege ponatur; sicut in Evangelio dictum est: *Habete Moysen, & Prophetas, audiant illos.* Lex ergo Dei, quæ te lavat, ipsa sordas tuas diluit, ipsa est Moyses, hoc est, lex, quæ Sacerdotes consecras.

8 Sanctus Dionysius Areopagita summi Sacerdotis manuum abluitionem ita nostro mysterio applicat pro- posito: *Attans coram signis sanctissimis Pontifex manus lavat, cum honestissimo Sacerdotum ordine, quod qui- dem juxta Salvatoris eloquium, is, qui totus lotus est, nul- la alia nisi summatum, extremitatumque suarum lotionem indi- geat; quemadmodum nos Sacerdotes sacrificium obla- turi, extremitates tantummodo abluimus digitorum; cujus hanc idemmet Areopagita assignat rationem, eos enim, qui ad Sacramenta cælestia conficienda procedant, ea oportet esse munditia, ut ipsas quoque animæ extremas imagines purgatas habeant, sicque ad reverenda mysteria (quantum fas est) similitudine puritatis accedere.* Alter Dionysius, scilicet Carthusianus, aliam insinuat, quam Sacerdos vitæ immaculatæ traducendæ, virtutumque sanctitatis, & meritum obtinendorum habet obliga- tionem; Ait enim: *Purè, ac virtuosè obligati sunt vive- re, quatenus de plenitudine virtuositatis suæ, & de suorum abundantia meritorum proximis suis, tam vivis, quam mortuis, sic valeant communicare, ac subvenire.* Aliam pariter essentialem ejusdem hanc Sanctus Augustinus rationem adducit, oportet manum mundam esse, quæ polluti vasis maculas debet purgare, ne polluta, deterius possit inquinare, cum sordida sordidum tractat. q. d. Ecclesiastici puris, mundisque manibus niteant oportet, quia ad purificandas, atque emendas aliorum animas à Deo electi sunt, lumini equidem contrectant, sordes, & immunditias alienorum peccatorum purgant, & emundant, ipsi nihilo minus puri, sancti, atque immaculati persistere debent, & possunt; ita ut ne vel mini- mum, ne per umbram quidem, contrahant, abstergi pul- veris atomum.

9 Non equidem sine causa Sacerdotibus Salvator lu- cis attribuit epithetum, dicens: *Vos estis lux mundi;* quia Sol tuos quidem radios super stagnantes aquas, & sterquilinia extendit, at tamen absque ulla candoris lucis suæ infectione, aut macula. Ita pariter Sacerdo- tes, quantumvis millenas abluant in alienis conscien- tiis peccatorum sordes, & immunditias; nunquam tamen corda propria vel minimo impuritatis nivo in- ficere debent. Erat olim in antiqua lege prohibitum cum leprosis commercium, & tamen Sacerdotibus se præsentare debebant, unde Christus decem illis lepro- sis ait: *Ite, ostendite vos Sacerdotibus.* Verum inquit: ex quo Deus tantam in altaris sui ministris requirebat munditiam, & puritatem, non solum spiritualem, sed &

Cor-

1. Tim. 3. 1.
S. Hier. ad Ocean.

Lev. 10. 1.

S. Dion. Areop. c. 1. par. de sa- cramentis.

Dia. C. de vi- ta sacerdotum.

S. Aug. Ser. 98. ad sta.

Mat. 5. 14.
Cur Christus Sacerdotes vocet, lux mundi.

Luc. 17. 14.

corporalem; cur non multò magis contagiosam hanc cum leprosis communicationem, ipsis quoque Sacerdotibus prohibuit? Nimirum omnia in figura contingebant illis, Lepra enim peccatum præfigurabat, hæc autem lepra ad pedes Sacerdotum mundatur, in quibus DEUS tantam exigit, & supponit virtutem, ut scabiem hanc nullum illorum unquam contrahere posse præsumat, & ideo illos elegit, ut illam mundarent, & sanarent in aliis. Et certè si nos Sacerdotes in exercitio audiendarum confessionum cum integra rectitudine procederemus, Deus utique faceret, ut, dum alios purificamus, nos ipsi nullo unquam contagio corripemur. Sanctus Carolus in concilio quodam provinciali, Sacerdotes his verbis monet, dicens: *At illud non modo prohibemus, sed divina contestatione obsecramus, Ecclesiastici ordinis homines; eos præsertim, qui in sacerdotii gradu constituti sunt, quibus animarum curam gerunt, ut, quos in vitiorum fæce versari animadvertunt, caute, & sapienter studeant à flagitiis detertere, & ad virtutem cohortari, eisdemque in scelorum gurgite laborantibus opem ferre, verbis, consiliis, exemplis, atque ita quidem, ut, dum illos juvare conantur, se familiaritate non inquinent.* Per quotidianam videmus experientiam, quòd, quando Sacerdotes ratione muneris, quo funguntur, ad satisfaciendum vocationi, & debito, quo alii obstricti sunt, se cum recta intentione inter medias occasionum, & periculorum flammis insinuant, Deus illis assistat, nec unquam permittat, ut periclitentur.

10 In libro Proverbiorum dicitur: *Vbi non sunt boves, præsepe vacuum est, ubi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis.* Quæ verba ad propositum nostrum hoc modo declarata reperio: qui boves non habet, stabulum semper mundum, & nitidum invenit; qui verò illos possidet, tamen si stabulum simo plenum habeat, granarium tamen suum frugum manipulis semper magis adaugere, quia hæc animalia terram arant, & excolunt, suisque excrementis impingunt. Sic quoque qui vitam agit quietam, contemplationi dedicatam, atque ab omni humano commercio alienam, prout sancti Eremitæ faciebant, conscientiam quidem in se molestant, turbulentam, & ex prophanis, & obscenis phantasmatibus immundam non experiunt: At verò, qui curam habet animarum, & ratione ministerii sui ad conversandum cum hominibus mundanis, per quævis loca discurrendum, atque ad aliorum fortè in confessione auscultandum obstringitur; tamen si cavere non possit, quin nonnunquam suggestiones, sæpe etiam motus carnales in se experiatur; puritatem tamen conscientie suæ propter hoc non amittit, quia cum ei Deus resistendi gratiam conferat, animas, quæ pretiosissimus Dei thesaurus sunt, eidem lucratur, sibi que apud Deum majorum meritum, eminentiorumque gratiarum graduum lucrum comparat. Sic enim licet Sanctus Paulus de semetipso dicat: *Datus est mihi stimulus carnis meæ;* non tamen propter hoc Dei amicitiam amisit, quin potius in eadem firmiter persistendo, stimulumque vincendo, majoris perfectionis, & sanctitatis lucrum sibi acquisivit, ideo paulò post dicit: *Virtus in infirmitate perficitur,* quia indifferenter cum omnium hominum genere conversando, omnibus omnia factus est, ut Christo lucrificaret; copiosam illam messem collegit, de qua sancta Ecclesia dicit: *Universum mundum Beati Pauli Apostoli predicatione docuisti,* quam certè consecutus nunquam fuisset, si in raptibus ad cælum usque empyreum semper perseverasset.

11 Sanctus Ambrosius verè digneque Sacerdotis prototypum, hanc ejusdem requirit, præscribitque bonitatem, & innocentiam, in quadam epistolarum suarum ita inquit: *Vides, nihil in Sacerdotibus plebejæ requiri, nihil populare, nihil commune cum multitudine? sobriam à turbis gravitatem, seriam vitam, singulare pondus dignitatis sibi vendicat dignitas sacerdotalis, quomodo enim potest observari à populo, qui nihil habet secretum à populo, dispar à multitudine, quid enim in se miretur, si sua in te recognoscas? si nihil in te aspiciat, quod ultra se inveniat? si, quæ in se erubescit, in te quem reverendum arbitratur, offendat? Supergradiamur igitur plebejæ opinionem, & strata quadam gregalis conversationis, & queramus nobis viam inaccessam sermonibus insolentium.*

12 S. Bernardus illa sponsæ verba (*signa domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina*) ita ad nostrum accommodat propositum, dum sponsæ nomine Ecclesiam intelligens, ait: *Laquearia vero, quæ à signis firmiter pendens, domos insigniter ornant; puto, bene instituti Cleri, mansuetos, & disciplinatos mores, riteque administrata officia designare.*

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Sacerdotes, ut suo dignè corresponsdeant ministerio, virtutibus, & perfectione ornatissimi, & præfulgeant, oportet.

THEMA.

Sacerdotes sui induantur iustitiam. PL 131. v. 9.

1 V Enustissimos Sacerdotum ornatus, ditissimas Presbyterorum vestes, Psalmista perfectionem, & virtuosæ sanctæque vitæ asserit esse in præsentem integritatem, dum inquit: *Sacerdotes &c.* Circa quæ verba Glossa discurret: *Evangelici Sacerdotes diversis virtutibus adornantur, hæc sunt ornamenta, quæ DEVS exigit.* Memineritis utique illius Sancto Joanni factæ visionis, quando Filium Dei in medio septem candelabrorum aureorum, per quæ septem Asiæ Episcopi designabantur, conspexit fulgentem; caput, & capillos candidæ instar lanæ præferebat, siquidem caput ejus, & capilli erant candidi tamquam lana alba; cujus candoris mysterium explicans Richardus Victorinus, per hujusmodi lanam representare auctumat, requisitam in Ecclesiasticis vitæ innocentiam, atque candorem, quemadmodum enim lana alba aptissima est quibuscumque aliis recipiendis coloribus; ita & status sacerdotalis ad quarumcumque virtutum receptionem, quàm maxime dispositus sit oportet, juxta illud Apostoli præceptum: *Quæcumque sunt vera, quæcumque pudica, quæcumque iusta, quæcumque sancta, quæcumque amabilia, quæcumque bone fama, si quæ virtus, si quæ laus disciplina, hæc cogitate.*

2 Increata Sapientia, quæ omnia in pondere, numero & mensura disposuit, è numerosissimo Israelitico populo aliquos in summum designatura Sacerdotum, miraculosum adhibuit virgæ Aaronicæ signum, dum prius arida, & sicca confectum florere cepit; sed ecce in processu modum: *Inveni germinasse Virgam Aaron in domo Levi, & surgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas deformati sunt.* Nunquid sufficisset aridi fructificatio ligni absque vigore? Notate succedum; primò namque virga dicitur sicca, exinde verò, suas producere gemmas, & flores, tandem, dilatatis foliis apparuisse amygdalas; in eo namque docemur, omnes per varios virtutum, & non minorum duntaxat, majorumque Ordinum gradus, ad Sacerdotium nobis conscendendum fore, juxta illud Psalmistæ assertum: *Ibunt de virtute in virtutem, videbitur DEVS Deorum in Sion;* meritò equidem in Sion, ibi namque templum fabricatum erat.

3 Sacerdotum insinuat obligationem hujusmodi Sanctus Ambrosius, dum ita quemcumque exhortatur Sacerdotem: *Exerceat te pietas ad iustitiam, continentiam, mansuetudinem, ut fugias juvenilia opera, confirmatus, & radicans in gratia;* quia idem Sanctus in alio quodam sermone, cui titulus (*populum quod non frequentet Ecclesiam, redarguit*) Sacerdotes apibus assimilatur, inquit: *Benedixi examina Sacerdotum, qui sicut apes de divinarum Scripturarum flosculis suavia mella conficiunt, & quidquid ad medicinam pertinet animarum, oris sui arte componunt. Rectè comparantur apibus Sacerdotes, quia sicut apes castitatem corporis præferunt, cibum vitæ celestis exhibent, aculeum legis exercent; puri enim ad sanctificationem, suaves ad refectorem, severi sunt ad ultionem.* De iisdem apibus Plinius ait: *Quod sugant rores melleos è cælo cadentes;* Ita pariter Sacerdotes rorem cæli imbibendo, suæque corda coelestibus inspirationibus implendo, mentem denique suam in oratione, & contemplatione elevando, aliis mel spiritus devotionis, & gratiæ communicant. Veruntamen ad nostrum propositum notare quoque possumus, quod sicut apes mel ex variis floribus colligunt, ita quoque Sacerdotes, & omnes, qui divino sunt culti consecrati, ex variis virtu-

Lepra quid præfigurabat

Prov. 14. 4.

Similitudo.

2 Cor. 12. 7.

S. Ambrosius ep. 6 ad Irenæum.

Imago Sacerdotis.

Cap. 1. 8.

S. Ber. lib. 46. in Cant.

Gloss. 1b.

Apoc. 1. 4.

Rich. Viñ. p. 1. lib. 1. Sacerdotes esse debent velut lana candida.

Phil. 4. 8.

Num. 17. 8.

Ps. 11. 8.

S. Ambrosius l. 1. de offic. c. 16.

Tom. 1. Sacerdotes apibus comparantur.

Phil. 1. 16. c. 8.

De Ecclesiasticis, Sacerdotibus, & Clero, Discursus V. 11

tibus, quibus adornati sunt, mel perfectionis, veræque sanctitatis componere debent.

4 Sanctus Apostolus Paulus ad Timotheum scribens ait: *Perfektus sis homo, ad omne opus bonum instructus.* Per hunc hominem Dei autem Sacerdos potest intelligi, qui, ut suo loco videbimus, quid divinitatis in se continet, in hoc igitur potius quam in aliis perfectio minimè vulgaris exigitur: *ad omne opus bonum sis instructus*, id est, *ad perfectionem*, ut exponit Sanctus Hieronymus. Idem Apostolus in Epistola prima ad eundem Timotheum de dotibus, & virtutibus, quas habere debet Episcopus, disserens, ait; *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse*; Circa quæ verba Divus Chrysostomus, ait: Hoc unico verbo genus omne virtutis expressit: *Itaque qui sibi velletis culpe conscius est, male profectio facit, eam rem appetens, qua indignum se per opera facit, non enim docet huiusmodi regere, sed potius regi.* Eum quippe, qui regendos alios suscipit, tanta decet gloria virtutis excellere, ut instar Solis ceteros veluti stellarum igniculos in suo fulgore obscurer. Debet huiusmodi vitam habere immaculatam, atque compositam, ut omnes in illum, & in eius vitam veluti in exemplar aliquod excellens intueantur. Et quidem S. Carolus Borromeus vitam hanc immaculatam, & perfectam in Sacerdotibus etiam exterius in conspectu populi in quovis actu relucere desiderabat, ut vel sic omnibus in ædificationem essent, & exemplum, ita enim loquitur; *In omni incessu, statu, gestu, vultu, ordine suo Sacerdos, & Clericus profiteatur, omnis Clericalis vita actione religiosi animi mores exprimens, qui in Ecclesiastici ordinis hominibus elucere debent.*

5 Virga Aaronis, ut Sacerdotem à DEO electum præfiguraret, non solum germinare, & florere, sed etiam fructificare, fructusque maturos edere vita fuit, sed omnia in figura contingebant; DEUS enim, qui omnia in sapientia facit; per hoc nobis insinuare voluit, Ecclesiasticis nequaquam sufficere debere, quod sanctè vivendo, bonum sui odorem edant, nisi etiam sanctitatis effectus evidenter in ipsis appareant: *Lucent lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona.* Unde Lyranus ait: *Germinat bonitate conscientia, frondet veritate doctrina, floret celebritate fama, & fructificat sanctitate vita, & ideo sibi debetur dignitas vita sacerdotalis.* In Concilio quodam Burdigalensi ad propositum nostrum hæc notabilia verba leguntur: *Quanta sit in eligendis Ecclesia DEI Sacerdotibus, & ministris adhibenda cura, & sollicitudo, cum ex optima gubernanda demonstratione dignoscitur, cuius si fundamentum nutes, totum ædificium ruat necesse est; tum ex Apostoli verbis, eas virtutes Clero attribuentis, qua ad angelicam planè accedunt puritatem, facile comprobatur, & quidem si omnis angelicus humeris formidandum planè discutiantur, Sacerdotem Deo ex millibus seligendum esse compertimus.*

6 Sanctus Apostolus Paulus in epistola prima ad Corinthios ait: *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores Mysteriorum Dei;* Hic jam queritur inter dispensatores, ut fidelis qui inveniat. Porro quis fidelis hic divinorum mysteriorum dispensator sit, ex eo facile deducere possumus, quod idem Sanctus Apostolus in Epistola secunda ad eundem Corinthios scribit, dum ait: *Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum, sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut DEI ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu Sancto, in charitate non ficta, in verborum veritate, in virtute DEI, per arma iustitiæ a dextris, & a sinistris.* Unde Divus Chrysostomus, de gradu sacerdotali scribens, Sacerdotem omnium virtutum compendium, plenam usque absolutionem esse debere dicit. Sanctus Ignatius Martyr in Epistola ad Smyrnenes de eodem ministerio scribens, similiter ait: *Sacerdotium, est omnium bonorum, que in hominibus consistunt, maximum.* Unde consequenter deducitur, quod, ut dignè administretur, omnes virtutes, & perfectiones requirat. Et ideo advertendum est, quod Regius Propheta David postquam in Psalmo centesimo trigésimo secundo dixisset: *Sacerdotes tui induantur iustitiam,*

paulò post subjungat, dicens: *Sacerdotes ejus induant Salutari*, id est, JESU; quasi diceret, vestiam illos CHRISTO, quia Christum repræsentant, unde in ejus persona, & nomine incruentum Deo sacrificium offerunt.

7 In sacris Canticis hæc verba leguntur. *Umbilicus tuus crater tornatilis nunquam indigens poculis;* Verba sunt celestis Sponsi ad Sponsam, per quam Ecclesia denotatur, directæ, quæ Philo Carpathius ita exponit: *Umbilico sponse Sacerdotum ipsius Ecclesia, nunquam carens mixto, comparat, idemque Sacerdotum recte tornatilis esse dixit, ut aperte doceret, Sacerdotes mundos, & puros, omnique labe deterfos, cunctisque virtutibus recte tornatos esse oportere, nec aliud in tota vita, & in omni regenda, quam celestia sapere, & meditari, atque docere.* Etenim opus quod in torno elaboratur, formam rotundam, & sphericam, ut plurimum assequitur; ideoque per illud perfectio, & bonorum celestium contemplatio symbolice exprimitur.

8 Valdè consideranda est phrasis illa, qua Spiritus Sanctus utitur ad exprimendam antiquam Sacerdotes veteris legis consecrandi consuetudinem: *Implevit, inquit, unicus filiorum suorum manum, & factus est ei Sacerdos.* Quibus verbis, ut inquit Abulensis, ad unctionem, quæ fiebat in manibus, alludit; Alii verò verba illa ad oblationem referri existimant, quam faciebant, hac enim manus semper plenas habebat. Sanctus tamen Scripturæ stylus esse observat, quod plenum illud vocet, quod est completum atque perfectum; ita ut nihil amplius ad perfectionem accedere posse videatur, unde Sancti habuisse dicuntur dies plenos; ac proinde vide, quàm verum sit, quod personæ divino cultui in lege Evangelica dedicatæ, tantò magis omni perfectione, & eminenti sanctitate resplendere debeant, quanto excellentior est victimia, quam immolant. Non enim, ut in veteri lege, tauros, vel oves, sed ipsummet Dei Filium offerunt, ut sic adimpleant, quod S. Apostolus Paulus requirit, dum ait: *Ita ut nihil vobis desit in nulla gratia, ubi Syriaca legit: ut non suis desitenti nullus ex donis Dei.*

9 *Laquearia nostra cypressina,* inquit Sponsa in sacris Canticis; circa quæ verba Aponius ait: *Cypressinum lignum manu artificis concinnatum decorum præstat aspectum, & odorem jucundissimum reddit, & ad multas passionis corporis, medicina virtutem in se continere probatur;* moxque subjungit virtutes, quæ in Ecclesiasticis per ligna cypressina, ut in discursu præcedenti diximus, præsignatis, resplendere debent; dicit enim: *que castitatem, pudicitiam, humilitatem, charitatem, & misericordiam conservantium formam venerantium, Sacerdotum honorem exprimere intelliguntur.* Sanctus Laurentius Justinianus nos Ecclesiasticos his verbis instruit, dum ait: *Hæc planè sub compendio probabilium ministrorum Christi est regula, ut orationi vacent, divinis diu nocturne intersint laudibus, adversa mundi æquanimiter perferant, Domini voluntatem infatigabiliter compleant, ejus concupiscant præsentiam, honorique ipsius in cunctis, que agunt, intendant, atque sic vivant, ut, ut quantum in ipsis est, irreprehensibiles sint.*

10 Plutarchus de Sacerdotibus refert, ministrorum Romanorum, qui Diabolo, mendaciorum patri, & authori, famulabantur, in tanta fuisse veneratione, adeoque æstimatos fuisse veridicos, ut in nullo penitus judicio pro quacunque causa ad juramentum stricti fuerint, quin potius in quibuscunque etiam gravissimi momenti rebus, sola eorum assertio, nudumque verbum, juratæ æqualebat veritati. Marcellus Corvinus in vita Cardinalis Bellarmini, tanta doctrina atque sanctitate insignis, tradit, quendam apud eum propter certa delicta accusatum fuisse Sacerdotem; quod ubi negasset delatus, innocentem judicavit Eminentissimus, inquit, verisimile neutquam videri, Sacerdotem aliquod mendacii verbum prolaturum.

11 In Sanctæ Birgittæ revelationibus sequentem legitur apparitionem, quam Sancta hæc habuit quadam vice, sic eam alloquente, deque Sacerdotibus discurrente Salvatore: *Quibus dedi quinque bona, pretiosiora omni auro, scilicet conscientiam, intelligentiam super omnia irrationabilia, ut discernere inter bonum, & malum, inter verum, & falsum; Secundo dedi eis spiritum-*

Singularis in da. c. 1. de perfectione quatuor. 3. Tim. 3.

S. Chr. h. m. 2. ad Tim.

AA. Eccl. Mer. J. syn. di. 4. dec. 39.

Similitudo virgæ Aaronis, cum Ecclesiasticis.

Mat. 1. 16.

Lyr. lib. in Mus.

Conc. Burd. an. 1614. de ec. c. 6.

1. Cor. 4. 3.

1. Cor. 4. 4.

S. Chr. in Pl. 211. Sacerdotium esse debet virtutū compendium. S. Ign. M. 19. 10. ad Smyrn.

Pl. 1. 1. 16.

Cant. 7. 1.

Phil. Carpat. ib.

Consuetudo consecrandi veteris legis Sacerdotes.

San. in c. 1. Ezech. 4. 1.

1. Cor. 17.

Cant. 1. 16.

Comparantur Sacerdotes reliquis Cypressino.

S. L. Just. de Eccl.

Plut. in Probl.

Revel. S. Bir. 1. 1. c. 19.

Quinque Sacerdotum don. ex rev. S. Bug.

ualium rerum intelligentiam, & sapientiam; Tertio, de diis castitatem; Quarto, temperantiam omnium rerum, & abstinentiam ad corporis moderationem; Quinto stabilitatem in bonis moribus, verbis, & operibus.

Ecclesiastici per solem, & lunam significantur.

S. Amb. l. de Sacerd. dign. c. 6.

12 Errantis, fixæ stellæ obscuratio nullam importat perniciem, nullam causat admirationem, & solitudinem nullam; secus verò vel minima Solis, aut Lunæ caligo; per quæ duo ultima lumina, certum est designari Ecclesiasticos, dicente Christo: *Vos estis lux mundi*. Imò Sanctus Ambrosius Sacerdotes in oculorum luce auctumat figuratos, quæ si caliginosa, si obscura, si tenebrosa fuerit, nulli præbere poterit ducatum. *Oculorum in corpore officium*, inquit, id est, in Ecclesia voluntarius appetisti, ut reliquum per te corpus ducatum lucis haberet, & nunc quadam lippitudine, & caligine visuum obtenebratus, nec te ipsum luci idoneum præbes, & aliis adimis lumen, de quibus oculis in Evangelio dicitur: si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit, id est, si Episcopus (idem est de quolibet sacerdote) qui lumen promeruit, præesse in corpore simplicitate est sancta, & innocentia decoratus, omnis Ecclesia splendore luminis radiat; si autem oculus tuus nequam est, totum corpus tuum tenebrosus est, id est, si Episcopus, qui videbatur corpori subdito lucem præbere, obnubilatur nequitia cecitate, quid cetera facient membra, quibus lux adempta est oculorum? id est, quid secularis factura est multitudo, cum voluptatibus illicitis, & actionibus vetitis ad similem facinororum voraginem, multitudinem populi provocaverit, ut nulli jam illicitum esse videatur, quod ab Episcopo quasi licitum perpetratur?

Luc. 11. 35.

Sacerdos in mystico Ecclesie corpore est velut oculus.

13 In sacerdotem quadrat, quod apud Sanctum Lucam, à nostro dictum legimus Salvatore, scilicet: *Vide, ne lumen quod in te est, tenebra sint*; si corpus tuum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum. Si namque sacerdos, qui in mystico hoc Ecclesie corpore oculum imitatur, virtutibus, integritate, atque innocentia, lucidus emineat, & resplendens; omnes reliquæ ejusdem corporis partes in bonitate viræ, omniumque perfectionum, bonorumque morum excellentia prominebunt: ad hoc autem in statu præfenti, sacerdotalis præviæ necessaria est perfectio, alioquin, obscurata luce, inter tenebras gradiamur oportet, quas inter, in quot, quantaque discrimina, & precipitia viator incidat, quis non videt? omnes nos in via degimus ad cælum, sacerdotumque officium est, ut potè in hunc finem à Deo electorum, ut suis nobis virtutis sanctis operibus, in hujusmodi semita constantem præbeant ducatum, dicente Salvatore: *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona*. Væ igitur nobis, & iterum væ, si hujusmodi in nobis lux fuerit obscurata! Sanctus Carolus Borromeus in quodam Synodi cujusdam ad suos habito sermone, sequentibus sacerdotes meritò afficiendos duxit epithetis: *Hij sunt condimentum omnium horum populorum, patres hujus plebis, duces, & magistri harum animarum, spirituales medici, in militia hac Christi, divini Imperatoris Soles, sales tantarum gentium*; licet enim Christus sit justitia Sol, his tamen quoque proprio ore dixit: *Vos estis Lux mundi*. S. quoque Dionysius Areopagita ait: *Si sacerdotum sanctus ordo is est, qui illuminat, proculdubio ille à sacerdotali ordine, & virtute omnino prolapsus est, qui illuminans non est, multoque sane magis, qui neque illuminatus est*.

S. Dio. Areop. Ep. 8. ad Demophilum §. 2.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Vestes, & ornamenta præcipua, Aaroni à Deo præscripta, ad varias, quibus Sacerdotes præditi esse debent, virtutes allusisse, probatur.

THEMA.

Facies vestem sanctam Aaron fratri tuo, in gloriam, & decorem. Exodi c. 28. v. 2.

Sap. 11. 37.

1 Postquam supremus ille artifex, qui omnia in mensura, numero, & pondere disposuit, Moyse Architecturam præscripsit tabernaculi, totiusque pro eodem suppellectilis sacræ apparatus; tandem summa cum sollicitudine ad electionem se accinxit summi sacerdotis, omniumque ejus ministrorum, sigillatim, & acuratè

omnibus delineatis vestibus, in quibus omnes Ecclesiastici ministri in divino cultu apparere, suumque ministerium adimplere deberent. *Facies vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam, & decorem.* Circa quæ verba ita Oleaster discurre: *Non vult Deus videre sacerdotes vestimentis propriis, sed sanctis indutos; Immunda, & profana sunt omnia nostra coram Deo, ideo si illi placere volumus, ejus indumentis vestiri necessum est*; juxta aulicorum morem, qui Principum suorum, quibus serviunt, gentilitias assument vestes, ut ab omnibus talis Principis dignoscantur addicti servitio, ab eoque dependentes. *Admonet hic sacerdotes, inquit idem Author, ut cum se sanctis vestibus indutos viderint, reminiscantur, se ad Dei potius quam hominum familiam pertinere*.

Ecclesiastici specialibus uti debent vestimentis. Oleast. lib.

2 Varia hujusmodi, eaque omnia summi artificii, opulentia, & industria, præscripta fuere ornamenta, imò V. Beda attestatur: *Octo generibus vestium Pontifex solebas indui, e quibus quatuor erant minoris Ordinis, concessi sacerdotibus; decebat enim, ut, quo majori gradu insignisset, copulibus virtutum altibus fulgeret*. Præ reliquis autem notatu digna singulariter occurrit sollicitudo, qua increata Sapientia dictas vestes in ordine ad texturam, studium, & laborem præscripsit Moyse, ait namque: *Loqueris cunctis sapientibus corde, quos replevi spiritu prudentia, ut faciant vestes Aaron, in quibus sanctificatus minister mibi*. Circa quæ verba hunc instituit discursum Oleaster: *Solet homo vestes sanctificare, si sanctus sit; hic vero versa vice vestes sanctificant sacerdotes*.

Beda l. 3. de tab. c. 3.

Sacerdotes veteris legis octo habebant genera vestium.

Oleast. lib.

3 Sciendum pariter, neuriquam suffecisse Deo naturalem textorum, Phrygionum aliorumque artificum, hoc in labore, artem, industriam, & ingenium, sed supernaturalis scientiæ infusionem, ut extraordinaria caperent, & humanum intellectum transcendunt, promississe; unde dicitur: *Loqueris Sapientibus corde, quos replevi spiritu prudentia*; quorum unus in alio ejusdem libri capitulo nobis in hæc verba exprimitur: *Vocavit Dominus ex nomine Beseleel, filium Uri, implevitque eum spiritu Dei, sapientia, & intelligentia, & scientia, & omni doctrina, ad excogitandum opus in auro, & argento, & ære, sculptandisque lapidibus*. Percipus Spiritus infusionem Sanctus Augustinus, S. Spiritus imperfectionem intelligendam censet, inquit: *Istius Spiritum nisi spiritum sanctum debemus accipere*. Sed quæ, obiecto, S. Spiritus infusionis, divinæque ejus assistentiæ ad sacrorum illorum amictuum, ornamentorumque factura, & confectionem urgebat necessitas? Mylterium à Dionysio Cathusiano enucleatum audiamus, his expressum verbis: *Per hoc, quod Deus tam seriose præcepit, ut Pontifex, & seniores Sacerdotes carnem turpitudinis sue longe, ac late cooperirent, evidenter præsignatum est, quod sacerdotes, & inferiores ministri in sacris ordinibus constituti, potissimum Præfules, debeant in omni mentis, & corporis castitate suum explere officium, spiritualiter conversari, atque ab omni impuro affectu, obscenoque alio penitus abstinere*.

Exod. 35. 30.

S. Aug. q. 134. in Exod.

Dio. Can. lib.

Mystica hujus varietatis significatio.

4 Nulla fuit determinata vestis, vel ornatus sacer, qui non ad aliquam virtutem, & excellentiam, qua is, qui sacro altari ministrat, præditi esse debet, alluderet. Unde V. Beda ait: *Vestes sanctæ Aaron, quas illi Moyses fecit, opera sunt justitiæ, & sanctitatis*. Idem Doctor per artifices, qui illas elaborabant, quibus eo fine Spiritus à Deo infusus fuerat particularis, Doctores Ecclesie, Prophetas, & Apostolos intelligit, unde subdit: *Sapientes corde, quos ad faciendas vestes replevi Deus spiritus prudentia; Prophetæ sunt, & Apostoli, & ceteri Doctores, qui quomodo sacerdotes debeant vivere, & altari ministrare, verbo, & facto ostendunt*. Glossa Interlinearis pariter super illa verba: *Facies vestem sanctam Aaron*, inquit, id est, opera justitiæ sanctorum, virtutum ornamenta. Lippomanus finem observat, ob quem Deus hunc splendorem, mirum artificum, & opulentiam in his indumentis adhiberi voluerit, Unde ait: *Facies vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriam, & decorem, id est, ad divini cultus celebritatem, & admirationem, ut discant, qui in Ecclesia præjunt, maiore incessu, & vestitu coram Ecclesia uti*. Idem quoque in eodem loco Sacerdotes monet, ne vestes hæc ad pompam, & fastum personæ propriæ inducendo, superbiant; dicit

V. Beda in Gloss.

Gl. interl.

Lipp. in Cat.

De Ecclesiasticis, Sacerdotibus, & Clero, Discursus VI. 13

dicitenim: *Sacra ha vestes, non ad hominum eis utendum factum adhibebantur; sed ut fingerentur ad plebem sacerdotis illustris, ad gloriam Dei.*

Materia vestimentorum.

5 Quod si ad materiam, à qua Deus vestes illas confici, & phrigio opere fieri ordinavit, nos reflectere velimus, cum utique ad Sacramentum omnino directam fuisse reperiemus, nimirum, ut per illam insinuaretur spiritus, virtus, & sanctitas, qua præditi esse debent, qui illi consecrantur. Sanctus Hieronymus pulchram instituit observationem circa colores, quos Deus hisce vestibus præscripsit, eosque quatuor elementa præfigurasse his verbis dicit: *Quatuor colores ad quatuor elementa referuntur, ex quibus universa subsistunt. Byssus terra deputatur, quia ex terra gignitur; purpura mari, quia ex eis conchis tingitur; Hyacinthus aeri, propter coloris similitudinem; coccus igni, & asberi; unde consequentiam quandam deducit Prælati Ecclesiasticis, præteritum ut muneri suo debite satisfacere possint, scitu necessariam; unde ait: Iustum esse, ut Pontifex Creatorem non solum pro Israel, sed pro universo mundo regat. Ideo enim Sacerdotes à Deo exaltantur, & honorantur, atque ab universo populo in veneratione habentur, ut ipsi sublimibus hisce honoribus correspondentes, orationibus suis pro salute totius reipublicæ intercedant: Ut pro universo mundo regent.*

S. Hieron.

Textura eorum.

6 Quoad hanc vestium texturam, Deus sequenti lege præcepit; dicens: *Ipsa quoque textura, & cuncta operis varietas, erit ex auro, hyacintho, purpura, coccisque bistincta, & bysso retorta.* Circa quæ verba Venerabilis Beda ait: *In una parte aurum, in altera hyacinthus, vel alii colores fuerunt, sed omnes per omnia cum auro contexti; mysterium verò, ob quod Deus aurum à nullo aliorum colorum disjungi voluit, idem Author his verbis expressit: Quia in actione sacerdotis, nec ad horam aliqua magnarum virtutum debet intermitteri; sed auro sapientia jungatur (pei hyacinthus in superna evolutus, & purpura Regni celestis contra visiorum bella magnanimus, super coccis bis tincto gemina dilectionis; bysso retorta, id est, castitate carnis sacerdos debet esse nitidus. Ad hæc quidquid divinus hic artifex pro Aaronis ornamento elegit, totum valoris, pulchritudinis, & æstimationis eximie fuit; unde idem Beda ait: Cuncta sunt de auro, pretiosissime coloribus, quia nihil vile, ac sordidum in sacerdotis ore, vel opere debet apparere, sed cuncta, quæ legit, loquitur, cogitat, coram hominibus præclara, & interni arbitri conspectui oportet esse gloriosa. Quod ut evidentiùs appareat, solum ornatus magis præcipuos ab eodem Deo, tanto cum artificio, & magisterio præscriptos consideremus.*

V. Beda in Cl. ord.

V. Beda.

Bed. lib.

Super humerale quid significet.

Lyr. in Exod. 26.

Dio. Carth. in c. 25. Exod.

7 Dicit igitur Deus: *Facies superhumeralis*: quod alio nomine, ut Septuaginta, Aquila, & Hebræi legunt, Ephod appellatur; Cur autem superhumeralis hoc ante alias vestes ordinatum fuerit, hujus venerabilis Beda hanc rationem assignat, dicens: *Bene primo faciendum præcipitur, qui enim ad sacerdotium, magistrumque populi Dei promovenitur, primum ejus opera cognoscantur; Humeri enim sunt illa pars corporis, qua onus, & labor sustinetur. Lyranus quoque ad nostrum propositum ita scribit: Superhumeralis præcipitur, per quod intelligitur, quod Pontifex infirmitatem suditorum portare debet. In Parabola illa, quam Salvator noster in Evangelio deprompsit, legitur, quod cum ovicula quædam à cætero grege aberrasset, bonus pastor illi sollicitè insecutus, quaquaversum perquisierit, eamque post multos labores, & sudores inventam, humerisque suis impositam, sanam, & incolumem ad ovile reportavit; per quod delineare voluit charitatem, & sollicitudinem Ecclesiasticorum, qui ad animas errabundas, in statum salutis reducendas, sunt destinati; hi enim nulli labori parcere debent, ut easdem in viam rectam dirigant, & tamquam rem longè charissimam humeris suis imponent. De hoc superhumerali, & de mysterio, quod per illud insinuabatur, Dionysius Carthusianus disserens, ita scribit: *Piam, & fortem supportationem infirmitatum populi eis commissi subire debent, quod per superhumeralis monstratur. Idem quoque Doctor per superhumeralis charitatem intelligit, dicens: Per superhumeralis charitas, que patientia est, & omnia sustinet, designatur, vel ipsa misericordia, pietasque virtus, qua aliena opera portantur, ut propria.**

8 Oleaster superhumeralis illud in forma thoracis factum fuisse tradit, dicens: *Erat indumentum ad modum thoracis, & super humeros habebat duos magnos lapides pretiosos, in quibus sculpta erant nomina filiorum Israel.* Porro ornamentum hujus materia erat hyacinthus, purpura, coccis bis tinctus, & byssus, id est, linum candidissimum, & subtilissimum; intra gemmas superhumerali affixas incisa portabat nomina filiorum Israel, non in signum domini, vel fastus, nec ad memoriam gloriæ, ut Cajetanus inquit, sed ad memoriam suffragii, præstandi à Pontifice, universo populo Israel; quia, ut suo loco videbimus, sacerdotes consecrantur, ut in beneficium populorum, factis orationibus, intercedant. Interlinearis super illa verba: *Habebunt nomina filiorum Israel*, aliud quoddam mysterium insinuat, dicens: Id ordinatum fuisse: ut sacerdos inspiciens vitam Sanctorum, quibus floruerint virtutibus medietur, & operando imitetur. Similem quoque rationem, cur Deus nomina Israel in hisce lapidibus pretiosis insculpta esse voluerit, Venerabilis Beda his verbis adducit: *Nomina Patrum bene in lapidibus pretiosis sculptantur; Lapidem enim pretiosum, opera virtutum spiritualium sunt, habetque sacerdos in humeris lapides pretiosos, & in eis nomina Patrum scripta, cum claritate bonorum operum cunctis mirandus existeris. Unde Oleaster Ecclesiasticos, ut ex hoc exemplo proficiant, his verbis invitat: Audiant, inquit, hoc sacerdotes, quali animo ferre oves suas debeant, & super humeros suos infirmos portare; audiant, quid Pastor ille Evangelicus, perditæ ex grege fecerit ovi; Super humeros suos exposuit, gaudens amicos, & vicinos convocavit ad gaudium inventæ pecudis.*

Oleaster lib.

Superhumeralis forma & materia.

Cajet.

Interl.

V. Beda.

Oleaster.

9 Idem quoque Author duas alias considerationes habet; quarum prima est, quod antiquus sacerdos sola nomina filiorum Israel in humeris suis portaverit; Nos verò ipsi sine oves portare, fovere, illis compati, easque adjuvare debeamus. Sanctus Isidorus Pelusiotæ lib. 1. Epist. 136. Palli, quod Archiepiscopi in humeris deferunt, mysterium his verbis declarat: *illud amiculum ex lana contextum, quod illi gestant humeris, ovis illius, quam Dominus aberrantem quaesivit, inventamque humeris suis sustulit, pellem designat.* Secunda Oleasteri consideratio est, quod hæc nomina gemmis illis, non atramento inscripta, sed stylo ferreo insculpta fuerint, ut novius divinus sacerdos, nullam oblivionem debere delere memoriam ovium suarum apud Deum. Sed quia forte ad latera, nomina earum habens dissimularet, voluit etiam super pectus habere, ut quocumque se verteret, semper ea ab oculis haberet.

Sacerdos novi testamenti non habuit nomina, sed oves suis super humeros non portare debet. S. Isid. Pelus.

10 Quod si insuper texturam, & materiam hujus superhumeralis examinare velimus, ubique, & per omnia mysteria inveniemus. Dicit igitur Sacer Textus: *Facies superhumeralis de auro, & hyacintho, & purpura, coccisque bis tincto, & bysso retorta.* Ubi Sanctus Gregorius ait: *In sacerdotis habitu aurum fulget, ut in eo intellectus sapientiæ principaliter emicet, cui hyacinthus adjungitur, ut per omnes, quod intelligenda penetrat, non ad favores infirmos, sed ad amorem celestem surgat; purpura permisceatur, ut sacerdos a se cor in semetipso suggestiones visiorum reprimat, eisque velut ex Regia potestate contradicas: Bis intinctus coccus adjungitur, ut omnia virtutum bona ex charitate decorentur, quæ quia Deum, & proximum diligit, quasi duplici tinctura fulgescit. Quid verò byssum, nisi candens decore munditiæ castitas designatur; quæ byssus tortæ pulchritudini superhumerali innectitur, quia tunc castimonia ad perfectum munditiæ candorem ducitur, cum per abstinentiam caro fatigatur.*

Mysterium texturæ in superhumerali.

S. Gr. 1. per. past. c. 1.

11 De eodem quoque superhumerali modus præscribitur, quo Aaron illud sibi accingere, & ad invicem unire tenebatur. Dicit enim Sacer Textus: *Duas oras habebis in utroque latere summitatum;* aliquot insuper ordinavit uncas aureas, nec non duas purissimi auri catenas, invicem conjungendas, de quibus in hæc verba discurret Venerabilis Beda: *Duas horas sibi invicem copulatas in utroque latere, à summo usque deorsum, ita ut dimidium vestis intuentium oculis foris appareret, & dimidium aliud interius lateret; ex quibus omnibus hanc ad intentum nostrum eruit moralitatem: In quo typicè intelligitur, ut, cum foris bona opera proximis ostendimus, eadem intus coram Domino integra servemus, ne casti-*

castitate pure cogitationis minor actionis perfectio sequatur, vel perfectionem actionis imperfectior mentis intentio; sed quasi due ora superhumerales sibi intus pura, & simplici intentione jungantur, in utroque latere superhumerali, ut inter adversa, & prospera concordis actione Domino serviamus. Idem quoque Sanctus, citatus à Gloisa, uncorum, & catenarum mysterium moraliter nobis representat, dum ait: *Quia bona opera, & cogitatio munda invicem per charitatem, & bonam intentionem sunt notanda.* Porro de duarum præcisè catenarum mysterio tractans, ait: *Bene duas præscripsit, ut bene in his, quæ ad cultum DEI, & in his, quæ ad fraternæ subsidium necessitatis persinent, ornatus incedat.* Deinde in catenis aureis charitatem veneraturus, subjungit: *Quia sicut catenula ex plurimis auri virgulis contextitur, ita charitas ex multifaria virtutum operatione perficitur.* Quos annulos nobis Apostolus exhibet, ubi de charitate tractans, eos enumerat sequentes: *Charitas pateriens est, benigna est, non emulatur, &c.* Porro Hugo Cardinalis per dictas duas catenulas auri purissimi, intelligendam astruit innocentiam operis, & mentis; juxta illud Psalmistæ assertum: *Innocens manibus, & mundo corde.*

12 *Rationale quoque judicii facies.* Oleaster legit: *Facies pectorale judicii*, qui insuper Author fusiùs hujus denominationis examinat originem, tandemque concludens, ait: *Pectorale vocatur judicii, quod opus erat illud sacerdotem assumere, quoties consulebat Dominum, super judiciis filiorum Israel.* Cui & illa Lyrani consonat sententia, dicentis: *Rationale judicii, per quod intelligitur potestas, & scientia judicandi.* Sed quidnam huic ornamento insculpendum fuisse creditis? audite præceptum: *Pones in rationali judicii, Doctrinam, & Veritatem quæ erunt in pectore Aaron.* Ut scilicet omnes intelligant Prælati Ecclesiastici, quod in judiciis, causis, & jurisdictionum finarum exercitiis, scientiam callere debeant, & doctrinam, veruntamen non quomodocunque, sed veritati associatam, & integritati, juxta illam Interlinearis sententiam: *Ut studeat sacerdos doctrinam, & veritatem inquirere, & docere;* Cui & Vener. Beda subscribens, ait: *Ut scilicet meminerit sacerdos, se studiis doctrinæ, & veritatis inquirendis, non curandis, ruminandisque secularibus negociis, per acceptum sacerdotium fuisse consecratum.*

13 *Rationalis mensura, unicus erat, tam in longitudine, quam latitudine, palmus, moraliter significans, ut Interlinearis discurret, Infatigabilem pie intentionis conatum æternæ vitæ desiderandæ, & charitatis gratiam ad curam proximi;* Vel ut Beda interpretatur: *Tam in longitudine, quam in latitudine habet mensuram palmi; quia sive in longitudine vitæ æternæ, desiderium mentis erigat, sive in latitudine charitatis ad curam proximi inclinet affectum, necesse est per omnia cor sacerdotale non desidia esse, sed ardente desiderio extendi, ut comprehendat brevium supernæ vocationis DEI.* Hic autem ornatus, ut Sanct. Gregorius moraliter explanat, pectori fortiter astrictus circumferebatur, cujus hanc assignat rationem: *Vitis ligantibus in pectore imprimuntur, nec cor sacerdotale fluxæ cogitationes possideant, sed ratio sola constringat; ne indiscerum, vel inutile cogites, qui ad exemplum constitutus, gravis vitæ semper debes ostendere, quantum rationem portet in pectore.* Idem quoque rationale quatuor ordinibus lapidum pretiosorum, auro vinctorum, adornari debebat. Ubi Dionysius Carthusianus ait: *Gemma circumdata sunt auro, quia cunctarum actiones virtutum, dono sapientia debent condiri, ac decorari.* Idem extaticus Doctor observat, quod, sicut Pontifex antiquæ legis, duodecim Patriarcharum Israel nomina, tam in superhumerali, quam in duodecim lapidibus Rationalis expressa portavit, ita pariter sacerdotes nostri duodecim Apostolorum virtutes portare debeant in cordibus suis, & virtutibus cordium suorum, designatis per duodecim gemmas, spiritualiter scripta habere debent nomina duodecim Apostolorum, ut virtutum Apostolicarum sint memores ad sectandum. Neque gemmatum illarum in quatuor ordines distributioni sua defunt Sacramenta, nam ut Venerabilis Beda inquit: *Quatuor ordines gemmarum habet in peccatore sacerdos, cum omne quod cogitat, prudentia circumspexit, fortitudine firmum, justitia eximium, temperantia a malis omnibus fuisse segregatum.*

14 *Gemmarum varietas, inquit idem Beda, multiplicitatem denotabat virtutum, quibus resplendere debet Sacerdos: Hæc posuio, inquit, adversarum gemmarum in rationali, multiplicem variarum virtutum gratiam ostendit, quæ concordis sensu in corde sacerdotis debet semper apparere.* In primo versueris lapis Sardius, & Topacius, & Smaragdus. Per Sardium autem, ut Dionysius Carthusianus inquit, potest sapientia designari; Topacium omnium gemmarum superat claritatem, charitas, quæ omnes virtutes virtualiter comprehendit, intelligi potest; Smaragdus denique est mansuetudo. Cornelius à Lapide per Smaragdum virginitatem intelligit, ex Pierio Valerio, qui de Smaragdo scribens, ait: *In re venerea si quis lapidem hunc attingat, sponte frangitur.* In secundo Carbunculus, Saphirus, & Iaspis. Ubi per Carbunculum Carthusianus fortitudinem intelligit, quæ in adversis maxime declaratur: Saphirus gemma, castitatis amatrix, & ideo casti vivat, quæ eam gestat. Iaspis temperantia est; vel etiam Iaspis, ut Cornelius à Lapide de hac gemma inquit, significat fortitudinem fidei; innuitque, quod sacerdos in defendenda religione, & fide, generosus, & magnanimus esse debeat. In tertio Ligurius, Achates, & Amethystus; per Ligurium verò, ut Dionysius Carthusianus inquit, stabilitas seu constantia in Deo insinuat; Per Achatem liberalitas; Per Amethystum prudentia, seu discretio. In quarto Chrysolytus, Onychinus, & Berillus. Chrysolytus autem, ut idem ait Carthusianus, justitiam significat. Cornelius à Lapide de hac gemma inquit, quod sit coloris partim aurei, partim aquæ marinæ representantis, & significat penitentiam, quæ meritò sacerdotibus adaptatur, de quibus Joel ait: *Plorabunt sacerdotes ministri Domini;* Hi enim in actibus penitentiae exercere debent, ut pro alienis peccatis divinam justitiam placare possint. Onychinus, inquit idem Cornelius, significat odorem, & innocentiam. Beryllus, ut Carthusianus ait: *gratitudinem;* Vel ut Cornelius scribit: *Denotat animum fortem, & heroicum adversa quaque vincens.*

15 *Facies, & tunicam superhumeralis totam hyacinthinam; deorsum ad pedes ejusdem, per circuitum quasi mala punica, mixtis in medio tintinnabulis.* Quoniam verò sine Deo hæc malogranata, & campanulas aureas in extremitate tunice summi sacerdotis suspendi jusserit, Interlinearis his verbis declarat: *Ut sacerdos ad tantam excellentiam conversationis perveniat, ut nihil in illo, nisi splendor, & gratia, flosque variorum bonorum operum appareat, & horum tantum sonum suavissimum proferat.* Eadem Glossa rationem reddit, cur hæc poma tunice, mixtis in medio tintinnabulis appensa fuerint, videlicet, ut nec opus sacerdotis discrepet à verbo, nec verbum ab opere. Hæc item campanulæ aureæ esse debebant: *Tintinnabulum sic aureum, ut omnis sermo sacerdotis charitatem supernæ lucis resonet.* Dionysius Carthusianus aliam reddit rationem: *Præfiguravit, inquit, quod verbis, documentis, ac jame debeant virtutum opera correspondere, imo decet, unumquemque plus abundare operibus, quam doctrinis.* Volebat insuper Deus, ut tintinnabulorum sonus audiretur, quotiescunque summus sacerdos ingrediebatur sanctuarium, vel egrediebatur. Hugo Cardinalis in hujus confirmationem, verba illa illarum (clama necesse) adducit, nec non sententiam quandam S. Hieronymi, dicentis: *Innocens absque sermone, quantum conversationis exemplo prodest, tantum silentio nocet.*

16 *Facies & laminam de auro purissimo; in qua sculpes opere calatoris, Sanctum Domino.* Per hanc verò laminam auream in fronte sacerdotis suspensam, jugis Dei memoria per contemplationem significatur; vel ut Hugo de Sancto Victore ait: *Lamina in fronte est sanctæ fidei confessio.* Glossa Interlinearis singulariter illa discutit verba: *Eris semper in fronte ejus, cujus præcepti hanc assignat rationem, ut totus subditus sit divino servitio.* Beda à Glossa citatus alia nobis ejusdem insinuat mysteria, inquiens: *Sanctum Domino auro sculptum in fronte portamus, quando expurgati a sordibus vitiorum, quæ ex primo parente habuimus, imaginem, & similitudinem Conditoris, ad quem creati sumus, recipimus, nec celamus; sed factis, & dictis promulgamus.* Sunt equidem omnes, sub crucis labaro militantes Christiani,

Quid gemmarum varietas denotabat virtutum, quibus resplendere debet Sacerdos: Hæc posuio, inquit, adversarum gemmarum in rationali, multiplicem variarum virtutum gratiam ostendit, quæ concordis sensu in corde sacerdotis debet semper apparere.

Dion. Carth.

Corn. à Lap.

Carth.

Corn. à Lap.

Joel. 1. 17.

Corn. à Lap.

Dion. Carth.

Cur in tunica superhumerali hyacinthina per circuitum appensa fuerint, ut nec opus sacerdotis discrepet à verbo, nec verbum ab opere. Hæc item campanulæ aureæ esse debebant: Tintinnabulum sic aureum, ut omnis sermo sacerdotis charitatem supernæ lucis resonet.

Interl. ib.

Hug. Card.

Quid per laminam de auro purissimo significatur? Hugo. Vict. 1. alleg. 3. in Lev. c. 15.

Interl. Bed. in Gloss.

Enr. Hug. Card. in c. 23. Exod. Psalmist.

Oleaster.

Rationale judicii quodnam erat, & quid significabat. Lyrani.

Tonari.

Beda in Gloss.

Rationalis mensura, & moralis explicatio.

S. Gr. in past. p. 1. c. 3. in Gl.

Dion. Carth. lib.

Beda.

De Ecclesiasticis, Sacerdotibus, & Clero, Discursus VII. 15

tiani obligati ad sequelam Christi; præ reliquis autem maximè Ecclesiastici, quorum seducem offerebat, qui gloriabatur Apostolus: *Non erubescio Evangelium*, in frontibus namque sacerdotum nomen Dei, & character sacerdotalis, qui sanctitas est, relucere debet. Id quod

Oleaster insinuavit, dum inquit: *Talis debet esse sacerdos, ut videntes eum, in ejus fronte sanctum Domini esse cognoscant.*

17 Notandum insuper, dictam laminam cæruleo ligamine connectendam fuisse: *Ligabis eam vitta hyacinthina*; Circa quæ verba discurrens Ven. Beda, inquit: *Vitta hyacinthina, ligaturæ sunt desiderii celestis.*

18 *Thiaram byssinam facies, & Baltheum*, quod præceptum V. Beda sequentibus ad nostrum propositum moraliter elucidat verbis: *Thiara cidaris, & mitra vocatur, caput tegebat, & ornabat Pontificis, ut admoneretur, omnes capitis sensus Deo consecratos habere; ne vel oculi vanitatem viderent, vel aures opprobrium proximi acciperent, vel os abundaret malitia.* Qui idem Author Baltheum pariter in hoc morali explicat sensu: *Custas bonorum operum est continentia, de qua dicitur: Sine lumbi vestri præcincti.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

De aliis ejusdem in Sacerdotibus requisitis perfectionis, & sanctitatis motivis, quorum pleraque ex Episcopaliū, & Sacerdotalium vestium mysteriis deducuntur.

THEMA.

Sancti erunt Deo suo, incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt: & ideo sancti erunt. Levit. cap. 21. vers. 6.

DEus noster Moyse rationem redditurus, cur tantam ab Aarone, filius ejus, omnibusque aliis ad divinum cultum specialiter electis & consecratis, exigeret sanctitatem, atque immaculatam innocentiam, subjungit, *Incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt, & ideo sancti erunt.* Notate hanc namque Dominus ex illis præmissis eruit consequentiam; quia ministri altaris mei incensum contrectant, panesque Deo offerunt, ideo sanctitatem profiteantur, oportet; circa quæ verba ita discutit Oleaster: *Intelligit sacrificium sacrificium, ideo erunt sancti, quoniam ministrare, & offerre omnia hæc Deo, qui sanctissimus est, debent.* Antiquæ legis Sacerdotes incensum, thymiam, panes propositionis, tauros, agnos, arietes offerebant, nullumque alium præterquam horum fundebant animalium sanguinem; & nihilominus tantam ab iis puritatem, munditiam, & sanctitatem exigebat; quia scilicet Deo, qui Sanctus est, ministrabant; quando igitur convenientior, & magis necessaria sanctitas hæc in nobis erit, qui immediate ipsimet Deo ministramus, imò eundem in sacrificio consecramus, offerimus, & contrectamus, ejusque sacratissimo corpore, & sanguine nutritur; utique enim juxta proportionem distantie, quæ est inter membra agni divini, & immaculati, qui tollis peccata mundi, & carnes arietis alicujus vel bovis, debet quoque inter nos, & veteris legis Sacerdotes major minorve esse proportio virtutis, bonitatis, & perfectionis.

2 *Congregate illi Sanctos ejus*, inquit Psalmista Regius, *qui ordinant testamentum ejus super sacrificia*; quibus verbis Propheta Sacerdotibus, & veteris legis Levitis, eò quod Evangelicæ legis Sacerdotes, qui ipsimet Filii Dei sacrificium incruentum, cujus antiqua sacrificia figuræ, & remotissimæ umbræ erant, figurarent, Sanctorum titulum attribuit; multò igitur magis credendum est, nos sacerdotes sanctos futuros esse, si in nobis verificetur, quod ad Timotheum scribit Apostolus, scilicet, *quod portemus mysterium fidei in conscientia pura*, hoc enim nomine mysterii fidei, calicem consecramus, dicentes: *Hic est enim calix sanguinis mei, novi, & æterni testamenti, mysterium fidei*; ingens utique conscientie puritas nobis necessaria est, qui continuo, & singulis diebus in trapectus nostrum sacrosanctum, & divinum illud corpus recipimus, de quo per fidem, & æternam veritatem nobis constat, quod sit *candor Lucis æternæ*. Orientalis Ecclesiæ anti-

quus ritus fuit, quod, dum missæ sacrificium solemniter celebrabatur, Diaconus ex sanctuario alta voce hæc verba intonaret: *Sancta, Sanctis*; & justè quidem, si nos reflectamus ad id, quod S. Cyrillus Jerosolymitanus ad præsens propositum post se scriptum reliquit, dicens: *Sancta sunt in Altari proposita, quæ Spiritus sancti adventum susceperunt, sancti quoque vos estis, ut qui sancto Spiritu donati estis, atque ita Sancta Sanctis conveniatis.*

3 Christus æternus sacerdos sacri altaris sui ministris, lucernæ titulum attribuit illuminantis, & illustrantis, dum ait: *Nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat eis, qui in domo sunt.* At verò quandonam lucerna hæc in domo, & Ecclesia Dei in sublime erigitur? audite Chrysostomum, qui de sacerdotio disserens, ait: *Accedentem igitur ad altare sacerdotem, luminis instar unumquemque orbem illustrantis, animum splendens habere oportet.* Petrus Blesensis optimè considerat, quod sacerdotes altare adituri, multis variisque stringantur ligaculis: *Quis, inquit, cor vinetis alligatur, quos sacerdos dum induitur administraturus? Primo amictu circumducto fauces ligat, deinde initus circumductis sub ascillis pectus stringit; tertio renes artat sub cinctorio, ac si dicatur ei: Stringe fauces, id est, pone custodiam ori tuo; stringe pectus, id est, cogitationes malas, si ascendant in corde tuo; stringe renes, id est, crucifige carnem tuam cum vitiis, & concupiscentiis.*

4 Observat Durandus, quod vestes, quibus nos sacerdotes in sacrificio utimur, magna ex parte à vestibus, quas Deus antiquis sacerdotibus præscripsit, desumptæ fuerint; Docuit enim Dominus Moysen per quadraginta dies facere pontificalia, & sacerdotalia vestimenta, Sacerdotibus, & Levitis suis; ubi & moralia Episcopaliū vestium refert, & exponit mysteria, dicens: *Sandaliis se calceat, ut sit memor Dominice incarnationis.* 2. *Sibi imponit amictum, ut motus, & cogitationes, fauces, & linguam cohibeat, ut fiat cor mundum, spiritum vestium percipiens in visceribus innovatum.* 3. *Albam salarem, ut habeat munditiam carnis perseverantem.* 4. *Cingulum ut impetus luxurie refrenet.* 5. *Stolam in signum obedientie.* 6. *Tunicam hyacinthinam, id est, celestem conversationem.* 7. *Superinduit dalmaticam, id est, sanctam religionem, & carnis mortificationem.* 8. *Chyrothecas, ut declinet vanam gloriam.* 9. *Anulum, ut diligat sponsam, id est, Ecclesiam suam se.* 10. *Capulam, id est, charitatem.* 11. *Sudarium, ut, quidquid fragilitate, vel ignorantia peccat, penitentia tergat.* 12. *Pallium superponit, ut ostendas se imitatore Christi, qui languores nostros tulit.* 13. *Mitram, ut sic agat, quod coronam mereatur accipere æternam.* 14. *Baculum, id est, auctoritatem potestatis, & doctrinæ, & possent apertæ calcas, ut terram despiciat, & amare celestia discat.* Ecce tibi, qualiter in omnibus vestibus, & indumentis sacris Prælati Ecclesiastici moneatur, ut semetipsum interiori ornet variis virtutibus; Solent dicere (verba sunt Sancti Bernardi ad Eugenium Papam) *nam de vestibus cura est DEO, & non magis de moribus; at forma hæc vestium, deformitatis mentium, & morum indicium est; à contrario autem sensu, multipliciter, divitias, & varietatem, vestium sacrarum à sacra Ecclesia præscriptarum, virtutem, & sanctitatem insignem, quæ præditus esse debet, qui sublimi huic ministerio dedicatus, & consecratus est, indicare, asserere possumus.* Sanctus Thomas à Villanova pariter interrogat, dicens: *Nunquid de vestibus cura est Deo? nunquam profectò DEVS tam sollicitus, & exactus omnem sacerdotis ornatum describeret, nisi magna, & egregia in eo Sacramenta laterent.* Rupertus Abbas Tuitiensis libros nonnullos composuit, quos de divinis officiis inscripsit, in quibus quoad habitus sacerdotales ita scribit: *In habitu sacerdotali nihil est, quod vacet à ratione; adducitque vestium in lege Mosaitica præscriptarum testimonium, de quibus Sanctus Hieronymus ad Fabiolam ita scribit: Apud nos ergo, quanto sacerdotum CHRISTI, veteri sacerdotio dignius est, tanto in habitu sacerdotali causas habere probatur digniores.*

5 Carolus Magnus, ut referunt Annales Ecclesiastici, sibi sacrarum vestium mysteria à nonnullis, sub-

Ration. Græc. n. 10. C. tit. 1. Ca. 1. S. Myl.

Mat. c. 5. Sacerdotes novæ Legis à Christo vocantur lucernæ.

Petr. Bles. l. 4. c. 10.

Dur. in not. div. offic. l. 1. c. 1. Vestes, quibus novæ legis sacerdotes in sacrificio utuntur, potestatem à vestibus à Deo antiquis sacerdotibus præscriptis desumptæ sunt.

S. Ber. l. 1. de consolat. 1.

S. Th. 2. viii. q. 1. c. 1. de 5. Aug.

Rup. Abb. l. 1. de div. off. c. 18.

Bar. an. 776. 2. Carolus M. mysteria sacrarum vestium à doctissimis exponi curavit.

Rom. 1. 16.

Oleas.

Bed. lib.

Thiara byssina & baltheum quid significent. Bed.

Sacerdotes sancti esse debent, quia incensum, & panes offerunt.

Oleas.

Pl. 4. 1.

Sacerdotes in nova lege a priori sancti esse debent.

1. Tim. 1. 1.

2. Tim. 1. 1.

mis ingenii profundæque scientiæ Archiepiscopis, declarari postulavit, unde Albinus Alcuinus, qui magister ejus fuerat, librum compilavit, *de divinis officiis* intitulatum. Sanctus Ambrosius in libro *de sacerdotali dignitate*, ly ornatum, quo Sanctus Paulus de Episcopo differens, & ad Timotheum scribens, utitur, declarando, dicit: *Ille se inter Episcopos credit esse altiore, qui vestem indueris clariorem: Sed sanctus Apostolus taliter se intelligi non vult: quia non carne Episcopum, sed mente decet esse ornatum, ut ille sacerdos placeat DEO, qui animam habueris compositam DEO*; Deus enim in tantum requirit, ut sacerdos sacris vestibus benè ornatus in altari suo compareat, in quantum hæc illum movent, imò obligant, ut interius adornetur virtutibus, per vestes illas præfiguratis. Unde idem Durandus hanc sacerdotibus tradit instructionem, dicens: *Attendat studiosè sacerdos, ut signum sine significato non ferat, id est, ut vestem sine virtute non portet, ne forte similis sit sepulchro, foris dealbato, intus vero omni spurcizia pleno; quisquis enim sacerdos indumentis ornatur, & honestis moribus non induitur, quanto venerabilior apparet hominibus, tanto redditur indignior apud Deum*. Enimverò videmus, quod sacerdos, priusquam ad altare ad celebrandum accedat, candida se alba induat, cujus mysterium Rupertus Abbas Tuitiensis declarat, dicens: *Novam vitam sacerdotis ejus designat, quam docuit, & in Baptismo dedit*; Nam si possibile esset, omninò deceret, ut sacerdos innocentiam, in Baptismo acceptam, penes se conservaret. Idem quoque Rupertus planetam sacerdotalem, vestem Christi, & Ecclesiam ejus præfigurare asserit, dicens: *Casula vestimentum Christi, quod est Ecclesia, significat, est autem integra, & undique clausa, ut unitatem, vel integritatem vera fidei demonstret*.

6 Nescio, an aliquando adverteritis, quod Christus in passione sua à Judæis vestibus suis denudatus fuerit; dicit enim Sacer Textus. *Exnentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei, & plerentes coronam de spinis, posuerunt super caput ejus, & arundinem in dextera ejus, & genu flexo ante eum illudebant ei, dicentes: Ave Rex Judeorum: & expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput ejus, & postquam illuserunt ei, exnerunt eum chlamyde, & induerunt eum vestimentis suis*. Circa quæ verba querendum venit, quodnam in eo lateat mysterium, quod lictores illi tot fannis, contumeliis, & opprobriis Salvatorem afficere volentes, suis illum spoliarint vestibus, aliisque eum induerint; è contra verò ad Calvarie montem processurum, suis denuo indumentis reverterentur. Hujus equidem una ratio, eaque literalis esse potuit, ut in via ad Calvarie montem, ex habitu proprio agnosceretur, siquidem vultus livores, ex colaphis, & percussionebus receptos, nec non sanguis, qui ex capite, spinis confixo, copiosè defluebat, adeo illum transformarent, ut aliòquì cognosci non posset: Veruntamen ad propositum nostrum dicere possumus, quod Filius Dei, tamquam Sacerdos æternus, de quo sanctus Paulus ait: *Christus assistens Pontifex futurorum honorum*, &c. ad Calvarie montem processerit, ut semetipsum, in altari crucis, æterno Patri suo in expiationem omnium peccatorum totius mundi sacrificium cruentum offerret, & in Ecclesia sua iuge sacrificium, incruentum videlicet, institueret, ac proinde ex altissima providentia, & sapientia sua disposuit, ut veste sua, quæ inconsutilis, & virgineis manibus matris suæ contexta erat, ornaretur, ut exinde deinceps per omnia sæcula illi, qui idemmet sacrificium oblaturi essent, edicerent, quod vestibus ejus induti, ad altare accedere debeant; atque ideo, ut in discursu præcedenti diximus; *Non vult Deus videre sacerdotes suos, vestimentis propriis, sed sanctis indutos*; quam ob causam Apostolus nos exhortatur, dicens: *Induimini Dominum Iesum Christum*, sed qualiter? Responsum accipite à S. Hieronymo, dicente: *Quando flagellatur Iesus, & conspuitur, & irridetur, non habet propria vestimenta, sed quæ propter nostra peccata sumpserat; cum autem crucifigitur, tunc pristinas vestes recipit, & proprium assumit ornatum*.

7 Sanctus Ambrosius de sancto Apostolo Jacobo minore, Jerosolymitano Episcopo, Christi fratre,

nuncupato, tractans, ait: *Primus solum sacerdotale conscendit*; Primus inter omnes Episcopos electus fuit, omniumque primus sacrificium celebravit incruentum. In ultima cæna omnes Apostoli ab æterno Pontifice in sacerdotes ordinati fuere; sed quæ, obsecro, subest mysterii ratio, quod non potius sanctus Joannes, dilectus Domini discipulus, aut certe sanctus Petrus, tamquam Christi Vicarius, & Ecclesiæ caput, primus missarum solemniam peregerit? Sanctus pariter Vincentius Ferrerius, de eodem agens Apostolo, inquit: *Primus inter Apostolos missam celebravit*; hancque ejusdem prærogativæ mox subdit rationem: *Nam propter excellentiam suam sanctitatis, sibi hunc honorem Apostoli fecerunt*. At nunquid & Joannes innocens sanctusque vivebat? utique; at aliqua nihilominus suberat imperfectionis suspicio, siquidem unâ cum fratre suo matrem subornarat, quæ primas à Christo sedes peteret pro filiis; sanctus Petrus pariter paulò ante suum negaverat Magistrum; Sanctus Thomas se incredulum declararat: Nihil verò harum imperfectionum sese insinuabat in Sancto Jacobo minore; utpote qui omni tempore candorem servaverat constantissimum animæ suæ, ideoque in eum unice illud Sancti Spiritus quadraret assertum: *Comede in letitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum, quia Deo placeant opera tua, omni tempore sint vestimenta tua candida*. Quis igitur dignior fuisset sancto Jacobo, in primo omnium simili instituendo offertorio, siquidem in ipso solo præ omnibus aliis adimpletum fuit: *Omni tempore vestimenta tua sint candida*? de cujus insuper sanctitate historiæ Ecclesiasticæ sequens perhibent testimonium: *Propter summum sapientiæ, & pietatis studium, quod in vita assidue exsolverat, ab omnibus iustissimus putabatur*. A primis infantie annis illibatam conservavit innocentiam, & sanctitatem suam, ideoque communis totius collegii Apostolici consensus, cum præ omnibus aliis dignum æstimavit, qui primus incruentum offerret sacrificium.

8 Sanctus Chrysost. de altaris Ministris, & sacrificii incruenti novæ legis tractans, ait: *Quos radios solares non deberet excedere manus illa, quæ hanc carnem pertrahat*; De S. Philippo Nerio, qui digni sacerdotis speculum, & norma fuit, legitur, manus ejus similes visas fuisse illis, quæ in sacris Canticis, his verbis describuntur: *Manus illius tornatiles aureæ*, siquidem Vincentius Lanteri, Archiepiscopus Ragusinus, manum ejus visibiliter auream, & instar radiorum solarium, qui è vola manus ejus egrediebantur, resplendentem conspexit; unde perterritus, & stupore plenus, Patrem Thomam Bozium convenit, ut ei quod viderat, referret, qui firma fide multos alios idipsum vidisse, & admiratos fuisse, confirmavit. Porro manus, symbolum sunt operum; splendor autem, qui in iis scintillabat, virtutum suarum, spiritus item, & eminentis sanctitatis suæ indicium erat. Nazianzenus de semetipso scribit: *Cum scirem, quod nemo magno illo, vel Deo, vel sacrificio, vel Pontifice dignus est, qui non prius semetipsum Deo sacrificium vivum, & sanctum obtulit, & ut rationalem cultum Deo acceptum exhibuit, & sacrificium laudis, & spiritum contritum immolavit, quomodo ausus fuisset, æternum illi sacrificium offerre, quod magnorum est mysteriorum; aut quomodo mihi sacerdotis speciem, & nomen vindicarem, priusquam operibus sanctis manus meas consecrassem?*

9 Sanctus Thomas Aquinas in opusculo quodam dubium movet, scilicet cur sæculares sub ambabus speciebus panis, & vini non communicentur, quemadmodum sacerdotibus concessum esse videmus; cujus quidem tres assignat rationes, ex quibus tamen ea, quæ nobis infertur, hæc est: Nimirum ad habendum vas congruum, hujus sanguinis contentorum; Sicut enim vinum vas specialius, & diligentius preparatum, in quo servetur, exigit, quam panis; sic sub specie vini sanguis Christi sumendus solis sacerdotibus conceditur, tanquam vasis Domini ad hoc specialiter consecratis, & sacra religione constrictis, & virtutum pulchritudine excellentius præordinatis; Adducitque textum illum Exodi cap. 24. ubi de Moyse dicitur: *Tulit dimidiam partem sanguinis, & misit in crateras*. Cratera autem, inquit idem Doctor Angelicus, est vas vinarium multis circulis circumligatum, signi-

S. Jacobus primus sacrificium incruentum obtulit, &c.

S. Vinc. Ferr. de SS. Phil. & Jac.

Eccl. 3.7.

Mat. 6.1.1.

S. Chr. bo. Ep. in Matt. Lib. 2. c. 10. n. 8.

Lib. 3. c. 1. n. 29. Manus S. Philippi Neri vita fuit aurea, & radiosa.

Nat. ord. 1.

Cur sæculares non sub utraque specie communicentur? S. Th. op. 18. c. 29.

Exod. 24.6.

S. Ambros. 1. de sac. dign. c. 4. l. Tit. 1.2.

Dur. lib. v. 9.

Rup. Ab. c. 20.

Idem. 11.

Mat. 27. 31. Cur Iudei Christum cum multis sanctis suis vestibus spoliarent, & alia induerent.

Hebr. 9. 11.

Den. 4. 19.

Oleas. Inc. 28. Exod.

Rom. 13. 14.

S. Hieron. in Matt.

S. Ambros. in c. 9. Luc.

significans Religiosorum Sacerdotum vitam, virtutibus exornatam, & ad Christi sanguinem suscipiendum aptam. Porro ut vinum bene custodiat, singularis cura habetur, ne vas, cui infundendum est, malo sit odore imbutum; ac proinde sanctus Paulus de nobis sacerdotibus, qui divinum hunc liquorem suscipere, & continere debemus, dicit: *Christi bonus odor sumus: etenim quivis malus odor in Ecclesiastico, vel sacerdote, ad irrogandam sacrosancto Christi corpori injuriam sufficit, hoc enim vinum est germinans virgines.* Ab ipsis nascentis Ecclesie crepundis, ab eodem Paulo Apostolo, impositum est Episcopo Ephesino præceptum, quod merito ab omnibus Prælati omni cum studio, & diligentia practicandum est, videlicet: *Manus cito nemini imponeris, neque communicaveris peccatis alienis.* Quisquis enim mores, bonum nomen, vitam, conversationem, & maturitatem eorum, qui in militiam Ecclesiasticam adscribi volunt, diligenter non examnaverit, omnium malorum, & scandalorum, quæ per ejus negligentiam, vel ignorantiam consequentur, reus erit: *Oportet enim prius examinare vitam eius, inquit Theodoretus, qui ordinatur; deinde in ipsum invocare gratiam Spiritus.* Dionysius Carthusianus ad Epitheton, à Sancto Petro sacerdotibus attributum, se reflectens, considerat, quodd, postquam de illis dixisset, quod sint *Regale sacerdotium*, protinus subjunxit: *Gens sancta, id est, ut idem Dionysius explicat, divino cultu deputata, virtutibus decorata.*

DISCURSUS VIII. ARGUMENTUM.

De summa innocentia, quæ in iis, qui ad sacrum altare, divinumque mysterium accedunt, desideratur.

THEMA.

Lavabo inter innocentes manus meas, & circumdabo altare tuum Domine. Psal. 23. 6.

Sancta Mater Ecclesia instituit, ut sacerdotes, priusquam in sacrificio incruento sacratissimum Christi corpus consecrent, non solum hæc Psalmi verba recitent, verum etiam eodem tempore manus suas lavent, ut per hoc doceantur, & meminerint, cum quanta puritate, & munditia conscientie ad tremendum, & venerandum hoc mysterium accedere debeant. Sanctus Remigius hunc Davidis versum exponens, dicit: *Quod David se lavare voluerit, ad similitudinem probi sacerdotis, qui prius se lavat, & sic ad altare accedit.* Sanctus Laurentius Justinianus monet, ut sacerdos, qui ad Cœlestem hunc panem consecrandum accedit: *Accedat ad altaris tribunal, ut CHRISTVS, assistat ut Angelus, ministret ut sanctus.* Moyses in Exodo, altare cum suis utensilibus ad sacrificia necessariis describens, insuper lavacri cujusdam his verbis mentionem facit: *Fecit & labrum æneum cum basi sua de speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi.* Oleaster legit: *Fecit concham æneam; refertque Rabbi David opinionem, qui duas ejusmodi conchas fecisse scribit: Alteram, in qua ingiter erat aqua, de qua hic est sermo, & habebat foramina, seu ora, ex quibus aqua egrediebatur, quæ sacerdotes manus, & pedes lavabant, quando erant DOMINO ministraturi: Alteram, qua carnes DOMINO offerenda lavabantur.* Dicitque idem Author, Deum per hoc sacerdotibus innuere voluisse, quod minime satis esse credere debeant, se manus suas in domibus propriis lavasse; verum insuper se velle, ut in domo sua, vel templo laventur. Circa specula autem, quorum in prædicto textu fit mentio, opinionem refert Rabbi Abraham, qui in Commentariis hujus textus, mulieribus hebræis usitatum fuisse scribit, quod vultum quotidie manè ad specula, sive ex ære, sive ex vitro confecta, adaptare, & expolire consueverint; quia verò multæ harum mulierum in Israel timorata, mundique contemptui deditæ erant, hæc specula sua tabernaculo offerebant, quibus demum sacerdotes utebantur, iisdem concham hanc æneam circum-

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

dando, & poliendo: *Erat autem usus horum speculorum, ut sacerdotes, postquam essent in fonte loti, respicerent se ad specula, an quidquam macula adhuc in eis remaneret; huiusmodi autem specula concha affixa erant.* Obiervat præterea, quoddacer textus non dicat in numero singulari cum speculo; sed cum speculis, ut discamus, quantacumque consideratione opus sit ad hoc, ut digne domum Desingrediari, & illi ministres. Cum igitur eo tempore, quo sacerdotes boum, vaccarum, arietum, vitulorum, ovium, aliorumque similium animalium carnes tractabant, & offerebant, tam exactam Deus in suis ministris exegerit lotionem, quæ omnem in illis prohibebat corporalem maculam; quando magis illi, qui agnum divinum consecrare, tangere, distribuere, offerre, sequæ ex eo nutrire debet, conveniet, ut sit immaculatus, dicatque: *Lavabo inter innocentes?* &c. Cajetanus legit: *Lavabo in munditia.* Dionysius Carthus. autem inquit: *Lavabo manus meas non solum corporales, quibus Christi Sacramenta tractabo, sed etiam affectus, cogitationes & opera: ista Lavabo in confessione.*

Idem quoque Carthusianus mysteria refert, propter quæ sacerdotes in sacrificio Missæ non integras manus, sed digitorum duntaxat extremitates lavent; dicitque id fieri, primo propter reverentiam Sacramenti. Secundo ad designandam spiritualem lotionem, quæ mentem purgari oportet à maculis peccatorum. Adducitque Dionysii Arcopagite Testimonium dicentis: *Lotio extremarum partium digitorum, signat observationem minimarum culparum.* Hæc digitorum lotio autem fit in conspectu totius populi, quando celebratur, ad indicandam omnibus innocentiam, cum qua ad altare acceditur. Unde Cajetanus hæc verba: *Lavabo inter innocentes manus meas*, ita exponit: *Manifestare potero toti populo, opera mea esse munda, velut lavans manus publice in signum innocentie.* Sanctus Remigius verba illa: *Circumdabo altare tuum*, pariformiter ita declarat, ut sensus sit: *Aram cordis ornabo variis virtutibus.* Famosus ille incognitus Carmelitanus, Michael de Bononia, per hoc altare, mentem & cor nostrum interpretatur, dicens: *Quid hic per altare, nisi mens nostra, & cor intelligitur, quod virtutibus multis circumdari, & ornari debet, de quo dicitur: Altaria tua, DOMINE virtutum? Istud altare cordis nostri sape visitare debemus, discutere, & circumdare virtutibus, ne aliquid immunditia lateat in ipso, & si quid immundum ibidem invenerimus, purgare per penitentiam.* Modum verò, cornorum lavandi, paucis his verbis nos edocet, dicens: *Lavabo conterendo, confitendo, penitendo.* Oleaster in alio ejusdem libri Exodi loco, in quo supradicti lavacri fit mentio, in sensu morali dicit: *Adumbrat locus iste examen, quod quisque facere tenetur, cum ingreditur domum DEI, ut non nisi lotus ingreditur, citatque sententiam quandam Sancti Augustini reprehendentis illos, qui corporis, non verò conscientie, sordes abstergere satagunt: Sed rimendum valde est, inquit, ut Augustinus annotavit, ne maculas à corpore extergas, & laves, non autem à mente: mirum valde est, quod non audas illosis manibus, aut ore, DEI Ecclesiam intrare, audas vero illota mente Ecclesiam introire.* Ibidem quoque moraliter speculorum mysterium exponit, dicens: *Specula mandat DOMINVS poni iuxta fontem aquæ, specula verò tua mandata sunt DEI; tunc, airiustus, non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis.* Ingeniosa quoque, & utilis est illa ejusdem authoris observatio, quam circa multiplicatam horum speculorum instituit, non enim unum tantum nominat, sed plura, idque non sine mysterio, *Et bene adverte, inquit, non sat esse, ut ad unum aut alterum respiciens, se præceptum componas, opus est, omnia prospicere, & conformiter ad singula, cuncta adaptare.*

Petrus Blesensis in Epistola, in qua boni Sacerdotis officia tradit, hunc quoque Psalmistæ textum memorat, dicens: *Lavabo, inquit Propheta, manus meas; id est, opera; & sic circumdabo altare tuum DOMINE, & idem: Emitte lucem tuam, & veritatem tuam; lavandi sunt omnes interiores affectus, nam*

II in

Thend. ib.
Dion. Carth. in
1. Pet. 2. 9.

Cajet.
Dion. Carth.

Cur sacerdos
in sacrificio
Missæ non
integras ma-
nus, sed digi-
torum ex-
tremitates
lavent.

Cajet.

S. Remigius.

Incogn. ib.

Oleaster. inc.
10. Exod.

Psalm.

Petr. Bles. ep.
113.

Lotio ma-
nuum ante
consecratio-
nem mundi-
tiam signifi-
cat.

S. Remig. ib.
in Pl.

S. Laur. Just.
ser. de Chri-
sti corp.

Exod. 28.

Oleaster. ib.

in Levitico antequam offeratur hostia, diligenter omnia eius inestina lavantur; manus igitur mundissimas esse oportet, inquit idem Blefensis in alia quadam epistola, quae mundissimam carnem, & sanguinem Christi tractant.

Ep. 117.

Levit. 2. 6.
Exemplum
Levitarum
quo ad puri-
ficationem
& purum
religium.
Orig. hom. 6.
ibid.

4 In Levitico hoc ad Moysen expressum mandatum directum fuisse legimus: Tolle Levitas de medio filiorum Israel, & purificabis eos iuxta hunc ritum: Aspergantur aqua lustrationis, & radant omnes pilos carnis suae. Sed Origenem audiamus, haec verba ita exponentem: Lavat ergo primo Moyses sacerdotem DOMINI, & cum eum laverit, & purgatum reddiderit a sordibus vitiorum, post haec induit eum. Sanctus Ambrosius antiquam illam caeremoniam, vestes ante sacrificia lavandi, considerans, ait: Si in figura, tanta observantia, quanta in veritate? Disce Sacerdos, quid sit lavare vestimenta tua, ut mundum cor celebraturus exhibeas sacramentis, si populus, sine ablutione vestimentorum, prohibebatur accedere ad hostiam, in illius mente pariter, & corpore, audeas pro aliis supplicare? pro aliis divina sacramenta administrare?

1. Ambrosii
offic. c. 3.

Jo. 1. 9.
Mysterium
lotionis in
ultima cena
priusquam
Apostoli la-
cerentur or-
dinantur,
& sacramen-
tum altaris
instituentur.

S. Clem. 1. 2.
conf. Apo. c.
11.
S. Cyril. Jer.
cath. myst.
mag. 1.

5 Valdè considerabilis est lotio illa, qua SALVATOR noster, priusquam Apostolos suos sacerdotes ordinaret, Altarisque Sacramentum institueret, eorum pedes ablueret voluit: Mittit aquam in pelvum, inquit Sanctus Evangelista, & capis lavare pedes discipulorum, & extergere linteo. Sanctus Petrus autem lotionis huius mysterium non intelligens, obstupuit, cui sapientissimus Magister dixit: Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea. Ostendere nimirum voluit, quanta cum munditia, & puritate ministri ejus ad Sacramentum Altaris se sistere debeant: Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus, & vas mundus estis. Quibus verbis culpam, & defectum minimorum abstergionem denotare voluit, & ideo in missa bis manus lavamus. In constitutionibus Apostolicis Sancti Clementis Papae haec verba leguntur: Unus Subdiaconus aquam sacerdotibus ministret ad lavandum manus, quod est signum puritatis animarum. Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus ad nostram eruditionem pariter ita scribit: Ablutionis nobis Sacerdotibus innuit, ut puri conscientia, mente, & cogitatione, quae sunt manus animarum nostrarum, cum timore, & mansuetudine, & omni clementia ad sanctam mensam accedamus.

Heb. 9. 23.
Quondam
sacerdotes
aureis ligneis
utiebantur
calicibus,
nunc sacer-
dotes lignei
aureis utun-
tur.

Vetres sa-
cerdotes re-
spectu ad
novos erant
laniones.

Isa. 12. 17.

6 Sanctus Apostolus efficax quoddam in hac materia format argumentum, dum ait: Si sanguis hircorum, & taurorum, & cinis viculi aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis; quanto magis Sanguis CHRISTI, qui per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immaculatum DEO, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis? Hæc autem sanctificatio necessarii in nobis innocens, & immaculatae vitæ dispositionem requirit. Enimvero celeberrimum illud est Sancti Bonifacii Episcopi, & gloriosissimi Martyris Moguntini effatum, quo agebat: Quondam sacerdotes aurei ligneis calicibus utebantur; nunc contra lignei sacerdotes aureis utuntur calicibus. Sciendum tamen, sanctum hunc martyrem non condemnasse in vasis sacris argentum, & aurum, sed postquam supradictam propositionem asseruisset, invitare voluit ministros sacros, ut potius cor auro charitatis opulentum, virtutibusque, & sanctitate resplendens, quam vasa aurea ad ministerium divinum deferrent.

7 Profectò si veritatem fateri volumus, omnes Moisaicz legis Sacerdotes erant veluti totidem laniones, siquidem alio non fungebantur munere, quam quod oves, & boves mactarent, earum carnes secarent, & dividerent; erant itidem veluti totidem coqui, qui continuo assabant, & litabant; quænam igitur illos inter, & nos esse potest proportio, qui ad tractandum sacratissimi Filii DEI corpus consecratissimus? Et tamen DEUS illo tempore per Prophetam Isaiam præcepit, dicens: Mundamini, qui fertis vasa DOMINI; licet vasa illa alia non essent, quam labetes, craticulae, & similia instrumen-

ta ferrea, quæ carnibus virulorum, ovium, & similia animalium coquendis deserviebant; quia tamen ad oblationes, divino cultui suo factas, adhibebantur, illa non nisi à mundo, & puro tractari volebat; optimè igitur Petrus Blefensis ait: Verbum Propheta est: mundamini, qui fertis vasa DOMINI; quanto mundiores esse oportet, qui in manibus, & in corpore portant CHRISTUM? Verè hodiè adimpletur illud à Propheta Malachia pronunciatum oraculum: In omni loco sacrificatur nomini meo oratio munda; atque ideo Ecclesiasticis nostris potius, quam antiquis, verba illa Prophetae Isaiæ conveniunt: Lavamini, mundi estote, auferre malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere perversè, discite benefacere. Sanctus Thomas de Villanova pariter ita scribit: Quamvis sacrificia illius temporis essent abiecta, noluit tamen DEVS, ea sibi communibus manibus offerri, sed sanctificatis, & mundis; tum propter reverentiam, tum propter sanctificationem. DEUS noster de quo David ait: Bonorum nostrorum non eget, illarum animalium in Hierosolymis factalanicæ, & macello continuo minimè indigebat, unde ait: Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Et tamen victimas illas tam puris manibus, & mentibus offerri volebat; omnia enim in figura contingebant illis, quia scilicet omnes victimæ veteris legis, sacrificium incruentum unigeniti æterni Patris, quod in lege gratiæ offerendum erat, præfigurabant. Philo autem aliam illius assignat rationem, dicens: Qui nullius indigus, offerri sibi postulat propter summam erga genus nostrum benignitatem, ut per studium cultus divini, & gratiarum actionis, puri fiamus ab iniquitatibus, & abstergamus sordes contractas, vel verbis, vel operibus; ferendæ enim igitur videtur, ut ad Deum purissimum accedat, quis impuram habens animam, nisi mox sequatur penitentia? nam aptius quis sacerdotes nostros, qui Deum ipsum immediatè consecrant, asfari, & hortari potuisset? Quanta maiestas pro arca lignea, & pro animalibus occidendis? inquit Villanovanus.

Petr. Blef.
ep. 117.

Malac. 1. 11.

Isa. 1.

S. Tho. Vill.
conc. 1. de S.
August.

Phil. 4. 11.

Philo.

8 Observat quoque idem Sanct. Præsul, quod non omnes de progenie Aaron ad ministerium sacrum admittebantur, sed excipiebantur à DEO, qui erant defectuosi; unde reiciebantur cæci, claudi, gibbosi, herniosi, scabiosi, nec non qui nasum retortum, nimisque grandem habebant; solum admittebatur, quod perfectum omnino, & immaculatum, & sine vitio erat. Verum enim verò, quoniam spectabat exterior hæc diligentia, & industria? Nimirum ut exterior corporis species interiorem animæ pulchritudinem commendaret. Advertit insuper idem Sanctus Archiepiscopus, quod etiam, quando nullus in ministro, ministerium sollicitante, erat defectus, aut macula, lavabatur prius, deinde ungebatur oleo Sancto super caput ejus effuso, & extrema auriculæ dextera, pollice manus, & pedis dexteri, sanguine arietis intrinsecò, consecrabatur DOMINO in sacerdotem, & post hæc vestibus sacris induebatur. Ecce, quot ritus, & caeremoniæ sacræ. Ecce, quot purificationes requirebantur in eo, qui boves, & oves in sacrificio oblatas tractandas habebat. Idemmet Villanovanus ad præceptum superius ex Isaiâ adductum, scilicet: Mundamini, qui fertis vasa DOMINI, reflectens, subiungit: Quid dixi qui fertis? imò qui estis vasa DOMINI, id est, sacrarium Dei, in quibus Manna cælestis, & Angelorum cibus quotidie infertur, atque reconditur.

Non omnes
de progenie
Aaron ad sa-
cerdotium
admitteban-
tur, sed qui
omni defe-
ctu corporali
carebant.

Pulchritudo
hæc exterior
interiorem
significat.

9 Ad hoc propositum Nazianzenus ante omnes alios ita scripsit: Illud insuper scio, inquit, nec corporum quidem labe in sacerdotibus, aut sacrificiis à censura immunes existisse. verum legibus ita comparatum fuisse, ut perfecti perfecti offerrent, ad significandum, ut opinor, animæ integritatem. Nec sacerdotalem stolam, aut vas aliquod sacrum, cuius attingere licuisse, nec sacrificia ipsa, a quibus, & à quo tempore, ac loco minimè conveniebat consumere; nec unctionis oleum imitari, nec compositionis thymiama, nec denique templum ingredi cuquam liberum fuisse, nisi & animo, & corpore, vel ad minima usque purus esset. Pergit idem San-

Naz. or. 4.

Quanta re-
verentia olim
in sacerdoti-
bus ad san-
ctuarium ac-
cessuri re-
quiritur.

Sanctus Doctor recensere, quanta cum reverentia, & cautela Deus olim ad summum sacerdotem, & sanctua-
rium accedere iusserit: *Tantum aberat*, inquit, ut ad
Sancta Sanctorum auctoriter accederes, quae uni danti-
xat, ut semel quotannis adire licebas; *tantum aberat*,
ut cuiusvis tui esset, velum, aut propitiatorium, aut ar-
cam, aut Cherubim, vel prospicere, vel attingere; quae
omnia idem Sanctus Pater adducit, ut cordibus Sacer-
dotum imprimat, quanta cum puritate, & cum quan-
ta innocentia, ad *Sancta Sanctorum* sacratissimi cor-
poris CHRISTI accedendum sit: *Quomodo*, inquit,
illud magnorum mysteriorum antitypum ipsi offerre aude-
rem, aut sacerdotis habitum, & nomen subire, prin-
cipaliter a Deo lavantur, per gratiam, quam in-
fundit. Etenim cum Ecclesiastici sacramenta, quae
gratiae instrumenta sunt, conficere, & aliis dispensare
debeant, iustum est utique, ut prae cunctis aliis in
gratia constituti sint: unde idem Doctor Angelicus
circa illa verba: *Circumdabo altare tuum DOMINE*,
sensum illorum esse dicit: *Sic lotus accedam ad cultum
divinum*. Sanctus Bernardinus pronunciatum quod-
dam Sancti Francisci citat, dicens: *Gloriosus Fran-
ciscus aut fratribus suis: Audite fratres mei, si Beata
Virgo honoratur, ut dignum est, quia Filium DEI par-
tauit in sanctissimo utero suo; si Baptista contremuit,
& non audeat contingere Sanctum DEI verticem; si se-
pulchrum, in quo per aliquod tempus latuit, tanta reve-
rentia veneratur; quantum debet esse sanctus, & iustus,
& dignus, qui iam non mortuum, sed glorificatum, & in
aeternum viventem, in quem desiderant Angeli prospice-
re, contrectat manibus, corde, atque ore assumit, &
aliis quoque porrigit ad sumendum? Divus Chrysosto-
mus super illa verba: *Sacerdotes tui induantur iusti-
tiam*, mox rationem assignat, dicens: *Ut iusti, & san-
cti coram te ministrant, remque tuam divinam pure fa-
ciant*.*

S. Tho. Aqu.
in 2^a 2^a.

S. Ber. l. 1. ser.
20. d. 1. c. 7.
S. Franc. ad
nam porci-
tem in sa-
cerdotibus
pulchra &
multitudine
necesse est
probat.

D. Chrys. in
Pl. 1. l. 9.

S. Ambros.
Quis est de-
beat, qui
Christo mi-
nistrat.

S. Pet. Dam.
L. 4. ep. 14.

Hug. Card. in
c. 1. Apoc.

1. Cor. 11.

S. Pet. de la-
ter. docno
c. 16.

10 SALVATOR noster in domo Petri constitutus,
ut refectorem corporalem sumeret, socrum ejus se-
bricitantem, ad mensae ministrandum non prius ad-
misit, quam illam perfecte sanasset; ubi Sanctus Am-
brosius ait: *Qualis esse debeat, quae CHRISTO mini-
strat; oportet enim primo carere vanarum illecebris vo-
luptatum, vitare internum corporis animique languorem,
ut corpus, & sanguinem CHRISTI ministrat. Neque
enim potest quisquam peccatis suis ager, minimeque sanus,
immortalium sanitatum remedia ministrare. Vide,
quod agas sacerdos, ne febrenti manum corpus Christi at-
tingas; prius cura, ut ministrare possis. Sanctus Petrus
Damianus singularem a sacerdotibus cautelam requi-
rit, ne verbis otiosis, & levibus se coinquant, etiam
iis, quae in aliis sepe contemni non possunt, siquidem
in quadam Epistola sua ait: *Admonendi sunt, qui sacris
altaribus ministrare disponunt, ut non modo cor ab astu-
tium passionum igne custodiant, sed etiam linguam, quae
inter Deum, & nos quodammodo mediatrix est, a su-
pervacua levitate compefcant*. Hugo Cardinalis ex Al-
ba, quae sacerdotes ad Altare accessuri induuntur, se-
quentem deducit moralitatem: *Sacerdos quilibet, in-
quit, induitur Alba, quae est vestis alba usque ad pedes
descendens, & significat candorem vitae innocentis, quae
a sacerdote debet incipere, sicut Alba prius induitur a
parte capitis, & usque ad subditos derivari, sicut Alba
usque ad pedes descendit, & subditi sunt quasi pedes Eccle-
siae, ut exhibeat sibi gloriosam Ecclesiam non habentem
maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, ut docet de
omnibus suis subditis cum Apostolo, 2. Cor. 11. Desponsa-
vi vos uni viro virginem castam exhibere Christo; propter
hoc etiam datur ei manipulus ad significandum, quod ipse,
& a se, & ab aliis debet abstergere sordes peccatorum*.
Sanctus Bernardus, licet tanta vitae innocentia refulge-
ret, attamen ad sacrum altare accessurus, toto corpo-
re contremiscebat. Unde de semetipso ita scribit: *Hoc
vero mihi est omnis infelicitate miseris, quod ita opere per-
versus, ore pollutus, corde immundus, ad Altare acce-
dant* Bibl. Prad. Tom. II.*

do, & Christi corpus manibus meis pertrahere non erubescio; accedo elatus ad humilem, iratus ad mitem, crudelis ad misericordem. Quae quidem verba dictus mel-
lissimus Doctor ex summae humilitatis motivo dicebat; at verò, quae sunt huius nostris temporibus, qui (quae summa nostra miseria est) in huius defectibus omnino culpabiles existunt?

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Varia in laudem Sacerdotum examinantur ho-
norifica epitheta, quae illos, ut altissimae di-
gnitati suae respondeant, ad multas obligant
virtutes.

THEMA.

*Vos estis sal terra: vos estis lux mundi: non potest
Civitas abscondi supra montem posita, neque ac-
cendant lucernam, & ponunt eam sub modio, sed
super candelabrum, ut luceat omnibus. Matt. 5.
vers. 13.*

1 SALVATOR noster cum discipulis suis, quos tanquam
Ecclesiae suae cardines elegerat, qui proinde Ec-
clesiarum Principes vocantur, colloquens, variis illique
honorificentissimis titulis eos condecoravit, dicens:
*Vos estis sal terra, vos estis lux mundi, non potest Civi-
tas, &c. neque enim dubitandum est, quin omnibus
virtutibus, & perfectionibus praediti fuerint, quos aeter-
na Veritas, & Increata Sapientia laudavit, non enim qui
seipsum commendat, ille probatus est, sed quem DEVS
commendat.*

1. Cor. 10. 12.

2 Deus in veteri lege Aaronem cum tota sua proge-
nie ad divinum cultum suum promovere volens, Moy-
si praecepit, ut a qualibet tribu virgam quandam sic-
cam, & aridam, cujuslibet tribus proprio nomine
respective signatam, fieri juberet; quem ex his elegero,
inquit Deus, germinabit virga eius; moxque congrega-
tis virgis omnibus, inter ceteras sola virga Aaronis vi-
ruit, fronduit, floruit, & fructificavit: *Turgentibus
gemmis eruperunt flores*, inquit iacer Textus, qui foliis
dilatis in amygdalas deformari sunt. Sed quae necessi-
tas erat tantum patrandi prodigium, & portentum adeo
obstupescendum? Respondet quidam interpretes: *Non
temerario ausu auxilium, & miraculum Moyses preste-
latur, sed honorificat sacerdotium, dum in virga germi-
nante expectat prodigium, nam sacerdos inter Reges, &
vulgus ignobile debet esse sanctitatis portentum, & vite in-
nocentis miraculum*. S. Gregorius Nyssenus inquit: *Fir-
miter credebat, quod miraculo quodam per virgam, quam
quisque attulit, desuper sacerdos manifestaretur. Sa-
cerdotium a prodigiis, & miraculis originem trahit,
quia scilicet miraculosa muneris huius eminentia est, &
sublimitas, nec non prodigiosa eidem annexa sit opor-
tet sanctitas.*

Nom. 17.
Sacerdotium
& miracula
viri origi-
nem.

S. Greg. Nyss.
de vir. Moy-
sis.

3 Sanctus Ephrem in quodam à se de sacerdotum di-
gnitate composito tractatu sequentem nobis exhibet do-
ctrinam: *Genu posito, lacrymis, atque suspiriis oro,
ut hunc sacerdotis thesaurum inspiciamus; thesaurum, in-
quam, hic, qui cum digne, & sancte custoditur.*
Quemadmodum enim thesaurus inexhaustarum co-
mulus est divitiarum, quibus quodcumque bonum
comparatur, & acquiritur; ita pariter & sacerdotium
thesaurus est virtutum, donorum, gratiarum, sanctitatis,
honorum, aliorumque omnium desiderabilium bono-
rum.

S. Ephr. de sa-
cerdot. 1.

4 Ecclesiasticos Salvator chrulo salis affectu, quod at-
tributum Hugo Cardinalis considerans, ita eos allo-
quitur: *Verbo & exemplo alios debetis condire; vos habetis
totius orbis legationem, vos estis condimentum univer-
se carnis. Animas à Deo creatas, atque redemptas,
eiusdem novimus esse cibum, dicente CHRISTO:
Ego cibum habeo manducare; harum itaque epula-
rum condimentum est mysticus quicumque sacerdos;
sacros proinde ministros alloquens Sanctus Augusti-
nus, ait: Vos estis sal terra, lux mundi, lucerna accensa,*

Hug. Card. in
Matth.
Ecclesiastici
à Christo sal-
vo-antur.

10. 4. 12.
S. Aug. de 16.
ad FF.
Gloss. lib.

Gloss. ib.

Civitas in monte posita. Glossa particulam, *S. i.*, penitus indagans, ait: *Condientes alios doctrina, & vite sue exemplo; Sal salus a corruptione*; unde Prophetam: *Posuisti in lucem gentes, ut susceperis usque ad extremam terram.*

Lycan. Lux mundi dicitur.

5 *Vos estis lux mundi*, quia inquit Lycanus, *Sacerdotes debent alios illuminare.* Inò quemadmodum omnium creaturarum nobilissima, pulcherrima & dignissima, summèque huic mundo necessaria, est lux, ita omnes inter illos, & personarum conditiones vocatio dignissima, utilissima, maximèque necessaria est Sacerdotum, à quibus omnium dependet bonorum communicatio.

Hug. Car. ib.

6 *Non potest Civitas abscondi supra montem posita.* *Vos estis Civitas*, ita Sacerdotes alloquitur Hugo Cardinalis, *in protectionem, & defensionem aliorum, pro quibus debetis vos opponere tanquam murum.* Interlinearis per montem hunc, Ecclesiam aut CHRISTUM intelligendum censet, inquit: *CHRISTVM vel Ecclesiam, ipse mons manifestat eam.* Nomen insuper lucet supra candelabrum positum, cui proprium est tenebras fugare, noctemque illuminare, attribuitur Sacerdoti. Per candelabrum, Ecclesiam intelligit Glossa. Ecclesiasticorum itaque est, errorum dissipare caliginem, ignorantiam, & vitiorum tenebras exterminare, populos sana doctrina, bonisque exemplis illuminare: *Isti sunt, id est, Sacerdotes*, inquit Albinus Alcuinus, *luminaria sancta DEI Ecclesie.* Nicolaus Pontifex ad Francie Episcopos scribens, eisdem titulo stellarum honorare non dubitat, dum inquit:

Interl. Civitas supra montem posita.

Gloss. ib.

Alb. Alc. ep. 18. Nicol. Pont. ep. 14.

Stelle verbum vita continent, & morum, ac virtutum lumine longe, lateque proximis illustrantes; quibus deinde subiungit, quod his replendentibus stellis, Ecclesia Cælum veraciter denominari possit. Cui Sanctus Bernardus incunctanter subscribit, dicens: *Habet Ecclesia Caros suos, homines spirituales, vita & opinione conspicuos, fide puros, spe firmos, lato charitate, contemplatione suspensos.* Denum verò effectus, quos bona à Sacerdotibus recepta producant, recensere volens, subdit: *Et hi plures pluviam verbi salutare, sonant increpationibus, coruscant miraculis, hi enarrant gloriam DEI, qui ad insitiam erudiant multos: quasi stelle sunt imperpetuas eternitates*, inquit Daniel.

S. Ber. ser. 17. in Cant.

Dan. 12. 1.

S. Isid. Pel. 1. a. ep. 112. S. Isid. ministris aliarum oculis Ecclesie appellat.

7 Sanctus Isidorus Pelusiota sacri Altaris ministros alio epitheto honorat, dum illos *oculos Ecclesie* vocat. Etenim sicut soli oculi inter omnia alia membra nostra lucem habent, illique DEUS communicavit lumen, ut corpori, multisque operationibus ejus, qui à visu oculorum diriguntur, ducatum præstent; eadem proportionem dicere possumus, quod Deus in mystico Ecclesie suæ corpore Sacerdotes, velut partem magis nobilem, secus ac oculos collocavit, majusque illis lumen, sui que bonorumque spiritualium, & eternorum notitiam contulerit, ut hac ratione aliis Ducis loco serviant, divinæque gratiæ bona communicent. Sanctus Carolus Borromæus in concione quadam in Synodo habita ad Clerum, & Ecclesiasticos ibidem præsentem discursum suum dirigens, illos pupillam oculorum Dei esse dicit: *Hi sunt pupilla oculorum Dei.* Theodoretus ordinem sacerdotalem faciet similem esse dixit, quæ pars hominis est spectabilior, magisque essentialis; unde verba illa Psalmi: *Vultum tuum deprecabuntur divites plebis*, ponderans, ait: *Vultus Ecclesie propriè quidem ipse DOMINVS est, etenim caput est corporis, siquidem ipsum, ait, dedit caput super omnia membra Ecclesie.* Deinde Sacerdotum ordo veluti quadam facies est Ecclesie, tanquam maiori spiritus dignitate exornatur.

A. E. Eccl. M. d. p. 7. conc. 11. ad Cl. car. 147. Theod.

Pl. 44. 11.

S. Ber. t. 1. in ar. 1. c. 12. S. Ber. os Ecclesie nuncupat.

8 Sanctus Bernardinus, Sacerdotes os Ecclesie esse, his verbis asserit: *Totius Ecclesie os sunt, de quo dicitur: In medio Ecclesie aperuit os eius, & implevit eum DOMINVS spiritu sapientie, & intellectu.* Porro lingua Sacerdotis tantæ est efficacie, quanta est lingua ipsiusmet Dei. Etenim de Altissimo dicitur: *Dixit, & facta sunt.* Lingua autem Sacerdotis efficit, ut creatura transmutetur in Creatorem, panis in corpus CHRISTI, vinum in sacratissimum ejus Sanguinem. Unde Petrus Blesensis ait: *Cuius verbum accedit*

Pet. Bles. ser. 47.

ad elementum, & fit sacramentum. Venerabilis Patet Magister Avila, cuidam cum interroganti, an sibi expediat, ut ordinetur Sacerdos, per epistolam respondens ait: Verbis explicari nequit sanctitas, quæ ad officium tale, quale est sacerdotium, ritè exercendum, requiritur, siquidem sacerdos sola lingua aperit, & claudit Cælum, ipsumque rerum omnium Creatorem de Cælo in terram sub specie panis descendere facit, estque Advocatus apud Deum pro universo mundo.

9 S. Cyrillus Alexandrinus verba illa Isajæ: *Omnis caput languidum, & omnis cor marens, à planta pedis usque ad verticem capitis non est in eo sanitas*, declarans, per caput Regem interpretatur, per pedes subditos, per cor autem Sacerdotes: *Cor nuncupare videtur, inquit, sacrosanctam, & selectam tribum, id est, Leviticam, velut legem eruditam, & curam totius corporis agentem.* Voluit autem Spiritus Sanctus Sacerdotem sub nomine cordis describere, ut intelligeremus, quod, sicut cor inter omnia alia membra in corpore humano est primum mobile, ita quoque sacerdos in Republica est primum, & præcipuum omnium bonorum gratiæ instrumentum, in quo vita animæ consistit, & sicut à corde spiritus vitales, corpus vivificantes, illique calorem, motum & vitam subministrantes, in omnes corporis partes transfunduntur, ita pariter à Sacerdotibus in alios spiritus vitales gratiæ sacramentorum, aliorumque bonorum spiritualium transmittuntur.

S. Cyr. Alex. in Is. c. 4. S. Cyr. Alex. eodem corpore communi.

10 Sententia est Sancti Ambrosii, sublimis dignitatis Sacerdotalis expressiva, qua dicit: *Sacerdotis officium est Spiritus Sancti*; sicut enim tercia sanctissimæ Triadis persona, donorum, bonorumque spiritualium est thesaurarius, ita Sacerdotes instituti sunt, ut sint eorundem thesaurorum dispensatores, quos proinde Apostolus vocat: *Dispensatores mysteriorum DEI.* Sanctus Bernardus ait: *Nihil nos DEVS habere voluit, quod per manus Maria non transiret*; idem quoque, ni fallor, de Sacerdotibus asserere possumus, quia cum gratiam Sacramentis mediantibus conferat DEUS, Sacerdotes illorum instrumenta esse voluit, siquidem ad illos spectat Sacramenta conficere, & alius dispensare. Textus Græcus, ubi Vulgata legit *Dispensatores*, ipse vertit *Oeconomus*; & ideo Sacerdos est *fidelis servus, & prudens, quem constituit DOMINVS super familiam suam.* Sine Spiritu Sancto nullus Sanctus fieri, nec aliquem in Cælos aditum habere potest; de Sacerdotibus verò Sanctus Carolus Borromæus in quodam sermone ad Clerum, ait: *O magna, & inclyta DEI instrumenta Sacerdotes, à quibus omnium populorum pender beatitudo.* Spiritus est, qui vivificat, quia sine gratia, cujus auctor est Spiritus Sanctus, anima spiritualiter vivere nequit. Ita quoque Ecclesia sine Sacerdotibus futura, esset velut corpus sine anima; defutura enim illi essent Sacramenta, sacrificia, verbum Dei, peccatorum absolutio, denique omnia illa bona, quæ à cathedra Petri promanant. Petrus Blesensis, in Epistola quadam de Sacerdotibus ita scribit: *Ascendit ad familiaritatis dignitatem. In opere creationis, non fuit qui adiuvaret Spiritum DOMINI, aut Consiliarius ejus esset; in mysterio vero redemptionis nostræ, voluit habere coadiutores, dicens: Hoc facite in meam commemorationem. Est ergo Sacerdos, coadiutor Redemptoris.*

S. Amb. 1. de vi. S. Amb. dicit sacerdotes officium esse S. sancti.

1. Cor. 4. 1. S. Bern. ser. 3. in vig. nativ. Dom.

A. E. Eccl. Med. p. 4. de sac. ord. Cl. 147.

10. d. 51.

Pet. Bles. ser. 47.

11 Sanctus Carolus Borromæus, de dignitate Sacerdotali disserens, ita scribit: *Sacramenti Ordinis dignitas, & utilitas, quanta sit, ex eo perspicue manifestum est, quod aliqua Sacramenta ab illo ita pendunt, ut sine eo partim confici, partim ministrari nullo modo possint.* Sacramenta autem Redemptionis CHRISTI fructus sunt, ejusque Sanctissimi Sanguinis pretium, & tamen disposuit, ut illa per manum nostram esse suum recipiant, aliisque communentur.

A. E. Eccl. Med. p. 4. de sac. ord. Cl. 147.

12 Petrus Blesensis Sacerdoti aliud quoddam insigne epithetum attribuit, cum dicit, quod sit *Consiliarius DOMINI Sabaoth*; cuius consilio offensæ redempti in gratiam DEI sui. Etenim ex consilio, & auctori-

Pet. Bles. 1b. Vocat sacerdotes consiliarios Domini Sabaoth.

thoritate, Sacerdotibus in signatura poenitentiarum Celestis delegata, remittuntur, & condonantur offensa, scelera, & delicta lætæ majestatis, contra Altissimum patrata; nam sine consilio, potestate & voluntate eorum non condonantur culpæ, ceteroquin per omnem æternitatem poenarum infernalium capiendæ. Hanc quoque laudem Sanctus Carolus Sacerdotibus attribuit, dum ait: *Sacerdotes Dei Interpretes, & Internuntii quidem sunt, qui eius nomine divinam legem, & vitæ præcepta hominibus edocent, & ipsius Dei personam in terris gerunt*: idem docet Sanctus Prosper, dum ait: *Per Dei gratiam sunt divina voluntates indices, atque exinde nobilissima alia subnectens epitheta, dicit: Ecclesiarum Christi post Apostolos, fundatores, fidelis populi Duces, veritatis assertores, prava doctrina hostes, omnibus bonis amabiles, vindices oppressorum, Patres in fide Catholica regeneratores, Predicatores Cælestium, Phalanges, Prelatores invisibilium praeliorum*.

13 Notatu dignissima in præsentis occurrit Sancti Ephremii, qua Sacerdotium insignit, sententia, dum ait: *Fundamentum solidum, ac stabile à terra usque ad apicem cæli pertingens*; quasi diceret: Sacerdos à terra usque ad Cælos sese elevat per claves potestatis suæ, quibus Cælum aperit, ut Cælestes super nos depluant thesauri; verè equidem *fundamentum solidum* est sacerdotium; siquidem omnes aliæ labiles sunt dignitates, cumque mortali desinunt esse vita, Sacerdotalis autem character animæ imprimitur indelebiter, juxta illud: *Tu es Sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech*. Aliqui equidem pontificatū renuntiaverunt thiaræ, imperatorio alii diademati, & scepro; at dignitas Sacerdotalis immortalis est, atque indelebilis, in ipso pariter Cælo superstes, ubi honor ille consecrandi, benedicendi, tractandique authoritativè corpus Filii Dei, ad dexteram Patris in tanta residentis gloria, manebit perpetuus. Quam prærogativam aliqui in semper florente Aaronis virga figuratam arbutantur; ad quod alludere visus est Sanctus Ambrosius, dum ait: quod nunquam sacerdotalis marcescat gratia.

14 Apostolus Paulus ad Timotheum scribens, hoc ei imponit præceptum: *Noli negligere gratiam, quæ à te est, quæ data est tibi per Prophetiam, cum impositione manuum Presbyterii*. Circa quæ verba ita dicit Sanctus Chrysostomus: *Doctores, Sacerdotisque dignitas magnæ est, atque mirabilis, & quæ revera divina sententia comprobanda sit, ut quis in dignus adducatur in medium, ita & pridem fiebat, ita nunc quoque fit, quoties absque humana passione huiusmodi electiones celebramus, cum nihil omnino seculare, nihil temporale intuentes, neque ad gratiam, neque ad odium facimus; tunc quia nihil fiebat humanum, Sacerdotes etiam ex prophetia veniebant. Quid est ex prophetia? Ex Spiritu Sancto quippe munus est prophetia, non modo futura prædicere, sed etiam præsentia dicere*.

14 Postquam Deus oleum, quo Sacerdotes suos consecrari volebat, præscripsisset, subiungit: *Ungetis eos, ut sacerdotio fungantur mihi; filii quoque Israel dices: Hoc oleum unctionis sanctum erit mihi in generationes vestras, caro hominis non ungetur ex eo*. Forsitan Aaron filii quoque ejus, nec non reliqui omnes Sacerdotes, in tabernaculi ministerium consecrandi, homines non erant? utique; quod igitur in hoc latet mysterium? Lyranus respondet: *Exceptis Regibus, & Sacerdotibus, qui, quantum ad officium, sunt supra homines, quia mediæ sunt inter DEUM, & populum, Sacerdotes medium quid existunt, Deum inter, & hominem, quid nescio divinum in se continentes*. Sanctus Ignatius Martyr, in Epistola quadam ad Sanctum Polycarpum, de illis ita scribit: *In Dei domo, velut filios familias, maiores divinarum bonorum Oeconomos, sociosque Dei Sacerdotes respicite*. Sanctus Augustinus in Sacerdotum commendationem ita arguit: *O Sacerdotes, si anima cuilibet iusti sedes est DEI, multo magis sedes, & templum DEI vos esse debetis mundum, & immaculatum. Si sepulchrum eius gloriosum est, in quo* Mansi Bibl. Pred. Tom. II.

corpus eius iacuit exanime, multo gloriosiora, & digniora debent esse corpora vestra, quæ à mortuis suscitatus inhabitare quotidie dignatur.

16 Albinus Alcuinus Sacerdotes Signiferos appellat vexilli Sanctæ Crucis, atque ait: *Ipsi in prima acie vexillum sanctæ Crucis non segniter sublevare debent, & ad omnem impetum hostilis exercitus intrepidi stare*. Sanctus Prosper Sacerdotes, illos præcipuè, qui vera, & constanti bonitate præditi sunt, his epithetis honorat: *Ipsi sunt, inquit, Ecclesiæ decus, in quibus amplius fulget Ecclesia; Ipsi columna firmissima, quibus in CHRISTO fundatis innisitur omnis multitudo fidelium. Ipsi annua civitatis æterna, per quas omnes, qui credunt in CHRISTVM, ingrediuntur ad CHRISTVM. Ipsi ianitores, quibus claves data sunt Regni Cælorum. Ipsi etiam dispensatores regie domus, quorum arbitrio in aula Regis æterni & videntur gradus, & officia singulorum*. Denique Sanctus Ambrosius in libro, cui titulus de dignitate Sacerdotali, cap. secundo ait: *Sacerdotes sunt propago sanctificata, Duces gregis Christi, & in capite* tertio ait: *Nihil est in hoc sæculo excellentius Sacerdotibus*.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Multæ recensentur analogiæ, quæ Angelos inter, & Sacerdotes versantur; ita tamen, ut hi illis in multis prærogativis superiores existant.

THEMA.

Angelus DOMINI exercituum est. Malach. cap. 2. vers. 7.

Inter alias prærogativas, quibus Sacra Scriptura, & sancti Patres Sacerdotem honorant, valde insignis est illa, quæ cum Angelum Domini appellant: *Angelus Domini exercituum est*; quæ verba Interlinearis hoc modo explicat: *Exponit nomen suum Esdras Sacerdos Dei, id est, Malachias, qui Angelus Domini appellatur, voluntatem Dei nuntiavit hominibus*. Theodoretus pariter in expositione horum verborum ita scribit: *Assumptio verbi Domini super Israel in manu Angeli eius. Ea de causa seipsum Angelum appellavit, quod divinum sermonem, ac minister esset, cum ita ostendit ex ore suo Dominum verba facere, adhortatur populum, ut his, quæ dicuntur, adhereat. Nec defunt alia Scripturæ testimonia, in quibus hæc veritas exprimitur. Sic enim Moyses, auxilium de Cælo Achar solitarius, in vasta sylva degenti, missum describere volens, ait: Vocavi quoque Achar Angelum de Cælo. Sed nunquid Angeli, Cælestis habitationis perpetui cives sunt? quænam igitur necessitas erat, ut hæc circumstantia de Cælo adderetur? Theophylactus dubium hoc solvit, dicens: *Adiecit autem, de Cælo, quandoquidem & Sacerdotes Angeli vocantur*. Sanctus Apostolus quoque ad Galatas scribens, eosdem monet, ut sibi caveant ab illis, qui aliud prædicaturi essent Evangelium ab eo, quod ipse eis annuntiaverat, diversum, sed observate phrasim loquendi, quæ utitur, dicit enim: *Sed licet nos, aut Angelus de Cælo Evangelizet vobis, præterquam quod Evangelizavimus vobis, anathema sit*; ubi Divus Chrysostomus optime notat particulam, *Angelus de Cælo*, dicitque Sanctum Paulum per illam insinuare voluisse differentiam, quæ intercedit inter Spiritus beatorum, & sacerdotes, utpote quibus pariter Angelorum titulus adscribitur: *Non temerè dixit, de Cælo, inquit, sed quoniam sacerdotes quoque dicti sunt Angeli, ne quis existimaret de his Angelis quoque verba fieri, addita particula, de Cælo, supernas virtutes indicavit*.*

2 In libro Sapientiæ dicitur: *Angeli esca nutriti sunt populum tuum*; quæ verba quoad sensum literalem de Manna intelliguntur, quod DEUS per ministerium Angelicum populo DEI in deserto distribuebat. Sancta verò Mater Ecclesia illis verbis in sanctissimi Sacramenti Altaris administratione utitur, dum ita canit: *Panem de Cælo præstitisti eis*; at verò, si ita est, quid huic Sacramento interest cum Angelis? quod enim throno Eucharistico circumquaq; re-

Alb. Eccl.
Med. lib.
S. Pros. l. 2.
de vita con-
templ. c. 2.

3. Eph. de or-
din. sac.
Vocat sacer-
dotium fun-
damentum so-
lidum à terra
usque ad apicem
cæli pertingens.

S. Amb. l. 10.
cap. 32.

3. Tim. 4. 14.

D. Chrys. ho.
4. ibid.
Dignitas im-
positionis ma-
nuum Presbyterii.

Exod. 10. 32.
Exemplum
unctionis
vite rum sa-
cerdotum.

Lyrano. lib.

3. Ign. M. ad
Polyc.

3. August.

Albin. Alc.
cap. 21.
Plures alii
sacerdotibus
tribuuntur
honorum tituli.
S. Pros. l. 2.
cap. 3. de vit.
contempl.

S. Amb. l. 2.
de dign. sac.
c. 2. sed. c. 1.

Interl.
Sacerdotes
- o. aut An-
gelus Domini
Theod.
Et probatur
ex scriptura.

Gen. 17. 17.

Theoph. ad
Gal. 2.

D. Chrys. lib.

cap. 16. 30.

verenter assistant, facile quidem concesserim, ceterum verò Eucharistia annona quædam est, quæ à ministris Ecclesiasticis nobis procuratur; Ecce tibi mysterium, inquit Seraphicus Bonaventura: *Panem Angelorum, scilicet Sacerdotum, manducavit homo.*

3 Sanctus Paulus ad Corinthios scribens, ait: *Nescitis, quoniam Angelos iudicabimus? quanto magis secularia? At verò, quinam sunt hi Angeli, qui à supremi Iudicis assessoribus iudicabuntur? Forè rebelles? Sed hujam de facto condemnati sunt in ignem. Ergone Angeli boni? Multò minus, Alvarez Pelagius de planctu Ecclesie, per hos Angelos, Sacerdotes intelligi dicit, qui omnium primi ab Apostolis iudicabuntur, si quidem clarum est illud propheticum oraculum; *à sanctuario meo incipite.**

4 Celebris quoque est ille ad eosdem Corinth. textus, in quo dicitur: *Debet mulier potestatem habere super caput, propter Angelos;* ubi nomine potestatis, Divus Chrysostomus in signe subiectionis indicari dicit. Velum enim mulierum capitibus impositum, ut varii probant, subiectionis indicium est, qua uxor marito obstringitur. Sanctus Ambrosius per potestatem, velamen quoque intelligit. Sed cur hoc velum in mulierum capitibus deferri jubetur, ne offendant Angelos, cum illos omnis scandali incapaces esse conllet? Sanctus Ambrosius ait: *Angelus, Episcopus dicitur; propter reverentiam Episcopalem non habeat caput liberum, sed velamine tectum.*

5 In Apocalypsi quoque septem illi Episcopi, qui in Asia animarum regimini præerant, Angelorum nomine nuncupantur, cum dicitur: *Angelo Ephesi Ecclesie, Angelo Pergami Ecclesie &c.*

6 Angelus DOMINI est; Divus Chrysostomus Homilia secunda in Epistolam secundam ad Timotheum: *An ignoras, quid sit sacerdos? Angelus utique DOMINI est.* Et in libro tertio de Sacerdotio ita scribit: *Sacerdotium quidem in terra peragitur, sed in rerum Cælestium classe, ordinemque referendum est, quippe non mortalis quisquam, non Angelus, non Archangelus, non alia quævis potentia creata: sed ipse Paracletus ordinem huiusmodi disposuit, qui mortalibus hominibus, etiamnum in carne manentibus, auctor fuit, ut Angelorum ministerium animo conciperent.*

7 Tertullianus, quemadmodum annales attestantur Ecclesiastici, Sacerdotes in primis illis sæculis Angelorum honoravit titulo, quod pariter iis nomen, prout dicemus, attribuit Sanctus Dionysius Areopagita, Sancti Pauli, & ab eo ad fidem conversus, discipulus; cui etiam Sanctus Gregorius Papa subscripturus, ait: *In divinis eloquiis aliquando Sacerdotes, Dei, aliquando Angeli, vocantur; nam & per Moysen de eo, qui ad iramentum deducendus est, dicitur; applica illum ad DEOS, id est, ad Sacerdotes, & rursum scriptum est. Deus non detrahes, scilicet Sacerdotibus. Et Propheta ait: Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia Angelus DOMINI exercituum est. Quid ergo mirum, si illos vestra pietas dignetur honorare (ita ad Mauritium scribit Imperatorem) quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut Angelos aut Deos, ipse etiam appellat DEVS? Dionysius Carthusianus verba explicans prædicta Malachie, auctoritatem adducit Sancti Dionysii Areopagite, inquiens: *Quemadmodum divinus Dionysius docet, infimum superioris ordinis, & supremum ordinis inferioris, magnam habent mutua convenientiam, & nomen unius transfertur ad aliud; cum enim in Cælesti Hierarchia, ordo Angelorum sit infimus, & in Ecclesiastica Hierarchia ordo Sacerdotum sit summus; Angeli, & Sacerdotes communicant, ita ut Sacerdotes Angeli nuncupentur.**

8 S. Dionysius Areopagita, cujus & testimonium Glossa adducit, de Cælesti tractans Hierarchia, his sacerdotalem eminentiam explanat verbis: *Sacerdos homo inter homines, Dei omnipotentis Angelus à sacra Scriptura nominatur; nihil, n: reor, absurdum est, si sacerdotem quoque hominem, Theologia Angelum vocat, qui pro viribus Angelice proprietatis docendo participat, atque ad*

Angelorum similitudinem, ut possibile est, prænunciandi officium nunciat.

9 Nomen Angelus idem est, quod Nuncius, quod certe epitheton unicè, & singulariter nostro competit statui, & ministerio, d. Sacerdotes, dicente Ambrosio Sancto: *Sacerdos est Angelus; cuius hanc assignat denominationis causam: Qui Regnum CHRISTI, & vitam æternam annunciat, non specie tibi æstimandus, sed munere.* Sanctus Hieronymus eadem suffragatur interpretationi, dum ait: *Angelus, id est, Nuncius, sacerdos DEI verissime dicitur, quia DEI, & hominum sequester est, cuiusque ad populum nunciat veritatem.* Tigurina pro Ly Angelus est, veritè, Legatus est. Ideoque Sanctus Paulus in omnium nomine sacerdotum inquit: *Posuit in nobis verbum reconciliationis, pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam DEO exhortante per nos.* Albertus Magnus prædicta Malachie verba ita interpretatur, *Angelus, hoc est, nuncius Dei ad populum.*

10 Divus Chrysostomus super verba illa capitis vigesimi quinti Genesios: *Perrexit, ut consuleret DOMINUM,* optimè considerat, in quanta tunc sacerdotes reverentia, & exultatione fuerint, tametsi illis ritibus, & ceremoniis sacris, quas DEUS postea in lege Mosaiica præscripsit, & Ecclesiam in lege Evangelica instituit, ordinati nondum fuerint: *Vide, inquit, quanta & tunc eras sacerdotum dignitas, nunquam enim dicit, quod sacerdos ei responderit: sed postquam dixit, abiit, ut consuleret DOMINUM; subiicit: & dixit DOMINVS ei, nempe per sacerdotem: duas gentes in uero tuo continet: Etenim & alio loco Angelum vocat sacerdotem divina scriptura, monstrans, quod ille loquatur, qui inspirat, ac suggerit Spiritus gratia.*

11 Angeli, & sacerdotes in multis communicant. Etenim sicut Angeli in curia Cælesti intum sunt Aulici, & familiarissimi Regis gloriæ domestici: ita pariter sacerdotes in curia, & aula regia, quam Deus hic in terris habet, id est, in Ecclesia, sunt domestici, & familiares Dei: *Domestici Dei.* Quæ de re Sanctus Petrus Damianus ita scribit: *Quid est, quod Angelorum, & hominum agminibus exclusis, solus Petrus in consortium divina Maiestatis, & cum DOMINO residet? Dulce colloquium, sancta conversatio: Consilium speciale Petri, & Dei, ubi secretorum indifferencia mortalem hominem DEO copulat, & connit. Quasi diceret: quis uspiam hic in terris strictius, & familiarius cum DEO loquitur, quam sacerdos in Sacramentis, in sacrificiis, in orationibus, & in omnibus aliis, quæ pertinent ad bonum regimen, & directionem sponsæ suæ, id est, Ecclesie, eidem in custodiam assignatæ?*

12 Quod si de Angelis dixit SALVATOR: *Semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est;* idem quoque meritò dicere deberet sacerdos, utpote qui à DEO, ejusque divino servitio nunquam separari, aut sejungi deberet. Sanctus Bernardus causam assignat, cur Joannes Baptista Angeli nomen promeruerit, quando de illo dicitur: *Ecce ego mitto Angelum meum;* ideo nimirum, quia perpetuum cum Divinitate consortium habuit. Character sacerdotalis animæ indelebiliter imprimitur, siquidem hunc sacerdos in perpetuum conservabit; ad denotandum, quod à consortio, & servitio ejus, cui est consecratus, nunquam debeat divelli. Angeli nunquam, ne ad momentum quidem à DEO divertere se possunt, quia *semper vident faciem Patris,* ideo nihil contemplantur, nulli alii student, nec quicquam operantur aliud, nisi ut DEO placeant. Sanctus Thomas de Villanova de eodem præcuratore ita scribit: *Vita eius non erat humana, sed Angelica, erat quidem homo sicut nos, sed & mihi videtur hominis non nisi effigiem, & colorem habere, omne quod cogitabat, quod volebat, quod agebat, totum erat Angelicum.*

13 In multis communicant Angeli, & Sacerdotes. Divus Chrysostomus postquam hanc æqualitatem Sacerdotum cum dignitate Angelica confiderasset, ita demum illos monet: *Idcirco necesse est, Sacerdotem sic esse purum, ut si in ipsis cælis cal-*

Probatur ex
etymologia
nominis.
S. Ambrosius,
de
inicia c. 2.

S. Hieronymus,
in
Mal.

Tigurina, ibi.

1. Cor. 5. 19.

Alb. Mag. in
Mal.

D. Chrysostomus,
40 in Gen.

Angeli, &
sacerdotes
multis com-
municant.

Angeli sicut
aulici Dei in
curia cælesti,
sacerdotes in
aula ejus re-
gia in terris.
S. Petr. Damianus,
ser. 27. de S.
Pet.

Angeli semper
vident
faciem Dei.

S. Bern. ser. de
priv. S. Joann.
Bapt.
Hoc etiam
debetur fac-
ere sacerdo-
tes.

S. Tho. VIII.
conc. 1. de S.
Jo. Bapt.

D. Chrysostomus
de fac.
Sacerdotes
debent esse
puri, tales
enim sunt
Angeli.

locus.

locatus esset, inter Coelestes illas virescens medius staret. Paulus de Palatio in supra dictum Malachiae textum ita scribit: *Nota, quia Angelus est Sacerdos, & videt, quid debeat Sacerdos DEO, scilicet vitam Angelicam.* Dionysius Carthusianus pariter similem rationem assignat, cur Sacerdotes Angelis comparentur, nimirum quia Spirituales, & Angelicam vitam in carne duendo (de Sacerdotibus loquitur) Angelicum exercent officium, ideo in Apocalypsi, Episcopi septem Ecclesiarum in Asia, Angeli appellantur.

14 DEUS in Exodo de oleo consecrationis loquens, quo ministros altaris sui ungi volebat, dicit: *Caro hominis non ungetur ex eo; sed nunquid etiam Sacerdotes de humani generis progenie erant?* Interpretes quidam de hoc praecepto ita ad propositum nostrum scribit; scilicet hoc dictum esse, ut voluptatem carnis amputandam esse intelligant; debet enim Sacerdos, & quilibet minister sacer, metus esse Spiritus, vel Angelus in carne: *Unctio ista Spiritus est*, inquit, unguento itaque isto caro hominis ungi non potest, quia quicumque vivunt secundum carnem, Sancti Spiritus nesciunt unctiōnem. Certè, inquit Divus Chrysostomus, sic Sacerdoti omnes Indices esse volunt, ut carne nequaquam composito, ut humanam naturam non sortito, verum ut Angelo, ut humana natura minime participi.

15 In multis communicant. In sacris Canticis Angeli Vigiles appellantur: *Invenimus me vigiles, qui custodiunt Civitatem*; ubi Sanctus Bernardus ait: *Custodes tui Angeli Sancti, vigiles tui*: adducitque sequentem textum: *Super muros tuos Ierusalem constitui custodes, tota die, & nocte in perpetuum non tacebunt. Quod de Angelis dictum est.* Cui autem hominum statui arctior imposita est vigilantia, quam Ecclesiasticis? *Tu vero vigila*, inquit Apostolus ad Timotheum, ac proinde qui curam habent animarum, speculatores vocantur; *Speculatorem dedit domui Israel.* Unde Sanctus Gregorius ait: *Quid per vigiles, nisi Doctores Ecclesia designantur? qui lucrandis animabus, & scriptis, & dictis invigilant.* Sanctus Bernardus pariter cum interrogasset; quid enim vigiles hi? mox subiungit, hos esse servos illos, de quibus Increata, & Incarnata Sapientia in Evangelio dicit: *Beati servi illi, quas, cum veneris DOMINVS, invenerit vigilantes. Quam boni vigiles, qui nobis dormientibus ipsi pervigilant, quasi rationem reddituri pro animabus nostris? Quam boni custodes, qui vigilantes animo, atque in orationibus pernoctantes, hostium insidias sagaciter explorant, anticipant consilia malignantium, deprehendunt loquos, elidunt tendiculas, retiacula dissipant, machinamenta frustrantur.* Tertullianus: *DEVS eos vocare consuevit Angelos, quos virtutis sua ministros praeferit.*

16 De Beatis illis Spiritibus dicitur: *Omnes sunt administratorii Spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis*: ac verò Sacerdotes pariter ad ministerium DEI pro salute animarum dedicati esse noscuntur, ac proinde valde aptè ad propositum cum Angelis conveniunt. Chaldeus loco ejus, quod apud Malachiam in Vulgata legitur: *Angelus DOMINI est*, legit, quia minister est coram DEO: de Spiritibus Angelicis non sine mysterio dicitur, quod sint ignes aeterni, quia sicut hoc elementum ignis activum est, & in continua operatione persistit, ita Angeli nunquam sunt otiosi: De Sacerdote autem Sanctus Paulus ait: *In omnibus labora.* Sanctus Joannes Apostolus quoque cap. 2. Apocalypsis, postquam Episcopum illum Angelum appellasset, dicens: *Angelo Ephesi Ecclesia, &c.* mox subiungit: *Scio opera tua, & laborem tuum.* Sanctus Bonaventura in Hierarchia Ecclesiastica, super illum textum Isaiae: *Ita Angeli veloces*, ait: *Absque dubio Angelorum numero adscribuntur, qui pro aliorum salute, laborum ministeria assumere non verentur, ideo dicit Isaia cap. 18. Ita Angeli veloces ad populum.*

Manfi Bibl. Praed. Tom. II.

17 In multis conveniunt, &c. Angelis DEUS custodiam assignavit animarum, ut illas in bonam aeternae salutis viam dirigant, & ab offendiculis obviis custodiant: *Angelis suis DEVS mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis, ne unquam offendas ad lapidem pedem tuum, id est, ut Interlinearis ait: Ad legem in lapideis tabulis exaratam, in qua omnes offende-bant.* At verò cur putas, DEUM in Malachia Sacerdotem quoque Angeli titulo decorasse? nimirum, quia ejus officium est, animas ab hisce offendiculis remove-re: *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia Angelus DOMINI est.* Enimverò DEUS nobis Sacerdotibus animas, quae sanguinis sui pretium sunt, specialiter recom-mendavit.

18 Stetit Angelus iuxta aram templi, habens turibulum aureum in manu sua; ac verò, quis alius hic est Angelus, quam Sacerdos, qui velut mediator inter Coelum, & terram, orationes nostras Deo offert? Porro non desunt, qui sustineant, verba illa Canonis post consecrationem, in hac perferri per manum sancti Angeli sui in sublime altare tuum &c. de Sacerdote intelligenda esse. Hugo Cardinalis super Malachiam scribens, ait: *Angelus DOMINI est, id est, sequester, mediator, & nuncius inter DEVM, & populum.* Sacerdos enim inter DEUM, & populum interponitur, juxta illud, *inter vestibulum, & altare plorabunt Sacerdotes, ministri DOMINI, dicentes: Parce DOMINE, parce populo tuo.* Dionysius Areopagita de Angelis dicit, eos mediatores vocari, eo quod primo eis insit divina illustratio, ac per eos ad nos veniat. Eodem quoque modo DEUS ministris sacris primo loco divina sua secreta communicat, juxta illud: *Vos autem dixi amicos, quia omnia, quae audivi à Patre, nota feci vobis.*

19 Vos estis lux mundi. Vocantur porro sacerdotes nomine lucis, quia ad illos spectat, populis lumen, & agnitionem Dei, divinaeque gratiae suae lucem communicare: *Medius stas Sacerdos inter DEVM, & naturam humanam*, inquit Chrysostomus, *illic venientia beneficia ad nos deferens, & nostras petitiones illic adducens.*

20 Sanctus Basilii aliud quoddam Angelorum notat officium, commune Sacerdotibus, dum ait: *Angelorum opus est, laudare DEVM, quod pariter Sacerdos facit die, & nocte: Septies in die laudem dixi tibi; media nocte surgebam ad confitendum, &c. In conspectu Angelorum psallam tibi.* Unde Sanctus Gregorius Nazianzenus ait: *Cum Angelorum classe atque ordine est: cum Archangelis DEVM celebras.*

21 Verum enimverò quid dicturus esses, si Sacerdotes Angelis in multis praerogativis ostenderem esse superiores? Etenim omnes Angeli, *Administratorii Spiritus* sunt appellati: ac verò postquam SALVATOR noster Apostolos Sacerdotes consecravit, dixit eis: *Iam non dicam vos servos, sed amicos.* De potestatibus Angelicis dicitur, quod contremiscant coram DEO: *tremunt potestates*: ac verò de Sacerdote Sanctus Ephrem dicit: *Cum Angelorum DOMINO, & omnium Creatore familiariter agit.* De Angelis dicitur: *facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum eius*; sunt enim Angeli in exequenda Dei voluntate velocissimi; Sacerdotes pariter per suam, sibi à DEO delegatam, potestatem, Filium DEI sibi obedientem, & ad nuntius suos reddunt velocem; exilibus verbis eundem de Coelis descendere cogunt, & sub speciebus constringunt sacramentalibus; cum tamen è contra ne omnes quidem Spiritus beati, quantacunque potentia, & dignitate praecellentes, vel unicam possint consecrare hostiam; Sancto Bernardino hunc in finem illa Apostoli verba citante: *Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui Tabernaculo deserviunt, qui sunt Angeli: circa quae verba dictus Sanctus ita discurret: cum omnes Coelestes Spiritus simul non possent concipere corpus CHRISTI, quod concipere habet Sacerdos. Potestas Sacerdotalis superat potestatem Angelorum;*

B 4 lucis

Paul. de Pal.
in Malach.
Dion. Carth.

Exod. 30. 15.
Debet esse
potestas
Angelorum
ab omni im-
munditia
carnis.

Thom.

D. Chrys. ib.

Cant. 1. 3.
Angeli sunt
Vigilantes
etiam esse
debent Sa-
cerdotes.

1. Tim. 4. 5.

Ezech. 1. 17.
S. Gregor. in
C. Cant. 3.

S. Ber. ser. 67.
in Cant.

Tertull. lib.
cont. Iudaeos
c. 9.

Hebr. 1. 14.
Angeli mi-
nistri sunt
sanctorum
sacerdotum
sunt etiam
tales.

Pl. 103. 4.

1. Tim. 4. 5.

Apoc. 1.

S. Bon. lib. de
Ecc. hier. c.
1. l. 18.

Angeli sunt
custodes ani-
marum, sacer-
dotes sunt
etiam.
Psalm. 90.
innot.

Apoc. 8. 3.
Angeli sunt
mediatores
inter Coelum
& terram,
tales etiam
sacerdotes.

Hug. Card. in
Mal.

Dion. Ar. c. 4.
hier. cont.

Joan. 15. 21.

S. Bas. in PC.
18.
Angeli lau-
dant DEVM,
hinc ipsum
faciunt Sa-
cerdotes.
Psalm. 134.
Naz.

Sacerdotes
in multis
praecellunt
Angela.

S. Ephrem de
Iac.
Pl. 103. 10.

S. Ber. c. 1. ser.
12. 8. 2. c. 7.
Hebr. 13. 10.

*Licet enim unus Angelus possit unum Caelum move-
re, tamen minime potest unum ipsorum Caelorum de
Caelo ad terram tam cito transferre, sicut radius Solis
emittitur ab ipso Sole: Sacerdos vero suo ministerio
transfert verissimum corpus CHRISTI de Em-
pyreo Caelo, ad ipsum altare sacrum; & hoc in tan-
ta temporis brevitate, seu tam cito, sicut est diffu-
sio solaris lucis. Sacerdotalis potestas superat potesta-
tem Archangelorum, quemadmodum enim Archange-
li ad terram possunt mittere Angelos; sic Sacerdos
potest eos evocare ad terras, cum DEI visibilia cele-
brat Sacramenta. Porro in dictorum confirmatio-
nem, dictus Sanctus auctoritatem citat Sancti Gre-
gorii, dicens: Quis fidelium dubium habere possit in
ipsa immolationis hora, ad sacerdotis vocem Caelos ape-
riri, & in illo CHRISTI mysterio, Angelorum cho-
ros adesse?*

22 Audite, qua veritatem praesentem confirmatio-
ne stabilierit ipsamet aeterna veritas, ita Sanctam
alloquens Brigidam, ubi de altaris sui ministris age-
bat: *Proferendo verba, faciunt inde corpus meum ve-
rum, quod de virgine sumpsi; hoc non possent facere om-
nes Angeli, quia Sacerdotibus solis illam dignitatem de-
di. Sed ad Sancti Joannis visiones transeamus pro ul-
teriori, firmitorque veritatis hujus intelligentia.*
Dilectus discipulus Angelum aliquando videns, subito
se in terram prostraturus, audit: *Vide nefeceris, con-
servus enim tuus sum.* Alia in visione idem Apostolus
DEUM in throno vidit, Majestatis pleno: *In circuitu
sedis sedilia viginti quatuor; qui, obsecro, hascingebant,
occupabantque sedes? Foritan Seraphini? Minime
equidem, quin potius juxta Isaeae Prophetiam,
Seraphim stabant, quid ni ergo & Angeli inferiores?*
Sedebant itaque Sacerdotes, id quod per haec ver-
ba exprimitur, & *super thronos, viginti quatuor Se-
niores sedentes.* Quos Sacerdotes fuisse, ex illa
particula *Senior*, quae *Presbyterum* significat, clare
evincentur; unde & Sanctus Ildorus ait: *Presbyter
dicitur Senior, quod non ad aetatem, sed sensum refe-
rendum est; quia senectus venerabilis est: at in
sequenti Capitulo expresse dicitur: Fecistis nos DEO
nostro regnum, & regnabimus; cum & converso An-
geli non sedeant sed stent; siquidem decies cente-
na millia assistebant ei: Lucifer pariter, qui dicere
non erubuit: Sedebo, in abyssum praecipitatus, cor-
ruit. Ecce itaque Sacerdotum in Caelis dignitatem,
& honorem, dum singuli horum sedent, stantibus
Angelis.*

23 Sanctus Bernardinus hoc de Sancto Francisco,
dignitatem Sacerdotalem veraciter fugiente, perhibet
testimonium: *Gloriosus Franciscus afferere solitus erat,
quod si obvires Angelo simul ac Sacerdoti, prius re-
verentiam debitam faceret Sacerdoti, quam Angelo
DEI; quia ut Divus Chrysostomus ait: Sacerdoti
thronus in Caelis collocatus est, & de Coelestibus nego-
tiis pronuntiandi habet auctoritatem. Quis hac di-
cit? Ipse Caelorum Rex; quacunque ligaveris super
terram, erunt ligata & in Caelis. Sanctus Petrus
Damianus in sermone quodam de Sancto Petro ita
scribit: Licet assistant Angeli, Praesidentis Imperium
expectantes, & administratorii Spiritus assignata si-
bi ministeria sortiantur; nullus tamen eorum ligan-
di, atque solvendi possidet potestatem: adest Petrus,
& ad eius arbitrium orbis universitas solvitur, & li-
gatur. In quodam Opusculo Sancti Francisci subius
scribitur id, quod alias ex Sancto Bernardino didi-
cimus; ibi namque Seraphicus Franciscus, dicit:
*Ego si viderem venientem per viam presbyterum, &
Angelum; ad Sacerdotis manus deosculandas citius
me conferrens, & Angelo dicerem: expecta Angele,
quia manus huiusmodi verbum contrahens vitae.**

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Sacerdotium, divinum quippiam in se habe-
re, ex multis Sacrae Scripturae locis, &
Sanctorum Patrum sententiis, in quibus Sa-
cerdotes DII vocantur, perspicue osten-
ditur.

THEMA.

Dii non detrahes. Exod. 22. v. 28.

1 Nunc alia praecepta, quibus Deus olim populum
Israeliticum obstrinxit, unum fuit, quo illis in-
terdicebat, ne Dii detrahere praesumerent: *Dii non de-
trahes*, inquit, & *Principi populi tui non maledices*; qui
textus prima facie non modicam praesentare difficulta-
tem videtur; quia si de falsis gentilium numinibus, &
simulacris in eo textu agitur, quid esse poterat con-
venientius, quam ut de ipsis quavis mala dicerentur?
num forte credi poterit, quod verus DEUS eorum
sibi protectionem vendiceret? Sed nec hoc dici potest,
siquidem Spiritus Sanctus per Regium Davidis cala-
mum probrose de illis locutus fuit, dicens: *Simula-
chra gentium argentum, & aurum, &c.* Porro dubii
hujus solutionem Sanctus Ildorus his verbis insi-
nuat: *Non ego Sacerdotes Deos facio; sermo divinus,
qui mentiri non potest, Sacerdotes Deos dicit, Dii,
inquit, non detrahes, & Principi populi tui non maledi-
ces.* Ubi in eandem lineam Sacerdotem reponit, &
principem saecularem, quibus omnem vult deferri ve-
nerationem, ita ut primum Sacerdoti locum tribuat,
eumque dignissimo hoc DEI titulo decoret. Sunt &
alia Scripturae loca, in quibus de Deorum multiplici-
tate Spiritus Sanctus benignam facit mentionem: Sic
enim in eodem Exodi libro cap. vigesimo secundo dicitur:
*Quod si dixeris servus; diligo Dominum meum, &
uxores, ac liberos, non egrediar liber: offeret enim
Dominus Dii.* Quinam vero eo in loco Deorum
nomine intelligantur, Rupertus Abbas his verbis ex-
plicat: *Deos, inquit, Sacerdotes intellige, secundum
quod dictum est ad Moysen: Ecce constitui te DEVM
Pharaonis, videlicet secundum dignitatem divini officii.*
Divus Chrysostomus illa Psalmistae verba: *In conspe-
ctu Angelorum psallam tibi*, hoc modo legit: *coram
Dii modulabor tibi*, moxque subiungit, *videtur mi-
hi dicere de Sacerdotibus, id, quod de Dii dicitur;
solet enim Scriptura vocare Sacerdotem, & Angelum,
& DEVM; nunc quidem dicens: Dii non maledices,
nunc autem: Labia Sacerdotum custodiunt iudicium, &
ex ore eius exquirent iustitiam, quoniam est Angelus Do-
mini.*

2 Celebris quoque est ille Psalmistae Textus, in
quo dicit: *DEUS stetit in Synagoga Deorum, in medio
autem Deos diiudicat*; ubi, ut ex quodam Sancti Au-
gustini sermone deducitur; per Deos ministri, sacro
altari consecrati, intelliguntur, quia hoc titulo Sanctus
Propheta hos Sacerdotes quoque alibi appellat, dum
ait: *Vos estis Dii excelsi, in quorum Synagoga DEUS
Deorum stare desiderat.* Sacerdotes autem Evangelici
tanto majori jure hunc titulum merentur, quanto
certius est, quod Sacerdotes antiqui legis Moysae nil
aliud tractarint, praeterquam animalium carnes, fue-
rintque velut totidem laniones, digniorque materia
quam tractaverunt, panis, & incensum fuerit: cum
tamen nos immediate ipsummet DEUM consecre-
mus: ac proinde cum divinum quoddam exercea-
mus ministerium, iustum est, ut quavis conditio-
ne humana superiores simus. Unde Innocentius Ter-
tius dicit, se nescire ad quam sphaeram Sacerdotes
reponendi sint: *Qui enim est inter DEUM, & homi-
nem medius constitutus, circa DEUM, sed ultra homi-
nem est, minor DEO, sed maior homine.* Divus Chry-
sostomus in Homilia quadam dicit, quod, ex quo Sa-
cerdotes inter DEUM, & hominem mediatores exi-
stunt, omnino conveniens sit, ut de Deo in aliqua
saltem parte non nihil participant; sic enim scribit:
*Vnus Deus, & unus mediator Dei, & hominum. Enim-
vero mediator utrique eis debet societate coniungi,
quorum mediator est, id quippe mediatoris est proprium,
utrumque participem fieri, quorum fuerit mediator.*

Sacerdotes
vocalunt
Dii.

Psalm. 119.
S. Ild. l. 2. de
sac. ord. par.
14. c. 8.

Exod. 22. 6.

Rup. Ab. l. 1.
in Exod. cap.
22.

D. Chrys. in
Psalm. 137.

Præcellens
sacerdotum
legis veteris.

Innoc. III. se.
2. in consec.
Pontif.

D. Chrys. ho.
7. in 1. ad Ti-
moth.
Sacerdotes
participant
aliquid de
Deo.

De Ecclesiasticis, Sacerdotibus, & Clero, Discursus XI. 25

In eodem loco idem sanctus Doctor ostendit, quod sacerdos numquam se, DEUM intet, & hominem, interponere, aut mediator esse posset, nisi aliqualem saltem Divinitatis participationem haberet: *Homo quippe purus, inquit, mediator numquam pensus fieret; oportebat enim huiusmodi mediatorem cum D E O colloqui; Secunda Corinthiorum quinto; pro Christo legatione fungimur, tamquam D E O exhortante per nos.*

3 Hæc eadem superioritas, qua humanam conditionem superexcedimus, ex sequentibus S. Pauli verbis satis colligitur; Dicit enim de summo Sacerdote: *Ex hominibus assumptus, & constitutus pro hominibus; quid enim opus specificare, quod ex hominibus assumptus esset, nisi simul dicere voluisset, ministros sacros ad Sacerdotium sublimatos, ad statum, humanam naturam longè transcendente, elevatos esse?*

4 Nescio, an aliquando observaveritis, quod, quando Spiritus sanctus in Scriptura sacra primam Sacerdotis mentionem facit, illum non tamquam hominem, sed tamquam personam de Cælo lapsam describat; Etenim primus Sacerdos, qui in Scriptura proponitur, Melchisedech Rex Salem fuit, qui ad benedicendum Abraham post victoriam à Regibus per illum obtentam, eidem obviam processit: *At verò Melchisedech Rex Salem, inquit Scriptura, proferens panem, & vinum (erat enim Sacerdos DEI altissimi) benedixit ei. At verò quatinam Rex ille fuerit, ex testimonio sancti Pauli audiamus, qui de illo dicit, quod fuerit: Sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vita habens, assimilatus autem Filio DEI, manet Sacerdos in perpetuum.* Quibus verbis increata Sapientia nobis innuere voluit, quod sacerdotibus tanquam talibus cum humano genere nihil commune intercedere debeat.

5 Philo Hebræus inquit: *Sacerdos scius in quodam divina humaneque nature confinio, ut hoc mediante, D E V S propitiatur hominibus; Status itaque noster Sacerdotalis, intra humanitatis, & divinitatis confinia consistit: non quidem sortitus est essentiam, & naturam divinam ex toto, multum tamen inde participat, id quod primus legis gratiæ Sacerdos, caput & author omnium aliorum, Petrus videlicet his verbis insinuat: Per quem (id est per CHRISTUM) maxima, & pretiosa nobis promissa donavit, ut per hoc efficiamini divina consortes natura.* Idem Philo Hebræus ut probaret, quod Sacerdotes statum, in quo illos natura locavit, transcendere debeant, illud antiquis Levitis impositum præceptum considerat: *Ad omnem mortuum non ingredietur omnino, super patre suo quoque, & matre non contaminabitur, licet enim parentum cadaveribus assistere, eoique sepulture mandare, parentibus ex natura debitum sit obsequium: nihilominus Classicus hic Scriptor respondet: Postulat in eo viro, id est, in Sacerdote, lex præstantiorum homine indolem.*

6 Hanc specialissimam prærogativam in multis, tam veteris, quam Testamenti novi occasionibus authenticam reperimus, specialiter autem in Sancto Matthæo cap. 16. quando increata Sapientia Collegium Apostolicum, quis de se in Israël sensus esset, interrogavit dicens: *Quem dicunt homines esse filium hominis?* Cumque diversam plebis mentem ei insinuassent, Dominus subjunxit: *Vos autem quem me esse dicitis?* Sanctus Hieronymus in hoc textu per seriam reflexionem subsistit, & ad Evangelii lectorem conversus, ita textum commentando, alloquitur: *Prudens Lector attende, quod ex consequentibus textusque sermonis, Apostoli nequaquam homines, sed Dii appellantur: cum enim dixisset: quem dicunt homines, esse filium hominis? subiecit: vos autem quem me esse dicitis? illis, quia homines sunt, humana opinantibus, vos qui estis Dii, quem me esse anistimatis? Sanctus Dionysius Arcopagita causam, cur ministri sacri huius tituli divinitatis capaces sint, his verbis insinuat: *Ad sacra percipienda accessus, id accedentibus tribuit, ut ex communione divina ad DEI similitudinem, atque consortium transeant.**

7 Hoc loco in memoriam revocandum est, quod Judas hictoribus, & satellitibus cerium quoddam dederit indicium, unde Christum agnoscere inter discipulos possent, ait enim: *Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum;* at verò nunquid Christus tam in Judæa, quam in Galilæa magnam semper post se turbam habuit, omnibique in illis regionibus ex facie notus erat? Quid igitur opus fuit, ut traditor hoc signo Christum indicaret? non defuit, qui existimant, Christum per orationis suæ fervorem transfiguratum fuisse sicut olim in Thabor: alii auctumant, S. Jacobum nunotem ei fuisse simillimum, ac proinde fratrem ejus cognominatum: Verum tamen veritas est, omnes Apostolos paulò ante in Cæna Sacerdotes ordinatos fuisse, ac proinde Sacratissimi Corporis ejus communicio illos magna ex parte ipsi conformes, & similes reddere poterat; Insuper etiam Divinitatem ejus ex parte participarant, nam ut Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus ait: *Siquis liquefacta cera, aliam ceram infuderit, alteram cum altera commisceat necesse est, ita qui Carnem, & Sanguinem Domini recipit, cum ipso ita conjungitur, ut Christus in ipso, & ipse in Christo inveniat. Sanctus Paulinus Episcopus Nolanus Severo amico suo, se ad Sacerdotium promotum esse significare volens, ita ei scribit: Iam arcanus, & penetrabilis D E I summi receptum me video, insertum communicare Cælestia, & ideo propius adnotum in Spiritu CHRISTI, & corpore, & splendore versari, vix adhuc intellectum sacre molis capio mentis angustia.*

8 Ad idem propositum verba illa Psalmistæ: *Affer te Domino filius DEI, affer te Domini filius Arietum,* considerari merentur; quis enim non videt, per hoc filios DEI, Sacerdotes denotari, quibus duntaxat conveniebat ostendere sacrificia, & oblationes, quæ majori ex parte ex arietibus, & similibus animalibus contabant? Denominantur autem filii DEI ad similitudinem CHRISTI, qui semetipsum æterno Patri suo in sacrificium obtulit.

9 Sanctus Gregorius Nazianzenus de Episcopo loquens, dicit: *DEVS est, alioque Deos efficit.* Psalmista quoque Psalmo 46. ad Sacerdotes alludit, dum altitudinem, ad quam sublimati sunt, considerans ait: *Dii fortes terra vehementer elevati sunt,* ubi Septuaginta legunt: *Fortes DEI.* Idem quoque David in alio quodam loco eminentium, ad quam Sacerdotes elevantur, his verbis declarat, dicens: *Secundum altitudinem tuam, multiplicasti filios hominum;* Ubi Divus Chrysostomus loco *multiplicasti, legitur elevasti, extulisti;* Elevavit autem eos ad æqualitatem suam, quia secundum altitudinem tuam, nec mirum, quia ipsemet de iis dicit: *Ego dixi Dii estis.* In annalibus Ecclesiasticis de Innocentio III. legitur, vivis illum rationibus Sacerdotum Imperio superius esse, ostendisse, inter alias verò rationes hanc adducit, nimirum: *Ob officii maiestatem etiam in Scripturis Sacris Dii appellantur.* Sanctus Carolus Borromeus, qui in propositionibus suis adeò semper circumspexit, & solidus fuit, id ipsum pluribus in locis confirmat; in concione quadam ad Clerum in Synodo habita de Ecclesiasticis inquit: *Hi sunt sancti, DEO consecrati, hi sunt Christi Domini, hi denique Dii sunt.* Idem de Sacramento ordinis sacri differens, ut dignum nobis Sacerdotii conceptum imprimeret, de ministris sacri altaris ita loquitur: *Sacerdotes DEI Interpretes, & inter-nuntii quidam sunt, qui ejus nomine divinam legem, & visa præcepta homines edocent, & ipsius DEI personam in terris gerunt; non Angeli solum, sed & DEI etiam appellantur, quod DEI immortalis vim, & numen apud nos teneant. Potestas, Corpus, & Sanguinem Domini nostri conficiendi, & offerendi, tum peccata remittendi, qua illis collocata est, humanam quoque rationem atque intelligentiam superant, ne dum ei aliquid par, & simile in terris inveniri queat.*

10 Sanctus Gregorius Magnus in Epistola quadam ad Mauritium Imperatorem scripta, in qua dignitatem Sacerdotalem studet demonstrare, testimonium refert Historiæ Ecclesiasticæ, in qua Constantini Magni fit mentio, cui cum multæ accusationes, & querelæ contra

Mat. 26. v. 48.
Tunc Judas
Christum
tradidit
signo osculi.

Apostoli per
S. Commu-
nionem facti
fuerunt
similes Chri-
sto.

S. Cyrill. Hier.
cat. myst. 4.

Psalm. 137.
Sacerdotes
sunt filii
Dei.

Nat. Apol. 1.

Psalm. 46.
Ad illam ex-
altitudinem
elevati à
Deo.
Chrys. Ibid.

Rayn. ann.
1199. n. 11.
Illorum di-
gnitas præ-
cellens impe-
rialem di-
gnitatem.
Act. Eccl.
Med. cap.
1167.

Ibid. cap. 147.

S. Cyp. L. 4. ep.
11. Ind. c. 13.
Probatur
verbis Con-
stantini M.

2. Cor. 5.

Hebr. 5.

Hoc figura-
tum fuit in
Melchisedech.

Gen. 14. 18.

Heb. 7. 3.

Phil. 1. 2. de
mon.
Status illorū
medius est
inter Deum,
& hominem.

1. Pet. 2.

Phil. Heb.

Lev. 11. 11.

Hæc præro-
gativa colli-
gitur ex ver-
bis Christi
ad Aposto-
los.

Matth. 16.

3. Hier. Ibid.

S. Dio. Ar. de
Eccl.
Hist. c. 3.

tra nonnullos Episcopos in Scripto præsentatæ fuissent, hoc usus est consilio : *Eosdem, qui accusati fuerant, Episcopos convocans, in eorum conspectu libellos, quos acceperat, incendit, dicens: Vos Dei estis à vero Deo constituti; Ite, & inter vos causas vestras discutite, quia dignum non est, ut nos iudicemus Deos.* Similiter in Epistola quadam Sancti Augustini phrasin quandam huic simillimam legimus, ad Ecclesiasticos directam; dicit enim: *Vos nobis à DEO dati estis Dei; & conveniens non est, ut homo iudicet Deos.*

11 In præcedentibus discursibus, unctiois mentionem fecimus, qua DEUS Aaronem, & filios ejus consecrari præcepit: addita autem: *Caro hominis non ungetur ex eo*, ubi Lyranus ait: *Exceptis Sacerdotibus, qui quantum ad officium, sunt supra homines.* Similiter Commentator Nazianzeni, ad hunc textum se reflectens, ita scribit: *Quod autem ait; caro hominis non ungetur ex eo, hoc nimirum illud indicat, Sacerdotale genus supra hominem esse, veluti CHRISTI particeps, qui supra res conditus est.* Sanctus Isidorus Pelusiota pariter in Epistola quadam sublimem ministerii nostri dignitatem his verbis subindicat: *Divina quadam res est Sacerdotium, ac rerum omnium præstantissima.* Idem quoque in alia ejusdem libri Epistola de hac dignitate inquit: *Omnium que inter homines expetuntur, Sacerdotium velut extremam metam esse.* Sanctus Dionysius Areopagita idem confirmat, inquit: *Qui Sacerdotem dicit, augustiorem, prorsusque divinum insinuat virum.* Sanctus Hilarius Papa de Sacerdotio scribens, hujus sublimitatis rationem his verbis assignat, scilicet quia assumitur in divina Trinitatis adjumentum, est enim Sacerdos Sanctissimæ Triadis brachium dexterum; siquidem Sanctissima Trinitas hic in terris median-

tibus ministris suis adoratur, agnoscitur, & glorificatur; Nam per manum Sacerdotum Sacramenta, & sacrificia, quæ præcipua sunt honoris, & gloriæ DEI instrumenta, esse suum, & subsistentiam accipiunt; Unde Apostolus: *DEI adjutores sumus*, & ejusdem Apostoli discipulus Areopagita ait: *Ingens hæc Angelica, imo divina est dignitas, DEI co-operatores fieri in conversione animarum, divinamque in se operationem in alios transfundere.* S. Bernardus Sacerdotes appellat, Dei in terris vicarios: *sunt honorandi Sacerdotes*, inquit, *ratione dignitatis, sunt enim vicarii DEI in terris; ut animas Christi sanguine redemptas servent, curent, & maxime spiritualiter pascant.* Dum enim sacrificium incruentum offerimus, dum Corpus Christi consecramus, ejus instrumenta sumus, ejus nomine operamur, ejusque personam induimus: *Quasi communis quidam totius orbis pater, Sacerdos est*, inquit Divus Chrysostomus, *dignum igitur est, ut omnium curam agat, omnibusque provideat, sicut Deus, cujus ministerio servit, & fungitur vice.* Hoc verò specialiter in præcipio altaris mysterio operatur; Unde idem sanctus Doctor in alia Homilia dicit: *Non homo est, qui proposita in mensa Domini consecratione Corpus Christi facit, & sanguinem, sed ille qui pro nobis crucifixus est, Sacerdotis ore verba profert, suæque virtute consecrat, & gratia.* In alia item Homilia idipsum declarat, siquidem ad populum Antiochenum die quadam prædicans, ita inquit: *Verum & tu Laice, cum videris offerentem, ne ut Sacerdotem putes esse hoc facientem, sed Christi manum invisibiliter extensam.* Optime igitur Sanctus Augustinus in quodam sermone ait: *Vos estis ejus vicarii, quia vicem ejus geritis, & ideo quando Sanctus Petrus CHRISTI Vicarius, Ananiz fraudem, & fictionem impropere voluit, dixit: Non es mentitus hominibus sed DEO; cum tamen mendacium hoc Petro dictum fuerit, qui homo erat; Ac proinde Cajetanus verba Petri ita exponit: Mentitus es DEO, habitanti in nobis, tu irrogasti injuriam non nobis hominibus, sed DEO in nobis.* Commentator Nazianzeni ita scribit: *Ad sacram hanc, & mysticam mensam accede, atque ad me, qui per hæc, quæ mystice peraguntur, Deificationem doceri proficeor, atque hominem ex homine, DEVM per gratiam reddere; Sacerdotalis enim disciplina munus est hominem pur-*

gare ac DEVM efficere; Verba autem Nazianzeni, quæ dictus Commentator interpretatur, hæc sunt: *Ades dum ad sacra hæc, & mensam hanc mysticam, atque ad me, qui per hæc sacram Deificationis munus obeo, propius accede.*

12 Restat, ut Sacerdotes pariter, & seculares compendiosè verbis Sancti Ambrosii moneamus, *Ne sit honor sublimis, & vita deformis; ne sit Deifica possessio, & illicita actio.* Recogitent item seculares serio verba illa Sancti Cyrilli Alexandrini, dicentis: *Magnum, & admirabile verè munus; DEO assistere, ac ministrare: quisquis vero DEI ministrum contempserit, vindictæ atque supplicio subicietur, & qui divinam hanc dignitatem despexerit, acerbissimas sue poenitentiae penas luet.*

DISCURSUS XII. ARGUMENTUM.

De sublimi potestate, quam Sacerdos in corpus CHRISTI obtinet, quæ superior est illa, quam Sanctissima ejus Mater in illud habuit. Ubi etiam consideratur autoritas, circa peccatorum remissionem illis delegata.

THEMA.

Nimis honorati sunt amici tui DEVS, nimis confortatus est principatus eorum, Psal. 138. vers. 12.

1 **P**ropheta Regius hæc verbis Sacerdotum sublimitatem, quam in spiritu præviderat, exponere voluit. Etenim Apostoli integro triennio, quo incarnatæ Sapientiæ scholam triverunt, locum, & nomen discipulorum atque servorum tenuerunt: Quonam verò tempore iidem digni facti sunt, ut ad dignitatem fiducialis amicitie cum CHRISTO exaltarentur? Nimirum illo vesperti, in quo in ultima cœna Sacerdotes ordinati fuere, tunc enim, & non antea, Salvator noster illis dixit: *Iam non dicam vos servos, quia servus nescit, quid faciat Dominus ejus: vos autem dixi amicos;* Ac proinde David meritò dicit: *Nimis honorati sunt amici tui Deus:* siquidem post institutum Sanctissimum Corporis sui Sacramentum, in Apostolis, omnibus aliis Sacerdotibus, in ipsis representatis, Regiam super Corpus suum potestatem contulit: Unde David ait: *Nimis confortatus est principatus eorum,* & Ecclesia illos, *Ecclesiarum principes* appellat: Sicut enim ad Principes absolutos spectat potestas delicta condonandi, castigandi, judicandi item reos, & condemnandi: ita pariter DEUS Sacerdotibus absolutam potestatem, quodlibet delictum omnesque, & singulos reos pro suo beneplacito condemnandi, & absolvendi delegavit, dicens: *Quaecumque ligaveritis, &c.* adeo ut verè de ipsis dici possit: *Nimis confortatus est principatus eorum.*

2 Verum ut ordinatè procedamus, primo loco excellentissimam potestatem, quam DEUS illis in ordine ad reale Christi corpus contulit, consideremus. Lingua Sacerdotalis tamquam clavis aurea aperit Empyreum, Filiumque DEI in suas facit descendere manus, ita ut ille, quem Caeli capere non possunt, sub quovis exili constringatur, recludaturque panis atomo: *accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.*

3 Observastisne unquam illa in Ascensione Domini decantata verba: *Ascendens Christus in altum, captivam duxit captivitatem?* Quis hujus antiphonæ sensus? Indicabit forsitan, Salvatorem ex limbi carcere beatas transportatas animas ad Paradisum traduxisse? Si ita, potius dixisset Ecclesia: *Liberam duxit captivitatem.* Ni fallor, his verbis ad præsens alluditur mysterium consecrationis sacrosancti Corporis Christi, quilibet cum humanitate sua gloriosa ad dexteram Patris conscendisset, eodem nihilominus tempore, nobiscum se usque ad sæculorum finem in divino hoc sacramento permanens, protestatus est: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* In Cœlos utique suum Christus transtulit corpus, at hac cum conditione & lege, ut illud nobis ad solum Sacerdotis verbum, & nutum, mancipii instar suo obsequenti Domini communicet, atque impertiat: ad pauca namque consecrationis verba, absque mora,

S. Aug. ep. 48.

Ft. unctioe
sacerdotum
V. T.
Exo. 10. v. 25.
Lyr. ibid.S. I. Cret. or. 1.
in Naz. n. 199.S. I. d. Pel. l.
2. ep. 12.

Ibid. ep. 71.

S. Dion. A.
reop. cap. 1.
Ecc. 1. Hier.
S. Hil. Pap.
Sunt adjuto-
res, & bra-
chium dex-
teræ SS.
Trinitatis.1. Cor. 3. 9.
1. 10. An. ib.
cap. 1.S. Bern. to. 1.
cap. 1. c. 1.
Sunt Vicarii
Dei in terris.Chrys. h. c. in
1. ad Tim.Ho. de prod.
ludæ.Hom. 69. ad
pop. Antioch.S. Aug. ser.
16. ad frat.

AQ. 1. 4.

Cajet.

S. I. Cret.
or. 1. 3. n. 4.S. Amb. l. de
dign. sac. cap.Tēpore Cor-
næ accepe-
runt Aposto-
li dignitatē
fiducialis
amicitiz
cum Christo.

Joan. 15. 14.

Tunc enim
contulit illis
Christus, &
Regiam po-
testatem.In reale cor-
pus Christi.

Math. 28. 20.

De Ecclesiasticis, Sacerdotibus, & Clero, Discursus XII. 27

mora, Christus super altare descendit: *Obediente Domino voci hominis.*

S. Bern. 10. 1.
ser. 27. an. 2.
c. 17.
Potestas Sa-
cerdotum.
Similis pote-
stat. 55.
Trinitatis.
Pl. 148.

4 Sanctus Bernardinus potestatem Sacerdotalem Sanctissimæ assimilat potentie Triados, dicens: *Potestas Sacerdotis est, sicut potestas divinarum personarum, quia in panis transubstantiatione, tanta requiritur virtus, quanta in mundi creatione.* Unico verbo omnes produxit Deus mundi hujus creaturas: *Dixit, & facta sunt.* Sacerdos pariter pauculis verbis Creatorem universi de throno Cælesti descendere, subque speciebus sacramentalibus se occultare facit: substantia panis, & vini in Sacratissimum ejus transmutata corpus. *Sacerdos suo ministerio,* inquit idem Sanctus Bernardinus, *transfert verissimum Corpus CHRISTI de empyreo Cælo ad ipsum altare sacrum.* S. Vincentius Ferrerius ad idem discurrens intentum, ait: *Sacerdos existens in terra, habet potestatem, ut aperiat Cælos, & faciat descendere Filium Mariæ in altari in manibus suis.* Magno utique, idem subjungit Sanctus, attribuitur miraculo, manna Moyse de Cælo depluens, Eliæque ignis de Cælestibus sphaeris eductus: majus mirabile est hic, quoniam Sacerdos nec de aere, nec de sphaera ignis, nec de Cælo Lunæ, Mercurii, & Martis, nec de Cælo stellato, seu firmamento, aut Chrystallino, sed de Cælo empyreo, facit CHRISTUM descendere. Admiramur omnes Josue, dum properum sistit Solis cursum: *Sol contra Gabaon ne movearis,* paruitque Dominus, siquidem *Sol stetit, obediente Deo voci hominis.* Sed miraculorum maximum in ultima contigit Cæna, in Cænaculo Sion ipsumque perseverantem ad finem usque innumerabilium sæculorum, quando Sol iustitiae Christus promptissime obediit, & obediit linguæ Sacerdotis.

S. Vinc. Ferr.
ser. 1. in Fest.
Corp. Christi.

Isa. 10. 7. 12.

Christus
prompte o-
bediit voci
Sacerdotum.

Luc. 1. 7. 11.

Hebr. 1. 7. 1.
Phil. 2. 7. 10.

5 Notari dignissima cujusdam in præsentis Authoris occurrunt verba, ita ad intentum nostrum alloquentis Sacerdotes: *Circa corpus Descentum CHRISTI IESU, potestas vestra versatur, dum vestro sermone illud consecratur, dum præsent, quoties volueritis, sistitur; dum manibus vestris sumitur, tractatur, distribuitur quotidie in fidelium salutem, & alimentum; Neque Corpus solum, sed & Sanguis, Anima, Divinitas, merita, & thesauri gratiarum ejus, vestra subijunt potestati, & per vos fidelibus communicanda, & dispensanda.* Quando juxta sanctum Lucam erat subditus illis, scilicet hominibus, nobiscum conversabatur cum corpore mortali in ætate puerili, victus, vestitusque indigens, nec non à Matre sua, sanctoque Josepho Patre suo putativo dependens, divina occultata natura; id unice merito obstupuerimus, quod hodie cum tanta gloria ad dextram residens Patris, ita promptè obediit Sacerdotibus: *Sedet ad dexteram Majestatis; exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine IESU omnes genua flectantur, Cælestium, &c. & nihilominus quotidie, quacumque hora, in innumerabiles descendit Hostias in Christianismo, ubi iuge sacrificium viget, consecratas à ministris, servisque DEI, quantumcumque sceleratis, & indignis.* Quis tantam non obstupescet obedientiam, quam ratione specierum sacramentalium in hoc ministerio exercet: *obediens DEO voci hominis?* siquidem minister quoad illas facit, quod sibi placet, sub illis namque sanctissimum Corpus elevat, demittit, reponit, nunc in hanc, nunc in aliam partem; dat illud cui placet, negat cui libet, sub clavibus recludit, in conspectum omnium exponit, abscondit illud, eoque se, & alios cibatur, ad ejus item dispositionem valor sacrificii, & meritorum Redemptoris applicatio extenditur, idque *obediens Deo voci, & voluntati hominis.*

Sacerdotes
in corpus
Christi ha-
bent impe-
rium.

S. Th. 3. p. 2a.
q. 2. 3. 4.

6 Observandum quoque est, quod Sacerdos super hoc Sacramentum multas faciat benedictiones; Cum igitur doctrina Apostoli de Melchisedech summo Sacerdote, Abrahamo benedicente, tradita subsistat, qua dicit: *Sine contradictione, quod minus est, a majore benedicatur,* merito dicere quis poterit, Sacerdotes in corpus Christi non solum auctoritatem, sed & superioritatem habere. Sanctus Thomas quidem hanc difficultatem scholasticè tractat, dicendo, quod cruce, quas celebrando facimus, non tam benedictiones sint, quam ritus, & ceremonie, pro majori sacrificii decore, & ornamento institutæ. Quia verò concilium

Tridentinum cruce illas, mysticas benedictiones appellat, proclariori resolutione ad hanc difficultatem persequentem distinctionem respondere possumus; Sacrificium enim duobus modis considerandum venit, primo scilicet, ut principalis illius offerens est Christus, in cuius nomine, & persona offerimus; celebrans enim dicit: *Hoc est corpus meum,* non verò dicit; *hoc est corpus Christi,* atque ex hoc capite nos non sumus, qui benedicimus, sed Christus nobis Sacerdotibus tanquam instrumentis utitur: Secundò hoc sacrificium considerari potest, in quantum Filius DEI est Hostia & sacrificium, quod ipsius æterno Patri per manus nostras offertur; & secundum hanc relationem nos Sacerdotes tanquam personæ Christum repræsentantes interveniendo, ipsum, in quantum est hostia, benedicimus, idque ex ejus dispositione, qui ad majorem ministerii sacri gloriam ita ordinavit; hocque sensu, superioritatem aliquam super ipsum, ab ipso tamen dependentem habemus.

Conc. Trid.
sess. 13. c. 1.

7 Sanctus Bernardinus hanc conclusionem circa potestatem, & dignitatem Sacerdotalem stabilit, dicendo: *Potestas Sacerdotalis superat potestatem Virginis gloriose:* huiusque verbis dictis ad Mariam Virginem se convertens, dicit: *Virgo amorosa, & benedicta, excusa me apud te, quia non obloquor contrite, cum veritatem, quam dixit Filius tuus, fatear coram te, & Sacerdotium in templo ipse prætulit supra te.* Et enim potestas Sacerdotum Virginis potestatem, juxta Sanctum Bernardinum, in quatuor punctis excedit. Primo in brevitate; Si enim quis clavem haberet, quæ quinque circumversa, portam aliquam aperiret, hæc utique melior futura esset illa, quæ ad illam aperiendam oclies circumvolvi deberet: *Lingua autem Virginis clavis existit Paradisi, & in octo dictionibus, tamquam in octo lingue quasi clavis revolutionibus aperuit Cælum.* Sanctus Bernardinus enim observat, quod Beata Virgo octo verba protulerit, ut verbum Patris in sinum suum evocaret: Unde idem Sanctus ait: *Anzelo nuntiandi respondit octo verba, scilicet: Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum, usque dictis, Filius DEI in ejus utero præiens fuit: At longe major est in hoc Sacerdotalis dignitas, & potestas, cum per quinque consecrationis verba, januas aperiat Paradisi, atque de Cælis ad terram Christum trahat.* Secundò excedit potestatem Virginis in majoritate: nam cum Christus in uterum Virginis venit, carnemque assumpsit, tanta brevitate circumactus est, ut si jam conceptus in Virgine posset fuisse super palmam manus, vix cum humanis oculis perciperet, licet divinitus, & anima, & corpore, atque omnibus interioribus, & exterioribus membris, & lineamentis, perfectè completus esset, sed ad Sacerdotis prolationem verborum, descendit Christus tam magnus in manibus ejus, sicut in altissimo Cælo regnat. Tertiò excedit Virginis potestatem in immortalitate, nam in ventre Virginali mortalis fuit, in altari verò est impassibilis, & immortalitate dotatus. Quarto Virginis quoque potestatem antecellit in replicabilitate, nam si Beata Virgo millies replicasset illa sui consensus verba, scilicet: *Ecce Ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum, Filius DEI nunc quam amplius de illa sumpsisset carnem: Nam sicut impossibile est Patri producere aliud verbum, pro eo, quod verbum suum genitum sit perfectissimum, totamque potentiam generandi exhaustis, ita in tempore impossibile est matri, posse parere alium Filium unigenitum DEI, cum per Christum, in sua conceptione, potentia concipiendi DEVM, quæ secundum corpulentam substantiam ab Adam in Virginem descendit per lumbos Patrum, ita exhausta sit, quod impossibile esset Virgini alium Filium DEI generare: Sed Sacerdos toties quoties secundum ritum, quem tenet Ecclesia, consecrat Corpus Christi, toties descendit de Cælo Filius DEI. Idipsum quoque Sanctus Vincentius Ferrerius asserit his verbis: *Beata Virgo solum semel aperuit Cælum, sed Sacerdos quolibet die, & in qualibet missa.* S. Epiphanius excellentiam Matris DEI exaltare volens, velut encomium inigne de ipsa dixit: *O Virginem, stupendum Ecclesia thesaurum, qui adeptus est ingens ministerium: Virginem appello velut Sacerdotem pariter, & altare.**

S. Bern. 2b.
illud po-
tas in cor-
poris Christi
superat po-
testatem B.
Virginis in
illud corpus.

S. Vinc. Ferr.
ibid.

S. Epiph. ser.
de laud. Vir.

8 In solemnī illo Sancti Ambrosii, & Augustini Cantico, admiranda illa verba legimus, scilicet: *Tu ad liberandum suscepturus hominem, non horruisti Virginis uterum*; & tamen de hoc utero in Canticis dicitur: *Emissiones tue Paradisus*; Et iterum apud Lucam *Beatus Venter* vocatur: Ecce igitur tibi nunc sublimem Sacerdotis dignitatem, qui eundem Filium D E I continuū in manus, & in pectus suum trahit, sed cum hilaritate, & velocitate, & sine horrore. Mysterium Incarnationis in Maria semel tantum factum fuit: hoc autem Sacramentum, quod extensio Incarnationis appellatur, innumeris vicibus à ministris sacris perficitur.

9 Possimus & aliam, in laudem Sacerdotis, considerationem adducere. Sciendum enim est, quod, quando Maria Virgine consensum suum præbente, ut Spiritus Sanctus eam fecundaret, Christus ex ea carnem assumpsit, eadem virgo per verba, quæ protulit, non fuerit causa efficiens, & realis, bene tamen meritoria Incarnationis Verbi in Virginalibus visceribus suis: At verò verba, quæ Sacerdotes in consecratione pronunciant, sunt causa vera, realis, efficiens, ut corpus Christi sub accidentibus panis, & vinæ realiter præsens existat, materiam illam in humanitatem verbi transubstantiando, solis in illa remanentibus accidentibus.

10 Nimis confortatus est principatus eorum. Divus Chrysostomus de iudiciaria potestate Sacerdotibus delegata scribens, ait: *Sacerdoti thronus in Cælo collocatus est, & de Cælestibus negotiis pronuntiandi habet auctoritatem*: quid cum hoc honore conferri possit? *A terra iudicandi principalem auctoritatem sumit Cælum*: Nam Iudex sedet in terra, Dominus sequitur servum, & quidquid hic in inferioribus iudicatis, hoc ille in supernis comprobatur. Hanc auctoritatem sanctus Petrus Damianus à quodam sermone de sancto Petro his verbis admiratur: *Præcedis Petri sententia, inquit, sententiam Redemptoris, quia non quod CHRISTVS, hoc signat Petrus; sed quod Petrus, hoc ligat CHRISTVS*. O quam potens dignitas, quam digna potentia! iudicat Petrus, & Petri iudicia confirmat Omnipotens, & est in manu Petri, manus Altissimi, solusque illi efficitur familiaris.

11 Æternus Pater Unigenitum suum honoraturus, iudiciariam ei delegavit potestatem; quæ Evangelica veritas ex multis scripturæ auctoritatibus clara est, & perspicua; Sic enim in actibus Apostolorum dicitur: *Ipsa est, qui constitutus est à D E O, Iudex vivorum, & mortuorum*; & in Sancto Joanne: *Pater omne iudicium dedit Filio*. Hanc autem potestatem, & Sacerdotibus delegavit, eamque ab illis exerceri voluit. Unde Divus Chrysostomus ait: *His qui terram incolunt, & in ea versantur, commissum est, ut ea quæ in Cælis sunt, dispensent: iis datum est, ut potestatem habeant, quam Deus Optimus Maximus, nec Angelis, nec Archangelis datum esse voluit; neque enim ad illos dictum est: Quaecumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælis, & quaecumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cælis; Etenim quidnam hoc illud esse dicas, nisi omnium verum Cælestium potestatem illis à D E O esse concessam? A terra iudicandi principalem auctoritatem sumit Cælum, servus sedet Iudex in terra, & Dominus sequitur ejus sententiam*. Non obstante, quod Sanctissima Virgo Deipara unicum sit peccatorum refugium, & thesauraria gratiarum, attamen hac potestate Sacramentali absolvendi, & remittendi peccata, donata non fuit.

12 Quis unquam Rex aut Monarcha reperietur, qui Regni sui ministris tantam delegarit potestatem, ut absolvere possint omnia delicta lætæ Majestatis, etiam in primocapite, vel abolere possint omnes condemnationes, omnes rescindere etiam ab ipsomet Principe fulminatas sententias, condonare omnia scelera, quantumvis enormia, contra ejus Majestatem commissa, eosque, qui illa admisserunt, præter impertitam delictorum veniam, filios declarare adoptivos, & Regni ejusdem Regis à similibus sceleratis offensi coheredes? Quæ profectò similitudo

optimè servit ad exprimendam quadantenus auctoritatem, in remittendis peccatis, gratia infundenda, peccatoribus in amicitiam D E I restituendis, dandaque beati illius Regni investitura, & possessione, concessam.

13 In Libro Job dicitur: *Si habes brachium sicut DEVS, & voce simili tonas, circumda tibi decorem, & in sublime erigere, & speciosis induere vestibus*; quibus verbis per Spiritum Propheticum ad Sacerdotes alludit, quibus sacri habitus, & vestimenta particularia præscripta esse noscuntur; per brachium DEI autem, auctoritas eisdem ad absolvenda delegata intelligitur, quæ principaliter soli D E O competit, juxta illud: *Quis potest dimittere peccata nisi solus D E V S*? At verò ut Sanctus Leo in persona CHRISTI dicit: *Quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia*.

14 Theophylactus ad verba se refert, quibus CHRISTUS Apostolis hoc Sacramentum imperit; quando scilicet *Insufflavitis in eos, dicens: Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittantur eis; quorum retinueritis, retenta sunt*, quibus præmissis, in hanc prorumpit exclamationem: *Vide Sacerdotum dignitatem, quod divina sit, D E I enim est remittere peccata; sic igitur illi honorandi sunt, ut D E V S, nam quamvis indigni sint, quid hoc? Divinorum donorum ministri sunt, & gratia operatur per eos*.

15 Quantumvis Nulla sit ex inferno redemptio, nihilominus animam, quæ secundum præsentem Iustitiam, ad infernum condemnata est, per suam Sacerdos à barathro infernali eripit facultatem, eidemque Cælos pandit, Mortificat, & vivificat, deducit ad inferos, & reducit, vicijus potestatis divinam imitatur virtutem, siquidem Dominus est, qui mortificat, & vivificat, Sacerdos autem Solem iustitiæ, ne ad verum delinquentes, à se absolutos sacramentaliter, deserviat, retinet, & sistit, ut in eo verificetur, Sol contra Gabaon ne movearis.

DISCURSUS XIII.
A R G U M E N T U M.
Dignitas Sacerdotalis Potestatem regiam non modo adæquat, sed etiam excedit.

T H E M A.
Regale Sacerdotium, 1. Pet. 2. v. 9.
1 Iculus iste veteri pariter competebat Sacerdotio, unde Dominus de synagoga tractans, cui postmodum sancta successit Ecclesia, inquit: *Vos eritis mihi in Regnum Sacerdotale, & gens sancta*. Prædixerat quoque Psalmista de Sacerdote æterno, CHRISTO Salvatore nostro: *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*. Melchisedech autem augustus Rex, summusque extitit Sacerdos, cui reverens præstitit Abraham obsequium, decimarumque tributum; cuius & Apostolus meminit in hæc verba: *Melchisedech Rex Salem Sacerdos DEI summi, qui obviavit Abræ, & benedixit ei, cui & decimas omnium divisi*. Gabriel Archangelus Virgini Mariæ Incarnationem Verbi annuntiaturus, ait: *Dabit illi Dominus sedem David Patris ejus, & regnabit*. Quale obsecro Regnum Davidicum recuperavit Redemptor? aut fortè mendax fuit Cæli promissio? responsum accipite à sancto Epiphanio, dicente: *Thronus David, & Regia Sedes est Sacerdotium in sancta Ecclesia, quam dignitatem Regiam simulque Pontificiam, conjunctim largitus est Dominus Ecclesie sue, translato in ipsam throno David, non deficiente in æternum*.

2 E cœnaculo Sion novam gratiæ legem, juxta Davidis oraculum Dominus promulgaturus, citulum pariter sibi regium ascripsit: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum ejus*. Idem quoque regius Vates alio in loco de Sacerdotibus agens, Apostolorum in Ecclesiæ gubernio successoribus, ait: *Pro Patribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos Principes super omnem terram*; Per quæ verba, juxta Dionysii Carthusiani Glossam, intelliguntur Sacerdotes Regii, seu Regales. Porro regni hujus qualitas facillimè ex illo CHRISTI, ad Judæz

Hinc vocatur brachium Dei.

Luc. 9. v. 38. S. Leo ser. 2. de Solenn. SS. Ap. Pet. & Pauli.

Theoph. in 2. Jo. c. 20.

Joan. 30.

Morum dignitas est divina.

Eccl. 4. v. 11. Luc. 11. v. 27.

Chryl. ho. 1. de ver. lra. Secunda potestas Regia Sacerdotum est iudiciaria.

S. Petr. Dam. ser. 27.

Deus Pater Christo committit iudiciariam potestatem. Act. 20.

Jo. 1. v. 11. Chryl. 1. 3. de Sacerdotib. Hanc Christum delegavit Sacerdotibus.

Quidè in eodem gr. 1. 1.

Sacerdotalis dignitas fuit etiam regalis in V. T.

Sacerdotium N. L. etiam est regale. PL. 2. v. 6.

PL. 4. 17.

Dion. Cart. in 1. Pet. 2.

PC. R. 17.

dæ præfidentem dato, colligitur responso: *Regnum meum non est de hoc mundo*; non obstante, quod altera ex parte eidem responderet Salvator: *Tu dicis, quia Rex sum ego*; quodque fronte hilari turbas exciperet, Regium ei, in die triumphi illius, attribuentes titulum.

Salm. c. i. disp. 4.

3 *Regale Sacerdotium*. Doctissimus Salmeron verba hæc sequenti illustrat Discursu: *Declaraverat, Regnum suum non esse de hoc mundo, sed à Deo, & desuper, & Regnum quidem non seculare, quod habet pro fine divitias, honores, & gloriam mundi; sed spirituale, cujus finis est vita, & gloria eterna.*

Sacerdotes sunt Reges. Apoc. i. c. 6. v. 19.

4 Duo Apocalypsicis textus Regnum conjungunt, & Sacerdotium; in primo siquidem dicitur: *Fecit nos Regnum, & Sacerdotes Deo*; in alio pariter astringitur: *Fecistis nos Deo nostro Regnum, & Sacerdotes, & regnabimus.*

S. Bernardus. l. 1. ser. 30. et 31. c. 3.

S. Bernardinus de laude Sacerdotum tractans, in idem incidit documentum, inquiens: *Sunt Reges, & Regis æterni Filii propter gradum, sicut Propheta ait: Ego dixi Deus es. Notat verò idem Sanctus, capitis Sacerdotalis tonsuram, & coronam, Regis hujus signum esse dignitatis, dum ait: In capite signum quasi coronam in capite gestant; quam prærogativam in antiqua lege figuratam didicimus, quando summus Sacerdos, alios inter ornatus, cydari quoque textit caput, quod ornamentum juxta Philonem, species erat Diadematis, quo Regum Orientalium vertices cingebantur; ait namque: Cydaris autem pro diademate imponitur capiti, quia quantisper Sacerdos honore suo fungitur, & ministerio, non solum privatis hominibus est eminentior, verum etiam cunctis Regibus. Sacerdotium vetus nostri modernitypuserat, & figura; nil nisi incensum, panes, arietes, oves, aliaque similia animalia offerebat in Sacrificium. Si igitur illi propter ministerium suum Regibus prælari suere, quanto potiori jure nos, penes quos potestas est consecrandi illum, qui in femore suo scriptum circumfert: *Rex Regum, & Dominus Dominantium*?*

S. Chrysostomus. l. 1. de S. Anna. Magni honore digni sunt quædam Reges.

5 Sanctus Chrysostomus variis in locis superioritatem, qua Sacerdos super Regem excellit, nobis insinuat, dicens: *Multo dignior est honore, ac veneratione Sacerdos, quam Rex; quanto ad majorem vocatus est principatum.* Cujus præminentiam hanc alio in loco assignat rationem, dum ait: *Regi corpora commissa sunt, Sacerdos anima; Rex maculas corporis remittit, Sacerdos peccatorum. Ille cogit, hic exhortatur, ille necessitate, hic consilio, ille habet arma sensibilia, hic spiritualia.* Quantum animarum gubernium excedit directionem corporum, tantò Sacerdotalis dignitas vincit regalem; Hic in vitam temporalem, substantiam, corpora, & subditos dominium habet, ille in animas: *Imperium nos ipsi gerimus*, inquit Nazianzenus, *multo præstantius, & perfectius Regno terreno*, etenim Sacerdotibus in exorcismis demones obediunt, imò & Angeli boni, & ipsemet Filius DEI, ut in discursu præcedenti probatum fuit. Unde sanctus Chrysostomus ait: *Tantum est superius regno Sacerdotium; quantum est inter spiritum, & carnem intervallum.*

Naz. or. 13. civ. Naz.

6 Hæc præcedentia, quam Spiritus Sanctus Sacerdotibus super Reges concessit, in Osea clarè probatur; hic enim utroque id est, Sacerdotes, & Reges, mone-re volens, prius dixit: *Audite hæc Sacerdotes*, & postea subjunxit, *& domus Regis auscultate, quia vobis indicium est.*

Ose. i. 1.

7 Oleaster circa textum quendam Numerorum, qui proposito nostro aptissime inservit, pulchram facit comparisonem. Cum enim DEUS Josue in successorum Moylis eligere vellet, eidem Moyli dixit: *Tolle Josue filium Nun virum, in quo est spiritus, & pone manum tuam super eum, qui stabit coram Eleazaro Sacerdote*; Circa quem textum Oleaster observat, quod, licet Josue eligeretur in generalem totius populi Israelitici Ducem, eique super universum Hebraicum absoluta daretur, & independens potestas; hoc tamen non obstante, DEUS illum in conspectu Eleazari Sacerdotis in pedes reverenter erectum stare voluit, Unde idem Oleaster ait: *Non dicit: sedebis, sed stabis, ut discant Reges, & Principes, superiores se habere Sacerdotes, & standum sibi esse coram Sacerdotibus Domini.*

Reges coram illi stare debent.

Num. 27.

Oleaster ibid.

8 Cardinalis Baronius de Leontio Episcopo Tripolitano in Lydia scribit, quod, cum ab Eulibia Augusta, muliere superba, & fastuosa, vocaretur, is ei hunc in modum responderit; quod si velis, ut ad te veniam, conservata in omnibus Episcopis debita reverentia, ego intrabo quidem ad te, tu verò subito de sublimi solio tuo descendens, reverenter mihi occurrens, & benedictionem à me receptura, caput tuum meis subji-cies manibus, moxque ego sed. bo, tu verò magna cum modestia stabis, donec à me sedere jubeam; Si hæc ubi placent conditiones, veniam utique, secus verò, si illas abnuas. Huncque honorem Leontius tamquam Sacerdotio debitum ab Augusta exigebat; quem Episcopum Baronius proinde à nonnullis Regulam Ecclesiæ appellatum fuisse dicit, propter exactam rituum Ecclesiasticorum observantiam, licet aliàs à communione Catholica exclusus esset. Idem quoque Baronius historiam prosequens, justum Dei ponderat judicium, circa Valentinianum Imperatorem demonstratum; quia enim hic adveniente sancto Martino Episcopo è throno surgere, & coram eo in pedes erectus reverenter stare noluit, ignis à sede ipsius egressus est, qui ipsum adigit, non solum ut surgeret, Episcopo occurreret, suumque caput ejus manibus submitteret; verum etiam ut ad pedes ejus se venerabundus prosterneret.

Baron. an. 355. n. 25. Insignis in hoc templa. S. Leon. in Episcopi.

Baron.

Reg. Martini.

9 Et quidem quia sancti hujus Episcopi mentionem facere cepimus, nequaquam nobis prætereunda est memorabilis illa actio, quam S. Martinus, ut in iisdem annalibus Ecclesiasticis refertur, præstitit, quando à Maximo Imperatore ad convivium invitatus fuit; cum enim in medio convivii, minister Imperatori craterem ad bibendum obtulisset, is eundem primò S. Martino dari præcepit, sperans, quod post ipsum primus bibiturus esset, sanctus verò Episcopus postquam bibider, craterem non Imperatori, sed Præbytero, quem in sua societate secum duxerat, propinavit; per hoc factum declarare volens, dignitatem Sacerdotalem Imperiali longè majorem esse.

Baron. an. 373. n. 31.

Sext. in vita ejus.

10 Sanctus Thomas de Regimine Principum, Imperatorem duabus coronis coronari solitum esse scribit, una videlicet ferrea, aurea altera, hancque summum Pontificem Imperatoris vertici, non manibus, sed pedibus imponere; sed quoniam hanc cæremoniæ spectate exultatis? curei, qui caput mundi est, diadema Cæsareum pedibus ministratur? Nimirum in signum subjæctionis hoc fit, cum pedibus sibi porrigitur. Quis enim est, qui nesciat, coronas Regias, omniaque ictiptra, & diademata Imperialia summi Pontificis pedibus obsequiosum certatim reddere tributum? Unde Hugo Cardinalis verba illa apud Isaiam (*Et erunt Reges nutricii tui*) exponens, ait: *Potentes seculi in temporalibus nutrierunt Ecclesiam, ut Constantinus & alii*; Imò iisdem Potentatibus verè convenit, quod apud eundem Isaiam eodem in loco subditur, scilicet: *Vultu in terram dimisso adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lingent.* In Annalibus Ecclesiasticis, Innocentius Tertius Sacerdotii superioritatem super Imperium, his verbis declarat: *Sacerdotium Imperio Augustius, cum rebus divinis, aliud humanis præsit; atque à Sacerdotibus Reges, non contra à Regibus Sacerdotes consecrantur.* Sanctus Ignatius Martyr, qui Apostolorum temporibus vixit, ad Smyrnenes scribit, Reges tertium, id est, post Deum, & Sacerdotem, tenere locum: *Honora, inquit, Deum, ut omnium authorem, & Dominum, Episcopum ut Principem Sacerdotum, imaginem Dei ferentem, Dei quidem propter Principatum, Christi vero propter Sacerdotium; honorare oportet & Regem.* D. Chrysostomus ab Ecclesiasticis, ubi necessitas gra postulaverit, etiam coronata capita reprehendenda esse, his verbis demonstrat: *Si Dux igitur quispiam, si Consul ipse, si qui diademate ornatur, indigne agat, cohære, ac coeque, majorem tu illo habes potestatem.* In Discursu sexto, in quo de vestimentis Pontificalibus, Aaroni à DEO immediate præscriptis, tractatum fuit, diximus, quod in ora, & extremitate vestis, ipsiusmet Dei jussu, septuaginta duo malogranata suspendi debuerint. At verò quidnam hæc malogranata cum Sacerdotio commune habent, maxime in tanto numero, & tali situ super pedes pendentia? Pro hujus intelligentia

S. Th. l. 3. cap. 20. Imperatores coronantur pedibus Pontificum.

H. 49. 31. H. 2. Card.

Rayn. ann. 1199. n. 35.

S. Ign. M. ep. in 33 Smyrn. Reges tertio loco honorandi sunt.

D. Chrys. in March. h. 33. S. 18. v. 35. Quid significat malogranata in extremitate vestis Sacerdotalis.

8 In solemnī illo Sancti Ambrosii, & Augustini Cantico, admiranda illa verba legimus, scilicet: *Tu ad liberandum suscepturus hominem, non horruisti Virginis uterum*; & tamen de hoc utero in Canticis dicitur: *Emissiones tue Paradisus*; Et iterum apud Lucam *Beatus Venter* vocatur: Ecce igitur tibi nunc sublimem Sacerdotis dignitatem, qui eundem Filium D E I continuè in manus, & in pectus suum trahit, sed cum hilaritate, & velocitate, & sine horrore. Mysterium Incarnationis in Maria semel tantum factum fuit: hoc autem Sacramentum, quod extensio Incarnationis appellatur, innumeris vicibus à ministris sacris perficitur.

9 Possumus & aliam, in laudem Sacerdotii, considerationem adducere. Sciendum enim est, quod, quando Maria Virgine consensum suum præbente, ut Spiritus Sanctus eam fecundaret, Christus ex ea carnem assumpsit, eadem virgo per verba, quæ protulit, non fuerit causa efficiens, & realis, bene tamen meritoria Incarnationis Verbi in Virginalibus visceribus suis: At verò verba, quæ Sacerdotes in consecratione pronunciant, sunt causa vera, realis, efficiens, ut corpus Christi sub accidentibus panis, & vini realiter præterexistat, materiam illam in humanitatem verbi transubstantiando, solis in illa remanentibus accidentibus.

10 *Nimis confortatus est principatus eorum*. Divus Chrysostomus de iudiciaria potestate Sacerdotibus delegata scribens, ait: *Sacerdos thronus in Cælo collocatus est, & de Cælestibus negotiis pronunciandi habet auctoritatem: quid cum hoc honore conferri possit? A terra iudicandi principalem auctoritatem sumit Cælum: Nam Index sedet in terra, Dominus sequitur servum, & quidquid hic in inferioribus iudicatur, hoc ille in supernis comprobatur*. Hanc auctoritatem sanctus Petrus Damianus à quodam sermone de sancto Petro his verbis admiratur: *Præcedit Petri sententia, inquit, sententiam Redemptoris, quia non quod CHRISTVS, hoc signat Petrus; sed quod Petrus, hoc ligat CHRISTVS*. O quam potens dignitas, quam digna potentia! iudicat Petrus, & Petri iudicia confirmat Omnipotens, & est in manu Petri, manus Altissimi, solusque illi efficitur familiaris.

11 Aternus Pater Unigenitum suum honoraturus, iudiciariam ei delegavit potestatem; quæ Evangelica veritas ex multis scripturæ auctoritatibus clara est, & perspicua; Sic enim in actibus Apostolorum dicitur: *Ipse est, qui constitutus est à D E O, Index vivorum, & mortuorum*; & in Sancto Joanne: *Pater omne iudicium dedit Filio*. Hanc autem potestatem, & Sacerdotibus delegavit, eamque ab illis exerceri voluit. Unde Divus Chrysostomus ait: *His qui terram incolunt, & in ea versantur, commissum est, ne ea qua in Cælis sunt, dispensent: iis datum est, ut potestatem habeant, quam Deus Optimus Maximus, nec Angelis, nec Archangelis datam esse voluit; neque enim ad illos dictum est: Quicumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælis, & quicumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cælis; Etenim quidnam hoc illud esse dicat, nisi omnium rerum Cælestium potestatem illis à D E O esse concessam? A terra iudicandi principalem auctoritatem sumit Cælum, servus sedet Index in terra, & Dominus sequitur ejus sententiam*. Non obstante, quod Sanctissima Virgo Deipara unicum sit peccatorum refugium, & thesauraria gratiarum, attamen hac potestate Sacramentali absolvendi, & remittendi peccata, donata non fuit.

12 Quis unquam Rex aut Monarcha reperietur, qui Regni sui ministris tantam delegarit potestatem, ut absolvere possint omnia delicta læsæ Majestatis, etiam in primo capite, vel abolere possint omnes condemnationes, omnes rescindere etiam ab ipsomet Principe fulminatas sententias, condonare omnia scelera, quantumvis enormia, contra ejus Majestatem commissa, eosque, qui illa admisserunt, præter impertitam delictorum veniam, filios declarare adoptivos, & Regni ejusdem Regis à similibus sceleratis offensi coheredes? Quæ profectò similitudo

optimè servit exprimendam quadantenus auctoritatem, in remittendis peccatis, gratia infundenda, peccatoribus in amicitiam D E I restituendis, dandaque beati illius Regni investitura, & possessione, concessam.

13 In Libro Job dicitur: *Si habes brachium sicut DEVS, & voce simili tonas, circumda tibi decorem, & in sublime erigere, & speciosis induere vestibus*; quibus verbis per Spiritum Propheticum ad Sacerdotes alludit, quibus sacri habitus, & vestimenta particularia præscripta esse noscuntur; per brachium DEI autem, auctoritas eisdem ad absolvenda delegata intelligitur, quæ principaliter soli D E O competit, juxta illud: *Quis potest dimittere peccata nisi solus D EVS*? At verò ut Sanctus Leo in persona CHRISTI dicit: *Quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia*.

14 Theophylactus ad verba se reflectit, quibus CHRISTUS Apostolis hoc Sacramentum imperiit; quando scilicet *Insufflavimus in eos, dicens: Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; quorum retinueritis, retenta sunt*, quibus præmissis, in hanc prorumpit exclamationem: *Vide Sacerdotum dignitatem, quod divina sit, D E I enim est remittere peccata; sic igitur illi honorandi sunt, ut D EVS, nam quamvis indigni sint, quid hoc? Divinorum donorum ministri sunt, & gratia operatur per eos*.

15 Quantumvis Nulla sit ex inferno redemptio, nihilominus animam, quæ secundum præsentem Iustitiam, ad infernum condemnata est, per suam Sacerdos è barathro infernali eripit facultatem, eidemque Cælos pandit, Mortificat, & vivificat, deducit ad inferos, & reducit, vi cujus potestatis divinam imitatur virtutem, siquidem Dominus est, qui mortificat, & vivificat, Sacerdos autem Solem iustitiæ, ne adversum delinquentes, à se absolutos sacramentaliter, deserviat, retinet, & sistit, ut in eo verificetur, *Sol contra Gabaon ne movearis*.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Dignitas Sacerdotalis Potestatem regiam non modò adæquat, sed etiam excedit.

T H E M A.

Regale Sacerdotium, 1. Pet. 2. v. 9.

1 Titulus iste veteri pariter competeat Sacerdotio, unde Dominus de synagoga tractans, cui postmodum sancta successit Ecclesia, inquit: *Vos eritis mihi in Regnum Sacerdotale, & gens sancta*. Prædixerat quoque Psalmista de Sacerdote æterno, CHRISTO Salvatore nostro: *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*. Melchisedech autem augustus Rex, summusque extitit Sacerdos, cui reverens præstitit Abraham obsequium, decimarumque tributum; cujus & Apostolus meminit in hæc verba: *Melchisedech Rex Salem Sacerdos D E I summi, qui obviavit Abrahe, & benedixit ei, cui & decimas omnium divisit*. Gabriel Archangelus Virgini Mariæ Incarnationem Verbi annuntiaturus, ait: *Dabit illi Dominus sedem David Patris ejus, & regnabit*. Quale obsecro Regnum Davidicum recuperavit Redemptor? aut fortè mendax fuit Cæli promissio? responsum accipite à sancto Epiphanio, dicente: *Thronus David, & Regia Sedes est Sacerdotium in sancta Ecclesia, quam dignitatem Regiam simulque Pontificiam, conjunctim largitus est Dominus Ecclesie sue, translatò in ipsam throno David, non deficiente in æternum*.

2 E cœnaculo Sion novam gratiæ legem, juxta Davidis oraculum Dominus promulgaturus, ritulum pariter sibi regium ascripsit: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum ejus*. Idem quoque regius Vates alio in loco de Sacerdotibus agens, Apostolorum in Ecclesiæ gubernio successoribus, ait: *Pro Patribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos Principes super omnem terram*; Per quæ verba, juxta Dionysii Carthusiani Glossam, intelliguntur Sacerdotes Regii, seu Regales. Porro regni hujus qualitas facillimè ex illo CHRISTI, ad Judæam

Can. 4. v. 11.
Luc. 11. v. 27.

Hinc vocatur
brachium Dei.

Luc. 9. v. 18.
S. Leo ser. 2.
de Solemn.
SS. Ap. Pet. &
Paul.

Theoph. in
c. 20. Joann.

Joan. 20.

Illorum di-
gnitas est di-
vina.

Chrys. bn. 1.
de ver. 11a.
Secunda po-
testas Regis
Sacerdotum
est iudicia-
ria.

S. Petr. Dam.
ser. 27.

Deus Pater
Christo con-
tulit iudicia-
riam pote-
statem.
Act. 10.

10. 9. v. 22.

Chrys. 1. 3. de
Sacerdotib.
Hanc Chri-
stus delega-
vit Sacerdo-
tibus.

De quidè in
eodem gradu.

Sacerdotalis
dignitas fuit
etiam rega-
lis in V. T.

Sacerdotium
N. L. etiam
est regale.
Pl. 2. v. 6.

Pl. 4. v. 17.

Dion. Car-
th. in 1. Pet. 2.

Pl. 12. 37.

dæ præfidentem dato, colligitur responso: *Regnum meum non est de hoc mundo*; non obstante, quod altera ex parte eidem responderet Salvator: *Tu dicis, quia Rex sum ego*; quodque fronte hilariturbas exciperet, Regium ei, in die triumphi illius, attribuentes titulum.

Salmon. l. 1. dist. 4.

3 *Regale Sacerdotium*. Doctissimus Salmeron verba hæc sequenti illustrat Discursu: *Declaraverat, Regnum suum non esse de hoc mundo, sed à Deo, & desuper, & Regnum quidem non seculare, quod habet pro fine divitias, honores, & gloriam mundi; sed spirituale, cujus finis est vita, & gloria eterna.*

Sacerdotes sunt Reges. Apoc. l. 1. c. 6. v. 19.

4 Duo Apocalypseos textus Regnum conjungunt, & Sacerdotium; in primo siquidem dicitur: *Fecit nos Regnum, & Sacerdotes Deo*; in alio pariter astringitur: *Fecistis nos Deo nostro Regnum, & Sacerdotes, & regnabimus*. S. Bernardinus de laude Sacerdotum tractans, in idem incidit documentum, inquiens: *Sunt Reges, & Regis eterni Filii propter gradum*, sicut Propheta ait: *Ego dixi Deus es tu*. Notat verò idem Sanctus, capitis Sacerdotalis tonsuram, & coronam, Regis hujus signum esse dignitatis, dum ait: *In cuius signum quasi coronam in capite gestant*; quam prærogativam in antiqua lege figuratam didicimus, quando summus Sacerdos, alios inter ornatus, cydari quoque texit caput, quod ornamentum juxta Philonem, species erat Diadematis, quo Regum Orientalium vertices cingebantur; ait namque: *Cydaris autem pro diademate imponitur capiti, quia quantisper Sacerdos honore suo fungitur, & ministerio, non solum privatis hominibus est eminentior, verum etiam cunctis Regibus*. Sacerdotium vetus nostri modernitypuserat, & figura; nil nisi incensum, panes, arietes, oves, aliaque similia animalia offerebat in Sacrificium. Si igitur illi propter ministerium suum Regibus prælari fuere, quanto potiori jure nos, penes quos potestas est consecrandi illum, qui in femore suo scriptum circumfert: *Rex Regum, & Dominus Dominantium*?

S. Chrysostomus. l. 2. de S. Anna. Atque in honore digni sunt quam Reges.

5 Sanctus Chrysostomus variis in locis superioritatem, qua Sacerdos super Regem excellit, nobis insinuat, dicens: *Multo dignior est honore, ac veneratione Sacerdos, quam Rex; quanto ad majorem vocatus est principatum*. Cujus præminentiam hanc alio in loco assignat rationem, dum ait: *Regi corpora commissa sunt, Sacerdos anime; Rex maculas corporis remittit, Sacerdos peccatorum*. Ille cogit, hic exhortatur, ille necessitate, hic consilio, ille habet arma sensibilia, hic spiritualia. Quantum animarum gubernium excedit directionem corporum, tanto Sacerdotalis dignitas vincit regalem; Hic in vitam temporalem, substantiam, corpora, & subditos dominium habet, ille in animas: *Imperium nos ipsi gerimus*, inquit Nazianzenus, *multo præstantius, & perfectius Regno terreno*, etenim Sacerdotibus in exorcismis dæmones obediunt, imò & Angeli boni, & ipsemet Filius DEI, in in discursu præcedenti probatum fuit. Unde sanctus Chrysostomus ait: *Tantum est superius regno Sacerdotium; quantum est inter spiritum, & carnem intervallum*.

Naz. or. ad civ. Naz.

D. Chrysostomus. l. 1. de Sacerd.

6 Hæc præcedentia, quam Spiritus Sanctus Sacerdotibus super Reges concessit, in Oïca clarè probatur; hic enim utroque id est, Sacerdotes, & Reges, mone re volens, prius dixit: *Audite hæc Sacerdotes*, & postea subjunxit, & *domus Regis auscultate, quia vobis indicium est*.

Oïca. l. 1.

Reges coram aliis stare debent.

Num. 17.

Oleaster libit.

7 Oleaster circa textum quendam Numerorum, qui proposito nostro aptissime inservit, pulchram facit comparisonem. Cum enim DEUS Josue in successorem Moylis eligere vellet, eidem Moyli dixit: *Tolle Josue filium Nun virum, in quo est spiritus, & pone manum tuam super eum, qui stabit coram Eleazaro Sacerdote*; Circa quem textum Oleaster observat, quod, licet Josue eligeretur in generalem totius populi Israelitici Ducem, eique super universum Hebraicum absoluta daretur, & independens potestas; hoc tamen non obstante, DEUS illum in conspectu Eleazari Sacerdotis in pedes reverenter erectum stare voluit, Unde idem Oleaster ait: *Non dicit; sedes, sed stabit, ut discant Reges, & Principes, superiores se habere Sacerdotes, & standum sibi esse coram Sacerdotibus Domini*.

8 Cardinalis Baronius de Leontio Episcopo Tripolitano in Lydia scribit, quod, cum ab Eusebia Augusta, muliere superba, & fastuosa, vocaretur, is ei hunc in modum responderit; quod si velis, ut ad te veniam, conservata in omnibus Episcopis debita reverentia, ego intrabo quidem ad te, tu verò subito de sublimi folio tuo descendens, reverenter mihi occurrens, & benedictionem à me receptura, caput tuum meis subji ces manibus, moxque ego sed. bo, tu verò magna cum modestia stabis, donec à me sedere jubearis; Si hæc ubi placent conditiones, veniam inique, secus verò, si illas abnuas. Huncque honorem Leontius tamquam Sacerdotio debitum ab Augusta exagebat; quem Episcopum Baronius proinde a nonnullis Regulam Ecclesiæ appellatum fuisse dicit, propter exactam rituum Ecclesiasticorum observantiam, licet alias à communione Catholica exclusus esset. Idem quoque Baronius historiam prosequens, justum Dei ponderat judicium, circa Valentianum Imperatorem demonstratum; quia enim hic adveniente sancto Martino Episcopo è throno surgere, & coram eo in pedes erectus reverenter stare noluit, ignis à sede ipsius egressus est, qui ipsum adegit, non solum ut surgeret, Episcopo occurreret, suumque caput ejus manibus submitteret; verum etiam ut ad pedes ejus se venerabundus prosterneret.

Baro. an. 355. Insignes in hoc tem. h. Baron. Leo. in Episcopi.

Baro.

Erg. Mart. in.

9 Et quidem quia sancti hujus Episcopi mentionem facere cepimus, nequaquam nobis prætereunda est memorabilis illa actio, quam S. Martinus, ut in iisdem annalibus Ecclesiasticis refertur, præstitit, quando à Maximo Imperatore ad convivium invitatus fuit; cum enim in medio convivii, minister Imperatori craterem ad bibendum obtulisset, is eundem primò S. Martino dari præcepit, sperans, quod post ipsum primus bibiturus esset, sanctus verò Episcopus postquam bibisset, craterem non Imperatori, sed Præbytero, quem in sua societate secum duxerat, propinavit; per hoc factum declarare volens, dignitatem Sacerdotalem Imperiali longè majorem esse.

Baro. an. 17. 2. 31.

Sever. in vita ejus.

10 Sanctus Thomas de Regimine Principum, Imperatorem duabus coronis coronari solitum esse scribit, una videlicet ferrea, aurea altera, hancque summum Pontificem Imperatoris vertici, non manibus, sed pedibus imponere; sed quoniam hanc cæremontiam spectare existimatis? curei, qui caput mundi est, diadema Cæsarum pedibus ministratur? Nimirum in signum subjectionis hoc fit, cum pedibus sibi porrigitur. Quis enim est, qui nesciat, coronas Regias, omniaque imperia, & diademata Imperialia summi Pontificis pedibus obsequiosum certatim reddere tributum? Unde Hugo Cardinalis verba illa apud Isaiam (Et erunt Reges nutriti tui) exponens, ait: *Potentes seculi in temporalibus nutrierunt Ecclesiam, ut Constantinus & alii*; Imò iisdem Potentatibus verè convenit, quod apud eundem Isaiam eodem in loco subditur, scilicet: *Vultu in terram dimisso adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lingent*. In Annalibus Ecclesiasticis, Innocentius Tertius Sacerdotii superioritatem super Imperium, his verbis declarat: *Sacerdotium Imperio Augustius, cum rebus divinis, aliud humanis præsit; atque à Sacerdotibus Reges, non contra à Regibus Sacerdotes consecrantur*. Sanctus Ignatius Martyr, qui Apostolorum temporibus vixit, ad Smyrnenes scribit, Reges tertium, id est, post Deum, & Sacerdotem, tenere locum: *Honora, inquit, Deum, ut omnium autorem, & Dominum, Episcopum ut Principem Sacerdotum, imaginem Dei ferentem, Dei quidem propter Principatum, Christi vero propter Sacerdotium; honorare oportet & Regem*. D. Chrysostomus ab Ecclesiasticis, ubi necessitas postulat, etiam coronata capita reprehendenda esse, his verbis demonstrat: *Si Dux igitur quispiam, si Consul ipse, si qui diademate ornatur, indignè agat, cohibe, ac coerce, majorem tu illo habes potestatem*. In Discursu sexto, in quo de vestimentis Pontificalibus, Aaron à DEO immediate præscriptis, tractatum fuit, diximus, quod in ora, & extremitate vestis, ipsiusmet Dei jussu, septuaginta duo malogranata suspendi debuerint. At verò quidnam hæc malogranata cum Sacerdotio commune habent, maxime in tanto numero, & tali situ super pedes pendentia? Pro hujus intelligentia

S. Th. l. 3. cap. 20. Imperatores coronantur pedibus Pontificum.

H. 2. Card.

Rayn. ann. 1199. 2. 31.

S. Ign. M. ep. in ad Smyrn. Reges tertio loc. honore de sunt.

D. Chrys. in Math. h. 23. l. 10. c. 3. Quid ligni. cene malogranata in extremitate vestis Sacerdotalis.

tia sciendum est, quod hoc malogranatum inter omnes alios fructus veluti Rex quidam dici possit, utpotè quod Regia præfert insignia, quia in vertice coronam, in cortice purpuram portat, intra se verò multa habet cellularum discrimina, quibus grana in magno numero recluduntur, quæ populos in varias Provincias, & regna distinctos repræsentat, qui in septuaginta duas mundi nationes distribuuntur, quia totidem sunt idiomata, & linguæ inter se differentes, & divise. Vult igitur Deus per hæc malogranata innuere (siquidem omnia in figura contingebant) quod Sacerdos omnes & singulos totius universi viventes, omnia terræ Regna, omnesque Reges sibi habeat subiectos, & idè ut idem Chrysostomus de Sacerdotibus ait: *Major est hic Principatus, quam Regis, propterea Rex caput submittit manus Sacerdotis, & ubique in veteri Scriptura Sacerdotes innuebant Reges.* Idem in Homilia sequenti ita scribit: *Quantum absit Rex à Sacerdote, expendit modum potestatis utriusque tradite; videbis Sacerdotem multo sublimius Rege sedentem. Quamquam enim videtur nobis admirandus thronus Regius ob gemmas ei affixas, & aurum; tamen rerum terrenarum administrationem sortitus est, nec ultra potestatem hanc præterea quidquam habet auctoritatis.*

11 Deus in Levitico de summo Sacerdote, hunc inter alios ritus ordinavit: *Caput suum non discooperiet, per quam cæremoniam denotare voluit, illum nullum sibi habere superiorem, quantumvis is Imperator sit, vel Monarcha.* De Ozia Rege legitur, quod Sacerdotale usurpans ministerium, in templo ministrare præsumpsit incensum, quamobrem ab Azaria Sacerdote acriter reprehensus fuit. Dicit enim sacer textus, *Statimque ingressus post eum Azarias Sacerdos, & cum eo Sacerdotes Domini resistunt Regi, atque dixerunt; non est tui officii Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed Sacerdotum, hoc est filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiusmodi ministerium: egredere de Sanctuario, ne contempseris.* Ecce tibi potestatem Sacerdotalem Regia superiorem, siquidem Sacerdos cum auctoritate Regi se opponit, illum monet, eique minatur: *Fidelibertatem, inquit Chrysostomus. vide mentem servare nesciam, vide linguam Calos attingentem (de Azaria loquitur) vide libertatem incoercibilem, vide humi ingredientem, & in Calo versantem.* Sed dices fortasse: Ozias in hoc ministerium ex devotione, & obsequio erga Deum se ingessit? nequaquam, secus enim à Deo per miraculum lepræ castigatus non fuisset. Ergone idipsum ex fastu, & instinctu superbiz fecit? Imò verò, quia tamen, chlamyde regia amictus, coronaque redimixtus, sceptrum Israelis tractaret, nihilominus ab effreni ambitione sua stimulatus, dignitatem suam altius efferre voluit, mitram capiti suo, & quod in eo gerebat, diademati superimponendo per dignitatis Sacerdotalis comparationem, quam sua noverat esse superiorem.

12 Sanctus Ambrosius de dignitate Sacerdotii scribens, ait: *Si Regnum fulgori compares, & Principatum diademati, longè eris inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares.* Cardinalis Baronius Sacerdotii supra Regnum præminentiam per ordinem ad utriusque arma declarat; dicens: *Arma nostra non sunt carnalia, sed DEO potentia, ad faciendam, ut Psalmista ait, vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manibus ferreis, ut faciant in eis iudicium conscriptum.* Tales enim compedes, inquit Sanctus Augustinus, consolidat vobis Episcopi manus, idque Episcopi, & Sacerdotes faciunt, quando Principes seculares, contra DEUM se erigentes, Ecclesiæ obedire nolunt. Ita se opposuerunt Fabianus Papa Philippo Imperatori; S. Ambrosius Theodosio; Symmachus Anastasio.

13 DEUS quondam per Isaiam de Regibus Israelis lamentabatur, dicens: *Principes tui infideles.* Septuaginta legunt: *non obediunt;* At verò cuiusnam Reges obedire habent? siquidem S. Petrus illos ab obedientia eximere videtur, dum ait: *Subditi estote omni humane creature propter DEUM, sive Regi quasi præcellenti, sive Ducibus ab eo missis.* Respondetur, ipsis incumbere,

ut Sacerdotibus obediant; tamen enim verum sit, quod Principes obedientiam, & servitutem omnium aliorum exigere possint, erga Sacerdotes tamen obedientiæ, & reverentiæ debitores existunt, in ordine ad bonos mores & religionem, quia tamen exempli sunt à legibus civilibus, politicis, & humanis quas promulgant, attamen obedire debent legibus divinis, & Ecclesiasticis, primi que esse, qui illas protegant, tueantur, & defendant.

14 In libro Exodi scribitur: *Iste est Aaron, & Moyse, quibus præcepit Dominus;* at verò nunquid DEUS Moyse dixerat; *Constitu te Deum Pharaonis;* nunquid idem totius populi Israelitici absolutus Princeps, & gubernator erat? cur igitur fratri eius præ ipso præminentia, & primatus tribuitur? Lyranus ait: *Aaron præponitur, quia DEVS præviderat, & elegerat eum in summum Sacerdotem.* In Levitico similiter, quando de sacrificiis agitur, DEUS Sacerdotem vitulum offerre præcepit: *Si Sacerdos peccaverit, delinquere faciens populum, offeret vitulum: Si peccaverit princeps, offeret hostiam Domino hircum de capris.* Sed quidnam sibi vult hæc sacrificiorum differentia? dici quidem potest, idè Sacerdotem excellentiorem præ Rege victimam offerre debuisse, quia peccatum Sacerdotis maioris est scandali, peioresque post se consequentias trahit, quam peccatum Laicorum, & consequenter maiorem exigebat oblationem pro sui expiatione: At verò Theodoretus ad propositum nostrum apertissime dicit, etiam in hac sacrificiorum differentia expressam fuisse superioritatem, qua Sacerdos super Principem secularem præminet; *tam procul enim abest à Sacerdotali dignitate is, cui corporum Imperium commissum est.*

15 Abraham primus Pater credentium tot Patriarcharum radix, & stirps, prout ex primo capite Sancti Matthæi videre licet, de quo etiam Iudæi ipsimet Christus dixerunt, numquid tu major es Patre nostro Abraham? is, inquam, quando victoriosus à pugna cum quatuor Regibus habita rediit, manibus, & benedictioni Melchisedech Sacerdotis se subiecit, ut minorem se eo esse ostenderet; nam ut Apostolus ait: *Sine ulla contradictione, quod minus est, à meliori benedicitur.* Unde glossa Interlinearis verbis illis Geneseos: *Benedixit ei,* subiungit: *sicut major minorem;* quovis enim tempore Sacerdos, qualis Melchisedech erat, Regem dignitate præcessit.

16 In Annalibus Ecclesiasticis Epistola Innocentii Tertii recensetur, in qua inter cætera dicitur: *Nec modo officii amplitudine, verum & temporis antiquitate Sacerdotium præcellere, atque illud institutum à Numine, regnum vero ex Tyrannide, & scelere originem Nemrobis habuisse; permissum vero in populo DEI Iob ipsius pervicaciam; & quidem apud Hebræos aliquanto tempore Regnum cum Sacerdotio valuisse, indeque bona ingentia emanasse, alias ab eo divisum, atque ex eo fixam malorum colluviem emerisse, Regesque improbos Sacerdotio infensos, sceleris panam tulisse.*

17 Idem quoque Pontifex observat, Christum simul ex regia, & Sacerdotali stirpe nasci voluisse, ut demonstraret unionem, quæ Sacerdotem inter, & Principem esse debet. Unde Sanctus Petrus eius vicarius dicebat: *Vos estis genus electum, regale Sacerdotium;* & in Apocalypsi Seniores acclamabant, dicentes: *Fecisti nos DEO nostro Regnum, & Sacerdotium,* unde idem qui supra Pontifex ait: *Hæc enim sunt duo Cherubim, qui versis vultibus propitiatorum sub ipsis duabus alis conjunctis, continuo se describuntur respicere. Hæc sunt duo mirabiles, & speciosa columna, posita juxta ostium in vestibulo templi. Hæc sunt duo magna Luminaria, quæ DEVS in firmamento Cæli constituit; Luminare majus, ut præfesset diei, & Luminare minus, ut nocti præfesset.*

18 Gentiles, ut observat Baronius, etiam quoad Imperium politicum Sacerdoti suo obediebant, nam ut Strabo de Æthiopiis scribit, apud illos Sacerdotibus erat summa potestas, adeo ut etiam nonnunquam Reges occidi imperarint, alium in illius locum juxta beneplacitum eligendo. Sacerdotes Ægyptii leges promulgabant, Iudæique populi erant. In Persia Magi Sacerdotes olim regnarunt, postea verò mutata hac Regiminis specie, nihilominus in tanta existimatione permanserunt, ut, sicut Agaja narrat, eorumdem consilio regnum

D. Chrys. ho. 4. de verb. illa.

Hom. 1. ibid.

Lev. 21. 16.

Ozias Rex lepra percussus, quod sibi arrogaret officium Sacerdotale. 2. Paral. 26. v. 16.

Chrys. 1. de verb. illa. ho. 4.

S. Ambr. 1. de dign. Sac. c. 1.

Bar. an. 17. n. 37. Sacerdotes auro Reges plumbo comparantur.

Psal. 149.

S. August. in Psal. 149.

Isa. 1. v. 35.

S. Petrus. 2. v. 13. Reges obediunt debeat Sacerdotibus.

Exod. 2. v. 27. Exod. 7. 1. Cur Aaron præponatur Moyse.

Lyranus. ibid.

Lev. 4. 1.

Differentia inter hostiam pro Sacerdote, & Rege.

Theod. ibid.

Isa. 2. v. 11.

Abraham subiecit se benedictioni Sacerdotis Melchisedech.

Hebr. 7. 2. Gen. 14. 19. Interl. ibid.

Idem debent facere Reges.

Isa. 1. ibid. n. 31.

1. Pet. 2. v. 9. Apoc. 1. v. 10.

Gen. 1. v. 16.

Bar. an. 17. n. 34. Gentiles erant in politia obediebant Sacerdotibus.

gnum gubernaretur. In republica Romana, Augures tanta auctoritate pollebant; ut sicut Tullius refert, unus illorum consilia Senatus annullare, consulesque deponere potuerit. Hæc omnia referunt Annales Ecclesiastici. Diodorus de Sacerdotibus Ægyptiis scribit, eos redditus publicos in tres partes dividere solus fuisse: Priorem vero eorum portionem percipiebat Sacerdotum Collegium; Unde Philo, libro de Sacerdotio, hanc deducit consequentiam, dicens: *Ex his rebus liquet, juxta Regis judicium, Sacerdotes equiparari majestate atque honore Regibus, siquidem illis tanquam Principibus conferri tributa imperas.* Sacerdotes item tempore Josephi Patriarchæ, in universa illa Ægyptum affligente annonæ caritate, non fuerunt in aliorum de plebe numerum numerati, sed longè pretiosius, & copiosius habiti, de quibus proinde Origenes ita scribit: *Refertur, quod terra Ægyptiorum Sacerdotum non sit in servitutem redacta Pharaonis, neque cum ceteris Ægyptiis vendiderint semetipsos, sed quod extrinsecus acceperint vel frumenta, vel munera, non à Joseph, sed ab ipso Pharaone;* Unde videtur, ipsosmet Reges Sacerdotum Tributarios fuisse.

19 Sanctus Gregorius ad Mauritium Imperatorem ita scribit: *Ante eum (de Constantino Magno loquitur) Pagani in Republica Principes fuerunt, qui verum Deum nescientes, Deos ligneos, lapideos colebant, & tamen eorum Sacerdotibus honorem maximum tribuebant.* Alexander Magnus, tametsi notitæ veri Dei expertus esset, tamen cum tot esset regnorum gloriosus victor, & exasperatus a populo Hebræo, Jerosolymam misisset exercitum, ut se per totius Levitici ordinis stragem de injuriis receptis vindicaret; Jaddo verò Sacerdos vires suas ad resistendum impares esse videns, vestimentis Pontificalibus solemniter indutus, multisque aliis Sacerdotibus stipatus ei occurreret, Alexander mox ad eorum conspectum, ira deposita placatus, Sacerdotem non solum non indignè habuit, verum etiam summè veneratus est, & omnia quæ postulabat, ei gratiosè concessit. Cumque cur id fecisset, interrogaretur: *Non hunc adoravi,* respondit Alexander, *sed Deum, cujus Sacerdotio fungitur.*

20 Restat nunc, ut Discursum hunc per ponderationem quandam Hugonis Cardinalis concludamus, qui verba illa S. Petri: *Regale Sacerdotium,* ita exponit; *id est, potentes, & fortes ad expugnandum vitia, & dissipandum mala, hoc enim est regale, juxta illud Sapientis, Proverbiorum vigesimo, Rex qui sedet in solio judicis; dissipat omne malum intuitu suo.* Quamvis igitur Sacerdotum honor Regio honore sublimior, & superior est, tantò arctius ad dominandum passionibus nostris, nostrosque inordinatos appetitus rationi, & legi Dei subjiciendum obstricti sumus.

DISCURSUS XIV. ARGUMENTUM.

Ad Sacerdotis munus pertinet, ut Deum propter peccata populorum iratum, per orationes suas placet, divinæque Justitiæ flagella ab iis amoveat.

T H E M A.

Ipsam elegit ab omni vivente, offerre sacrificium, incensum, & bonum odorem in memoriam placare pro populo suo, Eccles. cap. 45. vers. 20.

Eccelesiasticus de duobus fratribus, Moyse, & Aarone differens, postquam vestium, & ornamentorum Pontificalium longum texisset Catalogum, tandem in iis finem præcipuum declarat, ob quem illos elegerat, & ad hunc dignitatis gradum sublimarat, dicens: *Ipsam elegit ab omni vivente offerre sacrificium Deo, incensum, & bonum odorem in memoriam placare pro populo suo;* Sacrificia enim offerenda divinam spectabant indulgentiam, populique peccatorum remissionem, ut omnes intelligerent sacri Altaris ministri, principale eorum munus esse, ut Mediatores agant, homines inter & Deum, huncque nobis reconcilient, nostris offensum peccatis: *Ad reconciliandum Deum Israeliticæ plebi,* ut inquit Carthusianus; Vel ut Hugo Cardinalis scribit: *Vt Deus memoraretur populi sui; & placabilis fieret ei.* Ubi insuper hoc in odore atque incenso,

ad Thymiana alludebatur, quod matutinis vespertinisque horis in altari aureo, in Sanctis Sanctorum situato, incendebatur, ubi pariter candelabrum aureum, & panum Propositionis mensa asservabatur; altare enim hoc versùs propitiatorium, & oraculum stabat conversum: ut doceremur in eo, dictam oblationem factam fuisse ad propitiandam divinam clementiam. Verumtamen ut benè advertit Jansenius: *Non quod suavis odoris per se quidquam faceret ad placandum DEVM, velus odoris suavitatis illecebrum: sed quod illa fieret ex obedientia legis præscriptis, & significaret, orationis, & devotionis Sacerdotalis, atque populi gratiam, & efficaciam apud DEVM:* Hæc fragrantia, & odor incruentum novæ legis, per manus nostras offerendum, figurabat sacrificium.

2 Hugo Cardinalis illa penitus ad intentum nostrum considerat Apostoli verba, *CHRISTVS dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suavitatis;* subjungit namque dictus eminentissimus: *Species aromatica, contrita vel combusta redolens; Christus contritus in passione flagellis, & verberibus.* Sacrificium autem Missæ, passionis ejus est memoriale, in quo dum calicem offerimus, sequentia pronunciamus verba: *Pro nostra, & totius mundi salute cum odore suavitatis ascendat;* Unde & de S. Andrea canit Ecclesia: *Dilexit Andreæ Dominus in odorem suavitatis,* quia scilicet tanquam dignissimus Sacerdos, quotidiana immaculati agni oblatione divinam placabat vindictam, quemadmodum ipse attestatur, dum ait: *Ego omnipotenti Deo immolo quotidie immaculatum agnum in altari.*

3 Dum nos Sacerdotes consecrat Episcopus, in sacri Characteris impressione hæc profert verba: *Accipe potestatem offerendi sacrificia,* illi conformiter textui Apostolico: *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offeras dona, & sacrificia pro peccatis.* Effectus, finisque primarius sacrificii est, divinam placare justitiam, nostris offensam flagitiis, ad quod specialiter obligatur Sacerdos; scilicet ut conetur DEUM placare pro populo suo, id est ut exponit Lyranus, *ad placandum DEVM.* Quo creditis titulo, stolam propriam Sacerdotis ornatum affecisse Petrum Blefensem? Audite doctrinam: *Orarium quod & stola dicitur, super Colum geris, cujus brachia ad minus extenduntur usque ad genua; & cancellari debent per medium pectus in modum crucis, ac si dicas, omnis Crucifixi leve, & jugum ejus suave.* Orarium autem dicitur, quia propter offensas populi sui cum humili genuflexione Domino debes supplicare, tuis precibus indignationem placare.

4 B. Laurentius Justinianus hoc singulis Ecclesiasticis tradit documentum: *Oret pro communi salute, ut videlicet compuncti, propria errata cognoscant, ut ignoscatur illis, ut gratiam consequantur, & convertantur ad Dominum; ut de tenebris eruantur, transferantur ad lucem, ut de morte peccati resuscitati, perseverent in vita.* Atque exinde ad nostrum subjungit propositum: *Verum si fame, si gladiis, si peste prestantur; tunc sine intermissione incumbat precibus, se opponat ferventi pro populo.* Post excitatam à Dathan, & Abiron contra Moysen, & Aaron seditionem, hominibus ambitiosis, summumque prætententibus Sacerdotium, terra iubeorum pedibus operta, vivos præcipitavit in infernum, ignis ducentos alios quinquaginta absumpsit incensum offerentes, nec non quatuor decies mille septingentos murmuratores, quos ejusdem ignis flammæ pariter devoravit; Hæcque omnia in cap. 16. Num. enarrantur. Ut verò hæc ira Dei fulmina, quæ tanto cum furore super populum illum descendebant, coercerentur, quodnam puras initum fuisse consilium? Sacer Textus ait: *Dixit Moyses ad Aaron: Tolle Thymbulum, & hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens citò ad populum, ut roges pro eis, iam enim egressa est ira à Domino, & plaga desavit, quod cum fecisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem, quam jam vastabat incendium, obtulit Thymiana, & stans inter mortuos & viventes, pro populo deprecatus est, & plaga cessavit.* In quo ostensum est; inquit Dionysius Car-

Diod. Sic. l. 1.
de Sac.
Ægypt.

Gen.

Orig. h. c. in
Gen.

S. Greg. 14.
ep. 11. indic.
6. 13.

Alexander
Magnus ve-
neratus fuit
summum Sa-
cerdotem.
Joseph. Heb.
l. 1. r. antiqu.
cap. 8.

Officium re-
galis Sacer-
dotii.
Hug. Car. lib.
1. Petr. 2.

Prov. 20.

Isa. 1. 11.

Eph. 5. 7.
Sacrificium
Missæ offer-
tur pro ho-
minum sa-
lutem.

Isa. 1. 11.

Ad hoc im-
primus Sa-
cerdoti cha-
racter.

Lyr.

Petr. Blef.
ser. 41. in Syn-
odo.

B. Laur. Just.
de just. & repro-
batione est
aversio repro-
batio Dei.

Num. 16.

Petr. in
Moysen, &
Aaron.

Car.

Carthusianus, quantum valeat oratio Sacerdotis, & sacrificium devoti offerentis, quanta insuper sit virtus, & dignitas Sacerdotalis. In libro Sapientiae ejusdem hujus historiae fit mentio; dicit enim Sapiens: *Non diu permansit ira tua; properans enim homo sine querela deprecari pro populo, proferens servitutis suae scutum orationem; & per incensum, deprecationem allegans, restitit ira, ostendens quoniam tuus est famulus.* In quo textu valde notanda sunt verba hæc ultima, in his enim ostenditur, illos solos veros esse Sacerdotes, qui titulum servorum, & ministrorum DEI merentur, seque in beneficium populorum iis recommendatorum ad DEUM placandum interponunt: *Ostendentes*, inquit **Hugo Cardinalis**, *per impletionem officii sui, quod exauditi sunt*, **Dionysius Carthusianus** eadem verba multò melius in favorem nostrum exponit, dicens: *Per hoc namque, quod tam ferventer oravit, patuit quod vere esset minister placatus DEO, & Pontifex dignus.*

3 In **Joel** Propheta hæc verba leguntur: *A facie ejus contremuit terra, moti sunt Cæli, Sol, & Luna obtebrati sunt, & stelle retraxerunt splendorem suum, & Dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui, quia multa sunt nimis castra ejus, quia fortia.* Sed quodnam in hac Cæli, & terræ, tam mirabilis commotione ad placandum DEUM adhibebitur remedium? subdit Propheta: *Inter vestibulum, & altare plorabunt Sacerdotes ministri Domini, & dicent: Parce Domine, parce populo tuo; Zelatus est Dominus terram suam, & pepercisit populo suo.*

6 Quando sacrilegus ille **Heliodorus** ad thesaurum sacrum expilandum, in quo deposita viduarum, & pupillorum, aliaque templi suppellex recludebatur, se accinxit, quidnam in illa totius Hierosolymæ devastatione ad flagellum illud removendum consilii ceptum est? *Sacerdotes ante altare cum stolis Sacerdotalibus ja-*

Et averunt se, & invocabant de Cælo eum, qui de depositis legem posuit, & ecce DEUS de Cælo Angelum misit, qui insolentiam Heliodori compesceret, & injuriam, quam sacro loco inferre parabat, vindicaret: Spiritus Omnipotentis DEI magnam fecit sua ostensionis evidentiam. Econtra vero **DEUS** per **Ezechielem** lamentatur, quod nullus ministrorum suorum se illius indignationi opponeret: *Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prælio pro die Domini.* Quando belli tempore inimicus in oblatione proficit, solliciti sumus, ut terræ aggeres, valla, & munitiones erigamus, horum autem loco, nobis in beneficium nostrum, Sacerdotum interserviunt intercessionibus; Nam ut **Sanctus Hieronymus** de **Aarone** ait: *Sacerdos lethalem plagam obsecro suo, quasi quidam murus excludit;* Et **Sanctus Ambrosius** ait: *Magnus murus patriæ, Vir justus, illius nos iusticia ab excidio defendit,* id quod **Sanctus** hic **Archiepiscopus** jure dicere poterat, probè namque sciebat, quoties per suas intercessionibus divinæ iræ flagella à populo suo avertisset. Unde **Sanctus Vincentius** in quodam Sermone de eodem **S. Ambrosio** scribit, quod post ejus mortem in urbe **Mediolanensi**, & tota **Lombardia**, communis hæc populi vox fuerit: *Lombardia modo est peritura, quia DEUS ex sancta visa Ambrosii dissimulabat peccata nostra.* **Sanctus** quoque **Carolus Borromæus**, dignus **S. Ambrosii** in eadem sede **Mediolanensi** successor, tempore pestilentie, imposito ad collum laqueo, ponderosam crucem in longa quadam processione, in qua ex vulnerato pede copiosum fundebat sanguinem, in manibus suis portans, suis se intercessionibus apud Deum pro populo suo interposuit, semetipsum ei in sacrificium offerens. Unde subito hæc plaga in tota urbe cessavit.

7 **S. Ambrosius** de **Davide** disserens, qui sæviente pestilentia se quoque Deo ad eum placandum obtulit, inquit: *Hoc factum statim dignum sacrificio judicatus est;* Et **Rupertus Abbas Tuitiensis** de **Moyse** pro salute populi, quem **DEUS** vitulum adorantem exterminare parabat, se interponente, ita scribit: *Omnibus qui in regimine animarum præsumunt, qualiter præesse, imò qualiter prodesse debeant, hunc Exemplum irabendum est, ut videlicet intus amantes, divina ire supplicando assistant, alioquin male sedent super Cathedram Moysis.*

8 Refert **Gregorius Tortonensis**, quod grassante cer-

to quodam morbo, qui inguinarius vocabatur, **Sanctus Gallus**, qui **B. Quintiano** in sede Episcopali successerat, se per orationes suas pro salute populi interposuerit, integras noctes in oratione vigilando; cui **Deus Angelum** misit, dicentem ei: *Benefacis o Sacerdos, quod sic Domino pro populo tuo supplicas; adeo enim perfecte exauditus fuit, ut nullus è toto grege suo fidelis ex hac infirmitate mortuus fuerit, tametsi in locis circumvicinis irreparabilem stragem faceret.*

9 **Dionysius Carthusianus** prædicta Sapientis de **Aarone** pronunciata verba ponderans, scilicet, *proferens servitutis suae scutum*, hoc modo illa exponit: *Id est, spirituales armaturam sui pontificalis officii, nupè orationem; arma enim orationes sunt Sacerdotum.* **S. Bonaventura** super eadem verba scribens, pariter ait: *Oratio dicitur scutum, ratione protectionis;* adducitque illum **Ezechiel** textum, in quo **DEUS** dicit: *Quasi de eis virum, qui interponeret sepem, & staret positus contra me.* Cum divina iustitia vindicem iræ suæ gladium tempore **S. Gregorii** per stragem pestilentialem in urbem **Romanam** strinxisset, **S. hic Pontifex** per efficaces orationes suas instar fortis scuti omnes intentatos ictus validè avertit. Unde **Angelus**, qui in mole **Adriani** apparuit, gladium in vaginam recondere visus fuit. **Attila**, quicum exercitu invincibili, & victorioso universæ **Italice** excidium minabatur, **S. Leonem** obvium habuit, qui rugiebat quidem apud divinam clementiam, sed per solos planctus, & suspiria, quibus **Attila** ad propositum suum deferendum coactus fuit; nec mirum, quia **Leo rugiens, quis non timebit occurrere ei Leo malorum Italice impendentium misericordia permotus, cujus divina eloquentia persuasum est Attila, ut regrederetur. Simili modo, cum idem **Rex** ad **Civitatem Trojanam** accederet, **S. Lupus Episcopus**, adventu ejus audito, pontificaliter se induit, eique Clero suo stipatus obviam procedens, dixit: *Quis tu es, qui tot Reges vincis, totque Provinciis desolatis omnia tuæ subjectioni subternis? Cui Tyrannus respondit: Ego sum Attila, Rex Hunnorum, flagellum Dei: quo audito sanctissimus Sacerdos subjunxit: Quis est, qui flagello Dei resistere possit? Veni igitur o flagellum Dei mei, sævias licet secundum quod Deus tibi concessit; ad quæ verba mitigatus est Barbarus, sanctumque Episcopum benignè amplexus, in agnum adversus hunc Lupum transformatus fuit, statimque sine ullo ulterius illato damno, à finibus illis recessit, quia **S. hic Episcopus protulit servitutis suae scutum orationem, & deprecationem;*** deprecatio enim ut **S. Bonaventura** ait: *Proprie est de malis amovendis, oratio vero de bonis adipiscendis.* Sciendum verò est, nonnullos Codices latinos loco ejus, quod in **Vulgata** legitur *deprecari pro populo*, legere, *propugnare;* **DEUS** enim orationem Sacerdotum, nobis contra omnes inimicos tam visibiles, quam invisibiles velut propugnaculum quoddam esse voluit. **Honorius Imperator**, ut in annalibus Ecclesiasticis legitur, ad **Arcadium** fratrem suum scribens, eundem reprehendit de eo, quod contra personam **S. Joannis Chrysostomi**, nec non contra Sedis Apostolicæ Legatos executus fuerat, ac tandem his verbis concludit: *Esto certus, quod nostrum Imperium conservabitur, vel cadet, propter orationes Sacerdotum.***

10 **DEUS** olim **Abrahamum** de **Vr Chaldeorum** educit, velut peregrinum in regionibus alienis oberrare fecerat, & licet ei **Palæstinam** promississet, hæc tamen non ei, sed post multa sæcula progeniei ipsius tandem obtigit; at verò scitis ne causam, cur hoc fecerit? nimirum *nec dum completa sunt iniquitates Amorrhæorum, usque ad præsens tempus.* Mira protectò res hæc est, quis enim est, qui nesciat, hodie populos execrandissimis impietatis, barbarici, idololatriæ, sensualitatis, & quorumlibet aliorum scelerum excessibus fuisse obnoxios? numquid igitur hæc iniquitates ad provocanda super illos divinæ iustitiæ fulmina abundè sufficiebant? Ita planè, verumtamen unicus tantum Sacerdos ad coercenda per orationes suas hæc fulmina sufficiebat: *Quod enim, inquit Theodoretus, illis temporibus essent pii viri, constaret ex Melchisedech.*

11 Quo fine beneficia, & redditus Ecclesiastici instituti fuerint, **B. Petrus Damianus** declarat, dicens: *Cum hac idcirco Sacerdotibus conferantur, ut ipsi pro populo*

S. Gr. Tur. l. 4. Hist. Franc. cap. 5. Et in S. Gallo.

Dion. Car. in Sap. Orationes sunt arma Sacerdotum. S. Bonav. lib.

Ezech. 22. S. Greg. pres. cibus sedavi pestem.

S. Leo placavit Attilam.

In lect. S. Leonis.

Bar. ann. 46. n. 40. S. Lupus mittem reddidit eundem.

Bar. ann. 907. n. 14. Regna stant vel cadunt ad preces Sacerdotum.

Gen. 15. 26.

Theod. 1. 46. in Gen.

R. Petr. Dam. l. 4. ep. 14.

Sap. 18. 22.

Hug. Card.

Dion. Carth.

Joel. 2. 17.

Expollationem Templi impedit oratio Sacerdotum.

1. Mach. 3.

Ezech. 11. v. 5.

S. 104. in Cl. n. 16. S. Amb. l. 1. de Abr. c. 6. Oratio Sacerdotis est virtus. S. Vinc. Ferr. præf. in S. Ambros.

S. Carolus Borromæus.

S. Amb. in 24. Reg. in Glo. Rup. Abb. in 1. Exod. 15.

Omnis divino cultui consecrandus, preparationem cordis per orationem, & solitudinem præmittere debet. Cum enim Sacerdotii character eo fine imprimatur, ut oret, & intercedat pro populo, iustum est, ut se dignum reddat, qui à Deo exaudiatur.

THEMA.

Domine, docenos orare. Luc. 11. v. 1.

Apostoli, quos Ecclesia sancta *Ecclesiarum Principes* nuncupat, in Ecclesia, tanquam totius Ecclesiasticæ disciplinæ norma, & speculum, nullo non tempore radiaturi, dum principale status, gradusque sui munus esse considerarent, pro se, & aliis orationes fundere, non absque causa suppliciter institerunt apud Dominum, ut modum precandi edocerentur à divino Magistro, de quo S. Isidorus in hæc verba scribit: *Precibus Deum deprecari, Christus nobis & composuit, & constituit; Cum ergo quererent Apostoli Domino supplicare, & nescirent, quomodo deprecarentur; duxerunt Christo: Domine docenos orare, id est, compone nobis preces. Statim Dominus de libro juris celestis docuit, quomodo orarent, & quomodo a Domino impetrarent; prout in*

Apostoli à Christo petunt, sicut orandi.

2 Promisit quondam per Zachariam Dominus: *Es- fundam super domum David, & super habitatores Ierusalem, spiritum gratia, & precum; cur potius Dominus donum, spiritumque orationis super domum David, & incolae Ierusalem, quam super quemcunque alium locum se effusurum esse promittit? Pro huius intelligentia in memoriam revocandum, quod, sicut in Discursibus præcedentibus diximus, per domum David, Ecclesia intelligenda veniat; Ierolyma verò civitas erat sacerdotalis, in qua sola, inter omnia alia totius universi loca, veri DEI cultus vigeat, in qua templum erat, & sacrificia offerebantur, in qua denique Levitæ, Sacerdotes, & vasa sacra erant; hic igitur merito donum orationis se communicaturum esse promittit, quia ad eos, qui ministerio sacro sunt dedicati, pertinet, continuò in choris psallere, mentaliter, & vocaliter orare, corde quoque, & mente in Deum elevatos esse.*

Zach. 12. 10.

Cur spiritus orationis effusus fuerit super domum David.

3 Cum Apostoli per totum mundi dispergendi essent, ut lum exercerent officium, fidem annuncians, convertendo animas, sacrificia offerendo, administrando Sacramenta, &c. Incarnata Sapiencia disposuit, ut prius per aliquot dies in cenaculo Sion ab aliis hominibus segregati congregarentur, celestique contemplationi intenti essent: *Homines erant perseverantes unanimiter in oratione.* Ipsemet Christus, Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, priusquam ad Evangelium publicè annuncians, animas convertendas, & poenitentiam prædicandam se accingeret, prius quadraginta dies sanctæ contemplationi consecravit in deserto. Iterum, priusquam prima jaceret Ecclesiæ suæ fundamenta, scilicet duodecim institueret Apostolos, *Erat pernoctans in oratione;* ut scilicet omnibus ministerio suo dedicatis exemplo fieret, quod tali muneri orationis exercitium, & dispositionem præmittere debeant. Cui normæ tenaciter adhæsit S. Carolus Borromæus, qui à suis Diocesanis, priusquam ad sacros Ordines promoverentur, spiritualia, unius saltem mensis, exercitia peragi volebat, sub alicujus illuminatione, & ab Archiepiscopo approbata perionæ directione. Decretum utique celeberrimum, neque tamen modernum, siquidem juxta Historias veteres, multi priusquam gradum sacerdotalem, aut Episcopalem conscenderent, fundamentum jacere voluerunt orationis, & collectionis. Quemadmodum S. Augustinus à Valerio Episcopo, ut iugo pastoralis suos submitteret humeros, astrictus, temporis petiit inducias, quas ab initio Quadragesimæ usque ad Pascha præmitteret in solitudine, mentisque ad Deum elevatione. Id quod & Nazianzenus præstitit fidelissimè, dum, priusquam Episcopalem thronum conscenderet, prius sancto vacavit recessui, inquit: *Bonum enim est & Deo se parumper subducere.*

Oratio præmittenda inchoanda inchoanda

Ab. 1. 16.

Luc. 6. 12.

Ab. Eccl. 1. 1. 4. 4. 4. 4.

S. Aug. ep. 148.

Naz. or. 41.

In quoniam mem institutione sunt beneficia ecclesiastica.

Or. 1. 1. in Nam.

S. Amb. in Pl. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

Luc. 6. 12.

Can. 1. 1. Cur Christus pernoctavit in oratione.

4. Reg. 6. 1. Benadad occidere voluit Eliseum sapientem quod non oraret pro populo Samaria.

S. Amb. 1. 3. de offi.

Lyr. 1. 1.

Nam. 31.

Phinees zelo suo etiam homicidio commisso, placavit Deum.

populo precibus, ac votis insistere, ejusque debeant portare peccata. Hinc est, quod Eleazar, & Thamar filii Aaron Moyses ait: *Cur non comeditis hostiam pro peccato in loco sancto, qui Sancta Sanctorum est, & data est vobis, ut portetis iniquitatem multitudinis, & rogetis pro ea in conspectu Domini?* Origenes in quadam homilia, Aaronem Thuribulum manu agentem, quando pro populo intercedens, inter vivos, & mortuos medius stabat, his verbis ad vivum describit: *Intuere stantem Pontificem, & objectione quadam sui, viventes à mortuis redimentem, virtutem vero propitiationis ejus, & incensi mysterium erubuisse Angelum vastatorem, & in hoc mortem quidem finitam, vitam vero reparatam.*

12 Ingeniosa est illa Sancti Ambrosii observatio, quam ad propositum nostrum circa Redemptorem Christum instituit, de quo Sanct. Lucas testimonium perhibet, dicens: *Erat pernoctans in oratione.* Quis nescit Salvatori illa Canticorum applicari potuisse verba: *Ego dormio, & cor meum vigilat?* B. illa Christi anima indissolubiler Deo unita erat; quorum igitur Spiritus Sanctus astitit, eum in orationibus pernoctasse? venerat Christus in hunc mundum non modo nos redempturus, sed & Ecclesiam suam proprio eruditurus exemplo, ideoque noctes in orationibus describitur duxisse infirmos; dicente Sancto Ambrosio: *Non ideo pernoctavit, quasi qui aliter patrem nobis reconciliare non posset, sed ut, qualis Advocatus esse debeat, demonstraret, qualis Sacerdos, ut non solum diebus, sed etiam noctibus, progrege Christi debeat precator assistere.*

13 Benadad tam stricta Samariam cinxerat obsidione, ut præ famis horrore proprios matres filios manducarent; unde & Rex indignatus, ait: *Hoc mihi faciat Deus, & hoc addat, si steteris caput Elisei filii Saphar super ipsum hodie.* Quod, obsecro, delictum tanto dignum supplicio perpetraret Eliseus? Ipsene tantæ penuriae, ipsene prodicionis, seditionis, aut secretæ cum inimico intelligentiæ, aut certè tam barbari prælii reus erat? minimè equidem, sed dubitabat Rex, an sanctus hic Propheta suas apud Deum pro obsessis interponeret preces, aut oratione sua divinam placaret vindictam; Ideoque S. Ambrosius ait: *Elisei mandavit nocem, cuius in potestate fore crederet, ut obsidionem solveret, propulsaret famem.* Sed qua methodo? audite resolutionem Lyrani: *Hanc enim afflictionem ei imponebat, eo quod afflictionem illam suis precibus non aufererat, tenens eas efficaces apud Deum, ad hoc impotrandum.*

14 Quis non illam admirabitur ab æterna Veritate ad Phinees factam promissionem: *Erit tam ipse, quam semini ejus, pactum Sacerdotis sempiternum, quia zelatus est pro DEO?* Quo in puncto tantum Phinees demonstravit zelum, ut cuius posteris suis perpetuam meruit Sacerdotii dignitatem? *Arripit pugione ingressus est post virum Israelitam in lapanar, & perfecit ambo simul, cessavitque plaga à filiis Israel.* Nonne Deus summè fastidit humani profusores sanguinis, quantumvis justissimis de causis simile quid perpetrarent, ita etiam ut huius unius actionis motivo plurimos à sacro altari suo duxerit removendos? Hanc ob causam David prohibitus fuit ædificare templum, eandem ob rationem Sacerdotes novæ Legis irregularitatem incurrunt. Dubium hoc ipsemet enodat Deus, dum ait: *quia zelo meo commotus est contrarius, ut non ipse deleverim filios Israel in zelomeo.* Quia nimirum divinam placare Justitiam, flagellum divinis excutere manibus, hominesque Deo reconciliare, principale veri Sacerdotis munus est, & officium, quod dum Phinees adimplevit fideliter, sibi, suisque posteris, æternam meruit Sacerdotii dignitatem; atque ideo justissimè dicitur: *Elegit enim ex omni carne placare populo suo.*

sunt, validiores illas complexa simul in velum evolvantur. In supradicto Canone quoque ita scribitur: quanto digniores fuerint, tanto facilius in necessitatibus, pro quibus clamant, exaudiantur: unde populus ille Mediolanensis in saepe illius pestilentiae tempore, quando cum ipsis vivebat S. Carol. Borromaeus, verè dicere poterat: *Dixit, ut disperderet nos, si non Moyses (vel potius Carolus) electus ejus stetit in confractioe, in conspectu ejus, ut averteret iram ejus.* Eo ipso enim, quo Sanctus hic Archiepiscopus inter Deum, & populum suum, se mediatorem interposuit, per efficaces orationes suas obviavit, quod toto pestilentiae tempore in vasta illa civitate, nonnisi septemdecim millia hominum morerentur, & in Dioecesi sua tantum octo millia; cum tamen Anno millesimo quingentesimo quarto, in quatuor mensibus, intra solam civitatem Mediolanensem, quinquaginta millia hominum mortua fuerint.

12 Notanda verò sunt verba illa S. Gregor. dicentis. *Qua fiducia ad Deum pro peccatis alienis Intercessor venio, apud quem de propriis securus non sum.* Si fortassis quispiam apud potentem virum, qui & sibi iratus, & mihi esset incognitus, Intercessorem suum me fieri quæreretur, proinus responderem, ad intercedendum venire nequeo, quia ejus notitiam ex sedula familiaritate non habeo; Si igitur recte homo apud hominem, de quo minime praesumpsissem, fieri Intercessor erubescerem, quanta hoc audacia est, quod apud DEUM, locum Intercessoris obtimeo, cui familiarem me esse per vita meritum non agnosco? Qua in re est mihi adhuc aliud formidandum gravius, quia sicut cuncti liquido novimus, cum is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati ad deteriora animus provocatur. Idem quoque punctum à S. Aug. tangitur, dum ministros sacri altaris ferè hortatur, ut se, per vitae sanctitatem, dignos efficiant, qui in beneficium commissi sibi populi à DEO exaudiantur. Talem, inquit, oportet esse Domini Sacerdotem, ut, quod populus pro se apud Deum non valuerit, ipse pro populo mereatur, quod populus petere, impetrare; talis sacerdos Aaron erat, de quo in lib. Sap. dicitur: *Properans deprecari pro populo, proferens servitutis suae scutum orationem, & per incensum deprecationem allegans, restitit ira;* Ubi S. Bonav. ait, *Notandum, quod oratio fuit pro remissione peccati, deprecatio pro amissione flagelli, incensum pro reconciliatione Iudicis offensus, properans restitit ira, id est, divinae percussioni.*

13 Hinc est, quod S. Cyprianus moneat, quod ad ministerium sacrum seligi debeat illos hominum exemplarium, & virtuosorum: *Propter quod, inquit, plena diligentia, exploratione sincera oportet deligi, quos a Deo confiteri audiri.* Idem quoque monicum S. Greg. Magnus Ecclesiae scriptum reliquit, dicens, talem Ecclesiae praeficiendum esse Sacerdotem, qui *Orationis usu, & experimento jam didicit, quod obtinere à Domino, quae poposcit, possit, cui Prophetica voce jam quasi specialiter dicitur: adhuc loquente te dicam, ecce adsum.* Hormida Papa circa Sacerdotem Canonem edidit, quo statuitur, eum esse debere meritis, virtutibus, & spiritu, populo superiorem, utpote qui pro illo intercedere debet: *Emendationem esse convenit populo, quem necesse est erare pro populo.* Sanctus Ambrosius super illa verba: *Lex tua meditatio mea est,* scribens, ait: quod tamen unicuique legem divinam meditari conveniat, specialiter tamen id ipsum ad Sacerdotes pertineat: *Maximè hanc meditationem, inquit, Sacerdotibus necessariam dico.* S. Bernardus de quatuor modis orandi agens, considerabile quoddam tangit movum, Sacerdotum vocationi propriissimum. *Quid aliud, inquit, cogitare debet sacerdos intrans ad orationem, quam propheticum illud: Ingreder in locum tabernaculi admirabilis, usque ad domum DEI?* Porro seculares in atrio subsistunt, nec in sancta, & multò minus in Sancta Sanctorum aditum habent, sicut nos, quibus in eadem sancta non semel in anno, ut veteri Pontifici, sed quotidie, & continuo liber aditus patet: *Omnino siquidem oportet nos curiam intrare caelestem, orationis tempore, illam utique curiam, in qua Rex Regum stellato sedet solio.* Ex hoc enim throno Sacerdotes paucis verbis aeternae Majestatis Deum super altare in manus suas evocant, ut illum in expiationem peccatorum populorum offerant, eumque apud aeternum Patrem suum velut mediatorem interponant, ut ita-

Manf. Bibl. Prad. Tom. II.

tus placetur, furorisque sui fulmina contineat, nec illa amplius in damnum evibret. Nullus sacerdote aptior est ad placandum DEUM, utpote quem in pectoris sui hospitium frequenter recipit, cum eoque in sacrificio incruento familiariter agit Spiritus S. de Sunamitide, Elisei hospita, inquit: *Fecit ei canaculum parvum, & posuit in coelestem, & mensam.* Sed quam gratitudine, & retributione hoc beneficium ab Eliseo compensatum fuit? Nimirum ab ea petuit: *Quid vis, ut faciam tibi? Nunquid habes negotium, & vis ut loquar Regi?* Notandum tamen, quod, priusquam hoc ei diceret, jam ante praemiserat, dicens: *Sedulo in omnibus ministrasti;* pari quoque ratione, si nos sacerdotes erga Dei Filium diligentes, & fideles ministri fuerimus, in cordis nostri hospitium eum recipiendo, magna cum fiducia sperare poterimus, quod illum velut Advocatum, & Mediatorem apud aeternum Patrem suum interponere possimus, &c.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

De obligatione, quam Ecclesiastici habent, bonum proximis secularibus praebendi exemplum, ut, quod verbis docent, operibus confirmetur.

T H E M A.

Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in caelis est. Matth. 5. v. 16.

1 AD Ecclesiasticos specialiter pertinet, bonum secularibus praebere exemplum, idemque Salvator noster illos speciali precepto ad hoc obstringit, dicens: *Sic luceat lux vestra &c.* Ubi D. Chrys. ait: *Sic illuminate docentes, ut non vestra tantum audiant verba, sed ut opera videant.* Per illos, qui docent, & faciunt, magnificatur Deus, nam disciplina Domini ex moribus familiae demonstratur. Familia autem Dei sunt Clerici, & Sacerdotes, utpote qui divino ipsius ministerio dedicati sunt, & consecrati. Ac proinde à sancto Paulo Domestici DEI appellantur.

2 Guilielmus Durandus in libro, cui titulus est: *Rationale divinarum officiorum*, etymologiam nobis explicat hujus dictionis, presbyter: *Dicitur autem presbyter, inquit, quasi alius vivendi praebens iter, vel praebens beatitudinem, videlicet populo Dei, de mundi exilio ad patriam Paradisi.* Moyses Propheta ad liberandum populum Israeliticum à vinculis, & compedibus Aegypti, eumque ad terram promissionis perducendum, à Deo per infallibilem providentiam suam, non solus, sed unà cum ipso Aaron frater ejus electus fuit: Unde Scriptura ait: *Egressi sunt de Aegypto in manu Moysis, & Aaron.* Inter hos quidem Moyses lingua balbus erat, ideoque dicebat: *non sum eloquens,* manu tamen sua prodigiosam illam virgam versans, magna operabatur prodigia: Econtra frater ejus vir erat magna facundia praeditus: ad hoc igitur ut peccatores à mundi Aegypto, & à Pharaonis infernalis Tyrannide liberentur, necessarius est Moyses & Aaron, id est, doctrina, sapientia, & eloquentia, ita tamen, ut huic corresponscant opera virtutis, & exemplaria. Notandum verò est, quod sacer Textus dicit: *In manu, non verò, in manibus Moysis, & Aaron,* licet quilibet eorum duas manus haberet: qua de re Origenes ita scribit: *Ad exendum de Aegypto non sufficit una manus Moysis, quaeritur & manus Aaron: Moyses indicat scientiam legis, Aaron sacrificandi Deo, & immolandi peritiam: opus est ergo, ut excentes de Aegypto, non solum scientiam legis, & fidei, sed operum, quibus Deo placetur, fructus habeamus: ideo enim & manus commemoratur Moysis, & Aaron, ut opera per manus intelligas.* Idem quoque Origen. postquam diffusè super hunc textum discursisset, tandem concludit, dicens: *Vita, quae manus necessaria est de Aegypto excentibus, ut inveniantur in eis, non solum fidei, & scientiae, sed & altissimi, operumque perfectio, sed utraque haec non sunt duae manus, sed una, unum opus utriusque manus est, atque una perfectio eius expletio.*

3 Sancti Paulus qualitates, quae in iis, qui ad regimen animarum sunt destinati, concurrere debent, praescribens, ait: *Oportet, Episcopum irreprehensibilem esse:*

C 2 Opor-

Sacerdotes
apostolice
in placan-
dum Deum,
4. Reg. 4. 10.

Sacerdotes
debent aliis
praebere
bonum exem-
plum.
S. Chrys. in
Mat. 5. v. 16.

Ep. 2. 29.

Guil. Dur. in
rat. div. off. 1.
c. 10.

Explicatur
etymologia
presbyter est
idem quod
praebens iter.

Num. 33. 9.

Sacerdos de-
bet instruere
opere & ser-
mone.

Hoc figuratim
fuit in
Moysè &
Aarone.

Orig. h. 17. in
Num.

1. Tim. 3. 2.
Tit. 1. 7.
Qualitates
Rektorum
amitorum,
& S. Paulo.

Oportet illum & testimonium habere ab iis, qui fortes sunt. Alibi pariter ad Titum ita scribit: *Oportet Episcopum sine crimine esse, non superbum, non iracundum, non violentum, non surpis lucris cupidum, sed hospitalem, benignum, sobrium, iustum, sanctum, continentem, amplectentem, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem: moxque rationem reddit, cur illum tot virtutibus, tantaque exemplaritate dotatum esse desideret, scilicet, ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere.* Vultisne scire, quanam verè doctrina sana censenda sit? Interlinearis super illa verba: *Luceat lux vestra, &c.* inquit: *Verè docet, qui facit quod docet; Econtra verò malè docet, qui exhortatur, admonet, & præcipit bona; ipse verò doctrinæ suæ propriis operibus minimè correspondet.* *Malè docet, inquit Petrus Blesensis, si malè agens, bene loqueris, fortior enim vox operis, quam oris.* Idem quoque insignem habet observationem circa Sacerdotum ordinationem: *In ordinatione Sacerdotis, inquit, Labia, & manus Domino consecrantur.* Cum enim officium Sacerdotum sit, animas in timore DEI instruere, & erudire, easque in viam bonam præceptorum divinorum dirigere, eo ipso, quo seculares malis operibus suis scandalizant, doctrinæ à se traditæ fidem adimunt, tametsi alias à veritate non discordet: Ac proinde salutare est illud Sancti Prosperi consilium, dicentis: *Sanctè vivendum est Sacerdoti, ne dicta sua repugnantibus factis evacuet, si, quod prædicat fieri debere, non faciat, aut si, quod non facit, prædicare presumpserit; si autem aliter egerit, nihil apud eos, qui ejus vitam novere, proficit.*

4 Hugo de Sancto Victore causam assignat, cur multi Prælati subditos suos libenter quidem instruere velint, sed os suum aperire non possunt; Aut qua de causa id facere nequeunt? Num fortè muti sunt? Aut verò lingua balbutiunt? Audite ipsissima ejus verba: *Nonnunquam, inquit, cupit Prælati docere, sed non potest, conscientia eum remordente, & ut ejus obstruente.* Salvator noster Discipulis suis dicebat: *Rogate Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam;* circa quæ verba Cajetanus optimè notat: Christum non dixisse, *rogate Patrem meum* (quia Pater meus Agricola est) ut mittat Scribas, Doctores Legis, Sacerdotes, sed ut mittat operarios: quia tametsi magnus sit numerus Prædicatorum, & Ecclesiasticorum; *Pauci tamen sunt operarii in messe Christi; pauci, inquam, qui pauci sunt, qui vita, & doctrina studeant saluti animarum.* Sanctus Ilidorus optimè declarat, quando veritas quantumvis evidens, & plausibilis sit, apud auditores fidem amittat; Dicit enim: *Interdum Doctoris vitio etiam ipsa verax doctrina vilescit, & qui non vivit sicut docet, ipsam quam prædicat veritatem, contemptibilem facit.* Sanctus Ilidorus Pelusiota, in Epistola ad Zosimum presbyterum, ita scribit: *Quomodo pacto aliis sanctitatem impertis, profanus ipse, ac nefarius? Quomodo alios purgat, qui impurus est? Similes quoque querelas Sanctus Laurentius Justinianus deponit, dum oculos suos ad multos Ecclesiasticos malæ famæ, pessimique exempli dirigit, dicit enim: Quomodo oro, subditis, prout debent, poterunt suadere, ut pauperibus impertiantur alimoniam, si ipsi immisericordes extiterint? adducensque illum sancti Pauli textum, in quo Timotheo præcipit, dicens: *Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina;* ita subjungit: *Nunquam valebunt, qui president, subditos adhortari ad humilitatem, si fuerint elati, nec ad patientiam, vel mansuetudinem, si iracundie reperiuntur servumque ad proximi dilectionem, si inhumani fuerint.**

5 Nescio, an aliquando adverteritis, quod eodem tempore, quo Incarnata Sapientia Sacerdotibus lucistulum attribuit, eisdem quoque falis nomine appelletur, dicens: *Vos estis lux mundi, vos estis sal terra;* sed quanam obsecro Solem inter, & saltem esse potest conjunctio? Hugo Cardinalis ait: *Bona conversatio Sacerdotum, est condimentum populi, propter hoc sunt sal: sed propter verbum doctrine, sunt lux: Prius sal, postea lux, quia oportet prius bene vivere, quam bene docere.* Unde de Salvatore nostro, cujus omnis actio nostra fuit instructio, S. Lucas ait: *Cæpit Jesus facere, & docere.*

6 Sanctus Athanasius verba illa S. Pauli ad eundem Timotheum (*Labourantem Agricolam oportet primum de fructibus percipere*) considerans, eadem verba ad nostrum propositum favorabiliter ita exponit: *Quicumque vult docere, vel aliis prodesse, decet ipsum primum operari, quod docet, atque à DEO accipere bonæ gratiæ, ac proferre fructus Spiritus Sancti, quos deinde in alios diffundat.* In quodam Concilio provinciali, quod primum fuit inter ea, quæ Sanctus Carolus Borromæus instituit, punctum valde notabile tangitur ad permovendum Sacerdotem, ut hoc, quod dicit, per morum suorum bonitatem, & exemplaritatem corroboret. Ita enim præfatum Concilium loquitur: *Est uberrima docendi, ac pascendi ratio, eorum qui pietatem, quam profitentur, vita integritate, & innocentia comprobant, & quæcumque verbis aliis docent, ea factis exprimunt suis, non jam quæ sua sunt querentes, sed quæ Iesu Christi.* S. hic equidem balburium linguæ patiebatur, infelici prædicandi talento dotatus, & nihilominus admirabilem in animabus fructum producebat. Panigarola, in secundo in Sancti hujus laudem habito sermone, astringit, eum in hoc semper collimasse, ut personæ ejus reformatio, totius fieret norma, & regula familiæ, ut hujus exemplar in emendationem cederet metropolitani, hujusque integritas totam civitatem, & universam Diocesium emendaret. Attestatur insuper, quod modestiæ, & humilitatis amantissimus, sublimiores constanter respuerit gradus, in hunc unice scopum intentus, ut Diocesim reformaret suam, unde magna ex parte totius dependet Ecclesiæ reformatio: *Ideoque omnibus se ipsum exemplum bonorum præbuit.* Quæ in variis Diocesibus, & diversis Christianissimi Provincie emanarunt concilia, post edictum amplum volumen, cui titulus est (*Acta Ecclesiæ Mediolanensis*) quod juxta summum Pontificis decisionem thesaurus est veræ Ecclesiasticæ disciplinæ, suum à S. Caroli Borromæi Decretis, & statutis vigorem acceperunt, & excellentiam: Hæc ipsa omnibus Episcopis in exemplar data sunt, & idæam.

7 Synodus Diocesana 4. Decreto 19. ita præcipit, qui in sortem Domini vocati sunt, divinarumque rerum ministerio addicti; illorum in Ecclesia DEI status is est, ut, si morum gravitate, viteque exemplo suam ipsi dignitatem retineant, magnam afferant auctoritatem, ad præcristianoque more vivendum. Constitutiones oblatores, qui dexterum Archiepiscopi brachium, clerique flores erant, sequens continent præceptum: *Exemplum omnibus quam optimum proponendo, quo mores vitamque componant, cum illos cerè vel ob eam rationem maxime in altissimo dignitatis gradu, quasi in altissimo monte Deus collocaverit, & in conspectu omnium propositos Deus esse voluerit.* Porro ut bonorum ab Ecclesiasticis ad populos transeuntium utilitatem demonstraret, hanc ingeniosam adducit similitudinem: *Nam ut nauta periculosis maris tempestatibus jactati, ad accensas in altis turribus facies iter dirigunt, cursumque intendunt: Ita sane homines variis infestissimi sæculi agitati procellis, in Sacerdotum vitam, ac mores, tamquam in lumina quadam clarissima oculos intendunt.*

8 S. Ilidorus Pelusiota rationem, cur Sacerdotes lucernæ à Christo Domino fuerint appellati: (*Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio*) assignat sequentem. *Lucernam Deus, hoc est Sacerdotem, accendit, ut coruscantem dogmatum, & actionum splendorem Ecclesiæ impertiat.* Lux primo suo adventu tenebras dissipat: ita pariter sacerdos vitæ suæ exemplaritate tenebras aliorum vitiorum exterminet, necesse non est.

9 S. Petrus, summus Ecclesiæ Pastor, in principio Ecclesiæ, omnes, gubernium animarum suscipientes, his sequentibus admonet verbis: *Forma facti gregis ex animo, quæ verba Hugo Cardinalis ita exponit: id est perfectio, in hoc mones eos ad regulam, & exemplum exterioris bonæ conversationis, & ex animo.* Moxque propriam illius nominis formam, in hæc verba explanat significationem: *Formam dicit, ut ad ejus aspectum alii majores informantur, & concipiant factus similes.* Jacob Patriarcha, vitæ pastoralis cultor, in diversis Scripturæ locis, nobis tamquam verum exhibetur Pastoris Ecclesiastici speculum, siquidem singulariter ejus exempla-

S. Athan.
1. Tim. 3.
in bonis
operibus se
exerceat qui
alios docet.
Ad. Eccl.
Med. Conc.
Pom. 1. Sol. 11

Ad. Eccl.
Med. car.
171

Ad. Eccl.
Med. 1. 4. infl.
ad oblatos c.
1.

S. Ild. Pel. 1.
1. 2. 3. 4.
Mat. 5. 14.

1. Pet. 5. 3.

Hu. Card. B.
Pastores do-
cent esse su-
am gregem.

Interl.

Sacerdos
malè docet
qui non facit
quod docet.

Petr. Bles.
177.

S. Pros. de
vita cont. 1.
1. 4. 10.

Hug. Viã.
c. 4. erud.
Thol. 22
Miscell. 11.
1. 1. 1. 1. 1.
Cur aliqui
subditos nō
audiant mo-
nere.

Luz. 10. 1.

Cajet.

Quia non
prædicant
bonis operi-
bus.

S. Ild. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1.

S. Ild. Pel. 1. 1.
op. 6.

S. L. Just. de
compunct.
& comp.
Christi ped.

1. Tim. 4. 1.

Mat. 5. 14.

Hu. Card. B.

Ad. 1.

De Ecclesiasticis, Sacerdotibus, & Clero, Discursus XVII. 37

planat industriam Spiritus Sanctus, qua gregem multiplicavit variorum beneficio colorum: *Tollens Iacob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticavit eas, de ratisque corticibus, in his, quae spoliata fuerant, candor apparuit; Illa vero, quae integra fuerant, viridia permanserunt; atque in hunc modum color effectus est varius, posuitque ea in canalibus, ubi effundebatur aqua, ut cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aspectu earum conciperent. Factumque est, ut in ipso calore coitus oves inmererentur virgas, & parerent maculosa, & varia, & diverso colore respersa.* Quam Historiam Hugo Cardinalis ad praedictum S. Petri textum hoc modo applicat, dicens: *Sicut ad virgas Iacob, concipiebant oves; sic fuerunt forma gregis antiqui Praelati, Augustinus, & ceteri Confessores, & Martyres, qui non causa dominandi, sed laborandi Praelaturas susceperunt.* S. Hieronymus de Heliodoro ita scribit: *Conversatio tua quasi in specula constituta, magistra est publicae disciplina; quidquid feceris, id sibi omnes faciendum putant.* Et fortasse à Sancto Hieronymo Sanctus Laurentius Justinianus didicit, quod de complacentia Ecclesiae scribit; Ibi enim de ministris sacris loquens, dicit: *Debet proventus omnis illorum vita, omnium magisterium esse fidelium, atque sanctitatis speculum.* Albinus Alcinus, qui ad instantiam Caroli Magni, cuius Praeceptor fuit, librum de divinis officiis composuit, iis, qui DEI cultui dedicati sunt, multa salutaria monita tradit; atque insuper in Epistola quadam ita scribit: *Sint tibi mores humanitate preclari, humilitate laudabiles, pietate amabiles, ut non solum verbis, sed & exemplis erudias tecum viventes, vel ad te venientes; Sit tua manus larga in Eleemosynis, prompta in reddendo, & cauta in accipiendo.* Celebre quoque est illud Sancti Hieronymi Nepotiano transmissum monitum: *Non confundant opera tua sermonem tuum, ne, cum in Ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat; cur ergo hec, quae dicis, ipse non facis? dilicatus Magister, qui pleno ventre de ieiuniis disputat; accusare avaritiam & lauro potest, Sacerdotis Christi os, mens manusque concordent.*

10 Singulariter Concilium Tridentinum hoc in puncto defudavit, siquidem de sacerdotalis ordinis, statusque reformatione tractans, ait: *Nihil est quod alios magis ad pietatem, & DEI cultum assidue instruat, quam eorum vita, & exemplum, qui se divino ministerio dedicaverunt; Cum enim a rebus seculi in altiorum sublimi locum conspiciantur, in eos tanquam in speculum reliqui oculos conspiciunt, & ex eis sumunt, quod imitentur: quapropter sic decet omnino Clericos in Domini sortem vocatos, vitam moresque suos omnes componere; ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque rebus omnibus nihil nisi grave, moderatum, ac religione plenum praesentent.*

11 Olim in extremitatibus vestium pontificalium aureae annexae pendebant Campanellae, juxta Sancti Hieronymi sententiam Numer. 27. aliquot distinctae maligranatis; *Omnia in figura;* In his namque denotabatur, tantam debere esse summi Sacerdotis in vivendo exemplaritatem, ut omni in loco, ad quem accederet, sonus audiretur virtuosarum operationum ejus; quod ne minimum deberet promovere gressum, nisi pariter & proximis vestigia imprimeret virtutum, & edificationis. Cui assertio illa non absimilis concordat S. Hieronymi, hunc Apostolicum textum (*domini sui bene praepositi*) interpretantis doctrina: *Non ut opes augeat, non regias paret epulas, non ut calatas patinas struat, non ut phacides aves lentis vaporibus coquat; Sed ut, quod populo praecepturus est, prius à domesticis exeat.* Id quod adamussim praestitit Sanctus Carolus Borromeus, cuius tanta erat familiae disciplina, & observantia, ut juxta Panigarolae, oculi, & domestici testis, assertionem, in perfectione, & spiritu austeriores, & reformatiores huius saeculi superaverit religiones. Legati Mediolanenses, dum Pontifici profancti huius Canonizatione gratias agerent, hanc à Papa retulere responsionem; Multo equidem citius dictam solemnitatem accelerandam fuisse, nisi latius judicasset, praemittendam esse illius lectionem voluminis (*Alta Ecclesia Mediolanensis*) in quo singulariter Sanctitatis ejus se producit *Manfi Bibl. Praed. Tom. II.*

nentia, quod à se compositum, dum vixit, adimplevit perfectissime.

12 Hugo Cardinalis illa Psalmistae verba (*infirmata sunt contra eos lingua eorum*) ad nostrum retorquens intentum, ait: *Quibus ipsi praedicant, quia debilis est lingua, quam manus non adjuvat;* juxta illud S. Gregorii assertum: *Loquentis autoritas perditur, cum vox opere non adjuvatur.* Noster aliquando Salvator titulo boni affectus (*Magister bone*) subito per hoc se opposuit responsum: *Quid me interrogas de bono? Unus est bonus Deus;* nihilominus alibi sibi ipsi boni cognomen imposuit, dum ait: *Ego sum Pastor bonus.* Cur igitur hunc alias titulum refutavit, boni Magistri? Voluit per hoc nos edocere Dominus, quod Pastor Ecclesiasticus, bonus, & exemplaris par cum Deo passu iteratur; Sed quae Magistrum inter, & Pastorem, est differentia? Magister post traditam à se scientiam, suas adimplevit partes; non item Pastor, qui gregem sibi commissum instruere tenetur; Et quod ore docuit, in semetipso prius opere exercere. Magister in discipulo suo, objecti loco, solam habet intellectus perfectionem; At verò Pastor Ecclesiasticus perficere debet intellectum simul, & voluntatem, colligendo fructum per virtutis, & bonitatis lucrum in iis, quos erudit.

13 Sciendum est (quod non parum ad praesens facit propositum) quod, quando Israelitae Jordanem transiendo terram ingressi sunt promissionis, Sacerdotes primi fuerint, qui per medium aquarum viam illis aperuerunt, teste Origene, qui dicit, *per Sacerdotes deductus populus, & iter agis ad terram repromissionis Magisterium Sacerdotum;* Veruntamen observandum, quod id facientes, Arcam, in qua tabulae legis conservabantur, humeris suis portarint. Nunc igitur ecce tibi mysterium, via ad veram terram promissionis, quae caelum est, populis à Sacerdotibus magna cum facilitate aperitur, dummodo hi primi sint, qui praecepta exacte adimpleant, & arcam Dei super humeros suos portent; secus enim faciendo tam subditis, quam sibi ipsis viam ad terram promissam, quae caelum est, obsecrabunt, & claudent; & idem S. Aug. Sacerdotes alloquens, inquit; *Pascite oves verbo, & exemplo: nolite eis caelum claudere; clauditis, dum non corrigitis; clauditis, dum male vivere ostenditis.*

14 S. Ilidorus contra eos, qui bene docent, male autem vivunt, duas aprissi nas proponit si similitudines; prima est: *Arcus perverfus est lingua Magistrorum, docentium bene, & viventium male;* & ideo quasi ex perverso arcu sagittam emittunt, cum suam pravam vitam propria lingua ista condunt; Secundam similitudinem à face desumpsit, quae aliis praelucendo, semetipsam coniumit; unde ait: *Qui bene docet, & male vivit, videtur ut ceres; aliis dum bona exponit, lucem praestare, se vero in malis suis consumere, atque extinguere.*

De hac materia fufius tractabitur in discursibus, qui in hoc eodem Tomo suo loco de bono, & malo exemplo instituentur.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Continetia in Ministris sacris praequavis alia virtute requiritur, ac proinde per Sacerdotum Paganismi, & Legis Moisaicae exempla, quam illa nostris Sacerdotibus necessaria sit, ostenditur.

T H E M A.

Oportet, Episcopum esse continentem. Tim. I. v. 3. S. Sanctus Paulus Titum monet, Episcopum non inter alias virtutes, continentiae praecipue deditum esse debere; Quod optime cum eo consonat, quod idem Apostolus Timotheo praecipit, dum ait: *Oportet esse Episcopum pudicum;* in cuius Apostolici moniti confirmationem optime inseruit ingentia quaedam Tertulliani sententia, is enim hanc virtutem sollicitè inculcare volens, ita scribit: *Cum omnes templum sumus DEI, illato in nos, & consecrato Spiritu Sancto, ejus templi aditua, & antistes pudicitia est, quae nihil immundum, nec prophanium inferri sinat.* Quando enim ministerio sacro consecrandi, propinquius ad altare accedimus, primo loco castitatem, & continentiam

Cer. 2. 37.

Virg. amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticavit eas, de ratisque corticibus, in his, quae spoliata fuerant, candor apparuit; Illa vero, quae integra fuerant, viridia permanserunt; atque in hunc modum color effectus est varius, posuitque ea in canalibus, ubi effundebatur aqua, ut cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aspectu earum conciperent. Factumque est, ut in ipso calore coitus oves inmererentur virgas, & parerent maculosa, & varia, & diverso colore respersa. Quam Historiam Hugo Cardinalis ad praedictum S. Petri textum hoc modo applicat, dicens: Sicut ad virgas Iacob, concipiebant oves; sic fuerunt forma gregis antiqui Praelati, Augustinus, & ceteri Confessores, & Martyres, qui non causa dominandi, sed laborandi Praelaturas susceperunt. S. Hieronymus de Heliodoro ita scribit: Conversatio tua quasi in specula constituta, magistra est publicae disciplina; quidquid feceris, id sibi omnes faciendum putant. Et fortasse à Sancto Hieronymo Sanctus Laurentius Justinianus didicit, quod de complacentia Ecclesiae scribit; Ibi enim de ministris sacris loquens, dicit: Debet proventus omnis illorum vita, omnium magisterium esse fidelium, atque sanctitatis speculum. Albinus Alcinus, qui ad instantiam Caroli Magni, cuius Praeceptor fuit, librum de divinis officiis composuit, iis, qui DEI cultui dedicati sunt, multa salutaria monita tradit; atque insuper in Epistola quadam ita scribit: Sint tibi mores humanitate preclari, humilitate laudabiles, pietate amabiles, ut non solum verbis, sed & exemplis erudias tecum viventes, vel ad te venientes; Sit tua manus larga in Eleemosynis, prompta in reddendo, & cauta in accipiendo. Celebre quoque est illud Sancti Hieronymi Nepotiano transmissum monitum: Non confundant opera tua sermonem tuum, ne, cum in Ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat; cur ergo hec, quae dicis, ipse non facis? dilicatus Magister, qui pleno ventre de ieiuniis disputat; accusare avaritiam & lauro potest, Sacerdotis Christi os, mens manusque concordent.

S. Hieron. ad Helian.

S. L. Just. de concip. oculi.

Alb. Alc. ep. 26.

S. Hieron. ad Nep. l. 1. ep. 10.

Conc. Trid. sess. 23. de ref. in hoc sedulo monuit Conc. Trid.

Hoc figurabant campanellae, juxta Sancti Hieronymi sententiam Numer. 27. aliquot distinctae maligranatis; Omnia in figura; In his namque denotabatur, tantam debere esse summi Sacerdotis in vivendo exemplaritatem, ut omni in loco, ad quem accederet, sonus audiretur virtuosarum operationum ejus; quod ne minimum deberet promovere gressum, nisi pariter & proximis vestigia imprimeret virtutum, & edificationis. Cui assertio illa non absimilis concordat S. Hieronymi, hunc Apostolicum textum (domini sui bene praepositi) interpretantis doctrina: Non ut opes augeat, non regias paret epulas, non ut calatas patinas struat, non ut phacides aves lentis vaporibus coquat; Sed ut, quod populo praecepturus est, prius à domesticis exeat. Id quod adamussim praestitit Sanctus Carolus Borromeus, cuius tanta erat familiae disciplina, & observantia, ut juxta Panigarolae, oculi, & domestici testis, assertionem, in perfectione, & spiritu austeriores, & reformatiores huius saeculi superaverit religiones. Legati Mediolanenses, dum Pontifici profancti huius Canonizatione gratias agerent, hanc à Papa retulere responsionem; Multo equidem citius dictam solemnitatem accelerandam fuisse, nisi latius judicasset, praemittendam esse illius lectionem voluminis (Alta Ecclesia Mediolanensis) in quo singulariter Sanctitatis ejus se producit Manfi Bibl. Praed. Tom. II.

1. Tim. 1. 4. S. Hieron. ad Octav. ep. 83.

Pl. 4. 9. Hug. C. ibid. Admonitio: nec nihil profuit sine operibus.

Man. ep. 26.

Man. 11. 14.

Is. 4. 10. Sacerdotes primi transierunt Jordanem. Orig. ho. 4. in Isaiam.

S. Aug. Ser. 36 ad Titum.

S. Hier. l. 1. c. 17. Investigata contra illum quae bene docent, & male vivunt.

Podicitia est primum ornamentum Sacerdotum. 1. Tim. 3. 3.

Tert. de cultu hom. c. 6.

Orig. h. 4. in
Levit.

S. Th. 2. 2. q. 1. 2. 3.
de 2. 2. q. 1. 2. 3.
Aug.

S. Hier. ad
Tit.

S. Hier. de 1. 1.
3. ep. 74.
Castitas est
anima gra-
dus sacerdo-
talis, & gra-
tissima Deo
victima.

S. Aug. serm.
249. de 1. ep.

S. Pet. Dam.
1. ep. 10.

S. Hier. 1. 1.
cont. Iovin.

In consecra-
tione datur
sacerdotibus
spiritus San-
ctus.

Gen. 4.
Hinc casti-
tudine de-
bet.

tiam promittimus: Hæc est porta, per quam primò transire debemus; Origene attestante, qui ait: *Ante omnia Sacerdos, qui divinis assistit altaribus, castitate debet accingi; ubi singulariter notandum est ly illud ante omnia; quia tamen Sacerdos omnibus esse debeat præditus virtutibus, hæc tamen inter omnes alias primatum habere debet.* Unde Sanctus Thomas de Villa Nova nihili facit Sacerdotem, quantum vis omnibus ornatum virtutibus, cunctisque cæli dotibus locupletem, nisi in ipso continentia quoque resplendeat: hæc enim in ejus persona præcunctis aliis animæ ornamentis præluere debet; unde ait: *Quod Sacerdoti decentius, quam decor, & puritas castitatis? sit pius, sit servidus, sit humilis, sit devotus: sit quicquid vis, si non est castus, nihil est, altari non congruit; & quidem ut Sanctus Hieronymus circa hoc Pauli monitum, Tito discipulo suo traditum, advertit, Apostolum in persona Episcopi de quolibet etiam Sacerdote privato locutum fuisse; unde ait: *Spem dicit Episcopum, quem presbyterum nominavit.**

2 Sanctus Isidorus hanc virtutem ministerii, & gradus sacerdotalis animam esse existimat; dicitque insuper, acceptissimam victimam, & sacrificium, quod Sacerdotes Deo offerre possunt, esse castitatem corporalem, mentemque puram, & immaculatam: *Pulcherrima, inquit, victima est, piæ mentis, & carnem castam habere, eoque etiam illud dixit, quod tu ex me intelligere cupisti: Exhibete corpora vestra hostiam viventem, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum; non enim ad Sacerdotes solos scribens, sed universæ Ecclesiæ hac ipsis mandabat.* Pergit ulterius idem Pelusiotæ ad propositum nostrum sequentia considerabilia verba subnectere: *Quod si castitas, & pudicitia subditos Sacerdotes creas, libido proculdubio, ac lascivia Sacerdotibus dignitatem abroget.* In Sermone quodam Sancti Augustini sententiam quandam me legisse memini, quæ hæcenus dicta mirabiliter confirmat: *Omnibus, inquit, castitas per necessaria est, sed maxime ministris Christi altaris, quorum vita aliorum debet esse eruditio, & assidua salutis prædicatio.* Sanctus Petrus Damianus similiter hujus virtutis amorem pluribus in locis nobis imprimere satagit; etenim de tribus ordinibus sacris ita scribit: *Niveus pudicitia candor effloreat, in iis, qui nimirum sacris mysteriis familiariter appropinquant, nam quia Dominicum Corpus in virginali utero templo coaluit, nunc etiam à ministris suis continentis pudicitia munditiam querit.* Idem quoque in alia quadam Epistola, postquam contra Sacerdotis cujusdam impudicitiam asperitum invectus fuisset, nonnulla ei motiva suggerit, per quæ, quantum castitas statui, & vocationi ipsius conveniat, his verbis demonstrat: *Nunquid ignoras DEI Filium, inquit, adeo carnis elegisse munditiam, ut ne quidem de pudicitia conjugalī, sed de Clausula potius incarnatus sit virginali? Et ne hoc sufficere videatur, ut tantummodo virgo sit mater: Ecclesiæ fides est, ut virgo fuerit & is, qui simulatus est pater. Si igitur Redemptor noster tantopere dilexit floridi pudoris integritatem, ut non modo de virgineo utero nasceretur, sed etiam à nutritio virgine tractaretur, & hoc, cum adhuc parvulus vagiret in cunis: à quibus nunc obsecro, tractari vult corpus suum, cum jam immensus regnat in Cælis? si mundis attingi manibus volebat in præsepio positus, quantum corpori suo nunc vult adesse munditiam, jam in paterna Majestatis gloria sublimatus?*

3 Episcopus in consecratione Sacerdotis hæc verba profert: *Accipe Spiritum Sanctum*, est enim Sacerdos hujus sanctissimi Spiritus instrumentum, & brachium dexterum; quia cum terræ Personæ Sanctissimæ Triadis proprium donum sit infundere gratiam, id ipsum Sacerdotibus mediantibus operatur; quàm igitur equum est, ut caveat, ne Spiritui Sancto injuriam irroget, qui est velut pura quædam columba, tamque specialis honestatis, & pudicitie amator? Scimus quia DEUS olim protectus fuerit, dicens: *Non manebis Spiritus meus in homine, quia Caro est:* contra verò per os pariter Sanctæ Lucie purissimæ virginis, Sacerdotes, & omnes Ecclesiasticos docere voluit, quod non solum futuri sint ministri, sed etiam viva, & animata

templa DEI, si castè vixerint: *Castè enim viventes, inquit Sancta Lucia, Templum sunt Spiritus Sancti.* Propositio non solum ponderosa, sed & Sacerdotibus incontinentibus minitabunda, est illa, quam Sanctus Clemens Alexandrinus tradis his verbis: *Soli ergo, qui puram agunt vitam, verè sunt Dei Sacerdotes.* Ac proinde ad majorem Sacerdotum legis Evangelicæ confusione, ac erubescencia, & proclariori dictæ propositionis intelligentia, examinemus nonnihil, quales fuerint Sacerdotes idolorum, & Levitæ, ac ministri sacri Legis Mosyicæ.

4 S. Aug. in quodam sermone refert, quod cum esset Episcopus Hipponensis, seque Evangelii prædicandi causa transfuisset in Æthiopiam, ibidem viderit, quod, tamen Sacerdotes idolorum uxores haberent, *tanta tamen abstinentia erant, quod nunquam, nisi semel in anno, eas tangere volebant, quæ die ab omni sacrificio abstinebant.* Idem in eodem sermone scribit, quod Sacerdotes in inferioribus ejusdem Æthiopie partibus, ea in septimana, in qua Numinibus prophanis incensum offerre debebant, ab omni fuerint actu conjugali continentes: *Nihil sumebant, nisi mitretam aque per diem, & sic contenti manentes, digne sacrificia Diis suis offerebant.* Macrobius in Saturnaliis de ministris, qui falsis idolorum simulachris dedicabantur, eos ad vitam cælibem ducendam adstrictos fuisse testatur. Plato in suo Timæo, Sacerdotes Atheniensium, in domibus, ab omni commercio humano, populique frequentia separatis, ad instar Eremitarum vixisse dicit; idque, ne in aliquod inciderent offendiculum, quod continentis virtutem in ipsis diminueret posset. Eorundem Atheniensium summus Sacerdos, ut se Diis suis tantò redderet acceptiorem, cicutam sumebat, ut concupiscentiæ motus, à quibus alias extimulari poterat, in se reprimeret. Demosthenes in Oratione contra Timocretem ita scribit: *Ego sanè sic existimo, eum, qui ad sacra accedit, & res sacras sit tractaturus, aut res ad Deos spectantes curaturus, oportere non prædictum, aut statutum numerum dierum esse castum, sed per universum vitæ suæ cursum ab hujusmodi turpibus studiis abstinuisse.* De Sacerdotibus Ægyptiacis S. Hieronymus contra Jovinianum ita scribit: *Nunquam mulieribus se misceverunt, ex eo tempore, quo cepissent divino cultui deservire, carnibus, & vino se semper abstinerunt, maxime propter appetitum libidinis.* Et quidem tamen in dubium revocari nequeat, quin hi omnes demonibus ministrarint, quia ut Scriptura ait: *Immolaverunt demoniis, & non Diis quos ignoraverunt; Nihilominus in iis, qui ad prophana illorum altaria accedebant, tantam requirebant pudicitiam, & honestatem; quid si igitur nunc quendam ex nostris sacerdotibus videres, qui juxta latus sanctissimi Sacramenti, aliquod Veneris idolum poneret, ut in societate illius adoraretur, quantum sacrilegium, & impietatem istam abominaretis? Audite Petrum Blesensem, qui in sermone quodam, quem in Synodo in multorum Ecclesiasticorum præsentia habuit, ita loquitur: *Quicumque ad altare Domini accedit, inquinatus luxuria, juxta Filium Virginis idolum ponit Veneris; qui sacra illius verba Sacramenti, ore immundo profert, in faciem Salvatoris spuit, & cum in os immundum sanctissimam carnem ponit, eam quasi in lutum platearum projicit.**

5 Sacerdotes legis Mosaicæ, ut in præcedentibus Discursibus sæpius observavimus, solas ovium, vitulorum, vel taurorum carnes, aut ad summum panes, farinam, vel incensum tractabant, & tamen quis est qui nesciat, quanta cum sollicitudine Deus in omnibus illis hanc virtutem exegerit? Dixit Dominus ad Aaron: *Vinum, & omne quod inebriare potest, non bibetis, tu & filii tui, quando intratis in tabernaculum testimonii, ne moriamini, quia præceptum sempiternum est in generationes vestras.* Quis autem liquorem hunc luxuriæ fomitem esse ignorat? Unde Apostolus ait: *Nolite bibere vinum, in quo est luxuria.* Idem quoque Timotheo Episcopo Ephesino consuluit, ut in vino bibendo cautus esset, & circumspectus; Postquam enim dixisset, *Oportet Episcopum pudicum esse,* subiungit, *non vinolentum;* atque inde paulò post addit: *Diaconos similiter pudicos, non multo vino deditos.* Ad Titum pariter scri-

Clem. Alex.
1. Strom.

S. Aug. serm.
27. ad Icar.

Exempla Sa-
cerdotum
idolorum.

Macrobius
1. 1. Saturn.
c. 23.

S. Hier. 1. 1.
cont. Iovin.

Dante. 1. 1. 7.

Petr. Bles.
1. 1. 18.
in Synodo
contra Iovin.

Puritas Sa-
cerdotum
veteris legis.

Lev. 10. 8.

Eph. 5. 18.

1. Tim. 3.

Tit. 1. 7.

De Ecclesiasticis, Sacerdotibus, & Clero, Discursus XVII. 39

scribit: Oportet Episcopum sine crimine esse, non violentum, sed sobrium, continentem. Advertamus, inquit S. Ambrosius, Quanta in nobis requirantur, & tandem de ministro sacro loquens, subiungit: *Vi abstinentis sis à vino minister Domini.* Ad dignè consecrandum, & sumendum vinum germinans Virgines, omnino necessaria est, & requiritur honestas, cui opponitur ebrietas, quæ naufragium patitur in vino.

6 Idem Sanctus aliud discuitur populo Israelitico datum præceptum; scilicet: *Vade ad populum, sanctifica illos hodie, & cras; laventque vestimenta sua; Ubi Sanctus loco sanctifica, legit: castifica; Per biduum, ac triduum castificabatur populus, ut ad sacrificium purus accederet, & lavabant vestimenta sua.* Si in figura tanta observantia, quanta in veritate? Disce sacerdos, atque Levita, quid sis lavare vestimenta tua, ut mundum corpus celebrandis exhibeas Sacramentis. Unde argumentum deducit à minore ad majus, inquiens: Si populus sine ablutione vestimentorum suorum prohibebatur accedere ad hostiam suam, tu illatus mente pariter, & corpore, andes pro aliis supplicare, andes pro aliis ministrare? Quasi diceret: Si populus ille, qui solum sacrificiis assistebat præiens, tanta pollere debebat castitate, quantum magis Sacerdotes, eadem offerentes? Aliud nobis præceptum proponit Exodus in hæc verba: *Facies & femoralia linea, ut operiant carnem turpitudinis sue à renibus, usque ad femora; & utentur eis Aaron, & filii ejus.* Arnoldus Carnotensis harum vestium mysterium ad nostrum propositum his explicat verbis: *Femoralia docent, oportere esse continentia vereturiam, ut ne suspicioni quidem locum relinquant; sed talis se exhibeat conversatio sacerdotum, quasi sine sexu sit.* Ad idem intentum discuitur Oleaster in hæc verba: *Quam honesti debeant esse ministri DEI, locus iste ostendit, ut nihil turpitudinis eorum appareat, sed omnia tecta sint, maxime coram Domino.* Notandum autem est, coelestem legislatorem lini præcisè meminisse, dum ait: *Femoralia linea.* Principalissimus apud Ecclesiasticos lini usus est, utpote, ut Origenes inquit, castitatis Symbolum, maxime acceptæ, & requisitæ à DEO in ministerio ejus: *De lineis sepe jam dictum est, & tunc maxime cum de indumentis sacerdotalibus dicimus, quod species ista formam teneat castitatis, quia origo lini ita à terra ducitur, & de terra additur, ut ex nulla admixtione concepta sit, Sanctus Bruno pariter in libro, quem intulavit de ornatu Ecclesia, ejusdem meminit præcepti, illud sacerdotali in hæc verba applicans continentie: Cum omnes Christiani continentiam, & castitatem habere debeant, maxime tamen clericos, hanc virtutem tenere, & observare oportet; Cui mandato sequentem subiungit doctrinam: Femoralia castitatem significant, quia illa membra, in quibus maxime luxuria dominatur, coercent, & casta custodiunt.* Alia inter, in antiquæ legis sacrificiis, mel offerri prohibebatur; *Nec quidquam mellis adolebitur in sacrificio Domini.* Farina, oleum, alique res comestibiles ad sacrificium admittebantur, cur itaque mel adeo sapidum, & medicinale repudiatum fuit? Varie ab Interpretibus hujus rei adducuntur rationes, sed nostro accommodatissima proposita, hæc est per Abulensem adducta: *Videtur referendum ad quandam tropologiam, & nunc dicendum est, mel signare dulcedinem in illicitis actibus libidinum, quos DEVS vult longe discedere ab his, qui ministerio suo adstant.* In libro Numerorum novus nobis exhibetur, Aaronis progeniem concernens, ritus, in hæc verba: *Tolle Levitas de medio filiorum Israel, & purificabis eos juxta hunc ritum; aspergantur aqua lustrationis, & radant omnes pilos carnis sue; Cujus si mysterium queritis, audite Rupertum Abbatem: Quia, qui in obsequiis divinis assumitur, debet ante DEI oculos, à cunctis carnis cogitationibus mundus apparere.*

7 Levitis equidem, & Moisaicæ legis sacerdotibus status permittebatur conjugalis: ast varias ob causas: in eo namque tempore sterilitas habebatur maledicta: nulli non in votis erat fecunditas, ut ex stirpe ejus Messias nasceretur: Insuper in eo tempore carnes offerebantur animalium, farina, incensum, non Filius Virginis, unde minor requirebatur puritas. Aliam ejusdem in hæc verba causam assignat Sanctus Ambrosius: *Quia multum temporis, otio vacabant à ministerio, aut sacerdotio, multitudo enim magna erat sacerdotum, & magna copia Levitarum, & unusquisque certo tempore serviebat. At ubi tempus imminere ministerii, purificati aliquantulis diebus, accedebant ad templum offerre DEO. Demum differentiam nostri assignat ministerii, perpetuæ continentie votum annexum habentis, ait namque: Nunc autem omnes à conventu femina abstinere debent, quia necesse est, eos quotidie præsto esse in Ecclesia, nec habere dilationem, ut post conventum legitime purificentur, sicut veteres. Aliam in hæc verba rationem assignat Origen. Sed & quod dixit, lumbi vestri præcincti, Dominus in Evangelio, hoc idem est, quod & nunc legislator præcipit, ut campestri lineo præcingatur sacerdos, & ita veteri cinere deposito innovet sacrosignes, oportet enim etiam nos dicere: ecce vetera transierunt, & facta sunt omnia nova, campestri enim lineo (vel sicut alibi dicitur, femoralibus uestitur) qui luxuriam suam libidinis cingulo restrinxeris castitatis.*

8 Hugo Cardinalis hanc materiam fusè discuit, ubi de Episcopis Afrix, Angelorum titulo affectis, ait: *Dicit namque de Prelato Ecclesiastico: Debet esse Angelus, per innocentiam sanctimonie cordis, & castitatis corporis, sicut sunt Angeli, de quibus Matth. 22. Qui neque nubent, &c.* Præterea antiquarum vestium sacerdotalium mysteria examinat, dicens: *Sacerdos magnus in lege, baltheo cingebatur supra pectus, per quod designatur sanctimonia, vel castitas cordis. Item femoralibus, quæ turpitudinem carnis ejus velabant à renibus usque ad femora, per quod significatur castitas corporis.* Deinde ad nostrum digrediens sacerdotium, ita discuit: *Sic & Sacerdos Evangelicus, duobus cingulis cingitur; uno quidem qui ab amictu descendens per collum in pectore cancellatur, & ante rudiatur, ut ibi ligetur, per quod significatur, quod use habet sanctimoniam cordis, quæ est sincera fides crucis CHRISTI; Per amictum enim significatur fides, quam vides in velamine, sicut amictus velat caput: Per ligulas descendentes, quibus cingitur, designatur synerias, & integritas, quæ est de duobus, scilicet de humanitate Christi, & Divinitate. Item alio cingulo cingitur super renes, quo colligitur alba, & substringitur, ne aliat. Per hoc significatur castitas corporis, quæ debet restringi cingulo continentie, ne desinat per delicias, & ineptas voluptates.*

9 Venerab. Beda ad lineas antiquæ Levitarum, modernorumque Sacerdotum vestes ludens, ita discuit: *Tunicas habent sacerdotes meas, cum totum corpus candori castitatis deducant. Balleis tunicas cingunt, cum eandem castimoniam vigilantis mentis custodia circumspiciunt. Accingantur ero tunicis lineis, castitatem habeant; accingantur balteis, ne castitas remissa sit.* In Libro Exodi DEUS olim præscripsisse legitur, quo Aaron, filiique ejus, & non reliqui omnes divino cultui dedicandi, consecrari debebant: *Aaron, & filios ejus unge; moxque ille dicit, dicens: Caro hominis non ungetur ex eo.* Profectò si caro humana oleo isto perfundi non debebat, utine nec Aaron, nec filii ejus, utpote veri homines usdem capaces erant. Deus forsitan Angelos de cælon terras ablegavit, suo consecrandos ministerio? Annum textus hujus pandit Rodolphus in hæc verba: *Caro hominis non ungetur ex eo, quod quoniam modo dictum sit, quæ potest, cum Aaron, & filii ejus ex eo unguantur; In promptu tamen est advertere, eam, quæ ad usum carnalem pertinet, exhiberi unctionem; nonam quæ ad sanctificationem; Unde dicitur: Homo non ungetur ex eo, ut potius voluptatem carnis amputandam intelligat, quam officium consecrationis.*

10 Syricus Papa in Epistola ad Traconenses, ex qua Gratianus Canonem deducit, tit. 82. c. Plurimos, &c. ut integritate fulgentes acceptabile DEO munus offerant, &c. postquam traditionem Apostolicam, aliasque constitutiones pluribus celebrasset encomiis, tandem ita concludit: *Quarum facinorum sacerdotes omnes, atque Levitas insolubili lege obstringimus, ut à die ordinationis sobrietati ac pudicitie: orda nostra mancipemus, & corpora.* S. pariter Ambrosius qui eodem titulo vixit, in lib. 1. de officiis, hæc Apostolicas Regulas sacerdotibus constitutas astruit, *Qui inoffensum, & in-*

S. Ambrosius in 1. Tit. 1.

Orig. lib. 1.

Hu. C. in c. 1. Apoc. Castitas sacerdotum designatur per vestes sacras.

Bed. l. 1. de tabernaculo.

Exod. 30. 35. Aaron & filii ejus uncti oleo speciali

Syr. Pap. ad Tracon. Pariter in illis existant Apostolicæ traditiones.

S. Ambrosius de deo. sig. c. 4.

maculatum Deo ministerium exhibeant. Denique idem Sanctus illi Apostoli verba: *Domus sua bene praepositum*, de Episcopo intelligenda esse dicit: *Domus sua*, inquit, *bene praesse potest*, qui corporis sui servaveris castitatem; *Domus*, inquit, *hoc est corpori suo imperiosa jure dominetur*, ne subdatur ipse corpori suo, & desiderio luxurie datus in precipitum demergatur.

DISCVRSVS XVIII.

ARGUMENTUM.

De eadem sacerdotum continentia; nec non de suppliciis irae Dei, quibus in incontinentes communiter animadvertit,

THEMA.

Sacerdotes polluerunt sanctuaria mea, & coinquinabar in medio eorum. Ezech. 23. v. 26.

QUandoquidem Sol ille visibilis suos in medio caeno non inficit radios, qualiter itaque verus jussit Sol contaminari se astitit in medio malorum sacerdotum? Sacerdotes violant sanctuaria, inquit sanctus Hieronymus, inter tales medius Dominus inquinatur. Sed quam immunditiam intulere Sanctuario? Respondit Hugo Cardinalis: Polluerunt sanctuaria mea per viam immunditiam. Ideoque suam Dominus prosequitur lamentationem, inquiens: Inter sanctum, & profanum non habuerunt distantiam; id est, sancta mea ita tractaverunt, inquit Hugo Cardinalis, ac si essent profana, & immunda: nec corpus, & sanguinem meum disjadicaverunt. In cujus confirmationem, illum adducit Sancti Bernardi, contra incontinentes sacri altaris ministros, querulum textum: Omnino audens agni immaculati sacras contingere carnes, & attingere in sanguine Salvatoris manus nefarias, quibus paulo ante (proh dolor!) carne meretricias atrectarunt. Sanctus Chrysost. in liturgi. sua, sequentem coram Domino ad praesententium instituit protestationem: Nullus eorum, qui carnalibus cupiditatibus, & voluptatibus est alligatus, dignus est ad te accedere, nec tibi ministrare, Rex gloria. Eandem sacerdotum Dei lascivientium colluviem Deo apud Ezechiel. reprobam advertens Dion. Carthusianus, inquit: Conqueritur potissime contra eos, qui vitam ducunt carnalem, qui vitis gula, aique libidinis obtenebrati, legem DEI suam contemnunt, Ecclesiam violant, libidinosi circumspiciunt.

2 Sanctus Gregorius illam Samuelis Bethlehemitis invitantis protestationem: Sanctificamini, & venite mecum, ut immolent, considerans, hanc ex ea deducit consequentiam: Quam ergo puros decet esse Pontifices, ubi invitata ad sacrificium, non nisi sanctificata admittende sunt plebes? Oblatio illa vetus in ovibus, arietibus, tauris, similibusque aliis animalibus consuminabatur; non ibi cadit lucis aeterna, non ibi speculum sine macula, Filius Virginis in victimam cedebat; Potro ne quis ambigere possit, in quo dicta consistat sanctificatio, subnectit S. Gregorius, Sanctificatio, est corporis purificatio.

3 Imperatores in Constitutionibus imperialibus sequens pro sacerdotibus eligendis statuisse leguntur decretum: Ita casti, & humilis nostris temporibus eligatur Episcopus, ut vocumque locorum pervenerit, omnia vite suae integritate purificet. Et alibi: Loco uxoris habuerunt Ecclesiam, & pro liberis populum omnem Christianum. Nulla eadem creatura capax praebere potest hospitium immentati Altissimi, quia Caelum, & caeli caelorum cum capere non possunt; Nihilominus in sacerdotum continuo dnorari gestit pectoribus; neque absque ratione, quia sanctus Paulinus astitit: Anima quanto castior mentis, tanto vivacior sensibus, & quantum mundior corda, tanto capacior Christi est. Voluit equidem DEUS Aaretem in summum promovere Sacerdotem, prodigioso semper florentis virgine miraculo; quia ut Origenes inquit: Illius tantum est, offerre sacrificium indefinens, qui indefinenti, ac perpetuae se devovet castitati; quae a finem Cassianus pariter ita discurre: Quanta puritas oportet custodire nostri corporis, atque animae castitatem, quae necessarium est, quotidie sacrosanctis agni carnibus vesci, quas neminem immundam contingere, etiam veteri Legis praecepta permittunt. Morali- ter sanctus perpendit Ambrosius, quod, sicut servi in-

tegritas, & fidelitas, honorem, gloriamque affert Domino, ita pariter Salvator noster bona ministrorum suorum vita, & odore honorari, condecorarique velit: Ut, qui videt ministrum altaris congruis ornatum virtutibus, auctorem praedicet, Dominum veneretur, qui tales servulos habeat. At in quoniam DEUS singulariter a nobis honorari affectat? Audite responsum: Laus Domini, ubi munda possessio, & innocens familia disciplina.

4 Sanctus Augustinus ad illam se refert ab Achimelech Davidi factam interrogationem: Si mundi sunt pueri, maxime a mulieribus, ex quo loco, ubi de panibus duntaxat propositionis, si a viatoribus illis manducandi essent, tractabatur, hanc statuit consequentiam: Si ergo interrogavit Sacerdos, utrum servi David mundi essent, propter panes propositionis accipiendos, quid facere nos debemus miseri Sacerdotes propter corpus Domini accipiendum? Nemo nescit id, quod sancto contigit Joanni Chrysostomo; cum enim Spiritus Sanctus super eum celebrantem visibili in forma quotidie decedente soleret, die quodam unus ministrorum ejus, oculum coniecerat in unam circumstantium mulierum; moxque Spiritus Sanctus disparuit. Defectum intelligens Sanctus, sacrilegum illum a ministerio suo suspendit, atque deinceps locum mulierum per velum sequestravit a conspectu publico.

5 Hugo Cardinalis illum Apostoli textum discutiens: Debet mulier velamen habere super caput propter Angelos: per Angelos, Sacerdotes intelligendos astitit, inquiens, Ne in eorum faciem inspicientes, moveantur ad libidinem; quare autem dicit propter Angelos, id est, propter Sacerdotes, & Clericos? Quia magis prompti sunt ad libidinem, propter otium cum bona vita, & quia non habent suas, & propter hoc collocautiones in confessionibus, ideo eis praecipue dicitur: Ne respicias mulierem multivolum, ne forte incidat in laqueos illius. S. Aug. sexum illum cautissime declinavit, qui traditur, Feminarium, & in eis fororis, & fratris filia contubernium familiaritatemque vitasse; dicere solitus, prout in lectionibus ejus habetur: Et si propinqua mulieres suspecta non essent, ad eas tamen quae ventilarent, non suspitione carere. Severissimum decretum statuit S. Carolus Borromeus, ne quisquam Clericorum in publico praesumeret loqui cum mulieribus, etiam affinis, consanguineis, nisi necessitas postulet. Nec secum domi faminas, etiam artificum consanguinitatis, affinitatisve vinculo conjunctas, aut cibi parandi, aut alia domestica officia praestandi causa, aliusve causa specie, etiam si non pernoscant, ullus Ecclesiastici ordinis homo, sine scripta nostrae facultate ullo modo habeat, recipiatque; atque eas facultas, cum nos Mediolani sumus, a nemine cuiquam permittatur, nisi a nobis, ac propterea nisi primum de statu mulieris visator, aut alius, cui id cura dederimus, diligenter perquisierit, testimoniumque nobis fecerit. Legerat indubie Sanctus Archipræsul illud Sancti Augustini monitum: Non solum removenda est fornicatio, sed etiam omnis suspicio falsa, non decet Clericum cum mulieribus sedere, vel fabulari, vel domum ejus frequentare, ne suspicio mala inde progrediat. Deinde in eodem sermone vitatatem perhibet, quae quicumque se contaminat Ecclesiasticus, dum familiari mulierum utitur consuetudine, dicit enim: O quam miser, & pusillanimis reputatur clericus, qui frequenter cum mulieribus conversatur!

6 Hesychius presbyter de Sancto Thoma Apostolo tractans, hanc ingeniosam, utilemque instituit observationem: Aspicere Dominum post resurrectionem, manere mulieribus, vespere Apostolis apparentem; manere oriente Sole dum dies terenus est, & clarus, mulieribus se sistit, ut ne per umbram quidem quid sinistri illius valeat inspicari: Serò autem ingruentibus tenebris, Apostolos invisit, ut doceat Ecclesiasticos, quam circumspicere, & cautè cum debiliore sexu tractare debeant. Recordamini utique, qualiter idem quoque Christus Samaritanam allocutus fuit, in campo aperto ad puteum, quo omnes accurrere consueverant: insignis est illa S. Hieronymi Nepotiani data admonitio: Si propter officium Clericatus, aut vidua visitatur, aut virgo, nunquam domum introeat.

7 Apostolus fortissimum hoc contra malos Sacerdotes statuit argumentum: Irritum quis faciens legem Moysi, Heb. 10. 28.

1. Reg. 28.
S. Aug. 1. 17
ad 1. 1. 1.
panes propo-
sitionis
manducari
dicebant a
mundis.

1. Hu. Card.
1. Cor. 11. 10.

Sacerdotibus
interdicta
est con-
versatio cum
mulieribus.

Eccl. 9. in
le. 1.
S. Aug.

Ad. Eccl.
Med. Car.
41. par. 1.
Synod. dicte.
11.

S. Aug. 1. 17
ad 1. 1. 1.

Hel. de S. Th.

S. Hier. 24
Nep.

Heb. 10. 28.
fine

S. Hier. 1b.

Hug. C. 1. 1. 1.
Immundi, &
carnales sa-
cerdotes
contaminant
sanctuaria
Dei.

S. Chrys.

Dion. Carth.
in Ezech.

1. Reg. 16. 1.
S. Gr. 1b.
Summa pu-
ritas requi-
ritur in cele-
brantibus.

S. Greg.

C. de Ep. &
Cler. 1. 1. 1.
Ecclesia
castitas
sacerdo-
talis.
C. de Ep. &
aud. 1. 1. 1.
munda.

1. Reg. 2. 17.

S. Paul. ep. 11.

Orig. h. 21. in
Num.
Cass. 1. 4. c. 8.

S. Ambros. 1. 1.
de offic. 1. 1.

Sacerdotes
impuri con-
culcati filium
Dei.

In Chr. h. 20.
ibid.

Zach. 9. 27.

Casti sunt
non velint
puniri morte.

Exod. 28. 43.
S. Bruno. de
ern.
Eccle. 9.

1. Aug. ser. 37.
ad tract.
S. P. Dam. 14.
ep. 3.
Invektio in
Clericos im-
puros.

2. Reg. 6.

1. Paral. 13. 9.
Oza, quia te-
tigerat arcam
morte per-
cussus est.

1. Paral. 13. 7.

Abul. lib.

Causa hu-
jus puni-
onis, quia
precedenti
nocte cogno-
verat uxorem
suam.

siue nulla miseratione, duobus, vel tribus testibus moritur, quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & Spiritui gratia contumeliam fecerit? Scimus enim, qui dixit: *Mihi vindicta, & ego retribuam*. Porro Sanctus Chrysostomus, qualiter Filius DEI conculcetur, his edocet verbis: *Quomodo conculcas quispiam Filium Dei? Quando, qui est ejus particeps in ministerio, peccatum fecerit, non eum conculcavit, non eum despexit? Peccatum, quod maxime Filium Virginis offendit, est impuritas, quae sanguinem testamenti, scilicet vinum germinans virgines, pollutum ducit. Cujus nos quotidie meminimus in consecratione calicis, dicentes: Hic est enim calix sanguinis mei, novi, & aeterni Testamenti.*

8 Voluit Dominus, ut Aaron, & filii ejus ad altare accessuri, & in sanctuario ministraturi, scemoralibus succingerentur, sub poena mortis; siquidem in inobedientes statuit, ut iniquitatis rei moriantur. Quod Decretum examinans Sanctus Bruno, postquam in vestibulis continentiam à ministris sacris requisitam, figurat asseruisset, tandem ita concludit: *Sed valde timendum est, quod dicitur; ne forte moriantur. Si non vis mori, aut castitatem custodi, aut ad altare non accedas. Hinc est, quod servi Salomonis inter cetera, quae afferunt, Ebur quoque ei afferre leguntur: Servi Salomonis nos sumus, qui Eboris pulchritudinem, & candorem, per quae castitas figuratur, Christo Domino vovere, & offerre debemus. Castissima animalia sunt Elephantis, & non nisi semel coire dicuntur.*

9 Fornicatio, ut inquit Sanctus Augustinus, ideo Clericis interdicitur, quia cum finis ministri Domini, membra meretricis non efficiamus. Beatus Petrus Damianus sequentibus in Clericos, huic vitio deditos, invehitur verbis: *Vos alloquor, olepores Clericorum, pulpamenta Diaboli, projectio Paradisi, virus mentium, gladius animarum, aconita bibentium, toxica convivarum, materia peccandi, occasio perendi. Vos inquam alloquor gynaeceae hostis antiqui, Vypa, Vula, Noctua, Lupa, Sanguisuga, Affer, affer, sine cessatione dicentes. Quibus similibusque aliis maxime infamibus, atque indignis contra Ecclesiasticos luxuriosos prolatis epithetis, ita prosequitur discursum: Vos estis Demonum victimae, aeternae mortis succiduum destinatae. Ex vobis Diabolus, tanquam delicatis dapibus pascitur, vestra libidinis exuberantia saginatur. Vos estis vasa ira, & furoris Domini reposita in diem ultionis. Terribilis equidem calus oppressit Ozam, dum manus ad arcam, ne caderet, extendit: dicente Scriptura: *Extendit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam; quoniam calcitrabant boves, & declinaverunt eam; vel ut liber Paralipomenon memorat, bos lascivius inclinaverat eam. Quasi diceret; bos lascivus arcam in periculum calus precipitavit. Dionysius Carthusianus historiam hanc ita ad nostrum applicat intentum: Per boves lascivos, & calcitrantes, intelliguntur Doctores, & Predicatores, ad vitia carnis corruentes, qui arcam declinant quando Christi humanitatem inhonorant. Sed quae violenti Oza obitus causa fuit, divina Justitia tam repentinum exigente supplicium? Iratus est indignitate Dominus contra Oza, & percussit eum super temeritate, qui mortuus est ibi, eo quod tetigisset arcam. Quae, obsecro, in attingenda arca suberat temeritas; siquidem Levitae ad tractanda vasa sacra, eaque in omnibus divini cultus ministeriis adhibenda consecrati erant? Imposuerunt arcam Dei super plaustrum novum, de domo Aminadab; consequenter plurimi jam tetigerant arcam novocurru inferendam. Cur igitur unicus Oza publicae temeritatis contrahit reatum, praesertim cum in casu necessitatis eam arcam attigerit? Respondet Abulensis: *Alii dicunt, quod mortuus fuerit, quia erat immundus, & tetigit arcam; Nam tradunt Hebraei, quod praecedenti nocte iste Oza cognoverat uxorem suam, & ista erat immunda secundum legem, nec licebat alicui sic immundo accedere ad Sanctuarium, vel tangere aliquam rem sacram quousque lavaret salum corpus aqua, & manebat sic immundusque ad Solis occasum. Ex dictis irrefragabile eruamus argumentum: Oza propter exercitum actum non fornicarium, aut adulterum, sed conjugalem,***

quia lignum tetigit, solam sacratissimae Filii Dei huma-

nitatis figuram, severissime punitus est tanquam temerarius; quantum ergo supplicium, & indignatio DEI saeviet contra Sacerdotes illos, qui consecrare, tangere, distribuere, & numerare non verentur corpus, & sanguinem ipsiusmet Christi: Quem adorant Dominationes tremunt Potestates? Audite Dionysium Carthusianum: *Ecce sita percussus est, qui bono zelo, quamvis non satis discreto, arcam Domini, rem inanimatam, & ligneam sustentavit; quantam damnationem merebuntur, ac sustinebunt, qui corpus, & sanguinem Salvatoris maculata conscientia consecrare, tractare, ac sumere non formidant? Qui Author postquam allegatam patier & ipse opinionem insinuas, tandem ad nostram subjungit eruditionem: Quam intoleranda instat damnatio incontinentibus, ac lascivis presbyteris, qui non obstantibus obsecrationibus, & inquinamentis turpissimis, ad spirituales, ac divinisissima Salvatoris mysteria consecranda, tractanda, aut suscipienda audent procedere. In revelationibus Sanctae Birgittae de libidinoso quodam Sacerdote refertur, quod cum sepius, sed incassum, ad se emendandum monitus fuisset; audierit, ut cum die quadam ad pascendum equum in pratum suum concessisset, plura coelitus dilapia fuerint fulmina, quae ei percussio subitam intulerunt mortem, & quidem ut manifestum fieret supplicium, hoc ei in suae impudicitiae, & libidinis poenam accidisse, toto corpore ab ignibus illato manente, solae arterunt, & consumptae sunt partes genitales. Similiter Beatus Petrus Damianus de Sacerdote quodam Gallo refert, quod aliquanto tempore cum impudica quadam femina haud secus ac cum uxore vixerit, eaque mortua aliam in defunctae locum superinduxerit, & quod longè detestabilius erat, huic suae impudicitiae publicum scandalum junxerit. Nam ut Sapiens ait: *Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit: considerabat enim sibi, quasi tabularum lege prostitutum, amicorum atque consinium congregabat nuptialis more conventum; epulaturis etiam, totius affluentiae providebat apparatus. Abbas vero, qui loci illius jurisdictionem habebat, ut illum ab hoc barathro retraheret, duos ad eum Monachos misit, eique tam impudens scelus sub districta censura interminatione prohibuit; ille vero, ut erat concepta nequitia stimulatus instans, obtemperare non potuit, sed temeritate plethibili, quidquid nuptialis ordo distabat, implevit; cum illis itaque per strepitibus locis, ac lascivie deditus: presbyter tanquam bos ad victimam ductus, convivium deserens, ibalamos non delectationis, sed perditionis ingreditur, & (o terribilis Deus in consiliis super filio hominum) repentina morte mulcatur, uno siquidem eoque momento, & semen sudat, & animam exhalavit. Tandem idem Sanctus Petrus Damianus funestam hinc tragediam his verbis concludit: *Sic, sic remunerari debuit, qui de sacramento Domini, ad exoletum lupanar suumque voluntarium transire decrevit. Nunquid in hoc vobis ad literam, adimpletum fuisse videtur, quod à Sancto Paulo his verbis scribitur: Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, &c. Scimus enim quis dixit: mihi vindicta, & ego retribuam; & iterum horrendum est incidere in manus Dei viventis.***

10 Idem Sanctus Petrus Damianus respondet illis Sacerdotibus, qui se excusant, dicendo, quod quando voluptatibus carnalibus vacant, à celebrando sacrificio absterneant; neque enim valet haec excusatio: *Inordinato nihilominus permaret Ordinis Sacramentum, & si cut vir quispiam & si cesset ab opere conjugal, nullo modo tamen absolvitur a copulatione conjugi: Ita Clericus, & si sui ordinis non fungatur officio, quidem tamen ordinis non exiit Sacramento; adducitque illa S. Pauli comminatoria, dicens: Cavendum est ergo illis, ne super eos veniat formidulosa illa sententia, quae per Apostolum dicitur: impossibile est eos, qui semel illuminati, gustaverunt bonum Dei verbum, virutesque seculi venturi, & prolapsi sunt; rursus renovari à poenitentiam, rursus crucifigentes sibi metipsis Filium Dei, & ostentui habentes. Luxuriosi Sacerdotes, quanto iniquius est, Filium Dei iterum crucifigunt.*

Dio. Car. lib.
Quid ergo
sacerdos
sibi formi-
datus.

Revel. 5. 11.
S. P. Dam. 14.
historia ha-
jus rei.

S. P. Dam. 14.

Prov. 1. 3.

Hebr. m. 17.

Hebr. 6. 4.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

De aliis divinz Justitiæ suppliciis, & Canonum antiquorum pœnis, contra Ecclesiasticos impudicos.

THEMA.

Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione moritur; quanto magis putatis ulterius mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit? Hebr. 10. v. 29.

Severissima supplicia Apostolus intentat iis, qui sacratissimum conculcant Filium Dei, sanguinemque Testamenti polluant: *Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium, &c.* Per sanguinem Testamenti, sacrosanctus intelligi potest calix, quem in sacrificio incrementum consecramus, dicentes: *Hic est enim calix sanguinis mei, novi, & æterni Testamenti.* Unde & Theophylactus ait: *Hec de Sacramento carnis Dominice dicta sunt; quando enim assumptis impollutum corpus, & sanguinem Domini, cœno ac luto corporalis impuritatis carnem nostram, que illud assumpsit, involvamus; nonne Filium Dei conculcamus? Lutum terra non adeo indignum est corpori divino, quam indigna est carnis tue impuritas.* Si quis Sanctissimum Sacramentum in lumen projiceret, omnium utique sententia, acerbissima eum morte plectendum assereret, imò non uno, sed mille dignissimum infernis. Longè atrocius tormentum meretur Sacerdos, luxuriæ deditus, qui consecrare, attrectare, distribuere, & participare audeat panem Angelorum, cum hujusmodi impura conscientia. Sacerdos luxuriosus, in cœno sepultus peccati carnalis, luto immergit Deum, quem adorant Dominationes, tremunt Potestates. Unde Deus Sanctæ Brigittæ quondam manifestaturus, quantæ abominationi apud ipsum sint orationes cujusunque Sacerdotis, huic vicio dediti, ita resolvit: *Vox ejus est quasi ranarum, quia tota est de lutosius operibus, tota ad voluptatem carnis, ideo non ascendit ad Deum.*

2 Sanctus Petrus Damianus, testimonio inherens Malachiæ, Deum lamentari asserit, quod à ministris suis, animalia, aut ad summum panes, vel incensum, tanquam puriorem materiam offerentibus, vilipendatur, & contemnatur: *Per Malachiam, o Sacerdotes, inquit, qui despiciatis nomen meum, & dixistis: in quo despeximus nomen tuum? Offertis super altare meum, panem pollutum.* Quis, obsecro, panis ille fuit panis propositionis non cœlestis, de quo Filius Dei ait: *Ego sum panis vivus, qui de celo descendi.* Paulò post Deus pariter supplicium minatur, tanto dignum vilipendio, dicens: *Ecce ego projiciam vobis brachium, & dispergam super vultum vestrum sterces solemnitarum vestrarum.* Filios Aaron, Nadab, & Abiu, thuribulis suis ignem, & incensum impotentes, Deoque offerentes: *Egressus ignis à Domino devoravit eos, & mortui sunt coram Domino.* Quod scelus admiserant infelices? Forfitan quemadmodum Rex Ozias, sibi incompetenti functi sunt ministerio? Unde tantæ servitutis supplicium? Rationem assignat Moyses, huic ipse funesto nepotum suorum præfens spectaculo, dum ait: *Offerentes coram Domino ignem alienum.* Circa quæ verba ita discursit Oleaster: *Dicitur ut alienus ignis, omnis qui non erat Domini, seu ex altari holocaustorum desumptus: Ille vero dicebatur ignis Domini, quoniam à Domino fuerat mirabiliter concessus.* Dionysius Carthusianus ad sensum transiens moralem, ita nostrum, cujus antiquum figura erat, alloquitur Sacerdotum: *Thuribulum tuum, o Sacerdos, est mens tua, in qua tuis saluberrime mortificationis, flagrantis orationis, dulcissima devotionis, & meditationis, Deoque debes offerre.* Vix igitur, qui profanum illi imponunt ignem, alienum ignem imponis, & offers, dum rationis tue carnalis dominatur affectio, dum aliquid turpiter anas, dum concupiscentiarum fervore exasnas; talis ignis ultionis divina meretur absumi. Quem in finem Sanctus Cyprianus casum memorat, qui mulieri cuidam accidit, quæ dum pixidem, in qua actualiter quidam sanctissimum non asservabatur, sed asservatum fuerat, aperire non vereretur, subito flamma ignis exiit, & profiliit: *Cum arcam, in qua*

Sanctum Domini fuit, manibus indignis tentasset aperire, igne inde surgente deterrita est, ne auderet attingere. Quanto magis ignis divinus in illos deserviet vindicativus, qui non solum manibus, sed & anima, cordeque immundo, ipsummet sacratissimum corpus Christi ausi fuerint attrectare? *Ve, quicumque pollutis manibus, & maculato corpore Sacramenta sancta tractare præsumit, non enim irreverenter ad altare Domini accedendum est, neque cum mortalis delicti macula; si enim impune non transiit, qui arcam Domini præsumpsit erigere, quomodo divinam poterit evadere ultionem, quisquis in mortali constitutus, temerario ausu mysteria cœlestia manducare voluerit?*

3 Licet quodcumque peccatum cœlesti nos reddat indignos mensa, maximè tamen impuritatis vitium divina contra nos provocat fulmina. Juxta legem Domini olim Sacerdotis filia, si deprehensa fuerit in stupro, & violaverit nomen patris sui, flammis exuretur. Ita Moysi præceperat Dominus. Quæ, obsecro, tam severi supplicii ratio in filia specialiter Sacerdotis, & non in aliis prævaricatricibus virginibus? Facilis est responsio, quia grave nimis est peccatum admissum à domesticis, aut familiaribus Patris illius, qui altaris sacri ministrum agit. Ideoque justitia vindicativa Dei, supplicium exegit atrocissimum, scilicet ut viva combureretur. Si tanta pœna filiam manet Sacerdotis, propter fornicationem, non quia divinum luxuriosa peragit cultum, sed quia duntaxat filia est Sacerdotis; quanto majus supplicium merebitur impurus, & fornicarius Sacerdos, utpotè fornicationis, & sacrilegii reus? Si ita impurus, & immundus corpus Christi ministraverit, non modò temporalem, sed & æternum meretur ignem. Audite Sanct. Chrysostomum: *Quid mirum, si Sacerdotis panis gravior sit; cum & Sacerdotum filia, quibus nihil cum Sacerdotio commune est, propter dignitatem paternam, eorundem peccatorum pœnam multo acerbiorē sustineant? Unde colliges, Sacerdotum pœnam, multo acerbiorē esse, quam aliorum de plebe.*

4 Dionysius Carthusianus de quodam Dei servo refert, qui Purgatorii pœnas Angelo duce contemplatus, plurimas inibi offendit cujusunque, præterquam sacerdotalis status, personas. Causam interroganti respondit Angelus, Sacerdotes aliquos admodum bonos esse, qui proinde subito in Cœlum subvolarent; Reliquos autem propter luxuriæ vitium, & maximam consequenter circa corpus Christi admissam injuriam, & indecentiam, morti impoenitentes, & damnari. Sanctus quoque Petrus Damianus funestum casum, cujus ipse Patre studens, in juventute sua testis fuit, exprimit in hæc verba: *Clericus quidam, Zenzolinus nomine, pellicem suam juxta mentem habebat hospitium, ut ajunt, aspectu lubricam.* Deinde venustate mulieris, & clerici affectu expresso, Sanctus ita suum prosequitur contextum: *Quia corpore consanguis aderam, mente longinquus esse non poteram. Quid dicam? Quia dum hac cernerem, titillantis luxuria molestias pertuli, cum etiam postquam ad Eremitum veni, ejusdem lenocinii memoria me sæpius colaphizare non destitit. Sæpe fateor, mihi malignus hostis hoc schema proposuit, & illos esse felices, ac beatissimos, qui tam jucunde viverent, persuadere tentavit. Quis vero tandem illecebrarum finis? Dum per quinque sæcè annorum lustra in hac luxuriosa voluptate vixissent, ante annum, cum commune ipsius urbis flagra- ret incendium, in una domo reperti utriusque simul igne consumpti. Sic, sic nimirum flammæ libidinis ignem meruit combustionis. Ubi notandum, miserum hunc in clericalementem quidem sortem assumptum dici, aut minimè Sacerdotem fuisse, aut sacro immediatè altari ministrasse, affirmari.*

5 Idem nihilominus Sanctus absque ulla Sacerdotii distinctione, ita impudicos alloquitur Clericos: *Vos estis vasaira, & furoris Domini, reposta in die ultionis: Vos Tigrides impia, quarum nesciunt præter humanum sanguinem cruentiora ora sitire: Vos Harpye, quæ sacrificium Domini circumvolantes arripitis, eosque qui Deo oblatis fuerant, crudeliter devoratis; nam & leenas vos non incongruè dixerim, quæ belluarum more jubas attolitis, & incantatos homines ad sua perditionis interitum cruentis amplexibus protrahitis, salo vorante naufragium: Vos*

Olim filia Sacerdotis in stupro deprehensa comburebatur. Lev. 21. 9.

Quid ergo fiet nostris Sacerdotibus fornicariis.

S. Chrys. l. 6. de lac.

Dio. Car. cit. à Mol. u. l. c. 17. 4. 2. Plurimi Sacerdotes luxuriam ad infernum decedunt.

S. P. Dam. l. 3. ep. 16.

Investiva S. Petri Dam. in tales sacerd. l. 4. ep. 3.

Theoph. lib. Impu. i sacer dotes corpus Christi immergit luto.

Rev. S. Brig. 2. 4. c. 61.

S. Pet. Dam. l. 4. ep. 1. Conqueritur Deus contra Sacerdotes impura offerentes.

Joan. 6. 41.

Lev. 10. 1.

Oleaster lib.

Dion. Car.

Applicatio moralis ad Sacerdotes N. L.

S. Cyp. l. 1. de lapsis.

Vos Vipera furiose, quæ præ impatientis ardore libidinis, Christum, qui caput est Clericorum, vestris amatoribus detruncatis. Quo sine Sanctus exemplum adducit mulierum Madianitarum, quæ Israelitas à vero cultu Dei, suis alienarunt dolis, & irritamentis: Nam sicut Madianitides olim per phaler vestis ornamentum, ad suum provocabant, Israelitarum corda, concubitus; ita vos acciti culus, sive vocati valens illocebris, infelices homines de sacrosancti altaris ministerio, quo fungebantur, avelitis, ut in lubrico vestri amoris glutino suffocetis. Quantum detestaremur sacrilegum, & temerarium quemcumque, qui Filium Dei in foetidam cloacam projicere auderet? Quo talis dignus esset supplicio? Certè, qui Sacramentum Altaris immundis, impurisque tractat manibus, longè gravius peccat illo, juxta hanc Sancti Vincentii Ferrerii sententiam; Corpus Sacerdotis est sepulchrum Christi; cogitate, quantam sanctitatem debet habere in visa, & quod peccatum illorum, qui projiciunt corpus in latrinam luxurie; majus peccatum est, quasi dum projicerent sanctum sepulchrum Christi in cloacam.

6 Zacharias Propheta Deum introducit iratum in hæc verba: *Facta est indignatio magna à Domino exercituum, & dispersit eos.* Deinde de durissimo conqueritur Sacerdotum corde, inquit: *Et cor suum posuerunt, ut adamantem, ne audirent legem, & verba, que misit Dominus;* quem textum Rupertus Abbas hoc illustrat discursu: *Quod autem dicit, & moluerunt attendere, & averterunt scapulam recedentem, & aures aggravaverunt, ne audirent, minus est factum ipsorum, illi enim non solum non audierunt, verum etiam clamantes Prophetas occiderunt, duro corde, indomabiles, & adamantini similes, quasi lapides fortissimi, & in tantum durus est, ut omnia metalla confringat, & ipso à nullo confringatur; unde à Grecis indomabilis dicitur, de quo illud mirandum, quod cum tanta sit duritia, solo percussu sanguine birci (quod animal libidinosum est) statim dissolvitur; unde congrua similitudo valde, & cor suum posuerunt, ut adamantem, quia cum durissima cervicis, & cordis indomabilis essent contra Deum, molliissimi erant in omnium libidinum fluxum.* Petrus Blefensis contra Ecclesiasticos similes & ipse insurgens, ait: quod calix sanguinis agni immaculati, iis in fel convertatur Draconum: *Illis, qui carnalibus desideriis insumuntur, calix Domini vertitur in fel Draconum, Angelorum panis auferitur ab eis, manna caeleste putrescit, pluitque super eos Dominus, sicut pulverem carnes.* Totum pervolvite caput 19. Libri Numerorum, ubi varios reperietis ritus præscriptos iis, qui tabernaculo ministraturi ante eluendi erant, ne vel minimam, aut ceremonialem, aut legalem retinerent annexam maculam, omni culpa, & malitia mortali præcisa: *Siquis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Ecclesie, quia sanguinem Domini polluit, & non est aqua lustrationis aspersus;* quod igitur supplicium timebunt illi, qui non Moysaico ministrant tabernaculo, sed consecrant, sumunt, tractant sanctissimum Filii Dei corpus, tam abominabilem agno immaculato habentes maculam, scilicet luxuriam, & concupiscentiam? Domine Iesu Christe, inquit idem Blefensis, *Sacramentum corporis, & sanguinis tui, quasi pignus, & obsidem caelestis gratie dimisisti, & in eo constituisti nobis, non mortem, sed vitam, non iudicium, sed salutem. Quam perditus ergo est, qui redemptionem in perditionem, qui sacrificium in sacrilegium, qui mysterium in parricidium, qui vitam convertit in mortem?*

3 Funestam tragædiam, à Petro Cluniacensi traditam, annales nobis exhibent Ecclesiastici, scilicet quod Liziniaci in Territorio Pictaviensi quidam degerit presbyter, non animarum Pastor, sed mercenarius, qui juxta Prophetica lamentationem: *Lac gregis sui comedebat, & lanis operiebatur;* frequenter ratione officii sui, sed absque devotione, purissimam recipiebat Christi carnem, & sanguinem, suis quotidie immerisus immunditibus. Remorsus conscientia ipsum ad poenitentiam impulit, sed exilem, dum paulò post ad vomitum rediit; inter hæc infirmatus agonizare cepit, ægrum Prior invisit Conventus Cluniacensis, qui per noctem infirmum terribiliter inaudit vociferantem, hisque opem implorantem verbis: *Succurrite, succur-*

rite, ecce namque duo feri, & horrendi leones in me ingruunt, ore aperto me discerpunt. Tremebat miser, fugamque meditabatur. Perterritus Prior oravit Deum, moxque disparuere leones; sed vix transierat hora, quando iterum voce terribili exclamare cepit infelix: *Ecce, ecce cælum apertum, & igneum inde, qui me consumat, descendente torrentem, adjuvate, orate, ut liberer;* hocque dicens cooperiturus elevans, eas igni opponebat imminenti. Iterum ergo suas ad Deum preces effudit Prior, & interitum declinavit infirmus, rogans Monachum, ut sibi usque ad mortem assisteret: adhortante servo Dei infirmum, hic quodammodo à se alienari cepit, omnique momento expectari obitus, quando post longum tempus in se reversus, ingemuit in hæc verba: *heu mihi! æterno astiti iudicio! heu mihi! ad sempiternam condemnatus sum mortem, horrendisque traditus tortoribus, perpetuò cruciandus cum Diabolo, & Angelis ejus in igne inextinguibili.* Ecce tibi hic magnam lebetem, bulliente pinguedine plenam, à ministris infernalibus coram me allatam, in qua frigidus ero; cumque Prior ad orationem se denuò reciperet, Sacerdos desperatus ei dixit, desine orare, quia non exaudieris; cui cum Prior diceret: frater ad cor tuum revertere, pete misericordiam à DEO, quamdiu vitam hanc agis mortalem: ipse subjunxit, dicens, num tu me insanire existimas? sana, & presenti mente tibi loquor, apprehensaque religiosa cuculla, dixit; sicut vestis hæc religiosa quædam cuculla est, & sicut id, in quo decumbo, palea, & stramen est, ita quod coram me video, ignita & candens lebes est, egressaque ex lebere invisibilis ignis gutta, & in miserabilis hujus hominis manum, spectante Priore, delapsa, pellem, & carnem ejus ad intimam usque ossis partem consumpsit, moxque infelix ille dixit: quemadmodum scintilla hæc manum meam devoravit, ita ignis hujus mihi præparati vorago me totum consummet, ad quæ verba attonito Monacho, moribundus subjunxit: *Ecce qualiter lictores tartarei ad ignitam hanc ollam certatim properant, ut in illam me demergant: ecce qualiter quaquaversum discurrunt, & linteamen, in quo prostratus decumbo, apprehendunt, meque in illam projiciunt; hisque dictis animam spiritibus tartareis consignavit, omnibus, qui aderant, præ horribili nimis fectore, à mortui cadavere fugientibus; cumque horribilis istius eventus fama passim divulgata esset, post aliquot dies sepulchrum, in quo positus fuerat, aperire volentes, ut de cadaveris constitutione certiores fierent, in manu mortui foramen ab illapsi ignis scintilla excavatum repererunt.* Ex cujus tremendæ Historiæ decursu clarè colligitur, quam sit verum, quod Apostolus de ministris sacris his verbis dicit: *Impossibile est, eos qui semel illuminati sunt, gustaverunt etiam donum caeleste, & participes facti sunt Spiritus Sancti (id quod in Sacerdotibus quotidie præcipue adimpletur) gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, & prolapsi sunt, rursus renovari ad poenitentiam.* In eadem Epistola ad Hebræos, ut in hujus Discursus themate diximus, postquam injuriam demonstrasset, quam is Deo irrogat, qui sanguinem ejus conculcat, Deique Filium pedibus proterit, hæc verba subjungit: *Scimus, qui dixit, mihi vindicta, &c. horrendum est incidere in manus Dei viventis.* In revelatione Sanctæ Brigitæ legimus, quod Christus de malis Sacerdotibus dixerit: *Nunc dico tibi iudicium eorum, horum iudicium, & maledictio, maledictus cibus, & potus eorum, qui intrat in os eorum, qui pascit corpus in cibum vermium, & animam ad infernum, maledictum sit corpus eorum, quod resurget, in inferno sine fine arsurum.*

8 In libro cujus titulus, *Alia Ecclesia Mediolanen.* Sancti Caroli Borromæi patru, aliquot exprimuntur pœnæ, à sacris Canonibus fulminatæ adversus impudicos Clericos, & Ecclesiasticos, præter illas quæ post hanc vitam gravissimæ manent; siquidem Apostolo teste: *Terribilis quedam expectatio iudicii, & ignis annulatio consumptura est adversarios.* Porro ipsi Canones sunt sequentes: *Pe. R. tit. 8. cap. 3. Quicumque Sacerdos spirituales filiam violaverit, dignitatis honorem amittet, & perpetuam poenitentiam agat, ib. cap. 4. Quisquam Sacerdos hoc facinus admiserit, omni numeris sui*

S. Vin. Ferr.
1. de S.
Marco.

Zach. 7. 11.
Gravis quæ-
rela Dei in
Sacerdotibus
V. F.

Rup. Ab. l. 1.
in Zach. c. 8.

Petr. Blef.
111.
Applicator
Impuris sa-
cerdotibus
N. T.

Num. 19.

Petr. Blef.
ibid.

Pe. an. sup.
2. 23.

Terribilis
historia libi-
dinosi sacer-
dotis.

Hebr. 6. 4.

Hebr. 10. 29.

Rev. S. Brig.
l. 1. c. 47.

sui functione multatus, poenitentiam ager peregrinando annos quindecim, deinde in Monasterium abiens toto vita sua tempore ibi serviet, ib. Pen. R. trad. 8. cap. 6. dist. 82. cap. ult. Presbyter si fornicationem admiserit, sponte confessus, poenitentiam ager annos decem hoc modo, tribus mensibus a ceteris remotus, pane, & aqua jejunabit, diebus autem Festis modico vino, pisciculis, & legumine utetur, sacco indutus diu cubabit, die nocturne misericordiam Dei implorans, deinde unum annum, & sex menses in poenitentia, jejunioque panis, & aqua explebit, praeter Festos dies, in quibus vino, & sagimine, caseo, ovisque canonicè uti poterit; finito primo anno, & dimidio, sacra Communionis particeps fiet, Psalmos in choro ultimis canet, officia minor ager, postea vero, quam septimum poenitentia annum expleverit, omni quidem tempore praeter Paschales dies singulis hebdomadis per legitimas ferias, pane, & aqua jejunabit; expleto septennio usque ad finem decimi anni sexta feria in aqua, & pane jejunabit.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Sacerdotes corpus Christi indignè tractantes, traditores sunt Juda peiores, iterum Christum crucifigentes; ubi & alii eorum adducuntur reatus.

THEMA.

Hic est calix novum Testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur: veruntamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa. Luc. 22. vers. 17.

1 **S**alvator noster de traditione Judae, qui & ipse inter Apostolos in ultima cena Sacerdos ordinatus erat, tractans, conqueritur, quod sacrilegam, & traditoriam manum suam, super mensam Eucharisticam extendisset; unde immediate post consummatam sacratissimi Corporis sui consecrationem subjungit: Veruntamen ecce manus tradentis me, &c. ex quibus deducitur, Christum specialiter esse morti deditum per manus impiorum Sacerdotum. Sancti Laurentius Justinianus de effectibus agens, quod Sacramentum Altaris juxta recipientium dispositionem causat, ita scribit: Uno Petrus, & Judas caelesti pascuntur alimento, aliter tamen; nam ad meritum, & profectum Petrus: Proditor vero manducat ad ruinam, atque interitum. Pro summentium dispositione cibus hic dispares etiam operatur effectus: quem reperit mundum, & justum, amplius mundat, atque sanctificat; quem autem sordescens invenit, immundum, & deteriores facit. Quis Judae extitit finis? Mors traditorum, qui suspenduntur pedibus sursum: Suspensus crepuit medius. Aphorismus est medicinz, quod corruptio optimi sit pessima; quantumvis indignus hoc Sacramentum accessus, severissima in omnes animas provocet fulmina, nihilominus dignitas, & ministerium sacerdotale, atrocioribus Ecclesiasticos obruunt suppliciis.

2 Teste Molina Sacerdos quidam admittit in honestatis reus, ad altare accedere non abhorruit; dum igitur manus altari imponeret, subito eisdem ita exardescere sensit, totumque inflammari corpus, ut ne passum quidem ultra promoveri potuerit. Notanda sunt equidem Sancti Joannis verba, Inquentis: Et post buccellam, introivit in eum satanas, q. d. tunc Diabolus illius corporis, animaeque possessionem accepit, quando corpus Christi indignè recepit; tunc è cenaculo exiit, suam adimpletur intentam traditionem, ut Dux fieret satellitum, divinum ejus Magistrum apprehendentium; quia scilicet in quoscunque gravissimos excessus se precipitat Sacerdos scilicet, cum sit corruptio optimi pessima; maxime autem quando sanctissimo abutitur, suoque injurius est ministerio. Non equidem intrasse dicitur Diabolus in Judam, quando murmurabat, &c. Imò cum reliquis Apostolis Evangelium annuncians, miracula operans, & prophetizans, potius ejiciebat demones: Etiam demonia subjiciuntur nobis. At Sacerdos factus suum vilipendit gradum, indignèque communicavit, tuncque post buccellam introivit in eum satanas; voluit namque per hoc ostendere Dominus, quod licet multos enotimes dissimulet defectus, gladium nihilominus justitiae suae vibret contra temerarios, & sacrilegos altaris sui ministros: Servus,

qui cognovit voluntatem Domini sui, & non preparavit, & non fecit, vapulabit multis. Ecclesia in officio divino infra octavam corporis Christi, illa recitat Sancti Augustini verba: Quam multi de altari accipiunt, & moriuntur? Unde dicit Apostolus, iudicium sibi manducas, & bibis: Nonne buccella dominica venenum fuit? Inde? Et cum accepit, in eum inimicus intravit; non quia malum accepit, sed quia bonum male malus accepit. Petrus Blefensis cum Sacerdotibus, qui divino cultui proximè consecrantur, loquens, eos, qui Judam cum suis sacrilegiis imitantur, graviter reprehendit, dicens: Qui debuerant esse Vicarii Apostolorum, & filii Petri, facti sunt socii Juda, & praebuli Antichristi; nam ut Gregorius Magnus ait: Qui Christi corpus indignè conficit, Christum tradit, ut Christus, dum traditur, dicat: Ecce manus tradentis me, mecum est in mensa. Unde Christus Sacerdotes indignos, suos esse traditores, Sanctae Brigittae his verbis revelavit, dicens: Tales Sacerdotes non sunt mei Sacerdotes, sed veri proditores, ipsi enim, & me vendunt quasi Judas, & produnt; in iisdem quoque revelationibus libro quarto haec verba leguntur: Qui me sanctificare debent ore suo, vendunt me. Ipsi sunt deteriores Juda, Judas enim peccatum suum recognovit, & poenituit, licet infructuose, isti se justos dicunt, & ostendunt. Idem quoque Sacerdos aeternus secundum ordinem Melchisedech Christus Salvator noster, contra ejusmodi ministros eidem Sanctae Brigittae haec verba dictavit: Judas retulit peccatum ad emptores, isti autem observant suis usibus; Judas vendidit me, antequam redemisset mundum; isti, postquam redemi mundum, & non compatiuntur super sanguine meo, qui plus clamat vindictam, quam sanguis Abel: Judas vendidit me pro solis denariis, isti autem mercimonio, quia non accedunt ad me, nisi sperent sibi fructum. In capite verò sequenti alias prosequitur, contra eosdem Sacerdotes, tanquam traditores, querelas, dicens: Sic isti maledicti Sacerdotes simulatorie accedunt ad me quasi proditores; Attamen ego idem, qui sum Deus, & Dominus totius creaturae in caelo, & in terra, venio ad eos, & jaceo ante eos in altari. verus Deus, & verus homo, postquam dixerint illa verba: Hoc est corpus meum; Venio ad eos ut sponsus, ut voluntatem Deitatis cum eis habeam, sed invenio in eis Diabolum; quibus in verbis maxime consideranda sunt verba illa: Venio ad eos, ut sponsus; nam ut Sancti Bernardus ait: Verè spirituales, sanctique connubii contractus est iste, parum dixi, contractus, complexus est. Ferculum fecit sibi Rex Salomon: Ecce plus, quam Salomon hic. Cui proinde verba illa Cantorum adaptari possunt: Egredimini, & videte filia Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius. Quae verba Theodoretus ad propositum nostrum, de ultima cena in Sion habita, explicat his verbis: Nuptiarum communicio facta est; edentes sponsi membra, & bibentes ejus sanguinem, nuptialem ipsius communionem assequuntur. Imò ut Sanctus Bernardus serm. 2. de cena Domini, inquit: Hic efficitur una caro, sponsa cum sponso. Hoc igitur sponsalicio, quod corpus Christi inter, & sacerdotem conficitur, supposito, quis non videt, quam ingens sit injuria, quae ipsi irrogatur, dum anima, & corpus illud, quod consecratum tam arcto spiritali sponsalicio eidem adstringitur, ab ejusmodi sacerdotibus velut adulteris, meretrici alicui in praedam traditur?

3 Verum enim verò sacerdos indignus non solum Christi traditor est, sed ut Petrus Blefensis, per additam Sancti Augustini in illa Psalmistae verba: Dederunt in escam meam fel, sententiam, ait: Gravius peccant offerentes indignè Christum regnantem in caelis, quam qui eum crucifixerunt ambulantes in terris. Judaei quidem Christo acetum, & fel potandum portexerunt, ac verò Blefensis ait: Damnabiliter peccat, qui ad corpus ejus cum felle conscientiae pravae, & cum aceto iniquitatis accedit; ubi quoque sententiam quandam allegat Sancti Hieronymi, dicentis: Perfidus Judaeus, perfidus Christianus, ille de latere, iste de calice sanguinem Christi fundit.

4 Sanctae Brigittae Christus de malis sacerdotibus verba sequentia revelavit: Corpus meum amarum crucifigunt, quam Judaei. Ecce amici mei quos elegi, & sic dilexi, quomodo mihi rependant. In alio quoque primi

S. Aug. Ser. 3. in lect. 1. ut. oct. corporis Christi.

Petr. Blefens. ep. 111.

Rev. S. Brig. l. 1. c. 47.

L. 4. c. 131.

Christus per manus impiorum Sacerdotum traditur.

S. Laurent. Just. de effectibus agens. de triumph. Christi. ag. de c. 4.

Molin. in tr. sac. tr. 2. c. 11. §. 1.

Joan. 13. 27.

Indignè celebrantes, sunt traditores Christi. Iude peiores.

Luc. 10. 17.

Luc. 22. 47.

S. Bern. Ser. 81.

Cant. 1. 9.

Mat. 3. 11.

Theod.

S. Bern. Ser. 2. in cen.

Petr. Blef. ib. p. 68. 12. Gravius peccant offerentes quam Iudei.

Rev. S. Brig. L. 4. c. 131.

c. 47.

Libri

Libri loco, Christus eidem Sanctæ declarat, qualiter sacerdotes carnales ipsum crucifigant, ejusque viscera transfodiunt; Dicit enim: *Pungunt me quasi acuto ferro, quod intrat per viscera, quando sacerdos accedit altare, & cogitat se peccasse, & pœnitet, habens tamen firmam voluntatem peccandi iterum per alio officio, cogitando secum: bene pœnitet quidem de peccato, sed non relinquit illam amentiam, cum qua peccavi ita, quod non amplius faciam; isti quasi ferro acutissimo me pungunt.*

5 Sanctus Petrus Damianus sacrilegii hujus gravitatem aliunde ostendit, dum se ad differentiam, quæ est inter hæc, & alia peccata, reflectit: *Aliiter*, inquit, *in quocunque modo peccantes, quasi Dominum in rebus ejus offendimus: Indignè vero sacrificantes, veluti in personam ejus manus injicere non timeamus, cum scriptum sit: Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: Si autem in Deum peccaverit vir, quis orabit pro eo? Qui enim Principem offendit, pei legum ejus transgressionem, servos, & aulicos ejus indignè tractando, pœnis quidem à legibus præscriptis, punitur. At verò quanto acerbius, & irremissibilius castigari merebitur is, qui ipsummet Principem in propria persona directè percutere, vulnerare, & occidere præsumpserit? In aliis quidem peccatis sacerdos legem transgreditur æternam, divinam, vel Ecclesiasticam; siquidem peccatum definitur, quod sit *dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei æternam*. At verò, quando quis sacramenti reus sit, Deo ipsi injuriatur directè, & indignè tractat, manusque violentas, & sacrilegas ipsimet personæ Filii Dei protervè injicit: *Filium Dei conculat, sanguinem testamenti pollutum ducit, in quo sanctificatus est, & Spiritui gratia contumeliam facit.**

6 Sanctus Paulus capit 6. ad eodẽm Hebræos (ut in Discursu præcedenti diximus) ad malos sacerdotes alludens, ait : *Gustaverunt donum celeste , & participes facti sunt Spiritus Sancti* (quando enim sacerdotes consecrantur, Episcopus illis dicit : *Accipe Spiritum Sanctum*) & *prolapsi sunt*, tunc, inquit Apostolus , quantum est ex parte sua , Christum de novo crucifigunt : *Rursum crucifigentes*, inquit , *sibi metipsi Spiritum Sanctum* . Eundem hunc textum Sanctus Petrus Damianus in quadam invectiva contra sacros, sed indignos ministros, adducit, dicens : *Multis sceleribus plebs Israelitica se frequenter immiscuit, sed nunquam se tam crudeliter impiavit, quam tunc, cum Dominum crucifixis . Et certe, qui Dominicum corpus pollutis trahere manibus non veretur, crucifigentium Iesum participes esse convincitur ; quibus nimirum expavescenda nimis est Apostolica illa sententia, qua dicitur : Impossibile est, qui semel illuminati sunt, gustaverunt etiam donum, &c. Origenes quoque hunc ejusdem Apostoli textum ponderat , dum ait : Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus, vel tribus testibus moritur , quanto magis, &c. Ac demum in sacrilegorum ministrorum detestatione exclamat : Sed neque hi, qui crucifixerunt Salvatorem meum, rei sunt ingentis pœna, sicut hi, de quibus ait Apostolus : Filium Dei concilians, Spiritus gratia contumeliam faciens.*

7 Sacerdos, qui suo non correspondet ministerio juxta vires suas, injurius fit Spiritui Sancto, hic namque gradus sacerdotalis exiit instrumentum, operante hoc Spiritu sanctissimo. Episcopus illi characterem impressit; cum igitur medio characterē, strictissimam cum Christo unionem inierit sacerdos, gravis utique nimium est contumelia, quae eum inhonorat, dum se feminæ copulat: *Nescitis (de nobis specialiter Christo consecratis dici potest) quoniam corpora vestra membra sunt Christi: tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? absit. An nescitis, quoniam qui adhaeret meretrici, unum corpus efficitur? Erant enim duo, inquit, in carne una: qui autem adhaeret Domino, unus spiritus est.* Altissimum hoc privilegium sacerdoti contulit Spiritus Sanctus, ut idem quasi fiat cum Christo; at peccatum eum separat, & meretrici in prædā concedit. Beatus Petrus Damianus acriter invehitur in eos sacerdotes, qui in hocce impuritatis barathrum se præcipitant, dum inquit: *Cur, o sacerdos, qui sacrum dare, hoc est, sacrificium Deo debes offerre, semetipsum prius maligno spiritui non vereris victimam immolare? Fornicantes enim à Christi membris abscondis, & mere-*

*iricus corpus efficit, Apostolotestante, qui ait: Qui ad-
heret meretrici unum corpus efficitur, & iterum: Tollam,
inquit, membra Christi, & faciam membra meretricis?
absit. Quid ergo tibi cum corpore Christi, qui per carnis
illescibrosa luxuriam, membrum fallus es Antichristi?*

8 Rahab in Civitate Jericho prostitutam agebat vi-
tam , utpotè *Rahab meretrix* : cum maximo familie
sue periculo exploratores abscondit , millos à Josue
dum autem se , familiamque suam à communi civitatis
exterminio eripere meditaretur , hanc suppliciter inseruit
phrasin : *Dominus Deus vester , ipse est Deus in caelo
super nos* . Cur ipsum suum non appellavit Deum ; siqui-
dem Apostolo teste : *Fide Rahab meretrix non perit* ?
Dubium nobis Sanctus resolvit Cyrillus Jerosolymita-
nus in hæc verba : *Suum dicere non audebat , eo quod
se impuram sentiebat* . Profectò si mulier gentilis , per-
fectam non habens Dei notitiam , propter lasciviam ,
Deum nominare non præsumpsit , quomodo sacerdo-
tes , iusti & consecrati Deo , arrogantiam , temerita-
tem , fastum fovere præsumunt , maculata per impurita-
tem conscientia Deum contrectando , consecrando , de
coris in manus suas detrahendo , se cibando ?

9 Circa animalis in sacrificio oblatis qualitatem, sequens nobis in Levitico exhibetur decretum : Omnis macula non erit in eo ; si cœcum fuerit , si fractum , si catarricem habens , si papulas , aut scabiem , aut impetiginem , non offeretur ea Domino , nec adolebitis ex eis super altare Domini . Cujus hanc rationem assignat Philo Hebræus : Adhibetur hac cura non propter viltimas , sed ut sine omni culpa sint , qui eas mactandas offerunt , submonentur enim his symbolis , ut quoties accedunt ad altaria , vel nuncupaturi vota , vel reddituri , nullum vitium , nullumque morbum afferant in anima , sed contentur omnino nitidam , & immaculatam in conspectu Dei producere , ne visam aversetur . De sacerdotibus certe hæc agebat Philo , qui in holocausta , tauros duntaxat , arietes & agnos offerebant ; quanto igitur major puritas a nobis requireretur sacerdotibus , ipsum sacraissimum consecrantibus , Filii Dei agni immaculati corpus ? Quiridem Anthor illud discutiens Levitici præceptum : Omnis qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis , non accedet offerre hostias Domino , nec panes Deo suo , ita discurtit : Si mortale corpus sacerdotis inspicere oportet , ne quo contractum sit vitio , quanto magis animam immortalem ? Eiusdem Libri caput sequens hanc Israelitis præscripsit regulam : Omnis homo , qui accesserit de stirpe vestra ad ea , que consecrata sunt , & que obtulerunt filii Israel Domino , in quo est immunditia , peribit coram Domino : Ego sum Dominus . Sanct. Basilii ex hac lege talem deducit consequentiam : Si tales moine adversus eos posuere sunt , qui temerè ad sacra accedunt , qui ab hominibus sacrificantur ; quid dicendum est de eo , qui in tantum , ac tale mysterium temerarius est ? Atque exindè in malorum libidinolorum sacerdotum pavorem subnectit : Tanto celeratiorem esse eum , qui nunc impurus Christi Domini corpus sacrificat , quam qui olim sanguinem arietum , ac taurorum immolabat , quanto Christi corpus excellensius est , quam arietis , & tauri .

10 Aliàs quoque contra indignos sacerdotes, Sanctæ Birgittæ in hæc verba conquesta est veritas æterna: *Maledicti sint anni eorum; maledicta sit hora, quæ incipit eis in inferno, & nunquam finietur; maledicti sint oculi eorum, quibus viderunt lumen cæli; maledicta sint aures eorum, quibus audierunt verba mea, & non curabant; maledictus sit gustus eorum, quo gustaverunt dona mea; maledictus sit tactus eorum, quo tractaverunt me, & tandem Discursus his formidabilibus concludit poënis: *Maledicti sint in cælo, & terra, & ab omnibus creaturis infensatis, quia ipsæ obediunt Deo, & laudant, & ipsi spreverunt. Petrus Blesensis brachiorum apertorum, atque in Sacrificio Misse extensorum hanc nobis assignat proposito nostro convenientissimam rationem: *Expansis manibus, tanquam crucifixus vero crucifixo astat. Quid autem de sacrilego itauemus sacerdote; siquidem ut diximus, iterum in patibulo extendit, iterum Christum crucifigens?***

Inf. L. i.
Prohatur
ex. p. p.
H. h. h.

Holt, R. G.

Cy. lat.
cub. l.

Levit. 22. 22.
Animal la-
cificandum
detinetur rite
sine macula.

Phyllide
A.
The male
starts on-
another (a-
cruciform).

Philippe Moncler

Lev. 21. 18.
- 18. 19. ma-
- 19. 20. puritas
- 20. 21. requiritur
- 21. 22. in sacerdotibus N.E.
Lev. 22. 1.

de bap. c.7.

Horrendy
mailed & so-
nes in lace-
does indi-
gac cele-
brated.

Det. McC.
et. al. in
lyn.

DISCURSUS XXI.
ARGUMENTUM.

De puritate, & integritate conscientie, quæ in
iis, qui corpus Christi tractant, desideratur; do-
que supplicius, sacerdotibus impudicis immiti
solitis.

THEMA.

*Mundati sunt Sacerdotes, & Levita, & mundaverunt
populum. 2. Esdræ 12. vers. 30.*

1 Angelicus Doctor inter varia motiva, propter
quæ sacerdotes nostri, mundi & puri esse de-
bent, dignitatem sacratissimi corporis Filii Dei, tan-
quam primum allegat: Cum enim illud *Mundissimum*
sit, & Deo vivo plenum, & unitum, consequens
est, ut vas in quo recipi debet, quoad fieri potest, pu-
rum sit, & mundum. In cuius probationem adducit
præceptum quoddam a DEO circa manna, quod cor-
poris Christi figura erat, his verbis conditum: *Sume*
vas unum, & mitte manna ibi. Vas unum, quasi singulariter,
& excellenter mundum. Idem quoque S. Doctor, per
adductam Sancti Pauli auctoritatem ex Epistola ad
Hebræos cap. 9. hoc vas aureum fuisse dicit, illudque
nobis sacerdotibus adaptat, qui cælesti hoc manna quo-
tidie intra nos recipimus. Unde ait: *Decet cor quasi*
aureum esse purissimum per magnam mundiciam, quod ca-
pere debet cælestem panem. Refert insuper sequentem
Alexandri Papæ decisionem, dicentis: *Nihil in sacri-*
ficiis majus esse potest, quam corpus, & sanguis Christi:
Nec ulla oblatio hac potior est, sed omnes præcellit, quæ
pura conscientia offerenda est, & pura mente sumenda.
Nos etenim, non sicut antiqui Levitæ, oves, incensum,
vel panes offerimus, sed agnum immaculatum, qui tollit
peccata mundi, panem divinum, non panes proposi-
tionis, cum tamen mensa, cui hi panes imponebantur,
aurea esse debuerit; veteris quoque legis ministri mul-
tis purificationibus ceremonialibus, & legalibus mun-
dabantur; mundati sunt sacerdotes; quanto igitur ma-
ior puritas in ministerio nostro requiretur, per quod
ille offertur, & sumitur, qui est *Candor lucis æternæ, &*
speculum sine macula?

2 Inter omnes antiquas hujus sacramenti figuras,
manna, & agnum, principales fuisse certissimum
est, de quibus solis S. Thomas ait: *In figuris præsigna-*
tur, agnus pasche deputatur, datur manna Patribus.
De manna autem, uijam præcedenti numero audivi-
mus, Deus expressè ordinavit, ut in vas quoddam
mundum, & purum, id est, in urnam quandam totali-
ter auream immitteretur. De agno autem, qui hujus
Eucharistici panis symbolum quoddam licet remotum
fuit, expressum pariter præceptum habemus: *Erit agnus*
absque macula. Præterquam quod idè inter omnia
animalia agnum elegerit, quia purus est, & idè sym-
bolum virtutis castitatis; in Græco enim idem agnus est,
quod *castus*; quænam igitur in eo castitas requiretur,
qui cum, qui essentialiter castus est, quotidie tractat?

3 S. Thomas primam corporis Christi figuram,
quæ duas prædictas agni, & manna figuræ præcessit,
sacrificium Isaac fuisse agnoscit; unde dicit: *In figuris*
præsignatur, cum Isaac immolatur, &c. Ubi ad præter
propositum ponderatio quædam Rupertii Abb. Tui-
tensis in Genesin scribentis, occurrit; Dicit enim:
Quemcumque ad sanctum altare divina vocat gratia, si-
demque ejus electio S. Spiritus sacerdotali dignitate re-
munerat, eo ipso quod vocatur, & eligitur ad tale munus,
profecto jubetur illi, ut tollat filium suum, quem diligit
Isaac, eumque Domino in terra visionis in holocaustum of-
ferat. Qui similiter in eodem loco observat, Salvato-
rem nostrum dixisse: *Quicumque fecerit voluntatem Pa-*
tris mei, ipse frater meus, & soror, & mater est. Unde
ad sacerdotem se convertens, dicit: *Cur sacerdos, cu-*
jus & in corde per fidem Christus habitat, & ex ore ejus
predicantis concipitur in audientis anima, cur, inquam,
hic talis eundem filium suum appellare dubitet?

4 Sanctus Bernardinus ad propositum nostrum strin-
gens argumentum format, dum ita discurret; quanto
altior est dignitas, & prærogativa sublimior, qua Fi-
lius Dei sacerdotes honoravit, eosdem ad ministerium
suum eligendo, tanto majorem illis imposuit necessita-

tem, & obligationem, ut erga ipsum se reverentes, &
servos non indignos exhibeant: *Quapropter sicut super*
omne hominum genus, inquit, propter hoc mysterium
Deus vos honoravit, ita & vos eum super omnes diligere,
venerari, & honorare curate. Inter alios ritus, quibus-
cum Deus agnum manducari præcepit, unus hic fuit:
Non comedetis ex eo crudum quid, qui profecto ritus
non parum mirandus esse videtur, cum omnes car-
nem etudam etiam agni perhorrescant; ideoque pri-
ma facie prohibitio hæc superflua esse videri posset; at
verò Omnia in figura contingebant; Dicit enim Abu-
lensis: Dicitur, quod non sumatur agnus crudus; cru-
dum enim cibum manducat, qui nullam circa illum dispo-
sitionem, aut preparationem præmittit: Et sic crudum ci-
bum comit, qui corpus Domini ab aliis cibis non discernit,
& sic impurus ad illum cibum accedit sicut ad communem,
& hoc damnable est. Pro cuius clariori intelligentia,
Anastasius Synaita similitudinem quandam proposi-
tiro nostro aptissimam adducit: *Dic age, inquit, si cer-*
num manibus gestares, auderesne Regias vestes attinge-
re? Quid dico? Neque tuas vestes tangeres inquinatis
manibus; cur igitur eum, quem vilibus vestimentis ha-
bes honorem, non itidem impendis Deo? Idem quoque
argumentum S. August. efformat, dum ait: Quis adeo
impus erit, qui in ipsis manibus Sacratissimum Sacra-
mentum tractare presumat? At verò certum est, quod
Deus magis offendatur per conscientiam immundam,
quàm per manuum sorditiem. Licet enim sacerdos
manum leprosam habeat, non tamen propter hoc cor-
pus Christi offenditur, benè tamen ei per lepram culpæ
injuria irrogatur: Si erubescimus, ac timeamus, Eucha-
ristiam sordidis manibus tangere, plus debemus timere,
ipsam Eucharistiam intus in anima polluta suscipere.

5 Anastasius Synaita ad aquam alludit, qua sacer-
dos, priusquam Eucharistiam conficeret, & tangat, ma-
nus lavare solet; dicit enim: *Omni genere scelerum op-*
pleti sumus, parvula aqua manus abluimus: Sicque sa-
cerum illud corpus, divinumque sanguinem immundi, ac
sordidi recipimus. Huc facit, quod Sanctus Thomas ad
dubium quoddam in Summa sua responderet, quærit enim,
cur is, qui Christi corpus pro eo tempore tangebatur,
quando etiamnum in Judæa vivens, pertransibat bene-
faciendo, culpæ reus factus non fuerit, licet cætero-
quin etiam peccator esset, cum tamen hodie sacerdos
in peccato mortali Christi corpus tractans, mortaliter
Deum offendat? Ad hoc, inquam, Sanctus Thomas his
verbis responderet: *Ad primum ergo dicendum, quod Chri-*
stus in propria specie apparens, non exhibebat se tangen-
dum ab hominibus, in signum spiritualis unionis ad ip-
sam, sicut exhibetur sumendus in hoc Sacramento, &
ideo peccatores eum in propria specie tangeres, non in-
currerant crimen falsitatis circa divina, sicut peccatores
sumentes hoc Sacramentum, & præterea adhuc Chri-
stus gerebat similitudinem carnis peccati, & ideo com-
muniter se peccatoribus tangendum exhibebat, sed remo-
ta similitudine carnis peccati, per gloriam resurrectionis,
se tangi prohibuit a muliere, quæ desolatum fidem circa ip-
sam patiebatur.

6 In Libro Levitici quoad cineres, ex sacrificiis re-
liquos, lege cautum erat, ut in locum mundum projici-
cerentur: *In locum mundum, ubi cineres effundi solent.*
Erant porro hi cineres ex lignis, quibus holocausta
concremata, vel aliz victimæ animalium, bou-
um, taurorum, & similibus, coctæ fuerant, residui, nihil-
que in se sanctitatis habebant; & tamen Deo visum est,
ut in locum mundum hi cineres reponerentur. Ex his
argumentum formemus a minori ad majus: Si tanta
fuit circa cineres sollicitudo, quanto major a conscien-
tia, & manibus puritas, mundiæque requiretur, sa-
cratissimum Christi corpus attrectantibus;

7 In eodem Levitici libro Deus ait: *Animam cum ob-*
tulerit oblationem sacrificii; in quibus verbis notan-
dum est, quoniam epitheto Deus offerentem appella-
rit, tamen si solas ei oves offerret; vocat enim ipsum
animam; quasi dicere vellet: Quicumque offert sacri-
ficiam, quisquis ad altare accedit, & in eo ministrat,
purus Spiritus, & separata a corpore anima esse debe-
ret, si id possibile foret. Præcepit quoque, ut agnus
speciali quodam modo manducaretur, non crudus, nec
lixus, nec alio modo coctus, sed solum assus: Eaens
car-

Exod. 12. 9.

Abul. q. 11.
10 c. 26.
Matth.Anast. Syn.
11. de sac.
Syn.S. Aug. ser.
244. de civ.Anast. Syn.
Cur peccet
qui Christi
in SS. sacra-
mento indi-
gne tangit,
& non pec-
catine, qui
vivem in
peccato tan-
gebant.S. Th. 1. p.
q. 84. ar. 4.Lev. 4. 12.
Cineres sa-
crificii V.L.
ponebantur
in loco mul-
do.Lev. 4. 5.
Offerens sa-
crificii de-
bet esse pu-
rus spiritus.S. Th. op. 18.
c. 15.
Summa pu-
ritas con-
scientie ne-
quitur in
sacerdotibus
sacrificanti-
bus.Manna im-
ponebatur
vas aureo.

Sap. 7. 16.

Agnus Pa-
schalis de-
bebat esse
sine macula.

Exod. 12. 5.

Isaac figura
nostri sacri-
ficii.
Rup. Abb.
1. 7. in Gen.
c. 22.S. Bern. 1. 1. ser.
30. art. 1. c. 7.
Maxima in-
cumit sa-
cerdotibus
obligatio
Christum
purè tra-
ctandi.

S. Cyr. Alin
Exod. 12.

carne affligi; circa quæ verba Sanctus Cyrillus Alexandrinus ait: Porro jubet, eas edere carne affligi, eo quod oportet, eos esse inflammati Spiritu, qui volunt ad communionem Christi accedere. Nizeta in or. 42. Nazianzeni inquit: Ille sacrosanctam escam elixam edit, qui voluptatibus servit, nam quæ elixantur, varietatem & condimenta desiderant.

Nizet.

S. Pafch. c.
21.
St. Apostoli
post acceptu
Spiritum S.
primæ obla-
tionis hoc S.
sacramentum.

8 Sanctus Pafchalius de corpore, & sanguine Christi, ingeniosam quandam quoad hoc Sacramentum observationem habet, circa tempus, quo Apostoli illud post ultimam cenam prima omnium vice consecraverunt, se illo cibaverunt, idemque in sacrificium incruentum obtulerunt; ait enim: Ex quo renovati sunt Sancti Apostoli per adventum Spiritus Sancti de caelis, ex eo sancti credimus, hunc calicem in Ecclesia consecratum, quoniam ille Spiritus veritatis, a quo renovati sunt, ex vetustate induxerat eos in omnem veritatem. Sanctus Thomas Aquinas similiter hoc idem punctum tangit, dum mysteria exponit, propter quæ Sancta Mater Ecclesia solemnitatem corporis Christi post septimanam Festi Pentecostes instituerit; ita enim ait: *Vi qui per totum anni circulum, hoc Sacramento nemur ad salutem, ejus institutionem alio tempore specialiter recolamus, quo Spiritus Sanctus corda discipulorum edocuit ad plenam cognoscendam hujus mysterii Sacramenti, nam in eodem tempore capitis hoc Sacramentum a fidelibus frequentari.* Dion. Carth.

S. Th. op. 17.

Dion. Carth.
hom. in 18.
corp. Christi.

in Evangelium Festi corporis Christi scribens, ejusdem est opinionis, scilicet quod Apostoli non ante, sed post adventum Spiritus S. initium tegerint sacrificium hoc Sacramentum celebrandi, consecrandi, & distribuendi: *Inciperunt gloriosi Apostoli, inquit, ceterique fideles sub eorum regimine Sacramentum hoc tunc consecrare, accipere, & aliis dare.* Idque probat ex textu quodam Actuum Apostolicorum, in quo Sanct. Lucas dicit, quod post Pentecosten, quando S. Petrus numerosam illam multitudinem ad fidem converterat, erant perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, id est, ut Carchus. exponit, in perceptione Sacramenti istius.

Aoc.

Rayn. an.
2110. n. 10.
Littera Pon-
tificis con-
tra sacerdo-
tes inconti-
nentiam.

9 In Annalibus Ecclesiasticis littera quædam Gregor. IX. recensetur, ad Episcopos Siciliæ exarata, in qua illos summa cum sollicitudine, vigilantia, circa Presbyteros incontinentes instituendæ, monet; ex eadem quoque Epistola zelus insuper colligitur, quo hic Pontifex Ecclesiasticos urgit, ut vitam ducerent castam, & immaculatam: *Studia iterum ad cleri emundandos mores impuritate inquinatos convertisse, & inquiri ab Archiepiscopis in Episcopos, atque ab his in sacerdotes iussisse, si castè viverent, & à se mulierum consortia removissent.*

S. Thom. 2.
c. 11.
Cur conse-
cratio cor-
poris Christi
fiat in vino,
& non alia
materia.

10 Sanctus Thomas in opusculo quodam ingeniosam movet quæstionem, videlicet, quænam sit causa, quod Ecclesia instituerit, quod sacerdotes corpus Christi super linum, non verò super sericum, aut lanam quantumvis purissimam consecrent, cum tamen alias in ornamentum altarium admittantur purpure, aut phrygio opere elaborata peristromata, & panni pretiosissimi. Respondet autem, linum hoc ab Ecclesia prudentissime ordinatum fuisse: *In tribus, quæ perducunt corporale linum ad candorem, intelliguntur tria, quæ faciunt ad nostram mundificationem. Primo enim lavatur, secundo torquetur, tertio exsiccatur: si quis ad suscipiendam Dominum nostrum mundus vult fieri, primo debet per aquam lacrymarum lavari, secundo per opera penitentia torqueri, tertio per fervorem amoris Dei à carnalium desideriorum humore sicari.*

Immunditia
carnalis ma-
ximè repu-
gnat virgi-
neo corpori
Christi.

11 Auctores illi, qui circa innocentiam, in accedentibus ad hoc Sacramentum requisitam, discursant, infinitam considerant contrarietatem, quam humanitas, & corpus virgineum Filii Virginis habet cum vitio impuritatis, & libidinis. Etenim nos sacerdotes pro objecto principali corpus, & sanguinem Salvatoris habemus, quia tamen in Eucharistia anima quoque, & divinitas Christi præsens adsit, hæc tamen, ut Scholæ attestantur, ibi solum sunt per concomitantiam. Corpus verò, & sanguis sunt ibi per se, & ex vi propria verborum sacramentalium; quo supposito, certum est, quod hoc peccatum ministerio sacerdotali magis opponatur, & repugnet, quod magis est virtutibus corporis Christi contrarium; huic autem non opponitur superbia, ira, invidia, vel aliud si-

mile vitium internum, quæ hæc vitia illis virtutibus contrariantur, quæ resident in anima. Virtus autem propria corporis, est continentia, & castitas; sicut vitium, quod huic opponitur, est libalo. Unde Apostolus dicebat: *Qui fornicatur, in corpus suum peccat.* sicut igitur corpus Christi purissimum fuit, & tamen omnes sibi miseras nostras assumpserit, attamen non more aliorum generari, sed opera Spiritus Sancti, modo quodam ineffabili in visceribus virgineis concipi voluit, & ideo peccatum carnis ejus corpori contrariissimum est. Ac proinde licet, dum viveret, multis se lacerari calumniis, & improprie permiserit, de peccato tamen incontinentiæ, nec semetipsum, nec aliquem Apostolorum suorum redargui permittere voluit. Imò Phariseus videns, quod Christus se à Magdalena tangi permitteret, ipsum, non solum non Messiam in lege promissum, sed nec Prophetam esse, persuadere sibi potuit.

1. Cor. 6. 18.

12 Inter alias ceremonias, quibus præter supradictas agnus manducari debebat, una hæc fuit: *Calceamenta habebitis in pedibus.* Sed quænam erat necessitas, calceatis pedibus hunc cibum gustandi? Quod Deus agnum non crudum, sed assum, & cum lactu sylvestribus manducari præceperit, transeat, quia facile hujus ratio intelligitur, sed quid ad agni manducationem calceus confert? Abulensis dicit, hunc ritum alluisse ad agnum immaculatum: *Conveniebat hoc ad Christum, inquit, quia si sumunt Eucharistiam, debent esse totaliter mundi, & ad complementum mundicie oportet esse pedes mundos, nam ceteris partibus mundis existens, adhuc pedes possunt esse immundi; Ita Christus dicit Joan. 13. Qui mundus est, non indiget nisi, ut pedes lavet, sed est mundus totus, ut autem pedes sint mundi, oportet esse calceatos.* Dicit quoque potest, hanc ceremoniam alluisse ad conscientiam, etiam à culpis venialibus, & minimis, quæ per pulverem denotantur, purificatam.

Exod. 12. 11.
Quid signifi-
cat per cal-
ceamenta in
manduca-
tione Agni.Abul. q. 11. in
c. 16. March.

Joan. 13.

13 In eodem quoque loco Deus aliam requirebat ceremoniam, scil. *Reves vestros accingetis.* Porro reves sedes sunt concupiscentiæ, hi autem fortiter restringendi sunt, ut continentes, & casti evadant: *Lumbos enim præcingimus, ut Sanctus Gregorius ait: cum carnis luxuriam per continentiam coartamus.* In superioribus Discursibus varia mysteria explicavimus, ob quæ Deus mel à sacrificiis suis exclusum esse voluerit, præterire tamen nequeo, quin his aliam quandam rationem adjiciam, quam Theodoret. his verbis tradit: *Prohibet quoque offerri mel ad altare, eo quod apis, ut quidam ferunt, in locis impuris sedeat, ut undecumque conficiendi mellis occasionem coarctet.*

Exod. 12. 11.
Quid per
succinctio-
nem.

S. Greg.

Theod. q. 1.
in Levit.

14 Quando Philisthiæ arcam Domini honorare volentes, eandem magno cum honore in celeberrimo templo juxta Dagon, quem veluti Deum adorabant, reposuerunt, diluculo sequenti idem idolum in pavimento in minutas partes contractum deprehensum fuit. Arca autem manna in se includens, Eucharistiam præfigurabat; Idolum verò Dagon obscena quædam statua fuit, neque enim desunt sacri Expositores, qui idolum istud Veneris simulachrum fuisse existimant; quod si verum est, quis non videt, Idolum Dagon merito in terram cecidisse minurim contractum? nimis enim ingens est antipathia, & contrarietas, quam corpus Christi cum vitio carnis habet, maxime in illis, qui altari suo ministrant, & Hec hoc severissime punit, & maxime execratur. Sanctus Bonaventura ait: *Philisthiæ posuerunt arcam Domini juxta idolum Veneris Dagonem; sic mali Sacerdotes faciunt, quando ponunt Filium Virginis juxta filium Veneris in altari.* Sanctus Apostolus ad Hebræos penas recenset, quas meretur, qui Filium Dei conculeat, & pretiosissimum ejus sanguinem dishonestat: *Quantum magis putatis, inquit, deterius a mereri supplicia, qui sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratie contumeliam fecerit.* Idem quoque Apostolus inter alios Spiritus S. fructus, hos duos recenset: *Continentia, castitas;* cum igitur Sacerdotes Spiritum Sanctum receperint, ejusque opera ad dignissimum hoc ministerium consecrari sint, eidem Spiritui S. injuriam faciunt, dum incontinentes viventes, corpus Christi contrectant, ac proinde severissimum merentur supplicium.

1. Reg. 5.
Philisthiæ
ponerunt
Dagon in Te-
plo Dei.S. Bon. in
Pl. 18.
Impuri sa-
cerdotes
Christum jux-
ta idolum
Veneris pon-
unt. Hebr. 10. 29.

Gal. 5. 22.

L. Reg. 4.

Dio. Carr.

J. Pat. pami-
nelli de po-
nit.
Impure sa-
cerdotes ex-
ponunt se
periculo
gravis pun-
itionis licet
Oza.

S. P. Dam.
l. 1. p. 10.
Exemplum
Sacerdotis
tantum se-
met in illam
peccati for-
mationis
celebrantis.

15 Cùm David Ozam ex improvise morte mulctari videret, eò quòd ad sustinendam arcam Domini, lapsus proximam, manum suam extendisset, facit textus inquit: *Extimuit Dominum David. Sic unusquisque sapiens Christianus*, inquit Dion. Carr. *ex consideratione damnationis reproborum Sacerdotum carnalium, metueret debet, & retrahit à celebratione, quousque se preparaverit*. S. Patianus eandem Ozæ historiam adversus illos adducit, qui versus hoc Sacramentum irreverentes se exhibent, dicit enim: *Qui tacenti Deo, velut nescienti, pollutam animam, & prophanum corpus ingeritis, audite, quid fecerit Dominus tunc; Ozas, qui inexplorata conscientia lacus arca attigerat, occisus est, & tamen ille, non ut aliquid ex ea sumeret, sed ut declinarentem ad lapsum vitulum contineret, accesserat*. Quod si igitur hic punitus fuit, eò quòd arcam sustinere voluerit, ne caderet, quanto magis castigari merebitur, qui ut, non obstante voto castitatis, muneri sacerdotali annexo, voluptatibus suis vacare possit, arcam Dei in lutum carnalitatis suæ deturbat, & præcipitat?

16 S. Pet. Dam. casum quendam refert, qui Beneventi accidit, quique eidem Sancto. dum in illa civitate moraretur, relatus fuit. Etenim Princeps illius civitatis in aula sua Sacerdotem quendam habuit, multa pietate conspicuum, & ad Sacrificium Missæ devotè celebrandum valde sollicitum: *Qui cum quotidie sacris mysteriis reverenter insisteret, Angelus Domini ex consuetudine veniebat, & vidente Principe Sacramentum Dominici corporis ex offerentis manibus assumebat. Sed, o rutilis visa huius lubrica, & incerta conditio! nam qui Angelicis fruebatur mundis obsequiis, in sorda luxuria voraginem repente prolapsus est. Quid plura, peragendi mysterii tempus advenit, Presbyter consuetudine foris exigente compellitur, sed graviter intus conscientia remordente torquetur, ornatur, accedit, tremis palpitans, tamen offerre præsumit. Ecco Angelus, ut assuevit fuerat, venit, & inspiciente Principe spongiam refertam aqua super caput illius expressit, totumque corpus eius tergendò purgavit: Expletis autem mysteriis, eandem spongiam rursus expressit, omnesque sordes, atque squalores, quos ex corpore illius ante contraxerat, membris eius omnibus iterum superfudit; hoc viso Princeps admiratus obstupuit, presbyterumque, semotis omnibus, secretè convenit. Inquisitum itaque Presbyter, si noviter aliquid criminis admisisset, primo quidem quasi perhorrescens, facinus abnegat, deinde male sibi conscius, ac Principis auctoritate compulsus, tandem corruisse se nosse præterita in quandam ejusdem Principis cubiculariam confitetur.*

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Varie adducuntur considerationes, quibus Sacerdotes ad dignè celebrandum disponuntur, & præparantur.

THEMA.

Grande opus est, neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo. 1. Paralip. 29. v. 1.

David in
construccio-
nem templi
omnia ma-
gna cura
præparavit.

J. Reg. 3. 17.

1 Sacer textus discursum refert, quo David universam Synagogam, quæ Ecclesiam referebat, allocutus fuit, quoad electionem, qua Deus filium suum Salomonem ad præparandam ei habitationem, seu templum quoddam sumptuosum destinavit: *Locus est David ad omnem Ecclesiam: Salomonem filium meum elegit Deus; opus namque grande est, neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo, ego autem totis viribus meis præparavi impensas domus Dei mei; Postquam vero sapientissimus Rex Salomon tot millionibus auri, & argenti, fabricam erexit pulcherrimam, & opulentissimam, cui similem Sol nunquam vidit, nec videbit; nihilominus Rex ille prorestitus est, dicens: Ergone putandum est, quod verè Deus habitet super terram? Si enim celum, & cæli calorum te capere non possunt, quanto magis domus hæc, quam edificavi? At verò si Rex ille persuasum sibi habuit, quod Deus in templo illo habitaturus non esset, quo igitur sine David: Vir secundum cor Dei, ex instinctu cœlesti tot præparationes congregavit, aut cur ejus filius ædificium quoddam adeò sublime tot dispendiis in honorem Dei erexit? Sed Omnia in figura contingebant illis; templum enim hoc vivum Sacerdotis templum*

præfiguravit: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos*. Verè enim Sacerdos templum est unctum, consecratum, totque ritibus, & caeremoniis sacris divino cultui dedicatum. Ac proinde magna præparatione opus est, ad hoc ut sit habitatio Majestatis Altissimi nequaquam indigna: *Grande opus est, neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo*; etenim in dubium revocare nequit, quin Deus personaliter, & realiter cum suo sacratissimo corpore Sacerdotem inhabitet. Dionysius Carth. super prædicti thematis verba ita scribit: *Ad cuius honorem decuit in veteri Testamento grande, & præclarum constitui templum, quia tunc exterior magnificentia multum adhuc quarebatur, in novo autem Testamento ornatus interior amplius queritur; præparationes enim, quæ ad ornandum, & locupletandum templum mysticum, in quo Rex gloriæ habitaturus est, quale nos Sacerdotes sumus, præmitti debent, non in aulæis, & rapetibus, nec in supellectile auri, argenti, vel gemmarum; sed in innocentia, virtute, spiritu, & sanctitate interiori consistit: Non ut albam, & splendidam tunicam, inquit Div. Chrysostomus, circumcincti indui, Deus hoc vos insignivit honore, sed Sacerdotes ejus ait Propheta Psal. 133. Induantur Iustitiam, & sanctis ejus exultatione exultabunt; quanto enim Angeli, & sancti Cœlites Sacerdotem candore morum, & spiritus conspicuum ad altare egredientem conspiciunt, gaudent, & exultant; non quia illum ornamentis ex argento, & auro contextis, vestitum vident, sed quia innocentia, & iustitia prædictum aspiciunt?*

2 Sacrum Concil. Trident. de præparatione ministerio nostro congrua, maxime ea, quæ incruento sacrificio celebrando præmittitur, disserens, ait: *Quantum adhibenda sit, ut sacrosanctum Missæ Sacrificium omnis Religionis cultu, ac veneratione celebretur, quivis facile existimare poteris, qui cogitarit, maledictum in sacris literis cum vocari, qui facit opus Dei negligenter. Quod si necessario fateamur, nullum aliud opus adeo sanctum, ac divinum à Christi fidelibus tractari posse, quam hoc ipsum tremendum mysterium, quo vivificat illa Hostia, qua Deo Patri reconciliati sumus, in altari per Sacerdotes quotidie immolatur: satis etiam apparet, omnem operam, ac diligentiam in eo ponendam esse, ut quantum maxime fieri potest cordis munditia, & puritate, atque exteriori devotione, & pietatis specie peragatur. In sacris Canticis dicitur: Gustatum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiisque; & dentibus illius ad ruminandum. Quibus verbis sponsa, Ecclesiam representans, delicias vini cœlestis, quibus fauces nostræ perfunduntur, exprimere nititur, difficultas autem in illis verbis consistit, quibus ait: *Dentibus illius ad ruminandum*; vinum enim non est sicuti cibus, qui dentibus masticatur, & interius ruminatur, quia ruminare, & masticare cibis solidis propriis convenit; cui difficultati aliud responderi nequit, quam quod verba illa figuratam in se locutionem contineant, illis namque verbis ad vinum illud alluditur, quod Zacharias appellat, *Vinum germinans virgines*, quod vinum simul, & panis est, frumentum electorum, & vinum; pro cuius utriusque suavitate, degustanda, ruminatione opus est, id est, antecederet diligens quædam præparatio præmitti debet: *De hoc vino notandum est*, inquit Sanctus Gregorius, *quod omnes quidem potant, sed labia sola, & soli dentes ruminant, quia dum perfectiores quique post auditum verbum ad memoriam revocant, atque exercitatione assiduæ cogitant, quasi ad os revocantes, quod sumperant, quanta sit virtus cibi, quem comedunt, sentiunt; idcirco in lege scribitur; quia animal, quod non ruminat, immundum habeatur; quia quisquis bona, quæ acceperit, non recogitat, vacuus à sanctis cogitationibus, necesse est, ut immandis repleatur.**

3 Olim in Exodo ordinatum fuit: *Decima die mensis huius tollas unusquisque agnium*: At verò ex quo agnus ille die decimoquarta mensis sacrificandus, & offerendus erat (servabitur enim usque ad quartam decimam diem mensis huius) cur tanta cum anticipatione, quia triduo ante diem sacrificii, adducitur? Rupertus Abbas ait: *Videlicet, ut dum ille præstus est, ne sitis immemores, vel imparati*; nimirum volebat Deus, ut priusquam agnus hic gustaretur, aut de eo celebraretur Pascha, digna præmiuere præparatio. Quis autem

1. Cor. 3. 17.
Sacerdotes
sedulo se
præparant,
ut sint
Templum
Christo di-
gitum.

Dio. Carrh.
in 1. Paralip.
29.

D. Chr. h. 8m.
ad pop.

Ps. 133.

Conc. Trid.
de obc. miss.
solliciti hæc
monet Conc.
Trid.

Illa.

Gen. 7. 9.
Quomodo
vinum den-
tibus rumi-
nandum.

Zach. 9. 17.

S. Greg. 1b.

Erod. 11.
Cur agnus
paschalis
triduo ante
immolatio-
nem in do-
mum intro-
ducendus.
Rup. Ab. 1. a.
in Exod. c. 3.

Agnus pas-
chalis fuit
præcipua fi-
gura augu-
stissimi Sa-
cramenti.

1. Cor. 11.

Chryf. ho. 1.
in 1. ad
Ephes.

Glossa ibid.
S. Cypri. ep.
61. post med.
Quomodo se
debeat præ-
parare Sacer-
dos ante sa-
crificiū esse-
rendum.

Per. BieCap.
131.

Pl. 2. v. 12.

1. 1. ca. 10. h.
17. vult S.
Phil. Ner.

Tert. ad ver.
Gen. cap. 10.

Matth. 26. v.
71.

Matth. 26. v. 7.
Sacerdos se
præparet
per verum
dolorem de
peccato.

D. Chryf. ser.
74.

Cui Petrus
tunica se
præcinxerit
antequam se
mitteret in
mare.

autem est, qui agnum hunc, præcipuam sacratissimi Sa-
cramenti fuisse figuram, ignoret? Quamto igitur magis
conveniens, & debita in Sacerdotibus, & ministris alta-
ris requireretur præparatio, coram quibus agnus ille imma-
culatus semper præsens, vel conservatur in tabernaculo,
aut aliis ministratur, vel in Missæ sacrificio offertur?
*Ne sumus immemores, & imparati, præviā DEUS tanta
cum sollicitudine dispositionē requisivit, pro esu anima-
lis; quanto majorē requireret, ad consecrandum, ministran-
dum, & sacrificandum agnum Cælestem Unigeniti sui,
de quo scribitur: Ecce agnus DEI, & quidem non in te-
nebris Egyptiacis, sed in clara Evangelicæ Legis luce?*
*Quotiescumque manducabitis panem hunc, & Calicem bi-
betis* (inquit Apostolus ad Corinthios) *mortem Domini
annuntiabitis donec veniat*; particulam quotiescumque
consideremus oportet, quasi enim asserit Apostolus, Sa-
cerdotem præparationi vacare debere, non modò quan-
do primitias Missarum peragit, sed etiam quotiescumque
ad panem hunc consecrandum accedit, dicente sancto
Chrysostomo: *Cum tali puritate accedo semper, sine hac
non presumas unquam; quotiescumque, ait Apostolus, hoc
feceritis, mortem Domini annuntiabitis, hoc est, salutis no-
stræ memoriam instaurabitis.*

4. Alios inter agni manducandi ritus, olim præscriptus
fuit & ille: *Non comedetis ex eo crudum quid*. Forſitan
carnem crudam manducare potuissent Israelitæ? Res-
pondet Glossa: *Carnes agni crude, inconsiderata, & sine
reverentia cognitionis, relicta illius Divinitate, humanitas;
omne quod subtiliter cogitamus, quasi mente coquimus.*

5. Sanctus Cyprianus Sacerdotum, & Episcoporum
Exemplar, & norma, sequentem nobis ad Sacrificium
divinum offerendum, præscribit dispositionem: *Si I E-
SVS Christus Dominus, & DEVS noster, ipse est
summus Sacerdos DEI Patris, & sacrificium Patri se
ipsum primum obtulit, & hoc fieri in sui commemorat. onem
præcepit: utique ille Sacerdos vice Christi fungitur, qui
id, quod fecit Christus, imitatur, & sacrificium verum,
& plenum tunc offert, in Ecclesia DEO Patri, si sic inci-
piat offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtu-
lisse.* A S. Cypriano Petrus Bleſensis sequentem vide-
tur hausisse doctrinam: *Tunc ei hostia proderit, si se
ipsum hostiam faciens, velit humiliter, & efficaciter imi-
tari, quod velis.* Ubi nostra Vulgata legit: *apprehendite
disciplinam*: Hebræus textus à Latino citatus, ita habet:
Osculamini filium sex frumentum; Sanctus Hieronymus
vertit: *Adorate purè*. Genebrardus habet, *puritatem*:
atque ita disciplinæ usus, corporis nostri maceratio, vi-
vaque ejusdem Christo facta oblatio, pudicitia, conscien-
tia immaculata, jugis est Sacerdotis Christi imitatio,
optimaque præparatio.

6. S. Philippus Neriſus vera in Ecclesia cujuscumque
Sacerdotis norma, & speculum, cuidam aliquando se in-
terroganti, quantum præparatio ad Missam requireret
tempus; Respondit: præparatio equidem necessaria, sed
omnium excellentissima, est jugis Sacerdotis integritas,
ita semper viventis, ut quacumque hora paratus sit di-
cere Missam, & communicare. Unde Tertullianus pa-
riter ad nostrum inquit propositum: *Es offero optimam
& majorem hostiam, quam ipse mandavit, orationem de
carne pudica, de anima innocenti, de Spiritu Sancto profe-
ctam.* S. Petrus quidem peccatum suum in atrio Caiphæ
commisſum lacrymis abiteruisse legitur, quia flevit ama-
rè; nihilominus in Evangelio Joannis dicitur, quòd dum
discipulus ille demonstrasset, dicens: *Dominus est, Simon
Petrus cum audisset, quia Dominus est, tunica succinxit se
(erat enim nudus) & misit se in mare.* Qua ex actione, du-
bium quoddam subnaſcitur, cum enim in aqua natantes,
dum in aquam insilire volunt, vestibus potius se exuere,
quàm iis se induere consueverint; cur Sanctus Petrus,
qui nudus erat, aquas ingredi volens, tunica se succinxit?
Divus Chrysologus, ait: *Quia innocentia nunquam nuda
est, sed reatus semper refugit ad velamen.* Denique sicut
Adam, ita & nunc Petrus post culpam suam gestis tegere
nuditatem, qui fuerat ambo, utique ante culpam, sanctam
nuditate vestitus. Quia enim ad Christum accedere vole-
bat, peccati paulò ante commissi verecundia motus, tu-
nica se contextit. Sed numquid jam antea peccatū per fle-
rum expiaverat? Verum id quidem est, nobis tamen in-
dicare voluit, quòd peccati commissi nequaquam obli-
visci.

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

ſci debeamus, sed semper ob oculos habere, & continuo
dolore illud deſtere neceſſum ſit, juxta illud: *Peccatū meum
contra me est semper.* Sed numquid in navi ſua perma-
nens, ad Christum navigare poterat? cur igitur in ma-
re se præcipitat? ſcitisne cauſam? nimirum, ut exiſtimo,
cum David dicere voluit: *Amplius lava me ab iniqui-
tate mea, & à peccato meo munda me.* Sed quoniam ſpe-
ctat hæc nova, & toties repetita lotio? Quoniam ſi vo-
luiffes sacrificium; Sanctus Petrus enim paulò ante Sa-
cerdos, imò caput, & ſummus Paſtor Sacerdotum ordi-
natus fuerat, ac proinde ſciebat, quàm ſibi neceſſarium
foret, interius in conſcientia mundum ſe eſſe. *Miſiſe
in mare,* inquit Chryſologus, *ut mare dilueret, quod
negatio ſaliter ſordidaverat.* Mare contritionis quædam
figura eſt: *Velut mare contritio tua,* optima autem Sa-
cerdotis præparatio eſt, ſi cum vero dolore, & pœnitentia,
peccatorum rigidum ſecum examen inſinuat.

7. Tertullianus de antiquis Idolorum Sacerdotibus
ait: *Miror cum hostia probantur penes vos à vitioſiſſimis
Sacerdotibus, cur præcordia potius victimarum, quam
ipſorum ſacrificantium examinantur.* Sanctus Iſidorus
Pelusiota ad illum ſe Apoſtoli ad Romanos textum re-
ſpectens, in quo dicitur: *Obsecro vos, ut exhibeatis cor-
pora veſtra hoſtiā viventem, ſanctā, Deo placentem,*
eundem de nobis ſacerdotibus illum interpretans, ait:
*Eos divinos Paulus Sacerdotes eſſe ſtatuit, qui non victi-
mis, & ſacrificiis, ſed omnibus pietatis numeris perſunguntur,
atque à corporibus ſuis purè ex ſe libant; pulcherrima
enim victima eſt, piā mentem, & carnem caſtā
habere.*

8. Priuſquam Apoſtoli ordinarentur Sacerdotes, ſacra-
tiſſimumque Chriſti corpus in Sacramentum inſinueretur,
Incarnata Sapientia, unum ex ipſis ſe traditarum
eſſe, prædicare voluit; ſed quæ neceſſitas erat, ut ſuam
illuſtraditionem prædiceret? præterea cur eiſdem ſuam
traditorem non manifeſtavit, ſed omnes diſcipulos ſuos
ſuſpenſos manere voluit? num fortè id eo Myſterio ſci-
cit, ut quilibet diſcipulorum in ſe reverſus propriam con-
ſcientiam examinaret, & ſe ad dignè recipiendum non
unum, ſed plura Sacramenta, id eſt ordinem ſacrum
(quia Sacerdotes ordinati fuerat) & poſtea Sanctiſſimum
altaris Sacramentum, tuè ſe præpararet? Interpres qui-
dam modernus ait: *Porreſturus Dominus diſcipulis cor-
pus ſuum, prius eos mundare, & expurgare voluit, ut intra
ſe concuſcerentur, & expiſcarentur, an quid mali reſideret,
quo tanto Sacramento arcerentur.*

9. Priuſquam Chriſtus diſcipulorum pedes lavit, qua
in functione, ut S. Joannes non ſine Myſterio ſcribit:
Surgens à Cænā veſtimenta ſua depoſuit; ut nos doceret,
veterem hominem prius exuendum eſſe: *Expoliantes
vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes no-
vum eum, qui renovatur in agnitionem, ſecundum imaginē
eius, qui creavit illum.* Sacerdotes, priuſquam ad altare
accedant, ita ſacris ſe veſtiant neceſſum eſt indumentis,
omnibus, ut diximus, myſterioſis. Antiquitus ſtro-
phium in dextera portare conſueverant præſbyteri ce-
lebraturi, ut lachrymas abſtergerent, ex devotione, &
contritione ortas, cui ſudario tandem manipulus ſucceſ-
ſit, quem induentes oramus: *Merear Domine portare
manipulum ſletus, & doloris.* Sanctus Gregorius libr. 1.
Epiſt. 24. indic. 4. inquit: *Veſtimenta Sacerdotis, quid aliud,
quam reſta opera debemus accipere, Propheta atteſtante,
qui ait: Sacerdotes tui induantur juſtitiam.*

10. Salvator duos mittens Apoſtolos, qui cænaculum
præpararent, ubi Apoſtolos ad miniſterium Sacerdota-
le ordinare, Sanctiſſimum Sacramentum inſtituere, &
primam debebat celebrare Miſſam, hoc eis ſignum dedit:
Occurret vobis homo, amphoram aquæ portans. Saviſſor-
ſitan obviare debuiffet, panem, vinumque ferens, ut poſt
ſub quorum ſpeciebus Euchariftia inſtituenda erat; Ni-
hilominus *benè omnia fecit; omnia in ſapientia;* unde S.
Ambroſius inquit: *Amphora eſt meſura perfectior;* hæc
itaque perfectionem denotabat, in miniſtris altariſte-
quiſitam, dicente Theophylacto: *Portat amphoram
aquæ, quæ ſignificat gratiam Spiritus Sancti; amphora au-
tem humilitas cordis, humilibus autem dat gratiam, qui ſe
cognoscunt eſſe terram, & pulverem.* Origenes vertit: *Por-
tans mundatoriam aquam in vaſe.* Aqua hæc planctum,
lacrymas, pœnitentiam, dignam, debitam, & convenien-
tem tanto miniſterio figurabat præparationem. Pater

Pl. 10. v. 4.

D. Chryl.

Thren. 2. v.
23.

Tertull. ibid.

S. I. d. Polul.
1. 1. ep. 71.

Matth. 26. v.

1. das præ-
non reſtat
de præditi-
ne 2016 cō-
munione.

Ja. 13. v. 14.

Coloſ. 3. v. 9.
Ver. 2 h mo-
d-o nendus
ante celebra-
tionem.

Plalps.

ſignum am-
phoræ aquæ
ſarum duo-
bus diſcipu-
lis carnem
præparatu-
ris.
Luc. 22. v. 10.

S. Ambr. in
Gloſ.
Theoph. ibi.

Orig. in Gloſ.

D

Ma-

De Ecclesiasticis, Sacerdotibus, & Clero, Discursus XXIII. 51

satibus: licet non efficiant Deos Sacerdotes, bonorum Largitores, sed tales natura sunt. Dii utique quos adorabant gentiles, Dæmones erant, quoniam omnes *Diigentium Dæmonia*; & eorum cultui dedicati, nunquam populo prodesse poterant, aut influxum benignum præstare, nisi beneficio providentiæ infallibilis Cœli; quid igitur de nostris asseruisset Sacerdotibus, qui manu sua claves portant Regni Cœlorum, ætæ ætæ, & thesauri Paradisi, ad locupletandam terram? Juxta Scripturæ textum: *Tu- lis Moyses Virgam, qua erat in conspectu Domini*; Quam hanc putatis fuisse virgam? Unique non Moysis, hæc enim non aservabatur in Arca, & tabernaculo, quem- admodum Aaronis; ad educendas itaque limpidas & petra aquas, Aaronis, & non suam, Moyses adhibuit Virgam; neque absque Mysterio; Sacerdotum enim munus est indurata emollire corda, & aquam elicere compunctionis, nec non torrentes divinarum gratia- rum in siccitas animas derivare: *Qui biberis ex hac aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aqua salientis in vitam æternam.* Sacerdotes in Jordane existentes, ar- camque humeris portantes, universo populo viam pan- debant ad terram promissionis; quod Origenes ita mo- taliter explanat: *Ipsi sunt, qui edocent populum exire de Aegypto, de erroribus scilicet mundi, & transire per ere- mum vastam, id est tentationum genera diversa transcur- vere, neque noceri à serpentibus, qui sunt morsus dæmo- num.*

3 Quando Sacerdotes divino cultui dedicantur, ma- nus eorum chrismate sacro inunguntur, ut per hoc in- telligant, se gratiarum, & bonorum Spiritus sancti, qui *spiritualis unctio* nominatur, dispensatores creati. In pa- rabola à S. Luca descripta, olei debitorem interrogatum fuisse legimus: *Quantum debes domino meo?* & respon- disse: *Centum cados olei*; fuit autem hic primus, qui ad rationes reddendas vocatus fuit: *Convocatis singulis de- bitoribus Domini sui, dicebat primo*; ac proinde Ecclesia- sticos præfigurabat, qui in rationibus reddendis premi- erunt: *A sanctuario meo incipite.* Sed quodnam in eo latet Mysterium, quod illos non auri, vel argenti, sed olei, ejusque in tanta quantitate debitores appellet? *Quare non argenti, vel auri pondus?* Quærit Chryso- logus, & respondet: *Vi & de debito Cœlesti luceat Sa- cramentum.* Enimvero Sacerdotum manus oleo ungun- tur, quia per illos, Cœli dispensandæ sunt gratiæ, & be- nedictiones, seque compassivos, misericordes, & bene- ficos exhibere debent; Et idem rigorosior computus, quem exhibitori sunt, in hoc consistit, an scilicet in oleo pietatis, gratiarum, & misericordiarum divina- rum dispensando, parci & avari fuerint, quia sunt di- vine beneficentiæ instrumenta.

4 Scriptor quidam modernus multa paucis verbis comprehendit motiva, ob quæ Ecclesiastici à seculari- bus sunt honorandi: *Ipsi enim sunt eorum patres, inquit, dum gignunt per Baptismum; nutritii, dum alunt Sa- cramentis; Medici, dum curant eorum vulnera; Magistri, dum instruunt; Defensores, dum suentur precibus, & sa- crificiis; sunt Nobiles antici DEI, signati charactere ordi- nis.* Albinus Alcuinus in quadam Epistola, in erudiendis Sacerdotibus, quales in secularium beneficium esse de- beant, latè diffunditur, in cætera verò dicit: *Esto omni- bus vita lucerna, præviis viarum Dei, exemplum bone- statis; Esto medicina vulneratis, afflictiis consola- tio.* In Pontificali Romano, quando manus Sa- cerdotis consecrantur, Episcopus hæc verba profert: *Consecrare, & sanctificare digneris Domine manus istas, per istam unctionem, & nostram benedictionem, ut qua- cumque benedixeris, benedicantur; Benedictio autem, omnis boni, omniumque bonorum, & gratiarum Cœ- lestium augurium importat, atque idem manus Sacerdo- rum consecrate, & unctæ beneficiæ esse debent.* S. Pro- sper de probis Sacerdotibus, qui soli venerationem, & honorem merentur, disserens, ait: *Honore digni sunt, & consolentur afflictiis, pascant egenos, vestiant nudos; redi- mant captivos, suscipiant peregrinos, si errantibus salutis viam ostendant, desperatis spem veniæ consequenda pro- mittant, currentes impellant, remorantes accendant.*

5 Celebris est illa Jacobi Patriarchæ visio, in qua sca- lam illam vidit, quam Angeli ascendebant pariter, & descendebant; Qua completa, fudit oleum super lapi- dem: *Fundens oleum desuper; quam eandem historiam Manji Bibl. Prad. Tom. II.*

Gregorius Mad propositum nostrum his verbis adducit: *Jacob, Domino scale desuper innitente, & uncto desuper la- pide ascendentes, & descendentes Angelos vidit, quia scilicet predicatorum vestri, non solum sursum sanctum caput Ecclesiæ, videlicet Dominum contemplando appetunt, sed desursum quoque ad membra illius miserando descendunt; hanc Moyses crebro tabernaculum intrat, & exiit, & qui in- tus in contemplatione rapitur, foris infirmantium negotiis urgetur.* Alcuinus in alia quadam Epistola Sacerdotes his verbis alloquitur: *Puillanimes consolamini, homines roborate, errantes in viam veritatis reducite, ignorantes instruite, scientes exhortamini, & bonis exemplis vita vo- stra omnes confirmate, contumaces, & veritati resistentes virga castigate pastoralis, ceteros baculo consolationis su- stentate.*

6 Sanctus Apostolus monitum quoddam salutem tra- dit, ad Sacerdotes magis honorandos scilicet utilissimum: *Obedite Præpositis vestris, & subiacere eis, inquit.* Quod- nam verò hujus subjectionis, & obediendiæ motivum esse existimas? Subdit idem Apostolus: *Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gau- dio hoc faciant, & non gementes.* Honorandi itaque sunt Sacerdotes, quia illis salutis nostræ, non corporalis, sed spiritualis, & æternæ, sollicitudo incumbit; adeo ut ho- nores, & obsequia, quorum illis debitores sumus, à no- bis titulo oneroso recipiant. Majori utique cum gaudio & voluptate onus ministerii sui in beneficium nostrum portabunt, si nos illis obediētes, & subiectos esse expe- riantur, videntes, sudores, & labores, quos nostri causa subeunt, non esse inutiles. Sic enim S. Joannes ait: *Majorum horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in veritate ambulare.* Sic quoque agricola gaudet, quando terram, quam aratro, & ligone suo excoluit, abundantem fructum reddere conspicit. Audiamus S. Carolum Borromæum, hac de re loquentem; quando enim Parochis præscribit, ut subiectæ sibi plebi debitum Ecclesiasticis à secularibus deferendum respectum insi- nuare satagent, ita scribit: *Fidelibus ostendet, quanta sit cleri dignitas, & quo honore digni Ecclesiæ ministri; pro- inde graviter paterneque eos arguet, qui Clericos Sacerdo- tesque negligunt vel aspernantur. Proponet illis molestiam, curas, vigilias, quas populi causa illi sustinent, usque adeo, ut isti intelligant honorem, quem ipsi clericali Sacerdotali- ve dignitate præstant, non tantum esse, qui dignitati officii, & laborum Sacerdotalium, Clericaliumque magnitudinem adæquet. Quot & quam insignia sunt, quæ seculares ab Ecclesiasticis quotidie accipiunt beneficia? confessiones nimirum sacramentales, verbum Dei prædicatum, con- ferentiæ spirituales, consilia, admonitiones, orationes, sacrificia, ac denique Sacramentorum administratio. In præambulo Concilii Calcedonenis, Flavianus Epi- scopus Constantinopolitanus ad Leonem Papam ita scribit: *Nihil honorabilius Sacerdotibus; omnis nostra spes atque salus, & repromissio promissorum bonorum, in- his est.**

7 S. Carolus Borromæus eodem in loco demonstrat, obsequium, & respectum ministerio sacro debitum, ab ipsis quoque conciliis, eorumque Canonibus, & sum- mis Pontificibus, præceptum esse, sic enim loquitur: *Sed cum multa summorum Pontificum Epistola, & Canones demonstrant, ac declarant honorem, qui honoratis Cla- ricis (quos Sacerdotes ac Diaconos intelligunt) tribui de- bet, tum veronum præcipuum est, à Concilio Matisconensi. Patribus 1. Cor. 15. Conscripsi in hanc ipsam sententiam: statim, ut si quis quempiam Clericorum honoratorum in utinere obvium habueris, usque ad inferiorem gradum honoris veneretur, sicno concedet Christianum; illic colla subdas, per cuius officia, & obsequia fidelissima Christi- anitatis jura promervit. Et siquidem ille secularis equo vehitur, clericusque similiter, secularis galerum de ca- pite auferat, & Clerico syncera salutationis munus ad- hibeas; si vero Clericus pedes graditur, & secularis vehitur equo, illico ad terram desinas, & debitum honorem prædicto Clerico syncera charitatis exhibeat. Qui vero hac, quæ Spiritu sancto distantes sancta sunt, transgredi voluerit, ab Ecclesia, quam in suis ministris dehonorat, quemadmodum Episcopus illius Ecclesiæ voluerit, suspendatur.*

8 In Annalibus Ecclesiasticis præceptum quoddam refertur, quod Carolus Magnus Ludovico filio suo, à se

S. Greg. 1. 1. ep. 24. ind. 9.

Alcu. ep. 18.

Hebr. 9. 27. Monitum S. Pauli de ho- norandis Sa- cerdotibus.

1. 1. 1. 4.

Art. Eccl. Med. lib. 1.

Hoc ipsum monent con- cilia, & sa- cri Canon.

Par. ann. 899. Imperatores, & Reges.

jam coronato Imperatori, imposuit; præcepit enim ei, ut omne studium suum in Dei timorem, Ecclesiarum defensionem, Sacerdotesque tanquam Patres suos a se honorandos, & respiciendos collocaret. Theodosius, & Valentinianus Augusti, in quadam lege Imperiali (data 13. Calend. Jan. Theodos. XII. Valent. III. *Cost. ad verum præfatum*) circa Sacerdotes honorificentissima hæc verba rescripserunt: *Quibus, scilicet Sacerdotibus, omnis terra caput inclinat.* Philo Hebræus rationem reddens illius ornamenti, quo Sacerdotes antiquitus ad caput ornandum utebantur, ita ait: *Cidaris pro diademate imponitur capiti, quia quantisper Sacerdos honore suo fungitur, & ministerio, non solum privatis hominibus est eminentior, verum etiam cunctis Regibus.* De Alexandro Magno referunt historici, quod summum Sacerdotem Hebræum sibi obvium habens, illum non solum veneratus fuerit, sed velut Numen divinum, eundem quasi adoraverit: *Majestate decorum tanti Alexander fecit, ut venerandus venienti occurreret, & velut Sanctissimum Numen adoraret.* Basilus Imperator Leoni filio suo suavit, ut, si ab aliis honorari cuperet, Ecclesiam, ejusque ministros venerabundus honoraret: *Honora Ecclesiam DEI, inquit, ut tu vicissim a Deo in honore habearis, & Sacerdotes ejus reverere, tanquam spirituales Patres, & deprecatores pro nobis apud Deum.* Eusebius quoque in historiis suis venerationem, qua Constantinus Magnus Ecclesiasticos, maxime in Concilio Nicæno, prosecutus fuit, his verbis refert: *Significabant hoc oculi submissi, rubor in vultu, decens ingredientiis motus, morum humanitate, Imperialisque clementia mansuetudine permixta, posita, modica quadam sede, non sedes, priusquam a ministris annueretur.*

9 Nicolaus IV. Papa ad Michaellem III. Imperatorem scripsit, eumque monuit, ut Sacerdotes, qualescumque illi sint, ob amorem Domini, cui serviunt, ubique veneretur; convenit enim, inquit, ut bene attendas, non quales sint Sacerdotes Domini, sed quid ipsi Dei nomine loquantur, nec aliud quidpiam in Sacerdotibus ipse debes, quam quod ipsi in beneficium Ecclesiarum, & salutis tuæ laborent. Certum est enim, quod illos nequaquam inferiores esse dices super cathedra Moysis sedentibus Scribis, & Phariseis, de quibus Christus ait: *Quaecumque dixerint vobis, servate, & facite, secundum opera illorum nolite facere.* Hoc igitur considerans, o Imperator, dicito, si Christus eos, qui super Cathedra Moysis sedent, audiendos esse affirmavit, quanto magis eis, qui in Cathedra Petri sedent, benigne, & morigeræ præbendæ sunt aures? D. Chrysostomus, secularibus sui temporis, irreverentiam, & exiguum Sacerdotum nostrorum existimationem impropetare volens, Sacerdotum Aegyptiorum adducit Privilegium, qui à tributis Pharaonis, etiam universalis penuriae tempore, exempti erant: *Hoc mandatum, inquit, posuit eis Ioseph, ut quintam partem darent Pharaoni, excepta solum Sacerdotum terra; audiant qui nunc vivunt, quantam olim Sacerdotum Idolorum curam habuerint, & discant, ut vel saltem parem habeant honorem his, quibus ovium DEI ministerium creditum, & Sacerdotio insignes sunt.* Sanctus Vincentius Ferrerius in quodam sermone, reverentiam antiquitus clero deferri solitam, his verbis describit: *Antiquitus, inquit, quando unus clivus transibat per viam, vel per vicum, omnes assurgunt, dicendo: DEVS ne habeat in vestris orationibus: modo autem sunt tot vitia, & vanitates Sacerdotum, & Clericorum, quod peius loquuntur de ipsis, quam de Iudeis, ex illorum mala vita.* In parabola miseri illius qui ab Ierusalem in Jericho descendens, à latronibus despoliatus, & vulneribus sauciatus fuit; observandum venit, quod, tametsi Levita, & Sacerdos seorsim eandem cum misero illo homine viam ingressi fuissent, & verisimile sit, quod plus eis, quam infelici huic homini misere potuerint, nihilominus à rapacibus illorum latronum manibus illæsi, & immunes evaserint, unde colligitur, quod etiam impii homicidæ debitum ministris lacris denulerint respectum, & reverentiam.

DISCURSUS XXIV. ARGUMENTUM.

Sacerdotes honorandi sunt, etiam indigni, quia ita Deus præcepit, cum sint ejus ministri, illiusque in anima deferant characterem, ac proinde si condemnentur, Deus ipse se in iis spretum esse censet, illisque illatas ignominias graviter castigat.

THEMA.

Honora DEVM ex tota animatu, & honorifica Sacerdotes, Eccl. c. 7. v. 33.

1 Hoc Ecclesiastici monitum, quoad honorem Sacerdotibus exhibendum, Mystério non caret, siquidem priusquam hos venerari jubeat, prius Deum honorandum esse præcipit; Primò enim dicit: *Honora DEVM ex tota animatu;* & postea subjungit, & honorifica Sacerdotes, quia honor, qui ministris divino ejus ministerio consecratis debetur, relationem dicit ad obsequium, & devotionem, quam DEO debemus. Sacerdotes enim venerandi sunt, quia sunt servi DEI, quia ejus characterem, & livream portant, quia DEUS id ipsum præcepit, denique quia locum DEI in terra obtinent. Unde Lyranus ait: *Honorifica Sacerdotes, ejus locum tenentes.* Et Dionysius Carthusianus, inquit: *Honorifica tamquam Dei Vicarios, & ministros.*

2 S. Ephrem de Sacerdotio scribens, suadet ne quispiam debitum Sacerdotibus obsequium, & reverentiam exhiberi detrectet, ad quod, an tali honore digni sint, ignoret, quia ad hoc respiciendum non est, sed ad DEVM, qui Sacerdotes honorandos esse præcipit. Dicit enim: *Quod si de illo, qui Sacerdos est, ignoras, an dignus ne, an indignus sit tanta sublimitate, tu ob præceptum ipsius Christi, cum non despexeris.* Honor quem Sacerdotibus exhibemus, inquit Divus Chrysostomus, à DEO eodem prout habetur in pretio, quam si sibi metipsum exhibitus fuisset: *An nescitis, inquit, quod honor ad Deum ipsum transiit, ne igitur respicias eum, cui honor confertur, non enim propter illum debes, quod tuum est facere, sed propter illum cujus Sacerdos est, ut & ab illo retributiones ubertim accipias.* Basilus Imperator Leonem filium suum exhortans ad honorem, & obedientiam Ecclesiae, ejusque ministris exhibendam, ita loquitur: *Honor enim qui Sacerdotibus habetur, ad Deum refertur; & sicut propter te ministros tuos in honore habere justum est, ita & te propter Deum Sacerdotes ejus magnificare, & in pretio habere sanctum.*

3 Considerabilia sunt verba illa apud Oseam, quibus Deus de populo suo ob ejus rebellionem lamentatur, dicens: *Populus sicut hi, qui contradicunt Sacerdoti; quæ verba S. Hieronymus exponens, dicit: Tanta est impudentia, ut contradicatis mihi, quasi si Sacerdoti plebecula contradicat, quæ non habet Sacerdotis dignitatem; ex quo loquendi modo clare deducitur, gradum Sacerdotalem apud Deum eo esse in pretio, & æstimatione, ut ipsemet Deus se Sacerdoti comparet, dum reverentiam, & respectum sibi ipsi debitum declarare parat. Incarnata sapientia ad convertendos ad fidem populos, Ecclesiamque fundandam, stertem Ecclesiasticorum ex pauperibus, idiotis, vilibusque piscatoribus, seligere voluit: ne tamen quis ob id debitum illis respectum, & honorem denegaret, apud S. Lucam protestatur, dicens: Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit: Qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.* Unde D. Chrysostomus de Sacerdote differens, ait: *Si despicias, non illum despicias, sed Deum qui illum ordinavit.* Etenim honores, qui Ambasciatoribus exhibentur, in Principem redundant, qui miserunt illos; sicut pariter injuriæ, quas illi recipiunt, personam mittentis directe offendunt: Apostolus autem nomine omnium Sacerdotum dicit: *Pro Christo legatione fungimur, quasi diceret: Nos sumus Ambasciatores, & Legati à latere Christi, idèque tamquam ejus ministri merito sumus honorandi, unde idem D. Chrysostomus in alia quadam homilia inquit: Nam si videntes viri alicujus seculari dignitate insignis familiarem, operam dantus, ut, quantum possibile est, illi præstent obsequium, cogitantes, quod quæ illi sunt, ejus Domino accedant, & quod ille familiaris, ubi id significat Patrono suo, majorem nobis apud eum favorem concilet, multo magis hoc erit apud universi Dominum.*

Secundus honorandi propter characterem Dei quem in anima deferunt.

Lyr. lib. Deon. Cath.

S. Ephr. de Sacerd. filiorum honor referunt in Deum.

D. Chryso. 66. in Gen.

Basil. Imp. exh. ad Leonem. i. 1. Bibl. p. 1. c. 1.

Ose 4. v. 4. S. Hier. lib. Deus æst. mai honor Sacerdotib. exhibendum, tamquam sub.

Luc. 10. v. 16. D. Chryso. 1. in 2. ad Tim. Cum sine ipsius Legati.

2. Cor. 5. v. 16.

D. Chryso. 66. in Gen.

4 Sanctus Carolus universam Dicercesim suam hujus veritatis voluit esse consciam, quod videlicet ministros sacros aspicientes, oculum dirigere debeant ad ministerium, quod exercent, & ad characterem, quem deferunt; & per hanc relationem illos venerari oporteat; non considerando, quod vilibus sint natalibus oriundi, vel aliis defectibus obnoxii; dicit enim Salvator noster: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit, & qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet.* Unde idem sanctus Archiepiscopus Parocho, quid populum quoad hoc punctum docere debeat, his verbis præscribit: *Docetis præterea, dignitatem Sacerdotalem clericalemque, non a personarum, qui illam obtinent, sive humiliter nati sunt, sed ab officii munere, administrationeque pendere, nec propterea illos estimandos esse, quatenus homines sunt, sed tanquam dispensatores Mysteriorum Dei, quorum omnis administratio illis commissa, ad populi salutem, & perpetuam utilitatem spectat.* D. Chrysostomus verba illa: *Pro Christo legatione fungimur*, exponens, ita scribit: *Quamdiu in hac sede sedemus, quamdiu habemus præfidentiam, habemus & auctoritatem, & virtutem; additque circumstantiam valde confidendam, inquit: Etiam si sumus indigni, legari enim quicumque is fuerint, propter dignitatem legationis multum honorem assequuntur.*

5 Nescio, an aliquando vos reflexeritis ad illam Sapientis sententiam dicentis: *Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem.* Circa quem textum nonnulli dicunt, Mercurium primum fuisse inventorem ludii, & computus numerorum; quando luditur, solent ludores signis quibusdam uti, scilicet vel charta, vel faba, vel alia vili materia, quorum quodlibet suum exprimit pretium; in semetipsis ob propriam suam vilitatem nihili valent, & tamen indicant pretium, & valorem. Lyrano inquit, quod per acervum Mercurii computus intelligatur, Mercurius enim apud Gentiles velut Deus ratiocinii in veneratione erat; antiquitus igitur, inquit, lapillis utebantur, loco pecuniarum, & monetarum; sæpe autem contingit, quod denarius qui pro solido ponitur, inde tollatur ad alium situm, in quo ascendit ad valorem unius scuti, vel etiam decem, vel centum: *Sic insipiens, qui debet esse infimo in loco, ponitur aliquando in statu valde honorabili, & est in magna hominum reputatione, quamvis in se non plus valeat, quam ante;* sic etiam dum ante crucifixum ex lapide formatum genua flectimus, illumque adoramus, honor ille non saxo aut lapidi tribuitur, sed quia imaginem refert Salvatoris; ita pariter persona sacra Deo consecrata, non obstante natalium suorum obscuritate aut imperitia, vel malis moribus, ab omnibus honorari debet, quia in anima sua impressum gerit characterem Sacerdotalem, quia Christi minister est.

6 S. Thomas quoque ad præsens propositum nostrum, aptissimam habet doctrinam, dum ita scribit: *Sciendum, quod aliquis potest honorari, non solum propter virtutem propriam, sed etiam propter virtutem alterius, sicut Principes, & Prælati honorantur, etiam si sint mali, in quantum gerunt personam Dei, & communitatis, cui præficiuntur, adducitque illum proverbiorum textum, sicut qui mittit lapidem, &c. Quia Gentiles rationem attribuebant Mercurio, acervus Mercurii dicitur cumulus ratiocinii, in quo mercator quandoque mittit unum lapillum loco centum marcarum: ita etiam honoratur insipiens, qui ponitur loco Dei.* S. Ephrem ad hoc valde idoneam in medium adducit similitudinem, dum ait: *Etenim sicut fulgidissimum aurum, licet luto contaminatum, non percipit detrimentum, neque speciosissima margarita ex contactu quarundam immundarum specierum: ad eundem modum nec Sacerdotum ab ulla sordiditate redduntur, quamvis etiam indignus sit is, qui illud suscepit.* Quando coram Sacerdote nos inclinamus, vel honorem ei, & reverentiam exhibemus, id gradui & dignitati Sacerdotali præstamus, & non personæ. Crux adoratur, non quia argentea est vel aurea, sed quia illam, in qua Filius Dei confixus fuit, representat.

7 Herodotus de Amasia Aegypti Rege humiliter narrat, quod se à subditis suis parum honorari videns, Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

majorem sibi ab illis honorem conciliandi hunc modum invenerit, iussit enim Catinum aureum coram se afferri, in quo ipse, & convivæ, priusquam mensæ accumberent, pedes suos lavabant, deinde ex eodem catino fundi iussit Idolum, quod unum è præcipuis eorum Diis referebat, illudque altari super impositum ab omnibus & singulis certatim adorari iussit; tum vero populo dixit: *Scitisne, ex qua materia Idolum hoc fabricatum fuerit? utique ex Catino in quo prius pedes lavabantur: nec tamen ob hoc debitum idolo cultum exhibere desinebant, eo quod Dei illius referret imaginem, quibus proinde dixit: Ita quoque mihi, tametsi ex humilibus parentibus nato, debitus honor, & reverentia deneganda non est, quia Rex vestest sum.*

8 S. Franciscus in testamento à se condito, hac suam obligatione obstrinxit: *Ecclesiasticos venerari, & revereri volo ob eorum officium, & administrationem Sacramentorum corporis, & sanguinis Christi, quod sacrificant, & recipiunt, & aliis ministrant; nolo in ipso confiteri peccatum, quia Filium Dei cerno in ipsis, & Dominum meum.* Hac propter hoc facio, quia nihil video corporaliter in hoc seculo de ipso altissimo Filio Dei, nisi sanctissimum corpus, & sanguinem suum, quod ipsi suscipiunt, & ipsi soli aliis ministrant. Sciendum vero est, quod in eo seculo, in quo natus est S. Franciscus, Clerus dissolutissime vixerit: unde in Annalibus Ecclesiasticis legitur, tunc *Ecclesiam deterius inclinantem, & collabentem fuisse depravata morum disciplina.* Unde Scriptor quidam de illis temporibus ita scribit: *Incurant tanta Clericorum licentia, ut nulla religionis sacra in Ecclesia Dei cognosceretur; & tamen vir ille Seraphicus non obstante hac ministrorum sacrorum dissolutione, nequidquam de respectu, & veneratione illis debita diminutum esse voluit: Omni reverentia, & honore, inquit idem S. Franciscus, prosequendi sunt Dei Sacerdotes, qui omnibus sunt superiores, & digniores: Christianorum sunt Patres spirituales, & huius mundi spiritus, & vita.*

9 Et quidem ne ab Altari longius recedamus, aptissima occurrit similitudo, quam S. Gregorius Nyssenus his verbis adducit: *Altare hoc sanctum, inquit, cui assistimus, lapis est natura communis, nihil differens ab aliis crustis lapideis, ex quibus parietes nostri extruuntur, & pavimenta exornantur, sed quoniam Dei cultui consecratum atque dedicatum est, & benedictionem accepit, mensa sancta aliare immaculatum est, quod non amplius ab omnibus, sed à solis Sacerdotibus, iisque venerantibus contrectatur.* Idem quoque S. Pater similitudinem adfert panis, qui priusquam consecratur, utilis est, & ab omnibus tangitur, & manducatur, non item postquam supervenit consecratio: *Panis item est initio communis, inquit, sed ubi cum mysterium sacrificaverit, corpus Christi fit, & dicitur: sic Myisticum oleum, sit vinum, cum sint res exigui pretii ante benedictionem, post sacrificiationem, qua à spiritu procedit, utrumque eorum excellenter operatur: eadem item verbi vis, etiam Sacerdotem augustum, & venerandum facit.* Videbitis nonnumquam virum contemptibilem, humilibus parentibus oriundum, idcirco nec consideratum, nec in honore habitum; qui tamen quando ad Sacerdotium ascendit, & clavium potestatem accepit, ratione characteris Sacerdotalis, quo est insignitus, subito venerabilis efficitur: cum heri unus de multitudine ac plebe esset, repente redditur Præceptor, Præles, Doctor pietatis, mysteriorum latentium Præful. Quisnam, obsecro, vilipendio dignior erat Caïpha, qui ad inferendam Christo necem, conciliabulum convocavit, & tamen de illo Evangelium dicit: *Cum esset Pontifex anni illius prophetavit: Quanta dignitas sit ordinis Sacerdotalis, inquit S. Augustinus, hinc advertamus; dictum est de noquissimo Caïpha interfessore Salvatoris, inter cetera; hoc autem à semetipso non dixit, sed cum esset Princeps sacerdotum illius anni prophetavit; per quod ostenditur Spiritum sanctum gratiarum, non personam sequi digni, aut indigni, sed ordinem traditionis.*

10 S. Ignatius in Epistola quadam ad Smyrneneses, Deum in ministris suis directe offendi, & injuriis affici asserit, dicens: *Sacerdotii dignitatem qui furiose contemnit, non hominem ledit ignominia, sed Deum, & ideo D. Chrysostomus ait: Ne simus deteriores infidelibus, qui*

quo lavant pedes, cura-
vit fieri idolum.

Opus sancti
Franc. 1. l.
c. 7.
Præclara ad-
monitio S.
Francisci de
honorandis
Sacerdotibus.

Rat. an. 1180.
n. 6.
lac. Bergom.
1. 3. ad ann.
1317.

Opus. 1. p.
118. c. 11.

Honor oculi
visibus Sa-
cerdotibus
exhibetur 19.
S. Greg. Nyss.
in Hæp. Chr.
habuit si-
militudine
lapideum ab-
tactum.

Item panis
& vini con-
secrati.

10. 15. v. 18.

S. Aug. in 1.
quæst. ver.
108. c. 11.

Injuria Sa-
cerdotum re-
fundit in
Deum.
S. Igo. M. Ep.
ad Smyrn.
D. Chrys. ho.
6. in Gen.

A. 3. Eccl.
Med. c. 147.
Hic plebi-
terio incul-
candum est.

D. Chrys. be.
3. in 1. Cor. 1.

Præd. 16. v. 1.
Etiam appe-
renter indi-
gai sunt ho-
norandi ob
sua Deo con-
secrati.
Lyrano.

1. Th. 1. 1. 9.
c. 1. art. 1.
Potest ali-
quis honori-
ari propter
virtutem al-
terius.

S. Ephr. 1. 1.
de lac.

Herod. 1. 1.
Amasis Rex
ex Lebeo in

propter errorem Idolorum suorum adhuc tantum cultum exhibent eorum Sacerdotibus : sed quantum distat error & veritas , tantum distat illorum , & Dei Sacerdotes , Sanctus Gregorius ad Mauritium Imperatorem Ecclesiam Dei ejusque inuitos persequentem , ita scribit : *Ante tempora Constantini in republica Principes fuerunt , qui Deum verum nescientes , Deos ligneos , & lapideos colebant , & tamen eorum Sacerdotibus honorem maximum tribuebant : quid ergo mirum , si Christianus Imperator veri Dei Sacerdotes dignatur honore , dum pagani honorem sacerdotibus impendere noverunt , qui Disignis , & lapideis serviebant ?* Hic autem Imperator in iustam irreverentiam , & injuriam S. Gregorii irrogat poenam , a Phocæ successore suo una cum filiis suis trucidatus fuit.

11 D. Cyprianus comminationem illam Christi ponderat , dicentis : *Qui dixerit fratri suo fatue , reus erit gehenne ignis ;* & subdit : *Quomodo possunt censuram Dei ultoris evadere , qui talia ingerunt non solum fratribus , sed & Sacerdotibus , quibus honor tantus de Dei dignitate conceditur , ut in ipsis contemptis , Deus ipse contemptus censeatur , juxta hunc locum , non te abiecerunt , sed me ?* Etenim Sacerdos ipsummet Deum representat , maxime in ministerio suo primario , quod est sacrificium incruentum , qui in Christi nomine sacrificat , unde D. Chrysostomus de Sacerdote consecrante dicit : *Non humana virtutis opera hac , sed qui tunc illa fecit in illa Cæna , idem & nunc quoque facit ; nos ministrorum tantum tenemus locum , qui vero sanctificat , & immutat , ipse est .* Salvianus gravitatis sacrilegii , quod per offensas , & injurias Sacerdotibus illatas , committitur , hanc reddit rationem , dicens : *Sacrilegii genus est , Dei odisse cultores , sicut enim si servus nostrus quispiam cadas , nos in servorum nostrorum injuria cadis , & si a quoquam filius verberetur alienus , in supplicio filii pietas paterna torquetur . Ita & cum servus Dei a quocumque leditur , Majestas divina violatur .* D. Chrysostomus pariter in homilia quadam ita scribit : *sicut honor , qui propter ipsum impenditur , multum parit fiducia (propria enim sibi facit Deus , qua in servos suos collocantur) ita & illorum contemptus multam e supernis poenam nobis deferat .* Igitur sicut suum esse honorem , ita & contemptum ducit .

12 Sanctus Bernardinus supplicium Oze arcam tangentis memorat , ex eoque poenam demonstrat , quæ in illos redundabit , qui se erga Ecclesiasticos irreverentes exhibent ; dicit enim : *Per arcam Prelati intelliguntur , per Ozam subditi , per inclinationem arce , casus intelliguntur Prelatorum , per illum , qui manum adhibuit , intelliguntur reprehendentes , vel accusantes vicariam Doctorem , qui a Domino percussi intereunt , scilicet cum id faciunt detrahendo , charitatis , & reverentia ordine non servato .* Rex Ochocias Eliam Prophetam manibus suis tradi volebat , eoque fine multos misit milites , idque non semel , sed sæpius , ut ipsum caperent , & vincitum ad se adducerent ; qui tamen omnes , quod bene observandum est , severissime à Deo puniti fuerunt ; misso enim cœlitus in eos igne , cuncti conflagrant . Notandum verò , quod illum hoc nomine *Homo Dei* appellarunt , & ideo iuste à Deo occisi fuerunt , quia non obstante , quod *Homo Dei* , i. e. Propheta , & minister Altissimi esset , suas in illum manus injicere non dubitabant . D. Chrysostomus in ea est opinione , quod illum per irontam , Hominem Dei vocaverint ; at verò hoc ipsum manum Dei contra eos tantò magis aggravavit . Idem quoque S. Doctor id , quod Eliseo à subannantibus eum pueris accidit , his verbis memorat , & exponit : *Quod enim pueri propter Eliseum ab uris passi sunt supplicium , idem propter ejus Magistrum centum virorum suis ducibus igne de superiori loco diffulente perierunt ; nam quod & illi ad Eliam accedentes , & per suam dissimulationem , verum iustum appellantes , ad se jussunt descendere , ejus loco descendens ignis omnes absumpsit , non secus atque illos ante fera devorant .*

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Nequaquam lacerandi sunt Sacerdotes , quantumvis mali ; nec illis quidquam reverentia adimendum est in publico ; quod exemplis quibusdam , Christi præcipue , probatur .

THEMA.

Nolite tangere Christos meos , Psal. 104. v. 15.

1 **M**ultis ante Salvatoris Nativitatem sæculis , Psal. multa , per æternæ veritatis instinctum , ait : *Nolite tangere Christos meos ;* si Patet æternus plures habuisset filios , facilis equidem hujus textus foret intelligentia , præsertim si plures etiam in mundum misisset , verum tamen : *Vnigenitus qui est in sinu Patris ;* quis igitur Prophetici hujus Oraculi sensus est ? Hugo Cardinalis dubium solvit , dum Christum idem astruit esse , quod unicum . Præcipue uncti Domini dicuntur Sacerdotes , & Clerici , & Religiosi , quos prohibet Dominus tangi ; Quos varie offendi posse considerat , præsertim autem modis ad nostrum propositum deservientibus duobus ; tanguntur , illis detrahendo , & maledicendo , & debitum honorem non exhibendo . Dionysius Cartusianus de Sacerdotibus pariter intelligendum astruit , illum Zachariæ textum , ubi Deus protestatur , oculorum suorum pupillam offendi , quoties malè tractantur Sacerdotes : *Ipsi sunt , quibus dixit Dominus ; qui vos tangit , tangit pupillam oculi mei .* Unde uxorem Aaronis contra Moysen murmurantem indilate lepra infecit ; circa quem textum ita discurre Oleaster : *Cur non timuistis loqui contra servum meum Moysen ; timendum valde est , servum Dei detrahere , quorum detractionibus sic occurrere solet Deus . Tacet Moyses , & Dominus causam ejus agit .*

2 S. Bernardus de secularium Ecclesiasticis detrahentiū pruritu tractans , sequentem in hæc verba citat S. Gregorii canonicam : *Multis secularium hominum , cum plures Sacerdotum vitam , quam suam discutiunt , in magnum contemptum divinarum Sacramentorum crimen incurrunt ; Magna enim trabe vulneratos oculos habentes , eamque negligentes , festucam tenuem in aliorum conspiciunt oculis , quam dum incantè festinant evellere , in foveam errorum dilabuntur .* Mirum certè non est , Ecclesiasticos communi mortalium massa coagulatos quandoque deficere , sed circumspeditionem notemus oportet , qua Deus antiquitus , in illorum transgressionis expiationem , offerri voluit sacrificium : *Si Sacerdos , qui unctus est peccaverit , delinquere faciens populum , offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino ;* multi equidem in hac víctima offerenda , omnesque mysticæ practicabantur ritus : sed nostro vultissima proposito favet sollicitudo , quam Sapientia increata adhibuit in hujusmodi , ordinans , ut viscera , intestina , & excrementa illius victimæ in mundum , & solitarium locum transportarentur : *Pellam vero , & omnes carnes , cum capite , & pedibus , & intestinis , & fimo , & reliquo corpore , offeret extra castra in locum mundum .* Interpretes quidam sequens inde elicit Mysterium , dum ait : *Non licere peccata Sacerdotum in publicum jactare , neque in locum immundum , id est , in detractorem conventiculam , & in profanas , & maledicas linguas ; sed curandum esse , ut taceantur , & omnes eorum reliquia charitatis igne consumantur , ac perpetuo silentio contegantur , quousque nihil remaneat , quod trahi possit in exemplum .*

3 Symmachus IV. ab adversariis suis injuriose calumniatus , ut se innocentem esse ostenderet , Synodo se submisit : at verò res profecto notabilis est , quod licet Acta trium Cœciliorum Synodalium reperiantur , nulla tamen in illis fiat mentio , cujusnam delicti falsè accusatus fuerit : ex quo nobis discendum est , inquit Cardinal. Baron. quod Episcopi in illa Synodo præsentem discretè disposuerint , ut falsæ contra Pontificem sparsæ calumniæ sub profundo manerent silentio sepultæ , procurando cum omni studio , ne per quancumque occasionem à posteris in Actis publicis deprehendi posset scripta ulla summi Sacerdotis macula , vel labecula quantumvis minima ; quod cum antiqua norma , à majoribus nostris nobis tradita , optimè cõvenit , utpotè qui Sacerdotum delicta , ut Origenes observat , semper tegere studuerunt . Et tamen hæc nostris miseris temporibus , gratissimum videtur esse secularibus , vel occultissimos Ecclesiasticorum indagare defectus , & bonam eorum lacerare famam , credentes hoc modo :

S. Greg. 1. 4. c. 29. ubi dicitur.

S. Cyp. ep. 18. ad Maur. v. 21. ubi dicitur.

S. Reg. 1. v. 7.

D. Chrys. ho. 43. in Matth.

Salv. 1. 4. de Dei provid.

D. Chrys. ho. 86. in Gen.

Qui Sacerdotes indigne tractant poenam ob eam ducunt.

4. Reg. 1. v. 9.

D. Chrys. ho. 3. con. iud.

Sacerdotibus etiam malis in publico non est detrahendum.

Hug. Car. lib.

Dion. Car. lib.

Zach. 2.

Nom. m. Orlais. in id.

S. Ber. serm. 1. ser. 3. v. 2. 1. Sacerdotes vitam non discutiunt.

1. v. 4. 1.

Multis minus peccatis.

Ribera 1. 4. de templo c. 7.

Bar. ann. 101. n. 14.

Exemplum Symmachi Papæ falsè accusati.

Unde debemus aliter non solum impudendi.

eos malitiae, & iniquitatis labe conspurcandos? Sed quod caput est, unius alteriusve aut imperfectionem, aut malitiam, omnibus ascribunt communem, totum inculantes ordinem Sacerdotalem, aut religionem, illius immemores S. August. documenti: *Quantumlibet vigilis disciplina domus mee, homo sum, & inter homines vivo: Nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior sit, quam Arca Noe, ubi inter octo homines, unus reprobus inventus est: ut melior sit, quam domus Abrahae, ubi dictum est: eijce ancillam, & filium ejus: aut melior sit, quam domus Isaac, ubi de duobus geminis dictum est: Jacob dilexi, Esau odio habui: aut melior sit, quam Jacob, ubi dilectum Patri filius incestavit: aut melior sit, quam domus David, cujus filius cum sorore concubuit, cujus alter filius contra Patriam sanctam mansuetudinem rebellavit: aut melior sit, quam cohabitatio ipsius D. I. C. in qua undecim boni perfidum, & furem Judam toleraverunt: aut melior sit postremo, quam Calum, unde Angeli ceciderunt.*

4 Alia ejusdem Psalmistae notatu digna se offerunt verba, dicentis: *Posuerunt in Calum os suum, & ideolinguam eorum transiit in terra.* Historiae antiquae severissimas tradunt justitiae divinae poenas, exercitas contra linguas servis Dei detrahentes; quarum stultitia quantum Ecclesiasticorum casibus, & erroribus gaudeat, hac ingeniosa evidenter demonstratur similitudine. Si quando inter horrendam maris tempestatem, navis, cui quis inest, periculum incurreret submersio- nis ob ventorum violentiam, & undarum fluxum atque refluxum: ipseque navis gubernator extremo luctaretur in discrimine, reliqui autem viatores tripudiarent festivè, nonne omnes amentes satuosque appellares? *Hoc mare magnum:* de hoc saeculo astruit Psalmista, nosque Christiani per Dei gratiam, omnes navem conscendimus Ecclesiae, ut ad litus paradisi adnavigemus: sed eheu! *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me.* Quot equidem tentationum, periculorum, & discrimi- num procellae nos in abyssum usque demergunt? qui no- stris sunt naucleri, qui hanc dirigunt navem, nisi Eccle- siastici? qualiter ergo quicquam nostrum gaudere, aut exultare praesumet, si quando eos humana fragilitas pe- riclitari fecerit?

5 *Nolite tangere: tanguntur, illis detrahendo:* non modò autem ab omni eorum detractioe abstinere, sed & transgressiones eorum, quantum in nobis est, occul- tare, & coram aliis excusare tenemur. Contra Moysem petulanter murmurabant Maria, & Aaron, sicque com- munis erat utriusque culpa, & nihilominus eam solam infecit lepra: cujus hac unica assignari potest ratio, ne scilicet hujusmodi publica leprae poena Aaronem sum- mum sacerdotem vilipendio exponeret coram populo: Unde etiam Dominus supplicium distulisse videtur, quando juxta populi vota aureum fudit vitulum.

6 Celebris à S. Luca de S. Zacharia summo sacerdote, sanctique praecursoris patre, narratur historia: dubi- tans namque de Coelesti per Gabrielem allato nuncio, nullamque ei fidem adhibens, linguae beneficium amisit: *Egressus autem non poterat loqui ad illos, & cognoverunt, quod visionem vidisset in templo.* Notate verba: nolebat equidem providentia divina populo innotescere, hoc ei in incredulitatis poenam obtigisse, ne sanctitatis ejus con- ceptus apud populum diminueretur, ideoque ordinavit, ut sibi persuaderent, hunc visionis, & apparitionis, sibi in templo factae, effectum esse: Unde Lyranus ait: *Tamen nesciebant qualem: ex hoc enim, quod videbant fa- ciem ejus mirabiliter mutatam ex collocaione cum Ange- lo, & ipsum non loqui, conjecturabant habuisse visionem.* S. Chrysol. pariter advertit, S. Zachariam propter gra- dum & munus, quo fungebatur, ne sinistram contra se suspicionem crearet, singulariter conatum fuisse, ne mutae linguae ratio, & causa in aliorum deveniret no- titiam: *Ille ubi sensit lingua sua vincula, sui januam clau- disse sermonis, imperavit nutu, ne quis causas taciturnita- tis inquireret.* S. Joannes filius ejus acerrimè improbos reprehendebat, *progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere à ventura ira?* Quos designabat Joannes? Audite sacrum textum: *Videns multos Phariseo- rum, & Saduceorum.* S. Lucas clariùs inquit: *Di- cebat ad turbas, quae exhibant ut baptizarentur ab ipso, genimina viperarum.* Aut nullum unquam contra Sacer- dotes, quantumvis malignos, avaros, insidiosos, & in-

Mansi Bibl. Praed. Tom. II.

vidos protulit verbum. Jerosolymitani Sacerdotes ad eum oratores ablegarant: *Miserunt Iudaei ab Ierosolymis Sacerdotes, & Levitas ad Joannem:* Tamen illos passio- ne, & invidia còtra Christum moveri sciret, illosque ejus praecipitium machinari non ignoraret, utpotè qui illum ad Messiae dignitatem usurpandam inducere volebant, non tamen propter hoc illos reprehendit, aut probis affecit, imò nequidem illorum malignitatem, & invi- diam detegere voluit, sed illos honorando, magna cum humilitate, & modestia respondit; quia probè sciebat, quanti intersit, ut bona Ecclesiasticorum fama apud po- pulum illibata conservetur. Unde Rupertus Abbas Tui- tiensis ait: *Tantum ad interrogata respondit parcitate irreprehensibili.*

7 In Actibus Apostolorum legimus, quòd, postquam summus Sacerdos validissimum S. Paulo colaphum im- pingi fecisset, is inde commotus, his cum verbis allo- cutus fuerit: *Percutiet te Deus, paries dealbate.* At verò sciendum, quod cum à circumstantibus desuper re- prehenderetur, dicentibus: *Summum Dei Sacerdotem maledicis?* responderit: *Nesciebam fratres, quia Prin- cepi est sacerdotum.* Verum quidem est, quod sine cau- sa, imò cum manifesta injuria Apostolus colaphiza- tus fuerit, praeterquamquod, quem summum Sacerdo- tem dicebant, summus Sacerdos minime fuerit, eò quod lex antiqua jam esset abolita; quin potius S. Petrus sum- mus Pontifex erat, ille verò praetentus Pontifex, sacrile- gus, & veri Dei inimicus erat; & ramen S. Paulus illum honorare voluit, ne nobis malum praerberet exemplum indignè tractandi Sacerdotem etiam indignum, & solo nomine, & apparentia talem, qua de re S. Cyprianus ita scribit: *Beatus Apostolus cum ei dictum esset, sic insili- in Sacerdotem Dei, maledicendo? nihil contumeliose lo- cutus est adversus Sacerdotem, quando & potuerit se con- stanter exereere adversus eos, qui Dominum crucifixissent, & qui jam Deum, & Christum, & templum, & Sacerdo- tium perdidissent. Sed quamvis in falsis, & spoliatis Sa- cerdotibus, umbram tamen ipsam inanem Sacerdotalis nominis cogitans, dixerit, nesciebam fratres, quia Ponti- fex est: scriptum est enim; Principem populi tui non maledices.* Idem Paulus postquam praedicasset in Insula Pa- pho, Eluna mago se illi opponente, Deus zelum servi sui miraculo confirmavit; *& nunc ecce manus Domini su- per te, & eris caecus, non videas Solem usque ad tempus, & confectum cecidis in eum caligo, & tenebra.* At quare simi- le pariter supplicium non oppressit Ananiam? In prom- ptu est ratio, quia scilicet summus Sacerdos erat, ideo- que ut talem, quantumvis ignominiosissimum Apostolo colaphum iniegerit, Deus publica notebat laborare in- famia. Nemo nescit, qualiter mancipium quoddam co- lapho inhonorari faciem Christi coram Caipha; cui pro- inde percussori Dominus ait: *Si male locutus sum, testimo- nium perhibe de malo; Si autem bene, quid me cadis?* & nihilominus ipsemet contulcrat: *Noli resistere malo, sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, pre- be illi & alteram.* Insuper ipse venerat non legem solve- re, sed adimplere, & S. Luca teste: *Capit Iesus facere, & docere;* imò juxta Isaiae oraculum: *Quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum.* De eodem denique praedictum fuerat: *dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis.* Tot aliis colaphis, tot calcibus, percussioibus, verberibus numquam ingemuerat, imò usque ad finem vitae, ne ipsis quidem illachrymatus est flagellis, ipinis, clavis. Cur igitur in hac duntaxat occa- sione indignabundus suam urit justificationem, cur hic omnem à se reatum ab alienare voluit, siquidem in tota reliqua passione peccator haberi non abhorruit? Clara est responsio; nisi indignatus respondisset, causam appro- basset, ob quam percutiebatur, putari potuisset, quasi scilicet exilem Caiphae detulisset respectum: *Sic respondes Pontifici?* Hanc penitus à se abolere voluit suspicionē Sa- pientia incarnata, ne tale mundo dedisse videretur exem- plum irreverentiae in Praelatos, & Sacerdotes, quantum- vis iniquos. Duo praecepta urgebant in praesenti, scilicet honorandi Sacerdotem; & Evangelicum, alte- ram maxillam exhibendi se percutienti; potius igitur illud Christus, quam hoc adimplendum duxit; Unde S. Cyprianus inquit: *Cum ei dictum esset; sic respondens Pontifici? Custodiens, & docens, Sacerdotalem honorem servare oportere, contra Pontificem nihil dixit, sed inno-*

S. August. ep. 137.

Psalm. 72.

Magna stultitia gaudere de Sacerdotum calu- nia.

Psalm. 72.

Qui omni modo sunt occultandi.

Nam. 12.

Conf. cur S. Zachar. ob- mutuit.

Luc. 1. 22.

Lyran.

D. Chryl. ser. 26.

Matth. 1. 7.

Luc. 1. 7.

Joan. 1. 19.

Rub. Abb.

Act. 23. 9. S. Paulus à summo Pon- tifice Iesus, tamen istam h. notavit nobis in exemplum.

S. Cyp. ep. 69.

Act. 13. 10.

Joan. 18. 23.

Matth. 1. 13.

Act. 1.

Isa. 53. 7.

Tren. 1. v. 20. Christus in domo Cal- hae aupa percussus, ta- men illi de- culit respo- dam eo- quid esset summus Pon- tificis.

S. Cyp. ibid.

centum suam tantummodo purgans, respondit, dicens: Si male locutus sum, exprobra de malo; Si autem bene, quid me cadis?

Christus m.
quod. 2. et
rep. eandem
sententiam.

Matth. 9. 18.
Joan. 4. 46.

Matth. 23. 13.
Joan. 4. 46.

Matth. 23. 13.

Cajet.

Matth. 23. 13.
Luc. 17. 14.
S. Cyprian. 61.
Sacerdotum,
etiam mor-
tuum suen-
tus est 10.
apostoli.

1. 164. Pel. 1.
2. 164.

1. Chrys. 1. 1.
2. 164.

8. Neque, si quandoque reflexionem feceritis ad diversas duorum Principum, variis temporibus, Salvatori factas supplicas; Primus Regulus Capharnaïta pro filio, secundus qui Jarius erat, pro filia morua in illius resuscitanda; magna in divinitatem Christi fide laborabat uterque, personalem Christi presentiam experientes: Vena, impone manum tuam super eam, & viret, inquitbat Archihynagogus; Regulus autem: Descende priusquam moriatur filius meus; & nihilominus ille à Christo solus reprehensus legitur: Nisi signa, & prodigia videritis, non creditis. Quæ hujus differentie ratio? Didacus Stella de Jairo tractans, ait: Hic Sacerdos erat, & Princeps Synagoga: hinc ad nostram eruditionem discamus viros Ecclesiasticos honorare, & eorum peccata saltem coram populo non arguere. Tamen percurrite Evangelium, neque tamen unquam Sacerdotes nominati à Christo reprehensos fuisse in publico, invenietis; per ambages quidem & sub metaphoris eos reprehendit, aut nunquam perdidit respectum: ut scilicet nos cautelam edoceret, qua nos hoc in puncto procedere oporteat: Super cathedra Moysis sederunt Scribae, & Pharisei, quaecumque dixerint vobis servate, & facite, secundum opera eorum nolite facere. Erant quidem hi maxima ex parte Sacerdotes, nihilominus eos nominare cavet, ne coram populo eos redderet despicabiles, juxta sententiam Dionysii Carthusiani. Cajetanus pariter, in his & similibus, Christum asserit, nunquam meminisse Sacerdotum, & Pontificum, propter reverentiam ordinis Sacerdotalis: Lege Evangelium, nunquam invenies, Jesum nominasse Sacerdotes arguendo, sed Scribas, & Phariseos: Instruendo predicatorum, ut non predicent contra Sacerdotes, ob reverentiam ordinis.

9. Mundans Christus leprosum, eos ad Sacerdotes misit, dicens: Vade, ostende te Sacerdoti: Ille, ostendit vos Sacerdotibus. Circa quæ verba S. Cyprian. inquit: Cum leprosum emundasset, dixit illi: Vade, ostende te Sacerdoti: Sacerdotem quoque adhuc appellat, quem sciebat esse sacrilegum. Item dum flagellum in templo vibraret contra profanatores, quantumvis Sacerdotes mercatorem exercerent, virgis idibusque dignissimi: nihilominus in nullum legitur eorum coniecisse manum, quin potius columbarum venditoribus multa cum benignitate dixit: Auferte ista hinc, nolite facere domum meam, domum negotiationis; quæ hujus facti assignabitur differentia? Respondet S. Idorus Pelusiotæ: Adeas, qui columbas vendebant, dixit Dominus: Sacerdotes, qui Spiritus Sancti dona vendebant: neque hos alio modo reprehendere voluit, multo minus flagellare, ut scilicet instrueret omnes, Sacerdotum quantumvis malorum semper esse fovendum respectum, bonamque famam.

10. S. Chrysostomum Apostoli Textum (salutate Priorem &c.) ita nostro accommodat proposito: nihil notandum Sacerdotibus, quibus maledicimus, sive e mentis sive vera sint, quæ de eis dicimus; quo fine illum citatum adducit textum; Super cathedra Moysis, &c. inquit: Quid illi seras pennis, quorum zelus futurus discipulos corrumpit? Assamen neque sic eos deposuit a dignitate, neque subditis contemptibiles fecit.

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Mala vita Ecclesiasticorum nihil obstat, vel officit bonis, quæ ab illorum ministerio proveniunt, ideoque tuto illis uti possumus.

THEMA.

Super Cathedram Moysis sederunt Scribae, & Pharisei; omnia ergo quaecumque dixerint vobis, servate, & facite; secundum vero opera eorum nolite facere? Matth. 23. v. 2.

Mala vita
Ecclesiasti-
corum non
officiat
bonis
quæ
ab illorum
ministerio
proveniunt.

1. **A** Pertè declarat Salvator in his verbis, quod mala Ecclesiasticorum vita nos à virtute minime avocare debeat, siquidem aures verbis, & non oculos factis applicare debemus: Quaecumque dixerint vobis, servate, & facite, secundum vero opera eorum nolite facere. Quiloquendi modus, Scribas, & Phariseos pessimæ ostendit fuisse vitæ, ideoque nullatenus imitandos, quia

tamen doctrina eorum recta erat, ideo à nobis adimpleri voluit, quæ ipsi nos docituri essent: Omnia ergo, quaecumque dixerint vobis, facite. S. Augustinus, eodum cathedram Moysis possiderent, veros sustineruisse veritatis, sanæque doctrinæ promulgatores absque erroris periculo, unde inquit: Illa ergo cathedra non eorum, sed Moysi, agebat eos bona dicere, etiam non bona facientes. Quot equidem Papæ vitiosissimi, Cathedram sancti Petri possederunt, & nihilominus synceram fidei Catholicæ Romanæ doctrinam nunquam adulterarunt? Cajetanus particulam illam sederunt, ita interpretandam assumat, ut idem sonet, quod auctoritatem habuerunt, ex quo pariter textu, hoc elicit dogma Vener. Bedæ: Propter Sacerdotum nominisque dignitates exhortatur populos, ut subjiciantur eis, non opera, sed doctrinam considerantes, etenim multi Principes pro bono regimine leges promulgant irreprehensibiles, rectas, bonæque justitiæ conformes, qui licet illas non obsequantur, imò nonnumquam pessimæ vitæ exempla edant, non tamen propter hoc subditi ab impletione, & obedientia illarum immunes sunt, utpotè quæ in eorum utilitatem, & profectum proprium conditæ fuerunt: Eodem modo Ecclesiastici delegatam à Deo auctoritatem habent pro animarum regimine, Constitutione, Decreta, & Canones condendi, subditos corrigendi, & reprehendendi, abusus item, & malos mores eradicandi, quibus in his omnibus debitus exhibendus est respectus, & obedientia, licet ipsi dissolutè vivant: Omnia quaecumque dixerint vobis, facite.

2. Sanctus Idorus Pelusiotæ in Epistola ad Zosimum Presbyterum refert certi cujusdam viri turbationem, eo quod Sacramenta, divinaque mysteria à tali recepisset Presbytero, qui peccatis carnalibus immerfus vivebat; Quem proinde his verbis ad meliorem mentem se reducere scribit: Nullo detrimento is, qui suscipit, afficitur, etiam si quis tribuit, indignus esse videatur, neque incontaminata mysteria conspurcantur, etiam si Sacerdos omnes mortales improbitate superet. In cujus probationem, exemplum Corvi ad Eliam missi in medium adducit; Divina namque providentia huic Prophete suo in condensa sylva solitudine constituto, victus annonam mittere volens, usus est corvo, avi videlicet deformi, & putridis cadaverum carnibus devorandis alluctæ, nec tamen idem Propheta annonam cœlestis quodidie missam accipere, & comedere detrectavit, imò non defuere Authores, qui sustinuerint, dictas carnes, & panem ex impii, & sacrilegi Regis Achab mensa ailaras fuisse: sit ut sit, unde venisset avis, non examinavit Elias, sed necessariam excepit restaurationem: Quod si mihi diffidis, inquit Pelusiotæ, eorum regim, impurum inquam illud, atque in pullos suos crudele animal; cuius opera ille in Calum excurrere, ac Calicivus Elias alebatur. Anima panem verbi Dei esuriens, cibumque Cœlestem, sacrificium oblatura Deo, aut peccatorum suorum absolutionem receptura, etiam à corvo, id est, ab indigno, impuro, & vitioso Sacerdote, certo noverit, se suo minime defraudari subsidio, neque per hoc ullam hostiæ inferri maculam, quam in Canone nuncupamus: Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam.

3. Author Imperfecti dictis inhærens verbis, naturam in Ecclesiasticis distinguit, & gradum, inquit, quod malorum Sacerdotum vitia detestari debeamus, malotq; mores, non ministerium: Siquidem frequenter de homine malo bona doctrina procedit; Cujus hanc commodissimam assignat similitudinem: pretiosi vena auri, terrâ amat sterili, neque ullum permittit fructum: Nunquid propter vilem terram, pretiosum aurum contemnitur? non; sed aurum eligitur, & terra contemnitur; sic & vos doctrinam accipite, & mores relinquit. Tradunt Annales fratrum Minorum, Hæreticum quendam Sacerdotis Catholici bonæ insidiantem famæ propter concubinatam, populo dixisse, ne verbis ejus ultiam adhiberent fidem, nullum illi præstarent respectum, reverentiam, aut obedientiam; siquidem manibus iis meretricibus corpus Christi attraheret. Sanctus itaque Franciscus periculum advertens, quod temerarios illius hominis intenterat error, coram universo populo dicti Sacerdotis genibus advolutus, in hæc prorupit verba: Si tales sint manus illius, quales iste dicit, nescio, sed licet tales forent, scio non posse inquinare virtutem divinarum sacramentorum. Quia ergo per istas multa beneficia, & charismata populo Dei

1. Aug. 1. 4. c.
27. de doctr.
Casil.

Cajet. de
Mach.

Bed. 114.

1. 164. Pel.
2. 164.
Nec officio
quo n. n. n.
Sacramenta
vera distri-
bunt.

Auth. Imp.
h. m. 41.
Malotq;
Sacerdotum
mores non
ministerium
contemnitur
dant.

flunt, eas ex oculis ob reverentiam eorum, quæ ministrant, & cum auctoritate ministrant.

4 In Libro, cuius titulus est, *doctrina Patrum*, ubi de iudicio temerario agitur, sequens recenitur historia. Cum enim sacerdos quidam sanctum quendam Eremitam, ne ejus confessionem auscultaret, & sacram in communione reficeret, frequenter convenisset, accidit, quod Eremita prædictus, ab alio presbytero illum scandalosè vivere intelligeret, unde hac mala fama imbutus, quamprimum ad ipsum visitandum accessit, fores tuguri sui ante faciem ejus occlusit; adeoque sacerdos confusus abinde recessit: mox verò Eremita vocem coelitus elapsum audivit dicentem: *Tulerunt sibi homines iudicium meum*. Unde raptus in extasi, vidit puteum quendam aureum, & situlam auream ex fovea pariter auro pendente, aqua verò limpida erat, & crystallina. Viditque insuper leprosum quendam, aquam illam ex puteo hauritam vasi eisdem infundere, eique propinare, & licet servus Dei titiret, bibere tamen noluit, eò quod leprosus manu sua eam illi propinaret, moxque aliam quandam vocem inaudit dicentem: *Cur non bibis ex aqua hac? quam causam habet qui implet? implet enim solummodo, & infundis in vas*. Tunc prædictus Eremita in temetipsum revertis, ex hac visione aberrare suo resipuit, & Sacerdotem prædictum ad se denuo revocavit, ejusque ministerio usus fuit, sicut prius.

5 Sanctus Anselmus illa verba: *Omnia ergo quaecunque dixerint vobis, servate, & facite*, ita exponit. *Servate, quæ ad Cathedram pertinent, non quæ ad vitam*. Cum enim improbus aliquos sacerdotes videmus, oculus noster dirigendus est, non ad vitam quam ducunt, sed ad doctrinam quam tradunt, ad sacrificia quæ offerunt, ad Sacramenta, aliaque auxilia spiritualia quæ nobis ministrant: reflectendum quoque est nobis ad potestatem ipsi à Deo delegatam. Unde Sanct. Ignatius de Loyola de obedientia superioribus à subditis debita discerens, hoc suis tradit documentum: *Nunquam intueatur personam, cui obediunt, sed in ea DOMINUM respiciant*; nam ut Politicus ille ait: *Vitia erunt donec homines fuerint*, & ideo cum Sacerdotes quoque de progenie Adami sint procreati, Christus prævidens, futuros esse malos Sacerdotes quovis tempore, nos præmonere voluit, dicens: *Quaecunque vobis dixerint, facite, secundum opera vero illorum, nolite facere*, & per Apostolum nos innotuit esse voluit, ita scribentem: *Obedite DOMINIS carnalibus cum timore, & tremore in simplicitate cordis vestri, sicut CHRISTO, non ad oculum servientes*. Sanctus Antonius Patavinus in quodam sermone nos monet, ne declinamus fructus facere ex verbo Dei, tamen illud nobis à Prædicatoribus malæ vitæ annuncietur, dum tamen fundetur in veritate Scriptura divina. Cujus asserti hanc reddit efficacem rationem: quis vestrum corpus Christi adorare delectat, licet illud à ministro malæ vitæ consecratum esse sciat? Porro quod hic Sanctus de verbo Dei dicit, applicari quoque potest cunctis aliis bonis, quæ ab Ecclesiasticis nobis proveniunt.

6 Sanctus Ildorus Petusiota exemplum Balaam in medium adducit, dicens: *Quid Balaam illo impurius, scelestus exitus? & tamen ipsius lingua Deus ad benedictiones usus est*. Quid rursum Caïpha sceleratius? & tamen variatus est, & gratia linguam quidem ipsius tetigit, at non item mentem tetigit, quod si quid utramque magis mirandum sit intelligere cupis, per eorum hoc est immundam avem scilicet amillum pascabas Eliam. Quocirca ne dubites, quin per flagitiosos quosdam sacerdotes (neque enim omnes condemnare oportet, nec æquum est) divina & naturalia, sublimiora beneficia tribuantur. S. Carolus volebat, ut Parochi assidue monerent populum de honore Ecclesiasticis deferendo. Inter alia verò verba, quibus illos hoc edocuit, valde notabilia sunt sequentia: *Docebit præterea dignitatem sacerdotalem non à persona eorum, qui illam obtinent, sed ab officii munere administratione que pendere, nec propterea illos æstimandos esse quatenus homines sunt, sed tanquam dispensatores mysteriorum Dei*. Quatenus homines, calibus subiecti sunt humanis, quo modo illos considerare non debemus. Qui infirmus est, ideoque Medico, & Apothecario opus habet, parum utique curat, si uteretur illorum malis sit moribus indutus, aut sama vel alia quapiam infirmitate laboret, siquidem hoc unicum illi sufficeret, si salutaria ab illis consilia, & medicamenta salutis sue convenientia recipiat. Idem quoque in casu nostro veritatem habet.

7 Sanctus Iulianus Martyr Sacramentum Altaris, *pharmacum immortalitatis* appellat, cur igitur is, qui hoc Sacramento pro salute æterna indiget, illud & manu Sacerdotis, ceteroquin dissoluti, & licentiosi, recipere recitare velit? *Tolle quod tuum est, & vade: diceret potest talis malus sacerdos, non facio tibi iniuriam*. Sedendum opera eorum nolite facere. Etenim distinguere debemus mala exempla à divinorum ministeriorum administratione: *Botrum interspinas, caute lege*, inquit Sanctus Augustinus, *ne dum quæris fructum feriant malum, & cum audis bona dicentem, ne miteris mala facientem*. Apes super herbas quæcunt, tamen si hæc illis minime convenient, ut verò dum pro componendo melle floribus indigent, hos delibant, & illas relinquunt, quam similitudinem ab Authore operis Imperfectallaram, Sanctus Bernardinus quoque his verbis adducit: *Nam ut apibus herba non sunt necessaria, sed flores herbarum, flores enim ille coligit, herbas relinquunt: Sic & vos flores doctrinae eligit, & conversationem relinquit, ut quasi inutilis arescat*. Sanctus Augustinus hanc eandem doctrinam nobis tradere voluit pro quiete illarum conscientiarum, quæ cum putæ sint, & immaculatae, nonnunquam in ea sunt necessitate positæ, ut à manibus impuris, id est, à dissolutis confessoribus se gubernari permittere debeant. Scribit igitur Sanctus hic Doctor in hæc verba: *Memento ergo, sacramentis nihil obesse mores malorum hominum, quod illa, vel omnium non sint, vel minus sancta sint, sed ipsi malis hominibus, ut hac habeant ad testimonium damnationis, non ad adiutorium salutis*. Quod enim attinet ad validitatem Sacramentorum, non est dubium, quin tantum valeant ea, quæ per manum malorum sacerdotum administrantur, quantum illa, quæ boni ministrant, quod idem de sacrificiis pariter sine dubio dicendum est.

8 Idem Sanctus Augustinus capite sequenti exemplum adducit Davidis, utpote viri à Deo valde illustrati; hic enim tamen Saul à Deo reprobatus, & regio sceptro indignum esse scierat, illum tamen venerabatur, & tanquam à Deo ad hanc dignitatem evecto, uncto, & consecrato promptè obediens. Unde S. hic Doctor ait: *Ecce, Saul non habebat innocentiam, & tamen habebat sanctitatem, non visam sed unctionis*. Ad unctionem igitur, ad consecrationem, ad ministerium, & dignitatem Sacerdotalem, denuque ad potestatem Sacerdotibus tanquam locum tenentibus DEI delegatam, respicere debemus.

9 D. Chrysostomus de sacrificio incruento ita scribit: *Sacra ipsa oblatio, cuiusvis meriti Sacerdos illam offerat, eadem est, quam dedit ipse Christus discipulis suis, nihil habet ista, quam illa minus, quia non hanc sanctificant homines, sed ipse Christus, qui illam ante sacra verat*. Principalis etenim officiens est ipsemet Christus, sacerdos enim in nomine Christi consecrat, & ideo quando verba consecrationis profert, non dicit: *hoc est Corpus Christi*, sed in persona Christi loquens, dicit: *hoc est corpus meum*. Quantumvis verò malus sit minister, valorem tamen sacrificii diminueret, aut evanidum facere nequit, hic enim à voluntate principalis offerentis determinatus manet, quod sequenti similitudine declarari potest. Si enim quis alicui per manum amici sui mittit elemosynam, tamen si is, qui illam deferat, in gratia Dei constitutus non sit, viramque pessimam agat, non tamen ob id, meritum ejus, qui illam mittit, diminuitur, quia meritum elemosynæ mentitur à voluntate, liberalitate, & charitate illam mittentis, non verò deferentis eam. Eodem quoque modo, qui verbum Dei ministrat, qui agnum immaculatum offert, qui porrigit Encharistiam, qui à peccatis absolvit, quacunque sit macula contaminatus, valori tamen & fructui horum bonorum coelestium, quæ in temetipsis incapax sunt, ut per malitiam ejus, qui ad illa solum concurrat ut instrumentum, inficiantur, præjudicare nequit,

Lib. de Off.
Dei. con. ad
sententiam. 7.
S. Amb. in
S. Amb. in
S. Amb. in
S. Amb. in

S. Amb. in
S. Amb. in
S. Amb. in
S. Amb. in

S. Ign. Loy. in
ep. ad
S. Ign. Loy. in

Ep. 1. 5.

S. An. Pat. in
serm. 1. 3.
S. An. Pat. in

S. Ild. Pet. 1.
S. Ild. Pet. 1.
S. Ild. Pet. 1.
S. Ild. Pet. 1.

A. B. Ex. 1.
Med. 64. 177.

Sacramentum
S. Amb. in
S. Amb. in
S. Amb. in
S. Amb. in

S. August.
in 4. 1. 10.

And. 1. 1.

S. Aug. 1. 1. 1.
in 4. 1. 10.

S. Aug. 1. 1. 1.
in 4. 1. 10.

D. Chrys. 1. 1.
in 4. 1. 10.

Principalis
S. Amb. in
S. Amb. in
S. Amb. in

Sacerdos
S. Amb. in
S. Amb. in
S. Amb. in

nequit, unde Sanctus Bern. ait: *Nec à tua utilitate retrahat te quorundam clericorum deformis vita, cum non despicias in tua necessitate candelam, alios quidem illuminantem, seque continue consumentem, nec insuper despicis crucem in capite via ut tibi monstrantem, nec tamen seipsam inde moventem; nec quoque despicitur ipsa campana ad predicationem alios vocans, nec tamen ipsa aliquando ad predicationem descendens.* Utique bonum, & desiderabile valde esset, si sacerdotes verbis operibus corresponderent, si boni mores cum dignitate quam gerunt, consonarent; at verò si secus faciant, damnum illorum erit, non nostrum. Unde Author Operis Imperf. ait: *Si bene vixerint, eorum est lucrum; si bene docuerint, nostrum; accipite quod vestrum est, & nolite discutere, quod alienum est.* Nunquid enim stultus esset infirmus, ad mortem usque languens, qui cum sanari non posset, nisi per venæ incisionem, illam tamen admittere noller, eò quod Chirurgus lanceolam non habeat auream, sed ferream? Simili modo vos, qui in peccato mortali estis, absolute sacramentali tanquam unico remedio indigetis; cur ergo vultis sacerdotem aureum, quando sacerdos ferreus, id est malus, necessitati vestræ æquè potest succurrere? Enimverò, quòd si sacerdotem sancte, & immaculatæ vitæ habere possitis, neglecto malo illum accipite, eoque utamini, cæterum verò in angustiis, & necessitate positi, vos excusare non potestis, si sacerdoti malæ vitæ non confiteamini, siquidem hoc ad salutem vestram sufficit: *Tolle quod tuum est.* S. Petrus Damianus de malis sacerdotibus ita scribit: *Nullus gravius convincitur peccare quam Presbyter, qui vel per imperitiam, vel per reprobam vitam, dum indigne ministrat, quantum ad se salutaris viæ Sacramenta contaminet.* Ubi notanda sunt verba illa: *Quantum ad se,* non enim hoc cedit in damnum, & præjudicium nostrum, sed ipsorum.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

De severitate, & rigore, quo mali Ecclesiastici à Christo examinabuntur, judicabuntur & condemnabuntur.

THEMA.

A sanctuario meo incipite, caperunt ergo à viris senioribus, qui erant ante faciem domus. Ezech. cap. 9. vers. 6.

DEUS in sanguinolenta illa strage, quam ad iram provocatus justè exercuit, ut in capite nono Ezechielis fufius describitur, principium vindicem gladium suum stringendi ab Ecclesiasticis sumi præcepit, dicens: *A Sanctuario meo incipite.* Septuaginta secundum Glossam Interlineatam legunt: *à Sanctis meis,* Glossa ordinaria dicit: *à Sanctuario sacerdotes significat.* Dionysius Carthusianus legit: *Primo occidite ministros templi.* Theodoretus ait: *Subet, ut à Sanctis suis ultimates potestates initium faciant, non revera Sanctos eos nuncupamus; sed quia hoc esse existimabant, ad divinum cultum selecti.* Hugo Cardinalis illa verba de sacerdotibus intelligenda esse ex verbis sequentibus evidenter deducit, quia sacer Textus initium effusionis sanguinis à Senioribus sumptum esse dicit: *Caperunt à senioribus, id est Presbyteris, quia Presbyter Græcè Senior Latine sonat;* præterea hi Seniores erant ante faciem domus Dei; ipsi enim ianitores sunt celi, quibus claves commissa sunt, sed bene dicitur: *Quod stant ante faciem domus, ut nec intrantes, nec alios intrare sinentes.* Unde Matth. cap. 23. Christus dicit: *Vae vobis Scribae, & Pharisei hypocritæ, qui clauditis regnum celorum ante homines, vos enim non intratis, nec introeuntes finitis intrare;* multò autem magis æternam damnationem mali sacerdotes legis gratiæ merentur, quia claves celi in sua potestate habentes, iisdem nec pro aliis utuntur, imò malis suis exemplis, aliis mortem conciliant. Valde horrenda sunt illa S. Petri Dam. in quadam epistola exarata verba, videlicet: *Quam pavendum est, ac tremefactis visceribus formidandum omnibus, nunc in Ecclesiastica dignitate præcellere, quos æquè necesse est, & ante omnes in tremendi iudicis examinis respondere?*

2 In parabola illa ad rationes reddendas vocati villici, per quem examen rigorosissimum figuratum fuit, quod coram Iudice supremo de singulis hominibus instituendum erit, legimus, quòd Patrifamilias præsentatus fuerit unus, qui debebat decem millia talenta. Origenes in ea est opinione, quòd per hunc Sacerdos, & quivis Ecclesiasticus intelligatur, idque ex hoc textu Ezechielis deducit, in quo Deus præcipit, dicens: *A Sanctuario meo incipite, id est, à sacerdotibus.* Incipiente ponere rationem, initium iudicii est incipiens à Domo Dei, qui dixit, sicut scriptum est in Ezechiele, *Angelis, qui constituti fuerant super portas, à Sanctis meis incipite.* Demum verò ad hujus debiti immensum gravitatem declarandam descendit, dicens: *Qui forsitan tot talenta perdidit, quos perdidit homines.* Quælibet enim anima thesaurus quidam est Dei; ac proinde sacerdos tot thesauros Deo debet, quot sunt animæ, quæ per ejus culpam, & negligentiam perduntur: vel etiam dicere possumus, sacerdotes summæ alicujus infinitæ debitor esse, eò quòd Deus omnia dona, omnes gratias, & celi thesauros eorum manibus concediderit; ex quo enim nobis filium suum dedit, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? Unde S. Ambrosius in parvulo sententioso libello de dignitate sacerdotali ait: *Cui plus creditur, ab eo plus exigitur.* Sacerdoti autem tantus Celi thesaurus conceditus est, ut majorem in manibus eorum deponere non possit: siquidem paradisi claves eorum potestati concedidit, imò & ipse Dominus, & Patronus Celi, in nostro est arbitrio, & facultate constitutus.

3 Considerastisne, qualem finem infelix ille homo habuerit, qui ad rationes postulatus, iisdem reddendis insufficiens fuit? *Servus nequam* appellatus est. Ex tamen invenio, quòd is, qui sine veste nuptiali ad locum convivii penetravit, amici nomine nuncupatus fuerit: *Amice, quomodo hic intrasti?* Judas quoque traditor, postquam licitorum factus est dux, & caput, à Christo in horto Gethsemani pariter hoc amici nomine à Christo receptus fuit: *Amice, ad quid venisti?* Cur igitur hic villicus iniquitatis, adeò probroso nomine appellatur, *servus nequam?* nimirum ingratum, & indignum repræsentabat sacerdotem: *Ille servus qui cognovit voluntatem Domini sui, & non se preparavit, nec fecit secundum voluntatem eius, plagis vapulabit multis; omni autem cui multum datum est, multum quæretur ab eo, & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo: Iratus Dominus tradidit eum tortoribus.* Ecce tibi infelicissimum quem habuit finem.

4 Regius Propheta David in spiritu districtum DEI iudicium prævidens, ait: *Advocabit cælum deus, & terram discernere populum suum;* at verò quoniam in fuerunt, qui primum comparere coacti sunt? *Congregate illi Sanctos eius, qui ordinant testamentum eius super sacrificia;* quasi diceret: illi omnium primi advocabuntur, quorum manibus sacrificia commendata sunt. Et ideo D. Chrysostomus dicit, Deum Angelis divinæ justitiæ suæ executoribus præcepisse, ut ante quoslibet alios, ante suum tribunal sacerdotes adducerent, qui Sancti appellantur, non quia tales sint, sed quia tales esse deberent, & ideo idem S. Doctor, postquam quæsiisset: *Cur quos est accusaturus, & condemnaturus, Sanctos appellat?* respondet: Per hoc nomen tantò magis aggravari illorum culpam, acerbiorēque fieri illorum poenam, & supplicium: *Accusationem angens, & honorem adiciens, & maiorem significationem supplicii.* Hugo Cardinalis super illa Ezechielis verba: *A Sanctuario meo incipite,* per Sanctuarium Ecclesiasticos intelligens, dicit: *A quibus iudicium incipiet, ut, qui primi sunt in culpa, etiam principales sint in poena.* Simulque observat, Jeremiam in suis lamentationibus hanc Sacerdotum destructionem prævidisse: *Quam destructionem Sanctuarii prævidens Jeremias, deplorat, Threnorum 4. dicens: Dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum.*

4 Valde iolemnia sunt illa S. Pauli verba, quæ contra illos, qui Agno immaculato indignè cibantur, concripsit: *Qui manducat, inquit, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bibit,* quasi diceret; deglutit Iudicem, non Salvatorem, imò æternæ condemnationis sen-

Mat. 18. 12.
Ripida saepe
exigitur à
villibus.
Orig. 11. 7. in
Mat.

Rom. 8. 11.
S. Amb. 1. de
dig. (ac. c.)

Malus Eccle-
siasticus vo-
catur servus
nequam.
Mat. 22. 12.

Mat. 26. 10.

Luc. 11. 47.

14. 49. 1.
Perversi sa-
cerdotes pri-
mò citan-
tur ad iudi-
cium.

D. Chryl.

Hug. Card. 10.

Thren. 1.

1. Cor. 11. 22.
Non sumus
Christum in
aliamquam
salvatore sed
ut iudicem.

R. Bern. 1. 1. 11.
1. c. 4.

Auth. Imp.
1. c. 41.

S. Pet. Dam.
1. 4. ep. 14.

Supplicia
Dei incipit
à malis Ec-
clesiasticis.

Gloss. 1b.
Dion. Car.
Theod. 10
Gloss.

Hug. Card.

Mat. 23.

S. Pet. Dam.
1. 1. ep. 1.

sententiam deglutiit. Unde in quadam revelatione, quæ S. Brigittæ facta fuit, legimus, quod Christus de quodam sacerdote impuro, & immundo dixit: *Aram ego DOMINVS omnium ingredior ad Sacerdotem istum, sed non intrado, & contumacior, ingredior ut Sponsus, egredior ut Index indicaturus contempni d sumente.*

3 Sanctus Gregorius illa in libris Regum de Samuele pronunciata verba: *Puer autem Samuel ministrabat DOMINO coram Heli*, exponens, Ecclesiasticos monet, ut memores sint, quod, tametsi à DEO delegati sint Iudices in terra (unde Ecclesia de Apostolis canit, dicens: *Vos saculi isti Iudices*) rigorosissimo tamen æterni Iudicis examini, & iudicio sint reservandi: *Elo- gius Iudex subditorum indicium S. Ecclesia Rectoribus tribuit, sed eosdem rectores suo examini discutiendos reservavit: hoc autem ipsum Rectoribus valde timendum est, quod Deservantur examini, quia tanto subtiliores rationes vult, & doctrina sua parare debent, quanto sapientior est Index quem sustinent.* Idem quoque Sanctus Pontifex in homilia illa, quam ad maturinum de communi Confessoris Pontificis sepe legimus, de erogatis valentis loquens, ait: *Letio S. Evangelii consideremus admonet (cum Ecclesiasticis, non verò cum secularibus loquitur) ne nos qui plus ceteris in mundo accepisse aliquid cernimus, ab autore mundi gravius inde iudicemur; cumque arguentur dona, rationes etiam crescunt donorum.* Vultis autem scire, o sacerdotes, quam pretiosa manibus vestris consignata fuerint? nimirum consignavit vobis sponsam suam, gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, ut sit sancta, & immaculata, quia posuit vos regere Ecclesiam, quam acquisivistis sanguine suo, ut in Actibus Apostolicis dicitur; consignavit vobis in Sacramentis Sanguinis sui distributionem, consignavit vobis claves Regni Cælorum, vobis animas concedidit, quas per merita Incarnationis, passionis, & mortis suæ redemit, immò vobis consignavit semetipsum: poteratne plus dare vobis, aut excellentius benefacere? merito igitur S. Hieronymus de sacerdotibus dicit: *Sacerdotes magnis suppliciis torquuntur, & hoc Domini sit indicio, qui ostendit in cunctis mirabile consilium suum, & iustitiam veritatem, ut qui plus acceperunt, plus exigatur ab eis.* Quod si unusquisque aliorum secularium, in reddenda de anima propria ratione, sanguinem funditurus est, quantum debebunt contremiscere Ecclesiastici, à quibus de animabus tanta cum sollicitudine sibi commissis, strictissimus reddendus est computus? si diligenter attenditis eis fratres charissimi, inquit Sanct. August. omnes sacerdotes DOMINI non solum Episcopos, sed etiam presbyteros, & ministros Ecclesiarum in grandi periculo esse cognoscitis, si enim pro se unusquisque vix poterit in die iudicii rationem reddere, quid de sacerdotibus futurum est, à quibus sunt omnium anime requirenda? Atque ideo tam Parochus, quam Episcopus expavescere, & toto corpore contremiscere deberent, quando illis imponitur obligatio pro animabus, custodiz suæ commissis, strictissimam divinæ Majestati reddendi rationem; sicut enim stultus censendus esset, qui ingratiarum multorum pro ducentis scutorum millibus fideiubens gauderet, & exultaret, ita quoque delirus iudicandus est, qui gaudet, & exultat in die, quo Deo curam animarum pretiosissimo Christi sanguine redemptarum promittit.

6 Sanctus Prosper ait: *Certum sum, quod Dei nihil sua iustitia suffragetur, de cuius manu anima percussis exigitur.* Quæ sententia profecto timorem, & tremorem meritò incutere deberet, etiam firmissimis Dei templi columnis, & Cedris Libani, siquidem quantumvis in aliquo Ecclesiastico reperitur eminentissima sanctitas, & perfectio, non tamen propter hanc confestim salvabitur, nisi insuper ad animas sibi commissas in statum salutis reducendas, omnem possibilem adhibuerit industriam, & sollicitudinem. Pergit idem Sanctus Prosper ulterius, & ait: *Ille, cui dispensatio verbi commissæ est, etiam si sancte vivat, & tamen perditæ vocantes arguere, aut erubescat, aut metuat, cum omnibus, qui eo tacente perierunt, perit, & quid ei proderit non puniri suo, si puniendus est alieno peccato?* Etenim rigorosa nobis reddenda est ratio, non solum de pecca-

commisionis, sed etiam omissionis, nec solum de nostris, sed etiam alienis, quæ impedire poteramus, & debebamus.

7 Apud Oseam Dominus dicit: *Audite hoc sacerdotes, & attendite domus Israel, & domus Regis auscultate;* ubi notandum, quod primò omnium loco sacerdotes advocet: *A sanctuario meo incipite, quia vobis iudicium est,* moxque iniquus rigoris rationem assignat, dicens: *Quantum laqueus facti estis speculationi, & rete expansum super Thabor.* Malum enim sacerdotis exemplum, & commissæ ab eo scandala, in laqueos, & retia venatoris infernalis, aliorum faciunt incidere animas. Rupertus Abbas hunc tenorem exponit, dicens: *In sacerdote sicut manus est peccatorum, ita & manus redemptoris iudicium, & ideo pro ceteris invenitur distributio sermonis prophetici;* unde ipsemet Index, qui iudicio afflctet, comminatur, dicens: *Va homini illi, per quem scandalum venit;* ubi notandum est illud *Ly Homini*, si enim unicuique homini hæc intentatur comminatio, quanto magis reus, & supplicio dignus erit, qui ab ipso met Deo ad dignitatem, humana conditione superiorem, evehus est, *Ego dixi, Dilectus, & filii excelsi;* si in tali dignitate constitutus, aliis fuerit occasio lapsus. Unde Petrus Blesensis in quadam epistola sua dicit: *Verbum DOMINI est; sacerdos meus qui unctus est, si peccaverit, delinquere faciens populum meum; super quem locum Sanctus Gregorius dicit: Scire Sacerdotes debent, quod si perver/a perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subiectos sue perditionis exempla transfusi sunt.*

8 In Libro Levitici, cap. 4. dicitur: *Si sacerdos, qui unctus est, peccaverit, delinquere faciens populum meum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino,* in Hebræo textu, ut Pagninus observat, alio modo legitur, videlicet: *si sacerdos unctus peccaverit secundum delictum populi.* Ex qua versione nonnulli sacri Interpretes deducunt, quod peccatum, & transgressio sacerdotis, pro qua hoc sacrificium exigebatur, communis sit populi culpa, etiam illius, qui ad sacrum ejus ministerium non spectat, quia pro similis culpæ expiatione, nulla est instituta victima, nec sacrificium; per quod Deus insinuare vult, peccata illorum statum concernentia, esse quasi inexpiabilia. Audiamus hac de re Oleastrum his verbis loquentem: *Considera, inquit, queso sacerdos, quam gravia sint peccata sacerdoti tui, quibus non instituitur sacrificium expiatorium, sed severo Dei iudicio puniendus servatur, solum instituitur remedium peccato, quod velut homo communis, & ex ignorantia committit.* Idem quoque hoc punctum, quoad scandalum delinquere faciens populum, Divus Chrysostomus tangit; qui verba illa: *Dicunt enim, & non faciunt,* ponderans, sacerdotes, inquit, ex multis capitibus præ secularibus majus mereri supplicium: *Criminandi sunt omnes, qui legem transgrediuntur, sed maxime omnium, qui Doctoris funguntur auctoritate, dupliciter namque, & tripliciter iure condemnantur.* Primum, quia transgrediuntur, deinde cum in corrigendis aliis ipse claudicat. Tercio, quia cum ut Doctor præsideat, nequitia sua facile ceteros corrumpat. Et ideo quando sacerdos eadem lepra, quam in aliis sanare, & discernere debet, infectus est; eidem dici potest effatum illud Apostolicum: *Inexcusabiles es, in quo iudicis alterum, seipsum condemnas.* Valde ad hoc propositum considerabilia sunt verba illa Sancti Augustini, dicentis: *Sacerdos itaque, cui omnis profertur peccator, ante quem statuitur omnis languor, in nullo eorum sit indicandus, quæ in alio indicare est promptus; indicans enim alium, qui est indicandus, condemnat seipsum; cognoscat igitur se, & purget in se, quod alios videt sibi offerre; lecus enim sacerdoti indigno pariter dici poterit: Sicut lumen eius, ita & senebra eius.*

9 Christo Salvatore nostro minime sufficere videbatur, quod sacerdotes nomine lucernæ super candelabrum positæ appellasset: neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub moggio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt; verum insuper illos charissimæ Solis luci comparavit, dicens: *Vos estis lux mundi.* At verò si hæc lux per malam sacerdotum vitam obfuscetur, & obtenebretur, timendum est illis, quia juxta proportionem lucis æternalibus castigabuntur tenebris:

L. c. 9. Re. ver. 2. Aug.

3. Reg. 1. S. Greg. Licet sacerdotibus quod sunt iudices, rigidissimo tamen examine subiacentur iudicio.

1. Ph. 3. 27.

A. R. 20. 18. Secreta ratio exigetur ab illis de animabus illorum cura commissis.

S. Hieron. in c. 12. 160.

S. Aug. de 7.

S. Pros. lib. 1. c. 10. de vita con. Hinc tenentur peccatores corripere & monere.

Ose. 1. iudicium in- cipiet à sacerdotibus.

Rup. Ab. 1. 2. in Ose.

PEC. 4.

Petr. Bles. ep. 13.

Lev. 4. 1. Peccata sacerdotum censentur gravissima.

Oleastr. lib.

D. Chry. Cho. 1. in Mat.

Rom. 1. 1.

S. Aug. lib. de ver. & sim. 1. 4. c. 20.

Mat. 5. 14.

Sacerdotes in actione, quæ sunt professiones.

Tempus est, ut incipiat iudicium a domo Dei. 1. Pet. 4. vers. 17.

2. Amb. Lib. dign. sac. c. 1.

nebris: *Mittit enim in tenebras exteriores, ibi eris fletus, & stridor dentium.* Sanctus Ambrosius notabilem quandam habet sententiam, ex qua liquidò cognosci potest, quàm exactè, & adhibito sanctuarii pondere, Ecclesiasticorum peccatum in divinæ justitiæ trutina ponderetur; nam in libro de dignitate Sacerdotali, exhortans Sacerdotes, ut ministerio suo dignè corresponscant, in hæc verba scribit: *Quod sumus professione, actione potius, quàm nomine demonstramus, ut nomen congruat actioni, actio respondeat nomini, ne sit nomen inane; quæ sequuntur verba omnino formidanda sunt, scilicet: Ne sit crimen immane: culpam igitur ministrorum divino cultui dedicorum crimen immane appellat. Dionysius Carthusianus super illa verba sæpius repetita Ezechielis: A sanctuario meo incipite, ea hunc sensum habere dicit: Primo occidite ministros templi, qui aliis peccati causa fuerunt, iudicium nempe gravissimum his, qui presunt, fiet, & quo altior gradus, eo gravior casus.*

Pro. Cat. 1. Ezech.

Ezech. 14. 21. Peccata plebis non tam rigide puniuntur quàm sacerdotum.

Ezech. 14. 21.

10 In eodem Propheta Ezechiele colloquium quoddam, inter DEUM, & ipsum habitum, his verbis recensetur: *Et factus est sermo DOMINI ad me, dicens: Fili hominis, terra cum peccaverit mihi, ut pravaricaretur pravaricans, extendam manum meam super eam, & conteram virgam panis eius, & immutam in eam famem.* Quibus verbis DEUS se peccata popularia per annonæ caritatem castigare velle protestatur. At verò advertendum, quòd, dum de Ierosolyma loquitur, se ambabus manibus flagellum immittere comminetur: *Quatuor iudicia mea pestifera, gladium, & famem, ac bestias malas, & pestilentiam immittam in Ierosalem, & interficiam de ea hominem, & pecus; ubi, ut vides, quando de suppliciis, vulgariibus inferendis, agitur, illa cum moderatione interminantur; at verò super Ierosolymam civitatem sanctam, in sacerdotum potestate constitutam, in qua templum, sacrificia, & veri Dei cultus erat, divinæ iræ fulmina acerrimè, & irremissibiliter descendunt: a sanctuario meo incipite, &c.*

Jer. 11. 23.

Pl. 45. 23. Peccata secularium, & Ierosolyma sunt quam sacerdotum.

Num. 16. 31.

2. Laur. Inst. 1. de Ezech.

11 DEUS olim per Jeremiam lamentabatur, dicens: *Quid est, quod dilectus meus in domo mea fecerit scelera multa? Nunquid carnes sancta auferent a te malitias tuas? ubi Ly dilectus meus à mysterio non vacat, siquidem alibi per os Psalmistæ Regii pariter lamentabatur, dicendo: Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique; quasi diceret: quòd seculares, & homines mundani, qui de me tantam non habent notitiam, & lumen, me peccatis suis offendant, id quidem tolerabile est: Sustinuissem utique, sed quòd Sacerdotes hoc faciant, dissimulari nequit: Tu vero homo unanimes, dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos; & ideo super ejusmodi transgressores Clericos se mortem temporalem pariter, & æternam immisurum esse declarat, dicens: Veniat mors super illos, & descendant in infernum viventes. De Dathan porro, & Abiron Levitis, hoc supplicium sumptum fuisse legitur; disrupta est terra pedibus eorum, & aperiens os suum, devoravit illos; & tamen hi sacratissimum DEI corpus non contrectabant, nec injuriis isti illud afficiebant, ut nunc faciunt legis Evangelicæ mali sacerdotes. Merito igitur Sanctus Laurentius Justinianus ait: *Quantò uniuscuiusque maior est status, tantò perniciosior est ruina, eorum maxime qui sacrosancta corporis, & sanguinis Christi turpiter mysteria tractant.**

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Sacerdotes longè acerbius à Deo puniuntur, quàm seculares, eo quòd præ illis majus lumen habeant; unde quantò illorum dignitas est eminentior, tantò profundior erit illorum ruina, & precipitium.

Cur Ecclesiastici ante alios advocandi iudicium.

Eph. 2. 12. Pl. 12. 17. 10. 19. 25.

Ezech. 8. Illorum peccata sunt abominabiles majores.

Lib. 1. Rev. 2. 47. S. Brig. Consequitur peiores diabolo.

L. 4. c. 33.

S. Pet. Dam. 1. ep. 14. Sacerdotes corpus Christi. Si indigne tractantes, sunt rei iuxta Majestatem.

Hinc plerumque illis periturum.

S. Aug. epist. 148.

1 Sanctus Basilii à Glossa citatus in hujus textus expositione rationem assignat, cur Ecclesiastici utpote magis culpabiles, & rei, ante omnes alios ad iudicium sint advocandi, nimirum: *Quia naturaliter his, qui nobis familiarissimi sunt, magis indignamur, cum in nos peccaverint, quis autem Deo familiarior est sacerdotibus? de his enim sanctus Paulus ait: Quod sint domestici Dei, & Psalmista de illis inquit: Nimis honorati sunt amici tui Deus; imò ipsemet Salvator noster, quando Apostolos in ultima cœna consecravit sacerdotes, illos ex servis amicos suos fecit, unde ait: Vos autem dixi amicos; ubi ex Græco, loco verborum amici tui DEVS, legi potest: Socii & familiares; & ideo si hi DEI Majestatem offendere præsumant, iram & indignationem ejus super se tantò majorem provocant.*

2 Ezechiel Propheta in Babylonia existens, in spiritum raptus, & portatus est Ierosolymam, ut peccata populi illius tanquam testis oculatus spectaret: in primo autem templi ingressu multos vidit idololatriantes, qui animalibus diversi generis incensa offerebant. Progreddens verò ulterius multas conspexit mulieres, Adonem deplorantes, quem veluti Deum adorabant. Dicitur sodes, poteratne aliquid huic Propheta hac visione abominabilius exhiberi? & tamen ei dictum fuit: *Fili hominis vidisti abominationes maximas, at conversus videbis maiores; quapropter in atrium interius introductus fuit, ubi ei monstrati fuerunt viri, numero viginti quinque, qui dorsum altari obvertebant, nascentem adorantes Solem, circa quem locum, scire perciperem, cur hujus excessus malitia supradictis peccatis major à Deo æstimata fuerit? in promptu ratio est, qui enim in atrio exteriori idololatrabant, scandala præfigurabant secularium, & mundanorum hominum; qui verò in atrio interiori, altari dorsum obvertebant, ministros Dei, & Ecclesiasticos representabant; merito autem horum culpa magis aggravatur, ratione status, & sacrosanctæ vocationis ipsorum: Vidisti abominationes maximas, at conversus videbis maiores.*

3 In revelationibus Sanctæ Brigittæ legitur, quòd Christus huic Sanctæ de malis sacerdotibus (postquam illos Judæ traditori pares esse dixerat) hæc verba prælocutus fuerit: *Ego conspicio paganos, & Iudeos, sed nullos video eis deteriores, quia ipsi sacerdotes sunt in eodem peccato, quo cecidit Lucifer.* Imò in alio quodam loco ipsos Diabolo peiores esse dixit: *Deteriores sunt Diabolo, inquit, & ideo præ omnibus Diabolis profundius submergentur in infernum.* Sanctus Petrus Damianus, ut gravitatem transgressionum à sacerdotibus commissarum nobis exprimat, sequens adducit motivum, dicens: *Regi plane vel sublimiori cuique persone, si quis per vitium detractionis obloquitur, vel etiam in diripienda, sive emolienda, rerum sui facultate grassatur, facile redit in gratiam, si dignè satisfaciatur, & emendet offensam: At si manibus excedit, si in eius personam audacter profusit, si hostiliter irrumpit, quia non pecuniaria, sed criminalis est causa, nihil ab eo aliud exigitur, quàm vindicta, & non iam inter eos de reparatione sequestra pacis agitur, sed de sola duntaxat augendi sanctoris ultione tractatur. Ita nimirum aliud est in DEVM per diversos modos humane fragilitatis excedere, aliud in sacrosancti corporis, & sanguinis eius oblatione peccare, sicut aliud est promulgata Regie legis edita negligere, aliud ipsum speculiter Regem vibrato propria manus iaculo sancire; & ideo seculares, eorumque scelera apud Deum adeo abominabilia non sunt, sicut Ecclesiasticorum, quia hi directè, & immediatè ipsammet Christi personam offendunt, & injuria afficiunt; illi quidem legibus suis rebelles, & inobedientes sunt, at verò hi manus suas immediatè in DEVM injicientes, rei sunt læsæ Majestatis in primo capite.*

4 Sanctus Augustinus illos, qui ad gradus Ecclesiasticos aspirant, hortatur, ut non tam ad externam statum honorificentiam, quæ plausibilis est, respiciant, quàm ad rigorosum examen, & rationes, quas DEO, cujus sunt debitores, reddere debent: *Ante omnia peccato, inquit,*

De Ecclesiasticis, Sacerdotibus, & Clero, Discurs. XXVIII. 61

inquit, ut cogites religiosam prudentiam, nihil esse in hac vita, & maxime hoc tempore facilius, & latius, & hominibus acceptabilius, Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, superfunctorio, atque adulatorio res agatur, sed nihil apud DEVM miserius, & tristius, & damnable. Sanctus Bernardus Sacerdotem hortatur, ut cum sit par Angelus, semper timeat, & reformidet, ne una cum Angelis turpiter cadat: *Celeste*, inquit, tenet officium sacerdos, *Angelus Domini exercitus est*, tanquam Angelus, aut eligitur, aut reprobat. Inventa in Angelis pravitas, & distictius indicitur necesse est, & inexorabilius quam humana; ubi & adducit illam apud Isaiam formidabilem sententiam: *In terra Sanctorum iniquageffit, & ideo non videbit gloriam Dei*. Nec minus horrenda sunt illa Divi Chrysostomi verba, qui ut dicendis a se fidem acquirat, hanc sequenti sententiae protestationem praeiungit: *Non temere dico*, inquit, *sed ut affectus sum, & sentio; non arbutor inter sacerdotes multos esse qui salvi sunt, sed multo plures qui pereunt*.

6 In huius veritatis confirmationem Thomas Cantuariensis sequentem refert prodigiosam historiam: Clericus quidam, inquit ipse, in quadam plurium Episcoporum Synodo predicare iussus, angustiabatur in animo fluctuans, quoniam discursus sui materia ipsi seligenda esset, ut nobili Episcoporum consensui idoneus esset, & proportionatus: At ubi accessurus in oratione iaceret, venit ad eum Diabolus, & dixit ei: *Quid angustiaris istis Clericis predicare? dicas eis istud, & non aliud: Principes infernalium tenebrarum, Principes Ecclesia saluant. Latentes nos gratias eidem referimus, quia cum ipsis eorum nobis afferuntur subditi, & per eorum negligentiam ad nos devolutum totum pariter ferre mundus: invitus quidem tibi dico, quod dico, sed Altissimi iussione coactus*. Cui cum Clericus respondisset, si hoc dixerit, nemo verbum eius fidem adhibebit; tunc Diabolus tangens maxillam eius, *Ecce ait, signum: Nigredo insolita facies; hanc antequam predices, non contingas, quia frustra, post predicationem vero aqua benedicta delebis*. Processit ergo clericus in Synodo predicaturus, & admirantibus cunctis in signo indito faciei, tantum illa, qua sibi iussa recitavit, & ad horrorem maximum cunctorum corda permovit. Idem verò hic Author tempus, & locum, ubi hoc accidit, sequentibus verbis declarat: *Hec Anno ab Incarnatione DOMINI 128. fuerunt Parisius coram omni clero, & populo solemniter recitata*.

7 Sanctus Hieronymus in Sophoniam Prophetam scribens, hanc dignissimam adducit sententiam: *Non dignitas, sed opus dignitatis sacerdotes salutare consuevit; quanto maior est sacerdotii, & ministerii sacri dignitas, tanto ejusdem culpabilior est indignitas*. Sanctus Ambrosius honorem, & gradum sacerdotalem, dum ei quis dignè non respondet, præcipitio assimilat: *Excellentiam simul, & casum demonstravimus, ne fidentes sublimitati honorum, minime requirerent perfectionem bonorum, & in solo se crederent sacerdotis nomine plus quam opere gloriaris*. Juxta honorem sibi divinitus collatum sacerdos minus magisque graviter delinquit, dicente Sancto Ilidoro Pelusiota: *Quanto honoribus alios antecellunt, tanto quoque ipsorum peccatum gravius efficitur*. Lucifer anguis astutus (*Serpens erat callidior*) multis annorum curriculis Christo insidiatus fuerat, ut ipsum in sua pertraheret retia, qua de causa tandem Christum in locum sublimem translaturus, unde se precipitaret deorsum (*Mitte te deorsum*) qua, inquam, de causa cum in templi sitae pinnaculo adorari volebat, potius igitur hunc honorem in templo, & non in vertice montis requisisset; cum hic locus casus, ille adorationi sit appropriatus. Discite mysterium: Voluit namque docere mundum per hoc, quod Ecclesiastici, & personæ sacræ, in tantò majora corruant precipitia, quanto magis exaltati, suo minime correspondent muneri; unde Sanct. Ilidorus Pelusiota inquit; *Sacerdos graviores vice suæ rationes subibit, tantusque ad ipsius penam, atque cruciatum cumulus accedit, quantus prius in eo honor collectus est*. Veritate fulius edoceant jam subiectenda.

8 Duabus eminebat dignitatibus Core, scilicet præfidentia Concilii juxta Abulensem, Dionysium Carthasianum, & Ocastrum, juxta illum Numerorum textum: *Viri proceres Synagoga, qui tempore concilii per nomina vocabantur*. Secunda dignitas erat sacerdotis, siquidem Aaron sanguine junctus, eademque de tribu Levi natus erat; ad quam dignitatem, quemadmodum apud Lyranum asserunt Rabbinii, ad radices Sion electus fuit, ubi caput effectus est seditionis cum Dathan, & Abiron, contra Moysem, & Aaron excitata, summum affectans Pontificatum. Quod crimen enorme in solita Deus, & reliquis sæculis minime inflicta, punivit poena, dum terra sub pedibus ejus dehiscere, vivum fecit descendere in infernum. Lucifer pariter Angelorum pulcherrimus in sacrosancto cecidit Cælo Empyreo, Princeps effectus Demoniorum, quem casum D. Chrysologus contemplans, inquit: *Sic Diabolus cum esset Angelus, & in cælo, & coram Deo semper charissimus versaretur, & fulgens, dum in Dei superbis aspectu, lapsus ad terram, ad tartara deiectus, in diabolum mutatur ex Angelo*.

9 Molina quandam Patris Magistri Avilæ, viri admodum illuminati, Epistolam citat in hunc sensum. Obiisse didicerat quendam Sacerdotem, paucis antediebus consecratum; ut petiti igitur, utrum hic aliquando missam celebrasset, responsumque tulit; unam duntaxat; mox S. Pater respondit: magno se onere exemi, siquidem gravem rationem Deo reddere debent omnes Sacerdotes; nisi suo correspondeant gradui, trutinam subibunt sanctuarii, quæ communem excedebat in medietate ponderis. Concilium proinde Romanum sub Papa Hilario decernit: *Reatu maiori delinquit, qui potiori honori perfruitur, & graviora facit vitia peccatorum, sublimitas dignitatum*. Periculosior est casus ex loco alto, quam in terra plana; seculares equidem qui terrenis bonis immergi vivunt, sæpius cadunt, sed & facili se tublevant; Ecclesiastici autem, qui quotidie in sacrificio incremento intonant, sursum corda, si ex alto cadant, pauci ex ipsis inveniuntur, qui facili resipiscant, quia corruptio optima pessima. Et ideo Sanctus Augustinus de Præfatio Ecclesiastico scribens: *Pastor, inquit, miserere oportet, qui inter nos quanto in loco superiari, tanto in maiori periculo versatur*. Apostolus ita adhortatur Thessalonicenses: *Regamus vos fratres, ut reverentis eos, qui laborant inter vos, ut habeatis illos abundanter in charitate*. Unde & Ecclesia particulari pro Clero, & Ecclesiasticis instituit orationes, utpote singulari indigis ope, & assistentia Cælesti, ut suo dignè correspondeant ministerio, inque gratia, & amicitia Dei perseverent: de quibus etiam Sanctus Ilidorus discursit in hæc verba: *Uniuscuiusque casus tanto maioris est criminis, quanto prius quam caderet, maioris erat virtutis, præcedentium namque magnitudo virtutum, crescit ad cumulum sequentium delictorum*. Sanctus Petrus Chrysologus in sermone cui titulus (*de fidei dispensatore*) nostro suffragaturus proposito, similitudinem allegat, desumptam ab his, qui ex loco alto decidunt, inquit: *De celestibus conditis, de horreis divinis rationem reddet, præstabit causas Ecclesie propagator, & quanto magis suscipit creditum, tanto magis se debitum non dubitet reddendum, dicente DOMINO: Cui plus creditum est, plus exigetur ab eo. Quanto altius ascenderit homo, lapsus, tanto altius cadet. Quid altius cælo? de cælo cadit, in celestibus qui delinquit; desperatus incurrit, qui in ipsis Dominantis oculis offendit, & excusatione caret, qui facinus ipso teste commisit*.

10 Sanctus Ambrosius in Libro de dignitate Sacerdotali, ita de Episcopo discursit, sicut nihil esse diximus Episcopo excellentius, sicut nihil esse miserabilius, si de sancta vita Episcopus periclitetur, si sacerdos in crimine teueatur. Et ut levius est de plano corrumpere, sic gravius est, qui de sublimi ceciderit dignitate, quia ruina, quæ de alto est, graviore casu colliditur. Cui subscripturus sententiam, Divus Nazianzenus, similitudinem adducit desumptam à macula, quæ vestem divitem, splendidam & conspicuam citius conspurcat, quam vilem, lacertam aut abjectam: *Splendida vestis manifestiores sunt maculae, atque sordes. Saculares equidem, & Cosmophilii vestes*

Probatur in supplicio Core.

Chrys. in 1. 16.

Molina. loc. 1. c. 16. §. 1.

Hilarius. Epist. ad alium loco periculosior.

S. August. in Reg.

Theff. c. 5. Sic etiam eff. ille sacerdos.

S. Ilid. Hipp. l. 1. c. 14.

D. Chrys. loc. 16.

S. Amb. 1. 1. Sicut nihil Episcopo excellentius, nihil miserabilius si cadat in vitia.

Naz. 1. 17.

S. Ber. ser. Be. ce nos 1011.

Ilid. 1. 16.

D. Chrys. in Act.

Prodigiola circa hoc historia. Th. Cant. l. 1. c. 16. §. 1.

S. Hier. in c. 1. Soph. Qu. nro sacerdotali dignitas est altior, tanto lapsus in illo est periculosior. S. Amb. l. de dign. 1. c. 7.

S. Ilid. Pel. 1. c. 16.

Can. 1.

Molina.

S. Ilid. Pel. 1. c. 16.

vestes sunt viles. Ecclesiastici autem, opulenti sunt amictus, in his igitur quicunque culpe natus abominabilior est, faciliusque apparet. Quem in finem & Salvianus Episcopus Massiliensis ita scribit: *Atrocius sub sancti nominis professione peccamus, ubi sublimior est prerogativa, maior est culpa: ipsa enim errores nostros Religio, quam profitemur, accusat; criminosior est eius impudicitia, qui promiserit castitatem.*

Salv. in Eccl.

Oza tangens arcam morte punitus fuit.

2. Reg. 6. Philistæam tangentes arcam fuerunt puniti.

Bartholomæus.

Orig. ho. 9. in Eccl.

B. Amb. ib.

D. Chrys. ho. 41. in Matt.

Demon mul-
tos inducit
ad sacerdo-
tium ut eo
periculosius
cadant.

Orig. or. 9. in Matt.

S. Hier. l. 19. in Eccl. ad c. 44.

11 Arca sacra curruis imposita, calcitrare iugales ceperunt boves. Oza itaque periculum præcautus, manum extendit, ut arcam sustineret cadentem, sed repentina morte plexus corruit, punitus super temeritate, ut inquit Textus sacer. Nunquid & Philistæi Arcam Domini in curribus collocarant, eamque juxta libitum suum circumduxerant? & nihilominus nullam propterea incurrerunt penam, licet ob alias causas fuerint castigati? Ecce vobis mysterium. Gentiles Philistæi mundanos representabant, lumine Divino destitutos; horum itaque in divinæ legis transgressione, minor est culpa, propter exitus æternarum veritatum lumen. Ecclesiastici vero, sacro Altari ministrantes, redditibus beneficiis gaudentes, ut se totos Divino applicent servitio, quos mundus veneratur, & honorat, qui legem divinam continud versant, eamque alios docent, si hi ipsi primi eam transgrediantur, gravissimum præ omnibus aliis merentur supplicium. Unde Origenes inquit: *Maiorem penam habet, qui Ecclesiæ præsidet, & delinquit; quid mihi prodest, quia prior sedeo in cathedra resupinus, honorem maioris accipio, nec possum habere dignitate mea opera condigna? Nonne maiori pena cruciabor, quia honor iussi, mihi ab omnibus deferitur, cum peccator sim?* Ideoque Sanctus Ambrosius ita omnes admonet Ecclesiasticos: *Ne sit honor sublimis, & vita deformis, ne habeatur in Ecclesia cathedra sublimior, & conscientia Sacerdotis reperitur humilior.* Divus Chrysostomus quoque ad propositum nostrum alludere voluisse videtur, quando ait: *Si privatim pecces, nihil tale passurus es; si in sacerdotio peccas, peristi.*

12 Venerabilis Pater Magister Avila culplam se interroganti, an ad sacerdotii ordinem evehi permittere se deberet, hæc in verba respondit. In primis illis temporibus, quando dignitas sacerdotalis in maiori æstimatione, & pretio erat, nullus ordinabatur Sacerdos, nisi futurus Episcopus, aut animarum curæ præficiendus, vel certe magnus, & eximius verbi DEI prædicator esset, omnes vero alii Ecclesiastici, vel Diaconi fiebant, vel Subdiaconi, vel minoribus ordinibus initiabantur. Pauld post vero subiungit: crede mihi frater mi, hodie nemo alius quam daemon, homines in tantam præsumptionem, & superbiam induxit, ut gradum Sacerdotalem ita impudenter sibi procurent; hoc enim facit, ut illos per hanc viam in supremum usque templi verticem evectos, tantò facilius, & perniciosius præcipitæ possit. Audiamus hac de re loquentem Sanctum Bernardum, qui, quotiescunque dissolutum reprehensus est clerus, calamum suum singulari cum industria acuit, & licet mellisui titulo gaudeat, vitia tamen talium Sacerdotum deprehensus, graviter irascitur. Hic igitur dicit: *Age ergo, festina multiplicare præbendas, inde ad Archidiaconatum evola, demum aspira ad Episcopatum, nec ibi quidem requiem habiturus, quoniam non sic itur ad astra.* Et postquam hoc modo ironice locutus fuisset, prosequitur ulterius, dicendo: *Quo progredieris miser? an ut ab altiori sis casus gravior? neque enim, sic paulatim decides, sed tanquam fulgur in impetu vehementi, quasi alter Sathanas subito deiiceris.* Origenes ad illud Christi facinus alludens, quando armata flagello manu, cathedras vendentium columbas evertit, hanc inde elicit moralitatem, dicens: *Vnusquisque sedentium super cathedram Ecclesiasticam, & amantium primas cathedras in Synagogis, videant, ne forte sic sedeant in eis, ut veniens Dominus eas evertat, quasi dignas eversione.* Notatu pariter digna illa occurrunt Sancti Hieronymi verba, ita Ecclesiasticos perstringentis: *Grandis dignitas Sacerdotum, sed grandis ruina eorum, si peccant. Latemur ad ascensum, sed timeamus ad lapsum: non est tanti gaudii excelsa tenuisse, quam meroris de su-*

blimioribus corruisse, neque solum pro nostris delictis reddemus rationem, sed pro omnium, quorum abutimur domis, & nequaquam sumus de eorum salute solliciti.

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Vitia Ecclesiasticorum, populorum causant ruinam, quorum peccata iram Dei provocantia, suam in Ecclesiasticorum scandalis, & malis exemplis causam habent.

THEMA.

Cum videritis abominationem desolationis, qua dicta est à Daniele Propheta, stantem in loco sancto, qui legit, intelligat. Matth. 24. 15.

1 **H**is verbis Incarnata Sapientia exterminium prædixit Ierosolymitanum, eventurum propter sanctuarii abominationem; quem textum Lyranus ita explanat: *Abominatio stans in loco sancto, est Prelatus malus in Ecclesia.* Beda pariter de hac desolationis abominatione tractans, ait: *Cum videritis flagitia regnare inter eos, qui Cælestibus mysteriis videbantur esse consecrati.* Sanctus Bonaventura autem ingeniosam, & utilem, circa hanc Christi prædictionem, instituit observationem, nimirum quod, postquam Christus excidium Ierosolymitanum prædixisset, confestim ingressus sit templum prophanatum, ut illud purificaret, ibidemque manus flagello armarit; cuius hoc dicit esse mysterium: *Ut ostendat, quod maxima causa destructionis eius fuit peccatum Sacerdotum;* citatque ad hoc confirmandum, Glossæ testimonium, dicentis: *Post enumerata mala ingressus templum, eiecit ementes, & vendentes. Per hoc innuens, quod ruina populi maxime ex culpa Sacerdotum fuit;* atque idem supra modum Reipublicæ perniciosus est Ecclesiasticus vitiosus, & mala edens exempla.

2 Porro Sanctus Bonaventura in quodam sermone varias enumerat abominationes, tales enim sunt *Christiani sine fide: populi sine dilectione, divites sine misericordia: luvenes sine reverentia: pauperes sine humilitate: mulieres sine verecundia: matrimonium sine continentia: Clerici sine honestate, & sanctitate: religiosi sine veritate, & austeritate: Prelati sine solitudine, regimine, & pietate.* Veruntamen omnes secularium transgressiones, scandala, dissolutiones, suam ab Ecclesiasticorum malis exemplis, & improba vita, causam, & originem trahunt. Apud Isaiam dicitur, *Omne caput languidum:* sed quodnam inde secutum est malum? statim sequitur: *& omne cor marcescens, à planta pedis usque ad verticem, non est in eo sanitas.* Porro caput corporis mystici Ecclesiæ, est ordo sacerdotalis, qui si langueat, & infirmetur, consequens est, ut omnia alia membra langueant, & debilitentur, à planta pedis, &c. Sanctus Cyrillus Alexandrinus Tom. 2. lib. 1. in Isaiam ait: *Caput videtur dicere eum, qui Regni prerogativis ornatus est, cor vero sacrosanctam, & electam tribum, id est, Leviticam, veluti lege eruditam, & curam totius corporis gerentem.* Si caput fuerit infirmum, inquit Innocentius Tertius, totum corpus languidum erit.

3 Præterea sciendum est, quod in libro Levitici Deus pro expiatione peccati Sacerdotis vitulum sibi in sacrificium offerri præceperit, pro transgressionibus vero totius populi, quamnam victimam præscripsisse existimatis? utique dicetis ad hæc expiandas multa boum, taurorum & ovium sacrificia fuisse necessaria? Sed toto celo erratis, neque enim alia requirebatur in hunc finem victima, quam vitulus, ita enim in eodem capite quarto his verbis expressè dicitur: *Quod si omnis turba Israel fecerit, quod contra mandatum DOMINI est, offeres pro peccato suo vitulum.* Sanctus Ildorus Pelusota culpam Sacerdotis in pondere Sanctuarii trutinans, eandem ratione dignitatis sacrosanctæ, quam præditus est, scandalis & impietati totius populi, quantum quantus est, præponderasse iudicat. Unde in quadam Epistola de nonnullis Ecclesiasticis vitiosis ira scri-

Lyr. ib.

V. Beda in Matt.

S. Bonav. in c. 19. Luc. Malus Prelatus est abominatio stans in loco sancto.

S. Bon. ser. 1. in D. 24. Pra. Saculum vitiis originis trahit à mala vita sacerdotum.

Isa. 1. 6.

S. Cyr. Alex. l. 2. c. 1. in Isai.

Innoc. III. de consec. Pont.

Vitus sacerdotis peccatum propter peccata plurimum secularium.

Lev. 4. 3.

S. Ild. Pel. l. 2. c. 24.

De Ecclesiasticis, Sacerdotibus, & Clero, Discursus XXIX. 63

scribit: *Etiamsi prius quoque quam in sacrosanctum ordinem cooptarentur, flagitiosissimi & sceleratissimi essent, tamen non idem est, laicum peccare, quam Sacerdotem, idque ex lege perspicue constat: tantum enim ea pro Sacerdote peccante sacrificium offerri precipit, quantum pro universa plebe. Quod si par non esset peccatum, idem utriusque sacrificium minime indixisset. Maius porro peccatum efficitur, non ob naturam, sed ob perpetrantis dignitatem. Veruntamen Innocentius Papa aliam reddit hujus rationem, dum ait: Unde conicitur, quod peccatum sacerdotis, totius multitudinis peccatoaequatur, quia Sacerdos in suo peccato totam faciem delinquere multitudinem. Unde calamitas totius Regni, & Provinciarum subsequitur; quam populorum ruinam, & dissoluta cleri vita causatam, considerans Sanctus Leo Papa, qui supra Christianissimi gregem sibi commissum strenue invigilabat, motus est, ut Pastores, & Episcopos Africanos moneret, ne viros indignos, & male morigeratos, ad ordines sacros admitterent; quia, inquit, non est consilium populis, sed nocere, nec prestare regimen, sed angelis discernere: integritas enim praesidentium, salus est subditorum. Demum in ejusdem Epistolae progressu ulterius dicit: Quod si in quibuslibet Ecclesiis gradibus, providenter scienterque curandum est, ut in Domini domo nihil sit inordinatum, nihilque preposterum, quanto magis elaborandum est, ut in ecclesia eius, qui quasi supra omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familiae Domini status, & ordo mutabit, si quod requiritur in corpore, non inveniat in capite. Sanctus Carolus Borromeus in prima concione in Synodo Diocesana undecima habita, postquam illum Jeremie textum adduxisset: *Ecce enim ego inebriabo animam Sacerdotum pinguedine, & populus meus bonis adimplebitur*; tandem exclamat, dicens: *O magna, & inchoa Dei Instrumenta Sacerdotes, a quibus omnium populorum pendet beatitudo, qui si pingues sint, erunt ipsi populi pingues, & secus si illi inanes erunt, & vacui, magnum populis universis imminet paupertatis huius periculum.**

4 CHRISTUS SALVATOR noster Sacerdotibus, per avaritiam suam templum prophanantibus, exprobrabat, quod domum Patris sui in speluncam transmutassent latronum: *Vos autem fecistis illam speluncam latronum.* Sed non quid iussisset, si illos latronibus similes esse dixisset? Curigitur insuper addit: *speluncam latronum?* Assassini, qui viatores ex improviso aggrediuntur, & spoliant, speluncas habitant subterraneas, in quibus una cum rapinis depraedatis absconduntur, & latent, ibique tuti, & sine timore dormiunt, & requiescunt; porro seculares scandalosè viventes, latrones vocari possunt, propter damnum, quod aliis per scandala sua inferunt. At verò Ecclesiastici, qui malam vitam agunt, propter idem damnum non solum latrones vocari merentur, sed insuper *speluncam latronum*, quia sicut hæc facta est in latronum defensionem, & tutelam, ita Ecclesiastici scandalosi secularibus servant in defensionem, & exultationis praesidium, eò quod hi per malitiam propriam illos defendant, & tueantur, canonizando eorum scelera per malum Sacerdotum exemplum. Gilbertus Abbas in appendice sermonum Sancti Bernardi super Cantica, hanc in Ecclesia Republicae calamitatem, quæ à malis Sacerdotum, & Ecclesiasticorum exemplis provenit, his verbis deplorat: *Factus est sacerdos sicut populus, inquit, ut licentius populus sicut Sacerdos fiat; qui in mundo sunt, errorem suum nostrorum satis versutè, & nimis vere inveniunt exemplo, minus ad vitia sese, aut informant, aut fovunt exemplis. Pastores populi secularis, & religiosi promptuaria plena sunt huiusmodi eructantia ex hoc in illud, aut turpis, aut repida conversationis spiritum pestilentem: Hæc quam avido cordis ore pronus hunc attrahimus spiritum, & corruptentem haurimus auram.*

5 Dum homo aliquis privatus prævaricator, inde non adeò ingens sequitur Reipublice damnum, non verò item si Sacerdos male agat. Audite Sanctum Bernardum id sequentibus verbis confirmantem: *Si quis de populo deviat, solus perit, verum principis error (& idem de Prelato Ecclesiastico, Parocho, Religioso, &*

Sacerdote curato dici potest) multos involvit, & tantis obest, quantis praest. Ad idem intentum serviunt emphatica illa Magni Gregorii verba, dicentis: *Cum Pastor per abrupta graditur, consequens est, ut ad precipitum grex feratur.* Prelati Ecclesiastici, Episcopi, &c. ut plurimum, dum in publicum procedunt, magno comitatu stipantur, nec unquam soli vadunt. Idem quoque illis in alia vita accidere dici potest, non enim soli vadunt ad paradisum, vel ad infernum, quia ab ipsorum bonis, vel malis exemplis, salus, vel perditio multorum dependet. Undenam existimatis, idololatriam suam sumpsisse originem? hinc nimirum, quia astutus serpens malas explorans stirpis humanæ in Adamo vitiatæ inclinationes ad rixas, crapulas, divitiarum cupiditates, effreni appetitui illorum similia providit prototypa, verbigratia, Jovis adulteri, Mercurii rapacis, crapulonis Bacchi, & Martii sanguinolenti: *Quibus nihil altum est, inquit Seneca, quam ut pudor peccandi ab hominibus tolleretur; quid enim est aliud, aut heres vitiorum efficere DEOS; quam vitia nostra incendere, & dare morbo vitiorum, exemplo divinitatis, excusatam licentiam?* Nunc verò, quia in Christianismo idololatria, per DEI gratiam, prostrata & profligata est, quid obsecro, facit inimicus, & generis humani insidiator perpetuus? Adhibet omnem industriam, ut Sacerdotes, & Prelati Ecclesiastici, Dei Vicarii, supraque candelabrum elevati, vitiosi, licentiosi, avari, impuri vivant, ut pudor peccandi ab hominibus tollatur, &c.

6 *Si sal infatuatum fuerit, in quo salietur?* Licet Aaron ad instantiam populi tumultuantis, citra voluntatem DOMINI DEI, vitulum fuderit; Moyses nihilominus omnem populi transgressionem ipsi soli imputat, dicens: *Quid tibi fecit hic populus, ut introduceres super eum peccatum maximum: Quia scilicet Superiores, & Prelati, animarum curam habentes, omnes earum in se provocant culpas.* Sed qua, obsecro, de causa populus idololatrians, ab Aarone vitulum formari petuit: ipse ne sculptor aut statuarius erat? cur non potius Voltab, aut Beseleel sollicitarunt, sculptura intignes? in promptu est responso: *Serpens erat callidior, &c.* Volens enim Dæmon omnem populum, aut certe majorem ejus partem, in idololatriam præcipitare, omnem conatum adhibuit, ut hic vitulus ab Aarone funderetur, ut sic nullus ab ejus cultu retraheretur, certus, vitulum istum ab ipso met Summo Sacerdote adorationi exponi. Quod fortè respexit DOMINUS, dum apud Prophetam Oseam lamentatur, Sacerdotes laqueos effectos esse animarum ad æternam perditionem: *Audite hoc Sacerdotes, quia vobis indicium est; quoniam laqueus facti estis speculationi.* Absolent venatores columbis sylvestribus insidiantes, aliam cæcam adhibere columbam; ita quoque Diabolus secularium animas depraedaturus, cæcos, Dei lumine destitutos, adhibet Sacerdotes, à CHRISTO DOMINO in persona Apostolorum, quorum successores sunt, columbas nuncupatos: *Estote simplices, sicut columba;* unde eos ordinaturus Episcopus pariter inquit: *Accipe Spiritum Sanctum;* hic autem, ut novimus, columba figuram amat, frequenterque exprimit. Væ itaque populis, si tales excœcatæ fuerint columbae, certo enim certius laquei fient speculationi: *Factus est Ephraim, inquit idem Oseas, quasi columba seducta, non habens cor;* moxque subjungit: *Expandam super eos rete meum.*

7 Hæretici, quemadmodum Ecclesiastica attestatur historia, suæ ab Ecclesia Catholica divisionis, & separationis causam, scandala, & vitia Cleri assignant, non distinguentes fidem à moribus, neque considerantes, defectum hunc, non status, fidei aut religionis, sed particulatium esse personarum, quales nullum non seculum vidit in Ecclesia existentes. Si quis filiorum Noe, propter fastidium incolatus, convictusque cum ursis, leonibus, & tigrilibus, arcam reliquisset, & consequenter submersus perisset, an fortè arca vitium foret?

5. Gregor. i. par. i. 2. Quam prelatum, & sacerdotem.

Senec. l. de brev. vit. c. 16. & l. de vita beat. c. 26.

Pariter enim populi iniquitatem accendit. Exod. 31. 21.

Sunt enim laquei, animarum. Ose. 13.

M. 21. 20. 16.

Ose. 7. 11.

Hæretici suam divisionem ab Ecclesia in populo tangunt laqueum.

Mat. 23. 13.

1. Leo ep. 87.

Ab. Eccl. Med. conc. 1. ad Cler. in Syn. l. 1. 34.

Mat. 23. 13. Mali sacerdotes sunt spelunca latronum.

G. 11. Abb. in app.

Privatorum peccata non sunt tam nociva Reip. S. Dec. epul. 117.

S. Aug. op.
137.
Dum unus
Ecclesiasti-
cus labitur,
reliqui om-
nes iudican-
tur tales.

8 Sanctus Augustinus ita quoque ad praesens discursit latentum: *Ad quidem aliud sedent isti, & quid aliud capiant, nisi quisque Episcopus, vel Clericus, vel Monachus, vel Sanctimonialis ceciderit, omnes tales esse credant, iacent, contendant, sed non omnes posse manifestari; & tamen etiam ipsi, cum aliqua merita invenitur adulterata, nec proiciunt uxores suas, nec accusant matres suas; cum autem de aliquibus, qui sanctum nomen profitentur, aliquid criminis, vel falsi, vel veri patuerit, instant, fatigant, ambiunt, ut de omnibus hoc credatur.* Accommodatissime Sanctus Cyprianus discursit, dum ait: *Vnde schismata, & hereses oborta sunt, & oriuntur? Dum Episcopus, qui unus est, & Ecclesia praestit, superba quorundam presumptione contemnitur? Sed quid Pastores Praelatosque Ecclesiarum coram populis despicabiles reddit? Non sanctitas, quin potius haec venerabiles eos, impii quoque formidabiles constituit.* Nemo nescit illud quondam eructatum S. Bernardi assertum: *Olim prae dictum est, & nunc tempus impletionis advenit, ecce in pace amaritudo mea amarissima; amara prius in nece Martyrum; amarior post in conflictu hereticorum; amarissima nunc in moribus domesticorum; qui domestici, qui domus Dei, & Ecclesiarum sunt familiares, nisi Ecclesiastici? dicente Apostolo: Jam non estis hospites, & advena, sed domestici Dei; vox plangentis in tempore isto, inquit idem Sanctus; filios enutrivit, & exaltavit, ipsi autem spreverunt me, spreverunt, & maculaverunt me a surpi vita.*

S. Cyp. ep. 66.
ad Florent.

S. Ber. ser. 33.
in Cant.

Eph. 2. 19.

Plur. 1. cum
Principe
Philosoph.
esse.
Sacerdotes
distillant
venenum
peccati in
totam com-
munitatem.

9 In Ecclesiasticos à DEO singulariter ad eruditionem populi electos, illud quadrat Plutarchi, quod contra vos statuit dogma, qui perniciosas doctrinas instillant Principibus: *Hi non in unum calicem venenum lethale mittunt, sed in fontem publicis scitatem, quo videtur omnes uti.* Enim verò si quis copiosum fontem, quo universa Civitas utitur, veneno totaliter intoxicaret, quantum ille incolis damnum illaturus esset? Jam verò certum est, quod mortiferum venenum in omnes Dioceses, vel Parochias animas transfundatur, cui malus praesidet Praelatus, & Parochus; hi enim per scandala sua causa sunt omnium peccatorum, quae à subditis eorum committuntur, qui postea in poenam scelerum suorum, publicas post se trahunt desolationes, & exterminia; ac proinde Sanctus Gregorius malitiae sacerdotum, illorumque enormibus excessibus, ira DEI flagella, quibus populi caduntur, ascribit, inquit: *Quanto autem mundus gladio feriatur, afficitur; quibus quotidie percussionebus intereat populus, videtis. Cuius hoc, nisi nostro praecipue peccato agitur? ecce depopulatae urbes, eversa castra, Ecclesia ac monasteria destructa, in solitudinem agri redacti sunt ex nostro peccato, populi turba prostrata est.* Quod excidium Jeremias deplorasse videtur, dum ait: *Dispersi sunt lapides Sanctuarii in capite omnium platearum; ubi Chaldaei legunt, effusa sunt margaritae sanctae; quas Hebraei stillas fuisse auctumant sanguinis Sancti Josiae Regis, à Jeremia in templo conservati, à Babylo-niis dispersas.* Sanctus autem Hieronymus per lapides dictos, gemmas intelligit, quibus habitus Pontificales instructi fuerunt, quae in excidio universali per varia loca dispersae fuerunt. Glossa autem sacerdotes malos intelligendos dicit, qui cum gemmas imitari debent, propter scandala, vitamque pessimam vilipenduntur, & saxorum instar conculcantur; cui consonat illud Sancti Gregorii: *Sanctuarii lapides in plateas dispergant, cum causarum secularium lata itinera expetunt hi, qui ad ornatum Ecclesiae internis mysteriis, quasi in secretis Sanctuarii vacare debuerunt.* Notate verba: *in capite omnium platearum, q. d. in publico, in omni loco, quaquà quis se vertit, vilipenduntur, contemnantur, in ore detractorum verlantur, Praelati & Pastores Ecclesiastici, quando non vivunt exemplariter, & sanctè, suo conformiter statui.* Unde & Sanctus Bernardus inquit: *Lapides Sanctuarii, id est, Sacerdotes sunt in capitibus, id est, in introitu viarum lazarum; docent enim populos per prava exempla ingredi vias latas, quae ducunt ad mortem, & demergunt in profundum inferni.*

S. Greg. h. 17.
in Evang.

S. Greg. 2. p.
past. c. 7.

S. Ber. ser. ad
past. in Syn.

latrantibus, Phinees contra unum duntaxat Israelitam, unamque mulierem Madianitidem ferrum strinxit in mortem, quia scilicet Hebraeus iste filius erat insignis Ducis de tribu Simeonis, & mulier filia Principis.

Num. 25.

11 Sanctus Petrus Damianus id factum auctumatur, ut doceret, carnales illecebras in eminentioribus personis acriter persequendas; id quod de omnibus aliis vitiis astrui potest. Dum vapores, aliaeque exhalationes parum distant à terra, facillè contemnantur, secus verò, dum supra regiones aeris exaltatae, condensantur in nubes, clarumque obfuscant diei lucem, & tempestates quandoque minantur; ita scelera, & scandala saecularium minus perniciose sunt in publico, quàm personarum divino cultui consecratarum, quia supra candelabrum elevatae sunt, ut aliis bonum praebeant exemplum: *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in Caelis est.*

S. Pet. Dam.
l. 1. ep. 6.

Matt. 23.

12 Moyssi olim praecipisse legitur Dominus: *Tolle cunctos Principes populi, & suspende eos contra Solem in patibulis.* Circa quae verba, sequentem discursum format Sanctus Petrus Damianus: *DOMINVS, cum omnis Israelitica plebs non dispari crimine teneretur obnoxia, de populo quidem tacuit, adversus autem solos Principes in furorem se digna animadversionis erexit, quia reatus adulterii, in personis clarioribus debet durius vindicari.* Auctor Operis Imperfecti, damna demonstraturus, quae in Republica mali causant Sacerdotes, has duas adducit similitudines: *Sicut in corpore si aliquod infirmum fueris membrum, non omnino languet & stomachus; si autem stomachus langueret, omnia membra inveniuntur infirma; sic si aliquis Christianorum peccaverit, non omnino peccant & sacerdotes, si autem & sacerdotes fuerint in peccatis, totus populus convertitur ad peccandum.* Secundam similitudinem à radice desumit, infecta arboris, frondes, flores, fructusque malos germinante: *Vidit arborem pallentibus foliis marcidam, & intellexit studiosus agricola, quia lesuram in radicibus haberet. Itacum videris populum indisciplinatum, & irreligiosum, sine dubio cognosce, quia sacerdotum eius non est sanum.*

Num.

S. Pet. Dam.
ibi.

Auct. Imp.
h. 18.
Ex populo
vi toto, con-
vertitur la-
ceratum
esse videtur.

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

Impiorum Sacerdotum malitia valde ex ipso-
rum statu aggravatur; id quod ex ruinis,
& poenis, à Deo illis immixtis, clarè osten-
ditur.

THEMA.

Accidit autem, ut Sacerdos quidam descenderet eadem via, & viso illo praeterivit, similiter & Levita. Luc. 10. vers. 31.

1 I N carnata Sapiencia CRISTUS, Magister noster, spiritum ponderator, personam representare volens inhumanam, & compassionis expertem, Ecclesiasticum, Sacerdotem, & Levitam in medium adducit: nullus namque eorum misero illi spoliato, à latronibus vulnerato, inque via semivivo relicto, commiseratus fuit: *Sacerdos viso illo praeterivit, similiter & Levita.* Non Jezabelis, non Achab, non ursi, aut leonis proponit exemplum. Unde Cardinalis Toletus ait: *Sacerdos erat, cui ex officio, ac dignitate incumberebat misericordiam facere. Corruptio optimi pessima.* Siquidem non est peior quisquam homine divino cultui consecrato, deviante, & à DEO ad reprobum sensum declinante. Samaritanus autem pertransiens, maiorem misero isti pietatem exhibuit, & amorem, per multos charitativae compassionis actus; ex quo hoc elicit documentum S. Gregor. *Plerumque actione secularium, vita continen-
tium confunditur, cum illi ultra habitum assumant opera, & illi iuxta ordinem proprium, non excutiant corda, unde bene per Prophetam dicitur: erubescite Sidon, ait mare. Quasi enim per vocem maris ad verecundiam Si-
don adducitur, quando per comparationem secularium, atque*

Sacerdoti-
bus offi-
cio incum-
bit miseros
tolari, & be-
nè operari.

Tolet. ib.

S. Greg. 9. a.
past. admon.
29.

Il. 23. 4.

atque in hoc mundo stultitiam, ejus, qui mundus, & quasi stabilis cernitur, visa reprobatur. Qui idem sanctus Pontifex alio in loco de quacunque persona sacra, in honore constituta, ita loquitur: *Debet tantum altius populi, altius transcendere Presulis, quantum distare solet a grege vita Pastoris*. Aberrare oviculam, exile damnum est; sed pastoris per devia, & precipitia error, gregem in eadem pertrahit discrimina; unde Author operis Imperfecti hanc notatu dignissimam, sed & formidine plenam, contra malos sacerdotes statuit propositionem: *Nihil impossibile, quam illum corrigere, qui omnia scis; & tamen contemnens bonum, diligit malum*.

3 S. Petrus Verbum Incarnatum ita quondam legiturallocutus: *Verba vite eterne habes*. Satellites pariter ab invidis sacerdotibus ad Jesum capiendum ablegati, divina ejus inescati fuere eloquentia: *Nunquam sic locutus est homo*. Sacerdotes autem non obstantibus tot exhortationibus, predicationibus, correptionibus, minis, miraculis, aliisque plurimis divinitatis Christi testimoniis, non solum non profecerunt, sed etiam obstinatiores in tantum obdurevere, ut concluderint: *Hic est haeres, venite occidamus eum*. Teste Isaia: *Omne caput languinum, omne cor marens*; per caput, Princeps intelligitur secularis, per cor autem sacerdos: quæ verò caput inter, & cor est differentia: caput plurima constanter excipit verbera, mortalibus quandoque resistit plagis; cor autem quæcunque levis perit punctura. Ita quoque seculares, & Principes temporales male viventes, licet animam propriam multis cruentent peccatorum mortalium plagis, non tamen propterea spirituales singulariter subditis inferunt mortem. Ecclesiastici autem, & Sacerdotes, ad bonum exemplum dandum obligati, ob quæcunque levem transgressionem, quæ in homine mundano minima foret, abundè nimis scandalizant, feriuntque Laicorum animas. Catalogum replete peccatorum omnium, quantumcunque imaginabiliter enormium, certòque reperietis, nullis sceleribus Deum ita offensum unquam, quam sacerdotum prævaricationibus; unde S. Chrysostomus inquit: *Nulla re Deus magis offenditur, quam quod indigni, & peccatores sacerdotis dignitate præfulgeant*. Tales ignis infernalis sunt esca, Dæmonisque instrumentum.

3 Juxta Sapientis assertum, *sicut acetum dentibus, & fumus oculis: sic piger his, qui miserrimi eum*. Experimur omnes, quantum dentes acetum, oculosque exacerbet fumus: *Ita sacerdos in Ecclesia pravus*, inquit S. Hieronymus, *per acedinem peccati, fidelium sensus obnubere facit, atque erroris ignorantia oculos cordis eorum ab intuitu fidei, seu intellectu recludit, dum caligant, velut fumus exarcat*. Origenes de aceto tractans, quod Redemptori in passione datum fuit, in eo designatos esse docet illos, qui ipsum mala vita ad amaritudinem provocant: *Et quidam quidem dant Iesu bibere vinum cum felle permixtum, quod non vult bibere Iesus Filius Dei; alii autem non vinum, sed acetum; moxque in sensu morali hos indigitans, inquit: Et forsitan quantumcumque secundum doctrinam quidem Ecclesiasticam sapiunt, vivunt autem male, dant ei vinum bibere cum felle permixtum*. Si nosse vultus, qui prætori iustitiae præjudicarint, S. Matthæum consulite: Christum Pilatus innocentem declararat, dicens: *Nullam causam mortis invenio in eo*; Herodes ipsum ad Pilatum remiserat absque sententia lata; soli sacerdotes innocentissimum Dominum morti adjudicarunt, dicente Scriptura: *Mane autem facto consilium inierunt omnes Principes sacerdotum adversus Iesum, ut eum morti traderent, & vinculum adduxerunt eum, & addiderunt Pontio Pilato Præsidi*; unde tamen de omnibus peccatoribus verificetur illa Apostoli sententia, videlicet quod sint *rursus crucifigentes sibi metipsis Filium Dei, & essentia habentes*; magis tamen propriè mali sacerdotes Filium Dei in patibulum crucis affigunt; & quidem priusquam propositionem hanc stabiliamus, certum est, quod Apostolus de illis præcipue loquitur, qui participes facti sunt Spiritus S. quales sunt sacerdotes, quibus hic in illorum ordinatione infunditur, dicente Episcopo: *Accipe Spiritum S.* Ad hæc de illis verificatur, quod sunt *illuminati, gustaverunt donum celeste, & participes facti sunt Spiritus S.* Et idè quid aliud reliquum, quam ut ipsum de novo crucifigant?

Manf. Bibl. Pred. Tom. II.

4 In revelationibus S. Brigittæ, de malis sacerdotibus dicitur: *Omnis qui accedit ad eos cum tribus vulneribus, ab eis habebit quartum, & si cum quatuor veniat ad eos, recedit ab eis cum quinque: quando viso exemplo pravo sacerdotum, peccator fiduciam peccandi sumit, & incipit de peccato, quod prius reputabat erubescibile, gloriari, idè ipsis erit amplior maledictio præ aliis, quia se vita sua perdunt, & alios exemplo suo ledunt*. Quantum portò bonum Cleri exemplum ad beneficium populi conferat, S. Carolus Borromæus his verbis demonstrat, dicit enim: *Qui in sortem Domini vocati sunt, divinarumque rerum ministerio addicti, illorum in Ecclesia Dei status is est, ut si morum gravitate, vitæque exemplo, suam ipsi dignitatem retineant, magnam afferant auctoritatem, ad pie Christianoque more vivendum. Rursus si quidpiam multo cuiusvis rei vel minimæ genere offendunt, eorum ordo ita graviter leditur, ut illum decoris splendorem retinere nequeat, qui ad continendos in officio Laicos homines non solum utilis, sed maxime etiam necessarius esse videtur*. Et idè memoriz nostræ, & multò magis cordi semper impressa esse debet illa S. Gregorii propositio, dicentis: *Nemo amplius in Ecclesia nocet, quam qui perverse agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet*. S. Leo pariter hanc status, & vocationis sacerdotalis cum vita quadam dissoluta, & impura disconvenientiam pro viribus detestatur, dum ait: *Falsa professionis imagine utimur, si cuius nomine gloriamur, ejus instituta non sequimur*. Nazianzen. malos sacerdotes, spurios, notos, & perperam adscriptos sacerdotes appellat.

5 Indecentissimum est, si minister Deo consecratus, Deum lingua sua, maledicentis, blasphemis, perjuriis, aut obsecris, lascivisque verbis offendere præsumat; cum enim lingua, & verbis suis corpus Christi consecret, adeoque Dei Filius ejus verbo obediens, de cælo descendat, ejusque manibus se ingerat, cæteris quoque Sacramentis per verba substantiam conferat, quæ ratione eandem linguam ad verba obscena, maledica, injuriosa, calumniosa, & blasphemia proferenda adhibere poterit? qua fronte linguam illam, quæ verbum Dei annunciat, quæ agni immaculati sanguine quotidie rubescit, quæ cælum aperit, infernum claudit, quæ supra se sacratissimum Dei corpus quotidie sumit, qua, inquam, fronte eandem peccando contaminare audebit? S. Bern. ait: *Consecratum est os tuum, calibus aperire illicitum est, assuescere vero sacrilegium*. S. Dionys. Areop. ad Demophil. ita scribit: *Qui audet sceleratas blasphemias suas (neque enim preces dixerim) sacris aris inferre, easque super signa illa divina ad Christi similitudinem dicere, non est sacerdos, non est, sed infestus, atrox, dolosus, illusor sui, & lupus in Domum ovium gregem ovina pelle armatus*. S. Ambr. verbum illud S. Pauli Apost. de Episc. loquentis, non litigiosum, ita exponit: *Id est, non linguam ad convitium relaxet, ne per eandem linguam, per quam laudes refert Deo, & divina libas sacrificia, litium venena proferat, quia non decet de ore Episcopi benedictionem simul, & maledictionem egredi, ne per eandem linguam, per quam Deus laudatur, homo maledicatur, qui non potest de uno fonte dulcem, & amarum producere aquam*.

6 Similiter cū manus sacerdotales sacrosancto Christummate consecratæ, Filium Dei continuo tractent, qua ratione eandem ad Deum offendendum, & injuriis afficiendū applicare poterit? hoc motivo S. Cypr. uritur, ut Clericos ab illicitis ludis abstrahat, ad id se reflectens, quod manus præcipuum sit ejulmodi ludorum instrumentum; unde ait: *Quæ ad sacrificium Dominicum admissa est, quæ ad laudem Domini in oraculo exurgit (de lingua loquitur) quæ signum crucis per quod tuemur, frontibus imprimi, quæ divina Sacramenta consumat, quæ est inquam, ut Diaboli laqueis implicetur*. S. August. de sacerdotibus ingento ita scribit: *Si calicem aureum invenisses in terra, donares illi Ecclesie Dei; accepisti a Deo ingenium spiritualiter aureum, & ministras inde libidinibus, & in illo Satana propinas te ipsum*? Petr. Blei. de sacerdotibus, gulæ deditis, ita loquitur: *Repositum fuit illud preciosissimum corpus in sindone munda, & monumento novo: Iste autem in ore adhuc potu besterno satense, & in sentina ventris adhuc precedenti crapula effusante, demergit eum, quem Angeli prospicere concupiscunt, quem prospiciendo delectationes æternas accipiunt*. S. Aug. in quodam sermone ad fratres in eremo, hanc propositionem habet, *valde, inquit, despiciunt Clerici, qui sepe vocati ad prandium non recusant, etiam necessitate*

L. 4. c. 11.
Rev. S. Reiz.
Sacerdotum
prava exem-
pla Ecclesie
valde sunt
nociva.

Ad Eccl.
Med. Syn.
Unic. 4.

S. Greg. cor.
past. p. 1. c. 11.
S. Leo ser. 1.
de jej. 7. m. 1.

Naz. or. 11.

Gravissimum
peccatum sa-
cerdotum
lingua sua
de consecra-
ta proferre
scandalosa.

S. Bern. 2. de
concl.
S. Dion. Are.
ad Demoph.

S. Ambr.
Tim. 5. 5.

Similiter si
manib. Deo
consecratæ
utantur
ad illicita.
S. Cypr. de
alea.

S. Aug. ep. 41.

Per. Bl. ep.
41.
Caveat cra-
pula, &
charitatem.

S. Aug. ser.
36. ad frat.

Euf. ad
Damo.
Pravi sacer-
dotes com-
patantur
crudelis bo-
stis.

tate aliqua compulsus. Eusebius in Epistola, quam de morte S. Hieron. ad S. Damasum scripsit, de malis sacerdotibus his verbis lamentatur: *Ecce mundus utique servet sacerdotibus, & tamen tam, nnt rarissimi sacer-
dotes, quod vix de centum unus reperitur bonus.* Idem in eodem loco damnum ostendere pergit, quod exinde in rempublicam resultat, & quantum malicia illorum, respectum eminentie, vocationis, & dignitatis sacerdotalis imminuat; inter cetera autem ait: *Nulla certe in mundo tam crudelis bestia, quam malus sacerdos, nam corrigi se non potest, neque veritatem unquam audire potest; ut breviter dicam: Omnes preeminet malitia.* D. Chrysost. malorum Ecclesiasticorum irreconciliabilis persecutor, de iisdem ait: *Dico horribile quoddam, atque tremendum, nec est ita malum in Ecclesia Dei, demoniacos esse, sicut sacerdotes, qui peccatorum sordibus coinquinantur; hoc enim pessimum est, sicut ait Paulus: Christum concutere, & sanguinem eius pollutum ducere, & Spiritui gratie contumeliam facere.* S. Bernard. sacerdotem malæ vitæ, qui characteri sacro bonis moribus non respondet, monstrum appellare non dubitat, dicens: *Monstruosæ res gradus summus, & animus infimus, sedes prima, & vita ima; lingua magniloqua, & vita otiosa; sermo multus, & fructus nullus; vultus gravis, & ætus levis; ingens auctoritas, & minus stabilitas; caput canum, & cor vatum.*

P. Chr. h. 31.
in 44. 11.

S. Ber. La. de
Gul. 1. c. 11.

S. Greg. h. 77.
in Evang.
Sunt alii in-
strumenta
salutis, & sa-
pientes dam-
nati.

7 S. Gregorius, ut sacerdotum, qui electi sunt, ut sint instrumenta alienæ salutis, & semetipsos condemnant, infamiam exprimat, ingeniosam adducit similitudinem ab aqua, qua ad conferendum sacrosanctum Baptismi lavacrum utimur, quæ postquam infantis corpus aspergit, animamque illius mundavit, demum in cloacas projicitur: *Inceduntur electi, inquit, sacerdotum manibus expiati cælestem patriam, & sacerdotes ipsi, per vitam reproborum ad inferni supplicia festinant.* Cui ergo rei similes dixerim sacerdotes malos, nisi aqua baptismatis, quæ peccata baptizantium diluens, illos ad regnum cælestis mittit, & ipsa postea in cloacas descendit?

Ex omnibus
ordinibus pa-
ter, quam
sunt execta-
bilia Dei.
S. Laur. iust.
de comp. & c.
comp. Chr.
p. 17.

8 Porro, quam abominabiles apud Deum sint sacerdotes vitiosi, ex comminatis, à divina iustitia malis sacerdotibus, supplicis evidenter deducitur. S. Laurent. Justinian. illorum deplorans miseriam, ita scribit: *His vehementer Dominus comminatur, cum in Evangelio Parabolam Patrisfamilias, qui vineam plantavit, differuit, dicens: Ad alios male perdet. Audiant ista sacerdotes, legunt eadem publice in Ecclesiis, nonnulli populo pronuntiant, & tamen inemendabiles permanent.* Hanc sacerdotes sacrilegi patiuntur miseriam, quod sicut pro aliis exaudiri non merentur, ita quoque nullus sit, qui pro ipsis intercedat; id quod S. Cyprianus his verbis confirmat, dum ait: *Propter malignantium insolentiam altare suum Deus repellit, & sanctificationibus maledicis, odit Sabbata, abominatur solemnia, odorem a se ferent, displicens holocausta, in his omnibus laborare se dicit Deus, nec esse voluntatem suam in ministris impuris.* Heli summus sacerdos filios suos à scandalis, & abominationibus, quibus populum Israel, & sanctuarium Dei contaminabant, abstrahere volens, his eos verbis affatus est: *Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus, si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo?* S. Aug. in Pl. 36. scribens, hunc illius admonitionis sensum esse declarat: *Si peccaverit populus, orabit pro eo sacerdos, si autem sacerdos peccaverit, quis orabit pro eo? talem ergo oportet esse Domini sacerdotem, ut quod populus pro se apud Dominum non valuerit, ipse pro populo mereatur, quod populus petierit, impetrare.* S. Ambrosius eidem expositioni consentit, dum ait: *Si populus erraverit, sacerdos orabit pro eo; si sacerdos peccaverit, quis orabit pro eo? Atque hæc causa fuit, inquit S. Isidorus Pelusiota, cur filii Heli irremissibiliter castigati fuerint. Unde ait: Quandoquidem nec pro Ophni, & Phinees, qui adversus Deum, ipsiusque sacerdotem peccaverant, invenitus est quisquam, qui deprecatoris partes susciperet, verum in extremum exitium, ut sacerdotis dignitatem prodentes, conjeti sunt.*

S. Cyp. de
euna Dom.

2. Reg. 1. 21.

S. Aug. in Pl.
36. c. 11.

S. Amb. in
Pl. 17.

S. Isid. Pelus.
1. c. 11.

Sacerdotib.
difficilius,
quam aliis,
datur venia
peccatorum.
Nuro. 10. 24.
Oleaster ab.

9 Revocandum quoque est hic in memoriam, qualiter Deus Moyse præcepit, ut Aaroni fratri suo se ad mortem præparare juberet, eo quod incredulus fuit ori meo ad aquas contradictionis; circa quod Aaronis delictum, major pars Interpretum illud veniale solum peccatum fuisse existimat, & tamen Oleaster ait: *Mirum valde est,*

non posse sacerdotem Deum, quem omnibus aliis placabat, sibi propitium reddere, quatinus sacerdos quæso expende, ut scias, quanto difficilior sacerdotibus, quam aliis Dominus peccata condonet. In Ezechiele hanc, contra sacerdotem prophanum, legimus comminationem: *Pro eo quod sanctum meum violasti, in omnibus offensionibus tuis ego quoque confringam te;* ubi S. Hieron. juxta versionem Septuaginta legit: *Abjiciam te, non parcat oculus meus.* Et subdit: *Hoc in Ecclesia intelligendum est, quod magistris, & sacerdotibus, qui egerint negligenter, possit Deus quoti-
die dicere, quia sancta mea violasti in cunctis offensionibus vestris, ego vos conteram, atque confringam.* In Malachia Propheta, Deus quoque ministros sacrilegos his verbis alloquitur: *Ecce ego vobis projiciam brachium, & dispergam super vultum vestrum, stercus solemnitarum vestrarum, & assumet vos secum.* Vel ut S. Cyrill. Alex. legit: *Et suscipiam vos in idipsum.* Et subdit: *Quoniam ipsi decorant altare, ideo Deus veluti par pari referens, suscipiam vos, inquit, in idipsum, id est, operabor, ut & vos quoque abjiciamini, & contemnami.*

Ezech. 1.
S. Hier. ib.

Mal. 2. 3.

S. Cyr. Alex. ib.

10 Christus Salvator noster templum suum, sacerdotum culpa prophanatum videns, armavit manum flagello, tametsi eadem die ab universo populo recipi voluerit, juxta illud Prophetæ oraculum: *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus; adeoque mansuetudinis loco, ira, & indignationis suæ fulmina vibravit.* Scio quidem, S. Ambrosium de Christo, qui sæpius prædicaverat, dicens: *Discite à me, quia mitis sum;* consequenter dicere: *Vbi gratia largienda, & Christus adest, ubi exerceunda severitas, solum adfuit ministri, deest Jesus.* Scio item, quod Sapiens de Deo asserat, quod ubi divinæ justitiæ ensis vibrandus est: *Deus armet creaturam ad ultionem.* Nihilominus ex hoc loco per fidem scimus, quod Christus fecerit flagellum, illudque manibus propriis contexterit, & in prophanatores acerbe vibravit. Circa quod Christi factum nonnulli considerant, quod quia sacerdotes sunt sphaeræ superioris, quam etiam sint Principes seculares supremi, adeoque hi nullam in illos jurisdictionem habeant, ideo Christus ipsorum punitionem sibi metipso directè, & immediatè reservavit, ut verificetur illud Psalmi: *Deus statit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos dijudicat;* unde S. Anacletus primus dicit: *Dominus sacri sui corporis tractatores à vili-
bus, & reprobis, & non idoneis personis infamari no-
luit, nec calumniari permisit, sed ipse proprio flagello pec-
cantes sacerdotes à templo ejecit.* Veruntamen dici quoque potest, quod Christus per hanc indignationem suam ostendere voluerit, quantum ex sacerdotum scandalis offendatur, quæ propria manu punire, & castigare vo-
luit.

Christus
manu pro-
pria punivit
sacerdotes
prævos.
Matth. 23.

S. Amb. 1. 1.
de Abr. c. 6.

Matth. 23. 29.

Sup. 1. 10.

Psalm. 82.
Anaclet. 1. ep.
20. l. 1. c. 6. d.
Comparatur
ligno vitis, à
vite separa-
to.

11 Deus apud Ezechielem querit, dicens: *Quid facis de ligno vitis?* pluribusque ostendit, vitis palmitem à vite præcisum, & separatam, ad nihil utilem esse, præterquam ad accendendum ignem: *Vitis autem est Christi-
stus, inquit Hugo Card. ut dicitur Ioan. 15. Ego sum vi-
tis vera, vos palmites. Ligna autem vitis sunt specialiter
sacerdotes, & clerici, qui specialiter Deo adherent. Li-
gnum vitis optimum est, cum ligno adheret; cum disjungi-
tur, in nullum utile, nisi ad succensionem fornacis Babyloni-
cæ, illa enim malleolis succenditur, ut dicitur Dan. 3.
Ita est de clericis, & religiosi, quando Christo adherent,
optimè sunt, & optimum, & multum fructum faciunt:
Quando autem à Christo separati sunt, nutrimentum sunt
ignis, peccati in presenti, & in futuro ignis infernalis;
juxta illum S. Joannis textum: Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palme, & colligent eum, & in
ignem mittent, & ardet; cetera ligna saluum sunt Laici
mali, ligna autem pomifera sunt boni, isti valent ad ali-
quid in Ecclesia, sed mali Clerici, & Religiosi, non sunt
apti, nisi incendio.* Quam materiam fufius ipsemet di-
ctus Author prosequitur. Eandem quoque moralitatem
ex eodem loco eruit Origenes, ostendens, in maximam
utilitatem, & damnum, quæ à sacerdotibus bonis,
& malis in rempublicam derivantur. Neque in præ-
senti, silentio involvenda est illa metaphorica S. Aug.
sententia: *Ligna itaque vitis tanto sunt contemptibilia, si
in vita non manserint, quanto gloriosiora, si manserint.*

Ezech. 19.

Ioan. 15.
Hug. Card.

Dan. 3.

Ioan. 15.

DISCURSUS XXXI.

ARGUMENTUM.

Inveſtiva in illos, qui ſeipſos in ſacerdotium ultro ingerunt, non ut aliquod DEO ſervitium præſtent, ſed ob alios fines temporales; ubi nonnullorum, qui ſacerdotium invito animo admiferunt, adducuntur exempla.

THEMA.

Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo.
Hebr. 5. verſ. 4.

Ad dignitatem ſacerdotalem nullus ſe inſtruat.

S. Anſ. in Gl.

S. Bern. de conſol. l. 4.

S. Baſ. conſ. mon. c. 4.
S. Bern. ſer. 18. in Cant.
Periculofum eſt appetere dignitatem Eccleſiaſti- cam.

Ole. 2. 4.

S. Greg. 9. p. diſt. 66.

Magna diſ- ſerentia inter ſacerdo- tes modernoſ & veteres.
S. Ambr. lib. Hebr. 4. 1.

Coll. ſpiz.
B. Henr. ſer. 4.

Phil. 1. 21.

S. Thom.

Cur vocen- tur à Chriſto lux mundi.
Matth. 5. 14.

S. Aug. de ſer. Dom. in Mon. c. 32.

A Poſtuloſ ad reprimendam eorum ambitionem, qui non vocati ad ſublime ſe ingerunt ſacerdotii culmen, hoc ſequenti utitur diſcurſu: *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron: ſic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit, ut Pontifex fieret; ſed qui locutus eſt ad eum, filius meus eſtu. Quemadmodum & in alio loco dicit: Tu eſ ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchizedech.* Circa que verba ita diſcurrit S. Anſelmus: *Percuſiuntur hac ſententia, qui honores Eccleſiaſticos, ad quos divinitus non vocantur, arripere cupiunt; qui enim ſe ingerit, & propriam gloriam querit, non ſumit honorem, ſed gratia Dei rapinam faciens, juſ alienum uſurpat, & ideo non accipit benedi- ctionem, ſed maledictionem.* Infallibile indignitatis ſignum perhibet, quicumque ſe ultro in huiusmodi intrudit dignitatem, juxta S. Bernardum, ita Eugenio Papæ, ſui quondam ordinis Religioſo, ſcribentem: *Sane huic nego- tio non ſe ingerat rogans; conſilio, non prece agendum eſt: Alius pro alio, alius forte & proſe roget, pro quo rogaris, ſit ſuſpectus; qui ipſe roget pro ſe, jam judicatus eſt, nec intereſt, per ſe, an per alium quis roget.*

2. *Appetere Eccleſie ordines,* inquit S. Baſil. Magnus, & inter alios principatum, Diabolica peſtis. S. Bernar- dus pariter hoc hominum genus, qui miniſteriis ſacris ſeſe intrudunt, ita deplorat: *Miror audaciam plurimo- rum, quos videmus de ſuis vineis non colligere, niſi ſpinas, & tribulos, vineis tamen Dominicis etiam ſe ingerere non vereri; ſures ſunt, & latrones, non cuſtodes, neque cultores; quorum nullus intrat per portam, qui non intrat per oſtium, ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt, & latro.* Contra quos & Oſcas proteſtatur, inquiens: *Iſi regnaverunt, & non ex me; Principes exiſterunt, & non cognovi.* Ex ſe autem, inquit S. Greg. & non ex arbitrio ſummi Eleſto- ris regnant, qui nullis ſuſiſi veritibus, nequaquam divini- tus vocati, ſed ſua cupiditate accenſi, culmen regiminis rapiunt potius, quam aſſequuntur, quod tamen internus In- dex, & provehit, & non agnoſcis; quia quos permittendo ſalerat, proſcello per judicium reprobationis ignorat.

3. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, &c.* textum hunc S. Ambr. in quocunque tam Episcopalem, quam ſacer- dotalem, aliasque dignitates, ambientes retorquet, in- quiens: *Hic percutit ſacerdotes honoris cupidos, & ſacer- dotis avidos, non pro ſalute populi, ſed pro ambitione ſeculi.* Pro cujus intelligentia, finem dignoſcamus oportet, ob quem Deus ſacerdotium inſtituit: *Conſtituitur in iis, que ſunt ad Deum.* In vita B. Henrici Suſonis, Chriſtus Sancto legitur differentiam aſſignaviſſe, inter antiquos, modernosque Eccleſiaſticos, quorum tantus numerus in Sanctorum catalogum relatus eſt, quia ſcilicet hi Ec- cleſiæ maximo cum zelo, abſque amore proprio, & ſine interventu commodi privati, de corporalibus, & ſpiri- tualibus providere ſatagebant, ſolius Dei gloriam ſpe- ctantes in omnibus; hodie autem maxima Eccleſiaſti- corum pars altari miniſtrantes, que ſua ſunt querunt, non que Jeſu Chriſti. Maximus Eccleſiaſticorum cumulus redditibus inhiat beneficialibus propriæ æſtimationis, aut honoribus ſublimioribus. S. Thomas illa Apoſtoli ver- ba (*pro hominibus conſtituitur*) ita interpretatur: *Id eſt, pro ipſorum utilitate, non enim conſtituitur propter glo- riam, non propter cumulandas divitias.*

4. Chriſtus ſacerdotes illo ſpecioſo afficiens lucis ti- tulo: (*Vos eſtis lux mundi*) eodem pariter tempore, cur eos exaltaret, docere voluit, dum ait: *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in celis eſt.* Ubi S. Aug. ait: *Non ergo tantum dixit, ut videant opera veſtra bona, ſed addidit, & glorificent Patrem veſtrum, ut hoc ipſum quod homo per bona opera placet hominibus, non ibi finem conſtituat, ſed propterea placeat hominibus, ut Deus glori- Afanſi Bibl. Pred. Tom. II.*

ſectur. Obſervaviſſime unquam, quid Deus Moſi pro populo Iſraelitico intercedenti, reſponderit: *Dimitte me, ne irascat ſuror meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam.* Intelligo equidem, qualiter Deus inhibuerit Moſi, ne pro populo inter- ceſſor fieret: aſt quare majorem ipſi principatum pro- miſit; reſpondet Oleaſter, experiri voluiſſe Dominum, an Moſes amore ſui, an populi, pro tranſgreſſoribus oraret; potuiſſet enim quicumque malignus inſpicari, Moſen proprio aliquatenus laboraſſe amore; ſiqui- dem ſine ſubditis Imperium exercere non potuiſſet: dum æterna illi veritas promittit: *Faciam te in gentem ma- gnā;* & nihilominus Moſes patrociniū continuat, maniſeſtum edit puri in proximum amoris indicium: *Ducem tentare voluit,* inquit Orig. *ut experiretur, an pro privato bono ſineret, commune perire;* huius indolis eſſe debent ſacerdotes, qui non alio ſine pro miniſte- rio ſacro conſecrandi ſunt, niſi in Deo, cui dedicantur, fideliter ſerviant, & ad ejus gloriam, animarum ſalu- ti vacent.

5. Concil. Trid. dignitatem Episcopalem: *Onus An- gelicis humeris formidandum appellat,* & merito, quia pro animabus ſibi commiſſis exactum, & rigidum Deo computum reddere debent, utpote quibus eadem ani- mæ pariter inniuntur. Unde Petrus Bleſ. ſacerdotum conditionem hiſ verbis deplorat: *Inſeliciffimus ſacerdos ad animæ ſuæ providentiam omnino non ſufficit, & multa- rum animarum curam attentare præſumit.* Merito pro- inde quotquot ſacerdotii gradum conſcendere volunt, prius ſuas ponderare vires, & quid ſalus animarum ſit, quanti hæ Deo conſtituerint, qualis in iis immacularis, & ſanctis reddendis, noſtra ſit obligatio, intelligere de- berent, illudque S. Iſidori monitum ſequi, dicentis: *Qui regimen ſacerdotii contendit appetere, ante ſe diſcentias, ſi vita honoris ſit congrua: quod ſi non diſcrepat, humiliter ad id, ad quod vocatur, accedat;* ubi notandum eſt ver- bum illud vocatur, quo innuitur, quod nemo ſe in ſacer- dotium ingerere debeat; dicitur etiam: *humiliter acce- dat,* quia ut S. Leo ait: *Dum dominari magis, quam con- ſulere ſubditis querunt, placet honor, inflat ſuperbia, & quod proviſum eſt ad concordiam, tendit ad noxam.* S. Bernar. dum illum Pſalmi interpretatur verſiculum: *An- diam, quid loquatur in me Dominus,* hoc Eccleſiaſticis tradit monitum: *Et Prælati magis prodeſſe ſtudeant, quam præeſſe.* Deinde docet periculum, quod Eccleſiaſticos co- mitatur, animarum in viam ſalutis directarum redimi poſſe beneficio, ait enim: *Nec dubium, quin longe peri- cuſioſior carceris, eorum ſit adminiſtratio, tamen ſi bene ad- miniſtraverint, bonum gradum ſibi acquirunt.* Alcuinus quoque in una Epistoliarum ſuarum, ſequenti Eccleſiaſti- cos exhortatur doctrina: *Requirat à vobis animas Deus, quas ad regendum accepit: ex ſubjectorum ſalute, veſtra multiplicatur remuneratio.* S. Bernardus in ſermone ſupra Cantica, cui titulus (*Surge prope amica mea*) per vi- neam, animam intelligit, dicens: *Vineas quidem animas eſſe, vel Eccleſias, ad has viſendas, corrigendas, inſtruen- das, ſalvandas, anima perfectior invitatur.* Anima illa perfectior ſacerdos eſt, qui aſpirare tenetur ad perfe- ctionem, cujus latius in hæc verba meminit idem Do- ctor mellifluus: *Que tamen id miniſterio ſortita ſit, non ſua ambitione, ſed vocata à Deo tanquam Aaron.* Porro invitatio ipſa quid eſt, niſi intima quedam ſtimulatio cha- ritatis, pro nos ſollicitantis emulari fraternam ſalutem, emulari decorem domus Domini, incrementa lucrorum ejus, incrementa frugum juſtitie ejus, laudem & gloriam nominis ejus: Infelix ille, qui ab Jeruſalem in Jericho deſcendens, à latronibus graviter vulneratus fuit, ſacro textu atteſtante, à Sacerdote, & Levita, quantumvis morti vicinus, & ſemivivus relictus fuit, abſque ullo etiam ſpiritualli adjutorio; cum tamen idem Deus ſacerdotes ad ſuum vocaverit miniſterium, in animabus, Chriſti ſanguine, & vita redemptus, ſuccurrant. Quam obligationem S. Petrus Damianus exhibet in hæc ver- ba: *Noſtra divitiæ, noſterque theſaurus, lucra ſunt anima- rum, & in arca noſtri pectoris, præſioſa recondantur ſalen- ta virtutum.*

6. *Equitatus meo,* inquit Sponſus ad dilectam ſuam, in curribus Pharaonis, aſſimilavi te amica mea. Ubi Iy- meo, notandum occurrit; agitur per ſponſam Eccleſia, intelligitur, veri Salomonis equitatus aſſimilata. Porro

E 2 inter

Eccl. 32. 10.

Oleaſt. 2.

Conc. Trid. ſeſſ. 7. c. 1. de reſor.

Petr. Bl. ep. 117.

Bene ponder- rent vires ſuas antequam aſſumerent curam ani- marum.

S. Iſid. l. 9. tit. 4. 10.

S. Leo ep. 84.

S. Bern. utitur po- tius prodeſſe quam præeſſe.

Alb. Alc. ep. 12.

S. Bern. ſer. 18. in Cant.

Luc. 10. 31.

S. P. Dam. l. 1. ep. 2.

Sollicitudinis ſaluti potius quam pro- prie utilitati ſtudere de- bent.

inter Pharaonis, & exercitus Hebraici equoshæc est differētia, quod illi submersi, hi fuerint salvi: *Quadrige sua salvatio*; ex quo deducitur, illos, qui de equitatu sunt Ecclesiastico, non modò propriæ, sed & aliæ salutis vacare debere: *Qui ascendis super equos tuos, & quadrige tue salvatio*. Quam quondam S. Bernar. temporum suorum miseriam, & abusum detestatus est, atque abominatus, in nostris certè diebus firmum fixit pedem, scilicet: *Curritur passim ad sacros ordines, & reverenda ipsi quoque spiritibus angelicis ministeria homines apprehendunt sine consideratione*. Si animæ excellentiam, exactamque judicis severissimi sententiam sedulo consideraremus, paucis equidem character imprimeretur sacerdotalis: *Curritur ad sacros ordines sine consideratione*; quos pariter Nazianzenus indigitat, dum ait: *Cum nihil prius ad sacerdotium attulerim, discipuli sumus, magistrique pietatis creantur, aliosq; ante purgant, quam ipsi purgati fuerint, heri sacrilegi, hodie sacerdotes, heri prophani, hodie sacrorum Antistites; veteres vitio, pietate rudes, & recentes; qui denique plurapro suis, quam pro populi ignorantis sacrificia debeant*. S. Prosper de multorum, qui divino cultui consecrantur, de ordinatione ita scribit: *Non ut meliores, sed ut diiores, non ut sanctiores, sed ut honoratiores simus ceteris, festinamus, nec gregem Domini, qui nobis pascendus, tuendusque commissus est, sed nostras voluptates, dominationem, divitias, & cetera blandimenta carnaliter cogitamus*. S. Leo in Epistola ad Episcopos Africanos scripta, super illa verba S. Pauli ad Timotheum: *Nemini cito manus imponeris*; dicit: *Quid est, cito manus imponere, nisi ante aetatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ, sacerdotalem honorem tribuere non probatis? & quid est, communicare peccatis alienis, nisi aetatem effici ordinantem, qualis est ille, qui non meruit ordinari? sicut enim boni operis sibi comparat fructum, qui vultum sectantur in eligendo sacerdote judicium, ita gravi semetipsum afficit damno, qui ad sua dignitatis collegium sublimat indignum*. S. Prosper gravem illam Domini protestationem: *(Va Pastoribus, qui pascunt seipsos)* sequentibus prosequitur verbis: *istud va pro maledicto poni, & pastorem nomine nos significari, quis non intelligat, nisi qui futura non cogitat? Gregem Domini pascendi curam pastores facti suscepimus, & nos ipsos pascimus, quando non gregum utilitati prospicimus, sed quid foveat, & augeat nostras voluptates, attendimus*.

7 Si quis Christum ad puteum Jacob extra Samariam vidisset solitarius cum pessimæ vitæ muliere, nunquid obstupuisse, præsertim si paulò ante omnibus associatum vidisset Apostolis? Ecce vobis verissimum, quoniam omnes quæ sua sunt, querunt; solusque Salvator perdit illius animæ lucro inhæbat, reliquis ad unum omnibus civitatem petentibus, ut necessaria conquirant vitæ; nunquid unicus suffecisset pro dicto munere? nihilominus S. Joanne teste, omnes à Christo divisi abierunt simul, ut cibos emerent. Vetè equidem non omnes genium imitantur Eldre, qui inconsolabiliter lamentabatur: *Murus Ierusalem dissipatus est, & portæ ejus combuste sunt igne, sedi & fleui, & luxi diebus multis, & jejunabam, & orabam ante faciem Dei cæli*. Ex quibus hanc S. Beda deducit consequentiam: *Si vir sanctus audiens destructa lignorum, & lapideum ædificia, recte lugebat, jejunabat, & orabat, diu sedens in tristitia; quanto magis in destructione, & ruina animarum, continuis luctibus, & orationibus insistendum?* Hoc ipsum pro animarum salute plorandi officium incumbit sacerdotibus, quos veros decet Eliæ esse imitatores, quem curru igneo in celos translatus astruit S. Ambrosius, propter ardentissimum animarum zelum, inquit: *Qui populum Domini bene ductu regebas constante merito, hos accepisti currus, hos equos ad divina curvantes, quia moderatorem te animarum humanarum Dominus comprobavit*.

8 Hanc ob causam multi illuminati servi Dei, dum in pondere sanctuarii gravitatem examinarunt dignitatis sacerdotalis, quantumvis eam ferè jam attingissent, nihilominus se subtraxerunt, progressum reculantes; alii verò divino se quidem cultui dedicaverunt, sed nullatenus characterē sacerdotali admissi. S. equidem Augustinus ad gradum istum conscendit, veruntamen cum hæc protestatione: *Hinc erant lacrimæ illæ, quas me fun-*

dere in civitate, ordinationis mee tempore nonnulli fratres animadvertunt; & nescientes causas doloris mei, quibus potuerunt sermonibus, qui omnino ad vulnere meum non pertinerent, tamen bono animo consolari. Petro Blesensi teste, B. Ammonius contra voluptatem suam à furente populo ad Sacerdotium, & Episcopatum tractus, auriculam sibi succidit, dicens: *Lex divina neminem præsisa aures permittit fieri sacerdotem*. Cum nihilominus populi ad Timotheum Patriarcham recurrebant, ut eum per obedientiam astringeret, utpotè propter sanctitatem tali dignissimo gradu, quantumvis auribus, & naribus destitutus esset: Reduci itaque, sibi que violentiam inferenti populo, respondit intrepidè: *Linguam meam propter quam vobis placeo, si mendacius cogitis, propriis dentibus amputabo, & sic tandem sibi relictus est*. Non absimile nobis exemplum vitæ exhibent SS. Patrum, de B. Theodoro, qui cum Diaconatus ordine insignitus esset, ut ad ulteriorem sacerdotii gradum progrediretur, vel Diaconatus munus exerceret, persuaderi nunquam potuit; cumque à suis hujus sui propositi causam edicere rogaretur, se pro divina voluntate exploranda orationem ad Deum instituisse respondit, in eaque se columnam quandam igneam, columnam tangentem vidisse, indeque egressam audisse vocem, dicentem: *Si instar columnæ hujus, igne flagras caritatis, ministerio fungere Diaconatus*.

9 In colloquiis spiritualibus B. Henrici Susonis, Christus huic servo DEI dixisse legitur: *Olim sancti Electores, & Purpurati Patres Pontificem maximum electuri, contremescebant, timentes, ne forsitan ad Pontificatum assumerentur, optimum namque verè humilitatis possidebant fundum, seque munere illo prorsus indignos existimabant, idèdque præ zelo gementes, & suspirantes, multis à Deo, & propriis, & amicorum precibus rogabant, ut Ecclesiæ suæ provideret, prout honori Dei, suæque sanctissimæ voluntati conforme esset*. Sidonius Apollinaris de Simplicio, designato Bituricensi Episcopo, scribit: *Quod maxime ambiendus, quia minime ambitiosus, non studuerit suscipere sacerdotium, sed mereri*. Sinesius Ptolemaide Episcopus in quadam Epistola inquit: *Multas ego mortes pro sacro ministerio elegissem, idemq; in alia quadam litera attestatur, se omni robore, omnibusq; machinis sacerdotium devotasse*. SS. Patres Hilarion, Macarius, Antonius, & Arsenius sacerdotes fieri recusaverunt; S. Benedictus, & S. Franciscus tam insignium Religionum Patriarchæ à Diaconatu ad sacerdotium ascendere nequaquam voluerunt; cumque vir Seraphicus ad aggrediendum hoc sacrum ministerium vehementer à suis rogaretur, visio quidam ei obtrixit Angeli cujusdam, urceolum aqua lymphida repletum manurentis, eique dicentis: *anima Sacerdotis aded pura, & lymphida esse debet, velut hæc aqua: ex quibus verbis vir Seraphicus perterritus, in proposito suo confirmatus permansit*.

10 Deus olim antiqui testamenti sacerdotibus præcepit, dicens: *Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, & separavi vos à ceteris, ut essetis mei*. Et tamen si nil præter carnes animalium, incensum, & panes propositionis tractandum habebant, quanto igitur majori puritate conspicuus esse debet, qui tractaturus est agnum immaculatum, de quo scribitur: *Candor est lucis æternæ, & speculum sine macula*.

DISCURSUS XXXII.

ARGUMENTUM.

De Ecclesiasticorum, in ministerio sacro, & in promovenda animarum salute, necessaria vigilantia, adversus eorundem negligentiam, inertiam & incuriam.

THEMA.

Tu vero vigila. 1. Timoth. 4. vers. 5.

1 Sanctus Paulus in hoc documento, quod Timotheo Sacerdoti, & Pastori dignissimo tradidit, Ecclesiasticis insinnavit voluit, quod vigilantia ab eorum munere separari non possit: *Tu vero vigila*. Vigilantia autem elogium sanctis Angelis præcipue attribuitur. Unde S. Bernard. verba illa in sacris Canticis: *Invenimus te vigiles, qui custoditis civitatem*, de tutelaribus Angelis interpretatur, & in Daniele idem quoque vigilant-

Hab. 1. 2.

S. Bern. cap. 29. de conv. ad cler.

Niz. or. 31. Multi sine consideratione sumuntur ad sacerdotium.

S. Prosper. 1. 1. de vit. cont. c. 11.

S. Leo ep. 37. Timoth.

S. Prosper. lib.

Ezech. 19. c.

Sacerdotum est lugere, & orare pro salute animarum.

10. 4. 1.

S. Edd. 1. 1.

Beda. 1. 1. c. 15.

S. Ambr. 1. de Nabuch. 21.

Viri sancti reculantur sacerdotii honorem considerantes, omnes animæ.

S. Aug. ep. 248.

Pet. Blesens. ep. 131.

In vi. Ps. 137. 21.

Coll. spir. B. Henr. Sus. c. 4. Alia ejusdem generis exempla.

Sim. Lep. 12. 17. 18.

Levit. 10. 26.

Ceteris animarum vigilantia opus est. Cant. 1.

S. Bern. ser. 77. in Cant.

lantia epitheton ipsum Dei Filio attributum fuisse dicitur: *Et ecce vigil, & sanctus de celo descendit*. Hæc autem vigilantia, inquit S. Bernardus, ex tribus præcipue capitibus, in Pastoribus Ecclesiæ, aliisque quibus animarum cura commissa est, requiritur: *Pastorum est, inquit, vigilare super greges propter tria necessaria; videlicet ad disciplinam, ad custodiam, & ad preces: ad disciplinam, propter morum correctionem: ad custodiam, propter diabolicam suggestionem: ad preces, propter tentationum instantiam*.

2 Non defuerunt quidem ad Aaron summum Sacerdotem denotandum aliæ arbores, & tamen infallibilis Dei providentia non sine prodigioso miraculo inter omnes alias Amygdalum specialissimè elegit: *Arvenis germinasse virgam Aaron in domo Levi, &urgentibus gemmis eruperant flores, qui solis dilatatis, in amygdalas deformati sunt*. At verò, inquit, nunquid majori tractantia, & pulchritudine præditi sunt flores rosarum, liliorum, violarum, aliique similes: cur igitur amygdalum eligere voluit? Respondeo: *Omnia in figura contingebant*. Increata namque Sapientia in primo scriptæ legis Sacerdote universum sacerdotalem ordinem de vigilantia necessitate instruere voluit, quasi diceret: *Tu vero vigila*. Unde ubi apud Jeremiam in vulgata dicitur: *Virgam vigilantem ego video*. Gloss. legit: *Amygdalum vigilantem*. Theodotion denique: *Virgam amygdalinam*. Etenim virga Aaron adeò sollicita fuit, ut uno eodemque temporis momento, & reviruerit, & fronderet, & floruerit, & fructificaverit, ac proinde non immerito in symbolum vigilantia assumeretur. Gloss. insuper aliam tradit amygdali proprietatem, dum ait: *Videatur virga amygdalina, virtute quadam naturalis, dormientibus ponere caput posita summum eripere, vigilantiamque concitare: Quapropter ad Jeremiam dixit Iesus, quid tu vides Jeremia? Cui respondit ille, pericam amygdalinam: cui submisit: recte vidisti sanè, sermonibus enim meis, ut eos effectum darem, invigilavi*.

3 Christum Redemptorem nostrum à suis Apostolis in hortu Gethsemani specialiter vigilantiam exegisse invenio; unde ait illis: *Substinate hic, & vigilate mecum*; imò dum illos in eodem hortu somnolentos invenit, eosdem increpavit, dicens: *Sic non potuistis una hora vigilare mecum?* Ubi observandum, quod licet Petrum solum alloqueretur, teste Scriptura, quæ ait: *Et dicit Petro, sic non potuistis, &c.* Nihilominus non illum solum reprehendit, quia non dixit: *Potui st, sed potuistis*, in numero plurali; quod verò ad ipsum solum, discursum suum dirigat, eoid mysterio factum est, quia illum supremum Ecclesiæ instituerat Pastorem, ad quem præcipue vigilia super gregem habenda pertinet. At verò quæris fortasse, quamobrem hanc vigilantiam specialiter in illa nocte, tanta cum anxietate ab Apostolis requisiverit? num fortè idèd, ut hi ipsum à turbis armatis, ad eum capiendum appropinquantibus, defenderent? Nequaquam, quia Christus lictoribus inquit, *Si me queritis, finite hos abire*; num igitur, ut illum in hac agonia, & sudore sanguineo consolarentur? Multò minus, siquidem Scriptura ait: *Accessit Angelus de celo confortans eum*; num igitur, ut illi in ea nocte pœnositimæ passionis suæ tempore auxilium ferrent? nequaquam, quin potius gloriari volebat: *Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum*. Ratio itaque illius, ni fallor, est sequens, quia scilicet parum ante in ultima cœna in Sacerdotes ordinaverat Apostolos; huic autem ministerio sacerdotali vigilantia annexa est: *Tu vero vigila*. Quicumque Pastor animarum, Jacob Patriarcham imitetur oportet, dicentem: *Deu nocturnus estis urebar, & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis*. Ex quo zelo hanc S. Damasus eruit consequentiam: *Si ergo sic laborat, & vigilat, qui pascit oves Laban, quanto labore, quantisque vigiliis debes intendere, qui pascis oves Dei?*

4 *Tu vero vigila*. Si S. Caroli Borromæi vigilantiam nosse cupitis, ejus pervolvite vitam. Provincia lium, aut Diocesanorum Conciliorum tempore, aut nullum, aut exilem in sede sibi indulgebat somnum, hoc vitæ genere admodum familiariter, & lætanter usus, non nesciens, multorum Ducum tantam in militia existisse vigilantiam, ut lectos contemplerint, vestiti super sedem dormiverint; & inter alios quidem sibi ob oculos ponebat Joan. Jacobum de Medicis, avunculum

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

suum; unde dicere consueverat, quod Episcopus animarum gubernio potius, & non morò contra homines, sed etiam inferni exercitus præliaturus, nequaquam se vinci permitti debeat à quocunque Duce militiæ mundanæ. Vigilæ istæ admodum in eo meritorie erant; siquidem vi complexionis valde propendebat in somnum, maximè propter continuas, easque extremas corporis molestias, & labores; ast dum quietem violenter corpori negavit, non vulgarem corporis in spiritum provocavit rebellionem, & pugnam. Omnibus publicè hoc innotescere somni prælium, nullo non vidente ex signis variis, S. Carolum ab hoc inimico inseparabiliter divexari, semper tamen victo: licet enim quandoque violentiæ somni cedere videretur, nihilominus semper dicere poterat: *Ego dormio, & cor meum vigilat*. Semper prædicationibus, verboque Dei attentissimus.

5 *Tu vero vigila*. Nescio, si observaveritis unquam, quod licet in gradu eminenti Sacerdotum, & Prælatorum Ecclesiasticorum humilitas semper excellere debeat, Ecclesia nihilominus sedem, & thronum Episcopalem in loco altiori, magisque conspicuo, collocare soleat. At verò, ex quo S. Gregor. Magnus Archiepiscopo Ravenatis scribit: *Nihil in Episcopali service splendidius fulget, quam humilitas*; quomodo igitur thronus hic tam eminens, & sublimis, cum Episcopali modestia, & humilitate concordat? In discursibus de ambitione tom. I. diffusè ostendimus mysterium, propter quod hæc sedes in tam alto, & sublimi loco collocetur, estque illud, quod à S. Aug. multisque aliis his verbis insinuat: *Quomodo altior sit locus, inquit, ad custodiendam vineam, sic & Episcopis altior locus factus est*. Etenim qui in fortalitiis speculatores sunt, aut si de nocte, si de die vigilas agunt, sublimiorem sibi locum elegerunt, ut procul circumquaque videre, & circumspicere possint. Cum igitur Deus sacerdotes speculatores appellet: *Speculatorem dedi te domui Israel*, meritò loca sua in sublimi posita habent. At verò, ut S. Augustinus subiungit: *Et de isto alto loco periculosa redditur ratio, nisi cor de stemus hic, ut humilitate sub pedibus vestris sumus*. S. Ambrosius de dignitate sacerdotali differens, Episcopum his verbis alloquitur: *Episcopus à cunctis indubitanter vocaris, præsertim cum ipso nomine censeris, si tamen actio concordet nomini, & nomen se societ actiōi; nam quid aliud interpretatur Episcopus, nisi superinspector? maxime cum solio in Ecclesia editiore resideas, & ita cunctos respicias, ut & cunctorum oculi in ipsum respiciant*.

6 Porro currum mysticum, Ezechielii representationem, Ecclesiæ symbolum fuisse, extra controversiam est; etenim quatuor animalia, quæ hunc currum trahebant, per varias faciei similitudines, differentes, & varias, præfigurabant vocationes, & operationes, easque omnes in eundem fideliū, & maximè virorum Deo dedicatum finem tendentes: *Astuit Regina à dextris suis in vestitu deaurato circumdata varietate*. Id vero, quod in hac admirabili visione ad propositum nostrum observari meretur, hoc est, quod *Totum corpus oculis plenum fuerit in circuitu*. In cuius loci explicationem, Gloss. Poeticam Argi fabulam commemorat, qui centum oculis instructus erat, & certè totidem oculi necessarii sunt illi, cui animarum saluti invigilare incumbit, bonum enim esset, si talis centum oculos haberet. Si enim gentiles Pastori illi, qui ovium curam gerebat, tot affinxerunt oculos, quanto magis totidem attribuendi sunt illi, cui cura incumbit animarum? *Dei Sacerdos*, inquit S. Isidorus Pelusiota, *quoniam ad Deum appropinquat, animalium illorum multis oculis prædatorum in morem omnis ex parte oculatus esse debet*. Dionysius Carthusianus super illa verba ejusdem Prophetæ cap. 3. *Speculatorem dedi te domui Israel*, ita scribit: *Quemadmodum speculator Principis in turri locatur, ut undique circumspiciat, & quidquid adversitatis venire videt, Domino & populo suo annunciet, sic Pastor, Prædicator, Prælatas, seu Doctor, populo insidias demonum, pericula exteriorum, penitentia fructum intimare sollicitus debet*. Hug. Card. eadem verba ita exponit: *Speculatorem, inquit, dedi te, non dormitorem, vel dominatorem; domui Israel, id est, Ecclesiæ*. Citatque Sanctum Gregorium, qui ad propositum nostrum dicit: *Debet oculos habere ante, & retro, & in circuitu, & intus; sicut dicitur Apocalyp. 4*

E 3 Nam

Giustam. I. 8. c. 11. & Caroli.

Can. 1. 1.

Episcopi, & ecclesiæ in altiori loco constituitur, ut in qua speculatores.

S. Greg. I. 2. ep. 14.

Ezech. 1. 17.

S. Aug.

S. Ambrosii de sign. sacra. c. 6.

Censet oculi speculatores animarum necessarii sunt.

Ps. 44. 10.

Ezech. 1. 18.

Isid. Pelusi. 10. l. ep. 151.

Dion. Cart. in Ezech. 3. 17.

Hug. Card. de utilitate sacra, non dormitorem.

Apoc. 4.

Pan. 4. 1. S. Bernardus.

Num. 27. 1. Quid significatur per Aaronis virgam amygdalum denotantem.

Ier. 1. 11.

Gloss. ord.

Mat. 26. 38. Christus in corpore Petri de somno solutus in hortu.

Joan. 18. 8.

Luc. 22. 4.

Eccl. 1. 4.

Eccl. 31. 40.

Suspenda vigilantia S. Caroli Borromæi.

Nam speculatoris officium est vigilare esse, cuius has assignat rationes: Primo, quia sunt custodes castrorum, & vigilantes, qui custodiunt civitatem; unde Italic. cap. 62. Deus dicit: Super muros tuos Ierusalem constitui custodes. Etenim nos Sacerdotes corpus vigiliarum constitutum, à quibus bona caelestis Ierusalem, id est, Ecclesiae custodia dependet. Aliud huius oculorum multitudinis motivum, quod adducit, est, quia sumus Pastores: Pascere enim debemus gregem Domini in medio luporum, Luc. 2. Pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Circa quae verba Sanctus Ambrosius ait: Videte Ecclesiam surgentis exordium: Christus nascitur, & Pastores vigilare coeperunt: & bene Pastores vigilantes, quos bonus Pastor informat: Pastores sunt Sacerdotes. Ecce igitur tibi, qualiter Incarnata Sapientia velut primum Ecclesiae nascentis fundamentum, vigilantiam in Sacerdotibus esse voluerit.

7 Dionysius Carthusianus super praedicta verba, hoc adducit efficax motivum, dicens: *Vigila, id est, diligens, atque sollicitus esto, quoniam grande habes expedire negotium. Quisquis enim negotio aliquo arduo onustus est, sollicitus & vigilans semper esse solet, ut illud ad bonum exitum perducatur: quidnam verò majus negotium esse potest salute animarum? Sanctus Gregorius (cui dici potest: Secundum nomen tuum, ita & laus tua; siquidem Gregorius idem significat, quod vigilans) vocabat oves suas nominatim, quia singulatim habebat omnium ovium suarum Catalogum, ut iis prospiceret, & provideret; idem quoque illum Sapientis textum: Fili, si poponderis pro amico, illaqueatus es verbis oris tui: Fac ergo, quod dico fili mi, & te metipsum libera, discurre, festina, suscita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, neque dormitent palpebrae tuae. Hunc, inquam, textum exponens, quoniam sensu haec verba intelligi debeant, explicat, dicens: Dormit namque Pastor, quando omnino negligit curam subditorum, quia eorum vitam neque scit, neque corrigit: dormitat etiam, quando cognoscit quidem, quae reprehendi debent, sed pigredine reprimente, ea dissimulat. Idem similiter praedicta Ezechielis verba: Speculatorem dedi te domui Israel, in homilia quadam exponens, sequens format validum argumentum: Si Praeatus de morte corporis quandoque moriturus tam graviter reus tenetur, quare tu de morte animae subiecti constringitur, quae potuisset semper vivere, si verba correctionis audisset? Sanctus Ambrosius super illud verbum Apostoli, Vigila, dicit: Admonet, & hortatur, ut vigilet, in disciplina Ecclesiastica viriliter agat. Sanctus Augustinus illud Jeremiae lamentum: Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. Considerans ait: Ieremias considerans Sacerdotum negligentiam, lamentabiles voces emittens, dicebat: Parvuli petierunt panem, & non est, nec erat, qui frangeret eis. Clamabat aspiciens destructionem S. Civitatis, plorat & lamentatur, crudelitatem Patrum, & Pastorum, qui devorant filios in perditione: Cavete, ne vobis Dominus hodie dicat: Dispensatorem te posui super familiam meam, & tu panem eis non fregisti, non ergo dispensator, sed dissipator, non speculator, sed speculator dici mereris.*

8 Apud Ezechielem Dominus dicit: *Quod si speculator videris gladium venientem, & non insonneris buccina, & populus se non custodieris, veneritque gladius, & tuleris de eis animam, ille quidem iniquitate sua capus est, sanguinem autem ejus de manu speculatoris requiram. Enim verò unica causa, propter quam Deus sacerdotes ad sublimissimam, quae in terris dare potest, dignitatem evexerit, haec est, ut scilicet omni cum industria, & sollicitudine custodire animarum, quae pretiosissimi ejus thesauri sunt, invigilent. Ac proinde Sanctus Bernardus nos monet, dicens: Attendite vobis, quicunque opus ministerii huius sortiti estis, attendite inquam vobis, & precioso deposito, quod vobis creditum est. Civitas est, vigilate ad custodiam concordiamque: Sponsa est, studete ornatui: oves sunt, intendite pastui. Sanctus Gregorius Pastorum exemplum adducens, ait: Studeamus cor nostrum terrenorum Pastorum imitatione succendere, qui hyemales noctes, imbris, geluque constricti, ducunt saepe pervigiles, ne vel una ovis, & non forte utilis pereat.*

9 Apud Ezechielem haec item comminatio legitur: *Si dicente me ad impium, morte morieris, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur a via sua impia, & vivat, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram. Sanctus Gregorius quoque valde terribilem Ecclesiasticis ob oculos ponit propositionem; Dicit enim: Super ea mala, quae propria habemus, alienas mortes addimus, quia eos occidimus, quot ad mortem ire quotidie tepidi, & tacentes videmus. Revocandum est nobis hoc loco in memoriam, quod arca, quam Philisthi juxta Idolum Dagon reposuerunt, utpote quae typum Ecclesiae gerebat, per hanc sui cum idolo societatem, Ecclesiae & mali Pastoris, de quo dicitur: O Pastor, & Idolum, conjunctionem praefiguravit: observat autem Sanctus Hieronymus, arcam hanc, & Idolum in Bethan, quae idem, quod domus dormientis, significat, commorantem fuisse, quia multi ministerii sacerdotalis, & Episcopalis munus, & onus ignorantes, illud aggrediuntur animo quiescendi, non intelligentes, tunc vel maxime necessarium esse, ut vigilantes sint, & expurgati: Tu vero vigila.*

10 Quando Salvator noster Apostolorum suorum, de quibus Ecclesia canit: Ecclesiarum Principes, electionem adorari voluit, erat, ut S. Lucas ait, pernoctans in oratione Dei; at verò quis est, qui Christum cum Deo in continua contemplatione, & oratione perpetim unitum fuisse ignoret? quid igitur opus erat, ut in hac occasione Christus in oratione pernoctaret? nimirum pernoctare, & vigilare, non verò dormire voluit, quando electurus erat illos, qui ministerio sacro dedicari debebant, ut per hoc illi intelligerent, sibi pro animarum salute vigilandum esse, & non dormiendum. S. Bernardus in quodam sermone super Cantica ait: *Boni Pastores dormientibus subditis illi pervigilant, tanquam rationem pro animabus eorum reddituri, pernoctant in orationibus, hostium insidias sagaciter explorant, anticipant consilia malignantium, deprehendunt laqueos, illudunt tenduculos, retiacula dissipant, machinamenta frustrantur, cor suum tradunt ad vigilandum disiculus ad Deum. Ecce tibi, quam salutare sit huius vigilantiae fructus, quam Deus à nobis requirit.*

11 Hugo Cardinalis aliud quoddam vigilandi motivum adducit, dum ait: *Vigila, quia janitor es, & speculator: Janitori autem, ut Marci primo dicitur, praecepit, ut vigilet: quod est contra somnolentos. Porro Sacerdotibus claves Regni caelorum consignatae sunt, atque ideo iustum est, ut civitatis Dei curam, & custodiam habentes, continuo vigilantes sint; quia ut Psalmista ait: Non dormitabis, neque dormiet, qui custodit Israel. Et ut Leo Magnus ait: Inferiorum ordinum culpa, ad nullos alios referenda sunt, quam ad desides, negligentesque Rectores, qui multam saepe nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam.*

12 Cum urbem Bethuliensem arcta obsidione cingeret Holofernes, omnes incolae ad orationem se receperunt, caeleste imploraturi praesidium. Ozias autem, pater quem regimen populi erat, ad illos dixit: *Hos quinque dies expectemus à Domino misericordiam, si autem transactis quinque diebus non venerit adiutorium, faciemus haec verba, quae locuti estis. Elapsis itaque praedictis quinque diebus, cum hoste pasci statuerat, quo intellecto Judith: Misit ad Presbyteros Chabri, & Charmi, & venerunt ad illam, & dixit illis: quod est hoc verbum, in quo consentis Ozias, ut tradas civitatem Assyriis, si intra quinque dies non venerit vobis adiutorium? & qui estis vos, qui tentatis Dominum? At verò qua ratione Judith contra sacerdotes lamentari, eosque reprehendere poterat, qui ad deliberationem minime concurrerant; siquidem haec deliberatio ad instantiam tumultuantis populi ab Ozia, non verò ipso autore facta fuerat? Resolutio huius dubii ex eo, quod in progressu huius captivis dicitur, facile colligitur. S. enim haec mulier Sacerdotibus dicebat: *Quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum ad eloquium vestrum, corda eorum erigite. Etenim a bona Sacerdotum directione, bonisque illorum consiliis salus publica dependet, singulorumque prosperitas ab eorum vigilantia, zelo, & sollicitudine: Inferiorum ordinum culpa, &c. Hug. de S. Victor. tom. 3. erud. Theol. ex miscel. lib. 1.**

M. Al.

Luc. 2.

S. Amb. l. 1. in c. l. Luc.

Sacerdos dormit u. m. negliget curam animarum.

S. Greg. 1. p. 8. d. m. 1.

Prov. 6.

Hom. 15. in Ezech.

S. Amb.

S. Aug. ser. 42. ad frat.

Vt illi non parum neant animas subiectas.

S. Bern. ser. 76. in Cant.

S. Greg. l. 1. c. 11.

Ezech. 1. 18. Si hoc non faciant, addunt mortem suam, mortem aliorum.

S. Greg. h. 11. in Ezech.

Zach. 1. 17. Hier. in trad. Hebr. in 1. Paral.

Luc. 6. 12. Cur Christus pernoctat in oratione electurus Apostolos.

S. Bern. ser. 76. in Cant.

Hug. Card.

Marc. 13. Sacerdotum janitores cap. 11. sine vigilis. Ps. 110. 4. S. Leo ep. 13.

Jud. 7. 15. A bona dissectione sacerdotum pender salus publica.

Hug. Vie. lib. 1.

lib. 1. tit. 28. illud Jeremie lamentum : *Sederunt in terra, conticuerunt senes, & custodes filia Sion*, citans dicit : *Vox Salvatoris est, deplorantis ruinam Ecclesie ex desiderio custodia Prelatorum*. Rupert. Abbas Tui-
 Rup. Ab. L. 4. do Vi. ver. 6. 20.
 tientis verba illa ex libris Regum observat, quibus dicitur : *In diebus illis non erat Rex in Israel, sed unusquisque quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat*. At verò certum est, quod illo tempore populum Israel gubernabat, & judicabat Heli summus Sacerdos, quomodo igitur sacer textus inquit, regimen populi in deteriore prolapsus fuisse, ita ut quilibet pro libitu, & arbitrio suo viveret ? Respondet præcatus V. Abbas : *Quid nisi recordiam sacerdotis accusat hoc dicendo ? Idem namque est, ac si dicas : Quod in diebus istis judicabat Israel, & si secundum nomen, personamque aliquid erat, secundum rem, meritumque nullum erat*. Etenim quis est, qui nesciat, quantum hæc Heli negligentia, & socordia Israel perniciosa fuerit ? Optimè inquit Apostolus, qui præest in sollicitudine ; quasi diceret, nequaquam somnolentus esse debet, qui regimini admotus est animarum.

DISCURSUS XXXIII.

A R G U M E N T U M.

Ministerium Sacerdotale laboriosum est ; & ad labores, non verò ad otium destinatum ; unde Sacerdotes imperterriti esse, vitamque suam pro animarum salute exponere debent.

T H E M A.

In omnibus labora. 2. Timoth. 4. vers. 5.

1 Sanctus Paulus Apostolus in persona Timothei omnes Ecclesiasticos docere voluit, quod videlicet ratione ministerii sacri ad laborandum destinati sint, non verò ad deliciandum. Et idè inquit, in omnibus labora. Ubi S. Thomas ait : *Labora, & hoc in omnibus, & in omni genere hominum*. Ecclesiastici enim sine ullo personarum discrimine indelessi esse debent, cooperando tam ad salutem, & profectum animæ alicujus pauperis, & servi, quàm divitis, aut Principis ; adducitque illum textum Itæ cap. 23. ubi dicitur : *Beati, qui seminat super omnes aquas* ; sicut & præceptum à Christo Apostolis suis datum, quando illos ad prædicandum Evangelium misit in universum mundum, tunc enim notanter dixit : *Prædicare Evangelium omni Creatura*. Cajetan. ita interpretatur : *Labora, in nulla re omittendo difficilia studia*. Lytan. ait : *Labora operando, ut omnibus modis instruatur de bonis*. Dionys. Carth. ait ; Apostolum cavere voluisse, ne Ecclesiastici aspirarent ad requiem, delicias, & vitæ commoditates, sed ut veluti boni milites laborarent : *Labora sicut bonus miles Christi, non parcendo tibi, neque corporalem quietem querendo*. Hug. Card. alium quendam ejusdem Apostoli, ad Corinthios scribentis, textum adducit ; in quo Apostolus de personis ministerio sacro dedicatis loquens, dicit : *Dei agricultura estis, Dei edificatio estis, & ideo labora, quod est contra otiosos Prelatos*. Quæ sententia Sacerdotes, & Ecclesiasticos instruere intendit, ne otio sint dediti, sed laboribus semper insistant. Unde S. Leo Papa se intelligere non posse profiteretur, quæ conscientia hi, qui pigri sunt, & otiosi, Sacerdotum nomen, & munus sibi assumere præsumant. Unde ait : *Quæ conscientia honorem sibi sacerdotii præstitum vendicant, qui pro animabus sibi creditis non laborant ?*

2 Postquam Apostoli in ultima cœna consecrati fuerunt Sacerdotes, S. Petrus Apostolatui ministerii nomine appellavit, prout ex Actibus Apostolicis deducitur : *Accipere locum ministerii hujus, quæ dictio expressiva est laboris, non verò otii*. Porro quænam sint Sacerdotii onerosa munia, ex omissionibus, quas Sacerdotes committunt, quæq; à S. Prospero recensentur, faciliè deducitur ; Dicit ergo S. hic Pater : *Non sanamus spirituali consilio peccatis infirmum, non Sacerdotali opere consolidamus, atque reficimus diversis tribulationibus fractum, non ad viam salutis revocamus errantem, non requirimus sollicitudine pastoralis venia desperatione jam perditum*. Enim verò ad Sacerdotes pertinet, ut quando Virga iræ DEI super populos extensa est, per famem, bellum, pestes, vel alias publicas calamitates, ipsi divinæ justitiæ placandæ operam suam impendant. Nam ut S. Amb. ait : *Non pugnamus, sed oramus, arma Sacerdotum lacrymæ sunt*.

Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

3 Regius Propheta David in tantum suam in misericordia divina fiduciam positam habebat, in quantum se in domo, & templo Dei fructuosum futurum esse sperabat. Unde dicebat : *Ego sicut oliva fructifera in domo DEI, speravi in misericordia DEI*. Ad hoc verò, ut oliva oleum suum exprimat, in torculari fortiter premat, & stringi debet : demùm verò, qui inde elicitur liquor, in templo ad lampades in cultum Dei adhibetur. Idem quoque meritò deberet dicere posse quilibet sacerdos : *Ego autem sicut oliva fructifera in domo Dei*. Siquidem corpus proprium per cilicia, disciplinas, macerando, implorare super populum divinam clementiam, suppliciaque ab ipsis avertere, & per vitam quandam puram, & mortificatam, DEO honorem, & gloriam, Republicæ verò bona exempla reddere debet. Sanctus Laurentius Justinianus bonorum Ecclesiasticorum penuriam his ferè verbis ad longum deplorat, dicens : *Proh dolor ! nec edificationis eloquia profert modernis temporis Clerus*. In ipso enim Clero paucissimi reperiuntur, qui honeste vivant, variores autem, qui pabulum salutis gregibus valeant præbere fidelium ; nempe Sacerdotum, Clericorumque maximam pars dedita jaces voluptatibus, incedunt quotidie per plateas, hinc inde discurrunt, theatris, & spectaculis intersunt. Hug. de S. Victore suo sæculo pariter hunc in sacerdotibus defectum deploravit, scilicet quod non operari, sed manus in sinum recondere velint, non obstante magna necessitate animarum : *Mundus, inquit, sacerdotibus plenus est, & tamen si sit, qui bonum libenter audiat, non est qui dicat*. Lanis Domini gregis vestiuntur, lætæque pascuntur, & oves præpennia, & fame veri Dei moriuntur. Decurrit tempus, transit anni circulus, nec unum verbum de ore eorum egreditur, quo grex illis commissus erudiatur, de malo corripiatur, ad bonum revocetur, & in ipso confirmetur.

4 Salvator noster in parabola Matth. 20. descripta, per vineam, Ecclesiam suam intelligit : *In vineam suam*, id est, ut exponit Janenius, *in Ecclesiam, quæ in Scripturis per vineam sæpe significatur*. Idemque aptissimam proposito nostro in eodem loco habet observationem ; Dicit enim : *Notandum, quod in vineam Domini nemo vocetur, nisi in ea sit operarius, hoc enim significat conducere operarios : voca operarios : conventionem facta cum operariis*. Vult enim Christus, ut Sacerdotes intelligant, se ad ministerium sacrum alio fine vocatos non esse, nisi ut in illo operentur, & laborent. Author operis Imperfecti proinde in quadam homilia dicit : *Coloni sunt sacerdotes, qui colentes populum quasi vineam cum acutissimo ferro sermonis, faciunt eos bonos fructus justitiæ Domino exhibere : sicut autem duram terram ferrum emollit, sic & verbum duritiam cordis relaxat. Sicut rastri ferro herba radicibus evelluntur à vinea, sic & acri sermone vitia de populo refecantur*. Advertendum quoque est, quàm acriter illi reprehendi fuerint, qui in vinea sine labore otiosi degebant : *Quid hic statis tota die otiosi ?* dicebat Paterfamilias, ubi specialiter notandum est, illud *hic*, id est, in Ecclesia, in vocatione, & statu sacerdotali, cui inseparabiliter conjunctus esse debet labor, procul verò ab eo abesse oportet otium.

5 Sanctus Carolus Borromæus tolerare non poterat, si quis Episcopum otiosum esse diceret ; unde cum quidam Provinciæ suæ Episcopus illi scripsisset, sibi in Diocesi sua parum esse negotii, confestim Illustrissimum Dominum Senecam illum, sexaginta milliariibus Mediolano distantem, ablegavit, qui eum super hoc verbo, nomine suo graviter reprehenderet. Insuper etiam prolixam ad eum literam exaravit, in qua ipsum de omnibus ad Episcopi munus spectantibus, specialiter verò de iis, quas in Ecclesia sua habebat, obligationibus exactè monuit, frequenter & quasi ad quemlibet versum replicando hæc verba : *Ergone Episcopus non habet quod agat ?* Nimis enim verbum illud indignum videbatur, quàm ut ab aliquo, animarum cura onusto, usurparetur. Quando Illustrissimi Domini Bossii Episcopi Novariensis celebravit exequias, audiens, dictum Episcopum ex nimis illo anno in Dioceseos suæ visitatione toleratis laboribus mortuum fuisse, respondit, ita mori debet Episcopus, in mediis videlicet laboribus, & servitio, amore Ecclesiæ toleratis : di-

E 4 cere

Pl. 12. Sacerdotes fructificatio debent in domo Dei sicut David.

S. Laurent. Just. de comp. & cōpl. Christi. perfect.

Hug. Vic. tom. 1. alleg. in Matth. l. 2. c. 2.

Matth. 20.

Jan. c. 121. concord. Evangel. Cogunt se esse operarios in vinea Dei.

Aug. Imp. l. 4. c. 2.

Justin. l. 2. c. 10. vixit Carol. Severa ad monitum S. Caroli Borromæi ad aliquem Episcopum.

Rup. Ab. L. 4. do Vi. ver. 6. 20.

Rom. 12.

Sacerdotes indolente laborant pro omnibus.

2. Th. 2.

It. 26.

Marc. 16. Cajet. Lytan.

Dio. Carth.

Hug. Card. 1. Cor. 4.

1. Leo ep. 43. c. 16.

Quid S. Petrus intellexit per locum ministerii.

2. Prosp. l. 1. de vit. cont. c. 21.

2. Amb. ad Val. August.

in PCLL

U.S.F.T.

D. Chr. h. 99-
in 10.

Clus. 1.4. 6.10
Vita L. Car.
exclaram
supra et me
plum deduc
L. Caratus
Butromagus

De Ecclesiasticis, Sacerdotibus, & Clero, Discursus XXXIV. 73

pestiferis exponerent, ad hoc tamen eos minimè esse obligatos. Quibus cum S. Carolus variorum Sanctorum exempla, multorumque sacrorum Doctorum testimonia opponeret, virilli congregati responderunt, hæc Sanctorum exempla, perfectionem quidem insinuare, non tamen obligationem, quibus mox S. Archiepiscopus subiunxit: sed ego ad perfectionem sectandam obligor, quia status meus Episcopalis, status est perfectionis.

11 Jacob Patriarcha veri pastoris Ecclesiastici typus fuit, qui Esau fratris sui adversus se conceptam iram timens, in duas familiam suam turmas divisit, dicens: Si veneris Esau ad unam turmam, & percusseris eam, alia turma, que reliqua est, salvabitur. At verò iram ex his duabus turmis secutus est Jacob: certè non ultimam secutus est, quæ securior erat, sed in primæ turmæ acie se collocavit: de quo D. Chrysostom. proinde ait: Velut propugnaculum eorum quoddam se ipsum ante ceteros locans, paratus erat, ferum illum, & minas, quemadmodum suspicabatur, spirantem, excipere primus. Et ideo tametsi totus Clerus, Magistratus, & universa civitas Mediolanensis. Sancto Carolo instanti supplicarint, ne tanto vitam suam discrimini exponeret, ipse tamen exemplo suo Parochos, & Religiosos docere voluit, se mercenarium non esse, sed verum Pastorem: & ideo eorum preces nequaquam admisit: Mercenarius enim, & qui non est pastor, & non pertinet ad eum de ovibus, videt lupo venientem, & fugit: si perniciosum est, navam, inquit Sanctus Thomeas, navim in tranquillitate deferere, quanto magis in fluctibus? Pastor ergo, qui curam habet animarum, non verò irrationabilium ovium, multò maiori jure quàm David, ursis, & leonibus se opponere, eosque dilantare debet, ne grex ejus periclitetur, omnibique etiam mortis periculis se exponere, ne lupo infernalis ejus devoret oves.

12 DEUS olim non sine mysterio primum sacerdotem Aaronem per virgam floridam amygdalinam denotare voluit, quia hujus arboris instinctus est naturalis, quod ante omnes alias arbores germinet, & floreat, manifesto se exponendo periculo, ne per ventos aquilonares, gelu, & pruinas, exsiccetur, ac proinde florere ob id non desistit; quod aptissimum est sacerdotum symbolum, qui ab officio suo corrigendi, reprehendendi, eradicandi abusus, scandala extirpandi, depravatos reformandi mores, diuque noctuque laborandi nunquam desistere debent, tametsi hæc omnia ipsis facienda essent cum periculo salutis suæ corporalis, persecutionum, odii, aliorumque similium malorum eventuum, ut vel sic sacro suo ministerio corresponderent, ad quod spectat, pro salute animarum, & pro zelo honoris DEI sacrificare semetipsos. Dignissima sunt illa Sancti Gregorii verba, quibus sacerdotes hunc in modum alloquitur: *Offensa est nobis via, inquit, quam sequamur, apposita est nobis forma cui imprimamur; primum est exteriora bona ovibus Christi misericorditer impendere, postremo, si necesse fuerit, mortem pro eisdem fortiter ministrare.*

13 Nescio, an aliquando super hoc reflexeritis, quoddam videlicet, cum de genere humano per diluvium submergendo Deus intenderet, Noe per centum annorum decursum, nunquam se apud divinam justitiam ad illam placandam, per oblationem sui in sacrificium interposuerit, cum tamen Moyſes idipsum fecerit pro populo pessimo, & ingrato, dum ait: *Aue dimitte eis hanc navam, aut dele me de libro, &c.* Quodnam putatis hujus differentia esse, mysterium? certè aliud adduci nequit, quàm quoddam Noe utpote persona privata, nullam habuerit vitam suam pro bono publico exponendi obligationem: Moyſes verò, qui pastor erat, quique universi Hebraismi regimen tenebat, minime ignorabat, quod bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis.

DISCURSUS XXXIV.

ARGUMENTUM.

De sapientia, & scientia sacra in Ecclesiasticis requisita.

THEMA.

Labia sacerdotis custodient scientiam. Malach. 2. v. 7.

1 Sanctus Malachias Propheta rationem reddit, cur sacerdotes sapientia, & scientia præditi esse debeant, nam postquam dixisset: *Labia sacerdotis custodient scientiam*, immediatè subiunxit: *Et legem requirunt ex ore ejus*: q. d. ideo sacerdotes scientia pollere debent, quia alios in adimplerione legis Dei instruere debent, & erudire, ideo apud Aggeum dicitur: *Interroga sacerdotes legem.* Hugo Card. auctoritatem adducit S. Hieronymi, dicentis: *Sacerdotum est scire legem, ad interrogata respondere de lege; si sacerdos est, legem Domini sciat: Si ignorat legem, ipse se arguit non esse sacerdotem*, indignus enim est nomine, & multò magis characterē sacerdotali, qui ignorans est, & id quod statui suo necessarium est, scire negligit; quale enim sacerdotis nomen esse existimatis? audiamus S. Ildorū dicentem: *Si presbyteri a sapientia nominantur, miror, cur insipientes constituentur.*

2 In coronis quibusdam ad ornamentum basium maris fusilis in templo collocatarum fabricatis, artificiosa injiciebatur leonum, boum, & Cherubinorum sculptura: *Et inter coronulas plectas, leones, boves, & Cherubim*; Ubi Rupertus Abbas Turicensis ad propositum nostrum ita scribit: *Quid est, quod in basibus opere sculptorio non solum leones, sed leones pariter, & boves, & Cherubim expressa sunt? Quid est, quod in basibus, nec leones sine bobus, nec boves sine leonibus sunt? quid inquam aliud bases designant in templo, nisi sacerdotes in Ecclesia, qui dum solitudinem regimini tolerant, quasi more basium superimpositum onus portant: in basibus igitur Cherubim exprimitur, quia decet nimirum, ut sacerdotum pectora plenitudine scientiæ referta sint.* Et ideo Cherubinus ante fores Paradisi collocatus, sacerdotem præfigurabat, quia huic consignatæ sunt claves cælorum, quorum figura erat paradisi terrestris: non erat hic Angelus unus ex Seraphinis, nec ex Thronis, nec ex Dominationibus, sed ex Cherubim, quibus scientia attribuitur, quia *labia sacerdotis custodient scientiam*, & ideo S. Augustinus sacerdotes his honorat epithetis, dicens: *Columnæ templi sunt, & lignum scientiæ in medio Paradisi positum.*

3 Sciendum verò est, quoddam ubi Vulgata nostra legit: *Collocavit ante paradisum voluptatis Cherubim*, Septuaginta vertant: *Ordinavit Cherubim, & flammeam Romphaeam, quæ vertitur custodire viam ligni vite*, ubi notandum est illud *Ly ordinavit*, quod ad ordines sacros alludit; sacerdos enim specialiter ordinatus est ad habendum in custodia sua lignum vite, quod est, factatissimum Christi corpus; & ideo instar cujusdam Cherubim esse debet; per Romphaeam sive gladium judicium, ligandi, atque solvendi potestatem intelligere possumus; sic quoque in Exodo sequens hoc mysticum à Deo præceptum Moyſi impositum fuisse legitur: *Duos quoque Cherubim facies, ex utraque parte oraculi*; Deus enim circum arcam non Seraphinos, non Potestates, vel Thronos, sed Cherubim collocari voluit; nimirum omnia in figura consuebant; in arca enim tabulæ legis recludebantur, sacerdotis autem est legem declarare: *Legem requirunt ex ore ejus*; ac proinde justum est, ut sacerdotes Cherubini sint, quibus scientia attribuitur.

4 Quando Deus primum sacerdotem Aaronem ordinare, & consecrare voluit, magnum illud efflorescentis virgæ prodigium patravit; Per quam virgam floridam Lyranus, doctrinam, quæ in Clero requiritur, significari dicit, his verbis: *Per virgam intelligitur doctrina, propter quod antiqui Philosophi portabant virgam in signum doctrinæ*; id quod etiam ex Marci c. 6. probare nititur, ubi Salvator noster Apostolos suos ad Evangel. prædicandum dimittens, iisdem, ut virgas in manibus suis portarent, præcepit. Ob eundem quoque finem Deus olim in rationali summi sacerdotis, hæc duo verba insculpi voluit: *Doctrina, & veritas*; ut sciat, inquit,

Turpe est
pastoris de-
ferre a. 19
in necessitate.

Chr. h. 11. ad
Cor.

Jo. 10. 11.

S. Tb. 2. 2. q.
111. ar. 1.

Sacerdotes
designant
per virgam
amygdalinam
Aaronis.
Num. 17. 8.

S. Or. h. 11. in
Euzog.

Ex. 12. 11.

Sacerdotes
debent pol-
lere scientia.

Agg. 2. 12.
Hic. Cas.

S. Ild. Hic. l.
de off. Eccl.
2. 7.

Quis sunt
bases Eccle-
siæ?
1. Reg. 7. 29.

Rup. Ab. ib.
14. 13.

S. Aug. l. 16
ad frat.

Gen. 1. 18.
Ite ent esse
in rubini
in scientia.

Exod. 11. 18.

Virga floida.

Aaronis de-
signat d. 1.
doctrinam sa-
cerdotum
N. 1.
Num. 17. 8.
L. 1. in mod.

Marci. 6.

Exod. 12. 10.

Bed. l. 3. de
taber. c. 6.

S. Hier. in
Malach.

S. Th. Vill.
conc. 3. de 8.
Aug.

quit Beda, sacerdos, doctrina se studiis, & veritatis inquirendis, non curandis, rimandisque secularibus negotiis, esse sacrum. S. Hieron. pariter prædicta verba sic explicat, dicens: Idcirco in sacerdotis pectore rationale est, & in rationali doctrina, & veritas ponitur, ut discamus, sacerdotem doctum esse debere, & præconem Dominice veritatis. Similiter Sanctus Thomas de Villanova in laudem Sancti Augustini ita scribit: In rationali Verum, & Tuum, id est, Veritas, & Doctrina locantur, quia in lege DEI peritus, & ad eam docendam idoneus esse debet omnis sacerdos, ut juxta Apostoli decretum, amplectatur eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, & potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere; Angelus enim Domini est, & legem requirunt ex ore ejus. Audiant nostri temporis sacerdotes, & videant, an iuste, an recte tempus in ludis, & venerationibus expendant, quod sacris literis impendendum erat.

Post Euangelium dictum missale apertum ostendendum datur sacerdoti.
S. Bon. in Pl. 96.

5 Ingeniosè observat S. Bonaventura, quod in choro post cantatum Euangelium liber Evangelii apertus sacerdoti pariter offeratur, & Canonicis: Liber enim significat Sacram Scripturam, qua debet esse aperta sacerdotibus: In cujus confirmationem idem Sanctus Doctor observat, quod Sapientia Incarnata, prouti Luc. cap. 4. legitur, librum Scripturæ sacræ, Isaiam legendo aperuerit, eundemque postea restituerit, sed clausum. In consecratione Episcopi liber Evangeliorum apertus capiti ejus superimponitur, ad significandum, quod illum continuò in intellectu, in memoria, & lingua ad eundem populo annunciandum habere debeat.

Cur sacerdotes non solum lux mundi, sed & sal terræ dicantur.
Mart. 1.
S. L. Just. l. de Episcopis.

6 Advertendum quoque est, quod Salvatori nostro non suffecerit, quod Ecclesiasticos lucem mundi appellaret, verum insuper eosdem sal terræ vocare voluerit: Vos estis lux mundi, vos estis sal terræ; ubi Sanctus Laurentius Justin. ait: Propter scientia eruditionem dicuntur sal terræ; ob sanctitatem vite, luminaria mundi, etenim scientia cum bonitate semper conjuncta esse debet. Quis enim Barfabas sanctior erat, qui per Antoniniam iustus appellabatur? præterquam quod trium aliorum Apostolorum esset frater Germanus: & tamen S. Matthiam ei prælatum esse novimus, cujus rationem Sanctus Antoninus hanc assignat, ab Apostolis Matthiam doctum eligi, ad insinuandum posteris Rectoribus Ecclesiarum, quod periti viri, non idiotæ sunt ad Clerum, & regimen animarum assumendi. Ideo etiam Sanctus Petrus, quando septem erant eligendi Diaconi, qui viduarum ministerio intenti esse debebant, dixit: Considerate viros ex vobis plenos Spiritu Sancto, & sapientia, quos constituamus super hoc opus: quod si verò tanta opus erat sapientia in illo ministerio, quanto major in sacerdotio desiderabitur?

AA. 1. 23.
S. Anton. ib.
cit. à Lorin.
in AA. Ap.

AA. 4. 1.

Th. 1. 9.
Non sufficit sacerdotem esse virum bonum, operet etiam esse sapientem.
S. Hier. in Ocean.

7 Sanctus Hieronymus textum illum Sancti Pauli: *Ut potens sit exhortari eos in doctrina sana*, ponderans, dicit: Quod ministerium sacrum, virum bonum esse nequaquam sufficiat, nisi insuper sapientia præmineat: *Quasi Episcopi tantum sint sancta vita, sibi possunt prodesse sic viventes, alii vero non possunt: Si vero fuerint docti, & sibi & aliis proderunt.* Idipsum quoque in Epistola ad Oceanum confirmat his verbis: *Absque sermone i. e. doctrina, conversatio quantum exemplo prodest, tantum silentio nocet, nam & latratu canum, & baculo pastoris luporum rabies depellenda est.* Sanct. Laurent. Justin. similiter ait: *Ad oppugnandum propria subditorumque vitia, minister Ecclesia in divinis semper meditatur eloquiis, illi quippe parum prodest Apostolica esse sanctorum auctoritate suffulsum, si sacrarum Scripturarum præsidia desint, cum ambo in sacerdote simul esse conveniant.* Idem quoque S. Patriarcha ad hoc se reflectit, quod Salvator noster post suam Resurrectionem coram congregatis discipulis suis sacrarum Scripturarum illis aperuerit sensus, ac demum eodem tempore, eis à peccatis absolvendi contulerit potestatem. Origenes illud quondam à DEO datum præceptum: *Ignis in altari meo semper ardebit*, ponderans, ad propositum nostrum his verbis adaptat, dicens: *Nunquam recedet ignis de altari suo; hoc est, quod & Dominus in Evangelio præcipit; ut sint lumbi vestri præcincti, & lucerna vestra ardentes; Per hanc enim lucernam, scientiam intelligit: Semper ergo sibi ignis fidei, inquit prædictus Pater, & lucerna scientia accensa sit.*

S. Laurent. Justin.

Luc. ult. 49.
Orig. h. 4. in Lev.

8 Alcuinus quoque sacerdotes ad sacrarum Scripturarum lectionem adhortatur, ut hæc illis sit velut cibus animarum suarum, quem simul etiam digestum aliis subministrant: *Leccio S. Scriptura*, inquit, *sapientia tua reperitur in manibus, ut ex illa te saturare, & alias pascere valeas.* S. Ambros. S. Scripturæ mysticum hoc epithetum attribuit, quo eandem librum sacerdotalem appellat, quasi sacerdotibus aliis ab hoc liber legendus non sit: *Labia sacerdotis custodient scientiam.* Salvator noster adversus Luciferi insultus, se non semel, sed trinitics hac armatura valde fortem, & robustum effecit: Unde Sanct. Laurent. Justinian. ait: *Cleoricorum quippe arma ad debellandum vitia, atque aereas potestates, divina est lex: His contra Diabolitenta menta, & fraudes Dominus Iesus usus est armis.* S. Ilidorus tolerare sacerdotes ignorantes nequaquam potuit; ac proinde eandem ignorantiam, unicam damnorum, inde provenientium, causam esse dicit: *sicut enim iniqui, & peccatores ministerium sacerdotale assequi prohibentur, ita indocti, & imperiti à tali officio retrahuntur; illi enim exemplis suis vitam bonorum corrumpunt, isti sua ignavia iniquos corrigerere nesciunt.* Ministris sacris, utpotè personis divino cultui dedicatis, incumbit, ut Evangelium annuncient, catechizent idiotas, errores corrigant, confutent hæreses, populosque in fidei dogmatibus erudiant; quomodo autem ministerium hoc adimplere poterunt, si in grave animarum damnum idiotæ sint, & ignorantes? S. Greg. textum illum Isaiæ adducens, in quo Deus huic Prophetae præcipit, dicens: *Clama, ne cesses, sicut tuba exalta vocem tuam*; ita inquit: *Præconis quippe officium suscipit, quisquis ad sacerdotium ascendit. Sacerdos si prædicationis est nescius, quam clamoris vocem daturus præco mutus? hunc est enim, quod super Pastores primos in linguarum specie Spiritus S. infudit, quia nimirum quis repleverat, de se protinus loquentes facit.* Sanct. Ilidor. l. 3. sentent. cap. 35. ait: *Sacerdotes indoctos ita Dominus reprobat per Isaiam: Pastores ignoraverunt intelligentiam: Et iterum speculatores cæci omnes, non valentes latrare, canes muti, h. e. plebes commissas non valentes resistendo malis per verbum doctrina defendere.* Nazianz. rationem assignat, cur per Malach. sacerdotem scientificum esse præceperit, nimirum: *Quia Angelus Domini est*: ab ipso enim ediscendum est omne jus divinum: *Causa*, inquit, *quam præclara simul, & formidanda, quia Angelus Domini omnipotentis est.* Eiusdem Nazianzeni Commentator ait: *Angelus Domini dicitur sacerdos, quamvis natura sit homo, quoniam DEI decreta planè, & dilucide exponit, nec nisi legis explananda causa linguam movet, quod quidem valde honorificum, & formidabile est; honorificum propter sublimitatis, & dignitatis magnitudinem, formidabile autem propter ruinas, quæ hinc oriuntur.* Nisi enim sacerdotes in dogmatibus fidei benè fundati, & in quæst. Theol. versati fuerint, magnum Ecclesie Dei inferre poterunt præjudicium; hæc autem scientia, & doctrina, qua imbutus esse debet sacerdos, ad literas sacras, non prophanas, dirigi debet. Nam ut S. Hier. de lamina aurea, quam summus sacerdos in fronte gerebat, disserens, ad propositum nostrum optimè ait: *Nihil nobis prodest omnium rerum eruditio, nisi Dei scientia coronemur.* Idem quoque S. Doctor in alia quadam Epist. de illis Ecclesiasticis lamentatur, qui omnibus aliis student, præterquam iis, quæ statum, & vocationem ipsorum concernunt: *Sacerdotes Dei*, inquit, *omissis Evangeliiis, & Prophetis, videmus comedias legere, amatoriam verba canere, Virgilium tenere, & id quod in pueris necessitas est, crimen in se facere volupratis.* Idem quoque S. Doctor ad illa verba Malachie: *Custodiant scientiam*, se reflectens, ait: *Non dicit, proficerent, sed custodiant, ut tempore congruo proficerant; ad sacerdotem pertinet, disciplinam interrogatam respondere de lege, qui ignorantiam in ceteris diligentem in Script. S. ostenderit negligentem, frustra jactat dignitatem, cuius non exhibet operationem.* Hugo Cardan. super illa verba: *Ex ore ejus*, inquit, in lingua sacerdotis hæc doctrina, & scientia sacra requiritur, quia ab eo nonnunquam per bonum exemplum, & vitæ sanctitatem non prædicatur: Ideo, inquit, frequenter requiritur ex ore, quia non apparet in manu; vacare ergo debet sacerdos studiis sacris, ut verbum Dei annunciet, abusus corri-

Alc. ep. 28.
Multis argom-
entis ostenditur, sacerdotibus necessarium esse scientiam.
S. Amb. l. 1. de fide c. 7.

S. L. Just. ib.

S. Ilid. l. 3. sentent. c. 35.

S. Gr. l. 1. ep. 14. indic. 9.

Naz. or. 1.

Ullas Cr. ib.

S. Hier. ep. 118.

Ep. 146.

S. Hier. in Mal.

Ho. Card. ib.

gar,

De Ecclesiasticis, Sacerdotibus, & Clero, Discursus XXXV. 75

gat, convincat errores, admonitiones, & consilia salutaria subministret, sicque animas in viam spiritus incundam dirigat.

Exod. 28. 30.
Orig. lib.
scientiam
que instruit
sunt, etiam
aliis com-
municant.

1. 1. 1. 1. 1.

Oct. 146.

Per illam
fuditorum
mores pur-
gan-
Cassiod. 3.
var. 11.

Et inter illos
sunt media-
tores.

Mal. 2. 1.

Const. Ap. 1.
c. 1.
ib. c. 1.

Pl. 754 -
Tanquam
montes pri-
mi illumina-
ri debent
scientia, ut
alios do-
ceant.
S. Aug. in Pl.
71.

3. Dio. Areo.
de celi. hist.
c. 1.

Lev. 4. 1.
Inscitia in
illis excusari
non potest.

1. Leo. ep. 4.
c. 1.
Syn. Mog.
an. 149.

9 In libro Exodi dicitur: *Pones in rationali doctrinam, & veritatem*, ubi Origenes juxta versionem 70. loco *Ly doctrinam*, legi *manifestationem*, cuius ratio esse potest, quia non sufficit, sacerdotem doctrina, & scientia esse præditum, nisi quoque eandem iis, quibus debet, participet, & communicet: *Non sufficit*, inquit, *habere scientiam, & scire omnium rationem, nisi possit etiam populo manifestare quæ novit*. S. Laurent. Justin. in libro, quem *de spirituali anima interitu* inscripsit, ait: *Sacerdos quisque prius studeat scire quam posse, quoniam in illo potestatem precedere debet scientia. Nonne Ecclesia quoddam est dedecus, inscium videre Presbyterum, cui itaque congruat dirigere populum, & ad se confluentibus monita propinare salutis?* Sanctus Carolus Borromæus in volumine, quod *Alta Ecclesie Mediolanens.* intulatur, ubi de institutione quoad prædicandum verbum Dei tractatur, prædicatoribus præcipit, ut Ecclesiasticis, & iis, qui divino cultui dedicantur, inculcent, quantum illos oporteat esse *divinicus zelo accensos, quam salutis animarum cupidos, & appetentes, quam doctos, omnisque disciplina sanctæ peritos.*

10 Valde notabilia sunt verba illa Cassiodori, ex quibus necessitatem doctrinæ, & literaturæ ad statum sacerdotalem requisitæ, & utilitatem inde dimanantem ediscere possumus, dicit enim: *Gloriosa est scientia literarum, quia quod primum est in homine, moris purgat; quod secundum, verborum gratiam subministrat; ita utroque beneficio mirabiliter ornat, & tacitus, & loquens.* Hisque præmissis, scientiæ illius subiungit effectus, Ecclesiasticis mirabiliter hæc in verba adaptatos, quorum ars est *facere de irato benevolum, de suspecto placatum, de auctero mitem, de adversario propitium*, quia scilicet sacerdotum munus est, mediatores agere, dissensiones exinguere, inimicitias sedare, lites componere, impios ad timorem Dei animare, documenta pietatis, virtutis, & spiritus jugiter subministrare. Quas sacerdotales muneris partes Hugo Cardinalis in illius textus interpretatione (*in pace, & aequitate ambulavit mecum*) sequentibus cum S. Hieronymo exhibet verbis: *Describe Deus, qualis debeat esse sacerdos, & quale officium habere debet, debet pacem facere inter alios, & multos avertere ab iniquitate.* Quo sine illam citat S. Hieronymi auctoritatem: *Si sacerdos delinquentes non corripit, sacerdotis officium præterit.*

11 Eandem à sacerdotibus obligationem exigunt Constitutiones Apostolicæ, quando de Episcopo tractantes, dicunt: *Sit igitur eruditus, sermonis usu exercitatus*: & alio in loco: *Multa doctrina populum tuum copiose enutrias, & illustratione legis illumines: accendite enim vobis, aut Dominus, lumen scientia, dum tempus est.* S. August. eidem insistenti argumento, illum Psalmistæ textum: *Illuminans in mirabiliter a montibus æternis* De sacerdotibus explanat, inquiens: *dicuntur montes, quia Doctores nostri lucem primi recipiunt*, quia sicut montes exorientis Solis lucem percipiunt primi, ita personas Deo consecratas præ omnibus aliis lux illuminat scientiæ sacræ, ut alius præfulgeant. Qui idem S. Præsul alium illum Psalmistæ textum: *Suscipient montes pacem populo*, ad idem his verbis applicat intentum: *Excellenti sanctitate eminentes, in Ecclesia montes sunt, qui idonei sunt, & alios docere, sic loquendo, ut fideliter instruantur; sic vivendo, ut salubriter imitentur*: sed omnes in sacerdotalibus encomiis Dion. Areop. vincit, dum ait: *Qui sacerdotem disit, angustiorum, præfusaque divinum virum insinuat.* Sæpius equidem liber Lev. transgressionum meminit populi Israelitici, pro quibus varia fuere determinata sacrificia; Plerumque autem textus facit hac utitur phrasi: *Si peccaveris per ignorantiam*; quo loquendi modo nunquam utitur, quoties de sacerdote loquitur, quia tamquam primum supponitur principium, nullam in eum aut cadere posse, aut debere ignorantiam, utpote qui nimum cultui, & honori divino inferret præiudicium. *Vix ferenda est*, inquit S. Leo, *in sacerdotibus excusatio, quæ præstenda inscientiam.* Synodus Moguntina sequentem ad inventum præfens statuit conclusiorem, scilicet: *Religionis incolumitatem sine studiorum auxilio nunquam durare posse*: Item in Synodo Roma-

na, ad Constantinopol. hoc scriptum legitur decretum: *Si vix in Laicis tolerabilis videatur inscitia, quanto magis in eis, qui præfunt? nec excusatio est digna, nec venia.* Cui & illud consonat S. Augustin. documentum: *Pastores autem, & Doctores, quos maxime discernere voluisti, eosam esse puto, neque unquam dabiturum S. Patres veteres, præcipuam virtutem in Pastore esse doctrinam.*

Did. 18. ex
ep. 13.

S. Aug. ep. 19.
ad Paul. 94.

12 Ingeniosam Basilii Seleucii contemplationem instituit circa Judam traditorem, quem in traditione Magistri, satellitum caput, osculoque Magistrum excipientem ita allocutus est Christus: *Amice, ad quid venisti?* Sanctus Petrus è contra Christum à morte liberare satagebat, moxque responsum tulit: *Vade post me Satana*; quæ obsecro huius differentiar ratio? *Vidisti o Domine cum militibus invadentem, nec dixisti; Vade post me Satana.* Petrus amoris premium fert contumeliam, feritur, qui parit, & ex ignorantia offendens, verbis vapulas. Ecce vobis rationem differentiar; censuit enim Incarnata Sapientia Sanctum Petrum reprehensione dignum, quia se ignorare perhibebat mysteria cœlestia, & speciatim quidem redemptionis, ad quæ populis tradenda à Domino electus erat, ideoque in eum invehitur Christus, inquiens: *Non sapias ea quæ Dei sunt*, q. d. sacerdotem rudem Satanæ potius nomen, quam sacerdotis mereri. Abraham Patriarcha à Deo petiisse legitur: *Vnde scire possum, quod possessor sum eius?* Hæc petiit impunitus Abraham, licet credentium esset constitutus Pater; S. autem Zach. Joan. Bapt. genitor, usum loquelæ amisit, cum diceret: *Vnde hoc sciam, &c.* quia scilicet Abraham minimè sacerdos erat, quemadmodum Zacharias: ad sacerdotes liquidem cognitio, & scientia spectat sacrorum mysteriorum, qua deficientes se verè utique punientur: *Ergo ergo Angelus*, inquit Chrysol. *ut talis fundamento Pontifex eruditus, non dicat amplius: Vnde hoc faciam?* Sanctus quoque Laurentius Justin. ait: *De ignorantia per Prophetam sic dicitur, quia in sapientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.* Idem quoque in alio quodam libro, postquam Malachiæ textum considerasset, de sacerdotibus ignorantibus ita scribit: *Nec interrogare voluit, nec interrogari possunt, quoniam idiota sunt.* Ad aurentem fontem quis pergeret, ut aquam hauriret? sic sales aridi, non solum malum doctrinæ imbrem populis propinans sitientibus, verum etiam mala consilia præstant: quibus plebecula moriuntur, unde superstitiones vigent, mandata contemnuntur, peccata fiunt. S. Hier. de civitate Dabir, quæ à literis, & studio nomen suum habuit, ita scribit: *Dabir civitas literarum, quam Osboniel præoccupavit, fuit autem & ipsa sacerdotibus preparata.*

Cor Christus
Judam mon-
tem ejus
procuran-
tem vocave-
rit amicum.
Mat. 21. 67.
Ad. 16. 23.
Mat. 5. 1. or. 11
Et Petrum
illam impe-
dire volen-
tem Satana-
mam?

Gen. 15. 8.

Luc. 1. 18.

Chr. ter. 90.
L. Jul. 11.

De comp.
& comp.
Chr. peti.

S. Hier. ex
loco Hebr.

DISCURSUS XXXV.

ARGUMENTUM.

Avari, & cupidi Clerici perstringuntur.

T H E M A.

Oportet, Episcopum non esse cupidum. 1. Tim. 3. v. 4.

1 E X hoc S. Pauli Apost. Episcopo Ephefino, discipulo suo, tradito monito, quàm sit avaritia, & cupiditas Ecclesiasticorum detestabilis, clarè deducitur; Hugo autem Cardinal. ait: *Ideo præcipit, Episcopum non esse cupidum, quia facile à iusto deviare*: Nihil enim est, quod rectè justitiæ trutinam magis in obliquum inclinet, quàm spes lucri, & avaritiæ cupiditas. Salvator noster quibusdam se sequentibus exprobravit, dicens: *Amen, amen dico vobis, queritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis*: sed eheu, quot sunt inter Ecclesiasticos, quibus idipsum exprobrari posset, qui ad sacerdotium, aliosque gradus Ecclesiasticos evehi se sinunt, non ut animarum salutem cooperentur, vel ex devotionis instinctu, sed propter lucrum, & interesse suum instigati? *quàm multis non querunt Iesum*; inquit Sanct. Aug. *nisi ut illis faciat bene, vix queritur Iesus propter Iesum*. S. Gregor. prædictum Sanct. Joan. textum, in favorem nostrum explicans, quinam illi sint, qui Christum sequantur, ut ab illo pascantur, his verbis declarat: *Per eorum personam Dominus illos intra S. Ecclesiam detestatur, qui per sacros ordines ad Dominum propinquant, non eisdem ordinibus virtutum merita, sed subditi vite præ-*

Avaritia &
cupiditas
ab iis sacro-
dotalibus.
Hug. Card. lib.

Io. 6. 17.
Tales enim
non querunt
Iesum, sed
sua lucra.

S. Aug. 17. 19.
in Io.

S. Gr. 1. 13.
mon. 8. 17.

presentis exquirunt, nec cogitant, quid videndo imitari debeant, sed quae compendia percipiendo satientur, satietate quippe de panibus Dominum sequi, est, de S. Ecclesia temporalia alimenta sumpsisse.

2 S. Bonav. ad multos se reflectit, qui non devotionis causa, sed propter utilitatem, & lucrum temporale Missam celebrant, de quibus ait: Cum divina mysteria accipiunt, non caelestem panem querunt, sed terrenum, non spiritum, sed lucrum, non Dei honorem, sed questum pecuniarum, & ita corpus Domini non tam accipiunt, quam rapiunt, quia accedunt non vocati à Deo, sed impulsivi à sua cupiditate, & avaritia. S. Aug. eisdem per rationem quandam perstringit, quae in praxi verissima est, & manibus palpat: *Discutamus, inquit, mentem, perquiramus veritatem: nunquid Missam cantare, nunquid baptizare, nunquid mortuum sepelire sine pretio, vel promissione dignamini? nunquid non citius mortem divitum, quam corporis salutem desideratis videre? Ecco quomodo lupi estis.*

3 Incarnata illa Sapientia rectè statuit, ut Ecclesiastici se non lupos, sed columbas esse probent; dicit enim illis: *Simplices estote sicut columbae.* S. Gregor. autem illa ita verba explicans: *Qui sunt isti, qui in nubes volant, & quasi columbae ad fenestras suas?* eadem in duobus diversis locis de illis exponit, qui à rapacitate sunt alieni: *Iusti, inquit, quasi columbae ad fenestras suas sunt, quia per sensus corporis, exteriora quaeque intentione non respiciunt rapacitatis.* Et in homilia quadam pariter dicit: *quasi ergo ad fenestras suas sunt, quia in hoc mundo nil concupiscunt.* Author operis Imperfecti, id quod il, quibus vinea, Ecclesiae symbolum, elocata fuerat, dixerunt, considerans, scilicet: *Hic est heres, venite occidamus eum, & habebimus hereditatem eius,* inquit: *Hac cogitatio communis est omnium sacerdotum carnalium, qui non sunt solliciti, quomodo populus vivat sine peccato, sed aspiciunt, quid in Eccles. conferatur, & hoc existimant sacerdotii sui lucrum.*

4 Jeremias Proph. iussu quidem Dei ruinas Jerosol. imminentes vaticinatus est, dicens: *Dabo domum istam sicut Silo, & urbem hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terrae;* dicitque S. textus: *& audierunt sacerdotes Jerem. loquentem verba haec in domo Domini: sed quisnam, obsecro, ex hoc Prophetae vaticinio eventus secutus fuit? Num vitæ, & morum emendatio? utique iustum fuisset, quod omnes sacerdotes, prophetae supplices facti fuissent, ut se ad placandam divinam iustitiam suis intercessionibus apud Deum interponerent, vel etiam ut manus suas ad sacrificia, & holocausta extenderent, atque ad invocandam divinam pietatem, itaque divina fulmina coercenda, genus sua coram DEO fleckerent; sed nil horum factum fuit, quin potius omnino contrarium: Ecce enim quousque avaritia in sacerdotibus prævaluerit: Cumque complexset Jeremias, inquit S. text. loquens omnia, quae præceperat ei Dominus, ut loqueretur ad universum populum, apprehenderunt eum sacerdotes, & Propheta, & omnis populus dicens: morte moriatur. Sed quisnam, obsecro, mali S. hic Proph. fecerat, ut mortis eius proclamaretur? quidquid enim dixerat, ex impulsu, & præcepto Dei dicere debebat. Hug. Car. ex hoc dubio nos eximit, dum de malis illis sacerdotibus dicit: *Avari erant, & non poterant sustinere templi desolationem, quam Jerem. futuram predicabat, morte moriatur, quia majores concitant minores: magis dolebant de temporalium amissione, scilicet oblationum, quas recipiebant in templo à populo, quam de spiritualium damnificatione; & revera ita est, nam avaritia sacerdotes induxit, ut Prophetae tam S. qualis Jerem. erat, ad inferendam ei mortem manus violentas injicerent: Avari sacra famas, quid non mortalia cogis pectora? Sed quid mirum, quando eadem avaritia ipsimet Dei filio mortem machinata fuit? Judas enim pro triginta denariis ipsum vendidit, & quidem quod valde notandum est, quando in ultima cena unà cum aliis sacerdos ordinatus fuit, tunc & non antea iniquum cum Phariseis pactum contractum executioni mandavit.**

5 Legatur c. 21. S. Matt. & invenietur, quod in die Palm. quando Christus ab universo populo triumphaliter receptus, Ingressus est templum, indeque omnes illius prophanatores eiecit, sacerdotes contra illum exasperati (videntes autem Principes sacerdotum indignati sunt)

iniquum convocatum conciliabulum, in quo damnatam hanc iniere resolutionem, dicentes: *Expediit, ut unus moriatur homo pro populo,* nimirum sub prætecto boni publici suam occultare voluere avaritiam. Ceterum veritas erat, quoddid, ne eorum lucra cessarent, facere iategerint. Et quidem, ut Cajetan. observat, ex hoc facto in cognitionem divinitatis Christi devonire poterant, ipsum tanquam promissum in lege Messiam agnoscere poterant, siquidem eorum expulso transcendebat dignitatem ejus, qui reputabatur filius Carpentarii: verum dissimulant illud, quasi sponte cessissent, aut certe avaritia excecatis non animadvertissent.

6 Regius Psal. ait: *Incenderunt igni sanctuarium tuum in terra, polluerunt tabernaculum nominis tui.* At verò licet Chaldæos ignem sanctuario supposituisse, illudque prophanasse constet, nusquam tamen sacerdotes incendium hoc excitasse leguntur; quoniam igitur sub prætecto id sacerdotibus imponitur? Hug. Cardinal. dubium hoc resolvit, dicens: *Ignem cupiditatis, & cupidinis incenderunt sanctuarium tuum, id est Sacerdotes, & Clerici. Domino sanctificatos, & dedicatos in terra, id est in abundantia terrenorum.* Et ideo S. Hier. Nepot. hortatur, ut caveat, ne ab hac cupiditatis macula contaminetur: *Obsecro itaque te, inquit, & repetens iterum, iterumque monebo, ne officium Clericatus genus antiqua militia putet, id est, ne lucra saeculi in Christi querat militia, & dicatur tibi, illud Jer. 12. Clericorum non proderunt ei: nonnulli enim sunt ditiores monachi, quam fuerunt seculares, & Clerici, qui possident opes sub Christo pauperes, quas sub locuplete, & fallaci Diabolo non habuerant, ut suspiret eos Ecclesia divites, quos mundus tenuis ante mendicos.*

7 In lib. Exodi historia quaedam habetur, quæ merito Ecclesiasticos ob avaritiam suam erubescere facere deberet; Etenim in fabrica tabernaculi singuli de populo concurrebant, & certatim pro illius extructione opulentissimam, & pretiosissimam offerebant materiam, adeo ut artifices venire compulsi, dixerint Moysi, plus offeri populus, quam necessarium est. Ubi notandum, quod artifices hi homines mechanici fuerint, quique ex arte, & laboribus suis per hæc populi oblationes notabiliter ditari poterant, & tamen quia hæc oblationes pro tabernaculo extruendo fiebant, quidquam, præter necessitatem tabernaculi, à populo recipere formidabant; *Poterrant, si vellent, multa auferre, sed modestia prohibuit, vel religio tenuis.* Quod factum profectò multos condemnabit ex Clero, qui nulli alteri rei adeo student, quam ut de sanctuario, & tabernaculo ditescant, vellentque recipere, quidquid possunt, dummodo suæ avaritiæ satisfacere valeant.

8 Salvator noster cum S. Brigitta in hæc verba de sacerdotibus legitur conquestus: *Judas vendidit me, antequam redemisset mundum: isti, postquam redemimundum, & non compatiuntur super sanguine meo, qui plus clamat vindictam, quam sanguis Abel: Judas vendidit me pro solis denariis, isti autem mercimonio, quia non accedunt ad me, nisi sperent sibi fructum.* S. Apost. Tim. discipulum suum, & simul cum eo omnes illos, qui divino consecrantur cultui, monet dicens: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus,* Unde S. Ambr. valde stringens format argumentum, dum ait: *Si is, qui imperatori militat, à suspensionibus licium, actu negotiorum forensium, venditione mercium prohibetur humanis legibus: quanto magis qui fidei exercet militiam, ab omni usu negotiationis abstinere debet?*

9 Considerabilis valde est ista reprehensio, quam paterfamilias iis fecit, qui impositis in sinum manibus in foro otiosi, & sine labore itabant: *Quid hic statis, inquit, tota die otiosi?* Porro per vineam Ecclesia, per operarios illius Ecclesiastici designantur: Qui profectò acrem à Deo merentur reprehensionem, si in foro, ubi ut plurimum venditur, & emitur, mercatus, & nundinae instituuntur, otiosi obambulantes conspiciantur, ac proinde notabiliter hic, quasi diceret: non in foro, sed in choro tibi standum est; non in platea, sed in Ecclesia. Enimverò Nazareti, qui ritibus, & ceteremoniis S. Dei cultui dedicabantur, nostros præfigurant sacerdotes: notandum verò, quod Jerem. de iis lamentaturus, primò quidem de iis dixit: *Candidiores Nazarei ejus nive,*

Hinc comparatur lupis.
S. Bon. de prep. ad Missam.

S. Aug. ser. 16 ad frat.

Tales non quærit Christus, sed columbas.
Marc. 10. 16.
Mat. 23. 34.
S. Greg. 1. 11. mor. c. 1.
L. 1. h. 17. in laech.

Aut. Imp. 4.

Ser. 16. 7.
Avaritia à sacerdotibus procul eliminanda.

Hu. Card. lib.

Marc. 21.
Et avaritia sacerdotum Christus morti adjudicatus fuit.

Cajet. ib.

Pl. 17. 7.
Quomodo sacerdotes elum incombentur sanctuarii Dei.

Hu. Card. ib.

S. Hier. 1. 1. ep. 10.

Jerem. 12.

Laici magis elongantur ab avaritia quam sacerdotes.
Exod. 16. 4.

Aug. 9. 171.

Rev. S. Brig. 1. 4. c. 134.
Contra hos conquestus Christus.

1. Tim. 2. 4.

S. Ambr. 1. 1. de off. c. 14.

March. 10.
Longè sine à foro distractionem.

Thren. 4. 8.
Ex avaritia deturpantur.

tatem, in desolationem abeuntis, miseriam his verbis deplorat: *Impedimenta hec sunt* (de divitiis loquitur) *non adjumenta, onera, non subsidia, possessione enim, & usu opum, non fulcitur religio, sed evertitur*. Porro fidelium scandala, abusus, & dissolutiones sunt, quæ in exterminium Ecclesiæ militant; Et has quidem eradicare ad sacerdotes pertinet. At verò dum oculos claudunt, & ex timore perdendi suum interesse, dissimulant, Ecclesiam in præcipitium derutant.

Ole. 4. 8.

3. Hier.
Ex illorum
cupiditate
plurima
omniumque
peccata.
Ps. 11.
S. L. Just. ib.

15 Apud Oseam lamentatur Deus, dicens: *Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum subleventur animas eorum*. Ubi S. Hieron. ait: *Sacerdotes dissimulant, atque laudant peccata populi, ut plurima ad eorum questum afferantur victima, & ita populum spoliant, atque comedunt, de quibus dictum est: Ps. 13. Qui devorant plebem sicut escam panis*. Sanctus Laurentius Justin. ita scribit: *Vnde superstitiones vigen, mandata contemnuntur, peccata fiunt, nisi ex incuria sacerdotum, qui, ne temporale amittant lucrum, permittunt subditis agere quod volunt, & contradictionis, seu correctionis non audent sermonem loqui? Tanquam canes muti sunt, non valentes latrare, & veluti mercenarii imiles, videntes lupum venientem, Dominum regem deferentes, fugiunt. Quantum in ipsis est, lupus oves rapit, dispergit, lacerat, & occidit; sanguis autem eorum de istorum manibus exigitur*. In alio quoque loco idem Sanctus mercenarios istos perstringens, ita scribit: *Querunt pene omnes que sua sunt, preventibus insistant temporalium, delectantur honoribus, deliciis affluunt, & tamquam si futura vita non esset, amore visibilibus adherent*. S. Bernardus pariter ad feriendam eorum avaritiam, in quodam sermone super Cantica, calamus suum in hæc verba exauit: *Quem dabis mihi, inquit, de numero prepositorum, qui non plus invigilet subditorum evacuandis marcipis, quam vitis extirpandis? O nimiam tam vigilantes reperirentur ad curas, quam alacres currunt ad cathedras. Alto quippe demersi oblivionis somno, ad nullum Dominica comminationis tonitru expurgantur, ut vel suum ipsorum periculum expavescant*.

S. L. Just. ser.
de S. Max.S. Bern. ser. 77.
in Cant.

Jer. 8. 11.
Exemplo il-
lorum indu-
it, etiam
laici avari-
tiam, & dolus
sedantur.

Ps. 11.
Hu. Card.

Amos 9.

Sid. Apoll. l.
4. ap. 7.

16 Apud Jeremiam hæc verba leguntur: *A minori usque ad majorem omnes avaritia student, & a Propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum*, quibus verbis causa exprimitur, cur omnes fideles dolis, fraudibus, & extortionibus dediti existant, quia nimirum ipsi quoque sacerdotes avari esse conspiciuntur; In quorum manibus iniquitates sunt, ut ait Psalmista: sed quomobrem? *Dextera eorum repleta est muneribus*. Ubi Hugo Cardinalis ait: *Manus enim sacerdotum modo inuncta sunt pice cupiditatis ad retinendum, quæ deberent esse inuncta unctioe charitatis ad largiendum*: Adducitque illum Amos Prophetæ textum, in quo dicitur: *Percute cardinem, & moveantur superliminaria, avaritia enim in capite omnium; Caput omnium est Romana Curia, sed forte de ea non dicitur hoc*. In Epistola quadam Sidonii Apollinaris, quidam sui temporis error legitur, qui etiam in diebus nostris in multis Ecclesiasticis reperitur: *Superbissime, inquit, opinantur, solo se censu esse censendos, & sic vitis ut divitiis incubant*. At verò considerabilis est illa Sancti Laurentii Just. propositio, in qua de Prælatorum Ecclesiasticorum regimine differens, ita loquitur: *Quomobrem qui non ministrare, sed dominari volunt in Clero, non proprie Domini, sed raptores, & tyranni sunt, dum non subditorum, sed propria querunt commoda, divitiarum videlicet, voluptatis, honoris, & fame. Sanè tales abominantur Dominus*.

DISCURSUS XXXVI.

A R G U M E N T U M.

Sacerdotes boni debent esse Oeconomi, & dispensatores fideles reddituum Ecclesiasticorum, qui cum merum sint patrimonium pauperum, ab omni luxu, & pompa alieni esse debent.

T H E M A.

Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei; Hic jam queritur inter Dispensatores, ut fidelis quis inveniasur. 1. Corinth. 4. vers. 1.

1 Sanctus Paulus Apostolus in hisce verbis, illis qui redditibus Ecclesiasticis provisi, & ad gradus, ac

dignitates in Ecclesia promoti sunt, duo utilissima ad eorum instructionem exarata reliquit documenta; Primum est, ut se servos, & ministros Christi esse agnoscant, & tamquam tales modestæ studeant, seque ab omni pompa, & luxu alienos conservent. Secundum est, ut se reddituum beneficialium Dispensatores, & Oeconomos esse, ideoque strictissimam eorumdem rationem suo tempore reddere debere, meminerint: *Hic jam queritur inter Dispensatores, ut fidelis quis inveniasur*. Porro in Græco textu loco Ly. dispensatores, legitur Oeconomos. Etenim multorum tam autoritate, quam numero insignium authorum opinio est, quod Ecclesiastici divitiarum, ex beneficiis acceptarum, nullum sibi acquirant dominium, sed illarum tantum sint Administratores, & Oeconomi; Sic enim Doctor Angelicus ait: *Bonorum Ecclesiasticorum Clerici non sunt veri Domini, sed dispensatores*, secundum illud 1. Cor. *Dispensatio mihi credita est; Pertinet autem ad dispensatorem, ut fideliter distribuat ea, que ejus dispensationi committuntur*, juxta id quod in propositi thematis verbis dicitur: *Hic jam queritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniasur*. Alibi pariter in Summa idem Sanctus inquit: *Ecclesiasticorum bonorum Clerici sunt dispensatores, vel procuratores*, cujus asserti hoc S. Augustini ad Bonifacium datum, citat testimonium: *Si privatam possidemus, quod nobis sufficiat, non illa bona nostra sunt, sed illorum, quorum procuratorem gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili vindicemus*. Secunda nihilominus opinio, quod scilicet beneficiati dominium acquirant, bonorumque patroni fiant, suam habet probabilitatem, attamen prima nos facilius in severissimo Dei judicio justificabit. Interim illud advertendum, in quo conveniendum est, quod scilicet Clerici, quantumvis ad malè erogata bona restituenda non obligentur; attamen a peccato, gravique culpa minimè excusentur. Unde S. Urbanus Papa bona Ecclesiastica his insignit epithetis: *Vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonium pauperum*.

Sacerdotes
sunt bonorum
dispensato-
res, & lunc
de illis red-
ditibus sunt
rationem.

S. Th. quodl.
4. 21. 12.

1. 2. 9. 35. 2. 7.

2 Ex quo igitur redditus, quos sacerdotes possident, pauperum sunt patrimonium, quæ manibus consignantur sacerdotum, ut illa fideliter dispensent, certum est, quod Christus Judex de illis rigorosissimam postulat rationem, quia ipsemet directè in pauperibus vult agnoscere, unde ait: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis*. Unde Sanct. Bernard. super illa verba: *Ecce nos reliquimus omnia*, exclamat: *Va tibi Clerice, qui peccata populi comedis, bonum tibi erat magis fodere, aut etiam mendicare; sollicitus ergo esto tamquam rationem redditurus pro eis, gemis effunde, dignos age poenitentia fructus, alioquin tibi noveris imputanda, que modo inter delicias comedis, & parvipendis; Venient enim ante tribunal Christi, audieturque populorum querelagavis, accusatio dura eorum, quorum Clerici vixere stipendiis*. Sed quid de pauperibus dicemus, qui in judicio finali primum obtinebunt locum, nobisque delicias, luxus, & voluptates nostras, ipsorum patrimonio injustè usurpato nutritas, acriter exprobrabunt, utpote, quos præ necessitate mori permittimus? Audite eundem sanctum, & mellissimum Doctorem, in Epistola ad quendam Senonens. Episcopum ita scribentem: *Clamant nudi, clamant famelici, conqueuntur, & dicunt: nobis fame, & frigore laborantibus quid conferunt tot mutatoria servata in domibus vestris? nostrum est, quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur, quod inaniter expenditis, nostris necessitatibus detrahatur, quidquid accedit vanitatibus vestris. Duo denique mala de una procedunt radice cupiditatis, dum vos vanitate peritis, & nos spoliando perimitis*. Et quidem quando fideles futuri sumus dispensatores, Origenes quoque his verbis declarat, dum ait: *Fideles quidem ut non devoremus, que sunt viduarum, sed ut memores simus pauperum, & occasionem accipientes de eo quod scriptum est; Dominus constituit his, qui Evangelium predicant, de Evangelio vivere, ne amplius queramus cibo simplici, & necessariis vestimentis, & ne amplius teneamus nobis, quam demus esurientibus fratribus, & sitientibus, atque nudis, & eis, qui necessitatem patiuntur, in secularibus curis*.

Redditus illor-
um sunt pa-
trimonium
pauperum.

S. Bern. in
declam.S. Bern. epist.
Sen. Episc.Orig. 1. 1. in
Mat.

1. Tim. 6.

Debent esse
dispensatores
prudentes.

De Ecclesiasticis, Sacerdotibus, & Clero, Discursus XXXVI. 79

monium pauperum, considerata nimirum personarum, statum, & necessitatum qualitate, habendus quoque est respectus quoad modum. S. Prosper, postquam multos bona patrimonialia propria dispensasse ostendisset, subiungit, dicens: *Vnde datur intelligi, quod tales, ac sancti viri (qui volentes esse Christi discipuli, renuntiaverunt omnibus, quae habebant) non ut possessores, sed ut procuratores, facultates Ecclesiae possidebant, & idcirco scientes, nihil aliud esse res Ecclesiae, nisi vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonium pauperum, non eas vendiderunt in usus suos ut proprias, sed ut commendatas pauperibus diviserunt.* Apud Sanctum Marcum de Salvatore nostro dicitur: *Veni in Synagoga, & ecce homo manum habens aridam, ait homini: Extende manum tuam, & extendit, & restituta est sanitas.* Enimvero si Christus in Synagoga eum, qui manum contractam habebat, tolerare non potuit, sed eundem miraculose sanare voluit: quanto maiorem curam habebit, ne altaris sui ministri, qui sacratissimum ejus corpus quotidie tractant, manus habeant aridas, & contractas? Observandum quoque, quod Evangelista, dum nobis in Synagoga infirmum ob oculos ponit, non representet aliquem, qui paralyticus, vel cecus, vel mutus, vel surdus sit, sed hominem manum aridam habentem. Quae utique omnia in figura contingebant; Per hoc namque Incarnata Sapientia nobis insinuate voluit, unum praecipue in Ecclesia morbum necessariis curandum esse, & sanandum, scilicet tenacitatem Cleri in dispendiis redditibus Ecclesiasticis, atque ideo Christus hunc hominem manum suam extendere iussit. Unde D. Chrysost. ait: *Orate fratres, ut sola Synagoga tali debilitate fuscetur, nec sit in Ecclesia, cujus manum arescat cupiditas, contrahat avaritia, rapina debilitet, tenacitas egrotum constingat, & si acciderit id ipsum, audiat Dominum, & cito tam in opere pietatis extendat.*

4 Quando Judas traditor, poenitentia ductus, triginta argenteos retulit sacerdotibus, hi illos accipere detrectarunt, hanc allegantes rationem: *Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium sanguinis est;* Quia vero eosdem ultro citroque in templum projecerat, illos in rem collocarunt pientissimam, scilicet in emptionem agri figuli, in sepulturam peregrinorum. Quod factum profecto omnes Ecclesiasticos docet, cum quanta anxietate, & solitudine tractandi sint redditus Ecclesiae, qui pretium sunt sanguinis Christi: *Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium sanguinis est,* id est, nequaquam sunt accumulandi, aut erogandi ad locupletandum parentes.

5 Episcopi sacris operantur, pretiosis ad altare vestibus induuntur, eadem, peractis sacris, pariter in eodem loco deponunt, ut exinde discamus, quod facultates, quae ab altari proveniunt, altari pariter in fine sint relinquendae, atque in Dei, & pauperum, qui familiam Christi constituunt, obsequium, & honorem, ac necessitates, impendi debeant.

6 In sacris Canticis dicitur: *Manus illius tornatiles aureae:* quae verba S. Greg. Nyssenus de manibus sacerdotalibus exponit, hae enim deauratae, id est charitate praeditae, & auro plene, atque insuper tornatiles, id est in torno elaboratae esse debent; quod enim in torno elaboratur, ut plurimum rotundum est, & sphericum, cui si quid superimponatur, decidit subito; tales quoque sacerdotum manus esse debent, neque enim aurum illis impositum in eis sistere, & morari, sed in manus pauperum pro eorum sublevatione cadere debet. Unde S. Gregor. Naz. ait: *Minime fratres, & amici mei, minime commiscemus, ut verum earum, quae nobis divino munere datae sunt, mali economi, & praeposteri inveniamur, ne aliquin dicentem Petrum audiamus: Erubescite, qui aliena detinetis.* In sexta Synodo Romana sub Symmacho Papa habita, ita inter cetera dicitur: *Nec aliquis se ante tribunal Christi obseculo muniat, qui a religiosiis animabus, ad substantiam pauperum devoluta, contra fas sine aliqua pietatis consideratione dissipat.*

7 In Propheta Habacuc Deus comminatur, dicens: *Vae, qui multiplicat non sua, aggravat contra se densum lumen.* ubi S. Gregor. ait: *Dense luto aggravat, qui per avaritiam terrena multiplicans, peccati suo se oppressio-*

ne coangustat. Quod cum ita sit, quanto majori supplicio dignus erit, qui quod in sustentationem pauperum servire debebat, ex ipsorum patrimonio sibi reservat, & accumulatur? *Vae, qui congregat avaritiam malam domini sui,* inquit idem Propheta, sed quid opus erat dicere: *malam?* num igitur avaritia bona dari potest? omnino sane, ea videlicet, quae quis temporis avarus est, unde Philof. ille ait: *Vnus temporis avaritia honesta est.* Hoc tamen Spiritus S. per os Habacuc loquens, dicere non intendit; sed potius insinuare vult, unam avaritiam esse altera detestabiliorem, si quis enim facultates sibi accumulet ex contractibus illicitis, ex inique venditis mercibus, ex mercedibus operariorum injuste retentis, ex injuste persecutis litibus, haec quidem avaritia mala est: Pessima tamen est illa, quae facultates augentur, & accumulatur ex sanguine Christi, & patrimonio pauperum, qui fame moriuntur, dum similis Clericus bona ipsorum in luxibus, crapulis, ludis, & impudiciis consumit, & dissipat. Eandem difficultatem Rup. Ab. bashis verbis movet, dum ait: *Quid rogo est, quod dicit, avaritiam malam? Quis unquam audivit in Scripturis avaritiam bonam, ut ex illius opposito, hic opportuerit dari differentiam huiusmodi, dicendo: avaritiam malam?* Demum vero concludit, *Ly malam* intelligendum esse de avaritia personarum sacrarum, quae domum Dei in spelunca latronum convertit: *Ipsam propterea, qui disputabat contra avaritiam illorum (id est Christum) interfecit domus Dominum:* Avaritia enim sacerdotum mortis Christi causa fuit: *Equidem avaritia nusquam bona, sed ibi excellenter est nimis mala.*

8 Verum enim vero, in huius avaritiae maiorem detestationem considerandum est, quod iusto Dei Iudicio ut plurimum permittatur, quod Clerici avari de malo semper in pejus ruant. Unde Orig. scribit: *Et unusquisque Diaconorum, qui congregant sibi divitias, fraudantes pauperum pecunias, intelligant praesentem S. scripturam, ut jam non congregent, ne forte veniens Dominus evertat mensas dispensationis eorum.* Doctus. Mascardi, in libro de pompis Capuolinis, advertit, quod, sicut penna aquilina aliarum avium pennis, & plumis commixta, illas consumit, & devorat; eodem modo redditus Ecclesiastici cum bonis patrimonialibus confusim commixti, haec saepe in ultimam redigant desolationem, & ruinam.

9 Utilissimum est illud à S. Bern. Clericis traditum monitum, dum illam S. Pauli propositionem ponderat, dicens: *Qui altari servit, de altari vivere debet.* S. Doctor subiungit: *de altari vivat, non superbiat.* Etenim vulgaris est multorum Ecclesiasticorum error, quod bona à praebendis suis provenientes, in luxus, & pompam expendant, minime considerando, bona ista pauperum esse facultates, minimeque decere, ut expensae decorum statui, & dignitati convenientes excedant, maximeque necessariam esse Clericis modestiam: *de altari vivat, non superbiat.* Idem quoque S. Bern. in alio quodam loco ait: *Sciatis quippe boni fidelesque propositi, languentium sibi creditam animarum curam, non pompam.* Sanct. Laurent. Justin. in quodam sermonem de quibusdam lamentatur Praelatis, qui gregis sui pauperibus, & egenis subvenire non curant, sed hoc solum agunt, ut pompaticè coram oculis mundi compareant: *Nulla eis inest cura, inquit, quis in vico jaceat, quis fame pereat, quis scandalizetur, quis Ecclesiae statuta contemnat, quis aliena rapiat, quis dupliciter moriatur, ac si Pontificali ministerio nullum onus, nullumque inesset periculum, sic segniter, sic pompaticè conversantur.* Ecce tibi unicam perniciosissimarum harum transgressionum causam, *pompaticè conversantur.*

10 Sanctus Bernardus in quadam Epistola monet, ut Clerici Christianarum virtutum ornamentum magis sollicitè quærant, quam ornatus praedivites vestium, & splendidam familiam: *In omnibus, inquit, exemplo Apostoli honorificabitur ministerium vestrum, honorificabitur autem non cultu vestium, non fastu equestrum, non amplius edificis, sed moribus ornatis, sed studiis spiritualibus, ac bonis operibus.* Enimvero Deus in Exodo precepit, ut tabernaculo suo non solum praedivites, & pretiosae cortinae purpureae, verum etiam asperae, & cilicinae adhiberentur: *Tabernaculum ita facias, cortinas de bysso, & hyacintho, ac purpura, caccoque bistincto,*

Una avaritia est & avior altera.

Hab. 2. 9.

Rup. Ab. 1. 2. in Habac.

Clerici avari semper rade in pejus. Orig. 1. 1. in Math.

S. Bern. in deciam. Pauperibus non subtrahant, ut poveri de luxu impendant.

S. L. Just. Ser. de S. Max.

S. Bernar. ep. ad Henr. Gen. Episc. Clerici potius quærant ornamentum virtutis, quam fastum vestium, non fastu equestrum, non amplius edificis, sed moribus ornatis, sed studiis spiritualibus, ac bonis operibus. 2. ad. 26.

S. Prosper. 1. d. vit. cont. 6. 9.

Marc. 11. 10.

Non habent manus aridas & contractas.

Chr. Ser. 31.

Mat. 17. 6. Reditus ecclesiastici sunt pretium sanguinis.

Cant. 5. 14. Debent habere manus tornatiles.

Naz. or. 6.

Hab. 2.

S. Gr. 1. 33. Mor. c. 3.

tatem, in desolationem abeuntis, miseriam his verbis deplorat: *Impedimenta haec sunt* (de divitiis loquitur) *non adjumenta, onera, non subsidia, possessione enim, & usu opum, non fulcitur religio, sed evertitur.* Porro fidelium scandala, abusus, & dissolutiones sunt, quae in exterminium Ecclesiae militant; Et has quidem eradicare ad sacerdotes pertinet. At verò dum oculos claudunt, & ex timore perdendi suum interesse, dissimulant, Ecclesiam in praecipitium deturpant.

Ole. 4. 2.

S. Hier.
Ex illorum
cupidine
plurima
oriuntur
peccata.
Pl. 11.
S. L. Just. 1b.

15 Apud Oseam lamentatur Deus, dicens: *Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum subleventur animas eorum.* Ubi S. Hieron. ait: *Sacerdotes dissimulant, atque laudant peccata populi, ut plurima ad eorum questum afferantur victimae, & isa populum spoliant, atque comedunt, de quibus dictum est: Ps. 13. Qui devorant plebem sicut escam panis.* Sanctus Laurentius Justin. ita scribit: *Vnde superstitiones vigent, mandata contemnuntur, peccata fiunt, nisi ex incuria sacerdotum, qui, ne temporale amittant lucrum, permittunt subditis agere quod volunt, & contradictionis, seu correctionis non audent sermonem loqui? Tanquam canes muti sunt, non valentes latrare, & veluti mercenarii inutiles, videntes lupum venientem, Dominum regem deferentes, fugiunt. Quantum in ipsis est, lupus oves rapit, dispergit, lacerat, & occidit; sanguis autem eorum de istorum manibus exigitur.* In alio quoque loco idem Sanctus mercenarios istos perstringens, ita scribit: *Quarum pene omnes quas suasunt, proventibus insunt temporalium, delectantur honoribus, deliciis affluunt, & tamquam si futura vita non esset, amore visibilibus adherent.* S. Bernardus pariter ad feriendam eorum avaritiam, in quodam sermone super Cantica, calamum suum in haec verba exacuit: *Quem dabis mihi, inquit, de numero prepositorum, qui non plus invigiles subditorum evacuandis marsupiiis, quam vitis extirpandis? O utinam tam vigilantes reperirentur ad curas, quam alacres currunt ad cathedras. Alto quippe demersi oblivionis somno, ad nullum Dominica comminationis tonitru expargiscuntur, ut vel suum ipsorum periculum expavescant.*

S. L. Just. ser.
de S. Max.S. Bern. ser. 77.
in Cant.

Ser. 8. 11.
Exemplo il-
lorum indu-
cti, etiam
laici avari-
tias, & dolus
sequebantur.

Pl. 11.
Hic. Card.

Amos 9.

Sid. Apoll. 1.
cap. 7.

16 Apud Jeremiam haec verba leguntur: *A minori usque ad majorem omnes avaritia student, & a Propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum,* quibus verbis causa exprimitur, cur omnes fideles dolis, fraudibus, & extorsionibus dediti existant, quia nimirum ipsi quoque sacerdotes avari esse conspiciuntur; *In quorum manibus iniquitates sunt, ut ait Psalmista: sed quamobrem? Dextera eorum repleta est muneribus.* Ubi Hugo Cardinalis ait: *Manus enim sacerdotum modo inuncta sunt pice cupiditatis ad retinendum, quae deberent esse inuncta unctioe charitatis ad largiendum:* Adducitque illum Amos Prophetae textum, in quo dicitur: *Percute cardinem, & moveantur superliminaria, avaritia enim in capite omnium; Caput omnium est Romana Curia, sed forte de ea non dicitur hoc.* In Epistola quadam Sidonii Apollinaris, quidam sui temporis error legitur, qui etiam in diebus nostris in multis Ecclesiasticis reperitur: *Superbissimi, inquit, opinantur, solo se censu esse censendos, & sic vitius ut divitiis incubant.* At verò considerabilis est illa Sancti Laurentii Just. propositio, in qua de Praetorum Ecclesiasticorum regimine differens, ita loquitur: *Quamobrem qui non ministrare, sed dominari volunt in Clero, non proprie Domini, sed raptores, & tyranni sunt, dum non subditorum, sed propria querunt commoda, divitiarum videlicet, voluptatis, honoris, & fame. Sancti tales abominantur Dominus.*

DISCURSUS XXXVI.

ARGUMENTUM.

Sacerdotes boni debent esse Oeconomi, & dispensatores fideles reddituum Ecclesiasticorum, qui cum merum sint patrimonium pauperum, ab omni luxu, & pompa alieni esse debent.

T H E M A.

Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei; Hic jam queritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniat. 1. Corinth. 4. vers. 1.

1 Sanctus Paulus Apostolus in hisce verbis, illis qui redditibus Ecclesiasticis provisi, & ad gradus, ac

dignitates in Ecclesia promoti sunt, duo utilissima ad eorum instructionem exarata reliquit documenta; Primum est, ut se servos, & ministros Christi esse agnoscant, & tamquam tales modestè studeant, seque ab omni pompa, & luxu alienos conservent. Secundum est, ut se reddituum beneficialium Dispensatores, & Oeconomos esse, ideoque strictissimam eorumdem rationem suo tempore reddere debere, meminerint: *Hic jam queritur inter Dispensatores, ut fidelis quis inveniat.* Porro in Graeco textu loco Lydispensatores, legitur Oeconomos. Etenim multorum tam autoritate, quam numero insignium authorum opinio est, quod Ecclesiastici divitiarum, ex beneficiis acceptarum, nullum sibi acquirant dominium, sed illarum tantum sint Administratores, & Oeconomi; Sic enim Doctor Angelicus ait: *Bonorum Ecclesiasticorum Clerici non sunt veri Domini, sed dispensatores, secundum illud 1. Cor. Dispensatio mihi credita est; Pertinet autem ad dispensatorem, ut fideliter distribuatur ea, quae ejus dispensationi committuntur, juxta id quod in propositi thematis verbis dicitur: Hic jam queritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniat.* Alibi pariter in Summa idem Sanctus inquit: *Ecclesiasticorum bonorum Clerici sunt dispensatores, vel procuratores, cujus asserti hoc S. Augustini ad Bonifacium datum, citat testimonium: Si privatim possidemus, quod nobis sufficiat, non illa bona nostra sunt, sed illorum, quorum procuracionem gerimus, non proprietatem nobis usurpatione damnabili vindicemus.* Secunda nihilominus opinio, quod scilicet beneficiati dominium acquirant, bonorumque patroni fiant, suam habet probabilitatem, attamen prima nos facilius in severissimo Dei judicio justificabit. Interim illud advertendum, in quo conveniendum est, quod scilicet Clerici, quantumvis ad malè erogata bona restituenda non obligentur; attamen à peccato, graviusque culpa minimè excusentur. Unde S. Urbanus Papa bona Ecclesiastica his insignit epithetis: *Vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonium pauperum.*

Sacerdotes
sunt bonorum
dispensatores,
res, & hinc
de illis red-
diti sum
rationem.

S. Th. quodl.
6. ar. 12.

1. 2. 7. 2. 7.

2 Ex quo igitur reditus, quos sacerdotes possident, pauperum sunt patrimonium, quae manibus consignantur sacerdotum, ut illa fideliter dispensent, certum est, quod Christus Judex de illis rigorosissimam postulat rationem, quia ipsemet directè in pauperibus vult agnosci, unde ait: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Unde Sanctus Bernardus super illa verba: *Ecce nos reliquimus omnia, exclamat: Verbi Clavice, qui peccata populi comedis, bonum tibi erat magis fodere, aut etiam mendicare; sollicitus ergo esto tamquam rationem redditurus pro eis, gemens effunde, dignos age poenitentia fructus, alioquin tibi noveris imputanda, quae modo inter delicias comedis, & parvipendis; Venient enim ante tribunal Christi, audieturque populorum querelae gravis, accusatio dura eorum, quorum Clerici vixere stipendiis.* Sed quid de pauperibus dicemus, qui in judicio finali primum obtinebunt locum, nobisque delicias, luxus, & voluptates nostras, ipsorum patrimonio injustè usurpato nutritas, acriter exprobrabunt, utpote, quos praecessit morte permittimus? Audite eundem sanctum, & mellissimum Doctorem, in Epistola ad quendam Senonensem Episcopum ita scribentem: *Clamant nudi, clamant famelici, conqueruntur, & dicunt: nobis fame, & frigore laborantibus quid conferunt tot mutatoria servata in domibus vestris? nostrum est, quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur, quod inaniter expenditis, nostris necessitatibus detrahatur, quidquid accedit vanitatibus vestris. Duo denique mala de una procedunt radice cupiditatis, dum vos vanitate peritis, & nos spoliando perimitis.* Et quidem quando fideles futuri sumus dispensatores, Origenes quoque his verbis declarat, dum ait: *Fideles quidem ut non devoremus, quae sunt viduarum, sed ut memores simus pauperum, & occasionem accipientes de eo quod scriptum est; Dominus constituit his, qui Evangelium predicant, de Evangelio vivere, ne amplius quaramus cibo simplici, & necessariis vestimentis, & ne amplius teneamus nobis, quam demus esurientibus fratribus, & sitientibus, atque nudis, & eis, qui necessitatem patiuntur, in secularibus curis.*

Reditus illo-
rum sunt pa-
trimonium
pauperum.

S. Bern. in
declam.S. Bern. epist.
Sen. Episc.Orig. 1. 1. in
Mat.

1. Tim. 6.

Debet esse
dispensator
prudens.

mo-

De Ecclesiasticis, Sacerdotibus, & Clero, Discursus XXXVI. 79

monium pauperum, considerata nimirum personarum, statuum, & necessitatum qualitate, habendus quoque est respectus quoad modum. S. Prosper, postquam multos bona patrimonialia propria dispensasse ostendisset, subiungit, dicens: *Vnde datur intelligi, quod tales, ac tanti viri qui volentes esse Christi discipuli, renuntiaverunt omnibus, quae habebant, non ut possessores, sed ut procuratores, facultates Ecclesiae possidebant, & idcirco scientes, nihil aliud esse res Ecclesiae, nisi vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonium pauperum, non eas vendiderunt in usus suos ut proprias, sed ut commendatas pauperibus dividerent.* Apud Sanctum Marcum de Salvatore nostro dicitur: *Venit in Synagoga, & ecce habeo manum habens aridam, ait homini: Extende manum tuam, & extendit, & restituta est sanitas.* Enimvero si Christus in Synagoga cum, qui manum contractam habebat, tolerare non potuit, sed eundem miraculose sanare voluit: quantum majorem curam habebit, ne altaris sui ministri, qui sacratissimum ejus corpus quotidie tractant, manus habeant aridas, & contractas? Observandum quoque, quod Evangelista, dum nobis in Synagoga infirmum ob oculos ponit, non representet aliquem, qui paralyticus, vel cæcus, vel mutus, vel surdus sit, sed hominem manum aridam habentem. Quæ utique omnia in figura contingebant; Per hoc namque Incarnata Sapientia nobis insinuate voluit, unum præcipue in Ecclesia morbum necessariis curandum esse, & sanandum, scilicet tenacitatem Clerici in dispensandis redditibus Ecclesiasticis, atque ideo Christus hunc hominem manum suam extendere iussit. Unde D. Chrysostomus ait: *Orate fratres, ut sola Synagoga tali debilitate fuscetur, nec sit in Ecclesia, cujus manum arefaciat cupiditas, contrahat avaritia, rapina debilitet, tenacitas agerem constringat, & si accideris id ipsum, audias Dominum, & cito eam in opere pietatis extendas.*

4 Quando Judas traditor, poenitenti ductus, triginta argenteos retulit sacerdotibus, hi illos accipere detrectarunt, hanc allegantes rationem: *Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium sanguinis est;* Quia verò eisdem ultro citroque in templum projecerat, illos in rem collocarunt pientissimam, scilicet in emptionem agri figuli, in sepulturam peregrinorum. Quod factum profecto omnes Ecclesiasticos docet, cum quanta anxietate, & solitudine tractandi sint redditus Ecclesiarum, qui pretium sunt sanguinis Christi: *Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium sanguinis est,* id est, nequaquam sunt accumulandi, aut erogandi ad locupletandum parentes.

5 Episcopi sacris operaturi, pretiosis ad altare vestibus induuntur, eadem, peractis sacris, pariter in eodem loco deponunt, ut exinde discamus, quod facultates, quæ ab altari proveniunt, altari pariter in fine sint relinquendæ, atque in Dei, & pauperum, qui familiam Christi constituunt, obsequium, & honorem, ac necessitates, impendi debeant.

6 In sacris Canticis dicitur: *Manus illius tornatiles aureæ:* quæ verba S. Gregorius Nyssenus de manibus sacerdotalibus exponit, hæc enim deauratæ, id est charitate præditæ, & auro plenæ, atque insuper tornatiles, id est in torno elaboratæ esse debent; quod enim in torno elaboratur, ut plurimum rotundum est, & sphericum, cui si quid superimponatur, decidit subito; tales quoque sacerdotum manus esse debent, neque enim aurum illis impositum in iis sistere, & morari, sed in manus pauperum pro eorundem sublevatione cadere debet. Unde S. Gregorius Nazianzenus ait: *Minime fratres, & amici mei, minime committamus, ut rerum earum, quæ nobis divino munere data sunt, mali aconomi, & præposteri inveniamur, ne aliquin dicentem Petrum audiamus: Erubescite, qui aliena detinetis.* In sexta Synodo Romana sub Symmacho Papa habita, ita inter cetera dicitur: *Nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo muniat, qui a religiosi animabus, ad substantiam pauperum derelicta, contra fas sine aliqua pietatis consideratione dispergit.*

7 In Propheta Habacuc Deus comminatur, dicens: *Vae, qui multiplicat non sua, aggravat contra se densum lutum.* ubi S. Gregorius ait: *Denso se luto aggravat, qui per avaritiam terrena multiplicans, peccati sui se oppressio-*

ne coangustat. Quod cum ita sit, quantum majori supplicio dignuserit, qui quod in sustentationem pauperum servire debebat, ex ipsorum patrimonio sibi retervat, & accumulatur? *Vae, qui congregat avaritiam malam domui suæ,* inquit idem Propheta, sed quid opus erat dicere: *malam?* num igitur avaritia bona dari potest? omnino sanè, ea videlicet, quæ quis temporis avarus est, unde Philosophus ille ait: *Vnius temporis avaritia honesta est.* Hoc tamen Spiritus S. per os Habacuc loquens, dicere non intendit; sed potius insinuare vult, unam avaritiam esse altera detestabiliorem, si quis enim facultates sibi accumulet ex contractibus illicitis, ex iniquè venditis mercibus, ex mercedibus operariorum injustè retentis, ex injustè profecuris litibus, hæc quidem avaritia mala est: Pessima tamen est illa, quæ facultates augentur, & accumulatur ex sanguine Christi, & patrimonio pauperum, qui fame moriuntur, dum similis Clericus bona ipsorum in luxibus, crapulis, ludis, & impudiciis consumit, & dissipat. Eandem difficultatem Rup. Abbas his verbis movet, dum ait: *Quid rogo est, quod dicit, avaritiam malam? Quis unquam audivit in Scripturis avaritiam bonam, ut ex illius opposito, hic oportuerit dari differentiam hujusmodi, dicendo: avaritiam malam?* Demum verò concludit, *Ly malam* intelligendum esse de avaritia personarum sacrarum, quæ domum Dei in spelunca latronum convertit: *Ipsam propterea, qui disputabat contra avaritiam illorum (id est Christum) interfecit domus Dominum:* Avaritia enim sacerdotum mortis Christi causa fuit: *Equidem avaritia nusquam bona, sed ibi excellenter est nimis mala.*

8 Verum enim verò, in hujus avaritiæ majorem detestationem considerandum est, quod iusto Dei Judicio ut plurimum permittatur, quod Clerici avari de malo semper in pejus ruant. Unde Origenes scribit: *Et unusquisque Diaconorum, qui congregant sibi divitias, fraudantes pauperum pecunias, intelligant presentem Scripturam, ut iam non congregent, ne forte veniens Dominus evertat mensas dispensationis eorum.* Doctiss. Mascardi, in libro de pompis Capuolinis, advertit, quod, sicut penna aquilina aliatum avium pennis, & plumis commixta, illas consumit, & devorat; eodem modo redditus Ecclesiastici cum bonis patrimonialibus confusim commixti, hæc sæpè in ultimam redigant defolationem, & ruinam.

9 Utilissimum est illud à S. Bern. Clericis traditum monitum, dum illam S. Pauli propositionem ponderat, dicens: *Qui altari servit, de altari vivere debet.* S. Doctor subiungit: *de altari vivas, non superbias.* Etenim vulgaris est multorum Ecclesiasticorum error, quod bona à præbendis suis provenientia, in luxus, & pompam expendant, minime considerando, bona ista pauperum esse facultates, minimeque decere, ut expensæ decorum statui, & dignitati conveniens excedant, maximeque necessariam esse Clericis modestiam: *de altari vivas, non superbias.* Idem quoque S. Bern. in alio quodam loco ait: *Sciunt quippe boni fidelesque propositi, languentium sibi creditam animarum curam, non pompam.* Sanct. Laurent. Justin. in quodam sermonem de quibusdam lamentatur Prelatis, qui gregis sui pauperibus, & egenis subvenire non curant, sed hoc solum agunt, ut pompaticè coram oculis mundi compareant: *Nulla eis inest cura, inquit, quis in vico jaceat, quis fame pereat, quis scandalizetur, quis Ecclesie statuta contemnat, quis aliena rapiat, quis dupliciter moriatur, ac si Pontificali ministerio nullum onus, nullumque innecteretur periculum, sic segniter, sic pompaticè conversantur.* Ecce tibi unicam perniciosissimarum harum transgressionum causam, *pompaticè conversantur.*

10 Sanctus Bernardus in quadam Epistola monet, ut Clerici Christianarum virtutum ornamentum magis sollicitè querant, quam ornatus prædivites vestium, & splendidam familiam: *In omnibus, inquit, exemplo Apostoli honorificabitur ministerium vestrum, honorificabitur autem non cultu vestium, non fastu equorum, non amplis ædificiis, sed moribus ornatis, sed studiis spiritualibus, ac bonis operibus.* Enimverò Deus in Exodo precepit, ut tabernaculo suo non solum prædivites, & pretiosæ corinthe purpureæ, verum etiam asperæ, & cilicinz adhiberentur: *Tabernaculum ita facies, cortinas de bysso, & hyacintho, ac purpura, coccineque bistin-*

Una avaritia est & aliorum altera.

Hab. 2.9.

Rup. Ab. 1.2. in Habac.

Clerici avari semper ruunt in p. ius. Orig. 11. 29 in Math.

S. Bern. in declam. Pauperibus non subtrahat, ut p. ius. de huius impendat.

S. L. Just. Ser. de S. Max.

S. Bernaz. ep. ad Henr. Gen. Episc. Clerici præbendis quædam a nob. in iustitiam, iust. pompaticè, est. 1. 2. 1. 2.

S. Prosper. 1. 1. d. vit. cont. 4. 9.

Marc. 11. 10.

Non habent manus aridas & contractas.

Chrysostomus. 31.

Marc. 14. 6. Medici ecclesiastici sunt pretii sanguinis.

Cant. 5. 14. Debet habere manus tornatiles.

Naz. 4.

Hab. 2.

S. Gr. 1. 33. Mor. 1. 1.

Et, facies & saga Cilicina ad aperiendum tellum tabernaculi; bonum quidem est, quod in altaribus, templis, vasis sacris, & vestibus sacerdotalibus decor conveniens resplendat: veruntamen Ecclesiastici, quod ipsos spectat, mentem frugalem habere, & familia moderata uti, ac denique cum modestia, & sine pompa vivere debent. Sanctus Carolus in apparatus sacris quidem Majestatem resplendere libenter vidit, in vestibus tamen corporis, maxime subterioribus, paupertatem elegit adeo, ut mendicus quidam oblatam sibi S. Archiepiscopi vestem, ob nimiam vilitatem acceptare rennerit. Idem quoque S. Card. tunc vel maxime apud omnes in veneratione fuit, quando proprium lectum, licet hic ex nudis ligneis constaret tabulis, in pauperes erogari, omnemque vestium, & aulæorum, ac rapetum suorum suppellectilem in pauperes distribui iussit: Ac demum 60. scutorum millibus annui redditus, quibus, cum tamquam unicus Papæ nepos tanta cum magnificentia regnabat, fruebatur, promptissimo animo renunciavit.

Notabile
hujus exem-
plum i. c.
Carolus Doct.

Conc. Trid.
Sess. 1. c. 1.
de reform.
Decretum
etiam hoc
Conc. Trid.

1. Tim. 3. 1.

Ho. Card. ib.
Quis sit con-
gruus orna-
tus Clerico-
rum.

S. Bern. ser. 32.
in Cant.

Ser. 77. in
Cant.

Reprehendi-
tur prodiga-
lias provē-
nient Eccle-
siasticorum.

S. L. 'ult. de
univ. ph.
Ch. agone.
Speculatio
ornatus ve-
stimentorum.

11 Videamus porro, quanam sit Concil. Trid. in hac tam ardua materia determinatio, ita enim in eo habetur: *S. Synodus admonet Episcopos omnes, ut factis ipsis, ac vita actionibus (quod est veluti perpetuum quoddam predicandigenus) se muneri suo conformes ostendant; imprimis vero ita mores suos omnes componant, ut reliqui ab eis frugalitatis, modestie, continentie, ac quæ nos tanto perecommendat Deo, S. humilitatis exempla petere possint.* Verum quidem est, quod Sanctus Paulus Timotheum Episcopum Ephesinum instruens, de Pastoribus dixerit: *Oportet Episcopum esse sobrium, prudentem, ornatum, veruntamen licet Ly ornatum suspicionem cuiuspiam generare posset, quasi Apostolus ornamenta corporalia præscriberet: attamen Hugo Cardinal. ex sententia D. Chrysost. mentem S. Pauli ita explicat: Oportet Episcopum esse ornatum, ornatu duplici, interiori quantum ad virtutes, exteriori quantum ad bonos mores: Citatque S. Augustinum, sacerdotes his verbis exhortantem: In incessu, statu, habitu, in omnibus motibus vestris nihil fiat, quod cuiusquam offendas aspectum. Est porro luxur sacerdotum, vitium antiquum, quod S. Bern. etiam in sui temporis sacerdotibus graviter reprehendit, dicens: *Timentant Clerici, timeant ministri Ecclesie, qui in terris Sanctorum, quas possident, tam iniqua gerunt, ut stipendiis, quæ sufficere debeant, minime contenti, superflua, quibus egeni sustentandi forent, impie sacrilegæque sibi retineant, & in usus sua superbia atque luxuria, victum pauperum consumere non verentur, duplici profecto iniquitate peccantes, & quod aliena diripiunt, & sacris in suis vanitatibus, turpitudinibus abutuntur. Idem quoque mellissus Doctor in alio quodam sermone pariter super Cantica, luxum, & pompam in vestibus Clericorum detestatur, dum ait: Intuere, quomodo incedunt nidi, & ornati, circumamicti varietatibus, tamquam sponsa procedens de thalamo suo; nonne si quempiam salum eminus procedentem aspexeris, sponsam potius putabis, quam sponsa custodem? Unde vero hanc illis exuberare existimas æternam affluentiam, vestium splendorem, mensarum luxuriam, congeriem vasorum argenteorum, & aureorum, nisi de bonis sponsa? unde est, quod illa pauper, & inops, & nuda relinquitur, facie misera, inculta, hispida, exsangvis, propter hoc non est hoc tempore ornare sponsam, sed spoliare; non est custodire, sed perdere; non est defendere, sed exponere; non est instituere, sed prostituere, non est pascere gregem, sed mactare, & devorare.**

12 Si quis nobilis admodum locuples, substantiam suam, uxore, filiisque relictis, in canes, equos, scurras, jocos impenderet, nunquid severissimum inereretur supplicium, maxime si ab uxore totam suam haberet possessionem? Ecclesiasticos sponsa ditavit Ecclesia, & nihilominus eam deserunt laceram, vilem, omni destitutam suppellectile, ut ipsi adulteriis, concupiscentiis, luxui, jocos, crapulis, aliisque dissolutionibus vacent, cum gravi sponsæ offensa. S. Lau. Just. ingeniosam hanc ad intentum nostrum format considerationem: *In veste toties illudatur Christus, quoniam qui præsumt in Ecclesia pretiosum vestium apparatus nitenti, & transitorii prosperitatis delectantur, nempe Domino testis: qui mollibus in-vestiuntur, in domibus regum sunt, ubi, oro, mutato habitu illusus est Christus: nonne in domo Herodis, & Pilati Præfidi? jam ascende palatia præfulum, ponunt signa sua signa,*

*sericis apparatus ornantur, pretiosis indamentis induuntur, famulorum vallantur multitudine, & quod sine munere dici non potest, domus, quæ egenorum esse receptacula debent, Imperatorum palatia judicantur. Quod genus hominum S. quoque Bern. condemnat, dum his verbis in vanam, & inutilem invehitur S. personarum pompam: *Conceditur tibi, si bene deservis, ut de altari vivas; non autem ut de altari luxurieris, de altari superbias, ne inde compares tibi frana aurea, sellas depictas, calcaria de argentata, variam suppellectilem, ornatu purpureo diversificatam, sed ut habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.**

S. Bern. in
ep. ad Fulc.
82m.

DISCURSUS XXXVII.

ARGUMENTUM.

Ecclesiastici suum a parentibus, & consanguineis affectum alienare debent.

THEMA.

Honorasti filios tuos magis, quam me. 1. Reg. 2. v. 29.
1 **P** Ræcipua justitiæ divinæ, adversus Heli sacerdotem lata, ratio hæc ipsa erat, quia scilicet suos nimium foverat filios, plusquam Deum, filialibus oculis suos claudens scandalis, & excessibus, quibus tamquam agger se opponere debuisset, ad defendendum honorem, & cultum divinum, adeo ab ipsis violatum, honorasti filios tuos plusquam me. Ecce vobis pernitiola, quæ Ecclesiasticis causat carnis sanguinisque affectus, præjudicia; quem in textum S. Greg. sequentibus diffunditur verbis: *Filios quippe propinquos magis quam Dominum honorat, qui ad sacros ordines personas eligit, non ex conversationis honestate, sed ex amore propinquitatis. Idcirco filii honorati referuntur, ut sacrificii primitias ederent, quia carnales Prælati spiritualis honoris culmina carnalibus propinquis ideo tribuunt, ut Ecclesiasticis facultatibus dentur, & in altitudine ordinis cumulentur abundantia ubertatis; nec curant, quales sunt, qui ad spirituale ministerium veniunt, sed tantum ut temporali dignitate præferant, quos carnali affectione complectuntur. Apostolus de Melchisedech summo sacerdote tractans, ait: *Hic enim Melchisedech Rex Salem, sacerdos Dei Altissimi, qui obviavit Abræ, & benedixit ei, cui & decimas omnium divisit Abraham, sine patre, sine matre, sine genealogia. Ecclesia ipsi in speciebus sacramentalibus Christum assimilavit, utpote panem, & vinum manibus porrantis (Panem, & vinum obtulit, qui, juxta Abulensem, & Lyran. filius fuit Noe natu major, scilicet Sem. Quando hic sacrificium obtulit, annorum videtur fuisse 465. aut quare in ætate senior ad sacerdotium electus fuit? ut scilicet ostenderet Dominus, huic officio charitatem, serium animum, & venerationem, annis canis plerumque familiarem, annexam esse debere. Aut quare sine patre, & matre describitur? quia scilicet persona Deo consecrata, cuiuscumque parentelæ immemor esse debet: Obliviscere populum tuum, & domum patris tui, & concupisces Rex decorem tuum, quoniam ipse est Dominus Deus tuus, ubi notanda sunt ultima hæc verba: Quoniam ipse est Dominus Deus tuus; Sacerdotes enim solum Deum in Patrem agnoscere debent; Et ideo quando Clericus ordinatur, hæc verba proferte jubetur: Dominus pars hereditatis meæ. Ivo Carnotensis in decreto quodam ex S. Hieronymo ad Nepotianum desumpto, inquit: *Cleros Grecè, Latine fors appellatur, propterea Clerici vocantur, quia de sorte sunt Domini, vel quia ipse Dominus fors, id est pars Clericorum est, & qui, vel ipse pars Domini est, vel Domini partem habet, talem se exhibere debet, ut ipse possideat Dominum, & ipse possideatur a Domino. Qui possidet Dominum, & cum Propheta dicit: Pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere potest. Quisquis igitur amore, & affectu erga parentes, vel erga carnem, & sanguinem ducitur, eo ipso indicat, quod se non totaliter in Deum projecit: Quod si quippiam aliud habueris, inquit idem Ivo, præter Dominum, pars ejus non eris Dominus.***

Ecclesiastici
abstinere
deben in or-
dinarum af-
fectum con-
tangunt eo-
rum.

S. Cal. in c.
1. Reg.

Heb. 7. 3.

Gen. 14. 18.

Ps. 44. 16.

Ivo Carn.
Epil. par. 8.
de clerici c. 1.

Ho. Card.
Ps. 47.
Alienari sine
ab affectu
propinquo-
rum.

i. Pet. 2.

mentum, id est, Rectus annunciator virtutum, unde 1. Pet. 2. dicitur maxime sacerdotibus, & Prelatis: Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitus, ut virtutes eius annuncietis; pergit ulterius ad propositum nostrum dicendo; Talis Rex debet dividere spolia Ecclesiae scilicet, praevidendo, & reddendo, & elemosynas, non ribaldi, aut parentibus, aut indignis, sed speciei domus, scilicet bonis viris, qui sunt decus Ecclesiae, & gloria sanctuariorum, fulgentes auro charitatis, & sapientiae, gemmis bonorum operum, & argento eloquii. S. Hieron. de sacerdotibus Aegypti ab eo tempore, quo se Dus suis dedicaverunt, ita scribit: Nunquam mulieribus se miscuerunt, nunquam cognatos, & propinquos, ne liberos quidem vident; quod si igitur illi, qui Daemonibus in falsis numinibus serviebant, intelligere poterant, quanti referret à sanguine alienum vivere, quantum hæc à parentibus alienatio sacerdotibus nostris convenientior erit?

Sic etiam sa-
crificuli A-
gyptiorum.
S. Hier. La-
con. lxxv.Cur Clerici
comparantur
columbæ.
Matt. 10. 16.S. Hier. in c.
11. 11a.Phil. 1. 2. de
mon.

Erod. 28.

Apoc. 21.
Clerici non
sunt similes
Adamanti.Hug. Car. in
c. 16. Eze.
Omnis car-
nalis affe-
ctus à Prela-
to præci-
piendus.

Lev. 10.

3 Christus Dominus successoribus discipulorum suo-
rum ait: *Estote simplices sicut columba*; sed cur potius
Christus illos columbæ comparat, quàm aquilæ, turtu-
ri, aut phœnici? S. Hieron. quandam indicat columbæ
proprietaem, dicens: *Aves cetera pullos suos, etiam cum
periculo vite sue protegere festinant*; cuius speciale exem-
plum in vulturæ videmus. Non verò sic columba, sola
enim columba ablatis pullos non dolet, non requirit. Me-
ritò igitur sacerdotes Christus exhortatur, ut columbæ
sint similes, non solum propter simplicitatem, verum
etiam ob totalem à carne, & sanguine alienationem.
Philo Hebræus ait: *Deo dicatus, ductorque factus sacra-
ti ordinis, debet abdicari omnibus cognationis affectibus,
ut charitatem erga parentes, liberos, fratres, posthabeat
religionem*.

4 Superius in discursu sexto lapides pretiosos ratio-
nali Aaronis infixos enumeravimus, at verò notandum,
nullam ibi adamantis factam fuisse mentionem. Sanct.
Joannes pariter, ut ex Apocalypsi deducitur, lapides pre-
tiosos fundamentis Cœlestis Jerosolymæ injectos enu-
merat, nec tamen inter illos adamantem pariter nomi-
nat, cum tamen valore, æstimatione, & pulchritudine
omnes alias gemmas forsan longè superet. Cur igitur huc
inter alios pretiosos lapides omisum fuisse existimatis?
Pro resolutione sciendum, quod, ut suo loco diximus,
gemmæ illæ varias præfiguraverint virtutes, quibus lo-
cupletatus esse debet sacerdos; ac proinde ex singulari
mysterio adamas aliis gemmis non annumeratur, quia
symbolum est affectionis ad sanguinem, ad parentelam,
& consanguinitatem, à qua Ecclesiastici remotissimi
esse debent; habet enim hæc gemma illam proprietatem,
quod, tametsi à nullo alio, etiam ferro, & chalybe fran-
gi possit, attamen ab hirci sanguine continuo fran-
gatur.

5 Hug. Card. super illa verba Ezechielis: *In die ortus
tui, non est præcisus umbilicus tuus, id est, inquit, in die
promotionis tue in Episcopum, vel quemcumque Prela-
tum; tunc enim Prelatus Ecclesie incipit nasci, cum præ-
ficiatur in Ecclesia, vel cum sacerdos in Ecclesia ordinatur,
tunc omnis carnalitas ab eo abscindi debet, & nihil ad ip-
sum de nepotibus. In cuius confirmationem, Historiam
Leviticæ, 10. relatam adducit, in qua dicitur, quod duo
filii Aaronis igne conflagraverint, quando ipse ad Pontifi-
catum fuit evehctus, ad significandum, quod zelus anima-
rum debet comburere in Prelato carnalem affectionem pa-
rentum, & nepotum, ut non dicam filiorum, sed dicitur
hic: *Non est præcisus umbilicus tuus, id est, carnalis affe-
ctus. Iste enim umbilicus non præciditur a Prelato, quando
præficiatur; imò contra naturam semper crescit, & augetur,
tunc nascitur maior affectio, & tunc oriuntur ei multi pa-
rentes. Isaie cap. ult. dicitur: Nunquid parturiet terra in
die una, aut parietur gens simul, quia parturivit, & peperit
Sion filios suos; ubi de quatuor suggillat malos Prelatos, de
carnali affectione, de immunditia vite, de desectu scientiæ,
& doctrinæ, de operum misericordia nuditate, inter qua
primum arguit carnalem affectum, tanquam communiorē
pestem, & magis adentem Ecclesiam, per alia enim pecca-
ta Prelatus nocet presentibus, per carnalem autem affectum,
totam Ecclesiam corrumpit in posteris, quia aedificat eam in
sanguinibus, & tales personas instituit in vita sua, quæ etiam
post mortem suam nocent Ecclesie*.*

6 In lege Evangelica, sacerdotibus status conjugalis
Marci Bibl. Præd. Tom. II.

interdicitur, idque non ob alium respectum, quàm ne
amorem, & affectionem suam cum Deo dividant, & cum
filiis, neque solliciti sint de accumulandis divitiis, ut illis
de bona hereditate prospicere possint; veruntamen astu-
tus ille serpens, videns illos carere affectu ad filios, quos
non habent, eosdem ad immoderatum erga Nepotes af-
fectum sollicitat: unde Poeta quidam canit: *Cum factor
rerum privaret semine clero, Ad Satana votum successit
turba nepotum*.

7 Confestim ut populus Israeliticus in deserto idolola-
trare cepit, Moyses de monte descendit, Deique con-
tumeliati cultum, & honorem zelans, dixit: *Si quis est
Domini, iungatur mihi*. Cumque omnes Levitæ se ipsi
iunxissent, præcepit iisdem, dicens: *Ponat vir gladium
super femur suum, & occidat unusquisque fratrem, & ami-
cum, & proximum suum*: ubi enim de religione agitur,
non est respiciendus cognatus, quantumvis proximo
sanguine junctus: *Quia proximum parentem Deum affen-
derant*; inquit Tertull. ac proinde eos, in proximos co-
gnatos deservire voluit. At verò S. Amb. appositè quæ-
rit, cur Moyses Levitis præceperit, ut femur suum gla-
dio accingerent, dicens: *Ponat vir gladium super femur
suum*; quis enim gladium femori semper applicari igno-
rat? cur igitur hanc circumstantiam specificat? Adverten-
dum est igitur, quod quia in femore origo est genera-
tionis, ideo Levitas femora gladio accingere jubet, id
est, irreconciliabile adversus quemvis inordinatum erga
consanguinitatem, & parentelam affectum voluit ado-
riri bellum: *Ut contemplatione, atque amore reverentia
divina premeretur omnis affectus necessitudinis*; ex hoc
autem facto tribus illa divinam promeruit benedictio-
nem: *Ut detur vobis benedictio*, quia tunc nos divi-
nis benedictionibus dignos efficiemus, quando omni
amore, & affectu erga consanguineos superiores eri-
mus.

8 Inter alias benedictiones quas Moyses, priusquam
moreretur, Israeli impertitus fuit, una fuit illa, quæ se-
quitur: *Levi quoque ait: Perfectio tua, & doctrina tua
viro sancto tuo quem probasti in tentatione, & iudicasti ad
aquas contradictionis. Qui dixeris patri suo, & matri
sue: nescio vos, & fratribus suis: ignore vos, & nescierunt
filios suos. Hic custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum
servaverunt*. Observavisse aliquando, quod Ecclesiasti-
cis communiter Patris titulus attribuitur? & quidem
Epithetum illud in Scriptura sacra valde antiquum est,
sic enim Moyses, & Aaron à Psalmista hoc nomine ho-
norati fuerunt, dum ait: *Coram patribus eorum fecit mi-
rabilia*. Ex quo enim Deus sacerdotes legis gratiæ filiis
privavit carnalibus, in eorum locum, filiorum spiritua-
lium contulit multipliciter, quos ad vitam æternam
parturiunt, & dirigunt in hereditatem cœlestem.

9 Author quidam de aquis Nili in sanguinem trans-
mutatis loquens, dicit: *Infelix omen, cum aqua ex flu-
mine hausta in sanguinem vertitur, quod in Ecclesia fit,
cum quidquid in manus Prelatorum de abundantia venit
temporalitatis Ecclesie, totum consanguineis datur. Con-
cil. Trid. Canones Apostolorum, præcipue Canonem
39. 75. renovans, de Episcopis ita loquitur: Omnino S.
Synodus eis interdicit, ne ex redditibus Ecclesiasticis con-
sanguineos, familiaresque suos augere studeant, cum & Apo-
stolorum Canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ
Dei sunt, consanguineis donent, sed si pauperes sint, ut
pauperibus distribuunt, eas autem non distrahant, non
dissipent illorum causa. Imò quam maxime potest, eos S.
Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres,
nepotes, propinquosque carnis affectum, unde multorum
malorum in Ecclesia seminarium extat, penitus depo-
nant*.

10 Giealab inordinato erga suos affectu seductus,
summam quandam auri sub prætextu elemosynæ de
manu Naaman Sircæ accepit, at verò præmiū loco, le-
pre supplicium inde retulit; prædicto enim Principi
persuasit, Elizeum in necessitate quadam duobus pau-
peribus Prophetis subveniendi constitutum esse, cum
tamen nullum alium, aurum illud accipiendi finem
haberet, quàm ut agros comparando, suis cognatis
benefaceret. Idem quoque multis Ecclesiasticis accidit,
qui dum divitias continuo accumulantes, alii quidem sibi
persuadent, ad illos ob finem alicujus operis sui procu-
ran-

Cur Ecclesi-
stici inter-
dictus sit
matrimo-
nii.Quid signi-
ficat per gla-
dium super
femur posi-
tum.
Exod. 11. 16.Tertull. c. 3.
adv. Gnost.S. Amb. ep.
16.Insignis be-
nedictio
Moysi su-
per tribum
Levi.

Pl. 77. 11.

Quid signi-
ficet aquæ
Nili, in san-
guinem versa.4 Reg. 5. 12.
Cur Gieal-
ab percussus
fuit lepra.

randi facere, & tamen finaliter, id illos parentes, & contanguineos suos locupletandi causa fecisse, deprehenditur. Sanctus Petrus Damianus de Giez. ita scribit: *Giez, puer Elisei, si Prophetarum filiis, ut mentum esset, argentis alenta suscipiendo consulisset, nequam subeunda lepra sententiam pertulisset. Idcirco plaga percussus est, quam dator amiserat, quia non ad hoc aliena suscepit, ut in opus pietatis expenderet, sed ut sua concupiscentie satisfaciens, proprii iuris possideret peculium.*

S. Pet. Dam.
L. 1. cap. 13.

Scupendum
exemplum
Abbatis ne-
potem suum
in successo-
rem ordina-
verunt.

11 In libro de viris Illustribus Ordinis Cisterciensis legitur, quod cum Abbas quidam morti vicinus, à Monachis suis, ut successorem suum nominaret, rogaretur, tamen si ceteroquin Religiosus valde exemplaris & consummatæ perfectionis esset, attamen ex teneritudine amoris erga sanguinem, ad quendam nepotum suorum nominandum inductus fuit, qui à primis vitæ suæ annis penes ipsum in eodem monasterio educatus fuerat, & licet alias Abbatiali munere dignus, & idoneus esset, eundem tamen potius ex amore parentelæ, quam propter merita elegit: accidit autem, ut hic ejus nepos in loco quodam ameno die quadam constitutus, ubi magna lusciniarum suave canentium copia erat, voces audire lamentabiles, quas patrui sui esse conjiciebat. Et revera ita erat; quapropter causam lamentationum suarum ab eo cum postulasset, respondit Abbas defunctus: quia te meum nominavi in regimine successorem ideo in hac aqua ignis tormenta sustineo, & quidem ut hujus veritatem comprobes, jube candelabrum quoddam æneum in hanc aquam conjici, quod confestim liquefcere, & resolvi videbis; prout exitus rei revera comprobavit.

Mat. 23. 11.
Cui Christus
mensas nu-
mulariorum
evertitur.

12 Salvator noster manum propriam flagello armans, omnes mensas, in quibus monetæ cambiabantur, sulque deque evertit; *mensas nummulariorum evertit*; sacerdotes enim, ne quisquam se ab oblationibus faciendis excusari posset, certos quosdam viros deputaverant, qui pecuniam sacram, juxta legis statuta offerendam, offerentibus darent, & in illius locum, communem & prophanam pecuniam recipiebant; horum ergo nummulariorum mensas CHRISTUS furore succensus, in terram deiecit: porro per hosce moneram sacram in prophanam commutantes, illi denotantur Ecclesiastici, qui redditibus beneficialibus utuntur, ut locupletent parentes, ut stabiliant in mundo eorum domus, & familias, dantque monetam sacram, ut prophanam recipiant, quia sanguine CHRISTI, & pauperum patrimonio utuntur, ut terrena, domos, & alias quasque naturales divitias comparando, contanguineos suos stabiliant. Deus autem iusto judicio suo destruit eorum consilia, efficitque, ut similia lucra, per viam reddituum Ecclesiasticorum comparata, non solum non prosperentur, sed quotidie de malo in pejus ruant.

Mala adm-
nistratio ho-
minum Ec-
clesiæ inco-
rum inducit
ruinam.

13 In Alma urbe Romana sub Pontificatu Clementis VIII. ditissimus quidam mercator erat, qui secundum communem hominum opinionem nunquam depauperari adeo posse judicabatur, ut foro cederet; cumque S. Philipp. Neri ad quoddam dicti mercatoris nummulario penitente suo, de divitiis Domini sui magnificè dicti audivisset, Sanctus Philippus se ei opponens, miserum dicti Domini sui, quem habebat, prognosticavit finem: cum hic nummularius S. viri verbis fidem non haberet, mane quoddam ei dixit: Filius DOMINI mei Abbatiam quandam habet, sex millia scutorum annui redditus ei parientem, atque ex inde fortunam domus Domini sui, non obstante quocunque superveniente infortunio, magis magisque stabiliendam conclusit. At ve id S. Philippus suspirans, inquit: Scizo bone vir, exinde tantò vicinior esse domus suæ ruinam, & præcipitium; innuere volens pericula quæ ex facultatibus Ecclesiæ malè administratis provenire solent, & revera ita accidit, siquidem mercator intra paucos menses cum irreparabili suo damno, & ingenti probro, foro cessit: quot etenim similem experiuntur sortem, qui ex Ecclesiæ bonis, amicos ditare volentes, propria destruant patrimonia?

Ezech. 17.

14 Hugo Card. illum Ezechielis textum: *Speculatorem dedi te domui Israel*, interpretans, illa singulariter discuit verba: *Dedi te*, inquit, *non tuos*. Quo si-

ne & illum citat Ecclesiasticus locum: *Rectorem te posuerunt, sed hodie uno Episcopante, tota progenies Episcopatur cum illo, nam omnes de genere eius amittunt nomina, & qui prius dicebatur filius fabri, nunc dicitur nepos Episcopi*. In vita B. Henrici Sulonis, Salvator noster differentiam exhibens, quæ est inter animarum pastores, qui primis sæculis floruerunt, & præfentes, hanc discrepantiam assignat rationem: Illi solum quærebant honorem Dei, hodie autem quis suo non invigilat favori, excellentiæ, gloriæ, promotioni, opulentæ, potentæ suæ, & suorum, neglecto Ecclesiæ beneficio? certe omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad DEVM. Quæ Apostoli verba Sanctus Thomas sequenti elucidat Glossa: *Pro hominibus constituitur, id est, pro ipsorum utilitate, non enim constituitur propter gloriam, non propter cumulandas divitias, non propter consanguineos disandos*. Quem in finem Hugo Card. illud quoque adducit Psalmistæ assertum: *Plantati in domo Domini, in atrius domus Dei nostri florebant*; quia scilicet, inquit ille, *ad glorificandum DEVM, non ad disandos, vel marsupium implendum, vel luxuriandum, sed ad glorificandum Deum, ut in omnibus intendatur gloria Dei, & salus animarum*.

Hug. Car. ib.
Inceperunt
Episcopi cō-
sanguineis
additi Col-
lū. Spir. c. 4.
B. Hen. Sul.

Heb. 2. 1.

Ps. 91.
Hug. Card.

15 Duo Germani fratres, Jacobus, & Joannes, primas à Christo in regno ejus postularunt sedes, confisi nimirum in meritis matris suæ, quæ unā cum aliis devotis mulieribus Christo ministrabat: *Ministrantes ei, inter quas erat mater filiorum Zebedæi, &c.* Insuper etiam in strictam, qua Christo jungebantur, confidebant parentelam. Et tamen non obstante, quod sedibus illis digni essent, respondit eis, dicens: *Nescitis, quid petatis, ut omnes Ecclesiæ doceret Prælatos, ne propter consanguinitatis respectum, moveantur ad conferendas dignitates, & beneficia Ecclesiastica*.

Mat. 20. 27.
Ecclesiæ di-
gnares non
conferantur
propinqua.

16 Gloriosissimus ille Archiepiscopus S. Carolus Borrom. de quo verè dici potest, quod olim de Melchisedech videlicet, quod *sine Patre, & sine Matre, &c.* fuerit, minimè curavit, quod proximi ejus consanguinei, propter defensionem immunitatis Ecclesiæ suæ, quam strenuè propugnabat, persecutionibus exagitantur, quibus etiam in tali persecutione positus, semper negavit omne id, quod larga manu concedebat extraneis. Abbatiam quandam insignem, intra ditiones patrimoniales, Aronæ situatam, atque à familia Borromæa per multorum sæculorum decursum possessam, suoque regimini commissam, cum illam sub Pontificatu avunculi sui Pii IV. in eadem domo paterna stabilire posset, maximè cum ius patronatus in illam prætenderet, nihilominus deseruit, domumque suam ea in sempiternum privavit, eandem cuidam Collegio Jesuitarum in dotem concessit, hæredemque suum Mediolanense hospitale instituit; de quo proinde verè dici potest, quod in lectionibus S. Thomæ Cantuar. legitur, scilicet: *Non respexit carnem, aut sanguinem, neque ullus in eo humanitatis sensus pastoralis officii constantiam labefecit*; nusquam gratiam aliquam cuiquam ad instantiam parentum concessisse legitur, imo quando hi parentes gratia aliqua indigebant, personarum spiritualium, & religiosorum cogebantur requirere interventionem: quando illa 60. millia scutorum annui redditus summo Pontifici avunculo suo renunciavit, Comiti Federico proximo cognato suo nihil inde cedere voluit, tamen hic vir adeo dignus esset, ut tandem ad Cardinalitiam, & Archiepiscopalem Mediolanensem fuerit dignitatem evectus, qui & ipse tandem cum opinione sanctitatis ex hac vita migravit; unde dicere potuit: *Extraneus factus sum fratribus meis, & Peregrinus filius matris mee*. Hanc quoque à consanguineis animi alienationem idem S. in universo Clero requirebat, utpote sine qua neminem unquam Dei servitium bene adimplere posse affirmabat; siquidem, dicebat ipse, inordinatus hic erga parentes amor, in Dei nos servitio languescere, & tepere facit, nosque ad res statui nostro valde disconvenientes inducit. Unde de semetipso dicere solebat, quod, quotiescunque ad aliquam cognatorum domum accederet, (id quod tamen rarissime faciebat) se semper in spiritu in tepefcere, viresque suas in rebus ad Dei servitium spectantibus notabiliter diminui, expectus fuerit.

Præclara
hujus exem-
pla in S. Car.
Borromæo.

Pr. 65. 9.
Giuliani l. 2.
c. 11.

S. Laurent. 108.

S. Thom. de Villanova.

17 Notatu dignissimum est illud Sancti Laurentii Justiniani exemplum, qui Venetiarum Patriarcha existens, à fratre suo pro dote curusdam filiae suae sollicitus, eidem respondit: Si parum tibi dederò, parum quoque tibi proderit; si verò multum tibi largitus fuero, multi inde pauperes defraudabuntur: praterquam quod Ecclesia quae me facultatum suarum oconomum constituit, non vult, ut illas in adornanda margaritis mulierum colla, vel in crispandos comae capillos, sed ad subveniendum fami, & nuditati pauperum impendam. De Sancto Thoma de Villanova legitur, quod matri suae licet decrepita, & cœnæ, prater centum scuta annui redditus non applicaverit: uni quoque fratrum suorum dedit scuta centum: alteri verò, qui numerosa onustus erat familia, scuta ducenta, tametsi omnes pariter pauperes essent: suis quoque cognatis interdixit, ne quisquam ad ipsum accederet, quantumvis inopes essent, dicendo, quod quidquid possideret, pauperum esset. Imò ut Diaconos suae pauperibus com-

pensaret, quidquid pauperibus cognatis suis in elemosynas erogaret, sibi meripso de necessario victu proprio subtraxit, ut illis largiri posset, non obstante ætate, & conditione sua, quae majus nutrimentum requirebat. De Clemente IV. in Annalibus Ecclesiasticis legimus, quod ante Pontificatum vitam duxerit conjugalem, in eoque statu S. Ludovico Franciae Regi in qualitate Advocati deservierit; quia verò postquam deinceps in progressu temporis ad sedem Apostolicam promotus fuit, duas habebat filias nobiles, Petro Grosso nepoti suo, in oppido S. Aegidii Provinciae Narbonensis, quae Pontificis patria erat, scripsit, ut ad illas nuptui tradendas ex bonis Ecclesiasticis tria tantum Turonensium millia, & non amplius impenderet: unde filiae ejus videntes sibi ad ineundas paternae conditioni pares nuptias (ut pater illis scribendo praeceperat) viam omnino praeclusam esse, porius Monasticum statum amplecti, seque CHRISTO deponere statuerunt.

Clem. IV.

TRACTATUS XXIII.

DE EDUCATIONE FILIORUM,

Nec non reverentia, & obedientia quam hi suis debent exhibere parentibus.

DISCURSUS NOVE MDECIM.

Discursus I. Parentes circa bonam filiorum educationem magis debent esse solliciti, quam ut eidem de divite hereditate prospiciant; ubi parentes illi perstringuntur, qui filios suos bene educare negligunt.

II. Educatio, cui parentes primo omnium loco intenti esse debent, cum timore DEI conjuncta, sit oportet.

III. Propter parentum mala exempla, & impiam vitam, filii quoque parentum vitia discere, vitamque suam malo sine claudere solent.

IV. Virtutes parentum ad filios transmittuntur, qui proinde se parentibus in bonis moribus similes esse probare debent.

V. Bonam educationem parentibus, & Reipublicae utilem esse ostenditur; variae quoque quoad sollicitudinem, & modum in educatione observandum, animadversiones adducuntur.

VI. Qui in primis vitae annis addiscuntur mores, in ætate magis matura similiter adherere ut plurimum solent.

VII. Adolescencia prae quavis alia ætate ad vitium proclivis, frano opus habet, ut sic residuis vitae annis, in quos boni, vel mali mores in pueritia comparati transmittuntur, optima regula praefigatur.

VIII. De disciplina, qua parentes filios delinquentes, coercere debent. Quod faciendo, paternum erga illos affectum, & amorem ostendunt.

IX. Nimis parentum rigor, nimisque eorundem benignitas in filios, per quam illis graviora damna conciliant, perstringuntur, simulque hæc duo inter se in parentibus temperanda esse ostenditur.

X. Obedientia, quam filii parentibus debent, non habet locum in casibus, quando servitium Dei, & salus animae praefertur debent.

XI. Cur praeceptum honorandi parentes, eisque obediendi, primum esse dicatur. Deque sollicitudine, quam Deus in hoc praecepto inculcando ostendit, parentum honorem, cum honore sibi debito, pari loco habendo, imò illum huic praefereudo.

XII. De pietate, & honore quem filii exhibere debent genitoribus suis: ubi varia adducuntur exempla, quibus Dei Filius illidem praeluxit.

XIII. Nonnulla pietatis erga parentes recensentur monumenta Bibl. Praed. Tom. II.

tiva, & exempla, utpote in qua multa animalia nos superant: Ostenditur etiam, quod tametsi filii ad majores evehantur dignitates, ab hoc tamen reverentia erga parentes, quantumvis viles, debito non eximantur.

XIV. De modis quibusdam discuntur, quibus reverentia, & obedientia erga parentes executioni mandanda est.

XV. Labores, quos parentes pro filiis suis sustinent, eisdem ad reverentiae retributionem obstringunt, ubi pariter ostenditur, quod filii parentibus ad eum modum respondebunt, quod filii à parentibus bene, vel male educati fuerint; adducuntur etiam exempla poenarum, quae filii impidis imminuntur.

XVI. Varia considerantur bona, quae propter merita pietatis, & obedientiae erga parentes in illos redundant.

XVII. Filii qui erga parentes suos obsequiosos, & venerabundos se exhibent, vel in hoc mundo diu vivunt, vel à Deo beata vita subito donantur. Irreverentes autem econtra vel brevi vita fruuntur, vel si longa vita gaudent, æternæ mortis se in illa reos efficiunt.

XVIII. De suppliciis, quibus Deus filiorum castigat irreverentiam, sicut & mala illidem à parentibus data exempla.

XIX. Varie adducuntur considerationes circa gravitatem irreverentiae paternae, nec non maledictionum, & suppliciorum, quibus Deus illam castigat, adducuntur exempla.

DISCURSUS I

ARGUMENTUM.

Parentes circa bonam filiorum educationem magis debent esse solliciti, quam ut eidem bonam hereditatem relinquant. Ubi etiam parentes illi perstringuntur, qui filios suos bene educare negligunt.

Filiis tibi sunt, erudi illos, & curva illos à pueritia. Eccl. 7. v. 25.

D. Chrys. 1. 4.
ho. 27.
Bona proli
educatio
prioris est
necessaria.
A. 8. Eccl.
Med. par. 4.
p. 448.

Recta filiorum educatio tanto cum rigore parenti-
bus a Deo imposita est, ut D. Chrysostom. Patris
nomine indignum censeat illum, qui illis negligentior
existit; nam in homilia quadam, cui titulus est: *De li-
berorum educatione*, ejuscemodi patri exprobrat dicens:
*Audes, dic mihi, adhuc Pater appellari, ita perditio fi-
lio, & ut in omnibus vitiis perderetur, neglecto?* S. Carol.
Borrom. qui gregis sui salutem summa cum sollicitudine
invigilavit, omnibus verbum Dei annuntiantibus, tam
Parochis, quam quibusvis aliis præcepit, ut parentibus
rectam, & in bonis moribus bene ordinatam inculcent
liberorum educationem: *De filiorum autem educatione,*
*& totius familie cura, quam diligentissime ager, & cre-
bro item; cum optima hac institutio maxime intersit ad*
omnes totius Christiane disciplina rationes. Sanct. Pau-
lus postquam filios ad obedientiam, & subjectionem
extimulasset paternam, mox ad parentes sermonem
suum convertens, iisdem præcipit dicens: *Educa te illos*
in disciplina, & correptione Domini. Idem D. Chrysost.
in eadem hom. genitores propriorum filiorum suorum
appellat homicidas, si illos per disciplinam convenien-
tem educare negligant: *Qui patres filiorum moderatio-
nem, & temperantiam negligunt, liberorum sunt interfe-
ctores, atque ideo illis crudeliores, quod ad interitum, &*
mortem anime hæc res tendat.

Bohe. 6. 4.
D. Chrys. ib.

Gen. 4. 2.

Deut. 32. 6.
Qualis sit
differentia
inter filium
& possessionem.

2 Quando prima omnium viventium mater primum
partum suum in lucem edidit, non sine mysterio nota-
tilia hæc verba protulit: *Possedi hominem per Deum:*
Item scire perciperem, quænam inter filium quen-
tam, & possessionem aliquam reperitur proportio,
tam Deut. 32. v. 6. dicitur: *Ipse est pater tuus qui possedit*
te. Responsionis loco dici potest, quod sicut possessio-
res familiis subveniunt, easdemque sustentant, dum
illis, quidquid ad victum, & domus sustentationem
pertinet, desumitur: eodem modo filii ad instar posses-
sionum genitorum necessitatibus subvenire, adeoque
possessionibus æquivalere tenentur. Præterea etiam
considerari potest, quod quotidiana demonstrat expe-
rientia, quod scilicet villa, vel possessio quædam, quan-
tumvis agros complectatur ex semetipsis fertiles, & fec-
undos, at tamen nisi industria, & laboriosa manu ex-
cedatur, & elaboretur, urticas producit, & herbas
inutiles, econtra verò quantumvis ager sterilis sit, &
syvestris, si boni alicujus agricolæ sollicitudine, & labo-
ribus excolatur, fertilis & fructifer efficitur. Eodem
modo quantumvis filii bonis sint natalibus, optimaque
indole progeniti, si tamen à majoribus eorum negligan-
tibus educatio, omnino ab illis degenerant, vitiosique,
perulantes, discoli, ignorantes, & malitiosi evadunt.
Econtra vero filii qui humilis sunt conditionis, & nata-
lium, si assidue coerceantur disciplina, spiritus nata-
libus suis superiores concipiunt, virtuosique, docti, Deum
timente, & ad quodvis Republicæ officium sufficien-
tes, & idonei efficiuntur. Considerare quoque possu-
mus, quod sicut circa villam, vel possessionem aliquam,
quovis tempore vigilantia requiritur, & cultura, sive
ad sarmata inutilia rescindenda, sive ad vites amputan-
das, sive ad arandam terram, sive ad eandem sterco-
randam, vel seminandam, sive denique ad fructus col-
ligendos, ideo ut labor semper labori succedat: eodem
quoque modo ad bene educandam aliquam familiam,
opus est, ut continuo, quovis tempore, & omnium
sollicitudinibus invigiletur, ut reprimantur filii contuma-
ces, & pervertæ eorum voluntates, & inclinationes, ut
distorqueantur ab otio, à ludis, à malis societatibus,
denique ut in rectam dirigantur viam virtutis. Unde D.
Chrysost. adversus patrem hujus obligationis immemo-
rem, illamque negligentem, his verbis indignatur: *Ma-
gnam, inquit, habemus pretiosumque depositum filios, in-
genti illos servemus cura, atque omnia faciamus, ne fur id*
nobis assuetus auferat. At vero nunc contra penitus facimus,
nam ut fundus quidem sit optimus, cuncta molimur, cum-
que fideli viro magno cum studio tradimus. Ceterum quod
nobis omnium charissimum est, omnino negligimus, neque
curamus, quo patet filium nostrum fideli cupiamus viro per-

D. Chrys. ho.
9. in 1. ad Ti-
moth.

mittamus. Certe nulla nobis possessio, nullus fundus equè
nobis gratus atque charus esse debet, quippe hæc omnia filiis
quærentur. Igitur maior nobis possessionum cura est, quam
eorum, quorum illi gratia comparantur, quod profecto ab-
surdissimum, atque stolidissimum est; nam axioma est ab
omnibus receptum: *Propter quod unumquodque tale, &*
illud magis.

3 Opulentissima, constantissimaque, quam paren-
tes posteris suis relinquere possunt, hæreditas, est bona
filiorum educatio. Unde S. Carol. in Conc. 3. Provincia-
li ad perpetuam patrum familias instructionem, hæc ver-
ba conscribi mandavit: *Nulla est amplior hæreditas, nec*
præclarior patrimonium, quod parentes suis liberis relin-
quere, neque maius pretium honestioremque mercedem Do-
mini iis qui sibi in servitute operam dant, pro fideli eorum
samulatu tribuere, ac persolvere possunt, quam si effecerint,
ut boni Christiani evadant, quæ virtus omni terreno the-
saurò multo pretiosior est censenda. Demum verò paulò
post eodem patres reprehendit, si filios à Deo sibi datos
bene educare negligant; Dicit enim: *In quos si parentes*
in his desuerint, procul dubio expectent sibi fore, ut ante seve-
rissimum Christi Domini tribunal culpa tribuantur, & pec-
cata omnia, quæ liberi non commississent, si suas illi partes
in hoc aliusque eiusmodi Decretis præscriptas, sibi quæ maxime
debitas præstissent.

4 S. Apostolus ad Timoth. ita scribit: *Si quis suorum,*
& maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit,
& est infideli deterior. Quæ quidem propositio prima fa-
cie paradoxa videtur, siquidem Apostolus in illa paten-
tum in ordine ad bonam filiorum educationem, negli-
gentiam, cum infidelitate comparare non dubitat. At
verò Chrys. illam hoc sensu interpretatur: *Quando quod*
infidelis facis, tu facere negligis, nonne fidem abnegasti?
Etenim barbari, & pagani, & quilibet homo, etiam si
luminis veri Dei expertus sit, per instinctum tamen natu-
ralem filios bene educare curat; quomodo igitur Chri-
stianus, qui legem proficitur Evangelicam, hujusque
educationis præceptum habet, illam negligere audebit?
S. Thomas verba Apostoli hoc modo exponit: *Fidem ne-*
gavit per opera, quia si non servas fidem his quos sibi natu-
ra copulavit, consequens est, quod nec aliis: si fidelis con-
temnis curam parentum, gravius peccat, quam si hoc face-
res infidelis. S. Clemens Alex. in suo Pædagogo obser-
vat, quod Deus ut immensam curam quam in hoc ma-
ximi ponderis negotio habet, nobis demonstret, tale
quoddam dædamen naturale omnibus impresserit, quod
interius instat pædagogi, magistri & patris nos instruit,
nosque reprehendit, & docet: *Vtens omnibus sapientia*
machinis, admonens, reprehendens, increpans, arguens,
minans, sanans, promittens, gratificans, multis veluti
*quibusdam frans, à ratione alienas humana nature ap-
petitiones alligans. Et ut paucis dicam, in nos ita se gerit*
Dominus, ut nos in nostros filios. Ecce tibi modum quem
pater observare debet ad bene disciplinandum filios,
eundem videlicet, quem DEUS interius illi præscribit,
& tradit, quem utique si servaret, errare neutiquam
posset.

5 Unum ex majoribus malis, quorum major pars pa-
rentum rea esse noscitur, in hoc consistit, quod scilicet
curam suam eò præcipue dirigant, ut filiis suis bona ter-
rena copiose accumulent, bonos mores, bonamque in
via virtutis directionem nihili curantes. Plutarchus in
libr. de educandis liberis, Cætem Philosophum optasse
refert, ut in eminentissimo Civitatis loco positus, se-
quentia verba vociferari posset, ut ab omnibus audirentur:
Quo tenditis homines, qui rei faciendæ nimium im-
pensis studium, filiis instituendis, quibus vestras opes re-
linquatis, per exiguum? Idem Plutarchos insuper subjun-
git: *Quibus ego adderem: Tales patres perinde agere, ac*
si quis de calceo sit sollicitus, & pedem nihil curat. Divus
Chrysost. in homilia quadam de liberorum educatione, pa-
rentes suas quoad hoc munus obligationes adimplere ne-
gligentes, perstringit dicens: *Tu vero ut equum habeant*
bonum, ut splendidas vestes, ut sumptuosum agrum, nihil
non agis, & moliris, ut vero animus filiorum sit bonus, ut
pia voluntas, nullam habes rationem. Idem quoque San-
ctus ad idem propositum his verbis scripserat: *Nam*
si à natura ipsa vitia homines haurirent, posset aliquis
excusationis se velamine obtexere, quoniam vero sponte
atque ex proposito, & probo, & improbo efficiuntur, quam
san-

A. 8. Eccl.
Med. Conc.
1. Provinc.
par. 18.
Optima pro-
lium hæc e-
ducatio, est bo-
na educatio.

1. Tim. 4. 8.
Negligens
prolium
educatio jo-
dicatur infi-
delitas.

D. Chrys. ib.

1. Thom. ib.

Parentes
magis curæ
ut proles sine
divitiarum
boni.
Plutarc. 1. de
educand. li-
beris.

Idem ibid.

D. Chrys. 1. 6.
ib. ho. 27.

D. Chrys. 1. 4.
1. 2. adv. vi-
rup. vi. 2.
monast.

tandem ille probabilem excusationem poterit ostendere, qui quem omnino maxime diligit, & charum habet, perverti, ac perditissimum, & nequissimum fieri permittit? An quod noluerit eum probum reddere? Et quis ex patribus nunquam hoc dixerit? Cum ex naturali affectu ingiter ad proventum liberorum avidissime expetendum excitetur? An vero quod non potuerit? Nihil est quod illi manus concesserim. Nam quod cum tenerum acceperis, primusque ac solus omnium eius instruendi facultatem nactus sit, semperque domi secum continueris, & bellissime illum, & facillime imbuere, ac moderari poteris. Idem quoque Sanctus Doctor postquam naturalem examinasset obligationem, quam genitori ad bene educandos filios habent, commoditatem quoque qua illud adimplere possunt, ac denique facilitatem qua filii eorum directionibus correspondent, utpote qui instar molliis, & teneræ cæxæ, in juvenilitate, ad omne id quod volunt, facillime inclinari possunt, tandem concludit, hujus transgressionis culpam à nimia derivari cura, quam de bonis fortunæ illis accumulandis, in mente semper gerunt: Itaque, inquit, nulla alia ex ratione, perverti sunt liberi contingit, nisi quod eorum patres circa viam præsentis commodi a quo amplius incumbunt, & ferè dixerim, insanunt. Cum enim illa solummodo inquirunt, nihilque illis præferendum censent, & suam pariter, & liberorum animam negligere coguntur. Hos ergo patres, quod nemo tamen me commodius dicit, quam verius existimet, parricidis ipsis immiores scelera atque dixerim, illi enim corpus ab anima separant, isti & animam, & corpus æternis ignibus tradunt.

6 Sanctus Augustinus in suis Confessionibus, patrem suum in eruditione filiorum accuratissimum fuisse refert, siquidem non solum in hunc scopulum non impigit, ut principaliter ad accumulanda illis bona temporalia quam bona animi intentus esset, sed cum dispendio, & damno facultatum suarum eisdem in studiis enturire non intermisit: Quis, inquit, non extolleret laudibus tunc patrem meum, quod tunc ultra vires rei familiaris sue impenderet filio, quidquid etiam longè peregrinanti studiorum causa opus esset? multorum enim civium longè opulentiorum nullum tale negotium pro liberis erat, cum interea non satageret idem pater, qualis crescerem tibi, aut quam castus essem, dummodo essem disertus, vel disertus potius à cultura tua DEVS, quies unus, bonus, verus DOMINVS agrivus, cordis meus. D. Chrysostomus adversus parentum desidiam sequens format efficacem argumentum, dum ait: Si videres servum quendam vilem filium suum tenerum, & innocentem magna cum barbarie, & crudelitate cadentem, & colaphizantem, quanta erga illum incendereris ira, indignatione, & zelo, ut illatam filiolo injuriam vindicares? Trasceris, inquit, indignaris, & bellua ferocis, in percussentis faciem infilis. Diabolus vero quotidie cernens filios colaphis infringentem, demones inquam, in scelera ipsum inducentes, dormis tamen, nec doles, neque adversaris, neque truculentissima bestia eripis filium? & qualem tu experieris humanitatem?

7 Quamnam causam fuisse existimas, quod DEUS Sanctum Jobum in conspectu Cæli, & terræ tantis laudibus extulerit, in conspectu, inquam, terræ cum de illo dixit: Nunquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra? In conspectu Cæli autem, quia ibi omnes Angelorum Cælestes Hierarchiæ congregatæ erant, quando inter tres personas divinas sublimes hujus sacrosancti Herois virtutes, & præconia, & merita ventilabantur. D. Chrysostomus contra vituperatores vitæ monasticæ, præmittendo illum S. Pauli ad Timotheum scribentis textum: Salvabitur autem propter filiorum generationem, si permanseris in fide, & dilectione, & sanctificatione cum sobrietate; tandem Sancti Jobi adducit exemplum, dicens: Job quoque sanctissimum virum cum ex virtutibus reliquis Scriptura collaudet, quam fuerit iustus, quod verax, quod religiosus, quod pius, tum ex eo maxime, quod filiorum optime nutriendorum habuerit summam diligentiam. Non enim cura urebatur, ut aurum illis copiosissimum acquireret, non ut humanæ gloria verendos, & illustres cerneret, sed quid ille tandem requirebat? Audi, quid Scriptura dicat: Cum consummati essent dies convivii illorum, mittebat Job, & Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

purificabat eos, consurgensque diluculo offerebat pro eis sacrificia ad numerum ipsorum, vitulumque unum pro peccatis, & pro animabus eorum, dicebat enim Job in corde suo: ne forte filii mei in mente sua mala cogitaverint. Mox verò idem Chrysostomus ex præmissis valde considerabilem deducit consequentiam, aptam nimirum, ad confundendum quemvis Christianum parentem, tectam filiorum educationem nihili curantem: Vltimo nobis iam erit excusatio eiusmodi scelus admittente audientibus, quando is, qui ante legem fuit, qui nullo sacrarum literarum magisterio instructus fuerat, tantam filiorum ostendit, gessitque providentiam, ut de incertis quoque eorum, & oculis timeret, paveretque delictis, quenam nos iam excusabit ratio, quicum sumus sub gratia, cum tantis, & tam insignibus magistris potiamur, cum eiusmodi exemplis abundemus, totque monitis erudiamur, non modo pro occultis incertisque filiorum peccatis non metumus, verum aperta quoque, & manifesta contemnimus?

8 Hugo Cardinalis quoque ad hanc disparitatem, quæ est inter Jobum, & parentes hujus temporis, se refert, considerans, Jobum adeo sollicitum fuisse, ne filii sui etiam venialiter Deum offenderent: Ne forte peccaverint. E contra verò ex alia parte multos parentes Christianos atque Catholicos non solum filiis peccata permittere, verum etiam illos ad vindictas, ad duella, ad arma, ad ludos, aliaque peccata extimulare, filiosque suos Diabolo consecrare, immolaverunt filios suos, & filias suas demoniis, diis quos ignoraverunt. Utpote qui sub titulo nobilitatis, & generositatis filiorum suorum animis spiritibusque, vindictæ, superbiæ, avaritiæ, à pueritia imprimunt. De quibus proinde ait: Offerunt eos Diabolo, ornando, & pravis studiis imbucendo.

9 Origenes aliam quandam habet observationem, videlicet quod Job in præsentia filiorum victimas illas sacrificavit, ut mors illarum, quam spectabant, eis seculi loco esset, ne mortem spirituales incurrerent, ut videntes ipsi filii, metuentes, ac paventes, ab omnibus peccatis, quæ animas perimunt, declinarent, & inventus ignorantias à se depellerent. Idem insuper observat, Jobum ipsum fecisse eo tempore, quo filii in ætate adulta erant, cumque bonis moribus unbuti fuerant: Unde in persona Jobi ait: Ne forte filii mei qui in disciplina nutriti sunt, qui in eruditione creverunt, qui in DEI timore exercitati sunt, in quibus vivis ego gaudeo, si ipsi vixerint Deo, si ipsi a Creatore non recesserint. De his, inquam, filiis, qui nullum unquam malæ vitæ odorem de se sparserant, pater adeo sollicitus, & anxius erat, ut pro eorum levibus culpis, quæ indubiè procul ab ipsis erant, sacrificia quotidiana offerret. Unde Orig. hanc infert consequentiam: quot sunt hodiè patres qui in comparatione Jobi culpabiles erunt? quantum trepidare debent illi, qui peccata, & scandala manifesta dissimulant, & non reprehendunt, imò eadem nonnunquam fovunt? Nam patres qui non erudunt, neque corripiunt filios suos, & ipsorum animas igni inextinguibili tradunt, & semetipsos in furorem Judicii demergunt. Omnia enim quæ deliquerint filii, à parentibus requiruntur, qui filios suos non erudierint, vel corripuerint.

10 Valdè considerabilia sunt illa S. Textus verba: Mittebat ad eos Job, & sanctificabat illos; nimirum adhibebat alios, qui in illos invigilarent, eos instruerent, & Deum timere facerent; quantum igitur verisimilius est, quod ipsemet directè, & immediatè ad hoc omnem adhiberet conatum? Cum dicitur: mittebat, & sanctificabat illos, inquit S. Greg. aperte demonstratur, quid distributionis erga illos præfens ageret, quibus absens sollicitudine non desset. S. Apostolus ad Timoth. ita scribit: Vidua eligatur in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit, si hospitio recepit, si Sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subservit. Ubi vides, quod Apostolus signum bonæ, & virtuosæ viduæ, non dixerit esse solitudinem, honestatem, pudicitiam, mansuetudinem, orationem, abstinentiam, sed primo loco bonam filiorum educationem expresserit. Idem Apostolus in eadem epist. paulò ante dixerat: Multus salvetur per filiorum generationem, i.e. ut S. Hieron.

Hog. Car. ibi: Magna sollicitudo parentum de S. Job.

Pl. 104. 17.

Orig. la. in c. 1. Job. Car Job in præsentia filiorum oblationem sacrificiorum.

Idem ibi.

Job etiam sollicitus fuit de filiis absentibus.

S. Gregor. I. l. Mor. c. 4. 1. Tim. 5. 9.

Quam sit virtutis viduæ.

1. Tim. 2. 14.

3. Hier. lib. 1.
cont. Iov.

lib. 1. contra Jovinianum declarat, per bonam filiorum educationem, quia hæc certum est signum æternæ prædestinationis.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Educatio, cui parentes primo omnium loco intendi esse debent, cum timore Dei conjuncta sit oportet.

THEMA.

Educate illos in disciplina, & correptione Domini. Ephes. 6. ver. 5.

V Aliè considerandus est modus, quo Apostolus parentibus liberorum educationem præscripsit, non enim contentus erat dicere: *Educate illos in disciplina*, sed protinus subiunxit: *& in correptione Domini*, id est, ut Sanctus Anselmus ait: *In his qua ad DEUM pertinent*, primo enim omnium loco timorem Dei illis imprimere debent. Multi sunt qui ante omnia illos in Academijs bonarum literarum, erudire, vel in scholis pugilum, vel tractandorum equorum, vel saltuum, & tripudiorum, vel in scientijs Mathematicæ, Cosmographiæ, Architecturæ, vel alijs similibus exerceri faciunt, nec tamen fundamentum principale, quod universum sustinet spirituale ædificium, videlicet Dei timorem, quicquam considerant, quibus Apostolus ait: *Educate illos in disciplina, & correptione Domini*. Quilibet pater, postquam à Deo ipsi datus est filius, meritò cum longè feliciore sorte, quam Eva in primo suo partu fecit, dicere deberet: *Possedi hominem per Deum*, ac proinde illum in timore illius Dei, qui hunc mihi donavit, educabo. Quilibet quem DEUS prole beavit, intra semetipsum cum Sanctorum Machabeorum matre dicere deberet: *Neque enim ego spiritum, & animam donavi vobis, & vitam, & singulorum membra non ego compegi, sed enim mundi Creator qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem*. Ac proinde iustum esse agnoscere, quod cum hæc omnia Deus dederit, ipsi quoque eidem grati sint educando illos in timore, & ad ejus reverentiam. Sanctus Ambrosius de invicta illa matre ait: *Ista maternum in hoc ponebat affectum, si filius magis perpetuam vitam, quam temporalem suaderet*. S. Gregorius Nazianzen. in oratione quadam in laudem S. Cæsarii fratris sui habitum ostendit, quantum amplius genitores sui in hoc filio vitam amaverint spiritualement, & æternam, quam temporalem & corporalem, ait enim: *Atque omnes felicitatis numeros expleverunt, excepta hac postrema, ut quispiam existimare queat, sine probatione, sine dispensatione, hoc est meo quidem iudicio, ut præmisso eo filio, cui propter ætatis lubricum magis timendum erat, ita iam ipsi securo animo vitam claudant, & cum universa domo ad superna transferantur*.

2 Quantum obsecro illa Melithonis mater ex eo affligebatur, quod videret filium suum in numero quadraginta Martyrum non quoque expirasse? In eo supplicio mortui sunt omnes præter Melithonem natu minimum, quem cum præsens mater eius fractis cruribus adhuc viventem vidisset, sic cohortata est, fili, paulisper sustine. Ecce, CHRISTVS ad ianuam stat adiuvans te. At verò cum vidisset, quod carnifices ipsum fidem negaturum esse sperarent, ipsumque propterea etiamnum viventem, unà cum alijs fratrum cadaveribus currui non iniecissent, ipsa Melithonem humeris suis impositum ad currum veloci gressu portare conata fuit, quam proinde Deus hac gratia donavit, ut inter maternos amplexus Melithon expiraret: *In cuius amplexu Melithon spiritum Deo reddidit, eiusque corpus in eundem illum cæterorum Martyrum vagum per mater iniecit*. Sanctus Basilus in concione quadam, quam in laudem quadraginta Martyrum habuit, ita loquitur: *Revera martyris mater: revera bona radicis germen bonum*. Ostendit generosa mater, quod magis ipsam pietatis dogmatibus enutriverat, quam lacte, & hic quidem, sic educatus, sic a pia matre deus est. Est porro vulgaris parentum error, quod magis solliciti sint pro filiorum vita præsentem, quam æternam, quod utique signum est, quod plus ament corpora, quam animas, qui profectò amor paternus

non est: *Non queras, quod longam vivas vitam, inquit D. Chrysostomus, sed ut infirmam, & que nunquam desinat*.

3 In lamentationibus Jeremias legimus hæc verba: *Crudelis quasi Struthio in deserto*. Sanctus Bernardinus de hac materia educationis filiorum differens, per hæc animalia illos patres denotari dicit, qui potius eò directum habent oculum, ut filii in bonis corporis, quam in bonis animæ proficiant: *Struthio secundum Isidorum, animal est in similitudinem avis, habensque alas, à terra tamen non elevatur, qua seovere negligit, sed proiecta tantummodo flatu pulveris animatur, induratur ad filios quasi non suos*. Per struthiones mysticè designantur parentes, qui de mala societate filiorum suorum, atque de ipsorum facinorosis non curantes, tantum corpora nutrivimus, moreque in eis negligunt, & contemnunt, unde scelesti sunt. Cuius profectio, & causa est, quia licet videantur habere alas Christiani cultus, à terra tamen non levantur, nec volant, curarum secularium, & criminum pondere pregravati. Sancta Mater Ecclesia in festo Sanctæ Monicæ matris S. Augustini hanc ei laudem attribuit: *Monica Sancti Augustini dupliciter mater, quia cum mundo, & Cælo peperit; de qua proinde Sanctus Augustinus in Confessionibus suis ita scribit: Nutrierat filios, toties eos parturiens, quoties ab te deviare cernebas*. Et quidem quia non dantur dolores acerbiores illis, qui in partu sustinentur, ideo Sancta Monica juxta quod filius ejus de illa scribit, toties patiebatur, & dolebat instar parturientis, quoties filios suos à recta timoris Dei via declinare videbat.

4 In Isaja dicitur: *Pater filiis notam faciet voluntatem tuam*; ubi ut Sanctus Hieronymus refert, Septuaginta legunt: *Ab hodie filios faciam, qui nuntiabunt iustitiam tuam*. Tunc enim quis patris characterem in se portabit, dignusque erit, qui pater nominetur, & in veneratione sit, si filios in timore Dei erudierit. Unde Chrysostomus in quodam sermone ita scribit: *Dic quæso charissime, si filium fame confectum videres, an eum posses contemnere? ergone panis fame divexatum non despiceres, divina autem doctrina fame perennem potes contemnere? Quo pacto dignus fueris, ut pater voceris? Siquidem multo gravior illa hæc est fames, quanto funestior in mortem desinit, unde magis in hoc studium conferendum est*. Porro quales parentibus respectu filiorum à DEO impositæ sint obligationes, Regius Psalmista his verbis recenset, dum ait: *Quantam mandavit patribus nostris, nota facere filiis suis, ut cognoscat generatio altera, ut ponant in Deo spem suam, & non obliviscantur operum Dei, & mandata eius exquirant*. Ecce in quonam bona filiorum educatio consistat, nimirum in eo, ut eorum mentibus, & cordibus divinorum beneficiorum imprimatur memoria, exactaque divinorum præceptorum adimpletio: *Videtur, inquit Salvianus, quas parari opes à parentibus filiis Deus inbeat, non pecuniarios thesauros, nec graves metallo aureo saccos, non superbas, ac præeminentes excelsis urbibus domos, non fundos interminabiles: Non hæc Deus præcipit, pauca sunt quæ mandat, sed salutaria, scripto breviter, sed beatitudine sempiterna, ut ponant in Deo spem suam, & mandata eius exquirant: cum vero Deus vivorum sit, non mortuorum, rectè illa parari filiis iussit, per quæ in æternum viverent, non per quæ in æternum morerentur*.

5 Nemo est, qui nesciat, quo lacte Blanca Regina filium suum pro Regno Cælorum, & vita beata enutrierit, qui proinde tam eminens in sanctitate, quam erat Majestate, & magnificentia terrena excellens, evasit (de Sancto Ludovico Rege Franciæ loquor) huic enim pia mater sæpè suggererat, dicens: *Malim à filiis mihi: te vita privatum, quam unum peccatum lethale perpetrare*. Respha Saulis conjux vigilem circa filios suos in patibulo suspensos agebat custodiam, ne aves rapaces eorum vires dilacerarent, & secum auferrent, idque facere continuavit, donec eorum cadavera sepultura honore afficere posset. At verò quantum melius hæc mulier fecisset, si hosce filios suos in timore DEI educasset? Etenim verisimile est, ipsam quamdiu filii vivebant, corporis potius quam animarum filiorum suorum curasse salutem, ac proinde meritum inde retulisse supplicium.

D. Chrys. he. ad Eph.

Thren. 4. 9.
S. Ber. 10. 1. in
Dom. 1. post
Pent. 2. 2. c. 7.
Matth. 3.

S. 164.
Parentes in
educatione
prohant ac-
telligentes ac-
similantur
Struthionibus.

S. Aug. lib. 9.
Conf. c. 4.

Isa. 48.
S. Hier. 1. 1.
Septuag.
Erudit. præ-
ter 10. 1. p. &
timore Dei.

D. Chrys. 2. 1.
ser. 61.

PL 77.

Hæc sunt opes
quas illis pa-
rentes.
Solv. 1. 2. ad
Eccl.

Notabile
exemplum
Blanchæ,
matris S. Lu-
dovici Re-
gis.
2. Reg. 21.

De S. Monica
circa E. An-
gustinum.

Gen. 17.

S. Aug. lib. 1.
C. 1. c. 9.

Exod. 12.
Proprio ore
proles in-
struunt in
pietate.

Heb. 12.
Inf. 1. c. com.
Appon.

Narrat illis
magnalia
Dei.

Exod. 10.

Olea. 12.

Pl. 4. 1.
D. Chrys. 12.

S. I. C. 1. 1.
epist. 9.

S. Greg. L. 1. 1.
lib. 4.

Job 1.
Pro maximo
thesauro il-
lis relinquit
timor Dei.

6 Porro quam anxia S. Monica mater S. August. circa animam filii sui fuerit, idem S. Aug. Deum huic verbis affatus testatur: *Sed matris in pectore iam incuberat templum tuum, & exordium sanctæ habitationis. Itaque exsilivis præ trepidatione, ac timore, & quamvis mihi nondum fidei, simul tamen vias distinxit.* Abraham quoque gloriosissimum illum promeruit honorem, ut *Pater credentium* appellaretur, in præmium videlicet, quod totam suam posteritatem Cælo electam, bonam in timore Sancto Dei educationem docuisset, prout in Isaac manifestè videtur, qui tanta cum promptitudine, & sine ulla contradictione se supra ligna collocari, & ut paternis manibus iugulatus offerretur in holocaustum, ligari permisit; quodque non minore consideratione dignum est, Abraham pro Ismaele, ut solum pro DEI honore viveret, rogavit dicens: *Vtinam Ismael vivas coram te.* S. Augustinus impossibile esse ceniebat, quod Deus matris suæ lachrymas non exaudiret, eo quod aliud à Deo non peteret, quam ut filius suus Augustinus Deo serviret, & in sancto Dei timore viveret: *Huius verò lachrymas contemnes, quibus non à te aurum, & argentum petebas, nec aliquid mutabile, & volubile bonum, sed salutem animæ filii sui?*

7 In Exodo scribitur: *Cum dixerint filii vestri, quæ est ista religio? Dicite eis, vultima transitus est.* Circa quem locum sacri Expositores observant, DEUM parentibus præcepisse, ut ore suo proprio filios in timore, & religione Dei, in observantia legum Divinarum, & in ritibus ceremoniarumque sacris ad cultum DEI pertinentibus instruerent. Ac proinde Sanctus Apostolus non sine causa ait: *Patres carnis nostræ eruditores habuimus.* Joseph quoque Hebræus Historicus testatur, quod *Hebræorum præcipua cura erat, circa filiorum munimenta, eos divinarum legum custodiam, traditionem, & pietatem, tanquam totius vite opus necessarium edocere.*

8 In eodem quoque Exodi libro, postquam Moyses Pharaonem cum virga prodigiola, qua eum ad divinam voluntatem implendam, populumque dimittendum induceret, se sistere iussus esset, ita eum legitur allocutus Dominus: *Vi faciam signa mea hoc in eo, & narres in auribus filiis tuis, & nepotum tuorum, quoties contriverim Ægyptios.* Circa quæ verba ita discursit Oleaster: *Audisti hic, quatuor parentes tenentur docere filios suos ea, quæ ad gloriam Dei pertinent, & fidem: nam ex huius cognitione homines in fide firmantur, & DEVM beneficium diligunt.* Prodigia in beneficium eorum præstita, filiis narrari voluit, ut hi à primis annis amorem conciperent, & timorem, tam gratiosi potentisque Dei. Unde & Psalmista inquit: *Patres nostri annuntiaverunt nobis;* quæ verba Sanctus Gregorius hoc dilatat discursu: *Audite, quotquot filiorum vestrorum nullam curam geritis, quicumque carmina Diabolica canentes, contemnitis divinas narrationes: sed non huiusmodi, sed in narrationibus præclarorum Dei factorum vitam assidue consumebant.* Sanctus pariter Isidorus Pelusiota sequentem nobis ad præsens intentum exhibet doctrinam, scilicet: *Qui liberis suis adhuc in tenera ætate præmium quidem verum de DEI excellentia, atque providentia sensum; deinde virtutem, moresque probos inserunt, hi cum non modo parentum, sed & optimorum Magistrorum munere fungantur, à Deo mercedem accipient.*

9 Sanct. Gregor. zelum considerat, quo Job salutem suorum filiorum continuò promovebat spiritualem, & quamvis de his nullus ei constaret defectus, nihilominus in quotidianum antidotum innocentie iis applicabat iugelacrificium, dicens: *Ne forte peccaverint; timebat namque, ne vel minima forte cogitatione, suggestionibus consentientes, DEVM offenderent: Ne forte benedixerint DEVM in cordibus suis, sed quia Sanctus Job filii tanta fuerant disciplina bona institutionis accincti, ut neque per facta in convivii, neque per verba delinquerent, ideo ut aperte id ipsum monstraretur, subditur: (Dicebas enim, ne forte peccaverint filii mei in cordibus suis) perfectos quippe esse in opere, & sermone docueras, pro quibus de sola pater cogitatione metuebas.* Ita Sanctus Gregor. quem pariter zelum, & fervorem Sanctus Chrysost. sequentibus commendat encomiis: *Hoc modo, inquit, consulitur liberis, non dicebas, quod*

plerique homines solent, opes illis relinquam; non dicebas: Gloriam illis comparabo: non dicebas: Mercabor principatum. Sed quid? Ne quid cogitaverint in cordibus suis. Hæc est magna opulentia, hic thesaurus est, si Dei timorem habeamus. Ob hanc igitur in filios sollicitudinem Deus ipsum super omnes Orientis Principes bonus abundè locupletavit temporalibus. Olympiodorus, in catena Græca citatus, cui palmam, an Jobo, an filii tribuat ambiguus, inquit: *Admirabile digni sunt filii, sed admiratione dignior horum pater, & magister illorum, nullum enim peccatum apertum apparebat, huius vero tanta in Deum, liberosque charitas erat, ut peccatorum etiam, quæ mente concipiuntur, curam susciperes.* At cur nullam peccatorum externorum mentionem ingessit, sed solummodo ait: *ne forte cogitaverint in cordibus suis?* Quia scilicet eos industriè adeo perfectèque in timore Dei, in spiritu, & virtute instruxerat, ut omnibus in operationibus eorum mera reluceret modestia, exemplaritas & innocentia, absque ullo novo reprehensibili; solas igitur pertimecebat cogitationes, & suggestiones internas.

10 Author Imperfecti, Zebedæi filiorum matrem primas autumat pro filiis perhille sedes, in regno non terreno, sed Cælesti: *Non sentis illa, sicut & cetera matres, quæ corpus matrum suorum amant, animam autem contemnunt.* Desiderant illos valere in seculo isto, & non curant quid passuri sint in alio. Alii militias filiis suis provident, alii honores, & nemo filius suis providet Deum; perditionem illorum cum magno pretio comparant, & salutem illorum nec dono accipere volunt. Si viderint illos pauperes, tristantur & suspirant; si autem viderint illos peccantes, nemo tristatur, ut ostendant, quia corporum sunt parentes, non animarum.

11 David Rex qui ut Scriptura ait: *In cathedra sapientissimus fuit,* filios suos eruditos esse voluit, sed quamnam iisdem lectionem frequentius prælegisse existimatis? num forte Philosophicam? vel artem militarem. aut verò politicam, & statum rationem? vel denique Architecturam? nihil horum ab ipso prælectum fuit. Audite igitur ipsum in verbis suis explicantem, dicit enim: *Venite filii, audite me, timorem DOMINI docebo vos. Monet castitatem Deum,* inquit Cajetan. *hoc enimeras præcipuum intentum Davidis.* Sanctus Remigius ait: *Timorem DOMINI docebo; id est, vos instruam, qualiter debeatis DEVM timere, ut nihil vobis desit in illo bono; unde patet, quod licet Rex fuerit, multorumque regnorum impetum gesserit, atque in persona propria ad bellum processerit, bonam tamen suorum in timore Dei educationem nequaquam neglexit.*

12 Sanct. Thomas ait: *Incipit à timore, & bene, quia in scientia incipiendum est ab elementis; at vero Proverb. 1. dicitur: Timor DOMINI initium sapientie divinae.* Ubi notandum Ly illud sapientie divinae, studium enim cui filii nostri applicandi sunt, primo omnium loco in timore Dei consistit, unde D. Chrysost. ait: *Ne studium ponas, ut cum facias oratorem, sed erudi ut sis Philosophus (moralis nimirum) nam si illud quidem non sis, nihil est damni, si hoc autem absit, nullum eris lucrum Rhetorica quamvis multa. Opus est moribus, non dicendi facultate; vita modestia, non orationis vehementia, factis, non verbis; ne linguam acuas, sed expurges animam; non hæc dico prohibens erudire, sed prohibens illis solis adhibere animum.*

13 Theophylactus hoc alio insigni dogmate adducta illustrat verba: *Educate eos in disciplina, & correptione DOMINI ad principium, adeoque causam obedientie ascendis, monstrasque parentibus, quæ ratione obedientes filios facient.* Si enim, inquit, vis obedire tuos filios, instrue eos divinis sermonibus. Si enim à parentibus omnium primò timorem Dei didicerint, instructionis mercedem parentes ferent, filiorum erga eos reverentiam, & obedientiam. Quam obligationem parentibus omnes Sancti inculcare satagunt. S. quidem August. ait: *In prole ut amanter suscipiatur, benignè nutriatur, religiosè adiuvetur.* S. quoque Chrys. duobus in locis idem inculcat, & primo quidem in sermone, in quo examinat, cur in festo Pentecostes acta legantur Apostolorum, ait: *Hinc nature cognationem agnosco, si plus in spiritualia studii conferant, quasi diceret: Veri sunt Patres qui*

Mat. 23. 31.

Auth. Imp. bo. 3. Quale regni prout mater Zebedæi filiorum suorum.

S. Reg. 21. 1. Quod David dicitur: Filius suus timorem Dei.

Pl. 13. 11.

Cajet. S. Remig. 12.

S. Thom. 1. 2. c. 1. dicitur: Timor DOMINI initium sapientie divinae.

D. Chrys. 12. ad Ephes.

Theoph. in c. 6. ad Eph. Hoc maxime necessarium est, si velint habere filios obedientes.

S. Aug. L. 9. de Gen. ad Iu. D. Chrys. 1. 6. 107. 63.

D. Chrys. 1. 6. ho. 17. de lib. educat.

plus animam, quam corpus diligunt. Et in homilla, cui titulus, *de liberorum educatione*, apertius dictam obligationem edocet in hac verba: *Cogitare parentes oportet, non quomodo filios auro, & argento divites faciant, sed quare ratione, pietate & sapientia, virtutibusque possessione omnibus evadant locupletiores*. Insuper S. Bernard. patentes, nisi filios in timore Dei erudierint, nullam à filiis gratitudinem expectare posse, aut reverentiam, evincit his verbis: *Quomodo filius non timet DEVM, neque cognoscit, neque amat, non expectet Patrem, quod sit gratus verusque, quia qui non curat de Deo, qui Pater est omnium, multo minus curabit de Patre terreno*. S. Basil. ita Patres adhortatur: *Instrue sermonibus, ac doctrinis bonis, erudi utilibus exemplis, quales convenias esse erga Deum*.

DISCVRSVS III.

A R G U M E N T U M.

Propter parentum mala exempla, & impiam vitam, filii quoque parentum vitia discere, vitamque suam malo sine claudere solent.

T H E M A.

Omnis arbor bona, bonos fructus facit: mala autem arbor, malos fructus facit. Matth. cap. 7. vers. 17.

IN arbore figuratur homo, à Philosophis dictus: *Arbor inversa*, quem sensum cæcus ille pariter illuminatus respexit, qui dicebat: *Videō homines quasi arbores ambulantes*. Clarius Sanctus Bonavent. discurrens, in arbore bona, bonum astruit designari hominem: *Bona arbor est bonus homo*; idem igitur est dicere, arborem bonam germinare fructus bonos, malosque malos; quod à malis moribus, & vitiis parentum malos gigni filios, probosque à probis. Unde & Evangelium textui inherens, inquit: *Non potest arbor bona, malos fructus facere, neque arbor mala, bonos fructus facere*. Quod aliis verbis Sapientia eadem Incarnata apud eundem Evangelistam confirmat, inquiens: *Aui facite arborem bonam, & fructum eius bonum, aui facite arborem malam, & fructum eius malum, siquidem ex fructu arbor cognoscitur: progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali?* Prodigium equidem foret, si Cedros spina, si vepres uvam proferrent, aut vipera nectar. Eodem modo omnipotentis divinis attribuendum est miraculo, si patres vitiosi, scandalosi, & impii, pariant, educantque filios bonos, disciplinatos, & virtuosos. Quam à Christo malignis Scribis, & Phariseis factam exprobrationem, ita prosequitur S. Chrys. *Ecce namque, inquit, cum depravata arbores sitis, bonum fructum producere non potestis, quare non mirandum, si male loquimini: quia cum à malis parentibus educati sitis, mentem quoque malam possidetis*. Radix arboris infecta ipsos pariter inficit, & contaminat fructus, siquidem hi ab illa vitiosum malumque suscipiunt nutrimentum. Quam ab arbore desumptam similitudinem, S. Chrys. etiam contra Patres, qui malo filii sunt exemplo, his contorquet verbis: *Parentis vitium est filiorum exitium, sicuti in arboribus vitium seminis, totius arboris vitium est*. Qui idem Sanctus ad filiam Herodiadis, Regique sacrilegi benevolentiam, propter unicum saltem medietatem Regni sui appromittentis, reflectens, arborem inibi redarguit pestiferam, dum ait: *Respondit suo turpi generi, dum patri complacet turpiori: de adulterio namque turpis debuit procreari*. Hinc illa singulariter Evangelistæ verba: *Cum placuisset Herodi, considerans, subiungit: Tota patri sit deformitate formosior, & revera suam credidit tunc Herodes, cum talem vidit, nam putasset alienam, si pudicam vel aliquantulum pervidisset*.

2 Sanctus Thomas illa S. Pauli ad Timotheum verba: *Filios habentem subditos cum omni castitate*, inquit, merito Apostolus hos filios valde continentes esse desiderabat, secus enim patrem suum impudicum esse argumendo fuissent, in omni, inquit, castitate, quia mala eorum vita esset testimonium contra parentem, juxta illud Sapientiae, c. 4. *Ex iniquis omnes filii qui nascuntur, testes sunt nequitiae adversus parentes in interrogatione sua*. Et ut Ecclesiasticus ait: *De patre impio queruntur filii, quoniam propter illum sunt in opprobrio, scandala enim, & mala*

parentum exempla continud imprimuntur in filiis; cum enim illa incessanter ob oculos habeant, faciliter illis adherescunt, eademque tenaciter retinent: sic enim quando Deus adversus populum suum omnibus iniquitatum generibus obnoxium exasperabatur, eisdem per Jeremiam insinuati fecit, omne malum, quo premebantur, suam à malo hoc parentum erga filios exemplo habere originem. Et ne Propheta per efficaces intercessionem suas flagellum, quo illum Deus castigare decreverat, eisdem à manibus eriperet, dixit illi: *Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumes pro eis laudem, & orationem, & non obstitas mihi, quia non exaudiam te, causamque cur ad hunc furorem provocatus es allegans*, subiunxit: *Nonne vides, quid isti faciunt in civitatibus Iuda, & in plateis Ierusalem? filii colligunt ligna, & patres succendunt ignem; ut faciant placentias Regine Cæli, & libentius diis alienis*.

3 In libro Geneseos memorabile factum illud recensetur, in quo Noe à vino perturbatus, & obrutus, ob nuditatem suam à Cham filio suo derisus fuit. *Quod cum vidisset Cham pater Chanaan*, inquit sacer textus. Circa quæ verba merito querendum venit, cur pater, & filius simul in hac occasione nominentur? In qua questione duas ad propositum nostrum facere possumus observationes, quarum prima est, quod Cham, qui in tanto patre suo tot admirari, & imitari poterat virtutes, illis relictis, oculum suum in hunc non voluntarium defectum deflexerit, siquidem Noe hanc ebrietatem non præviderat: unde deducitur, quantum depravata, & corrupta natura nostra ad imitanda mala potius, quam bona superiorum, & genitorum nostrorum exempla, pronior sit, atque proclivior. Alia observatio est, quod Spiritus S. qui sacrum Chronistæ calamum semper direxit, Cham patrem Chanaan tunc appellavit, quando Chanaan nondum natus erat: sed quo mysterio Spiritus Sanctus hac anticipatione uti voluit? S. Ambrosius ait: *Sacrum textum Chanaan mentionem fecisse etiam antequam natus esset, ut omnes posterii intelligerent, unde impius hic filius malitiam, & impietatem suam apprehenderit, vel didicerit: Mala arbor malos fructus facit. Quæro nunc, cur non simpliciter dixerit: Vidit Cham nudationem patris, sed vidit Cham pater Chanaan; cur ergo nomen addidit filii, nisi ut & vitio Authoris deformaretur hereditas, & Author filii nequitia gravaretur? Et pater igitur in filio, & in patre filius redarguuntur, habentes stultitiam, nequitiam, impietatis quoque commune consortium: nec poterat fieri, ut bonum generaret filium, qui bono patri nequam filius, & natura & eruditionis degener extitisset*. Veruntamen Theodoretus in ea est opinione, Chanaan natum fuisse, dum hæc historię series contigit, illumque primum extitisse, qui sanctum, & decrepitum senem irriserit: *Primum Chanaan verenda avi sui vidisse, suoque solum patri narrasse, tanquam de senere videntem*. Itaque si Cham fratri similis fuisset, non debuit impiè ad patrem accedere, sed oburgare eum qui primus viderat, & illud debet. Notandum verò, Moylen non sine ratione errorem patri adscripsisse, quia patres transgressionum à filiis commissarum causæ esse solent, vel quia illos non reprehendunt, vel quia malum ipsis præbent exemplum: *Non enim potest arbor mala bonos fructus facere, sic enim quia Agrippina mater Neronis libidinis dedita fuit, ejus quoque filius libidinis maternæ vestigia fuit subsecutus. Heliogabalus matrem Græcam habuit, quæ meretriz fuit. Bethsabee quondam adultera peperit Salomonem, qui præter trecentas concubinas, septingentas Reginas in thalamum suum admisit*.

4 Sanctus Bernardus inter alia miracula, quæ in sancto Malachia Episcopo Hybernæ, cujus ipse vitam conscripsit, admiratur, hoc unum fuisse refert, quod de natalis barbarie traxit nihil, non magis quam de sale marino pisces maris; etenim pisces in mari, quod amarum, & salum est, nutriuntur, vivunt & morantur, & tamen illius salcedinis nihil penitus retinenta, adeo ut quia insipidi sunt, illos si manducare volumus, salire eisdem necesse sit; eodem modo filii quando ex materno utero egrediuntur, defectus, demerita, malosque suorum genitorum mores secum non portant, quia natura malitiam non attrahit, & tamen verissimum est, quod postea mala genitorum, & nutricum exempla, impiaque dictamina facillimè imbibant, ac proinde teste experientia,

Vicia parentum transmittuntur in filios.

101.7.17.

Probatum exemplo Chani, & Chanaan.

S. Ambrosius ait: Noe & Arca c. 10.

Theod. 9. 17. in Gen.

S. Malachiam nihil vitii traxit à parentibus barbaris.

Mala parentum exempla facile imbibuntur à proliis.

S. Bern. T. 4. ser. 12. par. 1. in D. 3. Qu.

S. Bas. conc. 31. 32. in C. 22.

Parentes comparantur arboribus. Mal. 2. 24.

Mat. 23. 35.

Dei bonis & malis malis.

D. Chrys. 1. 10. in Mat. Radice vitiosa producit fructus vitium.

D. Chrys. 1. 10. in Mat.

1. Tim. 3. S. Thomas. Parentes impudici proles generant similes. Sap. 4.

Eccl. 41. 10.

S. AUSTIN
97 Vol. 10
11-12

g. hern. co-
fer. it in Do.
2. Q. p.
Pravitas &
livum lap
provenit ex
mala dispo
sitione geni
tali.

S Bern. 10.1.
in D. 1. Qu.
ser. 17. m. 1.
C-7.
Notabile
exemplum.

A Bird Guide

S. Bern. 10-4.
Ser. 12. Ab. Cit.
2-100L.

Examples
of un-
der-
stand-

Plutarch, de
initio. libe-
rat.

S. Fern. 10.4.
ib. ser. 16.

**Plaster, in
Laced Paper
- makes pro-
per design
discuss.**

9. C. reg. L. f.
mod. C. f.

Car Viti di
1984-1985
1986-1987
1988-1989
1990-1991
1992-1993
1994-1995
1996-1997
1998-1999
2000-2001
2002-2003
2004-2005
2006-2007
2008-2009
2010-2011
2012-2013
2014-2015
2016-2017
2018-2019
2020-2021
2022-2023
2024-2025
2026-2027
2028-2029
2030-2031
2032-2033
2034-2035
2036-2037
2038-2039
2040-2041
2042-2043
2044-2045
2046-2047
2048-2049
2050-2051
2052-2053
2054-2055
2056-2057
2058-2059
2060-2061
2062-2063
2064-2065
2066-2067
2068-2069
2070-2071
2072-2073
2074-2075
2076-2077
2078-2079
2080-2081
2082-2083
2084-2085
2086-2087
2088-2089
2090-2091
2092-2093
2094-2095
2096-2097
2098-2099
2100-2101
2102-2103
2104-2105
2106-2107
2108-2109
2110-2111
2112-2113
2114-2115
2116-2117
2118-2119
2120-2121
2122-2123
2124-2125
2126-2127
2128-2129
2130-2131
2132-2133
2134-2135
2136-2137
2138-2139
2140-2141
2142-2143
2144-2145
2146-2147
2148-2149
2150-2151
2152-2153
2154-2155
2156-2157
2158-2159
2160-2161
2162-2163
2164-2165
2166-2167
2168-2169
2170-2171
2172-2173
2174-2175
2176-2177
2178-2179
2180-2181
2182-2183
2184-2185
2186-2187
2188-2189
2190-2191
2192-2193
2194-2195
2196-2197
2198-2199
2200-2201
2202-2203
2204-2205
2206-2207
2208-2209
2210-2211
2212-2213
2214-2215
2216-2217
2218-2219
2220-2221
2222-2223
2224-2225
2226-2227
2228-2229
2230-2231
2232-2233
2234-2235
2236-2237
2238-2239
2240-2241
2242-2243
2244-2245
2246-2247
2248-2249
2250-2251
2252-2253
2254-2255
2256-2257
2258-2259
2260-2261
2262-2263
2264-2265
2266-2267
2268-2269
2270-2271
2272-2273
2274-2275
2276-2277
2278-2279
2280-2281
2282-2283
2284-2285
2286-2287
2288-2289
2290-2291
2292-2293
2294-2295
2296-2297
2298-2299
2300-2301
2302-2303
2304-2305
2306-2307
2308-2309
2310-2311
2312-2313
2314-2315
2316-2317
2318-2319
2320-2321
2322-2323
2324-2325
2326-2327
2328-2329
2330-2331
2332-2333
2334-2335
2336-2337
2338-2339
2340-2341
2342-2343
2344-2345
2346-2347
2348-2349
2350-2351
2352-2353
2354-2355
2356-2357
2358-2359
2360-2361
2362-2363
2364-2365
2366-2367
2368-2369
2370-2371
2372-2373
2374-2375
2376-2377
2378-2379
2380-2381
2382-2383
2384-2385
2386-2387
2388-2389
2390-2391
2392-2393
2394-2395
2396-2397
2398-2399
2400-2401
2402-2403
2404-2405
2406-2407
2408-2409
2410-2411
2412-2413
2414-2415
2416-2417
2418-2419
2420-2421
2422-2423
2424-2425
2426-2427
2428-2429
2430-2431
2432-2433
2434-2435
2436-2437
2438-2439
2440-2441
2442-2443
2444-2445
2446-2447
2448-2449
2450-2451
2452-2453
2454-2455
2456-2457
2458-2459
2460-2461
2462-2463

Procrustes *in*
Glossa.

Lyons.

5. Aug. Ser.
Les. de
Temp.

**Alla crema
piu' per
malé educa-
torum .
S. Greg. L. 4.
Dial. c. 18.**

lancon. in c.
21. Prov.

matris exemplis. Rachel è domo paterna profugiens, quantumvis mulier sancta foret, nihilominus *furata est idola patris sui*. Num forsitan tantarum divitiarum domus nihil possidebat antiquius aut opulentius, quam dicta idola? sed facilis est responsio, Racheli namque filiae malus adhærebat pater Laban, flagitiosi impiique viri, genius, qui si non falsa numina, argentum certè, & aurum, ex quo fabricata erant, amiciebat.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Virtutes parentum ad filios transmittuntur, qui proinde se parentibus in bonis moribus similes esse probare debent.

THEMA.

In filiis suis agnoscitur vir. Eccl. c. 11. v. 30.

Filius viva est patris imago, similique illi non modo secundum corporalem, sed & moralem bonorum malorumve morum constitutionem; dicente S. Ambrosio: *Vnusquisque in filiis suis estimatur*: quam æstimationem sequenti individuat doctrina: *Si bene filios suos instituit, & disciplinis erudit, siquidem ad negligentiam patris, refertur dissolutio filiorum*, unde & idem Ecclesi. inquit: *Deus honoravit patrem in filiis*: quem textum Paulus de Palatio, de autoritate paterna explicat in hæc verba: *Id est, quia Deus naturalem auctoritatem, dignitatem, & imperium dedit patri in filium, ac ideo ex ipsa natura debet patri filius obedientiam*. In patris pariter honorem bona filiorum cedit educatio, in iis namque virtus elucet educantium; quam ob causam Davidis, prostrato gigante Goliath, stirpem, & originem expetit Saul, dicente Scriptura sacra: *Ait ad Abner Principem militia, de qua stirpe descendit hic adolescens?* Imò ipsummet Davidem interrogavit, dicens: *De qua progenie es tu adolescens?* Quis nescit militum in exercitu valorem requiri, non generis originem? Pro resolutione credendum est utique, Regem idè natalium Davidis cognoscendorum cupidum fuisse, ut ex illis quisnam ejus pater fuerat, agnoscere posset, siquidem in Davide valde virtuosam notaverat indolem, mores amabiles, & educationem minimè vulgarem, atque idè illum parentum suorum notitiam habere voluisse verisimile est, ut illos remuneraret, munerique alicui honorifico adhiberet.

2. S. Hieronimus in traditionibus Hebraicis Isai octo habuisse filios dicit: id quod etiam ex primo Reg. ca. 16. colligitur. At verò queritur, inquit Sanctus Hieronimus, *cur octo filios habere dicatur, cum in libro Paral. non amplius quam septem legantur?* moxque dubium resolvit dicendo: *Nathan Prophetam, qui & Jonathan vocatur, in loco filii educaverat, & nutrierat*. Ratio igitur, cur filii Isai virtuosi fuerint, idèdque de ejus familia Deus virum secundum cor suum elegerit, ut eum ad solum Israel eveheret, deque ejus progenie carnem fumeret, fuit sollicitudo quam in liberorum educatione probavit, siquidem inter alios filios etiam quendam educavit Prophetam. Verum enim verò, ex quo Davidis mentionem fecimus, è cuius stirpe incarnatus est Christus, cujus genealogia ab his verbis orditur, *liber generationis Iesu Christi Filii David, Filii Abrahæ*, nequaquam convenit, ut hunc Abrahamum tacito silentio prætereamus; hic enim adèd à Deo sublimatus erat, ut omnium electorum Dei Patriarcha fuerit electus. At verò dicite sodes, undenam tot raras à divina bonitate, & omnipotentia prærogativas promeruit? adèd quoque Deo familiaris extitit, ut Deus illi dixerit: *Num celare posero Abraham, quæ gesturus sum?* Sed iterum quero, quodnam in eo meritum fuit, ob quod Deus illum tanta familiaritate, tamque sublimi in terris dignitate, & magnificentia decoravit, ut de illo dicat: *Cum futurus sit in gentem magnam, & benedicende sint in illo omnes nationes terra?* Quod si omnium harum Cælestium benedictionum causam scire cupis, ecce tibi unicam tam insignum privilegiorum, quibus supra omnes alios viventes honorari meruit, originem his verbis indicatam: *Scio enim, quod præcepturus sit filiis suis, & domui suæ post se, ut custodiant vias Domini, & faciant iudicium, & justitiam, omnem namque suam posteritatem adèd sollicitè, & exactè in iis quæ ad Deum pertinent, instruxit, & erudit, ut*

Deus, non solum se Deum Abraham, sed etiam Deum Isaac appellare non fuerit dedignatus, èd quòd hic magni patris sui viva effigies perfectissimaque imago fuerit; unde Procopius ait: *Verbis illis causam explicat electionis, quæ præ cæteris mortalibus egregiè illum dignatus est*. Abulens. pariter inquit: *Multum ad hoc tenentur patres, multum in hoc merentur, ut doceant filios; quia ut S. Chrysost. attestatur: Non tantam mercedem accipit, qui se bene erit: sed & quia præcipit natis suis, largas retributiones accipit*.

3. S. Carolus Borromæus hanc ob causam parentibus bonæ educationis præmium, malæque pœnam, sequentibus insinuat verbis, certo certius infligendam divinitus: *Sicut uberrimum ab optima educatione præmium paterfamilias capiet, quicumque liberos, familiamque suam ad Dei cultum, & ad pietatis, Christianarumque virtutum disciplinam erudierit, ita quicumque debitum hoc paternæ curæ officium neglexerit, vel prætermiserit, is expectet, ut in die Domini sibi durissimum iudicium fiat*. Psalmista sequentem maritis infallibilem faci promissionem: *Vxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tue, larga equidem sponso, sed qui ejusdem participes fiant, examinemus: Beati omnes, qui timeant Dominum, qui ambulant in viis ejus: labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit*: quibus in verbis David patribus, & matribus bonæ filiorum educationis, in timore Dei, & bona directione factæ, fructus exhibet, & felicitates: Præsertim autem dum ait: *Filius tui sicut novelle olivarum in circuitu mensæ tue, ecce sic benedicetur homo qui timet Dominum, benedicat tibi Dominus ex Sion, & videas bona Jerusalem omnibus diebus vite tue, & videas filios filiorum tuorum, pacem super Israel*: Ecce vobis divinam gratiarum donorumque in bonos, & sollicitos filiorum educatores collatorum liberalitatem. Eidem veritati testimonium perhibet Ecclesiasticus, quando de disciplina paterna agens, inquit: *Qui docet filium suum, laudabitur in illo, & in medio domesticorum in illo gloriabitur, mortuus est pater ejus, & quasi non est mortuus*. Hujus autem lætitiæ sequentem assignat rationem, quia scilicet in bonis filii benè educati moribus recognoscitur, vivitque pater: *Similem cum reliquit post se, in filiis cognoscitur*. Quæ verba ita interpretatur Varabius: *Si obierit pater ejus, perinde est quasi non obierit, ut qui similem sibi reliquerit superstitem*. Paulus de Palatio cur post mortem pater vivere astruat, rationem assignat: *Pater bonus mortuus in filio vivit, quia filius patris mores gerit, & ingenium, & sic carus patris mortuus sit, spiritus ejus in filio vivere videtur*. Cui simillimum in sensum, verbis licet diversis, Hugo Card. subscribit, inquit: *Quasi non est mortuus, quia vivit in filio doctrina ejus, & conversatio, similem enim sibi reliquit post se, qui cum factis, & dictis representat*.

3. S. Ambrosius eidem iustagaturus proposito, ita in morte Theodosii Imperatoris perorasse legitur: *Ergo tantus Imperator recessit à nobis, sed non totus recessit, reliquit enim liberos suos, in quibus cum debemus agnoscere, & in quibus cum cernimus, & tenemus*. Quis non obstupescit illam à Salvatore pessimis Hebræis, qui se ab Abrahamo descendisse gloriabantur, factam reprehensionem? *Dixerunt ei; Paternoster Abraham est; dicis eis Iesus: Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite*. Secundum stirpem equidem naturalem derivabantur ab Abraham, at juxta mores, & operationes turpiter adèd à trunco deviant, ut necesse fuerit illis exprobrare: *Vos ex patre Diabolo estis. Ut igitur ostendat, inquit Chrysostus, nihil eos lucratos fuisse à progenitoribus, ab Abrahâ quidem conjunctione illos abscindit, similia verò morum progenitores ipsis attribuit, & à nobilitate Abrahæ denudavit*.

S. Petrus in Epist. 1. ait: *Salutat vos Ecclesia quæ est in Babylone collecta, & Marcus filius meus*. Porro S. Marcus S. Petri filius naturalis non erat, sed spiritualis, mirum tamen est, quod cum idem Apostolus Evangelio fidei, & Deo plures alios fideles parturiverit, nusquam tamen constet, hunc nobilissimum filii titulum ulli alteri præter Marcum attributum fuisse; quænam igitur est hujus nomenclaturæ Marco attributæ fundamentalis ratio? nimirum quia nullus alius S. Petro in sanctitate, & operibus Apostolicis adèd ad vivum similis fuit,

Procopius.

D. Chrys. ha. 41. in Gen.

Magna præmia bonæ educationis. Act. 1. Eccl. Mediol. C86. Provanc. 3. p. 101.

Psalm. 127. v. 1.

Pateres mortui vivunt in filiis. Eccl. 30. v. 1.

Varab. lib.

Paul. de Pal.

Hug. Card. lib.

S. Ambrosius in obit. Theod. Pater in filiis Theod. Imp.

10. 8. v. 33.

10. 8. v. 44. O. Chrys. ho. 14. in Matth.

1. Pet. 5. Cur S. Marcus vocetur filius S. Petri.

Filius sunt imago patris.

S. Ambrosius in Gen.

Eccl. 3. v. 1.

Paul. de Palatio. Illorum bona educatio parentibus est honorificatio.

1. Reg. 17. v. 15.

S. Hieronimus ex Traditione Hebraicæ in 1. Regum. Isai optimè educavit filios suos, & inter illos Prophetam Nathan.

Matth. 1. v. 2. Unde Abraham meruerit fieri nomen Dei amicus? Gen. 18. v. 17.

Ex bona educatione prælium.

sicut S. Marcus; unde secundam post Romanam i. e. Alexandrinam fundavit Ecclesiam. Sic quoque in Genesi appellationem quandam habemus prima facie protus incredibilem, dicit enim sacer textus: *Videntes filii Dei filios hominum*, &c. Quis enim nescit, unicum duntaxat Dei esse filium, qui proinde unigenitus appellatur? *Unigenitus, qui est in sinu Patris*, &c. Varias hujus loci penes Interpretes invenio expositiones; D. Chrysost. ait: *Quia isti a Setho originem trahabant, & ab ejus filio, qui appellatus est Enos, dicit enim: Ipse speravit vocari nomine Domini Dei, ab ipso postea nati vocati sunt filii Dei in divinis Scripturis, propterea quod consueque parentum virtutem imitati sunt: quoad ergo filii gentiorum suorum virtutes bonasque qualitates imitantur, eosque licet mortuos in bonis suis operibus representant, digni sunt qui ab illis filii nominentur, & agnoscantur.* Auth. operis imperfecti super hæc verba: *Nolite dicere quia patrem habemus Abraham*, ita scribit: *Quid enim prodest ei quem serdidant mores, generatio clara? aut quid nocet illi generatio vilis, quem mores adornant? Ipse se vacuum ab omnibus bonis actibus ostendit, qui gloriatur in patribus: Econtra verò de natalibus tunc gloriari poterimus, quando illis per bona opera correspondemus; unde Salvator noster ait: Opera qua ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me.* Tamen enim Hebræi multa vidissent Christi miracula merè prodigiosa, audissent quoque Evangelii prædicationem ore ejus factam, probèque scirent, quod Præcator illum, tanquam in lege promissum Messiam, digito ostendisset, dicens: *Eccæ agnus Dei*; quodque Pater æternus in Jordane, & in monte Tabor tanquam filium suum agnovisset, & declarasset; nihilominus ipsum Dei Filium esse nunquam confessi fuere, nisi donec ab eo in deserto miraculosè cibati fuissent, ex tunc enim illum tanquam Regem adorare, & venerari voluerunt. Scitisne causam cur id fecerint? nimirum quia recordabantur, Patres suos in deserto per 40. annos à Deo fuisse pastos, atque idè, quia videbant Christum æternum Patrem suum in hac miraculosa annonæ provisione imitari, mox Christum ejus Filium esse concluderunt. Unde Victor Antiochenus in cap. 6. S. Marci ita scribit: *Quandoquidem Deus manna Israelitis per desertum paverat, necare inferior Patre videretur, panes in deserto multiplicat.*

Advertendum quoque est, quod Christus se Filium Dei esse obstinavit, & incredulæ Synagogæ manifestare volens, hac phrasi loquendi usus fuit: *Antequam Abraham fieret, ego sum*; scitisne quodnam sit hujus modi loquendi mysterium? nimirum in filiis suis cognoscitur vir; Etenim æternus Pater per hunc eundem titulum se Moyse manifestum fecit, dicendo: *Ego sum, qui sum*, ac proinde Salvator noster eodem modo loquendi uti voluit, ut æterni Patris sui agnosceretur esse filius; Id quod D. Chrysost. confirmat, dum ait: *Cum non dixit, priusquam Abraham fieret, ego eram, sed sum? Nimirum: Quemadmodum Pater hoc verbo utitur, ita & Jesus.* Lucifer explorare in deserto volens, an Christus verus esset Dei Filius, dixit ei, *Dicite lapides isti panes fiant*: non dixit: *Fac ut lapides isti panes fiant*; sed *dice*. At quænam inter facere, & dicere est differentia? Nimirum *serpens callidus* sciebat æternum Patrem unico tantum verbo *fieri*, universa creasse, atque idè eodem stylo Christus uti voluit, ut inde ipsum verum DEI Filium esse agnosceret, ut ex simili vel dissimili verè deprehendat quis sit. De Seth sacra Scriptura ipsum ad imaginem, & similitudinem patris genitum fuisse, dixit: *Vixit autem Adam centum, & triginta annis, & genuit filium ad imaginem, & similitudinem suam, vocavitque nomen ejus Seth*; Hoc autem ipsum de Caino dixisse nusquam invenietis; sed nunquid & Cain ejusdem patris filius erat? Numquid & ipse patris sui vivam representavit effigiem? Cur igitur ipse non minus quam Seth ad ejus imaginem, & similitudinem genitum fuisse Scriptura dicit? Audiamus ad hoc respondentem D. Chrysost. qui ait: *Secundum speciem, & similitudinem suam, hoc est, eamdem morum quibus illi qui genuerit, & qui servet paternos characteres, operibusque paternos mores exprimat.* Cain igitur reprobis fraticida, & impius, non erat genitus ad imaginem, & similitudinem patris, quia in moribus ei erat dissimilis.

6 Titus Bostrensis in cap. 1. S. Lucæ scribens, ad humilitatem in refectit Elisabethæ dicentis: *Vnde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Cuius quæ verba considerat, quod Elisabethæ filius se dignum matre sua partum esse ostenderit; Unde in: *Cujus modi verba suo postea tempore depremissus erat Joannes, & ejusmodi ferè hoc loco depremissus mater ejus Elisabeth, ne sicut ille indignum se pronunciabas, qui Christo proxime assisteret, ita hæc quoque Desipere Virginis presentia in eam se pronunciabas.* S. Gregorius Nazianz. de laudibus S. Basilii disserens, ait: *Vndeque perfecta, & ad summum provelita filiorum virtus, iis planè à quibus editi, & educati sunt, assignari debet.* Et propter hoc idem mysterium S. Lucas priusquam Jo. Baptistæ natales describeret, de ejus gentioribus ait: *Erant iusti ambo incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini sine querela, & S. Paulus ad Rom. ait: Si delictatio sancta est, & massa, & si radix sancta, & rami; Ubi Theophylactus inquit: Necessè est fermento massam, & radici ramos assimilari, sic parentibus filii.* Idè quoque Deus, qui propter occulta sua Mysteria Samsonem Nazarenorum ritum profiteri volebat, qui vinum bibere prohibebantur ex lege; ut in hac observantia tantò esset exactior, matrem quoque ejus abstemiam esse voluit, quia ut Arias Montanus ait: *Plerumque efficiunt, ut matrum affectiones filii infantes imitentur, & sequantur, quia ut Juristæ ajunt: Partus sequitur ventrem.* Idè quoque Anna mater Samuelis, ut videre est lib. 1. Reg. cap. 2. se vinum numquam bibere protestabatur, quia filium paritura erat, de quo Sanctus Hieronymus lib. 2. contra Jovinianum ait: *Samuel vinum, & siceram non bibit, erat enim filius repromissionis, & per abstinentiam ab ea conceptus.*

7 Surius in vita S. Aretæ Martyris de puero quodam quinquenni refert: quod dum matrem suam Christianam in ignem conjectam conspiceret, Tyranni ipsum stringentis manus momorderit, ut elabi posset, ab eoque solutus, in eundem secum matrem ignem præcipit. Idem quoque Auth. or in vita S. Julitæ refert, quod alius quidam puer matrem suam boum nervis flagellari videns, ei cujus manibus atnebatur, vim faciens, ut ad matrem occurreret, nec tamen id obtinere valens, unguibus suis faciem ipsam retinentis laceraverit, ejusque latera pedibus contuderit, donec in terram deponeretur; moxque cum ingenti velocitate ad matrem suam recurrens, in saxum quoddam impegerit, ibidemque mortuus occubuerit.

8 DEUS quondam apud Italiam populo suo exprobravit, dicens: *Scivi quia durus es tu, & nervus ferrens cervix tua, & frons tua arca.* Tandem verò post multas lamentationes eundem populo hoc titulo appellavit, dicens: *Audi me Jacob, & Israel quem ego voco*; Quibus verbis ut videtis, non solum filii Jacob, sed & Israel appellantur: sed quoniam id mysterio factum fuisse existimatis? Sanctus Cyrillus Alexandrinus ait: *Appositissime mentionem facit patrum nobilitatis, in moribus inquam, ac vite consuetudine ad pudorem eorum qui lapsi sunt; erant enim quantum ad carnem attonet, ex illis, verum alieni, & longè ab eorum probitate aberrant.* Quando Raguel juniorem Tobiam conspexit, ad conjugem suam conversus eidem ait: *Quam similis est juvenis iste consobrino meo?* id est Tobiz senioti patre ejus: sed qua ratione Raguel id dicere poterat, quandoquidem, ut Chronistæ observant, Tobiam seniore a quadraginta quatuor annis minime viderat, eo quod toto hoc tempore magno itineris spatio ab invicem distabant, quippe Tobias in Babylonia, Raguel verò in Rages Medorum demorabatur? Undenam igitur hanc similitudinem conicere poterat? Respondet Dionysius Carthusianus, quia patri erat similis moribus.

9 Salvator noster apud S. Joannem inquit: *Si cognovissetis me, & Patrem meum utique cognovissetis, & amodo cognoscetis eum, & vidistis eum.* Dicit ei Philippus: *Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis;* Dicit ei Jesus: *santo tempore vobiscum sum, & non cognovistis me? Philippe, qui videt me, videt & patrem; quomodo tu dicis, ostende nobis patrem? Non creditis quia*

Tit. Bostrensis in cap. 1. Luc. 1. Joannes Bapt. similiter ostendit matri suæ.

Naz. de S. Basilio.

Luc. 1. v. 6.

Theophyl. Rami assimilantur radici. lud. 11.

Ar. Mont.

1. Reg. 2.

S. Hier. Lib. 2. cont. Jov.

Surius 14. Junii. Præclara exempla duorum puerorum.

10. 4. 4.

S. Cyr. Alex. ibid.

Tob. 7. 2. Vnde Raguel judicare poterit juniorem Tobiam similem esse senioti.

Dio. Carth. ib.

Jo. 14. v. 17. Christus est speculum Patris nostri.

3. Zenof. 1. ego in patre, & pater in me est: S. Zenode Patre æterno ita scribit: *Hic est DEVS noster, qui se digessit in Deum. Hic pater, qui suo manente integro statu, totum se reciprocavit in filium, ne quid sibiimet derogaret; Huncque filium suum sibi non solum similem, sed & parem esse voluit: unde dicitur: Qualis pater, talis filius.* Neque enim patri honorificum fuisset, si filius ei in omnibus, & per omnia non fuisset similis, imò uniformis, & conformis. Ideò vocatur *Speculum sine macula DEI Majestatis, & imago bonitatis illius*; Speculum enim objectum sibi directè oppositum simillimè representat tale, quale revera est in sua substantia; imago pariter, & effigies similis esse debet effigato, sicut & filius in bonis moribus, & virtutibus genitori suo debet esse similis.

4ap. 7. 16.

Susanna à Parentibus bene educata, resistit malis dum Senioribus.

Dan. 11.

1. Mach. 7. v.

Exemplum Eleazar, qui septem alios animavit ad martyrium Naz. orat. an. de Machab.

10 In filiis suis cognoscitur vir. Valdè memorabilis, & admiranda est generosa illa resistentia, qua castissima Susanna duobus illis Senioribus reluctata fuit; offerendo se potius ad ignominiosissimam mortem, quam ut suam maculari pateretur pudicitiam; sperans interea, Deum suam esse manifestaturum innocentiam: *Erat enim cor ejus habens fiduciam in Domino.* Porro omnes hi actus heroici ab eadem radice, id est, à bona educatione pullularunt, quia ut Daniel ad perpetuam rei memoriam, & posterorum instructionem scribit: *Parentes illius cum essent iusti, erudierunt filiam suam secundum legem Moysis.*

11 Legitur pariter in libris Machabæorum, cum quanto jubilo, & animi robore Eleazarus coram Antiocho martyrium subierit; hic enim septem alios fratres animavit, ut in crudelissimorum suppliciorum carnificina constantes persisterent, quod invicti animi robur Nazianzenus bonæ attribuit educationi, quam à suis habuere genitoribus, unde ait: *Occurrit Eleazarus faustum, & letum certaminis præludium, loquens pariter ac tacens cohortatio, septemque insuper filios institutionis sue fructum.* Probus hic senex dum ad sui deditionem extimularetur, ingentibusque ad legis D E I derelictionem sollicitaretur promissionibus, ipse semper in confessione fidei, & sacrosanctarum legum suarum observantia, se generosiorē magisque invictum exhibuit; undenam hic vigor in ipsum manavit? Non aliunde quam à parentum suorum institutione, & disciplina, unde de illo dicitur: *At ille cogitare cepit aetatis, & senectutis sue eminentiam dignam, & ingenua nobilitatis caritatem, atque à puero optima conversationis alius.* Ecce ubi quid boni efficiant, pueris in tenera ætate à parentibus impressa bona dictamina, inde enim nata est generosa illa resolutio, qua respondit cito, præmitti se velle in infernum potius, quam offendere, & renunciare Deo, ejusque divinæ legi.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Bonam educationem parentibus, & Reipublicæ utilem esse, ostenditur; Variæ quoque, quoad sollicitudinem, & modum in educatione observandum, animadversiones adducuntur.

T H E M A.

Benedictio Patris firmat domos, Eccl. c. 3. v. 11.

1 Monitum hoc Ecclesiastici ad instructionem parentum in ordine ad benè educandos filios suo traditum, valdè est salutare, & utile, in quo dicit, quòd benedictio ipsorum stabilizat familias: *Benedictio Patris firmat domos.* Fructus enim bonæ educationis, necnon reverentiæ, & obedientiæ filiorum erga parentes, est paterna benedictio, cujus meritis D E U S ad prosperandam eorum familiam, & progeniem disponitur: D. Chrysostomus in homilia quadam, cujus titulus est: *De liberorum educatione*, ait: *Si vos liberos vestros benè institutis, ipsi quoque suos erudient, & hi rursum suos docebunt, atque ita usque ad Adventum Christi res procedens, iis qui radicem præbuerunt, integram adferet hujus rei mercedem.* Parentes quidem quoad possunt, studere solent, ut posteros suos divites, & locupletes relinquant, quia facultates, & primogenituræ, domuum splendorem, & gloriam perenniter conservant: at verò ut hoc efficaciter obtinere possint, idem Chrysostomus alibi hoc illis consilium præscribit:

Vis filium relinquere divitem? bonum illum ac benignum esse doce, ita etiam enim rem familiarem antiorē facere poteris.

2 Postquam Lia sextum peperisset filium, his verbis gratias D E O retulit, quibus se divitem, & locupletem dotem nactam fuisse proficitur: *Rursum Lia, inquit sacer Textus, concipiens peperit sextum filium, & ait: Dotavit me DEVS dote bona,* vel ut Septuaginta legunt: *Donavit mihi donum bonum.* At verò dicat aliquis, qua ratione mulier illa hoc dicere potuit, cum filii potius sumptus exposcant, quam adferant, dotemque potius recipiant, quam largiantur? qua igitur ratione filii donum, & dos opulenta dici poterunt? Lippomanus dubium hoc solvit, dicens: *Bene instructa proles maxima sunt divitia, erga quam tamen rectè instruendam, & D E O educandam, miseranda tenet hodie negligentia homines.* Idem quoque Ecclesiasticus alibi parentes instruit, dum ait: *Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudine illius offendas;* quæ verba Paulus de Palatio ita exponit: *Ut qui in agro, & vinea sua diligentem operam collocat, evadit pauperem; ita si in filio tuo operam navaris strenuam, filium à turpitudine liberas.*

3 Enimverò bona filiorum educatio, non solum familiaris, sed & Rebus publ. utilis esse noscitur. Etenim Athenienses dum olim oraculum suum interrogassent, quidnam ad reddendum Reipubl. statum felicem, & prosperum, necessarium esset, sequens ab eodem retulere responsum, scil. *Urbem fore beatam, si puerorum auribus, quod optimum, & pretiosissimum est, appenderent.* Quibus verbis monebantur, non tam ut gemmas vel in aures aureas puerorum auribus appenderent, sed potius ut eos salutaribus monitis parentum faciles, & morigeras aures præbere juberent. Unde David dicebat: *Deus! auribus nostris audivimus, Patres nostri annuntiaverunt nobis.*

4 Propheta Evangelicus olim populi Hebraici exterminium inconsolabiliter deploravit, & quidem si verba ejus ritè ponderemus, materiam illius populi à sola parentum negligentia in benè educandis filiis derivari deprehendemus: *Ubi est literatus? ubi legis verba ponderans? ubi Doctor parvulorum?* Sciendum verò est, quod in textu Hebraico loco Ly *Doctor parvulorum* legatur *numerator turrium.* Sed quænam inter pueros ritè institutos, & turres quæ civitatibus defendendis, & custodiendis deserviunt, esse potest proportio? Magna profectò, imò aptior inter pueros ritè institutos, & turres validas nequit allegari similitudo, quia ad eum modum quo fortificationes, & propugnacula quietem publicam stabiliunt, & tuerentur, ita quoque juvenus in bonis moribus educata, pietatisque, & virtutum dictaminibus erudita, ad instar turrium Rebus publicis deserviunt in defensionem, & stabilitum; unde Scholæ in quibus apud Hebræos juvenes educabantur, turres appellari solebant, unde ubi in Canticis Vulgata nostra legit: *Turris David callum tuum, quæ edificata est cum propugnaculis;* Hebræus Textus legit: *Quæ constructa est ad disciplinas;* Pagninus verò: *Quæ edificata est ad docendum.*

5 Sapiens Sapientiam introducit invitantem ad scholam suam, quam fortalitiū vel arcis nomine appellat: *Sapientia edificavit sibi domum, misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis.* Hi autem qui invitantur, pueri sunt, & adolescentuli; Dicit enim: *Si quis est parvulus, veniat ad me, & paulò post illis suadet, dicens: Relinquitte infantiam, & venite, & ambulante per vias prudentiæ.*

6 Undenam existimatis derivatam fuisse Regni Josaphat prosperitatem? Scriptura sacra ad hoc respondet, felicitatem illam ex bona juventutis educatione natam fuisse: *Misit de principibus suis, ut docerent de civitatibus Juda, & cum eis Levitas, & Sacerdotes.* Unde colligitur, quod præter disciplinam, & doctrinam, in qua juventutem instrui volebat, magna quoque sollicitudine curavit, ut in D E I timore educarentur. Sed quoniam id fructu fecit? Crevit ergo Josaphat, & magnificatus est usque in sublime, atque edificavit in Iuda domos ad instar turrium. Unde clare videtur, quod per turres, Scholæ, & Academix intelligantur.

Benè educati, vocantur dos Dei.

Gen. 3. 20.

Septuaginta.

Lippoman.

Eccl. 30. 11.

Paul. de Palatib.

Sunt Reipubl. utilissimi. Testatur hoc oraculum Atheniensium.

PLA. 2.

Itai. 33. 18. Filii benè educati, & oeci, sunt turres civitatum.

Cam. 4. 4.

Prov. 9. 1.

Bona educatio prolium est benedictio Patris.

D. Chrys. 1. 6. bo. 17. de lib. educ.

D. Chrys. 1. 9. in 1. ad Tim.

1. Paralip. 17. v. 7. Sollicitudo Josaphat circa instructionem juvenum.

Plat. 17. 9.
Cur parentes
comparantur
vitiis, & proles
bene educa-
tae olivæ.

D. Chrys. ho.
19. in Gen.

Inveſtigac-
ta parentis
negligentia.

Abſa. Eccl.
Med. Conc.
Prov. 4. pag.
116.

1. Reg. 2. 29.
Fili Heli in
causa rui-
runt, quod
Arca fuerit
capta.

Fili malè
educati
ignominiam
sunt patrum,
Prov. 19. 13.

Tob. 1. 13.

Plat. 16. de
Republ.
Exemplo sibi
filii Samue-
lis.

1. Reg. 2. 1.

7 In Psalmo 127. Regius Propheta dicit: *Vxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tue, filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tue.* Quæ, obiecto, vitem inter, & olivam est proportio? illa vinum, hæc oleum specie differentes producit liquores; Inconveniens itaque hæc ipsa matri filiisque ab eadem radice procedentibus applicatur, cum à vite tamen nunquam oleum promanet. S. Hilarius, & Ambrosius in vite sapientiam, bonam institutionem filiorumque disciplinam designari tradunt; quando enim hanc mater premit & urget, germinant olivæ, id est, in familiis, & Rebus publicis pax, & concordia per olivam designatur, florescunt; Ideo David profertur dicens: *Et videas filios filiorum tuorum pacem super Israel.* Quam ob causam Sanctus Chrysostomus, populo suo sedulam inventuris educationem, ejusque necessitatem inculcare gestiens, dicebat: *Aliud autem vestram charitatem rogaverimus, ut & vos virtutis curam geratis, & continentiam liberos vestros doceatis.* Hinc enim, ut ita dicam, omnia mala nascuntur. *Consuetudo enim malitia, processu temporis invalescens, tantum facit malum, ut postea non possit aliqua vici admonitione, & cum semel à malitia fuerint occupati, quasi in captivitatem essent adducti, quoque Diabolus jusserit, eunt.* Sanctus Carolus Borromæus nimio temporum suorum in educandis filiis parentum ingemiscens reperi, & somnolentia, damna inde promanantia sequentibus deplorat verbis: *His temporibus tanta licentia puerorum est, atque adeo effrenata, ut tum peccandi materiam afferat, tum disciplina Christiana detrimenta importet non levia; hinc in scholis nimia petulantia, in Ecclesiis irreverentia, turbulenta foris concitatio, atque in omni loco sese offerens impudentia, & penè projecta audacia; quare Episcopi qui omni morum speculationi sanctè invigilare debent, videant, ne graves offensiones inde existant.*

8 Stragem, quam Philisthæi populo Israelitico quondam inulere, arcæ depraedationem, & scandalosam tabernaculi prophanationem quis promovit, causavitque, nisi Heli summi Sacerdotis in filios in timore Dei educandos, & reprehendendos negligentia, dicente Scriptura sacra: *Quare ergo calce abiecastis victimam meam?* Ad Heli tamquam personam particularem dirigebatur discursus ille, curigitur numerus pluralis adhibetur? Audite S. Gregorius dicentem: *Notandum verò, quod plurali numero dicit, calce abiecastis victimam meam: ut non tantum ad Heli, quod dicit, sed ad filios pertinere videatur.* Pater enim, & filii reputantur idem. Certe si omnium bonorum vitæ hujus excellentissimum reputatur honor, & reputatio, vel ob hanc duntaxat causam, & respectum filios benè enutrire atque educare compellerentur patres; si enim secus fecerint, certo certius noverint, quod *Confusio patris est de filio indisciplinato*; Filii malè educati, ignominiam patribus, sibi que mala causant extrema, quorum maxima ex parte occasio sunt genitores; quia ut diximus in Discursu præcedenti, in filiis suis cognoscitur vir. Vel ut Sapiens inquit: *Dolor patris filius stultus*: Ubi Syriaca legit: *Confractio patri est filius stultus*. Filii baculus, & sustentaculum sunt senectutis parentum ætatis, dicente Scriptura sacra de filio Tobie: *Baculum senectutis nostræ*. Baculo rupto innixus periculo se exponit gravis læsura; eodem modo pater filium habens sœvique vitiosum, periculum subit manifestum ruinæ, substantiam perdit, & reputationem: *Confusio patris est de filio indisciplinato.*

9 Insignis est illa Platonis ad nostrum propositum peraccommoda sententia: *Optima quoque sive natura, sive fortuna mœra, si negligenter culta fuerint, in pessima tandem evadunt.* Nulla nihilominus non regula exceptionem patitur; quod etenim filii omni cum sollicitudine educati pessimum tandem sortiri sunt exitum? Exemplo sint nobis filii Samueis Prophete, de quibus Scriptura inquit: *Ecce tu senex es, & filii tui non ambulant in viis tuis, constituens nobis Regem.* Nemo certe dubitavit, quin S. hic Propheta omnem in filiis suis benè educandis adhibuerit diligentiam. David filios suos omni in timore DEI instruere non destituit,

dum ait: *Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos, & nihilominus Amnon habuit incestuosum, Absalonem fratricidam & rebellem, Adoniam superbum, Salomonem lascivum.* Iosaphat tantas virtutes renetæ ætati instillare curabat certus zelator, Protector indefessus honoris divini, Ioram nihilominus possedit filium, qui in uxorem accepit Ataliam, filiam Achab. Josias qui sanctissimus erat, filios genuit Joachaz, Joachim, & Sedechiam, germina omnino pestifera. Ezechias pariter Manassen habuit. Verumtamen ut plurimum verum est, quod qualis est arbor, & radix ejus, tales quoque fructus esse comperiantur. De Abia enim filio Roboam dicitur in Scriptura: *Ambulat in omnibus peccatis patris sui quæ fecerat ante eum*; De Ochozia quoque legimus: *Ingressus est per vias domus Achab, mater enim ejus impulit eum, ut impiè ageret.* Enimvero qui causam diligenter examinat, ob quam filii à bonis parentum dictaminibus degenerent, ut plurimum id culpa parentum contingere deprehendet, vel scilicet, quia in disciplina, & rigore erga filios non continuant, vel quia nimis facile in eorum desideria condescendunt, vel quia errores illorum dissimulant, vel denique quia illos ab oculis suis procul amandant.

10 Apud S. Marcum demoniacus quidam qui mutus erat, ante Salvatorem à patre suo adductus fuit, qui Christo dixit: *Magister, attuli filium ad te habentem spiritum mutum, qui ubicunque eum apprehenderit, alldie illum, & spumat, & stridet dentibus, & arefcit.* Cui Christus: *Quantum temporis, ex quo ei hoc accidit? At ille ait: ab infantia.* Quis autem dubitare potest, quin Christus temporis spatium perfectè sciverit, quo miser ille hoc modo à dæmone cruciatus fuerat? Nam ut Psalm. ait: *Abcondita in seculis Domine, & alta à longè cognoscis.* Curigitur patrem de tempore infortunii inchoati interrogavit? D. Chrysologus ait: *Requiris passionis tempus Author temporis, non ut nesciens, sed ut sciens nescientibus prodas.* Denique interrogatoni tali tempus aperit, ætatem pandit, revolvit infantiam, ut tantumali causa non tangat sobolem, sed parentem. Indicare namque voluit, hoc ei infelicitatis genus, culpa & negligentia patris sui accidisse, quia videlicet magnam satis in ejus educatione sollicitudinem non adhibuit. D. Chrysostomus prolixus est in declaranda, & urgenda sollicitudine, quam DEUS ad plam filiorum institutionem in parentibus requirit: *Summum, inquit, optime educandorum liberorum studium inducit, adeoque ingens ejus rei desiderium natura præterea inferit, ut veluti necessitatem quandam inevitabilem providentia, & cura habenda filiorum parentibus constituisse videatur.* Leges item postmodum intulit de cura pro liberis gerenda: *nam cum dies festos agisteret, filii suis ejusce celebritatis rationes, & causas ut aperirent, imperavit.* Denique cum de Pascha loqueretur, adjecit: *Et annuntiabis filio tuo in die illa dicens, idcirco facis DEVS mihi hæc, cum exirem de Aegypto.* Exodi 13. v. 14. citatque multa Scripturæ loca in quibus DEUS parentibus præcipit, ut filios in rebus specialiter ad divinum cultum pertinentibus exactè erudiant: *Per omnia, ut illos ad DEI notitiam adducant, monere & jubet: sed & ipsis quoque filiis plurima de his, qui se genuerunt, officiosissime tractandis imperat: eos quidem qui parentes fuerint, atque omnibus benevolentia officii prosecutus fuerint, honorans.*

11 Idem D. Chrysostomus in homilia quadam parentes exhortatur, ut Ecclesiam adeuntes pueros secum ed adducant, ut in primis pueritæ annis devotionem eis & timorem DEI imprimant: id quod pulchra quadam similitudine eis declarat, dicens: *Nam si jucundum est videre arborem, quæ habet novam plantam à radice sua exurgentem, multo magis jucundum est videre hominem omni olea amœniorem à radice sua filium habere astantem, quasi novam plantam.* Isai Davidis Regis pater, prout ex sacro Textu colligitur, summo studio in illi incubuit, ut virtuosè suam gubernaret familiam, & filios gubernaret, ac proinde multis à DEO Cœlestibus benedictionibus cumulatus fuit. Idem Isai tres in bello filios majores habens, Davidem hac commissione onustum in castra dimisit dicens: *Curte in castra ad fratres tuos, visitabis, si rectè agant, & cum quibus ordinati sunt, discas.* Quæ in re utilissimum omnibus paren-

Plat. 11. 12.
Sæpe etiam
parentes pro
bi, proles ha-
bent impios.

1. Reg. 19.

1. Petri 2. 11.

Ordinari
tam ex illo-
rum culpa.

Marc. 9. 17.
Negligentia
arctius ascri-
bitur Christo,
quod filius
sit possessus
à Dæmone.

Plat. 17. 6.

D. Chrysost.
1. 11.

D. Chrys. 1. 4.
1. 1. ca. 2. adv.
vituperat.
vici Mo-
nast.

Sedulo in-
structus pro-
les in rebus
divinis.

D. Chrys. 1. 1.
hom. 69.
Conducant
illos secum
ad Ecclesiam.

Cura gerant,
ut sciant, cu-
quibus com-
versentur.

1. Reg. 17. v.
17.

parentibus dedit documentum, ut scilicet omnem adhibeant diligentiam sciendi, cum quibus eorum filii conversentur, & familiariter agant. Sanctus Gregorius Nazianzenus de laudibus S. Cæsarii fratris sui inquit: *Quod videlicet non ignoraret, ad virtutem aut vitium permagni referre, cum quibus quispiam consuescat.* Unde verisimile est, quod isti probè sciens, omnes quasi milites dissolutè, & licentiosè vivere, optima filiis suis monita dederit circa eos, quibuscum conversari debebant, fortè illis suggerens illud, quod Poeta cecinit: *Nulla fides pietasque viris qui castra sequuntur.* At verò specialissimè curare parentes debent, ne sexus debiliior, cui fortiores parantur insidiae, ali- quod pudicitiae detrimentum patiatur. Audite, quid S. Hieronymus ad Lætiam quoad filiae institutionem scripserit: *Si sollicita provides, ne filia percutiatur à vipera, cur non eadem cura provideas, ne feriatur à malleo univèrsa terra, ne bibat de aureo calice Babylonis? ne egrediatur cum Dina? ne ludat pedibus? ne trahat tunicas? tenena non dantur nisi melle circumlita, & vitia non decipiunt nisi sub specie umbræque virtutum.* Idem quoque eandem sanctam viduam, modum quo filiae suae lac virtutis insillare debeat, his verbis edocet: *Postquam, inquit, ablaveris eam cum Isacco, & vestieris cum Samuele, redde pretiosissimam gemmam, cubiculo Mariae, & cunis Iesu vagientis impone, nutriatur in Monasterio, sit inter Virginum choros, jurare non discat, mentiri sacrilegium putet, nesciat saeculum, vivat Angelicè, sit in carne sine carne.* Ecclesiasticus quoque dicit: *Filii tibi sunt? Serva corpus illarum, id est, ut Hugo Card. ait, in castitate serva, vel in domo, ut non passim vadant ad choreas.*

12 Imprimenda est parentibus doctrina quædam D. Chrysostomi, multum illos extimulans, ne bonam familiæ suæ disciplinam negligant, neque enim sufficit, quod quoad se ipsos virtuosè vivant, nisi insuper invigilent, dentque operam bonæ educationi eorum, qui ab obedientia, & autoritate eorum, tanquam subditi, dependent: *Qui liberos suos negligunt, ait, quamvis cateroquin boni, & moderati sint, ob hoc tamen peccatum extremam subibunt penam.* Quoad personam Heli summi Sacerdotis, nullum adducere possumus defectum vel imperfectionem, quin potius omnes sacri Expositores illum vitæ irreprehensibilis fuisse tradunt, & tamen, quia nimis benignè gravissima filiorum suorum scandala reprehendit, à divina Iustitia severè punitus fuit.

13 Pater Cæsar Franciotti in libro de sanctis Lucensibus à se composito in observatione prima, quam circa factum annulum pronubum intulit, pro filiis in primis pueritiae annis benè educandis sequentia tradit salutaria documenta: Primò, ne orationes consuetae matutinas, & serotinas, aliasque devotiones quotidianas intermittant; quotidie sacrum Missæ officium, sæpè etiam verbum Dei, & doctrinam Christianam frequentando auscultent. Secundò, ne permittantur iis, ut mendacia, verba obscena, vel inurbana proferant, ne libros lascivos, & historias turpes, sed potius libros bonos, maximè verò spirituales legant. Tertiò, ut quamdiù in tenera ætate constituti sunt, confessioni, & suo tempore communioni frequentandæ assuescant, ita tamen, ut uni confessario non alligentur, sed confessarium pro suo beneplacito sibi eligant. Quartò, ut illos sanctissimæ Virgini Deiparæ devotos efficiant, curando, ut quotidie aliquas in ejus honorem preces recitent. Quintò, curet pater, ut filii omnem matri respectum, & reverentiam deferant. Sextò, si illos à natura contentiosos esse advertant, illis omnes lites prohibeant, & valdè mortificent. Septimò, ut postquam ad ætatem adultiorem pervenerint, cum omnibus indifferenter conversari non permittant, sed curiosum habeant eorum delectum, quibuscum conversentur. Octavò, ut filios suos amando, tria præcipuè fugiant, scilicet partialitatem, exiguam custodiam, & amorem, vel nimium affectum. Nondò, illorum inclinationes diligenter explorent, & juxta eas eosdem applicent, si verò illas malas esse deprehenderint, ad easdem eradicandas remedium expedientius adhibeant. Decimò, maximè curent, ut in bonis moribus filios tuos educant, in iis præcipuè, quæ legi

Euangelicæ non contrariantur; nam ut quidam valdè illuminatus servus Dei charissimo amico suo S. Philippo Neri dicere solebat: *Qui bonis moribus imbutus non est, Spiritu Dei numquam imbuetur.*

DISCURSUS VI. ARGUMENTUM.

Qui in primis vitæ annis addiscuntur mores, in ætate magis matura similiter adherere ut plurimum solent.

THEMA.

Proverbium est; *Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea*, Proverb. 32. v. 6.

1 Motivum hoc à Sapiente parentibus inculcatum, valdè potens est, & efficax, ad eos permovendos, ut in tenera filiorum ætate bonæ filiorum educationi diligentem navent operam, quia ut plurimum quos in pueritia didicerunt bonos mores, & dogmata, in adultiori annorum ætate firmiter retinent: *Adolescens juxta viam suam, &c.* Notat verò Cajetanus, in Hebræo non legi *Proverbium est*; sed absolute dici: *Assuefac puerum, os viae suæ, etiam cum senuerit non recedet ab ea*; demum verò subjungit dicens: monet, ut non differatur instructio pueri, sed in ore viæ ejus, hoc est in ipso aditu, in ipso principio viæ pueri, cum incipit patere ingressus in animum pueri, assuefac illum; quamvis enim non sit capax doctrinæ, est tamen capax consuetudinis, hoc est, ut incipiat assuescere bonis artibus, verbis, moribusque. Plutarchus de hac materia differens, ætatem immaturam ad primas impressiones tam bonas quam malas recipiendas aptiorem esse, his verbis dicit: *Novella, inquit, ætas ad fingendum facilis, & tenera est, & ipsorum animis, dum molles adhuc extant, disciplina melius instillantur; sicut enim sigilla mollihus imprimuntur ceris, ita & doctrina, dum puerilis adhuc animus est, insculpuntur.* Sanctus Hieronymus, ut ostendat, quàm flexibilis, tam ad bonum, quàm ad malum, sit adolescentia, utitur aptissima similitudine, dicens: *Vi aqua in areola digitum sequitur precedentem, ita ætas mollis, & tenera in utramque partem flexibilis est, & quocumque duxerit, trahitur.* Unde Ecclesiasticus omnes genitores optimè monet, dicens: *Filii tibi sunt? erude illos, & curva illos.* Sed in qua ætate curvandi, & ad obedientiam inducendi sunt, ut paternæ disciplinæ jugum in se libenter suscipiant? Sapiens id ipsum exponit, dum immediate subjungit: *Curva illos à pueritia illorum.* Circa quæ verba Lyranus ait: *Pater tenetur filiis providere de nutrimento, & documento: Curva illos sub disciplina à pueritia, sicut ramus tener de facili curvatur, non autem postquam induratur.*

2 Nescio, an aliquando ad inimici infernalis vos relexeritis astutiam, qua in seminandis zizaniis uti solet, ad illa namque in agrum seminanda non expectat, donec frumentum jam creverit, sed dum jam vix seminatum fuit granum, sine ulla dilatione superseminat zizania. Quotidiana nos experientia docet, quod granum frumenti ad fructificandum longo tempore indigeat, alia verò semina non item; unde colligitur, quod ad suffocandum, & impediendum semen bonum ne fructum reddat, tanta celeritas minimè necessaria fuerit; cur igitur diabolus tam repente zizaniis superseminandis dat operam? Sed in promptu est responsio; quia *Omnia in figura contingebant; Diabolus enim semper, ut inquit D. Chrysol. hunc stylum servat, quod Primordia boni pulsas, sancta in ipso ortu festinat extinguere, sciens, quod ea subvertere fundata non possit.* In ætate igitur tenerissima Diabolus mala instillare dogmata nititur, & impedire ne bonum semen, id est, bona educatio in primis vitæ annis radices agat, quia in his tam virtus, quàm vitium facilius addiscitur, & retinetur. Seneca ætatem maturam, & teneram inter se comparans, ait: *Grandior ætas dura & intractabilis, non potest reformari, tenera finguntur.*

3 S. Anselmus Archiepiscopus Canuariensis, ut refert Surius, ætatem juvenilem ceræ assimilare solebat, nam ut idem Surius ait: *Comparabat ceræ juvenis ætatem, quæ ad formandum sigillum aptum est temperata;*

Prohibet à tenera juvenute insillatur virtutes.

Cajetanus.

Plurimè de puer. educ. ita enim ætas ad hoc aptior est.

S. Hier. ad Gaudem.

Eccles. 7. 25.

Lyranus.

Matth. 13.

Insignis similitudo zizaniarum.

D. Chrysol. ser. 31.

Seneca. 1. 2. Epist. 35.

Tenera ætas assimilatur ceræ. Surius 22. Aprilis.

nam

Nazianz. serm. 10.

S. Hier. ad Lætiam.

Eccles. 9. 26.

D. Chrysostomus. hom. 27. Solliciti sint de bona disciplina domestica.

Præclare doctrina circa educationem prolium.

nam si cera nimis dura vel mollis fuerit, sigillo impresso, ejus figuram in se nequaquam ad plenum recipit: Si vero, inquit, ex utrisque, duritia scilicet atque mollitie, discretio habens sigillo imprimatur, tunc forma sigilli omnino perspicua, & integra redditur; sic est in etatibus hominum. Videas hominem in etate hujus seculi, ab infantia usque ad profundam senectutem conversatum, sola terrena sapientem, & in his penitus obduratum, cum hoc age de spiritualibus, hunc Cœlestia secreta doce rimari, & perspicies eum, nec quid velis quidem posse videre, nec mirum, indurata cera est, in istis etatem non trivit, aliena ab istis sequi didicit: à contrario consideres puerum etate ac scientia tenerum, nec bonum, nec malum discernere valentem, nec te quidem intelligere de huiusmodi differentem, nimirum mollis cera est, & quasi liquens, nec imaginem sigilli quoquo modo recipiens. Mediis horum adolescens, & juvenis est, ex teneritudine atque duritia congruè temperatus; si hunc instruxeris, ad quæ voles, informare valebis. Quod ipse anima dicens, juvenibus majori sollicitudine invigilo, procurans in eis vitiorum germina extirpare. Totus hic est discursus S. Anselmi à Surio relatus.

4 Mysticum prorsus est illud epithetum, quod S. Clemens Alexandrinus in pedagogo, de bona educatione differens, utitur, dum ait: *Est in nobis uber etatis ipsa juvenis*. Lac enim, quod est nutritis uberibus sugimus, est illud, unde hæc nostra corpulentia componitur, dum scilicet ejus substantia in hominis infantia in ossa, medullas, venas, arterias, omniaque alia membra distribuitur: Quod idem de hominis pueritia asserere possumus; omnes enim hominis inclinationes, mores, virtutes, omniaque alia bona quæ in totius vitæ decursu habemus, fructus sunt bonæ disciplinæ, & educationis, qua homo in adolescentia sua coarctetur.

5 S. Propheta Job de vitiis, & malis consuetudinibus hominis, quæ in primis adolescentiæ annis comparantur, differens, inquit, in nobis inviscerari, & intra ossa nostra inveterascere usque in sepulchrum, ossa ejus, inquit, implebuntur vitiis adolescentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient: sed quoddam in eo latet Mysterium, quod Propheta dicat: *Ossa ejus*, & non potius *caro ejus*; ratio hujus hæc esse potest, quia quod in tenera etate in ossa ingreditur, & simul cum ossibus crescit, tandem induratur, & una eademque res cum illis efficitur; ita pariter vitia, & mali mores in juventute acquisiti, adeo firmiter in nobis radicanter, ut ad ultimam usque etatem inseparabiliter nos comitentur.

6 In libro Judicum cap. 13. Angeli cujusdam apparitio Samsonis matri facta his verbis describitur: *Cui apparuit Angelus Domini, & dixit ad eam: Concipies, & paries filium, erit Nazareus Dei ab infantia sua, & ex matris utero, & ipse incipiet liberare Israel de manu Philistinorum*. Observandus verò est modus, quo hæc mulier apparitionem hanc marito suo recensuit, dicit enim sacer textus: *Qua cum venisset ad maritum suum dixit eis: Vir Dei venit ad me habens vultum Angelicum, terribilis nimis, quem cum interrogassem, quis esset, & unde venisset, & quo nomine vocaretur, noluit mihi dicere, sed hoc respondit: Ecce concipies, & paries filium, erit puer Nazareus Dei ab infantia sua ex utero matris sue usque ad diem mortis sue*. Sed num fortè hæc uxor Manue Prophetissa erat, ut futura prædicere posset? Porro Angelus solum ei dixerat: *Erit Nazareus ab infantia, & ex utero matris sue*: ipsa verò marito Angelum dixisse retulit: *Ex utero matris sue usque ad diem mortis sue*: unde igitur filium suum per totum vitæ suæ decursum talem futurum esse arguere poterat? nimirum Proverbum est; *adolescens juxta viam suam, &c.* quod utique Proverbum ei ignotum esse non poterat, utpotè quod ut plurimum verissimum esse quotidiana experientia demonstrat. Interpres quidam super hunc textum ait: *Juxta viam suam, i. e. juxta viam illam quam ipsemet usu fecit suam, vel quam ipse terendo ab initio aperuit*; adducitque sequentem ferarum similitudinem, quibus, ut venatores observant, proprium esse asserit, quod quælibet viam suam propriam habere soleat, per quam semper inambulat: *Suam quaque semitam sibi propriam aperit*, inquit, *ac per eandem semper in sua vivaria aut spelunca sine errore ali-*

quo, ita, reditque: ita ut perraro priori dimissa aliam sibi aut ipsa referet, aut ab alia jam tritam carpas, ex quo demum fit, ut fera assidue ejusdem semita repetitione sui notas, & odorem in ipsa relinquant, per quas sagacitas canum easdem persequitur, & assequitur. Ergo hac in re non dissimile hominum ingenium, singuli ab initio propriam sibi semitam aut vivendi rationem usurpant, & ab ea deinceps nullis debortationibus arceri, & in aliam induci possunt.

7 Retert Glossa id, quod S. Hieronymus ad Lætam scribit, quodque in Græcis legitur annalibus, scilicet: Alexandrum, licet magnam totius universi partem suo subjecisset Imperio, nihilominus numquam assequi potuisse, ut semetipsum vinceret, suos emendando defectus, quos in sua juventute à Leonida pedagogo suo didicerat: *Græca*, inquit, *narrat historia, Alexandrum Magnum, & moribus, & incessu Leonidis pedagogi sui non potuisse carere, sicut nec vitiis, quibus parvulus infectus fuerat*; Vincere nimirum omnia alia poterat, sed in hoc semetipsum vincere nequibat. In Parabola de zizaniis ab ipsamet incarnata Sapientia composita legimus sequentia: *cum autem crevisset herba, tunc apparuerunt & zizania*, super quæ verba Divus Chrysologus ait: *Quod latet in herba, manifestatur in spica*; mala enim hæc verba, quamdiu etiamnum parvula erat, cognosci non poterat, at verò mox ut in altum excrevit, manifesta fieri cœpit. Contingit nonnumquam quod in primis annis, vitia & defectus, quos juvenes in adolescentia sua paulatim didicerunt, ab aliis non notentur, eò quod eisdem per timorem vel respectus humanos occultent, at verò in ætate provectiori manifesti fiunt, & faciliè cognoscuntur, quia nimirum pestilentes fructus sunt, à malo illo semine, quod illis in primis annis perniciosè instillatum fuit, derivantes.

8 Trita omnino est propositio illa Poetica, quam citat Glossa, scilicet: *Quo semel est imbuta recens servabit odorem testa diu*; Et idem Sanctus Hieronymus S. Lætam ad bonam filia suæ educationem adhortans ita scribit: *Difficulus eraditur, quod rudes animi imbibuerunt; lanarum conchyliis quis in pristinum candorem revocat? recens testa diu & saporem retinet, & odorem, quo prius imbuta est*. Lycurgus Lacedæmonum Legislator, legibus Reipublicæ promulgandis omnino intentus, Lacedæmonibus, quanti referat juventutem à primis annis virtuosè educare, persuadere volens, duos enutrivit caniculæ catulos ab eadem matre eodem tempore progenitos, quorum unum in domo sua laurè cibavit, alterum verò venationi adaptare volens, campos semper oberrare fecit; tandem verò utrumque in conspectum populi, & magistratus adducens, ex una parte cibos apposuit lautos, ex alia verò vivum collocavit leporem; moxque is qui prædæ capiendæ assuefactus fuerat, leporem solum videns, eundem relictis cibis delicatis strenuè est insegurus, alter verò ad cibos præparatos advolvit: tuncque sapiens hic Legislator populo dixit: duo hæc animalia ab una eademque matre uno eodemque partu sunt progenita, & tamen magnam in illis conspicitis differentiam, cujus causa est, diversa utriusque educatio quam sunt sortita; moxque inde occasionem sumpsit, firmiter eorum animis imprimendi, quanti referat bona filiorum educatio, quia tametsi sint unius ejusdemque arboris rami, attamen bonus vel malus eorum exitus, & eventus, à bona vel mala educatione dependet: siquidem totius reliquæ vitæ mores, ab illis qui in primis annis comparati fuerunt, semper derivantur.

9 Regius Psalmista ait: *Plantati in domo Domini, in atrio Dei nostri florebut, adhuc multiplicabuntur in senecta uberi*. Quibus verbis indicare voluit, plantas floridas, in atrio sacro plantatas, fructus abundantes producendo semper proficere; quodque majoris ponderis est, timorem Dei, quem in principio imbibuerunt, in eis ad finem usque conservari, qui adhuc multiplicabuntur in senecta uberi. S. Augustinus de bona, vel mala educatione sub arboris metaphora differens, ita scribit: *Est nati vitas quasi arbor quæ inseritur, qui si bono surculo inseritur, melior fit, si malo, deterior: ita & nati vitas, si bona accedat doctrina, bonos faciet fructus, si bona*

Glossa in Prov. 21. S. Hieron. ad Lætam. Alex. Magn. semper retinuit vitia, & mores pedagogi sui. Leonidia.

Math. 13.

D. Chrys. loc. 27.

S. Hieron. ad Lætam.

Quid faciat bona educatio, docuit Lycurgus Lacedæmones exemplo duorum canum.

Pl. 91. v. 14. Virtutes in pueris in his fructificanti usque ad senectutem.

S. Aug. 1. 4. ex 99. Vet. Test.

Nativitas similis est arbori insertæ.

Clem. Alex. l. 1. Pedag. cap. 9. Juvenis ob paratur lacti nutritur.

Vitia quibus à pueritia imbuimur, hærent usque ad mortem. Job. 30. v. 10.

Jud. 13. v. 3. & 4.

Hoc bene inveniat mater Samsonis.

Simile ferarum semper eadem viam inveniunt.

bona a cedat doctrina bonos, faciet fructus, si mala, malos. Arbor semper ejusdem qualitatis fructus producere continuat, cujus producendi virtutem a principio, priusquam alteri insita fuit, in se habuit: nec unquam ab illis degenerat. Eodem quoque modo homo in istis moribus, indole, & consuetudinibus, quibus a principio assuevit, in totius reliquæ vitæ decursu semper continuat.

10 S. Evangelista Matthæus de infantia Salvatoris nostri differens, non sine Mytherio dixit: *Nazareus vocabitur*, quod idem est, quod *floridus*, quia sicuti ex floribus arboris ejusdem abundantia arguitur fructuum, quos producit, eodem quoque modo, ex primorum annorum flore conjicere licet, quos fructus paritura sit ætas magis inatura; quia *adolescens juxta viam suam*, &c. In sacris Canticis dicitur; *Vinea florentes dederunt odorem suum*; etenim odor florum, quos vires progerminant, serpentes, & alia animalia venenosa procul arceat, unde S. Bernardus in quodam sermone super Cantica inquit; *Ajunt florentibus vineis, omni reptile venenatum cedere loco, nec ullatenus novorum ferre odorem florum*; moralitas verò, quam inde in usum religiosorum suorum novitiorum elicit, nostro quoque deservire potest proposito; dicit igitur: *Quod volo, attendant novitii nostri, & fiducialiter agant, cogitantes qualem spiritum acceperunt, cuius primitias Demones non sustinent*: Per vineam enim anima cujuslibet Christiani intelligitur, per flores verò, qui inde progerminant, boni mores & virtutes, quas in primis vitæ annis comparavimus, intelligi possunt, qui vitæ alicujus benè regulatæ, & timoræ primum sunt fundamentum. Hos igitur flores serpens assutus timet, adeoque animalia venenosa, id est vitia, scandala, abusus, apud eos qui in ætate juvenili magis lubrica bonum in virtutibus, & timore Dei habundantia comparant, se insinuare non audent.

11 Hebræi olim ad adorandos Jeroboam vitulos certatum quidem accuriebant, at verò solus Tobias, tametsi a malo contribulium suorum exemplo ad idola sectanda instigatus, in cultu veri Dei semper constans permansit; rationem verò, cur Demon contra illum non prævaluerit, sacer textus hanc assignat: *Cum esset junior in tribu Nephtali, nihil tamen puerile gessit in opere*: quando cæcitate percussus, ad vertendum Deo, cui indefessè deserviebat, dorsum sollicitabatur, tametsi variis a Deo gravibus afflictionibus vapularet, & exercitaretur, semper tamen intrepidus stetit, nec unquam ulli tentationi cessit: sed unde obsecro id ipsum factum fuit? undenam hæc stabilitas suam habuit originem? hinc nimirum: *Nam cum ab infantia sua semper Deum timueris, & mandata ejus custodieris, non est contristatus contra Deum, quod plagæ cæcitatæ evenierint ei, sed immobilis in Deo timore permansit agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ: nam sicut B. Job insultabant Reges, ita istis parentes, & cognati ejus eridebant vitam ejus, dicentes: Ubi est spes tua pro qua elemosynas, & sepulchras faciebas? Tob. vero increpabat eos dicens: Noli te ita loqui.*

12 Ecclesiasticus de parentibus, qui filios in sua juventute per bonam disciplinam coercent, ita alloquitur: *Qui diligit filium suum, assidue illi flagella, ut lateat in novissimo suo, & non palpet proximorum ostia*. Ecce ubi, quàm verum sit, quod fructus boni seminis in primis annis seminati, tandem in fine vitæ colligatur abunde, ut lateat in novissimo: semper enim continenter vivere assuescunt, ut non palpet proximorum ostia sicut fornicator, ut Hug. Card. exponit: Juventus enim male educata semper licentiosa esse videtur, nec unquam voluptatibus, & delectationibus carnalibus satiat, sed continuo ad omnes malorum seminarum portas pullat, ut ei aperiantur. Glossa hunc textum ita exponit: *Ut honeste vivant, ne lasciviendo per aliorum domos discurrant*. D. Chrysostomus parentibus motivum quoddam proponit valde efficax, & utile ad insinuandam illis curam benè filios suos educandi, quia, inquit, si eos in timore Dei educaveritis, semper illos habebitis obediētes, & morigeros, quâmdiu viveritis, cumque illis dulciter conversabimini: *Vis, inquit, igitur filium esse obediētem? ab initio eum educa in disciplina, & admonitione Domini: quomodo non est absurdum ad artes quidem mittere, & ad ludum literarum, & pro eo omnia*

facere, & in Dei admonitione eos non educare? propterea nos primi fructus percipimus, audaces, intemperantes, immerigeros, sordidos, & illiberales alentes filios: tametsi illi, qui benè educati sunt, nonnumquam excidant, & peccent, attamen ut plurimum aliquam saltem in se retinent primi luminis scintillam, id quod Seneca sequenti ingeniosa similitudine explicat, dicens: Qui in pessima ab optimis lapsus, necesse est etiam in malo vestigia boni teneat. Numquam in tantum virtus extinguatur, ut non certiores animo notas imprimat, quam ut illas evadat ulla mutatio, cujus exemplum interis ostendit, quæ dum ab infantia domesticæ, & cures factæ sunt, nihilominus quando in sylvis alius commiscetur, valde differentes ab aliis esse cognoscuntur: Fere, inquit, inter nos educate cum in sylvas erumpunt, aliquid mansuetudinis pristina retinent, tantumque a placidissimis absunt, quantum a veris feris, & nunquam humanam manum passis.

DISCURSUS VII. ARGUMENTUM.

Adolescentia præ qua is alia ætate ad vitium proclivis, freno opus habet, ut sic residuis vitæ annis, in quos boni vel mali mores in pueritia comparati transmittuntur, optima regula præfigatur.

THEMA.

Bonum erit viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua, Thren. c. 3. v. 27.

1 **O** Moes inter ætates juventuti unicè præ reliquis necessarium est frænum: quemadmodum enim animalia indomita, ne recalcitent, jugum premit, & dirigit; ita quoque disciplina, & educationis paternæ jugum lubricis applicatum in annis, perulantiam reprimat, & insolentiam ætatis juvenilis: *Bonum erit viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua*. Quem textum Glossa sequenti illustrat interpretatione: *Magnum est autem juvenibus, se a vitio abstinere, & lubrica, & perplexa via errorem fugere*: Teste Davide hunc in modum divinæ supplicante Majestati: *delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris Domine*. Ita vitæ secundum cor Dei sibi precandum duxit, quid igitur re iqua faciet communis peccatorum massa? hæc ætas fragilis est, inscia, & temeraria; atque hanc ipsam ob causam Deo gratissimum esse juveniliū annorum servitium, astringit in hæc verba Dionysius Cartusianus: *Maximi meriti est, adolescentiam Deo offerre, & juvenutis florem, in divino cultu expendere, Deo gratissimum extat, quia & tunc homo est aptior mundo, & ad vanitates, & voluptates amplius inclinatus: propter quod Salomon asseruit; voluptas, & adolescentia vana sunt. Et Ps. in quo corrigis adolescentior viam suam? in custodiendo sermones tuos*. Quibus præmissis, in eos acriter invehitur, qui tunc tam procrastinant conversionem, illius a nobis, in discursu præcedenti citati, immemores pro verbi: *Adolescens juxta viam suam, etiam cum senueris, non recedet ab ea*. Præterea, idem inquit Carthus. sicut nostra dicunt statuta, hoc verbo Propheta maxime nos consolatur Cartusianos qui ordinem penè omnes a juventute intravimus, & propter verbalaborum, Dei vias imperfectis aliquando duras, proficientibus verò, atque ardentibus amantibus quotidie dulciores, custodimus.

2 Quis Davidis, in familia omni cum timore Dei educanda, ignorat zelum, & fervorem, præcipue cum ipse protestetur, dicens: *Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos*. Porro, ut quam in via mandatorum Dei instruere, & dirigere vellet ætatem, edoceret manifestius, solam nobis exhibet adolescentiam inquiring: *In quo corrigis adolescentior viam suam?* Quis nescit, juventutem virilemque statum longè magis liberatè addictum vivere? facile responderim, Davidem penetrasse enucleatius, quod frænum adolescentiæ adhibendum, & disciplina sancta juventutem exercens, bonorum morum fructus per omnes reliquas disseminet, atque dilaret ætates; unde S. Augustinus inquit: *Admonitio est, quæ potissimum etate fieri debeat secundum illud, quod alibi dictum est: Fili, a juventute tua accipe doctrinam, & usque ad canos invenies sapientiam*. S. Chrysostomus juventutem aut adolescentiam e quo

Seneca l. 7.
de Benef. ca.
19.
ingeniosa si-
militudo, Se-
neca.

Matth. 23.
23. abundan-
tia fl. n. vi-
guitur. d. u.
dant a f. u.
Guam.

Cantic. 2. v. 13.

S. Bern. serm. 60.
in Cant.
O. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1.

Tob. 1. v. 19.
S. Tobias ad
idolo vitium
pellecerit non
petitur.

Tob. 1. v. 13.
Præclara hu-
jus ratio.

Ecc. 10. v. 1.
Proles ab in-
fantia conti-
nenter sub
disciplina.
Hug. Card. ibi.

Glossa ibi.

D. Chrys. in
2. ad Ephr.
Mouu. 11.
1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1.

Adolescentia
opus habet
freno.

Glossa ibi.

Ps. 14. v. 7.

Dion. Cart.
ibid.
juventutem
Deo offerre,
illi gratissi-
mum est.

Zelus Davidis
in educa-
da familia
sua.
Ps. 133. v. 12.

Ps. 133. v. 12.

S. Aug. ibi.

D. Chr. h. 4.
in 1. ad Tim.
juvenis,
similis equo
indomito, &
fura.

S. Amb. in 1.
in P. 1. 1.

PL. 14.

D. Chrys. ib.
Venerunt ac
in fine vite,
sed in ado-
lescentia in-
ducenda est.

Plato La. de
Legibus.

Eyr. in c. 12.
Prov.

Adolescentia
proclivis est
ad vitia.

Iob 13. 25.

S. Amb. 1. 1.
de Interpell.
Iob c. 4.

Pl. 1. 1.

S. Greg. 1. 1.
in 1. 1. 1.
mor. c. 1.
Vitia, quibus
a pueritia
inhibentur,
difficiliter
emendantur.

Plut. de in-
st. lib.

S. Hier. in c.
21. Prov.
Vita postea
constitit in
bivio.

equo indomito, & effreni, necnon ferre feroci similem esse dicit, unde illam vocat *equum indomatum*, & *veluti ferram belluam*; utrumque autem horum animalium freno opus habet, sine quo primum properaret ad precipitium, aliud vero lanienae hominum dentes, & ungues aptaret. Unde consilium salutare est illud S. Amb. dicens: *Præveniamus juventutis annos correctione congrua, quia melius est dicere: Deus qui docuisti me a juventute mea; quam desileamus dicentes: Delisti a juventute mea, & ignorantias meas ne memineris, hoc enim debilitatis est remedium, illud vero salutis robur, medicina queritur vulnere, gratia vero convenit sanitati.*

3 Psalmus 14. hunc præfert titulum: *Psalmus David*, cum tamen alii Psalmi titulos differentes habeant, & inter alios hunc præcipue: *In finem*. At verò quodnam diversitatis hujus esse mysterium existimatis? D. Chrysostom. dubium hoc solvit, dicens: Quia in hoc Psalmo de virtutibus tractatur, quas anima Deum in veritate amans sibi acquirere debet; merito huic Psalmo non præfixit hunc titulum, *In finem*, quia hæc virtutes non in fine vite, sed in primis adolescentiæ annis comparandæ sunt, non solum quia *juxta viam suam adolescens cum senuerit, non recedet ab ea*, verum etiam quia virtutes huic indomito adolescentiæ equo frangi loco servare debent. En ipsissima Div. Chrysostomi verba: *Etenim non amplectitur, in finem? Quoniam docet de justitia, & de reliquis virtutibus, non debet in finem vitam suadere hoc acquirere, sed ab initio, ab ipsis incunabulis: nemo puero suadet, & eum admonet, dicens: Sis temperans in finem, sis justus in finem, sed ab initio cum instituit ad vitam modestam, & ab ineunte ætate facit fundamentum Dei metum.* Plato de educatione dissonans, ait: *Disciplinam appello virtutem, quæ puerorum animos continere potest; quia multi sunt scopuli, ad quos hæc ætas offendere solet: Voluptas enim, & dolor, amor, & odium quam recte fieri potest, antequam ratione moveantur, in animos eorum influunt, ut facilius cum ad rationandum pervenerit, convenienter rationi omnia peragant.* Lyranus auctoritatem citat Aristotelis in primo libro Ethicorum, dicens: *Non parum facit ad virtutem, imo multum, quod juvenes assuescant in operibus virtutis.*

4 Porro ad demonstrandum, quàm sit adolescentia proclivis ad malum, sufficiat dicere, quod quando sit mentio culpæ a juvene commissa, illam sub prætextu juvenilis ætatis exculpatione dignam esse existimemus. Unde Job Deum his verbis affatur: *Scribis enim contra me amaritudines, & consumers me vis peccatis adolescentiæ meæ: Circa quæ verba S. Ambros. 1. 1. de Interpell. Iob. c. 7. ait: Pulchre id ætatis arripuit ad querelam, quæ magis ad vitium lubrica esse consuevit, adolescentia sola est vitio calens, fastidiosa monitoribus, illecebrosa deliciis.* Psalmista Regius pariter dicit: *Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, seculum nostrum in illuminatione vultus tui: Textus Hebræus legit: Adolescentiam nostram, neque enim hi anni ad lapsus frequentiores solum sunt proclives, verum etiam, ut diximus, regulam dare solent toti vitæ nostræ residuo.*

5 *Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentia ejus*, inquit S. Job, & cum eo in pulvere dormient: super quæ verba S. Gregor. ita scribit: *Quia dura in copravitatum consuetudines a vitio sumptæ sunt pessima inchoationis, quæ nimirum cum eo in pulvere dormient, quia eo usque in illa iniqua consuetudines perdurant, quæ hunc ad mortis pulverem pertrahant.* Notandum verò præcipue est verbum illud, *implebuntur*, quia mens, memoria, & cor illarum delectationum implentur phantasmatibus, & memoria, quæ homo in juventute expertus fuit, quæ incessanter illum tentant, voluptatesque præteritas in eo suscitant, imaginationi representant, & continuo hominem pulsant. Plutarchus aliqua enumerat peccata juventutis magis propria, dicens: *Adolescentium peccata ingentia, atrociora, ingluvies ventris, furti paternæ pecuniæ, aleæ, commensationes, potationes, virginum amores, adultoria.* Quidam Interpretes super illa verba: *Adolescentis juxta viam suam*, &c. cum Varabio ita scribit: *Instituit puerum juxta biviæ viam suæ, perpende hujus præcepti maximam utilitatem: pueris quidem, ubi rationis lux mentem ipsorum irradiare cepit, duplex statim illis via sese offert, alia quidem lata per plana incedens, alia vero angusta, Mansi Bibl. Præd. Tom. 11.*

per incompta, & difficilia pergens; Illa vitii, hæc virtutis, illa allicit, ista deterret. Ne ergo puer in ea ætate, ac morum facilitate latam illam jucundamque vitii semitam, natura suadente, quæ suapte nutu ad malam pendet, sequatur, magistro atque præceptore tunc maxime indiget. Rursum eo tempore cum neutram expertus est, facile in eam inferri se sinis, quæ melior est, nam si sortem vitiorum viam semel arripuit, cum retro averti, & consuetum spatium remeare opus sit, difficile admodum adduci potest, ut reduces ad virtutem passus regas.

6 In Sancto Matthæo legitur, quendam scire cupientem, quid factu sibi opus sit, ut vitam beatam acquirat, Salvatorem nostrum convenisse, cui incarnata Sapiencia respondit: *Serva mandata*, cui ille respondit: *Omnia hæc custodiavi a juventute mea, quid adhuc mihi deest?* tunc Christus ait illi: *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me;* subdit autem Evangelista: *Cum audisset adolescens verbum, abiit tristis.* Author operis Imperfecti, adolescentem hunc mendacii redarguit, negando ipsum a primis annis exactissime divina adimpleisse mandata, si enim hoc egisset, utique tantam erga consilium Evangelicum minimè in se expertus fuisset antipathiam: Ac si dicat; *Scio quidem quia mentitus es, & interim hæc accipio quasi vera, si ergo omnia illa servasti a juventute tua, ut si perfectus, vade, & vende omnia quæ habes, &c.* Paulò post verò subjungit: *Quomodo autem potest fieri, ut sterilis ejus sit senectus, cujus facunda fuit juventus?*

7 Sanctus Augustinus verba illa Psalmi 136. *Beatus qui tenet, & alit dei parvulos suos ad petram*, exponens, ita scribit: *Nascitur infans futurus civis Jerusalem, & in predestinatione Dei jam civis, sed interim captivatus ad tempus, quando discit amare, quod insinuat parentis, quid facturus est adhuc infans animæ tenera, attendens ad majores quid agant, nisi ut quod eos viderit agere, hoc sequatur? & revera ita est, in illa enim ætate, bona vel mala exempla, & instructiones parentum facillè discuntur, tunc validiorem a parentibus patiuntur ictum, & parentum exempla menti, & cordi eorum tenacius imprimuntur.* Filia Pharaonis juxta Nilum litus constituta, & Moysis infantis videns pulchritudinem, eaque capta cum in filium sibi adoptare disponens, illum non cuilibet aulæ nutrici in educationem commisit, sed *perrexit puella*, inquit sacer textus, & *vocavit matrem suam, ad quam locuta filia Pharaonis: Accipe ait puerum, & nutri mihi:* ubi meritò querendum venit, cur Princeps hæc mulier, quæ puerum illum sibi in filium adoptare decreverat, eundem non fecerit deportari in Regiam suam coram oculis suis educandum? quo fine illum in manibus reliquit matris suæ, quæ mulier pauper, servituti obnoxia, & Hebræa erat? maxime cum Rex pater ejus; tantum adversus populum illum conceperat odium? responderi potest, ita ab infallibilis providentiæ divinæ dispositione fuisse ordinatum, ut scilicet a matre propria educaretur; quia si in aula enutritus fuisset, utique malis Ægyptiorum moribus fuisset imbutus: Nunc verò quia a matre propria educatus fuit, hoc inde bonum est assecutus, quod tanto cum zelo populi sui salutem promoveret, ut *negaret se filium filie Pharaonis*, &c. Nimirum plus in illo prævaluerunt pauci anni educationis maternæ in tenellula illa ætate ad defensionem populi sui, & honoris divini, quàm alii quadraginta, quos consumpsit in aula Regis illius sacrilegi.

8 *Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentia ejus*, inquit S. Job, ubi per ossa, quæ totam corporis nostri molem sustinent, in nonnullis Scripturæ locis totus homo intelligitur; *dissipata sunt ossa nostra secus infernum; omnia ossa mea dicent, quis similis tibi?* Olympiodorus ait: *Ossa pro firmioribus animi partibus accipiuntur, malitia enim quæ in adolescentia contrahitur, maculat totam nativitatē nostrā, universamque vitam inficit, & contaminat: Implebuntur vitiis adolescentia ejus, vel ut Septuaginta legunt: Impleta sunt juventutis ejus.* Sanctus Hieronymus vel quisquis est Commentarii in Jobum author, ita scribit: *Hoc agit, quod a juventute sua, ex quâ graviora peccata commistum erit caperit, in iisdem peccatis suis usque ad senectutem permanferit.* Eandem namque viam, quam homo in

Mat. 19. 17.
Mandata Dei
servanda sunt
a juventute.

Auth. Imperfecti. 1. 1.

S. Aug. in
Psalm. 136.
Exempla pa-
rentum im-
primuntur
proclibus.

Exod. 2. 9.

Cur puer
Moyses, nu-
tritus fuerit
a propria
matre, & non
in aula Pha-
raonis.

Heb. 1. 14.

Iob 10. 7.

PL. 10. 7.
PL. 14. 4.
Olymp. in
Job.
Vitia juven-
tutis manet
per totam
vitam.

S. Hier. in
Job.

H. C. in 623.
Prov.Cassiod. l. 1.
Ep. 14.Quintil. l. 1.
Julius.S. Bibiana, à
puerit. be-
ne ed. 22.
fess. avit fide
& virginita-
tem.
In lectura.
S. Bibianæ.Euseb. l. 1. de
Praepar.
Evangel.S. Ambros. c. 2.
in Ps. 118.
Fructus ani-
mæ quæ à
juventute
portavit Jo-
hann. Domini.S. Bern. ser. 1.
in Fest. SS.
Apost. & Pe-
tri & Pauli.N. 2. n. 2.
c. 1. l. 1. 1. 1.Quintil. l. 1. c. 9.
Cur. E. l. 1. c. 1.
per usus in-
terfecit
pueros.
4 Reg. 1. 24.

adolescencia arripit, in annis quoque maturioribus to-
rere solet. Hugo Cardin. super illa verba: *Iuxta viam*
suam, etiam cum senueris &c. ait: *Iuxta viam sive bo-*
na, sive mala sis, etiam cum senueris non recedet, quia
dum consuetudini non resistitur, fit necessitas, ut dicit Au-
gustinus, & ideo non parum refert à juventute assuescere.
Cassiodorus in Epistola quadam ait: *Produce juvenes*
vestros in martiam disciplinam, nam quod in juventute
non discitur, in maiora aetate nescitur. Quintilian. quo-
que prerogativam illam tangit juvenutis, quo bona
documenta facilius dicuntur, & retinentur, dum juve-
nes sumus; dicit enim: *Natura tenacissimi sumus eorum,*
quæ rudibus annis percepimus, ut sapor, quo nova imbu-
mus, duras, nec lanarum colores, quibus ille candor simplex
mutatus est, exim possunt. Porro hæc prerogativa tunc
gaudemus, quando à principio in adolescentia per ali-
quot temporis spatium bene ambulavimus, tunc enim
in virtute honorum illorum habitum, quos inde
comparavimus, magna cum facilitate in virtutum
exercitio progredimur. Tyrannus ille olim omnes vi-
res suas adhibuit, ut per omni genera blanditiarum ge-
nera S. Bibianam à S. fide nostra, & à virginitatis iux
proposito seduceret; ac proinde illam commisit custo-
diæ sagacissimæ, & perversissimæ cuiusdam mulieris;
at verò observate, quomodo, quibusve armis S. hæc
virgo perversæ illius mulieris technas evaserit. *Rufina*
mulieri vaserrimè seducenda traditur, quæ ab incunabu-
lis edocta Christianas leges, & illibatam servare virgi-
nitatis florem, se ipsa fortior, semina superavit insidias,
& prætoris astus delusit. Eusebius Historicus de cura
differens, quam Hebræi in bona liberorum suorum dis-
ciplinam abhibere solebant, præcipue verò in ordine
ad religionem, verissimum esse sciens, quod initium
sapientiæ sit timor Domini, de illis scribit, quod nu-
trices illorum unâ cum lacte Scripturæ sacræ doctrinam
infantibus instillarent: *Scriptura quoque sanctæ historias,*
inquit, parentes, & nutrices pueris insuere solebant, ut
eis facilius cum viri essent, mererentur.

9 Sanctus Ambrosius super illa verba Psal. 118. *An-*
ticipavi in maturitate, postquam illa verba bonum erit
viro cum portaveris &c. adduxisset, subiungit: *Qui*
enim à juventute jugum portaverit, & habens maturi
moderaminis teneriora volens colla subdidit, sedebit
singulariter remotus à strepitu interpellantium passionum,
& quietus silebit, cui necesse jam non sit iurgari cum cor-
pore, decertare cum variis cupiditatibus, quia tulit ju-
gum verbi anima quæ querit DEUM, quæ captivas sibi
fecit omnes delicias juvenutis. Observandum verò, quod
Jeremias postquam juvenutis in apprehendendo disci-
plinæ, & bonæ educationis jugo prerogativam demon-
strasset, paulò post subiungat, dicens: *Sedebit solita-*
rius, & tacebit, quia elevavit se super se; alii legunt:
Levavit se supra se, quasi dicere vellet, in progressu an-
norum suorum passiones in se deprehender sedatas, &
refrenatos appetitus suos; unde pacem quandam, &
quietem in se experietur imperturbabilem. Audiamus
obsecro reflexiones, quas mellissimus Bernardus pariter
super hæc verba facit, ita enim scribit: *Qui cum ado-*
lescens esset, & atatis lubrica sentiret ardores, senem in-
duxit, relinquens quod erat, assumens quod non erat, &
non respexit ad se, sed ad illum qui est supra se; Pessi-
mum profecto signum est, quando mali mores in ju-
ventute addiscuntur, inde enim in progressu anno-
rum quævis mala timeri possunt. Sanctus Gregorius
Nazianzenus calamitates prævidit, quæ mundo per
tyrannidem, & impietatem Juliani Apostatæ immine-
bant, ex iis quæ in Juliano viderat, quando etiamnum
juvenis Athenis literis operam dabat: *Memorum ipsius*
inconstancia, inquit, atque incredibilis quedam mentis
emotio Varem efficiebat. Hæc ut prospexi, statim oblo-
cutus sum, dicens: Quale malum Romanorum terramur-
erit!

10 Refert Quintilianus, Judices Areopagitas puerum
quendam mortis condemnasse, eo quod specialiter
delectaretur in ernendis oculis cornicibus, inde enim
arguebant, cum adultiorem factum satorum fuisse san-
guinatum, & crudelem. Pueri quoque illi qui Elisæi
calviciem deriserunt, quorum quadraginta duo erant,
abursis laterali fuerunt, & tamen quis est qui nesciat,
quod ubi culpæ locus non est, poena quoque locum

habere non debeat? Erant pueri isti omnis iudicii, &
discursus expertes, adeoque nesciebant, quid dice-
rent, & consequenter peccati expertes erant; & ideo S.
Augustinus interrogat, dicens: *Quæ fuit tanta crude-*
litas in Elisæo, ut propter jocularia verba infantum qua-
draginta duos pueros fecerit lacerari? Notandum est igitur,
illis temporibus Prophetas velut Dæmoniacos exi-
stimatos fuisse, sic enim in l. 4. Reg. cap. 9. is qui ad
consecrandum Jehu iussu DEI abierat, hisce verbis
exceptus fuit: *Quid ad te venit infans iste?* hoc præno-
tato, concludit Sanctus Augustinus, dicens: *Parenti-*
bus suis infligantibus fecisse credendi sunt, manifestè pue-
ri illi non clamarent, si hoc eorum parentibus displiceret:
adhuc dicere possumus, divinam justitiam hoc ordi-
nasse pueris supplicium, quia si sanctum quendam
Prophetam in veri Dei ignominiam in primis vitæ an-
nis deridebant, quid deinceps in veri cultus divini con-
temptum, & Religionis ignominiam dicturi, & factu-
ri fuissent, si ad magis adultam devenissent ætatem?

DISCURSUS VIII.

A R G U M E N T U M.

De disciplina, qua parentes filios delinquentes coer-
cere debent, quod faciendo, paternum erga illos
affectum, & amorem ostendunt.

T H E M A.

Stultitia colligata est in corde pueri, & Verga disciplina
fugabit eam. Prov. 22. 15.

Diximus in Discursu precedenti, ætatem pueri-
lem, lubricam, & proclivem esse ad quodvis vi-
tium, quod idem Salomon quoque dicere voluit, dum
ait: *Stultitia colligata est in corde pueri;* Ad hanc vero
ignorantiam, & stultitiam à juvenili corde profligan-
dam optimum remedium est disciplina, & inordinatæ
educationis rigor, cui pater operam dare debet; idè
Ecclesiasticus primo quærit: *Filii tibi sunt?* moxque
respondet, *erudi illos, & curva illos à pueritia illo-*
rum; id est, ut Hugo Card. ait: *Cura vel curva, ver-*
beribus, vel verbis: Vapulandi enim sunt, quando id
parentes expediens esse iudicaverint, non solum re-
prehensionibus, sed etiam ferulis & virgis. Aurum
quidem pretiosum est, & pulchrum, quando elabora-
tur, non verò quando intra terræ venas luto, & faci-
bus involvitur; ut pretiosum fiat, igne purgatur, martel-
lis concutitur, & ad perfectionem reducit. Dicitio hæc
puer à puritate derivatur, & tamen quando ab utero
materno nascitur, ad quodvis vitium est proclivis. Un-
de Psal. ait: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum,*
& in peccatis concepit me mater mea; Sicut enim puer
nascens, quantum ad corpus, plenus est sordibus, ita
quantum ad animam, est impurus; unde necessarium
est, ut sacrosancto Baptismi lavacro purificetur, quo
etiam præmissis nihilominus propter naturæ corru-
ptæ demerita in eo manet propensio ad culpam, ac
proinde lima, & martello opus habet, id est, rigorosa
& irreprehensibili educatione. Arborea, & plantæ
cum à terra nascuntur, per se sylvestres sunt, nec fru-
ctus bonos producant, quibus hortulanus furculos
inserit fecundos, eas potat, & prout opus fuerit, am-
putando hinc inde ramos præscindit. Homo, qui ar-
bori à Plalm. assimilatur, dum ait: *Lignum quod plan-*
tatum est secus decursus aquarum, ut fructum faciat,
ignemque inferni inextinguibilem evadat, necessum
est, ut dum parvulus, & tener est, amputetur, & inutiles
rami præscindantur, furculi boni inserantur salutarium
dogmatum, & disciplinarum, idque quandiu in eo durat
ætas immaturior, tunc enim doctrinam sibi traditam fa-
cilius apprehendit, tenaciterque retinet per reliquum vi-
tæ. Sacer quidam Interpres in citati Ecclesiastici Textus
explicatione, hanc verbum inter *erudi*, & *curva*, statuit
distinctionem: *Vox erudi spectat proprie ad intelligen-*
tiam, vox curva ad affectum: uterque enim dirigendus
est, & conformandus in pueris, & juvenibus, ne vel in-
dociles maneant, vel inflexibiles: pueris enim ingenita
est in intellectu ignorantia, hæc tollenda sunt eruditione, in
affectu superbia, & concupiscentia, hæc curvanda, & ca-
stiganda sunt mortificatione. Alia vertio loco, *curva illos,*
legit: *Cervices eorum domes.*

S. Aug. term.
104 de temp.

4. Reg. 9.

Ætas pueri-
lis ad vitam
pro tibi a
rigida disci-
plina coar-
cenda est.

Ecc. 1. 2.

Ho. Card.

Ec. 10. 7.

Dum nasci-
mur, similes
sunt arbori-
bus, re-
centet plan-
tata.

Corn. à Lap.

Tygerina.

Prov. 19. 19.
Multum est
dedit sedula
educatio.
Hec est
Textus.
Septuag.

3 Sapiens in alio quodam Proverbiorum Textu patribus spondet, si ab incunabulis disciplinam, virgamque adhibuerint, pie integrèque filios educandos: *Erudi filium tuum, ne deipores.* Hebræus legit: *Castiga filium tuum, quia est spes.* Ast quod hujus disciplinæ tempus accommodari? *A pueritia.* Unde Septuaginta legunt: *Sic enim eris bona spes.* S. Bern. parentum obligationem his insinuat verbis: *Tenenur ad punitionem, ut, quem a malis non corrigunt verba, duris verberibus arceatur;* Juxta illud Spiritus Sancti assertum: *Stultitia colligata est;* &c. Alias inter à culpa originali ad naturam corruptam derivatas, hæreditates, & pœnalitates, una est ignorantia; quam in filius destruere, scientiamque, & sapientiam subrogare, qualiter possint patres, Sapiens edocet, dum ait: *Virga atque correctio tribuit sapientiam: Erudi filium tuum, & refrigerabit se, & dabit delicias anime tue.* S. Chrysost. in homilia, cujus titulus est de liberorum educatione, discursum ad patres contorquens, ita eos alloquitur: *Vi igitur si equum videas ad precipitum ferri, frænum injicis, & retrahis jubis, vicibus, crebroque flagellas; quæ pœna quidem est, sed major tamen salutis: ita cum filiis tuis quoque agas, quando delinquant.* Quam comparisonem diu ante nobis exhibuit in his verbis Ecclesiasticus: *Equus indomitus evadit durus, & filius remissus evadet preceps:* Quoniam ut Hug. Card. dilucit: *Sicut equus indomitus, & durus in precipitum vadit, & se, & sessorem interficit: sic filius indisciplinatus in peccatum ruit, & se, & animam suam duplici morte occidit.* Si amicum præcipitem pede apprehenderes, eumque vulnerares, ita tamen ut à discrimine præsentissimo ipsum eriperes; quidquid foret de plaga, ingens certè illi beneficium præstulisses, scilicet vitæ: ita & in præsentem asserere licet, quod licet pater virgam disciplinæ infligat filio, in vitiorum, & scandalorum barathrum ruenti, nihilominus insignia edat amoris, & beneficii paterni indicia, dum filium hoc modo à præcipitio ereptum, in securo constituit corporalis, & spiritualis salutis statu.

3 Parentes quoque Salomon admonet in hæc verba: *Noli subtrahere a puero disciplinam;* Ast quis huic curæ fructus correspondebit? *Si enim percusseris eum virga, non morietur: in virga percussus enim, & animam ejus de inferno liberabis.* Observastisne aliquando id, quod prodigiolè accidit virgæ Moysi, quando illam manu sua portabat, miracula operabatur, flagellis Ægyptum cædebat, Regem obstinatum ad promittendam populi liberationem, & obedientiam Deo præstandam cogebat, totum vastissimum regnum in jugi circumducebat timore? Ast ubi in terram projecta fuit, in venenosum subito serpentem est transmutata. *Hæc est virga directionis:* DEUS enim patribus directionem, & auctoritatem impertit exercendam in filios, hisque naturaliter genium indulgit obedientiæ, & respectus erga patres, ita ut patres potestatem suam obtinuerint ad reprehendendos, corrigendos, & percutiendos filios, quousque necessitas fuerit, ut cordibus eorum timorem imprimant divinum, infundant scientias, alienent à vitiis, timoratos educant, & reverentes. Ast ubi virgam disciplinæ neglecta educatione in terram projecerint, subito in venenum tam patribus, quam filiis convertitur, filiis accrescentibus in contumacia, rebellionem, & petulantia. Heu primo-genitum pariens, *Possedi,* inquebat, *hominem per DEVM;* Certè non inconueniens viger, possessionem inter, & filium, ut in præcedentibus Discursibus probavimus, similitudo: Id autem quod ad præsens singulariter deservit intentum, in eo consistit, quod si cuti possessio continuum exigit ferri usum, aut ad arandam, & evertendam terram, aut ad amputandas vires, aut ad succidendos ramos aridos; ita quoque cultura, & boni filii educatio ferrum semper requirat reprehensionis, & severitatis; quam similitudinem his verbis nobis exhibet Plutarchus: *Sicut in agrorum cultura, bonam imprimis terram esse oportet, tum ferendi, & colendi terram peritum agricolam, deinde optima semina: Eodem modo loco terra natura, locoque agricola præceptor, & loco seminum institutio bona esse oportet, ut probe pueri educantur:* At verò pro hac cultura ritè faciendâ, necessum est, ut diximus, aratrum, ligonem, & ferrum, per quæ disciplina, & rigor demonstratur, continuo manibus tractare.

Manfi Bibl. Pred. Tom. II.

4 In Deuteronomio in ordine ad bonam directionem, & regimen alicujus familiæ, seu progeniei, metaphorâ quædam adducitur, à domus ædificatione, & constructione desumpta: ibi namque inter alia præscribitur, quid frater facere debeat in casu, quo alius frater sine liberis mortuus fuit; nimirum quod cognate suæ per vinculum conjugale sociari debeat, ad effectum stirpem fratris propagandi; quod si verò id facere recusaret, volebat DEUS, ut mulier defuncti in recusantis vultum expueret, dicendo: *Sic fiet homini qui non ædificat domum fratris sui:* ejusdem quoque ritus mentio fit in libro Ruth. Ubi dicitur: *Faciat Dominus hanc mulierem, quæ ingreditur domum suam, sicut Rachel, & Liam, quæ ædificaverunt domum Israel.* Sed quæ, obsecro, fabricam inter ædificii, bonumque familiæ regimen est proportio? Discite connexionem; ut ædificium extruatur, malleis aliisque opus est instrumentis, ut lapides aptentur, ut ligna secantur, & dolentur, muratores, & Architecti ad servitium suum requirunt cæmentum, lapides, trabes, quas domui extruendæ adaptare, & scindere debent; matmora scalpello accominodant, omniaque juxta artem, & beneplacitum suum disponunt. Ita quoque ut bonum vigeat regimen domesticum, debet paterfamilias, juxta quod expediens judicaverit, filios exercere, illis virgam infligere, & rigorem disciplinæ, ut jugiter maneant subiecti: *Quam excusationem offeres,* inquit ad quandam in filiali disciplina exercenda negligentem Patrem S. Chrysost. *annon ab initio tibi feci puerum cohabitare? Constitui veros ipsius Magistrum, & Præceptum, & Corrorem, & Ducem: Annon integram ipsius potestatem in manus tuas tradidi? Nonne tenerum illum adhuc conformare jussi, & aptare? Quam igitur habebis veniam, si permiseris eum relictari? Quid igitur eris, quod dicas? Non, quia effrenatus, & intrahibilis est? Ab initio oportebat te omnia ista advertere, & cum freno ducilis planeque puer esses, illum frangere, solerter instituere, & ad omnem honestatem conformare, atque animi illius motus subigere, cum facilius cultura erat; tunc spinas oportebat excindere, cum teneriori existenti atate eas evellere facilius licebat.*

5 Maximum paterni in filium amoris signum est disciplina, teste Sapiente, dum ait: *Qui parit virga, odit filium, qui autem diligit illum, instanter erudit.* Jacob morti vicinus omnes ad se advocans filios, ut benediceret eis, ad Ruben dixisse legitur: *Effusus es sicut aqua, non crescas.* Quis ille benedicendi modus? potius maledictio esse videtur; & nihilominus benedictionis loco obligit filio. Difficultatem hanc indagans Sanct. Ambros. inquit: *Nonne redargui magis, quam benedici videtur?* Resolvitque, reprehensiones patrum filiis factas loco benedictionis esse: *Simeon, & Levi vasa iniquitatis bellantia,* inquit idem Patriarcha ad duos alios, in *Consilium eorum non veniat anima mea, maledictus furor eorum quia peritiam, & indignatio eorum quia dura.* Et nihilominus juxta Moysen Spiritus Sancti instinctu scribentem: *Singulos benedixit benedictionibus suis.* Cajetan. difficultatem universam his pauculis enodat verbis: *Arguere, & punire, aliena non sunt à paternis benedictionibus.* Eandem nobis veritatem exhibet Apocalypsis, quando docet, quod Pater cœlestis, quem invocamus quotidie, eundem modum servet cum omnibus sibi magis dilectis, ait enim: *Quem diligit Dominus, castigat; flagellat autem filium quem recipit.*

6 Funestum Sanct. Bernar. cujusdam patris in filio discoloro reprehendendo negligentis in hæc verba perhibet casum: *Exemplum patet de filio à patre non correcto, qui cum ad suspendium duceretur, patre cum lacrymis ad osculum evocato, dentibus nasum præscidit, dicens; quod quia à patre non fuerat correctus, moriebatur suspensus.* Reprehensiones juxta errorum commissorum qualitatem faciendæ sunt: scelera filiorum Hebræorum execrabilia erant: *Erant ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino:* quia ergo pater eos remissè nimium arguit, severissimam luerunt pœnam; Unde si ferri incisiones, aut ignem adhiberi necessum sit, solis caveant patres contenti esse medicamentis lenitivis: *Oro,* inquit D. Chrysostomus ad parentes, *ut prebeamus manum filiis nostris, ut ne etiam pro his,*

Deut. 21. 9.
Magna pro
patrio inter
ædificatione
domus, &
educatio
nem proliis.

Ruth. 4. 11.

D. Chr. h. 37.
c.

Signum pa
terni amo
ris, est puni
tio filii.
Prov. 13. 24.

Gen. 49. 4.

S. Ambros. l. de
benedict. Pa
triar. c. 2.

Cajet. lib.

Apoc. 3. 19.

Filiorum de
licia puni
tu in pa
tribus.

Hujus
exempla.

1. Reg. 2. 37.

D. Chr. h. 19.
in Gen.

FOUO-19-

S. Chr. Sec. 1.

osculo, clausit amplexu: Non minando illum recepit, sed cum Canticis, & Symphoniis. Si enim pater ipsum desperationi proximum vultu seculo à se rejecisset, si rigore adversus illum usus fuisset, utique nunquam illum lucratus fuisset.

4 Peculiaris est Camelorum instinctus naturalis, quod quando ex prolixo itinere sunt fatigati, immobiliter firmentur, adeo ut neque per virgam, neque per baculos ad iter reassumendum moveri possint, unde qui illos gubernant, cantu & symphonia uti solent, ut eos moveant. Ita quoque sæpè reperiuntur filiorum nonnulli indolis adeo nobilis, & generosæ, ut ad virtutem non per minas, sed per benignitatem inducantur, adeo ut rigor illos potius pervertit efficiat. S. Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis parentes illos, qui in sola virga confidentes filios gubernant, his verbis alloquitur: *Solis eos percussionebus, & flagellis ad mores bonos vultis informare? Vidistis unquam aurificem ex lamina auri, vel argenti solis percussionebus imaginem speciosam formasse? Non puto: quid tunc? Quatenus aptam formam ex lamina aptet, nunc eam suo instrumento leniter premit, & percussit, nunc discreto levamine lenius levat, & format: sic & vos si pueros vestros cupitis ornatis moribus esse, necesse est, ut cum depressionibus verberum impendatis eis paternam pietatis, & mansuetudinis levamen, atque subsidium.*

5 Advertendum tamen est, prudentem illum Samaritanum ad sanandum miserum illum, qui ab Jerusaleme in Jericho descendens in latrones incidit, oleum pariter, & vinum vulneribus ejus infundisse: *Et appropians alligavit vulnera ejus*, inquit Sacer Textus: *Infundens oleum, & vinum*; Porro per oleum, benignitas & mansuetudo, per vinum verò, rigor, & austeritas intelligitur; *Sermo ejus*, inquit S. Ambrosius, *medicamentum est, alius ejus sermo constringit vulnera, alius oleo solet, alius vinum infundit; constringit vulnera austeritate precepti, solet remissione peccati, sicut vino compungit denunciatione iudicii.* Multo verò melius ad propositum nostrum Sanct. Gregor. loquitur, dum ait: *Per vinum mordeantur vulnera, per oleum soveantur; miscenda est lenitas cum severitate, suavis rigor, sed non exasperans, suavis zelus, sed non immoderate sapiens, super pietas, sed non plus quam expediat.* Ecclesiasticus postquam dixisset, filios, qui sunt velut equi effrenes, & indomiti, ad præcipitium currere, paulo post subiungit, dicens: *Lassa filium, & patientem se faciet, lude cum eo, & contristabit te, non corrides illo, ne doleas, & in novissimo obstupescant dentes tui, non des illi potestatem in juventute.* Quo monito Ecclesiasticus nimiam, & perniciosam parentum erga filios tenetudinem, & affectum reprimere nititur, quia nimium sunt indulgentes, frænum illis nimium laxando. Paul. de Palatio verba illa Ecclesiastici hoc modo exponit: *Si ad modum blande nutritis nihil filio negaveris, faciet ille, ne semper illum metuas, semper pavens mala, non corrides illo, ne doleas; quam Ecclesiastici similitudinem hunc in modum consequenter exponit: Ut enim qui avide rem acidam edant, tunc quidem gaudent, postea vero sentiant dentium stuporem, ita si filio corrides, tunc quidem ridebis, sed risum lues postea dolore.* Quando enim parentes cum filiis nimis familiariter agunt, in faciem illos aridendo, debuum sibi respectum, & reverentiam amittunt.

6 Pelicanus inter omnes alias aves pullos suos magnopere diligit, scemella enim ovis incubans, mox ut excludos pullos vivere conspicit, præ nimia amoris tenetudine illos amplexatur, & stringit, at verò inter amplexus mortem illis conciliat, liquidem inadvertenter rostro illos colludens lacera perforat: superveniens autem post triduum matulus, pullosque mortuos cernens, rostro sibi pectus vulnerat, suoque sanguine illos revivificat. Quot sunt cheu parentes, qui filios suos affectu quidem tenero, non tamen constanti, nec virtuoso, nec rationabili diligendo (liquidem, *Quid diligit filium, assidue illi flagella*) mortem illis non solum corporis, sed & anime afferunt. Dissimulant illorum insolentias, quæ tandem sanitatem lædunt, & salutem æternam impediunt. In lib. Regum matrem quandam suffocasse filium legitur; scilicet qua occasione id factum sit? Nimirum illum sibi semper præsentem etiam

in lecto volebat; quot sunt qui nimia erga prolem tenetudine seducti, vitam illi abbreviant?

7 Quis unquam crederet, struthionem parentes edocere, quomodo se filios amando gerere debeant? Pone is ova sua in arenam, de cætero radiis solaribus illa committendo, ut ab illis animentur. Nam fortè id ex impietate procedere existimatis; Minime gentium: *Quando relinquit ova sua in terra, in foras in pulvere calcificies ea*, inquit Job Propheta: *Obliviscitur quod pes conculeas ea, aut bestia agri conterat, duratur ad filios suos quasi non sint sui.* Quod si struthio ad instar aliarum avium ovis incubaret, ea quidem corporis sui calore foveret, pondere autem, & immensa corporis sui mole eadem disrumpere: ad hæc cum stomachum habeat adeo calidum, ut ferrum digerat, nimio calore suo partus suos disperderet: atque hunc est, quod id, quod secundum apparentiam externam defectus pietatis, & amoris censetur esse inopia, meta sit materna discretio, & affectus. Eodem modo de nonnullis parentibus dicere licet, qui prima facie nimis erga filios rigidi esse videntur, dum mortificationis virgam quoad illos semper manuvellant, non permittendo illis cujusvis generis conversationes, vel astringendo illos, ut continuò studiis sint applicati; non est hæc censenda nimia severitas, sed sinceri amoris puritas, & zelus paternus, qui filii examinat instinctum, & malas inclinationes, novitque nocivam illi futuram esse nuntiam Patris erga illos benignitatem.

8 Oves quidem circa diluculum matutinum ovile libenter egredierentur, ut herbas depascerent rorulentas, utpotè quæ instar mellis amabiles sunt, & dulces, at verò prudens, & providus pastor illas retinet, & coercet, donec per Solem ros exsicceat, ne nimium pinguescant, probè sciens, pinguedinem illam eis fore damno. Idem quoque de filiis dicere possumus, quibus parentes multas recreationes, cæteroquin honestas, prohibent, illosque fræno semper coercere, quia cum illorum propensionem probè sibi perspectam habeant, damnum quod in illa tenera ætate in eos redundare posset, sollicitè prævident. *Egrediuntur*, inquit Job, *quasi greges parvuli eorum, & infantes eorum exultant in sinibus, tenent tympanum, & cibariam, & gaudent ad sonitum organi.* Sed quem tandem finem ejusmodi filii allequuntur, quibus parentes hoc modo fræna laxant? *Ducant in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Idem quoque S. Propheta quoad filios suos ait, quod tamen eo modo faciebat, ut inde potius sibi in illis erga se reverentiam, & timorem conciliaret, quam quod illum vel minimò diminueret. *Si quando ridebam ad eos, non credebant.* Unde S. Gregorius hoc pro parentibus, & superioribus elicit utilissimum documentum, dicens: *Is, qui præest, & arridens timere debet, & iratus amari.* Plutarchus ait: *Vide patres, quibus amor nimis causa extitit, ne amarent.* At verò inquires, si filios affectu excessivo amabant, quomodo illos non amare dici possunt? Ad hoc respondet sequenti similitudine à Simois desumpta, qui dum catulis suis abblandiuntur, eosque etiamnum teneros inter brachia sua fortiter stringunt, suffocant eosdem: quot sunt cheu! qui per blanditias, & nimiam benevolentiam filios educant petulantes, & DEI inimicos, atque à bona disciplina probeque moribus averios, & alienos?

9 D. Chrysostomus scribit, se frequenter pessimum vidisse illorum filiorum exitum, qui à parentibus nimis amati, extra omnem ab illis disciplinam sunt relicti; Dicit enim: *Dum inordinate, ac dissolute viventes castigare, verbis reprehendere, aut contristare filios nolunt, vidi sapiens in flagitiis deprehensos in carcerem abripi, & à carnificibus capite plecti.* Idem quoque S. Doctor pergit ulterius ostendere ignominiam, quæ in eosdem parentes reluit, dum ab aliis digito monstrantur, tamquam peccatorum à filiis commissorum Authores, eo quod eosdem tempore congruo non castigant: *Cum ipso damno*, inquit, *major ignominia nascitur, omnibus scilicet illo e medio sublato ejusmodi patrem digito monstrantibus, & forum penitus ipsi inaccessum facientibus.* Cum filii Heli post prophanatum sanctuarium factasque tot extorsiones sacrilegas, divine justitiæ arcum fulminibus onerassent, DEUS Pro-

Struthio docet parentes, quomodo se gerere debeant erga prolem.

Job 32. 24.

Simile pastorem quod oves non educunt nisi rose exsiccat.

Job 21. 12. Nimis parentum amor, si prohibet exitum.

Job 29. 24. S. Gr. l. 10. Mor. c. 1.

Plut. lib. de liber. educa. Similitudo Simiarum.

D. Chr. l. 6. h. 27. Pessimis suis filiorum tunc parentes in causa.

1. Reg. 2. Pater in exemplo Heli, & filiorum ejus.

phetam Samuelem misit, qui DEI furorem, quem peccatis suis extorserant, insinuat. Sed ad quem illum ablegavit? Ad Heli: sed nunquid filii ejus erant ii qui deliquerant? annon Heli vir rarè innocentie cultum Dei in omnibus zelaverat? Verum quidem hoc est, sed nimis tener amor quo filios suos prosequabatur, causa fuit, cur dum illos nimis benignè corrigeret, hi se nec quicquam emendarint, ac proinde omnis à filiis commissus excessus, ipsi tamquam causæ imputatus fuit: Underameris vulgata legat: *Quare calce abiecastis victimam meam?* Ahulensis tamen in numero singulari legit: *Abiecasti*, unde idem Author ait: *conqueritur hic DEUS de Heli, tamquam ipse fecisset iniquitatem istam: ipse tamen non peccabat, sed filii sui, quia tamen ipso permisit, dicitur ipse fecisse*, unde DEUS per Prophetam eidixit: *Predixi ei, quod iudicaturus essem domum ejus in eternum propter iniquitatem, eo quod novarat indignè agere filios suos, & non corripuerit eos?* Sed nunquid facit Textus cum illos correxisse dicit, Incapite enim antecedenti ad illos dixisse fertur: *Quare facitis res hujuscemodi quas ego audio, res pessimas ab omni populo, nolite filii mei, non enim est bona fama quam ego audio.* Respondeo, verum quidem est, quod illos corripuerit, sed quàm est blanda hæc correctio pro tam gravi, & enormi excessu, pro quo suppliciorum severissimorum fulmina vibrare debuerat? *Qua in re notandum est*, inquit S. Greg. *quia inique agentes filios non corripuit, iniquitatem fecisse reprehenditur, qua in eternum victimis, & muneribus nequaquam expiatur.*

10 Sapiens olim matribus nimium indulgentibus monitum quoddam præscripsit, quod patribus quoque commune esse debet, qui ad peccata, & transgressiones filiorum oculos claudunt, dicit enim: *Puer qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam*; Ubi Septuaginta legunt: *Puer errans confundit parentes suos*; quod utique re ipsa Agar experta fuit, dum enim Ismael ab eadem supra modum dilectus, sed malè educatus, cum Isaac insolenter, & inveterandè luderet, causam dedit, quod cum ipso simul & mater in exilium pulsa indignèque habitauerit. Cajetan. inquit, in Hebræo solum haberi: *Puer dimissus, hoc est derelictus à correctione, & virga &c. etas enim puerilis prona est ad mala, & vana, & propterea eget, ut corrigatur verbis*: Hugo Cardinalis illa verba Ecclesiastici: *Læta filium, & paventem se faciet*, hoc modo exponit: *Paventem, id est animo trepidantem se faciet; ille enim pavidus est, ut dicit Isidorus, quem fugat trepidatio mentis, qui videt filium errare, & vellet tangere, & non audet propter nimis timoris remissionem.*

11 Ab hoc inordinato amore aliud quoddam valde considerabile inconveniens sequitur, quod dissensiones, invidiam, & rixas in familiis accendit, scilicet partialitas inter fratres. Sanct. Bernardin. parentibus regulam præscribit, ne apud filios respectum suum amittant, & reverentiam: *Debent, inquit, filii parentes timere, quod ut efficere possint, pater diligentia sollicita observabit, ne dissoluta latitia ex inordinato affectu conversetur cum illis, cum jam grandiusculi sunt, sed reverenda maturitate, & timoroso amore, ac gravitate discreta, & exemplari semper sit ante eos. Insolentes enim solent fieri filii ex nimia latitia, & levitate parentum, perduntque erga eos reverentiam, & timorem.* Ac proinde monet patres, ut bono exemplo, gravitate, & serietate in cunctis operibus suis filios suos in timore, & reverentia potius contineant, quàm quod illos per virgæ, & verberum rigorem exasperent; *Sapiens pater, inquit, plus aspectibus oculorum, & verbis, & venerandis exemplis, quàm diversis disciplinis filium in tenera ætate erudit.* Sic S. Tobias senior, licet cæcus esset, nihilominus tamen filio suo Dux fuit, ut illum in bonam viam dirigeret. Unde S. August. optimè inquit: *Imitentur senes mores Tobie, qui cum cæcus esset corpore, viam vite filio demonstrabat in corde; ille cum manu ducebat in terra, & pater monendo eum perducebat ad cælum.*

12 Videmus per experientiam, quod in fœce plebis parentes impropertis continuo onerent filios, maledictiones quoque in illos evocant, nec bonum quidem verbum illis dicere norint; quibus exprobrari potest, quod Salvator apud Sanctum Lucam dicit, videlicet: *Quis ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem da-*

bis illi? aut piscem, nunquid pro pisce serpentem dabit illi? aut si petierit ovum, nunquid porriget illi scorpionem? Salmeron super illa verba S. Pauli: *Nolite ad iracundiam, &c. inquit: sed sicut nimia parentum in filios indulgentia improbat, & fomentum solet esse peccati, ita etiam nimia severitas, & duritia hoc loco interdicitur; legimus enim, & Heli sacerdotem peccantibus filiis in advertendis hominibus à sacrificio indulgentem reprehensam fuisse, & Saulis in Ionatham filium non toleratam nimiam asperitatem.* Optimè igitur Plutarchus monet, dicens: *Patres nolo duros, vel asperos ingenio esse, verum identidem connivere quibusdam adolescentioris peccatis, atque sibi & ipsos, quod juvenes fuerint, subicere, ac Medicorum more, qui amara medicamenta liquoribus dulcibus temperantes oblectamento viam aperiunt ad profectum, sic parentes increpationum rigorem lenitate diluere.* Sanctus Hieronymus illa verba: *Educate eos in disciplina, & correptione Domini*, ita exponit: *Sive in moderatione, & non irrationabiliter verberando.* Sanctus Ambrosius super iisdem verbis altam habet observationem: *Meminisse debent patres, inquit, quia & ipsi fuerunt filii, & noluerunt atque exacerbari à patribus, filii quoque cognoscere debent, quod futuri sunt patres, & nollent inhonorari ab eis: idcirco utrique exhibeant invicem, quod exquirunt ab invicem.*

DISCURSVS X.

ARGUMENTUM.

Obedientia quam filii parentibus debent, locum non habet, in quibus servitium Dei, & animarum salus præponderare debet.

T H E M A.

Filii obedite parentibus vestris in Domino, hoc enim iustum est. Ad Eph. c. 6. v. 1.

1 **V** Aldè consideranda est Glossa illa, qua S. Anselmus hæc S. Pauli verba declarat: *Hic enim ad istam conditionem, quæ obedientiæ parentibus debite conjungitur, scilicet: In Domino, se refertens ait: Id est, in his quæ ad DEUM pertinent, non enim suadet obediendum esse in eis, quæ sunt contra Deum.* Cum Moyses contumeliam, & injuriam Deo in adoratione vituli irrogatam castigare decrevisset, his Israelitis affatus est verbis: *Si quis est Domini iungatur mihi; & congregati sunt ad eum omnes filii Levi, quibus ait: Hæc dicit Dominus Deus Israel: ponat vir gladium super femur suum, occidat unusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum.* Imò et quodam Deuteronomii textu, illos in casu quo pater, & mater sceleris illius rei fuissent, patrem quoque, & matrem occidere iustos fuisse, clarè colligitur: Nam ut Sacet textus ait *Levi quoque ait: Qui dixerit patri suo, & matri suæ: Nescio vos, & fratribus suis: Ignoro vos, hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum servaverunt.* Circa quæ verba meritis quæstio exsurgit, qua ratione filii Levites gladios in proprios stringendo genitores, patrem, & legem Dei adimplere potuerint, cum Deus per eundem Moysen inviolabilem illam promulgaverit legem; quæ tam ferio præcipitur: *Honora parentes*; S. Ambrosius difficultatem hanc enodat, dum ait: *Quod occidi fecit à proximis proximos Moyses, filios à parentibus, præceptum evidens, quia præferenda est religio necessitudini, pietas propinquitati, ea est enim vera pietas, quæ preponit divina humanis.* Cajetan in cap. 33. Deuteronomii inquit: *Qui dixit patri suo, & matri suæ: Nescio vos, id est, qui omnem carnalem amorem parentum, & proles, ac cognationis penitus abiecerunt, DEI intuitu, & amore, hi custodierunt eloquium tuum, Christe.* Parentibus quidem debitus respectus, reverentia & subjectio minime negatur; Veruntamen præcepto paterno, & lege Dei simul concurrentibus, hanc illi præferendam esse, nemo inficiari potest: Nam ut Glossa ait: *Debemus copulam terrena cognationis agnoscere, sed sicut sum mentis præpedit ignorare, ut affectus mentis viscera repleat, sed à spirituali proposito non avertat.* Memorandum proinde hic est, quod vaccis ad Arcam Domini vehendam iugo alligatis accidisse legitur; tamen enim vituli stabulo inclusi mugirent, ibant tamen in directum vacce, nec se à cepto itinere ob fatuum suorum stridorem impediri sinebant: Hæc bene

Salm. 10. 11. disp. 24.

Plutar. de educ. lib.

S. Hier. ad Epistol. 4.

S. Amb. ib.

Abul. lib. 4. 31

Reg. 1. 11.

1. Reg. 1. 14.

S. Gr. lib. 1. c. 3. 14.

Prov. 29. 15. similiter exemplo Agar & Ismael. Septuag.

Gen. 28. 11.

Ecc. 10. 9. H. Card. ib.

Parentes ad hoc parciales in educatione potius. S. Bern. 1. 1. in 1. 4. post D. 1. Qu. 6. 3. 4.

Sim. etiam in illorum præsentia exemplares.

S. Aug. 1. 9. de Catech. c. 6. sine finem. Caveant à nimia duritia, & severitate. Luc. 11. 21.

S. Amb. ib.

Exod. 32. 26.

Filii non tenentur obedire parentibus in his quæ sunt contra legem Dei, & animarum salutem. Deut. 33. 8.

S. Amb. in Gloss. Exod. 32. Epist. 16. ad Rom. Cap. 10. c. 33. Deut. Dei honor & amor præferendum bono & amoris parentum.

Gloss. in c. 13. Deut.

1. Reg. 4. 21.

Class. lib. benè vaccæ innunt, inquit Glossa, quæ subarca Domini ad montana tendentes, affectu & rigido sensu gradiuntur, pro vitulis pergentes mugiebant, sed à cœpto itinere non deflectebant.

Regula quæ de obedientia in Parentibus. 2 Sanctus Hieronymus in Epistola quadam optimam quandam tradit regulam ad dignoscendum, quando parentibus obedire debeamus, tunc videlicet, quando in hac obedientia nihil concurrat contrarietatis, quæ reverentiæ cœlesti Patri debita repugnet; unde ait: *Honorapaterem suum, sed si te à vero Patre non separas. Tandiu scito sanguinis copulam, quandiu ille suum novet Creatorem.* Idem quoque punctum S. Augustinus tangit, dum pro illius intelligentia sequentem doctrinam post se scriptam relinquit: *Manifestum est, & honorem parentum in gradu suo esse servandum, eos tamen in divini amoris comparatione, præsertim si impedimento sunt, nulla dubitatione oportere contemni.* Idque per statim citatum Deuteronomii textum probat, in quo dicitur: *Qui dicit patri suo, & matri &c.* Salva-

S. Hier. ad Lucianum. **S. Aug. T. 4. cœl. Adm. c. 6.** **Inc. 14. 27.** tor noster die quadam ab ingenti quodam se confestante populo cinctum se videns, inquit: *Siquis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, non potest meus esse discipulus.* Peregrinus profecto loquendi modus est iste: Quid enim naturæ nostræ, & rectæ rationi magis adversum, quàm quod Incarnata Sapientia nobis præcipiat, ut odio prosequamur illos, quibus omnem reverentiam, obedientiam, & amorem debemus? At verò Cajetan. dicit: Illa Redemptoris verba intelligenda esse, non absolute, sed quatenus impedirent adhesionem ad Christum, gratia enim non destruit, sed perficit naturam, quæ naturaliter diligimus patrem, matrem, & vitam propriam.

Quis sit sensus Verborum Christi: Qui non odit Patrem suum. **Cajet. lib.** **S. Bon. in Luc.** **1. in 3. 27.** **Eccl. 3. 21.** **Dio. Curt. lib.** **S. Bonav. S. G. lib. 17. in Evang.** **Elias Cret. or. 1. Naz.** **Primo obediendum Deo, postea parentibus.** **S. Hier. ad Heliod.** **S. Cyrill. Alex. de adm. c. 6.** **Mac. 3. 22.** **Parentum cultus & servitium non præstendum legi Vero Dei.** Odium autem etiam anima sua (hoc est etiam propria vita) retrahentis ab obsequio Christi, constat esse de necessitate salutis. Neque enim credendum est, inquit S. Bonaventura, Christum nobis quidpiam præcipere, quod pietati parentibus debita adversetur: *Non enim præcipit odiu parentum, quantum ad naturam, quia hoc esset impietas; Nam ut S. Joannes Apostolus ait: Qui odit fratrem suum, homicida est, scilicet quantum ad culpam.* Cæterum regius Psalmista dicebat: *Nonne qui oderunt te Domine oderam, & super inimicos tuos tabescebam? perfectio odio oderam illos.* Hoc enim, ut Dionysius Carthus. ait: *est bonum, virtuosumque odium ex spirituali procedens amore; odiamus, relinquamus, vitemus, quantum ad hoc, quod nos impedire nituntur, aut possunt, à spirituali profectu.* S. Bonaventura illam citat S. Greg. Homiliam, quam in lectionibus matutinalibus sæpè legimus, in qua dicitur: [Simul & odisse possumus, & diligere, ut ex cognatione nobis conjunctos, ex præcepto divino diligamus, & quos adversarios in via Dei patimur, odiendo, & fugiendo nesciamus.] unde odium illud non venit ex crudelitate, sed ex charitate.

3 Commentator Nazianzeni in orat. 1. textum illum Sancti Pauli adducit, in verbis Thematis propositum: *Lex parentibus, & filiis sancit dicens: Filii obedite parentibus vestris in Domino, hoc est, in iis rebus, ex quibus pietas nullo detrimento afficitur.* Sciendum namque est, duos nos habere Patres, in terris unum, alium verò in cœlo, quem in oratione Dominica quotidie invocamus: A cœlesti Patre animam accepimus, quæ pars est magis essentialis, corpus verò à terreno patre habemus. At verò utri horum duorum prius reverentia, & obedientia exhibenda est? utique præcedere debet Pater noster cœlestis, sicut anima corpus longè præcellit: ac proinde S. Hieron. ait. *Non es huius cui natus es, sed cui renata.* Et ideo S. Cyrill. Alex. citans verba illa: *Qui amat patrem, aut matrem plus quam me, non est me dignus,* inquit: *Valeat omnino eo tempore pietatis lex, recedat naturalis amoris vis, & ea omnia quæcunque ad hominum delectionem spectant, & ut ita dicamus, prædantur colatur Deus.* Vult enim Deus, ut sibi primo omnium loco obediamus, & serviamus; secundo verò loco veneremur parentes.

4 Matth. c. 8. dicitur: *Alius autem de discipulis ejus ait illi: Domine dimitte me primum ire, & sepelire patrem meum: Iesus autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* Quid verò æquius, aut rationabilius esse potest, quàm paternis officiis honesta impendatur sepultura, non verò insepulta negligantur? Et tamen Christus id suo prohibere videtur consilio. *Manf. Bibl. Præd. Tom. II.*

Dionysius Carthusian. quorundam refert opinionem, patrem huius nequaquam mortuum fuisse existimantium: sed verborum discipuli illius sensum hunc fuisse, quod scilicet discipulis Christi tunc primum se jungere decrevisset, cum moriturus esse pater ipsius: Quia tamen major pars sacrorum Interpretum, patrem candidati huius verè mortuum fuisse censent, ideo dictus Carthus. respondet: *Negavit huic patris sepelitionem, non quia male, sed quia majoris boni impeditiva:* Citatque authoritatem Sancti Ambrosii, dicentis: *Docet Christus, minora bona pro utilitate esse prætermittenda, majus est enim animas mortuas predicando suscitare, quàm corpus mortuum in terra abscondere; unde elicitur, quod quando parentes aliunde habere possunt sustentaculum vite, filii non impediuntur a religionis ingressu.* Sciendum verò est, quod Sanct. Lucas, qui eandem conscripsit historiam, Christum huic candidato respondisse dicat: *Sine ut mortui sepeliant mortuos suos, tu autem vade, & annuntia Regnum Dei.* Cui consonat illa Sancti Augustini sententia, dicentis: *Quando Dominus parat homines Evangelio, nullam excusationem vult interponi, carnalis huius temporalisque pietatis:* Nam ut Theophylactus super hoc Sancti Matthæi textum ait: *Oportet sane parentes venerari, sed magis oportet venerari Deum.* Hugo Cardinal. candidatum hunc eos præsignasse dicit, qui sub prætextu non deferendi patrem, donec illum prius sepelierint, religionis ingressum differunt, qui tamen si id ex sola affectus teneritudine, sine causa rationabili, & sine ulla parentum necessitate faciant, difficulter apud Deum interius illos vocantem excusare se poterunt. Nulli sunt celebria illa Sancti Hieron. verba, in Epistola ad Heliodorum ita scribentis: *Si pater in limine jaceat, si mater ubera, quibus te lactavit, ostendas, per calcem imperge patrem, per calcem imperge matrem, & ad vexillum crucis evola: solum enim genus pietatis est in hoc esse crudelem.*

5 Dionysius Carthusianus in libro de quatuor novissimis, virum quendam sanctum sequentem habuisse visionem refert; vidit enim in Interni horrendis flammis luctantes inter se patrem, & filium, sibi que invicem maledicentes: Ille namque filio maledicebat, eo quod divitias sibi accumulare voluisset, ut fieret opulentus: Filius verò econtra maledicebat patri, eo quod sibi Religionis ingressum nolisset permittere. Nazianzenus in oratione quadam Cæsarii fratris sui encomia recensens, de parentibus suis ita scribit: *Ambo filiorum simul, & Christi amantes (id quod summa admiratione dignum est) imò Christi amantiæ, quam liberorum, quippe qui unum hunc ex liberis fructum caperent, ut à Christo agnoscerentur, nomenque ducerent, solaque virtute, atque cum eo quod præstantius est, velut conjunctione, ac velut necessitudine felicem prolem definirent.* Imò illum ex liberis suis chariorem, & amabiliorem esse censebant, qui Patri potius in cœlis regnanti adhærescebat, quàm viventi in terris. S. Augustinus nos tunc vel maxime ad solvendum parentibus nostris obedientiæ debitum obligatos esse demonstrat, si in nobis benè educandis solliciti fuerint, nihilque quod Deo adversetur, nobis imperarint: *Si recte educantes, sicut Christum nutriendos, audiendi, in omnibus obtemperandum eis, in omni iussione, contra majorem si nihil jubeant, & serviamus illis. Qui est, inquis, major eo qui me generavit? Ille qui te ipsum creavit, generat enim homo, creat Deus.*

6 Enim verò observandum est, Salvatorem nostrum, non solum ideo in terram hanc descendisse, ut nos redimeret, verum etiam ut sanctissimi exemplis suis, quæ nobis imitanda reliquit, nos erudiret; ac proinde cum ad duodecimum ætatis suæ annum pertigisset, quantumvis delicatissimæ complexionis esset, laboriorum duorum dierum iter ex Nazareth Jerosolymam versus pedes instituit, eademque ærumnas alio quoque biduo pedestri quoque itinere resumpsit, quantumvis sanctissimam matrem suam, & S. Josephum nutrimum suum ex hac ejus fatigatione, & subsecutura sui amissione magnopere affligendos esse noisset; imò absque matris suæ licentia, seu potius contra ipsius voluntatem tribus diebus procul à parentum suorum directione demorari voluit; quæ omnia perperam ab eo facta fuisse credere

Dion. C. lib.

Luc. 9. 49.

S. Aug. ser. 7. de verb. Do.

Theoph. lib.

Hug. C. lib. Deo Vocand sequenti m. neglectis parentibus.

S. Hier. ep. 1. ad Heliod.

Di. C. li. de 4. novissimis.

Horrendum exemplum Patris & filii damna.

Naz. or. 10. in laudem Cæsarii fratris.

Bonæ parentis gaudere si filii sequantur vocantem Deum. S. Aug. l. 6. de verb. D.

Exemplo Christi placita Dei proferenda placita parentum, si comitantur.

ut supradictum filii. Et consequenter dum corpus, & aliqua ex parte animam à patre receperit filius, debitorem parenti, ut eum sustentet, & revereatur, esse demonstrat, inquit: *Ratione ergo corporis paterni, est debitum sustentationis propria: ratione animæ, debitum reverentia.* Juxta illa S. Hieron. verba: *Memento parentum esse, quod talises, quorum manibus incrementa suscepisti; Exsolve fili quod debes, & debita officia, quæcunque exhibe famulatu, qui parentibus nemo potest reddere quod debet.*

3 *Mandatum primum in promissione.* S. Chrys. hæc considerans verba, concludit, æternam Sapientiam, parentum honorem, & reverentiam, tanquam basim, & fundamentum præceptorum cæterorum assignare voluisse: *Vide quemadmodum basim admirabilem posuerit via virtutis; nempe in parentes honorem, & reverentiam.* S. Hieron. in ejusdem textus Glossa miratur, qualiter Apostolus dictum mandatum primum esse asserere potuerit; præteritum cum primum præceptum nullus ignoret, scilicet: *Vnum cole Deum; cur ita, cum primum mandatum sit, non erunt tibi Diis alii præter me!* respondetque idem Sanctus, quod in ordine ad promissa, & remunerationes, primum sit dictum præceptum: *Scilicet in promissione primum, quam mandata priora non continent.* Ecce summam Dei hac ex parte erga genitores curam & sollicitudinem: ad hoc ut ipsemet adoraretur, ut nos in divino cultu suo sollicitè, affectuque reddat, nullam nobis indulsit spem retributionis, quemadmodum fecit in præfenti; hic enim additur: *Vi bene sit tibi, & sis longævus super terram;* cuius sententiæ Dionysius Carthusianus pariter subicitur, inquit: *Mandatum primum in promissione, id est, primum cui mercedis additur promissio.* Cajetanus ita dictum explanat textum: *Dicitur primum in promissione, quia prius adjuncta fuit promissio huic præcepto, quam fuerint adjunctæ promissiones observatoribus mandatorum legis, nam huic præcepto fuit adjuncta promissio in ipsa promissione tabularum, ut patet Exod. 20. promissiones autem adjunctæ observatoribus legis postea fuerunt adjunctæ, ut patet in fine Deuteronomii.* Utique legis scriptæ tabula in sui principio præceptum continet honoris divini, & paterni; cuius hinc rationem assignat Philo Heb. quia *parentum natura zigendi refert Deum Creatorem omnium.* Aliud nos motivum assignare possumus, scilicet, quod Deus dictum obedientiæ, respectus & honoris erga patres præceptum, ita sollicitè inculcare voluerit, quasi ipsum simile reputaret illi, quod est de honore, & cultu divino. Observavimus quandoque, qualiter Incarnata Sapientia Deum à nobis in oratione Dominicali nominari voluerit? titulum ei patris imponit, inquit: *Cum oratis, dicite: Pater noster, &c. dicendo patrem,* inquit Tertull. *Deum quoque cognominamus; appellatio ista, & pietatis, & potestatis.*

4 Hanc veritatem, scilicet quod eadem obedientiæ, & reverentiæ erga Deum, patrisque urgeat obligatio, ipsimet credidere, sibi que pertinere gentiles. Unde Valerius Max. inquit: *Iustissime pari quadam vindicta parentum, ac Deorum violatio expianda est.* Cælius Rhodiginus Philosphi inherens auctoritari, sequentem patenter statuit doctrinam: *In Dei, ac parentum honore promeritis nemo unquam rependet.* Sophocles ait: *Lex jubet parentibus honores divinis æquales præstari.* Cui alius, & ipse gentilis, author suffragatur, dum ait: *Si quis parentes, secundos ac terrestres quosdam Deos dixerit, non errabit, cum nobis propter vicinitatem, vel ipsis Diis honorabiliores sint.* Necessarium autem est existimare unum erga ipsos gratitudinis modum esse, perpetuam & nunquam remittentem beneficia ipsorum rependendi promptitudinem, quantumvis enim multa in eorum gratiam fecerimus, semper tamen inferiora erunt omnia, quæ esse debent. Quibus relationem subdit, quæ nostras inter, & parentum nostrorum, propter strictissimam illos inter, & nos communicationem, vertatur operationes: *Quinimo propemodum actiones nostræ omnes illorum propria videri debent, ut qui nos hac agentes produxerint; moxque sentum suum sequenti explanat statuarii similitudine, dicens: Quemadmodum Phydia, aut aliorum artificum opera, si ipsa rursus alia quæpiam facerent, ea quoque non dubitamus opera nominare artificum, eodem modo actiones quoque nostræ, parentum nostrorum ope-*

ra esse dicuntur, per quas & nos nati sumus. Tandemque concludit idem Philosophus: *Summariam hanc sententiam semper animo versare oportet, quod parentes eorum nobis imagines sunt.* Juxta receptum antiquorum morem, pater Domini titulo insignitur, quo ipsummet Deum honoramus. Laban idololatra à Rachuele filia religionem Judaicam amplexante, verique Dei fidem proficiente, Dominus nuncupatus legitur: *Ne irascatur Dominus meus, quod coram te affingere nequeo.* Quia scilicet omnes illi à quali in pretio reverentiam, & ducunt Dei, & patris, cum hunc, & illum eodem afficerent titulo. Quo fine & Ecclesiasticus inquit: *Qui timet Dominum, honorat parentes, & quasi Dominis serviet his, qui se genuerunt.* Ubi æquali pondere, & trutinæ timor Dei, honorque patrum agitur; quoniam, (qui timet Dominum, honorat parentes) uterque ab eadem promanat radice: perditus erga patrem respectus timorem destruit & Dei; unde Nazianzenus inquit: *Ille Deum facile abjurabit, qui parentem suum negat.*

5 Paulus de Palatio illum Ecclesiastici textum examinans (quasi Dominis, &c.) ita dicitur: *Sed non caret dubio, quod dicit: Filius pius serviet parentibus quasi Dominis. Immo non serviet velut Dominus servus, sed ut patribus filius; est enim vile servire, ut Dominis, est ingenuum servire, ut parentibus.* Ad hoc dubium ingeniosissime cum quadam versione respondet: *Hinc modo quedam editio solutionem indicat, dicens: Serviet ut Dominis, vel serviet ut Diis. Sensus authoris est, filius serviet parentibus, velut in quibus Deus representatur, velut in quibus De dominum resplendet.* Debet filius in honore, & reverentia paterna sibi persuadere, quod veneretur, obediatque ipsimet Deo, qui ita hoc in obsequio sibi complacet, quasi illi præstitum foret: imò certo quodammodo asserere licet, Deum plurius facere honorem parentibus, quam sibi præstitum. Recordamini unquæ illius, Scribis, & Phariseis à Salvatore in hæc verba factæ reprehensionis: *Deus dixit: Honorate patrem, & matrem, vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri, vel matri, minus quodcumque est ex me, tibi proderit: & non honorificabo patrem suum, aut matrem suam, & irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.* Pro cupis intelligentia notandum, quemadmodum testatur Sanctus Hieronymus, quod cum Deus filius præcepisset, ut parentum necessitatibus subvenirent, Scribæ econtra, & Sacerdotes proprio commodo instigati, potius urgebant, ut Deo, & templo oblationes, & sacrificia consecrarent, parentibus relictis, asseriebantque, majus à sacrificiis Deo oblatis promanare bonum, idque spirituale; quorum pessimum sensum his verbis explanat Sanctus Patachius: *Compellis filios, ut dicant parentibus suis, minus vel donum quodcumque ex me vocis oblaturus coram Domino, in tuos consumo usus, tibi que prodest, opater, vel mater! ut illi imitantes accipere, quod Deo saltem voluntatis voto videbant mancipatum, ita ut invicem vellent magis miseram vitam ducere, quam comedere de consecratis.* Deus hujusmodi flocci faciebat, imò repudiabat oblationes, quoties in honoris, & respectus parentibus debiti, præjudicium fierent; Ideoque Sanctus Thomas adducit illud Ecclesiastici: *Donum iniquorum non probat Altissimus.* Et Proverb. 28. *Qui subtrahit aliquid a patre suo, & matre, & non dicit hoc esse peccatum, particeps homicidii est.* An non quotidie juxta Apostolum principaliora sacrificia, rationabilia sint oportet? *Obsecro vos, ut exhibeatis corpora vestra, hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum.* Tamen si quis voto solemniter Deo consecrasset, vel statum religiosum amplexatus fuisset; si tamen parentum urgeat necessitas, DEUS illos, vel à sacris Altaribus arceat, vel claustra, quamdiu parentum duraverit necessitas, deserere jubet, cultuique divino servitium præfert parentum. Quodcumque enim sacrificium, promissio, & votum Deo factum, obligatione caret, & ab ipso Deo rejicitur, & abominatur, quoties obedientiæ, & necessitati parentum sustentationis subintrat præjudicium. Unde Cornelius Jansenius inquit: *Nul- lum Dei præceptum, nullum nostrum votum, nulla rei sanctificatio, tollit necessarium natura vinculum, & ordinem.* Cultus divinus nostras duntaxat à nobis exigit substantias temporales, ut in ipsis resplendeat decor:

Parentes ad Deum eodem gaudent titulo.

Gen. 31. 55.

Ecc. 1. 2.

Nazian. in l. sententiar.

Paul. de Palat. in Ecc.

Prolet. serviet parentibus tanquam Dominis, imò tanquam Diis.

Matth. 23. 2. Iudei Pharisei tantum curant a honorem parentibus debitum.

S. Hier. ib.

S. Patach. ib.

S. Th. ib. Ecc. Prov. 28.

Deus non est honorandus, cum præjudicio parentum.

Sanct. con- co. 1. Evang. c. 6. ib.

Prov. 3. 9.

ho-

D. Chr. h. 11. ad Ephes.

S. Hier. ad P. 1. L. Quomodo præceptum d. honorand. du parentibus, sit primum in promissione.

Ephes. 6. 4. Div. Car. ad Ephes.

Philo in 1. præcep. De- calog.

Matth. 6. 9. Tertull. de or. c. 1.

Præclara Ethnorum monita, & exempla. Val. Max. 1. 1.

Carl. Rhod. l. 1. c. 7. Soph. in A. crisio Cheronis. Seneca ex Hierocle Philospho.

honora Dominum de tua substantia; aut genitoribus, à quibus generati sumus, ex præcepto Dei longè majorem debemus honorem; dum cultu divino relicto, parentum servitiis vacare debemus, ita ut, si sufficientes ad sustentandos eos deficiant facultates, laboremus & sudemus, ut necessarium iis prævideremus victum. Deo interni satisfaciunt actus, solimque cor: *præbe fili mi cor tuum mihi: sacrificium Deo Spiritus contribulatus*: aut hoc ipsum nequaquam sufficit ad subveniendum parentibus, illudque ad implendum præceptum, dicente Olcastro: *Pluris scriptura facit honorem parentum, quam Dei, ut volueris nos Deum honorare ex substantia nostra, juxta illud Salomonis: Honora Deum de tua substantia. Parentibus vero voluit filios subvenire ex labore manuum suarum, & si non habeant, sentiantur in pristino laborare, ut parentibus victum quærant.*

6 Imò sollicitè adeò Divina Providentia præceptum hoc inculcavit, ut Verbum æternum multis in locis se declararit, apertè se eo principaliter sine corpus hoc mortale assumpsisse, ut nos edoceret dictam obedientiam, & virtutes erga parentes. Unde apud S. Joannem Salvator inquit: *Descendi de celo*; quo fine? Forſitan ut miracula operaretur? ut Evangelium prædicaret? ut Ecclesiam plantaret? ut novam gratiæ legem promulgaret? ut genus humanum ab infernali mancipatu redimeret? nequaquam: quin potius ut obedientem, & reverentem Patri æterno se exhiberet Filium: *Descendi de celo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me*. Si primos Christi fideles interrogare voluerimus, qualem Christo, qui tota vita sua Patri æterno obsequentissimus fuit: *Factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, ascripserint titulum, postquam in celos ascendens ad dexteram Patris confedit? Respondebunt, se cum nuncupasse puerum, dicentes: Convenerunt adversum sanctum puerum Iesum*. In magno illo libro, cujus in hæc verba meminit Sanctus Matthæus: *Liber generationis Iesu Christi*; in quo æterni Patris Verbum impressum fuit, quas primas literas, quos primos arbitrabimini fuisse characteres? Obedientia ejus, inque voluntatem paternam resignatio: *In capite libri scriptum est de me, ut faciam voluntatem tuam*. Unde & apud S. Joannem hanc statuit declarationem: *Amen, amen dico vobis, non potest Filius à se facere quicquam, nisi quod viderit patrem facientem, quacunque enim ille fecerit, hæc & Filius similiter facit*. Ut porro nobis ostenderet, quanta cura urgeat, ut ad exemplum, & imitationem suam, dictum nobis indelebiliter imprimat erga parentes respectum, & obedientiam: non obstante, quod Sanctissimæ Matris, sanctique Josephi patris sui putativi, seu nutritii, monitu à divino servitio avocatus, respondisset: *Nesciebatis, quia in his, quæ Patris mei sunt oportet me esse*: nihilominus ne primum eos lamentantes audiret: *Fili quid fecisti nobis sic?* indilate: *Descendit enim illis, & venit Nazareth, & erat subditus illis*. Ubi Lucas Burgensis ait: *Quamvis ad horam subiectionem. Sanctus Antonius de Padua hanc in favorem nostrum instituit observationem circa eadem verba: Bonus Iesus ad interrogationem piæ matris, dicentis: Fili, quid fecisti sic? usque ad triginta annos negotium distulit, quod inceperat duodenis, & de templo, in quo in medio Doctorum sedebat, descendit. A duodecimo usque ad 30. ætatis annum Filius DEI gravissima æterni Patris procrastinavit negotia, ut nos edoceret subiectionis, & obedientiæ erga Patres virtutem, & excellentiam. Quem textum Sanctus quoque Bernardus sequenti illustrat Glossa: Cum dixisset: in his quæ Patris fuerant oportet se esse, non acquiescentibus parentibus ejus, sequi eos in Nazareth non despexit, Magister discipulos, DEVS homines, Verbum & Sapientia, fabrum & faminam.*

DISCVRSVS XII.

A R G U M E N T U M.

De pietate, & honore, quem Filii exhibere debent genitoribus suis; ubi varia adducuntur exempla, quibus Dei Filius iisdem præluxit.

T H E M A.

Et erat subditus illis. Luc. cap. 2. vers. 51.

1 Efficax equidem parentes honorandi, & amandi motivum in medium adducit ex dicto Filii Dei exemplo S. Bernard. Senensis, dum ait: *Prima obligatio, quod Filii parentes tenentur diligere exemplo Christi, qui de se ait: Ut cognoscat mundus, quia diligo Patrem. Qui S. Author eodem in serm. in cap. 3. hanc eandem replicat rationem, inquit: Debent Filii parentibus obedire, hoc enim iustum exemplo Christi, qui de seipso ait: Ego præcepta Patris mei servavi. S. Ambros. illa interpretans Evangelii verba: Honorapaterm tuum, & matrem tuam, hoc efficax subinfert argumentum: Honora, quia suos Dei Filius honoravit, legisti enim: Et erat subditus illis: si Deus servulis, quemadmodum tu parentibus? S. Joseph fabrum lignarium agebat, illi dissimilimus artifice supremo, qui Dixit, & facta sunt. S. Virgo in matrem electa Dei, servam se illius, mancipiumque se esse protestatur: Ecce ancilla Domini; nihilominus S. Luca teste, Erat subditus illis. Honorabat igitur Joseph, & Mariam Christus, non natura debito, sed pietatis officio. Quid equidem verbis illis denotari putatis: Subditus illis? Luc. Burgen. respondet: Id est, quietè, modestè eis convivebat, & obediebat in omnibus, in quibus item Filii obedire, atque obsequi parentibus solent, & debent; Etiam quæ ad rem familiarem spectarent, adjuvans illis in negotiis exterioribus ad victum comparandum. Credi equidem potest, cum adiutorium tulisse Josepho in ducenda ferra, scarpello, aliisque omnibus fabrorum lignariorum instrumentis. Cui sententiæ S. Basil. favet, inquit: In prima ætate subditus parentibus, omnem laborem corporalem, mansuetè, & obedienter sustinuit. Cujus hanc assignat rationem, quia scilicet S. Joseph, & Virgo propter status paupertatem suis se sudoribus sustentare debebant; unde & ipse Salvator ait: In laboribus a juventute mea. Parabolas, & metaphoras de cultura vineæ, aratro, & semente instituebat, quia verisimile est, cum cum S. Josepho, juga, aratra, aliaque similia fabricasse instrumenta.*

2 Erat subditus illis. Quibus illis? interrogat Sanctus Antonius de Pad. *Fabro, & pauperula Virgini: Cæli Creator subditus fabro, Deus æternæ gloriæ subditus Virgini pauperula*. Maximum equidem mysterium continet Evangelistarum de Christo silentium, dum per octodecim annos nihil de eo commemorant præterquam solus Sanctus Lucas prædicta verba: *Erat subditus illis*, quasi inferre voluisset (quemadmodum immediatè subjungit in hæc verba: *Et Iesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines*) quod solida, veraque virtus, Sapientia, & Sanctitas in reverenti, & subjecta, nec non in recta erga genitores vita, atque educatione consistat. Doctiss. Salmeron. inquit: *Multis hoc desiderio sciendi, quid ab anno 12. usque 30. fecerit Christus, discruciantur, quibus hoc verbo Lucas satisfacit: & erat Iesus subditus illis*. Primum infra 30. annos exitum destinavit versus Jordanem, ubi à DEO Filius DEI declaratus, promissusque Messias à Joanne Baptista indigitatus fuit. Circa quam rei gestæ seriem observandum, quod Pater æternus Christum pro Filio suo dilecto ante non manifestavit, nisi post præstitam 30. annis S. Joseph. patri, & Virg. matri subiectionem, & obedientiam: *Et ecce vox de celo dicens: hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui*. Omnibus in operationibus solius se patris gloriam spectare protestatus est Salvator: quod subtiliter advertens S. Bernardin. inquit: *Magna virtus, & reverentia paternalis, tam magna quidem, ut eam perfectè vellet implere in semetipso Filius Dei Christus, tam digna, & necessaria, ut omnia admiranda, quæ Christus inter homines operabatur, ad paternam gloriam referebat; tamque grata, ut quemlibet hujus mandati observatorem dicat Dominus Iesus Filium suum, cujus dignatur per regenerationis gratiam se facere Patrem, mysticè de tali Filio dicens: hic est Filius meus dilectus*.

S. Bern. 2. 1. ser. in ser. 4. post Dom. 3. Quad. 2. 2. c. 1. Ioan. 14. ibid. c. 3. Ioan. 15. S. Amb. l. 8. in Luc. c. 18. Christus præcarum exhibit exemplum, circa obedientiam, & hanc rem parentibus debitum.

Luc. Burg. ibid.

S. Basil. l. de Constit. exorc. c. 4.

PL 67. 16.

Promptè obediuit, & collaboravit S. Joseph fabri, & pauperula Virgini matri.

Luc. 2. 51.

Salmon. 12. 47.

Matth. 3. 17.

S. Bern. 1. 1. in Dom. 2. Quad. 1. 17.

Tertul. l. de
Trin. c. 17.
Philos. l. 6.
Qui dicitur
q. prout
fuit ordina-
vit ad hono-
rem Patris
generis.

S. Epiphani-
us hanc 69.

Joan. 3. 16.

Docuit nos
honorandos
esse paren-
tes carnales.
S. Bern. l. 1. ser-
m. 4. D. 1.
Quadr. m. 1.
c. 4.
Joan. 8.

Matth. 1. 20.

Joan. 1. 4.
Quid sibi
velint illa
verba Chri-
sti ad matrem
suum: Quid
mihi, & tibi
est mulier?

S. Th. 2.

S. Bern. ser. in
Do. inf. 1. 1.
Epiph.

Euthym.

Innotin.

Philos.
l. 6. 1.
S. Ambr. l. 1. 2.
in c. 3. Luc.

3 Tertullianus illa Apostoli verba: (*Qui cum infor-
ma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se aequalem
DEO*) hac ingeniosa illustrat expositione: *Quamvis
enim Christus Iesus se ex Deo Patre, Deum esse testifi-
cet, nunquam se DEO Patri comparavit, aut contulit,
memor se esse ex suo Patre, & hoc ipsum quod est habere se,
quia Pater dedisset. Quidquid loquitur, & operatur, in
eterni ordinat Patris honorem: Nihil agit Filius, in-
quit S. Epiphanius, nisi videris Patrem facientem, ut
ostendat, opus Filii esse opus Patris, & Patrem complacen-
tiam habere in ipsius totius operationis dispensationem.*
Toto 33. annorum decursu perfectè in eo adimpleta
fuit virtus illa, quam nos singulariter edocere voluit,
scilicet mansuetudo: *Discite a me, quia mitis sum.*
Una solummodo vice arcepto flagello præter morem se
iracundum exhibuit, fulminans oculis, tempore
prophanatores virga percutiendo; causamne nostris?
Injuriarum videbat æterni Patris honorem: *Nolite fa-
cere domum Patris mei, domum negotiationis*, ut scilicet
exemplo ejus disceremus, quanto zelo debitum erga
parentes respectum, & honorem fovere teneamur.

4 Honorem defendit non modò regnantis in cælo
Patris, sed etiam nos instruere voluit, quo respectu ter-
renos venerari nos oporteat parentes; quare Sanctus
Bernardinus hoc Filiis proponit documentum: *Tenen-
tur Filii parentes revereri, scilicet assurgendo, & consi-
milis faciendo, exemplo Christi, qui Joan. 8. ait: Ego hono-
rifico Patrem meum; & non solum Patrem æternalem,
sed putativum, & temporalem; unde Luc. 2. scriptum
est, & eras subditus illis.* S. Joseph nullam in genera-
tione Christi habuerat partem: *Quodenim in ætatum
est, de Spiritu Sancto est;* & consequenter jure, illo &
authoritate, quam alii naturaliter Patres in Filios suos
possident, carebat; nihilominus ad nostram doctrinam
illi pariter obediens esse voluit, & subjectus.

5 In Cana Galilææ inter nuptias Deficiente vino, Fi-
lium interpellavit Virgo: *Vinum non habent;* respon-
sumque tulit, *quid mihi, & tibi est mulier?* Prima equi-
dem facie debitum aliquatenus transgressus fuisse vide-
tur respectum, nihilominus, prout contextus docet
Historiæ, convenientem non modò non minuit respec-
tum, & honorem, quin potius ampliavit, dum ad in-
stantiam Matris, petitionemque ejus, miraculo subse-
quente honorare non dubitavit, quo loquendi modo
Christus, teste S. Thoma, inferre voluit, necdum ad ef-
ferendum operandi miraculum, sed postquam omne
defecerat vinum: *Noluit facere miraculum, priusquam
sciretur defectus, quia ex hoc fuisset minus notum, & mi-
nus credibile.* S. Bernard. hanc alteram assignat expo-
sitionem: *Manifeste jam video, quod non velint indigna-
tus, aut confundere volens Virginis Matris teneram ve-
recundiam, dixerit, quid mihi, & tibi? Sed propter
nos, ut conversos ad Dominum jam non sollicitet carna-
lium curam parentum.* Euthymius advertit, quod quam-
vis tempus necdum advenisse miraculorum asseruisset
Christus, nihilominus ut maternam jugiter defenderet
reverentiam, horam opportunam anticipare voluerat:
*Cum dixisset, nondum venit hora mea, miraculum tamen
operatus est matrem honorans.* Chrysost. hom. 20. in
Joan. ait: *Ut Matri honorem exhiberet, & non omni-
nò contumax videretur matri, neque genitricem tam mul-
tis presentibus pudore efficeret.* Gloss. Interlin. Christum
alludere voluisse putat ad tempus passionis suæ; quasi
dixisset: *Nondum venit hora mea, id est, opportunitas
ostendendi naturam, quam ex te habeo, se ostensa divina
per miracula, ostendatur & humana per passionem.* Quam
esse causam putaris, cur B. Virgo cum S. Joanne morien-
ti Filio in Calvario assistere voluerit? Apostoli omnes
reliqui fuga se subtraxerunt; siquidem Omnes relicto eo
fugerunt; cur solus Joannes ex instinctu superiori inter
gladios carnificum cum Virgine Matre se sistere non
dubitavit? Indecens videbatur Virgini locus in medio
satellitum, & militum, & in ipso loco supplicii. Utiq;
non ut Christo opem, solatiumque ferret, quoniam
Christus inquit: *Sustinui, qui simul contristaretur, &
non fuit, torcular calcavi solus, & ut S. Ambr. ait:
Non egubat adjutore ad omnium redemptionem, qui di-
xit: Factus sum sicut homo sine adjutorio inter mortuos
liber. Suscepit quidem Matris affectum, sed non quasi-
vit hominis auxilium.* Ecce vobis mysterium, voluit

enim Redemptor mundo ostendere suum erga sanctissi-
mam Matrem respectum, & reverentiam; unde idem
Sanctus prosequitur, dicens: *Habemus igitur pietatis
magisterium; doceat lectio, quid affectus maternus de-
beat imitari, quid sequi reverentia filiorum.* Cui & S.
August. assentitur, dum illa Christi considerat verba;
Ecce Mater tua; ad illa superius citata ejusdem Christi
alludens verba: *Nondum venit hora mea,* inquit: *Hæc
nimirum est illa hora, de qua Iesus equum conversurus in
vinum, dixerat Matri, quid mihi, & tibi est mulier?*
Nondum venit hora mea. Hanc itaque horam prædixe-
rat, que tunc nondum venerat, in qua doceret agnosce-
re mortuum, de qua fuerat mortaliter natus. Ac denum
id ad nostram doctrinam fecisse, concludit, ut scilicet
nobis reverentiam, & respectum genitoribus ad ulti-
mum usque spiritum debitum foriter imprimeret; un-
de ait: *Facit, quod faciendum admonet, & exemplo suo
suos instruxit præceptor bonus, ut à Filiis piis impendatur
cura parentibus; tanquam lignum, ubi erant fixa membra
morientis, etiam cathedra fuerit magistri decentis.* San-
ctus Ambrosius pariter considerationem ad hoc propo-
situm valde utilem adducit, dum ait: *Dominus suspen-
sus in cruce, qui sua pericula contemneret, pio matrem com-
mendabat affectu, quod non minus Joannes pluribus prose-
cutus est, alii enim mundum describere cunctum, etiam
tenebris obductum; refugisse Solem; addiderunt Mat-
theus, & Marcus, qui humana, atque mortalia uberius
prosecuti sunt: Deus, Deus meus respice in me, quare me
dereliquisti?* S. Lucas, inquit S. Ambros. solum inten-
tus fuit narrandæ petitioni Regni Cælorum, à bono
latrone factæ, & recensendæ indulgentiæ, plenariæ di-
cto latroni à Christo his verbis concessæ: *Hodie mecum
eris in Paradiso;* non verò sic S. Joannes egit: *Joannes
enim, inquit dictus Ambros. qui plenus divina penetra-
vit mysteria, non immerito laboravit, ut que Deum ge-
neraverat, mansisse eam Virginem declararet. Solus ergo
me docet, quod alii non docuerunt, scilicet quemadmodum
in cruce positis appellaverit matrem, pluris putans, quod
victor suppliciorum, atque pœnarum, victor Diaboli pio-
tatis officia dividebat, quam quod Regnum cælestis dona-
bat. Nam si religiosum est, quod latroni venia donatur
à Domino, multo religiosius, quod mater honoratur à
Filio.*

6 Redemptor noster se in ligno crucis ab atrocissi-
morum dolorum suorum tempestate certo quodam-
modo absorptum fuisse lamentatur his verbis: *Veni in
altitudinem maris, & tempestas demersit me.* Et tamen
in medio hujus procellosi pelagi acerbiorum dolorum
suorum, maternæ reverentiæ oblitus non fuit. Unde
S. Cyrillus Alexandr. ait: *Cum igitur per legem ita præ-
ceperit; tamenque omnis virtutis ipse fons sit, quodammo-
do non oportebat ab ipso, & per ipsum non discere, nec
quando intollerabiles imminet ærumna, negligendos esse
parentes, providit matri; quia non solum illam dilecto
discipulo suo commendavit: Virginem Virgini, verum
etiam effect, ut Carnifices, Pharisei, Scribæ, Sacer-
dotes, & omnes alii adversus ipsum exasperati, & ju-
rati hostes, ne unicum quidem verbum indecens adver-
sus matrem suam effutire præsumerent; in quo quam
matris suæ gerebat curam, & protectionem, manifestè
ostendit, quia res profectò stupenda est, quod in tota
illa Carnificum, aliorumque hostium indiscreta, & ad-
versus filium iuribunda turba, nullus esset, qui matrem
ejus, vel per umbram solam offendere auderet: Provi-
dit matri, quasi, ut Sanctus Cyrillus ait, parum de ma-
gnitudine doloris curaret, etsi acriter patiebatur. Ar-
nold. Carnotef. inquit: *Non est passus Christus, ut in-
daicæ rabies in sanctuarium suum mitteret prophanam ma-
nam, vel aliqua infestatione violaretur illud templum
Spiritus Sancti.**

7 Observandus quoque est modus, quem S. Joan-
nes in hac Historia recensenda servavit; dicit enim,
quod milites vestimenta Christi inter se dividerint, &
postea confestim subjungit, quod Christus sibi ma-
trem anxie commendavit: Sed quodnam in eo latet
mysterium, quod Christus ei matrem tunc præcisè
commendavit, quando milites vestimentis suis disper-
tendis intenti erant? Cur non potius hoc fecit, prius-
quam in crucem configeretur, vel in via quando Mon-
tem Calvarie conscendebat, vel alio quovis tempore?

Cur Chri-
stus voluerit
matrem sibi
affare juxta
Crucem.

S. Aug. tr.
119. in Joan.

Docuit nos
per hoc, re-
verentiam
parentibus
exhibendam
usque ad
mortem.

S. Ambr. l. 1. in
Luc.

Parentes in
aullis æru-
marum de-
fendi sunt.
Pl. 68. l.

S. Cyrill. AL.
l. 1. in Jo. c.
34

Arn. Carnot.
tr. de 7. verb.

Joan. 19. 27.
Cur Christus
Joanni com-
mendaverit
matrem suam,
cum
militibus divi-
derent vesti-
menta sua.

D. Chr. h. 24.
in Ioan.

PL. 11. 19.

Cur hanc
commen-
dationem
distulerit
usque ad
punctum
mortis.D. Chr. h. 24.
c. 11.S. Aug. t. 2.
ep. 118.S. Amb. l. 1.
c. 11.Christus re-
verentia ex-
hibuit matri
sue etiam
post mortem.
Rup. Ab. l. 7.
de div. off. c.
11.

AA. 1. 14.

Christus in
passibilitate
& gloriosa
matrem suam
honora-
vit.

Audiamus hac de re loquentem S. Chrysostomum: *Et milites quidem hac faciebant*, inquit, *ipse autem Crucifixus matrem suo discipulo commendat*. Porro hæc voluntas divisio, Christum verum Messiam, & Redemptorem in lege promissum esse declarabat. Siquidem de eo divinum prophetavit oraculum: *Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem*. Ut igitur hunc divinitatis sue conceptum penes circumstantes magis confirmaret, hunc erga matrem obsequit, & pietatis actum exercere voluit, quia reverentia, & respectus genitoribus delatus, divinum quidpiam in se continet. Idem D. Chrysostomus hanc eandem quaestionem proponit, cur scilicet matrem suam S. Joanni recommendare Incarnata Sapientia contulerit, donec crucis cathedram conscendisset, & tunc quando negotio magis arduo, quam quod in tota æternitate, tam in terra, quam in cælo, unquam præ manibus habuit, intentus fuit, in conspectu populi cuiusdam infiniti hanc recommendationem facere voluit, cum tamen æquè faciliter, imò longè facilius id facere antea potuisset, vel in Cænaculo, vel in die, aut septimana aliqua Passionem suam proximè antecedente. Utique hæc *Omnia in sapientia fecit*. De industria enim tempus illud præstolari voluit, quo in loco eminentiori in crucem elevatus erat, ut ab infinito quodam populo videri, & audiri posset, idque ut tantò indelebilius omnium mentibus imprimeret obsequium, quod parentibus ad ultimum usque spiritum deferre debemus; quia ea, quæ in ultima vitæ periodo ab aliquo dicuntur; vel fiunt, majoris æstimantur, tenaciusque imprimuntur, atque idè in hoc punctum usque hanc matris recommendationem differre decrevit. Unde D. Chrysost. ait: *Cum jam abiret, matris curam discipulo reliquit; nam cum par esset, utpote matrem dolere, & protectionem querere, merito dilecto commendat*. Idem S. Doctor in eadem homilia paulò post subiungit, dicens: *Crucifixus commendat, erudiens nos, ad ultimum usque spiritum parentum curam habendam*. Sanct. Augustin. in quadam Epistola, in qua Sanctus Paulinus eidem novem Scripturæ quaestiones proponit, inter alias hanc quoque interruit, cur scilicet Christus matrem Virginem S. Joanni ad ultimam usque mortis horam recommendare distulerit; & respondet Sanctus Augustinus: *Formam pietatis relinquens, nobiscum est de matris sollicitus, ut quam relinquebat corpore, non relinqueret cura*. Sanctus Ambrosius ingeniosam quandam habet considerationem, scilicet quod Christus debito reverentia erga matrem tunc præcisè satisfacere voluerit, quando tanquam Filius Mariæ oculos in mortem clausurus, omnibusque quæ in triginta trium annorum Iliade operatus fuerat, ultimam manum impositurus erat; unde & dixit: *Consummatum est*; hacque recommendatione facta, spiritum suum in manus Patris liberè dimisit, non obstante quod paulò ante de Patre lamentatus fuisset, dicens: *Vi quid dereliquisti me? Hic totius finis est consummationis*, inquit S. Ambrosius, *denique hoc dixit, & emisit spiritum, consummans omne mysterium bono fine pietatis*.

8 Hanc eandem erga genitricem suam reverentiam etiam post mortem continuavit, quia inter duodecim diversas apparitiones, quibus Christus post Resurrectionem se diversis visibilem exhibuit, prima omnium facta est matri, cujus Rupert. Abbas Tuitiensis hanc redderationem, dicens: *Verissimè matri resurgens apparuit*; (tamen enim Evangelistæ nullam huius fecerint mentionem, non tamen ob id contrarium convincitur:) *Abstinet enim hoc ab illo, qui in lege sua patrem, & matrem honorare præcepit, abstinere, inquam, ut matrem propter se doloris gladio transverberatam, tam dæmone negligentia talis filius inhonoraverit*. Idipsum quoque Ecclesiæ autoritate probatur, quæ primo die Paschatis stationem in urbe ad S. Mariam Majorem indicit, fundaturque in hisce verbis Davidis: *Si non proposuero Ierusalem in principium latitiae meae*. Quando Christus Spiritum Sanctum super Apostolos demisit, matrem quoque suam ibidem præsentem esse voluit, teste S. Luca qui dicit, & *Mariam matrem Iesu*.

9 Verum enim verò quoniam non admiretur obsequium, quod idem filius jam impassibilis, & gloriosus ad dexteram patris sedens, matri suæ præstitit. Quod in ad-

mirationem, & stuporem universam cœlestem curiam rapuit, quæ attonita quærebatur: *Quæ est ista, quæ ascendit delictus affluens innixa super dilectum suum*? Quasi matri suæ ductoris loco à brachiis inservivisset. Etenim Sanctus Antoninus scribit, Christum Mariæ Filium de cælo descendente cum omnibus Angelorum exercitibus sanctissimæ Matri suæ occurrisse obvium, idque cum tantis honorificentia demonstrationibus, ut majores mens humana concipere nequeat: *Ipse etiam*, inquit D. Antonin. *cum curia cœlesti de cælo venit, ad matrem honorificandam in morte, & collocandam honorificè in throno*. Sanctus Bernardus huius occursum magnificentiæ duobus verbis breviter exprimit, dicens: *Cum eo honore, quo tanta mater digna fuit, cum in gloria, quæ tantum decuit filium*. Voluit quoque idem Mariæ Filius, ut sanctissimum Matri suæ corpus in Paradisum cœlestem assumeretur, in eoque glorificaretur ante diem universalis Resurrectionis, idque *Propter honorabilitatem*, inquit S. Bernardin. *hoc est, ut conservet honorem Matri*. Cum enim Exodi cap. 20. de honorandis genitoribus speciale condiderit præceptum, atque de se protestatus fuerit, dicens: *Honorifico patrem meum*; eundem quoque honorem erga matrem exhibere voluit, singularem hanc ei impertiendo prærogativam, nulli alteri hominum concessam. Gueric. Abbas in persona Filii ita scribit: *Ego si facerem quod docui, & exemplo essem alius, ut patrem honorarem, in terram descendi, nihilominus ut matrem honorarem, in cælum reascendi, ascendi, inquam, & præparavi ei thronum gloriae*. Spiritus Sanctus Salomonem matrem suam hoc modo honorasse scribit: *Surraxit Rex in occursum ejus, adoravitque eam, & sedit super thronum suum, posuitque est thronus matri Regis, quæ sedet ad dexteram ejus*. Id quod expressa illius honorificentia figura fuit, qua Christus, de quo scribitur: *Ecce plus, quam Salomon hic*, Virgini Matri suæ occurrit, de qua Propheta David inquit: *Astitit Regina à dextris tuis*. Sanctus Bernardus hanc honorificentiam Matri exhibitam hoc argumento convincit: *Si oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit DEVS diligentibus se, quod præparavit gignenti se, & (quod omnibus est certum) præ omnibus diligenti, quis loquatur?*

DISCURSUS XIII. ARGUMENTUM.

Nonnulla pietatis erga parentes recensentur motiva, & exempla, utpote in qua multa animalia nos superant; ostenditur etiam, quod tametsi filii ad majores evehantur dignitates, ab hoc tamen reverentia erga parentes, quantumvis viles, debito non eximantur.

T H E M A.

Qui timet Dominum, honorat parentes. Eccl. 3. v. 8.

1 Infallibile signum, unde dignosci potest, quod in anima quadam timor Dei prævaleat, est veneratio, & respectus erga parentes; ita enim Ecclesiasticus æternæ veritatis verbis testatur, dum ait: *Qui timet Dominum, honorat parentes*. Sanctus Bernardinus de hac materia differens, inquit: *Hieronymus de honore parentum, filio de parentibus dicit: Sit tibi gratia vita ipsorum, quibus charior est vita tua, quam propria, redde amoris vicem colenda pietatis*. Adducitque Alexandri de Ales testimonium, dicentis: *Amor patris in filios totus est gratuitus, quia filii sunt à parentibus, & intenditur amor ille per naturam sensualitatis*. Allegatque iterum Sanct. Hieronymum, qui ait: *Memento parentum esse, quod talis es, quorum manibus incrementa suscepisti*. Idem quoque Sanctus Bernardinus alio in loco hanc conclusionem, scilicet quod bonum sui odorem fragrare non possit, qui non est venerabundus erga parentes, confirmat, dum ait: *Impossibile est, quod qui præceptum hoc de honore parentum non servat, cum bona fama odore vivat*.

2 Sanctus Augustinus usque ad trigésimum tertium ætatis annum ad fauces usque luto carnalis vitæ immer- sus vixit, & tamen mundo nequaquam exolus fuit. Sanctus Ambrosius, qui vitæ continentiam tanto zelo prosequabatur, illum non abhorruit, nec à se repudia-

S. Anselm.
4. p. tit. 5. c. 9.
12.S. Bern. ser. 1.
de Assumpt.Hinc corpus
ipsius cran-
stulit in coe-
lum.S. Bern.
Exod. 10.Guerr. Abb.
ser. 4. de As-
sumpt.S. Reg. 1. 19.
lib. 1. p. 2.
paravit thronum
gloriae.

Math. 25.

Pl. 44. 10.
S. Bern. ser. 1.
de Assumpt.Veneratio
parentum
est signum
timoris Dei
in anima.S. Bern. t. 1.
ser. 17. in
p. 1. Dom. 3.
Quadr.Alex. de
Ales.

S. Hieron.

S. Bern. t. 1.
ser. 17. in
Dom. 1. Qu.
22. 3. c. 4.S. Aug. ad
hoc totus
carnalis, ta-
men omni-
bus gratia.

vit, imò magnam benevolentia profecutus fuit, gratulerat Imperatoribus, cum viris illustribus, & conspicuis semper conversabatur: dignus fuit, cui DEUS tam ingens sui lumen communicaret, & in secretissima coelestis Sapientiae suae penetralia admitteret: sed dicite mihi, si nollis, quo merito hosce omnes favores sibi comparavit? nimirum quia debitum erga matrem suam respectum nunquam deposuit, tamen ipsa Catholica esset, ipse verò haereticus; tamen ille juvenis esset dissolutus, ipsa verò mulier matura, Deo totaliter dedita: denique licet illa eum quocunque ibat continuo insectaretur, nullum tamen ei verbum asperum dixisse legitur. Imò in Confessionibus suis ita de ea scribit: *Gratulabar quidem testimonio ejus, quod in ea ipsa ultima aegritudine obsequiis meis interblandiens, appellabat me pium, & commemorabat grandi dilectionis affectu, nunquam se audisse ex ore meo jaculatum in se durum, aut contumeliosum sermonem.* Verisimile quidem est, quod Sancta haec mulier, dum illum voluptatibus carnalibus supra modum deditum vidit, ardore zeli sui commota acriter illum reprehenderit, & tamen quoad ipsum in hoc aedificata fuit, quod maternam reverentiam, & respectum erga illam nunquam omiserit; haec reverentia sine dubio miraculosa ejus conversioni, illiusque eminenti sanctitati, & doctrinae, nec non admirabili sapientiae, qua Dei Ecclesiam quovis tempore sustentavit, cooperata fuit.

3 Thomas Morus Magnus Angliae Cancellarius, qui pro fidei Catholicae defensione Martyr occubuit, adeò erga genitores suos venerabundus exiit, ut etiam in sublimi illa dignitate constitutus, non dedignaretur etiam conjugatus, & pro vecta aetate conspicuus, patris benedictionem quotidie postulare. S. Paula filiam suam Eustochium adeò bene educaverat, ut S. Hieronymus de ea in Epitaphio matris suae ita scripserit: *Haec ita matri semper adhaesit, & ejus obediens imperiis, ut nunquam absque ea cubaret, nunquam procederet, nunquam cibum caperet, ne nuncium quidem nummum haberet potestati suae, sed & paternam, & maternam substantiam à matre distribui pauperibus lataretur, & pietatem in parentes hereditatem maximam, & divitias crederet.*

4 Author quidam, qui Indiarum Historias conscripserat, inviolabilem populorum illius regionis consuetudinem esse dicit, quod patris, matrique exequias integro triennio continuare soleant, cujus hanc assignat rationem: *Ut suis parentibus, qui prima aetatis triennio eos alnis gestaverant, tantoque labore educaverant, vicem rependant.* Tamen ceteroquin nationes illae barbarae, moribusque ac climate incultae sint, ecce tamen quanta cum veneratione huic naturae debito satisfaciunt. Scribit ad haec idem Historicus, quod filii saepe parentum suorum cadavera diuturno tempore domi conservent, eaque certò quodam transparenti bitumine aspergere soleant, ne eadem cadavera malum de se spirent odorem, interea verò quotidie cibum, & potum ipsis offerant, haud secus, ac si viverent, nec filii eo tempore (verba sunt Historici) in sedilibus solitis, sed in humili scabello confident. Toto verò temporis spatio, quo hi exequiis dant operam, in contextis juncis propè eadem cadavera dormiunt, carnes, aut alios cibos lautos non gustant, nec vinum bibunt, à balneis, & uxoribus abstinent, convivia non frequentant, multisque mensibus se in publico videri non sinunt. Ex quibus praemissis hanc licet inferre consequentiam, quod si haec gens barbara adeò se erga cineres, & ossa parentum gratam, & obsequiosam exhibet, quidnam erit respectus, obedientia, & subjectio, qua verisimile est illos eos honorasse, dum viverent? In alia quadam Historia in quodam aurificis Toletani filio legitur, quod cum pater ejus ob falsam suspicionem ad patibulum condemnatus fuisset, filius autem patris innocentiam justificare non potuisset, omnibus viribus possibilibus judicem eò inclinare studuerit, ut patris loco ignominiosam mortem subiret, quod & obtinuit, sicque tanquam honoris, & reverentiae paternae victima mortuus fuit.

5 Sanctus Ambrosius filiis ad deferendum genitoribus debitum honorem sequens motivum suggerit: *Honores, inquit, pater propter gratiam, ingratus pro-*

pter timorem; & si pauper esset, & non habes divitiarum copias, quas relinquant filius, habet tamen ultimum benedictionis hereditatem, qua sanctificationis operis successoribus largiatur, & multo plus est beatum, quam divitem fieri: festinabat Joseph sumere benedictionem, &c. In quibus verbis ea, quae ultimo loco de Joseph dicuntur, omnia sunt consideratione dignissima, si enim S. Doctor dixisset, alios Josephi fratres ad recipiendam à Jacob benedictionem properasse, id certè mirum non fuisset, ac certè mirandum est, quod Joseph eandem tanroperè efflagitavit, quid enim ea opus habebat, qui ad Regis familiaritatem admissus, horis oribus sublimatus, thesaurorum dives, & post Pharaonem totius Regni primus, cunctisque in bonis terrenis abundantissime affluens? Ecce tibi quo in pretio filii divino Numine praediti paternas habeant benedictiones: hi se se praeter omnibus aliis fratribus suis dignum effecit, quia patri suo in summo gradu obediens, & venerabundus semper exiit. Cunctis quoque in saeculis celeberrimum fuit illud ab Aristotele filii cuiusdam patri suo mirè devoti relatum exemplum. Etenim in quodam Monte Siciliae, qui ignem evomebat, & instar torrentis cuiusdam ignem emanabat, Seneculus quidam pauper erat, qui cum praeter decrepita aetate currendo flammam evadere non posset, visum filium, qui fuga sibi consulere parabat, advocavit, ut eum in hoc periculo eriperet, qui subito paternis vocibus obediens retrocessit, & patrem humeris suis imposuit: *Lenitè festinabat gravi sarcina removante, sic ne igneus torrentis illum allambreret, verum Deo sic volente divisa est flamma, & ipsum intantum relinquentes praecedentes insequabatur: hoc prodigio Deus pietatem filii in parentem rependit.*

6 Multa habemus in Historiis naturalibus animalium exempla, quibus se erga genitores suos grata exhibuerunt, & sollicita. Sanctus Thomas relict Cassiodorum, qui ad nostram confusionem libro secundo Epistoliarum suarum de Ciconiis ita scribit: *Cum parentes earum pennas senio cogente laxaverunt, nec ad proprios cibos idonei possint inveniri, plumis suis genitorum membra foventes, oscis corpora lassae reficiunt, & pia vicissitudine juvenes reddunt, quod à parentibus parvuli susceperunt.* Philo in libro de Decalogo, pariter de illis scribit, quod dum senes ciconiae annis onustae, & ad volandum impotentes in nidis demorantur, filii volando maria trajiciunt, ut cibum genitoribus deferre possint: *Sic illae, ut earum aetate dignum est, quiete fruuntur, & copia, juniores vero laborem comportandi solantur pietate, ac spe recipienda in senectute gratiae, debitum persolventes interim, quod tempus postulat, & eadem opera natos implumes, effatosque parentes educant natura instinctu, & pullis, & decrepitis alacriter praestando mutuum officium.* Et postea non obvolvunt faciem pra pudore homines parentum contemptores, damnabuntque injuriam in re, quae vel sola erat curanda, vel ante alias, praesertim cum tam non conferatur, quam referatur beneficium? Plutarchus quoque de leonibus scribit, quod juniores praedam suam dividant cum senioribus. Plinius similiter inquit: *Glires genitores suos secessu senectae, insigni alunt pietate.* Et quidem haec animalia solo gubernantur naturali suo instinctu, non sunt obstricta lege, & praecepto divino, sicut nos; non sperant retributionem aeternam, & tamen parentes suos adeò tenerè observant; quantum igitur nobis timendum est, ne ab illis impietas nostra condemnatur? In historia quadam antiqua pariter legimus, quod confragante ferè toto Delphico Batavorum oppido, Ciconiae proles suas adhuc implumes ab incendio protegentes alis contexerint, rostro deintulerint, ac pedibus, ne eriperent, & ne officium intermitterent paternum, nunquam deseruerint, quin potius mortem cum illis sustinuisse propalam visae sint.

7 Admirabiles quoque alii altarum avium leguntur instinctus apud Sanct. Ambrosium l. 3. Hexameron, tam in cap. 17. quam 18. ex quibus pietas filiorum, & amor genitorum verius prolem clarè conspicitur. Admirabilem dignissimam est compassio filiae illius erga matrem captivam; cum enim illa à Praefecto carceris cibum matri deferri prohiberetur, illa cibi loco, porrectis matri uberibus suis, lac ei suum propinavit: *Deprehensa est uberibus aënis eam, quo miraculo matris salus donata pietati est, ambaque perpetuis ali-*

Proles magnificans benedictionem parentum.

Exemplo Joseph.

Bon. m. c. 7. Eccl. Filius in exemplo periculo vitae, ut patre eriperet.

Reus animalis tam nobis in hoc exemplo. Th. 2. 4. Cassiod. 2. Epistolae. Ciconiae.

Philo lib. de Decalog.

Plut. de fer. animal.

Geogr. Brutia. in Delphico oppido.

S. Amb. l. 3. Hexam. c. 17. filia matri suam nutrit uberebus suis.

Ratio est, quod valde honorabat matrem suam. S. Aug. l. 9. cont. C. 12.

Th. Stapletonus. Hoc ipsum fecit Thom. Morus, & S. Eustochium.

S. Hier. in Epitaphio Paulae.

Nicol. Trigaut. de respicit. Christianor. ad Rom. l. 1. c. 7.

Suspenda Veneratio Indorum erga parentes, tam vivos, quam mortuos.

Fulgos. l. 1. c. 4. Filius patris suspendi pro Patre innocens.

S. Amb. l. 3. benedict. Pa. marchae. 1.

mentis, & locus ille eidem consecratus dea templo pietatis, extructa in illius carceris sede, ubi nunc Marcelli theatrum est.

Sicut timor
Dei nulli
appropria-
tus: cetera
p. 1. c. 1. c.
Dec. 1. c.
tia, parentib.
deh. ca.
Ecc. 7. 39.
Lyran. ib.

8 Quomodo timor DEI nulli appropriatur certo personarum statui, sed omnibus præcipitur, quantumcunque conspicuis, & insignibus; ita honor, & reverentia parentibus debita ab omnibus debet exerceri filiis, in quantumcunque superiori gradu constitutis. Lyranus illa Ecclesiastici verba (*honora patrem tuum*) considerans, ita ad præsens discurrit intentum: *Ex hoc quod aliquis crescit in potentia, posset credere, quod non teneretur parentes venerari, qui sunt inferioris gradus, quod est falsum, nam talis honor est de jure naturali, & divino. Exemplum capite in Salvatore, qui à S. Virginis, & Josephi nutibus, atque obedientia usque ad 30. annum dependit: Et erat subditus illis; ubi Lucas Burgensis ait: Intelligendum est autem, subditum fuisse Joseph, & Mariæ, usque ad annum ætatis trigessimum. Quantumvis Deus esset: Quem adorant Dominationes, tremunt Potestates; nihilominus à fabri lignarii, pauperisque mulieris, qualis Mariæ erat, voluntate totus dependere non recusavit: Cui Creator subditur fabro, inquit Sanctus Antonius de Padua. Quænam Bertabza erat, nisi privati militis, scilicet Uriæ uxor? hæc ipsa adulterii publicam incurrerat notam, & nihilominus omni cum magnificentia, & maiestate, ut in Discursu præcedenti diximus, eam honoravit Salomon, dextræque suæ in throno æquali assidere voluit. Teste Valerio Maximo Decius Imperator filium substituturus in Imperium, hic Imperium refutavit cum dicto: Vereor, ne si fiam Imperator, dediscam esse filius, malo non esse Imperator, sed humilis filius, quam Imperator, & filius indevotus.*

Luc. 2. 51.
Luc. Burg.
ibid.

S. Ant. de
vad. serm.
inl. c. 8.
Epiph.

Joseph non
erubuit fa-
teri Jacob
opilionem,
esse patrem
suum.

Gen. 47. 1.

Theodor. ib.

Horus pa-
storum l. 3.
et. 4. l. 1.

Variz bis-
tiz ejusdem
arg. inveni
pro & obia.

S. Bon. t. 7.
ser. de 10
Frac. de 4.
præcepto.

9 Joseph Patriarcha Vice-Regem agens in Ægypto, quantumvis Hebræos Ægyptiis exotos esse, & consequenter Jacob patrem ejus, opilionem, in Regio Palatio cum pelle ovina compareret, omnium Sarraparum, & Principum æmulorum suorum exponendum derisui sciret; nihilominus ipsi obviam procedere, honorare, obsequi, Regi, totique aulae coram sistere non erubuit: Ingressus ergo Joseph nunciavit Pharaoni, dicens: Pater meus, & fratres, oves, & armenta, & cuncta quæ possident, venerunt de terra Chanaan. In cujus reverentiæ meritum illam obtinuit benedictionem: *Deus patris tui erit adjutor tuus, & Omnipotens benedicet tibi benedictionibus cæli, benedictiones patris confortate sunt: benedictionibus patrum ejus*, inquit in hoc loco Theodoretus, hanc providentiam consecutus est, recipiens mercedem obsequii sui erga parentes, studiosus erat senectutis paternæ. Modernus quidam Author sequentem de quodam Carbonarii filio in hunc sensum tradit historiam. Filium pater variis dispendiis in juvenili ætate in studiis aluerat, quorum beneficio regimen adeptus est in annis virilibus: decrepitus pater illum convenit congratulaturus de dignitate; at ille inverecondè eum à se agnosci negavit, cui senecio: *Non me agnoscis fili? pater tuus ego sum.* Ad quem filius: *Quomodo te agnoscam, qui me ipsum vix agnosco?* Alter e contra Pontifex suam coram se in splendido ornatu conspiciens matrem, quæ esset, nosse dissimulavit, dicens, matrem tuam pauperulam esse; aliis itaque laceris indutam vestimentis, mox summo cum honore eam excepit; cui non absumile factum narrat S. Bonaventura, inquit: Parisiis quondam insignem deguisse Magistrum magnæ æstimationis, & honoris apud omnes, quod ut pauperula mater ejus intellexit, tritam induta lacernulam, baculoque innixa pedes abiit Parisios: quod ut appulit, ubi filius degeret, interrogavit ab obviis; qui ipsam Domini talis matrem esse intelligentes, eam ad suas ædes abduxerunt, & honorarunt; timidiq; ne fortè maternam pauperiem fastidiret gloriosus filius, mulierem pretiosis indutam vestibus ad filium conduxerunt, qui suam intuitus matrem respondit: *Vere ego non credo, quia mater mea est pauperula, & consuevit habere solam tunicellam de burello, & cum nullo modo vellet acquiescere verbis ejus, reduxerunt in domum suam, & reddiderunt ei tunicellam suam, & baculum, tunc illa accessit ad filium suum in congregatione multorum, & cum videret matrem suam in tali habitu venientem, deposuit capucium suum, & amplexatus est*

eam, & dixit: *Modo scio, quod effismater mea. Hoc fuit divulgatum, & reputatum est ei pro magno bono, & factus est Episcopus Parisiensis.* Porro his, qui parentes humiles, & viles erubescunt agnoscere, dici potest, quod Sanctus Ambrosius scribit: *Cur homo non vis videri esse, quod natus est?* natalitia nostra etenim per nostram electionem minimè habemus, & ideo cum illa à Deo habeamus ad eum modum quo ei placuit, lex naturalis, & divina prorsus offenditur, si erga parentes, à quibus esse nostrum habemus, ingrati & irreverentes simus.

S. Amb. ad
Rom. in
Dom.

10 Huc spectat illud, quod Josepho accidit, qui cum etiamnum juvenculus esset, duo somnia habuit, unum de manipulis fratrurn suorum, qui reverenter se coram ipsius manipulo inclinabant, quod somnium pater ejus Jacob cum gaudio audivit. At verò propter alterum, in quo ei representabantur, Sol, Luna, & Stellæ eum adorantes, Jacob non obstante tenero in filium amore, aliquam ostentavit indignationem, prout ex iis colligitur verbis: *Quid sibi vult hoc somnium? num ego, & mater tua, & fratres tui adorabimus te super terram? increpavis eum pater suus.* Quam ob causam non primo, sed secundo pater ingemuit somnio? evidens est responsio; in primo enim non tangebatur respectus, & reverentia paterna, quemadmodum in secundo; persuadebat namque sibi pater, quod ipse, & mater Josepho reverentiam præstituri essent, cum tamen oppositum requiratur à filiis ad quemcunque statum sublimatis.

Gen. 17. 10.
Jacob ad se-
cundum, id
verò ad pri-
mum som-
nium Iose-
phi inge-
muit, & qua-
re.

11 Apostolus de Filio DEI discurrens, eandem nobis doctrinam inculcare voluisse videtur, dum ait: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se equalem Deo, sed semetipsum exinavit, formam servi accipiens.* Similiter & Ecclesiasticus seriò admonet: *Fili, ne spernas eum in virtute tua; ubi quamvis de patre sene, & paupere loquatur; nihilominus etiam de aliis filiis exponi potest, qui ad gradus altiores sublimati, vilitatem erubescunt, contemnuntque paternam.* Quidam olim Parisiis cujusdam rustici dives admodum filius, in die nuptiarum pauperiem erubescens patris sui, ne & ipse ad mensam accederet, in quadam legitur patrem occlusisse cellula; etenim inopem natalium suorum statum superbus suæ occultarat sponse, ejusque parentibus: At quo tandem successu tragediam terminatam creditis? post tres dies eductus pater, inque libertatem pristinam assertus, cum consensu Magistratus filium exheredavit, & portionem eum contingentem, cum onere quotidianæ, & perpetuæ Missæ Ecclesiæ S. Genouefæ dicavit.

Mat. 23.

Ecc. 3. 11.
Fili ad al-
tiores evecti
non despi-
ciat patres.
pauperes:
Chavañ de
prudencia. l. 1.
c. 10.

DISCURSUS XIV. ARGUMENTUM.

De modis quibusdam discurretur, quibus reverentia & obedientia erga parentes executioni mandanda est.

T H E M A.

In opere, & sermone, & omni patientia honora patrem tuum. Ecc. cap. 3. vers. 9.

1 Sanctus Bernardinus Senensis, debitum filiorum erga parentes considerans in uno sermonum suorum, eandem quasi cum Ecclesiastico tradit in hæc verba doctrinam: *In opere, & sermone, & in omni patientia honora patrem tuum;* moxque tria hæc puncta singulis commendat filiis: *Tu fili debes honorare parentes in tribus, operando, loquendo, & patienter ferendo, nam filius debet dare cor in amando patrem in omni patientia, & sufferre eum in omnibus, & nunquam debet se reputare, habere jus contra patrem.* Nam ut Epictetus Philosoph. ait: *Pater appellatus curandus est, cedendum ei.* Inter alias instructiones, quas Sanctus Paulus Ephes. tradit, una & valde præcipua hæc est, qua dicit: *Fili obedite parentibus vestris in Domino, hoc enim justum est; honora patrem tuum, & matrem tuam;* circa quæ verba Dionys. Cartbus. ait: *Obedite in licitis, & honestis, atque ex animo, scilicet promptè, reverenter, & amore, hoc enim justum est jure naturali, divino, & humano.* Porro filii à servis in hoc differunt, quod hi, si sunt mancipia, per violentiam servitia sua præstent, non ex corde; si verò liberi sunt, & conducti, propter interesse serviunt, ut stipendium recipiant; at verò filii

S. Ber. t. 4. ser.
12. D. 1. Qu.
Parentes ho-
norandi sunt
sermone, &
opere, & suf-
ferentia.

Epictetus in
Enchir.

Ephes. 6.

Dio. Cart. ib.

parentibus ministrare debent, ex gratitudine, ex reverentia, ex amore, & affectu; idque cum promptitudine, & hilaritate; unde filii non debent esse illius indolis, cujuserant illi, quos descripsit Christus apud S. Matth. scilicet inobedientes, & a paterna voluntate aversi: *Homo quidam*, inquit Salvator, *habebat duos filios, & accedens ad primum, dixit: Fili, vade hodie operari in vinea mea; ille autem respondens ait: Nolo, postea autem penitentiam motus abiit*; qui tamen tandem patris voluntatem sic executus, attamen per inobedientiam nolendo tacere, quod præceptum ei erat, patrem contumaciter: *Accedens autem ad alterum, dixit similiter; at ille respondens ait: Eo Domine, & non ivit*. Hic secundus bona quidem patri verba dedit, & facta nequam, & perversa, atque idè & hic transgressor fuit, quia Ecclesiasticus hæc duo conjungenda esse dicit, dum ait: *In opere, & sermone honora patrem tuum*; nimirum verba facilius respondere debent.

2 Sanctus Bonaventura in expositione Decalogi de quarto Præcepto differens, ait: *Debemus eis obtemperare in exercitatione actuum virtuosorum, sive salubrium, in dispensatione temporalium, & in subministratioe obsequiorum*. Non sufficit, quod parentibus per verba humiliare reverentiam exhibeamus, insuper enim opus est, ut illam exerceamus per opera congrua, & opportuna. Priusquam Ecclesiasticus hanc propositionem scriberet: *In opere, & sermone, &c.* jam ante præmiserat, dicens: *Qui timet Dominum, honorat parentes, & quasi Dominis serviet his, qui se genuerunt*; parentibus enim in necessitate positus serviendum est eadem cum obligatione, assiduitate, & diligentia, qua id facit servus stipendio conductus, qui panem manducat ejus, cui servit. S. Bernard. appositè observat ly illud *quasi*; non enim absolute Sapiens dixit, quod filii servire debeant parentibus, sicut servus Domino, sed cum certa quadam similitudine, & proportionem; unde dicit: *Notanter quasi Dominis dicit; nam sicut superius patet, parentes ita sunt Domini domorum suarum, sicut Domini, Principes, & Barones suorum dominiorum in modo regendi, qui ergo cupit parentibus dignè servire, consideret, quomodo serviant famuli Dominis suis*. Rachel tamen viri impii, & sacrilegi, qualis Laban erat, filia esset, quia tamen Deus illam prædestinavit, & elegerat, ut progeniem dilecti populi sui Israelitici propagaret, eandem cum debita erga parentes reverentia, & respectu educare fecit, quia licet Laban veri Dei inimicus, & idololatra esset, non tamen ob id respectum de jure nature sibi debitum amisit; & idè quando idolis à patre suo ablati superinsidebat, ut ex ab oculis ejus absconderet, non protervè ei respondit, sed reverenter se excusavit, dicens: *Ne irascatur Dominus meus, si coram te assurgere nequeo*; quibus verbis, ut videtur, eum dominum, & patronum suum nominavit. S. Ambros. verba illa S. Lucæ: *Honora patrem tuum, & matrem tuam*, exponens, ita scribit: *Est autem honor non solum honorificentia, sed etiam largitatis*. Si paveris matrem, adhuc non reddidisti dolores, non reddidisti cruciatus, quos pro te passus est, non reddidisti obsequia, quibus te illa gestavit, non reddidisti alimenta, que tribuit tene pietatis affectu, immulgens labris tuis ubera, non reddidisti famem, quam pro te illa laboravit, ne quod tibi noxium erat, ederet, ne quid quod lædi noceret, hauriret.

3 Ecclesiasticus in eodem cap. filium sic affatur: *Fili, suscipe senectam patris tui*. Versio Complutens. legit: *Adjuva*. Hugo Cardin. legit: *Sustenta*. Tigurina vertit: *Subleva*. Hoc autem paternum obsequium non solum in verbis reverentibus consistit, sed multò magis in operibus, & actionibus, ad adiutorium, & adjuvamen parentum, si illo indigeant, directis. Plato in lib. de legibus hoc quoque documentum inserit: *Cujus pater, aut mater senio confecti, vel eorum parentes, quasi thesaurus quidam domi jacens, is putet, nunquam aliud tale sibi simulachrum, magisque efficax domi sue assuturum, si recta, ut decet, ab eo colitur*. Cornelius Jansen. prædicta Ecclesiastici verba: *Quasi dominis serviet eis*, exponens, inquit: *Ut filii non tantum externam eis reverentiam deferant, sed serviant eis tanquam dominis suis, non gerendo se erga eos tanquam sibi pares, sed tanquam superiores suos, quorum jussis sit obediendum,*

& quorum commodis studendum. Idem quoque Antistes demonstrare pergit, quomodo hic honor, & reverentia paterna genitoribus exhiberi debeat; ait enim: *Modum honoris debiti magis explicat, cum subjungit: Honora patrem tuum in opere, & sermone, prompte scilicet illi obediendo, serviendo, & subveniundo, ac benigne, & humiliter ei loquendo; noster addit tertium, quod non est in Gracis; & omni patientia, ut videlicet patienter toleret filius parentum defectus, si non sint, & præceptorum rigorem non detrectet*. Sanct. Bernard. quoque in quodam sermone, in quo hic honor parentum consistat, declarat, scilicet non solum in honorificentia externa, sed multò magis in eorundem actuali subventionem: *Honoris nomine, inquit, non solum subjectionis reverentia, sed etiam subsidii obsequium accipitur, proinde filii debent honorare parentes, & in bonis obediendo, & temporalia, si opus habuerint, subsidia ministrando*. Si enim parentes dum vivunt, eorumque potestati subiecti sunt, per temporalium subditorum ministratiorem non adjuvent, multò minus ab iis sperare poterunt, quod animabus suis post mortem per spiritualia suffragia luceant.

4 Sanctus Bernardinus Senensis historiam quandam refert, quæ in Civitate Bergomi accidit, de quodam patre, lucris, & usuris totaliter immerso, ut filiis suis locupletem hæreditatem relinqueret; qui filios erga se irreverentes, & inobedientes ut vidit, in semetipsum reversus, dixit: *Ego animam meam propter ipsos condempno, qui in vita sua erga me sunt contumaces; experiri statui, quomodo adiuturi sint animam meam in casu quo moreretur; ac proinde conjugi lux secretum cordis sui communicavit, quæ cum ei consilii maritalis alium promississet silentium, pater ille se graviter infirmum esse finxit, & post quinque dies mulier domum egressa, & ejulans filiis, patrem mortuum esse, dixit: Qui subito ubinam claves ærarii depositæ essent, anxie quæsierunt; quibus mater maritum suum priusquam moreretur, serid sibi præcepisse, dixit, ne claves illas in ullius alterius hominis manus consignaret, eò quod pro conscientia sua exoneranda pecunias à se relictas pauperibus distribui vellet, eò quod per usuras comparatæ fuissent. Quo audito, unus filiorum cum imperio, & arrogantia, claves se habere velle respondit, mater autem se illas in pectore gestare cum dixisset, ille violentas pectori manus intulit; cumque illa cum filio suo luctaretur, alter filius natu major cameram, in qua pater decumbebat, una cum aliis ingressus, nec tamen lectum in quo pater jacebat respiciens, ærarium in quo pecunia deposita erat, ferro violenter rupit: Tunc pater levato capite dixit: *Quis rumor, o filii! qui tanto impetu matrem perturbatis vestram: ecce vivo, & surgens eiecit filios de thalamo, & conversus ad se vidit periculum anime sue, & confessus mala ablata restituit, & omnia pauperibus erogavit*.*

5 At verò memorabilior est actus ille heroicus, qui inter Abraham, & Isaac filium ejus in ordine ad sacrificium filii, Abraham à Deo per divinam revelationem impositum, & præceptum, contigit. Etenim certum est, præceptum hoc adimpleri non potuisse, nisi filii voluntas ad ejus impletionem concurreret; siquidem filius in eæ tate erat, in qua huic præcepto reluctari, eique omnem etiam maximam resistentiam facere poterat; & tamen, quia de obedientia Deo præstanda agebatur, promptè se sacrificio exposuit, tamen voluntatem divinam, non nisi per os paternum agnovisset. Sed quodnam in eo latet mysterium, quod Scriptura virtutem ab Abraham in hoc facto exercitam tantoperè extollat, nullam verò de filii virtute mentionem faciat? ad hoc responderi potest per illa Scripturæ verba: *Gloria patris filius sapiens*; virtutes enim filiorum præcipuè bonæ parentum directioni, & educationi attribuantur. Porro de Abraham patre ejus legimus, quod cum jussu Dei ex Ur Chaldæorum discederet, in regiones longinquas peregrinaturus, Thare pater ejus insecurus cum fuerit; sed quo fine id ipsum fecit? num forte, ut veram profiteretur religionem, filii vestigia sectantis esset nequaquam; sed D. Chrysostomus ait: *Verisimile est, quod cum sedula in Deum pietate, eximiam quoque parentibus reverentiam exhiberet, tanto sibi amore parentes conciliaverit, ut inde ad relinquendam amari-*

S. Bern. ser. 4.
super Salve
Regina.

Il non sub-
veniant vi-
rit, quid ta-
cent motus.

S. Bern. t. 4.
ser. 12. D. 30
Quadr. p. 1.
principali.

Notabilis in
hanc rem
historia.

Gen. 22.
Stupenda
obediencia
Isaac quæse
ad immola-
dum obtulit.

Gen. 21. 17.
Abraham
obediencia
fuit.
Thare Pater
Isaac.

D. Chr. h. 31.
in Gen.

Matth. 23.

S. Bern. t. 7.
ser. 10.
Præceptis
ser. 1. de 4.
Præceptis
Parentibus
serviendum
tanquam
Dominis.
Ecc. 9. 8.

S. Bern. t. 1. ser.
in ser. 4. post
D. 1. Quadr.
6. 6. 1. 1.

Hoc fecit
Rachel La-
ban parenti,
quævis
idololatra.

Gen. 31. 35.

S. Ambr. l. 8.
in c. 18. Luc.

Ecc. 3. 14.
Parentes in-
digentes, ma-
jor senes,
sustentandi
sunt a proli-
bus.

Plato l. 11. de
Legibus.

Com. lant. in
c. 3. Ecc.

visu patriam, & ad alienam petendam moti sunt. Sed ecce tibi mercedem, & remunerationem, quam Abraham ex hac subjectione, & reverentia paterna retulit, qui enim erga parentes suos adeo reverens, & obsequiosus semper exiit, ideò meruit habere filium adeo voluntati suæ conformatum, ut propriam vitam suam manibus suis sacrificandam, divinoque beneplacito offerendam, exponere non dubitavit. Quodnam obsecro idem S. Patriarcha meruit habuit, quando DEUS ei multiplicationem prolium suarum revelavit, promittitque non solum, quod hæredes illius omnium totius Palestinae regnorum possessores futuri essent, verum etiam, quod ex ejus stirpe suo tempore foret incarnandus, dum ait: *Num celare potero Abraham, quæ gesturus sum, cum futurus sis in gentem magnam, & robustissimam, & benedicenda sint in illo omnes generationes terræ?* Vultisne scire, quoniam merito id obtinuerit? Audite sacrum textum, meritum hoc explicantem: Scio, inquit, quod præcepturus sis filiis, & domui suæ post se, ut custodiant viam Domini. Ecce qualiter per bonam filiorum suorum educationem, hanc gratiam à Deo obtinere meruerit.

6 In sermone honora patrem tuum, inquit Sapiens; & ideò S. Hieron. monet, dicens: *Nemo patrem asperis verbis ledat, affectum sonet, quicquid lingua dixerint liberorum; hoc filiorum ora loquantur, quod parentes delectat audire.* Similiter alius quidam Doctor Ecclesiæ hoc filiis documentum scriptum reliquit: *Primus gradus iste pietatis est: Honora obsequiis, ut abstineas à contumeliis, quia ne vultu quidem ledenda est pietas parentum.* Quod si autem parentes ne verbis quidem contristandi sunt, multò minus factis indignè tractandi erunt. Quando fratres Patriarchæ Joseph pro frumento comparando in Ægyptum concesserunt, Joseph illos agnoscens, in carcerem illos conjici præcepit, teste Scriptura quæ ait: *Tradidit illos custodia tribus diebus:* at verò inquit, hæc captivitas ordinata fuit in castigationem criminis olim in ejus personam commissi, ad illius expiationem nequidem integrum alicujus sæculi decursus sufficiebat, longè enim graviores poenam ob illud merebantur; si autem ob alium respectum, cur illos tam subitò è carcere liberavit? nimirum providus, & sapiens hic filius, Jacob patrem suum de ipsorum reditu anxium, & sollicitum esse sciebat, timensq; ne afflictus pater ex dilato filiorum reditu sinistri aliquod pateretur, subitò illos dimittere voluit. Unde Author Catene ait: *Tribus tantum diebus carceri tradit, ne patris sollicitudinem angeret, & angeret.* Observandum quoq; quod quando ipsemet pater in persona in Ægyptum profectus fuit, Judam ad filium Joseph præmiserit, ut suum ei adventum insinuaret: *Misit Judam ante se ad Joseph,* inquit S. textus; sed quo mysterio hunc filium ad instar prodromi, & præcursoris præmittere voluit? scilicet ut Joseph ejus adventum sciens, ad ei occurrendum, & debitum patri obsequium præstandum moveretur. Ita inquit Abulensis: *Ut occurreret in Gessen propter honorem Jacob, quia deus erat, ut filius patrem maxime honoraret; maxime quia iste honor redundabat in Joseph, si monstraret, se habere patrem honorabilem.* Joseph igitur non obstante, quod sceptrum illius regni gubernans, in magnifico throno consideret: (*Unus tantum regni solio te precedam,*) nec obstante, quod pater ejus pastor esset ovium, nihilominus illum honoravit, eiq; se reverenter subiecit: *Ascendit obviam patri suo.* Circa quæ verba Oleaster ait: *Princeps erat Joseph, & Ægypti Dominus, sed non dedignatur patri occurrere, contra filios, qui cum se vident in dignitate constitutos, non amplius parentes, nec seipsos agnoscunt.*

7 D. Chrysologus ser. 1. cum quo respectu in conspectu parentum nostrorum vivere debeamus, his verbis more suo eleganter insinuat: *Sepè ad nos, inquit, paternæ reverentiæ matris componas affectio, cognatorum custodiamur affectibus. Inter propinquorum lumina non valent delicta versari. Propinquorum quot oculi, tot lucerna, dies est aspectus matris. Sol patris rutilat in vultu, unde viventi inter tot virtutum duces, criminum senebra propinquare non possunt, sed mensa patris nos alit virtutis cibo, salutis epulo, deliciis honestatis, & gloriæ. Ecce tibi fructum quem percipimus, dum erga genitores nostros, reverentes, obediētes, & gratos nos exhibemus.*

8 S. Bernardinus curiosum quoddam dubium proponit, nimirum cur Deus filios parentes honorare, & revereri præceperit, nec tamen econtrà ullum parentibus præceptum imposuerit, ut filios amarent? dicitque: *Si queritur, quare non est mandatum de amore filiorum, sicut de honore parentum, dicendum quod natura satis inclinatur ad hoc; citatque auctoritatem D. Chrysostomi, qui hoc ipsum similitudine radicis arboris alicujus exponit: hujus enim humor ascendit ad truncum, ad ramos, ad frondes, & fructus, non tamen è converso ab his descendit ad radicem: Sic naturaliter amor à parentibus ad filios ascendit, & non revertitur. Præterea ad amorem parentum inclinare debet ratio, excitata per considerationem debiti, & præcepti.*

9 *Honora in omni patientia patrem tuum:* Epictetus Philosophus inquit: *Pater in omnibus ferendus, cum aut objurgat, aut verberat; cujus ratio est, quia etiam Pater noster celestis flagellat omnem filium quem recipit.* S. Bernardinus, quousque se nostra erga genitores obediētia extendere debeat, declarat, dicens: *Filii tenentur parentibus in omnibus probabiliter pertinentibus ad necessitatem, vel utilitatem rei familiaris, & ad morum disciplinam, obedire, & maxime in his, quæ sunt necessaria ad salutem.* Sanctus Bonaventura in expositione quarti præcepti similiter inquit: *Debemus vivere secundum eorum imperium, & expendere secundum eorum imperium.*

DISCURSUS XV. A R G U M E N T U M.

Labores quos parentes pro filiis suis sustinent, eosdem ad reverentiæ retributionem obtruncunt; ubi pariter ostenditur, quod filii parentibus ad eum modum respondebunt, quo filii à parentibus benè, vel malè educati fuerint; adducuntur etiam exempla poenarum, quæ filiis impii immittuntur.

T H E M A.

Intoto corde tuo honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviscaris, retribue illis, quomodo & illi tibi. Ecclesi. cap. 7. vers. 19.

1 **E**cclesiasticus efficacissima ratione filiis obsequium, & reverentiam erga parentes persuadet, nimirum per considerationem molestiarum, & poenarum, quas pro illis sustinuerunt, nec non bonorum innumerabilium, quibus ab ipsis sunt cumulati: *Retribue illis, quomodo & illi tibi.* Quæ de re S. Cyrillus Hierosolymitanus ait: *Christianorum est pietas honorare parentes, & labores educationis rependere, atque omnistudio, quæcunque ad eorum quietem pertinent, curare.* Seneca Philosophus moralis, tametsi Decalogum non profiteretur, nihilominus per solius rationis, & naturæ lumen, obligationem filiorum agnovit, qua parentibus respondere debent per reverentiam, & honorem, in beneficiorum ab ipsis receptorum retributionem: *Aluit me pater, inquit, si idem præsto, plus reddo, quia non tantum ali, sed à filio ali gaudet, & majorem ex animo meo, quam ex ipsa re percipit voluntatem, illius alimentis ad corpus tantum meum pervenerunt.* Valdè notabile est, quod dicit Ecclesiasticus, ut hanc retributionem cordibus nostris tenaciter imprimat; dicit enim: *Memento, quoniam nisi per illos natus non fuisses.* Cui consonant illa S. Ambrosii verba, dicentis: *Non possem salvo pietatis jure odisse patrem, cui debeo, quod creatus sum, nec matrem longo decem mensium fastidio pii factus onera portantem, cui in absolutione plus periculi, in dilatione plus tædii est.* De matre enim Scriptura dicit: *Gemitus matris tuæ ne obliviscaris.* Et iterum: *Mulier cum parit, tristitiam habet.* Psalmista quoque dolores magnos vocat dolores parturientis. Quot enim mater molestias, & arumnas sustinet, quot vigilias in partu suo latando, & educando subire cogitur? S. Hieronymus de honore parentibus debito differens, id quod matres patiuntur, his verbis considerat: *Matribus, inquit, debitam impendite reverentiam, quæ vobis uteri labore servientes, pondus vestri corporis tolerant, atque ignotam portantes insaniam, famulatum quendam exhibent nascituris. Illo tempore non sibi tantum mater esurit, nec acceptos sola digerit cibos, materno visualitur, & ille*

Inde promeruit habere filium obediētem.

Gen. 18. 19.

S. Hier. l. 4. de honorandis parentib. ep. 12. Parentes honorandi sunt verbis, vultu & factis. S. Ambros. ib.

Gen. 41.

Joseph fratrem suum tribus tantum diebus detinuit in carcere, ne affligeret patrem.

Lippom. ib.

Gen. 46. 27.

Abul. B. Occurrit patri usque ad Gessen.

D. Chrysost. ser. 1. Fructus proventus ex honore parentum.

S. Ber. Sen. l. 1. ser. in ser. 4. post D. 1. Quadr. Cur Deus nō præceperit parentibus, ut diligant proles.

Eol. Am. in Enchir.

Hebr. 11. 4. S. Bern. l. 1. ser. 9. ad c. 1.

S. Bonav. 2.

Venerandi sunt parentes propter labores, quos pro nobis subierunt.

S. Cyr. Hierol. Catech. 7.

Senec. l. 1. de Benef. c. 19.

Gaudere parentes à filiis.

S. Ambros. in Ps. 118. ser. 14.

Matres specialiter honorandæ, quæ nos pepererunt. Psal. 7. 29. Ioan. 16. 21. Ps. 47. 7. S. Hier. l. 9. ep. 12.

& ille qui latet, ejus membra alterius comestione pa-
scentur.

2 Tobias senior, ut filium suum erga matrem suam de-
votum redderet, & obsequiosum, eidem ad se accessi-
to dixit: *Honorem habebis matri tuae omnibus diebus
vitae ejus, memor enim esse debes, quae & quanta peri-
cula passa sit propter te in utero suo. Angustias scilicet,
inquit Hugo Cardinalis, usque ad mortem. S. Ambro-
sius dum verba illa exponit; Et erat subditus illis,
filiis motiva demonstrare volens subjectionis, & reve-
rentiae erga illos qui genuerunt, & educarunt eos, de
matre in specie dicit: Disce, quid parentibus tuis debeas;
tu matri debes pudoris injuriam, virginitalis dispen-
dium, partus periculum; matri longa fastidia, ma-
tri longa discrimina. Sanctus Hieronymus Tom. 9.
Epist. 12. ait: Fances tuae necdum lactem perdiderunt
sapore, quem tibi pia mater infundens, linguam istam
pavis potu corporis. Impende debitum patri matrique
servitium, qui nunquam tuas virginitas horrentes, totum in
te lambebant osculus corporis. Pia illa mater in libris Ma-
chabaeorum, ut filium suum ultimum in carnificina
à Tyranno ei praeprata constantem, & intrepidum
ad martyrium lucraretur, his cum verbis affata
fuit: Fili mi, misere mei, quae te in utero novem
mensibus portavi, & lac triennio dedi, & alui, & in
aetatem istam perduxi.*

3 Sanctus Ambrosius verba illa S. Lucae: *Honora
patrem tuum, & matrem tuam*, exponens, de matre
inquit: *Tibi illa jejunavit, tibi manducavit, tibi illa
quem voluit cibum, non accepit, tibi quem voluit, cibum
sumpsit, tibi vigilavit, tibi flevit, & in illam egere poteris?*
Hugo Cardinalis super illa verba: *Retribue illis*, inquit:
*quasi dicat: Illi tibi dederunt vitam generando, & tu
redde illis sustentando vitam illorum. Sanctus Am-
brosius sudores, & labores commemorat, quibus pa-
rentes filius providere solent, ut omnem illis procurent
vitae commoditatem, & bonorum temporalium abun-
dantiam: Quid anxiosos patres loquar, inquit, pro
filiorum profectum, & multiplicatos alienis usibus census,
jactaque semina, posterorum aetatibus profutura? nonne
obsequia pro his saltem oportet rependi? S. Thomas tria
specialissima bona enumerat, quae à parentibus recipi-
mus; Primum est stabilimentum quoad esse; Secun-
dum nutrimentum sive fulcimentum quoad necessaria vi-
ta: *modus enim intrat filius in hunc mundum, ut dici-
tur Job primo, sed à parentibus sustentatur. Tertio lo-
co documentum recipiunt; ad Hebraeos duodecimo pa-
tres carnis nostrae eruditores habuimus; justum igitur est,
ut illis pro horum beneficiorum retributione, per veri
obsequia actus corresponsdeamus.**

4 Ecclesiasticus, ut praecedenti Discursu diximus, his
verbis nos exhortatur: *In omni patientia honor a patre;*
quae verba Paulus de Palat. de parentibus aetate provectis
exponit, dicens: *Revera senes sunt morosi, & praefracti,
licet privilegio concessio, de sensibus piis dicatur: In senecta
uberi, & bene patientes erunt. Cum enim senecta mor-
bus sit naturalis, ut Aristoteles dixit, senes eo morbo
pressi, difficiles sunt, & intratables, ideo Ecclesiasti-
cus jubet, ut filius in omni patientia parentes honoret;
Vt filii patientia vincat senum difficultatem, ut patrum
patientia sustineat parvulorum importunitatem. Tho-
mas Cantipratensis hunc apibus ingenitum refert in-
stinctum: Juniores, inquit, adjuvant matres; & ideo
aliter exponi potest quartum mandatum Decalogi, ubi
praecipitur patris honor, & matris, quod naturali pietate
omnibus hominibus insitum esse debet. Sed isto praecepto
abuteretur, omni animal: nequior humana impietas, nul-
lam vera parentibus vicem dilectionis, aut operis filius
impendentibus: multas in libro de natura rerum legimus
aves, quae senescentibus parentibus, vel plumis nudatis,
aut cecis, futura vicem rependunt, offerunt cibos, me-
delas querunt, ut Hippus, quousque vel morte deficiant,
vel recuperent sanitatem. Omnis ergo animali turpius ho-
mo, qui parentibus debilitatus, aut rebus perditis, non
succurrit.*

5 Ecclesiasticus autem nos quoque specialius ad obo-
dientiam, & obsequium erga genitores pro tempore
invitat, quando hi ad aetatem decrepitam pervenerunt,
in qua omnino deficiunt; tunc enim supponitur, quod
opera nostra vel maximè indigeant: *Fili suscipe senem
Mansi Bibl. Praed. Tom. 11.*

*Tempus tui, & non contristas eum in vita illius, & si
defeceris sensu, veniam da, & ne spernes eum in virtute
tua. Quae verba Sanctus Bernardinus in sermone quo-
dam in pondere sanctuarii expendit, dicens: Ponde-
randa sunt plurimum haec verba; Primo dicit: suscipe, sci-
licet amoroso affectu, dulcoroso affectu, gratiose affectu,
& gaudio osculo, vel amplexu, quae omnia in tua puer-
ritia tibi praestitit pater tuus, & mater: Itaque redde
illis in senectute sua, juxta consilium Eccl. cap. 7. qui ait:
Retribue illis, quomodo & illi tibi. Secundo loco ponde-
rat Ly senectam; multum siquidem alius, sed amplius
tibi laboriosam, tediisam, dolorosam; Citatque locum
illum Tob. 5. ubi Tobias juniorem filium suum bacu-
lum senectutis appellat. Tertio loco observat, quod di-
cit: Patri tui: non extranei, non inimici, sed patri
tui, nutritoris tui, instructoris tui, & cordialis dilecto-
ris tui: Citatque auctoritatem S. Hieronymi, dicentis:
Foveatur parentum senecta, & factis eorum vicissitudo
reddatur, videant liberi vestri, quid faciant, vicem vo-
bis similem reddituri. Nam ut idem S. Bern. ait: Quod
parentes illis faciunt in aetate puerili, hoc idem filii debent
facere eis, & impendere in aetate senili. Laet. Taletem
filius suus dixisse refert: Quale premium rependeritis pa-
rentibus vestris, tale à liberis vestris expectate. Id quod
magis credere possumus B. Petro Damiano id ipsum scri-
benti, dum ait: In isto plano Dei solet evenire iudicio, ut
qui parentibus humiliter subditur, ipse quoque parens effe-
ctus, in propria sobolis obedientia delectetur. Refert quo-
que Pater Cornel. à Lapide antiqui cujusdam Philosophi
testimonium, qui filiis suis dicere solitus erat: Qualia
incontuleris in parentes, talia prorsus à tuis liberis expe-
cta, ut bene vel male habeatis.*

6 Recepta ab omnibus est propositio, qua in Scriptu-
ra dicitur: *Per quae quis peccat, per haec & torquetur.*
In Deo filius contumax à Deo lapidari jubetur: *Sigen-
teris filium contumacem, & protervum, qui non audiat pa-
tris aut matris imperium, & coercitus obedire, contempse-
rit, apprehendens eum, & ducent ad seniores civitatis
illius, & ad portam iudicii, dicentque ad eos: Filius iste
noster protervus, & contumax est, monita nostra audire
contemnit, comestationibus vacat, & luxuria, atque convi-
viis, lapidibus eum obruet populus civitatis, & morietur, ut
auferatur malum de medio vestri. Vultis nunc divinae ju-
stitiae intelligere mysterium, quod Deus circa filium
patri rebellem, Absalonem videlicet, exercuit? Tamen si
enim verum sit, quod cor illius à Joab tribus lanceis
perforatum fuerit, verumtamen observandum est, quod
facit textus de ejus sepultura dicit: *Tulerunt Absalon,
& projecerunt eum in salin, in foveam grandem, & com-
portaverunt super eum acervum lapidum magnum nimis.*
Scriptor quidam, qui itinera, & peregrinationes muni-
di describit, de terra sancta disserens, sepulchri illius,
quod juxta vallem Josaphat, erectum erat, etiamnum
extate memoriam, ait, de quo S. Textus in eodem ca-
pite proinde dicit: *Porro Absalom erexit sibi cum ad-
huc viveret titulum, qui est in valle Regis: Imò in hodie-
num usque diem, quorquor tam ex Judaeis quam Ma-
hometanis locum istum transeunt, eundem lapidibus
impetere solent, imò Christiani Orientales locum illum
cum filiis suis transeuntes gressum ibi sistant, suisque
liberis, ut ipsorum exemplo lapides in eundem projici-
ant, praecipunt, clamantes: Ecce, ecce perfidus iste, &
parricida, qui in patrem insurrexit. Unde Procopius à
Glossa citatus ait: *Aequè qui in patrem delinquit, & in
Deum, puniatur; at qui divinum praeceptum spreverit, absque
venia morti condemnatur, at qui in parentes delinquit,
lapidibus obruitur.***

7 Anno 874. Carolus Ludovici Germaniae Regis
filius una cum fratre suo Ludovico contra patrem se
erigere conatus est, quem utique ex Regni solio detur-
basset, nisi se Regi Primates illi opposuissent: at verò
subind à Deo castigatus fuit, quia Francofurti in dia-
ta à demone fuit possessus, adeo ut ipsum furentem,
& ululantem sex robustissimi homines continere non
potuerint. Unde Pater ad Ludovicum filium conver-
sus, his verbis eum est affatus: *Ecce, ut Deus in fratre
tuo vestras punit rebelliones, & in me conjurationes: Sa-
pice in posterum miseri, & Dei clementiam implorare.*
Dicitur verò Carolus ab Archiepiscopo Moguntino exor-
cizatus, & à demone liberatus, palam confessus est,
H se

S. Bern. 2. 1. ser.
in Fet. 4. post
De 1. Qu. 22.
22. 1.

Eccl. 7.

Tob. 5.

S. Hier.

S. Bern. 2. 1. ser.
in Fet. 4. post
De 1. Qu. 22.
22. 1.
Laert. 1. 1. c. 1.
3. P. Dam. 1. 2.
ep. 1.

Cornel. à
Lap. in casu
ad Eph.

Fili contu-
macis pona
obsequium.
Deut. 21. v.
16.

1. Reg. 18. v.
17.

Exemplum
Absalonis.
10. Bon. in
fac. Perse-
1. 2. c. 25.

Procopius
Deuterom.

Avent. in 2.
4. Annal.
Honoru filius
patri obli-
detur à Da-
mone.

Tob. 4. v. 4.
Hujus mo-
nuit Tobias
filium suum.

Hug. Card.
in c. 7. Eccl.
S. Amb. 1. 2.
13. c. 2.
S. Luc. 1.
Rationes hu-
jus venio-
tionis.

S. Hier. 10. 9.
Ep. 12.

1. Mach. 7. v.
17.

S. Amb. 1. 8. in
c. 1. Luc.
Alia ejusde
motiva.

Hug. Card. ibi.

S. Amb. 1. 2. in
c. 1. Luc.

S. Th. opus.
4.

Hebr. 12.

Eccl. 1. v. 9.

Paul. de Pal.
Partibus se-
nibus: sedulo
servandum.

Th. Cantipr.
1. 2.
Apoc. 7. v. 1.
Exemplum
apum.

Proles bene-
ficiens pa-
rentibus, si-
mile à talis
expectat.
Eccl. 3. 14.

se ab eo momento, quo rebellionem adversus patrem suscitavit, ne per momentum quidem ullam in corde suo quietem expertum fuisse; nec mirum, quia ut Scriptura ait: *Impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest*. In lamentationibus Jeremie proinde dicitur: *Patres nostri peccaverunt, & non sunt, & nos iniquitates eorum portavimus*. At verò cum certum sit, quod nullus peccato alterius maculetur, quomodo illi culpa in posteros non transfunditur, poena in ejusmodi transfundenda erit? S. Hieronymus: *Idco iniquitates eorum portaverunt, quia imitatores eorum in nequitia extiterunt, juxta illud quod scriptum est; Patres nostri comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt*.

8 S. Bernardinus factum quoddam refert, quod in Alexandria de la Paglia suo seculo contigit; verba Sancti sunt hæc sequentia: *Cum quidam impius filius patrem capite traheret deorsum per scalam, demum filius ejus per eandem scalam hoc idem ei fecit*. Dicitque idem S. Bernardinus, filiorum degenerum causam ut plurimum divinæ justitiæ esse attribuendam; quia tamen non nunquam patres filios suos sanctè educunt: Attamen quia eos non maritali, sed adulterina inordinata intentione genuerunt, vel plus deb. dilexerunt, vel quia forte propter filiorum amorem, per mala lucra, & alias immoderatas affectiones, animæ parentum in æternum perierunt, juxta Dei judicio permittente, multi filii ad parentes videntur demones infernales. In historiis Hispaniarum de Alphonsio VI. Rege legitur, quod cum Theresiam matrem suam in vincula conjectam, compedibus innexisset, ipsa prophetando ei dixit: *Quia vinculis crura mea strinxisti, Denique precor, ut ab hostibus capiaris, & crura tua fracta conspicias*; quæ omnia magno ejus infortunio de ipso verificata fuerunt. Gregorius Turonensis, utpotè testis oculatus, de Merovæo filio Chilperici Regis Franciæ refert, quod cum regnandi cupidus esset, atque à patre suo ob sæpius inde natas turbulencias de tota coma in Monasterium quoddam reclusus fuisset, is ab eodem fugiens, Turonas ad templum sancti Martini confugit, ubi ab Historico, qui historiam hanc scripsit, receptus fuit: *Merovæus autem de patre atque noverca multa crimina loquebatur, quæcum ex parte vera essent, credo acceptum non fuisse DEO, ut hæc per filium divulgarentur, sicut in sequentibus cognovi; quadam enim die ad convivium accitus, dum pariter sederemus, suppliciter petiit, aliqua ad instructionem animæ legi, ego verò referato Salomonis libro, versiculum qui primus occurrit, arripui, qui hæc continebat: Oculi qui respexerit adversus patrem, effodiant eum corvi de convallibus, illo quoque non intelligente, considerans hunc versiculum à Domino præparatum. In eo namque adimpletum fuit hæc à Sapiente comminatum supplicium, quia à patre Chilperico excæcatus, & vita privatus fuit, pater quoque qui illum excæcaverat, à Tredegunde uxore sua morte violenta fuit sublati*.

9 In libro, qui *Florus Pastorum* intituitur, sequens factum, quod Valentini contigit, refertur; nam Juvenis quidam, de quodam delicto justè accusatus, & propter idem ad patibulum condemnatus fuit; Cumque ad supplicii locum duceretur, stupefactus exclamavit: *Verè justè morior, non pro falso crimine, quod mihi imponitur, sed quia in hoc ipso loco in matrem meam violentas manus intuli, & tunc illa tanto scelere, & impietate indignata, hanc mihi maledictionem iniecit: Oram in hoc ipso loco suspensus aspiciaris*. Verè igitur filii impii scopi sunt, in quem ita Dei specialiter colimat; Unde Chrysostomus de Absalone loquens, quem David nequaquam à Joab occidi jussit, inquit: *Adest arbor in campo ramorum telis ornata, quæ te excipias fugientem, properantem rapias, patris injuriam in parricidam defendat. Adest inquam, arbor, quæ nec patrem, ne tibi parcat, audivit, & jussa Dei instanter implere contendit*.

DISCVRSVS XVI.

A R G U M E N T U M.

Varia considerantur bona, quæ propter merita pietatis, & obedientiæ erga parentes, in filios redundant.

T H E M A.

Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut bene sit tibi, Ephes. 6. v. 3.

Obsequium, & reverentia filiorum erga parentes, Magnes quidam est, non calamitates, sed felicitates, & bona inexhausta post se trahens, atque idè observandum, quod Apostolus filios ad hanc reverentiam efficaciter animare volens, nullam quidem bonorum in particulari mentionem fecerit, sed universali dixerit: *Ut bene sit tibi*; quia nullum est bonum, siue illud temporale sit, siue spirituale, quod in filios pietatem erga parentes profitentes non redundet. S. Thomas hac de re in Opusculo quarto ita loquitur: *Sciendum, quod honorantibus parentes quinque desiderabilia promittuntur, & primum est gratia in presenti, & gloria in futuro, quæ maxime desiderantur; Secundum desiderabile est vita, citatque illum Ecclesiastici textum, in quo dicitur: Ut sis longævus super terram: & nota, quod vita longa est, quando est plena, & quæ non mensuratur tempore, sed actione, juxta illud Aristotelis: Tunc plena est vita, quando est virtuosa. At quoque bona paternæ reverentiæ correspondentia considerat, quorum multa in progressu hujus discursus suis recensentur. Sanctus Bernardinus Senensis, hæc verba explicans: Ut bene sit tibi, ita scribit: In quo promittitur prosperitas ad bene esse. Septem namque concupiscunt homines ad eorum esse, & bene esse, quæ maxime in additione Deuteronomii comprehenduntur; quæ sunt septem premia, seu felicitates. Prima est longa vita: Secunda substantia multa: Tertia, pulchra familia: Quarta, odorifera fama: Quinta, benedictio paternæ: Sexta, divina gratia: Septima, æterna gloria.*

2 Nescio, an aliquando observaveritis, quod increata Sapientia, quæ nihil sine Mysterio facit, in aliis præceptis nullam exprimat specificam remunerationis promissionem, solum in hoc reverentiæ paternæ præmium speciale promittit, cujus, ne quidem in tribus primis præceptis ad se spectantibus, mentionem ullam facit. Hic igitur æternæ veritatis calamo ita scribitur: *Honora patrem tuum, & matrem, sicut præcepit tibi Dominus Deus, ut longo vivas tempore, & bene tibi sit*. Ecclesiasticus filialem erga matrem, & patrem reverentiam thesauro comparat, dicens: *Et sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam, & qui honorat patrem suum*. Quisquis thesaurum aliquem in sua habet potestate, in eo continet omnia bona desiderabilia, delicias, honores, divitias, siquidem verissimum est, quod *pecunie obediunt omnia*: Eodem modo vult dicere sacer textus: qui parentes suos honorat, tam in hac, quam in altera vita sibi thesaurizat, & omnigena bona comparat. Sanctus Bernardinus in quodam sermone hæc verba explicans, inquit: *Quod intelligi potest non solum de divitiis temporalibus, sed etiam corporalibus, sanitate, fortitudine, libertate. Insuper de divitiis spiritualibus, quæ consistunt in ratione sensata, in scientia acquisita, in scientia inspirata; Lyranus verba illa de alterius vitæ meritis intelligit, dicens: Congregas sibi merita præterita, & idè thesaurizat sibi pro Cælo, & pro vita beata. Dionysius Carthusianus pariter inquit: Sicut thesaurizans congregat sibi opulentiam temporalem, & seculariter agit prudenter, sic qui matrem veneratur, verè sapientialiter operatur, & spirituales sibi reponit divitias, merito pro eis recepturus abundantiam præmiorum*.

3 Laudabilissimus est usus ille in familiis timoratis introductus, frequenter à parentibus postulandi benedictionem, quam etiam in morte singulariter dare solent; hæc enim in iis qui eam postulant, subjectionem, respectum, & reverentiam erga genitores significat, quam Deus per abundantiam, & cumulum gratiarum, donorum, bonorumque innumerabilium compensare intendit. Porro hoc benedictionis nomine, augurium quoddam omnium felicitatum intelligitur: *Benedictus tu in civitate, & benedictus in agro, benedictus fructus*

Ha. 17. 10.

Thom. 1.

3. Hier.

S. Bern. 2. in
D. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1.

Roderic.
Sanc. Hist.
Hispan. 2. 2.
c. 4.
1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1.

Præfata
hujus exem-
pla.

Hort. Pasto-
rum 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1.

D. Chrys. de
Ab. 1. 1. 1. 1.

Obsequium
ad vitam et
ga. parentum
septem no-
tandibus
bonis retri-
buatur.

S. Thom.
opus 4.

S. Bern. 2. 1. 1.
17. D. 1. 1. 1.
1. 1. 1.

Qui patres
honorat ma-
gnam sibi
comparat
thesaurum.

Ecc. 3. 1.

S. Bern. 2. 1. 1.
17. in D. 1. 1. 1.
1. 1. 1.

Lyr. 3. 1.

Saluberrima
est benedi-
ctio parentum
super filios.

Deut. 28. 1.

Plal. 127. 5.

Pater in Jo-
seph.
Gen. 49. 25.
Theodoret.Theodoret.
q. 22. in Ge-
nel.

Gen. 27. 39.

Oleaster.
5 Amb. l. de
benedict. Pa-
triarch. ca. 1.Deus bene-
dictiones
suas poluit
in manibus
parentum.
Eccel. 3. 7.Paul. de Pa-
triarch. lib. 1.S. Bern. lib. 1.
cap. 9.

Eccel. 3. 12.

Paul. de Pa-
triarch. lib. 1.Copiosa be-
nedictiones
Jacob funda-
tae fuerunt
in reveren-
tia, & obe-
dientia erga
patrem.
Gen. 28. 12.D. Chrys. ho-
m. 34. in Genes.

fructus tui, & fructus terrae, &c. Benedicam tibi Dominus ex Sion, sed quisnam hujus benedictionis est fructus? Et videas bona Ierusalem omnibus diebus vitae tuae, & videas filios filiorum tuorum, pacem super Israel. Jacob morti proximus omnibus filiis benedictionem impertiens, cum ad Joseph ordo pervenisset, eidem dixit: *Deus Patris tui erit adjutor tuus. Omnipotens benedicet tibi, benedictionibus uberum, & vulvae.* Theodoretus legit: *Propter benedictionem uberum, & vulvae, & benedictionem parvuli, & matris tuae, prevaluisti.* Sed quam in re Joseph ceteris fratribus suis praevaluit? quis idipsum ignorat? Nimirum praevaluit in prosperitate temporali, quam Deus illi larga manu concessit: *Omnipotens benedicet tibi benedictionibus desuper;* Etenim pietas, & reverentia parentibus exhibita, Magnae quidam fuit attractivus tot bonorum, quae personae, & familiae ejus concessa fuerunt: *Hanc providentiam, inquit Theodoretus, consecutus est, recipiens mercedem obsequii sui erga parentes, studiosus erat curator paterna senectutis.* Revocandum est hic in memoriam, quod Jacob patri ejus contigit, quando Rebecca matre ejus suadente, benedictionem Isaac patris sui Jacob praeoccupavit, de quo Oleaster ait: *audis hic, quanti faciebant quondam filii parentum benedictionem.* S. Ambrosius in libro de benedictionibus Patriarcharum antiquorum, qui fuerunt filii Jacob, ita scribit: *Primum omnium quantum discimus parentibus deferre reverentiam, cum legimus, quoniam qui benedicebatur a patre, benedictus erat, & qui maledicebatur, maledictus; Ideo parentibus hanc Deus donavit gratiam, ut filiorum pietas provocetur: prerogativa ergo parentum, disciplina est filiorum; honora ergo patrem, ut benedicas te; honores ipsi patrem propter gratiam, ingratus propter timorem.*

4 S. Ephrem de timore differens, hoc nobis tradit documentum: *In verbis, & factis honora patrem tuum, ut superveniat tibi benedictio ab eo, gloria hominis, ex honore patris sui; Ubi advertendum quod non dicat, superveniat tibi benedictio a Deo, sed ab eo, quia ubi nos legimus: Qui obedit patri, refrigerabit matrem; Grecus legit: qui obedit Deo. Unde motus est Paulus de Palatio, ut in expositione horum verborum diceret: Nemo credat, se Deo obedire, si matris obliviscatur. Eodem quoque modo dici potest, nemo poterit a Deo sperare a Deo benedictiones, si a genitoribus suis benedictus non sit, quia Deus benedictiones suas in illorum manus consignavit. S. Bernardinus in sermone allegato ait: Solent pii patres maxime in extremo vita benedicere filios reverentes, quod quantum appretians sit, ostendit Eccel. cap. 3. dicens: Benedictio patris firmat domos filiorum. Quae verba Paulus de Palatio exponens, ait: Confusio dixit, firmat domos, non unicam domum, in vide quam D E O placeat, quod filius afficiat honore parentem, ut velit se astringere ad firmandam domum, & familiam ejus filii, cui suus pater benedixerit. Non ergo solum filius a patre benedictus, sed etiam ejus posteritas firmatur a D E O. Habet vir vrinofus causam, cur multorum hominum insignissimorum familiae, quae videbantur cum aeternitate mansura, breve cernerent, videlicet: quia non sunt a parentibus benedictae.*

5 Stabillimentum igitur familiarum a bona filiorum educatione dependet, ex qua si hi proficiant, fiantque erga patres obedientes, & reverentes, benedictionem illorum recipiunt, quam Deus prosperatur, posteros, & progeniem filiorum felicitando; & sic consequenter benedictio Jacob filius suis impetrata, totius illius numerosissimi populi Israelitici basis exitit, hac Synagogam fundavit, & multiplicavit populum electum. Quandonam Deus Jacobo in prodigiosa scala illius visione apparuit, per quam ascendebant, & descende-
bant Angeli, inlidente summitati illius Majestati Altissimi? Quis unquam quantumvis in nilitia Dei veteranus illos recepit favores, & gratias, quas Jacob in illa aetate accipere meruit? D. Chrysostomus Dei protectionem considerat, quia illum semper Deus tutatus fuit: *Considera, obsecro, hinc, inquit, eximiam curam clementis Dei.* Sed unde hic Dei favor originem sumpsit? Scirene vultis, unde? Nimirum: *Quia videbat juxta consilium matris suscepturam peregrinationem, statim in ipso Manf. Bibl. Praed. Tom. II.*

initio volens confirmare alacritatem ejus, apparet, ac dicit: *Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac patris tui.* Ego, & Patriarcham, & patrem tuum in tantam gloriam crescere feci. Ne igitur timeas, sed crede, quod ego qui implevi illis suas promissiones, & te mea cura, & providentia dignabor. Tamen enim aliunde videret pericula, quibus, Esau fratrem suum irritando, se exposebat, nihilominus matris suae consilio acquiescens, paternam praeoccupavit benedictionem, atque insuper per ejusdem matris suae directionem aggressus est molestam illam peregrinationem. Cui proinde Deus se illi adfuturum, numerosamque prolem concessurum esse, promisit, per quam per omnia saecula suam esset stabiliturus progeniem, ex qua ipsemet Dei Filius carnem assumpturus erat: *Benedictio patris firmat domos filiorum, maledictio autem matris eradicat fundamenta.*

6 Quando Eva primum filium suum peperit, dixit: *Possedi hominem per Deum: ac si dicat, inquit Oleaster, dedit mihi Dominus possessionem, filium scilicet, quia quondam magna possessio erat multitudo filiorum.* In capite nono ejusdem libri legimus: *Dilaret Deus Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem,* quod idem erat, ac si Japhet numerosam vaticinaretur progeniem; dicendo verò, quod Sem in tabernaculis habitaturus esset, innuere voluit, ut exponunt Lyranus, & Abulensis, quod ex stirpe Sem carnem assumpturus erat, idque propter merita reverentiae, quam erga patrem exhibuerat: *In suis quidem Iaphet, inquit Theodoretus, multiplicem progeniem praedixit, ipsius vero Sem pietatem, nam Deum prophetauit habitaturum in tentoriis Sem.* Cham verò a patre maledictus fuit, eo quod erga illum debitum non habuisset respectum, & tamquam irreverens erga patrem, toti mundo per omnia saecula exosus, & abominabilis permansit. Theodoretus ad idem intentum ita discutit: *Cham parvulus reus habitus est, tamquam transgressus legem naturae; Reliqui autem filii paternam cooperientes nuditatem, merito benedictionem a patre acceperunt. Memineritis forsitan illius Sapientis dicti: Qui maledicit patri suo & matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris: Per lucernam equidem in aliquibus Scripturae locis stirpis intelligitur descendencia, juxta illud: Filio autem ejus (scilicet Salomoni) dabo tribum unam, ut remaneat lucerna David servo meo cunctis diebus coram me. Volebat namque Deus, accensam permanere lucernam, id est, aliquem stirpis Davidicæ in throno Israelitico residere; aut certissimum est, & divine conforme veritati, nullum qui parentes male tractavit, successione fruturum, aut si hanc obtinuerit, omnino infelicem illam & maledictam a Deo futuram esse.*

7 *Vi bene sit tibi: Qui honorat patrem suum,* inquit Ecclesiasticus, *in filiis: nam habebis filios, ut Lyranus discutit, sibi obedientes, & se honorantes, quoniam filii sunt patrum imitatores: qualis pater, talis filius.* Janfenius eundem textum sequenti suffulcit interpretatione: *Quia cum omnes naturaliter posteritatem desiderant, Dei beneficio talis desideratum semen obtinebit, idque tale, quod non marorem, sed voluptatem adferat.* Deus gratiam reverentibus non modo concedit filiis verbis, sed & optimum ejusdem effectum atque operationem; Cui suffragatur Author imperfecti, dum illa Genealogiae Christi considerat verba, *Obed genuis Jesse;* Obedientem in Hebraico Latine subditum significat, Jesse autem nomen pariter Latine refrigerium denotat. Hæc itaque duo nomina in Genealogia Christi conjunguntur, inquit dictus Author: *Nam verè qui Deo, & parentibus subditus est, tales praestante Deo generat filios, a quibus refrigeretur, quia qui honorat patrem, honorabitur a filiis suis, qui autem contumaces existunt aut in Deum, aut in parentes, non sibi refrigerium in filiis generabunt, sed dolores, ut a filiis recipiant, quod in parentibus ipsi fecerunt.*

8 *Vi bene sit tibi.* Filiis obedientibus, in hac etiam vita Deus maxima confert fortunæ bona, honores & dignitates, juxta illud Sapientis, ad disciplinam paternam filios adhortantis sub motivo praefato, scilicet: *Audi filii disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuae, ut addatur gratia capiti tuo, & torques colloquio.*

H 2 Quo

Gen. 4.

Oleaster.

Gen. 9. 28.
S. & Japhet
a Deo bene-
dicti propter
reverentiam
erga patrem.
Lyr. ibid.
Abul. lib.Theod. 9. 17.
in Gen.
Cham econ-
tra maledi-
ctus.Prov. 30. 7.
10.

Eccel. 3. 6.

Lyr. lib.

Coro. Janf.
Filiis obedi-
entibus sunt
refrigerium
parentibus.Filiis mori-
geris confe-
runtur bona
fortunæ, ho-
nora, & di-
gnitates.
Prov. 1. 1.

Hug. Caith. Quo in loco Hugo Card. & Beda ad torquem alludunt, quæ athletarum vincientium quondam præmium erat; filius enim obediens secum ipse prælietur, pugnetque oportet, ut suos superet effrares appetitus, & passiones; quandoque etiam necessum est, ut cum mala deceret natura patris, contra tenacitatem, & nimiam ejus austeritatem: si itaque vicerit, id est, suam obedientiam jugo cervicem non subtraxerit, præmium meretur vincientium. Aut etiam per torquem, honores, bona temporalia, felicitates terrenæ, quibus obsequentes patribus filios Deus remunerat, intelligi possunt. Jacob Patriarcha filios Joseph in suos quondam filios adoptasse legitur, dicente

Gen. 48. 7.
Oleaster.

Scriptura sacra: *Duo filii qui nati sunt tibi, mei erunt. Quæ tantæ partialitatis ratio? Respondet Oleaster: Advertere licebit, quid proderit patri obsequi, adoptatus enim filius Joseph, non qualitercumque, sed veluti primogenitum, aut secundogenitum. Nescio, si quandoque illum Apostoli observaverint Textum: *Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut bene sit tibi*. Potius dicere debuisse videtur: *Ut bene sit illis*; Nam subsidium, obsequium, & reverentia filiorum principaliter in servitium cedit parentum; nihilominus propositio illa in dubium revocari non potest, siquidem dici potest, maximam in ipsos filios ex dictis obsequiis redundare utilitatem: *Ut bene sit tibi*: quia ut diximus, *sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam*. Unde Philo euni, qui parentes honorat, illi assimilat, qui proximum offendit potentem; sicut enim hic seipsum primo lædit, ita & ille, licet alteri beneficium præstet, in uno eodemque tempore sibi ipsi benefacit: *Testis est his meis dictis*, inquit idem Author, *ipsa natura, & leges huic consentaneæ, diserte enim præcipiunt sic: Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut bene sit tibi, non his qui honorantur, sed tibi*. Salvator noster iuncta consanguinitate conjunctus S. Jacobo, & S. Joanni fratribus germanis, à primis annis cum eisdem conversatus fuit; Ast quam subesse causam putatis, quod eos ad Apostolatam, sublimem aded dignitatem, vocare distulerit, usque cum patre retia rescientes, atque extendentes degerent simul: Cum Zebedeo patre illorum rescientes retia sua, & vocavit eos? Ratio hæc assignari potest, quia scilicet dum paternis implicarentur servitiis, retium refecturam, piscationem, & alia frequentando obsequia, licet spiritus gererent natalibus suis superiores, nihilominus in meritum obedientiæ paternæ promori fuere, dicente S. Chrys. *Nec sane parva sunt documenta virtutis, facile omnem tolerare pauperiem, de justis laboribus vivere, multa sibi charitate connecti, secum habere inopem patrem, atque in ejus obsequio laborare*.*

Christus vocavit S. Jacobum, & Joannem ad Apostolatam, ad eum patre rescientes retia. Matth. 4.

D. Chrys. 1. v. 64. in Matth.

Eccl. 3. 6.
Lyranus.

Paul. de Palatio.
Qui honorat patrem suum, ejus oratio statim exaudietur.

Janfen. libid.

Eccl. 3. 10.

Paul. de Palatio.
Cumulatque etiam bona temporalibus. S. Tho. opuscul. 4.

Eccl. 3.

9 *Ut bene sit tibi*. Promittit apud Ecclesiasticum Dominus omnibus filiis morigeratis: *Qui honorat patrem suum, in die orationis sue exaudietur*. Ubi Lyranus inquit: *Hæc est enim una de conditionibus, quæ facit orationem semper exaudibilem*. Et Paulus de Palatio ait: *Quævis oratio justæ ex Dei gratia habet, ut exaudiat, multum accipit virum, ut impetret, multum accipit efficacia, ut exaudiat ex honore parentum*. Qui idem Author advertit, textum dicere: *In die orationis non dixit in oratione dierum, sed eodem die quo effusa est, exaudietur*. Sicut oratio subnixæ duabus alis, jejunio, & elemosyna, efficacissima est, ita erit, si honoris parentibus præstito nitatur. Hinc collige: non habet quævis oratio, ut statim quæpetit, impetret, habet tamen oratio ejus, qui continuo suum patrem honorat, ut quo die petat, impetret. Janfenius super hæc verba hanc eandem conclusionem stabilie, dum ait: *Omnium votorum suorum à Deo compos fiet*.

10 *Ut bene sit tibi*. Ecclesiasticus inquit: *In opere, & sermone, & omni patientia honora patrem tuum, ut superveniat tibi benedictio ab eo*; quæ verba Paul. de Palatio hunc in modum exponit: *Ordinaria verum dispositione futurus eras pauper, infelix, infamis, aliquis te magnus in malum casus manebat, at si patrem in omni patientia honorasti, divina benedictio te casui obnoxium è manibus infortunii liberavit*. S. Thomas inter alia, quæ paternam reverentiam manent bona, annumerat etiam habere divitias, quod innuitur Eccl. 3. ubi dicitur: *Benedictio patris firmat domos filiorum*.

11 *Ut bene sit tibi*. De juvene illo, qui patrem suum sepelire voluit, ut tamen ad sequelam Christi esset expeditior, legimus, eum passum à Christo repulsam,

quippe qui ei dixit: *Dimitte mortuos sepelire mortuos suos*. Sed cur, obsecro, huic discipulo prohibuit, quod tam in Evangelio, quam in antiquo testamento à suis requirebat, scilicet reverentiam, & obsequium paternum? Si responderis cum S. Augustino: *Pie quidem excusavit, & ideo dignior cujus excusatio removeretur, vocatio firmaretur*; ejus in pectore erga patrem ardens pietas meruit, ut Christus laqueos ipsi ab iniquo serpente, ne Christum sequeretur, tentos manifestaret. Non equidem deficiebant alii, qui dicto suffragarentur officio, quando Diabolus illum, & à cultu divino remove-re, & in eo tepidum reddere, sub dicto moliebat prætectu; sed Christus ipsemet fraudem detexit. Quot equidem declinamus pericula? Quot effugimus laqueos? quot vincimus tentationes per merita præstæ parentibus reverentiæ?

S. Aug. ser. 4. de verb. Domini.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Filii, qui erga parentes suos obsequiosos, & venerabundos se exhibent, vel in hoc mundo diu vivunt, vel à Deo beata vita subito donantur; irreverentes autem econtra, vel brevi vita fruuntur, vel si longa vita gaudent, æternæ mortis se in illa magis reos efficiunt.

THEMA.

Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longævus super terram, Ephes. c. 6. v. 4.

1 Omnia inter terrena bona, experientia teste, primum obtinet locum longæ vitæ beneficium, quod omnium votis aded expetitur, æterna, primaque veritas, obsequio, & reverentiæ paternæ se impertituram promittit, dum ait: *Honora patrem, &c*. Circa quæ verba S. Chrysostomus sequentem format discursum: *Eris longævus super terram: quod maximum esse bonum censetur, beatam enim senectutem, & viam prolixitatem, hoc proposuit premium iis qui ipsos honorant, & quod summum esse malum videtur, mortem immaturam, penam proposuit iis, qui contumeliosi in eos fuerint, atque ita horum quidem benevolentiam sibi honoris sollicitatione conciliat, illos vero etiam in vias penæ formidine à contumelia revocat*. Cajetanus eadem interpretans verba, talem subnectit proposito nostro perutilem doctrinam: *Duplex bonum promittitur, primum ipsum bonum, deinde longævitæ utendi bono habito, tanquam parum sit alterum sine altero: Longa siquidem vita absque bonis, parum boni est: & è diverso bona sine diuturnitate parum profunt*. Cornelius à Lapide sequens hoc efficacem allegat motivum: *Hæc promissio æqua est, & congrua, æquum enim, & congruum est, ut filii qui suis parentibus grati sunt, de accepta vita illos honorando, longævitæ ab eis acceptæ conservationem obtineant: hoc enim meretur eorum honor, & gratitudo*.

Filii morigeris promittitur longævitas.

D. Chrys. 1. v. 64. in Gen.

Cajet. in Ephes. 6. Bona temporalia absque longævitate parum promittunt, sicut autem contrarium. Cornel. à Lapide.

2 S. Thomas de filiorum in parentes obedientia tractans, similitudinem adducit, ab infirmis, & Medicis desumptam, in qua deducitur, omnem parentibus obedientem, & obsequiosum filium vivere sanum: *Pater debet*, inquit, *naturaliter instruere filios moribus, filii autem instruendis parentibus naturaliter debent eis obedire, sicut infirmi obediunt Medicis, q. d. sicut ægri à Medicorum obedientia dependentes, longam, sanamque vitam sperare possunt, ita & obsequiosi parentibus*. Dixit Apostoli sententiæ illa porro assentit Ecclesiastici, inquentis: *Qui honorat patrem suum, vita vivet longiore: quod sæpe impletur*, inquit Dionysius Carthus. *de vita natura in corpore, cum enim proles à parentibus habeat esse, congruum est, ut honorando principia sui esse, mereatur, ac habeat diuturnius esse, & vivere in hac carne, & qui inobediens extat parentibus, citius ex hac vita auferatur, quia ingratus est principis sui esse*.

S. Tho. in c. 4. ad Eph. Similitudo medicis, & infirmis.

3 Nescio, an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quod in eodem sæculo in quo Deus diluvium super terram emisit, eo quod omnis caro corrumperat viam suam, nullus in universo mundo à scelere purus fuit, præterquam solus Noe cum universa familia, quæ octo tantum personis constabat, quas Deus duntaxat, veluti humani generis scintillas, in vita reservare voluit, ne totaliter periret.

Gen. 6. v. 12. Tempore diluvii solus Noe cum sua familia inventus fuit justus.

frigerium; unde ad propositum nostrum dicere libet: Obediunt esse, id est obedientia, subiectio, & dependentia à maioribus æternum nobis parit refrigerium, refrigerium sedem, lucis beatitudinem, & luminis claritatem, sic facite, ut salvi sitis. Moyses postquam in Deuteronomio dixisset: *Honora patrem tuum, & matrem suam, sicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo vivas tempore*, protinus subiungit, *ut bene sis tibi*, id est, ut beatus evadas; beatitudo autem definitur, quod sit status omnium bonorum aggregatione perfectus; & ideo bene sis tibi abundantiam indicat, & cumulum omnium bonorum, quibus in alia vita felicissime fruemur.

9 S. Thomas dicit, quod vitam à parentibus ad eum modum recipiamus, quo nobiles feudo aliquo à Rege suo investimur, feudum autem nemo meretur conservare, qui feudatario suo infidelis est; ita quoque vita indignus est, qui vitam à genitoribus suis accepit, in ipsorum ignominiam, & contemptum abutitur; præterquam quod Deus, qui reverentiæ parentibus debet singularem curam habet, eos quoque vitam privet æterna. Consilium est Ecclesiastici: *In omni opere, & sermone, & omni patientia honora patrem tuum, ut superveniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in novissimo maneas*: Securissimum enim illi pignus habent, qui erga parentes obsequiosi sunt, & reverentes, quod in hora mortis propitium habituri sint iudicem, quod intelligi potest, ut inquit Paulus de Palatio, vel quod divinus favor, & adiutorium usque ad finem vita duret, aut quod germanus est, quod divinus favor atque benedictio maneat, & servetur in horam illam tanto periculo tremendam, scilicet ad horam mortis, & strictissimi examinis, ubi æternitatis jacitur alea. O quale, o quantum beneficium tunc erit, benedicti, & audire *Venite benedicti Patris mei*! Ergo sicut in omni patientia sustinuit difficultates senis patris tui, ita Deus sustinebit in omni patientia, si qua fuerint errata infirmæ animæ tuæ, ut quæ mensura mensus es patri tuo, remeiat tibi pater misericors tuus.

10 Vix autem illis ex alia parte, qui parentibus in vita rebelles existunt, siquidem divina Iustitia abbreviat vitam illorum. Paulus de Palatio in eodem c. 3. super illa verba: *Ut superveniat tibi benedictio à Deo*, inquit: Ita intellige, aliquis se in malum casum manebat, ut si patrem in omni patientia honorasti, divina benedictio te casus obnoxium à manibus infortunii liberabit; sicut contraria ratione, si ordinaria rerum constitutione, longum vulturus eras, non dimidiabis dies tuos. Sanctus Bernardinus Senensis casum quendam refert memorabilem, ab aliquibus quoque authoribus relatum; dicit enim, in Catalonia in civitate, quæ sui appellatur, & Valentiæ vicina existit, juvenem quendam octodecim annorum patri suo inobedientem, facinorosum factum fuisse latronem, atque à iustitia apprehensum in furcam fuisse adactum, eo autem ex patibulo pendente, mirum hoc successit prodigium: *Adhuc in patibulo pendente, cum esset omnino imberbis, vidente, ac mirante cuncto populo paulatim emittit barbam, mutat faciem, capilli capitis pendunt, gradatim senescens usque ad decrepitam senectutem, & quasi nonaginta annorum ætatem ostendens, cuncto populo admirabilis factus, currit ad miraculum Episcopus cum universo clero, & cuncto quasi civitatis populo, stupent omnes, ignorant mysterium, expectant eum revelari secretum, surgit in loco eminenti Episcopus doctus, manumque silentium indicens, turba ait: Viri fratres, & filii mei dilecti, nostis juvenem hunc, quæ culpa, quæ vita, quæ etiam ætate interitis, conspicite eum nunc ætate senem, decrepitum, atque canum, ut intelligatis hoc patens iudicium Dei, quod huic diu viçturo à Deo misericorditer per sua crimina, & parentum inobedientiam abbreviata est vita. Priusquam verò Sanctus Bernardinus hoc exemplum allegaret, iam prius de filiis irreverentibus dixerat; *Nec mirum, si reputantur indigni æterna vita, etiam reputantur indigni hac vita pænali, quæ eis divino iudicio repemè subtrahitur, cum alius peccatoribus ad penitentiam concedatur*. Adducit textum illum Deuteronomii c. 21. in quo Deus filios contumaces, & rebelles lapidari præcipit, ex quo patet, inquit Sanctus Bernardinus, quantum sit reatus transgressionis huius præcepti, quia contra illud peccantes, ob huius peccati detestationem eximuntur à præsentia divina Majestatis seu pietatis. Adducit quo-*

que alium textum Ezechielis c. 18. *Nolo mortem morientis dicis Dominus Deus, revertimini, & vivite*: At verò de filiis inobedientibus idem Sanctus ait: *Propter repentinam mortem quæ plectuntur, è contrario videtur dicendum: Nolo vitam huius peccatoris, sed ut morte repentina intereat, & pereat in æternum*. Idem quoque Sanctus in alio quodam sermone ait: *Ut ostendat quantum divina lex huius præcepti exaggerat transgressores, subdit penam, quam statuit ad hoc Dominus, Levit. 20. dicens: Et qui maledixerit patri, vel matri morte moriatur, ut discant rebelles filii, quanta severitate à divina Iustitia plecti debeant*. Inter alia vero supplicia filiorum contumacium, quæ idem Sanctus in alio quodam sermone enumerat, unum est vita brevis: *Solent tales, inquit, violenta, & subitanea morte seu improvise perire, citatque illud S. Mathæi cap. 15. Qui maledixerit patri, vel matri morte moriatur, id est, ut ait Glossa: Morte æterna damnationis*. Denique S. Petrus Damianus in quadam Epistola ait: *Qui suis genitoribus non obedis, sortis funiculum in terra viventium non admittit*.

DISCURSUS XVIII. ARGUMENTUM.

De suppliciis, quibus DEUS filiorum castigat irreverentiam, sicut & mala eisdem à parentibus data exempla.

THEMA.

Oculum, qui subsannat patrem, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ. Prov. 30. vers. 17.

1 Filiorum parentes despectum Iustitia divina severissimis punit suppliciis, quemadmodum ex præsentis colligitur imprecatione Sapientis, qui ex Spiritu Sancti insinuat: *Oculum qui subsannat, &c.* quæ verba à cadavere quasi insepulto deiuncta, & ad irreverentem, contumacem, parentumque derisorem translata ita explicat Lyranus: *Suffodiant corvi, id est, careat in morte sepultura*. Corvi, ut nemo nequit, putrida, & insepulta persequuntur cadavera, primamque in toto corpore circa oculum prædam agunt, atque ideo non sine mysterio Sapientis ait: *Oculum qui &c.* quoniam qui bonam negligunt educationem, tuoque malè tractant parentes, infelicem incurunt mortem, & permittente Deo moriuntur in agris, in fossis, aut, experientia teste, huiusmodi infelices creaturæ, dum disciplinam paternam aspernantur, & licentiosè inhiant libertati, militiam ingrediuntur, ubi miserè pereunt, corporibus eorum corvis, aliisque rapacibus avibus in prædam cedentibus. *Et qui despiciit partem matris suæ*, inquit eodem in loco Sapientis; in Hebræo legimus: *Obedientiam*; alii vertunt: *Doctrinam*. Aben Eïdra vertit: *societatem, consortium*: Cajetanus rursus, Syriaca habet: *senectam*. Quia genitorum in ætate senili constitutorum aspernatores, pessimum sortiuntur exitum.

2 Corvi de torrentibus: corvos minatur torrentium, illi namque naturæ sunt calidissimi, qui proinde refrigerii amore propè aquas degunt; Cujus hic moralis est sensus: *Filii parentes subsannans, dignus est qui suspendatur, eat in malam crucem, affigatur patibulo, & ibi à corvis excutatur*. Filii contumaces, qui obedientiæ, & bonæ parentum directionis jugum excutunt, plerumque in reprobam abeunt sententiam, unde frequenter propter sua furta, homicidia, aliaque scelera, per iustitiam publicam ad patibulum condemnati, membratimque divulsi, cibusevadunt corvorum. Eundem textum S. Hieronymus his verbis literaliter explanat: *Oculorum vestrorum timere sententiam, quam Dominus promisit ingratis, meretur enim cecitatis suæ subire supplicium, qui parentum vultus vel torvo viso despexerit, & elatis oculis laseris pietatem*. *Et comedant eum filii aquilæ*. S. Thomas & ipse de educatione tractans, citatum adducit textum, inquit: *Per filios aquilæ intelliguntur Reges, & Principes, per corvos officiales*; permittit itaque Deus, ut filii irreverentes à Principibus, iustitiæque ministris, processati, incarcerati condemnentur ad patibulum. Corvi cum sint naturæ sicce, vigorosi, & nervosi, sicut & aquilæ, teste Plinio, vitam ducunt longissimam; ab his itaque mali devorandi sunt filii, qui à parentibus obediētes, reverentesque fuissent, vixissent diutissime. Juxta Albertum Magnum, & alios, corvi centum pluresque vivunt annos; quorum proprietas est, esse inhumanos & cru-

S. Pet. 24. 12.
in For. 4. mō
Dom. 4. Q.

S. Ber. 2. 2. 6.
17. in D. 2. Q.
2. 1. 1.

S. Pet. Dam.
L. 5. Ep. 3.

Filii contumaces plerumque mala morte percutiunt.

Lyran. 2.
Et sepulchrum carcat.

Meretur subire cecitatis suæ supplicium.

S. Hier. 2. 2.
Epist. 12.

S. Thom. 2. 2. 4.

Devorantur à Corvis, & Aquilis.
Lib. 7. c. 2.

Deut. 1. 1.

S. Thom. 2. 2. 4.
Epist. 7.
Vita nostra est lucula feudo.

Deut. 1. 1.

Vita abbreviatur rebelibus filiis.
Paul. de Pal.

Suspendam huius exemplum.
S. Ber. 2. 2. 6.
17. in Dom. 2.
Ep. 3. c. 1.

Refractions
6. 11. etiam
vita nostra
indignus sum.

Deut. 2. 1.

6 S. Bonaventura quendam temporis sui casum commemorans, eum ab ipso oculato teste se audisse attestatur; exemplum autem idem, aut simile quod Thomas recenset Cantipratenſis lib.2. Apum. cap.7.n.4. Pater quidam multa cum industria, & sudore paupertatem in magnas commutabat divitias; unicum quem habebat filium, nobili ſtremine deſponſavit, quæ formæ ſux raritate ita mariti animum devicit, ut faceret quodlibet ad libitum ſuum; ſoceri itaque petreſia, maritum induxit, ut eum malè tractans, vix vitæ neceſſaria ſubminiſtraret: die igitur quadam à fame ſtimulatus, abiit, ut neceſſariam peteret vitæ ſullentationem: mulier itaque marceſcas aliquot ei offerens fabas, ſicque abire juſſo ſenectione, ad ſuum ſe convertit maritum, cum dicto: *Modo poſſumus comedere in pace: vade ad arcam, & accipe caponem coctum; & cum aperuit, mutatus capo in bubonem, qui ſubito ſaliens ad faciem ejus ponebat duos pedes ad mentum, & duos ad frontem, & operuit totam faciem ejus, & non fuit medicus, qui ſciret eum amovere: tandem venit quidam, qui ſecit ſenellas quaſdam, & dixit, quod eum amoveret; tunc bubo aſpexit eum ſans terribili vultu, quod ille recidis in terram, & amplius non audebas aliquid facere; & nullus fuit, qui ſciret apponere conſilium, ſed mala morte mortuus eſt.* Thomas Cantipratenſis diverſas aliquot addens circumſtantias, differentem à prædicto caſum videtur innuare in hæc verba: *Et erat illud ſupremi ſuperis miraculum, ne ſi quando monſtri illius pars aliqua tangebatur, ac ſi percuſeretur in corde, ita homo ſenſibiliter ladebatur: contritus itaque mirabiliter, & contritus, adiit Diaceſanum Epiſcopum, & cum omni dolore confeſſus, propænitentia recepit ab illo, ne per omnes fines Normanie, & Gallia civitates, revelat a facie circuiret, & ubique narrares populis eventum rei, ut per hoc exemplum ſumerent filii, honorare parentes, & diſcerent, quàm periculoſum ſit, &*

Alfred Brühl

Test 3

modicum, vicem non rependere laboribus, quos ipsi parentes filijs impenderant, hunc hominem cum bubonis monstro circumvenientem. F. Joannes de Magno Ponte, Ordinis Prædicatorum, sicut per ipsum nobis relatum est, vidit in juventute Parisiis palam referentem omnibus, & monstrantem, quod pro inhonoratione parentum passus fuerat multis annis, & adhuc secundum Dei voluntatem pateretur. Subdit: hoc, si a fide dignis accepisse, dictum infelicem per aliquorum Sanctorum Dei terrorem preces, ab illo monstro liberatum fuisse: Deinde concludit Camipratenis: Hujus exemplo discant apes fideles filii adjuvare, & honorare parentes, & eis vicem amoris retribuam, & laboris.

7 S. Bernardinus contra filios nimios uxorum amatores cum parentum contemptu sequentibus invehitur verbis: *Nurus quia ei maritus fuit, audaciori conatu infelicem socrum persequitur usque ad mortem. Licet autem Adam dixerit: Quamobrem, id est per uxorem, relinquet homo patrem suum, & matrem suam, nec tamen ait: Persequatur patrem suum, & matrem suam.* Fernandez, horrendum hunc de filio quodam, qui justatum matris reprehensionum impatiens, evaginato gladio eam percussit, commemorat casum in hæc verba: *Nisi forte resupina præ metu cecidisset, pectore ipso transverberasset: bene si, verba sunt Authotis: Bona mulier, observa obsecro, iste & cito, & sine confessione, & violenter morietur, hoc enim mihi præfagit animus, & Dei testimonia, & quotidiana experientia persuadent, quid tum postea?* ejusdem dies infans illa quidem noctem infelix ad meretricem ingreditentaret, ab altero sui similis gladium diffectum ore ipso accepit, amputataque lingua qua matrem injuriis, & convitiis debonestaverat, transfossoque ultro occipite procubuit, absque ulla penitentia signo, indeque in immulum sublatum, atque in inferno ut credere par est, conspectum, exemplo atque honori fuit filiis, ne parentibus ingratos, se imurbanos, atque inhumanos, quorum in promptu vindex omnipotens adest, ullo modo exhibeant.

8 Alianus quoque lacrymotam integram cujusdam familia, quam in barathrum mortis, & desperationem, malum cujusdam unius patris exemplum præcipitarat, hanc scribit tragediam. Macarius Jovis impii Sacerdos & ipse impiissimus proditoriam mortem cuidam intulit homini, qui in certo templi angulo dives quoddam oculocutem depositum; mortuum itaque in eodem situ sublatis pecuniis sepelivit. Duo filii, qui iniqui sacrificii illius fuerant spectatores, in absentia patris eum imitaturi ad altare accesserunt; ardente itaque igne junior cervicem portexit, majorque gladio fortè fortuito in venio juniori caput succidit; quo spectaculo atterritis domesticis accurrit mater, quæ filii morti ingemiscens, ritione ardenti ex altari sublato, fratricidam peremit; quæ nuncia intelligens Macarius furibundus advolat, hastaque arrepta, trucidat conjugem; qui rumore divulgato, captus, crimen confessus Macarius, & ipse ad mortem condemnatus fuit: ecce qualiter Deus mala patrum filijs data puniat exempla; ecce pessimas eorumdem consequentias, cum irreparabilibus damnis, exterminio, & desolatione, nunc familiarum, nunc & populorum. Ita Princeps Sichem propter Dinæ raptum, totius fuit civium desolationis causa, patre concupiscentiis annuente & irrestratis filii appetitibus, ejusque voluntati obsecundante, neglecta educatione bona, daroque exemplo pessimo. Longè aliter suam erudierat familiam Regulus Capharnaïta, qui solus in Christum credens, suo mox exemplo convertit omnes, dicente textu: *Credidit ipse, & Domus ejus tota.*

9 Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, protestatur Salvator, qui in me credunt; expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris. Irreparabilis utique mors est illius, qui dicta mola ad collum suspensa in abyssum agitur maris, & nihilominus hanc ipsam poenam Christus minatur illi, qui scandalum dat, aut exemplum malum parvulis; aut quare hujus potius, quam alterius meminit ætatis? Quia scilicet scandala, & mala exempla, admodum perniciofa sunt primis juventutis annis; idèque irreversibilis patribus statuitur poena. Miraculo certè Scriptura attribueri non veretur, quod malè educata soboles bonum tortiatur exitum: *Factum est grande miraculum, ut Core percutus, filii ejus non perirent, q.d.*

minus prodigiosum fuisse, quod terra sub pedibus Core dehiscens eum degluttisset vivum, quam quod illi manserint ejus filii, paterno erepti supplicio. Causam ne nostis? culpæ participium non contraxerant, hocque rarissimum est miraculum, dum filios plerumque eadem, quæ patres, inficit lepra; idèque Omnipotentia divina in illo momento, quo patrem absorpsit terra, miraculosè filios suspensos tenuit in aere, timorem iis remuneraturus divinum, quem non obstantibus malis patris, iisque semper presentibus, nimiumque efficacibus, exemplis, & scandalis, conservant incorruptum.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Varie adducuntur considerationes circa gravitatem irreverentiæ paternæ, nec non maledictionum, & suppliciorum, quibus Deus illam castigat.

THEMA.

Moyses dixit: honora patrem tuum, & matrem tuam, qui maledixerit patri, vel matri morte moriatur, Matc. cap. 7. v. 10.

1 Filios parentibus rebelles, quæcumque naturalis, scripta, humana, & divina lex, Concilia, Canones, Constitutiones, quantumvis gentium barbararum, condemnant, severissimisque subiciunt poenis. S. Bernardinus de hac irreverentia, & contemptu differens, hanc statuit conclusionem: *Est transgressio omnium legum, maxime legis naturæ, scriptæ, & gratiæ, Canonum, & omnium legum Imperatorum, quia in omnibus his honor parentum præcipitur.* Idem quoque, ut quouique hæc malitia ascendat, demonstrat, testimonium adducit D. Chrysost. dicens: *Averte à Sole Solis radios, & non lucet: rivum à fonte, & arefcit, ramum ab arbore, & exsiccat; membrum à corpore, & putrescit, separa filium à devotione paternâ, & jam non est filius, sed frater, & Collega eorum, de quibus dicitur, vos ex patre Diabolo estis.* Cain, ut ex Scriptura constat, multa sibi supplicia adscivit, nam ubi nostra Vulgata legit: *Septuplum punietur*, alii exponunt: *Septem vindictas exsolvet; id est, ut Hug. Card. ait: Pro septem peccatis punietur.* Sed quodnam ex omnibus ab eo commissis criminibus gravissimum fuit? Primum ejus peccatum fuit, quod de grege suo, id quod deterius erat, obtulerit; Secundum, quod adversus fratrem suum, eo quod munus ejus Deo magis suo placuisset, indignatus fuerit; Tertium, quod divinæ voluntati acquiescere non voluerit; Quartum erat invidia, quæ cor ejus ob bonum alterius rodebatur; Quintum fuit fratricidium; Sextum, obstinata ejus desperatio; At verò septimum, quod in divinæ Justitiæ rutina maxime ponderavit, quodnam fuisse existimatis? Hoc nimirum, quod parentes suos filium ad eum dilectum occidendo in visceribus cordis contristaverit. Diodorus in *Catena Græca* id asserit, dum ait: *Præterea quod genitores maxime tristitia affecerit, perempto fratre; quod similiter D. Chrysost. confirmat, dicens: Cain patravit facinus parricidio longè sceleratius, parentes enim incredibili dolore confodit, & idè S. Paulus, ut S. Bernardinus obiter vat, postquam dixisset plenos iniquitate, ulterius quinam illi sint, declarare volens, confestim subdit: Parentibus non obedientes.*

2 Psalmista Deo se recommendans, rationem mox subjungit, dum ait: *Ne quando rapiat ut leo animam meam; sed nunquid animam in sua habebat potestate, ad eum ut nemo illam ei, nisi cum ipsius consensu eripere posset? Nunquid alibi dicit: Anima mea in manibus meis semper?* Præterea si animam rapere de vita corporali intelligitur, nunquid ipse erat ille David, qui etiamnum juvenis existens, leones dilacerabat? Quis igitur hic est leo, quem tantopere formidat? Nimirum per leonem hunc, Absalonem intelligit: sed cur filium hunc suum leonis nomine describit? S. Basilii ait: *Hæc dicit quodammodo erubescens, pater iniqui filii appellari, quibus verbis consensit Chrysostomus, Pro filio erubescit, ac pudore afficitur; merito enim feræ, & ferocis bestię nomine appellandus venit filius, qui patri rebellis existit.* S. Hieronymus de filio quodam non homicida, sed indisciplinato, seque à paternæ obedientię jugo subducente, loquens dicit: *Filius derelinquens custodire disciplinam patris, meditabitur sermones mulieris: maledicens patrem, & matrem extinguetur lumen, & pupilla oculorum ejus videbunt tenebras.* Joseph Heortæus ad propositum

Magnè miraculum fuisse quod filii Core non perirent.

Rebellio contra parentes omnium legum pœnitentia.

D. Chrysost.

Gen. 4. 11. Hug. Card. Cain grandis affectu parentis occidendo Absalonem.

Diod. in Cat. Græca. D. Chrysost. de Provid.

S. Bern. 2. 2. in Do. 2. Qu. 1. 17. 81. 2. Ca. 1.

Pl. 7. 2.

Psalm. 118. 109. Filius patri rebellis, dicitur ferus leo. 2 Reg. 16. v. 16. S. Basilii in Pl.

D. Chrysost. Patet in Absalonem. S. Hier. 10. 9. epist. 12.

Joseph. 2. 3. Antiqu. Judaic.

Th. 2. 1. 1. in Do. 2. Qu. 1. 17. 81. 2. Ca. 1. Matrem persequitur usque ad mortem. Fernandez.

Ellian. 1. 13. vac. Hist. 2. 2. Prava parentum exempla prohibent filios imitari, quod patet in faculo Ju.

Gen. 34.

Jo. 2. v. 13.

Matth. 23. Caveant parentes ne scandalum dent filiis.

Nem. 26.

nostrum ita loquitur : Cogita quod etiam *DEVS* laesis parentibus offenditur, qui & ipse humani parens generis est, & ad se pertinere existimat, quae inferuntur hominibus, cum quibus illi communis est appellatio. Solon quondam interrogatus, ut quidam magnae Authoritatis Scriptor attestatur, cur poenales leges non statuisset contra filios parentum contemptores, respondit : Quia moribus non persuadeam, tantam impietatem in hominem cadere.

Alex. ab
Alex. lib. 5.

S. Cyr. Alex.
lib. 2. in Joan.
c. 14.
Salvator in
Crucem pen-
dens, Ma-
trrem hono-
rat.

S. Pet. Dam.
lib. 2. cap. 1.
Filii paren-
tes materra-
dantes, ob-
parantur
signi.

Monenda
punitio filii
matrem per-
cussit.

S. Bern. lib. 2.
cap. 17. in D. & Q.
lib. 2. princ.
Pater in im-
precatione
ordina-
re impleat.

S. Greg. Tur.
lib. 4. Hist.
Franc. re.
Pater in im-
precatione
Clotharii,
contra rebel-
lem filium
Crammum.

In Noe, in
filio Cham.

3 Sanctus Cyrillus Alexandrinus de actu Salvatoris, quo matrem suam S. Joanni in Calvario monte commendavit, tractans, aliquorum fuisse astruit opinionem, id ex sola ortum fuisse affectu teneritudine : Sunt autem, qui dicant, carnis coniunctione commotum non hac ratione hoc factum a Domino est, sed de re ipsa honorandos parentes esse nos docere voluit : aequali enim vero supplicio in Deum blasphemantes, & parentes parvipendentes puniri lex statuit : morte moriatur, qui nomen Domini nominavit, id est, in Dominum blasphemavit : & similiter qui patri, & matri maledixit, morte moriatur. Sanctus Petrus Damianus in quendam uxoris amore matrem pessime agitantem sequentibus invehitur verbis : In quo facto quid aliud quam naturam ignis cerneris imitari, qui cum ex lignis prodeat, ligna consumit, & incinerem vertit : Et paulo post : Terribile certe est, quod Scriptura dicit : quam male facit qui relinquit patrem, & est maledictus a Deo, qui exasperat matrem. Porro qui parentes in honore, quoniam divinitas abdicatur, nunquid non & in hac vita confunditur : Qui idem Sanctus in eadem Epistola ex ore Pontificis casum istum pridie se accepisse attestatur. Alderic. Mediolanensis in die nuptiarum de cuiusdam delicati, nescio cuius, cibi defectu indignatus, in matrem, quantumvis se excusaret, furere, eamque gravibus injuriis, & alapa dehonestare non erubuit : Sed o divina iustitia, iracundiam nostram vindicans, sed non irata, infurens animi rabie commotus, sed quieta, ulciscens impacata mentis insaniam, sed tranquilla ! Unde Salomon : Tu autem inquit, Dominator virtutis cum tranquillitate indicas, & cum magna reverentia disponis nos. Eandem sane percussoris maxillam, hoc est, sinistram, repente languor invasit, eumque nimis vexare doloribus cepit, eumque languor in dies perniciosius ingravesceret, acerrimis dolorum stimulis hominem intolerabiliter fatigaret, mugitibus ac stridoribus compelleret, tandem mater, quae privignum senserat in percussura, recognovit filium in matre, & non duritiam, ut ille memneras novercalem, sed maternorum exhibet viscerum pietatem. Iam nempetumescens mandibula caro turpiter computruerat, iam virus ac sanies per concavam vulneris fistulam distillabat : cumque miserum hominem hinc inde percelleret, & exhalantis corruptelae putredinis, & intimi vis doloris, puniebat inibi concubis, & alterum forte virum iam metuebat uxori. Mater itaque periclitanti filio non iustitiae rationem reddens, & religiosa potius pietate compatiens, ad Ecclesiam B. Nazarii Martyris properat, accumulat vota, offert munera : pavimento prosternitur, orat, obsecrat, anhelat, ac delinquenti filio veniam lacrymabiliter flagitat. Maternis precibus adest divina misericordia.

4 Sanctus Bernardinus hoc filiis praestat documentum : Debet filius timere patrem, & matrem, neque, etiamsi filius esset annosus, & fortis, debet contradicere patri, sed per omnem vitam suam timere illum, quia iusto iudicio *DEI* videtur blasphemiam parentum in ipsos indicere, unde saepe visum est, quod facta blasphemia patris, aut matris in filium, subito captus est infelix filius in blasphemiam parentum. Gregor. Turonensis infelicem narrat Crami exitum, qui contra Clotharium Francorum Regem Patrem suum, tanquam alter Absalon, a paterno exercitu captus, in tugurio quodam strangulatus, cum uxore, & filiis combustus est : Porro pater praelium aggressurus ad Deum conversus dixerat : Respice *DOMINE* de Caelo, & indica causam meam, quia a filio iniuriam patior, respice, & indica iussu, illudque impone iudicium, quod quondam inter Absalonem, & patrem eius. Quis irreverentiam nescit, qualem contra Noe admisit filius ejus Cham, & primo quidem prima servitutis mentio eo contigit tempore in poenam tanti flagitii, dicente Sancto Augustino : Rationalem saltem ad imaginem suam, noluit nisi irrationalibus dominari;

non hominem homini, sed hominem pecori, nusquam Scripturarum legimus, servum antequam hoc vocabulo Noe iustus peccatum filii vindicaret. Hoc itaque opprobrium generi obtrixit humano, in paternae poenam irreverentiae. Author Operis Imperfecti parum ei profuisse demonstrat, eum a tam sancto Patre descendisse, quando tantam in parentem exercuit impietatem : Nonne separatus de medio filiorum, qui secundum carnem frater natus fuerat, secundum animam factus est servus. Quam materiam subius prosequitur Sanctus Chrysostomus, ostendens maledictiones parentum in filios transferri, qui saepe non tam culpae, quam poenae participes sunt genitorum. Idem Sanctus Doctor alio in loco pariter rationem assignat, cur Noe Canaan maledixit, filio Cham, & non ipsi immediate reo, quia scilicet exeuntibus omnibus ex Arca, inter reliquos Deus etiam Cham benedixerat, ideoque Noe directa eum maledictione percutere noluit, sed filium : Et igitur, ne videatur maledicere, quem semel Deus benedixerat, praterito illo, qui se contumelia affecerat, filio maledictum insulit. Quare autem, cum ille peccaverit, hic poenas luit : Factum igitur est hoc, ut ille ob naturalem in puerum amorem, maiorem sentiret dolorem, & benedictio Dei servaretur inviolata, & puer accepta maledictione suorum propriorum poenas peccatorum lueret. S. Greg. idem in hac verba ducit dubium : Quid est, quod Cham peccante, Canaan eius filius sententiam ultionis accipit : Quid est, quod non in se sed in posteritate percutitur : nisi quod reprobos nequitiae, hic quidem multae proficiunt, sed in posterum feriuntur.

5 Sanctus Bernardinus plurima filiorum rebellium immissa, & intenta divinitus exhibet supplicia, inquit : Paupertas magna, scilicet quando tales non ita subito moriuntur, vexantur paupertate, & egestate : Juxta illud Ecclesiastici : Filiorum peccatorum peribit hereditas, & cum semine illorum assidue opprobrii. Et Paulus post sequentes subiungit poenas : Infelix familia, vel non habent filios, vel subito pereunt, vel si vivunt, in iudicium parentum a *DOMINO* vivere permittuntur, nam dantur illis filii monstruosi, infirmi, dementes, & stulti, immorigerati, rebelles parentibus, infelices, & sepe omnibus odiosi. Unde Psalmista : Transferantur filii eius, & mendicent, & oiciantur de habitationibus suis. Cur Abrahamum suo expresso servo praecipisse putatis : Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chanaanorum : Respondet Sanctus Ambrosius : Constrinxerat servum, ut non de semine Chanaanorum uxorem acciperet Dominus suo, quorum generis Author patrem non honoraverat : scilicet Cham, & ideo maledictionis hereditatem transmisit in suos. Non enim metebatur, ut stirps ejus partem haberet in populo Dei, populo electo, propagando per Isaac, maledictus in irreverentiae paternae poenam. Successionem equidem huiusmodi impiis filiis donat subinde *DEUS*, sed in majus ipsorum malum, plerumque defectuoso, vitioso, & pessimo terminanda in exitu. Unde Sanctus Petrus Damianus inquit : Si filiorum domus parentum maledictione destruitur, eorumque benedictionibus stabilitur, cavendum valde est, ne si parentes offendimus, successuram nobis propaginem destruiamus.

6 Sanctus Bernardinus in textu super Math. cap. 23. hoc efficax statuit argumentum : Si *DEVS* ita severus erit in die iudicii, qui extraneis pietatis emolumenta non fecerunt, quanto magis his qui erga parentes impietatem fecerunt : Dicet enim primis, qui a sinistris eius erunt : Discedite a me maledicti, Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, &c. Quanto autem graviore furore promulgabit sententiam contra quosdam filios nequam quibus indignanter, & improprie poterit dicere : In parentibus vestris esurivi, & non tantum non dedistis mihi manducare, sed meum panem abstulistis mihi : sitivi, & abstulistis mihi vinum : in domo eram, & de propria domo expulistis me : indutus eram, & me propriis meis vestibus denudastis : Infirmus eram, & velut canem dereliquistis me.

7 Longè alium nobis filium exhibet, disciplinae paternae obedientem Ecclesiasticus, ejus pater in vasa vidit, & latatus est in illo, in obitu suo non est contristatus, neque confusus coram inimicis. Rigorositissimum equidem circa malam filiorum educationem inducitur

Auth. Imp.
lib. 3.

D. Chrys. lib. 2.
ho. 15.

D. Chrys. lib. 2.
ho. 19. in Gen.
Quare Noe
maledixit
filio Cham,
& non patri
ejus Cham,
nam, qui
peccaverat.

S. Greg. lib. 4.
mo. 27.

S. Bern. lib. 2. fo.
17. in D. & Q.
lib. 2. cap. 1.
c. 1. 4.
Rebellium
filiorum va-
riae punitio-
nes.

Gen. 24.

S. Ambros. lib. 2.
de Abrah.

S. Pet. Dam.
lib. 2.

S. Bern. lib. 2.
c. 7.
In finali ju-
dicio, im-
pietatem
Deus ingra-
tis prohibet
duritiam
contra Pa-
rentes.

Ecc. 30. 1.

Paul. de Pal.
Rigorosissi-
mum examē
instituetur
circa malam
educationē
prolium.
D. Chrys. c.
6. h. 27. de li-
ber. educat.
S. Aug. 1c. 11.
ad frat.
Horrendum
exemplum
filii, male
educati.

S. Aug. 1. 22.
de civ. c. 8.
Aliud decem
prolium à
Matre male-
dictum.

examen; unde Paulus de Palatio inquit: *Intelligitur de ultimo iudicii particularis examine, in quo qui moritur, non afficitur verecundia coram demonibus ex prava filiorum institutione.* E converso ingemiscunt illi, qui prava praebeere exempla, bonam neglexerunt disciplinam; quos Sanctus Chrysostomus respicit, dum ait: *Illorum introitus, & exitus, conversationes, & congressus, accuratè inquirere oportet, scientes, quod si ista neglexerint, nulla apud Deum venia sint digni habendi.* S. Augustinus de quodam Cive Hipponensi divite, qui suo unico filio frenum laxaverat libertatis: *Quia unicus erat, inquit, eum superflue diligebat, & supra Deum. Ideo superfluo amore inebriatus filium corrigere negligebat, dans etiam potestatem faciendi omnia quae placita essent illi: o dolosa libertas, o grandis filiorum perditio, o paternus amor pestiferus! ecce filios se dicunt diligere, quos ingulari procurant: Dicunt eos amare, quibus iam suspendia parant.* Deinde ad populum Civitatis conversus, id quod publicum erat his exprobravit verbis: *Luxuriose vivendo consumpsit partem bonorum suorum, sed ecce ebrietatem perpeffus, matrem pregnantem nequiter oppressit, sororem violare voluit, patrem occidit, & duas sorores vulneravit ad mortem.* Ecce vobis malae educationis fructus. S. Augustinus duas alias texit Historias, pro Discursu huius coronide à nobis subnectendas. Primam adducit. cap. 8. lib. 22. de Civ. Dei, inquit: *Tam clarum atque illustre miraculum, ut nullum arbitrer esse Hypponensium, qui hoc non viderit, vel didicerit: nullum, qui oblivisci ullaratione posuerit.* Decem quidam fratres (quorum septem sunt mares, tres feminae) de Casaria Capadocia, suorum civium non ignobiles, maledicto matris, recenti patris eorum obitu destituta, qua iniuriam sibi ab eis factam acerbissime tulit, tali poena sunt divinitus coerciti, ut horribiliter quaterentur omnes tremore membrorum, in qua foedissima specie oculos suorum civium non ferentes, quaqua versum cuique ire visum est, toto penè vagabantur orbe Romano. Duo ex iis, scilicet una soror unusque frater, tempus nacti quo corpus Sancti Stephani inventum fuit, huic totis precordiis se recommendantes, liberati fuerunt. Ast notandum,

hanc liberationem miraculosam extitisse, nisi enim efficac, & divina intercessio se interposuisset, maledictio materna, divina Justitia permittente in aliorum terrorem, inconcussa perstisset. Alio in loco in epistola cui titulus Cyrill. Augustino, sequentem recenset funestum casum. Hierosolymis prope aedes ejus nobilissimus degebat miles, dives admodum, nimius unicus filii sui amator: *Unicum habens filium, eiusdem stultissimi amoris cecitate percussus, non solum à pravis eum non corrigere, sed etiam eum, ipsemet prava instruere conabatur. Parentes fatui, & isti similes, mentis quae hoc oculos inclinent, ut quis finis eveniat, non ignorent, multi enim homines in magnas animae, & corporis inciderunt ruinas ob pravorum parentum insipientiam.* Crescens namque illius molitis filius cunctis moribus bonis destitutus, de die in diem peiorando, totum suum tempus amittens in ludis, & blasphemis, canis que immunditiis, patre causante, annum attigit duodenum. Qui quodam ad vesperascente die solis cum patre ludis insistent, ludum eidem ut gliscibat non habente, primo prorupit in haec verba: *Si quid ille potest Hieronymus qui ludos prohibet, iam exerceas, nam se invito hinc non nisi victor exurgam.* Verum haec dumtaxat ipso prosequente, nequam spiritus deterrimi hominis specie cunctis videntibus in locum quo ludebat veloci gradu adiens, eundem puerum infelicem rapuit. Sed quo eum detulit nulli hactenus hominum est compertum, verum ut puto, eum detulit in infernum. Eadem namque hora casu ad quandam meae domus fenestram, qua loco in quo ludentes degebant Pater, & Filius, ex opposito sita est, me posueram, ex quo me videre fuit necesse, veritate perspicua, seriem tam formidanda reigesta: *Discant ergo iuvenes in invenitis tempore, quod ceteris est praestantius, expetendis moribus se fulcire, ne vilibus caducisque moribus iuvenilis animus informatus, statum in canitie nequeat permutare; quod enim nova charta inscribitur, de facili non deletur.* Discant etiam parentes fatui, filios correctionibus, & verberibus erudire, nec visiorum sinant vepres, radices figere non facilliter evellendas, ne flendi hic, & in futuro cedant eventus.

S. Aug. 2. de
laud.
S. Hiero. ep.
18.
Filius à patre
prave educa-
tus, à De-
mone abri-
pius.

TRACTATUS XXIV.

DE ELEEMOSINA,

DISCURSUS OCTODECIM.

Discursus I. Bonorum terrenorum, ad commune beneficium creatorum, divisionem permittit Deus, in iis abundans, superfluum indigentiae erogat alienae, sub reatu furti.

II. Pauperes Deus in utilitatem, & commodum statuit divitum, ut hi per eleemosynam propriam acquirant opem salutis, suosque augeant thesauros.

III. Eleemosynam, quandam sanctam, & lucrosam usurae speciem esse, evincitur, quae substantiam multiplicat, familiasque fovit.

IV. Divitias natura labiles, & defectui subjectas, qui assecurare cupit, manibus pauperum consignet.

V. Sub negotiationis, & lucri metaphora, spiritualia plurima adducuntur Eleemosynae bona, & emolumenta.

VI. De variis subsidii, & compassionis in pauperes fructibus.

VII. De similitudine sementem inter, & fructus spiritualis eleemosynae.

VIII. Pauperes aeternam promovent divitum salutem, qui nisi eleemosynarios agant, inexcusabiles sunt; tum quia operas suas propriis impendunt deliciis, tum quia Deus illis acquiescit, quod pauperibus erogetur superfluum.

IX. Eleemosyna voluntarie bonisque verbis instituenda: vi cuius amorem Dei, cui similes efficitur, propter gratissimum charitatis opus, conciliamus nobis.

X. CHRISTUS in persona propria se protestatur recipere eleemosynam, seque debitorem constitui ob subsidium praestitum pauperi, eleemosynam amore DEI à nobis petenti.

XI. Eleemosyna nos liberat à peccatis, aut cum confiden-

tia in vitiis fieri non debet, quae ut vitantes detestemur, & satisfaciamus, nobis opem fert, & subsidium.

XII. Eleemosyna DEI placat furorem, cuius defectu, multa nobis immittit flagella; ideoque malitia, & supplicia eorum considerantur, qui in pauperes minimè extiterunt benevoli.

XIII. Eleemosynarius non habet quod timeat, aut in agone, aut in iudicio, tam particulari, quam universali.

XIV. Pauperibus subveniendo, ingens salutis aeternae pignus nobis acquirimus.

XV. Deus in persona pauperis eleemosynam accipit, ac proinde non est examinandus pauper, an mereatur; quin potius praevenienda, & praevidenda est ejus necessitas, ut ejus in postulando verecundiae parcat; adducuntur etiam quorundam ferventium eleemosynariorum exempla.

XVI. Perstringuntur illi qui nimium in datam eleemosynam confidentes, in Dei indignatione peccata liberè committendo persistunt, sicut & illi, qui vel propter applausum, vel ob alia motiva humana, vel de rebus malè acquisitis eleemosynam erogant.

XVII. Eleemosynae à Deo nobis impetrant quicquid possumus, multa adversa à nobis arcent, ab inimicis visibilibus, & invisibilibus nos defendunt: ut tamen nobis magis sint proficuae, easdem, dum vivimus, pauperibus erogare praestit.

XVIII. Quilibet, quantumvis etiam pauper, eleemosynam dare potest, quia Deus affectum potius nostrum, quam effectum metitur, illudque acceptat, quod pro conditione nostra dare possumus; pluribus autem modis charitas erga miserabiles exerceri potest, maxime verò illis compatiendo.

DISCURSUS I.

A R G U M E N T U M.

Bonorum terrenorum, ad commune beneficium creatorum, divisionem permittit DEUS, ita tamen, ut qui iis abundat, de superfluo aliena succurrat penuriam, sinsecus agat, furti reus erit.

T H E M A.

Vestra abundantia illorum inopiam suppleat. 2. Cor. 8. vers. 13.

I Sanctus Thomas de Villanova per auctoritatem S. Ambrosii conclusionem quandam statuit, quæ lumini, & rationi naturali omnino conformis est, nimirum quod Deus hunc mundum indifferenter ad beneficium eorum hominum creaverit: *Natura omnia fecit communia*, inquit, & hic mundus non est, nisi quasi quedam communis hereditas hominum, sed inrepositum appropriata sunt in particulari, & locum habet in populis meum, & tuum; unde sententia est Clementis, communis usus omnium quæ sunt in hoc mundo, omnibus esse debuit, sed per iniquitatem alius hoc dixit esse suum, & alius istud, & sic inter mortales facta est divisio, per iniquitatem ex inregentium: pertinet ergo ad iustitiam, ut ex hac communis hereditate nullus usurpet superflua cum damno aliorum. Quænammodum Pater decem serax filiorum, quos æquali prosequitur amore, non uni soli hereditatem conferret, desertis reliquis; ita Deus communis omnium pater, qui universum creavit mundum, pro hominibus omnibus, quos singulos, ut filios, amat æqualiter, noluit, ut unus cum præiudicio magno alterius bona usurparet mundi huius; ideoque per Prophetam minatur, dicens: *Va qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis, usque ad terminum loci.* Numquid habetis abitis vos soli in medio terra? Prosequitur Sanctus: *Quando iure positivo permixta est appropriatio, pertinet quoque ad iustitiam, ut si quis de communis natura cellerario sibi multum appropriavit, illud quod superest distribuat indigentibus.* Quod assertum illo confirmat Apostoli Textu: *Abundantia vestra illorum suppleat indigentiam, ut fiat æqualitas, sicut scriptum est: qui multum scilicet habuit, non abundavit, quia superfluum, indigentibus erogavit, & qui modicum habuit, non minora vit, id est, non ei defuit, quia aliorum abundantia, illius supplevit indigentiam.* Narni prædicator Apostolicus fundamentaliter admodum præiens discuit punctum, ut divitibus persuadeat, quatenus superflua pauperibus donent; evidentibus convincens rationibus ostendit, quod DEUS perpetuam iis assignaverit pensionem, ut pauperum necessitates sublevent per ea, quæ ipsis manent superflua; quos redditus non incertos, sed securos, & stabiles præceptum exigit charitatis: Probat exinde, quod Creator à principio mundi de iure naturæ voluerit, ut creaturæ æqualiter omnibus delervirent hominibus, id quod in statu innocentie convenientissimum erat; siquidem *meum, & tuum*, quod divisionem denotat, introductum fuit de iure gentium, tanquam convenientius pro natura destituta, quam rationem, lumine naturali dictante, communis omnium gentium recepit consensus, Deusque naturæ Author inspiravit, & approbavit. Dicendum itaque, ait ille, quod divisio illa iusta fuit, quod aut commodior, aut æquæ commoda, aut certe humano generi non incommodior fuerit, quam dominium commune, ceteroquin enim nunquam in gentium illam suscepisset, aut DEUS approbasset, sed tanquam res iniustissima, & damnosissima, & rationi naturali maxime contraria reputata fuisset dicta divisio; si nimirum aliis abundantibus in superfluo, alii necessariis carerent, pauperes, qui maximam constituunt generis humani partem, abique consensu, & tyrannicè propter dictam divisionem, quæ est de iure naturalis, communibus destituerentur aliorum hominum bonis. Ast si iniustum esse nequit, quod iusto placuit (*iustus Dominus, & iustitiam dilexit, æquitatem vidit vultus eius*) nec tot populis perniciosum esse potest, quod pro communi factum est utilitate, neque etiam dici possunt bonorum

superfluum (quantumvis quoad proprietatem, & administrationem inregentium proprii sunt possessores) Domini, & patroni, siquidem de iure naturali, quantum ad usum, etiam bona spectant ad pauperes; ita ut ad quemcunque demum possessorem deinceps transeant, vinculum semper urgeant, & obligationem eleemosynæ, fundatam de stabilitate in præcepto naturali, & divino misericordie. Hucusque Narni; cuius dicta variis suffulcire possumus sanctorum Patrum auctoritatibus.

2 Sanctus Gregorius ita divites adhortatur: *Admonendi sunt qui tam quæ possident, misericorditer tribuunt, ut a Cælesti DOMINO dispensatores se positis subsidiorum temporalium agnoscant, & tanto humiliter præbeant, quanta aliena esse intelligunt, quæ dispensant.* Ecclesiasticus inquit: *Eleemosynam pauperis ne defraudes.* Si autem eleemosyna, actus esset liberalitatis, & supererogationis, non utique talem obtineret titulum: scilicet *defraudes*, opus est igitur iustitiæ, & debitum, substantia est, pauperi ex iure debita. Unde Dionysius Carthusianus inquit: *Id est iniuste non subtrahas pauperibus, quod tibi superfluit, & quo indigent ipsi.* In cuius confirmationem illa S. Ambrosii, contra divites avaros hunc in modum protestantis, adducit verba: *Indigentium panis est quem detinet, nudorum vestimentum quod recludis, pretium captivorum pecunia quam abscondis. Ideo tot indigentibus iniurias, quæ subvenire potes, nec subvenis; nam ideo DEVS concessit uni multa, ut bonæ erogationis præmia consequatur.* Divites DEUS dominos constituit, & absolutos proprietarum opum patronos, juxta status illorum decentiam, & exigentiam: quoad superfluum, dominos illarum voluit esse pauperes, quos dispensatores ejus, & œconomos elegit. Quam veritatem Sanctus Chrysostomus ita ex Scriptura facta confirmat, ut prober, non modò rapinam esse aliorum bona furari, sed & pecunias cum pauperum damno retinere: *Testimonium vobis de divinis Scripturis proferam, dicens: quod non solum rapere aliena, verum etiam tua non impertiri ceteris, & rapina sit, & fraudatio, & spoliatio.* Juxta illum Itaque textum: *Produxit terra proventus suum, & non inulit decimas. Sed non rapina pauperis est in domibus vestris, quoniam, inquit, oblationes solitas, non dedistis, rapuistis ea quæ sunt pauperis. Hoc autem dicit declarans divitibus, quod res pauperum possident, etiam si paterna hereditate obtinuerint, etiam si undecunque aliunde colligerint pecunias.*

3 Sanctus Basilus tenaci cuidam avaroque diviti, se nulli injuriam facere asserenti, dum ea quæ sua sunt, conservat, ita respondet: *At inquis, quem iniuria afficio dum quæ mea sunt premo, & retineo? Quoniam autem quæ tua sunt? Annon nudus ex materno utero existi? An non rursus in terram reverteris? Quæ autem nunc habes, unde tibi contigerunt? Si ea fortuna dixeris, impius es, ut qui Creatorem non agnoscas. Si a Deo ea habere confiteris, afferiam causam, quam obrem acciperis: Non iniquus est DEVS, quæ ea quæ ad degendam vitam pertinent, nobis haud æquè distribuit, ecquid est, cur tu opibus abundas, ille contra eget? An non omnino, ut & tu benignitatis, ac fidelis administrationis mercedem referas, & ille ingentibus patientia præmiis ornatur.* Sanctus Ambrosius reprobationem considerat divitis illius, qui messe copiosa doctus, quam ubi reponeret nesciens, dicebat: *Quid faciam? destruam horrea mea.* Ille enim nulli non invidabat curæ, præterquam debito erga pauperes: *Communis hominum natura non meminit,* inquit prædictus Sanctus, *æquum non putat, saltem ex superfluis aliquid egentibus impertiri.* Campi, & terræ æqualiter germinant fructificantque diviti, & pauperi, naturæ non novercam, sed omnium communem agit matrem, ita ut dives frumentum suis includens granariis, aut vinum cellulis, nequaquam absolvetur à debito subveniendi pauperibus.

4 Sanctus Antonius Patavinus illam adducens Ecclesiastici auctoritatem (*Eleemosynam pauperis ne defraudes*) particulam *defraudes* sequenti dilatat Commentario: *Benè dicitur ne defraudes, cum frans sit alienare, iuxta illud: Alienam aperere convincitur, qui sibi ultro necessaria retinet.* Sanctus Ambrosius & ipse divitem ita

S. Th. de Vill. in 2o. 4. post. P. 1. c. 1. Iure nature omnia bona sunt communia; sed per iniquitatem facta sunt particularia.

Ita. 1. 2. Qui males possidet bona, indigentibus succurrere debet.

Narni. Qu. 4. de ser. 6. C. 1.

Iure gentiū, à Deo approbato, introductum est in eum.

Ita tamen & indigentibus subveniendum.

PL. M. A.

S. Greg. 1. 1. post. Admon. 21.

Eccl. 4. 13. Eleemosyna pauperi subtrahit. reputatur furtum, & rapina.

Dio. Cant. lib.

S. Ambro.

D. Ch. 17. conc. 1. de Lazaro.

Ita. 1.

S. Basil. 1. 2. in. Dom. 1. 2. post. 1. c. 7. An divites avari pauperibus faciant injuriam.

S. Ambro. 1. 2. de. Luc. 21. 18.

S. Ambro. 1. 2. de. 10. post. Trin.

ita alloquitur commemoratum : *Dispensatio tibi commissa est Dominica facultatis; recordare ergo, quis est, qui tibi innoxie officium dispensandi familiam suam, quid est, quod multis prelatum est? Non est utique sine causa, quod tibi à bono, & iusto DEO officium tribuitur largiendi, aliis necessitas imponitur indigendi. Dispensatorem igitur conservorum tuorum te ex Dominicis facultatibus esse cognosce, nec existimes, quod omnia ventri, & deliciis tuis terra producat. Quae in manibus habes, commissatibimais, quam concessa cognosce. Sanctus Franciscus ait: Hereditas pauperum est elemosyna, quam ille noster frater IESVS Christus omnibus acquisivit, non igitur quando illis distribuitur alienum, dono datur, sed quod verè suum est, impenditur. In variis Scripturae locis elemosyna titulo honoratur iustitiae, licet pauper eam postulet per viam charitatis. Ut autem intelligaris, elemosynam ex debito competere, & non solius opus esse liberalitatis, Spiritum Sanctum audite dicentem: Accipiet misericordiam, at Septuaginta legunt: Iustitiam, Hebraeus: Elemosynam, unde SALVATOR dixisse legitur: Attendite, ne iustitiam faciat coram hominibus, scilicet Elemosynam. Hugo Cardin. illum Psalmi versiculum, Iustitia eius manet in seculum seculi, subtili elucidat interpretatione, dicens: Ut se magis reputet reddere: declina sine tristitia aurem tuam pauperi, & redde debitum. Citatque S. Augustinum dicentem: Aliena rapere convincitur, qui superflua pauperibus non largitur. Nonne hoc Apostolus docere voluit, cum diceret: Reddite ergo omnibus debita? Quae inter S. Hieronymus elemosynam assignat, inquit: Potest etiam elemosyna debitum appellari; id quod citato probat Ecclesiastici testimonio.*

3 Sanctus Augustinus ita divitem quendam, sed maxime tenacem alloquitur: CHRISTVS dicit tibi, damibi ex eo quod tibi dedi, quid enim attulisti, quando venisti? omnia quae creavi, creatus hic invenisti, nunquid tecum aliquid attulisti de meo? quero, da, & reddo. Habuisti me largiorem, facito debitorem; parum est dixi habuisti me largiorem, fac me debitorem, habeam te foeneratorem. Parca mihi das, plura reddam. Ex quo loquendi modo evidenter deducitur, quod quidquid bonorum terrenorum possidemus, totum ejus qui illa nobis dedit, dispositioni subiciendum sit, ac proinde si Christus est ille, quin paupere illorum partem à nobis postulat, iustum est, ut illam nequaquam denegemus, quia non datur, sed redditur, satisfique debito quo illi obstringimur. Sanctus Hieronymus in Psalm. 133. ait: Quando damus, non demus quasi de nostro, sed de dono Christi; cui consonant illa S. Ambrosii verba dicentis: Non de tuo largiris pauperi, sed de suo reddis; quod enim commune est in omnium usum datum, tu solus usurpas omnium est terra, non divitum. Sanctus Bernardinus rationem assignat, cur divitias Sapientia Incarnata Mammonam iniquitatis appellaverit, adducitque opinionem Theophylacti dicentis: Quia cum sint ad solam necessitatem data, si cetera non impartiuntur pauperibus, cum iniquitate tenentur. Sanctus Thomas de Villanova objectioni cuidam respondit, quam dives manus strictas, & clausas semper tenens, opponit: Dices forsitan, inquit, durum est hoc; nunquid de meo possum facere quod volo? quod crimen, si mea non dei non sum latro, non sum raptor, propter quod ergo damandus? Respondet Magnus ille Elemosynarius: Et unde obsecro illa tua sunt? fecisti ne tu illa? Ideo tua, quia usurpasti ea tibi, nam omnibus communia creavit Altissimus. An tibi soli terra germinat herbas? arbores ferunt fructus? bruta generant factus? propter pacem, meum, & tuum lege permittuntur; hac conditione, ut qui abundaverit, indigentium penuriam suppleat; si non supplet, raptor, & homicida est, quia quem non pavisti, occidisti, quae non dedisti, rapuisti. Vincen- tius Bellovacensis in suo speculo morali de Elemosyna discurrens, ait: Est sub praecepto legis natura, & legis divina, & etiam legis positiva. Lex enim naturalis praecipit: Proximum verè diligere, nec tantummodo affectu, sed etiam effectu, juxta illud Sancti Joannis: Filii non

diligamus verbo, nec lingua tantum, sed opere, & veritate. Quod autem praeceptum divinum, & positivum sit, in eodem loco quoque prolixius probat. Sanctus Basiliius, cujus testimonium S. Joannes Damascenus adducit, homini tenaci his verbis improperat: Tunc igitur avarus, ac spoliator nomen, quia, quae administrationis causa suscepisti, tu ducis si quis homini vestem detrahit, citra controversiam fur est, qui nudum non induit, cum id facere possit, alio nomine appellari debes? famelicus est panis ille quem retines, nudi vestimentum quod in arce reservas; egentis illud aurum, quod humi defossum habes.

6 Ingeniosa est illa S. Augustini circa divitem illum reflexio, cui Deus comminabatur, dicens: Stulte, hac nocte repetent à te animam tuam, &c. sed cur ita? Habebat multa bona reposita in annos plurimos: At verò quid in hoc mali erat? num fortè copiosam sibi natam messem in vindictas, voluptates carnales, vel alias similes Dei offensas impendere decreverat? minime gentium; & tamen ex parte iustissimi iudicis mors illi repentina, & aeterna intimatur: Non aliena rapere disponebas (verba sunt S. Augustini) non de cuiusquam vicini agris accipere, non limites perturbare, non pauperes expoliare, sed ubi tantum fructus suos conservare studebas. At verò si ita est, cur igitur à divina, & nunquam errante Iustitia condemnatus fuit? Respondet S. Doctor: Sed quia divitiis abundabas, & tenaciter conservabas, audis, Stulte hac nocte, &c. Vtique si erogasses, tu erant, quia servasti, tua non erant. Et ideo D. Chrysostomus suadet, dicens. Sparge superflua in pauperes; sed quoniam putas profectum id faciet? lucrum profectum ingens consequetur? tua fac, quae tua non sunt; quod enim nobis superfluum est, non est nostrum, sed pauperes in illud jus habent, & tamen si illud erogemus pauperibus, DEUS illud restituit, ac si de nostro dedissemus. Sanctus Joannes Damascenus ait: Dives est ille, qui multis misericordiam tribuit, & qui ad DEI imitationem ea quae habet dat; DEVS enim res à se conditas omnino nobis tribuit, quo circa hoc scitote qui divitiis palletis, vos ministrare debere, cum plura quam vobis opus sint, acceperitis. Intelligite, deesse ea aliis, quae vobis supersunt; erubescite, qui aliena retinetis.

7 S. Propheta Job sanctè gloriatur se substantiam suam cum pauperibus divisisse, nec unquam buccellam panis dentibus ingessisse, quin de ea quoque pauper comederit: ratio verò, quam assignat, cur id fecerit, proposito nostro aptissime deservit, quam Rupertus Abbas super illa verba: Si negavi, quod volebant pauperibus, in progressu Discursus sui in persona ejusdem Job hoc modo declarat: Si comedi buccellam meam solus, & non comedi pupillum ex ea, scilicet quia pietas praedictum facere existimarem; si solus comederem, quod Dominus omnibus communiter creavit. Quae enim ratione credi poterit, quod Deus ille qui etiam passerum curam habuit, cibum illis proportionatum quotidie providens, pauperes ad imaginem, & similitudinem suam creatos, adeoque sibi gratos, & acceptos, ut in eorum persona agnosci vellet, sine ulla cibi provisione, quae vitam sustentare possint, deseruerit? Ecce igitur consilium quo Deus hac in re usus fuit, nimirum divitiis hanc pensionem lege naturali, divina, & positiva imposuit, ut de iis, quibus abundant, substantiis, & quae eis superflua sunt, pauperibus & egentis communicent, juxta illud: Quod superest, date pauperibus. Pro qua obligatione S. Augustinus motivum valde efficax his verbis adducit: Si tibi dicat Deus, inquit, te ipsum ego feci, quod vivis meum est: quod habes ego dedi, & ingratus es, aufero quae dedi, nego quod donavi, dimitto te, quem feci, & sine me vive si potes. Plus tibi dedi, ut haberes, unde pauperi dares. Pauperi non dedi ob hoc, ut te probarem, non quia ambobus non habui unde darem, sed per pauperem volui te probare.

S. Ambrosii.
Dives fuit
dispensator
bonorum
Dei.

S. Franc. 1.3.
opus. in
App. 1.3.
Elemosyna,
honoratur
titulo iusti-
tiae.

Psalm. 11.
Matth. 4. 2.

Hug. Car. in
Psalm. 111.
Eccl. 4.

S. Aug.

Rom. 11. 7.
S. Hier. ib.

S. Aug. 1. 4.
de va. Dom.
Est etiam
verum debi-
tum.

S. Hieron. in
Psalm. 133.
S. Ambrosii. 1. de
Nabuc. c. 11.

S. Bern. 1. 2.
ser. in Do. 1.
post Pent.
Quae sunt
praecepta ne-
cessitatem,
debentur
pauperibus.
S. Th. de Vil.
de 5. Marti-
no Cont.

Elemosyna
est iuris na-
turae, divinae,
& positivae.
Spec. Mor.
Vincen. Bel.
1. 1. 3. d. 19.
p. 10.

S. Basilii. 1. 3.
1. de divit.

S. Aug. 1. 7.
ex 1. 10. hom.
1. 12.
Sed ille
dives mori
ad judica-
tionem, aliena
non rapuit,
sed propria
tenaciter re-
tinebat.

D. Chrysostomus.
1. de poen.

S. Jo. Dam.
Parall. 1. 1. 2.
c. 16.

S. Job divisi-
tione sua ex
pauperibus.

Rup. Ab. 1. 1.

Quorum
Deus potius
curam gerit
quam passer-
um.

S. Aug. 1. 10.
h. 46.

125

ARGUMENTUM.

THE M.A.

2. Hermas S. Pauli discipulos, vel quisquis libri
 istius, qui *Paster* intitulus, Author est, proposito
 nostro aprissimam adducit similitudinem, vitis scilicet,
 & ulmi, hæc enim sine vite infructifera, & con-
 sequenter inutilis foret: Vitis autem è contra fructi-
 fera quidem est, sed nisi ulmum haberet, à qua
 in aere sustentaretur, super terram ut reperet, &
 creperet necessum esset, at verò ab ulmo sustenta-
 ta fructus suos maturat: *Hæc similitudo posita est inter*

4 Mox ut tres illi hospites juxta Mambre appulerunt, Abraham Patriarcha ut illos vidit, summa sollicitudine, & cura illis obviam processit, & licet jam maturæ, & provectæ ætatis esset, canum tamen caput suum coram illis detegere non omisit, etiam tempore Solis in meridie ardentissimi: *In ipso fervore die incurrebat in occursum eorum, de ostio tabernaculi, & adoravit in terram, & dixit: Domine si inveni gratiam in oculis tuis ne transfeas servum tuum*; Porro verisimile est, viatores hosce fatigatos, sudore madidos, & famelicos, ideoque refectione indigentes fuisse, ac proinde potius illi sanctum Patriarcham pro hospitio rogare debuisse, quàm ut Patriarcha rogando, & deprecando hospitium illis offerret. Et tamen, ut Oleaster notat, docet nos non gratiam facere pauperi cum hospitio recipiendo, sed majorem recipere, si se ille à nobis recipi permittat. D. Chrysostomus optime notat, Abrahamum hospites illos *Domino*s appellasse, unde ait: *Dicere, Domine, est captivam suam benevolentiam, dicere autem, si inveni gratiam in oculis tuis, hoc est admirabile. Beneficium, inquit, das*

D. Chrylha.
41. 1st Gen.

Herman in
lib. Pastor.
Apollonia
bepus umili-
tudo in Vir-
de Ulmo.

*non accipis: Verè enim ejusmodi res hospitalitas est, quæ magis accipit quis, quàm dat. Legatis, obsecro, immensa illa bona, quæ ex hac hospitibus exhibita charitate in magnum hunc hospitem redundarunt; Inde enim provenit promissio Isaac, progenies populi electi Israelitici, terræ promissionis possessio, veri Messie stirpe ejus Incarnatio, & multa alia innumerabilia beneficia temporalia, & spiritalia. Idem D. Chrysostomus Tom. 5. in quodam sermone inquit: *Medici animarum nostrorum sunt pauperes, benefactores, & protectores, neque enim tantum das, quantum accipis, das pecuniam, & accipis Regnum celorum, sublevas egestatem, & reconciliastibi Dominum. Vides, imparem esse retributionem; hæc sunt terrena, illa celestia, hæc peritura, illa permanentia.**

¶ 5 Apostolus Ephesius, ut in misericordia sese exerceant, & eleemosynarios se exhibeant, hortatur, sed observandus est modus, quo loquitur id suadendo: dicit ergo; *Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem.* Sciendum verò est, nonnullos, ut refert Novarinus ibidem, legere: *Donantes vobismetipsis: tanquam significetur, ut inquit Estius in sententia S. Hieron. Eum qui benefacit alteri, ipso bono opere in seipsum esse beneficium.* Quodnam in eo existimatis latere mysterium, quod Deus salutis animarum nostrarum cupidissimus, tantam curam habuerit, ut mendicus Lazarus continuo & incessanter ante oculos divitis epulonis jaceret expositus? Ex quo enim mendicus ille, multo jam tempore, impium illum de canibus magis quàm de ipso expertus fuerat sollicitum, cur lacrymosum ulcerosi Lazari spectaculum tam diu ante domum divitis substitit? Audite D. Chrysolog. hac de re loquentem: *Non iam personam, inquit, non pauperem, sed ipsam misericordiam despicit, ad ianuam suam Lazaro sic iacente, purpura, bysso, delicatis vestibus, epulis blandis, ferrea viscera crudelis anima nutrebat, quem Deus humana salutis avidus inquisitor emollire cupiens, non tam Lazarum, quam ipsum pietatis conflatorium eius proiecit ad ianuam; conflatorium dixi propter ferrea viscera.* Nimirum piensissimus DEUS perspicue cognoscebat difficultatem salutis obtinendæ, in qua dives ille positus erat propter lauta sua convivia, vestium luxus, aliaque voluptates, & delicias, quibus quotidie fruebatur, propriæ salutis oblitus; ac proinde miserum hunc pauperem ejus oculis objecit, ut is eleemosynis divitis adjutus pro illo precaretur, eumque in viam Cælestem dirigeret; non enim intendebat Deus, per hoc Lazaro præstitum subsidium, divitias Epulonis diminuire, sed potius easdem augere: *Mica enim, quæ cadebant de mensa divitis, quasque canibus dare solebat, ad ejus facultates prosperandas, abundè sufficiebant.* Unde D. Chrysost. omnibus improperat, dicens: *Quid servas in deliciis tuis, quod superfluum est? quod iactas tribue in eleemosynam, quod proiecis de mensa præbe in eleemosynam, fac de damno lucrum.*

D. Chrysolog. in eodem sermone prosequitur, dicens: *Impis oculis mendicus Lazarus ingeritur, admoveatur, & ut dives dare possit, magis magisque divitis census cumulat, sed dives adamante durior. Quicquid DEVS pauperis propter alimoniam, divitis conferebat ad censum, ille effundebat turpiter, aut crudeliter reponebat.* Potens & efficax est motivum illud ad permovendum quenvis hominem, quantumvis tenacem, & avarum, quod Seneca solo naturæ lumine illustratus suggerit, dum ait: *Eleemosyna non tam accipientibus quàm dantibus prodest.* D. Chrysostomus Tom. 1. hom. 33. de vidua illa Sareptana inquit: *Per summam illam egestatem, immensas divitias comparavit, & manum suam, arcam, hydriam, sorcular reddidit, atque ut ex paucis multa scaturirent, effecit.*

¶ 6 Prima illa, & æterna veritas, quæ nec fallere nec falli potest unquam, firmiter nobis promisit: *Date, & dabitur vobis.* Ecce tibi usuram quandam lucrosam, & licitam, imò apud Deum magnopere meritariam, siquidem ipsemet illam exercere suadet, & præcipit; audite enim excessivum lucrum, quod inde dimanat: *Mensuram bonam, & coarctatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum.* Dives ille Evangelicus, qui per copiosissimam messem horrea sua impleverat, passus est in omnibus facultatibus suis jacturam, siquidem facul-

tates amisit, & animam: *Stulte, hac nocte à te repetent animam tuam, & quæ parasti cinis erunt?* Scitisne, quænam irreparabilis hujus jacturæ causa fuerit? nimirum illam acceptæ messis abundantiam recondere voluit, non ut pauperibus per ipsam consuleret, sed ut illam illidem subtraheret; ecce tibi divitum avarorum stoliditatem, quibus frumentum marcescit in granariis, quod pauperibus dispensatum augetur copiosius; siquidem æternæ veritatis verba sunt: *Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.*

¶ 7 D. Chrysost. circa mendicum Lazarum per Deum ante oculos Epulonis in limine domus suæ expositum, aliam facit reflexionem, dum ait: *Ideo iacebat ad ianuam, ne dives diceret: Non vidi, in angulo fuit, aspiciere non potui; videbat enim illum exiens, & revertens.* Dum pauper divitem convenit, ab eoque suppliciter ex charitate eleemosynam sibi impertiri rogat, si hic illam ei denegat, in proprium damnum id facit, quia Deus pauperem ad illum in sui utilitatem misit, eumque oculis ejus obijcit, ne se illum non vidisse, dicere possit. Idem D. Chrysost. aliam habet reflexionem circa supradictam Abraham historiam, quando in hospitibus occurrentes, instanter illos, ut ad se diverterent, rogavit, quia videlicet inde magnam sperabat retributionem: *Curris, inquit, volas senex, vadit enim prædam, quam venabatur, ad venationem cucurrit, & non vocavit famulos, quasi diceret, magnus thesaurus est, magna negotiatio, per me ipsum hanc mercem inferre debeat, ne elabatur tantum lucrum.* S. Anton. Parav. varia adducit motiva, eaque valde efficacia, ad cognoscendam utilitatem, quæ ex eleemosyna in nos redundat, inter alia verò proposito nostro deservunt sequentia illius verba: *Eleemosyna, inquit, est ætus institia, quæ imploranti, est debitum subvenire, ad hanc faciendam nedum divinum præceptum, verum etiam naturalis ratio nos inducit.* Mox verò utilitatem, & interesse nostrum inde proveniens ostendit, dum ait: *Similiter etiam commodum temporale, eleemosyna enim non solum animæ confert medicinam, verum etiam temporale lucrum procurat;* quod sequenti similitudine naturalitè declarat, aqua enim putealis, inquit, quantò frequentius hauritur, tantò limpidior gustuique gratior efficitur, majorique cum vivacitate scaturit, & amplius crescit: At verò si nunquam inde aqua exhauriatur, sed stagnare permittatur, perditur, languescit, imò & marcescit, & venarum, è quibus scaturit, influenza debilitatur: quam similitudinem proposito nostro sic adaptat, dicens: *Sic eleemosyna cum de puteo divitiarum hauritur, reddit ipsas priores quoad conscientiam, sapidiore quoad interiorem gustum, facitque ipsas divitias multiplicari.* In opusculis S. Francisci sequentia leguntur aurea verba: *Pauper mendicus divitem, à quo eleemosynam flagitat, abundantioribus afficit thesauris, & occultam subministrat sanoris, & lucri occasionem.* D. Chrysost. qui erga pauperes adeò benigna semper viscera gessit, populum suum, ut liberales se erga eos exhiberent, sequenti utilitatis in ipsos redundantis stimulo exhortatur: *Effundamus facultates nostras in egenos mente liberali, ex his quæ nobis Dominus dedit, & quæ ab eo data sunt, ipsi iterum demus, & sic iterum nostra cum lucro fiant; tanta enim eius est liberalitas, ut licet accipias de his quæ ipse dedit, non putes tamen propria se accipere, sed magna munificentia nobis eas reditura pollicetur.* S. Ambr. differentiam considerat, quæ versatur inter illum qui debitum, vel tributum aliquod solvit, & inter eum qui pauperi præstat beneficium: *Tributum reddere, inquit, aliis prodest, eleemosynam facere, ipsi proficit, qui largitur. Tributi redditio illi præstat beneficium qui accipit, eleemosyna autem operatio sibi confert meritum, qui ministrat. Tributi redditio detrimentum inferi solventi, eleemosyna erogatio lucrum tribuit eroganti. Ditor enim fit misericors, posteaquam minus habere incipit, pauperibus largiendo.* S. Bonav. idipsum ingeniosa similitudine declarat, dicens: *Est bonus eleemosynarius sicut arbor, sicut enim hæc melius crescit, & fructificat, cum ab ea refecantur superflua, sic divites melius proficiunt, refecantes divitias suas, scilicet dando eleemosynam.*

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Eleemosynam quandam sanctæ, & lucrosæ usuræ speciem esse evincitur, quæ substantiam multiplicat, familiasque felicitat.

THEMA.

Funeratur Domino, qui miseretur pauperis. Prov. 19. vti. 17.

IN dubium revocari nequit, quin usura ab omni lege condemnatur, & execretur, tam naturali, quam positiva, vel divina; nunc quoque canones, Concilia, Bullæ, nihil adeo sollicitè curant, quam ut usuram à mundo eradicare possint. Et tamen Sapiens ex instinctu Spiritus sancti usuram nobis præcipit, dum in propositi thematis verbis ait: *Funeratur Domino, &c.* De avaritia vitio ceteroquin valde abominabili, Philo sophus quidam ait: Dari quoddam avaritiæ genus virtuosum, & laudabile: *Vnus temporis avaritia*, inquit, *honestæ est*. Ita quoque in præsentem dicere possumus, usura quæ ab eleemosyna nascitur, non solum licita est, sed insuper à Deo magna cum sollicitudine suadet, & commendatur. S. Paulinus, qui ut proximo suo misericordiam exhiberet, semetipsum pro illo cuidam Domino in servitutem perpetuam vendidit, dicit: *Da ad usuram pecunias tuas, sed Christo, & salutaris usura est*. Divus Chrysostomus hanc Salomonis sententiam ponderans, dicit: *Overbum sapientissimum, qui miseretur pauperis funeratur Deo, quare ergo non dixit: Qui miseretur pauperis dat Deo, sed funeratur? Scripserat nostram avaritiam novit, attendis diligenter insatiabilem cupiditatem nostram ad avaritiam vergere, & additamentum querere. Si Deo funeratur, is ergo nobis debitor erit, quem ergo tibi esse velis? Debitorem vel iudicem? Debitor veneratur funerantiem*. Idem quoque S. Doctor alibi inquit: *Vidisti senioris naturam novam, & admirabilem; alius est qui accipit, & alius qui senioris debitorem se ipsum constituit; quare non dixit: Qui miseretur dat Deo, sed funeratur, ne vulgarem retributionem existimares*. Philo de charitate differens ait: *Donemus gratis indigentibus cogitantes gratiam esse genus senioris utro ad nos redituri feliciore accipientes tempore*. Sanctus Basilus eleemosynam donum pariter, & mutuum contractum esse dicit: *Cum pauperi dare voles propter Dominum, idem & donum est, & mutuum, donum quidem quia non speras receptionem, mutuum vero propter Domini magnificentiam, qui pro ipso persolvit, qui pauperi per pauperem acceptis magna pro ipso reddet*. Ex quo igitur eleemosyna ex mente huius S. Doctoris contractus quidam est mutui, certum est quod simul sit usurarius, quia eleemosynarius, ut in progressu huius Discursus videbimus, ingentem ex hoc mutuo consequitur utilitatem, neque enim de hoc mutui contractu dici potest: *Date mutuum nihil inde sperantes*, quia eleemosyna efficit, ut longè meliora quam dedimus, sperare valeamus. In contractu mutui, potest quidem aliquid accipi ob lucrum cessans, & damnum emergens, at verò dum hic erga pauperes liberales sumus, lucrum est manifestum, & excessivum, & damnum non redundat in illum qui facit hunc mutui contractum, sed in eum qui contractum hunc inire renuit. In contractu mutui aliquod quidem accipi potest emolumentum, ob periculum perdendi capitale, at verò in casu nostro quænam dari potest major securitas, quam si facultates, & divitias in subsidium egenorum Dei manibus concedamus? *Demus in usura*, inquit S. Augustinus, *sed Deo, non homini. Ei damus, qui abundat, ei damus, qui dedit quod demus; se promittit, qui promittit. Si amas illum, eme illum ab illo, & tu noveris te ipsi dare, audi illum dicentem: Esuriis & dedisti mihi manducare; hic das, ibi recipis*. Sanctus Joannes Damascenus quoque eleemosynam usuræ nomine appellat, dicens: *Qui facit misericordiam, funeratur proximo suo, & qui prevalet manu, servat mandata*. D. Chrysostomus in præcitata homilia eidem usuræ metaphoræ insilens, de hac materia per ingeniosam observationem ad longum discursit, dicens: *Quare dixit DEVS mihi funeratur, qui dat pauperi? Quoniam quidem nostram vidit avaritiam ad incrementum tendere, & habentem pecu-*

*niam, nisi usura non funeraturum, nec velle funerari, postulat enim funerans hypotheecam, vel pignus, vel sponsorem, nihil enim ipsi pro inopia creditur, & videt eum periclitantem inopia, atque una pecuniam habentes propter sevitiam pessum abire, medium sese ingessit, vadem quidem pauperi, pignus vero funeranti, non credis hinc per inopiam inquit, mihi propter divitias crede, semetipsum dedit pignus nihil habenti. Dum quis hominem exterius pauperem, & lacerum videt, vix ei numinum confidere audet: at verò si quis dives pro eo securitatem præstet, dabit ei quidquid affligat, quia per obligationem fidejussoris assecratur: eodem igitur modo Deus sciens pauperem in hoc mundo nihil habere, ac proinde à divite avaro repudiandum esse, fidejussorem, & vadem pro eo se exhibet, ac proinde dicit: *Qui miseretur pauperis funeratur Deo, q. d. confide, mihi funeraris*. Idem quoque S. Doctor, ut divites ad eleemosynam præstandam inducat, alia motiva in medium adducere pergit; ait enim: *Funerans ceteris quidnam consecutus fueris laetis? quid ab illis in additamento requiris, num centesimam silegit, nam requiras? quod si inexplibilem cupiditatem auxeris duplicem, triplicemque lucraberis iniquitatem, ego tuam supero avaritiam, super excedo immensam illam cupiditatem. Centesimam quæris, & centuplum tibi tribuo, hanc itaque in facinus à me accipis, quam in pauperem erogas eleemosynam; sed quando tamen illa recides? fidelis Dominus in omnibus verbis suis; quod vero mos, & intentio est eius cui bona fide funeratum est, metiri tempus, diem definire, audi quando, & ubi tibi debitum reddet is, cui per pauperem funeraris? cum sedebit Filius hominis in sede Maiestatis sue &c.* S. Bonav. inter alios stimulos quibus homines tenaces ad succurrendum ex charitate pauperibus incitat, unus est iste: *Debet considerare dives homo, ad quid petat Deus; Deus enim petit non ad dandum, sed ad nutriendum, nec tamen ad triplas, imò ad centuplas usuras*.*

2 Sanctus Thomas de Villanova valde forte ad idem propositum format argumentum; dicit enim: Si Intrinsecus aliquis Imperatoris aulicus obligationem aliquam indubitata suæ Majestatis manu stipulatam coram aliquo in medium produceret, in qua Imperator expressè declararet, quod si quis subditorum suorum aliquid in ejus subsidium contribueret, id sibi non solum summe acceptum fore, verum etiam eidem centum pro uno se redditurum esse, utique omnes certatim ad capita platearum excurrerent, aulicum illum ad ingrediendam ipsorum domum, & accipiendam quantam vellet pecuniam, invitarent, non solum ut Imperatoris sibi compararent favorem, verum etiam ut iam ingentis lucri se compotes facerent. At verò, inquit idem S. ad Deum centuplum nihil us est cupidus, nunquid fallere potest DEVS? ubi fides? ubi pietas? ubi religio? si credis, quare non porrigis? nunquid Evangelium Aesopis fabulam esse putas? convinci incredulitatem, aut inconsiderationem nostram ista tenacitas. Observe vultisne aliquando illam Sapientis sententiam iniquitatis: *Alii dividunt propria, & ditiores fiunt*. Qualiter, obsecro, discere poterit, qui centum scuta, præter quæ nihil possidet, totaliter erogaret? respondere potest: pecunia reclusa manet infructifera, dum autem impenditur, fructum affert, capitalem summam assecratur, & consequenter Dominum dicit, mirumque locupletat; ita pariter in præsentem, nummus in arca reclusus, infructifer manet, sed pauperibus datus ex amore Dei, fructum affert centuplum. Unde S. Leo inquit: *Non timeatur in iis expensis defectio facultatum, quoniam ipsa benignitas magna substantia est, nec potest largitatis deesse materies, ubi Christus pascit, & pascitur. In omni hoc opere illa intervenit manus, qua panem frangendo auget, & erogando multiplicat: Securus & hilaris sui eleemosyna distributor, quia tunc maximum lucrum habebit, quando sibi minimum reservaveris, dicente Apostolo Paulo: Qui autem administrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & auget incrementa frugum iustitie vestre*.

3 Bellovacensis varia ad intentum nostrum adduch exempla, & imprimis quidem de S. Martino asserit, quod clamydis militaris medietatem pauperi cuidam distribuerit: quod factum S. Bernardus ita de prædicat:

Mar-

Promissa Usuratio talis centuplum.

S. Bon. l. 6. in 1. art. 1. c. 1. de penit. c. 7.

S. Th. de Vil. 1. 2. c. 1. de 1. 1. c. 1. de penit. c. 7.

Prov. 11. 24. Pecunia reclusa, manet infructifera, pauperibus impensa fructificat.

S. Leo ser. in Quad. c. 1.

Bellov. spec. mor. lib. 3. dist. 11. Præclara huius exempla S. M.

Quamvis usura sit leg. & improbi. t. 1. Eleemosyna tamen nobis est præcepta.

S. Paul. ep. 13. ad sever.

Deo non solum dat, sed funeratur Eleemosynarius. D. Chrys. l. 1. h. 11. de po.

D. Chrys. l. 6. Ecloga de Eleem.

Philo l. de charit.

S. Basil. ho. in Phil. 4. Eleemosyna non solum est donum, sed etiam contractus mutui.

S. Aug. T. 10. h. 29.

S. Io. Dam. l. 2. Paral. c. 16. Deus semetipsum oppugnat eleemosynam largienti.

Martine, si scivisses ubi pallium dimidium ponebas, puto quod non dimidiasses, sed integrum dedisses: multum augmentavit pallium, cuius una pars erat in terra, & alia attingebat cælum, imo super Dei humerum. De S. insuper Gregorio Papa tradit, qui pauperculum è naufragio superflitem inveniens, scutellam argenteam, in qua mater ei refectioem subministrare consueverat, inopitargitus est simul cum ipsa refectioe. Qui postmodum Papa creatus, quotidie duodecim pauperes mensæ suæ adhibuit; quadam igitur vice 13. offendens, unumque inter eos mutabilis formæ, modò senilis, modò juvenilis, vocatoque domus præfecto, cur numerum præscriptum excessisset, exprobravit, qui 12. tantum ad se admissos respondit; finia itaque mensa eum ad se accersivit, qui suam sæpius dicto modo immutarat faciem, quisque esset interrogavit; cui hic: *Quid quæris nomen meum, quod est mirabile? Ego sum naufragus, cui misisti scutellam argenteam cum leguminibus, & quia imitatus es S. Petrum Apostolum qui distr. buebat unicuique, prout cuique opus erat, ex tunc Dominus tu signavit Papam futurum. Ego sum Angelus Domini, paratus offerre pro te Domino quicquid ab eo petieris, & hoc dicto evanuit.* Ecce vobis unius argenteæ scutellæ retributionem, summum Pôtificatum, & omnium Ecclesiæ thesaurorum collationem. Celeberrima equidem illa circumfessur S. Joannis Eleemosynarii Patriarchæ Alexandrini Historia. Vice quadam cum Episcopo Troilo in aliquo hospitali degens, ad illum conversus ait: *Hodie tuum est munus hos pauperes fovere: moxque vir ille ob humanum potius respectum, quam ex motivo charitatis 30. distribuit scitilibras auri: ast vix domum reversus, tanto excruciar cepit dolore, ut languens in lectum se coniecisset: totam rei gestæ seriem in spiritu cognovit S. Patriarcha, qui proinde ad infirmi lectum, eum visitandi gratia se contulit, unicèque urisit, ut dicta eleemosyna suo sibi ascriberetur ratiocinio, ast hac cum conditione, ut & eleemosynæ merito se exueret.* Troilus tali animatus responso, mox respiravit à morbo, triginta libras recepit, scriptoque omni jure spiritali se abdicavit: cui Dominus nocte sequenti magnam exhibiturus, quam fecerat, ruinam, hujusmodi illi exhibuit visionem: Palatium in cælo vidit miri decoris, & opulentiz, in cujus frontispicio hæc legébantur insculpta verba: *Hæc est domus quieti Troili Episcopi destinata, quo exultante præ gaudio, alius supervenit Senator cum aliquot servis, quibus imperavit, dictum auferre titulum, huncque sequentem subrogari: Hæc est domus Joanni Alexand. per 30. libras auri comparata.* E somno evigilans somnium recensuit, emendatiorque magnus evasit eleemosynarius.

Eleemosynæ
lucrum capē
revertatur in
aliā vitam.

6 Quandoque tardius equidem innotescit eleemosynæ lucrum, & retributio, quia scilicet Deus redditus illos in aliam vitam reservat. Ecce vobis abundantissimam eleemosynæ usuram, & fructum. Veritatem in similitudine declaremus. Usurarius lucris cupidus, pecunias consignat proximo, qui restitutionem diutinam procrastinat, ita ut utilitas accrescat, & summa capitalis duplicetur, quod lucrum intra breve tempus sperari non potest; ita pariter Deus, eleemosynam per prosperitates temporales, per bona fortunæ, sanitatem, successionem numerosam, & honores recompensat. Quæ retributio utpote transitoria, non semper nobis est utilis, verū autem lucrum in bonis consistit permanentibus, stabilibus, & securis vitæ. Unde Sapiens hanc nobis sponsionem facit: *Qui dat pauperi non indigebit, qui despiciat deprecantem sustinebit penuriam.* Bellovacensis id memorat, quod in quadam fame in districtu Burgund. sub Imperat. Theodosio Senator quidam Romanus nomine Æthicus quatuor millia congregavit pauperum, quos sumptibus suis toto aluit annonæ tempore, qua remittente, omnes curribus impositos ad proprias fecit devehēdes: quid inde? *Andrui vocem de Cælo dicentem sibi. Esbyce tibi, & semini tuo panis non deficiet in æternum, quia me famis tempore pauperibus membris meis refecisti.*

Prov. 19. 17.
Bellovac. ib.
Pulchra hi-
storia Sena-
toris Roma-
ni Æthici.

Vit. S. El-
zear. Com.
Alias Elze-
arii Comitis.

7 In vita Elzearii Comitis scribitur, quod cum domum suam magno ære alieno onustam invenisset, hunc illud diluendi, simulq; omnes res suas etiam quoad temporalia prosperandi, modum invenit; nimirum largas erogavit inter pauperes eleemosynas; cumque non nemo

illi has ad domum suam subvertendam efficax medium præbitorum esse opposuisset, hisce sapientissimis verbis eidem respondit: *Credisne in Deum? hic est qui se centum pro uno omnium illorum quæ illius amore dabimus, redditurum esse promissit; hacq; ratione bonus ille Elzearius non solum omnia debita diluit, verum magnis est auctus divitiis.* Teste Baronio, Synes. Evagrio Philosoph. persuadere conatus est, Deum pro eleemosyna centuplum reddere: baptizatus 300. ei scuta dedit in eleemosynam eroganda, hac conditione, ut receptæ pecuniæ attestationem consignaret in scriptis, promissione data, de centuplo recipiendo. Scripturam hanc Philosophus post mortem suo voluit sepeliri pariter in tumulo: quo factò, post tertium à morte diem Synesio apparuit, eique ut è tumulo Scripturam erueret, commendavit, utpote plenam asecutus satisfactionem. Abiit Episcopus cum defuncti filii universoque Clero, effusaque terra Chirographum in manibus reperit defuncti, cum hac inscriptione. *Ego Evagrius Philosophus tibi sanctissimo Domino Synesio Episcopo salutem: accepi debitum in his literis manu tua conscriptum, & satisfactum mihi est, & nullum contra te habeo inspropter aurum quod dedi tibi, & per te Christo Deo, & Salvatore nostro.* Greg. Turonens. de Imperat. Tiberio Constant. Iuliani II. Imperatoris Constantinopolitani Successore in Historiis tradit, quod Imperio potius, largas eleemosynas ex ætario per Justinum locupletato distribuerit in pauperes: quare ab Imperatrice defuncti conjugere reprehensus, quod erogaret à se non congregata, cum magno nervi Imperialis dispendio, respondit: *Nil deerit fisco nostro, tantum pauperes accipiant, per pauperes congregemus in cælum, ut Dominus nobis opes dignetur dare in hoc sæculo.* Quadam igitur vice per Palatii Imperialis solarium obambulans, crucem offendit marmoris incisam in pavimento: quare id indecens ratus, ne sacrosanctum Crucis signum imposterum conculcassetur, lapidem levare iussit, sub quo aliam similem reperit crucem, & deinde tertiam & quartam: sub qua tandem ditissimum invenit thesaurum, omnibus locupletiorum pecuniis, quas in illud usq; tempus in pauperes erogaverat.

8 S. Bernard. sequentia eleemosynæ attribuit encomia. *Per illam bona multiplicantur. Primo divitiæ. 2. Gratia. Primo multiplicantur divitiæ temporales, & de hoc Augustinus de verbis Domini ait: Fecundus est ager pauperum, cito reddit donantibus, fructum scilicet temporalem.* Prov. 3. scriptum est: *Honora Dominum de tua substantia, & sequitur: Replebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt.* In cujus confirmationem illud refert à Christo patratum, & à S. Joanne relatum miraculum, scilicet: *Dum Christus frangendo panem turbis copiosius dispensaret, copiosius multiplicabatur: simul cum mulatus sterilem, dispersus vero fertilem reddit agrum: sic & divitiæ congregata, seu occulta in muro, vel humo, non ferunt fructum, sed vario modo dispersa.* Quo fine quandam adducit Cassiodori auctoritatem, dicentis: *Semina sparsa in segetem coalescunt, & in unum coacta deperunt.* Tibi proficit, verba sunt S. Ambrosii, quidquid inopi contuleris tibi crescit, quidquid in pauperes erogaveris, quia scriptum est: *Qui miseretur pauperi, feneratur Deo.* S. Elias Propheta in Sarepta nec corvos habebat qui ut aliàs panem ei deferret, & carnem, nec Angelum, qui panem subcineritum ei subministraret; ac proinde pauperem quandam viduam videns, eidem dixit: *Affer mihi buccellam panis in manu tua. Quæ respondit: Vivit Dominus Deus, quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farina in hydia.* Et quidem tamen ne ipsa quidem suis, & filii necessitatibus quod sufficeret, haberet, huic nomen Elias non acquievit, sed dixit ei: *Vade, mihi primum fac de ipsa farina subcineritum panem parvulum, & affer ad me, tibi autem, & filio tuo facies postea.* Sed quænam est hæc Elize inopportuna indiscretio, quod buccellæ panis ex ore matris, & filii eripere vellet, suoq; alimento proprio prius prospectum esse cuperet? Respondet ad hoc aliud non potest, præterquam quod Elias vidua illius familiam locupletare volens, aptius, & potentius ad hoc non esse sciebat medium, quam eleemosynam. Unde subdit: *Hæc autem dicit Dominus Deus Israel, hydia farine non deficiet.* Et ideo S. Ambrosius ait: *Vnius hora hospitio, vidua quæ suscepit Eliam, & exiguu cibo, perpetuum toto tempore famis invenit alimentum, & mercedem accepit mira-*

Baron. An-
t. 11. p. 61.
Alias Evagrius
Philosophus.

S. Greg. Tur.
l. 5. Histor.
Franc. 119
Item Tiberii
Imperat.

S. Bernard.
in Do. 1. p. 1.
Pent. 1. 1. 1.
S. Aug. 1. 1.
Dum. 1. 1.
J. Encomia. 1.
multiplicet
fructus ele-
mosynæ re-
conferunt.

Cassiod. in
Epist.

S. Ambros. 1. 1.
Nabuch. 1. 1.
1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1.
Cur Elias vo-
luerit mul-
liorem fare
panem, sibi
prius, quam
filio proprio
parare panem
subcineriti-
um.

S. Ambros. 1. 1.
de Abrah.
1. 1.

mirabilem, ut nunquam de hydra farina deficeret. Alia quidam mulier Elizo supplex tot, tantique angustia- batur miseris, ut creditor duos ejus filios in servitu- tem abstrudere minaretur, quia solvendo non erat: quam mulierem, teste Abulenli, Hebrai uxorem fuisse autumant Abdiz Prophetæ, qui centum illos pave- rat Prophetas, tempore sævissimæ persecutionis Jeza- bel; ideoque donum obtinuit Prophetæ; hacque via varia contraxerat debita. Sed ecce usuram, & fructum liberalitatis exercitæ erga tot Dei servos, per tantum temporis spatium: Elizæ miraculum perpetrat, quo universam locupletans domum, eripit debitis, omni- busque replet bonis.

DISCURSUS IV.

A R G U M E N T U M.

Opes natura labiles, & defectibiles, securè asser- vant, & protegunt manus pauperum.

T H E M A.

Date eleemosynam, facite vobis sacculos, qui non vete- rascunt, thesaurum non deficientem in celis. Luc. 12. vers. 23.

I Sanctus Gregorius de divitiis tractans, ait: Si esse divites cupitis, veras divitias amate. Simile con- silium in citatis verbis Incarnata nobis dat Sapia- tia, inquit: Si thesauros accumulare, & conservare vul- tis, ecce modum: Date eleemosynam, facite vobis saccul- los, qui non veterascunt, si propter eleemosynas sacci evacuentur, & pecunia erogat, cur, oblecto, novi præ- ciuntur? Ecce vobis rationem, thesaurum non deficientem in celis. Sacci ab auro evacuati in subsidium pau- perum, thesauros conglomerant perpetuos in celo; unde S. Bonaven. Indeficiens, quia non potest amitti per fures, non potest corrumpi in se; ideò addit: Quo fur non ap- propriat, neque timea corrumpis. Citatque S. Chrysostomi auctoritatem, dicentis: Omnia bona mundi triplex in- teritus tollit, aut enim ex se ipsis veterascunt, aut Domi- norum lux consummantur, aut ab extraneis dolo, vi, vel calumnia diripiuntur, & propterea in terris thesaurus indeficiens non potest haberi: qui vult ergo indeficientem habere, dispergat in terris, ut abundet in celis. Et ideò Psalmista de viro eleemosynario ait: Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in seculum sæculi. S. Aug. proinde quoque inquit: Non jussit Dominus, ut thesaurum perderemus, sed locum ostendit, quo poneremus.

2 Divitiæ à Salvatore nostro haud immerito spinis comparatæ fuere, cujus ratio est, quia possessores suos per anxietatem, & sollicitudines incessanter transigunt, quia hi semper timeant, ne divitiæ illos deficient, vel propter forcessiones, vel propter naufragia, vel propter depredationes, & alia ejusmodi infortunia; & ideò valde magnum est eleemosynæ lucrum, quia quid- quid datur pauperibus, non solum non amittitur, verum etiam cum ingenti incremento assecratur. Et ideò Ecclesiast. ait: Eleemosyna viri quasi signaculum cum ipso. Quod quidem sigilli epithetum improprium esse videtur, quia quænam est inter sigillum, & eleemosynam relatio, aut proportio? Alii loco ly signaculum, legunt sacculum; & ideò in Bibliis Regiis juxta versionem S. Hier. dicitur: Eleemosyna viri, quasi sacculus cum ipso; quo modo etiam Hugo, & Vatablus legunt. Ac proinde promeliori horum verborum intelligentia sciendum, quod olim sacculi pecuniarum clauderantur, & si- gnabantur sigillo, prout etiam hinc nostris diebus in- gentes auri summæ signari solent, ut cum tantò majori securitate recipiantur, & eadem summa individua in ip- sis reperiantur. Ecce igitur tibi nunc apertum mysteri- um; vult enim Ecclesiasticus dicere, eleemosynam non amitti, nec abjici, sed in sacculum sigillatum reponi, ut ipsi sine Dei manibus, per manus pauperum sine periculo con- signentur: Quam cupit pecuniam perdurare, inquit D. Chry- stolog. perpetuare sacculos divitiarum, condita permanere, ait, qui dicit: Facite vobis sacculos, qui non veterascunt: Ecce docet avaritiam, qui cæperat suadere contemptum, qui thesaurizantes temporaliter arguebat, ad totum cupidita- tis fomitem, jubet sacculos sine fine perquiri. Ideo quo- que Sanctus Pater ly, non veterascunt, ponderans, paulò post in eodem sermone inquit: Domine tu vidisti, quia in thesauris tota fides, tota spes in sacculis sit avaris, & ideò imputribiles in celo sacculos vis parari: fac tibi Mansi Bibl. Prad. Tom. II.

sacculos erogando, quia quidquid pauper acceperit, Pater celestis suscipit. Et ubi reconduci in celo. Et ne forte per- didisse te doleas vel usuram, centuplum in celestis fumo recipies, quicquid in celum pauper transmiseris perfe- rente. Considerat quoque idem S. Doctor, quod ho- mines pecunias suas alteri confidant, dummodò in- modica charta obligatio restituendi conscribatur, & ideò ait: Nonne homo homini in exigua chartula obligatione constringitur? Denique, & tantis voluminibus cavet, & debitor non tenetur?

3 Regius Psalmista de homine eleemosynario lo- quens, dicit: Invidus homo, qui miseretur, & commo- dat, disponet sermones suos in iudicio, quia in æternum non immovebitur: in memoria æterna eris justus, ab audi- tione mala non timebis. D. Chrysost. ultima hæc verba, scilicet: Ab auditione mala non timebis, ponderans ait: Sive bellum videris adventare, sive terra motum oppida diruere, sive latrones, & murorum efflores omnia eripe- re, sive barbaros incursiones facere, sive morbum mortem minitari, sive iram iudicis, sive quodcumque aliud, minime extimescet, suas enim opes ante deposuit in loco tutissimo, & ex quo non possunt eripi. S. Bernardinus quoque hanc eandem considerationem instituit, dum ejusdem Chry- stost. super Mathæum adducit auctoritatem, dicentis: Melius servatur pecunia, quam manu dextera collocatur, hanc calumniator non extorquet, invidus non crimina- tur, latro non auferit, fur nocturnus non distrabit, servus fugam meditans non invadit, sed semper est tuta, semper integra, semper salva. S. Prosper per ingeniosam meta- phoram de eleemosyna loquitur, dicens: Quid potest esse salcius, cuius efficiatur ejus conditor census? Idque hæc Christi promissione probat, dicentis: Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Porro contractus cen- sus hujus est naturæ, quod super stabile quoddam fructi- ferum fundetur, non verò super rem mobilem, ac pro- inde S. Prosper de eleemosyna loquens, non sine myste- rio census mentionem facit, quia eleemosyna funda- tur in Deo, & ejus promissione, quæ ejus est naturæ, ut Christus dicat: Calum, & terræ tribunt, verba au- tem mea non præteribunt. Enim verò, quando in die ju- dicii omnes destruentur facultates, cunctæ domus deso- labuntur, comburentur omnes vineæ, & sylvæ, defi- cietque quidquid in terra possedimus, Judex supremus in conspectu totius naturæ tam humanæ, quam Angelicæ, referabit, & in conspectu omnium in medium addu- cet spectandam illam vestem, seu chlamydem, quæ huic, vel illi pauperi dedisti, spectandum exhibebit illud integri panis frustulum, licet jam à mendico masticatū, & devoratum. Unde meritò Ecclesiast. de homine justo ait: Stabilita sunt bona illius in Domino, quia eleemo- synariorum stabiliuntur familie, ingens & numerosa vi- detur illorum progenies, & divitiæ indeficientes per multa sæcula continuatæ. Sed quænam est hujus stabi- limenti causa, vel meritum? Sapiens in eodem loco ait: Eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia sanctorum.

4 S. Basil. quoque, quo modo divitiis nostras stabilire possimus, ne deficient, his verbis ostendit: Fugaces, inquit, sunt opes nostre, quis ergo illas continebit? Lar- giendo continentur, retinendo defluunt. Ideò etiam S. Cy- prianus ait: Patrimonium Deo creditum non Respubli- ca eripit, non fiscus invadit, nec calumnia aliqua so- rensis evertit, in tuto est hereditas, quæ DEO custode servatur. Ecclesiasticus consilium quoddam nobis suggerit, quod prima facie parum prudens esse vide- tur, & ideò ut in sensu morali explicetur necessum est; dicit enim: Mitte panem tuum super transien- tes aquas, quia post tempora multa invenses illum. Ubi per aquas in sensu morali intelliguntur adversitates, & tribulationes, quo sensu David ait: Intraverunt aqua usque ad animam meam: quando igitur panis no- ster illis datur, qui has aquas transierint, quales sunt præcipue pauperes, non amittitur, sed integer etiam post millenarios annorum semper conservatur; in fine namque mundi audiet dicentem: Esurivi, & dedistis mihi manducare.

5 De juvene quodam optimè disciplinato Consilia- ri cujusdam aulici filio legitur, quod Rex post mortem patris sui ei dixerit: Si bene te gubernare noveris, o fili propter merita patris tui ad magistratus, & honores iu- premos promoveberis. Adolescens igitur probè sciens, quam

Abul. q. 2. in c. 4. l. 4. Reg.

S. Greg. h. 11. in Euan. Thesauri conservantur, & accumulantur per eleemosynas.

S. Bonav. ib. D. Chr.

Pl. 11. 9. S. August.

Divitiæ co- parantur spi- nis.

Ecc. 17. 18.

Biblia regia.

Hug. Card. Vatablus. Per eleemo- synam non perditur pecunia, sed ad locum tu- tiorem de- ponitur.

D. Chrys. ser. 21.

Pl. 11.

D. Chr. in Pl. 11. Eleemosyna- rias vivit ne timore.

S. Bern. l. 2. ser. in D. 6. post Pen. 41. c. 2.

S. Prosper. l. 2. de vit. ob- tempt. c. 16. Quod pauperi datur, Christo da- tur.

Luc. 11. 21. Ideò hoc ip- sam profere- in die judi- cii.

Ecc. 11. 11.

S. Basil. h. 7. de pœnie. Pauperib. da- ca retinetur. S. Cypri. de opes. & elem- mod.

Ecc. 11. 1. insignis mo- ralitas circa largitionem eleemosynæ.

Pl. 11. 2.

insignis hi- storia juve- nis, omnia sua pauperi- bus largiente.

quàm sit eleemosyna pauperibus erogata, lucrosa, omnes thesauros ab Antecessoribus suis congregatos, nec non victus annonam, omnes gemmas, & tandem omnes agrorum, & vinearum possessiones in illum effectum pauperibus distribuit. Cumque juvenis ille apud Regem tanquam hereditatis paternæ dilapidator accusatus fuisset, ad rationes patrimonii sui reddendas à Rege accessit, respondit, se hereditatem paternam nequaquam dissipasse, sed congregasse, sed in tuto posuisse contra prædones, fures, & casus adversos, & fecisse de non sua, suam. Tunc Rex audiens ejus industriam, omnia ei multiplicavit, & sublimavit, & loco Patris cum Consiliarium suum habuit. Hæc Historia à Bellovacensi in speculo suo morali cum multis aliis describitur. Considerari quoque meretur, quod Div. Chrysolog. ad præceptum illud Christi: *Vendite quæ possideris, & date eleemosynam*, se reflectens, his verbis scribit: *Tali providentia Dominus, consilio tali, vilia, & caduca jubet ut vendamus, ut largiamur, ut donemus, qui in cælesti Regno omnia, quæ in cælo, & quæ in terra sunt, volumus possidere. Sed si vis servare tuorum prælia prædiorum, & seculorum fortè condita te delectant, fac tibi sacculos, quales ille præcepit, qui jam cupiditatis tue custos est, & provisor: Denique ut vidit, quia duriter dixit, vendite quæ possideris, mox adjecit: facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cælis.*

6 Idem quoque Sanctus motivum efficacissimum suggerit, quo ad bona nostra pauperibus audaciter confidenda permoveamur, dicit enim: *Iterum contristatus es, quia quod habes, in cælis cogere collocare? Rogo crede Deo tuo, qui servus credis, & magis Deo, quàm homini commenda. Sed sitimes, ne quid inde presumas, ne quid disperdas pietas largitoris, signa fidei annulo sacculos tuos, ut tali custode dormias securus, quia ubi ille est, ibi locus nullus est furi. S. Augustinus nequaquam mirandum esse dicit, quod divites morientes manus suas vacuas inveniant, juxta illud Psalmistæ: *Dormierunt somnum suum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis*; ratio enim hujus est, quia quoad vixerunt, divitias suas mundo, non Deo confidere voluerunt: *Transit somnus iste, transit vita ista, & nihil invenerunt in manibus suis, quia nihil posuerunt in manu Christi. Vis aliquid invenire in manibus tuis postea? Noli contemnere modo manus pauperis, & respice manus inanes, si vis habere manus plenas.* S. Isidorus huic veritati brevè quidem, sed pulchra subscribit sententia, dum ait: *Terræ omnia servando amittimus, largiendo servamus.**

7 Regius Psalmista ait: *Dispersit dedit pauperibus*, sed nunquid hæc in pauperes facultatum dispersio, dispendiosa erit? Minimè gentium, quin potius: *Iustitia ejus manet in sæculum sæculi.* Unde D. Chrysost. ait: *Tutus est hic thesaurus; dispersit dedit pauperibus, iustitia ejus manet in sæculum sæculi. Quid hoc mirabilis fieri possit? Quæ colliguntur pereunt, & manent quæ disperguntur: ac merito sanè, nam ista quidem suscipit Deus, ceterum ex Dei manu rapere nemo potest, illa vero in hominum thesauris reponuntur, ubi insidiæ sunt obnoxia.* S. Joan. Dam. in lib. 3. Paral. cap. 16. auctoritatem refert S. Basilii dicentis: *Divitiæ, quæ pacto præcipis Dominus, dispersa permanere solent, retenta autem, atque coercita alienantur, si eas custodias, non habes, si spargas, non amittes.* S. August. in favorem nostrum aptius scribere non poterat, quàm dum hæc verba exaravit: *Quod manducatis perditis, & quod laboratis relinquitis, quod verò pauperibus erogatis, hoc firmiter possidebitis; quicquid enim exita Deum expendimus, vel alteri, quàm Deo confidimus, paulatim delinit, & evanescit. Idem quoque S. Doctor in alio quodam sermone suo inquit: Quid vereris Christo committere, quod à latronibus viæ poteris conservare? Et in quadam hom. ejusdem Tomi inquit: *Dei, non perit quod dat. Non dico, hoc non perit, sed dico, hoc solum non perit. Alia verò, quæ non dederis, & abundanti tibi, aut cum vivis amittis, aut cum moreris dimittis. Tanta promissio quem non hortatur? Date, & dabitur vobis: attende quis, cui dicat: homini dicit Deus, mortali dicit immortalis.**

8 Naves, quæ mercibus onustæ mare sulcant, non semper securè revertuntur, sed sæpius, vel à tempestatibus submerguntur, vel prædantur à pyratibus: repe-

riuntur tamen aliqui divites, qui ut mercium suarum securitati consulant, nulli non periculo se exponere non formidant, ut vel tantillum pro centum lucrentur. Naves, quæ per mare hujus vitæ ad fortunata Paradisi littora trahuntur, sunt pauperes, quibus si divitias nostras committamus, tamen ipsi nonnunquam ob malam ipsorum vitam, & mores in æternæ perditionis barathrum submergi possint, non tamen ob id quicquam rerum illis elargitarum nos amittimus, quia Deus est, qui illas securas esse facit, siquidem dixit: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* D. Chrysost. manum pauperis, sinum Abraham appellat, quia sicut hic securum quoddam Paradisi depositum erat, in quo animæ gloriæ suo tempore percipiendæ securitatem habebant, ita qui pauperi eleemosynam porrigit, securus efficitur, quod illam ad minus in altera vita sit inventurus: *Manus pauperis, inquit, sinus est Abraham, ubi quicquid pauper accipit, mox reponit. Thesaurus cæli est manus pauperis, quod suscipit, ne pereat in terra, reponit in cælum. Da igitur, o homo, pauperi terram, ne accipias cælum, da nummum, ut accipias regnum.*

9 Inter tres virtutes Theologicas, Caritas, quæ nos ad pauperibus compatiendum commovere debet, cum fide, & spe semper est conjungenda, atque idè necessarium est, ut Eleemosynarius infallibiliter credat Dei promissionibus, atque æternam in altera vita retributionem speret, & expectet. Quando aliquis mille scuta ad cambium exponit Campsor, ut inde decem pro centum lucretur, accipit pecuniam, & loco crediti folium quoddam chartæ extrahit, quod ne vel unicum valet teruncium; sed quænam est illa inæqualitas, dum foliolum chartæ pro mille scutis porrigitur? nimirum in folio isto Contractus, obligatio Cameralis, Jumentum, securitas, & debitoris summa describitur, adeò ut moraliter difficile sit, ut amittatur; & tamen multi casus nonnunquam interveniunt, in quibus capitale, & fors principalis totaliter amittitur. Eodem modo in casu nostro discurre licet: Nos etenim argentum, & aurum nostrum alicui mendico erogamus, qui ne laceram quidem vestem habet ad se contegendum, nec quidquam in toto mundo possidet, & tamen ab hoc lucrum ingens sperabimus? humanitus loquendo, unusquisque hæc pauperi erogata, perdit, & amissa esse dicit; sed revera non ita se res habet, habemus enim pro litera Campsoria Evangelium, Scripturas Sacras, lucras securitatis, quas dat ille, de quo scriptum est: *Domini est terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & qui habitant in eo, quod est quid longè ampliùs, quàm quoddam chartæ foliolum, vel juratum instrumentum; hoc enim quoad pecuniam receptam vobis datum fallere potest, at verò in contractu eleemosynæ Deus ipse se pro paupere exhibet fidejussorem, idque in æternum, & ultra.* Unde D. Chrysostomus ait: *Ne parcamus pecunie, imò verò parcamus pecunie, nam qui facultatibus suis parcat, in pauperum manus eas deponit, in thesaurum sacrosanctum, quo nullæ mortalium insidiæ penetrare valeant.* Et in alio loco idem S. Doctor ait: *Vide, ubi magis velis congregare fructus tuos. Si in terra semines, quando feliciter decuplum colligas, & hoc cum multo labore, cum multis molestiis, in cælo autem seminantis, neq; bobus, neq; aratro, neq; colonis, aut aliis hujusmodi laboribus opus est, ibi non grando mortitur, non Solis adustio, non rubigo consumens, non locustarum exercitus formidandus est, non vicini pravitas, non potentis depredatio, non exactoris injuria, sed seminum tuorum segestata, & illa confurget, offerens fructum immortalis, & lætitiæ sempiternæ.*

10 S. Augustinus in quodam sermone primo loco lucrum demonstrat ab eleemosyna resultans, secundo verò loco ejusdem securitatem, & perpetuitatem: *Non quia dico facile tribuant, & communicent, expoliare illos volo, inquit, doceo lucrum, cum ostendo thesaurizet sibi, non enim volo, ut pauperes remaneant; thesaurizet sibi, non ut perdant dico, sed quod migrent ostendo. Migrande facultates nostræ ad locum veræ viæ, ut hoc ibi inveniamus, quod hic damus. Nihil dives habet de divitiis suis, nisi quod ab illo posuiat pauper, quia omnes divitiæ deficiunt, & hominem deserunt, exceptis illis, quæ in manus pauperum reponuntur.* Hanc quoque rationem S. Franciscus ad propolium nostrum tangit, dum ait: *Omnia quæ*

Bellovac.
Spec. mor.
lib. 1. c. 2.
D. Chrysost.
23.

Ne post hanc
vitam ha-
beat in ma-
nu vacuas
manus divi-
tias per ma-
nus pauperi
mittimus
Deo.
S. Aug. in Pl.
74.

S. Isid. l. 1.
sent. c. 67.

Pl. 1139.

D. Chrysost. l. 2. h.
46. in S. Lu-
c. c. 14. Marc.
12. v. 34. v. 35.
Dicitur re-
te perire, la-
gix reser-
vantur.

S. Dam. l. 3.
Paral. c. 16.
S. Bas. lib. 2.
divites.

S. Aug. ser.
94. ad Ital.

S. Aug. ser. 76.
de Temp.

S. Aug. l. 10.
lib. 1. c. 2.

Pauperes, sibi
Naves Celi.

D. Chrysost.
ser. 1. de in-
jun. & ele-
mos.
Sum. erit il-
lus Abrahæ.

Pulchre in-
ductio, quod
eleemosyna-
rius debeat
credere Deo.

Insigne B.
Camp-
soria.

D. Chrysost.
ser. 13.

S. Aug. de
verb. Dom.
ser. 5. c. 10.
Eleemosyna
lucrum, &
perpetua in-
curatio.

Opusc. S.
Franc. l. 2.
c. 9.

qua homines faciunt in hoc mundo, peribunt, sed de charitate, & eleemosynis quas fecerint, habebunt premium à Domino. Hoc autem eleemosynarum premium non super instabilitate, & ingratitude hominum, sed in promissione Dei fundatur. S. Ant. de Pad. illum Ecclesiastici textum adducens: *Eleemosyna viri quasi signaculum cum ipso, & loco signaculum (sacculus) legens, inquit: Eleemosyna dicitur sacculus, quia quod in ea reponitur, postmodum in vita aeterna invenitur. Ideo Eccles. 11. dicitur: Mitte panem tuum super transeuntes aquas (id est pauperes, qui ostiatim transeunt de loco ad locum) & post multa tempora, id est, post diem iudicii invenies illum.* S. August. eleemosynarios alloquens, dicit, quod dando non amittant, sed in securum locum transferant divitias: *Ipsi quidem datis, inquit, sed vobis in futurum transmissis.* Ac proinde S. Laur. Valeriano ad Ecclesiasticos thesauros anxie anhelanti dixit: *Facultates Ecclesiae, quas requiris, in caelestes thesauros manus pauperum deportaverunt.* D. Chrysostomus hac de re ita discursit: *Dando, majores ejus ostenduntur divitiae, & ideo dicit Paulus: Qui dives est in omnes, & super omnes invocantes eum. Vidisti novam quandam matrem divitiarum? eam tu quoque imitare magnificentiam. Quando enim opes repositas consumpseris, tunc ipsas magis augēbis, si autem ipsas infoderis, ipsas tunc magis diminues, & quid mirum si hoc accidas in spiritualibus, cum hoc etiam fiat in carnalibus? Si quis enim propter parsimoniam frumentum domi suum non consumpseris, nec in terram jecerit, id vermibus excidendū tradis; si autem disperferis, majorem messem colliget: audite quotquot estis tardi ad eleemosynam: audite qui vobis servando divitias diminuvistis.* Nazianz. quoque de S. Matre sua ita scribit: *Solas has curas, atque ab omni subreptione immunes opes ducebas, nimirum Deo, & pauperibus diffundere opes.*

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Sub negotiationis, & lucri metaphora, spiritualia plurima adducuntur eleemosynarum bona, & emolumenta.

THEMA.

Gustavis, & vidis, quia bona est negotiatio ejus. Prov. 31. vers. 18.

Super vacaneum esset investigare, quam ratione mulier illa ortis tantas congregaverit divitias, liquidem de illa constar, quod nobiliter nupta fuerit, copiosum numeraverit pedissequarum comitatum, felicemque sortita fuerit profectam, denique uno verbo sufficit dicere, quod illam *Beatissimam* predicaverunt, deque illa dicatur: *Multa filia congregaverunt divitias, tu supergressa es universas: nihilominus Sapiens, qui omnes hujus mulieris prosperos eventus conscripsit, nos perplexos relinquere noluit, ut dubitarem, unde ille innumerabilium bonorum cumulus procederet; Dicit enim: Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperes; nam ut D. Chrysost. (qui quoad usque vixit, compassionis viscera semper pauperibus exhibuit, adeoque ab ipsamet experientia loquitur) ait: Eleemosyna est ars omnium questuosissima. Porro hac mulier, priusquam hanc adoriretur negotiationem, rei familiaris angustias domi habuisse convincitur, quia filare cogebatur, & quidem non sericum, neque aurum, sed lanam, & linum; integrisque noctibus laboribus ei insistentum erat. Nam Sapiens dicit: Operata est consilio manuum suarum: de nocte surrexit, digiti ejus apprehenderunt fenum, questus lanam, & linum. Unde vix fenum filando absolverat, quando pro sustentatione sua, & familiae suae suum filandi laborem vendere debebat; nam idem Sapiens dicit: Sindonem fecit, & vendidit, cingulum tradidit Cananeo: panem otiosa non comedit. Post hanc verò pauperiem paulatim est tantis aucta divitiis, ut Salomon dicat: Byssus, & purpura indumentum ejus: omnes domestici ejus vestiti sunt duplicibus; haecque omnia ei provenerunt, quia Manum suam inopi aperuit, & palmas suas extendit ad pauperem. Ecce igitur tibi, quam sit lucrosa haec negotiatio, & spirituale hoc eleemosynarum commercium.*

2 Enimverò qualis esse debeat vera Christiani hominis negotiatio, D. Chrysostom. his verbis insinuat, dicens: *Nundinae nobis profectio mirabiles sunt, harum Mansi Bibl. Prad. Tom. II.*

nulla est alia professio, & negotiatori nulla alia intentio, quam parvo quidem emere, magno vero vendere, nam ea est cujusque negotiantis industria. Nam negotiationis nulla alia ratio est, quam ut pro minori empta, majori pretio vendas, atque multiplicatam sibi summam invenias. Tales igitur nobis Deus nundinas proposuit. Hic modico iustitia emitur pro panis fragmento, nili pro vestimento, pro calice aque frigida.

3 Advertendum est, quo modo S. Paulus loquatur, quando Romanos ad eleemosynam dandam hortatur: *Neceffitatibus, inquit, Sanctorum communicantes, quibus verbis subindicat, inter pauperem, & divitem communicationem, societatem, & officii confortium quoddam esse, in quo nostrando, & communicando, magnum recipimus emolumentum: Non dicit, inquit D. Chrysost. necessitatibus illorum subvenientes, sed necessitatibus illorum communicantes, ostendens, quod plus accipiant, quam praestent, & quod res ista negotiatio sit, communicatio siquidem est: mox verò in quonam hac communicatio consistat, his verbis declarat: Tu, inquit, pecuniam offers? Illi fiduciam tibi erga Deum afferunt. S. Joan. Damascenus ait: Cum pauperem alius, sic existima, te ipsum alius. Ea enim est hujusce rei natura, ut qua damus, à nobis ad nos redeant. Atque ideo S. Hieronymus optimè dicit, divites gratias agere debere pauperibus, quod occasionem nobis praebeant lucri, quod per eleemosynam illis datam comparamus: illum namque verum Psalmistae S. Hieronymus considerans, in quo dicitur: *Extollite manus vestras in sancta, & benedicite Domino, inquit, Da pauperibus eleemosynam, & benedic Domino, gratias age Domino, quia tibi dederit, unde des fratri: Magis tu agis gratias Christo, quando dederis, quam frater, qui ex eo, quod à te accepit, tibi agat gratias. Grande nobis beneficium praestans pauperes. Et Div. Chrysost. divitem ad liberalitatem erga pauperes exhortans, inquit: Fructus omni prosperitate, & cum satisfactis eris usus, quae supervacuati tibi, & otiosa jacent, alius distribus fame laborantibus, per illorum manus in tuam patriam transmissis, in quam propediem tibi pergendum, ut ibi accipias. Illi enim tibi plurimum prodesse poterunt ad transvehendas illuc opes, ut quando abieris, omnia illic invenias bene disposita. Ad hac transvehenda nullo tibi opus est jumento, non custode, nulli latro, vel fur hac via vadit, ut nocere queat iis, quae à te mittuntur illuc, sed ea, quae repositas in egenorum manus, illa in securum promptuarium, nempe in manum Dei reposita erunt.**

4 Quod si mercator aliquis securus esset, quod nullum in suis commerciis, vel cambiis incurfurus esset periculum, in immensum utique talis locupletandus foret. Hoc autem est spiritualis hujusce negotiationis, quae per eleemosynam exercetur, privilegium, quod nullum sibi conjunctum habeas amissionis periculum, sed de lucro certissimi sumus. Sententia est D. Chrysost. dicentis: *Opes in eleemosynas deputatae, domos plus muniant, quam lanceae, & arma, & servorum, ac militum manus.* S. Joannes Damascenus, adducto S. Basilii testimonio, nos quoque securus esse jubet, quod nullum in hac negotiatione nobis obviabit periculum: *Crede Deo, inquit, qui beneficia sua, quae in oppressum conferuntur, tanquam in seipsum collata accipit, atque ipse gratiam rependit; locuples est sponsor, ut qui ubi quo terrarum, ac maris expansos thesauros habeat. Ipse est negotiator ille, de quo in Evangelio: Simile est regnum caelorum homini negotiatori; cui proinde divitias nostras tuto confidere possumus, quia non solum caelestis ille mercator securam ubique habet correspondentiam, verum insuper obtinet totius universi dominium: Domini est terra, & plenitudo ejus. In eleemosynatamet si non de nostro, sed de suo erogemus, ipse tamen ob eleemosynam erogatam, nostrum te futurum esse spondet debitorem; unde D. Basilus ait: *Quis tibi opes dedit, per pauperum manus eleemosynam a te petis, quod si quae sunt sua accepit, integram gratiam, ac si beneficio affectus fuisset, persolvit.* Mercatores non ita facile summam aliquam ingentem unicuique obvio confidere solent, sed oculati, & circumspecti securitati suae, quam possunt optimè, consulunt. At verò, ut S. Cyrillus à Damasceno citatus ait: *Qui paupertate, atque inopia laborantibus, opes suas impertit; nunquam pauper erit, qui enim miseretur pauperis, inquit ille, sanera-**

Eleemosynarum largitio est nundina.

Rom. 12.

Divites, agant etiam pauperum, quod illis una occasio lucri.

S. Jo. Dam. l. 2. Paral. c. 16.

S. Hier. in Ps. 112.

D. Chrysost. in Gen.

Cambium eleemosynarum nullum habet conjunctum periculum amissionis.

D. Chrysost. in 1. Cor. 13.

S. Jo. Dam. lib.

S. Basil. in 2. Damasc.

S. Cyrill. à Damasc.

Ita fundatur in promissione Dei. S. Ant. de Pad. in D. 1. post Epiph.

Eccles. 17. 18.

S. Aug. e. 9. in append. ad de rebus. C. 1. c. 6. vers.

D. Chrysost. in Ps. 112.

Eleemosyna est ars questuosissima.

Probatur iniqui exprobratio. S. Chrysostomus. D. Chrysostomus. h. 1. ad pop.

D. Chrysostomus. h. 1. de pauperibus. c. 1.

sur Deo, solvendo est hic debitor, fidus hic, qui accipit; scit quod datum est, cum senore dissolvere. Valdè locuples utique futura esset mercatura, & commercium valdè opulentum, si id quod ad cambium datur, totaliter & integrè ad nostrum rediret creditum, remanente insuper sorte principali debitori ad tuum creditum. Jam verò, ut S. Ambrosius ait: *Magis servares tibi, si dissipares alius, bonorum enim fructus munerum in eos ipsos, qui contulerint, revertantur, & gratia liberalitatis in altorem boni operis redit.*

S. Amb. I de
Nobis. c. 7.
Multa lucra
elemosynas
reconferunt.

S. Laur. Iust.
de inst. &
regim. Præf.
c. 1.

5 S. Laurentius Justinianus huic negotiationis metaphoræ insistent, multa alia elemosynæ lucra tangens ait: *Bona negotiatio hac est, quæ misericordem in momento divitem facit, & in tuto collocat acquisita, atq; Deum in die necessitatis, & mortis reddit homini placatum, ista profecto intelligens iustus ille, misericordie operibus semper intentus, cum resolutioni corporis appropinquasset, filium suum admonendo dicebat: Ex substantia tua fili mi fac elemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo pauperum, ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini. Elemosyna enim divinam nobis conciliat gratiam, & Dei amicitiam. S. Paulus de collectis, quæ in subsidium egenorum fiebant, ad Corinthios ita scribit: Cum autem presens fuero, quos probaveritis per Epistolas, hos mittam perferre gratiam in Jerusalem. At verò, quamnam, obsecro, erat hæc gratia, quam Ierosolymam deportaturi erant? non alia utiq; quam gratia contributionis Ierosolymitanis egenis præstata, quam S. Paulus sapientissimè gratiam appellat, eò quod nos faciat acquirere gratiam, & benevolentiam divinam. Circa hæc verba Apostoli D. Chrysost. ait: *Non dixit: eos mittam, ut vestram deferant elemosynam, sed vestram gratiam, ut ostendat, vos lucrari; alicubi autem appellat benedictionem, & communicationem, illud quidem, ne redderet pigriores, hoc verò, ne nimis efferret, nusquam quidem certe nominavit elemosynam.**

Elemosyn.
conciliant
nobis gratiam,
& amicitiam
Dei.
1. Cor. 16. 3.

D. Chrys.

Luc. 11.
S. Bonav. lib.
de elemos.
præservat à
peccatis.

Ps. 132.

Eccl. 7.
Cipario et
S. pauperes
plurima co-
ferti bona.

Clem. Alex.
I. a. Strom.

S. Ber. 2. a. for.
in D. 1. post
Pent. an. 3.
c. 3.

Matth. 19.

Elemosyn.
anteponitur
Baptismo.
S. Amb. 1. 2.
ser. 4. in c. 3.
Eccl.

6 Valdè considerabilia sunt verba illa apud Sanct. Lucam: *Date elemosynam, & omnia munda sunt vobis;* cujus propositionis Sanctus Bonaventura hanc assignat rationem: *Quia disponit ad gratiam, per quam mundatur anima, & propter hoc dicitur; Pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vite, quæ nunc est, & futura.* Regius Propheta David ita olim DEUM orabat: *Custodi animam meam, quoniam sanctus sum.* Pagninus legit: *Quoniam misericors sum;* quasi misericordem, & compassionem erga pauperes esse, opportunum sit medium, ut quis in virtute divinæ gratiæ à peccatis præservetur, & idèd subdit: *Salvum fac sperantem in te, quoniam sanctus, & misericors sum.* Apud Esaiam eximia quædam recensentur bona, quæ ab hac compassione, & misericordia erga pauperes dimanant; DEUS etenim ibidem dicit: *Frangere esurienti panem tuum, & egenos, vagosque induc in domum tuam, cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris, tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tuacitius orietur, & anteibis faciem tuam iustitiæ tuæ, & gloria Domini colliget te; tunc invocabis, & Dominus exaudiet, clamabis, & dicet: Ecce adsum; cum effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleveris, orietur in tenebris lux tua, requiem tibi dabit Dominus semper, & implebit splendoribus animam tuam.* Clemens Alexandrinus in laudem elemosynæ ait: *Benedictio in capite ejus, qui elargitur, & qui misereatur mendicorum, beabitur, quoniam charitatem ostendis in sibi similem, propter eam, quam habet charitatem in opificem humani generis.* Sanctus Bernardinus in quodam sermone elemosynæ meritis perfectionem Evangelicam attribuit, dicens: *Elemosyna affert perfectionem, seu perfectam observationem consiliorum: est enim singulare fundamentum Evangelicæ perfectionis.* Idque probat testimonio Sancti Matthæi cap. 19. ubi Salvator noster ait: *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus.*

7 Observatione dignissima est sententia quædam Sancti Ambrosii, in qua elemosynam Baptismo anteponit, dicens: *Date elemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis, nisi quod (salva fide dixerim) indulgentior est elemosyna, quam lavacrum: lavacrum enim semel datur, & semel veniam pollicetur, elemosynam autem*

quoties feceris, toties veniam promereris. Sanctus Paulus in Epistola ad Corinthios de elemosyna loquens, his verbis utitur: *Qui parce seminat, parce & metet, & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet, bilarem enim datorem diligit Deus.* Pergit ulterius ostendere ibidem, quod mediante hoc benignitatis semine, id est, misericordia erga pauperes, creascit in annatis nostris gratia divina; dicit enim: *Potens est autem DEUS omnem gratiam abundare facere in vobis, ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum.* Div. Chrysostomus rationem reddit antiqui illius laudabilis usus, quo mendici ad fores Ecclesiarum collocare solebant, & etiamnum solent, nimirum ut per hoc spectaculum fideles ad compassionem excitent, sed quoniam fructu id sit, inquit S. Doctor? & statim subiungit: *Quemadmodum solemne est, ut fontes præsto sint ante oratoria, ut adoraturi DEUM manus prius lotas inter precandum attollant, ita pauperes fontium vice ante fores collocaverunt majores nostri, ut non aliter, quam manus abluimus aqua, prius per beneficentiam absterga anima, tum deum preces nostras afferamus, non enim tam apta est aqua ad abluendas corporis maculas, quam elemosyna ad abolendas sordes anime.*

1. Cor. 9.

Est sanctum
dissimulatum
tenere.

D. Chrys. 1.
ser. 25.

Abluere ani-
mas, sicut
aqua manus.

8 Sanctus Augustinus querit, cur in novissimi Judicii die districtus Judex nullam facturum sit mentionem orationum, jejuniorum, continentiarum, martyriorum, nec exprobraturum sit reprobis adulteria, rapinas, vindictas, vel similes alios excessus; sed tantum memoraturum sit neglectum operum misericordie corporalis, & tenacitatem, seu crudelitatem erga pauperes: *Nunquid dextris non erit dicendum, inquit, quia castè vixistis, quia res alienas non rapuistis, quia fidem meam usque ad sanguinem confessi estis? putatis non esse dicendum sinistris, quia fuistis impudici, quia res alienas rapuistis, quia superbia vestra, & malis moribus nomen meum blasphemare fecistis?* Et respondet Sanctus Doctor, solum faciendam esse mentionem viscerum ferreorum erga pauperes, & neglectus misericordie, ac compassionis erga eisdem: *Quia omnia crimina elemosynis redimuntur, ideo istam laudavit fecunditatem, istam culpavit, & damnavit ariditatem.* In eundem quoque scopulum aureus D. Chrysost. calamus allisit, dum ait: *Quod si elemosyna sufficiat ad habendum, ad gratiam, & gloriam, aditum, fieri posse videtur, quod amicus DEI sitis, qui est vindicativus, vel carnalis, aut latro, siquidem fieri potest, quod qui est aliis vitiis maculatus, aliundè tamen sit elemosynarius; sed respondet per sequentem sententiam: De crimine non præstabit causas, cui de misericordia causa constabit, q. d. in homine misericordie, & compassionis erga pauperes dedito, non opus est de peccatis questionem instituere, quia charitas operis multitudinem peccatorum, quotiescunque enim homo ex vera charitate movetur ad subveniendum proximis suis, Deus per gratiam suam faciet, ut talis præservetur à peccatis, vel ad veram emendationem reducat, si in peccata fuisset prolapsus.*

S. Aug. 1. 10.
h. 14.
In ex reprobis
iudicio solè
instituitur
examen de
operib. mi-
sericordie
præstitis, vel
neglectis.

1. Petr. 4. 1.

9 Sanctus Laurentius Justin. ait: *Nihil aliud est facultates proprias tribuere egentibus, quam cumulare in celo, quod hic possidetur in terra.* Sanctus Antonius de Padua de compassione erga egenos ait: *Elemosyna etiam gratiam quasi pupillam conservat propter acumen visus.* Idem quoque in alio sermone super illa verba Genesios: *Lignum pomiferum faciens fructum juxta genus suum, inquit: In ligno pomifero elemosyna designatur, quæ fructificat in egenos, id est, ipsorum manibus reportatur in celos; Et nota quod dicitur; faciens fructum juxta genus suum; genus hominis est alter homo de humo creatus, & in animam vivificatus; debet ergo elemosynam facere juxta genus suum, quia & anima spirituali pane, & corpus corporali reficitur. Sapiens suas aliis eroganti divitias plurima proinde pollicetur celestium benedictionum charissimata: *Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis; benedictio autem super caput vendentium.* Quam sponsonem ita explanat Sanctus Joannes Damascenus: *Benedictio in capite ejus, qui bona sua cum aliis communicat, qui idem in capite sequenti testimonium adducens Sancti Chrysostomi rationem assignat, quare in attritiorempli col-**

S. Laur. Iust.
de comp. &
Christ. per-
fectis.
S. Ant. or.
1. in D. 1.
post Joseph.
Elemosyn. est
lignum po-
miferum.

Prov. 11. 16.

S. Jo. Dam.
ibid.

Hid. c. 17.

colloceatur: Duo pocula ante fores Ecclesie sunt, alterum aqua, in quo manus abluuntur; alterum pauperis, in quo anima labes absterguntur.

Loth propter eleemosynam evasit incendio Sodome.

10 Observastine aliquando magnum, quod DEUS in Loth patravit miraculum, dum eum a communi illorum præservatione, non tam materiali, quam carnali concupiscentie incendio, longè, latèque per omnes urbes illas serpente? Quis nescit quoniam cum perverso perverseris? In universa Pentapoli juxta æternæ veritatis testimonium, nec decem iustos erat reperire homines. Vicius meriti Loth tam singularem à DEO obtinuit prærogativam? Volvite, & revolvite Scripturam universam, unicumque tantæ gratiæ meritum fuisse reperietis, eleemosynam: *Aliquis benigne non legimus, inquit Origenes, hospitalitas in eo sola ex usu veniens memoratur; Evadit ignes, evadit incendia.*

Gen. 18. 34.

Duo discipuli post mortem Christi euntes in Emaus, fidem & spem certo quodam modo amisisse videbantur, nos autem sperabamus, quod redempturus esset Israel; unde & Salvator is exprobrabat, dicens: *O stulti, & tardicorde ad credendum!* Quid amantissimum pastorem, ut oves errantes ad gregem reduceret, permovit? solus ad opera misericordie corporalia affectus: *Atque nobiscum, quoniam advesperascit.* De quibus & Sanctus Laurentius Justinianus inquit: *Hospitalitatis illi curam impendere satagebat;* moxque subiungit, cur Christus seus adjunxerit, scilicet: *Ingressus est non ut cibum caperet, sed ut affectum suum erga suscipientes pauperes pramonstraret.* Nec immerito, siquidem certissimum animæ Christo desponsatæ signum, viscera perhibent misericordie, & compassionis in pauperes. Unde Abraham olim Isaac filio suo æqualem designaturus sponsam, unum è servis fideiorem certis cum commissionibus ablegavit, qui ad terminum perveniens itineris sui, talem secum ipse formavit discipulum: *igitur puella cui ego dixero: Inclina hydriam tuam, & bibe; & illa responderit, bibe, quin & camelis tuis dabo potum; ipsa est quam præparasti servo tuo Isaac.* Cur obiecto, hoc unicum signum præposuit reliquis? cur non potius ad modestiam, virginitatem, capacitatem gubernii domestici, aliamve virtutem attendendum duxit? Respondet S. Chrys. *Vide servi prudentiam; nam quia servus Patriarchæ hospitalitatem, & virginem inde ducendam, congruebat eisdem esse prædictam manibus, quibus iustus.* Cui mox alteram subdit rationem nostro peraccommodam proposito, dicens: *Nullam aliam conjecturam inquiris, sed charactere virginis animi ex hospitalitate colligere vult, quia scilicet charitas, & compassio in pauperes, omnes habet socias virtutes.*

Orig. h. 1.

Luc. 24. 11. Discipuli euntes in Emaus, propter hospitalitatem meruerunt societatem Christi.

S. Laur. Just. de Triumph. Christi ag. de c. 35.

Ex liberalitate cognovit servus Abraham. ipse Isaac futuram.

Gen. 14. 14.

D. Chr. h. 1. in Gen.

rea subdit: *Et beatum faciat eum in terra, id est, in præsentis vita. Sed quomodo potest homo esse beatus in vita? dicendum, quod per spem: 4. Est gratia liberans, & non tradat eum, &c. id est, in desiderium, & voluntatem eorum.* Hugo Card. illa Psalmistæ enucleans verba: *Iustitia ejus manet in seculum seculi,* dicta promissionem his verbis eleemosynæ applicat: *Non ad horam, sed in seculum seculi præsentis, quasi dicat: Per totum hoc seculum quamdiu vixeris, iustus eris, & in futuro in æterno manebis merces iustitiæ sue.*

Hug. Card. Pl. 111.

Cur Job suat eleemosynas deprecari.

Matth. 4. Cum tamen Salvator noster hoc præbuerit. Job. 31.

D. Chr. h. 1. de patient. Job.

Luc. 11. 9. Ex quo motivo vi ille Evangelicus obtinuit tres panes, & ista sibi necessaria.

D. Chr. 111.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

De variis in pauperes compassionis, & subsidii emolumentis.

T H E M A.

Viri misericordiae sunt, quorum pietates non defuerunt, cum semine eorum permanent bona. Ecclesiast. 45. ver. 10.

IN his in verbis Ecclesiasticus fructum exprimit eleemosynarum, dum eas facientibus prosperam in terris, felicemque in cælis vitam promittit, & sortem: *Cum semine eorum permanent bona, hereditas sancta, nepotes eorum, semen eorum, & gloria eorum non derelinquetur.* Sanctus Bernard. ad illam se reflectit à Propheta Regio divinæ Majestati pro viro eleemosynario factam supplicam: *Conversus tantus Propheta ad orandum pro huiusmodi pio viro, petit quod impetrandum firma fide tenebat, dicens: Dominus conservet eum, & vivificet eum, & beatum faciat eum in terra, & non tradat eum in manus inimicorum ejus.* Quibus in verbis quatuor singularissimas hominis misericordie, & compassionis erga pauperes dediti attingit gratias: 1. *Est gratia conservans, & de hac dicit: Dominus conservet eum, scilicet qui pius est proximo propter Christum, unde Propheta alibi: Dominus custodit omnes diligentes se: Vel conservet, id est, cum alius servet, q. d. eum cum tota familia servet.* Secunda gratia dicitur vivificans, id est, tribuat longam vitam ad bene operandum, & ad malum declinandum: 3. Gratia dicitur beatificans, propter

Mansi Bibl. Pred. Tom. 11.

2 Nescio, an observaveritis aliquando, qualiter Sanctus Job factus à se eleemosynas palam coram omnibus memoraverit, non oblitante, quod per modestiam, & humilitatem, qua præditus erat, ad illa abscondenda, prout verisimile est, fuerit instigatus; præterquam quod Salvator ipsemet idipsum prohibeat, dum ait: *Cum facis eleemosynam, noli tuba canere ante te; te faciens eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua, ut sit eleemosyna tua in abscondito, & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi;* & tamen Job cap. 31. affectum quo viscerosissime in subsidium egenorum urgebatur, ad perpetuam memoriam toti mundo pluribus verbis manifestat, dicens: *Ab infanzia mea mecum crevit miseria, & de utero matris meae egressa est mecum;* & multa similia, quibus totum illud caput per omnes versus abundat. Pro dubio hujus solutione aliud responderi nequit, quam quod ex quo non solum à suis, verum etiam ab extraneis, omnes quas patiebatur calamitates, & ærumna, scilicet facultatum, & filiorum jactura, infirmitas acerbissima, quæ illum in sterquilinum usque occupandum redegerant, suis attribuebantur peccatis, idè necessarium esse duxerit se excusare, totique mundo, omnibusque seculis manifestum facere, quod ex quo tantus erat eleemosynarius, impossibile fuerit, hanc illi tribulationem in poenam culpam suam fuisse immisissam, sed potius ad suam probandam virtutem, & constantiam, & sanctitatem augendam; unde Div. Chrysostomus illum hunc in modum introducit loquentem: *Substantiam eandem mihi augetis cum addimento virtutis;* neque enim solum Deum ejus bona temporalia multiplicaturum, cumque per numerosam quandam progeniem (prout in capite ultimo libri sui videre licet) prosperaturum esse sperabat, verum insuper sciebat, quod Deus cum in hac vita magis, magisque sanctificaturus esset, cum addimento virtutis, quia licet nonnunquam nos in tribulationibus expositos esse sinat, hoc tamen semper ad majorem gloriam nostram disponit.

3 Salvator noster apud Lucam de homine quodam charitativo, & hospitalitati dedito discretus, ait: discurre: *Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum, & ille de vitis respondens, dicat: Noli mihi molestus esse, jam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili, non possum surgere, & dare tibi, & si ille perseveraverit pulsans, dico vobis, dabit illi quotquot habet necessarios.* In qua parabola notandum est, bonum hunc virum non solum ab amico suo obtinuisse, quicquid petierat, id est, tres panes, sed & omnia alia, quibus opus habebat; scitisne causam? nimirum non dormiebat integris noctibus, omnino sollicitus, & ad benefaciendum hospitibus totus intentus erat; quia ut Div. Chrysostol. scribit: *Ardens animus ad divina, nihil indulget corpori, nihil quieti;* tametsi dormiendi tempus adesset, ejus tamen quietes solum in recipiendis, & providendis pauperibus consistebat; merito, inquit idem Chrysostol. sic pulsanti taliter, quotquot necessarios habuit, Evangelicus iste fenerator largitus est panes. Porro quia in recipiendis, & hospitandis egenis diligentissimus erat, panis ei defecerat; at verò cur ad commodandos panes nocturno tempore ad amicos accessimurum quia erubescerebat, à aliis innotesceret, quod ipsi tanquam eleemosynario panis defecisset, quia quodammodo in divina providentiæ confusionem, & ruborem cedit, quod panem in domo ejus, qui erga pauperes liberalis est, deficere sinat.

4 In Exodo legimus sequentia verba: *Sex annis se-*

Erod. 31.

Cur Deus
anno septi-
mo prohibe-
re semina-
re agros.

Levit. 26. 31.
Quidam pau-
perum pa-
nibus pen-
siam.

S. I. Dam.
1. 2. Paral.
16.

1. Reg. 17. 11.

Levit. 26. 34.
Abundantia
perierunt
pendere a li-
beralitate
elemosyna-
rum.

Elias ob-
spectu ad
mortem fi-
lii, mulieris
elemosyna-
ria.

S. Basil. Co-
leuc. 6. 11.

D. Chr. b. 7.
in 2. ad Tim.

minabis terram, sed septimo anno dimittes eam, ut co-
medant pauperes populi tui. At vero inquires, si ipsi an-
no septimo nequaquam seminandum erat, unde nam
colligeret, ut vivere possit? pro responsione observan-
dum, quod Spiritus Sanctus dicat, ut comedant paupe-
res; dum enim fructus istius anni pauperibus distri-
buuntur, Deus efficit, ut fructus anni illius, plus quam
aliorum annorum abundant, quia qui largitur paupe-
ri, extra omne est periculum, ut ei quippiam deesse
possit; experietur enim, verum se esse illum hominem
qui habuit, quidquid desiderabat, dabit illi quotquot
habet necessarios. Deus enim erga tales magis prodig-
us est in patrando suis miraculis, quam erga cunctos
alios, ut constat ex omnibus historiis. In Levitico scri-
bitur: Dabo vobis benedictionem meam anno sexto, &
faciet fructus annorum trium, feretisque anno octavo, &
comedetis fruges veterum usque ad annum novum, do-
nec nova nascantur, edetis vetera. Et ideo S. Joannes
Damascenus ait: Quicumque dant pauperibus, penuria
non opprimuntur. Vidua illa Sareptana in extrema illa
annonæ caritate præter farinæ pugillum aliud nihil ha-
bebat, & tamen Elias Propheta ei præcepit, dicens:
Fac mihi primum subcineritum panem; scitane cur id fe-
cerit, inquit S. Proiper? Ex hoc ipso Propheta prius si-
bi offerre iubet, tum etiam illi suis filiis præparandum, ut
misericordia primum occupet locum; nimirum Elias pro-
bè sciebat, quod ad multiplicandam domum illius an-
nonam, nullum esset apertius medium elemosynæ,
quam illi amore Dei datura erat.

5 In Levitico Deus olim præcepit, dicens: Quar-
to anno omnis fructus eorum sanctificabitur, laudabilis
Domino, id est, ut Hugo Cardin. exponit: Offerretur
sacerdotibus, & erit pauperum; Quinto autem anno co-
medetis fructus, congregantes poma que proferunt; qui-
bus verbis insinuare voluit, quod abundantia, & fer-
tilitas terrenorum à liberalitate dependeat, quam er-
ga pauperes exercemus: Honora Deum de tua substan-
tia, & de primitiis frugum tuarum, & implebuntur bor-
rea tua. Quæ verba Sanct. August. de elemosynâ ex-
plicat ob honorem Dei erogata. Causa cur sæpius agri,
tamen si summa cum industria à nobis exculti, nihilo-
minus steriles maneant, & fructus non afferant, est
sola nostra erga pauperes tenacitas, quam Deus hoc
modo ponit; unde Sanctus Basilus contra avaros scri-
bens, ait: Hac de causa Deus omnipotens manum non
aperit, quoniam fraternitatis charitatem occlusimus, ob
hoc & campi steriles, quoniam charitas friguit. Val-
dè sunt considerabilia verba illa, quæ ex ore cuiusdam
Prophetæ ad eum patientis, & sapientis, Eliæ nimirum,
lamentantis, emanarunt, dicit enim sacer textus: Cla-
mavit ad Dominum, & dixit: Domine Deus meus,
etiamne viduam illam apud quam ego nunquam sustentor,
afflixisti, ut interficeres filium ejus? Cur obsecro, Elias
hanc DEI dispositionem admirabatur? ergone res
insolita erat, quod filii in ætate tenera morerentur?
nunquid insuper sciebat, quod sint multe tribulatio-
nes iustorum? Veruntamen observandum, causam ad-
mirationis ejus in eo consistisse, quia scilicet capere
non poterat, quod Deus mulierem illam, quæ tantam
se illi elemosynariam exhibebat, affligere vellet, filium
ejus interimendo; sed ecce ob id illum subito revivifi-
cavit per adeo prodigiosum miraculum. Confirmat id-
ipsum Basilus Seleucus, dum ait: Dubius habebat tan-
to in casu Elias, & hospitalitatem mulieris admiratus,
invenit pueri mortem unam divinatam contra se machi-
natum esse; Deo accedit supplex, dicens: Heu mihi
Domine, etiamne viduam afflixisti? video quomodo ma-
chinamento petas. Nimirum Elias mortem illam potius
in experimentum suæ virtutis accidisse censuit, quam
in contristandam matrem illam, adeo ad elemosynam
erogandam inclinatum: Neque enim omnino fieri po-
test, inquit Div. Chrysost. ut ea domus, quæ paupe-
rum miseratione fundata sit, mali quippiam patiatur,
imò si quid forte perpeffa fuerit, melior eam eventus ex-
cipiet, idque erit familia, ac domus pro clypeo, & ha-
sta. Audi quid de Iob Diabolus ait: Nonne tu circunda-
disti eum interius, & exterius? cur id? audi & ipsum
Iob dicentem, oculus, ait, eram cæcorum, claudorum, &
pupillorum pater. Verum quidem est, cum innumeris,
& periculosissimis fuisse ætumnis infestatum, sed quif-

nambarum omnium exitus fuit? Duplicata substantia
est, merces ælior, iustitiam accumulatio facta est, clarissi-
morum, & amplissimis premiis affici meruit, hæc
omnia illi contigerunt, quia promptus ad elemosynas
fuit.

6 Morabatur olim in Joppe mulier quædam ma-
gnæ pietatis, Apostolorum discipula, nomine Tabitha:
Hæc erat plena operibus bonis, & elemosynis quas fa-
ciebat. Factum est autem in diebus illis, ut infirma-
tæ moreretur. Venim enim verò, quæ ratione mors ar-
borem hanc adeo fructuosam falce sua in ætate matura
præcidere præsumpsit? quisnam tandem ejus finis fuit?
audite, quid sacer textus subiungat; quam cum lavif-
sente, inquit, posuerunt eam in cœnaculo, cum autem
propè esset Lydia ad Ioppen, discipuli audientes, quia
Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum rogantes:
Ne pigresceris venire usque ad nos: exurgens autem Pe-
trus cum illis, & cum advenisset, duxerunt illum in
cœnaculum, & circumsteterunt illum omnes vidue flet-
tes, & ostendentes ei tunicas, & vestes, quas faciebat
illis Dorcas; tunc Sanctus Petrus gloriosum illud patra-
vit miraculum, Thabitam vitæ restituendo; sed quo-
nam modo illud effecit? Dans illi manum, erexit eam.
Sed cur illam in vitam revocaturus, & ex feretro leva-
turus manum ei porrexit? scitane causam? Ego qui-
dem illam hanc esse existimo, quia ipsa manum suam
apernerat inopi, & palmas suas extenderat ad pauperes;
cum vocasset Sanctos, & viduas, assignavit eam vivam.
Unde Div. Chrysost. hom. 33. in Gen. de elemosynâ
dicit: Tanta ejus est potestas, ut non solum peccata
purgare, sed & mortem fugare valeat; cujus exemplum
habemus in Thabitha: Hæc quotidie dabat operam, ut
colligeret ex misericordia divitiarum. Sic quoque Sanctus
Paulus Eutichen in vitam revocavit; sed valdè confi-
derabilis est locus, in quo tam S. Petrus, quam S. Paulus
miraculum hoc operati fuerunt, etenim utrumque mira-
culum in cœnaculo accidit, ubi tot pauperes ad mensam
confidentes, ex substantiis, & laboribus horum fidelium
sustentabantur.

7 S. Bernardinus in quodam sermone ait: Sanatur
corpus per elemosynam pietatem; citatque historiam il-
lam à Sancto Matthæo cap. 12. descriptam, ubi mentio
fit illius, qui manum aridam habebat: Mystice homi-
ni habenti aridam manum Dominus ait: Extende ma-
num tuam, id est, pauperibus elemosynas distribuis, &
extendit, id est, elemosynas dispensavit, & restituta
est sanitas sicut altera; super quo verbo Rabanus in
Glossa ait: Nil plus valet curationi, quam elemosy-
narum largitas, quia frustra pro peccatis rogaturus manus
ad Deum expandit, qui has ad pauperes non extendit.
Isaias de elemosynario differens, inquit: Cum effude-
ris esurienti animam tuam, orietur in tenebris lux tua,
& tenebre tue erunt sicut meridies; quæ verba Olea-
ster hoc modo exponit: Cum fueris in maximis ang-
ustis, ita ut nullus pateat exitus, orietur tibi lux, id est,
dabitur tibi modus, quo possis angustias illas exire, elec-
mosynario enim contradictiones in prosperitates con-
vertuntur. Psalmista de homine alienis necessitatibus
prospiciente, ait: Universum stratum ejus versasti in
infirmis ejus, quia intelligit super egenum, & paupe-
rem; circa quæ verba D. Chrysost. ait: Caro est, quæ
versatur, & versat, ipsa est ergo, quæ in adversis volvi-
tur, in prosperis versat, Dominus ergo versat stratum no-
strum, quando nobis adversa vertit in prospera; cujus ca-
sum habemus in terminis, in duobus Sanctis veteris Te-
stamenti, qui ambo erga pauperes summè fuere miseri-
cordes; primò quidem per periculosissimas afflictiones
probatis, demum verò supra modum felicitatis, To-
biæ nimirum, & Jobo. Unde enim Idem Chrysost. ait:
Qui audit rogantem egenum, ecce audit orbe toto pro
Ecclesia sic rogantem: Dominus conservet eum, & vi-
viscet eum.

8 Per quotidianam experientiam videmus, illos, qui
erga pauperes sunt liberales, longævam vitam agere,
nec non ab illis, quibus beneficia impenderunt, mul-
tas benedictiones recipere: Si suscipiens elemosynam
ingratus esset, inquit Sanctus Bernardinus, & malus,
nec Deum sicuti obligatus est, pro dante oraret, oratio
tamen pro elemosynâ largiente nullo modo deest. De
Zachæo Evangelistam scripsisse novimus, statim
pu-

Elemosyna
est mortis
salvatio.

Peter exem-
pli Tabi-
thæ.

Cur S. Petrus
illam exco-
gitavit? Sed
per illam ma-
num
D. Chr. b. 33.
in Gen.

S. Bern. ser-
m. 1. 1. post
Pent. 2. 1. 1.
Matth. 12.
Elemosyna
restituenda
est cœno-
pore.

Rabanus in
Glossa.

11. 11.

Libertat ab
orant. 20. 1.
11. 11.

11. 11.

D. Chr. ser-
m. 14.

Idem ibid.

Vitam pen-
det longæv.

S. Bern. 1. 1. 1.
11. 11. post
Pent. 2. 1. 1.
11. 11.
Luc. 11. 1.

pupillus erat; moxque subungere, quod medietatem bonorum inter pauperes distribueret; ecce dimidium bonorum meorum de pauperibus: quasi hoc modo magnus in conspectu Dei, totiusque mundi evasisset, in anna'ibus immortalitatis celeberrimis; idēque sibi ab Altissimo dici audit: Hodie hunc domus salus a Deo facta est, eo quod & ipse filius sit Abrahae. Quoniam magnus ille est, inquit Seneca, qui in divitiis pauper est. Unde & idem testimonium de Jobo, viro misericordiae pauperibus addictissimo, Scriptura Sacra perhibet: Eratque vir ille magnus inter omnes Orientales; omnes in prosperitate, & honoribus superabat, quorūque in Oriente respirabant Magnates. Quid Zacharum in filium assumpsit Abrahā? Audite Chrysostomum: Zacharus hospitis Domini meretur accipere, ut excepit & Abraham pater; Abraham Domino filium, Zacharus substantiam obtulit; ille heredes, hic hereditatem donavit; ille immolandum solum quod habuit pignus exhibuit, hic patrimonii substantiam Domino immolavit; unde recte Abrahā filius nuncupatur, dum ordinem gloriae patris exequitur.

9 S. Damascenus gloriam, & honores immentos in iudicio finali, toto caelo, terraque spectante, eleemosynariis obventuros considerat, quando Christus in Majestate residens, non ad Apostolos, Virgines, & Martyres, sed ad illos, qui pauperibus misericordiam praestiterunt, cum gratiarum actione conversus, frustula panis, & panni, quibus se cibatum, vestitumque alletet, exhibebit: *Deus virtutem tuam comprobabit, inquit hic Sanctus, Angeli laudibus offerent, homines omnes, qui post orbem conditum extiterunt, beatum te predicabunt; gloria sempiterna; gloria iustitia, celorum regnum, praemia tibi futura sunt. Telle equidem Davide, Deus nostris non indiget opibus: Dices Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges; nihilominus tunc temporis bolo panis, laceraque vestis particula se indignis attestabitur, dicens: Nudus eram, & cooperuisti me. Unde Sanctus Franciscus Seraphicus ait: Deo solum per pauperem nostra possumus offerre, qui solus per pauperem nostris poterit indigere: videte fratres, quanta felicitatis sit vir eleemosynarius, qui ei potest impendere qui retribuit, & dat omnibus affluenter. Sanctus Hieronymus tandem in illo Psalmi Commentario: (Benedicite de Dominus ex Sion) ad hominem misericordiae operibus deditum conversus ita discurret, ut huius virtutis inculcet amorem: Quod dedisti, recipere, tu dedisti eleemosynam, tu fecisti virtutes, a Deo praemium, & benedictionem consequeris, Sion de caelesti Ierusalem, ubi sunt futurae glorie.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Comparatio inter sementem, & fructus eleemosynae, maxime spirituales.

THEMA.

Qui parce seminat, parce & metet; qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. 1. Cor. 9. vers. 6.

1 **A** Prior equidem, quam eleemosynarium inter, & sementem, dari non poterat similitudo, quia ut parebit, omnes huius conditiones fructibus, & salutaribus eleemosynae competunt effectibus, praesertim etiam cum dubitari non possit, quin Apostolus per illud sementem eleemosynam intelligat, postquam enim illa recitasset Psalmistae verba: *Dispersit, dedit pauperibus, mox subdit; Qui autem administras semen seminanti, & panem ad manducandum praestabis, & multiplicabis semen vestrum. Ubi S. Chrysostomus ait: Semen appellavit, ut statim sibi ob oculos sese merces obijciat, ac messem cogitans, plura se accipere, quam dare, intelligat, proinde non dicit: qui dat, sed qui seminat. Experientia teste, frumentum in granariis aservatum corruptioni subjacet, at seminat fructum affert abundantem, quam similitudinem S. Basilii promovens ait: Quemadmodum frumentum in terram cadens lucrum projicienti parit, sic & panis in esurientem projectus, multam tibi reddet utilitatem. Semen per campos aratro, cultuque exercitos, si quis projici videret, finis inerti ignarus, ipsum dissipari, perdidique autumaret; Mansi Bibl. Praed. Tom. II.*

ast longe aliter se res habet, siquidem radicibus actus, germinat, fructificat, & centuplum quandoque fructum reddit: sic quoque nummus inopi nihil habenti donatus, perdidit existimaretur; ast juxta veritatem Evangelicam: *Angelus incrementa frugum iustitiae vestrae. Porro ager huius seminis, qui messem adeo fertilem, & copiosam reddit, finis est pauperis, teste S. Aug. qui ait: Felicissimus est ager pauperum, cum reddat donantibus fructum.*

2 Ad hanc veritatem declarandam duae sunt in Scriptura Sacra similitudines plausibiliores, una seminis, quam tangit Sanctus Paulus: altera thesauri, quam Christus adducit. In utraque aliquid est boni, & simul aliquis reperitur defectus: eleemosyna autem tam seminis, quam thesauri bona amplectitur, mala verò utriusque excludit. Thesaurus quidem ex argento, auro, & gemmis congregatur, sed hunc ex se defectum habet, quod semper sit idem, non verò crescat, ut semen, quod pro uno grano sepe centum profert: eleemosyna verò thesaurum superat, quia lucrum quod ex illa dimanat, inestimabile prorsus est; de qua proinde dicitur: *Thesaurizamus vobis thesauros in caelo, ubi neque erugo, neque tinea demolitur. Superat quoque eleemosyna semen, quia qui pauperi dat, non solum lucratur centum pro uno, verum etiam insuper vitam aeternam. Unde Sanctus Valerianus in homilia quadam ait: Audite Apostolum dicentem, qui parce seminat, parce & metet, profecto nobis praestamus, quotiescumque miseris subvenimus, lucrum nostrum est, nostrarum erogatio facultatum. Etenim incredibile est, quot in Scripturis Sacris, & Historiis Ecclesiasticis, ac prophetis, personarum ex liberalitate erga pauperes locupletatarum reperiantur evidentissima exempla. Unde S. Joan. Damascenus auctoritatem adducit S. Basilii dicentis: Deditis fame laboranti manus tuas efficitur, ad te videlicet cum favore rediens. Ut enim frumentum in terram lapsum, ei a quo projectum est, emolumentum affert, eodem modo panis in esurientem dejectus, uberem in posterum utilitatem profert. Et quidem S. Bonavent. septem refert fructus ab hoc semine provenientes: Animum, inquit, primo mundat a culpa: Secundo liberat a pena aeterna. Tob. 4. Non patietur animam ire in tenebras: Tercio defendit a pena transitoria. Dan. 4. Peccata tua eleemosynis redime: Quarto mitigat seminem concupiscentia: Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis: Quinto de hoste victoriam. Eccl. 29. Conclude eleemosynam, &c. super senem potentis, &c. Sexto conservat gratiam, secundum illud: Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillum conservabis: Septimo quia dat fiduciam perveniendi ad gloriam.*

3 Hugo Cardin. similitudinem observat, quae semen inter, & eleemosynam reperitur: *Quia de ipso recipitur fructus multiplex in alio anno, id est, in alia vita, seu quia in hyeme seminatur, id est, in praesenti vita, & in aestate colligitur. Etenim semen multis mensibus fructum reddere tardat, seminatur in hyeme, estque multis aeris injuriis expositum; at verò suo tempore metitur, & congregatur in horreum, unde toto anni decursu vivitur. Idipsum quoque sepius in eleemosyna accidit, quae sepe fit cum incommoditate propria, cum repugnantia quadam naturali, quia tunc cum datur, fructus non videtur, sed venit tempus, in quo celestis agricola dicit: Triticum autem congregate in horreum meum. Propter huius enim merita gaudebimus per totam aeternitatem vita beata. Idipsum quoque S. Bonaventura observat, dum ait: Semen quod est pretiosum, sicut triticum, in uno anno seritur, & in alio metitur: Vile verò, sicut hordeum, & milium, in eodem anno metitur, & seminatur: Sic eleemosyna pretiosa est, quae hic in anno gratia seritur, sed fructus ejus in alio anno, scilicet gloria, expellatur: Vile verò respectu huius videtur eleemosyna illa, quae in praesenti remuneratur, quia dicit Salvator: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam: Pretiosa verò non solum in praesenti, & temporaliter, sed etiam remuneratur aeternaliter, quia dicit Apostolus, quod pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitae, quae nunc est, & futura.*

4 S. Bernard. sollicitudinem nobis inculcat, quam habere debemus in hoc grano seminando, ut illud multiplicatum congregare valeamus, indeque diu vi-

Eleemosyna & semen, & thesaurus est, largienti.

S. Val. h. 19.

S. Jo. Dam. l. 2. Paral. c. 15. Variis gratiis inde proveniunt.

S. Bonav. in c. 21. Eccl.

Tob. 4. Dan. 4.

Eccl. 29.

Hug. Card. in Luc. c. 8.

Alia similitudo inter semen, & eleemosynam.

Fructus seminis proveniunt in anno alio.

Luc. 4. 17.

S. Bon. c. 6. in Dist. 21. c. 11. de peccatis c. 7.

S. Bern. 2. l. 1. in D. 2. post Psal. 112. c. 4.

Homines reddidit magno.

D. Chr. t. 2. h. de Zachar.

S. Dam. l. 2. Paral. c. 15. In extremo iudicio publice exhibebuntur nostrae eleemosynae.

Pl. 15. 2.

Opusc. S. Franc. t. 1. in Append. ser. 3.

S. Hier. in Pl. 15. 3.

Franciscus S. similitudo inter semen, & eleemosynam.

D. Chr. h. h. 29.

S. Basil. ad divit. dicitur: Semen in terram projectum non perditur, sic nec eleemosyna.

Luc. 6.

D. Chrys.

Pro. 6. 6.
Sic & ele-
molyne fru-
ctus pecti hac
vitam.S. Amb. l. de
Nabob. c. 7.
S. Amb. l. 7.
in Luc. c. 12.Agricola se-
men spargit
spe copioze
mellis lura-
re.

Pl. 11. 9.

D. Chrys. l. 1.
et. 14.Eadem est
ratio e. ele-
molyne dar-
e.D. Chrys. in
Pl. 11. 9.

S. Bonav. l. b.

Hug. Car. l. b.
Semen ab-
scondi debet
in terra.S. Bon. l. b.
Sic & ele-
molyne in
sinu pauper-
tis.
S. Bern. l. 2.
ser. 2. 2. c. 1.
et. 11. 9.
Omnib. qui-
dem lai-
cenda est.

vere possimus; adducitque textum illum S. Lucæ: *Dabitur vobis, necnon & illum Sancti Matthæi cap. 6. Nolite vobis thesaurizare, &c.* citatque expositionem Div. Chrysostomi, dicentis: *Qua stultitia est illic relinqueret, unde exiturus es, & illuc non premittit, quo iturus es? Illuc ergo substantiam tuam colloca, ubi patriam habes.* Sapiens ait: *Vade ad formicam, & piger.* Etenim formica in æstate sibi pro tota hyeme de granis prospicit: eadem quoque debet esse Christiani hominis providentia, ut nimirum eleemosynam seminet in hac vita, ut fructus illius colligat in altera; nam ut Sanct. Ambros. ait: *Seminatur in terra, germinat in celo.* Idem quoque S. Doctor super S. Lucam scribens, inquit: *Neque enim nostra sunt, qua non possumus afferre nobiscum. Sola virtus comes est defunctorum, sola nos sequitur misericordia, qua celestium præviamansionum, pecunia vilis usura, tabernacula defunctorum acquirat aterna, sicut Domini præcepta testantur, dicentis ad nos: Facite vobis amicos de iniquo mammona, qui vos recipiant in aterna tabernacula sua. Quisnam adeo futurus esset stolidus, qui frumentum, unde vivit, è domo sua acceptum magnis laboribus, sudoribus, & dispendiis in agros, ubi multis est expositum periculis, projiceret, nisi copiosam inde messem in æstate speraret?*

5 Si agricola penum suam evacuant, inquit S. Chrysost. & seminat terra concredant, & collecta dispergunt, idque cum voluptate faciunt, spe majora recipiendi se solantes, & quamvis sciant, quod aeris intemperies nonnunquam, & terra sterilitas, & multo magis nos, &c. quo fine illum adducit Pl. textum: *Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in seculum seculi, & mirabilem sementem, brevi tempore distribuit, & perpetuo saculo justitia ejus permanet.* Cui similitudini inhærens alio in loco idem Sanctus, inquit: *Ideo sementis vocatur eleemosyna, quia res hac, non tam sumptus est, quam redditus. Tu autem quando seminandum est, non magni facis, quod evacuas fructuum veterum promptuaria: Sed ad messis futura fructum spectas, idque cum eventu nescias, nam & rubigo, & calamitas, & locusta, & aeris intemperies, quandoque spes nostras frustratur: Cum vero in celum est semen jaciendum, ubi nulla sunt tempestates, nulla insidia, nulle lasio, tergiversatio & procrastinatio? Et tandem idem Sanctus in illius Pl. (jucundus homo, qui miseretur, & comodas, disponet &c.) Commentario subjungit: *Quid enim conferri potest cum hac dispensatione, quando quis ea dant, quæ pereunt, fluunt, & intereunt: ea quæ sunt futura, & immobilia, accipit, & per ea in presenti via securitate fruatur?* S. Bonav. aliam eleemosynæ, & sementis in hæc verba adducit similitudinem: *Sicut tamen gelu pressum, & retardatum, profert uberiorem fructum, sic eleemosyna, quam quis facit, dum sustinet tribulationem, uberiorem est habitura re-promissionem, seu fructum, seu remunerationem.* Juxta illud Pl. assertum: *Euntes ibant, & flebant mittentes semina sua, venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos.* Deinde subdit idem Seraphicus: *Semen sustinet molestias multas, sicut gelu, grandinem, & pluvias: sic homo, qui libens eleemosynam dat, cum cor habeat compassionem plenum, talis sustinet omnes necessitates pauperum, & miseras afflictorum.**

6 Aliud eleemosynam distribuendi motivum à seminante. Hugo Card. desumpsit, dum ait: *Dicitur semen, scilicet eleemosyna, quia debet occultari sub terra, aliter non faceret fructum.* Ita pariter sub pœna retributionis à Deo nunquam à nobis consequendæ eleemosynam faciamus oportet, scilicet non ob vanam gloriam, aut ostentationem, sed potius, ut inquit Sanctus Bonaventura: *Sicut semen debet abscondi, ita eleemosyna debet occultè dari; Nam dicitur: Conclude eleemosynam in sinu pauperis.* S. Bernard. aliam his verbis recenset circumstantiam: *Semen non tantum projiciunt in uno loco, quia marcesceret, & sic fructum non faceret; ideoque Psalmista inquit: dispersit.* Quia nimirum non uni tantum, sed omnibus, juxta possibilitatem nostram, & indigentiam illorum, succurramus oportet. Id quod ipsa docet grani natura; nam frumentum, aut quodcunque aliud semen, quod pani conficiendo deservit, omni sexui, conditioni, statui, & personarum professioni commune est, omnibus quantumcunque barbaris se communicat indifferenter; ita & eleomo-

syna, & charitas ad omnes indifferentes se extendat oportet: *Non est qui se abscondat à calore ejus.* Verum tamen est: quod sicut ad leminandum semen materiale, terra secernitur, & eligitur melior, ita etiam daturus eleemosynam, electionem habeat inter hominem magis minusque timoratum & virtuosum. Optimè S. Ambr. monet: *Scriptum est: seminate vobis ad justitiam, esto spiritualis agricola, fere quod tibi profuit.* Bona satia in corde viduarum, si terra tibi reddit fructus uberiores, quam acceperit, quanto magis misericordie remuneratio reddet multipliciora quæ dederis? S. Joan. Damascenus, Clementem Alexand. citat, dicentem: *Quemadmodum agricola non promiscue omnem agrum, sed bonum ac fecundum conferit, ut ex eo fructus colligat; eodem modo ferendum est beneficium in viduas, in pupillos, in calamitosos, ut per eorum orationes fructum uberem ex ipsis consequamur.*

7 Aliam seminis & eleemosynæ proportionem præsentis suppeditat proposito Hugo Card. inquit; ut ager fructus ferat, à vepribus, spinis, similibusque urticis mundetur necessum est: *Debet committi terra spinis purgata & tribulis;* ita pariter juxta Christi in parabola de seminatore discurrentis sententiam, ubi divitias spinis assimilavit: *Debet committi pauperibus, qui nullas habent spinas, id est, divitias;* Si enim pecunias nostras sub eleemosynæ titulo erogaverimus ad lucrandam alterius gratiam, nihil apud Deum merebimur; ideoque Tobias filio consulebat: *Panem tuum cum esurientibus comede.*

8 Iterum sicut non sufficit terram vertere, exerce-re, omnique cum studio & industria excolere, sed insuper benignæ requiruntur cœli influentia: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus;* ita pariter ut eleemosynæ nostræ fructifera sint, cœlestis pariter influxus eas fecundet necessum est: *Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet, id est, ut Sanctus Bernardinus interpretatur, de benedictionibus & metet, scilicet gratia, charitatis, & regnum aeterna felicitatis.* Clarius S. Chrysostomus de divitiis loquens, hanc nobis veritatem inculcare nititur, dum ait: *Desosse sunt infructuosa: sed sicut radix in pingui plantata solo, quæ nobis singulis annis tempestivos offert fructus: sic & pecunia in manibus pauperum plantata, non solum in singulos annos, sed in singulos dies, spirituales nobis fructus offeret, confidentiam scilicet in DEUM, peccatorum abscessum, conscientiam bonam, latitiam spiritalem, spem jucundam, aliaque bona, quæ preparavit Deus diligentibus se.* S. Augustin. verum, eumque facilem nos edocturus conscientia purificandæ modum, misericordiam exhibet tanquam medium efficacissimum, inquit: *Ecce de die in diem plangis peccatum tuum, sed forte lacryma currunt, & manus cessant, sicut eleemosyna redimantur peccata, gaudent indigens de dato tuo, ut & tu gaudeas de dato Dei. Eget ille, eget & tu: eget ille ad te, eget & tu ad Deum. Impleto egenis inopiam, & impleat Deus interiora tua.* S. Basil. à S. Jo: Damasceno citatus, præsentis insistentis metaphora, ita discentit: *Imitare terram, fac fruges feras ut illa, ne te deteriore prebeas, quæ anima experta est. Illa enim fructus non ad usum suum, sed ad ministerium tuum alius, tu vero quem beneficentia fructum edideris, cum tibi ipsi cumulas.* Hic autem fructus non modò temporalis, sed etiam spiritualis est & cœlestis, cujus in persona DEI Esajas meminit, dum ait: *Cum effuderis esurienti, animam afflictam repleveris, Dominus implebit splendoribus animam tuam.* Annon ita Abdiam impiissimi Regis Achab domus Præfectum remuneravit Dominus, quando propter misericordie opus in Prophetas collatum, ipsum quoque Prophetæ dono honoravit, dicente Tyrano: *Ex hoc consecutus est a Domino Prophetia donum, juxta illud: qui recipit Prophetam, mercedem Prophetæ accipiet?*

9 Bellovacensis S. Eustachii adducit exemplum, quem Gentilem ad veram fidem convertit, Christianorum in pauperes compassio & misericordia: *Inter cervi cornu, inquit, apparuit ei Crucifixus dicens: quis es? & quod volebas, quod ejus eleemosyna perderetur, sed propter eas conversionis & fidei gratiam obtineret.* Cornelius, teste S. Luca, vidit in visu manifeste Angelum DEI introeuntem ad se, & dicentem sibi: *Cor.*

Pl. 14.

S. Amb. l. de
Nabob. c. 7.
Specialiter
tamen vi-
duis, & pu-
pillis.Clem. Alex.
c. 8. l. 1.
Dam. l. 2.
Pasc. l. 1. c. 16.Pauperiori-
bus prius
subvenien-
dum est.

Tob. 4.

Vt semen
fructificet,
requiritur
influxus cœ-
lestis.
1. Cor. 1. 7.

1. Cor. 2. 9.

S. Bern. l. 2.
ser. 2. 2. c. 9.
U. Chrys. l. 1.
ser. 22.Sic etiam est
in largitione
eleemosynæ.
S. Aug. in Pl.
17.Facilis mo-
dus purifi-
candæ con-
scientia per
eleemosynasS. Basil. cit. à
Damasc. in.

11. c. n. 1

1. Reg. 18.

Lycan. l. b.

S. Eustach. ad
fidem con-
versus per
eleemo-
Bellovac.
spec. mor.
l. 1. c. 1. p. 22.
Act. 10.
Similiter
Cicero

Cornelius. *Corneli, eleemosyna tua ascenderunt in memoriam in conspectu DEI. Quas, similesque gratias Apostolus respexisse videtur, dum ait: Caritas fraternitatis maneat in vobis, & hospitalitatem nolite oblitisci, per hanc enim latuerunt quidam, Angelus hospitio receptis. Qui favor & Sancti Philippo Nerio impetratus fuit, prout in hæc verba in ejus traditur lectionibus: Egenus, & pauperes omni charitatis officio prosequeretur, dignus qui & Angelo in specie pauperis eleemosynam erogaret, & dum egentibus panem noctu deferret, in foveam lapsus, inde pariter ab Angelo incolumis eriperetur. Quod charitativa & S. Chrysost. his extollit verbis: Quemadmodum piscator jacto in mare reti, piscem quidem attrahit, attrahit autem frequenter & aurum, & margaritas, itidem & hic reti captos homines piscatus est, tandem & Angelus; quodque mireris, etiam infans. Nimirum de Loth, hospitio Angelos excipiente, sanctus discitur Doctor.*

Mat. 23. 12. *Quomodo intelligenda sunt illa verba Christi: Si vis perfectus esse, vade & vende que habes, & da pauperibus? Quomodo enim quis in unico quasi momento, suam pauperibus distribuendo substantiam, perfectionem acquireret, ad quam tot virtuosus multorum annorum actibus, sudoribus, & laboribus pertingere oportet? Dubium istud in hæc verba quondam formavit*

Orig. Tr. 9. in Matth. *Origenes: Superfluitus est, qui habet omnes virtutes, quomodo qui vendit omnia sua, & dat pauperibus, quomodo statim erit sine ira, sine concupiscentia, suscipiens omnes virtutes, & deponens universam malitiam? Tandem difficultatem hunc in modum resolvit, dicens: Quod, qui facultates suas pauperibus distribuit, non ob id in eodem momento perfectus erit, sed in illo die incipiet speculatio DEI adducere eum ad omnes virtutes, qui enim eleemosynam eo modo, quo Evangelium disponit, impetratur, plenus erit amore DEI, & charitate erga proximum, hæc autem hominem in unico momento homines sanctos efficit. Ita Raab meretrix, ut primum populi exploratores hospitio excepit, è muliere impura, & pagana in Dei sequacem evasit: Illa meretrix, inquit Origenes, quæ eos suscepit, ex meretrice efficitur jam Propheta; Dicit enim: Scio, quia Dominus Deus vester tradidit vobis terram hanc. Apostolus proinde eleemosynam titulo afficit communicatio-*

nis, inquiens: Super communicatione vestra; Circa quæ verba S. Chrysostom. resolvit, quod qui eleemosynis suis verbi Dei præconem sustentat, fructus ab eo latè circa animarum conversionem patriceps fiat: Etenim quando ille prædicat, tu prædicantem foves, & adjuvas, illius corona communis tibi sunt, & alio in loco idem Sanctus ait: In rebus secularibus tam messis quam sementis eorundem est seminum; nam qui triticum, aut hordeum spargit, aut aliquid simile, messis tempore id ipsum genus est messurus: In eleemosyna spargis argentum, præbes vestem, & panem, accipis remissionem peccatorum, colligis regnum celorum, & infinita bona; & quod est bonorum summa, similis officieris Deo, quatenus homini possibile est.

Raah mulier impura propter opus misericordie facta est Propheta. *Orig. h. 9. in Joann.*

Phil. 1. 4. *D. Chrysostom. ibid.*

D. Chr. 1. 6. *ser. de verb. Apost.*

Phil. 1. 4. *D. Chrysostom. ibid.*

D. Chr. 1. 6. *ser. de verb. Apost.*

Phil. 1. 4. *D. Chrysostom. ibid.*

D. Chr. 1. 6. *ser. de verb. Apost.*

Phil. 1. 4. *D. Chrysostom. ibid.*

D. Chr. 1. 6. *ser. de verb. Apost.*

Phil. 1. 4. *D. Chrysostom. ibid.*

D. Chr. 1. 6. *ser. de verb. Apost.*

Phil. 1. 4. *D. Chrysostom. ibid.*

D. Chr. 1. 6. *ser. de verb. Apost.*

Phil. 1. 4. *D. Chrysostom. ibid.*

D. Chr. 1. 6. *ser. de verb. Apost.*

Phil. 1. 4. *D. Chrysostom. ibid.*

D. Chr. 1. 6. *ser. de verb. Apost.*

dicemus ad hæc? facilistamen est responsio: Videmus enim quotidie, quod argentum, & aurum expugnet urbes, donaque grandis exercitus milites corrumpant, & belli Duces: Ita Marchio Spinola, ut memorant historiæ, post indefessam multorum annorum obsidionem, & innumerabiles civitatis Ostendæ assaltus: plus tandem auro præstitit, quam ferro, dum ad præliandum fortiter, & constanter diuissimis muneribus invitavit milites: id quod in præsentem Sapiens confirmat, dum ait: Substantia divitis urbs fortitudinis ejus. Quamcunque enim loci obtinendi difficultatem perumpit, hostes sternit, faciliterque devincit pecuniæ promissio; Cum igitur Christus cæli porta sit (ego sum ostium) idemque eleemosynam in persona exigat pauperis, divites liberales, & beneficos se in eum exhibeant, nec quidquam dubii de felici successu esse poterit. Idem divitibus consilium ipsemet cælestis ille portarius suggestit, dum ait: Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, ut, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Sancti Patres proinde variis rationibus evincunt, Deum pauperes hunc mundum incolere voluisse, ut æternam divitum promoverent salutem. Et Sanctus quidem Chrysostomus ait: Quemadmodum artificum unusquisque propriam artificii sui scientiam novit, sic divites non fabricare, non edificare, nec texere, nec navem extruere, nec aliud hujusmodi artificium norunt. Illam igitur artem discant, ut a vitiis recte, & ut decet, utantur: Non est enim certe ars illa contemnenda, qua discunt opulenti conferendum indigentibus esse: præcipua enim est, & aliis artibus multo præstantior. Hujus artis officina in celo est: hujus non à ferro, neque ab ære instrumenta sunt, sed voluntate sola, ac benignitate mentis extructa: hujus Magister Christus est, & Pater ejus: suis misericordes, inquit, sicut & Pater vester qui in celis est.

Enimvero si dives quispiam pauperem suas recipiat in ædes, certum habet boni hujus operis præmium, & remunerationem, quia Recipient eos in æterna tabernacula: licet enim pauperes à divitibus in terra ad casulas, & tuguriola admissi fuerint, hi tamen ab illis postmodum in Paradiso in æterna, opulenta, gemmisque instructa intromittentur tabernacula. Apostolus proinde ita omnes adhortatur divites: In presenti tempore, vestra abundantia illorum inopiam suppleat; quæ quidem verba non continent difficultatem, quemadmodum illa sequentia, ut & illorum abundantia vestra inopia sit supplementum, ut fiat equalitas: qualiter enim, obsecro, pauper & inops, nihil in hac vita possidens, bona à divite erogata tanto cum fructu & scnore restituere poterit? S. Anselmus dubium præsens in hæc verba resolvit: Ut illorum spiritualis abundantia sit supplementum spiritualis vestra inopia, ut videlicet sollicitè perpendamus, quia & eos, quos nunc inopes cernimus, abundantes quandoque videbimus: & qui abundantes, si largiri negligimus, quandoque inopes erimus. Qui itaque nunc in hoc tempore subsidium pauperi tribuis, ab eo postmodum perpetua recepturus, ut ita dicam, quasi ad frugem terram excolit, quæ, quod acceperat, uberius reddit: quia scilicet innumerabilia Deus bona spiritualia animæ ob merita eleemosynæ confert: Quam proinde Apostolus titulo ut diximus communicationis honorat: Super communicatione vestra. Ex quibus S. Chrysostomus hoc efficax ad divites in compassionem adigendos eruit motivum: Si admiramini illos, qui in eremo vivunt, qui vita rationem plane Angelicam susceperunt, qui in Ecclesiis eadem atque illi virtutis obvenit munera, si admiramini inquam, ac doletis, tam longo vos intervallo ab illis abesse: licet vobis alia quadam ratione cum illis coire societatem, id est, inserviando, curando, fovendo. Deinde quanto cum lucro, pauperibus ex pietate, & devotione subvenientibus, in eorundem virtuosus, & meritorius operibus partem non spernendam habere in nobis ipsis valeamus, demonstrat, dum ait: Non potest jejunium ferre? non solitudinem? non humi cubare? non integras noctes vigilare? licet tibi harum rerum omnium mercedem accipere, si alia quadam ratione remittam gesseris: nempe si cum, qui istos labores capit, cures, reseruas, foveasque.

Experientia teste, vitia, & peccata in divitibus magis dominantur, quam in pauperibus; ipso etiam attestante Psalmista, dum ait: Ecce ipsi peccatores, & abundan-

Luc. 16. 9.

Pauperes promittunt salutem divitiarum.

D. Chr. h. 50. in Matth.

Luc. 16. 9.

1. Cor. 13. 24. Pauperes hujus vite dicuntur divites vite future.

S. Anselm. ib.

Largiendo illi spiritualia pro terrenis. Phil. 1. 4.

D. Chr. h. 1. ad phil.

Vitia in divitibus magis dominantur. Ps. 73. 11.

Tid. v. 7.

D. Chr. h. 76.
in c. 11. loao.
S. Ber. t. 1. 1er.
in D. 1. post
Pent. a. j. c. 1.
Quæ per
elemosynas
abluenda
sunt.S. Bon. T. 6. in
D. c. 1. 1er.
T. 11. 1. de
Pent. c. 7.Luc. 10. 40.
Divites, im-
misericores
in pauperes,
inexcusabi-
les sunt.S. Aug. Ser. 7.
27. de temp.
Maximè di-
vites quas
profundius
in luxum.S. Amb. 1. de
Naboth. c. 13S. Aug. Ser. 7.
27. de temp.Ad quævis
vicia abun-
dant divites,
pro pauperi-
bus vix su-
perest num-
mus.S. Amb. 1. de
Naboth. c. 13.S. Ber. ep. 43.
ad Archiep.
Beneh.

dantes in saeculo, obtinuerunt divitias (Per peccatores autem divites intelliguntur) prodit quasi ex adipe iniquitas eorum. Ecce igitur vobis, o divites, presentissimum quod Deus vobis disposuit, tantorum debitorum exsolvendum remedium, misericordiam in egenos: Si pauperes esse permisit, verba sunt Sancti Chrysostomi, etiam hoc d. n. causam salutem est, ut per elemosynam peccata possent abluere. Sanctus Bernardinus. prebens confirmaturus propositum, ingeniosam quandam his verbis in medium adducit similitudinem: Sape sylvestres arbores propter inherentem sibi vitem conservantur: sic sapè divites, ac eorum divitias conservat DEVS, ut egenos valeant sustentare in vita. De hoc manifestè signum est, quia propter elemosynarum largitionem, nullum legimus, vel vidimus pauperiorem effectum, nisi forte, qui renuncians saeculo, pauperibus omnia bona sua dispensat. Cui non absimilem comparisonem S. Bonaventura assignat, quando de elemosynarii, inque pauperes misericordis viri, meritis tractans, ait: Sicut agricola tolerat in vinea aliquas infructuosas arbores, qui sustinent vitis, sic summus agricola DEVS in vinea sua, scilicet Ecclesia, tolerat multos divites, qui cum eorum elemosyna sustentant pauperes: in vinea non solum sunt vitis, quæ fructificant, imò & paxilli aridi: Sic in Ecclesia DEI sunt peccatores, & iusti, qui vitis fructificant, id est, iustos suis elemosynis sustentant.

4 Hoc supposito à pauperibus in divites redundante subsidio, vel eo capite inexcusabiles redduntur divites, si beneficentiam negligunt: Quod superest, date elemosynam, præceptum urget divinum; Profectò si substantiæ superfluitas in vitæ æternæ conservationem instrumentaliter deseruit, qua ratione, aut via nos illi abuti, hisque mediis viam nobis sternere ad perditionis barathrum præsumemus? Experientia teste, divites in tantum renaces vivunt, durique contra pauperes, in quantum divitias suas, in irrestratis appetitibus, vindictis, crapulis, luxibus, insolentiis, sensualitatibus, aliisque similibus peccatis perpetrandis, dilapidare intendunt. Quod flagitium multiplex confidens Sanctus Augustinus, postquam multos sumptus superfluos fieri demonstrasset, ratione quorum pauperes pereunt fame, tandem subiungit: Si vero, in jam dictum est, frequenter luxuria devorat, quod misericordia in calce thesaurizare poterat, corrigamur, dum tempus habemus. Quas immoderatas cum evidenti in opum damno infirmitas pompas sanctus quoque Ambrosius detestatur, dum ait: Parietes vestitis auro, homines veste nudatis: clamat ante domum tuam nudus, & negligis, clamat homo nudus, & tu sollicitus es, quibus marmoribus pavimentum vestis. Quod hominum genus propriatum tenax nimis facultatum quoties in mendicantes erogandæ sunt; liberale autem, dum proprio indulgendum genio, his verbis perstringit S. Aug. O infelicitas generis humani, quæ multi inveniuntur, qui ebriosos, & luxuriosos amplius quam oportet, cogunt bibere, & ante ostium pauperibus potentibus, vel unum calicem dissimulant dare; nec attendunt, quia illud quod luxuriosus videtur ingerere, Christus in pauperibus deberet accipere, qui dixit: Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.

5 Joci, crapulis, intempestis irreconciliabilibus, pompis fastuosis, luxuriisque fovendis, favent, & superabundant pecunie, quas si quandoque deficere contigerit, mutuo accipiuntur, ipsa etiam domo in pignus assignata: at quando necessitatibus pauperum, in quibus Christus recognoscitur, subveniendum est, vix minimus superest nummus. Notatu dignissima in presenti se offert quædam S. Ambrosii sententia, inquit: Totius populi vitam poterat annuli sui gemma servare. Quandoque enim tam pretiosus invenietur divitis vestitus, ut vel solum ejus aurum, aut incertæ gemmæ, mille, & amplius pauperes præ frigore tremantes vestire possent. Uno alterove aliarum jactu dives quandoque perdet, quod pro integrè sufficeret, caritatem patientis civitatis, sedanda fame. Sanctus Bernardinus à secularibus ad quosdam temporum suorum Ecclesiasticos conversus, sequentibus in eos invehitur verbis: Clamant nudi, clamant pauperes, clamant famelici; Dicite Pontifices, in frano quid facit aurum? nunquid à frano expellit frigus, & esuriem? nobis frigore, & fame laborantibus, quid conferunt tes-

vestra mutatoria extensa in perticis, & complicata in manticis? Clamant pauperes, nostrum est, quod effunditis: nobis subtrahitis, quod inaniter expenditis.

6 S. Basilii generaliter avaris omnibus tenacitatem exprobrat, dum ait: At tu nonne spoliator es, qui quæ dispensanda accepisti, propria repuas? est panis famelici, quem intenes, nuda tunica quam tu in conclavi conservas: Discalcanti calcens, qui apud te marcescit, egentis, argentum quod possides inhumatum, quocirca tot pauperibus injuriam facis, quod dare valeres. Parietes vestitis auro, homines nudatis, inquit Sanctus Ambrosius, muros auro coopertos intuens: Pecuniam pauper queris, & non habes: panem postulas homo, & equus tuus aurum sub dentibus mandit.

7 Pungentes utique divitum lateribus stimulos ad pauperibus subveniendum addit Salvator, dum ait: Quod superest, date elemosynam. Te ideo fecit pauperem, inquit S. Aug. ut sufferendo brevem inopiam, æternam vitam acquireret, & divitem ideo fecit, ut cum tibi superflua daret, remedium peccatis tuis acquireret. Salvator noster illam de epulone, & mendico Lazaro parabola, seu historiam texens, ait: Cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, & nemo illi dabat. Ecce mendicantium modestiam, id solum petentum, quod è lautis superest epulonum mensis: qualiter igitur excusari poterunt, dum bestias pauperibus præferunt, in quibus Filius Dei se declarat recognosci, & cibari? Micis seu fragmentis panis, inquit Lucas Burgensis, non sumptuosius ferculis, sed de micis, quibus satiabantur canes, quæ cadebant, vel canibus relinquebantur, vel peribant. Quanto satius dives ille reliquias hujusmodi Lazaro subministrasset? Ad quem S. Thomas conversus, ita eum exhortatur: Quod projicis de mensa, hoc præbe in elemosynam, fac damna, lucrum. In tremendo illo Judicii die, Omnis iniquitas oppilabit os suum: quid enim respondere poterunt divites avari, quando iis exprobrabitur, quod millionem scutorum muri impenderint ædificio, vestemque laceram, quæ Christi iudicis, in paupere olim tremantis, nuditatem coopertire poterant, negarint? In faciem utique ipsis exprobrabit: Nudus eram, & non cooperuisti me. Quo se jure protegent convicti, quod canes, equos, aliaque animalia impinguarint, & fame perire siverint Christianos? Albert. Magn. ad idem de Lazaro propositum, Si perisisset, inquit, delicias, forte non immerito non exaudisset, quia non decent pauperem delicia: Unde S. Augustinus de serm. Dom. in monte: Non cogantur divites, pauperum cibis uti, edant delicata, dent pauperibus superflua, edant pretiosa, dent pauperibus vilia, & quibus pauperum sunt reliquia, non delicia; non oblectamenta, sed fragmenta.

8 Divites Judæi quondam in desertum prædicationem Joannes Baptiste audituri abiisse leguntur, quorum quanta extiterit impietas, ex illa planissimum fit reprehensione S. Joannis ad eos facta: Genimina viperarum; nihilominus in spem salutis eos erigens, media vera poenitentia obtinendæ (facite fructus dignos poenitentia) ad quid putatis eos astrinxerit? Forsitan ad jurgia, cilicia, possessionum venditionem, in templi, pauperumque subsidium? Nequaquam; quid igitur? Audite doctrinam: Et interrogabant eum, quid ergo faciemus? Respondens autem dicebat illis: qui habet duas tunicas, det non habenti. Non enim vult Dominus, ut alienam nuditatem cooperturi nos spoliemus, sed vestis illa sufficit, quæ deserta in armariis à tineis depascitur; hanc vult Deus, ut pauperi præ gelu trementi donemus, & qui habet eseqs, similiter faciat, id est, frumentum quod in granariis tuis marcescit superfluum, in panem aptetur pro miserabilium succursu.

9 Sanctus Augustinus ut ad misericordiam divites inducat, hoc utitur argumento: Poenitentia mutat hominem in melius, nec ipsa videtur aliquid profutura, si ab operibus misericordie sterilis fuerit. Vos o divites, ad veram poenitentiam inducunt pauperes, vestitorumque exsolvent debitorum summam, quam contraxistis cum divina iustitia, dummodo superflua vestra erogaveritis: Quod superest, date pauperibus, date elemosynam, & omnia munuscula sunt vobis. S. Chrysostomus citato inhærens epulonis exemplo, exclamat: Verum est, verum est, quod dives, cum nec micam dare potest, semper avarus eget. Quamnam existi-

S. Basil. in
orac. ad divi-
tes.
Avarus erga
pauperes, est
verus spoliator.S. Amb. 1. de
Naboth. c. 13.Luc. 10. 40.
S. Aug. ser. 7.
de Nat. Chr.Luc. 16. 17.
Taxatur
divites quod
sine pro-
siores in be-
stias, quam
pauperes.Luc. 16. 17.
Taxatur
divites quod
sine pro-
siores in be-
stias, quam
pauperes.Plac. 4.
Divites avari
in judicio
non habebunt
quod re-
spondeant.Alb. Magn.
ib.Quisnam sine
digni fructus
poenitentia
S. Joanne
prædicati.
Luc. 9. 11.S. Aug. Ser. 70
de temp.
Pauperes in-
ducunt divi-
tes ad veram
poenitentiam.

D. Chr. Ser. 111.

Did. Stella luc. mas rationem esse, inquit Didac. Stella, quod avari nonnunquam etiam de mensa sua cadentes reliquias, & exiles micæ magnificant? Nimirum ad satiandam propriam cupiditatem, quæ in cordibus eorum inviscerata nunquam illos satiari permittit, sic enim impius ille epulo in inferno constitutus unicam aquæ stillulam per Abraham sibi porrigi petiit; *Et intrinsecus extremum digiti sui in aquam*; unde S. Augustinus ex una parte epulonem in inferni barathro, ex altera verò parte Lazarum in sinu Abraham constitutum considerans, ait: *Pauper beatitudinem emittit mendicare, & dives supplicium facultate*; infallibili itaque Dei providentia factum est, quod parum postularit, ut pateat, quod per modicum quid aditum in beatum Abraham sinum habere potuisset; unde D. Chrysologus ait: *Qui suis extremi digiti guttam, quam si vel solam dedisses pauperi, non sitires, immisericordem te gustas, & mica reddit inbumanum, in quibus totus pauperis, & vultus consistit, & vita*. S. Augustinus eundem divitem hoc inodo reprehendendo ariatur; *qua fronte queris guttam, qui noluisse porrigere micam*? Pergit idem ulterius ostendere, divitem per modicum fuisse exigendi à Lazaro id, quod à Deo postulabat, si in vita sua vel unicam tantum panis de lauta mensa sua cadentis micam liberaliter ei erogasset: *fuisse, inquit, nunc exiges, si dedisses*.

Mat. 10. 41. 10 Salvator noster apud Sanctum Mattheum ait: *Qui enimque potum dederit uni ex minimis istis, calicem aquæ frigida tantum in nomine discipuli, Amen dico vobis non perdet mercedem suam*; ubi D. Chrysostomus ait: *Etiam si frigida aqua calicem dabis, quam rem nullo impendio facillime facies, erit tibi merces omnino reposita*. Deplo- rabilis igitur est divitum stultitia, qui, cum per modicum quid inestimabilia comparare sibi lucra possint, id ipsum tamen facere negligunt; unde Divus Chrysostomus ait: *Quomodo non est absurdum, ut qui in presenti quidem vita sunt in periculo, omnia sua profundant, ut periculum evadant, ne tradantur supplicio, non utantur eadem economia? & ideo prudentem dispensatorem dicis misericordem, ut qui multa paucis emat, pecunias culum, veste regnum, pane & poculo aquæ frigida bona summa*. Idem quoque S. Doctor in alia quâdam homilia, ut nos ad compassionem erga pauperes inducat, his utitur motivis, dum ait: *Primus tibi calicem suum obtulit, (scilicet Christus) in vel aquam frigidam ei negas: potavit in Spiritu Sancto, quamvis indignus esses, in nec corporalem hanc fructum suum mutare studeas, præsertim cum omnia hæc non è tuo, sed è suo proveniant*. Porro, ut animam nostram ad vitam immortalem nutrit, profecto amplius quid facere non poterat, quam ut nobis sacratissimum corpus suum, & sanguinem sub speciebus panis, & vini in Eucharistia relinqueret; quomodo igitur nos hunc amorem non compentabimus vel per modicum panis frustulum, quod suppliciter a nobis in persona pauperis exposcit? *Nonne magnum ducis, inquit, quod calicem illum tenere potes, unde Christus bibiturus est? nonne vides, quia soli sacerdos fas est, calicem sanguinis tibi tradere? nec tantum postulo, quantum dedi, non enim sanguinem, sed aquam frigidam flagito*. Cogita, cui potum probes, & perhorrescas; cogita, quia sacerdos Christi in fias, cum propriis manibus ei offeras, non carnem, sed panem, non sanguinis, sed aquæ frigida calicem.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Eleemosyna voluntariè, bonisque verbis est eroganda; vicijus amorem Dei, cui similes effici- mur, propter gratissimum charitatis opus conciliamus nobis.

THEMA.

Hilarem datorem diligit Deus. 1. Cor. 9. v. 7.

Eleemosyna libenter & hilare danda est. 1 Sanctus Apostolus de misericordia, qua alienis necessitatibus subvenire tenemur, disserens, sub- stantias nostras cum hilaritate communicandas esse docet, dum ait: *Hilarem enim datorem diligit DEVS*. Idem patiter ad Romanos de eleemosyna scribens, eodem loquendi modo utitur, dum inquit: *Qui miseretur in hilaritate*. Ecclesiasticus quoque diu ante ipsum hoc idem tradiderat documentum, dicens: *In omni dato hilarem fac vultum tuum*. Sciendum quoque, S. Paulum

subsidium pauperi erogatum, antea appellasse *benedictionem*, dum ait: *Qui seminat in benedictionibus*; ubi Ca- jetanus ait: *Eleemosynam appellas benedictionem, eà quod sapientia natura eleemosyna debet esse, non solum bene- ficientia, sed benedictoria; debet enim constare non solum ex beneficio, sed ex benedictio, debent siquidem adesse cum bonis factis bona verba*. Quando enim pauper cum hilaritate recipitur, simulque cum nummo, vel alio ei porrecto subsidio bona illi verba dantur, clarè per hoc indicatur, quod eleemosyna libenter, & non invito animo tribuatur. In Ecclesiaste hoc nobis consilium suggeritur: *Mute panem tuum super transeuntes aquas*; quæ verba S. Bonaventura de subsidio necessitatem pa- tientis porrecto exponit, dicens: *Mute, id est libenter, & liberaliter da, non per extorsionem, & quasi coactus; transeuntes aqua sunt pauperes, & afflicti, qui per tribu- lationes transeunt ad requiem, talibus est eleemosyna fa- cienda*. S. Bernardinus eleemosynarii conditiones re- censens, illi quatuor sequentes condiciones necessarias esse dicit: *Primo jucundum affectum: secundo hilarem vultum; tertio suave verbum: quarto promptum effectum seu modum*: dicit enim Ecclesiasticus c. 4. *Non protrahas datum angustians*. Et Prov. cap. 3. *Ne dicas amico tuo vade, & cras tibi dabo, cum statim dare possis*. Simili- ter Job. cap. 31. ait: *Si negavi pauperi, quod volebat, & oculos viduæ expectare feci: scilicet, inquit S. Bernar- dinus, sicut faciunt quidam in ensibiles, & insensates, qui pauperibus pro eleemosyna ad ostium eorum accelerant eam, dum nihil respondeat; demum dicunt, vadas cum Deo, unde Seneca: Nihil carius omittitur, inquit, quam quod cum multis precibus comparatur*.

2 S. Paulus in eodem loco cum de dispositione, & promptitudine, qua pecuniam nostram in subsidium egenorum erogare debemus, loqueretur, seminis ad- hibet metaphoram, quia debet rigari rore compassionis, & hilaritatis, nec sine causa D. Chrysostomus ait: *Po- ra eleemosyna est sic dare, ut gaudas te dare; putesque te magis accipere, quam dare*. Idem quoque in alia quâ- dam homilia eleemosynam alas aureas habere dicit; ut per hoc insinuet, quod non solum debeat esse agilis, & accelerata, verum etiam benefica, & liberalis: *Eleemosyna est alata, & levis, alas habens aureas, habet volatum, qui valde oblectat Angelos*: de quibus alis Psalmista ait: *Penna columba de argentea, & posteriora dorsi eius in pallore auri*. Columba autem oculos benignos habet; ac proinde tales quoque habere debent eleemosynarii: *Illic, inquit, penna columba argentea, ait Chrysostomus, & dorsum ejus in fulgore auri, volat tanquam quedam aurea, & vivens columba, placidum habens aspectum, & mitem oculum*. De S. Paula Matro- na Romana nobilissima legimus, quod tanta cum hi- laritate, & liberalitate eleemosynas dispensavit, ut dum S. Hieronymus Pater ejus spiritualis liberalitatem hanc, & luxuriam moderari vellet, eidem responderet: *utinam ad talem redigeret miseriam per nimias eleemosynas, ut corpus meum post mortem aliud non haberet luteum cui involveretur, quam quod pro amore Dei mendi- cando comparatum fuisset: solita quoque fuit dicere, quod tametsi nihil sibi residuum esset ad manducan- dum, non tamen defuturum, qui illi subveniret, quod tamen alii pauperes sperare non possent, utpotè à nemi- ne cogniti, aut æstimati*. Idem quoque S. Doctor in ejus Epithaphio Eustochio Virgini filia S. Paulæ ita scri- bit: *Pauperes curiosissime per totam urbem perquirens, damnum putabat, si quisquam debilis, & esuriens cibo sus- tineretur alterius, spolabat filios, & inter oburgantes propinquos, majorem sese eis hereditatem Christi miseri- cordiam dimittere loquebatur*. Porro dum quis se ad suc- currendum acrius necessitati illibenter pecunia privat, signum est, quod exiguam Christi curam habeat, quod- que pius terræ quam cælo adhærescat.

3 Quando cælestis Magister noster Christus juveni illi Evangelico suadebat, ut pro comparanda perfectio- ne cuncta bona sua distribueret inter pauperes, is, teste Evangelista: *Abiit tristis, erat enim habens multas pos- sessiones*; quem proinde Sanctus Basilus his verbis affa- tur: *Durumne adeo, aut grave tibi verbum proponit Ma- gister? Vnde, inquit, quæ possides, & da pauperibus: si proposuisset, aut agriculturæ labores, aut mercaturæ pe- ricula, vel qualia qui pecunia student, tolerare solent, jure gra-*

Cajet. ib.

Ecclesi.

S. Bon. ib. Quatuor cõ- ditiones in eleemosyna- rum requiruntur

S. Bern. l. 1. ser. 7. in E. 6. C. in A. 1. c. 1.

Ecclesi.

Prov. 3.

Job 31.

Metaphora seminis.

H. C. ib. c. 9. v. 9. C. de lib. & c. 1. c. 1. D. Ch. h. 11. ad 100.

p. 67. 14.

D. Ch. ib.

Stupenda li- beralitas & hilaritas S. Paulæ in dan- dis eleo- mosynis. S. Hier. ad Eustoch.

Mat. 19. 12.

S. Basil. h. 7. in divit. ava- r. Eleemosyna non cu- stia danda.

gravatus te poterat excusare, & consilium despicere. Si vero facilis tibi via, sudoris laborisque vacua, ad consequendam æternæ vitæ hereditatem ostenditur, tanta salutis facilitate non gaudens, sed dolens, anxiusque discedis?

S. Bernardinus malam quorundam describens naturæ indolem, qui nimirum manum pauperi illibenter præbent, aut dum illam aperiunt, id solum hoc sine faciunt, ut se ab importunis, & replicatis mendicantium sollicitationibus redimant, ita scribit: *Sunt plerique qui ex quadam importunitate coacti eleemosynas pauperibus porrigunt, de quibus S. Augustinus super Psalmos ait: Qui dat, ne careat tadio interpellantis, non ut reficiat viscera indigentis, & rem, & meritum perdit, nullum enim munus Deo plane est gratum, nisi ex amore procedat. Quod affectu bono dispensatur, inquit S. Ildorus, hoc accipit Deus, qui autem cum tadio dat, mercedem perdit, non enim misericordia est, ubi non est benevolentia.* Idem quoque alibi ad idem propositum sic ait: *Quicum tristitia manum porrigit, fructum amittit remunerationis.* Rupertus Abb. super illa verba Jobi: *Si negavi, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci*, sequens eleemosynariis tradit documentum: *Ne dicas: vade, & revertere, & cras dabo tibi, cum statim possis dare.* Efficax quoque motivum est, quod adducit D. Chrysostomus, ut nos ad libenter pauperibus subveniendum inducat; dicit enim: *Er si nihil habeas magni qui ad te refugit, homo tamen est, qui eundem quem tu, terrarum orbem habitat, ejusdem radiis Solis illustratur, immortalis sicut tu, habet animam, eundem adorat conditorem, ad eandem mysteriorum communicationem crebro accersit, ad eodem vocatus est cælos.* Sanctus Ambrosius de eleemosyna differens, inquit: *Beata igitur est eleemosyna, quæ accipientem reficit, & lassificat erogantem; Hilarem enim datorem diligit Deus; letus & hilaris est, qui pauperibus subministrat, recte plane letus, quia per numerosos paucos æternos thesauros sibi cælestes acquirit.* S. Bernardinus textum illum S. Lucæ: *Omni potenti te tribue*, referens, ait: *Sic ut ad litteram servavit quidam devotus Dei, qui cum omnia dedisset amore Christi, & propter observantiam hujus perfecti consilii, cum adhuc alii eleemosynam postularent, nihilque ei remansisset, projecit se in manus poscentium, dicens: Cum jam nihil ad dandum permanferit, suscipite me ipsum exemplo Christi, qui cum omnia nobis donaverit, finaliter in cruce expansis brachiis nobis obtulit semetipsum.*

4 Lucæ 11. Christus hanc parabolam proponit, dicens: *Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice commodamihitres panes, quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum.* Verum quidem est, bonum hunc virum à principio valde invitum media nocte lectum deseruisse, & aperuisse fores, verum tamen dum se reflecteret, quod de hospitalitate exercenda ageretur, quodque amicus inops, & charitativus non haberet, unde viatores pasceret, libenter, & promptè ei ministravit quicquid petiit; unde Divus Chrysologus ait: *Non potuit non impetrare quod voluit, qui ut reciperet hospitium, hospitium reficeret, totam sibi requiem denegavit.*

5 Est porro & aliud valde efficax motivum, ut charitatem pauperibus promptè, & libenter exhibeamus, si consideremus, quod hoc faciendo, Dei erga nos amorem, & benevolentiam comparamus, dicit enim Scriptura: *Hilarem datorem diligit Deus.* Et profectò si similitudo amorem generat, inquit S. Leo, ubi Deus curam misericordie invenit, ibi imaginem suæ pietatis agnoscit: *Deus enim à dando dicitur, quem benefici existentes perfectè imitatur, & ideo à Deo diligimur, quia nos ei similes efficere satagimus: Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est.* Et sanctus Gregorius Nazianzenus de pauperibus fovendis inquit: *Nihil adeo divinum habet homo, quam beneficare.* Clemens Alexandrinus quoque de viro eleemosynario inquit: *Dei imago est homo benefaciens; & ideo S. Maximus nos monet, dicens, Simus imitatores Domini Dei nostri, si enim ille pauperes in cælesti gloria voluit nobis esse consortes, cur nobis non sint in terrena substantia consortes? nec extranei sunt alimonis, qui fratres sunt Sacramentis.* Eleemosynæ igitur nos Dei amorem acquirere faciunt, quo mediante unum idemque cum ipso efficiuntur: *DEVS*

enim charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo, unde Divus Chrysostomus ait: *In eleemosyna similis efficaris Deo, quantum homini possibile est.* Sanctus Leo priusquam Deum in eleemosynario vivam suam effigiem expressam agnoscere dicat, conclusionem quandam valde notabilem, magnique ponderis præmittit, dicens: *Nulla devotione fidelium magis Dominus delectatur, quam ista quæ pauperibus ejus impenditur, nec immerito id dicit; quia miserationes ejus super omnia opera ejus; major autem horum est charitas, eleemosynam autem faciendo, Dei imitatur misericordiam, charitatem, & amorem, qui sui ipsius bonorumque suorum erga creaturas est communicativus.* Unde D. Nazianz. dicit: *Fac calamitosus Deus, Deum imitando, ille majora dat, tu minora, uterque pro viribus suis.*

6 Advertendum, quod postquam Ecclesiasticus dixisset: *Eleemosyna resistit peccatis*, paulò post subiungat: *Et Deus prospector est ejus*, quasi dicat, Deus adeò sibi in eleemosyna complacet, ut ab eo qui pauperibus compatitur, oculos suos nunquam avertat; sic quoque S. Evangelista Christum nobis representat, quasi intentum notandis, & attentè considerandis illis, qui munera gazophylacio imponebant, maximè verò vetulæ illi, quæ duo minuta immisit: *Aspiciebat quomodo turba jactaret eas, quasi gratiosus aspector*, inquit Dionysius Carthusianus, *adjutor, & approbator illius, qui pius, & gratiosus est proximis suis.* Unde S. Joannes Damascenus inquit: *Nec præstantius, nec humanius quicquam est, quam misereri, ac beneficia dare, quandoquidem nec Deo quoque quicquam rare potius est.* Citatque auctoritatem D. Chrysostomi, de Christo dicentis: *Præterito altari ad Gazophylacium accurrit: præteritis sacrificantibus ad beneficentia spectaculum accedit, re ipsa videlicet illud indicans, Deum hoc solo spectaculo delectari, istud indicans, divinum oculum hac sola ratione ad victoris sui similitudinem accedere posse, istud indicans, unum hoc esse quod hominem Deo copulet: denique istud indicans, id solum esse, quod lucum sigulo propius jungat.* Ideo Salvator noster nos monet, dicens: *Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est: una quippe est beneficentia, qua aditum ad divinam cognitionem nobis muniat.*

7 Idem S. Doctor in quadam homilia, varia describit delineamenta virtutum, cumque unicuique illarum in particulari aliquam humani corporis partem attribuit, eleemosynam, & erga pauperes commiserationem per cor notari dicit, quod amoris est sedes, ait enim: *Cor autem magna Scripturarum peritia, veri dogmatis conservatio, misericordia, & benignitas; Et quidem juxta hujus S. Doctoris mentem, quem locum cor habet in corpore, eundem pariter eleemosyna inter omnes alias virtutes obtinet apud Deum.* Et quidem quoniam præcipuè nomine communiter appellatur? non alio quam quo Regina omnium virtutum insignitur, siquidem titulo charitatis honoratur. Galenus in libro de Anatomia, de sententia Aristotelis ita scribit: *Cor primo creatur, quia ejus operatio primo est necessaria, & ideo primo debet creari, cum operatio vitalis primo sit in corde, primo creatur cor: adhuc sicut nulla corporis nostri pars motum, calorem, alimentum, & vitam habere potest, nisi dependenter à corde, à quo transfunduntur omnes spiritus vitales, ita pariter nullum opus Deo gratum, & acceptum esse potest, sine ejus amore: Eleemosyna autem adeò Deo accepta est, ut sortitur nomen charitatis, & amoris Dei, quia communi nomine charitas appellatur.*

8 Quisquis discernere cupit, an in Christiano aliquo vernus Christi Spiritus exstet, exploret in eo, an commiseratione tangatur erga pauperes: *Quemadmodum enim non est possibile, inquit D. Chrysostomus, animal sine corde vivere, sic sine hoc corde salus haberi non potest, hinc enim omnia bona originem trahunt.* Quare merito in corde virtutis ipsam collocavimus, & cor ipsum esse censuimus, quod quidem cor n. si ceteris omnibus spiritum præbeat, velociter exstinguitur. Nam quemadmodum fons, si aquarum flumina in seipso quasi stagnum quoddam retineat, facile putrescit, eodem certe modo divites, cum in seipsis opes suas detineant, marcescunt: & ideo Sanctus Augustinus ait: *Sola misericordia hominem deducit ad Deum.* Neicio, an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quales in-

D. Chr. l. 6. ser. de verb. Ap. S. Leo Pa. 14.

Naz. or. de Cura paup.

Ecc. 3. 34.

Deus ab eleemosynario nunquid avertit oculos. Marci 12. 41.

S. Jo. Dam. l. 3. Paral. 2. 16.

D. Chr. l. 4. in Matth.

Quod Cor est in corpore, hoc est eleemosyna in virtutibus.

Vernus Christi Spiritus est in misericordibus.

S. Aug. sermo. 44. 26. fr.

Parentes B.
Virgini
fuerunt
summe mi-
sericordes.

Rev. S. Brig.
L. c. 10.

Naz. 25. Jo.
Dam. lib.

ter omnes Adæ filios, inter tot millionum miliones hominum eterna, & increata Sapientia magna illius matris, ex qua carnem mortalem assumere volebat, elegerit parentes? nimirum duos, eosque supra modum eleemofynæ virtuti deditos. Siquidem Sanctus Joachim, & Sancta Anna, unam bonorum suorum partem templo distribuebant, aliam pauperibus, tertiam verò sustentationi propriæ destinabant; & ideo in revelationibus S. Brigitz, S. Anna Gazophylacium omnipotentis Dei appellatur. O quam prope erat jugiter cor Dei huic thesauro, qui postmodum in Evangelio dixit: *Ubi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum est!* Sanctus Damascen. Nazianzenum orat. de Pauperum amore allegat, ex eoque sequentia verba transcribit: *Nulla omnino reperinde, ut misericordia, DEVS conciliatur, quandoquidem nec aliud quicquam DEO magis proprium est, quippe quem misericordia, & veritas precedat.* Et paulò post ad liberalitatem erga pauperes nos exhortans, sequens adducit motivum: *Gratundum ergo Deo aliquid da, quia in eorum numero exististi, qui bene de aliis mereri possunt, non qui aliorum beneficiis opus habent, quia non in alienas manus intueris, sed in tuas alii, si non opibus tantum & copiis, sed etiam pietate dives, non tantum auro, sed etiam virtute. Nihil tam divinum habet homo, quam bene de aliis merendi facultatem.*

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Christus in persona propria se protestatur eleemofynam recipere, seque debitorem constituit, ob subsidium præstitum pauperi, eleemofynam amore Dei à nobis petenti.

THEMA.

Amen dico vobis, quando fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Matth. c. 25. v. 40.

NULLUS unquam adeò crudelis reperietur, qui si Deum ipsum met, qui aperit manus suam, & implet omne animal benedictione, famelicum videret, panem illi, & quicquid ad ejus alimentum necessarium foret, non libenter tribueret, nimis enim nostra interest. Juxta fidem verò ipse Dei Filius in paupere eleemofynam querit: *Amen dico vobis, &c.* cui veritati, ut infallibilem fidem adhiberemus, juramento ipsam stabilire non dubitavit, inquit: *Amen dico vobis &c.* quid poterit magis nobis Christus edicere, ait Sanctus Cyprianus? quomodo potuit magis misericordie nostræ opera provocare, quando quod præstare sibi dixit, quod egenti præstatur? Ingenio iam equidem in præsens Evangelium observationem format Sanctus Chrysologus, cum docet, Christum non asserere, fame, siti, aut nuditate laborasse pauperem, sed semetipsum famelicum fuisse, & ex frigore tremulum, esurivi &c. sed quomodo, aut in se transfunderis pauperem, aut se in pauperem fuderis, dicat ipse jam nobis: *Esurivi, inquit, & dedistis mihi manducare; non dixit esurivi pauper, & dedistis illi manducare, sed esurivi ego, & dedistis manducare mihi; sibi datum clamat, quod pauper acceperit, se manducare dicit, quod comederit pauper, quod bibis pauper, sibi restatur infusum.* O quid agit amor pauperis? gloriatur in celo DEVS, unde pauper erubescit in terra. Dum diatam illam chlamydem, quam Sanctus Martinus etiamnum miles existens in urbe Ambianensi pauperi est elargitus, adeò certum est, Christum recepisse, ut Christus in celesti Paradiso eandem in conspectu omnium Angelorum videndam exhibuerit, dicens: *Martinus adhuc Catechumenus hac me veste contexit, non dicit, hac pauperem veste contexit, sed me.* Et ideo idem Divus Chrysolog. in sermone octavo, ætæriam Christi manum pauperis esse dicit, quia quod recipit pauper, ipsiusmet Christi manibus excipitur, *Manus pauperis Gazophylacium Christi, quia quicquid pauper accipit, Christus accipiat.*

2 Regius Psalmista David Psal. 75, ait: *Reddite Domino Deo vestro omnes, qui in circuitu ejus affertis munera;* ubi observandum, Psalmistam non dicere: *Reddite pauperi, sed Domino,* quia ipse primus est, qui denarium in eleemofynam rogatum recipit. Ideoque San. Amb. inquit: *Reddite Deo in paupere.* Sanct. August. verò in ejusdem Psalmi Commentario, postquam Judicis su-

premi in extremo judicio protestationem (*Esurivi & dedistis mihi manducare &c.*) memorasset, tandem concludit: *Esurire in pauperibus voluit, qui dives in celo est, & in dubitas homi dare homini, cum scias se Christo dare, quod das; à quo accepisti, quidquid das?* Quam veritatem veteris Testamenti Cultores pariter intellexere ante legem Evangelicam, dicente Sapiente: *Qui calumnietur egentem, exprobrat factori ejus;* & anto in loco: *Qui despicit pauperem, exprobrat factori ejus.* Ita S. Patriarcha Abraham primus credentium pater, in tribus illis hospitibus sub quorum Mambre tres divinas excepit Personas, in tribus quodammodo facturis ipsum venerans excipientique factorem.

3 *Amen dico vobis &c.* In Judicio finali propter misericordiam defectum tenaces hoc Christus percutiet fulmine: *Amen dico vobis, quando non fecistis uni de minoribus his, nec mihi fecistis.* Ubi Lucas Burgenis talem instituit discursum: *Itaque quoties ad miseros juvandos pigrescimus, veniat nobis Filius Dei ante oculos; cui aliquid negare, immane sacrilegium est: cui argumento & S. Chrys. inhærens, ita divitem quemcunque exhortatur: Famelicum nutrias, quia Christum in ipso nutris.* Utique circa Abrahami hospitalitatem diveras, notatuque dignas, observaverit circumstantias; Moytes namque dictam recensens historiam, inquit: *Apparuit ei Dominus in convulle Mambre, & paulo post subdit: & apparuerunt tres viri, quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum.* At si tres erant, cur unum in singulari numero, ut maneret, sollicitavit? Et dixit: *Domine, si inveniri gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum.* Moxque ad numerum pluralem digressus, subjungit: *Afferam pauxillum aquæ, & lavate pedes vestros.* Responditne nobis? nos edocere voluit, ut oculis corporis, famelicos, inopesque contemplantes, oculum mentis sursum elevemus, in iis Filium Dei, qui per pauperem manus suas extendit ad frustulum panis, aut sagum, venerantes. Hoc ipsum mysterium itaque penetrabat Abraham, qui hospites partim ut homines, partim ut Deum tractavit. Quem pariter modum à Loth circa Angelos hospitio exceptos servatum fuisse, considerat Sanct. Aug. inquit: *Multo est credibilis, quod & Abraham in tribus, & Loth in duobus viris Dominum agnoscebant, cui per singularem numerum loquebantur, etiam cum eos homines esse arbitrarentur, neque enim aliam ob causam sic eos susceperunt, ut tanquam mortalibus, & humana refectioe indigentibus ministrarent, sed erat profecto aliquid, quo ita exercebant, licet tanquam homines, ut inesse Dominum sicut esse assolet in Prophetis, hi qui hospitalitatem illis exhibebant dubitare non possent, atque ideo & ipsos aliquando pluraliter ut Dominos, aliquando singulariter, ut in eis Dominum appellabant.* Præclarissima sanè Sancti Chrysostomi se offert sententia in præsent: *Prohquantâ paupertatis est dignitas! Dei personam induit, in paupertate absconditur Deus, pauper manum extendit, & accipit Deus.* Si quis Rex pauperem indutus vestem à vobis eleemofynam peteret, quam spontè hanc ei offerretis; imò per plateas eum requireretis, omnia ei donaturi; imò & plura, quam peteret? An non igitur veritas æterna est, Deum illum, cujus est terra, & plenitudo ejus, se protestari, in paupere eleemofynam petere, & recipere: *Nudus eram, & cooperuistis me.* Totus defectus ex neglectu considerationis, & reflexionis oritur Sancti Evangelii, cujus doctrinam Sanctus Laurentius Justin. inculcaturus, in quodam sermone ita divites alloquitur: *Videsne, quam ardentè Dominus abs te cupiat recipere indumentum? illo utique non indiget ipse, qui amictus lumine sicut vestimento, qui operis celum nubibus: Sed eleemofynam querit, ut per hujusmodi misericordie opus nobis benefacere possit, nosque faciliores reddamur ad faciendas eleemofynas; ipse est qui nostrum se constituit debitorem, ne quis substantiam suam in manu mendici perditam reputaret.*

4 Sanctus Bonaventura omnibus eleemofynam erogaturis sequentem præscribit utilissimam regulam: *Ille à quo petitur eleemofyna, debet præcipue consi-derare tria; Quis petis, pro quo petis, & ad quid petis. Primo igitur quando pauper peti eleemofynam, debet animo considerare, quis eam petis, quia Dominus, pro cujus amore petis eam mendicans, debet enim adeo diligere pauperes, quod quid-*

Prov. 14. 11.
Prov. 17. 5.

Hinc imma-
ne est pau-
peris quid
delegare.
Luc. Burg. lib.

D. Chr. h. 49.
in Mauh.

Gen. 18.

Eleemofyna
d. ut, oculi
corpus & lo-
vemur in
pauperem,
sed simul
oculū mentis
in Deum.

S. Aug. 1. 16.
de Civ. Dei 6.
20.

D. Chr. L. 4. d.
Eleem.

Sub persona
pauperis, ab-
sconditus est
Deus.

S. L. Just. in
PL.

S. Bon. c. 6. in
D. de alim.
Tit. II de Pe-
ni. c. 7.
Siemod. da-
turus, tria
considerare
debet.

Pl. 144.
Deo dante,
qui quid
pauperi da-
tur.

S. Cyp. de
Eleem.

D. Chr. ser. 18

Ponet in S.
Martin.

D. Chr. ser. 2.

Pl. 72. 11.
Christus esur-
it in paupe-
ribus.

S. Amb. 1. de
Nativ. c. 16.
S. Aug. in
Psalm. 71.

quidquid sit eis, propter amorem suum reputet sibi factum, nam dicitur: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis*. Petit ergo eleemosynam per pauperem suum ille, à quo dives petit quandoque Regnum, & ideo cum pauperi negat dives modicum frustum panis, timere debet, quod Deus non audiat eum, cum petit ab eo Regnum æternæ felicitatis, quia dicitur: qui obturat aures suas ad clamorem pauperis, clamabit ipse, & non exaudietur. Debet secundo considerare dives, quid petit Deus, quando eleemosynam petit in suis pauperibus; petit enim Deus, non nostrum, sed suum, ideo valde ingratus est Deo, qui pauperi negat modicam eleemosynam, cum de bonis Dei habeat abundanter ad mensam suam. Hoc consideravit David qui dicit: *Tua sunt Domine omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi*. Tertio debet considerare dives homo, quid petit Deus, Deus enim petit non ad dandum, sed ad mutuandum, nec tantum ad triplas, imò ad centuplas usuras.

5 Aliud punctum essentiale in operibus misericordie consideremus oportet, scilicet quod eleemosynam pauper exigit amore Dei, eam itaque dantes, amoris specimen edimus, quo Christum diligimus; quo sine fortissimum illud dilecti Christo discipuli, divinique amoris Secretarii, argumentum militat S. Joannis, dicentis: *Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clausit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?* Filioli mei non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, & veritate. Pauper subsidium petit amore Dei, si eum repudiaverimus, demonstramus omni nos exuros erga Deum amore. Si frater, & soror nudi sint, inquit Jacobus Apostolus, & indigeant victu quotidiano; dicas autem aliquis ex vobis illis: *Ite in pace, calefacimini, & saturamini, non dederitis autem eis, quæ necessaria sunt corpori, quid proderit?* ubi est charitas? ubi compassio? Regnum Dei tanti est, inquit Blesensis, quantum ex affectu compassionis pauperibus ejus exhibes; pauper Christi vicarius est, & sicut se in eo contemni erubescit, ita se in eo recipi delectatur. Magnus certe abusus, & defectus invaluit, sanguineis deplorandis lachrymis, quod Christiani non liberales, sed prodigi existant, quoties de illecebris, mundique deliciis tractatur, ut Dæmoni, mundo, suisque effrenibus obtemperent appetitibus; dum autem amor Dei subsidium implorat pro supplendis Christi in paupere tremantis, & famelici necessitatibus, stricta retrahitur bursa, & manus. Certe quidquid alteri præterquam Deo donatur, perditur; sola excepta eleemosyna, quam Deus recipit in paupere. De qua ita discurret Sanctus Ambrosius: *Quid hoc melius bono, si pauperibus largiaris, in quo tibi debitorem DEVM, quadam pietatis generatione constituas?* Saluberrimum nobis consilium dat Oseas, inquiens: *Seminate vobis in iustitia, & metite in ore misericordie*. Ubi Emanuel Saahanc format Glossam: *Metite, pro metetis; sumitur autem misericordia pro beneficentia more Scripturæ*. Hoc igitur semen, sive supra petram, sive in viam publicam, sive cadat inter spinas, nunquam perdetur, id est, si pauperes ingrati, indignique fuerint, nihil refert ad commodum nostrum, siquidem flagitiosum istum pauperem ingreditur DEI Filius ad utilitatem nostram, ipseque eleemosynam recipere attestatur, licet per manum pauperis.

6 S. Chrysost. de Tabita, quam à S. Petro circumstantes feretro impositam resuscitari instantissime petebant, sequentem ad intentum nostrum format discursum: *Vides, quomodo be, quæ ab illa curabantur, & quas vestiebat, benefactricem remunerarint*. Stabant enim circa Apostolum, & monstrabant ei vestes quas faciebat, & forte etiam lachrymas profundebant, & ad miserationem Apostolum provocabant. Quid igitur B. Petrus genibus positus oravit, & conversus ad corpus, dixit: *Tabita surge*. Quid tam quæso præbuit illa vidua, quantum illæ ei rependunt, vestes præbuit, & alimenta, sed illæ ad vitam hanc redierunt, & mortem fugere fecerunt. Divitix in mundi hujus delicias luxurque impensis, in iudicio finali in totidem acuentur cordium clavos, qui & in totidem deservient æternæ damnationis testes; vestimenta autem pauperibus data, quantumvis consumpta & trita, integerrima aservabuntur in empyreo, ab ista non demolitur; quando & illa in æternum bonum nostrum, & mor-

tis perpetuæ liberationem, non pauperes, sed ipsemet ostentabit Filius Dei, dicturus: *Nudus eram, & cooperuistis me*.

7 S. Chrysost. novis subsequentibus utitur motivis, ut nullum non divitem ad compassionem erga pauperes inducat: *Equaliter cum Christo partire ea, quæ habes; frater tuus est, atque coheres in regno cælorum; fac etiam eum hic coheredem, præsertim cum omnia quæ ei præstas, ad te ipsum redundent, atque refundantur; non audis Prophetam dicentem, propinquos seminis tui ne despicias? quod si conjunctos sanguine minimè oportet relinquere, quanto magis Deus negligendus non est; qui cum sit Dominus, si summa etiam tecum necessitudine jungitur, qui & si nihil abs te acceperit, ultro tamen ineffabili sua commotus misericordia, coheredem te suum constituit, quomodo igitur non est extrema tæne dementie, ad nullam te benignitatem tanto munere moveri? ipse te cælorum heredem statuit, tu ne existis terrenis quidquam ipsi concedis? ipse nullius te boni auctorem, sed hostem atque inimicum Dei reconciliavit, tu nec etiam amico, & benefactori quicquam retribues?* S. Basil. à Damasc. citatus, illud proinde cuicumque diviti exhibet monitum: *Pauperi dives sanera*. Si responderitis, substantiam vestram manifesto perditionis periculo exponi, dum eam pauperis nihil habentis manibus consignatis, replicat in hæc verba S. Basilus: *Crede Deo, qui beneficia ea, quæ in oppressum conferuntur, tamquam in se ipsum collata accipit, atque ipse gratiam rependit*. Cui & illa consonat S. Francisci doctrina: *Eleemosynam pauperi largire, per quem illam tribuis Creatori*. Ille in paupere debitorem se constituit, perfecta, & exagitata mercedis, & superplena retributionis. Qui idem Sanctus stimulum proponit, qui nostras possit, debeatque dilatare manus, scilicet amorem Dei; ita namque discurret: *Amorem Dei pro eleemosynis offerre, nobilis est prodigalitas, & qui minus ipsum, quam denarios reputant, judicarem ego esse stultissimos*: Nam solius divini amoris impretiabile pretium ad Regnum cælorum comparandum sufficit.

8 S. Aug. divitibus summe exultandum docet, quoties obvium pauperem habent: *Cui dare præcipitur, gaudeat quod non ea sorte natus sit, ut indigeat. Sufficit ad gloriam dantis, quod alterius miseria in pauperes locuples donando existat, quod misericordia sceneret Deum, quod pascat in paupere Christum*. Idem Sanctus contra illos, qui eleemosynas dare detrectant, ut filios post se divites relinquunt, ita sermocinatur: *Istane vero magna iustitia, ut habeat unde luxurietur filius tuus, ægeat Dominus tuus? Cum enim uni ex minimis meis fecisti, mihi fecisti; cum enim uni ex minimis meis non fecisti, nec mihi fecisti. Non legisti? non timuisti? Ecce quis eget: & filios tuos numeras. Postremo numera filios tuos, adde unum illum inter illos, Dominum tuum. Unum habes, sit ille secundus: duos habes, sit ille tertius: tres habes, sit ille quartus. Nihil horum vis? Ecce quomodo. Diligis proximum tuum, quem tibi facies socium ad istam perditionem*. Præmiserat paulò ante Sanctus, non pauperem, sed Christum instantiam facere pro eleemosyna, & petere id quod suum est, scilicet, quod nobis liberaliter impertit: *Christus ipse a te petit, qui tibi dedit. Erubescere, ille dives pauper esse voluit, ut haberet pauperes, quibus daret*. Quam pariter veritatem Chrysost. inlinuat, singulariter nos monens, ne ab externa apparentia nos seduci permittamus: *Si speciem apparentem spectes, nudum induis, re autem vera Christum operis*.

9 Liberalissimus quidam, S. scilicet Thom. de Villanova, testimonio innixus S. Hieron. ita quendam alloquitur in pauperes tenacem: *Quenam Christianitas, quanam religio hæc: abundare divitiis, æstare deliciis, & videre Christum in paupere famescentem, & nolle cibare?* Merito profectò per Malachiam conquestus est Dominus: *Vos configitis me, & dixistis in quo configimus te? in decimis, & in primitiis me vos configitis*. At nunquid ministri ejus defraudati fuere? Unique; sed Deus sibi in persona propria factum reputat, quidquid patratum circa membra ejus: *Quod uni ex minimis meis, &c.*

D. Chr. h. 11. in Mac. Præclara motiva ad misericordiam provocantia.

S. Basil. à Dam. l. 2. Parall. c. 16. c. 16.

Opusc. S. Francisci l. 1. in App. ser. 1.

lib. 1. c. 1.

S. Aug. serm. 76. de temp. Gaudeant divites dum obvium habent pauperem. S. Aug. l. 9. de discipl. Chr. c. 7.

Invidia in tenaces.

D. Chr. l. 2. de cæco, & Zachæo.

Alia familia.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Eleemosyna liberat quidem nos à peccatis, non tamen facienda est cum confidentia persistendi in illis. Insuper opem præbet vitandi, & detestandi peccata, nec non satisfaciendi pro illis.

THEMA.

Eleemosyna ab omni peccato liberat. Tob. 4. v. 10.

Alia inter, quæ Sanctus iunior Tobias filio suo dedit, monita, faciliè præminet illud, quo cum ad viscera compassionis, miseris pandenda, extimulavit, inquit: *Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli avertere faciem tuam ab illo paupere, ita enim fiet ut nec à te avertatur facies Domini: quomodo poteris ita esse misericors, si multum tibi fuerit, abundanter tribue, si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude, primum enim tibi bonum thesaurizas in die necessitatis, quoniam eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat.* Ubi fructum principalem eleemosynæ, liberationem assignat à peccatis: cujus veritatis alia nobis testimonia exhibet Scriptura sacra, & diversæ sanctorum Patrum sententiæ. Nabuchodonosor factu suo divinam irritat justitiam, ipsimet se Deo æquare volens, quando subito pœnam expertus, ex Rege in seram commutatus fuit, pascendus cum animalibus reliquis: *Ejicient te ab hominibus, & cum bestis iserisque eris habitatio tua, & fœnum ut bos comedas.* Sciturne, quale talis iniquitatis, & condemnationis remedium Regi præscripserit Daniel? Audite: *Quamobrem Rex consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum, forsitan ignoscet delictis tuis.* Ubi *Ly redime*, notatu dignissimum occurrit: redemptio namque mancipatum supponit, quia in peccato constitit: mancipia sumus Tyranni infernalis, aut pecunia, & eleemosyna peccatorem in libertatem asserit; pauperibus nimirum efficaces coram divina Majestate offerentibus preces, ut benefactorem ipsorum, & à malis liberare, & divina gratia prævenire dignetur. Cujus regis impiissimi trageidiam considerans Sanctus Chrysostomus, inquit: *Quis est Rex Babyloniorum scelerator? Profer aliquem sipotes, qui tantam vim divina Potentia prius acceperat, ut & Prophetam adoraret, & Manas, & odores ei libare juberet, & rursus in veterem superbiam projectus, qui ipsum præferre noluerunt Deo, victos in fornacem accensam dedit, nihilo tamen fecius hunc tam atrocem, ac impium, qui fera potius quam homo censendus erat, ad resipiscentiam cohortatur.* Diversi equidem non vulgares Authores sacrilegium hunc Regem salvatum, verique Dei tandem lumine imbutum, & compunctum fuisse astruunt, conformiter ad illa ejusdem Capituli finalia verba: *Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo, & magnifico, & glorifico Regem celi, qui omnia opera ejus vera.*

3 Sanctus Ambrosius ad hominem divitem, sed peccatis immeritum conversus, eum ita interrogat: *Pecuniam habes? redime peccatum tuum; non venalis est Dominus, sed tu ipse venalis es. Peccatis tuis venundatus es, redime pecunia tua: vilis pecunia, sed pretiosa est misericordia.* Quis celebrem illam, præsentem veritati accommodam, ignorat Ecclesiastici similitudinem: *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis.* Quæ verba Sanctus Ambrosius sequenti illustrat Commentario: *Magna planè, & cunctis ambienda sententia, quæ hominibus penè jam mortuis, & peccatorum suorum incendio arefactis, redivivum quoddam beneficium pollicetur, ut interveniente eleemosyna, sicut aqua inter mortuis succus, refrigerium arefcentibus infundatur, hoc est, ut miseri homines qui in mortem peccatis aruerant, ad vitam eleemosynis reviviscant, sitque illis misericordia fons salutis.* Idem Sanctus alio in loco, eidem inhaerens similitudini, ait: quod sicut aqua stagnans vermes producit, & putredinem, ita substantia in manibus avaris vermes generet peccatorum, in manibus autem liberalibus, & eleemosynariis exemptio nem præstet à peccatis: *Aqua autem stativa cito vermes facit: non stet thesaurus tuus, ne ignis tuus stet, stabit in te nisi cum operibus tuae miserationis averteris.* Sanctus Hieronymus eidem ab aqua desumptæ insistenti meta-

phoræ, ita discurret: quod sicut aqua maculas abstergit & mundat, ita eleemosyna extinguit peccata: *Peccata quæ jam aliter lavare non possumus, extinguit Eleemosyna.* Quid scriptum est? *sicut aqua extinguit ignem, ita Eleemosyna extinguit peccata.* Hoc præstat eleemosyna quod & baptisma. Itaiac. i. vers. 15. populi Hebraici recensens impietatem, inquit: *Manus vestre sanguine plene sunt, lavamini, mundi estote, auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere perverse.* Quo, obsecro, fundamento mundationem sperare poterant? *Discite benefacere, subvenite oppresso, & venite, & arguite me, dicit Dominus; si fuerint peccata vestra, ne corceum, quasi nix dealbabitur, & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt.* Bellovacensis ita in eleemosynæ laudem discurret: *Eleemosyna facientem justificat, quia impetrat gratiam, delet maculam, solvit emendam.*

3 Sanctus Petrus in extasi constitutus tempore prandii, lioteum vidit, immundis plenum animalibus, sibi cum hac voce representatum: *Occide, & manduca,* cumque animalium immundorum esum recusaret, replicari sibi audiit: *Quod Deus purificavit, in commune ne dixeris.* Porro animalia hæc, peccata denotabant gentium ad gremium Ecclesiæ reducendorum, quorum primus futurus erat Cornelius centurio, qui, ut ab Angelo didicerat, divinam obtinuerat misericordiam, in virtute eleemosynarum suarum: *Hujus eleemosynæ,* inquit S. Augustinus, *mandaverunt eum.* Bellovacensis Sancti Gregorii adducit sententiam, ita de eleemosyna discurrentis: *Non solum mundat animam à peccato præterito, sed etiam conservat gratiam, per quam homo præcavet à futuro.* S. Laur. Justin. quancunque eleemosynario, in virtute meritorum compassionis in pauperes, indulgentiam ascribere non dubitat, dicens: *Nullum profusum tam grave delictum est, quod non eleemosynis purgetur, juxta superius citatum Ecclesiastici textum, quoniam fructuosa satis ad promerendam gratiam stipendia pro Christo pauperibus erogata fore noscuntur; ipsa suppleant defectus largientium.* Cui & illa consonat Sancti Ambrosii sententia: *Magna est eleemosyna, quæ ardentium criminum globos benevolentia sua fonte refrigerat, & quodam irriguo largitatis obruit incendia delictorum.* Ita annales perhibent Ordinis S. Francisci, quando de insigni quodam latronum Duce tractantes, asserunt, quod hic pessimæ vitæ homo, dum nocte quadam duos religiosos Franciscanos maxima cum charitate excipiens, propria manu lectum iis stramineum præparasset, Deus in charitatis illius retributionem, peccatorem maximum ad perfectam induxit peccatorum suorum contritionem, adeo ut tandem ipsum eundem ordinem fuerit professus.

4 Justissime itaque S. Ambr. in quodam ad populum sermone inquit: *Vna sola virtus misericordie, cunctorum est redemptio peccatorum: quamvis pollutus sis, quamvis multis criminibus circumseptus, si eleemosynas feceris, innocens esse coepisti.* Cui non ab simile illud à S. Leone eleemosynæ attributum consonat encomium: *Per charitatis largitatem, omne peccatum vincitur, aut declinatur.* Itai. quondam populum Hebraicum exhortatus fuisse legitur, ut omnia rumpere iniquitatum vincula: *Disolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes; moxque modum subdit id faciendi: Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam.* Quis nescit, maximum esse lucrum, omnia abolere posse debitorum nottorum chirographa? *Nescio quid illorum difficile putas,* inquit S. Chrysost. *non enim dixit: montes pertranscas, maria naviges, tot, tantaque terra jugera effodias, jejunis permanas, cilicio te induas: sed frange esurienti panem tuum, injusta chirographa projice.* Debitum, cui, de toto rigore justitiæ, infernales satisfacere non possent totius æternitatis pœnæ, sola abolet eleemosyna.

5 Sicut aqua extinguit ignem, &c. S. Ambr. hæc discutiens verba, *utiliori commercio,* inquit, *qui pecuniam quondam dederat, ut adulterium perpetraret, nunc pecuniam erogat, ut adulter esse jam desinat.* Quæ ultima S. Ambr. verba divites singulariter respiciunt, & admonent, ne in suis persistant peccatis; quin potius fulmina justitiæ divine per eleemosynam à se avertant: sed necessarium fuerit intelligere, qualiter eleemosyna à peccato-

S. Hieron. Pl. 111.

Itai. 111.

Bellovac. l. j. (pec. nov. dist. 11.

Per immunda animalia S. Petro blata, intelligitur gentium peccata. Centurio Cornelius, per eleemosynas conversus fuit ad fidem.

S. Greg. i. Bellovac. cit.

S. L. Just. de compunct. & compl. Chris. Rianæ perf.

S. Ambrosii D. Ad. ent. S. Francisc. l. p. l. 10. 17. blauder quidam Lacro.

Stupenda virtus eleemosynæ. S. Amb. ser. 10. S. Leon. ser. 2. Afric. l. 1. 5. 6.

Ejusq. facilitas.

D. Chr. h. 9. in Marc.

S. Ambr. c. 1. ser. 1. in c. 3. ecd. Divites per eleemosynas declinant fulmina divine justitiæ.

Tob. Principalior fructus eleemosynæ est, quod liberet à peccatis.

Dm. 4. 24.

Avari sunt mancipia diaboli.

D. Chr. 4. ad Theod. lapsu Bazm. c. 11.

S. Ambr. l. de Elia & p. c. 30. Eleemosyna, inquit aqua, abluat peccata.

Ecd. 1. 31.

S. Ambr. c. 2. ser. 1. in c. 3. Ecd.

S. Ambr. l. de Naboth c. 11.

Aqua stagnans generat vermes, pecunia avaritia, producit peccata.

rum statu eximat. S. equidem Maximus de eadem tractans, hanc præclaram insinuat similitudinem: *Ita igitur eleemosyna extinguit peccata, sicut aqua baptismi, gubenna extinguit incendium. Ergo eleemosyna quodammodo animarum aliud est lavacrum.* In adultis, ut sacrum lavacrum animam à peccatis eluat, propositum requiritur non peccandi imposterum; ita etiam, ut eleemosyna extinguat peccatum, vera opus est contritione, & proposito, non reiterandi peccatum. *Verum est, quod peccata omnia, inquit Sanctus Isidor. expurgantur, sed si jam caveat peccare, qui misericordiam impetratur. Ceterum nulla est delicti venia, quando sic precedit misericordia, ut eam sequantur peccata.* Sanctus Gregorius in illos acerbè invehitur eleemosynarios, qui aliis ablata dispensant bona: tandemque his verbis ad nostrum conformiter concludit propositum: *Tunc eleemosyna pretium nos à culpis liberat, cum perpetrata plangimus, & abdicamus: nam qui, & semper peccare vult, & quasi semper eleemosynam largiri, frustra pretium tribuit, quia non redimit animam, quam à vitiis non compevit.* Cui doctrinæ illa consonat Sancti Augustini, qui in quadam homilia, ne in scopulum hunc impingamus, qui plurimos mundi hujus habitatores sacram Scripturarum ignaros in fundum præcipitat, ita nos admonet: *Eleemosyna possunt tibi prodesse ad delenda peccata præterita, si mores mutaveris, si autem in eisdem malis perseveraveris, eleemosynis tuis non corrumpes iudicium Dei.* Et alio in loco idem Sanctus eandem tradit doctrinam, ut omnes eos coerceat, qui effrænes corrumpunt, ut inordinatis suis satisfaciunt appetitibus, qui iram quidem Dei declinatos se, inque mortis hora plenariam omnium peccatorum indulgentiam consecuturos per merita eleemosynæ sperant: *Vt autem verum dicas in oratione, perfecta implenda sunt eleemosynæ: quæ sunt perfecta eleemosynæ? Vt, ex quo tibi abundat, des ei, qui non habet. Sed ne putetis, fratres, quia facienda sunt quotidie adulteria, & eleemosynis quotidianis mundanda sunt. Ad illa majora scelera non sufficiunt quotidiana eleemosyna, ut ea mudent.* Iterum in alio Tomi ejusdem loco ostendit, eleemosynam culpas deleve, aut non mortales, desumpta similitudine à navi, quæ aquam attrahens exhauritur continuo, ne nimium invalescens, navim in periculum conjiciat naufragii: *Exhauriatur sentina, non negligatur misericordia, quia eleemosyna à morte liberat, & ipsa purgat peccata.* Sanct. quoque Augustin. illos singulariter ab errore pernicioso liberare satagit, qui impunitatem suppliciorum à Deo præstolantur, sibi ob eleemosynas obventuram, non obstante quocunque in peccatis obliuio animo: *Propter hoc eleemosynæ faciendæ sunt, ut, cum de præteritis peccatis deprecamur, exaudiamur, non ut in eis perseverantes, licentiam malefaciendi, nos per eleemosynas comparare credamus.* Idem quoque S. Doctor paulò post ostendit, eleemosynas, quæ cum hac inordinatione fiunt, eleemosynarum nomine minimè dignas esse; Dicit enim: *Tales eleemosynas non dicendi sunt facere, qui vitam nolunt à consuetudine scelerum in melius commutare, quia & in hoc quod ait: quando uni ex minimis meis non fecistis, mihi non fecistis, ostendit eos non facere, etiam quando se facere existimant: si enim Christiano esurienti panem tamquam Christo darent, profecto sibi panem justitiæ, quod ipse Christus est, non negarent, quoniam Deus non cui datur, sed quo animo detur attendit: qui ergo Christum diligit in Christiano, hoc animo ei porrigit eleemosynam, quo accedit ad Christum.*

6 Aliud quoddam auxilium, quod eleemosynarius ex compassione erga pauperes assequitur, est facilitas, & dispositio major ad se emendandum, veramque faciendam penitentiam, id quod per eleemosynæ merita efficaciter assequitur. Unde Isaias postquam dixisset: *Frangere esurienti panem tuum, paulò post subdit: Sanitas tua citius oritur, & anteibit faciem tuam justitia tua. Pro quo Aquila, ut exponit S. Hieronym. verbum de verbo exprimens, posuit, & cicatrix vulneris tui cito obducetur, ut scilicet vulnera peccatorum nostrorum ad ortum Solis justitiæ cito obducta cicatrice claudantur.* Deus enim per eleemosynas commotus efficit, ut mali hi habitus perversequæ ex peccatis præteritis relictæ inclinationes, quantocius extinguantur, ut plana & facili nobis videatur

via virtutis, viriliterque inimici tentationibus resistentes, in statu gratiæ firmiter perseveremus.

7 Raab à quodam in cælum empyreum raptò, Sanctorum inserta fuit catalogo: licet enim prius meretrix, & gentilis fuisset, ob merita tamen suæ hospitalitatis, ad fidem, & veram religionem Hebraicam reducta fuit, quia tanto cum suo periculo exploratores à Josue nomine totius populi Dei missos hospitio benignè suscepit, nec constaret, quò post hanc eia Deo communicatam fidei notitiam, pede suo ullo unquam tempore in aliquod vitii genus impeerit. Advertendum quoque est, Eccl. in laudem eleemosynæ dixisse: *Eleemosyna resistit peccatis, & Deus prosector ejus, qui reddit gratiam, meminit ejus imposterum, & in tempore casus sui invenit firmamentum: id est, ut Catholicus explicat, in tempore ruina, dum cadit in culam, inveniet firmamentum, quia multos habebit intercessores, & facilius impetrat veniam.* Eleemosynā enim recipientes, pro benefactore Deum exorant, ipsique misericordiam impetrant, & contritionem. S. Aug. causam interrogat, quare in iudicio finali, de operibus tantum misericordię temporalibus, examen instituendum sit, sibi quique ipsi respondens, ait: *Solas eleemosynas imputabit, tamquam dicens, difficile est, ut sic munem vos, & appendam vos, & serviter diligentissime facta vestra, non inveniam, unde vos damnem, sed ite in regnum; esurivi enim, & dedistis mihi manducare, &c. non ergo itis in regnum, quia non peccastis, sed quia vestra peccata eleemosynis redemistis.*

8 S. Bon. duobus modis eleemosynam fieri, & considerari posse, docet, dum ait: *Aut intentione sublevandi necessitatem proximi, & sic est opus misericordie, aut intentione recompensandi pro debito offensa divina, & sic est opus justitiæ; Primo modo proprie pertinet ad meritum vite, secundo modo ad meritum dimissionis pœne, quia eleemosyna sic data proprie est satisfactoria.* Sanct. porro Bernardinus, quantumvis oratio, & jejunium multis excellant prærogativis, nihilominus utriusque eleemosynam propter tres rationes præferendam astruit; Primo propter sustentationem, secundo propter obligationem, tertio propter oblationem. *Primo, inquit, propter sustentationem, in quantum per eam fit quadam largitio liberalis ad sustentationem persone, & omnium bonorum, quæ in proximo sunt, scilicet tam bonorum nature, quam gratiæ, quæ quidem instrumenta sunt gloriæ sempiternæ. Secundo, propter obligationem, quia secundum Thomam, illum cui eleemosyna datur, constituit debitorem ad orandum, & jejunandum, & alia bona opera faciendum pro eo, qui dedit. Tertio, propter oblationem, quia eleemosyna data propter Deum, est quasi quadam oblatio Deo facta; oblatio autem facta Deo, virtutem orationis habet: continet quoque jejunium quo maceratur corpus, in quantum per eleemosynam subtrahuntur exteriora, quæ ad conservationem corporis ordinantur: præterea eleemosyna immediatius se habet ad charitatem, quam jejunium.* In eodem pariter sermone, postquam hæc probasset, duas ab eleemosyna subnectit mortificari radices, innumerabilium malorum fontes; *Prima est amor ardens cupiditatis, qui est veluti ignis ad omnem peccatorum commissiõnem, & malorum operationem incendens, de quo Job 31. ignis est usque ad perditionem devorans, & omnia eradicans gemina: contra hunc ignem est eleemosyna velut aqua, unde Eccl. 3. scriptum est: ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis.*

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Eleemosyna iram placat Dei, qui ob illius defectum, multa sæpè immittit flagella; quapropter malitia illorum, & multiplex consideratur supplicium, qui in pauperes benigni minimè extiterunt.

T H E M A.

Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur; munus absconditum extinguit iras, & donum in sinu indignationem maximam. Prov. 21. 13.

1 Qualiter iram Dei placare, & favorabiles supplicationibus nostris gratias in maximis infortuniis, & adversitatibus nostris obtinere possimus, Sapiens docet in præfenti, dum ait: *Munus absconditum extinguit iras.* Unde Sanctus Ambrosius de virtute agens eleemosynæ, astruit, quod Deus per nostram in pauperes liberalita-

Hebr. 11. 31. Raab meretrix, per hospitalitatem converti meruit ad cultum Dei.

Eccl. 3. 34.

Dio. Cart. 11. Eleemosynā recipientes, orant pro benefactoribus.

S. Aug. ser. 59. de temp. c. 10.

S. Bon. 2. 1. Comp. Theo. virt. 1. 6. c. 31. Duplex intentio boni, & finis eleemosynæ.

S. Ber. 1. 1. ser. in D. 1. post c. 10.

S. Ber. 11. 2. 1. c. 10.

Job 31.

Eccl. 3.

S. Amb. 1er. in D. 3. Adv. per eleemosynam placatur ira Dei.

S. Max. 1. 2. de Eleem.

S. Isid. 1. 3. sent. c. 40. Dicit quædam peccata.

S. Gr. 1. 1. 1. mor. c. 29. Requiritur tamen feruens emendatio animæ, propositum.

S. Aug. 1. 10. 2. 19.

S. Aug. 1. 1. 1. de civ. Dei c. 10.

S. Aug. 1. 1. 1. de civ. Dei c. 10.

S. Aug. 1. 11. de civ. Dei c. 27.

Eleemosyna facilitas emendationis est in vitiis. Ita. 18. 8.

litatem adeo reconciliatur, ut proximus flagellum pro-
ficiat, quo nos percutere decreverat: *Vi quamvis offen-*
sus Deus, quamvis criminibus provocatus, cogatur libera-
re eleemosynas, quem disposuerat punire peccatis. Quam
aurum obturationem Hugo Cardinalis ita interpreta-
tur: *Id est, qui claudis viscera misericordia pauperum*
eleemosynam, vel consilium, & auxilium. Per do-
num absconditum, eleemosynam intelligit, dicens: *Id*
est, Eleemosyna abscondita ab humano favore. Capta-
nus inquit: *Difficilis interpretata, extinguit, sonat: teget*
seu flebet. Efficacia munus gradatim describitur, dum
munus monstratum in abscondito tanquam sub pallio tegit,
vel flebet iram: positum autem in sinu irati, tegit seu fle-
bet iram vehementem; quis enim commune illud igno-
rat axioma: *Munera placent hominesque Deosque?* Deus
nostris offensus peccatis, in paupere inope se nobis ex-
hibet; ad eum igitur placandum sola sufficit eleemosy-
na: *Munus absconditum extinguit iras.* Cui vernati
& Dionysius Carthusian. in hæc verba subiecit: *Mu-*
nus absconditum, id est, eleemosyna data secreto intuitu
DEI, non ad laudem humanam, extinguit iram iudi-
cij summi.

3 Sapiens illa, prudensque mulier Abigail iustam
advertis Davidis indignationem, cui maritus ejus Na-
bal temerariè necessarium cibum negarat, iram ro-
giam dono placavit abundanti, & necessarium sub-
ministravit. Ecclesiasticus indignationem in sinu ad-
descente asseverat: *Ira in sinu stultorum requiescit:* Par-
terque multa cum solertia Sapiens inculcare nititur,
quod in sinu eleemosyna collocanda sit. Iudex in judi-
cio finali implacabilis, & inappellabilis describitur, &
nihilominus quis non videt, quanta benignitate, & ele-
mentia erga eleemosynarios procedat? Quamvis enim
aliorum criminum rei sint, nihilominus nullam eorum
mentionem facit. *Donum in sinu pauperis extinguit indi-*
gnationem maximam, quæ verba quidem Interpres ita
explanat; significat Christus, semetipsum tunc, cum lu-
dæam ager severissimum, nulla aliaratione (licet sic
dicere) corrumpebatur, & ad lenitatem adducendum,
quam donis atque muneribus in pauperes erogatis, hæc enim
ipse pro se collatus ducit. Idem quoque Author confide-
rat, CHRISTUM sibi in iudicio Assessores atque iudices
homines pauperes, de quibus scribitur: *Eccce nos reli-*
quimus omnia: sedebitis super sedes iudicantes duodecim
tribus Israel: idque eo potissimum sine fecisse, ut divi-
tibus animum suggereret, devinciendi sibi per eleemo-
synam pauperes.

3 Experientia quotidiana demonstrat, quod dum
Christianismus calamitatibus publicis pressus, placare si-
bi nititur irascentem sibi Dei iustitiam, quæ bellorum, pe-
stilentiarum, charitatis annonæ, vel terræ motuum
super nos fulmina sua emittit, ad orationem quidem
semper confugere, ita tamen, ut hæc eleemosynæ impe-
rata associetur, juxta cujuslibet vires erogandæ: *Conclu-*
de eleemosynam in promptuariis, inquit Damasc. & *erri-*
piet ex omni afflictione, & adversus hostem pugnat pro
se. Ingeniolus profectò est illud epulatum, quo Bello-
vacensis compassionem erga pauperes honorat, dum
ait: *Eleemosyna est propitiatorium aureum, per quod propi-*
tiatur Deus peccatoribus, de quo dicitur Exod. 26. & Pro-
verb. 21. munus absconditum. Raab meretrix erat, & ido-
lolatra, & nihilominus dum ex charitate populi electi
exploratores hospitio excepit, in remunerationem, non
modò propriam, sed & totius familie suæ Jerebontianæ
salutem, & ab exterminio liberationem, impetravit,
scilicet ut discamus, tanti meriti esse eleemosynam, & mi-
sericordie opera corporalia, ut iram Dei mitigent, nosq;
à flagellis, & publicis præservent calamitatibus. In quod
Daniel cognovit, quando Nabuchodonosor Regi eleemo-
synas suasit, in finem obtinendi scelerum remissio-
nem, justamque Dei amovendit iram: *Peccata tua eleemo-*
synis redime. Quo loco S. Hieronym. subintrans in-
terrogat: *Si prædixit sententiam Dei, quæ non potest im-*
mutari, quomodo hortatur ad Eleemosynas, & miseri-
cordias pauperum, ut Dei sententia commutetur? Quod
facile solvitur Ezechia Regis, exemplo quem Isaias dixerat
esse moriturum, & Niniitarum, quibus dictum est: *ad-*
huc 40. dies, & Nive subvertetur, & tamen ad preces
Ezechia, & Niniitis, Dei sententia commutata est, non
vanitate iudicii, sed eorum conversione, qui meruerunt im-
mutari. Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

1. Reg. 21. 12.
Paret in A-
bigail, &
David.

Eccl. 17. 10.
In extremo
iudicio iu-
dex valde
placabilis
est erga mi-
sericordiam.

Matt. 23. 12.
In commu-
nibus cala-
mitatibus
eleemosyna
iungenda
orationi.

3. Io. Dam. 1.
1. Paral. 16.

2. Nov. Spec.
mor. 1. 3. 4. 11.
21.
Exod. 26.
Prov. 21.
Iosue 2. 18.
Per nos
charitatis
Raab, & 6.
& tota in-
familia con-
servavit ab
inertem.
Dan. 4.

Nabuchodo-
nosor per
eleemosynas
mutavit pec-
cata sua.

dulgentiam. Deinde idem Sanctus prosequitur, dicens:
Neque enim Deus hominibus, sed vitis irascitur, quæ
cum in homine non fuerint, nequaquam puniunt, quod ma-
satum est. Dicamus & aliter. Fecit quidem Nabuchodo-
nosor iuxta Danielis consilium misericordias in pauperes,
& idcirco usque ad mensem duodecimum in ipsum est dila-
ta sententia, sed quia ambulans in aula Babylonis gloria-
tur, & dicit: *Nonne hæc est Babylon magna quam edifi-*
cavi ego in domum Regni? bonum misericordie, perdidit
malo superbia. S. Chrysostomus ad eandem nos anima-
ritus misericordie virtutem, his utitur argumentis:
Maiora accipis, quam das. Das pecuniam, accipis re-
missionem peccatorum: liberas pauperem a fame, ille te
liberat ab ira divina. Retributionis hoc genus est, & ne-
gociationis.

4. E contra in pauperes tenacitas supplicia in nos pro-
vocat iustitiae divinæ, unde ubi Syriaca legit. *Et qui pre-*
bere negat, excitat furor; Septuaginta pariter inter-
pretantur: *Muneribus qui parcat, furorem suscitavit for-*
tem. Pharisei maligni Christi insidiatores olim in Sab-
bato quodam conveniunt, ut Christum tentarent, qua-
propter cerium quendam hominem, manum aridam ha-
bentem, ei obtulerunt, videre volentes, an hunc in dicto
Sabbato esset curaturus. Dicit autem sacer Textus: *Cir-*
cumspectis eos, contristatus est super malitiam illorum.
Domum verò adduxerunt coram eodem Salvatore mi-
serem quandam flagrantem in adulterio deprehensam, ad
hoc ut vel absolutorem, vel condemnatorem adversus
illam pronunciaret sententiam, & tamen, tam huic mu-
lieri, quam accusatoribus, ejus summam exhibuit beni-
gnitatem. Noluitne rationem edicere, cur Phariseis in-
dignatus fuerit, hosce verò accusatores, & adulteram
benigne, & clementer exceperit? Pro resolutione
sciendum est, Salvatorem nostrum eo tempore, quo de
adultera iudicanda agebatur, in eo fuisse loco, ubi erat
Gazophylacium: *Hæc locus est Iesus in gazophylacio:*
Huc reponerentur eleemosynæ, non solum ad templi
cultum, verum etiam ad subventionem pauperum de-
stinatæ: quid mirum igitur, si pium & benignum se eo
in loco esse probaverit, ubi misericordia exercebatur?
at verò Phariseis meritis se iratum exhibuit, quia sub
prætextu sanctificationis Sabbati eum impedire nitentan-
tur, ne sanationis miser illius, contractam manum ha-
bentis, eumque præfigurantis, qui manum suam paupe-
ribus extendere renuit, operaretur miraculum; ad insi-
nuandum nobis, quod vehementer ad iracundiam Deus
nostrer provocetur, quando à beneficentia erga paupe-
res exhibemus aversionem. Unde S. Bernardinus ait:
Plerumque ex ira Dei Patria famo, & penuria premitur,
quia pauperibus eleemosyna denegatur. Etenim ad hoc
ut sciamus, undenam annonæ caritas, tempestates,
grandines, fulmina, & similes alie sinistrae cæli influ-
entiae quæ fructus perimunt, agrosque devastant, suam
habeant originem, valde consideranda est sequens San-
cti Augustini doctrina, dicit enim: *Vnde semper flagel-*
lamur in frugibus, quia egentibus non benefacimus: revo-
ca si consideres homo, unde damna, unde pericula, unde
calumnia, nisi de sterilitate nostra? tu non das indigenti,
quod potes, venit una calumnia, & perdes quod non ha-
bes. Apud Malachiam dicitur: *Inferte omnem decimam*
in horrem, & sit cibus in domo mea, & probate me super
hoc, dicit Dominus, si non apernero vobis catharas
cæli, & effundero vobis benedictionem usque ad abundan-
tiam. Unde colligitur, quod quia populus Israeliticus
transgressor erat legis illius, qua decimas tradere Levitis
tenebatur, ideo a Deo sterilitate punitus fuit; ac pro-
inde prædictis verbis protestatur Deus, quod si abun-
dantiam desideret, dirumque famis flagellum à se ar-
ceri cupiant, sese erga ministros suos liberales exhibere
debeant. Unde clare deducitur, quod famis sæpè in
tenacitatis nostræ erga pauperes penam immitatur; è
contra verò, si erga illos liberales fuerimus, Deus aper-
tis cæli chatactis benedictionem nobis usque ad abun-
dantiam infundet, nam ut S. Hieronymus super citatum
Malachiae textum inquit: *Verbum effusionis nomen largi-*
tatis ostendit.

5. Quod si aliquod videre velimus suppliciorum spe-
cimen, quibus DEUS vindex in tenacitatem erga pau-
peres animadvertit, ipeculemur, obsecro, epulonem;
liquidem de nullo alio per os Spiritus sancti nobis ad-
K eo

D. Chryl. 2. 5.
1. 1. 1.

Syriac.
epulonem.

Marc. 3. 9.
Cui Christus
ad gazophy-
lacium di-
mittere adul-
teram iungo
dicant.

1. 1. 1.

Ideo petri
premiuntur
fames, quia
manus non
extendunt
ad pauperes.
S. Petrus. 1. 1. 1.
in 1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1.

S. Aug. 1. 1. 1.
1. 1. 1.

Malac. 3. 10

S. Hier. in 1.
1. Malach.

Dives epulo
sepulchrum est
in inferno
propter in-
munitatem
suam.

eo clarè constat, quod sit sepultus in inferno, sicut de illo; eaque pœna illi obigit, quia pauperi Lazaro panis micas negavit: *Mortuus est dives, & sepultus est in inferno*. Hoc certè nec de blasphemis, nec de Magis, nec de atheistis, nec denique de homicidis legitur, benè tamen de homine erga inopes, & egenos crudeli. Et ideo Salvianus, contra illos qui pauperibus manus contractas exhibent, his verbis invehitur: *Ut alios relinquantis divites, vos eterna mendicitate damnatis*. Sanctus Ambrosius inquit: *Melius operatur pecunia in pauperis cibo, quam in divitis sacco: cave, ne intra loculos tuos includas vitam pauperum*. Nam ut habet trita illa propositio: *Si non pavisti, occidisti*, quam sententiam S. August. his verbis confirmat: *Si dederitis voluntatis, inquit, plus semper Dominus dabit vobis, si non dederitis, quancumque pauperes, in quibus locis habitatis, fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum rei eritis. Insuper immittet vobis DOMINVS pestilentiam, & famem, & perdetis totum quod habetis, nec non & animas vestras*.

6 Inter alias causas, ob quas Deus Pentapolim in tam profundum iniquitatis barathrum præcipitare permiserit, eandemque horrendo illo flammarum diluvio castigavit, etiam impietas erga pauperes una fuit, quæ tantò erat in illis intolerabilior, quantò regio in qua situata fuit, erat abundantior: *Ecce hec fuit iniquitas Sodoma*, inquit Ezechiel, *saturitas panis, & abundantia, & manuum egeno, & pauperi non porrigebant*. Consideratione quoque dignissimum est, quod Iudex ille, de quo scribitur, *in equitate indicat, iustus Dominus, & iustitias diligit*, in novissimi iudicii die in conspectu Cœli, & terræ, omniumque tam hominum, quàm Angelorum, omnes judicandos in duas distribuet phalanges, & non plures: quarum una erit electorum, id est illorum, qui miseri sunt pauperum; alia verò reproborum, eorum nimirum, qui erga eosdem inhumani fuerunt: quasi elemosyna infallibile sit signum omnis virtutis, omnis boni, omnisque meriti: tenacitas verò è contra erga pauperes, omnium delictorum infallibile sit indicium, ac proinde digna, quæ omnibus atrocissimis inferni pœnis castigetur; dicente Iudice: *Discedite à me maledicti, in ignem æternum*. Circa quæ verba Hug. Card. ait: *Huius autem tanti supplicii queris causam? esurivi, inquit, & non dedistis mihi manducare. Ecce pro esca temporali, non oblata, sed non data, æternum, & horrendum supplicium comminatur*.

7 Non relinquant, inquit Ecclesiasticus, querentibus tibi retro maledicere, maledicentis enim tibi in amaritudine anime, exaudietur deprecatio illius: permittit enim iustus Deus, ut maledictiones pauperum suam in illis efficaciam assequantur. Sic enim S. Greg. Turon. refert, quod cum pauper quidam decrepitu propè litus maris aliquod sibi suppliciter à quibusdam nautis efflagitasset subsidium, illi verò id ipsum denegassent, asserendo, quod navis solis saxi, & lapidibus onusta esset: mox miser ille senex dixerit: *saxi Deus, ut quod dictis, verum fiat; & subito omnes in navigio contentæ merces in saxa mutata fuerunt, retinendo nihilominus in exteriori specie formam, & colorem quem prius habuerant, scilicet olivarum, dactylorum, panis, aliarumque rerum similitum*. Petrus Blesensis, Episcopum quandam, quod tempore ingentis famis suum occlusisset plebi granarium, his verbis redarguit: *Vnum noveris, inquit, quod mortis omnium requires à te districatissimus Index, quia omnium factus es reus, quorum vitam annona beneficio redimere potuisti*. Hug. Card. parabolam infelicis illius hominis, qui ab Jerusalem in Jericho descendens incidit in latrones, ipsum totaliter despoliantes, in sensu mystico exponens, inquit: *Incidit in latrones, divites scilicet, quia divites pauperes spoliant, & opprimunt. Unde Ecclesiastici 13. dicitur: Venatio Leonis in agro, sic pascua divitum sunt pauperes*. Quæ Hugonis expositio apicè confirmatur per id, quod ait Chrysostomus: *Discamus, inquit, quod quoties elemosynam non praestiterimus, pari cum his, qui spoliant, supplicio afficiemur*.

8 Salvator noster apud S. Matthæum Apostolos suos, qui votum paupertatis emiserant, ad concipiendam in Deum confidentiam, qui nihil quod ad sustentationem eis necessarium fuerit, deesse permitteret, animaturus, de

illis, qui vitæ subsidia illis negaturi erant, hoc supplicium pronuntiavit: *Quicumque non receperit vos, excentes foras de domo, vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius eris terra Sodomorum, & Gomorrhæorum in die Iudicii, quam illi civitati*; quibus verbis ruinas integris civitatibus comminatur irreparabiles, eò quod pauperes à se rejecerint, maximè illos qui pro Deo laborant. Sodomitæ quidem Angelis inferre injuriam tentarunt, at verò, qui pauperem non recipit, sed à se repellit, ipsum Angelorum Creatorem abiecit, & fame perire permittit, quia quamdiu non fecisti unum ex his fratribus meis, nec mihi fecisti. Valde considerabile est illud, quod D. Chrysost. ad eos qui viscera ferrea habent, condemnandos, proponit: quo enim sine, inquit ille, Deus Lazarum ulceribus plenum Epulonis oculis object? nimirum Deus, quia obturatis auribus minus oris nil erat vox clamantis, ad aperendum cor divitis, totum corpus pauperis vulneribus aperit, ut in admonendo divite tot essent pauperis ora, quot vulnera; si enim sanguis Abel vindictam fratricidæ efflagitabat, utique tot vulnera in mendico, velut totidem ora, sanguis item, & sanies ex ulceribus dimanans, invocabunt pariter contra proximum, & fratrem vindictam, si mendicum fame perire permiserit, & subsidia denegaverit.

9 Deus olim Moyfi in Deuteronomio hæc verba conscribi præcepit: *Si unus de fratribus tuis, qui morantur intra portas civitatis tuæ, in terra quam Dominus Deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem venerit, non obturabis cor tuum, nec contrahas manum, sed aperies eam pauperi*; est enim æternæ reprobationis comminatio, qua dicitur: *Cor durum male habebit in novissimo*, quasi diceretur: qui habuerit dum sanus fuerit, cor à paupere alienum, & silecis instar durum, durus quoque manebit usque ad ultimum mortis suæ articulum; non verò item homo erga pauperem benignus, & misericors, nam ut Psalm. ait: *Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem, in die mala liberabit eum DOMINVS*. Id ipsum quoque S. Paulino dicenti credere possumus, qui quicquid habuit, in elemosynam erogavit, seque ipsum ad liberandum quendam pauperem in perpetuam servitutem divendidit; dicit enim hic Sanctus: *Pacile serpit cancer avaritia in praeordia nullis misericordia munera visceribus, captatque vipereis alligat vinculis animam, si à bonis operibus nudam, & materia captivitatis, hoc est, infructuosus opibus abundantem, serpens inimicus invenerit*. S. Augustin. quoque ad hoc propositum circa illos, qui pauperes hisce verbis, vade cum DEO, vel, Deus te juvet, dimittunt, sequentem habet ingeniosam observationem, dicit enim: *Sed qui tales sunt, pauperi elemosynam petenti dicunt, vade, vade in ante, & dabit tibi DEVS, & utique dum ambulaverit homo, ei daturus est. Quid est ergo quod dicit: Vade in ante, & dabit tibi Deus? nisi vade ad illum hominem, qui habet Deum? quia daturus est Deus. At ore suo ipse confitetur, apud se Deum non esse, quo inspirante possit erogare pauperibus*.

10 Observandus est textus ille Isajæ, in quo dicitur: *Frange esurienti panem tuum, cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris*; potius hic dicendum videbatur carnem eius, cur igitur dicit tuam? ratio hujus esse potest, quia qui tenax est erga pauperes, sui ipsius est inimicus, quia tam supra corpus, quàm supra animam provocat supplicia Dei, qui in paupere se censet esse contemptum, & repulsam passum. Psalm. ait: *Simul insipiens, & stultus peribunt*; mira profectò propositio, cum enim nulla sit veritas hac certior, quid opus erat illam conscribere? & relinquent alienis divitias suas; enim verò hoc loquendi modo David divites erga pauperes tenaces, & avaros, ut supra hereditibus extraneis relinquant, supra modum stultos esse demonstrat; at verò inquit: nunquid per experientiam videmus, quod divites facultates suas proximis sanguine conjunctis relinquant? Respondet, verum quidem id est, sed quando irritatores in vita erga pauperes non fuerunt benigni, in iudum illorum supplicium vindex Dei iustitia permittit, ut cognati, imò nati eorundem, relictas sibi facultates haud secus tractent, quam si extranei essent: *Quid est hoc inani labori decernis, inquit D. Chrysost. quando ipse labores, & sudores perpassus disces*.

D. Chrysost. ibi. Lazarus hoc habuit ora, quot vulnera.

Deut. 15. 7. Durus erga pauperes, durus manebit usque ad mortem.

Ecc. 10. 1. 27.

Pl. 40. 2.

S. Paul. apost. 14.

Deus adeo misericordibus. S. Aug. serm. 11. de temp.

Isa. 18. 7. Homo tenax erga pauperes, provocat supplicia Dei in corpore, & animam suam. Pl. 44. 10.

D. Chrys. ibi.

Luc. 16. 22.

Salvian. l. 1. ad Eccl. S. Amb. l. 1. off. c. 16.

S. Aug. c. 9. 11. de rec. Cæli. Con. vers.

Una causa quod Pentapolis horrido perierit incendio, fuit inhumana recordia in pauperes. Ezech. 16. 46.

Causa damnationis reproborum in iudicio, erit illorum inhumana recordia erga pauperes.

Hug. Card.

Avari timore maledictiones pauperum. S. Greg. Tur. de Gloria Conf. c. 108. Stupendum huius exemplum.

Pet. Bles. ep. 91. Invektiva in Episcopum famis tempore immiseri cordem erga pauperes. Luc. 16. Hug. Card. ibi.

Eccl. 11. D. Chrysost. 1. contra de Lazaro.

Matth. 20. 14. Horrenda comminatio in inhumana cordem.

discefferit, aliis autem divitias fructus reliquerit, & neque aliquibus quidem necessariis, & si familiaritate coniunctis, sed saepe etiam hostibus, & inimicis, & ideo non dixit: Aliis, sed alienis relinquent divitias suas. Merito igitur S. Basilii à S. Jo. Damasc. ibidem citatus ait: Fac saltem in bonorum tuorum partem, fratres tui una cum timentis veniant.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Eleemosynarius non habet quod timeat, aut in agone, aut in iudicio, tam particulari, quam universali.

THEMA.

Iucundus homo qui misereatur, & commodat, disponet sermones suos in iudicio, quia in aeternum non commovebitur. Psalm. 111. v. 5.

Iudicium finale adeo erit horrendum, ut etiam viri sanctissimi in eodem contremiscant, unde ipsemet Iudex apud S. Lucam ait: Virtutes eorum movebuntur, & D. Chrysost. inquit: Tam terribile iudicium illud est, ut ab Angelis timeatur. S. quoque Job: Columnae caeli contremiscunt, & pavent, ac proinde hanc à Deo gratiam efflagitabat, ut brevi illo iudicii celebrandi spatio in inferno se abscondere posset, ne videretur ab irato Iudice: *Quis mihi det, ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus?* & tamen hic Psalm. qui per os aeternae, & infallibilis veritatis loquitur, dicere non dubitat, quod vir eleemosynarius eo modo dispositurus sit responsa sua, ut in die illo ne quicquam timeat, aut formidet: *Iucundus homo, &c.* Et revera ita se res habet, quia si Iudex examinator est, & formaturus processus contra eos, qui adversus pauperes inhumani fuerint, usque dicturus sit: *Discedite à me maledicti in ignem aeternum.* Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, profecto illi qui eleemosynis erogandis dediti, compassionem exerceverunt circa proximos, nihil omnino habebunt, quod formidare debeant. In vita S. Elisabethae Reginae Hungariae legitur, quoddam in hospitalibus serviter infirmis, pediculis ejuspiam hoc mynisterium nauseantes, S. Reginam ab eodem retrahere conatae fuerint, necessum esse dicentes, ut ma orem sui ipsius curam haberet; quibus illa subridendo respondit; quam in die Iudicii habebimus securitatem, si idipsum omiserimus? quando Iudex dicet: *Infirmus eram, & non visitastis me:* nos idipsum à nobis propositum esse dicemus, adeo etiam ut pediculis nostrae haud raro contra hoc obmurmuraret. Idipsum quoque de his dicere possumus, qui manus suas in pauperum subsidium aperiunt: *Disponet sermones suos in iudicio, quia in aeternum non commovebitur.*

3 Rupertus Abbas in thronum Salomonis, qui throni illius, in quo verus Salomon tanta cum Majestate sedebat, typus fuit, alludens, inquit: *Grandis thronus, grande quippe iudicium expectamus; sed ille habebat gradus, sed enim sententia iudicium perficitur; esurivi enim & non dedistis manducare, sitivi, & non dedistis mihi potum; hospes eram, & non collegistis me, infirmus, & non visitastis me, in carcere, & non visitastis me, in faculo, exigit à te Deus, quam ut mandata illius custodias, proximum tuum diligas, & pauperibus alimoniam praebeas.* S. August. patet de eleemosyna ita scribit: *Patrociniatur in die Iudicii homini, ut flammam aeternam non timeat, sicut Iacobus in Epistola sua dicit: Super exaltat misericordia iudicium, & iudicium sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam.* D. Chrysostomus similiter nos ad liberalitatem erga pauperes exhortans, inquit: *Indue Christum, ut in iudicii die te induat, tege illum, ut in die ira te protegat.* Quando enim Iudicis be-

nevolentiam per praestita ei beneficia comparaverimus, nihil utique habebimus, quod timeamus. S. Ambr. verò, hominem erga pauperes tenacem his verbis perstringit: *Quantum tibi prodesse ad gratiam multorum pupillorum patrem nominari, quam innumeros statos in sacculo ob-signatos habere? pecunia enim hic relinquitur, gratia autem operum bonorum nobiscum ad Iudicem meritis defer-tur; hanc autem gratiam, misericordiam, & compas-sionem erga egenos exercendo acquirimus.* Idem quoque S. Doctor alibi dicit: *Sola misericordia comes est de-functorum.*

3 S. Thomas de Villanova ad propositum nostrum prolixè discutit, ostendens, quot occasiones illi, qui erga pauperes liberales extiterint, habituri sint, omnem à se in die iudicii excludendi timorem. Et quidem primo loco iudicii terribilitatem declarat, dicens: *Non eris tunc recursus ad Sanctos, non ad Angelos, non ad virginem, quoniam dies vindictae, & iustitiae est, & in sua iustitia quislibet liberabitur, non succurrunt tunc amici, non filii, non pecunia, non familia, sed sola bona opera adstant, illa sola non deserunt, illa sola in iudicio pro afflictis respondebunt, sicut Augustinus ait: Opera tua sumus, non deseremus te.* Et tamen Spiritus Sanctus de viro Eleemosynario inquit, quod cor induet leonis, & prae laetitia, & iubilo pectus illius exaltet, non movebitur in communi illa omnium creaturarum desolatione, nec perturbabitur: *Iucundus homo qui misereatur, & commodat &c.* O quomodo gaudebit tunc in eleemosynis quas fecit, inquit idem S. Thomas de Villanova, quomodo letabitur, cum audierit Iudicem dicentem: *Esurivi, & dedistis mihi manducare, sitivi, & dedistis mihi bibere, &c.* Sed cur obsecro, Domine, non orationes, ieiunia, lacrymas, disciplinas, & opera misericordia spiritalia commemoras sed solas eleemosynas? an cetera pro nihilo reputabuntur? non utique, nam & alia opera bona praemiabuntur, ita tamen ut inter omnia primarium eleemosynae oblineant, ut inde omnes animentur ad praebenda egenis subsidia, in quibus ipsemet Christus representatur.

4 Sanctus Hieronymus illum Sapientis textum (*Manus absconditum extinguit iras, & donum in sinu, indignationem maximum*) interpretans, sequentem subne-ctit Glossam: *Qui iram distulit iudicis quam peccando meruit, placare desiderat, eleemosynam dei pauperibus.* Porro ubi vulgata legit: *Ponam in pondere iudicium, & iustitiam in mensura,* Septuaginta vertunt: *Ponam iudicium in spem, & misericordiam meam in stateras,* quid, obsecro, Propheta per hanc in trutinis librata misericordiam significare intendit? scriptum equidem novimus: *Non intres in iudicium cum servo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens,* quam igitur salutis spem in iudicio finali concipere poterit homo improbus? Si iustus vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt? Trutinæ per Sancti Michaelis Archangeli manum sustinendæ eleemosyna imponetur, sicque omnis timorisevanciscet angor: *Ponet iudicium in spem, & misericordiam in stateras.* Quis celebre nescit Petri Telonarii durissimi simul, & tenacissimi in pauperes, factum, cuius S. Joan. Eleemosynarius saepe legitur meminisse? die quadam temporis hybernalis, congregati pauperes ad Solis calorem se tantisper recreaturi, quando mutua miscentes colloquia, de his discurrere coeperunt, qui vel in pauperes benefici, vel inhumani, & parci essent; ultimos hos inter primum facile locum dictus obtinuit Petrus, qui nulli eorum vel minimam unquam dederat buccellam panis; unus tamen eorum sua se importunitate aliquam Petro eleemosynam extorsurum esse iactavit; dum igitur panes ex pistrino adducti ad Petri ades deferrentur, accurrebat ille pauper, replicatisque instantiis tantillum petuit panis; iratus alter, dum non reperiret quippiam quo importunum abigeret, panem apprehensum cum furore in eum veluti lapidem coniecit. Secundò igitur abhinc die in lethalem incidens morbum, tali oblectari meruit visione. Coram tribunali Altissimi sese sisti, & à Daemonibus propter scelera accusari sibi videbatur; quæ omnia cum Diabolus hinc trutinæ imponeret, istinc ex alia verò parte, dum non reperirent Angeli boni quidpiam, quod colloca-rent operum bonorum, dictum panem taliter erogatum bilanci commiserunt, hicque solus omnibus praeponderavit sceleribus; quo peracto, Angeli boni Pe-

S. Ambr. l. de Naboth. c. 1.

S. Ambr. ser. 2.

S. Th. de Vill. serm. de S. Matt. Cor. l. in extremo iudicio oia opera bona nobis pater- nabitur.

Luc. 21. 16. D. Chrys. l. 1. de furto, & latrone. Job 16. 11. In iudicio fi- nali miseri- cordes in pauperes ad habebunt quod time- ant.

Præclarum exemplum S. Elisabethae.

Rup. Abb. de Tris. & oper. ep. lib. 1. in Reg. c. 31. Totum iudi- cium extremi examini in- stituitur clo- capera mi- sericordiae pauperibus exhibita.

S. Lant. test. de comp. Ch. p. 1. l. 1.

S. Aug. T. m. l. 4. c. 1.

D. Chrys. de caco, & Zacho.

S. Hieron. in Pro. 21. Eleemosyna nam distul- ti iudicis prae omni- bus placat.

Ps. 141. 2.

1. Pet. c. 4.

Celeberrim. exemplum Pet. Tolon.

trum nihilominus admonuere, ut huic panem alias bonas superadderet operationes. Hæcque visio ita cum illuminavit, tantoque virtutis eleemosynæ inescavit amore, ut subito omnia bona in pauperes erogare decreverit; quare pauperi cuidam nautæ obviis, divitem si vestem suam consignavit, laceramque recepit inopis; quod factum Christus gloriosè approbavit, quando nocte sequenti Petro apparuit cum dicta opulenta chlamyde: seipsum postea in mancipium vendidit, nequod in erogandis eleemosynis liberalitatis symbolum præteriret. Quæ ex historia deducitur, quantum sibi patrociniū coram tribunali Dei vendicet compassio in pauperes. Nec ulli alius rei potius, inquit Nazianz. quam benignitati, benignitas ab eo rependitur, qui iussu remittitur, atque in pondere misericordiam ponit. Cujus patrociniū Nazianz. patenter meminit, dum ait; *Ad necessaria tempora, superna benevolentia tibi presidium para, misericordiam DEO commoda, neminem unquam Deo aliquid prius obtulisse penitus; in beneficio reddendo copiosus est.* Ubi notanda occurrunt verba illa: *Ad necessaria tempora*; quando enim major urget necessitas, quam in articulo mortis, quando iudicium particulare, à quo iudicio universale dependet, unaquæque subibit anima?

5 *Iucundus homo, &c.* mysteriosum equidem eleemosynæ epitheton attribuit Doctor gentium, dum ait: *Facile tribuere, & communicare* (de divitiis loquitur) *thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant vitam æternam.* Fundamentum, ut nostis, solidum per sistit, non corrumpit, quin potius totum sublinet ædificium: iuste itaque hoc loquendi modo usus est Apostolus, siquidem ad vitæ æternæ consecutionem, ad sedandum iudicis furorem, tanquam stabile, & inconcussum fundamentum, unice deservit eleemosyna, quæ non commovebitur in æternum. In libro cui titulus: *Dives salvatus*, quidam opulentus in agonia constitutus, integro spirituum infernalium exercitu circumdatus fuisse legitur, qui et aditum ad Cælos impedirent. Ast eodem tempore octies millenæ comparuere animæ beatæ, quæ eum, propter exercitia misericordie opera in ipsas, liberarunt, seque in virtute eorundem salvatas fuisse asseruerunt; quam ob causam se dictitabant missas divinitus, ut in retributionem periclitanti opem ferrent, illaque Evangelica adimpleretur promissio; *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, ut, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Magna res est eleemosyna, exclamat Sanctus Chrysostomus, quæ peccata delere potest, & iudicium propulsare, quamvis enim in iacueris, infinita pro te ora pauperum patrocina-buntur.

6 S. Chrysologus illum Psalmistæ versiculum homini eleemosynario appropriatum discutens, in die mala liberabit eum Dominus; quid per diem malam intelligendum sit, subnectit, inquit: *In die mala illi DEVS liberator affluet, qui à malis pauperem liberavit; in angustiis illum Deus clamantem audiet, qui pauperem, cum clamaret, audivit.* Loth incendio Sodomitico ereptus, prout in recommendatione pro defunctis legitur, animam significat inferno subractam, cujus etiam in hæc verba neminis Chrysol. Loth quia hospitio excepit Angelos, iudicium prævenit, misericordem nescit divinus ignis exurere. Porro reliquas inter Damasceni sententias, illa non infimum obtinet locum, quæ dicit: *Qui misericordia afficitur, misericordiam consequitur*: juxta illam promissionem Evangelicam: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* S. Anton. Patavinus illum adducit Ecclesiast. textum: *Mitte panem tuum super transcurrentes aquas, post tempora multa invenies illum.* Ubi per illos, qui aquas pertranseunt, pauperes intelligendos esse censet; quando igitur panis ille integer reperietur? in die utique iudicii, quando Iudex dicturus est: *Esurivi, & dedistis mihi manducare.* In die iudicii invenies illum, id est, retributionem pro illo. Unde Matt. 25. *Esurivi, & dedistis mihi manducare, qui idem Sanctus ad alium hunc Ecclesiastici textum (eleemosyna viri, quasi sacculus cum ipso) alludens, subnectit: Peregrinus es o homo, hunc sacculum in tua peregrinationis via porta, ut cum sero ad hospitium veneris, panem, quo reficiaris, in eo invenire possis.*

7 Fatuæ virgines tantu virginatis donum æstimave-

rant, ut tanquam verè tales, virginum nomine à Christo appellatæ fuerint, & tamen quia oleum illis defecit, per quod charitas, compassio, & eleemosyna egenis præstita intelligitur, sibi dicta audiverunt: *Nescio vos, & condemnatæ sunt.* Vide rem magnam, inquit hoc loco Chrysost. cum virginis a secum sororem habueris eleemosynam, in eam nulla adversa poterunt, sed omnibus superior erit, propterea non introierunt illa, quod cum virginitate eleemosynam non habuerunt. Idem quoque S. Doctor Tom. 5. de Elia, & vidua differens, eandem habet observationem, cum dicit: *Eleemosyna absque virginitate nos alumnas introduxit in celum, quod virginitas absque eleemosyna minime potuit.* Verum enim verò, ex quo olei mentionem fecimus, terribilem illam visionem Apocalypticam sub silentio pertransire nequeo, id verò quod in ea vel maximè nostro proposito deservit, est, quod inter alia supplicia, quibus Deus terram affligebat, vox quædam audita fuerit, altum clamans, ut oleum, & vinum præservaretur à strage: *Vinum & oleum ne laferis.* At verò ex quo Deus, nec hordeo, nec tritico, neque aliis præcebat fructibus, cur duo hi liquores privilegiati fuerunt, ut manerent à strage immunes? egregius quidam Scriptor observat, quod Samaritanus ad miserum illum vulneratum, qui in latrones inciderat, curandum, oleo usus fuerit, & vino, perque hoi cel liquores erga miserum hunc hominem misericordiam exercuerit, & compassionem; ubi verò etiam per solam umbram aliqua comparet misericordie figura, divina Iustitia subito placatur, quæ per illos sanare idonea, qui in latrones inciderunt. S. Basilii à Damasc. citatus, divitem quendam erga pauperes immisericordem, his verbis adartur: *Vide quanto ad gloriam silijris, utilisque sis, sexcentorum filiorum patrem appellari, quam sexcentos ita cures in crumena habere? pecunias in vasis etiam hic relicturus es, at tandem ex bonis operibus collectam ad Dominum deferres, cum nimirum ingenti turba coram communi Iudice circumfusis, ab eis & nutritor, & benefactor, & quocunque tandem alio humanitatis nomine appellaberis.* Idem quoque quandam adducit sententiam D. Chrysost. cujus hæc sunt sequentia verba: *Index noster per pauperes corrumpitur, fac igitur per pauperis manum Iudicis posticum pulses, etenim ille munera tua per eum accipit, ac leges aulicæ accipit, & ex isto benignus efficitur, accipit inquam, & veritati misericordiam anteponit.* Pergo ulterius, & per ejusdem Chrysost. testimonium paulò post dicit: *Ofingulare eleemosyna vim: sola ad divinum tribunal irrepit, ne Iudicem timeamus ante iudicium manus protendentes, ne Iudicem metuamus, qui se accepisse minime inficiatur.* S. Greg. nonnullos qui potius ex motivo lucri, quam ex stimulo charitatis eleemosynarii erant, ita alloquitur: *Plerumque plura homines pauperibus largiuntur, non quia eosdem pauperes diligunt, sed quia si minime tribuant, iram Iudicis superni formidant.*

8 Is, qui sine veste nuptiali inventus, ideoque sine remissione condemnatus fuit, ne verbum quidem in sui excusationem allegare potuit: unde dicitur in Textu: *At ille obmutuit;* per illam verò vestem charitas denotabatur, & ideo ob hujus carentiam de illo dicitur: *Mitte eum in tenebras exteriores;* unde clarè deducitur, eum pauperibus minime fuisse compassum, quæ ut Tobias ait: *Eleemosyna à morte liberat, & non patitur animam ire in tenebras.* S. Paulus in quadam Epistola diffidentiam indicat, quæ inter Iudicem iustitiam Christum, aliosque terrenos Iudices intercedit, dicit enim: *In saculo corrupti muneribus reorum indices condemnantur, sed quisquis homo præventus in aliquo peccato, diffidens innocentie sue, offert pretium salutis sue Iudici nostro, ne verearis, quasi corruptionis iniuriam iustitia DEI facere.* Sanctus Jacob. Apostolus ait: *Iudicium sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam, super exaltat autem misericordia iudicium:* pro quibus postremis verbis in Græco legitur: *Adversus iudicium gloriatur misericordia.*

9 Sanctus Gregorius refert, quod tempore Gothorum matrona quædam valde devota frequenter venerationis causa ad Ecclesiam SS. Martyr. Processi, & Martiniani accesserit: quondam verò die inde egrediens, obvios habuerit duos Monachos peregrinorum more vestitos, qui ab ea eleemosynam postulabant: *Præquam vero eum rogator, eis ad largiendum eleemosynam*

Compassio in pauperes est solidum patrociniū in iudicio.

Naz. or. 16.

Idem or. 17.

S. Tim. 6. 17. Eleemosyna est solidum fundamentum vitæ æternæ. Sæph. Binet. c. 1. n. 16. Quidam divites in agonia salvati per pauperes, quibus eleemosynas dederat.

D. Chrys. ho. 7. ad pop.

D. Chrysol. ser. 14. Misericordes erga pauperes, misericordia consequentur in die mala.

D. Chrysol. ser. 42.

S. Jo. Dam. l. 2. Paral. c. 16.

S. Ant. Pat. ser. in Do. 1. post 7. pph. Eccl. 41.

Matt. 25.

Fatuæ virgines carentes oleo misericordiam, reje-derunt. D. Chrys. l. 2. ho. 5. de pecc. c. 9.

D. Chrys. c. 5. de Elia, de vidua differens. Per oleum & vinum testatur in iudicio.

Apoc. 6. 6.

Andr. Cæc. 1. p. 1. in c. 1. AP.

S. Bas. à Damasc. l. 2. Paral. c. 16. c. 1.

Per eleemosynas corrumpitur iudicium Sæph.

D. Chrys. l. 2. c. 1.

Idem Divus Chrys.

S. Greg. l. 12. mor. c. 24.

Matt. 25. 12. Per vestem nuptialem intelligitur Charitas.

Tob. 4. 11.

S. Paul. ad Sever.

Eccl. 2. 11.

Testim. Gr.

S. Greg. ho. 1. in 1. ung. Per eleemosynam corrumpitur iudicium nostrum debitorum.

nam propinquasset, affiterant illi vicinibus, & dixerunt: Tu nos modo visitas, noster in die iudicii requiremus, & quidquid possumus, prestabimus tibi: quo dicto ab oculis eius ablasi sunt. Major nobis consolatio erit, non solum quod illos quibus benefecimus, in illo die gratos erga nos experiemur, verum etiam quod ipsummet Deum, per eleemosynam nostram constituamus debitorem, qui idem ipse est, qui nos tunc est iudicaturus. Unde Divus Chrysostolus. Beatus qui sanando pauperi, ipsum sibi indicem constituit debitorem.

D. Chryl. ser. 34.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Pauperibus subveniendo, ingens salutis eterne pignus nobis acquirimus.

THEMA.

DOMINVS conservet eum, & vivificet eum. Psal. 4. verl. 3.

Per eleemosynam acquiritur pignus salutis. S. Aug. l. 3. de Civ. Dei c. 24. Pl. 49. 1.

Regius Propheta David de viro eleemosynario discursus, ab omnium bonorum datore vitam ei auguratur, & beatitudinem, dum ait: *Dominus vivificet eum, & beatum faciat eum*: Ingens enim salutis suae pignus tenet, qui pauperibus compassionem exhibet. S. Augustinus. Textum illum Psalmistae: *Congregate illi Sanctos eius, qui ordinant testamentum eius super sacrificia*; ad propositum nostrum optimè exponit, dum per Sanctos, eos, qui eleemosynam præstant, intelligendos esse dicit: *Qui disponunt eius testamentum super sacrificia, id est, opera misericordiae sacrificiis præponenda, iuxta sententiam Dei dicentis: Misericordiam volo plus quam sacrificium*. Etenim cum sanctitas sola sit illa, quæ beati illius regni nobis tribuit possessionem, hanc, misericordiam erga proximos nostros exercendo, verè consequimur.

Lymbus vocatus fuit filius Abraham, ex eo quod fuerit liberalis erga pauperes.

D. Chrysostol. ser. 134.

3 Nescio, an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quod ex quo ante redemptionem à Christo in Calvarie monte consummatam, nullus eorum qui ad antiquum pertinebant Testamentum, aditum habere potuerit ad gloriam, nihilominus in lybmo deputatus fuerit locus, in quo animæ dilectæ velut in deposito demorabatur, sed quodnam loco haec nomen obigit? ex Scriptura constat, quod sinus Abraham appellatus fuerit; sed cur non potius vocatus sit sinus Israelis, quod idem est, ac videns Deum? aut vero cur non potius sinus Davidis, viri secundum cor Dei, appellari meruit? ratio esse potest, quia Abraham præ cunctis alius hospitalitati, & liberalitati erga pauperes supra modum deditus fuit, adeo ut D. Chrysostolus illo dicat: *Parum se beatum credidit, si in ipsa superna gloria ab hospitalitatis pio officio cessaret*; cum igitur misericordia erga proximos aditum ad cælos patefaceret, Deus non sine mysterio disposuit, ut sinus ille sive depositum Paradisi, ab eo nomen suum sortiretur, qui præ cunctis aliis erga pauperes liberalis fuit.

Matth. 10. 41.

Eleemosynarii in cælo erunt superiores omnibus.

II. Chrysostol. 36. 10. Matth.

Ps. 118. 109. Eleemosynæ reddunt animam securam de beatitudine.

3 *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet*. Quod si quis velut alter quidam Paulus in cælum raperetur empyreum, ibidemque sublimem videret gloriam Jeremiæ, Ezechielis, Davidis, totque aliorum Prophetarum insignium, is utique ardentiis ad charitatem, & eleemosynam in egenos distribuendam, accenderetur, quia infallibilis est Dei promissio, quod qui servum Dei, ex ejusdem Dei amore recipit, in Cælo recepturus sit retributionem, qua Prophetæ gaudent; atque ideo eleemosynarii in Paradiso Cælesti, quoad beatitudinem omnibus aliis superiores erunt; cujus causa est, quia hæc major, & minor futura est, secundum quod charitas fuerit magis, & minus intentæ, & ideo quando Electi à Judice invitantur ad gloriam, dicendo: *Venite benedicti Patris mei*, solum meritorum misericordiarum corporalis sit mentio: *Propheta, vel iusti mercedem capiet*, inquit D. Chrysostolus, illam videlicet, quam decens est, ut accipiat, qui Prophetam, aut iustum recipit; vel certe qualem ipse Propheta, aut iustus consequetur.

4 Psalm. dicit: *Anima mea in manibus meis semper*, qui modus loquendi satis obscurus esse videtur, quia an forsitan per manus opera intelligens, dicere vult, animam suam conformiter ad opera, sive bona sive mala, salvandam, vel damnandam esse? aut verò imminens innuere

Manus Bibl. Præd. Tom. II.

voluit periculum, quod cujuslibet hominis anima propria incurrere potest, ut proinde illam velut rem pretiosam in manibus portet, ut tantò minus periclitetur? S. Petrus Dam. dubium illud ingeniosè solvit, dum verba illa de manibus ad eleemosynam apertis intelligit, hæc enim, inquit S. Pater, animam nostram de B. Eternitate securam efficiunt: *Ut manus tue extenderentur ad inopem, & dicere posses: Anima mea in manibus meis semper*, inquit idem Petrus Damianus.

S. Petrus Dam. ser. 47.

5 S. Joannes Eleemosynarius Patriarcha Alexandrinus, mortui vicinus existens, sequens condidit Testamentum: Gratiarum ago mi Domine, quod me dignum effeceris, ut offerrem tibi totum, id quod est tuum, quodque ex omnibus mundi bonis aliud nihil sit reliquum, quam tertia pars unius realis, quam pauperibus, qui sunt fratres mei in Christo, distribuendam relinquo: hæc æternus tibi tuas reddidi facultates, nunc quoque animam meam, quæ pariter tua est, tuis manibus consigno; hisque dictis cum immensa gloria Cælum conscendere visus est, innumera pauperum, viduarum, & pupillorum, cum ramis Olivæ ipsam præcedentium multitudinem stipatus. Infinita utique erit consolatio illa, quam anima intremendo iudicii die habitura est, quando, postquam iustitia divina omnia itæ suæ fulmina evibavit, tandem serena, & subrideat facie ad electos conversus eundem dicit: *Esurivi, & dedistis mihi manducare; hospes eram, &c.* Tunc enim ut S. Ephrem ait: *Tenebatur illum Christus coram Angelis, & Sanctis, statuensque in medio, predicabit illum, & ostendet ac dicet: Hic homo esurientem me pavit, recreavit, & cooperuit, propterea ego dico ipsi: Euge serve bone, & fidelis, intra in gaudium Domini tui, & in vitam æternam.*

Insigne orationis in S. Jo. Eleem.

Insigne corporis solatio eleemosynariorum in extremo iudicio.

6 D. Chrysostolus Redemptionem nostram dixisse observans: *Misericordiam volo*, inquit, *humanam misericordiam petis, ut largiatur divinam, est in oculis misericordia, ad quam per terrenas misericordias pervenitur; dicturus causam in iudicio Dei, patronam tibi misericordiam, per quam liberare possis, assume*. Quævis alia via nos fallere potest, præterquam illa, quæ recta, & regularis est; in omnibus aliis operibus bonis aliquis reperiri potest scopulus, in quem impingentes labamur, at verò quoad eleemosynam ex charitate, & amore Dei factam, infallibilem habemus securitatem, quod ducatur nobis præstabit in patriam cælestem; ac proinde S. Thomas de Villanova dignum hoc ei attribuit encomium, dum ait: *Eia, arripite viam salutis, viam regiam, & vitam, intelligite super egenum, & pauperem, ut cum ipsi egueritis, intelligat Deus super vos*. In Regum Curia nonnulli sunt Procures, qui à dave aurea nomen habent, deputati nimirum ad aperientes regionum penetralium fores; sic quoque pauperum eleemosynis nostris adiuti dici possunt: *Procures clavis aurea*, qui cælestem nobis aperiant paradysum; unde Tobias ait: *Premium bonum thesaurizasti tibi in die necessitatis*. S. Leo pariter ad propositum nostrum inquit: *Cibum egeni, regni cælestis est pretium, & largitor temporalium, haec efficitur æternorum*. D. Chrysostom. bonis cælestibus contra opponens bona, quæ à Christo recepimus, inter pauperes Christum representantes distribuenda, inquit: *Gloriosum te fecit in cælis, in nuditate, deformitate, frigore ipsum eripe: Angelorum te concivem effecit, in iudicio saltem suscipias, & sicut unum famulorum in domo tua ceteras. Non renuo inquit, hoc diversorium, qui tibi ad æternam viam construxit*.

D. Chrysostol. ser. 2. Liberalitas in pauperes, est via regia ad cælum.

S. Th. de Vill. serm. de S. Mariæ. Conf. Pauperes sunt Procures clavis aureæ.

Tob. 4. 10. S. Leo ser. 4. de collectis.

D. Chrysostol. 49. in Matth.

Matth. 7. 14.

S. Aug. s. 25. de v. Dom. Pauperes sunt via Cæli.

Pl. 34. 2.

7 Viarum difficillima illa est, quæ sursum tendit, principaliter autem si ad aerem ipsum sublimem penetrandum ducit: *Arcta via est quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam*. Nihilominus Sanct. Augustinus, in virtute meritorum eleemosynæ, magnam ejus obtinendi spem suppeditat, inquiens: *Via cælestis pauper, incipe erogare, si non vis errare*. Agapetus Papa in quadam ad Imperatorem Epistola, in qua ad purpuram, & togam purpuream alludit Imperatorum, hoc Insigne in pauperum favorem inde elicit documentum: *Amoris in egenos qui inducit purpuram, Regni Cælestis compos efficitur*. Omnes utique supplicæ illius affectum experiri affectaremus, quam quondam divinæ Majestati obtulit David, dicens: *Dic anima mea, salus tua ego sum*; sed ecce vobis ejus consequendæ à Nazianzen. præscriptam methodum: *Dicit DOMINVS: anima tua salus*

ego sum, nec non omnia benedictionis verba, si solum te dolentibus, aut egentibus viderit humanum. Ideoque Apostolus de eleemosyna agens, eam benedictionis titulo insignit, dicens: *Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet*; quam ut benedictionem consequamini: *Venite*; inquit Christus, *benedicti Patris mei, possidete paratum vobis Regnum à constitutione mundi*. Quot equidem Confessores, Martyres, Virgines & Apostoli in eremis sepulti contabuerunt vivi, aut equuleis se exercuati permiserunt? *Lapidati sunt, felli sunt, in occisione gladii mortui sunt: circumierunt in melioribus, in pellibus caprinis, egentes, angustati, afflicti*; nihilominus in Regnum Caelorum admittendi, nihil horum sibi dici audient à Christo, sed duntaxat: *Esurivi, &c.* ideoque S. Chrysostomus inquit: *Quod Abel passus sit, quod servavit mundum Noe, quod Abraham fidem suscepit, quod Moyses legem tulit, quod Petrus crucem resupinus ascendit, Deus tacet, & hoc clamat solum, quod comedit pauper*. Cujus hanc rationem idem assignat Sanctus: *In Caelo prima est esuriens annona, prima stipendia pauperis tractantur in Caelo, erogatio pauperis prima divinis scribitur in diurnis*. Ita Zacharus publicanorum caput, Princeps publicanorum, & ipse dives, tanto magis à Caelo distabat, quanto ditior, & avarior erat: *Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in Regnum Caelorum*. Nihilominus ut primum hospitio excepit Christum, & ait: *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus*, mox Regni caelestis investituram accepit ab illo, qui dixerat: *Ego sum os tuum, per me si quis introierit, salvabitur, hodie huic domui salus à Deo facta est, eo quod & ipse sit filius Abrahe*. Ut primum Christum Dominum, inquit quidam Interpres, non citragaudium in domum excepit, statim effectus est misericors, statim studiosus pauperum curatur. Unde certius & infallibilis signum, unde nos Deum in anima habere dignosci potest, habere non valeamus, quam si charitatis operibus dediti simus, juxta illud Joannis: *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*.

8 S. Leo ad hanc erga pauperes beneficentiam nos exhortans, nobilissima hac utitur phrasi loquendi: *Delicia nostrae sint operae pietatis, & illis cibis, qui nos ad aeternitatem nutriunt, impleamur*. Quinam vero hi tam substantiosi cibi sint, sequentibus verbis declarat: *Letemur, inquit, in refectioibus pauperum quos impendia nostra satiaverint*. Rup. Abbas sub allusione sex dierum creationis mundi, quibus tandem Sabbatum successit, hunc in modum de eleemosyna discurret: *Et notandum quod huius gratiae sex opera sunt, quandam habentia similitudinem sex dierum, quibus Deus mundum perfecit, & omnia quae in mundo sunt, in eo videlicet, quod & ipsa suum promerentur Sabbatum, ut qui haec fecerit, etiam ipse requiescat ab operibus suis*. Mox verò sex misericordiae opera enumerat, in Evangelio his verbis indicata: *Esurivi, &c.* ac tandem concludit, dicens: *Ingredientur in Sabbatum, id est, in requiem Domini, qui haec sunt operati, vacante ipso, qui post sex dies in semetipso requievit, ac dicente: Venite benedicti Patris mei, percipite Regnum, &c.* Ecce quousque eleemosynae virtus pertingat: neque ab hac vita ad caelum aberrare potest, qui pro viz Duce caecum habet, cui per eleemosynam subvenit, inquit per Divi Chrysostomi auctoritatem S. Damascenus: *Cecus, cui misericordia impenditur, ad Caelorum Regnum Dux est, & qui ad parietes offendit, atque in foveas fallente gressu labitur, ad Caelorum ascensum itineris Duxem se praeber*. Nec minus ingeniosa est illa Blesensis propositio, qui ait: *Eleemosynis propria manus vobis scalam, & ascensorium erigatis ad illam supernarum Civium mansionem*, S. Aug. quoque in quodam sermone populo praedicavit, dicens: *Haec caeli est pauper, da in terra Christo, quod tibi reddat in caelo*. Veram quidem est, quod à gloria nihil nos excludere possit praeterquam peccatum, at verò dicit idem Sanctus: *Quis enim sine peccato? Veruntamen sicut aqua extinguunt ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum, in horreis nostris habemus abundantiam, quae flammam nostras oblatione unius panis extinguat, & ante fores gehennae stat misericordia, & neminem permittit, in carcerem mibi*.

9 Nihil est quod divites ad erogandas eleemosynas magis incitare possit, quam si recogitent, in quorum manus Deus Regnum Caelorum posuerit erogandum.

Num fortè in manus Martyrum, aut verò in Apostolorum, aut Virginum manus, & potestatem illud concrederit? Nequaquam, sed pauperibus privilegium illud obtigit, ipsomet Christo attestante, qui ait: *Beati pauperes, quoniam ipsorum est Regnum Caelorum*; de quibus etiam S. Jacob Apostolus ait: *Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & heredes Regni?* Sicut igitur pauperes divitibus in hoc mundo opus habent, ita quoque illi hos remunerant regno illo, quod in illorum positum est manus, & potestatem. B. Humb. ait: *Elementa levia sursum tendunt, sic qui se omnibus perfecte nudant, liberè caelos petunt*: Nihil porro est, quod adeò volarum impediatur, ac grave pondus, atque ideo anima, quae in caelum, pro quo possidendo creata est, evolare contendit, necessario omne auri, & argenti pondus deponere debet, illud inter pauperes dispensando.

10 Christus Salvator noster ait: *Regnum Caelorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. At verò per quotidianam experientiam videmus, quod manibus clausis nullus quid rapere possit, ac proinde opus est, ut illas aperiat, & quod manibus clausis stringebat, abiciat. Est hic conceptus D. Chrysostomi dicentis: *Disperge quae habes in manibus, quousque praesentia servas, illa rapere non poteris: propone tibi hominem plenis argento manibus, quoad id tenuerit, nunquid aurum rapere poterit, nisi prius proiciat, & expeditus fiat?* Verus igitur caelum rapiendi modus est aperire manus, argentumque, & aurum abicere, ut è pauperum manibus paradisum rapere possit. Idem quoque S. Doctor alibi probat, caeli empyrei Regiam esse charitatem, dicit enim: *Regina intrante domum, remota è custodibus examinat quae sit, aut unde: ita eleemosyna sui operatores intra Dei thronum constituit, amat illam Deus, pro quibuscunque gratiam postulaverit, statim impetrabit*. Unde D. Chrysostomus monet dicens: *Da homo pauperi terram, ut accipias caelum, da nummulum, ut accipias Regnum*. Porro aurum est nihil aliud, quam terra, quae quidem ex profundissimis ejusdem terrae viscibus eruitur, eo quod nos à via Caeli aberrare faciat; nihilominus si ex motivo compassionis, & charitatis in manus pauperum collocetur, securam nobis ad Paradisum viam aperit.

11 S. Bernardinus per citatam S. Ambrosii lib. de offic. auctoritatem ait: *Beatus plane homo, de cuius domo nunquam vacuo sinu pauper exivit*. Idem quoque de quodam antiquorum Patrum refert, quod dicere solitus fuerit, certum quendam hominem tres habuisse amicos, quos rogavit, ut ad Imperatorem ipsum introducere satagerent, quorum unus se illum usque ad mediam viam conducturum esse promissit; alter vero comitarum pollicitus est usque ad portam, eo quod sibi ulterius progredi non liceret: At verò tertius, se illum ante Caesaris Majestatem introducurum esse promissit, nec hoc tantum, verum etiam cum ipsa, sua tractaturum, & expediturum esse negotia: demum vero hanc parabolam explicans, inquit: *Primus amicus est abstinentia; Secundus castitas; Tertius eleemosyna & misericordia, quae Deum placat, & vitam aeternam donat*. Idem quoque in alio sermone de eleemosyna pariter scribit, quod *Duplex illius sit retributio, quia duplici vita per eleemosynam praemiamur in praesenti vita; Primo, vita gratiae; Secundo, vita gloriae*; Adducitque locum istum Prov. c. 13. ubi dicitur: *Redemptio animae viri, propria divitiae, scilicet in eleemosynam data*.

12 Reflexione bona digna sunt verba illa: *Dominus conservet eam, & vivificet eam*; sicut enim anima eleemosynarum immortalis vita gaudet, ita Providentia divina saepe numero disposuit, ut etiam illa pars corporis, quae hic in terris pro eleemosyna eroganda servavit, incorrupta servetur & integra. De Olivaldo Angliae Rege Annales Ecclesiastici haec verba referunt: *Non solum Regnum caelorum progenitoribus suis incognitum sperare didicit, verum etiam praecunctis Regibus praedecessoribus suis pluribus à Deo Regnis auctus fuit, siquidem omnes acquisivit Britanniae nationes atque provincias, in quatuor potissimum linguas distributas, scilicet Britonum, Pictorum, Scotorum, & Anglorum*. Quantumvis autem ad tantam Regnorum amplitudinem sublimatus fuisset, erga pauperes tamen, & peregrinos semper mansit humilis, benignus & liberalis. Dicitur de illo, quod cum

In manibus pauperum posuit Deus regnum Caelorum etc. Gand. 17. Matt. 5. 3. Luc. 1. 3.

B. Humb. c. 20.

Matt. 23. 12. Manibus clausis rapere non potest. D. Chrys.

B. Chrys. de poen.

D. Chrys. Ser. 4.

S. Bern. lib. 1. de ser. in Do. 1. post Pen. 2. c. 4. Pauperes autem fideles nostri amici qui nos ducunt ad Deum.

S. Bern. c. 1. ser. in Do. 1. post Pen. 2. c. 4.

Prov. 13.

Manus, quae largiuntur eleemosynas servatur saepe incorrupta. Baron. Ann. 614. n. 16. Patet exemplo sancti Olivaldi.

In quodam die Paschalis mensæ accubisset, in magna quadam paropside Regia allata fuerint fercula, cumque mensæ benedictioni intenti essent, is cui pauperum recipiendorum curam dederat, repente ad eum ingreditur, dicens ei: multos ante palarium Regium hærere pauperes, eleemosynam postulantes; unde Rex pietate motus, allata in mensam fercula, nec non paropsidem argenteam in totidem paries, quot pauperes erant, dividi & distribui præcepit. Unde S. Episcopus magno gaudio persusus, apprehensa manu dextera, Regi dixit: *Nunquam inveterascat hæc manus*, quod idem reipsa evenit, siquidem postquam idem Rex in prælio mortuus, manusque cum brachio ei præcisæ fuissent, eadem ad præsentem usque diem in reliquiario quodam argenteo in Ecclesia S. Petri Civitatis Bebbæ incorruptæ conservantur, atque ab omnibus summa in veneratione habentur. S. Bonav. idem exemplum adducit, dum in cap. 6. S. Lucæ, in quo miraculum illud circa manum aridam habentem patratum recensetur, ita scribit: *Habere manum aridam, significat ariditatem avaritiæ, quæ sanatur divino imperio, cum manus extenditur ad eleemosynam largiendam secundum illud, manus suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem.* S. Th. de Villanova explicans verba illa: *Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus*, inquit: sic in Hebræo legitur: *In die mala liberabis eum à damnatione, in vita præsentis custodiet à peccato, vivificabis gloria; & ideo Damascen. ait: Qui pauperis miseretur, beatus censendus est.* Valde etiam considerabilis est illa S. August. protestatio, dicentis: *Frater mei charissimè, nunquam recorder me legisse (non dicit vidisse, sed legisse: consideret verò lector, quod libros magnos Doctor August. legendo pervolverit) mala morte perisse illum, qui libenter in hac vita opera charitatis, vel pietatis voluit exercere, habet enim multos Intercessores pius homo.*

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Deus in persona pauperis eleemosynam accipit, ac proinde non est examinandus pauper, an mereatur: quin potius præveniendæ, & prævidendæ est ejus necessitas, ut ejus in postulando verècundiæ consulatur: adducuntur etiam quorundam ferventium eleemosynariorum exempla.

THEMA.

Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem. Psalm. 40. vers. 1.

S. Anctus Petrus Chrysologus in quodam sermone super Psalm. 40. interrogat, dicens: *Et quæ est intelligentia, ubi est professæ paupertas? Vis est intelligentia, si rimetur viscera, si reprehendat occulta, si testa nudet, verum subiecta oculis, & exposta in publico, in gestarebus, non est intelligere, sed videre: nuditate algidus, tabidus fame, siti aridus, lassitudine tremens, defectu luridus, quod egenus sit intelligere, quis labor? & si labor intelligentia nullius est, unde est intelligentia fructus? Tandem verò discursum suum in Christum convertens, qui, teste Evangelio, in pluribus locis se in paupere agnium esse velle, declarat, hunc illum esse dicit, qui seriam à nobis considerationem meretur, & exposcit: Oremus, inquit, fratres, ut ipse nobis intelligere intelligenda concedat, qui se intelligi in paupere, sic demonstrat: ut ipse qui Cælum tegit, sit nudus in paupere, quod in esuriens esuriat saturitas verum, quod sitiat in sitiente fons fontium, intelligere, quomodo non magnum est, quomodo non beatum; intelligere, quod in sit ampla paupertas, cui angustum est cælum: qui dicit mundum, quod exeat in egente: quod fructum panis, aquæ calicem, dator omnium querat. Quod se Deus amore pauperis sic deponat, ut non adsit pauperi, sed ipse sit pauper. Nimirum Salvator noster genus humanum ad avaritiam propensum, adescare volens, ut erga pauperes liberale sit, data opera, & ex industria, in quolibet paupere vult intelligi, & agnosci, vult ut omnes intelligant, quod ipse in paupere directè, & immediate recipiat, ut omnes ad dandum accurrant, & eleemosynæ erogandæ se ingerant certarim, scientes, quod illa non pauperi detur, sed Deo: *Sibi datum clausi Bibl. Præd. Tom. I.**

mat quod pauper acceperis, se manducare dicit, quod comedis pauper, quod bibis pauper, sibi testatur infusum. Unde S. Ephrem in quodam sermone in persona Christi ait: *Propter vos pauper factus sum, ut in pauperibus mihi ministraretis.* Et Cæsarius Arelatensis homil. 15. de Misericordia ait: *Quod Christus in pauperibus esuris, nobis proficit.*

2. Atque hinc est, quod nequaquam examinandum est meritum vel demeritum mendicantis, quia Christus est qui recipit pro illo, ipseque datum in rationes suas reponit, quæ de re D. Chrysostomus integram quandam homiliam composuit, intitulatam *de non scrutandis pauperibus.* Optime proinde S. Isidorus monet, dicens: *Quid quid habes, habeto ad misericordiam: non eligas cui miserere, ne forte prætercas illum, qui meretur accipere. Omnibus da, ne forte cui non dederis, ipse sis Christus.* D. Chrysost. quoque ait: *Propter facultatibus tuis ad beneficentiam, & factus similis illi qui Solem suum (in quantum hominem Deo similem fieri licet, anima duntaxat diligenter quæ dico) oriri iubet super bonos, & malos. Ergo tu quoque quoties eleemosynam facis, ne vitam examines, neque morum rationem deposcas: eleemosyna enim, hoc est miseria, ideo dicitur, ut etiam indignis præbeamus, qui enim miseretur, non recte viventem, sed peccantem miseretur, nam qui recte vivit, laude est dignus, & corona, qui vero peccat, vana & misericordia.* S. Ambr. quoque hoc punctum de non examinandis pauperum meritis tangit, dicens: *Non requiras quid unusquisque mereatur. Misericordia non de meritis iudicare consuevit, sed necessitatibus subvenire: iuvare pauperem, non examinare iustitiam.* D. Chrys. illis, qui se hactenus dictis opponunt, dicendo, multos esse pauperes qui variis utuntur fictionibus, simulationibus, & mendaciis, ut denarios à martupis eliciant, ac proinde stringendas esse manus, donec veritas pateat, illis, inquam, respondet, dicens: *Ego vero has etiam de causa maioris misericordiae moveor, cum in eam necessitatem incidisse homines videam, ut impudentissimis mendaciis vivere cogantur.*

3. In vita S. Joannis Eleemosynarii narratur, quadam die ministros ad illum venientes dixisse, ad fores domus mulieres aliquas torque aurea, & gemmis ornatas, eleemosynas deposcere, ideoque petulic, an illis pariter sicut aliis erogandum sit Episcopi donum: quibus ipse cum severitate respondit: Christus, & servus ejus Joannes pro erogandis eleemosynis non habent ministros curiosos, sed diligentes, neque ego vobis commisi, ut necessitates examinaretis postulantium superbie, sed ut omnibus eam exigentibus indiscriminatim impertiamini, quia si id quod damus, nostrum esset, aliquo uti possemus examine, & cautela, sed quia hoc totum Dei est, observandus est ordo, quem ipse, circa id quod suum est, nobis præscripsit: ille autem omnibus eleemosynam flagrantibus sine differentia dare præcepit. Cui consonat id, quod D. Chrys. ait: *Etiam si fueris omnino improbius, inquit, & equeis necessario victu, sedemus illius famem: ita & Christus fieri præcepit, Estote, inquit, similes Patri vestri, qui est in cælis, qui Solem suum oriri facit super bonos, & malos. Potens est in necessitate constitutorum homo misericors, potius autem omnes qui in naufragium inciderint, excipit, liberatque, siue mali fuerint siue boni, denique quisque fuerint periclitati, in sinu ille suos recipit. Tu proinde si videris hominem, qui in egestatis naufragium inciderit, ne iudica, nec vitæ gesta examina, sed medere miseria.*

4. Beatus qui intelligit super egenum; quibus verbis vult dicere, præveniendam esse pauperis inopiam, nec expectandum, donec postulet, consulendo ejus rubori, quem persona honorata naturaliter habere solet, dum eleemosynam postulat. Unde S. Thom. de Villanova in serm. quodam de S. Martino prædicta Psalmi verba exponens, inquit: *Non expectetis, ut pauper prius suas necessitates enarret, & erubescat, ne erubescendo hanc ipsam eleemosynam promereatur, quam accipiet: Intelligite super egenum, & pauperem: hilari animo prius succurrite, quam rubor petitionis accedat.* Seneca pariter ait: *Primum est antecedere desiderium cuiusque, proximum sequi, illud melius: occupare antequam regemur, quia cum homini probo ad rogandum os concurret, & suffundatur rubore, qui hoc tormentum remittit, multiplicat manus suam.* Enimverò rubor, & erubescencia, nihil est aliud

S. Ephr. se. de Reduct. S. Cæs. Arelat. ho. 15. de Misericord.

Meritum aut demeritum in paupere non est judicandum. D. Chrys. bo. de non scrutandis pauperibus. S. Isid. Hisp. d. norma vivendi cap. 6n. D. Chrys. 1. let. 14.

S. Ambr. Lib. Naboth. c. 1.

D. Chrys. bo. 16. in Mat.

Præclarum huius exemplum in S. Jo. Eleemos.

D. Chr. conc. 1. de Lazaro.

Pauperi didum accipere quam petat, ut ejus rubori consulatur. S. Th. de Vill. serm. de S. Mart. Conf.

quàm sanguis in vultu perfusus, ac proinde sanguinis pretio elemosynam impertitur, quisquis petentis ex necessitate confusione consulere omittit. In lib. Ruth Moabitidis refertur, quod cum inops esset, ad agrum Booz se receperit, ut spicas post messem in agro relictas sibi colligeret, cui vir optimus ait: *Mandavi pueris meis, ut nemo molestus sit tibi*; ac proinde servis suis præcepit, dicens: *Etiam si vobiscum metere voluerit, ne prohibeatis eam, & de vestris quoque manipulis proiciite de industria, & remanere permittite, ut absque rubore colligat, & colligentem nemo corripiat*. Similiter Sanctus Nicol. ut filiarum quarundam nobilium erubescantiam prohiberet, quas pater impudicis juvenibus prostituere statuerat, tribus vicibus nocturno tempore tantundem auri per fenestras iniecit, quantum ad convenientem trium filiarum istarum dotem subministrandam sufficeret. De S. Abbate Apollinari Patriarcha Alexandr. tradit Baronius, qualia in pauperes gesserit compassionis viscera, præsertim autem in quendam primarii cuiusdam, tum dignitate, tum divitiis gloriosissimi, Alexandrini viri filium. Parentes huic immensas tam in auro, quàm in mercibus reliquerant opes, sed juvenis proprii in se incapax gubernii, tandem in infortunia varia incidit, & inopiam statum miseri intellexerat Sanctus, qui alimenta necessaria ex pietatis affectu subministraturus, juvenem confundere videbatur, quem lacerum marcidumque frequenter intuebatur cum gemitu. In tantæ charitatis angustiis, inspirate Deo, hoc mirabile adinventum medium: citato Ecclesiæ suæ œconomo, fidelique secrete promisso, suam ei declarat sententiam, scilicet quod intenderet scripturam formare, in qua Ecclesiæ Alexandrina se Macario in sceleris illius juvenis patri 50. libras auri debere profiteretur authenticè. Ast quia Macarius jam à decennio obierat: ne chartæ novitas suspicionem ingerere posset, illam Sanctus inter frumentum, & hordeum recondi fecit, quæ post dies aliquot ad sanctum delata, veteranam jam speciem induerat. Jussitque ita Sanctus œconomo, ut cum hac scriptura juvenem conveniret, dicendo: quid mihi dabis, si magnæ summæ pecuniarum tibi debitum instrumentum tibi consignavero? Cavere autem jussit, ne ultra tria scuta ab eo acciperet. Abiit obtulitque juveni œconomus scripturam, variè se excusans de nimia post tot à morte paterna elapsos annos incuria, in dicte chartulæ apud se retentione. Oblatam accepit adolescens, gratitudinem spondens, ubi pecuniam obtinuisset in effectum. Sanctum itaque Episcopum cum scriptura convenit, qui simulatoriè turbatus, petentem repudiavit, dicendo: unde tanti temporis silentium? à decem annis pater tuus obiit, & silvis? apage igitur sis, nihil tibi debeo. Replicavit juvenis, chartulam in manu dispensatoris ejus se inscio asservatam fuisse. Sed iteratam S. Patriarcha juveni dans repulsam, se consultaturum, respondit, de negotii expeditione, extradito interim, & apud se asservato instrumento. Post septimanam rediit, solutionemque urgit juvenis; sed indignatus sanctus, dilationem arguit tot annorum: suam igitur tandem objecit inopiam adolescens, cui mox Sanctus: universam tibi restituiam summam, sed usuram nollem te ab Ecclesiâ hac postulare; statimque in terram corruens humilis juvenis, non modò usuræ, sed & parti summæ capitalis renuntiare se velle respondit: quam conditionem non acceptas Sanctus, totam illi summam quinquaginta librarum numerari fecit, juvenemque dimisit. Verè equidem in Sancto hoc viro illa adimpletur Chrysol. sententia: *Verus amor est, fecisse suas angustias angustias*: Et illa S. August. *Perfecta est misericordia, ut ante occurratur esurientibus, quam rogati mendicis: non enim est perfecta misericordia, quæ precibus extorquetur*. Cujus præclarissimum exemplum ille posteritati præbuit, qui dicebat: *Sinegavi, quod volebant, pauperibus: & sculor viduæ expellere feci*. Abraham pariter non præstolabatur, donec hospites portam tabernaculi ejus pulsarent, sed ipsemet obvius illis sanctam inferebat violentiam.

3 Veritatem hanc gentilis penetravit Seneca, dum ait: *Non tulit gratis, qui cum rogasset, accepit: nulla res carius constat, quàm quæ precibus emptæ est*. Quin potius vera charitas, non togata, non simulata, alienas indagar, prævenit sublevarque necessitates. Imo ut S.

Chrysostomus inquit: *Dedecus divitum est clamor pauperum*. S. Augustinus illi quoque responderet, qui mendicorum voces audire optant; ait enim: *Si tacet mendicus, loquitur pallor in facie*. Qui idem Sanctus alio in loco eorum arguit curiositatem, qui pauperum indagant demerita, statuens, necessitates eorum amore Dei indifferentem certatimque sublevandas esse: *Beatus, qui intelligit super egenum, qui præoccupat vocem perituri*. *Est curiosus, esto providus: prospice, attende, unde quisque vivat, unde se transigat, unde habeat, non reprehendatur ista curiositas tua*.

6 *Beatus qui intelligit*, &c. notanter ait, intelligit, inquit S. Bernard. *scilicet ex ardenti compassione, quia magis est, animam dare compatiendo, quàm pecuniam ipsam*. Nam juxta illum Ilaie textum: *Cum effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleveris, orietur in tenebris lux tua, & tenebrae tuae erunt sicut merides*. Qui hoc modo intelligit super eum, intelligendo considerat, quod est eiusdem naturæ cum eo, & eiusdem conditionis, atque de eodem luto cum eo. Omnes miserabilem ab Adamo trahimus originem, ex eadem agri Damasceni massa compositi, & consequenter cuncti communibus paupertatis, & mendicitatis sumus miseriis subiecti. Si te aut hæreditas paterna, aut luctum, & industria propria ditavit, donum Dei agnosce: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus*: Poterat enim DEUS disponere, ut pauper, mancus, cæcus nasceretur; aut ne minimum tota industria mea mihi compararem lucrum: nunquid in similibus necessitatibus opem anxie implorarem, & efflagitarem? hoc ipsum Psalmista inculcare nititur, dum ait: *Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem*, id est, qui pauperem, suum agnoscit esse proximum, & fratrem; qui in paupere Filium DEI reveritus, naturali, Divino, & Ecclesiastico de pauperibus adjuvandis inhæret præcepto, multiplexque considerat, quod ex elemosyna consequi potest lucrum. Cujus in hæc verba meminit Apostolus: *Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi DOMINI IESU, quia ipse dixit: beatus est dare, quàm accipere*.

7 S. Gregorius Nazianzenus, teste Baronio, parentes, & cognatos pauperibus in testamento suo postposuit: S. Matris suæ pariter misericordissimæ inherens vestigiis, quæ dicere consueverat, se, modo licitum foret, in servitutem spontè cum filiis omnibus vendi optare, ut ex pretio inde collecto sustentaret pauperes. Sanctus itaque suos non modo agros & domos, sed & libros in pauperum dispersit subsidium, Cum enim aliquando Adimantis Rhetor, S. viri amicus, Rhetoricæ libros ab eo petiisset, petitioni annuit Sanctus: obtentis libris Rhetor per literam eorundem pretium à Sancto requisivit, cui per Epistolam respondit Sanctus: si putas non esse negotii philosophici pretium requirere librorum, pecuniam dabis, objectionique tuæ satisfaciens pauperes. Sanctus pariter Exuperius Episcopus Tolosanus, ut iidem referunt annales, teste Sancto Hieronymo, viduæ Sareptensis imitator, proprios sibi necessarios aliis subministravit cibos, facieque pallidus propter jejunia, pro aliis pertulit famem, omnibusque ex amore Christi erogatis facultatibus, omnium evasit diutissimus, qui corpus Domini in canistro vimineo, & sanguinem in vitro portare meruit. S. Hilarius Arclatenfis, ut idem tradit Baronius, tantus extitit paupertatis amator, tamque sollicitus egenorum curator, ut pro eorundem subventionem, licet claro admodum esset sanguine oriundus, & viribus extenuatus, ad agros excolendos ruri habitare cepit. D. S. Mattiano Presbytero Historia Ecclesiastica sequens factum recenset: cum enim nobilem quandam ex suo patrimonio in honorem S. Anastasiæ edificasset Ecclesiâ, in eamque ad ejus instantiam corpus S. Anastasiæ Martyris solemniter fuisset translatum, ideoque ad prædictam translationem, & Ecclesiæ dedicationem universa civitas concurrisset, pauper quidam à S. Presbytero elemosynam poposcit, qui, cum non haberet quod illi largiretur, non nihil in locum remotum recedens, unicam quam gestare solebat, exiit vestem, eamque præfato mendico promptissimo animo cessit, retenta sibi sola veste sacerdotali, id est, planeta; cum

D. Chryf. in Pl. 95.
S. Aug. ibi.
S. Aug. in Pl. 103.

Ruth 2. 12.

Exemplum
hujus in S.
Nicolao.

Bar. 107. d. 4.
Expenda G.
miliæ histo-
ria de S.
Apollinari
Patriarcha
Alexandr.

1. Bar. 1. 2. se.
in Do. 1. post
Pent. 2. 2. c. 1.
11a. 12.
Elemosyna
dada ex ve-
ra compas-
sione.

1. Cor. 3. 7.

1. Bar. 10. 35.

Baron. Ann.
389. d. 43.
Varia præ-
clara hujus
exempla S.
Greg. Naz.

Baron. Ann.
404. ou. 62.
S. Exuperii
Episcopi.

S. Hilari-
Arclatenfis.
Baron. Ann.
445. d. 17.

Baron. Ann.
459. d. 13.
S. Mattiani
Presbyteri.

D. Chryf. ibi.
S. Aug. 1. 90.
10a. 19.

Job 31. 16.

Seneca de be-
nif. 2. 1. c. 7.
Vera chari-
tas dat, non
rogata.

8 S. Paulus eleemosynam iustitiæ nomine appellavit, quod utinam agnoscerent, & intelligerent, quotquot eleemosynas largiuntur, id est, eleemosynam non solum charitatis, sed & iustitiæ opus esse scirent: *Angebiet incrementa frugum iustitia vestra*, inquit Apostolus. Circa quæ verba Interpretres quidam ita scribit: *Iustitia unicuique, quod suum est reddit, videlicet sibi ipsi humanitatis sensum, & humanitatis compassionem, quam confors natura jure quodam exigit: item pauperi dat victum, qui jure pauperi debetur: denique DEO reddit obsequium, & obedientiam, quam Deus a nobis sæpius exquirat*. Bellovacensis de S. Francisco refert, quod: *Cum veste nova, quam pro se paraverat, pauperem militem induisset, nocte sequente vidit Dominum vestibus illis indutum, & palatium speciosum, & magnum, cum armis militaribus insignitum, cumque inquireret, cujus esset palatium, & quid significarent arma, & cujus essent? responsum fuit, quod Francisci.*

En vi. S. Joa.
Eremofyn.
S. Joannis E-
remofynat.

1. Cor. 9.
Eriophyma
largis, non
solum chari-
tatis, sed, &
festius opus
A.

Bellonac.
Spec. nov. Lj.
alt. 21.

DISCOVERIES XVII.

ARGUMENTUM.

Perstringuntur illi, qui nimium in datam Eleemosynam confidentes, in Dei indignatione, peccata liberè committendo, persistunt; sicut & illi, qui vel propter applausum, vel ob alia motiva humana, vel de rebus malè acquisitis, Eleemosynam erogant.

THE M.A.

*Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas,
charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest,
1. Cor. 13. v. 3.*

V Aldè considerabilis est hæc S. Pauli propositio , ad eruditionem multorum, qui per eleemosynam se in iniquitatibus suis securos esse posse confidunt, ad Dei gratiam, & amicitiam minimè attendentes, quibus Apostolus dicere velle videtur: nequaquam ita se res habet, ut vos existimatis: quinimò si non solum partem facultatum vestrarum, sed quorquor habetis divitias, pauperibus erogetis, nisi insuper in gratia Dei constituti, charitate, & amore Dei ardeatis, hæc à vobis erogatz facultates, ad vitæ beatæ consecutionem, vos nihil juvabunt: *Si distribuero, &c. id est*, ut S. Thomas ait: *Si adest voluntas peccandi mortaliter, nihil prodest, quantum ad meritum vite æternæ.* Psalmista David nos invitat, dicens: *Extollite manus vestras in sancta*; ubi S. Hieronymus quærit, dicens: *Quare voluit addere, & dicere: in sancta*? Respondetque, id fieri ad distinctionem infidelium, qui etiam sæpè manus ad eleemosynam porrigendam extendunt: *Et heretici videntur levare manus*, inquit, *& Gentiles, & Judæi; faciunt enim & ipsi eleemosynam, si viderint pauperem, manum porrigunt. Quando Judæus dederit eleemosynam, nonne tibi videtur levare manum? Levat quidem manum, sed non levat in sancta, quia Christum non confectur.* Sanctus Iudorus se ad misericordiæ etymologiam reflectens: dicit: Neminem mereri veri eleemosynarii nomen, qui non prius charitatem exercuerit erga semetipsum: *Misericordia*, inquit, *à compatiendo aliena miseria, vocabulum sortita est; nullus autem alteri misericors potest esse, qui pravè vivendo in se misericors non est. Qui enim sibi nequam est, cui bonus erit?*

3 Quemnam existimatis fuisse Jobi sensum, quando inquit: *Non credit frustra errore deceptus, quod aliquo pretio redimendus sit* Audiamus S. Gregorium verba illa sic exponentem: *Quia sæpe superbi divites, cum elemosynam tribuunt, non hanc pro visa aeterna desiderio, sed pro extendenda vita temporali largiuntur; sunt etenim multi, qui elemosynam tribuunt, ut diu viventes incolumes, malam suam vitam continuare, suasque divitias per avaritiam, & commercia adaugere valeant.* Idem quoque S. Doctor verba illa Jobi: *Oculus fui caeco, pes claudus*, exponens, stylum considerat quem Spiritus Sanctus in enarrandis Jobi elemosynis observat, dicit enim: *Cum sancti operis exempla pensamus, incunandum nobis prius est, quam rectus narrandi ordo servetur ut ante iustitia, & post misericordia opera describantur.* Multis proximis, quasi misericordie opera impendunt, sed iniustitia facta non deserunt, qui si veraciter proximis misericordiam facere student, sibi ipsis prius debuerant iuste vivendo misereri; unde scriptum est: *Miserere anima tua placens Deo; qui ergo misereri vult proximo, à se trabante esse originem miserendi, scriptum namque est: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Quomodo ergo alter miserendo pius est, qui adhuc iniuste vivendo sit impius sibi metipso?*

3 Ad propositum quoque nostrum observandum est
quod titulo S. Paulus eleemosynam, sibi, quod in pra-
dicatione laborasset, transmissam, honoret; dicit enim
Apostolus: *habeo autem omnia, & abundo, reple-
tum acceptis ab Epaphrodito quae misistis, odorem suavi-
tatis, hostiam acceptam, placentem Deo. Circa quae ver-
ba S. Hieronymus ait: Notandum, quod eleemosyna
hostia appellatur, quae sicut a Sanctis oblata, accepta est
ita eorum, qui in peccatis duraverint, reprobat. Ad
hoc enim, ut sacrificium aliquod acceptum sit, ne-
cessum est, ut prius offerens in altari cordis sui
metipsum Deo in sacrificium offerat, de quo Psalmista
ait: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum**

Electrofysiological
data in *Stu-*
ragaria, *Ac-*
cum deserta-
tione pecca-
torum.

2. Thomas, J.

Plasma 139.

5. 2-Hydroxy-1,4-dioxane

S. I. E. H. C.
P. I. L. J. L. C.
C. C. C.

Job 39, v. 18

S. Greg. I. 12.
mor. c. 21.
Frustra alter
ius miserat
ur, quod libi
ipfi impia
est.

L. Gray, L. 19
MOR. 6.14.

Philip. 4
18.
Paulus h
morat ele
mofynacu
culo hofia

See S. 1107, ibid.

Quei effetti
debbono finire
in gallerie.

S. Amb. l. 2. de
Prov. c. 9.

sum, &c. Valdè notabilis est illa S. Ambrosii sententia, quæ eleemosynarios monet, ut tales se exhibeant, ut eleemosynæ in animarum suarum proventum illis cedant: *Quid prodest*, inquit, *collatio patrimonii sine gratia charitatis?*

Math. 23.
Hoc Christus
docuit juve-
ne, qui illum
sequi vole-
bat.

4. Salvatorem nostrum quidam convenit juvenis, interrogans eum: *Quid boni faciam*, ut habeam vitam æternam? cui Christus ait: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Dicis illi, quæ? Iesus autem dicit, non homicidium, &c.* explicando illi speciatim singula præcepta; tunc ait illi juvenis: *Omnia hæc custodiavi à juventute mea*; videns igitur Cœlestis Magister, solidum ab eo positum fuisse fundamentum vitæ spiritualis, ei suavit, ut omnes facultates suas inter pauperes dispenseret: *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus*. Ubi benè observandum, Christum primò divinæ legis exactam observantiam urisse, demum verò eum exhortatum fuisse, ut omnia sua in eleemosynam distribuatur, quia *si distribueris omnes, &c. charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest*. S. Augustinus similiter divites monet, ne in peccatis persistendo, nimirum in eleemosynas erogatas confidant: *Non ergo se fallant*, inquit, *qui per eleemosynas quaslibet largissimas fructuum suorum, vel cujuscumque pecunie, impunitatem se habere existimant in facinororum suorum immanitate, ac flagitiorum nequitia permanendi, non solum enim hæc faciunt, sed ita diligunt, ut in eis semper optent tantum, si possint impune versari. Qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam, & qui odit animam suam, non est in eam misericors, sed crudelis*. S. Gregorius pariter eos, qui erga pauperes liberales sunt, monet, ut solliciti sint, ne eleemosynarum suarum lucrum amittant; dicit enim: *Qui indigenti proximo exteriorem substantiam præbet, sed vitam suam à nequitia non custodit, rem suam Deo tribuit, & se peccato; hoc quod minus est, obtulit auctori, & hoc quod majus est, servavit iniquitati. Bene igitur per B. Iob prius dicitur: Iustitia induxit sum, & vestivi me, sicut vestimentum, & deinde oculus fui cæcus, & pes claudus, quia tunc est apud Deum oblatio vera relictionis, cum de radice justitiæ procedunt ramus pietatis*. Et S. Augustinus inquit: *Quid est dicere, facite eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis, quid est facere eleemosynam, quid est facere misericordias? si intelligis, à minime, quomodo enim es misericors alteri, si crudelis sis tibi? quid est vera eleemosyna? misericordia; audi Scripturam: Miserebere anime tuæ placens Deo*.

Nemo in
peccatis per-
sistens, cõ-
fidat in ele-
mosynæ me-
ritis.
S. Aug. En-
chirid. l. 7.

S. Greg. l. 10.
mor. c. 14.

5. *Charitatem autem non habeam*. Potest enim quis charitatem præstare alteri, largam dispensare eleemosynam, aut sine merito, & charitate; id quod fieri asserit Theophylactus, quando fit non ex miserante affectu, quem in pauperes gerit, verum ut hominibus placeat. Vel ut S. Thomas resolvit: *Nihil mihi prodest, quia sunt propter inanem gloriam*; quod vitium extirpare volens Salvator, hanc primitus Synagogæ, & postmodum Ecclesiæ inculcare voluit doctrinam: *Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in Synagogis & vicis, ut honorificentur ab hominibus*. Quemadmodum enim nos campanarum sonitu populum convocamus, ita olim Hebræi tympanis utebantur, quibus perstreperibus largas pauperibus eleemosynas distribuabant, ut applausum acquirerent humanum, & honorificarentur ab hominibus. Quorum tympanorum rationabilem quondam usum, sed postmodum perversum extitisse, probat Cajetanus, inquit: *Hic mos rationabiliter institutus erat ad tollendam vagationem incertam mendicantium, & molestiam erogantium eleemosynas, ne omni hora, aut ubique molestarentur: sed hypocritæ abutebantur hoc more, servantes illum ad hoc, ut honorificarentur ab hominibus*. Quam consuetudinem S. Thomas moraliter ita explanat: *Tuba canere, est pompam vanam laudis appetere*; Idèdque Hugo Cardinalis: *Noli innotescere, inquit, ad gloriam tuam*; quin potius juxta Ecclesiastici monitum: *Conclude eleemosynam in sinu pauperis*. Benè utique ait: *Conclude*; occultari namque eam necessum est, ne videatur, vel ut Dionysius Carthusianus explicat: *Conclude, id est, secreta propter Deum, non ob laudes humanas*. Scu juxta Emanuelem Sææ: *Conclude in corde*, si namque possibile foret, ipsa pauperis præcordia ingredi, deberet eleemosyna ibi se occultare, ne coram oculo appareret

Quomodo
Eleemosyna
datur sine
merito.
Theoph. ib.

S. Tho. ibid.

Mat. 6. v. 3.

S. Th. in Mat.
Hug. Card. ib.

Dion. Car. ib.
Em. Sææ.

vivenda: unde Salvator ait: *Te faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua: ut sit sensus*, inquit Jansenius, *adeo secreta eleemosynam facito, ut ne familiares quidem tibi consciis sint ejus quod agis*: Verum tamen D. Chrysost. sensum horum verborum hunc esse dicit: *Si, inquit, possibile est, teipsum quoque ignorare quod facis, sit tibi hoc prorsus in studio, & si fieri queat, nec manus quibus id peragitur, conscia sint*. Sanctus Hieronymus eos, qui videri amant, dum eleemosynas distribuunt, his verbis perstringit, dicens: *Si quando pauper regat buccellam, huc illucque circumspiciunt, & nisi testem viderint, pecuniam non dant: Si solus fuerit, manus contrahit, non dat libenter; tu, Christiane, rogat te pauper, ut des ei pecuniam, quare non das in occulto, sed das in publico? si testem Deum quaris, humanos oculos quid requiris?*

Math. 6. v. 3.
Jansen. con-
cord. cap. 61.

D. Chrys. ho.
19. in Math.

S. Hier. in Ps.
133.

Prov. 31.
S. Hier. lib.

S. Bern. l. 1. ser.
7. in Ser. 6.
cin. ar. l. 1. c. 1.
Eleemosyna
non est danda
ut videatur
ab hominibus.

S. Hier. Psal.
133.

Math. 6. v. 1.
Sed pure
propter
amorem Dei
alias caret
merito.

S. Greg. 1.
Past. Admo-
nit. 31.

Isa. 6. v. 17.
S. 164. l. 3.
Ier. c. 62.

Ex male ac-
quisitis data,
Deo non est
grata.
S. Bern. l. 1. ser.
2. ar. l. 1. c. 1.

Ps. 111. v. 9.

1. Cor. 9.

6. Sapiens de charitate in pauperes tractans, hanc eam circumscribit terminis: *Munus absconditum*; ubi S. Hieronymus inquit: *Eleemosynas des pauperibus, & hoc nulla delectatione favoris humani, sed tantum amore Conditoris*. Quod punctum & S. Bernardinus his insinuat verbis: *Non est Deo ingrata eleemosyna, quæ videtur; sed quæ propterea fit, ut videatur*. Aliquando ad abolendum scandalum, ad bonum dandum exemplum, & alios, maximè autem Prælatos Ecclesiasticos, extimulandos, eleemosynam expedit dare in publico; Sed intentio finisque pravus tantum reprobat: *Ut videantur, & honorificentur ab hominibus*. Insuper omnes alii terreni fines, cum charitate incompatibiles condemnantur à sanctis Patribus circa eleemosynam; quam ut cum fructu elargiamur, hanc S. Hieronymi sequamur doctrinam: *Nos debemus dare quasi mendico, sed quasi fratri. Non damus carnalia, ille dat spiritualia; plus dat pauper, quam accipit; nos damus panem, qui in ipsa die consumitur, ille pro pane nobis reddet regna Cælorum; ego hoc dico, ut, quod facimus, faciamus in Sancto, aut quod facimus, Christi causa faciamus*. Pauperi eleemosynam ex amore Christi postulanti, ob hunc duntaxat, & non ob alios retributionis, similesque humanos fines opitulari decet; alias in nobis illa Christi verificabitur sententia, & protestatio: *Alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in Cælis est*; qui paulò post, qualiter eleemosyna eroganda sit, docet in hæc verba: *Sit eleemosyna tua in abscondito, & Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi*. In abscondito, inquit S. Thomas, Glossam citans: *id est, in secreto conscientie, in conscientia dicitur fieri eleemosyna, quando fit propter Deum, non quia abscondatur ab hominibus*. Quod idem documentum in distribuendis facultatibus S. Gregorius divitibus præscribens, ait: *Admonendi sunt, qui sua misericorditer tribuunt, ne cogitatione tumida super eos, quibus terrena largiuntur, se extollant*. Cujus hæc ratio esse potest, quia scilicet Christus per manus pauperis eleemosynas recipit, ipse datum accipit, & proprium quidem bonum, quod pauper petit amore Dei, non meritis propriis sibi dari. Omni vanam gloriam ex eleemosyna aucupanti exprobrari potest: *Quid gloriaris, quasi non acceperis? omne datum optimum, & omne donum perfectum defusum est*. Idèdque sanctus Isidorus optinè monet: *Non est eleemosyna, quæ gloria magis canit, quam misericordia imperitur intui; qualienim intentione ab unoquoque largitur, taliter apud Deum recipitur*.

7. *Charitatem autem non habeam, &c.* Quidquid in eleemosynam dederis, si malè acquisivisti, si furtivè, aut per extorsiones obtinueris, nequaquam Deo placebit donum. Unde S. Bernardinus ex citato Apostoli Textu: *Si distribueris, &c.* sequentes, ut eleemosyna Deo grata, nobisque utilis fiat, eruit circumstantias: In quibus verbis quatuor conditiones perfecta eleemosyna demonstrantur, prima est cautela, secunda necessitas, tertia largitas, quarta proprietatis. Prima cautela, scilicet ex parte dantis, & de hoc dicit: *Et si distribueris; unde Glossa: Hæc cautela eleemosyna denotatur, ut non uni, sed multis detur, scilicet ad hoc ut pluribus proficiat; juxta illud Psalmistæ dictum: Dispersit, dedit pauperibus. Et juxta illum Apostoli Textum, eleemosynam sementi in hæc verba assimilantis: Qui seminat in benedictionibus, &c. semen non tantum projicitur in uno loco, quia marcesceret, & sic fructum non faceret*. 2. Requiritur

turnecessitas ex parte eius, cui datur, & de hoc subdit in cibis pauperum. 3. Requiritur liberalitas, proinde subditur. Omnes facultates; 4. Conditio, quæ vel maxime proposito nostro servit, est proprietas, quam Apostolus innuit, dum ait: Facultates meas. Zachæus Princeps erat Publicanorum, & ipse dives, cumque Salvatorem in domum suam recipere pararet, cor suum charitate accendit, quia Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet; medietatem quoque facultatum suarum pauperibus erogare promisit: Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus: ubi notandum est specialiter, quod dicat meorum; & tamen si se aliorum bona possidere cerè non sciret, attamen protestatur, dicens: Si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum, quia ut Glossa ait: Primum est secundum legem reddere, deinde quod manet pauperibus erogare. S. Ilidorus quoque dicit, nequaquam aliquem spoliandum esse, ut inde alteri subveniatur, quin potius è nostro marsupio nostrisque laboribus, pauperibus subvenire debemus: Detis iustis laboribus, inquit, ministra pauperibus, non auferas uni, unde tribuas alteri: nihil prodest, si alium inde reficis, unde alium inanem facis: condempnat miseria ista, non propitiatur.

Sed cum Zachæus ex propriis facultatibus danda est. Luc. 19.

Glossa. S. Ilidorus. Ma. v. 2. S. Augustinus. de villa Christi. 11. 7.

Idem argumens. prosequitur. Eccl. 34. v. 2.

S. Greg. 1. 7. Reg. 1. 1. dicit. 2. Ep. 111.

S. Aug. 1. 30. l. 19. de verb. Ap.

S. Aug. 1. 30. l. 19. de verb. Ap.

S. Greg. 1. 1. d. Continuatio ejusdem.

S. Ber. 1. 1. c. 7. in 1. 2. c. 4. Job 31. Prob. 3.

reagnoscit cupit, expressè dicit: Ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocausto; Ubi S. Augustinus ait: Multi sunt, qui de alienis lachrymis eleemosynas facere se sperant; unum expoliant, alterum vestiunt, unum inanem faciunt, alium alienis reficiunt, Eleemosyna cum iniquitate acquisita, abominatio est apud Deum. Item quoniam alibi ut eadem materia differens, ita scribit: Alii in hoc se iustificari estimant, quod de substantia pauperum exigunt eleemosynam faciunt, & de eo, quod plurimis abstulerunt, uni quiddam minimum largiuntur: cibatur unus, unde plures esuriunt, & de multorum spoliis vix pauci sequuntur: non talem eleemosynam Deus querit, nec vult pietatem uni de alterius crudelitate prestari; melius est enim non facere eleemosynam, quam unde paucos regis, inde multos denudare, & ut unum vestias, plurimos expoliare vestitos. S. Bernardinus ad probandum, quod eleemosyna ex propriis, non verò ex alienis fieri debeant, locum illum Prov. 13. adducit, ubi dicitur: Redemptio anime viri proprie divitiæ, scilicet in eleemosynam data; propria divitiæ inquit, non alienæ.

Ma. 23. v. 2. S. Augustinus. 1. 1. c. 4. ad fratres.

S. Aug. 1. 9. de villa Christi. 11. 7.

S. Ber. 1. 1. c. 7. in 1. 2. c. 4. Prov. 13.

Luc. 19. v. 9. Quid sit misericordia iniquitatis.

S. Hier. 1. 9. ad Hed. 1. 1. c. 4. Th. 2. 2. qu. 1. 1. 7.

10 Opponi quidem hætenus dictis posset, illud ab ipsomet Christo traditum consilium: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Sed in promptu est responsio, illis namque verbis Christus non vult dicere, eleemosynam de malè acquisitis faciendam esse; certum enim est, restituendum esse omne, quod alteri est ablatum, sed tantum infirmare intendit, divitiarum ut plurimum peccati esse incentivum atque fomentum, vel quod omnes divitiæ de iniquitate descendunt, ut inquit sanctus Hieronymus, vel etiam, juxta sancti Thomæ expositionem, sunt mammona iniquitatis. Idipsum quoque Carthusianus his verbis ait: Dicuntur iniquitatis, quasi iniquitatis, quia iniquitatis possidentur, & non aque retinentur, quia quod quis ultra necessaria vita sibi reservat, nec proximorum necessitati communicat, mammona iniquitatis censetur.

DISCURSUS XVII. ARGUMENTUM.

Eleemosynæ à Deo nobis impetrant quicquid petimus, multa adversa à nobis arcent, ab inimicis visibilibus, & invisibilibus nos defendunt; ut tamen nobis magis sint proficue, easdem dum vivimus, pauperibus erogare præstat.

THEMA.

Conclude eleemosynam in corde pauperis, & hac pro te exorabis ab omni malo: super scutum potentis, & super lanceam adversus inimicum tuum pugnabis, Eccl. 29. v. 15.

1 Uxta infallibilem æternæ Veritatis promissionem Eleemosyna nobis in Cælo coram Dei throno patrociniatur, idèque Ecclesiasticus ait: Conclude eleemosynam in corde pauperis, & hac pro te exorabis: Quam materiam discutens Laurentius Justinianus, inquit: Altissimum interpellat, absconde, ait divinus Sermo, Eleemosynam in sinu pauperis, & ipsa orabit pro te. Sicuti in Cornelio centurione in pauperes liberali didicimus; unde subdit: Quo mediante Cornelius gentilis mediatoris gratiam adeptus est, nisi eleemosynis? an non huic Angelus dixit: Eleemosyna tua ascenderunt in memoriam in conspectu Dei? Quas proinde S. Chrysostomus sequentibus afficit encomiis: Magna res eleemosyna, præcedit aerem, transit Lunam, Solis radios cadit, ad ipsum venit Cælorum culmen, ipsos pertransiens Cælos, & Angelorum populos decurrens, Archangelorumque choros, & omnes superiores Potestates, ipsi assistit regali throno, tandemque ejusdem Centurionis subnectit exemplum, in dictorum confirmationem.

Eleemosyna in mem. Com. 10.

S. Laur. Just. de corr. & comp. lac. Christi. par. 1.

Ab. Ap. 10. v. 4. D. Chrys. 1. 9. ho. de potent.

2 Ilias nos ad beneficentiam exhortatur, ait: Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam; cum videris nudum, operiunt, & carnem tuam ne despexeris. Quibus præmissis, animam eleemosynariam divinitus illuminandam, orationibusque obtenturam, quicquid petitura esset, asserit, dicens: Tunc erumpet quasi mane lumen tuum; tunc introabis, & Dominus exaudiet; clamabis, & dicet: Ecce adjuvum. Circa quæ verba Paulus de Palatio ait: Nota verbum, exorabis, quod aperte significat efficaciam impetrandi, quam

Ita. 58. v. 9. Per eleemosynam impetramus, quicquid à petimus.

Paul. de Pal. ibid.

quam igitur est eleemosynapotens? S. Lucas importunitatem recenset illius, qui media nocte amicum excitavit, ab eoque invito panem, & alia necessaria extorsit, circa quam parabolam, hunc sequentem instituit discursum. S. Chrysologus: *Existimo hoc dixisse pulsantem, aut taliter convenisse: Feci quod iussisti, redde quod promissisti, tibi credidi dicenti, nolite solliciti esse in crastinum; unde hesterno hospiti, quod apponerem non reliqui: si tibi ego sic habenti molestus sum, quanto mihi ille existit molestior non habenti, & tamen ego illi excusare non potui, quia ego tibi obedire contendi, quia scilicet Deo obtemperaturus, omnia sua pauperi distribuerat, cum magna agitur fiducia, & securitate sibi necessaria postulat, certus se ea obtenturum: bene itaque Tobias asseruit: *Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna, omnibus facientibus eam.* Sanctus autem Chrysostomus ejusdem naturam considerans, sequentibus ipsam honorat titulis: *Eleemosyna pennata est, & levis, aureas habens alas, ipsos supra modum delectans Angelos, apud ipsum regalem thronum persistit.**

D. Chrys. in. 89.

Tob. 4. v. 11. D. Chrys. h. 7. de poenit.

Cur pauperes collocentur ante fores templorum.

Bellovac. spec. mor. l. 3. dist. 21.

D. Chrys. h. 1. in 2. ad Thimoth.

Alcuinus de vit. & vit. Dan. 4.

Eleemosyna impetrat gratiam contra omnia mala culpa, & poenae.

D. Chrys. libi.

Paul. de Palat.

Ps. 41. v. 2. Reddit preces nostras apud Deum efficaciter.

3 Laudabilissimus pauperes in vestibulo Ecclesiarum admittendi usus introductus fuit, ut nostrae corroborarentur orationes, favoremque intentum obtinerent cœlitus; idè Bellovacensis de sancto Joanne Eleemosynario tradit, quod Patriarcha existens, omni feria quarta, & sexta ante fores Ecclesiae se collocare consueverit, ut pauperes ad eum sine obstaculo accedere possent, dicens: *Quod si homines intrantes Ecclesiam, volunt cito audiri in causis suis à Deo, dicentes: Cito anticipent nos misericordiae tuae; ita ipsi debent ante introitum Ecclesiae exaudire cito pauperes, ut cito exaudiantur à Deo.* Et S. Chrysostomus eandem assignans causam, inquit: *Idcirco pauperes ante fores astant, ut nemo vacuum ingrediatur, ut misericordia comite securus introeat. Intrat, ut misericordiam consequaris, prior ipse misere, qui autem posterior venit, amplius debet.* Et paulò post idem Sanctus modum fructuosae eleemosynae erogandae insinuans, nec non orationis efficaciam consequendi, subiungit: *Non sola ac simplici extensione manuum exaudimur; Expande manus tuas, non modo in Cælum, verum ad pauperum manus, si ad pauperum manus extendas manum, ipsum Cælicardinem attingisti, nam qui illuc sedet, eleemosynam accipit, quod si steriles manus extendas, nil penitus proficis; idèque & B. Alcuinus ait: *Qui suum ab inope non avertit animum, cito ad se Domini convertit auditum.* Exemplo sit nobis Nabucodonosor, qui septem annis ad bestialium incolatum damnatus, juxta S. Hieronymi sententiam duodecim spatio mensium liberatus fuit, quia scilicet orationi eleemosynam associarat: *Fecit juxta Danielis consilium, inquit Sanctus, misericordias in pauperes, & idcirco usque ad mensem duodecimum in eum est dilata sententia.**

4 *Exorabit ex omni malo.* Non se praterat, inquit Paulus de Palatio, *verbum, exorabit ab omni malo, nullum est ergo malum, aut culpa, aut poena, contra quod eleemosyna non valeat.* Iucundus homo, qui misereatur, & commodat, inquit Psalm. *disponet sermones suos in iudicio, in aeternum non commovebitur;* Quae verba S. Chrysostomus ita explanat: *Disponet sermones suos in iudicio, hoc est, patrocinium consequetur, non deerit ei defensio; Favorem obtinebit alienum, intercessores tot consequetur, quot benefecit pauperibus.* Cui hanc alteram interpretationem æquè favorem subnectit: *Dicunt, quod etiam in hac vita omnia sua optimè administrabit, nec erit eis quidquam confusum, sed omnia erunt optimè collocata, omniaque recta via, & consequentia procedent, nulla erit in eis perturbatio, nullus strepitus aut tumultus, cum eleemosyna reddet eis omnia plana, facilia, & expedita.* Si quando verò aliqua ingruat infelicitas, subito eleemosyna exorabit ab omni malo, idèque Paulus de Palatio inquit: *Eleemosyna coram Deo consistit, & cum videt, eum, qui eam dedit, aliquo malo premi, statim accurrit, & genibus Dei provoluta, rogat, ut ab eo malo illum eruat, rogat, & exorat, rogat, & impetrat.* Sponsa, animæ electæ figura, tantam gratiae abundantiam à Cœlesti suo sponso quondam legitur accepisse, ut ejus decore sponsus fuerit inescatus, dicente Psalmista: *Concupiscet Rex decorem tuum, quoniam ipse est Dominus Deus tuus, & adorabunt eum;* quod ultimum verbum ad orationem referri certum

est, quasi diceret: tuæ me orationes rapuere, quem admodum sponsus sibi in amantissima complacet sponsa. Sed unde tanta orationibus illis obtigit efficacia? audite contextum: *Filiae Tyri in muneribus, vultum suum deprecabuntur omnes divites plebis.* Quid est in muneribus, inquit S. Augustinus? nolite vobis condere thesauros in terra, sed thesaurizate vobis in Cælo, sed venite cum muneribus, date eleemosynam. S. Cyprianus ad illos conversus, qui in pauperes duri exsistunt, illum Proverbiorum Textum iis competere astruit: *Quis obtinuit aurem suam ad clamorem pauperis, clamabit ipse ad Deum, & non exaudietur:* Ubi Sanctus legendum putat: *Ipse invocabis Deum, & non erit, qui exaudiat eum.* Cur obsecro, inquit, nullum fore dicis, qui Deo supplicem exaudiat, nunquid alius à Deo preces nostras exaudire poterit? utique: Si enim in pauperes beneficus fuero, & Deus precibus meis sit das præbuerit aures, multos nihilominus, eosque efficaces habebō Intercessores, & Patronos, secus verò si parcus vixero in proximum: neque enim promereri misericordiam à Domino poterit, inquit Sanctus, qui misericors ipse non fuerit, aut impetrabit de divina pietate aliquid in precibus, qui ad precem pauperis non fuerit humanus.

5 *Exorabit ab omni malo, id est, ut Dionysius Carthusianus explicat, merito suo impetrabit tibi omnium remissionem culpæ, eos, qui ipsam recipiunt, obligat, & inducit ad orandum pro dante, sicque eleemosynarius multos habebit intercessores.* Janenius in eorundem verborum Glossa subtiliter advertit, quod quamvis suadeatur, eleemosynam occultari: *Conclude in sinu tui.* Non tamen propterea coram divino throno latebit; & si conclusa, & abscondita, & si incognita hominibus etiam, sequentibus pauperibus, & hominibus illam non celebrantibus, ipsamet Deum exorabit pro te ab omni malo, id est, liberationem pro te ab omni malo corporali, & spirituali, vel ut in Græco legitur: *Eleemosyna eximet te ab omni afflictione;* Non itaque sufficiebat Ecclesiastico dixisse: *orabit;* sed ait: *Exorabit.* Multi namque orant, sed non exaudiuntur; verbum itaque *exorabit* impetrationem, & petitionis consecutionem importat. Insuper non promittit pauperum pro nobis patrocinium, sed super eleemosynam appellans, ait: *Hec pro te exorabit,* fieri namque potest, ut pauperes ingrati sint, & malevoli, prorsusque indigni, qui coram divino appareant conspectu; eleemosyna autem quæ misericordiae, & charitatis opus est, semper ambulat coram Deo; idèque *hec pro te exorabit.* Ecclesia quondam maximis affligebatur angustiiis, propter Donatistas hæreticos obstinatos, prævalentes in Africa, Deo rebelles, & Imperatori. Qui insolentes ut compellerentur, duo ad eos ablegati fuere, Paulus, & Macarius, ut errabundos, & à duobus Prælati insolentissimis seductos populos, ad gremium Ecclesiae reducerent. At verò quoniam eos in tanti negotii momento, quale tot millium erat animarum præcipitium, remedio usos fuisse creditis? magnas dispensarunt eleemosynas, cujus liberalitatis incapaces, & obstreperi Hæretici, murmurare cœperunt, sed recollectior populus talem in communi formavit discursum: quomodo fieri poterit, hanc non esse veram Catholicam fidem, quam tanta Imperatoris comitatur charitas? utique falsa est Donatistarum religio, quæ tantæ contrariatur virtuti, omnesque eam exercentes, & recipientes persequitur; qui verè credit, verè amat; qui verè amat, donat liberaliter, qui autem pauperibus donat sine spe retributionis temporalis, majora utique expectat dona: tantumque discursus iste in cordibus omnium profecit, ut unanimiter ad Ecclesiae gremium redierint.

6 Zeno Imperator execrabilis cujuscumque iniquitatis monstrum, ut iidem referunt annales, feminam quandam injuriosè offenderat, quæ die quodam in Ecclesia B. Virginis, à Matre Dei vindictam petiit contra impium, multis lachrymis, multisque diebus frequenter ingeminans: *Vindictam sume pro me de Zenone Imperatore.* Afflicta igitur nocte quadam apparuit sanctiss. Virgo, dicens: *Scias o filia, me sæpius ultionem intentasse, sed manus Zenonis impediunt vindictam: quia scilicet flagitiosus ille simul misericors vixerat, & eleemosynarius erat, in cujus boni operis*

S. Cyp. l. de opere, & E. l. m. Qui non exaudiet clamorem pauperis, non exaudietur à Deo.

D. Card. ibid. Eleemosyna licet in fine pauperis abscondita, tō lacet Deum. Janen. ibid.

Sed pro eleemosynario ipsum exorat.

Bar. ann. 348. Virtute eleemosynae converti fuerunt Donatistæ.

Baron. ann. 474. n. 10. Exemplum impii Imperatoris Zenonis.

Exod. 17. 9.
Orations ad-
iungenda
a ceteris,
ut videtur
hodie.

2. Aug. 11b.
30. Hom. 17.
Pfal 14.
5. Hier. 1b.
12a in judic
cio eum
no: ab omni
timore.

Nilf.

* Ch y f h .
+ C 76
I - accu.
'all HQ.

5. Benutzer
Dom. J. J. J.
Fong. A. J. J.

Fleemosyna
non est diffi-
cenda pos-
sibilitas.

S. Ber. Ind. C. 1

S. Bonav. c. 4
in ditta fa-
luta, est. 18
de p. m. l. ca.
7.
S. Bonav. c. 4
in ditta fa-
luta, est. 18
de p. m. l. ca.
7.

sis, citato Lucæ exemplo usus, eandem nititur nobis inculcare veritatem, dicens: *Docuit matrem quam sanaverat, suspectas esse eleemosynas quæ sunt in extremis, cum opes tunc potius deferant hominem, quam deferantur, & per triennium dicitur instrxisse matrem in distrabendis facultatibus in usus pauperum.* Eidem subscripturus veritati Salmeron, ad illa se convertit Zachæi verba: *Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus,* ubi notanter advertendum docet, Zachæum dicere non in futuro, sed in tempore præsentis: *Do,* idèque dictus author ita ad nostrum porro discurrit intentum: *Nemo existimet, alterum pro se redditurum, quod ipse non reddidit, neque quenquam aliud plus animam dilecturum, quam ipse se ipsum diligat.* Tandemque his verbis concludit: *Præstaret vel paucæ in vita sua pauperibus porrigere, quam multa post mortem.* Id quod damno suo stultæ didicere virgines, hæ enim per Sponsum Cælestem à nuptiis exclusæ fuere propter defectum olei, *oleum*, autem, *quo ignis fovetur*, ut inquit S. Chrysostomus, *non est aliud, quam eleemosyna.* Cæcilianus verò nostro his verbis suffragatur per eandem parabolam intento: *Veniunt virgines cum adhuc in vita sint, & veniunt cum oleo suo in lampadibus: non secum portant,* q. d. multi equidem dum vivunt, pia in testamentis suis condunt legata, aut non propterea oleum secum portant, id est, satisfactionem non præstant per eleemosynas, imò aliquando in tantum opera pia exercent, in quantum bonis suis gaudere nequeunt, aut illa secum asportare non possunt, quandoque etiam hujusmodi dispositiones faciunt in statu peccati mortalis, nunquam postmodum executioni mandandas.

DISCVRSVS XVIII.
A R G U M E N T U M.

Quilibet, quantumvis etiam pauper, eleemosynam dare potest, quia Deus affectum potius nostrum, quam effectum metitur, illudque acceptat, quod pro conditione nostra dare possumus; pluribus autem modis charitas erga miserabiles exerceri potest, maxime verò illis compatiendo.

THE M.A.

*Vidit quendam viduam panperculam, mittentem era mi-
nuta duo, & dixit: vere dico vobis, quia vidua hac
panper plus, quam omnes misit, Luc. 21. v. 3.*

1 **S** Alvaſor noſter die quodam eos intuitus, qui obla-
tiones in gazophylacium injiciebant, reliquos in-
ter quandam vidit pauperculam mulierem, duo offeren-
tem minuta, dixitque: *Verè dico vobis, &c.* Alii equi-
dem divites aurum argentumque contribuerant, nihil-
ominus *ſpirituum ponderator* Dominus hujus unius mu-
lieris eleemoſynam cunctis prævalere aſſeruit, inquit:
Plus quam omnes miſit. Ex qua hiſtoria S. Chryſoſtomus
talem eruit concluſionem: *Nullus dicat, non poſſum*
eleemoſynas facere, non es vidua illa pauperior: Quæ
adèd inopſerat, ut nihil penitus in hoc mundo poſſide-
ret, præter dicta minuta: *Ex eo quod deſt illi, omnem*
viſtum ſuum, quem habuit, miſit. Verè equidem non
eſt, qui ſe abſcondat à calore ejus; i. e. à præcepto chari-
tatis erga pauperem, nullus quantumcumque mendi-
cus ſe inſtrahere valet; unde S. Ambroſius inquit: *Per*
B. Prophetam Dominus ita hortatur, & admonet, eleemo-
ſynam fieri, ut propè nullus pauper ſit, qui ſe valeat excu-
ſare. Quo ſine illum adducit Itatæ textum, ubi Deus
aſſeſtatur, ſibi ſufficere buccellam pants, quam proximo
noſtro famelico donaverimus: *Hoc jeſunium eſt quod*
elegit: frange eſurienti panem tuum, non dixit, ut integrum
daret, cum pauper ille forſè alium non haberet, ſed fran-
ge, inquit, hoc eſt dicere: Etiamſi tanta tibi paupertas
ſit, ut non habeas niſi unum panem, ex ipſo tamen fran-
ge & pauperi tribue, & pauperes, inquit, ſine lecto in-
duc in domum tuam, quaſi dicat: ſi aliquis ita pauper eſt,
ut non habeat, unde tribuat pauperi cibum, vel in uno an-
gulo domus ſua præparet lectum. Quid nos ad hoc dicturi
ſumus?

2 Longè efficacissimum et alia ejusdem Sancti Doctrina fortinari potest argumentum, contra illos, qui se ab eleemosyna facienda excusant propter nimiam penuriam, in qua degunt. Nequaquam, responder Sanctus, non enim in opere externo, sed in corde, affectu, & compassione consistit eleemosyna; quod videtur hujus

probat exemplo, dicens: *Vidua hec plus omnibus misit, in qua moraliter Dominus instruit universos, ne quis à collatione ministerii paupertatis pudore revocetur: nec sibi divites blandiantur, quod plus videantur conferre, quam pauperes, uberior est enim nummus è parvo, quam thesaurus è maximo; quia non quantum datur, sed quantum resideat, expenditur, nemo plus tribuit, quam qui sibi nihil relinquit. Sciendum itaque, apud Christum majoris fuisse pretii unum alterumve minutum, quam omne Principum Synagogæ aurum, longè licet in se præstantius; quod cum erogassent illi, sibi alia bona retinebant; paupercula autem dum duo obtulit minuta, omnibus se exiit bonis. Ideoque Theophylactus ait: Neque enim Dominus mercedem reddet, respiciens ad id, quod datur, sed ad id, quod deficit. Idèdque credibile est, retributionem Cœlestem in ea extitisse abundantem, quia scilicet omnibus ad sustentationem necessariis se spoliavit. Albertus Magnus ad idem propositum illa citat allegatque verba: Hieronymus in premiogaleato: vidua pauper duo ara minuta in munera Dei obtulit, & præfertur Cræsi divitiis. S. Bonaventura eidem inhærens Toxtui, ita de DEO statuit: Suscipit quantumcumque parvas oblationes, quia, sicut dicit Glossa, non perpendis Deus, quantum in sacrificio offeratur, sed ex quanto affectu datur, juxta illam Salvatoris protestationem. Quicumque potum dederit uni ex istis minimis, calicem aquæ frigida, Amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Neque verò mirari debes, inquit S. Isidorus Pelusiota, si etiam is qui aquam exhibet, non sine premio id faciat. Non enim ab ipsa dationis magnitudine vel parvitate, sed ex animi propositio eleemosyna æstimatur. Et paulò post subnectit; Multi reperiuntur, qui de magna copia dant pauca, & contra multi de exiguis facultatibus dant multa, neque enim tam mensura, sive quantitas eorum quæ dantur, quam dantium facultates, & animas attenditur, & inde judicium sumitur.*

3 S. Bonaventura quandam S. Gregorii adducit propositionem, qui distractis primò inter pauperes bonis patrimonialibus, & tandem ipsis Ecclesiæ thesauris, tantò majorem fidem promeretur, quoties hac de materia tractat: *Ideo dicit Gregorius: Exteriora nostra quamlibet parva DEO sufficiunt; cor namque, & non substantiam pensat, q. d. Deus noster in pondere sanctuarii non metallum, quod è bursa aut arca extrahitur, sed affectum, & amorem cordis erga pauperem examinat: Verè dico vobis, quia vidua hac plus quam omnes misit. Causamne nostis, subnectit Seraphicus? Id est, copiosius dedit, copiosius namque donat, qui ex majori corde donat; Vnde Gregorius, non est vacua manus à munere, cum arca cordis repleta fuerit bona voluntate. Quando autem Christus calicis meminit aquæ frigidæ, non vult, eam à nobis frigeri cum gelu aut nive, ut mos est tempore ardoris æstivi, multi namque excusare se possent, se nec nivem habere, neque pecuniam ad comparandam illam; neque etiam iussit, eam esse calidam, siquidem fortè ligna aliquando deficerent ad calefaciendum necessaria; sufficere igitur ait aquam, prout ex puteo seu fonte hauritur: Deinde ne quis inopia se possit excusare, inquit S. Chrysostomus, Christus ait: Quicumque potum dederis calicem aquæ frigide. Qui idem S. Doctor illam pariter observat particulam (in nomine discipuli) inquit: Propterea discipuli, Propheta, ac denique iusti nomen adiecit, ut discas, non ex dignitate recepti, sed ex voluntate recipientis, mercedem omnem esse constitutam.*

4. Hugo Victorinus illa Apostoli verba : *Qui parce seminat, parce & metet* : ubi sementem inter, & elemosynam instituitur comparatio, ingeniosa dilucidat ponderatione, dicens, consequens videri, ut parum dans, exile pariter quid colligat: unde & illi, qui bona fortunæ exilia possident, magno destituerentur merito & lucro. Sed error hoc in casu admissibilis evidenter convincitur, siquidem, ut idem inquit : *Non parce seminat ille, qui parum largitur, si animus sit promptus dare, si plus haberet*. Quod etiam movum S. Augustinus, ad eandem nos virtutem extrimulaturus, adhibet dicens : *Deus coronat bonam voluntatem, quando non invenit facultatem*.

5 Aeternitatis perperim annales heroicum illum cele-
brabunt S. Martini aeternum, quando miles exaltans, me-
die-

Per. Blc. in
Adv. Ser. 4

Calmer. 2.4 p.
4 11.25.

D. Chryf. t. 6.
fer. de verb.
Ap. cuc. fig.
Cajmaz.

Theobald
S. Donar.

Math 10. P.
42

S.I.C.P. 1.1.4
CP. 111

S. Gregor. i. S.
Bonav. citat.
Deus in elec-
tione sua plus
estimat cor,
de affectum
quam sub-
stantiam.

S. Boudry.

Math. 10, v.
11.

Chrvf. bo.
17. in March.

Hug. de S.
Vict. 7. 24. ab.
L. Cor. 6. 6.
Bona voign.
tas expendi.
tur in largi-
tione elec-
tioneque.

S. Aug. in Pr.
COL

Front page
a dimidato
pallio (anchi
larghi.

dietatem chlamydis suae militaris pauperi donavit prae frigore tementi. Causamne nostris, cur Christus in conspectu omnium Angelorum, totiusque Caeli, tam gloriosam nocte insequentem ostentaverit pompam, dicens: *Martinus adhuc cathecumenus hac me veste texit?* Totius magnificentiae origo tantillum exiit partis pallii, quam omnibus pretiosissimis, Regum, Imperatorum, totius mundi Monarcharum paludamentis, imò ipsomet sibi per Salomoneum erecto inestimabilis valoris templo duxit cariorem; siquidem de nullo horum constat, quod simile complacentiae signum circa illa ediderit Deus. Cujus hae unica ratio assignari potest, quia scilicet Deus excessivum respexerat affectum, quocum S. Martinus dictam vestem donarat, cognoveratque, eum omnes totius mundi thesauros, si illos habuisset, in pauperes erogaturum fuisse. Ideoque Caelar. Arelatensis ait: *Non copia largitatis pascitur Dominus, sed benevolentia largientis.*

6 S. Ambrosius eandem tantoperè à Salvatore laudatam admirans mulierem: *Liberaltas, non cumulo patrimonii, inquit, sed largitatis deservit affectu, denique Dominica voce illa vidua omnibus antefertur, de qua dictum est, vidua haec pius omnibus misit.* Quam eandem doctrinam S. Chrysostomus huius expressam reliquit verbis: *Non pro substantiae mensura, sed pro animi consilii mensura, solet eleemofyna modus praescribi, quandoquidem illa vidua tantum duos obolos misit, & illos, qui opibus circumfluebant, superavit. Et altera vidua, cum farinae pugillum, & olei paululum haberet, animam illam ad Caelum pertinentem hospitio recepit: & neutri istarum, regestas impedimento fuit.* Tandemque concludit, eleemofynam à charitate, à more, & affectu, non à quantitate mensurari: *Non ex eorum mensura, quae dantur, sed ex eorum proposito qui largiuntur, eleemofyna solet exhiberi.*

7 Plus quam omnes misit. Dionys. Carth. hae considerans verba, ita resolvit conformiter ad dicta: *Non per respectum ad magnitudinem rei oblata in se, sed per respectum ad interiorum devotionem.* Ideoque Beda à S. Thoma in Catena citatus, ait: *Acceptabile est Domino, quidquid bono animo obtulerimus, qui cor, & non substantiam pensat.* Quod eleemofynae mensurativum filium, Nazianzenus pariter in oratione, cui titulus de amore pauperum, nobis exhibet, dicens: *Hoc vero longe pulcherrimum, atque humanissimum est, quod non muneris pretio, sed dignitate, scilicet donantis animo, largitionem metitur.* Ideoque S. Isidorus sedulo nos admonet, ut non tam ad substantiam eleemofynae, quam ad ipsam intentionem, mentemque nostram attendamus: *Majorque sit benevolentia, quam quod datur, major sit gratia, quam quod impenditur, tale erit opus tuum, qualis fuerit intentio tua.* Quod affectu bono dispensatur, hoc accipit Deus. Etiam si quis ut alter Lazarus ante fores jaceret divitis epulonis micarum indigus, decidens panis, ex mensa illius laetissima, quibus abundè satiantur canes; nihilominus eleemofynam dare poterit, æquè Deo acceptam, quam quicumque ditissimus: cui veritati suffragari videtur S. Leo, dum ait: *Nulli parvus census, cui magnus est animus, nec de rei familiaris modo, mensura miserationis pendet, aut pietatis; nunquam meritis caret etiam in tenui facultate, bona voluntatis opulentia.* Majora quidem impendia sunt divitum, & minora mediocrium: sed non discrepat fructus operum, ubi idem est affectus operantis. Potest namque ejusdem apud Deum lucri esse eleemofyna mille scutorum, ac unius tantum solidi, modò utraque cum æquali charitate dispensetur: *Vbi idem est affectus operantis, non discrepat fructus.* Quapropter S. Augustinus omnes tenuis fortunae homines, hoc consolatorio erigere satagit discursu, in tractatu cui titulus: *De rectitudine Catholicae conversationis.* Sciat, ait, quamvis parum tribueris cum bono animo, Deo acceptabile eris; *Deus enim non copia largitatis, sed benevolentia, & devotione largientis delectatur, & pascitur.*

8 Amen dico vobis, plus omnibus misit. Salvator his verbis pluseam obtulisse asserit, quoad intentionem, desiderium, & affectum; Unde S. Chrysostomus ait: *Non paucitatem oblatae, sed copiam affectus intuitus est Deus.* S. autem Ambrosius ad calicem aquae frigidae, cujus meminimus supra, se reflectens, suam quoque verbis sequentibus enunciat sententiam in ordine ad intentum praesens: *Illi qui non habueris unde tribuas, sufficit voluntas bona; sed quis est, qui poterit se excusa-*

re, cum etiam pro calice aquae frigidae mercedem se Dominus redditurum promiserit? Et quare frigida dixit, ne forte possit se aliquis pauper de lignorum penuria excusare, aut dicere se vasculum ubi aquam calidificaret, non habere. S. quoque Bonaventura, idem prosequens argumentum, talem format discursum: *In eo quod dicit, duo erant minuta, simul paupertatem insinuat, & liberalitatem: paupertatem, quia non habebat nisi duos obolos, liberalitatem, quia cum posset alterum offerre, obtulit utrumque; ut impletes illud Tob. 4. Si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter imparti stude.* DEUS namque non aliud à nobis, praeterquam parum, aut multum istud, quod in manibus habemus, requirit: unde S. Augustinus ait: *Vnusquisque juxta quod habet, parrigat, tantum enim expetit ab unoquoque eorum, quantum ei Dominus dedit: nec enim plus ab eo exigit, quam quod ei dedit.* Cui & illa S. Chrysostomi à S. Bonaventura citati consonat sententia: *Talentum uniuscujusque sunt, siue praeventitia in doctrina, siue in pecunia, siue in quolibet negotio.* Atque ita cui deficit nummus, pauperem ad minus verbis bonis consolari potest, aut proximum ad charitatem extimulare, aut compati: aut similes misericordiae, & pietatis in afflictos frequentare modos: *Lucundus homo qui miseretur, & commodat, disponet sermones suos in iudicio.* Circa quae verba ita S. discursit Hieronymus: *Non dixit, aurum suum & argentum, & pecuniam disponet in iudicio, sed sermones suos disponet in iudicio, ista est misericordia; si vir sanctus doceat alios, qui non sunt sancti, disponit sermones suos in iudicio.* Intelleximus ergo, quae sunt pecuniae quae commodantur. Ita religiosi, qui eleemofynas dare nequeunt, pauperes ad patientiam exhortentur, & ad conformitatem cum voluntate divina. Quam veritatem, & obligationem S. Fulgentius his exprimit verbis: *Si omnes non possunt implere, quod Dominus ait: Pendite quae possidetis: illud tamen quod adiecit, dicens: Dare eleemofynam, omnibus est possibile: Si adsit bona voluntas, omnibus facile, &c.* S. ille S. paupertatis ardentissimus amator sit, iste sanctorum pauperum sit piissimus consolator. Cui moralis ille suffragatur Nazianzeni aphorismus, dicentis: *Ex illis quae Deo offeruntur, nihil usque adeo parvum est, ipsiusque dignitate inferius, quam id omnino admittas, atque comprobet.* Quod idem Sanctus alla alicuius loci antea sententia confirmans ait: *Nihil magis estimatur apud Deum, quod non pauper quoque donare possit.* Si pauper panem, pecuniam, vestes, quia iis caret, largiri non potest; aut si habet, ipsemet iis indigeat: quis negabit in potestate ejusdem esse, suum offerre cor, & compassionem: *Nihil offeritur Deo ditius, inquit S. Gregorius, bona voluntate.*

9 A precibus ejusdem, jejuniis, disciplinis, nos excusare poterunt impotentia applicationis, complexione tenuis, & sanitas; item à conversione animarum exiguitas talenti; sed lucrum animae per compassionem erga egenos in nostra est potestate; quod agnovit ille qui dicebat: *Flebam super eo, qui afflictus erat, & compatiebatur animam meam pauperi.* Cujus aliam sententiam, scilicet: *Pater erat pauperum,* S. Gregor. his verbis ita ad praesens accommodat propositum: *Non patrum se, vel proximum vel adiutorem pauperum, sed patrem fuisse testatur, quia nimirum magno charitatis officio studium misericordiae veris in affectum natura, ut eos quasi filios cerneret per amorem, quibus quasi pater praerat per protectionem.* A quando nudus simeto inlidebat, testam gerens manu, omnibusque exutus divitiis, qualiter hoc patrum in pauperes officium poterat exercere, cum ipsemet ad extremam necessitatem reductus esset? Audite: *Flebam super eo, qui afflictus erat.* Hae cordis, non crumenae eleemofyna, in potestate uniuscujusque est posita. Ideoque S. Greg. de eodem Propheta agens, dicit: *Vir sanctus apud omnipotentem Deum, aliquando magis datum noverat mentis esse, quam muneris.* Quasi diceret: agnovit, Deo multoties magis placere eleemofynam spiritualem, quam corporalem; siquidem illa ex praecordiis, & visceribus, hae verò ex arca extrahitur: *Exteriora enim largiens, prosequitur idem Sanctus, rem extra semetipsum praebuit, qui autem fletum, & compassionem proximo tribuit, ei aliquid etiam de semetipso dedit.* Unde & S. Augustinus ait: *Eleemofyna cordis multo major, quam eleemofyna corporis: charitatis eleemofyna sine terrena substantia sufficit sibi.* Imò S. Chrysost. vel ad uni-

S. Bonav.

Tob. 4.

S. Aug. c. 4. de
la. doc. c. 31.Qui caret
nummis, co-
lorem pau-
perem bonis
verbis.Psalm. 112.
v. Hier. ibi.S. Fulg. de
Coelest.Naz. cit. à S.
Io. n. Rom. 1.
2. Paral. c. 16.Nazian. or.
de Bapt.S. Greg. h. 9. p.
in Evang. Ab
alio bonis
operibus ex-
cusiari possumus,
sed non
à compassionem
pauperum.
Job. 30. 21.

S. Greg.

S. Greg. 1. 20.
mor. c. 36.S. Aug. c. 100.
h. 1. c.
S. Chrys. de
7. de Peccat.S. Caelar. Arel.
lat. h. 1. de
Quadr.
S. Amb. L. 1. de
viduis.
Eleemofyna
mensuratur
ex affectu, &
proposito
dantis.
D. Chrys. L. 1.
ho. 33.Dion. Carth.
in Luc. 11.
Commutatio
exterioris ar-
gumentum.
V. Beda in
Cul.Nazianz. or.
de paup.
apoc.S. Isid. Hispal.
or. n. 1. ma vi-
vendi.

S. Leo.

S. Aug. 1. 20.
de c. 1. Cath.
Convict.Profecutio
ejusdem.
D. Chrys. in
Cul. in Luc.S. Amb. Ser.
in fer. 3. Cin.

unicum suspirium, & compassionis actum, eleemosynarum meritum, & titulum restringere non dubitat, dicens: *Da indigentibus, si minus habueris, vel suspirium si proferas, omne tribuisti: nam insonnis oculus ille videt, & dedisse quod habueras.* Audirene gravemini, quot titulo S. Chrysol. eleemosynam, cui tertiam assignat sedem, honorarit: *Insistamus orationi, vacemus jejuniis, insistamus misericordiae:* misericordia autem per compassionem exercetur. Id quod forte S. Augustinus inferre voluit, cum diceret: *Si potes dare, da; si non potes, affabilem te presta;* Bonis scilicet verbis afflictum consolando: qui si viscera compassionis expertus fuerit, magnum sentiet in pressuris lenimen. Et tandem Nazianzenus hoc brevi, sed efficaci dogmate nolum non ad beneficentiam exhortatur: *Egenti parvum ali-*

quid dato: sed nihil est parvum, quod Deo datur: si nihil habes, collachryma, magnum remedium est infortunato commiseratio. Porro S. Augustinus in alio loco idem punctum his promovet verbis: *Si corde miserearis, etiamsi non habeas, quod porrigas manum, acceptas Deus eleemosynam tuam.* Simos certi de retributione cuiuscumque minimae eleemosynae, quia ut S. Bernardus ait: *Deus indubitanter tribuit bonam voluntati, quod defuit facultati.* A quo dogmate nequaquam illa discrepat sententia S. Thom. de Villanova, dicentis: *Sed non tam videndum est, quantum tribuas, quam propter quem, & quomodo tribuas.* Deus enim, ut Gregorius ait, non respicit quantum, sed ex quanto, non acceptantur a Deo opera, quae propter ipsum non fiunt, novis Deus qua intentione facias, quae finem praetendas.

S. Aug. in Ps. 121.

S. Bern. ep. 77. S. Thom. de Villanova. & S. Marc.

TRACTATUS XXV.

DE ERUBESCENTIA VITIOSA.

DISCURSUS DUODECIM.

Discursus I. Sequacium Christi, & virtutis, proprium est, scopos esse irrisorum hominum improborum.

II. Diabolus irrisiones tamquam machinas adhibet, quibus maxime timoratos à Deo seducat; singulariter autem incipientes, in quorum ruinam homines perdit salutis, tamquam suos adhibet satellites.

III. Virtus deridetur ab impiis, utpote spina in oculis eorum, unde *Animalis homo non percipit ea, quae sunt spiritus:* idèdque huiusmodi contemnenda sunt ludibria.

IV. Deo placet erubescencia, quae peccati frangit, non quae virtutis est obstaculum; ubi insuper docetur, non erubescendum, sed gloriam potius nobis esse à Christi sequela.

V. Insultibus, & derisionibus nos à Christo seducuntibus, furdas praebeamus aures; tantò in virtute ardentiores, quanto magis impetimur.

VI. Magni momenti sunt illusiones, nobis illatae propter Christi sequelam; quibus ne cedamus, solida opus est virtute, magnoque Dei auxilio; ubi insuper consideratur, quod Christi illi nos sequaces profiteri teneamur.

VII. Qui pudorem suffert, constans in servitio divino, magnam gloriae possidet arrham, nec non gratiam, amicitiam Dei, criminumque recipit indulgentiam.

VIII. De diversis exemplis illorum, qui in irrisionibus magis fervidi, & extimulati ad devotionem, largas à Deo remunerationes acceperunt.

IX. Certo quodam modo, martyrii participat meritum, qui ludibria suffert ob sequelam Christi, qui in iudicio erubescet, qui hodie cum erubuerit; exaltabit autem, & honorificabit quemcumque sibi fidelem.

X. Neutiquam nobis verecundandum est in humilibus divini servitii exercitiis, siquidem illa, etiam in vita praesenti, magnum nobis honorem conferunt, & gloriam.

XI. De gravitate peccati, quod admittit ille, quisquis alium deridet propter virtutem, cui insistendum est, neglectis ludibriis.

XII. De variis suppliciis, quae Deus infixit illis, quotquot irrisionibus suis ejus sequaces oppugnant.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Sequaces Christi, & virtuosos, ludibriorum scopos esse oportet hominum improborum.

THEMA.

Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, subannationem & derisum his, qui sunt in circuitu nostro, Psal. 43. vers. 14.

Nescio, an David hisce verbis adversus Deum lamentetur, aut verò populum Israel salubriter moneat, ut in medio populi vicini, cum ludibrio, & derisum habentis, cantè incedat. Videbat enim populus Israel quaquaversum cinctus, & circumdatus gentilibus, veri Dei inimicis, divinique cultus adversariis: *In medio nationis prava, & perversa, inter quos lucebant tamquam luminaria in mundo.* Verumtamen quia verissimum semper est, quod *Animalis homo non percipit ea, quae sunt Spiritus Dei;* idèd pessimi homines illi deridebant eos, qui non falsa gentilibus numina, sed Deum vivum, & verum adorabant; atque hinc est, quod Propheta Regius ad confinia Palaestinae circumquaque respiciens, Deum his verbis affatus fuerit: *Posuisti nos opprobrium, &c.* Porro gentiles illos, impios, & perditos salutis fuisse, ex *Ly in circuitu* facile deduci potest, quia scribitur, *in circuitu impii ambulant;* nam juxta totius tam antiqui, quam novi testamenti contextum, omnes Dei sequaces, & à mundo sequestrati, ignominiosi indigitati fuere, opprobriis, & ludibriis impiorum, minusque timoratorum hominum, oppugnantium atque exagitantium. Quondam 15. erant gradus templi, in quorum quolibet Psalmus unus recitari consueverat, unde postmodum *graduales* intulati fuere: *canticum gradualium;* in primo itaque gradu in ascensus principio recitabatur Psalmus: *Domine libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa.* Cur, obsecro, oraturi, supplicas divinae Majestati oblaturi, & divino honori debitum adorationis exhibaturi, ab his incipere verbis? Audite rationem Sancti Basilii: *Cum incipit homo ascendere, id est, cum cogitat proficere, contempto saeculo, soli haerens Deo, incipit pati linguas adversantium, & quod majus consulendo, à salute avertentium.* Ubi Sanctus hoc nobis singulariter nititur inculcare monitum: *Has qui non patitur, nondum perficere conatur.* Populus electus juxta oraculum propheticum, per Isaac primi credentium patris propaginem dilatandus erat, cui in remunerationem hospitalitatis, tribus Angelis, tres divinas personas representantibus, exhibita, dictus obtigerat satus. Quanta porro cum pietate Filium educarint sancti Parentes, sacra fusiùs prosequitur Scriptura; qui cum in primo aetatis flore magnos in virtutum, & perfectionis palaestra gressus promoveret, ludibriis, & irrisionibus appetitus fuit: *Cumque vidisset Sara filium Agar Egyptia ludentem cum Isaac.* Vel ut ex Hebræo vertit Cajetanus: *Facientem irridere, hoc est, efficiens, ut pueri*

Ceteri enim deridebant Israelitas probos, inter illos habebant Phil. 2. 15.

1. Cor. 14.

Psal. 9.

Talecillitudo David.

Psal. 119. 1.

S. Basil. in Gloss.

Populus electus designatus fuit per Isaac, quem illustrat X. mael.

Gen. 21. 7.

coetanei Isaac, ludentes cum eo, irrisorem aliquam facerent ipsi Isaac. Quam irrisorem idem Author ab Apostolo, ad Galatas scribente, persecutionem appellari advertit, dicens: *Congruus quoque hic sensus verbis Pauli Apostoli ad Galatas, appellantis hanc actionem, persecutionem.* Citatur hanc S. Hieronymi sententiam: *Nonnulla siquidem species persecutionis est, innuere puellis, ut illudant Isaac.* Sed omnium clarissime S. Thomas ad nostrum discurrens intentum, quando illum Apostoli Textum interpretans (qui secundum carnem natus fuerat, persequatur eum, qui secundum spiritum) ita sermocinatur: *Docebat eum averti a cultu unius Dei, quod est magna persecutio; cuius effectus Angelicus Doctor porro prosequitur recensere, hominibus carnalibus spiritualibus oppugnantibus: Ipsi sunt, inquit, qui contradicunt spiritualibus proficentibus, habent labia iniqua, & linguas dolesas.* Cuius loci & Sancti Augustinus meminit in hac verba: *Illatissio, illusio erat, quam lusio nem dicit Scriptura vidisse Saram, hanc persecutionem dicit Apostolus; plus ergo vos persequuntur, qui vos illudendo seducunt.*

Idem quoque Sanctus alio in loco de hac persecutione tractans, eam vel ab ipsis Christianis timeri posse asserit, in sequela Christi; verisimile namque est, quod post licentiosam 23. annorum vitam, cum se totum Deo dederit, plurimos expertus fuerit impiorum, quondam suorum amicorum, inque iisdem erroribus sociorum, insultus: unde ipse Sanctus ait: *Dicam, quod multi mecum experti sunt in nomine Christi. Cum quisque Christianus caperet bene vivere, servare bonis operibus, mundumque contemnere, in ipsa novitate operum suorum, passim reprehendebat, & contradicte frigidos Christianos.* Quod idem monitum Sanctus praeul in Psalmi illius iterat Commentario: *Miserere nostri Domine, miserere nostri, quam multum repleti sumus despectione:* Unde ait: *Omnes, qui secundum Christum pie volunt vivere, necesse est patiuntur opprobria, necesse est contemnantur ab his, qui impie volunt vivere.* Filii Israel, Aegyptiorum mancipia, laboribus, & sudoribus suis magnum regno illi asseriebant emolumentum; a seditionibus & armis penitus abstinebant, ita ut nulli formidabiles essent, nihilominus Chronologista sacer attestatur: *Oderant filios Israel Aegyptii, & affligebant illudentes eis.* Ubi Abulenſis ait: *Gravior ac ceteris intolerabilior labor erat, magnatillio, ac insultatio Aegyptiorum.* Israelitarum virtutum figurabant sequaces, qui ex industria servitio se dedunt divino; tales itaque non modò Aegyptiorum, illi est, mundanorum malevolentiam, sed & ludibria, & derisiones eorundem contra se provocant: *Affligunt illudentes, ideoque S. Prosper ait: Omnes qui in Christo volunt pie vivere, necesse est, ut ab impiis, & dissimilibus patiuntur opprobria, & despiciantur tamquam stulti, & insani, qui praesentia bona perdant, & invisibilia sibi, ac futura promittant.* Sed hac despectio, & hac irrisio in ipsos retorquetur, cum & abundantia eorum in aegritudinem, & superbia transferis in confusionem.

Apostoli, tamquam primi Christi discipuli, & sequaces, indigitandi, ludibrisque exponendi erant, tamquam purgamenta huius mundi, facti omnium peripsema, ita benignissimus Salvator suos animare volens ad pugnam, praelium iis praedixit, inquiens: *Si de mundo fuissetis, mundus quod sumeret, diligeret; quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea vos odit mundus.* Ecce vobis rationem, cur boni ab impiis irrideantur; quemadmodum enim dum mundi sequimur cursum, omnibus accepti & grati, ad conversationes admittimur mundanorum, ita dum solitudinem, devotionem, spiritumque sectamur, licentiosorum, minimeque timoratorum linguas contra nos acimus, verbis cantibusque acerbis, & irrisoris nos prosequentes. Occurrat memoriae vestrae, quod circa Tobiam, dum populus Dei in servitutis Babylonicae vinculis jaceret, novimus contigisse: *Cum irent omnes ad vitulos aureos, quos Ieroboam fecerat, hic solus fugiebat consortia omnium, sed pergebat in Ierusalem ad templum.* Cui pietatidum opera superadderet misericordiae in defunctos, ab amicis & cognatis delusus fuit: *Sicut B. Iob insultabant Reges, ita isti parentes, & cognati ejus irridebant vitam ejus.* Ioseph quoque Patriarcha, lauto fratribus

preparato convivio, sepiro licet regni Aegyptiaci commendus, uni eidemque mentis Aegyptiacos adhibuerat, & germanos fratres; quorum illi ne quidquam cum his sibi communicandum censuerunt in victu: *Illicitum est enim Aegyptiis comedere cum Hebraeis, & prophetae putant huiusmodi convivium.* Illud quod Oleaster ita ad nostrum explicat intentum in sensu morali: *Vide, quales elegerit Deus, quas scilicet omnes fastidiunt, & a quibus omnes abhorrent, quos mundus reicit; ita ut quis se fornicarius, lutitibus, & similibus associans non irrideatur, ubi verò vitam aggredi meditatur spiritualem, mox omnes à se averſos miratur locios, imò & ab eisdem illudi, & declinari.* Unde Sanctus Hieronymus ad Nepotianum scribens, ait: *Si adhuc, inquit Apostolus, hominibus placerem, Christi servus non essem, desit placere hominibus, & servus factus est Christi, per bonam famam, & malam, à dextris, & à sinistris Christi miles graditur, nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur.*

S. Paulus Romam adveniens, cum Iudeis inibi morantibus locutus, hoc ab eis tulit responsum: *De secta hac notum est nobis, quia ubique ei contradicuntur: ubi fidem Christianam impios, sectae nomine afficere, planum est; praeterquam quod superaddant: Vtique ei contradicuntur, quemadmodum prophetavit Simeon de Salvatore, dicens: Ecce positus est hic in signum, cui contradicuntur.* Interlinearis de secta Christianorum, & Cornetius à Lapide sustinent, Iudeos ita Apostolum allocutos fuisse, ut eum ludicris huiusmodi verbis à sequela Christi abducerent; id dicunt, ut Pauli animum preoccupent, infringant, & à Christo predicando avertant, tandemque ad nostrum concludit propositum: *Signum Christi, & Christianismi esse contradictionem.* S. autem Hieronymus hunc insignem, & praesenti instituto accommodum instituit discursum, dicit enim: *Incipit possessio à Thamar, à palma videlicet victoriæque vitiorum, usque ad suam contradictionis, semper enim virtutibus contradicuntur; unde & predicationis Evangelicae, inde contra Paulum disſerentes, in toto orbe asserunt contradici, & in Evangelio legimus Simeonem dicentem: Hic erit in ruinam, & resurrectionem multorum, & in signum, cui contradicuntur; omnis contradictio est sanctitatis, quod interpretatur Cades, dicente Psalmista: Concussit Dominus desertum Cades.*

In libro Numerorum Levitis dicitur: *Hac est Lex Levitarum; à viginti quinque annis, & supra, ingrediantur, ut ministrent in tabernaculo foderis, ubi Pagninus legit: Ad militandum in opere tabernaculi.* Oleaster in Epistolis moralibus de hoc textu inquit: *Sapias necum mirari capi, cur Dominus venientes ad servitutem ejus, dicat venire ad militandum; iuste valde hoc factum esse, credendum est, ideo enim Eccl. c. 2. dicitur: Fili accedens ad servitutem Dei, prepara animam tuam ad tentationem; quis enim dicere queat, quot oppositiones, objectiones, contradictiones hodie patiuntur, quae pie in Christo vivere volunt? armatus videtur orbis omnis adversus eos, qui se Dei ministerio tradiderunt, ita ut milites, & plus quam milites, imò & martyres oporteat eos esse, qui ad ministeria divina accedunt.* Martyres pro Confessione fidei Christi sanguinem suum fundunt, qui verò in Dei sequela fideles esse volunt, seque per aliorum derisiones à Dei servitio se seduci non permittunt, suum quoque sanguinem quodammodò fundunt, quia rubor, & erubescencia, quam amore Dei patienter tolerant, dum ab impiis deridentur, nihil est aliud quam in vultum respectus sanguis. Hugo Cardinalis super illa verba: *Posuisti nos subsannationem, & derisionem his, qui sunt in circuitu nostro,* inquit: *subsannatio est, quae fit cum naso contracto ex indignatione; derisus autem fit cum risu, & gestu.* Cajetanus notat, Psalmistam dicere: *Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, his qui sunt in circuitu nostro; tolerabilius enim est, haberi stultum ab extraneis, quam à vicinis; si derideremur à personis, v.g. Hebraeis, Haereticis, Mahometanis, Paganis, derisio tolerabilis foret; at verò, quod ipsimet Christiani, & nonnunquam sanguine juncti, amici, & vicini, primi sunt qui derideant, hoc ferè omnem patientiam superat.*

Sanctus Paulus Timotheum dilectum discipulum suum exhortabatur, ut in confessione fidei, quae in primis illis temporibus penes mundum ignominiosa erat,

Gen. 41. 12.

Oleaster. lib. 4. qui se impie adiungit, non irideatur.

S. Hier. lib. 1. ep. 12.

A. B. 12. 12. Veritas ubi prelati ubique contradicunt. Luc. 2. 14.

S. Hier. in Isaiam 47.

Num. 8. 24. Veniunt ad servitium Dei, cogunt se veni ad militandum.

Eccl. 2.

Quid sit subsannatio. Ps. 41. 14. Huiusmodi.

Caj. lib. 1. illa in concordia est intolerabilior.

Non erubescendum de confessione fidei.

Hinc illud S. Pauli in cor. 12. 14.

S. Th. 2. ad Gal. 4.

S. Aug. 12. 1. in Iud.

S. Th. 2. ad Gal. 4. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

S. Th. 2. ad Gal. 4.

S. Th. 2. ad Gal. 4.

S. Th. 2. ad Gal. 4.

S. Th. 2. ad Gal. 4.

S. Th. 2. ad Gal. 4.

2. Tim. 2. 6.

erat constanter, & fortiter persistere: *Admoneste, inquit, ut resuscites gratiam Dei, quae est in te per impositionem manuum mearum; non enim dedit nobis DEVS spiritum timoris, sed virtutis; Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque vineam ejus, circa quae verba Sanctus Thomas observat, S. Paulum prius dixisse, Timotheum per impositionem manuum suarum recepisse Spiritum sanctum, quia hic est ille, qui animam in certamine fidei corroborat, q. d. Scilicet ex quo habes Spiritum fortitudinis, noli erubescere; praedictio enim Christi, si referatur ad sapientiam mundi, videtur stulta, unde erubescens habere videbatur: subdit verò Apostolus insuper: Neque vineam ejus; quae verba sequenti declarat similitudine; Sicut si latro videt aliquem suspensum, erubescit se confiteri socium ejus; sic quia Apostolus erat vinea, poterat eum Timotheus erubescere.*

S. Thib.

Omnia munda sunt in mundum, cum Christo in cruce illuso, gaudentes toleranda sui. Hebr. 23. 23. Hu. Caribid.

S. Paul. ep. 27. ad Apr. De hoc con- gratulatur. S. Paulinus eundem juril- consulens vi- tam religio- sam ample- cendi.

Or. lib. la. Cl. Anima se so- ciant Deo statim lenit adveniens.

S. Aug. in Pl. 140. Confir- matus cada- veris alapa.

Jo. Steph. Dur. l. 1. c. 20. p. 9.

Guil. Dur. in 1. ad. 1. off. 1. c. 4. d. 7.

Cur S. Petrus coram an- ti- la erubescit confiteri Christum, & coram pontificibus Maith. 26.

7 Considerari quoque merentur verba ejusdem Apo- stoli ad Hebraeos scripta, quibus postquam discessisset de sanguine Redemptoris in monte Calvario pro nostra redemptione effuso, Christianos sic exhortatur: *Exeamus igitur ad eum extra castra, improprium ejus portantes: id est, ut Hugo Cardinalis explicat, vilitatem pro eo patienter ferentes; cum enim Dei Filius in cruce ludibria sustinuerit, suoque sanguine Ecclesiam plantarit, nos pariter eodem redemptos, opprobriorum participes fieri decet. Tempore sancti Paulini, celestis quidam Jurisconsultus vitam religiosam, & monasticam professus, digito denotabatur mundanorum, cui, sibi que ipsi congratulans Sanctus, Neophytum ad omnes contradictiones constanter devorandas, sequentibus animavit verbis: Gratulor, quod illam a Deo reprobam Sa- pientiam respicisti, & cum parvulis Christi, quam cum sapientibus mundi, habere consortium maluisti; inde jam & hanc gratiam mereris a Domino, ut te oderint homines, quod non fieret, nisi verus imitator Christi esse co- pisset. Dum populus Hebraeus terrae Chanaan victi- nos formidabili premeret exercitu, omnibus circa cir- cum trementibus Regibus, Gabaonitis, reliquis minimè confectis, per stratagemam cum Israel foedus iniere, fingen- tes, se ex procul dissitis advenire terris: At quo successu? subito quinque Reges cum maximis exercitibus in praesentissimam eorum ruinam transfugas oppugnare decreverunt, implacabilem sumpturi vindictam. Quem contextum Origenes in sensum moralem ad nostrum appli- cat institutum: Cum se anima verbo Dei faciat, statim patitur inimicos, quos antea habuerat amicos; sciat, quae Iesu expetit amicitias, multorum sibi inimicitias pa- tienter tolerandas; nihilominus se ipsum quilibet ani- met ad quemcumque sufferendum mundi pudorem, & ignominiam in constanti Dei servitio, cujus illi nun- quam deficiet auxilium: Neque Gabaonita relinquitur, neque spernuntur a Iesu, inquit idem Author, vel a Ducibus, vel Presbyteris Israelitarum, sed infirmitati auxilium ferunt. Non equidem Ecclesiae provida, & sollicita matri erga filiorum salutem sufficit, eos sacro- sancto regeneratos esse lavacro, subque labaro Crucifi- xi annumeratos, quod est Iudeis quidem scandalum, Gentibus autem stultitia, sed & insuper eos Sacramen- to Confirmationis corroborare voluit, in quo Episco- pus cum chrismate consecrato crucem imprimit fron- tibus confirmandorum: Unde Sanct. Augustin. ait: *Vixit adeo de cruce non erubescit, ut non in occulto loco habeam crucem Christi, sed in fronte portem.* Eodem in actu dicti Sacramenti administrationis Episcopus max- illa confirmatio alapam impingit, cujus mysterium in libro de ritibus Ecclesiae his verbis explanat Durandus: *Confirmatus, manu leniter ab Episcopo caditur in max- illam, ut ait Concilium Colonien- se, ut meminerit, se deinceps pro nomine Iesu conameli- am libenter passurum: Et Guilielmus Durandus hanc aliam assignat rationem: Percussio fit, ne ulterius confundatur, aut timeat confite- ri nomen Christi, quasi dicat Episcopus confirmato: Ita sis fortis, ut quicumque sic te percusserit, vel quocumque alio modo tibi confusionem fecerit pro eo, quia Christi fi- dem confiteris, tu in his omnibus non erubescas; percussio enim in faciem, erubescere solent. Unde & inter reliqua Spi- ritus sancti dona, ut nemo nescit, annumeratur for- titudo. Memineritis utique Sancti Petri, qui in attrito**

Caipha vocem unius expavescens puellae, divinum suum iterum iterumque negavit Magistrum, non ob- stante promissione heroica, *etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo.* Qui idem paulò post Sacerdoti- bus, Pontificibus, Conciliis, totique Synagoga prae- sentatus, protestari non dubitavit: *Obedire oportet magis Deo, quam hominibus; an causam differentiae no- stis? Sanctum suscepit Spiritum, confirmatusque erat, ad hunc igitur finem est institutum Sacramentum istud, ad vegetandam scilicet, & corroborandam no- stram in omnibus insultibus, furiis, & contradictioni- bus, quae nos a confessione abstrahunt sequelae Christi, pudoreque & verecundia afficiunt, debilitatem: Quem- admodum S. Petrus primò quidem discipulatum Chri- sti verecundus celabat, postea autem Sancto corrobora- tus Spiritu, fidelibus omnibus, quorum caput erat, hanc praeclarissimam reliquit maximam: Si exprobra- mini in nomine Christi, beati eritis.*

Ad. 2. 13.

1. Pet. 4. 14.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Diabolus irrisiones tanquam machinas adhibet, quibus maximè timoratos a Deo seducat; singu- lariter autem incipientes, in quorum ruinam ho- mines perdit: salutis tamquam suos adhibet sa- tellites.

THEMA.

Oplene omni dolo, & omni fallacia, fili Diaboli, ini- mice omnis iustitiae, non desinis subvertere vias Domini rectas. Act. Apost. 13. v. 10.

1 Dum Elimas magus impiissimus, Sergii Pauli proconsulis conversioni, in qua Paulus, & Barnabas Apostoli plurimum laborabant, sese oppone- ret, Sanctus Paulus Spiritu Apostolico confortatus, sacrilego exprobravit, dicens: *Oplene omni dolo, &c.* Ex quibus verbis duas mihi consequentias elicere lice- bit; prima videlicet, quod specialis serpentis tartarei machina sit, hominem per omnem suam astutiam, de- risionibus aliorum, insidiisque suis a via Dei divertere. Secunda est, quod speciales ejus imitatores sint, parum timorati, & dissoluti Christiani, quibus ad hoc opus tanquam aptis instrumentis abutitur; Ac proinde S. Ju- stinus a S. Joanne Damasceno citatus merito inquit: *Via a ratione aversa, Dux & Gubernator Daemon est, unde mirum non est, si videns alios per viam rectam am- bulantes, plurimum crucietur. Hinc quoque fit, quod omnes vias ad Deum ducentes incessanter invertere satagat: non desinit subvertere vias Domini rectas, a via quoque recta divinatorum praeceptorum homines seducere omni conatu molitur, & ideo vocatur ini- micus omnis iustitiae, sicut econtra Ecclesiasticus ait: Deum time, & mandata ejus observa, hoc est enim om- nis homo.*

Diabolus utitur irrisio- nibus, ut averat ho- mines a Deo.

S. Just. c. 1. Dam. l. 1. P. 2. c. 4.

Eccl. 1. 15.

2 Sanct. Petrus, licet a caelesti Magistro suo maximi fieret, & magnoperè ab eo diligeretur, attamen se ab eo his verbis reprehendi audivit: *Vade retro me, Satana,* cujus impropetii haec fuit ratio, quia illum a bono quodam immenso & inestimabili, quale humana redemptio erat, quam mediante morte sua erat consumma- turus, divertere tentavit. Sanctus Gregorius egre- gium quendam adducit aphorismum moralem, quo maligni serpentis astutiam manifestè detegit, dicens: *Callidus adversarius, cum a bonorum cordibus repellitur se conspicit, eos, qui ab illis valde diliguntur, exquirat, per eorum verba blandius loquitur, qui plus ceteris aman- tur; hi etenim, qui nos derident bene operantes, ut plurimum amici, & sodales sunt, quibuscum, prius- quam in scholam Christi ingrederemur, familiariter conversabamur; ideo ut Filium Dei a passione sua di- verteret, non ipse directè ad hoc operatus fuisse legi- tur, sed in Petro se insinuavit, ut is sub praetextu affectus, & teneritudinis amoris, a patibulo crucis eum retraher- ret. S. August. ad illa se Psalmi verba reflectens, qui- bus dicitur: *Ipse liberavit me de laqueo venantium, & a verbo aspero;* Psalmistam gratias Deo agere dicit, quod laqueos infernales evaserit, quasi diceret: secus enim per asperitatem verborum anima Diabolo in- pradam cecisset: *Quid est a verbo aspero?* inquit San- ctus*

Ad hoc effi- cactus utitur opera ama- corum. Marc. 8. 33.

Petrus in eva- gio S. Petri S. G. L. 3. mor. 6. 1.

S. Aug. in Pl. 140. Illud, est verbum asperum.

Sanctus Doctor, multos, verbum asperum misit in muncipulam Diaboli, v. g. Qui voluerint esse Christiani inter paganos, insultatores patiuntur paganos, erubescunt inter insultatores, & a verbo aspero recedentes de via, incidunt in laqueos venantium, sed quid tibi facturus est verbum asperum? nihil, nunquid nihil tibi facturus est laqueus, quos compellat inimicus per verbum asperum? Idem quoque Sanctus Doctor modum considerat, quo cautus venator retia tendit, nimirum à capite lepis in aliud caput retia sua protendit, tum vero lapides in sepe validè projicit, ut aves hoc sono perterritæ è nido volantes in rete protensum incautè involent: Lapidem illi nihil sunt facturi avibus, quando enim foris avem, qui lapidem misit in sepe? timens autem avis inane sonum, cadit in retia; sic homines timentes insultatorem, verba vana, & inania, & erubescunt convitiis superfluis, cadunt in laqueos venantium, & captivantur à Diabolo. Unde Sapiens ait: Verba bilinguis quasi simplicia, & ipsa perveniunt usque ad interiora ventris, pagum desiccat timor; hic autem timor, ne scilicet digito ab aliis monstrantur, non solum tepidos, & in servitio Dei incipientes urget, & perturbat, verum etiam id ipsum nonnunquam prestat circa illos, qui in via Dei sunt ferventiores. Didacus Stella, magnus ille vitæ spiritualis Magister, hunc fraudulentum insidiatoris dolum his verbis manifestat: Si aliquis studium suum cultus domino applicat, statim à Diabolo innumeris interpellatur modis; hac est una de astutiis Diaboli, bonum incipitum videlicet, in principio, & germine suffocare; unde per serpentem religionem in Paradiso incipientem, & quasi nascentem suffocavit. Neque enim Diaboli nemi derisionibus suis aggrediuntur personas in perfectione provectas, ut illas à Deo retrahant, quia arbores longo tempore radicate, non ita facile à ventis subvertuntur; sed arbuta novella, & tenera, quæ nondum fixas, & solidas in terra egerunt radices, modico etiam vento evelluntur.

3 Sanctus Petrus Dæmonem leonem comparat, dicens: *Tanquam Leo rugiens circum, querens quem devoret.* Quoniam verò modo hæc fera prædam suam persequitur? nimirum dum cervum, lupum, vel alia animalia, latibulum suum transcurrentia videt, non subito post illa currit, ut eadaniet; quid igitur facit? terribiles edit rugitus, quibus perterritæ feræ, velut mortuæ in terram se conjiciunt, & hoc modo illas aggreditur, & capit. Hanc Leonis proprietatem S. Ambr. insinuat, dum ait: *Ejus vocis tantus naturaliter inest terror, ut multa animalia, quæ per celeritatem impium ejus possent evadere, rugientis ejus sonitu, veluti quadam vi attonita, atque ita deficiunt.* Hic pariter est modus, quo Leo infernalis multas animas sibi in prædam edigit, dum videlicet multis impiis hominibus sese insinuans, efficit, ut hi per malitiam suam, vocem suam exaltent, multas animas devotas, & timoratas derisionibus, & subfannationum gestibus à semita virtutis seducant, ac proinde valdè salutare, & opportunum est illud S. Bern. monitum, dicentis: *No sumus bestia, ut nos prosterneat vacuum ille rugitus.*

4 Paralyticus ille, qui 38. annis lecto affixus fuerat, eò quod neminem haberet, qui ei, ut in piscinam ingredi posset, manum auxiliatricem porrigeret, mox ut à Salvatore nostro pristina fuit restitutus sanitati, & in confirmationem miraculi, jussus, ut tollens grabatum suum, in domum suam abiret, multi surrexerunt oppositores, qui id die Sabbati facere minime licitum esse affirmarent. Quod idem quoque multis accidit, qui postquam per 30. aut 40. annos Dei totaliter obliti, in lecto carnalitatis suæ jacuerunt, absque eo, quod vel ullus esset, qui illis porrigeret auxilium, vel consilium, ut inde resurgant; si enim nonnunquam contingat, quod per divinæ omnipotentis, & pietatis miraculum, resurgant ad penitentiam, subito mundani & dissoluti ejus sodales per derisiones, & verba ludibriosa se illis opponunt. Idipsum S. Aug. credere possumus, utpotè ab experientia loquenti, siquidem ad trigessimum tertium ætatis annum usque vitam egit impuram, & carnalem, & verisimile est, quod post suam conversionem maximas passus fuerit contradictiones, maxime ab Hæreticis, quorum sectas scriptis suis infectatus fuit: is igitur super illa verba Psalm. verba: *Expandi te in abscondito tempestatis, probavi te apud aquas contradictionis*, ita scribit: *Revera fratres, revera qui exan-*

ditur in abscondito tempestatis, debet probari in aqua contradictionis; ibidemque evidenter demonstrat, quod, dum quis in timore Dei vivere incipit, qui antea turpiter vixit, Dæmon communiter illum derisionibus, & fannis exercere consueverit; sic enim scribit: *Cum credideris, cum viam Dei carpere cæperis, habebis multos exagitatores, multos insultatores, debortatores; hæc tota aqua contradictionis est, puto esse hodie hic sic, arborem esse hic nonnullos, quos amici sui volebant rapere ad circum, & ad nescio quas hodiernas festivitates nugas.* Utiq; omnibus notum est illud Alipii exemplum, quod idem S. Doctor in suis confessionibus recenset, quem amici sui, licet invitum, & renitentem, seducere, & ad theatrum provocare conati sunt, hacq; ratione præcipitui sui causa fuerunt.

5 Pharaon verus Dæmonis typus, populum Dei etiamnum lactentem, & fasciis involutum, in aquis Nili submergi præcepit; verum quor sunt hodie, quos Dæmon in aquis illis, de quibus Job ait: *Bibis quasi aquam, iniquitatem*, suffocare, & submergere nititur, dum etiamnum in spiritualis vitæ principiis herent? Modicus ignis quovis exiguo statu extinguitur, non verò item quando in ingentes flammæ excrevit, tum enim per ventum impetuosum magis magisque augetur: Ita quoque unicum verbum ludibriosum ad extinguendum in nonnullis, qui in via Dei incipientes sunt, spiritum, quem imbiberunt, nondum tamen firmiter radicarunt, sufficit. At verò iis, qui per viam vel illuminativam, vel unitivam Deo famulantur, contradictiones, & ludibria ad nihil aliud serviunt, quam ut in amore Dei magis magisque effervescent. Moyses in Exodo de oppositione, quam populus Israëliticus ab Amalecitis in deserto perpassus est, differens, severissimum refert illis à Deo communicatum supplicium: *Debebo memoriam Amalech sub celo*, inquit Deus, *bellum Dominus erit contra Amalech à generatione in generationem.* Legatis velim historiam facram, & populum Dei à multis aliis gentibus inimicis persecutiones passum fuisse invenietis, & tamen Deus adversus illos tantam non exhibuit severitatem, nec se erga illos adeo implacabilem ostendit. Scio equidem, S. Gregor. quoad hoc punctum considerare, quod Israel non solum armis, verum etiam orationibus contra Amalech dimicaverit, & ideo orationibus suis tantam adversus Amalech à Deo severitatem extorserit; dicit enim: *Magnum profecto certamen fornicationis ostenditur, quod tanta virtute, tanta difficultate superatur*; veruntamen Cornelius à Lapide ad propositum nostrum opportunè loquitur, dum hanc illius severitatis causam fuisse dicit: *Eo quod tam immani bello appetisset innoxios Hebræos, & in vocatione sua novitios, ut eos à Dei ductu in Chanaan sequendo abstergeret*; quàm verò hoc grave peccatum sit, quantumque divinam Justitiam irritet, paulò post demonstrat, dum ait: *Pi hinc discamus, quàm gravis sit offensa Dei, teneros, recentisque Dei affectus, ab ejus vocatione, & sequela avertere.*

6 Cum Salvator noster Jericho appropinquaret, cæcus quidam, secus viam publicam mendicans, cum turbæ Christum sequentis strepitum audiret, quæsit, quisnam illac pertransiret, dixerunt ergo ei, quod Iesus Nazarenus transiret, & clamavit, dicens: *Iesu Fili David miserere mei, & qui præibant, increpabant eum, ut taceret; ipse vero multo magis clamabat; Fili David miserere mei.* Quem textum Didacus Stella exponit, dicens: *Hæc est una de astutiis Diaboli, suffocare bonum semen in germine*; communiter enim, dum quis vix osium aperit, ut se discipulum Christi esse profiteatur, vel divinam pietatem imploret, confestim multi adversus ipsum insurgunt, & à bono proposito divertere nituntur; etenim certum est, quod major hominum pars mundi torrentem sequatur, quia stultorum infinitus est numerus: contra verò valde rarus est eorum numerus, qui arctam virtutis viam inambulant, atque hinc est, quod S. Bon. dicat, vereturandæ ruborem, magnæ partis hominum genas tingere, eò quod erubescant, quod multitudinem plurium non sequantur: *Hæc est jam quasi præcipua causa*, inquit Seraphicus Doctor, *quare ita multiplicata sunt mala in Ecclesia, dum quilibet vult alios imitari, sive quia aliud nescit, quàm quod v. det in aliis, sive quia non audeat aliter vivere, quàm illi, cum quibus versatur, ex malo pudore timens aliis videri dissimilis.* S. Bern. hosce sacrilegos, per os cujusdam ab illis seducti, his verbis al-

Pharaon hostes submergi voluit in Nilo. Exod. 15. Job. 16. si Diabolus in aqua iniquitatis submergere vult incipientes servitium Dei.

Exod. 17. 14. Hæc de causa Deus voluit deleri Amalechitas.

Cum. à Lap.

Cæcus clamavit, p. d. Christum, prohibetur illam hoc facere.

Did. Sta. lib.

Eccles. 19.

S. Bern. 2. 7. l. 1. de part. 1. c. 19.

Insignis militudo cupis.

Diabolus incipiens in servitio Dei, maxime impet.

1. Pet. 5. 8. Inimicos circumdant, parantur leoni.

S. Ambr. exam. l. 6. c. 3.

S. Bern. 2. 7. l. 1. sup. Pl.

Qui habet insignis militudo paralyticus. Mat. 9. 6.

S. Aug. conversus à vita carnali, multas sustinuit ludibria.

loquitur: *Probfuror: si vos contemnitis mortem vestram, cur etiam appetitis meam? si inquam, negligitis salutem vestram, quidjuvat etiam prosequi meam?* Idem quoque carnales homines, ejusmodi seductores, Dæmonis adiutores, & procuratores appellat: *Quasi non satis cum per se tentet Diabolus, tu juveris illum homo Christianus, Dux ejus, & notus ejus.* Quibus verbis maligniam exaggerat, quidum nomen, & lequellam Christi profiteretur, nihilominus Dæmonis affecta, & adiutor efficitur, derisionibus suis pios Christianos à Deo divertens.

7 Dæmon, Protoparentes nostros ab obedientia, & servitute Creatoris sui seducere volens, serpentis sibi assumpti similitudinem: non dectant utique alię formę, longè nobiliores, quàm sit species anguis, quibus se vestire potuisset. Quoniam igitur mysterio Dæmon hanc speciem assumpsit, & non potius expectavit, donec Heva suam propagasset progeniem, ut inde speciem sibi allumeret humanam? aut ite Oleastrum, ad hoc respondentem sequentibus verbis: *Admonet locus hic, illos non homines, sed serpentes esse dicendos, qui arte, & aliis miris modis proximos ad peccata pertrahere conantur; imò plus valet homo aliquis à Dæmone instigatus ad alios homines seducendos, quàm Dæmon ipse directè valeat, aut efficere possit, quia eo ipso, quod Diabolus inimicum nostrum esse novimus, illum fugimus & timemus: amicum verò non item.* Ac proinde S.

Bernard. ait: *Vtinam soli impugnarent nos maligni spiritus cum suggestionibus suis, & nihil nocerent perniciosi exemplis, persuasionibus importunis, atque aliis modis.* Enim vero si diligenter examinemus, cujus farinae sint homines illi, qui alios timoratos, & in divino servitio ferventes, derident, & subfannant, illos perditę salutis & Satanę mancipia esse deprehendemus. Unde S. Paulus filium Diaboli appellat, scil. per imitationem, ut ait Dionys. Carth. juxta illud Sapientis: *Imitantur illum, qui sunt ex parte ipsius; Hinc ait Salvator Judæis: Vos ex patre Diabolo estis.* S. Cyrillus Alexandr. inquit: *Sicut qui adheret Deo, unus spiritus fit cum illo, ita qui Diabolo, Diabolus quodammodo efficitur.* Verè enim qui animas à Deo, & salute æterna seducit, alter quidam Diabolus est: & quidem ex epithetis, quibus describuntur illi, qui virtutem sectantes derident, facile conjici potest, quàm arcto vinculo, inimico infernali adstringantur, & untantur: *abominatio Domini est omnis illusor,* inquit Sapiens; Deus enim illos abominatur, & detestatur. S. August. super illa verba Psal. 32.

Repleti sumus despectione, id est, contemptu, declarans, quales sint illi, qui nobis insultant, illos reprobatos esse claris verbis edicit: *Ab his, qui felicitatem querunt, & habent in hoc seculo; talis erat is, cui Abraham dixit: Recepisti bona in vita tua.* Idem S. August. illos malè viventes appellat: *Sunt multi malè viventes Christiani,* inquit, inter quas, qui voluerit bene vivere, patitur ipsos Christianos insultatores. Incognitus Carmelitanus Michael de Bononia, verba illa Psalmistę: *Tota die verecundia mea contra me est,* exponens, inquit: *verecundia gravis erat contra Sanctos, vel coram Sanctis: quando quos impios sciebant, sibi insultare videbant: notaque Davidem dicere, contra me, id est, contra hoc, quod bonierant, quia ideo prosequerantur, quia fideles.*

8 S. August. illos, qui ludibria, & irrisiones aliorum propter Christi lequellam sufferant, animaturus, ad illos alludit cęcos, qui quàmò magis à turba prætereunte reprehendebantur, ut tacerent, tantò elatiori voce Salvatoris implorabant opem; ideoque hanc finaliter statuit doctrinam, omnes qui in hac turba sanari vultis, non vos deterreant, quia multi sunt nomine Christiani, & operibus impii, non vos deterreant à bonis operibus: quod etiam respexisse videtur Sapiens, dum ait: *Ambulans recto itinere, & timens Deum, despiciatur ab eo, qui infami graditur via, quę verba ita explanat Gl. abominatio est peccatoribus bonorum religio; ambulans recto itinere per viam virtutis. Vel ut Cajet. interpretatur, perversus viis suis contemnit eum.* Quod hominum genus indigitabat David, quando dicebat: *qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem.* Ubi Deum timens opponitur ingratis, quos ambos considerans Hugo Card. sequentem ad intentum nostrum format discursum: *retribuere bona pro malis lex D E I est, & procedit ex charitate; retribuere*

bona pro bonis, lex mentis est, & hæc procedit ex equitate; retribuere mala pro malis, lex carnis est, & hæc procedit ex iniquitate. Retribuere mala pro bonis, lex Diaboli est, & procedit ex perversitate. Hęc igitur hominum, vel potius dæmonum colluvies, se opponit virtutum sequacibus: *Impius cum in profundum veneris, contemnis, sed sequitur eum ignominia, & opprobrium, quia ut Sapiens attestatur, tempus aliquando illucescet, quando æternam incurrant confusionem.*

DISCURSVS III.

ARGUMENTUM.

Virtus deridetur ab impiis, utpotè spina in oculis eorum, unde animalis homo non percipit ea, quę sunt Spiritus; ideoque hujusmodi contemnenda sunt ludibria.

T H E M A.

Circumveniamus justum, quoniam contrarius est operibus nostris, & impropere nobis peccata legis. Sapient. 2. v. 12.

1 **C**onsilium quondam iniere mutuum licentiosilli, & effrænes, quos fusiùs liber nobis Sapientia exhibet, ut irrisionibus, & ludibris exagitant divinę legis cultores, dicentes: *Circumveniamus justum.* Porro methodum multiplicem, in iis supplantandis exercitam, his ipsimet declarant verbis: *Habitu in derisum, in similitudinem impropertii, vitam illorum estimabamus insaniam.* Audiamus, obsecro, quoudianas Cosmophilorum cantilenas, quas contra personas timoratas frequentant, eas appellando hypocritas, epulones, similibusque ignominiosis afficiendo titulis; quem autem horum opprobriorum stimulum esse credetis? quoniam *contrarius est operibus nostris.* At vero quid illis inde damni resultare poterat? Potius illis inde gaudendum fuisse videbatur, quia nimirum tantò majori cum licentia suis per illos licebat satisfacere appetitibus, quia si carni frænum laxare volebant, homo justus continenter vivens, illos ad hoc minime impediēbat, fecisset autem, si iisdem fuisset carnis desideris instigatus: si ad honores, & dignitates aspirabant, servi DEI per sui contemptum ab illis abhorrebant, & sic de aliis discurrere licet. Ratio igitur, cur se homini justo opponant, hæc unica est, quia scilicet illius bonitas spina est in oculis eorum: *Impropere nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplina nostra.*

2 Albertus Magnus illum interpretans Psalmi versiculum: *Detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem;* diversos his verbis assignat detractionum gradus, inquiens: *Primus gradus detractionum, detrahere etiam malè agentibus; Secundus est deterior, detrahere nihil agentibus. Tertius est pessimus, detrahere bona agentibus.* Moxque per aliquot se explicans similitudines, subdit: *Nota, quod qui detrahit bono, ostendit se habere infirmitatem in oculo spirituali, scilicet in intellectu, juxta illum Ecclesiastici textum, ubi vir bonus soli assimilatur: Sanctus homo manet in sapientia sicut Sol, Sol autem non displicet oculo sano.* Et juxta illum Ecclesiastici: *Dulce lumen, & delectabile oculis, videre Solem.* Deinde testimonium subnectens Sanct. Augustin. ex consilio ejus libro desumptum, prosequitur, dicens: *Oculis agris odiosa est lux, quę sanis est amabilis: ostendunt, se habere iniquitatem in affectu, si enim boni essent, bonos diligerent.* In Discursu præcedenti illius meminimus Sapientis asserti: *Ambulans recto itinere & timens Deum, despiciatur ab eo, qui infami graditur via.* Quod, obsecro, præjudicium erranti per devia, & præcipitia infert ille, qui per planam gradiens viam, nec ad dextram declinat, neque ad sinistram? Accipite, si lubet, quandam hujus textus per Dionys. Carth. moralem his verbis insinuatam explicationem: *Sicut similitudo est causa dilectionis; ita dissimilitudo causa est aversionis, & aspernationis.* Vellent equidem mali omnes alios perversis eorundem insultare exemplis, ipsique solitudo, & continentia bonorum, tacita quædam, sed severa existit censura, eorum redarguens dissolutiones: *Impropere nobis peccata legis.*

3 S. Bonaventura illa Christi ad Apostolos directæ

Illustres
piorum sunt
Dæmonis
adiutores.
S. Bern. ep. 191.

Cor diabolus
centarens
Hevam in
specie serpē-
tis antequam
genuisset
prolem.

Oleib.

S. Bern. ser. 1.
in sept.

Illustres rit
Satanę man-
cipia.

Dio. C. lib.

S. Cyr. Al. 14.
c. 30. in 10.

Prov. 3. 32.

S. Aug. in Ps.
32.

Luc. 16. 25.

S. Aug. in Ps.
90.

Mich. de Bon.

Animatur
homo ad inf-
roduci in
ligones.
S. Aug. de
verb. Dom.
ser. 18 c. 16.

Prov. 14. 2.

Gl. lib.

Ps. 37.

H. Card. lib.

Prov. 11.

Impii deri-
dent, non
quia sunt
contrarii
operibus il-
lorum.

Ab. Magn.
in Ps. 37.
Varii gradus
detractionum.

Ille pessimus
quod detrahit
bonis.
Ecc. 27. 28.

ib. c. 12.

D. Carth.

Joan. 11. 29.
S. Bonav.

verba: Si de mundo fuissetis, mundus &c. ita pariter ad nostrum applicat propositum; Qui mundi, & dilecti Dei sunt dissimiles hominibus mundanis, ideo eos odint; gravis est nobis ad videndum, dissimilis est nobis vultus illius. Quam eandem rationem assignat his verbis Cardin. Hugo: Quia sunt eis dissimiles; Volatilia ad similia aggregantur. Dissimilis est aliis vita illius, & immutata sunt via eius. Quo fine illam adducit ab Hanon illaram, nuntiis David, injuriam, quos ludibriosè juxta dimidiam barbæ eorum partem abradi fecit; quia scilicet hic mundi serpentisque infernalis stylus est, & consuetudo, ut veri Davidis servos ludibriis suis erubescere faciant: Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improprietatis. Sanct. Gregor. Taumaturg. ut alius refert S. Gregor. Nyssenus, in annis suis juvenilibus, seria modestaque conversatione sua, dissolutæ juventutis frænum, licet molestum, incurvebat: Grave atque molestum ejus atatibus erat spectaculum adolescens supra ætatem, supra castitatem, sobrietate, & pudicitia ornatus. Deinde varios ex sancta hac morum conversatione redundantes, his verbis recenset effectus: Ejus vita, puritatis atque integritatis laus, impiorum, ac nequam juvenum probum erat, atque dedecus. Cujus patiter turbæ socii erant illi Nobiles Romani, de quibus ad Asellam scribens S. Hieron. astruit, quod Melaniam, & Paulam nobilissimas matronas, propter earum penitentem austeramque vitam, illuserint: Remedium pœnæ suæ arbitantes, si nemo sis sanctus, si omnibus detrahatur, si turba sit pereuntium, si multitudo peccantium.

4 Quibus ex præmissis certam deducere licet, olim pariter ab Apostolo insinuatam, consequentiam; scilicet, Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus. Ex quibus facile deducitur, quod, cum impij non sint legitimi operationum nostrarum virtuosarum judices, ne quidquam eorum derisiones, & ludibria curare debeamus. Cui subtiliter proposito Albertus Magnus suffragatur, dum illa in medium adducit ancillæ in atrio Caphz ad Petrum verba: Et hic cum illo erat; ubi Petrum propter Christi sequelam reprehensum considerans, ait: Ecce accusatio Petri, quod fuisset cum Iesu, quæ accusatio omni laude est dignissima, sed apud prophanos opprobrium reputatur, cum Iesu, & cum bonis esse. Nullibi ut reus, & malefactor, tamquam Christi discipulus, indigitari poterat, nisi inter opprobria, & ludibria, scilicet ubi astitissent Reges terra, & Principes convenerunt in unum, adversus Dominum, & adversus Christum ejus. Fratribus duobus, Moysæ & Aarone, populum Hebræum, ut Deo sacrificaret, ex Ægypto educere meditantibus, liberationemque coram Pharaone urgentibus, impius, qui nullam veri Dei notitiam habebat, dicere est ausus: Nescio Dominum, & Israel non dimittam, impius, inquam, atheista, eos aliud non meditari respondit, quàm seditiones, & perversionem populi; ideoque Origenes ait: Donec factum est populus, & lumen operatur, & laterem, donec in paleis occupatur, non putat esse perversum, si vero dicat: Volo ire viam trium dierum, & servire Domino, perversi populum ait: Si quis carnalibus illecebris usque ad collum immerfus fuerit, à cosmophilis tanquam bonæ conversationis heros laudatur, lætus alacrisque extollitur: si verò inspirationis internæ stimulo adactus, malam fuerit detestatus vitam, & in solitudine penitentiam egerit, subito apud omnes audiet, melancolicus, incivis, & hypocrita, quia scilicet Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus. Bellovacensis eidem his verbis favet proposito: Ridiculum est, & fatuum, quod ager sanum, cæcus videntem, claudus recte incedentem, scabiosus sanum capiti habentem derideat; longe majoris fatuitatis est, quod peccator justum audeat deridere. Sanct. Augustinus hos derisores ignorantes appellat, simulque, ne illis ullo modo aures demus, his verbis monet: Confusio adducit gratiam, & gloriam, inquit, cum erubescis quisque de propria iniquitate: & penitendo in melius commutatur, quod te facere piget illa pernitiosa confusione superatum. Erubescendum nobis est, quoties de offensa DEI actio est, non quando ipsum ferventi amore, obedientia, obsequio, & servitii prosequimur, aut ejus amore, humilitatis, & mortificationis exercitiis implicamur; Cum erubescis de iniquitate. Cum autem contra nos virtutibus vacantes, deri-

foras audierimus perstrepere linguas, flocci faciendæ sunt: Ne tibi ab hominibus, nescientibus quid loquantur, obiciatur illa Apostolica sententia; Si enim quæ destruxi, hæc eadem iterum ædifico, prævaricatore me ipsum constituo. Quam veritatem pluribus pariter Did. Stella inculcare nititur, dum ait: Omnes qui pie volunt vivere in Christo, necesse est, ut ab impiis vexentur, & derideantur; proprium enim malorum est, bonos deridere, hoc te non moveas, quia vituperium, bonorum laus est, si ab impiis irrogetur, & è diverso, laus vituperium; malis enim displicere, laudari est; non enim potest censura aliquam habere auctoritatem, ubi qui damnatus est, damnatus. Unde & S. August. licet alia in occasione, inquit; Necesse est, ut aliter quam oportet, humana æstimet, qui divina contemnit. Dei enim, divinarumque hostis legum, qualis est omnis impius, qualiter rectum de operationibus virtuosis, & merito, unquam formare poterit judicium?

5 Resuscitatoris filiam Archisynagogi Salvaror, strepitantem sequestrasse legitur turbam: Cum vidisset turbam, & turbam tumultuantem, dicebat: Recedite, non est mortua puella, sed dormit, & deridebant eum: Id est, ut Lyranus explicat, cachinis eum excipiebant, credentes, id ipsum dicere non ex mysterio, sed ex ignorantia. Unde & Toletus inquit: Non intelligentes futura jam resurrectionis mysterium, deriserunt CHRISTUM, quasi negaret omnino mortem puella: homines enim fidei lumine destituti suam virtute, CHRISTI virtutem, & potentiam mensurabant. Incarnata verò Sapientia, cui ignorantia, & malitia ipsorum probè erat perspecta, eos minime reprehendit, neque irrisiones illorum quidquam curavit; Non moleste ferebat, inquit Chrysostom. nec increpavit deridentes. Verum enim verò quinam hi temerarii homines erant, qui ipsummet Deum, Quem adorant Dominationes, tremunt Potestates, deridere non verecundabantur? Nimirum vilissima fax populi erat, unde Evangelistæ dicit: Tibi comes, & turbam tumultuantem, id est, abjectissimam plebeculam eiecit; signum ergo erat, quod indigni essent, qui miraculum quod patrare volebat, oculis exciperent. Unde Sanctus Hieronymus iustionem Christi, dicentis: Recedite, considerans, ait: Non erant digni, ut viderent mysterium resurgentis, qui resuscitantem indignis contumelias deridebant; & ideo hi illos, qui a Deo reprobati sunt, præfigurabant, quia tales ut plurimum sunt, qui personas timoratas derident; Recedentes a se in terra scribentur: Discedite a me male-dicti, &c.

6 Quod si nos iter facientes, & vicum aliquem à meris claudis inhabitatum pertranscuentes, derideremur ab illis, eò quod erecto corpore, & expedito gressu ambularem, utique non solum nullus nostrum irascetur deridentibus, quin potius, vel illis compatereimur, vel illorum derideremus stultitiam. Hæc est cæcitas illa, qua quovis sæculo magna pars fidelium hallucinata fuit, quod videlicet ob ludibrium impiorum erubescant, & ob respectum & timorem, ne dignis monstrentur, à recta virtutis via declinent. Scimus etenim derisores, & subannatores illos claudos esse, & prout Elias de Prophetis Baal dixit: Claudicare in duas partes; & hanc solam ob causam nos ab illis derideri, quia rectè, & expedire in via Dei ambulamus, ac proinde quid opus est derisoribus ejusmodi irasci, aut eorum causa, viam virtutis deserere? Ambulans, inquit Sapiens, recto itinere, & timens Deum, despiciatur ab eo, qui infamè graditur via; & in alio quodam capite idem pariter inquit: Abominantur impij eos, qui in recta sunt via. Sed quid remedi ad hoc adhibendum erit? Verbum custodiens filius, inquit idem Sapiens, extra perditionem eris, atque ideo opus est, constanter obtemperare Evangelio, dicenti: Qui me erubuerit, hunc Filius hominis erubescit, hoc enim medio ab æterna perditione nos liberabimus. Quod si cæcus aliquis, lannis exciperet eum, qui visu perspicaci poliet, nunquid illum, vel suam amare cæcitatem, vel inanem cerebri esse diceret? Cæci sunt, & Duces cæcorum omnes illi mundani homines, qui lumen DEI contemunt, & derident. Dionysius Carthusian. super illa verba Christi apud S. Joannem: Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat, diligeret, quia vero de mundo non

estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus: ita ad propositum nostrum scribit: Si de mundo sus-
citis per imitationem culpa, ad societatem secularium ho-
minum pertinere, & illi in via conformes effectus. Per-
git ulterius explicare, de quibus hominibus Incarnata
Veritas loqui intendat; Dicit enim: Christus loquitur
de hominibus prorsus mundanis, in quibus ratio penitus ex-
cacatur, & induratur voluntas, in tantum, ut odiant,
quidquid religiosum aspexerint.

7 Quando David ex religionis, & pietatis motivo,
deposuit Regis insignis, in medium vilis plebeculæ se
ingerens, in solenni illa processione coram arca Do-
mini saltitavit, à Michol conjugis sua derisus fuit, dicen-
te: Quam gloriosus fuit hodie Rex Israel, discooperiens
se ante ancillas servorum suorum, & nudatus est, quasi
si nudetur unus de scurris. Nec tamen sapiens ille Rex
ob hoc conjugis suæ risus quidquam turbatus fuit, sed
animosè respondit, dicens: Ludam, & vilior fiam
plus, quam factus sum. At verò scitisne causam, cur ca-
chinno mulieris tam generosè contempserit? nimirum
Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus; Mi-
chol enim, tametsi Regina esset, Saulis tamen reprobi
filia erat, ideoque Synagogam præfigurabat, quæ verum
David, id est Messiam, & Salvatorem nostrum derisura
erat: Præterea etiam derisionem contempsit, quia à
muliere procedebat; Unde Glossa ait: Non erubuit Da-
vid famineas opinionis. Etenim si derisiones subannan-
tium contemnere volumus, necessum est, ut exami-
nemus, quinam sint illi, à quibus deridemur. Ma-
gnus profectò abusus est, quod iis, qui inter munda-
nos, & dissolutos homines vivunt, virtuosè agere,
ad salutem animæ diligenter attendere, in actibus hu-
militatis, mortificationis, & contemptus sui ipsius se
exercere, nescio quem ruborem, & erubescen-
tiam apud mundum pariat: sed quid dico abusus? melius
loquar, si dixerò, hæresis est, quam dæmon inter ho-
mines introduxit, si quis confusionem, & verecundiam,
quæ peccato debetur, ex humilitate, devotione, &
pietate concipiat; eò quod hi, de quibus Sapiens ait:
Letantur cum malè fecerint, & exultant in rebus pes-
simis, à mundo æstimantur, & diliguntur; econtra ve-
rò qui solitudinem diligunt, & servitio Dei diligen-
ter vacant, digito monstrantur, & ludibrio habeantur.
Ait verò dices, ex quo hac in re per rectam ratio-
nem gubernari debemus, scire velim, in quonam se-
cundum Sapientum prudens iudicium, honor & exi-
stimatio Nobilis alicujus, qui se Christianum profitetur,
consistat? Num fortè in eo, quod proximo suo, per
imposturas, & calumnias, famam auferat, ut illum
ex gratia Principis dejiciat? Aut verò, quod amoribus
obscenis vacet? aut verò, quod ludendo, hastiludia tra-
ctando, choreis se associando, alii qui vanitatibus va-
cando tempus terat? Respondeo, ita quidem videri,
si leges, vel ut veracius loquar, hæreses, quas ut plu-
rimum mandatorum torrentis sequitur, sectari velimus:
mundani etenim, nobilis viri generositatem, & exi-
stimationem cum Evangelio incompatibilem esse existi-
mant; At verò deseremus ne, ob hoc, Evangelium,
talibusque hominibus, seu potius monstris, (nam ani-
malis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus) adhære-
bimus? Juxta mundi iudicium, confusionis, & erubescen-
tiæ reus est, si quis sacramenta frequentet, in amicitia
Dei vivat, Diaboli catenas dissolvat, injurias remittat,
meretricum prostibula, velut loca contagiosa, fugiat
& declinet: sed quid hoc iudicio stultius dari potest?
Ergone operationes nostras talium hominum iudicio
conformabimus? Quod scelestius atheista aliquis dicere,
aut sentire posset? Quando David ante arcam saltans vel-
ut histrio quidam à muliere redargutus fuit, quando co-
ram Rege Achis, ut vitæ suæ securitati consulere, se
stultum esse finxit, in Scriptura tamquam sapiens, &
prudens semper laudatus fuit. Econtra verò si dissolutus
aliquis, & licentiosus Juvenis, lusuibus deditus sit, si
turpibus amoribus vacet, si stricto gladio ad duellum
generosè provocet, si injurias sibi illatas acriter vin-
dicet, velut generosus, & ad magna natus Nobilis lau-
datur, & æstimatur; sic contra, si idem mundo re-
nunciet, si à suspectis conversationibus se subducatur, si
facco, & cilicio se induat, si loco ensis aliorum armorum
disciplinam apprehendat, ad faciendam poenitentiam,

subito contra illum linguæ derisorie confurgunt, eum-
que publico derisui exponunt, quia ut S. Aug. ait: ne-
cesse est, ut aliter quam oportet, &c.

8 Viri, qui quondam paralyticum Evangelicum co-
ram Salvatore adduxerunt, Querebant eum inferre, &
ponere ante eum, & non invenientes, quæ parte illum in-
ferrent præ turba, ascenderunt supra tectum: Quam Hi-
storiæ S. Bon. considerans, se minimè mirari dicit, hos-
ce homines paralyticum adducen-
tes, nullum obtinere
locum potuisse: Non invenientes, quæ parte inferrent,
quia Evangelista confestim subdit; præ turba, hæc enim
solet impedire adventum ad Christum, sicut dicitur Mat.
20. Quod turba increpabat eum, ut taceret. Utique si
hi omnes Christo terga vertissent, ab unoquoque faci-
liseret indultus fuisset locus: hæc enim est impiorum ho-
minum indoles, quod ablandiantur illis, qui illorum
sequuntur mores; probos verò, & devotos, à Deo, &
via virtutis seducant. Bellovacensis ad propositum
nostrum nonnullas adducit similitudines, utiles pa-
riter, & ingeniosas; dicit enim: is qui hominem
in via Dei, & virtutum sollicitè viventem deridet, si-
milis est ei, qui agrum quendam loliis, & urticis ple-
num habens, eum incultum relinquit, hortum verò vi-
cini, arboribus fructiferis plenum, & summa cum indu-
stria excultum videns, eum subiannat: Sic multi men-
ti, & incompositi in moribus, & pleni defectibus, & vi-
tiis, negligenter maximos defectus suos, derident alios.
Idem quoque ejusmodi derisores simie comparat, dicens:
Similes, & simie jocularis, vel ad fenestram divitis se-
dehnt, quæ cum sit maxime irrixibilis, cujus exteriora nuda
patent, transientes irridet: sic derisores sunt simia diabolica.
Veruntamen inter simiam, & similes derisores hæc inter-
cedit differentia, quod hi compassionem potius, quam
derisionem mereantur, utpote qui ad profundum im-
pietatis suæ pertigerunt, quia impius cum in profundum
peccatorum venit, contemnit. Did. Stella de turba illa tu-
multuante, quæ Christum dicentem: Non est mortua
puella, deridebat, ita scribit: Non est vituperium Solis, si
noctua, vel non aspiciat, vel despiciat illius lucem, neque
est vituperium auri, & argenti, si jumenta ea non habent in
precio, quibus nihil nisi sanum pretiosum videtur. Sic non
est vituperium bonorum, si ab improbis despiciantur, imò
ausim dicere, neminem esse felicem, qui a turba non irri-
deatur, cui, ut dixi, optima quæque despiciabilia, & abje-
ta videntur.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Deo placet erubescencia, quæ peccati frænum, non
verò virtutis est obstaculum; ubi insuper docet-
ur, non erubescendum, sed gloriandum potius
nobis esse de Christi sequela.

THEMA.

Non erubesco Evangelium. Rom. I. v. 16.

1 A Postolus publicam Romæ, quæ Metropolis
mundi erat, professionem facturus fidei suæ,
non obstante, quod Crucifixus Judæis scandalum, Gen-
tilitati autem insania foret, (Indeis quidem scandalum,
Gentibus autem stultitia) protestabatur publicè: Non eru-
besco Evangelium. Quæ verba ita interpretatur S. Th. Inde
est, quod baptizati linuntur chrismate in fronte, signo
crucis, ubi est sedes verecundie, ne scilicet Evangelium
erubescant. Non solum in Baptismo, sed & in Confir-
matione, juxta Ecclesiæ dispositionem, frontes nostræ
sacro unguentur chrismate, ut scilicet animosè, & abique
pudore sequelam Christi, oculis mundi, qui semper vir-
tutum hostis fuit, ignominiosam, profiteamur. Id quod
Sanctus Augustinus præstitit audacter, cum diceret: De
cruce non erubesco, ut non in occulto loco habeam cru-
cem Christi, sed in fronte portem. Multa sacramenta
aliter atque aliter accipimus, quodam, sicut nostis, ore
accipimus, quodam per totum corpus accipimus, quia
vero in fronte erubescitur ille, qui dixit: Qui me erube-
rit coram hominibus, erubescam eum coram Patre meo,
qui in cælis est: ipsam ignominiam quodammodo, &
quam pagani derident, in loco pudoris nostri constituit.
Audis hominem insultare impudenti, & dicere: frontem
non habes. Quid est, frontem non habes? impudens
est,

Michol deri-
dens David,
figura fuit
synagoga
deridentis
Christum.
2 Reg. 6. 22.

Derisio ho-
norum est
quasi bestia

Prov. 1. 14.

In quo con-
sistat honor
& estimatio
alicujus
nobilis.

S. Aug. ep.
c. 11.

Luc. 9. 14.
Turba deri-
sorum mul-
tos impedi-
t, ne veniant
ad Christum.

Mat. 23.

Bellov. lib.

Insignis hu-
jus similitu-
dines.

Derisores
sunt simia
diabolica.

Prov. 18. 3.
Did. Stell. in
Luc. c. 18.

Cruce signa-
mur in fron-
te, & non
erubescimus
servitium
Dei.
1 Cor. 1. 31.
S. Th. 1.

S. Aug. in ps.
141.

est, non habeam nudam frontem, regat eam crux Domini mei.

3 DEUS in Osea, sub titulo conjugis, se animam fidelem sibi desponsaturum appromittit, dicens: *Sponsa bo te mihi in fide*. Sed qua conditione sponsalium hoc consummandum putatis? Voluit Sponsus celestis, ut dilecta suum exliberet vultum, neque sponsum erubesceret; *Ostende mihi faciem tuam*. Quanti portò decoris, & venustatis faciem ejus fuisse arbitramini? *Facies tua decora*. Ubi S. Vincentius Ferrerius ait: *Il-lam dicit Christus pulchram esse coram eo: penitenti dicitur: Ostende mihi faciem tuam*. Quanto autem pallidior penitentis facies, pluribusque fuerit exercita humilitatis, mortificationis, & contemptus sui ipsius actibus, tantò magis Deo placet. Hujusmodi verò actus non debet erubescere in publico: *Ostende mihi faciem tuam*: Non debet Christianus hujusmodi insignia occultare ob humanos respectus. Non equidem nescio, faciem sponsæ malo pariter punico assimilari à sponso, dicente: *sicut fragmen mali punici, ita gena tue*. Ex his enim deducitur, quòd quidem anima electa ad instar mali punici erubescere debeat, sed sub distinctione: Pudorem namque requirit sponso, qui innocentiz sit index, peccatum refrænet, nequaquam à Deo avertat, aut confundat in bono. Ideoque Ecclesiasticus ait: *Est confusio adducens gratiam, pro anima tua ne confundaris dicere verum*. Variabil. legit: *Est pudor gratia conciliator*. Unde Diogen. aliquando juvenem intulit, qui verbum minus honestum audiens, erubescerebat, ita animasse traditur; *Confide fili, hic virtutis color est, saltem virtutis comes, & custos*. Seneca quoque scriptum reliquit: *Verecundia bonum in adolescente signum*. Caro autem, teste Plutarcho, dicere consueverat: *Adolescentes magis se amare erubescere, quam expallescere*. Præ omnibus autem Sanctus Bernardus, quis pudor virtuosus sit, & meritorius, docet, dum ait: *Bonus pudor est, quo peccasse, aut peccare confunderis*. Cujusmodi proculdubio fugat approbriam, parat gloriam. Janenius quoque ejusdem fautor veritatis, ita discurre non ambigit: *Gratiam apud Deum, & homines conciliat, ut est is, quo nos pudet, turpe aliquid committere, is etiam, quo quis de mala acta conversatione confunditur, ita ut peniteat, & emendet*. Quam ei erubescenciam Nazianzenus efficacissimum præbere auxilium, sortemque virtutibus addere stimulum, resolvit, dicens: *Quoniam majus adiumentum ad virtutem excogitari potest*: Deinde inter alias sororis suæ Sanctæ Gorgoniæ laudes, enumeratas, ita tandem ad nostrum concludit intentum: *Cum multos, & varios mulierum externos ornatus nosset, nullum tamen moribus suis, splendoreque intus recondito, præstantiorem cognoscebat; Unus ille placebat, quem gignit pudor*. Quem animæ sanctæ colorem fufius contemplatur Sanctus Bernardus, in sequentia se diffundit verba: *Adverte sponse verecundiam, qua nescio an quidquam gratius adverti in moribus hominum queat*. Hanc primo omnium liber quodammodo in manibus sumere, & quasi speciosum quendam florem decerpere loco, nostrisque apponere adolescentibus, non quia non sit & in proleptiori omni studio retinenda: que est certe omnium ornatus ætatem, sed quod tenera gratia verecundia, in teneriori ætate amplius pulchriusque eniteat. Quid amabilius verecundo adolescente, quam pulchra hæc, & quam splendida gemma morum, in vita, & in vultu adolescentis? quam vera, & minimè dubia, bona nuncia spei, bona indolis index.

3 Non erubesco Evangelium. Hæc verba discutiens Sanct. Bonavent. propter peccatum, non ob Evangelii sequelam, nobis verecundandum astringit, dicens: *Non debemus erubescere veritatem Christi exemplo Apostoli, qui dicebat: Non erubesco Evangelium: Sed erubescere debemus vilitatem peccati, juxta illud, quem fructum tunc habuistis, in quibus nunc erubescitis?* Qui pudor quantum animis ingenuis, ritèque educatis provecum afferat, docet Sanctus Hieronymus, dicens: *Ingenia liberaliter educata, facilius verecundia, quam metus superat*. Sponsus in sacris Canticis dilectam suam acriter quondam reprehendisse legitur; Postquam enim petiisset: *Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges soda-* Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

lium tuorum, mox sibi exprobrari audire: *Si ignoras te, & pulcherrima inter mulieres, egredere & ab ipso vestigia gregum*. Nihilominus post non obstante hac correptione, genas ejus laudavit, inquit: *Pulchra sunt gena tue sicut turturis, collum tuum sicut momilia*. Quis mihi connexionem illud inter encomium, præviamque exprobrationem assignabit? Origenes eam reprehensam fuisse autumat, quia pigritiz meminerat, & somnolentiæ, dicens: *Ubi cubes in meridie?* Sed paulò post emendatior tam gratum exhibuit divino amoris pudorem, ut eum satis laudare nequirit dilectus: *Rubor verecundia suffusus in vultu*, inquit ille, *speciosas efficit genas ejus, & multo quam fuerant pulchriores; non solum autem gena, sed & cervice ejus, tam decora est reddita, quam si momiliis redimiculis adornata*.

4 Quæsitæ quondam scribitur Aristoteles, quis omnium colorum pulcherrimus, gratissimusque foret; sibi que respondens, ait: *Optimus color est, quem ingenuus gignit pudor*. Cujus proprietates, & naturam expressurus S. Bernardus, ait: *Virga disciplina est illi, qui pudendis affectibus imminens, lubrica ætatis motus actusque leves coercet, comprimat insolentes*. Quid ita turpiloquii, & omnis deinceps turpitudinis fugitans? Soror continentia est, lampas est pudice mentis jugiter lucens, ut in ea turpe, vel indecorum residere avertat, quod non illa illico prodatur; licet expunctrix malorum, & propugnatrix puritatis innata, specialis gloria conscientia, & fama custos, vite decus, virtutis sedes, virtutum primitia, naturalis laus, & insigne totius honesti. Quoties hæc virtutis proles, tantique meriti auctrix ex timore peccati orta verecundia facie obumbrat Christiani, liberè concludere licet: *pulchra sunt gena ejus*: Tunc suum dilecto audacter exhibet vultum, (*Ostende mihi faciem tuam*) certò namque audet sibi dici: *Facies tua decora*. Si verò de rubore agitur, qui à publica Christi professione, & sequela nos retrahit, timentes scilicet, ne probrosè indigemur; timeamus oportet, ne nostro plurimum displiceamus sponso, si quidem qui mihi erubuerit, inquit Veritas, hunc Filius hominis erubescet. Notandum autem, quòd sponso electæ vultum videre cupiens, non modò dicat: *Ostende mihi faciem tuam*; sed & insuper immediatè subdat: *Sonet vox tua in auribus meis*. Septuaginta legunt: *Audiam fac mihi*. Teste autem Apostolo, *Fides ex auditu*. Siquidem non sufficit nos interius optimè sentire de Deo, eumque cum recta intentione amare, sed insuper requiritur, ut, dum honor ejus, aut proximi bonum ita exigit, exterius pariter nos illius profiteamur sequaces. Unde S. Gr. ait: *Quid enim per faciem, nisi fidem, qua à Deo cognoscimur, accipimus?* Præcipit sponso, ut ei sponsa faciem suam ostendat, quia quicumque fidem se dicte habere, necesse est, ut in operibus exterioribus fides interior innotescat. Unde Author operis imperfecti dicit sibi: *In corde meo veritatem teneo Christi*; Respondet, non sufficere pluribus in occasionibus solam illam internam confessionem, cujus hanc assignat rationem, illis Christi (qui non modo dixit: *Qui me confessus fuerit, sed adjunxit: coram hominibus*) innixus verbis, ideo non dicit: *Qui me confessus fuerit in corde suo, sed coram hominibus*; quoniam, qui coram hominibus non confiteatur, non prodest ei aliquid, quod in corde credit in Christum, quia, qui ore deneget, non potest fieri, ut in corde credat, radix enim confessionis fides est cordis, confessio autem fructus est fidei. Sicut ergo quandiu radix est viva, necesse, ut aut ramos producat, aut folia; Si autem non produxerit, sine dubio intelligis, quod radix ejus in terra siccata est: sic quandiu fides cordis integra est, semper germinat confessionem in ore: si autem confessio non fuerit oris, intelliges sine dubio, quia fides cordis ejus jam ante siccata est. Perstreptentibus blasphemis, aut sacrilegis honorem Dei concernentibus discursibus, vultum monstemus oportet; *Ostende mihi faciem tuam*. Neque enim tunc sufficit in interiori cordis dolorosè hujusmodi Deo illatos devorare insultus: *Sonet vox tua in auribus meis*; Tunc læsus Dei honor defendendus est, ut obstruatur os loquentium iniqua: si in his circumstantiis pudor linguam tuam alligaverit taciturnam dentibus, est confusio adducens peccatum, signum hominis imbellis, & pusillanimis, qui humanis faciliè vincitur respectibus, impotens cum Apostolo gloriari, non erubesco Evangelium.

Osea. 1. 10.
Erubescencia Deo placet, quæ retrahit à peccato.

Cant. 1. 14.

S. Vinc. Ferrer. in D. 19.
post Trin. 3. 1.
Cant. 4. 1.

Hic anima sancta assimilatur malo punico.

Eccl. 4. 31.

plur.

S. Bern. ad mil. 1. 1. 1.

in lib.

Naz. or. 26.
Erubescencia addit stimulum ad virtutem.
De laudem Gorgoniæ.

S. Bern. ser. 41.
in Cant.

S. Bonav. in Luc. 9.
Verecundia de peccato, arguit animæ decorem.

S. Hier. 1. 9. in reg. mon.

Cant. 1. 6.

Orig. h. 1. 23
4 in Cant.

Arist. in Pol.
Rubor verecundia est optimus color.
S. Bern. ser. 26.
in Cant.
Ejus encomia.

Nullatenus erubescenda de professione, & sequela Christi.

Rom. 10. 17.

1. Cor. 13.

Ant. Imp. 15.

Luc. 12. 2.

PL 1. 12.

5 Cur putatis, Deum electæ illius animæ, viri secundum cor Dei, Davidis inquam, pulchritudine, & decore adeo illectum fuisse, ut dicere non dubitaret: *Elegi mihi virum secundum cormen, qui faciet omnes voluntates meas*? Ecce vobis rationem præsentissimam: Regium conscenderat thronum, tot Imperator populorum, tot gloriosus victoriis, & triumphis, toti venerabilis mundo; nihilominus quoties divinæ Majestatis suaderet obsequium, non erubescere, vilissimas non dedignabatur scire condiciones, seque in publicæ mortificationis actibus exercere, ut divinum cultum honoraret, sanctè gloriaturus; *Tibi sacrificabo hostiam laudis, vota mea Domino reddam*. Sed nunquid hoc intra quatuor muros factum erat absconditè? Nequaquam, sed *in atris domus Domini*. Ad edendum devotionis suæ testimonium, non sufficiebat ei, in ea se in tali loco exercere, ubi omnes alii ad benefaciendum, & orandum conveniunt, verum & in foro, in viis publicis, & ubique se pium, & religiosum coram aliis futurum esse, est protestatus: *in conspectu omnis populi ejus, in medio tui Jerusalem*: qua protestatione nonnullos confundere voluit, qui in Ecclesiis, in Oratoriis, aliisque locis sacris viros se timoratos esse probant, & licet etiam tales sint interius semper, nihilominus in foro, in circulis, in plateis, in publicis conversationibus, aures præbent discursibus prophanis, lascivis, & scandalosis, ne secus facientes de rideantur, ideoque illos impedire, ab illis se subducere, vel se à talibus discursibus avertere, & alienos esse, testari non audent.

6 Regius Propheta David coram Deo lamentabatur, dicens: *posuisti nos opprobrium vicinis nostris, subannationem, & derisum his, qui sunt in circuitu nostro; tota die verecundia mea contra me est, & confusio faciei mee cooperuit me, à facie exprobrantis, & obloquentis; sed nunquid propter has contradictiones, & irrisiones à divino se servitio subduxit? aut verò inceptam pietatis suæ semitam deseruit? nihil horum: quin potius ait: hac omnia venerunt super nos, nec obliti sumus te, & inique non egimus in testamento tuo, & non recessit retro cor nostrum, id est, ut Carthusianus exponit: mandatum legis divine transgressi non sumus. Quando coram arca ex mera devota veneratione exsiliens, & talitans, à Michol derisus fuit, insultantici huic reginæ animosè se opposuit, dicendo: ante Dominum qui elegit me potius quam patrem tuum, & quam omnem domum ejus, & præcepit mihi, ut essem Dux super populum Domini in Israel, ludam & vilior fiam plus, quam factus sum, & ero humilis in oculis meis. Sic quoque Christus Magdalena, quæ paulò ante infamis peccatrix, & à septem demonibus possessa erat, dixit: dilexit multum, quod idem fuit secundum Chrysologum, ac si dixisset, eam ad totum sanctitatis verticem pervenisse; hoc autem dixit, quia animosè inter convivantes ingressa fuit, nec se per ruborem, & respectus humanos ab heroicæ humilitatis, & mortificationis actibus distorqueri permisit. Unde tristissima sunt illa S. Greg. verba, dicens: *dolore ardeat, quæ flere & inter epulas non erubescit*. Porro quæ, & qualis pugna illa fuerit, quam in illa vitæ mutatione, tamque admirabili metamorphosi, tam interius, quam exterius, à suis appetitibus carnalibus, suisque amatoribus experta fuit, unusquisque sibi metipsum facile persuadere poterit. Mundum sub pedibus constituit, inquit Stella; & S. Augustinus multò melius meditatur, dicens: *Quæ forsasse frontosa erat in fornicatione, frontosior facta est ad salutem*. Sanct. Ephrem quoque de ipsa differens, quoad suam erubescens ait: *seipsam in sua circummuniuit, atque corroboravit verecundia*. In margine ejusdem libri in persona ejusdem sancte dicitur: *Si vulnere mentis ferri, ac aris instat durum, inverecundumque non reddidero, salvari nequibo*; Etenim hæc humanorum respectuum, & pudoris passio, quam experimur, dum in conspectum mundi ab impiis deridemur, admodum vehemens est, atque adeo huic generoso, & imperturbato animo resistere debemus. Porro heroica hæc Magdalena mortificatio, Christotantoperè placuit, ut S. Mater Ecclesia eidem super omnes Virgines Christi sponsas primatum attribuat. S. Ambrosius optimè exponit, quæ in re Cælestis animarum amator speciositatem vultus alicujus ipsum ad amorem rapientis constituat; dicit enim: *decora facies, quia non erubescit**

authorem: ostendit faciem suam, signaculum crucis præferens.

7 Episcopus Confirmationis sacramentum conferens, dum in fronte illud recipientis crucem signat, hæc verba profert: *signote signo crucis, & confirmo te christi salute salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*; nimirum S. Mater Ecclesia vult, intelligamus, portandum à nobis esse in fronte Crucis signum, & nequaquam nobis inter opprobria, & irrisiones, quas amore Christi sustinemus, esse erubescendum. *Excrissata mens*, inquit Sanctus Ambrosius, *non aquilarum præfert imagines, nec Dracones, sed cruce Christi, & in Jesu nomine progreditur ad prælum, hoc signo fortis, hoc vexillo fidelis*. De S. Sothera Virgine, & Martyre legitur, quod, quia virginitatem suam celabat, faciem semper velo contectam habuerit; at verò quando in certamine confitendæ fidei, & sponsam se Christi occasione declarandi posita fuit, velum abjecerit, & discooperta facie, Christianam se esse manifestare voluerit. De qua proinde Sanctus Ambrosius ait: *Nobilis virgo majorum præcipia consulens, & præfaturas parentum sacra posthabuit fide, & immolare jussa non acquievit, quam persecutor immanis palmis cadiprecepit, ut tenera virgo dolori cederet, non pudori. At illam audiuit hanc vocem, vultum aperuit soli invelata, atque intacta martyrio, & volens injuria occurrere, vultum offerens, ut ibi martyri fieret sacrificium, ubi solus esse tentamentum pudoris*. Magnus ille Dei servus Joannes Baptista de Fulgino, nuper cum ingenti sanctitatis opinione mortuus, dicere solebat, quod qui propter oblocutiones hominum in servitio Dei proficere negligit, in semetipso pelagus quoddam tepiditatis causare soleat, pro quo declinando nullum sit certius, & evidentius remedium, quam frequenter communicare, eod quod hæc actio in publico, & in conspectu multorum fieri soleat.

DISCURSUS V.

A R G U M E N T U M.

Insultibus, & derisionibus nos à Christo seducuntibus, surdas præbere debemus aures, tantòque in virtute ardentes fieri, quantò magis impetitur.

T H E M A.

Qui præbant, increpabant eum, ut taceret; ipse verò multo magis clamabat: Fili David, misereri mei. Luc. 18. v. 39.

1 D Octor Angelicus per hunc cæcum à Salvatore illuminatum, Christique doctrinam professum, fidelem, & in divino servitio constantem Christianum intelligit, qui impiorum contradictionibus, & ludibriis, quibus illum a Deo retrahere conantur, animosè resistit, & qui præbant, increpabant eum, ut taceret. Quæ verba Jansenius in sensu morali exponens, inquit: *Obstreperunt, quotquot peccatores in suis vitiis retinere student; ipse vero multo magis clamabat; quia ut Sanctus Thomas ait: Novis fides omnibus repugnare, & omnia triumphare, utile enim est, procul a divino pudore deponere*. Didacus Stella, ex hac historia utile quoddam pro iis, qui viam ingressi sunt salutis, documentum morale elicit: *Disce ex hoc loco in bono incepto perseverare, nec à virtute deficere ob ullas sæculi perturbationes, quæ multa statim opponuntur illis, qui viam ineunt salutis*. Sanctus Augustin. ad vivum nobis conflictus expressit, qui mundum inter, ejusque desertorem, consurgere solent; dicit enim: *omnes cognati, amici, affines commoventur; qui diligunt sæculum contradicunt, quid insanis? ista dementia est, & cetera talia: turba clamat, ne ceci clament; turba clamantes corripiebat, sed eorum clamores non vincebat*. Notandum verò, quod, ubi Sanct. Lucas unum commemorat cæcum, S. Matthæus duorum meminerit, ideoque Sanctus Præsul in numero plurali discurrens, exclamat; *intelligent, quid faciant, qui volunt sanari, surdos illos, non cecos esse oportet*; derisionibus, cachinnis contradicentium, & à via bona abducentium aures occludant. Bonos Christianos, prosequitur Sanctus, & verè studiosos, volentes facere præcepta Dei, quæ in Evangelio scripta sunt, Christiani mali, & tepidi prohibent; turba ipsa, quæ cum Deo est, prohibet clamantes, id est, bene operantes prohibet, ne perseverando sanentur. Clament ergo illi, ne deficient, neque

AG. 11. 22.
David evadit ad thronum regis, vult non falsitatem servare Dei.

PL. 11. 17.

Psalm. 41. 14.
David dicitur à servitio Dei non decessit.

Can. 10.

1. Reg. 4. 21.

Sic nec Magdalena per ruborem & respectus humanos.
Luc. 7. 47.
Chr. 1. 94.

S. Greg. 11. 11.
1. 1. 2. 2. 2.

Did. St. in La.
S. Aug. in Pl.
1. 1. 1. 1. 1.
S. Ephr. 1. 1. in mul. pell.

S. Amb. in Pl.
1. 1. 1. 1. 1.

In confirmationis sacramentum signatur Cruce in fronte 11. nō erubescamus Christū inter opprobria.

1. de Abt. c. 7.

S. Amb. in exhor. ad virg. amas finem.

S. Th. in Mat. 20. 31.
Impiis suis contradictionibus volunt nos retrahere a servitio Dei.

Jas. 1. 1.

Did. St. in La.

S. Aug. ser. 18. de vet. Dom. c. 14.

Nos illorum clamoribus occludamus aures.

que ducantur, quasi auctoritate barbarum. Non dicant, quomodo isti vivuntiam multi, sic vivamus; quare non potius, quomodo dicis Evangelium? Quare vis vivere secundum increpationem turbe prohibentis, & non secundum vestigia Domini transeuntis? insultabant, vituperabant, revocabant; tu clama, quoadusque pervenias ad aures Iesu. Sapiens tunc vel maxime impiorum adversus nos implacabile odium fervere astruit, quando nos ab iis ad Deum convertimus: *Desistantur stulti eos, qui fugiunt mala*. Circa quæ verba quidam interpretata discunt: *Impios nihil magis contristat, & angit, quam illi, qui ab impietate, & nequitia ad pietatem, & iustitiam se conferunt; tum quia scelerum socios amittere egre ferunt, tum etiam, quia dum alios iustitiam colere vident, ipsi sibi amplius displicent*.

Prov. 11. 19.

Sala. 11.

Exemplo
Dauidis in
impio peris,
impio tenus
auxiliu Dei.

Eccl. 10. 14.

Dio. Car. 11.

Ad. 17. 12.

Paulus irri-
sus à Stoicis
peristis in
predicando.S. Aug. 1. 8. v.
uol. de Ep.
& Smic. c. 1.S. Aug. 11.
c. 8.

1. Bern.

Cor S. Paulus
discit,
quod non
erubescat E-
vangelium
Dei.
Rom. 11. 16.
Chr. hom. 1.
Rom.

2 Regius Propheta quendam impiorum circulum aliquando intulit, propior factus, quid inter se conferrent, auscultavit, intellexitque, ipsos ruinam ejus, & illaqueationem meditari, ut anima ejus à Deo separaretur: *Audivi vituperationem multorum, commorantium in circuitu in eo, dum convenirent simul adversus me, accipere animam meam conciliatisunt; ast ipse longè in amore, & sequela Dei ferventior, divinum implorare non dubitavit auxilium, ut constantiam assequeretur: Ego autem in te, Domine, speravi, dixi, Deus meus es tu, in manibus tuis sortes mee, illustra faciem tuam super servum tuum, saluum me fac in tua misericordia*. Tandemque Rex sanctus concludit, roborem & confusionem, vi cuius ipsum à Deo separandum impiis sperabant, in ipsomet convertendum: *Erubescant impii, & deducantur in infernum; muta fiant labia dolosa, que loquuntur adversus iustum*. In cuius Psalmi expositione talem Dionysius Carthusianus format discursum: *Consilium habuerunt inter se, ut vitam meam sine voluntati perversæ subicerent, conantes me à via recta subvertere, & suis iniustitiis conformare; eripe me, ne eis in malo consentiam, ne vitam meam corrumpant malo exemplo*.

3 Sonoram aliquando Athenis in Areopago perstreptentem Spiritustubam, teste Sanct. Luca, quidam quidem irridebant, suas Athenienses in ludibria contra Sanctum Paulum acucentes linguas; ast cœptæ constans inherebat prædicationi Apostolus; quidam autem Epicurei, & Stoici Philosophi differebant cum eo, & quidam dicebant; quid vult semini verbum hic dicere? alii verò: novorum demoniorum videtur annunciator esse. Porro Sanctus Augustinus in tractatu, quem contra Epicureos, & Stoicos composuit, Apostolum ludibriosè seminari verbum, nuncupatum fuisse advertens, ait: *Dilectum est quidem ab irridentibus, sed non respondendum est à credentibus: erat enim revera ille seminator verborum, sed non messor morum*. Qua ex historia Sanctus Præsul hoc præclarissimum, præsentique materię utilissimum, eruit documentum: *Si formidaret irridentes, non perveniret Paulus ad credentes, quomodo seminator ille Evangelicus, si trepidaret mittere semina, ne aliud caderet in viam, aliud inter spinas, aliud in loca petrosa, nunquam semen posset etiam ad optimam terram pervenire*. Tandemque in ejusdem tractatus progressu ita concludit: *Scio, quia fortassis irrisorius es me, & eris in eis, de quibus scriptum est, quia Paulum irridebant. Si tu vias, ego semino, seminator enim verborum sum pro modulo meo. Quod fuit convitium tuum, officium est meum. Ego semino, quod cadit in te, tanquam in viam duram, ego non sum piger, & invenio terram bonam*. Ob nullam igitur contradictionem à virtuosè operando abstinere debemus, sed imitandus Sanctus Bernardus, qui, licet in alia materia, inquit: *Nec per homines incipi, nec propter homines desistam*.

4 Idem Sanctus Paulus ad Romanos scribens, protestatur, dicens: *non erubescō Evangelium*; circa quæ verba Div. Chrysostomus quaerit: *cur non ait potius, glorior, quam non me pudeat?* redditque rationem sequentibus verbis: *Romani admodum stupebant ad res mundi huius, ob divitias, ob principatum, ob victorias, & suos iidem Imperatores Diis pares existimabant, quoscumque eo nomine etiam dignabantur, unde & templis, & aris, & sacrificiis illos colebant. Cum ergo illi sciturgerent, effectusque Paulus Iesum predicaturus*.

Iesum, inquam, sibi filium, eundemque in Iudæa educatum, idque in tenuis mulieris domo, satellitibus nullis stipatum, non opibus abundantem, sed ut reum condemnatum, interque latrones mortuum, tum autem eum, qui alias multas ignominias perulisset, ac verisimile quidem esset, fore ut Romanis pudore suffunderentur, propterea ait: *non me pudeat, illos in eum erudiens non erubescere*. Sanctus Augustinus, postquam nos admonuider, & certificasset, quod à mundo ad DEUM transeuntis, ludibria & dissolutorum hominum dissolutiones nobis promittere possemus infallibiliter, ita demum ad constantiam adhortatur: *si perseveraveris, & eos superaveris perdurando, & non defeceris a bonis operibus, iidem ipsi jam nobis obsequentur, qui ante prohibebant*. Ita indubiè expertus est Apostolus, qui ante conversionem, Christianismum persequens, (Saulus spirans minarum, & cadis in discipulos Domini) postmodum Evangelii prædicator effectus, à Judæis, implacabili odio Christianam fidem persequentibus, indigitatus, illusorūque fuit. Scitane, quo cum depectu, quando necdum divino lumine dotatus erat, de Deo sermocinatus fuerit? *Accessit ad Principem Sacerdotum, & petiit ab eo Epistolam in Damascum, ut, si quos invenisset huius via viros, vinctos perduceret in Ierusalem*. Huius via, inquit textus facit, stupebant omnes, qui audiebant, & dicebant; nonne hic est, qui expugnabat in Ierusalem istos, qui invocabant nomen istud, & hic ad hoc venit, ut vinctos illos duceret ad Principes Sacerdotum? Quibus præmissis, immediate subnectit S. Lucas, S. Paulum, nulla sui adducta justificatione, neque ulla oppositionum habita ratione, quas illi Hebræi proponebant, cœptæ in Ierusalem Provincie: *Saulus autem multo magis convalescebat, & confondebat Iudeos, qui habitabant Damasci, affirmans, quoniam hic est Christus*. Notate verba: *multo magis*, id quod cum illo coincidit scripturæ textu: *at ille multo magis clamabat*.

5 Sanctus Augustinus in illius Psalmi Commentario (*ipse liberavit me de laqueo venantium, & a verbo aspero*) pluribus occupatur, ut & nos insultu impiorum contra nos, dum ad Deum convertimur, edoceat, & contra eos præmuniat, inquit: *Quomodo inter paganos, qui fuerit Christianus a paganis audit verba aspera, quibus si erubuerit, cadit in muscipulam venantium; sic inter Christianos, qui voluerint esse diligentiores & meliores, ab ipsis Christianis audientur insultationes. Ecquid prodest frater, quod aliquando invenis Civitatem, ubi nullus est paganus? Nemo ibi insultat Christiano, quod Christianus est, quia non ibi invenitur paganus; sed sunt multi male viventes Christiani, inter quos qui volueris bene vivere, & inter ebrios sobrios esse, & inter fornicarios castos esse, & inter spectatores nugacium theatrorum nolueris ire, nisi ad Ecclesiam, patitur insultatores ipsos Christianos & verba aspera. Quem inimici laqueum ut evadamus salvi, S. Augustini consilium sequamur, dicentis: *at ille multo magis clamabat*. Non timeamus impiorum irrisiones & cachinnos; quoniam qui timet, recedit à via Christi Dei, cadit in laqueos venantium. Cujus conflictus victores ut evadamus, considerasse juverit plurimum, quod verba, acumina, & ludibria eorum, timidos tantummodò pavidosque, id est, in virtute instabiles, inque spiritu minime fundatos vulnerent; ast illuminatus, veroque Dei lumine dotatus multo magis clamat, *Fili David miserere mei*. Talein se professus est S. Hieronymus, qui ad Asellam scribens, ait: *gratias ago Deo, quod sum dignus, quem mundus oderit*. Si verò responderitis, vos non posse improperiis succumbere, replico, vobis graviora illa videri, quam verè in se sint, quod vel ipsimet impii dictis aliquando, & irrisoribus indulgentes, ad propriam suam profitentur confusionem, licet serò nimis, dicentes intra se, & penitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes, hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum & in similitudinem improperii, nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam. Ecce quoniam ipsimet impii se insultatos fuisse protestantur, dum vos sine ratione & iudicio illuserunt. Ubi S. Bonaventura Ly in similitudinem improperii & impropria exprobrantium tibi ceciderunt super me, coniungens, ita de impiorum opobriis & insultibus concludit, *sed cum impropria-**

S. Aug. Ser. de
verb. Dom. c.
7.
Mundum re-
linquentes,
patiantur
ludibria.

aa.

S. Aug. in Ps.
99.
irrisiones
impiorum,
sunt laquei
venantium.Quas timent
non debe-
mus.Impropria
impiorum,
sedunt in
confusione
improperan-
tis.
Sap. 1. 5.

S. Bon. 11.

ratur homini opus bonum, quod potius est materia landis, non est verum improprium, sed similitudo improprie, propter quod dicitur hic, in similitudinem improprie.

5 Salvator Archifynagogi filiam resuscitaturus, ab inquieta turba illudebatur: & deridebant eum. Propterea tamen, ut Didacus Stella advertit, operationem miraculi nec quidquam intermisit, unde hanc ad intentum nostrum eruit doctrinam; discamus in bono incipere perseverare, nec ab illo propter derisores desistere; nam si aliquis studium suum cultui divino applicat, statim a Diabolo innumeris interpellatur modis. Sic igitur Sancti Augustini sequamur consilium, dicentis: ferto insultantem, & videbis postea gementem. Noe perverissimum vivebat seculum, quoniam Spiritu Sancto teste, omnis caro corrumperat viam suam; solus ille S. Senecio, coram oculis DEI acceptus, à communi impiorum coluvie sequestratus debebat: Noe invenit gratiam coram Domino; vero namque simile est, cum divini honoris stimulo adactum, licentiosos sæpius redarguisse, atque ita eorum in se provocasse insultus, & ludibria; præsertim autem per centum illos annos continuos, quibus arcam Domini consecit, quibuscum improprie, & cachinnis, cum heroica tolerantia devoratis, appetitum fuisse creditis? respondet Sanctus Chrysostomus: Verisimile est, cum præter morem omnium virtutem coleret, eum fuisse subsannatum, & derisum à malis omnibus, qui consueverant arguere, suam fugientes malitiam, & virtutem amplectentes; id quod & nunc sæpe fieri solet, & vidimus multos, qui risum, & subsannationem ferre nequiverunt, sed prætulere humanam gloriam veram, & immortalis, abraçti & illeçti ab aliorum hominum malitia. D. Chrysostomus in vita ejus, per tot annorum decursum continuatam admiratur constantiam, dicens: Cum stupore admiremur illius constantiam, quomodo tantum populum ridentem, ludificantem, subsannantem despicere, & superare poteris; etenim verisimile est, per univrsam mundum hanc famam divulgatam fuisse, quod scilicet universa terra in penam excessuum, & carnalitatis generis humani, à divina justitia per univrsale quoddam diluvium submergenda esset, solusque Noe in arca illa, quam jussu Dei fabricaturus erat, unà cum familia sua esset evasurus; credibile item est, quod ex variis mundi partibus, varii curiosi ad videndam hujus molis immentis fabricam concurrerint, & quia animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus, hinc quoque credibile est, quod videntes tot in ea mansiones, Architecturam quandam aded mysticam, illud centum annorum dispendium, & laborem, innumeros Noe intentarint insultus, quos quilibet sibi imaginari potius, quam explicare poterit: Jam hic sæpe multi non ferentes injuriam, inquit D. Chrysostomus, decem aut viginti hominum supplantantur, & ruunt. At verò Noe inter totius generis humani ludibria, centum annis constanter perseveravit.

6 Homo justus, & virtuosus, ab Ecclesiastico Soli comparatur: homo sanctus in sapientia manet sicut Sol, nam stultus sicut Luna mutatur. At verò dicat aliquis: Sol creatura quædam est inanimata, & omnis inops discursus; Angelus autem est, qui primum mobile volvit, omnesque interiores planetas post se trahit: quomodo igitur de hoc Sole dicitur, quod in sapientia manet? Respondet in sensu morali, & accominodatio potest, quod sicut si Sol rationis usu præditus esset, & postquam in horizontem sublevatus, ei coram arietis signo transeunti Aries exprobarer, qua fronte coram me pertransire præsumis? ipse ob id velocissimum suum cursum minimè retardaret; etsi ulterius progrediendo, Taurum, vel Leonem, vel Capricornum, vel Sagittarium obvios haberet, hique omnes illum, ne cursum suum prosequeretur, hortarentur, non ob id gressus suos sisteret, neque à communicanda influentiarum suarum benignitate, suæque lucis, & radiorum suorum diffusionis, desisteret; ita quoque, inquit sapiens: homo sanctus in sapientia manet sicut Sol; nam si animæ cuiusdam electæ, spiritualis & pœnitentis vitæ cursum aggredienti Aries occurrat austeritatis, ut illam à cœpta via deterreat, aut à Leone fervido concupiscencia inflammetur, vel à Sagittario derisionum, & ludibriorum hominum impiorum, qui sagittant in obscuro rectos corde, impugnetur, quid ei faciendum

erit, ut in cœpto cursu constanter progrediat, & non deflectat? imitetur Solem, progrediat constanter ulterius, nec murmuraciones aliorum quidquam curet; non imitetur Lunam, quæ quotidie in lucis suæ apparentia mutatur, lumen suum sicut Sol permanentem continuet, eundem spiritum, eandemque virtutem conservet; permittat, alios dicere quidquid lubet; at ille multò magis clamabat, &c. S. Ephrem Magdalenam, ad pœnitentiam reductam, pro eo tempore, quo omnes illos, qui antea impuros ejus venabantur amores, sic alloquentem introducit: Contemnunt momentaneas irrisiones, atque consputationes, & convitia domesticorum pro nihilo putabo; hoc exemplum debet quilibet virtuosus imitari, dum ab impiis deridetur, aut ei insolenter contradicitur. Cajetanus quandam Senecæ Philosophi moraliscitat propositionem, qua virtuosos docet, & hortatur, ut inter aliorum ludibria constantes permaneant, & virtutem nequaquam deserant: in hoc casu, inquit Cajetanus, debet vir bonus, & timoratus patiens esse, & gloriari in Domino; nam ut in proverbiis suis Seneca loquitur: malis displicere, est laudari. Hugo Cardin. pariter de homine virtuoso contempto, & ab impiis, ludibriis infestato, dicit: despicitur ab eo, sicut Sol à nocturnis.

DISCURSUS VI. ARGUMENTUM.

Magni momenti sunt illusiones, ob Christi sequelam nobis illata; quibus ne cedamus, solida opus virtute, magnoque Dei auxilio; ubi insuper consideratur, quod Christi illusi nos sequaces profiteri teneamur.

T H E M A.

Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Galat. i. vers. 10.

1 Sanctus Paulus Apostolus, qui olim fidei nostræ persecutor fuerat, ad Galatas scribit, se verum Christi servum minime futurum esse, si hominibus gratus esse, eorumque dictaminibus, & sententiis se conformare vellet: notandum verò est verbum illud si adhuc, quia sunt nonnulli, qui tamen se ab impiorum societate sequestrarint, existimationem tamen hominum nondum conculcarunt, nec ea sunt animi generositate præditi, ut inter amicorum, & sodalium, quibuscum antea familiariter conversabantur, derisiones, impropria, sine rubore in virtute perseverent, sed humanum respectum sibi prædominari sinunt; hos ergo scire oportet, quod si caractere veræ servitutis erga Christum honorari velint, hominum mundanorum complacentiam, & applausum nihili facere debeant, & cum Apostolo generose dicant: an quero hominibus placere? licet dubitandum non sit, quin omnes homines, quantumvis virtuosus, impropria, & derisiones vivaciter sentiant.

2 DEUS Ezechielis olim dixit: ut adamantem, & ut silicem dedifaciam tuam; sed quænam, obsecro, proportio est inter silicem, qui ab omnibus in plateis publicis conculcatur, & inter adamantem, qui Regia adornat diademata, tantoque cum fastu in digitis circumfertur? dicere quidem possemus, per adamantem humanas denotari felicitates, & prosperitates, per silicem verò afflictiones, & ærumnas, ut proinde DEUS Prophetæ dicere voluisse videatur, quod ab ipso exigat uniformitatem, & æqualitatem vultus, tam in sinistris, quam in prosperis obviis eventibus: ac proinde Angelicus Doctor Deum rogare solitus erat, dicens: Domine Deus meus, inter prospera, & adversa non deficere, ut in illis non extollar, & in istis non deprimar. Veruntamen ad propositum nostrum sciendum est, quod cum Prophetarum conditio hæc fuerit, ut non solum honorarentur, verum etiam indignè tractarentur ab impiis, idcirco Deus Ezechielis insinuare volebat, necessum esse, ut eadem cum æquanimirate, ludibria, & opprobria, qua honores, exciperet, monebatq; ut, licet prophetæ dono sublimatus, & tanquam vir sanctus ab omnibus in honore habitus esset, per hunc tamen honorem minimè evanesceret, sed inter opprobria, & derisiones, quibus zelosissimi servi DEI ut plurimum excipiuntur, æquanimis semper, & constans per-

Luc. 8. v.
Did. Stell.
Christus licet
derisus, assa-
men suscita-
vit filia Ar-
chifynago-
gi.

Gen. 6. 2.

Noe in stru-
ctura Arce,
non curavit
aliorum lu-
dibria.

Chr. h. 23. in
Gen.

Chr. h. 23. ib.

Ecc. 27. 12.
Pulchra al-
ludio solis ad
virtutis iustitiam,
ab aliis deri-
sum.

S. Eph. 2. 3.
ser. in mult.
pecc.

Imitari.

Cajet. in 6.
14. Pr.

Hug. Card. in
6. 14. Pr.

Existimatio
hominum
difficultet
obtemperare.

Cur iustus
ab aliis deri-
sus, compa-
retur ad
manu, & il-
lici.

Prophetæ
aliis non so-
lum honori-
sed & ludi-
brio fuerunt.

S. Hieron. ad
Pammach.

persisteret. Similem quendam conceptum Sancti Hieronymus in Epistola ad Pammachium transcribit, dicens: *Tale quid & Dominus loquitur ad Prophetas, quod posueris faciem eorum quasi urbem aream, & lapidem adamantinum, & columnam ferream, ne paverent ad injurias populi, sed impudentiam subsannantium frontis rigore contererent.* D. Chrysostomus de Noe, qui per tot annos totius generis humani irrisiones constanter, & æquanimiter sustinuit, quando ipse solus in timore Dei persistens, contra communem mundi consuetudinem vitam instituebat, ita scribit: *Quando omnis caro corrumperet viam suam, anima fortis, & constantis est, posse oblectari his, qui avertere moliantur, nulliusque pili facere humanam laudem, vel convicia, sed pertransire ut umbras, & somnia.*

D. Chr. h. 17.
in Gen.

1. Marth. 14. 11.

Ibid. 11.
Petrius tunc
Christum ne-
gavit, cum
derideretur à
Capha.S. Th. in 2.
Luc.

Pl. 170. 1.

Verba irri-
soria sunt sa-
gittæ valen-
tiores.

Pl. 16. 22.

Chr. h. 17.

Intollerabi-
lior est irri-
sio amici.
Job 12. 4.S. Greg. 1. 10.
Ebor. c. 15.Pl. 11.
S. Aug. 1b.
In illa auxi-
lium divini
impletand.

1. Reg. 6.

S. Greg. 1. 17.
mor. c. 37.
David gene-
rosior fuit
saltando en-
sam asca, &

3 Quis unquam desiderari poterat in confitenda Christiane, ejusque sequela, exporrecta fronte, pro-
fitenda, constantior & animosior Petro, cui Christus dixerat: *Petre, super hanc petram edificabo Ecclesiam meam*; quique apud se jactaverat, dicens: *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo, etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor*; & tamen ad verba unius mulierculæ divinum Magistrum suum tam turpiter negavit, erubescens, tunc ejus videri discipulus, quando coram Caiapha actualiter contemnebatur, & deridebatur. Angelicus Doctor super Lucam scribens, observat, hunc Evangelistam prius narrare Petri negationem, & perjuriam, & postea subito subnectere derisiones, & contumelias Redemptori illatas; cum illuderetur, factum est, inquit Evangelista, ubi S. Thomas ait: *Notandum, quod cum ducebatur, non negat, sed quando illuditur, negat: ad significandum, quod quidam magis timent operbria, quam verba.* Psalmista ait: *Ecco peccatores intenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde*; illæ etenim rectæ verborum puncturæ, illæ occultæ derisiones, & subsannantium gestus, sunt veluti eisdem sagittæ, quæ cor hominis cupisdam transfigunt, qui suis sub pedibus mundum nondum subtravit, omnesque nondum superavit humanos respectus, nam ut Sapiens ait: *Verba furoris quasi simplicia, & ipsa perveniunt ad intima ventris.* Unde D. Chrysostomus, magnæ virtutis argumentum esse dicit; si quis in hoc subsannationum prælio sine jactura evadere possit; neque parvum est, inquit: *despicere irridentes, & exprobrantes, & salibus incessantes; ac justus ille (de Noe loquitur) non tantum decem, & viginti, & centum homines, sed & omnium omnem hominum naturam, & tot myriades despexit.*

4 Et hæc quidem ludibria tunc sunt longè efficaciora, quando illa ab amicis, sodalibus & parentibus sustinere cogimur; unde Job ait: *Qui deridetur ab amico suo, sicut ego, invocabit Deum, & exaudiet eum, deridetur enim iusti simplicitas.* Et ideo speciali auxilio, & assistentia divina opus est, ad hoc ne illis cedamus. Unde Sanctus Gregorius ait: *Nonnunquam recto operi animus constanter innititur, & tamen humanis irrisionibus urgetur: miranda agit, & opprobria recipit; deinum verò ad hoc, ne illis cedamus, ut Deo nos recommendemus, opus esse dicit: tota, inquit, spes in authorem figitur, & inter irrisionum convitia solus interior testis imploratur.* S. August. illum Psalm. 22. versum, *miserere nostri Domine, miserere nostri, quia multum repleti sumus despectione*; exponens, nos hortatur, ut in hoc certamine, & periculoso conflictu, ad Deum oculos nostros elevemus: *elevemus oculos nostros, inquit, ad eum, qui habitat in Cælo, & non ab illo tollamus oculos, quoad usque misereatur nostri, & liberet ab omni tentatione, & opprobrio, & despectu.*

5 David in solemnī illa processione, in qua arca Dei deferrebat, juxta sententiam Sancti Gregorii, veram utique, & competentem, dum hilarior salubus indulgeret, propter quos à Michol deridebatur, in iis continuandis longè se robustiorem, fortioremque exhibuit, quam in omnibus aliis inimicorum conflictibus, quantumvis infensissimis; quid de ejus saltis, inquit Sanctus, ab aliis sentiatur, ignoro, ego David plus saltantem stupor, quam pugnantem. Leones stravit, ut feros discerplit, gigantes attrivit, nihilominus generositas ejus longè enituit famosior in dictis irrisionibus;

cujus asserti hanc reddit rationem irrefragabilem: *Quando quippe hostes subdidit, saltando autem coram Deo semetipsum vicis.* Regem indigitari, derideri, illudi, vel ab ipsa conjuge Regina, & nihilominus animo intrepido protestari, *Ludam & vilior fiam, plus quam factus sum*, actus iste tantæ fuit virtutis, ut & ipsum David, & omnes alios externos superaret inimicos. Hebræus, & Chaldæus veritatem hanc magis promoturi, pro eo, quod vulgata legit, *saltabat totis viribus*, exponunt: *in omni fortitudine*, summi namque roboris actus erat, se ipsum vincere nosse, neque vulgi cedere illusionibus. Abulensis quæstionem movet, an David hoc in actu peccarit, proque parte affirmativa duas adducit rationes; quarum prima est, quod scilicet tanquam Rex, & honorabilior Reipublicæ persona, tam in habitu, quam in moribus, gravitatem colere debuisset; quæcunque enim puerilis in eo notata levitas, ipsum cum præjudicio gravi boni communis in contemptum, & despectum coniecisset: *David apparuit levissimus in duobus, primo quia saltabat, & subsiliebat, quod ad pueriles ludos pertinet, & non ad graves mores; erat levissimus, quia exutus regalibus insignibus, induit se tunica byssina.* Nihilominus, quia id ex instinctu pietatis operatus fuerat, summæ laudis actum fuisse concludit, dicens: *Excusatur, eo quod fecerit omnia ista ex affectu cordis; erat enim vir valde Deicola, & nesciens, qualiter Deo placeret, humiliabat se coram eo quantum poterat.* Ejus itaque virtutem, & meritum in eo ponit, quia scilicet propter derisiones, & ludibria Michol, nequaquam erubescens, corpe constanter insistit virtuti: *Quamquam fuerit propter hoc increpatus à Michol, non propter hoc erubuit, tanquam male exisset, sed potius dixit: Ludam & vilior fiam, plus quam factus sum.* Hinc enim tanquam Rex saltabant, illinc in humilitatis, & mortificationis actibus, ut Deo placeret, se exercebat, omnibus aulicis, aliisque spiritibus incapacibus (quia animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus) illudentibus, ideoque die quodam ingemiscens, lamentabatur: *tota die verecundia mea contra me est*: Id est, ut Hugo Cardin. explicat: *Illatentatio verecundia à sensualitate mea procedens, contra me est, tentans rationem, ut ei consentiat.* Cui facere videtur S. Gregorius, dum inquit: *Sapè labentia cuncta despiciamus, sed tamen adhuc humana verecundia usum præpediunt, ut rectitudinem, quam servamus in mente, nondum exprimere valeamus in voce, & tanto Dei faciem ad justitiam defensionem negligimus, quanto humanas facies contra justitiam veremur.*

6 Sanctus Augustinus duobus quasi verbis tyrannicam expressit violentiam ruboris, quo maxima pars hominum inter irrisiones, & cachinnos, in humilitatis, & devotionis exercitiis suffunditur; *tanta est perversitas generis humani, inquit, ut aliquando metuendum sit, ne castus erubescat inter impudicos.* Et paulò post subjungit; homicidam exulare vultis à patria, falsarium in judicio testem execramini, & nihilominus, dum quis impuris indulget amoribus, ablandimini & arridetis: *Si quis autem existat, qui dicat se castum, non facere adulterium, notum autem sit, quod non faciat, erubescit accedere ad illos, non sui similes, ne insultent, ne irrideant, ne dicant, non esse virum.* Ad hoc delapsa est humana perversitas, ut vir habeatur à libidine victus; & vir non habeatur, victor libidinis.

7 Sanctus Thomas illam cæci, turba frustra obstrepente, constantiam in misericordia Salvatoris imploranda, admirans, ait: *utile est pro cultu divino pudorem deponere, nam si causa pecunie sunt impudentes nonnulli, pro animæ salute non decet bonam induere impudentiam.* Aulicus quidam apud Senecam, se in aula insensibilem attestatus est, *injurias accipiendo, & gratias agendo.* Quot equidem amarois bolos deglutire necessum est, ne nostra destruamus negotia, surdos ludibriis, & cæcos nos exhibeamus oportet, sive illa odium, sive invidia, sive æmulatio, aut quicumque alius similis promoverit finis? Ita juvenis ille, ut suis tandem favorem obtineret desiderium, tot prius permisit sese pungi injuriarum, ludibriorum, & derisionum spinis, semperque immobilis persistit; & nos ut æternam effugiamus confusione, ne momentaneam quidem sustinere dignabimur patienter erubescendum?

deridetur ab
uatore, quam
pugnando
contra ho-
stes, & leu-
nos.Abul. 1b. 4.
19.Pl. 41. 16.
Hug. C. 17. 1b.In rubore est
tyrannica
violentia.S. Aug. 2. 6.
L. de 10. choro
dis c. 9.S. Th. in 2.
Luc. 18. 19.
Pro cultu
Dei turor
deponendus
est.

1. Aug. 11. 37.
In I. an.
Christiani
et. imur, ut
Christum in
suis iustis
serendis imi-
temur.

Hebr. 12. 2.

1. Tim. 1. 8.
Lys. 11.

Gl. 11.

Did. Stell. in
e. h. Luc.
Non agere
ferendum, si
deridamur
propter
Christum.

1. Cor. 1. 23.

Sed potius
in hoc glo-
riandum.

1. Pet. 4. 16.

Hebr. 11. 13.

Illius per-
monuit A-
postolos suos
Christus.

Joan. 16. 2.

Ad. 1. 41.

Gl. 11.

8 Recordabimini forsitan illorum S. August. verbo-
rum: *Recusas esse in corpore, si non vis odium mundi su-
stinere cum capite*. Christiani appellamur, quia Chri-
sti fidem profiteamur, cujus exempla imitari cogimur:
Sanctus Paulus autem de júbilo tractans, quo Christus
pati voluit, ut nos ad eadem animaret calcanda vesti-
gia, ita Hebræos, nosque in ipsis adhortatur: *Curra-
mus ad propositum nobis certamen, aspicientes in antho-
rem fidei, & consummatorem Iesum, qui propositio sibi
gaudio, sustinuit crucem, confusione contempta*. Pater
equidem æternus filio liberrimum reliquerat, ut genus
humanum redimeret, aut cum gloria Divinæ personæ
correspondente, aut in habitu, & forma servi; quam
ultimam conditionem, non obstantibus vilipendiis, &
inuriis, ultro citroque elegit. Nunc igitur irrefragabi-
le ex his statuamus argumentum; Verbum æternum
incarnatum, nostram operaturum redemptionem,
contempta mundi gloria, & æstimatione, derideri, il-
ludi, pessimèque tractari elegit; quanto igitur majori
cum ratione nos, quorum salus maxima ex parte ex iis
derivatur insulubris, omnes irrisiones, quæ propter se-
quelam Christi, & æternæ Salvationis nostræ pretium
contra nos agglomerari possent, absque verecundia des-
piciamus oportet? *Mortem maximè confusibilem*, in-
quit Lyranus, *voluntarie sustinuit*; cujus vestigia gene-
rosè prefficit ille, qui ad Timotheum scribens, in mediis
vinculis, & catenis gloriabatur propter Christum, cu-
jus exhortationem verbis sequentibus dictus adumbrat
Lyranus: *Noli ergo erubescere, siquidem ego, qui mortuos
fusco, qui orbem totum excuro, nunc vinculus sum, si
crucem non erubuit Dominus meus, ego hac vincula eru-
bescere debeo?*

9 Didacus Stella strepentem considerans turbam,
quæ Christus Archisynagogi filiam resuscitaturum illu-
debat (& deridebant eum) ita nostro favorabiliter suf-
fragatur intento, dicens: *Discamus hinc non agere ferre,
si ab aliquibus deridemur, nam Christus patienter se ha-
bit cum istis derisoribus, & nihil eis respondit, sed ta-
cens transiit, & fecit, quod salutaris venerat; hoc fa-
ciamus si volumus esse Christi Discipuli, etenim qui se di-
cit in Christo manere, debet sicut ipse ambulavit, ambula-
re*. Crucis patibulum priusquam à Constantino Impe-
ratore exaltaretur, eodem modo infame erat, quo ho-
die infamis est furca, in quam fures aguntur, ac pro-
inde facile quisquis sibi imaginari poterit, quænam fue-
rint infidelium, contra primitivæ Ecclesiæ Christi-
anos, ludibria; non enim sine causa Apostolus crucem
fuisse dicit, *Judeis scandalum, gentibus stultitiam*; ete-
nim si hominem aliquem videres furcam adorantem,
ed quod in ea non nemo in medio duorum latronum
suspensus fuisset, quantum illum derisurus esses? hic au-
tem erat conceptus, quem primi fideles sub Crucis in-
signibus militantes formabant, ac proinde Sanctus Pe-
trus omnes, qui se Evangelii sequaces declarare vole-
bant, monuit, dicens: *Si autem ut Christianus non eru-
bescat, glorificet autem Deum in isto nomine*. S. Paulus
pariter nos invitat, dicens: *Excemus igitur ad eum extra
castra, improprium ejus portantes*. Circa quæ verba Cajet.
ait: *Exhortationem inferi spiritualem, ut ad Iesum imi-
tandum, excemus extra Castra deliciarum, commodita-
tum, societatum, & aliorum hujusmodi; improprium
portantes ad similitudinem Iesu, qui sustinuit tot ignomi-
nias, imitando ipsum in toleratione ludibriorum, & alio-
rum hujusmodi pro eo*.

10 Christus Salvator noster proinde previdens, unum
ex majoribus malis, quæ discipulis ejus in viâ divinarum
præceptorum occurrere erant, futuram esse ludibrium,
& persecutionem impiorum, qui bonos, utpotè malis
moribus suis dissimiles, tolerare nequeunt, anticipatè A-
postolos suos, & consequenter omnes alios, qui ejus fi-
dem professuri erant, eos à malis deridendis, & in exi-
lium agendos esse, monere voluit: *absque Synagoga fa-
cient vos*, inquit: ipsi verò tanquam dociles Christi Di-
scipuli, non solum se ab aliis derideri non erubescen-
bant, sed & de hoc gloriabantur: *Ibant gaudentes à con-
spectu consilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu
consumeliam pati*; ubi Glossa ait: *Nec erubescunt pulsi,
sicut illi, qui credentes in Iesum, propter metum non au-
debant confiteri, ne pellerentur de Synagoga, diligentes
gloriam hominum magis, quam gloriam Dei*.

11 De Redemptore nostro Propheta Evangelicus tra-
ctans, cum ludibriis, & opprobriis faginandum esse
prædixit: *saturabitur opprobriis*. Unde Sanctus Au-
gustinus, ne ab impiorum derisionibus turbaretur, hanc
sibi imprimebat considerationem: *Qualia verba audio
servus peccator? Dominus meus audivit: demonium ha-
bes; & alibi super illa verba Psalmi: Erubescant im-
pii, & deducantur in infernum, muta fiant labia dolo-
sa, quæ loquuntur adversus justum, &c.* ita scribit: *Qui-
cunque volueris servorum ejus, sequi vestigia ipsius, ut
ambulet & ipse in ea humilitate, in qua didicit ambula-
se Dominum suum, contemnitur in Christo, quasi mem-
brum Christi; nec tamen idè retrogradi debet, quia
Doctor gentium dicebat: nos stulti propter Christum*. Ad
hoc propositum optimè quoque servant celebria illa
verba Sancti Bernardi, dicentis: *A Christo dicti estis
Christiani, nonne ea via, qua Christus ambulavit, &
vos debetis ambulare? habebat porrò Salvator noster
binos discipulos, eosque ambos nobilissimos, & Syna-
gogæ Principes; at verò in publico se tales ab aliis
agnosci erubescabant; horum unus erat Nicodemus,
alter verò Iosephus ab Arimathia; ac proinde in illis
Redemptor noster toti mundo manifestam facere
voluit Sanguinis sui in Cruce effusi virtutem, ad om-
nem verecundiæ ruborem (qui aliud non est, quàm
Sanguis, vultum perfundens,) à facie uniuscujusque
abitergendum efficacissimam, ut rubore deinceps de-
posito, ejus animosè profiteantur sequelam; ac pro-
inde, cum in trunco Crucis (in vulgi oculis adèd
ignominioso) in medio duorum Latronum, non so-
lùm à vili Hebraismi plebecula, verumetiam à sacer-
dotibus, Pontificibus, & Synagogæ Principibus, ab
Herode, Pilato, & omnibus aliis vilis vix expirasset,
ecce tibi lidem supradicti Christi Discipuli coram Pila-
to comparuerunt, ut corpus ejus de Cruce depositum
sibi donari peterent, & in conspectu totius mundi, ut
ita dicam, sepultura mandarent; *audacter introivit ad
Pilatum, & petuit Corpus Iesu*. Idèque Sanctus Epi-
phanius inquit: *cum reverentia, & timore Chera-
bin assistens, hunc Ioseph, & Nicodemus, omnis formi-
dinis vacui, sepultura committunt*; quorum ultimus,
ut scriptura attestatur, Christum jam ante professus fue-
rat, sed Discipulus occultus propter metum Iudeorum.
Porrò Dionysius Carthusianus in discursu sequenti ita
nobis exhibet utrumque: *Ioseph, & Nicodemus, quan-
vis usque ad passionem Christi fuerint occulti ejus Discipu-
li, tamen in passione visis mirabilibus, quæ fiebant, anima-
ti sunt ad exhibendum corpori ejus sepultura obsequium*. Si
quis autem, inquit Albertus Magnus, illud objiceret
contra eos Evangelii monitum: *Nolite timere eos, qui
occidunt corpus*; respondeo, inquit author ille, in Iose-
phi defensionem, qui primitus quidem Christum publi-
cè non profitebatur, sed occultè; *quod discipulus fuit,
hoc fuit laudabile, quod non confitebatur publicè, hoc fuit
infirmis, & non peccati, quia status tunc fuit infirmis-
ti, eo quod nondum adhuc tunc fuerat datus ad robur Spi-
ritus*. Insuper addi posset, Christum improprium
& illusionum scopum, tunc temporis in Calvario pro
nobis necdum extitisse, neque nos, ut abique rubore
vestigiis ejus insisteremus, animasse, quemadmodum ho-
die; nullam igitur nos excusandi rationem habemus,
ut sequentes latius edocebunt discursus, quo minus abiq;
rubore, Christi vestigia premamus.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Qui ruborem constans in divino servitio perfert,
magnam gloriæ arrham, gratiam, & amicitiam
DEI possidet, criminumquo recipit indulgen-
tiam.

THEMA.

Pro anima tua ne confundaris, est enim confusio adducens
gloriam, & gratiam. Eccl. 4. vers. 14.

1 **M**aximi momenti hoc est Ecclesiastici monitum,
exhortans, ut, dum de salute animæ tracta-
tur, nequaquam erubescamus; si autem propter fragi-
litatem nostram, petulantia & ludibrium impiorum
vultum nostrum perfunderet, erubescantiam hujus-
modi, absque eo, quod vel ad latum unguem à semi-
ta

Christus op-
probriis sa-
turatus sit
nobis exem-
pla.
Thren. 3. 30.

1. Aug. in Ec-
30. conc. 3.

1. Cor. 4. 10.
S. Ber. 1er. ad
past. 145.
Ioseph ab
Arimathia,
& Nicode-
mus fuerunt
occulti disci-
puli Christi
ante ejus
passionem.

Sed post
renomiam
Crucis, ap-
et.

Marc. 14. 41.

Joan. 19. 38.
Dio. Carth.

Math. 11.

Alb. M. 11.

ta recta defleamus, patienter toleratam, nobis potius glorificam existere; *eris confusus adducens gloriam, & gratiam.*

Cam. 4.1.

Propter la-
ditia mī-
ter tolerata
M. yf. i. au-
de. i. i. p. i.
videre fa-
re.
Exod. 34. 18.

2 *Confusio adducens gloriam.* Anima quondam electa à celesti Sponso suo his legitur affecta præconis: *sicut fragmen mali punici, ita genitua, absque eo quod intrinsecus laetet*; quia scilicet Deus verecundiam amat, & ruborem, quem anima suffert amore ejus, utpotè intensi indicium amoris; Sponsa autem in Sacris Canticis animam præfiguratur prædestinatam, Deo charam, & electam ad gloriam. Quemnam inter omnes veteris Testamenti sacros heroes, intra quinque millium annorum decursum, ex tam immenso hominum numero invenies, qui etiamnum in vita hac mortali degens, dignus fuerit, qui suos in divinam essentiam per modum transeuntis (ut Scholæ loquuntur) defigere potuerit oculos, præter Moysen? qui audacter Deum rogavit, dicens: *Ostende mihi gloriam tuam*, & quonam putas subsecuto rescripto idipsum rogavit? nimirum indilate sibi responderi audivit: *Ego ostendam omne bonum tibi*, id est, beatitudinem: hæc enim, ut notum est omnibus, definitur, quod sit *status omnium bonorum aggregatione perfectus*. At verò, undenam Moyses inauditam hanc, & à nemine alio servorum Dei prætenfam fiduciam concipere potuit? Responsionis loco serviet celebris ille textus Apostoli ad Hebræos, dicentis: *Moyses grandis factus, negavit se esse filium filie Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias estimans thesauro Ægyptiorum, improprium Christi; aspicebat enim in remunerationem*. Moyses enim oculos, & multo magis cor suum in gloriam coelestem, & Regnum Cælorum defixum habebat, ac proinde se benè facturum existimabat, si purpuram cum sacco rustico, & servili, sceptrum cum ligone, thesaurum, & gemmas cum stercore, & luto, Pilatii Regia cum fornacibus commutaret, *magis eligens affligi cum populo suo*; hanc autem adeò peregrinam metamorphosin, ludibris, irrisionibus, & totius Ægypti improprie conjunctionem fuisse, dubitare quis poterit? verè etenim ita est, quod ut S. Paulus ait, *majores divitias estimans thesauro Ægyptiorum, improprium Christi*; & hoc unicum fuit meritum, cui innixus, a Deo postulavit, dicens: *Ostende mihi gloriam tuam*. Unde S. Anselmus ait: *Rejeksi regiam dignitatem, potius eligens affligi, & injuriis subijci cum populo Dei, qui serviebat in luto, & latere*; & propter harum derisionum, & opprobriorum merita, tam libera voce gloriam prætendebat: *Per id enim æternis divitiis se locupletari credebas, si pro Christo contumelia, & opprobria sustineres*.

S. Anselm. ad
Hebr.

Ratio cur
opprobria
amore
Christi pa-
tienter tol-
eranda.

3 In eadem quoque epistola Sanctus Paulus nos exhortatur, dicens: *Exeamus ad eum extra castra, improprium ejus portantes*; at verò observate motivum, quod immediatè subjungit, ad nos extimulandos, ut opprobria, & derisiones amore Redemptoris patienter sustineamus, imò ultrò citròque adversum nos provocemus; *non enim, inquit, habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus*; quasi dicere vellet: pretio impropriorum, pro Christo tolerantium, securam nobis facimus æternam beatitudinem. D. Chrysostomus rationem investigans, cur Noe animo adeò intrepido, totius mundi derisiones sustinuerit, inquit: *Cum stupore admiremur, quomodo tantum populum ridentem, ludificantem, subsannantem, despiceret, & superare potuerit*; Quomodo, ego dico, quia continuo ad oculum illum, qui falli, sopiri, nequit, respexit, ad hunc suæ mentis oculum direxit, atque postea hæc omnia quasi non essent, curavit; quod idem est, ac si diceret: *Aspicebat enim in remunerationem*. Ne igitur mirum tibi sit, pergit dicere idem Chrysostomus, *si & justus ille semel, eo mente sua intentus, non curavit eos, qui supplantare ipsum conabantur*.

Laqueos à
Demone no-
bis præsen-
tos, declina-
mus. si im-
propria ob-
temperamus,
& tolera-
mus.

4 Nota est omnibus illa S. Antonio Magno representata visio, in qua aerem, laqueis ab invido serpente protensus, plenum esse conspexit; ut autem laqueos hoscè evadere, & quamdiù viatores per viam paradisi incedimus, sine periculis, & offendiculis progredi valeamus, quonam securo uti remedio poterimus? ad hoc nullum est potentius, & securius remedium, quam si inter impiorum ludibria, & impropria, & inter dis-

suasiones, & dehortationes, constantes manserimus, nec nos usquequaque seduci patiamur, hoc enim modo, omnem evitabimus formidinem, erimusque cunctis periculis superiores. Glossa super textum illum scribens, in quo Sanctus Paulus Timotheum monet, ut deposito omni erubescencie rubore, fidem Christi audacter profiteatur, egregiam hanc statuit conclusionem: *Nihil quippe periculi superest, inquit, si ruborem quis, atque confusionem calcaverit, etenim tantum onerosa est*. Habemus insuper clarum Sancti Petri, ad hoc propositum serviens, testimonium, qui in prima epistola c. 4. postquam Christianos monuisset, ut caverent, ne insultibus propter scelera commissa subjacerent, dicendo: *Nemo vestrum patiatur ut homicida, aut maledicus, aut alienorum appetitor*; mox subjungit; *si autem ut Christianus, non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine*; quasi diceret: si idè nobis insultetur, aut digito monstremur, quia Christum sequamur, & in timore DEI vivamus, & convertemur, non erubescamus, sed potius gloriamur, quia beati illius Regni pignus secutum, hoc faciendo, in manibus tenemus; *si exprobramus in nomine Christi, beati eritis*. Præterea inquit, *quoniam quod est honoris, gloria, & virtutis Dei, & qui est ejus virtus, super vos requiescit*. Syriaca versio idipsum ad propositum nostrum melius exprimere non poterat, quia, ubi vulgata nostra legit: *Si exprobramus in nomine Christi*, ipsa vertit, *quia pertineatis ad Christum*; experientia enim quotidiana ostendit, verè illos, qui ad Christum pertinent, & cum illo sentiunt, à mundanis semper derideri. Unde Dionysius Carthusianus ait: *Si exprobramus per verba injuriosa à perfidis hominibus in nomine Christi, id est, idcirco, quia secundum ejus doctrinam, præceptumque vivitis, beati eritis, nunc in pæ, & merito, deinde in re, & premio*.

1. Tim. 1. 8.

1. Pet. 4. 16.

Ex in illis
Deum glo-
rificamus.

Dio. Ch. 1. 1.

5 *Est confusio adducens gratiam.* Sacer Chronista, lib. Gen. cap. 6. universum genus humanum carnalitate suæ luto ad fauces usque demersum fuisse describit: *Omnis quippè caro, inquit, corruerat usque ad viam suam super terram*; ex altera verò parte unicum tantum hominem in toto universo fuisse dicit, qui gratiam apud Deum invenit: *Noe vero invenit gratiam coram Domino*. At verò scire perciperem, quibusnam meritis hic homo Dei sibi gratiam comparavit? facer quidem textus ait: *Noe vir justus, atque perfectus fuit, cum Deo ambulavit*; non tamen satis explicat, in quonam hæc justitia, aut perfectio constituta fuerit; num fortè ideò perfectus fuit, quia scilicet in abstinentiis, & rigorosis jejuniis se exercebat? num fortè quia vivum se in eremo sepeliverat, aut quia ad sanguinem usque disciplinis se cruciabat? vel quia animarum conversioni deditus erat? aut verò quia ingentes elemosynas inter pauperes distribuebat, aut quia virginittatis dono conspicuerat? nequaquam, nam conjugatus fuit, uxoremque & filios habuit. Audire igitur Div. Chrysostomum, qui hunc Cælestium gratiarum cumulum, quæ ei de Cælo larga manu communicatæ fuerant, huic soli attribuit; quia scilicet, quando in fabricanda arca laboravit, per centum annos inter mundi ludibria constans fuit, & Dei honorem defendit; *quod nihil curaverit humanam gloriam, vel ignominiam, vel irrisum, varisimile enim est, eum fuisse subsannatum, & irrisum à malis omnibus*. Maria Magdalena domum Simonis Pharisei ingrediens, titio quidem infernalis erat, talem enim Sanctus Lucas ipsam penicillo suo delineavit, dum ait; *Ei ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix*; à septem quoque demonibus possidebatur, per quos septem denotabantur peccata Capitalia, quibus fortiter illaqueata erat; & tamen in fine Evangelii, ipsam Divina gratia reperimus fuisse cumulata; *remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*; amor enim, qui in corde ipsius exarsit, adeò ardens fuit, ut innumera ejus peccata, & quo ad culpam, & quo ad poenam consumpsit; *remittuntur tibi peccata tua, vade in pace*; præterea eidem omnes virtutes perfectissime insertæ fuere, nam ut Sanctus Augustinus asserit: *Charitas est mors criminum, vita virtutum*; sed undenam hæc cælestis gratiæ abundans affluentia in magna hac anima, paulò ante adeò turpi, & impia, suam duxit originem? audiamus S. Ephrem, ad hoc respondentem; *non janitores, ac famulas, virilis atque generosa mulier si-*

Gen. 6. 2.
N. ex eo
justus fuit,
tunc cor-
ruptio
plem lud-
ria inap-
tum.

Chrys. 1. 1.
1. 1.

Sic etiam
Maria Mag-
dalena.
Luc. 7. 37.

S. Aug. 11. de
laud. char.

S. Ephr. e. 3.
6. in multa
peccat.

mulier,

munis, neque duram affantium increpationem: unum hoc secum cogitans, dicensque: Quod sitotam meam faciem quasi ferream, aut cream non reddidero, salvari ex turpi inundatione lascivia non potero.

6 Cornelius à Lapide super prædicta S. Petri verba: si exprobramini, &c. quatuor immensa bona, iis, qui amore Christi ludibria gaudenter sustinent, promissa observat, dicens: In eo, qui patitur pro Christo, requiescit Dei primò honor, secundo gloria, tertio virtus, quarto spiritus. Sanctus Hieronymus valde admiratur Pammachium, nobilissimum patricium Romanum, qui post assumptum Monachismum inter abjectissima ministeria se humiliavit adeò, ut à mundo digito monstraretur, licet cum incredibili inde concepto gaudio; unde ait: Quis enim hoc crederet, ut consulum pronepos, & Suriani germanis decus, inter purpuras Senatorum furva tunica palliatus incederet, & non erubesceret oculos sodalium, ut deridentes se, derideret? tandem illis Ecclesiastici verbis concludit, dicens: Est confusio, quæ ducit ad mortem, & est confusio, quæ ducit ad vitam. Prima virtus est Monachi, contemnere hominum iudicia, & semper Apostoli recordari, dicentis: si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.

7 Apud Ezechielem quædam huic Prophete facta visio describitur: vidit enim sex Angelos Jerosolymam ingredientibus, qui omnes strictis gladiis stragi populi intenti erant, in quorum medio vidit quendam, candida veste amictum, id cingulum cuius calamarium pendeat; huic Deus præcepit, ut omnium peccata plangentium frontibus litteram *Thau* inscriberet; signa *Thau* super frontes dolentium, & gementium; postea ad illos Angelos conversus, præcepit eis, ut gladiis suis interimerent omnes, non habito respectu cuiuscunque ætatis, sexus, conditionis, vel professionis; solum præcepit, ut parcerent iis, qui signo *Thau* signati essent; super quem videritis *Thau*, ne occidatis. Scire hoc loco percipere, quinam illi fuerint, qui in communi Jerosolymæ exterminio, in quo nequidem lactentibus, & innocentibus pueris parcebatur, hanc à Deo gratiam, & benevolentiam meruerint, ut caractere illo signati, à cæde præservarentur? Audite Hugonem Cardinalem, dictionem hanc *Thau* in lingua latina sic exponentem: *Thau* interpretatur: erubuit, vult ergo dicere: omnes, qui peccata sua plangent, & ad veram poenitentiam se recipientes, in fronte erubescunt, quæ virtuosa est; utpote confusio adducens gratiam, expriment; nec inter derisiones, actus mortificationis, & humilitatis exercere desinent, in desolationibus universalibus assistentiam, gratiam, & amicitiam Dei non perdent, sed à fulminibus iræ ejus exempti erunt. Peccata quidem iram Dei adversum nos provocant, at confusio, quam propter sequelam Christi sustinemus, nos ad illorum veniam, & remissionem habilitat.

8 Paterfamilias quidam servos suos misit, ut fructus cuiusdam vineæ suæ exigerent; Vinitores autem, non solum censum pactum non solverunt, sed insuper illos, qui ad exigendum censum missi fuerant, occiderunt; ac proinde iustum quidem fuisse, ut paterfamilias ad homicidas illos castigandos, iustitiæ vindictivæ ensē in illos vibraret; attamen expediens futurum esse censuit, si prius filium suum eodem fine ad eundem mitteret, dicebat enim intra se; forsitan verebuntur filium meum. Author Imperfecti hac parabola utitur, ut ostendat, qualem Deus peccatoribus pietatem exhibeat, postquam ab iis sæpius mortaliter offensus fuit; ponderantque verba illa; verebuntur filium meum, ait: misit confundere illos, non punire, nam pro tantis injuriis benigno Domino sufficiebat sola vindicta pudoris. Etenim si is, qui à mundo se abducit, malas societates relinquit, & conversationes suspectas averfatur, ideòque in conspectu mundi digitis monstratur, & deridetur; si, inquam, is, post factam veram poenitentiam omnia sibi erogata ludibria amore Dei libenter suscipiat, certus esse poterit, hanc patientiam ad diluendam penam temporalem peccatis suis debitam, plurimum adjuturam, nam pro tantis injuriis benigno Domino sufficit sola vindicta pudoris. S. Ephrem peccatricem Magdalenam, ad postulandam à Christo peccatorum suorum plenariam indulgentiam, domum Pharisei ingredientem, hunc in modum loquentem introducit: Quemadmodum exteriores ocu-

los meos inhonestos exhibens, prius neminem erubescere, sed à multis me rapere mittebam; ita & nunc, nisi internos cordis mei oculos cum multa austeritate, atque veracundia commutans, ingressa fuero, non potero mei desiderii compos fieri; atque ideò cum virtuosa quadam, & laudabili veracundia coram Salvatore apparere voluit, ut veniam reciperet, & divinæ gratiæ restituere- tur: est confusio adducens gratiam. De qua laudabili erubescuntia S. Bernardus ita scribit: Ruber ipse genarum, quem forte inveneris pudor, quantum gratiæ, & decoris suffuso asperre vultui solet? usque adeò genuinum animi bonum veracundia est, ut & qui male agere non verentur, videri tamen verecundentur, dicente Domino: omnis qui male agit, odii lucem.

9 Hanc veracundiam peccati frænum amiserat Magdalenam, utpote peccatrix publica, quæ postmodum in conversione sua vultum suum rubore perfudit verecundo, quia ante veracundiam perdiderat in peccato; præterquam erubescuntiam aliam exhibuit, quando patienter petulit, suam illam heroicam mutationem, & conversionem illudi, & explodi. Dionysius Carthusianus prædicta verba (pro animæ tuæ ne confundaris) interpretans, ita resolvit, id est, propter obtinendam animæ tuæ salutem. Observasti ne aliquando, quibus privilegiis Deus Moysen super omnes veteris Testamenti Sanctos dotavit? præter Charismata assignata, scilicet constituisse Deum Pharaonis; ore ad os loquor ei, de ipso suprema DEI protestatur Majestas. Sed donorum summum, & principalissimum, quod esse arbitrabitur? illud ipsum utique, quod Apostolus his paucis insinuat verbis: asseruit improprium Christi. Omnibus thesauris, sceptris, & regnis mundi pretiosiores, carioremque duxit illusionem, & cachinnum impiorum quemcunque, amore Christi toleratum. Si Apostolus, ipsum amore Dei dictis impropriis Moysen se exsoluisse asseruisset, facilis utique intelligentia foret dicti asseri; ast quia tot post Moysen sæculis Christus in mundum venit, quod tandem his in verbis latebat mysterium? respondet Theophylactus: a domesticis, & beneficio affectis injuriam sustinere, vel contumelia affici; vel affligi, Christi opprobrium est. Verisimile autem est, non modò eum ab Aegyptiis, sed etiam ab ipsis Hebræis minus timoratis, propter desertam Pharaonis Regiam, electaque Madianitarum tuguriola, derisum fuisse; siquidem animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus; ideòque insultabant ei, qui sceptrum Aegypti cum lateribus, & virga pastorali commutavit. Nihilominus, ut discit Hugo Cardin. majus bonum existimavit esse, ferre improprium pro Christo, vel in similitudinem Christi, quam affluere deliciis, vel divitiis Aegypti. Theodoretus citata superius verba illa (peccati iucunditatem) ita nostro tandem & ipse applicat argumento, dicens: peccati iucunditatem appellavit vitam, quæ cum impiis transigitur.

DISCURSUS VIII. ARGUMENTUM.

De diversis exemplis illorum, qui in irrisionibus magis fervidi, & extimulati ad devotionem, largas à Deo remunerationes acceperunt.

THEMA.

Ludam, & vilior sum, plusquam factus sum; & ero humilis in oculis meis. 2. Reg. 6. v. 22.

1 Doctores sacri heroicam hanc Prophete Regii certatim admirantur, ponderantque virtutem, siquidem Michol conjugis ejus ludibria, contra David, propter humilem coram arca Domini, Spiritus Sancti impulsu, saltum multiplicata, ipsum non modò non turbant, sed potius animant, ut protestari non dubitaret, se ex illo momento, ut Deo magis placeret, magis magisque humiliaturum, & mortificaturum: Ludam, & vilior sum, plusquam factus sum. Quem actum generosissimum Sanctus Gregorius obitupescens, ait: Quem enim non extolleret, ora leonum frangere, urforum branchia dissipare, despectis prioribus fratribus eligi, reprobo Rege ad Regni gubernacula ungi, rimendum cunctis uno lapide Goliath prostrernere, à Rege proposita extinctis Allophylis, numerosa præputia reportare, promissum tandem Regnum percipere, cunctumque Israeliti-

Corn. à Lap.
2. Petr. 4. 16.
Quatuor bona ludibria gaudenter sustinentibus dantur.
S. Hier. ep.
ad Pamm.

Qui peccata sua plangit, & erubescit, amicitiam Dei non perdit.
Ezech. 9. 4.

Licet T. S. significat erubescere.

Hug. Card. ib.

Baronopere placet Deo pudor, & veracundia peccatoris poenitentia.

Marc. 12. 13.
Aug. Imp. 16.

S. Ephr. 16.
Pater in excelsis Mariz Magdalenæ.

S. Ber. Ser. 14.
in Cant.

Maximè ad ipsius conversionem ex-
ploditur.

Dio. Car. ib.

Exod. 7. 1.
Num. 12. 6.

Hebr. 11. v.
Quomodo Moyses sustinuit improprium Christi.

Theoph. ib.

Hug. Card. ib.

Theod. ib.

Promotio David ad regnū, fundata fuit in contemptu derisionum, & sui vilificatione.

cum populum, sine ulla contradictione possidere? & tamen cum arcam Dei Ierusalem revocat, quasi oblitus praelatum se hominibus, admixtus populis, ante arcam saltat, & quia coram arca saltare, ut creditur, vulgus fuerat, Rex se in Divino obsequio per saltum rotat. Ecce vobis rationem, inquit Sanctus Gregorius, cur septem reliquis fratribus in Regno Israelitico divinitus praepositus fuit, non obstante juvenili aetate, & humiliori conditione: Adduxit Isai septem filios suos coram Samuele, & ait Samuel ad Isai, non elegit Dominus ex istis. Rogatusque, si quis filiorum reliquus esset adductis jam septem, respondit pater: adhuc reliquus est parvulus, quod nomen opportunissime Davidi compete-
bat, non modò propter imberbes annos, sed & propter humilitatem. Citatus itaque comparat David, quo praesente, vocem divinam audiit Samuel, ait Dominus; surge, unge eum, ipse est enim. Unde Sanctus Gregorius, postquam ipsius virtutem, quam coram arca saltando, derisionibus Michol generosè resistendo, exhibuerat, demonstrasset, inquit: Ecce, quem Dominus cunctis singulariter praeulit; utique illo tempore in numerosissimo Israelis populo multi alii in armis expertissimi, in doctrina, maturitate, & sapientia insignes viri reperiiebantur, & tamen cum verissimum sit, quod Deus per Sapientem ait: Per me Reges regnant: ecce quem Dominus cunctis praeulit, sic se sub Domino, & exequando minimis, & abjecta exhibendo contemnit; non potestas Regni ad memoriam ducitur, non subiectionis oculis insultando vilesceat, non se honore praelatum ceteris, ante ejus arcam, qui honorem dederat, recognoscit, coram Deo egit debilia, vel extrema, ut illa ex humilitate solidaret, quae coram hominibus sefferat fortia. Sanctus Ambrosius in apologia i. de Davide, hanc quoque actionem heroicam ponderans, dicit: saltabat ante arcam potentissimus Regum, & cum à propria reprehenderetur uxore, quod denudatus esset, respondit: coram Domino nudabor adhuc, & ero nuxa ante oculos tuos, ut honorificetur Dominus. Porro quàm Deo accepta fuerit in hac occasione exhibita humiliatio, & sui ipsius contemptus, ex excellenti promissione clarè deducitur, quam Deus ipsi paulò post stipularis fuit; audiamus hac de re loquentem Eucherium, qui ait: In hac historia beati Regis, & Propheta David moraliter humilitas approbata, superbia damnata, & temeritas vindicata monstratur, quia & ipse David coram arca Domini humiliter saltando, non erubuit, mox promissionem Filii Dei ex sua stirpe nascituri suscipere promeruit; & conjux, quae eandem illius humilitatem despexit, ejus semine secundari non merita, perpetua sterilitatis poenam luit. Et quidem quàm sublimiter, id est, usque ad Caelum, hic ejus salus emicuerint, Sanctus Ambrosius considerat, dum ait: Hac gloriosa sapientis saltatio, quam saltavit David, & ideo usque ad sedem Christi sublimitate spiritualis saltationis ascendit, ut videret, atque audiret dicentem Dominum Domino suo, sede à dextris meis. Hugo Cardin. similiter de hac historia ita scribit: saltabat, id est, ad altiora se sublevarat; quia se coram Domino humiliare non erubuit, mox promissionem filii ex sua stirpe nascituri suscipere meruit. Quod si opposueris, inquit idem Hugo, inde videri sequi, quasi David incarnationem Filii Dei meruisset, respondeo, falsum hoc esse, inquit Hugo, quia haec omni merito superior est; tandemque dubium hoc his verbis resolvit: meruit, id est, idoneus se exhibuit, sic etiam dicitur de B. Virgine, quod meruit portare Filium Dei, id est, idoneam per humilitatis gratiam se exhibuit. Archangelus proinde in annunciatione de filio Dei, quem paritura erat, hanc ei promissionem fecit: Dabit illi Dominus sedem David patris ejus, & regnabit in eternum; hoc autem Regnum Ecclesia erat, quae gloriosissimo Regni Davidici titulo honoratur. Ex iis igitur, quae diximus, facillè arguere licet, quanti DEUS aestimaverit, quantique in trutina ejus, qui spirituum ponderator est, ponderis fuerit, haec Davidis virtuosa erubescencia, & saltus, quibus coram arca Dei exsilivit.

2 Celebre est exemplum illud, quod Sanctus Gregorius de S. Honorato refert, qui cum esset rustici cujusdam filius, in villa quadam Abrutii natus, etiamnum juven-
culus, virtuti abstinentiae mirè deditus erat; cumque pater ejus aliquando convivium quoddam quibuscum

cognatis, & amicis solito lautius praeeparasset, & prae-
ter carnes aliud mensae nihil intulisset; juvenis autem illas gustare nollet; caperunt ex parentibus ejus irridere, & dicere: Comede, nunquid piscem in his montibus tibi allaturi sumus? illo enim in loco pisces non videri consueverant. Deus igitur qui illorum, qui ex amore ipsius deridentur, detensionem sibi venticare solet, mira sua providentia disposuit, ut aqua ipsis deficeret; cum itaque ad illam hauriendam abirent, & his sermonibus Honoratus irrideretur, repente in convivio aqua ad ministerium defuit. Mira profectò res, reversus à fonte, qui illam afferre cogitaverat, dum in prandio illam ministrat, egressus est inde piscis quidam tantae magnitudinis, qui etiam avidissimum, quemvis comestorem sufficienter satiare poterat: mirati sunt omnes, totaque illa parentum irrisio cessavit, & capere in Honorato venerari abstinentiam, quam antea deridebant; sicque à Dei homine irrisiois deterfus opprobrii piscis allatus de fonte. Ecce, quantum Deus derisiones amore ejus voluntariè toleratas liberaliter remuneret; quod verò vel maximè considerandum est, exinde hic juvenis solidum jecit fundamentum suae sanctitatis, haec enim irrisiones, tam eximie in conspectu omnium caelitus remuneratae, efficax lateribus ejus calcem addiderunt, ut deinceps in via Dei expeditius ambularet; ejus quoque merita virtutis, & perfectionis aded auxerunt, ut in progressu temporis ducentorum Monachorum Abbas factus fuerit, atque in hac aded eminenti dignitate in spiritu plurimum profecit.

3 Cum S. Dorothea ad martyrium duceretur, ad-
vocatus quidam, nomine Theophilus, qui sanctam virginem dicentem audierat, quòd in loco, ad quem post mortem abitura erat, poma essent perpetua, immarcescibilesque rosae perpetim florent, per ludibrium ei dixit: memineris, o Dorothea; è viridario sponsi tui illa mihi mittere poma, & rosas, quae tantoperè laudasti; quae confestim ei se id facturam esse, & spondit. Cumque ad recipiendum gladii lectum genua flecteret, Angelus quidam in specie putri coram illa apparet, canistrum in manu sua tulit, in quo tria speciosissima poma, & totidem rosae erant, cui S. Martyr dixit: haec ad Theophilum deportato, & dedito ei, me promissionis meae memorem, fructus, & flores hinc ex pomario, & horto caelestis sponsi mei, mittere: Cumque Theophilus alius, quid ei cum Dorothea accidisset, recenseret, & qualiter eam de pomis, & rosis sibi ab ea promissis derisisset, eò quòd tempus gelidum, quale sexto Februarii esse solet, similes fructus, & flores minimè produceret, ecce apparuit coram eo Angelus Domini, qui porrecto ei canistro pomis, & rosis onusto, legationem, à S. Dorothea sibi impositam, ritè expeditit; unde Theophilus attonitus, & compunctus, falsam suam sectam detestatus, Christianum se profiteri coepit, ac demùm martyr occubuit.

4 Sterilitas in veteri Testam. maledictionis loco habebatur, siquidem quilibet ad prolem promissi Messiae aspirabat; ac proinde duo illi sacratissimi conjuges Joachim, & Anna, quia longotempore steriles esse conspiciebantur, multistam à populo, quàm à sacerdotibus, afficiebantur opprobriis; unde videor mihi in Psalm. 38. preces S. Annae, quas eo tempore ad DEUM fudit, ad vivum delineatas conspicerè, ita enim ibi dicitur, & nunc quae est expectatio mea, nonne Dominus? substantia mea apud te est; quod verè dicere poterat, quia omnes suas substantias apud Deum depositas habebat, siquidem facultates suas in tres partes dispertit, quarum unam pauperibus, aliam templo, tertiam verò necessariae domus suae sustentationi reservabat: dicebat utique ulterius: ab omnibus iniquitatibus meis eripe me, opprobrium insipienti dedisti me, obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu fecisti, exaudi orationem meam Domine, & deprecationem meam; quibus in precibus demùm exaudita fuit, quia talem nacta est partum, quo digniorem, nec caelum, nec terra inter homines venerari potest. De his SS. Conjugibus, S. Vinc. Ferrer. in quodam sermone ita scribit: Virginitatis sine prole, sed quia habebant patientiam in verecundia sibi facta à sacerdote, statim habuerunt promissionem, & obtinuerunt habere prolem. S. Gregorius proinde merito inquit: Illud facis humana derisio, Deo

S. Dorothea & Theophilus de poma, & rosas, & totas.

S. Anna op. probria fl. rificans patientiam suam parit B. Virginem.

S. Vinc. Ferr. Con. de Nat. Virg.

S. Greg. Lat. mol.

1. Reg. 16. 10.

Prov. 8. 15.

S. Amb. c. 1. ap. 1. de Dav. c. 6. David scriptum vilificatio meruit promissionem incarnationis Christi ex suo semine.

S. Eucher. ib.

S. Amb. l. 4. ep. 90.

Hug. Card. in l. 1. Reg. c. 6.

Luc. 1. 31.

S. Greg. l. 1. dial. c. 1. S. Honoratus irrisiones patienter sufferendo, miraculose obtinuit piscem in cibum.

Deo proximum, quem ab humanis privationibus vite innocentia servat alienum.

5 Sanctus Propheta David in Psalm. 115. dicit: *Ego dixi in excessu meo; omnis homo mendax*: quibus verbis se in spiritu raptum, & in altissimam contemplationem sublevatum esse dicit; at verò quandam hoc tam insigni dono honorari meruit? ipsemet hoc ipsum declarat, dum ait: *credidi*; quia primò nimirum exercuit fidem, & postea generosè se mortificare, humiliare, & ludibria perpeti cœpit, ut demum apertè DEUM confiteri, & de ipso loqui posset; unde subdit: *Propter quod locutus sum, ego autem humiliatus sum nimis, calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo, vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus, in atriis domus Domini, in medio tui Ierusalem. Nam qui Christum confitentur, inquit Div. Chrysostomus, magnos in hac vita, & in illa questus, & magna lucra inveniunt; cumque benè mortui fuerint, & hic vivis clariores sunt, & ibi bonis ineffabilibus perfruentur.*

6 Cæsar de Bus, qui institutum doctrinæ christianæ in Francia propagavit, cum etiamnum juvenis esset, multum sibi complacere in vestium elegantia, exercitiisque equestribus diligentem operam navabat; nihilominus spiritualibus, & divinis sacerdotis cujusdam exhortationibus permotus, sacramentis frequentandis assuescere cœperat; quia tamen respectus humanos nondum vincere poterat, timens, ne monstraretur digito, & à sodalibus suis derideretur, bonum quod faciebat, à mundi oculis abscondere satagebat. Quadam verò die Confessario suo, se illum esse dixit, qui ab ejus spiritualibus conferentis melior factus, primum spiritum receperat, quodque in communione nullam experiretur devotionem, neque spirituales gustus desideratos: afflicto remedium spondit sapiens sacerdos; qui Sanctissimum ad infirmum delaturus, illi jussit, ut ante Sanctissimum faciem portaret, qualis in isto tempore unicatantum, & ea quidem ab infirmis Clericis deferri solebat. Faciem itaque manibus portans coram Sanctissimo, vehementem admodum interiùs expertus est conflictum, nesciens, qualiter sociorum vinceret illusiones, aliorumque sibi notorum, principaliter autem dæmone suggerente, quod foris extra Ecclesiam Generalis exercitus militaris, intus ejus amicus, moraretur, ipsum certò certius visurus; diu multumque; iniecit pugna, quam tandem gloriosè vicit. Vix templum egresus dictum offendit Generalem, omni cinctum nobilitate, qui Luciferum curiosè contemplatus est cum universo cœtu; servus autem Christi longè ferventior, contempto rubore, constanter, & laudabiliter finit functionem. An huc fortè in spiritu respexerit Vares, quando supplicabat; *illustra faciem tuam super servum tuum, saluum me fac in misericordia tua*? car illas enim David à Deo interiores petit illustrationes, & lumina; quare singulariter virtutem misericordiæ implorat? quia scilicet Deo adhærens, deridebatur ab impiis: *Domine non confundar, quoniam invocavi te, erubescant impii, muta fiant labia dolosa, qua loquuntur adversus justum iniquitatem in superbia, & in abusione.* Moxque immediate persequitur, dicens; *quàm magna multitudo dulcedinis tua Domine, quàm abscondisti timentibus te! perfecisti eis, qui sperant in te in conspectu filiorum hominum, abscondes eos in abscondito faciei tue, à conturbatione hominum, proteges eos à contradictione linguarum;* quod totum ad literam in hoc DEI servo adimpletum fuit, quia juxta historiam seriem ab illo die cœlestem in communione suavitatem expertus est, & quinque quidem ante mortem annis, dum sacramentum hoc suscipere, sibi, quasi in cœlis degeret, videri attestatus est, atque hoc ipsum virtutum, sanctissimæque vitæ ejus exitit initium.

7 S. Hieronymus illa Psalmistæ verba interpretans, *quàm magna multitudo dulcedinis tue, Domine: perfecisti eis, qui sperant in te*; ita ad nostrum favorabiliter subnectit propositum: *ac si dicat; perfecturus eris in conspectu filiorum hominum, qui non erubescunt, quod credunt.* At longè manifestius applaudit in hæc verba S. Remigius: *hec est illa dulcedo, qua ab oculis impiorum abscondita est, dabitur autem perfectè iis, qui non timent confiteri Dominum in conspectu, id est, præsentia filiorum ho-*

minum, id est, peccatorum. Qui equitem sub insignibus Juliani Apostatæ militare vidisset, qualem putatis de eo conceptum formasset? *Nulla fides, pietasque viris, qui castra sequuntur.* Nihilominus ille, (scilicet S. Martinus) visionibus, & apparitionibus cœlestibus, in illo eodem statu recreatus fuit, ipsumque meruit videre Dei Filium, media amictum chlamyde, quam die præcedenti ex compassione fuerat elargitus, ut pauperis cujusdam, præ frigore tremantis, operiret nuditatem. Ast quare Majestas Divina tam magnificè in lacera gloriatus est veste? *Martinus adhuc Catechumenus me hac veste contexit*: cur in omnium Angelicarum Hierarchiarum, totiusque paradisi conspectu? Causam ne indagemus: vestem diviserat militarem, ejusque modietatem indutus; se totius exercitus exposuit risui, tantò magis, quantò constantius commilitones ejus, qui omnes impii erant idololatæ, dictam scissuram divulgabant; verè equidem animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Equidem Apostolus fideles ad vestigia Christi sectanda adhortatur verbis sequentibus: *excamus ad eum extra castra, improprium ejus portantes*; ast sanctus Juvenis, quantumvis Catechumenus; *Martinus adhuc Catechumenus*; in medio turbæ militaris, in circuitu tot malorum, in manifesto propter actionem adeò heroicam, ab omnibus derideri se lætatus est; atque exinde sublimissima ejus sanctitas originem traxit: per omnia sæcula, usque ad finem mundi, tam in Cœlis, quàm in terris, dicti à Deo, & hominibus, propter mediam chlamydem exerciti, Cachinni celebrabuntur. Vestem illam nulla unquam tinea corrumpere poterit, quam ipse Dei Filius ad maximam S. Martini gloriam, & remunerationem excessivam, per omnem exhibebit æternitatem.

8 Sensus equidem noster admodum repugnat, & contrariatur linguarum pungentium ludibriis, & illusionibus, sed longè incomparabiliter major ex illis in animam ex amore Dei se humiliantem, & mortificantem, redundat gustus, & spiritus suavitas: *erubescant impii, muta fiant labia dolosa*; ast altera ex parte incredibilis in animam refunditur consolationis exuberantia, siquidem, *quàm magna multitudo dulcedinis tue Domine, quàm abscondisti timentibus te!* Juxta naturalistas ur̃ mel avidissimè sugunt, quod ut participant uberius, ad alvearia convolant, eadem auferunt, iis se saturant, non obstante aculeorum, quos apes eo tempore insugunt, atrociam; ast sciendum, ipsos tam intolerabili capitis subiacere infirmitati, & cruciati, ut dictas necessarias sibi habeant apium puncturas, quæ venas aperiant, effusoque sanguine, sanitatem impertiunt, & indispositionem quancunque sublevant. Ecce vobis fructum, omni dolore, & pœna majorem. Ita pariter, qui exprobrationes, & derisorias verba propter Christi sequelam sufferunt, sæpius equidem secundum caput infirmitantur, humanis subjacent respectibus; sed dicta ludibria virtuosè tolerantes, solidantur, firman-turque in spiritu, dum longè majorem interiùs obtinent consolationem, divinitus communicatam, quàm ante experti fuerint ruborem: *Nos insensati, profitebuntur impii isti, vitam illorum aestimabant insaniam, & finem illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos fors illorum est.* Sed futurum est, ut illi irrideant, inquit S. Chrysost. in vicissim illos deplora. *Multi & Nos ludibrio habuimus, cum arcam conderet, ceterum cum venit inundatio, eos vicissim irrisit, vel potius nunc non irrisit vir justus, sed lacrymis, & gemitibus persecutus est; cum eos igitur videris, cogita, quod, qui nunc cachinnantur, tunc ploratum, & stridorem gravissimum sustinebunt.*

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Certo quodam modo, martyrii participat meritum, qui ludibria suffert ob sequelam Christi, qui in judicio erubescet illum, qui hodie eum erubuerit; exaltabit autem, & honorificabit, quemcunque sibi fidelem.

1115.10.

Cæsar de Bus
gustorem, &
re: estui hu-
shanum Via-
bis muris
percipere
sumam sua-
vitatem in
S. Commu-
nione.

pl. 10. 20.

S. Hier. 10.

S. Rem. 10.

S. Martinus
Cachinnos
commilito-
rum patien-
ter sustinet,
ad Commu-
nionem.

Pungentia
ludibria
cum gaudio
sustinet, &
pœna perfun-
ditur dulcedi-
tine.

Exemplum
ur̃ meli-
tantis, & ab
apibus pun-
cti, magno
suo commo-
do.

S. Chrys. 1. de
simul. seu
irac. h. 22.

T H E M A.

Qui negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in Cælis est, Matth. 10. vers. 33.

Protestatur Salvalor noster, se non recogniturum, imò negaturum in Cælis coram Patre aeterno, omnem illum, à quo ipse coram hominibus negandus esset: Porro, quam negationem intendat, clarè S. Lucas attestatur, scribens: *nam qui me erubuerit, & meos sermones, hunc filius hominis erubescet*: Ex quibus duobus textibus certa formari potest consequentia, scilicet, quòd erubescere, & verecundari in operibus bonis, & sequela Christi, idem sit, quòd negare Christum, dum ipse clarè in hæc verba protestatur, dicens: *qui negaverit me, & erubuerit me*, circa quæ verba ita discurre Cajetanus: *Erubescere Christum, importat actum semper vitiosum, quoniam importat actum passivæ erubescencie de re optima, & propterea erubescere Christum ex suo genere, est peccatum mortale, posset tamen propter imperfectionem actus esse peccatum veniale*. Imò ex Discursu quodam supra Lucam per Ver. Bedam formato, clarè deducitur, Deum erubescenciam, amore ejus toleratam, eodem cum martyrio in pretio habere: Mundani quidem homines dicunt (ita hic author discurre) se sine rubore Religionem Christianam profiteri: at verò respondeo ipsis: *Ad probationem fidei non sufficit vox professionis, quam defendit à verecundia professio generalitatis*. Etenim quilibet quidem proficitur fidem, sed utinam nò plurimi sint, qui solo nomine fideles, & Christiani existant: Primi qui Christi sequaces fuerunt, non erubescabant facultatibus, & vita privari, & pro fidei confessione sanguinem suum fundere; at verò quanta est hisce temporibus nostris hominum ab illis differentia? *veremur sæpe à proximis despici, dedignamur injurias verbi tolerare!* hoc sæculo nostro in medio Christianismi viventes, nullam habemus occasionem effundendi sanguinem, proque fidei, quam profiteamur, testimonio patiendi persecutiones: quid igitur loco tormentorum, equuleorum, peccinorum, ferreorum, catastarum, aliorumque suppliciorum similium, à tyrannis nobis inferendorum, quid nunc nobis superest, unde virtutis, & fidelitatis nostræ specimen edere possimus? nimirum si condonemus injurias ab aliis nobis illatas, si toleremus erubescencie ruborem quo impii nos à Deo seducere conantur; *pacis autem tempore*, inquit author, *quia à nostris persecutiones desunt, est aliud, ubi ostendamus*. Martyres è venis suis sanguinem fundebant, nobis sufficit, ut, quando ob exercitia devotionis, & humilitatis, quibus operam damus, à malis ludibrio habemur, ruborem erubescencie Deo sacrificemus, quo irrisiones impiorum, vultum tingunt. S. Thomas auctoritatem quandam adducit S. Gregorij in Carena, dicentis: *Quia ergo sancta Ecclesia habet aliud tempus persecutionis, atque aliud pacis, Dominus utraque tempora designavit in præceptis: nam persecutionis tempore ponenda est anima, quod significavit, dicens: qui perdidit animam suam propter me, inveniet eam: pacis autem tempore ea, quæ amplius dominari possunt, frangenda sunt desideria terrena, quod significavit, dicens: quid proficit homo, si lucretur universum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat? nam qui me erubuerit, &c.* Pergit ulterius in eodem S. Gregorij testimonio, & dicit: *plerumque labentia cuncta despiciamus, sed tamen adhuc humana verecundia usu præpedimur, ut rectitudinem, quam servamus in mente, nondum exprimere valeamus in voce*. Idem S. Gregorius in eadem homilia, postquam dixisset: *non ergo ad probationem fidei vox sufficit professionis, quam defendit à verecundia professio generalitatis*, mox subjungit: *& tamen ubi se quisque interroget, ut in confessione Christi se veraciter probet, si non jam nomen ejus erubescit; si plena virtute mentis humanum pudorem subdidit*. Certe enim persecutionis tempore erubescere poterant fideles, substantiis nudari, de dignitatibus ejici, verberibus affligi; pacis autem tempore, quia hæc à nostris persecutiones desunt, est aliud, ubi ostendamus nobis. Idem S. Doctor in suis moralibus verba illa Jobi: *deridetur stulti simplicitas*, de mundanis, qui à divinis rebus aversionem habent, inquit: *omne quod innocenter agitur ab eis, proculdubio stultum putatur, unde bene hujusmodi dilectoribus ille egregius Dei Sapiens dicit: abominationes Ægyptiorum immo-*

labimus Domino Deo nostro? Etenim Ægyptii oves in abominatione habebant, quas Hebræi Deo in sacrificium offerre volebant; unde idem Sanctus hanc deducit moralitatem, dicens: Oves Ægyptii edere dedignantur, sed quod abominantur, hoc Israelita Deo offerunt, quia simplicitatem conscientie, quam iniusti quique velut abjectam despiciunt, hanc iusti in virtutis sacrificium vertunt: acceptissimum quippe Deo sacrificium sunt illusiones, verecundie rubor, & mortificationes, quas toleramus, ut non obstantibus pervertorum irrisionibus, nos in servicio Dei serventes esse probemus. Et fortè hoc est sacrificium illud, de quo loquitur Apostolus, ad Romanos scribens; quia enim hi in principio nascentis Ecclesiæ, Christi sequelam dedignabantur, & erubescabant, idè Romanos illos, qui jam scholæ Christi pedem intulerant, ad hoc holocaustum offerendum his verbis hortatur: obsecro itaque vos, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum; ac protinus subjungit: nolite conformari huic sæculo; quod idem erat, ac si diceret, omnes mundi respectus pedibus vestris subternite; cujus in semetipso egregium exemplum ediderat, dum protestabatur, dicens: si hominibus placeam, Christi servus non essem.

2 *Æterna veritas in tribus Evangelij locis protestationem quandam facit, quæ iis, qui ad sustinendas impiorum illusiones animi robur non habent, pilos in capite merito erigere debet; præter enim duo supra dicta loca S. Matthæi, & S. Lucæ, etiam apud S. Marcum, sequentem legimus terribilem comminationem: qui me confusus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera, & peccatrice, & filius hominis confundet eum, cum venerit in gloria Patris sui cum Angelis sanctis. At verò, quænam est causa, quòd eos, qui illius sequelam in hac vita erubescunt, eò vique confundere tardabit? Cur confusionem illorum ad novissimum usque judicii diem differet? nimirum ut videant, quem confiteri erubuerant, Deum scilicet tantæ majestatis, tantæ gloriæ, infinitum, & omnipotentem; tunc enim videbunt, in quem transiverunt: videbunt, quem contempserunt, tunc confundentur, & erubescunt, quòd illum contempserint, eumque cum suis sequacibus deriserint: sed serò nimis, quia tunc tempus respiciendi non erit. D. Chrysostomus observat, Christum in hac comminatione majestatis suæ mentionem facere; dicit enim: hunc filius hominis erubescet, cum venerit in Majestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum. Cælos nobis apernit, inquit S. Doctor, terribile judicium monstravit futurum, ubi Angelici præconis tube, athletarum corona prædicantur, quibus magna incentiva nobis præbentur, ad servandam facile pietatem, & fidem: tamen enim Christiani hominis exercitia sint, humilitas, mortificatio, & contemptus sui ipsius, attamen ut in his omnibus libenter, & cum gaudio se exerceat, necessum est, ut actuali fide credat, quòd ad Dei honorem id præstet, quòdque servire Deo, regnare est: & idè Majestatis suæ mentionem facit, ne erubescamus, militare sub vexillo patibuli crucis, quia tamen in eo suspensus fuerit, non tamen ob hoc desinit esse Deus tantæ Majestatis, à tota Cælesti curia circumdatus. Nescio, an aliquando observaveritis, quæ occasione Christus hanc comminationem fecerit? Nimirum suos ad se sequendum, portandamque in humeris suis crucem invitaverat: quia oportet Filium hominis multa pati, & reprobari à Senioribus, & Principibus sacerdotum, & Scribis, & occidi, dicebat ad omnes: si quis vult post me venire abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me; quia verò crux tunc probrosa erat, Indæis scandalum, gentibus stultitia, idè ne quis illam erubescat, & ab illa portanda se subducatur, protestatur, dicens: qui erubuerit me, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in Majestate sua.*

3 S. Augustinus in confessionibus suis de Victorino, insigni illius sæculi Oratore, ad cujus summam gloriam Senatus Romanus statuam quandam in foro erexerat, inquit: *Non erubuit esse puer Christi tui, & infans fontis tui, subiecto collo ad humilitatis jugum; hic enim sacram Scripturam legens, de veritatibus Evangelicis convictus remanuit, ac proinde S. Simpliciano dixit: Non palam, sed secretius, & familiaris, noveris me jam esse Christianum, nam ut paulò ante ex S. Gregorio audi-*

Exod. 2. v. 28.

Rom. 12. v. 2.

Gal. 1. v. 10.

Terribilis sententia Christi in illos, qui illum erubescunt. Marc. 8. v. 38.

Cur differet illos confundere, utque ad extremum judicium.

D. Chrys. ho. 35. in Matth.

Luc. 9. v. 22.

Luc. 9. v. 25.

Humana erubescencia multò, reatit à sequela Dei.

S. Greg. h. 32. in Evang.

Luc. 9. v. 16. Verecundari in hominibus, idè est: ac negare Christum. Cajetan. in Luc. Propter Deum erubescere, est species martyrii. Bed. in Luc. 9.

Martyres olim Deo offerebant sanguinem, & illi offerimus ruborem erubescencie.

S. Th. in Luc. in Cæ.

S. Greg. ho. 12. in Evang.

Job 12. v. 4. S. Greg. Luc. 20. mon. c. 36.

M

virtus:

Patet in Vi-
ctorino, Ora-
tore Roma-
no.

vimus: humane verecundie usque prepedimur, ut restitu-
nem, quam servamus in mente, nondum exprimere valea-
mus in voce, sed hinc quidem vulnere Dominus subjungit
medicamentum, dicens: qui me erubuerit, hunc Filius homi-
nis erubescet, cum venerit in Majestate sua, &c. Et ecce vi-
bi casum in terminis in eo, quod Victorino accidit, nam
S. Simplicianus ei dixit: non credam, nec deponabo te in-
ter Christianos, nisi in Ecclesia Christi te videro: ille autem
irridebat eum, dicens: ergone parietes faciunt Christianos?
& hoc sæpe dicebat, jam se esse Christianum, & Simplicia-
nus illud sæpe respondebat, & sæpe ab illo parietum irrisio
repebatur. S. Augustinus autem rationem assignat, cur
magnus hic vir idololatriam detestari, seque publicè
Crucifixi sequacem profiteri ausus non fuerit; dicit enim:
amicos suos verebatur offendere superbos demoniacos,
quorum ex culmine Babylonice dignitatis, quasi ex Cedris
Libani, quasi nondum contriverit Dominus, graviter rui-
turas in se inimicitias arbitratur. Quod putatis adhi-
buisse antidotum eum, qui de se ipso protestatur; non est
opus valentibus medicus, sed male habentibus, quod, in-
quam, arbitramini ab eo adhibitum fuisse remedium, ut
mortalem hanc sanaret plagam? respondet S. Gregorius:
sed postea quam legendo, & inhiando hausit firmitatem, ti-
muitque negari à Christo coram Angelis sanctis, si enim ti-
meret coram hominibus confiteri, reusque sibi magni crimi-
nis apparuit, erubescendo de sacramento humilitatis verbi
tui, & non erubescendo de sacris sacrilegis superbiorum de-
moniorum, quæ imitator superbus acceperat, deponit va-
nitati, & erubuit veritati, subitoque, & inopinatus ait
Simpliciano; eamus in Ecclesiam, Christianus fieri
volo.

4 Qui me negaverit, &c. S. Hilarius à S. Thoma in
Catena citatus, ita præsentia interpretatur verba: doctri-
nis talibus confirmatos, oportet, liberam de Deo confitendi
habere constantiam; ut appareat, quem ictum, quamque
plagam cordibus eorum illa Christi protestatio, vel po-
tius mina inflixerit: qui erubuerit me, &c. Deinde
prosequitur S. Augustinus fusiùs commemorans, quali-
ter ad publicam Christianæ fidei à Victorino faciendam
professionem, tota concurrerit Roma: Ut ventum est
ad horam profuturæ fidei, inquit Sanctus, quæ verbis certis
conceptis, retentisque memoriser, de loco eminentiori, in
conspetu populi fidelis, Roma reddi solet ab iis, qui accef-
surus sunt ad gratiam tuam, oblatum esse dicebat à presby-
teris Victorino, ut secretius redderet, sicut nonnullis, qui
verecundia trepidaturi videbantur, offerri mos erat;
illum autem maluisse salutem suam in conspectu sanctæ
multitudinis profiteri; non enim erat salus, quam docebat
in Rhetorica, & tamen eam publicè professus erat; quanto
minus ergo vereri debuit mansuetum gregem tuum, pronun-
tians verbum tuum, qui non verebatur in verbis suis tur-
bas insanorum? tandemque S. in hæc verba concludit
Augustinus: pronuntiavit fidem veracem præclara
fiducia.

5 Qui negaverit me, &c. Angelus de Pas, in Com-
mentariis Evangelii S. Lucæ, de Judicis supremi adven-
tu, quando illos, qui ejus in præsentia sequelam profiteri
erubescunt, consulurus erit, ita ad nostrum discurret in-
tentum: Spectante toto orbe, Deo præse, Angelorum
exercitum astante, & ministrante, cunctisque ad vitam re-
vocatis, & vocatis, fiet confusionis iudicium adversus eum,
qui modo erubescit, pauperem Christum sequi, & complecti
humilitatem; qui tunc non in habitu servili, sed in
throno apparebit Majestatis, ipsis Cæli potestatibus,
& inferno tremendus. Quam eandem observationem
in textu supra S. Marcum hæc in verba fecit Theophy-
lactus: indignum se illum iudicabit, non tunc humilis,
neque (sicut hic apparebat) contemptus, ita ut, quem ejus
tunc pudere debeat, sed in gloria, & cum comitatu Anglo-
rum. Cui & S. Augustinus suffragatur, dum illum in
hæc verba interpretatur Psalmi versiculum: erubescant
& conturbentur omnes inimici mei; non video, inquit,
quem admodum evenire possit, nisi illo die, cum manifesta
fuerint justorum premia, & supplicia peccatorum; nam
nunc usque adeo non erubescunt impii, ut nobis insultare non
desinant, & plerumque tantum valent irrisionibus suis,
ut infirmos homines de Christi nomine erubescere faciant;
unde dictum est: Quisquis me erubuerit coram hominibus,
erubescat eum coram Patre meo. Oculi in mutatione con-
jiciendus est scienz illius, quando spectaculum facti cri-

mus mundo, & Angelis, & hominibus; quando illi ipsi,
qui nobis insultabant, illudebantque, videntes, tur-
babitur timore horribili. Ad quos se convertens S.
Augustinus, dum eorum verba: Nos insensati vitam
illorum aestimabamus insaniam, considerat, discursu
utitur sequenti: Veniet tempus, quando discursi sunt illi
nisi, hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, vide-
bunt ad dexteram fulgere, quem contempserunt. Velut
Cajetanus in Commentario super S. Marcum (cum ve-
nerit in gloria Patris sui) discursit in hæc verba, conve-
niens describitur retributio, ut, qui verecundatur in hac
vita fateri, aut imitari Christum, Christus quoque cum ve-
nerit in gloria, verecundetur habere ipsum inter suos. Porro
Albertus Magnus verbum, erubescet, ita nostro accom-
modat proposito: hoc est, ad modum erubescens, habebit se
ad eum, in eo quod avertet faciem suam ab eo, ac si non no-
scat eum, & vituperium habeat de notitia ejus. Qui litem
quandam in tribunali agitat, à qua non solum omnis fa-
cultatum suarum substantia, verum etiam fama, & vita
dependet, is utique quantum potest, & valet, conciliare
sibi studet benevolentiam, & amicitiam Judicis, cujus
est in ea pronunciare sententiam; non verò illum con-
temnit, multo minus ipsum, aut familiares ejus deridet,
imò honore, & reverentia, in quavis obvia occasio-
ne, ipsum & familiares ejus prævenire satagit: qualis est
igitur illa Christianorum amentia, qui non solum Chri-
stum contemnunt, verum etiam ejus sequaces derident,
cum tamen tempus aliquando futurum esse sciant, in
quo ipse in causa arduissima, à qua omnis felicitatis, vel
pœnarum æternitas dependet, ultimam, & inappella-
bilem laturus est sententiam? terrete eos, qui ejusmodi
sunt, merito deberent illa auctoris Imperfecti verba, di-
centis: Si tu negaveris Christum coram hominibus, dene-
gas Christum illi nocere non potes, si autem te negaverit
Christus coram Deo, denegas qui perdere potest in igne æter-
no. Quis est tam lapideus, qui non desideret justitiam suam
habere Christum?

6 Valdè considerabilis est hujus veracissimi Judicis
promissio, dicentis: omnis, qui confitebitur me coram ho-
minibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in
Cælis est; etenim Judex ille in throno Majestatis confi-
dens, in conspectu totius mundi, Cæli, Terræ, & Inferni,
laudabit, applaudet, & sublimabit illos, qui de ejus seque-
la minimè erubescunt, humilitatis, mortificationisque
exercitiis omnino dediti sunt, etiam omnibus bonis suis
exuti, contempti, & derisi: Si magnum est, inquit Hugo
Cardin. esse testem Christi, quanto magis est, testem habere
Christum? Abulensis verba illa; confitebitur eum coram
Angelis Dei, exponens, auctoritatem citat Eusebii, dicen-
tis: quid gloriosius, quam ipsum Unigenitum Dei attestari
pro nobis in Divino iudicio? dicitque per verbum illud,
confitebitur, idem significari, ac si diceret, laudabit ele-
ctos, eorumque celebrabit merita, & virtutes; ita dicit de
quolibet, qui eum coram hominibus confiteri nec timuit, nec
erubuit. Observat quoque, quod dnm Christus ait, quod
illis, qui eum non erubuerint confiteri, in conspectu
Dei, & Angelorum applaudet, id honorem quandam
electorum excessivum indicet; nam cum quis perhibet te-
stimonium de virtute alicujus coram aliis, est illi laus; &
quanto fuerint illi excellentiores, est major laus, quia ho-
norari cupimus à sapientibus & potentibus, potius quam ab
aliis, Ethic. 8. & quia nullus excellentior est Deo, & S. S.
Angelis, ostendit Christus, quod erit magna laus ejus, quem
confitebitur, nec poterit esse ulla major ex aliqua confessio-
ne. Idem quoque mysterium aperit, cur Christus dixerit:
coram Patre meo, quia premium beatitudinis, à sola beata
Deitate datur, & non à Christo; in quantum homo est; di-
citur confiteri coram Patre, ut Pater est, ut tota Deitas
tribuat premium bonitatis ei, quem Christus laudaverit.
D. Chrysost. querit, quid damni nobis exinde eveniat,
quod propter constantiam in Dei servitio ab aliis deri-
deamur: ecquid, inquit, damni, dic oro, hinc nascitur vi-
ro, quod ab hominibus subsannatur, & irridetur, cum is qui
fixit corda hominum, & intelligit omnia opera eorum,
predicat illum, & coronat? & quæ utilitas homini, si ipsum
totus mundus admiretur, & laudet; Conditor autem om-
nium, & Judex, qui decipi nequit, in die illo terribili con-
demnatus sit?

Sap. 9.
S. Aug. in Ps.
22.

Cajet. in
Marc.

Alb. Mag. in
Luc.

simile Iri-
gantis in tri-
bunali.

Aug. Imp.
ho. 27.

Matth. 10. v.
32.

Christus in
iudicio sum-
mo honore
afficiet illos,
qui illi hic
publicè con-
fessi fuerint.

Hug. Car. ib.
Abul. q. 131.
in Matth.

August. de
Pas in Luc.
Christus ve-
niens in glo-
ria sua, eru-
bescet illos
coram Patre
suo, qui illi
hic erubue-
rant.
Theoph. in
Marc. 8.

S. Aug. in Ps.
4.

1. Cor. 4. v. 9.

D. Chrys. ho.
23. 28 Gen.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Nentiquam nobis verecundandum est in humilibus Divini servitii exercitiis, siquidem etiam illa in vita presenti magnum nobis honorem conferunt & gloriam.

THEMA.

Vi Christianus non erubescat, glorificet Deum in isto nomine. 1. Petr. 4. v. 16.

Experientia quotidiana docet, quod quanto potentior est Princeps ille, cui servimus, tanto magis nos ejus aulicos esse gloriemur: at quæ potest esse comparatio inter aliquem terræ Monarcham, & Deum æternæ Majestatis, quem adorant Dominationes, tremunt Potestates? merito proinde S. Petrus ait: *ut Christianus non erubescat, glorificet Deum in isto nomine*; q. d. non solum nos Christi sequaces esse, non debemus erubescere, sed etiam in eo gloriarī, glorificet Deum in isto nomine. Abulensis de illa Christi protestatione, qua comminatur, quod, qui eum erubuerit confiteri, ipse quoque illum confiteri erubescet coram Patre suo, differens, hanc statuit conclusionem: *nulla major dignitas nobis esse potest, quam Christianos nos esse.* Unde quando Tyrannus S. Agathæ improperabat, dicens, *nonne te pudes nobili genere natam, humilem, & servilem Christianorum vitam agere?* ipsa audacter ei respondit: *multo præstantior est Christiana humilitas, & servitus, Regum opibus, & superbia.*

2 Didacus Stella, magnus ille spiritualis vitæ Magister, melius ad propositum nostrum loqui non poterat, quam dum super illa verba Lucæ cap. 9. *Qui me erubuerit, hunc Filius hominis erubescet*, ita inquit, *non est o anima, tuus Sponsus tam ignobilis, quod de ignobilitate erubescas: nobilis in portis vir ejus, cum sederit cum Senatoribus terre, nec est deformis, quia speciosus est præ filiis hominum, candor est lucis æternæ, & splendor gloria.* Verum quidem est, quod Apostolus de Religione, & fide Christiana dicat, quod sit *Judaïs scandalum, gentibus stultitia*; at verò id ipsum eo tempore dixit, quo Reges, & Imperatores, nondum Coronis suis Crucem inferuerant; nec Constantinus Magnus ad erucenda fundamenta Templi piscatoris, in honorem duodecim Apostolorum duodecimcophinis, terra onustis, Regios suos humeros supposuerat: similiter tunc Religioni Christianæ ignominiosos illos titulos attribuit, quando Cornelius Tacitus eandem exitialem superstitionem, Christi verò sequaces *per flagitia invisos* calumniosè appellavit: at verò postea in quantam gloriam sequela Christi etiam apud istum mundum evecta non fuit, propter quam tot Reges, & Monarchæ sceptrâ deposuerunt, & renunciarunt Regnis, ut indubitatam hanc veritatem confirmarent, scilicet quod servire Deo, regnare est? S. Ambrosius Epistolam quandam ad Sabinum Episcopum contra eos scripsit, qui S. Paulinum, virum nobilissimum, & opulentissimum, ex eo solum capite contemnebant, quia videlicet omnia sua in elemosynam erogando, humilitatem, paupertatem, & mundi contemptum amplexatus fuerat, ut Christo placeret; Quo in loco postquam Davidis, coram arca saltantis, adduxisse exemplum, paulò post de Isaiâ dicit: *illum non ludibriosè, sed gloriosissime denudatum esse in conspectu populorum occurrentium, utpote qui oracula Domini ore proprio resonabat.*

3 Profectò si Crux Christi aded hodie esset ignominiosa, sicut erat in nascentis Ecclesiæ temporibus, quando Crux tam probrosa erat, quàm hodie furca esse possit, Christianus aliqualem eam exhorrescendi rationem habere esset. At verò ut S. Augustinus ait: *quia benoraturus erat fideles suos, prius honoravit crucem: quod cum magna insultatione persecutores Judæi Domino procurarunt, magna fiducia servi ejus, etiam Reges in fronte nunc portant.* S. Hieronymus prædictam Isaiæ obedientiam (*fecit sic vadens, nudus, & discalceatus*) ponderans, dicit: *mira obedientia! solo cilicio induebatur nobilissimus, cujus filiam, ut tradunt Hebræi, Manasses Rex accepit uxorem, non tamen erubuit nudus incedere, nihil honestius judicans, quàm obedire præceptis divinis.* Qui Reges, Provincias & Regna subdita habentes, amore Dei Religiosam amplexati obedientiam se *Manfi Bibl. Præd. Tom. II.*

sacco induerunt, in claustra receperunt, quandonam majorem sortiri sunt gloriam & honorem, an quando sceptri continuabant dominium, an verò quando disciplinam aggressi sunt religiosam? *Nihil honestius judicans, quàm obedire præceptis divinis.* Quam æstimationem, quam venerationem in sæculis futuris obtinuerunt S. Ludovicus Rex Franciæ, S. Hermenegildus Rex Hispaniæ, S. Henticus Imperator, pluresque alii: nisi eos coram Cælo, & terra gloriosos constituisset eminentia splendorum humilitatis, atque exinanitionis eorum? Idedque S. Hieronymus hoc Epitaphio S. Marcelli tumulum insignire non dubitavit, *nihil in illa laudabo, nisi quod proprium est, & eo nobilius, quod opibus, & nobilitate contempta, facta & paupertate, & humilitate nobilior.* Qui idem Sanctus de vera, & unicè Spirituum ponderatori accepta, agens nobilitate, ita ad Celantiam scribit: *Apud Deum nobilitas est, clarum esse virtutibus, nescit religio Christiana personas accipere, neque conditiones hominum, sed animas suscipit singulorum, servum & nobilem de moribus pronunciat;* Cujus hanc rationem assignat Nazianzenus: *Nobilitas ex sanguine profecta, corruptibilis est, vera, quæ virtute Dei conservat imaginem.* In tantum nobiles sumus, in quantum nos creavit Deus, quântoque magis similitudinem Dei quis in se augere satagit, tantò amplius veræ nobilitatis capit incrementa; vitæ puritas, & bona conscientia huic imagini nos similes efficit: *In eo ad imaginem Dei es, inquit S. Ambrosius, sicutas, & immaculata in te figura resplendet.* Martyr quidam Romanus sub Gallieni Imperio, ex jussu Asclepiadis præfecti Antiocheni, crudeliter flagellatus, huic, coram mundi oculis ignominioso supplicio, utpotè solis mancipiis intligi solito, facile sese eximere potuisset, modò se nobilem Romanum profiteri non detrectasset: ad quam professionem à circumstantibus stimulatus, sancta cum indignatione respondit: *absit, ut me nobilem sanguis parentum præstet, aut luxuria: generosa Christi sequela nobilitat viros.*

4 S. Hieronymus Fabiolam Romanam nobilissimam celebraturus, se juxta artis regulas Q. Fabii meminisse debere asserit, à quo originem traxerat, nec non victorias, & triumphos memorare avorum, nihilominus, inquit ille, *ego ancillam Christi, non de nobilitate veteris historia, sed de Ecclesiæ humilitate producam.* David in victoria contra Amalecitas obtenta, tulit coronam Melchior de capite, & invenit in ea auripondus, talentum, & pretiosissimas gemmas, secutque sibi inde diadema; non abiecit coronam, sed eam refundi fecit, ut capiti proportionata, & minorata deserviret: ita pariter Christus cum sequacibus suis in victoria, à mundo reportata, operatus est, *confidite, ait, ego vici mundum.* Pedibus substravit, conculcavitque gloriam mundanam, *sustinuit crucem confusione contempta; ignobilis, & contemptibilia elegit, & ea quæ non sunt, ut ea, quæ sunt, destrueret;* non tamen ided gloriam, & honorem destruxit totaliter, sed ait: *qui gloriatur, in Domino gloriatur.* Veruit, servos suos gloriam, & honorem querere in æstimatione, & exaltatione mundana, in honoribus, applausibus, & dignitatibus humanis, quin potius in humilitate, & mortificatione propria, idedque primò ejus discipuli, *ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati;* ex qua honorem, & dignitatem in nos redundare voluit, quoniam si exprobramus in nomine Christi, beati eritis, quoniam, quod est honoris, & gloriæ, super vos requiescit. Stultus equidem mundus opprobrium reputat, quod honoris est, quia scilicet *animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus, idedque illudit; verum tamen ut Hugo Cardin. ait: subsannatio sit propter abominationem forditatis, vel propter indignationem vilis status.* Pariter Albertus Magnus ad idem intentum, quandam S. Joannis Damasceni citat sententiam, dicentis: *verecundia est timor, vel fuga de turpi actu; confiteri autem Christum, honestum, & non turpe.* Mundus humilitatis, & mortificationis actus in Christi obsequium exercitos irridet, sed insipiens est; cur igitur in fidem adhibebimus? igiturne Deo in infimis servire ministeriis ignominia, & non potius summa gloria erit? Veritatem discamus à muliere, à sancta, inquam, Secunda, in cujus lectionibus matutinalibus verba leguntur sequentia: *Rufinam primis virginis cedi jubet, in cujus verberibus Secunda Indicem*

Regibus, & principibus valde gloriosum est, si amplectamur humilem statum religiosorum.

S. Hier. ad Princip. S. Hier. ep. 12. ad Celant.

Naz. or. 11.

S. Amb. ser. 8. in Psal. 118. Corn. à Esp. Gen. 6. v. 9.

S. Hier. ep. 10. Voluit Christus servos suos honoré querere in humilitate & abjectione. 1. Par. 30.

1. Cor. 1. v. 31. 1. Cor. 1. v. 31. 1. Cor. 1. v. 31.

1. Cor. 1. v. 31.

Hug. Car. in c. 1. Prov. Alb. Mag. in Luc. 9.

sic interpellat; quid est, quod sororem meam honore, me affici ignominia? iube, ambas simul cedi. Ecce vobis animarum illuminatarum de mundi opprobriis iudicium, flagella enim, ut diximus, solis infligebantur mancipiis, quæ Christi sequaces summo sibi honore ducebant, amore Deitolerata.

S. Ambrosius, in prima de Davide Apologia, quando Rex, contemptis Michol ludibriis, coram atca saltavit, ita eundem introducit loquentem: *ut honorificetur Dominus, ero nuxax ante oculos tuos, docens, continentem regalis potentia non habendum, ubi religioni exhibetur obsequium.* Id quod idem Sanctus alio in loco in sensu non dissimili confirmat, inquiens: *torum decet, quidquid defertur Religioni, ut nullum obsequium, quod proficiat ad cultum, & observantiam Christi, erubescamus.* Abulensis de generosa hac Davidis actione ita scribit: *populus non scandalizabatur in illo, sed magis putabat eum dignum honore, quia coram Deo se humiliabat.* Idem quoque in alia quadam questione per os Davidis loquens, ait: *apparebo gloriosior, scilicet in oculis Dei, sed quia tunc Deus magis me reputabit, quam si indutus regalibus insignis superbirem.* In sequenti autem questione, Reginam eum deridendo, grave peccatum commississe probat, dicens, *quia non consideravis causam, pro qua hoc faciebat David, quod scilicet propter Deum; ex quo sequebatur, quod non vilefecerit David ex hoc: redarguebat eum pro honore, quem Deo impendebat.*

Seneca moralis Philosophus plurimorum detegit errorem, qui se plurium malo exemplo seduci sinunt; dicit enim: *inter causas malorum nostrorum est, quod vivimus ad exempla, nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur.* Etenim si videres multos eximios nobiles sese in aliquo humilitatis exercitio unitim mortificantes, utique illis se unusquisque sine rubore facile associaturus esset: sed quænam est causa, quod, licet sciamus eundem actum opus esse virtutis, dum solitariè à nobis exercetur, nihilominus erubescamus illum, nisi præcedat exemplum aliorum? ad hoc aliud responderi nequit, quam quod ex Seneca paulò ante adduximus, scilicet, *inter causas malorum nostrorum est, quod vivimus ad exempla, nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur:* utique si nobiles unanimo studio in aliquod humilitatis exercitium incumbere videremus, quisque nostrum deposito rubore, se iis adjungeret socium; cur igitur, cum eundem actum opus esse virtutis sciamus, ipsum non aggredimur, licet exemplum in aliis non præcesserit? Aliud certè quàm Senecæ responsum dari nequit. **Damnabilis** porro aliquorum est respectus, qui cum aliis eadem frequentate detrectant exercitia spiritualia, quia scilicet gradu, & natalitiis inferiores existunt, contra quos hunc in modum discurret **S. Hieronymus**; *elegit Deus nobilia, & contemptibilia mundi, ut potentes ac nobiles ad humilitatem facilius adduceret; nam & alias frustra sibi aliquis de nobilitate generis applaudit, cum universi pariter honoris, & ejusdem apud Deum pretii sint, qui uno Christi sanguine sunt redempti, nec interest, quis quis conditione natus sit, cum omnes in Christo equaliter nascamur.*

7 Dives quidam nobilisque, sed superbus sacerdos, ut in vita **S. Dunstani** Surius tradit, paralyticus, multos inaudierat ad Sancti huius sepulchrum pristinam recuperasse sanitatem, sed solos illuc concurrere pauperes: quorum proinde societatem fastidiens, sanari distulit, donec tandem à violentia mali ferè oppressus, sepulchrum dicti adivit Sancti, ubi velut per manum invisibilem, nervos dissolutos sibi ligari advertit: sanus itaque redux in medio itinere varias inter Sancti laudes narrari auduit, cum tam nobilibus, quàm popularibus clementer patrocinari: inflatus itaque se ut nobilem sanatum asseruit: moxque (mirabile dictu) pristinum paralysis rediit malum, totiusque corporis iterum dissolvi cæpere nervi. Digna certè tanto fastu poena, quapropter **S. Hieronymus** ad Demetriadem scribens, veraciter docet: *ille clarus, ille sublimis, ille sit nobilis, ille tunc integram nobilitatem suam se servare putet, si dedignetur servire vitiis, atque ab eis superari.* Imò ipsemet **Philo Hebræus** in libro, cui titulus, *quod omnis probus liber: doctè evincit, opera*

servilia definire esse talia, quoties in nobilè ordinantur finem: eoque sine exemplum adducit militiæ, in qua magni Stemmatis heroes, cum vili, & abjecta degunt gente, & sicut reliqui, aquam asportant & terram, pro implendis fossis, & fabricandis aggeribus, absque eo, quod ulla huiusmodi actio in illorum cedat ignominiam: *quia publicæ functiones non sunt servitutis indicium, illi autem propter publicam laborant militanteque salutem.* Multò minus Christianus, quoties de obedientia, obsequio, & cultus Divini honore, & negotio salutis animæ gravissima actio est, indignari aut erubescere debet exercitia humilitatis, & mortificationis.

8 Abulensis ista Christi considerans verba: *Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego cum coram Patre meo,* hanc, cur Christus æterni Patris meminerit, rationem assignat: *ut Pater, id est, ut tota Deitas tribuat premium bonitatis ei, quem Christus laudaverit.* Quicumque glorificaverit me, inquit Deus, glorificabo eum. Quis sanctus erat **Franciscus Assisinas**, nisi filius mercatoris? quis **S. Franciscus de Paula**, nisi humili casa natus? si uterque ad maximas pertigisset mundi dignitates, numquid Reges, & Monarchæ eorum reveriti fuissent pedes? quis Rex alteri Regi, quantumcumque potenti, se inclinat, genuque flectit? nihilominus **Ludovicus XI. Galliarum Rex**, coram omnibus Regni sui Primatibus, pedibus humiliter advolutus fuit **S. Francisci de Paula**. Cui abundè **Nazianzenus** favet proposito, dum ita de suo discurret fratre: *gloria cupiditate ductus, in aulam se contulit, non ille sanè non admodum gratum nobis faciens, quoniam inter postremos haberi apud Deum, suavius & sublimius est, quàm apud terrenum Imperatorem primas sedes ferre.* Ita verus Dei servus pedibus suis advolutos miratur Principes in veneratione. Quare Sanctus **Bernardus** in quadam Epistola parentes, ut Filios suos Religioni voluntariè consecrent, ita adhortatur: *si Filium vestrum Deus facit & suum, quid vos perditis? aut ipse quid perdit? si de divite ditior, de nobili generosior, clarior de illustri.*

9 Servus Dei Joannes Baptista de Fuligno, humili ortus stirpe, vilem præferebat professionem, sed merita ejus, virtus & perfectio tantam illi conciliaverant famam, ut maximifiet etiam secularis à Cardinalibus. **S. quidem Carolus Borromæus**, nobili progenie oriundus erat, nec non ratione dignitatis in maxima apud omnes veneratione erat, nequaquam tamen illi principes alii cedendum duxissent, nisi ad hoc ab eminenti ejus Sanctitate fuissent inducti. Dux **Sabaudie** cum Filiis suis coram universa aula sua flexis genibus sæpè sæpius plurima cum instantia à Sancto benedictionem petiit. Idem **S. Antonium magnum**, teste **S. Athanasio Patriarcha Alexandrino**, qui vitam ejus conscripsit, hominem penè alio orbe celatum, & inter tantas possum solitudines, *Africa, Hispania, Gallia, Italia, Illyrico, ipsi etiam, que urbium caput est, Roma demonstravit;* cujus literarum commercio mutuo **Constantinus Magnus Imperator** gloriatus est: quos simileque maximos honores effatus **S. Athanasius**, tandem laceræ ejus vestis dono glorians, concludit: *Creatoris est ista benignitas, qui famulos suos licet nolentes, nobilitare consuevit.* **Pammachius**, senatorum quondam nobilissimus, primis excultus Romanis honoribus, tandem Religiosam paupertatem amplexatus est **Monachus**, prout in hæc verba de laudibus ejus scribens attestatur **S. Hieronymus**: *Ansequam Christo tota mente serviret, notus erat in senatu, at nunc omnes Christi Ecclesie Pammachium loquuntur, miratur orbis pauperem, quem hucusque Divitem nesciebat. Plus accipimus, quàm dedimus, parva dimissimus, & grandia possidemus.*

Abul. q. 111.
in c. 10. Man.

c. Reg. l. v. j.
Quia sancti Dei scriptos vilificamus, hinc honorantur à Regibus, & primatibus.

S. Greg. Naz.
or. 10.

S. Bern. ep.
112.

Varia hujus sanctorum Vitorum exempla.

S. Hier. ep.
sup. obliu.
Pauline.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

De gravitate peccati, quod admittit ille, quisquis alium deridet propter virtutem, cui insulendum est, neglectis ludibriis.

THEMA.

Eras peccatum purorum grande nimis coram Domino, quia detrahebant homines a sacrificio Domini, 1. Reg. 2. v. 17.

Propheta Samuel de filiis Heli summi Pontificis, qui carnes offerentium, sacrificiis destinatas, rapiebant, agens, enormes illos, & flagitiosos nuncupat fures: *eras peccatum grande nimis coram Domino*; cujus hanc assignat rationem: *quia detrahebant homines a sacrificio*; ubi S. Gregorius ait: *grande nimis peccatum esse cognoscitur, quod penitentia lacrymis non deletur*. Illos porro textus iacer infamibus his afficit epithetis, porro filii Heli, filii Belial, nescientes Dominum, id est, Atheistæ. Difficilis equidem est intellectu dicta S. Gregori propositio, tam enorme siquidem videtur fuisse peccatum, juxta S. hunc Doctorem, ut nullo planctu, nullaque vera contritione aboleri potuerit. At nihilominus S. voluit inferre Pontifex, quod, quamvis de possibili dictum possit expiari peccatum, raro nihilominus, & quasi numquam hujusmodi transgressores reducantur ad penitentiam. Propterea Deus ille, de quo scriptum est (*Ego Deus, & non mutor; Cælum, & terra transibunt, verba autem mea non transibunt*;) contra hujusmodi sacrilegos clarè protestatur: *ego quoque in interitum vestro videbo, & subsannabo*. Vos me, meoque divino servitio intentos illulistis; illos irrisuionibus vestris a sequela mea abducere conari, ego quoque in ultimo agone vestro vos illudam. Nunc igitur ex his argumentum statuamus in forma, certam inde deducturi consequentiam: *grande nimis peccatum esse cognoscitur*. Si Spiritus sanctus, Spiritus ille vernatis, inexpiable peccatum esse asserit filiorum Heli, quia ovium, agnorum, taurorum, aliorumque similium animalium, per legem antiquam sacrificiis deputatorum, carnes furabantur, quanto detestabilius peccatum erit eorum, qui animas furantur, pretiosissimo Christi sanguine redemptas, pro quibus Dei Filius seipsum in sacrificio cruento, in ara Crucis obtulit Patri æterno, hodieque per dies singulos in sacrificio incruento se se offert altaris? Animam a mensa Dei abstrahere, & ad mensam inimici traducere, peccatum est gravissimum, & irremissibile. Abelis sanguis contra fratrem clamabat, a quo Martyr Laurentium acceperat; quanto igitur magis sanguis vociferabitur Redemptoris contra eos, qui ipsum conculcant, animas inestimabili pœnosæ Passionis pretio redemptas furantes? Quem excessum peccati filiorum Heli plenius exprimunt illi, qui pro *detrahebant homines a sacrificio*, legendum censent: *eruebant oculos Majestati Divine*; & subtiliter equidem, siquidem servi Dei veluti oculi Divini pupilla reputantur apud Deum; qui *etigerit vos, tangit pupillam oculi mei*. Atque adeo, qui derisionibus, actibusque suis bonos a sequela Dei abstrahunt, & seducunt, nobilissimam maximèque sensitivam offendunt partem, scilicet oculum: *eruebant oculos, &c.* Certissimum est, sacrificium maximè Deo gratum, salutem esse animarum, quandoquidem omnes Hierarchiæ Cœlestes insolite edent lætitiæ signa, propter unius, ad penitentiam inducitur, animæ conversionem, dicente Salvatore: *gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore, penitentiam agente*. Erit ne igitur ullus reperibilis Christianus (ne dicam Mahometanus, Hebræus, aut paganus) adeo impudens, qui animam salus suæ studiosam seducere, & a veræ devotionis fervore abducere, ipsumque Cælum, & Sanctissimam Trinitatem tanto gaudio privare præsumet, Advocatus, Procurator, Sollicitator, & causidicus Satanæ? Profecto sicut Christiani nomine indignus foret, qui mancipiis Christianis servituti exemptis atque liberatis, ut vincula repeterent, persuaderet, ita quoque ne umbram quidem Christiani hominis præferre censendus est, qui suis aut irrisuionibus, aut similibus aliis artificiis, animas a Deo averlas iterum dæmoniæ implicat servituti: *quasi non facis eum per se tentet Diabolus*, inquit S. Bernardus de quodam, Religionis novitium seducente, *nisi in juvenis Bibi. Pred. Tom. II.*

ris illum, homo Christianus, Dux ejus & notus ejus.

2 Notatu digna occurrunt in præsentia illa Sapientis verba: *impus cum in profundum venerit, contemnit*. Ecce vobis flagitiosissimi cujusque indicium, quando scilicet contemnit, ridetque proximum, divino intentum servitio; idèque dicitur, *eras peccatum grande nimis, quia detrahebant a sacrificio Domini*. Observastisne, quale Regius Vates Psalterio suo præfixerit caput; *sedens in Cathedra sapientissimus*? Primus equidem quem hac in materia attingit, maximè est punctus momenti; *Beatus vir, qui non abiit in consilium impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in Cathedra pestilentie non sedet*. Illos enim reputat beatos, qui a malis sociis, & ab illis, qui in cathedra pestilentie sedent, iis scilicet, qui alios derisionibus suis a Deo abducunt, se vinci minimè sinunt, idèque S. Hieronymus pro *impiorum*, legendum putat: *derisorum*, vel ut Cayetanus explicat, *in sede derisorum non sedet*: appellatione derisorum intellige eos, qui ex intentione vel opere, irridens bona opera bene operantes: juxta illum Sapientis textum: *hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperii*; & quia derisores, prosequitur ille, *despiciendo, & in risum sensum ducendo, ea, quæ sunt divina gratia, inficiunt humanum genus parte infidelitatis, & aversionis a bono*, idè merito *sedes derisorum, appellata est ab effectu, cathedra pestilentie*. Ubi vulgata nostra legit: *parata sunt derisoribus judicia*, Symmachus vertit: *pestilentia judicia*. Cujus pariter peccati gravitatem Dionysius Carthusianus ibidem considerans, ait: *qui aliis consulis, causa, & princeps est omnium malorum, quæ ex suo consilio fiunt*. Derisores autem, & illusores, homini nobili, & honorato majorem insugunt ætum, per respectus humanos a via recta seducentes, quam quicumque dissuasores, idèque dicitur: *verba susurronis quasi simplicia, & ipsa perveniunt ad intima ventris*. Unde & S. Thomas irrefragabiliter statuit: *gravissimum est irridere ea, quæ sunt Dei: justorum derisio gravis est, quia honor est virtutis premium, & contra hoc dicitur Job 12. deridetur justus simplicitas, quæ quidem derisio valde nociva est, quia per hoc homines a bene agendo impediuntur, secundum illud Gregorii: qui in aliorum altibus exoriri bona respiciunt, mox in manu pestifera exprobrationis evellunt*. Cui & S. Bernardus subscribit, inquit: *Horrendum penitus sacrilegium, quod & ipsorum videtur excedere facinus, qui Domino majestatis manus sacrilegas iniecerunt: sed cur, obsecro, ipsis redemptoris carnificibus execrabiliores asseruntur? illi innocentem nescientes spargere sanguinem: si cognovissent, numquam Dominum gloria crucifixissent: hi autem Christiani cum sint, in seipsis, inque animabus per suas irrisuones seductis, sanguinem conculcant Christi: non tibi videtur graviores ab eo sustinere persecutionem, qui suggestionem maligna, exemplo pernicioso avertit ab eo animas, quas redemit; quam a Iudeo, qui sanguinem illum fudit?*

3 S. Augustinus mysterioso quodam utitur verbo, ut gravitatem ponderet peccati illius, quod est deridere thronum Dei, dum hujusmodi detractionem appellat sacrilegam, utpotè rapinam ipsi illatam sanctuario Dei: *jam verò quisquis sublimia illa præcepta implere voluerit, ut dispergat, dei pauperibus, quo justitia ejus manet in æternum, omnibus suis rebus terrenis venditis, & indigentibus erogatis, Christum sequi voluerit, incidit in sacrilegam istorum dicacitatem, & ab eis, qui sanari nolunt, vocatur infans*. Quot equidem illusio a timore Dei abstraxit? Et sepe ne hoc vocetur nomine a desperatis hominibus, trepidat facere, & differt, quod omnium fidelissimus, & potentissimus Medicus imperavit. Nunc ergo isti possunt erubescere, quibus, ne nos erubescamus, optandum est, & a proposito itinere revocemur vel impediamur, vel retardemur; sed venit tempus, ut illi erubescant dicentes: *hi sunt, quos aliquando, &c.* Quo titulo derisores afficit Sapiens? *ne amuleris hominem injustum, nec imiteris vias ejus, quia abominatio Domini est omnis illusor*. Ubi Cornelius a Lapide ita explicat: *qui per deviam transversus agitur, qui a recta via deviat*. Chaldeus autem vertit *abominabilis est coram Deo omnis iniquitas*; quasi cujuscumque iniquitatis centrum foret ille, qui Christianis operibus vacantem illudit. Porro derisoris finis est, sequelam Christi, & virtutis, infamem, vituperosam, ignominiosamque efficere, idèque homo falsa delusis apprehensione, ne inhonoretur, seducitur, dicente Damiano, per

Prov. 12. v. 1.

Pl. v. 1.

Irresores bonorum sedens in Cathedra pestilentie.

Prov. 12. v. 19. D. Carr. in Pl. 1.

Prov. 12. v. 22. Th. 1. 2. q. 76. art. 1. Job 12. Gravissimum est illa irridere, quæ sunt Dei. S. Bernardus de convers. 3. Pauli.

S. Aug. in Pl. 6. Gravissimum peccatum est irridere thronum Dei.

Prov. 1. v. 12. Corr. a Lap.

S. Tho. ibid.
Bell. spec.
mor. 1. 3. l. 5.
dist. 4.

S. Thomam citato: *erubescencia dehonorationis timor*. Vel ut Belluacensis resolvit: *sicut aliquis convitiando, intendit honorem convitiati deprimere, & detrahendo, famam diminueret, ita etiam deridendo intendit aliquis deriso verecundiam, seu erubescenciam generare*. Unicus enim timoratos illudentium finis est, illos pudore afficere, & confundere propter devotionis, quibus se implicent, exercitia, tanquam si hæc ignominiosa forent; nonne hæc astuti infernalis serpentis zizania? nonne Lutheri, & Calvini dogma? si S. Bonaventuræ obsecunda- verimus, impiorum facile sinistra contemnemus judi- cia, qui suam ipsi confusionem profitebuntur, dicentes: *nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam, & vi- sam illorum sine honore*; quo sine exemplum adducit Davidis, inquit: *unde David ab Achis reputatus est insanus, sic & Christus, quia Samaritanus es tu, & da- monium habes; Item: demonium habet, & insanit. Sic nuncius Elisai: quid venit insanus iste ad te? scito de Israel stultum prophetam, & insanum virum spiritualem*. Tan- demque concludit Seraphicus, quod ad censorem vitæ nostræ attendere oporteat: *insanum, secundum iudicium mundanorum*.

S. Bon. in
Sep. 5.

1. 2. 11. v. 2.

Dion. Carth.

4. Salvator Apostolos suos, qui mundi opprobriorum, ludibriorumque, maxime in fidei nostræ principiis, pro- pter opprobriosam Crucis arborem, scopus futuri erant, ita legitur allocutus, teste S. Joanne: *si de mundo fuissetis, mundus, quod sum erat, diligeret, quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea vos odit mundus*. Quæ verba Dionysius Carth. sequenti dilatat Commentario: *Christus loquitur de hominibus prorsus mundanis, in quibus ratio penitus excutatur, & induratur voluntas in tantum, ut oderint, quidquid religiosum aspexerint*: Ecce vobis impiorum genium; propter Divina nos illudentium, qui propterea contemnendi sunt.

Did. St. in ca.

9. Luc.
Cavendum
ne propter
exiguam na-
boræ itudea-
mus homi-
bus placere.
S. Greg. 1. 14.
mor. c. 5.

5. Qui me erubuerit, hunc Filius hominis erubescet, seve- rissime minatur Christus: quæ verba Didacus Stella in- terpretans, ait: *hodie apud multos Christianos, vivere Chri- stiano, dedecus est; mira insania! ipsi pagani fidem Chri- stianam honorabilem reputant, multi vero Christiani opprobrium*. Verissimum certe esse attestatur experientia, quod S. Gregorius tradit, inquit, *si plerumque, ut ipsa huius mundi prosperitas, quæ ab impiis inhianter appetitur, eorum gressus ita obliget, ut etiam, cum ad bona opera volue- rint redire, vix possint*. Multi à mundi lusibus oppressi, Interiùsque illustrati, periculum equidem agnoscunt, in quo eorum versatur anima, & æternæ salutis discrimen, lassati sunt in via iniquitatis; rectam calcare iterum optarent virtutis viam; sed quo retardantur obstaculo? *recta agere non valent, cum huius mundi amatoribus displice- re timeant, sed quæ tandem horum infelicitum finis? dum exilium in vita hac tolerare detrectant ruborem, ad æter- nam se præparant confusionem*, dicente Prophetia Jo- bo; *qui timeat pruinam, veniet super eum nix*, & Jeremia de eodem hominum genere protestante: *confundentur vehementer, qui non intellexerunt opprobrium sempiter- num, quod nunquam delebitur*. Magdalena, Castelli Mag- dalici domina, nobilissimæ filia prosapiæ, in annis juve- nilibus rara pollens venustate, libertati indulgebat, deli- ciis, voluptatibus, mundique respectibus addictissima: qualiter itaque fufis crinibus, abjecta, humilis, & plan- gens illius pedibus advolvit non erubuit, pedibus, inquam, ejus, qui in Jerusalem à nobilioribus, & principalioribus deridebatur, digitoque demonstrabatur? *numquid ex principibus aliquis credidit in eum?* respondit S. Chryso- logus: *venit Deo satisfactura, non homini placitura*.

Ex per hoc se
preparant
ad æternam
confusionem.
Job.

1. 2. 10. v. 11.

1. 2. 7. v. 48.
Chryl. 1. 2. 93.

D. Carth. The-
saurarium Re-
ginæ Candaci
non erubuit
deno-
dare coram
fuit, ut bap-
tizaretur.

S. Chryl. 1. 1.
Gen.

Prov. 9. 9.

Quintiani 1. 3.
c. 5.

6. Dionysius Carth. Regine Candacis thesaurarium considerans, dum optimam baptismi, per S. Philippum Diaconum collati, conditione negligere nō detrectavit, ostendit, eum coram universo comitatu suo, quantum- vis numerofo, non erubuisse corporis nudationem, ut lavaretur, præsertim cum verisimile sit, quod circum- stantes eum interiùs irriderent, cum animalis homo non percipiat ea, quæ sunt spiritus. Eunuchus magnam familiam habuit, nec tamen coram illis se nudari, aut lavari erubuit, dum coram Deo, de propriis verecundabatur peccatis. El- dem favet sententiæ S. Chrysostomus, inquit: *semper contra virtutem insanit malitia, atque non solum illi no- cet, sed & infestando fortorem reddit, juxta illum Prover- biorum textum: Da sapienti occasionem, & sapientior eris*. S. Carolus Borromæus, dum adhuc juvenilibus de-

geret in annis, patre mortuo, à quodam suo cognato, fo- litudinis, & castitatis ejus impatiente, atque pertaxo, ad mundi cursum sectandum invitabatur; qui proinde occasionem nactus, in cellam ejus, pulcherrimam intro- duxit puellam, qua conspecta pudicus juvenis, adeo ex- horruit, ut subito veluti serpentem, eam declinavit, *quasi a facie colubri fugiens peccata*. Pusillanimitatem adole- scentis pessimus illusit suggestor, multa in eum contor- quens vilipendii verba, virtutemque ejus ascripsit ne- gligentia; sed constantissimus juvenilis animus, plus ti- morem Dei, quam vana & fallacia venerans hominum mundanorum dicta, perstitit imperturbatus; quos similes- que improbos dæmonis satellites S. Bernardus perstrin- gens, exclamat, *proh furor! si vos contemnitis mortem ve- stram, cur etiam appetitis meam?* si, inquam, negligitis salu- tem vestram, quid juvat etiam persequi meam? Saluti se- rum itaque sequamur, quod nobis in hæc verba in præ- senti exhibet consilium S. Gregorius: *sicut verecundia laudabilis est in malo, ita reprehensibilis est in bono, erube- scere enim malum sapientia est, bonum vero erubescere sa- pientia*. Unde & Ecclesiasticus ait: *confusio adducens peccatum*; in cuius textus explicatione Carthusianus, quæ mala, & vituperosa erubescencia sit, explanat, dicens: *quæ quis ex timore patiendi inhonorationem ab homini- bus relinquit actum virtutis; quæ erubescencia est mala in se, & multorum origo vitiorum*; cujus, ni fallor, meminit S. Bernardus, dum in quadam epist. ait: *O verecundia expersationis, inimica salutis, totius ignara honoris, & honestatis. Hac plane illa, quam Sapiens loquitur, confu- sio adducens peccatum*.

S. Carol. Bor.
irritationes
contempnit
ut castitatem
cuestetur.

Ecclesi. 11. 2.

S. Bern. ep.
111.
Differencia
inter confu-
sionem sa-
pientiam & lau-
dabilem.
S. Greg. in
Ezech. 1. 1. h.
10.

Ecclesi. 4. 24.
D. Car. ibid.

S. Bern. ep.
115.

DISCURSUS XII.
ARGUMENTUM.
De variis suppliciis, quæ Deus infixit iis, quotquot
irrisionibus suis, ejus sequaces oppugnaverunt.
THEMA.
Ipse deludit illos, Prov. 3. v. 34.

1. Deus noster, amore sui derisorum, malèque affe- ctorum protector & tutor, ipsos irrisores sese irriturum spondet per Sapientem, dicens: *ipse deridet illos*. Quem textum S. Thomas interpretans, ita ad nostrum scribit intentum: *deridere Dei, est æternaliter punire pro peccato mortali*. Lyranus pariter ait: *id est, eos delusos ostendit manifestè puniendos*. Dionysius autem Carth. ad illas Dei minas se reflectens (*ego quoque in in- teritu vestro ridebo*) eandem promovet veritatem, di- cens: *In quorum interitu ridet, & cum debitas incurrerint penas, eos subannat; Permittet, eos a demonibus decipi, laqueosque incidere, quos alius parant, & in die judicii eorum ostendet eos delusos*; in cuius confirmationem illud adducit Ilatz monitum: *nolite illudere, ut non con- stringantur vincula vestra*. Quam hominum colluviem pariter indigitabat ille, qui dicebat: *qui habitat in Cælis, irridebit eos, & Dominus subannabit eos*. In quo autem dicta contra impios, & dissolutos consistit irrisio Dei? tunc loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos; moxque sequacium Dei causam iustificaturus, pro- sequitur, dicens: *ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, predicans præceptum ejus Dominus dixit ad me; Filius meus es tu, ego hodie genui te, postula à me, &c.* Deinde sequaces Dei ita exhorta- tur: *servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore, apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Do- minus, & pereatis*, q. d. ne erubescatis, ejus insistere vestigiis, qui Filius Dei est, & Rex ille, qui in fœnore suo scriptum circumfert: *Rex Regum, & Dominus Do- minantium*, qui severissime puniet delusores suos, & omnes erubescences eum.

S. Th. 2. 2. quæ-
st. 1. art. 2. Lyr.
ibid.

Dion. Carth.
Prov. 1. 26.
Illos ostendit gra-
vissime puni-
entur a
Deo.

1. 2. 19.
Psalm. 2. 4.

2. S. Gregorius, ab Hug. Cardin. citatus, illum interpre- tans Jobi textum: *& non d. patris innocentium rideat*; ita dictum interpretatur versiculum, *ridere Dei est, humana afflictioni nolle misereri*. Id quod merito formident de- lusores, quibus gravissimum intentat supplicium Psalmista, dicens: *erubescant impii, & deducantur in infernum, muta fiant labia dolosa, quæ loquuntur adversus justum iniquitatem*. Circa quæ verba S. Augu- stinus intentus, labia irritantium in vita præsentia neuti- quam occludenda resolvit, dicens: *quando efficiuntur muta labia ista? in hoc seculo? numquam. Quotidie clamant contra Christianos maxime niles, quotidie la- rant,*

S. Greg. 1. 9.
non. c. 20. Job.
Psalm. 30.
Ridere Dei
est illud
nolle
misereri.

S. Aug. ibid.
conc. 1.

Sep. 1.

Die Cloud

1. Pet. 4:12.
Iusti illius
stabant in
extremo ju-
dicio con-
stantes.

Therefore an
even intra-
parental.

2. Nov. 1844

InterL

Cons. & Rep.

1. Oct. 1.

Aliqui deri-
dent varu
confutatur.
alii pe-fo-
tionis statu.

Disc. Cont.

2022.06.20.
Cornelia Lupu

Sed maribus
 pro damno ;
 deridetur
 enim , & ipse
 a Deo .

**El futuro de la
comunicación
electrónica**

6142

Severissimam
enim contra
illos iudicio
exerceretur
Prov. 19. v
10.

2302 17. 7
04

Hill, Trip, L. C.

Drexel, de
dent. cap. 10
Dentif. 3.
Crucis. 10.
mine per
dent.

Alla Gemella
teriforum
exemplis.
4. Rev. 1. 10.

2. PNC. 36. v.
16.

Dist. Code:

107.20.7.

2. Efr. 4. v. 4.
Samaritan
indebant
iudaei elat
et tate rezo
dificantes
Ulorumque
pora.

Diss. Cont.

Cajet. 1

Chief, Field

Quia Iſmael
derideri fecit
Iſaac, eſectus
ſuit à domo
patris.

hanc, & filium ejus, non enim erit heres ancilla cum filio meo Isaac. Quantum, rogo, malum admisit Isaac, ut exulare cogere, & hereditate privaretur? igne ne recreando Isaacum, tantum patrat scelus, quo crimen erat in joco? Apostolus Iusum hunc, persecutionem appellare non dubitat; sed quis hujus asserti mihi patefaciet Mysterium? Cajetanus versioni insistens Hebraicæ, pro *Indentem*, legendum censet: *Vidit filium Agar, facientem irridere, h. e. efficiens, ut pueri coetanei Isaac ludentes cum eo, irrisorem aliquam facerent ipsi Isaac*, qui cum timore Dei sedulo educatus esset, illudebatur à reliquis; ecce igitur poenam, non erit heres cum filio meo; quia scilicet æterna destituentur hereditate, qui homines timoratos, virtutumque sequaces præsumpserint irridere.

Cajet. lib.

4. Reg. 2.
Exponitur
de varie ex-
plicatur di-
lacione 42.
puerorum
tempore.
Elisei.
Abul. lib. 2.

¶ Seriam meretur considerationem historia illa lib. 4. Reg. quando Eliseo in Bethel abeunte, *pueri parvi egressi sunt de Civitate, & illudebant ei, dicentes, ascende calve, ascende calve. Qui cum respexisset, vidit eos, & maledixit eis in nomine Domini, egressique sunt duo ursi de saltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros.* Cujus facti Interpretes sacri varias instituunt considerationes. Abulensis Eliseum magnæ maturitatis virum fuisse advertit, nulla alterabilem curiositate; & tamen cum illi parvuli importuna garrulitate exacerbassent eum, respexit ad eos quasi vultu irato, & maledixit eos. Pueri erant, judicio discursuque destituti, & consequenter culpæ incapaces; non igitur poenæ subjiendi erant: Abulensis nihilominus illos malitiæ etiam in ætate ista capaces extitisse sustinet. Dionysius Carthusianus hoc à Propheta asserit, *pueris inflictum supplicium, præ vehementia zeli, ne pueri isti in tanta malitia crescerent.* Si enim in puerili ætate Prophetas, Deique servos illudebant, qualiter non in ætate profectioni, plurimos à Deo seduxissent, & abstraxissent? puniri igitur fuere, tum propter hanc rationem, tum ne alii similia facere attentarent. Sanctus Augustinus in quodam sermone hanc recensens historiam, in diebus illis Prophetas in Judæa non modò non honoratos, sed & illusos fuisse, docet in hæc verba: *irrisi & opprobrii habebantur, & veluti insani atque abreptitii credebantur; autumatque Sanctus hic Præsul, dictos pueros à parentibus, utpote idololatriæ, ad Prophetas illudendos instigatos fuisse.* Quantum verò ad Mysterium, existimat, desolationem populi Judaici in poenam obtigisse ludibriorum, atque insultuum, Christo illatorum: *Quid est, ascende calve, nisi ascende crucem in loco Calvarie? & hoc attendite fratres, quia sicut sub Eliseo quadraginta duo pueri lacerati sunt, & ita post 42. Annos passionis Dominice, venerunt duo ursi Vespasianus, & Titus.* Advertit autem Abulensis, dictas bestias è sylva casualiter non exiisse, quin potius Deus impulsit illas, ut venirent circa urbem, ad hoc ut lacerarent. Notandum autem, quòd Spiritu Sancto teste, *maledixit eos in nomine Domini*: Siquidem Prophetam justitia divina ad instrumentum adhibuit vindictæ. Unde & Dionysius Carthusianus ait: *egressi de sylva, Angelico ductu, & nutu divino, lacerarunt ita pueros, non devorarunt, ut omnes discerpere possent, nam si lace-*

Dion. Car.

Mysteriis in-
clausum in
irrisione
pueros, m. &
maledictio-
ne puero.

Abul. lib. 2.

ratos primos comederent, cum inciperent vorare carnes eorum, reciderent alii; ideo impetu facto deprecabant eos ad terram, & lacerabant, & non laceraverunt omnes, sed 42. solum, quia forte alii pii non eludebant Eliseo, & Deus non incitavit ursos in eos. Cajetanus inquit: *divina auctoritas significatur, dicendo, in nomine Domini, ut nulla ira, sed Spiritu Sancto motum Eliseum intelligamus, ad maledicendum pueros.* Ad sacrilegos servorum Dei illusores puniendos tres divinæ personæ omnes concurrunt, ut ira suæ adversum eos fulmina vibrent. At quam ob causam ursi potius, & non Leones, Tigrides, aliæque bestię adhibite fuere? *omnia in sapientia fecisti*; minatus quondam fuerat Dominus per Oseam, *occurram eis quasi ursi rapis catulis*: cur non potius alterius ferocioris meminit bestię? uria Catulos sublatos videns, supra omnes alias matres, quantumcumque crudeles, furere incipit, quia scilicet majores in perficiendis partibus suis exanthlavit labores, utpote qui informis instar embionis, nati, per maternam linguam, & industria paulatim organizantur, formantur, & adaptantur, secundum omnia membra; videns igitur mater polli tot molestias, sibi sublatos filios, præ omnibus aliis matribus ferociter incipit. Ecce vobis rationem, quare Dominus instar uris adversum derisores in poenis se processurum minitur, quia scilicet illi sublati sunt filii, quos tot Cœlestis suæ gratiæ auxiliis, verbo, correctionibus, admonitionibus, exhortationibus, sacramentis, impulsibus, inspirationibus internis, totque aliis modis in statum reducerat salutis, & veræ poenitentię; videns inquam, hos servos suos, ut ita dicam, post tot labores, impiorum irrisoribus, & ludibriis, totidem quasi partus sibi auferri, maximum provocatur in furem, & justitiæ divinæ executionem, ut eos, & in vita præsentis puniat, & in futura.

Cur preter
ob ursi, quā
leonibus
fuerint dila-
cerati.
Ole. v. 2.

7 Audientes prædicantem Apostolum, teste S. Luca quidam quidem irridebant sine pessimo, ideoque & in tenebris conscripti mansere infidelitatis suæ. Quam tragediam his verbis repræsentat Sanctus Augustinus; *facta est, loquente Paulo, tripartita illa multitudo, irridantium, dubitantium, credentium; qui irridet, cadit; qui credit, stat; qui dubitat, fluctuat.* Soli autem illi, qui Paulum concionantem illuserant, suæ excederunt salute. Michol, Synagoge figura, Davidem, ex devotionis instinctu ante arcam Domini saltantem irridens, Hebræos designasse videtur, Christum irridentes, & conspuentes; sicut autem Michol perpetuum sterilitatis incurrit dispendium, nullos generans stirpis Davidicæ filios; dicente Abulensi: *Deus vindicavit injuriam David, non dando filios Michol tota vita sua*; ita qui in obsequio Dei ferventes irrident, nullum produciunt Deo partum, in omnibus steriles operibus bonis, quos Isaias gravissimè puniendos attestatus est: *Va qui spernis, nonne & ipse sperneris?* à quo hominum genere ut nobis præcavere possemus, David eos descripsit, ut cognoscerentur ab omnibus, scilicet, lingua acuta, & feriente instructos: *Ecce loquentur in ore suo, & gladius in labiis eorum*: sed quo tandem conficiuntur tormento? & in Domino deridebis eos, ad nihilum deduces; ipsemet Deus eos illudit, desolationibus replet, ruinis implicat, & ad nihilum deducit.

Ab. 17. 11.

S. Aug. 4. de
de Epic. &
Scotic. c. 1.
Irisso Mi-
chol desi-
gnat Christi,
à ludæis sa-
dam.

Ab. 11. v. 2.

Ps. 118. v. 2.

DE EUCHARISTIA,
ET COMMUNIONE.

DISCURSUS QUINQUAGINTADUO.

Discursus I. Eucharistia ad Ecclesie fulcimentum, ad multiplicandam, & stabiliendam populorum fidem, contra hæresin instituta fuit.

II. Sacramentum hoc vitam donat mundo per gratiæ collationem; justitiæ divinæ, nostris irritatæ peccatis, retrahit fulmina, nosque in Dei timore fundat.

III. De aliquot rationibus, quare Eucharistia per modum cibi, & sub speciebus panis instituta fuerit.

IV. Prosecutio ejusdem materiæ; item quare sub speciebus vini fuerit collata.

V. De unione, nos inter & Christum in communione sacra; quæ non, sicut cæteri cibi, convertitur in nos, sed nos potius convertit in se.

VI. Sub allusione cibi, docetur, Eucharistiam spiritu potius, quàm dente, sumendam, & ab aliis secernendam cibis; quæ nobis, juxta dispositionis nostræ proportionem, efficitur utilis.

VII. Per varias SS. Patrum attestaciones suis probatur, quoddam Verbum divinum, nos in communione sacra læ reddat participes divinitatis.

VIII. De omnium bonorum beneficentia, & de divina hoc in sacramento magnificentia.

IX. Probatur, esse gloriæ pignus.

X. Alios inter effectus, sacramentum hoc affectum imprimi bonorum celestium, terrestriumque nauseam; hæc enim ejus impediunt profectum.

XI. De spiritualibus mensæ Eucharisticæ suavitatibus, quas tamen non participant omnes; cujus differentiarum variarum assignantur rationes.

XII. De variis, sacramentum hoc inter, & mel, allusionibus.

XIII. De multis inter manna, & Eucharistiam proportionibus.

XIV. Sacramentum hoc virtute pollet, fomitem mitigandi concupiscentiarum, & ardores juveniles ad carnalia excitantes refrigerandi.

XV. Sacra communio carnalia refrænat incentiva, quæ à lapsu ulteriori præservando, quæ ad emendationem permo- vendo.

XVI. Corpus Christi, modò nos dispositos inveniat, virtutem nobis communicat castitatis.

XVII. Panis Eucharisticus nos corroborandi vim habet, ne cadamus, & ut in bono perseveremus.

XVIII. Agnus sacramentalis animas ad se accedentes mundat à peccatis, & purificat.

XIX. Sacramentum hoc, utpote unionis, & pacis symbolum, discordes reuicit, & vindicativos, mansuetudinem exigens in accedente.

XX. Eucharistia est contra omnes tentationes, & inimici infernalis vires, antidotum.

XXI. Prosecutio ejusdem materiæ.

XXII. Sacramentum altaris in bellis nos à visibilibus protegit hostibus, victoresque efficit.

XXIII. De variis Eucharisticæ fructibus, præsertim autem de illa, quam nobis confert, indulgentia, & propitiatione Dei.

XXIV. Communio sacra lumen, scientiam, & Dei, mysteriorumque divinarum infundit cognitionem.

XXV. Sacramenti fructus nostræ correspondet dispositioni, illiusque præ reliquis participes sumit, magis famelici.

XXVI. Attenta consideratio Eucharisticæ sumendæ præmittenda est.

XXVII. Ex ritibus, & Cæremoniis ejus Agni paschalis, variaz eruuntur moralitates ad dignum hujus sacramenti usum.

XXVIII. Honor, & munditia Corpori Christi debita, ex variis institutionis Eucharisticæ circumstantiis convincitur; scilicet ex apparatu duorum discipulorum, ex signo

aquæ, Coenaculo, lotionis pedum, syndone, & sepulchro novo Christi.

XXIX. Eucharistiam summè fructuosam efficit cogitatio mortis, sicque sumatur quotidie, quasi ultima foret.

XXX. De conscientiarum examine, & interiori purificatione, communioni præmittenda.

XXXI. Variaz adducuntur circa Sanctitatem, & Candelam Eucharisticæ considerationes, quæ innocentiam, & convenientem in recipientibus exigit præparationem.

XXXII. Sacramentum hoc suas impertit gratias timoratis, cumque habitu virtutum, & bonorum morum, ad ipsum accedentibus.

XXXIII. In Communione laudes Deo, & gratiæ agendæ, cum devotionis affectu.

XXXIV. Panis hic, ad quem cum appetitu accedendum, famelicos satiat; cujus variaz adducuntur exempla.

XXXV. De Christi in Eucharistia humilitate, quæ à nobis communicantibus unice requiritur.

XXXVI. De correspondentiæ; Sacramentum inter, & passionem, cujus illud extitit fructus; ut igitur Eucharistiam cum fructu participemus, passionem meditemur.

XXXVII. Multi sacramentum, sed culpa sua non virtutem ejus sumunt, & gratiam; ideoque indignis cibis est mortis, dignis autem panis vitæ.

XXXVIII. Panem hunc ab aliis cibis non secernens, indignèque sumens, suam deglutit damnationem, Christumque sumit Judicem, sibi soli, & non CHRISTO nocens.

XXXIX. Judæ in recipiendo Christi corpore indignitas examinata circumstantialiter, gravitatem ostendit communionis sacrilegæ.

XL. De asserto Apostoli dicentis, quod indignè sumens CHRISTI Corpus, illius efficiatur reus; qui reatus majorem in nobis meretur poenam, quàm olim in lege veteri, ubi figuram hujus indignè contrectantes puniti sunt severissime.

XLI. De damnis indignè communicantium, de variis eorum spiritualibus, temporalibus, & æternis suppliciis.

XLII. Impuritas summè dedecet accedentem ad Christi Corpus; ubi consequenter de variis agitur poenis illorum, qui ad communionem accedere impudici.

XLIII. Contra nauseabundos frequentis communionis, quorum considerantur varia supplicia, & damna.

XLIV. De usu primorum fidelium, traducto per tempus aliquod in Ecclesia circa Communionem primitus quotidianam, & tandem frequentissimam. Varia proinde frequentiarum hujus considerantur bona, omnia utilia, & necessaria.

XLV. Communio quotidiana variis commendatur rationibus, & autoritatibus; solutis in contrarium objectionibus; tandemque discutitur, quidquid ad hunc punctum spectare visum est.

XLVI. De variis rationibus, quare Christus sacramentum hoc in nocte instituerit passionis suæ.

XLVII. De immenso Christi in hoc sacramento erga nos amore.

XLVIII. De gratitudine, & modestia, quam Christo debemus in communionem sacra; præsertim autem de custodia linguarum.

XLIX. De fide ad Eucharistiam necessaria, quæ quare mysterium fidei appelletur, variaz adducuntur rationes.

L. De variis rationibus, ob quas Christus occultè sub speciebus sacramentalibus delitescere voluerit.

LI. De variis rationibus, altissimi hujus mysterii veracitatem, & possibilitatem probantibus.

LII. Eucharistia compendium est, & abyssus omnium mirabilium.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Eucharistia ad Ecclesiae fulcrum, ad multiplicandam, & stabiliendam populorum fidem, contra haeresin instituta fuit.

T H E M A.

Frumento, & vino stabilivi eum, Genes. cap. 27. vers. 37.

Ecclēsiae augmentum, solidumque populi Christiani fundamentum, Eucharistiae ascribamus oportet, ideoque tot ante institutionem ejus saeculis oraculum celeste per Isaac de Jacobo Patriarcha tractans praedixerat, inquit: *Frumento, & vino stabilivi eum*. Jacob, si S. Hyppolito martyri quem SS. Ildorus, & Hieronymus sequuntur, credimus, Ecclesiam, & fidelem significat populum: *Jacob portat imaginem Ecclesiae*, inquit Catharinus: nunc igitur ad immediatè præcedentem eidem datam nos reflectamus benedictionem; *des tibi Deus abundantiam frumenti, & vini*. Hac est multitudo, inquit Glossa, *quam colligit de Sacramento Corporis, & Sanguinis*; quia ut dicemus infra, virtus Sacramenti Altaris, & fideles multiplicat, & populos ad fidem convertit, & sublime stabilit Ecclesiae edificium. Notandum autem, quod non sine mysterio in spiritu prophetico Isaac, post adductam Eucharistiae sub panis, & vini speciebus instituendae mentionem, &c. immediatè subjunxit: *Serviant tibi populi, & adorent tibi*. Ubi Cajetanus ita discursit; *adorent, honorationem significat, actu incurvandi se ipsum*, cultus enim hic est patrie, qui Coelesti huic panis exhibetur. Isaac igitur, ex instinctu divino loquens, cum diceret: *Frumento, & vino stabilivi eum*, ex mente S. Paschasi, in sensu mystico prophetizans, asserere voluit; populum Christianum Corporis, & Sanguinis mei dono stabilivi; *hoc est aperte dicere, firmavi cum pane Corporis Christi, & vino sanguinis*. Quem sensum longè clarius nobis expressit Albertus M. dum eundem textum in tractatu de Eucharistiae Sacramento explicat in hæc verba: *Stabilivi eum, quia tota domus Jacob, id est, Ecclesia fundata est super hoc sacramento frumenti, & vini, quia materia in eo est frumenti, & vini; cui veritati omnium SS. Doctorum, quosquos examinare voluerimus, conformes ostendimus sententias*.

2 Doctor Seraphicus de præparatione ad missæ sacrificium necessaria tractans, has sacramento præsentit tribuit laudes: *per hoc stat Ecclesia, vires & viget Christiana Religio, & divinus cultus*. Rupertus Abbas de officiis divinis tractans, ubi sacrosancti hujus mysterii ingerit mentionem, de quo Salvator ait: *Hoc facite in meam commemorationem*, ita discursit: *calente memoria tam celebris, perstat super fundamentum suum adificium fidei*. Inimicus enim infernalis omnes adhibuit machinas ad everendum, duodecim Apostolis, de quibus canimus; *isti sunt, qui viventes in carne plantaverunt Ecclesiam sanguine suo*, innixam atque erectam Christi Ecclesiam; at quando putatis vel insolentissimè suas applicasse vires, in extremum ejusdem exterminium? In ultima cena, quando divinus hic panis institutus fuit, quando pariter ad S. Petrum Ecclesiae caput, & in quo tanquam in solidissima Petra ingentem hanc fabricam erexit, Salvator ait: *Ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum, ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; id quod Christus ad ipsum dixit paulò post institutam sub speciebus sacramentalibus Eucharistiam*.

3 Novum sacramento huic encomium tribuit Timotheus presbyter Hierosolymitanus, inquit: *Divina ac mystica mensa operam damus, per quam mundus firmatur, per quam terrarum orbis consistit*. Quod idem præconium in aureo libello suo eidem attribuit sacramento V. Thomas à Kempis inquit: *Dolendum valde, quod multi parum hoc salutare mysterium advertunt, quod cælum letificat, & mundum conservat universum*. Quod idem mysterium in spiritu prophetico contemplanis Psalmista, qualli cum titulo illud honorasse arbitramini? Nimirum *Firmamenti*, artifex etenim supremus excelsam empyrii, & firmamenti molem construxerat: *Creavit Deus cælum, dixit quoque, fiat firmamentum*. Postea in saeculo-

lorum progressu certam fortificaturus, ne abetraret, novam illi contulit spirituale, & mysticum firmamentum, cujus meminimus supra, scilicet *frumento, & vino stabilivi eum*; cujus firmamenti stabilitatem Regius Vates prosequitur latius, quando excelsam gloriam, & felicissimos Christi in Ecclesia commemorans progressus, inquit: *Dominabitur à mari usque ad mare; coram illo procident Æthiopes; Reges Tharsis, & Insule munera offerent, adorabunt eum omnes Reges terræ, omnes gentes servient ei, adorabunt de ipso semper, tota die benedicent ei*. Cujus gloriosi adeo stabilitati rationem assignaturus prosequitur dicens; *& eris firmamentum in terra in summis montium*; quæ hæc montium cacumina? qui montes isti? Lyranus respondet; *Sacerdotes sunt montes Ecclesie*. Sed quæ montes inter, & firmamentum connexio? idem author pro *firmamentum*, vertendum auctumat *frumentum super capita elevans*; super sacerdotum enim capita quotidie elevatum adoramus electorum frumentum; quo sine antiquorum Rabinorum à Galatino citaram refert opinionem, qui pro *firmamentum*, *planetam* interpretari sunt. Rabini, qui ante Christi vixere advetum, conformiter Scripturæ sacre omnia tandem sacrificia finienda, unicumque eis, à Davide prædictum, successurum prædixere sacrificium; qui iidem cum Lyrano pro *Ly montes, sacerdotes* legendum auctumarunt. Porro dictum nomen *firmamentum*, convenientissimè, ut idem David alibi attestatur, accommodatur frumento, athenim: *Omne firmamentum Panis contrivit*. Et alibi: *Panis cor hominis confirmet*. Specialius autem Eucharistiae competit firmamenti nomen, siquidem ut firmamentum Ecclesiam sustinet, dicente Seraphico: *Per hoc stat Ecclesia*. Porro vivacissima figurarum omnium sacramenti hujus extitit agnus Paschalis; dicente Doctore Angelico: *In figuris præsignatur, agnus Pasche deputatur*; quem Deus olim manducari voluit baculis in manus assumptis; mysterium ne penetratis, inquit Abulensis? *Per baculum designatur conditio Eucharistiae, quia sicut baculus est id, super quod aliquis se potest firmare, ita Eucharistia est firmamentum nostrum*.

4 Rupertus Abbas ad periculum se reflectit vacillationis præsentissimæ, quod sublimi adificio Ecclesie immineret, si sacramenti hujus deficeret adminiculum; ideoque de Eucharistia sub nomine memorialis passionis, & sacrificii incurventi agens, concludit: *Aufer à cætu Ecclesie quotidianas Salvatoris nostri huiusmodi exequias, & vide, quam merito dicat ipse Salvator, quæ utilitas in sanguine meo? refrigescit enim ea, quæ hoc modo nunc ubique calet eius memoria, refrigescet universa charitas, muta erit fides, claudicabit spes, conticescet magnus ille clamor sanguinis iusti Abel*. Supremum SS. Triados decreverat consistorium, ut Verbum Incarnatum, consummata Redemptione humana, cum corpore suo glorificatum ascenderet in cælum; at altera ex parte cum Ecclesiam suam hic in terris stabilire, & ad fidem suam omnes attrahere vellet gentes, summè huic operi necessariam cognoscebat esse corporalem sacratissimæ humanitatis præsentiam; ut igitur illi suffragaretur, nec alteri deficeret parti, hanc Sapientia incarnata invenit methodum, à S. Paschasio sequentibus assignatam verbis: *Sed quia illum secundum carnem Cælum oportuit penetrare, reliquit nobis hoc sacramentum, visibilem figuram, & characterem carnis, & sanguinis*. Observandum autem, quod postquam mundi conversionem ad fidem, ejusdemq; in sacrosancto lavacro regenerationem Apostolis præcepisset, dicens: *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, docentes eos servare omnia, quaecunque mandavi vobis*, tandem subjungat, & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi, sicut alter Elias, qui triumphalem ascensionis suæ currum conscendens, Elizeo, id est, populo Christiano, pallium, exuvias scilicet corporis, & sacratissimæ carnis suæ reliquit.

5 Otto Imperator, duos aliquando nactus ambiguo jure decertantes de agri cuiusdā dominio, cum nesciret, cui iustitia plausibilis saveret, ut utrique satisfaceret, terram illam emit, non prætendentium pretium, alteri agrum ipsum consignans. Ita pariter imaginari nobis possumus, cælum concertasse, & terram, circa inastimabilis Corporis Christi thesauri prætensionem, ut itaq; utri-

Benedictio
Isaac figura
v. S. Eucha-
ristiam.
Dio. C. 1. lib.
S. Hippol. M.
S. Ildorus.
S. Hieron.

Gen. 27. 28.
S. Ildor.
Gloss.
Hæc est fun-
damentum
Ecclesie.

Gen. Cajet.
ibid.

S. Paschas.
de Corp. & san-
guine. c. 12.

Ab. M. 20. 2.
I. de Euchar.
dist. 1. c. 1.
2. 13.

S. Bon. 1. 7. de
prepar. ad
Miss. c. 1.
Rup. Ab. 1. a.
de offic. c. 10.
Per illam vi-
get, & viget
Christiana
religio.

Luc. 22. 31.

Timoth.
Presb. Hiero-
sol. orat. de
Proph. 51.
m. 11.
V. Thom. de
Kemp. 1. 4. c.
1. 2. 12.

Per S. Eucha-
ristiam fir-
matur mun-
dus.

Gen. 1. 1.

Ps. 71. 16.

Lyran. 1b.

Est panis cor
confirmans.

Ps. 104. 26.
Ps. 127. 15.

S. Bonav.

S. Thom.
In baculis
cui inni-
mur.
Abul. in c.
26. Matth.
9. 11.

Hoc S. Sa-
cramentum
deficitur,
vacillat
Ecclesia.

S. Pasch. de
corp. & san-
guine. Dom.
cap. 4.

Matth. 28. 20.

Fulg. 1. 8. c. 1.
Cælum, &
terra con-
certant
utri debere-
tur possessio
Corporis
Christi.

intriq; satisfaceret Imperator Coelestis, modum reperit, ut Christus, & in empyreum rediret, simulque eodem tempore per praesentiam corporalem degeret subsisteretque in Ecclesia. Unde Drogo Ostiensis ait: *Ecce sublatum est, amplius te tuus non videbit Elisens, remansit tamen ei pallium tuum in memoriam tui, ut praesentia absenti tuae, dolorem eius, semper & angendo lenias, & leniendo augeas. Pallium tuum est caro tua. Ideoque* & Sanctus Bonaventura de Eucharistia tractans, citata pariter applicat Salvatoris verba, dicens; *Vnde inquit Christus; ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi.*

6 Frumento, & vino stabilivimus: Sacramentum Altaris non modò stabilivit, sed & multiplicavit populum fidem; id quod Regius Psalmista Prophetice denunciavit, dicens: *Secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.* Inferre forsitan voluit David, quod illi ad patris dextram elevato, populi certatim se se submiserint, Evangelicam amplexaturi fidem; utique si hoc insinuasset, nihil à vaticinio suo alienum asseruisset, & ego fixa: ratus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. Scriptura igitur vertunt: *Epulas instruxisti filios hominum.* Cui illa accommodat Psalmistae verba: *A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicasti eum; multiplicatione spiritali,* inquit Albertus M. *qua fideles multiplicantur ex sacramentorum procreatione.* In cuius confirmationem, mirabilem quandam necessum est observetis circumstantiam. S. Lucas enim in secundo Actuum Apostolicorum capite, primum vix memorat nascens illius Ierosolymitanæ Ecclesiae augmentum, dicens: *Apposita sunt in die illa animae circiter tria millia,* quando illius rationem immediate subnectens, ait: *erant perseverantes in communione fractionis Panis.* Ex eo momento, quod consecrationis Panis huius extitit principium, stabilita & dilatata fuit Ecclesia; dicente Ruperto Abbate: *Magnus hoc sacramentum caro Christi, quae ante passionem solus erat caro verbi Dei, per passionem ita crevit, adeo dilatata est, ita mundum universum implevit, ut omnes electos, qui fuerunt ab initio mundi, vel futuri sunt usque ad ultimum electum in fine saeculi, nova conspersione huius sacramenti in unam Ecclesiam faciat Deum, & homines aeternaliter copulari. Caro illa unum erat granum frumenti, quod antequam cadens in terram mortuum fuisset, nunc postquam mortuum est, crevit in altari, fructificat in manibus, & corporibus nostris, & ascendente magno, & divite Domino messis, terram fructiferam in qua crevit, seculum vebit in horrea caeli.*

7 Ingeniosa se offert ratio, quare species sacramentalis Panis, & vini ad hoc augmentum, & fidelium multiplicationem adaptentur, quam S. Celsarius Arelatensis his verbis insinuat: *sicut frumentum solis a purgantis sollicitudine preparatum in candidam speciem, molarum labore perficitur, ac per aquam, & ignem in unum panis substantiam congregatur, sic varia gentes unum de se Christi corpus efficiunt.* Quam veritatem plenius nobis successus exhibent Historici, à Patre Rho, de primo Japoniae Christiano, cui nomen Angarus, conscripti in hac verba; *Affirmabat, cum omnia sibi in Christiana republica vehementer probari, cum nihil melius, aut quo magis animus caperetur, ipso Christi corpore sibi videri, itaque mirari se admodum, si qui forte reperirentur qui tantis paratis bonis non avidè atque jucundè defruerentur.* Rex Salomon, Christi typus (ecce plus quam Salomon hic) hoc ipsum praedixit, media Eucharistia, in omnes Ecclesiae populos derivandum augmentum, & propagationem ad fidem, & Religionem Christianam; siquidem aperte ait: *Sapientia edificavit sibi domum.* Ubi interlinearis dicit: *Sapientia verbum Dei, edificavit domum, id est,* inquit Glossa ordinaria, *Ecclesiam;* excidit columnas septem, id est, juxta Lyrannum, *septem sacramenta instituit, quibus sulcitur tota Ecclesia.* Nihilominus omnium principalissimum est illud altaris, quod Hugo Victorinus nuncupare non dubitat, *sacramentum omnia sacrificans sacramenta. Immolavit victimas suas.* Verbum enim divinum in sacrificium suo se obrulit Patri aeterno, primitus in hoc sacramento, postea autem super altare Crucis, cujus in hac verba meminit Interlinearis: *assumpta humanitatis sacramenta pascebat.* Ut igitur universum ad se attraheret mundum, convivium instituit Eucharisticum, miscuit vinum, & proposuit men-

sam suam; quibus praemissis, Apostolos ablegavit, qui ad Ecclesiae sinum omnes invitarent populos, *misit ancillas suas; predicatorum infirmos,* inquit Glossa ordinaria, *& despicabiles; ut vocarent ad arcem, & ad munitiam civitatis;* ad Christi fidem inquit Lyrannus; *insipientibus locuta est, id est, gentilibus, qui divinitatem attribuebant lignis, & lapidibus.* At quae eia eos ad conversionem allectos fuisse arbitramini? *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis; In pane corpus,* inquit Glossa, *in vino, sanguis eius quo in altari satiamur.* Beda inquit: *sacramentum quo subjungitur est mundus.*

8 Notata dignissima & eidem proposito accommodata in praesentia se insinuant pariter S. Bonaventurae verba, dicens: *Tolle hoc sacramentum de Ecclesia, & quid erit in mundo, nisi error, & infidelitas? & populus Christianus erit quasi grex porcorum dispersus, & idololatria deditus, sicut expressè patet in ceteris infidelibus.* In pessimo utique statu squalabat mundus ante Eucharistiae institutionem, ideoque persequitur dicens: *Per hoc sacramentum roboratur fides.* Porro Sanctus Anselmus ad convivium alludens, ad quod pauperes, debiles, claudi, & caeci invitati fuere, sequentem format discursum: *Erant gentiles, quia nec legis divitias, nec virtutum fortitudinem, quae resistere possent Diabolo, nec scientia lumen, vel illuminatos cordis oculos habebant, nec in via iustitiae rectis pedibus incedebant, qui tamen invitati ad convivium CHRISTI, divites spiritualiter, & fortes facti sunt, & interior illuminati, dum in via Dei non errant, sed recto tramite gradiuntur.*

9 Veraciter utique S. asseruit Augustinus: Sacramen- to Corporis Christi subjungitur est mundus. Invaletcentibus enim multiplicatisque mirum in modum haereticis, ex instantu Divino Urbanus IV. solemniter instituit, & processiones SS. Corporis Christi, juxta declarationem sacri Concilii Tridentini; ad destruendas haereses, eorumque confundendos sequaces, aut certe ad Ecclesiae gremium reducendos; prout fuse probavimus in secundo promptuarii sacri Tomo, in septimo huius solemnitatis discursu. Inimicus namque infernalis qui non dormit, sed incessanter zizania per campum Ecclesiae supra bonam veritatem, & doctrinarum Catholicarum sementem spargit, hoc maxime electorum frumentum obruere allaboravit, nauseam ejusdem creans in Catholicis, quos in multis errores, & praecipitia, in multis provinciis, & Regnis à Sede Apostolica separatis atque divisus, degenerare fecit.

10 Esau ab Isaac patre suo benedictionem postulans, eam à Jacob fratre sibi surreptam didicit; dicente patre: *Frumento, & vino stabilivimus eum, & tibi post haec fili mi ultra quid faciam?* In tam divite, & opulenta domo panis equidem, & vini benedictio deficere non poterat, quae natu majori filio conferretur; sed omnia in figura contingebant. Esau enim infidelem praefigurabat praedictumque populum, qui particeps esse nequit benedictionis panis, & vini Eucharistici, collata Jacobo, qui populum Christianum representabat, ut Christi in teles usque in saeculorum finem stabiliat atque confirmet. Franciscus primus Franciae Rex propter continuos, & implacabiles Regni sui bellicosos motus, in subditos suos haereseon, errorumque pestem cum ingenti fidei praedictio transfusa advertens, sequens adhibuit remedium, & antidotum: *Excusa pietate celeberrimam Parisiis supplicationem instituit; divinamque hostiam circumferre iubet, ad ostiis faciemque manu praefrens, aperto triumphali capite prosequitur, mox coactis in templo Proceribus de augustissimi omnium mysterii, de veneratione cultuque Regia differis eloquentia, obortisque extrema concione lacrymis, se Henricum suum unicam Regni spem, si errores concipisset, illico Divina veritati immolaturum voveratur.*

Gloss. ordin.

Lyrann.

Glossa. V. Beda.

S. Bonav. Hoc Sacramentum sublatum meretur effectus erroris & infidelitatis in Ecclesia.

S. Anselm. in Epistol.

Luc. 14. 35.

Hoc Sacramentum institutum est ad destruendas haereses.

Praelatum exemplum Franc. I. Reg. Franc.

P. Rho. l. 56.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Sacramentum hoc vitam donat mundo per gratiæ collationem, justitiæ Divinæ nostris irritatæ peccatis retrahit fulmina, nos quoque in Dei timore fundat.

THEMA.

Panis Dei est, qui de Cælo descendit, & dat vitam mundo. Joan. 6. 33.

Christus nobis datus est non sicut in peritium, sed etiam in cibum. Joan. 3. 16.

S. Bonav. in c. 6. Joan. 33.

Nobis in Margar. spir. c. 10. Mors domini dabatur in mundo, donec per hunc cibum daretur remedium vite.

Luc. 1. 79. Joan. 1.

S. Ambr. de Parad. c. 9.

V. Beda in Exen. Petr. Bles. ep. 123.

S. Thom.

Rup. Abb. c. 1. lib. 3. de oper. spirit. S. c. 14. Per hoc Sacramentum reparavit Deus ruinâ pomî vetus.

S. Bern. to. 2. ser. 5. Dom. 4. c. 1. c. 2.

Salvator die quadam cum Nicodemo de Aeterni Patris sui excessivo versus genus humanum amoredilucens, ita eum affatus est: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam, non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut indicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum.* Quæ verba interpretas S. Bonaventura, considerat, unigenitum Dei Filium in mundi salutem, & vitam, datum fuisse, non modò ut pretium, & Redemptionem, sed etiam ut cibum, & nutrimentum: *Sic Deus dilexit mundum, ut unigenitum daret, & in pretium, & in cibum.*

3 Ingeniosum est epithetum, quod Blosius in Margarita spiritali c. 10. Divino huic Pani attribuit, dicens: *Ostendenda Sapientia Dei, quæ hunc subtilem, & salutarem mundum pro salute nostra instituit; pro cuius intelligentia notandum, quod priusquam Verbum æternum è sinu patris in hanc terram descendere, mors in hoc mundo prævalens triumphum egerit; unde Zacharias Deum rogabat, dicens: Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis sedent.* Etenim vita vera in cælo, in Patre scilicet, residebat: *in ipso vita erat, & vita erat lux hominum.* Hæc autem mors eò usque continuabatur, donec ad terram per hunc panem Eucharisticum, (de quo S. Ambrosius ait: *Hic est cibus, in quo vita definitur æterna*) vivificandam, Filius Dei mitteretur. Mundi nomine autem, ut Beda declarat, non mundi elementa, sed fideles, & credentes qui sunt in mundo, intelliguntur. Unde idem Beda ait: *Da vitam in mundo, non elementis, sed hominibus habitatoribus mundi.* Petrus Bleicensis verò in quadam Epist. aliis nobilibus Epithetis Eucharistiam honorat, dicens: *Magnum hoc est sacramentum, supra omnem estimationem, supra omnem intelligentiam, supra omnem eminentiam, in qua salus est mundi, pretium seculi.* In sequentiâ S. Thoma composita, Ecclesia canens ait: *Laudis thema specialis. Panis vitæ, & vitalis hodie proponitur.* Ingeniosa quoque est, quam Rup. Abbas Tuitiensis facit, reflexio circa modum, quo Deus mundi ruinas, à serpente per pomum vetitum, causatas, reparavit. Hic etenim Salvatorem ad SS. Corpus suum sumendum invitantem his verbis loquentem introducit: *Accipite & comedite, hoc est Corpus meum, & protinus subiungit. Cum hæc dicit agnus Dei, opportunè nobis ad memoriam recurrit illud, quod dixit serpens, imò per serpentem Diabolus hostis humani generis: accipite & comedite, eritis sicut Dii; sicut enim per escam pomî vetitæ, mors in hunc mundum intravit; ita Filius Dei per cibum Eucharisticum, mortem in fugam pepulit, vitam nobis donando; unde ipsemet Salvator ait: *Hic est panis qui de cælo descendit, & dat vitam mundo.* Ille serpens erat, inquit Rupertus, iste agnus est; ille vetus peccator, iste antiquus creator; ille per terram repa, iste de cælo venit. Ille spiritus Diabolus falsum sibilans, iste spiritus Dei verum evangelizans; ille mortis artifex, iste vitæ opifex; ille de ligno non suo raptor obsulit, iste de corpore & sanguine suo largitor dedit; ille quod non habet, mendaciter promisit, eritis, inquit, sicut Dii; iste quod habebat, & quod semper naturaliter habet, fideliter dedit, ut simus Dii, dum manet ipse in nobis. Tandem verò per os Salvatoris loquens, & ad Divinum hoc alimentum nos invitans, dicit: *Contra cibum mortis, panem comedite vitæ æternæ, & calicem bibite salutis perpetuæ.* S. Bern. Senens. in sermone quodam similiter ait: *sicut demeritum culpe capis in homine ex auditu Diabolici verbi, mortis pabulum suggerentis, ita vitæ gratia in humano genere reformatur per verbum Christi, vitæ ei cibum veraciter proponentis.**

3 In libro Geneseos c. 43. mundum extrema quadam

fame oppressum fuisse invenimus: *In universo orbe fames prævaluit, in cuncta autem terra Egypti Panis erat; omnia autem, ut Apostolus ait, in figura contingebant illis.* Sed quænam erat hæc fames, cui tunc universa terra subiacebat? fames nimirum panis spiritualis. Audite Chrysologum de filio prodigo ita scribentem: *falsa est fames valida; famem magnam cognoscenda veritatis sustinebat.* Sed quonam remedio Rex Egypti famem à Regno suo profligabat? ite, inquit, ad Joseph; aperuitque Joseph universa horrea. Porro Joseph iste Salvatorem nostrum præfigurabat, qui frumentum appellatur electorum. Audiamus S. Prosperum hac de re ita loquentem: *Aperuit Joseph horrea tempore famis, & ministrabat populis; hoc & de nostro dictum est: oculi Domini super iustos, & sequitur, ut eruat a morte animas eorum, & aliat eos in famem, nimirum illa, quam Deus per Amos comminatur, dicens: Mutam famem in terram, non famem Panis, sed audiendi verbi Dei, in hac fame positus noster Joseph Christus Dominus ex horreis suis nobis Divinam sui Corporis annonam ministrat.*

4 Seræ considerationis nostræ oculos in Babyloniam convertemus, ibi namque Danielem inveniemus in Lacu leonum famelicum, ab iisque, faucibus apertis corpus ejus, velut prædam anhelantibus, circumdatum, tamen nullus illorum corpus ejus attingere præsumpserit. Huic igitur Deus, compassione erga illum commovetur, Angelum misit, qui Habacuc prandium mellioribus ferentem, per comam capitis apprehensum in lacum traxit, ut cibus ille Danieli Dei serbo dispensaretur, clauderenturque famelicorum ora Leonum. Porro S. Hieronymus optimè observat, dictionem illam *Habacuc*, idem significare, quod *amplexator*, ideoque per illum, Filium Dei præfiguratum fuisse dicit, utpote qui in Incarnatione sua humanam naturam nostram est amplexatus, ut proinde hæc dicere possit: *dextera illius, id est, Divinitas, amplexabitur me.* Melliores autem, quibus prandium ab Habacuc præparatum erat, Angelos significant, de quibus in Evangelio dicitur: *Melliores autem Angeli sunt;* his enim Panis hic Eucharisticus revelata facie fruendus semper præsto est: *Beatus qui manducabit Panem in Regno Dei;* de quo etiam panem S. Raphael Archangel. ait: *Ego cibo invisibili, & potu, qui ab hominibus videri non potest, utor.* Denique genus humanum præfigurabatur in Daniele, qui in medio Babyloniz, famelicis leonibus ad prædam ejus aspirantibus, quaquaversum circumdatus morabatur, quia universus mundus, parvulo duratæ Judææ angulo excepto, idola adorabat, & demonibus serviebat, qui leones sunt, de quibus S. Petrus ait: *Tanquam leo rugiens, &c.* Universus igitur mundus fame illa, de qua D. Chrysologus loquitur, vexabatur, adeo ut dicere potuerit: *quanti in domo Patris mei abundant Panibus, ego autem hic fame pereor?* Ecce tibi igitur Habacuc, id est, Christum Incarnatum, magni consilii Angelum, Divinum hoc convivium, de quo sæpè canit Ecclesia: *O sacrum convivium, &c.* toti mundo præparantem, cumque ab infernalium leonum faucibus eripientem.

5 *Dat vitam mundo.* Quidnam obsecro mundus, priusquam lux in eo crearetur, aliud, quam confusum quoddam Chaos erat? *tenebra erant super faciem abyssi, dixitque Deus, fiat lux, & facta est lux;* quam tenebrosa abyssus erat universus mundus, impietate quaquaversum repletus, quamdiu ante formatam in eo Evangelicæ gratiæ lucem, princeps tenebrarum dominabatur? hæc autem lux in sole justitiæ Christo, sub nubibus accidentium sacramentalium reclusa, & obvelata, consistit: *gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum.* S. Bernardus de Eucharistia disserens, ait: *Panis iste per excellentiam Eucharistia dicitur, id est, bona gratia, in hoc enim sacramento, non solum qualibet gratia, sed ille à quo est omnis gratia, sumitur.* S. Bernardinus Sen. similiter inquit: *Est fons omnis gratiæ, & virtutis; unde Sacramentum hoc Eucharistia, id est, bona gratia nominatur, ideo Eccl. 24. ipsa Eucharistia de se ait: in me omnis gratia via & veritatis; in me omnis spes vitæ, & virtutis.* Olim in paradiso terrestri universus mundus per pomum infectus fuit toxico æternæ mortis, unde Deus ait: *In quo cunq; die comederis ex eo, morte morieris;* at verò in Sion Eucharistia instituta fuit, in quam cælestis ille panis descendit, qui nostram vivificat immortalitatem; unde Albertus

Gen. 4. 14. Ante institutionem huius sacramenti, erat fames in universa terra. D. Chrysol. ser. 5.

S. Prosop. de prom. & pizd. ver. Dei cl. in Cæna.

Amos 8. 11.

Dan. 14. Applicat. huic lacu morsu prædijum. Quod Habacuc tulit fameli. co Danieli.

S. Hieron. de nomine Habacuc.

Matt. 23. 34.

Luc. 24. 15.

Tob. 12. 7.

D. Chryl.

Gen. 1. In hoc S. sacramento continetur vita gratiæ.

Rom. 7. 24. S. Bern. ser. 18. cæna Dom.

S. Bern. s. 1. ser. 11. 12. L. c. 1. Eccl. 24.

Gen. 2. 17.

Qui confocet cor nostrum.

bettus Magn. in persona Christi ait: *Quia in corporali cibo vitam perdidistis, ideo ego corporalem cibum preparavi vobis, in quo vitam invenietis.* Idem quoque præfatus illum Apostoli ad Hebræos cap. 13. textum: *optimum est gratia stabilire cor*, adducens, ait: omnem fidelium in pietate, & religione, ac quovis alio bono constantiam, & stabilitatem, hujus sacramenti esse effectum: *Gratia cor stabilis, & confortat ad hoc*, inquit, *quod in bono Divino permaneat, hoc autem specialiter hac gratia facis, sicut dicitur Psalm. 103. Panis cor hominis confirmat.* S. Paulus Apost. qui ad hoc à Deo destinatus erat, ut mundum Evangelicæ legis prædicatione, & fidei Christianæ notitia vivificaret, hoc cibo vitæ restauratus, & confortatus fuisse legitur; unde idem Albertus M. ait: *Din nutaverat Paulus, & sicut dicitur Act. 9. cum accepisset, gratia huius cibi confortatus est.* Peripicua similiter est, circa propositi thematis verba S. Bonav. expositio, dicentis: quod per hanc vitam, mediante hoc pane mundo collatam, Divina gratia denotetur, cujus viva quædam scaturigo est Eucharistia, nam *hic Panis dat vitam mundo, id est, dat gratia vitam vivificantis.*

6 Observandum quoque, Salvatorem nostrum apud S. Joa. c. 6. verbis propositi thematis præmisisse, dicendo: *Operamini, non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam eternam, quem Filius hominis dabit vobis; hunc enim Pater signavit Deus.* Signum autem, quo æternus ejus Pater hunc cibum signaverat, erat vita immortalis, cujus semen, & pignus est gratia. Valdè etiam ad propositum nostrum considerari merentur verba illa S. Hilarii l. 8. de Trinit. de hac materia tractantis, dicit enim: *Hæc vero vita nostra causa est, quod in nobis carnalibus manentem per carnem Christum habemus, vultus nobis per eum ea condicione, qua vivit ipse per Patrem.* Christus enim apud eundem Joannem ibidem protestatus fuerat, dicens: *sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem, & qui manducat me, & ipse vivet propter me;* unde S. Hilarius hanc deducit consequentiam: *vivit ergo per Patrem, & quomodo per Patrem vivit, eodem modo nos per carnem eius vivemus.* Aptè ad propositum nostrum observat S. Bonav. quod Incarnata Sapientia, dum in cap. 6. Joanne hoc sacramento, quod instituendus erat, diffusè loquitur, non semel, sed decies vitæ mentionem facit; decies, inquit, *reperitur hic actus vivificandi, & attribuitur panis.* S. Augustinus in quodam sermone de hujus sacramenti salutari Calice, inquit: *Illum bibere, quid est, nisi vivere? manduca vitam, bibe vitam, habebis vitam, & integra est vita.* In Canone missæ post consecrationem hæc verba recitantur: *panem sanctum vitam eternam, & calicem salutis perpetua: similiter ante consecrationem in eodem Canone oblationem hostiæ, non solum pro salutis animæ, sed etiam corporis, præsentamus dicendo: pro spe salutis, & incolumitatis;* ubi Remig. Altiſſod. notat dicens: *Nec solum pro salute eterna, sed etiam pro temporalis incolumitate, id est, corporalis sanitate, incolumitas enim dicitur sanitas, & integritas, utraque enim sanitas ab illo est, anima & corporis.* S. Basilii pariter in quadam Epistola, punctum hoc tangit immortalitatis, cujus panem hunc celestem dicit esse instrumentum; quis iam dubitabit, inquit, quin vitam frequentius participare, non sit aliud omnino, quam frequentius vivere? quibus verbis hoc sacramentum vitæ nomine indigitat. Sicut enim ad sustentandam vitam corporalem, necessarius est cibus, ita quoque ad spiritualem animæ vitam conservandam cibi Eucharistici urget necessitas; nam ut Salvator ait; *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus:* circa quæ verba Seraphicus Doctor ait: *quæritur, quid ait verè est cibus? Et ad hoc respondet Augustinus, quod cibus, & potus ideo appetunt homines, ut non esuriant neque sitiant, hoc autem non præstat veraciter, nisi iste cibus, & potus, qui eos, à quibus sumitur, immortales facit.*

7 Præterea *Dat vitam mundo*, quia fulmina Divinæ justitiæ adversum nos irascentis coercet, quæ aliàs mundum continuis sceleribus immersum, in nihili abyſsum redigeret: *panis iste supersubstantialis*, inquit S. Cyprian. & *Calix benedictione solemniter sacras, ad totius hominis vitam salutemque profuit, simul medicamentum, & holocaustum ad sanandas infirmitates, & purgandas iniquitates existens.* Rup. Abb. ad Altare quod Noe erexit, & in quo sacrificium obtulit, se reflectens, ait: *qui arcam facere iusserat homini, in qua salvaretur, dignè illi homo alta-*

re edificat, in quo idem Salvator suus adoretur. Quando enim Deus cruentum indignantis iustitiæ suæ gladium in vaginam recondere, mundoque reconciliari volebat, tunc akare illud, in honorem suum erigi, in eoque holocaustum offerri disposuit; ut denotaret, quod sacramentum terram salvet, & in incolumitate sua sustineat, ne annihiletur, & totaliter intereat: *Dat vitam mundo.* Albertus M. verba Prov. c. 21. *manus absconditum extinguit iras, & donum in sinu indignationem maximam*, de Eucharistia explicat, dicens: *omnem enim iram, & indignationem Dei, hoc pretiosissimo dono extinguimus.* Deus olun apud Isaiam conquereretur, dicens: *Ingiter tota die nomen meum blasphematur:* Porro certum est, unicam blasphemiam, vel unicam tantum peccatum mortale, ad annihilandum totum universum abundè sufficere, quanto igitur magis abundè ad id sufficiet: *si ingiter tota die nomen Dei blasphemetur?* quodnam igitur celestis pietas ad mundum conservandum providit antidotum? audite Isaiam id ipsum insinuantem: *propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa, quia ego ipse, qui loquebar, ecce adsum, q. d. ex nunc, scilicet, à tempore Incarnationis meæ per præsentiam meam corporalem in hoc sacramento, iræ Patris mei opponam, usque in mundi finem, unde alibi dicit: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Equidem licet ingiter tota die nomen eius blasphematur, nihilominus ex alia parte continuum nobis providit sacrificium: *ingit sacrificium à Daniele nuncupatum, siquidem per totam Christianitatem, omnibus cujuscunque diei horis sacrificium offertur incruentum, quando enim apud nos dies est, noctem habent anripodes, & è converso, atque ita toto cujuscunque diei naturalis cursu, & quocunque ejus momento, æterno Patri Filius ejus in salutem nostram offertur, ut illud adimpleatur: Dat vitam mundo.*

8 *Dat vitam mundo; h. e. hominibus in ipsum credentibus*, ut exponit Carthusianus; siquidem certum est, ut suo loco plenius dicemus, fideles in panis huius virtute, vitam, id est, gratiam & amicitiam Dei conservare: *Panis cor hominis confirmat*, inquit Psalmista, cuius hanc ad intentum nostrum rationem subdit Sanctus Thomas, *quia scilicet Corpus Christi fideles suos in bona vita confirmat, & confortat.* Cui doctissimus subscribens Salmeron, inquit: *virtutes Theologicas, & morales, quæ ad salutem nostram faciunt, eorumque incrementa, nulla ratione magis nobis polliceri possumus, quam per hoc ipsum fides, & charitatis sacramentum;* quippe eius frequentatione illa nobis inferuntur, illa nobis inseri augentur, atque antea perficiuntur, non secus ac cibo corporeo singula corporis partes, & membra accrescunt, aut saltem conservantur. In primis illis sæculis, nec non successivè in aliis, quando fideles ad fidei confessionem compellebantur, eamque non uno, sed multifario ore medios inter sanguinum rivos defendebant, unde vigorem roburque, nisi à sacra communione obtinere? eundem audiamus authorem: *Martyres pro Christo, inquit ille, extrema subituros tormenta, Magn. Cyprianus Eucharistia munibat; quemadmodum magni in itinere prælium, in quo ut ardentius pugnent, cibo potuque se communicare solent.* Quam veritatem fufius confirmat Baronius, quando in annalibus Ecclesiasticis Anno 355. ardens recenset, quod fideles propter fidem incarcerati habebant, desiderium sumendi Eucharistiam; id quod in aliis eorundem annalium locis fufius prosequitur, probans, fortissimam atque impenetrabilem Christianorum armaturam inter persecutiones, unicam extitisse communionem, quam etiam ob causam in sæculis illis admodum periculosis Ecclesia permittebat, ut fideles panem hunc consecratum, domum secum deportarent, ut occasione data, atque persecutoris tyrannide imminente, hoc se pabulo cibare, atque munire possent; cujus & Apostol. ab Alberto M. citatus meminit in hæc verba: *Rogo vos accipere cibum pro salute vestra, quia nullus vestrum capillus de capite peribit; cibus enim salutis saluberrimus omnibus, & confortat in gratia, & salvat à periculo,* subnectit dictus Author.

Alb. M. ibid. dist. 1. c. 2. Prov. 21.

Isai. 5.

Isa.

Don. 8.

Dio. Car. lib.

Ps. 103. 16.

S. Tho. lib.

Salmer. 10. p. 16. Et confortat fideles in B. de.

Salmer. 10. p. 16. Specialiter S. Marty. 8 ad tubunda tormenta. Bar. An. 355. R. 5.

ibid. An. 360. R. 1.

Alb. M. l. de Euchar. dist. 1. c. 2.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Quare Eucharistia per modum cibi, subque speciebus Panis instituta fuerit.

T H E M A.

Accepto pane, dedit eis dicens: hoc est corpus meum. Luc. 22. V. 19.

I Scire quidem optarem, cur in ultima Cœna Salvator noster sacramentum Altaris, in agno Paschali principaliter figuratum, institutus, Panem & Vinum cani prætulerit: aut cur non potius Manna impertuerit, simillimum Eucharistiæ typum? commutavit Dominus sacramentum agni, inquit Seraphicus, in sacramentum panis, quia iste est cibus magis communis, & naturalis. Nihilominus in capite discursus, laudabili sanctaque cum curiositate interrogare libet, cur DOMINUS sacramentum hoc nobis subministrare voluerit per modum cibi, & potus; quam distinctionem reliqua inter sacramenta habere novimus Eucharistiæ? Hugo Victorinus dubium hoc sequenti enodat responso, dicens: Voluit sapientia Dei, quæ se per visibilia manifestat, ostendere, quod ipsa animarum refectio est, & cibus; & propterea carnem assumptam in edulium proposuit, ut per cibum carnis ad gustum invitaret Divinitatis. In terram enim descenderat Verbum, ut nos beatæ æternæque vitæ redderet participes; quemadmodum igitur hæc vita corporalis per cibum fovetur, ita pariter in viâ, ut sempiternam animæ vitam consequeremur, alium nobis subministravit cibum: Hic pereat physicale nutrimentum (verba sunt S. Bernardi) cibus iste non est ventris, sed mentis; non est enim datus ad ruinam huius vitæ, quæ vapor est, ad modicum parens, sed ad eternam vitam animæ conferendam; illuc reducit hominem, unde traxit originem.

2 Per cibum serpens nostram operatus est ruinam; per cibum pariter Divina sapientia nostrum restauravit interitum; unde Rupertus Abbas ait: Contra cibi vitæ culpam, cibus & potus gratia est, contra serpentis venenum, S. Spiritus antidotum est. Cui & illa coniungat Didaci Stellæ doctrina: Non solum eius altitudo sapientia ostensa est per hoc, quod cum homine mansit, sed etiam per modum, quod id facere excogitavit; nam eo modo, quo mors in mundum intravit, voluit, ut eodem intraret vita; per esum ligni vitæ intravit mors, per esum etiam intravit vita. Angelicus Doctor ad illam Christi assertionem (caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus) se reflectens, sanctique Chrysost. innixus authoritati, inquit: Qui cibus, & potus sumitur ad refectiorem hominis; deinde duas in nobis considerat partes, quarum principalior anima, minus autem principalis corpus est; essentia hominis in anima, non in corpore consistit; animæ itaque sustentandæ necessarius erat cibus; qui non alius, quam Eucharistia est, quæ in multis Dei servis ipsi etiam corpori virtutem, & nutrimentum communicavit; ideo S. Doctor sub ungit: Illud autem, quod est homo, est per animam, non per corpus; illud ergo est vere cibus, qui est cibus anima, & hoc est, quod Dominus dicit: Caro mea vere est cibus, quia non solum est cibus corporis, sed etiam animæ. Quod intentum S. Catolus Bottromæus mirè promovet, compendiosa hac, sed emphatica doctrina, quæ proportionem cibi corporalis, & Eucharistici exhibet in hæc verba. Quos usus corpori panis, & vinum affert, eos omnes animæ salutis, & iucunditati, ac meliori quidem, & perfectiori ratione, Eucharistia sacramentum præbet. Quod idem documentum Concilium Tridentinum tradit, à S. hoc Cardinali in medium adductum, perfectèque consummatum; ait enim: sumi voluit sacramentum hoc, tanquam spirituale animarum cibus, quo alantur, & confortentur viventes, ut illius, qui dixit; qui manducas me, & ipse vivet propter me.

3 Non solum autem per modum cibi, sed etiam sub speciebus panis, Eucharistiæ instituit Dominus, qui accepto pane dedit eis dicens, hoc est corpus meum. Non desunt Interpretes sacri, qui in oratione Dominica nos a Christo iustos astruunt, panem petere Sacrosancti Corporis ejus; unde Sanctus Matthæus pro

Ly panem nostrum quotidianum; habet; super substantialem, ad quod se reflectens S. Hieronymus, ait: Illud quod in Evangelio secundum Latinos Interpretes scriptum est; panem nostrum quotidianum; melius habetur in Græco; panem nostrum egregium, præcipuum, peculiarem, cum videlicet, qui de Cælo descendens ait: Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi. Quam eandem sententiam tenuere Tertullianus, S. Ambrosius, & alii: id quod per illam confirmari potest particulam; panem nostrum, siquidem circa alium panem libera nobis non est dispositio, sed à beneficentia Dei illum expectemus oportet; hic autem adeo in nostra est potestate, ut sacerdote super materiam verba consecrationis proferente, substantia panis necessariò in Christi corpus convertatur; obediens Deo voci hominis. Aut etiam dici potest, panem usualem non dici nostrum, siquidem omnibus communis est, etiam idololatriis, Mahometanis, & Atheistis: Solem suum oriri facit super bonos, & malos; panis autem Eucharisticus solis concessus est nobis Christianis Catholicis: nobis datus; verè panis filiorum non mittendus canibus: panem nostrum, quia cum nostrum fecit, qui dixit: qui manducat meam carnem, in me manet, & ego in illo; ad quem panem sumendum ita nos extimulat S. Chrysologus: Cælestis Pater, cælestem panem, cælestis Filius, ut postulemus, hortatur, ipse dicit; Ego sum panis, qui de Cælo descendi. Ipse est panis, qui salus de virgine, fermentatus in carne, in passione confectus, in fornace coctus sepulchri, in Ecclesia conditus, illatus altaribus, cælestem cibum quotidie fidelibus subministrat.

4 Accepto Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis, & ait; accipite & comedite, hoc est corpus meum. Utique non sine mysterio in sacramenti huius materiam Christus assignavit panem, siquidem hic omnibus cuiuscunque status, sexus, ætatis, conditionis, & professionis communis est hominibus; Dedit, non vendidit, inquit Hugo Card. quia venditum ad paucos derivatur; dedit ergo, & omnibus dedit, multis ante sæculis ad ejus participationem nos invitans, per Isaiam dicens: Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, emite & comedite; venite, emite absque argento, & absque ulla commutatione vinum, & lac. Inter omnes equidem materias comestibiles, maxime indifferens, atque universalis est panis, nullius non deieciens necessitatibus, ideoque B. Algerus ait: Qui in suis beneficiis nostram abstulit expensam, ne gravemur, suam contulit incomparabilem gratiam, ut hilarius invaremur. Si enim in quibuslibet pretiosissimis speciebus sacramenta sua Deus instituit, quæ natura, & quantitate sua, ita essent pretiosa, ut mundus totus non sufficeret ad ea comparanda; non quidem sacramentorum esset digna comparatio, sed difficilis, & onerosa pauperibus, ad ea erat accessio. Ideoque ut gratia Dei omnimodè esset gratuita, in sacramentalibus speciebus non quasi vix dignis atem, sed aptitudinem.

5 Accepto pane. Experientia teste, panis principalissimum hominis est nutrimentum; cui proinde Psalmista insigne hoc attribuit epithetum, firmamentum panis. S. autem Martianus Eucharistiæ eadem de causa unicum appellat vitæ remedium; quem effectum S. Bernardinus fulius considerans, ab alimento materiali ita ad spirituale digreditur: sicut alimentum corporale habet, vitam corporis servare; sic hoc sacramentum, cum sit anima cibus, habet, ipsam in gratiam solidare, quæ ipsius animæ vita est. Spottiò Bonaventura de hoc eodem agens Sacramento, Sapientiam Incarnatam nos ad vitam immortalem corpore suo sub speciebus panis nutrire voluisse concludit, dicens: Sapientia providit, ut rationales animas hominum, quas tam carè redemit, & per gratiam magnificavit, ac effectus similes Angelis Dei, cibaret illo pane, quo Angeli nutriuntur, sine quo nec illi, nec isti vivere possunt, & hoc per aliquem modum convenientem nobis parvulis, quo impossibile est nobis comedere cum isto mortali corpore illum panem vitæ in soliditate propriæ formæ, scilicet divinitate. Quæ eadem Sacratissimi Christi Corporis, specierumque panis, & vini, proportionem considerans Sanct. Cyprianus, inquit: Potus & esus ad eandem pertinent rationem, quibus sicut corporea nutriuntur substantia, & vivit, & incolumis perseverat; ita vita Spiritus hoc proprio alimento nutriuntur. Qui idem Sanctus paulò ante verba præmiserat sequentia: Sicut panis communis

S. Bon. ib.
Cur Christus
hæc sacra-
mentum in-
stitueret per
modum cibi
& potus.

Hugo de S.
Vid. p. 8. l. 2.
de erud.
Theol. sacra-
mentis.

Per esum li-
gni vitæ in-
travit mors,
Rup. Ab. l. 1.
de Sap. c. 22.
Did. Stell. in
c. 22. Luc.
Per esum hu-
jus panis in-
trat vita.

Jo. 6. 55.
S. Th. ib.
Animus æque
necessarius
est cibus, ac
corpori, illi
autem est
Eucharistia.

Noster hic
cibus datus
est sub spe-
ciebus panis.

Matth. 6. 11.

S. Hier. cit. à
Salm. in c. 2.
ad T.

Tertull.
S. Cyprian.
& Ambros.
Hunc panem
petimus in
oratione do-
minica, &
notanter di-
citur, panis
noster.

D. Chrysol.
ser. 67.

Matth. 26. 26.
Christus
hunc sacra-
mentum assi-
gnavit panem,
qui est cibus
omnibus co-
munis.
Hug. Car. ib.

Isa. 55. 1.

B. Alger. l. 1.
de fact. c. 4.

S. Euchar. est
nutrimentum
vitz.
Ps. 104. 16.
S. Marti-
an. epist. ad Be-
ned. c. 3.
S. B. in 10. 1.
ser. 34. ar. 2. c. 2.

S. Bon. l. 7. de
prepar. ad
Missæ.

S. Cyp. de
cæn. Dom.
n. 14.

panis quem quotidie edimus, vita est corporis, ita panis iste super substantialis vita est anima. Quam eandem rationem B. Algerius in hac adducit verba: Quia panis, & vinum homini incorporatum, vita est temporalis, ideo Christus hoc sacramento nobis tanquam caput membris incorporatus, fit vita eterna fidelibus. Quæcunque alia materia, ad institutionem huius sacramenti eligibilis, ad nostram minus nutritionem, quæ in animabus in ordine ad vitam æternam exercetur, representandam adaptari potuisset.

6 Accepto pane. Honorius Augustodunensis panis nomen in Scriptura Sac. præ omnibus aliis cibis expressivum esse advertit, dicens: Panis, omne dicitur, ideo hic offertur, quia omnis salus anima, & corporis in eo percipitur: Porro manducare panem, ut ex variis deducitur S. Scripturæ locis, idem est, quod lautè assidere mensæ. Cujus sacramenti in hæc verba meminit Ecclesia sancta: Panem de celo præsististi eis omne delectamentum in se habentem. Si quis esurit, accedat ad illum, inquit Thomas de Villanova, & omnem in eo reperiet satietatem. Panis insuper proprietas ea est, ut notat Seraphicus, ut omnes condiat, præparet, lapidosque reddat cibos. Panis cum omni cibo apponitur, & omne animal panem desiderat, & in ceteris cibis vincit utilitas panis, & quia prædicta sunt summè in Filio Dei, ideo merito ducitur panis; ita & Eucharistia, omnes eam dignè sumentes vegetos efficit, ejusque palati efficit participes, ut omnes eis sapiant virtutes, ut incredibiles faciant quotidie in charitate, honestate, humilitate, mansuetudine, mortificatione, omnibusque aliis virtuosis actibus progressus.

7 Accepto pane. Idem Seraphicus alio in loco hanc sequentem dicit huius assignat rationem: Quoniam nihil magis idoneum est ad refectorem, quam cibus panis, & potus vini; nihil est etiam magis idoneum ad significationem unitatis corporis Christi, veri & mystici, quam panis factus de mundissimis granis, & vinum expressum de purissimis acinis, in vinum collectis; ideo sub his speciebus magis quam sub aliis, debuit hoc sacramentum exhiberi. Si enim Annales Ecclesiæ attentè pervolverimus, infallibiliter edocebimur, eam accrevisse, suosque fideles, & filios suos, quorum ut S. Lucas ait: Erat coenæ, & anima una, simul unitæ, quando hic fuit præparatus subactuique panis, prout primus docuit discursus. Cujus proinde mentionem Apostolus faciens ait: Unus panis, & unum corpus multis sumus; ad quæ verba Euseb. Emis. senus se reflectens, ita discurret: In hoc ipso quod numerosis tritici granis confici novimus, unitatem constare assignari populi, sicut enim frumentum, quod solita purgantis sollicitudine præparatur, in candidam speciem molærum labore perficitur, ac per aquam, & ignem in unius panis substantiam congregatur; sic variæ gentes, diversæque nationes in unam fidem convenientes, unum de se Christi corpus efficiunt. Incognitus Carmelita Michael de Bononia super illa verba Pl. 80. & cibavit eos ex adipse frumenti, ad idem propositum nostrum dicit: sicut adeps frumenti est unitivus, quia ex multis granis unus panis conficitur. sic istud sacramentum est unitivum, quia omnes dignè sumentes unit, & pacificat, dum eos unum corpus facit in Christo.

8 Accepto pane. Ex quo panis primaria alimenti nostri causa est, ideo in nobis refarcit, quidquid vi caloris naturalis substantiæ nostræ deperditum fuit; sicut enim flamma lampadis, oleum in illa repositum semper consumit, ita quoque calor naturalis in corporibus nostris semper consumit illorum substantiam, & consequenter sicut lampadi novum reinfunditur oleum, ne lumen extinguatur, ita quoque corpus nostrum cibare de novo debemus, ut quod calore naturali consumptum est, ex alia parte per cibum refarciatur. Porro eundem effectum, quem panis, & quilibet alius cibus operatur in corpore, Eucharistia pariter in anima producit, huic enim effrenis quidam ardor à vitiosa natura nostra impressus est, qui appetitus concupiscibilis nominatur, hominemque semper ad deteriora, id est, ad voluptates, & delectationes carnales explendas infelictè inclinat, cui ardori aliud quoque accedit incendium, scilicet mundus, pro quo adaugendo supervenit instigatio inimici infernalis, & vix animæ, nisi Salvator ejus de

hoc pane prospexisset, per quem omnia restaurantur damna, quæ ab appetitu inordinato derivari solent. S. Basilii super Iliam scribens, eandem quoque inter sacramentum Altaris, & cibum tangit proportionem, dum ait: Quemadmodum corpora nostra convalescunt, ac firmantur sub alterna sumptione congruentium alimentorum, ita quiddam est, quod consentaneè pascit animam, eique suggerit vegetas vires ad bonitatem confectandam. Quid illud eandem est: nimirum quod dixit DOMINVS: Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Enimverdè experientia constat, quod dum quis aliquanto tempore sine cibo vitam degit, paulatim omnia corporis membra languescant; at verò quando sufficienter nutritur, omnes illius partes vigorem, & vires denuò recipiunt: eundem quoque in animabus effectum operatur, raritas vel frequentia communionis; unde Psalmista dicebat: Offa mea sicut cremum aruerunt percussus sum, ut fenum, & aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum.

9 Accepto pane. Ad panem conficiendum tria præcipuè requiruntur, videlicet; farina, aqua, & ignis: ita quoque in hoc celesti pane tres præcipuè substantiæ notantur, videlicet: corpus, anima, & divinitas; unde Seraphicus Doctor ait: Maxime dignitas apparet in hoc sacramento, quia cum Christus confect ex tribus substantiis, scilicet Deitate, anima & corpore, ipsa quidem Deitas excellit omnia; item anima eius præcellit omnes animas, cum sit plena gratia, & veritatis; item corpus eius excellit omnia corpora, quod de sanctificato corpore B. Virginis fuit sumptum, & divinitati unitum; atque idè S. M. Ecclesia de hoc pane merito canit: Pinguis est panis eius, & præbebit delicias Regibus;

10 Accepto pane. Deus speciali providentia sua panem naturalem gustum indidit, adeo ut nullus sit, qui illius tedium, aut nauseam concipiat, illoque, licet proprio sudore sæpe subactò, non libenter, & magno cum gustu vescatur; hunc autem saporem Deus ideo panis, & cibo indidit, quia pro corporis sustentatione eodem semper indigemus; unde apud Ezechielem panis, baculus appellatur: de hoc quoque celesti pane cum admiratione in Ecclesia exclamamus, dicentes: O quam suavis est Domine Spiritus tuus, pane suavissimo de celo præstito esurientes reple, &c.

11 Accepto pane. Inter omnes cibos vix ullum reperiemus stomacho convenientiorem, quam sit panis; unde Medicorum aphorismus est, dicentium: Omnis nauseatio mala, panis autem pessima: eodem quoque modo inter omnia sacramenta pro animarum salute instituta nullum est, cui magis sit proprium, animam vivificare, quam sit Eucharistia: Non tantum in hoc sacramento gratia sumitur, inquit Hugo de Sancto Victore, sed etiam ipse à quo est omnis gratia; unde nullum dari potest deterius signum, unde aliquem Deo parum gratum esse colligere possimus, quam si hunc panem nauseat, & abhorrescat. Sanctus Bonaventura differentiam quandam assignat inter cibum corporis, & hoc spirituale animæ nutrimentum: Hæc est differentia inquit, inter comestionem corporalem, & spirituales, quia ibi cibus comestus transit in substantiam, & nutrimentum comedentis; hic vero comedens incorporatur Christo, & transit in amorem, & unitatem corporis CHRISTI. Advertendum quoque est, panem Eucharisticum nequaquam fermentatum, sed azymum esse debere, quia ut animæ utilis sit, eique incorporetur, necessum est, ut conscientia pura sit, & munda: etenim fermentum quædam peccati figura est, non verò sic azymum. Unde Apostolus monet, dicens: Itaque epulemur, non in fermento malitiae, & nequitie, sed in azymis sinceritatis, & veritatis.

S. Bas. III. c. 3. ita.

Pl. 101. 4.

Panis conficitur ex tribus: scilicet Euchar. confect ex tribus. S. Bas. L. 6. c. 11. Corp. Th. verit.

Nemo afficitur tedium ex gustu panis etc.

Esec. 4. 16.

S. Euchar. propter panem est animam vivificare.

Hug. de S. Victor. spec. lat. c. 7. Peccatum si gnū est, nauseatio huius panis. S. Bonav. l. 7. de prep. ad Miss. c. 7.

1. Cor. 5. 8.

ARGUMENTUM.

Prosecutio ejusdem materię; item quare sanguis sub speciebus vini sumatur.

THEMA.

Hec dicit Dominus, quomodo si inveniatur granum in botro. Isaj. 65. v. 8.

Videtur Evangelicus Propheta in hisce verbis per Spiritum propheticum ad ineffabile sacramenti Altaris mysterium voluisse alludere, utpotè quod sub specie panis, & vini instituendum erat; unde sicut in pane sacratissimi illius corporis includitur integritas, ita pariter in vino: *Quomodo si inveniatur granum in botro*; huic enim electorum frumenti insitus est botrus ille, de quo scribitur in Canticis, *botrus Cypri dilectus meus mihi*. De quo etiam Hugo de S. Victore appositè ait: *Nec pars sub specie panis, & pars sub specie vini, sed totus hic, & totus ibi, non pars in parte, sed totum in parte*, adeo ut impleatur illud Isajæ oraculum, dicentis: *Quomodo si inveniatur granum in botro*.

2 Sciendum verò est, quod pro hoc pane Eucharistico specialiter electum fuerit granum inter omnia alia nobilissimum, id est triticum, in quo Salvator noster symbolicè designatur, quid de seipso ait: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, si autem mortuum fuerit, multum fructum affert*. Unde idem Hugo inquit: *Non de quolibet pane hoc consecratur sacramentum, sed tantum de pane frumenti, quia ipse de se dicit, nisi granum frumenti cadens, &c.* Granum hoc frumenti in illa virginali terra seminatum fuit, de qua in Psalmo dicitur: *Etenim DOMINVS dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum*, & quidem granum hoc ad eam abundantem fructum produxit, ut ipsemet dixerit: *Messis quidem multa, operarii autem pauci*. Hoc frumenti granum in paradisi granario reclusum latebat, quando jussu divini illius agricolæ, (de quo Verbum Incarnatum testatur, dicens: *Pater meus agricola est*) Sanctus Gabriel Archangelus illud ipsum in Nazareth transtulit, ubi seminatum crevit, adeoque multiplicatum fuit, ut de agro illo dici potuerit: *Sicut aceruus tritici*. Angelicus Doctor rationem assignat, cur Incarnata Sapientia pro Eucharistia panem elegerit, ac deinde cur panem hunc specialiter triticum esse voluerit; dicit enim panem, tanquam inter omnes alios cibos materiam aptissimam elegit, tam ex parte illius, qui illum administrat, quam ex parte recipientis; est enim in primis panis aptior ex parte illum ministrantis, quia majori cum facilitate in quovis loco, & tempore reperitur, non verò item aliz res comestibiles. Præterea panis hanc in se dispositionem habet, quod longo tempore conservari possit; est enim materia ejus purior, & mundior, faciliusque dividi, & ex uno loco ad alterum transferri potest. Quantum verò ex parte recipientis hoc sacramentum, panis quoque aptior magisque idonea materia est, præ cunctis aliis cibis, quia hæc accidentia sacramentalia nullum ad seiscere possunt sanitati nocumentum, prout alii cibi nonnunquam faciunt: quod verò panem hunc triticum esse voluerit, hujusmodi assignat rationes; primò propter grani hujus præ cæteris naturalem nobilitatem, inter omnia enim grana triticum nobilissimum est, ac proinde justum erat, ut panis ille inde conficeretur, pro quo habendo Aeternum Patrem quotidie rogamus, dicentes: *Panem nostrum supersubstantialem da nobis*.

3 P. Rhode Venceslao Bohemæ Rege refert, hunc omne studium suum in eo collocasse, ut illud propriis manibus seminaret, excoleret, atque meteteret triticum, quod hostiis consecrandis servire debebat: *Quis non suspiciat, regias illas manus, sceptris, atque armis iniurias, aratro, mola, ac pistrino admovevi, dum agrum colere, ferere, frumentum metere, ac molere, farinamque subigere, ac panem coquere non dubitat Venceslaus, ut quod ex Regia cultura provenisset frumentum, quique coctus esset panis Eucharistia conficienda, regio plane munere offerretur*. In Annalibus Ec-

clesiasticis de primi sæculi Christianis fidelibus legitur, quod etiam panem, & vinum usuale magna in veneratione habuerint, eò quod sub eorum accidentibus Eucharistia consecraretur; ac proinde Tertull. ait: *Calicis aut panis etiam nostri, aliquid decuti in terram, anxie patimur*. Albertus Magnus de hoc tritici grano pariter inquit: *Huius sacramenti materia tanquam in cibo sui generis nobilissimo, accipitur in pane de frumento; huic enim frumento CHRISTVS se comparavit, dicens Ioan. 12. nisi granum frumenti, &c. in granis quatuor considerantur, color, figura, quantitas, & puritas substantia, si debeant esse nobilia, hæc autem omnia in grano frumenti inveniuntur*.

4 Hugo de S. Victore, granum frumenti intus candidum, foris verò sursum esse observat, ac proinde Christum grano huic per egregiam analogiam assimilat, dicens: *Pulchre se vocat granum frumenti, quia granum frumenti candidum est interius, & rubrum exterius, & CHRISTVS candidus dicitur respectu divinitatis, & rubicundus in carne propter passionem, unde Sponsa in Canticis dicit, quod sit candidus, & rubicundus*. Hoc frumenti granum nobilissimum est, & idè de illo Job ait: *Frumentum desiderat nubes*, quod idem de pane Eucharistico dicere possumus, quia ut ab oculis corporeis occultetur, & abscondatur, nubem requirit accidentium sacramentalium, tamen de cætero terra fecunditate, aut benignitate climatis minimè indigeat; sicut nec industria aratri, nec pluviarum irrigatione, nec spiramine ventorum, quovis enim anni tempore, & in omni loco, & quovis die, cum modica consecrationis verba super pane proferuntur, Dei Filius è Cœlesti granario confestim descendit, atque in sacris Altaribus in fidelium deservit annonam, offertur in omni loco oblatione munda.

5 Psalmista de hoc divino frumento in hæc verba vaticinatur: *Cibavit eos ex adipe frumenti*; ubi incognitus Carmelitanus ait: *Per adipem frumenti intellige Sacramentum Eucharistie*. Porro Ly adeps magis propriè carni, quam frumento convenit, quia pinguedinem exprimit; & tamen etiam huic pani tritico sacramentali propriissimè convenit, utpotè qui corpus verum, & vera caro est, unde de eo dicitur: *Pinguis panis eius*. Idemque famosus Interpres sequentia alterius Psalmi verba: *sicut adipe, & pinguedine replatur anima mea*, exponens, inquit: *In hoc sacramento totalis gratia pinguedo continetur, quid enim frumenti nomine, nisi corpus CHRISTI intelligitur? istud frumentum habet corticem, & adipem, ut cortex sit ipsa humanitas; adeps vero sit insuslatens divinitas; quia in hoc Sacramento saturamur, eo quod in ipso nostra finalis beatitudo consistat*.

6 In Annalibus Ecclesiasticis de quodam hæretico Severi sectatore legimus, quoddam servum quendam habuerit Catholicum, Deo pariter, & ipsi valde fidelem, qui juxta illius temporis consuetudinem sacram Eucharistiam in domum suam summa cum reverentia reportatam, & in armario quodam repositam habebat, ut eadem in necessitatibus occurrentibus uti, seque cibare posset. Accidit autem, quod cum servus ille procul à domo profectus fuisset, hæreticus dominus ejus, qui sæpius ex curiositate sacrosanctas illas species videre concupierat, prævidens, servum tardius domum reversurum, à dæmone instigatus, easdem in ignem projicere decreverit; cumque hoc ipsum executurus, ad prædictum armarium accederet, invenit (res profectò mira atque stupenda) omnes illas species in spicas, & aristas triticeas geminasse, unde timore correptus, elata voce *Kyrie eleyson* acclamavit, atque cum omnibus familiaribus, & domesticis suis ad Ecclesiam Seleuciz Episcopi se recepit, miraculum manifestavit, ac una cum multis aliis de hujus divini frumenti veritate convictus, errorem suum est detestatus. Sanctus Gregorius in quadam homilia ita scribit: *Quia per Prophetam dicitur: Omnis caro sanum, factus homo sanum, nostrum vertit in frumentum: qui de semetipso ait: nisi granum frumenti mortuum fuerit, ipsum solum manet; unde & natus in præsepio reclinatur, ut fideles omnes, videlicet sancta animalia carnis sue frumento reficeret*.

Tertull. de corona milit. c. 3.
Alb. Mag. l. de Euchar. dist. 1. c. 1. d. 15.
Ioan. 13.

Hug. de S. Vict. ib. Canticus c. paratur grano frumco. 11.

Cant.

Job 37. 11.

Malac. 1. 11.

Ps. 80.
Mich. de Bernonia ib.
Et adipe frumco.

Mich. de Bernonia in Pl. 61.

Baron. Ann. 513. n. 24.
Sagra Euchar. miraculose convertitur in aristas triticeas.

S. Greg. ho. 8. in Euchar.

Cant. 1. 24.
Hug. de S. Vict. Eud. Theol. tom. 3. spec. Eccl. c. 7.

Panis Eoch. debet esse triticus.
Ioan. 13. 24.

Hug. de S. Vict. ib. Christus est granum frumco. 11.

Luc. 10. 1.

Ioan. 13. 1.

Cant. 7. 3.
Mariones, cur materia Euchar. debeat esse panis, & quid sit triticus.

Venceslao Rex propriis manibus seminavit, excoluit, & metuit triticum ad conficiendam S. Eucharistiam.

Bar. Ann. 513.

S. Th. 2.
Panis triti-
ceus eligitur
ad consecra-
dum hoc sa-
cramentum,
quod sit
optimus.

II. Jo. 20.

Differentia
inter panem
arctum, & u-
berissimum.

Ind. 6.

S. Aug. Ser.
108. de temp.

Frumentum,
& vinum in
hoc sacra-
mento con-
iunguntur.
Zach. 9. 17.

Alb. M. L. de
Euch. dist. 6.
u. 2. c. 1.

S. Cyp. ep.
61. n. 12.

Prov. 9.

7 Secunda ratio, quam S. Thomas adducit, cur sci-
licet Christus granum utrici in materiam Eucharistiae
elegerit, est, quia exinde fit panis, unius cuiusque ho-
minis stomacho, & sanitati congruentissimus; etenim
vulgarum est proverbium, *meliolem triticeo panem ne
queris*; ita & Eucharistia indifferenter pro salute om-
nium à Domino instituta est, dicente Ecclesia: *Mandu-
cat Dominum pauper, serous, & humilis*. Iterum panis tri-
ticeo majus, quam aliis, inest nutrimentum, & substan-
tia, id quod huic pariter competit sacramento, cujus ex-
cellentia omnibus aliis supereminet, & admirandos in-
lis, qui ipso fruuntur, operatur effectus. Quò Isaias re-
pexisse videtur, qui novae Legis successus in Prophetia
sua delineans, ait: *Dabit Dominus vobis panem arctum*.
Quem enim angustum, strictumque panem populo suo
impertiet Dominus, nisi hunc divinum; siquidem in
unico invisibili, & indivisibili hostiae atomo, Deus il-
le recluditur, *quem calicem capere non possunt*; quam inter-
pretationem sequentia consolidant verba, quando im-
mediate subiungit Propheta, & *panis frugum terra, erit
uberissimus, & pinguis*. Quidni, inquam, textus ille de
hoc intelligendus est sacramento, quod ab Ecclesia dici-
tur *pinguis panis eius*; praesertim cum fertilitas eius us-
que in saeculorum finem sese sit dilatatura. Sed quæ, ob-
secro, proportio esse potest inter panem arctum, & uber-
issimum? in opulentis Principum conviviiis cibus quan-
do; apponitur secundum apparentiam quantitatis exi-
lis, sed in se valoris inestimabilis; siquidem gemmis,
succinis, unionibus, aliisque pretiosis molitus est in-
gredientiis; ideòque & sapore, & pretio totum resi-
duum superat apparatus: ita quoque Eucharistia exile
quidem existit frumenti granum, nihilominus in eo sunt
omnes thesauri absconditi; ideòque merito appellatur
panis uberissimus, & pinguis. Quantum equidem aug-
mentum capit seminatum frumenti granum? a fructu
frumenti, & vini multiplicati sunt.

8 Ecclesia Sancta ad Verbi incarnationem allu-
dens, sequentibus utitur verbis: *Sicut pluvia in vellus
descendisti, ut saluum faceres genus humanum*; quæ
antiphona ad vellus alludit Gedeonis, in quo sicut in-
tra lanam sese ros occuluit, ita & Verbum divinitatem
suam, per rorem illum caelestem designatam, sub acci-
dentibus occultat sacramentalibus. Ros ille abundans
erat, utpotè multipliciter designans gratiarum, infi-
nitorumque bonorum ab hoc sacramento derivando-
rum, necnon immensum fidelium numerum, per idem
sacramentum in fide regenerandorum. Sed locum ob-
servemus oportet, ubi rore conspersa lana reposita fuit;
scilicet in area, ubi colligitur, & excutitur triticum: *Nec
tunc otiose Gedeon*, inquit S. August. *vellus, nec in cam-
po posuit, nec in prato, sed potius in area, ubi messis est
tritici*.

9 Granum in botro: frumentum, & uvæ granum
unita sunt, quia scilicet sub speciebus panis, & vini in-
stituenda erat Eucharistia, simulque constringenda
frumentum, & vinum, cujus in hæc verba prophetice
meminit Zacharias: *Quidem bonum eius est, & quid
pulchrum eius, nisi frumentum electorum, & vinum
germinans virgines*? Ecce vobis simul associata fru-
mentum, & vinum, cui proposito majori cum ener-
gia suffragaturus Albertus Magnus, à frumenti, & vini
etymologia desumptum format discursum: *Hoc etiam
ab ipsis nominibus accipitur, quia frumentum à verbo
fruo, fruoris, derivatur, eo quod ipsum præ aliis fructum
faciat nutritionis, & vinum derivatur à vi, eo quod vim
specialem habet ad potandum membra, si temperatè, &
ordinate sumatur*. Sanctus Cyprianus, post adductam
sacramenti huius figuram, & adaptatam in Noe, qui
primus vites plantavit, vinumque ab iis proveniens ut
bibit, inebriatus est, immediate oblationem subnectit,
quam Melchisedech in pane, & vino præstitit. Cuius
proinde Sanctus Cyprianus meminit in hæc verba: *Sacerdos in
aeternum Christus Dominus secundum ordi-
nem Melchisedech, panem & vinum obtulit, suum scili-
cet corpus, & sanguinem*. Deinde Salomonis subnectit
prædictionem, inquit: *Sapientia edificavit sibi do-
mum, mactavit suas hostias, miscuit vinum in cratere,
paravit mensam suam*. Tandemque discursus conclu-
dit, in epologo benedictionem adducens Patriarchæ Ja-
cob, qua Judam adorandum spopondit à fratribus,
Mansi Bibi. Præd. Tom. II.

eumque stolam suam in sanguine uvæ loturum esse:
*Quando autem sanguis uvæ dicitur, quid aliud, quam vi-
num Calicis Domini sanguinis ostenditur*? S. Gauden-
tius de Agni Paschalis mysterio tractans, rationem assi-
gnat sequentem, cur sub vini specie sanguis consecre-
tur; dicit enim: *Rectè vini specie sanguis eius exprimi-
tur, quia ipse in Evangelio dicit: Ego sum vitis vera*.

10 Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus consilium me-
morans Ecclesiasticis, quo panem, vinumque nostrum
cum lætitia sumendum suadet; jubileum in eo designari
docet, quo fideles, sacramentalibus his speciebus cibati,
replendi essent: *Idcirco Salomon cum in Ecclesiaste
hanc eandem gratiam in enigmate significaret; age, in-
quit, manduca in lætitia panem tuum, panem videlicet
spiritualem, & bibe vinum in corde bono, spirituale scili-
cet vinum*. Vitis quondam, ut liber exhibet Judicum,
ad Imperium omnium arborum invitata, respondisse le-
gitur; *nanquid possum deferere vinum meum, quod lætifi-
cat Deum, & homines*? Ubi ad quid aliud, nisi ad ob-
lationes vini alludit, Deo faciendas in sacrificiis, cum
maximo venerationis, & sacrosancti cultus ejus aug-
mento? Certum namque est, divino hoc vino æternum
oblectari Patrem, lætificarique fideles, prout suo loco
probabitur fusiùs, ideòque materia hæc convenienter
admodum Eucharistiae adaptata fuit. Vinum, ut expe-
rientia docet, animos oblectat, omnemque pellit cor-
dium mœstitiā; ad quam proprietatem se reflectens
S. Cyprianus, illa Psalmistæ verba (*Calix meus inebrians*)
sequenti præmittit discursui: *Sed quia ebrietas Domini,
ei Calicis, non est talis, qualis ebrietas vini secularis, cum
diceret Spiritus Sanctus in Psalmo, calix meus in-
ebrians, addidit: quam peroptimus; quod scilicet calix Do-
minicus sic bibentes inebriet, ut sobrios faciat, & men-
tes ad spirituales sapientiam redigat*; cui mirabiliter
favet quædam S. Hieronymi versio, super illum Osæ
textum: *Vivunt tritico*; ubi Sanctus legit: *Inebria-
buntur frumento*. Quam & ebrietatem spirituales Psal-
mista his exprimit verbis: *Ab ubertate domus tue, &
torrente voluptatis tue potabis eos*. Porro S. Augustinus
idem promoturus intentum, materię huic illa Psalmi-
stæ verba (*Calix meus inebrians, quam præclarus est*)
accommodat, dicens: *Hoc jam calice inebriati erant
martyres, quando ad passionem euntes, suos non agnosce-
bant. Quid tam ebrium, quam non agnoscere uxorem flen-
tem, non filios, non parentes? nolite mirari, ebrii erant;
acceperunt calicem, unde inebriarentur*. Ita Sanctus
Laurentius, ostensis sibi omnibus suppliciorum instru-
mentis, audiensque à Tyranno: *Tota hæc nox expen-
detur in tormentis*; generosè respondit: *Hæc epulas sum
peroptavi; mea nox obscurum non habet, sed omnia in
luce clarescunt*; unde & illudebat, ridebatque Vale-
rianum in lecto positus igneo, dicens: *Assatum est, jam
versa, & manduca*. Unde, obsecro, tam invictus vigor,
tantus in tam horrendo martyrio jubilius? munus con-
siderate, quod in Ecclesia obibat S. Martyr. Archidiaconus
erat, ad quem spectabat Eucharistici Agni distribue-
re sanguinem: *Cui commisisti Domini sanguinis dispen-
sationem*: Quemadmodum igitur ebrius quicumque; me-
stitiā nescit, nec pœnam sentit, aut dolorem, ita
quoque in illis raptibus spiritualibus, & extasibus glo-
riosus Levita in virtute illius calicis omnibus evadebat
superior tormentis. Ideòque S. Augustinus his ipsum
extollit verbis: *Bene manducaveras, & bene biberas,
tanquam illa osca saginatus, & illo calice ebrius, tormenta
non sensit*.

11 Nova tandem in frumento, & uvæ botro sese
offert conditio, siquidem nec hoc, nec istud panem res-
pectivè componere potest, aut vinum, nisi primò
in mola tritaturum, subque torculari expressum fue-
rit; quam proprietatem Sanctus Cyprianus ita nostro
accommodat proposito: *Torcularis quoque calcatio, &
pressura taxatur, quia quomodo ad potandum vinum ven-
niri non potest, nisi botrus calcetur ante, & prematur, sic
nec nos sanguinem Christi possemus bibere, nisi Christus
prius calcatus fuisset, & pressus, & calicem prior biberet,
quem credentibus propinaret*.

S. Gaud. 17. 2.
de myst. luc.
Agni Pasch.

S. Cyr. Hieros.
Cath. myst. 4.
Vinum Eu-
charisticum
cum jubilo
est sumen-
dum.

Ind. p. 13.

Oblectat, &
inebriat ani-
mos fideles.

S. Cyp. ib.

S. Hier.
Osæ 14. 7.

Pl. 11.

S. Aug. ib.

Hoc parit in
S. Martyri-
bus.

S. Aug. 12. 27.
in Ioan.

Christus bo-
trus, calca-
tus fuit in
passione.

S. Cyp. ib.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

De unione nos inter, & Christum, in Communione sacra, quæ non sicut cæteri cibi convertitur in nos, sed nos potius convertit in se.

T H E M A.

Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Joan. 6. v. 17.

Nec noverat, nec poterat amantissimus Salvator securiorem, certiorumque adinvenire inodum, quo se totum nobis incorporaret, nostrumque faceret, quàm inviscerari nobis, tanquam cibus, & nutrimentum animæ: *Nos sibi non modo attrahit, inquit Albertus Magnus, sed intrahit, & ipse in nos penetrat usque ad medullas.* Panis ille celestis ita se, dignè eum accipientibus omnibus unit, & incorporat, ut meritò unicuique eorum dici possit: *Vos estis corpus Christi, & membra de membro, membra estis corporis ejus, de carne ejus, & de ossibus ejus; ut non tantum per charitatem, subnectit S. Chrysostomus, hoc fiamus, verum & ipsa res illam miscemur carnem.* Ad quod & Ecclesia alludere voluisse videtur, quando in quadam oratione in Missa ad postcommunionem in Sabbato Dominicæ tertiæ Quadragesimæ, ita nos precari jubet: *Quæsumus omnipotens Deus, ut inter ejus membra numeremur, cuius corpori communicamus, & sanguini.* Cui & S. Hilarius suffragatur, qui postquam corporis, & sanguinis Christi in Eucharistia veritatem fusiùs probasset, ita tandem concludit: *Hæc accepta, atque hausta id efficiunt, ut & nos in Christo, & Christus in nobis sit: Est ergo in nobis ipse per carnem, & sumus in eo, dum secundum hoc, quod nos sumus, in Deo est. Quod autem in eo per sacramentum communicata carnis, & sanguinis sumus, ipse testatus est dicens: Quoniam ego in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.*

2 Ponderatione digna est circumstantia illa, quam Sanct. Joannes in eodem cap. 6. tangit; nam postquam protulisset hæc verba: *Qui manducat meam carnem, &c.* immediatè post subjunxit; *sicut memisit vivens Pater, & ego vivo propter Patrem, & qui manducat me, & ipse vivet propter me;* ac verò, quænam, obsecro, est relatio, vel correspondentia inter duas istas propositiones, nimirum de unione, vel identitate carnis Christi cum Communicante, & de vita, quam Christus ab æterno Patre suo recipit? nimirum, ni fallor, per utramque propositionem Christus vult dicere, quod sicut divinitatem à Patre suo recipiens, eadem vita vivit, qua Pater, ita qui nutritur sacratissimo ejus corpore, eadem vita cum Christo fruatur; hoc enim Sanctus Hilarius dicere velle videtur, dum ait: *Vivit Verbum per Patrem, & quomodo per Patrem vivit, eodem modo nos per carnem ejus vivimus.* Hunc admirandum effectum, & indissolubilem unionem, & identitatem experiebatur in semetipso S. Paulus Apostolus, unde dicebat: *Vivo ego jam non ego, vivit verò in me Christus;* q. d. quod respirem, intelligam, loquar, & operer, id non in virtute animæ meæ facio, sed in virtute animæ Christi, qui in me vivit. Verùm enim verò ex quo à nobis æterni Patris facta est mentio, nequaquam prætereundum est, quod Christus nobis in Evangelio suggerit consilium, dum ait: *Estote perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est;* ac verò dicere aliquis posset, qua ratione fieri ullo modo possit, quod homo ad perfectionem, & sanctitatem Dei pertingere queat? & si hanc Dei perfectionem assequi non valeat, profectò consequens est, quod nobis rem aliquam viribus nostris longè superiorem imponat, cum tamen certum sit, quod ipse sciat figmentum nostrum. Ac verò dubium hoc facillè solvitur, si præceptum hoc facillimè adimpleri posse consideretur, dum dignè sacram Eucharistiam recipimus, & communicamus, quia eo ipso quod Christus nobis invisceretur, nosque unum, idemque cum Christo fiamus, sequitur, quod cum Christus æquè perfectus, & sanctus sit, ac Pater, nos quoque æqualiter perfecti fiamus, quia vivit in nobis Christus.

3 Sanctus Augustinus super prædicta S. Joannis verba, ita scribit: *Hoc est manducare illam escam, & illum bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere.* Cardinalis Baronius in Annalibus Eccle-

siasticis hujus dictionis, *communio*, originem optimè demonstrat, dum ait: *Ideo sumpcionem Eucharistiae communicationem, & communionem appellari, quia causa est unionis illius, quæ in virtute ejus, nos inter, & sacratissimum Christi Corpus intercedit.* Sanctus Anselmus simillimam S. Hilarii doctrinam in libro illo, in quo de altaris sacramento discurret, in hæc adducit verba: *Sic naturalis per sacramentum proprietates perfectæ sacramentum fit unitatis, cum hæc accepta, atque hausta efficiunt, ut & nos in Christo, & Christus in nobis sit: Est ergo in nobis ipse per carnem, & sumus in eodem secundum hoc, quod nos sumus in Deo; est ergo hæc vita nostre causa, quod in nobis carnalibus per carnem Christum manentem habemus, junctum nobis per eum ea conditione, quia vivit ille per Patrem.*

4 Sanctus Thomas varios adducit Divinæ liberalitatis in utilitatem nostram gradus; quorum primus fuit, cæli, terræ, totiusque naturæ creatæ ex nihilo productio. Secundus, deputatio Angelorum in ministerium nostrum. Tertius, impetratio sui in Incarnatione per modum socii. Quartus, oblatio in servum, siquidem *formam servi accepit.* Quintus, consignatio in pretium redemptionis nostræ: *Sextus gradus est, & summus, quod dat homini corpus suum in cibum, in hoc est expressio summe largitatis, & præcipui amoris; magnum est enim dare se in socium peregrinationis, & in servum necessitatis, majus in pretium redemptionis: tamen tale donum adhuc est in aliqua separatione in eo, cui datur, sed cum datur in cibum, datur non ad separationem aliquam, sed ad omnimodam unionem, ununtur enim in unitate corporis cibus, & sumens.* Quid idem S. paulo ante similitudinem præmisserat, omnibus notissimam, ab arbore desumptam sylvestri, cui si ramum domesticæ, fructiferæque arboris inserueris, naturam mutasti: *Si trunco inseratur, etiam sylvestri, qui naturali virtute prevalens, illius amaritudinem in suam dulcedinem, & nobilitatem convertit, & similem sibi bonum fructum proferre facit; sic Corpus Christi nobis insitum, defectus nostros evacuat, & in suam nos bonitatem trahit, ut, quales ipse frondes, flores, & fructus iustitiæ facit, pares & nos per eum faciamus.*

5 Ingeniosam aliquando illius textus memini audisse me observationem: *Avulsus est ab eis, quantum jacet est lapide;* ubi verbum *avulsus*, singulare continet mysterium; post ultimam igitur Cœnam Salvator in hortum Gethsemani secedens, orationi vacaturus, se à suis aliquantulum sequestravit Apostolis, quem actum Sanctus Lucas, utpotè pictor accuratissimus, cum reliquis Divini Præceptoris sui operibus ad vivum delineaturus, non sine particulari Spiritus Sancti instinctu, dictum adhibuit loquendi modum *avulsus*; ut quod idem est, quod evellere, extrahere, eradicare insertum arbori alicui ramum. Volens itaque Evangelista ille separationem Christi à Discipulis secundum præsentiam corporalem, sed non sacramentalem, describere, hoc ingeniosè utitur terminò *avulsus*, quia ut diximus, communio est quasi nobis insertus ramus, vi Corporis Christi: *Sic Corpus Christi nobis insitum;* quare fidelibus hoc dari potest consilium in materia præsentis: *Suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras.* Ramus insertus ita unitur, alligaturque arbori, ut eam suis imbuet qualitatibus, & proprietatibus, quem eundem effectum Panis ille celestis operatur in nobis: *Trabe me post te* (supplicat S. Thomas) *me scilicet mutando in te violentia mee dilectionis, magnitudine tue dilectionis, virtute firmæ insertionis;* quo fine illum adducit Apostoli textum: *Vivo ego, jam non ego, vivit verò in me Christus.* Quem amorem tanquam extasium causativum Albertus Magnus, Areopagite iunctus auctoritati, nobis in hæc representat verba: *Optimè iste dictus est divinus amor, qui Deum in nos sic transponit, & nos in Deum, extasis enim Gracæ constat, quod Latine est transpositio: dicit enim Joan. 6. qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo; in me, inquit, manet, extra se transpositus, & in ipso maneo transpositus, extra me ipsum.* Quod idem punctum S. Chrysostomus attingit, docens, quod accommodatiorem adinvenit non po-

Car. S. Ezech. vocatur communio.

S. Ansel. de sacr. alt. c. 10.

S. Th. opus. 1. c. 1. Supremus actus liberalitatis Dei in nos, est S. Eucharistia.

S. Th. 1. b.

Luc. 22. 41. Quid per hoc significetur, quod Christus in hortu dicitur ab Apostolis fuisse avulsus.

Luc. 1. 17. Per S. Communionem inserimus Christo.

S. Th. 1. b.

Alb. Mag. b.

D. Chr. h. 41. in 1022.

Ruc-

Per S. Communionem incorporatur Christus. Alb. M. 1. de Euchar. diff. 1. c. 2.

D. Chr. h. 41. ad pop.

S. Hilat. 1. 2. de Trin.

Joan. 6.

Per S. Communionem vivimus viâ Christi.

Gal. 2. 20.

Matth. 5. 48. Et perfecti simus, sicut Pater celestis perfectus est.

S. Aug. 11. 26. in Joan.

Baron. ann. 34. 2. 46.

terit modum se nobis uniendi, unumq; nobiscumque evadendi, quam dum se nobis in cibum, & potum consignavit: *Ut autem non solum per dilectionem, inquit Sanctus, sed et ipsa in illam carnem convertamur, per cibum id efficiatur, quem nobis largitus est, cum enim suum in nos amorem indicare vellet, per corpus suum se nobis commisit, & in unum nobiscum redegit, ut corpus cum capite uniretur, hoc enim amantissimum maxime est.*

6 Nescio, si unquam reflexionem feceritis ad illam Christi actionem, qua sanctissimum Spiritum suum Patri aeterno recommendavit, dicens: *In manus tuas commendo Spiritum meum*; nulla corporis facta mentione. Matrem dilecto commendavit discipulo, paradisum bono latroni, vestes impertit satellitibus; at nullam in testamento, per Collegii Apostolici Secretarium compilato, mentionem ingerit corporis sui, quid de eo post mortem faciendum foret, cum tamen testatores aliquam circa illud communiter facere soleant dispositionem. Responderi potest, eum corpus suum fidelibus dedisse in cibum, ideoque monstrare voluisse, ipsum in sua non amplius esse dispositione, aut dominio; siquidem cibus assumptus, in potestate manet alii. Quem conceptum doctissimus Salmeron his aequaliter expressit verbis: *De eo in Cana nobis in passum animarum tradendo jam disposuerat*, quando dixit: *Accipite & comedite: hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*. Quam eandem unionem nos inter, & Christum in communione meditabundis his insinuat verbis Sanctus Bernardus: *Manducat, & bibit corpus, & sanguinem Redemptoris sui, Manna caeleste, Panem Sapientiae, & manducans transformatur in naturam cibi quem manducavit; corpus enim Christi manducare nihil aliud est, quam corpus Christi effici*. Sanctus Cyrillus Alexandrinus sequentem adducit similitudinem: *Sicut si quis liquefacta cera aliam ceram infuderit, alteram cum altera per totum commisceat necesse est; sic qui carnem, & sanguinem Domini recipit, cum ipso ita conjungitur, ut Christus in ipso, & ipse in Christo inveniat*. Quibus parabolam subnectit, de fermento à Christo adductam in comparatione coelorum, tandemque subjungit: *Sicut parum, ut Paulus ait, fermenti totam massam fermentat, sic parvula benedictio totum hominem in se ipsam attrahit, & hoc modo in nobis Christus manet, & nos in Christo*.

7 Moyses è monte descendens, tantum vultus praeferebat splendorem, ut Filii Israel eum intueri non possent: *Ut non possent intedere Filii Israel in faciem Moysi propter gloriam vultus ejus*. Unde tanti radii ex 40. dierum cum Deo habito colloquio, ex consortio sermonis Domini. Notate verbum: *sermonis*; ex quibus quaecunque anima fidelis tale formare potest argumentum. Si habitus cum DEO sermo vultum Moysi Divino effecit similem, quantum magis nos ei similes constitueret, participatio corporis, & sanguinis ejus? *Hic sanguis facit*, inquit Chrysostomus, *ut imago in nobis Regia floreat*. Quando Judas in hortu Christum capturus signum dederat Judaeis: *Quemcumque osculatus fuero: ipse est, tenete eum*, non utique tale est signum dandum indicavit, quasi vultum non agnoscerent Magistri sui, siquidem notus in Iudaea Deus, in Israel magnam nomen ejus, sed quia Christus paulò ante in sermone coenae dixerat: *Qui manducat meam carnem, &c.* Sciens itaque Judas, reliquos confodales suos per dignam ad communionem preparationem, perque Synaxin, in ipsam identificatos, simileque evasisse Christo etiam secundum speciem externam, timebat, ne fortè in injiciendo manus aliquem committerent errorem. Porro quod historiam de Moyse concernit, sanctus insuper Macarius ita de eodem discutit ad intentionem praefens: *Ascendit homo, descendit habens Deum, siquidem aiebat a Deo, & rogebatur corpus ejus alicubi caelesti*; idem penitus de eo, qui dignè communicat, asseri posse videtur.

8 Juxta communem sacrorum Doctorum sententiam sacramentum hoc Incarnationis est extensio; de Verbo autem Incarnato discurrens Sanctus Joannes ait: *Verbum Caro factum est, & habitavit in nobis*; non dicit inter nos, sed in nobis, quam reflexionem his verbis instituit Cajetanus: *dixit hoc, ne errares, existiman-*

do, Verbum ex hoc, quod factum est caro, impeditum esse ab habitando spiritualiter in animis nostris, & docuit quod Verbum ut factum est caro, quod tamen habitavit spiritualiter in nobis secundum animam. At nos juxta Cyrilli opinionem addere possumus, secundum corpus; siquidem in animam quidem major ex Verbi Incarnationi receptione redundat utilitas, nihilominus per communionem corporalem. Singulariter autem hoc loco notanda occurrit quaedam inter cibum nostrum communem quotidianum, & Coelestem illum, qui se intra viscera nostra recludit, panem differentia. Illi namque proprium est, in substantiam alii transire, neque ullus unquam in substantiam cibi à se suscepti transit, quem nobis conceptum his exprimit verbis S. Bernardinus: *In aliis cibis conversio fit cibi in manducantem, eo quod manducans sit nobilior, & validior, quam ipse cibus, sed in hoc contrarium contingit propter sublimitatem, atque virtutem cibi, qui Christus est, ideo hunc cibum dignè manducans transformatur in Christum, & non Christus in ipsum*. Quo sine quendam adducit Sancti Augustini textum, & confessionibus ejus desumptum, ubi Christus S. Praefulem ita allocutus fuit: *Cibus sum grandis, credo & manducabis me, sed tamen ego non mutabor in te, sed tu mutaberis in me*. Deinde prosequitur discursum suum Sanctus Bernardinus, probans, hanc mutationem amoris esse effectum, in cujus probationem, quandam adducit Hugonis Victorini auctoritatem, dicentis: *Amer est vis mutativa, & transformativa ipsius amantis in spiritum amatum*. Quam eandem rationem, & differentiam ibidem his verbis insinuat Sanctus Anselmus: *Hic est cibus, qui non vadit in corpus; quia nequaquam sicut alii cibi in naturam vertitur corporis, sed corpus nostrum vertitur in suam naturam*. Cui veritati subscribit Dionysius Areopagita, inquit: *Summa illa Deus, qua beatitudine cunctis antecellit, & si Divina benignitate ad participum sui sacrorum prodeat communione, nequaquam tamen à natura sua stabili, firmoque statu discedit, sed dum omnibus, qui Divinam similitudinem praefereunt, pro cujusque capite collucet, secum vere manet, neque quidquam ab identitate sua dimovetur*. Maxima namque injuria foret, & offensio sacrosancto Salvatoris corpori, si in nos ipsum transmutaretur, siquidem nil nisi pueredo sumus, & vermes: *Homo pueredo, & vermis*. Ideoque Eucharistiam sub speciebus instituit panis, & vini, materiarum comestibilium, ut sicut cibus transmutatur in substantiam comedentis, ita quoque secundum similem proportionem nos transmutaremur in eum, gratiam & sanctitatem ipsius, quantum humana permittit conditio, participantes.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Sub allusione cibi docetur, Eucharistiam spiritu potius, quam dente sumendam, & ab aliis secernendam cibis, quae nobis juxta dispositionis nostrae proportionem efficitur utilis.

THEMA.

Fac bonitatem, & pascaris in divitiis ejus. Psalm. 36. vers. 3.

1 Nimverò hic Psalmista loquendi modus, prima quidem fronte improprie apparet, quis enim hominum unquam, argento, auro, gemmisque se pavit, aut satiavit? nemo utique; cur igitur Psalmista promittit, dicens: *Pascaris in divitiis ejus*? Concilium Tridentinum de Eucharistia tractans, hoc eam insignite epitheto, nostram enodaturum difficultatem: *Sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum*; voluit igitur, ni fallor, hoc loquendi modo Prophetice insinuare David: si divinarum gratiarum opibus, in inestimabili sacramenti hujus thesauro reclusis, locupletari vultis, si caelesti illo cibo pasci, & impinguari affectatis, bonitatem colite, & in perfectione Christiana vos exercete: *Fac bonitatem, & pascaris in divitiis ejus*. Stomacho laboranti nullus omnino quantumcunque substantiosus opitulatur cibus, quin potius damnum illi, & gravamen affert; ita quoque Panis ille caelestis, qui licet tanquam *Panis vivus*,

N 2 & vi-

Quare Christus in testamento suo non fecerit mentionem corporis sui.

Quia illud jam dederat fidelibus in cibum.

Salmeron. tom. 10. u. 46.

S. Bern. c. 11. de nat. & dig. divini amoris.

S. Cyrill. Al. 1. 4. in lo. c. 17.

S. Cyrill. 1. 7.

Exod. 34. 19. Si Moyses ex sermone cum Deo habito similis illi factus est, quantum magis dignè communicamus.

D. Chr. h. 45. in Joan.

M. 16. 48.

S. Macar. in Ezech. Ver. 17. 12.

Qui dignè manducat hunc cibum transformatur in Christum. Jo. 1. Cap. 14.

S. Cyrill. Al.

Canis com-
munis cib-
orū est,
qui trans-
formatur in
manducan-
tem.
S. Bern. 10. 2.
ser. 14. at 4.
c. 8.

S. Aug. 10.
C. 11.

Hug. Vi-
torini.

S. Anselm.

S. Dion. Ar. de
ecl. Hier.
c. 15. 1.

Job. 31. 6.

Bona con-
scientia su-
perius est
cibus Eucha-
risticus.
Conc. Tri-
dent. sess. 13. c. 4.

& vitalis hodie proponitur; nihilominus si eam conscientia, & anima receperit contaminata, irreparabile illi damnum conciliabit, & nocumentum: Mors est malis, vita bonis; vide, parisumptionis, quam sit dispar exitus. Ideoque Apostolus nos adhortatur, dicens: Optimum est gratia stabilire, non escis, quae non profuerunt ambulanti in eis; quem textum nostro facile accommodaverimus proposito, si enim animam, & cor gratia divina stabilire voluerimus, hac nobis opus est esca Eucharistica; sed non in solam exteriorum communionem oculum conficiamus oportet, quin potius in interiorum, id est, in spiritum, ceteroquin enim nullum inde fructum hauriemus, siquidem escam dedit, sed quibus? timentibus se. Fac bonitatem, & pascaris. Unde S. Anselmus inquit, sumpta ore carnis nostra, caro Christi nequaquam assumenda est lege communi ciborum, hic enim cibus non est ventris, sed est mentis.

2 Sanctus Gaudentius observat, quod S. Salvador apud Joannem cap. 6. de hoc sacramento fuscè differens, vidensque, illud multis suorum auditorum imperceptibile esse; ideoque dicere: *Durus est hic sermo: ut abstergeret per ignem caelestem*, inquit praedictus Sanctus, eas cogitationes, quas vitandas esse praedixit, sic adjecit: *Spiritus est qui vivificat, nam caro nihil prodest, verba quae lucunt sum vobis, spiritus & vita sunt.* Ac proinde ad hanc sacrosanctam carnem, & mentem nequaquam tanquam ad cibum communem, & vulgarem accedendum est, sed necessariò intelligenda est haec veritas, scilicet, quod juxta famem, id est, juxta spiritum, & devotionem, quam ad hoc sacramentum accedentes habebimus, erit etiam proportio, & quantitas fructus, quem exinde capiemus, quia spiritus est, qui vivificat. Ven. Beda verba illa S. Joannis: *Hic est Panis, qui de caelo descendit, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur*, per sequentem limitationem exponit, dicens: *Sed quod pertinet ad virtutem sacramenti, non quod pertinet ad visibile sacramentum, qui manducat intus, non foris, qui manducat in corde, non qui premit dente.* Quisquis enim sacratissimi hujus corporis naturam considerat, inveniet utique, quod ut ad nutriendam animam se melius accommodaret, ita se disposuerit, ut potius spiritus, quam caro esse videatur; ac proinde nunquid justum, & æquum est, ut nos quoque ad hanc carnem sumendam accedentes, eadem proportionem merus quidam fiamus spiritus? *vivificus spiritus est caro Domini*, inquit Damascenus. Felix proinde est anima illa, quæ dum ad sacratissimum hoc corpus sumendum fauces suas aperit, verè dicere potest: *Os meum aperui, & attraxi spiritum*, id est, Eucharistiam, quæ per hunc spiritum intelligitur, siquidem præter Damasceni testimonium, S. Thom. antiphonam, quæ in primis vespers Festi Corporis Domini ad Magnificat canitur, his verbis composuit: *O quam suavis est Domine, Spiritus tuus*, verba illa de hoc sacramento per devotissimos hosce affectus intelligendo. Drogo Hostiensis se hujus mensæ famelicum esse ostendit, quando ait: *Ergo Domine aperui labia mea, & cibus meus.* In Missa ejusdem solemnitatis, quam idem Doctor Angelicus pariter composuit, hæc verba dicuntur: *Sumimus, sumunt mille, quantum isti, tantum ille; ex quo loquendi modo hæc consequentia deduci posse videtur, quod nullus alteri jurè invidere possit, siquidem omnes ex æquo hujus Eucharistiae fructus participant. Veruntamen melius dicendum videtur, quod sicut Manna quoad quantitatem omnibus quidem æquale erat, at verò valde inæquale quantum ad sapores; siquidem probabilis est opinio, quod sapores hos illi specialiter participarent, qui in gratia, & amicitia Dei constituti erant; unde de Manna dicitur: Substantia enim tua, dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat; eodem modo, tametsi omnes Eucharistiam accipientes idem Christi corpus sumant, attamen fructus, qui exinde percipitur, major vel minor erit, juxta minores vel majores recipientium dispositiones.*

3 Regius Propheta David ad hoc sacramentale convivium nos invitans, inquit: *Dilata os tuum, & implebo illud.* Circa quæ verba Sanctus Hieronymus ait: *Nis comedere ipsum Dominum DEVM tuum, & Salvatorem? audi quid dicat: dilata os tuum, & implebo illud: dilata te ora vestra, ipse est, & Dominus, &*

Panis, ipse hortatur nos, ut comedamus, & ipse noster cibus est, quantumcunque dilataveris, tantum accipies. Quotidie videmus, quod quantum capaciùs est vas, quod ad vivum quendam fontem deferimus, tantò abundantior in eo aqua sit, quam inde haurimus. In hoc sacramento est fons aqua salientis in vitam æternam, hic sunt vivi caelestium gratiarum torrentes; sanguis ejus vinum, inquit Sanctus Gaudentius, ex pluribus, id est, novis vineis ab ipso plantata collectum, in torculari Crucis exprimitur, & per capacia vasa fidei corde summentium propria virtute fervescit. Sanctus Thomas de Villanova inquit: *Tantum cuilibet præstat gratiam, quantum in eo reponit meritum, & dispositionis sufficientiam; Oceanus est gratiarum immensus, vas suum quisque ad summum replet.* Quotiescunque ex Scripturis Sanctis audimus, Panem hunc, Panem esse vitæ, fontem gratiæ, & pignus gloriæ, quo in beatam æternitatem nutrimur, semper eodem tempore in memoriam revocandum axioma illud Philosophicum; *omne quod recipitur, ad modum recipientis recipitur*; & ideò in recipiente debita dispositio requiritur. Unde Sanct. Augustinus in quodam sermone his verbis nos monet: *Tunc autem hoc erit, id est, vita unicuique erit corpus, & sanguis Christi, si quod in sacramento visibiliter sumitur, in ipsa veritate spiritualiter manducetur, spiritualiter bibatur; audimus enim ipsum Dominum dicentem: Spiritus est qui vivificat, caro autem non prodest quidquam.* Sanctus Bernardinus quoque circa discretionem hujus cibi ita docet: *Oportet, sumentem hunc cibum ab aliis scire discernere per fidem. Nam ut Apostolus 1. Cor. 11. ait: Qui manducat, & bibit indigne, judicium sibi manducat, & bibit, non dijudicans corpus Domini; ille non dijudicat corpus Christi, qui ad hunc Divinum panem, tanquam ad alium corporalem cibum inconsideratè accedit, nam cum capacitas nostra ad suscipiendum Christum efficaciter sit a spiritu, & non a carne, sit in mente, non in ventre, & mens non potest Christum attingere, nisi per cognitionem, & dilectionem, id est, per fidem, & charitatem, ita quod fides illuminat ad cognitionem, & charitas accendit ad devotionem, ideo ad hoc, quod aliquis digne accedat, oportet quod spiritualiter comedat, & sic per cognitionem fidei masticeat, & per devotionem amoris suscipiat, & deglutiat.* S. Paschasius similiter ait: *Cogitandum à nobis est, non quantum à dente premitur, sed quantum fide, & dilectione capitur.* Hugo à S. Victore, communionem bonis, & malis indifferenter communem esse considerans, subjungit, hanc esse causam, cur Christus protestatus fuerit, dicens: *Caro non prodest quidquam, spiritus autem vivificat, ac si diceret; carnem meam sumere non prodest, nisi sumatur in gratia spirituali.* Significantiùs autem S. Cyprianus in Tractatu de Cena Domini, illa Christi verba, *nisi manducaveritis carnem filii hominis, &c.* ponderans, dicit, Christum illis verbis nos docere voluisse modum, quo ex ejus sacratissima carne profectum capere valeamus; *spirituali nos instruens documento, & aperiens ad rem adeò abditam intellectum, ut sciremus, quod mansio nostra in ipso sit manducatio, & potus, quasi quoddam incorporatio, subiectis obsequiis, voluntariis junctis, affectibus unitis, q. d. tunc Divinus hic panis vivificans anima conservabitur, quando illum ex parte nostra debito cum obsequio, & devotione recipimus.*

4 In Sacris Canticis Sponsa ait: *Sub umbra illius quem desideraveram, sedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo*; ubi advertendum, Iponfam non dicere absolute fructus ejus dulcis, sed simul subjungit dulcis gutturi meo; scilicet ne cansam? nimirum caelestis hic cibus non cuilibet palato suavis est, & dulcis, sed tantum illis, quorum palatum simile est palato sponsæ, per quam anima immaculata, & electa symbolizatur: Illis etenim, qui stomachum glandibus repletum habent, non mel, sed fel est. Sanctus Thomas hunc quoque locum proposito nostro applicat, dicens: *Dulcis gutturi meo, id est, pie, & fidelis menti, qui credit, & intelligit, hunc cibum sanctum sibi esse, & utilissimum.* Porro certum est, lignum vitæ quendam Eucharistiae typum censendum esse, sed audiat velim, quid de eo S. Paschasius dicat: *Lignum vitæ jure dicitur, inquit, quia sicut illud immortalitatem corporis sumptum præstitisset, ita istud, immo solidius; at verò observandum, quod*

Hibet 1. 9.

S. Ansel. 1. de sacr. altar. c. 20.

S. Gaud. ser. 1. de mand. agni Pasch. Cibus hic non est accipiendus, sicut cibus communis.

V. Beda in c. 6. Joan.

Secundum nostram dispositionem, est fructus hujus sacramenti.

S. Io. Dam. c. 4. de Fide c. 14.

S. Th. 3. 3. 1.

Drogo Host. de sac. Dom. Pass.

Sup. 6. 1.

S. Hier. 11. Anima nostra debet dilatare, ut impletur hoc cibo.

S. Gaud. 3.

S. Th. de Villanova conc. 1.

S. Aug. ser. 1. de verb. Ap. Qui spiritualiter est manducandus.

S. Bern. Ser. 1. 1. ser. 1. c. 1. 1. 2. c. 1. 1. 2. c. 1. 1.

S. Pasch. Lib. Corp. Christi c. 17. Hugo à S. Vict. in spec. erud. Theol. c. 7.

S. Cyp. in Cena Dom. n. 14.

Cant. 1. 1. Cui palato dulcis sit cibus Eucharisticus.

S. Th. 2. 2. 2. c. 6.

S. Pasch. Lib. c. 6.

quod ad percipiendum hunc fructum, necessarium erat stomachum habere accommodatum, unde subiungit: *Vitam præstat cum observatione mandatorum DEI æternam*. In domo Simonis Pharisei Magdalenam peccatricem subit, & in momento, in magnam quandam Sanctam transmutatam fuisse invenimus; prius enim Evangelista ait: *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix*; & paulo post æterna Veritas de ipsa dicit: *remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Phariseus autem e contra, qui Salvatorem hospitio receperat, non legitur, quicquam in Spiritu profecisse, sed potius à cœlesti magistro reprehensum fuisse; scitissime quænam hujus differentie causa sit? paulo ante ex Sancto Cypriano diximus, quod responsi loco hic quoque servare potest, nimirum: *Ut sciremus, quod mansio nostra in ipso sit manducatio, & quasi quædam incorporatio, subiectis obsequiis, voluntatibus junctis, &c.* Porro Magdalena in illo convivio, lacrymis cepit rigare pedes ejus, capillis capitis ejus tergebat, osculabatur pedes ejus, unguento ungebat; non verò item Phariseus, de quo Christus ait: *aquam pedibus meis non dedisti, &c.* Quid juvat, sacrausissimam Filii DEI humanitatem intra corpus, & animam nostram hospitio recipere, & tamen non reflectere ad eum quem recipimus, nec præparare habitationem, quam ei assignamus, prout faciunt illi, qui cibum Eucharisticum laud secus, ac si usualis quidam panis esset recipiunt? Christus Joan. cap. 6. de Eucharistia loquens ait: *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quam Filius hominis dabit vobis, hunc enim Pater signavit DEVS*. In quibus verbis specialiter notandum est *ly operamini*; ei qui otiosus est, nec ullo se labore exercet, cibus non sapit, nec proficit, nec corpus ejus inde restauratur, ut Psalmista ait: *Labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es, & benedixit tibi*; ita quoque is, qui in Divino servitio piger, & frigidus est, & in orationibus, vigiliis, jejniis, & austeritatibus corporalibus se minimè exercet, nullam experitur hujus Panis suavitatem, de quo scriptum est: *esurientes replens bonis, fastidiosos divites dimittens imanes*.

Portis illa mulier, quæ animæ sanctæ Symbolum est, à Sapiente, hoc encomio deprædicatur: *Consideravi semitas domus suæ, & panem otiosam non comedit*. Sed quidnam Salvator noster dicere voluit, quando ait: *Hunc Pater signavit Deus*? Rupertus Abbas ait: *Idcirco non nisi operantibus dabit hunc cibum Filius hominis, quia Pater hunc signavit, hunc à communibus signis certo, & proprio signo suo distinguit, ut cum alios cibos omnes bonis, ac malis, operantibus & otiosis communes fecerit, eadem largitate, qua Solem istum visibilem facit oriri super bonos, & malos, pluit super justos, & injustos, solum hunc panem, hunc cibum, de quo nunc loquor vobis, nunquam dare velit, nisi dignis, id est, operantibus opus DEI*. Ita signavit, ut clausis omnibus cælorum portis apud se continuis, ut non cum cibus communibus patiatur à canibus, vel à porcis inveniri. Sanctus Thomas verba illa Christi: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo*; hoc modo explicat: *non manet in Christo, inquit, nec Christus in eo, qui corde ficto ad illud accedit, nullum enim effectum habet sacramentum in ficto*. Fictus est, cum non respondet interiori, quod signatur exteriori; in sacramento autem Eucharistiæ exteriori quidem signatur, quod Christus incorporatur in eo, qui percipit illud, & ipse in Christo, qui ergo non habet in corde desiderium hujus unionis, nec conatur ad removendum omne impedimentum, ad hoc est fictus, & ideo Christus in eo non manet, nec ipse in Christo, qui Doctoris Angelici discursus autoritate quoque S. Augustini apud eundem comprobatur. Sanctus Carolus Borromeus Diocesim suam Mediolanensem in ordine ad communionem fructuosè sumendam, docere volens; sequentia verba ad perpetuam memoriam scripta reliquit. *Qui pietatis, & Religionis studio affecti, hoc sacramentum sumunt, inquit, Christi corpori tanquam viva membra ununtur, siquidem scriptum est: qui manducat me, & ipse vivet propter me*.

6 Cajetanus verba illa S. Joannis: *Verbum caro Mansi Bibl. Præd. Tom. II.*

factum est, & habitavit in nobis; explicans, optimè considerat, quod Evangelista non dixerit, & hospitabitur in nobis, tanquam hospes, & peregrinus, sed quod habitabit in nobis: *Verbum Dei non hospes, sed habitator in animis nostris sit*. Porro differentia inter domus incolam, & hospitem, in eo consistit, quod ille illius sit Dominus, omnemque possideat circa ipsam libertatem, & dispositionem, secus verò quisquis in ædes tanquam peregrinus receptus est. Vellet igitur, nostrum in nobis habitare Salvatorem: *Vtens continet, & iis, quæ sunt animi, & iis, quæ sunt corporis nostri, sicut habitator utitur domo, in qua non hospitatur, sed habitat*. Pro cuius confirmatione illum Apostoli textum dicentis, *habitare Christum per fidem in cordibus nostris*, adducens, subiungit itaq; *& habitavit in nobis*, explicat, quod fuit intus in animis nostris, continens utens intellectu, voluntate, affectibus, viribus, studio, operibusque nostris ad se ipsum, hoc est, Verbum habitare in nobis, habitator enim ad proprium usum domo utitur. Sanctus Augustinus, ut sacramentum hoc participant scire possint, an Christus in iis remaneat, hoc astruit posse habere indicium; *in me manet, & ego in eo; ac per hoc qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, proculdubio nec manducat spiritualiter carnem ejus*. Cui assentiens Sanctus Hilarius, subnectit: *Non enim quis in eo erit, nisi in quo ipse fuerit; ejus tantum in se assumptam habens carnem, qui suam sumpsit*. Christum volumus nostræ inviscerari animæ, nos prius per amicitiam, & gratiam divinam Christo uniamur oportet, consilio obtemperaturi, & doctrinæ S. Dionysii Areopagite, dicentis: *Nostris secum unificam communionem beneficè excogitavit, ea qua in nobis familia sunt, divinis suis uniens excellentiis, ut & nos ipsi, tanquam membra corpori per ejusdem immaculatam, ac divinam vitæ identitatem congruamus, ne corruptibilibus necati passionibus, divinis istis, sanctissimisque membris incongrui, vitæque incapaces existamus*. Ven. Beda aliud nobis ex cœlesti alimento in nos redundantis fructus indicium in sequentia exhibet verba: *Signum, quia manducavit, & bibit, hoc est, si in me manet, & manetur, si habitat, & inhabitatur, sic erit, ut non deseramur*. Hoc ergo nos docuit, & admonuit mysticis verbis, ut simus in ejus corpore sub ipso capite in membris ejus, edentes carnem ejus, non relinquentes unitatem ejus.

7 Ad virtuosam vitam nobilitas equalem sanguinis nos extrimulare solet; cum igitur per communionem, & divini sanguinis, carnisque ejus participationem, consanguinei Dei efficiamur; quanta cum ratione exigitur, ad nobili aded, strictaque parentela degenetemus? *Vester ego frater esse volui, inquit per os Sancti Chrysostomi; ego communicavi carnem propter vos, & sanguinem, & per qua sum vobis conjunctus, ea rursus vobis exhibui*. Hic sanguis facit, ut imago in vobis regia floreat, hic sanguis pulchritudinem, atque nobilitatem animæ, quam semper irrigat, & nutrit, languescere non sinit. Sanctus Bernardus pariter in uno sermonum de modo bene vivendi, illorum Christi verborum sensum (qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo) his explicat verbis, ac si diceret: *Ille in me manet, qui in bonis operibus voluntatem meam adimplet; alioquin nisi prius maneat in me per fidem, & bonam operationem, & ego in eo, carnem meam manducare non potest*. Quæ eadem verba Doctor Angelicus accuratè ponderans, ita discutit. *Ille manducat spiritualiter, qui corpori mystico incorporatur per unionem fidei, & Charitatis; Charitas facit, DEVM esse in homine, & e converso*, 1. Joan. 4. *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Per varia sanctorum Petrum testimonia fusiùs probatur, quod Verbum Divinum, nos in communionem sacra sua reddat participes divinitatis.

Christus per
Communionem in
nobis non
hospitatur,
sed habitat.

Ephes. 3. 17.

S. Aug. 11. 28.
in Joan.
Vnde scire
possimus, an
Christus in
nobis ma-
neat.
S. Hilari. 1. 1.
de Trin.

S. Dion. Ar.
de Eccl. hier.
c. 1. 1.

V. Beda in
c. 1. Joan.

Per S. Com-
munionem
efficiamur
consanguine-
i Christi.

D. Chr. 1. 4.
in Joan.

S. Ber. ser. 12.
de modo be-
nè viv.

S. Th. in c. 4.
Joan.

Luc. 7. 37.
Ratto cor
Magdalena
in domo Si-
monis rep-
re h. 3. 3. 3.
San. 1. 1. 1.
le e contra à
Christo fue-
rit 1. 1. 1.

Joan. 6. 27.

Ps. 127. 1.

Prov. 31. 27.
Non otiosa,
sed bene o-
perantibus
prodest hic
cibus.
Rup. Ab. 1. 1.
in Joan. c. 3.

S. Th. in Jo.
c. 4.
Quam
juste accom-
petit ad S.
Communionem.

S. August.
Ad Eccl.
Med. p. 112.

Cajet. 1. 1.

T H E M A.

Si fuerit Deus mecum, & dederis mihi panem ad vescendum, erit mihi Dominus in Deum. Genes. 28. vers. 20.

S. Th.
Patriarcha
Iob p. v. dicit
in Ecclesia
instituenti
Eucharisti-
cum panem.

Pagninus.

Gen.

Luc. 13.

Joan. 6. 67.
Fulb. Carn.
ap. 1.

Cant. 4. 1.
S. Ber. lat. 61.
in Cant.

S. Jo. Dam.
1. 4. de fide c.
14.

Cartho igni-
tus Seraphi-
ni, prae-
savit hoc sa-
cramentum.

Gen. 3. 6.
Serpens de-
cepit non
promissione
divinitatis.

Angelicus Doctor panem Eucharisticum in va-
riis veteris Testamenti figuris praefiguratum
esse dicit: *in figuris praefignatur*; ac proinde quis est,
qui non videat, Jacob Patriarcham hisce verbis ad sin-
gularem quendam effectum clarè alluisse, quem hoc
sacramentum in nobis operatur, dum nos certo quo-
dam modo in Deum transfundit, adeo ut divinae suae
naturae reddamur participes? *Si fuerit Deus mecum, &
dederis mihi panem ad vescendum, erit mihi Dominus
in DEUM*; ubi Pagninus legit: *erit mihi DEVS in
DEVM*; & quidem verisimile est, quod quando Pa-
triarcha hoc dixit, de praecipuis fidei nostrae mysteriis
illustratus fuerit, siquidem tunc ei apertum est Caelum,
viditque scalam illam, in qua Angeli ascendebant, &
descendebant; unde sine mora altare quoddam in Dei
honorem erexit, dicens: *non est hic aliud, nisi domus
DEI*. Porro Sanctus Gabriel Archangelus DEI paræ
Virginis Filium ejus in domo, & progenie Jacob re-
gnaturum esse praedixit: *Regnabis in domo Jacob in aeter-
num*; ac proinde omnino mihi persuadeo, Patriar-
cham post sublimem horum mysteriorum intelligen-
tiam dixisse: *Si dederis mihi panem ad vescendum, id
est, si in domo mea, hoc est, in Ecclesia panem Eu-
charisticum institueris, tunc eris mihi DEVS in Deum*.
Etenim, ut superius diximus, hæc est inter panem, &
cibum usualem, & hunc coelestem, & divinum dif-
ferentia, quod ille transmutetur in substantiam ejus,
qui illo cibatur; at verò hic cibus in se transmutat eum,
qui eo dignè pascitur; *qui manducat meam carnem, &
bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo*. Un-
de Fulbertus Carnotensis in quadam Epistola ad men-
sam sacramentalem his verbis nos invitat: *Exere pa-
latum fidei, dilata fauces spei, viscera caritatis ex-
tende, & sume panem vite, interioris hominis alimen-
tum, non arte pistoria fermentatum, sed incarnata
Deitatis pulmentum*. Porro Eucharistiae institutor,
Verbum Divinum fuit, non solum in prima sui institu-
tione, quæ in ultima Cæna in Cænaculo Sion facta
fuit, sed est, & erit author illius ad finem usque sæcu-
lorum, quamdiu sub hoc pane praesens efficitur; ipse
enim est, qui in persona sacerdotis consecrat, & dicit:
Hoc est corpus meum. Contentum verò hujus sacramen-
ti, est *incarnata Deitatis vitale pulmentum*, quod hanc
nos in se convertendi virtutem habet.

2 Sanctus Bernardus verba illa Canticorum,
qui pascitur inter lilia exponens, de semetipso dicit:
*Quotiescumque ad hoc sacramentum accedo, decoquor,
cum immutor; digeror, cum transformor; unior, cum
conformor*. Sanctus Joannes Damascenus ad sacra-
mentum altaris, in carbone illo ardenti, à Seraphino
per forcipem ab altari sublato symbolizatum, alludens,
ait: *Divini carbonis participes efficiamur, deus ope-
ramur, ut per divini ignis perapionem inardescamus,
Diique efficiamur*. Sed quantum esse potest inter sa-
cro sanctum Salvatoris corpus, & carbonem ignitum
proportio? Respondet idem Sanctus, proportionem
hanc in eo consistere, quod sicut carbo non est lignum
solum, sed lignum igni unitum sic carbo; sic panis quo-
que communionis, non simplex panis est, sed divinita-
ti unitus. Etenim natura humana per semetipsam ter-
rena est; at verò dum huic cibo divino unitur, alitringi-
tur, illo alitur, eique incorporatur; divinitatem par-
ticipat; ac proinde idem Sanctus mox subjungit, di-
cens: *Communio optimo jure appellatur, quia per illud
cum Christo commercium habemus, ac carnem ipsius, &
divinitatem percipimus, atque adeo nos inter nos commu-
nicamus, atque copulamur*.

3 Pessima serpentis infernalis ad protoparentes no-
stros decipiendos fraus fuit dum illis, pomum veri-
tatem manducantibus, divinitatem promisit; *eritis si-
cuti Dei, scientes bonum, & malum*; at verò aeterna,
& incarnata Veritas veraciter nobis dicit: *Qui mandu-
cat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me ma-*

net, & ego in eo. Rupertus Abbas super illa verba: *Rup. Abb.
L. 6. in loc. 1.*
Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus;
de infernali illo impostore dicit: *Divinitatem promisit,
eritis sicut Dei*; at verò Salvator nollet nos minime de-
cipit, nam postquam nobis divinitati suae participium,
& communicationem promisit, simul etiam modum
tradidit, quo hac divinitatis communicatione frui va-
leamus, nimirum si sacratissima ejus carne nutriamur:
*Qui manducat meam carnem, &c. Hic perspicue divi-
nitatem pollicetur, carnem suam manducantibus, & il-
lusionem nequissimi nebulonis, qui dixit: comedite, &
eritis sicut Dei, non sine magno cruciatu ejusdem illuso-
ris serio loquens in verum effectum convertit*. Amoris
etenim proprium est, quod affectus, voluntatem, &
sensus amantis in personam transmutet amatam. San-
ctus Bernard. *de dignitate divini amoris* discitens, ca-
lamo suo ad Eucharistiam transgreditur, & de anima
Deum ardentem amante, & communionem sacram
frequentante, dicit: *sapit ei, quod manducat, mandu-
cat, & bibit corpus, & sanguinem Redemptoris sui, man-
na coeleste, panem Angelorum, panem Sapientia*. Vul-
tis autem scire, quo fructu hunc panem manducet? Idem
melissus Doctor mox subjungit, dicens: *trans-
formatur manducans in naturam cibi, quem manduca-
vit, corpus enim Christi manducare nihil est aliud, quam
corpus Christi effici*; ac proinde, quod Apostolus ait: *1. Cor. 6. 17.*
Glorificate, & portate Deum in corpore vestro, hoc cer-
tè ad literam adimpletur, dum quis Eucharistiam su-
mit; tunc enim verè Deum in corpore suo portat, &
sacratissimam ejus carnem intra se recipiendo, ani-
mam propriam divinitate impingat; ac proinde Ter-
tullianus ait: *Caro corpore, & sanguine Christi vesci-
tur, ut & anima de Deo saginetur*. Et Sanctus Bernar-
dus inquit: *Glorificate dulcissimi, & portate interim
Christum in corpore vestro, onus delectabile, suave
pondus, sarcinam salutarem, & paulò post de Sancto
Ignatio Martyre S. Joannis discipulo inquit: Magnus
ille Ignatius, discipuli quem diligebat IESVS auditor,
Martyr noster, Mariam in pluribus quas ad eam scri-
psit epistolis, christiferam consulat; egregius plane ti-
tulus dignitatis, & commendatio honoris immensi*. Enim-
verò Beata Virgo Maria hanc singularissimam præ-
rogativam, solo novem mensium spatio habuit,
quibus Verbum Divinum in sacratissimo suo utero
clausum portavit; at verò homo Christianus, pecto-
rum vitae suae decursum, hujus capax est honoris, ut
per Eucharistiam ipsummet DEUM in sinu, in pe-
ctore, & in anima sua recipere, & portare possit.
Maria Virgo quidem *Dripara* appellata fuit, quia
Deum, & hominem peperit; at verò anima comuni-
cantis, quæ mediante hoc sacramento DEO adstrin-
gitur, simili quodam epitheto honorari potest, &
vocari *Deifera*; id quod Sanctus Bernardinus his
verbis confirmat: *Dignè suscipiens illud, in anima
Deiformatur, hanc quippe Deiformationem, & con-
versionem aliti, & alenti, prophetavit Oseas cap.
14. dicens: Convertentur sedentes in umbra ejus,
vivunt tritico: id est, in Domini corporis sacra-
mento*.

4 Petrus Cellensis in libro *de panibus*, de hoc
pane Eucharistico discurrens, & identitatem corpo-
ris Christi in Eucharistia ostendere satagens, ait: *Ve-
raciter quod de Virgine sumptum est, corpus immacu-
latum est, quod in Cruce a Pontio Pilato a Iudeis cla-
mantibus crucifige, crucifige, & gentilibus militibus ap-
pensum est, & immolatum, manu sacerdotali contra-
ctatur, & vi verborum Christi conficitur, & fidelibus
populis traditur, mediantibus quidem pristinis, & con-
suetis speciebus panis, & vini, carnem veram, & ve-
ram sanguinem Christi percipimus; intervenientibus ve-
rò carne, & sanguine agni, Deitatis verbi communica-
ntes, Patri quoque Verbi per ipsum Filium cooperan-
tes, & assistente Spiritu Sancto indubitanter accedimus*.
Ut enim strictius participaremus divinitatem, Ver-
bum Incarnatum per infinitam sapientiam suam
hunc adinvenit modum, quo se in hoc sacramento
nobis daret in cibum, & potum: *Intervenientibus
carne, & sanguine agni, Deitatis verbi communica-
ntes*. Quod immentum, & inestimabile donum Sancti
Ber-

Christus in
tem in La-
charistia
tam non
verè cõm.

1. Ber. de
& dig. div
amoris c. 17.

1. Cor. 6. 17.

Sumpta E-
ucharistia
re Deu
tamur in
corpore no-
stro.

1. Ber. ser. 2.
sup. Pl. Qui
habuit.

Et possum
cum 8. Virg.
vocari Chri-
stiferi.

1. Ber. 1. 3. ser.
14. ad 4. c. 1.

Os. 14. 2.

Petr. Cell. de
panib. c. 1.
Vi strictè
participes
Christi divi-
nitatis,
hoc sa-
cramentum in-
stimatum est.

S. Ber. lib. c. 1.
Per illud
enim homo
efficitur
quasi Deus.

Alb. M. l. de
Euch. dist. 3.
c. 4. c. 5.

S. Greg. Nyl.
c. 17.

Ante infi-
tutionem
huius sacra-
menti, tan-
tum futurum
est, ut de
revelatione
divina.

Alb. Mag. lib.
dist. 3. c. 5.

1000. 10.

Ezech. 34.

Alb. Mag.

Pasch. lib. de
Corp. & 22.
Doct. c. 9.

S. Pet. Chry.
ser. 342.
Sacramentum
altaris est
extensio in-
carnationis
Christi.

Luc. 1. 10.
Per illud di-
citur cho-
stus gra-
tis.

S. Germ. C8.
stant. Patr.
in Theor. de
trib. Eccl.

Bernardinus Senensis, his devotissimis prosequitur affe-
ctibus: *O quam sapiens, quam amabilis, & quam de-
siderabilis est cibus iste, qui hominem facit DEVM.*
*Verè dicere nobis potest dulcis IESVS, quid ultra ani-
mæ meæ potui tibi facere, & non feci?* Cui eidem ma-
teriz fufius insistent Albertus Magnus, eundem amo-
rem fufius declaraturus, auctoritatem adducit Sancti
Augustini, dicens: *Voluit Christus, ut homo partici-
pans huic Cæna, in DEVM ascenderet, incorporatus
sibi efficeretur, & participaret divinæ, & humani-
tatis, sicut Verbum Patris in carne descenderat, & fa-
ctum est omnium participes, quæ sunt veræ nostre huma-
nitatis.* Hic ascensus in Verbum Patris per incorpora-
tionem, divellit fit per sacramentis istius participationem.
Cui & illa conionat Sancti Gregorii Nysseni senten-
tia: *Verbum præterea se admiscuit hominum naturæ, ut
communione divinitatis, simul etiam Deificaretur hu-
manitas.*

3 Vetus universum percurrit testamentum, si lu-
bet; certò namque reperietis, rationes semper fuisse
servis DEI indultos raptus, extases, visiones, reve-
lationes, colloquia divina, illuminationes internas,
ante indultam, & frequentatam sacram Communionem,
quæ, ut suo loco dicitur, virtutem habet ani-
mabus celestibus, & divinas impertiendi illustrationes.
Porro idem Albertus Magnus alio in loco eandem
prosequens materiam, inquit: *Nihil interius mentem re-
ficit, nisi sumptis in corpore Domini divinitas.* Id quod
illo Psalmi versiculo (in loco pasce ibi me collocavit)
confirmans, subiungit: *Christus hac pasce sua exhi-
betam in nuda divinitate, in quacumque parte communi-
cat, quæ etiam in humanitate, quæ Deitati est unita,
ut dicitur Ioh. 10. ingreditur, & egreditur, & pa-
sca invenies.* Intus enim invenies in Deitate, & extra
ad sensum in humanitate, quæ Deitati est unita. In
cujus confirmationem illo utitur Ezechielis textu: *In
pasce uberrimis pasceam eos, perque pasceam admodum
fertilia mentem denotari ait Eucharisticam, quam
nobis Ecclesia sub histerminis repræsentat: Pinguis pa-
nis ejus præbebit delicias Regibus.* Vberissima pasce sunt,
inquit Albertus Magnus, *refectiones sacramenti, sa-
porem divinitatis habentes.* Sanctus Paschasius in
libro, quem de corpore, & sanguine Christi conscripsit,
illa discutienti Salvatoris verba: *Qui manducat meam
carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, &
ego in eo, tale format argumentum: verè igitur sicut
per naturam Deitatis Deus Pater in Filio est, ita Fi-
lius DEI homo, per humanitatem carnis in nobis esse jure
dicitur.*

6 Sanctus Petrus Chrysologus in quodam sermone,
ubi de Incarnatione in utero virginis adimpleta tra-
ctat, eidem proposito per sequentem favet discursum,
dicens: *Audistis, Angelum de carnis nostræ limbo Tem-
plum Divinæ Majestatis arte ineffabili consuetum; au-
distis in terris DEVM, in calis hominem sacramento in-
comprehensibili collocari.* Considerandum est enim,
quod in sacramento altaris, quod est quædam Incarna-
tionis Verbi extensio, non Angelus, non sacerdos,
sed Verbum Divinum Incarnatum, lutum hoc nostrum
amplectitur, sibi quæ astringit. Audite eundem S. Do-
ctorem, de Incarnationis Myfterio dicentem, quod
huic ineffabili Eucharistice myfterio non minus congruè
adaptari potest; *audistis, inquit, mandata ratione in
uno corpore Deum, hominemque misceri; audistis fragilem
nostræ carnis naturam ad portandam totam Deitatis glo-
riam, angelica exhortatione corroborari; nam Gabriel
Archangelus Mariam Virginem ad præstandum Incar-
nationis consensum his animasse verbis legitur: Noti-
meas Maria, invenisti enim gratiam apud DEVM.*
Certum est autem, nos quoque gratiam apud Deum in
communionem reperire, siquidem eundem Dei Filium
intra nos recipientes, ejusdemque sacratissimo corpo-
re refecti, Divinitatis ejus participes efficiamur, & in-
estimabilibus gratiæ ejus ditamur thesauris; quem fa-
vorem respexisse videtur Sanctus Germanus Patriarcha
Constantinopolitanus, quando de ritibus Ecclesiasti-
cis agens, nobilissimum hoc Eucharistice attribuit epi-
thetum, eam vocans *Confessionem divinam à Spiritu
Sancto factam.* Celestis namque cibus ille Divini-
tati commixtus, qualitates suas, & naturam animabus

Manfi Bibl. Præd. Tom. II.

nostris communicat. Quare non immerito Sanctus
Cyrillus, ut debita cum præparatione ad has epulas
accedamus, nos invitaturus, sequenti nos partheni
exhortatur, dicens: *Ad celestem gratiam accedamus,
corporisque Christi participes efficiamur, sic enim, sic
inquam, diabolum fugabimus, & divina natura parti-
cipes, ad vitam, & incorruptibilitatem ascendemus.* Sed
cheu! major fuit protoparentum nostrorum divinita-
tem appetentium, in cibo vetito, & noxio sumendo ci-
piditas, non obstante, quod unicum eis pomum dun-
taxat fraudulentus exhiberet serpens; quam diftenti-
am Rupertus Abbas deplorans, ita discurre: *Contra
cibum illum, qui cibis suis mortis, oportebat dari cibum
aliud, qui esset cibus vite, & simili ordine, ut scilicet
inesse illi mens crederet, quod oculus non videret esse, ci-
bum, & potum, communicande Divinitatis esse effectivam
carnem, & sanguinem; quod sentire non possunt sensus
carnis, & sanguinis.* Magna utique hominis est excel-
lencia, quod tantum sibi similitudinis divinæ innatum
appetitum facili ad eam explere valeat. *Etsi nati dii non
sint, inquit idem Rupertus Abbas in persona Salvato-
ris, manducantes me, qui natus Deus sum, mecum unum
corpus sunt, proinde non suspirat homo, qui in æternum
vivere vult, quod abegerit Deus hominem prævaricato-
rem factum, ne sumeret de ligno vite, & viveret in æ-
ternum; nam ecce habet panem verum, de quo si quis man-
ducaverit, vivet in æternum.*

7 Major insuper nobis obtigit prærogativa, dum
Eucharistia in statu innocentie instituta non fuit, si-
quidem tunc homo tanta cum excellentia divinitatem
medio hoc cibo non participasset, qui vitam non mo-
dò immortalem, sed & ipsam strictius communicat
divinitatem, ad ipsam quodammodò Angelorum in-
vidiam, dum Panem Angelorum manducavit homo;
per hoc unde vivunt Angeli in celis, inquit Doctor
mellissimus, *inde vivit homo in terris, quia totum spiri-
tuale est, & divinum in eo, quod percipit homo; sicut
illi DEO impertiente corpus, sanguinem & divinita-
tem, ex amore in eum infinito; quem Sanctus Bernar-
dinus, multis, variisq; divinæ in nos dilectionis gradi-
bus adductis, innotius contemplanis, tandem suum
his verbis concludit Discursum: Vltimus gradus amo-
ris est, cum se dedit nobis in cibum, quia dedit se nobis
ad omnimodam unionem, & transformationem, nam in
septem superioribus gradibus, & consimilibus beneficiis,
Christus factus nobis est uniformis, sed in hoc sacra-
mento ut homo fiat Deiformis; nam sicut cibus, & ci-
bans invicem uniantur, sic dignè illum suscipiens, in
ipsum per ardentissimum amorem totaliter transforma-
tur, & Deiformis efficitur.* Circa quæ verba, illa
singulariter notatidigna occurrunt: *Dignè illum su-
scipiens; hic namque solus per Communionem in
Deum transformatur; cui & illa consonat Hugonis Vi-
ctorini sententia, dicentis: hac Eucharistia dicitur di-
vina, quia dignè sumentes, dignos & participes Divini-
tatis faciunt.*

8 Origenes quandam super Lucam resolvit dif-
ficultatem, doctrina nostro imprimis accommodata
proposito, dum illa considerat Christi ad Sanctum
Philippum pronuntiatæ verba, scilicet: *Philippe, qui
videt me, videt & Patrem meum;* si namque id ad
literam verificatum fuisset, omnes consequenter Ju-
dææ, & Galilææ populi, qui Christum, quando in-
ter eos pertransiit benefaciendo, viderunt, æterni quo-
que Patris ejus notitiam habuissent. Nodum itaque
difficultatis in hæc verba resolvit: *Qui videt me,
secundum id quod erat CHRISTVS; illi enim vido-
bant IESVM, quos aspectu suo dignos esse sciebat;*
ita quoque de iis asseretelicet, qui in sacramento hoc
ad Christum accedunt; non enim omnes Divinitatem
ejus participant, sed qui cum digna Eucharistiam su-
scipiunt præparatione: *dignè sumentes, divinos & par-
ticipes Divinitatis faciunt.*

S. Cyrill. l. 1.
in Jo. c. 37.
Si autem nos
ad illud de-
bitæ præpa-
ramus.

Rup. Abb. l.
1. de victi-
væ c. 1.

Rup. Abb. l.
6. in c. 1. 10.

Dignè com-
municatio
fuit De-
formis.

S. Pet. ser. de
modo bene
viv. c. 18.

S. Ber. l. 1. ser.
34. c. 4. c. 5.

Hug. de S.
Vid. l. 1. in
spec. Eccl.
Theol. c. 7.

Orig. l. 9. in
Luc.

1000. 149.

DISCVRSVS VIII.
ARGVMENTVM.
De omnium bonorum beneficentia, & de Divina
hoc in sacramento magnificentia.

T H E M A.

Beneficentie, & Communionis nolite oblivisci. Ad Hebr.
13. vers. 16.

Ignificantius quidem sacra Communioni appropriari nequivisset epithetum, quam dum *Beneficentia, & Communionis* nomine appellatur; siquidem Salvator noster Eucharistiam instituit, veluti omnium omnipotentiae, & benignitatis suae divitiarum Epilogum; unde nec immerito S. Joannes de Eucharistiae institutione tractans, priusquam eam commemoret, prius asserit, Patrem aeternum omnes Christo divinae potentiae suae impertivisse thesauros: *sciens Iesus, quia omnia dedit ei Pater in manus*. Quod Concilium Tridentinum respexisse videtur, dum ait: *Sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effudit*. Equidem sacramenta omnia tanquam Instrumenta instituta sunt gratiae animabus fidelibus conferendae, sed praesens unicum supereminet ceteris; quod Sanctus Dionysius Arcopagita *consummationem sacramentorum omnium* appellare non dubitat; cuius institutio tum in aliis veteris legis textibus, tum in illo praesertim, ni fallor, oraculo prophetico praedicta fuit, quo dicitur: *Vivificasti terram, & inebriasti eam*; quae verba Sanctus Hieronymus Incarnationi Christi accommodans, ait: *Terram nostri corporis assumendo materiam carnis, inebriasti eam, non vino luxuria, sed infusione Spiritus Sancti: Multiplicasti locupletare eam, diversarum opibus gratiarum. Flumen Dei repletum est aquis*; quae aquarum redundantia, divinarum denotat gratiarum abundantiam; ideòque Incarnata Sapientia de se ipsa protestatur, dicens: *Qui credit in me, flumina de ventre ejus fluent aqua viva; hoc autem dicebat de Spiritu, quem accepturi erant: locupletamur spiritualis infusionis imbre, cum vitae perennis fonte repleti donis spiritualibus irrigamur; sed unde tantarum gratiarum flumina, tamque impetuosae, & abundantes torrentes hi derivantur? Respondet ipsemet Plaltes, dum ait: Parasti cibum illorum, quoniam ita est preparatio ejus. Quis autem cibus ille alius est, quam is quem S. Hieronymus insinuat, dicens: Parasti Domine cibum nostrum in communionem beati corporis, & sanguinis tui?*

2. E Paradiso directi fuere fluvii ; hoc autem copiosissimum non aquarum, sed gratiarum, donorum, bonorumque inexhaustibilium, non terrestriis, sed cœlestis Paradisi flumen, sancta, inquam, Eucharistia, innumeris nos replet, & irrigat cœlestium Charitinarum torrentibus ; quem conceptum his nobis verbis repræsentat D. Chrysostomus, inquiring: *Ex Paradiso fons scaturit, à quo sensibiles fluvii emanarent ; a mensa hac prodit fons, qui spirituales diffundit fluvios : juxta hunc fontem non steriles salices germinant, sed arbores cœli ipsum assingentes, quæ fructus solidos semper producant*. Sacramenta reliqua tanquam tubi, & canales divinam ad nos transfundunt gratiam : Eucharistia autem implet fons est aqua salientis in vitam æternam, Paradisi vivam in se recludens scaturiginem, quæ hac gratiarum aqua, reliqua omnia sacramenta fecundat. Cujus super omnia alia sacramenta eminentiam obstupescens S. Bernardus, cœlestem hanc mensam sequentibus honorat epithetis: *Potesne asstimare, quale vel quantum est hoc sanctum sanctorum, & sacramentum sacramentorum, amor amorum, dulcedo omnium dulcedinum ? Hic bibuntur in loco uberis torrentes lactis, flumina mellis, liquores balsami cœlestis*. Idèdque Ecclesia sancta communionem *Convivium sacrum* appellans ait, quod ad ipsum accedentium *mens impletur gratia* ; quem favorem diu ante promiserat Psalmista, cum diceret : *Dilatata est enim, & implebo illud*. At dicet fortaisè aliquis, ex quo particula hostiæ sacræ adèd est angusta, & exilis, qua ratione fauces nostras replere poterit ? Nimirum quia, ut Sanctus Hieronymus in persona Christi ait *Etiam in modica particula, si volueris, totum me accipies*. Imò quis est, qui non videat, quod dum divino

hoc pane cibamur, verè dicere possimus: *Deus meus, & omnia*, ut sit *Deus omnia in omnibus*, ut inquit Apostolus? quod in dignè communicantibus verè adimpletur.

3 Jeremias ait : *Et venient, & laudabunt in monte Sion, & confluent ad bona Domini, super frumento, & vino, eritque anima eorum quasi hortus irriguus, & ultra non esurient*. Porro extra omnem controversiam est, quia Prophetia his verbis spiritualiter ad cœlestem hunc panem alluserit, qui in cœnaculo Sionitico fermentatus fuit; de hoc enim pane Sanctus Hieronymus verba illa : *edens pauperes, & saturabuntur*, interpretatur, dicens : *In monte Sion, hoc est, in Ecclesia, frumento, & vino, de quo conficitur panis Domini, & sanguinis ejus impletur typus, & benedictio sanctificationis ostenditur*. Porro si mysticam convivii hujus ubertatem plenius dignoscere cupitis, Petrum Cellensem audite, quæ eam in libro de Panibus, ita deprecatur : *Escam animarum, pabulum spirituum, dapes cœlestium deliciarum præferret hæc mensa : Hæc, inquam, mensa plena visceribus misericordiae, charismatibus referta gratiæ, sedentium penetrantia mirabiliter implendo non explet, appetitus residentium satiendo, acrius se & sacratius urget. Est enim hujus convivii nihilominus, & convivantis natura, ut succumbant semper desiderio, nunquam fastidio*.

4 Jobum olim amantissimi aliquot convenisse leguntur subditi, carnibus ejus saturari unice affectantes, unde ipse Job ait : *Dixerunt viri tabernaculi mei : Quis det de carnibus ejus, ut saturamur ?* Potuisset equidem homo tam immensum, imperceptibile, necnon infinitum Communionis sacrae, & consequenter omnium coelestium charismatum exuberantiae bonum desiderando suspirare, ast nunquam ad illud aspirare ; cujus nihilominus appetitum Divina implevit bonitas, dicente Psalmista : *Qui replet in bonis desiderium tuum* ; necnon Apostolo, dum ad Colossenses scribit, Idem confirmante, dum ait : *In ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, & estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus, & potestatis.*

5 Tertullianus de filio prodigo à Patre suo liberali convivio ex vituli saginati carnibus præparato , quod sacramentum altaris symbolice repræsentabat , perammanter excepto, differens, hac phrasi utitur : *Opimitate Dominici corporis vescitur*, scilicet Eucharistia. Quibus in verbis specialiter, & quidem in pondere sanctuariter utinari meretur illud : *Opimitate* ; hæc enim dictio excessivam quandam omnium, & singulorum bonorum denotare videtur abundantiam, qua habita nihil homini deesse possit ; quam David in Spiritu prophetico prævidens, ait : *Dominus regit me, & nihil mihi deerit*. At verò undenam, sive ex quo fundamento David aded audacter nihil sibi unquam defuturum asseverare poterat ? Nimirum quia *in loco pascuæ ibi me collocavit, super aquam refectiois educavit me*, vel ut Sanctus Ambrosius legit : *Pascet, pascitur*. Nostris quidem oculis externis sacra Communio modicus quidam hostiæ atomus esse videtur ; ast quemadmodum pupilla quantumvis minima oculi nostri ad immensam se sphaeram, & latitudinem vastissimam extendit ; itidem sicut intellectus noster, qui vix locum occupat ulium, terram cælumque pervagatur ; ita quoque juxta Catholicæ fidelis veritatem, quicumque indivisibilis hostiæ punctus illum in se continet Deum, qui omnium creatorum, increatorumque bonorum est Epilogus.

6 D. Chrylogus illa mulieris Chananæ verba : *Nam & castelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa Dominorum suorum, accuratius ponderans, pro ly Dominorum, legendum autumat; Puerorum, indeque feminam hanc Ecclesiæ figuram à gentilitate ad fidem Christi humilitatis beneficio translatam, hujus evasisse cœlestis convivii participem, concludit, dicens: Levatur, honoratur ad mensam, quæ se sub mensa laudabili, & provida humilitate deiecit; Iussit toto nunc epulatur micæ ex Pane. Ubi singularem meretur notam verbum illud, epulatur; quantumvis enim nil nisi Panis offeratur in cibum, nihilominus quia de Eucharistia agitur, lautissimo dicitur epulo fuisse refecta; quod nobis Sapiens pariter proponit, dum ait: *Pinguis Panis ejus præbebit Delicias Regibus.* Notandum quoque, quod tametsi mulieri Chananæ sola offeratur frumenti mi-*

**Sacramentum
Euchar. est
epitaphus
omnino gen-
eris salutis
fidei
Christi.**

Loan 11.5
Cont. Fund.
Self. I.C.A.

S.D.No. Ar. de
corl. Hist.
C.L.

P. 4.
 211 v. 10.
 Inebria re
 tancantia
 vultu inf
 lione apu.

L.H. 100

E. A. Hawkins
parade, in-
fant 100
charismatic
celebrates
gratulation.

D. Chr. 1-41.
in 1800.

**S. Ber. for in
Cen. Doc.**

PL-10-16

Abstract

1. Cat. 19.

Continuation
of Form No. 10
of the U. S. Department of the Interior

PL 86-37.

**Perr. Cell. 1,
de paribus
C.2.**

Tab. 1. 51.

ColoCams

Terroff, I. de
pudic. c. 12.
S. Euchar-
stia continet
sermonem bo-
nomie ab-
dicatum.

Nil.

S. Anand. B.A.

D. ChryCant.
100.
Lictz Eu-
charistia so-
lum vocetur
panis, est co-
rpus lactifi-
cimum, cre-
atum.

ea, ipsa tamen toto ex Panis epulari dicatur, quia ut Doctor Angelicus ait: *Fracto demum sacramento, ne vacillet, sed momento, tantum esse sub fragmento, quantum toto tegitur.* Horum namque fragmentorum minima quavis mica abundè sufficit, ut Caelum, & terra exinde liberalissimè epulari possint. Id quod Christi magnificentiam mirè extollit, ut proinde quoad hoc dicere nobis liceat, quod Tertullianus de alio quodam argumento differens ait: *Es ita Deus tunc maxime magnus, cum homini pusillus esse videtur.*

7 Albertus Magnus de hoc sacramento ait; *Sacramentum sacramentorum est Eucharistia, omnis gratia consentiva, communicatio omnis sanctitatis.* Et quidem hujus affluentiae gratiarum, quae ab Eucharistia in nos dimanant, sequentes assignat rationes; Dicit enim: *In genera gratia est propter sex causas, quarum una est, quia non est nisi a gratia, & non nisi gratia esse potest; Secunda, quia non datur nisi à gratissimo; Tertia, quia non nisi gratissimis administratur; Quarta, quia gratiam operatur; Quinta, quia est gratia super gratiam; Sexta, quia omnis gratia est contentivum.* Quibus addi potest, quod idem Præsul paulò post in alio capite scribit, scilicet quia *Corpus Christi Spiritus Sancti manibus formatum, totum suis gratia promittitur.* Alibi pariter in eodem libro ait: *Quidquid in caelo fuit gratia & glorie, totum nobis dedisti; unde hanc magnificentiam canit Psalmista: Omnia a te exspectant, ut des illis escam.* Veruntamen dum magnificentiae meminimus, huic sacramento propriissimè adaptari posse existimo illum ejusdem Psalmistae textum, in quo ait: *Vox Domini in magnificentia.* Vox siquidem Christi in consecratione, & sacramento præsentem meram perhibet magnificentiam: quoniam ut donum quodcunque sit magnificum, magni valoris sit oportet, & dantis excellentiae proportionatum; unde unum idemque aliquando donum respectu Principis censebitur magnificum, & exile respectu Monarchæ. Magnificentissimum itaque donum in sacramento hoc nobis impertit Dominus, ita ut in nulla alia se magnificentiam suam ostendisse dici possit, siquidem tantummodo dixit, & facta sunt, nobisque res duntaxat creatas indulgit; in Eucharistia autem panis licet confecta verbis exhibet semetipsum. *Quid autem se majus dare potuit?* inquit Sanctus Laurentius Justinianus. Verè equidem dici potest, cum se hoc in sacramento expandisse; In Incarnatione siquidem se contraxit, qui fecit potentiam in brachio suo, idque unica duntaxat vice in utero virginis: Eucharistia autem donum omnium excellentissimum, & Incarnationis factæ extensio innumeris vicibus indulgetur; Cujus eminentiam profundius contemplant Sanctus Augustinus, asserere non dubitat, dum ait: *Audeo dicere, quod DEVS, cum sit omnipotens, plus dare non potuit: cum si sapientissimus, plus dare nescivit; cum sit diutissimus, plus dare non habuit.* A qua doctrina nequaquam discrepat illa Alberti Magni sententia, dicentis: *Magna dona Christi, in hoc convivio corpus dedit in cibum, sanguinem in potum, animam in pretium, Deitatem in condimentum exhibendo.* Quem discursum in capite sequenti latius prosequitur, inquiens: *Hoc solum datum est, quod omne datum est; quia in hoc dato nihil privatum sibi Christus retinuit; Humanitatis simul, & Deitatis nobis omnia dona conferens.* Equidem si Deus mille creasset mundos, si mille in beneficium, & utilitatem nostram caelos formasset empireos, unum duntaxat impendisset verbum: *Dixit & facta sunt; Verbo Domini caeli firmati sunt;* præterquam quod in ejusmodi donis nil nisi creatum sit, quæ cum Deus elargitus fuerit, semper æquè dives perseverat. In Eucharistia autem non fugitivum, sed Patris æterni incarnatum dispensatur Verbum: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis; Exinanivit semetipsum, verè equidem hoc in dono omnes suas exhaustit opes, dum in illud ita Divinam suam reduxit omnipotentiam, & beneficentiam, ut quasi depauperatus, quod excellentius largiatur, non inveniat; quoniam ut Apostolus discit; Quomodo non etiam secum omnia nobis donavit?*

8 Nemo aliquando pretiosissimum Phrygioque opere præcellentem, auroque intertextum, legitur præparasse capitem, in quem pretiosiores thesaurorum suorum

gemmas, imò inestimabiles imperit totius impendit gazas, cujus splendorem contemplatus, & admiratus, ad idem spectaculum Senecam invitavit, qui post aliquod temporis spatium, & curiosam considerationem, in hæc tandem verba prorupit: *Declarasti te esse pauperem.* Ita quoque de dono Eucharistico, in quo sunt omnes thesauri, concludere licet, scilicet, quod in eo præparando Deus quasi semetipsum depauperavit, quia in omnium seculorum decursu, nec unquam sciet, vel poterit homini quicquam dare magnificentius, dum illi semetipsum contulit, qui fecit potentiam in brachio suo, in Eucharistiae sacramento, in quo, ut Deus, Panis naturam, & substantiam in suam convertit carnem, ut homo autem, noster sit cibus, & alimentum. Tanquam sacerdos se Patri offert in sacrificio inveniunt, tanquam fons gratiae, suos in nos transfundit torrentes; ut auctor gloriæ, se consignat in pignus. Ut Redemptor, pretiosissimum suum nobis offert potandum sanguinem; ut Rex gloriæ, nobis adpromittit gloriolam corporis nostri ad vitam immortalem, resurrectionem, vitalis hujus beneficio Panis obtinendam. Unde & merito in ejus institutione dicitur, quod Dominus *Memoriam fecit mirabilium suorum;* siquidem sacramentum hoc omnium maxime stupendorum miraculorum est epitome.

9 Alios inter ritus Ecclesiasticos olim ille non extitit infirmus, qui circa agni Paschalis, primariæ hujus sacramenti figuræ, esum, his verbis à Deo præscriptus fuit: *Caput cum pedibus ejus, & intestinis vorabit.* At verò quorsum Sapiencia increata exiles admodum, præsertim circa animaculi unius esum, ceremonias præscribendas censuit? utique per relationem, & propter allegoriam ad agnum immaculatum, & Eucharisticum. Unde S. Bernardinus ait: *Præceptum erat, quod caput agni cum intestinis, & pedibus vorari deberet; In quo mysticè designatur, quod in hoc sacramento totus Christus cum Divinitate, & anima, & corpore ibi continetur, & sumitur. Caput Divinitas, intestina anima, pedes vero sunt Corpus Christi.* In cujus confirmationem servit illud Alberti Magni commentarium, quod super Psalmum instituit, in quo regius Vates in persona Christi fidelium gloriatur: *Repleti sumus misericordia tua, exultavimus, & delectati sumus omnibus diebus nostris;* quæ inter verba dictus Author singulariter considerat ly *Repleti*, dicens: *Quia nullum bonum est, quod in hac communione non invenitur, hæc enim communio Corporis Christi, est thesaurus Sapiencie Dei, quæ est Christus.* Pro cujus ulteriori stabilimento illum adducit Sapiencie textum, in quo dicitur: *Infinis est thesaurus hominibus, qui nisi sunt, participes effecti sunt amicitie Dei.* Qui idem Author paulò infra in cap. sequenti recensita, quam primi fideles in Communionem ambiebant, frequentia, tandem subjungit: *Communicatio fractionis Panis omnium bonorum divinorum, & humanorum conferebat communicationem.* Quæ quamvis aptè pronuntiata esse nemo dubitet, longè tamen efficacius nostrum promoven discursum, illa quæ idem Author in alio ejusdem libri loco describit fufius. Postquam enim inibi illa considerasset S. Joannis Apostoli verba: *Qui viderit fratrem suum necessitatem patientem, & clausit viscera sua ab eo, quomodo est Caritas Patris in illo?* ita concludit, dicens: *Quasi diceret, nullo modo est Caritas in eo. Unde Christus omnes suos fratres videns, necessitate famis deficere, non clausit ab eis viscera, sed in visceribus Charitatis affectus Corpus, & sanguinem, & viscera, Spiritum, & animam, & Deitatem nobis communicavit.* Id quod plenius illo Tobie senioris juniorem exhortantis confirmat consilio: *Quomodo potueris, ita esse misericors, si multum tibi fuerit, abundanter tribue; si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude.* Christus ita quoque, concludit Author ille, in nos exiens misericors, per viscera misericordie Dei nostri visitavit nos. Nequaquam parcus, sed cum ipse esset terra, & pleniendo opus, & orbis terrarum, omnia bona illa primitus nobis indulgit, Spiritu Sancto attestante, dum ait: *Omnia subieci sub pedibus ejus.* Erogatis omnibus illis, liberalissimum super addidit bonorum gratiæ, gloriæ, Sanctitatis, Spiritus, & Divinitatis donum; quæ omnia in Eucharistia, utpote omnium bonorum compendio, ad finem usque seculorum perseverantia conclusit, Corpus de-

S. Th. Scism
in minima
sua parte.

Tert. l. 2. c. 6.
Marcion. l. 2.

Alb. Mag. l.
de Euch. dist.
6. c. 11.
Commet
omnem gra-
tiam, & lan-
guinem.

Alb. Mag. lib.
dist. 11. c. 1.

Pl. 12. 4.
Vox conse-
crationis est
in magnifi-
centia.

S. L. Inst. de
casto Com-
m. c. 24.
luc. 1. 16.

S. Aug. Tr. 84
in loc.

Alb. M. lib.

Th. 2. 6.
In hoc sa-
cramento
Christus
quasi se de-
pauperavit,
dando nobis
omnia quæ
habuit.

Philipp. l. 7.
Consecratio
equidem
materia.

Exod. 29.
Agnus pas-
chalis fuit
hujus sacra-
menti figu-
ra.

S. Ber. l. 1. ser.
17. c. 1. c. 1.

Alb. M. dist. 4
c. 14.
PL. 12. 4.

Concluditur
in omni
bonum.

Alb. M. lib. 4
c. 7.

Alb. M. lib. 4
c. 1. c. 1.

Tob. 4. 8.

Luc. 1. 78.
pl. 1. 1.
pl. 1. 2.

dedi in Communionem, inquit Albertus Magnus, animam in redemptionem, sanguinem in ablationem, Deitatem in omnis virtutis acquisitionem.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Eucharistiam gloriæ pignus esse probatur.

T H E M A.

Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam eternam. Joa. 6. v. 55.

S Alvalor noster apud S. Joannem intentam Eucharistiæ institutionem prædicens sequacibus suis, quorquoc carnem ejus manducaturi, sanguinemque bibituri essent, beatam, & æternam in præsentia promittit vitam, dum ait: *Qui manducat &c.* Norandum etenim, Salvatorem non dicere, quod in futuro tempore *habebit*, sed quod in præsentia *habeat*, vitam æternam; Cujus promptam ecce vobis rationem, quoniam qui pignus seu arrham possidet, de Capitali securus est, ratione cujus datum est pignus; in hoc autem sacrosancto Convivio, ut Doctor Angelicus inquit, *future gloriæ nobis pignus datur*. Creditor sibi obstrictum habens debitorem scutorum mille, si in pignus adamantem accepit scutorum bis millium, de credito suo utique securus erit: ita pariter in præsentia dicere licet: *Ius enim ad beatitudinem consequimur, habemusque per Eucharistiam*; ipso Dei Filio, ut in oratione quotidiana continuam hanc instantiam: *Adveniat regnum tuum*, replicaremus, exhortante. Verè etenim hoc pastis sacramento dicere possumus: *Regnum Dei intra nos est*, quia scilicet indubitatum est beatitudinis pignus; id quod probatum minimè difficile fuerit; si enim beatitudo in visione Dei consistit, in sacramento hoc pariter nobis in cibum & alimentum cedit Verbum Divinum, & per concomitantiam reliquæ personæ Divinæ. Ideoque Clemens Alexandrinus hoc ineffabile considerans mysterium, nos dum Eucharistiam participamus, dotari asserit: *Regno dignè gustato*; Et S. Thomas illa Christi verba: *Primum querite regnum Dei*, de Eucharistia quoque intelligenda esse docet, utpotè cum hæc cælorum æquivalet regno. Quam veritatem diu ante D. Chrysostomus tradidit, quando in mysterii hujus virtute terram in cælum transmutatam fuisse asserit, dicens: *Hic terram tibi Cælum facit hoc mysterium*. Sed ad nostrum intentum accommodatissimè definit Concilium Tridentinum, quando alios inter titulos Eucharistiæ sacramentum hoc afficit dignissimo elogio, dicens: *Pignus præterea id esse voluit futura nostræ gloriæ, & perpetuæ felicitatis*. Unde & Ecclesia in Missa Fer. 6. D. 2. Qu. ita Deo supplicat: *Fac nos quesumus Domine, accipio pignore salutis æternæ, sic tendere congruenter, ut ad eam pervenire possimus*. Et in oratione, quæ Post communionem dicitur, in solemnitate Corporis Christi: *Fac nos quesumus Domine, Divinitatis sempiternæ fruitione replevi, quam pretiosi Corporis, & sanguinis tui, temporalis perceptio præfigurat*.

2 S. Bonaventura D. Chrysostomi innixus auctoritati, Christi que personam induit, postquam demonstrasset, parentes carnales à se generatos filios suos nutritibus extraneis educandos tradere, tandem subnectit, dicens: *Ego autem Filius Dei non ita meipsum vobis appono, omnes vos nobiles esse volens: Qui enim hic vobis dedi meipsum, multo magis in futuro volui vester fieri*. Quam prærogativam alio discursu S. promovet Paschasius, quando citata Christi verba (*qui manducat &c. habet vitam æternam in me manentem*) considerans, ait: *Manentem utique, & non labentem, quia in hac vita nemo vivit, nisi manendo labatur in mortem; In illa vero semper in eodem statu manendo sine defectu vivitur*; Finis namque institutionis cælestis hujus Panis ille fuit, ut Sapientia incarnata nos ad vitam beatam, stabilem, & permanentem nutrire. Cui novum encomium superaddit Albertus Magnus, quando per naturam humanam Angelicas in Paradiso ruinas in sacramento hujus virtute restaurandas fuisse concludit, dicens: *oportet, quod per Corpus Christi ruina Angelorum restituatur; Restituti communicant gloriæ Angelorum per communionem Corporis Christi, per sacramentum, & communionem ipsius ad communionem redimus Angelorum*. Porro Sanct.

Anselmus rationem, cur Eucharistia sub vini potius, & Panis, quam alterius materię speciebus instituta fuerit, assignaturus, his verbis huic eidem nostro suffragatur proposito, dicens: *Ideo Dominus noster Corpus, & sanguinem suum in iis rebus commendavit, quæ ad unum aliquod rediguntur è multis, quoniam aliud in unum ex multis gravis conficitur, aliud in unum ex multis acinis confuit, & ob hoc communicatio Corporis, & sanguinis Christi societatem æternam Sanctorum designat, & facit, ubi pax erit, & unitas plena, atque perfecta*. Quam ex Angelico doctrinam citavimus superius, diu ante tradidit Sanctus Augustinus, quando cælestem præceptorem in oratione Dominica hujus asserit meminisse sacramenti, ubi de regno tractat. Sed quid ait Dominus Iesus? inquit S. Præsul. *querite primum regnum Dei, & iustitiæ ejus, & hæc omnia adjicientur vobis*. Intelligitur hoc etiam valde bene: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, Eucharistiam tuam*. S. Thomas autem, postquam Eucharistiam regnum nuncupasset, subjungit, dicens: *Ubique suorum regnum Christus est, sed maxime in Eucharistiæ solo*.

3 In libro Exodi Arcæ, Tabernaculi, totiusque residuæ Ecclesiasticæ suppellectilis apparatus Moyse Dominus præscribens, ait: *Facies & mensam*, cui non unam, sed duas iussit imponi coronas, per novum hoc præceptum: *Faciesque illi labium aureum per circuitum, & ipsi labio coronam, & super illam alteram coronam aureolam*. At verò quale duabus hæc coronis, mentis dictæ impositis, inesse putatis mysterium? Mensa, Eucharistiam, coronæ denotabant gloriæ; voluit itaque Dominus duplici mentem illam exornari corona, ad denotandam, quam de Beatitudine possident certitudinem animæ illæ, quæ dictam mentem circundant. Observe istud aliquando illa, quæ Christi fideles communicaturus verba profert sacerdos: Nimirum: *Corpus Domini nostri Iesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam*; Quæ verba clarè propositum nostrum confirmant, scilicet, quod Eucharistia certum vitæ æternæ pignus existat. Quod etiam illa Psalmistæ verba indicant, dicens: *Eadem pauperes & saturabuntur*; quam enim hanc satietatem esse existimamus? Illa nimirum, de qua idem Psalmista alibi ait: *satiabor, cum apparuerit gloria tua*. Quam eandem ob causam Sanctus Cyrillus Alexandrinus Eucharistiam *Cibum* appellat *nutrientem immortalitatem*. Ideo quoque Sanctus Anselmus docet, quod sicut cibus materialis ad nostram in hac vita sustentationem creatus fuit, ita pariter Eucharisticus ordinatus sit, ut nos ad vitam æternam, & beatam affluendam nutriat; Dicit enim: *Sicut cibus appetitur, ut vivatur, sic ad eam vitam qua vivitur, solummodo per hunc cibum pervenitur*. Cibus hic ad vitam æternam animæ conferendam collatus est, non ad ruinas sustentandas hujus misere vitæ, quæ vapor est ad modicum disparsens. Unde Sanctus Bonaventura, Christum dum panem hunc cælestem promitteret, vicibus denis vitæ meminisse observat, cujus hanc assignat rationem, dicens: *Decies attribuitur actus vivendibus Pani, vel carni, vel sanguini; & continenter, ad figurandum quod per ipsum, & in ipso sunt omnes venturi electi ejus, & membra sunt ad ordinem decimum in cælo, qui signatur per decimam decimam*. Qui idem S. paulò post hanc quoque enuntiat sententiam, dicens: *Hic sanguis variabile fecit cælum, cui illud Alberti Magni in principio libri illius, in quo fuit de Eucharistia tractat, consonat assertum, dum sacramentum hoc sequenti honorat epitheto: Edulium vegetans ad vitam æternam, viaticum confortans nos ad perficiendam hujus exilii viam, & pignus æternæ salutis*. Ideoque ad facilitandum Patriæ cælestis introitum, Ecclesia pro infirmis agonizantibus ipsum sacramentum designavit in viaticum, qui idem Author alio in loco illud donum in pretio habendum adstruens, quod & in vita, & in morte recipientem permanenter comitatur, nostrum fufus promovet intentum illo in medium adducto Ecclesiastici textu: *Datio Dei permanet iustus, & profectus illius successus in æternum habebit*. Quem locum dictus Author interpretans, inquit: *Hæc est enim vera datio, quæ in transitu manet in viaticum, & in vita in refectorem, & in patriam in æternæ beatitudinis significationem, tales successus donum istud habet in æternum*.

S. Ansel.
in 1. Cor. 10.

Cut in pte
ex vido in
libeta.

S. Aug. 2. m.
ho. 41.

S. Th. 2. 2.

Exod. 25. 23.
Mensa Tabernaculi
duas impositas coronas
quid significet.

Sacerdos S.
Cyrillus Alex.
dicit panem
genus, dat illi
in pignus
vitæ æternæ.

Ps. 11. 27.

Ps. 16. 15.

S. Cyr. Alex.
in 10. 102. c. 16.
S. Anselmus de
sacram. c. 1.

S. Bon. inc. 6.
ho. 20.

S. Eucharistia
via vitam
est ad cælum.

Alb. 1. 2. 2.
in princ.

Ideo datur
viaticum.

Alb. M. 2. 2.
Tr. 1. c. 3.

Ecl. 1. 27.

Hoc sacra-
mentum di-
citur testa-
mentum.
Mich. de Bo-
monia in p.
210.9.

S. Th. de VII.
Coec. j. de
fact.

S. Ber. ser. in
eum. Dom.
Bar. An. 251.
n. 15.
Serapion le-
gitur, per hoc
sacram. me-
morandus, re-
cipit loque-
lam & ulum
sensuum.

Ad. Eccl.
Med. pag. 122
Multiplicem
fructus ejus
revelantur.

Deut. 34.

Novum.
Vocatur
osculum.
S. Amb. l. de
sac. c. 1.

Luc. 24. 36.

Alb. M. l. de
Euch. dist. 6.
c. 1. & 2.

Joan. 6. 61.
Alto Go in
Christi ascen-
sionem. & S.
Euchar.

8 In Consecratione sanguinis mentio fit testamenti, nec sine mysterio, nam ut Incognitus Carmelitanus Michael Bononiensis super illa verba Psalmi: *Munda- vit in aeternum testamentum suum*, ad nostram doctrinam scribit: sacramentum hoc testamentum dicitur: quia huic sacramento aliud non succedit, sed usque ad finem saeculi durabit, sed ei succedet clara visio Christi, cuius Divinitate beatificamur interius, & humanitate exterius. Merito dicitur testamentum, quia per istud nobis Christus hereditatem legavit aeternam. Singularem pa- riter notam merentur illa S. Thomae de Villanova de hoc sacramento tractantis verba: *Hoc sacramentum est pignus aeternae hereditatis, haec unica anchora spes nostra, hoc unicum solatium nostri asyllum, per hoc ad Dei nostri conspectum intra Sancta Sanctorum caelestes confidimus introire*. Quam veritatem ut nobis perfectius inculcet S. Bernardus, in Christi persona ita discurrit: *liquor iste quem vides, jam non est vinum, sed sanguis meus, quem pro te fudi, in pretium tibi reservans, in altari poculum, in peregrinatione tua praesidium, in caelo viaticum, quem favorem, ut Annales perhibent Ecclesiastici, abunde expertus est Serapion senior Christianus; Morti namque vicinus, quam Communionem petebat, infirmus ipse sacerdos in persona propria subministrare nequibat, qui ne agonizantem caelesti destitueret viatico, nepoti moribundi particulam consignavit hostiae sacrae, quam ipse puer madefactam faucibus imponderet agonizantis. Vix puer lecto vicinius appropinquarat, quando infirmus qui diebus tribus linguae beneficio destitutus, & insensibilis contabuerat, subito vocis recuperavit, & sensuum usum; Moxque communicatus, suum Deo reddidit Spiritum*.

9 Sanctus Carolus Borromeus de sacramenti hujus encomiis differens, multifario ejusdem, praesertim vero nostro accommodos proposito fructus assignat sequentes, dum ait: *Summam unum habet ad aeternam gloriam comparandam, ejus videlicet gratia, dum hanc vitam fideles degunt, conscientia pace, & tranquillitate perfruantur. Deinde ejus virtute recreati, non secus atque Elias, qui in subcineritiis Panis fortitudine ambulavit, usque ad montem Dei Horeb, cum ex vita emigrandi tempus advenit, ad aeternam gloriam, & beatitudinem ascendunt*. Neque nostrum minus promovebit argumentum ille sacrae Scripturae textus, quo dicitur: *Mortuus est tibi Moyses servus Domini, jubente Domino*. Pro iis namque ultimis verbis, ut quidam refert interpres, quidam à Vulgata recedentes, legendum censent: *In osculo Domini*. Cujus vocis mysterium indaganti Sanctus mihi occurrit Ambrosius, in Tractatu de sacramentis asserens, per osculum, in sacris Canticis in sensu spirituali Eucharistiam designari; Ait namque: *Ideo invitatus ad caeleste convivium, dicens: Osculetur me osculo oris sui*. Dictum itaque Moyse à Deo datum osculum, quantumvis è longinquo, praesens designabat viaticum; Ad quod etiam Salvator alludere voluisse videtur: *Beatus qui manducabit Panem in regno Dei*; Illi namque ad Beatitudinem illam pertingunt, qui ex hac vita cum dicto migrant Christi osculo. Unde Albertus Magnus de hoc sacramento tractans, inquit: *Est institutum in signum futurae Beatitudinis, id quod nunc in sacramenti specie percipiendo Christum, agimus, signum est, qualiter eundem aliquando secundum dulcedinem suae Deitatis in caelesti beatitudine percipiemus*.

10 Judaeis aliquando ineffabilis hujus mysterii percipiendi incapacibus, & contra illud obmurmurantibus, dicendo: *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Incarnata Sapientia in sui justificationem haec paucula legitur subjunxisse verba: *si ergo videritis Filium hominis ascendentem, ubi eras prius?* At verò quznam Ascensionem in caelum, & mysterium hoc Eucharisticum inter, viget connexio? Cur non conversionis aequè in vinum in nuptiis Canae factae? Cur non multiplicationis Panum in deserto meministi? Nimirum Ascensionem à Christo memoratam fuisse arbitror, ut praesentem magis magisque stabiliret veritatem, quod scilicet in sacramento hujus virtute ad imitationem Christi in caelum ascendamus. In cujus confirmationem non absere fuerit notare, quod Christus de Ascensione agens, se in hoc sacramento usque ad saeculorum finem persevera-

turum dixerit, dum ait: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem saeculi*. Merito itaque Albertus Magnus, Divini hujus cibi dulcedinem, suavitatis Paradisiacae praeludium esse statuit, dicens: *Perceptio Eucharistiae perceptionem dulcedinis Divinae signat, & ad hanc significandam est a Deo instituta; Propter quod Matth. 26. Marci 14. & Luc. 22. semper istam perceptionem in sacramenti specie ad dulcedinis caelestis fruitionem continuavit, dicens: Non bibam amodo de hoc genere vitis, usque dum bibam illud vobiscum novum in regno meo; Genimen enim vitis sacramentum est sub vini specie. Ad quem discursum magis stabilendum, Hugonis Cardinalis interpretationem sectaturi, illum Scripturae textum, in quo Patriarcha Jacob Aser benedixisse legitur, adducimus. Aser pinguis Panis ejus (verba sunt sancti Patriarchae) prebebit delicias Regibus. Quae Hugo Cardinalis discutens, & ad Eucharisticum Panem alludens, cur pinguis dicatur, in haec verba docet: *Impinguat, inquit, pinguedine charitatis, & devotionis, & ipse est delicia Regum, id est, virorum spiritualium*. Porto Aser, ut dictus testatur Cardinalis, Beatus interpretatur; In Eucharistia autem Christus nuncupatur Beatus, quia in virtute illius aeternam nobis confert Beatitudinem. Aser interpretatur beatus, inquit, & significat Christum, qui est Beatitudo Sancto-*

rum.

11 Sanctus Thomas varias quidem, cur in sacrificio Mixta aqua vino admisceatur, assignat rationes, sed relictis aliis, unica illa ad praesens deseruit institutum, quae docet, aquam Divinae symbolum esse gratiae, quae certum est pignus gloriae. Quia hoc comperit ad ultimum effectum istius sacramenti, inquit Angelicus, qui est introitus ad vitam aeternam. Unde Ambrosius in lib. de sacram. dicit: *Redundat aqua in calicem, & salis in vitam aeternam*. Quam veritatem Sanctus Ignatius Martyr penetrasse videtur, quando sacramentum hoc mortis antidotum & pharmacum appellat immortalitatis; Cui sententiae Rupertus Abbas ultro citroque subscribit in suo super illa Cantici verba: *Fructus ejus dulcis gutturi meo*, Commentario, dum ait: *Expulit a nobis amaritudinem mortis, & vitam aeternam dulcedinem indidit*; Et paulò post subnectit, Iusta lege, ut expietur ille reatus mala credulitatis, exigitur fides, & ut credatis id quod non videtis. Majorem autem communicantium excellentiam mellissius Ecclesiae Doctor in his exhibet verbis: *Hic, inquit, ambulamus per fidem, nec dum per speciem; Intermittimus delicias, & gaudere debemus in Sacramento altaris, in cuius confusione fidelis minister invenit seipsum in medio Patris, & Spiritus Sancti, adstantibus etiam ex omni latere supernis ordinibus*. Denique Sanctus Bernardus, ad novum se convertens Eucharistiae encomium, subtiliter observat, quod ante factam à Christo sacramentalem institutionem, Secretarius ejus haec verba praemiserit: *In finem dilexit eos: ut ex hoc modo loquendi, inquit Sanctus, innuat manifestè, quod non ad hanc vitam statuendam, sed ad perducendum eos per hoc sacramentum in finem aeternam vitam, dilexit eos*.

12 Psalmista eundem favorem in spiritu Prophetico attigisse, & participasse videtur, dum ait: *Domine regis me, & nihil mihi deerit, in loco pascuae ibi me collocavit*; quibus verbis, & se electorum gregi annumeratum esse insinuat, & nobis Eucharistiam sub pascui titulo perhibet, praesertim cum juxta Lorinum aliqui pro verbo: *Regis*, legendum autem: *Pascis*. Haec igitur pascua frequentans, se veram docet esse ovem, ad quae adeunda Sanctus Ambrosius nos haud obscure invitat, dum ait: *Ipse nos pascit, & reficit, bona pascua, Divina sacramenta sunt; Carpis illic novum florem, qui bonum odorem dedit Resurrectionis; Carpis Lilium, in quo sit splendor aeternitatis; Carpis Rosam, hoc est, Dominici corporis sanguinem*. Porro dum Resurrectionis mentionem fecimus, non abs re fuerit docere, quod corpus nostra cum dotibus gloriosis in mensae hujus virtute ad vitam resurgentem immortalem, dicente Christo: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die*. Lactantius Firmianus rationem indagans, cur Phoenix praeter volatilium naturam rejuvenescat, & renovetur, sibi ipsi responderet, dicens: *Ambrosius libat caelesti nectare rores, ita quoque, & a fortiori, se ad vitam im-*

Alb. M. lib.
Conferet
dulcedinem
divinam.

Vocatur po-
nis pinguis.

Gen. 49. 12.

H. Car. lib.

S. Th. 1. 2. q.
74.
A. 2. 1.
Cur aqua
misceatur
vino in ca-
lice.
S. Amb. in l.
de sac.

S. Ign. Man.
Ep. 14. ad
p. 10.
Gaudet
Rup. Ab. l. 1.
c. 2. in Cant.
S. Eucharis-
tia expellit
a nobis amari-
tudinem
mortis.
S. Ber. ser. in
eum. Dom.

S. Ber. l. 2. leg.
16. l. 1. c. 1.

Luc. 13. 30.

Ps. 121.
Est pascua
electorum.

Locum.

S. Amb. in
Ps. 118.
o. 2. v. 14.
Ipsi vir-
te resurgere
corpore non
sunt cum do-
tibus glorio-
sis.

Luc. 6. 55.

Lact. Firm. l.
1. c. 1.

immortalem renovandum sibi promittere poterit, quisque celesti se ambrosia cibaverit, utpote, quemadmodum in quodam Collecta Post communionis dicitur: *Immortalitatis alimoniam consecutus*. Profecto si Elifasi ossa vix intacta cadaver vivificaverunt; Quod cum tetigisset ossa Elifasi, revixit homo, quanto magis ad vitam resurget immortalem, qui carnem in Eucharistia sumpsit in se divinam? Resurrexisti cadaveris, inquit Glossa, per contactum ossum Elifasi, significat, quod quicumque forma fide tangit meritem Christi, sine dubio particeps est resurrectionis ejus. Mortis autem Christi in sacramento altaris, quod mortis, & passionis ejus memoriale, & fructus est, tangitur; ipsumque nos tangimus Salvatorem, nobis sacrosanctum Corpus ejus, & carnem uniendo. Observastisne aliquando, quod ob scandalum, ex discursu ejus de Eucharistia habito, abeuntibus auditoribus, Christus Apostolos suos in hac interrogavit verba: *Nunquid & vos vultis abire?* S. Petrus autem omnium nomine responderit: *Domine, ad quem ibimus? verba vite æternæ habes*. Cur, obsecro, Apostolorum Princeps tunc verba Christi *verba vite æternæ* esse dixit, non verò aliàs, quando celestem Magistrum suum de æquè sublimibus mysteriis differentem audivit? Scitisne, quid hic mysterii lateat? ideo nimirum hæc vitæ æternæ verba nuncupavit, quia Salvator in toto illo cap. 6. Joan. de hoc sacramento diffusè dissertuerat, quod panis est vitæ æternæ. Unde Sanct. Augustinus S. Petrum dicere voluisse ait: *Vitam æternam habes in administratione corporis, & sanguinis*. S. Thomas hoc sacramentum, per arborem vitæ in medio paradisi terrestri plantatam, significatum fuisse his docet verbis: *Corpus Christi est fructus vite, valens ad destructionem gehennæ, & acquisitionem vite æternæ*. Sanctus Thomas de Villanova dicit: *Quid si panem quendam invenires, qui vitam tuam per centum annos servaret incolumem, nunquid illum quovis thesauro gratiorem haberes, & custodires? nunquid non sicut oculi pupillam Panem illum servares? nonne illum omnibus mundi deliciis antepones? talis autem est Panis Eucharisticus: hic Panis vitam edenti præstat, non centenariam, sed æternam vitam, jucundam vitam, beatam vitam, omnium bonorum plenitudine felicissimam.*

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Alios inter effectus, sacramentum hoc affectum imprimit bonorum celestium, terrestriumque navicam, quæ illorum impediunt profectum.

THEMA.

Ubiunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. Matth. 24. v. 28.

T Amet si Redemptor noster his verbis, quo ad sensum literalem, ad extremum alludat judicium, quando scilicet electi velut totidem aquilæ, in corporibus gloriosis circa Christi, cum magna maiestate ad iudicium descendentes, sacratissimam humanitatem congregabuntur, eamque circumdabunt; in sensu tamen spiritali, ipsum ad corpus suum Eucharisticum alludere voluisse, affirmare possumus; siquidem ad hoc omnes animæ fideles, velut totidem aquilæ, ab omnibus terrenis bonis avulsi & elevati, per bona desideria, & affectus convolare videntur. Unde Sanctus Ambrosius ait: *bonæ aquilæ sunt circa altare congregatæ; ubi enim corpus, ibi & aquila, Corpus Christi est in altari, aquila vos estis*. Enimverò aquila omnium est avium Regina, præque cunctis aliis terram despiciens, sublimius evolat in Cælum, ibidemque oculorum suorum aciem in luminosissimam Solis sphaeram pertinacius figere consuevit; idem quoque his accidere solet, qui sacrosancto Sole iustitiæ, id est, Christi corpore frequentius pascuntur; hi enim communiter *quæ sursum sunt querunt, non quæ super terram*, quia ab hoc sacramentato Dei Filio terram contemnere discunt, siquidem Deus ille, qui de semetipso ait: *Cælum & terram ego impleo*, ut animam nostram donorum gratiarumque suarum celestium plenitudine adimpleat, sub invisibili quasi, & indivisibili hostiæ consecratæ atomo restringi se patitur: *Sub adeo exigua quantitate latens Christus in Eucharistia sacramento, docet terrena omnia contemnenda*, inquit

devotus quidam contemplator. D. Chrysostomus ait: *Aquilæ vocat, ostendens, quod oportet, eum qui ad hoc corpus accedit, esse sublimem, & nihil cum hac terra habere commune, sed assidue sursum volare, & ad Solem iustitiæ aspicere*. Sanctus Thomas ad hunc effectum clarius demonstrandum, sequentem Ezechielis cap. 17. textum adducit, in quo dicitur: *Summam de medulla Cedri sublimis, & de vertice ramorum ejus, & plantabo in montem excelsum, & erumpet in germen, & faciet fructum*; Quod propheticum oraculum ad mensam hanc Eucharisticam applicans, inquit: *Cedrus sublimis est Deus Pater; rami eminentiores antiqui Patres; vertex omnium Beata Virgo; medulla Cedri æterna Dei sapientia; pars de ramorum vertice, caro sumpta de Virgine. Spiritus ergo sanctus medullam Cedri, & partem de ramorum vertice sumpsit, quia Christi incarnationem fecit, & hanc quasi sarculum nobilissimum plantat in montem excelsum, cum fidelibus à terrenis deliciis ad cælestia elevatis, Domini corporis tribuit sacramentum*.

2 Considerat Sanctus Paschasius, quod Christus instar Aquilæ in cælum ascensurus, Ecclesiæ suæ sanctæ de corpore suo hic relinquendo prospicere voluerit, ut eo mediante, fidelium quoque animæ, & corda eleventur in cælum, amoremque & desideria sua ad immortalia, & cælestia bona dirigerent: *Sed quia illum secundum carnem cælum oportuit penetrare, ut per fidem illuc in illo renati confidentius sequi appeterent, reliquit nobis hoc sacramentum, visibilem figuram, & characterem carnis, & sanguinis, ut per hæc mens nostra, & caro nostra ad invisibilia, & spiritalia capefenda per fidem uberius nutriatur*. Ideo etiam facit textus notanter tempus exprimit, quo Christus in cælum ascendit; nimirum: *Recumbentibus illis undecim, apparuit illis Iesus, &c.* Imò, ut in Actibus Apostolorum legitur: *Conversens elevatus est*. Unde Richardus de Sancto Victore ait: *Ece quia comedit, ascendit*, quibus verbis inclitus hic Doctor innuere velle videtur, quod Christus postquam sacratissimo corpore suo à se consecrato se cibasset, mox in Cælos ascenderit, ut per hoc nos doceret, quod ad hoc ut affectus, & desideria celestia in nobis concipere valeamus, dicereque possimus: *Conversatio nostra in cælis est*, unicum servire possit remedium, nimirum ut Eucharistiam sæpè sumamus.

3 In vita Sancti Caroli Borromæi legitur, quod dum in actuali Castiglioniensis territorii, ad domum d. Gonzaga spectantis, visitatione constitutus esset, coram eo adductus fuerit duodennis quidam puer, Aloysius nomine, Francisci Marchionis Gonzagæ primogenitus filius; Sanctus verò Archi-Episcopus divinitus illuminatus, quædam eximie virtutis in hoc juvene animadvertens signa, ex iisque insignes progressus prævidens, quod in vita spiritali habiturus erat, eundem diu secum in colloquio de rebus divinis instituto detinuerit, ejusque animo perfectam vitæ spiritalis formam imprimere satagerit, modumque præscripserit, quo deinceps ad sanctæ, & perfectæ serviendum Deo uteretur; & quia ipsum nondum Communionem Eucharisticam usum fuisse ex diuturno cum ipso habito colloquio perceperat, eundem ad hanc quantocius, & frequenter quidem sumendam hortatus fuerit; eò quod Eucharistia proprium, & maxime idoneum esset animæ nutrimentum, & ad accendendum in se divini amoris ignem, unicum, & efficacissimum medium. Notatque historia prædicta, quod primus fructus quem Aloysius ex communionem, cum ingenti amoris sensu, & lachrymarum profluvio percepta, in se percepit, fuerit, quod sponte propria omnibus mundi deliciis, & dignitatibus, speciatim verò paternorum territoriorum dominiis, in quæ post mortem Patris, tamquam filius ejus primogenitus successurus erat, nuncium remiserit; siquidem Societatem JESU ingressus fuit, in eaque magnis gressibus ad sanctitatem adeo magnam properavit, ut in ætate viginti trium annorum moriens beatificatus fuerit, jamque penes universum devotum Christianismum in summa habeatur veneratione. Et quidem advertendum est, quod hoc celesti viatico, cui plurimum semper devotus fuit, confortatus, tandem ut prædixerat, in Octava sanctissimi Corporis Christi ad vitam beatam evolavit. Urinam specialem hanc divini illius cibi virtutem ferid pondere-

Mortui Eli-
sei ossibus
cadaver vivi-
ficavit.
4. Reg. 11.
Glossa ibi.

Hoc multo
præstantius
præstat S. eu-
charistia &
delibata.

Joan. 6.

2. Aug. 12. 39.
in loc.

S. Th. opus.
18. c. 1.

S. Th. de Vill.
Conc. l. in F.
Corpor. Chr.

D. Chr. l. 24.
in 1. ad Cor.

Ezech. 17.

S. Th. opus.
14. c. 20.

S. Pasch. l. de
corp. & sang.
c. 4.
Reliquis no-
bis Christus
suum SS. cor-
pus & sang.
ut per illum
ultra dica-
mus tendere
ad superna,
& spiritalia

Marc. 16. 7.
Act. Ap. 1.
Richardus
Vict. l. de
Eman. c. 16.

Giussani in
vit. S. Car. B.
l. 6. c. 7.
S. commun-
is dignæ
sacramentis
causas d. 2.
sacramentorum
reorum
testimoniis.
Exemplum
B. Aloysii.

Ad Corpus
Christi con-
gregantur &
deus velut
Aquilæ.

S. Ambr. l. 4.
de sac. c. 1.

Col. 3. 2.

Mat. 23. 24.

raremus, ad concipiendam in nobis omnium terrenarum divitiarum nauseam, & celestium bonorum desiderium.

4 Quo fine plurimum quoque sequens historia deservit; Nam ut sacra Scriptura refert, postquam Abraham pro liberatione Loth cognati sui in praelio decertans, gloriosam adversus Reges illos reportasset victoriam, ingentem ex eo praelio opulentorum spoliiorum prædam Deo obtulit, simulque protestatus fuit, dicendo: *Levo manus meas ad Dominum Deum excelsum, possessorem celi & terre, quod a filo subtegminis usque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus.* Sed unde, obiecto, tam heroica oriri potuit Abrahami resignatio, præsertim cum plurima possideret fortunæ bona, prout ex illis Cap. præcedentis colligitur verbis: *Erat autem dives valde in possessione auri, & argenti.* Facilis ex circumstantiis huiusmodi eruitur responso, quoniam Spiritu sancto auctante, Abrahamo a victoria reduci *Melchisedech Rex Salem proferens panem, & vinum, erat enim Sacerdos DEI altissimi, benedixit ei, & ait: Benedictus Abraham DEO excelso.* Ecce tibi, qualiter ad solam Eucharistiæ quantumvis remotæ figuræ comparisonem, primus ille fidelium Pater ab omni factus fuerit temporalium bonorum affectu alienus. Unde Sanctus Cyrillus Alexandrinus ait: *Et quidem benedixit Melchisedech, qui figura erat Christi, sicut docuit Paulus, cum nihil accepisset spoliū, panem, & vinum cum aluit.* Ex qua historia sic ratiocinari licet: si quædam huius sacramenti figura, quantumvis plurimis sæculis à significato suo distans, & remota, tantum in Abrahamo efficere prævaluit, quantæ virtutis ipsemet panis, & vinum Eucharisticum erit?

5 Inter omnes huius Sacramenti figuras antiquas, agnus Paschalis omnium opinione primum locum obtinet. Notandum verò, hunc ex Dei ordinatione decima quidem Luna præparari debuisse, sed sacrificari, aut manducari non nisi decima quarta die Lunæ circa vespæram poterat; cuius mysterium, proposito nostro plurimum serviens, hoc est, quia Luna quæ bonorum terrenorum, & sublunarium symbolum est, mox ut ad plenitudinem pertigit, deficere, & decrefcere incipit; unde Agnum in tempore plenilunii manducari debuisse, significat, Agnum immaculatum Eucharisticum tunc animabus fidelium præcipue proficuum esse, cum Luna decrefcit, id est, quando homo omnium bonorum terrenorum nauseam concipit. Considerandum quoque est, quod S. Joannes, priusquam institutionem huius sacratissimi mysterii in ultima Cœna factam receniteret, sequentia verba de Christo præmiserit: *ut transiret ex hoc mundo ad Patrem;* ipsemet quoque Salvator ante sanctissimi huius sacramenti institutionem de semetipso, ait: *jam non sum in mundo;* ad denotandum, quod ad fructuosam huius sacramenti sumptionem necessum sit, ut homo ab omnibus huius mundi rebus, mente, & animi affectu alienus existat.

6 Magna illa Cœna, ad quam multi invitati fuerant, sacrosanctum hoc convivium Eucharisticum præfigurabat. Unde Albertus Magnus ait: *Cœna est in Eucharistia recepta ab altari, & hac est ingratia libertate.* Ac proinde notandum, quod inter multos, qui huic mensæ accumbere inciviliter detrectarunt, unus, & quidem primus ille fuerit, qui villam sibi emendo compararat; unde Sacer textus ait: *Primus dixit ei: villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam:* Sic quoque qui bonis huius terrenis corde immerfi sunt, faciliè celestis huius Mannæ nauseam concipiunt, de quibus proinde Gl. ait: *Villa, id est terrena substantia; exu ergo videre illam, qui sola exteriora cogitat.* Quod si inurbanus homo ille invitationem, qua dignatus fuerat, reverenter acceptasset, utique corde suo villæ à se emptæ non ita tenaciter adhæsisset, quia inter alios fructus, quos hoc sacramentum operatur, unus est, & quidem valde præcipuus, ab omnibus rebus terrenis animi aversio; unde Sanctus Laurentius Justinianus ait: *Ex huius sumptione devota, terrena vilescunt.* Sic Theophylactus optimè considerat, quod Christus in ultima Cœna consecrato calice, Apostolis dixerit: *Dico autem vobis: Non bibam amodo de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei;* hisque consideratis, idem Theophylactus ad præsens institutum sub-

jungit: *sumpto poculo renuntias corporali poculo;* voluit namque Dominus post consecrationem, & sacramentalium illarum corporis sui specierum sumptionem, nos omnes per hoc docere, quod sicut ille à tempore sumptæ Eucharistiæ omnia impotenter fastiditurus esset terrena, ita quoque & nos celesti hoc pane satiati, ad ejus imitationem capras carnesque Ægypti nauseare, & farinam ejus aspernari debeamus, quocunque è mentibus nostris exulante de mundanis cogitatu. Unde & Ecclesia in oratione Post communionis Domin. 6. post Epiphaniam ita nos divinæ Majestati supplicare docet: *Celestibus Domine pasti deliciis, quasumus, ut semper ea per que veraciter vivimus, appetamus.* Quem pariter effectum cognovisse videtur ille, qui de Eucharistia in Spiritu differens, dicebat: *Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans;* qui enim ab Aquila ad volandum provocantur, nisi animæ fideles Christum in Eucharistia recipientes, quæ tamquam Aquila celestia nobis imprimit desideria, & affectus? Quem nobis conceptum his verbis expressum reliquit Divus Chrysostomus, dum ait: *Inde effecti aquila ad celum evolumus, ubi enim cadaver, illic & aquila; cadaver corpus sumus vocitans propter mortem; Aquila vocat, ostendens, quod oportet eum, qui ad hoc corpus accedit, esse sublimem, & cum terra nihil habere commune, neque deorsum trahi & serpere, sed assidue sursum volare.* Hanc specialissimam aliquando gratiam Zachæus adeptus fuit, ut incarnatum Salvatorem hospitio meteretur excipere, animæ Christianæ typus, quæ eundem in domum recipit pectoris sui; sed qualem ab eo præmissam fuisse putatis dispositionem, ut quam dignissimè Dominum suum reciperet in ædes? Respondet Scriptura sacra: *Alcondis in arborem,* quia nimirum ut Sanct. Ambrosius concludit: *Nemo potest Iesum videre constitutus in terra;* utique multò minus gustare quis, & cum utilitate suscipere poterit divinum hunc panem, qui inter hæc humilis serpit terrena bona: Ideoque contextum prosequens, idem Sanctus Doctor subjungit: *Vanitatem proterens, ideo Iesum interioris domus recepit hospitio.* Qualem verò effectum in ædes admissus operatus fuit Salvator? Abdicationem videlicet omnimodam, & heroicam omnium bonorum aspernationem, prout ex sequentibus deducitur Zachæi verbis, dicentis: *Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus, & si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.* Non enim medietatem promittit substantiæ suæ in tempore futuro, quemadmodum aliqui per Testamenta statuunt in agone, sed in tempore præcænti, ait: *Do, reddo, modò,* absque dilatione, ne minimo moræ interposito momento. Ecce vobis fructum, quem Christus operatus est in eo, qui ipsam interioris domus recepit hospitio. Quis lucra magis sectabatur temporalia, quam S. Matthæus, quem Glossa describit *sedentem in telonio, & lucris pertinaciter inhiantem;* sed vix præparato Christum exceperat convivio, quando cuncta præsentia fastidians, *relictis omnibus secutus est Iesum.*

7 Nescio, si quandoque observaveritis, quod immediate ante Eucharistiæ institutionem in Collegio Apostolico quædam se insinuarit animorum dissentio. Facta est contentio inter eos, quis eorum videretur esse major. Judam avaritia, Apostolos reliquos ambitio seduxerat: Conveniens igitur antidotum malis istis sapiens assignaturus Magister, suum iis tradidit sacratissimum Corpus, dicente Sancto Augustino: *unde commendavit corpus, & sanguinem suum? De humilitate sua; nisi enim esset humilis, nec manducaretur, nec biberetur; si enim ipse exinanivit, ut manducaret panem Angelorum homo.* Ecce namque Deum Majestatis, quem adorant Dominationes, tremunt Potestates, sub panis atomi reclusum, in cibem vermem; an non hoc ipsum sufficiens erat contra quamcunque elationem remedium? Porro cibum Eucharistiæ terrenorum inducere oblivionem, juxta Alberti Commentarium Pisanista pariter confirmat, dum ait: *Calix meus inebrians quàm præclarus est!* quia scilicet ut præfatus Doctor subjungit: *Bibentes Domini Calicem inebriantur ad oblivionem suam, & terrenarum.* Qui idem Author alio in loco de Annæ Cantica agens, Annæ nominis primò Ethymologiam, quod gratiam denotat, indagans; exinde ad illa se confert ejusdem S. Mattionis examinanda verba: *Repleti prius pro panibus se locaverunt,*

Theop. ib. Eucharistia dicitur sumpta, fastidit omnia mundana.

Deuc. 32. 17. Anima fides sumpta Eucharistia ab aquila Christo provocantur ad volandum.

P. Chr. h. 14. in 1. ad Cor.

S. Amb. l. 2. in Luc.

Mat. 9. 9.

Luc. 11. 24. S. Communionis optimè remedium contra elationem animi.

S. Aug. in ps. 11.

Alb. M. ex. 1. de Miss. c. 6. Pl. 11. 1.

Alb. M. de Eucharistia c. 1.

1. Reg. 2.

Gen. 14. 22. S. Eucharistia nuda figura fecit Abrahami contemnentem terrena.

S. Cyr. Alex. in coll. c. 6.

Qualiter agnus paschalis fuerit figura Eucharistiæ. Exod. 12. 3.

Joan. 11. 1.

Luc. 14. 18.

Luc. 14. 19.

Alb. M. ib. Primus qui manducabat cornam magnam, erat qui convitat villam.

Gl. ib.

S. I. Just. de Eucharistia.

Mat. 26. 29.

Prophetam hoc loco gulam nostram in ordine ad cibos, & tercula terrena per appetitum viciosum excitare voluisse, quid igitur Propheta prædictis verbis, nos exhortans ad manducandum bonum, nobis indicare voluit? Porro aliud quoddam oraculum Propheticum dubium hoc explicare videtur; quaerit enim Zacharias Propheta: *Quid enim bonum ejus est, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, & vinum germinans virgines?* Ecclesiastes quoque ait: *Hoc itaque visum est mihi bonum, ut comedat quis, & bibat.* Enim verò valde olim inter se Philosophi morales opinionibus discrepabant, quando hæc agitabatur quaestio, in quonam summum bonum consisteret; etenim alii hoc in divitiis, alii in voluptatibus, alii in virtutibus; Salomon verò adeo superne illuminatus, ipsum in potu, & cibo collocandum esse censuit; in cibo utique, & potu non corporali, siquidem *non est regnum Dei esca, & potus*, ut inquit Apostolus, quocum sapientissimus ille Rex, Dei, non verò Epicuri scholam profitebatur; ac proinde Sanctus Thomas, dum alia illa ejusdem Ecclesiastici ponderat verba (*laudavit igitur letitiam, quod non esset homini bonum sub Sole, nisi quod comederet & biberet, atque gauderet*) omnem his verbis enodat difficultatem: *Laudavi præ omnibus letitiam veram, quod non esset homini sub Sole melius in hoc mundo, nisi quod comederet, panem scilicet qui de caelo descendit, & biberet vinum, quod laetificat cor hominis, scilicet sanguinem Domini.* Quando namque Ecclesiastes, divinitus illuminatus, ad hoc se reflectit Sacramentum, ejusdemque sapores obtupescit, & delicias, confiteri, & protestari non dubitat, omnes mundi gustus & gaudia, delicias item, & suavitates in hoc recludi Eucharistico pane.

4 Theodoretus eidem suffragaturus argumento, ad Cantica Canticorum se confert, ubi idem Salomon, postquam dixisset: *Osculetur me osculo oris sui* (quæ verba S. Ambr. ut in discursu octavo diximus, de hoc sacramento intelligenda esse docet) immediatè subjungit: *Quia meliora sunt ubera tua vino.* Quem textus dictus Author nostro accommodat proposito, dum ait: *Bona ubera tua super vinum; figuratè letitiam vinum appellavit, ut cunctis humanis voluptatibus præstare declararet letitiam illam, quæ ex ipsius donis ad pios proficiscitur. Quod si ubera mystico etiam vis intelligere, per ubera illa admiranda, & vinopraestantiora, cogita ineffabiles illos altaris fontes, ex quibus omnes nos pietatis alumni nutrimur.* Et meritò quidem, quia ut Sanctus Cyprianus de sanguine Eucharistico tractans concludit: *Animum meri hujus fortitudo hilaritate inexplicabilè laetificat, & delectat.* Cujus dulcedo quam convenienter, & accommodè in suavissimo illo melle, quod in leonis aë diceret faucibus reperit Samson, figurata fuerit, ex sequenti discamus Alberti Magni discursu, inquit: *Pater celestis in dulcedine sua dulciter cogitans de nobis, percussit, hoc est, percussit hanc victimam dulcissimam, Leonem de tribu Juda, & nobis parari in edulium, in qua de comedente, hoc est, de eo qui in sacramento nos sibi incorporat, exit dulcedinis cibus, & de forti nostro propugnatore ad salutem tanta est egressa dulcedo; quicquid enim est in hoc sacramento, dulcedine plenum est.* Unde & Propheta Regius aliquando in extasi, per Spiritum Propheticum, divinum hunc prævidens calicem, se continere non poterat, quin exclamaret, dicens: *Quam magna multitudo dulcedinis tua Domine, quam abscondisti timentibus te!* eam verò occultatam astruit, quia scilicet externi oculi nostri nullum de iis judicium ferre possunt. Unde & alibi nuncupatur *Manna absconditum, quod nemo scit, nisi qui accipit*, utpote sub velo delitescens accidentium sacramentalium: *Præ gustata dulcedine ejus*, inquit S. Bernardin. *stupens Propheta clamat: Quam magna multitudo dulcedinis tua Domine, quam abscondisti, id est, in hoc sacramento abscondisti timentibus te.* Quo eodem in loco idem Sanctus sacramenti hujus institutionis finem assignat, dicens: *Hoc est sacramentum, quod, ut mens spiritualiter delectetur, saginetur, & impinguetur, à Domino misericorditer largitum est.*

5 Anima equidem nullam, nisi in solo Deo, veram voluptatem, & consolationem reperire potest, quoniam ipse est Deus totius consolationis; Ecce igitur vobis realem ejusdem Dei in Eucharistia præsentiam,

qui, ut David sacramenti hujus contemplationi immeritus de fidelibus nove legis ait: *Cibavit eos ex adipe frumenti, de petra melle saturavit eos.* Ubi singularem notam meretur Ly, *Adipe*, quod nomen carni potius, quam frumento competere videtur; at Propheta ad hoc sacratissimum alludebat Christi corpus, quod animam inexplicabilibus impingnat suavitatibus, & saporibus; cujus delicias fusiùs enarraturus Salmeron, illa in medium adducit Scripturæ verba: *Convivium pinguium; circa quæ talem format discursum: Perpende, Dens in Veteri Testamento omnem animaliam meliorem bonum sibi exegisse: Omnis, inquit, adeps Domini erit. Quod in veteri lege tantopere ambiret adipem, erat in pinguis, quod ipse erat nobis daturus pinguis sua, atque medullas suas, Cibavit ex adipe frumenti.* Quam veritatem B. Mathildis penetrasse se docuit, cum diceret: *Si homo agnosceret, quanta salus ex corpore Christi provenit, præ letitia in se deficeret.* Quam illecebrarum exuberantiam sæpiùs expertus est Sanctus Philippus Neri, qui cum sæpè mortuus crederetur, cucurbitæ ignitæ illi applicatæ fuere in experimentum superstitis vitæ; qui dum sibi restitueretur compos, dicere solebat: *Vitam valeant intelligere infirmitatem meam: poterat equidem cum alia quadam sancta anima gloriari, & dicere: Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo; Missam enim celebrans ex indultu Pontificio in Capella quadam privata, dum ad Communionem pertingeret, multis subsistebat horis, Clericoque dimisso, cum toto solus agebat Deo, vultu expallescens, & mortui instar concidente. Qui utique sanctæ hujus, & excessivæ lætitiæ erat effectus.*

6 Capuccinus quidam, nomine Laurentius Brundusius, ut P. Rho refert, octo continuis horis post Communionem inter suavissimas delicias consueverat extases; qui licet gravi premeretur malo Podagræ, Missæ nihilominus servitium summas delicias computabat: verè inique devotus hic Dei servus illas degustare visus est panis sacramentalis illecebras, quas Sanctus Laurentius Justinianus de mystico hoc Manna agens, paucis sequentibus expressit verbis: *Exhibuisse, inquit, ut tecum habueret, ut de te letetur; suis tecum deliciis perfruat, quemadmodum in Sapientia volumine testatur, dicens: Et delicia mea esse cum filiis hominum; Non quidem ut suas à filiis hominum caperet delicias, sed ut cum filiis hominum communicet proprias.* De eodem quoque Dei servo idem tradit Author, quod dum in sacra Aede Lauretana Missæ sacrificio inserviret, perpetuis fluebat lachrymis, quas illi admirabilis quædam eliquabat animi dulcedo. Porro de sancta & Seraphica virgine Maria Magdalena de Pazzi Carmelitana idem Author tradit, quod in juvenili ætate à matre communicante avelli nequaquam potuerit; qua de re interrogata respondit: *Intimum latentis Dei vicinitate sensum voluptatis haurire, atque incredibili quem sentiret, odore Divinitatis recreari se mirè, simpliciter respondit.* P. Bollandus de excessivis, quas Beat. Angela de Fulgino in mensa sacramentali experiebatur consolationibus, prolixè discutit; Inter alia verò ipsammet Sanctam de se dicentem introducit: *Quando communico, hostia extenditur in ore, & non habet saporem panis, nec carnis istius quam comedimus, sed alium aporem carnis, sed saporis sapidissimi, quem nescio assimilare alicui rei de hoc mundo.* In vita Sanctæ Theresiæ, celestem sponsum ei dixisse legimus: *Eudi sanguinem cum multo dolore, & ecce in eo frueris cum multis deliciis.* Fulbertus Carnotensis in quadam Epistola effectus Manna recensens, ait: *Desiste mirari, quod legis Manna sub umbra signabas, hoc Domini corporis panis veritas passalis, in quo Deifica Majestas misereretur nostra infirmitati condescendit, in quo alimenti genere corpora aluntur humana, idem in corpore sensualiter sapias, sed Deus in corpore proficiat, sicut ipse ait: Qui manducat me, ipse vivet propter me.* Sanctus Laurentius Justinianus gaudia, quibus anima devota in hoc sponsalicio, quod in Eucharistia animam inter, & divinum amantem contrahitur, perfundi solet, his verbis describit: *Cujus vel ferreum pectus, aut adamantina mens non liqueat præ devotione, cum Deum sibi, & se Deo senserit corporaliter uniam? Non capicor, lingua deficit, humanus sopitur sensus ad investigandum tanti arcana my-*

Pl. Ro. 16.

Salm. 29. 17. 2
Est enim in
pinguium.Lib. 1. Visc.
63. B. Mathil.Dulcedinem
ejus singula-
riter experi-
tus fuit S. Ph.
Neri.
Cant. 2. 1.P. Rho hist.
var. l. c. 1. §.
11.
Et L. Brund.
Capu.S. L. hist. in
ser. de Euch.Similiter S.
Maria Mag-
dalena de
Pazzi.
P. Rho. lib. 4.
13.P. Bolland.
T. 1. 4.
luc. 7. 118
h. Angela de
Fulgino.L. 4. vixit
Ther. c. 12.Fulb. Carn.
ep. 1.
Astruit
eadem deli-
cedo variis
Doct. &
Patrum sen-
tentias.S. L. hist. de
discipl. Mo-
nast. c. 19.

Zach. 9. 17.

Ecc. 1. 17.

Commendat
eundem ci-
bū Salomon.
Rom. 14. 17.Rth. Op. 12.
c. 10.
Ecc. 1. 19.Quid intelli-
gatur per
ubera spon-
sæ, meliora
vino.

Cant. 1. 1.

Theod.

S. Cyp. de
eom. Dom.
S. Euch. præ-
figurata per
mel, adventū
in ore leonisAlb. Mag. 1.
c. 1.Pl. Jo. 2.
Est Manna
abscondit.

Apoc. 2. 7.

S. Ber. 1. 2. ser.
14. 2. 1. c. 1.Quomodo si-
gificat fru-
mentum.

mysteris. O quanta ibi delicia, quantus ardor, qualia verba, quam vehemens amor, quam casti amplexus gustantur! Enimvero si beatitudo Paradisi celestis in Dei visione, & fruitione consistit, in hoc sacramento verè beatificemur, siquidem per illud in animæ nostræ sinu complectimur Verbum, & per concomitantiam duas alias personas divinas, atque insuper sacrosanctam Christi humanitatem, in quam desiderant Angeli prospicere. Unde Sanctus Bernardus ait: *Aliud est sequi Iesum, & aliud tenere, & aliud manducare; sequi salubre consilium, tenere & amplecti solemne gaudium, manducare vita beata.* Sanctus Paschasius illum Psalmistæ versum (*adipe frumenti satiat te*) adducens, ait: de quo nimirum frumento celestis illa Ierusalem saginatur. Et notandum, quod hoc frumentum, Corpus videlicet Christi, adipem habeat, & non solum adipem, sed & omnes delicias; unde quod de petra typicè emanavit, nunc mel, nunc oleum, nunc aqua, nunc quoque potus dicitur, quia quicquid prægustare spiritualiter potueris, hoc totum ibidem invenies.

7 Joannes Saguntius, Ordinis Eremitarum S. Augustini cultor, teste P. Rho, celesti hoc Pane fruens, tanta divinarum dulcedine voluptatum perfundebatur, ut inde ad arbitrium se non posset amoliri, quam ob causam diutissime perseverabat, saepe replicans; Verè tuus DEVS absconditus. S. Theresia pariter dicere consueverat, nullas omnino tribulationes, & persecutiones cuicunque animæ, sacramenti hujus consolationes degustanti, accidere posse difficiles; ac proinde si salutare fuit Senecæ ad Lucillum transcriptum consilium, dicentis: *Negaudas vanis, ad summa pervenit, qui scit quogaudet.* Hoc ante omnia fac, mi Lucille, discere gaudere; Nolo tibi unquam deesse latitiam, volo illam tibi domi nasci; nascitur, si intra te ipsum sit; si, inquam, hoc veritati consentaneum est à Gentili Philosopho traditum consilium, quanto certius Paradisi in se multiplicabit lætitiā anima celestis hoc pabulo refecta? Hanc dulcedinem Sponsa gustaverat, inquit S. Bernardus. *qua Cant. 4. ait: Mel & lac sub lingua ejus, id est, dulcedinem reddit insipidam quæ est supra linguam, ut testatur Augustinus, cum ait. Gustato Spiritu desipit omnis caro.*

8 S. Th. de Villanova de Ruperto Abbate tradit, quod dum humilitatis instinctu characterem admittere sacerdotalem detrectaret, tandem agnitæ voluntati Divinæ acquiescens, se consecrari permiserit; Ipsa autem nocte qua primum celebravit Missæ sacrificium, talicem apparitione dignatus est Dominus; Noctæ illi in somnis Christus apparuit, (verba sunt præfati sancti Archi-Præsulis) corpore quidem publico, sed occultata facie, ut ab eo vultus ejus videri non posset, qui ei membratim sic impressus est, ut neque sigillum ceræ tam intus imprimi posse videretur, tantæque suis ex hac impressione in eo orta delectatio, ut excitatus agnosceret, quia nificatio voluptas illa pertransisset, animam illius suo imperio secum à corpore rapuisset; unde ex illa tunc experientia se didicisse asserit, quam verum est, quod scriptum legerat: *Non videbit me homo, & vivet; Impossibile enim videbatur, torrentem illum voluptatis, viventem in carne spiritum diutius sustinere posse.*

9 Cur autem non omnibus, Inquit, hujusmodi indulgentur suavitates? Quæstioni huic satisfacit Sapiens, quando sub Manna allusione de Eucharistia tractans, ait: *Substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat; Ecce vobis illi qui talium participes fiant dulcedinum, & saporum, Filii scilicet, non autem DEO rebelles.* Quis hodie celestis edulii dulcedinem sentit, interrogat Sanctus Thomas de Villanova, occultatur quandoque propter fidem, ut non huic experientia nostra credulitas innitatur; sed frequentius hoc nostra evenit tepiditate, quoniam Ægypti farinula gustus infectus celestem non percipit alimoniam, sic enim a populo illo sapiens ille cibus gustatus non est, donec Ægypti farinula penitus consummaretur. Ipse quoque Rupertus Abbas incredibiles Eucharistici Panis delicias adumbraturus, illa citat Scripturæ verba: *Pinguis Panis ejus præbebit delicias Regibus;* Quæ verba ita nostro applicat proposito, dicens: *Qui hujus pinguedine perfruitur, Regibus, id est, eis qui semetipsos student regere, ut sint digni mensa regalis curiæ.* Cui subscribens Sanctus Paschasius, hunc alium adducit Canticorum textum: *Vinde-*

miavi myrrham, manducavi Panem meum cum melle meo. Quo penitus considerato, tandem ita ad nostrum concludit propositum: *Sed non prius Panis comeditur, quam myrrha in nobis mortificationis turgescat, & unguentum boni odoris naribus aspergatur.* Denique Sanctus Bernardinus dictam Jacobi Patriarchæ ad Afer factam benedictionem (*Pinguis Panis ejus*) examinans, sequentem, proposito nostro congruum, format discursum: *Quid enim per pinguedinem, nisi devotionis dulcedo exprimitur? Hanc dulcedinem, seu pinguedinem hoc sacramentum mentibus ferventibus præstat; Quo fine Psalmistæ locum adducens: Impinguasti in oleo caput meum, & calix meus inebrians quam præclarus est! tandem subdit: Impinguasti in oleo, scilicet ardentis devotionis, caput meum, id est, mentem meam; Et calix meus, id est, qui per condignam præparationem factus est meus, quam præclarus est, id est, quam delectabilis intellectui atque affectui? Notandum autem, quod primò dicat, mentibus ferventibus; & postea subjungat: Condignam præparationem; necessum est enim, ut per præviam ferventium orationum, vigiliarum, mortificationum, & austeritatum præparationem, nos ad has delicias degustandas disponamus: tunc enim quilibet in se experietur saporem illum, de quo dicitur: *Fructus ejus dulcis gutturi meo,* id est, ut interpretatur Rupertus Abbas, *cordi meo.* Ast quem putatis dicti favoris fuisse participem? Sola illum percepit celestis dilecti Sponsa, animæ puræ, immaculatæ, Deumque amantis symbolum, quæ proinde non indefinitè dicit: *Dulcis gutturi,* sed: *gutturi meo,* quia scilicet non omnibus hujusmodi communicantur spiritus suavitates, sed iis duntaxat animabus, quæ Christo desponsari merentur.*

DISCURSUS XII.

A R G U M E N T U M.

De variis sacramentum hoc inter, & mel allusionibus fusè differitur.

T H E M A.

De petra, melle saturavit eos. Pl. 80. v. 17.

1 **R**egius Psalmista de aqua, quam DEUS olim de petra in deserto ad aridas situbundi populi Israelitici fauces irrigandas manare fecit, differens, Deum illos melle saturasse dicit: *de petra, melle saturavit eos, &c.* At verò ex quo hic è petra scaturiens elementaris liquor vera aqua fuit, è petre duritie elicitæ, cur eidem mellis nomen attribuit? Nimirum ob elementi hujus, miraculosè, & natura ad versante producti, saporis suavitatem, & melleam dulcedinem, nam ut quidam Interpres ait: *Dulcis ut mel videbatur.* Porro, Ecclesia sancta in sacratissimi Corporis Christi festivitate, ad Eucharistiæ sacramentum alludere volens, in officio Divino dicta sæpè verba usurpat; Quæ proinde Lyranus ita explicanda censet: *Sacramento Eucharistiæ saturavit eos.* Quemadmodum enim aqua ad instar mellis è saxo prorupit, ita pariter sacramentum ab eo productum fuit, de quo Apostolus ait: *Petra autem erat Christus.* Enimvero si S. Scripturæ sanctorumque Doctorem pervestigare flores voluerimus, diversas mel inter, & sacrosanctum hoc divinumque mysterium, facillè erit reperire Analogias.

2 Et quidem in primis Sponsa in Canticis sanctè gloriatur, dicens: *Comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo, Comedite amici, & bibite.* Quæ verba, si in persona celestis amatoris dicta fuisse credere velimus, ad litteram verificantur; ipse namque, dum Eucharistiæ sub panis, & vini specie instituit, primus ejusdem particeps exitit; Ideoque meritò dicere potuit: *Bibi vinum meum cum melle meo:* Septuaginta vero pro *ly*, Favum, Panem legendum autumant. Si verò eadem verba in persona Sponsæ prolata fuisse dicantur, facilis pariter eorundem est applicatio; Per Sponsam enim Ecclesia intelligitur, quæ sub favi mellique symbolo Panem denotat Eucharisticum; Cui in Tractatu de sacramentis assentiens S. Ambrosius, ait: *Vides, quod in hoc pane nulla sit amaritudo, sed omnis suavitas.*

3 *Melle.* Plinius de Margaritis scribens, majorem, ait, eis calisocietatem esse, quam aeris; quamvis enim margaritæ in Conchis super aquas marinas nascantur, & alan-

S. Pasch. lib. 2.
10. Cant.
S. Comm.
nionem præcedat myrrha mortificationis.
S. Bern.

Pl. 2. 3.

Cant.
Rup. Ab. lib. 1.
in c. 2.

Cant.
Aqua ex petra elicitæ vocatur mel ejusque analogia cum sacram. Euch.

Loris. lib.

Lyr. lib.

1. Cor. 10. 4.

Cant. 4. 1.
Favum mellis est symbolum S. Euch.

S. Amb. 1. 1.
de sac. c. 3.

Sicuti etiam margaritæ.

S. Bern. ep. 190.

S. Pasch. lib. 1. de corp. & sang. Dom. c. 9. Pl. 1. 7.

Aliaezépla. P. Rho. lib. 6. 17.

Ribera vita S. Ther. lib. 1. 2. c. 12.

Seneca ep. 13.

Cant. 4. S. Bern. lib. 1. 2. c. 1. 1. 2. c. 2.

S. Th. de Vill. Conc. 2. in F. Corp. Chr. Rupert. Ab. charact. sacerdot. lib. 1. 2. c. 1. 2. c. 2.

Ratio cur omnes, in sacra Comm. eandem non percipiant suavitatem. Sap. 16. 13.

S. Th. de Vill. conc. 2. lib.

Rup. Abb. de Tr. & oper. lib. 1. in Gen. c. 34.

alantur, nihilominus maiorem cum cælo, quam cum mari communicationem habent, siquidem margaritam mediante rote cœlesti concipiunt, & generant, cœlitus illis infuso. Ita quoque in dubium revocari potest, an mel cœli potius, quam terræ opus sit; quantumvis enim apes supra flores volitent, eos tamen non manducant, nec eis se pascunt, sed pretiosum eis ingentem colligunt liquorem, rorem exsugunt, qualitates virtutesque eorum imbibunt, adeoque concludere licet, ad mellis confectionem cœlum simul terramque concurrere: unde & Virgilius canit: *Aerei mellis cœlestia dona*. Eodem pariter modo, etiam si Panis ille de cœlo venerit, dicente Christo: *Hic est Panis qui de cœlo descendit*, quia Verbum in sinu degebat Patris; iterum, quia quantumvis in utero materno cœlestis roris beneficio Panis iste pius fuerit, dicente Scriptura sacra: *Rorate cœli de super: Spiritus sanctus superveniet in te; Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est*: nihilominus etiam terra virginalis germinavit, nutrit, & ad maturitatem hoc ipsum de Paradisi granario translatus frumentum, ut dictus ex eo Panis conficeretur, perduxit; Ideoque dicitur: *Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum*; quia scilicet sanguis, & caro illa, nostri nutritiva, fructus est ventris materni, cui Ecclesia applaudit, dicens: *Benedictus fructus ventris tui*.

4 *Melle*. Tam admiranda atque ineffabilis mellis est compositio, ut Scriptorum plurimi fufius de eo tractare non dubitarint. P. Granatenfis in introductione ad symbolum fufius in hanc se dilatans materiam, omnipotentiam, & sapientiam divinam hoc in artificio, omnem humanam intelligentiam transcendente, totque aliis Naturæ operibus superiore, obstupefcens, auctoritatem adducit Plinii narrantis, quod Aristomachus Philosophus per 38. annos in campis, & agris degens, qualitates, instinctus, gubernium, industriam, cunctasque alias innumeras apium qualitates penetrare studuerit, nec tamen unquam illarum plenam hauserit notitiam, dum semper nova in illis documenta ediscenda restarent. Ita pariter in præfenti, quis nescit incretam sapientiam, & Altissimi omnipotentiam in hoc sacramento tamquam in Epilogo omnia restrinxisse, non modò possibilia, sed & imaginabilia miracula, dicente Psalmista: *Memoriam feci mirabilium suorum misericors & miserator Dominus, escam dedit timentibus se*; Cujus mysterii imperceptibilitatem his utcumque verbis explicat Paschasius, dicens: *Ubi rationem queris, quis explicare poterit, aut verbis comprehendere? Imo scias quafso, quia ratio in virtute Christi est, scientia in fide, causa in potestate, effectus vero in voluntate; quod potentia Divinitatis contra naturam, ultra nostra rationis capacitatem efficaciter operatur*. Cui asserto & illa consonat Sancti Bonaventuræ sententia, qua dicit: *Lites mille millibus annorum te ad hoc sacramentum preparaveris, nihil esset ad condignam susceptionem*. Unde & P. Rho de Joanne Avila attestatur, quod postquam per annos 40. de hoc mysterio disertissime ad concionem dixisset, nunquam sibi ad dicendum materiam defuturum crederet.

5 *Melle*. Alias inter apium mel fabricantium qualitates, singularis præminet illa, qua virgines esse perhibentur. Corpus pariter Filii virginis, quod in hoc sacramento recipimus, virginitatis conceptus est, dicente Suarez, juxta communem Scholasticorum doctrinam, *Pacile credi potest, illam substantiam carnis, quam Christus assumpsit ex virgine, nunquam fuisse omnino dimissam, aut continuæ caloræ naturalis actione resolutam, sed eandem omnino fuisse conservatam, & Verbo DEI unitam*: In cujus probationem præclara illa deseruit Sancti Augustini sententia, dicentis: *Caro Christi, caro est Maria, quamvis gloria Resurrectionis fuerit magnificata, eadem tamen mansit, que suscepta est ex Maria*.

6 *Melle*. Liquor iste è flore haustus, & in mel sublimatus fuit: Quis pariter nescit, Verbum incarnatum florem denominari, quod de seipso dicit: *Ego flos campi*; suam autem sponfam hortum nuncupat occlusum, dicens: *Hortus conclusus soror mea sponsa*; quo in hortu pascitur inter Lilia, & floribus stipatur. Inge-

niosa equidem in præfenti se insinuat Clementis Alexandrinis observatio, dicentis: *Salvatorem nostrum apes instar operari, quæ supra varios circumvolitans flores v. g. Rosmarinum, Rosam, Violam, Thymum, aliosque similes, quasi nobilem hortulano factura restitutionem, dictorum florum substantiam imbibitam in mel transmutat, materiam incomparabiliter nobiliorem*. Apes ex horto colligunt flores, inquit prædictus Author, & postea quod ex floribus collegerunt, favo dulcissimo persolvunt. Mystica verò apes, Verbum scilicet incarnatum, supra florem confedit horti illius, qui dicitur: *Hortus conclusus*, in Paradiso coniecit deliciarum, cui dicitur: *Emissiones tue paradysus*, carnem accepit, & sanguinem Mariæ virginis, quam illi, totique generi humano restituere voluit in hoc sacramentali mellis favo impassibilem, gloriosam, & immortalem cum beatissima anima sua, divinitate, & sanctissimæ Triados concomitantia. Sic Christus ex horto mundi hujus, idem prosequitur Author, accepit humanitatem nostram, & dulcissimum favum mellis reddidit nobis.

7 *Melle*. Rosmarinus, Thymus, aliæque herbæ, & flores aliquando insipidi sunt, & stomacho nocivi, quorum cum substantiam, & qualitatem apes in mel transmutavit, utiles redduntur, & suaves: ita quoque quis non abhorruisset à cruda deglutienda, & laceranda carne, crudoque Christi bibendo sanguine? *Non convenit Christi carnem dentibus atrectare*, inquit Sanctus Bonaventura, & propter horrorem crudis, & propter immortalitatem ipsius Corporis; ideo necesse fuit, Corpus, & sanguinem Christi, tradi velatum sacratissimis symbolis.

8 *Melle*. Favus mellis virtutem, & substantiam innumerabilium in se florum concludit: De Eucharistia pariter à sacris interpretibus plurimi, lique omnes admirabiles traduntur fructus, & effectus. Præ reliquis autem S. Laur. Justinianus ita ad intentum præfens discit: *Pia etenim mens tanti Sponsi latificata præsentia, hoc mediante sacramento repletur gaudio, exultatione perfunditur, lumine irradiatur, pace satiatur, roboratur fide, devotione saginatur, atque indissolubili amoris vinculo redemptori interius copulatur*. Quibus præmissis, varios horum florum fructus subnectit, dicens: *Ex quo serventior in dilectione, fortior in labore, promptior in opere, intentatione prudentior, sollicitior in virtute, in administratione alacrior, nec non in ipsius frequentatione efficitur ardentior*.

9 *Melle*. Experientia teste, omnes inter liquores mel unice pro medicamentis deseruit, & adhibetur: ita quoque dum sacerdos ex altaris tabernaculo Divinum hoc extrahit alexipharmacum, non abique mysterio illa profert Centurionis verba: *Sanabitur puer meus*; hoc namque sacramentum unicum est salutis spiritualis, imò & quandoque corporalis remedium. Unde Sanctus Prosper de Eucharistia tractans, ait; *Quod le halem omnium vitiorum dixerit crudelitatem*; Quod proinde & Sanctus Ignatius Martyr ad Ephesios scribens: *Pharmacum immortalitatis, mortis antidotum, medicamentum purgans vitia*, nuncupare non dubitat. Sed longè clariorem nobis circa hoc punctum exhibet doctrinam illuminatissimus ille Dei Servus Thomas à Kempis, dum ait: *Est hoc altissimum, & dignissimum sacramentum salutis anime, & corporis, medicina omnis spiritualis languoris, in quo vitia meaturantur, passiones refranantur, tentationes vincuntur, ac minuantur, gratia major infunditur, virtus inceperit augetur, firmatur Fides, Spes roboratur, & Charitas ignescit, & dilatat*. Unde dum David aliquando ingemisceret, dicens: *Ego sum pauper, & dolens*; quod illum putatis doloribus suis applicuisse remedium? Ipsemet ad id respondet, dicens: *Salus tua suscepit me*; Hec autem salus in Eucharistia, prout in discursu secundo fufius probatum est, consistit.

10 *Melle*. Apis admiranda cum providentia imminentem floribus colligit rorem, priusquam à Sole exsicceretur: ita quoque anima fidelis melle hoc gaudere avida, ortum Solis anticipet necessum est, dicente Sancto Bonaventura: *Ut notum omnibus esset, quoniam oportet prevenire Solem, id est, Solis ortum, ad tuam benedictionem, supple: obtinendam, ne per ortum Solis liqueret: sic ad benedictionis gratiam obtinendam, Solem præ-*

S. Cl. Alex. l. 2. c. 20.

Cant. 4. 11.

Substantia florum in mel convertitur ut in sit, & suavis.

S. Bon. to 6. Brevil. q. 9. c. 7.

Mel concludit virtutes innumeras florum, sicut etiam S. Ezech. 5. 1. Iust. de discipl. Monast. conv. c. 19.

Mel deseruit pro medicamentis. Et hoc sac. est divina medicina.

S. Prosp. co. Coll. c. 19.

S. Ign. ad Eph. ep. 14.

R. Thom. de Kemp. l. 4. c. 4. n. 1.

PL. 1. 17.

Sap. 16. Apes colligunt rorem ante solis ortum. S. Bon.

PC. 24. 19.

Compositio mellis est innumeras florum & insect. labialis.

Talis est etiam S. Ezech. 5. 1. c. 11. n. 4.

S. Pasch. de corp. & sang. Doct. 4.

S. Bon. l. 7. in Ezech. c. 7.

P. Rho hist. vit. l. 3. c. 1. 9. 12.

Apes dicuntur virgines, & hoc sac. ex virgine carne deus. p. cum est. Suarez l. 2. p. c. 27. a. 1. disp. 1. 6. c. 3.

S. Aug. ser. de Assumpt. Virg. c. 1.

Mel desumitur ex floribus, Verbum incarnatum nominatur flos. Cant. 1. 1. Cant. 4. 12. Cant. 2. 16.

prevenire oportet, mane vigilando, secundum illud: Qui mane vigilaverint ad me, invenient me; Et: Mane astabo tibi: ita Religiosi, & reliqui omnes, quotquot ante auroram in Choro Psalmos canunt, precibusque intenti vigilant, majori cum utilitate hunc colligunt rorem, id est, majori cum fructu, & suavitatis experimento mysticum hoc mel degullant.

11 *Melle*. Mellis dulcedo tantò est sapidior, quantò palatum antecederet majori fuerat amarulentia imbutum. Unde Tertullianus observat, Mel nunquam à Salvatore, nisi prius sumpto in Calvario felle, degustatum fuisse: Favos, inquit, post fella gustavit: Ita quoque quicquid celestis hujus mensæ delicias participare desiderat, attentam Passionis Christi præmittat meditationem, juxta illud Christi assertum: Hac quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis. Panis iste Angelorum (verba sunt Sancti Cypriani) omne delectamentum habens, virtute mirifica omnibus, qui digne, & devotè sumunt, secundum suum desiderium sapit. Ipsum verò saporem, & condimentum, quod mel hoc longè sapidissimum efficit, paulò ante idem Sanctus innuavit, cum diceret: Vide, quomodo his qui Christi memorant Passionem intra sacra officia, quasi per quosdam canales de interioribus fontibus egrediantur torrentes, & super omnes delicias lacrymis nectareis anima delectetur; Unde in quadam Fer. 3. Domin. Passionis oratione, quæ secreta dicitur, verba legimus sequentia: Hostias tibi Domine offerimus immolandas, quæ temporalem consolationem significant, ut promissa non desperemus æterna. In alia quadam Oratione pariter secreta Dominicæ tertiz Adventus similiter dicitur: Devotionis nostræ tibi hostia jugiter immoletur; Vocatur autem Communio Victimæ devotionis, quia in hoc sacrificio incruento anima devotione, lætitiâ, & consolatione saginatur, & impinguatur; nam ut S. Laur. Just. ait: Exuberans confertur gratia hoc sacramentum digne sumentibus, ex illo enim quedam vivificans Spiritus, & mellissima suavitatis demonstratur emanatio, per quam omnis vigor interioris hominibus roboratur.

12 *Melle*. Enimverò Favus ille mellis in ore leonis à Samfone repertus, mysticum hunc favum, prout discursu præcedenti diximus, præfiguravit, nimirum Eucharistiæ sacramentum, in quo habemus dulcissimum cibum, inquit Lyranus. Advertendum porro est, quod Philistini, dum hoc illis ænigma (De comedente exivit cibis, & de forti egressa est dulcedo) propositum fuit, id ipsum solvere, aut enodate nequiverint, nisi sponsa Samsonis id eis clam indicasset; hæc autem sponsa Ecclesiam præfigurabat ex gentilitate præcipuè congregatam; hæc enim fidelibus fidem veritatis Eucharistiæ indicavit, & patefecit. De Comedente igitur exivit cibis, quando in procinctu mortis constitutus fuit, in qua nocte tradebatur, accepit panem; De Comedente reor hic cibis exivit, quia ipsemet postquam Eucharistiâ instituit, eadem se cibavit; De forti quoque tunc egressa est dulcedo, quia in eadem nocte principem tenebrarum prostravit: Nunc Princeps mundi hujus ejiciatur foras.

13 *Melle*. Jonathan summitatem virgæ suæ in favum mellis intingens, illuminatus fuit: Intinxit in favum mellis, & convertit manum suam ad asinum, & illuminati sunt oculi ejus. Per quem eventum effectus quidam denotatur, quem sacramentum hoc in nobis operatur. Unde S. Thomas super illa verba Prov. 24. Comede fili mi mel, quia bonum est, ita scribit: Mel Corpus Christi dulce significat, hoc bonum est, quia tenebras mentis illuminat.

14 *Melle*. Habet quoque mel hanc qualitatē, quod non patulis faucibus bibatur, aut deglutiatur, sed extremis labiis degustetur, & liberetur. Rupertus Abbas de hoc sacramento ita scribit: Istud quidem ruminare medela est probatissima, & dulcis faucibus amantis anime. Meditatio hæc solius mentis pabulum est, totius anime sanctificatio est.

15 *Melle*. Non obstante, quod mel corporibus medicinale, & proficuum sit; attamen si ab homine indispositum stomachum habente sumatur, vel sine debita moderatione, & circumspectione sumatur, valde noxium est, non quidem ex natura sua, sed ex defectu illud su-

mentis. Unde Divus Chrysostom. ait: Mel natura dulcedinem habet, sed egrotis amarum est, non propria, sed illorum aegritudine: Ita quoque communio Mors est malis, vita bonis, videri parit sumptionis, quam sit dispar exitus. Indignè enim communicantibus idem quod uti-
lis, accidit, qui mellis cupidi, ad alvearia convolant, & quibus turmatim erumpentes exasperatæ apes, suis prædones feriunt aculeis: ita quoque illi qui totidem ferarum instar agnum immaculatum dilacerare præsumunt, puncturas remorsus, & synderesis penosissimas, quæ eos mortaliter ferient, in anima experientur; illud probaturi supplicium, à Jobo quondam his verbis intentatum: Panis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum; Divitias quas devoravit, evomet, & de ventre illius extrahet eas Deus. Si quis piscis gemmam devoraverit, eandem capius tamquam cibum sibi minime proportionatum exenteratis visceribus restituere cogetur, ac de mum super prunis assabitur: Ita quoque Deus perimitet, ut thesaurum hunc inestimabilem indignè participans repente moriatur, anima quoque ejus in prædam cedat inferno. Cujus sortis infelicitas ne & nobis eveniat, cibum hunc celestem ab aliis prophanis secerne-
re discamus, illi Sancti Paschalis obtemperaturi documento, quo ait: Hoc sane si quis ignoras, non discernis; Et ideo timendum, ne per ignorantiam, quod nobis provisum est ad medelam, fiat accipientibus ad ruinam.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

De multis inter Manna, & Eucharistiâ intervenientibus Analogiis.

THEMA.

Paratum Panem de celo prestitisti illis. Sap. 16. vers. 20.

1 Angelicus Doctor principales inter Eucharistiæ figuras Manna excelluisse docet, dum ait: In figuris præsignatur, cum Isaac immolatur, Agnus Pasche deputatur, datur Manna Patribus. In præsentem itaque discursu Analogias discutiemus, quæ figuratum inter, & figuram intercedunt.

2 Et in primis quidem Sancti Bonaventura per Manna Christum in Eucharistiâ præsentem propter diversas rationes denotari adstruit, dicens: Per Manna significabatur congruè Christus sub sacramento altaris; Primo, quia ipse est Panis Angelorum, scilicet Sacerdotum, quia ut in eodem hoc libro fusè probavimus, epithetum hoc Angelorum ministris competit altaris, qui eodem illo pascuntur Pane, quo in vita beata Spiritus nutriuntur Angelici; Præterquam quod Panis Angelorum dici possit, quia scilicet in sumentibus vitam, & mores exigit Angelicos. Secundo, prosequitur Seraphicus Doctor, quia cælitus paratur, id est, quia virtute cælesti conficitur: Ego sum Panis vivus qui de celo descendi. Non equidem populus Hebræus ad comparandum cibum, terram aratro subigere, agros cum sudore colere, Panem laboriosè pinere cogebatur, quin potius Deus illi paratum Panem de celo prestitit: ita quoque in virtute paucorum verborum Panis Eucharisticus de celo descendit, in virtute, inquam, verborum non cujuscunque hominis, sed ipsiusmet æterni incarnatique Verbi, siquidem consecrationis verba minister Sacer in nomine Christi profert, inquiens: Hoc est corpus meum. Tertiò, continuat Seraphicus, dicens: Quia comedentes, ex eo pro suo desiderio, id est, devotione recipiunt, secundum illud: Desiderium anime ejus tribuisti ei. Manna omnes in se continebat sapores, & gustus, deserviens uniuscujusque voluntati: ad quæ quisque volebat, convertebatur. Manna per 40. annorum cursum populum pavit in deserto, bina tantum vice carnibus cibatum, & nihilominus Psalmista inquit: Panem Angelorum manducavit homo, cibaria misit eis in abundantia; Si Manna aliis epulis destitutum erat, qualiter, obsecro, dum ipsum solum comederunt Hebræi, multis abundasse cibis dici possunt? Difficultati huic ejusdem Sapientie satisfacit textus, quo dicitur: Substantia enim tua dulcedinem tuam ostendebat, deserviens uniuscujusque voluntati, id est, per substantiam, & sapores suos æquivalerat, omnibusque præpon-

D. Chrys. de poen.

Sic & Communio indignè communicantibus.

Job 20. 4.

S. Pasch. l. de corp. & sang. Dom.

S. Bon. ibi. Infiget manum suam in Manna & c. Euchar. et c. Bon.

Ps. 77. 35.

Mel sapidius est palato, ante amarum. Cato. Tertul. Christi suavitatem gustavit mel, nisi post fel.

S. Cyp. de corn. Dom. Sic communio præmittenda memoria passionis Christi.

S. L. Just. de perf. Et c. 3.

Mel repertum in ore leonis præfiguravit Euchar. Iud. 14. Lyran.

Ænigma Samsonis de mellis.

Job. 12. 31.

Aliæ applicationes mellis ad S. Euch. S. Reg. 14. 27.

Prov. 24. S. Th. opusc. 58. c. 1.

Rup. Ab. de div. offic.

Mel est nocivum stomacho, male disposito.

ponderabatur maxime lapidis, & substantiosis dapibus. Ideoque Panem hunc Spiritus Sanctus appellat *omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem*. Ita pariter in Eucharistia substantiam totam Christi, scilicet Corpus, animam, & divinitatem sumimus, in qua nobis, ut Discursu II. probavimus, omnes gustus, & condimenta exquisitissima, & possibilia, imò & ab anima imaginabilia communicantur. Ac proinde verum est, quod, ut Sanctus Augustinus notat, *sicut unicuique Manna secundum propriam voluntatem in ore sapiebat; sic in ore uniuscuiusque Christiani sacramentum illud quomodo sumatur, estimandum est*. Quarta proportio, quam Seraphicus Doctor inter Manna, & hoc sacramentum intercedere considerat, est, quia cum hoc sacramento ros gratia descendit, & datur, sicut & ros cum Manna descendebat, & ideo Panis iste Eucharistia dicitur, Eucharistia autem bona gratia interpretatur. Moyses in Exodo inquit: *Mane quoque ros iacuit per circuitum, nimirum prius ros descendebat, & postea super illum Manna quoque demittebatur*. Genebrardus super illa verba: *Cæli distillaverunt à facie Dei: legit: fuderunt rorem; aliqui, Manna ad modum roris*. Rabbini in ea sunt opinione, quod prius ros de cælo descenderet, & super hunc manna, quod demum alio cælitus deciduo rore contegebatur, ut panis ille tanto decentius custodiretur, utpote duplici rori inclusus; adeo ut in duobus istis roribus, tanquam in theca reconditum iacuerit, appareret autem, quando superior ros ad exorientem Solem evanuit: quæ haud dubie adumbrant corpus Christi, manna verius, speciebus panis recondendum. Quinta allusio est, sicut apparebat manna, ut semen coriandri albi, sic & Christus sub nebula candida sumitur. Sexta est: Quia sex diebus, & non in Sabbatho colligebatur; sic Christus in presenti sub sacramento sumitur, sed in futuro Sabbatho de quo dicitur: *Eris Sabbathum ex Sabbatho, ad faciem videbitur; videbimus eum sicuti est*. Septima, & ultima proportio est, quia sicut Manna Hebræis semper mittebatur, usque dum pedem suum terræ promissionis inferrent: Sic usque ad finem mundi in deserto huius mundi fideles Ecclesie nutriuntur, secundum illud: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*.

3 Saporis quasi panis oleati, hunc Hebræis cælitus demissum Angelorum panem fuisse, in libro Numerorum legitur. Alibi vero Scriptura sacra saporem ejus mellem fuisse asserit. Circa quod Sanctus Bonaventura ser. 6. de ultima Cœna Domini, ita scribit: *Sic & hoc sacramentum secundum triplicem substantiam in C H R I S T O triplicem saporem spirituales habet; ut in gustu anima devota habet saporem mellis, quoad divinam naturam: Spiritus meus super mel dulcis: quasi saporem olei, quoad animam speciosissimam gratia unitam: quasi simile, quoad corpus purum a sursum somitis, & corruptionis originalis*. Mysticum quoque est Epithetum, quod Moyses manna attribuit, dum ait: *apparuit in solitudine minutum*, quo nomine etiam hoc sacramentum significatur, utpote quod sub minutissimo panis fragmine salvatur: *fracto demum sacramento, ne vacilles, sed memento, tantum esse sub fragmento, quantum toto tegitur*. Unde quando apud Isaiam dicitur: *dabit vobis panem arctum*, ad minutionem accidentium sacramentalium panis allusio fieri videtur, sub qua continetur ille, quem cæli capere non possunt.

4 Et quasi pilotusum manna fuisse in eodem loco legitur, quod pariter Christo in hoc sacramento presenti appropriatur, qui in Passione sua, cujus fructus, & memoriale Eucharistia esse noscitur, velut in pilo contusus, & tritus fuit.

5 Et in similitudinem pruinæ. Manna enim frigidi stat congelatique roris in terram decidebat; in quo Doctor Angelicus virtutem observat, qua divinum hoc manna ardores concupiscentiæ in nobis refrigerandi pollet: *Panis cælestis in similitudinem pruinæ rorisque apparebat*, inquit Angelicus præfatus, quia corpus DOMINI à fervore prave concupiscentiæ refrigerat. Porro Abulensis colorem ejusdem manna contemplantis subiungit: *Color tangitur, in quantum dicitur alba, quia Manna erat album sicut nix*. Candor, gelu, ros, singula virtutem perhibent, quæ Cælesti huius panis inest, ad Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

ditandas, & implendas communicantium animas caritate.

6 Hebræi equidem se Manna cælesti detraçturos opinabantur, dum ipsum cibum levem temere nuncupabant, dicentes: *Nauseat anima nostra super cibo isto levissimo*: nihilominus vel in vi excellens illud illic, qui cibo Eucharistico acribui posset, imposuere titulum, prout Incognitus Carmelitan. Michael de Bononia in illius Psalmi commentario (cibavit nos ex adipe frumenti) evincens, dicit: *Istum cibum electum perversi fastidiunt, & contemnant dicentes: Anima nostra nauseat super cibo isto levissimo*, qui tamen istis verbis hunc cibum diffamare credentes, ipsum mirabiliter commendant, dum levissimum vocant; sciunt enim, quod sicut natura gravium est descendere, & levia semper ascendunt, & per consequens superlativè levissimum dicitur, quia præ cæteris naturam habet elevativam, quod bene illi cibo competit, qui præ cæteris sacramentis in presenti animam per gratiam elevat ad Deum, & finaliter simul animam, & corpus elevabit per gloriam.

7 Liqueor ille pretiosissimus in ipsa dense noctis obscuritate descendebat, & congelabatur, non verò post exortum eo in hemisphærio Solem; quæ analogia nostram in presenti respicit fidem, quam huic præstamus sacramento, videmus nunc per speculū in enigmate. Quam circumstantiam S. Bern. ita presenti accommodat proposito: *Nocte de cælo invisibiliter descendebat; quid enim designatur in nocte, nisi fidei nostra status? Quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides*, inquit Angelicus Doctor. Quamquam nox insuper tempus factæ institutionis innuat, quia noctu institutum fuit: *In qua nocte tradebatur*.

8 Cælestis quoque hic panis hac virtute poliebat, quod Hebræos omnes aded sanos, atque robustos conferverit, ut Spiritu Sancto attestante intra 40. illos peregrinationis annos, non fuerit in tribus eorum infirmus; non obstante, quod multis eo tempore subjecti fuerint molestiis, quas tum ab itineris prolixitate, tum sterilitate deserti, temporisque injuriis continuè patiebantur, nihilominus constanter sani permanerunt, idque quia manna istud huius panis vitæ typus erat, de quo Sanctus Thomas ait: *Panis vitæ, & vitalis hodie proponitur*. Idem Sanctus Bernardinus aliam alibi considerat mannae proprietatem, nam ut ex cap. 16. Exodi colligitur: *Condensabatur, & indurabatur ad ignem*. Ignis enim cum habeat corruptivum, & mortificativum calorem, signat amorem libidinosum, ac mala voluntatis desiderium, cui Cæleste manna, hoc est, hoc sacramentum in obdurationem vertitur, indicio Dei.

9 Manna nusquam, præterquam in deserto, pluisse legitur; sive in solitudine. Quæ de re Albertus Magnus ita scribit: *Non dabatur Manna nisi in deserto, ubi aliud delectabile, & reficiens ad esum non fuit; & sic non sentitur dulcedo gratiæ, & sapor Eucharistiæ, nisi ab his qui se in desertum corde transferunt, ut mundanas non sentiant delectationes*. Unde & S. Bernardinus ait: *Delicata est divina consolatio, non datur admittentibus alienam, citatque verbum illum Psalm. 64. Pinguescent speciosa deserti: quasi ipsa deserta faciunt, ne in eis quicquam colat mundus de raducis delectationibus*. Ad hoc desertum invitat Dominus Marci 6. *Venite seorsim in desertum locum, & requiescite pusillum; in hoc deserto bis Dominus pavit turbas, & alibi passivè non legitur*. Porro hoc à Deo præceptum emanasse in Exodo legitur: *Ecce ego pluviam vobis panem de cælo, egredietur populus, & colligat: ubi Rupertus Abbas Ly illud egredietur, in sensu spiritali ponderans, dicit: Profecto & nobis spiritaliter egredendum est, ut colligamus, quantum sufficere potest; unde egrediemur de pristina conservatione, de vetustate vita*. In eodem quoque capite, DEUS statuit, ut manna, non in Sabbatho, sed præcedenti die colligeretur, idque in ea quantitate quæ etiam diei subsequenti sufficere posset: *Maneat (scilicet in Sabbatho) unusquisque apud semetipsum, nullus egredietur de loco suo die septimo*. Quorum verborum sensum Abulensis hunc esse notat: *Non est, inquit, simpliciter intelligendum, quod in Sabbatho non poterant egredi de loco suo, id est, de domo sua, quia egrediebantur; sed non poterant exire,*

Num. 21. 4. illud nauseabant tanquam cibum levissimum. Mich. de Bon. in illius Ps. lo. loquens huius applicatio ad S. Euchar.

Manna descendebat in obscuritate nocti.

S. Bern. ser. 16. 2. 1. 6. 1.

Reddebatur Hebr. 40. 12. non de robustis. Ps. 104. 17.

S. Bern. 2. 1. 6. 1. 1. 2. 4. 5. 1. Exod. 16.

Manna solidum in deserto pluit. Ath. 21. 2. 1. 1. 1. 1. 1.

Applicatur S. Euchar. Pl. 64.

Exod. 16. 4.

Rup. Ab. 1. 3. in Exod. c. 16.

Exod. 16. 19.

Abul. 9. 11. in Exod.

ad laborandum, vel negotiandum. Hanc porro eandem solitudinem, & ab hominibus recessum hic panis in illis animabus exposcit, qui ex ejus sumptione proficere desiderant.

10 Est & alia in manna valde considerabilis qualitas, nimirum, quod nec qui plus collegerat, habuit amplius, nec qui minus paraverat, reperit minus. Cui optimè verba illa Sancti Thomae consonant, de hoc sacramento dicentis: *Sumit unus, sumunt mille, quantum isti, tantum ille.* S. Bernardinus to. I. ser. 36. Art. 1. c. 4. ait: *Nec qui plus collegit, plus habuit, nec qui minus paravit, minus invenit, sic istud sacramentum nequaquam continet minorem IESUM in minori hostia, quam in maiori, nec plus in pluribus, quam in una.* Salvianus de pretio à

REDEMPTORE nostro pro nostra redemptione persoluto inquit: *Quicquid passionis sua SALVATOR prestavit, sicut totum ei debent universi, sic totum singuli, eo quod tantum acceperunt singuli, quantum universi. Vbi enim hoc unus accipit, quod universi, etsi par est mensura, maior invidia est.* Notandum pro resolutione, quod Sapiens dicat: *Dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebas; unde deducitur, non omnes suavitatis, & innumerabilium manna saporum participes factos fuisse, sed eos duntaxat, qui filii Dei erant.* Ita pariter in presenti; quantumvis ex opere operato sacramentum, & manna hoc divinum eandem possideat virtutem respectu omnium, attamen ex opere operantis majores ille gratias, dona & fructus ex eodem percipit, qui majori cum preparatione ad illud accedit. Aliam huic considerationem addere possumus historię innoxam ejusdem capitis 16. libri Exodi, ubi DEUS Aaroni præcepisse legitur, ut vasi inclusum manna in eadem mensura in tabernaculo reponeret: *Sume vas, & mitte ibi Man, quantum capere potest Gomer.* At cur eadem hic præscribitur portio? Ecce vobis mysterium; Tabernaculum istud Cœli Empyreï figurativum erat; voluit igitur DOMINUS hoc in facto nos docere, unum eundemque DEUM, sub eadem mensura, homini viatori obtigisse, & Angelis: *Ecce panis Angelorum, factus cibus viatorum;* cum hac tamen differentia, quod illi eodem revelata facie fruuntur, nos verò eodem sub speciebus sacramentalibus obvoluto fruamur.

11 Ut Judæi Manna viderunt, præ admiratione subito exclamarunt: *Manna, quid est hoc?* Idem quæcunque anima communicans intra semetipsam dicere deberet, & exclamare: *Quid est hoc?* attentionem tanti sacramenti instituendo meditationem. Quo fine ille in primis deferviet Abulensis discursus, quando ordinem illum divinum, cujus supra meminimus: *Maneat unusquisque apud semetipsum, discutiens, ait; Manere apud seipsum est, cum homo extra seipsum non evagatur, intendendo aliquibus operationibus, sed intra actum intellectus totum se collocat, cogitando de DEO, & ei de beneficiis receptis votivas gratias mentaliter tribuendo, cum statum suum speculatur, quantum quotidie proficiat, aut quantum deficiat, quantum DEO accedat, & quantum ab eo discedat. Hoc enim propriè est manere apud seipsum, quia per seipsum, & de seipso cogitando operatur.*

12 Verum enimverò interrogaverit hic fortè quæpiam, qualiter manna omnes in se continens sapor, & gustus, multi nihilominus ipsum fastidierint? At responso ex ipso facilis deducitur textus, quo dicitur: *Quis dabit nobis ad vescendum carnes? Recordamur piscium quos comedebamus in Aegypto gratis, in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique & cæpe, & alia. Anima nostra arida est.* Ita quoque anima Christiana arefcit, nullamque hac in mensa devotionem, sed tedium experitur, & nauseam, quoties cordi suo delicias exhibet mundi, negotia secularia, desideria terrena. Ita communicabant illi, qui lamentabantur, dicentes: *Anima nostra arida est, quia scilicet cum farina Aegypti incompatible est manna, cum fluxu voluptatum secularium subsistere nequit Cœlestium influxus gratiarum: Aegypti farinulam amarissimam, inquit Sanctus Thomas de Villanova, & quis hodie hac farinula non polluitur, cucuræ huius sæculi, anxietates, sollicitudines, ambitiones, invidia, odia, cupiditates,*

libidines, concupiscentia, appetitus effrænes, cogitationes turpes, illecebrosæ passionis; hæc farinula Aegypti sunt, bus quisquis inficitur, illius manna dulcedinem non experitur, quam eandem observationem his verbis expressit Sanctus Bernardinus: Quanto se quis amplius tradit delectationibus mundi, & hoc sacramentum presumit accipere, tanto magis ei spirituale nauseam parit. Id quod ex adducto Numerorum textu probans, ita de eodem protinus subjungit populo Hebraico, dicens: In Aegypto carnibus saturatus, in deserto panem Cœli, Cœlestis manna, omni suavitatis plenum, cum nausea refuebat.

13 Electus ille populus per tot sæculorum cursus nunquam panem habuit Angelicum, nisi trajecto mari rubro. Quam circumstantiam S. Augustinus considerans, ait: *Manna accipiunt fideles iam trajecti per mare rubrum, quia scilicet, ut divini hujus manna dignè reddamur participes, prius per maris rubri, quod Passionis Christi aquas significat, transire, & ad sacramentum nos accedere oportet confessionis, in quo, velut in deposito, agni immaculati sanguis continetur.*

14 Novam Origenes notatu dignam circa præsens punctum observationem instituit, dicens: *Antequam manducaret panem de Cœlo, non refertur populus pugnasse, sed dicitur ad eum: DOMINVS pugnabit vobis, & vos tacebitis: Tu ergo cum caperis manducare manna, præpara te ad bellum.* Tunc enim nosse advertit nos armatur inimicus, quando nos hoc thesauro locupletatos videt, ut illo nos exuat; sed strictam oportet defendamus hanc armaturam, quia ut suo loco dicitur, scutum est invincibile contra infernales Spiritus.

15 Quotidie, solo excepto Sabbato, pluebat coelitus. Et quisquis ipsum quotidie colligere detrectans, pridie coacervasset tantum, quantum duobus sufficere diebus poterat, postredie corruptum in vermes degenerasse inveniebat. Quam finaliter conditionem S. Ambrosius ita nostro applicat proposito: *Manna illis contra præcepta divina traclantibus vermes effecti sunt, id est, contumacie auctores, & indices; quæ similitudo Christum indicat, quem qui suavem cibum, & dulcem potum haurire neglexerit, indidem patietur.*

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Sacramentum hoc fomitem mitigandi concupiscentiæ, & ardores juveniles ad carnalia excitantes refrigerandi virtute pollet.

THEMA.

Quid enim bonum eius est, & quid pulchrum eius, nisi frumentum, &c. Zach. 9. v. 17.

1 Inter omnia divini bonitatis dona, inestimabile hoc Eucharistiæ munus, primatum obtinere, extra omnem est controversiam: *Quid enim bonum eius est, &c.* Versio 70. à sancto Hieronymo citata, nostroque adaptata proposito, ita legit: *Quia si quid optimum illius, & si quid bonum ab eo, frumentum invenibus, & vinum boni odoris ad virgines.* Etenim unus salutarium effectuum, quos hoc sacramentum in animabus operatur, est, quod fomitem reprimat concupiscentiæ, extinguat carnis bullientis ardorem in juvenibus, iisque amorem continentis imprimat; dicitur autem frumentum juvenum, quia delectationes carnales his vel maxime prædominantur. Porro Sanctus Hieronymus hunc textum ita interpretatur: *Nos frumentum electorum, sive juvenum, & vinum germinans virgines, sive boni odoris ad virgines, intelligimus DOMINVM Salvatorem, qui loquitur in Evangelio: nisi gramen tritici cadens in terram; &c. de hoc tritico efficitur illo panis, qui de Cœlo descendit, & qui confirmat cor hominis.* Sanctus Cyrillus Alexandrinus in expositionem hujus textus legit: *Si quid bonum eius est, & si quid honestum, ab ipso est; ubi ut vides, loco ejus, quod Vulgata legit pulchrum, ipse vertit honestum, quia frumentum hoc Eucharisticum ad corroborandam in fidelibus hanc honestatis virtutem.*

Ex manna nullus colligebat plus quam alius.

S. Bern.

Salvian. 1. ad Eccl. Hoc ipsum fit in SS. Eucharistia.

Exod. 16. 11.

Vide manna, mirabantur Judæi.

Abul. lib. 1. Hoc ipsum faciat communicans in SS. Commun.

Numer. 11. 1. Cor. 10. 1. in festo Corporis Christi.

Et Christiani sacramentum communionem.

1. Th. de Vill. conc. 1. in festo Corporis Christi.

S. Bern. 1. 1. c. 3.

Manna non acceperunt Judæi nisi trajecto mari rubro. S. Augustinus in Joan. Christiani communicaturi meditentur passionem Christi.

Orig. h. 11. in Exod. Et præpare te ad pugnam contra diabolum.

S. Ambrosius in Rom. 11.

Inter omnia dona Dei Eucharistia principem obtinet locum.

S. Eucharistia reprimat fomitem concupiscentiæ.

S. Hier. 3b.

S. Cyr. Alex. c. 16.

virtutem, tanopere à Deo æstimatam, & in animabus fidelibus requisitam, est institutum; unde notandum est, quod, postquam frumentum honestatis nomine appellasset, mox virginitatis fructum vino quoque attribuat, cujus substantia in sacrificio in cruento in sanguinem Christi transmutatur.

2. Observari itidem meretur, quod Zacharias post factam ambarum specierum sacramentalium panis & vini mentionem, allusione ad castitatem facta, protinus subjungat: *Petite à Domino pluviam in tempore serotino, & DOMINVS faciet nives, & pluviam imbris dabit*; quibus verbis insinuat, quod sicuti incontinentia, per calorem, & ardorem immoderatum symbolizata, per nivium frigus, & pluviarum abundantiam, velut ardor ignis temperatur, & reprimitur; eodem modo qui se ab effrænis concupiscentiæ ustulari sentit ardoribus, ad has Eucharistiæ nives recurrere debeat. Unde Rupertus Abbas ita scribit: *Degermine virginitatis quicunque studiosus fuit, non ignorat, sed experimentum didicit, quod de terra carnis nostræ resurgere non possit, quamvis plantes, aut riget aliquis, nisi DEVS incrementum dederit. Qui ergo bonum hoc, vel pulchrum ostendit, recte & consilium suggerit, petendi illius, unde potest acquiri. Petite, inquit, à DOMINO pluviam in tempore serotino, & DOMINVS faciet nives, & pluviam imbris, quasi dicat. Vbi desideratur frumentum DOMINI, & vinum germinis virginis, ubi consilium est castitatis, vel propositum virginitatis, ubi sentitur magis incendium carnis adversus Spiritum concupiscentiæ; sed nolite deficere, nolite desperare, petite à DOMINO, & DOMINVS dabit nives, & pluviam imbris; nives, quibus æstus carnis refrigeret, ac temperet; nives autem hæc sunt niveæ species sacramentales, quæ veluti gelida quædam pruina ardorem in nobis fomitis concupiscentiæ compescunt, & temperant. Syriaca legit: *Quam bonum, & pulchrum est triticum adolescentibus, & vinum delectat virgines. Ætas enim adolescentiæ, & juventutis, carnis stimulis, plusquam aliæ hominis ætates, exagatur; ac proinde ad horum reprimendum insolentiam, quam bonum, & pulchrum frumentum! Arabicus Antiochenus legit: *Quam bona, & quam utilis esca juvenibus.***

3. Verum, quod in eo latet mysterium, quod idem verbum, quod expressivum est electionis, & prædestinationis ad gloriam, adolescentiæ quoque, & juventutis sit expressivum; ubi enim Vulgata legit: *Frumentum electorum*, Septuaginta vertunt: *frumentum invenibus*; Quæ huic quæstioni reddi poterit responsio, in maxima quadam fundatur, quam Sanctus Philippus Neri frequentiter repetebat, dicens: *Tolle à juvenibus incontinentiam, & avaritiam à senibus, & confestim omnes Sanctos officies*; quando igitur Sacer Textus dicit, *frumentum electorum, & frumentum invenibus*, docere vult, quod si fideles in adolescentia, & juventute, hoc Cœlesti frumento sæpè usi fuerint, futuri sint prædestinati ad gloriam; ut plurimum namque ita contingit, quod, qui in annis lubricioribus crebra se reficiunt synaxi, de numero sint electorum, vitamque puram, & castam perpetuam agant. Unde Sanctus Bonaventura, ait: *Hic sanguis vadibile fecit cælum: si quis æstum patitur, ad hunc veniat fontem, & refrigeret æstum; etenim incentiva omnia mitigat. Quod Divus Chrysostomus confirmare volens, ad effectus, quos fons aquæ gelidæ, & lymphidæ in maximis Solis ardoribus penès viatores operatur, se refert, hocque Altaris Sacramentum vivo, & frigido fonti simile esse supponens, inquit: *Si quis æstuat, ad hunc fontem se conferat, & recreabitur; mundat squalores, & sordes, æstus mitigat non solares, sed quos ignita sagitta imprimunt.**

4. In libro, qui *Hortus Pastorum* inscribitur, dum tentationum carnalium remedia præscribuntur, sequens quoque historia refertur. Juvenis quidam vehementes in adolescentia sua, carnis patiebatur stimulos, quibus cum adigentibus, voluptates venereas continuò sectabatur; quia verò sæpius se in præcipitio positum conspiciebat, Religiosum quandam de

remediis adhibendis seridò consuluit, qui cum, ut matrimonio se jungeret, hortatus est, quod & subito est executus; post multum verò temporis, uxore mortua, timens, ne in priores laberetur lubricitates, aliunde verò jugum matrimoniale abhorrescens, per ferventes preces ad DEUM confugit, instantè petendo, ut, quid magis ei expediret ad compescenda carnis desideria, clementer suggereret; moxque cor suum tangi, & ad vitam cœlibem deducendam, nec non sacræ Synaxis frequentiam, inclinari sensit; quem divinum instinctum secutus, statim omnem carnis stimulum in se suppressum expertus fuit, deque peccatis ante matrimonium patris, nec non de jugo, cui se per matrimonium subjecerat, vehementer ingemiscens, ait: *Heu me miserum! cur olim adolescens non incidi in virum, qui non diceret; uxorem duc; sed diceret mihi; nece Sacramentis! quam melius mihi consultum fuisset.*

5. Manna, ut præcedens docuit Discursus, Eucharistiam designabat; illud autem, teste Moyse, erat quasi semen coriandri albi, quo in colore candor significatur pudicitæ; præterquam quod Plinius hanc tradat Coriandri esse proprietatem, quod minutum acetumque impositum, in ardentibus æstatis caloribus carnem præservet à putredine: *Coriandro subito cum aceto carnem incorruptam æstate servat.* Hoc pariter divinum Manna in Calvarie aceto temperatum, inter ferventiores concupiscentiæ stimulos, carnem, & corpora nostra immaculata præservat, & incorrupta; ideoque omni animæ fideli consulitur, quod in mediis æstatis ardoribus, & messe, Ruth olim suam fuit, scilicet: *Comede panem, & intinge buccellam tuam in aceto*; quasi dicat: Ecce tibi, ò anima Christiana, præsentissimum inter furentes concupiscentiæ carnalis ardores remedium, Panis Eucharistici buccella.

6. Sanctus Augustinus intelligere nequibat, qua ratione Sanctus Ambrosius vitam cœlibem ducere posset, idque quia usque ad trigésimum tertium ætatis annum carnis immunditiæbus inorduerat. Unde in Confessionibus suis ita de semetipso scribit: *Ambrosium felicem quandam hominem secundum seculum opinabar, quem sic tanta potestates honorarent: cœlibatus tamen eius mihi laboriosus videbatur. Quid autem illi spei gereret, & adversus ipsius excellentiæ tentamenta quid luctaminis haberet, quidque solaminis adversis, & occultum os eius quod erat in corde eius, quam sapida gaudia de pane tuo ruminaret, nec comicere noveram, nec expertus eram, nec ille sciebat æstus meos. Et quidem non sine mysterio inquit: *Nec expertus eram, quia non obstante inveterata tot annorum in voluptatibus carnalibus ab ipso transactorum consuetudine, postea ope divini hujus sacramenti, innocentiam, & puritatem baptismalem ad ultimum usque vitæ suæ spiritum constanter conservavit. Sanctus Carolus Borromæus inter alios divini hujus panis effectus, hunc quoque recenset, quod videlicet: *Concupiscentiæ ardorem debilitet, cum charitatis igne animas fidelium vehementer inflammat. Quærebat olim Ecclesiasticus: Nonne ardorem refrigerabit vos; at verò nulli dubium esse potest, quin hoc Sacramentum Cœlestis quidam ros sit: Rorate Cœli desuper, & nubes pluant iustum. Sanctus Bernardinus inter alia hujus framenti germina, hoc quoque admittit, quod scilicet valeat ad mitigandum stimulum carnis; in huius mysterium Exodi 16. dicitur: *mane quoque ros iacuit per circuitum castrorum; citatque testimonium Glossæ dicentis: Panis Cœlestis in similitudinem rosis, & pluvia apparuit, quia Corpus CHRISTI a fervore vitiorum refrigerat. Ideo Psalmista ait: Tu dominaris potestati maris, motum autem fluctuum eorum tu mitigas; mare significat multas miseras carnis, motus eius stimulos carnis. Sanctus Bonaventura quoque ait, quod somitem concupiscentiæ ad similitudinem aquæ mitiget; super illa enim verba: *Super aquam refectiois educavit me*, inquit: *quia sicut aqua refrigerat, sic & istud Sacramentum fervorem concupiscentiæ mitigat.* Sanctus Bernardinus alibi hanc eandem tangit comparisonem; dum****

Color albus
Manna designat
pudicitiam.
Eud. 16. 13.
Plin. l. 10.
c. 20.

Ruth 2. 19.

S. Aug. l. 6.
Conf. c. 1.
S. Eucharist.
mitigat ardorem concupiscentiæ

Act. Eccles.
Med. p. 112.

Eccles. 18. 16.

S. Bern. l. 1. ser.
54. c. 1.
Et reprimat
stimulos carnis.

S. Bern. l. 7. de
Comp. Th.
ver. 1. 6. c. 34.

S. Bern. l. 1. ser.
54. c. 1. c. 34.

Zach. 9.
Et poterunt
fovere casti-
tatem.

Rob. Ab. l. 4.
in Zach.

Syriac.

Arab. Ant.

Quid intelli-
gatur per
frumentum
electorum.

S. Bon. inc. 6.
loan.

D. Chrys. ho.
45. in loan.

Hort. Past. l.
2. tit. 1.
S. Commu-
nio nos exi-
mit à stimu-
lis carnis.

enim de Manna loquitur, inquit: *Mitigat, & refrigerat somnum, atque concupiscentia astringit, sicut aqua refrigerare solet calorem; in huius mysterium Exodi 16. scribitur, quod descendente manna de caelo, descendebras pariter, & ros, in signum, quod cum manna sacramenti in animam descendente, pariter descendas in carnem & ros gratia refrigerantis.*

Quod pro-
bat ex puri-
ssimo, & vir-
gineo corpo-
re Christi.

7 Receptus est in Medicina Aphorismus, quo dicitur: *Contraria contrariis curantur*: ac proinde cum certum sit, purius magisque virgineum dari corpus non posse, imò nec imaginari, quam sit corpus CHRISTI, cum illud de purissima carne Mariæ semper Virginis, opera Spiritus S. fuerit generatum, atque à beatissima anima vivificatum, nec non ab æterno Verbo (de quo dicitur, quod sit *Candor lucis æterna, & speculum sine macula*) assumptum, quid mirum est, quod ad compescendos carnis impuræ pruritus, spiritum tam vehementer contrarios, tantam in se efficaciam, & virtutem habeat? tametsi aliunde verum sit, ad hunc ex carne Christi à nobis sumpta obtinendum effectum, aliquam ex parte nostra necessariam esse correspondentiam, quia ut vulgare habet Philosophorum axioma: *Omne quod recipitur, ad modum recipientis recipitur*. Unde magnus ille Dei servus Thomas à Kempis in persona sacramentali Salvatoris nostri ait: *Ego sum puritatis amator, ego corpus purum quero, & ibi est locus requietionis mee*.

Th. de Kempis
lib. 4. c. 11.
n. 1.

Quod tan-
quam virgi-
neus ros ter-
refrigerat ar-
dorem concu-
piscencie.

■ Mons Æthna flammis quidem semper gravidus est, ideoque ingentes ignis, fumi & cinerum globos continuè se parulo ore emittit, & tamen in exterioris superficie lateribus glaciem, & nives intactas conservat; verno quoque tempore pulcherrimas herbas progerminat, & haud lecus, ac alii montes, & colles, copiosè fructificat, idque quia rores, & influentia cœlestes ipsum fecundant; unde Claudianus canit: *Glebas fecundo rore maritat*. Ita quoque tametsi corpus humanum, velut Æthnæus mons quidam, concupiscentia ignem continuè spiret, dicente Apostolo: *Caro concupiscit adversus Spiritum*: Et iterum: *Sentio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee*; attamen ob cœlestem hunc Eucharistia, & frequentis Communionis rorem, intactas castitatis nives conservare, virtutis, honestatis, aliorumque bonorum operum flores, & fructus producere non desinet, ac proinde: *Petite à Domino pluviam in tempore*, &c. nam ut Rupertus Abbas ait: *Sicut in abundantia roris, vel imbris temporanei, & serotini germen arridet horti benè culti, vernantibus rosis, & candidibus liliis, ita per orbem universum spectantur, & electus sexus virilis, & virgines sexus feminei. Quid aliud beatam Trinitatem magis, quam hoc spectaculum in hoc mundo deleat? Dicat ergo. Quid enim bonum eius est, & quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum, & vinum germi-
mans virgines?*

Claud. l. 2. de
Bapt.

Gal. 5. 17.
Rom. 7. 17.

Rup. Ab. l. 4.
in Zach.

Anast. ap.
Damas. or. 1.
Corpus Christi
est purissi-
ma margarita.

Sigib. ad An.
616.

Fortun. in
Poemate.

Plinius.

9 Verum enim verò ex quo jam roris sæpiùs mentionem fecimus, abs re nequaquam futurum existimo, si novam circa sacramentum hoc instituamus considerationem, videlicet quod Sanctus Damascenus sacramentum Eucharistiam margarita nomine appelleret, dum eandem *Margaritam immaculatam corporis Christi* esse dicit, Margarita autem proprius quidam Cœlestis roris partus est. Quam fortè ob causam, dum Sanctus Lupus Episcopus Senonensis, ut de eo Sigibertus refert, die quadam sacrum Missæ officium perageret, quadam mini candoris margarita in ejus Calicem cœlitus descendens ab universo Clero visa fuit. Fortunatus quoque in Poemate, quod de rutilula quadam, quam Felix Buxuricensis ex puro nitidoque auro fabricari fecit, ut in eo velut in tabernaculo sanctissimum Corporis Christi Sacramentum custodiretur, composuit, ob eandem causam sequentem versum subinfert: *Margarita ingens sacris corporis Agni*. Et quidem Epithetum hoc sacramento huic propriissimè convenit; quia si Plinio dicere libuit: *Margaritis cœli societas maior, quam mari*; de hoc pariter sacramento verè dici potest, illud Cœli magis quam terræ participem esse: *Hic est panis, qui de caelo descendit*. Historiz de Cleopatra referunt, eam ut immensum, quo Antonium prosequabatur, amoris specimen ederet, quandam inestimabilis valoris margaritam in aceto liquefactam, & resolutam in potum eidem pro-

pinasse. De hoc autem Sacramento Concilium Tridentinum ait: *Sacramentum hoc instituit, in quo divitiis divinis sui erga homines amoris velus effudit*. Propter Eucharisticam hanc margaritam prudentissimus negotiator de Cælo descendit: *Mercator non insipiens dedit omnia que habuit, & emisit eam*, suum sparsit sanguinem, obtulit vitam, triginta trium annorum meritum, omnia in hoc conclusit sacramento: *Memoriam fecit mirabilium suorum*. Eam liquefecit, & in pernolæ passionis suæ aceto consumpsit, ut ipsam in pignus, & signum infiniti amoris sui nobis in cibum daret, & potum. Ideoque Sanctus Joannes in ultima Cœna de Sacramenti huius institutione acturus, illa promisit verba: *Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos*. Id autem quod præsertim ad nostrum deservit propositum, in eo præcipuè consistit, quod in tantum æstimetur & in pretio habeatur margarita, in quantum in ea candoris excellentia relucet; ita quoque præcipua Eucharistia virtus, & inestimabilis valor in efficacia consistit, qua continentiam & honestatem animabus pariter & corporibus dignè communicantium imprimat.

Concil. Trid.
sess. 13. c. 1.

Matth. 11. 4.

Joan. 13. 7.

10 Samaritana amore ardebat lascivo, velut quinque fornicatorum virorum impurum scortum, cujus ut obsecras flammæ benignissimus Salvator divinae gratia suæ aqua extingueret, lassus & sudore madidus ab Jacob Patriarchæ puteum se contulit. Unde Christus ipsi dicebat: *Qui biberit ex hac aqua quam dabo ei, fiet in eo fons aqua salientis in vitam æternam*. De hoc autem pnteo Sanctus Joannes ait: *Erat ibi fons Jacob*, qui in virginitatis & continentia dono eximius fuit. At vero dicit fortasse quispiam, quomodo Sanctus Joannes salva veritate historica illud aquatum receptaculum fontem appellare potuit, cum ipsamet Samaritana illud puteum vocet: *Puteus altus est*? Quod si igitur puteus erat, quomodo fons dici poterit? Audiamus Sanctum Ambrosium ad hoc sequentibus verbis respondentem; dicit enim: *Dominus Iesus sedebat ad puteum; Erat autem ibi fons Jacob, Fons enim ibi est, ubi Christus est: Fons est, ut aqua superflua requirentibus, quo & universa carnis vel flagitia diluantur, vel resinguantur incendia*.

S. Eucher. de
fons glaur
num.

Jo. 4. 14.

S. Ambrosius
PL. 45.

11 Sanctus Bernardinus postquam de hoc sacramento dixisset: *Est fons omnis gratia & virtutis*, paulo post subiungit, dicens: *Tria inter alia bona multiplicantur per hoc sacramentum. Primum est decor castitatis; Secundum fervor Charitatis; Tertium sapor suavitatis*; adducensque illum ex sacris Canticis textum: *Quam pulchra es, & quam decora, Charissima in deliciis*; inquit: *Sicut enim nutrimenta plurimum faciunt ad decorum corporis, sic etiam delicia spiritualis cibi ad pulchritudinem castitatis; concupiscentia incontinentia sedantur ex manducatione sacramentali*.

S. Bern. l. 1.
in 33. c. 2. c. 1.

Cant.

12 Celebre est illud nulli non notissimum Assueti convivium, quod juxta unanimum sacrorum Interpretum consensum, proprium Epuli Eucharistici est symbolum. Quod verò in eo ad nostrum præcipuè propositum servit, loci est circumstantia; Etenim Susan civitas, in qua prædictum apparatus fuit convivium, omnium in Persia & Babylonia urbium nobilissima erat, versus flumen Coaspe in situ delizioso & amœno collocata, denominationem suam trahens à liliis, quibus abundabat. In lingua namque Persica, & Hebræa, *Susan*, *Lilium* sonat. Ac proinde ecce urbis accommodatissimam analogiam, candidus namque & immaculatus sacramenti agnus pascitur inter lilia, & pascit illa, id est, unicum ejus delictum consistit in alendo & nutriendo animas puras & continentes, inque eis sua reperit pascua.

Esth. 7.
Convivium
Assueti est
symbolum
S. Euchar.
Celada ibid.

Cant. 6. 2.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Sacra communio carnalia refranat incentiva, quae a lapsu ulteriori nos praeservando, quae ad emendationem perducendo.

T H E M A.

Vinum germinans virgines, Zachar. capit. 9. versic. 17.

Quomodo
vinum Eu-
charisticum
germinat
virgines.

Et h. 7. 18.

Matt. 1. 10.
S. Hier. ib.

Athen. 1. 10.
S. Hier. 1. 2.
eod. Jovin.

Com. 2. 10.

Exemplum
huius S. M.
Magdal. de
Pazzi.

Theod. 1. 10.

Pier. Valer.
in Hierogly-
phica.

Cam. 2. 1.
Christus in
S. Eucharistia
lilium.

Prima quidem facie paradoxum esse videtur Propheticum illud Zachariae oraculum, per quod aeternae, & infallibilis Veritatis verba per vinum virgines germinari attestantur, siquidem multis post saeculis idem Spiritus Sanctus per Apostolum loquens, dicit: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed implemini Spiritu Sancto.* At omnis facile quiescit dubitandi ratio, si per vinum hoc, sacrosanctum, & Coeleste Agni Eucharistici sanguinem, qui uteri virginalis, mediante Spiritu Sancto (siquidem quod in ea natum est, de Spiritu Sancto est) fructus & partus est, intelligi & prophetatum fuisse dixerimus à Sancto Hieronymo dicente: *Qui frumentum est eleborum sive invenum, ipse est & vinum, quod latificat cor hominis, & bibitur ab eis virginibus, quae sunt sancta, & corpore, & spiritu, ne inebriata, atque gaudentes sequantur Ecclesiam, & dicatur eis: Adjuvantur virgines posteam, proxime eius afferentur tibi, afferentur in letitia, & exultatione. Hoc vino inebriati sunt, qui sequuntur Agnum Dei quocunque ierit, vestris candidis vestibus, quia se cum mulieribus non conquinaverunt, virgines enim permanserunt.* Sic enim jam inde à primis nascentis Ecclesiae saeculis innumerabilium virginum in sexu fragiliori floruerunt germina, dum per virginitatis perpetuae votum Coelestis sponso consecrare non dubitaverunt, hoc sacramentali ebrii vino, non verò alio illo ad libidinem provocante, & per Spiritum Sanctum prohibito, quod Athenaeus *Lac Veneris* nuncupat. De quo & Sanctus Hieronymus contra Jovinianum scribens, suam pariter ab experientia desumptam elicit sententiam, inquit: *Potus vini, ventrisque saturitas, seminarium libidinis est; e contra verò vinum hoc, calix iste sacramentalis, est vinum germinans virgines; cuius textus varias Cornelius à Lapide adducit versiones, dum ait: Vinum fructificans, procreans, propagans, florere faciens virgines.*

Et in primis quidem quis nescit, quantum vini huius praestantia mentem, potentiasque omnes captivare S. Mariae Magdalene de Pazzi Carmelitane, quae juvenula, & in statu saeculari adhuc constituta, dum in die Jovis sancto orationibus, & immensi, quem Christus in Eucharistiae institutione exhibuit, amoris contemplatione absorpta foret, tam sublime donum aliqua ex parte recompenare certa, perpetuo voto suam Sponso coelesti in sacrificium obtulit virginitatem, quam semper immaculatam protexit, huius Divini beneficio germinis, quo quotidie pascebatur. Unde Theodoretus ait: *Ipse vinum, & frumentum donat, ut & juvenes frumento confirmantur, & virgines ex vino letitiam percipiant.* Quae verba pariter Eucharistiae effectibus adaptare possumus, ipsa namque vigorem nobis suggerit, nostramque naturam fragilem, adeoque ad carnis vitium inclinatum, corroborat. Quae enim ratione tot virgines candidum virginitatis lilium per 40. 60. & 80. annos illibatum, immarcescibile, & floridum conservare potuissent, nisi hoc vino mystico humectatae fuissent, de quo illa à Spiritu Sancto facta est promissio, *vinum germinans virgines*? Scio equidem quod Pictius Valerianus lilium vino rigatum, candorem suum perdere dicat; hoc verò nequaquam de vino hoc mystico intelligendum venit, sed de eo in quo est luxuria, quale est vinum, priusquam per verba consecrationis convertatur in sanguinem Christi. Ceterum vinum hoc mysticum infallibiliter germinat virgines, candoremque virginalem adauget, & conservat.

In principio secundi capituli Cantici Canticorum Sponsus dicit: *Ego flos campi, & lilium convallium,* at verò scire perciperem, cur Sponsus primo loco se *Mansi Bibl. Praed. Tom. 11.*

florem campi, postea verò *lilium* esse dixerit *convallium*: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias? Origenes per campum Synagogam, per convalles verò Ecclesiam intelligit, adeoque Sponsus respectu illius se florem, respectu autem huius lilium se nuncupasse dicit; at quoniam spectat haec utriusque floris differentia? si solam distinctionem denotat, cur non potius se rosam, violam, narcissum, vel alium quemlibet florem, sed praecise lilium vocat? Cuiusmodi autem lilium, quaerit Origenes? Tale sine dubio, inquit, quale, ut ipse in Evangelio dicit, *Pater coelestis vestit, & neque Salomon in omni gloria sua indutus est, sicut unum ex istis.* Fit ergo lilium in hac convalle Sponsus, in eo quod vestivit eum Pater coelestis tali vestimento carnis, quale nec Salomon in omni gloria sua habere potuit; non enim Salomon habuit absque concupiscentia viri, & concubitu mulieris, immaculatam, & nulli prorsus peccato obnoxiam carnem. At verò, quod vel maxime proposito nostro deservit, est, quod, quamdiu fuit sponsum *flos in campo*, id est, in Synagoga, semper sterilis permaneret; non verò, quando factus est *lilium convallium*; id est, quando in Ecclesia floruit in Sacramento Eucharistiae; tunc enim innumera germinavit virginum lilia, unde in eisdem Cantici *pasce inter lilia* dicitur; ut operae pretium fuerit, quoniam ipse effectus est lilium, ut etiam proxima eius, id est, unaquaeque anima, quae ei approximat, lilium fiat.

In iisdem Canticis Sponsus coelestis suam ita dilectam affatur: *Veneris tuus, sicut aceris irruici vallatus liliis*; quibus verbis fecunditatem uteri Ecclesiae, acervo frumenti, liliis oblecto, comparati, deprædicat; verè etenim qui sacras legichistorias, certissimum esse deprehendit, quod sacrae virgines, quae à S. Ecclesia, summa cum fecunditate pariuntur, quovis saeculo in coelestis huius virtute frumenti, in perpetua virginitatis custodia constanter permanserint, & velut lilia, vino Eucharistico irrigata, perpetim germinarint, novumque sibi inde castimoniae candorem acquisierint. Ad huius veritatis confirmationem servit facinus quoddam aeterna memoria dignum, quod in iheris annis Anni 1626. & 7. in Indiis Occidentalibus accidisse refertur; nam *Inda* quaedam, quae sacramenta frequentare consueverat, ab Indo ad flagitium provocata, ubi ei in mentem venit, se communionis schedulam penes se gestare, increduli ei constantia resistit; adeo ut cum aliter non posset evadere, castitiam Iosephi virtutem superaret; nam toga rupta, & in impudici manibus relicta, nuda omnino ab eo profugit; quod si igitur tantam huic mulieri constantiam charta illa, in qua communionis fiebat mentio, suggerere potuit; quae illa virtus erit, quam ipsummet sacramentum animae conferret in ipsum consue, ut puram, & castam se conservet?

Jezabel illecebrarum carnalium typus erat, quia facie cerusa, & stibio depicta, fenestras incumbens, Jehu ad impuros sui amores allicere satagebat; quam proinde Elias, qui per totum vitæ suae cursum virgo permansit, pede velocissimo, nec unquam, sive noctu, sive die, per dies 40. revocato, studiosissime fugit. At observetis velim, quo cibo virgo Elias restauratus, periculum evaserit mortis: nimirum quia Deus per Angeli manum, Angelorum panem illi subministravit subcinericium, Eucharistiae praefigurativum, quo resocillatus ambulavit in fortitudine cibi illius, usque ad montem Dei Horeb. Scias enim Deus, ut S. Augustinus in quodam sermone ait, *Prophetam suum tentantem Diabolum aliter superare non posse.* Glossa hanc Eliae fugientis constantiam, ad coelestem hunc panem alludere his asserit verbis: *Ex quo patenter innuitur, quod cibus ille Eucharistiae corporis, & sanguinis Christi, manibus angelicis deferretur, & refertur, per quem nostra infirmitas elevatur.*

S. Cyrillus autem, à Salmer. citatus, notat, quod varia sint demonis ad fallendum insidia; nam primo ad vitiandum turpiter inducit, deinde cum malis operati fuerint, tunc abhorre à Christi gloria persuadet, quae possent à turpitudine voluptatis, quasi ab ebrietate revocari. Facili enim negotio quævis anima Christiana à vino luxuriae, quo maior pars hominum inebriatur, praeservari posset, si vino inebriaretur Eucharistico, quod Zacharia teste, *germinat virgines.* Idem quoque Cyrillus subdit, dicens:

Orig. h. 3. 11.

Pulchra haec
paratio.

Cam. 7. 2.
Ager Ecclesiae
segrunda-
tus virgini-
bus per hoc
S. Sacramen-
tum.

Hieron. Do-
ran. 8. N. Pa-
ra quærit
Præp. Pro-
vinc.
Pulchrum
exemplum
eiusdem
Indae.

4. Reg. 2. 23.
Elias mortis
evase, con-
fortatus pa-
ne subcine-
ricio, figura
Eucharistiae.

S. Aug. 6. 61.
de 1. 21.
Glossa.

S. Cyrill. cit. à
Salmer. 10. 7.
11. 42. 1. 1. 10.
Ioan. 6. 17.
Facile supe-
ratur luxu-
ria, si vino
Euchar. inebriemur.

Quare deus operamur, oro, ut vinculis eius abruptis, & iugo servitutis peccatorum excusso, in timore DOMINI serviamus, & ut carnis voluptate per continentiam superata ad Caelestem gratiam accedamus, corporisque Christi participes efficiamur. Salmeron porro rationem assignat, cur hoc sacramentum ad continentiam in nobis conservandam tanta vi polleat: Valeat, inquit, contra carnem nostram rebellem, cum carnem CHRISTI virginem contineat. In homilia, quae in Octava Corporis DOMINI ad Matutinum legitur, considerari merentur sequentia ejusdem Sancti Cyrilli Alexandrini verba: Sedat, inquit, cum in nobis maneat CHRISTVS, fervientem membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat.

7 Multi equidem sunt bonæ voluntatis , bona quoque in ordine ad pudicitiam conservationem faciunt proposita, quibustamen evenit, quod scriptum est : *Spiritus quidem promptus, caro autem infirma* ; quid igitur remedi adhiberi poterit, ut lutea hæc vasa fornicationis insulubus resistere valeant ? Divus Chrysostomus super illa verba (*Rogabant eum, ut vel fimbriam vestimenti eius tangere*) hoc iis qui sunt huiusmodi, tradit consilium : *Tangamus ergo etiam nos fimbriam vestimenti eius ; vel potius si volumus, ipsum totum habeamus ; non enim vestis solum, sed corpus ipsius nobis propositum est, non ut tangamus solummodo, sed ut comedamus, & saturemur. Si qui fimbriam vestimenti eius tunc tetigerunt, rectè omnes convalescerunt, quanto magis corroborabimur, si totum in nobis habebimus ?* Magdalena domum Pharisæi ingressa, ad eam immunda erat, ut Sanctus Lucas de ipsa dicat : *Etece mulier, quæ eras in civitate peccatrix, ploravit ; lachrymis rigavit pedes eius, labia pedibus CHRISTI astrinxit : Capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius ; totum illum panem sibi vendicavit, in hoc Cananea longè superior, quæ unica illius mica contenta fuit ; neque ab illo recessit, donec sibi dicentem audiret : Dilexit multum, vade in pace ; & hanc sancta Dei Ecclesia in Litanis supra omnes virgines, etiam martyres, honorat. Sed unde hæc in ea nata est confidentia, ut tunc, & non antea ad CHRISTUM recurreret, quæ totaliter libidinis suæ flammam extinguendi occasiones pridem habuerat ? nimirum non sine mysterio Sanctus Lucas ait : *Præcognovit, quod IESVS accubisset*, etenim in convivio, in quo Christus sumitur, & in mensa, in qua hic Panis Angelorum recumbit, omnis, quantumvis ardens, concupiscentiæ ignis extinguatur.*

8 Mulier illa tot annis fluxum sanguinis perpessa, animæ carnalis viva imago (unde David post admissum cum Berſabea adulterium , DEUM ro-
bat : *Liberam me de sanguinibus* , &c.) intra semetipsam ait : *Si tetigero tantum fimbriam vestimenti eius* , sal-
va ero . Ubi Gilbertus Abbas ait : *Dulcis est attri-
tatio cui nam & ipse talis fructu non caret . Mu-
lier illa Evangelica felici furto attingit fimbriam IESU* , & statim stetit in illa fluxus sanguinis , fluxus
carnalis illecebra , carnalis delectationis , desiccata
sunt , quæ prius in illa fluida erant , & eorum con-
tingit ex contactu fimbriæ ; quid si caput ipsum amplexari
contigisses ? Sanctus Thomas per hunc fluxum , carnis
intelligit virium , fluxum carnalium delectationum . San-
ctus Antonius Patavinus per fimbriam , CHRISTI car-
nem significari dicit : *Vestimenta CHRISTI* , caro
ipsius . Ac proinde Divus Chrysologus ait : *Audiant
Christiani* , qui quotidie Corpus CHRISTI attingunt ,
quamnam de ipso corpore possunt sumere medicinam ,
*quando mulier totam rapuit de sola Christi fimbria sani-
tatem* ; sed quod nobis sciendum est , mulier de vulnere
medicinam tollit , nobis medicina ipsa retorquetur in vul-
nus ; quamvis hoc ipsum ex sola mala dispositione no-
stra nascatur .

9 Cassiodorus super illam versum, Psalm. 30. *Libera me de sanguinibus DEVS, DEVS saluus mea, inquit; liberari se Propheta petit de carnalibus delictis, ut iam desineret in ista fragilitate peccare, & quidem in primis sua vi se gratum futurum, debitasque se DEO gratias acturum esse promittit, dicens: & exultabis lingua mea iustitiam tuam; DOMINE labia mea aperi-*

10 In prima Epistola ad Corinthios cap. 5. Sanctus Paulus ait : *Omnium auditur inter vos fornicatio , & talis fornicatio , qualis nec inter gentes , ita ut uxorem patris sui aliquis habeat ; poteritne dari crimen aliquod hoc execrabilius ? & tamen eodem Apostolo teste , paulò post magna in ipsis quoad hoc notata fuit emendatio , quia in secunda Epistola ad eundem populum scripta ait : *Emulor vos DE I emulatione , despondi vos uni viro virginem castam exhibere C H R I S T O .* At verò undenam hæc tam ingens mutatio processit ? Utrique non aliunde , quàm ab Eucharistiæ percipiendæ frequentia , quæ postea apud illos in usu fuit ; unde Sanctus Paulus quoad hanc aliquos abusus tollere conatus fuit ; *Ego enim accepi à DOMINO quod & tradidi vobis .* Legatis totum caput , ab initio ad finem usque , illosque sæpius ad mensam Eucharisticam convenisse deprehenditis .*

11 Quisnam in hoc vitio sordidior fuit filio prodigo? etenim patrem ejus vixum valde opulentum fuisse necesse est, hoc enim ex gregibus, servis, & numerosa, quam habebat familia, satis colligitur; unde implet prodigus ait: *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus?* & tamen portionis substantiæ suæ partem, tam facile cum meretricibus consumpsit. At verò dic sodes, quandonam prodigus ille ex sordido hoc vivendi modo pedem suum revocavit? quandonam in se reversus dixit: *Ibo ad patrem meum*, &c. scitisne quando? in eo videlicet momento, quo panem patris sui in memoriam revocavit, dicens: *Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor?* & subitò ut Sanctus Lucas ait, sine ullius momenti interpositione dixit: *Surgam & ibo ad patrem meum*. Hæc autem omnia in figura contingebant, quia Pater Deum, Panis Filium ejus præfigurabat, qui ait: *Ego sum Panis vivens qui de cælo descendi*; filius prodigus quemlibet denotat Christianum, qui postquam in voluptatibus carnis inveteratus est, pœnitens ad Deum recurrit; hic enim, si frequenter ad communionem accedat, facile emendabitur: *occidite vitulum saginatum*; qui Christi sacrificati typus erat. Unde S. Augustinus in Psalm. 138. scribens, his verbis nos monet: *recordemur*, inquit, *panem patris nostri, & non nos delectens filique porcorum*. Idem quoque S. Doctor illud ly *surgam* considerans, ait: *Sederat enim*; ergo vocem hanc agnosce dicentis: *tu cognovisti sessionem meam, & resurrectionem meam: sed in egestate, surrexi in desiderio panis tui*.

12 S. Paschasius in libro de corpore, & sanguine Domini supradicta Zachariæ verba ponderans, ait: *Felix fructus ubertatis, ex quo virginitas germinatur, nam in hoc nostri germinis vinocastitas corrumpitur, in isto vero virgines procreantur, & ideo iurè omnis Ecclesia Christi virgo nominatur, quia isto repleta vino nullum præter Christum amare novit.* Albertus Magnus ad convivium Affueri se testificans ait: *significat convivium Christi: adducitque textum illum Eidez lib. 2. cap. 3. in quo dicitur: vinum omnem mentem convertit in securitatem, & honestatem, quod quidem non de vino ex avis expresso intelligi potest, sed de vino vitis illius, de qua dicitur: Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris, & flores mei fructus honoris, & honestatis. Tale vinum significationem habet ad effectum sanguinis CHRISTI, qui in securitate, & honestate animum convertit: de hoc quoque vino mystico, inquit idem Albertus Magnus, Sponsa in Canticis loqui voluit, quando ait: Vinee florentes odorem dederunt, ad quem odorem omne fugit venenosum. Porro de ebrietate, quam hoc vinum*
genc-

S. Bern. to. 2.
ser. 54. tit. 5.
c. 2.
Marci 14.
Glossa.

Nazianz.
Oratio 35.

S. Greg. Nyss.
Orat. 4. in
eccl.

generat, S. Bernardinus ait: *Habet efficaciam efficiendi animam sobriam contra incentiva voluptatis*, adducitque glossam super illa verba Marci 14. *Accipit Iesus panem &c.* dicentem: *Ebrietas felix, salutaris satietas, que quanto copiosius sumitur, tanto sobrietatem mentibus donare dignatur*. Considerari quoque merentur verba illa Nazianzeni, de hoc salutari Calice differentis, cui attribuit *vini vitiosarum affectionum consumptricem*. Sanctus quoque Gregorius Nazianzenus inter alios hujus sacramenti effectus unum hunc esse dicit: quod à cordibus nostris extirpet *obscurum animum*.

DISCURSUS XVI. ARGUMENTUM.

Corpus Christi, dummodo nos dispositos inveniat, virtutem nobis communicat castitatis.

THEMA.

Venter tuus, sicut acervus tritici vallatus liliis, Cant. 7. v. 2.

Per Crant.
cornatiles
intelligitur
Sagittae: per
acervum triti-
ci, corpus
Christi.

Hug. Car. 1b.

Prov. 9.

Joan. 12. v. 24.

Psalm. 127. v. 3.
Quid signifi-
cat acervus
tritici valla-
tus liliis.
Hug. Car. 1b.

Zach. 9. v. 13.
Alb. Mag. 1b.

Componit
mores ad ho-
nestatem.
S. Eucha.

S. Joannes 11.
Illum purita-
tis, requirit
super pedes
Anni.

1 Salomon in Spiritu Prophetico cum Sponsa sua colloquens, ad Ecclesiam alludit, cui in nova lege gratia verus Salomon Christus desponsandus erat; & inquit: *venter tuus, sicut &c.* paulò ante idem sponsus quoque dixerat, *umbilicus tuus crater cornatilis, numquam indigens poculis*; per quem craterem vino indecienti plenum, sacramentum altaris haud incongruè intelligere possumus, ius speciebus vini consideratum, tamquam sanguis agni Eucharistici; per acervum verò tritici, Corpus Christi sub specie Panis significatur; de hoc umbilico in sensu mystico Hugo Cardin. ita scribit: *Potest Ecclesia universalis umbilicus dici Romana Ecclesia, qua ad modum umbilici, in universali medium tenet locum, seque mediam & communem debet omnibus exhibere*; huic autem hic calix numquam deerit, quia infallibilis est Christi promissio dicentis: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi*. Idem quoque Rex in cap. 9. Proverb. erectionem sublimis ædificii Ecclesiae, à Divina Sapientia fabricati, & fundati super septem columnas, quæ sunt septem sacramenta, prædicit, ubi de sacramento Eucharistiae differens, mentionem quoque facit Panis pariter & vini; dum ait: *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscui vobis*; Septuaginta legunt: *miscui vinum in cratere*. Porro per ventrem acervo tritici comparatum, fidelium denotatur fecunditas, derivata à mensa Eucharistica, & ab hoc Divino frumento, de quo incarnata Sapientia dicit: *nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert*; ac proinde de hac spiritali fecunditate Psalmista prophetans, in Psalm. 127. ait: *Vxor tua sicut visis abundans in lateribus domus tua; Filii tui sicut novella olivarum in circuitu mensæ tuæ*.

2 Verum enimverò, quidnam in eo latet mysterii, quod hic acervus tritici circumquaque liliis cingatur: *Vallatus liliis*? Hugo Cardin. ait: *id est honestate vitæ, quæ per liliū significatur: hoc enim sacramentum honestati & pudicitie comparanda plurimum confert, eandemque in iis, qui ad hoc sacramentum accedunt, consequenter valde requirit*. In superioribus textum illum Zachariæ: *Quid pulchrum ejus &c.* sæpius repetivimus, Albertus Magnus autem ad propositum nostrum idè Prophetam hoc dicere inquit: *Quod scilicet conversationem ad honestatem componas*; communio enim fidelibus honestatem ut plurimum insinuat; illi enim qui hoc sacramentum sumperunt, eodem die se in moribus valde honestos, & continentis exhibere solent; experientia enim quotidiana nos docet, quod multi propter reverentiam communionis sumptæ, ad minus illa die in loquendo valde cauti sint, & cum ædificatione, summaque cum modestia cum proximis conversentur; adeoque conversationem ad honestatem componit. Observastisne aliquando, quid in Cœnaculo Sionitico circa institutionem hujus sacramenti acciderit? vix enim frumentum illud è Cœli granariis descenderat, vix Panis in Corpus Christi Eucharisticum transubstantiatus fuerat, cum ecce liliis circumdatum conspiciebatur; quis enim tunc supra pectus Domini in cœna

recubuit? numfortè Petrus, Andreas, vel Philippus? nequaquam, sed discipulus ille quem diligebat Iesus; at verò cur huic hæc prærogativa præceteris indulgebatur? nimirum quia liliū erat; erat dilectus ille quem in sacris Canticis inter lilia positum fuisse scimus: *dilectus meus mihi qui pascitur inter lilia*; ecce dilectum, ecce liliū, discipulus ille, quem diligebat Iesus. B. Petrus Damianus ad respirationem, & halitum, quem Christus Joanni supra pectus suum dormienti superimmittebat, se reflectens, ait: *Ita in ejus visceribus omnium libidinum sumentia decoxis, ut corpus ejus tamquam revera Spiritus Sancti templum à cunctis vernaret estuantis luxuria squaloribus defecatum*. S. Hieronymus de hoc sacramento dicit: *calore Spiritus Sancti exsiccant fontes libidinum*. Cui consonant verba illa S. Ambrosii dicentis: *In carne Christi, quæ nostrarum estus refrigeravit cupiditatem, quæ compefcuit insolentiam vitiorum, quæ extinxit ignes libidinum, quæ diversarum passionum incendia temperavit*. Audite, quibus verbis D. Chrysologus annonam Cœlestem qua pater, quem invocamus in Cœlis, nos tamquam filios alit, ad propositum nostrum circumscribat: *Mensa patris, inquit, nos alit virtutis cibo, salutis epulo, delictis honestatis & gloria*.

3 Deus olim populo suo, ut superliminaria domus sanguine agnitterent, præcepit, dicens: *Fasciculum hyssopi tingite in sanguine, qui est in limine, & aspergite ex eo superliminare, & utrumque postem*. At verò quis est qui agnum hunc, agnum Eucharisticum præfigurasse ignoret? ac proinde hoc supposito querendum venit, quodnam sit unctura superliminatum latens mysterium. Theodoretus ait: *Hæc universa mysteriorum nostrorum sunt enigmata, nam & nos unguimus agni nostri sanguine, non tantum limen, sed utrumque postem purgantes & sanctificantes exterius linguam, & labia, interius autem, & secundum intellectum, pro limine rationalem partem, & pro utroque poste facultatem irascendi, & concupiscendi*. Ecce tibi effectum, quem agnus ille in anima nostra operatur; reprimit enim non solum irascibilem, sed multò magis concupiscibilem appetitum.

4 Pugnat olim populus Dei contra Madianitas, cumque magnoperè periclitaretur, ne servi & mancipia fierent idololatrum, Gedeon jussu Dei pro eodem populo dimicans gloriosam de iis reportavit victoriam; at verò qua virtute illum hostes suos detriumphasse existimatis? videbatur mihi, inquit Gedeon, *quasi subcinericius panis volui, & in castra Madian descendere, cumque pervenisset ad tabernaculum, percussit illud, atque subvertit, & terra funditus coëquavit*. Quam verò sunt hi Madianitæ? certe non alii, quam insultus, & conflictus cogitationum, & motuum rebellium, & carnalium continui insultus, quibus incessanter infestamur; & quantumvis hic rebellis carnis hostis valde patens sit, ad illum tamen profligandum Cœlestis hic panis abundè sufficit; unde S. Bernardinus ait: *Per Madian carnalia desideria intelliguntur, quæ secundu illud 1. Petri 2. militant contra animam, & ideo castra Madian malorum desideriorum pravitates sunt, quæ subvertit subcinericius panis, id est, hoc sacramentum, in quo est Panis vite*.

5 Vulnus illud Ezechiz incurabile, jussu Dei sanatum carnalem præfigurabat concupiscentiam, quæ militat in membris nostris, de qua in veritate dici potest: *non est qui se abscondat a calore ejus, cum nemo sit, qui vel calorem, vel saltem fumum hujus ignis in se non experiantur*. Dicit autem sacer textus: *Et jussit Isaias, ut tollerent massam de fœcis; & cataplasma rent super vulnus, & sanaretur*, ubi S. Bernardinus ait: *Ad sanandum in corpore morbum concupiscentiæ, Dominus dedit hoc sacramentum figuratum in fœce; Isaias enim offerri jussit massam fœcium, quam cum posuisset super ulcera Regis, ulcus Regis sanatum est. Vlcus Regis concupiscentia est carnis, sed fœcium massa Corpus est Domini, continens omnium bonorum suavitatem*.

6 B. Algerus in libro de sacramento altaris, postquam Christum, suum ex Virgine corpus, integritatem ejus intactam conservando, per miraculum nullo unquam sæculo visum, assumere voluisse demonstrasset, ita tandem ad nostrum concludit propositum, dicens: *ut autem sic innasceretur Deus, illum decuit, nobis profuerit, ut mundus natus nos mundaret, potenter natus infir-*

Cont.
S. Hier. Thom.
ser. 1. de Sola.
Apol. 11.

S. Hieron.

S. Ambr. ser.
19. Pl. 128.
D. Chrysol.
let. 2.

Ezo. 12. v.
Mysterium,
cur superli-
minaria
tingenda di-
guine Agni.
explicat. ur.
Theol. q. 14.
m. 220d.

Isa. 7. v. 21.
Per panem
subcinericius
Gedeonis si-
gnatur S. In-
cha.

S. Bern. 2. ser.
14. tit. 5. c. 1.
1. Petri 2.
4. Reg. 1.

Massa fœcis
designat con-
cupiscentiam
Christi.
Psalm. 127.
v. 3.

S. Bern. T. 2.
ser. 14. tit. 5.
c. 1.

B. Algerus
lib. de sacra-
mentis altaris.
c. 1.
Christus no-
bis in S. Eo-
cha. nobis
conferit suam
mundiciam.

D. Chryl. 141. **Luc.** **Ribaden. in vita S. Macarii.** **Pulchrum exemplum ad hanc rem faciens.**

nos roboraret, suam enim munditiam, ut conformitate illa sibi uniti placeremus, nostram esse voluit. Sanctus quoque Chrysologus ex Verbi incarnatione, medio Spiritu Sancto consummata, hunc extensionis incarnationis, quæ Eucharistia est, eruit fructum, dum illa considerans S. Gabrielis ad Mariam dicta verba: *Virtus Altissimi obumbrabit tibi*, ita subjungit, *astus nostri corporis nescit, quem divina protegit umbra virtutis.*

7 Vir quidam in primis dissolutus, ut in vita legitur S. Macarii Aegyptii, ardenti amore quandam deperibat conjugatam, æquali honestate, & pulchritudine pollentem; quam cum in suam nullatenus inclinare partem potuisset, Magum convenit impium, qui suis artibus magicis mulierem ab affectu mariti alienatam, ad hujus proci induceret amorem. Variis itaque adhibitis machinamentis, sed omnibus in cassum cedentibus, id tandem effecit, ut saltem secundum exteriorem speciem, non mulierem, sed jumentum representare videretur. Marius ergo infelix monstrum freno alligatum ad S. Macarium adduxit, cui Dominus totam revelaverat rei gestæ seriem. Ut igitur ad S. virum pervenire, hic eam non feram, sed mulierem esse asseruit, ad maritum ejusque familiares dicens: *fallimini, oculos enim equinos habetis, à communi inimico delusi*; deinde ut mulierem aqua sancta servus Dei conspergit, pristina subito formæ illam restituit; quam ad sacramenti altaris frequentationem adhortans, hanc ei illusionem obtigisse dixit, quia scilicet Christi Corpus per quinque septuaginta recipere neglexerat.

8 B. Algerus de vitio carnis, huic Angelorum panis summè contrario, tractans, sequentem proposito nostro peraccommodum format discursum: *hec pestis, quæ præ cæteris vitiis est natura familiarior, eo ad cavendum difficilior; quia cum repellitur, nolenti se ingerit importuna, non admittitur, volenti incumbit blande onerosa, & dum sic sensim infundit amorem suum, prorsus extirpat amorem Cælestium. Sed quid est contra faciendum, ne pereamus? Angelicam in terris vitam ducamus; cujus ducendæ modum præstantissimum ait esse communionem frequentem, dicens: Quatenus castitatis munditia, corde & corpore Christi sumus munditia conformes, ne Cælestis alimonia indigne reficiamur, sumus spe & conversatione Cælestes; quia Panis Angelorum non nisi Angelica vita est stipendium. Quo fine ingeniosam adducere lubet, quam S. Ambrosius instituit observationem circa illa Lucæ de filio prodigo tractantis verba: *Facta est fames valida in regione illa, & ipse cepit egere*, imò tanta laborare fame, ut cuperes implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant, & nemo illi daret; in se autem reversus dixit: *quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor? surgam, & ibo ad patrem meum: vita autem hujus degeneris filii adeo carnalis erat, ut dissipaverit substantiam suam vivendo luxuriose, caperique egere; ubi S. Ambrosius ait: Egere ideocapit, & famem pati, quia nihil prodige satis est voluptati; semper famem patitur sui, qui alimentis perpetuis nescit impleri. Quisquis enim hujus cibi Cælestis nauseam & repugnantiam patitur, libidini in prædam cedat, necesse est, & quantavis delectatione fruatur, illa tamen satiari nequit. At verò quodnam est ad hunc ignem in lascivis extinguendum remedium? nimirum panis illis proponatur Angelorum, hujusque in illis excitetur fames, & desiderium, glandium verò, id est, delectationum venerarum horror imprimatur: Unde S. Doctor ait: O Domino IESU: à nobis auferas siliquas, & panes tribuas, tu enim dispensator in domo es Patris.**

9 Nescio, an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quod cum Salvator noster alias in tot occasionibus obviis exemplo suo nos docuerit, ne soli cum sola muliere unquam conversemur, nihilominus quando mulier adultera ad eum adducta fuit, S. Joannes de ipso ita scribit, *& remansit solus IESVS, & mulier in medio stans.* Porro Samaritana ad eum in loco publico juxta puteum sedentem accessit, ad quem omnes civitatis incolæ aquam hauriendi causa solebant accedere, & in quo ab unoquoque videri & audiri poterat; Magdalenam quoque penitentem in domo Pharisei recipere voluit, ubi multi invitati convivæ præsentem erant; cur igitur hic solus cum hac adultera sola morari voluit? tamen enim ve-

rum sit, quod lux Solis non inquinetur, licet radios suos in terræ fordes extendat, nullumque fuerit periculum illi qui candor est lucis æternæ, & speculum sine macula, nihilominus exemplum istud non videbatur mundo adeo salutare, sed malam facile inducere poterat consequentiam, quia *remansit solus, & mulier.* Respondet quidam egregius vitæ spiritualis Magister, incarnatam Sapientiam per hanc actionem ostendere voluisse, quantæ efficaciz & virtutis sit præsentia ejus corporalis ad extinguendum in aliis concupiscentiæ incendium, siquidem in tam brevi temporis mora, per divinum suum consortium adulteram hanc ab infirmitate sua carnali adeo perfecte sanavit, ut illam velut aliam quandam Magdalenam semper puram, & castam in domum suam remiserit, dicens: *Vade & jam amplius noli peccare.* Voluit insuper per hoc factum innuere, quod quādo servitium Dei, salus animarum, nostrique convenientia, ministerii id exigit, hoc sacramento armati, & fortificati præsentia Christi corporali, cujus periculo securè obviam ire possimus, *remansit solus, &c.*

10 Enim verò summa rei in eo consistit, quod Eucharistiam hanc stimulos carnales reprimendi efficaciam habere minimè sufficiat, nisi nos quoque ad illam accedentes eidem efficaciz cor respondeamus, curando, ut ab omni turpi macula alieni, & purificari simus, nam ut S. Thomas a Villanova ait: *Oportet accedentem mundum gestare cor ab omni malitia, & mundum corpus ab omni luxuria, ut sit sanctus corpore, & spiritu.* Idem quoque documentum in libro cui titulus (*de corpore, & sanguine Domini*) nobis in hæc verba tradit S. Paschasius: *Exerce te in castitate, quoniam hic sanguis nihil magis diligit, quam in Christo virgines. Ex opere quidem operato flammæ in nobis impuri extinguit amoris, nihilominus ex opere operantis nostram pariter exigit cooperationem, vultque, ut inordinatos, & lascivos seponamus affectus, à lubricis nos sequestremus conversationibus, corpusque recalcitrans juniis maceremus, & castigationibus; ideòque forsitan Dominus agnum manducari voluit assatum, non lixum, aut quocumque alio modo præparatum, cujus præcepti proinde mysterium ita explanat, à figura ad figuratum, ab Agno, inquam, paschali ad Eucharisticum transiens S. Eligius: *Sic istius carnes assas comedamus, inquit hic Sanctus, ut percipitur sacramenta corporis ejus, ab omni fluxu concupiscentiæ carnalis nos emundemus.* Quod idem mysterium his verbis insinuat Albertus Magnus, dicens: *Nec crudum, nec coctum aqua sumitur, sed tantum assum igni; crudum enim cor, quod nulla decoctione pietatis, & charitatis ab humore concupiscentiæ est transmutatum, elixum est aqua, quod aqua fervens concupiscentiæ mundana interior ab omni pictatis amore destituit; Assa igni intus sunt humida, & exterius sicca sunt per propria carnis mortificationem.* Quam doctrinam ante omnes alios sanctus nobis tradidit Cyprianus, dum ait: *In venter crucis, boni odoris assatio omnem excoquat carnalium sensuum cruditatem.**

11 Alium quoque Agni paschalis manducandi ritum, in hæc verba legitur præscripsisse Deus: *Edent carnes istas assas igni cum lactacis agrestibus;* cujus ceremoniæ mysterium idem pandit S. Eligius, dum ait: *Lactuca agrestis valde amara est, & in viris luxuriam reprimat, significat autem hoc, ut quando ad corpus Christi, qui verus est agnus, sumendum accedimus, refranata luxuria, servetur cordis, & corporis munditia.* Iterum agnum renibus præcinctis manducare jubentur: *Sic autem comedatis illum, renes vestros accingetis.* Quod præceptum S. enucleans Bernardinus, ait: *In renem accinctione duo comprehendit, abiectiorem immunditiæ, & exemplum bonum munditiæ, cui Glossæ illa consentit S. Eligii doctrina inquit: *Id est, delectationes noxias, & carnalium desideriorum fluxa restringamus.* Quæ expositiones cum illa concordant S. Gregorii, dicens: *Quid in renibus nisi delectatio carnis accipitur? unde Psalmista ait: Viresces meos. Si enim voluptatem libidinis in renibus esse nescires, eos uri minimè petisses, qui ergo Pascha comedit, habere renes accinctos debet, ut voluptates edomet, carnem à luxuria restringat.**

12 Miraculosa quoque panum in deserto multiplicatio Eucharistiam figurabat, vi cujus proinde Christus ad populum præsentem variis instituendi sermoni desump-

Opus est sola præparatione ut S. Eucharistia habeat in nobis suum effectum. S. Tho. à Villanova. conc. 1. de sacr.

S. Pasch. 1. de corp. & sang. Dom. c. 1.

Exerce te in castitate. Cur Agnus paschalis fuerit assus, & non coctus.

S. Eligius Nov. 2. 14.

Alb. Mag. de Euchar. dist. 2. 1. 2. 4.

S. Cyprianus de Carn. Dom.

Cur comedat carnes cum lactacis agrestibus. Exod. 12. 8. S. Elig. ibid.

Cur renibus succinctus. S. Bern. 1. 1. ser. 17. art. 9. c. 2.

S. Elig. ibid.

S. Greg. 1. 1. in Evang.

Multiplicatus panis in deserto. figurabat S. Eucharistiam.

Cur Jesus solus remansit cum muliere adultera.

Tom. II. 7.

Joan. 6. 10.

R. h. Abb. 11. 6. in Joan. 11. 11.

Ver. Bed. ibi.

Christus corpus suum mortuum honesta vultu honorari sepultus.

Drog. Hoff. de tact. De- mias. P. 11. Et per quales ministros.

plur materiam. Notandum autem, quod Salvator inter alia dixerit: *Facite homines discumbere*; Ubi immediate Evangelista subnequit: *Erat autem factum multum in loco*. At cur, obsecro, convivium hoc super fenum institui voluit? Respondet Rupertus Abbas: *Super fenum, id est, ut reprimeant vitia carnis*. Siquidem verissima illa est sententia, qua dicitur: *Omnis caro fenum*. Unde & Beda inquit: *Discumbat super fenum, voluptates carnis edomet, quisquis panis vivi cupit suavitate refici*.

13 Quod equidem mysterium subesse creditis, quod Salvator noster sacratissimum Corpus suum, in pœnostissima 33. annorum liliade prope exenteratum, post mortem tanta cum sollicitudine, & cura voluerit honorari? circumstantiam advertite operationum; ante siquidem suum nec dum in Eucharistia Ecclesie consignaverat corpus, id quod præstitit in ultima Cœna. Postquam igitur illud idem in passione sua Patri æterno obtulisset sacrificium, ipsum honore, & veneratione affici à Synagoga Principibus, scilicet à Nicodemo, & Josepho ab Arimathia multis cum obsequiis sepeliri, novo tumulo includi, pretiosisque aromatibus condiri voluit; qua de re Drogonem Orlensem audire placebit, dicentem: *Tales sepulturae sue ministros amabat Iesus, qui corpore ejus audacter eripiant, de potestate tenebrarum, & sibi vendicent, & scias unusquisque vas suum possidere in sanctificatione, & honore, ligantes illud castitatis legibus*. Pergit idem ulterius, & ex myrrha & aloë, quibus corpus Christi mortuum conditum fuit, sequentem ad nostrum provectum infert moralitatem: *A vermibus putredine conservantes, inquit, per mixturam myrrhae, & aloës; sunt enim haec species amarae quidem, sed corruptelam removens, quoniam laboriosa quidem est castigatio carnis, sed aliter neque mens, neque ipsa caro servatur impervibilis*.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Panis Eucharisticus nos corroborandi vim habet, ne cadamus, & ut in bono perseveremus.

THEMA.

Panis cor hominis confirmet, Psal. 103. vers. 15.

1 **R**egius Propheta cui sublimiora Ecclesie mysteria divinitus revelata fuere, dicit quadam absorptus in extasim prædixit: *Ut educas panem de terra, & vinum latifcet cor hominis, exultaret faciem in oleo, & panis cor hominis confirmet*; quæ verba adeo clarè ad Eucharistiae institutionem alluere, ut de his verè dici possit, quod habeant tot sacramenta, quot apices; & quidem imprimis Psalmista ait: *Ut educas panem de terra; id est, ut* S. Hieronymus exponit, *à terreno corporis agro, quem à nobis assumpsit, mysterium proferens Cœlestis panis, & poculi salutaris, quo reficiatur Ecclesia*; vel etiam ut Hugo Cardinalis declarat: *Panem, de quo Joannis 6. Ego sum panis vivus qui de Cælo descendi; ut educas de terra, de qua in Psalmo 84. Benedixisti Domine terram tuam, id est, de B. Virgine; & vinum latifcet cor hominis, id est, sanguis ejus, de nova corporis ejus expressus in cœnulari cruce*. S. Augustinus verba illa: *& vinum latifcet, &c.* ad calicem Eucharisticum in specie vini consecratum alludere dicit, de quo Psalmista ait: *Calix meus inebrians, quam præclarus est!* Sequitur: *Et exultaret faciem ejus in oleo*; spiritualiter autem, ut Cathebianus inquit, *Exultaretur facies, id est, mens in oleo, id est, in unzione seu gratia Spiritus Sancti*; hoc enim Sacramentum Eucharistia nuncupatur, id est, bona gratia, quia illo mediante gratiis Cœlestibus impinguatur anima nostra. *Et panis cor hominis confirmet, id est, ut* S. Augustinus exponit, *Christus, qui est panis, qui de Cælo descendit. Et enim panis manibus nostris subactus, & pistus, inquit idem S. Doctor, nostrum quidem stomachum confortat, & corroborat, at verò panis de quo David loquitur, est alius panis, qui cor confirmat, ideoque panis est cordis*. S. Hieronymus proinde super illa verba S. Matthæi: *Cœnantibus autem illis, accepit Iesus panem, inquit: Assumit panem, qui confortat cor hominis, ad verum Pascha transgreditur sacramentum*. Considerandum quoque, Psalmistam non dicere, quod panis hominem confirmet, sed cor hominis corroboret, ut hoc loquendi modo divinum hunc panem totum hominem interiorem, & exte-

riorem corroborare insinuet. Cor enim in corpore, est omnium operationum nostrarum primum mobile, & principium vitæ, viva quoque calor, & spirituum vitalium scaturigo, & arteriarum pulsus, & respirationis præcipuus author, ac proinde vigore suo totum corpus, quantumcumque est, in vigore suo conservat; sicut e contra corpus per languorem cordis in omnibus membris suis languet, & tepescit: eodem igitur effectus, quos cor in corpore humano operatur, Eucharistia quoque in corde nostro spiritualiter producit, quia panis cor hominis confirmat. Unde S. Hieronymus ait: *Ipse panis, ipse corda nostra confirmat, qui descendens de Cælo, tribuit vitam mundo*.

2 **C**onfirmet, scilicet ut Hug. Card. ait, *ad malum vitandum*; natura enim nostra semper declinat ad vitium, & proclivis est ad malum, teste Apostolo, qui ait: *Quod nolo malum, hoc ago*. Ecce tibi igitur antidotum, & præservativum, de quo nobis pietas divina prospexit, videlicet, panem hunc Eucharisticum, qui cor hominis ad malum vitandum confirmet. Quoniam mysterio à Deo præceptum fuisse existimatis, ut Israelitarum baculum in manibus tenentes agnosce paschali reficerent: *Sic autem comedatis illum, tenentes baculum in manibus*; potius illis in proclivitate ad proficiendum in terram promissionis constitutis, atque ab Ægyptiis hostiliter agitati, præcipiendum fuisse videtur, ut manus ense, pedes verò calcariibus armarent. Nazianzenus mysterium hoc explicans, inquit: *Hic lex fulcra baculum tibi præscribit, nec ubi animo titubet, cum sanguinem Dei, & passionem audis, & impietate corrumpas*. Verumtamen clariùs dicere possumus, quod sicut baculus debilitatem nostram sustentat, ne corrumpamus, eodem modo quamdiu viatores sumus, Deus, qui cognovit signum nostrum, de hoc nobis viatico providit, ut eo confortati in pedibus sustentemur, quia panis cor hominis confirmat; unde Nazianzenus hominem sacra communione refectum, his verbis alloquitur: *Innixus sit firmus & stabilis, atque ita comparatus, ut nulla in re quatiaris ab adversariis*. S. Cyrillus Alexandrinus proinde de Eucharistia dicit: *Pietatem corroborat, perturbationes animi extinguit, ab omni nos erigit casu*. Porro domus vetustæ semper aliquam minantur ruinam, ac proinde cum S. Apostolus de hoc corpore nostro dicat: *Scimus, quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissolvatur*; Job quoque nos domus luteas inhabitare dicat; idem quoque Apostolus, corruptam naturam nostram veterem hominem appellat; supremus ille Artifex, de quo dicitur, *ipse fecit nos, & non ipsi nos*, novam quandam inventionem excogitavit, qua semetipsum nobis in pane Eucharistico in alimentum nostrum reliquit, ut per hoc in pedibus constanter sine metu ruinæ conservemur: *Panis cor hominis confirmet*.

3 **A**nn. 528. cum Civitas Antiochena horrendis terræ motibus quateretur, multæque inde domus corruerent, Deus cuiusdam viri religiosi animo inspiravit, ut civibus suaderet, ut hæc verba portis civitatis inscriberent: *Christus nobiscum stans*. Quibus verbis foribus civitatis inscriptis, mox omnis terræ motus cessavit: unde sequens indissolubile formare possumus argumentum: si hæc verba ad sustentandum domuum muros, ne ex terræ motu caderent, tantæ efficacæ fuerunt, quanto magis quilibet Christianus, sumpto hoc sacramento, ab omni ruina securus esse poterit, quippe qui ejusdem Dei in Sacramento existentis corporalem in corde suo habet præsentiam? Inter alias verò concussiones, validioresque ventos, quibus lutea nostra hæc domus conquassatur, impetuosissimi sunt inordinati nostri appetitus, tentationes sensuales, motus, & stimuli carnis, alique iræ, odii, avaritiæ, & similes passionis, quibus Eucharistia efficaciter resistit; unde Ecclesia providit, ut in gratiarum actione post Communionem (quando verè dicere possumus: *Christus nobiscum stans*) inter alia hæc quoque devota verba dicantur: *Sit motuum meorum tam carnalium quam spiritualium perfecta quietatio, in te uno, ac vero Deo firma adhesio*. Et merito quidem id ipsum ab hoc Sacramento expectatur, nam ut S. Bernardinus Senensis ait: *Hoc Sacramentum roborat habitum gratiæ, ex quo tamquam ex armatura anima, mens à pravis cogitationibus defensatur*.

4 **A**lbertus Magnus textum illum S. Pauli adducens, in quo ait: *Optimum est gratia stabilire cor*, sequentia ver-

S. Hier. ibi.

Hug. Card. ibi. Ad malum vitandum. Rom. 7. 19.

Esa. 32. v. 17. Quid debent agere comedentes baculum in manibus. Nazianz. Orat. 46.

Eucharistia est baculus, cui securus innititur possumus.

S. Cyril. Alex. 2. ind. 1. 4. in Joan. 6. 7.

2. Cor. 5. 1.

Job 4. 19.

Rom. 6. 6.

Raron. ann. 528. n. 33. Notabile hist. ria applicata S. Sacramento Eucharistia.

S. Bernar. Senensis. 1. 2. ser. 55. ad L. c. 1.

Alb. Mag. de Euchar. dist. 1. c. 4.

ver-

S. Eucharistia stabilis
est, & con-
fortat in bo-
no.

verba scribit: *Gratia cor stabilis, & confortat ad hoc, quod in bono divino permaneat; hoc autem specialiter hoc gra-
tia facit; adducitque versiculum illum sæpe à nobis re-
petitum: Panis cor hominis confirmat, & subdit: Ex de-
bilitate enim hominis, homo hac gratia destitutus nutat, &
vacillat, se ipsum tenere non valens, hujus gratie medici-
na destitutus; & diu nutaverat Paulus, ut sicut dicit Act.
9. cum accepisset gratia hujus cibum, confortatus est. Tho-
mas de Kempis de hoc Sacramento differens, pariter ait: *Pro-
ni sunt sensus hominis ad malum ab adolescentia sua, &
nisi succurrat divina medicina, labitur homo mox ad pe-
jora; restabit ergo S. Communio à malo, & confortat in
bono. Similiter S. Franciscus de Sales in Epistola quadam
ita scribit: Per experientiam 23 annorum, quos in servi-
tium animarum collocavi, manibus quasi palpare potui,
quam potens sit virtus divini hujus Sacramenti ad confir-
mandum animas in bono, & liberandas à malo, easque
spiritualiter consolandas, & ut uno verbo dicam, in hoc
mundo deificandas, dummodo viva fide, convenientique
puritate, & devotione frequentetur.**

A. A. 9.
Th. de Kemp.
l. 4. c. 23.

S. Franc. de
Sales lib. 2.
epist. 41.

Aug. Card.
Facit etiam
nos perseve-
rare in bono.

5 Cor hominis confirmat, scilicet ut Hugo Cardinalis
ait, ad bonum faciendum. Qui idem considerat, quod in
oratione Dominica, postquam à Deo petimus: *Fiat vo-
luntas tua, sicut in Cælo, & in Terra;* mox ut hunc effe-
ctum consequi valeamus, edocui sumus petere sacratissi-
mum Dominici corporis Sacramentum, dicendo: *Panem
nostrum super substantialem da nobis hodie, quasi dicamus,
ut tuam possimus facere voluntatem, confirma corda nostra
pane tui corporis.* S. Bernardinus inter alios divini hujus
cibi effectus, sequentes quoque recenset: *Roborat, in-
quit, mentem, & quodammodo carnem; mentem, ut per-
sistat in bono, carnem, ne ruat in malum. Roborat men-
tem, ut persistat & crescat in bono, nam per hoc, quod
mens per gratiam conjungitur in sacra Communionem Chri-
sto, spiritualis ejus vita roboratur, & confirmatur, sicut
corpus roboratur per cibum.* Idem quoque in articulo 3.
cap. 3. ejusdem sermonis subnectit, dicens: *Facit hoc Sa-
cramentum perseverare in via Dei usque ad finem vite.
Omnes virtutes sine perseverantia contra vitam pugnare
possunt, sine perseverantia autem vincere nequaquam
possunt. Cum igitur hoc Sacramentum in itinere Dei
robores & confirmet, ex consequenti sequitur, quod per illud
anima perseveret.*

S. Bern. l. 3. ser-
m. 42. c. 3.

An. 3. c. 1. d. 1.
ibid.

S. Theresia
ex eo chris-
tiana fuit ad
aggradiendu
ardua.

6 Eximius quidam sæculi nostri Orator, in oratione
quadam de S. Theresia, postquam difficultates, quas Se-
raphica hæc Virgo, ut reformationem Religionis suæ
ad perfectionem perduceret, sustinuit, sicut & omnia
quæ passa, & operata fuit, examinasset, subjungit: *Ve-
rum tamen nequaquam mirandum est, illam tam ardua
negotia aggredi, & perficere potuisse; liquidem cum
die quadam pro more suo Angelorum pane cibaretur, os
suum divino sanguine adeo repleti sensit, ut sanguis,
quem ore continere non poterat, per faciem, & vesti-
menta dimanaret; unde ipsa ex pretioso hoc sanguine,
spiritu, & vigore adeo repleta fuit, ut ardua aggredi,
& perficere, molestiasque atrocissimas tolerare præ-
valuerit.*

Luc. 6. 11.
Multum in Via
Dei defici-
unt, defici-
unt hujus divini
cibi.

7 Postquam Salvator noster filiam Archi-sinagogi in
vitam revocasset, reversus est spiritus ejus, inquit S. Lu-
cas, & surrexit continuo, & jussit illi dare manducare.
At verò quodnam in eo latet mysterium, quod filia huic
resuscitata cibum dari præceperit, præsertim cum time-
re potuisset, ne parentes in subministrando corporali
alimento, quendam committerent excessum? Dubium
S. resolvit Ambrosius, quando Christum non de corpor-
ali, sed de hoc Eucharistico cibo locutum fuisse astruit,
in hæc verba: *Beatus ille, cui manum Sapiencia tenet,
ut inanimatos quoque teneat alius, & dari mibi jubet man-
ducare; inde & illa Sapiencia, quæ divini corporis, &
sanguinis sacrosancta altaria replevit alimentis; Venite,
inquit, & edite panem meum; qui namque vitam spiri-
tualem manutenere intendit, eo foveatur necessum
est, qui panis vivus, & vitalis hodie proponitur. Multi
equidem in via Dei deficiunt, retrò respiciunt, re-
spectibus humanis & erubescentiæ resistere impo-
tentes, quam mundus circa virtutem, humilitatem,
& mortificationem Christianam, sibi impressam habet.
Adeste autem, quotquot hujusmodi subjaceris malo;
Ecce panis cor hominis confirmans. Morbum vestrum
subulter detexit Salmeron, dum ait: *Quidam timore**

S. Amb. l. 4. c.
9. in Luc.

quodam vano ducti, à mensa Christi fugiunt; cogitant
enim ac metuunt, qualis de ipsis sermo in aures populi
spargendus sit, & quod vulgi fabula fient, si ad mensam
Domini frequentius accedant; hæc namque unica est
demonis deceptio, ut nos à convivio hujus, quod uni-
cum est in via Dei perseverandi, omnesque mundanos
calcandi respectus remedium, frequentia avellat. Ejus-
dem aliquando farina fuit Nicodemus, qui Christum
allocuturus, dum publicum ejus discipulatum per tempus
aliquod ex verecundia subterfugeret, nocte ad ipsum ve-
nit: verum enim verò quod subesse mysterium creditis,
ut, quem vivum profiteri erubuerat, eundem veluti in-
famem latronem, tanta cum ignominia in cruce mor-
tuum, coram infinito populo confessus, de patibulo de-
posuerit? differentiam notate temporis, ante siquidem
Christus suum nec dum in Eucharistia sacratissimum
dispensaverat corpus; quod ubi pridie fecisset, tantam
ex eodem virtutem roburque hausit, ut omnem subitò
deposuerit Nicodemus mundi respectum. Cujus fidelis-
simum in labore socium, discipulum pariter primitus
occulum, scilicet Josephum ab Arimathia, sub eodem
stemma nobis exhibet S. Chrysostomus, dicens: *Inspice
hujus viri fortitudinem, in mortis enim periculum se tra-
didit, inimicitias ad omnes assumens per benevolentiam
Christi, & non solum audebat corpus Christi petere, sed &
sepelire, qui sanctus Christi Discipulus plurimos urique,
qui communionem publicam erubescunt, condemnabit:
cui infelici hominum sorti, ne & tu annumereris, & Chri-
stiane, Petro Cellensi obsequere dicenti: Sanguinem
pro sanguine repone, scilicet profuso in ara crucis, effusum
in rubore confessionis. Si namque Salvator tuus suo re
sanguine potat, ut tibi in virtute illius gloriam donet
æternam, quam justum, quamque æquitati consenta-
neum fuerit, ut tu pariter in tanti boni recognitionem,
aliqua saltem sanguinis tui stilla vultum tuum contin-
gas, meritorie dictam perferendo erubescantiam?*

Salmer. l. 2.
c. 41.

Caveant Fi-
deles, ne po-
der illor ab
hac mensa
retrahat.

D. Chrys. ho-
m. 8. in Math.
in Cena.

Petr. Cellen-
si de Paris.

8 Panis cor hominis confirmat. S. Bruno hæc interpre-
tans verba, ita discurret: *Panis vivus qui de Cælo descen-
dit, Sacramentum scilicet Dominici corporis, confirmet in
omni perfectione cor, id est, animam hominis uniuscujusque
digne suscipientis Sacramentum hoc, ex quo in omnes,
quotquot digne ipso fruuntur, immensa redundat utilitas,
dicente S. Thoma de Villanova: Fructus uberrimus
piè accedentibus præstatur; illuminatur intellectus, infla-
matur animus, impingatur affectus, excitatur gustus,
vivificatur sensus, purificatur spiritus, virtutes augentur,
dona cumulantur, gratie multiplicantur, & omnium do-
nique bonorum spiritualium plenitudo in ejus participatione
possidetur. Scitisne, qualiter Deus in Ezechiele panem
hunc nuncupavit? baculum panis; & apud Psalmistam,
firmamentum panis, quia scilicet, ut S. Hieronymus di-
scurret: *Nihil ita vestientis animum roborat, quomodo pa-
nis vita, de quo scriptum est; & panis confirmat cor homi-
nis.* Cujus novum eumque compendiosum fructuum
cumulum exhibet S. Carolus Borromæus, dicens: *Gra-
tiam in animam influit, cum purè, & sanctè sumi-
tur, animam alit atque sustentat; vires anime addit,
efficitque, ut spiritus divinarum rerum delectatione ma-
gis commoveatur, virtutibus augeatur, ac divine cor-
roretur.**

S. Bruno 22.
Multiplicat
fructus di-
gne commu-
nicantium.
S. Th. de Vill.
nov. conc. l.
de Sacram.

Ezech. 4.
Pf. 104. 16.
S. Hier. ibid.

AB, Eccl.
Mediol. p.
112.

9 Regius Propheta David olim lamentabatur, di-
cens: *Percussus sum ut farinam, & aruit cor meum.* Sed
unde puras, in viro hoc sanctissimo Deoque pleno hæc
procedebat ariditas? quia scilicet oblitus sum comedere
panem meum. Sed de quo pane Propheta hic loquitur?
Aut verò, ut Cassiodorus querit, quemadmodum po-
terat de omissione conqueri panis corporalis, qui se je-
juniis gaudebat affligi? Nimirum in Spiritu prophetico
Fideles docere, & hortari voluit, quod causa propter
quam Spiritus, & devotionis penuria laborant, & non-
numquam in virtutibus vacillant, sit raritas Commu-
nionis, seu quia raro ad divinum hunc panem lumen-
dum accedunt. Audiamus B. Laurentium Justinianum,
de eo qui in Communionem sumenda frequens est, his
verbis loquentem: *Ex quo ferventior in dilectione, for-
tior in labore, promptior in opere, in tentatione pruden-
tior, sollicitior in virtute, in administratione alacrior, nec
non & in ipsius frequentatione efficitur ardentior.* Alibi
quoque de Eucharistia diffusè discurrens, idem hoc tan-
git argumentum, scilicet quod humana debilitas corro-
bore-

Psal. 101. 3.
Continuatio
eorumdem
fructuum.

Cassiodor. ibi.

B. Laur. Just.
de disc. &
perfect.
Mon. Com-
vers. 19.

B. Laur. de
de Euch.

boretur, ut magnis ad perfectionem passibus properare possit: Frequensatur, inquit, in Ecclesia, ut iustis gratiam, peccantibus veniam, debilibus robur, letitiam mortuis, diligenter exultationem, morientibus spem, credentibus pacem, victoriam certantibus, captivis libertatem, atque defunctis conferat requiem. S. Bonaventura quoque multa ab hoc pane derivantia bona recenset, dum ait: Peccatorum remissio, somitis mitigatio, mentis illuminatio, interior refoctio, Christi, & corporis eius mystici incorporatio, virtutum roboratio, contra Diabolum armatio, fidei certitudo, spei elevatio, charitatis excitatio, devotionis augmentatio, & Angelorum convivatio. Idem quoque Seraphicus Doctor alibi auctoritatem adducit D. Chrysostomi, tenetudinem admirantis amoris Christi erga nos, dum nos Eucharistico lacte nutrire voluit, dicit enim: Concordat dictum Chrysostomi cum dicto Phavorini Philosophi dicentis: Quod pueri qui nutriuntur, & educantur lacte matris, vegetiores sunt, & vigorosiores, & etiam pulchriores, quam si nutrentur lacte alieno, ut ait Gellius: Et ideo homo accedens ad S. Mensam, debet prædicta cogitare. Considerabilis quoque est, quam Thomas de Kempis Eucharistia refert prærogativam, nimirum quod ad recuperandum vigorem, & spiritum antea perditum virtutem subministret: In hoc Sacramento, inquit, confertur spiritualis gratia, & reparatur in anima virtus amissa, & per peccatum reformatam redispulchritudo, tanta est aliquando hac gratia, ut ex plenitudine collata devotionis, non tantum mens, sed & debile corpus vires sibi præstas sentiat ampliores. Idipsum quoque S. Bernardinus his verbis tangit: Non solum anima, inquit, sed etiam ipsa humana caro tanta stabilitate fulcitur, quod illum prospera non seducunt, nec adversa confringunt. Et paulò post in eodem sermone subdit: Relevatur velocius humana fragilitas post ruinam, virtute sancta Communionis.

DISCURSUS XVIII. ARGUMENTUM.

Agnus Sacramentalis animas ad se accedentes mundat à peccatis, & purificat.

T H E M A.

Eccce Agnus Dei, ecce qui tollis peccata mundi: Joan. I. ver. 29.

S Mater Ecclesia à Spiritu Sancto gubernata, hunc habet peculiarem ritum, quod quando Angelorum panem per suos distribuit ministros, hæc verba, *Eccce Agnus Dei*, &c. præmittere soleat; ex quibus clarè deducitur, quod præcipuus quidam huius Agni Eucharistici effectus, sit remissio, & indulgentia peccatorum. Ideo etiam in consecratione sanguinis specialis fit mentio ejusdem effectus, dum dicitur: *Qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum*. Sententia quoque est S. Paulo à Spiritu Veritatis dictata, quod sine sanguinis effusione non sit remissio; Atque ideo, ut hæc remissio peccatorum à nobis percipiatur, Agnus ille qui dicitur, *Agnus occisus ab origine mundi*, in sacrificio incruento salutarem hunc sanguinem pro mundandis animabus nostris quotidie fundit. Et ideo S. Paschasius de hoc sanguine disceptans, ait: *Sicut in remissionem fusus est peccatorum, & traditus, ita ad hoc hodie in remissionem comeditur, & potatur delictorum, ut qui in terris sine quotidianis, levibusque delictis vivere non possumus, saliesca & potu refecti, sine macula, & ruga inveniamur*. S. Carolus proinde inter alios huius Sacramenti fructus, hunc quoque agnoscit, quod scilicet venialia peccata hoc etiam in Sacramento remittantur; ut merito dicat S. Ambrosius: *Panem hunc quotidianum sumi in remedium quotidiane infirmitatis. Vires prabet, inquit idem S. Carolus Borromæus, ut a criminibus Fideles puros, & integros, atque à sententiarum imperu incolumes se conservent; ac prout tanquam Cælesti medicamento animam preparat, ne alicujus mortiferæ perturbationis veneno facile infici, & corrumpi queat. Concupiscentie ardorem debilitat, dum Charitatis igne animos Fidelium vehementer inflamat. Unde sicut malignus serpens venenum suum in Fidelium animas infundere numquam desinit, ita Deus divinum hoc nobis comparavit antidotum, & mithridaticum, ne nos inficere & intoxicare possit*. S. Thomas quoque S. Ambrosii testimonio innixus, beneficium hoc remissionis cul-

parum venialium, quod ex Communionem recipimus, considerans, ait: *Competit huic Sacramento, ut remittat peccata venialia*. Similiter S. Bernardus in celebri illo sermone de ultima Cæna, dum ait: *Duo illud Sacramentum operatur in nobis, ut videlicet, & sensum minus in minimis, & in gravioribus peccatis tollat omnino consensum*. Quod ut ad majorem intelligentiam nostram melius exemplificet, subjungit: *Si quis vestrum non tam sæpe modo, nec tam acerbis sentit iracundia motus, invidia, luxuria, aut cæterorum huiusmodi, gratias agit corpori, & sanguini Domini, quoniam virtus Sacramenti operatur in nobis*.

2 Deus olim agnum paschalem decimo die Lunæ in domum adduci præcepit, tamen solum decimo quarto Lunæ sacrificandus esset. At verò quodnam existimatis huius anticipationis fuisse Mysterium? Nazianzenus optimum, nostroque proposito valde congruum in eo advertit acumen, dicit enim: *Si primum, & ultimum diem inclusivè computes, quinque dies ante sacrificium adducti agni reperies, qui quinque sensus corporis significant, à quibus peccata sua trahunt originem: Observatur porro in quintum diem, inquit, quia ultima mens id habet (de Agno Eucharistico loquebatur) ut sensus expurget, à quibus peccatum oritur, & circa quos bellum committitur, utpote peccati aculeum admittentes. Est enim Communio frænum quoddam, quo inordinati appetitus nostri intra rectitudinis limites continentur*. S. Bonaventura ex S. Bernardo de hoc Sacramento ita scribit: *Per hoc fit homo mansuetior ad correctionem, patientior ad laborem, ardentior ad amorem, sagacior ad cautelam, ad obedientiam promptior, ad gratiarum actiones devotior*. Specialius verò quoad vitia, quæ in virtute huius Cælestis frumenti eradicantur, B. Laurentius Justinianus ait: *Ex huius sumptione devota cessant odia, contentiones sopiuntur, dirimuntur lites, vitia displicent, diligitur pudicitia, terrena vilescunt, efficiturque homo alter, non per naturam, sed per gratiam, mutatusque totus in melius. Compefcit linguam, amat silentium, orationi vacat, fraternitatis custodit unitatem, cordis seclatur munditiam, & quidquid Deo placere cognoscit*. Salmeron frequentem ad hanc Cælestem mensam accessum persuadere nititur, dum ita discurre: *Alii raro communicant ob pigritiam quandam, & soporem spiritus, juxta illud: Abscondit puer manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam*. Idem Author ad varia quoque se refecit motiva, propter quæ ab hoc se subtrahant Sacramento; Præsertim verò, quod frequentiore confessionem, quæ Communionem præcedere debet, nimium pondus onusque esse sibi persuadeant, gravissimum, & intolerabile jugum æstimantes, his illisve valedicere lubricis conversationibus, ludis, amicis, voluptatibus, aliisque satisfactionibus: Sed qui ita cogitant, subnectit dictus Author, *miserè seducuntur, ignorant enim illud Salomonis: Melior est finis orationis quam principium, & in dies magis ac magis Dei famularus atque obsequium dulcescit, & quæ aspera erant, complanantur*. In cujus probationem, sequentem S. Augustini ex Tom. 7. lib. de Natura, & Gratia adducit propositionem, dicentis: *Ut displiceat, quod placebat, & suave fiat, quod non delectabas, hoc facit gratia Dei, quæ hominis preparat voluntatem*. Deinde prosequitur Salmeron inquit: *Si ergo frequenter hanc viam Communionis iteras, non eris difficilis, & minus in peccata incidet, & promptius te preparare ad illam poteris*.

3 Futilis pariter eorum est excusatio, quam non pauci prætendunt, dicentes, se numquam ad tanti Sacramenti participationem dignè se preparare posse. Adesto enim quicumque talises, & S. Cyrillo Alexandrino, si potes, responde, ita te alloquenti: *Ego probo me ipsum, & indignum invenio, quando igitur quicumque tu es, qui ista dicis, dignus eris: Nam si peccando indignus es, & peccare non desinis (quis enim delicta intelligit, secundu- dum Psalmistam) expers omnino eris vivifica huius sanctificationis. Quare pias quæso cogitationes suscipias, studiè sanctæque vivas, & benedictionem participes, quæ (mihicrede) non mortem solum, verum etiam morbos omnes depellit, sed etiam in nobis manent Christus, servientem membrorum nostrorum legem. Militia quidem est vita hominis super terram, adeoque in continuis agitur carnis spiritusque conflictibus, dum Caro concupiscit*

S. Bern. de or-
na Dom.

Erod. 12. 3.

Nazian. Or-
tat. 44.
Panis Eucha-
risticus ex-
purgat sen-
sus, à quibus
oritur pecca-
tum.

S. Bonav. c. 7.
de compend.
Theolog. vo-
lit. 1. c. 15.

Salmer. 2. 9.
11. 42. pr. 16.
24.

Salmer. ibid.
Vana moti-
va ob quæ
aliqui se à S.
Communionem
subtra-
hant.

Refellitur
ratio, quæ di-
cunt, se esse
indignos.
S. Cyrill. 1. 4.
in Ioan. c. 17.

Job.

S. Bonav. c. 7.
de compend.
ad 11. c. 15.

D. Chrys. ch.
S. Bonav. in
c. 4. Joa.

Ant. Gall.

Th. de Kemp.
1. 4. c. 1. d. 1.

S. Bern. T. 1.
ser. 54. tit. 1.
c. 4.

Th. de Kemp.
1. 4. c. 1. d. 1.

Tollit hoc
S. Sacramen-
to peccata.

Heb. 9. 12.

Apoc. 13. 2.

S. Pasch. de
corpore, &
sang. Dom. c.
11.

Maximè ve-
nialia.

Ant. Eccl.
Mediol. pag.
312.

S. Th. 1. 2. q. 85.
37. 4.

Gal. 9. 17.
S. Commu-
nionis
et foris as-
matura.

N. Laure. Inst.
de discip.
monast. l. 19.

Alb. Mag.
dist. 2. c. 5.

Psal. 10.

Apoc. 7.

S. Bern. 1. 1. ser.
1. 1. 1. 1. 1. 1.
Quod per S.
Eucharistia
et charitatem
peccata, pa-
ter ex ora-
tione Domi-
nica.
1. 1. 1. 1. 1. 1.

Ibid. 1. 1. c. 1.
Eccl. 31.

Ps. 10. 7.

Ma. 6. 6.

Ibid. c. 3.

S. Bern. 1. 1. ser.
1. 1. 1. 1. 1. 1.

S. Th. 1. 1.

piscis adversus spiritum, & spiritus adversus carnem; Quam verò fortissimam creditis his in præliis nobis obtingere posse, ne vincamur, armaturam? Responsum à B. Laurentio Justiniano excipiamus, dicente: *Si quis fatigatus in prælio reparare vires concupiscit, sacrosancta corporis Christi fideliter sumat mysteria, & statim convalescet in melius, pristina restaurata virtute.* In cujus confirmationem sequens pariter subserviet, quinque singularissima Cœlestis hujus mensæ beneficia referentis, Alberti Magni sententia, quæ dicit: *Confert hoc Sacramentum gratiam Communionis: Et super hanc, gratiam expiationis; Et super has duas, gratiam redemptionis; Et super has tres, confert gratiam vivificationis; Et super has quatuor, dat gratiam resurrectionis spiritalis; Et super has quinque significat nobis gloriam æternæ beatitudinis.* Pro quibus corroborandis illum Psalmistæ textum (*Lavabis me, & super nivem dealbabor*) adducens, observat, quod Regius Vates immediatè hæc verba præmiserit: *Asperges me Domine hyssopo, & mundabor.* Quibus omnibus enucleatius ponderatis, suum ita prosequitur discursum: *Hyssopus herba est sanguinis, & pulmonis purificativa, sanguinem Christi signans, qui nos omnes expiat à maculis peccatorum.* Unde Apoc. cap. 7. dicitur de omnibus expiatis: *Laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in sanguine Agni: quia quicquid in conversatione operis, vel observantia cordis, vel affectibus, & sensibus animæ, vel cogitationibus spiritus invenitur, non expiatur, nisi sanguinis Christi aspersione.* Neque veritas hæc fulsiorem exigit probationem, quam ipsa confirmat experientia, qua docemur, quod raro communicantes, omnibus se conspurcent maculentque culparum sordibus.

4 S. Bernardinus, ut insignem hunc remissionis peccatorum, quem Eucharistia præstat, prober effectum, subtiliter considerat, qualiter incarnata Sapientia nobis orationem Dominicam tradens, postquam panis Eucharistici ingessisset mentionem dicens (*Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*) mox indulgentiam, & peccatorum absolutionem à nobis peti volueritis verbis: *Et dimitte nobis debita nostra*, ut scilicet augeatur in cordibus nostris illa Charitas, quæ operis multitudinem peccatorum, quæ dimissis peccatorum debitis, media Communionem, mirum in modum accenditur, in Communicantium animabus; Ac proinde dictus Sanctus ait: *Secundum bonum est servus Charitatis;* Unde Eccl. 31. dicitur: *Gemmula Carbunculi in ornamento auri*, quia sicut Carbunculus primum inter gemmas occupat locum, ita Eucharistia inter Sacramenta: Hanc autem gemmam Carbunculum nominari dicit, quia est ignitus ut carbo, & significat Corpus Christi, quod cor accipientis ornat Castitate, & inflamat Charitate. Equidem peccatum originale à primis parentibus ad nostrum transfusum, omnes nostras operationes tanquam universale inficit contagium, dicente Psalmista: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea;* Et Isaiâ id attestante, dum inquit: *Facti sumus, ut immundus, omnes nos, & quasi pannus menstruatus, universa justitia nostre.* Sed quod huic malo fervire putatis remedium? Nimirum ad Panem convolate Cœlestem, si ab eo liberari cupitis: *Ex hoc enim, quod Panis hujus Eucharistici Communio reddit Charitatem magis ignitam, adjuvat ad commendandam peccati originalis rubiginem.* Etenim cum omnia Sacramenta eo fine instituta fuerint, ut animam ab antiquo peccati originalis contagio mudent, & purgent, eamque per gratiam sanctificent, quis id ipsum huic Sacramento, in quo fons omnium Sacramentorum continetur, convenire inficiabitur? Idem quoque Sanctus in alio quodam sermone Tom. I. sequentem stabilit propositiorem, quæ valde consolatoria est pro illis, qui huic sacrosancto convivio avidè inhiant: *Contingere potest, inquit, quod tanta devotione mens per sumptionem Sacramenti in Domino absorbeatur, quod ab omnibus venialibus expurgetur: hunc tamen perfectionis effectum plurimum impedit vaga distractio mentis, & accessus ad Sacramentum cum proposito venialia committendi.* Mox quoque ex sententia S. Thomæ subiungit, dicens: *Hoc Sacramentum secundum Thomam ablutio scelerum nominatur, vel quia futura impedit, vel quia virtute illius Sacramenti Deus*

illa quæ non sunt in hominis conscientia, vel sunt oblita, dimittit. Quot porro sunt, qui ob diluculè sumptæ Communionis reverentiam, totum illum diem vel devotioni impendunt, vel saltem ne illum pravo quodam opere propharent, summo studio cavent?

5 Quando Princeps aliquis in itinere constitutus in pauperulam egeni hominis domum, vel in publicum aliquod hospitium divertere cogitur, suos solet mittere cubicularios, qui conclave in quod Princeps recipiendū erit, aulæ exornent, nitidæque sordes ab eo omnes expurgent. At verò: *O quam magnum suscipit Dominum* (verba sunt Ven. Thomæ à Kempis, Christianum Communionem sacra refectum alloquentis) *quam dilectum inducit hospitem, quam jucundum recipit socium, quam fidelem acceptat amicum, quam speciosum, & nobilem amplectitur sponsum!* hunc nihil aded offendere potest, sicut peccatum, & divinæ Legis transgressio. Hæ sunt sordes, quæ hospitium cordis nostri defædant. At verò, ut S. Thomas de Villanova ait: *Quid dicam, Domine Deus? Hoc unum video, hoc unum scio, quia quas diligis animas, ipse purificas, ut placeant coram oculis tuis.* Ipse animabus, in quibus recipiendus est, ornamentorum debitorum confert apparatus, scilicet actus amoris, & contritionis, propolita firma ipsum non offendendi amplius, perque hos actus virtuosos hospitium purificat, & exornat. Præterquamquod hoc Sacramentum, ut de eo S. Bernardinus ait: *Valeat ad delendam maculam cordis*, teste Propheta, qui ait Psal. 69. *Nive dealbabitur in Selmon.* Selmon enim mors Dei est, & umbra interpretatur; Et sicut Glossa ait: *Corpus Christi significat, quia sicut de lumine, & corpore oritur umbra, ita in Christi corpore est lumen Divinitatis, & caro humanitatis; in hoc siquidem umbrato monte super nivem dealbabitur Fideles, quia virtute corporis Christi mirabiliter mundantur à macula venialium, & quandoque etiam mortalium;* adducensque illum Isaiæ c. 43. textum: *Ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me;* inquit: *Delentur autem macule venialium peccatorum ex corde, ex charitatis fervore, cum quo sumitur corpus Christi; delentur etiam quandoque mortalia, quando non ex negligentia, sed ex memoria insufficientia, & labilitate oblita sunt.* Porro infirmitates animæ sunt culpæ, & affectiones vitiosæ, quæ à Cœlesti hoc Medico, qui dicit: *Non est opus valentibus Medicus, sed male habentibus,* per hoc curantur medicamentum, quod ut in Discursibus præcedentibus diximus, *Pharmacum immortalitatis*, glorioso nomine appellatur; optimè proinde Albertus Magnus de hoc Sacramento hunc in modum arguit: *Si omnibus Sacramentis nostris Christus sanat infirmitates, maxime tamen hoc facit in hoc Sacramento, in quo ipse totus in Destate, & humanitate, & gratia continetur.* Christo igitur, his verbis: *Comedite amici, & bibite*, nos invitanti, aures, & cor nostrum aperiamus, nec ullus nostrum sit qui accedete detrectet, quia ut Villanovanus inquit: *Si peccator est, accedat, & inveniet indulgentiam, si egrotus, inveniet medicinam; si justus, inveniet gratiam; si mortuus, vitam.*

6 Angelicus Doctor ad mutationem, quam Christus in materia, & substantia panis, & vini operatur, dum illam in beneficium nostrum in carnem, & sanguinem suum transubstantiat, se reflectens, ingeniosè considerat, quod cum irrationalis creatura, & inanimata, scilicet panis, mutatur in melius, scilicet in corpus Christi, verbo Dei, mirum sit, quod peccator homo, nec multis verbis, nec beneficiis, nec comminatione, nec promissione, converti possit à mala vita in bonam. Dubium non est, quin sicut Sacramentum hoc virtutem habet delendi, & abolendi peccata nostra, panisque substantiam in corpus suum transubstantiandi, ita quoque pari facilitate corda nostra movere, nosque ad vitam, & morum mutationem perducere possit, sed ad hoc nostrum requiritur beneplacitum & cooperatio; atque ided in convivio illo Assueri, quod viva hujus Eucharistici figura fuit, non sine causa nullus fuisse dicitur, qui nolentes cogeret ad bibendum: unicum malum in parte nostra est, quod ad hoc Sacramentum, stomachum farina Ægyptiaca plenum habentes, accedamus, atque ided ex Cœlesti hoc Manna nullum percipere provectum possimus. Pestimum quoque peccati semen sunt cogitationes, desideria, & suggestiones pravæ, nam ut in Evangelio dicitur: *De corde exeunt cogi-*

In S. Commu-
nitione
magis so-
scipitur Do-
minus, qui
delet culpas,
& ornat ani-
mas.
V. Thom. à
Kemp. l. 4. ca.
1. 2. 4.

S. Th. de Vill.
nova conc. 3.
de sac.

S. Bern. 1. 1. ser.
1. 1. 1. 1. 1. 1.
Eccl. 31.

Glossa.

Isai. 43.

Mat. 9. v. 12.

Albert. Mag.
dist. 6. 1. 1. 1.

Chr. 1. 1.

S. Th. à Vill.
nova conc.
in die corp.
Christi,
S. Th. apud
1. 1. c. 11.
Communionem
ejusdem ma-
ter. 1. 1.

S. Th. 1. 1.

capitationes, mala, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemia, hæc sunt, quæ coinquant hominem. At verò, quodnam Deus malis his omnibus remedium providit? Sanctus Bernardinus de hoc Sacramento tractans, inquit: *Valet ad resistendum cogitationibus pravis; unde Canticorum primo dicit anima Iusti: Fasciculus myrrha dilectus meus mihi; myrrha siquidem corpora servat illa, quia dilectum Domini suscipimus, sicut fasciculum myrrha, eo quod in hoc Sacramento passionem ejus ad memoriam revocamus.* Concilium Tridentinum de prærogativis Eucharistiae, quibus aliis Sacramentis supereminet, differens, ita definit: *Illud in ea excellens, & singulare reperitur, quod reliqua Sacramenta tunc primum sanctificandi vim habent, cum quis illis utitur, at in Eucharistia ipse sanctitatis Author ante usum est.* Hic enim Deus ille præsens est, qui per æternæ veritatis verba protestatur, dicens: *Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me;* ubi bis repetit, *Ego sum*, ut tantò firmitus realem, & corporalem suam in hoc Sacramento præsentiam inculcet, qua peccata nostra delet, ne contaminatum in nobis hospitium inveniat.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Sacramentum hoc, utpotè unitatis, & pacis symbolum, discordes, & vindictam meditantes rejicit, & mansuetudinem in accedendo requirit.

THEMA.

Filii tui sicut novella olivarum in circuitu mensæ tuæ.
Psalm. 127. vers. 3.

REgius Psalmista David, dum in spiritu absorptus Fideles ut novos olivæ ramos Eucharistiam cingentes conspexit, mensæ Eucharistice institutionem his verbis prædixit. Notandum verò, quod paulò ante dixerit: *Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ.* Ubi per Uxorem, & Sponsam, Christi Ecclesiam intelligebat, quæ per hoc Eucharistice sponsalium facta fuit, sicut vitis quædam fertilis, & abundans, vinumque subministrans, sub cujus specie sanguis consecratur Salvatoris. Unde Albertus Magnus ait: *Fideles qui generati sunt de matrimonio Christi, & Ecclesia, sunt sicut novella olivarum pacifici, signum enim pacis oliva.* Inter omnes namque arbores oliva pacem specialius repræsentat; ac proinde meritis animæ Christianæ tanquam novellæ olivarum ad hoc Sacramentum invitantur, utpotè quod Sacramentum est unitatis, concordie & pacis. Sic enim & Sacrum Concilium Tridentinum in principio sessionis 13. ubi de Eucharistia prolixè agit, idem Sacramentum hoc titulo honorat, dicens: *Quam Salvator noster in Ecclesia sua, tanquam symbolum relinquit ejus unitatis, & charitatis, qua Christianos omnes inter se conjunctos, & copulatos esse voluit.* Ecclesia quoque in Festo Corporis Christi in secreta Missæ oratione ita orat: *Ecclesia tua, quam sumus Domine, unitatis & pacis propitius dona concede, quæ sub oblatis numeribus mysticè designantur.* Et in incruento sacrificio, priusquam Communio sumatur, hæc verba quotidie dicere consuevit: *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem;* sub quorum verborum pronuntiatione ex communi Ecclesiæ usu pax circumferri, & annunciari consuevit, imò & ipsum verbum *communio* suam ab unione etymologiam trahit; idè quoque Eucharistiam instituit, in qua nocte tradebatur, quando scilicet genus humanum per sanguinem suum æterno Patri reconciliavit, Apostolo teste, qui ait: *Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus.*

Una ex celeberrimis hujus panis Angelorum veteris Testamenti figuris Manna fuit; de quo ad propositum nostrum notandum est, quod refertur in Exodo, videlicet: Quod quando Deus ad populum suum sustentandum Manna de cælo in terram demittere voluit, illud in castra, & militum tabernacula nequaquam, sed extra illa demisit, cum ramen coturnices intra castra volare permiserit: *Ascendens coturnix cooperuit castra, ros jacuit per circuitum castrorum.* Rupertus Abbas proinde nos monet, ut in cælesti hoc Manna frui velimus, extra militum castra, & habitacula nos sepa-

tare debeamus, dicit enim: *De castris igitur illis exundum sibi est, quicunque hoc munus, quod detulit ros iste, colligere contendit.* Quod si igitur Manna, quod remotus quidam Corporis Christi typus erat, castra militaria adè abhorrebat, longè verisimilius est, figuratum discordiam, & dissensiones longè magis detestari. Idè quoque Salvator per infinitam Sapientiam suam Sacramentum hoc, velut mundi sustentaculum, ut in primo discursu probavimus, institutus, inter omnia totius mundi loca non Romam, nec Capitolium, sed Jerusalem, visionem pacis dictam, elegit, de qua scribitur: *Posuit fines tuos pacem;* & intermediare post ad hujus sacramenti institutionem prophetandam non sine hujus mysterio adlatur: *Et adipe frumenti satias te.* In officio quoque divino Festi Corporis Christi, hic Psalmus canitur: *Lauda Jerusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion, quoniam confortavit, &c.* Super quæ verba Sanctus Laurentius Justinianus ait: *Disce Jerusalem ingredi cum Apostolis, parare cenaculum, & cum Domino Iesu sanctum Pascha, habeto pacem cum Deo tuo, habeto cum omnibus.* Præterea prima cæna Eucharistica in cenaculo Sion celebrata fuit, de quo idem Psalmista totante sæcula his verbis prædixerat: *Factus est in pace locus ejus, & habitatio ejus in Sion; ibi confregit potentias arcum, scutum, gladium, & bellum;* quasi dicere vellet: ex quo agnus pacificus, & mansuetus, Sacramentum videlicet Eucharistice, in hoc loco instituendum erat, omnes dissensiones, & discordias exulare, omniaque bellorum pacis adversantium instrumenta, arcus videlicet, scuta & arma confringere voluit. Quamnam existimatis fuisse causam, ob quam Sacramentum hoc sub speciebus panis, & vini instituere disposuerit? nimirum ut ad hanc unionem alluderet, quam per hoc Sacramentum Fidelibus suis insinuare volebat, siquidem tam ad faciendum panem, quam ad vinum conficiendum, multa grana, & acini multi uniri, & conjungi debent. Unde Sanctus Augustinus ait: *Corpus, & sanguinem in iis rebus commendavit, quæ ad unum aliquod rediguntur ex multis, panis enim ex multis granis in unum confluit, vinum vero ex multis acinis.* Observandum quoque est, quod tamen in nocte illa, in qua hoc Sacramentum instituit, humana, & diabolica crudelitas magis, quam unquam, contra manuetum hunc agnum exacerbata fuerit, & furere cœperit, ita etiam, ut à proprio Apostolo in manus satellitum traditus fuit, nihilominus ipsum cum signo pacis, & osculo receperit. Item probè sciens, se à Petro negandum, omnibusque aliis Apostolis derelinquendum esse, nihilominus ne vel minimum asperum verbum in eos retorserit, quia scilicet jam consecratus, inq; Eucharistia depositus erat agnus pacis, felle carens rancoris, & malevolentie.

3 Sacramentum hoc Charitatis est singulare fomentum; idè quoque Sanctus Augustinus ait: *Commendat nobis Deus in isto Panem unitatem amare;* unde & in sacris Canticis ad hoc convivium his verbis invitamur: *Comeditis amici, & bibite, & inebriamini charissimi;* qua invitatione præmissa, immediatè subjungitur: *Ego dormio, & cor meum vigilat;* ubi notandum, quod quamvis in numero plurali diversè invitentur, nihilominus requies in numero singulari importetur, quia nimirum, ut Gillibertus Abbas advertit, in virtute sacre communionis Fideles (quemadmodum particulariter in primis illis Ecclesiæ nascentis temporibus accidebat) ita uniuntur, ac in uno corde, & unica duntaxat anima vivificentur, juxta illud: *Multi indinis credentium erat cor unum, & anima una.* Quid mirum, si ad communem invitationem responsum redditur singulare? *multicharissimi, sed omnino est cor unum, & anima una, amoris, & anima inebriat.* Ita nimirum, teste S. Luca, Fideles in primitiva Ecclesia summo concordantes, inque charitate uniti erant, quia erant perseverantes in Communicatione fractionis panis. Nec id cuiquam mirum videatur, quoniam ut S. Cyprianus inquit: *Quibus unus est panis, unum est corpus, & omnino unum cor, & anima una, uni Christo adhaerens.* Ad idem porro intentum deservit illud, quod S. Joannes scribit, scilicet quod postquam Salvator noster variè de Sacramento Altaris discurrebat, Judæi se quam alienissimos demonstrarunt, unde & exclusi fuerunt;

Ps. 148. 16.
Nempe,
quod sit
symbolum
pacis.
PL. 147. 1.

S. Laur. Just.
de triumph.
Christi agno-
scit. c. 1.

Ps. 73. 9.
Sic & in sa-
cramento S. Eu-
charistie sym-
bolare de-
bent omnes
dissensiones
& bella.

S. Aug. tr. 26.
in Joan.

S. Aug. ser.
81. de divers.
Est enim Sa-
cramentum
amoris, &
unionis.
Cant. 1. 1.
Ibid. v. 2.

Gillib. Abb.
ser. 41. in
Cant.

Act. 2. 46.

S. Cypri. de
Cæna Dom.

Jo. 6. 51.
Cui Christo,
de hoc sa-
cramento
agitur, in-
gatiunt Ju-
dæi.

2. Cor. 13. 19.
S. Hier. Sen.
2. 2. ser. 11.
2. 2. c. 1.
C. 2. 2. 1.

Conc. Trid.
sess. 13. c. 3.

1. Cor. 13. 1.

S. Eucharis-
tia est Sa-
cramentum
pacis, & uni-
tatis, deli-
gnatum per
olivam.

Alb. Mag. lib.

Conc. Trid.
sess. 13. c. 8.

2. Cor. 13. 19.

Exod. 16. 13.
Manna, fi-
gura hujus
S. Sacramen-
ti, cecidit
extra castra;
& quæ hujus
ratio.
Rup. Abb.
11. in Exod.
c. 16.

de prius reconciliari fratri tuo. Licet enim sacrificium, evidentissimum sit nostri erga Deum obsequii, & gratitudinis testimonium, Deus tamen illud nequaquam acceptabit, aut aestimabit, si cum pace, & unione cum proximis nostris conjunctum non fuerit; nam ut Theophylactus ait: *Charitas est verum sacrificium*; Et Divus Chrysost. in persona Christi ait; *Sacrificium mihi est fratrum reconciliatio*.

9 Eucharistia per antonomasiam passim, & ubique *Sacramentum altaris* appellari solet; circa altare autem hoc à Deo præceptum emanavit: *Adificabis altare Domino Deo tuo de lapidibus quos ferrum non tetigit*. At verò quidnam in eo mysterii lateret, quod Deus lapides in fabricam altaris adhibendos, ferro secari, aut expoliri prohibuerit? Ideò nimirum id vetuit, quia super eo immolabis hostias pacificas: Ferrum autem belli, & rixarum symbolum est. Et ideo Origenes verba illa: *Ex lapidibus quos ferrum non tetigit*, exponens, ait: *Qui ferrum bello, ferrum pugna, ferrum litium nunquam recepit, sed semper pacificus fuit*. S. Aug. super textum illum Prov. 23. *Si sederis cenare ad mensam Potentis, sapienter intellige quæ apponuntur tibi, & mitte manum tuam, sciens, quia talia te oportet preparare*; ita scribit: *Mensa Potentis quæ sit, nostis, ubi est corpus, & sanguis Christi, qui accedit ad eam mensam, præparet talia; Et quid est: præparet talia? Quomodo ipse pro nobis animam posuit, sic & nos debemus animas pro fratribus ponere*. De quorum ultimorum verborum sensu, & intelligentia, sanctus quidam Eremicola respondit: *Animam pro fratribus ponere, est fratri indigne tractanti non irasci, sed iram reprimere, & mortificare nosse, non reddendo malum pro malo, per hanc namque virtutis actum illum lucratur*; Hanc igitur mansuetudinem nobis comparare, eamque tunc vel maxime exercere debemus, dum ad mansuetum hunc Agnum in Eucharistia sumendum accedimus. Idem S. Augustinus super illa Psalmistæ verba: *Inquire pacem, & persequere eam*, ita scribit: *Ibi est perfecta pax, ubi non est iras, nam hic tibi pacem facit panis, subduc panem, & vide, quale bellum erit intra viscera tua*. Et ideo D. Chrysostomus ait: *Sanctum altare non suscipit diffidentes*. Et S. Joannes Damascenus in Parallelis inquit: *Cum tu infestum in conspectu tuum odium retineas, quomodo tandem pacto ad pacis mensam accedere queas? Sancti Hieronym. in hac materia ita arguit: Si munera nostra absque pace offerre non possumus, quanto magis & Christi corpus accipere non poterimus? Tertullianus quoque inquit: Quid est ad pacem Dei accedere sine pace? Priusquam igitur communices proximis tuis quite offenderunt, vel quostu offendisti, pacis osculum impertire. Dona nobis pacem.*

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Eucharistia optimum est adversus omnes tentationes, & demonis vires antidotum.

THEMA.

Parasti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribulant me. Psal. 22. v. 5.

1 Prophetæ Regius in hoc Psalmo 22. immensa memorat beneficia, quibus Deus in progressu seculorum suam locupletaturus erat Ecclesiam; Unde Psalmum istum his verbis exorditur: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascue ibi me collocavit*, id est, ut Carthusianus exponit: *In loco militantis Ecclesie, in qua sunt Sacramenta*. Quis autem Eucharistiam inter hæc præcipuum obtinere locum ignorat? Paulo post Deum Fidelibus suis mensam quandam præparasse subiungit, quæ adversus inimicos infernales fortissimi loco inservire possit: *Parasti in conspectu meo mensam, id est, Communionem corporis, & sanguinis Christi, adversus eos qui tribulant me, id est, contra omnes tentationes hostium animæ meæ*. Sanctus Hieronymus quoque per eos, qui tribulant nos, demones intelligit: *Qui tribulant me, qui sunt demones*. Eandem veritatem Salomon in Proverbiis hisce verbis prædixit: *Sapientia adificavit sibi domum, id est, ut Albertus exponit, Christus adificavit Ecclesiam; Excidit in ea columnas sapient, id est, septem Sacramenta, immolavit Adam. Bibl. Pred. Tom. II.*

vis victimas suas, id est, ut Hugo Cardinalis ait: *seipsum in aracruis obtulit; sed pluraliter dicit, victimas, quia hæc una victima Christus, per multas hostias in lege figurata fuit; proposuit mensam, quando seipsum in altaris Sacramento manducandum dedit; misit ancillas, id est, prædicatores, ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis: Per hanc autem arcem, & benè fortificata mœnia, corpus Christi intelligitur, ut sensus sit, ad Sacramentum corporis Christi, quod est contra inimicos munimen. Sanctus Athanasius quoque, qui ex præcipuis Catholicæ fidei defensoribus unus fuit, prædicta confirmat, dum ait: *Sapientia posuit mensam sacraltem, in quo panis, id est, sacrosanctum Christi corpus, & sanguis edendus, & bibendus proponitur*. Sicut enim milites prælium cruentum aggressuri, vires suas per vigorem, & pinguem aliquam refectionem restaurant, & corroborant, ut adversus inimicos suos robusti sint, & fortiter cum illis dimicare possint, ita quoque cum Fideles in hac vita, quæ continua quedam militia est super terram, contra tot potentes inimicos pugnare debeant, Deus illis de hac mensa Eucharistica prospexit, ut in ea sufficientes ad præliandum vires sibi acquirant; Unde D. Chrysost. nos monet, dicens: *Tantum leones igitur ignem spirantes ab illa mensa recedamus, facti diabolo terribiles*.*

2 Optimè ad intentum nostrum deseruit illud Isaie (qui omnes Ecclesiæ futuros eventus ad literam perfectissimè prædixit) cap. 26. conscriptum oraculum, quo ait: *Urbs fortitudinis nostra Sion*; quibus verbis ad cœnaculum alludit Sioniticum, in quo institutio Eucharistie facta fuit; Hoc enim cœnaculum hæcenus semper fuit, & ad finem usque seculorum futurum erit forte Ecclesiæ propugnaculum, quia in virtute hujus Sacramenti adversus quemvis inimicum, quantumvis ille fortis sit, gloriola reportatur victoria. Idem quoque Prophetæ Evangelicus simul rationem assignat, cur hæc Sionis civitas adeo sit fortis, nimirum quia *Salvator ponetur in ea murus, & antemurale*, quia in hoc Sacramento ipsemet Salvator noster in propria persona in auxilium, & defensionem nostram præsens existit, ac proinde: *Si Deus pro nobis, quis contra nos? Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum: Si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo*. Quamdiu ars aliqua inexpugnabilis de alimentis sufficienter provisæ est, non est, quod ullum formidet inimicum, quia nullos timet violentos insultus, tum ob sicut eximiam prærogativam, tum ob generositatem prædicatorum, tum denique ob munitionum, & propugnaculorum multitudinem, & idoneitatem: *Urbs fortitudinis nostra Sion, Salvator ponetur in ea*. Hic porro Deus, qui ad animam nostram defendendam in Eucharistia præsens existit, est idem ille, de quo dicitur: *Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio*. Ipsa quoque ars Ecclesiæ optimè provisæ est de vitæ annona; ideo postquam Sapientia increata nos invitasset ad arcem, & ad mœnia civitatis, mox subiungit: *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum, quod miscei vobis*. Sed quamdiu hæc annonæ provisio durabit? Ecce, inquit frumentum hoc, panis ille, inquam, vivus & celestis, ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi.

3 Psalmus 147. à Davide compositus fuit ad laudandum Deum, ob gloriosam contra Goliath reportatam victoriam, qui, ut omnibus constat, demonis figura erat; sed quibusnam armis David adversus Goliath usus fuit, ut eum in fronte percussit in terram prosterneret? Tota Davidis armatura petra quedam erat, *Petra autem erat Christus*, qui longè alio modo, quam quo demon à Christo lapidem in panem converti poterat, dicens: *Dic, ut lapis iste panis fiat*, in panem tandem conversus fuit, quia solis verbis substantia panis in corpus Christi transmutata fuit. S. Augustinus postquam de pugnis, & præliis, quibus spiritus cum carne quotidie confligit, prolixè discursisset, tandem provisionem declarare pergit, quam Deus nobis destinavit, ne in hac pugna hosti cedamus: *Quanti, inquit, te estimet, vide, Si Deus pro nobis, quis contra nos? Et quanti te estimaverit, qui Filio proprio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum? Quomodo non & cum illo omnia nobis donavit? Qui hanc annonam de-*

H.C. 15.

S. Athan. in
disp. contra
Arium in
Conc. Nic.D. Chr. h. 16.
ad pop.Isa. 26
Est fortissi-
mam propu-
gnaculum
Ecclesiæ.

Ps. 135.

Mat. 28. 10.

Ps. 147.
Lapis Chris-
tus conver-
titur nobis
in panem
confortant.

1. Cor. 10. 4.

Mat. 4.

S. Aug. ibi.

Theoph. 2.
D. Chrysost.Deut. 27. 4.
In figuram
hujus altaris
construendū
erat ex lapi-
dibus quos
ferrum non
tetigerat.Orig. h. 11. in
Johann.S. Aug. 11. p.
47. in loc.
Prov. 23.Quid loquitur
cet animam
pro fratribus
ponere.
1. Pet. 3. 9.S. Aug. in Ps.
33.D. Chr. h. 16.
in Mart.
S. Ioan. Dam.
1. 1. Par. 11.
S. Hier. ep. 63.Tert. l. de or.
c. 10.Dio. C. 101.
Nec SS. Sac.
nos confort-
tat in pugna
contra de-
mones, &
tentationes.

S. Hier. ibi.

Prov. 9.
Ab. 11. ibi.

die pugnanti, quid servat vincenti? Ego sum, inquit, p-
nus vivus, qui de celo descendi, haec est annona praelian-
tium, de horreis inuenta Dominici, unde pascuntur An-
geli. Quando exercitus Pharaonis Hebræorum popu-
lum persequabatur, ipseque in continuo timore erat,
ne ab illo dissiparetur, Deus eidem per Moysen dixit:
Dominus pugnabit pro vobis; Non verò item, quan-
do Amalecitis illos persequabantur; Venit amalec, &
pugnabat contra Israel; Tunc enim Deus munus pro
illis pugnandi sibi directè non vendicavit, sed Moy-
si, & invicto belli Duci Josue ad se accersitis præcep-
pit, dicens: Elige viros, & egressus pugna contra Ama-
lec. Scitisne quoniam mysterio DEUS idipsum fecerit?
Prima vice, quando populus Israeliticus ad mare ru-
brum pervenit, nondum Manna à Deo acceperat: ac
verò contra Amalec pugnaturus, prouti ex capite præ-
cedenti colligitur, jam Manna gustaverat, coque
se nutrire coeperat: Angelorum esca nutriti populum
tuum; Erat annona praeliantium de horreis inuenta Do-
minici; Per quod præfigurabantur effectus, quos Eu-
charistia in Fidelibus operatur erat, inter quos unus est,
quod eisdem adversus inimicos suos corroboraret: Hoc
Sacramentum firmamentum est contra hostes, inquit
Hugo à S. Victore, de quo Ecclesia in Propheta: Pa-
visti in conspectu meo mensam adversus eos, qui tribu-
lant me.

4 Observetis velim, quamnam Moyses Israelitis
adversus Amalec pugnantis cepit resolutionem,
& consilium; nimirum tametsi expertissimus bellator,
& Generalis populi Dux esset, ensen tamen non ap-
prehendit, sed Israelitis pugnantis ipse ad oratio-
nem se recepit: Ego stabo in vertice collis, habens vir-
gam meam in manu mea. Ubi Sanctus Ambrosius bene
observat, quod tametsi ea in occasione Moyses ensen
non stringeret, plustamen, & acrius præ cunctis aliis
pugnaverit: Cum otiosus staret, praeliatur, sed etiam
de hostibus, quas non contigerat, triumphabat. Cujus
majora negotia, quam hujus otia, qui quadraginta die-
bus positus in monte totam legem complexus est, & in
illa solitudine, qui cum eo loqueretur, non desuit.
Videbimus nonnunquam, aliquem, qui coram
sanctissimo Sacramento altaris in orationibus qua-
draginta horarum palam exposito in devoto obsequio
frequens est, & assiduum cernemus; & quidem il-
lum in sacrosancta illa summi Regis anticamera geni-
bus flexis orantem otiari existimabimus; sed revera ita
non est, sed cum stet otiosus, praeliatur, & coram alta-
ri per devotas orationes suas pugnat, omnesque animarum
sue hostes gloriosè superat, & dissipat; nam ut Fran-
cus Abbas ad propositum nostrum ait: Quia infirmi-
tatem nostram novit, qui nos condidit, fortique, & ar-
mato, nisi fortiore nos protegente, fragiles, & inermes
non posse resistere, contra implacabile hostis antiqui
odium, panis quotidiani inexpugnabile nobis consulit præ-
sidium.

5 Albertus Magnus textum illum Deut. capit. 33.
(in quo Moyses de Tribu Juda differens ait: Manus
ejus pugnabunt pro eo, & adjutor illius contra adver-
sarios ejus eris) adducens, querit: Unde ista confiden-
tia fortitudinis sibi eveniens? Moxque benedictionem
illam à Jacob Judæ in Genesi datam commemorat,
in qua dicitur: Lavabit in vino stolam suam, & in
sanguine nova pallium suum; per vinum autem hoc Eu-
charistiam intelligens, ait; Nisi enim stolam conver-
sationis in vino Sacramenti sibi spiritaliter infuso la-
vasset, hoc est, nisi sanguine benedicto Iesu Christi pal-
lium Charitatis intinxisset, pro certo tanta confiden-
tiam in Deo contra inimicos non habuisset. Adducens
quoque illum Machabæorum textum, in quo dicitur,
quod Elephantæ post exhibitum ante oculos eo-
rum uvarum, & moti colore rubeo, ad prælium se-
ctandum animosiores evaserint, subjungit, dicens: Haec
est, quod dicitur, 1. Mach. 6. ostenderunt Elephantis san-
guinem nova, & mori, ut acuerent eos in prælium. Ex
natura habet hoc animal, quod audax, & bona spei
efficitur, quando aliquid simile videt sanguini, quia
Elephas propter castitatem, & fortitudinem virum,
sanctum signat, qui acuitur sanguine Christi in prælium,
qui de nova Christi, & moro, qui Christum signat,
propter similitudinem peccati, quam ex nobis accepit,

exprimitur, ille enim sanguis valde nos facit audaces.
Sanctus Augustinus ad inimicum infernalem discursu-
sum suum dirigens, in quodam sermone his verbis ei
improperat: Ille sanguis, quem effudisti, te viciis, me
redemis. Illum bibo, & veneni tui perniciosam salutem
ultra non timeo; Prevaluisti in paradiso, sed vicius es in
paribulo, vel etiam addere possumus, in cenaculo; quia
per institutionem Eucharistiae in ultima cena factam,
omnes ejus vires prostravit: Ibi confregit potentias ar-
cium, sentium, & gladium, & bellum; ubi de cenaculo
Sion loquitur.

6 Deus olim populo suo præcepit, ut sanguine
agni paschalis in Aegypto ambos portarum postes tin-
gerent, cujus mox rationem assignat, dum ait: Tran-
sibis enim Dominus percussurus Aegyptios; cumque vide-
rit sanguinem in superliminari, & in utroque poste,
transcendet ostium domus, & non sine percussore in-
gredi domos vestras, & ledere. Cujus mysterium
Sanctus Bernardinus nobis pandit, dum ait: Ex hoc
fructum duplicem obtinebant, scilicet consternationem
hostium exterioris, & defensionem, ac conservationem
omnium interioris: Sic qui digne sumit sacram Commu-
nionem, virtute sanguinis hujus agni, & hostes conster-
nantur, dum superantur tentationes, & omnia conser-
vantur, dum augentur, & corroborantur virtutes. Bea-
tus Petrus Damianus in quadam Epistola ad virtu-
tem nos continentiae exhortans, ait: Ut frementem
bestiam valeas, ut isa loquar, ex agro tuo juris expelle-
re, satage te frater, jam quotidie Dominici corporis, &
sanguinis Christi perceptione munire. Videat occultus ho-
stis labia tua Christi cruore rubentia, quæ terribus per-
horrescat, & mox in tenebrarum suarum latibula pa-
vescendo effugias. Divus Chrysostomus similiter ad sa-
lutarem hunc calicem alludens, virtutem communem
adversarium in fugam abigendi, quam in se habet, his
verbis declarat: Cum te egredientem post convivium
Dominicum videris inimicus, post caelestes epulas tam-
quam ignem leonis ore flammantem, fugit, & deserit,
omni vento velocior. Ideo S. Birgitta caelestem hanc
mensam fortissimum quoddam adversus tentationes,
& insultus inimici armamentarium esse, his verbis re-
velatum fuit: Cujus perceptio juvat maxime contra
diabolicam tentationem. O quam miseri sunt, qui tale
juvamen, dum sani sunt, magis quam venenum re-
spiciunt, & abhorrent, quia nolunt se à peccatis refre-
nare?

7 Habacuc in Cantico suo ait: Ibi abscondita est
fortitudo ejus, ac verò quamnam in te hæc ejus fortitudo
abscondita sit, minimè declarat, nisi quod in sequen-
tibus dicat: Ante faciem ejus ibit mors, & egredietur
diabolus ante pedes ejus: At vero Drogo Hostiensis
ab hoc nos dubio eximit, dicens: Fragisti corpus quod
foris apparebat, & ostendisti medullam quæ intus late-
bat, ibi abscondita est fortitudo ejus. Porro primum
toxicum, quod serpens infernalis in perniciem no-
stram evomit, fuit iniqua illa suggestio, qua nobis
Deum offendere, & divinas ejus prohibitiones præva-
ricari suavit: ac verò quodnam caelestis ille Medicus
(qui dixit: Non est opus valentibus Medicus, sed malis
habentibus) huic malo antidotum, & theriacam præ-
paravit? S. Gaudentius in Sermone de manducatione
agni paschalis, inquit: Contra venena diaboli dulcem
medicinam (de Eucharistia loquitur) sempiterni tuta-
minis. Ideo etiam in oratione quadam Postcommu-
nionis, quæ in Sabbato quatuor temporum Adven-
tus legitur, S. Ecclesia hunc in modum Deum rogat:
Quæsumus Domine Deus noster, ut sacrosancta myste-
ria, quæ pro reparationis nostræ munimine contulisti, &
presens nobis remedium esse facias, & futurum. Optimum
igitur est illud Beati Petri Damiani consilium, quo nos
ut sancta hac armatura frequenter muniamus, monet
his verbis: His caelestibus Sacramentis, fili charissime,
te frequenter munire non differas, quibus videlicet diabo-
lica versutia, & subdole machinationis argumenta repel-
las.

8 In Apocalypsi S. Joannes Apostolus nobis pro-
mittit, dicens: Qui habet aurem audiat, quid Spiri-
tus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo manna absconditum;
Per quod manna absconditum Eucharistia utique de-
notatur; Sed quænam est hæc victoria, quæ caelestem
hunc

Exod. 14. 14.

Exod. 17. 8.
Iudæi com-
esti Manna,
pugnauerunt
contra Ama-
lec.H. de S. Viâ.
in 1. in spec.
Eocl. erud.
Th. 2. 7.Quomodo
Moyse por-
tra illos pu-
gnaverit.S. Amb. 1. 3.
de offic. c. 1.Eodem mo-
do pugnant
contra de-
monem
Fideles corâ
venerabili
Sacramento.Francus Ab-
bas. de Gr.
Del.Deut. 33. 7.
Alb. M. de
Euch. dist. 1.
th. 2. c. 1.
Gen. 49. 11.
Sumpsa
Euch. Deus
pugnabit pro
nobis.

1. Mach. 6.

S. Aug. 1. 1.
11. 2. de temp.

PL. 71. 4

Exod. 11. 1.
Visto sangui-
ne agni in
ostibus
domorum,
transibit
Angelus
percutiens.S. Ber. 2. 1. 1.
14. 2. 1. 1.S. Petr. Dam.
ep. 11.
Sic & nabi-
bit nos mo-
les angelus
videns lam-
ina nostra tuda
sangu. Ch.D. Chr. h. 1.
Mepoc.Rev. S. Sig.
1. 4. c. 10.

Habacuc. 1. 1.

Drog. Host.
de sacram.
Dom. pasch.
contra pri-
mum toxicum
infernalis
serpentis,
antidotum
est corpus
Christi. in
Euch.
Mat. 9. 12.

S. Gaud. 1. 1.

S. Petr. Da-
1. 4. c. 11.Apoc. 17.
Qui sumptis
manna ab-
sconditum
Eucharistia
non timeat
tentationes
demonum.

S. Th. ib. hunc panem consequitur? S. Thomas inquit: *Vincens demonum tentamenta*. Evibret etenim inimicus noster in nos, quotquot potest, & novit, malignarum tentationum, & suggestionum suarum sagittas & tela, nunquam tamen in eo, qui agni paschalis sanguine aspersus fuerit, quicquam proficiet, sed retundetur semper ejus præsumptuosa audacia temeritas. Et ideo *super lumen ostii nostri*, inquit Sanctus Ambrosius, *sacra redemptionis confessor resplendat. Sumamus ferventem spiritum Sacramentum in azymis sinceritatis, & veritatis*. In paradiso quidem terrestri serpens toxicum suum protoparentibus instillare presumpsit, veruntamen in animato animæ paradiso id efficere non poterit, si de hoc Sacramento delictetur, eoque, ut decet, fruatur. Hæc non sine mysterio à S. Ambrosio, clauso sponse horto assimilatur, diciturque *Hortus conclusus, sams signatus*: contra eum namque qui hoc Sacramento munitus est, demon nihil facere prævalet, prout ex sequenti veridica historia clare patet; Cum enim moribundus quidam in procinctu esset, ut vehementibus demonis tentationibus cederet, S. Philippus Neri capiti ejus manus suas imponens, maligno spiritui, ut ab hoc moribundo recederet, imperavit; Quam imperandi fiduciam exinde hauserat, quia manus ejus mane illius diei in sacrificio incruento sanctissimum Sacramentum contrectarant; unde manus suas ob solum Eucharistiæ contactum adversus totum infernum, velut forte quoddam, & inexpugnabile opposuit propugnaculum: quanto igitur majorem vigorem sperare sibi que promittere is poterit, qui sacratissimo hoc Angelorum pane cibatus fuit? de quo verè dici poterit: *Dedisti ei sentum cordis sui Domine, laborem tuum*, omnes enim labores, sudores, ærumnæ, & toleratæ à Christo passiones, omnia merita vitæ, & passionis suæ, in hoc Sacramento, veluti in brevi compendio, continentur; Davide id attestante, dum ait: *Memoriam fecit mirabilia suorum, escam dedit timentibus se*. Hoc igitur Sacramentum eis scuti loco esse voluit, quo se ab omnibus demonis insultibus tuerentur, & defenderent: *Dedisti eis sentum, &c.* Quando Arca ab uno loco ad alium circumferebatur (quæ propter manna in ea reclusum cælestis hujus panis symbolum erat) hæc verba decantari solebant: *Exsurget Deus, & dissipentur inimici ejus, & fugiant, qui oderunt eum, a facie ejus, sicut deficiit fumus, deficiant; sicut fluit cæra a facie ignis, sic deficiant a facie Dei*.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

Prolocutio ejusdem materie.

T H E M A.

Facies Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium vindemie, & precipitabit in monte isto faciem vinculi colligati. Itala. v. 6.

Per convi-
vium ab
Maia descri-
ptum, intel-
ligitur epi-
sum Eucha-
risticum.

I Saïas, qui inter omnes Veteris Testamenti Prophetas, hoc à Deo privilegio insignitus fuit, ut præcunctis aliis, omnes novæ Legis gratiæ eventus, quos distinctè, & ad vivum delineavit, clariùs agnosceret, de Sacramento altaris sermonem facturum, de quo Ecclesia canit: *O sacrum convivium! hoc edidit vaticinium: Facies Dominus exercituum convivium, &c.* Enimvero quod Dux quidam generalis exercitus militum lustrationem instituat, eisdemque in centurias, centurias in legiones distribuat, facile quidem intelligi potest, siquidem munus ejus nequaquam dedecet: At verò quod velut Archi-Triclinus quidam sumptuosum quoddam instituat, & ordinet convivium, actio hæc nullam habere videtur cum experto quodam belli Duce relationem. Imò prout ex variis historiis constat, exercituum moderatores plus nimium conviviis celebrandis deditos fuisse, læpiùs præclaras acquirendæ victoriæ occasiones elabi fecit. Quid si Medicum aliquem haud secus ac Architectum quendam fabricis erigendis intentum esse, vel Architectum Medici partes obeuntem videres, nunquid magnam in eo indecentiam, & disproportionem agnosceres? Idem proinde in præfenti dici meritò posse videtur, dum Prophetam audimus dicentem: *Dominus exercituum facies convivium.* Veruntamen omnis difficultas evanescit, si per *Manf. Bibl. Prad. Tom. II.*

convivium hoc, Eucharisticum epulum intelligamus; Hoc enim est velut armamentarium quoddam adversus omnes, tam invisibiles, quam visibiles inimicos, copiosissimè instructum. Atque idè protinus subjungit, dicens: *Precipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, & telam quam orditus est.* Lyranus porro per dictum montem, Sion montem in quo Eucharistia instituta fuit, intelligendum esse dicit: de quo patiter loco Jerosolymitanus incola existens prophetavit, cum diceret: *In monte Sion, ubi dicitur Dominus fecisse Cenam discipulis suis*, ut S. asserit Hieronymus: Cui subscribens Procopius, ait: *Quem tandem præter Sion alium.* Atque hæc de ipso convivii instituti loco: Nunc ad reliqua citati textus verba explananda transeamus:

1 Nuncupatur itaque Inprimis convivium pinguum, id est, ut vult Lyranus, *habens in se omne spirituale delectamentum*. Notandum verò, quod Propheta non simpliciter Deum convivium instituisse dicat, verum insuper Eucharisticum sanguinem sub vini specie consecratum tangat, siquidem dicit: *Convivium vindemie, pinguum medullarum, vindemie defecate; Nam sanguis Christi*, ut Dionysius Carthusianus ait: *ex vino consecratur, & corpus ipsius ab omni face peccati purissimum esse cognoscitur*. Procopius pariter ad Salvatoris verba, quæ in cenaculo Sionitico species sacramentales conlectans protulit, alludens, ait: *Bibens vere vitis vinum, illud quod se non prius bibiturum dixit, donec novum cum Apostolis in regno cælorum sumeret*. Hic itaque exercituum DEUS, tanti præparator convivii, qualem putatis victoriam reportabit? Respondet immediate dictus Propheta: *Precipitabit in monte, &c.* Quæ verba Sanctus Hieronymus ita explananda censet: *Facies pingue convivium, ut precipites, & absorberis faciem mortis, & vinculi, quo omnes populi ligabantur*. Tyrannus siquidem infernalis genus sibi manciparat humanum, idque passim in omnibus mundi nationibus, præterquam in Judæa, ita ut homines omnes, non modò illi obedientiam, sed etiam tamquam Deo cultum exhiberent, præstarentque latræ; Hæc autem vincula, & catenæ corruerunt in monte Sion per Sacramenti hujus institutionem; Idèque ipsemet Dei Filius, exercituum Dominus, clare protestabatur, dicens: *Princeps mundi hujus jam judicatus est; id est, ut Procopius ait: Homines Dei benigne turpis longius, & diabolice servitutis opprobrio liberati; Qui consequenter Author prædicta verba sequenti illustrans Commentario, dicit: Precipitabit in monte isto faciem Dom natoris, qui in omnes gentes dominatur; Cui & illa consonat Sancti Augustini Glossa, inquentis: In hac redemptione tamquam pretium pro nobis datus est sanguis Christi, quo accepto Diabolus non datus, sed ligatus est, ut nos ab ejus nexibus liberemur*. At qualem in convivii hujus virtute telam rumpendam fuisse putatis? Uuque non aliam, quam antiqui adversarii machinarum, fraudum, & stratagematum perversitates, dicente S. Hieronymo: *Disrumpet telam, quæ omnes læserat nationes; Vel ut Hugo Cardinalis ait: Disrumpet telam, quam orditus est Adam peccando*, quoniam ut Ecclesiast. dolenter ingemuit: *Jugum grave super filios Adam, a die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulture*: Innatus namque nobis fomes ad peccatum extimulans, passiones inordinatæ, motus rebelles, demonis suggestiones, & tentationes, grave conglomerant jugum, quod Apostolus titulo mortis afficere non dubitavit, dicens: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Contra quem gravissimum conflictum, ecce vobis præfens efficax in monte Sion institutum convivium, quod teste S. Hieronymo, disrumpet rete mortis*.

3 Dionysius Carthusianus allata communiori, circa Anti-Christi debellationem, Interpretum opinione, citata Prophetæ verba ita nostro pariter accommodat proposito, dicens: *Videntur hæc convenientius explanari de ablatione gravis jugi, seu oneris, quod in omnibus invenitur, consequens ex originali peccato, videlicet de liberatione ab his malis, quibus subjacent homines per peccatum originale; de quo pondere molestissimo scriptum est: Grave jugum super omnes filios Adam. Est igitur sensus: Precipitabit Dominus in monte isto,*

Lyr. ib.

S. Hier. Procopius.

Lyr. ib. Quod vocatur convivium pinguum.

Dio. C. ib. Procopius.

S. Hier.

Per illius institutionem superatus est diabolus, & sublati sunt illius cultus.

Itala. v. 6. Procopius.

S. Aug. lib. 9. de Trin. c. 15.

S. Hieron. II. Cud. ib.

Ecc. 4. c. 3.

Rom. 7. 14.

S. Hier.

Dio. C. ib. Sumpta S. Euch. Fideles animos certant contra diabolum.

videlicet in monte Sion, in quo cenaculum illud grande, in quo Sacramentum corporis, & sanguinis sui instituit, faciem vinculi colligati super omnes populos, id est, effectum originalis peccati. Unde & forte in eodem capite idem Prophetia inquit: *Pone mensam, contemplare in specula comedentes, & bibentes; surgite Principes, arripite clypeum; quia nimirum post mensam Eucharisticam, Fideles, correpto, scuto animosi decertant contra demoniacos assultus; Quam Glossam non obscure illa eundem textum interpretantis insinuant S. Hier. verba: Prophetia precipitur, ut vescens in mensa Domini, & illius saturatus cibo, diligentius contempletur, que ventura sint mundo: Diciturque per eum ad omnes credentes, ut comedentes, & bibentes corpus, & sanguinem Domini, versantur in Principes Ecclesie, & cum Apostolis audiant: Surgite, arripiantque clypeum fidei, in quo possint tela diaboli ignea extinguere.*

4 Vix Sacramentum hoc in cenaculo instituerat Christus, quando diabolus bellum ei intentaturus sese inde subito proripuit; Veruntamen non absque Juda comite, cui Salvator de Sacramenti huius institutione tractans, prædixerat: *Vnus ex vobis diabolus est; quia nimirum malignus ille spiritus timebat, ne Judas, si in cenaculo substitisset, in virtute huius Sacramenti ad poenitentiam conversus, traditionem moliri desisteret.* Quam circumstantiam considerans S. Cyrillus Alexandrinus inquit: *Impietatis in Christum, & crudelitatis Ducem, omniumque malorum artificem irrupisse, ait sapientissimus Euangelista, in cor proditoris, totumque in eum ingressum satanam, postquam offulam tradidisset; Sumpta namque sacrilegè Eucharistia, diabolus ipsum in præcipitium adegit, prout his verbis suo dictus Sanctus consequenter insiliens discursui insinuat: Es quidem Judam simul, ac offulam sumpsisset, cogit illico, ut qui jam in ditionem suam transisset, ad tam impium facinus se quamprimum accingeret, verius, ut credibile est, simul cum poenitentia vim quoque Eulogia, ne utique in illius hominis corde lucis instar effulgens, cum ad bene agendi studium revocaret, eique saniores mentem inderet.* Ecce vobis admirandam Sacramenti huius efficaciam: quod ita diabolus expavit, ut non obitante sacrilega Judæ Communionem, nihilominus pertinuerit, cum, si coram Eucharistia diutius perseveraret, à machinamento Deicidii recessurum.

5 Sanctus Carolus Borromæus alium quendam huius Sacramenti effectum insinuans, ait: *Vires præbet, ut Fideles à tentationum impetu incolumes se conservent; quam virtutem S. Chrysostom. de eodem agens Sacramento, fusiis commemorat, dum ait: Hic mysticus sanguis demones procul pellit, Angelos, & Angelorum Dominum ad nos allicit; Demones enim cum Dominicum sanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur, Angeli autem concurrunt; quem eundem sacramentalem calicem idem Sanctus, auctoritatem securus Apostoli, nuncupat terribilem, & maximè formidandum; Quem bombardæ contra satanam explosæ assimilant, dicens: Rega ipsum diabolum, & dic: Vndenam habes istum incurabilem? Qui sis, quod nullas habeas vires? Quomodo capus es? Nihil aliud dices, quam corpus crucifixum: Per hoc stimuli ejus sunt confracti, per hoc caput ejus est contritum; per hoc principatus, & potestates sunt traductæ.* Quod argumentum promotorus Sancti Bonaventura, illam è libro Tobie adducit historiam, ubi Tobias junior ad flumen Tigris pedes loturus à pisce in vatus, modumque eum capiendi per Archangelum edoctus fuisse legitur: Quam rei gestæ seriem ita nostro accommodat proposito: *Piscis iste diabolus est, hic quia humanum genus devoraverat, Deus Pater hamum contra ipsum misit, Filium suum; an extrahere poterit Leviathan hamo? invadens ergo diabolus escam humanitatis, capus est hamo Dei atis.*

6 Quod subesse mysterium creditis, quod Christus SS. huius Sacramenti institutionem ad ultimam usque Cœnam ducit? cur per 33. annorum cursum ipsam distulit? Causamne nostis? quia nimirum tunc temporis princeps tenebrarum omnes suas exetere cœpit vires, ideoque opportunissimè suum, quo omnes firmiter communiret Apostolos, patefecit armamentarium, Quem nobis conceptum expressum reliquit S. Bernardinus, dum ait: *Affectuosus Paterfamilias ante passio-*

nem, refectorem suam curavit domesticis exhibere; oportebat enim: expetierat eos satan, ut cribraret sicut triticum, opus erat prævenire refectorem. Denique qui refecti paulo minus defecerunt, quid jejuni fecissent? Qui idem Sanctus nos ad frequentem dignamque Communionem exhortatur, ait: *Fortissime demones timent mentem devotissima huius Sacramenti sumptione munitam.* Unde & S. L. Justinianus in lib. cui tit. *De disciplina, & perfectione monastica conversationis*, ait: *Quis valeret adversus immundos spiritus pergere, in acie perseverare, & de talibus adversariis obtinere victoriam, nisi divinis esset recreatus alimentis?*

7 Dæmon olim suos in Jobum conjecerat invidios oculos, totumque quasi infernum in eum torquendum emiserat, cœlum terraque hanc pugnam attonita spectabant, ejusque præstolabantur exitum. Ast verò quoniam præcipue medio Job usus fuit, ne dæmoni in prædam cederet, sed potius de tam potenti, & obstinato amico triumpharet? Nimirum erga hoc Sacramentum, quod per Spiritum propheticum è longinquo venerabatur, ingenti ferebatur devotione in sacrificiis quæ quotidie offerebat: *Offerebat holocausta, & ideo mirum non est, quod adversus dæmonem victor evaserit; hic enim inimicus infernalis ad solum sacrificii incruenti typum, quantumvis distantem, & remotum, omnem suum amittit vigorem.* Quanto igitur magis vires ejus debilitabuntur, quando præiens est figuratum? *S: hoc in viridi, quid in arido? Tygris perit, inquit idem Job, eo quod non haberet prædam.* Septuaginta legunt; *Myrmicoleon*, quod idem est, quod *leo formica*; Dæmon enim fit ex leone formica, & sine præda remanens, vulnus accipit lethiferum. S. Gregorius hunc citatum Jobi textum hoc modo exponit: *Ex translatione septuaginta Interpretum nequaquam Tygris, sed Myrmicoleon perit, formicis adversum, quod se suo pulvere abscondit, & formicas frumenta gestantes interficit: Et ideo hoc animal dæmonem præfigurat, qui omnes suas ad hoc vires adhibet, ut fructum huius frumenti electorum impediatur, vel enervetur, at verò benedictus Deus, inquit enim Spiritus Sanctus, perit, eo quod non haberet prædam.*

8 Gregorius VII. Mathildi, de S. Dei Ecclesia optimè meritis Principi, inter cætera in hæc verba scribit: *Inter cetera arma, quæ tibi contra mundi Principem contuli, potissimum est, ut corpus Dominicum frequenter accedas.* Valdè etiam celebria sunt illa Sancti Ignatii Martyris verba, quibus Ephesios ad sæpius communicandum exhortatur, dicens: *Dare operam, ut sæpius congregemini ad Eucharistiam, & gloriam Dei, cum enim sæpius in idem loci convenitis, labefactantur vires satana, & ignita illius ad peccatum jacula irrita resiliunt.* S. Job à ferocissimis infernalium spirituum copiis graviter infestatus, Deo dicebat: *Pone me juxta te, & cujusvis manus pugnet contra me; hoc autem majori cum fiducia, & libertate ille dicere poterit, qui Deum ipsum intra viscera sua sumptum, & positum habet.* Uti que non sine particulari mysterio laudabilis hæc penes Ecclesiam consuetudo invaluit, quod locus ille, in quo sanctissimum conservatur Sacramentum, Tabernaculum, communi nomine, appellari soleat: Tabernaculum enim est veluti militare quoddam tentorium; & ideo hoc nomine unus ex præcipuis finibus innuitur, ob quem in hoc Sacramento nobiscum remanere voluit; scilicet ut veluti in prælio quodam sub tentoriis constitutus nos ab inimicis defenderet, nosque in pugnando adjuvans, de victoria securos redderet. Albertus M. ex Avicenna in libro de *Animalibus*, mirum quendam refert aviculæ cujusdam adversus serpentem dimicaturæ instinctum; Nam ne venenum noceret, avicula accipit per cibum lactucam agrestem. Et in succo lactucæ agrestis præcipitur sumi sacrificium agni paschalis, quia cum in memoriam passionis Dominice sumimus corpus Christi, si agens de ore nostro virtus Sacramenti, fugat, & ab anima, & corpore omne venenum inimici. Ideo etiam S. Mater Ecclesia in oratione secreta ad Missam Dominicæ IV. post Epiph. his verbis Deo supplicat: *Concede, quesumus omnipotens Deus, ut huius sacrificii munus oblatum, fragilitatem nostram ab omni malo purget semper, & muniat.*

9 Sciendum tamen est, quod dæmon tunc vel maximè

Mat. 21. 9.

S. Hier. ib.

Diabolus timuit ne virtute S. Eucharistia refectus puerat. Mat. 6. 7.

S. Cyrill. Alex. in loc.

A. B. Eccl. Med. p. 512.

P. Chr. h. 4. in Matth. Mysticus sanguis Christi, diabolus procul pellit.

Tob. 6. S. Rom. ser. in C. 20. Dom.

Cur Christus distulerit institutionem SS. Sacramenti usque ad ultimam cœnam.

S. Ber. ser. p. in Kanis Palm.

S. L. Just. de disc. mon. 19.

S. Job, virtute huius Sacramenti, quod a longinquo perit, victor diabolum.

Quamvis in Job, Tygris perit, eo quod non haberet prædam. Septuaginta legunt; Myrmicoleon, quod idem est, quod leo formica.

S. Gr. L. C. in loc.

Gr. VII. 47. Suadet frequenter Communio. S. Ignat. Mar. ep. 14. ad Ephes.

Job 17. 9.

Mirabilis instinctus aviculæ in pugna contra serpentem. Alb. M. de de tuch. dist. 1. c. 1. c. 5. 2. 6.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Sacramentum altaris in bellis nos à visibilibus protegit hostibus, victoresque efficit.

THEMA.

O salutaris hostia, quæ cæli pandis ostium, bella premunt hostilia, da robur, fer auxilium.

I Doctor Angelicus (qui iubente Urbano IV. tunc Orvieti commorante, pro solemnitate sacratissimi Corporis Christi, tunc ab eodem Pontifice in Ecclesia primitus instituta, totum composuit divinum officium) calamitosissima considerans tempora, quibus Christianismus in damnum fidei Catholicae, & Apostolicæ Sedis, per bellorum tunc ardentium incendia miserè conflagrabat, optimè se facturum esse censuit, si aliquo in illius Festi hymno cunctos Fideles ad hanc supplicationem sanctissimo Sacramento faciendam invitaret, videlicet, *O salutaris hostia, &c.* Quorum verborum occasione, in præsentì discursu declarare statui, Sacram hostiam inexpugnabilem quandam esse arcem, qua mediante, non solum ab invisibilibus, sed etiam à visibilibus hostibus eorumque machinamentis defendamur.

2. Arca in se continebat Manna, quæ symbolum erat Sacramenti altaris: advertendum verò est, quod quando hæc in castra inimicorum circumferebatur, ut Hebræis esset in defensionis præsidium, hæc verba decantari consueverint: *Exurgas Deus, & dissipentur inimici ejus, & fugiant*: demùm verò in eodem Psalmo convivium mentionem fecerint, dicendo: *Et iusti epulentur*; Quæ verba utique non de convivio mundanis intelligi possunt, utpotè quæ servos Dei dedecent; ac proinde David ibi potius ad convivium alludit Eucharisticum, unde protinus subiungit, *& exultent in conspectu Dei*. Verùm inquires: convivari, & epulari inimicum non fugat, sed potius allicit, omnemque inimico timorem adimit, quia milites ad gulam proclives, ad pugnam sunt inidonei. Cur igitur inimicum fugare volentes, epularum faciunt mentionem? Quis iste inimicus tam facile vincens; quærit Divus Chrysostomus, ut prandens trophæum erigas? Pro resolutione notandum est celebre illud facinus Gedeonis, quando populus Israël in servitute erat Madianitarum, jamque à numerosissimo pariter, & formidabili eorundem exercitu trucidandus erat: *Madian autem, Amalec, & omnes orientales populi insi jacebant in valle, ut locustarum multitudo, cameli quoque innumerabiles erant sicut arena*. Quibusnam verò armis, aux exercitibus Deus usus est, ut filios Israël ab hoc tam potenti inimico tueretur, & defenderet? *Vidi somnium, & videbatur mihi quasi sub cineribus panis volvi, & in castra Madian descendere: cumque pervenisset ad tabernaculum, percussit illud atque subvertit, & terra funditus coæquavit*; Respondit ei qui loquebatur, *non est hoc aliud, nisi gladius Gedeonis*. At quæ, obsecro, generosi expertique Capituanei, gladium inter, & frustum panis dari potest proportio? Ecce vobis mysterium, *O salutaris hostia, da robur, fer auxilium*. Quia scilicet panis hic contra inimicos gladius est, dum illum nos venerantes, inque opem, & succursum nostrum cum confidentia, & devotione advocantes suscipimus; Unde Vatablus non immeritò pro *ly subcineribus panis*, legendum putat: *Et ecce strepitus panis se devolvens ad castra*; seu ut Cajetanus ait, rectius legitur; *Et ecce tremor panis*. Id quod olim experti fuere Saraceni illi, qui Assisii applicatis monasterio S. Clare scalis, in quo tunc S. hæc Virgo degebat, extremam intentabant ruinam dictæ Urbi, & Cœnobio; mox enim Sancta hæc animosior ipsius in faciem restitit in virtute hujus Sacramenti, quo foras educto, eos tanquam fulmine excæcavit, & præcipitavit: *Ægræ se ad portam afferri voluit, unaque vas in quo S. S. Eucharistia Sacramentum erat inclusum, ibique oravit in hunc modum: Ne tradas Domine bestiis animas consistentes tibi. Saraceni partim fugæ se mandarunt, partim qui murum ascenderant, capti oculis, præcipientes ceciderunt*. Porro S. Bernardinus ad immediatè præcedentem historiam se convertens, ait: *Hic est Panis, qui à Gedeone visus est, qui destruxit Madian*.

S. Hostia non defendit contra hostes visibiles.

Quod præfiguratum fuit in Machabæa, Arca inclusio. Pl. 67. 16.

D. Chr. in pl. 12.

Ind. 7.

Panis subcineribus Gedeonis designat S. Eucharistia.

Quæ est gl. mul panis & gladius.

Vatabl.

Cajet.

Exemplum S. Clare.

In lectionibus S. Clare.

S. Ber. l. 3. ser. 14. & l. 2. c. 3.

mè omnes vires suas adhibere soleat, ut atrocius nos impugnet, quando ad S. Communionem sumendam nos accingimus, prouti Thomas à Kempis his verbis optimè probat: *Cum quidam sacra Communioni se aptare disponunt, peiores satanae immisiones patiuntur. Ipsi namque Spiritus, ut in Iob scribitur, venit inter filios Dei, ut solus illos nequicia sua perturbet, aut timidos nimium reddat, & perplexos, quatenus affectum eorum minuat, vel fidem impugnando auferat, si forte, aut omnino Communionem relinquunt, aut cum torpore accedant*. Ac proinde tantò nos validius ipsi resistere debemus, consilium sequentes D. Chrysostomi, dicentis: *Tanquam leones ignem spirantes ab illa mensa recedamus, facti diabolo terribiles*. Unde frequens est per annum illa Ecclesiæ in Missa oratio: *Exaudi nos Deus salutaris noster, ut per hujus Sacramenti virtutem à cunctis nos mentis & corporis hostibus necaris*. S. Birgittæ à Christo revelatum fuit; *Sicut ex uno verbo, quod dixi: Ego sum, corruerunt hostes mei corporaliter in terram, sic dicto verbo meo, videlicet, hoc est corpus meum, fugiunt demones à tentando animas offerrentibus, nec audent redire ad eos cum tanta audacia, si affectus peccandi non sequeretur*. Varia habemus demonis ad comparitionem Eucharistiæ fugientis exempla. S. Aug. suo tempore accidisse refert, quòd quidam Tribunitiæ dignitatis vir, Hesperius nomine, in villa quadam domum habens, cum ingenti familiarum, & gregum suorum damno à spiritibus malignis infestatum, S. Aug. absente, ejus Presbyteros instanter rogarit, ut aliquis illorum eò se conferens, aliquod suis orationibus adversus malignos spiritus porrigeret auxilium. *Perrexit unus, obtulit tibi sacrificium corporis Christi, orans quantum potuit, ut cessaret illa vexatio, & DEO protinus miserante cessavit*. P. Bollandus in vita S. Pii Episcopi Bituricensis refert, quendam prædictæ Ecclesiæ Mansionarium eo tempore, quo in eadem in oratione pernoctare solitus erat, à demonibus adeo graviter fuisse infestatum, ut à bono opere illo desisteret, ut semivivum illum aliquando ex nimia verborum acerbitate relinquerent. Licet verò S. Pius procul abesset, mox tamen ut hujus diabolicæ infestationis factus est certior, sine mora eò properavit: *Tunc juxta membra fratris se prosternens, ingenuis fortiter, vique dentibus reseratis, sacrificium in ore ejus propriis manibus Dei sacerdos infudit, & miro stupore spectantibus omnibus, ita repente apprehensa manu ejus, in faciem sacerdotis inclumit, ac si nihil mali habuisse putaretur, & nique saliens benedicebat Dominum*.

10 Cantipratensis quoque prodigiosam quandam refert historiam, quæ Anno 1231. cuidam Fratri Dominicano evenit, quicum ab Hæretico persuasus, ut ejus sectaretur errores, fortiter resistisset, Hæreticus hunc cum verbis affatus fuit: *Tu alia non habes Fidei tuæ argumenta, præterquam ea quæ ex Scriptura S. petuntur: Ego verò, si fidem mihi adhibueris, Christum ejusque Matrem, & omnes Sanctos videre te faciam*. Religiosus porro, tamen si dictis ejus fidem nullam haberet, dolum suspicatus; attamen ut promissi experiretur veritatem, illum acceptavit. Priusquam verò Hæreticum sequeretur, acceptam pixidem in qua S. S. erat Sacramentum, sub chlamyde religiosa occultavit. Perductus igitur in vasti cujusdam montis speluncam, splendidum in ea invenit palatium, in eoque thronos quosdam conspexit magnificos aureos, in usque sedentem Regem quendam in uno, & in altero Reginam, in eorumque circuitu multos alios assistentes, velut Patriarchas, & Apostolos, & innumerabilem exercitum Angelorum. Cumque Hæreticus coram illis se prosterneret eos adoraturus, Religiosus attonitus stetit, & immobilis; Cui cum Hæreticus, cur Filium Dei non adoraret, improperasset, Religiosus propinquius non nihil accedens, extractam foris sacram pixidem Regine obtulit, dicens: *Si tu Regina es Mater Christi, ecce Filius tuus, quem si susceperis, te velut Matrem Dei agnoscam*. Et cum hac protinus voce, totum illud phantasma evanuit.

1. Reg. 6.
Elifaz Regi
Israel signum
victorie
contra Syro-
dedu ubi-
tatem fra-
menti.

3 Recordabimini forsitan historię illius, quam nobis quatuor exhibet Regum liber, de Benhadad Rege Syrię, qui Samariam tam stricta preſſerat obſidione, ut fame invaleſcente, proprios filios devorarent matres; quare Rex Israel indignatus, Elifazo se mortem ei illaturum juravit. Sed quid mali, obsecro, perpetraret hic Propheta? Num forte occulte cum inimico colludebat? Aut ſiniſtrum fortassis in pręlio dicto dederat conſilium? Nequaquam, ſed ut Sanctus Ambr. notat: *Propheta mandavit necem, cujus in poteſtate fore crederet, ut obſidionem ſolveret, propulſaret famem*, quia nimirum Rex probe cognoverat, Sanct. Prophetę pro- cum efficaciam, utpote qui paulo ante, ut in eodem tra- ditur capitulo, inimicum excæcatum, in medium con- duxerat civitatis Samarie. Veruntamen id, quod no- ſtro ſingulariter deſeruit propoſito, conſiſtit in eo, quod Sanct. Propheta glorioſe contra inimicos victorię ſi- gnum dederit frumenti abundantiam, dicens: *Se- quenti die ubertatem frumenti videbis*, ut reſert Ege- ſippus, quantumvis Vulgata noſtra ſolius meminerit farinę; ſponſionique Prophetice ſuccellus reſpondit feriliſſimus, ut nimirum edoceamur, quod frumen- tum Electorum inimicos vincat, & proſternat, modò ad ipſum cum efficacibus precibus recurramus. Quo ſine & Cornelius à Lapide illum adducit Iſaję textum: *Re- quieſcere faciet Dominus ſuper eum in tympanis, & cytha- ris, & in bellis præcipuis expugnabit eos*. Quę verba dictus Author ita ad noſtrum applicat propoſitum: *Aſ- ſyrii, & Sennacherib vincentur, non armis, ſed ſacrifi- ciis, quę tympanis, & cytharis offerebantur*, id quod & lingua Hebręa in illo exprimit verbo, quod *elevationem* ſignificat, ubi Vulgata noſtra legit: *præcipuis*.

Egeſippus
de excidio
Hierol. l. 5. c.
16.

Cor. 2. Lap.
Iſa. 30. 31.

Dux Inſi-
gnis hiſto-
rię ad inſi-
gnem appli-
cabiles.

4 Succellum narrabo ad idem intentum, nulli non pergratum, è Frontino deſumptum, qui tradit, in medio quondam unius montis ab inimico obſeſſos preſſosque Thraces, ad hoc ſe convertiſſe ſtratagemam. Oves ali- quot frumento impinguitas liberas dimiſerunt, quę in hoſtiles manus incidentes, ſubito præda factę ſunt, & victima; conſpectoque frumento in occiſarum in- reſſinis, magna obſeſſos abundare frumenti copia, cre- didit hoſtis, obſidionemque ſolvit. Multis pariter exer- citibus, ceteroquin formidabilibus, & invincibilibus, idem novimus eveniſſe, quando civitates, aut caſtella obſidentes, huiusmodi prædam ſpe jam devorant, rurſus eluſi ſuas ſibi inſenſibiliter vires diminui, ge- neroſitatem remittere, animumque deficere adverte- runt, quia ſcilicet obſeſſi cœleſti hoc ſeſe muniebant, paſcebantque frumento; interque orationes, ad panem confugebant Angelorum. Quam veritatem Numa quoque Pompilius qualicumque lumine dotatus, non obiter attigiffe videtur, quando de inimicorum contra ſe adventantium furis admonitus, intrepidè reſpondit: *Et ego ſacrificabo*. Potius urbes munitionibus, & neceſ- ſariis militibus, aliisque proviſionibus inſtruire debuiſſe videtur. Sed accuratior veritatis ponderator totam in ſacrificiis fiduciam collocandam cenſuit. In ſacrificiis, inquam, ovium, aliorumque pecorum, quę falſis numi- nibus, & dæmoniis offerebantur: quantò igitur maiorem confidentiam populus Chriſtianus in ſimilibus anguſtiis, & præſuris concipere debet, & dicere: *Ego ſacrificabo*. Atque idipſum in verbis dictis nobis inſinuat, quibus aſſeritur: *In bellis præcipuis expugnabis ad elevationem in ſacrificiis*.

Numa Pom-
pilius credi-
dit hoſtes ſa-
crificio vin-
cendos.

Joſue 8. 26.
Continuatio
ejuſdem
in articulo.

Gloſſ.

C. 1. m.

Chaldaus
Galatius.

5 Joſue civitatem Hai ſubjugaturus, dum exercitum ſuum in præſentiffimo conſpiceret periculo, vocem DEI inaudivit ſibi præcipientis: *Leva clypeum, qui in manu tua eſt, contra urbem Hai, quoniam tibi tradam eam*. Porro Gloſſa ſcutum hoc, Paſſionis Chriſti, cu- jus Sacramentum altaris memoriale eſt, ſymbolum eſſe docet, inquiens: *Clypeus iſte eſt memoria Do- minice paſſionis*. Cajetanus autem paulò ante inſinua- tum Madianiticum panem contemplanſ, illa ſingula- riter conſiderat verba (*videbatur panis volvi*) circa quę talem formam diſcurſum: *Ex eo quod deſcribitur volven- tis ſe, inſinuat, quod huiusmodi panis erat orbicularis figura: Hac enim figura ad modum revolutionis, valde eſt habilis*. Chaldaus legit: *Ecce placentia panis*, Gala- tins autem: *Placentia rotunda*. Quę interpretatio- nes noſtro utique ſuffragantur propoſito, ſiquidem ſi- guram circularem habet hoſtia noſtra conſecrata, non

ſolùm ſphæricum mundi corpus, ſed & potentiam defi- gnans, quam habet ſuper omnes adverſariorum aſſultus, cui non obſcurè quædam ſavet S. Bernardi ſententia, dum in ſermone de *Virgine aſſumpta*, cui titulus eſt: *In- travit IESVS in quoddam caſtellum*, ita diſcurrit: *Quod eſt autem hoc caſtellum, niſi cor humanum, quod priuſquam Dominus ad illud veniat, cupiditatis foſſa vallatur, mu- roque obſtinationis clauditur, atque in interiori latitudine ſua, Babylonica turris erigitur? Viſitante Chriſto, & in- trante caſtellum hoc, everitur*. Profectò ſi Chriſtus tan- ta vi pollet ad expugnandum caſtellum, quod noſtrę conſignavit libertati, dum reliquit hominem in manu conſiliſui, quantò facilius civitates, provincias, re- gna, turresque munitiffimas ſubjugabit? Ipſe armat crea- turam ad aſſionem inimicorum, inſuper cor Regis in ma- nu Domini, quocumque vulnerit, inclinabit illud. An neſcitis, quoniam Deus ille titulo glorians, Dei exerci- tum, machinamenta, ſtudiaque expertiſſimorum etiam heroum penitus atterit, & peſſundat?

S. Ber. ſer. 1.
de Aſſump.

Eccl. 31. 4.

Sap. 5. 18.
Prov. 11. 2.

6 Ad Eliſeum Prophetam, inimicos Samarie ex- cæcantem, Sanctus nos revocat Ambroſius, dicens: *Ubi ſunt, qui dicunt plus, quam preces ſanctorum homi- num, arma poſſe? Ecce una oratio Eliſæ totum exercitum vulneravit, & unius Prophetę meritis omnis eſt hoſtium numerus captivatus*. Si, inquam, contra integrum exer- citum tantam vim, & efficaciam unius Prophetę ora- tio habet, quantò maiorem poſſidebit ipſemet perſo- naliter præſens DEUS, & à ſuis Fidelibus ſerventi- bus in Euchariftia precibus invocatus? Ramirus Rex Hiſpaniæ inſolenter cum Saracenis præliatus, in mon- tes ſe contulit ad certum quendam locum totus deſo- latus, ubi illi per noctem Sanctus apparuit Jacobus A- poſtolus, ſuum ei promittens auxilium, & inſalibi- lem victoriam; hac tamen conditione, ut poſtridiẽ milites omnes ſacra ſe armarent Communione; quę cor- roborati 70. millia Saracenorum occiderunt. Anno 1040. dum Barbari idem Meſſanam miniſtris imperia- libus ſubditam invaderent, hi omnes ſacra prius reſecti Communione, portas aperientes, tanto num impetu in- canes illos proruperunt, ut irreparabilem eis inculerint ſtragem, cadaveribus planities, valles, & flumina im- plentes. Quo ex tempore ampliſſima Sicilię Inſula, tyrannico ceteroquin Barbarorum iugo preſſa, in pace reſſeſcere cœpit.

1. Reg. 4. 16.
S. Amb. ſer.
2. de S. Miſſo

S. Commu-
nionem moni-
ti. ſolliciti
pugnant
contra ho-
ſtes. Bar. An. 14.
n. 15.

Bar. An. 1040.
n. 1.

7 Dum iterum me ad libros Regum converto, ſin- gulare propoſiti præſentis fovendi argumentum ſup- peditant verba illa, quibus dicitur: *Habitabat Iuda, & Iſrael abſque timore ullo, unusquiſque ſub vice ſua can- ctis diebus Salomonis*. Aſt quale eis habuiſſe putatis tan- tæ pacis, & ab hoſtili incurſu immunitatis pignus? Uri- que non aliud, quam quia ſub gubernio Regis pacifici degebant. Veruntamen ecce plus quam Salomon hic, qui ſub Sacramenti huius umbra vivit, nullum pertimeſcit inimicum inſultum, unde Origenes inquit: *Tibi dabi- tur, ut requieſcas ſub vice tua, quę eſt Chriſtus Ieſus*. Quod ut ſtabiliat plenius, ad illa alludit Sacramentum hoc in- ſtituentis Chriſti verba: *Non bibam amodo de hoc geni- mine vitis: Quia nimirum ſub vitis illius umbra, quę vi- num producit germinans virgines, impavidi requieſci- mus*.

1. Reg. 4. 16.

Orig. h. 24. in
Iſaie.

Mat. 26. 29.

8 Obſervaviſſime aliquando, cui Sponſę collum aſſi- miletur? Sicut turris David collum tuum, quę adifica- ta eſt cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, om- nis armatura ſortium. Per Sponſam hanc Eccleſia designatur, aſt quare, obsecro, collum potiùs, quam quæcunque alia pars corporis, turri, armamentario, & inexpugnabili comparatur propugnaculo? Cau- ſamne noſtis? de hoc agebatur Sacramentum, quia nimirum collum vehiculum eſt cibi, nutrimenti, & potus, quibus totum ſuſtentatur, corroboraturque corpus. Non itaque ulla pars corporis alia aptius ſigni- ficare potuiſſet effectus huius panis, & Euchariftici vini, quorum utrumque turris eſt inexpugnabilis. At- que hanc forte ob cauſam Felix Episcopus Bituricen- ſis vas fabricari juſſit aureum in formam turris, ad cu- ſtodendam Euchariftiam, quam & Eccleſia ſancta in vaſis tabernaculorum, quales militares ſunt caſe, & tentoria, figuram exprimentibus, cuſtodire conſuevit. Quo ſine & illa ſubſervit Hugonis Cardinalis Gloſſa, quando hunc Pſalmi verſiculum (*in Sole poſui taber-*

Can. 4. 4.
Per collum
Sponſę deſi-
gnata fuit S.
Euchariftia.

Bar. An. 170.
n. 15.

Ha. C. 1.
24.

maculum suum (interpretans ait: *Tabernaculum dicitur caro Christi*). Verum enim verò qualis inter tentorium, & agni divini corpus, potest esse relatio? Facilis eruetur responsio ex illis Apostoli verbis: *Iesus Christus heri, & hodie, ipse & in secula*; quia scilicet idem ille, qui triginta tribus annis in carne visibili, ut Hugo Cardinalis ait, sicut in tabernaculo, militavit pro nobis, ipsemet protestatus est, dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi*, in defensionem nostram, in hoc Sacramenti tabernaculo, per corpus suum militans incessanter.

9. Ultimum discurre, si lubet, à Sennacherib toti populo Israelitico, & civitati sanctæ Jerusalem intentatum exterminium, quando Ezechias nequaquam pusillanimitas coram arca prostratus ita exorare cepit: *Domine Deus Israel, qui sedes super Cherubim, tu es Deus solus Regum omnium terre*. Arca hæc propter Manna quod continebat, Eucharistiam, ut diximus, præfigurabat. Circa quam historiam, minas, & blasphemias Rabiaces Aegippus considerans simul, & Ezechiaz pietatem, ait: *Non verba verbis, nec arma armis referenda credidit, sed exurgens, cilicio se ut scuto induit; pro galea, cinere caput texit, pro jaculis orationem intorsit: ascendit oratio, descendit Angelus, caesa per noctem Assyriorum 175. millia cadaverum numeravimus, percussorem non vidimus*. Ita quoque multi Christiani, Eucharistia ante prælium muniti, gloriosi evasere victores, percussorem non videntes, quia scilicet sub specierum Sacramentalium tabernaculo, & tentorio, militat configitque Christus. Unde non immerito Sanctus Cypr. teste Baronio, Fideles contra Tyrannos armaturus, hoc iis providit corporis Christi munimentum, juxta illa expressa verba: *Quos excitamus, & hortamur ad prælium, non inermes, & nudos relinquamus, sed protectione corporis, & sanguinis Christi muniamus*. Quam veritatem ex Alberti Magni doctrina facile stabilierim, qui favum mellis, à Samione in ore leonis inventum, & Eucharistia symbolum, contemplan, ait: *De comedendo exivit cibus, & de forte egressa est dulcedo; Hoc est de eo, qui in Sacramentis nobis sibi incorporat, exiit dulcedinis cibus, & de forte nostro propignatore ad salutem tanta egressa est dulcedo*. Cujus Sacramenti fortitudinem Salmeron pariter ab Isaia indigitatam fuisse sustinet in iis verbis, ubi convivium pinguium commemorans, immediate hoc subnectit epithetum: *Deus exercituum*. Unde ad sacrum hoc convivium Eucharisticum dictus alludens Author, ait: *Quia pro exercitiis Ecclesiam militantis corroborandis institutum est*.

10. Ad novam vos invito Sancti Chrysostomi sententiam: *Cavendum tibi, ne acutum gladium pro cibo præbeas*, quia scilicet summè nobis cavendum, ne sceleribus nostris, mansueti hujus agni furorem contra nos provocemus, ipsique loco cibi ferrum, & gladium in interitum nostrum præbeamus; nobisque in oppressionem cedat, propter graves offensas, & mortales culpas nostras, quod cæteroquin hostes nostros penitus attrivisset. Populus quondam Israelis stragem passus à Philistæis, communi consilio arcam in prælium conducendam, per quam defenderentur, sternerunt, dicentes: *Afferamus ad nos de Silo arcam fœderis Domini, & veniat in medium nostrum, ut salvet nos de manu inimicorum nostrorum*; sed nihil iis hujusmodi profuit munimen, quantumvis altaris Sacramenti typus esset; quin potius ceciderunt de Israel triginta millia pedum, & arca Dei capta est. Ex quo proinde successu Dionysius Carthusianus hoc optimum pro nobis eruit documentum. In urgentibus quandoque belli miseriis populus Christianus sanctissimum exponit Sacramentum, in honorem ejusdem preces solemnes instituit 40. horarum, & processiones, sed absque ullo fructu, imò quandoque cum effectu opposito. Cujus hæc assignari potest ratio, quia nimirum principalis eorum finis est, ut suam salvem substantiam, & vitam, à fine mori temporali, non Divino, non Ecclesiastico; non ut protegant, aut manu teneant fidem. Iterum quod caput est, ejusmodi instituuntur devotiones, absque ulla morum emendatione, cum affectu, & voluntate reiterandi peccata; ideoque *acutum gladium pro cibo præbeamus*, pro vita mortem, pro medela interitum, pro præmio supplicium.

Manf. Bibl. Pred. Tom. II.

11. Anno 1239. ab innumerabili Turcarum exercitu obfessa Valentia, dum nostri extremis premerentur angustiis, à sacratissimo hoc altaris Sacramento subsidium petiere instanter. Inter reliquos autem, quinque Capitanei ad S. Communionem sumendam se accinxerunt; sed dato conflictus signo ante Missæ finem, dum communicandi non suppeteret tempus, ad prælium concurrerunt, suum spiritualiter adimplentes desiderium. His itaque configentibus, dum Sacerdos, quid de residuis hostiis minoribus ageret, dubius hæreret, corporali eas involutas, sub saxo abscondit propter Barbarorum timorem. Turcæ itaque penitus destructi fuere à nostris, fugatique per invocationem sanctissimi Sacramenti. Nostri igitur ad communicandum reversi, particulas eruentes, singulas sanguine madidas, & sacro lino affixas offenderunt. Quo miraculo divulgato, omnes ad tanti mysterii adorationem concurrerunt. Sed novo confestim de inimicis iterum ad arma convolantibus orto rumore, nostri expediens judicarunt, corporale dictum, quasi antemurale, mœniis appendere; quo facto, iterum in impios procurrentes, omnes in fugam compulerunt. Quæ Syndon usque in præsens tempus multacum veneratione Darocæ, mulus clara miraculis, asservatur.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

De variis Eucharistia fructibus, præsertim autem de illa quam nobis confert, indulgentia, & propitiatione Dei.

THEMA.

Pinguis Panis ejus. Gen. 49. v. 30.

1. **A**lias inter, quibus Patriarcha Jacob suos munera filios, benedictiones, non infima fuit illa, quam indulxit filio suo Aier, dicens: *Afer pinguis Panis ejus*. Quæ verba Ecclesia sancta in Festo sanctissimi Corporis Christi, cælestem hunc panem sacramentalem honoratura adducit, alludens nō fallor ad effectum ejus multipliciter; unde subjungit: *præbebit delicias*, scilicet, ut Interlinearis prosequitur, *Sapientie, Gratie, & Virtutum*. S. autem Thomas de Villanova, panem hunc in cælesti Manna figuratum fuisse considerans, ait: *Quid dulcius isto cibo, qui non terra est, sed de caelo venit, non hominum opere, sed Spiritus Sancti virtute, in sacro Virginis utero firmatus, omnem habet saporum, omnem continet suavitatem; in eo omnium virtutum, & charismatum plenitudo est*; vel ut S. Clemens de hoc cælesti pane tractans concludit: *Omne beneficium obunibrabit*; nec immerito, si enim Christus passibilis inter nos mortales degens, *pertransiit benefaciendo*, quanto magis in suis bonis dispergens prodigus erit in Eucharistia, in qua ipse permanent, usque ad finem perstat sæculorum, dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus*, neque alium ob finem nisi ut suas ipse nobis gratias communicet. Ideoque juxta Apostoli consilium: *Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus*, quia scilicet Sacramentum hoc gratiæ est signatura, nomenque *Eucharistia*, gratiæ est expressivum.

2. Salmeron Christum variis suis largè gratias dispersisse considerat. Et inprimis quidem uterum virginalem subintrans, eidem primatum contulit super omnes creaturas. Exinde domum petens Zachariæ, Joannem Baptistam in utero virginali sanctificavit, matremque ejus Spiritu Sancto, & patrem dono Prophetiæ ditavit. Stabulum Bethlehemiticum, in quo nasci dignatus est, in paradysum convertit, præsepiumque in altare consecravit. Ad templum conductus, ipsum omnium reddidit gloriosissimum, ita ut juxta Propheticum oraculum, nullum ei unquam extiterit simile in Majestate. In Ægyptum confugiens, falsa attrivit dæmoniotum simulachra, & ipsa per quæ transivit deleta, suataliter Sanctitate honoravit, ut sanctis impleta fuerint Eremitis. Jordanis aquis in quibus se lavit, virtutem contulit, sicut & cæteris aquis, purificandi, & sanctificandi animas per S. Lavacrum. In Cana inter nuptias aquam mutavit in vinum. In domo Petri socrum sanavit febricitantem. A Sancto Mattheo invitatus multos convertit Publicanos. In Simonis pharisei con-

Præclara historia obit. in taliter victorie. Marin. de reb. Hisp.

S. Eucharist. est propitiatio.

Interlin. S. Th. de VII. Conc. i. in die Corp. Ch.

S. Cle. Rom. inst. c. 4. Ad. 10. 16.

Hebr. 4. 19.

Salm. 146. 1. 40. Christus, quocumque intravit, sua benedictio, nem. & dona impendit.

vivio sanctificavit Magdalenam: In ædibus Archi-Synagogi filiam resuscitavit defunctam, inque ipso itinere per sinitræ contactum Hæmorrhoidam liberavit à fluxu sanguinis. Hospitio exceptus à Martha, utramque sororem, & fratrem eminenter promovit, dum eos universo mundo tamquam omnium statuum, & in Ecclesia vocationum idæas proposuit: Zachariæ ipsum invitans audire meruit: *Hodie huic domui salus a Deo facta est*: A Phariseorum principe vocatus, non obstantibus impiorum sibi structis insidiis, alium ab hydropisi in corpore, alios à fastu in anima liberavit, de humilitate varia iis tradens documenta. Ecce vobis dicti Authoris discursus, quibus præmissis, tandem concludit ita in favorem nostrum: *Intrauit in cenaculum montis Sion, & reliquit nobis cibum totum, & mensam integram.*

3 Sanctus Laurentius Justinianus ad varios ex coelesti hac refectione redundantes se convertit effectus, dicens: *Viviscantur interius, corporis Christi incorporantur, spiritualiter reficiuntur, devotione augmentantur, dulcedine nutriuntur, charitatis scilicet ad DEVM, & dilectionis ad proximum, & suavitatis in se ipsos; Fit quoque ex illa sumptione in ipsis, semitis mitigatio, gratia collatio, virtutum roboratio, peccatorum remissio, contra diabolum armatio, spei elevatio, amoris excitatio, fidei commendatio, angelica convivatio, regni celestis largitio, intellectus illuminatio, & omnium bonorum participatio.* Unde & in Canone Missæ, verba leguntur sequentia: *Quam oblationem Deus in omnibus quasumus, benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris.* Quæ verba Sanctus Paschasius considerans, ait: *Benedictam, per quam nos benedicimur; adscriptam, per quam nos omnes in celo conscribamur; ratam, per quam in visceribus Christi censeamur; rationabilem, per quam a bestiali sensu exuamur; acceptabilemque facere dignetur, quatenus & nos per hoc, quia in nobis displicimus, acceptabiles cum ejus amico Filio simus.* Cui eadem celesti pani pinguius omnes attribuere possumus ab Apostolo Spiritus Sancti verbis sequentibus enumeratos fructus; dum ait: *Fructus autem Spiritus, Charitas, Gaudium, Pax, Patientia, Benignitas, Bonitas, Longanimitas, Mansuetudo, Fides, Modestia, Continentia, Castitas.* His namque omnibus fructibus nutrit, & impinguat animam susceptio hujus panis. *Charitas* quidem hoc singulariter eminet in Sacramento, quam virtutem Lectori fusiùs amplius quoddam exhibet, in Sacramento hujus laudem compilatum Volumen, cui titulus: *Sacramentum amoris*: Præterquam quod virtutis hujus eminentia in illo deducatur Spiritus Sancti axioma, quod dicitur: *Deus Charitas est, qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Neque *Laetitia* hoc in vino deficit, quod *laetificat cor hominis*, propter quod Communicans, cum Maria virgine maxima cum abundantia exuberans gloriari potest, dicendo: *Exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.* Insuper *Pax* in corde ejus; qui hunc Agnum in se suscepit, superabundat, quia *Pacem* donat se suscipienti, & ideo ad Ephes. dicitur: *Ipse est Pax nostra.* Ad hac Eucharistia *Patientiam* quoque fovet, & vigorose nutrit, prout quovis sæculo in Martyribus experientia docuit, qui S. Communionem corroborati, non solum crudelissimorum tormentorum carnificinam libenter tolerarunt, verum etiam in mediis tormentis cor eorum præ nimio gaudio exsiliit: unde in Genesi dicitur: *Ponam buccellam panis, & confortate cor vestrum.* Præterea *Benignitas*, quæ fructus est Spiritus Sancti, divino huic cibo pariter adhæret; sic enim per experientiam videmus, quod illi, qui celestem hanc mensam frequentant, communiter benigni sint, & benefici, ac magna vi attractiva præditi, prout videre est in sancto Ignatio de Loyola, Francisco Xaverio, & Philippo Nerio: unde Sanctus Paulus Communionem simul cum Beneficentia conjungit, dicens: *Communione, & beneficentia nobis obli-visci.* Denique ab hoc Sacramento *Bonitas*, virtus, & perfectio suas radices habet, suumque inde accipit alimentum, & vigorem; unde Glossa inquit: *Præbebit delicias sapientie, gratia, virtutum.*

4 *Longanimitas*, quæ nos omnibus vitæ hujus casibus tam sinistris, quam prosperis superiores efficit, ab hoc quoque convivio Eucharistico haud parum ad-discitur; Et ideo observandum, quod in oratione Do-

minica primò hæc verba præmittantur: *Fiat voluntas tua sicut in celo, & in terra, & statim immediate merito fiat hujus panis celestis: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*: quod utique ideo solum fit, ut ostendatur, conformitatem voluntatis humanæ cum divina, panis hujus verum fructum esse; Et merito, cum enim Christus dicat: *Mens cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei, qui in celis est*, iustum est, ut ad exhibendam huic cibo divino debitam gratitudinem, & remunerationem, illam per hunc cibum recom-pensem, ejus adimplendo voluntatem, nosque ei per omnia conformando. Fructus quoque hujus Sacramenti est *Mansuetudo*; siquidem Salvator Agnus ille mansuetus Sacramentum hoc in nostram utilitatem instituit, in qua nocte tradebatur, id est, eo tempore quo homines omnia iræ suæ fulmina adversus eum vibrabant. Huc quoque spectat *Fides*; neque enim ultimum est mysterium, in quo magis sit necessarium hanc virtutem exercere, sicut in isto Sacramento, quod proinde per antonomasiam *mysterium Fidei* nuncupatur: unde Doctor Angelicus ait: *Quod non capis, quod non vides, animosa firmat Fides.* Est quoque *Modestia* Sacramenti hujus fructus; quæ enim major Modestia, & Humilitas excogitari potest, quam quod Deus ille quem adorant *Dominationes, tremunt Potestates*, sub minutissimo hostiæ fragmento se constringendo, se tanquam cibum, & potum à vilissimis vermiculis devorari sinat? In quo utique homines perfectum sui ipsius contemptum, & aspernationem efficaciter docet. Tandem, quod *Continentia, & Castitas* Sacramenti hujus fructus sit, in discursu decimo sexto fusiùs probavimus; quod proinde non sine mysterio *vinum germinans virgines* appellatur.

5 Præter hos innumeri quoque sunt alii, cunctique admirabiles hujus panis fructus, inter quos præcipuus est, quod fumentes hoc Sacramentum in Dei filios efficaciter adoptentur. Quæ certe adoptio, tanti æstimanda est, ut S. Leo de unionem hypostaticam naturæ divinæ cum humana, in incarnatione consummata, differens, dicere non dubitet: *Omnia dona excedit hoc donum, ut Deus hominem vocet filium, & homo Deum nominet Patrem.* De qua adoptione S. Joannes loquitur, dum ait: *De dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Et quidem in quo in communicantibus de hoc Sacramento verissime adimpletur, quod æterna Veritas promittit, nimirum; *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo*, consequens est, ut sicut divinitatem Christi participamus, ita quoque filiationis divinæ, quam Christus habet, participes efficiamur. Simile quoddam argumentum Sanctus Ambr. efformat, dum inquit: *Quia idem Dominus noster Jesus Christus confers est, & divinitatis, & corporis, & in qui accipis ejus carnem, divina ejus substantia in illo alimento particeps effici-ris; quod utique multò magis quoad divinam ejus filiationem verificatur.*

6 *Pinguis panis ejus*; Habet enim hoc Sacramentum virtutem non solum impinguandi animam, verum etiam corpus sustentandi, prout multis servis Dei plurimisque virginibus accidisse variè perhibent historiæ. S. Bonav. dum observat, Salvatorem nostrum in c. 6. Evangelii S. Joannis de Eucharistia fusiùs differentem, frequentem fecisse mannae mentionem, querit, ad quid toties repetit de manna, & inculcat? moxque per auctoritatem D. Chrysostomi respondet, quod ideo toties reminiscitur manna, ad fidem inducendam, quod si possibile factum est 40. annis sine messe, & frumento continere illorum vitam, multo magis & nunc ipse veniens possit dare vitam; & si illi cypserant, multo magis ipsa veritas erit talis, quæ possit dare vitam. P. Rhode venerabilis Ursula Benincasa refert, quod postquam Gregor. XIII. eandem S. Philippo Nerio ad probandum ejus spiritum consignasset, ilque ei sacram prohibuisset Communionem: *Momentibus illico membris, non sine vitæ periculo contabuerit: Cumque veluti in suprema necessitate sacro viatico reficijisset idem Philippus, vires momento resaperit.*

7 *Pinguis panis ejus*. Etenim panis hic celestis vigorem, & vires nobis subministrat, ut divini servitii cursum cum fervore aggredi, & proficui valeamus. Porro de S. Elia Propheta Sacer textus ait: *Ambulavit in fortitudine cibi illius* (id est panis subcinerici ejusdem ab

In Cenacu-
lo Sion se to-
rum nobis in
cibum reli-
quit.
S. L. Just. de
disc. mo. c. 19
Stupendi
fructus, &
effectus SS.
Eucharistia
in nobis.

S. Pasch. de
corp. & sang.
Dom.

Gal. 3. 21.
Specialiter
fructus Spiritus
aut a Paulo
enumerati,
qui sunt:
Charitas.

Gaudium.

Pax.

Eph. 3. 14.
Patientia.

Gen. 16. 1.
Benignitas.

Hebr. 9. 16.

Bonitas.

Longanimi-
tas.

Joan. 14.

Mansuetudo

Fides.

Modestia.

Continentia
Castitas.

Dignè com-
municantes,
efficaciter
adoptantur
in filios Dei.
S. Leo tect. 9.
de Nat.

Joan. 1.

S. Ambr. 1. 6.
de Sacra. c. 1.

S. Commu-
nio etiam
sustentat
corpus.

S. Bonav. c. 6.
loc.

P. Rhode
hist. 1. 1. c. 22.
§. 14.

Submini-
strat vitam
progre-
dientium in
viam Dei.

3. Reg. 19. 2. Angelo subministrati) quadraginta diebus, & quadraginta noctibus usque ad montem Dei Horeb. Hic autem panis sub cineribus per manum Angeli coctus, qui tantum Eliæ vigorem tribuit, panis Eucharistici typus erat, ac proinde Sanctus Laurentius Justinianus hinc ita arguit, dicens: *Quid panis Christi, qui est panis vite rellæ sumentibus, spiritualis fortitudinis conferre valebit?* Et Glossa similiter ait: *Quanto magis ex virtute divini convivii, in quo non jam sub cineribus panes, sed ipsius Dei verbi carnem & sanguinem de manu ejusdem sumimus Christi, potest quispiam melius sustentari?* Ad nostrum verò propositum specialiter observandum est *ly ambulavit*, in potè quod duo nobis utilia documenta suggerit; quorum primum est, quod celestis hic panis ad perfectionis acquisitionem plurimum conferat, nam verbum hoc, *ambulare*, in Scriptura Sacra spiritualis vitæ cursum exprimit; Sic enim Deus Abrææ ait: *Ambula coram me, & esto perfectus*, & de Henoch dicitur: *Ambulavit coram Deo*. Secundum est, quod singularem in via Dei fervorem nobis insinuet; Pro cuius meliori intelligentia observandum, quod Elias non semel, sed bis sub junipero ad dormiendum se composuerit, qui somnus aliquem in ipso stuporem mentis, & tedium significabat. Nam ut Glossa ait: *Tempor aliquando nominatur in Scriptura opor*. Ac proinde Elias hoc modo sopore correptus, hominem in DEI servitio negligentem repræsentabat. Sed quid tandem evenit? *Cum surrexisset, comedit, & ambulavit*. Nam in virtute cibi illius excitatus, magnis passibus ad montem, perfectionem significantem, progressus fuit.

8 *Pinguis panis ejus*. Origenes de panibus propositionis loquens ait: *Panis propositionis cum significat, quem proposuit Deus propitiationem in sanguine ejus; & si respicias ad illam commemorationem, de qua dicit Dominus: Hoc facite in meam commemorationem, invenies, quod ista est commemoratio sola, qua propitium faciat hominibus Deum*. Sanctus Laurentius Justinianus ad sanguinem alludens agni paschalis, quo Deus à populo suo portarum postes tingi voluit, eos qui ad sacrum hoc convivium accedunt, his verbis alloquitur: *Neque tibi percussor angelus nocere valebit, si agni istius saginatus fueris edulio*. Albertus Magnus super illa verba Apocalypsis cap. 7. *Nolite nocere terra, & mari, neque arboribus quoad usque signemus servos Dei nostri*, inquit: *Consignari debet Christo, qui est de familia Christi, signo crucis, & sanguinis ejus, quia non consignati percutimur*. Sic quoque in Ezechiele cap. 9. omnes illos, qui signo *Thau* consignati erant, à supplicio Dei exemptos fuisse legimus: *Hoc autem signo, ut idem ait, Crucem, & sanguinem agni in Monte Calvario assutum præfigurabat*. De quo Sanctus Paulus gloriabatur, dicens: *Nemo mihi molestus sit, ego stigmata Domini mei in corpore meo porto*. Stigmata autem illa, inquit Albertus Magnus, sunt consecrationes passionis, & sanguinis Iesu Christi.

9 Habacuc in Cantico suo ait: *Domine apertum, in medio annorum vivifica illud, in medio annorum nostrum facies, cum iratus fueris, misericordia recordaberis*. In quo oraculo prophetico quoad sensum literalem populi Hebræi è servitute Babylonica liberatio prædicitur, quæ juxta calculum Cornelii à Lapide An. 3419. contigit. Sanctus Augustinus autem eadem verba de Incarnatione Filii Dei intelligit, quæ à S. Patribus Opus Dei nominatur, quia Deus in hoc mysterio seipsum potentiam in brachio suo. Cum igitur Eucharistia, ut ex superioribus constat, extensio Incarnationis appelletur, Habacuc his verbis DEUM hunc in modum affari voluisse videtur: *Quando in plenitudine temporum altaris institues Sacramentum, tunc misericordie tue recordaberis, cunctaque iracundie tue fulmina depones*. David quoque cum inter tria sibi proposita flagella pestem elegisset, eo tempore, quo populus hac strage flagellabatur, obtulit holocausta, & pacifica, & propitiatus est Dominus. Nimirum altare quoddam erexit, & super illo obtulit holocaustum, incruenti sacrificii symbolum. Sed ubi, quomodo, & quo tempore illud obtulit? Observandum, quod Spiritus Sanctus non sine mysterio post oblatum holocaustum multas consequentes referat circumstantias; dicit enim: *Miseris*

Dominus super afflictionem, ait Angelo percutienti populum: Sufficiunt, comine manum tuam. Sed ubinam tunc Angelus erat? sacer Textus ait: *Eras autem Angelus Domini juxta arcam*. Circa quæ verba notandum, quod Angelus nondum arce huic pedem intulerat, sed tantum illi propinquus erat, quia juxta arcam. In arca autem, ut omnibus notum est, colligitur & excutitur frumentum ad faciendum panem. Ecce tibi igitur, quando Angelus juxta hujus panis, & frumenti electorum figuram, quantumvis remotam, stabat, Deus illi, ut divine justitiæensem in vaginam recondideret, præcepit. Sed ubinam David altare erexit, & in quo loco holocaustum hoc obtulit? *Emam te arcam*, inquit, *ut adificem altare Domino, & cesset interfecio, qua grassatur in populo, & ait Arcana ad David: Accipias & offeras Dominus meus Rex, sicut placet ei*. Ubi, ut vides, altare in medio arce frumenti ad propitiandum, & placandum Deum erigitur, quæ omnia in figura hujus Sacramenti contigerunt, per quod Deus nobis propitius efficitur. Hic quoque revocandum est in memoriam, quod cum Abiathar summus Sacerdos, partes & factiones Adoniz contra Salomonem secutus fuisset, hic Rex ei dixerit: *Equidem vir mortis es, sed hodie te non interficiam, quia portasti arcam Domini Dei*. In hac autem arca, ut sæpius meminimus, Manna recludebatur, verum Eucharistiæ symbolum, & idè Salomon hujus solius intuitu Abiathar pepercit. Et quot putas hodie inveniuntur, qui unq; peccatis suis ita exigentibus, multis involverentur infortunis, nisi ex eo solum, quia S. Communioni devoti existunt, ab his præservarentur?

10 Quando Joram Rex Israel, Josaphat Rex Juda, & Rex Edom in bellum contra Moabitas unà cum numerosis exercitibus progressi in deserto præ siti moriebantur, & peribant, Eliæ per orationes suas iram Dei placavit, & ingentes aquarum torrentes manare fecit. Sed quando, vel quo tempore miraculum istud patravit? Scriptura ait: *Factum est igitur mane, quando sacrificium offerri solet, & ecce aqua veniebant per viam Edom, & repleta est terra aquis*. Eo etenim tempore, quo sacrificia offeruntur, Deus misericordiam suam continere nequit, quin propitietur. Quando Elias Propheta post tot siccitatis continuos annos, colom, quod antea æneum fuisse videbatur, aperuit, dicit sacer textus: *Et ecce nubecula parva: per quam hostia facta, quæ velut angusta quedam nubes est, præfigurabatur*. Ac proinde Sanctus Augustinus ait: *Elias figuram habuit Domini Salvatoris, Elias oravit, & sacrificium obtulit, & Christus pro universo mundo seipsum immaculatum sacrificium tradidit*. Et paulò post ait: *Vidit nubeculam parvam ascendentem de mari, quæ carnem Christi figurabat*.

DISCURSUS XXIV.

A R G U M E N T U M.

Communio sacra lumen, scientiam, & Dei, mysteriorumque divinatorum infundit cognitionem.

T H E M A.

Et cognoverunt eum in fractione panis. Luc. 24. versicul. 36.

1 **D**Um illi Discipuli à via, quæ in Emaus ducebat, aberrantes, ad eò à Sole Justitiæ obfuscari fuerunt, ut S. Lucas de iis dicat: *Oculi eorum tenebantur, ne eum agnoscerent*. Ubi D. Chrysostomus ait: *Non de sensibilibus oculis hoc dictum est, sed de sensu mentali, neque enim vilius illorum corporalis obtenebratus erat, ut bene probat S. Augustinus, non enim clausis oculis ambulabant, sed inerat aliquid, quo non finerentur agnoscere, quod videbant*. At verò quamdiù hæc hallucinatio, quæ mentem illorum perstringebat, duravit? *Usque ad Sacramentum panis*, inquit S. Doctor, *ut veritate corporis ejus participata Christus possit agnosci*. Nam quando Salvator illis consecratum sacratissimi corporis sui panem communicavit, tunc protinus cognoverunt eum. Per quod insinuat, ut inquit Theophylactus, quod oculi eorum, qui benedictum panem assunt, aperiantur, ut agnoscant illum, magnam enim, & indicibilem vim habet caro Domini. Unde Albertus Magnus ait: *Oculos claros non habet, cujus oculos sanguis Christi efficacius non clarificavit*.

An panis
quem fregit
Christus in
Emau fuerit
Eucharis-
ticus.
Janfenius,
Lyran.
Cajet.
Dio. Cat.

Tenetur
quidam talis
sacris.

Illuminavit
binos illos
Discipulos
Ad. Ap. 2.
v. 41.

1. Cor. 10.

Auth. imp.
Don. 17.

S. Aug. serm.
140. de sep.

Drog. Host.
1. de sacra.
Dom. Pall.

PL 33. 6.
Que propius
ad Deum
accedimus,
eo clarius
illum co-
gnoscimus.

Joan. 4.
Paret in Sa-
maritana.

Ex Discipu-
lis Emau-
ticis.
Luc 24.

3. Controversum est inter sacros Interpretes, an panis ille, in cuius fractione Discipuli Dominum cognoverunt, panis fuerit Eucharisticus, an verò sine consecratione solum benedictus; siquidem inter Religiosos usus invaluit, mensam præmittere benedictionem. Janfenius, Lyranus, Cajetanus, & Dionysius Carthusianus panem hunc nequaquam sacramentalem fuisse existimant. Econtrà verò valde fundata opinio est, panem illum verè Eucharisticum fuisse. Nonnulli eorundem Interpretum optimè considerant, Sanctum Lucam hanc historiam referentem, per specialem Spiritus Sancti calamus, ejus gubernantis instinctum, iisdem verbis usum fuisse, quibus alii Evangelistæ factam in ultima cæna Eucharistiæ institutionem recensent: Cum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis; prout omnes concorditer asserunt Evangelistæ, adeoque quantum ad modum, quo tunc usus fuit, eodem scilicet, quo Eucharistiam instituit, efficax videtur etiam argumentum, ad convincendum, quod verè Sacramentum fuerit; præterquam quod addi possit, hoc ita Incarnatam ordinasse Sapientiam, ut scilicet Christi notitiam non consecuti Discipuli per Scripturas Sacras, quas Magister cælestis iis in via interpretatus fuerat, lumen illius per sacratissimum illius corpus sibi compararent. Idem quoque Sanctus Lucas de primis Christi Fidelibus agens, frequentem eorum Communionem, per panis fractionem explicat, dum ait: Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis; ubi dubitari nequit, quin sermo sit de Communione; cum alibi Apostolus dicat: Panis quem frangimus, nonnè participatio corporis Domini est? Porro Author operis imperfecti ad ipsum principalem hujus discursus textum se reflectens, ait: Dominus in via non solum benedixit panem, sed de manu sua dedit Cleopæ, & socio ejus, quod illi manu porrigitur, non solum sanctificatum, sed etiam sanctificatio est, & sanctificat accipientem. Quam pariter historiam Sanctus Augustinus hoc moraliter illustrat Commentario, dicens: Discite, ubi agnoscatis. Ubi voluit Dominus agnosci? in fractione panis; securi sumus, panem frangimus, & Dominum cognoscimus. Noluistis agnosci nisi ibi, propter nos, qui non eum visurum eramus in carne, & tamen manducaturi eramus ejus carnem. Id quod & Drogo Hostiensis de passione tractans, confirmat in hæc verba: Sed ubi tandem cognoverunt eum? in fractione panis, & verè non cognoscitis Domine, nisi in fractione panis: panis caro tua est.

3. Propheta Regius sequens proinde nobis dat consilium, dicens: Accedite ad eum, & illuminamini; quando namque ad Deum accedimus viciniores, tanto majus illius haurimus lumen, & notitiam. Unde in præfatione Missæ, de Angelis à Deo, & Choris sublimioribus longius distantibus dicitur, quod Deum laudent, quem laudant Angeli; Dominationes verò magis Deo vicinæ, magisque illuminatæ, ipsum adorare perhibentur; Potestates autem, quæ essentia divini viciniores assant, tremere describuntur; quanto namque quis ad supremam illam Majestatem accedit vicinior, tanto majus ejusdem imbibit lumen, & notitiam. An non ita Samaritana primitus quidem Christo exprobrabat Judaïsmum, dicens: Tu Judæus cum sis, quomodo bibere à me possis? deinde discursum familiariter prosequens, Domini ipsum titulo affectit, cum diceret: Domine da mihi hanc aquam: nec congressum terminavit, quin ipsum Dei Filium, promissumque Messiam esse cognoverit, talemque in Samaria professus fuerit: Vi video, Propheta es tu; venite, & videte, &c. Idem omnino dicitur in Emau abeuntibus Discipulis accidit; qui Christo associati, ipsum tanquam peregrinum suspiciebant: Tu solus peregrinus es in Jerusalem? ut idiotam redarguebant: Nescis ea, quæ facta sunt; sed consummato itinere, dum ad hospitium diverissent, dicere non dubitarunt: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cum loqueretur? Sed tunc in discursu, & conversatione progredientes, ipsum Dominum appellarunt, dicentes: Mane nobiscum, Domine. Quando autem perfectum iis lumen, & notitiam obtigisse putatis? quando scilicet suum iis sacratissimum communicavit corpus; & cognoverunt eum in fractione panis; qui primitus tam exilem Dei cognitionem habuerunt, ut

Incarnata Sapientia iis exprobraret: O stulti, & tardi corde.

4. Drogo Hostiensis, nostrum promoturus argumentum, historiam Josephi Patriarchæ, quando in fratrum saccis frumentum inter pecunias abscondi fecit, adducit, inquit: Veniunt ad te quasi alieni, fratres tui, sed tu benigne appropinquas eis; veniunt ad te cum asinis stultitia, & tarditatis sua, & cum saccis vacuis præ inopia, sed non solo frumento repleas eos, quin & pecuniam reddis ligatam in ore sacculi. Deinde historiam prosequens, subjungit, dum ait: Vacui & stulti veniunt ad te, sed tu remittis eos onustos, & abundantes frumento sapientia tua, insuper & eloquentia pecuniam reddis ligatam auctoritate Scriptura. Quanti etenim servi Dei, quot virgines, & matronæ, ut S. Theresia, S. Catharina Senentis, Sancta Maria Magdalena de Pazzis, Sancta Birgitta, absque studio, & literatura humana sublimissimas de Deo illustrationes, lumina & notitias ex Sacramenti hujus frequentia obtinuerunt? Et vos itaque accedite ad eum, & illuminamini; appropinquate ad eum in Communionem sacra, ubi intus ad Deum datur accessus; siquidem stricta inibi formatur unio, Deum inter, & animam, dicente Christo: Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo. Salmeron ingeniosam instituit observationem ad intentum præfens, fundatam in panibus propositionis, cælestis hujus panis præfigurativis, quando ait: Non sine causa in sancto ante sanctum sanctorum posito, erat ad Aquilonem mensa panes propositionis continens; ad meridiem erat candelabrum septem lucernis illuminatum, ut nos illuminatos redderet de Eucharistia cum fructu suscipienda. Neque minus consideratione digna in præfenti se offert D. Chrysostomi propositio, quam circa resuscitatam Architynagogi filiam verbis format sequentibus: Puellam cum à mortis excitasset, per cibum, quem ei afferri jussit, à quo esset suscitata, instruxit. Subito autem, ut illam resuscitavit Iesus, jussit illi dare manducare, cum tamen de Lazaro resuscitato, sicut & de filio viduæ ad vitam revocato, nullam cibi curam habuerit: cur igitur de cibo in hac occasione plus, quam alias, sollicitus fuit? Sine dubio omnia in sapientia à Christo facta fuere. Atque idè observandum, Lazarum juxta se sorores habuisse, à quibus in notitia Christi edocendus erat; adolescens quoque vivus existens omnem populum audierat acclamantem, quia Propheta magnus surrexit in nobis, & quia Deus visitavit plebem suam. Huic autem filia per cibum, Eucharistiæ typum, lumen & agnitionem sui infundere voluit, ac proinde meritò D. Chrysostomus ait: Per cibum, quem ei afferri jussit, à quo esset suscitata, instruxit. Albertus Mag. proinde de hoc pane appositè inquit: Per Sacramentum, & Communionem ipsius ad communionem redimus Angelorum, & participamus divinas illuminationes. Sanctus Laurentius Justinianus pariter inter alios hujus Sacramenti effectus, hunc enumerat, dicens: Piamens, tanti sponsi letificata presentia, venerando hoc mediante Sacramento, repletur gaudio, exultatione perfunditur, humilitate dejicitur, lumine irradiatur.

5. Oppotunnè hic mihi incidit modus, quo Salvator noster cæcum natum illuminaturus usus fuit, nimirum per lutum ex saliva oris sui compositum: Expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & linxit lutum super oculos ejus. Cujus rei gestæ mysterium Angelicus Doctor declarans, per cæcum hunc genus humanum in notitia veri Dei à Christo illuminatum intelligit: Per spiritum, inquit, quod est saliva de capite descendens, signatur Verbum, quod à Deo Patre capite omnium rerum procedit; ego ex ore Altissimi prodixi; tunc ergo Dominus de sputo, & terra lutum fecit, quando Verbum caro factum est; linxit autem oculos cæci, id est, humani generis, oculos scilicet cordis. Melius verò ad propositum nostrum Sanctus Augustinus inquit: Indei de crucifixio obtenebrati sunt, Christiani vero comedendo Crucifixum illuminantur. Celebre, cunctisque notum est, quod Jonathas accidit, qui summitatem virgæ, quam manu tenebat, in favum mellis inungens, & ori admovens, subito illuminatus fuit: Extendit summitatem virgæ, quam habebat in manu, & intinxit in favum mellis, & convertit manum suam ad os suum, & illu-

Drog. Host.
ibid.
Per S. Communionem
etiam alias
simplices,
accipiant
divinas illu-
strationes.

Joan. 6.

Salme. 9. 17.
4.
Hujus signa
fuerunt
panes pro-
positionis.

D. Chr. h. 33.
in Matth.

Luc. 8. 11.
Cur Christus
puella resus-
citavit co-
raverit cari-
cium, & nō
aliis resuscitatis.

Luc. 7. 12.

Alb. M. de
Euch. dist. 4.
c. 25.

S. L. Just. de
disc. mon. c.
19.

Quid signifi-
cet lutum,
quo Christus
illuminavit
cæcum natū,
Joan. 9. 6.
S. Th. 2b.

S. Aug. 16.
133.

1. Reg. 14. 17.
Mel, quod
gustavit Jo-
nathas, figu-
ravit S. Eu-
charistiā.

minati sunt oculi ejus. Per hunc verò favum mellis, S. Ecclesia altaris Sacramentum intelligit, de quo dicitur: *Petramelle saturavit eos*. Sanctus Bonaventura autem de hoc mysterio differens, inquit: *In hujus figuram dicitur, quod Iona comedit, & illuminati sunt oculi ejus, quia ad veram Christi contemplationem, & speculationem non pervenit quis, nisi ad mensam ejus sedeat, de qua in Sapientia dicitur: Miscuit vinum, & posuit mensam*. Sanctus Carolus quoque de fructibus Eucharistiae differens, hoc idem punctum tangit, dum in hæc verba loquitur: *Ab hoc Sacramento maximum lumen in animas illas derivatur, quæ dignè, juxta vires suas, & convenientiam præparationem ad ipsum accedunt: Quam sacramentalis cibi virtutem mel illud præfiguravit, quod Iona lasso, præque defatigatione propemodum ceco, vires restituit, & visum*. Cujus cælestis panis laudes, postquam fusiùs enarrasset Sanctus Laurentius Justinianus, ita suum tandem concludit discursum: *Aperigitur, o mellis fave amara! aperi, inquam, interiores Fidelium oculos, ut formata fidei irradiati lumine, mereantur videre te*. Cui argumento stabiliendo peraccommode subserviet parabola illa de cœna magna, mentis Eucharistiae typo, ad quam cæci pariter invitati leguntur: *Quod enim, obsecro, in eo latet mysterium, quod ad tantas epulas, & lautities ingenti adeo cum sollicitudine ipsi etiam cæci fuerint invitati? Dubium hoc resolvit Sanctus Anselmus, dum per hos cæcos, gentiles intelligendos docet, qui cum nec scientiæ lumen, nec illuminatos cordis haberent oculos, beneficio hujus cœnæ, lumen, notitiam, verique Dei intelligentiam sunt consecuti: Qui tamen ad Christi convivium invitati (verba sunt S. Præfatis) interius illuminati jam in via Dei non errant, sed recte tramite gradiuntur*. Novistis omnes, panem hunc primitus in *Bethlehem* descendisse, quæ domus panis interpretatur. Sed modum, obsecro, descendens advertite; In medio siquidem bovis, & asini se collocavit. Quoniam verò sine id factum fuisse putatis? Scilicet ad nos erudiendos, hanc panem illi inesse virtutem, ut rudioribus, & stolidioribus lumen, notitiamque Dei impertiat. Quem admodum accidit, quando cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui. Sanctus Gregorius Thaumaturgus de Bethlehemitico stabulo agens, ipsum Majestatis thronum appellare non dubitat, dicens: *Thronus revera & hic erat Cherubicus*. Urique quod præsepe thronum appellatur, facile intellectu foret; Sed capere penitus nequeo, qualiter throni Cherubici, cui scientia propria est, denominatio illi competere possit, ubi nil præter asinum, & bovem demorabatur? Ecce vobis mysterium. Hic namque panis tot illustrationes, tantamque communicat sapientiam, & scientiam divinam, ut cognoscat bos, & asinus possessorem suum, quem Israel non cognoscit.

6 Christus aliquando Apostolos suos benignius compellens, his illos affatus fuisse verbis legitur: *Iam non dicam vos servos, sed amicos: Quia servus nescit, quid faciat Dominus ejus: Vos autem dixi amicos, quia omnia quaecumque audivi à Patre meo, nota feci vobis*. Tempus velim computetis, in quo dilecti Discipuli ad ærarium illud admissi fuere, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei. Tempus hoc utique non aliud fuit, quam illud ultimæ Cœnæ, quando cælesti hoc pane eos Dominus cibavit. Quam pariter ob causam S. Joannes institutionem Eucharistiae describere volens, suum à scientia, & lumine, Sacramenti hujus speciali effectu, in hæc verba exorsus est historiæ contextum: *Sciens quia omnia, &c.* Cui proposito plenius suffragaturus Sanctus Ambrosius, illum Sapientis textum: *Miscuit in cratere vinum suum* Increatæ Sapientiæ, mensam panis, & vini hujus cælestis præparati, accommodat, dicens: *Hauritur ergo de cratere sapientiæ, hauritur disciplina, hauritur intellectus*. Unde & Hesychius hoc Sacramentum *alimentum vite, & cœnam lucis*, nuncupare non ambigit. Neque dubium est, quin huc respiciens Ecclesia sacrificium Missæ ab illis inchoari velit Psalmi verbis: *Emittet lucem tuam, & veritatem tuam, &c.* Ideo etiam Drogo Hostiensis Israël quondam, tanquam in figura, columnam nubis per diem, ignisque per noctem præfulsisse autumat. Quod privilegium ad nubem nostram Eucharisticam transferens,

ad propositum nostrum ait: *Hæc est columna nubis, quæ per diem præcedebat filios Israel; nubes ergo per diem, & columna ignis per noctem; quia & caro tua divinitatis assumptæ temperat, & Spiritus Sanctus tenebras nostræ mentis illustrat*.

7 Quandoquidem cum populo Hebræo desertum ingressi sumus, memineritis velim illius, quod in Exodo his verbis dicitur: *Mane saturabimini panibus, scientisque quod ego sum Dominus Deus vester*. Cur enim, dicitur Iodes, in hac potius, quam in alia quacunque occasione, Deus sui notitiam populo illi spondit, dicens: *Scietis, quod ego sum Dominus DEVS*? Quot namque miracula operatus fuerat in Ægypto, aquas convertendo in sanguinem, & virgas in serpentes; densissimis cælum operiendo tenebris, mare pervium reddendo, totque alia operando prodigia? Nonne Scripturam Sacram, nonne Prophetas, nonne Patriarcharum instructiones populus Israël habebat? Cur igitur nunc, & non citius, Deum agnovisse describitur? Facilis ex ipso textu eruitur responsio; De Manna enim, Sacramenti altaris signa, sermo erat, idcirco Deus promittebat, dicens: *Scietis, &c.* q. d. Eucharistia, cujus Manna typus erat, scientiæ cælestis clavem habet. Unde & Ecclesiasticus ait: *Cibavit illum pane vite, & intellectus*. Quis autem hunc præparat cibum? Sapientia Increata, respondet Carthusianus: quem verò cibavit? Animam, *pane vite, ipsomet Christo, qui ait: Ioan. 6. Ego sum panis vite: qui docuit nos orare: Panem nostrum supersubstantialium da nobis hodie*, id est, ut Interlinearis ait, Corpus Christi: *Pane item intellectus*. Sed quænam est, intellectum inter, & panem hunc proportio? Responderi quidem posset, panem hunc nuncupari *panem intellectus*, quia scilicet priusquam sumatur, suum homo debet studiosè applicare intellectum, quæ meditando, quæ contemplando, ut ad tanti Sacramenti debitam se præparet susceptionem. At idem Dionysius Carthusianus idcirco panem huic dictum ait competere epithetum, quia *pascit intellectum, id est, illuminatione interna, quæ reficit intellectum*. Cui assentire videtur Syriaca Versio, quæ ita legit: *Pane intelligentiæ, & sapientiæ*, quia scilicet, qui frequenter hunc edunt panem, altissimam sibi comparant divinorum mysteriorum intelligentiam. Cujus veritatis testimonium nobis perhibet Doctor Gentium, qui excutientem circumferebat intellectum, quando *supra modum persequeretur Ecclesiam Dei*, qui Damascum pergens, ut faceret textus ait: *Nihil videbat, omni interiori, & exteriori oculorum luce destitutus*. Sed qualiter, & quando eum lumen oculorum recuperasse putatis? In extasibus illis, quando ad tertium Cælum, id est, usque ad Empyreum, ubi audivit arcana verba, sublimatus fuit. Tunc enim Doctor Gentium declaratus, altissimam obtinuit intelligentiam, & supernaturalis intellectui illius infusa fuit Sapientia. Sanctus Lucas in Actis Apostolorum ait: *Confestim ceciderunt ab oculis ejus tanquam squama, & visum recepit, & surgens baptizatus est, & cum accepisset cibum, confortatus est*. At verò quisnam, obsecro, hic cibus fuit? *Cibavit illum pane vite, & intellectu, & aqua sapientiæ salutaris potavit illum*. Et idcirco Albertus Magnus verba illa Evangelistæ de S. Communionem exponit, dicens: *Cum accepisset gratia hujus cibum, confortatus est*.

8 Enimverò ex quo aquæ mentionem facere cepimus, per quam sapientia symbolicè intelligitur, silentio nequaquam prætereundum est, quod sapiens Magister Christus Discipulis suis dedit indicium, unde dignoscere possent domum, in cuius cœnaculo strato, & præparato divinam instituere decreverat Eucharistiam: *Ecce introeuntibus vobis in civitatem, occurret homo amphoram aquæ portans, sequimini eum in domum*. Sanctus Laurentius Justinianus, per hoc vas aquæ, sive hydriam, scientiam, & intelligentiam sacram subaudiendam esse dicit, quæ ineffabilis hujus mysterii ministra est, ut hunc panem illuminare intellectum, & sapientiam infundere intelligamus. Joel Propheta habitaret Sion, ubi cœnaculum erat, in quo institutum fuit hoc Sacramentum, juxta lectionem vulgatam ita alloquitur: *Et filii Sion exultate, & letamini in Domino DEO vestro, qui dedit vobis Doctorem iustitiæ*. Ubi mysterio, huic proposito congruentissimo, plena est

S. Bonav. in Luc. 24.

A. Q. Eccl. Med. p. 312.

S. L. Just. de disc. mon. c. 19.

Cur ad cœnam magnam etiam invitati fuerint cæci. S. Anf. enar. Joan. c. 14.

I. 1. 1. S. Gr. Thaum. 1. 1. de Az.

Ioan. 14.

Ex hoc Sacramento hauritur sapientia, & intellectus. Ioan. 13. 1.

S. Amb. 1. in Exod. ad Simplic.

Hesychius or. de laud. Deip.

Pl. 41. 3. Drogo. Host. ibid.

Enchirid. 11. Iudei ad eos Manoz, cognoverunt Deum.

Sic nos sumendo S. Eucharist. accipimus panem intellectus. Eccl. 15. 3.

Dion. C. 11.

Ioan. 6.

Interlin.

Dion. C. 11.

Syriaca Versio.

Pater in conversione S. Pauli. Act. Ap. 9.

Alb. M. de Euchar. diff. 1. c. 4. Christus in S. Eucharist. est cibus, & Doctor.

Luc. 12.

S. L. Just. de triumph. Chr. agone c. 1.

Joel. 1. 11.

L. 1. 1. 1. 1.

As panis
quem fregit
Christus in
Emau, lun-
ria Eucharis-
ticus.
Jansenius.
Lyrani.
Cajet.
Dio. Cal.

Tenetur
quod illis
fuerit.

Illuminavit
binos illos
Discipulos.
A. & Ap. 1.
v. 41.

1. Cor. 10.

Auch. imp.
bona. 17.

S. Aug. serm.
140. de sep.

Drog. Host.
1. de sacra.
Dom. Pass.

Pl. 1. 1. 6.
Quo propius
ad Deum
accedimus,
eo clarius
illum co-
gnoscimus.

Joan. 4.
Pater in Sa-
maritana.

Et Discipu-
lis Emau-
ticis.
Luc 24.

2. Controversum est inter sacros Interpretes, an panis ille, in cuius fractione Discipuli Dominum cognoverunt, panis fuerit Eucharisticus, an verò sine consecratione solum benedictus; siquidem inter Religiosos uetus invaluit, mensa præmittere benedictionem. Jansenius, Lyrani, Cajetanus, & Dionysius Carthusianus panem hunc nequaquam sacramentalem fuisse existimant. E contra verò valde fundata opinio est, panem illum verè Eucharisticum fuisse. Nonnulli eorundem Interpretum optimè considerant, Sanctum Lucam hanc historiam referentem, per specialem Spiritus Sancti calanum, ejus gubernantis instinctum, iisdem verbis utum fuisse, quibus alii Evangelistæ factam in ultima cena Eucharistiae institutionem recensent: *Cum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis*; prout omnes concorditer asserunt Evangelistæ, adeoque quantum ad modum, quo tunc usus fuit, eodem scilicet, quo Eucharistiam instituit, efficax videtur erui argumentum, ad convincendum, quod verè Sacramentum fuerit; præterquam quod addi possit, hoc ita Incarnatam edidisse Sapienciam, ut scilicet Christi notitiam non consecuti Discipuli per Scripturas Sacras, quas Magister cælestis iis in via interpretatus fuerat, lumen illius per sacratissimum illius corpus sibi compararent. Idem quoque Sanctus Lucas de primis Christi Fidelibus agens, frequentem eorum Communionem, per panis fractionem explicat, dum ait: *Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis*; ubi dubitari nequit, quin sermo sit de Communione; cum alibi Apostolus dicat: *Panis quem frangimus, nonnè participatio corporis Domini est*? Porro Author operis imperfecti ad ipsum principalem hujus discursus textum se reflectens, ait: *Dominus in via non solum benedixit panem, sed de manu sua dedit Cleopha, & socio ejus, quod de manu porrigitur, non solum sanctificatum, sed etiam sanctificatio est, & sanctificat accipientem*. Quam pariter historiam Sanctus Augustinus hoc moraliter illustrat Commentario, dicens: *Discite, ubi agnoscatis. Ubi voluit Dominus agnosci? in fractione panis; securi sumus, panem frangimus, & Dominum cognoscimus. Noluit agnosci nisi ibi, propter nos, qui non eum visurum eramus in carne, & tamen manducaturi eramus ejus carnem*. Id quod & Drogo Hostiensis de passione tractans, confirmat in hæc verba: *Sed ubi tandem cognoverunt eum? in fractione panis, & verè non cognoscitur Domine, nisi in fractione panis: panis caro tua est*.

3. Propheta Regius sequens proinde nobis dat consilium, dicens: *Accedite ad eum, & illuminamini*; quanto namque ad Deum accedimus viciniore, tanto majus illius haurimus lumen, & notitiam. Unde in præfatione Missæ, de Angelis à Deo, & Choris sublimioribus longius distantibus dicitur, quod Deum laudent, quem laudant Angeli; Dominationes verò magis Deo vicinæ, magisque illuminatæ, ipsum adorare perhibentur; Potestates autem, quæ essentia divinx viciniores astant, tremere describuntur; quanto namque quis ad supremam illam Majestatem accedit vicinior, tanto majus ejusdem imbibit lumen, & notitiam. An non ita Samaritana primitus quidem Christo exprobrabat Judaïsimum, dicens: *Tu Judæus cum sis, quomodo habere à me possis?* deinde discursum familiariter prosequens, Domini ipsum titulo affectit, cum diceret: *Domine da mihi hanc aquam*; nec congressum terminavit, quin ipsum Dei Filium, promissumque Messiam esse cognoverit, talemque in Samaria professus fuerit: *Vi video, Propheta es tu; venite, & videte, &c.* Idem omnino dictus in Emau abeuntibus Discipulis accidit; qui Christo associati, ipsum tanquam peregrinum suspiciebant: *Tu solus peregrinus es in Jerusalem?* ut idiotam redarguebant: *Nescis ea, quæ facta sunt*; sed consummato itinere, dum ad hospitium divertissent, dicere non dubitarunt: *Nonne cor nostrum ardens eras in nobis, cum loqueretur?* Sed iterius in discursu, & conversatione progredientes, ipsum Dominum appellarunt, dicentes: *Mane nobiscum, Domine*. Quando autem perfectum iis lumen, & notitiam obtigisse putatis? quando scilicet suum iis sacratissimum communicavit corpus; & cognoverunt eum in fractione panis; qui primitus tam exilem Dei cognitionem habuerunt, ut

Incarnata Sapiencia iis exprobraret: *O stulti, & tardi corde*.

4. Drogo Hostiensis, nostrum promoturus argumentum, historiam Josephi Patriarchæ, quando in fratrum saccis frumentum inter pecunias abscondi fecit, adducit, inquit: *Veniunt ad te quasi alieni, fratres tui, sed tu benigne appropinquas eis; veniunt ad te cum afinis stultitiæ, & tarditatis sue, & cum saccis vacuis præ inopia, sed non solo frumento reple eos, quin & pecuniam reddis ligatam in ore sacculi*. Deinde historiam prosequens, subjungit, dum ait: *Vacui & stulti veniunt ad te, sed tu remittis eos onustos, & abundantes frumento sapientiæ tuæ, insuper & eloquentia pecuniam reddis ligatam autoritate Scripturæ*. Quanti etenim servi Dei, quot virgines, & matronæ, ut S. Theresia, S. Catharina Senentis, Sancta Maria Magdalena de Pazzis, Sancta Birgitta, absque studio, & literatura humana sublimissimas de Deo illustrationes, lumina & notitias ex Sacramenti hujus frequentia obtinuerunt? Et vos itaque *accedite ad eum, & illuminamini*; appropinquate ad eum in Communionem sacra, ubi intimus ad Deum datur accessus; siquidem stricta inibi fornicatur unio, Deum inter, & animam, dicente Christo: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo*. Salmeron ingeniosam instituit observationem ad intentum præsens, fundatam in panibus propositionis, cælestis hujus panis præfigurativis, quando ait: *Non sine causa in sancto ante sanctum sanctorum posito, erat ad Aquilonem mensa panes propositionis continens; ad meridiem erat candelabrum septem lucernis illuminatum, ut nos illuminatos redderet de Eucharistia cum fructu suscipienda*. Neque minus consideratione digna in præsentem se offert D. Chrysostomi propositio, quam circa resuscitatam Archilynamagogi filiam verbis format sequentibus: *Puellam cum à mortis excitasset, per cibum, quem ei afferri jussit, à quo esset suscitata, instruxit*. Subito autem, ut illam resuscitavit Iesus, jussit illi dare manducare, cum tamen de Lazaro resuscitato, sicut & de filio viduæ ad vitam revocato, nullam cibi curam habuerit: cur igitur de cibo in hac occasione plus, quam aliàs, sollicitus fuit? Sine dubio omnia in sapientia à Christo facta fuere. Atque idè observandum, Lazarum juxta se sorores habuisse, à quibus in notitia Christi edocendus erat; adolescens quoque vivus existens omnem populum audierat acclamantem, quia *Propheta magnus surrexit in nobis, & quia Deus visitavit plebem suam*. Hinc autem filia per cibum, Eucharistia typum, lumen & agnitionem sui infundere voluit, ac proinde meritò D. Chrysostomus ait: *Per cibum, quem ei afferri jussit, à quo esset suscitata, instruxit*. Albertus Mag. proinde de hoc pane appositè inquit: *Per Sacramentum, & Communionem ipsius ad communionem redimus Angelorum, & participamus divinas illuminationes*. Sanctus Laurentius Justinianus pariter inter alios hujus Sacramenti effectus, hunc enumerat, dicens: *Piamens, tanti sponsi latificata presentia, venerando hoc mediante Sacramento, repletur gaudio, exultatione perfunditur, humilitate dejicitur, lumine irradiatur*.

5. Opportunè hic mihi incidit modus, quo Salvator noster cæcum natum illuminaturus usus fuit, nimirum per lutum ex saliva oris sui compositum: *Expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & linxit lutum super oculos ejus*. Cujus rei gestæ mysterium Angelicus Doctor declarans, per cæcum hunc genus humanum in notitia veri Dei à Christo illuminatum intelligit: *Per sputum, inquit, quod est saliva de capite descendens, signatur Verbum, quod à Deo Patre capite omnium rerum procedit; ego ex ore Altissimi prodixi; tunc ergo Dominus de sputo, & terra lutum fecit, quando Verbum caro factum est; linxit autem oculos cæci, id est, humani generis, oculos scilicet cordis*. Mellius verò ad propositum nostrum Sanctus Augustinus inquit: *Judæi de crucifixo obtenebrati sunt, Christiani vero comedendo Crucifixum illuminantur*. Celebre, cunctisque notum est, quod Jonathæ accidit, qui summitatem virgæ, quam manu tenebat, in favum mellis intingens, & ori admovens, subito illuminatus fuit: *Extendit summitatem virgæ, quam habebat in manu, & intinxit in favum mellis, & convertit manum suam ad os suum, & illu-*

Drog. Host.
ibid.
Per S. Communionem
etiam alias
simplices,
accipiunt
divinas illu-
strationes.

Joan. 6.

Salmeron. g. 11.
4.
Hujus figura fuerunt
panes propositionis.

D. Chr. l. 33.
in Matth.

Luc. 3. 11.
Cur Christus
puellæ resu-
scitæ cu-
raverit dari
cibum, & nō
aliis resuscita-
tis.

Luc. 7. 12.

Alb. M. de
Euch. dist. 4.
c. 11.

S. L. Just. de
disc. mon. c.
19.

Quid significet
lucum,
quo Christus
illuminavit
cæcum natū,
Joan. 9. 6.
S. Th. 1b.

S. Aug. in Pl.
112.

1. Reg. 14. 17.
Mel, quod
gustavit Jo-
nathas, figu-
ravat S. Eu-
charistiam.

minati sunt oculi ejus. Per hunc verò favum mellis, S. Ecclesia altaris Sacramentum intelligit, de quo dicitur: *Petra melle saturavit eos*. Sanctus Bonaventura autem de hoc mysterio differens, inquit: *In hujus figuram dicitur, quod Ionasbas comedit, & illuminati sunt oculi ejus, quia ad veram Christi contemplationem, & speculationem non pervenit quis, nisi ad mensam ejus sedeat, de qua in Sapientia dicitur: Miscuit vinum, & posuit mensam*. Sanctus Carolus quoque de fructibus Eucharistiae differens, hoc idem punctum tangit, dum in hæc verba loquitur: *Ab hoc Sacramento maximum lumen in animas illas derivatur, quæ dignæ, juxta vires suas, & convenientiam preparatione ad ipsum accedunt: Quam sacramentalis cibi virtutem mel illud præfiguravit, quod Ionasbas lassus, præque defatigatione propemodum cæco, vires restituit, & visum*. Cujus celestis panis laudes, postquam fusiùs enarrasset Sanctus Laurentius Justinianus, ita suum tandem concludit discursum: *Aperiatur, o mellis amor! aperi, inquam, interiores Fidelium oculos, ut formata fide irradiati lumine, mereantur videre te*. Cui argumento stabilendo peraccommode subserviet parabola illa de cœna magna, mentis Eucharistiae typo, ad quam cæci pariter invitati leguntur: *Quod enim, obsecro, in eo latet mysterium, quod ad tantas epulas, & lautities ingenti adeo cum sollicitudine ipsi etiam cæci fuerint invitati? Dubium hoc resolvit Sanctus Anselmus, dum per hos cæcos, gentiles intelligendos docet, qui cum nec scientiæ lumen, nec illuminatos cordis haberent oculos, beneficio hujus cœnæ, lumen, notitiam, verique Dei intelligentiam sunt consecuti: Qui tamen ad Christi convivium invitati (verba sunt S. Præfatis) interiori illuminationi jam in via Dei non errant, sed recto tramite gradiuntur*. Novistis omnes, panem hunc primitus in *Beitlabem* descendisse, quæ domus panis interpretatur. Sed modum, obsecro, deicentius advertite; In medio siquidem bovis, & asini se collocavit. Quoniam verò sine id factum fuisse putatis? Scilicet ad nos erudiendos, hanc panem illi inesse virtutem, ut rudioribus, & stolidioribus lumen, notitiamque Dei impetieretur. Quem admodum accidit, quando cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui. Sanctus Gregorius Thaumaturgus de Bethlehemitico stabulo agens, ipsum Majestatis thronum appellare non dubitat, dicens: *Thronus revera & hic erat Cherubicus*. Utrique quod præsepe thronum appellavit, facile intellectu foret; Sed capere penitus nequeo, qualiter throni Cherubici, cui scientia propria est, denominatio illi competere possit, ubi nil præter asinum, & bovem demorabatur? Ecce vobis mysterium. Hic namque panis tot illustrationes, tantamque communicat sapientiam, & scientiam divinam, ut cognoscat bos, & asinus possessorem suum, quem *Israel non cognoscit*.

6 Christus aliquando Apostolos suos benignius compellens, his illos affatus fuisse verbis legitur: *Iam non dicam vos servos, sed amicos: Quia servus nescit, quid faciat Dominus ejus: Vos autem dixi amicos, quia omnia quaecumque audivi a Patre meo, nota feci vobis*. Tempus velim computetis, in quo dilecti Discipuli ad ætænarium illud admissi fuere, in quo sunt omnes thesauri sapientie, & scientie Dei. Tempus hoc utique non aliud fuit, quam illud ultimæ Cœnæ, quando celesti hoc pane eos Dominus cibavit. Quam pariter ob causam S. Joannes institutionem Eucharistiae describere volens, suum à scientia, & lumine, Sacramenti hujus speciali effectu, in hæc verba exoritur est historię contextum: *Sciens quia omnia, &c.* Cui proposito plenius suffragaturus Sanctus Ambrosius, illum Sapientis textum: *(Miscuit in cratere vinum suum)* Increata Sapientie, mentem panis, & vini hujus celestis preparandi, accommodat, dicens: *Hauritur ergo de cratere sapientia, hauritur disciplina, hauritur intellectus*. Unde & Hesychius hoc Sacramentum *alimentum vite, & cœnam lucis*, nuncupare non ambigit. Neque dubium est, quin huc respiciens Ecclesia sacrificium Missæ ab illis inchoari velit Psalmi verbis: *Emittite lucem tuam, & veritatem tuam, &c.* Ideo etiam Drogo Hostiensis Israeli quondam, tanquam in figura, columnam nubis per diem, ignisque per noctem præfulsisse autumat. Quod privilegium ad nubem nostram Eucharisticam transferens,

ad propositum nostrum ait: *Hæc est columna nubis, quæ per diem præcedebat filios Israel; nubes ergo per diem, & columna ignis per noctem; quia & caro tua divinitatis assum temperas, & Spiritus Sanctus tenebras nostræ mentis illustras*.

7 Quandoquidem cum populo Hebræo desertum ingressi sumus, memineritis velim illius, quod in Exodo his verbis dicitur: *Mane saturabimini panibus, scientisque quod ego sum Dominus Deus vester*. Cur enim, dicite sodes, in hac potius, quam in alia quacumque occasione, Deus sui notitiam populo illi sponndat, dicens: *Scietis, quod ego sum Dominus DEVS?* Quot namque miracula operatus fuerat in Ægypto, aquas convertendo in sanguinem, & virgas in serpentes; densissimis cœlum operiendo tenebris, mare pervium reddendo, totque alia operando prodigia? Nonne Scripturam Sacram, nonne Prophetas, nonne Patriarcharum instructiones populus Israel habebat? Cur igitur nunc, & non citius, Deum agnovisse describitur? Facilis in ipso textu eruitur responsio; De *Manna* enim, Sacramenti altaris figura, sermo erat, ideoque Deus promittebat, dicens: *Scietis, &c.* q. d. Eucharistia, cujus *Manna* typus erat, scientiæ celestis clavem habet. Unde & Ecclesiasticus ait: *Cibavit illum pane vite, & intellectus*. Quis autem hunc præparat cibum? Sapientia Increata, respondet Carthusianus: quem verò cibavit? Animam, *pane vite, ipsemet Christus, qui ait: Ioan. 6. Ego sum panis vite: qui docuit nos orare: Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie*, id est, ut Interlinearis ait, Corpus Christi: *Pane item intellectus*. Sed quænam est, intellectum inter, & panem hunc proportio? Responderi quidem posset, panem hunc nuncupari *panem intellectus*, quia scilicet priusquam sumatur, suum homo debet studiosè applicare intellectum, quæ meditando, quæ contemplando, ut ad tanti Sacramenti debitam se præparet susceptionem. At idem Dionysius Carthusianus idem panem huic dictum ait competere epithetum, quia *pascit intellectum, id est, illuminatione interna, quæ reficit intellectum*. Cui assentire videtur Syriaca Versio, quæ ita legit: *Pane intelligentia, & sapientie*, quia scilicet, qui frequenter hunc edunt panem, altissimam sibi comparant divinorum mysteriorum intelligentiam. Cujus veritatis testimonium nobis perhibet Doctor Gentium, qui cæcutientem circumferebat intellectum, quando *supramodum persequabatur Ecclesiam Dei*, qui Damascum pergens, ut faceret textus ait: *Nihil videbat, omni interiori, & exteriori oculorum luce destitutus*. Sed qualiter, & quando eum lumen oculorum recuperasse putatis? In extasis illis, quando ad tertium Cœlum, id est, usque ad Empyreum, ubi audivit arcana verba, sublimatus fuit. Tunc enim Doctor Gentium declaratus, altissimam obtinuit intelligentiam, & supernaturalis intellectui illius infusa fuit Sapientia. Sanctus Lucas in Actis Apostolorum ait: *Confestim ceciderunt ab oculis ejus tanquam squama, & visum recepit, & surgens baptizatus est, & cum accepisset cibum, confortatus est*. At verò quoniam, obsecro, hic cibus fuit? *Cibavit illum pane vite, & intellectus, & aqua sapientie salutaris potavit illum*. Et idem Albertus Magnus verba illa Evangelistæ de S. Communionem exponit, dicens: *Cum accepisset gratia hujus cibum, confortatus est*.

8 Enim verò ex quo aquæ mentionem facere cœpi-mus, per quam sapientia symbolicè intelligitur, silentio nequaquam prætereundum est, quod sapiens Magister Christus Discipulis suis dedit indicium, unde dignoscere possent domum, in cuius cœnaculo strato, & præparato divinam instituere decreverat Eucharistiam: *Ecce introeuntibus vobis in civitatem, occurret homo amphoram aquæ portans, sequimini eum in domum*. Sanctus Laurentius Justinianus, per hoc vas aquæ, sive hydriam, scientiam, & intelligentiam sacram subaudiendam esse dicit, quæ ineffabilis hujus mysterii ministra est, ut hunc panem illuminare intellectum, & sapientiam infundere intelligamus. Joel Propheta habitatores Sion, ubi cœnaculum erat, in quo institutum fuit hoc Sacramentum, juxta lectionem vulgatam ita alloquitur: *Et filii Sion exultate, & letamini in Domino DEO vestro, qui dedit vobis Doctorem iustitia*. Ubi mysterio, huic proposito congruentissimo, plena est

S. Bonav. in
Luc. 24.

Ad. Recl.
Med. p. 512.

S. L. Just. de
disc. mod.
c. 19.

Car ad cœnam
magnam
etiam invitati
fuerunt
cæci.
S. Anf. enar.
Euan. c. 14.

1. 1. 1.
S. Gr. Thæ.
lib. 1. de An.

Ioan. 11.

Ex hoc Sa-
cramento
hauritur sa-
pientia, &
intellectus.
Ioan. 1. 3.

S. Ambr. 1. in
Exod. ad
Simpliç.

Hesychius
or. de laud.
Deip.

Pl. 42. 1.
Drog. Host.
Abod.

Præf. 16. 11.
Iudæi ad eum
Manna, co-
gruentissimi
Deum.

Sic non im-
mendo S.
Eucharist.
accipimus
panem in-
tellectus.
Ecc. 1. 3.

Dio. C. 11.

Ioan. 6.

Interlin.

Dion. Car.

Syriaca
Versio.

Pater in
conversione
S. Pauli.
Ad. Ap. 9.

Alb. M. de
Euch. dist. 1.
c. 4.
Christus in
S. Eucharist.
est cibus, &
Doctor.

Loc. 11.

S. L. Just. de
triumph.
Chr. agone
c. 11.

Joel. 2. 11.

Leg. vol.

Septuag.

est eorundem verborum à Septuaginta Interpretibus facta versio; hi enim ita vertunt: *Quoniam dedit vobis escas*, quasi idem sit, datum nobis esse hunc panem, quod, datum nobis esse Magistrum, vel Doctorem. Est enim panis ille cœlestis panis vite, & intellectus, vel ut Interlinearis habet: *Panis doctrina*. Unde Sanct. Thomas optimè considerat, quod ex quo *serpens infudit homini in animam tenebras ignorantia*; *Tenebrae*, id est, ignorantia erant super faciem abyssi, id est, humani cordis, ex diaboli deceptione; ideo ut ad tenebras hasce depellendas aliquod nobis relinqueret remedium, dedit nobis corpus suum in cibum, quod pie recipientium ignorantia tenebras illuminat; Psalm. 26. *Dominus illuminatio mea*. Psalm. 33. *Accedite ad eum, & illuminamini*; Corpus enim Christi est Verbum Dei, id est, vera lux in carne humana, quasi in lucerna, qua illuminatur anima fidelis.

Interlin.
S. Th. opusc.
S. c. 6.Ps. 26.
Pl. 33.

Reg.

S. Ambr. de
fuga sac.
l. 1. c. 6.Tertull. l.
adv. Phys.
c. 6.
S. Th. ubi
sup.Psalm.
Necessariū
carne est, ut
accedamus
hunc dispo-
siti, & illu-
minemur.
Hebr. 6. 4.

9 De S. Elia Propheta dicitur: *Ambulavit in fortitudine cibi illius usque ad montem Dei Floreb*. Sed quo fine ad hunc se montem recepit? S. Ambrosius lib. 1. de fuga sæculi c. 6. inquit: *Vi cognosceret plenius Deum*. Et verè id est ibi assecutus, quia per modum transeuntis Deum vidit. Tertullianus l. adversus Physicos cap. 6. ait: *Familiari congressu Dei exceptus est*. At verò in verbis S. Thomæ in præcedenti numero adductis, specialiter advertendum est ad illa verba: *Pie recipientium*. Quia si anima ad divinum hunc panem debita cum dispositione non accesserit, meritò ei metuendum est, ne de illa verificetur: *Sicut lumen ejus, ita & tenebra ejus*; quantò enim major est lux hujus Sacramenti, tantò densiores futurae sunt tenebrae nostrae, si ad illud indignè accesseris. Unde Apostolus talibus comminatur, dicens: *Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, gustaverunt etiam donum cœlestis, & prolapsi sunt, rursus revocari ad penitentiam, rursus crucifigentes sibi metipsis Filium Dei, & ostentui habentes*. Quæ comminatio propriè eos, qui ad hunc cœlestem panem sumendum indignè accedunt, concernit; hi enim communicando, passionem Christi non commemorant, sed potius renovant eandem, idque tantò atrociori cum injuria, quantò majus est lumen, quod à Sacra Communionem recipiunt.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Sacramenti fructus nostræ correspondet dispositioni, illiusque præ reliquis participes fiunt magis famelici.

THEMA.

Substantia tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat, & deserviens uniuscujusque voluntati, ad quod quisque volebat, converterebatur. Sap. 16. v. 21.

1 Celebris est classicorum Authorum opinio, quod licet Manna haud secus, ac alibi cibi, specialem quandam saporem in se habuerit, attamen eundem saporem juxta beneplacitum, & voluntatem eorum, qui inde cibabantur, variavit, dummodò illdem in gratia Dei constituti, & Filii Dei essent. Et hinc est, quod Moyses de hoc angelico pane loquens, quisnam ejus specialis sapor ex natura fuerit, his verbis expresserit: *gustus ejus, quasi simila cum melle*: Sapiens autem de ejusdem Manna arbitrario sapore aperte dicat: *Substantia tua, &c.* Unde Serapicus Doctor ait: *Habebat unum saporem determinatum per naturam, sed varios per divinam gratiam*. Dionys. Carthusianus hunc Sapientiae textum commentans, pariter inquit: *Quod dicitur hic habuisse omne delectamentum, & omnis saporis suavitatem, non erat naturale, neque ex natura, & vi Manne, sed divina virtute, quemadmodum etiam ipsum Mannam in se dulce, videbatur iniquis insipidum, qui dixerunt: Anima nostra nauseat super cibo isto levissimo; Iustus verò, & Deo gratias sapiebat, quasi omnium habens saporum suavitatem*. Hac autem omnia in figura contingebant: Cum enim hæc annona de cœlo delapsa Eucharistiæ symbolum fuerit, Deus nobis per illam insinuate voluit, omnes sapores, fructus, & bona infinita, quæ ex hac in nos redundant, radicem, & augmentum suum magna ex parte habere repositum in pietate, devotione, & bonitate illorum, qui inde reficiuntur; siquidem illi, qui Dei amicitia, &

Cum magna
devotione,
& bona dis-
positione
accedendū
est ad S. Co-
munionem,
ut percipia-
mus ejus
fructus.
Exod. 16. 32.

S. Bon. lib.

Dio. C. 11. lib.

filiatione minimè gaudent, non solum nihil inde proficiunt, verum etiam magnam illius habent nauscam. Sanctus Bonaventura super eundem Sapientiae textum inquit: *Per Manna significabatur congruè Christus sub Sacramento altaris: Comedentes ex eo pro suo desiderio, id est, devotione, reficiuntur, secundum illud; Desiderium anima ejus tribuisti ei; Item: Desiderium coram attulit eis, non sunt fraudati a desiderio suo*. Ad hanc quoque veritatem Antiphona illa alludit, quæ in primis vespers solemnitatis sacratissimi Corporis Christi ad Magnificat canitur, in qua S. Mater Ecclesia non sine mysterio ita canit: *Vs dulcedinem tuam in filios demonstrares, pane suavissimo de cœlo præstato, esurientes reple bonis, fastidiosos devotes dimittens inanes*.

2 Verum enim verò, quinam per hos famelicos, seu esurientes, alii designantur, quam illi, de quibus Salvator noster ait: *Beati qui esuriunt, & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur*? Hoc enim justitiæ nomine in pluribus Sacrae Scripturae locis, virtus, spiritus, & perfectio Christiana intelligitur. Unde D. Chrysostomus super illa verba: *Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum*, inquit: *Justitia est omnis virtus*. Et ideo Sanctus Laurentius Justinianus hoc Sacramentum animabus prodesse dicit, juxta proportionem dispositionis suæ, & præcipuè juxta mensuram divini amoris, qui idem, quod sanctitas, significat: *Juxta mensuram Charitatis effectus percipitur hujus Sacramenti*. Distinguit tamen inter virtutem, & devotionem exteriorem, & bonitatem, seu virtutem solidam internam, dicens: *Et si devotio plurimum congruat huic Sacramento, tamen prius vita commendabilis habenda est, deinde devotio, nam vita sine devotione multum confert, absq; vita devotio nihil*.

3 Deus olim Israelitis quoad esum Agni Paschalis præcepit, dicens: *Non comedetis ex eo crudum quid*. Quis autem hominum palatum ita vitiatum, stomachumque adeò inhumanum habebit, qui carnes crudas manducare appetat, maximè in ea occasione, in qua ritus adeò sanctus adimplendus est, qualis erat esus Agni, & debita Paschalis celebratio? Et tamen minimè dubitandum est, quin speciale in hoc præcepto lateat mysterium; Deus enim omnia in Sapientia fecit. Abulensis dubium hoc solvit, dicens: *Dicitur, quod non sumatur agnus crudus; Crudum enim cibum manducat, qui nullam circa illum dispositionem, aut preparationem præmittit, & sic crudum cibum sumit, qui Corpus Domini ab aliis cibis non discernit, sed sic impurus ad illum cibum accedit, sicut ad communes*. Qua autem ratione hic agnus coctus ab illis manducandus erat? Assus igni: ubi per ignem amor Dei, sive Charitas intelligitur, quia juxta mensuram Charitatis effectus percipitur hujus Sacramenti, ut ait Sanctus Laurentius Justinianus. Et Sanctus Bonaventura ait: *Adverte, quod effectus Sacramentorum solet esse secundum dispositionem, & preparationem suscipientium*. Pro cujus confirmatione aptam quandam in Dialogis Sanctæ Catharinæ Senensis legimus similitudinem. Nam Sponsus ejus cœlestis eidem dixit: *Si multi varias ad accendendum candelas adferrent, quarum una ponderaret unam unciam, alia duas, alia sex uncias, alia denique unam libram, tam quidem primæ, quam ultimæ ignem conciperent, quo accenderentur, ita tamen, quod candelæ unius uncie minus lumen conceptura esset, quam quæ integram libram adæquaret: Ita contingit in hoc venerabili Sacramento iis, qui recipiunt illud, & candelas suas accendunt, videlicet sanctum desiderium, cum quo recipiunt venerabile Sacramentum; Tantum accipitis ex isto lumine, quantum de materia sincera dilectionis, & amoris, & igni desiderii portatis, quamvis totum in veritate recipiatis*. Sic etiam posito casu, quod vivus quidam fons leaturire incipiens, indifferenter omnium necessitatibus pateat, multi quidem ad potandum ex illo concurrent, alii verò haustam inde aquam in domum suam ad potandum deferent, veruntamen ex eo unus plus, alius verò minus inde bibet, juxta sitim, cum qua ad illum properat, vel juxta capacitatem, vel angustiam vasis, quod ad illam hauriendam secum defert: Salvator noster inquit: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat*; sed quis est fons ille, aut quales illæ sunt aquæ, ad quas nos invitat? *Qui biberit ex aqua,*

S. Bon. lib.

Esurientes
replentur
ejus fructib.
Mat. 5. 6.

D. Chrys.

S. L. lust. de
dic. mon.
conv. c. 9.Exod. 12. 9.
Agnus non
debebat co-
medi cru-
dus.Abul. q. 18.
in cap. 16.
Matth.Sed assus
igne, &c. &
communi-
cans ardeat
igne chari-
tatis.
S. Laur. lust.
S. Bon. l. 7. in
fasc. c. 7.
Dial. S. Cath.
Sen. l. 1. c. 10.
Pro cujus
mensura,
percipit
fructus ejus.
Explicatur
similitudo
nibus.

Joan. 7. 37.

Joan. 4. 13.

tium dispositione. Causa equidem, ob quam multi Manna nauseant Eucharisticum, & paradisi, quam in se continet, dulcedinem non percipiunt, est, quia foderunt sibi cisternas dissipatas.

18. L. 12.

Pl. 101. 16.
Quo quis
bonis re-
verentia
magis
est vacuus
eo magis
saturatur
ex hoc Sa-
cramento.

6. Aug. 1b.

6. Greg. 1. 2.
c. 1. in Reg.

9 In discursibus precedentibus illa Prophetæ verba fusiùs examinavimus, ubi dicitur: *ut educas panem de terra, & vinum, &c.* probantes, in his ad Eucharistiam, Psalmistam voluisse alludere, qui immediatè subjungit: *Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantavit.* Per arbores igitur camporum denotantur pauperes, & personæ privatæ: Per cedros verò Libani, divites, & potentes hujus sæculi; Et de primis quidem dicitur, quod *saturabuntur*; quod quis enim bonis terrenis minus abundat, vitam humiliorem, pauperemque ducit, eò ut ad mensam hanc majori cum fructu accedat, magis dispositus erit; dicente eodem Regio Vate: *Edant pauperes, & saturabuntur.* Quid autem de divitibus, & opulentis? Hi forsitan repudiabuntur? Nequaquam; quin potius *cedri Libani*, veruntamen non omnes, sed ii duntaxat, quibus Deus per gratiarum suarum influentiam assistit, mentis hujus cum fructu efficiuntur participes; Idèdque dicitur: *Quas plantavit. Ligna campi plebs populi, inquit S. Augustinus, & cedri Libani, quas plantavit; Cedri Libani potentes in seculo & ipsi saturabuntur; Pervenit panis, & vinum, & oleum Christi ad senatores, ad Reges, ad nobiles, satiata sunt ligna campi, prius humiles satiati sunt, deinde etiam cedri Libani, sed quas plantavit ipse.* Porro discursum hunc peraccommoda illa S. Gregorii doctrina concludere libet, quam in Cantici Annæ Commentario super illa verba (*Fameliici saturati sunt*) instituit, dicens: *Acibus vitiorum vacui, à timore jejuni, salutis quippe fructum non percipiunt in comestione salutis hostie, qui ea quibus se repleverant, flagitia portant in mente. Non saturantur ergo, nisi famelici, quia à vitiis perfecte jejunantes, divina Sacramenta percipiunt in plenitudine virtutis.*

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Attenta consideratio Eucharistiae sumendæ præmittenda est.

THEMA.

Super triticum, & vinum ruminabunt. Osee 7. vers. 14.

Opus est se-
ria applica-
tione, &
præparatio-
ne acceden-
tibus ad hoc
Sacramen-
tum.

Ab. M. de
Euch. dist. 1.
tr. c. 1.
Cant. 7.

Lev. 11.

Exod. 12. 9.
Qui S. Commu-
nionem
sumant cru-
dum.

6. Ber. 1. 2. 1. 1.
17. 2. 1. 1. 1.

6. L. 1. 1. 1. 1.
6. Ber. 1. 1. 1. 1.
6. Ber. 1. 1. 1. 1.

1 Quandoquidem Eucharistiae materia frumentum est, & vinum, ex præsentis oraculo Prophetico faciliè didicerimus, quanta sit necessitas serie applicationis, & præparationis, ut ad tantum mysterium cum fructu accedamus. Atque hoc ipsum in citatis verbis nobis insinuat, cum dicitur: *Super triticum, & vinum ruminabunt.* Quæ verba Albertus Magnus de Sacramenti hujus, & sanguinis Eucharistici laudibus tractans, adducit his verbis: *Hoc est, quod dicitur Cant. 7. Guttur tuum, vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiisque & dentibus ejus ad ruminandum; quia diu per cordis, & mentis iterationem debet ruminari Sacramentum; sæpe ad mentem revocando, & considerando, & degustando infinitas dulcedines, & bonitates ipsius.* Unde Levit. 11. dicitur: *Quod animal, quod non ruminat, immundum erit: Hinc est, quod de duobus, quæ sunt in hoc Sacramento, materia cibi, & potus, dicitur Osee 7. super vinum, & triticum ruminabunt.*

2 Deus olim, ut in discursu precedenti insinuavimus, suo legitur inhibuisse populo, ne agnum comederent crudum. Utique mysterio non caret ejusmodi prohibitio; siquidem verisimile videtur, neminem agnoscere velle voluisse. Ad sensum igitur moralem transiens Sanctus Bernardinus, hanc dicti præcepti assignat rationem: *Crudum sumit, inquit, desidiosa indiscussio, id est, qui mentem suam diligenter non discutit, vel qui non cogitat, quod recipit.* Sicut enim caro cruda stomachum non modò non restaurat, sed potius aggravat; ita pariter Sacra Communio, sine prævia præparatione, & inconsideratè sumpta, in animæ, & spiritus præjudicium potius, quàm juvamen cedit; Idèdque Sanctus Laurentius Justinianus salubriter nos monet, dum ait: *Videat quilibet, ne consuetudine, aut cordis elatione ad perceptionem ducatur tanti mysterii, sed devotione,*

sed prævia meditatione. Didacus Stella ad propositum nostrum aprè observat, Sapientiam Incarnatam, quam diu per 33. annos nobiscum vixit, nullum unquam opus majori cum applicatione, & præmeditatione animi exercuisse, quàm opus institutionis altaris Sacramenti: *Non legitur in Evangelio, inquit, Christum Dominum rem adeo præmeditatè, & tanta præparatione fecisse, sicut hoc Sanctissimum Sacramentum.* Quod ut evidentiùs pateat, aliquas illius consideremus circumstantias; & quidem imprimis nunquid alia loca deessent, in quibus ultimam celebrare cœnam potuisset, quàm in Monte Sion? cur non potius montem elegit Thaboris, aut Sinai, in quo legem dederat, aut Libani, aut denique Oliveti? hunc enim eligendo, impletum fuisset oraculum illud Davidicum: *Filius sicut novella olivarum in circuitu mensæ tuæ.* Inter plura, quæ hac in re concurrunt mysteria, unum est, & quidem proposito nostro valdè congruum; quia nempe Sion Latine idem significat, quod *speculario*. Merito igitur Eucharistia in Sion instituitur, id est, in loco tali, qui suum à contemplatione nomen habet, ut per hoc insinuetur, quàm sit necessarium, hanc, loco præparationis, tanto Sacramento præmittere; hinc etiam idemmet cœnaculum, in quo Sacramentum hoc institutum fuit, in domum orationis commutatum fuisse, Lucas Evangelista refert; in eo namque 120. homines illi, per decem dierum spatium reclusi, orationi vacabant: *Erant perseverantes in oratione.*

3 Hic quoque panis cœlestis non sine mysterio frumentum appellatur *Electorum*, qui in ovibus præfigurantur; quibus per instinctum naturalem congenitum est, ingestum ruminare cibum. Unde Sanctus Cyprianus monet, dicens: *Celebrantes Sacramenta, commonemur, quasi ungulam findens, & ruminans pecus, revocare fauces, quæ summissimus.* Sanctus Bernardinus Senensis pariter ad idem propositum ait: *Debemus Christum spiritualiter manducare, ejus beneficia, scilicet incarnationem, conversationem, & ejus salutiferam passionem devotè ruminando; sicut ipse nos docuit, dicens: Qui manducat carnem meam, &c.* Neque enim ad hanc agni immaculati carnem accedendum est, veluti ad carnes aliorum animalium, sed distinguere debemus inter cibos corporis, & hunc Angelorum panem, qui animam nutrit ad immortalitatem: *sumpta ore carnis nostræ caro Christi, inquit S. Anselmus, nequaquam estimanda est lege communis ciborum, hic enim cibum non est ventris, sed mentis.*

4 Quem semel, iterumque adduxi, repetere non piget, novi documenti amore, illum Ecclesiastici textum: *Cibavit illum panem viæ, & intellectus.* Faciliè equidem, ut supra ex Intetlineari docuimus, intellexerit unusquisque, cur panis iste dicatur viæ panis; sed intellectus denominatio improprie illi competere videtur; quæ enim panem inter, & intellectum proportio? Prompta equidem, concludensque sese offert responsio; Sacramentum enim hoc panis dicitur intellectus, quia hic cibum non est ventris, sed mentis. Quam veritatem ut stabiliamus solidius, oculos nostros in panem illum conjiciamus, quem Angelus non supra, sed ad caput legitur collocasse Eliæ Prophetæ: *Erecede ad caput subtrahens panem.* Causamne nostis hujusmodi situs? Ad caput panis positus fuit, ut Prophetæ mente, & intellectu ino tantum ruminaret beneficium, & donum. Econtra pistori Pharaonis mortem prædixit Joseph, quia scilicet non ad, sed supra caput suum, tria viderat farinæ canistra: *Vidi somnium, quod tria canistra farina haberem super caput meum, & in uno canistro, quod erat excelsius, portare me omnes cibos, qui sunt arte pistoria.* Pessimum profectò signum, quando divinum hunc cibum, & panem, super caput nostrum habemus, hoc enim manifestè indicat, quod eundem non honoremus, neque per sanctam, & attentam meditationem veneremur. D. Chrysostomus illa Apostoli verba (*Indicium sibi manducat, & bibit, non dijudicans Corpus Domini*) hoc modo exponit: *hoc est, non examinans, non cogitans, ut oportet, magnitudinem eorum, quæ sunt proposita, non reputans, quanti momenti, & ponderis sit, Dominum manducare.*

5 Advertendum quoque est, quod Regius Prophetæ prius dicat: *Vocate, & confestim subjungat: Es videte,*

Did. Stell. in
c. 12. Luc.
Christus mi
magna p-
meditatione
instituit S.
Eucharistia.

Pl. 107. 1.

Ab. 2. 14.

Simus oves
ruminantes
hunc cibum.

S. Cypri. de
Comm. Dom.

S. Bern. 1. 2.
ser. 15. 2. 1.
c. 2.

1000. 4.

S. Ansel. 1. de
Sacr. alt. c.
10.

Eccl. 16. 1.
Cui vocetur
panis intell-
lectus.

1. Reg. 19. 6.

Gen. 40. 16.

D. Chr. h. 18.
in 1. Cor. 11.

Pl. 41. 12.

Vacandi so-
luta devo-
tioni, & co-
siderationi
ante accessum
ad Commu-
nionem.
Pl. 13. 29.

S. Cyr. Iren.
sol. cath. l.

S. Dio. Ar. Ep.
cl. Hist. 4. 1.

P. Rho. hist.
virt. de relig.
l. 3. c. 1. §. 3.

Ubi S. S.
Prætorum
huius exor-
pium in re-
cre Maxim-
liani imp.

S. Bern. l. 3. ser.
11. c. 1. §. 1.

Prov. 31. 24.

Reg. Cyr. in
c. 37. Marth.

Isid. 12. 27.

D. Cyr. b. 47.
in Marth.
Arctura ad
S. Eucharist.
primo dicit
Martho.

Isid. 12. 11.

de, quoniam ego sum Deus, q. d. animæ cuidam, illum recipere volenti; Prius selige tibi tempus, in quo vacare possis ad cogitandum, & meditandum, qualis sit hospes, quem susceperis, quoniam ego sum Deus. Alibi quoque idem Regius Vates monet, dicens: *Gustate, & videte, quoniam suavis est Dominus*. Ubi prius vult, ut gustemus, & postea dulcedinem, & suavitatem ejus experiamur. Sanctus Cyrillus Patriarcha Jerusalemitanus proinde hunc in Ecclesia sua ritum habuit, quod Sacerdos populum ad Communionem invitaret, dicendo: *Gustate, & videte, quoniam suavis est Dominus*; ut per hoc Fideles suos doceret, quod, priusquam ad hanc sacram mentem accedant, se pertanti mysterii devotam contemplationem præparare debeant. Unde & in S. Dionysio Areopagita sequentia verba legantur: *Sacra enim divinarum initiatione magna sua beneficia agnoscunt, qui initiati sunt, divinarumque eorum Majestatem, & magnitudinem in Communionem sancta considerantes, grata voluntate, plus quam celestia divinitatis beneficia laudabunt*. P. Rho de magno illo Dei servo Joanne Avila dicit: *Hec hominis erat præparatio, qui cum duas solidas horas divinis illis mysteriis peragendis infunderet, ingenti perpetuoq; lacrymarum imbri, sacra lintea in imbuisset, ut exprimi possent, ejus, inquam, hominis, qui in divino Sacramento spes, deliciasque suas repositas existimaret*. Idem Author de Maria, Maximiliani Secundi matre, refert, quod, postquam ex Germania rediit in Hispaniam, soluta fuerit integro biduo, priusquam communicaret, ab omni alio commercio, & confortio sese sequestrare, ut in sanctis contemplationibus tantò se sublimius subvehere posset. Cumque filius ejus Maximilianus ad venerandum Sancti Jacobi Apostoli sepulchrum, Compostellam incognitus venisset, ejusque adventus Legato Cesaris innotuisset, hic subito matrem convenit, ei indicaturus, quod filius, priusquam inde recederet, maternas manus osculari, eique debitum obsequium reverenter exhibere desideraret: ad hæc Maria: *Ego perendia cum videbo, hodierna enim dies expiandis culpis ordinata est, crastina Eucharistia sumenda dicata, qui dies cum Deo solidi debeantur, non est, quod Maximilianus gratia eos dominum*. Verè mulierem hanc illustrissimam, ad magnam pertigisse perfectionem, necessario dicendum est; siquidem S. Bernardinus ait: *Un perfecti spiritualiter manducant ratione devota meditationis, & contemplationis*. Nimirum illustris hæc mulier, mulierem illam fortem imitata fuit, de qua Sapiens ait: *Sindonem fecit*. At verò quænam est hæc Sindon, quam sapiens, & generosa hæc mulier contexit? Existimo illam fuisse, cui Corpus Christi de Cruce depositum involutum fuit, quod tanta cum veneratione etiamnum Taurini religiosissime aservatur. De hac enim Sindone Sapiensem in Spiritu Prophetico locutum fuisse, opinatur Hugo Cardinalis, dum ait: *De qua Sindone dicitur Proverborum ultimo: Sindonem fecit*. Sed quis modus tenendus est, ut tela hæc ad involvendum ei sanctissimum Christi corpus contextatur? Audite eundem purpuratum Doctorem, in hæc verba scribentem: *Necur autem hæc Sindon, cogitando, deliberando, consiliando, orditur operando, textitur retrahendo, & decorando*.

6 Revocandum hic est in memoriam, qualiter Hebræi, dum Manna, propriissimam Eucharistie figuram, cœlitus descendens videre, & gustare ceperunt, unanimiter clamant *Manna*, quod idem est; ac quid est hoc? Divus Chrysostomus ad Verbum Dei devotè auscultandum alludens, hanc inde eruit moralitatem, ut, quotiescunque audimus verbum, admonemur ipsum nomen requirere, quid est hoc, quod audimus? Idem quoque mystico hujus Sacramenti Manna adaptare possumus, quisquis enim illud fructuosè sumere desiderat, aliquanto tempore, priusquam ad sacram hanc mensam accedat, omni cum attentione, & devotione meditando dicat: *Quid est hoc*, id est, quàm est hoc altum mysterium, quàm immensum donum.

7 Populo Israelitico olim Deus in Exodo promisit, dicens: *Vespere comedetis carnes, & mane saturabimini panibus*. Ubi meritò querendum venit, quænam sit ratio hujus ordinis, quod vespere antecedente carnes, & subsequenti manè Manna elargiri decreverat; Author quidam non ignobilis, ingeniosum non-

minus, quàm utilem inde eruit sequentem conceptum. Ex quo enim Eucharistia per Manna figuratur, voluit Deus per hoc insinuare, quod, priusquam ad illam accedamus, prævia mysteriorum cœlestium contemplatione, ad eandem præparandis sumus: *Quid Manna figurat?* inquit idem Author, *Eucharistiam*. *Quid volatiliæ altitudinem contemplationis, considerationis, siue elevationis mentis in Deum; Volatiliæ autem suo elevatur in Deum per bonas affectiones illæ, qui saturari vult pane altaris de celo præstito*. Eadem quoque de causa laudabilem hunc morem introduxit, quod ante Canonem, in quo proximè acceditur ad specierum sacramentalium consecrationem celebrans, populum hortetur, ut corda sua ad cœlestium contemplationem, & meditationem extollant, dicendo: *Sursum corda*; cui Clericus, nomine omnium assistentium, responderet: *Habemus ad Dominum*. In eodem Canone ante consecrationem hæc verba à Sacerdote dicuntur: *Elevatis oculis in celum ad te Deum Patrem omnipotentem*. Et quidem, tametsi Evangelistæ ultimam cœnam describentes, hanc circumstantiam, scilicet, quod Christus prius oculos ad patrem elevarit, non retingerint; attamen hæc notitia per traditionem Apostolicam ad nos usque pervenit. Sapientia igitur incarnata, quæ omnia magno cum mysterio operatur, priusquam panem in corpus suum converteret, suos ad Patrem oculos extollere voluit, non solum ad denotandum, panem hunc illum esse, de quo prædixerat: *hic est panis, qui de celo descendit*; verum etiam, ut exemplo suo nobis insinuaret, quod, priusquam his Panis confectetur, antecedenter cor, & mentem nostram ad Deum elevare debeamus. Unde Anastasius Sinaita salubriter monet, dicens: *Abcedite a cunctis hujus vite cogitationibus; valedicite omni corporarum cura, tempus est non vane occupationis, sed intense orationis. Attendamus ad sacrosanctam elevationem, inclinemus cervicem, occudamus cogitationes, impleamus mentem, in celum ascendamus, sursum levemus animum, & corda, oculos anime ad Deum extollamus, transcamus celum, transeamus Angelos*.

8 Sanctus Bernardinus de hoc sacramento sub allusione cibi disserens, duo in eo contineri inquit; *primo masticationem, secundo incorporationem*; quæ ambæ actiones ad propositum nostrum mirè deservunt, maxime si tensus attendatur spiritualis, quo à prædicto Sancto explicantur; dicit enim: *Primo masticatio est recogitatio cibi, id est, carnis Christi, qui est panis vite, qui de celo descendit, & hujusmodi est panis, quem sumimus, qui neque in utero sanctissime Virginis manu Spiritus Sancti formatus, & in ara pretiosissima Crucis per incendium amoris, & ardentissime Charitatis, & acerbissime Passionis pro nostra redemptione decolatus est. Secundo vero habet incorporationem, quæ tali recogitatione conjungit, dum cogitans amorem Iesu Christi reficitur, cum ex charitate conjungitur, signo magis, ac magis assimilatur, & incorporatur*.

9 Sapiens in Proverbiis suis monet, dicens: *Quando federis, ne comedas cum Principe, diligenter attende, quæ apposta sunt ante faciem tuam*. Quænam verò esse potest majoris Principis mentia, quàm sit hæc Eucharistica? Unde Sanctus Augustinus à Salmerone citatus, verba illa de Eucharistia hunc in modum explicat: *Vide igitur diligenter, & quid tibi detur, nempe filius Dei sub specie panis contentus, & quanta charitate detur, ut tanta charitatis amore respondeas tuo*. S. Augustinus alibi hunc textum adducens, ait: *quæ mensa est potentis, nisi unde sumitur corpus, & sanguis ejus, qui animam suam posuit pro nobis? quid est considerare, & intelligere, quæ apponuntur tibi, nisi digne tantam gratiam cogitare?* Albertus Magnus modum nobis insinuat, quo divinum hunc panem digerere debeamus, digeritur, inquit, per ignem, qui exardescit in meditatione; & ideo dicit Eccles. 31. *super mensam magnam sedisti: non aperies super illam faucem tuam prior, hoc est dicere, mensa magna Dei in sacramento tibi præponitur, vide quid, & qualiter, & quantum tibi præponatur, quia talia in manditi cordis, & devotionis, & hoc ipsum in natura puritatis, & tantum in affectu charitatis te præparare oportet, si vis, quod tibi ille tibi congruat*.

10 In vita Beate Angeli de Fulgino inter alias in-

Remissa h.
Prævia or-
atione myste-
riorum
in edifica-
tione
ad S.
Communionem
in con-
cedendum est.

An. 11a. de
iacta 12a.

S. Bern. l. 3.
serm. 1. de
Christi. piet.
ar. 1. c. 1.
Corp. Christi
in Commu-
nionem
masticare,
& incorpo-
rare debemus.

Sedulo cogi-
tandū, quid
in S. Com-
munionem
nobis præ-
ponatur.
Prov. 31. 1.
S. Aug. l. 47.
in Joan.
Salm. 1. 9. et.
40.

S. Aug. 11. 47.
in Joan.

Alb. Mag. de
Euch. dist. 1.
u. 1. c. 6.

Eccl. 31.

Boll. c. 1.
Jan. 4. c. 1.

In libro fa-
stio de
Angelo de
Fulgensio pro
communica-
tione.

structiones, quas in ordine ad hoc sacramentum da-
bat, sequentem quoque legimus: *Cum magna diligen-
tia est considerandum, & non debet anima in hac consi-
deratione transire velociter, sed nec cursorie, sed magna
diligentia, & pondere ibi stet, & demoretur*. Porro is,
qui pro negotiis arduis potentissimum Regem quen-
dam est allocutus, prius dicenda præmeditatur; lon-
gè igitur æquius, & convenientius est, ut nos, ipsum
met gloriæ Regem, pro arduissimo salutis nostræ nego-
tio, in nos, & animam nostram recepturi, prius præmo-
ditemur supplicationes, quas illi porrigere, nec non
gratias, quas ab illo petere, & pro concessis reddere
decrevimus. Angelus, non verò Deus ipse in persona
erat, qui Moyse inter vepreta apparens, dixit: *solve cal-
ceamenta de pedibus tuis*; quanto igitur convenientius
erit, ut calceamenta de pedibus nostris deponamus,
quando ipsemet Deus in persona ad hospitandum in
nobis, os nostrum ingreditur? *involucra pone carna-
lium cogitationum*, inquit Sanctus Bernardus, quia
tunc merito omnes cogitationes, & desideria nostra
merus debent esse spiritus, omnesque alie deponendæ,
quæ tales non sunt; *quisquis intentionem suam simplici
corde* (verba sunt Thomæ à Kempis) *intus levaverit
ad Deum, seque ab omni inordinato amore, seu dis-
plicitia cuiuslibet rei creatæ evacuerit, aptissimus gra-
tiae percipiendæ erit. Dat Dominus ibi benedictionem
suam, ubi vasa vacua invenerit*. S. Cyprianus optime
observat, quod hunc panem coelestem hisce verbis à
Deo postulemus: *Panem nostrum, &c.* & subdit: *Panis
vita Christus est, & panis hic omnium non est, sed no-
ster est; & quomodo dicimus, Pater noster, quia intelli-
gentium, & credentium Pater est, sic & panem nostrum
vocamus, quia Christus noster est, quia corpus eius quod con-
tigimus, panis noster est; quibus addere possumus, nos
panem hunc nostrum efficere, mediante prævia atten-
ta meditatione, quia intelligentium panis est*.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Ex Ritibus, & Ceremoniis usus Agni Paschalis,
varie eruuntur moralitates ad dignum huius sa-
cramenti usum.

T H E M A.

Erit Agnus absque macula. Exodi c. 12. vers. 5.

Agnus Pa-
schalis cum
omnib. cir-
cumstantiis
designavit
Agnum Eu-
charisticum.

Agnum Paschalem inter omnes veteris Testa-
menti figuras, Eucharistiam propriissime præ-
significasse indubitarum est, ac proinde Doctor Ange-
licus ait: *In figuris præsignatur, cum Isaac immolatur,
Agnus Pasche deputatur*. Porro Ritus, Ceremoniæ, &
quidquid Increata Sapientia, quoad Agni Paschalis usum
Hebræis præscripsit, cuncta relationem dicunt ad di-
gnitatem, puritatem, & præparationem, qua nobis ad
Agnem immaculatum huius sacramenti accedendum
est, quia omnia in figura contingebant illis. Est igitur
advertendum, quod, priusquam Deus populo Israeliti-
co præceptum suum circa Agnum proponeret, quo
ad tempus illud sumendi hæc verba præmiserit; *men-
sis iste vobis principium mensium*; quasi dicere vellet,
tunc illos vitæ initium huius habituros esse, quando
Agnem immaculatum gustaverint. Unde Sanct. Gau-
dencius ait: *Tunc audiunt; mensis hic vobis initium
mensium, adhaerentes Agni immaculati vestigiis; velu-
ti si diceret; ab illo momento tempus veræ, & beatæ
vitæ computare debetis, quando ad mensam Eucharis-
ticam, in qua pignus vitæ æternæ recipitur, accedi-
tis*. Cur verò mensem illum, qui Aprili nostro cor-
respondet, elegerit, huius Rupertus Abbas Tuitiensis
mysticam hanc assignat rationem, dicens: *Ipsa men-
sis Nisan, id est, Aprilis, verna temperies, cum tel-
lus reflorescit, totusque per hyemem, quasi post senium,
rursus juvenescit orbis, nonne hominem docet, qua-
tenus renovatus spiritu mentis suæ, fide viridis, spes
latus, & charitate florens, epulis Agni Paschalis inter-
sit spiritualibus*.

2 *Decima die mensis huius*. Idem quoque Rupertus
adventit, quod scilicet Coelestis hic Agnus tanta cum
laetitia à populo receptus, ea præcisè decima die mensis
Jerosolymam ingressus fuerit, ubi decima quarta die
vesperi Pascha cum suis celebravit: *Quarta decima die
ad vesperam*, inquit, ubi illum Pasche veteris Agnum co-

medit cum discipulis suis, tunc ipse novi sacrificii Agnus
continuo capiendus, & ducendus ad immolandum, iam in
angustiâ passionis agonizans, prius propriis manibus Deo
semetipsum immolavit, accipiens panem, & vinum, &
mira, atque ineffabili sanctificationis potentia transferens
hec in corporis, & sanguinis sui sacramentum. Verum
enimverò, ex quo Agnus ille die decimoquarto Lunæ
sacrificandus, & manducandus erat, cur tantò tempo-
re anticipatè præparari iuberetur? Respondet Oleaster:
*Præ nos hac doceremur ceremonia, quanta diligentia, &
quam diu oblationes nostras expendere debeamus, ante-
quam illas Deo presentemus*. Idipsum quoque de exa-
mine, præparatione, & purificatione conscientie no-
stræ, huic sacramento necessariò præmittenda, asserere
possumus; etenim Agnus ille quatuor diebus ante
in domum recipiebatur; ut examinaretur, inquit idem
author, *si quid haberet macula, quæ illum à divino com-
spectu arceret*. Rusbroschius aliam quandam moralica-
tem hac in re considerat, dum ait: *Luna decem habeat
dies oportet, antequam Agnum hunc nostris in edibus ha-
beamus: Porro cum decem servamus præcepta, Dei A-
gnum intra ades nostras habemus*. Postquam verò Agnus
ille in domum receptus fuerat, quinque diebus, primo
simul computato, conservabatur vivus; aservatur
porro in quintum diem, inquit Nazianzenus; *fortassis
quia victima mea id habet, ut sensus expurget, a quibus
peccato moritur*; quibus verbis insinuare contendit,
quod, quando Agnus Eucharisticus intra domum ani-
mæ nostræ custoditur, quinque sensus nostri purificen-
tur, & præserventur illæsi.

3 *Unusquisque Agnum per familias*. Tamen si unicus
duntaxat Agnus pro universo genere humano fuerit
sacrificatus, Deus tamen voluit, ut quælibet Hebræo-
rum domus in particulari sibi, & familie suæ Agnum
quendam manducandum procuraret. Cujus Dionysius
Carthusianus hanc assignat rationem: *quia sic mortuus
est Christus pro omnibus, ut & pro singulis mortuus sit,
& oblatus*. Etenim quælibet anima in particulari non
minus Deo obligatur, quod ei semetipsum dederit in
hoc sacramento, quam ipsi obstrictum est universum
genus humanum, quod pro eo sacrificatus fuerit; unde
Sanctus Paulus protestatur, dicens: *In fide vivo Filii
Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me*.

4 *Si autem minor est numerus, ut sufficere possit
ad vescendum Agnum, assumet vicinum suum, qui jun-
ctus est domui suæ*. Quibus verbis in sensu spirituali in-
sinuatur, ut inquit Carthusianus, quod si aliquis no-
strum in particulari pro divinis, & ineffabilibus myste-
riis, & beneficiis à Deo receptis, Deum laudare,
venerari, etque gratias agere non sufficiat, proximos
suos in adiutorium advocet. Cui conionat, quod Ru-
pertus Abbas his verbis scribit: *Religiosi paucitatem no-
stram confitentes in nobis, quia totum ejus mysterium
capere non possumus, assumimus vicinum, qui conjunctus
est domui nostræ, scilicet Apostolorum, & Martyrum
chorum, qui per eandem fidem conjuncti sunt familie
Christiane*. Denique sine illorum invitatione nunquam
comedere præsumimus; dicimus enim: *Communican-
tes, & memoriam venerantes in primis gloriose semper
Virginis Mariæ, & Beatorum Apostolorum, & Marty-
rum, &c.* Theodoretus in his verbis aliud notat myste-
rium, scilicet, quod doceat eos fraternam charitatem,
& erga pauperes misericordiam.

5 *Erit autem Agnus absque macula*. *Macula pecca-
tum est*, inquit Rupertus Abbas; Christus quidem im-
peccabilis erat, quia verò nos in hoc privilegio non
participamus, cum nemo sit mundus à sordibus; ideo Deus
præcepit, ut, priusquam ad ipsum accedamus, prius
maculas nostras eluere studeamus, hoc enim insinuant
verba illa Apostoli; *probet autem seipsum homo*. Abu-
lensis questionem movet, cur Deus in animalibus si-
bi offerendis, immunitatem ab omni defectu requisie-
rit, cum tamen eadem adeò parvifaciat, ut per Psal-
mistam dicat: *Nunquid manducabo carnes taurorum,
aut sanguinem hircorum potabo; immola Deo sacrificium
laudis*. Respondet autem: *Non vult ista DEVS ali-
quam propter necessitatem, sed propter honorem; neque
enim ei honorificum est, si animalia, defectum aut
maculam habentia, ei offerantur; unde hanc licet in-
ferre consequentiam; quanto igitur magis Agnus ille:*

qui

Oleaster. Ib.

Vi innotet
examinari-
tur, an habe-
ret aliquam
maculam.
Rusb. de us-
u. c. 12. v. 1.

Agnus Eu-
charisticus
æquè immo-
latus fuit
pro uno, ac
pro omnib.
Dio. C. 10.

Gal. 1. 17.

Communi-
catur in ad-
iutorium
vocalum
alios Sep-
tuo. Dio. Car.

Rub. Abb.
ib. c. 7.

Theod. 1. 14.
in Luc.

Agnus debe-
bat esse sine
macula.
Rup. Abb.
c. 8.

Abul. q. 16. in
c. 16. Matth.

Multò ma-
gis commu-
nicatus.

8. Eund. in
Exod. 12. c. 1.
Cur com-
di debeat
Agnus in
mensa Ni-
san.

Rup. Abb.
1. 2. in Exod.
c. 1.

Abul. c.
Cur Agnus
decima die
in domum
inductus, &
14. die pri-
mo immo-
latus.

qui tollis peccata mundi, illas abhorrebit animas, quæ, cum propriarum culparum inquinamentis delectatæ sint, illum tamen in se sumere non dubitant.

6 Masculus. Masculinus enim sexus perfectior est; & ideo ut Lyranus inquit: requirebatur sexus masculinus, qui est perfectus, quia ea, quæ sunt perfecta, debent immolari Deo, à quo emanat omnis humana perfectio. Unde & Origenes ait: Masculinum sit munus tuum, feminam neicias, concupiscentiam respicias, fragilitatem respicias. Rupertus Abbas aliud quoddam in eo considerat mysterium, dum ideo DEUM, Agnum sine macula, & maculatum, sibi offerri voluisse dicit, quia parum haberet gloriæ sola innocentia, si non adesset fortitudo quoque ad agenda perfecta iustitia opera. Erat ergo masculus, hoc est fortis, qui nihil femininum, hoc est molle, vel fluxum admittit.

7 Anniculus. Abulensis in ea est opinione, sacrum textum, per hanc Agni circumstantiam, insinuare voluisse, Agnum paschalem minime excedere debuisse unius anni ætatem, adeo ut, qui hoc tempus excedebat, sacrificio paschali inidoneus esset, tunc enim Agnus in arietem degenerat: Anniculus, id est perfectus, inquit Rupertus, perfectionem enim ab illo consequimur. Lyranus aut: Agnus ille anniculus erat senellus, & propter hoc significatur in Christo pietatis teneritudo.

8 Iuxta quem ritum, tollitis & hædum; Idem enim Christus, hæc Agnus immaculatus esset, hædus tamen etiam apparere voluit, propter peccata nostra, quæ in se assumpit. Verum tamen, ut Abulensis notat, non simul offerebatur Agnus, & hædus, sed hic duntaxat in defectu illius; quem ritum considerans Rupertus Abbas, inquit: sicut propter suam innocentiam in Agno, sic propter iniquitates omnium nostrarum, quas DEVS posuit in eo, recte igitur figuratur in hædo. Porro sanctus Paschasius sequentem deiuper instituit considerationem, dicens: Si forte quis Agnum non potuerit pro paupertate vita assequi, id est, vitam immaculatam offerre, saltem hædum habeat, qui semper in sacrificio pro penitentibus mactatur; quo sine illam citat S. Hieronymi auctoritatem, inquentis: Si iusti sumus, de agni carne vescamur; si peccatores, & penitentiam agimus, nobis hædus occiditur.

9 Et servabitis eum usque ad quartam decimam diem mensis huius. Quoriam, obsecro, hæc anticipatio? Vt quid, interrogat Rupertus Abbas, tanto tempore servaturi? videlicet, dum ille præsto est, causa quoque ejus corda vestra sollicitet, ne sitis immemores, vel imparati, quia transendum est, dum ille tot ante diebus de perfectione paranda vos admonet, quoties enim ille balatuum emittit, toties quasi tuba sonitus exitus castrorum acies excitet. Optima namque animæ communicaturæ est præparatio, si toto vitæ tempore, quo vivit in mundi huius militia, vocem audiat Agni illius, qui ad aliam vitam nos invitat, præparatosque esse jubet ad conflictum, & agoniam.

10 Immolabis ad vespertim. Quia in Cena, inquit Carthusianus, sic immolationis sacramentum instituit, & in ultima mundi ætate. Guilielmus autem Pepinus ad mortalem transiens sensum, id factum esse autumat, ad denotandum, quod non satis est se immolare Domino per bona opera in mane juvenutis (secundum illud 1 Thim. 3. bonum erit viro, cum perseveraverit iugum ab adolescentia sua) verum etiam requiritur immolatio vespertina, per perseverantiam in bono incerto usque ad finem.

11 Sument de sanguine eius, & ponent super utrumque postem, & in superliminaribus domorum, in quibus comedent illum; Cujus mysterium explanat Theodoretus his verbis: Nos ungimus Agni nostri sanguine non tantum limen, sed utrumque postem, purgantes, & sanctificantes exterius linguam, & labia; interius autem, & secundum intellectum, pro lumine rationalem partem, & pro utroque poste facilitatem irascendi, & concupiscendi. Rupertus inquit: in utroque poste sanguis Agni est posuit, quando sacramentum ad redemptionem sumitur ore, & ad imitationem quoque iuventutis mente cogitantur.

12 Et edent carnes assas igni; id est, ut Carthusianus inquit: Corpus Christi in sacramento Eucharistia sument, qui igne passionis assatus est. S. Cyrillus Alexandrinus Manji Bibl. Præd. Tom. II.

hanc aliam ejusdem mysterii assignat rationem, dicens: eo quod oportet, eos esse inflammatos Spiritu, qui valent ad communionem Christi accedere. Idcirco nobis consulit D. Chrysostomus, inquit: accedat nemo cum nausea, omnes accensi, omnes ferventes.

13 Es azymos panes. Abulensis azymum absque fermento formari advertit, cujus proprietates naturalis est, totam inficere massam, quoniam Apostolo teste: modicum fermentum totam massam corrumpit; Azymum ergo est incorruptum, & signat puritatem vitæ; tales autem esse debent, qui Christum sumunt, scilicet in vita pura & immaculata. sic dicit Apostolus: Pascha nostrum immolatus est Christus, itaque opulemur non in fermento veteris malitia, sed in azymis sinceritatis. S. quoque Bonif. in quodam sermone super ultimam Cœnam, ita de istis discurre azymis: in azymis panibus, corporis Christi puritas, & a fermento peccati immunitas significatur; edent carnes nostre illa assas igni, id est, cum amaritudine penitentiae.

14 Cum lactucis agrestibus. Herbarum huiusmodi amaritudinem, saporemque ingratum considerans Rupertus Abbas, ita ad nostrum discurre propositum: Eorum exemplo nos carnes Agni cum lactucis agrestibus comedimus, cum corpus Redemptoris accipientes, nosmetipsos pro peccatis nostris affligimus, quatenus ipsa amaritudo penitentiae abstergat, à mentis stomacho, perverſum humorem vitæ. Cui & illa consonat S. Bernardini sententia, in hæc verba discurrentis: Lactuca agrestes dolor offensionis, cum quo comedendus est iste sacra panis, quia in sumptione ejus compungit debemus pro peccatis nostris.

15 Non comedetis ex eo crudum quid. Cajetanus his verbis tantummodo vetitum fuisse autumat, ne qui manducarent minus bene coctum, unde inquit: non crudum (serinum siquidem est vester cruda carne) sed semicollum, quod multis avidiores comedunt. Dionysius autem Carthusianus ad sensum spiritualem conversus, ita discurre: hoc est corpus, & sanguinem Christi, non carnaliter, neque cum grossa imaginatione aspicietis, neque per Philosophicam Sapientiam mysteria Salvatoris discutietis. Id quod cum illa consonat sancti Bernardini doctrina, dum ait: Crudum sumit desidiosa indiscussio, id est, qui mentem suam diligenter non discutit, vel qui non cogitat, quod recipit. Nec coctum aqua (alia hæc erat prohibitio) Lixum sumit, inquit idem Sanctus, acidiosa indevotio, id est, qui mentis distracta, ac terrene affectu humida, & insipidatione tam aquea ad sacramentum dissolutus accedit: Frixum sumit presumptuosa perscrutatio, hoc est, qui de sacramento presumptuose inquirat. Assum sumit lachrymosa devotio, atque studiosa gratiarum actio.

16 Caput cum pedibus ejus, & intestinis vorabitis. Caput Agni vorare, inquit Rupertus Abbas, est alta divinitatis eloquia viriliter capere, verb. grat. quale est; In principio erat Verbum, &c. pedes vorare, nec illud ignorare, quod Verbum caro factum est. Intestina vorare cum pedibus, & singulas infirmitatis ejus passiones in usum virtutis assumere, v. g. quod esuriit, quod fecit, quod contristatus est, quod tentatus est pro similitudine absque peccato; imò ne vel minima agni huius particula relinquenda est. Unde Dionysius Carthusianus ait: universa quæ de Christo proponenda, credendaque sunt, videlicet divinitatis sublimitas, & humanitatis declivia, prompta fide, & avida mente amplecti debetis.

17 Si quid residuum fuerit, igni comburetis, id est, prosequitur idem author, ea quæ fidei sunt, nec comprehendunt, omnipotentia, & infallibili attestatio- ni Spiritus Sancti, qui amor, & ignis appellatur, sunt humiliter reservanda, & committenda, ita ut in his versatur in hesitationem.

18 Renes vestros accingetis. Rupertus Abbas per hostenes concupiscentiam intelligit carnalem, sacramenti huius virtute reprimendam; ledque inquit: Quid in renibus, nisi delectatio carnis accipitur? Qui Pascha comedit, accinctus renes habere debet, ut voluptates edomet, carnis luxuriam restringat. Dionysius Carthusianus superaddit, dicens: fluxum, & desideria surpiarestringetis, ut sitis corde, & corpore casti.

19 Calceamenta habebitis in pedibus. Sanctus Eligius

L. Claph. in Exod.

Chr. h. 8. in Matth.

Abul. ibid. q. 17. Comedi debet cu panis ac azyma, quid hoc significet.

S. Bonav. ser. 1. in Cœn. D.

Com lactuca agrestib. Rub. Abul. c. 11.

Communio carni affligit, ut amaritudo penitentiae abstergat, à mentis stomacho, perverſum humorem vitæ.

Nihil de Agno comedendum crudum.

D. Carr. ibid. Cruda sumit S. Communionem, qui a n discutit quid sumat.

S. Bern. 1. c. 1.

Rub. Abul. ibi c. 12. Quid significet quod pedes, & intestina vorare n debeant.

D. Carr. ibid.

Residuum igni comburendum.

Rub. Abul. c. 11. Renes accingetis, quid significet.

Dio. Carr. ibi.

g. Flig. ho. 14.
Quid Calcea-
menta in po-
dibus.

Episcopus Noviomagensis, in sensu spiritali hæc verba exponit, dicens: *Calceamenta in pedibus habemus, id est, operum nostrorum gressus, exemplis sanctorum Patrum muniamus; nam sicut ex calceamentis, quæ ex mortuis sunt animalibus, pedes corporis circumdamus; sic sanctorum Patrum, qui jam decesserunt, exemplis, sensus animæ, & alium nostrorum pedes circumdare debemus.* Ecce vobis presentissimos stimulos ad divinum hunc Agnum participandum cum omni devotione, & reverentia; Sanctorum, inquam, exempla. Rupertus Abbas eandem, diversis licet verbis, interpretationem formans, dicit: *Calceamenta in pedibus habere, est mortuorum vitam respicere, & nostra vestigia a peccati vulnere custodire.*

Rub. Abb. ib.
cap. 1.

S. Paul.
Baculus in
manibus, desi-
gnat bona
opera.

20 *Tenentes baculos in manibus.* Baculus in subsidium itineris assignatus est, unde sanctus Paulinus ad Severum scribens, ita ad intentum nostrum concludit: *Panis verus, & vivus Christus est, quem non potest manducare piger operarius, quia idem est Pascha nostrum, quod expediti, & praecincti, & firmiter calceati, nec depositis à manu baculus, id est, operibus, quibus nitimur, numquam remissis, cum omni festinantia edere precipimur.* Sanctus autem Eligius per baculum hunc, timorem Domini indigitari opinatur, inquiens: *baculum necesse est manibus teneamus, ut in cunctis, quæ agimus, timorem D E I vivum præ oculis tenentes, secundum ipsum opera nostra dirigimus postulemus.*

Et cimonem
Dei.

Comestio fe-
stina.
A. Imp.
op. ho. 13.
Significat
c. quæ can-
tæ semper
debent esse
parati, ut
exeat ex hoc
mundo.

21 *Et comedetis festinanter.* Cujus præcepti duplex assignatur ratio, alia literalis, moralis alia; illa in eo fundatur, quia scilicet exitum ex Aegypto accelerare debebant; hanc verò Author operis imperfecti assignat, dum ait: *Propterea & Indei exiit de Aegypto, expediti, & praecincti, Agnum jussi sunt manducare, & ad exeundum parati, ostendentes nobis, quoniam quicumque nostri Agni Eucharistiam manducant, ita semper debent esse expediti, quotidie exituri de mundo.* A quo Commentatio nequaquam discrepat sancti Eligii Glossa, inquit: *festinantes Pascha comedimus, cum nos hic non habere certam mansionem recolentes, quotidie de festinanti, & jam jamque imminenti sine suspendimur, assidue meditates, quoniam incolæ sumus super terram, & peregrini.* Tandem quoque vetuerat DOMINUS, ne peregrini quidquam de hoc agno participarent; cujus hæc mystica assignari potest ratio, quia nimirum vagabundi, & solitudini minus dediti, nequaquam apti sunt ad degustandum hunc cibum, qui totum exigit hominem.

S. Elig. ibid.

DISCURSUS XXVIII. ARGUMENTUM.

Honor, & munditia corpori CHRISTI debita, ex variis institutionis Eucharistiae circumstantiis convincitur, scilicet ex apparatu duorum discipulorum, ex signo aquæ, Cenaculo, lotionem pedum, sindone, & sepulchro novo Christi.

T H E M A.

Accepto corpore Joseph, involvit illud in sindone munda, Matth. 27. v. 9.

S. Th. de Vill.
nov. conc. 3.
de 19.
Christus, pu-
eris am-
tor omnia
elegit munda.

1 *S.* Thomas de Villanova Salvatorem nostrum, summam semper puritatis curam habuisse, his verbis considerat: *Omnia munda vult Author puritatis, mundam Matrem elegit; mundum discipulum dilexit; munda sindone involvit; munda in tumulo; & in quo nondum quisquam positus fuerat, tumulatus est; ab his, qui sunt mundo corde, videtur; & ab his, qui sunt mundo corpore, possidetur.* Ad brevem igitur paucularum horarum gyrum, in quibus tum sacratissimi Corporis ejus facta fuit institutio, tum corpori ejus mortuo sepultura impensa fuit, Discursum nostrum limitantes, evidenter ostendimus, quanta cum sollicitudine illud omni cum possibili decentia, & munditia honorare studuerit.

2 *Et quidem in primis, Apostoli Cœlesti Magistro*

suo dixisse leguntur: *Quo viseamus, & paremus tibi, ut manduces Pascha?* Porro attas etiam in sylvis, & locis inhabitatis, supra nudam terram ad manducandum conligere consueverant, & verisimile est, in decursu trium annorum, quibus Pascha simul celebraverant, illos agnum paschalem in locis solitariis, & ab hominum consortio remotis, eundem inter se simul manducasse, & tamen nullam Evangelistæ præparationis alicujus præviz fecerunt mentionem; modò verò, quando instituenda erat Eucharistia, ex instinctu divino Magistrum suum interrogarunt, dicentes: *Quo vis, eamus, & paremus, &c.* Quæ interrogazione facta, sanctus Marcus ipsum duos ex Apostolis suis misisse dicit: *Et misit duos ex discipulis suis;* Porro quoniam hi duo fuerint, sanctus Lucas exprimit, dum ait: *Et misit Petrum, & Joannem, dicens: cunctos parate nobis Pascha;* hi verò ambo solidissimæ, magisque conspicuæ Ecclesiæ suæ columnæ erant, teste sancto Paulo, dicente: *Cephas, & Joannes, qui videbantur columna esse.* Quidam verò hac in re lateat mysteriū, doctissimus Salmeron exponens, ait: *Ostenditur cenaculum ministris Petro, & Joanni, in quo significatur præmittenda confessio, quam nos facere debemus, eundo ad Sacerdotem, qui sit Petrus, rursus, qui sit Joannes, id est, qui gratiam, & scientiam possideat.*

Marc. 14. v. 12.
Ad instituen-
dam S. Eucharistiam
elegit Cœna-
culum munda-
tum, & ad
hoc præpara-
tum.

Marc. 14.
Luc. 22. 8.

Gal. 2. 9.
Gal. 2. 9. v. 20.

3 Signum verò a sapientissimo Magistro hisce discipulis ad cenaculum inveniendum datum, hoc sequens fuit: *Occurret vobis homo, lagenam aquæ bajulans, sequimini eum.* Idipsum sanctus Lucas referens, ait: *Occurret vobis homo quidam, amphoram aquæ portans.* Et verò eo ipso, quo Sacramentum Altaris à CHRISTO instituendum erat, convenientius, magisque ad propositum serviens, indicium ostensuras fuisse videtur, si pro signo aliquam dicti Sacramenti figuram indicasset, dicendo v.g. occurret vobis agnus, vel invenieris panem aut vinum. Cui igitur aquam illis pro signo dedit? Origenes ait: *Ego autem puto, quod homo, qui ingredientibus discipulis in civitate occurreret eis amphoram aquæ portans, quem voluit IESUS, ut sequeretur discipuli ejus euntem in domum, qui subtilem illam aquam domus apportabat, ut non solum esset mundata, sed etiam aqua plenius eluta.* Unde apparet, quod CHRISTO non sufficeret, cenaculum in quo Eucharistia instituenda erat, scopis fuisse mundatum, quin etiam eadem aqua aspergi, & mundari voluerit. Sanctos Ambrosius textum illum sancti Lucæ exponens, Christum fideles suos docere voluisse inquit (siquidem omnia in figura contingebant) *abluere sensus nostros quadam spiritali aqua fontis æterni.* Cui consonat, quod antiquus ille Tertullianus pariter scribit in hæc verba: *Pascha celebranda locum de signo aquæ ostendit, ut qui se lavissent, etiam sanguinem potarent.*

Quod signifi-
cat signum
amphoræ a-
quæ, a Chri-
sto discipulis
datum.
Marc. 14. v. 13.
Luc. 22. v. 10.

Orig. 11. 35. la
Matth.

S. Ambrosius.

Tert. de Bapt.
11.

4 *Ostendet vobis Cenaculum grande stratum, & ibi parate.* Miræ profectò res, etenim in Incarnatione, quando corpus humanum assumpturus erat, in angustum quoddam tugurium, quale sancta domus Laurentiana esse videtur, libenter descendit. Similiter postea in villi quadam spelunca nasci voluit, ut Prophetarum adimpleretur oraculum, in quo ipsemet dicit: *Pauper sum ego, & in laboribus à juventute mea.* Insuper per totam vitam, propria domo carere voluit, adeo ut sibi dicere liceret: *Filius hominis non habet, ubi caput reclinet.* Quodnam igitur in eo lateret mysterium, quod nunc sacramentum Eucharistiae instituturus, amplum quærat Cenaculum, & illud quidem augustè paratum? Nam sanctus Lucas ait: *Cenaculum magnum stratum;* Et sanctus Marcus pariter dicit: *Cenaculum grande stratum, & illic parate;* Imò in eodem magnificum, & sumptuosum apparatus institui voluit, quia dicit: *Et ibi parate.* Certè alia hujus causa assignari nequit, quam quod Eucharistiam magnopere honorare voluerit, quam quod instituere parabat, nosque docere, ut illam pro viribus semper, & ubique veneremur, colamus, ad eamque suscipiendam, omnem præmittamus præparationem, & animæ munditiem. Enimverò, quæ in reverentia ipsimet Turcæ cenaculum hoc, quod in hanc usque horam conservant, semper habuerint, & etiamnum habeant, ex Epistola quadam, superiori sæculo scripta colligitur, in qua inter cetera refertur, quod Turcæ cenaculum hoc

Cur Christus
ad instituen-
dam S. Eucharistiam
elegit Cenaculum
grande stratum,
& ornatum.

Psal. 87. v. 16.

Matth. 27. v. 20.

Luc. 22. v. 13.
Marc. 14.

Turcæ hoc
cenaculum
venerantur.

Dux Officij
Ep. 2. 22. 189.

ingressori sese discalceent; in eoque expuere prohibeantur, propter traditionem à Majoribus acceptam, quod Christus ibidem cum Apostolis suis solemnem quandam celebraverit cæremoniam.

¶ Sanctus Ambrosius ad aquæ signum, Apostolis adinveniendum hunc locum à CHRISTO datum, se reflectens, ait: *O aqua, quæ sacramentum CHRISTI effemernisti, quæ lavas omnia, per te facit tabida carnis aboleretur, per te arentibus æstu corporibus, dulcis ad gratiam, salutaris ad vitam, suavis ad voluntatem potus infundatur.* Etenim aqua hæc Cœlestem denotabat gratiam, quæ ab hoc sacramento, velut à vivo quodam fonte, scaturire debebat; quæ proinde aqua cœnaculum mundari, & purificari voluit. Ad hæc dicere possumus, aquam hanc denotasse planctum nostrum, & contritionis lachrymas, quæ communionem præcedere debent. Quærun nonnulli Interpretes, cur incarnata Sapientia, nuptiis in Cana Galilee de vino, miraculosè producto, prospicere volens, illud ex aqua, & non potius ex aere vel alia quapiam materia produxerit. Ad quod dubium sanctus Maximus respondet: *Quod aqua novo sunt ordine in vinum mutata, novi nobis potus prælibatum est sacramentum.* Etenim miraculum istud typus quidam fuit conversionis, & transubstantiationis Panis in carnem, & vini in sanguinem CHRISTI; atque idèd vinum potius ex aqua, quàm ex alia materia producere voluit, ut nos doceret connexionem, quam aqua compunctionis, lotionis, & absterisionis conscientie nostræ habet cum hoc sacramento.

6 Origenes in ea est opinione, quod Cœnaculum istud in loco quodam eminenti, & elevato situatum fuerit; Unde ita legit: *Ostendet vobis locum in superioribus stratum.* Porro Cœnacula velut Oratoria quædam erant; unde in hoc Cœnaculo, primum totius Christianitatis Templum, & Oecumenicum erectum fuit; ibi CHRISTUS primum consecravit, & obtulit sacrificium; ibi pariter primi fideles numero centum viginti, simul cum sanctissima Virgine, decem diebus continuis, ad ferventem ad DEUM orationem fundendam fuerunt congregati; in eodem quoque Cœnaculo Spiritus Sanctus, cum omnibus donis, & cœlestis Paradisi thesauris super Apostolos descendit, ut relationem intelligeremus, quam hoc sacramentum cum Spiritu, oratione, & affectuum, cogitationumque nostrarum ad DEUM elevatione, habere debet. Porro ex variis Scripturæ locis Oratoria in sublimi domum loco situata fuisse colligitur, ut videre est Judith. 8. versic. 5. 2. Reg. 18. versic. 33. & 3. Reg. 17. versic. 19. Unde & Origenes de hoc Cœnaculo dicit: *Si domus hoc preparata, non solum superior, nec solummodo magna, sed etiam mundata, nullo modo habens malitiam sordes.* Salmeron in sensu spirituali de hujus Cœnaculi magna capacitate differens, ait: *Grande autem Cœnaculum sit conscientie, postquam abiecit peccata, & amorem temporalium bonorum, quæ angusta sunt atque exigua, exuit. Fit etiam grande, ex desiderio faciendi voluntatem DEI, & sui salutis propria, & ad cibum hunc Eucharistia, non ex contentione aliqua aut secta, sed ex obedientia, & charitate accedendi.* Idem quoque Auctor de ornamentis hujus Cœnaculi ait: *Stratum, id est, virtutum tapetibus ornatum.* Sanctus Ambrosius quoque de hoc Cœnaculo ita legit: *Ostendet vobis in superioribus locum magnum, ibi parate;* Unde sequentem deducens moralitatem, ait: *Adversimus igitur, quod non ad terrena descendere, sed in superioribus locum stratum magnum querere debeamus, ut Domini Pascha celebremus.*

7 In hoc pariter Cœnaculo, priusquam Corpus suum sacratissimum consecraret, CHRISTUS Apostolis suis, qui postea communicaturi erant, pedes lavit: *Misit aquam in pelvum, & capis lavare pedes discipulorum, & exstergere linteo, quo erat præcinctus.* Hæc autem ablutio ad nihil aliud ordinabatur, quàm ad denotandam purificationem, qua quilibet anima à maculis etiam venialibus se

emundare debet, ut tantò magis ex hoc sacramento proficiat; unde CHRISTUS Petro ait: *Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus.* Sanctus Ambrosius de hac pedum ablutione ita scribit: *Ideo lavas pedes, ut in ea parte, in qua infideliatus est serpens, majus subsidium sanctificationis accedat, quo postea te supplantare non possit; lavas ergo pedes, ut lavet venena serpentis.* DEUS olim in Levitico has holocausti conditiones præscripsit; *Maculatum immaculatum offeret;* animal enim offerendum, omnis maculæ expertus esse volebat. Insuper autem inter alias cæremonias, victimæ pedes abluere voluit: *Pedibus lotis aqua.* Quod igitur lotionem hanc in animalium oblatione requirebat, quantò magis illam requiret in conscientiis fidelium, qui ad hoc sacramentum, in quo est agnus immaculatus, pro peccatis abolendis sacrificatus, sunt accessuri? Nam ut Philo de animalibus ad sacrificium aptis differens, ait: *pedum lotio significat, non humi posthac incedendam, sed per aethera; amans enim Deum anima, revera in celum à terris emigrat, sumptisque aliis petit sublimia.* Quando S. Abraham Patriarcha in Mambre sedens, tres illos Angelos suscepit hospitio, isdem dixit: *Lavate pedes vestros, ponamque buccellam Panis.* Sed quid opus erat, Panem manducaturis pedum lotionem præmittere? nimirum factum istud præludium quoddam fuit illius, quod in Sion facturuserat, priusquam Apostolis suis Panem distribueret Angelorum. At verò ex quo hospites illi Angeli erant, quo sine pedum lotionem indigebant? respondetur; quantumcumque anima aliqua pura, & munda sit, etiam si cœlestis quidam Angelus esset, ad hoc tamen, ut ad hunc Panem dignè sumendum accedat, puritatem sufficientem nequaquam adducere potest; sic enim tamen Apostolis suis dixisset: *vos mundi estis, nihilominus protinus subjunxit; qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet.* Rabanus supra Genesin de hac pedum lotionem ita scribit: *pedes eorum lavit, ut in extremo lavacri purificationem demonstraret futuram, siquidem & convivium preparat, vitulum scilicet saginatum, iste autem vitulus tener saginatus, Domini nostri IESU CHRISTI est Corpus.* Origenes quoque ad idem propositum inquit: *quia sciebat, Dominica sacramenta non nisi in lavandis pedibus consumari.* Rupertus Abbas ad lotionem in Sion factam alludens, inquit: *pedes quippe nostros, id est, alius nostros quotidie necesse habemus lavari; si dixerimus, quia peccatum non habemus, & lavari pedes nostros recusaverimus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est, quamvis lotus, quando mundus esset Petrus, tamen Dominus inquit: si non laveris te, non habebis partem mecum.* Rabanus quoque observat, quod eodem die, quo Christus Apostolorum pedes lavit, eosque communionem sacra refecit, Ecclesia quoque, altaria, vasa sacra, aliamque ad cultum Divinum destinatam suppellectilem lavare consueverit, ut nos doceat puritatem, cum qua ad Eucharistiam, quæ eodæ primam suam originem habuit, accedere debemus.

8 Redemptor noster sacrosanctum Corpus suum, quod prius contemni, & indignè tractari permiserat, postquam illud nobis in sacramento altaris reliquit, omni cum honorificentia, & munditie tractari voluit. Sic enim non obstante, quod tanta cum ignominia in monte Calvario in Crucem actus fuisset, soluto humanæ redemptionis pretio, duorum principum manibus consignari voluit; nam ut Matthæus ait: *venit quidam homo dives ab Arimathea nomine Ioseph, hic accessit ad Pilatum & petiit Corpus IESU; tunc Pilatus iussit reddi Corpus;* quem eundem Ioseph S. Marcus *nobilem Decurionem* appellat; S. Joannes quoque de Nicodemus ait: *venit autem & Nicodemus ferens mixturam Myrrhe & Aloes.* Circa quæ verba Hug. Car. hanc instituit observationem: *Nobilis Decurio, id est de Curia; quæ autem sit nobilitas, quæve divitiæ ejus, dicit Lucas cap. 23. qui erat Decurio vir bonus & justus, qui non consenserat consilio, & actibus eorum.* Hi enim, qui in offensas Dei nequaquam consentiunt, sed justi sunt & boni, hi, inquam, Corpus Christi accipere merentur. De hoc eodem adeò digno viro S. Thomas ait: *Iste Ioseph secundum seculi statum magna fuit dignitatis, sed multo majoris meriti apud Deum fuisse lan-*

S. Amb. l. 1. de
sac. ca. 1.

Lev. 1. v. 9.
Olim etiam
lavabantur
pedes victi-
mæ immo-
lante.

Philo.

Gen. 18.
Abraham la-
vit pedes ho-
spitibus
suis, antequam
panem præ-
poneret.

Rab. 1. 2. in
Gen. ca. 1.

Orig. lib. 10
Gen.

Rup. Abb. l.
1. de div.
offic. ca. 10.

Rab. 1. 2. de
instr. cler. ca.
16.

Vt digne co-
municet, sit
similis Iose-
pho ab Ari-
mathea.
Mat. 27. v. 52.
Marc. 15. v.
42.
Jo. 19. v. 39.
Hug. Car. in
Matth.

Lac. 23.

S. Th. in 2. 2.

laudatur, siquidem iustus fuisse describitur, dicebat quippe, enim talem existere, qui Corpus Domini sepeliret, quatenus per iustitiam meritorum, dignus esset tali officio: quod si vero hæc tanta bonitas & sanctitas requireretur in eo, qui corpus eius sepulturus mandare debebat, quanto major requireretur in illo, qui illud sibi unxit, & incorporat?

9. Ioseph autem mercatus Sindonem, & deponens eum involvit Sindone; S. Matthæus addit: in Sindone munda. Verisimile quidem erat, quod vir ille, utpotè dives, & opulentus, magnam habuerit in domo sua linteorum suppellectilem, verumtamen quia illa ad aliorum hominum corpora contegenda adhibita fuerant, illis uti noluit, sed ut Corpus Christi honorificentius, & maiori cum munditie tractaret, novam, mundam, candidam, & subtilem Sindonem pretio comparare voluit, estque illa ipsa, quæ per tot sæcula in hodiernum usque diem Taurini, tanta cum veneratione, conservatur, & colitur: Per istam vero Sindonem, inquit S. Thomas, signatur caro Christi munda; fit enim de lino, quod per multam pressuram dealbatur. Item signatur munda conscientia, ubi Christus requiescit. Similem quoque expositionem Hugo Card.

super hunc textum adducit, dicens: moraliter insinuat hic, qualiter recipi debeat Corpus Christi, per hoc quod posuit eum Ioseph in Sindone munda, notatur, quod debet poni in munda conscientia. S. Anselmus hinc ritum illum derivari notat, consecrandi Corpus Christi super corporale ex candido, & mundo linteo factum, & subdit: Mystice Iesum Sindone munda involvit, qui cum puramente suscipit. S. Paschasius in Commentario super S. Matth.

dicit: narratur, munda fuisse, quia dignum erat, ut mundissimum Corpus Domini mundo involveretur linteis, sed Corpus IESV magis præstabit munditiam, quam illud ex quo involutum erat, quia quæcumque tangebas Author vitæ, omnia nova fiebant, & munda. Similiter Origenes

durante ipsum dixerat; puto, magis munditiam Sindonem illa habebat, ex quo involutum est Corpus Christi, quam prius; Corpus enim IESV etiam in morte constitutum, quasi corpus IESV mundabat omnia, quæcumque tangebas. S. Hilarius, postquam textum illum Evangelicum allegasset: munda Sindone corpus involvit, subiungit:

Et quidem in hoc eodem linteis reperimus de Cælo ad Petram universorum animantium genera submissa. At verò qua ratione linteum illud mundum esse poterat, in quo tot continebantur animalia immunda? ad hoc Deus ipse S. Petro respondit: quod Deus purificavit, tu commone ne dixeris. Accedat igitur ad hoc corpus audacter quævis anima immunda, quia cum detestatione culparum suarum, ac vera penitentia accesserit, candorem recipiet debitum atque munditiam, prout in Discursu XVIII probavimus. S. Bernardinus quoque de sacramento altaris scribens, bonam conscientiam in hac Sindone figuratam fuisse demonstrat.

10. Fuit quoque sacrum hoc corpus in monumento novo, in petra exciso, in quo nondum quisquam positus fuerat, collocatum; ac proinde Theophylactus monet, dicens: pretiosum corpus pretiose sepelias, cum enim esset Discipulus Domini, sciebat, qualiter Corpus Domini honorari deberet; omnia quippe que sunt circa Corpus Christi IESV, inquit Origenes, munda sunt & nova. S. Paschasius hac de re sequentem habet observationem: quod monumentum numquam exciditur nisi in petra, quæ Christus est, firmissima, hinc oportet credere, quod non ille a nobis, sed nos a corpore sanctificamur, ac mundiores simus, si tantam recta fide, & conscientia bona illud suscipimus, alioquin sine Corpore Christi vacui, & immundi sumus. Dionysius Carth. pro Communicantibus hanc ad eorum provectum inde deducit moralitatem, dicens: ponit Deum in sepulchro novo, qui collocat eum in anima

mensa formata, Hugo Cardin. similiter ait: in monumento novo, id est, in corde innovato per penitentiam ad Ephes. 4. Innovamini spiritu mentis vestra. De mysterio verò saxi, quo clausum fuit sepulchrum, ita scribit: saxum magnum quod advolvitur ad ostium monumenti, est magna penitentia, quæ tenet in nobis Iesum per gratiam. Unde Isaia cap. 30. dicitur: dabit tibi Dominus Panem arctum, & non faciet ultra avolare à se Dilectorem tuum.

11. Abitus, quo Hebræi agnum Paschalem manducaturi, indui debebant, hominis peregrini speciem referebat, ad iter ineundum accincti; illa enim vestium præcinctio, calceatio pedum, & baculus, quem manibus tenebant, hominem ad iter ineundum paratum indicabant; quod idem mysterium Deus eodem tempore illis revelavit, quando illis hunc ritum præcipuit; est enim phæsa, inquit, id est transitus Domini; imò quando Israelitæ agnum manducando, prima omnium vice Pascha suam celebrarunt, jam de facto in procinctu erant, ut ex Aegypto egrederentur, in terram promissionis profecturi, in cupis tanti beneficii memoriam deinceps omni anno eadem ceremonia ab ipsis continuari debebat; sed omnia in figura contingebant illis, quia enim agnus Eucharistiæ figura erat, Aegyptus verò mundum, sicut & terra promissionis vitam futuram præfigurabat, Ideò DEUS per hunc peregrini habitum, fidelibus suis insinuare voluit, quod si agnum sacramentalem cum fructu animæ manducare velint, necessum sit, ut sumentes hoc sacramentum, sibi persuadeant, se in procinctu stare, ut ex hac vita in vitam proficiscantur futuram. Author operis imperfecti de virginibus loquens, quæ ardentes lampades portantes, Sponsum expectabant, Christianum in hac vita voluti peregrinum vivere debere inquit; idque per prædictam Israelitarum historiam his verbis probat: propterea & Iudei exiituri de Aegypto, expediti & præcincti agnum iussi sunt manducare, & ad exeundum parati, ostendentes nobis, quomodo quicumque nostri agni Eucharistiæ manducant, ita semper debent esse expediti, quasi quotidie exiituri de mundo.

2. Ad hoc propositum non inutilis excitari questio potest, quare incarnata Sapientia homini Cæleste hoc sacratissimi corporis sui convivium, (quod Salomon tot ante sæcula in Proverbiis, his verbis prædixit: Sapientia edificavit sibi domum, miscuit vinum, & proposuit mensam suam) exhibere volens, id ipsum facere distulit, donec assumpto in Incarnatione corpore, post 33. annos, in ultima tandem vitæ suæ periodo id ipsum perficeret. Eandem difficultatem Albertus Magnus proponit pariterque resolvit, considerando, quod non quævis hora opportunum sit, cibum corporalem sumere, sed quod tria præcipue ad cibum sumendum præcedere debeant, quorum unum est ex abstinencia præcedenti desiderium famis; Secundum, quod in corpore consumptus sit malus chylus, si ille in corpore est per cibum male ante comestum; Tercium autem est hora illa, quæ etiam virtute cælesti juvantur vires corporis ad cibi sumptionem, & profectum, unde antequam cibus iste daretur, oportuit, quod desiderium famis in ipsum excitaretur, & quod sentiret homo, quod sine isto edulio reparari non poterat; & ideo quamdiu per bonam naturam in naturali lege refici præsumpsit, cibus iste non parabatur; & quamdiu per bonam legis ætatorum refici patabar, non parabatur cibus, sed significabatur; sic enim in lege naturæ demonstratus fuit in pane, quem Abraham tribus Angelis in Mambre apposuit, prout in cap. 18. Geneseos legitur; in lege verò scripta representatus fuit in panibus propositionis. His præmissis idem Author progreditur, dicendo: quando autem famem sensit, & vidit quod aliunde refici non poterat, tunc sub lege gratiæ iste cibus paratus fuit; ad eum modum, quo filius prodigus ad vitulum saginatum admissus non fuit, donec urgente fame lamentaretur, dicendo: quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor! surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei, &c. Quibus similia sunt lamenta illa Jeronimi Thren. 4. parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret. Hoc sensu fame incitata in hominibus, parabatur iste cibus, fastidientibus enim non debebat ingeri, similiter quia chylus valde malus creatus erat in homine

3. Ad hoc propositum non inutilis excitari questio potest, quare incarnata Sapientia homini Cæleste hoc sacratissimi corporis sui convivium, (quod Salomon tot ante sæcula in Proverbiis, his verbis prædixit: Sapientia edificavit sibi domum, miscuit vinum, & proposuit mensam suam) exhibere volens, id ipsum facere distulit, donec assumpto in Incarnatione corpore, post 33. annos, in ultima tandem vitæ suæ periodo id ipsum perficeret. Eandem difficultatem Albertus Magnus proponit pariterque resolvit, considerando, quod non quævis hora opportunum sit, cibum corporalem sumere, sed quod tria præcipue ad cibum sumendum præcedere debeant, quorum unum est ex abstinencia præcedenti desiderium famis; Secundum, quod in corpore consumptus sit malus chylus, si ille in corpore est per cibum male ante comestum; Tercium autem est hora illa, quæ etiam virtute cælesti juvantur vires corporis ad cibi sumptionem, & profectum, unde antequam cibus iste daretur, oportuit, quod desiderium famis in ipsum excitaretur, & quod sentiret homo, quod sine isto edulio reparari non poterat; & ideo quamdiu per bonam naturam in naturali lege refici præsumpsit, cibus iste non parabatur; & quamdiu per bonam legis ætatorum refici patabar, non parabatur cibus, sed significabatur; sic enim in lege naturæ demonstratus fuit in pane, quem Abraham tribus Angelis in Mambre apposuit, prout in cap. 18. Geneseos legitur; in lege verò scripta representatus fuit in panibus propositionis. His præmissis idem Author progreditur, dicendo: quando autem famem sensit, & vidit quod aliunde refici non poterat, tunc sub lege gratiæ iste cibus paratus fuit; ad eum modum, quo filius prodigus ad vitulum saginatum admissus non fuit, donec urgente fame lamentaretur, dicendo: quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor! surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei, &c. Quibus similia sunt lamenta illa Jeronimi Thren. 4. parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret. Hoc sensu fame incitata in hominibus, parabatur iste cibus, fastidientibus enim non debebat ingeri, similiter quia chylus valde malus creatus erat in homine

4. Ad hoc propositum non inutilis excitari questio potest, quare incarnata Sapientia homini Cæleste hoc sacratissimi corporis sui convivium, (quod Salomon tot ante sæcula in Proverbiis, his verbis prædixit: Sapientia edificavit sibi domum, miscuit vinum, & proposuit mensam suam) exhibere volens, id ipsum facere distulit, donec assumpto in Incarnatione corpore, post 33. annos, in ultima tandem vitæ suæ periodo id ipsum perficeret. Eandem difficultatem Albertus Magnus proponit pariterque resolvit, considerando, quod non quævis hora opportunum sit, cibum corporalem sumere, sed quod tria præcipue ad cibum sumendum præcedere debeant, quorum unum est ex abstinencia præcedenti desiderium famis; Secundum, quod in corpore consumptus sit malus chylus, si ille in corpore est per cibum male ante comestum; Tercium autem est hora illa, quæ etiam virtute cælesti juvantur vires corporis ad cibi sumptionem, & profectum, unde antequam cibus iste daretur, oportuit, quod desiderium famis in ipsum excitaretur, & quod sentiret homo, quod sine isto edulio reparari non poterat; & ideo quamdiu per bonam naturam in naturali lege refici præsumpsit, cibus iste non parabatur; & quamdiu per bonam legis ætatorum refici patabar, non parabatur cibus, sed significabatur; sic enim in lege naturæ demonstratus fuit in pane, quem Abraham tribus Angelis in Mambre apposuit, prout in cap. 18. Geneseos legitur; in lege verò scripta representatus fuit in panibus propositionis. His præmissis idem Author progreditur, dicendo: quando autem famem sensit, & vidit quod aliunde refici non poterat, tunc sub lege gratiæ iste cibus paratus fuit; ad eum modum, quo filius prodigus ad vitulum saginatum admissus non fuit, donec urgente fame lamentaretur, dicendo: quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor! surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei, &c. Quibus similia sunt lamenta illa Jeronimi Thren. 4. parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret. Hoc sensu fame incitata in hominibus, parabatur iste cibus, fastidientibus enim non debebat ingeri, similiter quia chylus valde malus creatus erat in homine

5. Ad hoc propositum non inutilis excitari questio potest, quare incarnata Sapientia homini Cæleste hoc sacratissimi corporis sui convivium, (quod Salomon tot ante sæcula in Proverbiis, his verbis prædixit: Sapientia edificavit sibi domum, miscuit vinum, & proposuit mensam suam) exhibere volens, id ipsum facere distulit, donec assumpto in Incarnatione corpore, post 33. annos, in ultima tandem vitæ suæ periodo id ipsum perficeret. Eandem difficultatem Albertus Magnus proponit pariterque resolvit, considerando, quod non quævis hora opportunum sit, cibum corporalem sumere, sed quod tria præcipue ad cibum sumendum præcedere debeant, quorum unum est ex abstinencia præcedenti desiderium famis; Secundum, quod in corpore consumptus sit malus chylus, si ille in corpore est per cibum male ante comestum; Tercium autem est hora illa, quæ etiam virtute cælesti juvantur vires corporis ad cibi sumptionem, & profectum, unde antequam cibus iste daretur, oportuit, quod desiderium famis in ipsum excitaretur, & quod sentiret homo, quod sine isto edulio reparari non poterat; & ideo quamdiu per bonam naturam in naturali lege refici præsumpsit, cibus iste non parabatur; & quamdiu per bonam legis ætatorum refici patabar, non parabatur cibus, sed significabatur; sic enim in lege naturæ demonstratus fuit in pane, quem Abraham tribus Angelis in Mambre apposuit, prout in cap. 18. Geneseos legitur; in lege verò scripta representatus fuit in panibus propositionis. His præmissis idem Author progreditur, dicendo: quando autem famem sensit, & vidit quod aliunde refici non poterat, tunc sub lege gratiæ iste cibus paratus fuit; ad eum modum, quo filius prodigus ad vitulum saginatum admissus non fuit, donec urgente fame lamentaretur, dicendo: quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor! surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei, &c. Quibus similia sunt lamenta illa Jeronimi Thren. 4. parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret. Hoc sensu fame incitata in hominibus, parabatur iste cibus, fastidientibus enim non debebat ingeri, similiter quia chylus valde malus creatus erat in homine

6. Ad hoc propositum non inutilis excitari questio potest, quare incarnata Sapientia homini Cæleste hoc sacratissimi corporis sui convivium, (quod Salomon tot ante sæcula in Proverbiis, his verbis prædixit: Sapientia edificavit sibi domum, miscuit vinum, & proposuit mensam suam) exhibere volens, id ipsum facere distulit, donec assumpto in Incarnatione corpore, post 33. annos, in ultima tandem vitæ suæ periodo id ipsum perficeret. Eandem difficultatem Albertus Magnus proponit pariterque resolvit, considerando, quod non quævis hora opportunum sit, cibum corporalem sumere, sed quod tria præcipue ad cibum sumendum præcedere debeant, quorum unum est ex abstinencia præcedenti desiderium famis; Secundum, quod in corpore consumptus sit malus chylus, si ille in corpore est per cibum male ante comestum; Tercium autem est hora illa, quæ etiam virtute cælesti juvantur vires corporis ad cibi sumptionem, & profectum, unde antequam cibus iste daretur, oportuit, quod desiderium famis in ipsum excitaretur, & quod sentiret homo, quod sine isto edulio reparari non poterat; & ideo quamdiu per bonam naturam in naturali lege refici præsumpsit, cibus iste non parabatur; & quamdiu per bonam legis ætatorum refici patabar, non parabatur cibus, sed significabatur; sic enim in lege naturæ demonstratus fuit in pane, quem Abraham tribus Angelis in Mambre apposuit, prout in cap. 18. Geneseos legitur; in lege verò scripta representatus fuit in panibus propositionis. His præmissis idem Author progreditur, dicendo: quando autem famem sensit, & vidit quod aliunde refici non poterat, tunc sub lege gratiæ iste cibus paratus fuit; ad eum modum, quo filius prodigus ad vitulum saginatum admissus non fuit, donec urgente fame lamentaretur, dicendo: quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor! surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei, &c. Quibus similia sunt lamenta illa Jeronimi Thren. 4. parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret. Hoc sensu fame incitata in hominibus, parabatur iste cibus, fastidientibus enim non debebat ingeri, similiter quia chylus valde malus creatus erat in homine

7. Ad hoc propositum non inutilis excitari questio potest, quare incarnata Sapientia homini Cæleste hoc sacratissimi corporis sui convivium, (quod Salomon tot ante sæcula in Proverbiis, his verbis prædixit: Sapientia edificavit sibi domum, miscuit vinum, & proposuit mensam suam) exhibere volens, id ipsum facere distulit, donec assumpto in Incarnatione corpore, post 33. annos, in ultima tandem vitæ suæ periodo id ipsum perficeret. Eandem difficultatem Albertus Magnus proponit pariterque resolvit, considerando, quod non quævis hora opportunum sit, cibum corporalem sumere, sed quod tria præcipue ad cibum sumendum præcedere debeant, quorum unum est ex abstinencia præcedenti desiderium famis; Secundum, quod in corpore consumptus sit malus chylus, si ille in corpore est per cibum male ante comestum; Tercium autem est hora illa, quæ etiam virtute cælesti juvantur vires corporis ad cibi sumptionem, & profectum, unde antequam cibus iste daretur, oportuit, quod desiderium famis in ipsum excitaretur, & quod sentiret homo, quod sine isto edulio reparari non poterat; & ideo quamdiu per bonam naturam in naturali lege refici præsumpsit, cibus iste non parabatur; & quamdiu per bonam legis ætatorum refici patabar, non parabatur cibus, sed significabatur; sic enim in lege naturæ demonstratus fuit in pane, quem Abraham tribus Angelis in Mambre apposuit, prout in cap. 18. Geneseos legitur; in lege verò scripta representatus fuit in panibus propositionis. His præmissis idem Author progreditur, dicendo: quando autem famem sensit, & vidit quod aliunde refici non poterat, tunc sub lege gratiæ iste cibus paratus fuit; ad eum modum, quo filius prodigus ad vitulum saginatum admissus non fuit, donec urgente fame lamentaretur, dicendo: quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor! surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei, &c. Quibus similia sunt lamenta illa Jeronimi Thren. 4. parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret. Hoc sensu fame incitata in hominibus, parabatur iste cibus, fastidientibus enim non debebat ingeri, similiter quia chylus valde malus creatus erat in homine

8. Ad hoc propositum non inutilis excitari questio potest, quare incarnata Sapientia homini Cæleste hoc sacratissimi corporis sui convivium, (quod Salomon tot ante sæcula in Proverbiis, his verbis prædixit: Sapientia edificavit sibi domum, miscuit vinum, & proposuit mensam suam) exhibere volens, id ipsum facere distulit, donec assumpto in Incarnatione corpore, post 33. annos, in ultima tandem vitæ suæ periodo id ipsum perficeret. Eandem difficultatem Albertus Magnus proponit pariterque resolvit, considerando, quod non quævis hora opportunum sit, cibum corporalem sumere, sed quod tria præcipue ad cibum sumendum præcedere debeant, quorum unum est ex abstinencia præcedenti desiderium famis; Secundum, quod in corpore consumptus sit malus chylus, si ille in corpore est per cibum male ante comestum; Tercium autem est hora illa, quæ etiam virtute cælesti juvantur vires corporis ad cibi sumptionem, & profectum, unde antequam cibus iste daretur, oportuit, quod desiderium famis in ipsum excitaretur, & quod sentiret homo, quod sine isto edulio reparari non poterat; & ideo quamdiu per bonam naturam in naturali lege refici præsumpsit, cibus iste non parabatur; & quamdiu per bonam legis ætatorum refici patabar, non parabatur cibus, sed significabatur; sic enim in lege naturæ demonstratus fuit in pane, quem Abraham tribus Angelis in Mambre apposuit, prout in cap. 18. Geneseos legitur; in lege verò scripta representatus fuit in panibus propositionis. His præmissis idem Author progreditur, dicendo: quando autem famem sensit, & vidit quod aliunde refici non poterat, tunc sub lege gratiæ iste cibus paratus fuit; ad eum modum, quo filius prodigus ad vitulum saginatum admissus non fuit, donec urgente fame lamentaretur, dicendo: quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor! surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei, &c. Quibus similia sunt lamenta illa Jeronimi Thren. 4. parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret. Hoc sensu fame incitata in hominibus, parabatur iste cibus, fastidientibus enim non debebat ingeri, similiter quia chylus valde malus creatus erat in homine

9. Ad hoc propositum non inutilis excitari questio potest, quare incarnata Sapientia homini Cæleste hoc sacratissimi corporis sui convivium, (quod Salomon tot ante sæcula in Proverbiis, his verbis prædixit: Sapientia edificavit sibi domum, miscuit vinum, & proposuit mensam suam) exhibere volens, id ipsum facere distulit, donec assumpto in Incarnatione corpore, post 33. annos, in ultima tandem vitæ suæ periodo id ipsum perficeret. Eandem difficultatem Albertus Magnus proponit pariterque resolvit, considerando, quod non quævis hora opportunum sit, cibum corporalem sumere, sed quod tria præcipue ad cibum sumendum præcedere debeant, quorum unum est ex abstinencia præcedenti desiderium famis; Secundum, quod in corpore consumptus sit malus chylus, si ille in corpore est per cibum male ante comestum; Tercium autem est hora illa, quæ etiam virtute cælesti juvantur vires corporis ad cibi sumptionem, & profectum, unde antequam cibus iste daretur, oportuit, quod desiderium famis in ipsum excitaretur, & quod sentiret homo, quod sine isto edulio reparari non poterat; & ideo quamdiu per bonam naturam in naturali lege refici præsumpsit, cibus iste non parabatur; & quamdiu per bonam legis ætatorum refici patabar, non parabatur cibus, sed significabatur; sic enim in lege naturæ demonstratus fuit in pane, quem Abraham tribus Angelis in Mambre apposuit, prout in cap. 18. Geneseos legitur; in lege verò scripta representatus fuit in panibus propositionis. His præmissis idem Author progreditur, dicendo: quando autem famem sensit, & vidit quod aliunde refici non poterat, tunc sub lege gratiæ iste cibus paratus fuit; ad eum modum, quo filius prodigus ad vitulum saginatum admissus non fuit, donec urgente fame lamentaretur, dicendo: quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor! surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei, &c. Quibus similia sunt lamenta illa Jeronimi Thren. 4. parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret. Hoc sensu fame incitata in hominibus, parabatur iste cibus, fastidientibus enim non debebat ingeri, similiter quia chylus valde malus creatus erat in homine

10. Ad hoc propositum non inutilis excitari questio potest, quare incarnata Sapientia homini Cæleste hoc sacratissimi corporis sui convivium, (quod Salomon tot ante sæcula in Proverbiis, his verbis prædixit: Sapientia edificavit sibi domum, miscuit vinum, & proposuit mensam suam) exhibere volens, id ipsum facere distulit, donec assumpto in Incarnatione corpore, post 33. annos, in ultima tandem vitæ suæ periodo id ipsum perficeret. Eandem difficultatem Albertus Magnus proponit pariterque resolvit, considerando, quod non quævis hora opportunum sit, cibum corporalem sumere, sed quod tria præcipue ad cibum sumendum præcedere debeant, quorum unum est ex abstinencia præcedenti desiderium famis; Secundum, quod in corpore consumptus sit malus chylus, si ille in corpore est per cibum male ante comestum; Tercium autem est hora illa, quæ etiam virtute cælesti juvantur vires corporis ad cibi sumptionem, & profectum, unde antequam cibus iste daretur, oportuit, quod desiderium famis in ipsum excitaretur, & quod sentiret homo, quod sine isto edulio reparari non poterat; & ideo quamdiu per bonam naturam in naturali lege refici præsumpsit, cibus iste non parabatur; & quamdiu per bonam legis ætatorum refici patabar, non parabatur cibus, sed significabatur; sic enim in lege naturæ demonstratus fuit in pane, quem Abraham tribus Angelis in Mambre apposuit, prout in cap. 18. Geneseos legitur; in lege verò scripta representatus fuit in panibus propositionis. His præmissis idem Author progreditur, dicendo: quando autem famem sensit, & vidit quod aliunde refici non poterat, tunc sub lege gratiæ iste cibus paratus fuit; ad eum modum, quo filius prodigus ad vitulum saginatum admissus non fuit, donec urgente fame lamentaretur, dicendo: quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor! surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei, &c. Quibus similia sunt lamenta illa Jeronimi Thren. 4. parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret. Hoc sensu fame incitata in hominibus, parabatur iste cibus, fastidientibus enim non debebat ingeri, similiter quia chylus valde malus creatus erat in homine

11. Ad hoc propositum non inutilis excitari questio potest, quare incarnata Sapientia homini Cæleste hoc sacratissimi corporis sui convivium, (quod Salomon tot ante sæcula in Proverbiis, his verbis prædixit: Sapientia edificavit sibi domum, miscuit vinum, & proposuit mensam suam) exhibere volens, id ipsum facere distulit, donec assumpto in Incarnatione corpore, post 33. annos, in ultima tandem vitæ suæ periodo id ipsum perficeret. Eandem difficultatem Albertus Magnus proponit pariterque resolvit, considerando, quod non quævis hora opportunum sit, cibum corporalem sumere, sed quod tria præcipue ad cibum sumendum præcedere debeant, quorum unum est ex abstinencia præcedenti desiderium famis; Secundum, quod in corpore consumptus sit malus chylus, si ille in corpore est per cibum male ante comestum; Tercium autem est hora illa, quæ etiam virtute cælesti juvantur vires corporis ad cibi sumptionem, & profectum, unde antequam cibus iste daretur, oportuit, quod desiderium famis in ipsum excitaretur, & quod sentiret homo, quod sine isto edulio reparari non poterat; & ideo quamdiu per bonam naturam in naturali lege refici præsumpsit, cibus iste non parabatur; & quamdiu per bonam legis ætatorum refici patabar, non parabatur cibus, sed significabatur; sic enim in lege naturæ demonstratus fuit in pane, quem Abraham tribus Angelis in Mambre apposuit, prout in cap. 18. Geneseos legitur; in lege verò scripta representatus fuit in panibus propositionis. His præmissis idem Author progreditur, dicendo: quando autem famem sensit, & vidit quod aliunde refici non poterat, tunc sub lege gratiæ iste cibus paratus fuit; ad eum modum, quo filius prodigus ad vitulum saginatum admissus non fuit, donec urgente fame lamentaretur, dicendo: quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor! surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei, &c. Quibus similia sunt lamenta illa Jeronimi Thren. 4. parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret. Hoc sensu fame incitata in hominibus, parabatur iste cibus, fastidientibus enim non debebat ingeri, similiter quia chylus valde malus creatus erat in homine

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Eucharistiam summè fructuosam efficit, qui illam cum actuali mortis memoria suscipit, illamque quasi ultima futura esset, assumit.

THEMA.

Sic autem comederis illum; Renu vestros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, Exod. 12. vers. 11.

1. H Abitus, quo Hebræi agnum Paschalem manducaturi, indui debebant, hominis peregrini speciem referebat, ad iter ineundum accincti; illa enim vestium præcinctio, calceatio pedum, & baculus, quem manibus tenebant, hominem ad iter ineundum paratum indicabant; quod idem mysterium Deus eodem tempore illis revelavit, quando illis hunc ritum præcipuit; est enim phæsa, inquit, id est transitus Domini; imò quando Israelitæ agnum manducando, prima omnium vice Pascha suam celebrarunt, jam de facto in procinctu erant, ut ex Aegypto egrederentur, in terram promissionis profecturi, in cupis tanti beneficii memoriam deinceps omni anno eadem ceremonia ab ipsis continuari debebat; sed omnia in figura contingebant illis, quia enim agnus Eucharistiæ figura erat, Aegyptus verò mundum, sicut & terra promissionis vitam futuram præfigurabat, Ideò DEUS per hunc peregrini habitum, fidelibus suis insinuare voluit, quod si agnum sacramentalem cum fructu animæ manducare velint, necessum sit, ut sumentes hoc sacramentum, sibi persuadeant, se in procinctu stare, ut ex hac vita in vitam proficiscantur futuram. Author operis imperfecti de virginibus loquens, quæ ardentes lampades portantes, Sponsum expectabant, Christianum in hac vita voluti peregrinum vivere debere inquit; idque per prædictam Israelitarum historiam his verbis probat: propterea & Iudei exiituri de Aegypto, expediti & præcincti agnum iussi sunt manducare, & ad exeundum parati, ostendentes nobis, quomodo quicumque nostri agni Eucharistiæ manducant, ita semper debent esse expediti, quasi quotidie exiituri de mundo.

2. Ad hoc propositum non inutilis excitari questio potest, quare incarnata Sapientia homini Cæleste hoc sacratissimi corporis sui convivium, (quod Salomon tot ante sæcula in Proverbiis, his verbis prædixit: Sapientia edificavit sibi domum, miscuit vinum, & proposuit mensam suam) exhibere volens, id ipsum facere distulit, donec assumpto in Incarnatione corpore, post 33. annos, in ultima tandem vitæ suæ periodo id ipsum perficeret. Eandem difficultatem Albertus Magnus proponit pariterque resolvit, considerando, quod non quævis hora opportunum sit, cibum corporalem sumere, sed quod tria præcipue ad cibum sumendum præcedere debeant, quorum unum est ex abstinencia præcedenti desiderium famis; Secundum, quod in corpore consumptus sit malus chylus, si ille in corpore est per cibum male ante comestum; Tercium autem est hora illa, quæ etiam virtute cælesti juvantur vires corporis ad cibi sumptionem, & profectum, unde antequam cibus iste daretur, oportuit, quod desiderium famis in ipsum excitaretur, & quod sentiret homo, quod sine isto edulio reparari non poterat; & ideo quamdiu per bonam naturam in naturali lege refici præsumpsit, cibus iste non parabatur; & quamdiu per bonam legis ætatorum refici patabar, non parabatur cibus, sed significabatur; sic enim in lege naturæ demonstratus fuit in pane, quem Abraham tribus Angelis in Mambre apposuit, prout in cap. 18. Geneseos legitur; in lege verò scripta representatus fuit in panibus propositionis. His præmissis idem Author progreditur, dicendo: quando autem famem sensit, & vidit quod aliunde refici non poterat, tunc sub lege gratiæ iste cibus paratus fuit; ad eum modum, quo filius prodigus ad vitulum saginatum admissus non fuit, donec urgente fame lamentaretur, dicendo: quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor! surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei, &c. Quibus similia sunt lamenta illa Jeronimi Thren. 4. parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret. Hoc sensu fame incitata in hominibus, parabatur iste cibus, fastidientibus enim non debebat ingeri, similiter quia chylus valde malus creatus erat in homine

3. Ad hoc propositum non inutilis excitari questio potest, quare incarnata Sapientia homini Cæleste hoc sacratissimi corporis sui convivium, (quod Salomon tot ante sæcula in Proverbiis, his verbis prædixit: Sapientia edificavit sibi domum, miscuit vinum, & proposuit mensam suam) exhibere volens, id ipsum facere distulit, donec assumpto in Incarnatione corpore, post 33. annos, in ultima tandem vitæ suæ periodo id ipsum perficeret. Eandem difficultatem Albertus Magnus proponit pariterque resolvit, considerando, quod non quævis hora opportunum sit, cibum corporalem sumere, sed quod tria præcipue ad cibum sumendum præcedere debeant, quorum unum est ex abstinencia præcedenti desiderium famis; Secundum, quod in corpore consumptus sit malus chylus, si ille in corpore est per cibum male ante comestum; Tercium autem est hora illa, quæ etiam virtute cælesti juvantur vires corporis ad cibi sumptionem, & profectum, unde antequam cibus iste daretur, oportuit, quod desiderium famis in ipsum excitaretur, & quod sentiret homo, quod sine isto edulio reparari non poterat; & ideo quamdiu per bonam naturam in naturali lege refici præsumpsit, cibus iste non parabatur; & quamdiu per bonam legis ætatorum refici patabar, non parabatur cibus, sed significabatur; sic enim in lege naturæ demonstratus fuit in pane, quem Abraham tribus Angelis in Mambre apposuit, prout in cap. 18. Geneseos legitur; in lege verò scripta representatus fuit in panibus propositionis. His præmissis idem Author progreditur, dicendo: quando autem famem sensit, & vidit quod aliunde refici non poterat, tunc sub lege gratiæ iste cibus paratus fuit; ad eum modum, quo filius prodigus ad vitulum saginatum admissus non fuit, donec urgente fame lamentaretur, dicendo: quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor! surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei, &c. Quibus similia sunt lamenta illa Jeronimi Thren. 4. parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret. Hoc sensu fame incitata in hominibus, parabatur iste cibus, fastidientibus enim non debebat ingeri, similiter quia chylus valde malus creatus erat in homine

4. Ad hoc propositum non inutilis excitari questio potest, quare incarnata Sapientia homini Cæleste hoc sacratissimi corporis sui convivium, (quod Salomon tot ante sæcula in Proverbiis, his verbis prædixit: Sapientia edificavit sibi domum, miscuit vinum, & proposuit mensam suam) exhibere volens, id ipsum facere distulit, donec assumpto in Incarnatione corpore, post 33. annos, in ultima tandem vitæ suæ periodo id ipsum perficeret. Eandem difficultatem Albertus Magnus proponit pariterque resolvit, considerando, quod non quævis hora opportunum sit, cibum corporalem sumere, sed quod tria præcipue ad cibum sumendum præcedere debeant, quorum unum est ex abstinencia præcedenti desiderium famis; Secundum, quod in corpore consumptus sit malus chylus, si ille in corpore est per cibum male ante comestum; Tercium autem est hora illa, quæ etiam virtute cælesti juvantur vires corporis ad cibi sumptionem, & profectum, unde antequam cibus iste daretur, oportuit, quod desiderium famis in ipsum excitaretur, & quod sentiret homo, quod sine isto edulio reparari non poterat; & ideo quamdiu per bonam naturam in naturali lege refici præsumpsit, cibus iste non parabatur; & quamdiu per bonam legis ætatorum refici patabar, non parabatur cibus, sed significabatur; sic enim in lege naturæ demonstratus fuit in pane, quem Abraham tribus Angelis in Mambre apposuit, prout in cap. 18. Geneseos legitur; in lege verò scripta representatus fuit in panibus propositionis. His præmissis idem Author progreditur, dicendo: quando autem famem sensit, & vidit quod aliunde refici non poterat, tunc sub lege gratiæ iste cibus paratus fuit; ad eum modum, quo filius prodigus ad vitulum saginatum admissus non fuit, donec urgente fame lamentaretur, dicendo: quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereor! surgam & ibo ad patrem meum, & dicam ei, &c. Quibus similia sunt lamenta illa Jeronimi Thren. 4. parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret. Hoc sensu fame incitata in hominibus, parabatur iste cibus, fastidientibus enim non debebat ingeri, similiter quia chylus valde malus creatus erat in homine

5. Ad hoc propositum non inutilis excitari questio potest, quare incarnata Sapientia homini Cæleste hoc sacratissimi corporis sui convivium, (quod Salomon tot ante sæcula in Proverbiis, his verbis prædixit: Sapientia edificavit sibi domum, miscuit vinum, & proposuit mensam suam) exhibere volens, id ipsum facere distulit, donec assumpto in Incarnatione corpore, post 33. annos, in ultima tandem vitæ suæ periodo id ipsum perficeret. Eandem difficultatem Albertus Magnus proponit pariterque resolvit, considerando, quod non quævis hora opportunum sit, cibum corporalem sumere, sed quod tria præcipue ad cibum sumendum præcedere debeant, quorum unum est ex abstinencia præcedenti desiderium famis; Secundum, quod in corpore consumptus sit malus chylus, si ille in corpore est per cibum male ante comestum; Tercium autem est hora illa, quæ etiam virtute cælesti juvantur vires corporis ad cibi sumptionem, & profectum, unde antequam cibus iste daretur, oportuit, quod desiderium famis in ipsum excitaretur, & quod sentiret homo, quod sine isto edulio reparari non poterat; & ideo quamdiu per bonam naturam in naturali lege refici præsumpsit, cibus iste non parabatur; & quamdiu per bonam legis ætatorum refici patabar, non

ex comestione vestiti, qui nullo modo fuit tenendus in corpore cum cibo sancto, & ideo expediēbas, quod ille prius per longam abstinētiā consumeretur, & tunc demum cibis sanitatis prepararetur; oportuit ergo, quod expulsiva, & evacuativa homo sumeret, antequam cibis isto prepararetur; hec fuerunt legis austeritas, & Prophetia exhortatio, & tunc demum expulso malo chilo, qui ex vestito creatus fuerat, cibis gratia perfecta sanitatis parabatur. Tertia ratio Alberti Magni est, quia sicut ad manducandum expectatur hora competens, quæ solet esse post meridiem; similiter est in die mundi, quod, antequam Sol inclinaret à meridie, hoc est in fine mundi, non erat parandus cibus salutaris, tunc enim in vespere mundi paratus, jam membris vacuis ingeritur cibus salutaris, & tunc a vide appetitur, & salubriter accipitur, & tunc Dominus noster cibum salutarem paravit, & ideo Cæna Domini dicitur, & non prandium, quia in fine mundi parata hæc Cæna, aliam se sequentem non habebit.

Porro Eucharistiam, cœnam quandam esse certum est, siquidem de illa dicitur: *homo quidam fecit cœnam magnam*, & verè magna cœna est, quia ut Hugo Cardin. ait: *sercula apposita magna sunt, scilicet Corpus & sanguis Domini*. At verò cur Eucharistiam, cœnam nominari existimas certè nō aliunde, quàm quia post cœnam quies nocturna somni subsequitur; somnus autem imago est mortis; unde observandum, quod S. Joannes, priusquam institutionem ultimæ cœnæ, in qua Christus Corpus suum consecravit, referret, non sine mysterio præmiserit: *sciens Iesus, quia venit hora ejus, ut transiret ex hoc mundo ad Patrem*; quasi dicere vellet: tunc cœnam Eucharisticam generi humano ad eod salutare, atque ab eodem tantopere suspiratam celebrare voluit, quando jam in procinctu erat ex hac vita discedendi; ad erudiendum nos, quod, dum ad hanc cœnam accedimus, eisdem cum Christo sensus, & cogitationes habere debeamus; credendo nimirum, quod sacramentum, quod sumimus, viatici loco accipiat, haud secus ac si ultima communio futura foret. Ideò quoque Apostolus ait: *in qua nocte tradebatur, accepit Panem*, & alibi ad nostram instructionem inquit: *quotiescumque manducabitis Panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis*. Ideò quoque ipsemet Christus vix sub speciebus Panis, & vini, sacratissimum corpus suum consecraverat, cum ecce immediate sui ex mundo discessus mentionem fecit: *dico autem vobis: non bibam amodo de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum in Regno Patris mei*.

3 Theod. ad præceptum Hebræis, his verbis: *renes vestros &c. impositum, se reflectens, inquit: præcepit habere lumbos præcinctos, pedes calceatos, & lucernas ardentes, more servorum expectantium Dominum suum*. Cum Elias Propheta in extrema illa annonæ caritate se, jussu Dei, in Sareptam reciperet, viduam quamdam obviam habuit, ligna colligentem, cui dixit: *affer mihi buccellam panis*; cui illa respondit: *non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farina: En colligo duo ligna ut ingrediar, ut faciam illum mihi, & filio meo, ut comedamus, & moriamur*. Ubi querendum venit, quo sensu hæc mulier dicere potuerit, se Panem comesturam, ut moreretur, cum Panem potius ad vitæ conservationem ordinatum esse constet; pro resolutione sciendum, quod per hanc mulierem intelligatur Ecclesia, quæ duo ligna colligit, dum Crucem & Passionem Redemptoris commemorans, Panem Eucharisticum coquit, qui fructus est Passionis, & mortis Christi; unde apud Jeremiam dicitur: *mittamus lignum in Panem ejus*; & S. Augustinus inquit: *signo Crucis consecratur Corpus Domini*; est quoque sacramentum altaris, Panis arctus & angustus, quem ideo Isaias *Panem arctum* appellat, & quidem ad eod arctus est, ut S. Thomas dicere non dubitavit: *fractio demum sacramento, ne vacillet, sed memento, tantum esse sub fragmento, quantum toto tegitur*. Hæc igitur Ecclesia per mulierem illam, quæ Panem pro se, & Filio suo, id est, populo Christiano Catholico coctura erat, denotata, non obstante, quod Panis Eucharisticus Panis sit vitæ (*Panis vivus, & vitalis hodie proponitur*) nihilominus protestatur, quod illum manducet, ut moriatur: *ut comedamus, & moriamur*, quia tunc cibus hic Eucharisticus nobis proderit, si illum, veluti in procinctu ad mortem posui, sumpserimus.

Manfi Bibl. Prad. Tom. II.

4 Per nuptias illas à Rege Filio suo preparatas, ex mente Angelici Doctoris, sacrum hoc denotatur convivium, de quo canimus: *O sacrum convivium, in quo Christus sumitur; istud nuptiale convivium est Eucharistia sacramentum; istud convivium in cæna Domini fuit paratum*. At verò observasti ne aliquando, quinam præcipue ad hæc nuptias invitati fuerint? facit textus ait: *Ite ad exitus viarum, & quoscunque inveneritis, vocato ad nuptias*. At verò quidnam honorificentiz convivio huic nuptiali, & Regio à gente tam vili adferri poterat? ad exitus namque viarum, alii præter peregrinos, & viatores non reperiuntur. Audiat velim, quàm benè Albertus Magnus prædicta verba ad propositum nostrum explicet: illi, inquit, *sunt in exitibus viarum, qui mortem suam jugiter prospiciunt, & qui se credunt quotidie morituros, & certe tales dignos se efficiunt, ut ad Christi nuptias introire mereantur*. Quicumque enim mortis ejus efficaciter recordantur, student esse continentēs, patientes, & obediētes, nituntur semetipsos per veram contritionem, & per veram confessionem à peccatorum maculis expiare. Superius de mentia Panis, & vini à Sapientia increata magnificè instructa mentionem fecimus, per quam, Eucharistiam certum est denotari, quia in solemnitate Corporis Christi Antiphona illa canitur: *Sapientia edificavit sibi domum, miscuit vinum, & posuit mensam*. At verò observandum, quomodo convivantes ad illam invitati, dicit enim sacer textus: *misit ancillas suas, ut vocarent ad artem, & ad mentia civitatis: venite & comedite panem, & bibite vinum, quod miscui vobis*: nimirum veluti milites convivæ suos esse voluit, qui quovis momento mortis sunt periculo expositi, quales nos quoque Christus esse desiderat, dum communicamus.

5 S. Gaudentius de comestione agni Paschalis disserens, seque ad præceptum illud: *calceamenta habebitis in pedibus*, reflectens, hanc instituit observationem: *Pellis qua aptatur in usum, non nisi mortui animantis est*. Oportet ergo nos ex præcepto Dei prius mortificare concupiscentias carnis, & sic accipere Corpus Christi; hæc autem concupiscentia per vivam vicinæ mortis memoriam reprimatur. Illud quoque miraculum multiplicationis Panum, quod Redemptor noster in deserto juxta mare Tyberiæ parravit, illud præfiguravit miraculum, quod deinceps in Cœnaculo Sionitico parrandum, & ad Ecclesiam in finem usque sæculorum transfundendum erat, de quo eximius quidam Cardinalis, qui antea prædicatoris Apostolici munere functus fuit, ita scribit: *factum est etiam hoc ad mysterii significationem de sacratissimo Eucharistia Pane, in qua non novus Panis creatur, sed Panis jam factus assumitur, qui Divina virtute in Christi substantiam, seu Corpus convertitur*. De quo etiam Glossa, verba illa: *ut autem impleti sunt, considerans*, inquit: *non esuriat, qui accepit Christi cibum*, nam Ecclesia canit: *O sacrum convivium, in quo mens impletur gratia*, de quo denique S. Paschasius ita arguit: *et enim hydra farina sive Panes crescunt, & non minuantur, dum satiant; quid putas caro Christi? Enimverò, quod in hoc facto vel maximè proposito nostro deservit, est præceptum à Christo Apostolis suis impositum, ut facerent, turbas discumbere ad mensam illam, quæ Eucharistia figura erat: dixit ergo Iesus, facite homines discumbere*. At verò ubi nam in hoc deserto sedes, quinque millibus hominum sufficientes, inveniri poterant? S. Joannes, qui huic miraculo præsens interfuit, providissimè subjungit, dicens: *erat autem fœnum multum in loco, & discubuerunt*; sed quonam putas mysterio factum est, quod homines super fœnum discubuerint? Dionysius Carth. ait: *sic locus mollior, & aptior fuit ad sedendum*. S. Marcus inquit: *discubuerunt in partes per centenos, & quinquagenos*. Sed quidnam in hac distributione hominum latet mysterium? Glossa supra S. Marcum ait: *per quinquaginta jubilei requies, quinquagemarius autem bis ductus centum facit, & ideo utriusque quietis perfectionem significat, scilicet Corporis, & mentis, qui enim quiescit ab actibus parvis, requiem habet Corporis, qui autem à cogitationibus etiam perversis, requiem habet mentis: quod verò fœnum concernit, quo sediliam loco homines hosce uti voluit, per hoc mortalitatis nostræ consideratio denotatur, siquidem omnis caro fœnum*. Porro S. Marcus fœnum hoc viride fuisse ait; S. Joannes autem illud

Matth. 22.
S. Theobald.
consequatur
eodem materia.

Alb. Magn.
ser. 74. in D.
10. Titu.

Prov. 9. v. 1.

S. Gaud. tr. 1.
de manduc.
agni.
Commun.
catur mortui.
scent concupiscentias
carnis.

Joan. 6.

Telet.

Gloss.

S. Pasch. de
corp. & sang.
D. 6. 7.

Cur populus
in deserto ci-
batus mira-
culo panis
jussu fuerit
sedere super
fœnum.
D. Carr. ibid.
Marc. 6. v. 40.
Gloss. ibid.

illud aridum fœnum fuisse dicit; nec mirum, quia ipsissima herba, quæ mane virefcit, vespere exaruisse, & fœnum facta esse conspicitur; ac proinde non immerito vita nostra per fœnum significatur, utpotè quæ veluti fœnum in unico momento languet, & deficit. Unde Eusebius Emisenus ait: *super fœnum turbas discumbere facit, quatenus hoc cibo ille intelligat se indignum, qui nondum per fœnum discumbit; quicumque igitur es, qui vis satiari de Panibus Christi, discumbe prius super fœnum, seu fœnum se esse cognosce*. S. Hieronymus pariter in Matthæum ita scribit: *discumbere iubetur super fœnum, & secundum alium Evangelistam, supra terram, per quinquagenos aut centenos, ut postquam calcaverint carnem suam, & omnes flores illius, & seculi voluptates, quasi arens fœnum sibi subjecerint, tunc per quinquagenarii numeri penitentiam ad perfectum centesimi numerici culmen ascendant*.

6 S. Remigius à S. Thoma citatus, tres Marias erga Corpus Christi obsequiosiores fuisse observat, quàm Discipulis illi, qui cum sepulturæ mandarunt, cujus hanc assignat rationem, quia Discipuli post exhibitum Corpori Christi mortuo sepulturæ obsequium, in proprias suas rediere domos: at verò postquam Corpus Domini sepultum est, cæteris ad propria remeantibus, solæ mulieres, quæ cum arctius amaverant, perseveraverunt, & diligenti cura notaverunt locum, in quo Corpus Domini poneretur, quatenus congruo tempore munus suæ devotionis ei offerrent. Ecce tibi, quantum ad hoc, ut quis in devotione erga Corpus Christi effervescat, expediens sit, ut quis oculos in sepulchrum continuo defixos teneat; quæ proinde primæ esse meruerunt, quas Christus felici illo gloriosæ resurrectionis suæ nuntio dignatus fuit. Nescio equidem, an ad hoc vos aliquando reflexeritis, quod Elias, per tres annos continuos, prope Torrentem Carith. manè, & vespere, pane, & carnibus, per corvos aliatis, pastus fuerit, in Sarepta verò per manus viduæ cuiusdam alimenta acceperit, denique semel tantum Angelus cœlitus missus panem, & aquam ei reficiendo attulerit. Quorsum hæc spectat mutatio? & certè quando ab Angelo pascendus erat, quis non credidisset, hunc Angelum è paradisi laurissima mensa, delicatissima, & abundantia fercula allaturum fuisse? sed nihil horum ei allatum est; sed ecce solum *ad caput suum subcineritius panis* depositus fuit, & quidem hic panis non per corvos mittitur, quia sacramentum altaris figurabat: *panem Angelorum manducavit homo; ecce panis Angelorum, factus cibis viatorum*. Verum enim verò, cur Angelus ille tunc, & non antea ad ipsum missus fuit? legatis velim sacrum textum, & Prophetam hunc numquam talem antea, qualem isto tempore, mortis timorem concepisse invenieris, utpotè quam Jezabel illi comminata fuerat per ministros, eidicentes; *hec mihi faciant Dei & hec addant, nisi hac horacras posuero animam tuam sicut unius ex illis: timuit ergo Elias*, per quod significatur, quòd hoc sacramentum tunc præcipuè animæ prodest, quando homo illud haud secus ac viaticum sumit, communionem illam, ultimam sibi futuram esse reputans; & ideo factum est, quòd Elias cum mortis timore cibum hunc capiens, *ambulavit in fortitudine cibi illius 40. diebus & 40. noctibus usque ad montem D E I Horeb*, in quo Deum videre meruit. Observanda quoque & alia est hujus historię circumstantia notabilis, nimirum, quòd prima vice gustato pane, comedit, & bibit, & rursus obdormivit, non verò item secunda vice, quando Angelus Domini reversus est secundo, & tetigit eum, dixitque illi; *surge, comede, grandis enim tibi restat via*; tunc enim cum surrexisset, comedit & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius &c. quando enim prima vice de pane manducavit, de itinere instituendo nequidquam decreverat, at verò quando ei dictum fuit: *grandis tibi restat via*, tunc confectum totum panem manducavit, talique fuit corporis vigore corroboratus, ut *ambulaverit in fortitudine cibi illius &c.* ut per hoc intelligamus, quòd longè major fructus ex communionem percipitur, quando illa per modum viatici sumitur à nobis, velut jamjam ad alteram vitam transcuris, quàm quando ex devotione vel bona consuetudine sumitur. Notandum quoque est, panem illum ab Angelo allatum, nequaquam usualet fuisse, sed subcineritium: & ecce *ad caput suum subcineritius panis*. Porro

cineres, qui corporibus nostris putrefactis supersunt, vitam in nobis mortis memoriam sufcitant; ac proinde quando cœlestis hic panis simul cum cogitationibus, & meditationibus mortis à nobis sumitur, ad prosequendum vigorosum in divino servitio cursum vires augentur. David olim dicebat; *cinerem tamquam panem manducabam*, ac proinde potum meum cum fletu miscebam; quisquis enim panem hunc, velut viaticum, ad aliam vitam petendam sumit, in salutarem utique resolvitur planctum. De hoc proinde pane Eucharistico B. Laurentius Justinianus ita arguit: si panis ille, qui Eucharistia solum typus fuit, tantum virium robur contulit, quid panis Christi, qui est panis vite, recte sumentibus spiritualis fortitudinis conferre valebit?

DISCURSUS XXX. ARGUMENTUM.

De conscientie examine, & interiori purificatione, communioni præmittenda.

T H E M A.

Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat, 1. Cor. II.

1 Postquam fideles in primis Ecclesiæ nascentis temporibus sacram communionem frequentare coepissent, S. Paulus, utpotè Doctor gentium à D E O electus, & in Cælo empyreo edoctus, modum Christianis præscripsit, quo se dignos efficerent, qui ad mentam Eucharisticam cum fructu accedere possent; dicit igitur: *probet autem se ipsum homo, &c.* Porro videtur nonnemi non posset, Apostolum satis facturum fuisse, si meliores illis doctrinas præscripsisset; siquidem Psalmista inquit: *gustate & videte, quam suavis est Dominus*; primò namque vult, ut per gustum, experimentum capiamus dulcedinum divinarum; ita pariter in præsentem, cœlestis hujus panis primò gustanda est suavitas, ut, quis licet ejus sapor, intelligamus. Talis equidem ordo servandus debere videtur, aut neuriquam locum habere circa cibum hunc divinum, qui ut fructuosè sumatur, stomachus purus, id est conscientia nostra à malis vitiorum, & inordinatorum affectum humoribus immunis sit oportet. Si quis cibum sumplerit in magna quantitate & subtilantia, no-cumentum potius, quàm vigorem & subsidium sibi conciliavit, si stomachum infectum habuerit; ita quoque anima male affecta, ad culpam proclivis, bile, & rancore plena, id eù, passionibus inordinatis redundans, si ad cibum hunc accesserit, pro restauratione damnata, & gravamen consequetur. Unde S. Chrysost. inquit: *ita est iste spiritualis cibus, si aliquem repererit malignitate pollutum, magis eum perdet, non sua natura, sed accipientis vitio*. Si quis cibum digerere non possit, purificationibus, & medicamentis se subicit, ut perniciosos eliminet humores; ita quoque animam ad Cœlestem hunc panem sumendum accedere jubet Apostolus, dicens: *probet autem, &c.* id est bonam præmittat confessionem, & rigorosum examen.

2 S. Lucas miraculum enarraturus, quod Salvator operatus est multiplicationis panum in deserto, ubi, ut in Discursu præcedenti diximus, Eucharistia præfigurata fuit, hæc præmittit verba, dicens, eos, qui cura indigebant, sanabat. Circa quæ verba S. Ambrosius hanc format Glossam; *si, qui corporalis gerunt ulcera passionis, his medicinam suam libenter indulget: itaque nemo cibum accipit Christi, nisi fuerit ante sanatus*. Quem discursum ex illa Cœnæ parabola, in qua claudi, & cæci pristinam membrorum integritatem recepisse leguntur, confirmat, dicens: *illi, qui vocantur ad Cœnam, prius vocanda sanantur*. Ubique igitur mysterii ordo servetur, ut prius per remissionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur, postea alimonia mensæ Cœlestis exuberet. Quod argumentum S. Thom. solidius confirmat, dum panem, cujus substantia in Christi corpus transubstantiatur, considerat, ex farina, & aqua compositum, & igne coctum esse; unde sequentem ad intentum nostrum deducit moralitatem, dicens: *commixta est farina ad invicem, per aquam, & ignem decocta, & in panem solidata. Sic peccator, qui dignus erit corpus Christi sumere, debet se per tria, quæ in his signantur, præparare, scilicet per cordis contritionem, per oris confessionem, & per proximi dilectionem*. Farina quæ per molam teritur, contritionem designat; aqua compunctionem, & planctum, lachrymois confessionem.

1. Cor. II. in hanc Dom.

S. Hier. in Matth. 24.

S. Remig. in cat. D. Tho. 2. 2. in Matth. Expenditur sollicitudo mulieris circa Corpus Christi sepulchrum.

2. Reg. 19. v.

Utilissimum est S. Communionem sapienter sumere, ac si esset viaticum.

Quid desideret panem esse missum fuisse subcineritium.

Psalm. 101. 10.

S. Laurent. Just. de casto convivio.

Vide hoc sacramentum sic præficu, requiritur conscientia à vitio mundicia. Pl. 53. 19.

Alia potius accipit, qui penderit. Chrys. de prod. Jud.

Anima prius sananda est. Quam hoc cibo pascenda. Luc. 9. 18. S. Ambros. L. 6. in Luc.

S. Th. op. 18. 4. 1.

fessionis effectum; ignis, dilectionem Dei, & proximi.

Joan. 19. 39.
Alitudo ad
aroma quibus
corpus
Christi con-
ditum fuit.
Sal. 1. 9. 40.

Hug. Cardin.
Luc. 24. 1.

P. 41. 1.
2. Aug. ibid.

Sal. 1. 9. 40.
Sicut cibis
corporis mor-
tuo nihil
prodest, sic
nec S. Com-
munionis an-
ti-
dotus.

3. 1. 12.

Joan. 1.

Confessio
grammatica
Communionis.

Joan. 6.

Prov. 23. 1.

Hug. Card.

3. Nostitine, quibus aromatis Christi corpus devo-
ti, & ferventes illi condierint discipuli? aloë & myrrha,
utraq; herba amarissima, gustuique summè amara; ni-
hilominus aromatum horum condimentum, & fragran-
tia summè placuit illi corpori, quia scilicet unicè sibi
complacet in illis, qui ipsum honorant, columque ama-
ritudine poenitentiae, mortificationis, & austeritatis.
Unde Salmeron inquit: *debent adesse quascientum libra
myrrha & aloës, id est perfecta ab omni putredine peccati
in corruptio, & firma voluntas vitandorum delictorum in
futurum.* Porro Hugo Card. illa S. Lucae verba conside-
rat, quibus dictus Evangelista devotas tres Marias extol-
lit, dicens: *una autem Sabbati valde diluculo veniunt
ad monumentum, portantes, subnectit Hugo Cardi-
nalis, quae paraverunt aromata. Mystice per monimen-
tum significatur hoc corpus dominicum, ad quod nemo acce-
dere debet, nisi una Sabbati, id est, habens pacem pecto-
ris, & valde diluculo, id est, discussis tenebris vitiorum,
& per lucem poenitentiae fugatis; portans aromata, id est,
bona opera, & bonam famam; verumtamen ne quis igno-
rantiam prætendere possit, sequentem benè operandi,
& poenitendi methodum præscribit, dicens: *probet au-
tem se ipsum homo; id est, judicet & discutat, inque ju-
dicio examen adveniat, intellectus iudicis munere fungan-
tur, voluntas sit reus, memoria Notarii vices expleat, con-
scientia accusatoris, timor carnificis.* Unde non immeri-
tò Ecclesia sacerdotem missæ sacrificium ab his exordiri
voluit verbis: *judica me Deus, & discerne causam meam.*
S. autem Augustinus illa Sacerdotis, missam inchoaturi
(introibo ad altare Dei) verba perpendens, ita ad inten-
tum nostrum resolvit: *ad illud altare ille solus accedit,
qui ad istud securus accedit; illic inveniet vitam suam, qui
in isto discernit causam suam.**

4. Aliam pariter efficacem rationem Salmeron addu-
cit, qua necessitatem evincat sanitatis in quocumque
stomacho, Cœlestem hunc panem participare volenti;
ait namque, hunc quidem verum esse vitæ panem, juxta
illa Christi verba: *Ego sum panis vivus, qui de Cælo de-
scendi;* aut sicut nullus omnino cibus, quantumcumque
substantiæ, & saporis contineat, ullum in corpore mor-
tuo effectum operatur; ita nec panis ille suos in nobis
producit fructus, si mortui, id est, in disgratiâ, & ini-
micitia Dei fuerimus, siquidem sacramentum hoc insti-
tutum est, ut vitam nutriat spiritualem; *nihil autem nu-
tritur nisi vivum* (subjungit dictus author) *ergo opus est,
ut quis spiritualiter vivat, ut cum fructu accedat ad sa-
cramentum.* Ad quod confirmandum, illam adducit S.
Jacobi Apostoli exhortationem, ita fideles adhortantis,
*propter quod abjicientes omnem immunditiam, & abun-
dantiam malitiæ. Moxque finem assignat, cur stoma-
chum à malis humoribus, bile & pituita liberari velit,
scilicet ut panem hunc Cœlestem cum fructu percipiant;
idè namque immediatè subnectit, dicens: *suscipite in-
stitutum verbum, quod potest salvare animas vestras.* Per
quod verbum, accommodè illud intelligere possumus,
cujus in hæc verba S. meminit Joannes Evangelista:
Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Neque
enim significantius effectus exprimi potuisset, quem
in nobis, dignè hunc panem sumentibus, Verbum ope-
ratur incarnatum.*

5. Arbor, cui ramus insertus est, suam participat com-
municatque naturam, & proprietatem arbori insertæ;
eundem quoque effectum anima dignè communicans
ex corpore consequitur Christi, ipso attestante: *qui man-
ducet meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me ma-
net, & ego in eo.* Quem qui effectum in se experiri desi-
derat, consilio obtemperet Sapientis, dum ait: *quando
sederis, ne comedas cum principe, diligenter attende, quæ
apposita sunt ante faciem tuam, & statue cultrum in guttu-
re tuo.* Quamnam hanc esse potatis potentis virimen-
sam? Hugo Cardin. hanc astruit esse Eucharistiam; sed
quis demum culter erit, nostris insigendus faucibus?
respondet Hugo Cardinalis: *statue cultrum poenitentis,
quo juguletur vetus homo in gutture tuo, confitendo peccata.*
Vix panis ille de Cælo descenderat, quando Bethlehem
Judæ sibi designavit in hospitium, dicente Evangelista:
In Bethlehem Judæ. Porro Bethlehem domum panis signi-
ficare nemo nescit; ecce itaque vobis sublime myste-
rium: Bethlehem unius Judæ, quæ tribus illius, una
Mansi Bibl. Pred. Tom. II.

Civitatum erat; quia nimirum intimam connexionem,
& unionem habent, panis ille & confessio sacramenta-
lis; Juda autem confessio interpretatur. Quapropter
S. Bernardus hoc nobis salutare tradit monitum, dicens:
*Confidete, quod in Bethlehem Judæ nascitur, & sollicitus,
quomodo Bethlehem Judæ inveniaris, & jam non in sus-
cipi dedignetur; Bethlehem quippe domum panis, Judæ
sonat confessionem.* Qui idem S. Doctor paulo post idem
in hæc verba prosequitur argumentum; *dignus susce-
ptione dominica, si tamen confessio non defuerit; sit pro-
inde Judæ sanctificatio tua, confessio, & decorem in-
ducere.* Unde & S. Prosper de sacrosancto altari agens,
inquit: *ad altare DEI invisibile, quo non accedit inju-
stus, ille pervenit, qui ad hoc præsens, iustificatus
accedit.*

S. Bern. ser. 1.
in vig. nat.

S. Prosp. L.
ser. 129.

6. S. proinde Augustinus in eorum confusionem, qui
ad communionem accessuri, suam negligunt præviè
purificare conscientiam, suum Hipponensem populum,
cui Episcopus præerat, in sermone quodam ita legitur
exhortatus fuisse: *hoc dico, quod vos frequenter facere
aspicio; Omnes viri, quando communicare desiderant,
lavant manus suas, & omnes mulieres nitida exhibent
lintheamina, ubi corpus Christi excipiant.* Quibus in
verbis sanctus præsul ad antiquum alludit morem,
qui penès Christianos vigeat, quod scilicet Eucha-
ristiam ad ædes proprias deferre solerent; qui postmo-
dum usus propter diversos esse desit abusus. His ita-
que præmissis, ita deinceps ad nostrum discurret pro-
positum: *non est grave, quod dico fratres; quomodo
viri aqua lavant manus suas, sic elemosynas lavent con-
scientias suas; similiter & mulieres, quomodo nitidum
exhibent lintheum, ubi corpus Christi accipiant,
sic corpus castum, & cor mundum exhibeant, ut
cum bona conscientia, Christi sacramenta accipiant.*
Nescio, an verus ille serpentis sit instinctus, ut
ad fontem accedens bibiturus, venenum ante depo-
nat, quemadmodum his nobis moraliter verbis hujus-
modi prudentiam serpentinam inculcare nititur S. Ber-
nardus: *rogo, ut audias prudentiam serpentis; ser-
pens enim cum cuperit ire ad bibendum, antequam ve-
niant ad fontem, evomit omne venenum; imitare ergo
& tu charissime hunc serpentem in hac parte, ut, ante-
quam venias ad fontem, id est, communionem corporis,
& sanguinis Domini nostri IESU Christi, evomas omne
venenum, scilicet odium, iram, malitiam, invidiam,
voluntatem malam, & noxas cogitationes ex corde tuo.*
Pura itaque, & immaculata exigitur in communicante
conscientia; *quæ autem sit pura conscientia, inquit S.
Bernardus, quæ requiritur ad hujus sacramenti susce-
ptionem, declarat Hugo de S. Victore, dicens: pura con-
scientia est, quæ non habet de præterito justam accusatio-
nem, de præterito injustam delationem, de futuro in-
justam voluntatem.* In cujus confirmationem, syndo-
nis mundæ & politæ, quam Joseph ab Arimathia in
corporis Christi obsequium comparavit, ejusdemque
novi monumenti in saxo excisi, in quo nullus adhuc
sepultus fuerat, mentionem subdit, authoritati glossæ
insistens, dicens: *in syndone munda Jesum involvit,
qui pura mente cum suscipit; pergit ulterius dicendo, hinc
derivatum fuisse laudabilem illum, Eucharistiam super
lino, non verò super serico aut lana consecrandi usum;
indeque quoad conscientiam nostram purificationem, se-
quentem eruit moralitatem, dicens: *in tribus, quæ pro-
ducunt linteum corporale candidum, tria intelliguntur,
quæ faciunt ad nostram munditiam spirituales: primo la-
vatur; secundo torquetur; tertio desiccatur: sic qui vult
ad Dominum diligenter suscipiendum mundificari, primo
debet per aquam lachrymarum lavari; secundo per opera
poenitentiae debet torqueri; tertio, qui sumere debet hoc
sacramentum, necesse est, per fervorem divini amoris,
à carnalium desideriorum amore desiccari.**

S. Aug. ser.
151. de imm.
Pura con-
scientia acce-
dendum est
ad hoc sacra-
mentum.

S. Bernard. de
med. bene-
viv. ser. 28.

Quamnam sit
pura Con-
scientia.
S. Bern. ser. 1.
ser. 17. al. 2.
c. 2.

Alitudo sy-
donis munda,
cui corpus
Christi invo-
lutum fuit.

7. Abituri duo Apostoli, ut Cœnaculum præpararent,
vas aquæ offensuri erant in via, quemadmodum ipsis
Cœlestis Magister prophetizaverat, dicens: *occurret vo-
bis homo, amphoram aquæ portans, sequimini eum.* Cujus
successus mysterium, his verbis Alb. Mag. nostro accom-
modat proposito: *amphora aquæ expiationis, est con-
scientia mundatio per lachrymas devotionis, & compun-
ctionis, ut expiatus, & mundatus accedat, qui accedit juxta
illum Jeremias textum: *si separaveris pretiosum à vili,**

Alb. Mag. de
Euch. dist. 1.
c. 3. c. 2.

Amphora
aquæ, signi-
ficat lachry-
mas compun-
ctionis.

quasias memm eris. Quæ verba idem auctor examini conscientie, in ordine ad communionem præmittendo, applicat, dicens: *hec enim est colatio optima conscientie, qua amne pretiosum à vili peccati, & vanitatis separatur, ut purum & syncerum hoc nutrimentum his membris spiritalibus infundatur.*

Motiva de mundanda conscientia.

S. Bon. 2. 7. in 2. 2. c. 7.

8 Porro efficacissimum motivum, nos inducens ad diligentissimum conscientie nostre instituendum examen, & extirpandum, quidquid tantò displicere potest hospiti, ab amore ejusdem, & timore desumitur, cum quo accedere debemus, dum se nobis ad salutem nostram communicat Iudex noster. Idèdque S. Bonaventura his meritis verbis nos percellere satagit: *quomodo tu ad illam mensam, ad præsentiam Christi, ad altum Dei Filii intrepidus aude accedere, quem Ioannes Baptista tangere contremiscit? Petrus Apostolorum princeps à se præformidine repulsi, dicens: exi à me Domine, quia homo peccator sum? cogita, quòd iste, quem tu sumis, erit Iudex tuus.* Notandum autem Apostolum, eodem tempore, & loco, quando nos ad Cœlestem hunc panem verbis illis invitat: *probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat;* nos pariter ad rigorosum extimulare examen, & Christum nobis in hoc sacramento tamquam Iudicem oculis nostris proponere, dum ait: *Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.* Voluit namque Apostolus, per hanc Iudicis mentionem, nobis communicantibus sanctum quendam imprimere timorem Iudicii particularis animæ nostræ; quasi ita præparati ad mensam hanc accedere deberemus, veluti si Iudicem nos judicaturum, & non Salvatorem nos nutriturum excepturi essemus: *Honor Regis,* inquit Sanct. Bernardinus, *iudicium diligit, videlicet in sumptione corporis ejus, discutienda est enim conscientia, quasi homo ex hoc mundo sit transiturus ad Patrem.* Profectò si Principem vestrum ad ædes vestras admissuri essetis, summa utique cum sollicitudine procul inde eliminaretis, quidquid ei displicere possit, & offendere, maxime si vos puniendi potestate pollet. Quam civilem vivendi methodum considerans S. Bernardinus, se continere nequit, quin exclamet: *O si expectares in domo tua cuiusdam magni Domini temporalis adventum, quanta solertia, quanta munditia, quantaque diligentia diserneres domum tuam? quanto magis præparandum est conscientia hospitum Regi Cœlorum, & Domino Angelorum.*

Ad Christum in facta cōmunionē accedendum, inquam ad Iudicem.

S. Bern. 2. 1. ser. 4. 2. 2. c. 2.

Cur Christus in ultima Cena mentionem fecerit proditoris & mortis.

D. Chrys. 1. 2. de pass.

Math. 26. 22.

PC. 18. 15.

Job 3.

Antequam panem Cœlestē comedamus, gemere debemus & suspirare per compunctionem.

Pl. 115. 6.

9 Dubium aliàs moveri audieritis, cur incarnata Sapientia in ultimæ Cœnæ convivio, solatii, & jubili tempore, traditionem commemoravit in mortem, contra se ab uno discipulorum consummandam: quæ ratio suadere poterat, ut mensam illam tanta perfunderet tristitia? poterat ad minus manifestare, Deum paucis post horis publicandum: cur itaque omnes potius timidos, suspensosque tenere voluit? Sanguinem divinum pro triginta denariis vendiderat pontificibus, & Iudaismi Magistratibus, scelus jam publicum erat. Resolutionem à D. Chrysostomo excipite verbis sequentibus: *ascendit Christus proprie Deitatis tribunal, & illud convivium voluit castam ante se constituens, conscientia tormento confiteri compulsi reum;* Christus enim scelus hoc absque ulla ejus, qui illud parraturus erat, specifica nominatione prædicendo, omnibus aliis occasionem præbuit, sermone, & rigorosæ quæstioni & examini suam subijciendi conscientiam; dicendique: *numquid ego sum Domine,* ut hoc examine prævio ad Eucharistiam recipiendam tantò magis essent dispositi; quia ut Psalmista ait: *justitia, & iudicium preparatio sedis tue.*

10 Huc quoque spectat illud Jobilamentum, dicens: *antequam comedam suspiro;* quid enim Prophetam hisce verbis insinuare voluisse existimatis? num fortè manducandi nausea laborabat? aut verò timebat, ne manducando aliquis in cor ejus subintraret intemperantiæ nævus? Nequaquam, sed ad propositum nostrum dicere possumus, prophetam hisce verbis insinuare voluisse, justum & æquum, imò necessarium esse, ut, priusquam quævis anima divinum hunc panem degustet, prius in semetipsa suspiret, gemat, verosque contritionis, & doloris excitet actus; de hac enim messe, in qua frumentum hoc electorum metitur, & reponitur, Regius Vates dicit: *cunctes ibant, & flebant, mittentes semina sua, venientes autem venient cum exultatione por-*

tañtes manipulos suos; unde S. Bonav. illos, qui ad celebrandum se præparant, salubriter his verbis monet: *proba, inquit, te ipsum, ex quanta charitate, & quali fervore accedis, non solum enim lethalia vitanda sunt, sed etiã venialia, quæ per inconsiderationem, & per distractionem dissoluta vita & male consuetudinis, licet non occidant animam, tamen reddunt hominem tepidum, gravem & obnubilatum, & in-dispositum, & ineptum ad celebrandum, nisi dicti pulveres, & stipula venialium per afflatum Spiritus flamma charitatis ventilentur, & consumantur ex ardescens igno cordis.* Quæ eadem verba etiam illis, qui communicaturi sunt, facili negotio applicari possunt.

S. Bonav. 1. 7. de prep. ad miss. c. 1. Et si venialia peccata eliminanda sūt ex Cōmunionē.

DISCURSUS XXXI.

ARGUMENTUM.

Varie adducuntur circa sanctitatem, & candorem corporis Christi, considerationes, qui innocentiam, & convenientem in recipientibus exigit præparationem.

THEMA.

Mundamini, qui fertis vasa Domini, Isaj. 52. v. 11.

1 Spiritus sanctus olim per os Prophetæ Evangelici hoc promulgavit edictum: *mundamini, qui fertis vasa Domini;* tamen enim Levitæ, alique divini cultus Ministri, aliud non tractarint, præterquam vasa materialia, argentea, aurea, vel ex alio ignobiliore metallo confecta, illos tamen Deus puros, & mundos esse voluit; unde clarè satis deducitur, qualis in his mundities, & puritas requiratur, qui Sanctum sanctorum recipiunt, illum inquam, qui dicitur *candor lucis æternæ*; & de quo Albertus Magnus in hæc verba meditatur: *omnia, quæ in ipso sunt, corpus, anima, & Deitas esse noscuntur; corpus ex purissimis est sanguinibus gloriosæ Virginis, qui ex Spiritus sancti gratia sunt mundati, nunquam ulla originalis, vel actualis peccati macula infecti; Anima autem à Deo Patre, & Filio, & Spiritu sancto, ad imaginem Dei perfectissime creata de novo, & Deitas æterna, in cujus munditiem, nihil unquam immundum potuit incurrere.* Custodia porro, in quam hoc Sacramentum imponitur, ex argento, Deo sacro, fieri solet; insuper abstergitur, mundatur, & in veneratione habetur, eò quod Cœlestis hic panis in ea positus fuerit; quis autem ad eò est rudis, qui non intelligat, animam nostram huic sanctissimo Corpori proximius, & intimius deservire, quàm vasa aurea, & argentea, siquidem illud animæ invisceratur, & proximè unitur, juxta illud Christi: *in me manet, & ego in eo;* unde sic arguo, si vasa aurea ex prædicto motivo expoliantur, mundantur, & in veneratione habentur, iustissimum utique erit, ut peccus & cor nostrum multò magis mundum sit, in coque aurum amoris Dei, & sanctitatis resplendeat; hoc enim si negligatur; *de corde exeunt cogitationes mala, furta, & adulteria, &c.*

Levites portaturi vasa Domini, potius mundandi erant.

Sap. 7. 26. Alb. Mag. de Euch. dist. 1. c. 4. Multò magis communi-candi.

Isaj. 52.

Mat. 23. 18.

S. Cyr. Jerol. Cat. 4.

Magna sollicitudine præparare nos debemus ad S. Communionem docere, dum similitudinem.

1. Cor. 6. 10.

S. Bern. ser. 7. sup. Plal. qui habet. Apostoli iumentum in quo Christus sedet, primum solvere, deinde adornare, antequam illum imponant.

2 S. Cyrillus Hierosolymitanus communicantes hoc sacramento, Christo *concorporeos* appellat: Enimverò si quispiam nostrum indubitam haberet revelationem, quod Filius Dei, qui ad æterni Patris sui dexteram consideret, de Cœlo empyreo descendere, atque per unius duntaxat horæ spatium in domo nostra morari vellet, quantum uniuersique nostrum illi expoliendæ, scopandæ, & adornandæ studeret? quanta cum sollicitudine ei se reconciliare, & peccata sua confiteri satageret, ut se tanto hospiti acceptum efficeret? S. Bonaventura hac de re sic meditatur: si aliquis nostrum ampullam quandam sanguine, quem Redemptor noster in Calvario monte stillavit, plenam in donum accepisset, quanta cum devotione, & honore eandem ex collo suspensam portaturus esset? & tamen indubitatus est fidei articulus, quòd in communionem *portamus Deum in corpore nostro;* consequens igitur est, ut conemur verificare verba antecedentia, scilicet: *glorificate Deum.* S. Bernardus, postquam hoc S. Pauli consilium in sermone quodam ponderasset, subiungit, dicens: *quis non illi iumento plurimum intruderet, cujus in humili tergo, ad commendationem ineffabilis suæ mansuetudinis dignatus est sedere Salvator, si cum illius tam pretiosioris gestatione, indulgentiam quoque tam singularis habuisset honoris; & tamen nos haud secus, ac si stolidi iumenta essemus, parum nos reflectimus ad tam excessivum honorem, quo Deus*

nos

Abstract

Marc 12:2

Leads**Insert:**

Original

1995

Inno. 10. 11.
Marius Ch. -
si semper
Sancti, Sati-
etiores tam
fuerunt, cum
corpus suum
in diis rene-
Apollon
commen-
cavit.

Bona Virgo
Chelidonium
perillifolium
pennatibus
lanceolatis
vitis.
Salem. t. 1.
v. 11.
L. Br. 1. 2
vitis. 1. 2

3. Die Art. des
rechtl. Vertr.
u. s.

Eph. 1.24.

In S. Com-
munion
despising
even Chris-
tian.
Theodor. in
Cant. i.

S. Pascal. de
corp. & sang.
Dom. 4. 1. 1.
Cor Christi
scriptum est
nunciare.
ris.

S. Ann. T. P. Co.
6, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845

Case 1:19-cv-01001 Document 1-1 Filed 07/25/19 Page 1 of 1

5. Don't 7 in
face 7.

**Comuni-
cans cogno-
scit Ciri-
llus eadem-
que primum
homo fuit.**

Th. & K. Kemp
Lancaster, Pa.

S. Rom. Ger. 1
in cœn Domi
Gen. 4. 14.
Joseph figur
fuit Christi
fratres eius
pe'v lava
runt ante
quarv come
detent.

festum lacrimosa compunctione lava, munera orationum, elemosynarum, & bonorum operum para, sicut de Cassio Episcopo Varcensi scribitur in homiliis: cuncta que habebat, in elemosynis distribuens, cum ad horam offerendi sacrificii venisset, velut totus in lachrymas defluens, semetipsum cum magna cordis contritione mandabat.

6 Sanctus Augustinus illos, qui sine debita conscientiae suae emendatione ad communionem accedunt, his verbis alloquitur: Rogo vos fratres, inquit, nunquid est aliquis, qui in arca sordibus plena velit mittere vestem suam? & si in arcam sordibus plenam vestis non mittitur pretiosa, qua fronte in anima, qua peccatorum sordibus inquinatur, CHRISTI Eucharistia suscipitur? similem ferè considerationem Divus Chrysostomus his verbis adducit: Si quis Regem non temere, nec inconsiderate exceperit, quid dico Regem? ne vestem quidem Regiam temere, & inconsiderate Immundis manibus contrecta verit quisquam, etiam si sit in solitudine, etiam si nemo adsit, atque nihil est aliud vestis, quam stamen verminum. Sin autem cincturam admiraris, ipsa quoque est sanguis piscis, morte affecti; sed tamen nemo eam voluerit, aususque fuerit immundis contricare manibus. Si autem vestem hominis, ne ausus fuerit quisquam solum tangere, quomodo Dei Corpus, qui est super omnia, propter quod fracta sunt porta inferorum, & aperti fornices cali; propter quod sumus, & vivimus, accipiemus cum probro, & contumelia?

7 Deus olim se Ezechieli nubi cuidam involutum ostendit, ad eum ferè modum, quo postea hinc nostris temporibus sub accidentium sacramentalium nube latet; dicit autem sacer textus de Angelis ibidem, & manus hominis sub pennis eorum; ubi Theodoretus legit: manus sub alis erant abscondite; at verò quodnam in eo reconditum est mysterium, quod Angeli illi manus sub alis occultarint? nimirum quia indignos se aestimabant, qui Deum tangerent; unde fit, quod Seraphini apud Isaiam, carbonem quendam ex Divino Altari tollere volentes, eosdem non suis manibus immediate attrectarint, sed ad illum tollendum forcipe usi fuerint, non obstante, quod Seraphini essent, & mero igne Seraphico conflagrarent, illum tamen ignitum carbonem praereverentia attingere non praesumpserunt, quia Deus ignis consumens est, quem carbo ille significabat. Idem verò ignitus carbo, ex mente Petri Cellensis, Eucharistiae figura erat; unde idem venerabilis Pater inquit: manum subtrahat Seraphin, quia munus huiusmodi manum aliam non admittit, quam solius dextera DEI. Sacerdos quidem hunc carbonem tractat, consecrat, & consumit, sed non aliter, quam prout CHRISTUM representat. In annalibus Ecclesiasticis mentio fit Sancti Anastasii Synaitae, Episcopi Antiocheni, celeberrimi Scriptoris Ecclesiastici; hic ab Achille Statio in latinum translatus, & Gregorio XIII. praesentatus, in oratione de sacra synaxi, multa de sacra communione dicit, observatione dignissima; inter alia verò adversus illos, qui ad sacram mensam sine debita praeparatione accedunt, exclamat, dicens: ergone nos rapinis, & sceleribus pleni, lotis diligenter in aqua manibus, impuri ceteroquin & sordidi quoad animam, os nostrum sanctissimo corpori, & sanguini divino, olim pro salute mundi copiose effuso, admoveere audent? Thomas à Kempis considerat, qualiter Salomon maximam praemiserit praeparationem, ut Templum Ierosolymitanum per septem annorum decursum erigeret, tot argenti, & auri thesauros in illud impendendo. Item qualiter ejusdem Templi jam erecti dedicationem per octo dies continuò festivè celebraverit, millenas in eo victimas sacrificando, ac tandem in loco in eodem praeparato, arcam Domini tanta cum pompa in illud inferendo; & ego infelix, & pauperrimus hominum, inquit hic contemplativus, quomodo te in domum meam introducam, qui vix mediam impendere devotè novi horam? erat quidem vir ille Religiosus, summa perfectione conspicuus, & tamen de se ita consequenter scribit: terrent me delicta propria, & ad capiendā tantā mysteria, me reverberat impura conscientia. Imo ipsemet Salomon post tot impensos thesauros, post honores, obsequia, maximasque quae in terra excogitari poterant, praeparationes, ad Divinam Majestatem dignè recipiendam adhibitas, ni-

hilominus protestatur, dicens: Ergone putandum est, quod verè Deus habites super terram? si enim Caelum, & Caeli Caelorum te capere non possunt, quanto magis domus hac, quam edificavi? Porro quin Deus ipsemet in propria persona per Eucharistiam in anima nostra habiter, nequaquam dubitare possumus, siquidem hoc ipsum sacra Scriptura nimis clavis verbis testatur, dum ait: Verbum caro factum est, & habitavit in nobis: qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo, sed quoniam est praeparatio, quam ad eum recipiendum praemitteremus? accede cum fide, inquit Sanctus Anastasius Synaita, & efficacis praesentia, & pura conscientia ad Dei mysteria, & omnem sanctificationem assequeris. Nec reiecit, quod domus nostra paupercula sit, & angusta, quia ut Sanctus Cyprianus inquit: Fides pura, mens sincera, hunc habitatorem delectat, neque immensi, neque omnipotentis Dei magnitudinem, paupercula domus nostra angustia offendit, vel ardet. Sanct. Franciscus de Sales de semetipso scribit: per 25. annos, à quibus me in servitium animatum consecravi, experientia manibus quasi tetigi, quam sit potens virtus huius sacramenti in confirmandis in bono animabus, in liberandis iisdem a malis, & solatio adimplendis, & ut uno verbo dicam, in hoc mundo Deificandis, dummodo ad illud debita cum fide, puritate, & devotione accedant.

DISCURSUS XXXII.

ARGUMENTUM.

Sacramentum hoc timoratis, & cum habitu virtutum, bonorumque operum ad ipsum accedentibus, gratias suas impertit.

THEMA.

Escam dedit timentibus se. Psal. 110. 5.

1 Divus Joannes Chrysostomus, in laudes Eucharistiae se diffundens, in specie autem de agni immaculati sanguine tractans, ait: Hic animarum nostrarum salus est, hoc lavatur anima, hoc ornatur, hoc incenditur, hic igne clariorem mentem nostram reddit, & auro splendidiorē; veruntamen advertendum est, quod, tametsi haec arbor vitae fructuum, gratiae, virtutis, sanctitatis, & gloriae ferendorum fertilissima sit, Regium tamen oraculum dicat: escam dedit timentibus se. Unde licet in Discursu II. huius tractatus, hoc sacramentum à Salvatore ad dandam mundo vitam, & salutem, institutum fuisse dixerimus; idem tamen David expressè dicit: veruntamen propè timentes eum salutare ipsius, ut inhabitet gloria in terra nostra. Et Ecclesiasticus pariter ait: qui timent Dominum, praeparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Porro negari quidem non potest, quin anima, coram sacramento Altaris constituta, in conspectu Dei sit, cum in illo verè adsit realis, & corporalis praesentia Christi, necnon aliarum divinarum personarum per concomitantiam; veruntamen Glossa inquit; felix anima quae quotidie mundat cor suum, ut suscipiat habitorem suum Deum, cuius possessor nullus eget boni, quia omnium bonorum auctorem in se habet. Et Sanctus Bonaventura, postquam multos recensuisset huius sacramenti salutares effectus, subiungit, dicens: tria sunt quae exigunt à te huius sacramenti digna susceptio, scilicet corporalem munditiam, puritatem conscientiae, & adualem devotionem. Albertus Magnus quoque se reflectens ad verba illa Psalmi. 102. Oculi mei ad fideles terre, ut sedeant mecum; ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat, eadem verba de illis exponit, qui mensae sacrae communionis accumbunt: Haec dicit ad eos, inquit, quos ad mensam istam sedere facit. Sedens in mensa, fide cibum percipit, & sacerdos immaculatus in mensa cibum ministrat; quibus addi potest, quod sacerdos iis pariter, qui immaculati sunt, cibum illum communicet, juxta illud: probet autem se ipsum homo, & sic de Pane illo edat. Porro quod Deus Corpus suum iis duntaxat communicet, qui illum verè timent, adeò verum est, ut praeterquam illud Psalmista afferat, dicendo; das escam timentibus se, insuper idem Albertus in capite sequenti, adducens illam Psal. 118. auctoritatem, pariceps ego sum

1. Reg. 8. 17.
Cum quibus
praeparatio
ne acceden-
dum sit ad
Communi-
onem.
Ibid. 1.
Ibid. 1.
S. At. aff. Syn.
ter de com-
muni.

Chrysostomus
in Ioan.
Cum omnes
Domini ac-
cedendi est
ad hoc sacra-
mentum.

Psal. 110.
Ecc. 10.

Gloss.

In fascic. 5.
Bon. 4. 7.

Alb. M. 1. de
Fuch. dist. 1.
c. 4. c. 1.

1. Cor. 11. 28.
P. 1.
Alb. ib. c. 2.
Pl. 118. 63.

S. Aug. sermo
ad temp.
Munda con-
scientia cor-
pus Christi
tangendum
est.
Chrysostomus
in 1. Cor.

Ezech. 1. 18.

Quid signifi-
cat quod Se-
raphin car-
bonem ex
Altari non
manu, sed
forcipe tu-
lerit.
Ibid. c. 6.

Pet. Cell. de
psalib. cap. 1.

Bar. ann. 199.
2. 10.
Invektiva
contra indi-
gna commu-
nicantes.

Th. de Kempis
lib. 4. c. 1.
n. 4.

Ibid. n. 1.

omnium timentium te, & custodientium mandata tua, ita illam exponit; hoc est, in corporis communionem participem faciens omnium tu timentium. Hug. de S. Victor ait: ipsa autem Eucharistia, id est, bona gratia, ipsa scilicet hostia sacra diviniissima vocatur, quoniam divinos facit, & participes divinitatis; sed qui sunt illi, quibus eandem participat? id videlicet, qui ad illam dignè accedunt.

3 Sanctus Thomas de Villanova sequentem, à Panibus propositionis deductam, ad propositum nostrum format consequentiam, dum ait: *Panes illos sacros, quos propositionis vocabant, teste Nicolao de Lyra, non nisi in auro pindebant, & in auro coquebant, & in mensa aurea coram DEO proponebant, quos edere, aut contingere nefas erat, nisi ei, qui esset sacerdos, aut de familia sacerdotis. Aurum autem Charitatis, & amoris Divini est symbolum, quod si igitur DEUS panibus istis propositionis, quæ remotè tantummodo Eucharistiam figurabant, aurum illud adhiberi voluit, quanto magis id ipsum in figurato requiretur? Principaliter autem, cum juxta Sancti Ambrosii doctrinam, animam communicare, nihil aliud, quam deponiari CHRISTO, eumque sibi incorporare. Cui argumento stabilendo illum favere auctoritas Canticorum textum (osculetur me osculo oris sui) ita unumquemque alloquitur communicantem: Venisti ad altare; vocat te DOMINUS IESVS, vel animam tuam, & ait: osculetur me osculo oris sui, videt te mundum esse ab omni peccato, ideo te sacramentis celestibus dignum indicat, & ideo invisat ad celestia convivium. Unde & Cardinalis Toletus ad illam se refertens, quam CHRISTUS Apostolis suis in ultima Cæna exhibuit lotionem; dicendo: Qui lotus est, non indiget, nisi pedes lavet, hanc inde eruit moralitatem, scilicet: Non ad exemplum humilitatis tantum hoc lotio facta est, sed simul etiam ad significationem, & purgationem quandam, quæ non alio tendebat, nisi ut dignè convivio futuro Corporis, & sanguinis Christi vesceretur.*

3 *Escam dedit timentibus se.* Nescio, si quando observaveritis, primos Christi fideles Panis celestis consecrationem, Missæ celebrationem, & Communionem usque ad Pentecostes solemnitatem distulisse. At verò cur non potius eam statim intra 40. post Resurrectionem immediate consequentes dies, quibus cum Iis Christus in terra demoratus fuit, vel saltem intra decem illos dies, quibus post Ascensionem Apostoli in cenaculo delitescere orantes, inchoarunt? Ratio nostro congrua proposito assignari potest sequens; quia scilicet usque ad tempus illud Spiritus Sanctus nec dum descenderat cum gratiarum donorumque suorum thesauris, quæ inter singulariter donum timoris Dei eminebat. Eucharistiam equidem Salvator in cæna instituerat, verumtamen cum dono timoris Dei sumendam, quoniam *Escam dedit timentibus se*; hoc autem donum Spiritus Sanctus impertiturus erat, ideoque fideles ejus prætolabantur adventum, ut Divino ipsius igne Panis ille Cælestis perfectè excoqueretur, cum Spiritu, devotione, & amore Dei participandus. Cui confirmando nova suffragabitur Spiritus Sancti denominationis contemplatio; siquidem rorem eum Ecclesia appellat, dum ait: *sui roris intima aspersione fecundat*. Pro cuius intelligentia sciendum, quod olim, priusquam Manna descenderet, ros quidam stillare consueverit, dicente Scriptura: *Mane quoque ros iacuit*; qui locum, in quem Manna descensurum erat, purificaret. Hoc autem in figura illis contigit, siquidem Manna Eucharistiam designabat, quam celestis Spiritus Sancti, cui animas cordaque nostra purificare, & mundare proprium est, præcedere debet. Unde & Sanctus Thomas, postquam dixisset: *Charitas facit DEVM esse in homine, & e converso, 1. Ioan. 4. Qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo*; subiungit, dicens: *Et hoc est, quod facit Spiritus S.*

4 Mirabilem sanè Cæremoniam nobis Liber exhibet Levitici, ubi DEUS de sacrificante agens, hoc ei imponit præceptum: *Poneque manus super caput hostiæ, & acceptabilis eris*. Philo tamen Hebræus, in lib. de victimis, facilem, eamque nobis accommodam, huius præcepti moralem his verbis assignat rationem: *Quod*

*manus imponantur victimæ, evidens indicium est innocentie, exactæque vitæ sine culpa; postulabat enim Deus a sacrificante, primum bonam mentem, & Sanctam. Et nihilominus victimæ illæ, quas offerentes tanta emicare debebant vitæ sanctitate, & puritate, arietum erant, taurorum, virulorum, aliorumque animalium; quando igitur major oportet ejus sit integritas, cui per Communionem ipse met incorporandus est Incarnatus Deus? Nonne parem olim munditiam a sacrificantibus exegit David, cum diceret: Afferte Domino filii Dei, afferte Domino filios arietum? Arietes offerebant illi, & nihilominus in immolantibus eos Regius Vates, Divinæ filiationis characterem præfulgere iubens, ait: Afferte Domino filii Dei. Quem munditiæ rigorem S. Basilus discutens, ait: Non cuiusvis donum est Domino DEO acceptum, sed eius tantum, qui corde puro offert illud; ideo dicit, ut offerant illud, qui sunt filii Dei. Quòd fortè etiam S. Thomas respexisse videtur, quando illam S. Matthæi historiam discutit, in qua Sanctus hic Evangelista Corpus Christi, post Eucharistiæ institutionem, Josepho Arimathæo traditum fuisse in hæc verba describit: *venit quidam homo dives ab Arimathæa, nomine Ioseph, qui & ipse Discipulus erat Iesu &c.* Cuius quæ proinde verba dictus Angelus ita discurre: *Describitur a Patria, quia ab Arimathæa, quod idem quod Rammatæ, quas fuit Samuelis, & signat excelsum; Et iste excelsus fuit; Item ex nomine, quia Ioseph, qui accrescens signatur. Item ex religione, quia & ipse Discipulus erat Iesu.**

5 Panis ille in deserto multiplicatus, celestis huius Panis symbolum exiit, ut supra probavimus; Ea autem quæ in præsentia nobis investigatur, circa hoc miraculum, moralitas in eo consistit, quod Christus mensæ huic accubitos omnes feno insidere voluerit. Cuius præcepti mysterium his verbis Sanctus Hilarius declarat: *Accumbere super fenum populus iubetur, non iam in terra iacens, sed lege suffultus, & tanquam terra feno, fructibus operis sui unusquisque subternitur. Quæ autem opera ad hanc mensam asportanda esse creditis? Resolutionem fortitan ex facto hauriemus Sapientiæ, quæ convivium preparatoria, misit ancillas suas, ut vocarent; Quæ autem hæc sunt ancillæ? Cajetanus respondet; *juxta Hebræum habetur; Misit puellas suas, vocabit super humeros excelsorum civitatis. Ecce modus vocandi, quæ scilicet Divina Sapientia vocat homines ad convivium suum, mittendo scilicet puellas suas, hoc est, virtutes; Ipse enim dicitur Sapientia puella, ad excitandum homines ad convivium divinum.**

6 Utique cum fructu panem hunc recipiamus, optimum, ut probavimus, nobis medium subserviet virtutum exercitium, verumtamen non qualecunque, sed fervens & intensum illud sit oportet. Ideoque S. Paulinus ad antiquum illum se reflectens ritum, quo Israelitæ agnum manducare jubebantur calceati, manibusque tenentes baculos, ita ad intentum nostrum sermocinatur: *Panis verus ac vivus Christus est; quem non potest manducare piger operarius, quia est Pascha nostrum, quod expeditis, & pracinctis, & firmiter calceatis, nec depositis a manubaculis (id est, operibus, quibus nitimur, nunquam remissis) cum omni festinantia edere precipimur; sic enim inter alia a Sapiente, fortè illi mulieri attributa encomia, unum hoc fuit, quod Panem otiosum non comedit. Quæ verba Sanctus Hieronymus sequenti exponit Commentatio, dicens: Panem quæ otiosum non comedit, cum sacrificium Dominicæ Corporis percipiens, studet imitari actum, quod mysterium celebrat, multum sollicita, ne indigne Panem DOMINI comedendo, & calicem bibendo, indicium sibi manducet, & bibat, sed ut patiendopro CHRISTO, & lacrymas fundendo, bonis quoque actibus insistendo, passionem exemplo ipsius quantum valet, sequatur. Sanctus Hilarius ad illa de Baptista à Scriptura sacra pronunciata verba: *Erat pracinctus, &c.* inquit: *Zona autem pracincto, efficax in omne opus bonum est apparatus, ut ad omne ministerium CHRISTI voluntatis cingulo sumus accincti.**

7 Observandum quoque est, quod cum tempus panem hunc consecrandi in foribus esset, Apostoli Cælestem Magistrum suum interrogarint, dicentes:

Quo

Hug. Viç.
p. 1. l. 2. p. 12.
Theol. de sa-
cr. Euc. c. 8.

S. Th. de vi-
con. 3. de
fac.
Panes pro-
positionis
preparati
suerunt in
auro.

Cicero. l. 1.
S. Amb. l. 1.
de iac. c. 2.

Io. 13. 10.
Tal. ab.

Cur Apostoli
non celebra-
rent missam,
nisi post ad-
ventum spi-
ritus sancti
& acceptum
donum ti-
moris.

S. Thom. in
c. 6. Ioan.
1. Ioan. 4.

Cur hostia
immolanda
sacerdos im-
poneret ma-
nus.
Lev. 1.
Phil.

pc. 18.
S. Bas. l. 1. lib.

Matt. 27. 17.

S. Thom. ib.

Panis in de-
serto multi-
plicatus fuit
symbolum
Christi.
Mat. 14. 19.
S. Hil. C. 10.
14. in Matt.

Sap. 9.
Cap. 10.

Sedulo vi-
ro multi-
ma præpa-
tio ad S. C. 6.
munionem.

S. Paul. ep. 5.

Prov. 11.
1. lib. 10.

S. Hil. Can. 1.
in Matt.

Specia-
liter
refutatio in
voluntatem
Dei.
Marc. 14.

Matth.

Luc. 22. 19.
S. Be. in d. 2.
dicit. eum. i.
bus in Ema-
us.

Et frangendo
voluntatem
proprium.

Matth. 9. 17.

Gen. 31. 2.
Alorum im-
mutatio co-
cellaria est.
ad digne co-
municandū.

Probatum
exemplo Za-
chai Christi
fuit in domum
illam.
Chryl. ho. 36.
in Marc.

Luc. 19. 8.

Imitemur
etiam substan-
tiationem
panis in cor-
pus Christi.

Quoviseamus, & paremur tibi, ut manduces Pascha?
Nimirum non ex proprio Cœnam illam instaurare
voluerunt, sed omnia ipsius submiserunt voluntati.
Ex ideo idem Cœlestis Magister nos docuit, ut, prius-
quam divinum hunc panem à Cœlesti Patre suo postu-
larem, dicendo: *Panem nostrum supersubstantia-
lem da nobis hodie*, hanc præniteremus protestatio-
nem: *Fiat voluntas tua, sicut in Cælo, & in terra*,
quasi dicere nobis vellet: Ad sacratissimum Corpus
meum recipiendum, nulla Cœlesti Patri meo acceptior
esse potest præparatio, quam si Divino ejus beneplaci-
to conformemini per omnia, nec habeatis voluntatem
propriam, sed illam potius subplantetis, & mortifi-
cetis. Sanctus Bernardus illa Sancti Lucæ verba consi-
derat: *Cognoverunt eum in fractione Panis*: Discipu-
li enim in Emaus abeuntes, tunc præcipue CHRIS-
TUM agnoverunt, dum panem eis fregit. Unde
Sanctus Abbas ait: *Frange te, & se discat frangere*,
quia non cognoscetis, nisi in fractione Panis. Si vis ipsum
cognoscere, sicut se fregit, ita te frange; quia qui dicit
se in ipso manere, debet sicut ille ambulavit, & ipse
ambulare. *Frange te ad laborem obedientie, ad humi-
litem penitentiam*. Ideo etiam Ecclesia inter alias per
anni circulum in Missa legi solitas orationes, hanc
quoque ad DEUM per sacerdotes suos dirigit: *Suppli-
ces te rogamus, omnipotens DEVS, ut, quos tuis reficis
sacramentis, tibi etiam placitis moribus dignanter de-
servire concedas*. Per vitæ scilicet, & morum novita-
tem, quæ nobis pariter in illis Consecrationis sangui-
nis verbis commendatur: *Hic est enim calix Sanguinis
mei, novi, & æterni testamenti*; Iy enim: *Novite-
stamenti*, ad vitæ, morumque nos extimulat novitatem,
quæ in præsentem eò magis necessaria est, quanto ma-
gis oportet vinum Eucharisticum novis includi va-
sis, dicente CHRISTO: *Neque mittunt vinum no-
vum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres*. Talis
inveteratus uter Judas erat, vetus homo, ideoque
suspensus crepuit medius, quando hoc in se vinum susce-
pit; utres ergo novi, mores sancti, innocentia, &
candorque animæ timorata, quæ ambulat in innocentia
vitæ.

8 Jacob quondam Patriarcha, sequens legitur suis
divulgasse edictum: *Abiicite Deos alienos, qui in me-
dio vestri sunt, & mundamini, ac mutate vestimenta
vestra*. Circa quod præceptum, scire percuperem,
cur similem Sanctus Patriarcha legem citius non
præscripserit? sed facilis ex ipsomet immediate hoc
subsequenti contextu eruitur responsio, cum dici-
tur: *surgite & ascendamus in Bethel, ut faciamus ibi Al-
tare DEO*. Igitur ubi sacramenti hujus remota dunta-
taxat figura contrectanda erat, omnia disperdi, abiici-
que jubentur idola, perfecta quoque institui lorio, cui
proinde subditi obtemperantes, *dederunt ei omnes Deos
alienos, quos habebant, & ille infodit*; & sub ter-
ram omnia idola abscondit, penitusque abolevit,
priusquam ullus eorum monti Bethel pedem infer-
ret, quæ *Domus Panis* interpretatur. Verum enim-
verò quorsum ad remotas devolvimur figuras? vici-
nam in lege nova Zachari domum ingrediamur, qui
nullam non adhibuit curam, ut digno CHRISTUM
exciperet hospitio; quem proinde Sanctus Chrysosto-
mus nobis hunc in finem repræsentat, dum ait: *Za-
chai domum cogitatione ingrediaris, & considera, cum
audisset CHRISTVM in eam ingressurum, quomodo
eam ornavit; non enim curriculo ad vicinos contendit,
mensas, sedes, subsellia petens eburnea, sed ornatu
gratissimo CHRISTVM decoravit*. Quem autem ma-
gnificum adeo, tantoque hospiti gratum, hujusmodi
fuisse arbitramini apparatus? unica fuit morum
mutatio, vitæque innovatio: *Ecce dimidium bono-
rum meorum, DOMINE, do pauperibus*; ideoque
etiam audire meruit: *Hodie huic domui salus à DEO fa-
cta est*.

9 Panis vi verborum consecrationis suam mutat
naturam, & substantiam, & ad materiam nobilissi-
mam, & dignissimam, qualis Filii DEI Corpus
est, sublimatur. Conveniens itaque erit, ut &
nos hanc imitemur transubstantiationem, eoque
cibati pabulo, naturam, vitam, moreque nostros

mutemus in melius; quem ut effectum sortiamur
facilius, ad Confessionem sacramentalem confugia-
mus, quæ hujusmodi in nobis mutationem operan-
di, titioremque Inferni in Paradisi Seraphinum
transmutandi efficacia pollet, regioque Vati obtempe-
remus suadenti: *Confitemini memorie sanctitatis eius*.
Ast interrogaverit fortè quispiam, cur Eucharistia
sanctitatis titulo condecoratur? Cui dubio duplex
reddi potest responsio. Et quidem imprimis, quia
sanctum in se continet sanctorum. Deinde verò quia
sanctitatem in omnibus ad eam accedentibus requirit.
Ideoque Hugo Cardinalis ait: *Confitemini peccata, cum
accedere debetis ad sanctum DOMINI Corpus su-
mendum*.

10 Novam, circa dignam Communionem, nobis
instructionem Salmeron exhibet, ab hostia defum-
ptam, quæ adoranda proponitur: Dicit enim; *Com-
pendiosum communicandi modum ipsa hostia, quæ ado-
randa offertur, nobis exhibet*. Illa ex frumento con-
flata est, multis mediantibus granis, absque fermento,
& igne cocta; partem anteriorem effigiatam habet, &
rotundam. Quibus ex circumstantiis sequens eruit my-
sterium. Primum itaque, frumentum esse oportet,
quod omnium granorum est optimum; id est, proste-
ri nos decet fidem Christiano-Catholicam, sine qua
homo hujus nequit esse capax sacramenti, quod est
vere Panis filiorum. Frumentum ergo simus necessum
est, illius participantes naturam, qui de se protestaba-
tur, dicens: *Nisigranum frumenti cadens, &c.* It-
rum, sicut hostia ex pluribus unitis confatur granis,
ita quoque fideles, in Ecclesia per sacre Communionis
virtutem uniri oportet. Præterea omni fermento ca-
rete debet hostia, ut per hoc nobis insinuetur, liberos
nos esse debere, & immunes ab omni malitia, non
solum mortali, sed etiam veniali, dummodò ad sacram
illam hostiam sumendam dignè velimus accedere.
Vetabatur olim Hebræis, ne tempore Paschalis, ali-
quod in domo fermentum reservarent, & si fortè il-
lius aliquid in ea residuum esset, abiiceretur; per quod
docemur, quod non solum abolendum sit in nobis pec-
catum, verum etiam omne illius eliminandum sit pe-
riculum, & occasio proxima. Adhuc hostia ut fiat,
igne & aqua opus habet, ut inde discamus, quod ad
sacram hanc mensam adducendæ sunt lachrymæ com-
punctionis, & devotionis, nec non ignis amoris,
quem Filius DEI accensus, in terram descendit.
Denique pars anterior hostiæ effigiatæ esse solet, & ut
plurimum Imaginem Crucis refert, vel Crucifixi, ex
alia verò parte nuda, & plana esse consuevit; per quod
docemur, duas in CHRISTO esse naturas, quarum
una, scilicet humana, subjecta est morti, altera verò,
nimirum divina, omnino impassibilis existit; utramque
enim in hoc sacramento confiteri, & venerari debe-
mus, licet Divina incomprehensibilis existat. Tandem
Hostia rotundam figuram præfert, quia DEUM no-
bis repræsentat, qui nec principium habet, nec finem.
Ac proinde idem doctissimus Author discursum suum
his verbis concludit: *Ille debet esse principium, & fi-
nis tunc Communionis, ut ab ipso incipiens, in ipsum regre-
diaris*.

DISCURSUS XXXIII.

ARGUMENTUM.

In Communione laudes, & gratiæ DEO red-
dendæ; & recipiendum est Corpus DOMI-
NI in solitudine cordis, & cum devotione.

THEMA.

Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea, &
labiis exultationis laudabis os meum. Psalm. 62.
vers. 6.

A Deps animæ fidelis, & pinguedo alia esse
nequit, quam quæ ab hoc Pane derivatur, de
quo in Scriptura dicitur: *Pinguis Panis eius præbebit
delicias Regibus*. Panis nostris pistus manibus corpus
nutrit, & impinguat; is verò panis, qui de Cælo de-
scendit, animam alit, & corroborat, deque hoc ultimo
David

Psalm. 39.

Hug. Car. 2.
Salmer. l. 3.
u. 42.

Materia ho-
stia conse-
cranda non
docet modum
præparandi
notam digni-
tatem
comunionis.

Gen. 49. 2.
Panis Euchar.
impinguat
animam.

253

4. Inter alia Jeremias lamenta, unum est, in quo ait : *Masribus suis dixerunt, ubi est triticum & vinum? cum deficerent quasi vulnerati in plateis civitatis, cum exhalarant animas suas.* Quæ verba Sanctus Paphasius hunc in modum exponit : *Nostra Ierusalem amari plorat, quia numerosior ejus pars vulnerata est in plateis, cum relicto angusto itinere vias arripit latiores.* Ad nostrum verò propositum considerare possumus, quod tamen si fora frumento illo abundant, quo corpora nostra aluntur; attamen frumentum electorum ibi languet, quia in foris & locis publicis, inter strepitus sæculares, & negotia prophana, inter emptiones & venditiones, in quibus studium lucri, concupiscentia carnalis, & curiositas prævalet & regnat, communio languescit, omnique fructus inde natus amittitur; & ideo illis, qui subinde post sumptam communionem, dum adhuc sacramentum integrum in pectore gerunt, ad negotia prophana se recipiunt, improperare possumus, dicendo : *Ubi est triticum, & vinum?* Hanc tantum hospitalem foves, & honoras? Mirum proinde non est, si tales deficiant quasi vulnerati in plateis, & exharent animas suas. Sanctus Joannes Damascenus ex citato à se Eusebio optimè proinde nos monet, dicens : *Proditoris Iudæ recordemur, nec ex Ecclesia pedem efferamus. Illius enim exitium hinc ortum traxit, quod in oratione*

5. lo. Dem. 1.
2. Paral. c. 15.
Sie fecit Jo-
das, & hinc
petit.

Lyman, B.

PL 15.10.
Car veien
Christus cor-
pus (au con-
diti 2000.
gibus.

non perstiterit, nam cum panem primum omnium accepisset, pedem extulit, ac statim satana in se ingressus ad prodicionem properavit. Quo circa si quis, antequam abundi potestas fiat, exierit, easdem cum Iuda penas pendet. Ne igitur committamus, ut ob unam horam cum Iuda condemnemur. Eandem quoque considerationem in Divo Chrysostomo expressam invenio, qui eos, qui postquam jamjam sacra Communionem refecti fuerunt, secretum hunc animi secessum negligentes, ad secularia negotia se protinus recipiunt, his verbis perstringit: *Iudam, inquit, imitantur & isti, qui ante ultimam gratiarum actionem discedunt, nisi enim exisset ille, proditor factus non esset.* Eisdem quoque tam ingratis, & incivilibus hominibus merito exprobrare licet, quod in Deuteronomio de ingrato illo populo legimus, nimirum: *Incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit DEVM Factorem suum, & recessit à DEO salutari suo.* Hoc enim modo à DEO recedit, ut Sanctus Laurentius Justinianus ait, negligens devotionis affectum. Non sic fecerunt illi, de quibus Psalmista, ait: *Manducaverunt, & adoraverunt omnes pingues terra, hi enim, ut idem Psalmista protinus subiungit: Cadent in conspectu eius, id est, summa cum reverentia, humilitate, & sui ipsius contemptu, coram hoc Sacramento se prosternunt, tantique doni magnitudinem summa cum gratitudine agnoscunt: Manducaverunt, & adoraverunt, & ideo consequens est, quod anima illorum ex gratis, donis, & virtutibus Cœlestibus impinguetur. Et ideo vocat illos pingues.*

5 De Iosepho Patriarcha (qui ut facit Textus ait: *Aperuit universa horrea, totique Aegypto de frumento prospexit*) Cornelius à Lapide scribit, quod à populo, in signum debitæ gratitudinis, per divini cujusdam simulachri erectionem honoratus, & sub nomine DEI Serapidis adoratus fuerit. Quam efficaciter factum istud fidelium ingratitudinem condemnabit, in quos licet frumentum electorum à Cœli granariis tam copiose descendat, ipsi tamen in reddendo DEO cultu, & obsequio debito, adeo sunt negligentes? Enimvero si ex divino hoc pane impinguari volumus, necessum est, ut eundem in corde nostro diu retineamus: *Quid enim est CHRISTVM manducare, inquit Sanctus Augustinus, quam illum apud se manentem habere?* Guericus Abbas adversus eos, qui post Communionem sese in secreto quodam recessu recolligere, & beneficium recollere negligunt, his verbis graviter lamentatur: *Nihil faucibus heret, non virtutem in moribus habet tanquam succum in visceribus, sed dum statim totum per inania, & scurrilia evomunt, gratiam sibi in iram convertunt.* Quam eandem incivilitatem, & ingratitudinem Drogo Hostiensis his verbis minacibus perstringens, dicit: *Va iis, qui ieiunant à laude tua.* Signum namque pessimum est, non recognoscere, neque venerari suum benefactorem, sed tergum potius ei obvertere. Quod vitium & Regius Vates stomachabundus in persona DEI exprobrans, ait: *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem usque. Tu vero, qui simul mecum dulces capibas cibos, &c.* Quibus verbis scelus hoc tanquam severissimo dignum supplicio, & penitus intolerabile esse insinuat.

6 Sanctus Lucas cujusdam similis farinae inutilis servi meminit, inquiens: *Et alter venit, dicens: DOMINE, ecce mna tua, quam habui repusum in sudario; qui mox audivit: Auferte ab illo mnam.* Qui enim hanc Paradisi gemmam, hancque monetam, qua immortalitas comparatur, à DEO recipiunt, illamque ingrato animo otiosam esse sinunt, fructu & gratia, quæ à tanto Sacramento conferuntur, privari merentur. David olim è longinquo panem hunc Cœlestem subodoratus est, dum ait: *Panem Angelorum manducavit homo; ne autem tanto, quod in Spiritu præviderat, dono ingratus esse videretur, dicit: Quid retribuam DOMINO pro omnibus, quæ retribuit mihi? Quia vix recognitione, & gratitudine præmissa, salutarem accepit calicem, suam linguam in laudes resolvit, & gratias, inquiens: Ca-*

licem salutarem accipiam, & nomen DOMINI invocabo; laudans invocabo DOMINVM. Unde & CHRISTUS in citata parabola, suo insistenti discursui, subiungit: *Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur, & abundabit, ab eo autem qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo; quia nimirum in iis, qui cum obsequiosa recognitione, & devotione, sacramento huic cooperantur, divina proportionabiliter superabundat gratia: in ingratis autem prius obtenta etiam diminuitur, & deficit.*

7 Considerabile in præsentem nequaquam præterire licet, quod S. Theresia, prout in vita ejus legitur, omnibus communicantibus tradit documentum; dicere namque consueverat, certos nos esse, CHRISTUM in nobis constanter persistere, usque dum calor naturalis accidentia consumpsisset sacramentalia; ideoque tam optatæ cum DEO tractandi nequitiam indormiendum esse occasionem, præcipue cum hospes ille à nobis exceptus, suum abunde solvat hospitium, hæcque optima sit conjunctura, vi cujus intine cum DEO negotiari possumus de gravibus animæ negotiis: qualem & Salmeron meditationem instituit, insuper advertens, quod CHRISTUS post ultimam cenam, hymnum cantando, cum Apostolis suis ad hortum se contulerit, qui familiariter cum Magistro per viam discurrebant; unde hanc eruit moralitatem, dicens: *Per hæc Communionem, oportet cum Apostolis hymnum dicere, atque de tanto beneficio accepto gratias agere, suaviæque cum hospite suscepto miscere colloquia.* Equidem quid vestrum quispiam statueret de eo, qui Regem hospitio excepturus, de domo sua purganda, expolienda, aut ornanda nihil sollicitus esset; quinimo, sic excepto, dorsum obverteret, non assisteret, non ei serviret, imò extra ædes suas divagans, cuiusque alteri rei se applicaret? Maxima utique hæc foret inurbanitas: sed longè abominabilior est incivilitas nostra, quod Rege gloriæ ad nos divergente, ut nostris se uniat, & invisceret animabus, ipso solo neglecto, ad quævis alia exteriora intendi, & applicati vigilemus. Non dedignatur ille de Paradiso, in Spirituum Angelicorum comitatu, & trium divinarum personarum societate, descendere, ut humile peccatorum nostrorum honoret tugurium, ut nos Cœlestibus dicat thesauris; & nos contra adeo rustice inurbani existemus, ut nec ei obviare, nec ullum ei cultum, aut obsequium exhibere dignemur? Protestatur ille, dicens: *Delitiam meam esse cum filiis hominum, & nos tedium, ac nauseam ex conversatione ejus hauriemus?* Potuisset equidem ille ita hoc sacramentum instituere, ut in solo communionis actu, & non amplius, corporalem ejus possideremus præsentiam, sed quia nobiscum demorari affectat, sacratissimum corpus suum, quamdiu species durant sacramentales, sub iisdem voluit permanere. Ideoque hoc salutare consilium Salmeron nobis suggerit, dicens: *Quiescendum est aliquantulum, & non statim ad labores, & negotia secularia prodendum, sed in gratiarum actiones prorumpendum, ut ita gratum reddamus, & incundum CHRISTO, nobis vero salutare, quo eum excipimus, hospitium.* Imò Balthasar Alvarez dicere solebat, extremam esse stultitiam, tam pretiosum negligere tempus, illud scilicet, quo Filium DEI intra nos ipsos possumus; siquidem tunc opportunissima faver commoditas, ut nostræ subignentur supplicæ, cum gratiæ signaturam in nobis habeamus, ipsaque Eucharistia gratiæ sit instrumentum.

D. Chr. ho. de bapt. Christi.

Deut. 32. 17.

S. Laur. Just. de Euch.

Gen. 41. 16. Corn. à Lap. Invektiva contra illos, qui Communionem accipiunt, à cultu Dei statim recedunt.

S. Aug. 17. 26. in Ioan. Guet. Abb. 1. de rebus.

Dro Host. de Sac. Do. Pass.

Inc. 10. 10. Hoc facientes merentur privari fructu illius.

Ps. 77. 15.

Ps. 115. 11.

Riber. Liac. 11. vita S. Theres. Pulchra instructio S. Theresiæ communicantibus.

Salmer. 19. tr. 40. Simile Regis ad commune hospitium declinantis, & inurbani tractati.

Salm. 10.

De Eucharistia, & Communione, Discursus XXXIV. 255

DISCURSUS XXXIV.

ARGUMENTUM.

Panis hic, ad quem cum appetitu accedendum, famelicos satiat, cujus varia adducuntur exempla.

T H E M A.

Esurientes replet bonis.

Non cum
nausea, sed
cum fame &
pro desiderio
communica-
dum est.

D. Chr. h. 8.
in Marc.

1. Reg. 1. 1.

2. Aug. ib.

Not. 1. Feb. in
vul. S. Virg. 1.
c. 1. d. 4.

Quam aqua
fuerit Da-
vid de cister-
na Bethleh.
1. Reg. 17.

S. Amb. apol.
1. de David
c. 7.

P. 12. 1.
P. 12. 1. 1.

Ecclēsia sancta fideles suos instruere volens, qua-
liter ad Eucharistiam accedentes, immensis, &
ineffabilibus se bonis replere valeant, citatam, qua in
officio divino solemnitate Sanctissimi Corporis CHRI-
STI utimur, proponit antiphonam, jubetque in ea,
ut ad mensam hanc famelici accedamus, siquidem *esu-
rientes replet bonis*; id quod Divus Chrysostomus con-
firmat, dicens: *Nemo nauseans accedat, nemo remis-
sus, sed incens, & fervens omnes*. Si enim quis cibum
nauseat, & fastidit, quem ex co fructum, & utilitatem
expectare poterit? nullam utique: E converso verò fa-
melicus cum emolumento manducat; ideoque dicitur:
Famelici saturati sunt. Quam veritatem ut perfectius
penetremus, idem Divus Chrysostomus infantes nobis
ob oculos ponit, dicens: *Non videtis, quanta infantes
animi alacritate mammillas arripiunt? Non minori cu-
piditate nos quoque ad hanc mensam, & ad huius calicis
spiritualem accedamus mammillam; imo vero maiori desi-
derio, quasi lactentes pueri gratiam Spiritus Sancti suga-
mus*. Cui pariter sententia suffragatur Sanctus Angu-
stinus, illa Psalmistae verba (*qui dat escam esurientibus*)
adducit, inquit: *Omnibus hominibus ipse dat escam,
& nullam escam servat dilectis suis? si habent aliam fa-
mem, habent & aliam escam; queramus famem ipsorum,
& inveniemus escam ipsorum*. Illuminavi autem, & in
amore divino ferventiores sancta quadam cum avidi-
tate, ad cibum hunc Coelestem anhelant, qui ipsos
adèd quandoque pavit, & saturavit, ut integros men-
ses absque pane, & alimento corporali transegerint,
prout varia, eaque manifesta edocent exempla, & in
individuo quidem Sanctae Catharinae Senensis vita:
Et alterius cujusdam, de qua Pater Bollandus ita scribit:
*Virgo quaedam in Australibus Angliae partibus, quae in pa-
terna Domo, sine perceptione alicuius cibi, vigesimum an-
num agit, hoc tamen excepto, quod diebus tantum Domini-
ciis, Communione Dominici corporis vegetatur. Et quia
gutturis arterias vix etiam illud transire potest, ad me-
ntum faciliorem efficiendum, exiguum aqua benedicta postea
in potum accipit*.

2 Sanctus Ambrosius ardentem Davidis admiratur si-
tim, qua aquam cisternae Bethlehemiticae affectabat;
stupore etenim non caret, virum adèd sobrium, & mor-
tificatum, omnium aliarum passionum suarum victo-
rem, ab hac vehemente siti devinci; aut omnem stuporis
rationem submovet mysteriis, hac in siti latentis, con-
templatio & novitia, quam dictus Sanctus Doctor in
prima de Davide apologia nobis in hac verba expressam
reliquit: *Quod si altius velis spectare, & introspicere my-
sterium, scitebat David non aquam de lacu, quae est in
Bethlehem, sed urindum ex virgine CHRISTVM prae-
videbat*. At verò, qua ratione David per Incarnatio-
nem Verbi sitim suam extinguere potuisset? responderetur,
Davidi simul revelatum fuisse, quòd CHRISTUS nos
sub specie vini, pretiosissimo sanguine potaturus esset:
*volebat ergo bibere non aquam fluminis, sed potum gratiae
spiritualis, hoc est, non aquarum sitiebat elementum, sed
sanguinem Christi*; at verò cur aquam illam Deo in sacri-
ficium obtulit? *libavit eam Domino*: respondet idem S.
Ambrosius; deniq; non bibit oblatam aquam, sed Domino
libavit, significans sitire se Christi sacrificium non natura
fluentum, illud sacrificium, in quo est remissio peccatorum,
illum suum se fontem aeternum, non qui periculis quareretur
alienis, sed pericula aliena depelleret. Atque hinc est,
quòd quando hunc calicem in memoriam revocabat,
exclamare coepit: *Calix meus inebrians, quam pre-
clarus est*. Calicem salutis accipiam, & nomen Domi-
ni invocabo; vota mea Domino reddam coram omni po-
pulo.

3 Inter alios ritus, quibuscum populus DEI electus,
ipsiusmet DEI iussu, Agnum paschalem manducare
debebat, unus ille fuit: *comedetis festinanter*. Cujus
mysterium Sanctus Gaudentius, in tract. de manduca-
tione Agni paschalis, his verbis declarat: *quod autem
dicit, cum festinatione illum manducandum, praecipit,
ne lento corde, & ore languido, sacramentum Domini
corporis sumamus, & sanguinis, sed cum omni aviditate
animi, quasi verè esurientes institemus; Reati animi, dicit
DOMINVS IESVS, qui esuriunt, & sitiunt institemus,
quoniam ipsi saturabuntur*. Divus Chrysostomus confi-
derat, ipsummet Christum hanc famem insinuare vo-
luisse, quando nos sacratissimum corpus ejus his verbis
petere docuit: *panem nostrum quotidianum da nobis ho-
die*. Unde subdit: *tam bonus, tam pius, tam largus pa-
ter, panem filijs non nisi postulatus indulget? & ubi est il-
lud, nolite solliciti esse, quid manducetis, aut quid bibatis
hoc petere iubet, quod prohibet cogitare, quatenus caelestis
Pater Coelestem panem, caelestes Filij ut postulemus, hor-
tatur, ipse dicit: ego sum panis vivens, qui de caelo descen-
di*. Non sine causa Ecclesia ordinavit, ut ad hoc sacra-
mentum nemo accedat, nisi naturaliter jejunos: *ab uni-
versa Ecclesia nunc à ieiuniis accipitur*, inquit Sanctus Ili-
dorus; *sic enim placuit Spiritui Sancto per Apostolos, ut
in honorem tanti sacramenti ieiunium in os Christiani prius
Dominicum corpus intraret, quam ceteri cibi, & ideo per
universum orbem mos iste servatur*. Enim verò praeter
hanc adductam honoris, & reverentiae rationem, aliam
quoque adduci posse existimo, nimirum quod, sicut
ieiunium hominem famelicum, & corporalis nutritimen-
ti avidum efficit, ita pariter anima per spirituales avidi-
tatem, divinum hunc cibum appetit; *unus sit nobis dolor,*
inquit D. Chrysostomus, *una mors tua, si hoc alimento spi-
ritualis privamur*.

4 Sanctus Philippus Neri adèd erat erga hoc sacra-
mentum sumendum avidè famelicus, ut, quotiescun-
que vir sanctus aegrotaret, ac de more dominicus ei pa-
nis post mediam noctem afferendus esset, si minister in-
terdum non ita celeriter accessisset, usque adèd intus ex-
cruciabatur, ut somnum capere minimè posset. Quare
cum semel periculosè decumberet, audiretque signum
dari ad matutinas horas, nec sibi solitum sacrae alimoniae
cibum afferri, eò quòd Card. Taurusius, qui sibi aegro-
tanti assidebat, timeret, ne propter devotionem, & la-
chrymas, quas in simili actione fundere solebat, som-
num totaliter sibi cum periculo vitae abrumperet, morae
causam praenoscens Sanctus, vocato Taurusio, dixit:
ne putes hac mihi de causa vigilias obventuras, sed porri-
ge Dominum, & protinus obdormiam; ob solum nam-
que desiderium sanctissimi Sacramenti recipiendi, dor-
mire non possum. Sumpsit ergo panem Angelorum, &
mox in avissimo somno correptus, melius habere coepit,
brevique convaleuit. Idem quoque Sanctus cum alia qua-
dam vice aegrotaret, & Antonius Gallonius sacra-
mentum manu teneret, & ad porrigendum plus solito remo-
raretur, diutius expectare non valens: eja, inquit, Anto-
ni, cur Dominum meum manutenens, mihiq; astanti
non porrigis? sacra ergo communionem porrecta, statim
placidissime quievit.

5 Doctissimus Salmeron quoad illos, qui ad mensam
Eucharisticam parùm anhelant, sequentem ad proposi-
tum nostrum facit ingeniosam, & utilem reflexionem,
dicit enim: *Poterit eos imitari, qui cum appetitione cibo-
rum destituantur, aut huc illucque deambulant, aut sal-
samenta cibis adhibent, ut faciant infirmi, aut cum alijs,
qui vehementer cupiditate tenentur, convivantur, ut illo-
rum exemplo ad edendum & ipsi excitentur*. Ita nobis
faciendum est, aut enim in monte Calvarii, Oliveti,
Tabor, & Sion deambulare debemus, ut ex illorum my-
steriorum, quae in illis montibus peracta sunt, contempla-
tione, fames nobis spiritualis acuat, aut condimenta
orationum adhibenda, quo paulatim devotione incallescet
homo, & suavius, quod percipit, degustet. Pervolvamus,
obsecro, vitas sanctorum, & historias sacras, variaque
inventemus sanctorum visum exempla, qui, quòd
erga hunc panem se avidè cupidos, & famelicos exhi-
buissent, ab eodem impinguati, & miro quodam vigore
confortati fuerunt. Sanctus Bernardinus de insigni il-
lo Deitervo Hugone de Sancto Victore refert, quòd,
avidis-

Agnus co-
mestus de-
bet festinan-
ter.
Exod. 12. 11.
S. Gaud. 1. 1.
Sic & S. Co-
munionem non
est sumenda
lento corde,
sed cum omni
aviditate.

Chryl. 1. 67.

Ivan. 6.
Cur S. Com-
munionem jeju-
ne sumenda
sit.
S. 164. l. 1. de
offic.

II. Chryl. 1.
1. 1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1. 1.

Vita sancti
Phil. Neri.
S. Phil. Neri.
magis avide
sumenda fuit
bat S. Com-
munionem
infirmitas.

Salmer. 1. 9.
1. 1. 1. 1. 1. 1.
Excitanda
est fames
spiritualis
erga hunc
panem.

Præclara ho-
mo, sancti-
tatem exem-
pla:
S. Bern. Sen.
1. 1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1. 1.

cum morti vicinus esset, & sanctissimum sacramentum avidissimè expeieret; circumstantes, cum eum cibum trunere non posse viderent, hostiam ei non consecram obtulere, moxque Dei servus ad eos conversus, ait: *Deus misereatur vestri fratres, cur me deludere vultis? iste enim quem mihi portastis, non est Dominus meus; at illi attoniti, corpus Domini mox attulerunt, sed ille videns, se non posse illud accipere, elevatis in cælo manibus sic oravit: ascendas Filius ad Patrem, & Spiritus ad eum, qui fecit illum. Et inter hæc verba emisit Spiritum, & corpus Domini inde disparuit. Cui confirmando argumento illud subiecit, quod Bollandus de Beata Juetta tradit in hæc verba: felix hæc dicere veraciter potuit, bonum est mihi hic esse, quam Christus Dominus propria manu bis in misse secunda sui corporis sacramento in corporare sibi dignatus est. Quis à tempore, quo Christus in cæna corpus suum præsens præsentibus dedit, huic auditis simile? Qui idem author S. Lucianum Presbyterum, & Martyrem, carceribus inclusum, cum aliud altare illi non suppeteret, in crucem sacrificium super pectus suum, quod loco altaris adhibuit, celebrasse tradit. Salmeron quoque aliud insigne memorat, cuiusdam Religiosi factum, qui cum cibum propter languorem, stomachique infirmitatem retinere non posset, & nihilominus communionis desiderio traheretur, sacerdotem rogavit, ut hostiam sacram, candido inclusam lino, super pectus ejus collocaret; quod cum fecisset sacerdos, corpus Domini penetravit in cor eius, & ita compos d. siderii sui, ex fide magna profectus, non minus quam Hemerovissa, tangens Domini simbram sanus factus est.*

6 Sanctus Catalus Borromæus, perpetuè pariter mortis commendatum esse voluit in concilio quinto Provinciali, id quod circa personam quandam, Cœlestis hujus panis cupidissimam, contigit, sequentibus expressum verbis: *quantam consolationem fideles ex sacramentorum usupercipiant, vel ex hoc uno cognosci potest, quod dignum omni commemoratione est. Fuit Mediolani, dum pestis proximis annis fiebat, in publica hospitali domo S. Gregorii, homo quidam qui peste mortuus putabatur; inde igitur ad locum asportatur, unde ceteri mortui ad Comitærium efferuntur, eo loci cum in magno cadaverum acervo tota nocte p. neseptus fuisset; mane dum publica curatationis sacerdos, qui peste egrotantibus sanctissimum Eucharistic sacramentum ferre consueverat, illuc transfret, ubi ille cadaveribus planè opertus iacebat; de repente ardenti sumenda Eucharistia desiderio excitatus, se ingenua erexit, & hac divina occasione exhilaratus, voce, quam ab illo animam exhalante consolatio vix elicerat, à sacerdote suppliciter petiit, sibi quoque dari sanctissimum viaticum, quod ubi sacerdos libentissimè ministravit, & ille religioso, summaque veneratione accepit, eodem loco statim in pestis acerbitate, cum summo percipio sacri viatici gaudio, ex hac vita migravit. Quibus enarratis, Sanctus ipsemet ad fideles conversus ait: quomodo fidelem hoc pii hominis exemplum non afficit?*

7 Annales quoque R.R. PP. Franciscanorum famem nobis, qua Sanctus Franciscus erga hoc Sacramentum laborabat, exprimunt in hæc verba: *flagrabat erga sacramentum Dominici corporis, servore omnium medullarum, sapè communicabat, & tam devotè, ut alios devotos efficeret, dum ad immaculati agni degustationem suavem, quasi Spiritu ebrians, in mentis plerumque rapiebatur excessum. Item de Beata Margarita, Regis Hungariæ filia, Bollandus scribens, ait: Corpus Christi in sacramento altaris devotissimè reverebatur, & in hora elevationis ipsius in missa fiebat uberrimè, & frequenter ab hora elevationis usque post sacram communionem, sic præ devotione manebat à sensibus abstracta corporis, ut quasi mortua videretur; quando verò sacram communionem volebat recipere, ieiunabat die præcedenti in pane, & aqua, & tota nocte in orationibus permanebat. De B. Veronica de Binaico idem Author refert: veniens sacerdos plerumque ministranda Eucharistia gratia virgini, ne quibat; Veronice animo ad Superos delato, cui Salvator ipse, abeunte sacerdote, proprii corporis mysteria propinabat. In Annalibus Franciscanis sequens memorabilis eventus describitur: etenim in Ecclesia Sancti Francisci aliud mirabile perpetuis signatur monumentis. Præparaverant se duo fratres Laici pro modulo suo ad Sacram*

Communionem, cum cæteris fratribus de religioso more in die Cæne DOMINI faciendam, cumque nihil minus cogitaretur à loci Guardiano (urgebat siquidem necessitas) panem mendicaturi in civitatem mittuntur, qui tandem domum tardius reversi, cum & divinum officium persolutum, & reliquos fratres mensa assidentes invenissent, Ecclesiam, ubi venerabile CHRISTI SALVATORIS corpus de more asservabatur, contempta refectione petunt, ibique suas vices, quod tanta sacra communione in tanta solemnitate privarentur, miserrimè dolentes, gemitibus ac singultibus anxie vacabant. Dumque nihil minus cogitarent, ex ipsa arcula, qua sacrosancta Eucharistia recondabatur, gratissimus quidam, pulcherrimus, ac compositus invenis profilius, qui asserens, se CHRISTVM DOMINVM esse, & eorum utrique sacram communionem porrexisset, statimque locum unde prodierat, repetiit. Exstant adhuc vestigia pedum ipsius, pavimento eius sacelli, in quo hoc contigit, impressa, atque ferreis craticulis contenta. Ecce tibi igitur, quam verum sit illud CHRISTI axioma: Beati, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Sanctus Thomas de Villanova in Concione 2. de solemnitate Corporis CHRISTI, sequens narrat factum, quod cuidam moniali, quæ et subdita erat, contigisse refert. Vidi ego, inquit, monialem quandam, quæ corpus Domini, sicut cervus fontem aquarum desiderabat sitiens, cui, ut videbatur, difficile erat à sacramento vel una sola die abstinere, tanta erat sumendi aviditas, tantus accedendi appetitus. Dio sancto Parasceves, cum corpus DOMINI Ecclesiastico more in monumento reponitur, quia oblitus sacerdos, formam, quam illi daret, non reservavit, ciulatus, & clamoribus domum replevit, ut Filius Virginis sepulturam lugere videretur, neque enim eius desiderio subveniri poterat. Tandem cum in fletibus, & lachrymis amarissima tota die persisteret (mirabile dictu) duæ manus visibiliter cum sacramento apparuerunt, ex quibus ipsum accepit, quo accepto, omnis illi amaritudo in consolationem uberissimam mutata est. Hæc omnia inter multas alias revelationes, ab eius ore ipse audiuit, quæ mihi non sponte sua, sed obedientia restricta narravit, quia in ordine nostro mihi subdita erat.

8 Restat nunc, ut dubium quoddam solvamus; quonam videlicet modo adimpleatur illud: *esurientes implebis bonis?* Siquidem hic panis cœlestis de semetipso dicit: *qui edunt me, adhuc esurient;* sed responsionis loco sufficiat dicere, quod per hoc sacramentum futura gloria nobis pignus datur; gloria enim, animæ appetitum integerrimè satiat, dicente Psalmista: *Satiabor, cum apparueris gloria tua, & tamen in satiatio sui desiderium, & famem relinquit.* Unde Richardus de Sancto Victore ait: *Obone Deus, quomodo amantes te sic reficis, ut magis esuriant?* etenim ciborum hæc est natura, quod qualitates suas in manducantem transfundant; ac proinde cum cœlestis hic cibus continua urgeatur animarum nostrarum fame, mirum non est, quod hunc quoque appetitum in ipsas transfundat; unde per experientiam videmus, quod, quanto sæpius quis hoc sacramento cibatur, tanto vehementius illud iterum, & iterum sumere desideret. Unde idem Author ait: *Quia in cibibus, & esuriens, ideo & qui te non gustavit, prorsus esurire nescit.* Non sunt igitur incompatibilia, animam aliquam Cœlestibus hujus sacramenti bonis repletam esse, eademque magis semper magisque appetere. De hac fuit Sanct. Cyprianus ita scribit: *Hanc Dei gratiam recolens, qui de sacro calice bibit, amplius sitit, & ad Deum vivum erigens desiderium, ita singulari famo, illo uno appetitu tenetur, ut deinceps felle peccatorum horreat pocula, & omnis sapor delectamentorum carnalium sit ei quasi francidum, radensque palatum, acuta mordacitas acetum.*

DISCURSUS XXXV.
ARGUMENTUM.

De humilitate, quam Christus in Eucharistia proficitur, cui nos per reciprocos humilitatis actus, dum illam recipimus, correspondere debemus.

THEMA.

Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum.
Matth. 8. v. 8.

S Mater Ecclesia à Spiritu sancto gubernata, & directa, piam hanc introduxit consuetudinem, ut, dum ad Eucharistiam suscipiendam accedimus, Minister illius sacerdos verba illa proferat, olim à Centurione Capharnaïta prolata, quando Salvator ad servum ejus sanandum, domum ejus personaliter ingredi voluit. Circa quæ verba Cardin. Toletus, in suis in Lucam Commentariis, duas movet difficultates; primò enim querit; ex quo hic miles ad recipiendum in domum suam Dei Filium, indignum se esse protestatus est, ipseque Salvator in eandem revera ingressus non fuit, quomodo igitur verba illa communioni adaptari possunt, siquidem nos Christum realiter, & personaliter in cordis nostri hospitium recipimus? præterea (& est secundum dubium) non indignos nos esse profiteamur, ad quos Dei Filius ingrediatur, & tamen ex alia parte famelici & avidi ad illum accedimus, ut intra nos recipiatur; lingua quidem dicimus: Domine non sum dignus, & tamen simul eodem tempore eandem ad illum recipiendum extendimus, licet veram esse illam S. Pauli sententiam noverimus: *qui manducat, & bibit indigne, judicium sibi manducat*. Tolerus in Eucharistiae administratione, Ecclesiam, ait, duos velle exerceri actus; unum scilicet fidei, qua communicans in synaxi recognoscat, venereturque eundem Deum & hominem, cui dictis verbis cultum latræ visibiliter præstitit centurio. Secundus verò actus à nobis in his verbis (*Domine non sum dignus*) exercitus, consistit in eo, ut tanto nos hospite profiteamur indignos, hancque dignationem à sola ejus benignitate provenire cognoscamus. Quod verò aliud dubium concernit, ita sub distinctione respondet; *duplex est dignitas, una rei, & hac nemo potest digne suscipere Christum, alia est preparationis, & hac potest homo digne eum suscipere, si eam faciat, quæ ipsemet fieri, qui suscipi voluit, mandavit, quod si quis eam non exhibet, indigne suscipit*. Unde ad spirituales nostrum profectum, duas considerationes instituere possumus; primam videlicet, circa humilitatem & submissionem Christi in hoc sacramento, secundam, circa agnitionem nostræ nihilitatis, & vilis, quam ex nobis ipsis habemus, quæ ad eum in communionem digne recipiendum optima est dispositio.

2 *Ego veniam, & curabo eum*, inquit Salvator noster; quibus verbis se promptum obtulit, ut personaliter ad miserum illum curandum accederet, licet vilis servus humilibus natalibus oriundus, & ministerio infirmus esset. B. Laur. Justin. Christum in mensa Eucharistica continuò omnibus indifferenter expositum esse considerans, exclamat, dicens: *O ineffabilis dignatio conditoris! O stupor indicibilis charitatis! quis non contremiscat? quis non cum exultatione miretur? sane nunquam fuisset homo ausus talia petere, sed neque cogitare, quoniam hoc misericordie opus omnem mortalium supereminet dignitatem*. Quis enim auderet, non jam dico petere, sed etiam desiderare, ut Rex in propria persona ad accipiendum in domo sua hospitium, accederet, & sumptuoso illi præparato convivio accumbens, semetipsum illi in cibum porrigeret? & tamen quod sibi imaginari non potuit humana aviditas, & superbia, divina reipsa executi sunt magnificentia, quæ vilissimum animarum nostrarum tugurium non dedignans, semetipsam illi in cibum, & potum exhibet. De Rudolpho Austriaco scriptum reperio, quod, dum in venatione constitutus de longinquo volam sonantem audiret, & quid illa significaret, à circumstantibus peteret, mox ut ab illis audiret, nollam illam signum esse, quod viaticum ad Rustici alicujus infirmi domum deportaretur; non ultra moratus, per obstantia, & dumos, sylvamque adigens equum, eluctatusque moras, sacer-

Manf. Bibl. Pred. Tom. II.

dotem libero affectus campo, equo desiliens comitari perrexerit; quod factum adeò memorabile reputatum fuit, ut ad perpetuam rei gestæ memoriam historis insertum fuerit; inò sacerdos Rudolphum Regem in domo Rustici infirmi conspiciens, eidem infirmo dixit: duos hodie in domum tuam recepisti Reges, Christum videlicet Regem gloriæ, & Rudolphum Regem Bohemæ, nondum enim in Cæsarem electus fuerat. Sed quis nescit, Regem illum, cujus scemori inscriptus est hic titulus: *Rex Regum, & dominantium*, jam abhinc per mille sexcentos, & amplius annos, non dedignatum fuisse, nec deinceps ad finem usque sæculorum dedignaturum esse, in humani pectoris angustiis, quod revera in comparatione ad divinitatem? nihil aliud quam sceridum quoddam est stabulum, hospitari. Porro quod Rex, vel Imperator aliquis ad infirmum visitandum Rusticum, ejus non dedignetur ingredi tugurium, valde multum est at verò, quis unquam audivit, Regem aliquem vel Imperatorem non dedignatum fuisse sibi meriti aperire venas, seq; frustatum discerpere, ut ex se Balsamum quoddam conficiat, unde vulneta, & morbi miseri Rustici sanentur & tamen supremus ille cæli terræque Monarcha, in sacramento Eucharistiæ idipsum quotidie nobiscum operatur. Unde S. Bernardus in sermone de ultima cena Domini, merito exclamat: *Panem Angelorum manducavit homo; O stupenda Dei miseria! Verbum carnem, Deus cinerem, signus lutum, vita morticinium induit, ut jumenta manducarent Panem Angelorum*; homo enim, cui Deus imaginem, & similitudinem suam impresserat, tandem infelicitate degeneravit in jumentum; unde David ait: *homo, cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis*. Vide igitur, qualiter Deus noster non fuerit dedignatus, in Bethlehem, quod idem est quod domus Panis, abire, ut hominem in stabulo infinititatem visitaret; nam ut S. Bernardus ait: *seipsum invenit homo propter infirmitatem, jacentem in stabulo, stabulum enim quid est? mundus est, propter pecorinam similitudinem indigens erat feno, & propter cibum celestem mutavit se in pabulum pecoris, hominem mutato in pecus, Panis Angelorum factus est fenum, natusque Patris filius hominis, verbum quippe caro factum est, & juxta Prophetam; omnis caro fenum*.

3 Capetanus ad modum se reflectit loquendi, quo S. Joannes incarnationem Verbi describitur usum; dicit enim: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis; Quamvis enim appellatione carnis, intelligatur homo, cum dicitur, quod verbum factum est caro, Evangelista tamen non dicit: & Verbum factum est homo, sed factum est caro, ad explicandam Divinam dignationem, in hoc, quod verbum factum est id, quod est infimum in homine, scilicet caro, maxima siquidem describitur Dei benignitas, dum usque ad infimum descendisse describitur*. Longè tamen excellentius quid est, quod in Eucharistia, quæ est quædam incarnationis extensio, Christus corpus suum vilissimo terræ vermiculo, homini videlicet, in cibum dedit; quodque majori dignum est admiratione, non solum nos suo sanctissimo corpore nutrire dignatus fuerit, verum insuper sub pœna mortis æternæ, corporis sui sumptionem nobis præcepit. Quæ consideratio V. Thomam à Kempis adeò permovit, ut diceret: *nisi in Domino hoc diceret, quis verum esse crederet? & nisi in juberet, quis accedere attentaret?* S. Thomas de Villanova pariter obstupescit, dicens: *ut uno communi cibo vescantur, & in eadem mensa considerans vernaculus, & filius pauper & dives, servus, & Princeps, miles & Dux, vilis & terra vermiculus, & celestis gloria Angelus, quis hoc non obstupescat?*

4 De incarnatione quidem Apostolus ait: *exinanivit semetipsum*; is enim, cujus immensitatis amplissima coelorum Sphæræ incapaces sunt, adeo pusillus effectus est, ut in utero recluderetur Virginis; Unde Ecclesia ait: *quem cæli capere non poterant, tuo gremio contulisti*; at verò in hoc sacramento Majestas, & infinitas ejus sub invisibili quasi, & indivisibili hostiato mo continetur; unde S. Thomas ait: *fracto nemum sacramento, ne vaciles, sed memento, tantum esse sub fragmento, quantum toto tegitur*. Quam eandem in Eucharistia Christi humilitatem, & exinanitionem, his verbis S. Augustinus repræsentat; dicens: *Vnde commendavis corpus, & sanguinem suum de humilitate sua, nisi enim esset humilis, nec manducaretur, nec biberetur*. Respice

R

Applicatio
historiæ ad
Christum
Regem ad
nos venientem.

S. Bern. 2

Psalm. 141.

S. Bern.

Ita.
Cæter. lib.
10. l. 1.
Maxima dignatio quod
filius Dei in
S. Eucharistia
se nobis
communit in
cibo.

Thom. à
Kemp. l. 4. c.
1. 2. 3.

S. Tho. Villa
nova con. 3.
de sacra.

Phil. 2. 7.
Pascit nos
Christus.
S. Eucharistia
sicut Mater
prolem la-
dat.

S. Aug. in
Psalm. 115.

alt-

Deus
cultat
notantur
circa illa
verba: Do-
mine non
sum dignus.
&c. Tol. in
Luc.

Quæ sit
dignitas
quod salva-
tor noster ie-
ipsum nobis
edidit in
cibum.
B. Laur. Just.
de la.

Stupenda
historia de
Rudolpho
Austriaco,
circa vene-
rationem SS.
Eucharistia.

Io. 1. v. 1.

altitudinem ipsius; in principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum: ecce cibus sempiternus, sed manducant Angeli, manducant supernæ virtutes, manducant cælestes Spiritus, & manducant, & saginantur, & integrum manet, quod eos faciat & letificat. Quis autem homo possit ad illum cibum? Unde cor tam idoneum illi cibo? oportebat ergo, ut mensa illa lactesceret, & ad parvulos perveniret; unde autem sit cibus lac unde cibus in lac convertitur, nisi per carnem trajiciatur? nam Mater hoc facit; Quod manducat Mater, hoc manducat infans, sed quia minus idoneus est infans, qui pane vescatur, ipsum Panem Mater incarnat, & per humiditatem mammillæ, & lactis succum, de ipso Pane pascit infantem. Quomodo ergo de ipso Pane pavit nos Sapiencia Dei? Quia verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Videte ergo humilitatem; semetipsum exinanivit, ut manducaret Panem Angelorum homo, formam servi accipiens, humiliavit se factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, ut jam de cruce commendaretur nobis caro & sanguis Domini.

Ioan. 1.

Stupenda
humilitatis
Christi in S.
Eucharistia
declatur.
Osee 11.
S. Hier. ibid.

Boll. 1.1.
Iam.
S. Ang. &c.
c. 3. d. 61.

VVad. 29.
23 Jo. n. 11.

5 Eundem hunc cibum cælestem Dominus olim per Oseam nobis promisit, sed phrasim observetis velim, qua hac in sponsione utitur, dum ait: *Declinavi ad eum, ut vesceretur*; Ubi verbum *declinavi*, singulariter notandum occurrit, idem significans, quod humiliavi, seu exinanivi me, juxta S. Hieronymi Glossam, ita in Christi persona loquentis: *declinavi, deferens Regna cælorum; ut cum eis vesceretur, assumpta forma hominis, sive dedi eis esum corporis mei; ipse & cibus, & convivia: quam veritatem ipsemet Christus stabilivit, dum B. Angelam Fulginiensem, sacramento huic devotissimam, in quadam visione ita fuit allocutus: vidisti aliquid de potentia mea, modo videas & humilitatem meam; hanc autem submissionem in sanctissimi corporis communionem Christus demonstravit; unde ipsa Sancta subjungit: Et videbam tantam profunditatem Dei ad homines, & tantam humilitatem, quod comprehendens anima potentiam inenarrabilem, & videntiam profundam humilitatem, mirabatur, & reputabat se nihil omnino; dumque se sacra mensa indignam reputaret, sibi dici inaudit: Ego qui sum dignus, facite dignum, & tunc remansit in me dulcedo inenarrabilis, & letitia magna, qua non credo carere in tota vita mea.* De S. Francisco Seraphico annales illius religionis tradunt, quod ardentissimis sanctissimum hoc sacramentum prosecutus fuerit affectibus; stupore admirans maximo illam charissimam dignationem, & dignantissimam charitatem, unde ipsemet in quadam Epistola sua exclamat, dicens: *O superna dignatio, o sublimitas humilis, ut Dominus universitatis, Deus & Dei Filius, sic se humiliet, ut pro nostra salute sub modica Panis formula se abscondat!* Multi alii heroicam suam aliquo in actu perhibuere humilitatem, Christus autem à mille sexcentis, & pluribus annis usque modò, & usque ad sæculorum finem, quotidie se humiliavit, & humiliabit; dum ad verba consecrationis, & juxta dispositionem, & talentum cupitque; sacerdotis, quantumvis indigni, descendit de cælo mille millies, & amplius, sub hostia angusta restrictus, ut vas putredinis, hominem dico, pascat & cibet; neque materiam fastidit hostiæ, quamvis non nesciret, eam tænearum corrosionibus, murium, vermiumque moribus subiacere; neque à tanto beneficio cum evocare potuit tot millium injuriarum, ab impiis nullo non tempore adversus species sacramentales committendarum, horror.

6 Hæc autem humilitas, à Christo in hoc sacramento tam evidenter nobis exhibita, vicissim à nobis ad idem sacramentum accedentibus, per reciprocos humilitatis actus debet rependi. Observandum porro est, Centurionem Christo non dixisse, quod servus ejus indignus esset, ad quem Christus personaliter accederet, quia utpote à Spit. S. interiori illuminatus, sine dubio sciebat, tantum abesse, ut paupertas, & humilitas servi, eum ab illius visitatione deterreret, ut potius eadem illa servi humilitas, præsentis & beneficentis suæ, magnetis instar, attractiva esset; nam ut S. Thomas ait: *manducat Dominum pauper servus, & humilis, & S. Cyprianus inquit: cum infirmis habitans non infirmatur, nec pauperum ministerio indignatur, pauperes quidem Spiritu ad hoc mysterium eligit, & diligit Spirit. S. Potius igitur Centurio semetipsum præsentia Chri-*

Christi humiliatio.
nem per reciprocos
actus humilitatis
repere debent
communi-
cantes.

S. Th. 2. Cyp.
de Cena D.

sti corporali indignum esse asserere voluit, utpote qui dives, multorum servorum Dominus, variorumque subditorum gubernator erat; hanc autem sui indignitatem idè præcipue professus est, quia se in Christi gratiam & benevolentiam, quoad poterat, insinuare volebat. Quo fine opportunum sciebat esse medium, si propriam indignitatem suam ultrò agnosceret. In cujus evidentior probacionem observandum, quod, tametsi domum, & palatium conformiter ad dignitatem, quam in Capharnaum, Galileæ metropoli obtinebat, elegantissime exornatum haberet, illud tamen non alio quam recti nomine, appellavit; dicens: *non sum dignus, ut intres sub tectum meum*; probè namque Salvatoris oculum ad paupertatem, non verò ad mundi fastum directum esse sciebat; unde Alb. Mag. ait: *habitationem suam non vocat domum, sed tectum, quod solum est defendens ab incommodis aeris*; nimirum docere nos volens, quod, quanto erimus humiliores, tanto ad magnum hunc hospitem recipiendum digniores futuri simus.

Alb. Mag. ib.

7 In annalibus Franciscanis de S. Bonaventura legitur, multos quidem veluti rem indignam censuisse, quod vir tantus, in doctrina, regimine, & sanctitate adeo conspicuus, humilibus, & vilibus adhiberetur ministeriis; at verò historicus in eodem loco non sine mysterio immediate subjungit; *quinimo, quod maxime mirandum est, tanta præstitit humilitate, ut, cum diu aliquando adhuc junior se indignum putaret sanctissimo Christi corpore, dignus ideo fuerit, qui id Angelo ministrante suscepit.* In annalibus Cisterciensibus de B. Simone converso, Alnensi, legitur, quod, dum die quadam ad communionem sumendam accessisset, sacerdos verò sacramentum hostiam inadvertenter in terram cadere permisisset, servus Dei illam levare volens, Deum ferventer rogarit, ut illam eò usque in terra jacentem relinqueret, donec præmissa oratione ad illam contingendam se dignum fecisset; cumque in illa tam ferventi oratione, in humilitatis suæ abyssum se dimisisset, Christus vero ab ejus ore resugisset, inter lacrymas, & singultus perturbatur; cum ecce (mirum dictu,) hostia exsiliens ad os orantis, sursum evolavit, atque ipsum ingressa, pacatum sibi Deum, neque aversantem, sed magis quesitum testata est, nec cecidisse ut ab eo deviares, sed ut ostenderet, se magnæ labiorum ejus toties irahi, quoties in oratione commovebantur, neque minus de cælo descensurum, quam de terra ascenderet, ad ejus vocem semper pertrahendum.

VVad. An.
1245. n. 6.
Humilitas
S. Bon. circa
S. Communi.

Ann. Cist. m.
S. An. 1191. c.
4. n. 55.
Et B. Simone
ord. Cisterciensis.

Verum quidem est, quod Salvator Centurionis domum personaliter ingressus non fuerit: attamen ob humilitatis ipsius merita, optata servi sanitas eò advolavit, adimplevitque, quidquid à Salvatore petierat: scilicet, *dic tantum verbo, & sanabitur puer meus.* Unde S. Ambrosius ait: *contradicente Centurione non pergit ad domum Dominus, sed pergit Domini medicina.* S. Gregorius verba illa (*repleti prius panibus se locaverunt, & famelici saturati sunt*) exponens, inquit; *quia sancti vera humilitatis arte præditi, dum de se alia non sentiunt, alta virtutum dona promerentur.* D. Chrysologus idipsum confirmat, dicens: *tectum suum Christus vetat intrare, quem totum videt intra tectum sui corporis manere.* S. August. similiter considerat, Centurionem per hunc humilitatis actum, quo se indignum judicavit, in cujus domum Christus descenderet, dignum se reddidisse, qui reciperet non jam in suam domum materiale, sed in cor suum, Filium Dei; unde ait: *non in cujus parietes, sed in cujus cor Christus intraret, dignus factus est, neque hoc diceret cum tanta fide, & humilitate, nisi cum illum, quem timebat intrare domum suam, corde gestaret, nam non erat magna felicitas, si Dominus Iesus intraret in ejus parietes, & non esset in pectore ejus.* S. Cæsareus Arelatensis in homilia quadam, hoc totum sequenti similitudine declarat, dicens: *sicut de fonte terreno & corporali fluxio non potest aliquis bibere, si se noluerit inclinare; ita & de vivo fonte Christi nemo aquam vivam haurire poterit, nisi se humiliter inclinare voluerit.* Quod ipsum Salmoron exemplo Sanctissimæ Virginis, & Maris Dei confirmat, quæ in profundum humilitatis centrum descendens, dicendo: *Ecce ancilla Domini*, æternum Patris Verbum concepit, & carne vestivit: ita qui ad hanc mensam invitati sunt, humilia debent de se ipsis sentire, & qua sentiunt, ore testari, dicentes: *Domine non sum dignus &c.* id. quod sequenti similitudine declarat, sicut

Humilitas
Centurionis
expenditur
& communicatur ap-
plicatur.
S. Amb. 1. 8.
S. Greg. in 1.
Reg. c. 1. d. 1.
1. Reg.

D. Chryl.
Serm. 15.

S. Aug. serm.
de ver. Dom.

S. Cæs. Ar. h.

Sal. 1. 9. et. 10.

Luc.

sicut enim tami arboris alicujus, quanto sunt onustiores fructibus, tanto vehementiori pondere ad terram inclinant; e contra verò sursum eriguntur, quando fructuum sunt expertes, ita animus Dei donis destitutus, superbit magis, afferturque inaniter; qui vero divinis muneribus repletus est, deiecitur atque demittitur, vel ex eo, quod ante oculos habet à Christo humilitas, & in formam servi exinansito, insigne humilitatis argumentum. S. Cels. Ar. b.

S. Cels. Ar. b.

B. V. humili-
tas in conce-
ptione filii
Dei.
Luc. 19. 7

Humiliatio
Chananæ.
Mat. 15. 27.
2. Reg. 9.
Et Mephibos
seculi 8

S. Ambr. Loc.

9 Sanctissima Deipara, mox ut filium suum, quem in sacramento degustamus, carne humana vestierat, ascendit in montana Judæ; abut in montana cum festinatione; nec tamen montes illi, abundantes gratiarum illius aquas coercere poterant, quin in Elisabetham, & filium ejus dimanarent; postquam enim illa vallem se humilem fecit, dicendo: Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me? repleta est Spir. S. Idem ergo querit anima dicat oportet, dum ad communionem accedit: unde hoc mihi, ut veniat Dominus meus ad me? & cum Chananæ dicere debet: catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa, Dominorum suorum, nam in proportionem ad Angelos canem se esse censere debet. De Miphoboseth dicitur, quod corruit in faciem suam, & adoravit. Davidem scilicet, sed quando nam hunc obsequii & cultus actum Davidi exhibuit: tunc videlicet, quando illum sibi dicentem audivit, in comedes Panem in mensa mea semper; cui ipse tunc protinus respondit: quis ego sum servus tuus, quia respexisti super canem mortuum, & similem mei? Eodem modo, quando verus David hunc Panem Eucharisticum nobis manducandum proponit, nosque ad illum adorandum accedimus, dicere merito deberemus, verè Panis filiorum non mittendus canibus; verè enim Panis ille Angelorum Panis est; Ecce Panis Angelorum, nos autem veluti canes sumus in comparatione ipsorum, ideoque Panem hoc indigni sumus: quis sum ego, &c. demum verò ad mensam Eucharisticam accedentes, dicere possumus cum sapiente illa muliere Chananæ: etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa Dominorum suorum. Unde S. Ambrosius ait: Ouberes mica, quæ repellitis junium sempiternum, quæ colligentem pauperem aternis expletis alimentis!

DISCURSUS XXXVI. ARGUMENTUM.

De correspondentiâ, & proportionem, sacramentum hoc inter, & Passionem Christi, cujus illud existit fructus; ac proinde ut Eucharistiam cum fructu participemus, Passionem meditemur oportet.

THEMA.

Quotiescunque manducabitis Panem hunc, & Calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis. 1. Corinth. 11. v. 26.

Celebrati,
& commu-
nicati me-
dientur do-
minicam
passionem.

S. Bern.

S. Bern. l. 2. c. 2.
14. 2. c. 2.

1 Postquam Salvator noster, ut S. Lucas refert, corpus suum in ultima cœna consecrasset, suisque Apostolis distribuisse, simul etiam iisdem præcepit, ut mysterium hoc in Passionis suæ memoriam celebrarent, dicens: hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem. Id ipsum quoque S. Paulus Corinthiis, nec non universæ Ecclesiæ insinuat, in verbis thematis adductis: quotiescunque manducabitis, &c. mortem Domini annuntiabitis. Unde S. Bernardus in Sermonem de Cœna Domini, eos, qui ad hanc inensam frequentandam pigri sunt, perstringens, ait quid facis homo indigne: quid facis o homo ingratus? adora devotius, & recole frequentius in sacramento altaris salutem mandu, protepassam vitam, pro te mortuam. S. Bernardinus verba illa; hoc facite in meam commemorationem, explicans, ait: hoc est mea Passionis representationem; ad hoc, istud sacramentum conficitur, ut ex frequentatione ipsius, intuentes quotidie Christi sanguinem effusum, sic de Christo passio nostra memoria repleatur, quod nostro semper fixus sit in corde, qui Mansi Bibl. Prad. Tom. II.

semel pro nobis fixus fuit in cruce. Rupertus Abbas, sacramentum Eucharistiæ, & Passionem Christi, talem inter se connexionem habere arbitratur, ut utraque simul conjuncta, deputata esse videantur, veluti batis, cui sublime Ecclesiæ ædificium innititur; unde ait: auferat a cœna Ecclesiæ quotidianas Salvatoris nostri hujusmodi exequias, & vide, quam merito dicat ipse Salvator, quæ utilitas in sanguine meo? refrigerante anima, quæ hoc modo nunc ubique calet ejus memoria, refrigeret universa charitas, muta eris fides, claudicabis spes, conticescet magnus ille clamor sanguinis iusti Abel. Ecclesiæ quoque in oratione secreta Dominicæ nonæ post Pentecosten, dicit: Quoties hujus hostiæ commemoratio celebratur, opus nostra redemptionis exercetur. Nec desunt in antiquo testamento variz hujus unionis figure, & prædictiones prophetice, prout in sequentibus videbimus.

2 Apostolus in Epistola ad Hebræos de oblatione Abel, inquit: Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain obtulit Deo. Scire autem percuperem, quænam fuerit prærogativa illa, quæ oblatio Abel, fratris sui excessit oblationem? Scriptura ait: Fuit Abel Pastor ovium, & Cain Agricola: factum est autem post dies multos, ut offerret Cain de fructibus terre; cum igitur verisimile sit, Cain spicas obtulisse frumenti, liquidem hæc inter substantiosiores terræ fructus computantur, merito querendum venit, cur hæc non æquæ acceptæ fuerint, quàm magni ab Abel oblatis? respondeo igitur, quod, licet tam frumentum, quàm agnus, sacramenti hujus sacrificium incrementum figurarint, quod in plenitudine temporum instituendum erat, attamen agnus Abelis Eucharistiam expressius, & vivacius representabat, utpote quæ sub utraque specie instituenda erat. Rupertus Abbas, in primis quidem dicit, quod cultu, vel Religionem parem uterque obtulit hostiam; postea tamen discursum suum prolequens, prærogativam ostendit, ob quam oblatio Abelis, fratris oblationem excessit: primus, inquit, unigeniti Filii Dei testis Abel, voluntarium Deo de primogenitis gregis sui sacrificium obtulit, in fide Passionis ejusdem unici, & dilecti Filii Dei, quem tali sacrificio præsignari condecuit: q. d. Deus majori cum benignitate hanc Abelis oblationem respexit, quia præterquam quod figura fuerit agni Eucharistici, simul tamen etiam sacrificii cruenti Passionis suæ symbolum existit. Revocandum est hic in memoriam, quod, quando emissi exploratores ingentem illum uvæ botrum in vecte suspensum attulerunt, Scriptura de illis dicat: pergentesque usque ad torrentem botri, absciderunt palmitem cum uvæ sua, quem portaverunt in vecte duo viri, ut nimirum, quænam esset terræ promissionis fecunditas, demonstrarent, ingentem quandam uvæ botrum attulerunt, ex ligno suspensum, clarum Christi in patibulo suspensi symbolum, de quo Sponsa in sacris Canticis ait: botrus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi. Ex hoc autem botro, in Calvariz torculari expresso, copiosus ille emanavit sanguis, quo in Eucharistia potamur; Unde Honorius Augustodinenſis ait: uvam prælo duobus lignis expressa, in vinum liquatur; & Christus duobus lignis crucis pressus, sanguis ejus in potum fidelibus fundebatur.

3 Inter alios ritus, pro oblationibus antiquæ legis præscriptos, unus hic fuit: si oblatio fuerit de sartagine, divides eam minutatim; cujus mysterium Helychius Hierosolymitanus ad propositum nostrum his verbis declarat: sacrificium de sartagine dispensationem Passionis appellat unigeniti; crucem assimilari sartagini propterea judicans, quia sartago in tantum est fortis, ut superposita igni, ipsa quidem non consumatur, nec aliquam corruptionem sustineat, aut imminutionem; superpositos autem cibos, mox ut ignem tetigerint, vel si duriores fuerint, non longo intervallo aptos esui reddis. Sic & Christi crux, fortis sanuum fuit, ut omnem creaturam subiceret crucifixo, carnem autem ejus, quæ ad comedendum inepta erat ante Passionem (quis enim comedere cupiebat carnem Dei?) aptam cibum post passionem fecit; si enim non fuisset crucifixus, sacrificium corporis ejus minime comederemus.

4 Apud Jeremiam impij nonnulli dicunt: mitteremus lignum in Panem ejus, & eradamus eum de terra. At verò quisnam unquam lignum Pani commisceri au-

R 2

divit?

Rup. Abb. l.
2. de div. off.
c. 10. Magna
concordia S.
Eucharistiæ
& Domini-
cæ passionis.

Hebr. 11. 4.
Hostia Abel-
lis Deo ma-
gis placuit,
quam Cain,
& quare.
Gen. 4.

Rup. Ab. l. 4
10 Gen. c. 2.

Botrus uvæ
ex palatium
figuravit
Christum in
vineis Engad-
di. Num. 13
24.

Cant. 2. 14.

Hon. Aug. l.
de anti. miss.
c. 11.

Lev. 2.
Hef. l. 1. c. 1.
in Lev. c. 1.
Quid deti-
net oblatio
de sartagine.

Jer. 11.
Panis Eucha-
risticus, con-
junctus est
ligno
crucis.

divit? Panisquidem lignis mediantibus coquitur, & comparatur, nunquam verò illis commiscetur; haud dubiè igitur in spiritu locuti sunt Prophetico, ad cœlestem hunc Panem alludentes, quia postquam Christus in ultima cœna sacratissimum Corpus suum consecrasset, & transubstantiasset, Judæi panem hunc sine dilatione in crucis lignum confixerunt, ut necem ei inferrent. Unde Interlinearis inquit; *mittamus lignum crucis in corpus Salvatoris, qui est Panis, qui de cœlo descendit*. Eodem modo Theodoretus hunc textum exponit, inquit; *istud omnino non convenit Propheta, qui enim fieri poterat, ut lignum imitteretur in Panem? ac Christo Domino sermo Prophetia vel maxime quadrat, nam sui ipsius corpus panem appellavit; Panis; inquit, quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita; Panem hunc ligno confixerunt, qui putabant, se memoriam illius extinguerent*. Hugo Cardinal. optimè observat, illos non dixisse: *mittamus Panem in lignum, sed lignum in panem ejus, ad innuendum, quod majorem habebat potentiam ille Panis super lignum, quam lignum super panem*. Porro lignum istud ab hoc Pane honoratum fuit, & vicissim lignum hunc panem meliorem effecit, cum hac tamen differentia, quod, dum illi motem inferre machinabantur, effectum operati fuerint omnino contrarium, quia postquam hic Panis in ligno suspensus fuit, de illo dicitur: *datur vitam mundo, & ideo vocatur Panis vivus, & vitalis*.

5 Agnus Paschalis, Eucharistiæ figura, diversos nobis suppeditat ritus, qui clarè nobis exhibent analogiam, quæ corpus Christi inter, & passionem ejus intercedit. Et imprimis quidem Deus voluit, ipsum commedi assatum; *santum assum igni*, quam Cæremoniam S. Justinus Martyr considerans, his verbis ejusdem exponit mysterium: *Agnus ille, quem assum jussu Dei esse oportebat, passionis, suppliciique crucis, cui Christus affigendus erat, fuit significatio*. Agni enim, qui assus redditur, carnes, cum ut ita dicam, assantur, speciem crucis perferunt, unum enim rectum verum ab infimis partibus ad caput pervenit, unumque rursus quod per dorsum perinet, cui pedes conjunguntur. Iterum agnus ille cum lactucis sylvestribus manducandus erat: *Edent carnes assas igni, cum lactucis agrestibus*. De quibus ita sylva allegoriarum sermocinatur: *Per Lactucas agrestes, quæ in Festo azymorum comedebantur, Hebraice significatur amarus vel acris sapor, qui appetitum disponit, ut videlicet agnus, qui est Christus, comedatur cum affectu, & appetitu; possunt autem significare luctum poenitentiae, violentiam jejunii, laborem orationis, patientiam in adversis*. Principaliter autem dictæ lactucæ amaritudinem designabant Passionis Christi, ideoque agni hujus Eucharistici saporem indicare volens idem Salvator, hoc ipsum condimento præparari jubet; *Quotiescunque manducabitis panem, &c.* Iterum agnus paschalis cum baculo in manibus edendus erat: *Tenentes baculos in manibus*; baculus ille crucem designabat Redemptoris. Unde S. Aug. illum Genesis textum: *In baculo meo transivi Jordanem istum*, interpretans, ait; *Jacob ad accipiendam uxorem exhibuit baculum; & Christus ad redimendum Ecclesiam suam, detulit crucis lignum*.

6 Psalmista postquam dixisset: *Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt*, immediatè subjungit: *Parasti in conspectu meo mensam, adversus eos, qui tribulant me*. Quæ verba, ut probavimus supra, de mensa Eucharistica interpretantur; ecce igitur vobis, quanta crucem inter, & Sacramentum, tot ante seculis prædicta, intercedat connexio; Unde S. Basil. ait: *Haud procul à scopo aberravit quis, si saluiferam crucem his nominibus insigniverit*. Iterum quod agni paschalis ritum concernit, præceptum fuit Israelitis, ut ejus sanguine liminaria domuum conaspergerent: *Aspergite in eo superliminare, & utrumque postem*. Ubi Rupertus Abbas sequentem format discursum; *Qui sanguis super utrumque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur. In utroque enim postem sanguis agni est positus, quando Sacramentum passionis illius ore ad Redemptionem sumitur, ad imitationem quoque intenta mente cogitatur, nam qui sic Redemptoris sui sanguinem accipit, ut imitari passionem ejus nescit vellet, solum in uno postem sanguinem posuit*.

7 Memorabilis pariter Sacramenti hujus figura cir-

cumfertur subcineritius S. Eliæ panis; qui S. Prophetæ, juxta beneplacitum suum, aperiebat, claudebaturque cœlos; nihilominus corporali indigebat sustentatione, ideoque per tres annos circa torrentem Carith à corvis nutritus fuit, qui ipsi mane, & vespere panes detulere & carnes. In Sarepta pariter paucillum panis à paupere vidua, cui farinam multiplicavit, sibi subministrari fecit. At nullus omnino panis tantum ei contulit vigorem, quantum subcineritius ille, quem ei cœlitus detulit Angelus: quia ut facit Textus ait: *Ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibusque ad montem Dei Horeb*. Circa quorum panum diversitatem, vos ego interrogo, cur ille panis singularem præ reliquis habuerit virtutem, siquidem omnes, & singulos eadem subministravit intallibilis Dei providentia? Responderi potest, istum panem cœlestis hujus typum extitisse. Unde Lyrannus ait: *Comede sacram Eucharistiam*. At ego adjunxerim, dictum Prophetam panem illo sub junipero fructum fuisse, dicente Scriptura, *proiecitque se, & obdormivit in umbra juniperi*. Dionysius autem Carthusianus inquit: *Per spinosam juniperum intelligitur crux Salvatoris*; quid igitur mirum, si panis ille sub talis arboris umbra manducatus, tantum edenti attulerit vigorem? Insuper sub cineribus, qui mortem designant, coctus erat; quoties autem ad sacram hanc mensam, passionis, mortisque Christi mysteria meditantes, accedimus, incredibilem inde anima nostra induit vigorem, unde & nobis communicantibus dicitur: *Quotiescunque manducabitis panem hunc, mortem Domini annuntiabitis*. Porro Hugo Cardinalis ad prædictam se reflectens, sub junipero comedentis, Eliæ circumstantiam, hunc in oralem format discursum: *Dicitur, quod sub cinere juniperi conservetur fervor ignis per annum; & sub memoria mortis conservetur fervor Religionis*.

8 Psalmista eandem nobis mensam in Spiritu exhibens, ait: *Edent pauperes & saturabuntur & reminiscuntur*; qui textus admodum obscurus esse videtur, siquidem non dicitur, cujus sint objecti memores futuri. Agellius nihilominus textum hunc nostro doctè accommodat proposito, dum ait: *Apertè autem post illum cibum, qui corda vivificat, dictum est, reminiscuntur; cum illam escam, ut in sue mortis commemorationem sumatur, Dominus instituerit*. Unde & Sanctus Bonaventura in quodam sermone super ultimam cœnam, ita discit. *Præcipue quotiescunque hunc panem manducamus, memoriam Dominice Passionis habere debemus. Bene autem memoria ejus passionis in sacrificio panis habetur, si ad memoriam reducitur, quomodo panis fiat de grano triturato, mola contrito, in clibano cocto. Granum Christus est, nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert; si namque panem hunc sumentes, mortem, passionemque meditemur, copiosissimum inde fructum hauriemus*. Unde Sanctus Augustinus ait: *Nos de cruce Domini pascimur, quia corpus ipsius manducamus*. Necesse est itaque, ut à pane illo pasci & impinguari velimus, amare adhibeamus passionis, mortisque meditationem, dicentes cum sponsa electa: *Messui myrrham primam cum aromatibus meis, aromata autem & myrrha condiendo Christi cadaveri, quando post mortem tomulandum erat, deservierunt*. Sed myrrhæ, id est, meditare passionis Christi sententiam, fructumque ab eadem Dei sponsa discamus, dicente: *Comedi farum meum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo*. Septuaginta legunt: *Comedi panem meum*; Syriaca vertit: *Suavitatem*. S. autem Ambrosius de iis qui mysteria initiantur, cap. ult. legendum putat: *Manducavi cibum meum*. Consideratione dignissima sunt illa Franconis Abbatis verba, dicentis: *Quem suavis gustus vini hujus demulcet, pressuram secularis non recuset, ideo & aqua mysterio nostro miscetur, & sic sacrificium acceptabile Deo offertur, quia tunc gratiam Deo passionis Christi hostiam immolamus, quando & ipsi passionibus ejus simul patiando communicamus*.

9 Booz ad Ruth dixisse legitur: *Comede panem, & intinge buccellam tuam in aceto*; Ubi Interlinearis per Ruth Ecclesiam intelligendam esse dicit, per Booz verò, Christum Glossa ordinaria interpretatur; Consilium verò à Christo fidelibus suis relictum fuit, ut simul

Panis subcineritius quæ Elias comedit sub lunâ Petro, dei-
Bna bat Eucharistiam sumendam cum meditatione passionis Domini.
ca.
3. Reg. 19. 16.

Lyrann. ib.

1. Cor. 10.
Dion. Carth. ib.

1. Cor. 10.
Hug. Card. ib.

Ps. 117.

Agell. ib.
S. Bon. ser. 4.
in cor. Chri-
stus conjun-
xit commemo-
rationem pas-
sionis sue
institutioni
SS. Eucharis-
tiae.

Joan. 6.
S. Aug.
in Pl. 100.

Can. 1. 10.

Can.

Franc. Ab.
110. de Grat.
Dei.

Ruth 2.

Panis Ruth
intinctus in
aceto, signi-
ficat Eucha-

cum

Interl.

Theod. ibid.
Joan. 6.

Hug Card.
ibid.

Joan. 6. 33.

Agnus pas-
chalis assus
igne. desi-
gnabat cor-
pus Christi.
Exod. 12.
S. Just. M. in
dial. cont.
Teoph.

Sylv. alleg.
ve. lactuc.

Lactucæ
agrestes de-
signabant
amaritudinem
passionis
ejus.

Gen.
S. Aug. serm.
79. de temp.

Ps. 117.

S. Basil. ib.

Exod. 12. 12.
Rup. Ab. 1. 1.
in c. 9. Exod.

ritiam
sumendam
commemo-
rando simul
passionem
Christi.
S. Greg. ib.

cum pane corporis sui, passionis sue acetum conjun-
gerent; sic quoque in sacris Canticis sponsa, per quam
anima electa denotatur, à capillis rubeis, purpuræ in-
tinctis, prædicatur: *Coma capitis tui, ut purpura regis,*
uncta canalibus; Ubi juxta S. Gregorium, per hæc co-
mas, cogitationes, & affectus nostri intelliguntur: *co-*
ma capitis, inquit, *sunt cogitationes mentis;* hæc autem
coma jungendæ sunt cum meditatione sanguinis effusi
nostri Redemptoris. Quoniam mysterio factum fuisse
existimatis, quod Christus Sacramenti hujus insti-
tutionem ad ultimam usque vitæ suæ vespertam, post
33. annorum decursum distulerit: *In qua nocte trade-*
batur, accepit panem; Rupertus Abbas dubium hoc
mover: *Cur hoc, nisi quia non aliunde vivificum hoc my-*
sterium, sed ipsa condebatur Domini passione? Idcirco
subinde ipse Apostolus dicit: *quotiescunque manduca-*
bitis panem hunc, & calicem Domini bibetis, mortem
Domini annuntiabitis. Qui idem Author illa Exodi ver-
ba, ubi de sanguine agni agitur (*aspergite ex eo su-*
perliminare) sequenti ampliat Commentario: qui et-
iam *in superliminariis domorum ponendus est, quid enim*
spiritualiter domos, nisi mentes nostras accipimus, in qui-
bus per cognitionem habitamus? cujus domus superlimina-
ris, est ipsa intentio, quæ præeminet actioni; qui igitur in-
tentioem cogitationis suæ, ad imitationem Domini passio-
nis dirigit, in superliminari domus, agni sanguinem ponit.

1. Cor.
Rup. Ab. l. 3.
Sup. c. 28.

Loc. in Ex.
c. 13. Exod. 9.

S. Eucharist.
semper ad-
iunctam ha-
bet crucem.

1. Cor. 10.

S. Jo. Dam. l.
3. de fide ort.
c. 14.

10 Si ad Ecclesiæ ritus, & ceremonias nos recte-
re velimus, eandem quoque sacramentum, & passio-
nem inter, manifestè relucere unionem adverteremus.
Et in primis quidem Rubrica præcipit Ecclesiastica, ne
Eucharistia ullibi locetur sine cruce, aut crucifixo. Ite-
rum hostiæ juxta usum antiquum, aut nominis Jesu,
aut crucis, aut Crucifixi effigiem representant; unde
& Apostolus ait: *Calix benedictionis, cui benedicimus;*
& in Canone dicitur: *benedixit, deditque discipulis*
suus. Quod autem mysterium subesse creditis, quod
Christus ante consecrationem, panem, vinumque be-
nedixerit; nisi ut per benedictionem, quæ crucis for-
mam habet, nos instrueret, tam corpus, quam sangui-
nem, passionis mortisque ejus fructus esse? ideoque sub-
jungit Apostolus: *hec quotiescunque feceritis, in me me-*
moriæ facietis. Unde etiam antiquitus, ut S. Joa. Da-
masc. tradit, fideles communicaturi, in formam crucis
manus super pectus componebant: *manibus in crucis*
formam compositis, Crucifixi corpus suscipiamus, inquit
dictus Sanctus.

DISCURSUS XXXVII.

ARGUMENTUM.

Multi sacramentum, sed, culpa sua, non virtutem
ejus sumunt, & gratiam; ideoque indignis cibis
est mortis, dignis autem panis vitæ.

T H E M A.

Mors est malis, vita bonis, vide, paræ sumptionis, quam
sit dispar exitus.

I Hæc Doctoris Angelici verba, maximi conti-
nent momenti veritatem, quod scilicet, quan-
tumvis omnes ad mensam Eucharisticam accedentes,
panem sumant Angelorum, illi nihilominus, qui indi-
gnè ipsi appropriant, nec gratiam, nec virtutem perci-
piant sacramenti, quemadmodum & multi alii sacri
Doctores observant. Et in primis quidem S. Cypria-
nus inquit: *Quamvis ab indignis se sumi, vel contingi sa-*
cramenta permittant, non possunt tamen esse Spiritus par-
ticipes, quorum infidelitas, & indignitas tanta relictudini
contradicit. Tales equidem totam sacrosanctam hos-
tiam ore excipiunt, alteandem cum animæ cordisque
fructu non deglutiunt, quemadmodum illi, qui corde
puro cibum hunc manducant. S. quoque Bonav. ean-
dem veritatem inculcare nititur, dum ait: *d'italibus su-*
mitur sacramentum, non res sacramenti, id est, Christi
gratia, & unitas charitatis ejus; comeditur gustu, sed non
reficit spiritum, vadit ad ventrem, sed non reficit mentem.
Ipsa experientia teste, multi sacerdotes quotidie cele-
brantes, aliqui seculares sæpè per septimanam communi-
cantes, cibumque hunc, qui pinguis panis dicitur, mandu-
cantes, infelicitè extenuantur, marcescunt, & sine Spiri-
tu, & devotione aridi, inque vitia procliviores existunt
in singulos dies: sed undenam hoc promanare creditis?
respondet S. Gregorius: *comedunt, & saturari non pos-*
sumt. *Manf. Bibl. Præd. Tom. 11.*

Multi sa-
cramentum S. Eu-
charistiam
sine fructu,
sed sua cul-
pa.

S. Cyp. de
Cæn. Dom.

S. Bon. l. 7. de
pæp. ad
ma. c. 4.

sunt, quia etsi sacramentum ore percipiant, virtute sacra-
menti nequaquam replentur; a virtute ergo illa sacramen-
ti ideo jejunt, quia prius repleti fuerant; saluti quippe
fructum non percipiunt in comestione salutaris hostiæ, quia
ea, quibus se repleverant, flagitia portant in mente;
non saturantur, nisi famelici, quia a vitiis perf. Et je-
junantes, divina sacramenta percipiunt in plenitudine
virtutis. Id quod & S. Gregorius pariter docet, dum
illa interpretatur in libris Regum contenta verba: *re-*
pleti prius pro panibus se locaverunt, & famelici satura-
ri sunt.

S. Gr. in l.
Reg. c. 1. d. 2.

2 V. Beda idem stabilire volens argumentum, ad il-
la se convertit Salvatoris, Eucharistiam instituentis,
verba: *qui manducat meam carnem, & bibit meum san-*
guinem, in me manet, & ego in eo. Quibus proinde con-
sideratis, sequentem format discursum: *hoc est ergo*
manducare illam escam, & illum bibere potum, in Christo
manere, & illum manentem in se habere; ac per hoc, qui
non manet in Christo, & in quo non manet Christus, pro-
cul dubio, nec manducat spiritualiter ejus carnem; licet
carnaliter, & visibiliter premat denique sacramentum
corporis, & sanguinis Christi. Infelicibus hujusmodi
exprobrari potest, id quod Archangelus Raphael
quondam Tobia dixit; videlicet: *videbar quidem vo-*
biscum manducare, & bibere, siquidem juxta oculum
humanum omnes quidem æqualiter ad convivium ac-
cedere videntur; veruntamen paræ sumptionis est dispar
exitus; ideoque observandum est, incarnatam Sapien-
tiam, dum mensam hanc institueret, non dixisse: qui-
cunque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Do-
mini indigne, in me manebit, & ego in eo; sed hoc danta-
zat de dignè communicantibus intelligi voluit, siqui-
dem Christus nullum cum impiis commercium habet,
dicente Spiritu Sancto: Sapiencia quidem edificavit sibi
domum, miscuit vinum, proposuit mensam suam &c. ni-
hilominus juxta æternæ veritatis testimonium, *in ma-*
levolam animam non introibit Sapiencia, nec habitabit
in corpore subdito peccatis; Spiritus enim sanctus discipli-
ne effugiet filium, & auferat se. Id quod & Apostolus,
ni fallor, inferre voluit, dum ait: *exhortamur, ne in va-*
cuum gratiam Dei recipiatis. Eucharistia namque idem
est, quod gratia; hæc autem in vacuum, & absque fru-
ctu recipitur, quando quis absque debita præparatione
ad eam accedit.

lo. 6. Bed. ib.
Hoc Christus
declaravit
in verbis in-
stitutionis
S. Sacra-
menti.

Tob. 11. 19.

Prov. 9.
cap. 1. d.

1. Cor. 10.

3 Discursus huic per accommodam historiam adducit
Bollandus, de Beata Joetta, cui insignis quædam,
nostroque favorabilis proposito, obtigit visio. Fami-
liaris quædam illi puella in Festo nativitatis Christi
ad Ecclesiam abierat, sanctissimum receptura; pietate
igitur petacta, domum redux, S. Virginem quam prius
sanam, vultuque sereno hilarem deiecerat; languen-
tem offendit in lecto, plurimumque mæstam; tantæ igitur
motationis causam interrogata, S. Virgo respondit;
causa mea hujus subitæ infirmitatis visio tristis est, quam
michi Dominus hodie revelavit. Vidi inter multos acco-
identes hodie pro reverentia Dei ex more ad communio-
nem sanctam, demones cum tanto uni persone ad altare
procedenti officiosissime deservire, nam velut sponsam dex-
tera levæque incedentem, eorum quidam subleabant vo-
stes; alii ante retroque colligebant, & supportabant; Per-
venientem miseram sic ad communionem sumendam, hos-
tiam quidem in os ipsius mitti a sacerdote, Christum verè
cælum conscendere corporaliter aspexi. Tanti autem ex-
cessus rea, culpabilisque, ea ipsamet erat, cui Sancta vi-
sionem revelabat; quæ proinde in se reversa, poenitens
suum emendavit defectum, qui fuerat hujusmodi: Cum
ad salutare mysterium accedens, affici timore debuisset a
presencia judicis, & pietate Redemptoris, devotionis ar-
dore succendi magis in aspectu Clerici cujusdam, qui præ-
sens in presbyterio cum aliis cantabat, delectabatur, affi-
ciebaturque; (proh dolor!) placendi ejus desiderio, quam Chri-
sto, cui se probatam tenebatur exhibere. Quia occasio-
ne idem author differentiam, quæ inter dignè, & indi-
gnè communicantes intercedit, insinuat verbis se-
quentibus: *Cogitandum siquidem omni accedenti ad*
illum cibum salutare, qualis sit, quid accipiat, & ad
quid. Qualis, quoniam si dignus ad illud; & sacramenti
veritatem sumit, & virtutem; qui manducat me, vivit
propter me; si indignus, veritatem re vera corporis, &
sanguinis Christi sumit, sed non virtutem, & quidem ad ju-

Bollandus, de
Beata Joetta
c. 40.
n. 10. c. 1.

Prob. 9.
cap. 1. d. 1.

dicium. Quid? à bonis, & malis indifferenter Christus corporaliter totus à singulis, integerque sumitur sub specie transsubstantia rei. Ad quid? ad vitam; vel ad mortem pro fide meritoque sumitur; Quod dicta persona solam visa est recepisse hostiam, Christi corpus quasi habitaculum abominans immundum, Cælum ascendisse visum est. Factum credi potest ad meritum sumentis declarandum.

4 Mors est malis, vita bonis. Unus idemque panis in se ipso panis, & cibus est vitæ, & nihilominus respectu aliquorum, mors est instrumentum, non ob defectum suum, sed illorum, qui indignè ipso vescuntur. Unde S. Paschasius inquit: *Ecce omnes indifferenter quam sepe sacramenta altaris percipiunt? percipiunt plane, sed alius carnem Christi spiritualiter manducat, & sanguinem bibit, alius vero non, quamvis buccellam de manu sacerdotis videatur percipere; & quid accipit, cum una sit consecratio, sic corpus, & sanguinem Christi non accipit? Verè quia reus, accipit indignè, sicut Apostolus Paulus ait; iudicium sibi manducat, & bibit, non probans se ipsum, nec dijudicans corpus Domini: Idem ardebat fornacis Babylonicæ ignis foris, & intrinsecus, & nihilominus ab intra tanquam ros temperatissimus tres refrigeravit pueros, qui foris sacrilegos absumpsit ministros; ita quoque Deus noster, qui in hoc sacramento ignis consumens est, Babylonicos, idest, improbos, ad incendium condemnat infernale, mors est malis; ii verò, qui cum puerili bonæ conscientie innocentia ad panem hunc accedunt, cœlesti refocillantur rore, dicente S. Chrysostomo: *Non est sanguis Christi deterior Babylonio igne, ille scit Sanctorum in camino honorare corpora, & Chaldaeos comburere, quanto magis sanguis ille pretiosissimus scit perdere incredulos & servare fideles? Ideoque divinus quondam sponus ad S. Birgittam dixisse scribitur: Boni suscipiunt corpus meum hoc quod crucifixum est, & ascendit in Cælum; quod præfigurabatur in manna: similiter & mali, sed boni ad confortationem maiorem, mali vero ad maiorem iudicii justitiam, quia non timent indignè accedere ad tantam dignitatem. Cui simile in hæc verba Documentum tradit S. Joannes Damascenus: Iis, qui sacramentum istud per fidem digne percipiunt, in peccatorum remissionem, & vitam eternam, animique & corporis præsidium cedit; iis contra, qui indignè suscipiunt, in penam ac supplicium.**

5 In Cœnaculo Sion omnes Apostoli indifferenter commensales adhibiti sunt Salvatoris, siquidem cibum turba duodena se dat suis manibus, & nihilominus unus eorum intra breve tempus desperans, se suspendit, strangulavitque in arbore; *suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera ejus.* Caulamne nostris tantæ diversitatis? si eam intelligere cupitis, D. Augustinum audite dicentem: *Judas discipulus fuit, ut illi undecim, sed illi quidem dicebant Domino; ubi vis paremus tibi manducare Pascha? iste verò se ad tradendum Dominum præparabat. Cui per similem reflexionem B. Laurent. Justin. instituit, dum Judam à communi reliquorum mensa minimè repudiatum esse considerat, dicens: quod mirabile est, suo non se denegat proditori, quem sciebat jam adversum se elevasse calcaneum, suique Domini perditionem querere, uno Petrus, & Judas Cæli pascuntur alimento; aliter tamen, nam ad meritum, & profectum Petrus; proditor vero ad ruinam atque interitum; pro sumentium dispositione dispares etiam operatur effectus, quem enim reverei justum & mundum, amplius mundat atque sanctificat; quem autem sordescens invenit, & immundum, deteriore facit. Ideoque S. Bernardinus contra indignè communicantes stomachabundus, S. Hieronymi adducit auctoritatem, dicentis: *sicut corporalis cibus, cum ventrem invenit adversis humoribus occupatum, amplius ladic; ita & iste spiritalis cibus, si aliquem invenit malignitate pollutum, magis eum perdet, non sua natura, sed accipientis malitia. Quam eandem similitudinem in præcedentibus formavimus Discursibus, D. Chrysostomi secuti sententiam. B. quoque Laurentius Justin. postquam sacros, sed sacrilegos altaris ministros reprehendisset, tandem Apostoli sententia usus, ita ad quoscunque alios, qui ad mentiam hanc indispositi accedere præsumunt, tandem conversus, ita eos redarguit: *qui manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Malus namque bonum manducan-***

domale facit, non quia malum sit, manducare bonum, sed quia malum est, bonum manducare male. Res quidem sancta, sicut iustis in adiutorium, ita iniustis, & peccatoribus vertitur in iudicium. Solis lumen sanis oculis delectabile est, agris vero odiosum: corpus Dominicum innocentibus salutis est medicamentum; scelestis autem animæ mors.

6 Mel quidem suave, gustosum, & salutare in pluribus est medicamentis, modò præparatum fuerit, debiteque dispositum; stomachus autem infectis amarum, & propemodum venenosum. Recordabimini utique, quod in Discursu duodecimo sub mellis titulo, Eucharistiam repræsentaverimus, quæ mors est malis, & vita bonis; venenum est, sed illi solum, qui maculatam habet conscientiam; ideoque D. Chrysost. ait: *mel natura dulcedinem habet, atque eandem jucundissimam, sed ægrotis amarum quid, & illibitum est; non propria, sed illorum ægitudinis natura.* De quo proinde panis & Doctor Angelicus ait: *panis vivus, & vitalis, veruntamen de eodem quoque asserere non dubitat: mors est: sed quibus? malis; ægrotis amarum, non propria sed illorum, &c. Manna Eucharistiæ typum fastidiebant multi, dicentes: *nauseat anima nostra super cibo isto levissimo, &c. nihilominus S. Spiritu attestante, omnes imaginabiles in se continebat saporis: sed observetis velim, quod alio in loco idem veritatis Spiritus de eodem dicit; scilicet: substantia enim tua, dulcedinem tuam, quam in filiis habes, ostendebat. Illi namque soli, qui divinam possidebant affiliationem, Deoque grati existerant, ejusdem participabant saporis, non verò reliqui, qui stomachum farina Ægyptiaca plenum circumferebant. Unde Abulenſis: *iste sapor in penam videbatur malis malis, ut displiceret, & magis videretur eis sapor alliorum, porrorum, caparumque atque peponum appetendus. Cui & propositio illa S. Anselmi favet sententia, dicentis: *Manna illud patres incredulorum Indæcorum in sacramentum Domini corporis manducaverunt, & morini sunt; non quia manna malum erat sed quia male manducaverunt.****

7 Gravem in præsentem difficultatem movet Origenes, in hunc sensum: Abraham quondam tribus Angelis, trium divinarum personarum figurativis, convivium præparavit in Mambre, quapropter in recompensam Isaac accepit promissionem, præter benedictiones immensas, super ejus progeniem, ex qua Dei Filius incarnandus erat, descenderat, *Adensa autem illa, ut Damascenus sustinet, mysticam hanc adumbrat. Loth pariter eodem Angelos hospitio excepisse novimus, & nihilominus tam abundantem hospitii non tulit mercedem, quin potius in incendio illo omnes suas amisit divitias, simul & uxorem, in statum salis conversam, & tandem cum filiabus ab exterminio ereptus, in barathrum corruit incestuositatis; quid ad hæc respondebimus? inquit Origenes, *Abraham panes ex simila apposuisse describitur, Loth vero eò quod non habuit similitam ex farina, panes hospitibus apposuit. Panis igitur Abraham, qui Eucharistiam præfigurabat, ex flore farinæ factus fuit mundissimus; at verò panis Loth ex farina fuit præparatus, in quo ut plurimum aliquid siliquarum intermiscetur; atque idè si ad hoc sacramentum cum aliqua culpa gravi accesserimus, quantumvis hæc unica duntaxat foret, v.g. unicum odii desiderium, unicus lasciviz aut avaritiz actus, vel minima pentapolis farina sufficit, ut communionem nobis in ruinam convertat instrumentum; unde S. Chrysostomus ait: *sicut magnum est, & admirabile, ita si pure accesseris, ad salutem accessisti, sin prava conscientia, ad penam, & supplicium.***

8 Uno eodemque tempore, Regis Ægypti in carcere squalabant condemnati pincerna, & pistor, qui ambogratia exciderant Regis, & nihilominus alter eorum, ut Joseph prædixerat, in gratiam Regis receptus fuit, alter verò patibulo affixus, periit: quæ tantæ differentiz ratio assignari poterit? ecce vobis mysterii enodationem; pincerna vinum habebat purum, pistor autem farinam diversis permixtam cibus, dum sibi portare videbatur in uno canistro omnes cibos, qui sunt arte pistoria. Ita quoque Eucharisticus hic panis, ex flore farinæ confectus necessum est, nulli alteri permixtus materiz. Si enim secus disposita fuerit, nequaquam apta erit consecrationis materia, imò nec dubia quidem. Et idem quoque de vino instituendus est

Maculatam conscientiam S. Eucharistia est venenosum.

Abulenſis. 15. in Exo.

S. Anſ. de fa. al. c. 11.

Or. h. 13. in Lev. Differentia inter panem quem Abraham, & Loth apposuerunt Angelis.

D. Ch. h. 41. in Jo.

Ratio quare pincerna Regis Ægypti sublevaratur, & pistor in suspensum.

Gen. 41. 16. Applicatio ad S. Eucharistiam.

S. Pasch. 1. de corp. & sang. Dom. c. 6.

Dan. 3. 47. Ignis fornacis Babylonicæ deflagans operantem hujus sacramenti. Chrys. b. 2. de eru. & lact.

S. Jo. Dam. 1. 5. art. 2. c. 14.

Judas cum Apostolis hoc pacitur cibum, sed diverso effectum. Ad. 1. 18. S. Aug. serm. 49. in app.

B. Laurent. Justin. de u. Christi. agone c. 4.

S. Bern. 2. 1. ser. 5. in lo. 3.

B. L. Just. de casu. con. 6. 24.

discursus. Atque ita secus faciens, cum pistore illo infelici *iudicium sibi manducat*, panem comedens, qui *mors est malis*. Lyranus autumat, Regem in dicto pane exilem aliquem reperisse lapillum, de cuius opinionis veritate quidquid sit, certissimum est, quod affectus inordinatus communioni admixtus sufficiens sit, ut nos in æternum adigat præcipitium.

9 VVidichindus, ut annales perhibent Ecclesiastici, aliquando in die Paschæ, ipso Communionis tempore degens, vidit, quemcumque communicantem à sacerdote pulcherrimum recipere infantulum, qui cum aliquibus ludens, ultro citroque os eorum ingredi properabat, alios verò fugiens, suum avertibat vultum. Quia nimirum certissimum est, quod *panis hic vitalis*, sicut est *vita bonus*, ita quoque sit *mors malis*. Quò fortè respicere voluit Dominus, in Eucharistici huius panis figuris, in panibus, inquam, propositionis, de quibus dicitur, *pones super mensam panes propositionis*, Ubi Aquila, & Arias legunt: *panes faciemus*. Qui loquendi modus extravagans videtur; nunquid enim panes illi, plures habebant facies? *qua est hac mensa*, interrogat Rupertus Abbas, *nisi corporis, & sanguinis Domini*? quid igitur mirum, si panis hic plures describatur habere facies, liquidem unus, & idem *mors est malis*, *vita bonus*; quapropter *vide*, *paris sumptionis quam sit dispar exitus*. Quam pariter differentiam Regius Psalmista insinuat, dum ait: *Latificabis eum cum vultu tuo* (ecce præmium dignè communicantium) *vultus autem Domini super facientes mala*, ut perdat de terra memoriam eorum. Ecce vobis indignè communicantium supplicium.

DISCURSUS XXXVIII.

ARGUMENTUM.

Panem hunc ab aliis cibis non secernens, indignè que sumens, suam deglucit damnationem, Christumque sumit iudicem, sibi soli, & non Christo nocens.

THEMA.

Qui manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit, non dijudicans corpus Domini. 1. Cor. 11. v. 29.

1. Ratio, cur indignè ad Eucharistiam accedamus, & consequenter divini iudicii severitati subiciamur, à S. Thoma hæc esse dicitur, quia *non dijudicamus corpus Domini*, id est, non satis apprehendimus gravem offensam, qua sanctissimum corpus Christi in hoc sacramento vilipenditur, & injuria afficitur. Nam ut idem Angelicus Doctor ait: *fidelis, qui cum conscientia peccati sumit, contemnit hoc sacramentum, non in se ipso, sed tanquam ad usum indignè accipiens; unde Apostolus 1. Corinth. 11. assignans rationem huius peccati, dixit: non dijudicans corpus Domini, id est, non discernens ipsum ab aliis cibis*. S. August. pariter observat, hanc ab Apostolo Corinthiis factam reprehensionem, multorum perstrinxisse temeritatem, qui, ad sacram communionem accedentes, illam à communi refectioe nequaquam discernunt: *recordamini*, inquit, *unde sit scriptum, quicumque manducaverit panem, aut biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis &c.* & de his erat sermo, cum hæc Apostolus diceret, qui Domini corpus velut alium cibum quemlibet indistincte negligenterque sumebant; unde idem S. Doctor hoc iornat argumentum: *Si ergo hic corripitur, qui non dijudicat, hoc est, non discernit à reliquis cibis corpus Domini, quomodo non damnatur, qui ad ejus mensam fingens amicum, accedit inimicus*? Porro ut hi, qui cum exigua, vel prorsus nulla præparatione hoc Sacramentum frequentant, se emendando in se ipsos revertantur, necessum est, ut verba illa Philonis Carpatii seria mente considerent, dicentis: *ea est rerum divinarum humanarumque natura, ut, que pro sua dignitate, & excellentia optima esse debent ac summa, eadem mutato ordine pessima fiant, atque infirma: Lices videre, quosdam ex hoc sacratissimo convivio fieri quotidie praviores, & ob id solum ad gehennam properare miserrimos, quod ad tale ac tantum, tamque ineffabile & caeleste convivium, Angelorum chorus optabile, immun-dorde atque sordidato audacter accedere, & insolentissime devorare presumunt*. Porro cibis, qui non masticando, nec in ore revolutus devoratur; languidi stomachi digestionem perniciosus potius est, quam proficiuus; idem pariter est multorum defectus, qui maculata conscientia, huic mensæ frequenter accumbentes, gravitatem injuriæ, quam sacræ Communioni inferunt, mente non revolvunt, nec ruminant. Eadem, quam S. Bonav. contra sacerdotes indignos instituit, querimonia, illos quoque pure merito concernit, qui ad sacrum hoc convivium indispositi accedunt; dicit enim Seraphicus Doctor: *heu quot hodie sacerdotes miseri, & sua salutis improvidi, qui corpus Christi in altari velut carnes pecudum manducant, & involuti, & contaminati abominacionibus, de quibus fas non est dicere, sceleratis manibus, & pollutis labiis contingere non verentur, & osculari Filium Dei, & Mariam virginis Unigenitam*. Quam utique erga sanctissimum sacramentum reverentiam, & devotionem Seraphicus hic Doctor à magno suo Patriarcha Francisco didicerat, qui in quadam epistola ita scribit: *despicis homo pollutus, & conculcat agnum Dei quoniam sicut dicit Apostolus, non dijudicans, & discernens sanctum panem Christum ab aliis cibariis, vel operibus indignis, indignus manducat, cum Dominus per Prophetam doceat: maledictus homo, qui opus Dei facit negligenter vel fraudulenter. Audite fratres mei, si B. Virgo Maria honoratur (ut dignum est) quia ipsum portavit in sanctissimo utero suo; si B. Ioannes Baptista contremuit, & non audebat tangere Domini verticem; si sepulchrum, in quo per aliquod tempus jacebat, sic veneratur, quantum debet esse sanctus, & dignus, qui non jam moriturus, sed in æternum victurus, & glorificaturus, in quem desiderant Angeli prospicere, contrectas manibus, corde, & ore sumit, & alius ad sumendum præbet*? Hæc autem omnia, quæ S. Patriarcha de ministris altaris dicit, magna quoque ex parte iis adaptari possunt, qui hunc panem colestem indignè participant, ut deinceps excellentiorem tanti sacramenti conceptum, & æstimationem formantes, ad illud dignius accedant. S. Antonius de Padua illa S. Petri verba (*exi a me Domine, quia homo peccator sum*) considerans, his verbis nobis impropert: *ubi nunc qui ex impenso sibi beneficio timet aggravari, ut timuit Petrus? sed nos multorum confesi criminum ad divina Majestatis præsentiam irreverenter accedimus, nec timeamus. Ibi quidem divina est etiam Majestatis præsentia, ubi est corpus Christi, Angelorum gloria, ubi Ecclesia sunt sacramenta*.

2 In libro Numerorum cap. 13. de Exploratoribus, ad terram promissionis missis, dicitur: *pergentes usque ad torrentem botri, absciderunt palmitem cum uvâ sua, quem portaverunt in veste duo viri*. Hi autem duo populum representabant Hebræum, & populum gentilem, postea Christianum factum; botrus vero uvæ ligno appensus Christi in patibulo suspensi symbolum erat. Unde S. August. in PL. ita scribit: *dictus est Dominus botrus uvæ, quem ligno suspensum de terra promissionis, qui præmissi erant à populo Israel, tanquam Crucifixum attulerunt*. Idem quoque S. Doctor in quadam sermone hanc eandem historiam iterum ponderans, ait: *exhibita est uvâ de terra promissionis, ipsa est, de qua legimus: lavabit in vino stolam suam. Hanc uvam duo deferunt inserto velle pendente, possunt isti duo etiam Christianum, & Iudaicum populum figurare, & quia prior fuit Iudeorum, præcedit Iudæus, sequitur Christianus*. Quod si verò duos hos pondus hoc in veste portantes consideraveritis, invenietis, quod primus, qui præcedit, alteri dorsum obvertat, secundus verò vultum, & oculos, ad pondus quod portat, defixos habeat, cum è contra alter locius pondus post tergum portet; unde idem S. Augustinus ait: *Salutem suam hic ante conspectum suum gerit, ille post dorsum, hic obsequium præfert, ille contemptum, amborum Dominus, & Redemptor noster ab hoc adorante gestatur, ab illo se aversante suspenditur*. Verum enim vero quot sunt hodie Christiani, qui ad imitationem Judæorum, huic botro uvæ dorsum obvertunt, id est, omnem fidem erga Eucharistiam amiserunt? quot sunt hæretici, huius sacramenti inimici? quot Catholici, qui licet in illud credant, nihilominus non dijudicant corpus Domini, id est, debitum illi obsequium præstare negligunt, accedentes ad illud cum modica, vel nulla prorsus præparatione, imò nonnumquam cum conscientia, culpa mortali coinquinata? Pessimum profecto signum

nocet stomacho sic & huic cibis sacramentalis animæ non debite præparatur. S. Bonav. 7. de præp. ad m. c. 4.

Op. S. Franc. 1. c. 12. Exhortatio S. Franc. ad sacerdotes.

Luc. 12. S. Anton. de Pad. in Dis. Trin.

Num. 13. ad. Uva ex terra promissionis delata de botro Christi.

S. Aug. in PL. 8.

S. Aug. 1. 99. de temp.

Quem deglucit duo vi i portantes uvam.

Bat. an. 78. n. 10. Huiusmodi, qua supra dicta confirmantur.

Exod. 17. 10. Aquila. Arias. Rup. Ab. 1. 4. in Exod. c. 7.

PL. 10. 7.

PL. 11. 99.

S. Th. 2. 2. q. 8. a. 4. ad 4. Gravissime peccant, qui huic cibum non majorem reverentiam faciunt quam cibum communem. 1. Cor. 11. S. Aug. 12. 62. in 102.

Phil. Carp. in 6. 6. Causa.

Cibus non masticatus

est, quando quis intellectum suum ad hoc sacramentum non applicat, hi enim in hoc ignorantiam & incapacitatem imitantur Hebræorum, qui primitus Christum de hoc sacramento differentem audientes, ut S. Joannes refert, *lisigabant ad invicem, dicentes: quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* & tamen si Sapiencia incarnata panem hunc sacramentalem illis minutim frangendo, illos ad hoc credendum capaces reddere satageret, attamen inter se concluderunt, dicentes: *durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* idem S. Joannes Christum Salvatorem nostrum dixisse refert: *sunt quidam ex vobis, qui non credunt; sciebas enim ab initio Iesus, qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum; ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro, & jam non cum illo ambulabant;* tunc Christus traditorem indicavit, dicens: *ex vobis unus diabolus est: dicebat autem Iudam Simonis Iscarioiem, hic enim erat traditurus eum.* Ecce tibi præcipitia, in quæ labuntur illi, qui honorem & reverentiam, huic sacramento debitam, non exhibent; hi enim dividuntur & separantur à Christo, eumque tradunt, pretiosissimum ejus sanguinem inimicis suis vendendo; quod nequaquam aliis discipulis contigit, qui suam erga Eucharistiam fidem, & venerationem probarunt, cum enim Christus illos interrogasset, *num & vos vultis abire?* respondit ei Simon Petrus: *Domine, ad quem ibimus? verba vite eterna habes, & nos credidimus, & cognovimus, quia tu es Christus Filius Dei:* illi enim, qui Eucharistiam reverentur, & honorant, tantò magis in fide consolidantur, majoribusque incrementis lumen, & notitia Dei in illis augetur.

3. *Judicium sibi manducat, & bibit.* Qui enim indignè communicant, condemnationis suæ sententiam simul cum speciebus sacramentalibus deglutunt. Balduinus Episcopus Cantuariensis, qui, ut Posselinus scribit, doctum quendam de Eucharistia tractatum compilavit, qui in Bibliotheca Lovaniensi Societatis Jesu asservatur, ita hæc verba exponit: *Judicium sibi manducat & bibit, quia magis judicem quam Salvatorem manducat.* Sanctus Patianus impio cuidam hoc tantum sacramentum irreverenter tractanti, his verbis improperat: *evigila peccator, time in visceribus tuis præsens judicium.* Apud Sanctum Mattheum parabola illa Regis describitur, qui præparavit nuptias filio suo, clarum utique hujus convivii Eucharistici symbolum; de hoc enim, ut in promptuario sacro in Discursu octavo de sollemnitate sanctissimi corporis Christi probavimus, verba illa intelliguntur: *in die desponsationis ejus; ingressus est autem Rex,* inquit Evangelista, *ut videret convivas, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali;* circa quæ verba Sanctus Paschasius modum obicervat, quosacer textus loquitur; dicit enim: *intravit autem Rex, ut videret discumbentes; mira & infabibilis ratio, ut dicatur intrare Regem, qui ubique est, & nusquam, nec nunquam abest, nec est ubi non sit, qui omnia complet;* quænam verò Sapientiz incarnatæ, hanc parabolam componentis, mens fuerit, his verbis declarat: *ejus intrare, inquit, est mentes singulorum discutere, ad quas nemo alius potest intrare; unde cum dies inspectionis seu judicii adveniret, tunc inspecturus omnes conscientias, intrabit.* At verò quid tandem miserabili huic homini accidit, qui vellem nuptialem, per quam charitas & amicitia Dei denotatur, ad hæc nuptias deferre neglexit? ad ignem condemnatus fuit; Hæc est enim indignè communicantium inexplicabilis miseria, quòd, dum in pectore suo Salvatori se hospitium præbere credebant, in illud econtra Judicem introducant, qui illos in flagranti crimine, furtum scilicet in manibus portantes, deprehendens, sine ulla remissione condemnat. Idipsum Salmeron aptissima quadam similitudine declarat, dum ait: *Deum insipientie videntur velle notare indignè communicantes; Deum enim putant, delicta quæ habent in sua conscientia, nequaquam cernere.* Profecto insignis temeritatis notam latro incurreret, si, postquam vasa aurea & argentea clam furto sublata domique reposita habet, judicem ac satellites in domum suam accerseret; non secus ille videtur facere, qui cum vitius madeat, graviaque peccata admisserit, aude tamen per participationem Eucharistia justum judicem in domum suam introducere.

4 Legatur in Ezechiele cap. 9. rigorosum illud supplicium, quod divina justitia de sanctuaris, & altaris sui prophanatoribus sumpsisse dicitur: *non parcat oculus vester, neque misereamini,* inquit sacer textus de justissimi divini furoris ministris. Sanctus Paschasius autem Deum iisdem ministris dixisse considerat: *à sanctuario meo incipite;* unde subdit: *jurè, unde peccatum, inde judicium incipit, quia peccato mortuus, contaminat prius atria templi, & prophanat sancta, dum immundus ea contingit, neque sit error judicii, ubi judex est, & descriptor.* Quis enim negare, aut excusare poterit temeritatem, & arrogantiam ejus, qui aded est insolens, & inverecundus, ut in animam suam, quæ latronum spelunca est, illum ipsum invitet, & recipiat, quem implacabilem judicem suum futurum esse novit? S. Bruno, Carthusianorum Patriarcha, illa verba: *judicium sibi manducat,* Glossa sua illustrans, ait: *hic manducat, & bibit non indulgentiam, sed judicium, id est, damnationem sibi; & merito, quia non disjucians, id est, parum discernens ab alio cibo Corpus Domini, quemadmodum non discernebant Corinthii.* Salmeron alibi idipsum pilcis similitudine declarat, qui eodem tempore, quo escam devorat, hamum simul deglutit, & mortem; *judicium sibi manducat, & bibit, inquit, non secus, atque piscis devorans escam cum hamo jaculuram facit visa.* D. Chrysostomus hunc textum exponens, quærit: *cur judicium sibi comedit, & bibit? sacramenta ad majus ducunt supplicium eos, qui indignè communicant, id quod & V. Beda sextum Joannis Evangelistæ caput interpretans, confirmat his verbis: licet visibiliter premat dentibus sacramentum corporis, & sanguinis Christi (de indignè communicante loquitur) magis tanta rei sacramentum ad judicium sibi manducat, & bibit, quia immundus presumit accedere ad Christi sacramenta.* Idem quoque in expositione prædictorum verborum sancti Pauli, quinam illi sint, qui ex sacra communione proficiunt, declarare volens, ita scribit: *Escam vite accipis, eternitatis poculum bibis, qui in Christo manes, & cujus Christus habitator est. Nam qui discordat à Christo, nec carnem Christi manducat, nec sanguinem bibit, etiam si tanta rei sacramentum ad judicium sua presumptionis quotidie indifferenter accipiat.* S. Anselmus similiter inquit: *qui indignè manducat, judicium sibi manducat, id est, damnationem extremam, que nunc appellatione judicii signatur: judicium sibi manducat, non quia mala res sit, quam accipit, sed quia ille malus, male accipiendo, ad judicium accipit bonum, quod accipit.* Si enim bonam haberet conscientiam, communicando, in sacramento reciperet Salvatorem; at verò, quia illum sumit remordente eum culpæ mortalis conscientia, meritò ipsum experitur judicem, quia per injurias, & offensas mortales illum exasperat: dum is qui illum recipere debebat cum obsequio, illum recipit cum improprio.

5 *Non disjucians,* id est, ut Theophylactus declarat, *non explorans, non intelligens proposita rei magnitudinem.* Hugo Cardinalis inquit: *non discernens, quam sanctum, quam admirabile est sacramentum.* Sanctus Anselmus ait: *non discernit, quam sit dignius omnibus creaturis hoc corpus, quod videtur esse panis, si enim cogitaret, hoc corpus esse verbo Dei personaliter unitum, & vitam ac salutem eorum esse, qui hoc dignè accipiunt, non presumere indignus accipere, sed dignè se prepararet.* Possimus quoque alium sensum accommodatitium adducere, dicendo: *non disjucians,* id est, indignitas nostra non præjudicat, nec damnum affert impassibili Corpori Christi, sed totum damnum istud super nos recidit; Unde V. Beda Judæ exemplum adducens, inquit: *sicnt Iudas, cui bucellam tradidit Dominus, non malum accipiendo, sed male accipiendo, locum in se Diabolo præbuit, sic indignè quisque sumens dominicum sacramentum, non efficit, ut quia ipse malus est, malum sit.* S. Bonaventura in sermone de ultima cena Domini considerat, quod, sicut Divina providentia Eliam multis annis pavit, mediantibus corvis, panem & carnes ei quotidie, mane, & vespere, afferentibus; idem quoque nobiscum operetur, dum nonnumquam per sacerdotes peccatores, Eucharistiam nobis ministrari permittit: at verò, sicut annona Eliæ, nullum ab his rapacibus, & immundis avibus recipiebat nocumentum, ita quoque accidit in hoc sacramento, quod ne quidem per umbram, aliquem

Deus rigorosum iudicium prophanatoribus templi. Ezech. 9. 1.

Mukd rigorosus pñciatur prophanatoribus. Eucharistia. S. Bruno, in 1. Cor. 11. Salmo. L. 4. in ep. Pauli disp. 19.

V. Bed. in c. 6. Ioan.

Bed. in 1. Cor.

S. Anselm.

Theoph.

Hug. Card.

S. Anselm.

Indignitas communicantis non præjudicat Christo, sed communicantis. V. Bed.

S. Bon. ser. 4. in con. Dom.

De Eucharistia, & Communione, Discursus XXXIX. 265

ex nostris sordibus nævum recipere potest; ita Sol nullam splendoribus suis adsciscit maculam, tametsi illos, super terræ sordes, & immunditias extendat. Christus Redemptor noster Sanctæ Birgittæ rationem revelavit, cur nonnunquam indignos ad hanc mensam accedere permittat: sicut, inquit, in humanitate mea, & boni, & mali tetigerunt me, ad ostendendam veram humanitatem, & patientie humilitatem; sic & boni, & mali comedunt me in altari, boni ad maiorem perfectionem, mali autem, ne credant se esse damnatos, ex eo quod possunt, hoc corpore meo sumpto, si volunt, personaliter mutare voluntatem, & converti. Hoc tamen raro accidit, ut videtur in Juda, quem licet benignissimus Dominus tot diversis modis ad resipiscentiam invitasset, præcipue verò per osculum, in horto ab eo receptum, & per amabilissimum amici nomen ei impositum, nihilominus plus quam unquam in obstinatione, & desperatione sua perseveravit. Sanctus Bernardus de hac materia, in sermone quodam de ultima cœna Domini differens, differentiam inter S. Petr. & Judam, qui simul ejusdem mensæ Eucharisticæ commensales fuerunt, ponderans, inquit: De uno pane consecrato Petrus, & Judas accepit; bonum in vitam, pessimum in penam; totum usque adhuc in Ecclesia completur in sacramento altaris, bonis quidem in bonum summentibus, canibus verò, & immundis non sic; canes sunt, qui irreverenter accedunt, & ideo judicati abscedunt.

DISCURSUS XXXIX.

ARGUMENTUM.

Judæ, in recipiendo Christi corpore, indignitas circumstantialiter examinata, gravitatem ostendit communionis sacrilegæ.

T H E M A.

Post buccellam introitis in eum Sathanas. Joan. 13. versic. 27.

IN illis porro, qui indignè communicant, in toto novo Testamento nultum habemus manifestius, & terribilius exemplum, quam sit illud, quod Judæ accidit; ac proinde varias statui examinare circumstantias, quæ in ejus facinore concurrerunt, ut ex iis, ad confusionem illorum, qui eum imitantur, efficacia audiamus motiva. D. Chrys. de mensa Eucharistica loquens, inquit: Nullus Judas adsit, qui Discipulus non est, secedat; cum Discipulis, inquit, meis facio Pascha. Verum quidem est, quod ab ipso momento, quo de Eucharistia primis loqui cœpit, quod factum est, postquam per miraculosam panum multiplicationem (hujus celestis Panis, ut sæpius suo loco diximus, symbolum) satlavitturbas, sæpius quidem in communi de omnibus illis, qui tanti sublimis mysterii se reddiderunt incapaces, summi que doni, quod Divina omnipotentia dare potuit, contemptores fuerunt, specialiter verò de Juda conquestus fuit, utpote, quem primum futurum esse prævidit, qui sacratissimum corpus ejus indignè recipiendo, adeo perniciosum aliis daturus erat exemplum; *nonne ego vos duodecim elegi*, inquit Christus, *& ex vobis unus Diabolus est? dicebat autem ad Judam Simonis Iscariotem*; similiter vix in cœna verba consecrationis super calicem protulerat, cum ecce immediate subjunxit; *ecce manus tradentis me, mecum est in mensa, venuntamen va homini illi, per quem tradetur*; quasi eo tempore, quo in elargitione divinorum thesaurorum, in beneficium hominis erogandorum prodigus erat, insinuare voluisset gravissimum illius excessum, qui per communionem sacrilegam, sacratissimum corpus illius conculcaturus erat. Sanct. Matthæus scribit: quod præterquam Christus Judæ comminatus fuit, dicens: *va homini illi, per quem Filius hominis tradetur*, insuper subjunxit, *bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille*: Circa quæ verba S. Thomas ait: *va etiam eris omnibus, qui indigna, & polluta conscientia ad mensam Christi accedunt, quamvis enim Christum non tradant Judæ crucifigendum, tradunt tamen suis iniquis membris sumendum: & ad maiorem exaggerationem subdit: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille*. Id ipsum quoque V. Beda scribit, nam ut illos, qui irreverenter ad hanc mensam accedunt, pertetreas, ly va ponderans inquit: *hodie quo-*

que, & in sempiternum, va illi homini, qui ad mensam Domini malignus accedit, qui insidiis mente conditis, qui præcordiis aliquo scelere pollutis, mysterium Christi secretis participare non meruit, & ille enim in exemplum Jude Filium hominis tradit, non quidem Judæis peccatoribus, sed tamen peccatoribus, membris videlicet suis, quibus illud inestimabile, & inviolabile corpus Domini violare præsumit. S. Bern. ad exaggerandam gravissimam injuriam, qua Deus offenditur a nobis, indignè communicantibus, ita in quodam sermone prædicans, ait: *cum sceleratis criminibus communicantes, eum persequuntur, Juda traditore deteriores effecti, eo quod sicut ille tradidit illum persequentibus Judæis, sic isti tradunt eum infernalibus Diabolis, eo quod illum ponunt in loco sub potestate Diaboli constituto*. Ubi etiam adducit terribilem illam Sanct. Augustini sententiam, dicens: *magis peccant, qui tradunt Christum peccatoribus membris, quam qui tradiderunt eum crucifixoribus Judæis*. Porro Christus, ut salutem, & redemptionem operaretur humanam, magno cum júbilo in Judæorum se manus tradidit; modò autem, dum sanctissimum corpus suum, ab indignis membris suis, per peccatum, dæmonis servituti subiectis, traditur, incredibile est, quantum abominetur eos, dum illos ingrato modo, sanguinem, & redemptionem suam conculcare conspiciat.

2 Incarnata Sapientia mensam hanc sacramentalem præparans, de Juda sic lamentabatur: *qui manducat mecum Panem, levabit contra me calcaneum suum*. Idem Sanctus Bernardinus Tom. 2. in quodam sermone hæc verba adducens, de indignè communicantibus inquit: *talis similitudinem gerit Juda, qui, postquam cum Christo cœnavit, ipsum suum prodidit inimicis*. Ecce tibi ingratitudinem, quam tanto benefactori rependit, dum illum inimicorum suorum prædam esse facit. Judas principes sacerdotum interrogavit: *quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam*; at illi constituerunt ei *triginta argenteos*; nimirum inestimabile vitæ, & sanguinis, celestis magistri sui pretium, ipsorum voluntati, & discretionis remisit, ac tandem pro triginta denariis ipsum eum tradidit. Principes sacerdotum, qui præ cunctis aliis Messie sui, & Filii DEI corpus æstimare debebant, contemptibiliter tam tenui triginta denariorum pretio æstimaverunt, & Judas tamen Apostolus esset, tam exiguæ pretio eum vendidit. O quam verum est, quod huic temporibus nostris multi sacerdotes indigni, & ad imitationem illorum ipsi quoque sæculares, vilissimi eum faciunt, & postquam Corpus Christi intra viscera sua receperunt, pro pretio non jam triginta denariorum, sed turpis delectationis, & vilis lucri turpissimè vendunt!

3 Regius Propheta David in Psalm. 68. per Spiritum Propheticum, ad mortem, & Passionem Redemptoris alludens, de Judæis inquit: *fiat mensæ eorum coram ipsis in laqueum, & in retributionem, & in scandalum*, id quod in Juda ad literam adimpletum fuit; cui mensa Eucharistica conversa est in laqueum, quo se desperatus infelicitè suspendit. Id ipsum quoque accidit illis, qui sacrilegi ejus participes se faciunt, quia, *qui manducat, & bibit indignè, judicium sibi manducat, & bibit*. Aman inaniter gloriabatur, dicens: *Regina quoque Esther nullum alium vocavit ad convivium, præter me*; similiter quoque homo gloriari potest, quia nec Archangeli, nec Principatus, nec Dominationes, nec Seraphini digni æstimati fuerunt, qui Corpus Christi manducarent; solus homo commensalis est magni hujus convivii, caveat tamen, ne abutatur, sed memor sit Aman, qui à convivio Regio transiit ad patibulum. Idem Propheta David in Psalm. 54. hujus Apostoli traditoris gravissimas pœnas his verbis prædicat: *si inimicus meus maledixisset mihi, sustinissim utique: tu vero, qui simul mecum dulces capiebas cibos, venias mors super illos, & descendant in infernum viventes, quoniam nequitia in habitaculis eorum*: ecce tibi pœnam, peccatoribus Corpus Christi indignè tractantibus comminatum. Audiamus oro, & perhorrescamus, inquit Divus Chrysostomus, *carnes suas nobis tradidit, seipsum immolatum proposuit; quam igitur satisfactionem offeremus, cum tali pabulo nutriti, taliter peccemus, cum agnum comedentes in lupos convertamur, cum ovinis carnibus saturati, ut leones rapiamus*? Petrus Blesensis in quadam Epistola sua

Rev. S. Birg. 1. c. 1. n. 3.

3. Dec.

S. Bern. L. 1. ser. 51. c. 3.

102. 13. 19.

S. Bern. ser. 13. c. 3.

Examinatur circumstantiæ indignæ communionis Judæ proditoria.

D. Chr. h. 3. p. 30. Mall.

Mat. 26. 15. Pro viliori vobis quam Iudas vendidit Christum indignè communicantes.

102. 11.

102. 11. 12.

Mat. 26. 15.

S. Th. 2. b. Non minus de iniquitate etiam in iis qui irreverenter communicant.

V. Bed. 1. 4. in Luc. 22.

Ps. 68. 25. S. Euch. 1. 2. 3. Iudas fuit in laqueum.

Esth. 1. 10. Indignè communicantes cum Aman à convivio transeunt ad patibulum.

Ps. 54. 12.

D. Chr. h. 11. in Matth.

crilegius reus est, magis possidet eam. Salmeron delicti huius gravitatem his verbis considerat: porro gravissimum est, horrendum, male communicantium delictum; peius enim est quodammodo, quam Christi Corpus cruci suffigere, atque pretiosum eius sanguinem fundere, propter quod dicit Apostolus: Reuseris corporis, & sanguinis Domini. Deterius enim peccas vel ipso Iuda, qui Filium Dei, & pretio vendidit, & osculo prodidit, nam hic non solum exterius osculatur, sed intus morsu lethali afficit, ut Propheta dicat: aperuerunt super me os suum, sicut Leo rapiens, & rugiens; atque quod ad se attinet, renovas Filii Dei mortem.

7 Porro quid benignissima Christi pietas, ad cor traditoris immutandum, eumque ad poenitentiam inducendum, non fecit aut dixit? Et tamen irritum semper fuit; tum verò quando indignè communicavit, eundem velut impoentem à dæmone in ultimum usque præcipitium proturbari permisit, unde ait: quod facis, fac citius. Et ideo Sanctus Bernardinus de eo, qui similis sacrilegii reus est, ita scribit: irrationabilis creatura, & inanimata, scilicet Panis, mutatur in melius, scilicet in Corpus Christi, virtute verbi DEI; mirum est igitur, quod peccator non mutatur, nec verbis, nec beneficiis, nec minis, nec promissis potest converti de mala sua vita in bonam.

DISCURSUS XL.

ARGUMENTUM.

De asserto Apostoli dicentis: Quicumque manducaverit panem indignè, reus erit corporis, & sanguinis &c. Ubi etiam ostenditur, quòd reatus iste majorem in nobis mereatur poenam, quam olim in Legge veteri, ubi figuram illius indignè tractantes, severissimè fuere puniti.

THEMA.

Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis, & sanguinis Domini. 1. Corinth. 11. v. 27.

T Erribilis est illa S. Pauli sententia, eidem à Spiritu veritatis dictata, qua ad deterrendum quemcunque indignè ad Corpus Christi sumendum accedentem, dicit: Reus eris corporis, & sanguinis Domini, haud secus, ac si manibus suis ei necem intulisset, itaque quicumque manducaverit &c. Dionysius Carthus. autem ly indignè ita exponit; id est, non in statu salutis, & gratia, non reverenter, & devotè, non secundum institutionem Christi, & ordinationem Ecclesie. S. Thomas ait: Corpus, & sanguis Domini facient eum reum, ita enim bonum male sumptum nocet, sicut prodest malum, quo quis bene utitur. Theophylactus inter eos, qui manus suas in Passione Filii Dei cruciaverunt, & illos, qui irreverenter communicant, hanc proportionem esse considerat: ut enim qui tum pupugerunt Christum, non ut biberent, pupugerunt, verum ut effunderent; sic indignè bibens temere effudit sanguinem. Porro Iudæi dilacerarunt Regis chlamydem, at qui indignè manducant, in eam, & luum, in animam suam videlicet hanc chlamydem injiciunt. Cajetanus ad imprimendum nobis adæquatum huius Delicti conceptum, inquit; nec dicit: reus eris tanquam Corporis, & sanguinis Domini, sed dicit: reuseris Corporis, & sanguinis Domini, ut intelligant Christiani, verè reum esse Corporis, & sanguinis Domini, quia verè, quamvis indignè, sumit Corpus, & sanguinem Domini. Injuria irrogatur Corpori, & sanguini Domini, indignè sumendo. Unde necessum est hanc veritatem viva fide tenere, quod idem Salvator, qui traditus, flagellatus, & in crucem à Judæis actus fuit, idem, inquam, de novo à sacrilego crucifigatur, qui de Eucharistia indignè cibatur. Inter Angelorum frequentiam, inquit S. Paschasius, quam terribile sit ad communionem accedere, debet quisque cogitare, imò quam terribile sit ipsum Corpus, & sanguinem sacramentum, ubi plenissime virtus Christi accipitur, & neque ab alio, quam ipso Christo Pontifice porrigitur, licet visibilis sacerdos assistere, & singulis tribuere videatur; Quis carnem ipsius, & sanguinem nisi ab ipso, jure percipis, cujus est caro? qui crucem offendit, vel crucifixum, live ex ligno, live ex tela factum, injuria afficit, Christum quidem indignè tractat, & vilipen-

dit, non tamen immediatè, siquidem sola effigies, & imago ejus est, quæ directè, & primo loco vilipenditur; at verò, qui sacramento altaris contumeliam infert, idem corpus, quod à Judæis crucifixum fuit, vilipendit, & conculcat; & ideo reuseris corporis, & sanguinis Domini. Quæ verba, ut Theodoretus inquit; hoc significant, quod, quemadmodum tradidit ipsum Iudas, & eum probris, & convitiis affecerunt Iudæi, ita eum ignominia, & dedecore afficiunt, qui sanctissimum ejus corpus immundis manibus accipiunt. Angelicus Doctor præter jam allegatam expositionem, inquit: Reuseris corporis, & sanguinis Domini, ut sit sensus: mortis Domini panis dabit, hoc est, ac si Christum occideris, punietur, secundum illud Hebr. 6. rursus crucifigentes sibi meritis Filium Dei, & ostentui habentes. Unde qui indignè communicant, in inferno, in societate Judæ, Herodis, Caiphæ, Pilati, Judæorum, & Carnificum, qui huic sacratissimo corpori acerbissimam mortem intulerunt, punientur. Quare Sanctus Anselmus similiter ait: dabis poenam mortis Domini. S. Patianus evidentem hujus rationem reddit, dum primò quærit: intremuisti, an non, dum audisti quia reuseris Corporis, & sanguinis Domini? & postea sequens format argumentum: humana, inquit, anima reus non potest absolvi, Domini corporis violator evadet? Dionysius Carthusianus prædictis expositionibus similiter subscribit, dicens: reuseris, id est, sic confundetur, damnabitur, & punietur, ac si Christum occidisset, ejusque sanguinem effudisset. S. Thomas de Villanova, in conatione tertia de Sacramento altaris, gravitatem hujus sceleris ponderans, idem quoque punctum his verbis tangit: quantum, inquit, flagitium sit, in spurcissimam pectoris tunicam sanctum Christi sanguinem fundere, Apostolica illa tuba personat, dicens: quicumque manducaverit panem hunc &c. reuseris, ac si occidisset, & effudisset; non equaliter, sed proportionabiliter, quascunque enim blasphemias, quascunque irrisiones, quacunque opprobria impussimè Iudæi in Christum corpora liter exercuerunt, has omnes spiritualiter repetit impius comestor, Filium Dei rursus in semetipso crucifigens, & ostentui habens.

2 Sanctus Basil. reverentiam, & præparationem, cum qua ad hoc Sacramentum accedendum est, nos docere volens, his verbis utitur: mandemus nos ab omni inquinamento, atque ita ad Sancta accedamus, ut iudicium eorum, qui Dominum occiderunt, effugiamus. Beda occasionem considerat, qua Apostolus monitum hoc ad Corinthios transcripsit: De his, inquit, erat sermo, cum hoc Apostolus diceret, qui Domini corpus velut quemlibet alium cibum indiscretè, negligenterque sumebant. Si reprehensione tangitur negligentia convitantis, qua pena percussus venditor invitantis? Primasius in Commentario super hunc textum, hanc habet valde notabilem propositionem: Reus eris corporis &c. quasi ille ipsum occideris. Sanctus Cyprian. quoque hanc Apostoli comminationem ponderans, inquit: contumacibus, & perveracibus comminatur, & denunciat, dicens: quicumque ederit panem, aut biberit calicem Domini indignè, reuseris corporis, & sanguinis Domini. Spretis his omnibus, atque contemptis, vis inferitur corpori ejus, & sanguini, & plus modo in Dominum manibus, atque ore delinquant; quam cum Dominum negaverunt. Hugo Card. sacrilegam illorum malitiam, qui sanctissimo huic corpori injurantur, sequenti declarat similitudine: Si, inquit, aliquis Dominum suum legitimum introduceret scienter in domum inimici ejus capitalis, et si ipse non occideret eum, rursus tamen esset mortis Domini sui. Inimici principales Christi, sunt peccata mortalia, propter quæ occisus est; non enim clavi, non flagella, non carnifices, sed peccata nostra corpori Redemptoris mortem intulerunt; propter scelus populi mei percussit enim; dum ergo hoc corpus peccatorum nostrorum prædam efficiamus, illud in manus crucifixorum suorum tradimus. Ac proinde Hugo Card. de ejusmodi sacrilegio inquit: ac si Christum occideris, punietur; quorum malitiam S. Bern. exaggerans, ait: O ingratitude, omni nequitia plena! nonne ingratusissimus putaretur, qui haberet Dominum, à quo cuncta, quæ habet, accepisset bona, & ipsum a morte, & a suspendio multis suis laboribus liberasset, & tamen ipsum Dominum in immundissimum stabulum inimici sui proditorie locaret, ut crudeliter necaretur?

Salm. 1. p. 11. 41.

Christus
habet
consecra-
tus fuit
Judam ad
poenitentiam
inducere.

Theod. 11.

S. Thib.

Hebr. 6.
In fine
communis
causæ in
ludæo sa-
crilegus
Iuda, Pilatus,
Herodis,
S. Anselm.
S. Pat. panis
de poen.

D. Cant. 11.

S. Th. VIII.
conc. 1. de
sacram.S. Bas. ser. 2.
de bapt. c. 1Beda. 11.
prolecat
epistola
argumenti.

Primas. 11.

S. Cyp. de
Lap. n. 61.H. Card. 11.
declaratur
gravitas hu-
jus peccati
aqua similitu-
tudine.

H. 11. 11.

H. Card.

S. Bern. 2. a. ser.
11. 2. c. 1.
Inve. 11.
S. Bernardi
contra hoc
peccatum.Proportio
est inter
Christum
mala occi-
dentem, & in-
digne com-
municantes.
Duo. C.

S. Thib.

Theoph. 11.

Cyp.

Hi enim 11.
Iam de novo
crucifigunt.S. Pasch. 1. de
corp. & sang.
Dom. c. 2.

retur: longè majore ingratitude plenus est, qui in mortali culpa dominicum sumis sacramentum, ideo Dominus lamentabiliter ait: *conculcaverunt me inimici mei tota die*; citatque sequentem S. Ambrosii auctoritatem, dicentis: *ille Christum conculcat, qui libere peccat absque timore, & poenitentia, & qui de eo indigne participat*. Idem S. Præsul super illa verba S. Pauli ad Hebræos: *quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit*; de indigne lactam communionem sumentibus subiungit: *hoc peccato conculcatur Corpus Domini*. Salmeton de hoc sacrilegio differens, illud per comparationem quandam, similitudini Hugonis Cardinalis valde conformem, declarat, dicens: *notam perfidia, & crudelitatis non evaderet, qui Regem domus sue exceptum, Regis hostibus conculcandum traderet; ac quid aliud facie peccator, qui atroci simis Christi hostibus, que sunt peccata, eum conculcandum præbet*?

3 S. Anselmus vehementer obstupefcit, quod justitia Divina ad vendicandum tantum scelus iræ suæ fulmina ejusmodi sacrilegis non continuo immittat, nec justissimi furoris sui sagittas in Judæos ipsum crucifigentes non vibraret; sed potius illos præstoleretur ad poenitentiam, ut longanimitatem, & clementiam suam mundo manifestam reddat: *permittuntur mira DE patientia, Corpus Christi indigne manducando, ipsum Christum sibi met rursus, ut ait Apostolus, crucifigere, & ostentui habere, & quasi invitum indignis, & pollutis manibus quodammodo sibi allegare, dum sacramento tenus manducat ejus Corpus, quod ipse omnino paraverat in cibum vite æternæ*. Simulque rationem assignat, cur hocce indignos non subito patenter calliget: *mitis Jesus, inquit, dum tempus patientiæ est, quæpietate Judæos toleravit iridentes, conspuentes, crucifigentes, eadem & istos toleras, quales fuerunt tales proprie circa eum existentes*. Divus Chrysostomus ad illa Christi verba (*cavete a fermento Herodis*) se reflectens, quoniam illi similes sint, declarat pariter, & monet, dicens: *cave, ne Herodi efficiaris similis, & dicas, ut & ego veniens adorem eum, cumque veneris, interimere coneris, hujus enim similes sunt, qui indigne abutuntur communione mysticis*. De eodem Sancto Doctore referunt annales Ecclesiastici, quod contra hujusmodi indignos ingenti zelo exardescens, protestatus aliquando fuerit, dicens: *si ipse pollere non audeo, mihi indica, non permittam isti fieri, animam prius tradam meam, quam dominicum alicui corpus indigne*. Sanctus Thomas causam assignat malitiæ, quam committunt, qui in statum peccati communicant. *Quicumque, inquit, hoc sacramentum sumit, ex hoc ipso significat se esse Christo unitum, & membrum ejus incorporatum, quod quidem fit per fidem formatam, quam nullus habet cum peccato mortali; & ideo manifestum est, quod, quicumque hoc Sacramentum cum peccato mortali sumit, falsitatem in hoc Sacramento committit, & ideo incurrit sacrilegium, tanquam Sacramenti violator, & propter hoc mortaliter peccat*.

4 Consideratione dignissima est illa à S. Paulo stabilita conclusio, dicentis: *nescitis, quia Templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis; si quis autem Templum Dei violaverit, disperdet illum Deus; Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos*. Quæ cum ita se habeant, audebimusne in Templum hoc prophanatum, in quod admissus est daemon, in quo peccatum, mortalis Christi inimicus, regnat, sacratissimum ejus reponere corpus? Sanctus Cypr. hoc sacrilegium considerans, ait: *in si Templum Spir. S. violas, si intra te sacrarium Dei deturbas, & scidas, si cum Calice Christi de Calice demoniorum communicas, consumelia est, non Religio, injuria, non devotio*. Consideremus, obsecro, zelum, quo Deus in antiquo testamento persecutus est illud, quod solum remotus quidam corporis sui Eucharistici typus erat. Quot strages, & neces arca, in qua manna recludebatur, populo Hebræorum intulit, eo quod tanto thesauro temerè abusi fuissent? Ozias, qui eandem in humeris suis portare debebat, dum manum suam extendit, ut eandem, bobus, qui illam in plaustris portabant, recalcitrantibus, sustineret, & à lapu præservaret, morte repentina punitus fuit. Unde Thomas à Villanova ait: *quantus terror in arca lignea? tantane tibi Domine cura de ligno? non utique, sed propter nos hæc facta sunt; in illis terremur, in illis admonemur, in illis instruimur*. Illos examinas, ut nos erudias, ut in eis discamus, quanti periculi simul, & periculi sit, indigne tractare, ac sumere sacrosanctam Christi carnem in hostia salvari, cujus typum sic Deus magnificavit, sic sublimavit, sic vindicavit. Si talis ultio in umbra, qualis fiet in veritate ipsa? Idem quoque S. Archipræsul ad honores se reflectit, & reverentiam, quam Philisthæi, cæteroquin gentiles, & idololatæ, huic arce exhibuerunt; & ideo subdit: *verègens illa, & populus ille surget in iudicio contra nos, & condemnabunt nos, quia illi amplius umbra, quam nos veritati detulerunt*. In Levitico hoc præceptum à Deo, Moyse datum fuisse legitur: *loquere ad Aaron, & ad filios ejus, ut caveant ab his, que consecrata sunt filiorum Israel, & non contaminent nomen sanctificationis mihi, qui ipsi offerunt; ego Dominus; dic ad eos, & ad posteros eorum; omnis homo qui accesserit de stirpe vestra ad ea, que consecrata sunt, & que obtulerint filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino*. Legatis totum hoc capit, inde enim videbitis, quanta cum munditie, & puritate corporali, altari Deus ministrari voluerit, licet in illo revera aliud nihil offerretur, præterquam animalia, vel incensum, vel farina, aut alia similes oblationes. *Instruit nos, inquit S. Basiliius, tanto sceleratorem, & impium magis esse eum, qui cum impurus sit, corpus Domini administrare audeat* (quod idem applicari potest illis, qui cum mortalis culpæ conscientia illum sumunt) *qui se ipsum oblationem, & hostiam DEO in odorem bonæ fragrantia dedit, quanto corpus unigeniti Filii DEI excellentius est arietibus, ac tauris*. S. Cypr. quibusdam sacrilegis errorem, & indignitatem suam his verbis improperat: *exhalantibus etiam nunc scelus suum faucibus, & contagia sunt aredolentibus, Domini corpus invadunt, quamvis occurrat Scriptura, & clamat, & dicat: omnis mundus manducabit carnem, & anima quæcunque manducaverit ex carne sacrificii salutaris, quod est Domini, & immunditia ipsius super ipsum est, peribit anima illa de populo suo*. In alio quoque ejusdem Levitici loco ita præcipitur: *anima polluta, que edierit de carnibus hostie pacificorum, que oblata est Domino, peribit de populo suo; & tamen carnes illæ irrationabilium bestiarum carnes erant, quæ legitur erit supplicium illorum, qui corpus agni immaculati, qui tollit peccata mundi, cum imunda conscientia sumere præsumpserint*?

5 In Ezechiele sequens refertur visio. Comparuerunt sex viri, vas indolis in manibus tenentes, in quorum medio unus erat vestitus lino, ad cuius renes calamarium suspensum pendebat; Hi ingressi sunt templum, juxta altare æneum se collocantes; dicitque sacer Textus: *Gloria Domini Israel assumpta est de Chembim, qua erat super eum ad limen domus*. Ei verò, qui calamarium habebat, hoc impositum fuit præceptum: *Transi per mediam civitatem in medio Ierusalem, & signa Thau super frontes virorum gementium, & dolentium, super cunctis abominationibus, que sunt in medio ejus, & illis dixit, audiente me: Transi per civitatem sequentes eum, & percutite, non parcat oculus vester, neque misereatur, senem, adolescentulum, & virginem, parvulum, & mulierem interficite, & ad internecionem; omnem autem super quem videritis Thau, ne occidatis. Quod verò vel maxime in hac visione admirationem attert, est quod sequitur: *à sanctuario meo incipite: Caperunt ergo a viris, qui erant ante faciem domus*. Scitisne hujus visionis causam? Nimirum Arca, in qua manna erat, & sanctuarium ac altare sanctissimum, hoc præfigurabant sacramentum, & ideo rigorosam sumit vindictam de illis, qui illud injuriis affecerant; omnia in figura commingebant illis. Porro S. Pater. visionem hanc sequenti modo exponit: *steterunt juxta altare æneum, quod erat in atrio templi, per quod nimirum præfens altare, quo cibum vite, & stipendium militie nostræ sumimus, manifestissime designatur. Clamavit ad virum, qui indutus erat lineis, & atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis. Quem profecto virum, Christum intelligimus, vestitum in habitu Pontificis, de quo scriptum est: Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, & habes atramentarium scriptoris ad renes suos, ut omnium peccata describas, dum ad altare veniunt. Observat verò Sanctus, Deum, divinæ justitiæ suæ minutis præceptis: non parcat oculus vester, neque misereatur. A sanctuario**

S. Ambrosii
ad Hebr.

Salm. 119.
47.

S. Anselm. de
sacram. c. 11.
Mira Christi
patientia, quod
indigne com-
municantes non
statim puni-
antur.

Sicut nec
olim suos
crucifigentes.

D. Chr. h. 7.
in Matth.
Marc. 8. 15.

Bar. 2. 14.
Chr. h. 60. ad
pop.

S. Th. 1. p. 4.
q. 80. a. 4.

1. Cor. 3. 17.
Corpora vo-
stra sunt tem-
pla Dei, qui
prophani in-
digne com-
municantur.

S. Cypr. de
cor. Dom.
Ex strage
hujus intulit,
qui olim fi-
gurat hujus
S. Sacram.
minus dignè
tractantur,
colligunt
pena indi-
gne commu-
nicantium.

Th. Vill.
cont. 4. de
sac.

S. Bas. ser. 1.
de bapt. c. 2.

S. Cypr. de
Lap. c. 4.

Lev. 7. 30

Punitiones
divinæ inci-
piunt à san-
ctuario, illi
est, ab illis
qui hoc Sacra-
mentum
indigne
tractant.

S. Pater. de
corp. & sang.
Dom. c. 1.

Quarimeo incipite, jure, unde peccatum, inde iudicium incipit: hi verò, qui signo T h e u insigniti erant, quod Crucem, & passionem Christi indicabat, illos præfigurabant, quæ sacra Communione, quæ passionis suæ memoriale est, proficiunt: Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem Domini bibetis, mortem Domini annuntiabitis. Hi a supplicii divinis exempti sunt, imò divinatorum favorum efficiuntur participes.

DISCURSUS XLI.

ARGUMENTUM.

De damnis indignè communicantium, deque variis eorum spiritualibus, temporalibus, & æternis suppliciis.

THEMA.

Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? Tunc Rex dixit ministris: Ligatis manibus, & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores, Matt. 22. v. 12.

PER hæc nuptias, quarum incarnata Sapiëntia in hac parabola meminit, ex mente S. Thomæ, sacra Eucharistia intelligitur; dicit enim Ang. Doctor. *Illud nuptiale convivium est Eucharistia sacramentum; istud convivium in cæna Domini fuit paratum; per tunc, & alia significantur Spiritus Sancti dona, quæ conferuntur in hujusmodi perceptione devota; is verò, qui sine veste nuptiali huic mensæ temerè accubuit, Christiana significat, quicum conscientia peccati mortalis communicat, gratiam, & amicitiam Dei neutiquam possidens: Vestis denique nuptialis, ut S. Hier. ait, præcepta sunt Domini, & opera quæ complentur ex Lege, & Evangelio, novique hominis efficiunt vestimentum. Qui hanc vestem non habet, ecce tibi, quod sibi adsciscit æternæ reprobationis horrendum supplicium; cujus occasione varias in hoc discursu penas examinabimus, quæ illos infallibiliter manent, qui Eucharistiam sacrilegè suscipere non erubescunt.*

1. Certissimum quidem est, quod Eucharistia verus sit panis vitæ: *Ego sum panis vivus*: veruntamen constat, quod mox, ut illam Judas sumpsit, *suspensus crepitans medius*. Scitisne causam, cur id ei acciderit? inquit D. Angelicus: *Judas cum esset malus bonusque esset malè: sic cum quis indignè accipit Eucharistiam, quod bonum est, & optimum, malè accipit, & vertitur sibi in malum*. Nullus quidem dari, aut excogitari potest cibus majoris substantiæ, & nutrimenti, quàm sit iste; sed vix stomacho illi, qui non est purgatus; est enim infallibilis medicina aphorismus: *Impura corpora quo plus nutrias, plus ladas*; arque idèd quando conscientia malis humoribus plena est, sacramentum hoc tam corpori quàm animæ in perniciosum venenum, & toxicum convertitur: *Qui manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit*. Certum quidem est, quod omnis, qui peccati mortalis bolum deglutit, iudicio Dei, & condemnationi æternæ subiciatur, Apostolus tamen de indignè communicantibus specialiter dicit: *Iudicium sibi manducat*. Quod sequenti similitudine faciliè declarare possumus. Reus aliquis ob grave delictum commissum, carceri inclusus, & mortis condemnatus, aliqualem adhuc vitæ suæ spem habere potest, quandiu sententia mortis in eum lata, executioni demandata non fuit, siquidem in communi proverbio dici solet: *Qui tempus habet, vitam habet*; fieri enim potest, quod vel vitam pecunia redimat, vel carcere effingat, vel quod potens aliquis Dominus, pro ejus vita salvanda intercedat, vel denique quod lenitentia mortis in perpetuum commutetur carcerem: at verò qui irremediabile venenum hausit, quæ spem salutis concipere potest? Ecce tibi differentiam, quam Apostolus assignat inter illos, qui Deum mortaliter offendunt, & alios, qui indignè sacramentum hoc sumunt. De illis enim verum quidem est, quod *secundum præsentem justitiam* condemnati sunt ad infernum, quia enim in odio Dei sunt, eo ipso divinæ justitiæ supplicii sunt subiecti; veruntamen tolerantur, majoremque spem habent, quod tandem aliquando relapsant, & ad penitentiam se conver-

tant, & in pristinum justitiæ statum redeant: at verò qui sacrilegè hunc panem cælestem devorant, iudicium sibi manducant, panisque ille in illorum stomacho in perniciosum convertitur venenum. *Post buccellam introivit in eum Satanas. Num mala erat buccella, quæ tradita est Iudæ a Domino? quærit S. August. Absit; Medicus non daret venenum, salutem Medicus dedit. Quomodo igitur cibus iste tam salutaris versus est ei in toxicum? Indignè accipiendo ad iudicium accepit. Idem S. Doctor super Pl. 142. inquit: Qui manducat, & bibit indignè &c. non malum est quod datur, sed bonum malo in iudicium datur. Bene esse non potest malè accipienti, quod bonum est.*

3. Cum Salvator noster ab innumerabili turba cinctus comprimeretur, Hæmorrhoida, magna cum fiducia ad ipsum accedens, extremitatem vestimenti ejus tetigit: *Si tetigero tantum fimbriam vestimenti ejus, salva ero*. Circa quod factum Divus Chrysologus inquit: *O quam docuit mulier, quantum sit corpus Christi, quæ in fimbria tantum esse monstravit? Miseri, qui quotidie corpus Christi tractamus, & sumimus, & a nostris vulneribus non curamur. Imò, quod magis flendum est, mulier tulit medicinam de vulnere, nobis medicina ipsa retorquetur in vulnus; at verò quænam est causa, quod loco vitæ mortem conciliet? Non deest Christus infirmantibus, sed fides. Salmerton damnum, quod sacrilegus sibi ipsi procurat, sequenti similitudine declarat: *Veheementer, inquit, sibi nocet malè communicans, nam perinde, ac si putridum dolium, optimum vinum in se recipiens, statim amittat, faciesque solum sibi retineat; pari ratione facere videtur, qui nullo cum fructu communicat, & peccata, quæ malè communicando admittit, sibi solum retinet. Vulgaris est ille Medicorum Aphorismus: Corruptio optimi pessima; quanto enim caro aliqua delicatior est, & pretiosior, tantò illius putredo perniciosior efficitur. Eodem quoque modo accidit in hoc Sacramento; quanto enim purius est, & excellentius, tantò majorem in recipiente puritatem, & sanctitatem requirit, tantòque magis indignè receptum iram DEI irritat, ut sumentem tantò atrociori pena castiget. *Adhuc ecce eorum erant in ore ipsorum, & Dei ira ascendit super eos*. Stomachi illi, qui manna satiati illud nauseabant, ulticem protinus experiri sunt DEI vindictam, idque etiam illo adhuc tempore, quo coturnices dentibus mandebant; & occidit pingues eorum, & electos Israel impendit; Nec constat, Moysen, vel Aaronem pro illorum venia, & remissione se apud Deum interpolasse, ut exinde intelligamus, quod, licet Sanctus pro aliis peccatis nostris promptos ad intercedendum pro nobis experiamur, non tamen faciliè intercessuri sint pro tanto sacrilegio, quod malitiosè, & scienter indignè communicando committitur. Unde Petrus Bleisensis contra hos impios ita scribit: *Repositum fuit illud pretiosissimum corpus in syndone munda, & in monumento novo: Iste autem in ore, adhuc potu besterna satente, & in sentina ventris adhuc ex precedenti crapula estuante demergit eum, quem Angeli prospicere concupiscunt, quem prospiciendo delectationes æternas accipiunt. Nonne potius Antichristianus, quàm Christianus iudicandus est, qui, quantum in se est, Christum jam factum impassibilem, ita tractat indignè, ita probris afficit, ita crudeliter interimis, & sepelitur inhonestè Sanctus Laurentius Justinianus damna indignè communicantibus provenientia, his verbis describit: *sumentes indignè præ ceteris delicta graviora committunt, & pertinaciores in malo, atque ad emendationem vitæ tardiores sunt. Quoniam modo in sceleribus non excellunt alios, dum regem gloriæ, & universorum conditorem contemnunt, & irreverenter tractant? DEUS olim per os Psalmistæ conquerebatur, dicens: Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto. Porro Christum felle, & aceto potatum fuisse, veritas est Evangelica, cum S. Marthæus expressè dicat: Dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum; at verò ex quo fel istud Christo in potum propinatum fuit, cur idem sibi in escam datum fuisse dicit: Dederunt in escam? S. Augustinus id ipsum in sensu spirituali exponit, asserens, eos Salvatorem amarissimo felle potare, qui Eucharistia indignè cibant.****

S. Aug. tr. 26. in loc.

Pl. 142.

Chr. ser. 14. Medicina corporis Christi, indigne sumentibus est vulnus & venenum.

Et quidem valde periculosum, & atrox potus dignum.

Pl. 77. 31.

Petr. Blef. ep. 123.

S. L. Just. de Euchar. Recensentur damna indigne communicantium.

Pl. 68. 22.

Mat. 27. 34.

S. Aug. ibi.

S. Thib. Vestis nuptialis necessaria est ad hoc sacramentum digne sumendum.

S. Hier. ib.

Ingens damnum incurrit indignè communicans, quod patet exemplo Iudæ. S. Thib. c. 13. Joan.

1. Cor. 11.

Apta similitudine declaratur damnum indigne communicantium.

bantur. At verò quid tandem illis evenit? Nimirum illa fellis amaritudo super ipsosmet recidit propinacis; Nam regius Vates subdit: *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributiones, & in scandalum; obscurantur oculi eorum ne, videant, & dorsum eorum semper incurva, Effunde super eos iram tuam, & furor irae tue comprehendat eos, fiat habitatio eorum deserta &c.* Ubi integrum quendam multorum infortuniorum contexat catalogum quæ impiis ejusmodi hominibus immittenda erunt. *Acceperat ipse, inquit Sanctus Aug. escam suavem, quando Pascha manducaverat cum discipulis suis, ibi sacramentum sui corporis demonstravit, in hanc escam tam suavem, tam dulcem quis est, qui dat fel, nisi contradiceres Evangelii, tanquam illi persecutores Christi?* Sanct. Bernardinus ait: *Christianis maximum scelus est, & multorum causa flagellorum, quod Christum Filium DEI in hoc Sacramento tam indigne suscipiunt; propter hoc sæpe evenit sterilitas terra, temporalium rerum penuria, predationes, guerra, Sacomanicivitatium.* In Tomo primo in alio quodam sermone, adversus eos, qui in peccato mortali constituti communicant, duodecim enumerat maledictiones, quæ ex Ps. 68. deducuntur: *Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum. Primo, peccatis illaqueat; Secundo, retributionem gravat; Tertio, proximum scandalizat; Quarto, mentem excecatur; Quinto, mandatum incurvat; Sexto, DEI misericordiam irritat; Septimo, DEI iustitiam conturbat; Octavo, vitam abbreviat; Nonò, gratis privat; Decimo, iniquitatem multiplicat; Undecimo, mentem indurat; Duodecimo, damnatum quoque in fine demonstrat.*

4 Sanctus Laurentius Justinianus ex hac Apostoli propositione (*si quis Templum DEI violaverit, destruet illum DEVS*) ita arguit: *Quid de his arbitrandum est, qui sceleribus onerati, absque ulla devotionis veneratione, ad DEI, & Domini sui mensam spiritualement audere accedere, corpus ipsius sumere polluitis interioris hominis manibus, atque animo infructu, & irreverenti mysteria sacrosancta tractare?* Quod argumentum & S. Cyprian. ex parabola illius, qui vestem nuptialem neglexit, confirmat, dicens: *Dominica mensa in veste luculenta se ingerunt impudenter, quibus melius erat mola asinaria collo alligata mergi in pelagus, quam illota conscientia de manu Domini buccellam accipere.* S. Bon. pariter in serm. 6. de ultima cæna, illam ex libro Judicum, de pane subcineritio, Madianitarum exercitum dissipante, historiam adducens, ita discursit: *Considera hujus miraculi memoriam in hoc Sacramento, quo perversi, & indigne communicantes percipiuntur, subvertuntur, terra coquantur, & hoc per triplicem mortem, secundum quod innuit Apostolus, 1. Cor. 11. percipiuntur per mortem spiritualement; unde ait Apostolus: quicumque manducat, & bibit calicem Domini indigne, reuserit Corporis, & sanguinis Domini: subvertuntur per mortem æternalem; unde dicitur ibidem: Qui manducat, & bibit indigne, judicium sibi manducat, & bibit. Terra coquantur per mortem corporalem, quando terra in terram revertitur. Qui idem S. Doct. Apostolum, postquam Corinthiis indignitatem, quacum ad hoc sacramentum accedebant, exprobrasset, subjunxisse advertit: *Ideo inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi.* Imò non defuere Authores, qui in his Hymni Paschalis verbis (*quesumus auctor omnium, in hoc Paschali gaudio, ab omni mortis impetu, tuum defende populum*) Ecclesiam supplicare voluisse autument, ut à mortibus repentinis, quæ eo tempore, ad indigne communicantium vindictam, frequentius obtingere solent, fideles suos liberaret; quæ & S. Paschasius respexit, dum ait: *Dormiunt ergo inde multi, non somno pacis, sed somno mortis, quia ministerio eorum, qui ad hoc positi sunt, Angelorum perimuntur. Imbecilles vero fiebant, quia variis languoribus ideo cruciabantur; quidam ut corrigerentur, quidam vero, ut jam inciperent torqueri, & mox eorum ceteri sanarentur.* Quam eandem multorum immaturorum funerum causam extitisse S. August. in hæc verba probat: *De mortibus autem, quæ contingunt, & vindicta, ait quodam loco Apostolus, corripiente eos, qui male tractabant Corpus, & sanguinem Christi, dicens: Propterea in vobis multi infirmi, multi**

in vobis dormiunt, id est, moriuntur; Flagello autem Domini corripiebantur, & agrotabant, & moriebantur. Quam eandem veritatem B. Algerus, de Sacramento altaris tractans, confirmat, dum ait: *Pravi dum communicare presumunt, cibo, qui incommunicabilis est pravitati (ut ait Apostolus) imbecilles fiunt, & dormiunt multi, quia non judicant corpus Domini, ut vel corporalis infirmitatis molestia corrigantur per Dei misericordiam, vel dormitione mortis corporalis vitam amittant temporalem, & æternam.* Cui argumento plenius suffragatur Sanct. Bon. diversa, sacrilegum hoc consequentia, commemorat damna, præsertim autem, quod vitam penitus abbreviet, ait namque: *Indigne sumenibus multa mala occurrunt; nullius enim opus placet Deo, nisi placeat ipse prius. Indigna enim Communio, peccatis hominem illaqueat, damnationem prepat, proximum scandalizat, mentem excecatur, tentationi suzgat, Deum irritat, vitam temporalem brevior, gratis spoliat: quæ omnia damna ex citato eruit Ps. 68. Si quis autem porro quaesierit, quare Deus hujusmodi transgressores dictis suppliciis obruere differat, respondet S. Paschas. de sacrilego, & indigne communicante tractans, in hæc verba: *Certus sis, quia ultores Angeli, nec semel indigne communicantis parcerent, nisi bonitas Christi, in cuius iudicio pendent omnia, & cui commissum est, ut si gnium ponat suorum in frontibus, gladium suspenderet, & removeret interdum momentaneam mortem. Quod sanè delictum, nullo alio, nisi Christo interveniente, donabitur. Unde in lege, ob hoc, quia in sanctificationis deliquit, aries, per quem Christus intelligitur, offerri jubetur. Qui idem Sanctus alio in loco, cur divina Justitia, in sacrilegè communicantes puniendo, tardè procedat, hanc aliam assignat rationem, dicens: *Sed Dominus, qui eos continuo non punit, nunquid non curat, aut suas injurias ita temus multas obliviscitur? Nequaquam hoc dixerim, præsertim cum idem videat, & ad iracundiam exinde amplius concitetur, eo quod provocent eum filii sui, & filie in iram, quos Angelorum gratis sociaverat mensa. Hinc quoque est, quod sequitur: Abscondam faciem meam ab eis, considerabo novissimam eorum; hoc namque maximum est supplicium divinum, quod Deus, indignationem suam in mortis puncto exercens, permittat, tales impenitentes, & absque hoc sacramento mori, quia nimirum ipsum vilipenderant, & malè tractaverant in vita. In Sylva historiarum de quodam mercatore, lucris illicitis dedito, divitiasque per fraudes accumulare satagente, scriptum reperio, quod statim post sumptam communionem Paschalem, pallidum, & tetrum vultum præferens infirmatus, cum à suis ad sacramenta recipienda exhortatus fuisset, se nolle, responderit, utpote à quibus omnino abhorretet, siquidem hostiam, quam in Paschate sumpterat, faucibus ejus etiamnum inherens, magnum sibi dolorem causaret; cumque ei suaderetur, ut in Divinam consideret misericordiam; frustra id sibi inclamari dixerit, utpote cui jam damnatolocus in inferno demonstratus esset, in quo juxta collegam suum, qui paulò ante vesperti sanus lectum ingressus, noctu à Diabolo abreptus fuerat, in æternum torquendus esset; cumque imago Crucifixi ad eum delata esset, ipseque divinam ejus moneretur invocare clementiam, manibus oculis ad mortis, eandem nequaquam respicere voluerit, dicendo, quod non nisi severum in ea iudicem suum videret, utpote Diaboli jam manibus traditus; hisque dictis, confestim exspiravit.***

5 In revelatione quadam, quæ Sanct. Birgittæ obtigit, cuius titulus est: *Filii querimonia de quadam anima damnanda*, sequentia leguntur: *Cum enim Damon moribundi cujusdam animam suam esse prætenderet, beatissima Virgo, cui moribundus ille mirè devotus fuerat, se apud Filium suum intercessione sua fortiter interposuit. At verò num fortè hoc peccatorum refugium, & asylum, aliquid pro obtinenda peccatorum miseri hujus venia à filio suo impetrasse existimatis? Minimè gentium; quin potius filius ejus illi respondit: Scis mater mea, & vides omnia in me; hæc anima quamvis te in memoria habuerit, corpus meum mundissimum non sic tractabat, ut debuis. Quamvis me sumptis continere, non tamen ex hoc melio-*

B. Alg. l. de
fac. p. c. ult.

S. Bonav. de
comp. The.
de ill. 7. la.
c. 1.

S. Pasch. ibi

ibid. c. 1.

Syl. hist. c. 1.
l. 3. c. 2. l. 10.
c. 2.
Horrenda
historia indi-
cæ commu-
nicantis, &
sine peni-
tentiæ mo-
nitiis.

Rev. S. Birg. l.
3. c. 1. B. V.
! Quasi ani-
ma interce-
dens, nihil
efficit.

S. Ber. Ser. 1.
2. ser. 51. a. 1.
c. 1.

Ps. 68. l. 1. ser.
16. a. 1. c. 6.

S. L. Just. de
Euch.
1. Cor. 1. 37.

S. Cyp. de
Euch. Dom.

1. Cor. 11.

Propter indi-
gnas com-
munionem,
multi repen-
tè & immat-
urè moriun-
tur.

S. Pasch. l. de
corp. & sang.
Dom. c. 8.

S. Aug. Ser. 10.
de div.

rabatur, quia non se preparavit, ut debuit. Qui enim colligere vellet hospitem bonum, preparare debet non solum hospitium, sed & omnia utensilia; sic non iste, quia etsi mundavit domum, non tamen scopavit eam reverenter, & diligenter, nec pavimentum stravit virtutum floribus. Antea est igitur illa Sancti Bernardi sententia: huius sacramenti natura est indurare corda illorum, qui illud male suscipiunt, & illorum, qui illum non suscipiunt. P. Bollandus de Euthymio Magno refert, quod quibusdam in solitudine secum commorantibus, hanc se visionem habuisse dixerit: Terribilem Angelorum visionem una secum Deo ministrantem, & sacra contrahentem, & quod in Domini corporis sumptione alios quidem ex iis, qui accedebant, videret ab ipsa illuminari, aliquos autem velut obscurari, & morte affici; quicumque scilicet erant indigni calice, & splendore. Hæc autem caligo infernalium tenebrarum erat prælagium.

6 S. Cyprianus de parvula puella quadam refert, quod, cum à parentibus suis nutrici cuidam tradita esset, hæc eam ad Magistratum detulit, fideles illius temporis persecutionibus exagitantem: Cum autem puella ob annorum incapacitatem, oblatas idolis carnes manducare non posset, gentilesei panem obtulerunt vino intinctum, quod falso cuidam numini oblatum fuerat. Post aliquod igitur temporis spatium, matri restituta filia, ad Ecclesiam vice quadam deducta fuit, sancti Cypriani Missam auditura; moxque puella plangere, volutari, huc illucque agitari cepit, absque ullo quietis intervallo, aut remedii subsidio; Tandem itaque Diacono vinum consecratum, ut cum reliquis adstantibus sanctissimum acciperet, ei offerente, obstrepuit, & repudiavit, donec tandem violenter inducta oblatum sibi vinum sumpsit; subitoque omnibus verissimum esse innouit, non posse nos simul bibere calicem Christi, & calicem Demoniorum. Et licet nullam, eum panem, vino idololatæ intinctum, sumendo, admisisset culpam, nihilominus, ut idem subjungit Sanctus: Tunc sequebatur singulus, & vomitus, in corpore atque ore violato Eucharistia permanere non potuit; sanctificatus in Domini sanguine potus de pollutus visceribus erupit, tanta est potestas Domini, tanta majestas. Hæc circa infantem, quæ ad eloquendum alienum circa se crimen necdum habuit ætatem. Cui eventui tragædico plures alios similes in hæc verba idem subnectit Sanctus: At verò ea, quæ ætate provelta sacrificantibus nobis latenter subrepsit, non cibum, sed gladium sibi sumens, & velut quedam venena lethalia, inter fauces, & pectus sanguinem admittens, angustia, & anima æstuante concludi postmodum cepit, & præssuram non jam persecutionis, sed delicti sui passa, palpitans, & tremens concidit. Qui idem Sanctus aliud quoque factum memorat fornicæ cujusdam, quæ dum arcam, cui panem Eucharisticum incluserat, irreverenter aperiret, egressa inde subito flamma ignis eam prostravit. Deinde ad novum convertus prodigium idem Sanctus, eandem his verbis prosequitur materiam: Et alius, qui & ipse maculatus, sacrificio à Sacerdote celebrato, partem cum cæteris ausus est latenter accipere, Sanctum Domini edere, & contrahere non potuit: Cinerem ferre se apertis manibus invenit. Documentum unius ostensum est, Dominum recedere, cum negatur, nec immerentibus ad salutem prodesse quod sumitur, quando gratia salutaris in cinerem, Sanctitate fugiente, mutatur. Quam multi quotidiè penitentiam non agentes, nec delicti sui conscientiam confitentes, immundis spiritibus adimplentur: Quam multiusque ad insaniam mentis excordes, dementia furore quatuntur? Sed horribilius est, quod Baronius de Donatistis quibusdam tradit, qui sublatam ex Ecclesia quadam Catholica Eucharistiam, canibus devorandam projecerunt; qui mox in rabiem acti, in sacrilegos involantes, eos lacerarunt, membratimque disceperunt, ut suo damno discerent illud: Nolite sanctum dare canibus.

7 Sanct. Bernardinus pariter indignè communicantibus gravissima discrimina alia, & infortunia, per divinam justitiam inflicta fuisse, attestatur, dum ait: Placuit malis corporalibus, ideo sapius veniunt infirmitates varia, postea graves, & hominum strages, &

serpentes, & seve bestie; Id quod ex eo probat Apostolico textu: Omnes sub nube fuerunt, omnes eandem escam spirituales manducaverunt, & eandem potum spirituales biberunt (bibebant autem de spirituali consequente eos petra, Petra autem erat Christus) sed non in pluribus eorum beneplacitum est DEO, nam prostrati sunt in deserto; Hæc autem in figura facta sunt nostri.

8 In Frisia quondam impius legitur heluo vixisse, qui quoties ex taberna ebrius domum rediret, suam percutiebat uxorem; quæ vice quadam mariti exhorrescens insaniam, graviter se laborare finxit; utque majorem speciem veritatis præferret fictio, sacram sibi Communionem deferri fecit; Moxque adfuit Sacerdos, cui obviis maritus cum poculo cerevisiæ, cum ad bibendum invitavit; Ast hic potum recusavit, urpotè ob reverentiam sanctissimi Sacramenti, quod manu ferebat. Temerarius itaque ille indignatus, pyxidem percussit; omnesque in pavimentum prostravit hostias, pluribus Matronis idipsum spectantibus, quæ in uniuersusque hostiæ superficie stellam conspexere mirè coruscantem; Neque segnior Sacerdos, omnes recollegit particulas, molique abscedit. Delato exinde sacrilegii facinore ad superiores, à Decano Provinciæ impius citatus, excommunicatusque fuit; sed nihilo emendatior, omnem contempsit poenam, Ideoque cruce signatus, Roman cum dicto sacerdote abire compulsus fuit; cui scelus suum confitenti Honorius Papa in penitentiam salutarem injunxit, ut trajecto mari, triennio integro contra infideles in exercitu Catholico militaret; Obediitque poenitens, & cum sacerdote tandem sub Damiana mortuus fuit. Quibus vita sanctis, cum anno eodem Dominus Provinciam terribiliter plagasset, & causa plagæ populum lateret, matrona cuidam valde religiosa, Domino in orationibus, jeuniis, vigiliis servienti, Beata DEI Genitrix Maria, lacrymis ejus mota, populum misera, apparet, sic ait: Propter injuriam Filii mei in Sacramentum Corporis ejus saltam, submersa est Frisia, & adhuc amplius plagabitur, si condigna penitentia non fueris subsequens.

DISCURSVS XLII.

ARGUMENTUM.

Impuritas vitæ ad Christi corpus accedentem summe dodecet; ubi consequenter de variis agitur poenis illorum, qui impudici existentes, ad Communionem accedere.

THEMA.

Nescitis, quoniam membra vestra sunt membra Christi; tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? 1. Corinth. 6. v. 15.

1 Salvator noster apertis verbis asserit: Qui manducat meam Carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Quia Corporis Christi, cum membris nostris unione, & communionem supposita, clarum est, Apostolum hominibus carnalibus merito his verbis improperasse: Nescitis, quoniam &c. Quid enim lascivè, & impudicè vivere, in eaque vita ad sacram Communionem accedere est aliud, quam carnis purissimæ agni immaculati cum Venero conjunctionem temerè moliri velle? Nam ut Beatus Algerus ad nostram eruditionem optimè inquit: Sciendum, quia agnum Dei sine macula, qui virginis est Filius, luxuriosi, & incestuosi sumunt periculosius, quia cum in sacramento Christi, ei uniri debemus, conformitate passionis & munditiæ, nihil sic adversatur passioni Christi, ut voluptas, nihil sic munditiæ ac fœditas, nihil sic ejus unioni, ut fornicariæ societas unitas. Libido enim appetitu suo allicit, & incendit, actu suo fœdat, & enervat, usu lubrica lubricat, & illaqueat, adeo ut placendo displiceat, displicendo placeat, difficilem, aut nullam sui penitudinem admittat. Quando Salvator noster in sua conceptione carnem nostram assumpsit, opera Spir. S. qui summa puritas est, in utero virginis generari; similiter quando idem corpus sepeliendum erat, monumentum novum adhiberi voluit; ubique beato corpori deferretur sanctitas, inquit S. Maximus, ubique virginitas, novus illud venter

1. Cor. 10. 3.

Frisia submersa fuit propter sacr. hostiam indignè usuratam.

Joan. 6. 17. Impudici in suis criminibus committentes, Caritatem conjugat Veneri.

B. Alg. l. de sacrali cult.

Corpori Christi in conceptione, quam sepultura deferret virginitas & puritas. S. Max. h. de cruce.

concepit, novus tumultus includit. B. Petrus Dam. in Epistola quadam ita scribit: Plane sicut concipienti Desica virgini non virile semen influxit, sed virtus Spir. S. obumbravit, ita nunc in altari posuit sacramentum, eadem S. Spir. virtus est qua vivificat, & necesse est, ut hoc pudica manus, & impolluta contingat.

2 S. Bonaventura, ex eo, quod Deus in monte Sinai populum Israeliticum alloquio suo dignaturus, eadem, ut ab omni, etiam licito, actu conjugali abstineret, praeceperit, evidentem hanc deducit consequentiam. Si illic, ubi Dominus per creaturam subditam hominibus loquebatur, tanta provisione est munditia corporis requisita, ut, qui verba Dei perciperent, mulieribus mixti non essent, quanto magis mulieres, qua Corpus Domini omnipotentis accipiunt, custodire in se munditiam carnis debent, ne illa inestimabilis mysterii magnitudine graventur? Ideo etiam S. Paschasius mensam Eucharisticam accessuris, firmiter inculcat, ut virtutem hanc castitatis in se sollicitè custodiant: sicut nihil in hac vita felicius bono Christiano, ita illo nihil periculosius, si desertus à tanta gratia, fiat membrum meretricis, & ideo charissime, castum te custodi, quia hoc munus, quo virgines generantur, nimirum non modo carnis luxuriam, verum etiam mentis execratur desidiam, & omne quod est, unde noster interior homo possit maculari. Idem quoque Sanctus paulò ante dixerat: quisquis vult rectè communicare, sic vivas necesse est, ut Templum Spir. S. semper esse queas; quidnam verò ad hoc requiratur, ut quis Spi. S. Templum evadat, S. Lucia virgo perspicuis verbis nos docet, dum ait: castè viventes, Templum sunt Spir. S.

3 In Levitico hoc Deus praeceptum condidit: ista est lex hostiae pro peccato; in loco ubi offertur holocaustum, immolabitur coram Domino; sancto sanctorum est, sacerdos qui offert, comedit eam in loco sancto; quidquid tetigerit carnis ejus sanctificabitur; quis autem non videt, omne id, quod hic praecipitur, figuram fuisse istius sacrificii incruenti, quod in Ecclesia Dei pro peccatis mundi offerendum erat? Quod verò vel maxime proposito nostro deseruit, est, quod sequitur: omnis masculus de genere sacerdotali vescetur de carnibus ejus, quia sancto sanctorum est. Circa quæ verba querendum venit, cur harum carniū manducationem mulieribus prohibuerit, cum tamen, licet sexus sint debiliore, prae viris tamen magis devotæ, & ad pietatem inclinatae esse noscantur? Quam difficultatem Rupertus Abbas resolvit, dicens: quia nemo mollis, ac fluxus hujusmodi hostiae dignus est esu, omnis, inquit, masculus de genere sacerdotali, id est, omnis fortis, qui viriliter intus resistendo, dignus est dici, vel esse Filius, aut consanguineus magni sacerdotis Christi, vescetur carnibus ejus. S. Cyrillus Alexandrinus acutè observat, quod S. Joannes de convivio turbis à Christo in solitudine exhibito, scribens, nullam mulierum faciat mentionem, sed virorum tantum; dicit enim Evangelista: discubuerunt ergo viri numero quasi quinque milia. Ubi Sanct. Cyrillus subdit: discumbentium virorum duntaxat meminit, docet quippe nos tanquam in enigmate in studio boni viriliter agentibus, convenientius quodammodo, & magis proprie cibum à Salvatore suppeditari, non autem iis, qui vitiosis moribus sunt effeminati. Nimirum Panis ille miraculosè multiplicatus, ut saepius alibi probavimus, verum Eucharistiae symbolum erat, & ideo Sanct. Joannes, qui dono virginitatis erat conspicuus, de miraculosa illa refectioe differens, ne per umbram quidem sexus illius mentionem facere voluit, qui ut plurimum offendiculum est honestatis; ad denotandum, quantum ab hoc Pane Angelico omnis vel minima hujus vitii umbra aliena esse debeat.

4 Abulensis quaerit, an Abimelech, panes propositionis Davidi, & Comitibus ejus dando, peccaturus fuisset, si hi fuissent immundi, id est, ab actu conjugali etiam licito, & honesto non abstinuissent; ubi demum post ventilatam fusè quaestionem, in hanc moralitatem descendit; ex his apparet, inquit, quanta confusio debeat esse eorum, qui Dominicum corpus immundi existentes accipiunt, nam si lex homini, existenti in necessitate, non permittebat comedere de Pane illo propositionis, qui nullam differentiam ab aliis panibus habe-

bat secundum veritatem, sed solum secundum opinionem, quanto sollicitius hoc observandum est in Dominico corpore, ubi non est Panis, & vinum, sed vera Christi caro? sicut hic specialiter inquisivit Abimelech de immunditia, quæ est a mulieribus, ita & in sumptione Domini corporis observandum est; non enim merentur carnem super caelestem degustare, qui turpibus carnis illecebris immorantur.

5 Quodnam existimatis in eo latere mysterium, quod Christus in stabulo nascens, animaliumque obsequium circacircum se admittens, equum, & mulum exclusit, & solum asinum, & bovem admisit? Pro resolutione memorandum est, quod locus, in quo Christus in lucem est editus, Bethlehem, id est, domus Panis, appelletur; ad hunc verò caelestem Sacramenti Panem, lascivi, qui per equum, & mulum praefigurantur, admitti non merentur; Unde Sanctus Bernardus in sermone quodam de circumcisione Domini verba illa Davidis (ut jumentum factus sum apud te, & ego semper tecum) adducens, inquit: talia enim jumenta cognoscunt possessorem suum, & praesepe Domini sui, in quo possum est pissimum senum, ipse qui Panis est Angelorum. Sanctus Paulus Corinthios docet, inquit: fugite fornicationem; omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est, qui autem fornicatur, in corpus suum peccat; equidem, tamen si peccatum impudicitiae impuram quoque reddat animam, hujus tamen nullam facit mentionem; & ratio est, quia homines carnales, spiritus, & animæ nullam habent rationem, sed caro dominatur spiritui, & rationi; atque ideo lascivi, carnis nomine appellantur: omnis caro corrumpit viam suam, non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est; quænam igitur Sacramento altari irrogari possit major injuria, aut vilipendium, quam si illud homini carnali ministraretur? in Corpus Christi peccat, id est, illi injuriam facit, quia de carne metet corruptionem; is enim, qui caelestem hunc Panem (qui Panis intellectus nuncupatur: cibavit illum Pane vite, & intellectus) jure merito merus, & purus Spiritus esse deberet, ac proinde Propheta Regius hunc abutum prævidens, in persona Christi his verbis lamentatur: quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem? Sanctus Gaudentius in tractatu, cui titulus est: nunc judicium est mundi, ita scribit, cavendum nobis planè fratres charissimi, ne victoriam Christi, quæ de Diabolo triumphavit, de captivitate ejus nos redimens suo sanguine pretioso, & auferens ei humani generis principatum, vestro vitio irritam faciat, illius tyrannide per illecebras carnis, ejus crudeli iterum regno vos subicientes; unde merito conqueratur increpans, & exprobrans: quæ utilitas in sanguine meo? sine causa meus pro vobis sanguis effusus est, si ita vos geritis.

6 Manna, symbolum Eucharistiae, iis, qui contra Divinum interdictum, illud colligebant, subito vermes scaturiebat; ita patitur hæc mensa caelestis, licet in se ipsa corruptioni, & putredini subiecta non sit, participata tamen ab anima immunda, magis illam inficit, & contaminat; unde S. L. Just. ait: immundi ex communione sancta deteriores fiunt, adeo ut in illis verificetur illud; qui in sordibus est, sordescit adhuc. In libro Sapientiae de Manna ita scribitur: quod ab igne non poterat exterminari, statim ab exiguo radio Solis calefactum tabescebat, ut notum omnibus esset, quoniam oportet prævenire Solem ad benedictionem tuam. Aponius ad hoc altaris sacramentum alludens, ex prædictis verbis hoc elicit documentum: minutum, inquit, statim diluculo colligendum, mox ut notitia illuxerit cordibus nostris, antequam ardor avaritiæ, antequam ardor libidinis exardeat in nobis, nam ubi hi affus increverint mentibus nostris, panem illum caelestem (in quo dixit Dominus, hominem vivere) ad suam retractum naturam, fugant à nobis, nec in ira nostra viscera ejus virtus manebit, sicut Sole orto, Manna ad liquoris naturam revertebatur. Notanda verò sunt verba illa: ab exiguo Solis radio; quia omnis hujus peccati carnalis macula, quantumvis parva esse videatur, ad Manna hoc paradisiacum in nobis destruendum sufficit.

7 In lamentationibus Jeremiæ hæc verba leguntur: matribus suis dixerunt, ubi est triticum, & vinum? cum deficerent quasi vulnerati in plateis civitatis, cum ex-

Cur Christo nato in stabulo adfuerint asinus & bos & equus & mulus.

S. Bern. ser. 3. de circ. D. PC. 32. 33.

1. Cor. 6. 12.

Homines carnales nullam spiritus & animæ habent rationem Gen. 6. 12.

Gal. 6. 8.

Ecc. 8. 12.

1. Cor. 10.

Corpus Chr. ab immunda anima sumptum, illam magis inficit & deturpat. S. L. Just. de Euch.

Sap. 16. 16. 17

Apon. 1. 2. in Cir. in bibl. vet. p. 61.

Communi- cantes debet rationibus carnalibus obnoxii, animas suas dum ad mortem.

la-

S. Pet. Dam. 1. 2. Ep. 10.

S. Bon. Phat. 1. 1. c. 3. Corpus Chr. sanctis vellent, castè vivant.

S. Pasch. 1. 6. de Corp. & sang. D. c. 31.

Lev. 6. 24. Cur Carnes sanctæ in V. L. prohibita fuerint mulieribus.

Rup. Abb. 1. 1. in Lev. 6. 24.

S. Cyr. Al. 1. 3. in Jo. 6. 30. In manducatione panis miraculosi in deserto, solum fit me uno virum, & quare

Abul. q. 13. in c. 31. 1. Reg. 1. Panes propositionis non comedebantur ab immundis ex actu conjugali etiam licito.

larent animas suas; circa quæ verba meritiò quæritur, undenam hæc desolatio, & exterminium suam habuerit originem? S. Paschasius in sensu morali ad frumentum electorum alludens, quod licet sit Panis vitæ, mortis tamen multarum animarum causa existit, inquit: exhalant animas suas in sinum matrum suarum, quæ illos male aluerant, & in sinum oblectationis pessimæ illexerant; paulo post verò subiungit: per plateas voluptatis arripit latam, & spatiosam viam, quæ ducit ad mortem. Theodoretus verba illa Apostoli (quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit Corporis, & sanguinis Domini) Glossa sua illustrans, eos, qui hunc panem, conscientie immundæ obnoxii, manducant, Judæ pares censendos esse existimat, ait enim; hoc significat, quod, quemadmodum tradidit ipsum Judas, ipsi autem insultant, & probriis affecterunt Judæi, ita eum ignominia, & dedecore afficiunt, qui sanctum eius corpus immundis manibus accipiunt, & in pollutum, & incestuosum ei immittunt. S. Bern. pariter in quodam sermone inquit: qui secundum carnem vivunt, & post carnalia evagantur, catenarum visum compediti, cum Iudæ proditore venenum accipiunt, spiritualis incendii laqueum incurrunt, gravissime damnandi, tum pro multiplici reatu, tum pro sacramenti contemptu. Sanct. Paschasius ad præceptum illud, quo Deus olim Agnum Paschalem, succinctis renibus, manducari voluit, alludens, inquit: renes vestros accingetis, quia sunt hæc vitæ semina, quibus virgines generantur; unde constat, quod nulli periculosius ea contingunt, quam luxuriosi. Propterea primum hoc loco, lex castitatis in renibus, quorum scrutator est Deus, per se ipsam affigitur; nam si, qui uxoris debitum reddunt, in lege non possunt ad Deum, neque ad panem propositionis, neque ad ulla legis consecrata, nisi prius saltem triduo, vel eo amplius sanctificentur, accedere, quanto magis si volumus panem illum, qui de celo descendit, & agni Dei carnes dignis comedere, necesse est ab omnibus peccatis operibus vacare, purificationemque mentis ad Deum dirigere? Enim verò licet in mensa Eucharistica non sumatur aliud, quam caro, & sanguis, illa tamen caro, & sanguis est caro, & sanguis filii Virginis, & Agni immaculati, & vinum germinans Virgines; & ideo ab hac carne alienissimus esse debet, qui est mera caro, & sanguis. Audiamus Sanctum Cyprianum, hæc de mita loquentem: inter Dominice mensæ convivas animalis homo non admittitur, quidquid caro, & sanguis dicitur, ab hoc carne excluditur. S. Bernard. in quodam sermone auctoritatem adducit S. August. dicentis: quam temerarium, quamque nefarium est, cruentis manibus intemerata Virginis tractare Filium? quis auditis hoc sustinet aurium, quis oculus non confunditur ad intuitum, ubi pretium mundi mittitur in sterquilinum? non enim minus est detestabile, in os pollutum, quam in lutum mittere DEI Filium.

8 Dragma perdita inter domus immunditias reinventa fuit; huic autem gemmæ, pro qua comparanda pendens ille negotiator vendidit omnia, quæ habuit, sanctissimum Altaris sacramentum assimilare possumus, nam ut Concilium Trident. ait: divitias in eo amoris sui effudit; de hac gemma præceptum illud Evangelicum datum esse intelligitur; nolite dare sanctum canibus, neque miseratis margaritis vestras ante porcos, ne forte conculcens eas pedibus suis; per hæc autem animalia immunda carnales homines intelliguntur, qui panem cælestem conculcant. Rupertus Abbas super illa verba (litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes: quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?) inquit: Sanctum hoc est, quod litigiosis canibus dari non debet. Margaritæ sunt, quæ videlicet ne conculcentur, ante porcos mittenda non sunt. Salvator noster S. Brigittæ appatens, causam revelavit, cur multi hoc Manna Cælestis nauseant; dicit enim: *fatidius verè est, & febricitans, qui habet calorem exteriorem, sed interiorem frigiditatem, sitim intolerabilem, languorem membrorum, panis fastidium, & omnis suavis abominationem. Calefcit enim ad mundum, frigescit ad Deum, sunt voluptatem carnis, fastidians virtutum pulchritudinem; insipidus est ad mandata Dei, fervens ad omnia, quæ sunt carnis, ideo non mirum, quia non sapit sibi corpus meum. Sic quoque Manna populo Israelitico nauseam ingerebat; sed unde hæc nausea provenit? nimirum licet Manna in se reclusi*

*deret omnes sapes, qui desiderari poterant, illi tamen carnes concupiscebant, & ideo Manna illis insipidum videbatur. Ad magnam illam cenam, quæ Eucharistia figura erat, infelix ille homo accedere non solum renuebat, sed etiam frequentationem illius sibi impossibilem esse reputabat, unde dicebat: non possum venire; cuius impossibilitatis rationem ipsemet assignabat, dum perspicuis verbis dixit: uxorem duxi, & ideo non possum venire. Circa quæ verba Simon de Cassia ita scribit: Magnum est vinculum hominibus uxor ad Divina convivium, etiam si bona consistit, si nolis celebrare diversum propter Christum, & vacare ad tempus. Ubi notanda sunt verba illa: etiam si bona consistit; præterquam, quod agatur de actu conjugali, qui inter maritum, & uxorem cum augmento gratiæ exerceri potest, siquidem matrimonium verum est sacramentum; quid igitur de fornicariis diceret? de quibus Petrus Blesensis in quadam Epistola ait: *sancti non habent potestatem edere de cælesti altari, qui tabernaculo carnis deseruiunt. Illis enim, qui carnalibus desideriis insumuntur, calix Domini vertitur in fel Draconum, Angelorum Panis auferitur ab eis, Manna cælestis putrescit, pluit super eos Dominus, sicut pulverem carnis. Salvianus in hac materia ita scribit: carnes desiderans, verberatur, & quia quotidie Manna edens, explere ex illecebris ventris cupit ingluviem, optata quidem cupiditate saturatur, & in ipsa tamen saturitate torquetur; adhuc enim, inquit Scriptura, esca erat in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos; quia ut Petrus Cellensis ait: cibos ad libidinem commotivos rebellis, & ingratus populus esurrit.**

9 Salutare proinde est illud Regii Vatis consilium, dicentis: *apprehendite disciplinam: ubi alii apud Lorinum legunt: adorate frumentum, alii: adorate pure: alii: adorate filium, alii: fasciculum spicarum; sed cur, obsecro, post commemoratum cælestis hoc frumentum, nos simul hortatur ad castitatem? ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta, cum exarserit in brevi ira eius; summopere enim ira Dei contra homines carnales ad Eucharistiam accedentes irritatur, & ideo alii legunt: armamini disciplina, mundicia. S. Joannes postquam in Apocalypsi Beatos illos dixisset, qui stolas suas lavant in sanguine Agni, id est, qui per penitentiam conscientias suas purificant, protinus subiungit: *ut sit potestas eorum in ligno vite; per quod sacramentum altaris intelligitur, utpote in virtute illius in Paradisum intratur; & per portas intrent in civitatem, id est, in cælestem Jerusalem; & tamen abinde nonnulli repelluntur; nam dicitur: foris canes, & venefici, & impudici, & homicide. S. Bernardus gravissimè hujus culpæ malitiam his verbis depingit: magis peccas, existens in peccato luxurie, quam existens in peccato ira, vel alterius peccati spiritualis, & hoc triplicatione; primo, per oppositionem; secundo, per despectionem; tertio, propter iniquitatem. Propter oppositionem, scilicet contrarietatis in affectu, quia hoc sacramentum efficit hominem spirituale, illud vero peccatum carnale; secundo, propter despectionem, quia maior contempnus ibi accedit ex celsitudine, & vilitatis reputatione; qui enim peccant peccato luxuria, certi sunt, quod mortaliter peccant, & peccati vilitatem agnoscunt, & viles se reputant; tertio, propter iniquitatem, nam ex commissione carnalis operis, non solum anima efficitur immundior per immundicia appetitum, & immundarium cogitationum incursum, merum etiam caro ista propter pravitatem, & opera immunda.**

10 S. Hieron. illa Psalmistæ verba (*adhuc esca eorum erans in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos*) interpretans, ita ad nostrum discurret intentum, hæc de his, qui Deum post acceptum Manna dereliquerunt, nam & nunc in Ecclesia, si quis sanguine, & carne Christi reficitur, & declinat ad vitia, noverit sibi Dei iudicium imminere. Ita tempore S. Greg. Papæ, Romam devastavit pestis, inguinaria nuncupata; cuius in hæc verba rationem assignat Salmer. *quam invenies, multos ob impuram Dominici Corporis susceptionem graves, & horrendas penas sustinuisse, & tempore Gregorii, peste inguinaria Roma flagellata fuit ob indignum accessum ad Eucharistiam.*

11 Carnalis quidam, & lascivus, pessimam suam vitam deserere nolens, à suo legitur prohibitus fuisse parochio, ne ad communionem accederet; temerarius nihilominus publicè accessit cum reliquis, unde sacerdos

Ad magnam cenam venire non poterat qui uxorem duxerat. Luc. 14. 30. Sim. de Cass. l. 6. c. 19.

Petr. Bles. Ep. 1290

Salv.

Petr. Cell. de Pan. c. 11.

Ps. 11. Summopere irascitur Deus hominibus carnalibus, ad Eucharistiam accedentibus.

Apoc. 12. 4. 9

S. Bern. 2. Ser. 77. 2. c. 1. Magis quam cum peccato ira vel alterius peccati spiritualis.

Ps. 77. S. Hier. lib. Ob hoc peccatum Roma punita fuit peste inguinaria.

Salmer. l. 9. c. 21.

Sylv. hist. l. 2. l. 8. c. 3. ch. 10. l. 2. 6.

S qui

● 研究員

3. S. Ambrosius ad inrentum præsens, historiam Jacobi Patriarchæ adhibet, filios suos in Ægyptum ad comparandum frumentum ablegantis, ex eodemque facto, nostram in frequentanda Eucharistia, perstringit tarditatem, inquit: *Et Jacob dixit ad filios suos; ut quid pigri estis? Ecce audivi, quia frumentum est in Ægypto, descendite illo; Non semel hoc Jacob dixit, quotidie omnibus filiis suis dicit, qui serius veniunt ad gratiam Christi, ut quid pigri estis?* Quo fine illud S. Thomæ à Villanova convincens deferret argumentum, dicentis: *desidiâ vestram perpendite, quippe qui corpus in via toties in die reficiatis, & animam miseram, longa peregrinatione laborantem, vel semel in mense reficere negligatis.* Verum quidem est, quod sac. Conc. Trid. Ecclesiæ præcipiat, ut Christianos semel tantum in anno ad communicandum sub pœna excommunicationis astringat; veruntamen Petr. Blesensis in Epistola quadam ad Innocentium III. inquit: *non audeo dicere ex præcepto Ecclesiæ; sed ex tacita permissione ipsius introductum esse, ut semel in anno in Paschate communicent fideles;* num igitur dicere quis audebit, majorem hujus mensæ frequentiam Ecclesiæ displicere? Quod ut melius intelligatur, similitudine haud inepta id ipsum declaremus; si enim Medicus, magnam in infirmo, cibi inappetentiam, & horrorem animadvertens, eidem diceret: nisi ad minus semel in die te nutrieris, utique morieris; nemo prudens inde concludere posset, Medicum velle, ut nequaquam sæpius cibum in die sumeret: eodem quoque modo S. Mater Ecclesia in multis fidelibus hanc sacramentum sumendi nauseam animadvertens, eisdem præcepto astringit, ut ad minus semel in anno sacramentum hoc sumant; Il enim secus fecerint, desperata erit eorundem salus; non tamen per hoc prohibet, ne sæpius hunc sacramentalem cibum frequentent, sic quoque homini agonizanti distillatum confortativum semel in die sumere sufficit, at verò dum eò res devenit, signum est, quod, si nutrire se nolit, vita deficiet & mors in foribus erit: Ita quoque accidit illis, qui tibi Eucharistici inappetentia laborant, quia enim *omnem escam abominata est anima eorum, appropinquaverunt usque ad portas mortis.* Qui enim de anno in annum ad communionem accedere differunt, signum manifestum de se edunt, quod fides ut plurimum in ipsis agonizet. In Evangelio Lucæ Christus Salv. noster inquit: *precinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.* Circa quæ verba doctissimus Salmer. advertit, quod tamen in

LCY 3.

tempore Paschali omnes fideles mensæ Eucharisticæ accumbant, de illis tamen, qui semel in anno tantum ad eandem accedunt, intelligendum sit, quod in prædicta parabola dicitur: *transiens ministrat illis*; tunc enim Salvator cum ipsis est *per modum transeuntis*, non verò *per modum permanentis*; non enim in ipsis permanet fructus communionis, sed ut plurimum ad peccata, & ad vitam pristinam dissolutam vertuntur, de quibus proinde verum est, quod inquit D. Chrysologus, scilicet Christus illis *de misericordi Patre severissimum transibis in iudicem*.

4. Nescio, an aliquando vos reflexeritis ad parabolam cenæ, per quam Albertus Magnus Eucharistiam symbolizari asserit; in illa namque Christus omnibus illis, qui ad cenam invitati, ab eadem se per varias excusationes subtraxerunt, comminatur dicens: *Dico vobis, quod nemo illorum virorum gustabit cenam meam*. At verò inquit, exiguum hoc illis videtur fuisse supplicium, quandoquidem omnes illi, ultro citroque se eadem privatos esse voluerunt, omnes enim communi consensu ad eandem non gustandam jam conspiraverant, scienti autem, & volenti non fit iniuria. Veruntamen certum est, quod iustitia punitiva Dei severiori in illos supplicio animadvertere non poterat, quàm eos Pane vitæ æternæ privando, & ideo majus animæ supplicium imminuere quàm si Deus permitteret, ut à sacra communione nauseam, & horrorem conciperet. Quando Eliseus Propheta, tempore obsidionis Samaritæ, in magna illa annonæ caritate futurum esse prædixerat, ut die sequenti ingens frumenti abundantia omnibus suppeteret, certus quidam temerarius, & incredulus respondit: *si DOMINVS fecerit etiam casaverit in Cælo, nunquid poterit esse quod loqueris*? erat hic typus mundani cujusdam hominis, qui nullo cœlestis Panis appetitu movetur; unde idem suam quoque pœnam confestim loit, dicente ei Propheta: *videbis oculis tuis, & inde non comedes*; quando enim ingens illa Panis abundantia Civitati Samaritæ illata fuit, *concubavit eum populus in porta, & mortuus est*. Idem pariter accidet multis, qui ultro citroque, & data opera, sacramenti hujus penuriam pati voluerunt; veniet enim tempus, ut, quando in puncto mortis hoc sacramentum recipere volent, Deus iusto suo iudicio disponet, ut vel non inveniantur, qui hoc illis administret, vel certè minister sacramentum hoc adferat, postquam illi vitam cum morte commutarunt; sicut enim illi frequenter communicantes deidere, suisque ludibriis, & subannationibus à tali frequentia divertere conati sunt, ita quoque Deus illis protestatur, dicens: *ego quoque in interitu vestro ridebo, & subannabo*. S. Bernard. tali, raro communicanti ait: *Panem terræ huminentis comedes, qui panem Angelorum fastidisti*. Sæpe enim talibus accidit, ut non solum sine sacramentis moriantur, sed mors illos veluti asinos quosdam in campo, vel silvis obruat, verificturque de illis illud Jeremiæ: *sepultura asini sepelliantur*. Vix Moyse temerarios illos, qui Manna in appetentiam, & fastidium patiebantur, dixisse narrat: *nauseat anima nostra super cibo isto levissimo*; cum protinus subiungit, Dei iustitiam dignè promerita illis immisisse flagella; subiungit enim: *quamobrem misit DOMINVS in populum ignitos serpentes*: ubi notanda est dictio illa: *quamobrem*, utpotè quæ causativa est, & flagella temerariis illis ideo immissa fuisse indicat, quia Manna fastidierunt; nec solum illis serpentes velut carnifices immisit, sed serpentes ignitos. Omnia autem hæc in figura contingebant, per hoc namque nos Christiani docemur, quod, si quando Manna Eucharisticum fastidierimus, daturus sit nos Deus serpentibus infernalibus in prædam. Unde opportunum est illud Dionysii Carthusiani, in prædictum Numerorum locum scribentis, salutare monitum: *non nobis vertatur, inquit, in nauseam Panis cœlestis, refectio spiritualis, alioquin Deo iustissime permittente invadent, intoxicabunt, occident nos serpentes igniti, passiones mortifera, tela nequissimi ignea, & spiritus infernales*. Neque id mirum est, cum enim cœlesti hoc præsidio destituti simus, dæmonis insidias evadere non poterimus. Nam ut S. Greg. ad Massilienses scribit: *inter cetera arma, quæ contra principem mundi, Deo favente, Ecclesia consulit, potissimum est, ut corpus Domini frequenter acciperent*.

Manfi Bibl. Præd. Tom. II.

5. Medicorum aphorismus est per experientiâ autenticatus, quod scilicet *omnis nauseatio sit mala, Panis autem pessima*; quando enim infirmus aliquis ad eum usque infirmitatis statum pervenit, ut omnium ciborum, quantumvis sint delicati, speciatim verò Panis nauseam patiatur, pessimum hoc est desperatæ salutis indicium: eodem quoque modo nobis in proposito nostro ratocinatur illicet. Quod enim aliquis alienus sit à proprii corporis maceratione, per cilicia, catenas ferreas, jejunia instigenda, quod mortificationes ab aliis impositas invitus recipiat, quod ad elemosynam erogandam, exhibendamque pauperibus compassiorem durus sit, & inhumanus, quod ad manifestanda confessario propria scelera repugnantiam habeat, hæc omnia quidem certa sunt exigui pietatis, & timoris Dei indicia: at verò aliquem panem Angelorum, & lauram paradisi mensam fastidire, & nauseare, infallibile est mortis æternæ prognosticum, quia *nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Isaiæ cap. 62. dicitur: *Iuravit Dominus in dextera sua, & in brachio fortitudinis sue; si dederit triticum tuum ultra, cibum inimicis tuis, & si biberint filii alieni vinum tuum, in quo laborasti, quia qui congregant illud, comedent, & laudabunt Dominum, & qui comportant illud, bibent in atris sanctis meis*. Quæ verba Molina tract. 7. de sacerdot. cap. 3. §. 3. contra illos exponit, qui corpus Domini sumere contempnunt, & negligunt. Deus enim illis, medio juramento, protestatur, quod vinum suum, id est, suum sacratissimum sanguinem, nequaquam daturus sit illis, qui ipsum suo opportuno tempore sumere neglexerunt. Convivium à Rege Assuero præparatum, sacrum illud prænotat convivium, de quo canimus: *Osacrum convivium in quo Christum sumitur*, ac proinde sicut Regina Vasthi, eò quod ad hoc convivium invitata, venire renuit, ex consensu Regii Consilii, diademate Regio spoliata, atque ex thalamo Regis extrusa, ex Regina serva, & ancilla facta fuit; ita quoque iusto Dei supplicio, animæ, quæ huic convivio accumbere renuunt, reprobabuntur à Regno Cœlorum.

6. Sacrum Concilium Tridentinum hanc frequentis Communionis sollicitudinem efficacioribus verbis exprimere non poterat, quàm dum ait: *paterno affectu admonet sancta Synodus, hortatur, rogat, & obsecrat per viscera misericordie Dei nostri, ut omnes, & singuli, qui Christiano nomine censentur, in hoc unitatis signo, in hoc vinculo charitatis, in hoc concordia symbolo, iam tandem aliquandò conveniant, & concordent, memoresque tantæ Majestatis, & tam eximii amoris IESU CHRISTI DOMINI nostri, qui dilectam animam suam in nostra salutis pretium, & carnem suam nobis dedit ad manducandum, hæc sacra mysteria corporis, & sanguinis eius, ea fidei constantia, & firmitate, ea animi devotione, caritate, & cultu credant, & venerentur, ut panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint*. Sanctus Carolus Borromæus instructionem contexens, ministris verbis Dei proponendam, ita inter cetera scribit: *Sanctissime Eucharistia frequentiam esse fructuosissimam, & maxime commendandam, rationibus multis, & sacra Scriptura testimoniis comprobabit*. Non sine mysterio Sapiencia Incarnata sacramentum hoc sub speciebus panis, & vini instituere voluit, siquidem quævis alia materia comestibilis nauseam nobis facillè creare potest, excepto pane, & vino; nunquam enim homo per totum vitæ suæ decursum illa fastidit, imò nullum cibum frequentius sumit in sui nutrimentum, quàm panem, & vinum. Panis ab Ecclesiastico his verbis describitur: *panis egenitum, vita pauperum est, qui defraudat illum, homo sanguinis est*; quibus verbis licet quoad sensum literalem ad illos alludat operarios, qui mercede sua defraudantur, quia cum se ex sudoribus suis sustentare nequeant, fame mori coguntur: in sensu tamen spirituali alludere videtur ad panem Eucharisticum, qui pauperibus, & humilibus distribuitur; *manducat DOMINVM pauper, servus & humilis*; quisquis igitur hoc pane animam suam, per rariorem communionem, defraudat, sibi ipsi mortem infert spiritualement; ideoque dicitur: *nisi manducaveritis carnem, &c.* Quare & Sanct. Bonaventura, alia inter raræ communionis

Quod quisquam panem nauseam habeat à bonis operibus malum est, illi autem fastidiat panem Angelorum, est signum mortis æternæ.

Joan. 6.

Isa. 62.

Eccl. 1. 12.

Conc. Trid. sess. 13. c. 8. S. Conc. Tr. efficacissima verbis hortatur ad frequentiam Communionis.

Act. Eccl. M. p. 4. car. 456. Ratio, cur hoc sacramentum sit institutum sub speciebus panis, & vini. Eccl. 34. 16.

Eccl. 34. 17.

S. Bon. 1. 7. l. de comp. Th. ver. c. 17.

damna, hoc quoque censere non dubitat, inquit; vires spirituales perdit; quilibet enim, qui est sine mortali, est membrum corporis mystici; membrum autem debet sustentari alimento Corporis CHRISTI veri, alioquin efficitur aridum, sicut corporeum membrum, ad quod non transmittatur corporalis cibi nutrimentum.

7 S. Paschasius illa Salvatoris verba considerans (patres vestri manducaverunt manna in deserto; & mortui sunt, qui manducat hunc panem, vivet in eternum) talem ex illis deducit consequentiam; ergo Corpus Christi manducans, a morte exemptus erit? ubique respondens ait: moriemur sane, sed non sicut illi in anima; non propter hanc vitam, ne moriamur temporaliter, sed propter eternam, caro Christi, & sanguis sumitur spiritualiter. Insuper in hujus panis virtute, corpus ad vitam reusciabitur immortalem, dicente Christo: & ego resuscitabo eum in novissimo die; ubi S. Bonaventura ait: tam secundum spiritum, quam secundum corpus, ait Augustinus. Cum igitur tam animæ quàm corporis vitam panis ille nobis impertiat, quæ, obsecro, tanta nostra est infania, ut ipsum fastidiamus? Unde & Albertus Magnus ait: sicut dicitur Gen. 19. sedes anime, que principium, & causa est vite, in sanguine est, & ideo Spiritu Christi non vivis, qui purissimo sanguine eius non est sociatus. Porro Salmeron ad quandam in hæc verba respondet objectionem, inquit: si dicas, si gratiam habes, cur ad sacramentum participandum accedis? respondebo, & pariter obiciam; si vivis, quorsum edis? inquit, ne vitam perdam; eadem ratione & ego subiungam: pane vis a parcor, ne gratiam, quæ in me est, amittam, nam ita etiam, acerna oleum infundis, ne propter olei defectum extinguitur; deinde non tantum ne gratia iacturam faciam, ad hunc cibum accedo, sed ut etiam gratiam corroborem, & perficere valeam. Unde lamentabatur David: defecerunt, sicut fumus dies mei, & ossa mea, sicut crementum aruerunt, percussus sum, in sanguinem, & aruit cor meum. At unde tantam putatis processisse ariditatem? ipsemet respondet, inquit: quia oblitus sum comedere panem meum; quæ verba Sanctus Bonaventura discutens, ait: defectus istius manducationis (sacramenti scilicet Eucharistie) deficit vita.

B. S. Thomæ de Villanova eidem insistentis argumento, quid de torpore cordis quotidie conquereris, ait, nunquid non legisti: arnis cor meum, quia obliens sum comedere panem meum? S. autem Augustinus, à D. Bonaventura citatus, aliud raræ communionis inconveniens insinuat, dum ait: vices Deo non rependis; verecundum est, illi hospitium denegare, qui solet omnem pulsantem admistere. Notat Seraphicus Bonaventura, Raab meretricem salvatam fuisse, ob datum exploratoribus populi Dei hospitium; unde hanc deducit consequentiam: si Raab salvata est, quia suscepit nuncios Domini, multo magis qui ipsum suscipit. Terribilis omnino est illa, quondam à Christo S. Brigittæ facta revelatio, contra illos, qui Eucharistiam magis, quam venenum respiciunt, & abhorrent. Porro supplicia talibus imminutura, & à Christo in dicta revelatione comminata, sunt hæc sequentia: nunc igitur, inquit Christus, per unam viam eis incognitam, veniam cum potentia Deitatis meæ, vindictam contemptoribus meæ humanitatis inferendo. Et sicut ipsi mihi tria obstacula in viis suis, ne ad ipsos ingrediar, paraverunt, ita & ego alia tria ipsis parabo, quorum amaritudinem vivi, & mortui sentient. Lapis itaque meus est mors subitanea, & improvisa, quæ sic eos conteret, quod omnia, quæ habens ad iucunditatem suam, hic remanebunt, & sola anima ad iudicium meum venire compellatur; nunquam gustabunt bonitatem meam, qui eos redemi. Fovea mea est inferni tenebræ obscuritas, in quam cadent; omnes Angeli mei in celo, & omnes Sancti condemnabunt eos, omnesque demones, omnesque animæ in inferno maledicent eis.

DISCVRSVS XLII:

ARGUMENTUM.

De usu primorum fidelium , per aliquod tem-
pus in Ecclesiam introducto , circa commu-
nionem primitus quotidianam , & tandem
frequentissimam ; varia proinde frequentia hu-
jus considerantur bona , omnia utilia , & ne-
cessaria .

T H E M A.

Erant autem perseverantes in communicatione fractionis panis. Act. 2.v.42.

S Sanctus Lucas de statu primitivæ Ecclesiæ, post Christi in Cælos ascensionem, & descensum Spiritus Sancti in die Pentecostes, super sanctam illam congregationem factum, differens, primos Christianos in communione & continua panis Eucharistici frequentia perseverasse dicit. Et quidem tamen Cajetanus, S. Lucam ibi de pane usuali, & refectioe corporali, quæ in communi fiebat, locutum fuisse crediderit, atamen Evangelistam de sacramento altaris intelligendum esse, ex versione Syriaca clarè deducitur; siquidem illa legit: *in fractione Eucharistie*; tum etiam, quia sacer textus de alimentis, quæ sustentationem corporalem in communi dividebantur, paulò post his verbis loquitur: *frangentes circa domos panem*; præterea cum Sanctus Lucas hæc verba simul cum prædicatione, sive doctrina Apostolorum, & oratione conjunxerit, dicendo: *erant perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus*, signum est manifestum, quod de pane spirituali & cœlesti locutus fuerit. Eadem phrasi Eucharistiam à S. Paulo denominatam reperimus, quando ad Corinthios ita scribit: *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?* denique quando idem Evangelista discipulos, in Emmaus euntes, ex data illis sacratissimi corporis communicatione Christum post resurrectionem suam cognovisse commemorat, eodem loquendi modo utitur, dicens: *cognoverunt eum in fractione panis.*

3 Porro consuetudo antiqua ab Apostolis, & primorum fidelium exemplo, in Ecclesiam introducta fuit, hanc mensam quotidie frequentandi, ac proinde nequaquam respuenda, sed pari cum devotione à nobis continuanda erit, ne ab his penitus degenerasse videamur, nam ut Deus apud Jeremiam ait: *hec dicit Dominus; stete super vias, & videte, & interrogate de semitis antiquis, quæ sūt via bona, & ambulate in ea.* Tamen si Salvator noster cum humanitate sua ad dexteram Patris ascenderit, nihilominus eandem pro stabilitamento Ecclesiae suæ, & fidelium suorum consolatione & nutrimento, modo quodam mirabili, hic in terris in sacramento altaris nobis relinquere voluit, ideoque ait: *ego vobiscum sum omnibus diebus, usque &c.* ubi bene observandum, quod Christus dixerit *omnibus diebus*; monstrando nimirum vehemens desiderium, quo quotidie in sacrificio incruento offerri, & in sacra communione recipi cupiebat: *omnibus diebus*; ac proinde Christianos in primis Ecclesiae crepundiis bene dirigere volens per Spiritum Sanctum, cordibus eorum recenter infusum, illis inspiravit, ut quotidie perseverarent & continuarent, in participatione panis hujus celestis, & divini. Unde S. Bern. ait: *in Ecclesia primitiva, quando fervor Dei inflammescibat, & devotio sanguinis Iesu Christi recenter effusi in fidelium mentibus bulliebat, statutum est, quod fideles quotidie sumerent Dominicum Sacramentum, sicut patet Act. 2. & de consec. dist. 2. cap. per altā, dicit Papa Calixtus, per altā consecratione omnes communicent; secundo autem tempore, iam fervore diminuto, communicabant quidam quotidie, & quilibet quolibet die Dominico.*

3. Huic quoque frequenti communioni Annales Ecclesiastici testimonium perhibent, asserentes, quod per institutionem Apostolicam, continua communio-
nis frequentia præcepta fuerit, quam postea Sanctus Ignatius Martyr, qui post S. Petrum ad sedem Antio-
chenam assumptus fuit, magna dum sollicitudine suis
recommendavit; in cujus probationem Cardinalis Ba-
ronius

Per fratri-
nem parie,
intelligens
sumpeio em-
poris Chr. .

2. Dec. 29, 186.

ENCLOSURE

In primitiva
Ecclesia fi-
deles quasi
die commu-
nicabant.
1er. 8. 16.

Sept. 22. 10.

S. Bar. & Co.
44-21 E. 72 St.

Bar. m. 17.
n. 391.
Quceidlana.
Sc frequen-
tior commu-
nio afferitur
ex Annali-
bus Eccl.

ronius adductum ex S. Luca, thematis nostri textum, opportunè subjungit, quod primorum fidelium exemplum quotidie communicandi, alios fideles deinceps profectos fuisse, ex multis Patribus tam Latinis, quam Græcis perspicuè deducitur. Imò, quia multi ad sanctas illas congregationes convenire, seque ad Ecclesias personaliter recipere, sive ex metu persecutionum, sive propter aliud impedimentum minimè poterant, nec laudabilis, & salutaris hic usus prorsus interiret, concessa est eis facultas, panem hunc sacramentalem in proprias domos suas secum deferendi, ubi illum summa cum reverentia custodiebant, indeque quotidie communicabant; idque illis per institutionem, & auctoritatem Apostolicam permissum fuit, tametsi in progressu temporis, ob certas quasdam indecentias, & abusus, hic usus tunc laudabilis prorsus abolitus fuit. Prosequitur idem Baronius hunc discursum, atque ex S. Hieronymo clarè deducit, quod, quo sæculo Sanctus hic Doctor vixit, hæc quotidianæ communionis consuetudo, etiamnum hic Romæ viguerit, quam tamen quoad conjugatos minimè approbabat; veruntamen apud Orientales, ut S. Ambrosius, & Chrysostomus dolenter testantur, hæc communionis frequentia in usu non erat, unde hic multos illorum, Eucharistiæ communionem de anno in annum distulisse, valde lamentatur; id quod ipse etiam populo suo Antiocheno in homilia 61. improperat, fortiter conquerendo, illos ter saltem in anno ad communionem accedere consuevisse, id est, in Epiphania, in Paschate, & Natali. Sanctus Clemens Papa in constitutionibus suis pariter de laudabili primorum Christianorum usu, quo quotidie post corporis, & sanguinis sumptionem, a sacerdote in missa factam, ad sacram mentem accedere consueverunt, evidens perhibet testimonium. Imò S. Dionysius Areopagita, qui uxorè S. Pauli discipulus primo sæculo vixit, expressis his verbis scribit: post Evangelium, & sacram literarum lectionem, qui ad sumendam Eucharistiam parati non erant, foras mittebantur, atque omnibus tradita communione divina, sacerdos gratias referens, finem mysterii imponit. S. Basilii quoque in epistola quadam, huius sacramenti frequentiam suis temporibus viguisse, his verbis testatur; singulis certè diebus communicare, & percipere sancti corporis, & sanguinis Christi sacramentum, bonum & fructuosum est, cum dixerit ipse perspicuis verbis: qui comederit carnem meam, & biberit sanguinem meum, vitam habet æternam. Jam vero quis dubitet, quin vita frequentius participare, non sit aliud omnino, quam frequenter vivere? quare igitur nos singulis septimanis communicamus Dominico die, Feria quarta, in Parasceve, & Sabbato, sed & per dies etiam alios, si martyris alicuius memoria celebretur?

4. Atque hinc factum est, quod Prælati, & Pastores, qui salutis gregis sui superintendebant, omnem semper adhibuerint operam, ut pascui huius frequentiam suis feriè recommendarent, prouti ex Constitutionibus, Canonibus, & variis temporibus celebratis Conciliis colligitur. Superius in variis Discursibus Eucharistiam, velut in expugnabile quoddam Ecclesiæ præsidium esse demonstravimus, unde Sapiens ait: Sapiencia adificavit sibi domum, miscuit vinum, proposuit mensam, misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, &c. venite, & comedite panem meum, & bibite vinum. At verò quænam sunt ancillæ istæ, ad convivas ad hanc mensam invitandos emissæ? Cajetanus per illas principes Ecclesiasticos intelligit, qui auctoritate legum suarum, subditos ad hoc sacramentum astringunt; cogor, inquit, intelligere per Excelsos civitatis, non celsos virtutibus, sed celsos statu, & officio, quia superna Sapiencia gubernat infima per media, ideo ad ordinem divina Sapiencia spectat, quod virentes in factis hominum excelsorum in civitate (ubi aliis præfuit statu, auctoritate, officio vel consilio) excites, & invitent alios ad caeleste convivium, convenit enim eis ex officio. Sanctus Carolus Borromæus ad perpetuam cleri sui instructionem ita scribit: ad saluberrimum huius Sacramenti frequenter sumendi usum, parochus fidelis cohortabitur atque excitabit, nascentis Ecclesiæ institutis, & exemplis, & sanctorum Patrum omnium consentiente doctrina, & sententia Oecumenica Synodi Tridentina, quæ optares quidem, fideles in singulis Mensæ Bibl. Præd. Tom. II.

missis non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistia perceptione communicare. Cuius rationem Concilium Trid. his verbis breviter declarat; quo ad eos sanctissimi huius sacrificii fructus uberius provenire. Idem S. Carolus postquam in Concilio Provinciali tertio Parochis præcepisset, ut magna cum sollicitudine subditis frequentem communionem inculcarent, subiungit: quod si quis concionator, etiam regularis, aliquid contra directè indirectè dixerit, aut concionatus sit, Episcopus, in cuius urbe, Diocesi, hoc ille admiserit, est tanquam scandalum disseminanti, Tridentina eiusdem Synodi auctoritate interdicit prædicationem verbi Dei, ad cuius prædicationis munus nec idem restituatur, nisi prius eiusdem Episcopi iudicio satisfecerit, eo ipso loco ubi scandalum, & offensionem præbuerit. Idem pro ratione culpa corripiantur, corrigantur, & satisfacere compellantur, quicunque vel sermonem habendo, vel colloquendo, hoc in genere offenderint. Eadem quoque circa frequentiam communionis introducendam adhibita sollicitudo, ex Concilio Provinciali quarto deducitur, in quo sequens conditum est decretum: id magno opere Episcopus curet, ut vel per se, vel per alium, in adhortandi munere exercitatum, ac probatum etiam, inter communicandum, verborum pondere, & sententiarum quasi aculis opportuna aliqua, & crebra, brevique cohortatione oculus collectus, cum ad frequentem sanctissimi Sacramenti usum excitetur, tum etiam commonefiat, quam periculosum exitiosumque sit, ad sacram divini cibi mensam indigne accedere.

5. Omnes sacri Canones, Concilia, Doctores sacri, & Magistri spirituales in hoc unanimiter conspirant, quod communio, si non quotidiana, ad minus frequens consulenda sit, & in effectum reducenda; siquidem ad timoratam, & virtuosam vitam, non modò utilis, sed & necessaria est. Quænam autem ob finem, Sapienciam incarnatam sacramentum per modum cibi instituisse arbitramini? Respondet Concilium Trid. summi autem voluit sacramentum hoc tanquam spirituale animarum cibum, quo alantur, & confortentur viventes, ut illius, qui dixit: qui manducat me, & ipse vivet propter me; & tanquam antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis, & a peccatis mortalibus præservemur. Nec refert, quod in multis tales effectus non appareant, dum in peccata mortalia aliquando prolabantur; absque adiutorio enim hoc prævio in barathrum longè profundius, & inextricabile iniquitatum forsan prolapsi fuissent: aut etiam nullum ex hoc cibo fructum capiunt alii propter malam suam indispositionem, in poenam suæ contra hoc sacramentum ingratitude; non verò ob defectum Eucharistiæ; id quod accommodè satis ex illa confirmari potest Aristotelis doctrina, inquit: non ideo malus Medicus, si non semper sanat, si nihil omiserit eorum, quæ sunt ex arte.

6. Cuiuscunque alterius cibi cupiditas, & edacitas, condemnabilis est, præterquam huius unius epuli, quod Ecclesia sancta appellat sacrum Convivium, de quo & Petrus Cellensis in hæc verba discutit: procul dubio huius mensæ edacitas inculpabilis, abstinere, culpa est, & pena: absorbere vero, gloria & corona. Num forte ibi formidas consumptionem, ubi omne bonum exundat consumptionem: non parce prandendum, ubi cibum invenis Deum. Hodie sitotum præsumperis, totum cras sine dubio nihilominus habebis. Aliud quoddam insigne huius frequentie motivum Sanctus Bernardinus tangit, dicens: spiritualiter in nobis quotidie aliquid dependit, ex vi, & calore concupiscentia naturalis per peccata venialia, quæ diminunt charitatem, sed per hoc sacramentum, quod est anima spirituale nutrimentum, restauratur id, quod perdit anima per veniale peccatum, in hoc quod per huiusmodi sumptionem peccata venialia dimittuntur, & in suscipiente charitas augetur; citatque auctoritatem Sancti Ambrosii, dicentis: iste panis quotidianus sumitur in remedium quotidiane infirmitatis.

7. Porro, ut huius frequentis communionis nobis efficaciter imprimeretur necessitas, sacri Interpretes multos huius frequentie salutare insinuant effectus. Eulogia particeps fias (verba sunt S. Cyrilli Alexandrini, hoc titulo Eucharistiam honorantis) credens, eam

Conc. Trid.
sess. 12. c. 6.

Ad. Eccl. Med.
cap. 71.

ib. cap. 116.

Omnes S.
Canones, &
Concilia in
hoc conspi-
rant frequen-
tiam commu-
nionem in-
culcandam
esse.
Conc. Trid.
sess. 11. c. 2.

Arist. 1. 1. Top.
pic.

Cupiditas
huius cibi
laudabilis
est, necessa-
ria vitæ spi-
rituali.
Pet. Cell. de
pan. c. 1.

S. Bern. 1. 1. serm.
14. c. 2. c. 1.

Frequentia
S. Commu-
nionis sua
detur a Ss.
Patribus &
Doctoribus.

non mortis solum, verum etiam morborum nostrorum depellendorum ut pollere. Christus enim existens in nobis, sopit facientem in nostris membris carnis legem, & pietatem in Deum excuscat, perturbationes mortificat, delicta in quibus jure, nobis non imputans, sed potius ut egrotos sanans, confractum enim alligat, erigit lapsum. Hanc autem S. Cyrilli propositionem, quoad salutem corporis item, ab hoc pane proveniente, apud Sangez sequentibus verbis declarata invenio; moderatur, inquit, nimium calorem, qui libidinem excutere posset, & inde reducitur corpus ad optimum temperamentum, ex quo benazale, unde refulsat, ut effectus. Et ideo in Missa, dum divino hoc pane nutrimur, ita Deo supplicamus: fiat nobis ad salutem mentis, & corporis; non quod causet aliquam qualitatē corporalem, sed quia externa protectione, a rebus infirmitatem comparantibus, nos liberat. Abest quoque ab hoc convivio omne periculum nimie repletionis, unde stomachus aggravetur, & ideo Venerabilis Petrus Cellensis ait: ventrem non times onerare? imo abundanter accipe, sumentem & ventrem vis relevare. Onera namque tollis, non imponis, non in ventre tumor, non in venis excrescit superfluous humor, cor petit, & sanat, cor implet, & mundat, cor lustrat, & illustrat. Cibus ille vitam sine molestia parat, levamen sine gravamine, immortalitatem sine corruptione. Sancta Gertrudis die quadam à Celsi Sponsi suo solutionem hujus dubii, circa continuam, & nunquam intermissam Eucharistiae frequentiam, poposcit, cui ille respondit: cum mea delicia sint, esse cum filiis hominum, & ego hoc sacramentum ex magno affectu in meam commemorationem retrahendum, & sedulo suscipiendum reliquerim, insuper per hoc me cum fidelibus remansurum usque ad consummationem seculi obligaverim, quicumque aliquem, qui non sit in peccato mortali, verbis vel suasionibus retraxerit, ille quodammodo meas delicias (quas in his habere possem) impedit vel interrumpit. Idem Sangez aliquos pariter virtutis actus, Deo acceptissimos, qui in communione exercentur, considerat, quos Salvator noster nobis communicari magnopere cupit; dicit enim hic Doctor; representat summam Dei charitatem, quapropter nobis passus est, secundum illud: hoc facite in meam commemorationem, infinitam eius potentiam, qua Christus Deus, & homo tam mirabiliter nobiscum esse voluit in tantilla sacramenti specie: representat immensam Dei bonitatem, quae in refectione animarum dare voluit nobis indignis cibum vitae. Representat ineffabilem eius sapientiam, per quam eo ordine nos reparavit, quo cecideramus à statu innocentiae, scilicet per cibum Paradisi. Ven. Thomas à Kempis alios quoque frequentat hujus sacramenti manifestat effectus, dum ait: quoties hoc mysterium recolis, & Christi corpus accipis, toties tua redemptionis opus agis, & particeps omnium meritorum Christi efficeris. Qui quotidie integrum auri millionem lucrari posset, nullam profecto diem sine hoc lucro sibi comparato praeteriret, quantum igitur avidiores esse debemus in sumendo hoc sacramento, in quo sunt omnes thesauri sapientiae, & scientiae Dei? ideo oportet (inquit idem pius Author in alio loco) ideo oportet me frequenter ad te accedere, & in remedium salutis meae recipere, ne forte deficiam in via, si fuero caelesti fraudatus alimonia; sic enim tu misericordissime Iesu, praedicans populis, & varios curans languores, aliquando dixisti: nolo eos ieiunos dimittere in domos suas, ne deficiant in via. Nos viatores sumus, quotidie peregrinamur, ac proinde quotidie refectione indigemus. Imò Sangez in ea est opinione, incomparabiliter majorem esse numerum bonorum à frequentata communione sacra provenientium, quae ignoramus, quam quae novimus, aut in nobis experimur: eius iudicium, inquit, esse innumerabile effectus huius sacramenti, à Theologis adhuc non cognitos, & multo plures, quam qui de facto cognoscuntur. Sic enim quod in sagitta quaedam evibretur, nec tamen ab illa laedaris, forte fit ob Eucharistiae meritum, quam illo die sumpsisti. Quod maritus mulierem sortitus sit honestam, prolem statim suo correspondentem, filios bene disciplinatos, & minimè degeneres, id factum esse credibile est, solum in huius frequentiae remunerationem. Quod ager tuus sit fertilis, census & redditus tui temporales feliciter prosperentur, cum

tamen aliis contrarium accidat (discursus est huius Doctoris) forte id evenit, quia Deus ex parte sua tibi monstrare vult retributionem, pro cultu, & reverentia, qua sanctissimum corpus ejus prosequeris. Citatque authoritatem Granatensis, in hac verba scribentis: Plura sunt mala, à quibus Deus hominem indemnem eripit, quam sunt bona, quibus condecoratur, quapropter ait ipse: tot beneficia erga me impensa considero, quibus malis eripior.

DISCURSUS XLV.

ARGUMENTUM.

Communio quotidiana variis commendatur rationibus, & autoritatibus; solutis in contrarium objectionibus; tandem quo, quidquid ad hoc punctum spectare visum est, plenius discutitur.

THEMA.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Lucæ 11. vers. 3.

I Ncreata, & Incarnata Sapientia, primaque, & aeterna veritas, die quadam à Collegio Apostolico, ad modum orandi docendum postulata, orationem quotidianam, sive dominicam iisdem dictavit, quam Tertullianus *breviarium totius Evangelii* appellat, in qua inter alias petitiones, panem quoque sacramentalem, & hunc quidem quotidianum petere nos voluit: panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Hoc enim sensu hac verba ab authoribus classicis exponuntur. S. August. vel quisquis alius author est illius sermonis, qui est 18. de verb. Domini, super hac verba ita scribit: non iste panis, qui vadit in corpus, sed ille panis vitae aeternae, qui anima nostra substantiam fulcit. Unde S. Matt. ubi Vulgata nostra legitur quotidianum, ponit: *super substantialem*. S. Ambrosius de sacramentis differens, inquit: iste panis vitae aeternae, qui anima nostra substantiam fulcit, panis quotidianus est; accipe ergo quotidie, quod quotidie tibi proficit; sic vive, ut quotidie merearis accipere. S. Cypr. de oratione quotidiana differens, pariter per hunc panem, Eucharistiam interpretatur; panem nostrum, id est, Christum dari nobis quotidie petimus, ut, qui in Christo manemus, & vivimus, à sanctificatione, & corpore eius non recedamus. S. August. quoque idipsum alibi confirmat, dum ait: pro sacramento corporis Christi, quod quotidie accipimus. In alia quoque ipsius homilia legimus sequentia; intelligitur hoc etiam valde bene: panem nostrum quotidianum da nobis hodie, id est, Eucharistiam tuam quotidianum cibum.

2 In controversiam nequaquam vocari potest, quin manna inter ceteras Eucharistiae figuras principatum obtineat; hoc autem quotidie mane colligi, excepto Sabbato, voluit, idque ob majorem diem illius, in quo feriari debebat, reverentiam. S. Apost. de primitivae Ecclesiae fidelibus inquit: nos autem primitivas Spiritus habentes; hi autem, ut in praecedenti Discursu probavimus, quotvis die communionem sacram sumebant. Quotidie, inquit S. Basilus ad Celsarium, participare corpore, & sanguine Christi, bonum & fructuosum est. S. August. in supradicto sermone S. Job exemplum in medium adducit, dicens: S. Job quotidie pro filiis offerebat sacrificium, ne forte aliquid vel in corde, vel in sermone peccassent. Ergo tu audis, quod quotiescunque offertur sacrificium, mors Domini, resurrectio Domini, elevatio Domini significatur, & remissio peccatorum, & panem istum vita nostra quotidianum non assumis? Qui vulnus habet, medicinam requirit; vulnus est, quia sub peccato sumus, medicina est caeleste, & venerabile sacramentum. Optima est ratio, qua S. Thomas idipsum probat, inquiens: hoc sacramentum est cibus spiritualis, unde cibus corporalis quotidie sumitur; ita hoc sacramentum quotidie sumere laudabile est; & quidem unum ex mysteriis, propter quod Incarnata Sapientia sacramentum hoc per modum cibi instituisse voluit, illud est, ut videlicet intelligeremus, quod, sicut hic quotidie sumi debet ad sustentandum corpus, ita Eucharisticus necessarius est pro animae sustentatione: nisi manducaveritis carnem Filii hominis. Nec sub alterius cibi specie, quam panis, corpus suum consecrari voluit, quia panem quotidie, & continuo opus habemus, qua

S. Cyr. Al. 1. 4. in loc. 17.

San. 1. 4. de 1. 1. in loc. 17.

Adhuc non est definitum, si panis s. commun. V. S. Gertr. 1. 3. c. 76.

Granat.

Tert. 1. de or. c. 1. Per Panem quotidianum intelligitur S. Euchar. S. August. in app. de div. ser. 5.

S. Ambr. 1. 1. de sac. c. 4.

S. Cypr. de or. dom.

S. Aug. 1. 2. de ser. Dom. in mon. c. 7. lo. 70. 42.

Th. à Kemp. 4. c. 1. de 1. 1.

San. 1. 4. de 1. 1.

Hinc concluditur, quotidie istam sumendum.

Rom. 2. 1.

S. Basil. ad Cels. S. Aug. in app. de div. ser. 5.

San. 1. 4. de 1. 1.

S. P. 9. 2. de 1. 1.

33. Euchar.
infusa est
in remediū
preservati-
vum pecca-
torum.

2. OCT. 1. 2. OCT.
44-41-C-2.

Rem. Adult.
Cobl. ver.
pp. de calob.
Muz.

S. Law. Inst.
or Each.

Herr. 14. de
Juch. C. 55.

S. Bern. Sr. de
can. Dom.

**Pulchrum
exemplum
frequenter
communi-
tis, cuique
militis.**

Opusc. 5.
FRANC. L.L.
CAT. 9.
Salubris a
monitio 2
Francisci
Sacerdotis
celebrans
Sth.

3. Bon. miraculo infirmitas quotidie celebrandi esse.

5. The following information is provided for the year ended 31/12/2019:

Adlocutiones, 80
argumenta
contra fre-
quentem le-
monitionem

Av. 11. lect. p.
car. min; n

C- S. Aug. 1. 3.
N- Eccl. dogm
C- 11.

US S. Hieron.
apoi. adv.
levin,

4 side-

fideles semper Christi Corpus accipiant, quod nec reprehendo, nec probo, unusquisque enim in suo sensu abundat. Omnibus tamen hisce Objectionibus facile est respondere.

7 Et quidem quantum ad primam oppositionem, scilicet quod in iis, qui quotidie communicant, non appareat augmentum aliquod devotionis, & virtutis notabilis, responderi potest, quod ex alia parte etiam non appareat in iisdem aliqua, ex communione procedens, virtutis actura vel diminutio; id quod in hac nostra natura corrupta, adeo ad malum proclivi, nec non in seculo praelenti, adeo contaminato, magni lucriloco censeretur debet; stabilitas enim, & perseverantia in amicitia Dei, sine ullo in peccata gravia prolapsu, ab hac causa sine dubio procedit. Instituitur igitur examen aliquod, & comparatio inter illos, qui ad hanc mensam sepius accedunt, & alios, qui communionem in mentes differunt, & magna videbitur inter utrosque, quoad mores, virtutes & omnia alia, diversitas. Quot sunt qui sine hoc subsidio in graves inciderent inimici tentationes, & a vita spirituali, & poenitentia retrocederent, nisi Caelesti hoc Pane corroborarentur, nam *Panis cor hominis confirmat*. Cum igitur quotidianae sint tentationes, quibus infestamur, cur non etiam quotidie proportionaliter iam evidenti, & certo utemur remedio? Venerabilis Beda in cap. 11. Epist. primae ad Corinth. ita scribit: *dixerit aliquis, non quotidie accipiendam Eucharistiam. Quaesierim, quare? Quoniam eligendi sunt dies, quibus purius continentisque vivat, quo ad tantum sacramentum dignius accedat*. Ex qua Venerabilis Bedae autoritate, & communi sacrorum Doctorum, & spiritualium Magistrorum opinione, hoc punctum stabiliri videtur, quod scilicet non ob aliam causam differenda sit communio, quam ut ad eandem, per digniorem preparationem accedatur. At vero illis sequentia Jobi verba reponi posse videntur; *quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu, qui solus es? non sumus sufficientes*, inquit Sanctus Paulus, *cogitare aliquid a nobis, quasi a nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*. Necessum est igitur, ut paupertatem nostram agnoscens, magnum hunc rogemus hospitem, ut in hospitium cordis nostri ea immittat donorum, & gratiarum suatum ornamenta, quibus ipsum dignè recipere valeamus. Sanctus Thomas de Villanova ad illa Geneseos verba (*invenit scyphum in sacco Benjamin*) se reflectens, ad sacratissimum sacramentum conversus exclamat: *Da quod iubes, & inibo quod vis, presta quod poscis. Non invenit in sacco Benjamin frater Ioseph aurum, nisi quod ipse posuerat, neque invenies a bone IESU, bonum in pectore nostro, nisi quod ipse praestiteris. Vinam DOMINE, utinam in corporis nostri sacco gratia tua scyphum, sacro huic frumento impositum clementer abscondas, & pie inferas, hac lege, & conditione, ut, in quo beatum furtum inventum fuerit, tibi perpetuo mancipetur, & tibi serviat in aeternum, nam tibi servire, regnare est*. Verum igitur quidem est, quod praeparati, & digni futuri non sumus, qui ad hanc mensam accedamus, si in nobis defuerit devotio, & reverentia, tanto sacramento debita: at verò certum quoque est, quod hac devotio mensuranda sit, juxta mensuram munditiei, & puritatis conscientiae; juxta celeberrimum illud Apostoli testimonium, Ecclesiae quoad Eucharistiam relictum; *probet autem seipsum homo, & sic de Pane illo edat, & de calice bibat*; consequens igitur est, quod ad communionem alia non requiratur praeparatio, quam cor à culpis mortalibus purificatum; licet quoque expediens sit, ut ad communicandum cum majiori fructu cor etiam à venialibus mundeatur, quantum humana fragilitas permittit. Unde V. Beda ait: *Panem caelestem spiritualiter manducate; peccata, etsi sint quotidiana, non sint mortifera*.

8 Porro quoniam sit debita ad hoc sacramentum recipiendum praeparatio, Concilium Tridentinum his verbis definit: *Ecclesiastica consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus, sibi conscius peccati mortalis, absque praemissa confessione accedat*. Ad dignè igitur communicandum, vita per timorem Dei benè regulata, & irreprehensibilis, sufficiens est praeparatio. V. Thomas à Kempis pariter inquit: *ipsi vero fideles sui, qui*

totam vitam suam ad emendationem disponunt, ex hoc dignissimo sacramento magnam devotionem, gratiam, & virtutis amorem frequenter recipiunt. Omnes igitur illi, qui in Filios Dei sunt adoptati, liberè Deo dicere possunt: *Pater noster, qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua, sicut in caelo, & in terra*; eidem quoque quotidie in ad hunc panem caelestem habent, & dicere possunt, *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie; in lege Domini voluntas eius*; & ideo hoc signum erit, quod divinam legem adimpleverint, participesque facti sint amicitiae, & gratiae Dei: *Regnum Dei intra vos est*; habebuntque indulgentiam, & absolutionem peccatorum suorum: *dimittite nobis debita nostra*. Unde Divus Chrysostomus optime ait: *non est expectanda solemnitas, ut accedat ad hoc sacramentum, sed semper est solemnitas, cum adest cordis munditia*. Eandem quoque sententiam alibi in eodem S. Doctore reperio, ubi ait; *qui munda conscientia sunt, & vita irreprehensibilis, isti semper accedant ad Divina sacramenta*. Idem quoque in alia quadam homilia errorem confutat eorum, qui reverentiam erga hoc sacramentum, in raritate ad hanc mensam accedendi consistere credunt: *hoc nempe est, inquit, quod universa perturbat, quia non munditia animi, verum intervallo temporis longiore constare meritum putas, summamque arbitraris religionem, & reverentiam esse, si non sepius caelestem illam adeas mensam. Ignorat, quoniam indignè accedere, etiam si semel tantum fiat, supplicio tradit, dignè vero, etiam si sepe accedas, salutem inde conquiris? non est audacia, sepius accedere ad dominicam mensam, sed indignè accedere, etiam si semel tantum quispiam toto vita tempore accedas: tandem idem S. Doctor propositionem quandam concludit, quae omnem in hac materia difficultatem sopit, & dissolvit: *semper festum accedendi tempus, inquit, munditia conscientiae faciat. Quotiescumque, inquit, manducaveritis Panem hunc, & Calicem biberitis, mortem Domini annuntiabitis, nulla observatione temporis sacrificium circumscribere voluit. Quin potius Sanctus Thomas in quodam articulo, cui titulus est (utrum liceat quotidie hoc sacramentum accipere) auctoritati S. Augustini insistenti, hanc statuit conclusionem: *iste Panis quotidianus est; accipe quotidie, ut quotidie tibi profit, nihilominus etiam ipsam hanc limitat propositionem, dicens: non expedit quotidie hominibus ad sanctum sacramentum accedere, sed quodcumque quod illud se invenerit praeparatum; si quotidie se dispositum repererit, id est, in conscientia pura, poterit absque scrupulo, imò cum merito ad ipsum appropinquare; verumtamen quia nullus in causa propria Judex esse debet, dicta executio à superioris, & patris spiritualis consilio & arbitrio dependere debet, sique ipse conveniens iudicavit, aut jussit, in virtute talis obedientiae ad mensam Eucharisticam accedat poenitens; melior est enim obedientia, quam victima*.**

9 Secundae objectioni, scilicet quod communione frequentia & nimia cum Deo per synaxin familiaritas, reverentiam Deo debitam imminuat, respondimus supra in Discursu 24. ubi probavimus, Eucharistiam nobis lumen & notitiam Dei infundere; praeterquam quod etiam dici possit, quod juxta proportionem communicantis, crescat veneratio & reverentialis erga supremam illam Majestatem timor; haec namque homines inter & Deum est differentia, quod quanto magis & strictius cum hominibus conversamur, tanto plures eorum cognoscimus & penetramus defectus, eoque minorem de illis existimationem tandem induimus; quod autem familiarius cum Deo agimus, tanto magis ejus honorem & existimationem in nobis promoveret notitia divinatorum attributorum ejus; communio nos arctius stringit, & familiarius unit cum Deo; quantoque magis in nobis crescit immensitatis & infinitatis ejus conceptus, tanto majorem de ipso concipimus existimationem & venerationem, tantoque amplius de ejusdem participamus sanctitate; neque hujusmodi probationi fusiùs immorandum censeo, siquidem experientia docet, quod, quod quis frequentius communicat, tanto majorem concipit Dei timorem, tantoque ardentius ejusdem curatur honorem.

Orandum
supra positis
a p. inter
religiosis
& refectio-
nibus, & primo
permanere.

V. Beda.

Job 14. 4.

1. Cor. 3. 4.

Gen. 44. 12.
S. Tho. Vill.
de corp. Chr.

2. Cor. 13. 12.

V. Bed. ib.

C. Trid. sess.
13. c. 7.
Quoniam sit
debita pra-
paratio ad
hoc sacra-
mentum.

Th. à Kemp.
2. l. c. 4. o. 10.

Pl. 1. 2.

Luc. 7. 2.

D. Chr. 2. 28
ad 2. Cor.

h. 3. Heb.
ho. 1. id. ad
Tim.

Non inter-
stitium tem-
poris, sed
munditia
conscientiae
requiritur,
ut dignè ac-
cedat ad hoc
sacramen-
tum.

S. Tho. 3. p. 4.
80. 2. 10.
Refellitur
obsectio se-
cunda.

Refellitur
obiectio ter-
tia. & in-
dubium, quod
in virtutibus
radicatis Sa-
pe licet ac-
cedere.

Sap. 16. v. 21.

2. August. de
Eccl. dog. ca.
51.
Explicatur
sententia S.
Aug. Ep. 118.

Infirmorum,
& tepidi, &
servientes
quod accen-
sum ad S. Co-
munionem.

Th. Kempis
1. 4. c. 10. n. 1.

S. Bon. 1. 7. in
in. 1. ca. 7.

De prof. rel.
c. 7. h. c. 77.

2. Th. 1. p. 9. q. 8.
S. 2. c. 10. ad
cen.

Th. Kempis
1. 4. c. 10. n. 1.

S. Bon. ib.

10 Quo ad tertiam Objectionem, dico, quotidianam communionem his duntaxat suaderi & inculcari, qui in virtute firmiter radicati sunt, singulariter autem in humilitate; ideòque minus periculum erit, ne quis in laqueos incidat Diaboli propter vanam gloriam, præsertim cum hoc sacramentum infallibile sit remedium contra omnes diabolicos insultus. Recordabimini utique, Manna olim quotidie populo indultum fuisse, sed cum quibus arbitramini circumstantiis? præceptum illi erat, *prevenire Solem ante benedictionem*: nemo hæc in figura contigisse dubitet, siquidem per hoc ipsum admonemur fideles, ut ad Communionem per orationes, sanctasque meditationes nos præparemus, præsertim autem per sanctum quemdam corporis animique secessum; unde & Manna nullibi, nisi in deserto pluisse scribitur, circa quam circumstantiam S. Hilarius in Canone quodam in cap. *si non sint de consec. d. 2.* sequens statuit documentum: *si non sint tanta peccata, ut excommunicetur quis, non se debet a quotidiana medicina Corporis, & sanguinis Domini separare: qui peccare quieverit, communicare non desinat.* Atque hæc solutio 4. eludit objectionem.

11 S. Augustinus postquam dixisset, *ne laudo, nec vituperò*, suam quoque subnectit sententiam, inquit: *communicandum suadeo, & hortor, si tamen mens sine affectu peccandi sit, nam habentem adhuc voluntatem peccandi, gravari magis Eucharistia perceptione, quam purificari.* Qui idem Sanctus alia in Epistola ita scribit: *hoc est indigne accipere, si eo tempore accipias, quo debes agere poenitentiam, non ut arbitrio tuo, cum libet, vel a se vas se communionem, vel reddat.* S. quoque Hieronymus, quando communionem quotidianam improbat, de conjugatis loquitur, unde & paulò post subiungit: *sed ipsorum conscientiam convenio, qui eodem die post coitum communicant; cuius & sententiæ fuit Pater Magister Avila, prout in eadem litera fusiùs probat.*

12 Admodum quoque considerabilis hac in materia tam ad omnem ferventibus, quam tepidis satisfactio- nem præstandam, illa se offert Vener. Bedæ doctrina, inquit: *valet etiam ad hanc similitudinem, quod in primo populo unicuique piorum, Manna secundum propriam voluntatem in ore sapiebat, sicut in ore uniuscuiusque Christiani sacramentum; nam ille honorando non audeat quotidie sumere, & ille etiam honorando non audeat nullo die prosermiscere; quæ doctrina ex S. August. desumpta esse videtur, qui diu ante tale nobis dederat consilium: facias autem unusquisque, quod secundum fidem suam, pie credit esse faciendum; juxta Zachæi, & Centurionis exemplum: neque enim litigaverunt inter se, aut quisquam eorum se alteri proposuit, Zachæus, & ille Centurio, cum alter eorum gaudens, in domum suam suscepit Dominum; alter dixerit: non sum dignus, ut intres sub tectum meum, ambo Salvatorem honorificantes, diverso & quasi contrario modo. Cui & Thomas à Kempis subscribit, inquit: *si interdum abstinet humilitatis gratia aut legitima impediens causa, laudandus est de reverentia.* Quod dubium S. Bonaventura sub aliis latioribus terminis proponens, ait: *si autem queris, quo te affectu magis debeas excolere, timoris scilicet & reverentia, an amoris, & desiderii; an debeas, ut multi, cum importuna desiderii festinantia anhelare; an, ut nonnulli, reverentia, & timoris magnitudine, magnitudinem sacramenti attendens, & propriam infirmitatem considerans, magis debeas affectu retrahi, & delongari; ad hoc Sancti responderunt, utrumque affectum commendantes, uniuscuiusque conscientia, quod ei visum fuerit relinquentes.* Idem quoque alio in loco eos, qui timore vel tepore ab hoc sacramento frequentando retrahuntur, his verbis animum suggerit: *licet tepide, accede fiducialiter, quia quò magis exer es, tanto magis indiges Medico.* S. Thomas similitudinem adducit S. Augustini, Zachæi, & Centurionis, ac ceteris paribus accessum ad sacramentum suadet; dicens: *amor, spes, & timor, ad quæ semper Scriptura nos provocat, præferuntur timori; unde cum Petrus dixisset: exi à me, quia homo peccator sum; respondit Iesus, noli timere.* Efficax quoque est motivum, quod Thomas à Kempis his verbis adducit: *si modo tam negligens sum & tepidus, quando communico aut celebros, quid fieret, si medelam non sumerem, & tam grande juvamen non quærerem?* S. Bonaventura ita ratiocinatur; *ne ideo quæris te jungere Christo,**

ut tu enim sanctifices, sed ut tu sanctificeris ab illo. Ideo non recipimus, quasi qui digni sumus, sed ut illo nos sepe visitans, & habitaculum cordis, & corporis nostri subintrans, magis ac magis digni efficiamur. Quo enim introierit Dominus, benedicit; sicut olim domui Obdedon benedixit propter arcam Domini, in qua Manna servabatur.

13 Quod verò attinet ad consiliū, quod à patribus spiritualibus in hac materia suggerendum est, idem Seraphicus Doctor nullam certam regulam præscribi posse dicit; quia *Varia sunt hominum merita, & diversa operum studia, & differentia desideria, & multiplices S. Spir. operationes in singulis: & ideo sicut agrotantibus non potest una forma servari in dandis medicinis corporis, propter diversitatem complexionum, aut loci, aut temporis, aut dietæ, vel aliarum considerationum, ita & de medicina spirituali, quæ est Corpus Christi, intelligendum. Mundanis enim curis occupati, rarius possunt se ad illud recipiendum expedire, quam illi, qui tantum spiritualibus studiis sunt intenti; & alii magis, & alii minus sunt circumspècti, in custodia vite suæ, & morum, & conscientia suæ puritate; alii etiam ardentiori desiderio trahuntur, ad illius salutaris cibi perceptionem, alii quodammodo terrenatur, cum debent accedere.*

DISCURSUS XLVI. ARGUMENTUM.

Varie adducuntur rationes, cur Christus sacramentum huius institutionem ad noctem usque Passionis suæ distulerit.

THEMA.

In qua nocte tradebatur, accepit Panem, & dixit: hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur, 1. Corinth. 11. v. 23.

1 **Q**uintemps, in quo incarnata Sapientia sacratissimi Corporis sui convivium instruxit, mysteriis plenum fuerit, in dubium revocari nequit, siquidem de illo assertum est infallibilis veritatis: *omnia in Sapientia fecisti*; præterquam quod idem Regius Vates alibi in spiritu Prophetico dixerit: *das escam illorum in tempore opportuno*: in primis igitur pro celebranda Eucharistia noctem ultimam, quæ mortem suam præcessit, eligere placuit: *Et cur nobis, quærit D. Chrysost. tempus revocet in memoriam, & vesperam illam, & prodicionem non abire, neque sinerationem aliquam.* Hanc enim temporis circumstantiam Apostolus non sine speciali impulsu Christi Corpus suum consecrans expressit, nec Christus illi tempus hoc sine causa revelavit, ut omnibus seculis futuris testimonium illius perhiberet: dicit enim Apostolus: *ego accepi à Domino, quod & tradidi vobis; non se hoc intellexisse dicit ab Evangelistis, vel ab Apostolis, vel ab aliquo alio specialiter ad hunc effectum ad eum missio, sed ab ipso met Salvatore: immediate didici à Domino, quod tradidi vobis.* Inquit quidam Interpretes; & tamen multa huius sacramenti ineffabilis mysteria referre debuisset, attamen, ut faceret quidam Interpretes observat, in primis tempus describit, quo Ecclesia sacramentum istud, tamquam testamentum legavit. S. Thomas hunc textum explicans, S. Paulum, de institutione Corporis Christi tractare volentem, exordium à tempore sumplisse dicit: *quod quidem congruum fuit, inquit, primo quidem quantum ad qualitatem temporis, quia fuit in nocte.*

2 Infinitum illud beneficium, quod generi humano in incarnatione, & nativitate sua contulit, pariter nocturno tempore peractum fuit, unde Sapiens ait: *dum quietum silentium contineres omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus de cælo à regalibus sedibus venit;* nimirum, quando homo somno sepultus, nihil minus, quàm de propria salute cogitabat, tunc Filius Dei ex sinu Patris descendens, in utero Mariæ suæ recludi voluit, ut hominem redimeret; ac proinde cum hoc sacramentum quædam sit incarnationis extensio (prout omnes sacri Doctores unanimiter docent) non sine mysterio illud nocturno tempore instituere voluit, ut videlicet intelligeremus, quod, dum mundus vel maxime vitiorum, & iniquitatum lethargo immersus, & summi boni totaliter oblitus esset, tunc Redemptori nostro placuerit, eidem de ineffabili Eucharistia

Regula certa in hac re præscribi non potest. S. Bon. ib.

Expenditur tempus incarnationis huius sacramenti. 1. Cor. 10. v. 24. 1. Chrys. ib. 27. ibid. Quare hoc factum fuerit ad vesperam.

S. Bon. ib.

Stevan. ibid.

S. Th. ibid.

Incarnatio & nativitas Christi etiam in nocte facta fuerunt. Sap. 1. v. 14.

fit beneficio prospicere, quod ut in 1. Discursu probavimus, fulcrum est totius universi.

3 *In qua nocte.* Idem quoque Apostolus antiquam legem noctis nomine appellavit: *nox precessit, dies autem appropinquavit, abiciamus opera tenebrarum*; nocte igitur hoc sacramentum instituitur, quia per hanc institutionem, antiquo testamento finis imponebatur, omnesque figurae cessabant. Unde Ecclesia in sequentia, à S. Thoma composita, canit: *Phase vetus terminat, vetustatem novitas, umbram fugat veritas, noctem lux eliminat*. Sub noctem quoque hoc sacramentum instituit, quia nox peccatum repræsentat; propter tenebras, quæ mediante hac Divina luce dissipantur; siquidem, ut in Discursu 18. probavimus, Eucharistia peccati est antidotum, quia illud per gratiam suam fugat.

4 *In qua nocte.* Nox propter obscuritatem suam, fidei est symbolum, de qua S. Paulus ait: *videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem*; quamdiu enim viatores sumus, nos in hac divinarum, & ineffabilem mysteriorum obscuritate vivere voluit, quia fides non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum; posuit tenebras latibulum suum; atque ideò meritò sacratissimum corpus suum in nocte consecrare voluit, quia inter omnia fidei nostræ mysteria, illud per antonomasiam *mysterium fidei* appellatur, quia, ut suo loco videbimus, in hoc sacramento magis, quam in omnibus aliis mysteriis, fidem excitare, & exercere oportet; quod non capis, quod non vides, animosa firmat fides præter rerum ordinem.

5 *In qua nocte.* S. Thomas in horum verborum expositione, dicit: *per virtutem enim hujus sacramenti anima illuminatur*; idque probat duorum illorum Discipulorum, in societate Christi in Emaus abeuntium, exemplo, de quibus S. Lucas ait: *oculi eorum tenebantur, ne eum agnoscerent, sed cognoverunt eum in fractione Panis*; propter quod, inquit Angelicus Doctor, in Psalm. 138. dicitur: *hec nox illuminatio mea in deliciis meis*. Ex quo enim tot antè secula, per os Sapientis protestatus fuerat, dicens: *delicia mea esse cum filiis hominum*, nunc illud in hac institutione Eucharistiae adimplere voluit, quia ut apud Joannem dixit: *qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo*. Notandum, Psalmistam postquam dixisset, *nox illuminatio mea in deliciis meis*, protinus subjunxisse: *tenebra non obscurabuntur à te, & nox sicut dies illuminabitur*; quia verus Sol justitiæ Christus noctem illam illuminavit, per hanc institutionem Eucharistiae, quæ totam illuminavit Ecclesiam.

6 *In qua nocte.* Figura primaria hujus sacramenti in antiqua lege, agnus Paschalis fuit; unde dicitur: *in figuris præsignatur, agnus Pascha deputatur*; inter alios autem ritus, qui in illius manducatione observari debebant, unus erat, quod non alio quam nocturno tempore, sumendus esset; edent carnes nocte illa; quia igitur Salvator dixerat: *jota unum, aut unus apex non præteribis à lege*, ideò ut figura figurato corréponderet, agni immaculatæ carnes, id est, suas, nocte manducari voluit. Unde S. Paschasius ait: *sic illud oportebat impleri circa finem diei, ad vespertam, ut hora ipsa sacrificii ostenderet, jam finem sæculi advenisse*. Unde Joannes ait: *filio-li, novissima hora est*. Agnus in veteri lege vesperti sacrificabatur, manducabatur autem nocte; unde Theodoretus ait: *denunciat, ut sacrificent decima quarta sub vespertam, sub hanc vespertam Christus Dominus traditus est Judæis*. Ex quo ritu, Interpretes quidam morale quoddam documentum his verbis deducit: *notandum, quod per hoc instruimur, qualiter debeamus accedere ad sacramentum altaris, & ipsum suscipere signanter, cum appropinquat in nobis nox mortis*.

7 *In qua nocte tradebatur.* Apostolus non solum dicit in nocte, sed simul; in qua nocte tradebatur; hoc enim donum, quo majus Divina omnipotentia, & magnificentia dare nequit, post mysticam triginta trium annorum vitæ suæ illudem, ad ultimamque usque ejusdem periodum, id est, ad noctem, Passionem suam immediate præcedentem, differre voluit; cujus Rupertus Abbas hanc assignat rationem, dum in persona Salvatoris nostri ita loquitur: *hoc tanta salutis sacramentum ab initio non feci vobis, non enim tempus erat, neque ordo poscebat, ut vobis cibus aut potus daretur nova salutis, priusquam*

mundaremini, priusquam mundaretur macula vestra; macula reatus antiqui, quam contraxerunt comedendo vitulum, mundari aliter, neque vos potuistis, neque potuerunt veteres amici nostri sancti antiqua ab origine mundi, nisi per effusionem sanguinis mei, lavacrum regenerationis, scilicet sanguinis & aqua, de latere meo decurrentis. Ad hoc, ut cibus aliquis palato sapiat, & stomacho benè conveniat, integrè coctus & conditus esse debet; optimè igitur conveniebat, ut Agnus ille, à præcuratore digito monstratus, dicendo: *ecce Agnus Dei*, in ligno crucis affaretur; unde Ecclesia canit: *cujus corpus sanctissimum in aratruis terribilium*; & Glossa interlinearis super illa verba Levitici: *si oblatio tua fuerit de sartagine*, ita scribit: *carnem Christi, quæ ante Passionem esui non videbatur apta, post crux aptam fecit*. Arias Montanus in expositione hujus textus, inquit: *Dominus Iesus, qui nos à morte, & Diaboli potestate emptos, & liberatos servavit, atque hujus Redemptionis, hujusque salutis rationem in hujus cœna sacramento, nobis conservatam, repetitamque esse voluit, ea nocte qua tradebatur, accepit panem*. Quia enim sacramentum hoc in memoriale Passionis suæ instituere voluit, ideò in qua nocte tradebatur, accepit panem &c. quod idem punctum S. Thomas his verbis tangit: *ut tanti beneficii (id est Passionis suæ, & redemptionis nostræ) jugis in nobis maneret memoria, &c.* & Ecclesia in oratione Corporis Christi, ita Deo supplicat: *Deus, qui nobis sub sacramento mirabili, Passionis tue memoriam reliquisti, tribue &c.*

8 *In qua nocte tradebatur.* Opportunè Christus tunc hominibus de hoc sacramento prospexit, quando Divina Justitia, omnia justissimi furoris sui fulmina, contra genus humanum evibratura erat; utpotè, quod in illa nocte, tanta cum impietate, manus suas in Filii Dei sanguine cruentaturum erat, ut ei mortem adeò contumeliosam, & crudelem inferret: etenim Christus se ideò in terram venisse probè sciebat, ut nos æterno Patri suo reconciliaret, cujus vindex iuxta suæ gladius, alio modo quam per hujus sacrificii oblationem, contineri non poterat; ac proinde in qua nocte tradebatur, accepit Panem, &c. tradidit seipsum pro nobis, oblationem, & hostiam Deo in odorem suavitatis; quod si enim quondam sanguis agni in Ægypto Angelorum impetum refringere poterat, videbo sanguinem, & transibo, nec erit in vobis plaga disperdens; quanto magis sanguis Agni Divini, utpotè qui vocem habebat meliorem, quam sanguis Abel?

9 *In qua nocte tradebatur.* Theophylactus super hanc S. Pauli Epistolam ita scribit: *recordamini, quod ea etiam nocte, qua manducandus erat, Judam proditorem mensa sua accubentem habuerit*. Porro Elifaz Propheta in multis quidem factis typum præ se tulit Salvatoris, specialiter verò tunc, quando Syriæ milites ad eum occidentum missos, capere ipsum volentes, tamquam totidem cæcos in medium Civitatis Samariæ captivos perduxit, ubi iussit, ut loco vindictæ, de ipsis sumendæ, lauris epulis reficerentur: *apposita est eis ciborum magna præparatio, & comederunt, & biberunt*. Audiamus hac de re differentem D. Chrysostomum: *postquam, inquit, apponi mensas aspiciunt, & dapibus se invitari cognoscunt, mirantur & stupent, sibi pro morte viculum, pro interitu cibum, convivium pro pena offerri*. Quis autem non magis Deum nostrum obstupescet, qui, quando illi ingratus homo acetum, & fel præparabat, sacratissimi corporis, & sanguinis nectar, & ambrosiam apposuit? *Meminit Apostolus, inquit Estius, productionis Christi, ut ejus charitatem commendat, qui in proxima expectatione tantæ injuriæ, quam ab hominibus accepturus erat, symbola summi amoris hominibus tradiderit*. S. Valerianus similiter inquit: *infinita virtus, odia vicisse beneficiis; nam ille inter ceteros palam perfectæ virtutis obtinet, qui ad vicem veneni, pocula dulci melle complexis*. Postquam Samson Leonem sibi obvium dilaniasset, abindè famelicus digrediens, post aliquod tempus ad eundem locum reversus, suavissimi mellis favum in ejus faucibus reperit; unde magno cum gustu recreatus fuit: sed ecce tibi hic *Leo de tribu Juda*, qui ab homine dilacerandus erat, *pridie quam pareretur*, eundem sacramento corporis sui honoravit; quod ut in Discursu 12. probavimus, per mel præfigurabatur: at verò quando hoc ipsum fecit? tunc nimirum, quando homo ei myrrham amarissimam

Rom. 13. v. 12.
Hoc sacramentum in nocte institutum fuit ut significaretur agnus V.L.

S. Cor. 13. v. 12.
Quia in aeternum non morietur, quæ in hoc sacramento singulariter exprimitur. Ps. 138. v. 12.

S. Tb. ibid.
Quia per illud nox ignominie nostræ illuminatur.

Luc. 24. v. 35.

Ps. 138.

Prov. 8. v. 31.

Joan. 6.

Quia etiam nocturno tempore Agnus paschalis immolabatur.
Exod. 12. v. 8.
S. Pasch. de Corp. & sanguine. Do. c. 20.
Throd. q. 24. in Exod.
Guil. Pepin. d. 2.

Car. Apostolus dicit Christum non simpliciter in nocte, sed in qua nocte tradebatur instituisse hoc sacramentum.
Rup. Abb. l. 4. c. 1. in Cæ.

Lev. 2. v. 1.

Ar. Montan.

S. Th. op. 17.

Opportunè tunc institutum fuit, ut fulmina iræ Dei in nos vibranda erant.

Eph. 2. v. 1.

Exod. 12. v. 35.

Theoph. ibid. Mirandè est quod Christus tunc illud instituit, ut à nobis felle, & aceto potandum erant.

4. Reg. 6. v. 25.
Chrysost. de Elia. & Syr. in illud.

Est. in 1. Cor. 15.

S. Val.

Isid. 14. v. 8.

tissimam, sel, & acetum præparabat : in qua nocte tradebatur, accepit panem.

10 In qua nocte tradebatur. D. Chrysostomus ait : eam noctem revocat in memoriam, ut nos compungat ; quomodo enim illorum verborum maxime meminimus, quæ audivimus ab eis, qui excedunt ; & illorum heredibus, si mandata transgredi ausi fuerint, eis pudorem incurientes, dicimus : cogitate, quoniam hanc vocem apud vos emisit Pater, & ad vesperam usque, quæ erat expiraturus, hæc mandavit. Ita hic quoque Paulus volens terribilem reddere orationem, recordemini, inquit, quod hæc vobis dedit postremam Mysterii institutionem, & in ipsa nocte, in qua pro vobis erat occidendus, hæc mandavit. Quisquis igitur noctis illius meminerit, in qua Salvator tot ægnotus, & tormentis, amore nostri, affectus fuit, saxo durior erit, inquit Chrysostomus, nisi emolliatur : & si quis sit planè lapis, si illius noctis illi venerit in mentem memoria, quomodo fuit traditus, abductus, judicatus, quomodo cetera omnia passus, sic cetera mollior. Estius aliam quoque assignat rationem, cur Eucharistiam in ultimam usque noctem distulerit, nimirum : ut indicet, quanti faciendum sit hoc mysterium, quod Christus ad passionem, & mortem iturus, in sui memoriam, extremam nobis reliquit. Diu verò ante illum S. Augustinus in hæc verba scripserat : Salvator, quo vehementius commendaret mysterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit ætius insingere cordibus, & memorie discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat. S. Bernardinus ad illa se S. Joannis verba reflectit, quæ ante sacramenti hujus institutionem dixerat, videlicet : cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos ; unde subdit : id est, majora signa dilectionis ostendit eis, more scilicet veri amantis, & amici cordialis, nam quæ in fine mutuum recessum inter amicos, in signum perpetua amicitia, & memoria celebrantur, fortius, & firmitus memoria imprimuntur, & chariora tenentur, atque servantur. More insuper amorosi Patris, qui in suo fine testimonium hereditatis bonorum condit, & relinquit filiis suis. Etenim hoc sacramentum, prout ex verbis consecrationis calicis, quorum ipsemet Christus author fuit, deducitur, novum Testamentum appellatur : hic est enim calix sanguinis mei, novi, & æterni testamenti ; hoc autem testamentum in ultimo vitæ fieri solet ; ac proinde in qua nocte tradebatur, accepit panem.

11 In qua nocte tradebatur. Ilias, qui Propheta Evangelicus appellatur, quia omnium eventuum novæ legis Evangelicæ distinctam notitiam habuit, in cap. 13. ad hoc sacramentum his verbis alludit : Dominus factus est mihi in salutem. Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris, & dicetis in illa die : confitemini Domino, & invocate nomen eius, notas facite in populis adinventiones ejus. Ubi Propheta ingeniosam incarnatæ Sapientia, in Eucharistia adhibitam, inventionem admiratur : idè sequitur : Cantate Domino, quoniam magnifice fecit, annunciate hoc in universa terra, exulta & lauda habitatio Sion, quia enim in cenaculo Sion hoc sacramentum instituit, justam habebat occasionem gaudendi, & dicendi : quia magnus in medio tui Sanctus Israel. Dionysius Carthusianus super hunc textum inquit : sicut Matthæi ultimo protestatur : Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Elias in curru igneo in æthera ascensurus, importunas Eliazæ ob sui discessum doleutis preces audiens, pallium ei, memorialis loco, demisit ; at verò melior sine dubio est populi Christiani conditio, inquit Chrysostomus : Elias pallium discipulo reliquit, Filius DEI suam nobis carnem demisit, sed Elias quidem exutus, Christus autem & nobis reliquit, & secum habens retinuit. Sciens enim, horam advenisse, qua reversurus erat ad Patrem, & tamen nobiscum ad finem usque sæculorum manere volens, ecce tibi nobilissimam, quam excogitavit, inventionem ; de qua Guericus Abbas ait : sacramentum corporis, & sanguinis sui tradidit, & celebrandum instituit, nescio, virtute, an charitate mirabiliore, hoc novum genus adinveniens, in consolationem recessus sui, ut, si discederet ab eis specie corporis, maneret non solum cum eis, sed etiam in eis, virtute sacramenti. Amor enim, quo prosequeretur hominem, juxta illud : delicia mea, esse cum filiis hominum, adeò excessivus erat, ut ne per unicum tantum diem, illum amabi-

lissima sua præsentia corporali privare voluerit : Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus ; tamen corpus ejus in brevi illo spatio, quo in sepulchro erat, Verbo indissolubiliter unitum fuerit, attamen anima, ut potè quæ ab illo separata erat, corpus illud non animabat ; merito igitur Eucharistiam instituit, in qua continetur anima, corpus, & Divinitas, ne etiam per brevissimum spatium corpori ejus animato privati essemus. Notanda quoque est phrasis, qua S. Joannes ante institutionem hujus sacramenti utitur, dicens enim : sciens Jesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem. Quæ hora ad memoriam mihi revocat, quod in nuptiis Canæ in Galilæa accidit, cujus historiam idem S. Joannes descripsit ; cum enim Virgo Deipara Filio suo diceret : vinum non habent, is ei respondit : nondum venit hora mea, & tamen paulò post aquam in vinum convertit : sed quomodo igitur horam suam nondum venisse dicere poterat ? S. Augustinus existimat, Christum per hanc horam suam, ad passionem alludere voluisse, ac proinde Evangelista dicit : sciens IESVS, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo. Potrò B. Virgo duplicem petitionem Filio suo proposuit, quarum prima fuit, ut convivio de vino prospiceret ; alia verò, ut nonnulli contemplativi meditantur, fuit, ut vinum in sanguinem suum converteret ; primum miraculum tunc operatus fuit in nuptiis, secundum verò reservabat sibi faciendum : in qua nocte tradebatur, &c. ut reversurus ad Patrem, nobiscum manere posset : Insigne præterea extitit dilectionis symbolum, inquit Salmeyron, quod imminente morte hoc instituit sacramentum, nam cum ceteri jam morituri, aliorum omnium obliviscantur, sibi quæ ipsi solum attendant, ac prospiciant, Christus sui ipsius obliis, nostræ indigentia sublevande non immemor, hoc amplissimum charitatis suæ erga nos monumentum reliquit. Didacus Stella hac de re sequentem instituit meditationem : Duo amores ad invicem oppositi cor Christi expugnabant, unus eorum abire hortabatur, alter manere. Maximus amor, quem erga nos habebat, abire accumbentem agnabat, quandoquidem morse ejus in nostram vitam, & redemptionem cedebat, & sic discipulis dixit : Expedi vobis, ut ego vadam, necessarius enim erat nobis ejus transitus. Itaque unus amor dicebat, ut abires, & redimeret nos, sed alius erat amor maximus, quo nos prosequeretur, qui suadebat manere ; cum enim nos maximo prosequeretur amore, à nobis abesse renuebat, nam qui multum diligit, semper rem sibi amatam presentem esse, & in conspectum dari maxime desiderat. Vtrique amori sapientissime Christus fecit, nam abiit, & nobiscum mansit.

DISCURSUS XLVII.

ARGUMENTUM.

De immenso Christi erga nos amore in hoc sacramento exhibito.

THEMA.

Delicia mea, esse cum filiis hominum. Proverb. 8. v. 31.

1 Noster equidem Deus, juxta Spiritus Sancti testimonium, homini quondam deliciarum construxit Paradisum : plantaverat Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio, in quo posuit hominem, quem formaverat ; qui non multò post per venenosi serpentis sibilum seductus, ad spinas condemnatus fuit, & vepres : spinas, & tribulos germinabit tibi ; quod autem idemmet Deus in tantillo luti, quale omnis homo est, suas se reposuisse protestetur delicias, quis non obstupecat ? homo putredo, & vermis, & nihilominus : delicia mea esse cum filiis hominum, attestatur Dominus : non quidem, ut suas à filiis hominum caperet delicias, inquit B. Laurentius Justinianus, sed ut cum filiis hominum communice proprias ; nequaquam imprudenter arbitrandum est, quod DEVS nullam ab Angelis seu hominibus latitæ percipiat causam, cum eosdem æternis, & spiritualibus faciat exuberare deliciis, ipse etenim sibi ipsi gaudium est, beatitudo perennis ; verum ob præcipuum, quem ad homines gerit, dilectionis affectum, illis imperiando proprias, eorum suas asseverat esse delicias. Ita in longo quodam super Eucharistiam discursu dictus sermocinatur Sanctus ; super Eucharistiam, inquam, in qua, ut novimus omnes, cunctæ gustantur deliciae, gu-

Chryl. ho. 87. ibid. Nos prodigiosa cōmemoratur, ut compungamur.

Estius.

S. August. ep. 118. Et altitudo hujus mysterii, in cordibus nostris altius insinuat. S. Bern. 2. a ser. 14. et 15. c. 1.

Ha. 12. Ilias nomen hoc sacramenti, novam adinventionem.

D. Can. bid.

Chryl. ho. 87. ad pop. Elias reliquit Eliazæ pallium suum. Christus vero nobis SS. Carnem suam. Guet. ser. de Ascens.

Joan. 13. Quæ hora Christi, de qua inquit Canæ Galilææ. Joan. 2. S. Aug. 12. in Joan.

Sal. 9. et 14.

Did. Stell. in c. 12. l.

Gen. 2. S. Eucharistia est Christo paradisi voluptas. Gen. 3. 18.

Job 31. v. 6.

B. Laurent. Just. de Euch.

gustus, & voluptates, quotquot novit, potest, aut vult, animæ amanti communicare totius consolationis Deus. Unde & benignissimus quondam Salvator ad Nicodemum ait: *sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret; quem favorem S. Thomas vivacius nobis inculcare voluit in quodam, à se composito hymno, pro solemnitate corporis Christi, dum inquit: se nascens dedit socium, convalescens in edulium, se moriens in pretium, se regnans dat in premium.*

2 Porro si nimum Dei erga nos amorem, quem in hoc sacramento perhibuit, contemplari voluerimus; S. Bernardinum aduile suffecerit, qui sustinet, quod ultimus, & perfectissimus divini in nobis amoris gradus in eo consistat, quod se nobis in hoc sacramento imperit in cibum; ait namque: *largius est se nobis multis modis in filium, per nostræ carnis assumptionem, Filius datus est nobis in socium, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo; in Magistrum per doctrinæ prædicationem Ioan. 13. vos vocatis me Magister, & bene dicitis, in Patrem, per gratiæ generationem, Ioan. 1. quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem, filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius. Dedit se nobis in lucem, propter exempli operationem, Ioan. 13. exemplum dedit vobis, ut, quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Dedit se nobis in fratrem, sororem & matrem, per voluntatis conformationem, unde Matth. 12. ipse ait: quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in Cælis est, ipse meus frater, soror & mater est. Dedit se in holocaustum medullatum, per dilectionem, & passionem, 1. Cor. 6. empti estis pretio magno; ultimus gradus amoris est, cum se dedit nobis in cibum, quia dedit se nobis ad omnimodam unionem, & transformationem, sicut cibus, & cibans invicem ununtur; sic dignè illum recipiens, in ipsum per ardentissimum amorem totaliter transformatur.*

3 Tam indissolubile quondam, Job inter & subditos ejus, legitur mediassè charitatis vinculum, ut die quodam inter se consultarint, dicentes: *quis det de carnibus ejus, ut sumremur?* Cui authoritati insistens D. Chrysost. postquam demonstrasset, excessivi amoris indicium esse, proprias carnes in cibum offerre, ita concludit; *hoc Job significabat de servis, à quibus ita eximie amabatur, ut ejus carnibus admisceri se peroptarent, cum enim amoris in eum sui vim vix cohibere possent, dicebant: quis daret nobis, ut ejus carnibus immisceremur? quod Christus fecit, ut majori nos charitate astringeret.* Circa quæ insuper verba notandum occurrit, quia tam fervens conceperint desiderium, scilicet *viri tabernaculi mei*, non autem quicumque de gente; cui deservire poterit S. Bonaventuræ animadversio, quam super illa Lucæ verba (*Joseph autem vir ejus*) instituit, dicti nominis vir, æthymologiam explicans in hæc verba: *virum nominat, quia homo virtutis, vir à virtute; quia nimirum virtutum sequaces, sacramenti hujus desiderio flagrant.* Quando Judæi increduli Sapientiam incarnatam loquentem audierunt, dixerunt intra se: *durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* non verò item scholæ suæ discipuli, qui potius dicebant: *ad quem ibimus? verba vite æternæ habes.* Porro probè sciebant, omnia alia alimenta, quæ Deus homini providerat, ad corporis, non verò animæ sustentationem ordinata fuisse, solumque de Christi corpore verificari, quod dixerat: *caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus, qui manducat hunc panem, vivet in æternum;* ac proinde mirum non est, quod se hujus cibi adeò famelicos, & appetentes esse monstrarint, dicendo: *quis det de carnibus ejus, ut saturemur?* Deus à primis mundi nascentis diebus, terræ præcepit; *germinet terra herbam virentem &c. ut sint vobis in escam,* quotquot enim herbas, & fructus terra produxit, & deinceps productura est, omnes ad corporalem hominis sustentationem ordinantur: homini quoque dixit: *de omni ligno Paradisi comedes,* unico tantum excepto; & tamen rebellis homo, ad illud quoque gustandum manum, & os suum temerè extendit: Post diluvium verò carnes manducandi licentiam quoque homini indulgit, dum ait: *omne quod movetur, & vivit, erit vobis in cibum;* sequentibus verò temporibus legis scriptæ, per 40. annos continuos super populum electum manna depluit, quod tametsi omnes rerum desiderabilium sapor in se contineret, cum illo tamen contenti minimè fuerunt, sed dicebant; *nauseat anima*

nostra super cibo isto levissimo; demum verò, quando Filius DEI carnem nostram divinitati unitam assumpsit, tunc tantam in nobis animarum nostrarum famem provocavit, ut homines corpus, & carnes ejus appetere, dicentes: *quis det de carnibus ejus, ut saturemur?* cui appetitui, & fami nostræ amantissimus Salvator noster condescendens, hoc sacramentum instituit, ut nobis & in pignus, & signum amoris sui, & animi nutrimentum pariter deserviret; quibus *sub bina specie, carnem dedit & sanguinem, ut duplicis substantiæ totum cibaret hominem.* Et idè pro illo tempore Sophonias ait: *filete à facie Domini Dei;* q.d. nunc deinceps tacete, nec amplius conqueramini, quia nihil habetis, quod ultra desiderare valeatis, jam planè satisfactum est vobis, *quia præparavit Dominus hostiam;* id est, præparavit vobis DEUS hoc sacramentum, & convivium, in quo anima integrè exsatiatur: *mens impletur gratia.* Priusquam Christus semetipsum in Eucharistia sumendum dedisset, semper homini aliquid ultra postulandum supererat; siquidem post immensum creationis beneficium, incarnationem postulare poterat; post hanc verò, redemptionem: at quando Deus ad hunc amoris apicem pervenit, ut sui ipsius animam, corpus, & divinitatem in hoc sacramento nobis daret, nihil illi ulterius dandum restabat, nec amor ipsius ulterius progredi poterat. Quando Esau ab Isaac patre suo benedictionem postulavit, hic se excusavit, dicendo, Jacob, fratrem ejus, omnes recepisse benedictiones, adeò ut nihil ulterius dandum illi superesset; & tibi post hæc fili mi, quid faciam? Scitne causam, cur Isaac hoc dixerit? nimirum Jacob populi Christiani typus erat, ac proinde Gabriel Archangelus Mariæ de Filio ejus dixit: *regnabit in domo Jacob;* quando igitur Isaac aiebat: *frumento, & vino stabiliui eum,* ad hoc altaris sacramentum alludebat: quando enim beneficium Dei amor ed usque exarsit, ut semetipsum in Eucharistia nobis daret, jam exhaustis quasi omnibus divini amoris divitiis, pauper factus est, adeò ut nihil amplius dandum ei superesset; *exinanivit semetipsum.* Unde Concilium Trident. in hæc verba definit: *Ergo Salvator noster discessurus ex hoc mundo ad Patrem, sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effudit.*

4 Regius Vates olim prædixit: *vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia.* Quod propheticum oraculum, ni fallor, in consecratione Eucharistiæ adimpletum fuit, utpote quæ in virtute verborum ipsiusmet Christi perficitur, quia Sacerdos in persona Christi consecrans, dicit: *hoc est corpus meum,* non verò ait, *hoc est corpus Christi.* Hæc autem vox in magnificentia fit, quia tametsi D E U S solo Verbo oris sui cælum, terram, & omnes creaturas ex nihilo produxerit: *dixit & facta sunt, & ipse mandavit, & creata sunt, Verbo Domini Cæli firmati sunt:* at verò multò dignius, & magnificentius opus est, quod sacerdos non semel, sed innumeris vicibus, pauculis verbis ipsummet Creatorem de cælis in terram intra manus creaturæ, ad eam cibandam, & suometipso corpore nutriendam, descendere faciat. De Samsonè porro constat, quàm fortis, & magnanimus existerit, qualiter per os maxillæ mille bellatores cæciderit, manibus suis leones dilacerarit, solus armatos exercitus straverit; verumtamen eum modum debilitatum, omnique corporis robore exutum, inimicis suis in derisionem, & ludibrium factum fuisse legimus: sed undenam hoc eidem evenit? nimirum ex amore nimio, quo Dalilam persecutus fuit, quæ historia, utpote omnibus nota, hic à nobis silentio præteritur. Majus verò quid est, quod in hoc sacramento quotidie fieri videmus; Deus enim ille, qui in Scriptura appellatur *DEVS exercituum, qui respicit terram, & facit eam tremere,* per verba sacerdotis adstringitur, & quasi exinanitur, ut in minimum vix visibilis hostiæ atomum se recipiat, sæpè etiam impiorum sanctissimum corpus ejus indignè tractantium scopus fiat, idque per modica verba à quovis sacerdote, quantumvis sacrilego, & indigno, prolata; ad illorum namque prolationem Filius DEI sine mora à Cælo empyreo obedientissimè descendens, visibilibus illis speciebus panis, & vini alligatur, & astringitur; idque ob excessivum amorem, quo Dalilam, id est, S. Ecclesiam persequitur. S. Bernardinus ad illa S. Joannis verba se reflectens (*cum dile-*

Cui Christus cōdescēdens, instituit S. Eucharistiā, insigniū amoris sui amoris.

Soph. 1. 3.

Qui ulterius progredi non poterat.

Gen. 27. v. 33.

Luc. 2.

Phil. 2. 7. Conc. Trid. sess. 13. c. 2.

Plal. 118. v. 1. Verba consecrationis dicuntur verba virtutis, & magnificæ.

Plal. 118. v. 3.

Plal. 118. v. 6.

Plal. 118. 12. Per illa verba astringitur Christus, ut se in minimum hominam hostiā recipiat.

S. Ber. c. 2. ser. 14. 2. 1. cap. 1.

xiffes

Ioan. 1. v. 16.

Perfectissimus amoris divini gradus consistit in institutione de S. Eucharistia.

Ioan. 13.

Ioan. 1.

Ioan. 13.

Matth. 12.

1. Cor. 6.

Homo famelicus desiderabat faciorum Carnibus Christi. Job 31. 31. Chrysost. 40. ad Ioan.

S. Bonav. in Luc. 1.

Luc. 1.

Ioan. 6. 51. v. 19.

Gen. 1.

Rom. 13. v. 1.

xisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos) inquit: in illo servoris excessu, quando paratus erat pro nobis in mortem tradere vitam suam, ab excessu amoris majus opus agere coactus est, quam nunquam operatus fuerat ab origine mundi, dare nobis corpus in cibum, & sanguinem suum in potum, ideo in persona Christi ad Dominum Prophetam ait, dicens: Zelus domus sue comedit me, id est, immensus animarum zelus, & zelus amor me comestibilem fecit. Refert Tertullianus de certo quodam homine, cui volupe erat servos suos in piscinam quandam conjicere, ut pisces illius horum carnibus saginati, & impinguati, cibos illi fierent, in quo carnes servorum suorum manducare posset: Vedius Pollio servos muranis invadendos oblectabat, nova scilicet scivitia delectato terrena bestia exedentula, & exunguis, & excornis de piscibus placuit feras cogere, utique statim coquendis, ut ex visceribus earum, aliquid de servorum suorum corporibus & ipse gustaret. Quod an verum sit, hoc loco examinare nolo, interim verò ex fide certissimum est, quod DEUS per excessum erga hominem, servum, & mancipium suum, amorem inductus fuerit, ut se in cibum, & potum illius transformaret; ut hac ratione corpori, & animæ ipsius in viscerari posset: ut in visceribus ejus aliquid de servorum suorum corporibus gustaret. Ecce tibi quousque amor Deum inclinavit.

5 In sacris Canticis dicitur: fortis est, ut mors dilectio; at verò in quonam consistit hæc, mortem inter, & amorem, comparatio? sive quænam est inter fortitudinem unius, & alterius analogia? ad propositum nostrum dicendum videtur, quod, sicut mors Imperatores, & totius universi Monarchas pastum facit vermium, ita amor DEI effecit, ut Verbum Patris, coram quo Potestates Angelicæ contremiscunt, cibus fieret vilissimum vermium, quales nos homines sumus, transmutando quoque ipsum in vilissimi vermis speciem, ut proinde dicat: Ego autem sum vermis, & non homo. Unde S. Bernardinus merito exclamat: O quam viscosa charitas Christi IESU! O ardens amor in fornace cordis sui! O admiranda immensitas tantæ dilectionis! O inquam, latitudo incomprehensibilis tantæ dignationis! ut tanto amoris ardore erga nostram pravitatem flagraret, quod suam carnem in cibum, & suum sanguinem in potum nobis tam largitus largiretur. Author quidam, qui antiquorum Deorum gentilium imagines, & effigies per ordinem recenset, Deum Amoris à veteribus gentilibus armatum depingi consuevisse, Deum verò Pan intermè, ut potè à Deo Amoris victum, exhibitum fuisse refert. Quæ fabula ad veritatem quædam alludit Evangelicam, nimirum quod DEUS, ab amore suo in vinci permiserit, ut se in panem, cibum, & nutrimentum nostrum transformaret, animabus nostris in viscerandum. Unde Thomas à Kempis exclamat, dicens: O mira circa nos tuæ pietatis dignatio, quod tu Domine DEVS Creator, & Prouisor omnium Spirituum, ad pauperulam dignaris venire animam, & cum tota divinitate tua, & humanitate ejus impinguare esurientem! David olim Miphiboseth, licet claudum, ad mensam suam Regiam invitavit: erat claudus utroque pede; quam Regiam dignationem ipsemet confitetur, dicens: respexisti super canem mortuum; at verò quonam motivo Rex ille indutus hoc fecit: propter Ionatham patrem suum; amor enim excessivus, quò in patrem ejus ferebatur, hanc ab eo dignationem extorsit. Similiter scimus, quod ad magnam illam Cœnam, quæ Eucharistiæ figura fuit, tamquam Commensales invitati fuerint claudi, cæci, & pauperes, ita quoque hodie munducas Dominum pauper servus, & humilis. Nos respectu Spirituum Angelicorum, quasi canes sumus; quibus panis ille dari prohibetur, siquidem verè panis filiorum, non mittendus canibus; nihilominus propter Ionatham, id est, propter excessivum suum in nos amorè, participes nos effecit convivii sui Eucharistici, qui propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, tradidit semetipsum.

6 Observationem quoque metetur singularem conjunctionem temporis, in quo Christus Eucharistiam instituit, siquidem in qua noster tradebatur, accepit panem, &c. quia nimirum tunc vel maxime in pectore Salvatoris ardentissimus erga homines bulliebat amor, unde D. Chrysost. illa Joannis verba (cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos) considerans, subnectit: ve-

hementiora amoris signa eis præstitit, quia Eucharistia sacramentum instituit. Porro alius quidam Epistolarum S. Pauli interpretes, dum in illa Apostoli verba (in qua noster tradebatur) scribit, accommodam valde ad propositum nostrum similitudinem adducit, inquiens: cum à fibris charissimis, quos usque in finem dilexerat, ut est apud Ioannem, esset discessurus, sui effigiem, imò seipsum ipse, tamquam amoris certissimum argumentum tradidit, nam cum suum, ut ait Chrysostomus, in nos amore velle indicare, per corpus suum se nobis immiscuit. Ubi Author ille ad consuetudinem alludit, qua quis amans personæ amatæ, si procul discessurus est, sui donat effigiem & imaginem: noster autem Deus (sciens, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos) in pignus amoris sui, non modò aliquam sui ipsius nobis reliquit effigiem, quia viva est imago Patris, sed ipsummet nobis suum donavit corpus, animam, divinitatem, & per concomitantiam, tres divinas personas; quid ultra potuit facere, & non fecit? Accuratè sanè Didacus Stella considerat, varia in Historiis, & Scriptura sacra repetiri exempla matrum, quæ propter nimiam famem, proprios manducant, assarintque filios, ut cibus tantò magis conditus fierent; aut numquam tam amorosa reperta est Genitrix, quæ se ipsam filiis obtulerit in cibum, quamvis propriis mammillis lac iisdem subministrant in sollicitudine; quò respiciens S. Bonaventura, & Chrysostomi testimonio insistent, ait; Alii, qui genuerunt, multoties nutrire dant alios liberos suos: ego autem filius Dei non ita, me ipsam vobis appono. Accidet nonnumquam, quod dum nutrix filium alienum lacte suo pascit, is infirmetur, adeoque medicina purgativa indigeat, quam cum propter incapacitatem infantis ipsemet sumere nequit, nutrix non obstante, quod sana sit, amore infantis illius, amaras potiones libenter sumit, ut hac ratione, lacte per medicinam purgato, & qualificato, infans illud fugendo pristina restitueretur sanitati. Ita quoque in præsentis proposito nostro dicere possumus, nam homo potum verum manducando, lethiferam contraxerat infirmitatem, pro qua sananda, fori medicamento opus erat, quia verò stomachus noster illius sumendi capax non fuit, Christus, qui in Isaia nobis sub lege Evangelica viventibus prædixit: adnuba portabimini, licet à principio in ebibendo amaro passionis calice, non nihil invitus fuerit, arramen postea cum magna aviditate cum pro restituenda nobis sanitate potavit, atque ex hac amara medicina Eucharistiam composuit, qua instar lactis nutrimur, & sanamur. Apostolus Paulus salutis animarum cupidus, ad Corinthios ita scribit: quotidie morior per vestram gloriam; quod ipsum in Christo, in hoc sacramento præsentate, verè adimpletur; nam tamen ipse generi humano inestimabile hoc corporis sui donum semel tantum, & non sæpius, idque in limitato quodam tempore, & in unico totius Christianismi loco conferte potuisset, id ipsum tamen facere noluit, sed expressè protestatur, dicens: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi: unde ubique locorum, ubi Sacerdotes inveniuntur, nec non materia idonea, hic panis quotidie consecratur; & ideo vocatur iuge sacrificium, propter quod Christus verè dicere potest: quotidie morior per vestram gloriam; quia ex amore, quo erga hominem fertur, quotidie in incruento missæ sacrificio ad mortem mysticè jugulatur. Unde S. Bernardinus ait: quasi non suffecerit amorosa IESU ad inebriati amoris sui offensivam, quod semel sanguinem suum realiter fuderit in ligno, nisi in nobis quotidie effundatur sub hoc sacramento, & iterum quodammodo moriatur. Salmeron inter sanguinem Eucharisticum, & sanguinem in passione Christi per carifices effusum, sequentem tradit distinctionem: In torculari crucis pressa, visis succum dulcem sanguinis reddidit quasi musti, sed antequam ab aliis vindemiaretur, & venderet proditor cum cohorte, ipse sponte sua, & omnipotenti Sapientia, & virtute, sub specie vini potandum tradidit sanguinem suum. Et sicut lachryma, quæ ex vino, & balsamo sponte profluit, præstat illi quæ per vulnus arboris trunco illatum educitur, ita iste sanguis sponte oblatas à Christo ante flagella, spinas & lanceam, & datus Apostolis ad potandum, præstantissimus est, & amabilissimus. Didacus Stella plè mediat, quod Nathan Davidi amorem exponere volens, quo Urias Bethsabeam conjugem suam depe-

1. Cor. 11. Scavart.

Ioan. 14. Christus & nobis dilectus, corpus suum nobis reliquit in pignus amoris.

S. Bonav. c. Ioan. 6. Simile nutrixis purgationem sumens, ut lacte suo infanti subveniat.

Iud. 6. 15.

1. Cor. 11. 2. Chrysost. in 55. Eucharistia quæ dicitur quasi moritur, amore nostri. Math. 26. 20.

Dan. 8. v. 11. S. Ber. l. 1. c. 14. 14. 27. 1. c. 14.

Sol. 2. 9. 2. 1.

Did. 9. 11. in Luc. 22. Parabola Nathan de ovo, applicatur Christo.

Vedius Pollio servos suos oblectabat delectando piscibus, quos polius comedit, ut hoc modo carnibus servorum frui posset.

Tertull. l. de Poll. c. 5.

Cant. 2. 4. Fortissimus amor Christi instituit hoc sacramentum.

M. 11. v. 7. S. Ber. ibid.

Cant. l. de Imag. Deor.

Deus ab amore victus & nobis delectabundus. Th. à Kemp. l. 4. c. 1. 4.

2. 2. 2. v. 11.

Iud. 6. 15.

Iph. 1. 4.

Expenditur temporis instantis & Eucharistiæ.

Chrysost. in Joann.

deperibat, parabolam adduxit cuiusdam, qui ovem, quam habebat, adeo tenerè dilexerat, ut eandem ex calice suo bibere fecerit: *Cum Nathan David indicare voluisset, quanto pauper ille amore prosequeretur ovem illam suam, non potuit illum amorem majore demonstrare ratione, quam dicere, quod ovis illa de pane sui Domini manducabat, & de Calice bibebat.* Pari quoque modo amor, quo Christus erga nos ferebatur, effecit, ut ejusdem panis, quem Christus consecravit, & manducavit, & ejusdem vini pariter, & calicis, suos quoque participes reddiderit Apostolos. Et quidem ut nos hunc ejus ardentissimum amorem tantò majore haberemus in pretio, insuper dixit, *desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum*; circa quæ verba Alb. Magnus ita scribit: *cum donaret corpus suum in communione discipulorum, dixit, desiderio desideravi, &c. desiderio desiderabat, cui ex intimo affectu se suis communicabat, & gaudens mortem sustinebat, qui nec moriens a suis recedebat, sed in dono, quod dederat, in optima communione suorum remanebat.* Quod si Christus nobis ampullam, sanguine in cruce effuso plenam, dono dedisset, illam utique velut thesaurum quendam inestimabilem, & ingens amoris sui erga nos pignus reputaremus, quantò igitur majoris æstimandum est hoc sacramentum, in quo nobis totum corpus, & totus sanguis Christi ministratur? Spiritus Sanctus immensum amorem Jonathæ, erga Davidem, exponere volens, inquit: *diligebat eum quasi animam suam*; in cujus amoris demonstrationem, *spoliavit se Jonathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam David, & reliqua vestimenta*; at verò Christus Dominus noster in Eucharistia nobis non solum humanitatis suæ vestem, sed & animam, & divinitatem suam nobis confert; & idè Salmeron ait: *cum in ceteris sacramentis amorem suum largiri soleat, in hoc fontem amoris, id est, se ipsum Iesus Christus donavit.* Ad cujus domini excellentiam explicandam, idem author sequenti utitur similitudine: si enim Rex aliquis donum quoddam pretiosissimum, in vase quodam aureo, per servum suum ad te mitteret, & eidem servo insuper præciperet, ut non solum donum, sed & vas, in quo ad te fertur, tibi relinqueret; hoc utique magni affectus ingens esset indicium: at verò donum hoc, qualecumque sit, nullam cum infinito hoc dono corporis Christi proportionem habet: *missis Pater æternus fructum sui dulcissimi amoris per hoc sacramentum ad te, nec hoc contentus, donat & vas pretiosum humanitatis Christi, donat & ipsum mittentem, non servum, sed filium clarissimum, ut verè dici possit: sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.*

7 Amor amato bona sua, quàm maximè potest, communicat; unde de quodam Philosopho narratur, quòd, dum duos simul ambulantes videret, quorum unus dives, & superbe vestitus, alter autem pauper, & lacer erat; interrogassetque, quisnam pauper ille esset, responsum ei fuerit, pauperem illum divitis amicum esse, cui Philosophus se id non credere subjunxit, quia, si pauper ille divitis amicus esset, is utique illum divitiarum suarum participem efficeret, cum veri amoris affectus sit benefacere amato. Enim verò quis homine pauperior esse potest? at verò quia Christus verus ejus fuit amicus, idè exinanivit semetipsum: *quomodo non etiam cum illo, inquit Apostolus, omnia nobis donavit? divitias sui amoris effudit.*

8 Quisquis amat, objectum amatum semper ob oculos positum, & præsens habere cupit; cum igitur Christus adeo hominem diligat, ut dicere non dubitet: *delicia mea esse cum filiis hominum*, idè in hoc sacramento semper nobis per præsentiam corporalem adest, & ne quidem per unicum diei momentum à nobis distat: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.* Hebræi quidem olim gloriabantur, dicentes: *neque enim est, aut fuit aliquando natio tam grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest nobis*; & tamen DEUS illis assistebat tantum in columna, vel mediante Angelo: quid igitur dixissent, si DEUM adeo intimè præsentem habuissent, sicut præsens nobis est in Eucharistia? S. Augustinus idololatriæ originem investigans, inquit; quia homines in diversis occasionibus gravem experiebantur necessitatem assistentis, & auxilii Numinis alicujus Cælestis, idè ut Numen illud illis viciniùs adesset, falsa cœperunt erigere, & colere simulachra, agnoscens, & adorantes in illis Jovem, Saturnum, Mercurium, & alios similes fictitios Deos, neque

enim salutem suam Deo alicui invisibili, & procul absenti fidendam esse censebant. Sed ecce tibi per præsentiam realem hujus sacramenti, sublatam fidei populo omnem querimoniam, & offendiculi occasionem: *Putafne, Deus è vicino ego sum, & non Deus de longè?* dicebat olim Deus noster, *numquid non Cælum, & terram ego impleo*; & tamen licet hoc ipsum nobis sufficere debuisset, nihilominus ut cordi humano omnem daret satisfactionem, sanctissimum corpus suum in hoc sacramento nobis relinquere voluit, ut hac ratione non solum nobis præsens esset, sed etiam in immensum amoris sui testimonium, nobis invisceraretur, & una eademque res nobiscum fieret: *in me manet, & ego in eo.*

DISCURSUS XLVIII. ARGUMENTUM.

De gratitudine, & modestia, quam Christo debemus in communione sacra; præsertim verò de custodia linguæ.

THEMA.

Accipit panem, & gratias agens, fregit, & dixit: accipite, & manducate, hoc est Corpus meum, I. Corinth. 11. v. 24.

1 Salvatorem nostrum simul cum consecratione Eucharistiae, gratiarum actionem conjunxisse, non solum testatur S. Paulus, sed id ipsum quoque SS. Evangelistæ expressè perhibent, nam S. Matthæus inquit: *accipiens calicem gratias egit.* S. Marcus dicit: *& accepto calice gratias agens*; S. Lucas inquit: *& accepto calice gratias egit; accepto Panem gratias egit*; & hæc est causa, cur Ecclesia in Canone ante consecrationem his verbis utatur: *elevatis oculis ad te Deum Patrem suum omnipotentem tibi gratias agens, &c.* Quodnam verò sit hujus gratiarum actionis mysterium, ex D. Chryl. à S. Thoma in catena citato, colligere possumus; dicit enim; *ideo gratias egit, ut doceret, qualiter oporteret nos hoc mysterium perficere.* Item Angelicus Doctor super Matthæum, id ipsum his verbis tradit: *in quo datur nobis exemplum gratias agendi.* Certum porro est, quòd omnis Christi actio, nostra sit instructio, atque idè Christus semper tam sollicitè conjungere voluit, cum consecratione tam Panis, quàm vini, exsolutionem hujus tributi gratiarum actionis, ut nos doceret, numquam nobis ad hanc mensam accedendum esse sine debita gratitudine, & animi in Deum elevatione; in cujus quidem debiti cognitionem, per etymologiam hujus sacramenti, quod Eucharistia appellatur, devenire possumus; Eucharistia enim idem est, quod gratia. Unde Alb. Magn. ait: *cum in omnibus sacramentis gratiam percipiamus, tamen in hoc totum est gratia, quod videmus, tangimus, & degustamus, si dicatur gratia, quia gratis accipitur, non nisi gratia esse potest, quia nihil adeo gratè à Deo accipitur sicut quando se ipsum spiritualiter, & corporaliter dat Deus.* Justum igitur est, ut huic fonti originario Cælestis gratiæ, per tributum, & redditionem gratiarum cor respondeamus, nam gratiam Dei per Iesum Christum.

2 Attestatur Evangelista Marcus, Sapientiam incarnatam post cenam ultimam cum Apostolis suis, inter laudes, & cantus ad montem se contulisse Oliveti: *hymno dicto exierunt in montem Oliveti*; ut scilicet per hoc & Apostolus suos, & reliquos successivè fideles doceret, quod post sacram communionem suam in laudes, benedictiones, gratiarum actiones, & Cantica debeant resolvere linguam, versus tantum benefactorem; eorum insistentes vestigiis, qui è cenaculo exierunt in montem Oliveti, ut inibi orationibus in loco solitario vacarent, non modò ut Deo gratias agerent pro tanto beneficio, sed etiam ut nobis exemplo prælucere cultus solitarii, & recessus, quem singulariter frequentare decet sacra communionem refectum, ut tantum beneficium consideret, & contempletur. Unde non immeritò nomen Eucharistia, ut annales observant Ecclesiastici, à gratiarum actione derivatum fuit, quod nomen tam Græcis, quàm Latinis commune est. Porro ubi Vulgata nostra legit: *hymno dicto*; Arabica vertit: *laudem dederunt.* Profectò si Apostolus Ephesios quondam adhortatus est, inquit: *nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed implemini Spiritu Sancto loquentes vobismetipsis in Psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes, & psallentes in cordibus vestris Domino, gratias agentes semper.* Si in-

Alb. Mag. de Euch. dist. 2. c. 1.

1. Reg. 1. v. 1. Christum totum fontem sui amoris in hoc sacramento exhaustum. S. d. 1. v. 1. 1.

Christus Eucharistia conjuncti gratiarum actionem. Matth. 26. v. 2. Marc. 14. v. 21. Luc. 22.

Chryl. Inscr. in Matth. S. Th. in Marc.

Quod nos imitari debemus.

Christus nos amans omnia bona sua nobis communicavit.

Rom. 8. 11.

Christus amans nos semper nobiscum esse voluit. Deut. 3. v. 7.

S. August. 1. 1. de civ. Dei. 9. Vnde omni habuerit idololatria.

Alb. Mag. de Euch. dist. 1. c. 1.

Post S. Communionem perficendū in gratiarum actione, & voce laudis.

Bar. 3. 14. 2. 4.

Eph. 5. v. 19.

inquam, unquam Apostolus gratiarum actionem exegit, vel maximè eam à nobis rependi iussisset, hodieque jubet, dum sacratissimo reficimur Christi Corpore, dum sacrosancto illo potamur calice, de quo scriptum est, *calix meus inebrians, quam praeclarus est!* dum illum exhaurimus calicem, in quo *mens impletur gratia*. Tunc, inquam, nostram in gratiarum actiones linguam enodamus oportet, ut pro eo beneficio gratias agamus, quo majus nobis impetiri nequit benefica, & prodiga dextera Dei.

3 In memoriam revocetis velim illam, in Apocalypsi his verbis expressam, visionem: *& vidi unum Angelum stantem in Sole, & clamavit voce magna, dicens omnibus avibus, quae volabant per medium caeli; venite & congregamini ad cenam magnam Dei, ut manducetis carnes Regum;* per hanc enim cenam, ultima illa in Sion celebrata intelligi potest, in qua Apostoli sacrosanctas Dei illius, qui in saeculo scriptum gerit, *Rex Regum*, gustarunt carnes; verumtamen quam subesse putatis rationem, quod ad cenam hanc sola fuerint invitata volatilia, omnibus aliis relictis animalibus, quorum multa pura sunt & munda? Berchorius forsitan difficultatem resolvit, si avium instinctum ab ipso discere non detrederimus; ait enim: *satiata aves incipiunt cantare, sed bruta incipiunt dormire*. Ecce itaque vobis mysterium, cur sola volatilia, non autem quadrupedia, ad hanc cenam fuerint convocata; illi nimirum ad convivium hoc vocantur, qui corda mentesque suas in gratiarum actionem ad tantum elevant benefactorem, cum laudibus, hymnis & canticis spiritualibus; qui verò à propriæ ingratitudinis lethargo devicti, tributum gratiarum vivunt immemores, ab hac repudiantur cena; Quos merito quondam in Apostolis suis, in horto dormitibus, acriter reprehendit Salvator noster, inquit: *sic non potuistis una hora vigilare mecum? orate, ne non intretis in tentationem*. Sic aves spirituales, inquit Berchorius, id est, contemplativi, divitiis, vel aliis beneficiis Dei satiati, incipiunt cantare per gratiarum actiones; sed bruta, id est, mundani non cantant propter beneficia DEI, imò dormiunt in peccatis; praefigurati in Silara, qui potato lacte obdormiens, transfixis per clavum temporibus, miserè occubuit; quia scilicet, quisquis lac hoc Coeleste bibens, mox postea sine gratitudinis signo obdormit, reatum incurrit mortis spiritualis. Sed heu! plurimis fidelium ad mensam hanc Eucharisticam accedentibus probrari potest illud, quondam per Jeremiam loquentis, Dei assertum: *duo mala fecit populus meus; me dereliquerunt fontem aquae vivae, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quae continere non valent aquas*. Quot etenim sunt, qui ad fontem hunc, ad fontem dico aquae salientis in vitam aeternam, accedentes, subito eidem dormitum obvertunt, per cisternas, & putridas terrae cloacas vagabundi? spirituales fastidiunt delicias, & contemplationes, quae eos ad devotum impellere possent recessum, post communionem sacram adeundum, gustusque, & recreationes lectantur mundanas; quibus quondam in spiritu insultavit, illustritque Aggeus Propheta, dicens: *comedistis, & non estis satiati, bibistis, & non estis inebriati, & qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum*. Nemo nescit, quod gemmae, adamantes, & carbunculi sacco rupto impositi, certissimè exponantur jacturae; simile dampnum anima incurrit fidelis, quae post communionem, ad delicias mundi, vanitates, & peccata priora revertitur; talis namque omnes perdit, & insolenter projicit thesauros Coeli.

4 Accommodam valde similitudinem, eamque nulli non perfacilem in praesenti adducit D. Chrysostomus, dum ita discutit; si quis amicorum te cum aliis invitasset, tuque repleto ventre ante omnes surgens, tempore inconvenienti, te è consortio proriperes, annon hanc maxima incivilitas foret, numquid enim benefactori tuo propter praesentem gratiam, gratias agere oportet? Quare igitur convivio illi assistens, cui ipsimet invident Angeli, tam subito te subtrahis, & rusticè Christum derelinquis, absque eò, quod pro tanto tibi collato beneficio gratias agas? *Durum, odiosumque videbitur, quod sum disciturus, sed necesse est, ut ob multorum negligentiam dicatur*. Quando ultima cena communicavit Judas, reliquis omnibus recumbentibus, ipse se praecipiens excessit. *Illam imitantur & isti, qui ante ultimum gratiarum actio-*

nem discedunt. Postquam enim Christus turbas à se in deserto cibatas, cumque in Regem eligere volentes reliquisset, paulò post rediit, ab iisdem videri volens, & audiri; sermonem exoritur à convivio, in solitudine ipsis preparato; unde occasionem sumpsit diffusè discurrendi de Eucharistia, suo tempore instituenda. Quo in facto Christus, juxta S. Augustini doctrinam, nos docere voluit, quod post communionem (cujus figura erat Panis ille miraculosus, in deserto subministratus) exercitiis spiritualibus nos applicare debeamus, quia audiendo, qua legendo, qua meditando verbum Dei: *ille post miraculi sacramentum* (verba sunt Augustini) *& sermonem infert, ut, si fieri possit, qui pastisunt, pascantur, & quorum satiavit panibus ventres, satiet sermonibus mentes; quod si cupiunt, servant, quod cupiunt, ne fragmenta pereant*. Insuper Salvator eodem in convivio, populis miraculosè preparato, reliquias, & fragmenta colligi iussit, *ut autem impleti sunt, dixit: colligite fragmenta, ne pereant*. Quorsum obsecro, tanta Salvatoris sollicitudo in coadunandis panum frustulis, siquidem tanta cum facilitate Panes integros multiplicabat? *omnia in figura contingebant*, voluit namque per hoc docere Dominus, quod Pane Eucharistico refecti, fragmenta colligere, id est, devota cum recollectione tantum debeamus meditari beneficium, nostrasque cogitationes, & cordis affectus in unum recolligere: ut omnes intenti simus, & attenti interius, ut debitum tanto hospitali exsolvamus obsequii, reverentiae, amoris, & gratitudinis tributum. Quò etiam Psalmista respexit videtur, dum ait: *reliquia cogitationis duem festum agent tibi*.

5 *Accepit Iesus panem, & gratias agens, fregit, &c.* Aliis in miraculis, scilicet paralytici sanatione, filii vi duæ resuscitatione, aquae in vinum conversione, similibusque aliis, gratias egisse non legitur, quemadmodum in praesenti occasione; volens per hoc significare, quod licet in aliis favoribus homini praestitis, gratiarum actionem non requireret, in hoc tamen infinito beneficio, quod omnia alia superat, & excedit, dictum abloquitur exigit gratitudinis tributum; idè quò quondam populo suo Israelitico etiam praecipit Dominus, ut post cibum gratias ageret: *ut, cum comederis, & satiatus fueris, benedicas Domino DEO tuo*; quo in tempore benedictiones, laudesque retribui jubebantur propter corruptibilibus, terrenorumque bonorum largitionem, siquidem subjungitur: *pro terra optima, quam dedit tibi; observa & cave, ne quando obliviscaris Domini DEI tui*. Audi hæc, & verècundare Christiane; quæ enim inter terram Canaan, & Eucharistiae donum, tibi indultum, in quo DEUS se tibi cum corpore, anima, & divinitate offert, potest esse proportio? audi Thomæ à Kempis quandam, hac super re, piissimam meditationem, eamque imitari stude, & cordi tuo imprimere: *ipsum habes, inquit, quem totus mundus tibi auferre non potest; Ego sum, cui te totum dare debes, ita ut jam ultra non in te, sed in me, absque omni sollicitudine vivas; & jure meritissimo quidem, si enim totum se nobis impertit Christus, decebit utique, ut & nos absque ulla ad creaturam conversione omnes affectus nostros, nosque ipsos totaliter dedicemus*.

6 Salvatore nostro sub peregrini forma, Discipulis in Emaus abeuntibus se associante, hi interius ad amorem ejus inflammari senserunt, unde dicebant: *nonne cor nostrum ardens erat in nobis?* aut causamne nostris tanti ardoris? quia nimirum cum eo tractare, conversari, & peregrinari gaudebant, instantes: *mane nobiscum*; hoc namque optimum communionis sanctè percipiendæ est medium, unde & subjungitur: *cognoverunt eum in fractione Panis*; quia nimirum Coelestes acquirimus illustrationes, magnumque Dei lumen recipimus, & notitiam, quando cum ipso familiarius agimus in communionem, per devotum aliquem secessum: *Dum nubes peregrina faciem tuam tegeret* (inquit in dictorum Apostolorum persona, Drogo Ostiensis) *nonne cor nostrum ardens erat in nobis?* Quam pariter doctrinam S. Augustinus, in illorum Christi verborum Commentario (in me manet, & ego in eo) inculcare nobis voluisse videtur, dum ait: *signum, quia manducavit, & bibit, hoc est, si manet, & manetur, si habitat, & inhabitatur, si heret, ut non deferatur*. Annon eandem nobis obligationem ob-

Ioan. 6.
Sed spiritus
libus exerci-
tia intellē-
sum est.
S. Aug. 11. ap-
in Ioan.

Ioan. 6. v. 12.

Pl. 75. v. 22.

Christus in
multis mira-
culis & thi-
bus eg. sed
adhuc non
in illis actio-
ne S. Eucha-
ristiae.

Deut. 10. v. 16.

Th. à Kemp.
L. 4. c. 11. n. 4.

Sumpsit 2.
Communione
a-deat in no-
bis cor no-
strum.
Luc. 24. v. 32.

Drog. Or.
S. Aug. 11. 27.
in Ioan.

Apoc. 19. v.
17.
Aves satiate
incipiunt
cantare quas
communicati
debeant.

Perch. in re-
d. mor. L.
7. c. 1. n. 14.

Bruta satiate
dormiunt.

Mat. 26. v. 40.
Sic Peccato-
res, & peccati-
ci divinus
ingrati omni-
faciunt.
Iudic. 4. v. 19.

Jer. 2. v. 13.
Multi S. Eucha-
ristiae refi-
ciunt sine
fructu, culpa
sua.
Ioan. 6. v. 14.

Agg. 1. v. 6.

Chryl. in de
Bapt.
Chryl. Apca
similitudine
docetur sum-
pta S. Eucha-
ristia ad sta-
tim ad exte-
riora daver-
endum esse.

1. Cor. 10. v. 16.
Ex glorificor
in Deum,
quem porta-
mus in cor-
pore nostro.

Pulchrum
simile.

11. v. 1.
Chryl. ser. 9.
de div. nov.
Test. Joh. 1.

Holland. 1. 1.
10. 1. 1. cap. 1.
n. 6.

Mat. 14. v. 22.
Cur Christus
multiplicato
panem compu-
terit discipu-
los à se di-
cedere.

Multa nostra
perdimus
fructum huius
sacra-
menti.
Th. à Kemp
1. 4. c. 1. n. 9.

Cur Deus
Manna vo-
luerit cōfer-
vari in Ta-
bernaculo, &
non virgam
Moysi.

oculos posuit Apostolus, in his verbis : *glorificate, & portate Deum in corpore vestro* : tunc enim corporaliter Deum in corpore nostro portamus, quando ejusdem cibamur corpore ; hoc ipsum itaque tempus est glorificandicum . Si quis Princeps uni servorum suorum magnum præstiturus favorem, ipsum ad suam admitteret mentem, pedibus ejus advolutus, ipsos lavaret, imò cibum ex proprio præberet catino; sibi ipsi venam aperirifaceret, ut suo eum sanguine potaret, ac tandem corpus suum in ejus obsequium membratim conscindi faceret, quale obsecro judicium de tam excessivo amore formaretis ? hæc omnia nobis præstitit Dei Filius, & nihilominus omnium istorum immemores vivimus, imò sapius, postquam suos nos commensales adhibuit, subito tantum benefactorem nostrum peccatis irritamus mortalibus, qui propterea meritò conqueritur : *filios nutriti, & exaltavi, ipsi autem spreverunt me*. Unde & D. Chrysostomus de aliquibus, qui tempore ejus, post communionem sacram, theatra adibant, graviter lamentatur in hæc verba : *Annon audiunt isti B. Paulum, Doctorem orbis terrarum, dicentem : quæ societas luci ad tenebras, aut quæ pars fideli cum infideli ? Quanta enim condemnatione dignum censendum est, cum fidelis, qui tremendorum mysteriorum, quæ hic celebrantur, participes fuerit, post hujus loci sacrificium, Satanico spectaculo cum infideli affideat, cum eo, qui in tenebris impietatis aberrat, is qui Solis iustitie radiis fuerit illustratus*. Præclarum hujus virtutis exemplum vobis præbuit B. Margaritha Regis Hungariæ filia, quæ ut Bollandus refert, die, quæ communionem sumpsisset, stabat continuo in orationibus usque ad noctem, & tunc cibo valde modico utebatur.

7 Quis non admirabitur illud Salvatoris factum, quando Panem in deserto multiplicato, qui Eucharistici symbolum erat, statim compulsi Discipulos suos ascendere in naviculam ? quorsum enim tanta violentia, dum non quomodocumque, ut irent, institit, sed compulsi eos ? Effectus is communionis erat ; numquid enim nostis, quoniam qui adheret Domino, unus Spiritus est ? Omnes Discipuli ita Christo uniti, conjunctique erant, ut ab eo divelli non possent ; quod evidens signum est, nos ex hujus Panis Angelici esu fructum percipere, quando scilicet post communionem ab eo divelli nequimus . Equidem si tantillum sanguinis Divini in vase quopiam nobis donatum esset, quanto cum zelo, cura, & sollicitudine, unusquisque nostrum asservare conaretur, ne quomodocumque deperiret ? Ecce vobis longè præstantius donum, quandoquidem totum Christi Corpus, totum ejus sanguinem, animam & divinitatem, nec non per concomitantiam tres Divinas personas in nobis possidemus, & nihilominus tam vili hæc pendimus, ut vix obiter cōsideremus, unde faciliter per culpam nostrā omnia deperdimus . Quapropter Thomas à Kempis ingeniosam hanc instituit considerationem, dicens : *cur runt multi ad diversa loca pro visitandis reliquiis Sanctorum, & mirantur auditis gestis eorum, ampla edificia templorum inspicunt, & osculantur sericis, & auro involuta sacra ossa ipsorum : & ecce tu præsens es, hic apud me in altari DEVS meus, Sanctus sanctorum, Creator omnium, & Dominus Angelorum*. Potrò causam, quare ex sacramenti hujus susceptione nullum feramus fructum, idem author assignat in hæc verba ; *quia non satis reverenter ruminamus, quia hodie Sanctus sanctorum ingressus est ad nos*. Panis hujus abundantia, semper ad obsequium nostrum parati, efficit, ut exili ipsum prosequamur reverentia, debitumque in nobis innuit de eodem conceptum .

■ Si aliquis arboris vitæ ramus nobis donatus esset, vi cuius annos nostros prolongare possemus, quanta cum diligentia illum custodiremus ? Jam verò certum est, quod qui manducat hunc Panem, vivet in æternum, ego sum Panis vite ; & tamen tam parvi illum æstimamus . Nescio, an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quod Deus virgam Moysi, quacum tot prodigiosa portenta patravit, in tabernaculo conservare noluerit, neque aquam quæ de petra scaturierat, neque co-
turnices ; bene tamen in eodem Manna custodiri voluerit, tamen subjectum sit corruptioni, & ex uno die in alium conservatum, vermibus scateat : scitisne causam, cur id fieri voluerit ? nimirum Manna Eucharisti-

am præfigurabat, atque ideo per hoc nobis significare voluit, quod, tamen omnium aliorum divinorum beneficiorum in nobis oblitteraretur memoria, hujus tamen beneficii Eucharistici oblivisci numquam debeamus, sed continua illius, & indelebilis habenda sit memoria, nec unquam prætermissa gratitudo.

9 S. Mater Ecclesia sapienter ordinavit, ut, priusquam deveniretur ad consecrationem hujus Panis, sacerdos, & populus simul inter se hæc verba recitarent ; & primo quidem sacerdos dicat : *Gratias agamus Domino Deo nostro*, cui minister, nomine omnium, respondere debet, *dignum & justum est*, replicatque sacerdos : *Verè dignum, & justum est, æquum & salutare, nos tibi semper, & ubique gratias agere, &c.* si enim pro ullo divinorum beneficiorum agenda sunt gratiæ, certè pro hoc Divino sacramento vel maxime agi debent. Deus olim per nuncium Cœlestem, Abrahamæ nascituram prolem indicavit, in qua benedicendi essent omnes populi electi, nec tamen constat, quod S. Patriarcham instigaverit, ut per oblationem sacrificii, debitas suæ Majestati ageret gratias, sed potius hoc fecerit, quando jussu Dei super montem Moria, ad sacrificandum filium suum se accinxit, tunc enim brachium illius retinens, & impediens, simul eodem tempore arietem quendam, inter spinas hærentem, ei ostendit, & loco Isaac in gratiarum actionem offerri voluit ; ubi meritò causa indaganda venit, cur scilicet tunc, & non antea Angelus illum, ad hoc gratiarum tributum exsolvendum, extimularit ? pro cuius resolutione memorandum, quod S. Thomas hoc sacrificium Isaac, inter præcipuas Eucharistiæ figuras agnoscat : in figuris præsignatur, cum Isaac immolatur ; cum igitur mysterium hoc ne quidem per umbram aut figuram celebrari debeat sine gratiarum actione, ideo Ecclesia ante consecrationem, prius hoc gratiarum tributum persolvit. Thomas de Kempis more suo devotè meditando, inquit : *ac si mendicus ad prandium vocaretur divitis, & ille nihil aliud habeat ad retribuendum beneficiis ejus, nisi se humiliando, & ei regratiando*. Et paulò post subdit : *nec minor custodia post exigitur, quam devota præparatio prius, nam bona postmodum custodia, optima iterum est præparatio ad majorem gratiam consequendam*. Blosius Christum S. Mechthildi dixisse refert : *quando sacram communionem percipere es, desidera & opta ad laudem nominis mei, habere omne desiderium, omnemque amorem, quo unquam cor aliquod erga me flagavit ; & ita ad me accede, nam ego amorem illum in te attendam, atque suscipiam, non sicut in te est, sed sicut velles eum in te esse*.

10 Inter alia opportuniore hujus interni secessus media, unum, & quidem valde utile est linguæ nostræ custodia, utpotè quæ verba consecrationis profert, quæque Cœlestem hunc Panem in se sumendo, ad stomachum transmittit. Unus illorum rituum, qui pro agni Paschalis esu præscripti fuerunt, hic quoque recensetur : *comedetis festinanter*, cujus morale mysterium Abulen-
his verbis declarat : *id est, non manebitis colloquentes ad mensam, sicut in aliis cenis facere consuevistis*. Lingua enim, super quam hoc sacramentum reponitur, laudibus & gratiis Deo persolvendis, totaliter intenta esse, non verò aliunde prophanari debet : *Per has portas* (inquit D. Chrysostomus, de ore & faucibus nostris) *& januas ingressus est Christus, & ad nos ingreditur, cum communicamus*. Neque enim vulgari quodam honore os nostrum afficitur, cum corpus Dominicum excipit. Audiant, qui obsecra loquuntur, qui convivia proferunt, ac cohorrescant, cogitantes quales os turpent ac dedecorent. S. Pachomius Monachos suos etiam eo tempore, & mane, quo hostiæ consecrandæ fiebant, & præparabantur, silentium observare, sanctisque meditationibus intentos esse volebat, cujus contrarium (proh dolo !) hodie multum saeculares, tum Ecclesiastici faciunt, qui immediatè post sumptam communionem, in prophanos Discursus prorumpunt, quibus meritò impropèrari possunt hæc Psalmistæ verba : *memoriam abundantie suavitatis tue eruntabunt*. Adversus similes Sancta Gertrudis sequentem adducit similitudinem ; sicut enim magna incivilitas esset, si quis hospitem ad mensam suam invitatum, lapidibus oneraret, & impeteret ; ita quoque inexcusabilis inurbanitatis turpitudine est, dum quis Christum, quem animæ suæ hospitem habet, im-

Pro benefi-
cio Euchar-
istiæ, nobis
dare, vel
maximè
agenda sum
Deo gratias.

Th. à Kemp.
1. 4. c. 11. n. 2.

ibid. n. 4.

Blosius in
conclavi a-
nimæ c. 6. n.
6.

Post 5. Com-
munionem,
inprimis ex-
hi est custo-
dia linguæ.

Ex 12. Abul.

Chryl. ho. 10.
in 2. ad Cor.

S. Pachomius
voluit me-
nachos, etiã
dū faciebant
hostias, con-
servare silen-
tium.

PL 144. v. 7. l.
5. cap. 19. de
vit. S. Ger-
trudis ad hoc
propositum.

immediatè post communionem verbis suis peccaminosis offendere non veretur. Sanctus Bernardinus de ejusmodi garrulis ait: *confundunt Christum, ad priora scelera redeunt; sed verum est proverbium, quod dici solet, surpini ejiciuntur, quam non admittitur hospes; tales sunt similes populo Indorum, qui cum olivarum ramis in Ierusalem Dominum susceperunt, vix paucis elapsis diebus eum de Ierusalem contumeliosè ejicientes, in crucem crudeliter affixerunt. Faciscas ab ore militis Christi (inquit B. Petrus Damianus) omnis vani rumoris ineptia, & lingua, quæ immaculati Agni, imò summi Verbi rubet sanguine, dedigneretur etiam sermonis sese fecibus inquinare. Idem pariter consilium tradit D. Chrysost. dum nos monet, ut in loquendo mortificati simus, quia si lingua culpæ instrumentum extiterit, castigari necessarium, & emendari debet, ut tantum super se sacramentum recipere possit: castigat linguam, & labia, quæ ingressus Christi fuerit vestibula. Et consequenter longè convenientius erit, ut lingua post communionem custodiatur, siquidem Corpore Christi sanctificata fuit. Vides, si justum est, inquit S. Aug. in quodam sermone, ut ex ore Christianorum, ubi corpus Christi ingreditur, luxuriosum canticum, quasi venenum Diaboli, proferatur; quod idem inconveniens cuicumque alteri peccaminoso verbo correspondet.*

DISCURSUS XLIX. ARGUMENTUM.

De fide ad Eucharistiam necessaria, & quare mysterium fidei appelletur, varæ adducuntur rationes.

THEMA.

Hic est calix sanguis mei, mysterium fidei.

I Ubitari equidem cum fundamento potest, quare Ecclesia sancta, à Spiritu sancto directæ, in verba consecrationis sanguinis Eucharistici, ipsum nuncupet Sacramentum altaris, non verò reliqua, per antonomasiam fidei nostræ mysterium: *hic est calix sanguinis mei, mysterium fidei.* Nostræ namque fidei mysteria sunt incarnatio indubiè, nativitas Christi, passio, resurrectio, ascensio in cælum; & nihilominus soli Eucharistice Ecclesia hoc nomen specialius attribuit, cujus hanc rationem assignat Alb. Magnus, inquit: *quantumvis multa sint fidei dona, tamen hoc donum præ omnibus, fidei donum est, in quo sunt fidei fundamenta, quia in hoc dono, & fides Christi fundatur, & fideles sanctificantur.* Quare idem author alio in loco de hoc Sacramento tractans, ait: *in quo consistit fundamentum fidei, quam veritatem nos discursu r. fusiùs probavimus, scilicet quod Eucharistia fidei, & Ecclesiæ sit fundamentum; siquidem nullo non tempore ad stabiliendam Sacramenti hujus fidem, innumerabilia prodigia, & miracula operata est omnipotentia Divina, partim ad incredulos convincendos, partim ad eos in verum Religionis gremium reducendos; quapropter hanc in præsentia materiam prætereuntes, ad nostrum digrediamur intentû.*

2 *Mysterium fidei.* S. Epiphanius in annalibus Ecclesiasticis citatus, Eucharistiam eodem afficit titulo, insuper adjungens: *mysteria autem faciunt ad imitationem Sanctorum in Ecclesia ab anno in annum, per azymos, hoc est, non fermentatos panes.* De quo Sacramento Baronius tractans, narrat; inquit ab antiquis Christianis, propter admirabilem, ineffabilem, & secretam rerum Divinarum conjunctionem, à Græcis quidem *Mysterium*, à Latinis autem *Sacramentum* nuncupatum fuisse; de cujus inveniendi sacrificii excellentia discurrens Rup. Ab. in lib. de modo officiorum divinarum, inquit: *calente memoria tam celebra, charitas Christi concalcata, perstat super fundamentum suum, ad fidem fidei.*

3 *Mysterium fidei.* Ly. *mysterium* Salmer. interpretans, ait: *mysterium significat arcana, sive rem secretam aliquam, & occultam, id est, quæ fugiat omnem sensum, & rationem humanam.* In cujus corroborationem, testimonium adducit Innocentius III. in lib. 4. de *mysterio missæ*, cap. 36. ex quo loco hæc citat verba; *dicitur ergo mysterium fidei, quoniam aliud ibi cernitur, & aliud creditur; cernitur ibi species Panis, & vini; & creditur veritas carnis, & sanguinis.* Vel etiam *mysterium* dicitur fidei, juxta S. Anf. dicentem; *quoniam, sicut dicit B. Augustinus, visibiliter necesse est celebrari, quod tam invisibiliter necesse est intelligi.* Quam veritatem Sanctus Bernardus *Manfi Bibl. Pred. Tom. II.*

nus fusiùs nobis exhibet, quando historiam discuit Genesios, ubi Jacob ad cæcum patrem suum Isaac legitur accessisse, fingens se alium ab eo, qui veraciter erat; unde & bonus Senecio Isaac dicebat: *vox quidem, vox Jacob est; manus autem Esau;* Jacob itaque filium suum, pro Esau suppositum, frumento, & vino stabilivit pater Isaac; quæ utraque res gesta nostrarum specierum Sacramentalium evidens typuserat, prout verbis sequentibus dictus docet Sanctus, dum ait: *Jacob hujus Sacramenti mysticum gerit typum, atque Esau sensibilis forma, Isaac autem humani sensus figuram gerit: omnes nempe sensus præter auditum defecerunt in Isaac, solus auditus immensus fuit, caligaverunt oculi ejus, & videre non poterant; gustus in esu hodi deceptus est, & decipiebatur etiam tactus ejus, quia contingens manus, & collum Jacob, pollicibus cooperitum, Esau fore existimabat, dicens: ecce odor filii mei sicut odor agri pleni; Solus auditus à deceptione liber evasit, unde & ait: Vox quidem, vox Jacob est, manus autem Esau, sic & in hoc sacramento, præter auditum, omnis humanus fallitur in hoc sacramento sensus. Quidquid videtur, quidquid tangitur, Panis & vini sunt accidentia; quæ materia utraque nobis tam in prandio, quam in cæna in communissimum deservit nutrimentum, & nihilominus sub his iisdem cortinis firmiter credimus, Deum illum abscondi, quem adorant Dominationes, tremunt Potestates; sub hujusmodi circulo nube opertum, velatumque credimus, & veneramur, verum Justitiæ Solem. Annon igitur vox quidem, vox Jacob est, siquidem fides ex auditu? neque senior fallitur Isaac, quantumvis cæcus, ad vocem Jacob; quandoquidem species Panis, & vini primam suam amittunt substantiam, utpote in Christi carnem, & corpus transubstantiatur; remanent nihilominus Panis vini que colo, odor, sapor, quantitas, pondus, virtusque alendi; quæ metamorphosis, quantumvis humanam excedat intelligentiam, naturæque sit impossibilis, non ster nihilominus fidei subjectus eam infallibiliter credit intellectus, quantumvis omnes sensus nostri deludantur. Quis credat? Deus ille, ante quem contra micunt in cælis Potestates, qui minimo obtutu universum terrefacit mundum, qui in fœnore suo scriptum habet: *Rex Regum, & Dominus Dominantium;* cui throni assilunt reverenter, totaque hierarchia coelestis; in Eucharistia, tanta cum exinanitione, sui que contemptu præsens est, ut se sub hostiæ atomo, qui ventorum ludus est, restringat; neque ullum, consecratam inter, aut non consecratam hostiam, discrimen habetur, secundum exteriorem sensum, neque per verba consecrationis ulla exterior, & apparens coram oculis nostris sit mutatio, caloris, saporis, ponderis, formæ, aut loci, quin potius substantiæ, absque ulla qualitate alteratione, transmutantur; operatio sit absque ulla præcedenti dispositione, suumque corpus in propria relinquit mole, quantumvis sub indivisibili quasi hostiæ atomo contractum, & veluti si totum Spiritus foret, totum abscondit, totumque sub accidentibus illis constringit, quæ omnia fides credit, quoniam *quod non capis, quod non vides, animo firmas fides?* In reliquis quantumvis imperceptibilibus incarnationis Verbi, Trinitatis personarum, & Unitatis in essentia, resurrectionis, ascensionis, aliisque similibus, nostrum duntaxat necessum est, ut capivimus intellectum, in præsentia autem internos quoque excitare oportet vivæ fidei actus, nostrosque capivare sensus; dum namque dens panem sentit, fides corpus, & carnem agni immaculati esse docet; iterum juxta odorem, & gustum externum, vinum bibimus in calice, & nihilominus firmiter credimus, hoc ipsum Redemptoris esse sanguinem; *Hic est enim calix sanguinis mei, &c. caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.**

4 Quando Christus prima vice Eucharistiæ mentionem ingessit, teste S. Joanne, Judæi adeo scandalizati fuerunt, ut se ab ejus sequela subtraxerint; quando Salvator ad Collegium Apostolicum conversus, ipsum interrogavit: *num & vos vultis abire?* quibus Christi verbis quem respondisse putatis? forsitan Joannem, Jacobum, aut quemcumque alium Apostolorum? nequaquam, sed Petrus in totius Ecclesiæ nomine, ut S. Cypr. attestatur, replicavit: *Domine, ad quem ibimus? verba vite æterna habes, & nos credimus, quia*

S. Ber. de fac. al. c. 2.

Com. 27. 22. sensus nostri in S. Euchar. falluntur, sicut Isaac in alio suo Jacob.

Hinc opor. est firmas S. Petri.

Joan. 6.

S. Cypr.

Luc. 22. 19.

tu es Christus Filius Dei. Quia dum de Eucharistia sermo est, nullus de eodem certius testimonium reddere potest, quam Petrus, cui Christus sponderat: ego roga-
 te pro te, ut non deficiat fides tua.

Mat. 27.
 §. Pasch. l. 12.
 in Mat. c. 27.
 Quod etiam
 declaratur
 monumento
 Christi, in
 petra exciso,
 §. Th.

5 Quam ob causam sacrosanctum Christi Corpus in monumento, non solum novo, sed & saxo sepulchrum fuisse arbitramini? si causam queritis, Sanctum Pasch. audite, dicentem; quod monumentum nunquam excidit-
 tur, nisi in petra, que Christus est, firmissima. Cui alte-
 ram ad intentum nostrum rationem subnectere licet, scilicet quod in petra illius firmitate, stabilitas deno-
 tata fuerit fidei nostrae, quae necessaria est ad creden-
 dum, nobisque includendum Christi corpus; ad hunc
 namque effectum requiritur, ut supra petram stabiliti
 simus, inque fide nullatenus vacillemus; unde & D.
 Thomas in officio Divino, à se composito pro solem-
 nitate Corporis Christi, saepius eadem reiterat, dicens:
 ad firmandum cor sincerum sola fides sufficit; praestet
 fides supplementum sensuum defectui. Quod non capis,
 quod non vides, animosa firmat fides, praeter verum or-
 dinem.

Rem. Ant.
 de celebr.
 m. l. 6. bibl.
 velop.

6 *Mysterium fidei*; Verba hæc Remigius Antisio-
 dorensis in tractatu de missa, Commentario illustrat
 sequenti, dicens: *mysterium fidei* appellari, quia cre-
 dere debemus, quod ibi salus nostra consistat; *myste-*
rium enim est, quod aliud videtur, aliud intelligitur; quod
videtur, speciem habet corporalem; quod intelligitur, fru-
ctum habet spirituales. Sed cum mysterium, quod aliud
significat, sit in veritate corpus Christi: & quare appella-
tur mysterium? propterea utique, quia post consecrationem
aliud est, aliud videtur. Quanto namque oculus magis
 species attingit panis, & vini, tanto magis omnem vi-
 ni, panisque substantiam, inibi deesse credit fides; quod
 forte sponso respexerit, quando dilecto suo loquebatur
 in hæc verba: *vulnerasti cor meum, in uno oculorum*
tuorum; ut namque novimus omnes, per sponfam Ec-
clesia, per sponsum verò Christus intelligitur; cuius
vel unico oculo se vulneratum esse dicit. Igitur unum
eorum oculum tenuisse censendum est, atque ita in
rei veritate contingit, quisquis enim in scopum colli-
gat, ut rectè ad metam pertingat, unum oculum clau-
dit; Ita quoque Ecclesia per dictam sponfam designata,
sacramentum hoc contemplan, quod est signum, si-
gnum, inquam, rei sacrae, unum oculorum claudit, id
est, mortificat discursum, captivat intellectum, incar-
cerat rationem, unumque duntaxat aperit fidei oculum,
siquidem quod non capis, quod non vides, animosa fir-
mat fides.

Hoc 35. sac.
 uno tantum
 fidei oculo
 intruendum
 est.
 Cap. 44.

7 Hoc quondam auditoribus suis Salvator noster
 legitur dedisse consilium: *si oculus tuus scandalizate,*
erue eum, & projice abs te; circa quæ verba insignis
 quidam author, cujus in discursibus præcedentibus
 notitiam dedimus, in quodam à se composito de Eu-
 charistia tractatu, ita sermocinatur: *in sacramento alta-*
ris fides, & humana ratio compugnant, & hoc agitur
inter eas, ut altera alteri oculum eruat; melius est enim,
unum oculum sana fidei habentem ingredi ad vitam,
quam duos oculos habentem, unum humanæ rationis, al-
terum fidei, mitti in gehennam ignis. Verè equidem in
 casu nostro adimpleri videtur id, quod olim de filiis
 suis asseruit Rebecca: *major serviet minori; quia sen-*
 sit, qui tempore rationem præcedit (siquidem primò
 generatur corpus, & postea eidem infunditur anima)
 fidei servire, eique subiectus esse debet, quando præstat
 fides supplementum sensuum defectui; quam infallibilita-
 tem Eusebius Emisenus his pariter stabilit verbis: *ve-*
re unica, & perfecta hostia, fidei asstimaanda, non specie,
nec exteriori censenda visu, sed interiori affectu; unde
merito celestis confirmat auctoritas, dicens: quia caro
mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Quod
 argumentum ut confirmet S. Paschasius, talem inli-
 tuit discursum: quisquis non credit in Eucharistiam,
 nec Christum Deum esse credidisset, si ipsum in Calva-
 rio in patibulo, in forma servi pendulum vidisset, nisi
 circa idem punctum, fidem quoque exercuisset; ita &
 in hoc corpore, inquit dictus Sanctus, ubi species alia mon-
 stratur, quomodo carnem Christi videas, nisi per fidem
 veraciter credas?

Quod etiam
 Christus
 suasit audi-
 toribus suis.
 Mat. 18. 9.

Baldun.
 de Euch.

Gen. 25.

Euf. Em. h. 1.
 de Pasch.

S. Pasch. l. 1.
 de corp. & sang.
 Dom. c. 1.

S. L. Jo. de
 Euch.

gustu, odoratu, vel tactu percipitur fides, sed ex auditu
 tantum, auditus namque per Verbum CHRISTI, perhi-
 bonus; hoc est corpus meum. Neque in hoc dubitare
 licet, nisi primæ, & infallibili veritati, quæ Filius Dei
 est, fidem negare velimus, ipse namque dixit: *hoc est*
corpus meum. Quapropter doctissime ait Chrysosto-
 mus quando Sacerdotem corpus tibi Christi præbere vi-
 deris, noli Sacerdotis, sed Christi manum ad te porri-
 gi, arbitrari. Quam eandem doctrinam, discrepanti-
 bus licet verbis, Sanctus quoque Bernardus in termi-
 ne de ultima cena tradit in hæc verba: *hæc sunt, quæ fi-*
dem necessario exigunt, rationem omnino non admittunt,
expetunt simplicem credentem, arguunt impium, discusso-
rem, & ideo credi oportet simpliciter, quod investigari non
potest niliter. Quod idem dogma eodem in sermone
 paulò infra sub his novis exhibet terminis, dicens: *tria*
quippe in sacramento altaris attendere debes; speciem pa-
nis, veritatem carnis, virtutem gratia spiritualis; usque
ad speciem panis sensus pertingit exterior, ad veritatem
carnis fides interior, ad virtutem gratia spiritualis, cha-
ritas superior.

Non sensu
 corporis, sed
 sola fide hæc
 sac. apprehen-
 dendum debet.

Chr. h. 11.
 in Mat.

S. Ber. ser. in
 Com. D.

9 *Mysterium fidei*. Rupertus Abbas illum Exodi in-
 terpretans textum, quando populus ad colligendum
 manna dispergebatur, de quo dicitur: *egredietur populus,*
& colligat, sequens proposito nostro peraccommodum
 eruit documentum, quando ait: *si dignè manducare cu-*
pimus, ab omni curiositate corporis sensus egrediamur, ut
videlicet visu, gustu, odoratu, & tactu dijudicandum non
esse arbitremur, an verum sit corpus Christi, an vera ca-
ro id, quod sumimus. De qua veritate nihil penitus am-
 bigens S. Paschasius ita quoque ad instructionem nostram
 discurtit: *quod verò colorem, aut saporem carnis minime*
præbet, virtus tamen fidei, & intelligentia, quæ nihil de
Christo dubitat, easum illud spiritualiter sapit, & digu-
stat, quia qui Verbo cuncta creavit, hæc Verbo una cum
Sp. Sancto cooperatur; qui idem Sanctus in 8. ejusdem
libri Capitulo præmiserat, dicens: discite aliud gustare,
quam quod ore carnis sentiatur, aliud videre, quam quod
oculis carnis monstratur.

Rup. Ab. l. 1.
 in Exod. 11.
 Corioficum
 sensum
 abigenda.

S. Pasch. l. 1. c.
 11.

10 *Mysterium fidei*. Beatus Algerus hoc in presenti
 movet dubium, dicens: *queritur, quare fides tantopere*
exigatur in hoc sacramento? sibi que ipsi respondens, ait:
quia falsa fide mundus perit, quando Adam plus Dia-
bolo, quam DEO credere presumpsit, dum ligno scien-
tia boni, & mali vetito, plus speravit Divinitatem asse-
qui, quæ ab hoste promittebatur, quam incurrere mortem,
quam Deus minabatur. Sicut ergo diabolus non umbram
in ligno inobedientia, sed ipsum verum, & visibilem fru-
ctum exhibens, promissit id, quod non videbatur, scilicet:
eritis sicut Dei: sic & Deus, non umbram, sed ipsum, qui
in ligno pendit obedientia, in suo visibili Sacramento ex-
hibens, promittit vitam æternam, quam non videtur, ut
dum in ea re plus ei modò creditur, quam hosti, ut di-
gnum est, sanetur hac vera fide, illa perfida fides, quæ
olim plus diabolo, quam sibi injustè creditum est. Idem
 quoque mysterium Rupertus Abbas diu antè tetige-
 rat, nam verba illa exponens: *ut tentem eum, utrum*
ambulet in lege mea, an non, dicta de manna, quæ Eu-
charistia nostræ figura est, his verbis differit: tentatus
est homo à diabolo, & victus est, tentetur à DEO, ut
illius tentatoris fraudem vincat, & tali antidoto iuxta
naturam morbi competenter vitæ suæ subvenias. Tenta-
ti sunt primi homines à diabolo, dicente; comedite, &
eritis sicut Di, & crediderunt plus, quam DEO, di-
centi: in quacunque die comederitis ex eo, morte morie-
mini; proinde tentetur à DEI Filio, dicente de pane, &
vino: Comedite, hoc est corpus meum, hic est sanguis
meus, comedite, & eritis Filii DEI, & credamus ver-
bo ejus plus, quam oculis nostris carnalibus, quibus non
nisi exteriori panis, & vini speciem inuenimus, & ita
iniquam credulitatem parentum nostrorum, pia credu-
litate in nobismetipsis evacuemus. Idem Venerab. Ab-
 bas illa Canucorum verba exponens: *fructus ejus dub-*
 cis gusturi meo, inquit: *iuxta legem, ut expietur roatus ma-*
 la credulitatis, exigatur fides, ut credatis id, quod non
 videtis, credatis, inquam, DEO dicenti: *hoc est corpus*
meum, & hic est sanguis meus, magis quam serpenti,
 qui per hereticos dicit: *non est caro, non est sanguis.*
 Idem Doctor lib. 12. de victoria Verbi, lucrum nobis
 insinuat, quod hanc, circa Eucharistiam, fidem exer-

S. Al. de sac.
 l. 1. c. 4. c. 6.
 bibl. et 10.
 Car in hoc
 sacram. tan-
 topere exi-
 gatur fides.

Exod. 16. 4.
 Rup. Ab. ibi
 c. 11.

Luc. 11. c. 2.
 in Can.

cendo comparare nobis possumus; eandem namque Genesios historiam commemorando, inquit: *contra cibum illum, qui cibus fuit mortis, oportebat dare cibum alium, qui esset cibus vite, & simili ordine; ut scilicet inesse illi mens crederet, quod oculus non videret, esse cibum, & potum, veraciter communicanda divinitatis esse effectivam carnem, & sanguinem Christi, quod sentire non possunt sensus carnis, & sanguinis. Per hanc fidem sibi Deus ab homine satisfactum esse iudicat, dum non minus sibi credit, quam diabolo crediderat.*

11 Ad corroborandam sui corporis in hoc sacramento fidem, & veracitatem, multa Deus de anno in annum patravit miracula, ne fideles in hac credulitate vacillarent. Beatus Petrus Damianus de Episcopo quodam Amalphitano refert, quod medio juramento, in B. Damiani presentia, Stephano Papae attestatus fuerit, quod quia sub sacrificio missae de veritate corporis Christi aliquantulum dubitaverat, in ipsa confectione salutaris hostiae, rubra prorsus, ac perfecta caro inter ejus manus apparuit, ita ut etiam digitos illius cruentaret. In Annalibus Ecclesiasticis de duobus monachis Stylitis scribitur, quod, cum unus illorum Catholicus, alter verò haereticus esset, Severianus nomine, hic Catholicum frequenter verbis mordebat; qui proinde, DEO id ei inspirante, ab haeretico petiit, ut sibi quandam communionis suae particulam mitteret; qui se illum ad sectam suam attraxisse credens, petitam latius misit particulam, quae in bullientem ollam coniecta, subito resoluta, & consumpta fuit; cumque hostiam verè consecratam eidem ollae immisisset, subito lebes refriguit, & particula integra remansit, nec quidquam humiditatis contraxit. In iisdem annalibus idem quoque refertur, quod de Episcopo illo Amalphitano jam diximus, nec non aliud quoddam prodigium, quod sacrilegae cuidam accidit mulieri, quae dum se communicare fingeret, medietas particulae in carnem visibilem transmutata fuit, altera medietate, panis speciem retinente.

DISCURSUS L.

ARGUMENTUM.

De variis rationibus, ob quas Christus occultè sub accidentibus sacramentalibus delitescere voluerit.

THEMA.

En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. Cant. 2. v. 9.

1 EX quo Salvator noster, Ecclesiae sponsus, eidem promississet, quod post suam in Caelos ascensionem, semper nihilominus cum illa per praesentiam suam corporalem remanere vellet, dicens: *Eccce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem saeculi*, multi fideles, cum oculo corporali praesentem non videntes, de hujus promissionis veritate perplexi esse poterant, quibus providè confirmandis Spiritus Sanctus, inquit: *en, ipse stat post parietem &c.* q. d. tametsi Christum in Eucharistia visibiliter non intuearis, utpotè qui aliud, quam hostiam, & vinum non vides, attamen verè ibi praesens est quoad corpus, & animam, & divinitatem suam, licet sub accidentium sacramentalium cortinis absconditus delitescat. Per murum etenim, vel parietem, Ven. Beda & S. S. Ambrosius, Bernardus, & Gregorius, à Cornelio à Lapide relati, incarnationem, humanitatem, & corpus a se assumptum intelligunt, utpotè quo mediante divinitas ejus nobis absconditur, unde Gl. Interl. ait: *indusus parietem nostra carnis, is a manet in nobis, ut a nobis videri non possit.* Porro Eucharistia, ut sacri Doctores communiter asserunt, aliud non est, quam quaedam incarnationis extensio, & ideo sicut in corpore humano, Verbo hypostaticè unito, natura Divina occultabatur, ita pariter in hoc altaris sacramento, sub velo, & specie panis & vini, praesentia ejus corporalis ita absconditur, ac si staret post parietem, verè quidem praesens, sed tamen absconditus. Qui per fenestram prospicit, videt quidem, sed non videtur, licet nonnunquam ex certo quodam indicio, ibi reperto, praesens esse videatur;

Manji Bibl. Praed. Tom. II.

quae similitudo à S. Gregorio in hunc textum scribente, his verbis adducitur: *per fenestram, & cancellos qui aspiciunt, partim videtur, partim se abscondit; sic & Dominus Jesus dum & miracula per divinitatis potentiam fecit, & abjecta per carnis infirmitatem pertulit, quasi per fenestram, & cancellos prospexit, quia & in alio latens, & in alio quis esset, apparuit.* Quis unquam id crediturus fuisset, nisi nos id fides doceret, quod quidam infinitè Majestatis Deus, se ultro citroque sub minimo hostiae coniectione puncto recluditur esset, ut vilem terrae vermiculum corpore suo cibaret? & tamen licet in Eucharistia absconditus, & velatus videatur, hanc tamen veritatem praesentiae, in quavis aetate, in quovis loco, de anno in annum, per prodigiosa patrata miracula manifestam recit: *en, ipse stat post parietem nostrum.*

2 Lyranus per hunc parietem, Salomonem nubem intellexisse existimat, per quam Divina ejus Providentia populo Israelitico assistebat: *per parietem intelligitur nubes densa, inquit, quae inter Deum erat, & populum.* Porro inter nubem illam, & hoc Sacramentum, hoc est discrimen, quod cum Deus in nube, populo suo, mediante Angelo quodam, assisteret, in hoc sacramento Filius Dei corporaliter praesens adit, licet sub sacramentalium accidentium nube velatus. Quae est nubes (interrogat Drogo Ostiensis) quae praecedat veros Israelitas, nisi verissimum, & sanctissimum corpus suum, quod in altari summus, in quo velatur nobis altitudo DEI, immensas Majestatis suae, cujus calorem, & splendorem mortalis infirmitas sustinere non posset, nisi mediatrice nubes interposita, & ardorem temperaret ac super, & insam subitus in viam demonstraret? Quod si enim Sol jussit Christus, in Eucharistia eodem modo nobis gloriosus daretur, ut est in caelo ad dexteram Patris, cujus oculus ab inaccessibili hac luce non obscuraretur, & calligaret? *Lucem enim inhabitat inaccessibilem.* Praeterea si in caelis fulgebunt iusti, sicut Sol in conspectu DEI, quantum splendidius futurum erit corpus illud, quod lumen & gloriam omnibus corporibus gloriosis communicat? Sanctus Gregorius Nazianzenus de Sole materiali disserens, aliqua dicit, nostro proposito non adeò dissimilis: *refringens, inquit, luminis exuberantem copiam, non secus, ac vestem quandam ad talos usque demissam; etenim potentia DEI, & lumen nisi contrahatur, erunt aequè omnibus intolerabilia.* Philo Hebraeus rationem assignat, cur DEUS, utpotè summum bonum existens, creaturae se non communicet, quantum communicabilis est, nimirum: *Creatura infirmitas impar est coram bonorum magnitudine, succumbereque, nisi DEVS pro cuiusque portione moderaretur gratiam:* pari quoque modo dicere possumus, quod Deus in hoc sacramento, se creaturae uniens, & communicans, non ita se accommodare voluerit incapacitati, & debilitati, ideoque humanitatem, & Divinitatem suam sub accidentibus panis, & vini abscondere voluerit, quia *creatura infirmitas impar, &c.* Nullus etenim Majestatis, infinitatis, & Divinitatis suae reverberationem sustinere posset, nisi sub communis speciei sacramentalium occultata fuisset.

3 Divus Chrysologus benignitatem Christi considerat, qua Salvator noster cum unoquoque indifferenter convertabatur, abique eo quod se manifestaret illis, quis esset; unde Pharisei murmurabant, & improperabant discipulis ejus, dicentes: *Cum publicanis, & peccatoribus manamus Magister vester:* nec mirum, inquit D. Chryl. quia *Majestatem celi, qui fragilem studuit parentis amore complecti.* Pergit idem Sanctus in eodem. & Christum convivio Matthaei cum publicanis accumbentem adducit, dicens: *Discumbebas IESVS plus in Matthaei mente, quam jugare, & epulabatur non cibis, sed reditu peccatoris, ut revocaret convivio, humanitatis affectu, dulcissima sui consabulatione discumbentes, quos sciebat posse suavis agnae possessione dissolvere, percelsa terrore Majestatis suae, de nuda mox praesentia posse prosterni, velatum humano corpore, qui homini voluit subvenire.* Quod si Christus in Eucharistia se conspiciendum exhiberet, eo modo, quo in throno Majestatis sedet ad dexteram Patris, quo modo cum adorant Dominationes, tremunt Potestates; quis non sanctum quendam horrorem concepturus fuisset, timens propriam indignitatem, ejusque sublimitatem supremam? Nunc autem

T 2 quia

Referuntur aliquot miracula fidei hanc confirmantia. B. Petrus Damianus. l. 2. ep. 37. a.

Bar. an. 513. n. 18.

an. 1053. n. 10

1. Gal. 1b.

Lyr. 8b. Christum in sac. introci non possumus, nisi interposita esset nubes speciem.

Dro. Ost. Ldo. lat. Do. pass.

1. Tim. 6. 17b

S. Gr. Naz. in Patch. Christus in SS. sacram. se accommodat nostrae capacitati. Phil. de op. sc. mand.

Chr. ser. 29.

Marc. 2. Hoc ipsum fecit cum reprobis cum hominibus ante passionem suam.

Mat. ult. Christus laet. p. 58. Eucharistia sub velo, ne faceret sacramentum.

Corn. à Lap.

Gl. Interl.

quia in hoc sacramento videri se facit sub speciebus panis, & vini, quæ sunt materia homini adeo consentanea, nos quasi inescat, & ad hanc mensam dulciter allicit, & trahit. Ven. Thomas à Kempis in lib. 4. ubi de communione fusè tractat, ita scribit: *Habeo te in sacramento verè presentem, quævis aliena specie occultatum; nam in propria, & divina claritate te conspiciere oculi mei ferre non possent, sed neque totus mundus in fulgore gloria Majestatis tue subsisteret. In hoc ergo imbecillitati meæ consulis, quod te sub sacramento abscondis: habeo verè, & adoro, quem Angeli adorant in Cælo, & ego adhuc interim in fide, illi autem in specie, & sine velamine; me oportet consentium esse in lumine veræ fidei, & in ea ambulare, donec aspiret dies æternæ claritatis, & umbra figurarum inclinentur.* Hugo de S. Vi. dicit inter alias rationes, ob quas se Christus in hoc sacramento velatum exhibet, hanc pariter adfert: *quia non posses mortalis homo intueri claritatem, quæ esset in corpore CHRISTI, quam experti sunt discipuli in transfiguratione.* Sanctus Laurentius Justinianus de casto convivio, hoc punctum similiter tangit, dum ait: *prudenter igitur DEI Verbum usum fuisse consilio perspicue claret, ut se corporaliter daret hominibus, & tamen accidentibus velatum, quatenus ex presentia nosceretur charitas, & per operimentum visibilis formæ, humana ad ipsum accedere valeret infirmitas.* Dignum quippe fuit, ut institutio hæc sacramentalis potius ad charitatis promotionem, quam timoris ordinaretur fidelium. S. Job his quondam verbis DEUM affabatur: *cur faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum?* hic autem fit omnino contrarium, tantum enim abest, ut ejus sub hac nube absconditio, modici sit amoris indicium, ut potius majoris benevolentiae, & benignitatis sit expressio. Quando Rex aliquis vel Monarcha, deposito sceptro, corona, purpura, & quovis alio Regiæ Majestatis signo, peregrina veste indutus, cum sibi dilectis familiariter conversatur, utique hoc manifestum est affectus, magnæque æstimationis indicium, quia ille ipsis parem, & similem nritur exhibere. Ita quoque in hoc sacramento Christus Rex gloriæ, omnem Majestatis apparatus deserit, & sub gratia panis, & vini specie se nobis ob oculos ponit, quia *amorem nomen Majestatis ignorat; comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi,* inquit Christus in hoc sacramento; eundem quoque amicorum titulum Apostolis attribuit, quando eos communicavit: *Vos autem dixi amicos.* Nobiles domicellæ in usu positum habent, quod velata facie in publicum procedant, aliquam tamen vultus sui partem discoopertam reliquentes; id eo potissimum sine faciunt, ut tantò magis sui desiderium in amatoribus suis excitent. Quando Christus in personato peregrini habitu se discipulis in Emmaus abeuntibus occuluit, dixerunt ad invicem: *nonne cur nostrum ardens eras in nobis?* non verò idem locuti sunt, quando illum revelata facie cognoverunt.

4 Isaias propheta, qui futuros Evangelicæ legis eventus prophetizavit, DEUM in throno Majestatis sedentem quidem, sed beatotum Spiritum alis velatum conspexit: *duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant.* Sed quinam erant hi Angeli? num fortè principatus, throni, potestates? nequaquam, sed Seraphini erant, qui divino amore exardescabant; nimirum per hanc visionem nobis insinuare voluit, quod, quando Majestas Altissimi se velatam nobis conspiciendam præbet, infallibile hoc sit majoris benevolentiae, & amoris indicium. Verum enim verò, ex quo Seraphinorum mentionem facere cœpimus, opportunè mihi hic incidit Cherubinorum illorum memoria, qui propitiatorium arcæ alis suis abscondebant; *Cherubim utrumque latus propitiatorii tegant;* at verò scimus causam, cur Deus id ita ordinaverit, inquit Oleaster: *nimirum summus Benefactor est, & nihilominus testis, ut te doceat benefacere, & nolle videri; id ipsum quoque huic benefactori adaptare possumus, qui in hoc cœlesti pane se oculis nostris abscondere voluit.*

5 Sanctus Bernardinus aliud hujus mysterium his verbi tangit: *exigit malorum indignitas, quod veletur, sicut indiget ager oculus, ut sibi Sol, & quodlibet lumen*

tegatur; in hoc erga peccatores misericorditer agens benignitas Salvatoris, nisi enim accidentibus velaretur, ac nudum aspiceretur corpus Christi, hoc fortè aspectu perirent. Id quod ex illo c. 6. lib. 1. Reg. textu, ubi de Bethsaminis sermo est, confirmat, dicens: *mystice figuratur in Bethsaminis, qui percussus, & interfectus sunt, eo quod arcam Domini conspexissent, quæ sacramentum corporis Christi præfigurabat.*

6 Sanctus Bonaventura aliud nobis, à multis pariter sacris Doctoribus insinuat, adducit ejusdem causæ mysterium, dicens: *ne humana infirmitas à carnalis horret, consueti, & principalis edulii specie illam velavit (scilicet Eucharistiam) & sic sumendam illam proposuit;* quam eandem rationem, alias inter plures alibi quoque replicat, dicens: *propter horrorem crudelitatis.* Prima omnium vice, qua Christus apud Hebræos hujus sacramenti meminit, asserens, se iis carnes suas in cibum, sanguinemque in potum daturum, hoc loquendi modo scandalizari, utpote ineffabilem Eucharistiae modum non intelligentes, dixerunt inter se: *durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Quibus ex verbis hanc consequentiam deducit Sanctus Paschasius, inquit: *quanto magis adhuc inscii, & perfidi ista durius ferrent, & culparent, Christianos fore immundissimos, quod carnem hominis comederent, & potarent sanguinem;* qui idem Sanctus paulò ante verba præmiserat sequentia, inquit: *durus esset contra consuetudinem humanam, licet carnem salutis, tamen carnem hominis CHRISTI in specie, & colorem ipsius mutatam, & vinum in cruorem conversum accipere;* similiter in Bollandi hæc verba leguntur: *erat apud Brandanum laicus quidam infidelis, qui non credebat, quod verum Corpus, & sanguis Domini esset panis, & vinum, quæ super altare offerantur. Noctis Pasche cum Brandanus corpus Christi offerret, venit ipse laicus, ut sacrificii partem de mensa acciperet, vidit manus supra, & calicem plenum sanguine, & perterritus noluit accipere;* Quod miraculum quamvis ad miseri hujus convincendam incredulitatem perpetratum fuisset, illum tamen sanguinem sumere non præsumpsit.

7 En, ipse stat post parietem &c. Sanctus Bernardus in sermone de ultima Cœna, cur Christus sub speciebus sacramentalibus abscondi voluerit, causam assignat, dicens: *odor, species, sapor, pondus remanet ad mysterii ritum, & ad gustus suffragium, ut horror penitus tollatur, & meritum sortiatur.* Etenim ne humana infirmitas esum carnis, & potum sanguinis in sumptione horret, Christus velari, & palliari illa duo voluit speciebus panis, & vini, quæ inter humani generis visualia quodammodo tenent principatum. Quam eandem rationem, varia inter alia hujus materię mysteria, in longo quodam sermone Sanctus quoque Laurentius Justinianus in medium adducit, dum ait: *illud quippe corpus, quod recubuit in præsepio, Maria requievit in gremio, verissime in hoc tuo sacramento percipimus, in propria quidem natura, sed sub alia specie, non autem absque maximo Sapientie tue mysterio.* Quis hominum non expavesceret humanam carnem, ejusque cruorem manducare, & bibere? Qui idem Sanctus aliud quoddam, consideratu dignum, subnectit motivum, quod à personæ, quæ nobis in cibum datur, consideratione desumit, cum enim sit ipsummet corpus, & sanguis Christi, innocentissimi agni, quis hunc, aut illud in propria figura sumere præsumpsisset? & potissimum DEI, & Domini sui innocentis, & sancti (verba sunt dicti Beati) hujusmodi escam mortalium perhorrescent natura. Cui eadem rationi insistit S. Bon. inquit: *non convenis Christi carnem dentibus atrectare, & propter immortalitatem ipsius corporis, ideo necesse fuit, corpus, & sanguinem tradi velatum sacratissimis symbolis, & similitudinibus, & expressis.*

8 Qui idem Sanctus aliud pariter, consideratione dignissimum, facti hujus attingit mysterium verbis sequentibus; *quia statui via non competit Christum aperte videre, propter velamen enigmate.* Videmus autem nunc per speculum in enigmate, ut Apostolus inquit: *tunc autem faciem ad faciem.* Quem favorem S. Bernardus prosequens, ita Ecclesiam, & unamquamque animam fidelem alloquitur: *gloriosa, & amabili spon-*

Th. à Kemp.
lib. 4. c. 4. ubi de
communione
fusè tractat,
ita scribit:
Habeo te in
sacramento
verè presentem,
quævis aliena
specie occultatum;
nam in propria,
& divina claritate
te conspiciere
oculi mei ferre
non possent,
sed neque totus
mundus in
fulgore gloria
Majestatis tue
subsisteret.

H. V. & c. 1.
Th. 1. spec.
lib. 1. c. 7.

S. L. in de casto
convivio. c. 14.

Job.
Hæc absconditio
est amoris
indicium.

Gen. 1. 4

ibid. c. 12.

Isa. 1. 16.
Continuatio
ejusdem
proph. c. 1.
lib. 6. 2.

Exod. 25. 17.
Oleaster.

S. Bern. 2. 1. c. 1.
lib. 2. c. 1.

Obsecro
illa est opinio
misericores
erga peccatores.

1. Reg. 4.

S. Bon. in 1. 2. c. 14.

si Christum
carnem suam
nudam &
crudam
appetisset,
horrorem
nobis concitaret.
Joan. 6.

Boll. 1. 1. c. 1.
Feb. 1. de S.
Berg. Th. 1. 1. c. 1.
n. 93.
Exemplum
hujus infidelitatis.

S. Bern. in
c. 1. de
Probatur
aliorum SS.
Patri adferunt.

S. L. in de
Euch.

S. Bern. 2. 1. c. 1.

S. Bern. ib.
Non competit
Christum
aperte videre
per speculum
in enigmate.
1. Cor. 13. 12.

S. Bern. in
c. 1. de
Spon.

*sponsa in terra sponsum habes in Sacramento, in Calice habetur ei sine velamento; & hic, & ibi veritas, sed hic pal-
liata, ibi manifesta. Quæ circumstantia in ipsa etiam sa-
cramenti huius institutione designata fuit, ut potè per
noctem facta, siquidem in qua nocte tradebatur &c. scili-
cet ad denotandum, quod in hoc sacramento nostros ve-
lit latere oculos in presenti, ille, cui dicitur: *verè tu es
Deus absconditus*. De se equidem protestatur, dicens:
ego sum lux mundi; at hunc ipsum fulgorem sub dicta
accidentium nube velare voluit, quia scilicet sacramen-
tum hoc beatitudinis pignus est, ideoque non modò,
sed primatus post mortem revelata facie gloriam Domini
speculabimur, interim pro statu presenti, oculo fidei in-
structi.*

9 *En, ipse post parietem &c.* Dionysius Carth.
verba hæc sequenti dilatat Glossa, inquiens: *quasi di-
cat, habet se instar amatoris, qui ad domum veniens sue
dilectæ, non statim ingreditur, sed per fenestras, cancel-
losque prospectu, & aliquantulum se ostendit, quatenus majore
sui desiderio accendat amicum; sic & sponsus iste, infini-
tam suam amabilitatem, suavitatemque aliquantulum nunc
pandit, & intuentiam præbet, ut vehementius incalascas
ad clarum, & beatitudinem ejus intuitum. Hoc tamen non
obstante, Deus diversis, istque magis illuminatis, servis
suis hanc sæpius præstitit gratiam, ut ipsum in sacra-
mento hoc quasi revelata facie intuerentur, lumine
gloriæ confortari; qui rarus favor alios inter electos
sancto pariter obigit Philippo Nerio; cujus singularis
privilegii memor Drogo Oitienis, postquam docuisset,
in nube sacramentum hoc præfiguratum fuisse, quæ in
transfiguratione Christi Apostolos obumbravit, ita Chri-
stum alloquitur: *Moses, & Elias tecum apparuerunt in
monte, sed nubes lucida obumbravit eos; verum tamen illis
sicut amicis, & domesticis sacramenti tui nubes erat perlu-
cida; que nobis jacentibus, & projectis a facie oculorum
nostrorum, valde subobscura est.**

10 Nota est illa sive historia, sive fabula, qua Zeu-
xes, pictorum celeberrimus, canistrum quoddam
ovis, tam naturaliter ad vivum depictis, plenum pin-
xisse fertur, ut aves certatim ad illas degustandas ad-
volarent. Parrhasius ad ejus æmulationem quadrum
quoddam depinxit, veluti velo quodam obductum,
per quod elegans pictura transparebat; quam Zeuxes
videns, velum sibi submoveri petiit, ut tantò magis
perpicuè artis præstantia promicaret; sed mox cogno-
to artificio, se ab eo devictum esse factus est, dicendo:
Ego aves delusi, tu verò homines, eosque in arte picto-
ria exercitatissimos. Porro Christus in sacris Canticis
per uvæ botrum designator: *botrus Cypri Dilectus meus
in vineis Engaddi*, & quidem adeo naturaliter ex-
pressus, ut aves, id est, demones advolantes (volucres
cæli comederunt illud, inquit Christus, per volucres
spiritus malignos intelligens) delusi fuerint, illum, ho-
minem, & non Deum existimantes, ignorantique,
sub humanitate illa, veram absconditam delitecere
divinitatem. Et licet hoc ænim Sapien-
tiae opus fuerit, in velo tamen huius sacramenti Divina Sapien-
tia multò excellentius emicuit, siquidem sub hoc velo mi-
rabiliter abscondere potuit, non solum divinitatem,
sed etiam humanitatem, simulque efficere, ut fideles
fidei lumine adhibito, ambas naturas revelata quasi
facie conspicerent; quod aliud quoddam myste-
rium est, à SS. Patribus recensitum. *Quid valeret fides
tua, inquit S. Bon. si Christus in propria forma visibilis ti-
bi appareret? certe & cœlestem eum adorares, aut quomodo
carnales oculi tantam gloriam ferre possent?* Hugo de S.
Victore pariformiter inquit: *sub Sacramento, & non sub
propria forma sumitur, ut fides comprobetur, quæ est de
us, quæ non videtur; unde Ecclesia canit: quod non co-
pis, quod non vides, animo firmet fides. Deus olim
agnum paschalem, non crudum, sed totum manducari
præcepit; cujus movum morale à Commentatore
Nazianzeni his verbis adducitur: sanctam illam escam
crudam accipit, qui fidem merentem, & frigidam habet;
quantò enim Deus in puncto vix visibilis hostiæ magis
absconditur, tantò vivacior est fides illius, qui illum tan-
quam verum Deum in eadem agnoscit, & admiratur,
videlicet tanquam eum, qui apud Jeremiam dicit: nun-
quid non cælum, & terram ego impleo, dicit Dominus? S.
Ephrem de natura Descuriose non scrutanda, optimè
Manf. Bibl. Præd. Tom. II.*

proinde nos monet, dicens: *participa immaculatum Cor-
pus, & sanguinem Domini tui, fide plenissima, certus, quod
agnum ipsum integrè comedas. Imò Sanctus Paschasius
dicere non dubitat, quod juxta fidei nostræ proportio-
nem, de hoc agno immaculato plus minusve partici-
paturi simus: dilata, inquit, finem mentis tue, emunda
conscientiam, & percipe, non quantum mica exhibet, sed
quantum fides capit, quia in Christo plenitudo divini-
tatis manet, in te autem de plenitudine, non quanta
est, sed quantum idoneus fueris, præstat. Divus
quoque Chrysostomus sanctum hoc exercitium nobis
commendat communicaturis, dum ait: cum fide ac-
cedere non est, ut tantummodo propositum corpus re-
cipias, verum etiam multo magis ut mundo corde
tangas, ut sic adeas, quemadmodum ad ipsum CHRIS-
TUM.*

DISCURSUS LI.

ARGUMENTUM.

De variis rationibus, altissimi huius mysterii voca-
citatem, & possibilitatem probantibus.

THEMA.

Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.
Joa. 6. 56.

1 **H**æbraei increduli Salvatorem nostrum die qua-
dam, ut verax aliquod divinitatis suæ signum
ederet, rogarunt, dicentes: *quid in facis signum, ut vi-
deamus, & credamus tibi, quid operaris? Patres nostri
manducaverunt Manna in deserto, sicut scriptum est:
panes de cælo dedit eis manducare. Quia eadem vi-
ce Christus, prima omnium vice, infallibilem illis
Eucharistiæ promissionem stipularis fuit, dicente
Evangelista: dixit ergo eis Iesus, Amen, Amen dico vo-
bis, non Moyses dedit vobis panem de cælo, sed Pater
meus dedit vobis panem de cælo verum; nec solum illis
per hæc verba transubstantiationem Panis in corpus
suum futuram indicare voluit, verum etiam simul ve-
racitatem huius Sacramenti, per modum cibi, & potus
institui, insinuavit, subiungens: *caro mea verè est ci-
bus, & sanguis meus verè est potus*, id est, ut S. Pascha-
sius exponit, non aliaplane, quam quæ nata est de Ma-
ria, & passa in cruce, & resurrexit de sepulchro. Hæc,
inquam, ipsa est, & ideo Christi caro est, quæ pro mun-
di vita adhuc hodiè offertur. Idem Sanct. Pater in
quodam Epistola omnem à nobis in hac tam difficili
materia perplexitatem remove satagens, per cita-
tam Eusebii Emisæni auctoritatem inquit: *recedat
omne infidelitatis ambiguum, quandoquidem qui au-
thor est numeris, ipse etiam testis est veritatis; Christus
enim ipse, qui prima & æterna veritas est, (cælum &
terra transibunt, verba autem mea non transibunt) de
hoc sacramento directè, & immediatè testimonium
perhibuit; unde Sanct. Thomas de Villanova ait: sed
quid, obsecro, magnum est, si Christo Domino credatur?
Christus ait: hoc est Corpus meum, & super hoc quispiam
audet hesitare? nam etsi quæ dicuntur, ardua, & diffici-
lia sunt ad credendum, fidei tamen minuitur difficultas, ubi
dicentis consideratur auctoritas, noli considerare quod
dicitur, sed quis dicat, attende. Ut enim quis rei, ad cre-
dendum difficili, fidem adhibeat, asserentis auctoritas
totum præstat; jam verò prima, æterna, & infallibilis
Veritas, quæ de se ipsa dicit: ego ad hoc natus sum, & ad
hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati;
omnis, qui est ex veritate, audit vocem meam; hæc, in-
quam, prima Veritas asserit, caro mea verè est cibus, &c.
Sanct. Laurentius Justin. ingeniosè ad hoc se reflectit,
quod Christus ipsemet in propria persona Sacramen-
tum hoc instituire voluerit, velique semper ipsemet,
in persona sacerdotis, idipsum consecrare, ut fidem
tam ineffabilis, & imperiscurabilis mysterii tantò ma-
gis stabiliret; unde ait: *ceterum ad roborandam cre-
dulas fidem, nullum præter se, huius institutorem vo-
luisse fieri Sacramenti, non Prophetam, non Patriarcham,
non justum, non Angelorum quempiam, sive de inferiori-
bus, sive mediis, sive superioribus. Ipse plane illud insti-
tuit, qui semetipsum tradidit, cujus eloquia verissima
sunt, cujus Sapiencia falli nullatenus potest, cujusque sen-
tentia mutari nequit. Idem quoque punctum Sanct. Hi-
larius his verbis tangit: ipse ait: caro mea verè est***

T 3 *escæ,*

312.45.25.

2. Cor. 1. 17. 5

D. Carth. lib.
Habet se
Christus in
hac re instar
amatoris.

Quibdam
tamen
in suis se
ostendit
apertè.

Dr. Off. 1. 1. in
fac. D. pat.

Obvolutio
illa explicat
ut dubius
pudat.

Com. 1. 14.

1328. 1.

Pate. & de
necessitate
S. Bon. 1. 7. de
p. 17. ad 1. 1. 1.
2. 3.
H. Viæ. lib.

Enod. 12.
N. 1. 1. 1. 1. 1.
Quinam
Christum
comederunt
crudum.

et. 1. 1. 1.
S. Ezech. 1.

S. Pasch. c. 17.
ib.

Chr. h. 11. in
Matth.

Omnis am-
biguitas cir-
ca hoc sacra-
mentum
procul ab-
jicitur.

S. Pasch. 1. de
corp. & sang.
Dom. c. 1.
Ep. ad Prud.
Nam Chr.
prima veritas
est illi fere
testimonium.

Matth. 24. 21.

S. Th. de Vill.
in die Col. 9.
Chr.

1000. 18. 17.

S. L. Just. de
Euch.

2. Tim. 1. 8. de
Tina.
Et hinc non
est relictus
ambigendi
locus.

1. 1. 1. 1. 1.

Luc. 24. 39.

1. Cor. 15.

2. Tim. 1. 7. de
p. 12. 3. 4
m. 1. 2. 3.

1. 1. 1. 1. 1.
Euch.
1. 1. 1. 1. 1.
Luc. 2. 31.
Tota 8. 1. 1.
Sic ut hinc
Sacr. dat 18.
Ammonium.

Jo. 24. 17.

3. Th. op. 51.
c. 13.

Christus 1.
Pater per
spiritum re-
velavit hunc
Sacramentum.

1. Cor. 11.
2. Paul. 1. 9.

asce, & sanguis meus verè est potus, & qui edis carnem
meam, & bibis sanguinem meum, in me manet, & ego
in eo. De veritate carnis, & sanguinis, non est relictus
ambigendi locus: nunc enim, & ipsius Domini professione,
& fide nostra, verè caro est, & verè sanguis est. Sanctus
Laurentius Just. observat, quod Christus ad hanc indu-
bitatam Eucharistia veracitatem tantò magis authenti-
candam, eandem tunc instituere voluerit, quando
etiamnum passibili corpore circumamictus erat: ne
errares in fide, inquit, & à veritatis semitis devians,
male de Christo in hoc Sacramento sentires, se deduci in ci-
bum, dum adhuc esset passibilis, cum videretur, cum
tangeretur, cum agnosceretur, cum presens loqueretur.
Enimverò Discipuli post resurrectionem, à principio,
de ejus corpore non admodum certi fuere; unde ad
omnem dubietatem à mentibus eorum pellendam, di-
xit eis: *palpate & videte, quia spiritus carnem, & ossa
non habet*; ac proinde Christus tunc nobis corpus suum
in cibum dare voluit, quando de realitate minime
dubitari poterat, quando passibilis erat, non verò
postquam factus est gloriosus, & immortalis; tunc
igitur benedixit, fregit, deditque Discipulis suis, & qui-
dem notanter panem consecratum fregit, in signum,
quod passibilis esset. S. Bonaventura hoc infallibilita-
tis punctum sequentibus verbis inculcat: *quid enim
dubitationis in hoc Sacramento remanet, quod à Christo
tam expresse traditum, ab Apostolis predicatum, à
S. S. Patribus orthodoxis tot centenariis annorum prae-
figuratum, tantisque ceremoniis, tot miraculis, & prodigiis,
& observantiis quasi testimoniis palpabilibus vides confir-
matum; tolle hoc Sacramentum de Ecclesia, & quid
eris in mundo, nisi error, & infidelitas? ex quibus
ultimis verbis clarè deducitur, quod deficiente in Ec-
clesia hoc Sacramento, defectura quoque esset veritas
in mundo, ipseque mundus omnis erroris, & infideli-
tatis caliginè obfusandus.*

2. S. Laurentius Justinianus celeberrima illa S. Joan-
nis verba in medium adducit: *tres sunt, qui testimo-
nium dant in caelo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus,
& hi tres unum sunt*; Pater quidem testimonium per-
hibuit Filio, dum ait: *hic est Filius meus dilectus, in quo
mihi complacui, ipsum audite*: Verbum verò de so-
metipso clarè asserit: *accipite, & manducate, hoc est cor-
pus meum*; Denique Spiritus Sancti vis nosse testimonium
ex vaticiniis Prophetarum, & prisca legis sufficien-
ter innuens; verum si in exordio nascentis Ecclesiae ob-
serves, qualiter post Spiritus Sancti adventum, Sacra-
mentum hoc frequentari cepit, proculdubio ipsius Para-
cliti illud testimonium fuisse percipies. Cum igitur
Spiritus Sanctus huic Sacramento testimonium perhi-
beat, qui Spiritus est veritatis, quis illud deinceps in
dubium revocare poterit? *Rogabo Patrem, & alium
Paracletum dabit vobis, Spiritum veritatis*. Doctor
Angelicus, verba Beat. Virginis adducit, quæ circa
mysterium incarnationis Verbi protulit, quando intel-
ligere nequibat, quomodo hæc in ipsa, voto virginita-
tis obnoxia, compleri possent: *quomodo fiet istud, hoc
ait Virgo, quoniam virum non cognosco? respondit: Spiritus
S. superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit ti-
bi: & in quæris, quomodo Panis fiat corpus Christi; & ego
dico tibi: Spiritus S. superveniet, & ipse faciet hæc, quæ su-
per naturam sunt, & intelligentiam*. Cum enim hoc Sa-
cramentum, mysterium quoddam sit ineffabile, trans-
cendens omnem humanam, & Angelicam intelligen-
tiam, & capacitatem, incarnatæ Sapientiae summæ curæ
fuit, ut illius vivam quandam fidem fidelibus imprime-
ret, ac proinde prima vice, quando in Joannis c. 6. om-
nium primò de hoc sacramento locutus fuit, sæpius usus
est verbis, veracitatem illius adeò perspicuè declaranti-
bus, ut nulla prorsus Glossa indigeant. Similiter Sanct.
Paulus in Epistola ad Corinthios de hoc Sacramento
ex professo tractans, Christum ipsummet, sibi per im-
mediatam revelationem hujus Sacramenti institutio-
nem recensuisse protestatur, dum ait: *ego enim ac-
cepi à Domino, quod & tradidi vobis, quoniam Dominus
IESVS, in quo nosse tradebatur, accepit Panem &c.*
Imò ab omnibus aliis Apostolis aliter dici potuit: *hanc
vocem nos audimus*: (id est, hoc est Corpus meum) cum
effemus cum ipso, habemus formiorem Propheticum sermo-
nem &c. Unde Salm. salubriter nos monet, ut de credu-

litate hujus Sacramenti tentari, imitemur Virginem, di-
centem: *quomodo fiet istud*; & audientem: *Spir. Sanctus
&c.* Similem nos afferre debemus prudentiam, ut cum
sensus, & ratio humana scrupulum aliquem ingerant,
& dicant: *quomodo fiet istud, ut tantus Christus sub tam
parva hostia deliquat, aut qua ratione mundi Conditor in
vile pectoris nostri iugulum subintrare velit?* pruden-
tia tunc dicat: *ad Spiritum S. & virtutem Altissimi, cui
nihil est impossibile, & qui nos ardentissimo amore prose-
quitur, spectandum esse; si enim non ederes, nisi ea, quæ
intellectu tantum cognoscuntur, & quomodo sint condita,
& qua ratione nos alere possent, comprehendere valeres,
paucasane, & prorsus nihil ederes*. Idem author in Tra-
21. ejusdem Tom. ex S. Joa. Damasc. eandem adducit
considerationem. *Si modum requiris, quoniam pacto
fiat, inquit Damascenus, sat tibi sit audire, quoniam
per Spiritum Sanctum, quemadmodum ex Sanct. Dei-
para, seipsum, & in seipso Dominus carnem susceperat,
& nihil aliud cognoscimus, quam quod Verbum Dei ve-
rum est, & efficax, & omnipotens, modus autem inscru-
tabilis.*

3. Eucharistia, juxta communem factorum Interpre-
rum opinionem, Incarnationis est extensio, ideoque
Ecclesia in missa de sanctissimo Sacramento, præfatio-
ne utitur in Festo Annunciationis dici solita, ubi inter
alia hæc canuntur verba: *per incarnati Verbi mysterium,*
&c. quemadmodum igitur Archangelus ad Mariam di-
xit: *non erit impossibile apud Deum omne Verbum*; ita
quoque in præfatu asserere licet, non esse Verbo, quid-
quid voluerit, impossibile. Quapropter & S. Joannes
forsitan, priusquam Sacramenti hujus institutionem,
in ultima cœna factam, commemoraret, hæc præmi-
sit verba: *sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus*.
Cui argumento stabiliendo subserviet sollemnis illa
inter Doctores controversia, disceptantium, in quo
symboli apostolici Articulo, Sacramentum hoc, quod
per antonomasiam dicitur *mysterium fidei*, contineat-
ur. Alii sustinent, ipsum insinuari in verbis illis *Sancto-
rum communionem*: alii S. Thomas illud implicite in-
cludi Deum omnipotentem asserit, quia scilicet Di-
vinæ opus est omnipotentiae. Unde & in canone, prius-
quam ad consecrationem procedamus, dicimus: *elevatis oculis ad te Deum Patrem omnipotentem*. Quo
pariter in canone hæc alia proferimus verba, ejusdem
expressiva mysterii, scilicet: *accepit panem in sanctas
ac venerabiles manus suas*; manus autem, potestatis est
symbolum; unde Isaias dicit: *non est abbreviata ma-
nus Domini*. Quibus ex verbis tale sermo argumen-
tum: non est limitata omnipotentia Dei, ergo potuit
instituere hoc Sacramentum, ergo non debet nostra
circa hoc vacillare fides, modò, ut suppono, ejusdem
admittamus auctoritatem, & potentiam; quam nobis
adumbrare conatur B. Algerus, dum ait: *ipse est Deus,
qui omnia, quacunque voluit, fecit in caelo, & in terra;
caro ejus ipsa est, cui data est omnis potestas in caelo, & in
terra, ut potestate talis sit in unitate persona, in caelo, & in
terra, quodocunque, quodocunque sibi placuerit*. Chri-
stus igitur Sacramentum hoc instituit, postquam ei
Pater æternus, ut diximus, omnipotentiae Divinæ
plenitudinem communicasset, dicente Evangelista:
sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus; neque
etiam de Spir. S. cooperatione, & concursu in hoc Sa-
cramento quidquam dubitare licet, siquidem ut Sanctus
Pach. ait: *Spir. S. qui hominem Christum in utero virgi-
nis sine semine creavit, etiam ipse Panis, ac vini substan-
tiam, carnem Christi, & sanguinem, invisibili quoti-
dianæ potentia, per Sacramenti sui sanctificationem operatur, quæ
vis nec visu exteriori, nec gustu saporis comprehendatur*.
Imò in 13. cap. ejusdem libri, idem Sanctus sanctissimæ
Trinitati miraculosam hanc actionem attribuit, in-
quiens: *qui Verbo cuncta creavit, hæc Verbo unicum Sp.
S. cooperatur, & ideo nihil dubitandum, ubi Deus Trini-
tas jure opifex creditur*. Quemadmodum igitur de opere
incarnationis Verbi, in utero virginali, dubitare non li-
cet, ita nec de hoc Sacramento, imò multò minus quis-
quam ambigere potest: *neque ab alio (verba sunt dicti
Sancti) caro ejus creatur, & sanguis, nisi à quo creata est
in utero virginis, ut Verbum caro fieret*. Caro Christi eni-
dem verbo sit caro, quo Verbum caro factum est, & habi-
tavit in nobis. Potrò S. Bonaventura modum, quo my-
sti-

Salm. 2. 12.
49.

S. Joa. Dam.
1. 4. c. 14.
m. 1. 2. 3.

Debita-
re, respondit ad
Gabrielem.
Non est im-
possibile
spud Deum
omne verbum.
Luc. 1. 37.

Jo. 1. 1.
In quo sym-
boli articulo
creatur
hoc Sacramentum.

S. Th. 1. 2. 1. 1.
1.

1. 1. 1.

B. Alg. 1. 2. c. 1.
de Sac. Alt.

De Spiritu
S. coopera-
tione in hoc
Sacram. dubi-
tatio non licet.

c. 1. 1. 1.

S. Pon. t. 6. p.
6. Brev. 6. 9

flua hac verbis consecrationis patretur incarnatio, edocet nos, dum ait: quibus verbis, cum intentione conficiendi, à Sacerdote prolatis, transubstantiatur utrumque elementum, secundum substantiam in Corpus, & sanguinem Iesu Christi, remanentibus speciebus sensibilibus, in quarum utraque continetur totaliter, non circumscriptibiliter, nec localiter, sed sacramentaliter totus Christus. Cujus Panis in carnem, vini in sanguinem transubstantiationis hanc assignat rationem Guilielmus Parisiensis; justum & consentaneum est, quod adveniente vero Pane, cedat materialis; neque est ejus injuria, immo ejus Creatoris est, ut ei advenienti honorem deferat creatura, relinquens ei penitus locum suum, & cetera quae ab eodem Creatore acceperat, ut potè albedinem, saporem, & quantitatem.

Guil. Paris.
de Euch.Deus per
omnipoten-
tiam suam
plurifacere
potest, quam
nos intelli-
gere.
S. Ber. t. 2. c. 6.
(4. 2. 2. c. 1.
Rom. 12. 3).

Euch. 2. 2.

S. Ambr. l. 4.
de Sac. c. 4.
Rationes &
Patrum con-
vincentes
vacillantes
in fide hujus
Sacramenti.Alb. M. in
ser. 11. de
Cor. & sang.
Do.Fol. Em. b. 1.
de Pasch.

4 Ut autem hac in materia, omnem excedente humanam intelligentiam, nostra nullatenus vacillet fides, hoc faciendum est fundamentum; scilicet Deum per Omnipotentiam, & infinitam Sapientiam suam, plus operari posse, quam nos intelligere, aut comprehendere; unde S. Hilarius à S. Bernardino citatus, ait: quod Deus plura facere potest, quam videtur intelligere intellectus. Quapropter & Doctor ille, qui in caelo scientiam suam hauserat, exclamabat: quam incomprehensibilia sunt iudicia ejus, & investigabiles viae ejus! quis enim unquam capere poterit, qualiter Deus per unicum Divinae voluntatis suae actum liberum, caelum, & terram ex nihilo ad esse tam nobile, & amplum eduxerit? altitudinem caeli, inquit Ecclesiasticus, & latitudinem terra, & profundam abyssi quis dimensus est? Sapientiam Dei, precedentem omnia, quis investigavit? & tamen verissimum esse credimus, quod David ait: dixit, & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt. Cum igitur Deus in hoc Sacramento altaris, ut in sequenti discursu videbimus, omnia Sapientiae, & Omnipotentiae suae miracula, & portenta, veluti in brevi quodam epilogo recludere voluerit; memoriam fecit mirabilium suorum, quid mirum si etiam hic per modica verba, sub speciebus sacramentalibus, sanctissimum suum consecret corpus? Audiatis velim, qualiter S. Ambr. in hac materia disserat, ut vacillantem in fide tanti mysterii convincere possit: tu forte dicis, inquit: mens Panis est usitatus, sed Panis iste, Panis est ante verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio, de Pane fit caro Christi. Hoc igitur astruamus; quomodo potest, qui Panis est, Corpus esse Christi? consecratione? Consecratio igitur cujus verbis est, & quibus sermonibus? Domini Iesu, utitur sermonibus Christi, ergo sermo Christi hoc conficit Sacramentum, quis sermo Christi? nempe is, quo facta sunt omnia; iussit Dominus, & factum est caelum; iussit Dominus, & facta est terra; iussit Dominus, & facta sunt maria; iussit Dominus, & omnis creatura generata est. Vides ergo, quam operatorius sit sermo Christi? si ergo tanta vis est in sermone Domini IESU, ut inciperent esse, quae non erant, quanto magis operatorius est, ut sint, quae erant, & in aliud commutentur? Alb. Magnus in quodam sermone de hoc Sacramento, sequentem adducit S. Ambrosii auctoritatem, illamque in forma argumenti hoc modo proponit: de totius mundi operibus legitur, quod ipse dixit, & facta sunt; sermo ergo, qui potuit facere ex nihilo, quod non erat, non potest ea, quae sunt, in id mutare, quod non erant? non enim minus est dare novas, quam mutare rerum naturas. Eusebius Emisenus pariter his verbis idem conficit argumentum; ergo sicut ad nutum precipientis Domini, repente ex nihilo subsisterunt excelsa caelorum, profunda fluctuum, vasta terrarum, pari potentia in spiritualibus Sacramentis verbi precipit virtus, & servit effectus; dicere enim Verbi, operari est: dixit, & facta sunt; unde eodem momento, quo Christus in persona Sacerdotis profert haec verba: hoc est Corpus meum, hic est sanguis meus, creatura locum Creatori suo cedit, nam ut Sanctus Pasch. ait: Verba Christi sicut Divina sunt, ita efficacia, ut nihil aliud proveniat, quam quod jubent; quia aeterna sunt: Caelum, inquit, & terra transibunt, verba autem mea non transibunt, sed facient omnia, ad quae missa sunt, quia Patris non nisi unum, & substantivum, & consubstantialia, & sempiternum est Verbum. Idem quoque Sanctus observat, quod Christus, postquam prima vice consecrasset, Ecclesiae dixerit: hoc

Manj. Bibl. Praed. Tom. II.

facite in meam commemorationem, & idem subjungit: sed ne forte putares, quod de illo uno tantum Pane, & in illa una hora hoc comesset jussus, adjunxit, & ait: hoc facite in meam commemorationem. Idem quoque Paschasius in Epistola quadam sequentem adducit Eusebii Emiseni doctrinam, dicentis: nec dubitet quisquam primarias creaturas nutu potentiae, praesentia Majestatis, in Domini Corporis transire posse naturam, cum ipsum hominem videat, artificio caelestis misericordiae Christi Corpus effectum. Albertus Magnus pariter Eucharistiae possibilitatem vivis rationibus demonstrare conatus fuit; nec mirum est, inquit, si verbum, quod omnipotentia Deifecit creaturas, eadem potentia mutat creaturam in illud, quod voluerit, quia Dominus universorum ipse est, cujus magnificentia cuncta obediunt, & nihil resistit. Adducit quoque textum illum Sapientiae c. 12. subest tibi cum volueris posse. Quia quamvis fides cum omnibus articulis suis, omnipotentia Dei imitatur, in Sacramento tamen altaris, in quo consistit fundamentum fidei, & totius Ecclesiae communio, maxime innititur omnipotentiae. Ad propositum quoque illam Abraham adaptat Historiam, quando in Mambre solemne illud tribus Angelis praeparavit convivium: festinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: accelera, tria sata simile commisce, & fac subcinericios panes. Haec est Sapientia summi Patris, quae tria sata Divinitatis, & anime, & Corporis commiscuit, hoc est, sociavit. Accelerat autem, quia in momento operata est, & non per momenta temporum, ut infirma facit natura, & fecit nobis Panes aeternae refectiois subcinericiis hujus nostrae mortalitatis decoctos.

S. Pasch. Ep. ad
Frudegand.

Sap. 12.

Gen. 18. 6.

Ipsa demon
admit in
Christo pos-
sibilitatem
Euch.
Mat. 4. 13.Virtute divi-
na alii Sancti
facere po-
tuerunt tales
transmuta-
tiones.
S. Cyr. Jer.
Cal. 4.

3 Egregia fuit illa nonneminis responsio, qui circa Eucharistiae possibilitatem interrogatus, respondit; quid de illa ambigis, quam ipsemet quoque demon admisit, quando in deserto ad Christum accedens, eidem dixit: si Filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant; unde clarè deducitur, quod in Christo, supposito, quod Filius Dei esset, admittebat potentiam, unico verbo convertendi substantiam saxorum, in substantiam Panis, ac proinde consequens est, quod similiter per Verbum suum, Panem in Corpus suum transubstantiare possit; dic ut lapides &c. & talis est conversio Panis in Corpus Christi, quae in hoc Sacramento per verba efficitur. Ex fide cognovimus, quod non solum in virtute verborum Dei, verum etiam servorum suorum (dependenter tamen à Potestate, ipsis à Deo delegata,) variae substantiae transmutatae fuerint in alias, specie differentes ab iis, quae antea erant. Sic enim Moyses petram convertit in aquam, aquam in sanguinem, virgam in serpentem. Unde Sanctus Cyr. Hierosolymitanus ait: innumerabilia sunt. Sin quibus, quomodo quavis, universam tibi vertere Scripturam, necesse est; aquam aliquando mutavit in vinum in Cana Galileae; & non erit dignus, cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutavit? Si multitudini maris (Sancti Anf. haec est consideratio) modicam vintigittam transformare in suam naturam, in tantum ut de ea penitus nihil videatur residuum, est possibile; magnitudini, vel multitudini virtutis Christi, quae cum de Patre unus est homo Christus, omnipotentis Creatoris actione, & obedientissima creatura Passione, Panem in suum transmutare corpus, erit impossibile? & cui creare de nihilo & formatum, & formam suis facile, mutare formatum, & conservare formam, quomodo erit difficile? Ad quod stabilendum Albertus Magnus naturali hoc uritur exemplo: natura mutat unam substantiam in alteram, sicut in vite aqua mutatur in vinum; & opere apum, succus florum in favum mellis, similiter in nobismet ipsis Panis, quem manducamus quotidie, per naturam mutatur in carnem, & gramina comesta à brutis convertuntur in carnem, & sanguinem; ergo multo magis virtus Verbi CHRISTI mutare potest Panem in substantiam sui corporis.

6 Presentem accommodè discursum promovebit illa Tertulliani contemplatio, discutientis, qualiter lutum, supremi Artificis exceptum manibus, mutatum fuerit in hominem, qui microcosmos, id est, parvus mundus dicitur: ait itaque: ita pusillitas, li-

Alb. M. Ser. 11
de Corp. &
sang. Do.
Tert. l. de re-
surr. carn. c.
16. n. 14.

glent Lutam
in manibus
Dei mutatū
fuit in ho-
minem, sic de
panis in ma-
nu Christi
mutatus fuit
in corpus.

*radus. Quid enim si nullo amplius opere statim figmen-
tum de consuetudine Dei constitisset? adeo magna res ageba-
tur, quia ista materia destruebatur. Itaque toties honora-
tur, quoties manus Dei patitur, dum tangitur, Similem
namque operandi modum nobis Canon exhibet, si-
quidem in eo dicitur: accepit panem in sanctas, ac ve-
nerabiles manus suas. Ubi dictus author ait: Panis in
manu Dei satis beatus, Quid igitur mirum, si in ma-
nibus Christi, à Verbo animati, Panis in corpore trans-
mutetur divinum? Beatus utique, quia beatam Chri-
sti animam originarium beatitudinis Paradisi fontem
in se recludit. Quod mysterium quoque S. Ambr. vene-
raturus in libro, cui titulus est: de iis, qui mysteriis
initiantur, sequens forinat argumentum: nunquid na-
tura usus praecessit, cum Iesus Dominus ex Maria nasce-
retur? Si ordinem querimus, viro mixta semina gene-
rare consueverat; liquet igitur, quod prater naturam ordi-
nem virgo generavit, & hoc quod conficimus corpus, de vir-
gine est. Quid hic queris natura ordinem in Christi cor-
pore, cum prater naturam sit ipse Dominus Iesus, partus
ex Virgine? vera utique caro Christi, quae crucifixae est,
quae sepulta est, vera ergo illius carnis sacramentum est. Ip-
se clamat Dominus Iesus, hoc est Corpus meum.*

Possibilitas
transubstan-
tiationis
probat
ex tribus ca-
pitulis.

7 Albertus Magnus huius transubstantiationis pos-
sibilitatem ex tribus probat capitulis, & primò qui-
dem ex parte gratiae, quam DEUS suis communi-
cat servis; secundò ex conversione spiritali; 3. ex con-
versione, quam natura operatur, unam substantiam
transmutando in aliam. Et in probationem quidem
primi puncti exemplum adducit Elizei, qui postquam
salem in amaras Jericontinas aquas projecisset, subito
eas indulcoravit; circa quam mutationem, qua-
tuor considerat puncta, scilicet continens, contentum,
operans, & operatum. Secundum exteriorem namque
apparentiam, aqua illa limpida erat, & clara, amari-
tudo autem aquae intrinsecè contenta, aquasque inficiens,
gratia Prophetæ, facta dulcedo elementum ante fal-
sum mellificans; hæc igitur omnia, & singula Eucha-
ristiæ applicans, notat, quod, sicut in aquis illis ea-
dem mansit quantitas, color, & figura externa; ita
quoque in Sacramento hoc eadem sine apparenti mu-
tatione remaneant accidentia coloris, odoris, saporis,
mensuræ &c. & sicut amaritudo conversa est in
dulcedinem, ita substantia Panis in Christi carnem
transubstantiata, idque in virtute non Elizei, id est, sa-
cerdotis, sed ipsiusmet Christi, quid dicit: hoc est Cor-
pus meum. Deinde ad conversionem spirituales trans-
iens prædictus author, ad illa se refert verba lib. 1.
Reg. insit in te spiritus Domini, & mutaberis in vi-
rum alium; circa quem textum ita fermocinatur. Homo
in statu peccati, juxta exteriorem speciem, idem
apparet, qui erat in statu gratiae, & nihilominus quis
nequit, quantam charitas, & gratia in anima pœnue-
nte operetur mutationem? quæ ulterius confirmatur,
illa Eugenua quendam, è statu peccati ad Deum
conversum, directæ adducit verba: Quanta & quam
celebranda beneficia vis Divine bonitatis operatur, &
quomodo tibi novum, & impossibile esse non debeat, quod
in Christi substantiam terrena convertantur, eipsum in-
terroga, qui praterita voluntate deposita, subito novam
indutus es dignitatem. Porro quantum ad tertium pun-
ctum, in ordine ad mutationem, quam natura opera-
tur, sequenti utitur similitudine, dicens: videmus,
quod ponuntur ova sub ave, & per naturam mutantur in
carnem, imò in aviculam vivam. Qui idem lib. de mi-
rab. sacra Script. super illa Geneseos verba (Spiritus
Domini ferebatur super aquas) ita discursit: Vel sicut
avis fovens ova, dicit Gloss. ergo, & si panis sub ave
num, vel plura ova, vertit ea per naturam interius in
carnem, resta manente exterius, quanto magis si po-
nas in altari unam hostiam Panis, vel duas, sive cen-
tum, sive mille, sive plures, manente Panis exterius spo-
cio, Spir. S. repente interius in Corpus Christi sua virtu-
te convertit?

Probat
etiam expo-
sitione.

8 Quinimò ipsamet Magistra experientia, de huius
veritatis soliditate plurimum edocetur; à primis nam-
que nascentis Ecclesiæ temporibus, hæcenus fideles
sacram communionem dignè frequentantes, magnum
exinde retulerunt fructum, egregium in vita spiri-
tuali

li provectum, in virtutibus incrementum, perseve-
rantiam, & stabilitatem in bono, internis quoque
exinde delibuti sunt consolationibus; uno verbo, ex-
inde perceperunt omnis saporis suavitatem; at verò si
Panis usualis, & non Corpus Christi fuisset, hosce uti-
que supernaturales, & admirabiles effectus minime
producere potuisset. Hoc argumento utitur Sanctus
Laurentius Justin. dum ait: porro dum Eucharistiam ac-
cipis, accidentia Panis ac vini saporem sentis; unde, oro,
si Panis, & vini substantia est, & non Corpus Christi, ex
hac cibi manducatione, & potu, tanta in anima, & corpo-
re provenit fortitudo, interioris hominis innovatio, chari-
tatis Divina fervor, spiritualis suavitatis jucunda li-
batio, intimæ pacis affluentia, æternum amoris desiderium,
proficiendi in virtutibus concupiscentia, & gratiarum
actionis ignita exhibitio.

9 Sed dicit (inquit Hug. de S. Victore) quomodo cor-
pus unum eodem tempore in diversis locis esse potest? su-
per altare est, & in celo est; hic est, ibi est, & ubicunque est,
totum est, tantumque hic quantum ibi, & in multis locis
similiter totum est. Idem verò Ven. Scriptor ratione
valde efficaci respondet, dicens: nolite mirari, qui fecit
corpus, & locum, utrumque facit in altero esse ut vult,
& est semper sicut ipse vult, qui sic & aliter facere no-
uit & potest, cujus Sapientia non est numerus, cujus po-
tentia naturis rerum imperat. Quando mirari cæperis,
& dixeris tibi cogitatio tua, quomodo hoc esse potest? co-
gita facientem, & respice Omnipotentem. Alb. Magnus
authoritatem adducit S. Gregorii, dicentis, sicut divi-
nitas verbi Dei una est, quæ totum implet multis locis mun-
dum, ita licet multis, & innumerabilibus diebus illud con-
secratur corpus, non sunt tamen multa corpora Christi, sed
unum corpus cum illo quod assumpsit de Virgine, & quod
dedit Apostolis; divinitas enim Verbi, quæ ubique est, re-
plet illud.

10 Est & alia non minus efficax ratio, quam addu-
cere possumus. Etenim internum intellectus nostri
conceptum, qui primùm inter nos occultus erat, per
vocem sensibilem vestitum, foris manifestamus, & qui
antea solum nobis notus erat, eundem postea aliis et-
iam innumeris communicamus, eodem in nobis con-
ceptu integro, & sine diminutione sui in nobis petina-
nente: eodem modo in præsentis proposito discurre
licet; si enim Deus per Sapientiam, & Potentiam pro-
ducere potuit effectum aliquem naturalem, qualis est
conceptus noster mentalis, & vox, qua illum vestimus,
qui centies, & milies dilatur, & propagetur, utroque
remanente in propria sua integritate; cur etiam facere
non poterit, ut Verbum suum carne, & corpore
vestitum, idem semper in seipso remanens, uno eo-
demque tempore innumeris communicetur personis,
absque ulla sui diminutione? Albertus Magnus idem
argumentum alia similitudine confirmat, dum ait:
sicut gemma virtutem suam effundendo non minuitur,
sic Corpus Christi nos pascendo non minoratur.

11 Sed dicit forsitan corium, inquit Hugo de S. Vi-
ctore, ubi est Corpus Domini, postquam sumpsit illud, &
manducavit? audi ergo. Corporalem præsentiam Christi
quærit in celo quare. Tecum per corporalem præsentiam
ad tempus esse voluit, quando & quandiu necesse fuit,
exhibuit ad tempus præsentiam, ut per illam ad spiri-
talem inveniendam excitaret, & juvaret. Idem argumen-
tum S. Patchasius adducit, dum ait: hydria farinae, vel le-
cytus olei, seu Panes secundo crescunt, & non minuantur,
dum satiant, quid putas caro Christi? Idem alibi panum
in deserto multiplicationem considerat, dicens: quan-
to magis quia Verbum caro factum est, pullulas Verbi
caro, & manat in Sacramento ubertas Christi, & sangui-
nis? Quando Hebræi se erga hoc mysterium incredu-
los, & incapaces exhibebant, incarnata illis Sapientia
dixit: hoc vos scandalizat? si videritis Filium hominis
ascendentem, ubi erat prius: ac si diceret (inquit prædi-
ctus Sanctus) si hoc intelligere posses, sciretis utique, quod,
qui integer ascendere potest, ubi erat prius, unus idemque
Christus consumi non potest dentibus, nec dividi per
partes.

12 Tandem ne in ingenti hoc divinorum myste-
riorum mari naufragium patiamur, necessum est, ut
solidæ fidei ancoræ attricti, & conjuncti maneamus;
quod

S. L. in 2. de
Euch.

Hug. VI. in
spec.
Euch. prod.
Thuc. 7.
Quomodo
Corp. Chr. in
multis locis
posset in di-
versis locis.

Alb. M. in 2.
de Corp. &
lang. D.

Alia natura
est & efficax
ratio.

Alb. M. in 2.
de Corp. &
lang. D.

Hug. V. in
Alia ratio
nec Christi
Euch.

S. Patch. de
Corp. & lang.
Chr. c. 2.

Ep. in.

in 2.

In hoc my-
stero so-
la modo
sachera
nec inde-
dum est.

quod non capis, quod non vides, animosa firmas fides; ac proinde eos, qui profundissimas aquas natando trajiciunt, imitari debemus, qui oculos, & os obtuunt, dentes stringunt, respirationem coercent, veruntamen aures semper apertas tenent; ita quoque in hoc mysterio oculi, sapor oris, & naturalis rationis iudicium obturari, solæ verò aures aperte teneri debent, nam fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei, cui semper parula præbenda est auris: cum igitur Verbum Dei dicat; hoc est corpus meum, hic sistendum est, nec quidquam ulterius indagandum. Nam ut Ven. Thomas à Kempis ait: *si non intelligis, nec capis, quæ infra te sunt, quomodo comprehendes, quæ supra te sunt? noli disputare cum cogitationibus tuis, crede verbis DEI.* Qui idem lib. 4. de hoc sacramento tractans, rem totam hoc monito concludit: *Deus æternus, & immensus, infiniteque potentie, facis magna, & inscrutabilia in Cælo, & in terra, nec est investigatio mirabilium operum ejus. Si talia essent opera Dei, ut facile ab humana ratione caperentur, non essent mirabilia, nec ineffabilia dicenda.*

DISCURSUS LII.

ARGUMENTUM.

Eucharistia compendium est, & abyssus omnium mirabilium.

THEMA.

Memoriam fecit mirabilium suorum, & cæcis dedit timoribus sc. Psal. 110. v. 4.

Regius Psalmista olim in Spiritu prophetico altaris sacramentum prospiciens, id ipsum memoriale, & epitomen appellat omnium mirabilium, & prodigiorum, quæ unquam infinita Altissimi Sapientia, & Omnipotentia patravit, dum ait: *memoriam fecit &c.* unde S. Thomas de Villanova inquit: *Christus ipse omnium prodigiorum supremum est, hoc vero sacramentum, miraculorum ab ipso factorum maximum, Salmeron de miraculis Eucharistie differens, ita scribit: si quis recte perpendat, deprehendet magnam miraculorum multitudinem, & varietatem Dominum in Eucharistia operari, quibus infinita Dei potentia exeritur. Latum habet campum profecto fides, in quo spaciatur, habet unde admiretur, si Angeli stupent; hic enim universa Dei omnipotentia exhauritur; unde S. Augustinus ait: audeo dicere, quod Deus cum sit omnipotens plus dare non potuit: & ideo Propheta Regius circa altare, in quo divinus hic panis administratur, in Spiritu raptus, dicebat: circumdabo altare tuum! Domine, ut audiam vocem laudis, & enarrem universa mirabilia tua. Unde observandum, quod, sicut S. Mater Ecclesia in adventu, incarnatione Verbi, ejusque nativitate, in aliquas antiphonas, affectibus admirationis, & stuporis plenas, solet prorumpere, dicendo: O ineffabile mysterium! O Oriens! O Sapientia! &c. ita patitur huic sacramento per voces admirationis, divinum exhibet cultum, dicendo: O sacrum convivium! O rex mirabilis! O salutaris hostia! O quam suavis est Domine Spiritus tuus! Sacerdos quoque in Canone missæ, ante consecrationem panis in hæc verba prorumpit: *accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas; ubi notandum est, Christum in hujus sacramenti institutione, non una tantum manu, sed ambabus usum fuisse, idque non alio fine, ni fallor, quam ut nobis per hoc innueret, quod in hoc mysterio totaliter se exhauriat, ultimumque omnipotentis suæ limitem attingat. Quando de cælo empireo creando, vel amplissimis cælorum ipæxris extendendis Scriptura loquitur, Spiritus Sanctus omnia illa opera à solis Dei digitis manare testatur, unde Psalmista ait: quoniam videbo cælos tuos opera digitorum tuorum, Lunam, & stellas, quæ tu fundasti; similiter cum de Verbi incarnatione tractatur, B. Virgo in Cantico suo ait: fecit potentiam in brachio suo, quasi incarnatio unius duntaxat brachii divini opus sit: in hujus verò sacramenti institutione, Christus ambas manus adhibet, quia accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas; ad denotandum, quod hoc opus omnibus aliis superius sit, & excellentius: memoriam fecit mirabilium suorum &c.**

2 Mirabilium. Regius Psalmista Deo ait: *mirabilis facta est scientia tua ex me,* id est, ut S. Basilii interpretatur, in productione, & artificio corporis humani, Sapientia tua specialiter visa est admirabilis, propter admirabile esse, quod eidem impertiisti; quanto igitur admirabilior est hujus sacratissimi corporis, ejusdem artificis in Eucharistia productio? S. Thomas à Villanova hoc corpus in Eucharistia, velut purum quendam Spiritum obstupefcit, & veneratur, *ibi, inquit, corpus modum habet Spiritus, quia totum in toto, & totum in qualibet parte est.* Ad hoc, ut duo corpora in eodem loco consistent, divina requiritur Omnipotentia; ac proinde miraculum ingens fuit, quod Verbum incarnatum ex utero materno, sine læsione claustris vaginalibus egrederetur, sicut & quod pertransiret lapidem sepulchri, & portas cœnaculi clausas; postestatem divinam, inquit Salmeron, à quantitate repugnantiam, quam habet existendi simul cum alio corpore suspendens, ita prorsus efficit in hoc sacramento, quod verolocalium majus sit loco, & in tam parva hostia totus Christus continetur, inde est, quod miraculo occupationem corporis Christi suspendit, neque ibi existit per modum naturalis quantitatis, sed modo quodam substantiali, sacramentalique. Adducitque montium, cælorum, aliorumque vallorum corporum similitudinem, quæ in tenui oculi nostri pupilla locum habent, non quidem quoad esse reale, sed intentionale; ita & anima universum mundum capit, & intelligit, tametsi cæteroquin in angusto quodam includatur corpore.

3 Mirabilium. In hoc sacramento accidentia videntur sine ullo subiecto; imò ut Villanovanus ait: *ibi accidentia modum habent substantia, quia per se sunt, & per se moventur, per se vivam edentis carnem nutriunt.* S. Hilarius à S. Bernardino citatus, inquit: *præterea cum intelligere possit accidens sine subiecto, ergo multo fortius divina virtus poterit in hoc sacramento unum ab altero sequestrare.* Porro ingens miraculum est, si accidens sine ullo subiecto sustentante subsistat: vix intelligentia capit, inquit S. Bernardinus, seu intelligit accidentia sine subiecto, scilicet quantitatem, figuram, colorem, odorem, saporem, & sic de aliis. Sed non potest vis intellectualis per operationem, quod potest per considerationem sed divina virtus potest per operationem, quidquid naturalis potest per considerationem. Verum enim verò, quid à Deo, qui totus substantia est, magis alienum est, quam accidens, cujus penitus est incapax? & nihilominus sub his tanquam sub nube operiri & abscondi elegit humanitatem nostram, ut nos cibaret. Quis unquam audivit, colorem, albedinem, odorem, figuram, ad instar substantiæ, humanum nutrire & alere corpus? hoc ipsum in nobis sacramentalia operantur accidentia. Unde Salmeron inquit: *porro quod accidentia maneat sine subiecto, hoc est, quia potentia divina sustentat illa, quemadmodum terra mixta est super nihilum, quamquam inter accidentia sola, quantitas est, quæ subiecto destituitur; reliqua verò quantitatis inharere; nec mirum, accidentia aut quantitatem subiecto destitui in sacramento, cum in ipso Christo substantia humanæ naturæ, non in sua, sed in Verbi hypostasi subsistat.*

4 Mirabilium. Quantumvis corpus hoc sacrosanctum in terris sit in sacramento, nihilominus non comensuratur à loco, sed privilegio gaudet purorum Spirituum; atque uno eodemque tempore in cælis existit, & in innumerabilibus locis sub totidem hostiis consecratis, ut proinde merito exclamet D. Chrysost. dicens: *O miraculum, o Dei benignitatem! qui cum Patre sursum sedet, in illo ipso temporis articulo, omnium manibus pertrahatur.* Quando nobiscum visibilis degebat in terris, dnm cum contingeret esse in Capharnaum, desiderabatur in Jerusalem, neque corporalem suam multiplicabat præsentiam, quemadmodum in hoc sacramento, ut scilicet nobiscum degeret in omni loco & tempore. Singulis quodammodo incarnari, & totus esse in omnibus, & una, & eadem res cum illis fieri voluit. *O stupenda Sapientia DEI* (verba sunt Blosii) *quæ hunc subtilem, & salutare mundum, pro salute nostrâ instituit, qui totum hunc mundum cælestis hujus panis abundantiam implere voluit.* Cui eidem materix inhærens Salmeron, inquit: *ceterum quod in tot locis simul existat, ideo est, quia non circumscriptive locum occupat, sed*

Ps. 110. 4.
S. Bas. Super
omnia est
admirabilis
S. Euchar.
productio.

Sal. 1. 9. 11. 16.

S. Th. VIII.
ibi 4.
Mirandum
est, accidens
esse sine
subiecto.
S. Hil.
S. Bern. 2. 1. 1.
14. 2. 2. 6. 1.

Sal. 1. 16.

Corpus Christi
ad instar
puris Spiritibus
simul est, in
locis innumera-
bilibus
Chry. 1. 4. de
sacord.

Blos. in
marg. Spiz. 6.
1. 10. 10.

Sal. 1. 16.

Th. à Kemp.
1. 4. 1. 1.

S. Th. de
VIII. nov.
enoc. in
1. 1. de corp.
Christi.

Sal. 1. 9. 11. 16.
S. Euchar.
enoc. in
1. 1. de corp.
Christi.
S. Aug. 1. 1. 4.
in 102.

Ps. 1. 4.

Ps. 1.

2. 1. 1.

sed modo quodam singulari, & sacramentali, in locum substantia panis succedit; ad quod comprobandum, similitudinem adducit, à voce desumptam, quæ licet unica sit, plurimum tamen offendit aures, ita quoque idem in diversis locis simul collocatur; idem qui est in celo, sine motu ullo, incipit esse in sacramento.

5 *Mirabilem*. Verè equidem admirabile, quia Sanctus Bonaventura ait, est ibi corpus Christi in tanta quantitate, sicut fuit in cruce, & sicut jam est in celo. Quod idem documentum in quodam sermone, qui de hoc sacramento duodecimus est, Albertus Magnus in hæc verba scribit: primum mirabile, quod tam magna res continetur sub tam parva specie panis. Quo in facto Dominus Deus, juxta Doctorem Angelicum, infinitam suam perhibuit Sapientiam, & Majestatem; unde & Tertullianus de Deo nostro ait: & ita Deus tunc maxime magnus, cum homini pusillus. Quæ veritas etiam in ipsis artificialibus patet, siquidem artifex quisquam tantò ingeniosior reputatur, magisque scientificus, quantò majorem molem angustiori loco restringere novit; ad quod alludens S. Thomas, inquit: videmus enim, quod artifices quantò sunt in arte sculpendi peritiores, tanto sculpunt imagines subtiliores, sic ad demonstrandam Sapientiam Spiritus Sancti sub minima specie sacramenti, facile esse facit totum corpus Christi. Ideoque idem alibi ait, fracto demum sacramento, ne vacilles, sed memento, tantum esse sub fragmento, quantum toto regitur. Id quod ante hunc Sanctus Doctorem, ejusdem præceptor Albertus Magnus in quodam sermone expresserat, dum ait: quantumcunque parva sit species illa panis, ibi est totum corpus Christi per conversionem, sanguis per connexionem, anima per conjunctionem, & Deitas integra per unionem. Vel minimus, vixque visibilis hostiæ consecrate atomus, sufficiens est, qui non modò animam, sed & corpus satiet, nutriatque illius, qui devotè illum participat, quemadmodum multis accidit servis Dei. Unde etiam in quadam secreta Feriæ quartæ resurrectionis Ecclesia legit: sacrificia Domine paschalibus gaudiis immolamus, quibus Ecclesia tua mirabiliter, & pascitur & nutritur. Id quod Sanctus Bernardinus considerans, inquit: mirabile est, quod corpus Christi tam magnum possit in tam parva hostia contineri, cum imaginatio nostra minimè intelligere possit, majus infra minus corpus totaliter contineri. Porro ad propositum nostrum id adaptare possumus, quod D. Chrysologus de incarnatione tradit, inquit: super Angelus, totum Deum venire intra virginalis uteri angustias, cui tota simul angusta est creatura; in uterum, inquam, illum, qui Spiritus Sancti est sanctuarium, de quo scriptum est: emissiones tue Paradisus. Sed longè prodigiosius est, eundem illum Deum sub panis atomo, vinique gutta recludi, ubi ut Angelicus ait: nulla rei sit scissura, signi tantum sit fractura, qua nec status, nec statura signati minuitur. De quo & Sanctus Anselmus ait: una est hostia, non multe, quomodo una, & non multe? quoniam in multis locis offertur, multi Christi sunt? nequaquam, sed unus ubique Christus, & hic plenus existens, & illic plenus. Idem namque Salvator cum eadem infinitate, & immensitate, in minimo hostiæ reperitur fragmento, qui ad dextram residet Patris, cumque eadem latitudine, & dimensione, quam in omnibus Christianismi possidet hostiis, & quantumvis in innumerabilia fragmenta dividatur hostia, in quolibet integritas reperitur sacramenti; siquidem non confractus, non divisus, integer accipitur. Id quod Sanctus Bonaventura his docet verbis: quando dividitur hostia, non dividitur corpus, sed sub qualibet specie totus CHRISTVS. Quam eandem doctrinam his pariter verbis expressit Albertus Magnus; in quascunque partes forma frangatur totus, & integer Christus, vivus, & sanus in corpore, Spiritus & anima, Deitate plena remanet sub qualibet parte, & æquæ frangatur, non est nisi unicus, & indivisus sub tota forma integra. Quam doctrinam per similitudinem confirmat, à speculo desumptam, quod in plures partes ruptum, secundum omnes imaginem repræsentat objecti oppositi. Cum corpus Christi (verba sunt Sancti Bernardini) in qualibet particula ho-

stiatotum sit, ea in plures partes divisa, non tamen corpus Christi dividi potest, sed in qualibet particula manet totum. Hujus ratio, est ineffabilis unio, scilicet hominis & Dei, carnis, & Verbi, unde sicut Verbum Dei totum ubique est, ac totum replet celum, & mundum, indivisum manens; sic dedit corpori, quod assumpsit, & sibi in unitate persone univit, esse posse in multis locis, & in se conjunctum manere. Porro Rupertus Abbas, idem stabiliturus argumentum, similitudinem adducit ab igne desumptam, inquit: sicut ignis, licet divisus in partes, mutuat tamen luminis detrimenta non novit, sic panis iste solemnem fractionem divisus, non minus in singulis partibus, quam in toto, habet sacramenti ac virtutis.

6 Hugo Victorinus ad utramque consecrationis speciem se reflectens, sequentem instituit discursum; nec pars sub specie panis, & pars sub specie vini, sed totus hic, & totus ibi, non pars in parte, sed totum in parte. Videtur pars una, & quasi pars esse videtur, & totum ibi est, & pars altera videtur, & idem totum est; totum hic, & totum ibi, nec minus in parte, quam in toto, nec majus in toto, quam in parte; & quascunque partes feceris, totum in singulis est. Nec mireris, opus DEI est. Si in diversis locis potest esse unus quare, non in singulis partibus potest esse totus? Quam eandem doctrinam sanctus Thomas de Villa nova, in prima super Eucharistiam concione adducens, ait: ibi diviso accidente, substantia non dividitur, sed sub quolibet speciei particula, integra perseverat, neque sicut in confracto speculo, diversarum partium integra quidem, sed alia imago est, ita in sacramento; sed una eademque substantia, in pluribus indivisa, reponitur. Qui idem Sanctus aliam quandam considerabilem hostiæ divisi, ejusdemque fragmentorum circumstantiam his verbis subnectit: ibi etiam corporis Domini partes, quæ in ordine ad locum, nullum habent ordinem; quia simul sunt, habent ordinem ad se invicem, & ad totum, quia confusa non sunt; Collum enim caput nectitur, non pedi; & brachio manus unitur, non capiti. Quod idem documentum Sanctus Bernardinus nobis exhibet, dum inquit: consimili modo, cum corpus Christi ipsa hostia majus sit, nihilominus tam infra parvam hostiam continetur, non tamen contractum, sed ita magnum atque perfectum, sicut est in Cælo. In utero quidem virginali, Christi corpus, situs illius se adaptabat angustis, quoniam verbum abbreviatum; in Eucharistia autem, quantumvis corpus sub imperceptibili hostiæ atomo abscondatur, nihilominus inibi cum eadem existit magnitudine, qua ad dextram Patris residet. Idque Sanctus Doctor à pupillæ nostræ proprietate probat, inquit: visio cum in parva pupilla usuli sit, tamen cum ea maximè cernuntur montes.

7 *Mirabilem*. Verè equidem stupendum, quia ut Sanctus Cyprianus inquit: nulla panem hunc multitudine consumit, nulla antiquitate veterascit, quin potius, juxta D. Thomam, sumit unus, sumunt mille, quantum isti, tantum ille, nec sumptus consumitur. Id quod & S. Bernardinus confirmat, inquit: non augetur ex transubstantiatione, nec minuitur ex perceptione. In cujus probationem, testimonium adducit S. Augustinus de consec. dist. 2. c. invitat. inquit: quando manducatur, reficit, sed non deficit; manducatur Christus, vivit manducatus, quia surrexit occisus. Per partes manducatur in sacramento, manet integer totus in celo, manet integer totus in corde tuo. Quam veritatem S. Bernardinus hac elucidat similitudine, dicens: sicut homo, cum comeditur a Leone, anima ejus non consumitur, sed tantum corpus; sic cum hostia sumitur à sacerdote, non consumitur corpus Christi, sed tantum panis species. Insuper nostro post mortem corrupto corpore, integra, & absque ulla sui diminutione, ab eodem separatur anima, ita quoque consumptis speciebus sacramentalibus, non minuitur corpus Christi; sed nec recluditur amplius in illis. Ideoque S. Andreas Apostolus quondam ad Tyrannum dixisse perhibetur: Agnus iste postquam à fidelibus est comestus, integer remanet, atque vivit. Sicut gemma virtutem suam effundit, & tamen non minuitur, sic etiam corpus nos pascendo, non minoratur. Discursus hic totus ex Sanctus Ber-

S. Bon. l. 7. de comp. ubi. ver. 16. c. 14. Alb. M. l. 1. c. 21. de corp. &c. S. Th. op. 18. c. 13.

Tert. l. 1. c. 1. de Marc. c. 1. dicitur ad manducandum est, quod verum, & reale corpus Christi non tunc parva hostia.

Alb. Mag. ibi. l. 1. c. 13.

S. Ber. l. 2. c. 1. de 14. c. 1. c. 1.

Chrys. l. 1. c. 14.

Can. 4. 11.

S. Anselm. de ac. l. 1. c. 13.

Licit hostia dividatur, in multis partibus, in omnibus tamen integer est Christus. S. Bon. ibi. c. 1. Alb. M. de Euchar. dist. 1. c. 1. c. 7.

S. Bern. l. 1.

Rus. Abb. l. in Gen. c. 12.

Hug. VI. c. 1. de Euchar. c. 1. In Eucharistia Christus est totus in tota specie panis, & totus in qualibet ejus parte.

S. Th. de Villanova.

S. Bern. l. 1. Non contrahitur, sed ita integer fit ut est in Cælo.

S. Cyprianus de Cæna Domini.

Prout Eucharisticus non consumitur a multitudine illum incrementum, S. Ber. ibi. l. 1. c. 1.

S. Laur. Just.
de Euch.

Bernardino desumptus est. Cui persimilem doctrinam Beatus Laurentius Justinianus assignat, dum sacramentum hoc inalterabile esse probat, in hæc verba: nullum divinitatis seu humanitatis suæ patitur detrimentum, cum dentibus premitur, atreßatur manibus, loco circumscribitur, mortali copulatur corpori, diversusque in Ecclesiis consecratur. Est enim idem in numero, ipse in gloria, non mutatus in essentia, non minoratus in forma, non multiplicatus in specie. Sanctus Anselmus quoque hoc punctum tetigit, monens, ut credamus, ipsum non conscindi, non discerpi, non devorari morte communi carnis, sed sub specie panis incorruptibiliter frangi, & immolari, & nunquam consumi. Confirmat id ipsum Salmeron, dum ait: fracto sacramento non frangitur Christus, sumptus, manducatusque non consumitur, sed integer perseverat. Sciendum quoque est, quod S. Bonaventura advertit, nimirum, quod corpus Christi non agetur ex multarum hostiarum consecratione, nec minuitur ex hostiarum sumptione.

S. Anselm. de sac.
alt. c. 12.

Sal. ib.

S. Bon. ib.

Christus in
Euchar. se
nobis donat,
& in se con-
sistens per-
manet.
S. Cyp. in
eom. Dom.
Alb. M. de
Euch. dist. 2.
c. 3. c. 3.

S. Bern. ser. in
Cern. Dom.
Hug. Vict. p.
81. c. 1. h. de
lac. 8. d. 1. c. 3.

8 Mirabilium. Ingens quoque prodigium est, quod, licet Christus quotidie corpus suum innumerus fidelibus communicet, eisque semetipsum dono tribuat, donum nihilominus in sua semper integritate remaneat. *Aqua omnibus portio datur*, inquit Sanctus Cyprianus, *integer erogatur, distributus non dismembratur*. Idem quoque miraculum Albertus M. memorat, dicens: *hoc omnibus mirabilibus est mirabilis, quod se nobis donat, & in se consistens permanet, quod sumitur in cibum, & integer perseverat, quod perseverat in nobis, in omnem sufficientiam corporis, & anime, & vite, & mortis, & gratia, & gloria, nihilominus est donator, & donum omnium illorum*. S. Bernardus Salvatorem nostrum in cena considerans, ait: *nota, quod Christus in Cana illa suum munerans, & manus, & cibum, & cibum, conviva, & convivium, offerens, & oblatio*. Hugo de S. Victore ipsum quoque in prima huius sacramenti institutione expendens, ait: *si ergo hoc esse potius, ut ipse se ipsum manibus gestaret, ipse qui dedit, & qui dabatur, qui portavit, & qui portabatur, idem esset*.

S. Bon. ser. 1.
in Cern. De.
Alb. 55. Pa-
trum sancto-
rum de mira-
bili transub-
stantiatione
panis in cor-
pus Christi.
S. 7. de corp.
ch. 1. c. 1. c. 3.
54.

S. Th. de Vil-
lan.

9 Mirabilium. Sanctus Bonaventura modum miraculosum, circa huius panis productionem, his verbis meditatur: *mirabilis modus producendi panem, qui pliendo de Cælo descendit. Sic per verba transubstantialia, ostenditur in verbis istis forma sensibilibus, gratia multiplicitas, natura sublimitas*. In alio quoque loco aliud memorat prodigium; quando, inquit, tenetur hostia in manibus, & videtur oculis, corpus Christi nec tangitur per se, nec videtur, sed hoc tantummodo circa species sunt; cum desinit ista forma, tunc etiam desinit ibi esse corpus & sanguis CHRISTI. Sanctus Thomas de Villanova circa hanc mirabilem transubstantiationem, hunc in modum discurret: *de mirabili illa conversione quid dicam? panis corruptibilis substantia, in gloriosam, & incorruptibilem Christi carnem subito, nulla in Christi corpore facta mutatione, solo sacerdotis sermone convertitur, & cum nihil postmodum de substantia panis remaneat, panem in consecratione annihilari pia fidei institutio non concedit, sed converti,*

ita ut ex illo pane corpus Christi fiat, & verè sit sub panis speciebus, non per loci mutationem, sed per conversionem substantia in ipsum. Prodigiosa quoque est celeritas, qua hæc transubstantiatio perficitur. *Unoquoque momento*, inquit Sanctus Anselmus, *in dextera Patris sedet in cælis, & sacrificatur in mensa altaris; itemque uno, & eodem momento, à Solis ortu usque ad occasum, ab Aquilone ad Austrum, prelo fit omnibus*. Sanctus Bernardus eandem habet ponderationem, dum in hæc verba scribit: *Mirabile est, quod in tam brevi momento, sicut dum proferuntur consecrationis verba, possit transire Christus de cælo empyreo ad altare, quod inestimabiliter ab eo distat; hoc autem impossibile non esse declarat Augustinus super Genesim ad litteram, dicens: quod sicut oculus noster cum subito aperitur, visibile quantumcunque distans transitu velocissimo usque ad oculum transit, nec citius cernuntur sydera proxima, quam distantia; propterea non est mirandum, si corpus Christi virose divinitatis distantia, tam subito transit, cum Sol in instanti transmittit radios suos ab Oriente in Occidentem, & e converso*. Idem quoque Sanctus aliud huius sacramenti prodigium considerat, nimirum quod; tametsi corpus Christi in innumeras hostias descendat, non tamen ob id ab æterni Patris sui dextera recedat. *Mirabile est, inquit, quod in sacramento de cælo descendit, nec tamen inde recessit*. Qualiter possibile sit, per similitudinem ab Origene, dum super Marthæum scribit, adductam, declarat, inquit: *Dei Filius veniens in Virginem totus, totus remansit apud Deum Patrem, sicut & veritas quam mente concipimus, cum tam docemus, tota remanet apud nos, & tota ad docentem transit*. Sol pariter à cælo non recedit, & tamen suis radiis illuminat universum, eandem semper in se reuens lucem.

S. Anselm. de sac.
alt. c. 1.

S. Bern. 2. ser.
14. c. 2. c. 3.

10 Mirabilium. S. Basilus se super illa Psalmistæ verba reflectit, dicentis: *memoriam fecis mirabilia suorum, etiam dedit timentibus se*; ubi idem Sanctus loco Ly memoriam legit continuationem; quasi diceret Psalmistæ; alia miracula à DEO, vel à servis suis parata, tandem aliquando finem acceperunt, factaque fuerunt semel aut sepius, non tamen continue per omnia sæcula: at verò Eucharistiæ memoriam fecit, & non desecit, sine intermissione mirabilia parando, hoc enim est, quod dicit: *memoriam fecis mirabilia suorum, id est, non desistis per omnes generationes mirabilia operari*. Unum quidem ex majoribus portentis, quæ in antiquo Testamento acciderunt, fuit, quando Josue Solem stare fecit, obediens Domino voci hominis: at verò in hoc sacramento Sol juxta Christum jam à mille sexcentis, & amplius annis quotidie obedit verbis sacerdotis, corpus suum lactatissimum de cælo descendens (*hic est panis, qui de cælo descendit*) capiendo inter angustias panis, & vini species. Ex his itaque, & aliis omnibus admirandis, & stupendis Eucharistiæ prodigiis, cum Hugone de S. Victore concludere possumus, dicendo: *mirum sed verum: nec tamen mirum esse respectu facientis. Quid enim mirum, si Omnipotens mirabilis miranda operatur?*

S. Bas. in sch.
Miraculum
illud con-
tinuatur us-
que in finem
mundi.

Job. 10. 14.

Hug. Vict.
erud. Theol.
10. 1. spec.
Eccl. c. 7.

TRACTATUS XXVII.

DE BONO, VEL MALO EXEMPLO,
ET SCANDALO.

DISCURSUS QUINDECIM.

Discursus I. Bonum exemplum adauget numerum fidelium in Ecclesia, impiosq; ad Deum convertit, & reformat.

II. Plus persuadent opera, quam verba, & idèd illa præcedere debent, ut hæc suam apud auditores efficaciam habeant.

III. Si boni illius, quod persuadere volumus, aliquid in nobis præmittamus exemplum, auditori illud facilius persuadere, & imprimere poterimus.

IV. Bonum exemplum magnæ est utilitatis, & necessitatis, præcipue in iis, qui in Regimine, & superioritate aliis præstant.

V. Caput communicatis, velut exemplar, & idæa subditis præluere debet in virtutibus; siquidem hi, ad ejus exemplum, quod magnæ est apud illos efficaciam, oculum directum habent.

VI. Exemplum Christi difficilem virtutis viam facilem reddidit, ad quam facilitandam, aliorum quoque exempla plurimum conferunt.

VII. Scandalum, nidus est omnis malitiæ, & zizania à dæmone seminata, quibus infernus aperitur; suntq; scandalosi veluti ligna ignem infernalem nutriencia.

VIII. Considerantur poenæ, & supplicia, in Scriptura Sacra scandalum dantibus comminata, necnon varia poenarum, scandalum præbentibus inflictarum, exempla.

IX. De suppliciis, & poenis Superiorum, qui malo exemplo subditis præeunt, magnaue damna inferunt.

X. Scandala Principum tam secularium, quam Ecclesiasticorum, ad subditos transmittuntur, cum irreparabili horum præjudicio, propter quod Deus illa summopere detestatur.

XI. Scandalosi causæ sunt, & ruinæ multorum, ac proindè tanquam culpabiliores à Deo castigari merentur.

XII. Mala exempla, laquei, & retia sunt dæmonis, quibus animas depradatur, quæque naturæ nostræ depravatæ facillimè imprimuntur.

XIII. Nonnullæ adducuntur rationes, ob quas scandalum præbentes, ex mente S. Pauli specialiter in Christum peccare dicuntur.

XIV. De sollicitudine, quam varii servi Dei habuerunt, de edendis bonis exemplis, arcendisq; proximorum scandalis.

XV. Apud Deum non sufficit recta nostra conscientia, si in operibus nostris exterioribus, aliis scandali occasionem præbeamus; variaque considerantur divinæ justitiæ supplicia scandalosis immissa.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Bonum exemplum auget fideles in Ecclesia, impiosque ad Deum convertit, & reformat.

THEMA.

Charissimi, obsecro vos abstinere à carnalibus desideriis, conversationem vestram intergentes habentes bonam, ut ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum. 1. Petr. 2. v. 12.

Sanctus Petrus Apostolorum Princeps, tanquam vigilans pastor, dispersum gentilitatis gregem in præruptis vitiorum, & idololatriæ oberrantem ad Ecclesiæ ovile sollicitè reducere volens; unicum ad id obtinendum censuit esse medium, si fidelibus efficaciter persuaderet, bonum coram gentilibus edendum bonæ conversationis exemplum, idèdque in prima epistola inquit, *charissimi obsecro vos, &c.* quia ut Glossa ait: *Plerumque contingit, ut pagani, qui vituperabant fidem Christianorum, postea considerantes bonam eorum conversationem, Christum laudare incipiant.* Sic enim, ut ex historiis constat, gentiles eos, qui Evangelium

sectabantur, de quibusvis execrandis criminibus calumniosè accusabant, eosque tanquam Deorum suorum inimicos abominantes, omnium calamitatum, & ærumnarum, Republicam prementium, causam esse existimabant: at verò occultè, immaculatam, & exemplarem illorum vitam considerantes, & admirantes, ut Sanctus Petrus ait, ab errore resipuerunt, Deoque corda illorum tangente, falsas Sectas suas abjurarunt, seque suavi legis Christi jugo libenter subjecerunt, ac proindè idem Sanctus Petrus ait: *Ut in eo, quod detestantur tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis: quem textum Dionysius Carthusianus exponens, ait: Opera vestra evidenter, excellenterq; virtuosè pensantes, & ex eis ipsa veritate convicti, bonos vos esse recognoscetes, sanctitatem Domini pensent, ac faciantur in die visitationis, cum corda eorum irradiaverit, & visitaverit gratia Spiritus Sancti, dum ex prædicta consideratione compuncti fuerint, & conversi.*

2 Tertullianus de Christianis sui temporis ita scribit: *si Tyberis ascendit in mania, si Nilus non ascendit in arva, si terra moveretur, si fames, si lues, statim Christianos ad leonem.* Apud gentes Christiani, Barbari & inhumani reputabantur, utporè carnium, & corporis comestores Numinis à se adorati; mysterium siquidem ignorabant Eucharistiæ, totque alia fidei nostræ imperiscurabilia sacramenta; idèdque per 30. annos usque ad Constantinum Magnum exosi, & execrabiles fuere Christiani potissimis paganorum. Propterea S. Blandina inter asperos cruciatus, ut malitiam falsò contra Christianos ab infidelibus excogitaram propalaret, exclamare non dubitavit: *Christiana sum, & nihil apud nos malè agitur.* Idèdque Sanctus Petrus Neophytos fideles, ut calumniatrices gentilium linguas in omnibus operationibus suis per exemplum bonum ligent, atque confundant, exhortatur, dicens: *Charissimi obsecro vos, &c.* Circa quæ verba ita discursit Cajetanus: *Mandat Petrus, ut honestis moribus vincant oblocutiones detrahentium, ut hoc sit quedam præparatio incredulorum ad glorificandum Deum, cum Deus visitaverit illos.*

3 Verbi Incarnati Secretarius, de Ecclesiæ agens stabilimento in Eucharistiæ institutione, quando Christus Apostolos ordinavit sacerdotes, eisque dogmata tradidit essentialiora, historiam his exorditur verbis, *sciens Iesus, quia venit hora ejus, &c.* quæ verba ita explicat Theophylactus: *hoc est, quod concedidisset eis salutem fidelium, & debeat nunc omnia, quæ ad salutem eorum pertinent, monstrare eis, capis lavare pedes discipulorum.* Cur, obsecro, increata, atque Incarnata Sapientia manibus, quæ Cælum distenderant, & illuminarant, pedes lavare voluit discipulorum? rationem Salvator ipse his indigitat verbis: *exemplum dedi vobis, ut, quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis, q.d. summa, & perfectio totius vitæ christianæ, animarumque salutis, in bono consistit exemplo.* Deus olim, Duce Gedeone, populo suo victoriam destinans, contra implacabiles Israelitarum inimicos Madianitas, milites manibus gestare voluit pocula testacea inclusis intra ipsa lampadibus aliquot, quarum lumen ruptis vasis inter mutuas collisiones compateret: cumq; per gyrum castrorum in tribus personarent locis, & hydras confregissent, tenuerunt sinistris manibus lampades, & dextris sonantes tubas, clamaverunt, *gladius Domini, & Gedeonis.* Ita quoque Dei Filius, cujus typum ma-

Dio. Cath. ibid.

Tertull. Apol. 4. Omnes calamitates olim falsè imputabantur Christianis à paganis.

Sed per boni illorum conversationem confundebantur.

Cajet. ib.

Christus discipulis suis lavit pedes, ut illis præberet boni exemplum, Ioan. 13. Theoph. ib.

1ed. 7. 10.

Lampades Gedeonis, designant bonum exemplum.

Bonum exemplum, optime medium ad conversionem infidelium.

Glossa ib.

gnus

gansille Dux gessit; Filius, inquam, Dei, qui non venit pacem mittere, sed gladium, gentiles idololatrias, nominisque Christiani inimicos domiturus, quo putatus esset fuerit remedium? iussit, ut multi fidelium in suppliciorum carnificina, corporum suorum rumpebant argillam, id est, in confessione fidei constantes perseverarent, & prædicationis Evangelicæ tubas infonarent, maximè autem, ut accensarum lampadum, id est, bonorum exemplorum splendore alios illustrarent: vide, inquit Origenes, quia electi milites Dei cum lampadibus pugnant, sic enim Christus eos armaverat dicens; sint lumbi vestri præcincti, & lucerna ardentes in manibus vestris; & iterum, sic fulgeat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona; talibus ergo lampadibus pugnare decet milites Christi, luce operum resurgentes, & splendore gestorum.

4 In primitiva Ecclesia, quando Divina Providentia magis, quam unquam alias, Religionis Catholicæ uris propagationem, certò equidem cœlestis agriculturæ vinea, maximè a scandalis expurgata floruit, optimèque abundavit virtutum palmitibus, & sanctitatis fructibus, magis quam in reliquorum sæculorum progressu; noverat namque Deus, quantum lucrum, quantamque opem fidelium conversioni subministraret, exemplaris sequacum ejus vita. Qualem sedem Archangelus Gabriel ex supremi consistorii ordine, Verbo promissit incarnato? Dabit illi Dominus sedem David Patris ejus, & regnabit. At verò quando unquam hoc sceptro potitus est Messias? num forsitan in Bethlehemitico nativitaris suæ stabulo? aut verò in Calvario Monte, in virtute nulli illius ludibriosi, cruci superimpositi? minime equidem. Et idè Beda dictum Textum de Ecclesia explanandum censet, utpote in qua usque ad sæculorum finem est regnaturus. Pro cuius intelligentia modus observandus occurrit, quem Rex David, priusquam Regni sui caperet possessionem, legitur tenuisse. *Falsum est autem*, inquit sacer Textus, postquam mortuus est Saul, ut David reverteretur a corde Amalech. Non enim sine causa David dicitur stravisse Amalechitas, priusquam Regnum caperetur. Enim verò licet prius Gyantem attriverit Goliath, oppugnavit, viceritque Philistæos, multasque alias reportavit victorias, nihilominus ad sceptri illius gubernationem, & possessionem sublimatus fuisse non dicitur, nisi postquam universum Amalech extinxit: vis autem scire, inquit Origenes, quoniam non transitur ad terram sanctam, neque pervenitur ad Regnum, nisi vincatur Amalech? David cum multa bella gessisset, non tamen scribitur obtinuisse Regnum, nisi prius edomasset Amalech, ait enim Scriptura: *Et egressus est David, postquam cecidit Amalech, & suscepit Regnum Saul. Amalech, a declinando populos, a Deo nominatur.* Amalech enim contra populum Israel pugnabat, non armis, sed scandalis, & malis exemplis, incitando illum ad idololatriam, & ad offensas Dei provocando; undè David tanquam Rex sapientissimus Regnum suum stabiliturus, prius Amalech profligat, & ante omnia extirpat scandalis, bona in subditi exempla introducit, atque hinc se securum pacifici, & optimi regiminis assecuturum esse sperat progressum: hæc autem omnia in figura contingebant illis; idem namque etiam Christus pro dilatando, & stabiliendo Ecclesiæ suæ Regno fecit, maximè in nascentis Ecclesiæ primordiis; maximam namque curam adhibuit, ut dissolutorum, & licentiosorum hominum scandala, & abusus tolleretur, efficereturque, ut in fidelibus suis morum exemplaritas effloresceret.

5 Sanctus Leo Magnus, qui quatuor post sæculis vixit, eotempore quo hæresis variis in Provinciis pedem fixerat; quoad poterat, in quovis loco, præcipue verò hic Romæ, bonum exemplum veluti unicum tantum mali remedium fidelibus persuadere, & inculcare satagebat; unde ait: licet omnem Ecclesiam, qua in toto est orbe terrarum, cunctis oporteat florere virtutibus, vos tamen præcipue inter ceteros populos decet meritis pietatis excellere, quos in ipsa Apostolica petra arce fundatos, Dominus noster Iesus Christus cum omnibus redemit, & B. Apostolus Petrus præ omnibus erudit. Quando in Africa cum tanto integritatis veræ fidei dispendio Donatistarum persecutio effervescebat, jamque Dona-

tus Episcopus innumeros pervertisset, eorumque animos, suis imbuisset erroribus; Constans Imperator duos viros sanctissimæ vitæ, summaque pietate præditos, Paulum videlicet, & Macarium, velut Legatos suos illuc misit, simulque cum illis copiosissimas illuc eleemosynas ablegavit, sub prætextu eorum paupertatem sublevandi, reverà tamen, ut populum hoc modo liberalitate sua beneficiis affectum, ad unionem cum Ecclesia Catholica ineundam alliceret, & provocaret. Accidit autem, quod dum Legati Imperatoris iussa exequerentur, Donatus se illis inverecondè opposuerit, Principis illius famæ graviter detrahendo, & velut alter Judas contra ejusdem liberalitatem fremendo, & murmurando. Inter cetera verò suis præcepit, ne quisquam pecuniam ab Imperatore Catholico transmissam recipere præsumeret; at verò quid tandem evenit omnino videlicet oppositum illius, quod Donatus machinabatur; populus namque oculos magis, ac cor suum aperiens ad videndam, & considerandam Constantis pietatem, impossibile esse dicebat, quin fides, quam Imperator profitebatur, verissima, & indubitata esset, utpote quæ cum tanta compassione, & charitate conjuncta erat; econtrà verò Donatistarum Sectam falsam, atque hæreticam esse dixerunt, utpote qui ex operibus misericordiarum, quæ à sanctis viris illis profusus manibus fiebant, scandalizabantur & pervertebantur.

6 Si quis S. Pachomium etiamnum juvenem, & idololatriam in exercitu Licinii truculentissimi Ecclesiæ persecutoris militantem vidisset, quemnam, obsecro, de ipso formaturus fuisset conceptum? & tamen tandem innumerabilium Monachorum factus est Patriarcha, quibus Regulam quandam, cœlitus per manum cujusdam Angeli à supremo Legislatore missam, præscripsit. At verò quodnam præcipuum conversionis suæ motivum extitit? nimirum postquam in civitatem Thebanam cum aliis quibundam militibus venisset, Christianorum erga illos, qui ad mortem usque eos persequabantur, charitatem conspiciens, & admirans, quanam essent, & qualem profiterentur legem, interrogavit, ac tandem interius à Deo illustratus, hanc veram Religionem esse omnino sibi perinavit, sanctumque Baptismi lavacrum suscepit. Ven. Beda de S. Albano, olim in Anglia idololatriæ dedito, postea verò martyri laetæa coronato, refert, quod dum cu dam Clerico, persecutionibus infidelium exagitato, in domo sua charitativum exhibuisset hospitium, vidissetque eundem tota nocte orationibus intentum, & bonis aliis operibus deditum, exinde in animo suo commotus ad fidem conversus fuerit, mutatoque cum ipso habitu Clericali, martyrii cruciatibus, Clerici loco se exposuerit, ipsumque carnificem suum palmæ suæ habuerit consortem. Porro veritatem hanc, scilicet, quod bona exempla infideles ad redeundum in Ecclesiæ gremium excitent, D. Chrysostomus his verbis confirmat: *Si manum non contineas, neque impudicam coerceas linguam, quæ ratione admirabitur is, qui gentilis est, nostræ fidei dogma? neque enim ex verbis dogmata, verum ex ipsis rebus, atque vita, gentiles judicare consueverunt.*

7 Notissimum est omnibus exemplum illud à Rodriguez relatum, quod in Indis contigit; dum enim quidam Pater Societatis JESU magno cum fervore Evangelium prædicaret, nostræque Religionis veritatem ingenti populi multitudini efficacissimis argumentis imprimere satageret, unus ex circumstantibus per contemptum in faciem ejus expulit, ille verò exinde nihil turbatus, sordes ludario suo à facie abstergens, prædicationem suam ardentè est prosecutus; domum verò reversus, quidam ex auditoribus eum secutus coram ipso se prostravit, dicens: hunc virtutis actum plus ad ejus conversionem cooperatum fuisse, quam doctrina, & facundia, qua ipsi veritatem edocere conatus fuerat; liquidem secum hunc in modum ratiocinabatur: impossibile est, quin doctrina, quæ tantam docet patientiam, tantamque humilitatem, cœlestis non sit. Ad idem quoque propositum adduci potest, quoddam à Sancto Bernardo, suis Monachis traditum consilium, qui cum ad silentium observandum astricti essent, sanctoque viro Dei dicerent, se silentium observando nullum alius sodalibus suis vocem, & ore præ-

Constans Imperator bonis exemplis Ecclesiam, quæ converteretur Donatistarum.

S. Pachomius idololatra, bonis Christianorum exemplis conversus est ad Christum.

Ben. An. 516. n. 17.

Item S. Albani Martyr, V. Beda Hist. Angl. c. 7.

D. Chrysostomus, 11. 4. ad Timotheum.

Rodriguez, p. 1. 1. Tit. 1. c. 29.

Etiam quidam Indus exemplo Patris cujusdam Patris à Societate Jesu.

S. Hier. 1. 2. de Adv. 1. S. Be. 1. 2. pluribus sunt bona exempla, quæ verba.

Orig. Hom. 9. in Jud.

Primitiva Ecclesia plurimum bonorum exemplis.

1. Reg. 1. 1.

V. Beda lib. 3.

1. Reg. 1. 1.

David sceptrum regni non accepit nisi postquam Amalech, & hujus causa.

Orig. Ho. 19. in Num.

S. Leo 1. 1. in anniv. Aul. 1. 1. S. Leo Papa curam hæresis nulli bona exempla fidelium.

Ben. An. 516. n. 17.

præstare posse emolumentum; Sanctus Abbas respondit: *ad quod ego: non deeris certe quod facias, tantummodo charitas fraterna non desit; nullum ego consilium melius arbitror, quam si exemplo tuo fratrem docere studeas, quæ oporteat, & quæ non oportet fieri, provocans eum ad meliora, & consulens ei, non verbo, neque lingua, sed opere, & veritate.* Sanctus Paulus dilectum Discipulum suum Titum, qui gentes in vitiis induratas, & idololatriæ tenebris supra modum excæcatas ad Religionem Christianam conversurus erat, de modo id faciendi erudire volens, ita scribit: *Tu autem loquere, quæ decet, sanam doctrinam; senes sobriosque, postquam verò plura alia, modum vitæ exurpandi concernentia, tradidisset, tandem hisce verbis concludit: in omnibus te præbe exemplum bonorum operum;* quæ verba D. Chrysostomus ita exponit: *sic omnibus doctrina exemplarque virtutis tuæ speculum vitæ, quod omnibus proponitur ad imitandum.*

8 Laurentius Surius de S. Luciano Martyre refert, quod multos infideles per suam vitæ modeltiam, exterioremque morum compositionem, ad fidei nostræ veritatem agnoscendam induxerit; Unde Maximianus Imperator pro tribunali sedens, ut illum ad martyrium condemnaret, timensque ne idipsum quoque sibi eveniret, ipsum procul ab oculis & conspectu suo collocari præcepit. Prudens ille paterfamilias Evangelicus à servis suis interrogatus, an expediens futurum esse existimaret, si zizania à tritico separarent, sine ulla hæsitatione respondit: *Non, ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum.* Deus enim mira sua providentia servos suos vitæ exemplaritate conspicuos, nonnunquam impiorum hæreticorum, & infidelium zizania committeri permittit, ut hi, à boni exempli efficacia convicti, convertantur. Sanctus Augustin. usque ad ætatem 33. annorum pessimum lolium fuit, at verò quando ad triticum, id est, ad Sanctum Ambros. propinquius accessit, ipse quoque in optimum tritici sementem transmutatus est, factusque maximus Ecclesiæ Doctor. Unde ipsemet ad hoc propositum ait: multi primò zizania sunt, & postea triticum fiunt. Propheta Regi iustorum suorum, in quibus impietas triumphabat, mueriam deplorans ait: *Dimittite sunt veritates à filiis hominum, vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum, labia dolosa in corde & corde locuti sunt; disperdat Dominus universa labia dolosa;* totus namque mundus eo tempore tanta erat impietate imbutus, ut ipsemet David in universali inundantium iniquitatum diluvio naufragium timeret, ac proinde Deum his verbis precabatur: *Salvum me fac, Domine;* at verò quænam erat præcipua huius corruptelæ causa? *quoniam defecit Sanctus,* q. d. non est, qui bono impiis præluceat exemplo, indeque fit, quod iniquitas passim & ubique abundet, & orbem inundet. Est enim hominis virtuosus bonum exemplum summæ efficaciz ad hoc, ut gentem etiam ferocissimam ad virtutem amplectendam permoveat.

9 Multi olim in Babyloniz lacu quodam reclusi tenebantur Leones, qui multis diebus fame emaciati fuerant, ut S. Prophetam Danielem in eundem lacum immissum tantò avidius & ferocius invaderent devorandum; & tamen dum sanctum hunc Prophetam præsentem conspicerent, fame potius mori, quam pulum capitis ejus ledere maluerunt; cum tamen e contra, mox ut æmule ejus in eundem lacum immissi fuerunt, ab iisdem in momento fuerint devorati. S. Ambrosius ait, hæc feras ipsum quoque jejunantem videntes, ejus exemplo ad pariter jejunandum fuisse permotus; unde majus miraculum fuit, inquit idem S. Doctor, quod prandium ab Hæbacue Danieli allatum Leones non invaserint; *Quid de pæro Daniele loquar,* inquit, *qui tam sapiens fuit, ut inter Leones fame exasperatos, nulla bestialis feritæ formidine frangeretur, ita alienus a metu, ut posset epulari, nec vereretur, ne ad pastum exemplo sui feras provocaret?* Quot olim fuerunt carnifices, qui manus suas actualiter in innocenti Martyrum sanguine, velut toridem feræ cruentabant, ad veritatem a Martyribus annunciatam surdi & obstinati; nihilominus tandem à virtute, & heroicis Martyrum factis provocati, ad fidem conversi sunt, factique gloriosi & constantes Christi confessores?

10 Valdè considerabilia sunt illa verba in sacris Canticis, quibus sponsa, quæ Ecclesiam præfiguratur, cœlestem amatorem suum affatur, dicens: *trahem post te, curremus in odorem unguentorum tuorum,* circa quæ verba observandum, quod sponsa primitus in numero singulari loquatur, dicens: *trahem me,* postea verò in plurali, dum ait: *Curremus.* Quoniam vero spectat hæc à sponsa observata sermonis differentia? *forte ne,* inquit Sanctus Bernardus, *sponsa indiget trahi & adolescentula non indiget? ediscere nobis hujus distinctionis rationem: trahem me, ais: quare me, & non nos? Paulò post verò examinatis prolixè quibusdam rationibus ita concludit: voluntariè & cum omni alacritate curremus; non curram ego sola, si solam me trahipeterim, currens & adolescentula tecum, curremus pariter, curremus simul, ego odore unguentorum tuorum, ille meo excitata exemplo.* Sic quoque videmus quotidie in Ecclesia Dei, quod homines virtuosus & exemplares, multos impios ad divinum servitium tandem perducant, atque è barathro vitiorum eripiant &c. Sanctus Paschasius de S. Mattheo post conversionem suam multis publicanis convivium præparante, ita ait: *In domo ejus quæ fuerat cellarium fraudis, & spelunca iniquitatis, fons pietatis emanat. Unius peccatoris conversio, multis exemplum præbuit penitentiz.*

DISCURSUS II. ARGUMENTUM.

Plus persuadent opera, quàm verba, & ideo illa præcedere debent, ut hæc suam apud auditores efficaciam habeant.

T H E M A.

Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione.
1. Timoth. 4. v. 12.

1 **C**onsiderandum est, quòd S. Paulus, priusquam Timotheum, Discipulum suum, ad dandum tam in sermone, quàm conversatione, bonum exemplum cohortetur, primò hæc verba præmittat: *fidelis sermo, & omni acceptione dignus,* & paulò post, quinquam hic omni acceptione dignus sermo sit, exponat, dicens: *Præcipe & doce;* sed quo modo præcipiendum, aut docendum? *Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in fide, in charitate, in castitate.* Si enim proximos nostros ad virtutem provocare & exhortari, inque animis eorum timorem Dei, ut cœlo fructificent, inserere voluerimus, potius bonis exemplis, quàm bonis verbis, insistamus oportet; quemadmodum idem quoque Apostolus Titum hisce verbis exhortatus est: *Hæc loquere & exhortare, & argue cum omni imperio.* At verò inquires, quæ humilitatem inter mansuetudinemque Christianam, ex una, & imperium ex altera parte est connexio; siquidem hinc imperiosè argui, illinc clementer hortari præcipit Apostolus; unde ait: *In mansuetudine suscipite insitum verbum;* Sanctus Gregorius optime ad propositum nostrum respondet, dicens: *Hoc autem quod Discipulo Paulus ait: Præcipe hæc, & doce cum omni imperio, non dominationem potentiz, sed auctoritatem suadet vita, cum imperio quippe docetur, quod prius agitur, quàm dicatur; nam doctrina subtrahit fiduciam, quando conscientia præpedi linguam.* Unde & S. Mattheus de Christi prædicatione tractans, ait: *Erat docens eos sicut potestatem habens, & non sicut Scribæ eorum & Pharisei;* quod utique intelligendum non est, quasi talem accepisset à Synagoga, Concilio, aut summis sacerdotibus auctoritatem; sed quia hujusmodi à sanctitate vitæ ejus, cuiusquam associabat doctrinam, promanabat; & ideo alibi quoque dicitur: *Capit Jesus facere & docere:* lectus verò Scribæ & Pharisei, qui dicunt, & non faciunt.

2 *Exemplum esto fidelium;* Doctrinam hanc Sanctus Prosper sacerdotibus specialiter appropriari autumat, dum ait: *Nulla alia sacerdotis doctrina debet esse, quàm vita; satisque auditores possint proficere, si a Doctoribus suis, quod vident spiritualiter fieri, hoc sibi etiam simpliciter audiant prædicari.* Cujus nobis formam Verbum incarnatum dedisse videtur, utpote quod licet à primis vitæ annis conversionem animarum, prædicationem

Can. 1. a.
Piorum exem-
plum multum
trahuntur ad
pietatem.

S. Ber. ser. 11.
in Cant.

S. Pasch. 11.

S. Paulus
monet Titum,
ut doctrinæ
adjuget bona exem-
pla.

Tit. 2. 1.
Cum impe-
rio docetur,
cum prius
agitur, quod
docetur.

S. Greg. 11.
31. mor. c. 7.

Matth. 23.

S. Prosper 1. 1.
de vit. con-
templat. c. 34
Christus non
incipit do-
cere, nisi post
triginta annos
exemplis
vitæ.
Matth. 4.

Tit. 2. 1.

D. Chr. ib.

Sur. Januar. 7.
S. Lucianus
Martyr boni
exemplum
multos infide-
les con-
vertit.
Matth. 23. 29.

Pl. 11. 2.
Defectu bo-
norum exem-
plorum,
abundat
iniquitas.

Dan. 14.
S. Daniel in
lacu leonum
jejunans
leones quo-
que jejunare
docuit.

S. Ambr. 1. 3.
de offic. c. 4.

Carnifices
Martyrum
eorum
exemplo
conversi
sunt.

D. Chrysol.
ser. 711.
Philosophi
docebant,
quæ non
faciebant.

Non sic 98.
Doctores.

S. Hier. l. 2.
ep. 30.

Viz. S. Frango-
iscus.
S. Franciscum
predicantem
exemplum
bonum.

S. Ber. ser. de
S. Benedicto.

Matth. 23.
Synagoga
dicitur Can-
thra Moy-
sis qui plus
manu &
exempla
quam verba
docebat.

S. Greg. Nyss.
de officio
homin. c. 8.

S. Leo ser. de
S. Lau.

nem Evangelii, novæque legis gratiæ promulgationem exordiri potuisset, nihilominus teste Sancto Matthæo: *Exinde cepit Iesus predicare, & dicere: Pœnitentiam agite*: quoniam vero tempore illud *Exinde* inchoatum fuisse existimatis? Post triginta annorum spatium, in operibus, exemplisque sanctis, nec non heroicis virtutibus consumptorum; tunc siquidem suum Christus os aperuit, ut pœnitentiam annunciarer. *Ex tunc cepit Iesus predicare*, inquit Author operis imperfecti, ex quo sentatus est, famem vixit in deserto, avaritiam sprexit in mente, vanam gloriam repulsiit super Templum; ut nobis ostendat, quod qui ventri suo contradicere potest, qui sæculi huius bona contemnit, qui vanam gloriam non desiderat, ille debet Christi vicarius factus iustitiam predicare. Quam veritatem S. Petrus Chrysologus doctè confirmat, in sermone cui titulus est: *De Joanne Baptista predicante, deque pœnitentia agenda*. Ibi enim huiusmodi format discursum; Quis efficacius jejuniæ & pœnitentiæ virtutem nobis imprimere potuisset, quam ille, cuius vita continuum extitit jejunium? *Doctior dicto factoque, Magister verus, quod verbo adstruit, demonstrat exemplo, Magisterium stat de scientia, sed magisteri authoritas constat ex vita, docenda faciens, obediens perficit auditorem, docere factis sola est norma doctrinæ, doctrinam dictis scientia est, in factis virtus scientia ergo illa vera est, quæ fuerit mixta virtuti, illa Divina est, non humana, Evangelista probante cum dicit: quia cepit Iesus facere & docere.*

3 Regius Plures ait: *Dabit voci suæ vocem virtutis*. At verò quænam est hæc vox virtutis, de qua Prophetæ hic loquitur? num sonitûs est sonoritas vocis? aut verò energia in dicendo? vel denique linguæ ad persuadendum efficacis facundia? nequaquam, sed audite id exponentem S. Bernardum, dum ait: *memento voci tuæ dare vocem virtutis. Quid illud, inquit? ut opera tua verbis concinnant, imò vera operibus, ut cures videlicet prius facere, quàm docere*: quibus verbis Abbatem quendam instruit, cuius munus erat alios gubernare; & mox subdit: *pulcherrimus ordo est & saluberrimus, ut omnis quod portandum imponis, tu portes prior, & ex te discas, qualiter oporteat alios moderari, alioquin subsannabit te sapiens, utpote pigrum illum, cui labor sit manum porrigere ad os. Nescio, an aliquando ad hoc vos reflexeritis, qualesnam videlicet fuerint illæ tabulæ legis, quæ diuturno tempore à populo Dei velut inestimabilis thesaurus in arca conservatæ fuerunt, utpote quæ non fuerunt primæ, quia de his legitur, quod *Moy-ses valde iratus projecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis*; & tamen hæc digito Dei scriptæ erant (*scriptas digitos Dei*): de secundis vero tabulis legimus, quod *Moy-ses in eadem legem Dei descripsit: Panem non comedit, inquit sacer textus, & aquam non bibit, & scripsit in tabula verba fœderis decem. Quidnam pro huius dubii solutione respondendum esse existimatis? admiratione quippè dignum est; quod lex non solum ore Dei dictata, verum etiam digito ipsius scripta, in illis tabulis lapideis ad radicem montis Sinai confracta fuerit, tabulæ vero à Moy-si conscriptæ permanserint illæ, atque in summa à populo veneratione fuerint habitæ. Pro resolutione igitur observandum, quod sacer textus prima vice non dicat de Hebræorum Legislatore, sicut in secunda, quod *cornu-ta fuerit facies sua ex consortio sermonis Domini*: secunda vice, non verò prima, *Moy-ses vultum luminosum & resplendentem præ se ferens tabulas portavit, lux autem & iplendor boni exempli symbolum est*; idè enim Salvator noster ait: *luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est*; quando enim leges non solum voce, sed & facto præscribuntur, id est, si adimpleantur & executioni mandentur, tunc minimè dubitandum est, quin firmum pedem figent, & stabiliter persistent. Eusebius Gallicanus prædicta Salvatoris verba (*vox estis lux mundi, sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona &c.*) exponens, ait: *lux estis, & sermo-ne & opere lucere debetis, magis autem operando, quam loquendo proficitis, quia major est splendor operis, quam sermonis; unde non ait: ut audientes bonum vestrum sermonem, glorificent Patrem; sed quid ait? ut videntes opera vestra bona, glorificent Patrem vestrum.***

4 Ingeniosa est illa S. Petri Chrysologi, in ordine ad Philosophos morales antiquos, consideratio, qui vi-vis quidem rationibus, & argumentis convincentibus contemptum mundi, sequelam virtutis, & vitii fugam persuadebant, nec tamen quidquam inde apud auditores proficiebant: *Audiant*, inquit Chrysologus, *qui de bono mortis veterum vetusta volumina detruverunt, nihil tamen inde capere virtutis, aut consolationis aliquid invenire valuerunt, quia etsi totis eloquentiæ viribus ad tolerantiam mortis armarunt animos, siccarunt lacrymas, suspiria sustulerunt, nihil tamen, aut de specula, aut de perpetua vita, aut de vera suis leti-tudine salute conquiescerunt.* Deindè Doctor causam examinat, cur doctrinæ illorum, cæteroquin ad intellectum convincendum efficaces, ad voluntatem tamen movendam nec quidquam effecerint; dicit igitur: *sed hæc talia cum dixerint, dicunt totum de sententia, non de vita.* Non verò sic fuerunt Doctores sacri, scilicet Sanctus Augustinus, Sanctus Gregorius, Sanctus Ambrosius, S. Joannes Chrysostomus, & similes alii, qui nullam in Scriptis sui suaserunt virtutem, quin prius in semetipsis eandem practicarint; si propriæ vitæ contemptum pro salute proximi in scriptis suis docebant, ipsi primi fuerant, qui vitam suam pro salute gregis sui, vel pro defensione honoris Dei contumeliati, vel denique pro fidei confessione constanter exponerent. Optime igitur Sanctus Hieronymus Nepotianum monet, dicens: *non confundant operatua sermonem tuum, ne cum in Ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat, cur ergo hæc quæ dicis, ipse non facis? delicatissimi Magister est, qui pleno ventre de jejuniis disputat, accusare avaritiam & latro potest, sacerdotis Christos, manu quæ concordent.* Celebre est factum illud, quod in sancti & Seraphici Francisci Assisiani vita legitur; hic enim die quadam socio suo ait: *exeamus ad predicandum*, quo dicto aliquot civitatis plateas obibat, moxque ad conventum denuò rediit, cui socius ait: *ergo Pater sancte non predicabimus?* cui Sanctus subintulit: *iam de facto predicationem nostram perfecimus*: illa namque religiosa morum compositio & modestia, qua per plateas eundo hominibus præluximus, salutis quædam prædicatio fuit, qua omnes ad devotionem, & compunctionem permoveri debuerunt: prout re ipsa factum fuit, nam paulò post multi confluxerunt, qui habitu Religionis indui postularunt. Unde S. Bernardus in sermone de S. Benedicto merito ita scribit: *sermo vivus & efficax, exemplum est operis, facile faciens suadibile, quod dicitur, dum monstratur factibile, quod suadetur.*

6 Cathedra Synagoge Hebræorum, ex qua populus in lege Divina eruebatur, summa à Moyse nomen sortita fuit: *super Cathedram Moy-si sederunt Scribæ & Pharisei*: sed cur non potius sedes illa Cathedra appellabatur Aaronis, qui summus sacerdos fuit, & ad quem specialiter pertinebat populum erudire in rebus Religionem, & provecum spirituales concernentibus; præterquam quod Moy-ses frater ejus balbutiens, & elinguis erat? respondeo, hoc quidem verum esse, voruntamen quantumvis Moy-ses in loquendo sterilis esset, valde tamen in operando fecundus erat, magisque facundus manu, quam lingua, utpote qui manu prodigiosam circumferebat virgam: tales autem admirabili cum fructu suam diffundunt instructionem & doctrinam, illi inquam, qui plus manu, quam lingua loquuntur. Unde S. Gregorius Nyssenus homini manus à Deo datas esse arbitrat, ut majorum efficacia loqueretur, dicit namque: *Dedit homini manus, ut melius loqueretur.* Qui loquendi modus satis impertinens esse videtur, si namque dixisset S. Doctor, bonum homini obtigisse organum, vocem sonoram, pectus capax, facile equidem intelligi potuisset, aut manus quodnam linguæ possunt præbere subsidium? responderi equidem posset, gestus plurimam conferre verbis energiam & opem, ad exprimendum conceptum internum, eumque vivaciter animis auditorum imprimendum; nihilominus etiam asserere licet, dictum Sanctum hoc loquendi genere usum fuisse, quia scilicet in manibus opera figurantur, quæ insignem verbis nostris colorem impertiantur & efficaciam: ideo S. Leo Papa inquit: *facilis ad exhortandum seratio, efficax ad suadendum; validiora*

tamen

Auth. ep.
imperf. ib.

D. Pet. Chr.
serm. 167.

PL 67. v. 36.
Præterea dicit
voci suæ vo-
cem virtutis.
S. Ber. ep. 110.

Exod. 31. 39.

Exod. 31. 18.

Exod. 34. 27.
Cur tabulæ
legis à Moy-
se secundo
scriptæ, con-
servatæ fue-
rint in Arca.

Matth. 1.

Inf. Gallie.
Hom. in c. 5.
Matth.

tamen sunt exempla quam verba, & plenius est opere docere quam voce.

6 S. Carolus Borromeus naturalis nequitiam facundia clatus dono, balbutiebat, & necessariis naturaliter ad prædicandum talentis destitutus erat; & nihilominus quia plus exemplo, vitæque sanctitate prædicabat, quam voce; verbum Dei sæpius annuncians, maxima cum aviditate audiebatur, stupendumque producebat fructum, licet cum Moyse dicere potuisset, *impediretis & tardioris lingue sum*. In principio contagionis, dum discurreret fufius, probaretque, quam necessarium foret, ut Religiosi alique Ecclesiastici se exponerent, qui peste infectis sacramenta administrarent, subito 18. eodem in momento, & postmodum innumerales alii ad hoc charitatis officium sese obtulerunt; præsertim quia ipsemet cum Salvatore gloriari poterat, *exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*. Neque id mirum cuiquam videatur, quia ut diximus, & Commentator Nazianzeni protestatur: *nihil verbis, quæ operibus confirmantur, ad persuadendum firmius ac valentius*.

7 Exemplum esto. Volens Deus ex silice producere aquam, Moyse iussit, ut manu virgam applicaret: *tolle virgam*. Quorsum, vos interrogo, requirebatur virga, quandoquidem miraculum per linguam patrandum erat? *loquimini ad petram coram eis; & illa dabit aquas*. Sensu igitur literali relicto, ad mysterium me confert & dico, voluisse per hoc designare Dominum, quod aquam compunctionis ex induratis impiorum cordibus educitur, primis prodigiosam operationum exemplarium & admirabilium virgam manu excipere debeant, & deinde ad petram loqui, id est, persuadere, & habituatōs convertere peccatores.

8 Exemplum esto. *Vos estis Sal terra, vos estis lux mundi*, Christus quondam ad Apostolos, inquit iis ad alios omnes dixisse scribitur, qui ad notitiam divinam idololatrias, usque ad collum in vitiorum ceno sepultos, reducturi erant; qui loquendi modus nostro apprimè deservit proposito, siquidem Sal priusquam cibos condiat, lapidosque reddat, liquefit & consumitur; iterum candela, ut alios in noctis caligine illuminet, prius colliquefit & destruitur: tales itaque omnes eos esse voluit Christus, qui per Evangelii prædicationem impios ad salutis viam reducere debent; saltem scilicet & lumen, id est, ut prius jejuniis, vigiliis, peregrinationibus, & eleemosynis sese emacerent, omnibusque aliis corporalis & spiritualis misericordiae operibus vacent, quia hoc auditores dociles reddit, & faciles, ut inclinentur & convertantur. Ideo S. Cyprianus dicebat: *Philosophi facti non verbis sumus, nec magna loquimur, sed vivimus*. Dum S. Carolus Borromeus tres illas valles sub dominio Helvetiorum situatas visitaret, ne vestigium quidem Religionis ibidem invenit, utpote ex quibus passim ex omni parte hæresis invaluerat: quia tamen vallium illarum incolæ, Sancti Caroli vitam considerant, quod scilicet amore ipsorum nulli parceret labori, nec ullum præteriret locum, quantumvis alpestrem, & inaccessibilem, quem personaliter non penetraret, nudistabulis indormiendo, nutriendo se cibis grossis & vulgaribus, orationibus, prædicationibus, aliisque exercitiis spiritualibus indefessè insistendo, vias illas difficiles proprio sumptu conficiendo, eximiamque in dandis eleemosynis munificentiam exhibendo; hoc unum illis efficax stimulus fuit, ut denuò ad obedientiam & gremium Ecclesiæ, & ad veram fidem, in qua antea vacillaverant, promptè reverterentur, & ad recipiendam quamvis strictissimam reformationem, ultro citroque propenderent; insuper S. Archiepiscopo apertè dicendo, se in ejus ordinationes, non timore censuræ, aut pœnæ cujuscunque condescendere, sed boni exempli sui efficacia violentatos se illas libenter admittere. Unde Sanctus Isidorus Pelusiota ait: *sermo actione deserviens, non ultra aurem graffatur; qui autem ab actione animatus est, ut qui actis & efficax sit, altè penetrat, animumque attingit*. De duobus Apostolis Simone & Juda in ipsorum lectionibus dicitur: *fidem in efferatis gentibus disseminarunt, innumerales filios Iesu Christo pepererunt*; ipsi namque fidem in Perside & Ægypto, aliisque Regnis barbaris plantarunt, indeque copiosissimam quandam fidelium

messem Evangelio compararunt; nam ut Carthusianis attestatur, ad notitiam Christi & fidei Christianæ Regem Babylonie induxerunt, adeoque plus quam sexaginta millia hominum cum Rege, Duce, atque Principibus acceperunt Baptismum; at verò scitis ne, quænam hujus copiosæ messis causa extiterit, inquit idem Author? nimirum fidelissimè & insatigabiliter pro humani salvatione generis laboraverunt; quando enim prædicator aliquis sine proprio interesse, sine respectu aut sine aliquo, siue gloriæ mundanæ, siue propriæ utilitatis, solum pro servitio Dei & salute proximi sudat, ac sustinet, & mortis se periculis exponit, tunc prædicatione ejus, qualiscunque illa sit, energiam habet, & magnum fructum affert.

9 Gregorius Nazianzenus, postquam se ad virtutes reflexisset, quas Salvator noster discipulis suis insinavit, priusquam illos ad novam legem evangelicam prædicandam quaquaversum ablegaret, dicit, Salvatore illos potius cælestes, quam terrenos homines desiderasse; *ut uno verbo dicam, inquit, cælestes, ut non minus ob eorum vitam & mores, quam ob sermonem atque doctrinam Evangelium curat*. Legatis velim S. Abrahami Eremitæ vitam, ibi namque invenietis, ipsum quidem omnibus viribus in id connisum fuisse, ut paganos nonnullos obstinatos ad veri Dei notitiam perduceret, veruntamen multo tempore in vanum laborasse; postquam verò multas ab iis receperat iniurias, verbera, & contumelias innumeras, cum aspera omnia pateretur, magis ac magis amor ejus & charitas angebatur. Unde factum est, quod die quadam simul congregati, hos inter se sermones miscuerint, *cernitis tam magnam patientiam viri, & ineffabilem circa nos charitatem, quomodo in tantis tribulationibus, quas ei intulimus, nequaquam ex loco discesseris, neque ulli nostrum malum verbum locutus sit, neque aversus est a nobis, sed cum gaudio magno sustinueris universa? unde nisi esset (ut asseris) Deus verus quem prædicat, & Regnum & Paradisus, ultio quoque malorum, non hanc tribulationem pateretur inaniter*. Venite itaque, credamus in Deum, quem prædicat; pariter omnes in Ecclesiam pergunt clamantes atque dicentes: *gloria Deo cælesti qui misit famulum suum, ut nos ab errore salvaret*. In annalibus Capucinatorum scribitur, quod cum Angelus Gioiosa (qui Dux, Par & Marcellus Franciæ fuit) Provincialis Parisiensis esset, & nonnullos Flandriæ conventus visitaret, atque circa vespertam in castellum quoddam, cujus Dominus hæreticus erat, pervenisset, ab eodem Domino charitativum propter Deum hospitium petierit; qui illum in stabulum quoddam duci iussit, quod tecti experts, & semidurum erat, in quo nocte illa magna cum lætitia commoratus fuit; diluculo verò sequenti cum abinde recedens, in itinere quendam dicti Baronis amicum obvium haberet, ab illo interrogatus, quomodo à dicto Barone tractatus fuisset, respondet: optimè, & quidem valdè re obtestor, ut magnas illi nomine meo pro concessio hospitio gratias agas. Quod cum ille apud præfatum Dominum exequeretur, isque quinam hi Capucini fuerint, ab illo requisivisset, mox ut unum illorum patientem Gioiosam fuisse intellexit, consensu equo celerimò cursu ipsum est insecutus, cumque ad illum venisset, ad ejus pedes prostratus veniam ab eo petiit; cumque sanctus ille vir Baronem hunc ad heresin quam profitebatur, ejurandam hortaretur, tantum in illo visum à se dicti servi Dei humilitatis, mortificationis & patientiæ exemplum prævaluit, ut paucis abinde diebus ad orthodoxam fuerit fidem conversus. Quodque in hoc hæretico prædicationes & doctrinæ Catholicorum ad errores suos detestandos facere non potuerunt, id tandem obtinuit virtus, tanta cum ædificatione, & per actum adeo heroicum ab hoc perfecto religioso exercitata; nam ut S. Antonius de Padua ex D. Chrysost. quem citat, ait: *magis exempla incitant quam sermones*.

Die. Chr. Ser. de SS. Apost. Sim. & Juda.

Nazianz. in Apol.

Vita Pauli 1.1 c.6. Abraham Eremita, patientia & bonis exemplis multos convertit idololatra quod verbis non potuit.

Annal. Cap. An. 1606. n. 81. Provincialis Capucinatorum Baronem hæreticum sua patientia convertit ad fidem.

S. Ant. de Pad. in Dom. Quinq.

DISCURSUS III.

A R G U M E N T U M.

Si boni illius, quod persuadere volumus, ali-
quod in nobis præmittamus exemplum, au-
ditori illud facilius persuadere, & imprimere
poterimus.

T H E M A.

Capit Iesus facere, & docere, Act. 1.

Exemplo
Christi pñ-
us facien-
tū, quā doc-
tum est.

D. Carth. lib.

D. Chrys. ho.
13. in Acta.

Luc. 9. v. 58.

Docere, &
non facien-
s, histrio, &
hypocritus
est.

S. Greg. hom.
39. in Evang.

S. Franciscum,
docuit suos
plus prædi-
care exēplo
quā verbo.
To. 1. Op. 3.
Franc. coll. 1.

D. Chrys. ho.
3. in Gen.

Lyrar. in ca.
2. Ruth.

1. Cor. 4.

Lib. 1. cap. 2.
n. 1.
Quod etiam
fecit S. Phi-
lippos Ne-
rius.

In carnata Sapiencia, postquam in terram descen-
disset, ut hominem doceret, prius per triginta anno-
rum decursum operari voluit, & tandem ultimos tres
annos eruditioni hominum impendit; id quod hisce
verbis insinuat: *capit Iesus facere*. Ut scilicet nos in-
strueret, quod potius facere, quā dicere debeamus,
si efficaciter persuadere velimus: *Pensandus est ordo
verborum*, inquit Dionysius Carthus. *in eo quod scriptum
est; capit Iesus facere, & docere, ita quod primo exorsus
est operari, deinde quod fecit, & docuit*. Nihilominus
Chrysostomus observat, quod licet Filius Dei diu-
turnum servaverit silentium, nihilominus per exem-
plarem aded sanctamque vitam efficaciter prædicabat.
Ideoque S. hic Doctor, Lucæ Evangelium interpretans,
ait: *Indicavit, quod Iesus faciendo docuerit; conside-
ra, quo pacto Christus dixit suis per opera fidem concili-
ari*. Quando namque (discursus est S. Doctoris)
ad mansuetudinem auditores exhortabatur, primum
huius virtutis exemplar semetipsum assignabat; pau-
peratē docuit, sed prius eam ipsemet practicavit, ve-
raciter dicens: *Filius hominis non habet, ubi caput re-
clinet*. Dilectionem inimicorum recommendavit, ait
& ipse in cruce pro Crucifixoribus oravit. Consilium
dedit, ut tunicam violenter auferenti, daretur & vestem;
ait ipse cum vestimentis totum elargitus est sanguinem.
Ita D. Chrysostomus, qui tandem subnectit, dicens: *Idem
ne facerent, & discipulis præcipit; unde & Paulus dixit:
quemadmodum habetis formam ex nobis, nihil enim Docto-
re frigidius qui verbis duntaxat philosophatur, neque enim
hoc Doctoris est, sed histronis, & hypocritæ, ideoque Apostoli
prius vita exemplis docebant, deinde verbis, quin potius, ne-
que verbis quidem erat opus, cum clamarent opera*. Quan-
tumvis namque Apostoli donum linguarum acceperant,
& admirabilis eloquentiæ flumine inebriati essent, nihil-
ominus certissimum est, eorundem prædicationis enet-
giam, plus in sanctorum & admirabilium operum exem-
plaritate, quā in verborum efficacia fundatam fuisse;
liquidem ut S. Gregorius ait: *Ad amorem Dei, & proxi-
mi, plerumque corda audientium, plus exempla, quā ver-
ba excitant*.

2 Religio Franciscana, per Providentiam divinam à
Patriarcha Seraphico in Ecclesia idē instituta fuit, ut
Apostolicum in mundo spiritum renovaret. Sed audia-
tis velim maximè essenziale, quod S. Fundator suis in hæc
verba præscripsit, documentum: *Consideremus, fratres,
vocationem nostram, qua vocavit nos misericors Deus, non
tantum pro nostra, sed etiam pro multorum salute, ut eamus
per mundum exhortando omnes plus exemplo, quā verbo*.
D. Joan. Chrysost. alibi de hac eadem materia tractans,
asserit, quod deficientibus verbis, bonum exemplum illo-
rum vicem suppleat: *Præcedente opere, etiam si non sequa-
tur doctrina, sufficiunt opera ipsa, magis quā ullā vox, ad
docendum eos qui in nos respiciunt*. Lyranus S. Franciscum
verba illa Cantici S. Annæ ita declarare solitum fuisse
scribit: *Sterilis peperit plurimos, & quā multos habebat
filias, infirmata est, sterilem dicebat fratrem simplicem, offi-
cium prædicandi non habentem, per quem generantur filii,
id est, Ecclesia Dei, juxta illud 1. Cor. 4. In Christo Iesu per
Evangelium ego vos genui; & talis frater simplex exempla-
ri vita plus proficit sibi & aliis, quā prædicator verbosus;
& idem dicendum de aliis simplicibus personis, quæ sunt vi-
ta exemplaris*. S. Philippus Neri, cum adhuc secularis
existens, post absoluta studia sua vitæ spirituali totaliter
deditus esset, coram confraternitate S. Trinitatis (quæ
ipsum suum fundatorem habere gloriatur) ante sanctissi-
mum sacramentum sermonem faciens, in unico tantum
sermone triginta juvenes licentiosos, & dissolutos con-
vertit; notatque historia, conversiones istas, non facun-
diz, doctrinæ & talenti sui, sed potius magnæ astimatio-
nis, in qua ipsum ob sanctam ejus vitam habebant, effo-

Manfi Bibl. Præd. Tom. II.

ctus fuisse: multi, qui ed ad ipsum audiendum accesser-
ant, ut eum deriderent, videntes hominem laicum de
materiis sacris, & spiritualibus sermocinantem, sermonis
ejus efficacia capri, conversi fuerunt. *Illā etenim vox, ut
S. Gregorius ait, libentius auditorum corda penetrat; quam
dicentis vita commendat; quia dum quid loquendo
imperat, ostendendo adjuvat, ut fiat*.

3 Populus DEI electus sub Saulis regimine in cultu
divino, & sanctorum legum observantia plurimum defe-
cerat, ac proinde Deus ut damnum hoc refarciret, David
servum suum elegit; unde Psalmista, postquam dixisset:
*Et edificavit sicut unicornium sanctificum suum in terra
quam fundavit in sacula*, pergit ulterius, dicendo: *&
elegit David servum suum, & sustulit eum de gregibus
ovium, de post facientes accipit eum, pascere Jacob servum
suum, & Israel hereditatem suam*. At verò inquires, ex quo
David in juventute nullam studiis, aut libris tractandis,
operam dedit, sed tantum pecoribus pascendis intentus
fuit, quomodo Israel emendare, vel instruere poterat? Re-
spondeo igitur, parum hoc obfuisse, quia David *pavit eos
in innocentia cordis sui, & in intellectibus manuum suarum
deduxit eos*; nimirum David intentum suum assecutus
fuit, populum sibi recommendatum in viam bonam di-
rigendo, per intellectum manuum suarum: *in intellectu-
bus manuum suarum deduxit eos*. At verò dices ulterius,
quis unquam intellectum in manibus repositum esse au-
divit? audite Cajetanum dicentem: per intellectum
facta exemplaria significat, addendo, manuum suarum; 3
manus enim Davidis, id est exemplaria ipsius opera,
combinatæ cum verbis illis: *in innocentia cordis sui*, &
statim desinetis admirari fructum, quem in populo illo
produxit; nam ut Plinius in Panegyrico Trajani scribit:
*Melius homines exemplis docentur, quā in primis hoc in se
boni habent, quod approbant, quā præcipiunt fieri posse*.
Nec minus utilis est illa sententia Pacati in panegyrico
Theodosii dicentis: *Exasperat homines imperata cor-
ruptio, blandissime jubetur exemplo*. S. Bernardus in sermo-
ne quem in exequiis devoti cujusdam monachi Hum-
berti recitavit, inter alias virtutes, quas in ipso com-
mendat, hanc quoque recenset: *factitium vobis sermo-
nem in omni forma sanctitatis, iste Dei servus exhibuit,
quem, & longum fecit, & magnum*: quando enim exe-
cutioni mandatur, & factibile esse demonstratur, quod
persuadetur, tunc cor auditoris subjugatur & vincitur.
Et idē priusquam Cœlestis Magister noster prædicationem
suam exordiretur, prius ad Jordanem se recepit,
ut ibidem præcursoris sui manibus baptizaretur: *tunc
venit Iesus à Galilea in Jordanem ad Joannem, ut baptiza-
retur ab eo. Joannes autem prohibebat eum, dicens; ego
à te debeo baptizari, & tu venis ad me? respondens au-
tem Iesus, dixit ei; sine modo; sic enim decet nos implere
omnem justitiam*. Sed, obsecro, de quamvis justitia ibi
Christus loquebatur, quā implendam esse dicebat? au-
diamus authorem operis imperfecti, qui dicit: *omnem
justitiam non prius verbis, quā factis implevis*: unde
etiam Lucas testatur de illo, dicens: *capit Iesus facere,
& docere*. S. Ambrosius super Lucam scribens, eadem
verba hunc in modum exponit: *Quæ est justitia, nisi
ut quod alterum facere velis, prior ipse incipias, & tuo alias
horteris exemplo*? Quia igitur Salvator noster sacrum
Baptismatis lavacrum pro salute generis humani insti-
tuere volebat, prius ipsemet baptizari voluit; sumpto
Baptismo, statim se ad prædicandam penitentiam, auste-
ritatem, jejunia, tentationumque repulsam, accingere
decreverat, ac proinde ipsemet subito in horridum
quoddam desertum se subducere, ibidemque summo
cum rigore jejunare, atque ad prædicandum cum Luc-
ifero se accingere voluit. Unde Hugo Cardin. super illa
verba: *capit Iesus facere & docere*, observat, quod prius
dicatur *facere*, & postea secundo loco *docere*; *facere
prius, & docere postea*. S. Bernard. verba illa Cantico-
rum; *vox turturis audita est in terra nostra*, præsentem
proposito hunc in modum adaptat: *Illius Doctoris, in-
quit, libenter audio vocem, qui non sibi plausum, sed mihi
plausum moveat. Verò turturē exhibes, si gemere doceas,
& si persuadere vis, gemendo id magis, quā declamando,
studeas oportebit. Exemplum sanè cum in aliis multis,
tum vel maximè hoc in negotio, verbo efficacius est. Dabis
vocis tua vocem virtutis, si quod suades, prius illud tibi co-
gnosceris persuasisse. Validior operis, quā oris vox. Fac*

S. Greg. p. 2.
Vall. c. 1.

David idē
docuit popu-
lum intelle-
ctu manuum
suarum, id est
operibus
suis.
Psalm. 77. 69.

Cajet. lib. 1.

Plin. Pan.
Trajan.

Pac. in Pan.
Theodosii.

S. Bern. in
obitu Hum-
berti.
Christus S.
Baptism. ad
instans, nisi
prius ipse
baptizatus
fuisset.

Matt. 3. v. 12.

Auth. Imp.
Hom. 4.

S. Amb. 1. 1.
in Luc. c. 1.

Hug. Card.
in Act. 1.
S. Bern. ser. 19.
in Cant.
Cant. 2. 12.
Præclara ad-
monitio San-
cti Bernardi
ad Doctores,
& prædica-
tores.

ut loqueris, & non solum me facilius emendas, sed te quoque non levis libera scabro, non jam panis ebor, ad te si quis dicat: alligant onera gravia, & importabilia, & imponunt ea in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea movere; sed neque illud verearis oportet, tu qui alios doces, te ipsum non doces? S. Ambrosius in principio lib. 3. de virginibus rationem assignat, cur exempla verbis majoris sint efficacie: quoniam, inquit, nos infirmi admonendum sumus, & impares ad docendum, exemplis potius quam preceptis utamur imbuendum, licet amplius proficiatur exemplo, quoniam nec difficile quod jam factum, aestimatur, & utile quod probatum.

4 Prophetæ Evangelicæ eos, qui alios in timore Dei erudire debent, his verbis adhortatur: super montem excelsum ascende, tu qui Evangelizas Sion, exalta in fortitudine vocem tuam. At verò dicere quis posset: quid opus est, hoc officium bene adimplere volenti, ut vocem suam exaltet, vel excelsum quendam locum conscendat? S. Gregorius respondet; idem id præcipi, ut qui Cælesti prædicatione utitur, imò jam terrenarum deserens, in rerum culmine stare videatur, tantoque facilius subditos ad majora pertrahat, quanto per vitæ meritum de supernis clamat. Deus olim in Levitico volatilia sacrificanda, retorto ad collum capite offerri jubebat: & quidem certum est, quod increata Sapientia ad hunc præcipiendum ritum, & ceremoniam, quæ parvi momenti prima facie esse videtur, se demissa minime fuisset, nisi peculiare in eadem ceremonia mysterium lateret; quod idem S. Gregorius super Ezechielem scribens, his verbis nobis declarat: Caput ad pinnulas retorqueri præcipitur, ut ea quæ dicis, facias, & os ad opera conjungas. Ipsemet quoque Seneca moralis Philosophus hanc nobis veritatem detegit, dum ad Lucilium suum ita scribit: longum iter est per præcepta, breve, & efficax per exempla, quia homines plus oculis credunt, quam auribus: dicere enim facile est, operari autem difficile, ac proinde plus operibus, quam verbis creditur. S. Cyprianus majori, quam Seneca, cum autoritate loquitur, dum inquit: Plus proficitur, cum in rem præsentem venitur, nec de virtute dubitatur, quando quod præcipitur, etiam exemplis firmatur. Et idem Plinius ait: Erat antiquius institutum, ut a majoribus natum, non auribus modo, verum etiam oculis disceremus, quæ faciendæ.

5 Regius Psalmista de quarundam linguarum infirmitate his verbis conqueritur: Infirmata sunt linguæ eorum: sed cur infirmata erant? utique non idcirco, quia tenuem nimis sonum edebant, sed quia ad loquendum, & persuadendum efficaces non erant; unde Hugo egregie ad intentum inquit: Infirmata sunt contra eos linguæ eorum, quibus illi prædicant, quia debilis est lingua, quam manus non adjuvat. Verum inquires, qualem auxilium manus linguæ subministrare poterit? constat quidem, quod ad bene, & cum energia loquendum, dentes, labia, pectus, & arteriæ plurimum conferant, at verò manus quomodo vocem fortificare valebit? Notandum est igitur, quod per manus opera, & bona exempla, vel potius correspondentia inter opera, & verba, intelligenda veniant, unde Sanctus Gregorius ait: loquentis auctoritas perditur, cum vox opere non adjuvatur: contra verò Hugo ait: sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum, id est verba semetipsos condemnantium seu parvipendensium, humilitati, & mortificationi operam dantium, hæc sunt quæ veluti totidem sagittæ corda auscultantium feriunt. S. Joannes Baptista excellentissimus prædicator fuit, ut constat; at verò dic soles, ubinam studuit? intra deserti teneris sub annis, &c. Certè unico tantum libro, seu homiliario ipsum usum fuisse invenio: sicut scriptum in libro sermonum Isaie Prophete, pulpitem ejus in vasta solitudine quidam arboris truncus erat, templum caverna Scorpionum, habitus ejus merum quoddam cilicium ex pilis Camelorum contextum esse videbatur, quid mirum igitur, si verba ipsius ferientes sagittæ fuerint, erat quippe vox clamantis in deserto? Tertullianus olim gentilibus, Christianos, quod parum loquerentur, accusantibus, his verbis respondit: & si loquium quiescas, ipse habitus clamat; pari quoque ratione tamen non nemo fortassis sit, cujus vox vel nunquam vel raro audiat in publico, si tamen is exemplariter vivat, & boni

nominis odorem edat, vita hæc prædictio est omnino efficacissima, quia ipse habitus, & mores clamant. Unde S. Anselmus ait: nihil prodest aliquem exercitum esse dicendo, & ad loquendum irivisse linguam, nisi plus doceat exemplo doctrina, quam verbo. Denique qui impudicus est, quavis differis sit, & ad castitatem audiens cohortetur, sermo ejus est infirmus, & melioritatem non habet cohortandi, sicut è contrario, quavis sit rusticus, & tardus ad loquendum, si castus fuerit, exemplo suo homines potest ad vitæ similitudinem impellere. S. Ambrosius verba illa S. Pauli ad Titum (in omnibus fidem bonam ostendentes, ut doctrinam Salvatoris nostri ornent in omnibus) exponens, in quoniam hoc ornamentum doctrinæ Christi, quam pertrahere nititur, consistat, his verbis declarat: bonis operibus, & fide, doctrinam dicit ornari Dominicanam; tunc enim placet, & decora, sibi, qui eam proficitur, non illam exosam faciat, abnegans factis, sed amabilem, & veram. Cum dicta sequentibus factis implentur, ostenduntur vera, ac per hoc decora. D. Chrysostomus propositionem quandam tradit, ex qua perspicue deducitur, quod ad trahenda ad notitiam Dei, & ad bonum corda humana, bona exempla majorem virtutem habeant, quam miracula; dicit enim: Convincunt magis opera virtutis, quam miracula; cujus mox rationem reddit, dicens: hæc namque fide fieri possunt, vel si verè, etiam ab improbis per gratiam gratis dantur. De eodem puncto quoque S. Prosper in libro de vita Contemplativa differit, dum ait: Plus fideles Catholicos bonis exemplis, quam luculentis verbis solere proficere, eamque esse summam perfectamque doctrinam, quam conversatio spiritualis ostenderit, nunquam inanis sermo jactaverit; in eodem quoque loco ulterius progreditur, demonstrando, quod in die judicii non instituetur examen, vel ratio verborum, quibuscum alio ad virtutem exhortati fuerimus, sed potius de operibus bonis quibus ipsis præluximus; ac tandem idem Sanctus his verbis concludit: nec facile persuaderi esse possibile, quod docet lingua, si à vita lingua dissentiat: illud autem probare possibile est, quod si prædices, si non prædices, faciendo confirmas, & imitari volentibus cum quadam delectatione ipsius possibilitatis inculcas. Idem etiam ipsemet Salvator noster glorioso Magni titulo decorat illos, qui doctrinam suam bonis exemplis conjungunt: qui fecerit, inquit, & docuerit, hic Magnus vocabitur in Regno Cælorum, id est in Ecclesia; unde S. Paulinus in Epistola quadam ad Valerem ita scribit: Altissimus inter Regni sui maximos nominabit, quibus concessis factis equare sermonem, ut & doctrina tibi vita tua sit, & vita doctrina, quo fit, ut nemo se audeat excusare discipulus, velut difficultatis imperio, cum prius astringatur virtutis exemplo. Sacrum Concilium Trident. de reformatione Ecclesiasticæ & bonis eorumdem moribus, utpote qui ad alios instruendum electi sunt, tractans, ita scribit: Hoc est veluti quoddam prædicandi genus, quod tamen omnes fructus semper, & ubique parit stabiles, & pulchros. In Italia annunciantium Evangelium pedes plurimum commendantur: quam pulchri sunt pedes annunciantis, & prædicantis; nullam de ore, vel lingua mentionem facit, licet hæc ad prædicandum quam maximè usus sit, & necessaria, sed pedum tantum meminit, quia opera in prædicantibus maxime æstimantur, majoremque efficaciam obtinent.

DISCURSUS IV. ARGUMENTUM.

Bonum exemplum magnæ est utilitatis, & necessitatis, præcipue in iis, qui in Regimine, & Superioritate aliis præfunt.

T H E M A.

In omnibus reipsum præbe exemplum bonorum operum, Tit. 2. v. 7.

1 Volens Apostolus Titum discipulum suum, quem in Candia Episcopum ordinavit, adhortari, ut gregem à Barbaris seductum, ad fidem veram reduceret, plus et, per vitæ exemplaritatem, quam per eloquentiæ energiam conandum esse inculcat, dicens: in omnibus reipsum præbe exemplum bonorum operum, ut, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis. Ubi S. Ambrosius subjungit: quod ut officium sit arduum aut difficile, Magistrum formam esse præcipit;

S. Anselm. Tit. 2. v. 7.

S. Ambrosius. Tit. 2. v. 7. Ornamentum doctrinæ Christianæ sunt bona opera.

D. Chrysostomus. S. Babylas.

S. Prosper. L. 2. c. 17. de vita Contempl.

Illi titulum Magni merentur, qui faciunt quæ docent. Matt. 23. v. 12. S. Paulinus Ep. 27.

Concil. Trident. de Ref. sess. 21. c. 1.

Superioribus debent iudiciis præbere exempla bonorum operum.

S. Ambrosius. Tit. 2. v. 7.

pis; quibus verbis, ut idem S. Doctor insinuat, S. Paulus Titum modum præscribit, quem in eradicandis vitiis zizanias, plantandisque virtutibus Christianis, servare debet: *ut ea quæ docet, inquit S. Doctor, quomodo fiant, ostendat, ut is, qui prophani sunt, & inimici fidei, erubescant, videntes, quia quæ verbis docet, vera esse probat factis.* Sane Anselmus personam Apostoli assumens, ita dictum exhortatur Episcopum: *ut doctrina sua sit efficax, præbeat ipsum exemplum bonorum operum, id est, ita vive, ut sis omnibus forma bene vivendi, & qui te viderint, legant in operibus tuis, velut in libro, quid agere debeant.* Porro Cajetanus, cum Apostolus sollicitè ad eum Titum extimularit, juventutis ejusdem adscribit; quantum namque adolescentior erat, tanto convenientius erat, ut populum sibi subiectum, potius vitæ sanctitate, quam correctionum, & reprehensionum autoritate, regeret: *Inter instruendum juniores, instruit ipsummet Titum, inquit citatus author, ut hinc intelligamus, ipsum esse in numero juniorum, & ut juniores magis doceant exemplo, quam verbo.*

2 In omnibus, &c. Apostolos, futuros Ecclesiarum Cardines, quæ in variis mundi partibus plantandæ erant, Spiritus Sanctus per os Davidis titulo afficit Cælorum, dum ait: *Cæli enarrant gloriam Dei.* Quæ verba, sicut & alia illa (*qui extendit Cælum sicut pellem*) considerans Hug. Card. epitheti hujus mysterium explanat, dum inquit: *ipsi sunt Cæli respectu subditorum, quia sicut motus Cæli est regula omnium motuum inferiorum, ita opera Prælatorum debent esse regula subditorum; sed dicitur Jerem. 4. Aspexit Cæles, & non erat lux in eis.*

3 In omnibus, &c. Simile monitum idem Apostolus alteri suo discipulo Timotheo Ephesino Episcopo tradidit his verbis: *Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate.* Ut scilicet (subnectit S. Thomas) quod verbo præcipis, impleas opere, & hoc in locutione; unde dicit: *in verbo, scilicet ponderato, ordinato, & circumspetto.* Item in conversatione exteriori, ut, sicut excellit loco, & dignitate, ita & honesta conversatione. Cujus præcepti hæc principalis est ratio, quoniam Prælati, qui Imperii sustinent habenas, ubique veluti in societate, & comitatu sunt multorum, atque adeo multi, ad eorum sive bonum, sive malum exemplum, respectivè aut salvantur, aut damnantur. Idèdque S. Fulgentius in quadam epistola ad Theodorum scribens, ait: *fit, ut qui sunt in sæculi culmine constituti, aut secum plurimos perdant, aut secum multos in via salutis acquirant.* Ita Regulus ille Capharnaïta, post miraculosam per Salvatorem filio restitutam sanitatem, non solum ipse legis Evangelicæ jugo, sed & tota illius familia se subiecit, dicente S. Joanne: *credidit ipse, & domus ejus tota.* Verisimile autem est, eum familiam habuisse, admodum numerosam, siquidem persona opulenta erat, inque honoribus constituta. Porro si tantæ conversionis rationem quaeritis, S. Thomam audite dicentem: *Quia secundum conditionem Dominorum, sive bonam sive malam, servi disponuntur.* Notandum autem, Spiritum Sanctum, qui fallere nequit, notanter dicere: *domus ejus tota;* ita ut omnes, & singuli ad exemplum Domini sui sese converterint; idèdque S. Hieronymus inquit: *vide, quanti referas majorum fides, cum bonis conjuncta moribus; inferiores enim eos facile sequuntur.*

4 Cap. 9. lib. 1. Esdr. inconsolabilem ejusdem herolis nobis commemorat planctum, tenerrime ingemiscens propter Israelitarum sponalitia, contra D E I præceptum, cum Gentiliis mulieribus contracta; ait namque: *scidi pallium meum, & tunicam, & vulsi capillos capitis mei, & barbam, & sedi marens.* Annon hic illud Psalmistæ vaticinium adimpletum fuit: *Imple facies eorum ignominia, & querens nomen tuum Domine?* Immediatè ante populus ille sub servitutis jugo pressus fuerat, ut hac via ad debitam Deo obedientiam, & obsequium præstandum induceretur; & nihilominus iterum subito in præcipitum corruit. Tantæ inconstantie causam nostis? Malum erat Primatum exemplum, siquidem inibi dicitur: *Magnus etiam Principum, & Magistratum fuit in transgressione hac.* Utigitur populum ab hoc perditionis ba-

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

thro eriperet Esdras, quid eum fecisse arbitramini? scandalosam fortè reprehendit transgressionem? forsitan justitiæ divinæ iratæ supplicia transgressoribus intentavit? argumentis fortasse, & efficaci facundia prævaricatores ad poenitentiam reducere conatus fuit? minime equidem, quin potius primus omnium ciliicio se vestivit, & plangere cœpit, quantumvis nulum in dicto excessu participium haberet: *Scidisti pallium meum;* quæ verba ita Interlinearis illustrat: *lugubri habitu dolorem cordis significans, ut scilicet velocius animos omnium ad poenitentiam provocarem, & sedi marens, docens per lamenta poenitentia, veniam esse impetrandam.* Tantumque sancti hujus viri profuit exemplum, ut historia sacra dicere non dubitet: *convenerunt autem ad me omnes.* Ubi Glossa inquit: *nota, quantum exempla juvant; nihil scribitur Esdras locutus fuisse, sed tantum audito scelere lachrymasse, & turbam ad se fidelium, non vociferando, sed lacrymando traxisse.*

5 Quantum magis curus Ezechielis in sacrorum Interpretum intellectibus vertitur, & rotatur, tanto plura in eodem mysteria conspiciuntur; porro facit textus ait: *cum ambulabant animalia, ambulabant pariter & rota juxta ea, & cum elevarentur animalia de terra, elevabantur simul & rota.* Ubi Galfridus per similitudines dictorum animalium, currum sustentantium, illos dicit denotari, qui regimini præsumunt, & ministerio destinati sunt Evangelico; per rotas verò subditos intelligit. Observandum verò est, quod rotæ illæ volebantur, juxta velocitatem vel tarditatem motus animalium, quia secundum, quod bona vel mala sunt superiorum exempla, subditi vel gressum sistunt, vel coeptum à se cursum prosequuntur: *Nunc autem, quod miserandum est, & dolendum, pluribus in locis, cum retrocedentibus animalibus revertuntur simul & rota, & cum cadentibus cadunt, & cum incurvatis ad terram pariter incurvantur.* Dionysius Carthusius super illa actuum Apostolicorum verba: *capit Iesus facere & docere,* ad gubernantium instructionem ita scribit: *primo exorsus est operari, deinde quod fecit, edocuit, quo multorum præsumptio, atque audacia increpatur, qui promiores sunt docere, quam discere, loqui, quam audire, vel qui ea, quæ prædicant, facto non exequuntur, in hoc enim ipso suis ipsi doctrinis detrahunt, neque cum aliis prælati sint, erubescunt vitiose, & in exemplariter conversari coram his quibus præsumunt.* Porro quantæ efficaciz sit præsidentium exemplum, ex eo, quod in Ninive contigisse legitur, clare elucet; Jonas etenim populo Ninivico, ad fauces usque crapulis, tripudiis, carnalibus voluptatibus, cunctisque aliis dissolutionibus immerso (pro cuius describenda malitia hoc unum dixisse sufficiat, quod Sardanapalus illi tanquam Rex præfuderit) jussu Dei totale comminatus est exterminium, & licet tanta illius populi malitia, & impietas esset, attamen ad illam Jonæ vocem, & funestum nuncium facta est mutatio quædam, qua major indifferenter in omnibus dari non poterat; nam *vestiti sunt saccis à majore usque ad minorem, jejunium sibi in pane, & aqua indixerunt rigorosissimum, tamque austera fecerunt poenitentiam, quæ ad excutiendum è manibus Dei divinæ itæ flagellum sufficere poterat.* At verò scirene vultis, undenam tantum hoc bonum suam derivavit originem? *Pervenit verbum ad Regem Ninive, & surrexit è solio suo, & abiecit vestimentum suum à se, & indutus est sacco, & sedis in cinere.* Moxque omnes Ninivite sine contradictione Regis sui imitari sunt exemplum: *clamavit, & dixit in Ninive ex ore Regis, & principum ejus dicens: homines, & jumenta non gustent quicquam, operiantur saccis homines.* Ubi S. Ambrosius ait: *Primus plane Rex invigilat, quia ut tota civitas jejunaret, famem sibi Rex prius indixit. Exemplo suo preparat Religionis exercitum, non armis, sed sola devotione munitum.*

6 Qualis Rector est Civitatis, inquit Ecclesiasticus, tales & inhabitantes in ea. Quisquis enim subditorum propensiones examinat, illas ut plurimum suam à Principibus, quibus subjiciuntur, originem habere inveniet. Ingeniosa est illa S. Thomæ de Villanova propositio, qui Regi titulum magni prædicatoris attribuit, dicens: *magnus prædicator Rex, plus proficit verbo & exemplo, quam omnes mundi prædicatores; quamvis*

Isaiah. 1. 1.

Isaiah. 1. 1.

Ezech. 1. 7.

Dion. Carth. in c. 1. ad Ap.

Quoniam vultus ejus est plenus Superiorum, patet in Ninivite.

Jonas 3. v. 4.

S. Ambros. T. 1. in c. 4. Jonas.

Ecclesi. 10. 2. Reges bene viventes sunt magni prædicatorum.

vis enim verissimum sit axioma illud, quo dicitur, quod Deus non sit acceptor personarum, nihilominus Ecclesia inter alia Sanctorum encomia, etiam illustres, & nobiles illorum natales, si ejusmodi habuerint, commemorat, cujus rationem Sanctus Bernardus assignans, ait: *Deus acceptor personarum non est, nescio tamen, cur virtus in nobili plus placeat, nisi forte quia claret.* Ecclesiae enim utilissimi sunt nobiles, in quibus relucet sanctitas, idque propter eorumdem exempla, quae supra candelabrum positi, & resplendentes in multo transmittunt. In vita magni illius servi Dei Joan. Baptistae de Fulgino narratur, quod Cardinalis quidam instanter ipsum rogarit, ut bonum aliquod sibi pro vita spirituali instituenda subministraret consilium; cui ipse respondit, quodnam tibi dare potero monitum, qui vilissimus vermis sum? attamen ut Eminentiae Vestrae obediam, hoc solum dico, quod Sanctus Carolus Borromeus sanctitate vitae suae, raroque suo exemplo lumen, & aedificationem universo mundo attulerit, factusque sit specialiter Principum, & Magnatum speculum, & exemplar; si enim homo aliquis vilis & humilis, qualis ego sum, convertatur ad Deum, quem fructum facere poterit? at verò personae illustres, & potentes, hae sunt, quae Ecclesiam plurimum juvare possunt; sola enim vitae suae bonitate, & exemplaritate omnibus conspicue exposita, populos reformat, Unde S. Augustinus ait; *multis notis, multis sunt auctoritates ad salutem.*

7 Isaïas Propheta sibi metipsum suum impropertavit silentium, dicens; *Vae mihi quia tacui*; moxque illius reddit rationem: *quia vir pollutus labiis ego sum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito*; ubi ut videtis, immunda se labia habere agnoscit, quia in medio populi eodem defectu laborantis habitabat, ut exinde disceremus, quod quales sunt Sacerdotes, Praelati, & capita, tales quoque ut plurimum esse soleant illi, qui ab ipsis dependent, quia *Qualis Rector est civitatis, tales & habitantes in ea.* Observandum verò est, quod tamen Deus balbuerentis Isaïae linguae prospexerit, mittendo ei Seraphinum, qui per carbonem ignitum linguam ejus purificaret, nusquam tamen Deus idem beneficium populo praestitisse legitur; tamen & ipse polluta labia haberet; cur igitur Deus Prophetae hoc remedium contulit, non verò aliis? Responderi potest ad propositum nostrum, suffecisse, quod Deus defectui Isaïae prospiceret; ex quo enim caput illorum purificatum erat, omnes alii suos in ipsum oculos defixos habentes, ex bono ipsius exemplo, quod communiter in inferiores transmittitur, emendari poterant; siquidem ut Poeta canit: *Regis ad exemplum totus componitur orbis.* Notandum quoque, Isaïam ad praedicandum illi populo abire noluisse, nisi prius ab illa imperfectione mundatus fuisset: mox verò ut audivit, ecce, *resigit hoc labiatua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur*, tunc ut audivit vocem Domini dicentis: *quem mittam? & quis ibit nobis?* statim dixit: *Ecce ego mitte me.* Ubi Origenes ait: *Non propter priorem conscientiam ausus fuit dicere: mitte me, sed ubi audivit, ecce abstuli iniquitates tuas*; tunc enim caput in subditis fructum facit, quando immaculata, & irreprehensibili vita eis praelucet. Unde Sanctus Gregorius ait: *Sit Rector operatione precipuus, ut vitae viam subditis vivendo denunciet, & gregem qui pastoris vocem moreque sequitur, per exemplum melius, quam per verba gradiatur.*

8 Cum S. Petrus Antiochiae demoraretur, conversando cum Gentilibus, noviter Evangelio comparatis, quemvis cibum indifferenter cum iis manducabat; quem tamen vivendi modum cum Hebraeis Neophytis minimè servabat, ne enim illis scandalum daret, à cibis per antiquam legem prohibitis abstinere; quod obsecrans S. Paulus, zelo fidei stimulatus acriter eum reprehendit: *Restitui ei in faciem, quia reprehensibilis erat*; quod verò hac in re vel maximè proposito nostro deservit, est, quod Paulus de semetipso asserat: *dixi Cepha coram omnibus: si tu cum Iudeis sis, gentiliter vivis, & non iudaice, quomodo gentes cogis iudaizare?* At verò dicet fortasse nonnemo, quare ratione intelligendum est, quod Petrus gentiles ad ritus Hebraeos consecrandos

violenter coegerit? Num igitur contrarium faciendibus, carceris, vel censurarum poenas imposuit? Aut si id non fecit, quomodo verbum illud cogis intelligendum erit? Audiamus S. Thomam ad hoc respondentem, cogis inquit, non imperio, sed exemplo, quia Principis, & Praelati validiora sunt exempla quam verba. S. Hieronymus in lib. de Scripturibus Ecclesiasticis, de S. Marco Evangelista ferè simile quid dicit; ait enim: *Primus Alexandria Christum annuncians, constituit Ecclesiam tanta doctrina, & vita continentia, ut omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret*; quae vis, & violentia utique in bonorum exemplorum, & sanctitatis eminentis vitae suae Apostolicae efficacia fundabatur? Cui nimirum Deus omnipotens, ut S. Petrus Damianus ait, *tantam verbi virtutem contulit, tantam predicationis efficaciam prerogavit, ut omnes qui tunc ad fidei rudimenta confluerent, mox per continentiam, ac totius sanctae conversationis instantiam, tamquam ad monasticae perfectionis fastigium convolarent.* Unde verò haec tam admirabilis populorum illorum conversio, virtutum heroicarum, summæque perfectionis exercitio associata, processerit, idem Damianus in eodem sermone his verbis testatur facit: *Non modo sanctae predicationis eruditior eloquiis, sed ad spiritualis vitae rectitudinem, eximius etiam propriae continentiae ac pietatis provocabat exemplis.*

9 In Deuteronomio, ubi de victimis in honorem Dei offerendis agitur, sequens à supremo Legislatore decretum conditum fuit: *Hoc est iudicium Sacerdotum, & populo, & ab his, qui offerunt victimas sive bovem, sive ovem immolaverint, dabunt Sacerdoti armum.* At verò quidnam in eo latet mysteriū, quod Sacerdoti potius hanc victimae partem, & non aliam assignavit? Cur non potius caput vel pectus iis cedere debuit? Quia in figura contingebant illis. Unde S. Gregorius ait: *Divina lege armum Sacerdos dextrum in sacrificium accipit, & separatim, ut non solum sit ejus operatio utilis, sed etiam singularis, nec inter malos tantummodo quarere solent, faciat, sed bene quoque operantes subditos, sicut honore ordinis superat, ita etiam morum virtute transcendat.* Apud S. Joannem Christus Salvator noster de bono pastore, id est, de bono Praelato differens, ait: *Oves vocem ejus audiunt, cum proprias oves emisisset, ante eas vadit, & oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus.* Ecce tibi in hisce verbis clarè expressam in bono Praelato relucens salutaris exempli efficaciam, pastor enim vitae suae exemplaritate praecedit, quia *ante eas vadit*; & quid inde sequitur? *Oves illum sequuntur*; at verò ex quo nulla verborum prolatorum sit mentio, qualis est vox illa, quam oves auscultant? Respondeo, exemplum est vox viva, quod proinde locum verbi supplet: nam ut S. Leo ait: *Validiora sunt exempla, quam verba.* Verum enim verò ex quo pastoris, & gregis mentionem fecimus, restat, ut ad alium quendam Psalmistae textum considerandum vos invitem; hic enim in Psal. 79. ait: *Qui regis Israel, intende, qui deducis velut ovem Joseph, ubi Septuaginta legunt: qui pascis Israel, intende*; at verò quis est, qui differentiam inter verbum Regis, & verbum Pascis ignoret? Respondeo igitur, ita quidem esse, verumtamen quia textus hic de eo qui Caput & Dux est, aliosque gubernat, communiter exponitur, scire necessum est, quod idem sit benè ducere alios, hisque salutaribus exemplis praelucere, quod iisdem de optimis pascuis prospicere. Subjungit igitur idem regius Vates: *qui sedes super Cherubim*, quia qui aliis bona exempla edit, sedis & throni loco Cherubinos habere mereatur. Dionysius Carthus. super illud ab Apostolo, Titio relictum monitum (*te ipsum praebe exemplum*;) Apostolum discipulo suo suadere dicit, ut potius in operando, quam in docendo abundet, ut sensus sit: *Præbe te ipsum exemplum, copiosius agendo quam doces.*

S. Bern. Epist. 413.
Nobiles bene videntur plurimum pro-
fuerunt aliis
exemplo suo.
Lib. 1. V. 25. 6.

S. Aug. 1. 2.
Cont. C. 5.

Isa. 6. v. 5.
Cur Deus po-
tius mundati-
viam polluta
labia Isaiae
quam po-
tius illi

Orig. ho. 4. in
C. 6. lib. 1.

S. Greg. 12.
Past. C. 5.

Gal. 2. v. 14.
Exemplum lu-
porumum id
mala quam
bona coram
ad imitatio-
nem.

S. Thom. 2.

S. Hier. de
Script. Eccl.

S. Petrus. Dam.
ser. de S. Mar-
cio.

Deut. 18. v. 1.
Cur Deus
olim ex vi-
ctima facien-
dum dari
praeceperit
armum.

S. Greg. 12.
Past. C. 5.

Joan. 10. v. 4.
Oves sequi-
tur pastorem.

S. Leo ser. de
S. Laus.

Ps. 79.
Septuaginta.

Dion. Carth.
ad Titum.

DISCURSUS V.
ARGUMENTUM.

Caput communitatis, velut exemplar, & idra agendorum, subditis in virtutibus praeleceat, siquidem hi ad eius exemplum, quod magnae est apud illos efficaciae, semper respiciunt,

THEMA.

Forma saluti gregis, 1. Petr. 5. vers. 3.

S Sanctus Apostolus Petrus quondam seniores, id est eos, quibus incumberebat erudire, & gubernare animas, instanter his verbis rogavit: *Seniores qui in vobis sunt, obsecro consenior, pascite qui in vobis est gregem Dei, scilicet eundem in disciplina Christiana erudiendo, quo sine unico necessario erat bonum illorum exemplum, ac proinde subdit: saluti forma gregis, id est, ut Cajetanus exponit, seipso forma exemplares exhibendo ad formandum gregem, fide, & moribus instruant; cui expositioni pariter Carthusianus subscribens, ait: Gregi vobis credito exemplares effecti, cujus sequentem assignat rationem; quia ex virtuosa, & exemplari conversatione ac informatione Superiorum, in tantum dependet profectus, & salus inferiorum, ut per Ieremiam Dominus protestetur; quomodo stultè egerunt pastores, propterea omnis grex eorum dissipatus est. Et ideo S. Bernardus de S. Malachia Episcopo dicit: Ipse regula eras fratrum, legebant in eius vita, quomodo conversarentur. Eusebius de S. Gregorio Nazianzeno refert, quod factus Episcopus, tanto cum zelo populo in religione Christiana virtutumque, & perfectionis exercitio erudiendo incubuerit, ut nullus suorum, unquam se aliquid boni fecisse gloriari potuerit, quod non prius in sancto Pastore suo visum imitari fuissent. S. Hieron. ab Hugone Cardin. super illa verba S. Pauli ad Galatas; quomodo gentes cogis judaizare, citatus, Praelatos hisce verbis hortatur: omnia quae Praelatus agit vel dicit, vocalia debent esse, ut quidquid agat, quidquid loquatur, doctrina sit, ideo Ioan. Baptista vocat se vocem, quia omnis actio eius vox est. Porro quantae utilitatis, & efficaciae sit exemplaritas Principis, in quem omnes oculos suos defixos habent; Plinius in Panegyrico Trajani his verbis demonstrat: vita, inquit, Principis censura est, eaque perpetua, ad hanc dirigimur, ad hanc convertimur, nec tam imperio nobis opus est, quam exemplo. Huc quoque spectat ingeniosum illud Hugonis Cardinalis dictum, qui super illa verba S. Pauli ad Titum: in omnibus te ipsum praebe exemplum bonorum operum, ait: quasi tu es liber, & exemplar subditorum. Discipuli enim artem scribendi addiscere volentes, in propositum sibi exemplar continuò respiciunt, ut conformiter ad illud characteres suos forment: ira quoque in subditis ut plurimum evenire solet, qui actiones, mores, gestus, inclinationes, & affectiones suas, juxta eas quas in superioribus vident, à quibus dependent, regulare, & dirigere satagunt.*

2 Aulæ magnorum Principum ut plurimum nidi esse solent omnium vitiiorum; unde Poeta ille cecinit: *Exeat ex aula, qui vult esse pius*: verumtamen ab hac malitia immunis prorsus fuit regia illa Davidis familia, utpotè in timore Dei optimè ordinata; qua de re ipsemet David luculentum perhibet testimonium, ait: *Declinante ad me malignum non cognoscebam; Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequabar; superbo oculo, & insatiabili corde cum hoc non edebam; ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat; Non habitabis in medio domus meae, qui facit superbiam; qui loquitur iniqua non direxit in conspectu oculorum meorum. Hæc autem domus Davidicæ peregrina virtus, hæc aulicorum suorum excellens reformatio, hic totius Regiæ domus bonus odor, à solo procedebat Davidis innocuo exemplo, utpotè de quo liberè affirmari poterat, quod forma salutis gregis sui fuerit, siquidem ipsemet in principio ejusdem Psalmi sanctè gloriabatur: *Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meae*; quid igitur mirum, quod gloriari potuerit, dicendo: *Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat*; nam ut Poeta ille canit: *Regis ad exemplum totus componitur orbis*? De hac enim innocentia D. Chrysostomus ait: *primo magna & præclara virtus est innocentia, ut quæ non in eo, qui ea pradiis est, gradum figat, sed etiam ad alios diffundat*. Mansi Bibl. Pred. Tom. II.*

manet, quemadmodum ait Sapientie Author: *Fili si bonus fueris, tibi ipsi ac proximis eris*. Quod si igitur bonum privati hominis exemplum magna cum facilitate ad alios transfunditur, quanto magis id, quod vir Princeps post se in actionibus vite sue relinquit?

3 Nescio, an aliquando observaveritis exactissimam, quam milites illi Centurioni Carpharnaitico exhibebant obedientiam, & obsequii promptitudinem, de qua ipsemet Centurio testimonium perhibens, dicit: *Habens sub me milites, dico huic: Vade, & vadit; & alii: Veni, & venit; Et alteri: Fac hoc, & facit*; Et tamen nemini ignotum est, quàm sit militia indisciplinata, omnisque subjectionis, & reverentiae exhibendæ incapax, & inidonea, utpotè quæ obedire nescit, nisi quando ab imperii virga seu baculo cogitur, & violentiâ patitur. Verumtamen nemini nostrum prompta hæc obedientia militum mira videri debet, si considerentur verba, quæ sapiens, & circumspexit Centurio ille paulò ante præmiserat, scilicet: *Nam & ego homo sum sub potestate constitutus*. Tamen enim ipse alteri capitæ se superiori subiectus fuerit, credibile tamen est, quod eidem exactè, & punctualiter obediendo, bonum quoque ad milites gregarios sub se militantes exemplum transmiserit. Magna est prærogativa, eaque ad extimulandum subditos valde efficax, si is qui caput est, in exequendo eo quod præscribitur, primus sit. In libro Numerorum scribitur: *Si semel clangueris, venient ad te Principes, & capita multitudinis Israel: si autem prolixior atque concisus clamor increbuerit, movebunt castra primi, qui sunt ad orientalem plagam*. Quodnam verò, obsecro, in hoc reconditum est mysterium, quod Principes signo, & sono brevi, & modico convocarentur, ad differentiam populi, pro quo congregando plura signa requirerentur? Stephanus Cantuariensis hanc illius assignat rationem, dicens: *Praelati una sola admonitione debent facere, quæ spectant ad cultum Dei, hoc contra illos potest induci, qui cum audiunt primam campanam, secundam expectant, & ultimam, & nota quod populus prolixior clangere vocabatur, quàm Princeps, quia Praelati semper primi debent in bono opere inveniri*.

4 De invicto illo Hebræorum belli Duce Gedeone in libris Judicum scribitur, quod cum se unà cum trecentis illis militibus ad Madianitas debellandos accinxisset: *divisit trecentos viros in tres partes, & dedit tubas in manibus eorum, lagenasque vacuas, ac lampades in medio lagenarum, & dixit ad eos: Quod me facere videritis, hoc facite*. Porro tubæ, ut cuiuslibet notum est, ad suggerendum bellatoribus animum servant, suntque signum, quo militibus signum datur, ut se præparent ad prælium; unde Deus in prædicto capite Moyli præcipit, dicens: *Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, quibus convocare possis multitudinem, quando movenda sunt castra*. Cupitisne autem scire mysterium, cur Deus non unam, sed duas Moyli tubas præscripserit? Audiamus Hugonem Cardinalem, qui ait: *Prima tuba est verbum predicationis, secunda est exemplum boni operis*. Quod si igitur Madianitas debellare volumus, id est, si vitis, & scandalis bellum movere, eademque profigare nitimur, prima tuba, id est, verbum prædicationis non sufficit; non enim intentum nostrum assequemur, si solum exhortemur, præcipiamus, aut leges promulgemus, vel poenas comminemur, verum insuper necessum est, ut is qui promulgat, & condit legem, bonum quoque exhibeat exemplum, sitque primus in observatione eorum quæ præcipit. Relucens quoque lampades, vite puræ, & immaculatæ præfigurant exemplaritatem: *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona*. Author Homiliæ de Virginitate, quæ operibus S. Bernardi inserta reperitur, inquit: *Gedeon repentina luce hostes terruit, & vertit in fugam, terrentur enim Principes tenebrarum, visa luce bonorum operum*. Hisce itaque tubis sonantibus, accensisque dictis lampadibus, quisquis est, animosè dicere poterit: *Quod me videritis facere, hoc facite*.

5 In eodem Judicum libro de Rege Abimelech scribitur, quod dum obsidioni turris Sichem, quæ à Sichemitis strenuè defendebatur, insisteret, unà cum populo montem Selmon conscenderit; & arrepta securi præcidit arboris ramum, imposuitque ferens humeris.

Centurio Evangelicus suo exemplo docuit milites obedientiam. Matt. 8. v. 9.

Nem. 10. v. 4. Praelati una ca admonitione debent facere quæ decet.

Stephan. Cantuariensis. apud Godofr.

Isid. 7. v. 16. Cur Deus iussit Moyli duas tubas facere ad convocandum.

Hug. Card. Ut doceret opus esse rei exemplo operis quam exhortatione verbum.

Matth. 5.

S. Bern.

Isid. 7. v. 16. Magni momenti sunt exempla Regis.

humero, dixit ad socios; Quod me videritis facere, cito facite. Ex qua historia manifestè deducitur, quanti momenti, & efficaciz sit Principis exemplum. Paulò post verò facit Textus subjungit: *Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes, sequebantur Ducem, qui circumdantes præsidium incenderunt.* De Manuele Comneno pariter legitur, quod civitatem Dorileum in Frisia rellaurare volens, proprios humeros saxi oneravit: quod videntes ceteri milites, exemplo ipsius certatim idem fecerint, indeque factum sit, quod mira cum celeritate, incenia civitatis prædictæ denuò erexerint. In cap. 9. Proverbiorum ab ipsamet Divina Sapiencia fabricam quandam erectam fuisse legimus: *Sapientia edificavit sibi domum, excidit columnas septem; Modus autem quem in hac fabrica erigenda adhibuit, confestim subjungitur: quia Misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis.* Cajetanus linguæ Hebraicæ insistent, legit: *vocavit super humeros excelsorum civitatis.* Ecce modus vocandi, quo scilicet Divina Sapiencia vocat homines, mittendo puellas suas, hoc est, virtutes, ipse enim dicuntur Sapiencia puella, eo quod suapte natura famulantur, & obsequuntur Divina Sapiencia; locus, unde per virtutes Divina Sapiencia vocat, describitur: *super humeros excelsorum civitatis: metaphora est significans, quod virtutes missæ à Divina Sapiencia, officium vocandi exercent, non predicata, nec scripta, sed portata super humeros hominum, hoc est sustentata a factis; virtutes itaque in factis consistentes excitant homines.* Ac tandem idem purpuratus Doctor concludit, quod ex quo bona exempla unicuique hominis ad bene operandum calcaria addunt, multò magis incitare debeant exempla eorū, qui in sublimi sunt dignitate constituti: *Quamvis virtutes, in factis quorumcumque hominum, suapte natura invitent alios, quia tamen Divina Sapiencia gubernat infima per media, ideo ad ordinem Divina Sapiencia spectat, quod virtutes in factis hominum excelsorum in civitate, qui aliis præfunt statu, autoritate, officio, vel consilio, excitent, & invitent alios.* Eum qui molestum, difficile, ac ignotum aliquod ingressurus est iter, valde juvat, si viam aliorum viatorum vestigiis signatam, & expressam inveniat: quanto magis in eodem itinere dirigeretur, si ipsiusmet Principis vestigia vis impressa viderit? *Arctæ via est, qua deducis ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam.* Pauci enim sunt, qui viam Regiam observant præceptorum DEI & Ecclesiæ vestigiis suis terant, multòque pauciores qui consiliorum viam ingrediantur: Et ideo si in hac via compareant hominis alicujus exemplaris vestigia, magnus hominis viatori animus suggeritur, ut currat, ad imitationem ejus, qui dicebat: *Viam mandatorum tuorum tucurri.* *Ardua quidem res est, inquit D. Chrysostomus, & perdifficilis, maxime autem quando qui operatur, est in magna virorum bonorum paucitate: quemadmodum enim via ingressus affert laborem, magis autem quando fuerit solus viator, & nullum habet via comitem, ita etiam hic, non parva enim res est fratrum societas, & adhortatio; & ideo dicit etiam Paulus: Considerantes vosmetipsos ad provocationem dilectionis, & bonorum operum;* majoris autem efficaciz sine dubio erit exemplum bonum Principis alicujus, quàm cujuscumque hominis privati.

6 Hebræorum populus, post quadraginta annos, quibus in deserto, & vasta solitudine oberraverat, tandem usque ad confinia terræ promissionis pervenerat; verumtamen priusquam terræ huic pedem inferre possent, ingens Jordanis flumen trajicere necessum erat; quid hic faceret populus hic numerosissimus? neque enim naves præsto erant, nec pontes, nec ligna: Num fortè Deus aquas illas ad instar montium in altum congelatas suspendet, ne diffuere possint, quemadmodum circa maris rubri aquas aliàs fecerat? at verò quis tali ac tanto miraculo fideret? formidabunt utique, ne postquam per siccum hujus fluminis fundum gradi cœperint, aquæ illæ denuò subsidant, & ipsi submergantur. Si dixeris, eos jam in transitu maris rubri Divinam expertos fuisse Providentiam, & ideo eidem tutò se etiamnum fivere posse; Respondeo inprimis, ex illis qui mare rubrum sicco pede pertransierant, duos tantum, & non plures inter vivos mansisse superstitēs; Præterea sciebant, quod quan-

do dictum mare Aegyptios sinu suo exceperat, Deus sub remissis in fundum aquis, solitumque locum, & cursum tenentibus, eisdem ad unum usque submerferit; ac proinde cum Hebræi propriæ conscientiz statum probè cognoscentes, plurimum se transgressionum reos esse cognoscebant, meritò timere poterant, ne parì illos supplicio Deus mulcicaret. Quem igitur Divina Sapiencia modum adinvenit, ut illos animaret, & constantes efficeret, ut se huic Elemento intrepidè committere, eidemque pedem inferre auderent? Nimirum viderunt ante se præcuntes sacerdotes, Arcam Domini portantes: viderunt magnanimum illum belli Ducem Josue, cui DEUS præceperat: *surgere & transi Jordanem istum tu, & omnis populus tecum:* sicque capite præcedente, posito omni metu secuti sunt omnes. Sic quoque licet David Uriam, qui è castris Jerosolymam venerat, multis verbis hortatus fuisset, ut non instar aliorum militum sub dio somnum caperet, sed domi suæ sub recto quieti indulgeret, Regiam hanc sibi oblatam gratiam repudiavit, hoc solum motivo inductus, quod videlicet Joab Israelitici exercitus Archistrategus in campis sub aperto aere dormiret.

7 Priusquam S. Carolus Borromæus, Mediolanensis Ecclesiæ electus fuisset Archiepiscopus, præfata Ecclesia per solidum 80. annorum spatium à propriis Pastoribus, numquam in ea residentibus, derelicta fuit, & in eum redacta statum, ut esset velut vinea quædam sylvestris, vitiorum, abusu, scandalorum, sacrilegiorum, superstitionum & Hæresum vepribus, spinisque horrida; adeò ut sancto Carolo illius regimen adeunti, meritò dici potuisset, quod S. Leo de S. Petro Romam ingrediente olim dixisse legitur: *Sylvam istam frementium bestiarum congregas?* Et tamen idem sanctissimus Archiepiscopus eandem ad tam perfectam culturam reduxit, ut Cardinalis Pinelli in voto Canonizationis dicti Sancti attestatus fuerit, Diocesim illam jam esse domicilium sanctitatis, & devotionis. At verò quonam modo usus fuit, ut illam huic Ecclesiæ, Ecclesiasticæ disciplinæ inferret elegantiam? Nimirum primò omnium reformavit semetipsum, & postea familiam suam Archiepiscopalem. In primo quoque Concilio Provinciali circa vitam, & mores Episcoporum decreta aiqua condiderat; quæ ut tantò arctius à subditis sibi Episcopis observarentur, ipse primus esse voluit, qui eadem observando exqueretur: & quia abusu multiplicitaris beneficiorum, in eadem persona concurrentium, abrogare decreverat, ipsemet in manum summi Pontificis, sexaginta millia scutorum annui redditus, generosè renunciavit, solum sibi retinendo Archiepiscopatum, & pensionem quandam, à Rege Hispaniarum quotannis pendendam. Volebat quoque, ut Ecclesiastici Divino cultui totaliter dediti essent absque eo, quod ab illo per negotia secularia se distrahent, ac proinde ipse primus fuit, qui Principatus aliquot vendidit, illorumque pretium in opera pia liberaliter dispensavit, sicut pariter pecunias ex divenditis tritibus, per mortem fratris sibi relictis. Volebat insuper timorem Dei in domos Nobilium efficaciter introductum; ac proinde ipse primus fuit, qui familiam suam disciplina, & regulis adeò rigorosis adstrinxit, ut Panigarola attestetur, illam nulli quantumvis austeræ Religioni in perfectione celsissimæ. Ad hæc sollicitè curabat, ut Clerici de Ecclesiæ redditibus, statui suo superfluis, liberaliter subvenirent pauperibus; quæ in re ipse cæteris exemplo primus præluxit, dum ex redditibus Archiepiscopatibus ad quadraginta duo scutorum millia, elemosynæ loco inter pauperes erogavit. Denique in Ecclesia Metropolitana Mediolanensi multa sumptuosa deposita, decori loci sacri præjudicantia, sacrisque altaribus ignominiosa, omnino eliminata esse voluit; cui decreto ipse omnium primus satisfecit, dum depositum illud, quod inter cætera magis conspicuum & insigne erat, atque ad Marchionem de Melegnano avunculum suum, & Pii IV. summi Pontificis fratrem carnalem, spectabat, demoliri & eliminari fecit. S. Bernardus ad Episcopos, & Cardinales hic Romæ residentes Epistolam quandam scripsit, in qua ipsos inter cætera monuit, ad ipsos præcipue spectare, ut mala herbar, urticae & lilia ex agro Ecclesiæ eradicen-

Nicetas 1.º
in Manuel.
Comm. Prov.
c. v. 1.

Prov. v. 1.

Cajet. ibid.

De virore in
dignitate
edificandi.

Matt. v. 14.
Ite facite
plurimum
profuturi
vobis prædicantibus.

D. Chrys. in
Ps. 1.

Judeos ad
sacrificium
eum ducant
in via Josue,
& arca, post
ea, a sacro
dotebus prædicantibus.

Isaia 1. v. 4.

Isaia 1. v. 4.

S. Carolus
Borromæus
pissimis
exemplis suis
etiam Archiepiscopos
ad meliorem
frugem m-
duxit.

S. Bernard. Ep.
127.

dicentur? *Nulli dubium, inquit, quin ad vos specialiter spectet tollere scandala de Regno Dei, surgentes succidere spinas.* Eo in sæculo, quo S. Franciscus vixit, Ecclesiastici, ad quorum munus hæc cultura præcipue pertinet, aded à bona virtutis semita declinaverant, ut Seraphicus Patriarcha ab Innocentio Papa visus fuerit humeris suis labentem sustentare Ecclesiam; ipse enim eo præcipue sine à Deo electus fuerat, ut per Religiosos suos sublime hæc ædificium sustentaret & fortificaret; sed quem monuit ad hunc finem consequendum ipse suis præscripsit: nimirum Generali ordinis pro tempore existentis hanc regulam statuit: *Foveat virtutes in se, & in aliis, atque in praticando eas continue se exerceat, ad hæc alios plus exemplo, quam sermonibus incitando.* Demum verò, de conversione mundi, ad quam fratres sui destinati erant, disserens, ait: *Eamus per mundum exhortando omnes, plus exemplo, quam verbo.*

8 Apud Ezechielem hæc verba leguntur: *Aquila grandistulit medullam Cedri;* at verò quænam, obsecro, est hæc Cedri medulla, quam grandis hæc aquila sustulit? secundum sentum literalem ad Regem Nabuchodonosor alludit; qui Regem Iechoniam in Babylonicam servitutem secum abduxit, hic enim Iechonias medulla Cedri appellatur, eò quod hæc arbor omnium sit nobilissima: convenit quoque nobile hoc medullæ epithetum omnibus regimini publico admodis, quia sicut medulla in arbore omnibus ramis, foliis, floribus & fructibus vigorem præstat, ita quoque exemplum bonum Rectoris omnes in republica otiosos ad bene operandum excitat, vigorem præstat, promovet virtutes, florere facit bonos mores, & pietatem nutrit. Unde Author operis Imperfectis homines S. & exemplares hoc encomio condecorat, dicens: *medulla hujus mundi sunt homines sancti,* non solum propter potentium intercessionum efficaciam apud Altissimum; verum etiam propter bona exempla, quibuscum in candelabro Ecclesiæ relucen-tes, alios ad virtuosè operandum provocant: *sicut enim medulla quamdiu in arbore fuerit sana, semper floret, cum autem comesta fuerit, tota paulatim marcescens desiccatur, sic & quamdiu sunt fideles, stat iste mundus, & cum Sancti de isto mundo deficient, casurus est mundus.* Idem quoque proposito nostro adaptare possumus, dicendo, quod Respublica, & universus grex Christi periclitabuntur, ubi medulla boni exempli in pastori- bus, principibus, cunctisque aliis ad regimen destinatis defecerit. Convallo Rege pûssimo in Scotia regnante, Religio Christiana mirandum in modum floruit, aded in S. Columbanus de industria ex Hibernia eò se contulit, ut de incolarum sanctitate gaudere posset; cum-que inde reverfus interrogaretur, quænam ibi vidisset miracula, respondit: *vidi unum instar omnium, Regem videlicet Convallum, qui in mediis deliciis, & peccatorum incantamentis, cum monachis, & Episcopis de sanctis monia contendit, quæ de causa suis ita est reverendus, ut ipsi nec aliis injuriis, nec de Rege hiscere sinistri quippiam audeant.*

DISCURSUS VI. ARGUMENTUM.

Exemplum Christi difficilem virtutis viam facilem reddidit, ad quam facilitandam, aliorum quoque exempla plurimum conferunt;

THEMA.

Deponentes omne pondus, curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei, & consummatorum Iesum, Hebr. 12. v. 2.

1 Postquam Deus noster cum omnibus delineamen- tis, & Architectura mysteriosa, Moyse tabernacu- lum præscripsisset, tandem in fine subjunxit, inquit: *inspice, & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est.* Ita quoque quid aliud Apostolum in dicta ad Hebræos Epistola, textuque inferre voluisse pu- tatis, dum ait: *deponentes &c.* credibile equidem est, quod segnitiei stimulos addere voluerit multorum Christia- norum, qui in bonis operibus, maximè autem in via vir- tutis, languebant; eòque eos invitat, ut oculos ad Chri- stum elevent in monte Calvario existentem; hoc siquid- em exemplo omnem in nobis alleviandam esse mole- stiam. Nam Dei Filius instar gigantis de Cælo descendit, di- cente Psalmista: *exultavit gigas ad currendam viam,* Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

à summo Cælo egresso ejus; sibi quoque ardentissima cru- ciabatur, ut se in sacrificium offerret Patri æterno pro re- demptione humana, idèque teste S. Luca, quadam vice dicebat: *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor, usque dum perficiatur?* nihilo minus Herodianam in cu- nis persecutionem dum pateretur, Angelus è Cælo ad S. Joseph ablegatus fuit, qui ipsum admoneret, ut in Egi- ptum fugeret; atque hac via triginta tribus annis cali- cem bibere distulit, desideratè aded Passionis. Quam moram obstupescens S. Chrysologus exclamat: *Qui mori veneras, quare fugis mortem?* sibi que ipsi ad nostrum accommodatissimè intentum responderet, dicens: *Christus totam causam nostræ salutis occideras, si se parvulum per- misisses occidere Christus veneras, ut quos præceptis docueras, firmaret exemplo, & ipse faceret, quæ faciunda mandave- ras;* quia nimirum ipse Medicus cælestis erat, qui de se- ipso dicebat: *non est opus valentibus Medicus, sed male habentibus;* Medicus autem, ut infirmo medicinam præ- scriptam, minus ingrata in insipidamque esse demon- straret, ipse prius eam degustat, ut ad simile exemplum in- vitatus infirmas medicinam promptè absorbeat; quam similitudinem S. Ambrosius, ut quantum Christi exem- plum ad torporem nostrum excitandum valeat, ostendat, adducit, inquit: *sed videamus, quæ causa fuerit, ut Salvator jejunia indiceret, ipse sibi primus, ut bonus hu- manis generis Medicus poculum, quod agro daturus erat, prior gustat, ut peritiam artis suæ ante in seipso demonstra- ret, & experimentum ager accipiens, securus sit de poculo se- curior de salute.* Ab inimico infernali tentari voluit, ut nobis exemplum daret animumque adderet, ne in con- sistu deficeremus; idè S. Leo nos exhortatur verbis se- quentibus, dicens: *Ob hoc se Dominus tentari à tentatore permisit; ut cujus munimus auxilio, ejus erudiamur exem- plo; pugnavit ergo tunc, ut & nos postea pugnaremus; vincit ille, ut & nos similiter vinceremus.* Quis unquam suum inter compedes, equuleos, catastas, flagella, & crudelissi- mas omnium aliorum suppliciorum carnificinas voluit- set prodigere sanguinem, nisi Christum intuitus esset tu- pra montem, inspicere, & fac secundum exemplar, quod tibi monstratum est in monte? Unde & S. Augustinus inquit: *Parum erat, Dominum hortari Martyres verbo, nisi & firmaret exemplo.* Quare & Iaias nobis litadet, dicens: *attendite ad petram unde excisus estis;* quæ autem hæc pe- tra, nisi Christus, dicente Apostolo; *petra autem erat Christus?*

2 *Deponentes omne pondus,* &c. S. Bern. quendam no- bis exultandum mediis in tormentis repræsentat Mar- tyrem, inquit: *Stas Martyr tripudians, & triumphans, totolice lacero corpore, & rimante latera ferro, non modo fortiter, sed & alacriter, sacrum è carne sua circumspicit ebullire cruorem.* Num fortè tunc pœnam non sensit? aut per apathiam stupidus, & insensibilis factus fuit? Mini- mè: *Vbi tunc anima Martyris? in tuo, in petra, nempe in visceribus Iesu, vulneribus nimirum patentibus ad introe- undum.* Quodnam esse potest præceptum sensui, & fra- gilitari humanæ gravius, & intolerabilius, quàm illud à Christo dictatum, ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro perse- quentibus, & calumniantibus vos? Porro ex verbis præ- cedentibus, antiquos, est illos, qui Christi sæculum antecesserunt, se ad hoc præceptum obligatos non cen- sisse colligi videtur; quia dicitur in verbis anteceden- tibus: *audistis, quia dictum: diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.* Unde & Rupertus Abbas in expositione hujus textus verba illa: *ego autem dico vo- bis,* ponderans, ait: *Dicis itaque mihi, nonne & illis homi- nibus eadem erat tam duritia cordis, quàm infirmitas car- nis? nonne & ipsi ex iisdem ossibus compositi erant? nun- quid sanguis in hominibus antiquæ legis æquè accende- batur, ac bullit in nobis sub lege Evangelica viventibus?* tandem verò conclusivè respondet: *est quidem sed exem- plum accessit, quod antiquis defuit; debet plus valere do-ctrina, ubi docentem suam commendat opera, audiri de- bet præceptum, quod præceptoris roboravit exemplum.* Ecce Filius DEI Præceptor & Doctor de Cælo venit; quod præcipis fecit; quod docet, opere ostendit. Tritum est illud S. Augustini de patibulo Christi loquentis axioma, ut po- tè, qui crucem non solum passionis instrumentum, ve- rum etiam cathedram è qua nos docuit, fuisse dicit; ne- que enim idè solum in terrâ descenderat, ut nos sangui-

Lucas.

D. Chrysol.
l. 1. c. 11.

Matt. p. v. 11.

S. Ambrosius. Ser.
19.S. Leo Ser. 30
de Quadrages.S. Aug. in Ps.
61.
l. 11. v. 1.

1. Cor. 10. v. 4.

S. Bern. Ser. 61.
in Cant.
Et provocat
vires Martyres
ad fortiter
sustinenda
tormenta
gravissima.Matt. 1. v. 44.
Docuit om-
nes diligere
inimicos.Rup. Abb. 2.
de glor. &
honore Filii
hom.

S. August.

S. Franciscus
exemplum
& suum
sustentavit
laudem
Ecclesiam.Ezech. 17.
Homines
et viri ju-
sti designan-
tur per me-
dullam cedri.Auct. Im-
per. Hom. 1.Præclarum
exemplum
Convallo,
Regis Scotiae,
Hector
Roet. Hist.
Scot. l. 9.Christus suo
exemplo nos
lavavit, &
instigavit ad
omnes actus
virtuosos.
Ps. 133. v. 4.

nis sui pretio redimeret, verum etiam, ut nos imperitos doceret. Enimvero vidua illa, quæ duo ligna colligens, famelicum sustentavit Etiam, Ecclesiam præfiguravit: *en colligo duo ligna ait*: id est, ut Rupertus Abbas exponit: *meam consolator inopiam, amplectens crucem Christi*; quot enim fideles, exemplo, & imitatione Christi, ianem, nuditatem, infirmitates, persecutiones, passionem, cunctaque alias ærumnas libentissime sustulerunt.

3 Verum enimvero, quia Christus signum est nimis altum, multique se excusare possent dicendo: non esse sibi tam acutos oculos, ut Christum assequi, nec arctum tam fortem, qui ad ipsum usque pertingere possit, siquidem Christus Deus simul erat, & homo, hinc est, quod humanæ fragilitati nostræ de innumeris prospicere voluit exemplis aliorum, qui æquæ ac nos, puri homines fuerunt, qui semper, & in omni sæculo ad bona opera faciendâ calcar fidelibus addiderunt. Porro status veteris Testamenti grave jugum erat, de quo etiam ipsemet S. Petrus lamentatur, dicens: quod sit jugum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus: e contra vero status legis Evangelicæ jugum suave habet: *jugum meum suave, & onus meum leve est*; ratio autem utriusque est manifesta, quia antiqui, ut ad virtutes heroicas, paupertatem, contemptum mundi, dilectionem inimicorum, aspernationem sui ipsius, injurias, & contumelias amore Dei sufferendas, excitarentur, tot non habuerunt exempla, quot nos habemus, imò in quibus nos superabundamus, qualia sunt exempla CHRISTI, & Sanctorum suorum. In parabola nuptiarum, quas Rex filio suo præparavit, primi, qui invitati fuerunt, noluerunt venire; dicentem faceret textus: *misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, & volebant venire*; per quos servos S. Hieronymus Moysen intelligit, quo mediante Deus legem suam populo dedit; ac demum successivè alios Prophetas, qui per figuras, & oracula prophetica Incarnationem Verbi, per hæc nuptias figuratam, licet à longè, annuntiarent: observandum verò, quod dum alios convivas invitavit, iisdem dici iusserit: *prandium meum paravi, taurinei, & altilia occisa sunt, & omnia parata*. Sed cur, obsecro, Rex ille eos, quos primo loco invitavit, iisdem verbis non allexit? S. Gregorius inquit: *notandum, quod in priori invitatione nil de tauris, & altilibus dicitur, in secunda autem jam tauri, & altilia mactata esse memorantur, quia omnipotens Deus, cum verba ejus audire nolumus, adjungit exempla, ut omne, quod impossibile credimus, tanto nobis ad sperandum fiat facilius, quanto per hoc transisse jam & alios audimus*. Etenim quis non videt, quanta nos, qui ad hæc nuptias accumbimus, id est, de Incarnatione, & redemptione Filii Dei participamus, majori gaudeamus copia, & abundantia exemplorum, quæ Sancti nobis positi se reliquerunt, ut nobis sint norma, & speculum in omni genere virtutum, quibus non fuisse gavisi, qui sub antiqua lege vixerunt? D. Chrysost. in sermone cui titulus est *contra ignaviam*, ut gelu quo plures fideles in servitio Dei frigidi, & gelidi esse videntur, dissolvat, his verbis utitur: *Hæc ita vobis demonstravi, non nudis quibusdam rationibus in medium allatis, sed eorum exemplis propositis, qui in hoc mundo vivebant*. Etenim in quocumque genere virtutum, inter etiamnum viventes, semper homines aliquos exemplares reperiemus; cur igitur non etiam nos (cum auxilio divinæ gratiæ, quæ nunquam nobis deerit) ad imitationem illorum eandem viam, quantumvis arduam, tenere non poterimus? Enim vero, ut similia exempla nobis continuò ob oculos versarentur, S. Gregorius libros suos Dialogorum composuit; pulcherrimis exemplis repletos, quæ potiori ex parte sua ætate contigerunt; unde ait in principio libri primi: *sunt nonnulli quos ad amorem patriæ Cælestis, plus exempla, quam prædicamenta succendunt*.

4 Jeremias Propheta olim in fossam quandam conjatus fuerat, ut in ea marcesceret, & fame periret, at verò quia Abdemelech Eunuchus Æthiopi à Deo mandatum fuerat, ut priusquam moreretur, cum inde eriperet, ideo sacer Textus ait: *Tulit veteres pannos, & antiqua quæ computruerant, & submisit ea ad Jeremiam in lacum per funiculos, dixitque ad Jeremiam: pono veteres pannos, & hæc scissa, & putrida sub cubito manuum tuarum & super funes; fecit ergo Jeremias sic*. Per hunc porro

hominem, in hoc lacu positum, in sensu morali peccator præfigurabatur in barathrum culpæ prolapsus, è quo viribus propriis sine aliorum adiutorio egredi nequit; funes autem, quos ad evadendum adhibere debebat præcepta denotabant divina, panni denique veteres, nec non scissa & putrida, quæ funiculis circumvolvi debebant, ne manus suas excoriaret, Sanctorum denotabant exempla, prout S. Greg. his verbis clarius docet: *Quod autem divinis admonitionibus, & præcedentium exemplis adjuti de hujus vite profundo liberamur, bene etiam per Prophetam Jeremiam in putrem missum signatum est, qui ut levatur ex puteo, funes ad eum, & panni veteres deponuntur. Quid enim funibus, nisi præcepta Domini figurantur? Quia quia nos, in mala operatione positos, & convincunt, & eripiunt, quasi ligant, & trahunt, coarctant, & levant. Sed ne ligatus his funibus dum trahitur, incidatur, simul etiam panni veteres deponuntur, quia ne divina præcepta nos terreat, antiquorum patrum exemplanas confortant, & ex eorum comparatione facere nos posse præsumimus, quod ex nostra imbecillitate formidamus*. Legatur epistola ab Apostolo ad Hebr. scripta, c. 11. in quo S. Paulus longum quendam Sanctorum veteris Testamenti, & virtutum heroicarum, quibus præfulserunt, texi catalogum, longamque ærumnarum quas amore Dei passi sunt, instituit commemorationem: *ludibria, inquit, & verbera experti, insuper, & vincula & carceres, lapidati sunt, scissi sunt, tentati sunt, in occasione gladii mortui sunt &c.* Ubi S. Greg. ait: *quasi quosdam pannos veteres Paulus subjungebat, cum discipulis suis præceptis spiritualibus exempla veterum commendaret, dicens: iusti ludibria &c.*

5 Inter alia præcepta à Deo in Levitico præscripta, unum hoc fuit: *Ignis in altari meo semper ardeat, quem nutriet sacerdos subiciens ligna mane per singulos dies*; hic autem ignis amorem Dei prænotabat, qui in altari cordis nostri numquam extingui debet, pro cuius alimento meditatio crucis, & passionis Christi aptè deservit: *inspice, & fac secundum exemplar, quod tibi monstratum est in monte*. Verumtamen S. Philippus Neri valde etiam lecturam quotidianam vitarum Sanctorum, eiusdem in finem commendabat; id quod fortè à S. Gregorio quem Ecclesiæ suæ, quam à fundamentis erexit, titularem, & congregationis sui protectorem elegit, didicisse censendus est; hic enim ita ait: *Altare Dei est cor nostrum, in quo jubetur ignis semper ardere, quia necesse est ex illo ad Dominum charitatis flammam indefinenter ascendere, cui per singulos dies ligna subiciat, ne extinguatur; quænam verò aut qualia hæc ligna sint, quibus hic in nobis accensus ignis conservatur, his verbis declarat: Fidelis quisque, ne in eo charitatis flamma deficiat in corde suo, tam exempla præcedentium, quam sacra Scriptura testimonia congerere non desistat, nam quasi quedam fomenta igni dare est, in exercitatione charitatis, vel exempla Patrum, vel præcepta Domini ministrare*. Idem quoque S. Doctor paulò post, quantum exempla Sanctorum ad subministrandum debilitati nostræ vigorem conferant, his verbis prosequitur: *Quia enim interna novitas nostra, ipsa quotidie hujus vite conversatione veterascit, ignis iste adhibitis lignis nutriendus est, ut dum per usum se nostræ vetustatis extenuat, per Patrum testimonia, & exempla reviviscat*.

6 Una ex præcipuis causis, cur Ecclesia quotidie Sanctorum festa celebret, eorumque acta, & vitas conscribi fecerit, nec non Scriptura sacra in referendis sanctissimorum hominum virtutibus & gestis, adeò sit industria & exacta, illa esse videtur, quam idem S. Greg. his verbis commemorat: *Scriptura sacra narrat gesta Sanctorum, & ad imitationem provocat corda infirmorum, & dum eorum vitæ facta commemorat, contra vitiorum prælia debilia nostra confirmat, sitque ut minus mens inter certamina trepidet, quo antea se positas tot virorum fortium triumphos vidit*. S. Greg. Nyssenus de vita Moysis ita scribit: *Idcirco credendum est præstantissimorum virorum vitas exquisitissime conscriptas, ut vita nostra imitatione ad virtutem aliorum rectius deducatur*. Idem quoque punctum S. Thomas de Villanova his verbis tangit: *verè exemplum quàm verbum homines magis movet, & propterea Spiritus Sanctus hujus artis traditor, & inventor, sciens quantum ad bene vivendum proficiat imitatio, ferè per totam Scripturam varia San-*

Peccator effugiet aliorum exempla, & barathrum culpæ.

S. Greg. 1. 1. mor. cap. 7.

Heb. 11.

S. Greg.

Levit. 6. v. 12. sicut enim lectio vitarum aliorum fomentum.

S. Greg. 2. 1.

Festa Sanctorum ideo celebrantur, & eorum historiæ præleguntur.

S. Greg. 1. 2. mor. c. 1.

S. Greg. Nyss. in vitâ Moys.

S. Th. de Vill. nov. Concl. Doct. Quod.

S. Reg. 17. p. Abb. 1. 4. in Reg. c. 7.

Christus non solum suus sed & aliorum exemplum, in quo provocat ad opera virtuosa.

AB. Ap. 1. v. 10.

Mat. 11. v. 30.

Mat. 23. v. 1.

S. Greg. 1. 1.

D. Chrys. c. 2. ser. cont. Ignaviam.

S. Greg. 1. 1. Dial. c. 1.

Jerem. 37. v. 21.

horum exempla passim sparſa, & fidelibus imitanda propoſita; ſic in Abraham videmus obedientiam, in Joſeph caſtita- tem, in Moſe manſuetudinem, in Job patientiam, in David humilitatem, in Elia zelum: in quibus velut exemplaribus, & ſpeculis omnis bene vivendi ars reſucet, & ſplendet. Idem quoque Sancti Archipreſul illorum adducit ſimilitudinem, qui Mathematicam addiſcunt, qui cum nonnunquam theoreticam non ſatis intelligant, illis in practica præfigurantur anguli, circuli, vel aliz figuræ, ut tanto magis ipsis unprimantur, & intelligibiliores reddantur: eodem modo, inquit Sanctus, Deus noſter in Euangelio Theoreticam nos docet perfectionis, quam ut melius aſſequi, nobisſque comparare valeamus, eandem quoque nobis demonſtrat, prout practice exercita eſt à Sanctis, ne qui virtutum formam legendo non intelligis, videndo ſcias; quantum in ſe nobis, & in cæteris Chriſtianis congregationibus, vita unius viri ſancti inſpecta, alius proficiat, experientia demonſtrat. Celebre eſt illud Ebbæ Abbatifacinus, quæ ne periclitantem per inimicorum incurſiones caſtita- tem contaminaret, labia ſibi præſcidit, cuius generoſi facinoris exemplum cæteræ moniales conſecrantes, palmam ſibi acquiſivere martyrii, ſimulque illibatam virginitatis lili- um cuſtodire. In Duazzo Civitate Macedoniæ Sanctus Aſius Epico- pus cum cruci affixus fuiſſet, ſeptem alii Chriſtiani, qui ob perſecutionis timorem ex Italia eo conſugerant, viſo hoc ſpectaculo, ad martyrium ſe ultro citroque generoſè obtulerunt, unde & in mare ſubmerſi palmam ſibi comparant martyrii. Plura ejuſmodi exempla in huiusce veritatis teſtimonium adduci poſſent, ſi id neceſſitas exigeret. Sanctus Hilari- on per familiaritatem cum Sancto Antonio M. inſtam, brevi, id eſt, duorum menſium ſpatio, illa ſpiritualis vitæ didicit fundamenta, quibus poſtea tam ſublimis ſanctitatis ædificium in- ædificatum fuit. Vita Sancti Antonii à duob. Conſt. M. Imperatoris aulicis lecta, teſte S. Auguſt. cauſa illis fuit, ut aulam omnemque, qua hæcenus alii fuerant, ſpem inde dependentem protinus deſererent; eademque S. Auguſtino calcar addidit ad accelerandam converſionem.

7 Apud Iſaiam Prophetam hæc juſtis fuit ſtipulata promiſſio: *mutabunt fortitudinem, aſſument pennas, ſicut aquile, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient*; hæcque omnia objectæ alienæ ſanctitatis exemplo conſequenda dicuntur. Sub curru Ezech. bos & aquila, Angelus alatus, & alarum expertis homo, pari paſſu, & curſu, parique celeritate currebant, & volabant, cujus rationem hanc Sanctus Gregorius aſſignat: *Ezechiel cum volantia animalia deſcripſiſſet, ad- junxit, & audivi poſt me vocem commotionis magna, benedicta gloria Domini de loco ſancto ſuo, & vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram*. Ecce tibi igitur myſterium, cur animalia quadrupedia ponderoſiſſima, volucrum æquilam, & alites Angelos celeritate ſua adæquent; quid namque alas animalium, niſi virtutes debemus intelligere Sanctorum? volantia animalia aliſ ſuis ſe viciffim feriunt, quia Sanctorum mentes in eo, quod ſuperna appetunt, conſideratis invicem alterius virtutibus excitantur; ala enim ſua me percussit, qui exemplo ſanctitatis proprio, me ad melius eſcendis, & ala mea vicinum animal ſerio, ſi aliquando alteri opus bonum, quod imitetur, offendo. Apud eundem Prophetam dicitur: *Qui ſunt iſti, qui ſunt nubes volant, & quaſi columba ad fenestras ſuas*; quibus verbis viri exemplares nubibus, & columbis, ob myſteria ab eodem Sancto Gregorio ſequentibus verbis expreſſa, comparantur: *Volant quippe ut nubes*, inquit, *quia a gravitudine culpa ſunt leves, & gratia Sancti Spiritus in bono opere veloces, quaſi columba vero ſunt ad fenestras, quia ad exemplum per bona opera ſe nobis quaſi per foramina porrigunt*. Porro Plinius columbas decies in anno in partibus ſuis ſecundas eſſe dicit; nubes pariter agros ſecundare noſcuntur: ſunt igitur viri exemplares, velut nubes, & columbæ, quia exempla bonorum, quovis tempore fecunditatem adferunt Eccleſiæ. Hæc autem Eccleſia à Gabriele Archangelo domus Jacob nomine appellata fuit, quando virgini de filio quem conceptura erat, dixit: *Agnaſis in domo Jacob*, id eſt, ut Boda inquit,

in Eccleſia. At verò quem modum ſanctus hic Patriarcha in domo Laban obſervavit, ut gregis ſui ſortus multiplicaret? nimirum *collens virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticavit eas*, & cætera quæ ibi ſubiùs narrat hiſtoria; quod dicti Patriarchæ factum Sanctus Thomas de Villanova adducit, ad demonſtrandum, quantum fideles animati, & numero aucti ſint, Martyrum, omniumque aliorum Sanctorum exemplo. Tunc enim in domo Laban, id eſt, in gentilitio, multiplicatus eſt grex CHRISTI, & numerus Chriſtianorum, & electorum DEI, quando unus ad imitationem alterius ad martyrium properabant, & ex idololatriæ præruptis, horridisque deſectis, ad Cœleſtis Paſtoris reducebantur ovile.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Scandalum nidus eſt omnis malitiæ, & ſeminatum à dæmone lolium, quo infernus aperitur; ſuntque ſcandaloſi veluti ligna ignem infernalem nutrientia.

T H E M A.

Mittet Filius hominis Angelos ſuos, & colligent de Regno eius omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis. Matt. cap. 13. verſ. 41.

1. EXtradita nobis ab Incarnata Sapientia zizani- rum parabola, ſcandala paleas eſſe ignem infernalem nutrientes, manifeſtè colligitur, quia in ea expreſſè dicitur, quod *mittet Angelos*, qui zizania in ſcandala colleſta in ignem extingubilem propicient: *colligent de regno eius, id eſt, ut Sanctus Gregorius ait: de Eccleſia, omnia ſcandala, & mittent eos, &c.* circa quæ verba obſervandum, quod Spiritus Sanctus, dum ſcandali mentionem facit, ut plurimum eidem aſſociet iniquitatem: *omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem*, & Pſalm. 140. *à ſcandalis operantium iniquitatem*, ſimiliter Ezechiel. cap. 7. *ſcandalum iniquitatis*, ac denique cap. 14. idem Prophetæ eadem verba trinites repetit, unde malitia huius peccati manifeſtè deducitur; quam proinde in præſenti Diſcurſu ex multis capitibus ponderabimus.

2 Sanct. Bruno Carthuſianorum Patriarcha, textum illum Apoſtoli, in quo Corinthiis perſuadet, ut ſcandaloſum illum inceſtuoſum è medio ſocietatis ſuæ auferant, & amoveant, ut tollatur è medio veſtrum, qui hoc opus fecit; hunc, inquam, textum exponens, ſubjungit: *hunc, & omne malum de medio veſtrum*, quaſi dicere vellet, ſcandalum centrum eſſe, & omnis malitiæ nidum. Chriſtus Redemptor noſter adverſus ſcandaloſos indignatus, his illos minis percellit; *ve mundo à ſcandalis*; circa quæ verba Abulenſis adnoſtram eruditionem ita ſcribit; *præſtat hic Chriſtus malum, quod ſequitur mundo, id eſt, mundanis hominibus propter ſcandala, qua faciunt, quia non curant cavere à ſcandalis, qua faciunt, quaſi nihil eſſet ſcandalizare homines, cum ſamen valde malum ſit*. Etenim origo primaria, ſeu primus ſcandali inventor Lucifer fuit, qui peſſimum hoc lolium primò in Paradifo cœleſti ſeminavit, & poſtea in terreſtri, prius in natura Angelica, & poſtea in humana, qui tertiam ſtellarum partem ſeduxit, præcipitavit, & ex firmamento æterno extraxit, eaſque in lethales ſecit degenerare cometas; quibus tranſactis, ad Evam ſe contulit, eamque ſeduxit, eaſque mediante Adamum. Atque hanc ob cauſam Verbum Incarnatum, quando Petrum redarguit, ab humanæ Redem- ptionis calice bibendo eum retrahere volentem, Satanam nuncupavit, dicens: *vade poſt me Satana*; cujus hanc immediatè ſubjunxit rationem: *ſcandalum eſt mihi*; volens per hoc demonſtrare, eos dæmones potius, quam homines, appellandos eſſe, qui aliis præbent ſcandalum.

3 Scandalum, ut Tertull. ipſum definit, *malæ rei exemplum eſt, edificans ad deſectum*. Si quam perſonam lau-

Luc. 8. V. Bodaib.

S. Thom. de Villanova. ibid.

Allegorizata varia ſanctorum exempla. Baron. Ann. 112. c. 11.

S. Aug. 1. 2. c. 6.

Il. 46. 31. Applicatur ad hunc ſcopum viſio Ezechielis de curru, & animalibus. S. Greg. 1. 4. mor. c. 6.

Il. 60. 2.

S. Greg. 1. 4. in c. 4. Reg.

Pl. 10. c. 13. Bona exempla ſemper ſecundant Eccleſiam.

Scandalorum palmarum turris infernalis.

S. Greg. ib.

Matt. 13. verſ. 41. 42. 43. 44.

1. Cor. 5. 2. S. Bruno ib. Ex ſcandalis omnia pul- ſant mala. Matt. 18.

Abul. ib.

Scandala præbentes ſatana di- cuntur. Matt. 16. 23.

Tertul. 11. de veland. vir- gin. c. 3.

landare velimus, eamque exemplarem nominare, eam appellare solemus personam ædificationis; qualiter igitur Tertullianus ait, quod homo scandalosus ædificet? potius destruit, & præcipitat; nihilominus veraciter dicitur ædificans, non quomodocunque, sed addita particula *ad delictum*; scandala enim præter lapides sunt cæmentum, & bitumen, quæ iurim ædificant BabyloNyCam, ædificans *ad delictum*. Ideoque omnibus scandalosis merito exprobari potest: *vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere: ille homicida erat ab initio*, qui primam machinam movens, ut diximus, in discrimen adduxit, ruinaque oppressit, primitus innumerabiles Angelos, deinde protoparentes, cumque illis totum genus humanum, mortem omnibus inferens spiritualem: *Diabolus cum invideret homini*, inquit Sanctus Augustinus, *serpente indutus, locutus est mulieri, & mulierem venenavit, & virum*. Cujus monstri infernalis imitatores sunt scandalosi, quia malo exemplo suo malitiae venenum transfundunt ad alios; *mortui sunt*, prosequitur idem Sanctus, *diabolum audiendo, quem non audissent, si Dominum audire voluissent*.

4 DEUS noster, prout in Discursibus præcedentibus docuimus, Davidem quondam elegit, in totius Israelitici populi speculum, & exemplar, ut ipsum intuentes, in sancto Deo timore viverent: *Elegit David servum suum, & sustulit eum de gregibus ovium, pascere Jacob servum suum, & Israel hereditatem suam*; sed qualem ab eo modum observatum fuisse putatis? *pavit eos in innocentia cordis sui, & in intellectibus manuum suarum deduxit eos*. Præterquam quod textum hunc Ricardus à Sancto Victore seq. illustret Commentario, dicens: *intellectibus manuum suarum alium deducit, qui ad viam veritatis, quam per operum experimenta didicit, certis profectuum gradibus dirigit. Parva & parum certa est illa scientia, quam non adiuvat, & confirmat rerum experientia*; itaque David populum sibi commissum per viam rectam operibus virtuosis, bonoque exemplo ducere allaborabat; at quia hoc nequaquam sufficiens esse judicabat, insuper pestifera scandalorum lolla remove, & eradicare conatus est, utpotè omnium malorum origines; ideoque protestatur, dicens: *in matutino interficiebam omnes peccatores terre, ut disperderem de Civitate DOMINI omnes operantes iniquitatem*. Qui peccatores quales fuerint si nosse desideratis, Sanctum Ambrosium audite, qui hunc Psalmi versiculum (*prævaricantes reputavi omnes peccatores terre*) ita resolvit: *utinam mihi aspiraret hac gratia, ut gladio spirituali, qui est verbum DEI, ab Ecclesia DEI, incensum universa possim abolere vitiorum*; hæc autem scelorum incentiva, mala sunt exempla, & scandala. Notandum autem, eos appellari *peccatores terre*, quia omni iniquitate terram implent, jamque celo renunciarunt, de quibus veraciter dici potest; *oculos suos statuerunt declinare in terram, conglutinati sunt in terra venter eorum*; homines sunt mundi hujus, perditionis salutis, qui *lesantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis*.

5 Apostolus in citato Epistolæ ad Corinthios capite, de scandalo tractans, ipsum fermento assimilatur, dicens: *nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit*; & paulò post eidem allusioni insistent, quale venenum annexum habeat, subnequit, inquiens: *fermentum malitiae, & nequitiae*: Quam pariter ob causam olim DEUM severissime inhibuisse arbitror, ne Israelitæ quidquam fermenti in ædibus suis asservarent: *non eris fermentum in domibus vestris, quicumque comederis fermentatum, peribit anima illa de Israel*. Sed quoriam, obsecro, tanto cum rigore mortis poena illi intentabatur, qui massam hanc domi suæ asservaret? scilicet ut in eo disceremus, quod vel unius duntaxat scandalum, in fermento figuratum, sufficiens pestis sit, quæ inficiat, morteque mulcet omnes in tali familia degentes. Unde Sanctus Thomas inquit: *Sicut per modicum fermentum, tota massa pasta corrumpitur, ita per unum peccatorem tota societas inquinatur*, in cuius confirmationem illum adducit Ecclesiastici textum: *ab una scintilla augetur ignis, & ab uno doloso augetur sanguis*; & hoc quidem contingit, dum per

peccatum unius alii provocantur aliquantulum ad peccandum. Quem pariter textum Dionysius Carthusianus exponens, sub titulo fermenti ad homines alludit scandalosos, dum ait: *Sic unum peccatum, seu unus pestilens, & perversus totam massam, id est, vestram congregationem contaminat, inficit, & seducit, nisi auferatur*.

6 *Mittent eas in caminum ignis, &c.* Christus Iudex severus quidem, sed tantò iustior in castigandis impiiis, dum scandali meminisse vellet, minatorium hoc præmisit verbum: *Va*; quæ particula æterni supplicii est imprecatio, ipsamque Salvator eodem tempore bis repetiit, dicens: *va mundo à scandalis; va homini illi, per quem scandalum venit*; quod *Va* tanquam sulphur est, & pix ignis infernalis, æternum hoc concipiens incendium; scandalum namque, ut plurimum, offendiculum est, & rupes, in quam impingentes, in barathrum præcipitantur perditionis, quia ut Sanctus Gregorius ait: *Va, in Scriptura sapius de æterno luctu quam de presenti solet intelligi. In Isaiâ, va impio in malum; Job, va mihi si impius fuero. Est scandalum, sunt verba Sanctus Bonaventuræ, dictum vel saltum minus rectum, præbens aliis occasionem ruina. Scandalum Græcè, Latine obex; sicut ad obicem in via positum leditur per cunctis, sic dictum, vel saltum minus rectum, est obex infirmis in via morum. Tamen qui scandalizat, quàm is, qui malum sequitur exemplum, in voraginem sceleris æternæ damnationis præcipitat, quia ut idem Seraphicus Doctor optimè distinguit: *Est scandalum activum, & passivum. Activum quo quis aliis dat occasionem ruinae spiritualis. Passivum est ipsa ruina, facta ab obice mali exempli alterius, ut cum quis fornicatur exemplo alterius. In cuius confirmationem illa à Salvatore incredulis Hebræis intentata comminatio considerari meretur: Va vobis Scribæ, & Pharisei, qui clauditis Regnum Cælorum ante homines, vos enim non intratis, nec introeuntes finitis intrare; ubi poenam reprobationis non solum in Scribas, & scandalosos Phariseos fulminat, verum etiam expressè dicit, quod Regnum Cælorum clauderant illis, quos scandalizabant. Unde Origenes ait: qui scandalizaveris de pusillis Ecclesia, prohibens illas intrare in Regnum cælorum, patietur quod scriptum est in Evangelio, Va. Sanctus Thomas de Villanova, in sermone de Sancto Michaelis, illos qui proximo sunt causa peccati, his verbis perterret: nunquid melius illi fuisset mille mortes subisse, quàm tantis reus criminis esse? O quam horrendum tibi esse deberet, ut propter te perpetuo quis ardeat in inferno. Neque enim in illa abyso locum habet propositio illa, quæ dicitur: solatium est miseris socios habere peccatorum, quia per multiplicationem damnatorum, augetur in quolibet ipsorum poena, quæ accidentaliter vocatur; quantò igitur maiora poenæ incrementa experietur, qui causa fuit perditionis multorum? idem Sanctus Archiepiscopus subiungit: *Malletis utique fratres, centum homines corporaliter peremisse, quàm unam animam perpetuo incendio tradidisse, si ex solo damno culpa pensanda esset, & non ex arbitrio. Si enim sanguis Abel sic clamat ad DOMINUM in fratrem occisorem, quanto fortius clamabit sanguis animæ perpetuo damnatae in suum interfectorem? O quomodo conqueruntur, quomodo vociferantur? O quomodo maledicunt, & imprecantur omne malum apud Dei iustitiam in eos, qui eis tantum mali, & miseria causa fuerunt, & offendiculum posuerunt, ut in tale precipitium ruerent! Tota Pentapolis igne consumpta fuit, quem divina iustitia de Cælo misit ad castigandum hominum illorum execrabile, & nefandum peccatum; nimirum etiam in hac præfenti vita in malitiam adeo detestabilem per sulphur ignis infernalis animadvertere voluit, & quidem ut Sanctus Judas Apostolus observat, ideo omnes æquali poena puniri fuere, quia malum exemplum ab uno in alium transfusum fuit: sicut Sodoma, & Gomorra, inquit dictus Apostolus, & finitima civitates simili modo exornicæ, & abentes post carnem alteram, facta sunt exemplum ignis æterni poenam sustinentes*.**

7 Consideratione dignus est modus, quo Incarnata, & Increata Sapientia in prædicta zizaniorum parabola loquitur; dicit enim, quod supremus Iudex Angelos

scandalosus
dicitur pater
ut scandalus.

Is. 44.

S. Aug. 17. 22.
in Rom.

Pl. 77. 70.

Ric. à S. Vict.
1. 1. 2. 3. 4.

David à se
amovis scandalosus,
vocatque illos
peccatores
terre.
Ps. 100. 8.

S. Ambrosius
1. 1. 1.
Octob. 15.

Pl. 14. 11.

Prov. 1. 14.
1. Cor. 1. 6.

Scandalum
dicitur
per fermentum.
Exod. 12. 15.

S. Tho. 2. Cor.
1.

Eccl. 11. 14.

Die. Car.

Potius scandalosus
dicitur Char-
itus præmi-
it commu-
natorium
verbum, Va.
Et quare.
Mat. 18.

S. Greg. 18. 9.
in Ezech.
11. 10.
Job 10.
S. Bon. 10. 6.
Cant. 1. 1.
10. 3.

Dicitur scam-
dalum passi-
vum, & activum.

Mat. 18. 17.

Originalis in
Mort.
S. Th. de Vill.
S. Th. 2. 2. 2.

Præfatum
multos cor-
poraliter
mæ, quam
unicum spi-
ritualiter
malo exem-
plo peremisse.

Is. 7.

In parabola
z. z. z. z. z.
multis pec-
catis sic men-
tio, nisi scan-
dalorum.

Mat. 13. 41.

Col. 1. 2.

Apoc. 12. 7. 7.

2. Tim. 1. c. 3.
Qui alios
maio exem-
plo seducit
maiores
meretur
damnatio-
nem.

Col. 1. 24.

Rep. Ab. 1. 3.
de Trin. c. 14.
Pater in di-
natione, &
pater serpentis
in para-
dise.

Procop. lib.

gelos suos in fine seculorum, velut toridem messorum in Ecclesiam suam militantes missurus sit, ut in coeleste granarium, frumentum congregent, zizania autem in ignem infernalem coniciant; querendum enim hic venit, cur, ex quo per hanc malam herbam, vel zizania, quævis culpa, omnisque perversitas intelligitur, nulla fiat specialis peccati mentio, præterquam scandaliz dicitur enim sacer textus: *Sicut ergo colliguntur zizania, & igne comburantur, sic erit in consummatione seculi: mittet Filius hominis Angelos suos, & colligent de Regno eius omnia scandala;* cur nullam facit mentionem de sacrilegiis, de apostasiis, de hæresibus, de atheismo, de paganismo, de incestibus, & blasphemis, de simoniis, de homicidiis, de usuris, &c. cur sola scandala memorat? scitisne, quodnam huius sit mysterium? hoc nimirum, quia cum ibi de igne infernali agatur, nullum est peccatum, quod maiorem cum illo igne relationem habeat, quam scandalum; hoc enim unica causa extitit, cur Deus abyssus illius voraginem aperuerit; etenim à principio quidem Creator Universum produxit: *in principio creavit DEVS celum, & terram,* sed sine inferno. Quando igitur iustitia vindicativa ignem illum centro terræ invisceravit, ibidemque tenebricosum illum dilatavit carcerem? tunc videlicet, ut diximus, quando diabolicum hoc scandalum monstrum in campum prodit; quando draco infernalis tertiam naturæ Angelicæ partem scandalo suo in abyssum protexit: *Michael, & Angeli eius praeliabatur cum dracone, & draco pugnabat, & Angeli eius, & non va uerunt, neque locus eorum inventus est amplius in celo, & proiectus est draco ille magnus serpens antiquus, qui vocatur Diabolus, & Satanas;* causa igitur, cur & ipsi, & sequacibus ejus barathrum apertum fuerit inferni, hæc est, quia seduxit universum orbem, postquam seduxisset magnam celestis curie partem.

8 Sanctus Irenæus acurè observat, quod in processu, quem Deus summæ iustitiæ, & æquitatis Index in Paradiso terrestri formavit, major condemnationis pars in serpentem devoluta fuerit, licet tam Adam, quam Eva transgressionis rei fuerint: *omnis maledictio*, inquit Irenæus, *decurrit in serpentem*; at verò ex quo præceptum de pomo non comedendo, protoparentibus nostris impositum fuit, ipsique transgressores fuerunt, quamobrem demon pœna, &que severiori, mulctatur? *seduxerat eos*, inquit Sanctus: *unde dixit Deus serpenti. Quoniam fecisti hoc, maledictus tu ab omnibus pecoribus, & ab omnibus bestiis terre. Hoc idem autem & DOMINUS in Evangelio, his qui à sinistris inveniuntur, ait: ab te maledicti in ignem æternum, quem præparavi Patremens Diabolo, & Angelis eius; significans, quoniam non homini principaliter præparatus est æternus ignis, sed ei, qui seduxit, & offendere fecit hominem.* Etiamnum hæc diebus nostris post sex mille sexcentos, & amplius annos durat hæc serpentis maledictio: quia fecisti hoc, *maledictus es inter omnia animalia, & bestias terre.* Omnia enim animalia, etiam irrationalia, serpentem fugiunt, inque summo horrore, & abominatione habent, magis tamen homo, quia primus scandalosus hujus larva indutus seducere cepit. Rupertus Abbas delictum à primis parentibus commissum examinans, observat, quod Deus diverso modo procedat in instituendo transgressionis illorum examine, & in puniendo eadem transgressionem. Primò enim interrogavit Adamum, postea Evam; at verò quando deventum est ad promulgandam sententiam, primo loco condemnationem fulminavit contra serpentem, postea contra Evam, & tandem in fine contra Adamum. Cujus hanc assignat rationem, quia demon totius mali origo fuit, utpote qui mulierem instigavit, eamque lateribus Adamini admovit, ut & ipsum prævaricari faceret; itaque repulsa venia, tandem super illos iusta datur sententia, & primo in ipsum peccati principium, à quo totius mali initium emanavit. Considerandum quoque est, quod Adam, & Eva à Deo interrogati fuerint, serpens verò non item, & tamen hic instrumentum, & author omnis mali fuerat. Quod dubium Procopius his verbis resolvit: *Mirabile vide indicium, deceptos interrogat, deceptorem non interrogat, sed quasi malum, & mali auctorem, & penitus incorrigibilem, veniaque indignum*

affatur. Voluit nimirum divina Sapientia, quæ omnia alto cum mysterio disponit, ab ipsis mundi crepundis nos docere, illos qui offendiculum sunt, & ruina animarum, ut plurimum incorrigibiles, veniæ incapaces, & perditæ salutis homines esse. Non enim fuit examinatus serpens, nec vocatus ad se defendendum, aut rationem de se reddendam, sicuti primi parentes, sed ex abrupto maledictus, & condemnatus fuit, quia fecisti hoc, *maledictus eris;* non enim opus est examine, aut processu ad condemnandum illos, qui scandalum præbent; nimis enim potens, & detestabile est scelus illorum, & quia in flagrante crimine deprehenduntur, tanquam atrocium delictorum rei, inauditi condemnantur.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Considerantur pœnæ, & supplicia in Scriptura sacra, scandalum dantibus, comminata, nec non varia pœnatum, scandalum præbentibus inflictarum, exempla.

THEMA.

Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Matth. 18. vers. 6.

EX pœna quam Salvator noster, cæteroquin mitis, & benignus (*discite a me, quia mitis sum*) scandalosis imposuit, facile argui potest, quanta sit scandaliz gravitas: qui autem scandalizaverit, &c. Circa hæc tamen verba dubium nascitur, cur Christus hoc potius, quam aliud supplicium, scandalum præbenti imprecatus fuerit; quam enim proportionem mola asinaria collo alicujus ad mortem condemnati appensa habere potest cum supplicio, peccati scandalo debito? Porro in S. Luca eandem legimus propositionem, postquam enim Christus dixisset; *impossibile est, ut non veniant scandala, va autem illi per quem veniunt;* protinus subjungit, *utilis est illi, si lapis molaris imponatur circa collum eius, & proiciatur in mare, quam ut scandalizet unum de pusillis istis.* S. Bonaventura hunc Textum exponens, notat: celestem Magistrum nostrum se in hac propositione accommodare voluisse usus illius Provincie, in qua delinquentes in mare, appenso ad collum eorum immenso quodam saxo, proturbabantur, idque probat per sequens Ven. Bedæ testimonium, qui subjungit: *hoc dicit utilis, quam ut unum scandalizet de pusillis istis, quia longè minor est ista, quam illa, quam scandalizando proximum meretur: vere utilis, innoxium gravissima pœna vitam finire, quam ledendo fratrem, mortem mereri perpetuam.* Abulensis observat, in Palestina, niolendina, non per viam aquæ, ut usitatum est nobis, sed ab asino quodam circumagitari consuevisse. Et ideo S. Mattheus & S. Marcus saxum istud molam asinariam appellant, vel etiam ad denotandum saxi magnitudinem, quia nonnullæ molæ parvæ sunt, quæ manibus circumaguntur, quæ trahuntur ab asinis; inquit Abulensis; *mola magna sunt, & hanc magnitudinem exprimere voluerunt; quia vero dicitur, quod suspendatur mola in collo, & demergatur in mare, voluit Christus tangere magnitudinem pœnæ; in terra enim Chanaan, sive Palestina, in qua Christus erat, consuetudo vigeat, pro maximis criminibus reos, sic demergi, ideo per hoc significavit, quod pœna quæ datur à Deo scandalizantibus proximos, maior est quam maxima pœnarum, quæ datur hic pro criminibus, & ita eos terret.* Quæ doctrina merito consideratione digna est, ad incutendum scandalum præbentibus terrorem, & formidinem; siquidem Christus declarat, supplicium illis debitum, longè atrocius esse, quam sit atrocissimum supplicii genus, quod illo tempore, & illis in locis, reis irrogari solebat, ut vel exinde agnoscerent excessivam huius delicti gravitatem: unde paulò post idem Doctor subjungit: *posuit pœnam illam temporalem, quæ maxime eos movere poterat, & illa erat de saxo ligato ad collum, quæ dabatur maxime facinorosis.*

Ex pœna scandalizantibus comminata pœna istius peccati gravitas.

Luc. 17. 2.

S. Bon. in c. 17. Luc.

V. Bohnib.

Abul. q. 14. in c. 18. Matth.

S. Eph. 2.
cap. 4. v. 1.
Nemo enim
quod odit
ex scandalo,
maxime est.

**Did. Sell. In
417, Ltd.**

Chry. let. 27.
Can lapis
molans ap-
pendendus
cuius scap-
dulos.

**Der sende-
lust den er-
gebend, sind im
profundem
maris.**

**1872, 18. 10.
Quando
scandalum
propter gra-
villimum off.**

S. Fern. fer. l.
de S. Mich.

**Scandalosi
abiciuntur
à Dec. & ho-
minibus, th-
que m. o. ni-
bus exof.**

2 Porro verba illa; *expedit ei, &c. ut ille est illi, &c.* facilem habent intelligentiam, nam ut Sanctus Ephrem in Discursu cui titulus est: *adhortatio de non scandalizando proximo*, ait: *damnum quod hinc oritur, explicari non potest*, & ided sine dubio melior foret ejus conditio, si vitam perderet corporalem, quam si per malum exemplum vitam spiritualem, & sibi, & proximis eriperet, quæ nullam cum salute, & vita corporali proportionem habet. Unde optimum est illud Didaci Stellæ consilium, dicentis: *Vnusquisque ante debet subire mortem corporalem, quam vitam animæ perdere propter peccatum mortale, ut sit proximum scandalizando; cum anima sit nobilior, quam corpus.*

3 Divus Chrysologus in sermone 27. de malitia scandaliscribens, alia hujus comminatae poenae mysteria in medium adducit; quare, inquit, non lapis, sed lapis molaris? quia lapis molaris dum triticum teris, dum farinam fundis, a polline fulfurem dum secernis, panem elaborantibus subministrat. Bene ergo illi, qui eligit minister scandalis magis esse quam pacis, ad collum lapis alligatur molaris, ut hoc illum ad mortem trahat, quod illum trahere debuisset ad vitam, quia sensus ad vitam datos, mortis convertis in scandalum, suadendo aliud videre, aliud audire, aliud sentire, aliud sapere, quam erat in CHRISTO, quam erat in scientia salutari. Hinc angularem lapidem, hinc adiutorii lapidem, hinc lapidem sine manibus abscissum, quod est CHRISTVS, sic pusillorum circuit, & traxit ad scandalum, ut non panem vite, sed panem lachrymarum conficeret, & doloris, sicut Prophetatestatur, dicens: qui manducat panem doloris.

4 Considerandum quoque est , quod reus qui saxo ad collum alligato in mari submergitur , penitus ab oculis nostris subducatur , non verò item qui in publico foro justitiæ supplicio afficiuntur , hi enim quia omnibus exposcuntur , in spectatoribus excitant compassionem , atque ad porrigendum pro anima illorum precum subsidium populum commovent : è contra verò , qui in mare demerguntur , & profundatur , exosus declaratur omnibus , & indignus qui videatur , nedum adjuvetur . Hanc autem derestationem , & abominationem scandalosi poenæ loco sustinebunt , quia exosi sunt DEO , hominibus , & multò magis Angelis . Advertendum est pariter , quod SALVATOR noster dum comminatur scandalum præbentibus commertum supplicium , immediatè post Angelorum faciat mentionem , quod utique sine mysterio factum non est , quia quando malum exemplum proximis nostris præbemus , sumusque causa ruinæ animarum illorum , eodem tempore pariter Angelos offendimus , qui illarum custodiæ invigilant , qui proinde zelo extimulati , Divinæ Justitiæ gladium contra nos apprehendent ; ac proinde CHRISTUS ait : *Videte , ne contemnatis unum ex his pusillis , dico vobis , quia Angeli illorum in cælis semper vident faciem Patris mei qui in cælis est , venit enim Filius hominis salvare , quod perierat ;* quibus verbis rationem assignat , cur nulli hominum præbendum sit scandalum , quisquis demum sit , ne quidem parvulis , quia ipse nimirum de Cælo descendit ad salvandas animas , quas scandalosus malo suo exemplo perdere studet ; ac proinde vult dicere , Angeli zelantes honorem meum , & sibi commissorum salutem , suo tempore rigorosum de illis supplicium sumere non intermittent ; nam ut Sanctus Bernardus in quodam sermone ait : *Nihil æquè offendit , & ad indignationem provocat eos , quomodo scandala , si forte inveniantur in nobis .*

5 Sacra Scriptura plena est comminationibus , quas contra malitiam horum sacrilegorum intonat , qui animas pretiosissimum Dei thesaurum eidem DEO eripiunt . Porro quando in Scriptura de aliis peccatis fermo est , ex modo , quod illis loquitur , satis colligitur , quod eorum speret emendationem , unde & pro illis pietas cœlestis imploratur : at verò de scandalosis loquitur tanquam de hominibus à Deo separatis , vel tanquam de membris à corpore præcis , unde hisce nulla spes vitæ reliqua esse poterit . S. Paulus ad Galatas scribens , deque hac peste sub titulo fermenti differens , ait : *Modicum fermentum totam massam corrumpit* ; & pau-

Id post subiungit *qui conturbat vos*, pertabit iudicium; quicumque est ille, utinam abscindantur, qui vos conturbant. Clarius autem in eodem cap. Sancti Matthæi Christus loquitur, dum ait: *si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proiice abs te; si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proiice abs te*. At verò forsitan dices, doctrinam quam Doct. Gentium, qui ab eadem Incarnata Sapientia in Academia Cæli Emphyreiteruditus fuit, ad Corinthios scribit, huic doctrinæ, & præcepto apud Sanctum Matthæum à Christo tradito contradicere videtur; dicit enim Apostolus: *ut non sit schisma in corpore, id ipsum pro invicem sollicita sint membra, & quod patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra, vos estis Corpus CHRISTI, & membra de membro*. Per experientiam quoque videmus, quod si pes verbi gratia in offendiculum aliquod impingens, graviter lædatur; non ob id subito præscinditur, aut separatur à corpore, imò ad pedem curandum manus confestim accurrit; populus similiter ad qualitatem mali discernendam quaquaversum vertitur; denique stomachus haud invitus est ad sustinendam pro cura pedis dictam: uno verbo *pro invicem sollicita sunt membra*; cur igitur tam Christus, quam Sanctus Paulus ad Galatas, membra nociva præscindi suadent, & à corpore projici, quod idem est, ac si dicerent: totaliter separatur scandalosus à communione, & consortio nostro, tanquam excommunicatus, & præscitus? cur non potius ad correctionem admittitur, & per exhortationes ad sui emendationem permoveretur, & inducitur? Respondeo prosequendo eandem similitudinem membri putridi corporis nostri, quamdiu enim spes est ut sanari possit, pars aliqua corporis infirma toleratur in corpore, ad illud curandum omnis generis remedia adhibentur; at verò quando evidens est periculum, ne ex eorum corpus inficiatur, tunc à corpore præscinditur, & in terra sepelitur: eodem modo de aliis peccatoribus, & vitiis dici potest, quòd ad faciendam poenitentiam magis sint dispositi, magisque emendationis capaces, & ideo sine perversionis periculo cum illis, utpotè spem salutis suæ promittentibus, tutè, & securè agere, & conversari possumus; at verò scandalosi sunt veluti membra putrida, quæ sana corporis membra inficiunt, & destruunt, nec aliud superest pro illorum salute remedium, quàm sectio; ac proinde benè Sanctus Paulus ait: *utinam abscindantur*. Et SALVATOR, *abscinde, & proiice*. Sanctus Thomas de Villanova in sermone de Sancto Michaelè, inquit; *non ad literam suffodiendum oculum, aut præscindendam manum, vel pedem intelligas, sed spiritualem oculum, aut manum, aut pedem, id est, amicum, qui tibi pro oculo est in consilio, aut pro manu in auxilio, aut pro pede in lucro; etiamsi dexter sit, & ad bonum te induxerit, si alias te in peccatum trahit, proiice abs te, declina ab eo, fuge, fuge illius societatem*. At verò quænam est poena illius, qui scandalosum à se non separat, aut proiicit? nimirum ut simul cum ipso submergatur in abyssum æternæ perditionis: *bonum tibi est ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quàm duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum*.

6 Apud Jeremiam dicitur, *Calix aureus Babylon in manu DOMINI, inebrians omnem terram, de vino eius biberunt gentes, & ideo commota sunt.* Post quæ verba, vix facta mentione calicis hujus aurei, quo major pars mundi inebriabatur, id est, perejus delicias, & blanditias innumeri seducebantur, statim subjungit : *subito cecidit Babylon, & contrita est, ululate super eam.* Sanctus Ambrosius in lib. de Elia, & jejuniis, Propheticum hoc oraculum adducens, ita scribit : *Divina indignatio conteritur, qua ratione calix aureus, quoniam qui à veritate deficit, querit illecebram, ut specie saltem pretiosa ad bibendum aliquos possit allicere.* Supplicium porro quo Divina Justitia in Regem Achab animadvertit, severum quidem, & rigidum fuit, multò tamen atrocius fuit illud, quod de Jezabel conjugē ejus sumpsit : ille enim in bello infelicitè mortuus est, & modicam sanguinis sui partem canes linxerunt, septuaginta quoque capita toridem filiorum suorum à Jechu, qui ei in Regno successit, præcissa, post mortem ejus in aliquot cophinis missa

Calculus
Math 125

**Scandalo di
accidentati
funzionari
in Albania
tre erano
dignitari**

S. Th. de Vill.
Ex-de-¹ M. C.

Mass. 18.00

1er. § 27.
Gravius po-
nitur: qui
alios incitat
ad peccata
quam pec-
cator.

S. Ambrose in l.
de Elia, de
jejun. c. 3.

Patent in A-
chan, & Je-
label.

Ezech. 20. 11.
Chryl. in PG.
43.

missa fuerunt; Jezabel autem à fenestra præcipitata, & totaliter, excepto cranio, à canibus devorata fuit. Abulensis causam examinans, cur hæc majori cum rigore punita fuerit, inquit: *Quanto peccata sunt maiora, tanto gravius eis poena correspondet, & tamen eorum de progenie Achab occidendi erant, & Jezabel peccaverat plus quam omnes illi, ergo illi debebatur poena maior, quam mors, & istud erat, quod proculcaretur ab equis, & laceraretur à canibus.* In alia verò quæstione difficultatem totaliter solvit, dicens: *Ipsa incitabat Achab ad omne malum, erat enim calix aureus Babylonia, qui illum inebriavit, quia nihil fore istorum fecisset, nisi Jezabel movisset eum.*

7 SALVATOR noster apud Sanct. Matth. cap. 24. malum, & infidelem servum illum de hac culpa potissimum accusavit: *Manducet autem, & bibat cum ebrius: veniet DOMINUS servus illius in die qua non sperat, & dividet eum, partemque eius ponet cum hypocritis: illic erit fletus, & stridor dentium;* ubi quærendum venit, cur tam severi supplicii comminatio intentetur illi, qui gravium criminum reus non est, quin potius mediocrium, communium, imò talium, in quæ major pars mundi incidere solet? Divus Chrysostomus peccato servitillius scandalum annexum fuisse observat, dicit enim: *Vide hunc quoque famulum, quoniam edas, & bibas, cum semulentis, accusari, non enim temulentos solum, verum etiam eos, quicum ipsis vivunt, torques, nec iniuria quidem, nam & se ipsos corrumpunt, & proximorum salutem negligunt; nulla vero aliare DEVUS magis irritatur, quam si proximi commoditatem despicias, qua propter, ut iram in illos ostendas, in duas incidis servum illum partes imperavit: hac de causa notam, qua Discipuli sui cognoscere, charitatem esse affirmavit, quoniam diligens necesse est de dilecti utilitate meditari.* Legatur horrendum illud supplicium à Deo prædictum, & postea in Heli, filios ejus, & totam ejus progeniem fulminatum: *facio verbum, inquit, quod quicumque audierit, tinnient ambe aures eius.* At verò cur, obsecro, Divina Justitia indignata, tot in hanc domum iræ suæ fulmina vibravit? Sacer Textus ait: *Eras ergo peccatum puerorum grande nimis coram DOMINO.* At verò in quonam peccatum illud consistebat? num fortè in eo, quod carnes sacrificatas sibi rapuerint? si ita est, peccatum hoc adeò grave esse non videtur, cum Deus per os Psalmistæ dicat: *Nunquid manducabo carnes sanctorum, aut sanguinem hircorum potabo?* Respondeo igitur, malitia peccati ipsorum non consistebat in eo, sed execrandus excessus, quem DEUS in illis execrabatur, scandalum publicum erat, quia retrahabant homines à sacrificio Dei, & idè Sanctus Gregorius ait: *Grande nimis peccatum esse cognoscitur, quod penitentia lacrymis non deletur, & paulò post ait: grande nimis coram DOMINO peccatum erat, quia ad peccandum alios pertrahabas.* Imò ipsemet Pater eorum Heli sacrilegis filiis suis dixit: *Quare facitis res huiusmodi, quas ego audio, res pessimas ab omni populo?* super quæ verba Sanctus Gregorius ait: *cum dicis, quas ego audio res pessimas ab omni populo, ipse res à populo agi debent intelligi, non referri; igitur peccatum hoc idèo pessimum fuit, quia scandalum ipsorum in totum populum transfundebatur.*

8 Audiamus, quomodo mundus sæculo Davidis degeneraverit; adeò nimirum, ut idem Regius Vates dicat: *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus, corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis, non est qui faciat bonum, non est utique ad unum; sepulchrum patens est guttur eorum, lingua sua dolose agebant, venenum aspidum sub labiis eorum: quorum os maledictione, & amaritudine plenum est, veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.* At verò scirene cupitis, unde hic iniquitatis torrent emanat? nimirum à malis exemplis; omnes declinaverunt; sed quare? quia corrupti sunt, id est, à dissolutorum, & scandalosorum hominum fæce, fuerunt seducti, & perverti. Ex innumerabili illa hominum multitudine (tres enim miliones hominum fuisse creditur) quæ ex Ægypto egressa fuit, infallibilis Dei providentia, neminem terram promissionis ingredi permittit, præterquam solum Josue, & Caleb; idque, quia in Ezechiele Deus ipse conqueritur: *irritaverunt me*

domus Israel in deserto, in præceptis meis non ambulaverunt, &c. Unde Divus Chrysostomus, postquam quævisset, cur omnes perierunt? responder pariter, *quoniam valde peccaverunt.* Sequens verò ejusdem Sanct. Doctoris ratio magis facit ad propositum, dicit enim: *providis, ut, qui Palestinam erant occupaturi, mala quæ erant in Ægypto, non vidissent, omnem nempe superstitionem, & omnem impietatem, & ut tanta improbitatis nullum magistrum haberent.* Eos enim ita præoccupavit Ægyptiorum consuetudo, & ita eos sepebas, ut post miracula, ne in deserto quidem purè erroris reliquias abstergerent. At verò quænam demum causa fuit, quod Josue, & Caleb à communi, & universali excidio fuerint exempti? audiamus id ipsum, ex huius ipsomet ore, cum enim à Moyse unà cum aliis ad terram Chanaan explorandam missus fuisset, non obstante, quod illi populum seducere, ipsumque ab hoc itinere detertere studuissent, ipse tamen ab eis se minimè seduci permittit; unde ipsemet ait: *fratres mei, qui ascenderant mecum, dissolverunt corpus populi, & nihilominus ego secutus sum Dominum Deum meum.* Circa quæ verba Interpretis quidam ita scribit: *dicunt, Calebum Iephona filium esse appellatum, non quia à parente aliquo, cum id nominis fuerit, natus esset, sed quia fuit ipse circumspectus, cum ad scelerata speculatorum conspirationis societatem se nollet adiungere.*

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

De suppliciis, & pœnis Superiorum, qui malo exemplo subditis præeunt, idque faciendo magna illis damna inferunt.

THEMA.

Initiatus est Israel Beelphegor & iratus Dominus ait ad Moysen: Tolle cunctos Principes populi, & suspende eos contra Solem in patibulis, ut avertatur furor meus. Num. 25. v. 3.

1 QUI hanc Numerorum Historiam conscripsit Chronista, ipsemet Moyses erat; cui Dominus præcepit, ut Principes cruci affigeret, quia populus in fornicationem, & idololatriam corruerat: *Initiatus est Israel Beelphegor; quare itaque contra Primates gladius acuitur: tolle cunctos Principes, &c.* Origenes respondet: *Vides, quæ sit conditio Principum, de populi peccatis coguntur reddere rationem; principaliter autem ad rigorosissimam obligabuntur, si ipsimet causa offendiculi fuerint, illi, qui à se dependent; quia nimirum Princeps scandalosus, toti est perniciosus Reipublicæ.* Tales autem fuisse in præsent, ex eodem deducitur capitulo, siquidem ille, contra quem ferrum vibravit Phinees, quique alios in fornicationem pessimo suo exemplo inclinabat, Princeps erat, dicente Scriptura sacra: *oras autem nomen viri Israelitæ, qui occisus est cum Madianitide, Zambri filius Salu, Dux de cognatione, & tribu Simeonis; porro mulier Madianitis vocabatur Cozbi, filia Sur Principis nobilissimi Madianitarum.* Quantùm igitur omnes scâdalosi à justitia punitiva Dei plectantur, nihilominus Capita, Prælati & Principes manifestius & severius castigantur, ideoque notanter dicitur: *suspende eos contra Solem: ut arguantur à luce,* inquit Origenes, *ostendantur contra Solem, ante quem nihil potest abscondi;* quia nimirum scandalum publicum iustitia Divina publico cœlitus supplicio expiari jubet. Porro Simeon Jacobi filius tribui huic denominationem dedit, qui juxta c. 42. reliquos inter fratres diu in carcere detentus fuit à Joseph, usque dum reliqui fratres cum Benjamin redirent; circa cujus regestæ seriem, vestrum ego iudicium exquiro, ut edicatis, cur juxta infallibilis providentiæ cœlestis dispositionem, Simeon unicus inter reliquos fratres ad carceris angustias fuerit condemnatus? Dubium hoc Dionysius Carth. resolvit, dum ait: *respondetur, quod magis peccavit in Joseph sua crudelitate, & alios incitavit contra eundem.* Dignum autem erat, ut plus castigaretur, qui reliquos animarum fratres ad tribulationes, contra

Abul. q. 14. in
4 Reg.Abul. q. 12. in
1 Reg. c. 2.Matth. 24. 10.
& in servo
malo & infide-
li apud
S. Matth.D. Chryl. ho.
76. in Matth.Horrendum
supplicium
Heli, & filio-
rum provi-
dit ex malo
exemplo il-
lorum.
1. Reg. 1. 16.

Eccl. 11.

S. Greg. l. 1. in
c. 2. Reg.Eccl. 11.
Cur Israelitæ
non intrave-
rint in terram
promissionis
nisi Josue, &
Caleb.

Matth. 24.

Iobertus Moysen
Principes
crucifigere
propter ma-
la exempla
data aliis.
Orig. h. 20. in
Num.

Num. 25. 14.

Gen. 42. 14.

Dion. Carth.

contra Joseph, quando eum occidere meditabantur; & tandem, morte in servitutem commutata, ipsum ut mancipium vendiderunt. Deque hac eadem Simeonis tribu in Josue scribitur: *egressa est foris secunda, filiorum Simeon per cognationes suas, fuitque hereditas eorum in medio possessionis filiorum Iuda*. Porro Abulensis notat, tribum hanc, dum ex Aegypto exiret, quemadmodum ex cap. 1. Numi. deducitur, 59300. numerosam fuisse, ubi autem ad Jordanem deventum est, non nisi numero extitit 2200. prout ex cap. 26. ejusdem libri patet. Circa quam differentiam scire optarem, unde tanta, tamque prejudicialis, orta fuerit diminutio? Unde tanta derivata ruina? rationem jam intellexistis, tam enim filius Jacob, quam ille Zambri, aliis scandalo fuerunt; hic quidem omnibus suis tribus, totique Israel; iste vero fratribus suis; tales autem extremum merentur exterminium, & ruinam: neque enim tunc innumerabiles defecere sectatores, ut Abulensis notat, utpotè suum sequentes ducem, partim ut ei complacerent, partim quia à nullo cohibebantur, quin imò ipsemet Princeps suo pessimo exemplo iis ad flagitia animum addebat.

2. Mysteriosa equidem illa est, per S. Lucam de ficu infertili descripta parabola, quam Dominus vineæ succidi iussit; ast temporis notate circumstantiam: non equidem, dum sterilis esset, eam amputari voluit, si quidem primo anno hunc in finem crescere debebat, per tres itaque annos eam sustinuit infructiferam; quo tempore elapso, dum abique fructu permanens, umbra tamisque suis alias arbores occuparet, tandem Dominus præcepit: *succide, ut quid terram occupas?* Hac itaque in arbore Divus Chrysologus præfulem, & præfidentem intelligit, ita discurrens; DEUS aliquando huiusmodi, etiam si bonorum fructuum nullum ferant, per longum temporis spatium patienter sustinet; ast ubi sterilitati malum superaddiderint exemplum, & scandalum contra subditos, tunc DEUS, moræ ultra impatiens, contra eos iræ suæ fulmina vibrat: *Sicut infucunda arbor* (conceptus est dicti Sancti) *si fueris in vinea, dum fundit mortiferam subiectis vitibus umbram, inimica non sibi soli, sed etiam palmitibus sit secundis: ita homo deses, ignavus, si præsens populis, non sibi soli sit noxius, sed multis, dum sequentes se suo vitiat, & perdit exemplo*. Didacus Stella verba illa CHRISTI apud Sanctum Lucam exponens, quibus melius esse dicit, suspenso ad collum saxo in mare demergi, quam pusillis præbere scandalum, tale format stringens argumentum: *si tam gravis est poena illius, qui pusillum unum scandalizaverit, quideris de illis, quos Deus tanquam mundi lucem posuit super candelabra, ut omnibus ucerent?* Quis iam Episcopatus, Dignitates, & Principatus obtinent, non ut populum ad discendum exemplo, & verbo, sed in scandalum sunt mulsorum, & in ruinam populi totius, vindictas eorum potentiam, delicias, avaritiam, superbiam, qui ovibus sunt in scandalum. Alphonsus Rex Aragoniæ hac uti similitudine solebat: *ut herba quedam ad Solis motum, sic populares in Principum mores versantur*. Enimvero, quisquis quatuor Regum, & duos Paralipomenon libros attentè pervolveret, inveniet utique, nullum inter omnes Reges Israel atrocius fuisse, à Deo castigatum, quam Jeroboam; sæpè autem dum fulminum, à Divina Iustitia in ipsum emissorum, sit mentio, ratio illorum his verbis insinuat, quia peccare fecit Israel; duos enim vitulos aureos à subditis suis adorandos crexit, unum in Bethel, in Dan vero alterum; duo autem vituli, ut Belluacensis ait, *duo exemplorum malorum genera significant, in Prælati, & personis Ecclesiasticis; hic est vitulus, quem posuit in Bethel, id est, in domo DEI ad ruinam populi: vitulus in Dan, qui iudicium interpretatur, significat exemplum malum Principum terrenorum*. Pro cuius majori intelligentia cap. 14. lib. 3. Reg. II lubet, percurrere, ubi exterminium ejus, totiusque posteritatis ipsius fusiùs describitur.

3. Josue quandam proposito nostro peraccommodam describit historiam, verbis sequentibus: *cepit Afor, & Regem eius percussit gladio, percussitque omnes animas, que ibidem morabantur, non dimisit in eas nullas reliquias, sed usque ad internecionem universa vastavit, ipsamque*

urbem perennis incendio, unam tantum Afor munitissimam flamma consumpsit. Cur, obsecro, contra hanc Civitatem potius delinquit Josue, quam contra tot alias, quæ ipsi diversas fecerunt resistentias, & majora fortitan incurterunt demerita? Hujus hæc in promptu redditur ratio, quia scilicet Jabin Princeps Azor, suum non modò contra Israelitas exacuit gladium, sed & alios provocavit, invitavitque, dicente Scriptura Sacra: *Jabin Rex Afor misit ad Iobab Regem Madon, & ad Regem Sumeron, &c.* Ubi Lyranus ait: *Unam Afor munitissimam flamma consumpsit de illis, quas ceperat Josue, quod fecit, quia Rex Afor induxerat alios Reges ad pugnam contra filios Israel*. Quot equidem Magnates hujus sæculi potentes ad ignem destinati sunt infernalem, non modò propter sua scelera, sed quia aliis occasio fuerint, maxime autem sibi subiectis, peccandi, & delinquendi? Duos à Deo luxuriosos punitos fuisse legimus, unum filium prodigum, qui totum patrimonium suum cum meretricibus dilapidarat: *falla est fama valida in regione illa, & ipse cepit egere, cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant, & nemo illi dabat*. Nihilominus flagellum hoc solam ipsius invasit personam, neque ad patrem, fratrem, aut reliquos ejus domesticos transfusum fuit; quomòdo imò ut ipse dicebat; *quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus?* Secundus libidinosus fuit Pharaon, qui Saram intuitus, eam in palatium venire iussit, ut ejus amplexibus frueretur, moxque non solum ipse, sed & tota numerosa ejus familia, ut novimus omnes, castigata fuit; *flagellavit DOMINUS Pharaonem plagis maximis, & domum eius propter Saram uxorem Abraham; circa quos duos, ejusdem ambos reos viti, quis mihi assignabit differentiam?* Si causam diverſi supplicii non penetratis, Divum Chrysostomum audite, dicentem: *non ipsum solum, & domum eius, & qua de causâ cum Rex peccet, omnes de domo eius sunt pœna participes? non absque ratione hoc fit, sed ut per hoc Regis infamia compeſcatur; deinde ad nostrum subnequit propositum, inquit: non propter illum solum pœnam sustinuerunt, sed verisimile est, eos cooperatos fuisse*. Populi enim quemadmodum ad sectanda Principum exempla proclives sunt, ita etiam Deus disponit, ut simul cum Principibus participant in suppliciis. *Præcipiantur in foveam peccati, inquit Belluacensis, scandalizantes enim primo corrumpentes in foveam multos secum trahunt, maior autem, & gravior est ruina primo cadentis, quia omnes alii corrumpunt super eum*. Quapropter gravissimum Manassi cœlitus inflictum supplicium Scripturæ Sacre fusiùs commemorant, qui, ut lib. 2. Paralip. asserit, vitam suam in prædā dederat abominationibus horrendis, ita ut non modò carnis desideriis sæcra laxasset, sed insuper veri Dei cultum conculcaret, dicente Scriptura sacra: *fecit malum coram DOMINO iuxta abominationes Gentium*. Et paulò post idem sacer Textus asseruit, quod populum seduxerit, ut eorundem Gentilium sectaretur abominationes; *igitur Manasses seduxit populum*. Et nihilominus si totam percurreritis Scripturam sacram, nusquam invenietis, eum actu aliquo positivo Israelē ad idololatriam instigasse; qualiter igitur eum seduxit? Suffecisset equidem, Spir. S. dixisse, quod Rex idololatra erat, hoc enim sufficiebat ad inferendam hanc aliam consequentiam, scilicet quod populum seduxisset, quia ut Sanctus Bernardus ait: *Principis error multos involvit, & tantis obest, quantis præest*. Damnum equidem exile est, quando is, qui scandalum præbet, homo privatus est, quia *si quis de populo deviat, solus perit*. Princeps iter faciens, numerosum post se comitatum trahit, & ideo ille extra viæ limites egrediat, per ejus sequelam omnes à recta semita deviant, & in præcipitia labuntur. Unde verissima est illa Magni Gregorii, omnibus manifesta propositio, dicentis: *cum Pastor per abrupta graditur, consequens est, ut & grex in præcipitium feratur*. Regius Vates in Psalmo 2. querit: *Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati sunt inania?* Et statim causam subjungit: *Astiterunt Reges terra, & Principes, &c.* quasi dicere vellet: Mala illorum exempla causæ sunt omnium inordinationum, & dissolutionum, quæ in subditis conspiciuntur, nec non omnium, quæ ipsis superveniunt, infortuniorum;

Rex Afor alios cœcitavit ad bellandum contra Israel, ideo funditus cœcitatus est à Josue.

Lyr. lib.

Luc. 11. 15.

Gen. 12. 17.

Chrys. in cat. Lipponi. Reges delinquentes pœnam trahunt cum omnibus, qui illorum exemplo delinquant.

Bell. lib.

2. Par. 33.

S. Bern. ep. 127.

S. Greg. 1. P. Past. 11. Pl. 1.

ao proinde in sequentibus Principes exhortatur, dicens: *Etenim igitur Reges intelligite, erudimini qui indicatisterram, servite DOMINO in timore*. Circa quæ verba in Catena Græca dicitur: *Cum Reges, & Principes admonet, populos quoque ipsi subiectos admonet*.

4 In Exodo incredibilis illa strages refertur, in qua Moyses ex instinctu Divino, aliquot Hebraici populi milia, quæ sua ante vitulum aureum genua flexerant, peremit: *Ceciderunt in die illa quasi viginti tria milia hominum*. Ex tunc numerus idololatrarum, ad eundem vituli adorationem concurrentium, utique longè major erat, qui salvus remanserant; unde merito querendum venit, cur injuria Divino cultui facta, in minori injuriantium numero, vindictam suam luat? Sed facilis est ad hoc responsio, quia Deus illos præcipue punire voluit, qui idololatriam promoverant, illiusque authores, & capita fuerant, quia hi non solum propriarum culparum rei existunt, sed etiam omnium illarum, quæ ob malum illorum exemplum ad alios transfunduntur. Ex ideo Sanctus Isidorus Pelusiota ait: *Cum omnes penè in deserto vitulum effecissent, quidam penas dederunt, hoc est, hi fortasse, qui scelus auspicati erant: quidam autem veniam consecutus sunt, in nempe qui per fraudem, & imposturam illorum vestigiis insisterant*. Etenim illi aliqua ex parte excusabiles censeri debent, qui malo Principum, & Prælatorum suorum exemplo provocati errant, quia hoc illos incantat, illorumque scelus certo quodam modo cano-

5 Porro vindex Divinæ justitiæ gladius in Madianitas aded descendit, ut nec mulierum imbecillioris sexus pepercerit, licet idem sexus occisus non fuerit. Ait ergo Moyses ad exercitum Hebræorum: *Cur faminas reservastis? Nonne istæ sunt, quæ acceperunt filios Israel ad suggestionem Balaam, & prævaricari vos fecerunt?* Deus igitur majori cum severitate Madianitas, quam alios populos puniri voluit, quando Israelitarum gladium etiam in mulierum Madianitarum sanguine cruentari præcepit, eo quod hæc Israel ad fornicationem, & idololatriam seduxissent: *Illi quidem*, inquit Origenes de aliis populis, *pro peccato suo pertulerunt vindictam, mediocris tamen, & parcus; hi vero, qui eis fuerunt causa peccandi, multo vehementiori subiacent ultioni; unde edocemur, quod longè sit gravior, aliis causam præbere peccati, quam ipsum unumquemque peccare*.

6 Primus reprobus, qui ex toto genere humano in Infernum descendit, Cain fuit, qui in continua quadam, nec unquam intermissa cordis anxietate, per tot annos, non tam vixit, quam mortem quandam longè miseriam protelavit; semper enim hæc cogitatio in ejus mente versabatur: *Omnis qui invenerit me, occidet me*. Author quidam haud ignobilis super illa verba: *Consurraxit Cain adversus fratrem suum*, de hoc infelici Caino in sensu morali ita scribit: *Cain est malus Prælati, Abel quilibet est subditus. Cain ergo occidit fratrem suum Abel, quando malus Prælati occidit exemplo malo, suos per negligentiam doctrinæ salutaris, subditum suum*. Moyses Canticum suum ab his verbis exorditur: *audite cali, quæ loquor; audiat terra verba oris mei; ubi ut videtis, primò cælos, postea terram alloquutus; at verò sicut tam cælum, quam terra, auditu carent, cur Moyses utraque ad porrigendum sibi aures suas invocat? Nimirum idè id facit, quia per Cælos, Capita, & Superiores, per terram verò infimos populus designatur; prius enim dicit: *audite cali*, quia Superiores primi esse debent, qui bonum edant exemplum, ut benignos virtutum, & bonorum operum influxus inferantibus, & subditis suis communicare valeant; hoc enim si fiat, consequens est, ut & subditi pronas illis aures obediendo porrigant. Enimverò SS. Apostoli à Davide cælorum nomine insigniuntur, dum ait: *Cali enarrant gloriam Dei*, de quibus etiam Ecclesia canit: *vos fecisti iusti Iudices, Ecclesiarum Principes*; observandum verò est, quod dum in Cælo sanctus aliquis Cometa, vel alia infausa aeris impressio exoritur, universa terra exinde patitur; illa enim errantia sidera, famem, strages, pestilentias, seditiones, terræmo-*

tus, & quævis alia arumnarum genera comminantur: eodem modo, quando qui imperio præsunt, subditis suis scandalum præbent, Reipublicæ varia supplicia, flagella & damna imminant; unde Sanctus Theodosius Studita, videns, quod per pessimum Constant. VI. Imperatoris obsecrationis exemplum, quod legitimam conjugem suam à se repellendo edebat, multi quoque etiam in remotis provinciis similes excessus committerent, repudiando à se uxores suas, aliasque juxta libidinem superinducendo; ne hoc venenum serperet ulterius, postquam illum acriter reprehendisset, contra ipsum in ejus præsentia, & in conspectu omnium, excommunicationis fulminavit sententiam. Rex Balthasar duratissimo tempore, in sua custodia, templi Sancti Jerosolymitani, egi quod nec devotionem, nec fidem habebat, sacram tenuerat suppellectilem, neque ob id per divinam justitiam punitus fuit; unde merito queritur, cur usque ad illud convivium, quod Magnatibus suis instituit, divinæ iræ suæ fulmina in ipsum exonerare distulerit? respondet autem Sanctus Hieronymus: *Quamdiu vasa fuerunt in idolo Babylonis, non est iratus DOMINVS (videbatur enim rem Dei secundum pravam quidem opinionem, tamen divino cultui consecrasset); postquam autem humanis usibus divina contaminavit, statim poena sequitur; addit enim Scriptura Sacra notanter hanc circumstantiam; in eadem hora apparuerunt, ut per hoc innuatur, quod, quando Magnates, & Potentes hujus mundi, peccatum aliquod in secreto, & privatim committunt, Deus sæpenumero illud dissimulet, & injuriam sibi illatam, per tempus aliquod sustineat, non verò subito castiget; at verò quando scandalum patens est, & offendiculum omnes afficit, non item dissimulat, sed graviter punit. Christus, qui scrutabatur renes, & corda, ante ultimam Cœnam Judæ indignitatem probè haud dubiè sciebat, jamque ejus rethnas, & produtiones sufficienter præviderat; & tamen noluit, ut in barathrum illud incideret, in quod se postmodum præcipitem egit, donec prius ejus manifestaretur excessus, vel donec scandalo suo mundum inficeret. Unde Drogo Oitienfis ait: *Tam diu erat quidam, quod à Christo discesserat, & avaritiæ laqueo se suspenderat, sed quod fecerat in occulto, palam omnibus innotuit, & tunc Deus manifestam mundo fecit divinam justitiam, ipsumque indilatè gravissimè punivit, quia suspensus crepuit, &c.**

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Scandala Principum tam secularium, quam Ecclesiasticorum, ad subditos transmittuntur cum irreparabili horum præjudicio, propter quod DEUS illa summopere detestatur.

THEMA.

Scandalizastis plurimos, propter quod & ego dedi vos contemptibiles omnibus populis. Malach. cap. 2. vers. 8.

1 Lamentatur hic Deus per Malachiam de sacerdotibus, quos ad dandum populo bonum exemplum elegerat, quod eum graviter scandalizarent; & ideo se illos in populo contemptibiles facturum esse comminatur: *scandalizastis plurimos, propter quod & ego dedi vos contemptibiles*. Subditi enim omnem metum, & reverentiam erga Prælatos, sive Ecclesiasticos, sive seculares, deponunt, quando illos non exemplares, sed scandalosos esse conspiciunt; imò vestigiis actionum superiorum suorum se licet insistere posse, arbitrantur, quia ut Poeta ille cecinit, *à bene maiori discit arare minor*. Quamnam, obsecro, existimatis, antiquæ idololatriæ fuisse originem, quæ insatiabile inferni barathrum, demones pro diis adorari faciendo, per tot sæcula implevit? nimirum antiquus serpens, considerans hominem ad delicias, voluptates, gulam, avaritiam, vindictas,

Quando Rep. res scand. se vivunt. moniens subditis varia suppli. cia. Mar. 200. 795. 2-67.

Den. 1. 5. Hinc.

Deus saepe dissimulat occulta peccata personarum sed non publica.

Drog. Off. l. 1. de sac. Do. pass.

Vitia superiorum derisuntur in subditos.

N. Eph. 10. C. 1. Græc.

Exod. 32. 28. Cui Deus in deserto aliquid ad idola facere monuit. & non omnes.

S. Isid. Pel. l. 9. Ep. 113.

Num. 31. 15. Gravius est aliis inderetate ad peccandum, quam ipsemet peccare.

Orig. h. 21. in Num.

Malus Prælati est aliter Cain propter malitiam exempli. Gen. 4. v. 14.

Peppin.

Deut. 32. 1.

Cui Moyses in suo Cantico prius alloquatur cælum, & postea terram.

Etas, & similia scelera vehementer esse propensum, Deos adinvenit, hisce illorum appetitibus valde proportionatos; ut peccata prædicta per exemplum Deitatis, quam venerabantur, non solum impunitate gauderent, verum iuxta falsam illorum fidem, per imitationem, meritum conciliarent; licenim pro impudicis adinvenit impudicam deam Venerem; pro avaris, Mercurium; pro vindicativis, Martem; denique Bacchum pro epulonibus. Sanctus Augustinus in quadam Epistola ait: *Terentianus ille adolescens, qui spectans tabulam pictam in pariete, ubi pictura inerat de adulterio Regis, de eorum libidine, qua rapiebatur, stimulis, etiam tanta auctoritatis accendit juvenem.* Seneca moralis Philosophus, Poetarum inventionem esse dicit, quod Satanas altitè æquius attribuendum est, dicit enim: *quibus nihil altum est, quam ut pudor peccandi ab hominibus tolleretur; quid enim est aliud auctores visionum efficere deos, quam vitia nostra incendere, & dare morbo vitiorum exemplo divinitatis excusam licentiam?* Verum quidem est, quod persecutor ille infernalis hodie in Christianismum, clara Evangelii luce illustratum, hanc caliginem effundere nequeat; attramen quid facit? alio quodam stratagemate eundem finem assequi conatur, nimirum vitia canonizando, ac proinde omnibus modis laborat, ut hi, quos nos veluti DEOS respicimus, & honoramus, quales sunt Superiores, & Principes, innumeris sceleribus contaminentur; scit enim, quod principis error multos involvit. Is, qui integram quandam civitatem toxico molitur inficere, venenum suum fontibus iniicit, qui postea aquam intoxicatam in omnes civitatis partes derivent; scit enim, quod hoc pacto cum facilitate ad unumquemque, insensibiliter dilandum sit venenum. Eadem quoque astutia demon vivit, quando integrum quandam populum, provinciam, vel regnum inficere intendit; tunc enim fontem principalem veneni toxico imbuat, id est, efficit, ut princeps, vel Rex publicum scandalum continud præbeat, quo foveantur impii: similiter volens familie alicujus ruinam, caput domus invadit, illudque pessimis moribus vivere facit; denique integræ alicujus Diocesis perditionem medians, Episcopum depravat: *percutiam Pastorem, & dispergentur oves gregis.*

2. Apud Ezechielem dicitur: *Ecce venit Rex Babylonis in Jerusalem, & assumet Regem, & Principes eius, & adducet eos ad semetipsum in Babylonem, & tollet de semine Regni, ferietque cum eo sedes.* Quæ verba in sensu accommodatissimo explicando, dicere possumus, quod primæ præda, quam Rex Babylonis, id est, demon, sibi comparat, sit persona Regis; semper enim adsciscere sibi caput solet, illudque publicè scandalolum efficit; tunc enim consequenter futurum esse novit, ut scandalum in ipsos quoque subditos subito transmittatur. Unde Origenes ait: *instat ecce verus Nabuchodonosor, querens aliquos capere de nobis, & primum querit, si fieri potest, de Principibus Ecclesie capivos sibi ducere: prolequitur autem Origenes Discursum suum, ostendendo, quod quamdiu vel Josias, vel Ezechias, vel alius Rex hisce similis regnat, Nabuchodonosor cives Jerosolymitanos in Babyloniam captivos adducere non possit; quia consequens est, ut, quando Principes innocentes sunt, & immaculati, tales quoque, ut plurimum, sint illi, qui ab iisdem dependent.*

3. Considerabilis est quadam Sancti Hieronymi, super Daniele scribentis, ponderatio; ut enim statua illa aurea adorationis cultum reciperet, sequens emanavit edictum, ut scilicet Sarrapæ, & Principes primi essent, qui coram illa, genua sua flecterent; ait enim Sacer Textus: *Tunc congregati sunt Sarrapæ, Magistratus, & Indices, Duces, & Tyranni, ac Optimates, quierant in Potestatibus constituti, & universi Principes Gentium, ut convenirent ad adorationem statue; tamen si enim per quotidianam experientiam videamus, quod infima plebs, & sæx hominum prima esse solet, quæ matutino tempore surgens, ad satisfaciendum devotioni propriæ Ecclesiam adeat, contra verò Nobiles, & Principes ultimi esse consueverint: nihilominus Rex ille sapienti consilio statuit, ut Principes primi essent, qui statuam illam adorarent; cujus rationem San-*

ctus Hieronymus indicat, dum ait: *Principes congregantur ad adorandum, ut per Principes seducantur & gentes.*

4. Apud Jeremiam DEUS introducit in hæc verba loquens: *Ecce ego ad te, mons pestifer, ait Dominus, qui corrumpis universam terram, & extendam manum meam super te, & dabo te in montem combustionis.* Enimvero nullus est morbus, qui communiter in universum populum magis dilaretur, quam pestis, nulli enim parit sexui, conditioni aut professioni personarum: ac verò quando ipsos quoque Principes efficit, signum est, quod stragem quandam faciet irreparabilem. Urique oraculum propheticum non sine mysterio hanc adducit similitudinem, quia quando in Superioribus, & Magnatibus scandalum reperitur, subito omnes inde innascuntur: *Montes pestiferi, inquit Belluacensis, sunt Maiores, quorum corruptio derivatur in inferiores.* Unde Principis alicujus scandalosi regimen, per cathedram, è qua docetur, & leges promulgantur, denotatum, cathedra pestilentie appellatur, de qua Psalmista, ait: *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentie non sedit.* Tunc autem, ut Hugo de Sancto Victore ait: *recte cathedra pestilentie fit, quando pravum opus in exemplum veniens, plures corrumpit.* Sanctus Paulus de iis, qui proximos scandalizant, ita scribit: *& peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem CHRISTVS mortuus est sic autem peccantes in fratres, & percutientes eorum conscientiam infirmam, in CHRISTVM peccatis.* Circa quem textum Dionysius Carthusianus ait: *Eos scandalizantes, & eorum salutem non providentes; percutientes, hoc est, ledentes, & corrumpentes spiritualiter ense exempli pestiferi, in CHRISTVM peccatis, quoniam membra ei auferis.* Apud Isaiam barathrum infernale, velut ore quodam voraci, & insatiabili se dilatans, nobis describitur: *propterea dilatavit infernus animam suam, inquit Sacer Textus, & aperuit os suum absque ullo termino; ubi benè notandum est Ly illud propterea; cur enim vasta illa vorago innumeris animabus repletur? quia descendunt fortes eius, & populus eius, & sublimes, gloriosique eius ad eum.* Ecce tibi manifestam causam, cur universus populus in abyssum perditionis descendat; quia nimirum illi, qui in dignitate eminentiori sunt positi, Prælati scilicet, & Principes, scandalosam illam viam terunt, omnesque à se dependentes in illud præcipitium seducunt. Sanctus Cyrillus Alexandrinus versionem Septuaginta sequens, loco ejus, quo Vulgata legit: *gloriosi eius*, ipse vertit: *pestes eius, pestilentes eius*; quia tales Principes verè sunt principatum suorum pestes.

5. In Apocalypsi videmus Civitatem Babylonis nobis descriptam, velut demoniorum nidum, & centrum, omnisque malignitatis sentinam: *Babylon magna, facta est habitatio demoniorum, & custodia omnis spiritus immundi, quia de vino ira fornicationis eius biberunt omnes gentes.* Atque, obsecro, hujus universalis omnium gentium ebrietatis est causa? respondet ibidem Sacer Textus: *Reges terra cum illa fornicati sunt.* Ideoque DOMINUS DEUS, quoties singularem suam pietatem cum aliquo populo, aut natione exercere intendit, Principes malos de hoc mundo transfert, id quod Psalmista exprimere voluit, dum ait: *Quia non relinques DOMINVS virgam peccatorum super fortibus infortium, id est, non permittet, ut perversi, & scandalosi virga sceptroque potiantur domini supra bonos, ne ipsos seducant; siquidem in multis S. Scripturæ locis, per regimen virgæ, imperium intelligitur, & superioritas: Virgam virtutis sue emittet Dominus ex Sion, dominare, &c. quem autem ob finem eos imperare non sinet: ut non extendant iusti ad impietates manus suas; ne boni malis illorum exemplis pervertantur: ideoque Sanctus Isidorus ait: Reges vitam subditorum facile exemplis suis, vel adificanti, vel subvertunt, ideoque Principem non oportet delinquere, ne formam peccandi faciat peccati eius impunita licentia; nam Rex, qui ruit in vitia, cito viam ostendit erroris, sicut legitur de Ieroboam, qui peccavit, & peccare fecit Israel; illi namque ascribitur, quid-*

pli gentium
duerunt hunc
mores cele-
stis, quorum
vicia contra
bantur, alii
hominum.
S. Aug. ult. ep.
101. ad Ro-
mas.

Seneca de
brev. vitæ,
c. 14.

Tales modo
sunt Prælati,
æcclæsiæ
contaminantur
v.

Mut. 23. 31.

Exoc. 17. 12.
Prima præda
quam Dia-
bolus rapere
conatur, est
Rex, vel su-
perior.

Orig. h. 12. in
Ezech.

S. Hier.
Principes
primi adota-
verunt sta-
tuam auream.
Dan. 3. 1.

S. Hier.

Jer. 41. 22.
Scandalosi
Superiores,
sunt subditi
suis montes
pestiferi.

Bell. Spec.
mor. p. 3. l. 3.
dist. 17.

Plat. i.
Inscitiam
nimis illos
pestiferi ex-
empli.
1. Cor. 8.

Dio. Cor. 21.

Isa. 4. 16.

S. Cyr. Alex.

Apoc. 18.

Mal. princi-
pes à Deo
tolluntur ex
hac vita, ut
populum in-
ducant.

Psalm. 109. 2.

S. Isidor. l. 3.
mor. c. 9.

quidquid exemplo ejus à subditis perpetratur. Cui veritati illa consonat. *Egypti, de Jerolymit. excidio tractantis, sententia: Sicut boni Principis vita, probitatis quadam participatio est, & per universos vivendi forma est, ita & Imperatoris colluvio lex flagitiorum est; ita filii Heli summi sacerdotis, dum sanctuarium immonditia, exortitionibus & avaritia prophanarent, eodem pariter tempore totum populum Israeliticum depravatum fuisse discimus; unde proprius eorum Pater iis exprobrabat, dicens: quare facitis res hujuscemodi, quas ego audio, res pessimas ab omni populo? Quam historiam interpretans S. Gregorius, quendam adducit ex c. 5. Osee textum, discursu formato sequenti: Causa ruine populi sacerdotes mali, nam ideo subiectus populus cadit, quia ruentes Praelatos studuit imitari; cum ergo dicit: quas ego audio res pessimas ab omni populo, ipse res à populo agi debent intelligi, non referri, quod tale est, ac si dicat: res pessimas, quas fieri ab omni populo audio, quare facitis? unde & statim, quid dixerit, apertius insinuans, ait: nolite filii, non est bona fama, quam ego audio de vobis, ut transgredi faciat populum Domini. Quem textum paulò post idem S. Doctor manifestius explanans, illorum scandala universum populum infecisse sustinet, dum ait: res pessimas ab omni populo, quod tale est, ac si dicat, tanto gravius delinquitis, quanto sedius universum populum vestro crimine maculatis.*

6 Sub titulo gregis & pastoris Deus in Ezech. de iis, quos ad gubernium populorum exaltat, tractat, inquit: Nonne satis vobis erat, pascua bona depasci? insuper & reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedibus vestris. Quotextu usus S. August. in libro cui titulus: De ovibus, ad eos, qui aliorum Duces sunt & Capita, se convertens, ait: Quid est hoc? pascua Dei bona sunt, & fontes Dei puri sunt; habemus hoc in Scripturis. Qui sunt ergo, qui, quod tranquillum est, inde bibunt, & quod mundum est, inde pascuntur, & conculant reliquias, & turbant aquam, ut oves alia concultas herbas accipiant, & aquam conturbatam bibant? & hoc utique videtis displicere pastori, qui dicit, dum fiunt ista; ego judico inter ovem & ovem, & hoc utique me fiant. Veritatem hanc agnovit famosissimus Propheta Job, familiaris admodum numerosæ caput, multorumque in Oriente statuum Princeps, quando die quadam ad divinam Majest. conversus, dicebat: Posuisti in nervo pedem meum, & observasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti. Vix, semitæ sunt publicæ; cogitationes autem, itinera sunt minus ab hominibus frequentata: in hoc itaque loquendi modo S. Propheta inferre voluit, Deum illi imputare, non modò peccata graviora, sed & leviora, siquidem ut caput domus, Principesque populorum, tanquam exemplar se præstare debebat; speculum autem tersum sit oportet, & ab omni etiam minima immune macula. In nervo Deus pedes hominis posuit, inquit S. Greg. qui a pravitate illius forti distractionis sue sententia ligavit; possunt per pedum vestigia, quadam male acta signari, nam pes in corpore, & vestigium in via, & plerumque, dum quadam mala agimus, insistentibus hoc fratribus, exemplum malum præbemus, & quasi inflexo extra viam pede, sequentibus vestigia distorta relinquimus, dum per nostra opera, ad scandalum aliena corda provocamus.

7 Pharaon in extremam ruinam & desolationem, populum Dei præcipitare decreverat, ideoque voluit, ut se occuparent in operibus luri & lateris; at laboribus illis homines autoritate pollescentes præesse iussit; proposuit eis magistros operum. Itaque quoque Pharaon infernalis, populum electum luxuriæ luto immergere volens, ordinat & disponit, ut malum iis obtingat superiorum exemplum, dicente Origene: ideo præfiscis eis magistros operum, qui eos cogant discere opera carnis.

8 In libro Esther, Reginam Vasthi ignominiosè regno privatam, & ab Assuero discimus repudiatam; at quare? forsitan aliquam infidelitatem admiserat, fortè debitum conjugale negarat? minimè equidem, sed quia invitata ad sumptuosum convivium comparere recusavit; quam transgressionem, tam gravem concilium regale judicavit, ut decernere non dubitaret: non solum Regem lesu, sed & omnes populos & Principes, qui sunt in cunctis Provinciis Regis Assuero, egreditur enim sermo Regina ad omnes mulieres, ut conste-

manant viros suos, & dicant: Rex Assuero iussit, ut Regina Vasthi intraret ad eum, & illa noluit, atque hoc exemplo omnes Principum conjuges Persarum atque Medorum parvipendunt imperia maritorum; unde Regis iusta est indignatio. Cujus historię textus nostro in primis faver propositio, siquidem docet, quòd vel unica anima, quantumvis Regis gloriæ sit sponsa, multisque cumulata meritis, si tamen fortè fortuito malum aliquod præbuerit exemplum, principaliter autem quando aliis tanquam exemplar præluere debuisset, ut repudietur, & æterno exuatur regno.

9 In epistola quadam Innocentii III. hæc verba leguntur: quanto Antiochena Ecclesia majori, Domino disponente, præeminet dignitate, tanto vobis est sollicitius providendum, ne fieri contingat aliquid in eadem, quod alicujus pravitatis exemplo mentes posses corrumpere subditorum, quia ea que vident fieri à majoribus, facile solent trahere in exemplum. Quanti enim præjudicii causa futurus esset, qui scripturam aliquam originalem, juxta quam innumerabiles transcribendæ, vel typis edendæ sunt Copiæ, quæ demum per universum mundum distrahunt, & ad perpetuam posterorum memoriam conservari debet, disperderet, & falsificaret? Tale autem originale est quilibet Prælati vel Principis, copiarum verò inde extractæ sunt quilibet subditi; quantum igitur Ecclesiæ damnum futurum erit, si hoc originale falsificetur? D. Chrysostomus verba illa S. Pauli ad Titum: in omnibus te ipsum præbe formam bonorum operum, ita exponit: sit omnibus doctrina exemplarque virtutis, tua speculum vite, quod omnibus proponitur ad imitandum, veluti primitiva quadam imago, omnia in se habens, quæ bona & honesta sunt. S. Job. c. 31. inquit: si adversum me terra mea clamat, & cum ipsa suis ejus desent, pro frumento oritur mihi tribulus, & pro hordeo spina. Ac si aperte dicat, inquit Sanctus Gregorius, si magna quæ debui, sollicitè non feci, punctiones murmuris à subiectis recipiam, etiam de bono quod feci. Si neglexerim exhibere, quod foveat, justè in querelam proficiens, eorum lingua me pungat; quæ in re semper sollicita ponderatione pensandum est, ne aut hi, qui præsent, exempli mali operis subiectis præbeant, eorumque vitam suæ gladii pravitate extinguant. Sanctus Bernardinus in hac materia sequens format valde efficax argumentum: quod si tan operè cavenda sunt scandala parvulorum, quanto amplius Prælatorum, quos sibi DEVS æquare quodammodo in utraque parte dignatus, sibi imit impuatur illorum & reverentiam & contemptum? Belluacensis observat, quòd scandala Prælatorum & Principum in causa sunt, cur nomen Dei blasphemetur, de quo Deus ipse apud Isaiam cap. 51. lamentatur, dicens: Dominatores tui inique agunt, & jugiter nomen meum blasphematur: cujus dicti Belluacensis hanc assignat rationem: peccata enim Majorum, id est, Principum secularium, & Prælatorum Ecclesiæ, præcipue faciunt, nomen Dei blasphemari, unde minores excusant se à peccatis suis propter peccata Majorum. In cujus probationem servit propositio illa Cassiodori, de hac Alma urbe Romana differentis, quæ toti Christianismo velut exemplar perfectum deservire debet; dicit enim: quæ civitas non fiat excusabilis, si Roma deliquerit? Rex minor ad potioris curris exemplum, & alieni facti jure invidiam sustinet, qui peccatis præstat exemplum. Belluacensis rem hanc declarat quorundam Episcoporum, & Abbatum exemplo, qui itinere se accingebant, ut hæreticis Albigenibus prædicando, eosdem ab erroribus & hæresibus suis dimoverent; adibant verò illos in fastu & pompa equorum, Comitatum, aliarumque similiarum vanitatum, unde hæretici scandalizati dicebant: ecce quomodo isti prædicant nobis Christum Dominum suum, equis pedibus, divites pauperem, pomposi humilem: & sic sine fructu de terra confusi recedere debuerunt. Supervenit igitur Sanctus Dominicus, qui omnia ab Episcopis & Abbatibus data scandala restauravit, dum ad illos discalceatus venit, & nudis pedibus, spinas calcavit, pauper, humilis, & cilicio vestitus; quo habitu illos compunxit, convicit, omnesque DEO lucratus fuit.

10 Tametsi David à culpa adulterii & homicidii absolutus, à Nathan Propheta audisset: Dominus quoque transulit peccatum suum, poena tamen & supplicium,

Ann. III. L. 4.
Reg. 15.
ep. 101.

Praelati & Principes sunt Originales, & subditi Copiæ extractæ ab illis.

Chr. b. 4. ad Tit.

Job 31. 40.

S. Greg. I. 12.
mor. c. 17.

S. Ber. ex de p. 10. & dupl. c. 11.

Bell. ib. Scandala superiorum sunt causa quod nomen Dei blasphemetur.

12.

Cass. 10.
var. 15.

Bell. ib.

1. Reg. 11. 13.

Licit Davidi
peccata di-
miffa fuerint
remansit ta-
men poena
propter sca-
dalu[m] po-
pulo datum.

Ps. 13. 1.

Gen. 6.
Lipp. 1b.
Corruptis
Principibus,
facile cor-
rumpitur
populus.
Naz. or. apol.

Mat. 23.

S. Greg. p. 11.
P. 1. c. 1. ad
mon. 1.

ibid. p. 1. c. 1.

cium, scandalo populo exhibito debitum, indelebile permanfit, unde audire debuit: *verumtamen quia blasphemare fecisti inimicos nomen Domini, filius, qui tibi natus est, morte morietur; non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum; suscitabo super te malum de domo tua, & tollam uxores tuas in oculis tuis &c.* Unde patet, quam inexpiabilia apud divinam Justitiam sint scandala, à Magnatibus & Principibus, subditis data. In infelici illo saeculo, in quo Deus totum universum per diluvium submersit, *omnis caro corrupta erat viam suam*, adeo ut tunc verè dici potuerit, quod postea Psalmista ait: *Dominus de Caelo prospexit super filios hominum, ut videat, si est intelligens, aut requirens Deum, omnes declinaverunt.* At undenam tot tantorumque excessuum orta est inundatio? multa malitia hominum in terra, cuncta cogitatio hominis intenta ad malum omni tempore. Videntes filii Dei filias hominum, quod essent pulchrae, acceperunt sibi uxores. Chaldaeus vertit: *videntes filii Principum; ubi Lippomanus sequentem format Glossam: corruptis Principibus, facile reliqui depravati sunt, in quos Principum impuritas derivabatur.* Porro Nazianzenis autem quandam, proposito nostro maximè favorabilem, ubi de scandalo superioris agit, posteritati reliquit sententiam, inquiens: *tanto gravius malum fuerit, quanto pluribus imperaverit.* Id quod Herodes impius se pariter penetrasse manifesta- vit, quando non contra pastores, qui ad praesepium, Deum infantulum veneraturi, convenerant, sed contra Reges, ab Oriente advenas, turbati coepit, & debacchari, certus, privatarum personarum exempla exilem habere vigorem, secus verò grandium & potentium; prout in ipso met Herode pater, quoniam, ut facer textus attestatur, *turbatus est Herodes, & omnis Ierosolyma cum illo;* ad exemplum namque ejus, tanquam capitis & praesidis, omnes turbati fuere, cum potius propter desideratissimam Messiae nativitatem tripudiare debuissent; nihilominus ne vel unicus pedem Ierosolymis ausus fuit efferre, ut abirent ad Salvatorem adorandum. Ecce vobis quantae efficaciae sit malum Superiorum exemplum.

11. Dilectum hunc duabus insignibus terminare libet S. Gregorii sententiam, qui hac de materia in suo pastoralis agens, inquit: *severe Praelati debent, qui si per-versa nunquam perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittunt.* Deinde in specie de superioribus Ecclesiasticis in eodem libro tractans, dicit: *nemo amplius in Ecclesia nocet, quam qui perversè agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet; delinquentem namque hunc redarguere nullus praesumat, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando reverentia ordinis, peccator honoratur.*

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Scandalosi causa sunt ruinae & interitus multorum, ideoque tanquam culpabiliores à Deo casti-gari merentur.

T H E M A.

Lapis offensionis & petra scandali. I. Petr. cap. 2. vers. 8.

1. Siquis ad lapidem offendit in via publica, in terram prosternitur; imò quandoque pedem vulnerat & laedit, idque per translationem designatur in praesenti, dum dicitur: *lapis offensionis*; eum namque effectum in anima operatur scandalum, quod naufragii & ruinae spiritualis est scopulus; id quod ex ipso communi modo loquendi patet: quando enim de persona exemplari, bonaeque famae agimus & loquimur, dicere solemus, eam esse multae edificationis; e contrario igitur sensu, consequens erit, dissolutum & scandalosum, personam esse destructionis & ruinae; unde & Apostolus hac de materia, in epistola ad Romanos discurrens, ait: *quae edificationis sunt, in invicem custodiamus, noli propter escam destruere opus Dei;* ubi scandalo destructionis, bonoque exemplo edificationis attribuit epithetum, insuper addens: *omnia quidem sunt munda, sed malum est homini, qui per offendiculum manducat.* Si quod edificium atteritur, cum se ipso plerumque corruo-facit muros vicinos, divellit, rumpitque pavimenta,

recta, suffusus, trabes, domosque contiguas; ita quoque scandalosus unicus non solus cadit & ruit, sed etiam alios cadere facit amicos, cognatos, socios, omnesque alios, ad quos malum ejus transmittitur exemplum: ideoque S. Thomas de Villanova nos adhortatur, dicens: *caveamus, scandalum praeberis pusillis, & dare illis occasionem ruinae; sufficiunt nobis peccata nostra, non simus apud Deum etiam alienorum peccatorum rei.*

2. Lapis offensionis. Seneca moralis scandalum efficaciam, quam in ordine ad alienam ruinam habet, ingeniosa quadam similitudine demonstrat, inquiens: *quod in frage hominum magna evenit, cum ipse se populus premit, nemo ita cadit, ut non alium in se atrahat, primi exitio sequentibus sunt.* Hoc in omni via accidere videas, licet: nemo sibi tantum errat, sed alieni erroris causa, & auctor est. Nihil magis praestandum est, quam ne pecorum ritu sequamur antecedentium gregem. Quae ultima verba nos invitant ad examinandum illum Prophetarum Regum textum: *sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet eos.* Quae namque haec per Psalmistam adducta potest esse similitudo? etenim si ad instar caprarum, eos pressos asseruisset, facilis foret intellectus; at forsitan ignorabat, oves electorum esse figuram? statuer oves a dexteris. Forsitan asserere voluit, quod, sicut oves absque ulla resistentia ad lanienam feruntur, ita quoque reprobi, propriorum consilii demeritorum, absque ulla contradictione in barathrum perditionis, quod promeruerunt, deturbabuntur? Omnes has responsiones in dubii resolutionem allegare possemus, sed nostro accommodatissimam proposito, citatus allegat Seneca, advertens, hunc ovium esse instinctum, ut una saltante, omnes saltent, una currente aut praecipitante, sequantur reliquae; ita quoque maxima animarum pars damnatur, quia prae aliorum sequitur exempla. Quod argumentum idem Seneca alio in loco confirmat, inquiens: *inter causas malorum nostrorum est, quod vivimus ad exempla, nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur; quod si pauci facerent, nollemus imitari; cum plures facere cuperent, quasi honestius sit, quia frequentius, sequimur, & recti apud nos locum tenet error, ubi publicus factus est.* Quandoque autem non modò plurium, sed etiam paucarum, imò vel unius personae exemplum sufficit ad seducendam multitudinem integram. Ita Nabuchodonosor Rex Nivitarum, post reportatam celebrem contra Arphaxad, Medorum Regem, victoriam, superbus divulgavit: *cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subjicaret imperio, quod dictum cum placuisset omnibus &c.* sic quoque quotidie videmus, quod, dum persona aliqua insignis & conspicua, in conspectu mundi publice aliquid operatur vel dicit, subito ex hominibus mundanis multi sint, qui in hoc eum imitentur. S. Chrysolog. super parabolam de centum ovibus, quarum una postquam aberrasset, tandem à pastore, illam sollicitè requirente, inventa fuerat, quaerit ad propositum nostrum: *quare unam?* moxque respondet: *ut ostenderet non ex damno fuisse, sed ex numero;* at verò videri cupiam posset, S. Doctorem oppositum potius dicere debuisse, quia una duntaxat ovis perdita erat, quae numerum non facit: verumtamen non est ita, imò verò opumè dixit, quia unica duntaxat amissa ovicula sufficiebat ad hoc, ut omnes reliquae pariter abirent, & à via recta aberrarent; posito enim casu, quod vel unus homo exemplaris, quique apud omnes habeatur in conceptu & opinione sanctitatis, in errorem aliquem incidat, qui omnibus pateat, & scandalum praebet, unicus ille abundè sufficit, ut praevaticari faciat innumeros alios; & ideo D. Chrysost. subjungit: *Amisio unius solum dissipaverat censuarium numerum, & solum de dextera redegerat ad sinistram.* Etenim unicuique duntaxat in observante & reformata aliqua religione perpetratum scandalum sufficit, ut apud promiscuum vulgus cesset, & labefacteretur hactenus de eadem concepta opinio sanctitatis; dico apud vulgus, quia qui Sapientiores sunt, facile cogitare possunt, quod lapsus Luciferi non subito naturae angelicae, in gratia perseverantis, candorem contaminaret; nec Judae apostatae, totius Collegii Apostolici sanctitatem infecerit.

3. Mira profectò fuit illa, quondam à Regio Psalmista, Deo porrecta supplicatio, in qua dicebat: *salvum*

S. Thom. de Villan. ser. de 1. Mich. Sen. ep. 2.

Præclara haec testatur Seneca.

Ps. 119.

Matth. 23.

Sen. ep. 114.

Unius personae malum exemplum sufficit ad seducendam integram multitudinem. Jud. 1.

Chrys. hom. 16b.

Scandalosi sunt alii lapsi offensionis.

Rom. 14. 19.

Ps. 119.

David con-
queritur,
Sanctus de-
clinasse ad
vitam scan-
dalosam.

mesac Deus. Quid enim tunc metnebat? num forte, quia Saul ipsum ad mortem usque persequabatur; ideo vitæ suæ timebat excidium? aut verò propter Absalonis rebellionem timore percellabatur? vel denique Philisthorum formidabat infestas incursiones? Minime, quin potius salutis æternæ timebat naufragium; subdit enim: *quoniam defecit Sanctus.* Sed neque hoc hæsitati-
oni nostræ usquequaque satisfacit; quid enim? an igitur sæculo suo, Prophetæ & amici Dei deerant, ut pro-
indè nullus esset, qui pro peccatis hominum apud divi-
nam iustitiam se orationibus suis interponeret? Nequa-
quam; neque enim hoc dicere volebat, sed potius quòd
viri sancti, id est, ii, qui aliis bono exemplo prælu-
cere debebant, quique apud omnes passim habebantur in
opinionem sanctitatis & perfectionis, miserè collapsi,
populo Israel scandala præberent, ac proindè meritò
timebat, ne & ipsius æterna salus forsitan periclitaretur.
In sequentibus enim ejusdem Psalmi versibus pessimos
recenset, qui ex ejusmodi lapsu in aliis resultabant,
effectus: *Diminuta sunt veritates à filiis hominum, va-
na locuti sunt, unusquisque ad proximum suum, labia
dolosa in corde & corde locuti sunt.* Unde D. Chryso-
stomus ait: *Non dixit: Saluum me fac, quoniam non
est Sanctus, sed quoniam defecit Sanctus, ostendens, eos
etiam, qui erant, perisse.* Quisquis enim Ecclesiasticas
pervolveret historias, facile inveniet, quod hæreses tuam
ut plurimum à scandalis habuerint originem & fomen-
tum, in quæ ii, qui antea exemplares erant, infelicitè
corruebant; nec non à licentiosa & dissoluta Cleri tam
secularis, quam Regularis vita.

D. ChryLib.

1. Pet. 2.
Dio. Cart. lib.
Scandalosi
quantum in
ipsis est, vilifi-
cantur Dei.

Gillib. Ab.
Tern. 13. in
Cant.

S. Ber. Ser. ad
Paul. in Syn.

Gravium pec-
cant quam
heretici.

S. Hier. ad
Princ. Ep. 16.

Rex Jeroboam
funesto casu
cujusdam
Prophetæ
scandalizatus,
lapsus est in
idololatricam.
3. Reg. 11.

4 Dionysius Carthusianus verba illa S. Petri (*ex bo-
nis operibus vos considerantes &c.*) exponens, ait: *Qui
alios scandalizant, & impiè conversantur, Deum quan-
tum in ipsis est, vilificare & maculare feruntur, propter
quod Deus per Ezechielem ait Iudeis: Commaculastis
nomen sanctum meum; Et iterum: Polluistis nomen
meum in Gentibus.* Hinc est, quod Gillibertus Abbas in
quodam sermone super Cantica, ita scribat: *Instant
his diebus novissimis tempora periculosa, quando sunt homi-
nes seipso amantes, cupidi, elati, inventores, imò & in-
centores malorum. In exortu fidei Christiana persecutio
nominis hujus grandis erupit, hodie Pestilentia morum sa-
da satis exhalat; Corrupti enim mores bonos exempla
mala. De eodem quoque malo, S. Bernardus suo sæ-
culo graviter lamentabatur, prout videre est in Con-
cione quadam in Synodo, ad Episcopos recitata; Ibi
namque ait: *Multi sunt Catholici predicando, qui he-
retici sunt operando, quod heretici faciebant per prava
dogmata, hoc faciunt plures hodie per mala exempla, &
tanto graviores sunt hereticis, quanto prava valent opera
verbis.* Et ideò S. Hieronymus ad Principiam inquit:
*Erubescit quævis præclara doctrina, quam propria repre-
hendit conscientia.* Undè fit, quod, dum infidelis aliquis
doctrinam quandam salutarem auscultans, mores præ-
dicantis illam, eidem videt esse contrarios, talis in erro-
ribus suis magis magisque confirmetur. Legatur acer-
rima illa reprehensio, qua Propheta ille, jussu Dei, Jero-
boam perstringere debuit, quæ per prodigiosum mira-
culum confirmata fuit, siquidem altare in duas partes
nullo cooperante scissum fuit, & brachium Regis, quo
missum ad se nuntium Propheticum violenter apprehen-
dere voluit, subito exaruit, moxque ad ejusdem
Prophetæ ad Deum effusas preces, pristinae sanitati re-
stitutum fuit. Et tamen *post verba hæc non est reversus
Jeroboam de via sua pessima, sed e contrario fecit de no-
vissimis populi sacerdotes excelsorum.* Scitisne autem,
quisnam sit sensus literalis verborum illorum: *Post hæc
verba?* Legatis velim historiam, & Prophetam hunc à
Pseudopropheta quodam seductum & deceptum fuisse
deprehenditis; hic enim mendaciter sibi per Divi-
nam revelationem indicatum fuisse finxit, quod præ-
ceptum, à Deo illi Prophetæ impositum, de non co-
medendo Pane in confinibus illis, ab eodem revocatum
esset; quòd cum bonus vir ille leviter nimis credidisset,
per necem, à leone eidem illatam, paulò post à Deo
castigatus est. Undè sacerdotes idololatricæ occasionem
sumperunt, ut Regi Prophetam hunc minimè à Deo
missum fuisse persuaderent, nptotè qui in exequendis
mandatis Dei sibi impositis infidelis fuisset, obque
hanc transgressionem tanta cum severitate castigari
*Adans. Bibl. Pred. Tom. II.**

mervisset. Qua præmissa historia, facer textus subjun-
git: *Post verba hæc &c.* id est, post hæc sacrificulorum
falsas informationes, post hunc Prophetæ occisi fune-
stum casum, Rex inde scandalizatus, in pristinos denuò
idololatricæ errores relapsus est: tametsi scandalum hoc
leve fuerit, siquidem multi classici authores Prophetam
hunc transgressionis venialis limites non excessisse
haud improbabiler sustinent.

5 Duo illi fratres Moyses & Aaron, licet Deo aded
chari & accepti fuissent, formidabilem tamen hanc
sibi à Deo intimari audierunt sententiam: *Non intro-
ducentis hos populos in terram, quam ego dabo eis.* Post
pœnosissimam tot exantlatum in deserto tribulatio-
num iliadem, Deus illos hac plectit pœna, ne terræ pro-
missionis suam inferant pedem. At quæ, obsecro, cul-
pa severæ aded respondebat pœnæ? *quia non credidi-
stis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel.* Quo-
modo? forsitan plenam fidem non habebant, forsitan
Deo non crediderant, quos Deus ipsemet tot miracu-
lorum & prodigiorum, in virtute omnipotentis Di-
vinæ patratum, adhibuerat instrumenta? Cajetanus
unico verbulo omne solvit dubium, dum legendum
censet; *quia non fecistis credere in me;* cum enim uter-
que vacillasset, dubius, an Deus veraciter ingrato isti
rebellique populo ex silice aquarum torrentes submi-
nistrare vellet, hæc perplexitas & dubium in malum
cessit populorum exemplum: *num de petra hac vobis
aquam poterimus ejicere,* dicebat Moyses? Ubi Caje-
tanus ait: *significatur, eos non solum peccasse, sed fuisse
causam peccandi filiis Israel;* ideoque D. Chrysostomus,
peccatum in seipso minus perniciosum esse, quam ex
consequentia, & per sui sequelam, docet, dum ait: *no-
que enim peccare tantum in se perditionis habet, quan-
tum quod reliqui ad peccandum inducuntur.* Unde &
Apostolus interrogat, inquit: *nescitis, quia modicum
fermentum totam massam corrumpit?* Id est, ut Primasius
interpretatur; *ignoratis, quia unius mali exemplo mul-
ti possunt perire?* Quem eundem textum considerans
Salvianus, dicit: *non immerito B. Apostolus ejici de Ec-
clesia pestilentem jubet, & cur jubeat, ostendit, dicens:
quia modicum fermentum totam massam corrumpit; inde
evidenter agnoscimus, etiam unum sepissime malum ho-
minem, perditionem esse multorum.*

Propter du-
ham fidem,
& malum
exemplum
Moyse &
Aaron ex-
clusi sunt à
terra pro-
missionis.

Num. 20. 12.

Cajet. ib.

Chrys. 1. ad
Rom.

1. Cor. 5. 6.

Primas. ib.

Salv. de Gub.
Dei.

Math. 18. 34.
Ille quide-
bebat decem
millia talen-
ta, erat bonus
scandalosus.

6 S. Matthæus quandam nobis parabolam exhibet,
in qua Rex suos omnes citari jussit servos, rationem
cum iisdem initurus: *voluit rationem ponere cum servis
suis.* Si omnes examinare voluit, cur itaque ad unius
duntaxat, & non ad reliquorum examen se accinxit? si-
quidem Scriptura dicit: *oblatus est ei unus, qui debebat
ei decem millia talenta;* qui hominem designabat mul-
tis obnoxium debitis, id est, innumeris peccatis. At
quis dixerit mihi, quorumnam peccatorum reus hic
existerit? credo ego, ni fallor, scandalorum; siquidem
in scandalosos non modò propriæ transfunduntur cul-
pæ, sed & omnium aliorum, qui malo eorum exemplo
inducti prævaricantur. Unde S. Thomas de Villanova
animam scandali ream ita alloquitur: *O sanguinolenta,
plena sanguinibus, & tot mortibus rea.* Quemadmodum
autem unicus scandalolus sufficit ad corrumpe-
ndos multos, ita etiam aliquando unius rigorosum supplicium
Reipublicæ summè utile esse potest ad emendationem
aliorum. *Qui forsitan tot talenta perdidit,* inquit Orig. de
illo decem millium talentorum debitore, *quantos perdi-
dit homines, qui receperunt eum in se talia peccantem.*

S. Thom. de
Villan. ser. de
S. Mich.

Orig. 11. 6. in
Math.

7 Quemadmodum bonum exemplum in odore bo-
no, ita malum in foetore denotatur, ad quam compara-
tionem Psalmista alludere voluisse videtur, dum ait:
*Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose
agebant: Moxque debitum iis supplicium insinuans, sub-
jungit: Indica illos Deus, decidant à cogitationibus suis,
secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos,
quoniam irritaverunt te Domine.* Itaque sepulchrum
clausum, peccatorem representat occultum, qui sibi nocet;
sepulchrum verò apertum, pestilentem exhalans
foetorem, sufficientem, ut quemcunque inficiat acceden-
tem, hominem denotat dissolutum & scandalosum. Ta-
les itaque severissimè puniuntur, ingensque Reipublicæ
afferunt damnum, quia plurimos suis inficiunt scanda-
lis. Pro quorum intelligentia abundantiori, tres malitiæ
gradus assignat Psalmista; quorum primus est: *Beatus*

Sepulchrum
patens deli-
gnat hominē
scandalosū
viventem.
Pl. 5. 12.

Pl. 1.

X 3 vir,

vir, qui non abiit in consilio impiorum. 2. Et in via peccatorum non stetit. 3. autem, qui reliquos superexcedit, omnisque malitiae est centrum, scandalum est, quod exprimitur in his verbis; *Et in cathedra pestilentiae non sedit.* Qui enim cathedram conscenderunt, ut alios doceant, alius praeficiuntur tanquam vitae exemplaria; qui si scandalosi fuerint, pestilentes existunt & pessimi, tantamque animabus perniciem affert malum eorum exemplum, quanta contagio corporibus. Atque his ipsis inimicus utitur infernalis, ut iuum dilaret venenum. Ita, ut Chrysologus observat ad intentum nostrum, de filio prodigo, à Domino suo ad pascendum porcorum gregem ablegato, contigit per translationem; siquidem Sanctus hic per dictum Dominum, demonium intelligens, ait: *quod autem mercenarios suos mittas ad porcos, facis hoc insatiata crudelitas, quae contenta non est homines criminosos fieri, nisi eos vitiorum duces, criminum faciat & magistros.*

8 Ideoque David, adulterii & homicidii reus, ne populum suum graviter scandalizaret, & scandalizando, in hac & similia alia scelera praecipitaret, in Divinam sperans misericordiam, quantum ex parte sua poterat, utrumque occultare studuit & allaboravit; quae tamen Deus iusto iudicio suo, mundo innotescere voluit univervo: *Tu fecisti absconditè, ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel.* Unde idè forè idem Regius Vates protestabatur, dicens: *similis factus sum pellicano solitudinis, factus sum sicut nycticorax in domicilio, vigilavi & factus sum sicut passer solitarius in tecto.* At ecce vobis, quam in pietate Divina reponat confidentiam: *Tu exurgens misereberis.* Porro Pellicanus, ex instinctu naturali, serpentibus, aliisque animalibus venenatis pascitur; veruntamen in solitudine: huic igitur avi se assimilat David, quia suos quoque inordinatos appetitus veneno nutritivi desiderii, veruntamen in abscondito. Pellicanus avis est amans solitudinem, inquit S. Gregorius, in qua venenatis animalibus vescitur, & ideo per eum peccator designatur, qui in deserto huius mundi corde habitans, erumosa istius vitae capitis illecebris, veneno delectatur diabolica persuasionis: nycticorax, qui alio nomine bubo dicitur, in dirutarum domuum adibus moratur, solet autem nocturnum cantare, per quod notantur hi, qui in tenebris otiosius operantur; qui enim, si non castè, saltem cautè vivendo, Deum offendunt, tam rigidè à Deo non castigantur, sicut illi, qui lascivius cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Mala exempla, laquei & retia sunt demonis, quibus animas depradatur, quaeque naturae nostrae depravatae facillimè imprimuntur.

THEMA.

Custodi me à laqueo, quem statuerunt mihi, & à scandalis operantium iniquitatem. Pl. 140. v. 9.

1 Qualis sit laqueus ille, quem venator infernalis, ad faciendam animarum nostrarum praedam, tendere solet, Propheta Regius praecitati thematis verbis demonstrat, quibus se ab illo praeservari à Deo postulat: *custodi me à laqueo, quem statuerunt mihi;* quisnam verò, aut qualis hic laqueus sit, declarat, cum dicit: *à scandalis operantium iniquitatem;* cadens in retiaculo eius peccatores. Ubi Cajet. pro scandalis, legit offendiculis. Porro, qui laqueos per terram extensos vult evadere, oculos suos ad pedes dirigit: qui verò laqueos, quos demon tendit, evadere desiderat, quibus S. Antonius aera plenum esse conspexit, is oculos, & multò magis cor suum in coelum defixum habeat, necessum est. Ac proinde David prius dicit: *ad te Domine, Domine oculi mei, in te speravi, non auferas animam meam,* scilicet à confortio electorum, ut glossat Carthusianus; nimirum Divino adiutorio, ut hoc ei assisteret, David se commendabat, quia auxilio valde efficaci opus est, ut quis in hac retia non incidat: *à scandalis operantium iniquitatem,* id est, ut idem Carthusianus ait: *à vitiis impiorum scandalizantibus pusillos, videlicet ne ex dicto aut facto inordinato alterius scandalizet, sed in via Dei fortis solidusque persistat.* Beilvacensis de hac materia tractans, scandalosis hoc attribuit epithetum: *sunt, inquit, Diaboli venatores, qui*

multos venantur, illaqueant, capiunt, & acquirunt Diabolo. Unde Michaeas. 7. ait: *Vir fratrem suum venatur ad mortem, & apud Ierem. c. 5. Deus inquit: inveni sunt in populo meo impii, insidiantes quasi aucupes, laqueos parantes, & pedicas ad capiendum viros.* Laquei autem sunt exempla vanitatis, pedica vero sunt exempla cupiditatis, decipula sunt dolositatis exempla. In Psalmo praecedenti, idem Regius Vates eadem laquei allusione utitur, dicens: *& fures extenderunt in laqueum, juxta iter scandalum posuerunt mihi;* ubi Genebrardus inquit: *proprie laqueos aucupum, & diversas insidias, & fraudes intenderunt.* Spiritus quoque Sanctus scandalo frequenter laqueos associat; sic enim Pl. 67. hanc legimus imprecationem: *sit mensa illorum coram ipsis in laqueum, & in retributiones, & in scandalum.* Apud Jeremiam similiter dicitur: *perdix fovit, quae non peperit;* ubi Theodoretus legit: *Vocem emisit perdix, congregavit quae non peperit;* simulque specialem perdicis refert instinctum naturalem, dum ait: *Venatores perdicum mansuefaciunt perdices, & harum vocem alias ejusdem generis convocant, quae concurrentes decidunt in casses.* Cui consonat, quod S. Hieronymus, vel quisquis alius sit Author, ait: *perdices sibi insidiantur, ad unius capta vocem, cetera veniunt, & retibus capiuntur.*

2 Inimicus infernalis quondam ad expugnandum Salvatorem omnes vires suas adhibuit; quem quia in deserto vincere non potuit, ad illum impugnandum, aliud tempus opportunius expectavit; dicit enim S. Lucas: *& consummata omni tentatione, Diabolus recessit ab illo usque ad tempus;* quod tempus fuit nox Passionis ejus, in qua Christus ait ad Apostolos: *Ecce Diabolus expetivit, ut cribaret vos sicut triticum;* & idè Luther linearis inquit: *Usque ad tempus Passionis, quando non tantum dolis, sed aperte impugnavit;* pro hoc autem certamine, machinam quandam adaptavit, quae ex illo lapide fabricata fuit, qui à S. Petro appellatur, *lapis offensionis, petra scandalis.* Quando Redemptor noster in conspectu Caiphæ graviter adèd colaphizatus fuit, cum indignatione respondit: *si male locutus sum, testimonium perhibe de malo; si autem bene, cur me cadis?* quae Christi indignatio non exiguum nobis admirandi causam praebet, nam Propheta Evangelicus jamdudum de illo praedixerat: *tanquam agnus coram tondente se obmutescet & non aperiet os suum.* Ad hæc quod calces, pugnos, stimulos, aliasque similes percussiones, quas Evangelistæ non referunt, verisimile est, ei in via ab horto Gethsemani, usque ad Caiphæ palatium, fuisse inflatas; & tamen ad tot flagellorum percussiones, ad tot spinarum transfixiones, clavorumque perforationes os suum non aperuit; ad tot colaphos, inter quos derisus fuit à dicentibus: *Propheta, quis est qui te percussit;* omninò tacuit, & solum in hac occasione, ab indignatione se continere non potuit; Augetur hæc difficultas, si consideretur, quod Christus ipsemet in S. Mathæo cap. 5. & in S. Luca cap. 6. paulo antè suis præceperit, dicens: *Ego autem dico vobis, nolite resistere malo, sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, praebe illi & alteram;* quomodo igitur ad invicem concordant, cum Jesus, qui, ut S. Lucas ait, *cepit facere & docere,* hunc colaphum accipiens, non solum alteram maxillam non præbuerit, verum etiam percussori hanc acceptam contumeliam cum indignatione impropertat, dicens: *si autem bene, cur me cadis?* Multæ porro, tam quoad literam, quam quoad spiritum, huic difficultati reddi possunt responsiones, è quibus nos sequentem, utpotè proposito nostro opportunam, solum adducemus. S. August. & alii, percussorem hunc eundem autumant fuisse Malcum, cui tucissimè in horto auriculam, cum evidenti adèd miraculo, restituerat Dominus; hic ipse namque satellitum illorum Dux erat, contra quem S. Petrus plus zelo quam ferro armatus, ut insolentiam improbam reprimeret, insiluit, seque vindicavit. Quoniam usque ad tempus illud, tanta in fama universaliter erat Christi sanctitas, irrefragabilis miraculorum multitudo, doctrinae integritas, sequacium copia, beneficentiae abundantia (siquidem pertransiit, benefaciendo omnibus) ut ipsimet etiam implacabiles inimici ejus, reverentia ipsum prosequerentur & honore; undè & quidam justitiae ministri, quos auctoritas publica ablegarat, manus ei injicere nullatenus præsum-

Mich. 7. 2.

Jer. 1. 10.

Pl. 133. 7.

Genebr.

Pl. 67. 12.

Jer. 17. 12.

Theod.

S. Hier. de

Con. Paul.

Luc. 4. 13.

Luc. 22. 32.

Inserlin.

Christus in-

digne un-

inflam-

sibi alapa-

in domo

Caiphæ.

1. Pet. 2. 2.

Joan. 18. 23.

In. 11. 7.

Luc. 22. 64.

Math. 5. 39.

Luc. 6. 29.

Act. 11.

S. August.

Percussor

creditur

fuisse Mal-

cus.

Chrysost.

David, ne
scandaliza-
ret iudicos,
occultavit
peccata sua,
quantum
potuit.
1. Reg. 12. 11.

Pl. 101.

S. Greg. 10.

Prov. 2. 14.

Scandalosi
sunt venato-
res diaboli.

Cajet. ib.

Dio. Caro. b.

Bell. Spec.
mor. par. 9.
l. 3. dist. 17.

Matth. 7. 4
1. Tim. 7. 30.

Malchus pri-
mus in vasis
Christum in
hunc, & hoc
suo malo
exemplo aliis
ad idem an-
imavit.

1. Tim. 7. 30.
Ibid.

sumperunt: *Volebant apprehendere eum, sed nemo misit in eum manus.* Alias quoque *querebant eum apprehendere, & nemo misit in eum manus*; dictus Malchus, primus omnium Christum comprehendere præsumpsit, reliquis satellitibus idem faciendi, Salvatorem ligandi, vinculisque onerandi, aditum præbens & exemplum. Neque tamen hic sacrilega huiusmodi sub-
stitit temeritas, siquidem in summi Pontificis, Majestatis thronum considentis, præsentia, nec non coram Synagoga Principibus, Sacerdotibus, Scribis, Phariseis, Senioribus, Magistratibus, aliisque omnibus mansuetissimo Salvatore insultare gaudentibus, tam ignominiosum, tantoque circumstantium applausu, Christo colaphum impingere ausus fuit; atque ita omnibus aliis illusionibus, ludibris, & quantumcunque ignominiosis insultibus, scilicet oculorum velationi, barba evulsioni, amictui saturo, flagris mancipiorum propriis, derisorie purpure, similibusque aliis cachinnis, & subfannationibus viam aperuit planissimam; ideoque doctissimus Salmeron ait: *fuit gravis hac injuria, quia prima fuit, & aliis audaciam idem faciendi præstitit.* Conveniens itaque erat, ut Christus, qui omnium Sapiens fecit, indignationem aliquam perhiberet, ut nos doceret, quantum exacerbetur contra illos, qui primum malum dant exemplum, viamque aperiunt reliquis ad flagitia pessima. Præterea etiam ut nos disceremus, astutissimum inferni serpentem, cum in instrumentum suum adhibuisse, ut maledictam illam colluviem animaret, eique audaciam adderet, ut innocentissimum agnum juxta vires suas tribularent & discernerent: quod ut verum fuisse dignoscatis, notetis velim, filium Dei, tunc & non ante, huiusmodi fecisse declarationem: *hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum*; volens per hoc inierre, in omnino contentum esse, ut trisax adversum se liber debacchari permitteretur Cerberus, in nocte ista & altero mane sequenti, illoque dicta verba in horto protulit ad turbas armatas. Quando & primum impetum, potestati huic neutiquam indormiens, Satan tentavit per Malchum, ut suo malo exemplo omnibus aliis, antea timidus, animum adderet, ut omni deposito respectu Christum caperent, & ignominiosis tractarent vilipendiis: *aliis audaciam idem faciendi præstitit.* Aucupes prædæ inhiantes columborum, unum eorum excæcare solent, qui reliquorum sit allectator, omnesque dispersos convocet; ita quoque Diabolus personam adhibet autoritate, fama, & exultatione pollentem, ut à recto virtutis & perfectionis tramite hæc ipsa devians, scandalo suo plurimos alios reti suo implicet.

1. Tim. 7. 30.
Orig. h. m. in
Ezech. Prælati
scandalo sunt porta,
per quam
Diabolus
intrat ad
seditionem.

Ezech. 44. 1.

Mala Regi
exempla
perquam
perniciosa
sunt populo.

Phil.
Solus. ib.

3 Origenes illum Apostoli Textum (*nolite locum dare Diabolo*) de Caputibus & Prælatibus interpretatur Ecclesiasticis, dicens, hos portam esse, per quam Diabolus aditum habet ad subditos; si verò exemplares fuerint, & perfecti, Diabolus portam oclusam offendit. Si autem nos, inquit Origenes, qui præfesse videmur Ecclesie, peccaverimus, locum dantes Diabolo adversus Pauli præceptum, dicentis: *nolite locum dare Diabolo*; quodammodo per delicta nostra que facimus in Jerusalem, occasionem tribuimus Nabuchodonosor, ut ingrediatur sanctam civitatem, & abducat, quos volueris.

4 Ezechiel pariter clausam nobis portam exhibet, dum ait: *Convertite me ad viam porta sanctuarii exterioris, qua respiciebat ad Orientem, & erat clausa*; per quam portam obseratam, omittum Dei cultum & Religionem denotare voluit, nec non insinuate, eos idololatricæ aliisque flagitiis omnibus in prædam datos fuisse. At quænam tanti mali præcesserat causa? respondet ipsemet Propheta: *Princeps ipse sedebat in ea, ut comederet panem coram Domino*; quali diceret, quod Princeps, cibi potusque avidus, suum neglexit gubernium, exemplumque bonum; huiusmodi igitur escam adhibet auceps infernalis, ut laqueis retibusque suis implicet animas incautas, juxta illud Poetæ: *Regis ad exemplum totus componitur orbis*. Ideoque Salmeron, Apostoli ad Philippenses interpretans verba, dum ad illa singulariter descendit: *inter quos lucetis sicut luminaria in mundo*; observat, quod, sicuti majorem universaliter admirationem stuporemque causant eclipses Lunæ & Solis, quam aliorum inferiorum plan-

Manfi Bibl. Præd. Tom. II.

netarum defectus; ita quoque, si quis privatus mala vita sua proximos suos scandalizet, minus damnum causat, quam altus in dignitate constitutus. Cui stabiliendo illud superaddere libet, quod in vita S. Regis Josaphat, per S. Joannem Damascenum descripta, reperi; hic namque sanctus Rex post mortem Patris, ut penitentiam austeram inchoaret, solitudinem petere decrevit; quod confirmaturus in adolescenti animo Barachias homo sapiens, multæque experientie, variis illum munivit documentis, & inter alia quidem, quod sicut in navigatione exilis potatur error, quem quis admiscere communi viatorum turba; gravissimus autem & periculosissimus, qui perpetratur à nauclero; ita quoque in Reipublicæ gubernio, quando aliqua persona privata peccat, sibi ipsi præjudicat; qui autem gubernium tenet, habenasque dirigit imperii, nocet omnibus delicto suo, siquidem ad omnes transfunditur; & quandoque omnibus malum ejus imprimatur exemplum. Quapropter non inconvenienter mihi fecisse videntur Aegyptii, qui gubernatores cum horologio in manu dextra, in sinistra autem cum Sole, eclipsin patiente, cum hac Epigraphe depingere solebant: *non nisi cum deficit, spectatorem habet*; volentes per hoc insinuare, quod, sicut Sol quantumvis splendeat, non tamen consideratur singulariter; bene tamen eclipsim; quando patitur & iterum quod sicut horologium, non quando sistit, sed dum fluens horas indicat, transeuntium in se oculos rapit; ita quoque si quis superior malum dederit exemplum, omnes ipsum observant, murmurant, quodque pejus est, major subditorum pars idem sibi licitum esse, & imitari posse, arbitratur.

5 In exercitu omni, ut experientia docet, oculus & cura in desolationem & contritionem intenditur principalium; ita quoque inimicus communis in bello isto, de quo scriptum est: *militia est vita hominis super terram*. Ipse enim inimicus infernalis ad hoc præcipue conatur, ut illos vel maxime prævaricari faciat, qui autoritate & sanctitate sunt eminentiores. Sanctissimus Job in Oriente Princeps erat magnæ autoritatis, cunctisque pietatis & beneficentiae operibus magnopere deditus; ac proinde Satanas probe sciens, quam ingens lucrum facturus esset, si eum ad lapsum disponderet; sic enim unâ cum ipso subditos illi populos, subjectamque ei numerosam familiam pariter acquireret; omnes ad id vires adhibuit, ut illum expugnare posset. Sed quænam fuit ultima, ac fortissima machina, quam ad illum prosternendum admovit? audite hac de re discurrentem Origenem, qui observat, quod demon invictam ejus patientiam admiratus: *obstupuit, expavit, desperavit, atque semetipsum consumens, dixit; ubi est præsumptio mea? ubi est audacia mea? omnem sollicitudinem exercui, & in Job nihil feci; omnia argumenta ostendi, & fortitudinem Job non dejeci; omnes sagittas nequissima pharetra mea evacuavi, & animam Job non vulneravi. Quid faciam illi adhuc, quod non feci? Ergo quia per universa supplicia atque tormenta cogere eum, ut Deum dereliqueret, non potui, conferam me ad seductionem*. Ecce iterum subtilem, sed & callum, cui confidebat inimicus, dicens: *me conferam ad persuasionem, forsitan quod non valuit per vim coercere, hoc nihilominus efficiet suasionis seductio, confugiam ad antiqua mea arma, per que Adam seductum supplantavi*. Unde idem Origenes demonem in præfenti pariter mulieris linguam, in Jobi ruinam, exacuisse considerat, dicens: *nequissimus Diabolus versutus ac callide per os uxoris loquens; noli putare, quod uxor hac locus a fuerit sed ore uxoris deserviente, locus est per os ejus malignissimus*; qui optimè novit, amicum, cognatum, condiscipulum, aut personam quampiam familiarem, præsentissimum esse ruinæ nostræ scopulum; quapropter & S. Gregorius ait: *callidus adversarius cum à bonorum cordibus repellit se conspicit, eos, qui ab illis valde diliguntur, exquirat, & per eorum verba blandius loquitur, qui plus ceteris amantur, ut, dum vis amoris cor perforat, facile persuasionis ejus gladius ad intima relictitudinis munimina irumpat*.

6 Alias autem inter rationes, cur astutus serpens ad deprædandas animas malum potius exemplum, quam quemcunque alium adhibeat laqueum & gluten, hæc assignatur principalis; quia nimirum optimè novit, depravatam, corruptamque naturam nostram magis ad

X 3 malum.

Eclipses
Solis & Lunæ
mag. rem
causant stu-
porem,
quam infer-
riorum pla-
netarum.

Alia simili-
tudine præ-
positum co-
municat.

Com Diabo-
lus S. Job
nullis penis
seducere
posset; Ut
est ad hoc
lingua uxor-
is ejus.
Job.

Orig. l. 1. 18
Job.

Greg. l. 1.
mor. c. 7.

Diabolus ad
carbendas
animas, sin-
gulariter
utitur malis
exemplis.

S. Hier. ep. 7.
ad Letaam.

malum, quam ad bonum exemplum inclinari; in cuius probationem accommodè subservit illa S. Hieronymi propositio, qua quondam sanctus hic Doctor spiritualem filiam suam Letaam instruit in hæc verba: *proclivis est malorum imitatio, & quorum virtutes assequi nequeas, certe imitari visis.* Id quod etiam in naturalibus patet, siquidem mala herba & lolium naturaliter crescit; bonam verò cum industria & cultura producere necessum est. Quæ proinde veritas nec ipsos etiam gentiles latere potuit, reliquos inter ita discurrere Seneca; *plagis aguntur in vulnere; unum exemplum aut luxurie, aut avaritiæ multum malificat: convulsor delicatus paulatim enervat, & emollit; vicinus dives cupiditatem irritat; malignus comes, quamvis candido & simplici rubiginem suam affricit.* Ita quicumque se a cursu, qui scilicet & naturaliter præcipitat, deorsumque trahit, in quo vitium denotatur, se abripi sumpunt; aut virtus est difficilis, quoniam virtus circa difficilia versatur; nobis ipsis autem viam inferamus oportet, si contra torrentem nisi volumus: *Multitudo peccantium*, inquit S. Hieronymus, *peccandi licentiam subministrat, prohibet nefas! orbis terrarum ruit, in nobis peccata non ruit.* Evenit utique nobis id, quod postquam Joab Amasam occidit, legimus accidisse; dicitur namque: *vidit hoc quidam vir, quod subsisteret omnis populus ad videndum, & amovit Amasam.* Hæc namque mala vitiorum nostræ naturæ est inclinatio, ut præcipitem mundi sectemur currentem. Quot iterum miracula in Christo viderant Pharisei & Scribæ? & tamen nunquam in eum credere voluerunt; quando autem infantes eum Messiam acclamantes audierunt, quantumvis mortem ei inferre meditantur, suos cœperunt aperire oculos, inque notitiam aliquam extraordinariam devenientes, ad se invicem dicere cœperunt; *audis, quid isti dicant?* Id quod per Propheticum illis oraculum prædixerat, dum per os Davidis ait: *ex ore infantium & lactentium perficisti laudem propter inimicos tuos, ut destruas inimicum & ultorem;* etenim considerabant, pueros holce malum coram se exemplum parentum habentes, & quantum ad ea imitanda natura propendeat, utpotè quæ ad pejus semper inclinat, undè aliud inde conicere nequibant, quam quod verum Dei opus esset. Unde Enthyimius ait: *in aliis miraculis suspicari sunt fortassis Iudei, quod deciperet Christus & falleret eorum oculos; infantium verò laudatione, qui apud eos versabantur, imo qui eorum erant filii, omnis aberat suspicio.*

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Nonnullæ adducuntur rationes, ob quas scandalum præbentes, ex mente S. Pauli specialiter in Christum peccare dicuntur.

T H E M A.

Peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. 1. Corinth. 8. v. 12.

Scandalum specialiter peccant in Christum Dominum.

TAmetsi per indubitatum axioma, quamvis transgressionem contra Deum militare constet, eò quod inviolabiles ejus leges per illam prævaricentur & offendat, veruntamen ut in præsentis Discursu probare statui, per scandalum specialiter & directè in Christum peccatur; ac proinde S. Paulus de hac materia tractans, Corinthiis significanter scribit: *peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis.* In cuius Textus commentum, S. Bruno Carthusianus ait: *nec hoc leve putes, quia hic est frater, propter quem Christus mortuus est.* Unde & S. Augustinus ait: *transisse ipsum video in pretium meum, tam copioso munere redemptio agitur, ut homo Deum valere videatur.* Consequens est igitur, ut, quandoquidem inimitabilis Filii DEI sanguis in animam nostram transfusus est, ut inquam, qui eam offendit & scandalizat, eandem quoque sanguinem & agni immaculati pretium offendat. *Ut magnipendatur interitus infirmi,* inquit Cajetanus, *adjungit, quanti aestimatus sit infirmus ille a Christo.* Hujus autem culpe gravitatem Dionysius Carthusianus exponit, dum ait: *pretium sanguinis ejus parvipenditur.* Cujus tamen sceleris enormitatem profundius penetravit Apostolus, quando de iis, qui post obitum magnum Dei lumen, & abundantem dono-

rum gratiarumque Spir. S. participationem, postmodum à statu suo scandalose corrunt, tractans, ab hujusmodi Redemptorem iterum crucifigi opinatur, docetque, verbis sequentibus: *illuminati gustaverunt donum celeste, & participes facti Spir. S. & prolapsi sunt, rursum crucifigentes sibi metipsis filium Dei.* Nec immeritò, quoniam scandalizans, animæ, pro qua Christus sanguinem suum fudit, homicida dici potest, prout S. August. hanc Christi de inimico infernali pronunciatam sententiam, & à S. Joanne posteritati commendatam, (*ille homicida erat ab initio*) considerans, probat in hæc verba: *Videte genus homicidiarum fratres; homicida dicitur Diabolus, non gladio armatus, non ferro accinctus ad hominem venit, verbum seminavit & occidit.* Noli ergo putare, te non esse homicidam, quando fratri tuo mala persuades; si fratri tuo mala persuades, occidis: quis enim nescit, magis persuasiva esse exempla, quam verba? siquidem infallibilis est S. Leonis sententia, dicentis: *Validiora sunt exempla, quam verba.* Quisquis scandalizat, mortem inferit animæ proximi, sanguini injuriatur Redemptoris, quo anima illa tincta & abluta erat.

2. Alia inter, per increatam Sapientiam populo Israelitico data in Exodo præcepta, hoc quoque unum fuisse legimus: *si virxati fuerint viri, & percusserit quis mulierem pregnantem, & abortivum quidem fecerit, sed ipsa vixerit, subiacebit damno, quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri judicaverint:* quæ omnia in figura contigisse certum est, siquidem Origens hæc eadem ita ad sensum transfert moralem, dicens: *hæc ergo anima, quæ nunc pro infirmitate sua mulier appellatur, duobus inter se litigantibus viris, & in certamine scandala proferentibus, quod habere semper verborum contentio solet, percutitur, & scandalizatur, itant verbum fidei, quod tenuerit conceperat, abiciat & perdat.* Et hæc est lis & contentio ad eversionem audentium. Si ergo nondum formatum, anima, quæ scandalizata est, abjecerit verbum, qui scandalizavit, damnum dicitur pati. *Vi scires, quia in aliquibus est formatum verbum, in aliquibus nondum formatum, evidenter nos docet Apostoli sermo, cum ait: donec formetur Christus in vobis;* sciendum igitur est, quod per scandalum, non solum anima nostra & anima scandalizantis offenditur, verum etiam partus, quem illa intus suscepit, qui est Christus.

3. Deus in prophetia Amos hanc fulminat terribilem comminationem super tribus sceleribus filiorum Ammon, & super quatuor non convertam eum, eo quod dissecueris pregnantem Galaad; quæ comminatio in sensu myltico illis intematur, qui per ferrum scandali, mortem spirituales inferunt illis, qui in innocentia vivunt, qui sunt partus communis matris Ecclesiæ, cujus caput, seu potius Sponsus, est Redemptor noster Christus. S. Bern. de hac materia disserens, postquam copiosè demonstrasset, quod is, qui occasio est lapsum & ruinæ spiritualis aliorum, Christum ipsum met directè persequatur, eò quod ipsi animas auferat, quas vita & sanguine suo redemerat, tandem subiungit, dicens: *Videbas jam cessasse persecutionis tempus, sed ut palam factum est, nunquam deest persecutio Christiano; sed neque Christo, & nunc, quod gravius est, ipsi Christum persequuntur, qui ab eo utique Christiani dicuntur, de quibus dicitur, amici tui Deus adversus te appropinquaverunt & steterunt.* Ubi notandum, quod dicitur: *adversus te*, quibus verbis vult, ut intelligamus, quod, qui scandalum præbet, directè in Christum peccet. Unde ne per scandalum labamur, ingeniosum & utile valde est illud S. August. Consilium, qui, postquam considerasset illa Psalmi verba: *juxta semitas scandalum posuerunt mihi;* subiungit: *non in semitis, sed juxta semitas, semita tua præcepta Dei sunt; illi scandala juxta semitas posuerunt, tu noli recedere a semitis, & non irrueris in scandala;* licet enim, quantum ex parte nostra est, omnem à Christo offensam removeere volumus, non sinamus nos moveri, aut impelli, ne cadamus, stemus erecti, nec sinamus nos seduci, & in via divinorum præceptorum constantes maneamus. S. Hieron. vel quisquis alius author est epistolæ ad Sulannam lapsam, scandalolus sequentia verba impropertat: *si tibi, suis damnum fecisses, erat quidem tristitia, sed forsitan tolerabilis, nunc verò quantas animas hoc tuo scelere sauciasti, quod de suo proposito pantere fecisti? quot vitam Domini blasphemarunt?* S. Thomas de Villanova in sermone de

Hier. 64.

Joan.

S. Aug. ep. in Joan.

S. Leo. de S. Leon.

Exod. 21. 22.

Orig. h. 10. in Exod.

Amos 2. 17. Per ferrum scandali inferunt mortem spiritibus animabus aliorum.

S. Bern. ser. 11. in conv. S. Pauli.

S. Aug. in Ps. 119. Qui scandalum præbet, directè peccat in Christum.

S. Hier. ad Sulann. laps.

S. Th. de Villanova. serm. de S. Mich.

S. Brun. ib.

S. Aug. 1. 9. 1. de dil. Deo c. 4.

Cajet. ib.

Dio. Car. ib.

de S. Michaeli, hanc scandali ruinam pariter deplorat, quando virum scandalosum his verbis perstringit: *non erubescis ita impudenter te mihi post tantum sanguinem exhibere familiarem, & meam querere dilectionem? cui non satis fuit te ipsum peccatis tuis sordare, sed insuper alios docuisse vias tuas? & in aliis tuis, id est pessimis operibus & exemplis, quibus veluti alis fama volat, repositus est sanguis, non corporum mortalium, sed animarum immortalium, quas tuo exemplo veluti gladio jugulasti, & perpetuis ignibus tradidisti?* S. Paulus ad Romanos de eodem puncto, non scandalizandi proximum, loquens, pro motivo idem, quod statim diximus, ad Corinth. scribens, allegat: *si propter cibum, inquit, frater tuus contristatur, jam non secundum charitatem ambulas, ne cibum illum perdere, pro quo Christus mortuus est.* S. Ambrosius super hæc Apostoli verba ita scribit: *quantum valeat salus fratris, ex morte Christi cognoscitur. Itaque quis scit, quantum constet, confirmare illum debet, non scandalizare.* S. Bernardus eum, qui alios scandalizat, majoris culpæ reum esse censet, quam qui in sanguine agni, in Calvario monte crucifixi, manus suas cruentarunt: *si Dominus, inquit, pretium sanguinis dedit in pretium redemptionis animarum, non tibi videtur graviores sustinere ab eo persecutionem, qui suggestionem mala, exemplo pernicioso, scandali occasione, avertit ab eo animas, quas redemit, quam ab illo, qui sanguinem suum fudit?* S. Ambr. super illa propositi thematis verba: *& peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem Christus mortuus est, ita commentatur: in tua conscientia, id est, tuo actu illum occidis, quando à te fieri vides, quod ille aliter intelligit; & in eadem occasio mortis fratris, quem Christus ut redimeret, crucifigi se permisit.*

4. In Christum peccatis. S. Bonav. efficacem quandam assignat rationem, quæ scandali malitiam evidenter ostendit, ad eam ut propter illam Deus à scandaloso magis offendantur, quam ab aliis peccatoribus: ratio, inquit, *quare tanta pena debeat scandalizanti, est, quia auferit Christo illud, quod amat maxime, scilicet animam.* Alia ratio est, quia sicut operibus ædificationis magna debetur corona, ita de scandalizantibus magna debetur pena. Quam ille futurus esset impius & sacrilegus, qui templo Salomonis tantus cum idoloribus, & thesaurorum dispendio, in honorem & cultum Dei fabricato, ignem apponeret, unde totum conflagraret? at verò in dubium quis revocare potest, quin ille, qui Spiritum ponderator est, non majoris ætinet unius animæ ruinam, quam templi illius materialis conflagrationem? nescitis, quia templum Dei estis, inquit Apostolus, & Spiritus Dei habitat in vobis: si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus; templum Dei sanctum est, quod estis vos; pro hoc ædificio erigendo omnes sanguinis sui thesauros prodegit, & ideo redemptus estis pretio magno; quidquid Filius DEI operatus est, seque sanguavit, quidquid passus est, totum huic ædificio unpenium fuit; Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis. Sudavit sanguinem, ad defatigationem usque laboravit, fatigatus ex itinere; hujus agri terram illo torrente rigavit, qui ex aperto in cruce latere ejus, copiose manavit: *exivit sanguis & aqua;* quantum pro hac anima passus non fuit? ergone igitur aliquis futurus est ad eam arrogans & temerarius, ut ædificium hoc malo suo exemplo demoliri, & in terram prosternere audeat? Advertendum est cuilibet, quod S. Paulus dicit, scilicet characterem, unde verus dignoscendus est Christianus, esse, si ædificet alios: Dei ædificatio est, non verò si ædificium tantis cum subdoriis à Christo erectum, demoliat & prosternat. Cornelius à Lapide in propositi thematis verba ita scribit: *qui scandalizant proximum, in Christum peccant, quia Christi fabricam, quæ proximorum probitatem & salutem, quam Christus suo sanguine construxit, malo suo exemplo destrunt & evertunt.* Dionys. Carth. eundem hunc textum exponens, inquit: *in Christum peccatis, quoniam membra ejus auferitis, Regnum Christi minuitis.* D. Chrysost. ait: *scandalum Sanctos tentat, fatigat incantos, incantos dejicit, confundit omnia.*

5. D. Chrysost. mystica illa S. Pauli ad Romanos verba (*noli propter escam destruere opus Dei*) considerans, notat, quod Apostolus cum de anima, per viam scandalizandi collapso, loquitur; non sine mysterio eandem opus

& facturam Dei appeller; unde ait: *salutem fratris ita vocans; destruis non humanum, sed divinum ædificium, atque ad hoc non eximia cuiuspiam, sed exilis rei gratia, nam cibi gratia, inquit Apostolus.* Quot sunt, qui propter momentaneam quandam delectationem, vel ob modicum honorem, aut respectum humanum, vel denique ob exiguum lucrum, alius causa sunt perditionis & ruinæ æternæ? Nescio, an aliquando cap. 16. S. Matth. seria consideratione quadam ponderaveritis, in quo Christus prolixam quandam contexuit invektivam contra eos, qui proximos temerè scandalizant, penasque illis severissimas comminatur, dicens: *expedite ei, ut suspendatur mola asinaria: suadet insuper: si manus tua, vel pedus scandalizet te, abscinde eum &c.* demum verò postquam in hac materia fusè digressus fuisset, tandem causam reddere volens, cur doctrinam hanc tanta cum sollicitudine inculcasset, subiungit, dicens: *venit enim Filius hominis salvare, quod perierat;* demum verò parabolam pastoris immediate subnectit, qui amissa una ovicula, eandem tantis cum molestiis & incommoditatibus consectando persequitur; tandem verò concludit: *sic non est voluntas patris vestri, qui in celis est, ut pereat unus ex pusillus istis;* per hunc autem Discursum causam nobis insinuare voluit, cur adeò sit rigorosus contra illos, qui animas per scandala sua, à via recta mandatorum Dei, seducunt.

6. S. Isidorus inquit: *deteriores sunt, qui sive doctrina, sive exemplis, vitam moresque bonorum corrumpunt, his, qui substantiam aliorum pradique diripiunt;* cuius ratio est, quia hi terram nobis auferunt, scandalosi verò Cælum nobis eripiunt. S. Thomas de Villanova ait: *si eripere pallium vel tunicam alicuius, malum est, uxorem vero pejus, & vitam deterius;* quanto omnium bonum pessimum est, ejus animam interficere, eam æternis ignibus perpetuo torrendam adigere? *ve, qui devoras plebem Domini, sicut escam panis!* Idem quoque S. Archipræsul aliud tormat non minus efficax argumentum; tamen enim nonnunquam fieri possit, ut scandalosus per divinæ gratiæ auxilium poeniteat & emendetur, sed non sic in nostra erit potestate corrigere, quos lesimus; qui enim scandalo obediit, fortè non obtemperabit consilio, & videbis fratrem in tuo exemplo labentem, nec succurrere poteris pereunti: unde in hoc quodammodo ab alienis peccatis magis formidandum est, quam à propriis, quia minus nostræ potestati subest eorum remedium & medela. Scandalosis quoque doctrinam illam S. Aug. adaptare possumus, qui de persecutionibus contra fideles excitatis differens, ait: *quid persecutus est Imperator? carnem; tu in Christiano Spiritum.* Quid habet Christianus? quod homo, est commune cum multis; quod Christianus est, cernitur à multis, & plus ad illum pertinet, quod Christianus, quam quod homo: hoc tu persequeris in Christiano, quod melius habet, hoc enim illi auferis, quo vivit ad æternitatem; latrones, quos volumus spoliare, sic volumus, ut ipsi nihil habeamus, & illi nihil habeant, at illi tollunt animam, & ipsi duas animas non habent. Si quis unum sensum habens, alteri aliud abstulerit, duo habebit; qui autem scandalo suo animæ suæ ruinæ & perditionis causa est, nec non proximi sui, utramque perdit. Ad quod persecutor proferebat flammam, ad hoc tu producis linguam. Item quoque Sanctus super illa Psal. verba: *sepulchrum patens est guttur eorum,* ita ad nostrum discurret intencum: *quoniam semper inhæat illa voracitas, potest & illud intelligi, quod mendacio & blanda adulatione trahunt in se, quos ad peccata illestant, & eos tanquam devorant, cum in sua vita convertunt, quod quibus contigit, quoniam peccato moriuntur, rectè illi, à quibus induuntur, sepulchra patencia dicti sunt.* Sepulchra insuper in cineres ossa convertunt & cadavera, quæ in ipsa projiciuntur, quem eundem pessimum effectum operantur & illi, qui alius scandalo sunt, eos pervertunt, & ad malas inclinationes pessimosque mores convertunt.

7. D. Chrysost. indissolubile quoddam argumentum contra primum reprobum, qui fraticida erat, Deoque respondere non abhorruit: *nam custos fratris mei sum ego;* format in hæc verba: *tamen si quis gravior ætate, etiam secundum naturales leges custodem fraternæ salutis esse oportebat, hoc enim natura decrevit, & oportet eos, qui ex eodem utero nati sunt, mutuos esse custodes;*

X 4 quod

Rom. 14. 15. Trahitur in perditionem per scandalum anima Christi in sanguine redempta.

3. Ambrosius. ib.

S. Bern. ib.

S. Ambr. 1. Cor. 8.

Scandalosus gratia peccant, quam alii peccatores. S. Bon. in 1. Cor. 8. 17. Luc.

1. Cor. 3. 16. Violat enim templum Dei. 1. Cor. 6. 10.

Ex. 3. 9.

1. Cor. 4. 6.

Rom. 19. 14.

Corn. à Lapide. ibid.

Dion. Carth.

Chrysost. 17.

Rom. 14. Chrysost. 19. ibid. Scandalosus destruit, quod Deus ædificavit.

Matth. 18. 17.

S. 166. do sum. bon. 1. 3. c. 38. Summ. maximi tures eripiunt enim nobis cælum. S. Thom. de Villanova. ib.

S. Aug. 12. in Joan.

1. Cor. 1. 10.

Chrysost. 19. in Gen. Denemus esse custodem non peremptores fratris nostri.

quod si hoc nolebas, & noluisse esse custos fratris, quare ergo illius interfector es factus? Ex quibus ita ad propositum nostrum resolvo; si quis reatum incurrit, quia salutis fratris & proximi sui curam non gessit (quoniam unicuique Deus mandavit de proximo suo) quanto magis culpabilis erit, qui illius animam & salutem perdiderit æternam?

8 S. Gregorius eidem suffragaturus argumento, dum de impiis & dissolutis tractat, ita eandem promovet materiam, inquit: *calumniatores dicere possumus omnes iniquos, non solum qui exteriora bona rapiunt, sed etiam qui malis suis moribus & vitiis reproba exemplo interna nostra dissipare contendunt; illi namque ea, que nobis extra sunt, invadere ambiunt; isti vero nos pradare interius quarunt.* Et tandem paulò post subiungit, inquit: *quanto morum vita à verum distat substantia, tanto gravior calumniator est, qui male vivendo vim inferit nostris moribus, quam qui violenter opprimendo damna ingerit rebus; nihil iste de nostra sustentatione subtrahit, sed exempla nobis perditionis apposit.*

9 S. denique Bonaventura debitum, quod scandalosum cum Deo & proximo contrahit, nobis considerandum proponit, dum ait: *scandalizans obligatur non solum ad reddendam animam suam, verum etiam animam scandalizantem. Si quis aperuerit cisternam, & non operuerit eam, ceciderit quoque bos aut asinus in eam, reddet Dominus cisterne pretium jumentorum.* Ad quod idem argumentum Origenes, alium hunc sequentem ejusdem Capituli textum, ubi de muliere pregnantem, sed per alterius culpam abortientem, sermo est; nec non hunc secundum (*reddet animam pro anima, oculum pro oculo*) applicandum censet, inquit: *potest fortassis etiam illud aptari, ut, qui sibi conscius tanti scandali fuerit, ponat animam suam pro anima illius, quem scandalizaverit, & usque ad mortem det operam, quomodo redeat, quomodo reparetur, quomodo restituatur.*

10 In Christum peccatis. Dionys. Carth. ita hæc verba explicat: *peccatis in Christum, qui tetigerit vos, tanget pupillam oculi mei; sibi factam reputat Christus injuriam, quia nos amat, sicut pupillam propriam.*

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

De sollicitudine, quam varii DEI servi habuerunt de edendis bonis exemplis, arcendisque proximorum scandalis.

THEMA.

Via iustorum absque offendiulo. Prov. 15. v. 19.

1 Sapiens differentiam assignans inter vias, quas mundani terunt, & iustorum & timoratorum semitas, ait: *iter pigrorum spes spinarum, via iustorum absque offendiulo:* hi enim in omnibus actionibus cavent, ne proximis vel minimam scandali umbram præbeant. Unde Sanctus Bernardus, de interiori modo cap. 35. de semetipso ait: *mori sumeo, quoniam non sum paratus; malo tamen mori & misericordie Dei me committere, quia benignus & misericors est; at verò quamobrem Doctor hic mellifluus mori cupiebat, magis quam vivere? num fortè Ecclesiæ aliqua hæresum, schismatis, vel persecutionis imminerebat gravis tempestas? aut verò mortem desiderabat, ob habitualis & pœnosæ cuiusdam infirmitatis, qua tenebatur, violentiam? aut verò quam fieri poterit ciuissimè Deo uniri anhelabat? nihil horum, sed audite verum huius desiderii motivum, ipsiusmet melliflui Doctoris ore expressum: malo mori, inquit, quam de mala mea conversatione alieni scandalum dare; & tamen non jam dico anima ejus, sed corpus ipsius, vehementer extenuatum, utpotè verum Spiritus Sancti sacrarium, ad integrum quendam mundum ædificandum sufficiebat. Sanctus Ambrosius illum Apostoli ad Corinthios textum (*sine offensione estote Indis, & Gentibus, & Ecclesiæ Dei, sicut & ego &c.*) ponderans, ait: *sic temperandam conversationem docet, ut nullum in ea scandalum patiatur: ibidem quoque sensum exponit laudabilis & virtuosæ illius gloriationis, qua Apostolus dicebat. Sicut ego omnibus per omnia placeo; dicit enim: omnibus per omnia placere, est, sine scandalo cuiusquam agere, ad profectum utilitatis illorum, ne & illis & huic sit utile.**

2 Tamen si Salvator noster S. Petro claves Cœli consignasset, eundemque veluti ab æterno Patre suo in intelligentia, & altissima divinitatis sue scientia cœlitus edoctum declarasset, quando ipsum Filium DEI confessus fuit; nihilominus, quia ex nimia affectus tenerritudine cœlestem Magistrum suum a redemptione generis humani, quam, mediante patibulo crucis, operaturus erat, dimovere volebat, eundem his verbis reprehendit: *vade post me Satana;* cuius tam acerbe reprehensionis rationem immediatè subiungit; dum ait: *scandalum es mihi, quia non sapies ea, que Dei sunt, sed que hominum:* quibus verbis omnes fideles instruere voluit, ut scirent, nunquam se Spiritum Dei habituros esse, sed potius Spiritum mundi, nisi caveant, ne aliis sint ruinæ & offendiuli occasio.

3 Quam causam fuisse existimatis, quòd, qui ex virgineo matris sue sanguine sine virili semine concipi & nasci voluit, nihilominus matrem suam S. Joseph desponsari disposuerit? eandem pariter questionem Sanctus Hieronymus his verbis proponit: *quare non de simplici virgine, sed de desponsata concipitur?* & contestim respondet: *ne lapidaretur a Iudeis ut adultera;* sive ut omne arceret scandalum, quòd aliis Iudei ex ipsius nativitate concipere potuissent. Idem quoque Redemptor noster ab omni erat tributi debito immunis, utpotè in cuius semore scriptum erat: *Rex regum, & Dominus dominantium;* & tamen S. Petrum sollicitè ad mare dimisit, ut ex ore piscis monetam e-rueret, qua pro se & Petro tributum exsolvere posset; idque, ut sapiens Magister noster ait: *ut non scandalizemus eos:* ob eandem quoque rationem circumcidi, & infami filiorum Adæ signo notari voluit; Dei-para Virgo pariter ob eundem finem se communi purificationis legi ultrò subiecit. Imò si quisquis tam verus quam novum Testamentum pervolverit, hanc virtutem, tam à Deo, quam à servis suis, in multis occasionibus practicatam fuisse reperiet.

4 Moyses Deo adid, ut omnibus constar, acceptus & gratus fuit, ut Dominum a facie ad faciem videret, & tamen quando mortuus fuit, dispoluit, ut S. Michael Archangelus, prout S. Judas in epistola sua testatur, post multos cum dæmone habitos certaminis conflictus, corpus ejus absconderet, & venerationi Iudeorum subtraheret: sed cur, obsecro, hanc gloriam, licet accidentalem, totque aliis Sanctis in conspectu totius mundi concessam, quoad hunc magnum Prophetam impedire voluit? ratio clara est, quia, ut S. Petrus Damianus ait: *quid est, quod Moyses ab hominum notitia removeretur, nisi ut nullatur occasio, ne, qui tam Deo tharus, & familiaris extitisset cognoscitur, divinus honor illi ab Israelitica plebe perfidia præbeatur?*

5 Misit Deus olim Samuelem Prophetam in Bethlehem, ut ex familia Itai unum filiorum suorum in Regem consecraret: *providi in filius ejus mihi regem:* vidit igitur Samuel Eliab, & Dominum interrogavit: *num coram Domino est Christus ejus?* & dixit Dominus ad Samuelem: *ne respicias vultum ejus, neque altitudinem stature ejus, quoniam abieci enim;* prodit post hunc Abinadab, & dixit Propheta: *nec hunc elegit Dominus;* presentarunt tamen tandem septem filii, qui & ipsi omnes repulsi fuerunt; tunc Samuel Itai interrogavit: *nunquid jam completi sunt filii?* qui respondit: *ad huc reliquus est parvulus, & pasci oves, quem protinus adductum in Regem consecravit:* ubi meritò querendum venit, cur Deus servo suo non revelaret à principio, quem in Regem uncturus esset? attende queso quam diligentissimè, inquit D. Chrysost. *non dixit ad eum Deus, vade, Davidem mihi unge, sed vade, unge mihi unum ex filiis Jesse. Cur autem ambigue loquitur, nec nomen profert? nimirum ne David accideret, quod Iosepho prius acciderat; ecce vobis, quanta cum cautela Deus omne removeat offendi-culum; si namque fratres anticipatè promotionem Davidis scivissent, insidias ei utique struxissent.*

6 Loth homo sanctus, cuius virtutes & actiones heroicas Chronista Moyses vix attingit, nihilominus patriam deliciosam, & ad habitandum amœnam eligit, Pentapolim, sicut Paradisum Domini. In Sodoma autem, in medio impiorum, in innocentia vivere magna virtus erat; quæ constantia insuper frequenti ejus hospitalitati ascribenda est: aut notusne, quo in pun-cto

Cur Christus S. Petrum vocaverit Satana.

March. 14. 29.

Christus Dominus summo opere cavet ne daret scandalum.

S. Hier. in c. 1. Matth.

Hec ipsum &c. S. Virgo Maria.

Deut. 34. 10. Cur Deus voluerit la-tere Iudeos, ubi Moyses corpus sepultus esset.

S. Petrus Damianus de transl. S. Hilari.

1. Reg. 16. 6. Deus à nati-vo a. m. revelavit Samueli quod Davidem deberet ungere in Regem.

Chrys. h. in 14. 10.

Loth sollicitus fuit ne Angeli declinarent in domum suam. Gen. 19. 12.

S. Greg. 1. 16. Mor. c. 10.

S. Bonav. in c. 17. Luc.

Exod. 22. 32. Occidens animam per scandalum, obligatur ad ejus restitutionem. Orig. h. 10.

Dica. Carth.

S. Bernardus maluit mori quam alteri dare scandalum.

S. Ber. de ins. do. c. 33.

1. Cor. 10. 33. S. Ambrosius.

Gen. 19. 2.

Et ejus singulariter spiritus, precesque apud Deum prævaluerint? in abolendis aliorum scandalis, & alienorum casuum offendiculis. Sciens namque Loth, quantum impij illi vitio nefando addicti essent, igni isti ligna subtrahere laboravit, occasionem iis auferendo; unde vix Angelos intuitus (quos tamen ut tales non agnoscebat) eos præoccupans, ad suum invitavit hospitium, ne in impiorum retia inciderent; qui postmodum eundem in finem, extremam domui ejus intulere violentiam. Cujus proinde, tanquam sub civitatis portæ residentis, solitudinem considerans D. Chr. inquit: *sedente Loth in foribus civitatis, quoniam sciebat pervertitatem eorum, qui in Sodoma habitabant, neque vesperi discedebat, sed manebat. Verè admirari licet vehementer justij hujus virtutem, quod conversus in medio tam impiorum, non solum non fuit inde negligentior factus, sed majorem virtutem prætulit.*

Chr. b. 41. in G. 2.

Cet Susanna ad mortē dāta, cooperuerit vultū suū. Dan. 13. 31. 16. 30-4

7 Nemo historiam nescit castæ Susannæ, quæ senum libidinosorum calumniis oppressa, in totius populi conspectum, ut tanquam adultera lapidaretur, conducta fuit. Hæc ipsa erat delicata nimis, ut textus Sacer inquit, & polchra facie; at iniqui illi jusserunt, ut discooperiretur, erat enim cooperta. Forsitan innocens non erat, ut suam posset revelatam monstrare faciem? cur igitur eam obduxit? *qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus.* Ratio itaque, cur vultum suum cooperuerat, hæc erat, quia cum antea per ipsum senibus illis offendiculi occasio fuisset, pudicissima timebat Sancta, ne non solum idem, sed & alius motivum daret, & stimulum concupiscentiæ. Nihilominus improbi illi, ut Daniel attestatur, vultum ejus discooperiri jusserunt; *ut vel sic satiarentur decore ejus. Rea veneras, inquit Tertull. erubescens de infamia sua, merito abscondens decorem, vel quia timens jam placere.* Potius itaque in rex figura comparere elegit, vitamque perdere corporalem, quam innocens apparere, qualis veraciter erat, occasionem vitæ spiritualis in eam intuentibus amittendæ præbendo.

Tert. l. de cor. militis c. 4

S. Cyp. de virg. velop. 11.

8 Sanctus Cyprianus de quadam virgine tractans, ad idem sic scribit propositum: *quid velata, quid compta procedis, quasi maritum habeas, aut quæris timeat potius placere, si virgo est, ne periculum sui appetas.*

Unde orta fuit contentio inter pastores L. th & Abraham.

9 Audistis suprâ illam Abraham, & Loth pastores inter contentionem: cujus causam investiganti respondet Lyranus, opinionem Hebræorum fuisse, idè eos rixatos esse, quia pastores Loth pecora sua in aliena pascebant terra, quod videntes pastores Abraham, illos increpabant. Circa quam seriem vos ego interrogatos velim, cur, cum omnes ejusdem fuerint professionis, hi ultimi alienos campos non infestarent, imò cum zelo reprehenderint contrarium facientes, scandalumque abolere conati fuerint lociorum? respondet autem idem author in hæc verba: *erant edocti in justitia a Magistro suo, non sic autem pastores Loth: Abraham primus erat credentium pater, in virtute, & sanctitate eminens, singulariter semper in hoc intentus, ut omnia extirparet scandala, & offendicula.*

4 Reg. 12. 4

10 Alias inter, quas Regi Ezechiz Spiritus S. attribuit laudes, hæc quoque non infima, imò præcipua fuit, dum dicitur: *fecit, quod bonum eras coram Domino; dissipavisti excelsa, & contrivisti statuas, & succidisti lucos, confregisti quoque serpentem anenum, quem fecerat Moyses, signum usque ad illud tempus filij Israel adolebant ei in conspectum.*

Senex Eleazarus mori maluit, quam aliis dare exemplum. 2. Mach. 6. 24.

11 Præ omnibus aliis sanctum illum Senem Eleazarum quis non admirabitur, qui ab amicis, multisque aliis suavis, ut ad dandam Antiocho satisfactionem saltem simularet, se veritas in lege carnes manducare, intrepidè respondit: *præmissi se velle in infernum;* cujus hanc subjunxit rationem: *non enim ætati nostra dignum est fingere, ut multi adolescentium arbitantes, Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, & ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur.* Radicem ne fructiferorum horum germinum dignoscere cupitis? à puero optimæ conversationis actus ediderat, per nonaginta solidos annos vitam duxerat exemplarem, virtutemque colere didicerat, hic unicus impulsus erat, qui

eum ab omni etiam scandali umbra avellebat, & abstergebat. Cujus constantiam S. Cyp. veneratur discursu sequenti: *non juvenibus tantum, sed & senibus congruis fratrum imbecillitati consulere, ne senectus perire provocet juventutem, ex qua debent omnia salutaria documenta procedere. Maluit vitam suam tormentis obicere, quam cuiquam causam perditionis existere, & nos ubi nulla tormenta sunt, fluxibus Solis volumus salvandas fratres antepone, nec contenti sumus sine ulla cruciati-bus tam nobis prodesse, quam ceteris, cum ille noluit vivere moriturus.* Singularem autem notam merentur verba illa, quæ & facit textus singulariter ponderat, scilicet, *at ille cogitare cepit;* nimirum priusquam in illam generosam resolutionem descenderet, introivit in semetipsum, & seria meditatione trutinare cepit, quidnam malitiæ, damni, detestationis apud Deum, & abominationis apud homines, scandalum importaret, ac demum sine hesitatione respondit: *præmissi se velle in infernum;* *cogitare cepit à puero optima conversatio actus, & secundum sanctæ, & à Deo condita legis constituta, respondit cito, dicens: præmissi se velle in infernum;* ex qua historia illos, qui in timore Dei habituati sunt, scandalum, infinito horrore abominari clarè colligitur. Unde magnus hic Eleazarus, in annalibus Ecclesiæ celebris, à Gregorio Nazianzeno hoc titulo, *primitia martyrum veteris Testamenti*, honoratur: præterquam quod præter consuetum stylum aliorum Sanctorum, ad antiquum Testamentum spectantium, prima die Aug. Ecclesia in officio Divino sanctorum Machabæorum, non verò aliorum veteris Testamenti, commemorationem instituat.

S. Cyp. in Cl.

Nal. 27. 12.

12 Hic porro zelus omnia removendi offendicula, & scandala, qui quovis tempore servis Dei impressus fuit, ab ipsis quoque Angelis bonis hæreditatus fuit; siquidem ipsi primi fuerunt, qui se contra Draconem infernalem, qui terram cælestis militiæ partem post se traxit, arma sumpserunt; granariumque cælestis ab hisce pessimis zizantiis citò purgarunt, in interextinguibilem inferni igne eadem projiciendo; unde Psalmista ait: *Angelis suis Deus mandavit ad te, ut custodiant te in omnibus viis tuis, ne unquam offendas ad lapidem, pedem tuum.* Quæ verba Bellarm. ad propositum nostrum in hunc modum exponit: *lapides in via sunt omnia impedimenta, quæ occurrunt in hac vita, sive temporalia, sive spiritualia, scandala, tentationes, persecutiones, pedes, quibus ad lapides offendere solemus, sunt affectus humani: tunc vero offendimus pedem ad lapidem, cum oblata occasione temporalis boni acquirendi, vel temporalis mali evadendi, labimur in peccata; sed qui habitant in adjutorio Altissimi, ab Angelo custode ita juvantur, ut vel occasio ita tollatur, id est, lapis ille de via removeatur, vel animus ita illustretur ad vera bona, & vera mala inter-noscenda, ut pede, id est, affectu elevato à terra, occasio temporalis boni, quod sine peccato acquiri non potest, facile contemnatur, & malum temporale, quod sine peccato vitari non potest, patientissime toleretur.* Ex quo discursu patet, quod scopuli hi & saxa, in quæ impingimur, mala sint exempla, & peccandi occasiones, quæ nobis subministrantur.

Angeli sancti malos ejecerunt à cælo, ne pravo suo exemplo plures inducerent.

Ps. 90. 11. 12. ubi. ibi.

13 Lystris in Lycania, duo SS. Apostoli Paulus, & Barnabas, per vitæ sanctitatem, & Evangelij prædicationem, necnon plurima ab ipsis patrata miracula, adeo famosi erant, ut Barnabas velut Jupiter, S. Paulus autem tanquam Mercurius apud omnes in veneratione essent, unde populi clamabant; *Dii similes facti hominibus, descenderunt ad nos; sacerdos Iovis, taurus, & coronas ante januas eorum afferens, cum populis volebat sacrificare;* quæ tentatio supra modum vehemens erat, quid enim sublimius homini accidere potest, quam si velut Deus aliquis in veneratione à plebe habeatur? Simile quid S. Aug. de S. Joa. Baptista, messiatum à legatis, à Synagoga missis, sibi oblatum renunciantem, his verbis indicat: *fratres mei, nullum tantum meritum Ioannes habuit, quam de ista humilitate.* Quid igitur hi duo Apostoli hic facient? Etenim de gravi scandalo agitur, ne videlicet integræ civitati Lystræ, & civibus illius, si illorum voluntati assentiantur, offendiculum ponatur, per quod in grave idololatriæ peccatum corruant; ac proinde honorem Dei, & salutem incolarum istorum zelantes, *conscissis tunicis suis exsiliaverunt in tur-bas,*

SS. Paulus & Barnabas valde exhorruerunt dare scandalum Lystræ.

S. Aug. 17. 4. in loc.

bas, clamantes, & dicentes: viri quid hec facitis? & nos mortales sumus, similes vobis homines, annunciantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit celum, & terram.

14 Surius de S. Procopio Martyre refert, quod in persecutione Diocletiani, manibus illius à Judice ignis carbonibus impositi fuerint, ut ab eorundem ardore victus, eisdem super aram projiceret, atque hoc signo circumstantibus se Deus sacrificare declararet; at verò invictus Martyr manus potius sibi comburi permisit, quam ut tale circumstantibus præberet scandalum. Similiter de S. Barlaam, qui upotè rusticus, vilibus quidem erat natalibus oriundus, sed per martyrium valdè illustis factus, referunt annales Ecclesiastici, quòd pagani, posito super altare igne, manum ejus dexteram, granis incensi repletam, violenter coegerint in altari tenere super igne supinam, ut manum movendo, incensum super altare excuteret; ille verò manum in mediis carbonibus tenuit immobilem, & illam potius conflagrari permisit, quam ut scandalum daret. Unde S. Basil. illum meritò Deo dicere potuisse ait: *tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti, & cum gloria suscepisti me*. Denique de S. Marcell. Papa in ejus lectionibus legimus, quòd cum ex timore mortis, deus sacrificasset, mox tam sacrilegi reatus poenitens: *Imperatorum adierit, graviter enim accusans, quod se ad tantam impietatem impulsisset*. Tandem verò per effusum in martyrio sanguinem, maculam diluit, per datum scandalum contractam.

DISCVRSVS XV.

ARGUMENTUM.

Apud Deum non sufficit recta nostra conscientia, si in operibus nostris exterioribus aliis scandali occasionem præbeamus; varique considerantur divinae iustitiæ supplicia, scandalosis immixta.

THE N. A.

*Studeo sine offendiolo conscientiam habere bonam ad
DEVM, & ad homines semper. Act. Apollol. 24.
vers. 16.*

1 **M**inimè sibi acquiescendum duxit Apostolus, quantumvis suam coram Deo mundam possideret conscientiam, nisi etiam in præsentia hominum talis appareret, ita ut actiones ejus nulli penitus scandalo forent; quam sollicitudinem, Agrippæ loquens, exprimit in præsentì, dum ait: *studio sine offendiculo &c.* quam materiam maximi momenti S. Aug. in libro ubi de vitæ vidualis bonis tractat, fusius prosequitur, eosque reprehendit, qui sibi sufficere dicuntur, modò innocentem apud Deum conscientiam habeant: *sibi coram Deo sufficere conscientiam, existimationem hominum non imprudenter solum, verum etiam crudeliter contemnentes, cum occidunt animas aliorum, sive blasphemantium viam Dei, quibus secundum suam inspicionem, quasi turpis, que casta est, displicet vita Sanctorum; sive etiam cum excusatione imitantium, non quod vident, sed quod putant.* Quilibet conscientiam suam apud Deum possidet mundam, sibi prodest; aut qui talem etiam in apparentia externa perhibet coram oculis mundi, proximos juvat, occasionem scandali removendo; ideoque idem Sanctus ait: *Qui quis a criminibus flagitiorum vitam suam custodit, sibi benefacit; quisquis autem etiam famam, & in aliis misericors est; nobis enim necessaria est vita nostra, aliis fama nostra, & utique etiam quod aliis ministramus misericorditer ad salutem, ad nostram quoque redundat utilitatem.* In quorum confirmationem, hunc alium adducit ejusdem Apostoli textum, dicentis: *providemus bona, non solum coram Deo, verum etiam coram hominibus.*

2. *Studeo semper &c.* Singularem in presenti notam merentur illa Apostoli verba: *semper ad homines*; siquidem in omni nostra actione, conunus, omni tempore, sine intermissione nos exemplares esse oportet; nam si quis proximum vel semel scandalizavit, jam sufficiens fundamentum dedit, ut diminuaturs bonus illius conceptus. Quare Sapientia incarnata servis suis iulium iocis forsit an attribuit, dicens: *vos estis lux mundi*; quando namque sol lucet, immensum a Deo in nos indè

promanans beneficium vix consideratur; aut si eclipsis ipsum invaserit, & caligo, quantum stuporem, & commotionem generat in singulis? *Luceat lux vestra coram mundo*, inquit idem Salvator ad suos, *ut videant opera vestra bona*: ubi notandum est, cum non dicere: *videant conscientiam vestram bonam*, sed *opera vestra bona*; si namque coram Deo benè quis operatus fuerit, prestat, quod convenit, & decet; si verò coram mundo malè quid practicarit, quot, obsecro, insurgunt murmuraciones, lamenta, scandala, aliaque omnia præjudicia, quæ in bonum publicum influunt? Unde & Sanct. Bernardus ad Eugenium Papam scribens, dum illa Psalmi verba (*Dominus decorem induit, induit Dominus fortitudinem*) commentatur, inquit: *sane interest tuæ perfectioni, & malas res, & malas pariter species devitare; in altero conscientie, in altero fame consulis. Dura tibi non licere (& si alias fortasse liceas) quicquid male fuerit coloratum*. Deinde asserit, & subnectit, unumquemque nostrum debere Christo, tanquam ejus ministrum conformari, de quo scriptum est: *Dominus regnavit, decorem induit, induit Dominus fortitudinem: in quoque esto fortis in fide, decorus in gloria, ut probasti te imitatore Dei, fortitudo tua, fiducia fidelis conscientie, decor tuus, splendor bonæ opinionis.*

3 Sapiens mulierem fortem, Ecclesie expressivam, nobis descripturus, domesticos, & familiares ejus duplicia vestimenta habere memorat, omnes domestici ejus vestiti sunt duplicibus; quo loquendi modo quid aliud interte voluit, nisi quod Ecclesiastici, illi scilicet, qui prae reliquis exemplares esse tenentur, & seculares docere, pro se quidem ipsis bonam possidere debeant conscientiam, pro reliquis vero bonam famam, & opinionem? *Induere vestimentis glorie tue*, inquit idem S. Bernardus ad Eugenium, *vestire duplicibus*, quibus domesticos suos fortis illa mulier induere consuevit. *Non sit in conscientia nutans infirmitas modica fidei, non sit in famam evus mala species; & vestieris duplicibus*. Porro Sanctus Aug. in quodam sermone nos, ut non modò in nostram, sed & in proximum salutem incumbamus, admonet, dicens: *nemo se circumveniat fratres charissimi, nullus homo sibi solummodo vivat, & sicut frequenter suggesti, quotscumque aliquis exemplo sancta vita edificaverit, cum tantis, ac pro tantis mercedem beate vite retributionis accipiet; & quotscumque exemplum male conversationis, etiam si necum illi sequantur, praeberit, pro tantis se malis rationem noverit redditurum*. Non enim nos Deus in mundo posuit, ut destrueremus, quin potius ut ædificaremus proximos, Divinarum opera manuum. Unde Divus Chrysostomus ait: *Neque enim Deus vult, ut Christianus se ipsotantum contentus sit, sed ut alios edifice, non per doctrinam solum, sed per vitam, & conversationem; nihil enim sic in veritatis viam inducit, ut integritas conversationis; nam neque tam considerantur ea, quae a nobis dicuntur, quam quae à nobis aguntur*. Quae ratio multò magis pro bona militat conscientia, hanc enim solus ille intuetur Deus, qui scrutatur renes, & corda; cui proinde externam speciem adjungamus oportet, in hanc namque nostram delinunt obtutus; ideoque Apostolus Thetolonicensis monebat, dicens: *quod bonum est, tenete, ab omni specie mala abstinete vos*. Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, ut integer Spiritus vester, & anima, & corpus sine querela in adventum Domini nostri Jesu Christi servetur. Quibus verbis Apostolus interte voluit, tunc in nobis Spiritus coruscaturam integritatem, quando non modò interius, sed & externis actiones nostrae fuerint edificatoriae.

4 Spontus celestis in Canticis sacris electam suam considerans, liliū inter vepres contritū assimilāt, dicens: *sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias*. Quo in flore fragrantiam, & venustatem S. Ber. singulariter obitupescens, ita scribit: *habent & mores colores suos, habent & odores*; de colore conscientia consultetur, de odore fama. Colorem operi tuo dat cordis intentio, quod ex corde puro, & conscientia egreditur bona, candidum est, & est virgine; si autem & bona fama secula fuerit, & liliū est, quippe cui nec candor lili deest, nec odor. Porro plurium objectionibus satisfactorius D. Chrysostomus, qui parvipendentes scandalum proximi, in modum ipsi optimam habeant intentionem, & conscientiam, id

Sur. E. Jul.
S. Procopius
Major ma-
ior manu
comburi,
qua nare
fractum.
De. Jul. Jul.
m. 3.
Eman. S.
Marian.

pl. 92.1.
S. Ber. der Gb.
Obl. J. C. 4.

Prov. 11. 21.
Ecclesiastici,
debent ve-
luti dupli-
bus verbo, &
exemplo.

S. Bouché, MSc

S. Aug. fex,
161. de temp.

**Chc.h.s. in
Gen.**

L. Theil, Ltd.

Code 2.2

S. Bern. ser. 71
in Cant.
Colloc. &
odore boni
vix nobis
opus est.

D. Chr. 1-24
ad Rom.

**Præter bonam
conscientiam,
etiam requi-
ritur à nobis
bonum
exemplum.**

5 Aug. 1961.
C. G. L.

2. Cor. 1. 11.

semper de-
bemus ducere
exemplo.

Index

si sibi sufficere gloriantur, respondet in hæc verba: non saluare fratrem, culpam habet, id quod & Evangelici saltem defessor indicat: quid non faciet datum etiam scandalum? sed inquit, quid si nocte vicio scandalizatur infirmus? iterum subtiliter idem ipse respondet S. Doctor, inquit: propter hoc ipsum aequum fuerit, ut illum feras, nam si fortis esset, tali cura opus non haberet, nunc vero quia imbecillior est, multa etiam curandi diligentia opus habet, neque enim propriorum tantummodo malorum rationem dabimus, sed & eorum, quibus aliis scandalum præbemus.

2. Cor. 9.
S. Paul. ma-
nibus vici-
comparare
malum,
quàm aliis
esse oneri &
malo exem-
plo.
Bar. An. 12. 11

3 Apostolus multis argumentis evincere conatur, & probare, quod ministris Evangelicis de necessariis in victu, & vestitu providendum sit, prout fusiùs docet c. 9. Epistol. 1. ad Corinth. nihilominus quantum ad personam propriam protestatur, inquit, sed non usi sumus hac potestate, sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi: quin potius ipse S. Apostolus manibus propriis victum, & alia necessaria conquirebat: unde equidem, ut annales Ecclesiastici referunt, Athenis Corinthum veniens, inibi Aquilam offendit, recentè in Italia advenit, cui, eò quod ejusdem secum professionis scenofactoris esset, qui pelles pro papilionibus, in exercitiis adhiberi solitis, conficiebant, & præparabant, adjunxit se in socium, strenuè laborans, ne Judæis, & aliis occasionem præberet murmurandi, & dicendi, Evangelii prædicationem esse prætextum divagationis per mundum, quictorumque dictum, beneficio alienorum sumptuum. Imò non solum Apostolus ipse sudoribus suis sibi victum comparavit, sed ut ad Corinthios scribit, ipsemet cum eo Barnabas. Nec immerito, si namque lex antiqua Romanis prohibebat, ullam, aut pecuniam, aut donum accipere ad patrocinantem causam clientum, quanto justius erat, ut ab omnibus hujusmodi abstinerent prædicatores Evangelici, maxime cum Hebræi paulò ante à Tiberio Roma expulsi essent, quia aliqui illorum sub pietatis prætextu multas à Fulvia emendicabant pecunias? Quare Apostolus hoc saluberrimum, dum ad Romanos scribit, nobis tradit consilium: si propter cibum frater tuus contristatur, jam non secundum charitatem ambulas; noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est, non ergo blasphemetur bonum nostrum: & paulò post ita pariter unumquemque nostrum exhortatur: quæ edificationis sunt, invicem custodiamus: noli propter escam destruere opus Dei, omnia quidem sunt munda, sed malum est homini, qui per offendiculum manducas. Suprà quæ verba discurrens Hugo Cardinal. ait: abstinendum est & à licitis propter fratres. Quam doctrinam plenius nobis inculcaturus idem Dock. Gentium, ita scribit in Epistola ad Philippenses: de cetero fratres, quæcunque sunt vera, quæcunque pudica, quæcunque iusta, quæcunque amabilia, quæcunque bona fama: si qua virtus, si qua laus disciplina, hæc cogitate. Quem Textum S. Augustinus ponderans, ita ad intentum nostrum resolvit: horum duorum unum propter se ipsum sapientissimè retinebat Apostolus, aliud propter alios misericordissimè impendebat.

2. Cor. 9.
Non sufficit
in seculo
habere bonam
conscientiam,
sed requiritur
etiam bonum
exemplum
exteriorum.

6 Idem S. Augustinus in libro, cui titulus de ovibus, hanc eandem fusiùs pertractat materiam, ubi & eorum prodit, convincitque errorem, qui propriæ contenti conscientia integritate, de exteriori, & apparenti exemplaritate nihil cogitant. Ait namque: sunt homines, qui putant sibi in bonè vivendo, sufficere conscientiam, & non valde curant, quid de illis alter existimet, ignorantes, quia cum homo viderit hominem bonæ conscientia, negligentius viventem, edificatur, non ad ea, quæ perscrutatur, sed ad ea, quæ suspicatur, neque enim potest intrare in conscientiam tuam, quam vides Deus. Conscientia tua coram Deo est, conversatio tua coram fratre tuo, si de te illo aliquid mali suspicans, perturbatus edificatur ad aliquid faciendum, quod reputat facere, dum sic vivis, quid proficit, quia venter conscientia tue hausit aquam puram, & ille de tua negligentia conversationem bibi turbatam? In quorum confirmationem, auctoritatem adducit Apostoli, ita ad Corinthios scribentis: sine offensione estote Judæis, & Gentibus, & Ecclesia Dei, sicut & ego per omnia omnibus placeo, non querens, quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant.

2. Cor. 10. 33

7 Subteriri nequit in præsentem à Plutarcho de Publicola, qui post Reges primus fuit Romanus Consul, tradita historia, qui ita nuncupatus fuisse dicitur, quia publicè in summa erat apud omnem populum veneratione; quod publice ab omnibus celebraretur, inquit dictus Author. Hic itaque in eminentiori quadam ædium suarum situ, magnificas aliquot construxerat mansiones; intelligens autem, se propterea in suspicionem devenisse per fabricam adeò sumptuosam, quasi Regnum affectaret, nocte unica omnes solo adæquari jussit; quæ actio ita senatui, populoque placuit universo, ut eum crearent, & pro futuris temporibus confirmarent consulem, sumptibusque publicis augustissimum illi extruxerint palatium; mortuumque extra civitatis portas, ut ceteroquin mos erat, cum sepeliri prohibuerint, sed intra urbem, ubi sumptuosum illi erectum fuit monumentum.

Plut. in
Publico.
Unde Publi-
colæ obve-
nient honor-
is confu-
larus post
Romæ Ro-
manorum.

8 Porro ut scandali horrorem concipiamus majorem, sciamus oportet, à Scripturis sacris, sanctisque Patribus summa in detestatione haberi illos, qui scandala parvipendunt; ita juxta Salvatoris sententiam satius foret, quemquam, laxo ad collum ligato, in mare præcipitari, quàm pusillus scandalum præbere; circa quem Textum S. Bonaventura ait: sicut magna crudelitas est, affligere egrotantes, sic magna perversitas seducere simplices; unum de pusillis dicitur, nec coram cæcophonas offendiculum. Vix scandalum danti, quisquis enim ruere fecerit proximum, ipsemet æternum certo certius in pœnam præstoleatur necessum est præcipitium; cujus offendiculi irreparabilia damna quæ animabus inferit, postquam enarrasset Thomas de Villanova, tandem ad unum scandalosorum hoc minatorio convertitur discursus: Et post hoc in mecum gloriosus, & beatus in cælo regnabis, plenus deliciis, propter quem gemitibus sempiternis, tot anime ululabunt in inferno audiant hæc scandalizatores, & contremiscant. Et licet cum multis inibi arsi sint, nihilominus ut S. Bernardinus, verborum istorum (non preces in multitudine civitatis) rationem assignans, ex D. Augustino probat; non propterea minus ardebunt, quia cum multis ardebunt; imò etiam magis, quia quanto plura in igne sunt ligna, tanto magis invalefcit ignis.

St. Patrum il-
los detestantur
qui non
curant dare
scandala.

Luc. 17.
2. Bn. 11.

S. Th. de Villa
nova. Ser.
de Scandalo.

S. Bern. Sen.
in sermone
de Scandalo.
2. O. 1. Qu. 2.
c. 1.
A. 1. 2. p. 1.
2. Bn. 11.

S. Anton. de
Pal. in Do. 1.
Tum.

9 S. Antonius de Padua eidem suffragaturus proposito, illum S. Mattheo Textum: (Vobis Scriba, & Pharisei hypocrite, qui circuitis mare, & aridam) adducens, ait: id est, totum orbem, ut faciatis unum profelytum, Profelyti sunt de gentibus in Synagoga recepti; & cum salvi fuerint, facitis eum filium gehennæ; qualiter autem ipsum in æternæ perditionis barathrum præcipitent, idem subnectit Sanctus, dum ait: dum enim vidit vitia vestra, revertitur gentilis factus, & in prævaricatione, majori pœna dignus est.

Ezech. 14.
Hortens
minz Del
contra scam-
dalum.
Hic dicit
Plutarchus.

10 Audiant scandalosi terribiles Dei apud Ezechielem contra illos indignantis minas; homo, homo de Israel, quicumque scandalum iniquitatis statuerit contra faciem suam, ponam faciem meam super hominem illum. Alia versio legit: faciam eum in exemplum, & in proverbium, & disperdam eum de medio populi mei. Quam infelicissimam aleam Florentinus Presbyter lubet, qui ut Sanctus Gregorius in suis Dialogis narrat, dum felicia institui Sancti Benedicti auspiciis, cujus tunc prima jaciebantur semina, tolerare non posset, furis stimulatibus infernalibus, septem induxit mulieres, quæ nudæ in hortos saltarent, monachorum illorum incolatui vicino; quare & Sanctus dictum subito deseruit locum, cui veluti triumphans illatus impius, solario domus suæ ex improvviso oppressus fuit, atque ita in verticem ipsius iniquitatis ejus descendit. Ubi proinde D. Chrysostomus hoc meruè formaverit argumentum; si etiam per se ipsas graves sunt nostrorum delictorum pœna, ubi & ista accedent (scilicet exemplorum malorum) quando salvabimur? non enim putemus, nos excusationem habituros, si quando delictorum socios invenerimus, nam istud supplicium magis angebit. Quæ dicta exemplo confirmat nostrorum protoparentum, & serpentis, quos inter hic, quia seductor erat, majorem subiit pœnam. Id quod & in Jezabele observatum advertit, cui gravius obigit supplicium, quàm Achabo, quia nimirum illa Regem subornarat. Hæc & tu quoque (concludit dictus Sanctus) si reliquis perditionis causa fueris, gra-
vio-

S. Gr. 1. 2.
Jual. 1. 2.
Pellimus
invenimus
Florentini
Presbyteri
propter
scandalum.

Eccl. 17.

Chr. 1. 3. 1.
ad
Rom.

Trop. 20.

De Lib.

D. Chrysost.

visor patieris, quàm qui per te subversus fuit; neque enim peccare tantum in se perditionis habet, quantum quod reliqui ad peccandum inducuntur. Quò etiam Sapiens respexit videtur, dum ait: qui seminat iniquitatem, metset mala. Ubi Beda inquit: certum est, quia hic, qui vel verbo, vel exemplo docet iniquitatem, recipiet vindictam.

II Discursum terminare lubet nova D. Chrytologi observatione, quam super Deuteronomium instituit,

ubi Deus se implacabilem Madianitarum hostem protestatus est; ait igitur: scandalum populo Israelitico Balaam divinator objecit, quando bellatoribus, non cum ferratis viris, sed cum puellis toto lenocinio fucatis occurrit, ut profanaret totam de turpitudine sanctitatem; Hinc est, quod cum Moyse tali notavit sententia, cum puniret, & Balaam, inquit, Divinum occidite, quia hic misit scandalum ante filios Israel.

propter scandalum
Deus Ma-
dianitis
valde se
offendit.

TRACTATUS XXVIII.

DE DIEBUS FESTIVIS,

Eorumque Sanctificatione.

DISCURSUS QUINDECIM.

Discurs. I. Festivorum dierum sanctificatio, à septimo post conditum mundum die suam habet originem, quæ postea Hebræis imperata, & ab Ecclesia de Sabbato in Dominicum diem translata fuit; siquidem, Ecclesiam tempus Dei, & Sanctorum cultui congruum deputare, conveniens est.

II. De solitudine, quam Deus semper circa festorum sanctificationem exhibuit.

III. Vacatio ab operibus, quam festa fidelibus imponunt, servilia tantum opera respicit, non spiritualia; hæc enim festa non tam profanant, quàm sanctificant.

IV. Inter opera servilia, quæ dies festos specialiter profanant, peccata præcipue recensenda sunt; quæ proinde iis diebus magis, quàm aliis, expiare, & abominari debemus.

V. In solemnitatibus, aliisque diebus festis, ab impiis hominibus, iis, ad satisfaciendum suis dissolutionibus, abutentibus, plura peccata communiter admitti solent.

VI. Quantum peccatum dies festos profanando committatur, ex nonnullis motivis multifariam consideratur.

VII. Demones, ut nos ad dies festos profanandos inducant, nullum non lapidem movent.

VIII. Deus festa nostra abominatur, nec ea tamquam sua agnoscit; illis enim abutimur, ut nostris vacemus commodis, nostrisque inordinatis appetitibus satisfaciamus.

IX. Sensualitas carnis per gulam nutrita, diebus festivis principaliter abutitur, ut appetitus suos carnales expleat; tametsi iis diebus castitas præcipue à nobis desideretur.

X. Dierum festorum profanatores, Dei in se flagella, & supplicia provocare, variis exemplis ostenditur.

XI. Justitia Dei in dierum festivorum transgressores graviter irascitur, eosque per ignominiam, calamitates publicas, aliaque supplicia, miraculose irrogata, acriter puniunt.

XII. Consideratur fructus, quem per sanctificationem festorum, nobis comparare possumus, per lucra tam spiritualia, quàm temporalia.

XIII. Festorum sanctificatio cum pietate, & devotione, nec non cum virtutum Christianarum exercitio, & conscientie munditie conjuncta esse debet.

XIV. In diebus festis, ab omnibus vacandum est operibus, præterquam ab operibus, & actibus Religionis, & charitatis; ubi etiam varia considerantur media, quibus festos dies sanctificare debemus.

XV. Dies festi in memoriam beneficiorum Dei sunt instituti, quos per gratitudinem Deo exhibitam, nostros efficiamus, propter utilitatem inde dimanantem: sanctificandi autem sunt magis per præparationem nostram, & conversionem, quàm per vestes, & apparatus exteriores.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Festivorum dierum sanctificatio, à septimo post conditum mundum die, suam habet originem; quæ postea Hebræis imperata, & ab Ecclesia de Sabbato in Dominicum diem translata fuit; Ecclesiam enim, tempus, Dei Sanctorumque cultui congruum, deputare, conveniens est.

THEMA.

Benedixit diei septimo, & sanctificavit illum. Gen. 2. versic. 3.

I. Dierum festorum sanctificatio immediatè, & sine dilatione post conditum mundum à Deo præcepta fuit, quando scilicet die septimo à creaturarum productione ulterius proseguenda cessavit; pro ut ex citati thematis verbis (*benedixit diei septimo &c.*) clarè deducitur; quid enim est: & sanctificavit illum: interrogat D. Chrysostomus. nihil profecto aliud, quàm ab aliis illum segregavit, docente nos Divina Scriptura; propter quod postquam dixit: & sanctificavit illum, adjicit: eo quod in illo requieverat ab omnibus operibus suis, quæ ceperat Deus facere. Iam hæc ab initio doctrinam hanc nobis insinuat Deus, erudiens in circulo hebdomadæ diem unum integrum segregandum, & reponendum in spirituales operationem.

sanctificatio
dierum fe-
storum com-
pit ab initio
mundi.

D. Chr. h. 20.
in Gen.

2 Junilius Episcopus Africanus, à Lippomano al-
legatus, loco V. Bedæ, se pariter huc opinioni sub-
scribit, existimans, sacrum Chronistam hoc scribendi
modo nihil aliud innuere voluisse, quàm quod Deus,
benedicendo diei septimo, Sabbati sanctificationem
præscripserit. Lippomanus quoque censet, Moysen
per hoc verbum *benedixit*, modum exprimere voluisse,
qui in obsequio & cultu, Deo exhibendo, servandus
est; unde ly *benedixit* ita exponit, id est, in eo sibi benedi-
ctiones, & laudes fieri voluit, sibi; consecravit, ceteros qui-
dem operum exercitio deputans, illum vero suo cultui man-
cipans; sanctificatio enim idem est, quod ad Divina obse-
quia applicatio. Cornelius à Lapide similiter non mo-
dò in hoc 2. Genesios capite, sed etiam in c. 16. Exo-
di, & in c. 4. Epistolæ ad Hebræos, hanc sustinet opinio-
nem, quod ab exordio mundi conditi, Deus Adæ ejus-
que posteris præcepit, ut post sex dies, laboribus de-
stinatos, in septimo, in ejus honorem totaliter adhiben-
do, feriantur; idque probat Apostoli autoritate in
citato cap. 4. Et tametsi Abulensis contrariam opinio-
nem sustinuerit, præceptum Sabbati populo Hebræo per
Moysen primitus intumatum fuisse autumans, illi ta-
men citatus Cornelius respondet, præceptum Sabba-
ti à Moyse non conditum fuisse, sed renovatum, ut-
potè quod temporis diuturnitate in deluetudinem abie-
rat.

Cur nimis
Deus diei
septimo be-
nedixit.
Bed. ib. in
Gen.
Lippom. ib.

Corn. à Lap

Hebr. 4. 1.

Abul. 4. 1. in
c. 13. Levit.

3 Cur autem Deus diem septimum potius suo cul-
tui destinavit, hujus Sacer Textus sequentem assignat
rationem: quia requievis ab universo opere, quod patra-
vat.

Hujus addu-
cuntur varie
rationes.

rat; quibus verbis modus festa sanctificandi innuitur, qui in ea consistit, ut in illis ab omni opere servili abstineatur. Doctor Angelicus inter multas rationes institutionis, & sanctificationis hujus diei, talem quoque adducit: primo datum fuit ad destructionem erroris; providit enim Spiritus Sanctus, quod futuri erant aliqui, dicturi, mundum semper fuisse, de quibus S. Petrus loquitur: voluit ergo Deus, ut custodiretur unus dies, in memoriam, quod Deus omnia creaverat in sex diebus, & in septimo quievit à novis creaturis condendis. Porro hujus præcepti renovationem ex universa sacre Scripturæ serie nullibi factam fuisse colligitur, nisi postquam populus Israeliticus in deserto substitit; antea enim præceptum hoc eidem populo implicite quidem traditum fuit, quando nimirum Deus illis Manna suam liberaliter impertions, disposuit, ut hoc illis quotidie deplueret, quotidie pariter ab illis colligendum, præterquam in die Sabbati: *sex diebus colligatis; in die autem septimo Sabbatum est Domini, idcirco non invenietur*. Acuetò quia in servitute Aegyptiaca, à Pharaone in laevi, laterisque operibus continuo occupati, & oppressi, hanc Sabbati sanctificationem dudum neglexerant; non obstantè, quòd Deus illis eodie cœlestem hujus Manna annonam minimè depluere fecisset; ideo dixit Dominus ad Moysen: *usquequo non vultis custodire mandata mea, & legem meam? videte, quod Dominus dederit vobis Sabbatum, & propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices: & sabbatizavit populus die septima*. Tandem verò in monte Sinai præceptum hoc, quod inter alia Decalogi tertium est, unacum aliis expressim his verbis eidem impoluit populo: *Memento, ut diem Sabbati sanctifices; sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua; septima autem die Sabbatum Domini Dei tui est, non facies omne opus in eo, tu & filius tuus, & filia tua, servus tuus, & ancilla tua, jumentum tuum, & advena, qui est intra portas tuas: sex enim diebus fecit Dominus cælum, & terram, & mare, & omnia, quæ in eis sunt, & requievit in die septimo, idcirco benedixit Dominus diei Sabbati, & sanctificavit eum*.

4 Enim verò præter Sabbati sanctificationem, Deus eidem populo alios per annum dies festos præscripsit; quales erant dies Paschæ, & Pentecostes; festum item, quod tubarum dicebatur; festum propitiationis, vel expiationis; festum tabernaculorum, & collectarum; præter quæ ipsimet Judæi alia quatuor festa instituerunt; nimirum liberationis, quæ Judæis per Esther Reginam obtigit; festum dedicationis Templi, encenia dictum; festum ignis sacri, de quo 2. Machab. 1. v. 4. legitur; ac denique festum ob Nicanoris mortem institutum, de quo primo ejusdem Historiæ lib. cap. 7. scribitur. Tandem verò Sabbatum, olim à populo Judaico sanctificatum, ab Ecclesia in Dominicam translatum fuit, ne populus Christianus judaizare videretur; maximè verò quia hoc eodem die Salvator noster è sepulchro rediit vivus surrexerat, id quod ex præhabito inter Apostolos consilio, statim post Resurrectionem factum fuisse dicere oportet; clarum enim in Apocalypsi hujus argumentum habemus, nam c. 1. S. Joannes dicit: *Eui in Spiritu in Dominica die; præterquam quod S. Ignatius Martyr, Apostolorum coetaneus, Dominicæ mentionem faciat, eamque specioso hoc titulo Reginam, & Principem omnium dierum condecorat*. In antiquo etiam Concilio sequentia verba expressa leguntur: *Christianorum Religiose devotionis (qua, ut creditur, ex Apostolorum traditione, imò Ecclesiæ auctoritate descendit) non inolevit, non in memoriam Dominica Resurrectionis, diem Dominicum venerabiliter, atque honorabiliter colat, quoniam eo die Deus lucem condidit mundi, eo die Christus à mortuis resurrexit, eo die Spiritus Sanctus Apostolis missus de cælo, eo die Manaphis &c.*

5 In eodem Tomo tertio, in quodam Concilio An. 1203. sub Innocentio III. in Scotia celebrato, dum in Dominicæ originem diligens institueretur indago, pro ut in annotationibus dicitur, celebris quidam prædicator sequentia asseruisse legitur: *Hoc mandatum scriptum de observatione diei Dominica venit de cælo. Mandatum S. diei Dominica, quod de cælo venit in Ierusalem, & inventum est super altare S. Simeonis, quod est in Galgotha, ubi Christus crucifixus est pro peccatis mundi.*

Et mandavit Dominus hanc Epistolam, quæ apprehensa est super altare S. Simeonis, quæ per tres dies, & tres noctes, homines aspicientes corruerunt in terram, orantes Dei misericordiam; & post horam tertiam, evexit se Patriarcha, & Azarias Archiepiscopus, & expenderunt insulam, & sanctam acceperunt Epistolam Dei, quam cum accepissent, invenerunt super scriptum istud. Ego Dominus, qui præcepi vobis, ut observaretis diem sanctum Dominicum, & non custodistis eum, & de peccatis vestris non penitistis &c. Ex qua historia, quanto cum zelo Deus exactam Dominicæ observantiam urgeat, clarè deducitur; cujus diei ab antiquis Patribus multa eximia conscripta encomia legimus. *Eo die, inquit D. Chrysost. destructus est infernus, extinctum maledictum, dispersum peccatum, confracta inferorum porta, captivus factus est Diabolus, diuturnum bellum direptum, conciliati Deo homines, nostrumque genus ad pristinam, imò ad majorem rediit dignitatem, viditque Sol inopinatum, & admirabile illud spectaculum, quod homo factus est immortalis*.

6 Sanctus Antoninus, præter observationes prædictas, S. Leonem Papam citat, dist. 75. asserentem, hanc Dominicæ diei, Dei Filium in Bethlehém natum, eodemque die venturum ad finale judicium. Sanctus Bernardinus. 12. enumerat diei Dominicæ prærogativas; 1. Quia omnium dierum prima exiit. 2. Quia omnium dierum ultima erit. 3. Quia noctem præcedentem non habuit. 4. Quia noctem subsequenter non habebit. 5. In Dominica Deus cælum, & terram creavit. 6. Quia in ea omnes Angeli fuerunt creati, ex quibus boni glorificari, mali verò puniri meruerunt. 7. Quia in hac die lex data fuit populo Israelitico. 8. Quia in ea natus Christus, & Manna primitus è cælo dilapsus fuit. 9. Quia in ea Christus, inferno devicto, electisque animabus è sinu Abraham eductis, ad vitam resurrexit immortalis. 10. Quia in Dominica omnium mortuorum continget resurrectio, jussaque singulis pro meritis præmia assignabuntur. 11. Quia hoc die super Apostolos Spiritus Sanctus descendit. 12. Quia eodem die in Paradiso initium erit æternitatis illius, quam omnes animæ electæ, perennes Deo laudes, & gratias persolvendo, sine fine continuabunt.

7 Ad hæc, convenientissimum est, ut unus in septimana eligatur dies, Deo totaliter consecrandus, in quo singulis à Deo dicatur: *Vacate, & videte, quoniam ego sum Deus*; qua de re Divus Chrysostomus sequentem habet observationem; dicit enim: *Septem habet dies hebdomada, dimisit hos septem nobiscum Deus, neque sibi quidem majorem partem, nobis autem minorem impertuit; imò ne in duas quidem aequales, eos distribuit; sibi sex impertuit, unam sibi reliquit*. Cum igitur Deus unicum tantum ex septem diebus, in suum sibi servitium reservavit, convenientissimum utique erit, ut diem illum, juxta Divinum ejus beneplacitum, quilibet sollicitè impendat: Ast verò, prout dictus Sanctus Doctor hujus debiti transgressor improperat meritò; *Nec in hac tamen tota die à negotiis secularibus abstinere dignaris, sed hoc ipsum, quod faciunt qui sacras pecunias depradantur, tu hac etiam die patrare audeas, dum illam jam sanctam, & spiritualium eloquiorum auditum consecratam surripis, & ad seculares curas abutendo traducis*. S. Antoninus inter alias causas, ob quas sanctificandus est dies Dominicus, hanc quoque adducit; cum enim corpus nostrum de terra factum sit, natura sua bona hæc terrena appetit, iisdemque per affectus suos immersum vivit; quibus ne nimium inforDESCAT, opus habet, ut ad bona cœlestia mentem suam nonnunquam eleve, eoque sine opportunum sibi tempus destinatum habeat; ideoque, inquit, oportet habere certum tempus, in quo cum non liceat ei vacare operibus, detur ei materia vacandi spiritualibus. Sicut enim corpus indiget aliquo tempore ad refectiorem sui, qua fit per somnum, comestionem, & hujusmodi, alias deficeret in operando, & vivendo; ita & anima indiget refectiōe spirituali, ne deficiat, qua fit per orationes, & alia spiritualia.

8 Sanctus Bernardinus auctoritatem adducens Sancti Gregorii, postquam dixisset: *Die Dominica à labore terreno cessandum est, atque omnino orationibus insistent*.

S. Th. opus 6.
de decem
præceptis
in 1. præc.

2. Pet. 3.

Hanc venen-
tam onem
Sabbati non
instituit
Moyses, sed
renovavit.
Exod. 16. 26.

Exod. 16. 29.

Exod. 16. 23

Præter Sab-
baticam insti-
tuit Deus in
V. T. etiam
alia festa.

2. Mach. 1. 4.
1. Mach. 7.

Sabbati ve-
neratio non
do translata
est in diem
Dominicam.

Apoc. 1. 10.

S. Ign. Mart.
ad Magnu-
m 1.
T. 1.
C. 10. p. 1.
p. 1. 717.
Conc. Paris.
sub Gr. IV. c.
48.

Calres Dei
Dominicæ
miraculose
comproba-
tum fuit.
Ibid. p. 1.
p. 1. 441.

D. Chr. ser. 3.
de elem.

S. Antonin.
p. 2. sum.
Theol. Tit. 9.
c. 7. §. 4.

S. Ber. 2. 1. 12.
10. c. 1. 1.
Enumerat
ut 12. præro-
gativæ diei
Dominicæ.

Pl. 41. 11.
D. Chr. 1. 1. h.
11. de Bapt.
Christi.
Deus, reliquias
nobis sex
diebus, unicus
sibi elegit.

S. Aug. sum.
Theol. 11. 14.
c. 14.

S. Ber. 2. 1. 3.
c. 11.

pendum. Postea persuadere nititur, ut, quantum in septimanæ decursu per negotia temporalia in spiritu amissimus, tantundem in Dominica die per exercitia devotionis spiritualia recuperare satagamus. Porro, inquit, cum per totam præcedentem septimanam, memoria repleta fuerit occupationibus mundanorum, nisi saltem die Dominico Domini recorderetur, obliviscitur omnium bonorum, relinquitur Deus, semperque mundanis lucris inhiat, & nihil cogitat, nisi transitoria mundi. Enimvero quibuscumque sumus homines, ex duabus naturis componimur, quarum una terrena est, & deorsum trahit, teste Sapiente, qui dicit: *Corpus, quod corrumpitur, aggravat animum, & terrena inhabitatio deprimit sensum multum cogitantem*; ac proinde cum pro portione terrena sex septimanæ diebus laboremus, & operemur, nunquid justum est, ut pro alia natura, quæ immortalis est, & æterna, qualis est anima, certum aliquod seligamus tempus, quo in beneficium proprium, obsequio, & servitio Creatoris, & Dei nostri vacemus? Hoc argumento inter cætera usus est Sanctus Th. Aquinas, postquam enim citatum Sapientiae Textum adduxisset, subinfert: *Homo semper ad terrena inferius tendit, nisi conetur se erigere ab eis, & ideo oportet habere certum tempus ad hoc.* Idem verò Doctor Angelicus observat, nonnullos ex omnibus semper, & omnidie, celebrare Dominicam, id est, sanctificare omnes dies, è quorum numero David erat, qui dicebat: *Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo.* Tales etiam Apostolus Thessalonicenses esse volebat, dum ad eosdem ita scriberet: *sine intermissione orate; hi continuo Sabbatum habent; aliqui hoc faciunt in aliqua parte temporis: Septies in die laudem dixi tibi. Alii ne omnino alienentur à Deo, oportuit, quod haberent aliquem diem determinatum, ne nimis tepescat in eis amor Dei: Si vocaveris Sabbatum delicatum, tunc delectaberis super Domino.*

9 Quemadmodum verò præter hanc Sabbati sanctificationem, ut paulò ante diximus, aliæ quoque Hebræorum populo præscriptæ fuerunt solemnitates, ita etiam Ecclesia nobis Christianis, præter diem Dominicum, multa alia festa in honorem Dei, & Filii ejus, ipsiusque sanctissimæ matris, & aliorum Sanctorum præscripsit. S. Bernardinus ubi supra, quærit, quare alia festa ultra diem Dominicam addita? respondetque, id principaliter factum esse propter rememorationem beneficiorum, quæ nobis à Deo in talibus diebus collata sunt. Sic enim festum Natalis celebratur in honorem nativitatis nostri Salvatoris; Pascha in memoriam resurrectionis ejus; Epiphania, ad recolenda tria illa tam insignia mysteria &c. sic pariter varias celebramus sanctissimæ Virginis solemnitates, ob multas perfectiones, quas in se habuit, inquit S. Bernardinus, & nobis, Divino Numine inspirante, participas, & confert. Præterquam quod SS. Virginis festa ad aliud quoddam emolumentum nostrum celebremus, quia nimirum est divinarum opum thesauraria, quarum participio tantoperè indigemus. Quod verò alios Sanctos attinet, hi quidem, ut Sanct. Ber. ait, *bonorum nostrorum non egent, nec quidquam eis nostra devotionis præstatur, sed plane quod eorum memoriam veneramur, nostra interest, non ipsorum;* dum enim eorum solemnitates celebrando, nos pro beneficiis, quæ eorum suffragiis intervenientibus, continuò recipimus, gratos exhibemus, eosdem ad patrociniū continuationem obligamus, simulque Dei nobis amicitiam comparamus, cui honor, servis, & amicis ejus exhibitis mirè placet; unde David non dubitat spondere: *Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet.* Quis, inquit S. Aug. *magnitudini timentium Deum, æqualem se audebit dicere, qui paratum habent Deum voluntati eorum?* S. Bern. in eodem ser. eadem hæc utilissima motiva considerans, ait: *Nec sane parum fructuosa invenitur memoria festiva Sanctorum, languorem, teporem, erroremque depellens, cum eorum intercessione juvetur infirmitas nostra, consideratione beatitudinis excitetur negligentia nostra, ignorantia quoque nostra ipsorum erudiat exemplis.* S. August. de profectu, quem Christianus ex Festis Martyrum colligere debet, differens, quis finis in eorum celebratione iis præstendus sit, his verbis docet: *ut ea celebratis, inquit, & Deo vero de illorum victoriis gratias aga-*

mus, & nos ad imitationem talium coronamus, atque palmarum, eodem invocato in auxilium, ex eorum memoria renovatione adhortemur.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

De solitudine, quam Deus circa Festorum celebrationem exhibuit.

THEMA.

Memento, ut diem Sabbati sanctifices. Exod. 20. vet. 8.

1 S. Bernardinus ingeniosè observat, quòd Deus, decem Decalogi præcepta condens, nulli alteri mysticum verbum *memento* præmiserit, nisi huic tertio, in quo Sabbati sanctificationem hominibus sollicitè præcipit. Consideremus, inquit, *recordationem, quia ait, memento. In nullo aliorum præceptorum Dominus hoc verbum memento, usus est: praevidet autem humana fragilitatis conditionem, & quantum in aliis diebus totius hebdomadae, mundanorum sollicitudines memorias hominum occuparent, intelligentias excederent, & voluntates delectabiliter infisterent; ideo ut animarum provideret ruina, tutaque redderet ante casum, memento, ait, ut diem Sabbati sanctifices, dicit enim in fronte hujus præcepti, memento.* Primum namque, & præcipuū, quod Deus post absolutam vastam universi hujus machinam, ab homine, ad ejus imaginem, & similitudinem creato, poposcit, fuit, ut discursu primo dixi, exacta dierum festorum sanctificatio: igitur perfecti sunt cæli, & terra, inquit Scriptura, & omnis ornatu æorum, complevitque Deus die septima opus suum, quod fecerat, & benedixit diei septimo, & sanctificavit illum; id est, ut V. Beda ait, benedixit illa benedictione, & sanctificatione, quam populo sub lege plenius intinnavit, dicens: *memento, ut diem Sabbati sanctifices.*

2 Postquam Filius Dei incarnatus, duodennis existens, ætatem nondum convenientem assecutus fuit, jam laborioso itinere ex Nazareth Jerosolymam se recipere voluit, dicente Evangelista: *Cum factus esset annorum 12. ascendit illis Jerosolymam, secundum consuetudinem diei Festi, consummatisque diebus &c.* ubi Albertus M. Ly diei Festi considerans, ad propositum nostrum inquit: *Ecce ratio motus, non enim sine ratione movetur de loco ad locum discurrens.* Sanctus Anton. de Padua similiter Christum adolescentulum Jerosolymam se recepisse notat, causa devotionis, & reverentiae solemnitati, quæ ibi celebrabatur, debita; unde ait: *In Jerusalem accessit reverentia, & devotionis causa.* Salmeron insuper Christum in templo, ad finem usque solemnitatis, Jerosolymis commoratum fuisse, ex his observat Evangelistæ verbis: *Consummatisque diebus, inde quoque hoc elicit documentum; quod scilicet festa integrè, non verò ex parte tantum celebrari, & coli debeant, Imò non solum in pueritia, verum etiam sæpius in adultiori ætate constitutus, Salvator festa frequentasse legitur: Erat autem dies Festus Judeorum, inquit S. Joannes, & ascendit Iesus Jerosolymam; est autem Jerosolymis probatica piscina: circa quæ verba Simon de Cassia inquit: Crebro legimus, Salvatorem interfuisse ex studio festivitatis Judeorum, ad ostendendam virtutem, ad inferendam doctrinam, non ad ostentationem, ut humanam gloriam venaretur, & sua benignitate se necessitatibus hominum inferebat. Jerosolymam namque mox ut venit, probaticam piscinam, quæ velut hospitale quoddam, infirmis referta erat, visitasse legitur; ad denotandum, quod verus festa sanctificandi modus sit, misericordiae operibus sese applicare.*

3 Alias quoque, appropinquante pariter paschate (quæ maxima Judeorum solemnitas erat) Sancto Joanne teste, Jerosolymam sese transtulit: *Prope erat Pascha Judeorum, & ascendit Iesus Jerosolymam, & invenit in templo vendentes oves, & boves, & columbas, & nummularios sedentes: & quidem benignissimus licet Magister nosset mansuetudinis virtutem summa cum solitudine, tam verbo quam exemplo, docuisset, dicens: discite à me, quia mitis sum; atramentum magnam illam videns irreverentiam, quæ Paschatis sanctificatio contemnebatur, propria manu flagellum consecit, & zelo furo-*

Cum corpore serviamus sex diebus, congruum est, ut septimum impendamus servitio Dei, & salutem agamus.

cap. 9. 15.

6. Th. 2.

ps. 118. 1. Thess. 5.

Ps. 118.

ps. 138.

Cur Ecclesia præter diem Dominicum etiam alia festa Christi & Sanctorum instituerit.

3. Ber. lib. 2. c. 1.

6. Ber. ser. 2. de fest. omnium sanctorum.

ps. 144. 19. S. Aug. h. 8. de Epiph. S. Bern. lib.

6. Aug. 12. de Civ. Dei. c. 27.

Cur Deus præcepto de sanctificando Sabbato, solo præmiserit verbum memento. S. Ber. ca. 6. 50. 2. 1.

V. Beda lib.

Christus à pueritia, inventus coluit diem festum. Luc. 2. 42.

Alb. Mag. lib.

S. Aug. de Pascha. in D. 130. fra oct. Epiph.

Salut. lib.

Non ex parte, sed integre.

Joan. 3. 2.

Simon de Cassia. c. 7.

Maximi Festi Paschalis. Joan. 8. 12.

M. 11. 19.

Zelus Dei
celebratio-
nis festorum
per antiquos
est.

reque armatus, profanatores à loco sacro pepulit. Et quidem zelus hic honorandi, & sanctificandi festa, in Deo admodum est in sacris literis vulgaris, & antiquus; ideoque apud Jeremiam legimus, quod Deus manum suam à fulminibus iræ suæ, contra Ierosolimam concepit, exarmare volens, huic Propheta præceperit, ut nomine suo civibus Ierosolymitanis serio mandaret, ne Sabbatum profanarent: *Hæc dicit Dominus; vade & sta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur reges Iuda, & egrediuntur, & in cunctis portis Ierusalem, & dices ad eos: audite verbum Domini, Reges Iuda, & omnis Iuda, cunctique habitatores Ierusalem, hæc dicit Dominus; custodite animas vestras, & nolite portare pondera in die Sabbati, & nolite ejicere onera de domibus vestris in die Sabbati, & omne opus non facietis.*

2. Esdr. 11. 18.
Unde pro-
cessit zelus
Dei contra
profanatores
festorum.

Theod. lib.

4 In libro 2. Esdræ cap. 13. legitur, quod, quia populus cultum Sabbati per opera servilia, contractusque emptionis, & venditionis, sacrilegè contempserat, dirum servitutis flagellum super se provocarit. Verum ecce tibi finem, quo Deus movebatur, ut Jeremiam ad populum à profanatione diei festi avocandum adhiberet, nimirum iusti supplicii sui fulmina à prædicto populo removeri cupiebat: præcipitur igitur Propheta, inquit Theod. ut regis portis occupatis, denunciaret omnibus, tam Regibus quam privatis, ne transgrediantur legem de Sabbato latam, sed diem illum quiete exornent, & ne emulentur Patrum inobedientiam; hoc enim sibi fiat, inquit, emolumentis pacis frui, & concurrentibusque, qui Deo in pace sacrificia offerant. Alias quoque huic Propheta idem præceptum à Deo impositum fuisse legimus, Jerem. cap. 7. Verbum quod factum est ad Jeremiam, à Domino dicens; *ista in porta domus domini, & predica ibi verbum istud, & dic; audite verbum Domini omnis Iuda, qui ingredimini per portas hæc.* Sciendum verò est, portam hanc Regum Iuda palatio vicinam fuisse, perque eam Reges, Principes, aliosque aulae Regiæ illustriores Proceres transire solitos fuisse; ideoque Deum voluisse, ut Propheta ex parte sua, Regibus, & Potentatibus populi, Sabbati cultum serio præciperet, quia cura observandi dies festos, non modò sacerdotibus incumbit, sed etiam temporalibus rectoribus, & gubernatoribus, iis maximè diebus mercatus prohibendo publicos, tripudia, ludos, spectacula, comédias, aliasque similes dissolutiones. Unde S. Carolus Borromeus abrogare volens multos, circa hanc profanationem introductos abusus, nullam offendit maiorem, magisque insuperabilem difficultatem, quam quod ministri Regii populo sibi subiecto, quoad huiusmodi introductos abusus, specialiter verò in Dominica prima Quadragesimæ, faverent, & protegerent; quibuscum ipsi animositate, Ambrosianæ haud dissimili, continuo pugnandum fuit. Invenerat dictus Archiepiscopus in Archiepiscopalis curiæ suæ exordio, in dicecesi sua diuturno usu receptum fuisse, quod dies festi huiusmodi mercatibus, tripudiis, crapulis, ludis, aliisque similibus insolentis indifferenter contaminarentur; quibus proinde sensim, & paulatim eliminandis abusus toto pectore intudavit, suosque diocesanos ad tantam demum observantiam reduxit, ut non solum Mediolani, sed & in universa illa vastissima dicecesi sua, populus diebus festis, nullatenus rei, quam Missis, prædicationibus, exhortationibus spiritualibus, aliisque devotionis exercitiis deditus esse cerneretur. Inter alia verò, quæ parochis præscripsit, ut animabus suis subiectis omni cum sollicitudine inculcarent, unum fuit dierum festorum sanctificatio; voluit namque, ut quilibet Parochus, eidemque subiecti fideles suum agnoscerent debitum, sacrum illud tempus in exercitiis sanctis, christianæque pietatis operibus fructuosè impendendi, quantumque id ad vitam christiano homine dignam, animarumque salutem conferat; in casu verò contraventionis, se contra huiusmodi transgressores per penas comminatas, imò & per excommunicationem processurum esse minabatur.

1et. 7. 2.
Maximè
contra Reges
& Principes.

Quib. emen-
dandis S. Ca-
rol. Borrom.
maximam
seu diffi-
cultatem.

A. B. Eccl.
Med. pag. 431

L. 11. C.
Theod. de
spect.
Imperatoris
prohibuit
spectacula
diebus festi-
vis.

5 Theodosius junior unà cum Valentiniano lib. 15. C. Theo. de spect. in dierum festivorum honorem, spectacula prohibuit, huius prohibitionis sequentem reddens rationem: *quæ tota Christianorum, & fidelium mentes Dei cultibus tunc occupantur. Si qui tamen nunc vel Iudæ*

impietatis amentia, vel stolidæ paganitatis errore aut infania detinentur, aliud supplicationis esse noverint tempus, aliud voluptatum. In hac quoque veneratione, populis imprimenda, omnes pastores Ecclesiastici, quovis tempore uniformes fuisse comperiuntur. Inter decreta Ecclesiæ Gallicanæ, anni 1304. hæc verba leguntur: *Cum salus fidelium ex observatione dependeat mandatorum, juxta sententiam Salvatoris; si vis ad vitam ingredi, serva mandata: cavere debent summo periculo, tam seculares quam religiosi, quorum exemplo illuminari debet populus laicalis, & maxime clerici Prelati quicunque, quibus cura imminet animarum, ut in observationes ipsorum (id est, dierum festivorum) plebes sibi commissas verbo pariter instruant, & exemplo. Similiter in antiquo quodam Concilio Mauseonensi, diei Dominicæ observantia sequenti decreto serio præcipitur. Videmus populum Christianum temerario more diem Dominicam contempni tradere, & sicut in privatis diebus, operibus continuis indulgere, propterea per hanc synodalem nostram epistolam decernimus, ut unusquisque nostrum in sacrosanctis Ecclesiis admonere sibi subditam plebem, & si quidem admonitioni consensum præbuerint, suis prouiderent utilitatibus; sin autem, subiacebunt penæ à nobis divinitus definitis. Omnes itaque Christiani, qui non frustra hoc nomine fruimini, nostra admonitioni aurem accommodare. Ubi specialiter consideranda sunt verba illa: *Qui non frustra hoc nomine fruimini*, quia qui cultum DEO festis diebus debitum, quo Divinitatem ejus coram toto mundo protestamur, & declaramus, contemnit, hic se, saltem quoad apparentiam externam, Christianum esse minimè probat.*

Decr. Eccl.
Gallic. 1. 4. c.
11.
Etiam decre-
ta Ecclesiæ
Gallicanæ.

T. 1. Cons.
M. 1. c. 1. m.
11. sub Po-
log. 1. pag. 708

6 Adrichomius in descriptione terræ sanctæ circa vocem Engaddi refert, in Ægypto quendam scaturire fontem, in quo sanctissima Virgo, Herodis fugiens persecutionem, Divinum suum lavit infantem, qui proinde *Iesus* communis nomine appellatur; cujus aquis horrus quidam balsami, eidem fonti contiguus, irrigatur: quia verò aqua hæc horto illi irrigando non sufficit, ex vicino quodam puteo, media rota à 4. bohus gyrata, hauritur aqua, quanta pro horto sufficit: idem verò auctor ad intentum nostrum subdit: *Mirum dictum, verum tamen; à meridie Sabbati usque ad auroram diei Lune, boves nullo verberare impellipossunt, ut in protrahenda aqua laborent; quod est fidei nostre testimonium celebre.* Unde Christus jure merito, populo suo improperare poterit illud dicit: *Audite celi, & auribus percipite terra: filios enutrivit, & exaltavit, ipsi autem spreverunt me; cognovit vos possessorem suum, Israel autem me non cognovit, & populus meus non intellexit. Vaganti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filius sceleratis, dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt sanctum Israel, ab alienati sunt retrorsum.* Verum enim vero qui sunt illi, de quibus Deus sic lamentatur? num forte hi, qui festa, & solemnitates, in ejus honorem institutas, non observant? utique non modò de his conqueritur, sed & de iis, qui festa celebrantes, bono ipsum oculo non respiciunt: Deus enim in eodem capite dicit: *Neomeniam, & Sabbatum, & festivitates vestras non feram, iniqui sunt catus vestri, calendæ vestras, & solemnitates vestras odit anima mea, facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens.* Causa igitur, ob quam festa, ab iis celebrata, Deo accepta non sint, his verbis *Calendæ vestras, solemnitates vestras*, innuitur; quia cum festa in honorem Dei, & Sanctorum instituta sint, malitia tamen humana iis abutitur, dum propriis appetitibus in iisdem vacare præcipue student; dum superbis, & ad levitatem compositis vestimentis incedunt; dum luxui, pompæ, & consortiis malis indulgent; dum mercatus, & nundinas in iis instituunt; dum tempus illud Deo consecratum in conviviis, ludis, protanis conventiculis, tripudiis, & aliis recreationibus consumunt; sic enim fit, ut in festis illis, devotioni, & cultui Dei vix quid supersit. Observanda est autem illa ab Adrichomio notata circumstantia: *usque ad auroram diei Lune*; quia sanctificatio diei festi exactissima, & punctualis sit oportet; unde Sanctus Carolus Borromeus inter alia statuit, ut observantia cuilibet diei festo debita, integra sit, 24. horis continuis

Adrich. in des-
cript. terræ
sanctæ voce
Eng.
Approbat
existit diei
Dominicæ
ingui in-
vacula.

1. 1. 1.

1. 1. 1.
Malitia hu-
mana abu-
tur solemn-
itates festo-
rum.

A. B. Eccl.
Med. pag. 431

nuis constans, incipiendo à media nocte, diem festum præcedente, usque ad transactam aliam mediam noctem sequentem. Est enim cultus externus, diebus festis à nobis Christianis magno cum zelo prosequendus, ne inimicis fidei scandalum præbeamus, neve dici possit, quod Jeremias lamentatur: *Viderunt eam hostes, & deriserunt Sabbata ejus.*

Thema. 7.

Luc. 24.
Exprobat
quæstio
Christi: ■
licet Sabbat
eo culte.

7 Apud S. Lucam Salvator noster à malignis Scribis, & Phariseis cinctus, mirabilem iis quæstionem proposuisse legitur: *Cum intrares Iesus in domum cujusdam Principis Phariseorum, Sabbato manducare panem, & ipsi observabant eum; & ecce homo quidam hydropicus erat ante illum; & respondens IESVS, dixit ad legisperitos: si licet Sabbato curare?* Supervacanea hæc quæstio fuisse videtur, quis enim eo melius scire poterat, licitumne, an verò illicitum esset, in die festo sanare infirmum, quando is idem ipse erat, qui hoc præceptum Sabbati colendi condiderat: cur ergo hanc iis interrogationem fecit? Nimirum quia *omnis Christi actio, nostra est instructio*, ideo tamen hoc licitum esse sciret, Doctorum tamen legis, sacerdotum, & capitulum Synagogæ opinionem desuper exquirere voluit, ut in hociam anxio sanctificationis festorum puncto nos instrueret, quod, quando in iis quid operandum est, quod apparenter, juxta exilem vulgi capacitatem, dubium est, an sit servile, an non, prius à peritis, & maximè à Superioribus poscendum sit consilium, eorumque requirenda sententia, non verò juxta proprium cujusque cerebrum procedendum. Notandum quoque, sacrum textum dicere: *Et ipsi observabant eum;* cum enim circa transgressionem festorum vehemens sit pruritus, idèo sæculares, alique parum timorati homines, apertis oculis considerant, qua ratione Religiosi, sacerdotes, alique, quibus majori cum exemplaritate vivere incumbit, dictos festos dies sanctificent: *Observabit peccator justum, & stridebit super eum dentibus suis:* nihil enim est, quod hæretici, infideles, fideique nostræ inimici facilius carpant, quam sit exiguus, qui locis sacris, functionibus, & Ecclesiæ solemnitatibus à nobis defertur, respectus, & reverentia.

Pl. 15. 18.

S. 164. l. 1. de
offic.
Eccle. 35.
Quis sit
institutor
festorum.

8 Porro quo fine festa instituta sint, Sanctus Isidorus his verbis docet: *Omnes festivitates pro varietate Religionum, diversaque in honorem martyrum temporum, ideo à viris prudentibus instituta sunt, ne fortè rara congregatio populi, fidem minueret in Christo; propterea ergo dies aliqui constituti sunt, ut in unum omnes pariter convenirent, ut è conspectu mutuo, & fides cresceret, & letitia major oriatur.* At verò si in festis ablit devotio, licentia autem, & libertas mundana invalescat, Ecclesia non solum finem à se intentum, ut scilicet fides erga Christum augeatur, non consequetur, sed etiam propter scandala, & abusus, tum fides in Christum, tum fidelium existimatio diminuetur. Sanctus Antonius de Padua illa Evangelii verba perpendit: *Die festo meditante, ascendit IESVS in templum; quod fecit, inquit, ad assumendam devotionem.* Sicut enim Christus, imminutibus solemnitatibus, templum corporaliter ascendit, sic innuit, quod nos semper per devotionem debeamus ascendere in Deum, singulariter autem in festis aliquibus solum divino cultui vacare debemus. Sanctus Bernardinus verba illa, quæ Christus paulò ante Apostolis suis dixerat, scilicet: *Vos ascendite, ego enim non ascendam ad diem festum istum,* considerans, quærit: quid est, quod Salvator noster dicat; *non ascendam,* cum tamen paulò post ipse ascenderit? moxque ex ore ipsiusmet Salvatoris respondet: *Ego non ascendam ad diem festum istum, scilicet ad ista festa mundana, vana, & temporalia. Alia sunt spiritualia festa, & ad illa ivit Christus in occulto; festa spiritualia sunt, displicentia peccati, dolendo de peccato facto, similiter gaudere de bono, & Deo.*

S. Ant. de Pa.
Fet. j. habda.
in Qu.

S. Ber. 1. 4. l. 1.
25.

102. 7. 8.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Vacatio ab operibus, quam dies exigunt festi, intelligenda est quo ad servilia, non spiritualia; hæc enim dies festos sanctificant, non profanant.

THEMA.

Sabbatum Domini Dei non est, non facies omne opus in eo.
Exod. 20. v. 10.

1 **L**icet Deus jussit, ut Sabbatum sanctificaturi, ab omni opere abstinere, per hoc tamen minime credendum est, ipsum oia illis imperare voluisse, adeò ut etiam ab omni vacarent virtutis exercitio; sed dum ait: *Non facies omne &c.* de operibus servilibus intelligendus est, non spiritualibus; id quod in Levitico clarius his declaratur verbis: *Locutus est Dominus ad Moysen dicens; loquere filiis Israel, & dices ad eos: hæc sunt ferie Domini, quas vocabitis sanctas, sex diebus facietis opus; dies septimus, quia Sabbati requies est, vocabitur Sanctus, omne opus non facietis in eo,* quod paulò post magis declarat, dum ait: *Nullum servile opus facietis.* Ac proinde Sanctus Basilii causam exponit, cur Deus Isaia cap. 1. solemnitates, quas Hebræi in ejus honorem celebrabant, rejecerit; quia nempe dies illos in otio transigebant: *Vacantes inerti otio,* inquit, *ab his, quæ præsentem concernunt vitam, diebus festis nihil interim non perficiebant; absurda improbitatis merito, prædicabantur vacare odibili otio.* Quomodo enim non odio prosequendum otium, quod formica, & apipere efficit hominem, qui utique initio sue conditionis positus in Paradiso est, ut operaretur, & custodiret eum? primum igitur, & maxime proprium humane conditionis studium est, ut operetur; ita ut inerti otium sit propemodum præter hominis naturam, id quod asserit se Dominus odisse. Quale verò otium Deus in festis suis desideret, idem Sanctus Doctor declarans, inquit: *Ceterum quoniam genere otii nos feriari vult; nimirum ut ne operemur cibum, qui perit, ne ad ullam vanitatem sustellamus oculos, ne inanes fabellas, & rumusculos excipiamus auribus; manus ne excutiamus ab omni munere, ne veloces habeamus pedes ad effundendum sanguinem; atque uno sermone concludam, ne omnem curam expleamus in desideriis istius corporis.*

Diebus festi-
vis non est
servandum
ab operibus
bonis.

Lev. 23. 9.

S. Bas. in ca.
III.

Quale otium
Deus à nobis
erogat dieb.
festivis.

2 S. Joannes Chrysost. super illa Amos verba: *Va vobis, qui venturi estis in diem malum, qui appropinquatis, & tangitis Sabbata mendacia;* circa hæc, inquam, verba, quid Propheta per tangere Sabbata mendacia intelligat, quærens, respondet: *Judei putant, sibi Sabbatum originationis fuisse datum; verum non ista est causa, sed potius ut abducti à curis rerum temporalium, otium omne consumerent in spiritualibus; quod enim Sabbatum non ori, sed spiritualis actionis materia sit, dilucidum est ex ipsis verbis.* Moxque id testimonio Scripturæ comprobatur, siquidem in lege sacerdoti, duplicem in Sabbato ut victimam offerret, præcipiebatur; unde hanc deducit consequentiam: *Si prorsus esset otii dies, oportebat sacerdotem omnium maxime otium agere.* Quoniam igitur Judei corporalium rerum curis liberati non vacabant spiritualibus, ut puta sobrietati, modestiæ, & audiendis Divinis sermonibus; sed contrarium potius faciebant, serviennes ventri, indulgentes ebrietati, distenti cibus, delicias; audi, quomodo istos reprehendat Propheta: *Va vobis, qui venturi estis in diem malum, qui appropinquatis, & tangitis Sabbata mendacia.* Idem quoque Sanctus notat, quod postquam Amos hæc verba dixisset, mox subsequentibus verbis, quid per Sabbata mendacia significare velit, exprimat, dum ait: *qui dormitis in lectis &c.* D. Chrysost. similiter quærit: *quomodo igitur ea mendacia redderent?* respondetque: *Dum operantur iniquitatem, delicias, & ebrietati vacantes, & sexcenta alia sædissima perpetrantes; idque per eadem probatur verba Prophetæ, dicentis: qui dormitis in lectis &c.* ac tandem concludit: *accepisti Sabbatum, ut animam tuam liberares à vitiis, in verò tum magis illa committis.*

Amos 6.
D. Chryl. t. 1.
Conc. 1. de
Laz.
Quid stat
Sabbata
mendacia.

Num. 18.

D. Chryl.

3 Enim verò quomodo nihil operando festa fructuose celebrare valeamus, Sanct. Petrus Damianus declarat,

S. Pet. Dam.
L. 4. Ep. 16.

Recensentur
opera quibus
diebus festis
vis fructuosè
incumbere
possimus.
Orig. h. 13. in
Numo.

rat, dum opera, quibus in illis incumbendum est, recenset, dicens: Ille porro Sabbatum Domino veraciter celebrat, qui sic ab his, quæ mundi sunt, operibus vacat, ut à spiritualibus tamen altibus non quiescat; unde veritas ait: aut non legistis, quia sacerdotes in templo Sabbatum violant, & sine crimine sunt? Origenes quoque integrum illorum operum texit catalogum, quibus diebus festis, tametsi in illis nihil operari jubeamur, utiliter vacare possumus: Si ergo desinas, inquit, ab omnibus secularibus operibus, & nihil mundanum geras, sed spiritualibus operibus vaces, ad Ecclesiam convenias, lectionibus divinis aurem prabeas, & de celestibus cogites, de futura spe sollicitudinem geras, venturum iudicium præ oculis habeas, non respicias ad præsentia, & visibilia, sed ad invisibilia, & futura; hæc est observatio Sabbati Christiani; iecus si feceris, Sabbatum mendax celebrabis. Nec est, quod obicias, quod scilicet Deus in principio mundi festorum sanctificationem instituens (ut in disc. 1. probavi) requieveris ab universo opere, nobisque proinde ab omni opere cessandi exemplum dederit; siquidem cum Sancto Ambrosio respondeo: *DEVS ab operibus mundi quievit, sed non ab operibus sanctis, cuius sempiterna, & ingis operatio est, dicente Filio: Pater meus usque modo operatur, & ego operor; ut ad similitudinem Dei, secularia nostra opera, non religiosè cessarent.*

S. Amb. l. 7. in
Luc. c. 13.

Thren. 1. 7.
Cur ludæorum
Sabbata de-
nuerint.

S. Anso. sum.
Theol. 11. 14.
cap. 4. de ceti.
præc.
Thren. 1. 7.
Imitantur il-
los Christiani.

S. Aug. in Ps.
91.

Scapler. in
Prompt.
mor.
Lepida histo-
ria ludæi.
Sabbatum
colentis.

Quodnam autem motum fuisse, cur inimici populi Dei solemnitates, & Sabbata, à Judæis celebrata, exhiberent, lamentante Jeremia: *Viderunt eam hostes, & deriserunt Sabbata eius*? Quia scilicet observabant, quod tempus illud sacrum inerti otio transigerent, idemque sine ulla animi ad spiritualia applicatione inutiliter dissiparent; ita enim hunc textum exponit S. Antoninus: qui proinde sequens Archiepiscopo dignissimum suggerit consilium, dum ait: *vitanda est negligentia in festis, ne scilicet quis de se otio & ludis; omnia enim mala docuit otiositas, unde dicitur: viderunt eam hostes, scilicet animam aut personam otiosam, & deriserunt Sabbata eius propter otium.* Hebræos autem huius temporis imitantur Christiani, qui in Dominicis, aliisque solemnitatibus in otio stent, nec aliis rebus, quam recreationibus, epulis, & commestationibus dedit esse cernuntur. Ita S. Augustinus, qui de Sabbato Judæorum & Festis Christianorum, quæ Sabbata nostra sunt, differens, ait: *Hunc in præsentem tempore, otio quodam corporali, languido & fluxo & luxurioso celebrant Iudæi; vacant enim nugis, & cum Deus præceperit observari Sabbatum, illi in his, quæ Deus prohibet, exercent Sabbatum. Vacatio nostra à malis operibus, vacatio illorum à bonis operibus est.* Hebræi namque præceptam in Sabbato ab omni opere vacationem, ad litteram intelligunt, ut hac se ratione ab operibus quoque virtuosis & sanctis eximant. Vulgata omnino illa est, quæ in Anglia cuidam accidit Iudæo, historia; cum enim in Sabbato in cloacam lapsus fuisset, nec inde ne Sabbati observantiam violaret, se extrahi perimenteret, dicendo: *Sabbata sancta colo, de stercore surgere nolo*; tandem dum elapso Sabbato, Christiani opem implorasset, ut inde emergeret, hic prætextu Dominicæ respondit: *Sabbata nostra quidem, Salomon (hoc enim Iudæi nomen erat) celebrabis ibidem.* Etenim in universo sacræ Scripturæ volumine, DEUS nusquam in festis diebus virtuosè operari prohibuisse legitur; adeoque nec vetitus erat actus charitatis, in proximo à præcipitio liberando exercitus, & tamen circa ille Hebræus Sabbati præceptum in proclam perniciem sinistrè interpretabatur, nec mirum, quia *littera occidit, Spiritus autem vivificat.*

S. Cyr. l. 4. in
Ioan. c. 6.
Nonquam à
bonis operi-
bus vacan-
dam est.

S. Aug. l. 11.
ex 40. novis.

S. Cyrillus Alexandrinus textum quendam S. Matthæi adducens, ait: *Iuxta Servatoris vocem sacerdotes in templo Sabbatum non violant, & in eis facientes, & consueverunt facere non cessantes sine crimine sunt, ut ipso ille index eis iure merito protestatus est; quod enim tempus est, in quo cessare à bonis, Deoque gratis operibus abstinere debeamus; aut quo tempore à pietatis studiis impune cessare possumus? otium igitur illud sabbaticum maxime laudabile, & execrabilis peccati cessationem continet.* Sanctus Augustinus ad dicta Genesios verba (requievis ab omni opere, quod patraras) se reflectens, ait: *Insi-*

Manfi Bibl. Præd. Tom. II.

nnata est nobis quies post bona omnia opera nostra, sicut insinuata est Dei quies post omnia bona opera sua; fecit enim Deus omnia, & ecce omnia bona valde, & requievit Deus die septimo ab omnibus operibus suis, quæ fecit; requiescere vis & tu? fac primo opera bona valde. Vacatio imperata est, vacatio illa quod significat, in age. Vacatio autem spiritualis, tranquillitas est cordis, tranquillitas autem cordis provenit de serenitate bonæ conscientie. Idem quoque S. Doctor, postquam in Psalmum 91. scribens, Hebræos in Sabbato ab omnibus aliis operibus, præterquam à jocis, & ludis suis, abstinere dixisset, subiungit: *Melius est arare, quam saltare. A bono opere vacant, ab opere nugatorio non vacant. Nobis Sabbatum imposuit DEVS, quale? primo ubi sit, videte. Intus est, in corde est Sabbatum nostrum, multi enim vacant membris, & tumultuantur conscientia. Omnis homo malus Sabbatum habere non potest, nusquam enim illius conquiescit conscientia.*

S. Aug. in Ps.
91.

S. Ber. de int.
domo c. 70.
Taxantur
Iudæorum
otia Sabbati-
na.

Sanctus Bernardus quoque ad sannas se reflectit Gentilium, quibus Hebræos explodebant, dum in Sabbato complicatis in sinum manibus, se diem illum per ignavum otium sanctificare, Deique præceptum adimplere credebant, cum tamen à solitis suis recreationibus & vanitatibus minimè desisterent: *Vacantes corpore, vacantes ubique corde, nequaquam merentur videre, quam dulcis est Dominus, nescientes facere Sabbatum ex Sabbato, merito viderunt eam hostes, & deriserunt Sabbata eius; præceptum enim legis ab exteriori opere in Sabbato cessatur. Hostes ergo sabbata videntes, irident, cum maligni Spiritus ipsa vacationis otia ad cogitationes illicitas pertrahunt.* Venerab. Beda verba illa Elidræ: *Factum est cum quievisset porta Ierusalem in die Sabbati, dixi: Et clausurunt ianuas, & præcepi, ut non aperirent eas usque ad Sabbatum;* in sensu morali de puritate, & munditie exponit conscientie, ad festivitates tantò decentius sanctificandas requisita, dicit enim: *Conscientia cum à vitis purgata Deo in habitatore gaudet, Ierusalem recte potest vocari. Quæ sunt huius porte Ierusalem, nisi sensus corporis nostri, videlicet visus, auditus, gustus, olfactus, & tactus? per quos illa, quæ foris aguntur, ad notitiam nostræ mentis quasi intrando pertingunt, quos in die Sabbati claudere iubemur, ut cum Deo vacare Psalmis sive orationibus nos occupando quarimus, omne quod exterius agitur, ab animo procul eiciatur. Ad hoc etiam propositum, ut scilicet, qualem Deus à fidelibus suis in diebus festis vacationem requirat, intelligamus, ponderatione dignissima est illa Ruperti sententia, dicentis: *Celebra festivitates tuas, & redde vota tua, id est, à malis operibus vaca, & in bonis operibus persevera; ne tibi contingat, quod S. Augustinus ait: Multi vacant membris, & tumultuantur conscientia.* Huc quoque spectat illud S. Prosperi in sententiis effectum: *Observatione Sabbati, quæ vacatione unius diei figurabatur, ablata, perpetuum Sabbatum observat, qui spe futura quietis, sanctis est operibus intentus.**

1. Elidr. 13. pp.
V. Beda l. 4.
Allegat. in
Elidr. c. 37.
Munda con-
scientia, tunc
festa cele-
branda.

Rup. Ab. in L.
2. in Naham
c. 1.
S. Aug. in Ps.
91.
S. Prosper.
sent. 172.

Non sine mysterio utique Incarnata Sapientia frequenter variis obnoxios morbis in Sabbato curavit, unde Pharisaica malignitas ei impropertavit: *Non est hic homo à Deo, qui Sabbatum non custodit.* Et quidem prima facie non aded iniqua videri poterat hæc eorum querela, tum quia Scribas & Phariseos exinde contra se excitandos esse sciebat, tum quia ipse idem ille erat, qui in prima huius festivitatis origine requievit ab omni opere, tum denique quia ipse hoc præceptum condiderat: *Sabbatum Domini Dei tui est, non facies omne opus in eo:* cur ergo hæc miracula in alios Septimanæ dies non differebat? Dum in Sabbato populum in Synagoga doceret, miserabilis quidam mulier ei præsentata fuit, quæ 18. annorum spatio, morborum furis excruciat, ad tantam curvaturam redacta fuerat, ut non posset sursum respicere: quam cum videret Iesus, vocavit eam ad se & ait illi: *mulier, dimissa es ab infirmitate tua, & imposuit illi manus, & confestim erecta est;* quæ in occasione Archisynagogus iratus dixit: *sex dies sunt, in quibus oportet operari, in his ergo venite & curamini, & non in die Sabbati.* Cui sapientissimus Magister respondit: *Unusquisque vestrum Sabbato non solvit bovem suum, aut asinum à præsepio, & ducit ad aquam? hanc autem filiam Abrææ, quam alligavit Satanas, ecce decem, & octo annis,*

Non sine
mysterio
Christus
quodam
sanavit in
Sabbato.
Io. 9. 16.

Luc. 13.

Bonis operi-
bus non sol-
vitur Sabba-
tum.

annis, non oportuit solvi à vinculo isto die Sabbathi? & cum hac diceret, erubescerent omnes adversarii eius. Hæc igitur est quies, & vacatio, quam Deus in diebus festis à fidelibus suis requirit; Il nempè demonem ab anima expellere, carparum vincula tollere, & in misericordia, charitatis, compassionisque operibus vacare satagamus, visitando infirmos, eosque consolando, & cuncta iis possibilia subsidia impendendo.

¶ Idem Salvator noster aliud, Pharisaicam obstinationem convincens argumentum, formavit, dum circumcisionem in Sabbato factam, Sabbathum non profanare ostendit: Si circumcisionem accipit homo in Sabbato, ut non solvatur lex Moysi, mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in Sabbato? Quo argumento punctum hoc decidere voluit, ostendendo, quod, quidquid ad animæ salutem ordinatur, exactam diei festivi adimpletionem non rumpat, sed potius magis magisque sanctificet. Si enim contingat (hoc discursu Sanctus Augustinus Hebræos aggreditur) quod octavo die post natum infantem, hic secundum legem circumcidi debeat; accidatque pariter, quod dies iste in Sabbathum incidat, in quo & præceptum ab omni opere abstinendi urget, quam tunc consilii partem amplectemini? Vacabitis, ut servetis Sabbathum; an circumcidetis, ut impleatis sacramentum diei octavi? sed novi quid faciatis, circumcidetis hominem. Quare? quia circumcisio pertinet ad aliquod signaculum salutis, & non debent homines Sabbathum vacare ad salutem. Eodem etiam argumento Sanctus Cyrillus Alexandrinus utitur, dum in hæc verba scribit: Circumcisio suscipitur etiam in Sabbato, legem de cessando in die Sabbathi nihil metuens. Cum ergo septima diei Sabbathi cessatio, & relaxationem ab omni nequitia, & ab omni peccato significet; rursum autem spiritualis circumcisio nihil aliud, quam hæc ipsa, quamquam alio modo designet (maioribus enim cupiditatibus, ac pluribus voluptatibus liberari, cessationem à vitiis manifestè parere arbitror) nunquam circumcisionem nullo modo Sabbathi legem evertere comperiemus, sed eam invare, & in unam eandemque propemodum rationem concurrere, palamque docere, à nequitia cessandum esse.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Inter opera servilia, quæ dies festos maximè profanant, peccata præcipuè censenda sunt; quæ proinde iis diebus, magis quam aliis, expiare & abominari debemus.

THEMA.

Dies septimus celeberrimus, & sanctus erit vobis; omne opus servile non facietis in eo. Num. cap. 28. vers. 28.

DEus non modò in hoc Numerorum capite, sed sæpius in cap. 23. Levitici, varia populo suo festa præscribens, eidem semper, ne ulli operi servili manum imponerent, interdixit: quod licet quoad sensum literalem de operibus manualibus, & mechanicis intelligatur; SS. Patres tamen in sensu mystico, & spirituali de abstinentia à quovis vicio, nec non de omni eo, quod conscientiam maculare potest, communiter explicant. Unde S. Augustinus ait: Non frustra illo die populus ab omni opere servili abstinere præceptum est, quo significatur peccatum, nisi quia non peccare sanctificationis est, hoc est muneris Dei per Spiritum. S. D. Antonius illis Levitici verbis (omne opus servile non facietis) hanc Glossam adiecit: opus servile est peccatum, juxta illud: Omnis, qui facit peccatum, servus est peccati; citatque auctoritatem S. Thomæ, dicentis: magis facit contra præceptum de sanctificatione Sabbathi seu festi, qui facit peccatum die festo, quam qui facit aliquod opus corporale, de se licitum. Citat pariter S. Augustinum, ex quo talem refert sententiam: Melius faceret Judæus aliquid utile in agro suo agere, quam seditiosus in theatro infesto existere; & melius famina eorum die Sabbathi lanam facerent, quam sitoto die in Neomeniis suis impudicè saltarent.

2 S. Bonaventura in quodam sermone, hoc præceptum Moysi Exodi 20. datum exponens, varias in eo circa observantiam hujus præcepti, notat præscriptas fuisse circumstantias; unde ait: primum peccatum tangitur, cum dicitur: nullum opus facies in eo, id est, tu nullum perpetrabis peccatum. Præterea dicit, Deum non solum præcepisse, ne quis eorum illum directè offenderet, sed nec alius peccati occasionem præberet; unde secundum peccatum tangitur, cum dicitur: Nec filius, nec filia; id est, non eris pater peccati, instigando alios ad peccatum, verbo vel opere, vel exemplo. Tertium peccatum tangitur, cum dicitur: Nec servus tuus, nec ancilla tua; ille enim qui facit peccatum, servus est peccati; sed ille qui defensas peccatum, Dominus est peccati, illi præbendo patrocinium, qui facit peccatum. Quartum peccatum est, quando aliquis peccantem acceptat; quod notatur ibi: Nec iumentum tuum: iumentum cum fuit ligatum, non ducebatur ad opus, nisi acceptante Domino, & ista acceptatio est religio. Quintum peccatum est, quando aliquis alium castigare negligit, quod tangitur, cum dicit: Non advena, qui est extra portas tuas; advenam quis reputat hominem, quando dicit ad alium, quid ad me de peccato tuo? & sic quando homo non se opponit peccato alterius, efficitur particeps peccati illius. Ecce ubi, quot modis Deus juxta hanc D. Bonav. expositionem, peccatum in diebus festis exterminari velit, utpote quod velut instrumentum, ad festa profananda aptissimum, infinita a versione abhorret.

3 Deus apud Jeremiam his protestatur verbis: Si audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas civitatis huius in die Sabbathi, & si sanctificaveritis diem Sabbathi, ne faciatis in eo omne opus. Quæ verba licet de corporeo onere portando vel vehendo, utpote opere servili, intelligantur, multi tamen sacri Interpretes eadem in sensu spirituali de peccatis exponunt. Unde Joann. Diacon. in vita S. Greg. ita scribit: Nos hoc, quod de Sabbatho scriptum est, spiritualiter accipimus. Sabbathum enim requies dicitur, nos in die Sabbathi onera per portas introducimus, si in Redemptoris nostri gratia constituti, pondera peccati ad animam per sensus corporeos attrahimus. Pari quoque modo dicitur ante illum, Textum hunc S. Hieronymus commentatus fuerat, in hæc verba scribens: Custodit animam suam, qui non portat pondera peccatorum in die quietis, & Sabbathi; nec inferat ea per portas Ierusalem, quas virtutes debemus accipere. Cui & Glossa Interlinearis subscribit, dicens: Nolite portare pondera peccatorum, non enim portanda sunt, sed potius abicienda; festa enim ad animas per penitentiam, sacramenta, aliaque devotionis exercitia sanctificandas ordinata sunt; ut sacrosanctos hos dies cum tanto digniori obsequio sanctificare possimus. Dion. quoque Cartliæ eandem huius textui Glossam adhibet, inquit: Onera, id est, vitiorum pravitates deorsum trahentes, & in profunda Tartari demergentes, portare nunquam debemus, sed potius, præsertim diebus festis, ea abicere; juxta illud Apostoli; Depo-namus omne pondus, & circumstantias nos peccatum. Author operis imperfecti verba hujus thematis perpendens, ait: In lege præcepit, omne opus servile in Sabbato quemquam facere non debere, præterquam quod sit omni animæ, scilicet quod est necessarium vite humane, hoc figurale est, quia sic Deus in Sabbato cessat ab opere, Spiritualiter secundum Evangelii veritatem, opus servile peccatum est, quoniam omnis, qui facit peccatum, servus est peccati: omne autem opus bonum non est servile, sed liberale, & pro animæ sit libertate, licet videatur ipsum opus in prima facie corporale. Vides ergo, quia Christus Sabbathi operans, adimplevit legem, non solvit? Hinc S. August. continere se nequivit, quin malignos Phariseos, Christum his verbis (non est hic homo a Deo, qui Sabbathum non custodit) calumniantes perstringat, dicens: Ipse potius custodiabat, qui sine peccato erat; Sabbathum enim spirituale hoc est, non habere peccatum.

3 Spiritus Sanctus qui sacri Chronistæ calamum iugiter direxit, omnes sex creati mundi dies delineans, de quolibet ait: Factum est vespere, & mane dies; id quod de ultimo, qui septimus erat, minimè dixit: quoad hunc enim nulla vespertis mentio fit, sed dicitur: Complevitque Dominus die septimo opus suum, & requievit die septimo ab universo opere, quod paraverat, & benedixit diei septimo, & sanctificavit illum. At verò

no-

S. Bonav. T. 3. serm. de sa. præcep. 1. et 4. Varius peccatorum species videri solent.

Circumcisio in die Sabbathi. Joan. 7. 22.

S. Aug. Tr. 10. in Joan.

S. Cyr. Alex. l. 4. in Joan. c. 6. in fin.

1. et 2. 24. Opera peccatorum in Sabbatho non portanda.

Joan. Diacon. l. 4. vit. S. Greg. c. 12.

S. Hier. B.

Interl. ib.

Dio. Ch. ib.

Hebr. 13. 3.

Auth. imper. Ho. 30. Peccatum est opus servile.

Dies festi operum co-lunt expiatione peccatorum.

S. Aug. in lib. de l. p. & l. c. 11. S. Ant. Sum. Theol. p. 2. c. 24. c. 7. §. 1.

S. R. 14. S. Th. 2. 2. q. 122. a. 4.

S. Aug. lib. de 10. chodiu.

Gen. 1. Gen. 2. 2. Dies festi ab omni ob-fuscatione peccatorum liberi esse debent.

nostitne hujus prerogativæ illud diei mysterium, cur scilicet quoad illum ne minima quidem vesperæ vel obsecrationis mentio fiat? *Omnia in figura contingebant*, nam ut in primo Discursu dixi, idem erat benedixisse, & sanctificasse diem illum, quod Sabbati sanctificationem humano generi præscripsisse: Sabbatum verò à tenebris, omnique obfuscatione lucis immune esse debet, id est, omni culpæ nevocare, ut in eodici possit illud Apostoli: *Nox præcessit, dies appropinquavit, abiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sicut in die honeste ambulemus.* Origenes ad verba assumpti thematici alludit, dum in homilia quadam ita scribit: *Qui cessat ab operibus sæculi, & spiritualibus vacat, iste est, qui sacrificium Sabbati, & diem festum agit Sabbatum, neque onera portat in via, onus enim est omne peccatum, quemadmodum dicit & Propheta: sicut onus grave &c.* S. Bonaventura super illa verba: *Die festo mediante ascendit Iesus in templum*, ita scribit: *Est festivitas angelica, sive divina, in qua indulgetur divino culini & laudibus, quiescendo ab operibus servilibus, & peccatis, de qua in Psalmo dicitur: Diem festum agent sibi.* Citatque testimonium D. Chrysostomi, dicentis: *Nil permissum facere, est diem festum agere.*

5 S. Augustinus serm. 1. de temp. populum suum ad solemnitates currentes fructuosè celebrandas exhortatur, his ipsum erudiebat verbis: *Quotiescumque natalem diem, aut reliquas solemnitates celebrare disponitis, ebrietatem ante omnia fugite, iracundia quasi bestia crudelissima repugnate, odium velut venenum mortiferum de corde vestro repellite.* Impossibile enim est, quod, quamdiu peccatum cor hominis possidet, festa ritè celebrare, & interius secundum spiritum gaudere queat; neque enim Deo & Sanctis placere potest solemnitas, quæ in peccatis in eorum honorem celebratur. Unde idem S. Augustinus in serm. quodam de dedicat. Templi inquit, qui nec castitatem custodit in corpore, nec puritatem tenet in mente, quoties Sancta solemnitates adveniunt, in corpore videtur habere gaudium, in corde non celebrat nisi luctum; cujus mox rationem subdens, ait: *Quale enim gaudium conscientia illa potest habere, in cuius anima, multis vitiis occupata, magis diabolus probatur habitare, quam Christus?* Origenes quoque in eadem hom. dies festos à peccatoribus celebratos, in lamenta potius & ærumnas illis converti dicit: *Sed quoniam (sicut Prophetæ sermo perdocuit) dies festi peccatorum convertuntur in luctum, & cantica eorum in planctum, certum est, quia qui peccat & agit diem peccati, agere non potest diem festum.* Tamen enim oculus noster in ludis, choreis, conviviis, hastiludiis, aliisque dissolutionibus, quæ per mundanos diebus festis peraguntur, cernere sibi videatur lætitiæ & risum, attamen, ut bene ponderat S. Augustinus, qui 33. annis dissolutè vixit, ideoque ab experientia loquitur: *quale gaudium conscientia illa potest habere &c.*

6 Lucæ cap. 15. Pater filii prodigi post ejus resipiscen-
tiam, ab universa familia diem festum agi voluit, ideoque muscas, symphonias & convivia instituit, vestibis quoque novis filium induit &c. sed quo putatis sine hæc omnia fecit? *epulari & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat & revixit, perierat & inventus est.* Per quam parabolam cælestis Magister insinuare voluit, festa ad expiationem peccatorum ordinanda esse, non verò per novorum criminum patratiorem profananda. Et quidem ex Textu quodam Levitici clare deducitur, quod *tantum absit*, ut in diebus festis major permitti possit vivendi licentia, ut potius ipsa met infallibilis, & æterna veritas præcipiat, dicens: *In hac die expiatio erit vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris, Sabbatum enim requiescentis est, & affligetis animas vestras.* Atque hinc nascitur laudabilis illa Ecclesiæ consuetudo, qua in præcipuis solemnitatibus indulgentias concedere solet illis, qui contriti, & confessi sacra se communione reficiant; ut hoc medio omnes fideles per veniam, & remissionem omnium culparum, pœnarumque per indulgentias relaxationem, ad abundantiorum Spiritus fructum invitet. Sanctus Cyrillus Alexandrinus super illa verba (*dies septimus celeberrimus, & Sanctus eris vobis, omne opus servile, &c.*) ad nostram eruditionem ita scribit: *Hæc festi*

festivitas celebranda labore, atque opere intermisso; relaxari namque mos est in festis: in quonam verò hæc relaxatio consistat, his docet verbis, nimirum in eo, quod est ab operosis negotiis abstinere. Ex hoc item loco licet intelligere, Sanctos, qui Deo festum agunt, minime docere peccatum committere, quod & turpe est, & laboris plenum, sed potius animum relaxando, virtutis studiis oblectari.

7 Alias inter veteris Sabbati observantias, una erat, quod, ut tantò perfectius ab omni servili opere abstinerent, ne ignem quidem accendere iis licitum esset. Unde Sanctus Petrus Damianus in favorem nostrum hanc deducit moralitatem: *Ille, inquit, non servile opus facit, qui se a peccati perpetrati custodit, qui enim facit peccatum, servus est peccati. Iste non in domo sua ignem accendit, qui omnes visiorum fomites, & ira, & simularis igniculos ex domicilio sua mentis extinguit, ab illo cavens igne, de quo scriptum est: Ite in lumine ignis vestri, & in flamma aquam accendistis. Sanct. Ephrem pariter, quæ festa Deo, & Sanctis ejus acceptiora, & pulchra sint, his verbis declarat: Festivitas pulchra est, & divina, penitentia cum lacrymis: festivitas hæc est, quam Christus ipse concelebrat, factus pauper cum esset dives. Sanctus Antoninus in 1. parte Summæ suæ, de hac materia differens, inquit: *Vitanda est in festis mortalitatis culpa; idque per citatum Jeremiam cap. 17. Textum probans, subdit: Pondus est peccatum, secundum Psal. 37. sicut onus grave, &c. Levit. 23. opus servile non facitis in eo, scilicet Sabbato; opus maxime servile est peccatum, quod facit servum diaboli. Idem quoque ibidem sensum declarat verborum illorum Levit. cap. 16. Sabbatum requiescentis est, affligetisque animas vestras, scilicet per contritionem; secundum Origenem, examinando conscientiam, & dolendo de commissis. Imò Sanctus Augustinus clare ostendit, quod in diebus festis à peccatis abstinere, magis ad Christianos, quam ad Hebræos pertineat; dicit enim: *Observare diem Sabbati magis nobis præcipitur, quia spiritualiter observari præcipitur. Iudei enim serviliter observant diem Sabbati ad luxuriam, ad ebrietatem; spiritualiter observat Christianus, abstinens se ab opere servili. Quid enim est, ab opere servili? à peccato. Et unde probamus? DOMINVM interroga: Omnis qui facit peccatum, servus est peccati.***

8 Idem S. Antoninus in 2. tom. ejusdem summæ, iteratò de diebus festis tractans, egregiam habet considerationem, nempe quod, cum per decursum sex dierum Septimanæ per varia mundi negotia distracti fuerimus, justum omnino sit, ut in die Dominica nos denuò recolligamus, conscientiam nostram examinando, commissorum errorum culpam agnoscendo, eorumque procurando remissionem & veniam; adeoque *tantum absit*, quod his diebus nobis dissolutionibus fræna laxare liceat, ut potius in illis de hujusmodi vanitatibus dolendum nobis sit, confitendæque commissæ per Septimanam transgressionis. Inter cetera, inquit S. Antoninus, *debent homines vacare compunctioni & contritioni peccatorum suorum, recogitantes, quid egerint aliis diebus, in quibus fuerunt occupati.* Olim Manna in deserto quotidie Hebræorum populo depluebat, solo die Sabbati excepto; & quidem ut hoc die perfectius feriari possent, voluit Deus, ut præcedenti die duplicem sibi colligerent annonam. *Die sexto collegerunt cibos duplices; quos si aliis diebus congregassent, subito inde vermes scaturissent: hujus autem divinæ providentiæ ratio hæc unica fuit, quia requies Domini sanctificata est Domino.* Pari quoque modo, si nos festa debite sanctificaremus, justumq; Dei cultum in iis exhiberemus Domino, Manna gaudiorum, & consolationum spiritualium, nobis utiq; defuturum non esset; quia verò illa transgredimur, vermes, id est, malæ conscientie remorsus experimur, corda nostra corrodetes. Angelicus Doctor in tertii præcepti expositione, in quo festorum sanctificatio præscribitur, ita loquitur: *Debemus in iis cavere culpam, nam peccatum opus servile est, quia ut dicitur Ioan. 8. qui facit peccatum, servus est peccati; unde cum dicitur: omne opus servile non facietis in eo, potest intelligi de peccato; & ideo contra præceptum hoc facit quis, quando in Sabbato peccat, quia*

Iudei non licebat ignem accendere in Sabbato. S. Pet. Dam. l. 4. epist. 16.

Quid per hoc designetur in lege nova.

S. Ephr. l. 1. de festis diebus. Quæ sint festiva pulchra.

S. Anton. 1. p. sum. Theol. tit. 14. c. 4. de terr. p. 1. c. 1. Psal. 37.

Lev. 23. 8.

Lev. 26. 30.

S. Aug. l. 9. tit. 3. in Ioan.

S. Anton. p. 2. sum. Theol. l. 9. c. 7. §. 4. Quomodo sanctificanda sit dies Dominica.

Duplex portio manna colligebatur annis sabbaticum, sed non aliis diebus. Exod. 16. 26.

S. Thom.

Ioan. 8.

operando, & peccando Deus offenditur. Et ideo DEVS apud Isaiam protestatur, inquit: Sabbatum & festiuitates alias non seram, & quare? quia iniqui sunt cœtus vestri.

9 Non carent mysteriis verba illa, quæ DEUS per Moysen populo, Sabbatum sanctificaturus, dixit, quando cibo illo cœlesti nutrebat: *Maneat unusquisque apud semetipsum, nullus egrediatur de loco suo in die septimo.*

Quibus verbis in sensu spirituali unicuique præscribatur examen propriæ conscientiæ. Sanctus Lucas quoque de filio prodigo, ad penitentiam revertente, illum generalem culparum suarum recensionem instituisse, dicit: *In se reuersus, ait: surgam & ibo ad Patrem meum, id est, ut Theophylactus exponit, à sua exteriori euagatione rediens.*

Porrò sex Septimanæ diebus in variis mundi negotiis distrabimur, & ideo necessarium est, corda nostra de mundano pulvere sordescere; conueniens igitur est, ut in die Dominico, & festo, sordes depouamus, & abstergamus, præcedentibus diebus contractas.

Sicut enim Ecclesiæ in diebus festis, scopis emundantur, omnesque inde effertur immunditiæ, meliori quoque modo exornantur, quàm reliquis diebus; ita & Christiani proprias purificare, & everttere conscientias, animas emundare, easque virtutis pietatis, & devotionis habitibus, in iis diebus, exornare meritis debent; an enim nescitis, quoniam membra vestra, inquit Apostolus, *Templum sunt Spiritus Sancti qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non estis vestri? glorificate, & portate DEVM in corpore vestro.*

Idem quoque Apostolus in cap. præcedente ejusdem Epistolæ, Corinthios his verbis exhortatus fuerat: *Pascha nostrum immolatus est Christus, itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitie; sed in azymis sinceritatis, & veritatis.*

Ex quo Textu D. Chrysostomus deducit, quamvis animam fidelem, quovis tempore, suum posse celebrare Pascha; nam ut idem Doctor observat, quando Apostolus hæc scripsit, nec Pentecostes nec Pascha erat, ac proinde *Indicat, non tempus, sed conscientiam mundam festum efficere, nihil enim aliud est festum, quàm letitia; spirituales vero letitias nihil aliud gignit, quàm bonorum operum conscientia.*

Oleaster, qui præ cæteris in sensibus moralibus mirabilis existit, super illa Levitici verba (*omne opus non facietis in die illa*) ita scribit: *Cum peccata delenda sunt, nihil aliud curandum est; magni momenti negotium est, peccata deslere, cum gravissima vulnera sint; omnia negligenda sunt opera, cum hoc opus curandum fuerit.*

Et ideo vacatio ab omni opere servili, quam Deus requirebat in diebus, quos à populo suo sanctificari præceperat, ad hunc præcipuè finem ordinabatur, ut in exequendo arduissimo animarum suarum negotio, tantò expeditiores essent; ita Abulensis, cujus hæc sunt verba: *Ut daret eis incentiuum seu occasionem vacandi Deo, nam cum aliquis videt se carentem omni occupatione, facilius ad DEVM convertitur.*

Abulensis, cujus hæc sunt verba: *Ut daret eis incentiuum seu occasionem vacandi Deo, nam cum aliquis videt se carentem omni occupatione, facilius ad DEVM convertitur.*

Abulensis, cujus hæc sunt verba: *Ut daret eis incentiuum seu occasionem vacandi Deo, nam cum aliquis videt se carentem omni occupatione, facilius ad DEVM convertitur.*

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

In solemnitatibus, aliisque diebus festis, ab impiis hominibus, iis, ad satisfaciendum suis dissolutionibus, abutentibus, plura peccata communiter admitti solent.

THEMA.

Gloriati sunt, quæ oderunt, in medio solemnitatis tue. Psal. 73. v. 4.

Propheta Regius amarè deplorat injuriam, divino cultui in festis diebus ab impiis irrogatam, dum eos ex demonum instigatione, dissolutionibus suis plus quàm alios profanant; dicit enim: *Et gloriati sunt, qui oderunt te, scilicet demones, ut Hugo Cardinalis exponit, quia in diebus solemnibus plura peccata fiunt.* Verè etenim sanguineis lacrymis deploranda miseria est, quod Catholici Christiani in magno numero scandalis, aliisque gravibus offensis, dies Dominicos, & alias solemnitates, plus quàm alios dies profanos, tam irreverèter transigant; quia in diebus solemnibus plura peccata fiunt. In-

tra duodennium infantie Salvatoris, non constat, Sanctum Josephum, & Beatam Virginem, cœlestem puerum à suis unquam oculis amisisse, præterquam in die festo, cum Jerosolimam ascendissent, & quidem licet eum sine ulla culpa, aut negligentia propria perdidissent, Incarnata tamen Sapientia totum hoc ad nostram permittit eruditionem, ut intelligeremus, quod festis potius diebus, quàm aliis, Deus à nobis sæpè amittatur, quia in diebus solemnibus plura peccata fiunt; unde Salmeron saluberrimè his verbis monet: *Potissimum cavendum est, ne in festis diebus celebrandis, dum cibo, & potui, conviviis genioque vacamus, dum pompa, & vestibus magnificis, famulisque ostensandis incumbimus, dum otio, & ludis, & iucunditatibus parum honestis attendimus, Iesum, qui in nobis parvulus est, & tenera salus nostra, que parum intelligit vel amat, aut minus operatur, & patitur, amittamus.*

2 Deus olim per Ezechielem lamentabatur: *polluerunt sanctuarium meum, & Sabbata mea profanaverunt;* circa quem Textum Hugo Cardinalis, in hoc puncto zelosissimus, festorum profanatores ita perstringit: *quis in festis magis peccant, & alios provocant ad peccandum, & conqueritur frequenter Dominus in Scripturis, quia in festis diebus magis enim offendimus, & magis gula, & luxuria vacamus.*

Notum est illud Jeremiæ lamentum: *Via Sion lugent, eo quod non sint, qui veniant ad solemnitatem.* Quod utique nullius hodiè faciliè dicere poterit de Christianorum solemnitatibus; siquidem in diebus festis tanta concutrit hominum multitudo, ut in Ecclesiis, locisque vicinis, vix alter alteri cedere possit; & tamen valde timendum est, ne illa Prophetæ verba: *Via lugent, etiam hodiè impleantur.*

Audiamus Sanctum Bonaventuram hac de re ita loquentem: *Allegorice via Sion sunt sancti, dantes exempla vite; unde dicitur: state super vias, & videte, & interrogate de semitis antiquis, qua via bona; lugent ergo hæc via, eo quod non sit, qui veniat ad solemnitatem, quia sancti lugent, dum cultum DEI spernunt considerant; Deum enim colere, & penitentiam agere, hoc est, Deo solemnitatem facere.*

Quam enim, obsecro, sancti in festis, quæ in ipsorum memoriam, & honorem celebrantur, complacentiam habere possunt, dum illa per impiorum malitiam, in Dei, & consequenter ipsorum, vilipendium, & contemptum ordinari conspiciunt.

3 In libro summa prædicantium intitulo, de quodam, qui certo cuidam sancto valde se ferventer commendabat, refertur, quod idem Sanctus diu vocatus affuit, querens quid tantum ad eum clamaret; cui alius: *inter omnes sanctos post Deum, & matrem eius, tu es specialiter amicus meus, & in te plus confido, ideo ad te in necessitate mea clamo.*

Sed quale hunc hominem à dicto Sancto responsum retulisse putatis? num forte in præbendo ei auxilio repulsum dedit? minimè, quin potius eidem dixit: *quomodo amicus ero inimico Domini mei? si vis, quod sim amicus tuus, vel te audiam, fac prius, quod sis amicus Dei.*

Quis enim apud mundum istum auderet amicitias ostendere inimico, & proditori Regis? Tandem dictus Scriptor his terminat verbis: *Ad hoc ergo, ut in diebus festis Deus, & sancti tibi propitiæ, memento ut diem Sabbati sanctifices, id est, sic te ipsum dispono, ut tu sanctus sis in die festo.*

Qua enim ratione Sanctos, in quorum honorem festa celebramus, propitios nobis futuros esse credere poterimus, si in iisdem diebus, ipsorum cultui dedicatis, illos per Dei offensas, quæ pariter in ipsorum contumeliam redundant, contemnimus? Commentator Nazianzenè dissolutiones, nostro etiam ævo usitatas, ita describit: *Quocirca festa celebremus, non ut mos est, in publicis festis, & solemnitatibus, per luxum, & lasciviam, atque huiusmodi oblectationem, sed spiritualiter, atque ut Deo gratum est, non mundi ritum, id est, voluptuariis, & ut mundi Princeps cupit, sed supra mundum ritum, id est, Angelicè, non res nostras, id est, quæ ad cultum, & observantiam nostri, sed quæ ad cultum CHRISTI spectent.*

Per experientiam quotidianam verò cernimus, majorem offensarum Dei partem in dies festos, & solemnes reservari, cujusmodi sunt choreæ, tripudia, rixæ & crapulæ, otiosæ obambulationes, mercatus, hastiludia, spectacula profana, detractiones, ludi, blasphemix, sacri-

Summa prædicantium intitulo, de quodam, qui certo cuidam sancto valde se ferventer commendabat, refertur, quod idem Sanctus diu vocatus affuit, querens quid tantum ad eum clamaret; cui alius: *inter omnes sanctos post Deum, & matrem eius, tu es specialiter amicus meus, & in te plus confido, ideo ad te in necessitate mea clamo.*

Sed quale hunc hominem à dicto Sancto responsum retulisse putatis? num forte in præbendo ei auxilio repulsum dedit? minimè, quin potius eidem dixit: *quomodo amicus ero inimico Domini mei? si vis, quod sim amicus tuus, vel te audiam, fac prius, quod sis amicus Dei.*

Quis enim apud mundum istum auderet amicitias ostendere inimico, & proditori Regis? Tandem dictus Scriptor his terminat verbis: *Ad hoc ergo, ut in diebus festis Deus, & sancti tibi propitiæ, memento ut diem Sabbati sanctifices, id est, sic te ipsum dispono, ut tu sanctus sis in die festo.*

Qua enim ratione Sanctos, in quorum honorem festa celebramus, propitios nobis futuros esse credere poterimus, si in iisdem diebus, ipsorum cultui dedicatis, illos per Dei offensas, quæ pariter in ipsorum contumeliam redundant, contemnimus? Commentator Nazianzenè dissolutiones, nostro etiam ævo usitatas, ita describit: *Quocirca festa celebremus, non ut mos est, in publicis festis, & solemnitatibus, per luxum, & lasciviam, atque huiusmodi oblectationem, sed spiritualiter, atque ut Deo gratum est, non mundi ritum, id est, voluptuariis, & ut mundi Princeps cupit, sed supra mundum ritum, id est, Angelicè, non res nostras, id est, quæ ad cultum, & observantiam nostri, sed quæ ad cultum CHRISTI spectent.*

Per experientiam quotidianam verò cernimus, majorem offensarum Dei partem in dies festos, & solemnes reservari, cujusmodi sunt choreæ, tripudia, rixæ & crapulæ, otiosæ obambulationes, mercatus, hastiludia, spectacula profana, detractiones, ludi, blasphemix, sacri-

Per experientiam quotidianam verò cernimus, majorem offensarum Dei partem in dies festos, & solemnes reservari, cujusmodi sunt choreæ, tripudia, rixæ & crapulæ, otiosæ obambulationes, mercatus, hastiludia, spectacula profana, detractiones, ludi, blasphemix, sacri-

Per experientiam quotidianam verò cernimus, majorem offensarum Dei partem in dies festos, & solemnes reservari, cujusmodi sunt choreæ, tripudia, rixæ & crapulæ, otiosæ obambulationes, mercatus, hastiludia, spectacula profana, detractiones, ludi, blasphemix, sacri-

Per experientiam quotidianam verò cernimus, majorem offensarum Dei partem in dies festos, & solemnes reservari, cujusmodi sunt choreæ, tripudia, rixæ & crapulæ, otiosæ obambulationes, mercatus, hastiludia, spectacula profana, detractiones, ludi, blasphemix, sacri-

Per experientiam quotidianam verò cernimus, majorem offensarum Dei partem in dies festos, & solemnes reservari, cujusmodi sunt choreæ, tripudia, rixæ & crapulæ, otiosæ obambulationes, mercatus, hastiludia, spectacula profana, detractiones, ludi, blasphemix, sacri-

Per experientiam quotidianam verò cernimus, majorem offensarum Dei partem in dies festos, & solemnes reservari, cujusmodi sunt choreæ, tripudia, rixæ & crapulæ, otiosæ obambulationes, mercatus, hastiludia, spectacula profana, detractiones, ludi, blasphemix, sacri-

Luc. 1.

Quod defigere quod parvulus in se perditus fuerit in die festo.

Salmon. T. 1. 11. 46.

Frog. 11. 18. Flag. Cap. 10. Quomodo in diebus festis sanctuarium.

Thren. 1. 4. S. Bonav. 11.

Summa prædicantium intitulo, de quodam, qui certo cuidam sancto valde se ferventer commendabat, refertur, quod idem Sanctus diu vocatus affuit, querens quid tantum ad eum clamaret; cui alius: *inter omnes sanctos post Deum, & matrem eius, tu es specialiter amicus meus, & in te plus confido, ideo ad te in necessitate mea clamo.*

Sancti in illorum festis viciatibus male coluntur, in illis Deus offenditur. Nic. orat. 11. Naz.

Erat. 16. 19. Dicitur festis vis contrarietas examina nulla est.

Luc. 16. 17. Theophyl. ibid.

Sicut etiam in festis Ecclesiæ scopis emundantur & recentius ornantur.

1. Cor. 6. 19.

Col. 3. 7.

Lev. 23. Oleaster.

Abul. libid.

Diabolus gloriatur quod diebus festis plura sancti peccata. Ps. 73. 4. Hug. Card. ib.

facrilegia, & omnis generis obscenitates: ut proinde Sanctus Antoninus merito in hæc verba exclamet: *Hæc miseranda cecitas Christianorum, quia plura peccata faciunt, & graviora in diebus festis, quam per totam hebdomadam: nam cum aliis diebus oporteat, eos diversis exercitiis laborare, ut possint vivere, diebus festis, quando deberent laborare pro anima, & Deo vacare, implicans se in multis vitiis.*

4 Sanctus Bernardinus divisionem omnium rerum hujus mundi, quæ Deo opponuntur, à Sancto Joanne Evangelista factam his verbis (*omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & oculorum, & superbia vitæ*) considerans, ait: *Superbia est in mente, luxuria in carne, avaritia autem est in substantia temporalis: quæ omnia plus in festis in Dei contumeliam frequentantur.* Præter citatam S. Bonaventuræ expositionem super illa Jeremias verba (*via Sion lugens, eo quod &c.*) Dionysius Carthusianus eadem literaliter sic exponit: *Per metaphoram lugere feruntur, quemadmodum in multitudine venientium letari afferebantur.* De viis autem nostris, licet in iis magna sit diebus festis hominum multitudo, dici tamen potest: *Multiplacitatem, & non magnificam letitiam; quia cum festa pro devotionis augmento instituta sint, in iis tamen (quæ summa nostra miseria est) potius omnium triumphat licentia, & si aliqua in iis videatur lætitia, hæc mundana prorsus est, & dissoluta, non verò spiritualis, & Deo grata.* Lyranus hæc verba:

Via Sion lugens exponens, ait: *Metaphoricè dici potest, quando ad festa Ecclesia negligunt venire Christiani. Spiritualiter autem via Sion, id est, præcepta Ecclesia, quæ sunt semita pulchra, & arcta, lugens, id est, materiam flendi virtuosus hominibus præbent, eo quod non sint, qui veniant ad solemnitates; id est, celebrantes ab Ecclesia institutas ritè observent: pauci namque per viam salutis tunc incedunt.* Idem Jeremias in eodem lamentationum suarum cap. 1. inquit: *Viderunt eam hostes, & deriserunt Sabbata eius.* Scitisne causam? inquit Hugo Cardinalis, causa hæc est: *Quia in festivitatibus maxime peccata procurantur, & fiunt,* citatque Sanctum Augustinum,

qui in Confessionibus suis de semetipso fatetur: *Ausus sum in celebratæ solennitatum tuarum intra parietes Ecclesie tue concupiscere, & agere negotium procurandi fructus mortis. Item tum precipue gula, & lascivie vacant homines, cum magis deberent ab omnibus peccatis abstinere.* Concilium quoddam Toletanum, ab usum, quo homines in diebus Dei, & Sanctorum cultui dedicatis, vitiis vel maxime indulgere solent, his verbis execratur: *Exterminanda omnino est irreligiosa consuetudo, quam vulgus per Sanctorum solennitates agere consuevit, ut populi, qui debent ad divina officia attendere, saltationibus, & turpibus invigilent canticis, non solum sibi nocentes, sed & Religiosorum officiis perstrepentes.* Enimverò quis est, qui nesciat, aut dubitet, quin humani generis inimicus saltationes, & tripudia, velut abominabiles bacchanalium reliquias, in sacratoribus festorum diebus introduxerit? Merito igitur Sanctus Carolus illas in sua, & Episcoporum, sibi subditorum, diocesibus, omni conatu abolere studuit; ideoque in Concilio 3. Provinciali, inter cætera, ita decrevit: *Provideat verò diligenter Episcopus, atque omnino efficiat, ut non modo non saltationes, & choreæ, verum etiam, nec comessationes in honorem Sanctorum, ludi, aliæve profana actiones, ab eorum festorum dierum, & piorum institutorum cultu alienæ, ullo quovis modo, etiam illorum prætextu occasioneve introductæ, publicè in ipsis diebus fiant: hujusque prohibitionis hanc reddat rationem, quia talia omnis malitiæ sunt seminarium: Nimis enim compertum est, nunquam ferè in his conveniri sine multis, & iis quidem gravissimis, DEI offensionibus; idque tum ob turpes cogitationes, obscena dicta, inhonestas actiones, morum corruptelas, & perniciosas ad omnia opera carnis illecebras, illis perpetuo coniunctas; tum propter cedes, rixas, dissidia, supra, adulteria, aliæque plurima mala, inde consequentia quam sæpissime: his tot offensionum, & peccatorum seminariis locum dari, iis præsertim diebus, qui dies propitiationis sunt, & iis ipsis diebus fideles plerumque nefariis istis satana blanditiis illectos.*

Manfi Bibl. Pred. Tom. II.

5 Sanctus Clemens Romanus Papa inter alias suas Constitutiones, de sanctificatione dierum festorum discedens, hoc tradit salutare dogma: *Monemus vos, fratres, & conservi, ut relinquatis inania, & turpia verba, facetias, ebrietates, libidines, delicias, immoderatam iracundiam cum stultis sermonibus; quoniam neque in Dominicis diebus, qui sunt hilaritatis, & lætitiæ, concedimus vobis præter sanctitatem aliquid dicere, aut facere; aut enim quodam in loco Scriptura; servite DOMINO in timore.* Quis autem non videt, quod (quæ summa nostra ignominia est) id, quod Sanctus hic Pontifex vetat, inter nos Christianos Dominicis, & Festis diebus, plus quàm aliis, qui ad laborem sunt destinati, locum habeat? Verba illa Ecclesiasticis *tempus acquirendi, & tempus perdendi*, quidam Auctor hoc modo ingeniosè exponit; dicit enim, quod quicquid in tota septimana in spiritu perditum fuit, eo quod lucris mundanis tunc dediti sumus, in Dominica per devotionem restaurari debeat, adeoque sex dies septimanæ profani tempus perdendi sint, dies verò Dominicus tempus sit acquirendi; & tamen per inimici tartarei impugnationem sæpè omnino sit contrarium; crebrò enim, quod per studia, labores, negotia, aliasque occupationes in septimana acquisitum fuit, diebus festis in multitudine, & concursu populi, in occasionibus, & periculis obviis malarum societatum, recreationum, & scandalorum perditur, & evanescit.

6 Albertus M. hac de re ita scribit: *quidam festum evacuant, quidam deturpant, quidam ad perniciem determinant. Evacuunt otiosi, in sibus & non laudibus divinis intendentes. Alii per obscena deturpant, potibus & escis, & veneris intendentes.* Psalmista olim populo electo, inque figura hujus nobis Christianis ita præcipit: *Constituite diem solemnem in condensis, usque ad cornu altaris;* quasi dicat, inquit Lyranus, *quod Ecclesia impleatur populo: & licet pertæpe ingens, & numerosus populi concursus in festis videatur, plurimi tamen ne pedem quidem in Ecclesiam inferunt; de quibus Sanctus Patchaf. super illa Jeremias verba (viderunt eam hostes, & deriserunt Sabbata eius) inquit: Præterea si sint, qui veniant corporeis gressibus ad Ecclesie limina, pauci admodum in confrequentatione usque ad cornu altaris DEI, quævis festiva concelarent gaudia.* Præterea licet sæpè videantur congregationes in Ecclesiis, earumque atriis, Deus tamen per Ilijam conqueritur: *Iniqui sunt cæcus vestri, quia licet apparenter fideles esse videantur, dum è domibus suis ad festa honoranda egrediuntur, Deus tamen, qui scrutatur renes, & corda, in sua lamentatione hac perclit: Iniqui sunt cæcus vestri, id est, ut Haymo ait, non meam laudem, sed vestram mente volutis iniquitatem.* Quales enim cogitationes in mente majoris Christianorum partis, in diebus festis esse existimatis? Deus olim Ezechiel abominationes populi, erga templum sanctum suum, exhibere volens, eidem dixit: *adhuc conversus videbis abominationes maiores, & introduxit me in ostium atrii, & vidi, & ecce foramen unum in pariete, & dixit ad me: fili hominis, fode parietem.* Profectò si quis uniuscujusque fidelis cor, quæque in eo voluntur cogitationes, intueri posset, videret utique, quàm pauci cum rectitudine intentionis in templa se recipiant, ut scilicet Deum & Sanctos in iis venerentur, & colant; è contra verò quàm multi èd accedant, ut pompam, & luxum vestimentorum ostentare, vel ab aliis videri, aut alios videre, vel Ecclesie apparatus, cantuumque suavitatem percipere, aut venustas mulierum facies contemplari possint.

7 Sanctus Ambrosius de iis, qui suo tempore in honorem Imperatorum epulabantur, ita scribit: *bibamus, inquam, pro salute Imperatorum, & qui non biberis, sitiens indeversionis; videtur enim non amare Imperatorem, qui pro eius salute non biberit.* O pia devotionis obsequium; bibamus pro salute exercituum, pro comitum virute, pro filiorum sanitate, & hec vota ad DEVM pervenire indicant; sicut illi, qui calices ad sepulchra Martyrum deferunt. Quot sunt inter Christianos, qui SS. protectorum, aut tutelarium Ecclesiarum insignium solennitates se honorare existimant, si per Ecclesiarum apparatus, muscas, cursum palliorum, hastiludia, ludos, ignes artificiales, convivia, tubas

S. Clem. Ro. 1.3. Constit. Apost. c. 9.

Diebus Dominicis, & festis recreari debet, quod aliis diebus in spiritu perditum fuit.

Ecc. 1. 6.

Alb. M. in c. 2. Luc. Panca pia, & recta intentione ad Tē pla accedat. Pl. 27. 27.

S. Paf. in 1. Thren. 24. 7.

Ha. 1. 23.

Haymo ibi. Primum vobis suis illecebris satisfaciunt. Ezech. 8. 6.

S. Amb. de Elia & Jesu. c. 17. Alii compositionibus inuadunt.

& tympana strepitum in populo percipiant, licet interea omnem pietatem, & devotionem, post exhibitum huiusmodi, ut credunt, condignum obsequi tributum, totaliter intermittant? *Ostultiam hominum*, exclamat S. Ambrosius, *qui ebrietatem sacrificium putant, qui estimant illas ebrietate placari, qui ieiunio passiones sustinere didicerunt.*

8 Sanct. Bernardinus, qui contra festorum profanatores accerrimus fuit declamator, ex prohibitionibus, quas Deus Hebræis in festivitatibus præscripsit, aptas elicit moralitates improperandi, & detegendi in solemnitatibus nostris commissos defectus, & excessus. Primo enim loco prohibebantur portare pondera in die Sabbati. Secundò ignem accendere. Tertiò Uvas calcare. Quartò Repetere debita. Quintò Cibos emere. Sextò Eisdem coquere. Septimò ultra miliaris spatium ambulare. Octavò ligna colligere. Nonò quodvis opus servile facere; quæ omnia ad intentum nostrum moraliter his verbis adaptat: *Moraliter*, inquit, *primò onera portat, qui divinis offensionibus non renunciat; de quibus Psalm. 37. dicitur: Iniquitates mea supergressa sunt caput meum, & sicut onus grave gravata sunt super me. Secundo ignem accendit, qui iurgia seminat, & mala consilia promittit; unde Isaia 50. Ecce vos accendentes ignem, accincti in flammis, scilicet estis. Tertiò uvas calcit, qui contra spiritualia bona maneat; unde Prov. 27. anima saturata calcabit favum. Quarto debita repetere, est iniurias male animo ad memoriam revocare; unde præcipit DOMINVS, omnes iniurias proximi ne memineris, & nihil agas in operibus iniuria. Quintò cibos emere, qui oculos suos in vanitate pascit; ideopetit Psalmista: Averte oculos meos, ne videant vanitates. Sextò cibos coquit, qui ventrem suum per ingluviem pascit, prohibente DOMINO, Luc. 21. Attendite vobis, ne graventur corda vestra crapula, & ebrietate. Septimò amplius quam mille passus vadit, qui pro illicitis operibus hinc inde ducit; ad talem animam Jerem. 31. DOMINVS ait: Revertere virgo Israel, revertere ad civitates tuas istas: usquequò delictis dissolveris filia vaga? Octavo ligna colligit, qui mundanis delectationibus animum frangit seu flectit. Nono ille opera servilia agit, quicumque Deum offendit, amplius enim abstrahit animam à divinis quacunque mortalis culpa, quàm quodcunque exercitium corporale, licitum & honestum. Sanctus Bonaventura multos quidem esse dicit, qui se ab hoc ultimo excusent, dicendo, multas recreationes licitas esse, & honestas, atque ab omni peccato mortali immunes; quibus tamen ipse respondet, quòd si huiusmodi recreationes diebus festis instituuntur, argumento futuræ sint, festa talia non ob honorem Dei, sed animi nostri relaxandi causa celebrari: Est, inquit, *festivitas humana, qua indulgetur comestationibus superfluis, & vanis ludis, & otio, qua licet secundum se non sint peccata mortalia, tamen periculosa sunt, & ad talia disponunt.**

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Quantum peccatum, dies Festos profanando, committatur, ex nonnullis motivis multifariam consideratur.

THEMA.

Tempus faciendi Domine, dissipaverunt legem tuam. Psal. 118. v. 126.

1 Profanati festi transgressionem supra modum aggravat strictissima, qua nos Deus ad illud sanctificandum adstrinxit, obligatio, quæ eo præcisè tempore, quod pro exacta divinæ legis observantia specialiter selectum est, temerè rumpitur; ideoque Psalmista merito lamentatur: *Tempus faciendi Domine &c.* quæ verba S. Hilarius ita legit: *Cum dissipata, & abiecta à Iudeis lex esset, tunc fuit tempus Domini ea, quæ continebantur lege, faciendi.* Et verè ita est, si enim aliquod est tempus divinæ adimplendæ legi congruum, profectò nullum est aptius, magisque ad id obligans, quàm dies festivus; unde Hebræi in die Sabbati de lege Domini in Synagogis disputare solebant. S. Bonaventura tertium Decalogi

præceptum: *Memento, ut diem Sabbati sanctifices*, ponderans, inquit: *Innuitur nobis, ut semper cogitemus divinam legem, unde Iudei die Sabbati consueverunt disputare de lege Dei, quia hoc est opus Dei.* Conculcare igitur præceptum sanctificationis diei festi, eo tempore quo festum celebratur, delictum est omnino inextinguibile, ob quod regius Vates gaaviter scandalizatus, merito dicit: *Tempus faciendi Domino (ita S. Hilarius legit) dissipaverunt legem tuam.*

2 Sanctus Bernardinus tam enormis peccati malitiam exaggeraturus, hunc in modum loquitur: *quàm execrabile sit talibus diebus vacare lascivis cantibus & choreis, ubi visum, auditum, gustum, tactum mentes assantium illaqueantur, & contaminantur, quis exprimere potest non enim deliciis, & epulis carnalibus diem Dominicam deputavit Deus, sed magis ipsum sacris exercitationibus, & sancto otio consecravit, Benedixit enim Deus diei septimo, & sanctificavit illum.* Enimverò ad luculentius exprimendam injuriam, quam Deo irrogat is, qui illum in die divino suo cultui destinato, qualis est dies festivus, offendit, sequens similitudo aptè deservire poterit. Si enim amicus aliquis 7. duntaxat scuta habens, 6. illorum tibi donaret, uno solum sibi in usum proprium reservato, nunquid ingratus, imò abominabilis latro esses, si unicum illud scutum ei furtivè eriperes? nonne donator juxta leges justissimè faceret, si donationem sex scutorum antea factam revocaret? DEUS nobis sex septimanæ dies in servitium, & commodum nostrum donavit, unico tantum sibi reservato, ut illum in ejus honorem impenderemus; quæ igitur ratione tam ingrati esse poterimus, ut & hunc profanare, & in satisfactionem nostram, idque (quod crimen plus aggravat) in ejus injuriam, & offensam consumere non verecundemur?

3 In prædictis Regii Prophetæ verbis considerabile vaidè est postremum, scilicet *tuam*; à supremo enim legislatore Deo, multæ promulgatæ sunt leges, tum in commune Reipublicæ beneficium, tum in privatam particularium, & proximorum nostrorum utilitatem; at verò præceptum sanctificandi dies festos, in ejus cultum, & honorem immediatè tendit; ideoque de iis, qui illud prævaricantur, verè dici potest: *Dissipaverunt legem tuam*, tales enim Deum ipsum directè, & immediatè vilipendunt, & contumelia afficiunt; unde S. Mater Ecclesiæ hanc observantiam magna cum sollicitudine urget. Quare & Sanctus Carolus Borromæus ait: *Sacro sancta Tridentina Synodus, cum statuit fideles religioso festorum cultu abuti non debere ad comestationes, ad luxum, & lasciviam; tum pastores omnes vehementer in Domino obtestata, debitam sanctamque eorundem observantiam pastoralis diligentia magnopere commendavit.* Et post citatum decretum 25. de invocatione Sanctorum, subiungit sequentia: *Fideles nefariis istis (atque blanditiis illectos, à divinis officiis, religiosi supplicationibus, lectionibusque sacris abduci, avertique rudes à percipiendis fidei rudimentis, aliosque ab aliis Christiana pietatis officiis, in quæ tempore religiose incumbendum est, abstrahi, & amoveri. Hoc certe gravissimum est in conspectu Dei, & Ecclesiæ.* Considerationem hanc de bonis, quæ non sanctificando festa, negliguntur & perduntur, & de malis, quæ eadem profanando committuntur, Sanctus Bernardinus, diu ante Sanctum Carolum, his verbis expressit: *De talibus Ier. 2. Dominus conqueritur, dicens: duo mala fecit populus meus (scilicet non servando dies festos) me dereliquerunt fontem aquæ vivæ; ecce oblivio Dei, & foderunt (scilicet per mentis occupationes) sibi cisternas dissipatas, id est, lucra dissipantia mentem; quæ continere non valent aquas, quia insatiabilis est cupiditas avarorum.* Similiter in quodam Concilio Parisienſi ita statuitur: *Salubriter admonemus cunctos fideles, ut diei Dominico debitum honorem, & reverentiam exhibeant, quoniam huius dehonoriatio, & a Religione Christiana valde abhorret, & suis violatoribus animarum periculum procul dubio generat.* Et in alio quodam moderniori Concilio, sæculo 15. celebrato, sequens reperitur decretum: *Cum iuxta D. Pauli præceptum, qui CHRISTI sunt, sobrietatem semper sectari debeant, diebus Dominicis præsertim, & aliis festis, comestationes, convivia publica, tripudia, saltationes, serepius, & choreas fieri, vitari,*

S. Ber. 2. ser. 10. v. 1. c. 1. Moraliter nobis applicatur quia V. T. legis prohibet ut per dies festis.

Pl. 37. 5.

Eccl. 10.

S. Bon. 10. c. 8. 3. 4. 5.

S. Ber. 2. ser. 10. v. 1. c. 1. Consequenter tu dicitur testis per opera prava maximum peccatum est.

Quod declaratur apud similitudinem.

Concil. Trid. severissime inhibuit profanationem dierum festorum.

Ad. Eccl. 10. Conc. Prov. 1. 2. 4. 5.

Contra hoc ipsum etiam declarantur alii sancti, & Concilia. S. Ber. ib. 2. 3. c. 1. l. 2. 3.

To. 3. Conc. Par. 6. A. 329. Can. 1.

Conc. Tur. A. 1589.

Divinæ legis adimplendæ tempus commodissimum est dies festivus.

Pl. 118. 126. S. Hil. ib.

S. Bon. 2. 7. se. de 10. præceptis.

venatu, & aucupatu tempus terere, comœdias, ludos scenicos, vel theatrales, & alia huius generis irreligiosa spectacula agi, sub anathematis pena prohibet hac Synodus. Cujus decreti hanc reddit rationem, quia valde absurdum est, fideles diebus, qui propitiando Deo sunt destinati, fallacibus istis Satanae blanditiis illectos, à divinis officiis, religiosis supplicationibus, lectionibusque sacris abduci. Concilium verò Narbonense adversus eos, qui penis fulminatis obedire contemnunt, sequentem decernit condemnationem: Quod qui contempserint, præter excommunicationis penam, tanquam superbi, & hæreseos nomine suspecti, notari & puniri possint. Mirum proinde non est, Calvinistas festa à suis Calendariis abolevisse, & ab omnibus proseripsisse Rebus publicis, qui veri cultus, Deo debiti, implacabiles sunt inimici. In Concilio quodam Burdegalensi, his diebus nostris celebrato, sequentia leguntur verba: Ita prorsus ad lapsum humanus animus, ut quæ olim à SS. Patribus in conveniendo populos in unum sunt introducta, etiam vice versa populum in varios distrahant excessus; quod optimè consonat citatis Davidis verbis: Tempus faciendi DOMINO, dissipaverunt legem tuam: id est, quo tempore divinum sanctificare debebant cultum, eo vel maximè eundem contumellari, & conculcare studebant; & licet Dies Festi, ut idem ait concilium, contemplationi rerum Cælestium, & illuminandis fidelium animis sint destinati, magna tamen illorum pars non solum non abiicit opera tenebrarum, nec induit arma lucis, sed potius, quantum scit, & valet, diebus festivis tenebras sectari contendit, quia qui malè agit, odit lucem.

4 Oleaster verba illi Levitici: Ha sunt ferie Domini, quas vocabitis sanctas, ita verti posse dicit: Ista sunt solemnitates, ista sunt tempora, scilicet statuta Domini, seu à Domino, convocationes sanctitatis, id est, quas vocabitis sanctas, aut quibus ad sancta homines vocabitis. Præcipue vero Ly convocationes sanctitatis ponderans, ita scribit: Discurret hinc inde populus Dei in diebus festis, ludis, epularum, choras ducit, & multo his deteriora facit diebus festivis. DOMINVS vero præcipit eos ad sancta vocare. Quæ quidem prophanorum culpa, propter scandalum, quod inde infideles recipiunt, quàm maximè aggravatur, quia videntur eam hostes, & deriserunt Sabbata eius. Sanctus Paschasius de Ecclesia, ubi id lamentante, ita loquitur: Cum multos cadere quotidie conspiciat in manum hostium, quot astimas sponsa Christi, inter tot miseriarum, & scelerum nostrorum damna; quantam in suis electis nobis adhibeat lamenta, quantasque lachrymas? quæso, quanto mæore afficitur, cogitare non pigeat, præsertim cum, & solemnitates nostræ, atque Sabbata festivitatum, non minus violantur à nobis, quam & ab hostibus deridentur, necnon ubi, vel quis sit DEVS noster, frequenter queritur. Idem quoque punctum olim à Concilio quodam Parisiensi his verbis movebatur: Dum hæc agunt, decus Christianitatis obfuscant, & nomen Christi blasphemantibus, locum amplius detrahendi attribunt. Dum enim dierum solemnitates nostris contaminamus excessibus, quid aliud facimus, quàm quod nos pagani, & idololatri in festis suis conformemus? Nam ut Sanctus Gregorius Nazianzenus observat: Festos dies gentilis agit, verum iuxta corpus, deosque suos, & demones; quorum alii viciosarum affectionum effectores, atque Architecti sunt, quemadmodum ipsimet asserunt, alii ex vitiis affectionibus honorem consecuti sunt; ac proinde modus etiam ille, quo facta celebrant, cum vitiis affectionibus coniunctus est, ut hoc ipsum, quod peccant, in Dei honorem cedat. Festos dies nos quoque agimus, verum ut spiritui gratum est: gratum est porro, eam à nobis rationem iniri, ut eorum, quæ in rem sunt, vel aliquid dicamus, vel agamus. Nec feriari nostrum, quidquam est aliud, quàm anima aliquid eorum aggerere, quæ firma, & stabilia sunt, & manibus tenentur, non autem suffugiunt, & dilabuntur: quod utinam à nobis hodiè adimpleretur; aut quæ nostra magna est miseria, à nobis in diebus festis ad aliud non attenditur, quàm ut effræni appetitui nostro satisfiat; quasi id, quo peccamus, in Dei honorem cedat. Nicetas Commentator Nazianzenus,

Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

postquam deos gentiles multorum scelerum auctores fuisse probasset, subdit: Hinc fit, ut apud Græcæ superstitionis sectatores, vitiosa quoque sit festorum agendorum ratio; etenim unumquemque deorum suorum congruenti vitio colunt, ut illud ipsum, quod peccant, in DEI honorem cedat, ad quem vitium ipsum quasi res quedam honesta, & predicanda confugit. Quis autem non videt, quod Christiani illi, qui omne studium suum diebus festivis in ludis, ebrietatibus, conviviis, saltibus, aliisque profanis vanitatibus positum habent, cum Paganis omninò convenient, qui se in cultu idolorum suorum, tantò illis acceptiores futuros esse credunt, quantò eorum imitatione sunt vitiosiores? Contra quos Sanctus Hieronymus ad Eustochium virginem scribens, ita loquitur: Nobis sollicitius providendum est, ut solemnem diem non tam ciborum abundantia, quàm Spiritus exultatione celebremus, quia valde absurdum est, nimia saturitate velle honorare martyrem, quem scimus DEO placuisse ieiuniis.

5 In Opusculis Sancti Francisci legitur, quod, dum ejus fratres in Conventu Reatino, in festo Nativitatis CHRISTI, ob ministri cujusdam Provincialis adventum, mensam solito lautiorē præparassent, Seraphicus Patriarcha fratres reprehenderit, dicendo: In die pauperis CHRISTI à paupertate deviat; memento te, quod hodie Beata Virgo in adventu Filii Dei in hunc mundum vix habuit panem ad manducandum, & mundi DOMINVS pro incunabulis animalium habuit præsepe. Optimè igitur Commentator Nazianzenus inquit; congruere diei mysterio debet festi celebratio; quo enim modo nomen sanctificationis festi suum sortietur effectum, si Christianus ex demonis institutione nulli rei sic studeat, quàm ut per lascivas societates, omnigenasque dissolutiones, nec non majorem Dei, & Sanctorum offensam, & vilipendium, festa profanet?

6 In Summa prædicantium hæc verba leguntur: Ad hoc, quod festa nostra DEO, & Sanctis placeant, oportet, quod alio modo teneantur, quia nec ipse DEVS nos in illis Sanctis exaudiet; nec ipsi Sancti, quorum festa sic agimus, nobis amici erunt, nec nos in necessitatibus nostris ad eos clamantes exaudient: quibus verbis consonat Sanctus Bernardus, qui festum Sancti Joannis Baptistæ, pilis camelorum se obtegentis, & locustis famem suam irritantis, in luxu celebrantes ita perstringit: Ille corpus sic castigat, sic extenuat, sic affligit; vos indui festinatis bysso, & purpura, & splendide epulari? Heu, hic est præsentis totius honor diei? hæc Baptista reverentia tota? Cuius memoriam agitis, o nimis delicati cultores? cuius celebratis natalem? nonne illius, qui in eremo fuit hirsutus veste, confectus inedia? in his tota versatur hæc vestra celebritas, in popularis favoris aura sectanda, in gloria vestium, & voluptate ciborum. Verum utinam hic Christianorum se in festis sisteret irreverentia, & non insuper ad choras, ad comœdias lascivas, ad cursus profanos, ad ebrietates, & tot sine numero, & sine freno committendas inimicitias raperetur. Qui decimas alteri rapit, latro est; sacrilegus est, qui portas rumpit Ecclesiæ ad spoliandum eandem: pari igitur modo sacrilegus, & latro censendus est, quisquis ad suas voluptates, & effrænes appetitus exsatiandos, festa DEI, & Sanctorum honori consecrata, & obligata usurpat, seu potius aburit; est enim contrællator rei alienæ in viro DOMINO; estque sacrilegus, quia rem sacram aufert, talis enim est festorum sanctificatio: est insuper temerarius, abominabilis, detestabilis, qui tempore aded sacrosancto suis indulget cupiditatibus. Mira multorum insania est, inquit Sanctus Bernardus, per totam septimanam laborare pro misero corpore, & insuper in die festo laborare pro damnatione infelicis animæ. Admiranda dementia, non velle potius laborare in servitio CHRISTI; stupenda vesania, per totam hebdomadam laborare in operibus licitis; & diem Dominicum polluere, & violare ludis, & voluptatibus, & ebrietatibus, & choreis.

S. Hieron. ad Eustoch.

Tom. Lep. S. Franc. Apoph. 44. Celebratio diei festivi, debet congruere mysterio, quod celebratur.

Nic. orat. 18. Naz.

Summ. Prædic. c. 2. Festum n. 7. Violatores festi sunt sacrilegi, & temerarii. S. Ber. ser. de Nat. S. Joann. Bapt.

S. Ber. l. 1. ser. 10. Act. 2. c. 15.

Dæmones, ut nos ad dies festos profanandos inducant, nullum non lapidem movent.

Quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra, Psal. 73. vers. 8.

7 De omnibus quidem peccatoribus dici potest, quod Sanctus Paulus ad Hebræos scribit, scilicet quod sint *rursus crucifigentes sibi metipsis Filium DEI*, & *offensus habentes*: magis tamen specialiter id verificatur de illis, qui vitiosis excessibus suis festa debonestant, & profanant: & quidem notandum, quod idem Apostolus Paulo antè hæc verba dicat: *Illuminati sunt, gustaverunt donum Cælestæ, participes facti sunt Spiritus Sancti, gustaverunt bonum DEI* verbum, & *prolapsi sunt*: quæ omnia de plerisque festorum profanatoribus (proh dolor!) verificantur; quot enim sunt, qui, postquam diebus festis expiata per confessionem conscientia, & sacra Communionem refecti, verbo etiam DEI auscultato, ad dissolutiones, & peccata, mundi torrentem sine retinaculo sequentes, prolabuntur? Hæc tales profecto, quantum est ex parte ipsorum, Filium DEI de novo crucifigunt.

8 Observastisne aliquandò modum, & tempus, quo REDEMPTORI nostro moris sententia pronuntiata fuit? Hebræi etenim à principio se legis Dei zelosos probabant observatores, siquidem in die festo necem ei inferre subterfugebant: *Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo*; persuasum namque sibi habebant, se à reatu mortis CHRISTI immunes futuros, quia auctoritatem habentes, in materiis ad Religionem spectantibus, pœna capitali animadvertendi in transgressores, ea tamen, ob primariam paschalis solemnitatem, uti non voluerunt: veruntamen ne perderent occasionem, à traditore, CHRISTUM in manus eorum consignante, subministratam, operæ pretium duxerunt, si eum Pilato consignarent, ne se tanto polluerent crimine; unde clamabant: *Nobis non licet interficere quemquam*: quibus Sanctus Augustinus appositè impropèrat, dicens: *Exaceruerunt tanquam gladium linguas suas; non dicant Iudei, non occidimus CHRISTVM, etenim propterea eum dederunt iudici Pilato, ut quasi ipsi à morte eius viderentur immunes; nam cum dixisset eis Pilatus; vos eum occidite; responderunt: Nobis non licet interficere quemquam; iniquitatem facinoris sui in iudicem hominem refundere volebant, sed nunquid DEVM iudicem fallabant?* Ecce igitur, qualiter scelus detestabilissimum, quo nunquam humana, aut diabolica impietas execrabilius commisit, in die sacratissimo, præque cunctis aliis solemnissimo, machinatum, & adimpletum fuerit; erat enim magnus dies ille Sabbati.

9 Sanctus Bonaventura super illa verba: *vocavit ad verbum me tempus*, inquit: *Tempus enim aggravat CHRISTI passionem; aggravat autem propter festi magnitudinem, propter quod multi convenerant in Ierusalem, ut coram pluribus in honoraretur, in quo tempore gravius est affigi*. Major enim est injuria, quæ alicui in loco conspicuo, & publico, inque multorum conspectu irrogatur, quam qua solus à solo in loco privato afficitur, quia in hoc secundo casu offensus non tantum contemnitur. Quod si Christianus intra quatuor muros reconditus, contra solum DEVM, peccatum in cella sua pataret, offensa ejus non tantum aggravaretur: at verò quando in Ecclesia, tempore sacrificii, divinarumque officiorum, coram innumerali populo, in die soli honori, & cultui divino dedicato, & consecrato, DEUS offenditur, tunc verè tempus aggravat propter festi magnitudinem; unde & Origenes in quadam Homilia inquit: *Perierunt omnes festivitates, & dies solemnes eius, quoniam in loco sancto, & in die festivitatis DOMINVM meum IESVM CHRISTVM occiderunt, & propterea dicit ad eos: Neomenias vestras, & Sabbata, & dies festos vestros odit anima mea*.

1 Omnes, quotquot in inferno sunt tartarei Spiritus, ad abolenda calendaria sacra, ad expianda festa, ad omnes proscribendas solemnitates, etiam diei Dominicæ sanctificationem, his inter se verbis conjurasse videntur: *Quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra*: cujus hæc est evidentiatio, quia cum dies festi his præcipue sint finibus instituti, ut Deo, & Sanctis ejus debitum tribuatur honor, & veneratio, ut consumantur in exercitiis pietatis, salusque promoveatur animarum, ut sacramenta confessionis, & Eucharistiæ præcipue ministrentur fidelibus, ut homines studiosius, & majori cum fervore orationi vacent, & pro beneficiis per hebdomadam receptis, gratitudinis tributum persolvant, quæ omnia dæmoni sunt veluti spina in oculis, hinc ad indicendum nobis bellum totus concitatur infernus: *Quid aliud est feriari*, inquit Theodorus Studita, *quam Deo coherescere? coherescis autem DEO quis, vel maxime rerum huius mundi repudio; verius penes nos est feriari, si attendimus, dignamque voto, ac CHRISTI confessione vitam ducimus*. Ideoque inimici Dei, perditionis nostræ instrumenta, præscientes, quod in festis specialibus homines ad vitam, christiano homine dignam, agendam obligentur, festa pro viribus abolere satagunt: *Quiescere faciamus*, &c.

2 In Concilio Rothomagensi, anno 1581. celebrato, cap. de cultu divino in genere numer. 4. scribitur: *Novimus, & experimur astutias diaboli ad derogandum cultui DEI, & Sanctorum, & ad suum substituendum in locum illius*: eodemque in loco idem concilium ulterius ostendit, diebus solemnibus à dæmone introductos publicos mercatores, ut per eos populus à divinis audiendis officiis, & verbo DEI divertatur: *Ad negotia secularia*, inquit, *diligentius, quam diebus aliis, provocat contra festorum institutionem; sed insuper ad augendum sacrilegium, fallacias, fraudes, periuria, blasphemias, contumelias, proximorum offensiones, & iniurias, atque impudica, & obscena ludicia in his admiscet, ut totum hominem perdat in Sabbato, & sibi subiciat*.

3 Quanta malignus est inimicus in sancto, inquit Psalmista? ubi specialiter nota Ly malignus, quod mysterio non caret. Sciens enim malignus serpens, diem Dominicum, & alia festa, ab Ecclesia præcepta, & instituta esse, ad exhibendum Deo, & Sanctis specialiore, & reverentiore cultum, ad exhibendam pro divinis beneficiis, & patrociniis Sanctorum, debitam gratitudinem; atque ad animarum protectum; horum finium relicitudini, & assentioni, per omnigenas excogitatas machinas se opponere nititur, homines iis diebus, plus quam aliis, ad dissolutiones, & scandala instigando, ut fructum, quem aliis perciperemus, si dies illi debite à nobis sanctificarentur, impedire possit. *Malignus est*; quia licet familiaritates lascivas, mercatores, & contractus carnalitates in alia loca, & tempora, videlicet ad prostibula, theatra, fora, & vias publicas differre potuisset; ea tamen est serpentis huius malignitas, ut scelera illa fieri velit, & procurer in ipsiusmet Dei facie, in ejus sanctuario, in conspectu altarium suorum, quando sacrificia, & officia divina in festis principalioribus solemnius celebrantur; ut hac ratione scandalis, & sacrilegiis conjuncta, majora tum in committentibus, tum in ipestantibus, damna accerere possint. Sequitur: *Et gloriati sunt, qui oderunt te, in medio solemnitatis tue; posuerunt signa sua, signa*. Spiritus enim infernalis in festis solemnioribus vexilla sua explicare temerè præsumit, ut clarè appareat coram Deo, longè majorem numerum sub ejus, quam sub Dei signis militare.

Totus infernus conjuravit ad abolendas festitates, & debitum illarum cultum.

S. Theodor. Studit. Ca. tech. 57.

Conc. Gallie. post Trid. p. 173. Probatur ex Concil. Rothomag.

Ps. 73. 9. Dæmones instigant homines diebus festis acriter ad qualibet

Quomodo
construatur
dies festi
Dei.

Et quo igne.

S. Bern. To. 2.
serm. 10.

Jeroboam
erexit duo
idola, ut po-
pulum tetra-
berrae vnde-
ratione tem-
pli Dei.

Malach. 2. 1.
Festa profa-
nata, vocan-
tur à Deo
stercus.

1. Machab. 1.
Diabolus ad
gravissima
crimina in-
stiga-
gat diebus
festis.

2. Machab. 2.

4. Loco illorum verborum, quibus vulgata legit: *Quiescere faciamus omnes dies festos*, Textus Hebraeus habet: *Comburemus omnes dies festos Dei*; sed quoniam igne id facere moluntur, num forte scintillis ignis illius, quem secum ex abyssu inseparabiliter circumferunt, omnia Ecclesiae calendaria, ritus, caeremonias, officia Ecclesiastica, taliter conflagrare conantur, ut nulla amplius Dominica, nec Sanctorum, nec aliarum festivitatum fiat commemoratio? Nequaquam, non enim est hic verborum illorum lentus, sed ly incendamus alium innuit ignem, quem his diebus festis, per nos sanctificandis, ubique dispergunt; ignem scilicet irarum, litium, lasciviarum carnalium, ludorum, cupiditatum in mercatibus flagrantium, ebrietatum, aliarumque dissolutionum similium; quo omnia opera bona, iis diebus fieri solita, devastant, & disperdunt. S. Bernardinus insidias, & conatus demonis egregie deregat, dum profanationem festorum his perstringit verbis: *Tanta est, inquit, nequicia demonum, & nocendi cupiditas, quod, quidquid à Deo, pro charitate gerenda, & augmentanda, & conservanda, institutum est, totum conentur avertere in opprobrium divina dilectionis, & detrimentum nostrae salutis. Statuerat Deus sacras solemnitates, & dies festos, ut cessaremus à vitiis, vacaremus ab operibus mundanis, & insisteremus divinis; jamque corda nostra prae gustando suavitates, & praeludia aeternorum, delicata Sabbata celebrarent: sed insidante humani generis inimigo, quod statutum fuerat ad Dei gloriam, & nostram saluationem, jam utique conversum est ad Dei ignominiam, & nostram damnationem.*

5 Salomon, ut Deus olim Davidi Patri ejus praedixerat, sumptuosissimum Jerosolymis Templum erexit, ut ad illud ex omni parte concurrerent, quotquot veri Dei fidei, & notitiam habebant, ibidemque per oblationes, sacrificia, & alios sacros ritus, debitum Deo cultum in solemnitatibus, in ejus honorem institutis, exhiberent: at verò Jeroboam mox, ut decem tribuum Rex creatus fuit, in Samaria, nimirum in Dan, & Bethel, duo idola erexit, suosque subditos ad ea adoranda constringendo, populum à templo sancto Jerosolymitano divexit. *Omnia in figura contingebant*; hoc enim est ipsummet Satanæ artem, quod, ut Christianos in dierum festorum sanctificatione, ab obsequio, Deo debito, seducat, iisdem varia lascivorum objectorum, lucrorum saecularium, spectaculorum profanorum, aliarumque vanitatum idola proponere soleat, ne Ecclesias adeant, neve ex stationibus, indulgentiis, aliisque lucris spiritualibus, quae per horum dierum sanctificationem consequi possent, in animabus proficiant.

6 Deus olim per Malachiam Prophetam comminabatur, dicens: *Disperdam super vultum vestrum, stercus solemnitatum vestrarum*; sed quo sine Spiritus sanctus vili adeò loquendi phrasi hic utitur, ut festa non observata, sed profanata, turpis stercoris nomine appellet? scitisne causam? idèò nempe id facit, quia sicut ex omnibus sordibus, quae ex quibusvis domus alicujus locis, vel ex plateis, & vicinis colliguntur, quidam fit sterquilini cumulus; ita & demon in magoam nostram perniciem & probrum, ex omnibus vitii, lasciviae, avaritiae, vanitatum, luxuum, inimicitiarum, aliorumque vitiorum immunditibus, turpe quoddam congregat sterquilinium, quo festorum observantiam desecat, & coinquinat; vix enim ullus est vitii excessus, qui in sanctis illis diebus à demone colligi non possit.

7 Apollonius Jerosolymam ingressus, sic tam quandam cum civibus pacem sancivit, quia ad Sabbatum usque, se amicis eorum esse finxit; quo illucescente ad stragem Judaeorum milites suos enses stringere iussit. Idem quoque nobiscum demon facit, per totam enim Septimanam, cum Christianis inducias pacis continuat, quia eos partim laboribus, partim studis, partim negotiis intentos conspiciat; expectat igitur dies festos, ut in Dei divinique cultus infamiam, stragem animarum instituat, nosque spirituale lucrum, quod comparare potuissimus, amittere cogat. Idèò in 1. eorumdem Machabaeorum libro, c. 2. dicitur: *In die festo perempti sunt mille viri*. Dicis igitur, quando hominum innocentissimus, quem mundus unquam habuit, unius levis (altitudinalis) pretio decollatus fuit? In die festo, quem He-

rodes pro natalibus suis celebrandis instituerat. Pharao pariter coquum suum in die festo in furcam adegit. Merito igitur David olim dixit: *Ab altitudine diei timebo*, circa quae verba Hugo Card. inquit: *Est vox Ecclesiae primitiva conquerentis, quod in diebus festis strages martyrum fiebant, sicut Ioannes decollatus fuit in die natalis Herodis. 2. Machab. 6. ducebantur cum amara necessitate, in die natalis Regis, ad sacrificia. Act. 12. Volebat Herodes in tempore Pasche, occidere Petrum. Christus quoque in die festo crucifixus fuit. Est etiam vox Christi conquerentis de peccatis, quae modo frequentius perpetrantur in festis: ab altitudine diei timebo, quia tunc iterum crucifigunt me peccatores*. Unde S. Leo magnus, Satanam tunc praecipue laqueos suos nobis tendere dicit, quando sacrosanctiora fidei mysteria celebramus: *Non desinit, inquit, nobis antiquus hostis laqueos peccati ubique pratendere, & tunc maxime adversus Christi membra seire, quando ab eis sunt sacratiora celebranda mysteria.*

8 Quando Moyses in monte Sinai, alias inter leges, hanc de Sabbati sanctificatione pariter recipiebat, demon cum Deo de primatu contendebat, populum ad vitulum aureum fundendum, omnique cum profanitate adorandum instigando: *Fecit vitulum conflabilem; dixeruntque: his sunt dii tui, Israel: quodcum vidisset Aaron, edificavit altare coram eo, & preconis voce clamavit, dicens: Cras solemnitas Domini est*. Sed quae rationes solemnitas Domini dici poterat dies ille, in quo vitulus constitutus adorabatur? ita sanè, solemnitas enim Domini quidem erat, at Diabolus in hoc quam maxime conatur, ut in praecipuis solemnitatibus venter adoretur, & chorez, ludu, impudicitiae, principaliter exerceantur: *Sedis populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere*.

9 Hugo Card. illam à Lucifero, Salvatori intentatam instigationem: *Dic, ut lapides isti panes fiant*; in sensu morali exponens, ingeniosè inquit: *Praecipue in diebus festis suggerit lapidem, id est, poenitentia asperitatem commutari in molliem causa honestatis vel societatis; unde & Iudaei petierunt à Pilato, ne corpora, quae crucifixi erant, remanerent in cruce in die festo. Hoc bene faciunt multi, quia quantumque poenitentiam agant in aliis diebus, in festis deponunt corpora sua de cruce. Quanta malignus est inimicus in sancto, id est, ut Hugo Cardin. exponit, in die festo, gloriati sunt, qui oderunt se, id est, demones*.

10 De S. Stephano Episcopo Dicensi Auctor quidam refert, quod, dum gregem suum in vitiis obduratum, ad sanctificationem diei festi, qui ab eo variè profanabatur, pro viribus inducere conaretur, eoque hac de materia praedicante, scandalosissimus in populo notaretur verbi Dei contemptus, ad populum hunc adeò rebellem, inque impietate sua obstinatum, corrigendum, hoc fuerit usus confinio: *praecipit demonibus, qui eos ad dissuasione incitabant, & quorum voluntati parebant, ut palam se videndos exhiberent, sine tamen illorum latione. Parant demones, & horrenda spectra sese illis exhibent, faturos flammisque spirantia; ad quorum aspectum gens territa capis oculos aperire, & vitam ac mores corrigere. Ex qua Historia demones praecipue illos esse colligitur, qui contra dierum festorum sanctificationem praecipue moluntur.*

11 Laurentius Surius in vita S. Aicandri Abbatris pariter refert, quod, cum dictus Sanctus in Monasterii negotiis occupatus & distractus, tempus opportunum non haberet, coronam sibi monasticam, die festo, à consore aptari fecerit: *quod cum ageretur, videt humana salutis adversarium, quam promptus sit ad nocendum, quomodo de nostris offensionibus exultet. Et ecce Diabolus intra tenebrosam cellam angulum se continebat, nefandam cautionem in manibus tenens, & semper ut attonsa coma deorsum fluebat, ipse colligere, & in numerum capillaturam omnem redigere videbatur. Restremenda, inquit Historia, & sollicitè pensanda; cum enim S. vir Dei demonem increpando interrogasset, quid faceret: Respondit, meum est officium, servorum Dei habitacula revisere, & offensas singulorum breviter meo annotare, & sic Principi nostro referre, ne ad concilium ipsius revertentem vacuum, supplicii durioribus jubeat extructari. Nam huius ministerii fors mihi de te singularem hodie palmam apud Principem*

Manh. 24.

en. Hug. Cm. ib.

S. Leo ser. 3. de Quad.

Contra legem
à Deo Moysi
datam, insti-
pavit popu-
lum ad for-
mandum vi-
tulum con-
flabilem.
Exod. 32. 6.

Hug. Car. in
cap. 4. Machab.
v. 3.

Hug. Car. de
Hortu Pall.
lib. 1. Tr.
lect. 3.

Populo in
die festo in-
stent, ostē-
dit Episcopus
sanctus illi
demonem vi-
sibilem, illum
adhuc insti-
gantes.

Alia notabi-
lis historia
S. Aicandri,
cuius viola-
tionem festi
notum.

cupiem meum obtinebit. Sed quæ, obsecro, hujus S. Abbatis prævaricatio erat, in quadæmon gloriari poterat, sed de eo trophæum reportasse? num fortè aliquis gulæ excessus erat, vel peccatum vanæ gloriæ, aut oris defectus, vel lapsus aliquis impudiciæ? Audiamus dæmonem respondentem: *Dum te, inquit, Dominica noctis festivum tempus illicito opere transgredi renuncio: minime a consione, minime, inquam, cessa, ut de numero capillorum, nostra cautionis abacus accumuletur*.

12 Levitici c. 23. solemnitates, & festa præcipua populo imperata præscribuntur; In fine autem capitis ita statuitur: *Sumetis vobis fructus arboris pulcherrime, spatulaeque palmarum, celebrabitisque solemnitatem*. Circa quæ verba querendum venit, quid in eo lateat mysterii, quod inter aliarum arborum ramos, palmarum quoque frondes in hac occasione interfieri jubeantur? S. Bruno de ornatu Ecclesie, mysterium hoc pandit verbis sequentibus: *Instrumenta victorie designantur, spatula enim diminutivum est à spata, palma verò victoriam significat. Victorie verò instrumenta, virtutes, & bona opera sunt, quibus vitia & maligni Spiritus superantur. Sunt itaque hæc spatula valde necessaria in solemnitatibus, quia tunc maxime inimicorum insidiis infestamur*. Non sine causa Jeremias inter alia lamentatur: *Viderunt, & deriserunt Sabbata ejus*; quæ verba Glossa in favorem nostrum ita exponit: *Tunc demones Sabbata nostra derident, cum à bonis nos feriari vident*. Dionysius Carth. inquit: *Invisibiles hostes videntes Christianos, diebus festis à servilibus operibus, non à peccatis cessare: imò tunc plus inaniter agere, solemnitates eorum, & eos derident; quod etiam infideles facerent, si insanas Christianorum, diebus festis contingentes, inspicerent*. Unde S. Antoninus, postquam inanes Christianorum diebus festis occupationes recensuisset, exclamat, dicens: *O abuso perversa hominum, & jactura temporis irreparabilis, negotium gratissimum demonis! apte de his dixit Jeremias: Viderunt eam hostes, id est, demones, inimici pessimi anime, & deriserunt Sabbata sua, id est, festa, quia scilicet non Deo, sed sibi vacant, ventri, & demoni*.

13 Verum inquires: ex quo diebus festis, ut in Discursu 5. vidimus, & quotidiana, ut plurimum, docet experientia, iniquitas, & offensa Delex dæmonis in illigatione magis abundat, quo igitur motivo iidem maledicti spiritus simul inter se dicunt in corde suo: *Quiescere faciamus omnes dies festos à terra*, cum tamen in iis majus sibi comparent lucrum, quam in diebus profanis? Pro resolutione Hugo Card. notandum monet, quo modo hæc conjunctio inter ipsos instituta sit, dicunt enim: *quiescere, seu cessare faciamus omnes dies festos Dei à terra*. Unde colligitur, quod festa Dei abrogata velint, non sua; licet enim Dominica, & alie solemnitates, & festa Sanctorum, ad cultum Dei directæ sint, Dei tamen festa non sunt, quia à fidelibus profanantur; ac proinde dici potest, quod pro majori parte suum affectum sint intentum, quia ut ex sequenti Discursu patebit, Deus in festis nostris parum vel nihil invenit, quod suum est, licet in ejus dedicata sint honorem. Unde

Hugo ad litteram ita exponit: *Omnes cessare faciunt dies festos Dei à terra, quia festa non custodiuntur, ut debent, quia ferè omnes vadunt vel ad operationem, vel ad tabernam, vel ad prostibulum; & ad Ecclesiam non curant ire, nec facere id, pro quo festa sunt instituta, scilicet vacare Deo, & sibi*. Quot enim sunt, qui ab infernali Pharaone instigati servos suos laborare cogunt, dicentes ipsis: *Ita ad onera vestra, vacatis otio, & idcirco dicitis: eamus, & sacrificemus Domino; ite ergo, & operamini*. Hugo supra illa verba: *Posuerunt signa sua, signa; signa sua, dicit, non Dei, sed demonum*. Declarat insuper, hæc infernalicia signa, quæ à dæmonibus in diebus festis explicantur, quadruplicia præcipue esse: *duo carnis, & duo spiritus: scilicet gula, luxuria, superbia, & avaritia: quæ vexilla diebus festis specialiter, in contumeliam, & ignominiam cultus, & honoris Dei, ut plurimum triumphant*. Unde S. Hieronymus super illa verba: *Viderunt eam hostes, & irriserunt Sabbata ejus*, ita scribit: *Præcepto etenim legis ab exteriori opere cessatur in Sabbato; hostes autem Sabbata videntes, derident, cum maligni Spiritus vacationis otia ad cogitationes illicitas pertrahunt; unaquæque anima, remota ab*

externis actionibus, servire Deo creditur, eo magis eorum Tyranidi, illicita cogitando, famulatur.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Deus festa nostra abominatur. nec ea ut sua agnoscit; illis enim abutimur, ut nostris vacemus commodis, nostrisque inordinatis appetitibus satisfaciamus.

THEMA.

Solemnitates vestras odit anima mea, facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens. Isa. l. v. 14.

1 Deus olim apud Isaiam, populi sui detestans ingratitude, ipsum Sodomæ, & Gomorrhæ comparavit, dicens: *Audite verbum Domini Principes Sodomorum, populus Gomorrhæ: quo mihi multitudinem victimarum vestrarum dicit Dominus? plenus sum. Ne offeratis ultra sacrificium frustra, incensum abominatio est mihi; neomeniam, & Sabbatum & festivitates alias non feram; iniqui sunt cæus vestri; calendæ vestras & solemnitates vestras odit anima mea, facta sunt mihi molesta, laboravi sustinens; & cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos à vobis; & cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam*. At verò dicat aliquis, nonne Deus idem ipse erat, qui in Exodo, Levitico & alibi, sacrificia, holocausta, victimas, oblationes, incensa, thymiamata, festa, cunctasque alias solemnitates, & ritus sacros in honorem sui exhiberi præceperat? Cum igitur Deus de seipso dicat: *Ego Dominus, & non mutor*, qua ratione nunc rejicit, repellit & abhorret, quidquid in Divini cultus sui honorem antea præceperat? Quo pacto dicere potuit: *Calendæ vestras, solemnitates vestras odit anima mea*: quando hæc festa ejus erant, quæ in suum obsequium celebrari jusserat? Sed facilis est ad hæc omnia responsio; etenim verum quidem est, quod hæc omnia festa ab eo ordinata fuerint, quodque populus ejus illa adimpleverit: at verò in honorem ejus idipsum non fecit; unde S. Hieronymus notat, quod *non suas nominet festivitates, sed eorum, qui male his abutuntur*. Idèdque Deus in illis solemnitatibus nihil suum cernebat: illa quidem solum quoad externam apparentiam ad se ordinata esse videbat; cæterum verò eadem ob fines, & lucra sua temporalia celebrari non ignorabat.

2 Idem quoque Deus apud Prophetam Amos infideli huic populo protestatus est, dicens: *Odi, & projecisti festivitates vestras, & non capiam odorem cænum vestrorum: quod si obtuleritis mihi holocausta, & munera vestra, non suscipiam; cujus repulsi & abominationis rationem S. Antoninus in hoc solum refundit, quia festa illa non sua, sed ipsorum erant: Projecisti festivitates vestras, quia scilicet eas vobis facitis, non mihi; in festis enim diebus in summam Dei offensam dissolutio ut plurimum regnat, non in ipsiusmet obsequium, & honorem efflorescens pietas, & devotio*. Albertus pariter ita exponit: *Festivitates vestras, in quibus scilicet non ad melandandum, sed ad concupiscentias explendas convenitis; qualem festivitatum abusum Apostolus in Corinthiis reprehendit, dicens: Hoc autem præcipio, non laudans, quod non in melius, sed in deterius convenitis*. Similiter Deus altaris sui ministris indignatus, per Prophetam Malachiam comminabatur: *Dispergam super vultum vestrum, stercus solemnitarum vestrarum*. Ubi Interpretes quidam ait: *Benè dicit, solemnitarum vestrarum, id est, non mearum; non enim ego in illis color, nec mihi placere studetis, sed vobis; sicut cum ait, Exod. 32. Vade, descende, peccavit populus tuus*.

3 Myſterio pariter non vacant illa Ecclesiastici verba: *Et immutavit tempora, & dies festos ipsorum, & in iis dies festos celebraverunt ad horam*. Hic enim Textus, nisi ad mores explicetur, difficultate non caret, cum constet, nullum esse diem festivum, qui ad unius horæ duntaxat breve spatium extendatur; cum diei festi exordium à primis vespertis incipiat, & ad occasum usque Solis sequentis diei perseveret; imò solemnitates præcipue sæpè numero per integram octavam celebrantur: cur igitur dicitur: *Dies festos celebraverunt ad horam*? At verò quisquis tempus, quod diebus festis devotioni, & pietati impenditur, diligenter examinarit, illud bre-

Quomodo, & quare Deus odit solemnitates nostras.

Isa. l. v. 10.

Malach. 3. 6.

S. Hier. ib.

Amos 5. 21. Rejicit Deus solemnitates, quia non ipsi, sed nobis illas nominamus.

Alb. Mag. ib.

1. Cor. 11. 14.

Malach. 2. 3. Ribera ib.

Ecc. 31. 9. Major pars diei festi impenditur profanis.

Lev. 23. 40. In solemnitatibus maxime inimicorum insidiis infestamur.

S. Bruno de ornatu Ecc. c. 3.

Dæmones derident Sabbata nostra. Ita Thien. l. 1. Glossa ib.

S. Anton. s. m. Theol. par. 3. Tit. 9. c. 1. §. 4. Thien. l. 1.

Festis diebus dæmones quiescere faciunt, eo quod debent non celebrare.

Hug. Car. ib.

Hug. Car. ib.

Exod. 32. 4.

Hug. Car. ib.

S. Hieron. ib.

vissimum esse deprehender, quia quasi totum in discursibus profanis, in circulis, in curiositatibus, in audientibus musicis, in cursibus, nundinis, & aliis vanis gaudiis transigitur. Quod verò Deo & Sanctorum, quorum festa solemnizantur, honori tribuitur, modicum est, seu potius nullum.

4 Salvatore nostro, ut est apud S. Lucam, in domum Jairi, ad filiam ejus resuscitandam, abeunte, populus per viam copiose confluens, ipsum comprimebat; quando Hemorrhoiſſa ad ſimbriam vestimenti ejus contingendam magna cum fide accedens, ab infirmitate sua excepta fuit: *Contigit, dum iret*, inquit Evangelista, *et turba e comprimebatur*; unde conversus ad multitudinem illam interrogavit, *quis me tetigit?* negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & quicum illo erant: *Præceptor, turba te comprimit & affligunt, & dicis: quis me tetigit?* Pari quoque modo perſep̄ in aliqua processione, festo solemnini, Ecclesia vel platea, incredibilem videbitis populi concursum, paucos verò qui fide, & devotione sunt præditi; una tantum muliercula in hac occasione suam erga Christum fidem, & devotionem exercuit; imò in hujusmodi turbis sæpè contingit, quod timor Dei amittatur, & ad quævis illicita faciendâ licentia, dissolutio & libertas liberrimum habeat aditum, ita ut verè Deo dici possit: *Turbate comprimunt, & affligunt*. Pauci admodum ſimbriam Salvatoris tangunt, id est, qui ad communionem accedant; nam ut S. Antonius de Padua ait: *Vestimenta Christi, ipsius est caro*: de qua dicitur: *Quare rubrum est indumentum tuum?* Dum in aliqua Ecclesia, plenaria lucrabitur est indulgentia, populus quidem ob Ecclesiæ apparatus, musicæ præstantiam, aliasque vanas curiositates, in magna multitudine concurrat; non verò ut animæ infirmitates, per corporis Christi antidotum, curet ac sanet; imò nonnumquam huic injuriam faciunt, perque irreverentiam continent: verificaturque in iis, quod D. Chrysologus his verbis deplorat: *Quod nobis flendum est, mulier de vulnere medicinam tollit; nobis medicina ipsa retorquetur in vulnus*. De qua eadem temporum suorum miseria lamentans Sanctus Augustinus, inquit: *Qui solemnitatibus Jerusalem implens Ecclesias; solemnitatibus Babylonia implent theatra, & tamen serviunt, honorant, obsequuntur, non solum ipsi, qui portant sacramenta Christi, & oderunt præcepta Christi; verum etiam illi, qui nec sacramenta ipsa portant, pagani licet sint; Indeli cēt sint, honorant, prædicant*.

5 Increata olim Sapientia Sabbati observantiam, populo annunciandam, Moyſi committere volens, mirabili loquendi phraſi utebatur: *Loquere filius Israel, inquit, & dices ad eos: videte, ut Sabbatum meum custodiat*. Quid enim opus erat dicere: *memini*? cum nemo Sabbatum ad cultum Dei sanctificatum, & consecratum esse ignoret? præterquam quod, cum omnes dies Dei sint: *tempora vel momenta Pater posuit in sua potestate*; multò magis Sabbatum Dei esse noſcatur: & tamen is, qui omnia in Sapientia fecit; illi non sine mysterio dixit; prævidebat namque populi istius malitiam, qui illo abusus, illudque suum facturus erat, festa in suum commodum, & beneficium proprium celebrando, recreationibus, & otio indulgendo, quieti corporis vacando; non verò in operibus pietatis, & Religionis transigendo; idèdque dicit: *Facta sunt mihi moleſta*. Merito igitur S. Basilii ait: *Qui sic Sabbata perficiunt, non ut sibi temperent ab improbis operibus, sed ut abstineant ab his, ad quæ ex officio tenentur, hos merito averſatur Deus ac fastidit*.

6 Jeremias olim lamentabatur, dicens: *Via Sion lugent, eo quod non sint, qui veniant ad solemnitates*; quod certè Prophetæ ille in diebus nostris dicere non posset, quibus non modò Ecclesiæ, sed & ad easdem ducentes plateæ, populo plenæ sunt ac refertæ: sed ad hoc Interlinearis optimè ad intentum nostrum responderet, dicens: *Lugent, eo quod non sint, qui veniant ad solemnitates pedibus mentis*. Oleaster quoque in favorem nostrum inquit, causam, cur viz Sion lugebant, non fuisse, quia non ingens populi turba ad Templum, & festa solemniora convolaret; sed quia eò se non recipiebant gressibus affectus, & devotionis erga Deum, quia pios, & cultores Dei desiderabant: major etenim pars fidelium finibus ducebatur temporalibus, vel ut ornatu Templi se ob-

ſceter, vel ut objecta amata videre liceat, vel ut in musica sibi complaceat, vel ut in nundinis circa Tempia institutis, in quibus venditur, & emitur, lucrum suum adaugere, vel ut vestium luxum ostenter, aut si quæ sint alia ejusdem generis motiva; & idèd dici posse videtur, quod in Plal. 13. dicitur: *Dominus de celo prospexit super filios hominum, ut videat, si est intelligens, aut requirens Deum*. Nam Deus, *cujus oculi sunt lucidiores super Solem*, multitudinem in diebus solemnioribus ad Ecclesias concurrentem intuetur, ut videat, num sit aliquis querens ipsum, aut ex motivo pietatis, & devotionis sed coniectens: *si est intelligens aut requirens Deum*: at verò cheul omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum. At dices fortasse, nonnè Ecclesiastici in choro psallunt, nonnè sacrificia, & officia divina, majori quæ possunt, celebritate solemnizant? Sed quisquis est, qui hoc opponit, huic ego verum quidem id esse respondeo: at verò quo fine id faciunt? numquid intuitu stipendiorum, & emolumentorum majorum, quæ inde lucrantur? Sumptuosiores aliquando in Ecclesiis intituunt apparatus, sed vel ad ostentationem, vel ad æmulationem; parum curantes, ut fideles Deo reconcilient, ut mensam Eucharisticam frequentiores accedant, aliisque similibus spiritus, & pietatis exercitiis vacent.

7 S. Augustinus super illa Christi verba: *Vos ascendite ad diem festum hunc*, observat, Christum dicere: *diem festum hunc: in die festo hoc, vos gloriam humanam requiritis*, quia ut plurimum in apparatusibus festorum, plus gloria humana queritur, quàm gloria Dei. Festo Tabernaculorum Jerosolymis appropinquante, proximiores secundum carnem Christi cognati, eidem in Nazareth commoranti dixerunt: *Transi hinc, & vade in Judæam*: sed quo motivo id Christo suadebant? num fortè ut in Templo verbum Dei annunciando, impios ad poenitentiam provocaret? aut ut in illo festo, ad quod omni ex parte innumerus concurrebat populus, æterni Patris sui honorem zelaret? nequaquam: sed, ut Discipuli sui viderent operatua, quæ facis: nemo quippè in occulto quid facit, & querit ipse in palam esse: *si hæc facis, manifesta te ipsum mundo*. Circa quæ verba S. Thomas ait: *Volebant captare gloriam de bonore humano, quæ Christo exhiberetur à turba*. Eodem modo Rupertus Abbas hunc Textum commentatur, inquit: *Gloriam hujus mundi amantes*. Volebant igitur ipsum quoque Filium Dei inducere, ut festi sanctificationem per vanitatis motivum prævaricaretur. Idèdque illos mox à se repulit, dicens: *Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum*; circa quæ verba S. Augustinus interrogat: *Quid est, hunc? ubi gloriam humanam queritis. Quid est, hunc? ubi extendere vultis carnalia gaudia, non æterna cogitare*. S. Antonius de Padua in concione super hoc Evangelium hanc adhibet Glossam: *Ad diem festum hunc, qui scilicet est ad mundanam conversus letitiam, & non factus ad divinam reverentiam*. Albertus Magnus denique hanc à Christo, cognatis datam reprehensionem, his clariùs exprimit verbis: *Ascendite ad diem festum hunc, in quo videri, & videre queritis in vanitate, & concupiscentia: non propter solemnitatem, sed propter vanitatem, quæ fiebat, ad solemnitatem ascenderunt*.

8 Observandum quoque hoc loco est, quæ phraſi hoc festum, in prima sui origine, Israël à Deo præscriptum fuerit: *A quinto decimo die mensis hujus septimi, inquit, erunt ferie tabernaculorum, septem diebus Domino*. Ubi singulariter notandum est ly *Domino*, quod Oleaster considerans ad intentum nostrum ait: *Non sunt hæc nostra solemnitates & festa, neque enim modis nostris aut jucunditatibus vacandum est, sed Domino: curanda enim tunc maxime sunt, quæ sunt Domini*. Ex Textu quodam Tertulliani colligitur, Deum, legem Sabbati, & vacationem ab operibus præscribendo, dixisse: *omne opus tuum non facies in eo*: Unde subdit: *In toto errabant Pharisei circa legem Sabbati, non animadvertentes eam, conditionaliter eam indicentem, serias operum sub certa specie eorum præcepisse*. Nam cum de die Sabbati dicit: *Omne opus tuum non facies in eo, dicendo: tuum, de humano opere desinit, quod quisque ex artificio vel negotio suo exequitur, non de divino. Opus autem salutis, incolumitatis, non est hominis, sed Dei proprium*. Et hæc proprie

Luc. 8. 41. Multi concurrunt ad solemnitates, & indulgentias plenarias, sed paucissimi illis capiunt fructum.

S. Anton. de Pad. ser. in Dom. 24. post Trinit. 26. 2.

D. Chrysost. ser. 14.

S. Aug. in Eccl. 41.

Exod. 32. 19. Cur Deus dixit Sabbatum meum.

AA. Apoll. 1.

S. Basil. in c. 111.

Thom. 1. 4. Quomodo intelligatur quod pauci veniant ad solemnitates. Interlin. Oleaster ib.

Quia pauci recta intentione veniunt ad Templum.

Plal. 13.

Ecclesiastici

cantant in choro intus, et temporaria lucra.

Joan. 7. 8. S. Aug. Tract. in Joan. in diebus festis, plus queritur gloria humana, quam divina.

S. Th. ib.

Rup. Abb. 1. 6. in Joan.

S. Aug. ibid.

S. Anton. de Pad. ser. in Eccl. 3. Post.

Abb. Mag. ib.

Lev. 23. 34.

Oleaster ib.

Tertull. 1. 4. cont. Marcion. c. 2. Gloss. ad c. 2. Lev. De die festa nostra advertendum in illis, quæ queruntur salus æternam.

prie sunt, opera quæ festa à Deo instituta honorant, & condecorant. Quando verò in illis gloria Dei, & animarum nostrarum salus non attenditur, Deus illa tanquam sua non agnoscit, quin potius tanquam sibi molesta odio prosequitur.

9 *Facta sunt mihi molesta.* Quibus verbis, ut Dionysius Carth. inquit, *Loquitur Deus more hominis fatigati, & tedio affecti de aliquo facto.* Quod etiam Textus Hebraicus subindicat, qui ita legit; *Fuerunt mihi ad gravitatem: laboravi sustinens;* quia solemnitates Judæorum hypocrisis, utpotè interius ad fines temporales à Judæis ordinatæ, quasi insupportabile onus illum premebant. Unde & Oleaster legit: *Calendas vestras, & solemnitates vestras odivit anima mea, fuerunt super me ad onus, laboravi ut ferrem.* Haymo Episcopus Halberstadiensis verba illa, *laboravi sustinens*, ita exponit, ut sensus sit: *quasi laborare me fecistis supportando malitiam vestram, & suspendendo vindictam, dum expecto diutissimè conversionem, & penitentiam vestram.* Cui consonat Dionysius Carth. qui per onus hoc, quod Deus in hisce solemnitatibus sustinet, peccata intelligit, quæ impij & perverſi Hebræi in iisdem committebant; unde ait: *laboravi sustinens, id est, adeo graviter me offendistis, quod sustinendo vestra peccata, per modum laborantis me habui.* Enimverò, quod alios execrandos homicidiorum, rapinarum, blasphemiarum, obsecrationum, aliarumque similium in Scripturis sacris sæpius expressarum iniquitatum excessus attinet, nusquam invenimus, quod Deus, qui tribus digitis molem terræ appendit, se gravatum & oppressum esse lamentetur, sicuti se gravatum asserit, ex peccatis, quæ in festis suis committuntur; cujus ratio est, quia, ut in Discursu 6. probavimus, hæc peccata inter alia sunt gravissima. Unde S. Hieronymus super Isaiam ita legit: *Falti estis mihi in satietatem: pro quo interpretatus est Aquila: laboravi sustinens; Symmachus vertit: defeci miserans, ut ostendat, se nequaquam ultra misereri.* Peccata enim enormia esse debent quæ Deus inexpiabilia omnique venia indigna esse declarat. Imò Deus apud eundem Isaiam eodem capite ob eandem causam sacrificia ipsorum acceptare, & placari renuit, dum ait: *Ne offeratis ultra sacrificium frustra, incensum abominatio est mihi, id est, detestor, & pro nihilo deputo illud, ac frustra videmini mihi servire exterius, dum offenditis interius.* Gratissima enim Deo sacrificia sunt, actus contritionis de peccatis concepti, Psalmista attestante, qui ait: *Sacrificium Deo Spiritus contribulatus, cor contritum.* Hebræi autem loco ejus, quod Deum in festis per sacrificiorum oblationem de peccatis commissis placare deberent, nova insuper peccata committebant; Et idè Deus ait: *Ne offeratis ultra sacrificium frustra, id est: ut Haymo prædictus exponit: Absque mundo corde, & puri intentione.*

Propter execranda peccata quæ in illis committuntur, Isa. 4. 14.

S. Hier. in c. 1. 16.

Isa. 1. 13.

Ps. 10. 19.

Haymo.

Cut Deus execratus fuerit holocausta, in sanctuario sibi oblata. II. 1. 15.

A. A. Eccl. Mediol. p. 83. Concl. Prov. 3.

10 Quis unquam præsumere potuisset, quòd quando Scribæ, Pharisei, Sacerdotes & Levitæ elevatis, in cælum manibus, sacrificia & holocausta coram Sanctuario offerebant, cæcus illorum sceleratus, & iniqui à Deo appellandi essent? Et tamen Deus ille, qui scrutatur renes & corda, expressè protestatur, inquit: *Iniqui sunt cæcus vestri, cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos à vobis, manus enim vestra sanguine plene sunt.* Nec mirum, quia magna pars hominum non solum ad festa quæ sanctificari debent, cum conscientia contaminata convolant; verum etiam sæpè hunc sibi præcipuè finem propositum habent, ut illa omni sordium genere commaculent, plerique enim impij Christiani, festis non alio fine utuntur, quàm ut in iisdem carnalibus appetitibus suis plenè satisfaciant, & *servire faciant Deum, & Sanctos peccatis suis.* Quem intolerabilem abusum, festa in fomentum dissolutionum adhibendi, S. Carolus Borromæus in quodam Concilio Provinciali his verbis deplorat: *Ea sunt morum corruptela, is depravatus usus, ab omni & divina & humana lege alienus, ut Deo dicasi dies, sanctisque rerum officiis consecrati, ac Spiritus sancti doctrina instituti, tum ad recolenda divina beneficia, tum ad honores debitos Sanctis tribuendos, ad eorumque vite imitationem excitandam, non modo, ut oportet, sanctè non colantur, sed quod gravissimum est, nefariè violentur, operibus, officiis, rerumque actionibus, ab eorum cultu & pietatis Christianæ studio alienis.* Unde clarè videtur, quod Christiani Hebræo-

rum imitentur abusus, contra quos Deus apud Amos Prophetam c. 5. ut diximus, protestatur, inquit: *odi & projecisti festivitates vestras, & non capiam odorem carnis vestrorum.* Quem textum Dionysius Carth. his verbis exponit: *hec autem idcirco dicuntur, quoniam sacrificiis, & celebrationibus festivis istorum, tot scelera erant admixta, quæ Deo non placuerant: opus enim Dei fecerunt tam irreverenter; unde pro nobis Christianis idem Author sequentem deducit moralitatem: Festivitates Christianorum, qui festis diebus vitiis carnis, ludis, & vanitatibus vacant, & plus solito peccant, despiciat Deus, non enim veraciter solemnizant, quoniam Deo reverenter non adstant, nec diem expendunt in actibus sanctis celebriter.* Idem quoque, horum verborum: *non capiam odorem carnis vestrorum*, hunc sensum esse dicit: *Preces & hostia, atque obsequia talium factore sunt plena, cum oriuntur ex turpissimo fonte, puta ex anima mortalibus culpis obnoxia; idè quoque apud Isaiam Deus inquit, incensum abominatio est mihi; quia ut incensa, quæ offeruntur, gratiam Deo spirent odorum fragrantiam, necessum est, ut conscientia nostra, quæ illa offert, bonum exhalet odorem; illum nimirum, de quo Apostolus dicebat: Christi bonus odor sumus.*

Am. 5.

Dia. Carth.

Isa. 1. 13.

1. Cor. 2. 11.

DISCURSUS IX. ARGUMENTUM.

Sensualitas carnis, per gulam nutrita, diebus festivis hoc præcipuè sine abutitur, ut nostris vacemus commodis, nostrisque inordinatis appetitibus satisfaciamus.

THEMA.

Incenderunt igni sanctuarium tuum, in terra polluerunt tabernaculum nominis tui, Pl. 73. v. 7.

1 Inter alias miseras, quas Psalmista Jerosolymæ accidisse deplorat, quando à Chaldæis destructa fuit, una eaque præcipua, fuit sanctuarii prophanatio, festorumque, & omnium aliarum solemnitarum, quæ in Dei honore celebrabantur exterminium; unde subditur: *dixerunt, quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra.* Quod verò spirituales attinet sensus, dicta verba Hugo Cardinalis, de implacabilibus infernalium spirituum, contra Deo, sanctisque ejus in diebus festis debitum cultum, persecutionibus intelligendum censet, siquidem ad ea prophananda impuras adhibent concupiscentiæ carnalis flammæ; unde Hugo Card. ait: *Incenderunt igni cupidinis, neque enim tantum dæmones, sed & sacerdotes luxuriosi incendunt sanctuarium Dei igne luxuriæ suæ.* Qui abusus in christianismo impios inter & flagitiosos invaluit nimium, dum festos specialiter dies appetituum lascivorum defœdant turpitudinibus: *Incendant igne cupidinis sanctuarium Dei, polluant tabernaculum nominis sui.* Nemo equidem dubitare potest, quin gula efficacissimum sit libidinis fomentum; hæc autem vel maximè in solemnitatibus locum habet, ut proinde non immeritò D. Chrysostomus dixerit: *In festis multum merum, mensa referta, ad satietatem commensatio; sed quo successu? ibi turpitudine, ibi omnis pompa satanica.* Cui & Origenes abusu, de diebus festivis ab Ecclesia introductis in libro contra Celsum tractans, ingemiscit in hæc verba: *Confer nunc etiam hæc quæ diximus cum Celsi festis, & gentium, & vide, an non longe potentiora sint hæc nostra, quàm illa, in quibus superbia carnis feriat, lascivique indulgens petulantè ebrietas, libidinibusque.* Ubi ebrietatem libidini associaram videmus, quæ vltia tunc temporis in gentium festis insolenter triumphabant; sed utinam idem hic abusus nostris quoque diebus minimè prævaleret.

Irrucentia gula, & igne cupidinis profanantur festivitates nostræ.

Hug. Car. 11.

D. Chrys. 1. 9. ser. 34. de Refut. Christi. Orig. 1. 7. contra Celsum.

Cut vigilam quorundam festorum jejunantur.

S. Ber. in ser. 1. vig. S. Andree.

2 Non absque causa principales Ecclesiæ solemnitates, vigilæ, jejunia, carniarumque præcedunt abstinentiæ, utpotè mediis quibus carnis nostræ reprimatur rebellio, ut majori cum honestate & continentia festivitatem obeamus; dicente S. Bernardo: *Sanctorum festa præcipua Patrum sanxit auctoritas, votivis præveniendæ jejunii, utiliter planè; & non ad insipientiam nobis, si affueris, qui advertat; multa siquidem quotidiè peccata contrahimus, & in multis offendimus omnes, nec tutum omnino est celebrandas suscipere festivitates sacras, maximeque eas, quæ maxime sunt, nisi prius abstinentia purificatione præmissa, quæ & digniores, & capaciores inveniamur spiritualium gaudiorum.* Atque hanc qui-

quidem institutionis vigiliarum rationem S. tradit Bernardus; verumtamen, ut in Discursus hujus progressu docebimus, unice in hoc incumbit Ecclesia sancta, ut festa, corde, animaque pura, munda, & casta, quam studiosissime solemnizemus, ideòque corporis macerationem, & abstinenciam, hunc in finem singulariter deferentem, præscribit.

3 Duos S. Scripturæ textus sibi invicem prima fronte dissonos mihi in præsentem contemplari videor; nam apud S. Matthæum Salvator noster præcipit, dicens: *Orate, ne fiat fuga vestra in hyeme, vel Sabbato.* E contra verò S. Lucas eadem verba ita recenset: *Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vite;* quæ namque duos hos inter textus considerari potest relatio? S. Augustinus utrumque conjungens, S. Matthæum metaphoricè, sanctum verò Lucam clarè locutum fuisse arbitratur; ita ut, quod primus per *Ly hyeme* inferre voluit, idipsum secundus per *Ly curis hujus vite* declaravit; & quod S. Matthæus per nomen *Sabbati* significavit, S. Lucas expresserit nominibus *crapula & ebrietate*; quia nimirum relatio Domini cam inter, & festa, ex una parte, & gulam ac ebrietatem ex altera intercedit; nimirum quantum confirmant, stabiliuntque sæcula nostra, & stabiliunt præterita, dicente S. Augustino: *ad hyemem pertinent cura hujus vite, quas Lucas aperte posuit; ad Sabbatum autem crapula & ebrietas. Cura quippe tristes sunt, velus hyems, crapula verò & ebrietas carnaliteria, luxuriaque cor submergit, atque obruit, quod malum propterea Sabbati nomine significatum, quia hoc est, sicuti & erat Iudeorum pessima consuetudo, illo die delicias affluere, cum spirituale Sabbatum ignorant.*

4 Hugo Card. illud à Deo circa Sabbatum factum præceptum: *omne opus servile non facietis in eo*, exponens, inquit: *semper illud opus faciendum est, de quo Ierem. 6. operamini, non cibum qui perit; sed qui permanet in vitam eternam; sed in festis malim magis operantur cibum, qui perit, scilicet, qui gula tunc se exponunt.* Legatis, si placet, caput 23. Numerorum, ibidemque mulieres Madianitides ad populum à Deo seducendum à cibis, & epulis idolis oblati inceperunt inveniatis; ad has namque gustandas populum inducebant, indeque ad eundem in idololatriam præcipitandum progrediebantur. Idem quoque in diebus festis demonis est artificium, nam sub prætextu lætitiæ efficit, ut lauta præparentur convivia, diversotum inter se incantur confortia, recreationes quoque instituantur, licitæ quidem, sed in eum finem ordinatæ, ut per illas ad quemvis impudicitæ excessum lata aperiatur janua.

5 Deus olim festorum sanctificationem prævaricantibus comminatus est, dicens: *Dispergam super vultum vestrum stercus solemnitarum vestrarum.* Sed quænam, obsecro, solemnitates inter, & stercus, analogiæ est proportio? Ni fallor, Deus huc verbis ad abusum crapularum, & ebrietatum, à dæmone diebus festis introduatarum, quæ tandem in excrementa resolvuntur, alludere voluit; comminatus enim est, quod ejusmodi transgressores per dysenterias, per ignominiosos morbos, aliaque probra castigaturus esset. Sacra Sponsa olim in sacris Canticis ait: *Surgam, & circumibo civitatem per vicos, & plateas:* Idem quoque multi parum timorati diebus festis facere contendunt, siquidem à primo momento, quo è strato surrexerunt, toto die nil aliud faciunt, quam quod diebus festis per vicos, & plateas discurrant, ut per lascivos obturæ effreni appetitui carnis satisfacere valeant: at verò, quisnam tandem hujusce divagationis iusto Dei judicio subsequitur eventus? *Invenimus me vigilas, percusserunt me;* siquidem dum hoc modo quaqua verum oberrant, similis dissolutionis affectus obvios habentes, tandem in rixas, duella, & strages pessimas incidunt. Dionysius Carth. super eundem Malachiæ textum scribens: *Stercus solemnitarum significat immunditiam visiorum, quæ in festis vestris committitis, & irreverentiam quam mihi facitis, in vos manifeste convertam, vos confundendo ac puniendo.* Deus namque in poenam impudicitæ, quæ lascivi divinum ejusculum prophanant, permittit, ut ignominias, & contumelias irreparabiles recipiant.

6 Deus olim per Isaiam populo suo exprobravit, dicens: *iniqui sunt cæcus vestri;* idque, ut Hugo Card.

exponit, quia non spirituales hostias offertis, sed carnales, & carnali intentione; & ideò idem Deus pariter per Isaiam alibi inquit: *Non me invocasti Jacob; nec laborasti in me Israel; non obtulisti mihi arietem holocausti tui, & victimis tuis non glorificasti me.* Cupjatio est, quia festorum prophanatores, & maxime lascivi, festis abutuntur, ut carnalibus suis desideriis indulgeant. Et ideò Deus ibidem mox subdit: *Verumtamen servire me fecisti in peccatis tuis; præbuiisti mihi laborem in iniquitatibus tuis.* Albertus Magnus, inter alias transgressionis quibus Deus in festis offenditur, hanc quoque annumerat, dicens: *Alii per obscena deturpant, potibus & escis, & veneris intendentes, nec veniunt ad festum, nisi ut impudico oculo ibi juvenculas inspiciant, & videantur ab ipsis.* Quemadmodum gentiles facere olim consueverunt, qui in sacrificiis, & festis, in honorem Deorum suorum institutis, primò quidem crapulæ indulgere, exinde verò magis iis obsequium præstituri, nulli non obscenitati vacare solebant; quem in finem circa eorum templa densæ extruebantur sylvæ, in quibus sese inter turpitudines occultabant; ad quod Tertullianus alludens, inquit: *Quæ idololatria solemnitas sine ambicione cultus & ornatus in illa lascivia, & ebrietas, & plurimum viciis & ventris, & libidinis causa frequentatur.* Qui idem Author de Christianis, qui à gentilibus Imperatorum inimici, eò quod in natalibus eorum licentiæ frænum relaxare nollent, proclamabantur, tractans, sequentem instituit discursum: *Propterea publici hostes Christiani, quia Imperatoribus neque vanos, neque mentientes, neque temerarios honores dicant, quia vera Religionis homines, etiam solemnias eorum, conscientia potius, quam lascivia celebrant. Grande videlicet officium, focos & toros in publicum educere, vicatim epulari, civitatem taberna habitu abolere, vinolentum cogere, catervatim cursitare ad injurias, ad impudentias, ad libidinis illecebras. Ecce vobis, quam exactè paganorum idololatriarumque vestigiis inhæreant Christiani, dum in festis & solemnitatibus carnales venantur immunditias: Siccine exprimitur publicum gaudium per publicum dedecus? (verba sunt consequentia ejusdem Tertulliani) hæcne solennes dies Principum decet, quæ alios dies non decet? qui observant disciplinam de Caesaris respectu, hi eam propter Caesarem deserunt, & malorum morum licentia pietatis erit? Occasio luxuria Religio deputabitur? Onos merito damnandos! cur enim vota, & gaudia Caesarum, casti & sobrii & probi expungimus? Quæ inter verba quem non percellent ista: occasio luxuria, Religio deputabitur? Igiturne temerari adeò, & sacrilegi inveniuntur, ut festa, in Dei Sanctorumque honorem instituta, in sensualitatem, & carnalium illecebrarum adimpletionem impendamus? quin potius S. Nili audiamus consilium dicentis: *Præstat domi quiescere, quam ut quis, dum festa colere sibi videtur, demoni in prædam cedat.* Quod pariter S. Bernardus respexisse videtur, dum ait: *Nihil dubium, quin gratior ei sit, & multo acceptabilior illa festivitas, quæ intenditur epulis animarum, quam si ea, quæ celebratur à secularibus, curam carnis perscipientibus in desideriis voluptatum.**

7 Memineritis utique, quanta cum severitate irrevocabilem mortis sententiam ipsemet Deus in infelice illum pronunciarit olim, qui in Sabbato ligna colligebat, ut scilicet ab omnibus in mortem usque lapidaretur; at causam tam severæ justitiæ si nosse desideratis, S. Cyrillum audire dicentem: *Idcirco enim is, qui ligna Sabbato colligit, lapidibus obruitur, quasi qui veritatem in typo violaverit.* Alias equidem inter Sabbati observantias prohibebatur Israel ignem accendere, quam licet legem hic non transgrederetur, ligna nihilominus, quæ ignis sunt alimentum, collegit, ideoque punitus fuit. Ita quoque Deus in festorum suorum sanctificatione ignem accendi vetuit concupiscentiæ carnalis, nihilominus quot quantosque reperire fuerit, qui ligna colligunt, id est, occasiones, & incentiva aucupantur luxuriæ, & incendunt igni sanctuarium Dei? Ideòque S. Basilii 1. Itaiæ caput commentans, inquit: *Idcirco jubet, ut ne ignem accenderent, hoc est, ne quis sinat se exuri incendio carnalium affectionum.* Unde ex mente ejusdem S. Doctoris, in die Dominico, & festo ligna colligere ad accendendum ignem, est per plateas, & vicos oberra-

Isa. 41. 22. Perstringitur impudicitia, quæ committitur festis diebus.

Alb. Mag. in c. 1. Luc.

Gentiles festis suorum Deorum colebant crapula, & libidine.

Tertull. 1. de Idol. c. 1.

Tertull. 1. Apol. c. 33.

Hos sæpè invitantur Christiani diebus festis.

S. Nilus de vitiosis affect. S. Bern. ser. 1. in fest. omn. Sanct.

Num. 35. 22. C. dicitur myseri, quod Deus olim ligna colligentem in Sabbato lapidari mandaverit. Cyrill. Alexand. 1. 4. in Ioan. eu. 8. n.

S. Basil. in c. 1. 1. 1.

Matth. 24. 10.

Luc. 21. 34. Constat autem scripturæ S. loca circa hanc mat. 24. 10. apparet contraria.

S. Aug. 1. 2. de Contem. E. mag. c. 77.

Hug. Card. in c. 17. Ierem. Ioan. 6. 27. In festis malim plerumque indulgentiæ, & crapulæ. Num. 23.

Malach. 2. 3. Quid intelligatur per stercus solemnitarum.

Luc. 4. 2.

Dion. Carth. in Malach.

Isa. 11. 4. Hug. Card. ib.

oberrare, ad querendam obsectorum lascivorum, & impudicorum consortiorum occasionem, ac proinde quid mirum, si inde iusta Dei provocetur indignatio?

8 Deus per sacros Doctores, Spiritus sancti inspiratione illuminatos, multifariam nos monuit, ut festa anima, & corpore mundo, atque ab omni amore, & affectu carnali purificato sanctificemur, in illis odoratissima Deo incensa adoleamus, in signum quod omnem immunditiam scetorem planè abominemur; unde S. Augustinus ait: *Es suavisimum adolemus incensum, cum in eius conspectu, pio sanctoque amore flagramus*. Origenes specialem nos docet modum, quo paschalem solemnitatem semper celebrare valeamus, dicit enim: *Abstinens à mundanis voluptatibus multos seducens, nec alens carnis ferociam, sed suggillans corpus suum, & in servitutem redigens, semper agit pascevas*. Et idè inter ritus, quibus Deus populo suo agnum paschalem manducari præcepit, unus fuit, ut scilicet eundem cum lactucis silvestribus, quæ amaræ erant, manducarent, & tamen pascha inter cætera festa celeberrimum erat; cuius præcepti S. Eligius hanc rationem assignat, quia *lactuca agrestis valde amara est, & in viris luxuriam reprimis*. Origenes modum docere volens, quo solemnitates Paschatis, Pentecostes, alique magis insignes sint sanctificandæ, inquit: *qui perfectus est ratione, operibus, cogitationibus perpetuo haret Deo, semper agit dies Domini*. Novatinus ex autoritate Oleastri probat, verbum *solemnitas*, in Hebræo idem significare, quod *agnus*, ut per hoc innuatur, quod ad dignè festa celebranda unicem requiratur, ut veluti agni immaculati puri semper inveniamur.

9 S. Isidorus Pelusiota præceptum de celebrando die septimo, Levit. c. 23. impositum, examinans, multasque enumerans virtutes, quæ in diei Dominicæ sanctificatione à nobis exercendæ sunt, ita scribit: *omnia quæ animæ lucrum afferunt, expleri præcepit, hoc est precationem, quietem, admonitionem, beneficentiam, pudicitiam, continentiam, veritatem, puritatem*. Ubi benè observandum est, quod trinitas diversis nominibus pudicitie faciat mentionem. In festis quoque Propitiationis (prout probat Abulensis) tota die abstinere à cibo, viginti quatuor horis in jejuniis perseverantes; quodque vel maximè proposito nostro deservit, est, quod pariter à mulieribus, & balneis abstinere debuerint. Origenes de eadem propitiatione in quadam homilia ita scribit: *Est adhuc & alia festivitas, cum affligunt animas suas. O mira festivitas! dies festus vocatur afflictio animæ; hic enim dies est propitiationis. Vide ergo, si vis diem festum agere, si vis, ut latetur Deus super te, afflige animam tuam, & humiliaeam. Non ei permittas explere desideria sua, nec concedas ei lascivias evagari, & in quantum fieri potest, afflige*. S. August. in quodam sermone de dedicatione Ecclesiæ modum tradens, quo eandem duplicato cum fructu celebrare valeamus, inquit: *Ita agere studeamus, ut semper festivitatem duplicem celebrare mereamur, & quomodo de templi vel altaris consecratione gaudemus, sic indivisibiliter de corporis castitate, vel animæ puritate, spirituale gaudium habere mereamur*. Notus est omnibus eximius ille zelus, quo S. Hieronymus continentiam æmulari consueverat, maximè quando in sacras Basilicas ingrediendum erat; Hic igitur contra Vigilantium ita scribit: *Quando iratus fuero, & aliquid mali in animo meo cogitavero, & me nocturnum phantasma deluserit, basilicas martyrum intrare non audeo, ita totus & corpore, & animo horresco*. Quod si igitur S. Hieronymus, vir adè sanctus, & incontaminatæ vitæ, ita sensit, somnia, & illusiones quæ citrà voluntatem patiebatur, abhorrendo, quanti supplicii, qualisque culpæ reus erit ille, qui diebus festis, quibus Sanctorum virtutes nobis honorandæ, & imitandæ proponuntur, idè ex proposito ad Ecclesias se confert, ut in iisdem objecta lasciva & impura videre, atque in ignominiam, & vilipendium cultus iis debiti, mala sua desideria nutrire, & fovere possit? In secundo libro Eisdæ, Sabbati per opera servilia prophanatio describitur pariter, & condemnatur; circa quam historiam V. Beda in Allegoriis ad nostram eruditionem ita scribit: *Imponunt a suis vinum, uvas, ficus, & omne opus, & inferunt in Ierusalem, cum oblectamentis carnalibus stultos animi nostri motus onerantes, per hac & huiusmodi tentamenta, quietem nostri cor-*

dis Deo deditam violare conantur. Porro, quanti Deus faciat, quod ejus festa cum honestate & continentia frequentemus, Origenes his verbis demonstrat: *Est ei, inquit, magna festivitas humana salus. Quomodo putas, letificas, cum is qui fuerat impudicus, sit castus?* Pari autem modo dicere nobis licebit, quantum putas execrabilis Deo erit, qui cum antea castus esset, ex industria, & proposito solemnitatis loca frequentat, ut fiat impudicus? Quod si quis eo fine in ejus ingrederetur sanctuarium, ut impudici amoris ignem in se accenderet, numquid talis igne inextinguibili, & infernali concremari meretur?

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Dierum festorum prophanatores Dei in se flagellati, & supplicia provocare, variis exemplis ostenditur.

THEMA.

Dixit Dominus ad Moysen, morte moriatur homo iste, obruat eum lapidibus omnis turba, Num. 15. 31.

1 Lectus Dei populus in solitudine constitutus, ibidemque virum quendam in die Sabbati ligna colligentem conspiciens, eundem apprehensum, Moysi & Aaroni, universæque Reipub. Hebrææ multitudinis, præsentavit judicandum; à quibus cum squalidum in carcerem conjectus esset, iidem de debito ei irrogando supplicio ambigentes, Cæleste consuluerunt oraculum; à quo ex signatura divinæ Justitiæ sequentem retulerunt sententiam: *morte moriatur homo iste, obruat eum lapidibus omnis turba*. Enimverò pro delictis ordinariis judicandis, Princeps, Judices, & tribunalia adhibere solet, quæ in materiis criminalibus justitiam communiter administrent: at verò in delictis seu criminibus læsæ Majestatis, qui contra ipsiusmet Principis personam directè committuntur, non Judices vulgares, sed seipsum constituit, qui condemnationem promulgat: ita quoque in præsentem, licet alias causas, consilium, & Judices, per Moysen & Aaronem deputati, deciderent; nihilominus quia hæc Sabbati transgressio ipsummet immediatè offendit, læsitque Deum, idè ipsemet hanc denunciavit mortis sententiam: *dixit Dominus ad Moysen, morte moriatur*: id quod Regius Propheta inferre voluit, quando contra sacratum solemnitatum prophanatores per ipsiusmet Dei manus flagellum vibrari postulat; cum tamen Deus ordinariè per creaturas, delicta castigare soleat, juxta illud Sapientis: *armabit creaturam ad ultionem inimicorum*. Ad puniendum verò execrandum prophanationis festorum sacrilegium, Davidi usitatus hic puniendi modus minimè sufficere videbatur, ac proinde suis Deum precibus, ad hosce peccatores temerarios propria manu percutiendos, extimulat, dicens: *leva manus tuas in superbias eorum in finem; quanta malignatus est inimicus in sancto? Et gloriati sunt, qui oderunt te, in medio solemnitatis tue*. Et paulò post idem sanctissimus, & contempti honoris, & cultus divini studiosissimus Rex, Deum ulterius instigare pergit, ne hosce sacrilegos propriis manibus castigare desinat, dicit enim: *ut quid avertis manum tuam, & dexteram tuam de medio sinu tuo in finem?* quæ verba, scilicet: *leva manus tuas*, Agellius hunc sensum habere dicit: *Potentiam tuam profer ad superbiam, & elationem hostis penitus dejiciendam atque deprimendam, propter ea omnia, quæ operatus est in Sancto*. Hugo Card. autem verba illa: *In finem*, idem significare dicit, quod ad ultimum usque vitæ momentum, quia hi sacrilegi mala morte communiter vitam suam claudunt, quia ut plurimum impenitentes moriuntur: *Repellitur in finem*, inquit, *qui in peccato moritur, contra quod supra petit Ps. 43. Exurge, scilicet ad adiuvandum; & ne repellas in finem*. S. Remigius quoque verba illa Davidis: *ut quid Deus repulisti in finem*, exponens, inquit: *Repulisti nos in finem, hoc est, omnimoda repulsione*.

2 Tametsi Christus Dei Filius discipulis suis continuò hanc doctrinam inculcaverit, *discite à me, quia mitis sum*, attamen in Euangelio Joan. cap. 2. eundem vehementer iratum propriis manibus suis (de quibus sponsa in sacris Canticis prædixerat: *manus illius tornatiles aureæ, plena hyacinthis*) flagellum contexuisse, eodemque armatis ambabus manibus suis templi, & festorum pro-

Orig. Hom. 21. in Num.

Prophanatores festorum ab ipso Deo judicantur, & puniuntur.

Num. 15. 31.

Psalm. 71. 1.

Sap. 1. 18.

Agell. lib.

Hug. Card.

S. Remig. lib.

Math. 23. 19.

Joan. 2. 19. Cant. 5. 14. Hoc clarè ostendit dum flagello ejus citè templo vendentes, & ementes.

Diebus festis maxime abstinendum ab immundis & carnalibus, S. Aug. l. 10. de Civ. Dei, c. 4. Orig. lib. cont. Cels.

Exod. 12. 8.

S. Elig. Novit. hom. 24. Orig. l. 8. c. 6. Cels.

Nov. Elect. fac. l. 2. c. 1. n. 167.

S. Isid. Pel. l. 1. c. 71.

Diebus festis debemus affligere animas nostras.

Abulen. in Lev. c. 23.

Orig. Ho. 23. in Num.

S. Aug. Ser. 4. in Ann. Dedicationis temp.

S. Hier. cont. Vigil.

Gravissimi peccant qui ob lascivos aspectus ingrediuntur Ecclesias. S. Efd. 13. V. Beda l. 3. Alleg. 17.

prophanatores severissime flagellasse legimus: *Invenit in templo vendentes boves, & oves, & columbas, & nummularios sedentes, & cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo.* Licet enim Deus à poenis hominibus indulgendis omnino abhorreat, utpote qui ad benefaciendum iisdem totus propendet, ideoque *diversa in misericordia* esse dicitur, cui proprium est *misereri semper*; & quamvis iustitia verum sit divinæ suæ essentiae attributum, attamen postquam Isaias dixisset: *Ira-sceat, ut faciat opus suum*, mox tamen subiungit: *Alienum opus ejus, peregrinum est opus ejus ab eo.* In hac tamen urgentissima occasione, propria manu, præter consuetudinem, flagellum arripit, & signaturam iustitiæ, cujus executionem cæteroquin aliis committere consueverat, ipsemet exequitur; ut hinc dicamus, quod licet quoad alia scelera poenas nonnumquam dissimulet vel suspendat, aut verò aliis exequendas relinquat, quando tamen de festorum prophanatoribus agitur, ipsemet iusti, & severi vindicis officium propria manu exerceat. Unde S. Joannes notanter unicum hujus divini furoris motivum fuisse advertit, quia hi ementes, & vendentes solemnitate Paschalem prævaricari non erubuerant; dicit enim: *Propter eas Pascha Iudeorum, & ascendit Iesus Ierosolymam, &c.* Unde colligere licet, quod flagella iræ divinæ suam communiter à Christianorum impietate originem habere solent, qua dies festivos, & Dominicos, divino cultui, & obsequio consecratos, injuriis, & contumeliis afficere non erubescunt. Illud quod Concilium quoddam Burdigalense aperte confirmat; postquam multa scandala, & excessus, qui in diebus festivis à plerisque parum timoratis hominibus committuntur, perstrinxisset; moxque subiungit: *Ex quo dubitandum non est, magna ex parte tot calamitates, quibus jam pridem conterimur, à Deo tantis sceleribus incitato jure nobis infligi; Adversus præsentem iram placandam, vel etiam maiorem qua cervicibus nostris imminet avertendam, omnibus Provincia nostra Parochiis indicimus, ut populum suum frequenter, & serio commonefaciant, ut diebus festis non solum à quibuslibet prohibitis operibus sese contineant, verum etiam sacris omnibus Ecclesiæ mysteriis interfint.*

3. Ex porro quis dubitare poterit, quin annonæ penuria, famæ, tempestates, mortes animalium, inundationes, aliæque similes malignæ influentiæ, festorum temere prophanatorum iustæ suæ vindictæ, & castigationes divinæ? Deus enim apud Malachiam comminatur, dicens: *Si nolueritis ponere super cor, ut dotis gloriam nomini meo, mittam in vos egestatem, & maledicam benedictionibus vestris* (de sacerdotibus veteris legis loquitur) *& maledicam illis; ecce ego projiciam vobis brachium.* Modeterni cum textu Chaldaeo loco, *brachium*, legunt *semen*, ut sacri textus sensus illi: *Faciet Deus, negato Cælesti rore, aut immissa urigine, seu locusta, ne quod germinet semen.* Alius quidam Interpretes verborum illorum: *Maledicam, &c.* sensum, & intelligentiam hanc esse dicit: *Cuicumque rei vos benedixeritis, ego maledicam, ut si vos benedicatis agris, aut pecoribus, quo secunda sunt, ego ea omnia sterilia reddam.* Unde sacrilegii hujus fructus est egestas, & annonæ caritas: *Mittam in vos egestatem*, ubi Commentator quidam ait: *Hæc egestas est illa, de qua scriptum est: Egestas à Domino in domo impij.* Author Summæ prædicantium de iis qui se ab avaricia, ne dies festos debite sanctificent, seduci permittunt, inquit: *Pugni sunt in his, quæ ad Deum pertinent, qui libentius obolum laborando, quam Cælum feriando lucrantur; & ideo iusto Dei judicio talibus contingit, quod cælum pariter, & terram amittant; quia quantumcunque terra culturam adhibeant, nullum tamen hæc illis fructum parit, eò quod contra divinum præceptum cultivata fuerit.* Idem quoque Author donationes propter turpem erga Benefactorem donantem exercitam ingratitudinem revocabiles esse dicit, ac proinde cum Deus ad eò in nos liberalis extiterit, ut ex septem septimanarum diebus, sex nobis in proprium servitium indulserit, uncorantum die, scilicet Dominico, tibi reservato, nos autem ad eò erga hunc tam liberalem benefactorem simus ingrati, ne & hunc quoque ad nostram satisfactionem pro nostro libitu impendere non erubescamus, numquid iustum est, ut & lex reliquis pariter delituamur? Quoniam verò modo hi dies nobis eripiantur, idem Author sequentibus verbis declarat: *Iuste, inquit, alios*

nobis datos revocat, talia admittendo in eis impedimenta intemperiei, vel infirmitatis hominum, vel mortalitatis animalium, quod in eis laborare non possimus; sic qui unum subtrahimus, multos amittimus. In prosecutione ejusdem materiæ idem author adversus eos qui in diebus prohibitis laborant, his verbis exaggeratè loquitur: *Et quia inquit, ab ingratis omnia iuste auferuntur, iste Deus ab illis omnia aufert, ut quibus abutuntur, in illis puniantur. Vos subtrahitis à Deo dies suos, & occupatis prohibitis servos, & animalia, & Deus subtrahit à vobis dies vestros per pluvias, & hujusmodi, & servos per infirmitates, & animalia per mortalitates.* Hoc est, quod apud Aggrum dicitur: *Seminastis multum, & intulistis parum, intulistis in domum, & exsufflavi illud.* Iusto namque judicio Deus permittit, ut agri quantumvis bene exculiti, nullum prorsus referant fructum, nec non ut messis abundantior granariis illata disperdatur & pereat: *Super vos prohibiti sunt cæli, ne darent rorem, & terra prohibita est, ne daret germen suum; vocavi siccitatem super terram, & super montes, & super iriticum, & super vinum, & super oleum, & quæcumque profert humus, & super homines, & super jumenta, & super omnem laborem manuum.* Quarum omnium miseriarum unicam hanc rationem assignat: *quia domus mea deserta est; id est, quia diebus festivis negligitur Ecclesia, nec in iis aliis rebus vacatur, quam societatibus, & commerciis lascivis, nundinis, spectaculis, saltibus, & tripudiis, ludis item, vel etiam laboribus; unde in fine prædicti capitis dicitur: Faciebant opus.*

4. De Dagoberto Rege Franciæ scribitur, quod in legibus quibusdam, membranæ inscriptis, varias in eos statuerit poenas, qui in diebus sacris, laborem interdicentibus, opera servilia exercebant; multisque ejusmodi poenis enumeratis, subiungat: *Talis causa vetanda est, quæ Dominum ad iracundiam provocat, & exinde flagellatur homines in frugibus, & penuriam patiuntur.* Inter alia S. Berlendis virginis miracula, quæ Bollandus refert, hoc quoque unum est ex præcipuis. In mense namque Augusto impius quidam avaritiæ nimium deditus, dum messis frugum esset, universam familiam suam ad labores continuandos adigebat, maxime quia tempus conturbatum erat. Appropinquante autem die vinculorum S. Petri quem ibidem ex præcepto festivum fuisse credibile est: *Ecce jam ubique signis denuntiatis terminum laboris, omnes cessabant, sed ille solus operari non destitit; alii convitiis cum lacebant, alii correptionibus, alii minis, sed nec sic sedari potuit.* Denique divina percussus ultione quievit, manus enim qua manipulum collegit, nervis contracta fuit.

5. Idem quoque Author de S. Anscario refert, quod postquam in Frisia prædicando, sanctificationem diei Dominico debitam inculcasset, iis, qui in eodem per opera servilia prævaricabantur, gravia supplicia comminando, nonnulli auditorum suorum parum timorati, quia cælum serenum affulgebat, vix ab auscultato viri Dei sermone templo egressi, arrepta falce ad prata se receperint, ut solum demeterent, demessumque solum in cumulos adegerint; sed quisnam inde subsecutus est eventus? *Advesperascente die, omnes illi acervi, qui eadem die facti fuerant, divinitus igne consumpti sunt, illas illis permanentibus, qui in anterioribus diebus in medio præparati constabant: quæ facti populi in circuitu manentes, summum a longe carnentes, hostes adesse putantes timuerunt valde.*

6. In vita pariter S. Rabani Mauri scribitur, quod quia occurrente SS. Martyrum Januarii, & Magni festo, omnibus qui jurisdictioni Monasterii Fuldensis subiecti erant, tam viris, quam mulieribus, opera servilia exercere prohibitum erat, quidam ex iis Christianis, qui in illa quodam servitutis iugo adstricti erant, cultum & venerationem prædictis Sanctis debitam contemnens, in campum ad metendum egressus fuerat, jamque multos segetum manipulos collegerat, crimen hoc gravi poena luere debuerit: *Nam aer densissimus crevit in nubes, & tempestas sava exorta est, fulgura ventique vehementer undique ferebantur, coruscationes quoque valde terribiles, & fulgura discurrentia horrorem nimium mortalibus ingerebant, saltumque grande miraculum, Domino discernente inter venerantes, & festa Sanctorum ejus contemnentes; omnes enim acervi frugum, quos miser ille ea die messos congererat, Cælesti igne consumpti sunt, cæteris, quos vel*

Idem ib. nu.

Aggrus. v. 6

Cant. l. 1. de festis. 11. Fervor Da gobert. Re-gis circa cul-tam festo.

Bolland. T. 1. Febr. 3. pag. 113. Supra pu-nitio viola-toris festi.

Bolland. in vita S. An-scarii. 16. n. 61. p. 481. Fuit in die festo parati, quæ Cælesti consumpti.

Ibid. in vit. S. Rabani Mauri c. 7. n. 41. Aliud simile exemplum.

Iphel. 2. 4.

Iorn. 2. 16. Flagella iræ Dei oriuntur à prophanatoribus festorum.

Concil. Bur-digal. ann. 1547. de festis.

Exinde plorantque velut sterilius terra, & pecunia. Malachi. 2. 1.

Sanct. B.

Ribera ib.

Michael de Palatio.

Sum. Præd. c. Feriaz. 16.

Idem ib. nu. 24.

vel ipse, vel concives ejus pridie messuerant, illeſus per-
manens: cui optimè illa ab Amos conſcripta Prophe-
tia conſonat: *Eterit in die, illa dicit Dominus Deus, occidet
Sol in meridie, & tenebreſcere faciam terram in die lumi-
nis. Sed quænam futura eſt obſcurati aeris, & procelloſe
fulminum, & diluviorum, aquis agros abſorbentium,
tempeſtatis cauſa? Audite id quod immediatè ſequitur:
Convertam feſtivities veſtras in luctum, & omnia canti-
ca veſtra in planctum;* ſæpè enim, ut per experientiam
videmus, Deus in diebus ſolemniſſimis, ob irreveren-
tiam quæ à malis Chriſtianis poſthabentur, & contem-
nuntur, Cælum contrà nos armat. Dicit quoque in
præcitato Textu Deus: *Feſtivities veſtras, feſta ſua,
ſolemniſſitates, & feſta noſtra appellando, quia uti in Di-
ſcurſu octavo diximus, Deus feſta illa quorum ſanctifi-
cario à nobis prophanatur, veluti ſua agnoſcere dedigna-
tur, eò quod iis ad indulgendum appetitibus noſtris abu-
tamur.* S. Gregorius ab authore Summæ Prædicantium
citatus, prædictum Amos Textum exponens, inquit:
*Tunc feſtivities in luctum convertuntur, cum pro peccatis,
quæ in iſſis committunt, æternaliter puniuntur.*

7 In vita Camilli de Lellis, magni ſervi Dei, & Reli-
gionis miniſtrantium infirmis inſtitutoris, cum in obſer-
vantia ſanctificationis dierum feſtivorum ad eò exa-
ctum, & punctualem fuiſſe ſcribitur, ut ne quidem Eccle-
ſiam ſcopis emundari, aut altaria in illis diebus accom-
modari permiſerit, ſed ejuſmodi opera pridiano die
fieri præceperit: quia verò in Bacchianico, Patrio videli-
cet Solo, nonnullos pauperes à divitiis in diebus feſtis
ad laborandum cogi advertit, iſſdem imminentem Dei
vindictam prædixit, prædicendo, quòd niſi ab ejuſmodi
ſacrilega temeritate abſtinerent, agri eorum penitus de-
vaſtandi eſſent: id quod poſtea reſcripta prout prædixerat,
evenit; nam paulò poſt Regio illa per tredecim dies con-
tinuos tanta nivium copia oppreſſa fuit, ut multæ inde
arbores olivarum, aliorumque fructuum feraces, ruptæ
irreparabilia incolis damna conciliarint. Undè ſupra-
dictus Summæ prædicantium Author ſaluberrimè mo-
net, ut ſi non ob aliud motivum religioſum, ſaltem ad
minus ob intereſſe proprium ad augendum, obſervantia
præcepti huius in bona habeatur reverentia, & reſpectu:
*Cum, inquit, prout die, vel ſervitio, quod ei ſubtrahi-
mus, ſubtrahis quinque, & prout modio ſegetum, vel uno
denario quem credunt ſalvari, die tali operando, ex alia
parte decem amittunt.*

8 S. Gregorius Turonenſis de quodam refert, quòd
cui ſeſtuni diem S. Mariani, exemplo aliorum conci-
vium concelebrare, & ſanctificare abnuſſet, ignis qui-
dam Cælus ſuper domum ejus delapſus fuerit, qui
omnem ejus ſuppelleſtilem, omneſque illius greges, &
armenta, ſine ulla vicinorum vel minima læſione ab-
ſumpſit. B. Petrus Damianus in ſermone quodam de S.
Ruffino, nonnullorum refert lamenta, qui feſta in hono-
rem huius S. Martyris inſtituta, ab operibus ſervilibus ab-
ſtinendo, celebrare abnuebant: *Tumultuabantur enim,
onorofum eſſe dicentes, populum geminatis unius Sancti ſo-
lemnitatibus feriari.* Unde contumaciter caperunt cum
ſuis mulierculis non modo ſextrinis operibus audacter in-
ſiſtere, verum etiam ruralibus exercitiis liberius inſuda-
re. Sed protinus in eos ſententia divina animadverſionis
aleiſcitur; Caſæ eorum repente flamma corripuit, & non
ſolum domeſtica quæque, ſed quæ in agris erant, omnia globis
inextinguiſſimis conſlagravit. Cumque ad extinguen-
dum hunc ignem omnes ad vicinum flumen accurre-
rent, in illudque multa quæ jam ab igne correpta arde-
bant, inieciſſent, elementum illud ignis ſibi activitatem
vendicavit, ut perſpicuè probaretur, hoc non caſum, ſed di-
vini furoris eſſe indicium, quicquid mergebatur, extingui
non poterat. Miro igitur modo elementum illud vires ſui
juris, & partim tenebat, & ex parte perdidit, nam &
liquida erat aqua, ut immerſa quæque ſluetū dehiſcente re-
ciperet, & quodammodo humida non erat, ut ardentia
extinguere poſſet. Sed quid minimis immoror, cum & ipſa
hominum membra flamma proſiliens occupaverit, & extin-
ctionis remedium invenire, quocumque ſe verterent, non
valerent? Tandem uſtulati, ſumigati, & in modum roſis
combuſti, ad altare B. Ruffini cum magnis ululatum ſtri-
doribus conſugiant, indulgentiam petunt, & commiſſi
piaculi emendationem de cætero per penitentiam pollicen-
tur, & incolumes ad propria ſunt reverſi. Idem quoque

Gregorius Turonenſis paulò ante citatus de muliere
quodam refert, quòd dum in die Dominica panem pin-
ſeret, manus ejus igne cælus delapſo uſtulata fuerit.
Nec mirum, quia ſi ſacrilegus vaſa ſacra Eccleſiæ ſorri-
piens igne puniri ſolet, cur non ab eodem elemento pu-
nietur, qui Deo, & Sanctis ejus non vaſa ſacra, ſed dies
eorundem honori conſecratos ſurripere non vero-
tur?

9 Jeremiæ Prophetæ, ut in ejuſdem Prophetiæ cap. 17.
videre eſt, à Deo præceptum fuit, ut Sabbati ſan-
ctificationem magna cum induſtria, & ſollicitudine in-
timaret: *Vade, & ſta in porta filiorum populi, & dices
ad eos: ſanctificate diem Sabbati, &c.* In ejuſdem verò
capitis ſine hæc Dei comminatio inſuper recenſetur:
*Si non audieritis, ut ſanctificetis diem Sabbati, & ne
portetis onus, & ne inferatis per portas Jeruſalem in die
Sabbati.* In ejuſdem quoque ſervi Dei Camilli de Lellis
vita legitur, quòd cum audiſſet, quòd in die feſto S.
Urbani, qui in ejus Patria ſub præcepto feſtivus erat,
nonnulli in foro Patriæ ſuæ nundinarentur, & ludos
exercent, ſubito de menſa ſurgens, præ nimio zelo ad
forum properavit, ut tranſgreſſores iſtos ferventi qua-
dam exhortatione reprehenderet; quibus, niſi à cæpta
temeritate deſiſterent, infernum elata voce commina-
tus fuit, tantoque cum ardore in hoc delictum exclama-
vit, ut puer quidam trimulus nepos ejus hoc audiens, ad
domum paternam currens, clamando: Camillus pa-
truis meus in foro ſonora voce clamat: *ad infernum,
ad infernum.*

10 Similiter in Actis S. Ottonis Episcopii, Pomer-
aniæ Apoſtoli, ſcribitur, quòd Matriona quædam dives,
& potens in quadam die Dominica, in magnam ſancti-
ficationis eidem debitæ ignominiam ſuis præcepit, ut ad
metendum egrederentur, nec quidquam timerent, ſe
namque proprio exemplo illos ad opus complendum
animaturam eſſe. Quæ in propria perſona egrediens:
*Cum in agrum veniſſet, quod me, inquit, ſacere videritis,
omnes ſimiliter facite; moxque rebracchiatis manicis,
ſuccinctaque veſte ſalcem dextera corripuit; ſtantes verò
calamos ſiniſtra tenens, ſecare niſa eſt. Sed mirum dictu!
ſubito in actu ipſo, ut erat inclinis, miſera dirigit, & quaſi
marmoris effigies, nec ſemetipſam erigere, nec ſalcem è
manu dimittere potuit, nec ſegetem, ſed muta & nihil lo-
quens, ſimilis ſimulacbro ſtabat.* In cujus quidem ſubſi-
dium accurrerunt omnes, ſed fruſtrà; illam hortaban-
tur ad penitentiam, ſed illa immobilis inſtar ſtatue hæ-
rebat, nec quacumque via adhibita eandem è loco di-
movere valebant; undè hic illius miſerabilis finis fuit:
Sentem animam in ignem tartareum efflavit.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Juſtitia Dei in dierum feſtorum tranſgreſſores gravi-
ter irascitur, eoſque per ignominias, calamita-
tes publicas, aliaque ſupplicia miraculoſè irro-
gata acriter punit.

THEMA.

Ecce ego projiciam vobis brachium, & diſpergam ſuper
vultum veſtrum ſtercus ſolemniſſitatum veſtrarum, Ma-
lach. 2. v. 3.

1 DEUS hiſce verbis deteſtabilem Sacerdotibus
Hebræis irreverentiam exprobat, qua ſolemni-
tates, & feſta divino ſuo cultui dedicata prophanabant:
Ecce ego projiciam vobis brachium, id eſt, ut Interpres
quidam exponit, *roborem virium, opum, prolium,
amicorum, alimoniam.* Divina namque juſtitia ita com-
muniter diſponit, ut prophanatores vilipendium, &
contemptum ſanctificationis dierum feſtorum, miſera-
bilium infeliciūque ærumnarum poena luere debeant:
Et diſpergam ſuper vultum, &c. quod idem eſt, ac ſi di-
ceret: omnes ignominioſi, & vituperioſi efficiemini
in conſpectu totius mundi: *Hæc metaphorâ ſignificavit,*
inquit Paulus de Palatio, *fore perpetuo deſpectos, & igno-
minioſos.* Sanctus verò Antoninus ita exponit: *Pecca-
ta quæ facitis in feſtis, manifeſtabuntur coram omnibus ad
confuſionem veſtram.* Ex quo enim ad Sacerdotes vete-
ris legis olim victimas ad ſacrificium offerendas macta-
re, laniare, & exenterare ſpectabat, Deus illis ſe facturum
eſſe

S. Greg. Tur.
l. 1. de glori.
Mar. cap.

Jer. 17. 29.
Tales tranſ-
greſſores do-
vorantur in
terno.

In Actis S.
Ottonis Epi-
ſcopi. Quod
patet ex hoc
exemplo.

Tynia. ibid.
Deus mina-
tur Sacerdo-
tibus V. L.
ſummam cõ-
fuſionem præ-
ter proſa-
nationem ſa-
lorum.

Paulus de
Palatio.
S. Anton.
ſum. Theol.
p. 2. Th. 9. c. 7.
§. 1.

Amos 8. 9.
Tales poenas
comminatur
Deus per
Propheciam
Amos.

Summ. Præ-
dicant. n. 16.

l. 1. c. 14.
Vita Camilli
de Lellis.
Aliud ſimilis
punitio
exemplum.

ibid. pag.

S. Greg. Tur.
de gloria
Confess. c. 10.

B. Petr. Dam.
ſer. de S. Rufi-
no Mart.

Horrenda
aliorum puni-
tio ob ſimile
exceſſum.

esse comminabatur, ut in illa laniena, rupto victimarum ventriculo, stercus inibi latens in facies ipsorum profunderet: *Faciamus ut ventriculo resiliat stercus in vultum vestrum, & vos contendatis stercus illud è vestra facie revelare, at non poteritis, ipsum enim vobis tenaciter hærebit.* Porro alius quidam Interpres, diuisionem hanc stercus in Hebræo Textu bis replicari observat: *Non est omissendum, inquit, nomen stercus bis repetitum in Hebræo, quod magis augeat, & magis doceat iratum.* Hugo Card. hanc illius Textus adducit expositionem, ut sensus sit: *Ad tantam ignominiam perducemus; quod facies vestra scabiosa erunt, & facientes ut stercora, ut suis in solemnitatibus vestris immundi, & sordidi, sicut ea quæ polluta offertis. Magna esset confusio, si quis in vultum alterius projiceret ventriculum bovis, hoc eis promittit.* Theodoretus se ad ritum in sacrificiis præscriptum refert, inquit: *Quoniam sacerdotibus secundum legem separabatur pelliculum, & armis dexter, minatur, se eos projecturum, atque armos eis assignatos.*

2 Enimverò Deus in assumpti thematis verbis sacrilegis illis non solum comminatur vilipendium atque infamiam, verum etiam dispersionem, & exterminium, prout ex sequentibus clariùs intelligitur. Etenim quando temporibus Jeremiæ extrema urbi Jerololymitanæ imminerebat ruina, Deus Hebræorum populo compatiens, eundem ex hac miseria libenter eripisset; ideoque eidem Jeremiæ (utpotè qui in prædicatione sua magnæ erat efficaciz, magneque apud omnes existimationis) firmiter inculcabat, ut eis Sabbati sanctificationem seriò persuaderet atque imprimeret, prout ex toto decursu capituli 17. Prophetiz ejus clarè deducitur: quasi dicere vellet: quod si Hebræi quoad hunc Sabbati neglectum seriò se emendaverint, exercitui inimico omnem ad vos excurrendi aditum amputabo. Unde Dionysius Carthus. super illa verba: *Habitabitur civitas hac in sempiternum, & eritis si audieritis me, ut non &c.* inquit: *ita quod Chaldei eam non destruent; si autem non audieritis me, ut sanctificetis diem Sabbati, succendam ignem in portis ejus, puta Jerusalem; & hoc factum est per Chaldeos.* Theodoretus quoque super hoc caput per os Jeremiæ ita loquitur: *Quod si violaveritis legem quies, & die Sabbati portaveritis onera, tradam igni non solum portas, sed urbem totam.*

3 In Amos pariter in pœnam hujus profanationis prophetatum fuit his verbis: *Convertam festivitates vestras in luctum, & omnia cantica vestra in planctum, & inducam super omne dorsum vestrum sacrum, & super omne caput calvitiem, & ponam eam quasi luctum uni geniti.* Quibus verbis populi servitus, & desolatio Jerololymæ prædicitur; nam ut Dionysius Carthus. ait: *Veniens Chaldeis atque Assyriis cessaverunt festa.* In 2. libro Esdræ hæc Deo ab universo populo circa Sabbati sanctificationem facta, & solemniter stipulata promissio describitur; *Populi quoque terra qui impertant vanalia, & omnia ad usum per diem Sabbati, ut vendant, non accipiemus ab eis in Sabbato, & in die sanctificatio.* Et tamen ut Poeta ille cecinit: *Auri sacra fames quid non mortalia pectora cogis?* ubi ratio interese, seu emolumentum intervenit, nulla est lex, quæ non violetur, nullus est contractus, qui non rescindatur. Hinc non obstante hac stipulatione, Esdras in c. 13. ejusdem libri ita scribit: *Vidi in Iuda calcantes torcularia in Sabbato, portantes acervos, & onerantes super asinos vinum, & uvas, & ficus, & omne onus, & inferentes in Jerusalem die Sabbati, & vendebant in Sabbatis filii Iuda in Jerusalem. Et objurgavi Optimates Iuda, & dixi eis: quæ est hæc res mala, quam vos facitis, & profanatis diem Sabbati?* Unde & illos reprehensione dignos esse colligitur, qui per temporalem jurisdictionem gubernant, si Prælati Ecclesiasticis ad urgendam hujus præcepti observantiam manus non præbeant auxiliatrices, transgressoresque debitis pœnis non castigant. Idem quoque Esdras ibidem ulterius progreditur ostendendo, qualiter festorum profanatio servitutis durissimum flagellum, & totale populi Hebræi exterminium causaverit: *Nunquid non hæc fecerunt Patres nostri, & adduxit Deus noster super nos omne malum, hoc est super civitatem hanc?* Quem textum Lyr. exponens, inquit: *Propter hoc fuerunt in captivitate ducti, & civitas ista destructa est; propter hoc Neemias apposuit remansit Bibli. Præd. Tom. II.*

medium. Ideo sequitur: *factum est itaque cum quiescissent porta &c.* Hu. Card. pariter inquit: *Ecce aliud malum quod emendavit Neemias, postquam rediit de Perside, violando Sabbatum, patet, quod inter alias causas, una causa captivitatis Iudeorum fuit violatio Sabbati.*

4 De Henrico II. Rege Angliæ scribitur, quod cum die quodam ex Hibernia rediens post Missam auscultatam equum conscendisset, vir aliquis macilentus ei occurreret, rotunda tonsura in capite tonsus, qui ex parte Christi, sanctissimæ ejus Mariæ, S. Joannis Baptistæ, & S. Petri illum salutans, eorundem nomine ei præcipiebat, ut in toto regno suo mercatus omnes sive nundinas in diebus festivis abrogaret, nulla; in iisdem opera servilia à subditis suis fieri, aut exerceri permitteret, quin potius eosdem ad assistendum Divinis officiis adstringeret, felicem ei omnium conatuum suorum exitum, felicemque mortem præmii loco promittendo. Quo audito, Rex cuidam militi, cui nomen Philippus erat, qui frænum equi Regi tenebat, dixit: *Quare à rustico, utrum hæc somniavit? Qui respondit: Perinde est, utrum hæc somniaverim, vel non, nisi hoc feceris, infra annum tales rumores audies, qui etiam usque ad vitam exitum non deficient.* Quæ omnia per ordinem, prout ab hoc homine prædicta fuerant, res ipsa contigerunt; siquidem intra unius anni spatium tres filii ejus adversus ipsum rebellaverunt, partes Ludovici Francorum Regis adversus Patrem suum consecretando, qui etiam ipsum, quoad usque vixit, constanter persecuti sunt.

5 David Prophetæ Regius Psal. 33. ab his exorsus est verbis: *Ut quid Deus repulisti in finem, iratus est furor tuus super oves pascuæ tuæ?* Quibus verbis Deum ob festa profanata iratum describit; nam paulò post subiungit: *Quanta malignatus est inimicus in Sancto? Eglossariis sunt, qui oderunt te, in medio solemnitatis tuæ.* Ubi Cajetanus ex Hebræo legit: *Enmabit furor tuus? perferabit more sumantis ex ira furoris tui, justitia tua?* Dionysius Carthus. autem hæc verba exponens, sacrilegia hæc, solemnitates, & cultum Dei contemnendo commissa, Divinam justitiam adversus Judæismum fulminibus armasse, dicit: *Ideo enim, inquit, pervenit in eos ira Dei, & quoniam tam diu atque finaliter derelicti sunt, intus, & foris, privati omni gratia Dei, & propria terra; idcirco dicitur in eos furor Dei iratus.* Pro quorum meliori intelligentia memorandum est, quod Hebræi in solemnitate omnium maxima, qualis dies Paschæ erat (erat enim magnus ille dies Sabbati) Christum Dei Filium crucifixerint. Et ideo Deus exterminium ipsorum, & totius Jerololymæ desolationem in eandem usque solemnitatem distulit, quando nimirum Titus, proprium itæ Dei instrumentum, ferro vindicativo arripso ad inexorabilem illorum destructionem processit. Unde Sanctus August. super illa verba: *In medio solemnitatis tuæ, ita scribit: Memento quod dixi, tunc eversam esse Jerusalem, cum ipsa solemnitas ageretur, in qua solemnitate Dominum crucifixerunt. Congregati seviarunt, congregati perierunt.* Dionysius Carthusianus super eadem verba: *In medio solemnitatis tuæ, ita scribit: Quam ipsi frequenter violaverunt, sapienter enim perversi in sacratoriis solemnibusque diebus deteriora opera faciunt, secundum quod demones corda eorum possidentes inspirant.* S. Bruno quoque eandem adducit observationem inquitens: *sicut Iudei in illo festo de morte Domini sunt gavis, ita & Romani in eodem festo de eorum obsidione, & persecutione sunt letati.* Merebantur enim dispergi, & desolati in die festo, qui in die festo solemniter tam execrabile scelus commiserant, quale est Christi Filii Dei horrenda crucifixio. S. Remig. ait: *Nota quia congregati Iudei ad Paschalem solemnitatem, perierunt à Romanis, & merito hoc tempore perierunt, quia in eadem solemnitate Christum occiderunt.* Merito, inquit S. hic Præsul, tunc super eos Divina vindicta venit, quia quando tuâ solemnitatem debuerunt celebrare, non tamen te occidere.

6 Deus olim apud Ezechielem lamentabatur, dicens: *Sabbata mea violaverunt vehementer; at verò quidnam ex hac tam enormi Sabbati violatione coniecitur fuisse exitus? Dixi ergo, ut effunderem furorem meum super eos in deserto, & consumerem eos.* Alias quoque Deus de eodem populo suo conquellus fuerat, eo quod idololatrasset, unde furore accensus, inquit: *Quia de-*

H. Card. lib.

Gerar. in Itiner. per Gall. Rex Angliæ propter neglectum cultum festorum à propriis filijs judicio Dei usque ad mortem perierat.

Ps. 33. 1. Furor Dei maxime excitatur ob violata festa.

Cajetan. lib.

Dion. Carth.

Joan. 19. 31.

Titus exorsus minavit Jerusalem ob violatum festum Paschæ, per mortem Christi.

S. Aug. in Ps. 71.

Dion. Carth.

S. Bruno. in Ps.

S. Remig. lib.

Ezech. 30. 13. Deus plus offenditur ob violata festa, quam idololatriam.

1. Paral. 34. 31 reliquerunt me, & sacrificaverunt Diis alienis: ut me ad iracundiam provocarent, idcirco stillabit furor meus super locum istum: ubi notandum est ly illud: *Stillabit*; hic autem ubi de Sabbati profanatoribus agitur, Deus non sine mysterio dicit: *Dixi ut effunderem furorem meum*, per hæc indicare volens, magis se offensum esse ob festorum profanationem, quam ob nefandum idolorum cultum; ac proinde David Deum extimulare satagebat, ut hosce sacrilegos acerbè, & quidem utraque manu adhibita castigaret, quod severissimum indicat supplicium: *Leva manus tuas in superbias eorum in finem, quanta malignatus est inimicus in Sancto? Et gloriati sunt qui oderunt te, in medio solennitatis tue.* Job per inanditas ærumnas in sterquilinum usque redactus, se ab unica tantum Dei manu tactum, non verò percussum esse dicit: *Manus Domini tetigit me.* Balthasar duo digiti unius manus ad parietem conspecti scribentes vitam pariter, & regnum eripuerunt; ac proinde quando Propheta dicit: *Leva manus tuas*, clariùs insinuare, & petere voluit, ut Deus extensis brachiis acerbissimè illos puniret. Unde Hugo Card. ait: *Leva manus tuas in finem, i.e. donec finiantur, & annihilentur, leva manus tuas in destructionem eorum.* Manus levata fortius ferit. Deu. 32. *levabo ad cælum manum meam, & dicam, vivo ego in æternum; si acvero ut fulgur, gladium meum, & arripuerit iudicium manus mea, reddam ultionem hostibus meis.* Manum ergo vocat vindictam Dei, sed dicit, manus tuas, pluraliter, quia duas manus vindictæ habet Dominus, unam qua punit in presenti, & aliam qua punit in futuro. *Utrumque ergo petis, ut scilicet puniantur in presenti per corruptionem, & si noluerint emendari, ut puniantur in futuro ad damnationem.*

7 In Tomo 3. Conciliorum in Capitulo quodam, cui titulus est: *De observatione diei Dominica*, Epistola quædam cælitus missa adducitur, in qua Deus atrocissima supplicia fulminat contra eos, qui diem Dominicum non sanctificabant: *Iuro vobis, inquit Deus, per dexteram meam, nisi Dominicum diem, & festivitatem Sanctorum meorum custodieritis, mittam vobis paganas gentes, ut occidant vos.* In ead. Epistola, quæ etiam in Concilio quodam in Scotia Anno 1203. sub Innocentio III. celebrato adducitur, sequentia verba leguntur: *Ego Dominus qui præcepi vobis, ut observaretis diem Dominicum, & non custodistis eum, & de peccatis vestris non penitistis. Misi super vos Paganos, qui effuderunt sanguinem vestrum in terra, & tamen non credidistis, & quia diem sanctum Dominicum non custodistis, per paucos dies habuistis famem, sed cito dedi vobis satura-tem, & postea pejus fecistis. Volo iterum, ut ab hora nona Sabbati, usque ad Solem surgentem diei Lune aliud operetur, nisi quod bonum sit, quod si quis fecerit, cum penitentia emendet, & si huic mandato non obedieritis, amen dico vobis, & iuro vobis per sedem meam, & thronum meum, & Cherubim, qui custodiunt sanctam sedem meam, quia non mandabo vobis aliquid per aliam Epistolam, sed aperiam cælos, & pro pluvia pluviam super vos lapides, & lignum, & aquam calidam per noctes, ut nemo præcavere possit, quin destruam omnes malos homines. Hoc dico vobis, morte moriemini, propter diem Dominicum sanctum, & alias festivitatem Sanctorum meorum, quas non custodistis. Mittam vobis bestias habentes capita leonum, capillos mulorum, caudas camelorum, & ita erunt famelicæ, quod carnes vestras devorabunt.*

8 Porro exempla suppliciorum quibus Deus in transgressores festorum animadvertit, varia sunt, eaque omnia horrenda, & atrocia. Etenim in Germania, prout Cantipratensis refert, vir quidam dives, nobilis, & potens venationi aded deditus erat, ut dies Dominicos, & festivos sine auiculata missa profanè transigeret venando; qui licet à conjugē sua valde timorata acriter sepe reprehenderetur, ejus tamen admonitiones salutare floci faciebat. Accidit autem ut uxor ejus filium ei abortivum, & monstruosum pareret, quicquid venatici caput præferebat; cui ex hoc spectaculo plurimum perterritæ, à multis matronis ibidem præsentibus suum fuit, ut monstrum hoc sine mora sub terram abiconderet. Dissimulantibus autem omnibus cum pudore, instat miles extracto gladio, ut ejus partus ostendatur. Et mox uxor timore compulsæ, ejici de terra jubet prolem in tristo spectaculo monstruosam, dicens: *Ecce quam manifesto prodigio insipientiam tuam vindicavit omnipotens, qui*

nullum honorem diebus sacris tribuisti, sed omnis, & vasis ludis venationum indiscretis temporibus insisti.

9 Bollandus de puella quadam refert, quod in die Dominico comam suam petendo, componendo, crispando nimium tempus infumens, sequenti modo à Deo punita fuerit. *Pectine apprehenso (credo ob injuriam diei Sancti) in manibus ejus adhaesit; ita ut infixi dentes, tam in digitis, quam in palmis, magnum ei dolorem inferrent. Que cum Basilicas Sanctorum flens, atque obsecrans circumiret, nihilque remedium impetraret, ad sepulchrum S. Gregorii liberata est.*

10 In vita S. Genovefæ Virginis refertur, virum quendam qui in Dominico die laborans cæcitatem percussus fuerat, ad eam fuisse adductum, ut illum liberaret. Similiter alius quidam, cujus ambæ manus, eod quod in die Dominico laborasset, miraculosè contractæ fuerant, ad ejus intercessionem confugit. Ejusdem quoque Virginis sequens pariter contigit miraculum: *Homo quidam Rebarensis dum nocte Dominica molere præsumpsisset, granum annonæ in oculum ejus de molare filit, & luce privavit; orbitatem oculi gravior passio secuta est, mox etenim cepit pectus, & ventrem manibus tundere, & assiduus tonsionibus sanguinem vomere. Hujus passionis remedium anno integro per multa sanctorum loca quæsiit, sed per Virginis beata clementiam invenit. Sanctus Carolus Borromæus de hac materia loquens, Dei vindicis justitiam quam adversus hujusmodi festorum profanatores exercere solet, populo suo Mediolanensi his verbis imprimere solebat: Et quia peccata hæc publica, maxime in re ad Divinum cultum proximè spectante, qualis hæc est, Dei in populos iracundiam, & vindictam gravissimè provocare solent &c.*

11 In Concilio quodam Parisiensi sub Gregorio IV. celebrato, hæc verba leguntur: *Adulsi nostrorum visu, multi etiam quorundam relatu didicimus, quosdam in hac die, id est, in Dominica, ruralia opera exercentes, fulmine peremptos, quosdam artium contractione multatos, quosdam etiam visibili igne, corporibus, ossibusque simul sub momento absumptis, in cineremque subito resolutis, penatiter occubuisse, quibus declaratur, quod Deus in tanti diei dehonoratione offendatur. Concilium Matisconense 2. postquam varios præscripsisset dies festivos sanctificandi modos, tandem subiungit: si quis vestrum hanc salubrem exhortationem parvipenderit, aut contemptum tradiderit, sciat pro qualitate merito principaliter à Deo puniri, & deinceps sacerdotali quoque ira implacabiliter subiacere; si causidicus fuerit, irreparabiliter causam omittet; si rusticus aut servus, gravioribus fustium ictibus verberabitur; si Clericus, aut Monachus, mensibus sex à consortio suspendetur fratrum. Hæc namque omnia, & placabilem erga nos Dei animum reddunt, & plagas morborum, vel sterilitatem amoveant.*

12 In Annalibus Cappuccinorum in vita Didaci Perez secularis sacerdotis devotissimi refertur, quod cum Barchinonæ in quodam sermone acriter perstrinxisset eos, qui officinas suas ad vendendum merces diebus festivis tenebant apertas, aromatarius quidam se officinam suam in ejus despectum patulam habere velle jactavit; quod cum Didaco relatum fuisset, is eundem in die S. Joannis Baptistæ acriter reprehendit, dicendo, illum non se, qui vilis terræ esset vermiculus, sed Deum offendisse, qui utique delictum illud acerbè suo tempore vindicaturus esset; eique protestatus est, futurum esse, ut Deus in hujus profanatorum festorum penam, tali in eum animadversurus esset supplicio, ut deinceps ram ferialibus quam festivis diebus, ejus clauderetur officina: quod re ipsa tandem evenit, quia sequenti anno civitas illa pro majori sui parte per pestilentie contagionem desolata fuit.

13 In Concilio quodam in Regno Scotiæ celebrato, ubi de observantia diei Dominicæ agitur, varia contra prævaricatores illius recensentur miracula. Cum enim curtifex quidam, non obstante, quod à conjugē hac de re graviter reprehensus fuisset, clavum ligneum in die Dominico elaboraret, Paralyti tactus fuit. Similiter mulier quædam in die festivo texttrino operi incumbens, pariter paralytica, & muta effecta fuit. Pistor Panem eodem die Dominico sub cineribus coctum,

Boll. 4. Jan. 1.
Greg. Episc.
Ling. 4. 4. 14

Boll. 1. Jan. 1.
Genov. Virg.
C. 7. 0. 16.

ib. c. 10. 2. 14

AB. Eccl. 11.
Pag. 411.

Tom. 3. C6.
Paris. 41.
Pag. 117.

Conc. Matis.
2. A. 1217.

Ann. Capoc.
An. 1599.

Conc. 3. p. 1.

T. 1. Conc. p.
2. pag. 441.
Horrendæ
comminationes Dei
contra profanatores
diei Dominicæ.

T. 1. Conc. p.
2. pag. 158.

Varia exempla
divinæ
vindictæ
contra tales
Cautiprat.

Etum, cum ex media parte illam eadem die absumpsisset, altera parte in diem alterum reservata, illucelcente hoc die sanguis inde copiosus manavit. Præterea cum molitor quidam frumenta in die Dominico in mola comminueret, loco farinae sanguis inde copiosus effluxit, rotaque pertinaciter, & immobiliter substitit. Denique cum mulier farinam in massam subegisset in die Dominico, furnoque coquendam immisisset, cum jam affatim coctam crederet, duabus vicibus illam crudam exinde accepit. Econtra verò cum alia quædam mulier idipsum in simili die facere vellet, à marito autem, ut laborem hunc in diem sequentem differret persuasa, massam linteo cuidam involuisset, die sequenti massam illam requirens, ut furno immitteret, illam Panem perfectissimè coctum, haud secus, ac si debita temporis mora in furno fuisset, esse deprehendit: *Invenis Panes inde divino munus factos, & bene coctos, sicut ignè materiali.*

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Consideratur fructus quem per sanctificationem festorum nobis comparare possumus, per lucra tam spiritualia, quam temporalia.

T H E M A.

Non defrauderis à die bono, & particula boni doni non te praterat. Eccl. 14. v. 14.

S Aluberrimum est hoc ab Ecclesiastico nobis traditum monitum, quo ut diebus festivis de profectu, & incremento nostro tam spirituali, quam temporalis solliciti sumus, hortatur, & suadet: *Ne defrauderis à die bono*; quisnam verò dies melior esse poterit die sanctificato? (*Memento ut diem Sabbati sanctifices; benedixit diei septimo, & sanctificavit illum.*) de quo die verè dici potest: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutaris.* Unde & Hugo Cardinalis hoc loco Ecclesiasticum per diem bonum diem festivum intellexisse dicit: *Ne defrauderis à die bono, i. e. festivo, quia illo præcipuè die bona facis, & à malis caves.* Cui Lyranus consentit, dum ait: *Die bono, id est, festivo.* Interlinearis verò hujus diei nobis lucrum insinuat, dum hisce verbis: *Ne defrauderis à die bono*, subjungit: *ubi recipias mercedem.* In diebus etenim Dominicis & festis, ex oratione, sacrificiis, auscultato verbo Dei, sacramentis administratis, Divinorum officiorum celebrationibus, aliisque operibus bonis multa bona recipimus. Ecclesiasticus quoque diem hunc donum bonum appellat, quia servitium, obsequium, & cultus quem in festis diebus Deo exhibemus, verè bonum donum est. Et ideo particula boni doni non te praterat, inquit Hug. Card. torpentem, & otiosum; illum enim tempus præteris, quem otiosum dimittis, quasi dicat: *Nulla sit hora vacua à bono opere.* Corn. à Lapide hanc refert prædictorum verborum Ecclesiastici versionem: *Ne perdes margaritam in die festo.* Ea enim quæ in diebus festivis nobis comparare possumus, gemmæ sunt inestimabilis valoris, quibus coronam gloriæ, ad quam omnibus nobis aspirandum est, exornare, & pretiosorem reddere possumus, si velimus.

2 In Isaja considerabilis quædam, iis qui festa sanctificaturi sunt, ab æterna Veritate facta habetur promissio; dicitur enim: *si averteris à Sabbato pedem tuum facere voluntatem tuam in die sancto meo, & vocaveris Sabbatum delicatum, & sanctum Domini gloriosum, & glorificaveris eum, dum non facis vias tuas, & non invenitur voluntas tua, tunc delebaberis super Domino, & suffollam te super altitudines terra, & cibabo te hereditate Jacob Patris tui, os enim Domini locutum est.* Quæ verba diligens sibi poscunt examen, ut varia quæ iis exprimentur bona, in iis cernere valeamus. Dicit igitur Deus primò: *si averteris à Sabbato pedem tuum*, quibus verbis nequaquam intendit dicere, quod à festis recedere, & declinare debeamus, sed juxta Angelici Doctoris expositionem, Deus his verbis innuere vult, cavendum nobis esse, ne Festivitates per dissolutiones nostras prophanemus: *Ne opera prohibita facias.* Sequitur: *Pacere voluntatem tuam in die Sabbato*; Ubi Sanct. Hieronymus inquit: *Cohibeas pedem suum in Sabbatis, ne faciat voluntates suas, & diem sanctum Domini sui commaculet voluptatibus.* Oleaster aliam hujus moni-

Manfi Bibl. Præd. Tom. II.

ti tangit rationem: *solet enim otiositas diei festi multa nociva adferre desideria; quæ enim aliis diebus quibus operari licebat, non occurrerant, omnia sese offerunt in die festo facienda, ad quæ te vigilare esse oportet.* Enimverò majus quod in nobis est malum, voluntas nostra est; & ideo ad festa sanctificanda necessariò requiritur, ut eadem nos privemus. Lyranus ita exponit: *voluntatem tuam; sequendo appetitum tuum irrationabilem.* Interlinearis illa verba: *Non invenitur voluntas tua*; ita exponit: *ut nec scilicet opere pecces, nec voluntate.* Sequitur præterea: *Et vocaveris Sabbatum delicatum*, scil. ut Lyranus ait, ad divina intendendo. Interlinearis per Sabbatum delicatum, intelligit Sabbatum Deo acceptum, purum, & sanctum Domini. Estque advertendum, quod Deus dicat: *In die sancto meo*, nam ut Interlinearis ait, *dies ille esse debet Domini, non tuus*, quia ut in discursu octavo vidimus, mali die festo, qui consecratus, & segregatus est in honorem Dei, abutuntur, faciendo illum suum, eundem non in alium finem adhibendo, quàm ut propriis suis illicitis appetitibus indulgeant. Nec solum dicit: *In die sancto meo*, sed majoris claritatis causa subjungit: *Sanctum Domini gloriosum, & glorificaveris eum*; nam ut Hug. Cardinal. ait: *Gloriosus esse debet, ut in omnibus queratur gloria Dei, non propria.* Et paulò post subdit: *Sabbatum Domini delicatum, sanctum & gloriosum vocat, quia opera avaritiæ, immunditiæ, & superbiæ vitat.* Sequitur ulterius: *dum non facis vias tuas*, scil. in Lyrano exponit, *sequendo tuas concupiscentias.* Quem festa sanctificandi modum si ritè observaveris, stipulata ab æterno remuneratore promissione utique frueris, i. e. *tunc delebaberis super Domino, & suffollam te super altitudines terra, & cibabo te hereditate Jacob patris tui*, hoc est, hic, in præsentī vita animata tua replebitur gaudiis, & consolationibus spiritualibus, & in futura vita hereditatem filiorum Dei consequeris. *Delebaberis quantum ad bona spiritualia*, inquit Sanct. Thom. Quis, obsecro, in veteri Testamento cæco illo illuminator fuit, de quo Cælum ipsum testimonium perhibet, *quia accepisti eras Deo?* De seniori Tobia loquor, qui tot à Deo spiritualibus bonis locupletatus fuit; at verò scitisne hujus locupletationis causam? Nimirum idè Deus tot eum gratis spiritualibus adauxit, quia *solus fugebat consortia omnium, & pergebat in Jerusalem ad templum, & ibi adorabat Dominum Deum Israel.* Festis diebus utebatur ad impinguandum Spiritum, non verò ut major pars populi Hebræi, ad incrassandam carnem. Unde S. Cyrillus Alexandrin. inquit: *Multis modis festivitatem illam in Christo nobis significabat, in qua qui cum Dei timore vixerint, perfectissimam, & absolutam libertatem recipient in sanctificatione, & divissima Spiritus gratia.*

3 *Delebaberis super Domino.* Lyrano verba hæc de consolationibus explicat interioribus, quas experientur omnes illi, qui festorum sanctificationem sollicitè adimpleverint: *delebaberis super Domino, sentiens intra te consolationes divinas.* At verò dicit fortasse aliquis, quæ ratione hoc verè dici poterit, quandoquidem manna, quod gaudiorum, & consolationum spiritualium typus erat (*omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem*) omnibus septimanæ diebus de cælo depluebat, præterquam in Sabbato? Sanctus August. ad hanc difficultatem in favorem nostrum respondet, dicens: *Es illud advertite fratres, quod Iudeorum Sabbatis manna nunquam omnino pluevit, nec meruerunt Iudei, ut eorum Sabbato gratia illis de cælo descenderet: In nostra autem Dominica die non solum semper venit manna, sed etiam ab ipso die veniendi initium fuit.* Angelica namque hæc annona, ut Sancti Patres probant, primitus in Dominica die de cælo descendit) Semper ergo Dominus nobis pluit manna de cælo; abundantius tamen consolationes Spiritus in solemnitatibus principalioribus participamus. Unde S. Phil. Neriùs dicere solebat, pessimum esse signum, si quis in illis festis majorem Spiritum, & devotionem non experiatur. Porro animas devotas in diebus festivis hoc manna degustare, sacrilegis verò festorum profanatorib. idem manna in vermes converti (quia quantum est ex parte ipsorum, Deo per hoc tristitiz occasionem præbent) hoc inquam ex sequent. Orig. verbis clarè colligitur: *sed sicut, inquit,*

Z 2 boni

Profectus, & merita dierum festorum nullatenus sunt negligendi.

Erod. 10. 8. Gen. 2. 11. Card. ib.

Lyr. Interl.

Hug. Card.

Corn. à Lap.

Il. 18. 19. Sanctificandus Sabbatus, & dies festivus magna promittuntur beneficia & gratia à Deo.

S. Thom. 1. 2.

Oleaster. In Ma.

Lyr. lib.

Interl.

Lyr. Interl.

Hug. Card.

Lyr.

S. Thom.

Tob. 12. 19.

Tob. 1. 6.

S. Cyr. All. 4. in Joa. c. 6. cuncta ib.

Lyr. lib. Consolationes Spiritus Sancti abundantius in nos descendunt diebus festivis.

Sup. 16. 20.

S. Aug. 1. 1. 2. de temp.

Orig. h. 1. 2. Num.

boni actus nostri, & virtutum profectus, letitiam, festivitatemque Deo, & Angelis gignunt, ita ut nec mala conversatio nostra non solum terris, sed celo lamentationes inducat, & luctus, & forsaffus etiam ipsi Deo luctum inveniunt humana peccata.

4 Et suscitamus te super altitudinem terra, scilicet ut Lyranus explicat, per contemptum terrenum, & appetitum celestem; si enim festa ritè sanctificaverimus, cum sanctificatio ista ordinata sit ad exercitia Spiritus, consequens est, ut sicut in sequentibus Discursibus videbimus, mens, & cor nostrum ad bona celestia eleveatur, avellaturque per affectum à bonis terrenis. In cuius probationem considerandum est, quod Propheta ultterius subjungat: *Et cibabo te hereditate Jacob*; at verò quænam fuit hæc Jacob Patriarchæ hereditas? Nimirum: *de rore caeli, & pinguedine terra*; ii enim qui festa ritè sanctificant, non solum celestibus cumulantur benedictionibus, verum etiam bonis terrenis; & hinc est, quod S. Thomas hoc verbum *cibabo*, exponat: *quantum ad fructum bonorum terra*.

5 Jeremiæ cap. 17. populo Hebræorum promittitur, quod si præceptum de colendo Sabbato perfectè adimpleret, magnoperè exaltandus, magnificandus, & honorandus esset: *Si sanctificaveritis diem Sabbati, non faciamus in eo omne opus, ingredientur per portas civitatis hujus Reges, & Principes, sedentes super solium David, & ascendent in curribus, & equis, & ipsi, & Principes eorum, viri Iuda, & habitatores Ierusalem, & habitabitur civitas hæc in sempiternum*. Quem rextum Hugo Cardinalis in duplici sensu explicat, quorum primus hic est: *Honore, & deliciis affluentes*; Deus namque Jerosolymæ promittebat, quod si Sabbati observantiam coletet, omnem habitura esset prosperitatem, & honorum abundantiam. Secundus verò sensus est: *Si bene custodieritis festa hæc, promitto vobis, quod bonos Principes seculares habebitis, & bonos Ecclesie Prælatos*. In Concilio quodam Burdigalensi poenæ leguntur, quas vindex Dei iustitia Regnorum, & civitatum gubernatoribus intinnavit, nisi in urgenda festorum observantia vigiles, & zelosi fuerint, omnem à subditis proscribendo abusum, & scandalum; ubi & sequens valde efficax ratio subjungitur: *Neque certe ulla Reipublica administranda ratione melior, & laudabilior esse potest, quam quæ primitias Divino cultui, & religioni tribuit*. Unde Deus per Prophetam suum Jerosolymæ perpetuam promittit felicitatem, & pacem, quandiu in observantia Sabbati constanter permanierit: *Et habitabitur Civitas hæc in sempiternum*.

6 Esdræ Sabbathum per venditiones, & emptiones, quæ in Divini cultus contumeliam indifferenter fiebant, scandalosè profanari videns, locorum gubernatores acerrimè reprehendit: *Et objurgavi Optimates Iuda*; idque non solum, quia ad hos præcipuè subditos in fræno continere spectat, verum etiam, quia illis incumbit, ut omnem Reipublicæ quietem, & tranquillitatem procurent, quæ tunc vel maximè periclitatur, quando honor, qui Deo in festis debetur, contemnitur, & pessum datur; unde Esdras ait: *Quæ est hæc res mala, quam vos facitis, & profanatis diem Sabbati? Nuncquid non hæc fecerunt Patres vestri, & adduxit Deus noster super nos omne malum hoc, & super civitatem hanc? Et vos additis iracundiam super Israel violando Sabbathum?* Ut verò adversus omne malum quod deinceps evenire poterat, congruum adhiberet remedium, universæque Reipublicæ publica quiete frueretur, in hoc unicum quàm studiosissimè incubuit, ut omnes ad Sabbati observantiam quàm arctissimè adstringeret: *Clauserunt januas & præcepi, ut non aperirent eas, nisi post Sabbathum, & de pueris meis constitui super portas, ut nullus inferret onus in diem Sabbati*, circa quæ verba Cajetanus inquit: *Remedium ab ipso Nehemia adhibitum, ne violaretur Sabbathum, describitur*.

7 Superius in discursu 10. transgressionem festorum famis, & annonæ caritatis causas esse probavimus, sicut e contra festorum religiosam observantiam fertilitatis, & abundantiae in agris originem esse ostendimus. In cuius confirmationem hæc à prima, & infallibili veritate emanata promissio Lev. cap. 26. his verbis describitur: *Custodite Sabbatham meum, & dabo vobis pluvias*

temporibus suis, & terra gignet germen suum, & pomis arboribus replebitur: apprehendet messum trituræ vindemiam, & vindemia occupabit sementem, & comedetis panem vestrum in saturitate, & absque pavore habitabitis in terra vestra, & dabo pacem in finibus vestris; dormietis, & non eris qui exieris, auferam malas bestias, & gladius non transibit terminos vestros; persequemini inimicos vestros, & corruent coram vobis. Respiciam vos, & crescere faciam; multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiscum; ponam tabernaculum meum in medio vestri. Quidnam, obsecro, in hac vita præsentī in præmium sanctificationis Sabbati excellentius desiderari poterat?

8 Exodi cap. 34. alia à Deo eidem populo legitur facta promissio, pro eo tempore, quo relicta domo propria, gregibus, familia, agris, segetibus, Jerosolimam se recipere consueverat ad celebrandam ibidem præscriptam solemnitatem: *tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum in conspectu omnipotentis Domini Dei Israel; nullus insidiabitur terra tue, ascendente te, & apparente in conspectu Dei*. Ecce tibi, quæ ratione Deus in suam tutelam, & protectionem omnes res nostras suscipiat, eo præcipuè tempore, quo in diebus festis in Divino ejus servitio occupati sumus. In Isaiæ quoque dicitur: *Omne custodientem Sabbathum non polluam, adducam in montem Sanctum meum, & lætificabo in domo orationis meæ, holocausta & victimæ eorum placebunt mihi*. Nos verò e contra rerum nostrarum formidamus jacturam, cum illis tantisper neglectis, sen postpositis, Divino cultui intenti sumus; verum res ita se non habet.

9 Thomas Cantipratensis se à nonnullis Patribus Dominicanis factum aliquod audivisse refert, quod hi se ab eadem persona percepisse affirmarant, cui idipsum accidit. In Germania namque miles quidam messor ad præta demetenda sub pacto stipendio conduxerat: quia verò in sequentem diem festum aliquod Sancti cuiusdam incidebat, ex præcepto in foro festivum, ideo vespèrarum tempore unus è messoribus à cæteris laboris consortibus paravit discessum, dicendo: Jam sequentis diei festum suum sumit exordium; quem hi deridentes, minimè verò imitantes, cæptum suum prosequerantur laborem. Ille verò postridie diei festi ad laborem suum complendum reversus, quia multa adhuc illi demetenda restabant ex iis, quæ alii pro parte sua decusserant, à cæteris tantò magis derisus fuit. Qui patienter ferens risus omnium & cachinnos, ubi falcem ad manum posuit, ante se pendentem in furculo graminis, *Drachmam mira, & in visa magnitudinis auream mox invenit, curvas ergo genibus cum lachrymis Dominum benedixit*. Ad quam messoris fortunam miles præti Dominus, alique collaboratores accurrentes, vident Divinum miraculum, Scripturamque miles literatus in numero voce patria legens, hac ut interpretari potuimus, continebat: *Manus Dei me compegit, & in donum me rededit pauperis, qui non infregit diem sancto celebrem*. Etenim Sancti se à nobis per comitatem, & benevolentiam vinciri nequaquam permittunt, cum ob illorum honorem quodvis humanum interesse postponimus; quin potius in celo pro nobis negotia arduissima tractant, nos ibid. concernentia, non tam pro salute æterna, quàm pro temporali incolumitate, cunctisque aliis bonis terrenis nobis impetrandis.

10 *Cibabo te hereditate Jacob patris tui*. Hereditas autem Jacob (qui electus fuit: *Jacob dilexi*; nec non *Israel*, quod nomen idem, quod videns Deum significat, appellatus fuit) æterna est prædestinatio, quæ illos consequitur, qui festa sanctificant. Jeremiæ c. 10. in remunerationem Sabbati religiosè observati DEUS promittit, inquit: *Ingredientur per portas civitatis hujus Reges*. Circa quæ verba S. Hieron. inquit: *videmus, quod sit præmium eorum, qui non portant onera in diem Sabbati, & sanctificant illum*. *Ingredientur, inquit, per portas civitatis hujus Reges, quorum cor in manu Dei est, & qui regnant corporibus suis, & Principes sedentes super solium David, ut Christi imitentur exemplum, & ascendent in curribus, & equis, de quibus scriptum est: Currus Dei decorabitur millibus multiplex, millia latantium, Dominus in eis in Sina in sancto; Et alibi: Equitatio tua salus*.

11 Isaiæ vaticinium est: *Et eris Sabbathum ex Sabbatho; quæ-*

Lyranus si festa ritè sanctificamus, mens nostra facilius ad celestia eleveatur.

Gen. 17. 21.

S. Th. 2. 2.

Jer. 17. 24.

Omnia festiva promittitur ritè sanctificari, ut sit Sabbathum.

Ille Card.

Conc. Burd. A. 1583. de festo 6.

2. Esdr. 10. 17 Superiores permittentes violari Sabbathum, acriter objurgandi sunt.

Cajet.

Omne benedictio provenit ex religiosa observantia festorum. Jer. 26. 3.

Exod. 14. 21. Alia promissio Dei, colentibus.

Isa. 56. 6.

Th. Cant. l. 2. apud c. 51. 52. Iniquus historia colentibus festum cuiusdam sancti.

Rom. 9. 13. Colentes Sabbathum, prædestinantur ad vitam æternam. Jerem. 17.

S. Hieron. lib.

Isa. 66. 23.

Accepti
requiem
etiam bea-
titudinis.
Jord. Sax. l. 1.
de Com. Spi-
rit. c. 17.

quasi dicere voluisset; quia Sabbatum, quod dies est
requiei, debet sanctificari, ideo in hujus sancti
operis remunerationem, ob quietem Sabbati, requiem
accipient beatitudinis sempiternæ. Jordanus Saxo de
quodam religioso, circa Sanctorum solemnitates conce-
lebrandas valde devoto, scribit, quod in qualibet illa-
rum solemnitate, in charta depictam ante se habue-
rit Sancti illius, cujus festum agebatur, effigiem, ac
coram eodem devotè orans, genuerit, toroque die
summa illam prosecutus fuerit devotione. Similiter ap-
propinquante aliquo beatissime Virginis festo, ad eam
se præparaturus, salutationem Angelicam milleies dixe-
rit. Quia verò festum omnium Sanctorum summa in
veneratione habere solitus fuerat, ideo ante eandem
solemnitatem, octo diebus jejuniis, orationibusque ri-
gidè vacabat: aliis verò idem festum consequentibus
diebus, in eorundem Sanctorum honorem ordinatis de-
votissimis exercitiis spiritualibus tempus devotissime
transigebat. Quoties in hujusce devotionis remun-
erationem in ipsamet omnium Sanctorum solemnitate
devotissime cum expirasset, eundem sodalium suorum
apprensus, se in eorum contortium feliciter adoptatum
esse revelavit. Aliam quandam utilitatem ex sanctifica-
tione festorum, quæ Mater Ecclesia honorari præcepit, re-
sultant, Autho Summæ prædicantium his verbis refert:
*ut id diebus Sanctorum vitam ipsorum audientes, ipsos tan-
quam exemplaria vite nostre respiciamus, tanquam per-
duces, per eos ad celestia ducamur, ut etiam quæ ma-
gna & periculosa negotia in Deo curia expedire habemus,
ad Sanctum, cujus diem celebramus, tanquam ad Regis
secretarium curramus, hortante nos sacra Scriptura, quæ
dicit Job c. 3. ad aliquem Sanctorum convertere.*

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Festorum sanctificatio cum pietate, & devotione,
necnon cum virtutum Christianarum exercitio,
& conscientie munditie conjuncta esse debet.

THEMA.

Observa diem Sabbati, ut sanctifices eum, sicut præcepit
tibi Dominus Deus tuus, Deut. 5. v. 12.

DEUS diei festivi sanctificationem, non quali-
cunque modo vult observari, sed juxta eandem
modum, quo ipse præceperat: *observa, inquit diem Sab-
bati, ut sanctifices eum, sicut præcepit tibi Dominus,*
Unde Sanct. Thom. in opusculo quod super Decalogo
conscripsit, de tertio præcepto, quo Sabbati sanctifi-
catio præcipitur, differens, inquit: *Datus est hic dies ad
opera pietatis.* Exodi etiam c. 31. de Sabbati observan-
tia sacra Scriptura ait: *custodite Sabbatum meum, san-
ctum est enim vobis. In die septimo Sabbatum est, re-
quies sancta Domino.* Et exod. c. 35. dicitur: *septimus
dies vobis erit sanctus.* Unde liquet, quod Spiritus
Sanctus hunc diem ut plurimum Sanctum appelleret, ut
illum Sanctis operibus impendendum esse intelliga-
mus, quia datus est ad opera pietatis. Dies festus est Do-
mini (inquit in Homilia quadam Origenes,) *si est
sacrificium indefinens, si sine intermissione oramus, ita
ut ascendat oratio, sicut incensum in conspectu ejus ma-
ne, & elevatio manuum nostrarum fiat ei sacrificium
vespertinum.* B. Petrus Damianus verum nobis Sab-
batum, seu potius festivitatem Christiano homine di-
gnam, his verbis delineat: *Christiano spirituale Sab-
batum agere, est a laboriosa rerum temporalium cupidi-
tate quiescere, solis orationum, aclectionum studiis insu-
dere, secularium negotiorum pondus de mentis cervice
projicere, ad contemplanda Cælestia tota cordis inten-
tione vacare, carnis oblectamenta contemnere, de sola
spe Cælestium spirituali jucunditate gaudere; de hoc
enim dicit Apostolus: relinquetur ergo sabbatismus popu-
lo Dei.*

2 Quia omnis Christi actio ad illum finem ordina-
tur, ut nostra sit instructio, ideo advertendum est
hoc loco, quod licet Salvator noster à Nazarenis con-
civibus suis ad frequentandum Jerosolymis festum Ta-
bernaculorum urgeretur, ipse tamen ad hoc se invitum
exhiberet, dicendo: *Vos ascendite ad diem festum, ego
autem non ascendo ad diem festum istum; & tamen
paulò post, ut S. Joannes inquit: & ipse ascendit ad
Mansi Bibl. Præd. Tom. II.*

diem festum. Pro cujus difficultatis resolutione no-
tandum est, quod Salvator notanter dixerit: *non ascen-
do ad diem festum istum;* hoc enim prænotato, S. An-
ton. de Padua difficultatem his verbis resolvit: *Hoc fe-
stum dicitur scenopegia, quod interpretatur festum taber-
naculorum; per quam mundanum intelligere possumus La-
cium;* hoc igitur festum Christus declinavit: at verò
paulò post nihilominus Jerosolymam se recepit, solem-
nitatem cum fructu celebraturus. Sanctus Augustinus
circa hanc difficultatem ita scribit: *Ideo non ad diem
festum hunc, quia non gloriaris temporaliter, sed aliquid
docere salubriter, corrigere homines, de die festo eterno
admonere, amorem ab hoc saculo avertere, & in Deum
convertere cupiebat.* Lyranus hac de re ita loquitur: *fi-
cut noluit esse in principio festivitatis, ne fratribus suis
videretur facere malum persuadentibus, sic non voluit se
omnino subtrahere, ne à populo doctrinam salutis subtra-
heret, quam venerat docere.* S. Bonaventur. phrasin
loquendi S. Joannis notans, inquit: *Iam autem die
festi mediante ascendit IESVS, & hoc in figura, quod dies
festus fidelium debet esse virtuosus, virtus enim est in
medio, ait Sapiens; dies festus medius est, ille qui
est virtuosus; unde nota, quod est festivitas sabbati-
ca, in qua vocatur operibus peccatorum.* Pari quoque
modo Sanctus Ambrosius festa nostra tum Deo gra-
ta, & accepta futura esse dicit, quando erunt virtutibus
ornata: *festus dies Domini est, inquit, ubi perfectarum
virtutum gratia est, quæ tum perfecta sunt, si sollicitudi-
nes seculares, & corporales illecebras videtur animus
delinimenta voluptatis excludat, liber à saculo, Deo de-
ditus.*

3 Idem Redemptor noster, teste eodem S. Joanne,
Tabernaculorum solemnitatem se quidem recepit,
veruntamen non nisi ultimo festivitatis die in eadem
comparuit, ut videretur, & audiretur à populo ibidem
congregato: sed cur Salvator tam tardè ad festum istud
accessit? num forte ex devotionis defectu id ipsum
contigit? minimè gentium; hoc enim dicere blasphe-
mia, credere hæresis foret; nam ut idem Salvator apud
Matthæum, inquit: *joca unum, aut unus apax non præte-
ribit à lege, non enim veni legem solvere, sed adimple-
re;* & tamen Sacer textus, inquit: *In novissimo autem
die magno festivitatis stabat Iesus &c.* Sciendum igitur
est, Judæos aliis diebus præcedentibus, solis conviviis,
lætitis, & dissolutionibus deditos esse consuevisse,
ac proinde Salvator noster his diebus festivitatem suam
præsentia condecorare noluit, sed potius ad ultimum
usque diem tardavit, quando scilicet ad templum, ad
faciendas orationes, ad audiendum verbum Dei, red-
dendasque Deo debitas gratias convenire solebant. Un-
de Lucas Burgenis ait: *solutis tabernaculis convenie-
bant in templum ad laudem, & agendas gratias Deo.*
S. Thomas diffusius finem explicat, ob quem incarna-
ta Sapiencia tam tardè ad festum accesserit; dicit enim:
*festum illud celebrabatur septem diebus, & primus, &
ultimus dies solemniores erant, sicut apud nos primus dies
festi, & ultimus sollemnis est magis; Hoc ergo quod hic
Dominus fecit, non fecit primo die, quia nondum ascen-
derat Jerosolymam, nec intermediis diebus, sed in no-
vissimo, & hoc ideo, quia pauci sunt, qui festa spirituali-
ter celebrant, & ideo non eos à principio ad doctrinam
invitat, ne per vanitates sequentium dierum aboleretur
de cordibus eorum, quia ut dicitur Luc. 8. verbum Domini
suffocatur à spinis, sed in ultimo die eos invitat, ut re-
nascantur eorum cordibus imprimatur.* Unde Salvator no-
ster per hoc nobis insinuare voluit, tunc ei festa grata
futura, ipsumque beneficos gratiarum suarum influxus
impertiturum esse, non quando ad vanitates, gaudia,
& ad alias similes profanitates divertimur, sed quando
Religionis actibus dediti fuerimus, ac proinde tunc eis
dixit: *si quis sitis, veniat ad me, & bibat &c.* Ubi S. Tho-
mas ait: *potus iste est spiritualis refectio, in cognitione Di-
vine Sapientie, & veritatis.* Hugo Cardinalis ait: *bi-
bas per dilectionem, vel per Spiritus Sancti Redemptio-
nem.*

4 Deus olim populo Israel cælestis manne annonam
in deserto per totam septimanam quovis die cælitus
depluebat, solo excepto die Sabbati; per quod ostende-
re voluit, quanta cum sollicitudine cupiat, ut homines
illa die ab omnibus secularibus negotiis expediti, soli

S. Ant. de Pa.
c. in hac fest.

S. Aug. tract.
in Joa.

Lyranus.

S. Ambro. l. 2.
c. 1. de Cum
& Abol.

Joan. 7. 17.
Cur Christus
ultimo die
festi Ta-
bernaculo-
rum primo
accesserit ad
illud cele-
brandum.
Matth. 9. 18.

Luc. Burg. ib.

S. Th. in Joa.
Ut nimirum
festum illud
spiritualiter
celebraret.

S. Th. ib.

Hu. Card.

Exod. 16. 17.
Deus Indies
pluebat
mannam ex-
cepto Sabbato.

dici illius sanctificationi totaliter sint intenti; unde Sacer textus, postquam manna sex diebus, non verò in Sabbato, è caelo missum fuisse dixisset, immediatè subiungit: *usquequò non vultis custodire mandata mea, & legem meam? videte, quod Dominus dederit vobis Sabbatum, & propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices; maneat unusquisque apud semetipsum; ubi præcipue notanda sunt hæc ultima verba: maneat unusquisque apud semetipsum, quasi dicere voluisset: sit unusquisque in semetipso recollectus, & sanctæ solitudini deditus, prout Psalmista suadebat, dum ait: vacate & videte, quoniam ego sum Deus. Justum enim est, ut cum per totam septimanam negotiis terrenis occupati fuerimus, Dominica saltem die de salute animæ, deque Dei gloria & honore sollicitè cogitemus, maneatque unusquisque apud semetipsum. Unde D. Chr. super illa verba Apostoli: omnes sub nube fuerunt, inquit: per diem illum abstinebant, ut intrati etiam discerent illo die ferias.*

5 Sacer Textus cap. 23. Lev. ab his verbis exorditur: *locutus est Dominus ad Moysen, dicens: loquere filiis Israel, & dices ad eos: habent ferias Domini, quas vocabitis sanctas. Ubi Cajet. in Hebræo ita legi monet: vocabitis vacationes sanctitatis; & subdit: Istud est nomen, quo mandat Deus appellari solemnitates suas, & ut repetitio hujus nominis frequens insinuat, hoc nomen appropriatur illis diebus festis, præcipue quibus non licet operari. Ratio autem nominis in promptu est, quoniam tempus festivum nihil aliud erat, quam vocatio hominum ad sanctitatem eorum exhibendam DEO, ad hoc enim instituntur festivitates Divina. Glossa pariter in expositione hujus textus rationem assignat, cur Deus festa sancta appellari voluerit; dicit enim: *ferias sanctas dicuntur, ad distinctionem carnalium gaudiorum, que quia mentem corrumpunt, sancta dici non possunt; dicuntur etiam sancta, quoniam letitia spiritualis nos sanctificat, dum Divinam in nobis charitatem restituit. Consilium Narbonense duas rationes assignat, cur festa Sanctorum honori dedicata instituta fuerint, dum in hæc verba loquitur: Sanctorum solemnitates celebrandas Patres censuerunt, ut vel eorum in animis nostris excitarent imitationem, vel ut eorumdem meritis confociati, beatorum mentium precibus juvaremur; nam ut ait Augustinus: solemnitates Martyrum, exhortationes martyriorum sunt, ut eos imitari non pigeat, quos celebrare delectat. Unde Divus Chrysost. in sermone quodam monet, dicens: Martyrum festa non ex dierum circuitu solum, sed etiam ex eorum animo, qui ea celebrant, asstantur. Exempli causa: Imitatus es martyrem? virtutem ejus emulatus es: etiam cum festum non esset martyris, celebrasti festivitatem martyris. Honor martyris imitatio est martyris. Et ideo D. Chrysostom. ibidem ostendit, quod si festa ritè non celebrat, qui in illis male vivit, eademque per Dei offensam profanat; subdit enim: *ut qui scelera committunt etiam in festivitatis, sine festo sunt, & profani, sic qui virtutem exercent, etiam cum nulla est solemnitas, festum celebrant, siquidem conscientia puritate festum exprimitur. Idque auctoritate S. Pauli, primitivæ Ecclesiæ fideles his verbis exhortantis, probat: Itaque epulemur non in fermento veteri malitiæ, & nequitie, sed in azymis sinceritatis, & veritatis. Qui enim ab omni sorde, ac macula puram vitam suam conservat, quotidie festum celebrat, ac solemnitatem, licet nec in die, nec in templis martyrum, sed domi sedeat. Cui consonat, quod idem D. Chrysost. in Homilia de Anna matre Sannaclis his verbis scribit: Festum non multitudo convenientium facere solet, sed virtus; non sumptuosus vestitus, sed pietatis ornatus; non mensa dapsilitas, sed cura animæ, maximè enim festum est conscientia bona. S. Cyril. Alex. præ cæteris diffusior est in tradendo modo, quo solemnitates insigniores à nobis sunt celebrandæ; inter cætera verò ita scribit: *Quemadmodum divinus ait Psalmes: tempus faciendi Domine, sanctam videlicet, purissimamque celebritatem; usitatum est plerumque festos dies agentibus, vestibus egregie nitidis cultos, atque ornatos conspici, omnique labe sordium purgata indumenta gestare; ea namque temporis convenire aliquis dixerit. Veruntamen handquaquam, ut externis tantummodo offulgeamus ornamentis, dandum à nobis operam esse arbitror, sed ut anima sordes eluamus, omnia à nobis studio laborandum puta.****

6 Esdras Sabbati profanari sanctificationem reparare volens, ad impediendas emptiones & venditiones multa præcepta sancivit; inter cætera verò portas civitatis claudi jussit, ne onera eandem ingrederentur in die Sabbati; & specialia hæc de re Levius præcepta imposuit, nam ut Sacer textus inquit: *dixit quoque Levitis, ut mundarentur, & venirent ad custodiendas portas, & sanctificandum diem Sabbati; cum tamen præceptum hoc Levitis minime congruum videatur; si enim Levitis præcepisset, ut animæ munditiæ studeant, offerendisque victimis purificationem conscientie præmitterent, seque ad sacrificia offerenda præpararent, facile præceptum intelligi posuisset; at verò quod Esdras hanc munditiem à Levitis eo solum fine requirit, ut portas civitatis custodirent, difficultate non caret. Veruntamen si mens Spiritus sancti profundius inspicatur, clarum evadet, quam sollicitudine ad festa dignè celebranda hanc animæ puritatem, & munditiæ desideret, quando eandem etiam in illis, qui portarum custodie in Sabbato assunt, tam studiosè requirit: dixit quoque Levitis, ut mundarentur &c. & quia hoc officium erat Divinum, inquit Cajetanus, utpotè ad observationem Sabbati relatum, ideo Levitas mundari jussit, ad exercendum hoc officium.*

7 S. Patres olim in festis solemnioribus, in suis ad populum prædicationibus ab invektivis contra vitia abstinere solebant, vel ne per hanc reprehensionum acrimoniam festa amaricarent, vel etiam quia talibus invektivis in similibus festivitatis minime opus esse supponebant, utpotè ad quæ omnes iis diebus sanctificati intervenire solent. Sic Sanctus Greg. Nazianz. in orat. 6. inquit: *quid palea cum trisico? quid carnis voluptates cum martyrum certaminibus? illa theatris congruunt, hæc meis conventibus; illa libidinis, hæc castitatis, & temperantia studiosis; illa carni addictis, hæc iis qui corporis vinculis solvuntur. Deinde gestit quidem animus audacis aliquid proferre, sed dici hujus reverentia cohibetur, ne quid infestis, aut asperis dicam. Clarius verò S. Bern. suo tempore in sermone tertio de Epiphania prædicans, inquit: *Interdum contra vitia loquimur, & genus illud sermonis perutile, sed diebus cæteris videtur opportunius convenire. Festivus autem, & maxime in præcipuis solemnitatibus, magis circa ea que solemnitates sunt, immorandum videtur, ut pariter, & erudiat animus, & excitetur affectus. Festorum quoque sanctificationi adaptari posse videtur, quod S. Leo de diebus quadragesimalibus in hæc verba scribit: *semper quidem nos sapienter, & sanctè vivere decet, & in id voluntates nostras, actionesque dirigere, quod Divine novimus placere justitiæ; sed cum iam appropinquat dies, quos illustiores nobis salutis nostræ sacramenta fecerunt, diligentiori sollicitudine corda nostra sunt mundanda, & studiosius exercenda est disciplina virtutum.***

8 Propheta Regius salubriter nos monet, inquiens: *quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliqua cogitationis diem festum agent tibi; quasi dicere voluisset: sicut erga Sanctorum reliquias magna ferimur veneratione, ita quoque cogitationes, desideria, & affectus pii, veluti Sanctorum reliquias, festa tua debite cum honore sanctificabunt: reliqua cogitationis diem festum agent tibi: hunc autem cogitationes, & cor nostrum sanctificandi finem facile consequemur, si ad mysterium, quod in illa solemnitate sive Christi, sive suæ S. Matris, sive aliorum Sanctorum celebratur, animum applicuerimus, virtutesque, & sanctitatem ipsorum fuerimus imitari, vel seriam de nostris peccatis penitentiam egerimus; nam Hebræus legit: reliqua penitentia diem festum agent tibi. In novissimo Concilio Bituricensi, cum de invocatione Sanctorum, deque solemnitatibus in eorumdem honorem institutis diceretur, sequens Canon legitur: *Imitentur Christiani totis hisce diebus Sanctos illos, quorum memoriam colunt, per opera charitatis.**

9 Auctor Summæ Prædicatorum super illa verba sancti Joannis cap. 3. *Erat dies festus Judeorum, & ascendit Iesus &c.* ingeniosam habet observationem. Ad illa namque verba: *Ascendit ad festum*, se reflectens, inquit: *in signum quod volentes festum facere, ascendere debent, per viam virtutum, de virtute in virtutem.* Divus Chrysostomus divini cultus studiosissimus

Cur Esdras
Levitas mi-
dant jussit
ut custodi-
rent portas
in Sabbato.

2. Esdr. 10.

Cajet.

S. Patres die-
bus festis
in Concioni-
bus abstin-
bant ab in-
vektivis, &
quare.

Nazianz.

S. Bern. ser. 3.
de Epiph.

S. Leo ser. 3.
de Quade.

Ps. 75. 11.
Sancti, quod
festa colun-
tur etiam
opera imi-
tari debe-
mus.

Conc. noviss.
Gal. 1. 1. 1.
lit. 6. de inv.
sanct. Can. 4.
& 6.

Sum. Præd. v.
Felix. c. 3. 2. 6

Plat. 11.

D. Chr.

Lev. 23. 2.

Cajetan.
Dies festivi
non carnali-
bus gaudiis,
sed spiritu-
alibus operib.
& pura con-
scientia ce-
lebrandi sunt.

Glib.

Conc. Narb.
An. 1095. 9.

D. Chr. 1. in
Matth. 23. 17.

D. Chr.

1. Cor. 5. 8.

B. Chr. 1. 3. de
Anna h. 5.

S. Cyr. Alex.
2. de festo
Paschali.

D. Chr. h. 3.
de Anna.
Festis dicitur
audiat
verbum Dei,
& hanc ope-
ra charitatis.

mus zelotes in prefata Homilia de Anna Matre Samuelis ita scribit: *Vbi sacra doctrina, & preces, ubi Patrum benedictiones, & Divina legis auditorium, ubi conventus fratrum, & germane charitatis vinculum, ubi cum Deo colloquium, & cum hominibus sermo, qui fieri potest, ut ibi non sit festi celebritas? Ex quibus verbis clarè constat verus festa sanctificandi modus, nimirum si verbum Dei audiat, frequentetur doctrina Christiana, opera charitatis exerceantur, sitque per ferventem orationem assiduus sermo noster cum Deo. Sanctus Greg. ad idem intentum aptissime sequentibus nos verbis exhortatur: *Ecce, inquit, Paschalia solemnia agimus, sed ita vivendum est nobis, ut pervenire ad aeterna festa mereamur. Transcunt cuncta quae temporaliter festiva celebrantur, curate qui his solemnitatibus interestis, ne ab aeterna solemnitate separemini. Quid prodest interesse festis hominum, si deesse contingat festis Angelorum? Umbra venturae solemnitatis est solemnitas praesens, idcirco hanc annuè agimus, ut ad illam quae non est annua, sed continua, perducamur. Frequentatione gaudii temporalis ad aeterna gaudia mens incalescat & ferveat, ut ex veritate letitia perfruat in Patria, quod de umbra gaudii meditatur in via. Tandem verò discursum suum considerabili hoc monito concludit: *Vitam ergo vestram, fratres, moreque componite.***

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

In diebus festis ab omnibus vacandum est operibus, praeterquam ab operibus, & actibus Religionis, & charitatis; ubi etiam varia considerantur media, quibus festos dies sanctificare debemus.

THEMA.

Vacate, & videte quoniam ego sum Deus. PL. 45. 11.

DEus per hoc oraculum Propheticum, ni fallor, fidelibus suis praecipere voluit, ut in diebus cultui suo dedicatis ab omnibus servilibus operibus vacarent; unde dicit: *vacate*. Insuper verò etiam illos docere voluisse videtur, quales in ipsismet diebus festis nostrae debeant esse occupationes; unde subdit: *Videte quoniam ego sum Deus*. Unde non immerito S. Bernardus ita in sermone quodam ad nostram discurret instructionem: *sanctificatio est ipsa quae fit ad Deum vacatio, orando, colendo, meditando, sicut ait Propheta dicens: vacate & videte, quoniam ego sum Deus.*

1 *Vacate.* Saepius in Discursibus praeteritis illius per Jeremiam facti meminimus lamenti: *viderunt eam hostes, & deriserunt Sabbata ejus.* Gentiles enim, Hebræo in festis populo, videntes festa quae Jerosolyma in Dei honorem obibat, eadem irridebant, siquidem in otio, recreationibus, divagationibus, gaudiisque, dilapidabantur: ideoque Glossa ait: *Tunc Demones Sabbata nostra derident, cum a bonis nos feriari vident: unde & Oleeaster super illum Exodi Textum (memento ut diem Sabbati sanctifices) hanc inutilissimam fecit observationem, inquit: nota, Deum non dicere, quod Sabbati recorderis, ut in eo gaudeas, tripudies, ut tibi vacet, sed ut sanctifices.* Imò & Sanct. Chrysost. mentem legislatoris supremi circa Sabbati decretum, quo prohibebatur Israelitis: *nihil in die Sabbati facias*; hunc in modum explanat: *nihil facias, inquit, praeterquam ea quae facit anima, Quidquid enim ad salutem animae, & ad gloriam Dei, necnon ad amoris divini dirigitur augmentum, non modò non prohibitum, sed & expressè præceptum est. Cui stabiliendo subserviet illud, quod S. Lucas de Christo, in die Sabbati Synagogam, ubi quidam hærebat aridam habens manum, ingrediente, tradit in hæc verba: *Observabant autem Scribae, & Pharisei, si in Sabbato curares, ut invenirent, unde accusarent eum; Ipse vero sciebat cogitationes eorum, & ait homini, qui habebat manum aridam, surge, & sta in medio; Exurgens stetit. Ait autem ad illos Iesus: interrogo vos, si licet Sabbato benefacere, an male? Animam salvam facere, an perdere? Miserum itaque illum, non obstante malignorum, rudiumque scandalo, ira, & odio contra se provocato sanavit; quia nimirum his sollicitè inculcare satagebat, quod licet in diebus festis opera servilia prohibita essent, non tamen alia, ad pietatem, & charitatem ordinata: statim hominem in medio (inquit Divus Chrysostomus)**

Manf. Bibl. Pred. Tom. 11.

non quia ipsos metueret, sed quoniam ad misericordiam eos trahere cupiebat.

3 Attendite ad implam colluviem: sanationem impedire miraculosam satagebat in Sabbato, quæ in ipso Paschate occidere non erubuit DEI Filium; id quod idem S. Doctor acutè notat, dum illa S. Joannis verba (*querebant eum in die festo*) exponens, ita discurret: *ad eundem semper ferebantur, & festis cum diebus capere tentabant; nam & alibi dicunt: quid putatis, quia non venit ad diem festum? & dicebant, ubi est ille? diem festum maxime reverebantur, & tamen capere conabantur.* Opera itaque servilia, à quibus nobis abstinendum est, peccata sunt, prout in discursu 3. probavimus, non Religionis exercitia. Quam veritatem idem S. Doctor confirmare nititur, dum illum Apostoli ad Hebræos Textum (*itaque relinquitur Sabbatismus populo Dei*) sequenti illustrat Commentario, dicens: *in Sabbato ab omnibus quidem malis jubet abstinere, illa autem sola fieri, quae pertinent ad cultum Dei: quam assertionem exemplo probat sacerdotum, qui in Sabbato omne id quod ad Divinum servitium, animarumque salutem ordinatum erat, adamussim exequabantur; ut proinde etiam non immerito Sanctus Th. non omnem in diebus festis operationem vetandam duxerit, quin potius distinguendam, inquit: dicendum, in quibus occupari debemus, & sunt tria. Primo in faciendis sacrificiis: juxta quod in libro Numerorum duplicata in Sabbato praescribitur his verbis oblatio: *die Sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos, duo namque mane, & duo sub vespere offerendi erant, quæ omnia in figura contingebant: sic namque & nos, prosequitur Angelicus Doctor, debemus offerre animam nostram dolendo de peccatis: Ps. 50. sacrificium Deo Spiritus contribulatus; Et orando pro beneficiis; factus est dies festus ad habendam spiritualem letitiam, quam facit ratio; Unde & tali die multiplicari debent preces. Secundo corpus nostrum affligere, & hoc jejunando. Tercio res suas sacrificare, & hoc, dando elemosynas: beneficentia autem nolite oblivisci.**

4 Glossa vacationem, & quietem, quam Deus à nobis in festis exigit, in hæc describit verba: *requies Sabbati audiendo verbum Dei, & faciendo, & bene vivendo, & aliis misericordiam praestando, habetur.* Joan. Diaconus, vitæ S. Gregorii Papæ Chronologus, de hac materia differens, à quibus laboribus in festis cessandum sit, his verbis declarat: *Dominico die, inquit, à labore terreno cessandum est, æque omnimodè orationibus insistendum, ut si quid negligentia per sex dies agitur, per diem Resurrectionis Dominica precibus expietur.* Enim verò, quin observantia diei festi verus sit Religionis actus, nemò facile inficiabitur, ac proinde quanto magis se quis in hujus virtutis actibus exercebit, tanto amplius diem festum sanctificabit, Deoque, & Sanctis magis placebit. S. Jacobus Apostolus inquit: *Religio pura, & immaculata apud Deum, & Patrem hac est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum.* Quæ verba optimè consonant cum iis, quæ Isaias in persona Dei, modum praescribens, quo festa celebrari debeant, ne Deus illa excretur, & odio habeat, his verbis exprimit: *quiescite agere perverse, discite benefacere, subvenite oppresso, judicate pupillum, defendite viduam.* Hæc enim omnia aptissima sunt opera, quibus Christianus ad festa sanctificanda uti possit.

5 Apud Hebræos nihil æquè interdictum erat, quam venditio, & emptio in die Sabbati facta; & tamen Joseph ab Arimathia, vir adeo Divinae legis zelosus observator, & Synagogæ Princeps, in solemnitate magis præcipua, cujusmodi Pascha erat (*erat enim magnus dies ille Sabbati*) sindonem cui corpus Salvatoris involvendum erat, emendo sibi comparavit mercatus sindonem. At verò scitisne causam, cur non obstante solemnitate Paschali, sindonem hanc sibi emendo comparavit? Nimirum corpus Christi à Pilato dono sibi datum acceperat; Ac proinde licet dies ille adeo sollemnis esset, deponens eum involuit sindone, id est scilicet applicuit, ut ad solvendum caelestis Magistris sui cadaver, patibulum crucis ascendere posset; adhibuit martellos, & forcipes ad eveilendos clavos, quibus manus, & pedes Redemptoris cruci affixi fuerant; sanctissimæ humanitatis pondus humeris suis imposuit, & ad

Z 4 lo.

D. Chr. h. 47.
in Marc.

Colluvies
Ju. xorum
volebat im-
pedire sancti-
tatem in
Sabbato.
D. Chr. h. 48.
in loa.
loa. 7.

Opera servi-
lia à quibus
abstinendū
est, sunt pec-
cata.
D. Chr. h. 6.
ad Hebr.

S. Th. opus. 2.
de 10. præ-
ceptis.

Pl. 90.

Hebr. 13.
Gl. in c. 16.
Exod.

Joan. Diaconus
L. 4.
vitæ S. Gre-
gorii c. 12.
Quibus dicit
Dominico
potius va-
candum sit.

Isa. 127.

Isa. 17.

Joseph non
violavit so-
lum Pasche,
emendo sin-
donem ad
involvendū
corpus Iesu.
Io. 19. 31.
Marc. 15. 46.

S. Ber. c. 1. l.
de 1. c. 2.

Th. 1. 7.
Diebus fe-
stis sunt
agenda quæ
sapientiam
pietatem, &
charitatem.

Gl. ord. lib.
Exod. 10. 9.
Oleeaster.

D. Chr. h. 40.
in Marc.

locum sepulchri deportavit, minimè timendo, quòd per hosce labores Sabbatum violaturus esset, eò quòd actus ille suprema Religionis esset, quia per hanc dies festus non profanatur, sed magis sanctificatur. Optimum igitur est illud Sancti Antonini nobis post se relictum documentum, dicentis: *Insisti debet magis elemosynis in die festo, in cuius figura legitur in Levitico, quod duo Agni offerebantur in die Sabbati, aliis diebus unus tantum. Tobias etiam preparato prandio in die festo misit filium ad vocandos pauperes, ad comedendum cum eo, prius autem sepelivit mortuum, quem audivit in platea jacere, sed quis est hic qui ita celebrat festa, vacando Divinis, & laudabimus eum cum invenerimus? nonne tota occupatio hominum in festis est circa corpus? Quot sunt qui diebus festivis laborant, solo ducti timore, ne victus necessarius iis deficiat? Contra quos Oleaster pennam, & calamus suum acuit, dum se ad duplicatam Mannæ annonam reflectit, quam Deus pro die festo populo suo providebat, ut Sabbatum ab instantò melius sanctificari posset: *Andis hic, inquit, quanti feceris Dominus Sabbati observantiam, ut nolueris Indeos ea die cibum querere neque parare. Vbi simul disce, non tibi defuturum cibum ob festorum observantiam, quoniam novit Dominus dare duplum ad dies festos; si modo ex ejus imperio eos colas.* In Canone quodam Concilii Bitoricensis, quoad observantiam diei Dominicæ hæc verba leguntur: *sit quies animi, & corporis, sancta, & ad Deum levata mens, & à terrenis abstracta; satis sint Christiano opera charitatis, orationes pie, Psalmi, Hymni, & cantica.**

6 Levitici c. 16. Deus Sabbati quietem præscribit, sed velim audiat, qua phrasi loquendi id faciens utatur: *Sabbatum, inquit, requiescentis est, & affligetis animas vestras Religione perpetua.* Neque enim Deus vult, ut homines in Sabbato, vel die festo, otio torpeant, sed potius ut corpus suum macerent, & affligant. Unde Origenes in Homilia quadam ita scribit: *Nec potest quis agere diem festum, nisi afflictionis Panes manducaverit; Audi quid essent festivitates Dei, non recipiunt dulcedinem corporalem, nihil remissum, nihil voluptuosum, aut luxuriosum, afflictionem animæ, & amaritudinem, humilitatemque deponunt.* Ac proinde S. Gr. verba illa Psalmistæ; *constituite diem solemnem in condensis hac expositione illustrat: solemnem Domino diem in confrequentationibus constituit, quisquis se in ejus desiderio assidue affligit.*

7 *Vacate, & videte quoniam ego sum Deus.* Sanctus Bernard. sermone primo de omnibus Sanctis inquit: *Sanctorum solemnitates manifestum est ad animas magis, quam ad corpora pertinere.* Ac proinde anima in iis solemnitatibus ea quæ sancta sunt, operari, sanctisque contemplationibus insistere debet; cui doctrinæ illud Ruperti Abbatis Tuitiensis monitum aptè suffragatur, dicentis: *sed quid prodest, qualescunque festivitates celebrare de foris, nisi festivitas contemplationis in mente fuerit? Proinde celebra Iuda festivitates tuas, & redde vota tua, Psalmistam interroga, & ipse tibi dicet quomodo facere debeas.* Quoniam, inquit, cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliqua cogitationis diem festum agent tibi. *Vovete, & reddite Domino Deo vestro omnes qui in circuitu adfertis munera.* Iste sunt tuæ festivitates, ut cogitatio tua Deo consueatur, & si non omnis cogitatio festiva esse potest, & splendida, saltem reliqua cogitationis diem festum agant, id est, saltem post infestationes malarum cogitationum, locum mentis obtineant cogitationes bonæ, juxta illud, *peccasti? quiesce.* Hoc si ne in diebus festivis omnes domus, officinæ, tribunalia clauduntur, in signum sanctificationis illorum, ut per hoc edoceamur, quòd ut tantò facilius orationi, & mentis recessui vacare valeamus, claudenda à nobis sint portæ sensuum nostri corporis; secus enim omnium cum libertate, & licentia divagabimur, evidensque illa profanandi periculum incidemus.

8 Albert. Magn. super illa verba S. Joannis: *ascendit ad diem festum non manifestè, sed quasi in occulto, id est, cum multitudine contrahentium suorum, secundum quod mos fuit ascendere, sed quasi in occulto, ut nobis daret formam publicam declinandi, nisi esset propter doctrinæ publicæ adificationem.* S. Car. Borrom. in tertio Concil. Provinciali circa festorum sanctificationem, in hæc verba

statuit: *Vt verò si dies omnipietate, & religiosius colantur, hæc crebro populum parochi, & concionatores admonent atque hortentur. Vt illorum dierum tempus, quod Deo ejusque cultui debetur, in iis actionibus totum consumant, in quibus rectè consumendum est, ut concionem mane, & sacram lectionem a prandio, ubi explicari solet, audiant. Vt divinis, vespertinis præsertim officiis presentes pie religioseque adsint; Vt in Christiana doctrina rudimentis, ac præceptis, vel percipiendis, vel recolendis versentur; ut in operibus etiam officiisque pietatis se exercent, agros homines visitando, merentes pie consolando, & alia hujusmodi præstando. Vt denique ab omnibus actionibus, unde omnis peccandi materia, atque occasio existit, foveant, in ea opera incumbant, ob quæ sunt illi sacrificiis si dies. In quodam Concilio Gallicano Bituricensi, in titulo de Invocatione Sanctorum, & diebus festis, hic Canon expressus legitur: *Colantur Sancti, & dies festi Sanctorum piis orationibus, Psalmis, & Hymnis, & frequentis missa, & solemnibus officiis celebratione, & verbi Dei prædicatione.**

9 In Actibus Apostolorum primitivæ Ecclesiæ usitatum fuisse legimus, quòd diebus festivis frequentius, quàm quovis alio tempore, verbum Dei devotè, & attentè audiretur; Unde Sacer Textus ait: *Voces Prophetarum per omne Sabbatum leguntur.* Similiter Joannis cap. 5. Salvator noster se Jerosolymam ad festum transulisse legitur: *Post hæc cras dies festus Judeorum, inquit Evangelista, & ascendit Iesus Jerosolymam.* Divus Chrysostomus autem observat, quòd Salvator noster frequenter in solemnitatibus civitatem petierit, tum ut videretur ipse quoque cum reliquis dies festos celebrare, tum ut simplicem ad se multitudinem alliceret. In iis autem occasionibus Incarnata Sapientia, Divinum Verbum suum urbis annuntiare consueverat, utpotè quæ ad illud audiendum, & exinde fructum referendum magis dispositæ erant, quàm Sacerdotes, invidiosique, & maligni Pharisei: *Maximè hujusmodi diebus festis (de turba Chrysostomus loquitur) melius disposita esse consueverat; Hæc enim orationem in Templo effundendo, offerendo victimas, satisfaciendo votis, se addictamina Christi audienda, & exequenda faciliorem reddebat.* Idem quoque Divus Chrysostomus in alia quadam Homilia modum docet, quo efficere valeamus, ne ad res profanas nos divertendo, verbi Dei fructum amittamus; Dicit enim: *Nondum quippè utilitate sermonis firmiter in mente defixa, pluribus irruens, secularium impetus actionum omnia pariter evellit. Quod ne accidas, quoties a sancta congregatione descenditis, nihil magis necessarium judicatis, quam ea quæ audivendo didicistis, conservare meditando. Nam enim omnino indevotio, & prorsus extrema est, ut quinque, & sex dies quidem in rebus carnalibus consumentes, unum in spiritualibus diem, imò exiguum diem partem salutis impendere. Sanctus Paschasius, quænam solemnitas Deo acceptior sit, explicaturus, inquit: *Solemnitas ipsius est intima celestis vite fructio.* Hesychius verba illa: *Sabbatum requiescentis est, hæc Glossa illustrat: bene ergo, & sapienter custodiam vacationis producere ad majorem contemplationem volens, addidit: Sabbatum requiescentis est.**

10 Venerabilis Beda lib. 3. Allegoriarum in cap. 13. lib. 2. Esdræ, præ cæteris Sabbatum nostrum spirituale diffusius describit, dum ait: *Electi etiam in hac vita Sabbatum agunt Domino sacrum, cum ab hujus mundi curis ad tempus separati, orationi vacant, & celestium rerum contemplationi purificatam mentem suspendunt. Nam cum ea quæ carnis cura jure flagitat, sincero corde, & non in desideriis, contra præceptum Apostoli gerimus, quasi in sex diebus, quæ necessaria sunt, laboramus, quoniam organa illa, quibus propter hoc sæculum vitam habemus, occupamus.* Idem quoque rationem assignat, cur sanctificatio diei festi, seipso potius diei, quàm aliis attribuantur. Ait enim: *Sabbatum sonus orationum, ac devotionis nostra, in qua vacamus à temporalibus agendis, ut æternis gaudiis dulcius gustare mereamur, rectè diei septimo assignatur, quia futura quietem vite, ac beatæ laudationis imitatur.* Sed diem Sabbati alienigenæ quædam profanare, cum terrena cogitationes in tempore nostra orationis importune nos conturbant, & memoria, siugdelectatione

Ab. Eccl. M.
pag. 86. Conc.
Prov. 3.

Conc. novell.
Gall. III. 199.
Conc. Arant.
An. 1184. tit.
6. can. 1. . .

Ab. Apost.
11. 17.
Christus so-
lemniter fella
coluit alio
in exēplum.
10a. 1. 1.

D. Chr. h. 16.
in 10a.

Et ut carum
commodum
docem.

D. Chr. h. 16.
in 10a.

S. Pasch. in
Thron. 1.
& Hesych. in c.
21. Lev.

V. Beda l. 3.
Alleg. in
Esdr. c. 13. 1.
Diebus festi-
vis orationi
& pie medi-
tationi in-
cumbendum
est.

S. Anton. 2. p.
sum. Theol.
Tit. 9. c. 7. § 4.

Nec Tobias,
invitando
pauperes die
festi ad
prandium.

Conc. Bitor.
An. 1184. Tit.
6. Can. 4.

Lev. 16. 11.
Dies festivi
culendi hu-
militatione,
& animi af-
flictione.

Orig. h. 21. in
Num.
pl. 117. 27.

S. Gr. 1. 9.
mor. c. 11.

S. Ber. l. 1. de
festo omni.
Sancti.
Cultus festo-
rum magis
pertinet ad
animas
quàm cor-
pora.
Rup. Abb. 1. 3
in Nahum. c.
2.

Joan. 7. 39.
Alb. M. lib.
Qualiter
festa sint co-
lenda ex do-
ctrina S. Car.
Borrom.

S. Bonav. 1.7.
ser. de 10.
pra. cep. 4.

temporalium rerum, ab amore intimo niuntur extrahere. Sanctus Bonaventura in tertium Decalogi praeceptum scribens, germanum huius verbi, *sanctifices*, sensum declarat, inquit: *sanctificatio est convertens animum ad Deum sanctum, ad Deum verum, & ad Deum summe diligendum.*

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Dies festi in memoriam beneficiorum Dei sunt instituti; quos per gratitudinem Deo exhibitam nostros efficitur, propter utilitatem inde dimanantem; sanctificandi autem sunt per preparationem nostram & conversionem potius, quam per vestes & apparatus exteriores.

THEMA.

Proici festivitates vestras, & non capiam odorem catinum vestrorum. Amos 5. 21.

S. Hier. 18.
Cui Deus
etiam, sicut
& nunc abo-
minetur so-
lemnitates
nostras.

TAmetsi solemnitates quas populus Hebraeus celebrabat, à Deo praescriptae fuissent, & in ejus observarentur honorem, idem tamen Deus per Amos Prophetam se illas rejicere, incensurumque ipsorum fragrantiam abominari protestabatur. At verò ut Sanctus Hieronymus bene observat: *Propria hoc contra tribum Iudam dicitur, ut eos qui ex Israel ad Dei caeremonias conigrant, & nihilominus non recedebant de excelsis, colebantque idola, & peccatorum magnitudine Dei sacrificia polluebant.* Idem verò in multis quoque festis nostris accidit, in quibus licet Deus per muscas, solemnes apparatus, concursus populi, & officia solemnitas, una cum Sanctis suis honoretur, Deus nullam prorsus habet complacentiam, quin potius illa abominatur: *proici, non capiam odorem &c.* idque, quia ut Albertus Magnus ait: *Thus & Thymiana offerbant corde fatente.* Idem quoque (proh dolor) hodie sepe nimis fieri conspicitur, nam Ecclesiastici ad solemnius divina officia celebranda inducuntur, vel propter ostentationem, vel propter interesse & emolumentum, quod exinde in eos dimanat: saeculares autem, tametsi extrinsecus festa per obsequium, imò & cum dispendio honorent, non tamen ob id ab offensis Dei desistunt, sed tantum secundum exteriorem apparentiam cultum illum profitentur, non intelligentes id quod monet Divus Chrysologus, inquit: *non tam libenter odoratur Arabica arboris guttam, quam sinceri corporis & pectoris sanctitatem.*

Ab. Mag. 18.

Chryl. 1. 17.

Festa, dicuntur
nostra,
quia eorum
cultus nobis
celis in bo-
num.

Durand. in
Ration. di-
vin. offic. 1. 6.

S. Ber. 1. 1.
in fest. omni.
Sancti.

S. Basil. 1. 19.
in Gordium
Max.

Omnia festa
à Deo insti-
tuta sunt,
quasi me-
moriae
suorum be-
neficiorum.

2 Quamnam existimatis esse rationem, quod Deus festivitates quas in honorem suum celebrari praecepit, nostras appellet? *festivitates vestras.* Enimverò prae-ter rationes quas superius in Discursu octavo diffusè adduximus, alia huius assignari causa potest, nimirum quia ejusmodi festivitates à Deo institutae fuerunt, non tam ob honorem suum, quam propter utilitatem & beneficium nostrum. Guilielmus Durandus ad hasce festivitates celebrandas nos exhortans, sequens adducit motivum: *Quia sanctos honorando rem nostram agimus, nam eorum festivitas nostra est.* Eundem quoque sensum Sanctus Bernardus in sermone secundo de omnibus Sanctis his verbis exprimit: *Bonorum nostrorum sancti non egent, nec quicquam eis nostra devotione praestatur: plane quod eorum memoriam veneramus, nostra interest, non ipsorum.* Sanctus Basilus pariter ita scribit: *Ineptum, si sancti quires orbis universas contempserunt, his esse opus commendationibus putamus. Igitur nostri tantum causa profectus sat fuerit illorum celebrare memoriam, non enim indigent laudibus nostris ornari, sed nos ipsorum vita Historia, & commemoratione imitationis gratia indigemus, quemadmodum enim ex igne naturaliter emicat splendor, ex unguento quoque praestanti diffunditur odor, sic & sanctorum commemoratione festorum, ad omnes provenit utilitas.*

3 Observandum est, quod inter omnia Decalogi praecepta increata Sapientia in condendo tertio de sanctificatione Sabbati praecepto, hoc verbo *Admemento* ita fuerit, inquit: *Admemento ut diem Sabbati sanctifices;*

Cujus sanctus Thomas hanc assignat rationem: *Quia praeceptum hoc ponitur ut rememorativum beneficii praestati, ideo specialiter fit mentio de memoria, dicendo: Memento;* unde & nos superius in primo Discursu, Deum hoc festum à prima mundi origine instituisse diximus, nimirum subito ut ab ipso mundus creatus & perfectus fuit, in tanti beneficii memoriam & gratam correspondentiam. Sanctus Carolus Borromeus in memoriali ad populum suum de hac materia differens, ita loquitur: *Deus olim à Populo Hebraeo inter alia gratitudinis officia, hoc specialiter exigere solebat, ut omnium beneficiorum suorum perpetua haberetur, & conservaretur memoria.* Unde per legem multa instituta erant festa, in quibus certis anni temporibus, & in deputato quodam loco, universus conveniret populus ad faciendam orationem, beneficiaque, à Deo recepta, grata mente recolenda. Unde Deus praeceperat, ut omnes ter in anno ad Jerosolymitanum Templum confluerent, videlicet primò in Paschate, in quo illius beneficii recolebatur memoria, quo à servitute Aegyptiaca fuerant liberati; secundò, in festo Pentecostes, in memoriam receptae legis, & terrae promissionis per ipsos dono Dei acquisitae; tertio, in festo tabernaculorum, in quo multorum admirandorum beneficiorum celebrabatur memoria, quae in deserto receperat, ubi sub tentoriis & tabernaculis, inter tot pericula & necessitates, à sola potente manu Dei diuturno tempore conservatus, pastus, & gubernatus fuerat. Praeter haec pariter instituti fuerunt duo alii dies festivi & solemnitates, ad celebrandum liberationis beneficium, quo Esther Regina eundem populum ab Amanis persecutionibus vindicaverat. Speciale quoque festum & solemnitas instituit in memoriam victoriae, quam Judith contra Holofernem, & exercitum Assyriorum gloriose obtinuit. Similiter in memoriam beneficii celestis Manna, quo Deus populum in deserto quadraginta annis sustentavit; unde vas aliquod Manna plenum per omnia secula in tabernaculo conservari praecepit. Haec autem omnia in figura contingebant iis, quia ut sanctus Antoninus clare probat, omnes illae Hebraeorum solemnitates nostrarum erant figura & typus. Idemque sanctus Archiepiscopus egregie ostendit, quod septem Hebraeorum insigniores solemnitates correspondeant principalioribus festis ab Ecclesia ordinatis. Exigit igitur à nobis Deus gratitudinem, ut D. Chrysostomus inquit: *non quod nostra celebratione opus habeat, sed ut quicquid est lucri, iterum ad nos redeat, & dignos nos faciamus majoribus subsidii.* Inter Ecclesiae Gallicanae decreta, haec verba inter alia leguntur: *In Sanctis suis laudari Deus desiderat, & honorari in terris; ut accidat quod ait Psalmographus: laudate Dominum in Sanctis ejus, non quod bonorum nostrorum, aut laudum praconis egere noscatur, sed per merita gloriosa sanctorum quos veneramus in terris, eorum intercessionibus adiuti propitiationem mereamur obtinere in caelis.* Idem quoque D. Chrysostomus aliam quandam adfert rationem, dicens: *Atqui ex septem his diebus novum ad communis omnium Domini cultum servitiumque collocandum merito arbitramur, nonne ridiculum est, ut servulos nostros in nostris semper negotiis occupatos velimus, nos vero nullum Deo exhibere servitium, praesertim cum nostra omnis servitus nihil ei quicquam conferat? Deus enim nulla re indiget; sed ad nostram penitus redundat utilitatem.*

S. Th. 1. 1. q.
120. a. 7. ad 5.

Ab. Eccl.
Med. p. 7. c. 7.

S. Anton. 1. 9.
sum. Theol.
Tit. 14 c. 4.
Solemnitates
Hebraeorum
fuerunt figurae
nostrorum
festorum.

D. Chryl. 1. 8
ad Coloss.
in decretis
Eccl. Gallie.
14 c. 15.
III Synod.
Ancy. 411.

D. Chryl. 1.
in Joan.

Deus abomi-
natur festi-
vitates quae
coluntur
immunda
conscientia.

Il. 1. 13.

4 Non capiam odorem catinum vestrorum. Per experientiam quotidianam videmus, quod quilibet festa honorare studeat per frequentem concursum, per apparatus, per luxum, & vestium sumptuosarum pompam, perque exteriores obsequii nostri demonstrationes; quae tamen omnia Deo minimè placent, ipsomet dicente: *Non capiam odorem catinum vestrorum.* non quia ejusmodi apparatus & ornatus, quibus ejusmodi solemnitates honorantur, Deo ingrati sint, sed ut apud Isaiam dicit: *Incensum abominatio est mihi; Nocturnam, & Sabbatum, & festivitates alias non feram, iniqui sunt catui vestri.* Ideo igitur Deus festa illa rejicit & detestatur, quia cum gravibus offensis suis conjuncta esse conspiciuntur. Hunc abusum Philo Hebraeus sequentibus verbis improperat: *corpora, inquit, ablunt-*

abluntur lavacris, & purificationibus; affectiones vero animae quibus vita sordidatur, nec voluit, nec curant eluere, & ut candida Tempia subeant, dant operam diligenter immaculatis amiciri vestibus, mentem vero maculosam in ipsa sacraria penitissima inferre non verentur. Multi equidem pavimenta, parietes, fornicesque Ecclesiarum, dum festa instant, purificare, pomposos instituere apparatus, pretiosamque adhibere conantur suppellectilem: aut propriam mundare nolunt conscientiam, ut bonum Deo & Sanctis (in quorum honorem festa celebrantur) præbeant honorem; ideoque ita sanctus Carolus Borromæus suum solebat alloqui populum. Quoties festivitas, aut factorum temporum instat solemnitas, Patris tui memento Divi Ambrosii, ut tuam totaliter vitam renoves & mortis; te per confessiones, communionem & exercitia Sancta ad eam celebrandam præparando. Nihilominus ut intentum distinctius explanemus, sanctum Leonem auscultasse juverit, qui primo loco animarum exigit ornatum, scilicet conscientiam bonam, ad festivos dignè celebrandos dies. Cui festivitas, inquit, est celebranda sublimior, ipse quoque in ea reperitur ornatus. Si enim rationabile, & quodammodo religiosum videtur, & per diem festum in vestitu nitidior prode, & habitu corporis hilaritatem mentis ostendere, si ipsam quoque orationis domum propensiore tunc cura & ampliore cultu, quantum possumus, adornamus; Nonne dignum est, ut anima Christiana, quæ verum vivumque DEI Templum est, speciem suam prudenter exornet, & omni circumspectione præaveat, ne ulla eam macula iniquitatis obscurat? quid prodest honestatis formam præferens cultus exterior, si interiora hominis aliquorum sordiant contaminatione vitiorum? omnia igitur quæ animi puritatem & speculum mentis obnubilant, abstergenda sedulo. Specialius autem munditiam hanc atque interiorem ornatum in clero requirit, siquidem Deus in Malachia scandalosis sacerdotibus severe minatur, dicens: projiciam vobis brachium & dispergam super vultum vestrum stercus solemnitarum vestrarum. Quem Textum sanctus Hieronymus ita interpretatur, voluit Deus, & omnes quidem homines, sed præcipue sacerdotes, maculam non habere, & siue humerum, siue brachium ornare bonis operibus. In pectusculo significata bona conscientia, in lingua Sancta confessio. Stercore vitiorum habemus litas facies atque pollutas, debueramus mundi venire in solemnitatibus Dei.

5 Gratissima Deo Sanctisque festa, non tam cum ornatibus atque apparatus, quam cum sanctitate & virtutum Christianarum exercitio relationem habent, dicente sancto Leone: quanto sanctius quisque hos dies invenietur egisse, tanto probabitur Pascha Domini religiosius honorasse. Unde & diu ante per Psalmistam Deus ipsemet præcepit dicens, constituite diem solemnem in condensis: quæ verba Euthymius de festivo apparatu explicat, dicens: Festivitatem agite in germinantibus, hoc est in florentibus coronis. Divus Chrysostomus diversas circa prædicta verba Psalmistæ adfert expositiones; ea verò quæ proposito nostro maximè adaptatur hæc est: Quid est autem, constituite diem solemnem in condensis? ne vult quidam unus Interpres, sacrificare splendidas hostias. At vero quænam sunt hæc splendide victimæ quas Deo sacrificare debemus? sanctus Apostolus eas insinuat, dum ad Romanos ita scribit: Obsecro vos fratres, ne exhibeatis corpora vestra, hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum, & nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri; diebus namque festivis mortificare nos magis quam aliis, debemus, negando voluntatem propriam, sensus captivando nostros, mundi que torrentem fugiendo, qui in dissolutiones planè resolvitur. Glossa super illa verba Levitici 23. Offeretis in eis oblationes Domino, ita scribit: voluit nos semper gaudere & festivitatem agere & curare, hæc est enim quotidiana libatio & holocaustum, quæ tunc offerimus, cum corpora nostra hostiam viventem Deo exhibemus.

6 Deus olim in quibusdam festis, tubæ clangere præcepit: Erit vobis Sabbatum memoriale clangentibus tubis. Procopius autem utilissimam nobis Christianis inde innuit moralitatem; dicit enim: Parat nos ad extremum iudicium, quasi in eo die id accipiendum sit;

tubarum enim sonus non solum nos ad vanam excitationem lætitiæ, verum etiam iudicium finale nobis in memoriam revocat, ad augendum in nobis sanctum quendam Dei timorem. Inter alia à Seraphico Patre sancto Francisco suis relicta monita, hoc quoque recensetur. Festivitas Domini & aliorum sanctorum, magis honorantur inopia & paupertate, per quam ipsi cælum ingressi sunt, quam curiositate & superfluitate, per quam animæ elongantur à cælo. Multi sunt, qui præparationem animæ internam festivis diebus negligunt, & toti in apparatu externo curando applicati sunt, contra quos D. Chrysostomus sequentibus verbis exclamat: Multi Christianorum in tantam vecordiam, tantumque venere contemptum, ut cum innumeris scateant malis, nullam tamen vitæ suæ curam habeant, sed in diebus festis negligenter ac temerè ad mensam hanc accedant, non intelligentes, quod communionis tempus non est festum neque celebritas, sed conscientia pura vitæque repurgata. Sanctus Cyrillus Alex. antiquitus usitatum fuisse refert; ut in festis publicis, floribus se coronarent, lautaque & sumptuosa instruerent convivium; ad intentum verò nostrum subdit: nobis alia in agendis celebritatibus proposita sunt. Indumentum omnium nitidissimum Christus: induimini Dominum Iesum Christum: Mensa, non quæ obsoniorum varietate multiplici onerata sit, & cum ambitione luxum præferat, sed illa potius longè amabilior, ad quam nos Sapientia invitat, clamans: venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod misui vobis. Idem quoque S. Pater eodem loco fusiùs declarat differentiam, quæ festa nostra inter, & antiqua profana intercedit, de quibus tam S. Ephrem, quam Nazianz. varios refert usus fuisse abusus. S. Ephrem enim, dum ad festa solemnia nos hortatur, ita scribit: Festivitate Dominicas honorare studiose contendite, celebrantes eas non panegyricè, sed divinè, non mundanè, sed spiritualiter, non instar gentium, sed Christianorum. Quare non Portarum frons coronemus, non choreas ducamus, non forum exornemus, non mollibus vestibus induamur, non iibis & cytharis auditum effeminemus, non comessationibus & ebrietatibus dediti simus. Ista relinquamus iis, quorum Deus ventres est, & gloria in confusione ipsorum. Nazianzenus verò modum præscribens, quo natalem Christi celebrare debemus, varios in eo abusus ab impiis in festis celebrandis introductos, declinandos esse dicit, dum ait: nempe si nec domus vestibula coronis cingamus, nec choros agitemus, nec vicos ornemus, nec oculum pascamus, nec aurem cantu mulceamus, nec olfactum muliebriter deliniamus, nec gustus lenocinemur, nec veneris, & circumfluentibus vestibus emolliamur, quarum quod pulcherrimum est, nulli usus est, nec gemmarum splendoribus, nec auri fulgoribus, nec colorum artificii nativam pulchritudinem eminentibus, atque adversum divinam imaginem excogitatis; nec comessationibus & ebrietatibus, quibus cubilia & impudicitias adjunctas esse scio. S. Antoninus quoque multorum Christianorum detestatur abusum, qui in solemnitatibus in hoc solum omnem suam curam ponunt, ut benè ornati in iisdem comparare valeant: nonne, inquit, tota occupatio hominum, in festis est circa corpus? mulieres vacant & non parum temporis expendunt in se ornandis ad capiendas animas; famuli & famule ad præparandos cibos accuratius solito invigilant. O abusus perversa hominum, & iactura temporis irreparabilis, negotium gratissimum demoni!

7 Author summæ Prædicationum quoddam punctum tangit, quod utinam diebus nostris non verificaretur; dicit enim: Venientes ad festa se ornant & præparant, & vestiunt, in signum quod sicut corpus ornant exterius, ita ornare debent animam interius, aliter corpori, & non animæ festa faciant. D. Chrysost. similiter hunc detestatur abusum, quo homines tanto cum præiudicio animæ, & vilipendio cultus, festis sanctificandis debiti, tantam curam impendunt, ut mortale & fragile corpus exornent, animæ protius oblitæ: An non absurdum, inquit, tantam habere curam rerum corporalium, ut appropinquante festo, multis ante diebus vestem è scrinio depromptam diligenter appares, emas calceamenta, mensa largior splendidiorque pareatur, denique variam undique rerum copiam excogites, omnibusque modis semetipsum ornes; anima vero neglecta, squalida, fame contabe-

Festivitatem melius celebrantur pauperum, quam pompæ parum co-
stiosæ. Opusc. S. Francisci l. 3. orac. 8.

D. Chrysost. de S. Phil.

S. Cyr. Alex. h. 5. de fest. Pasch. T. 1. Quis debet esse differentia inter festivitatem nostram & Iudeorum ac festa profana.

S. Ephrem T. 1. de festis diebus.

Naz. or. 18. Quæ in diebus festivis vitanda sint.

S. Ant. form. Theol. p. 1. tit. 9. c. 7. §. 4.

Sum. Præd. c. 1. n. 8. Viruperatur in diebus festivis nimis corporum ornatus.

D. Chrysost. de S. Phil.

Mandatur in festivis diebus pavimenta Ecclesiarum, & non mentes hominum. A. A. Eccl. Med. p. 7. lit. pat. fol. 702a.

S. Leo ser. 3. de Quadrag.

Specialiter requiritur interior animæ ornatu in clero, festivis diebus. S. Nazianz.

Quanto sanctiores sumus in festis diebus, tanto melius illos celebravimus. S. Leo ser. cit. Pl. 117. 27. Euthym.

D. Chrys.

Rom. 12. 1.

Glossa ad c. 13. Levit.

Lev. 23. 24.

Procopius in Gloss.

Hic et. 4.

Dixit festi-
vus debemus
pro viribus
fuerit gen-
tilium pro-
fanitas.Orig. h. 29.
in illud.
Sed si uideret
admirari
conversioni.

scitis nullum habere respellum? S. Gregor. Nazianz. in Orat. 4. alias insinuat gentilium profanitates, easque nos in festis nostris pro viribus fugere, his verbis monet: *Festum celebremus, non corporis uisore, non vestitus mutatione ac magnificentia, non comessationibus & ebrietasibus, quorum fructum cubilia & impudicitiae esse didicistis; nec floribus vices cinzamus, nec unguentorum turpitudine mensas & vestibula ornemus, nec visibili lumine splendet domus, nec tibicinum cantu plausibusque perfonet, hoc enim more gentiles nova luna festum celebrant. Animi puritate, & mentis hilaritate, & lucernis totum Ecclesiae corpus illustrantibus, hoc est, divinis illustrationibus & contemplationibus, quae super sanctum Candelabrum excitantur, atque universum terrarum orbem luce perfundant.* Origenes in quadam Homilia nos festum gratius in honorem DEI instituere non possedemonstrat, quam si animarum nostrarum conversioni studeamus. Postquam enim verba illa Numerorum 28. oblationem meam, ita verisset: *In diebus festis meis; confellum subiungit: habet ergo Deus dies festos suos? habet; est enim ei magna festivitas, humana salus. Ego puto, quod per singulos quosque credentium, per singulos qui convertuntur ad Deum, qui proficiunt in fide, festivitas Domini oritur. Quomodo putas, letificat eum, cum is qui fuerat impudicus, fit castus, qui fuerat injustus, justitiam colit, & qui fuerat impius, efficitur pius? Iste omnes singulorum quorumque conversiones, festivitates generant Deo. Nec dubium, quin & Dominus noster Iesus Christus, qui pro salute nostra etiam sanguinem suum fudit, agat festivitatem maximam, cum opera pretium videt esse, quod se humiliavit, factus obediens usque ad mortem. Agit festa pariter Spiritus Sanctus, ubi plura sibi videt in iis, qui convertuntur ad Deum, templa preparata. De Angelis vero quid dicam, ad quorum festivitatem latantium dicuntur accedere*

omnes qui convertuntur ad Dominum? aut non est illis magna festivitas, cum latantur in caelo super uno peccatore poenitentiam agente, magis quam super nonnaginta novem iustis, qui non indigent poenitentia? Agunt ergo etiam Angeli diem festum, latantes super iis qui resurgentes consortia demonum, per exercitia virtutum angelicis se festinant sociare consortiis. Mirum fortasse sit, quod dicere volo. Causa (ut videtur) festivitatis & letitiae, nos Deo & Angelis damus, nos occasionem letitiae & exultationis in terris positi caelo praebeamus, dum super terram ambulantes, conversationem habemus in caelis, & per hoc sine dubio diem festum celestibus virtutibus generamus.

Invasiva
contra com-
municatores
fidelium.

9 Verum enim verò quotidiana nos experientia docet, quod in festivitatis solemnioribus tantum absis, ut Christiani ad veram convertantur poenitentiam, ut in iis potius mundi torrentem sequentes, graviora quam alius diebus, committant scelera; Hebraeos in hoc imitantes, qui cum in die Palmarum Messiae cum ramis olivarum, cum acclamationibus festivis, cum vestium suarum in terram prostrationibus occurrissent, solennique in ejus honorem festa instituissent, mox in eadem septimana eundem suis spoliarunt vestibus, clamaverunt, tolle, crucifige, imò in eodem trunco, e quo ad eum honorandum frondes & ramos decerpserant, crudeliter crucifixerunt. Idem namque & Christiani faciunt, qui dum musicali Symphonia resonante, divina officia in festis solemniter celebrant, templumque suavissimis odoribus adimplent, superbissimisque ornamentorum apparatus Ecclesiae parietes exornant, eodem quoque tempore irreverentiam & profanationem, per scandala, obtutus, discursus, & familiaritates impudicas, triumphare faciunt: in festis diebus passim & ubique locum habet avaritia, perjuria, doli, & fraudes, choreae, rixae, odia, inimicitiae, duella, &c.

TRACTATUS XXIX.

DE FIDE.

DISCURSUS VIGINTIQUATUOR.

Discurs. I. Fides consideratur tanquam omnium bonorum nostrorum principium & fundamentum, cui innituntur; sine qua nemo quicquam operari potest, quod bonum, Deo gratum, & aeternae vitae meritum sit.

II. Fides cuius thesauro praevalet; ut tamen hoc in se pretium habeat, ipsam à charitate nequaquam separandam esse, necessum est.

III. De multis bonis differitur, quae fides operatur, deque variis iisque honorificis epithetis & elogiis, quibus decoratur à sanctis Patribus.

IV. Fides scutum est, quod omnes à nobis inimici hostiles ictus avertit; ut tamen hoc efficere valeat, brachio inferatur, id est, operibus conjuncta sit, necessum est.

V. Fides conjuncta esse debet cum recta conscientia, morumque & operum bonorum integritate.

VI. Fidem, nisi per opera eidem consonantia vivificatur, mortuam esse, ex autoritate S. Jacobi Apostoli ostenditur.

VII. Hominem ad fidem vocatum esse non sufficit, nisi etiam conformiter ad illam operetur.

VIII. Fidem operibus necessario conjungendam esse, per aptissimam sponalitiis metaphoram confirmatur.

IX. Varia examinantur indicia, ex quibus deveniri potest in veri cuiusdam Christiani notitiam.

X. Perstringuntur, qui Christianorum quidem & fidelium nomine insigniuntur, sed inaniter & sine fructu. Consideratur insuper huius nominis praestantia pariter, & obligatio, qua eidem operibus correspondere tenemur.

XI. Abominabiles esse ostenduntur mali Christiani, qui fidem quidem profitentur extrinsecus, cum tamen eandem per vitia & peccata sua effectivè negent.

XII. Christianorum vitia & mali mores gravissimam Ecclesiae persecutionem inferunt.

XIII. Christiani qui Deum non timent, ipsis sunt Demonibus peiores, magisque quam Pagani & Judaei, reprehendi & castigari merentur.

XIV. Fideles, ed quod promissiones in Baptismo factas non adimpleverunt, & communicato fidei lumini, nec non praeclaro Christiano nomini, quo fuere insigniti, operibus non responderunt, severissime puniuntur.

XV. Mysteria Fidei integrè & indubitanter credenda sunt, non verò, nisi sobriè duntaxat, perscrutanda & discernenda.

XVI. Fidei veritas ex testimonio divino, ex Prophetarum oraculis, ex Conciliorum, totque innumerabilium Doctorum sacrorum cum sacra Scriptura consonantia, clare deducitur.

XVII. Evidens verè fidei argumentum est, quod illa in tam brevi temporis spatio, per homines idiotas & illiteratos, tanto cum fructu ad omnes populos etiam illos, qui in impietate sua occalluerant, fuerit extensa, licet per illam res proponerentur difficiles intellectui, & sensui admodum repugnantes.

XVIII. Veritatem fidei Dei solius opus fuisse exinde probatur, quia semper inter persecutiones perseveravit, imò per easdem majores in dies incrementa accepit.

XIX. Fidem Catholicam à Deo esse, ex suppliciorum Martyribus illorum multiplicitate & atrocitate convincitur.

XX. Martyrum in tormentis consolationes, ingens eorum pro fide patiendi aviditas, illisque frequenter à Deo exhibitum protectionis praesidium, evidens verè fidei perhibent testimonium.

XXI. Verè fidei specimina & argumenta sunt, quod pauperes Piscatores per illam ad Crucifixi adorationem compararint Reges & regna, ipsosque persecutores in defensores commutarint, Demones in Idolis compescuerint & profligarint, prophanorumque numinum falsi-

falsitatem, sectarumque hæreticarum errores mundo detexerint.

XXII. Fidem Ecclesie Romanæ in Successoribus suis nunquam obscuratam, sed per æmulorum contradictiones & confutationes solidius confirmatam & stabilitam fuisse, efficax est veritatis ipsius indicium.

XXIII. Christianæ legis sanctitas multos habuit sequaces, eosque Sanctos effecit, non obstante, quod virtus, quam suadet, naturæ nostræ corruptelæ adversetur: e contra verò quod sectæ prophanæ multos habeant sectatores, mirum non est, cum omnem carni & sensui permittant libertatem.

XXIV. Miracula, quæ quovis tempore illustrant Ecclesiam, & prophetiarum impletio, earum præcipua, quæ Hebræorum dispersionem spectant, fidem nostram confirmant.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Fides consideratur tanquam principium & fundamentum, cui omnia bona nostra spiritualia innituntur; siquidem homo sine illa nihil, quod bonum, Deo gratum, & æternæ vitæ meritum sit, operari potest.

THEMA.

Secundum gratiam Dei, quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui. 1. Cor. 3. v. 10.

Postquam S. Paulus Apostolus Evangelicæ sortitus fuisset prædicationis ministerium, eandemque jam de facto Corinthiis annuñciasset, se eandem ibidem velut sapiens architectus fundamenti loco posuisse assererat, dicens: *secundum gratiam Dei, ut sapiens architectus fundamentum posui*, id est, ut Glossa Interlinearis exponit: *Fidem Christi*; quam glossam Lyranus pariter quoad sensum literalem amplectitur, dum ait: *Prima initia vobis fidei annuñciando*; cui consonant illa Angelici Doctoris verba dicentis: *Fundamentum spiritualis ædificii collocavit Corinthiis*; moxque quodnam hoc fundamentum fuerit, declarans, subiungit hoc enim fuit *prima prædicationis fidei*. Dionysius quoque Areopagita, velut ab eodem Apostolo eruditus discipulus, hoc fidei epithetum attribuit: *divina fides*; quæ est *constans fidelium firmamentum, fundans illos in veritate, atque in ipsius veritate*. Eadem pariter Apostolo alii plures conferunt sacri Doctores, fidem eodem fundamenti titulo insignientes; nam S. Isidorus inter fidem & alias virtutes Theologicas, differentiam assignare volens, ait: *Inter fidem, spem & charitatem hoc distat. Fides est divinitatis confessio, & religionis solidum fundamentum*. S. Bern. similiter de hac virtute differens, illamque totius ædificii spiritualis lapidem fundamentalem constituens, inquit: *Fides est fundamentum totius ædificii spiritualis, id est, omnis gratiæ, & omnis gloriæ*. Certum namque est, quod nemo gratiam & amicitiam Dei, multoque minus æternam ejus gloriam consequi possit, nisi ei per præviam fidei virtutem gratus & acceptus fuerit. Et ideo S. Paulus in Epistola ad Hebræos, ubi in fidei encomia latè digreditur, eandem in principio hoc nomine condecorat, dicens: *Est fides sperandarum substantiarum rerum*. Quis autem est, qui substantiam omnium accidentium fulcrum & basim esse ignoret? Et ideo sicut illa deficiente, hæc quoque deficiant, necessum est; ita quoque, si ab anima fidem sustuleris, pariter futurorum bonorum spes, & timor pænæ æternæ evanesceat, omnis divinæ notitiæ scintilla extinguetur, omnesque veræ Religionis maximæ, articuli, & mysteria dissipabuntur. Hug. Card. super prædicta Apostoli verba inquit: *Fides est fundamentum & origo omnium virtutum*. Væ proinde nobis, si hoc fidei fundamentum in anima Christiani hominis subvertatur; quis enim tunc se contemni sustineret? aut quis sui metipsum contemptum sibi persuaderi permetteret, nisi axioma illud Evangelicum verissimum esse sciret, quo dicitur: *qui se humiliat, exaltabitur*? Quis persecutionum sevitici libens occurreret, nisi illam Christi promissionem verissimam esse crederet, qua dicit: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum*? Quis cileitis, disciplinis, jejuniis, aliisque vitæ rigoribus suam maceraturus esset carnem, omnibusque carnis vo-

luptatibus perpetuo abstinere, nisi firma fide crederet, quod *Beati sint mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*?

2. S. Thomas super illa verba Epistolæ ad Romanos: *Fides vestra annuñtiatur in universo mundo*, subiungit: *Eo quod est bonorum omnium spirituale fundamentum*. Eusebius Emisenus, secundam Homiliam ex iis quas super symbolum composuit, hisce verbis exorditur: *Fides religionis Catholice lumen est anime, æstium vite, fundamentum salutis æternæ*. Sicut enim fundamento collabescente, tota fabrica corruit; ita quoque si fidei fulcrum subvertatur, ædificium spirituale disperditur, & qualiscunque boni operis meritum totaliter evanesceat. Unde S. Bonaventura in sermone quodam ait: *Sicut fundamentum ratione suæ fortitudinis sustentat fabricam materiale, sic in fidei substantia & soliditate collocatur & sustentatur ædificium spirituale*; quam proinde S. Augustinus in sublimis illius Ecclesie molis erectione primum lapidem fuisse dicit, qui fundamenti loco positus fuit: *Domus Dei*, inquit, *credendo fundatur*; & quidem ut illos, qui sine hoc dono fidei divinorum mysteriorum intelligentiam se affecturos esse præsumunt, subannatione dignos esse ostendat, sequenti Eusebio Emiseni utitur similitudine, dicens: *Quicumque hac derelicta ad mysteriorum cælestium se putat posse pervenire secretum, sic facit, quomodo si absque fundamento ædificet domum, aut si prætermisso ostio, velit introire per tectum*.

3. Fides pariter radici arboris vel plantæ alicujus assimilatur, eo quod hæc omnis influentiæ & vigoris, qui cernitur in frondibus, foliis, floribus & fructibus, prima est origo atque principium. Et ideo S. Bonaventura postquam fidem velut fundamentum esse dixisset: *Fides est sicut fundamentum ad sustinendum*; protinus subiungit: *sicut enim videmus, quod natura quando vult producere plantam, primo ponit radicem; similiter quando domificator facit domum, primo ponit fundamentum; similiter in moralibus, si aliquis vult ædificare bona opera, debet supponere fidem, quæ est totius spiritualis ædificii fundamentum*. S. Cyrillus Alexandrinus similiter ad radicem alludens, ad propositum nostrum inquit: *Radix virtutis est omnis Dei cognitio, & pietatis fundamentum est fides*; quod idem forsitan S. Bernardinus Senensis dicere voluit, quando in quodam sermone de hac virtute ait: *Fides prima & initialis est inter omnes virtutes, & quasi capitalis honorificentia summi Dei, ipsa nempe caput humana mentis, id est, intellectum, ad adorandum & venerandum Dei altissimam Majestatem primum incurvat atque inclinat*; quia sicut S. Apostolus ait: *Per fidem in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi*.

4. Incarnatio, in virginali Deiparæ utero consummata, basim suam (cui universa innititur religio Christiana) ex fide Mariæ perfectissimè exercita accepit, sancta Elisabetha attestante, dum ait: *Beata quæ credidisti, quoniam perficeretur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino*. S. Thomas ut ostendat nobis, quænam sit porta, per quam Deus in animam nostram liberum aditum habet, quodque sit principium, quo mediante homo spiritualiter vivere incipit, postquam hanc statuisset conclusionem: *Primum principium, quo Deus est in anima hominis, est fides*, illico subiungit, quod sicut evidentissimum signum, ex quo corpus aliquod animatum esse dignoscere possumus, sunt animæ vegetativæ operationes, ita manifestum indicium, quod Deus in nobis sit, fides existat: *Ita primum principium quo Deus est in nobis, est fides, ideo fides dicitur principium vivendi*. Quam proinde S. Augustinus primogenitam appellat, utpotè quæ primus est partus, qui in anima fidei producitur: *Primogenita cordis nostri fides est, omnia opera tua bona, quasi filii tui sunt spirituales, sed inter istos filios tuos, primogenita tibi est fides*. Tamen si enim omnia dona à Datore omnis boni deriventur, hoc tamen fidei donum inter alia primum obtinet, Seraphico Doctore id attestante, dum ait: *Fides altissimum donum, omnium donorum à Deo principium*.

5. Porro in hæcenus dictorum confirmationem optime servit celebris illa S. Pauli in Epistola ad Hebræos tradita sententia, in qua postquam in amplissima fidei encomia digressus fuisset, tandem ait: *Sine fide autem impossibile est placere Deo; credere enim oportet acceden-*

Rom. 1. 9.
S. Thom. 2. 2.

Euseb. Emis.
h. 2. de Symb.
Fundamentum
collabente
cadit domus,
sic fide deficiente
collabitur omnis
vitus.

S. Bon. ser. 1.
in Dom. 21.
post Pet.

S. Aug. ser. 11.
de ver. Apo-
stoli.

Euseb. Emis.
Hom. 21.

Comparatur
radix arboris.

S. Bonav. in
Dicitur sal.
de 2. 2. 2.

S. Cyrill. AL.
1. 4. c. 6. in
Ioan.

S. Bern. Sen.
1. 1. de 2. in
prin.

1. Cor. 10. 1.

Est porta per
quam filius
Dei ingressus
est in R. V.
Luc. 1. 45.

S. Thom. in
c. 3. ad Gal.

Est per quam
primo ingre-
ditur in
animas no-
stras.

S. Aug. 2. 9. de
conv. decem
precept. &
dec. plag.

S. Bon. ser. 1.
de plur.
Matt. 28. in
ordine.

Heb. 11. 6.
Per fidem
placemus
Deo.

S. Anselm. lib.

S. Bon. ser. 1.
in Dom. 24.
post Pent.D. Chrys. 1. 6.
ser. de fide,
& lege nat.
& spir. 5.Nemo per
bona opera
iustificatur
nisi praece-
dat fides.

Act. Ap. 10. 2.

Probatum est
historia
Cornelii
Centurionis.

D. Chrys. lib.

Omnes vir-
tutes Philo-
sophorum
nihil profue-
runt quia
sine carno-
rum.

D. Chrys. lib.

S. Cyrill. Al.
1. 1. epist. in
S. Synod.
Fide carnis
similis est
viro habenti
oculos di-
stortos.S. Jo. Climac.
in scala Parad.
Et infundetur
in
dolum pos-
itum.

tem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit. Quae verba exponens S. Anselmus, ait; Nullus ad hoc unquam promoveri potest, ut Deo placeat, nisi meritum fides praecedat. Nam ut anima aliqua Deo grata fiat & accepta, divinam ejus gratiam participet necessum est, haec autem, nisi in anima fides praecedat, locum non habet. Quod etiam S. Bonaventura sequentibus verbis manifeste declarat, dicens: Quemadmodum corpus non potest sustentari sine anima, quantum ad esse natura, ita nec anima sine fide, quantum ad esse gratia, quoniam sine fide impossibile est placere Deo. D. Joannes Chrysostomus quoque evidenter probat, quod opera nostra, quantumvis illa bona sint & virtuosa, nisi in fide fundentur, Deo accepta esse nequeant: Ante opera, inquit, fides primum induenda est, cum qui operatur opera justitiae sine fide, non potest probare viva fuisse. Demum vero, neminem unquam hominum in virtute bonorum operum iustificatum fuisse, concludit, quin in illo primum fides praecesserit; idque Centurionis exemplo probans, ait: Opera per se, nullus unquam operarius iustificatur; & vis plane videre, quod opera sine fide non iustificans; testimonium habuit Cornelius &c. Cujus historia in Actibus Apostolicis seriatim describitur. Et enim vir ille eleemosynarius, orationi deditus, & in Dei timore solidatus erat, illiusque exemplo iidemque dictaminibus universa ejus dirigebatur numerosa familia; unde Scriptura sacra de illo inquit: Erat religiosus ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas multis a plebi, & deprecans Deum semper, & is vidit in visa manifeste Angelum Domini introeuntem ad se. Dignus igitur fuit. Cui Angelicae exhiberentur apparitiones divinisque honoraretur revelationibus; audiretque Angelum dicentem sibi: Orationes tuae & eleemosynae tuae ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. At vero putas ne haec omnia ad acquirendam gratiam & amicitiam Dei, nec non ad perficiendam iustificationem suam ei suffecisse? Audi D. Chrysostomum de hoc Centurione in haec verba scribentem: Et quia vidit bona quidem opera, sed mortua, eo quod fidem non habebat, missis divinum Angelum, qui operibus premia proponeret, ita ut bene certando ob fidem coronari posset. Quando vero à S. Petro per sacrosanctum baptismatis undae lavacrum regeneratus, fideique Christianae lumine & novitia illustratus fuit, tunc ad filiationem caelestem adoptari meruit, ejusque opera caelestis praemii meritoria esse coeperunt. Nondum habuit Cornelius ex operibus salutem, inquit idem D. Chrysostomus, donec operibus suis fidei acquirendum praemium offerret.

6 Quisquis multorum antiquorum moralium Philosophorum legerit vitas, ingentem utique in illis admirabitur virtutum cumulum, mirabilesque in iis obstupescet bonitatis & pietatis sensus, quibus aliis per heroicis praefulserunt virtutum actus: at vero quia monetur illarum, quantumvis argenteae & aureae fuerint, verae fidei iconem & effigiem non representabant, ideo apud Deum, qui Spirituum ponderator est, nullius proflus fuere pretii, aut valoris, quia sine fide impossibile est placere Deo. Et idem D. Chrysostomus in eodem sermone inquit: Nihil extra fidem bonum, & ut quaedam verbi similitudine utar, similes mihi videntur, qui operibus bonis florent, & Deum pietatis ignorant, reliquis mortuorum pulchre quidem indutis, sensum autem pulchrorum non habentibus.

7 S. Cyrillus Alexandrinus deridens illos, qui verae fidei expertes virtuosè vivunt, similitudinem quandam aballata ex D. Chrysostomo comparatione parum diversam adducens, inquit: Qui ex stultitia contempserunt rectam habere fidem, quamvis honesta visa se ornent, comparantur quodammodo viris ingenuis quidem faciei forma, oculis vero errantibus ac distortis. Quibus proinde competit, quod à Domino per Ieremiam vocem ad Ierusalem Indaorum matrem dictum est: Ecce non sunt oculi tui recti, neque cor tuum bonum.

8 Sanctus Joannes Climacus in Capite quodam scala Paradisi, cujus hic est Titulus: Graduum superiorum brevis, & per summas enumeratio, sequentem habet propositio nostro peraccommodam propositionem; Qui non credit, inquit, & tamen quaedam fortasse bona opera facit, similis est illi, qui aquam haurit, & in dolum peritum infundit.

9 Sanctus Augustinus mysterium considerat, propter quod Moyles divino jussu Deum facie ad faciem visurus, in petra collocatus fuit: In petra Moyses ponitur, ne Deum speciem contempletur, quia nisi quis fidei soliditatem tenuerit, divinam praesentiam non agnoscat. Avelleradium Solis à corpore, divisionem lucis unitas non capit; frange ramum ab arbore, fractus germinare non potest; à fonte praeceps rivum, praecipuus arescet.

10 In Prophetia Zachariae dicitur: Ante dies illos merces hominum non erat, hoc est, ut Sanctus Hieronymus exponit, ante edificatum templum. Qui idem Sanctus Doctor in favorem nostrum mox subjungit: Ita priusquam fidem Christi quis recipiat, & in eo Spiritus Sancti fundamenta jaciantur, nullus audire potest: Est merces operi tuo. Idque exemplis probat, tum haereticorum qui virginitatem suam conservant, tum Philosophorum gentilium, qui olim magna cum austeritate vitam agebant, tum denique Judaeorum qui sobrii sunt, & legum suarum tenacissimi, & tamen merces congregant, & disperdunt, inquit Sanctus Doctor, operiuntur, & non calefiunt. Sciendum verò est, Septuaginta hunc textum hoc modo legere: Ante dies illos merces hominum non erat in lacrum. Tamen enim nemo inficari possit, quin si Seneca conformiter illis documentis moralibus, quae nobis post se praeclare scripta reliquit, vitam suam institueret; aut verò si divinus ille Plato, vel sagacissimus Aristoteles juxta traditam aliis doctrinam, suae direxissent conversationis methodum, summam sibi penes homines acquirere fuissent vitae perfectioris, bonique nominis existimationem; attamen, quia fidei expertes erant, velut infesti Dei & caeli inimici vixerunt, & mortui sunt. Sanctus Paulus de semetipso confitemur, dicens: Eramus aliquando & nos insipientes, increduli errantes, & tamen nunquid priusquam Christianus esset, virginitatem coluit, & legis à Deo praescriptae observator zelantissimus fuit? nunquid Gamalielis fuerat discipulus, optimis semper moribus imbutus? ut proinde de ipso Sanctus Hieronymus merito dixerit: At quomodo Paulus haec dicit, si rudis ad pedes Gamalielis, & ab infantia sacris literis institutus? Aliud ad hoc responderi nequit, quam quod supra ex eodem Sancto Apostolo didicimus, nimirum: sine fide impossibile est placere Deo. Ad haec Christus de se ait: Ego sum via: mirum igitur nulli videri debet, quod Apostolus se errasse fateatur, qui Christum non solum non sequebatur, sed & persequabatur acerrimè.

12 S. Bonaventura ad eorum, qui sine verae fidei ducatu virtuosè vivunt, exprimendam insaniam, aptissimam quandam adducit similitudinem; dicit enim: Qui bene operatur sine fide, est sicut, qui facis structuram super arenam. Quod si enim aliquem ingenti cum dispendio & labore fabricam quandam, sed super arena & sine fundamento erigere videres, nunquid illum omnes sumptus suos in vanum collocare diceret? utique; nam & Christus ipsemet eum qui hoc modo sine jacto fundamento super nuda & instabili arena aedificabat, stultum appellavit, dum ait: Similis eris viro stulto, qui aedificavit domum suam super arenam, & descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna. Super arenam namque aedificare, & sine jactis fabricare fundamentis, est sumptus & labores in aedificium tale adhibitos inutiliter perdere, quia ut tandem & subito quidem domus illa corruat, necessum est. Idem verò evenit illi, qui bene quidem operatur, sed sine verae fidei lumine & novitia; nam ut Sanctus Thomas super illa verba: Est autem fides sperandarum substantiarum rerum, inquit, Apostolus principium omnis operis ponit fidem; unde dicit, quod est substantia, id est fundamentum; sine fide ergo frustra sunt opera.

S. Aug. 1. 10.
ser. de Symb.
Alia simili-
tudines.Zach. 4. 10.
S. Hier. lib.
Opera, quan-
tumvis bo-
na, sine fide
nihil meren-
tur.

Septuag.

Th. 1. 1.

S. Hier.

S. Bon. 1. 4. de
Comp. Th.
verba. c. 30.A similitudine
enim Oed-
ipus, super
arenam
fundavit.S. Th. 1. 2. c. 1.
Heb. Lect. 1.

DISCVRSVS II.

A R G U M E N T U M.

Fides cuius thesauro prævalet; ut tamen hoc in se pretium habeat, ipsam a Charitate nequaquam sejunctam esse oportet.

T H E M A.

Probatio fidei multo pretiosior auro. 1. Petri 1.7.

Fides est
pretiosior
quovis
thesauro.

OMnes in terræ visceribus reconditi thesauri cum inestimabili fidei nostræ auro comparari laudquaquam possunt; ac proinde sanctus Petrus, qui a Christo ut velut immobile fidei fulcrum esset, electus fuit, meritò omnes fideles monet, dicens: *Fides multo pretiosior est auro*. Cui consonat, quod sanctus Ambrosius lib. 2. de fide, in cuius ultimo capite multa in laudem ejus congerit encomia, his verbis scribit: *O Fides thesauris omnibus opulentior*. Et quidem, ut quanti sanctus hic Doctor fidem faciat, & qualiter ipsam veluti thesaurum pretiosissimum æstimet, nobis innotescat, in Plinium 37. scribens, hæc verba denuò repetit, dum ait: *Abundant nobis divinarum testimonia Scripturarum, quibus instruimur, nihil esse in homine pretiosius fide*. Glossa quoque Interlinearis super præcitata S. Petri verba inquit: *Plus placeat Deo summo artifice vestra fides, quam alicui artifice aurum*.

S. Amb. 1. 2. de
fide c. ult.

S. Amb. in
Pl. 37.
Interlin.
1. Pet. 1.7.

Moyse præ-
tulit fidem
quibuscumque
thesauris
Ægyptiorum.

Hebr. 11. 14.

Moyse Propheta, à filia Pharaonis adoptatus in filium, thesauris copiosissimis quidem abundabat, adeo ut tempora sua Regio diademate cingere, amplissimique illius regni sceptrum moderari potuisset; & tamen postquam aurum fidei in fidei sanctuarii accuratè trutinavit, immensas ac pretiosissimas Ægypti divitias, ut sanctus Paulus attestatur, velut indignas sprexit & abiecit: *Fide Moyses grandis effectus, negavit se esse filium filie Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem, majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum improprium Christi, aspiciebat enim in remunerationem: nimirum ad hunc fidei thesaurum oculum directum habebat, de quodidem sanctus Paulus in eodem capite dixerat: Credere oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit*. Nullus enim est hujus terræ Monarcha, qui credens quòd animæ fidei in remuneratione alterius vitæ regnum cælorum obtingat, dignitatem suam, quantumvis illa sublimis sit, non aspernetur & parvi pendat. Unde Salvator noster (qui de semetipso ait: *Ego sum ostium, per me si quis introierit salvabitur*) ait: *Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, quem qui invenit, prægandis illius vadit, & vendit universa que habet*. Hic enim thesaurus in agro absconditus, ut diximus, fides nostra est, quia hæc in terra corporis nostri, quamdiu vivimus, absconditur. Unde Apostolus ait: *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis*; quia enim fides Dei donum est, nostræ nequaquam industriæ attribuenda venit. Unde mirum non est, innumeros bonis hinc renuntiassse temporalibus, ut se fidei pretioso thesauro locupletes efficerent; Nam ut Interlinearis ait: *Per contemptum terrenorum, venit ad studium æternorum*. Vocatur etiam fides thesaurus absconditus, quia est de occultis & absconditis, nam ut sanctus Paulus ait: *Argumentum est non apparentium*.

Joan. 10. 9.
Matth. 13. 44.
Fides est
thesaurus
absconditus
in agro cor-
poris nostri.

2. Cor. 4. 7.

Interlin.

Hebr. 11. 1.

S. Aug. ep. 125
Fide emittit
cælum, an-
tequam
videatur.

Coloss. 1. 3.

S. Augustinus de fide sub metaphora pretii & emptionis loquens, in quadam Epistola sua dicit: *Intelligere debetis, tempus esse, ut donum vite æternæ in hac vita, festinanter & alacriter comparemus*. At verò quibus putas thesauris Regnum cælorum, æterna gloria & Paradisus cælestis a nobis comparari poterit? *Quia cum finis aculi venerit, non dabitur nisi eis, qui per fidem sibi hoc emerunt, antequam videre potuissent*. Neque solum nobis per fidem cælum comparamus, verum etiam eum totaliter nostrum efficiamus, in quo sunt omnes thesauri. Notandum est autem, quod S. Augustinus dicat: *Sibi hoc emerunt, antequam videre potuissent*, quia thesaurus est, sed absconditus; *videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem*.

4 Primus ille credentium Pater Abraham Patriarcha, filio suo Isaac gratam adoptare conjugem volens, antiquum illum servum suum misit in Nachor, qui tunc Rebeccam in sponsam & conthoralem Domini sui cooptravit, quando eidem vasa aurea & gemmas donavit; quod sanctus Ambrosius considerans, ait: *Vasa aurea & argentea & vestem dedit Rebecca; ubi sponsata est Ecclesia, & accepit vasa aurea & argentea, in quibus esset thesaurus fidei*. Rebecca enim Ecclesiam præfigurabat, illa autem vasa pretiosa & gemmarum inestimabilem denotabant fidei thesaurum. Pergit vero sanctus Doctor inquitens: *Quæ sint vasa auri; Habemus thesaurum in vasis fictilibus; vasa fictilia corpora nostra sunt, fides nostra thesaurus est*. Et licet vasa illa fragilia sint, non tamen ob id in eis intus est hic thesaurus. Quoties enim vidimus, quòd licet terra, id est, Martyrum corpora atrocium tormentorum ferro pervestigarentur, perfectum nihilominus in iisdem saluum maneret solidissimæ fidei aurum? Ut proinde D. Chrysostomus meritò dixerit: *Quorum latera radebantur, sed fides non frangebatur; paries effoditur, thesaurus non auferitur; Caro scinditur, & fides non rumpitur*.

Rebecca
figuravit
Ecclesiam,
quam nobis
desponsatus
Vas aureum,
fide plenius.
Gen. 24.
S. Amb. lib.
Abraham
cap. ult.

D. Chrysostomus
de Pecc.

5 Sciendum tamen est, quod ad hoc ut aurum hoc fidei pretium justum habeat, ignitum esse debeat, dicente Apostolo: *Probatio vestra fidei multo pretiosior, auro, quod per ignem probatur*; liquidem fides absque charitate neutiquam prodest. Quapropter & sanctus Joannes hanc in Apocalypsi ad aures suas audivit allaplām vocem: *Angelo Laodice Ecclesie scribe: Hec dicit: Amen, Testis fidelis; scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus; utinam frigidus esses, aut calidus; sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiente evomere ex ore meo; quia dicit: quia dives sum & locupletatus, & nullus ex eo, & nescis quia es miser & miserrabilis, & pauper, & cæcus, & nudus; suadeo tibi emere a me aurum ignitum, probatum, ut locuples fias*. At quis vestrum causam mihi edixerit, unde tam ingens hujus Episcopi, tanto in discrimine versantis, omni bono destituti, omnibusque cæli donis & gratiis spoliati, promanarit miseria? Respondet Lyranus inquitens: *Ille Episcopus Laodicensis dicebat: Fidem sine operibus sufficere ad salutem*. Ecce igitur vobis, in quonam hujus Prælati error præcipue constitutus fuerit, nimirum quia divitem se esse gloriabatur, qui solius fidei thesaurum possidebat, quem solum ad salutem sufficere arbitrabatur. Cui obstrepit sanctus Petrus, dum ait: *Probatio fidei pretiosior auro, quod per ignem probatur*. Unde & Deus dictum Episcopum à manifesto adeo errore liberaturus subjungit, dicens: *Suadeo tibi emere a me aurum ignitum, id est, ut Interlinearis explicat, charitatem; seu ut Lyranus interpretatur: Aurum ignitum, id est, charitatis incendium*: Nam ut sanctus Augustinus ait: *Quis salubriter fidelis, nisi ea fide que per dilectionem operatur?*

Aurum fidei
debet esse
ignitum, id est,
Charitate
succentum.

Apoc. 1. 14.

Episcopus
Laodicensis
reprehenditur
quia dicit
se esse op-
timum ad
salutem.
Lyranus ibi.

Interlin.
Lyranus
S. Aug. 11. 17.
in Ioan.

6 sanctus Ambrosius illa præcitata Apocalypseos verba (*Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo*) explicans, inquit: Aqua tepida cum bibitur, nauseam parit, nosque ad eandem evomendam provocat: quam similitudinem ad nostrum adaptans propositum, inquit: *In ore Domini tunc ingredimur, quando per baptismum à vitiis omnibus emundati membra ejus efficiuntur. Sicut si fidem, que per charitatem operatur, & quam in baptismo promissimus, à charitate tepescentem operari neglexerimus, ab ore Domini velut quoddam nocuum & fastidiosum rejiciuntur*.

S. Amb. in
cap. 1. Apoc.
Tepidi ejus
cuius ex
ore Dei.

7 sanctus Basilius, quisnam sit habitus, seu vestis gentilitia sive lintea, unde propriè Christianus dignosci possit, interrogans, inquit: *Quid proprium Christiani?* Respondetque illico: *Fides, veruntamen non nuda, sed charitati associata, que per charitatem operatur*. Unde & idem sanctus Doctor in proemio libri, in quo de vera fide tractat, ita de charitate discurret: *Christiani hominis peculiare est quasi quoddam insigne. Quapropter & Salvator noster ex hoc symbolo Discipulos & sequaces suos dignoscendos esse asseruit, si nimirum amoris & dilectionis reciproce tessera insigniti forent. Hoc maximum indicium fidei*, inquit

S. Basil.
mor. c. 1.
S. Basil. in
Procem. de
vera fide.
Signum gen-
tilitium
Christiani
est fides.

D. Chry.

D. Chrys. in
ho. 6. de
Anno.

Divus Chrysostomus, in hoc cognoscens quod discipuli
mei estis, sed diligitis munus. Unde Sanctus Bernardus
Christianum quendam interrogans inquit: *Credis
in Christum? Fac Christi opera, ut vivas fides tua.* Si-
cut enim ex calore corporis vita arguitur, ita pariter
calor charitatis in eam nos deducit notitiam, qua, an
fides hominis viva, an verò mortua sit, dignoscere va-
leamus. Unde S. Bernardus breviter, sed nervosè & ad
propositum præiens apte monet, dicens: *Fidem tuam
dilecto animet.*

S. Ber. Ser. 34.
in Cant.

S. Leo. Ser. 4.
de Collectis.

Deus non
solum verbis,
sed etiam fa-
ctis negatur.

Matth. 23.

8 Sanctus Leo perniciosam quandam serpentis infer-
nalis manifestat allutiam, qua multos fideles, eos præ-
sertim, qui solo nomine tales sunt, prostermit: *Sciens,*
inquit, *Deum non solum verbis, sed etiam factis nega-
ri, multis quibus auferre non potuit fidem, sustulit cha-
ritatem, & agro cordis ipsorum avaritia radicibus occu-
pato, spoliavit fructu operum, quos non privavit con-
fessione labiorum.* Nota est omnibus sollemnis illa

Regis illius parabola, qui præparavit nuptias filio
suo, ad quas cum quidam accumbendum velle nu-
ptiali minimè indutus comparuisset, idem non solum
à loco convivii eiectus, verum etiam hac tam aspera
sententia decretoria perstrictus fuit; nimirum: *Li-
gatis manibus & pedibus ejus, mittite eum in tenebras
exteriores: cum tamen de illo non constet, quod ba-
rum nuptiarum accessum tam inurbanè ac irreve-
renter aspernatus fuerit, sicut plures alii fecerant, de
quibus dicitur: Illi autem neglexerunt & abierunt,
alii in villam suam, alii vero ad negotiationem suam,
reliqui vero tenuerunt servos ejus, & contumeliosè af-
flicti occiderunt.* Hic autem infelix homo invitatio-
nem ad nuptias promptè & sine ulla tergiversatione
acceptavit, ac proinde à Rege qui nuptias instaurave-
rat, amici nomine appellatus fuit: *Amice, quomodo
hic intrasti, non habens vestem nuptialem?* Nec aliud
quidpiam ad nuptiarum confectum requisitum, præter
solam vestem nuptiali solemnitati conformem, eidem
deerat. Cur igitur in hunc potius quàm in alios, tam
crudelis sententia prolata fuit? *Omnia in figura con-
tingebant.* Etenim per factum hoc innuebatur, quod
tamen quis in aquis baptismalibus regeneratus, atque
sub Christianæ Religionis vexillo in militiam Christi
adscriptus fuerit, attamen nisi fides ejus animeret à
charitate, aurum quoddam sit adulterinum & fallum.

Pacet in ho-
mine caren-
te veste
nuptiali.

Glossa in
Matth. 23.

Matth. 23.
S. Greg. in
Cantic. c. 23.

S. Aug. 1. de
fide & ope-
ribus.
Illa est vera
fides, quæ per
charitatem
operatur.
Gal. 5. 6.

1. Cor. 13. 2.

Joan. 16. 27.

Hebr. 10. 22.

S. Th. 2. 2.
Quomodo
fides nulla
sit plena.

Unde Glossa Interlinearis ait: *Non habens vestem nu-
ptialem, id est, fidem non habentem opera charitatis.*
Cui Sanctus Gregorius in Canticis consonat, dicens:
*Intras ergo ad nuptias sine veste nuptiali, qui in Ecclesia
fidem habes, sed charitatem non habes.* Sanctus Augu-
stinus quoque in libro, in quo de fide & operibus ex-
professo tractat, ad nostram eruditionem ita scribit:
*Per fidem habitat Christus in cordibus nostris: perro-
des Christi illa est utique, quam definitur Apostolus,
qua per dilectionem operatur.* Qui idem Apostolus ad
Galatas sic scribit: *In Christo IESU neque circumci-
sio aliquid valet, neque præputium, sed fides que per
charitatem operatur.* Est quoque celebris ejusdem
Apostoli protestatio in prima Epistola ad Corinthios
cap. 13. ita scribentis: *si habuero omnem fidem, ita ut
montes transferam, charitatem autem non habuero,
nihil sum.* Hinc quoque factum est, quod Salvator
noster Apostolorum suorum fidem depradicans, se-
quentibus ex industria usus sit verbis, dicens: *Ipsè
enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & cre-
didistis, quia ego à Deo exivi;* quæ verba si in rectæ
considerationis trutina ponderaveritis, fidem Apo-
stolorum amoris, conjunctam & sociatam fuisse, depre-
henderis.

9 Sanctus Paulus in Epistola ad Hebræos his verbis
eisdem adhortatur: *Accedamus cum vero corde, in
plenitudine fidei.* Circa quæ verba Sanctus Thomas
duo præcipue necessaria esse considerat, videlicet fi-
dem, quia sine hac Deo placere non possumus; ac de-
inde fidei sacramentum. Et quidem Apostolus primò
monet, ut corde veraci, non verò ficto ad Deum
accedamus, quod tunc veraciter contingit, quando
opera nostra exteriora cordi consentiunt; *Accedamus
etiam in plenitudine fidei, nec sufficit qualiscunque fides,
sed fides plena, quod fit duobus modis: scilicet & quan-
tum ad materiam fidei, ut credantur omnia, quæ pro-
ponuntur ad credendum; & quod sit fides formata, quod est
per charitatem.* Adhuc quoddam putatis esse vinculum,
quo legem Christi Evangelicam profiteres, eidem
adstringimur? Certè non aliud, quàm vinculum cha-
ritatis. Unde Sanctus Gregorius ait: *Caput nostrum,
quod est Christus, ad hoc sua membra nosse voluit, ut
per ejus largam charitatis & fidei compagem unum nos in
se corpus efficeret.*

S. Greg. 1. 11.
Regul.
Indic. Indic.
7. Ep. 32.

A promulga-
ta Christi
lege, varia
fideles con-
tinent sunt
nomina.

Act. Ap. 4.
n. 12.
Tertul.
Apol. c. 39.

Eph. 3. 17.
Fides radica-
ta esse debet
in charitate.

S. Ber. Ser. 34.
in Cant.

Alia fructus
non afferret:
sicut palme
nisi manse-
rit in vite.
Joan. 15. 1.

S. Cyrill. Al.
1. 10. c. 16.

Rup. Abb. 1. 7
de gloriâ. c. 1
Trio. de
processu
3. 1. c. 17.
1. Cor. 13. 2.
Vera fides
nunquam
est sine cha-
ritate, nec
econtra.

10 Ab eotempore quo lex Christi promulgata fuit,
varia Christiani sunt nomina sortiti. Primò enim ap-
pellati sunt *Discipuli*: Postea verò *fratres* sunt nomina-
ti. Denique verò vocati sunt *Christiani*. Vetuntamen
nomen fratrum, religiosi proprium permansit, ut-
potè qui proximius & perfectius Christi supponuntur
esse sequaces. Similiter quando Jerolymis prima fi-
dei pæta sunt fundamenta, manifestius ac certius fidei
hujus indicium à Sancto Luca insinuatum fuit his ver-
bis: *Multitudinis credentium erat cor unum & anima
una.* Et idè ut Tertullianus refert, gentiles inter novæ
legis sequaces vel maximè reciprocam admirabantur
dilectionem, dicentes inter se mutuo: *Vident invicem
se diligant, & ut pro alterutro mori parati sint:* idque
ab eis fiebat, quia ut Tertullianus ait: *fratrum appella-
tione censentur.*

11 Mystica potè sunt verba illa S. Pauli ad Ephe-
sios, jantum Religionem christianam amplexatos, ita
scribentis: *Det vobis secundum divitias gloriæ suæ,
Christum habitare per fidem in cordibus vestris, in
charitate radicati & fundati.* Quibus verbis fidem
à charitate nequaquam disjungit; vult enim Apolto-
lus, ut juxta proportionem amoris erga Deum, ipsa
quoque fides in nobis operetur. Notanda verò est
mystica illa Apostoli phrasis, qua requirit, ut Ephe-
sui sint radicati in charitate. Quando enim radix ar-
boris licujus emarcuit, frondes quoque, flores, &
fructus perirent, patienturque pariter medulla,
truncus & rami: Eodem quoque modo, si anima ali-
qua à virtute charitatis defecerit, fides pariter infru-
ctuosa & sterilis erit, nec illos ex se bonos fructus pro-
ducet. Unde Sanctus Bernardus in sermone quodam
super Cantica ait: *Vides quod non faciat hominem re-
ctum fides etiam recta, qua non operatur ex dilectio-
ne? Sed nec opera quamvis recta, rectum cor efficere
sufficiunt sine fide. Quis enim rectum dicat hominem
non placentem Deo? sine fide autem impossibile est pla-
cere Deo. Qui non placet Deo, non potest illi placere
Deus.*

12 Constat ex Evangelio, quod Salvator noster se-
metipsum viti assimilavit, dicens: *Ego sum vitis vera, &
Pater meus agricola est, omnem palmitem in me non fe-
rentem fructum tollet eum.* Et paulò post subdit: *Mane-
te in me, & ego in vobis, sicut palme non potest ferre
fructum à semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi
in me manseritis.* Hanc autem palmitis in vite perman-
entiam, ad hoc ut ferat fructum, id est, animæ post fidei
donum receptum, cura Deo unionem, ad hoc ut fru-
ctum proferat, operatur charitas, nam *DEVS chari-
tas est, qui manet in charitate, in DEO manet, & DEVS
in eo.* Ac proinde Sanctus Cyrillus Alexandrinus ait:
*Ex hoc loco discimus, syncera fide palmites insertos vi-
ti fideles fieri: sed non est minor cura, juxta per cha-
ritatem, id est, mandati observationem Christo inha-
rere, illud Psalmiste clamantes: Adhæsit anima mea
post te.*

13 Rupertus Abbas ad supra citatum S. Pauli ad
Corinthios Textum se refert, dicentis: *Si habue-
ro omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem
autem non habeam, nihil sum:* Et postquam Aposto-
lum post factam fidei, spei, & charitatis mentionem,
conclusisse dixisset & quod hæc duabus reliquis major
esset; hanc nihilominus subnectit propositionem:
*Vera fides nunquam sine charitate, & charitas vera nun-
quam sine fide est.*

DIS-

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

De multis bonis differitur, quæ fides operatur; de-
que variis iisque honorificis epithetis & elogiis,
quibus decoratur à sanctis Patribus.

THEMA.

*Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam,
adepti sunt repromissiones.* Hebr. 11. v. 33.

Fidei vivæ,
vari addu-
cuntur effe-
ctus.

S. Th. de Vil-
lanova in
est. Pascha.

S. Bon. ser. 1.
de plurim.
Mar. 14.

S. Bern. Sen. 1.
ser. 4. 2. 3. 4.

Viva fides,
est anima,
animæ no-
stra.
S. Aug. 11. 49.
in Ioan.

Ioan. 11. 31.

Fides non
reddat Deo
familiaris.

D. Chrys. 6.
ser. de fid. &
leg. nat. &
Spi. S.

Osee 2. 19.
Ecce domus
qua illi de-
sponsamur.

De Chryl. in
Eutr.
PL. 44. 11.

1 Sanctus Paulus in cap. 11. Epistolæ ad Hebræos de fide prolixè differens, eandem multorum bonorum secundam dicit esse originem. De nonnullis enim veteris Testamenti Sanctis dicit: *Per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam.* Quorum effectuum veritatem in præsentī Discursu oculis vestris subicere statui. Enim verò Sanctus Thoma de Villanova varios fidei effectus in medium adducit, dum ait: *Fides prava desideria frangat, effrenos appetitus cohibet, feroces cordis motus sedat, vitia pellit, virtutes inserit, mollia calcat, aspera tolerat, in prosperis non erigitur, in adversis non dejicitur, nihil est tam arduum & tam durum, quod non aggrediatur propter DEUM, qui viva fide credit in DEUM.* Ubi specialiter consideranda venit dictio illa: *Viva fide*, quia ut fides prædictos pariat effectus, necessum est, illam frequenter & assidue exercitare, eandem amorē erga DEUM associando, ut in Discursu præcedenti probavimus.

2 Sanctus Bonaventura virtutem hanc nobilissimam appellans, de eadem inquit: *Nobilissima virtus intellectum illuminat, animum purgat, affectum fortificat, mundum contemnit, diabolo resistit.* Sanctus Bernardinus Senensis illam omnis gratiæ, omniumque virtutum fundamentum agnoscens, multos admirabiles illius recenset effectus, dicens: *O gratiosa & amabilis fidei virtus! Quis igitur te non amat, quæ fundamentum est omnis gratiæ & virtutis? Purgas peccata, vivificas animas, illuminas cecos, distinguis electos, connectis membra capiti nostro, animas fideles Deo facis sponas, protegis, & defendis, probas iustos, miracula operaris, in omnibus triumphas, atque æterna felicitate perseverantes in te coronas.*

3 Imò omnes ferè sacri Doctores in recensendis fidei encomiis certatim laborasse videntur. Etenim Sanctus Augustinus illam animæ nostræ appellat animam: *Vnde mors in anima?* quærit Sanctus: Et statim respon- det: *Quia non est fides. Vnde mors in corpore?* quia non est ibi anima. Ergo anima tue anima fides est. Idque probat celebri illo Christi testimonio dicentis: *Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet: in anima scilicet, donec resurgat & caro nunquam postea mori- tura.*

4 Præterea licet nos homines, utpotè è luto pla- smati, vilissimæ creaturæ simus, infinitoque à Creatore nostro distemus intervallo; attamen fides nostra adeo DEO grata est & accepta, ut per illam nos ipsi familia- res efficiamur, illiusque domestici; unde Divus Chry- sostomus ait: *Fides hominem qui terrenus est, DEO familiarem reddit.* Quis unquam secum illo infinitæ Majestatis Deo (quem adorant Dominationes, tremunt Potestates) per vinculum sponsalium intimè conjun- gendum fore sperare potuisset? Et tamen ipsemet in- violabilem hanc animæ fidei promissionem præstat: *sponsabo te mihi.* Sed cuius virtutis merito id obtinere poterimus? num forte per viam spei? humilitatis? virginitatis? aut amoris erga DEUM & proximum? nequaquam, sed audite ipsummet DEUM sponsum nostrum virtutem hanc velut annulum pronubum claris verbis insinuantem, dum ait: *sponsabo te mihi in fide.* Unde & Divus Chrysostomus ad illa Psalmi verba: (*Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam*) se reflectens, cælestem amantem hisce verbis animam fidelem ad ineundum secum, fide mediante, sponsali- tium invitare voluisse dicit; *siquidem fides ex auditu.* Unde dicit: *Audi filia, id est, crede.* Subdit proinde citatus Sanctus Doctor; *Dos sponsa in auditu erat; quid est, in auditu? In fide, non in fruitione.* Dos enim quam anima pro ineundo hoc cum Christo sponsalio secum adfert, fides est: aliæ verò virtutes sunt varia spon- sæ hujus ornamenta: sic enim v. g. puritas & vir-

ginitas est vestis phrygio opere elaborata, torques au- rea charitas est, annulus connubialis, stricta cum DEO unio; & sic deinceps de aliis virtutibus discurrendo: at verò fides dos est, atque ideò præ cunctis aliis virtu- tibus avidius à DEO queritur & æstimatur: *Dos sponsa in auditu.*

5 Porro anima ab hoc inestimabili fidei dono, exi- mium quoddam sibi comparat auxilium, quale est, omnem mundi vincere amorem & affectum, ad hoc ut se per affectum suum cum DEO perfectè unire possit. *Hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra,* in- quit Sanctus Joannes in Epistola sua prima. Quæ verba in sensu literalī de victoriis intelligenda sunt, quas fides reportatura sibi est in hoc mundo, dissipando Idolola- triam, torlegi Evangelicæ subjugando populos, nec non per invincibilem innumerabilium Martyrum con- stantiam triumphando. In sensu verò spirituali indi- cant, quod fideles Christiani in virtute fidei, alterius vi- tæ æternitatem, Paradisi gloriam, pœnarum inferna- lium atrocitatem, novissimi iudicii horrorem, cuncta- que alia Christianæ Religionis mytheria devotè medi- tando, mundum contemnant, vincant delectationes, delicias, cunctaque alia mundana bona pro Deo dese- rant, perfectamque omnium appetituum suorum re- portent victoriam; nam ut S. Augustinus ait: *Quia sunt invisibiles inimici, invisibiliter sunt expugnandi, quippe hostem visibilem vincis feriendo, invisibilem vincis tro- dando.*

6 Euthymius fidem aratro similem esse dicit, quo è sylvestri & inculta terra eradicantur urticae, stipites, spinæ, lolia &c. *Desertum,* inquit, *adventu suo Chris- tus concussit, commovens & convertens illud ad se, & arans aratro fidei.* Ubi enim vera & viva dominatur fides, aratri instar vitia, abusus, & scandala extirpat, dicente Sancto Bernardo: *Purgatur anima ab omnibus inquinamentis & culpis, cum in ea fides est viva. Ali. 15. Fide purificans corda, omnem labem diluit peccatorum.* Quam veritatem ut profundius penetretis, quis, ob- secro, viva armatus fide, contra DEUM Creatorem & Redemptorem suum per mortalem culpam armari au- debit? Quis credens veraciter, se in DEI inimicitia vive- re, se ad sempiternæ condemnationis barathrum con- demnatum esse, jamque pedem unum in eodem posi- tum habere (siquidem damnationis executio ab unica dependet respirationis intermissione) quis, inquam, hæc credens de die in diem pœnulentiam differret, quin potius nullo intermisso horæ spatio, in DEI gratiam redire, seque è peccatorum cœno eripere conabatur? Sanctum Bernardinum audire libebit dicentem: *Vno modo lux dies; alio modo patibulum; atque alio modo præter latrones effugas. Sic nihil prohibet fidei lucem fugare vitia & peccata, & unamquamque virtutem in anima inferere & plantare: juxta illum Proverbiorum Textum: Per misericordiam & fidem purgantur pec- cata.*

7 An non quotidie, dum mane surgimus, facies nostras ablutas in speculo contemplamur, ut defectus, si qui in iisdem se insinuent, eluamus, omnemque sordes abstergamus, & maculas, quæ nos deformare possent? Cur non igitur animæ nostræ vultui eandem adhibemus sollicitudinem? Audiamus salutare Sancti Augustini consilium, inquentis: *Symbolum quotidie dicite, quando surgitis, quando vos collocatis ad somnum. Commemora fidem tuam; inspicere. Sis tanquam speculum symbolum tuum; sis divitiæ tuæ, sis indumenta tua. Ipsa fides tunica est & lorica; tunica contra confusionem, lorica contra ad- versarium.*

8 Sanctus Cyrillus Alexandrinus novo fidem portæ cæli, vizque Paradisi hqnorat encomio, dum illa Salva- toris nostri per Sanctum Joannem conscripta ponderat verba: *Amen, amen dico vobis: Qui credit in me, ha- bet vitam æternam. Fides itaque janua, & iter est ad vitam;* unde & Apostolus eam definiens inquit, quod sit *sperandarum substantia rerum.* Siquidem viva esse nequit bonorum immortalium consecutionis spes, nisi fidei innitatur. Sancto huic Cyrillo alius Jerosolymita- nus assentiri videtur, dum fidei patrium differentem attri- buit titulum, ipsam nuncupans oculum & lampadem ad viam salutis invenendam; quò fortè ad illud S. Za- chariæ Canticum respexit, in quo dicitur: *Illuminare his*

Per veram
fidem vici-
mus mundum,
& compara-
mus cælum.

1. Ioan. 1. 4.

S. Aug. ser. 1.
de ver. Dom.
c. 1.

Euthym.
in Ps. 117.
Fides com-
paratur ara-
tro, extirpa-
re lolia, &
vepes.

S. Bern. ib.
ser. 4. 2. 3. 4.

S. Bern. ib.

Prov. 11. 31.

Fides com-
paratur spe-
culo.

S. Aug. 1. 10.
ex hom. 39.

S. Cyr. Al. 1. 4.
in Ioan. 47.

Fides est via
& janua ad
cælum.
Heb. 11. 1.

S. Cyr. Ierol.
Catech. 1.

Luc. 1. 79.

his qui in tenebris, & umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Nostorum namque pedum, ut per viam salutis æternæ recta gradientur, oculus & lumen est vera fides. Unde & quando Saulus in Paulum conversus fuit, ex persecutore Apostolus effectus, ceciderunt ab oculis ejus tamquam squame; ut scilicet per hunc loquendi modum doceremur, quod veri Dei lumine carentes, obscuras teneant semitas, & inter precipitia degant; vera autem fide illuminati, cælum versus tendant. Cui doctrinæ S. Ambrosius consonat, dum de Elia tractans, ait: *Clauferat Cælum hominibus perfidia, sed aperuit fides.* Idem namque ad propositum nostrum affirmare possumus, asserentes: Infidelitatem patulum esse os inferni: contra verò fidem, Cæli portam. Aptè huc quadrat celebris illa, & mysteriis turgida Jacob Patriarchæ visio scalæ, quæ vertice Cælum, & extremitate inferiori terram contingebat, per quam & Angeli ascendere atque descendere conspiciebantur. Quis namque scalam hanc veræ fidei symbolum fuisse negare poterit, siquidem illa nos à terra securissimo tramite in Cælum ducit, & deducit? Unde & S. ille Patriarcha subnectit, dicens: *Non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta Cæli;* ibidemque postmodum altare erexit, sacro Chrismate à se inunctum. Quis autem vestrum nescit, Jacob Patriarcham ab universa Ecclesia, tamquam primum ejus fundatorem haberi, & recognosci? Dum enim Angelus ad Mariam Virginem, ait, quod Filius ejus in domo Jacob regnaturus esset, Ecclesiam symbolizavit, dicens: *Regnabit in domo Jacob in eternum.* Idemque S. Bonaventura de fide differens, ait: *Est velut scala per quam ad Cælum ascendit, continens duodecim gradus, id est, duodecim articulos per Apostolos declaratos.*

9 Alii quoque sancti Patres virtutem hanc in columna nubis, & ignis, quæ populum Dei ad terram promissionis perducebat, figuratam fuisse arbitrantur. In columna quidem, quia ut in primo Discursu probavimus, fides ædificii spiritualis basis est, & fundamentum; ut proinde Apostolus fidem columnæ nomine honorare non dubitavit, inquiens: *Ecclesia Dei vivi, columna, & firmamentum veritatis.* Cui B. Laurentius Justinianus suffragatur, dum ait: *Est enim viva, fida, & salutaris columna, deducens per desertum mundi hujus.* Quam pariter sententiam S. Bernardinus confirmat verbis sequentibus: *Fides figuratur in columna nubis, in die refrigerans populum in deserto, & per noctem illuminans eum.* Quanto enim populum Israeliticum labyrintho involvisset via incognita, tot oblecta angustius, & infortunius, si hac duce caruissent columna? In pariter in quot, quàmque horrendos errores, in quot flagitia, in quàm profundum confusionis chaos præcipitantur omnes illi, quos præviæ fidei destituit ducatus? Quam veritatem S. Bonaventura considerans, & ipse dictum columnæ epithetum fidei adscribit, inquiens: *Fides est sicut columna illa, quæ precedebat populum Israel in exitu de Aegypto; nam & illa ex parte Israel erat lucida, & ex parte Aegyptiorum tenebrosa. Sic fides credentibus lucet, & infidelibus est obscura, quia ipsi sunt rebelles luminis.* Erat autem columna illa nubis per diem, ignisque per noctem: sic neque hæc differentie alternatio mysterio caret, siquidem fidem nostram ex parte obscuram esse denotabat, dicente Apostolo: *Est autem fides argumentum non apparentium; Videmus nunc per speculum in enigmate:* Ex parte verò claram, & patentem, juxta illud Psalmi: *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.*

10 Lucis quoque præconio idem Seraphicus Doctor fidem illustrat, dum ait: *Fides est sicut lux primò creata, nam sicut illa primum opus in majori mundo, sic fides prima virtus in minori mundo, hoc est, in corde humano.* Quod idem epithetum ad Romanos, qui eo tempore fidem Christianam amplexati fuerant, scribens Apostolus, virtuti huic attribuit, dum inquit: *Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sicut in die honestè ambulemus.* Qui idem ad Ephesios scribens, eadem phrasi utitur, inquiens: *Erat aliquando tenebre, nunc autem lux in Domino, ut filii lucis ambuletis.* Cujus lucis radios indigitatur, subnectit: *Fructus autem lucis est in omni bonitate, & justitia, & veritate; probantes* Mansi Bibl. Pred. Tom. II.

quid sit beneplacitum Deo; & nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum. Adhæc quis sacram Scripturam clavem esse ignorat, qua fidei nostræ thesaurus aperitur? Hæc autem lucernæ nomine pariter in Scriptura indigitatur: *Lucerna pedibus meis verbum meum.* De qua S. Bonaventura ad propositum nostrum ita scribit: *Per fidem habuit CHRISTVS in cordibus nostris, hoc est, notitia IESV CHRISTI, ex qua originaliter manat firmitas, & intelligentia totius Scripturæ sacre: Unde & impossibile est, quod aliquis in ipsam ingrediatur agnoscendam, nisi prius CHRISTI fidem habeat sibi infusam, tamquam ipsius totius Scripturæ lucernam, jannam, & etiam fundamentum.*

11 Idem quoque Seraphicus Doctor alio in sermone quodam fidem radii titulo honorat, inquiens: *Est fides divinus radius animæ illuminativus, ipsa enim fides disponit ad lumen summa veritatis, eo quod animam summa veritatis facit adherere stabiliter;* quam fortè ob causam tres Magi Orientales, tamquam gentium primitiæ ex Oriente vocati, ut divino infanti fidei professionis tributum persolverent, stellam habuere ducem, fidei Symbolum, juxta vetus oraculum, seu illud Evangelici Vatis assertum: *Surge, illuminare Ierusalem, quia venit lumen tuum.* Quò se reflectens S. Augustinus, in solemnitate Epiphaniæ in ser. quodam ita ad intentum nostrum fideles exhortatur: *Ducatur nobis prabeat velut stella cæli, lux fidei.* Quam eandem similitudinem in secunda super symbolum Homilia Eusebii Emissenus adducit, ut eorum, qui absque fide securo tramite se gradi posse arbitrantur, demonstraret errorem; ait enim: *Sic facit, quomodo si nocte sine lumine inferat gressum, totum se clausis oculis urgeat in profundum. Hanc ergo nobis fidem, velut magnam lampadem, Christus adveniens errantibus exhibuit, vitam monstraturus, per quam possit Deus ignotus requiri, quasi credens inveniri.*

12 Iterum quemadmodum Ecclesia navi, ita fides anchoræ assimilatur, dicente Hugone Victorino: *Quicumque ab initio mare presentis sæculi salubriter transfraserunt, quicumque pericula ejus evaserunt, quicumque ad portum salutis pervenerunt, omnes in navi fidei navigaverunt, & transierunt.* Anchora navim assecurat: ita quoque teste D. Chrysostomo, fides in Deum, quasi securus quædam anchora; quam eandem Doctrinam in Psal. 115. Commentario, ubi de fide tractat, idem repetit S. Doctor in hæc verba: *Ejusmodi res est fides, est quædam sacra anchora, quæ undique sustentat mentem, quæ ei adheret.* Et in Tom. 5. sermone quodam eandem idem Doctor prosequitur allusionem, verbis sequentibus: *Quemadmodum navim ventorum impetu jactatam, & fluctuum assultu, demissa anchora omnino stabili, & vel in medio Pelago radicat, ita etiam mentem nostram extraneis cogitationibus jactatam, adventu suo fides ex imminente naufragio liberat, tamquam in tranquillum portum, in conscientie certitudinem deducens.* In quorum confirmationem prædictus sanctus illum Apostoli in Hebræo textum adducit, dicentis: *quam sicut anchoram habemus animæ salutem ac firmam.*

DISCURSUS IV. ARGUMENTUM.

Fides scutum est, quod omnes à nobis inimici hostiles ictus avertit; ut tamen hoc efficere valeat, brachio inferatur, id est, operibus conjuncta sit, necessarium est.

T H E M A.

In omnibus sumentes scutum fidei, in quo positis omnia tela nequissimi ignea extinguere, Ad Ephes. 6. v. 16.

1 **N**eo phyto Christianos Ephesios, inque iis omnes reliquos fideles, ad prælium, & conflictum contra inimicum infernalem animaturus Apostolus, iis inculcare nititur, ut vivæ fidei scutum amplexentur, omnesque in virtute hujus insultus inimicos illudant, cunctosque in illud evibratos ictus retundant: *In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possi-*

Pl. 118. 105.
S. Bonav. in
Proemio ad
soliloq.

S. Bonav. ser.
1. de plur.
Mart. 18.
Est radius
illuminati-
vus animæ.

Ita 60. 1.
S. Aug. ser. 2.
de Epiph.

Enf. Emyc. h.
1. de symb.

Hug. de S.
Vict. 1. 1. ser.
4. in Nativ.
B. Mariæ.
Fides com-
paratur an-
choræ.
D. Chryl. ho-
16. in Gen.
D. Chryl. in
Pl. 115.

Hebr. 6. 19.

Fides ani-
mat, & con-
fortat docet
era omnes
insultus in-
imicorum.

tis, &c. In cuius textus expositione occupatus Estius, ita de fidei excellentia discursit: *Nihil efficacius ad superandas diaboli, carnis, & mundi tentationes, quam si quis fidem suam diligenter exerceat, ac frequenter ante mentis oculos ponat bona nobis in futuro promissa.* Non enim fidei scutum contra antiqui adversarii ictus duntaxat, sed & contra mundi carnisque impetus nos defendit, ac tutatur. Si enim mundus prosperitatum, opum, honorum, deliciarumque blanditiis nos oppugnat, subito fides se tutatricem interponit, illam æternæ veritatis obijciens protestationem: *Quid prodest homini, si universum mundum lucratur, animæ vero suæ detrimentum patitur?* Si caro ad commoditates, voluptates, luxusque, quales corpus, & animam certo certius perdunt in gehennam, nos extimulat, fides subito nos instruit, suggerens illud: *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.*

2 In quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. S. Cyrillus Hierosolymitanus hæc Apostoli verba ad assultus exemplificat carnales, dicens: *Ignem sepe telum turpis voluptatis à diabolo emittitur, sed fides subjiciens menti iudicium, & refrigerans mentem, extinguit telum.* Cum igitur Spiritus fornicationis mentis nostræ mœnia assiluerit, contra ignitas concupiscentiæ carnalis sagittas scutum obtrudamus fidei, hac indubitata animæ veritate: *Aut continendum, aut ardendum.*

3 In omnibus sumentes scutum fidei. Anastasius in vita Leonis III. ita de eo scriptum reliquit: *Hic pro amore, & cantela orthodoxa fidei, fecit duo scuta argentea, scripta utraque fidei symbolo; quod factum prima quidem fronte inconveniens quis iudicaret, siquidem improprium iudicari posset, quod fidei symbolum scuris, quæ bellica sunt instrumenta, incidere fecerit.* Actio nihilominus mysterio nequiquam caruit, siquidem Pontifex dictus ad hoc Apostoli consilium alludere voluit, inquit: *In omnibus sumentes scutum fidei, &c.* Vita hæc nostra tamquam conflictus continui est arena, siquidem *militia est vita hominis*; Mundus, Caro, Dæmon incessanter adversum nos præliantur, sed ecce securam defensionis nostræ armaturam, symbolum, inquam, fidei, quod cordibus nostris imprimere, & quo nos tamquam impenetrabili scuto, quod omnes divinæ legi contrarios ictus fortiter retundit, armare debemus. Si quis inimicum aggressus fuerit scuto destitutum, cum facilitate lethalibus eum obruet ictibus, nisi aliunde subsidium nactus fuerit: ita quoque anima fidei scuto carens, certa constituitur demonis præda. Quis vestrum Naas Ammonitar non recordatur? Impius hic bellum indixit, qui Jabes Galaad inhabitabant, qui se in angustiis constitutos videntes, pacis tractatu diffensionem terminandam censuerunt, dicentes: *Habe nos fœderatos, & serviemus tibi.* Quibus superbus ille: *In hoc fœderam vobiscum fœdus, respondit, ut etiam omnium vestrum oculos dextros.* Circa quam historiam vos ego interrogo: an non amisso oculo solo dextro, pristinas vires, eundem virorum numerum, priores provisiones sibi reservassent, & munitiones? Ita equidem; ast oculi dextri carentia eos ad conflictum constituebat inidoneos, eo namque destituti, in obscuro, & veluti cæci in tenebris præliari debuissent, siquidem oculum sinistram scutum cooperiebat. *Quæ omnia in figura contingebant illis.* Idemque S. Bonaventura fidem oculo dextro assimilans; dictam historiam moraliter ita ad propositum nostrum adducit, dicens: *Scutum operis sinistrum, & sit qui non habet fidem inutilis est ad pugnam spirituales.* Naas interpretatur serpens, signatque serpentem antiquum, id est, diabolum, qui nititur eruere oculum dextrum, id est, fidem, ut ad bellum spirituale hominem reddat inutilem.

4 In omnibus sumentes scutum fidei. Ecclesia sancta DEI, ut quotidie lateribus nostris leonem infernalem, perditioni nostræ inhiantem, assistere recordamur, illud in dies singulos in Completorio recitari iussit capitulum: *Vigilate, quia adversarius vester Diabolus tamquam leo rugiens circum, querens quæ devoret.* Quis leonis huius non expavescet rugitus? *Leo rugiet, quis non timebit?* S. Petrus nihilominus contra ipsum nos animare, ab omni metu eripere, & ad resistentiam generosam exti-

mulare satagit, dum ait: *Cui resistite fortes.* Sed qualiter furori ejus nos opponere valebimus? respondet idem Apostolus: *Resistite illi fortes in fide;* si namque Christianus vivam exerceat fidem, numquam contra eum prævalebit inimicus. Quis Pharaone formidabilior erat? Numquid hic cum exercitu numerosissimo ad mare rubrum inexplicabilibus Israelitis intricaret angustiis? Quicquid in divinam opem sperarent, aquæ dictæ eorum in se susceperunt tutelam, murorum, & fortalitionum inexpugnabilium instar in altum consurgentes: ita quoque nos omnes filii nascimur iræ, Pharaonis infernalis mancipia, cujus manus non effugimus, donec mysticas maris illius transierimus aquas. Qua de re sanctus Ambrosius ita sermocinatur: *Aqua verò, quæ promuro eis erant à dextris, & à sinistris, fidem designabant nostram, quam in baptismo percepimus, quæ murus est noster, ex utraque parte defendens nos, & ab invisibilibus hostibus, & à visibilibus.*

5 In quo possitis, &c. Notabilis nihilominus in præfenti circumstantia notanda occurrit, scilicet, quod arma hæc, ut nobis in defensionem deserviant, amplexari, id est, manibus nostris tractare debeamus, ceteroquin enim damnosa potius nobis, & inutilia fiant, inque discrimen cederent. Id quod sanctus Hieronymus forsitan insinuare voluit, quando in prædictorum verborum Commentario alios inter Discursus format & hunc sequentem: *Fidei clypeo non solum venientia tela franguntur, sed etiam telorum ipse ignis extinguitur.* Qui hunc Vmbonem fidei valde manu teneris, & confusus in Domino dicit: *In Domino confido.* Per manum autem opus intelligitur; Fides igitur, ut salutis nostræ scutum impenetrabile fiat, bonis operibus associata sit, oportet. Qui hunc Vmbonem fidei manu fortiter teneris. Vix nobis, si decertantibus scutum manu exciderit; non enim contra inimici ictus nos defendere poterimus: ita quoque nisi per opera bona nos fortes, robustosque confirmaverimus, quorsum deserviet fides? Idemque Aretas illa sancti Jacobi Apostoli verba (*Fides sine operibus mortua est*) interpretans, ait: *Fidem dicis, quæ est post Baptisma, nihil enim prodest fides destituta operibus, nisi quod nos majori adhuc peccato reddit obnoxios.* Decursum pervolvite triginta annorum vitæ Christi, investigaturi, quædonam sapientissimus Salvator cum Lucifero belligare constituerit. Non in Nativitate, non in adolescentia, quando perditus fuit, non quando primum in Cana parrabat miraculum, sed subito ut à Præcuratore in Jordane baptizatus fuit; ut scilicet disceremus, quod postquam mediante sacrosancto Baptismatis lavacro scutum fidei amplexati sumus, tunc & non ante, liberè cum diabolo pugnare, ictusque ejus retundere valeamus. Nihilominus eodem quoque tempore nos docere voluit, quod ad hoc ut vegeti, & sufficienter resistere possimus, opera requirantur cum fide; quia mox à dicto baptismo se in desertum recepit, in continuo quadraginta dierum decursu austerissimæ penitentia vacaturus. Quapropter idem Author subnectit, dicens: *Domini velut adumbrando nobis tradit, quod post Baptisma nobis necessaria sunt opera, cum à Joanne baptizatus ad desertum venit, & certamina adversus diabolum suscepit.* Serpentis siquidem astutia in eo consistit, ut Christianis persuadeat, eos de salute securus vivere, modò de numero sint fidelium; opime namque novit, eos absque correspondentibus Fidei operibus inutiles reddi & insufficientes, qui ictibus ejus valeant resistere. Idemque sanctus Gregorius de impiis quibundam Christianis scribens, sequentem interminat sententiam, dicens: *Qui ergo condigna fidei opera servare contemnunt, etiam fidem perdunt, quam tenere videbantur, super quos bene per Prophetam sub Ierusalem specie, inimicorum destruentium verba memorantur, a quibus scilicet dicitur: Exinanite usque ad fundamentum in ea.* Per hoc autem fundamentum, fidem denotare asserit, prout ex auctoritate Sancti Pauli, & aliorum, in primo Discorso probabimus: *Inimici ergo destruentes usque ad fundamentum Ierusalem exinaniunt, quando perversi Spiritus à corde fidelium, destructo prius edificio boni operis, soliditatem quoque exhauriunt religionis; sicut enim supra fun-*

Estius ibid.

Matth. 16. 26.

Joan. 12. 35. Est scutum scuti contra tela inimici. S. Cyril. Hierosol. Catech. 9.

Anast. in vita Leon. III. Scutum fidei nos potenter munit, contra insulsum dæmonum.

Job 7. 2.

Quid similiter, quod Naas Galaaditæ voluerit erigere oculum dextrum. 1. Reg. 17. 1.

S. Bonav. in Dixta (alac. 9. ut. 1.

S. Petrus. Diabolus resistendi fortis in fide. Amos 3. 8.

S. Amb. in 6. 4. Amos.

Ut scutum fidei impenetrabile sit, bonis operibus firmandum est. S. Hier. ibid.

Iacobi 2. 18. Aretas ibid. Quædam Christi decem vetit primo cum dæmonem.

Amos 2. 14.

Aretas superius, multis suadet illis sufficere, quod sint de numero fidelium. S. Greg. 1. 1. 1. 1. 1.

damentum fabrica, sic super fidem opera construuntur. Vique ergo ad fundamentum exinanisse, est, everso benevivendi opere, etiam robur fides dissipasse.

Exod. 17. 2.
Præter fidem
manus elevandæ sunt
ad opera, ut
vincamus
hostem.

6 Exodi cap. 17. Bellum quod Amalec adversus Israellem excitavit, describitur: *Venit autem Amalec, & pugnabat contra Israel*. At verò Moyses qui populi illius Dux generalissimus erat, ad vincendum hunc inimicum quid fecit? *Crasset stabo*, inquit, *in vertice collis, habens virgam DEI in manu mea*. At verò hancine virgam ad inimicum hunc dissipandum suffecisse arbitraris? Minime, sed Aaron, & Hur sustentabant manus ejus ex utraque parte, & factum est, ut manus illius non lassarentur; Fugavitque Josue Amalec. Imò ut Scriptura testatur: *Cum levaret Moyses manus, vincebat Israel, sin autem paululum remisisset, superabat Amalec*. Quod si igitur infernalem Amalec vincere volumus, manus nostras elevemus, & operemur, nam ut sanctus Bernardinus in quodam sermone scribit: *Fides in semetipsa mortua est, nisi sint opera*. In hujus mysterium, Exod. 17. cum Amalec pugnaret contra contra Israel, id est, mundus contra fidelem animam, supposuerunt Moysi lapidem, ut sederet, & ex utraque parte manus ejus sustentabant, & tunc prevaluit populus Israel. Adducit quoque textum illum 1. Joan. cap. 5. *Hæc est victoria, qua vincit mundum, fides nostra*: addit tamen idem S. Bernardinus: *Fides nostra, scilicet operosa*.

1. Pet. 1. 5. ser.
de multitud.
mundi. 1. c.
3.

1. Joan. 5.

Josue 8. 18.
Clypeus fidei
in manu, est
fides in opo-
re.

S. Anton. de
Pad. in Do. 3.
post Tim.

7 Tametsi Josue ejusque exercitus, plures antea de hostibus suis reportasset victorias, attamen à Civitate Hai ingenti cum confusione & jactura propulsiatus fuit; D E U S autem exercituum, fidelem servum suum denuò animare, gloriosamque illi de inimico victoriam indulgere volens, dixit eidem: *Leva Clypeum, qui in manu tua est, contra urbem Hai, quoniam tibi tradam eam*. Circa quæ verba S. Antonius de Padua ait: *Clypeus est fides, juxta illud ad Ephes. 6. sumentes scutum fidei, &c. In clypeo viri justi solent fortiter pugnare*. Unde Josue 8. *Leva*, inquit *Domine, Josue, manum ad Clypeum qui in manu tua est, contra urbem Hai, quoniam tradam eam tibi*. *Clypeus in manu, est fides in opere, quam cum à terrenis elevamus, Hai (qua interpretatur acervus lapidum, id est, abundantia temporalium) capitur, & succenditur*. *Clypeum manu levas contra Hai, qui opere fidem adjuvat*.

S. Ephrem.
To. 1. de Pa-
nopia seu
armat. Spirit.
Vera fides
requirit bo-
na opera, &
bonam con-
scientiam.
Mat. 23.

1. Hieron.

1. Tim. 1. 15.

Lepida hi-
storia.

8 In omnibus sumentes scutum fidei &c. S. Ephrem in secundo operum suorum tomo, de spiritali animæ armatura tractans, eam fidei, verumtamen non nudæ, sed operibus vestitæ, attribuit, dicens: *sunt plerique fidem habentes, operibus destituti, sed ista non est fides, mortua enim est. Qui fidem habet, & operatur opera ipsius, ipse fidem habet*. Annon eandem nobis veritatem Isaias exhibet Propheta, dicens: *Urbs fortitudinis nostra Sion, Salvator ponetur in ea murus, & antemurale*? Sed quid murus iste? quod hocce nostrum contra nostros inimicos antemurale? Audite S. Hieronymum: *Urbs hæc, inquit, Ecclesia est, murus bonorum operum, antemurale rectæ fidei, ut duplici septa sit muro, non enim sufficit murum habere fidei, nisi ipsa fides bonis operibus confirmetur*. Quam nobis similitudinem diu ante oculos posuit Apostolus, quando Timotheum Episcopum, ut fidei, quam profitebatur, & Evangelii prædicatione docebat, per opera bona corresponderet, exhortaturus, exemplum desumit à milite, inquiens: *Hoc præceptum commendo tibi fili Timothee, secundum præcedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam*. Ast quo modo invictum se fortemque in Ecclesia heroem præstiturus erat? Prosequitur, dicens Apostolus: *Habens fidem, & bonam conscientiam*. Non enim sufficiens judicabat Apostolus scutum fidei, nisi ipsum amplexaretur discipulus, per conscientie integritatem illi cooperando; de qua D. Chrysostomus tractans, inquit: *Bona autem conscientia ex vita, & operibus bonis contingere solet*. Miles quidam bellialcam tentaturus, primò Minervæ oraculum, ut de exitu futuro certificaretur, consulendum duxit; responsumque tulit: *Hilari animo eas, victoriam consequeris*. Hacque animatus promissione, in campum processit, armatus corpore toto à capite usque ad pedes, scutum sinistra, ensisque portans dextra; in adversam igitur partem huic occurrens ini-

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

micus, unum illi alterumve impexit ictum, neque se vel in minimo tutari conatus est, qui læsus fuerat, quin potius vitæ suæ periculo ingemiscens, elevatis in Cælum oculis, ait: *Vbi est Deorum fides? nonne mihi victoriam Minerva promissit?* Moxque vocem inaudii, sibi replicantem: *Tu quoque cum Minerva manum adhibe, Di enim facientes adjuvant*. Ita pariter indubitatum hoc Christiano quidem faveat oraculum: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit*; verumtamen quamdiu in campo præsentis vitæ militamus, nequaquam otiosas manus nostras à cingulo suspensas habere debemus, quia Deus facientes adjuvas.

9 Jchu ad Regnum Israel assumptus, implamque Achabi stirpem extirpare volens, Jonadab belli Ducem ingenti comitatu stipatum, raraque experientia præditum virum, obvium habuit; quia verò quam is factionem sustineret, ignorabat, interrogavit eum, & dixit: *Numquid est cor tuum rectum, sicut cor meum cum corde tuo?* Qui cum affirmaret, seque partis Jchu sectatorem esse dixisset, subjunxit Rex, dicens: *Si ista est, inquit, da manum tuam*. *Qui dedit ei manum suam, at ille levavit eum ad se in currum*. Noster quoque Salvator, qui inimicum infernalem debellaturus venerat, quoniam ipso præsentem, Princeps mundi hujus ejiceretur foras, à nobis pariter, an sequaces ejus esse, legemque ipsius profiteri velimus, intelligere desiderat. Cui si nos affirmativè responderimus, nostram illicò postulat manum, id est, dignis nos operibus fidei correspondere jubet: *Da manum tuam*; tuncque certò sperare poterimus, nos in currum ejus, ut Cælum conscendamus, elevandos.

4. Reg. 10. 15.
Deus præbet
fidelitatem
cordis postu-
læ à nobis
manum ope-
tis.

10 Alias inter igneas antiqui hostis sagittas ambiguitas pariter, & dubia fidel nostræ, quæ ipse ingerit, annumerantur, dicente Theophylacto: *Per infidelitatis ratiocinationes, & cogitationes urit nos diabolus*. Rationibus philosophicis multa ineffabilia, & incomprehensibilia fidel nostræ impugnat mysteria, verbi gratia, sine substantia (qualiter in sacramento Eucharistiæ contingit) non posse subsistere accidentia; Virginem ut Virginem parere non posse & concipere; Tres personas non posse in unitate naturæ subsistere; atque ita de omnibus aliis, per solam ratiocinationem, & discursum nostrum indissolubilibus difficultatibus disserendo: ast qualiter ardentia hæc ignis infernalis tela terundi posse arbitramini? *Fides hæc extinguit*, inquit idem Author, juxta illam S. Hieronymi doctrinam, inquentis: *Fides omnes diaboli persuasiones extinguit, licet quasi lumen rationis habere videantur*.

Thomph.
Fides extinguit omnes
diaboli ignes
asagittas.

1. Hieron. ibi.

DISCURSUS V. A R G U M E N T U M.

Fides conjuncta esse debet cum recta conscientia; morumque, & bonorum operum integritate.

T H E M A.

Commendo tibi fili Timothee, ut milites bonam militiam, habens fidem, & bonam conscientiam, 1. Tim. 1. v. 19.

1 IN nascentis Ecclesiæ primordiis Apostolus instruit eos, qui Evangelium prædicaturi erant, quos inter & Sanct. Timotheus annumerabatur, inculcare iis satagebat, ut Christianos sedulo admonerent, non sufficere, quod vexillo fidei sacramento se addixissent, nisi sub eodem etiam in bonitate morum, & Conscientiæ puritate militarent: *Milites bonam militiam, habens fidem, & bonam conscientiam*. Fidelis autem, ut D. Chrysostomus docet, non modo à communione mysterii, verum etiam de novitate vitæ debet agnoscere; quapropter & Apostolus in brevi illa, sed mysteriis plena, ad Philemonem conscripta Epistola, illi circa legis Evangelicæ fidem sequentia præscribit documenta: *Communicatio fidei tua evidens fiat in agnitione omnis operis boni, quod est in vobis in Christo Iesu*. Quibus verbis juxta Sanct. Hieronymi expositionem, Apostolus dicere voluit: *Communicatio fidei quam habes in DEVM & Sanctos, non sit dispar, ut, sicut credis & diligis, ita dilectionem, & fidem opere consummes*. Ingeniosa quidam similitudine, ut relationem, quæ fidem inter, & rectam virtuosamque fidelis vitam versatur, ostendat, utitur D. Chrysost. eandemque inter corpus nostrum,

Opera bona;
evidentem
residunt fidem
nostram.

Philem. 6.

S. Hieron. ibi.

Probarur
apud simili-
tudine.

ipsiusque nutrimentum requirit affert, inquit: *Sicut se habet esca ad corpus, ita recta vita ad fidem; & sicut carnis nostra natura sine alimento durare non potest, ita neque fides sine bonis operibus; Fides enim sine operibus mortua fides est.* Id quod ipsemet Magister noster CHRISTUS nos edocere voluit, quando adventu suo fidem Christianam plantare volens, ne utiquam acquievit soli veritatum infallibilium fidei prædicationi, dogmatumque suorum annunciationi, sed eodem insuper tempore documenta superaddidit virtutum, morum, innocentie, omniumque aliorum quæ ad rectæ bonæque Conscientiæ nutrimentum deserviunt. Quam

S. Ambrosius, l. 2. de Fide c. 4.

D. Chrysostomus, Hom. 2. in Gen.

Rom. 1. 17.

S. Hieronimus, lib. Magna de gentibus est innocentia vita, & ymo fides.

D. Chrysostomus, co. 4. l. 1. ad vitup. v. 12. monast.

Lev. 24. 1. Allegoria luminis, & olei, ad fidem, & bona opera.

1. Cor. 3. 11. Super fundamentum aliud super ædificavit aurum, argentum, &c. qui illi adiuncta bona opera.

S. Augustinus, l. 4. de Fide, & operibus l. 1. ca. 16.

veritatem S. Ambrosius accuratius considerans lib. 2. de fide nos invitat, dicens: *Consideremus, quam moraliter egerit Dominus, ut nos non solum fidem, sed etiam mores doceret; necessariam enim connexionem inter se habent Doctrina, vitæque bonitas; neque hæc sufficit, nisi insuper profiteatur præscriptorum sibi dogmatum integritatem; sicut nec sufficit doctrina sine bonorum moralium rectitudine.* Unde D. Chrysostomus ait: *Tametsi saniam teneamus doctrinam, vitam autem negligamus, nihil nobis proderunt doctrinae.* Rursus si vitam curam diligentem gesserimus, in fidei autem placitis claudicaverimus, neque sic nobis aliquid lucris fuerit: ideo convenit utrimque ædificium hoc nostrum spirituale communiri; omnis enim, inquit, qui audit hos sermones meos, & facit eos, assimilabitur viro prudenti.

2 Enimvero, ne forsitan Romani ad veram fidem conversi, sibi persuaderent, ad æternæ salutis consecutionem obtentum veri Dei lumen & notitiam sufficere, ideo Apostolus eosdem opportunè monet, dicens: *Iustus autem ex fide vivit.* Circa quæ verba S. Hieronymus efficax quoddam format argumentum, ut individuum quæ fidem inter vitamque innocentem versatur, societatis necessitatem edoceat. Inquit enim: *Considerandum, quod non dixit: Homo, aut vir ex fide vivit, ne occasionem tribueret ad virtutum opera contemnenda, sed iustus ex fide vivit, ita ut Christianus, qui vitam querit possidere fidem, Homo iustus, & pura lymphaque Conscientiæ esse debeat: ut quicumque fidelis esset, & per fidem viveret, non aliter possit in ea vivere, nisi prius iustus fuisset, & puritate vitæ quasi quibusdam ad fidem gradibus ascendisset.* Cui eidem doctrinæ se assentiri probat D. Chrysostomus, dum ita ad propositum nostrum discursit: *Quid queso Fides conferet emolumentum, si vita sincera, & pura non fuerit.*

3 In libro Levitici Deus Moyli quondam præcepisse legitur, ut filius Israel imperaret, quatenus purissimum, resplendens, & clarum, quod continuò in lucernis arderet, conquirerent, & asportarent oleum olivarum. Quam legem Origenes in Homiliâ quâdam discutiens, in favorem nostrum ita scribit: *Aaron accendebat lucernas fomentis olei, quod contulerat populus, luminis pabulum præbens: ubi per lumen quod resplendere debebat, fidem intelligit; per oleum verò, quod ejusdem luminis est nutrimentum, opera bona, rectamque vitam; unde subiungit: Splendor unicuique nostrum lucerna hæc, in quantum oleo bonorum operum fuerit accensa; si autem male agamus, & opera nostra mala sint, non solum non accendimus, sed extinguimus in nobis istam lucernam, & completur in nobis illud, quod Scriptura dicit: Qui male agit, odit lucem.*

4 Apostolus in 1. ad Corinthios Epistola de Fide sub fundamenti titulo tractans, his eam verbis nobis præsentat: *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus; si quis autem superadificat super fundamentum hoc aurum, argentum, Lapidem pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, uniuscuiusque opus manifestum erit. Magna certè argentum, aurum, gemmas inter, & fœnum, ligna, & paleas versatur differentia. Qui proinde textus admodum mysteriorum à sancto Augustino sic explicatur: Quod quidam ita intelligendum putant, ut illi videantur edificare supra hoc fundamentum aurum, argentum, lapides pretiosos, qui Fidei, quæ in Christo est, bona opera adiungunt: Illi autem fœnum, ligna, stipulam, qui cum eadem fidem habent, male operantur. Porro idem Apostolus in alio ejusdem Epist.*

Stolz capite Corinthiis in memoriam revocat continuam Dei assistentiam & providentiam, quia per tot annorum circulos Israelitas in deserto pavit, & direxit: *Nolo vos ignorare fratres, inquit, quoniam Patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt, in nube, & in mari, & omnes eandem escam spirituales manducaverunt, & omnes eundem potum spirituales biberunt; quibus diversis divinæ in populum illum beneficentiæ nec quidquid obstantibus argumentis, major nihilominus pars perierit Israelitarum, dicente Scriptura: Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo, nam prostrati sunt in deserto.* Ex quo textu D. Chrysostomus hanc ad intentum nostrum moralitatem, imò, ut melius dicam, hanc pro omnium aliorum Christianorum instructione eruit doctrinam, dicens: *Quare, obsecro, magno studio, diligentique cura, & fidem rectam, & vitam integram conservemus, nisi enim fidei vivendi congruat disciplina, ultima pendemus supplicia.* Quod punctum S. Augustinus summa nobis cum sollicitudine inculcare nititur, coram suo protestans auditorio, ut attentas sibi aures præberet, ne sudores ejus ipsos ad æternam condemnationem perditionem: *Audite me charissimi, inquit, audite me, ne sit vobis testis sudor hic meus, audite me; ubi sanctus Doctor postquam trinitas repetiisset: Audite me, tandem suum inchoans Discursum, exorditur ex Epistola Sancti Jacobi Apostoli, inquit: Iacobus Apostolus cum de fide & operibus loqueretur adversus eos, qui sibi putabant fidem sufficere, & opera bona habere volebant, ait: Tu dicis, quia unus est Deus; & demones credunt, & contremiscunt. Numquid ideo demones ab æterno igne liberabuntur, quia credunt, & contremiscunt? Ubi consequenter sanctus Doctor considerat, sanctum Petrum insignem hanc Divinitatis Filii Dei confessionem edidisse (Tu es Christus Filius Dei vivi) aut non solum Petrum, sed & ad imitationem ejus demones quoque vociferatos fuisse: Scimus qui sis, Filius Dei. Unde dictus sanctus Doctor suum ita profectur Discursum: Petrus tamen laudatur, demon contemnitur, una vox, alia diversa, unde separantur istæ duæ confessiones. Laudatur amor, damatur timor; non enim amore dicebant hoc demones: Tu es Filius Dei; timore hoc dicebant, non amore. Nobis verò superaddere licebit: In demonibus his fideles illos præfiguratos fuisse, qui juxta apparentiam exteriorem, in verbis & professione vocali, fidem profitentur Christianam, nec ab eis discrepant dogmatibus, nisi quantum ad mores, qui, ut Apostolus ait: Confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Salutare itaque sancti Ambrosii, quod Doctor hic primò quidem gregi Mediolanensi, deinde verò omnibus dedit fidelibus, sequamur Consilium, inquit: *Semper opera Christiana fidei, sacramentisque convenientia, & cogitemus corde, & impleamus opere.**

5 S. Augustinus ingeniosam quandam instituit observationem, dum eam quæ inter credere Deo, & credere in Deum, versatur, considerat differentiam; Dicit enim: *Non continuo qui credit ei, credit in eum. Nam & demones credebant ei, & non credebant in eum. De Apostolis ipsius possumus dicere: Credimus Paulo, sed non in Paulum. Quid est credere in eum? credendo amare, credendo diligere, credendo in eum ire. Ista ergo est fides, quam à nobis exigit Deus, & non invenit quod exigit, nisi donaverit, quod inveniat; liquidem in ejus duntaxat gratiæ, auxiliorumque virtute, & non alio modo, nos in divino ejus servitio operari possumus & mereri, dicente Apostolo: Non quod sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.*

6 D. Chrysostomus ad illam turbæ, quam Salvatori propositurunt, interrogationem: *Quid faciemus ut operemur opera Dei?* se reflectit, simul responsum Christi considerans, replicantis: *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille.* Ex qua increpate Sapientie responsione hanc maximam eruit S. Doctor Christianam, dicens: *Vides quomodo fidem opus vocavit; quid etenim Christum in alia protestatione inferre voluisse creditis, quæ ad eundem populum vice quadam ait: Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in Regnum Cælorum? Nequaquam certè à citata discen-*

1. Cor. 10. 1.

D. Chrysostomus, l. 2. in Marth. Ad hoc serventur nos hortantur S. Patres.

S. Augustinus, l. 1. de vitiis Apostol.

Marth. 23. 23.

D. Chrysostomus, l. 1. de vitiis Apostol. Petri, & in quo.

Th. 1. 16. S. Ambrosius, l. 1. ca. 16.

S. Augustinus, l. 1. in Joan. Aliud est credere Deo, & credere in Deum.

1. Cor. 1. 5.

D. Chrysostomus, l. 1. de leg. Nat. Joan. 6. 28. Probatur ulterius fidem sine operibus nihil prodesse Marth. 7. 21.

S. Hieron.

tem doctrinam S. Hieronymus, Textum hunc ita interpretans, adducit, dicens: *Ne his quidem accommodandam fidem, qui cum polleant integritate fidei, turpiter vivunt, & doctrina integritatem malis operibus destrunt. Vtrumque enim Dei servus necessarium est, ut & opus sermone, & sermo operibus comprobetur. Quam eandem interpretationem post se scriptam reliquit Theophylactus, inquit: Docet autem nos, si fidem absque operibus habuerimus, nihil eam nobis profuturam. S. Ambrosius quoque in libro de fide eandem adducit propositionem, ut fidem rectam absque operum bonorum conformitate nequaquam sufficere probet. Unde illa Christi verba: (Non quicumque dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in Regnum Caelorum) hac illustrat Glossa: Non ergo perfectiora fides debet esse. Quam veritatem ipsimet Scribae & Pharisei sufficienter cognoverunt; licet enim eos invidia, & superbia propria excacasset, nihilominus tandem pollebant lumine, ut agnoscerent, fidem nequaquam absque operibus sufficere. Ideoque ille, qui ad tentandum Salvatorem (Ecce quidam legi spiritus surrexit, tentans illum) ablegatus fuerat, suum his verbis exorsus est sermonem: *Magister, quid faciendo vitam aeternam possidebo?* Notate verba: Non enim dicit: *Quid credendo.* Unde Textum hunc ita interpretatur Dionysius Carthusianus, id est, quibus operibus promereri poterit, & fortiri beatitudinem aeternam? Ex Cardinalis Toletus pariter advertit, hunc Legispiritum dicta sua interrogatione sufficienter demonstrasse se hoc tanti momenti punctum abunde penetrare, scilicet quod ad vitam beatæ consecutionem non sola fides, sed & opera requiruntur: *Hic non sola fide contentus interrogat, inquit dictus Eminentiſſimus, quid faciendo vitam aeternam possidebo?**

Luc. 10. 15.
Expenditur
tenentis legem
Dionys. Carthuf. ibi.
Toletus ibi.

D. Chrysostomus
1. de verb.
Apost.

7 D. Chrysostomus in quodam sermone pariter vitæ bonitatem cum fidei infallibilitate conjungi debere dicit: *Fides, inquit, opus habet auxilio Spiritus ac perseverantia, ut inconcussa permaneat, auxilium autem hoc vitæ puritate, & moribus probatis retineri apud nos solet. Quare si cupimus fidem radicatam habere, vivendi ratione pura nobis opus est, qua Spiritum retineat, a quo totam fidei vim dependere constat. Impossibile enim est, impossibile profecto, si vitam impuram habeas, in fide non vacillare.*

S. Iſid. l. 1. de
sent. Spirit.
30.
Fides confirmatur operibus.

Climac. in
Scala Parad.
n. 9. c. 39.

8 S. Iſidorus eam quæ fidem inter, & bona opera verſatur, differentiam his verbis assignat: *Inter fidem, & opus hoc distat, quod ex fide possibilitas nobis inchoatur, ex opere fides operibus consummatur. Quod vultum haberes oculis destitutum, numquid defectus ille monstruoſitas quædam eſſet, formæ vultus tui nimium præjudicialis? Talis autem monstruoſitas reperitur in eo, ut S. Joannes Climacus inquit, qui credit in Deum, & tamen ipsum offendit; nam in capite quodam, cujus Titulus est: *Graduum superiorum brevis, & per summam enumeratio*, ita hac de re loquitur: *Qui profitetur, se fidem rectam habere, & interim peccare non desinit, similis est ille vultui, qui oculis caret.* S. Cyrillus Alexandrinus in quadam Epistola super symbolum, fidem veram illam censendam eſſe dicit, quæ per viam operum bonorum in homine relucet: *Recta sane, & irreprehensibilis fides, quam fulgor ex bonis operibus comitatur, omni bono nos implet, & præclaram nactus gloriam ostendit.**

Joan. 4. 10.
Si facio quod dico, habeo
veram fidem.

S. Anton. de
Pad. Dom. 11.
post Trin.

Eccl. 1. 8.

Isach. 2. 11.

9 S. Joannes Evangelista Reguli in Christum credentis conversionem recensens, ait: *Credidit homo sermone, quem dixit ei Iesus, & ibat.* Ubi notandum, quod Evangelista hoc, quod est credere omnibus quæ Salvator noster dixerat, cum ambulatione conjungat, & ibat. Quod ipsum olim quoque S. Antonius de Padua notavit, inquit: *Nota, quod prius dicit; Credidit, & postea: Ibat, quia prius est corde credere, & post irre opere.* Per hanc verò ambulationem spiritualiter intelligi potest continuus quidam in virtutibus Christianis progressus, de quo David loquitur, dum ait: *Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Syon.* Subinfert quoque idem citatus S. Antonius, inquit: *Hæc erat visio discurrens in medio animalium, splendor ignis, & de igne fulgur egrediens. In splendore ignis fides, qua illuminat, designatur: Unde fides tua te salvum fecit, id est, te illuminavit. Quid, inquit, tibi vis fieri? Rabboni, ut lumen videam; De Manſi Bibl. Præd. Tom. II.*

hoc ignis egreditur fulgur boni operis. Idem quoque Sanctus Pater ex fidei Etymologia fidem nos ad operandum invitare convincit; unde ait: *Nota: fides componitur ex duplici verbo; facio, scilicet & dico; si enim facio quod dico, & apprehendo quod tango, tunc est fides, & talis fides salvat.*

S. Anton. de
Pad. in Dom.
24. post Trin.

Joan. 3. 17.
Fides confirmatur
operibus.
S. Cyrill. Alex.
ib.

Phil. 3. 9.

D. Chrysostomus
ad Philipp.
S. Aug. l. 1.
157. de temp.

10 Incarnata Sapientia apud S. Joannem discipulis suis inquit: *Si hæc fecitis, beati eritis, at verò protinus subiungit: Si feceritis ea; in quorum verborum expositionem S. Cyrillus ita scribit: Si hæc intelligere penitus potestis, beati estis, si facitis ipsa, non enim magnum est cognoscere, sed studiose agere, id certe maximum est.* S. Paulus quoque ad Philippenses ita scribit: *Quæ ex Deo est iustitia in fide ad cognoscendum illum, & virtutem Resurrectionis ejus, & societatem Passionum illius, configuratus morti ejus.* Nimirum fidem, & agnitionem Christi, cum Passionis, & mortis ejus participatione conjungit. Unde vides, non nudam requiri fidem, inquit D. Chrysostomus, sed cum operibus conjunctam, is enim potissimum credit resurrexisse Christum, qui similiter se periculis exponit, qui ei se in passionibus socium præbet; nam verissima est illa Sancti Augustini sententia: *Difficile est, ut male vivat, qui bene credit.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Fidem, nisi per bona opera eidem consonantia vivificetur, mortuam esse, ex auctoritate S. Jacobi Apostoli ostenditur.

THEMA.

Sicut corpus sine Spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est, Jacob. 2. 26.

1 **A** Præmissa est illa S. Jacobi similitudo, qua fidem sine operibus idem esse dicit, quod corpus sine anima. Etenim ut in Discursu tertio vidimus, S. Augustinus quærit: *Unde mors in anima? quia non est fides; unde mors in corpore? quia non est ibi anima; ergo anima tua anima fides est.* Enim verò undenam in corpore animam esse dignoscimus? ex operationibus vitalibus illius: Eodem modo tunc de viva Christiani hominis fide certi esse possumus, si is conformiter fidei operetur: *Sicut corpus sine Spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est.* Aretas in expositione hujus Textus inquit: *Opera fidei confirmare dicuntur, quorum expertus si sit, fides mortua est.* Glossa pariter inquit: *Notandum scilicet, quia cum fides mortua sit præter opera, jam neque fides est; cujus asserti hanc reddit rationem; nam neque homo mortuus homo est.* Tamen enim homo aliquis mortuus oculis nostris idem esse videatur, qui ante fuit, attamen illum hominem esse dici nequit, cum sit cadaver. Eodem modo licet in anima peccatoris fides aliqua remaneat, illa tamen nequaquam viva est, id est, non operatur conformiter illi quod credit, ac proinde est quasi non esset, nam *fides sine operibus mortua est.* Sic quoque aqua, in paludibus stagnans, vera quidem aqua est; sed tamen aqua mortua dicitur, quia non movetur nec fluit, sed otatur, atque idè pestilentialis efficitur. Pari quoque ratione de Anima Christiana in undis Baptismalibus abluta, quæ symboli fidei articulos inviolabiliter profitetur, negari quidem non potest, quin fidem habeat; verumtamen illi huic fidei per opera non respondeat, est velut aqua mortua, quia fides hæc non proderit illi, sed potius pernicioſa, & præjudicialis illi erit, quia *fides sine operibus mortua est.*

Animam in corpore esse
dignoscitur
ex operationibus.

S. Aug. 11. 49.
in Joan.

Aretas ibid.
in fidem vivam esse, ex operibus.
Glossa ibi.

Sicut homo mortuus non est homo, sic fides sine operibus non est fides.

2 Observandum est autem, S. Jacobum non dicere, quod fides sine operibus mortua sit, sicut homo mortuus esse dicitur; nam homo mortuus realiter non est homo, cum tamen fides sine operibus realiter sit fides; sed illam mortuam esse dicit, sicut corpus mortuum est; *sicut corpus sine spiritu mortuum est*, non dicit, sicut homo; quia sicut corpus, licet mortuum sit, verum tamen corpus est, ob similitudinem exteriorum, tamen non sit vivum, hoc enim ad animam pertinet: ita quoque opera bona non faciunt, quod fides sit fides, bene tamen, quod sit viva & vera fides, quia fidelis anima vitam spirituales non à sola fide recipit, si hæc cum bonis operibus conjuncta non sit.

Fides sine operibus manet fides, sed non viva.

D. Chrys. ho.
in 8. ad
Thom. simili-
tudo figuræ
puls.

3 D. Chrysostomus fidem operibus destitutam, figuræ alicui in tela delineatæ similem esse dicit. Dum enim hanc figuram eminens conspicis, videbitur tibi esse vel S. Franciscus, vel S. Dominicus, & tamen si propius accesseris, eandem nil aliud esse deprehendes, quam telam quandam variis colorum pigmentis imbutam: sic quoque videbis aliquando hominem quendam qui in verbis, & specie exteriori se Christianum profitetur, quem proinde verè talem sæpius æstimabis: at verò si conversationem, vitam, & mores ejus examinando propius accesseris, nil in eo, quod ad rationem hominis Christiani pertineat, præter solum, & nudum Christiani nomen, deprehendes: *fides sine operibus figura solum absque virtute est.*

Math. 5. 27.
Quomodo
in illis ar-
bitraris mor-
tuo sepelire
suo.

4 Christum Salvatorem nostrum die quadam juvenis quidam convenit, qui se ejus profitebatur esse Discipulum, qui proinde ab eo poscebat Patrem suum sepeliendi licentiam: *Domine permittite me primum ire, & sepelire Patrem meum.* Et quænam dari poterat petitio legi naturali pariter, & divinæ conformior, quam erat ista? verumtamen Cælestis Magister noster eidem respondit: *Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* Quis hoc Christi responsum non admiretur? Si enim hi, ad quos Patris sepulturam Christus remittebat, mortui erant, qua ratione hoc corporale misericordiarum opus adimplere poterant? Audiamus S. Augustinum qui in verborum illorum (*omnis qui vivit, & credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet, & omnis qui vivit, & credit in me non morietur in æternum*) expositione, ita discurrit: *Si igitur non credis, etiam cum vivis, mortuus es. Cuiusdam differenti ipsum sequi, ait Dominus: sine mortuos sepelire mortuos suos; erat ibi mortuus sepeliendus, erant mortuum mortui sepulchrum; ille mortuus in carne, hi in anima, anima tua anima fides est; qui crediderit, inquit, vivet. Adolescens ille se quidem Christi profitebatur esse Discipulum, attamen eum sequi de die in diem procrastinabat: *Fides sine operibus mortua est; ille mortuus in carne, scilicet Pater ipsius, hic in anima, id est, filius, quia divino se consecrare servitio negligebat: sequere me, & dimitte, &c.**

S. Bern. ser. 1.
de Refur.
Vita fidei est
charitas.

5 S. Bernardus in corpore nullum esse vitæ præsentis certius indicium observat, quam sit motus: *Sicut corporis vitam, inquit, ex motu dignoscimus: ita & fidei vitam ex operibus bonis. Itaque vita quidem corporis anima est, vita verò fidei est charitas, quia per illam operatur, sicut in Apostolo legis; nam ad Galatas inquit: Fides que per charitatem operatur.* Et ad Timotheum scribens, fidem quoque dilectioni conjungit, dicens: *In fide & dilectione.* Demum verò idem mellissimus Doctor in eodem sermone subjungit: *Refrigescit charitate fides moritur, sicut anima recedente moritur corpus.*

Per motum
& calorem
dignoscitur
an corpus
vivat, per o-
pera, & cha-
ritatem, an
vivat fides.

6 Signum undè animam à corpore separaram non esse dignosci potest, non solum est illius motus, verum etiam calor ejusdem. Pari quoque modo si discernere velitis, an fides in anima vivat, an verò mortua sit, considerate operationum suarum motum, & calorem charitatis, & amoris erga Deum. Hanc similitudinem adducit S. Bernardus serm. 1. *De modo bene vivendi: sicut, inquit, corpus sine anima mortuum est, ita fides sine operibus mortua est. Magna est fides, sed nihil valet sine charitate.* Quando enim fides per charitatem animatur, activa est, otiosa non est: *Operatur magna, si amor est, inquit S. Gregorius: Si autem operari renuit, amor non est.* Philosophi docent, quòd homo quicquid operatur, per animam operetur, quia si intelligit, hoc facit per intellectum; si recordatur, hoc ipsum quidam est memoriæ effectus; si amat, voluntate mediante id præstat. Denique ipsius audire, loqui, ambulare, videre, manducare, meri sunt actus ab anima procedentes; undè sequitur, quod anima recedente à corpore, omnes quoque hi actus in eodem deficiant; unde quando Apostolus dicit, quod fides per charitatem operetur: *Fides que per charitatem operatur, horum verborum hic est sensus: Charitas est anima fidei, hæc enim hominem fidelem ad omnia opera virtuosa extimulat; imò nullum horum operum meritorium esse potest, nisi à charitate informetur.*

S. Bern. ser. 1.
de modo vi-
vendi.

S. Greg. hom.
30. u. Evang.

7 Advertendum quoque est, quòd sicut ad constituendum hominem vivum sola anima non sufficit, sed

insuper etiam corpus requiritur; & contra corpus sine anima ad vivificandum hominem non sufficit: eadem quoque proportionem non sufficit fides ad vivificandam animam sine charitate, nec charitas sine fide; neque enim solum credere nostram operatur salutem, sed insuper requiritur, ut secundum id quod credit, suam quoque vitam, & conversationem instituat, unde S. Jacobus ait: *Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides salvare eum?* Erit nonnumquam aliquis acerrimus veritatum, & dogmatum Religionis Catholicæ defensor, qui tamen si talem vitam agat, ac si nihil horum crederet, quidnam illi hæc fidei mysteriorum intelligentia, hæc infallibilitas, & credendi firmitudo proderit? Nihil profectò. E contra verò erit alius qui austerissime vivens, in virtutibus se moralibus assidue exerceat, & tamen in certo quodam fidei dogmate vacillet; hunc utique vita illa virtuosa, & aliunde meritoria nihil juvabit, si in aliquo titubet fidei articulo. De hoc puncto S. Cyrillus Alevandrinus in Epistola quadam super symbolo in hæc verba eleganter discurrit: *At operum fulgor, si expertus videatur esse rectorum dogmatum, inculpatæque fidei, humane anime nullo modo, ut arbitror, utilis fuerit. Nam sicut fides absque operibus mortua est, ita quod e contrario convertitur, verum est.* Ad hanc relationem quæ est inter animam, & corpus nostrum, atque inter fidem & bona opera, S. Joannes Damascenus his verbis alludit: *Fidei perinde ac anime, ipsa opera velut corporis membra, rite appositeque composuit, & indidit, ac opera fide animavit, & vivificavit, quorum alterum sine altero nullius est emolumenti, & utilitatis.* Cui consentit insignis illa S. Augustini sententia dicentis: *Fides quidem potest sola esse, sed non prodesse.*

Iacob. 2. 26.

S. Cyril. Ale-
xand. 1. 1.
Epist. in 2.
Symb.

S. Jo. Damas-
cenus. in
Laud. Christi.

S. Aug. 1. 11.
de Trin.

Joan. 4.
Oculus ani-
mæ est fides,
pedes verò,
sunt opera.

8 S. Joannes Evangelista de Regulo illo Capharnaitico refert, quòd firmam à Salvatore dictis fidem adhibens, in domum suam concesserit: *Credidit homo sermonem quem dixit ei Jesus, & ibat.* Enim verò quisquis ad locum aliquem distantem recipere se cogitat, oculo & pedibus opus habet, quia si pedem, & non oculum habeat, quoniam vadat, scire non poterit; e contra verò si pedum usu privatus oculos habeat, ad locum ab oculis designatum transferri nequibit: oculus autem animæ nostræ fides est, opera sunt pedes, è quibus hi sine illo, nec ille sine his efficere quicquam poterit, sed necessarium est, ut utrumque indissolubilitè jungatur: *Credidit & ibat.* Gentiles oculis orbiati erant, quia veri Dei lumen, & notitiam non habebant: Hebræi e contra oculum habebant, & pedibus carebant, quia conformiter ad notitiam, quam de Deo vero habebant, non operabantur; de quibus ambobus proinde S. Gregorius sequentem Discursum instituit: *Populus gentilis, inquit, quasi oculos non habuit, quia non recepta lege non vidit, quo ire debuisset; at contra Judæus habens oculos, claudus fuit, quia legem quidem tenuit, sed in ea recti operis gressum non tetendit.*

S. Greg. 1. 19.
Mort. 2. 1.

9 S. Augustinus librum quendam composuit, cui titulus est: *De fide, & operibus*, qui Tomo 4. insertus reperitur, in ejus c. 8. id observat, quod tria Judæorum millia per primam S. Petri prædicationem ad fidem conversa dixisse leguntur; Dicit enim sacer Textus: *His auditis compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos Apostolos: Quid faciemus viri fratres? At verò quidnam primum Christi in terris vicarium respondisse existimatis? Num fortè sufficere dixit, si in novam gratiæ legem credentes, verbi Dei prædicationem lubenti animo audirent, & sacrosanctum Baptismi lavacrum susciperent? Minimè; quin potius: ait Petrus ad illos: Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum.* Quibus verbis S. Augustinus subjungit: *Ibi enim (id est in Baptismo) est vite veteris expellatio, ut nova induantur, qui baptizantur.*

S. Aug. 4. 1.
1. de fide, &
operibus. c.
8. Iudæi primi-
tus ad fidem
converti te-
muntur à
S. Petro ad
opera.
Act. Apost. 1.
23.

S. August.

10 S. Paulus, ut Thessalonicenses noviter ad fidem convertos, in eadem stabiliat, & confirmet, iisdem insinuat, quòd Athenis subsistens Timotheum discipulum suum ad illos ablegavit: *Misimus Timotheum fratrem nostrum, & ministrum Dei in Evangelio Christi, ad confirmandum vos, & exhortandos pro fide vestra.* Paulò post verò idem Apostolus subjungit: *Misit ad cognos-*

1. Thess. 1. 6.
Thessaloni-
enses ad fidem
converti te-
muntur
ad bona ope-
ra facienda.

Non sufficit
fides ad vivi-
ficandam ani-
mam sine
charitate.

cognoscendam fidem vestram, ne forte tentaverit vos is qui tentat, & inanis fiat labor noster. Denique qualis fides illorum esse debeat, declarare volens, subnectit: *Dominus abundare faciat charitatem vestram in invicem, & in omnes.* In principio quoque Epistolæ dixerat: *Memores operis fidei vestre, & laboris, & charitatis, & sustentie.* Ubi fidem laboribus, charitati & sustentie conjungit. Et ideo Petrus Blesensis ait: *Oportet sane, quod viva sit fides, qua vel per quam vivere nos oportet: Notandum, quod sicut vitam corporis ex motu dignoscimus, ita ex operibus bonis vitam fidei comprobamus.*

11 Nazianzenus quoque multorum Christianorum perstringit abusum, qui in Catholicorum professione & nomine nimium confisi, bona opera negligunt; dicit enim: *Videtur hos qui in cursibus equestribus studium atque operam posuerunt, qui a coloribus nominantur, atque ab iis partibus, cum quibus steterunt. Vos nomina ipsa tenetis, etiam si non duxero. Si ad eundem modum Christianus vocaris, parvum admodum hoc commentum est, & licet gloriaris, tibi que placeas. Si autem quia Deum credis, rebus ipsis quod credas, ostende.* Porro certum est, quod tanto rigorosius de nobis sumetur pœnæ supplicium, quanto majus est donum, cui correspondere negligimus.

12 Matthæi cap. 21. Christus arbori fici in qua præter frondes aliud non repeterat, maledixisse, eaque subito arefacta fuisse legitur: *Videns fici arborem unam secus viam, venit ad eam, & nihil invenit in ea nisi folia tantum, & ait illi: Numquam ex te fructus nascatur in sempiternum: & arefacta est continuo ficulnea.* Circa quam Historiam meruò quærendum venit, cur Christus hanc arborem tanto cum rigore, tantaque cura Apostolorum admiratione punierit? Apud sanctum Marcum insuper legitur, quod cum iidem Apostoli unâ cum Magistro suo mane transirent, viderunt ficum aridam factam a radicibus, & recordatis Petrus dixit ei: *Rabbi, ecce ficus cui maledixisti, aruit; at verò quidnam incarnata Sapientia ad hæc verba respondit? Sacer Textus inquit: Respondens Iesus ait illis: Habete fidem Dei, quasi dicere vellet: Hi qui fidem Dei, id est, vivam, & veram non habent, meruò præparare se debent, ut velut ligna arida in igne infernali perpetuò ardeant.* Cui celebris illa venerabilis Bedæ Glossa optimè consonat, dicentis: *Arefecit Dominus arborem maledictam, ut homines hac videntes, sive audientes, multo magis intelligerent sese divino condemnandos esse iudicio, si absquo operum fructu, de plausu tantum sibi religiosi sermonis, veluti de sono & tegumento blandirentur viridantium foliorum.* S. Bernardinus de Senis quoque, ut supplicium innueret illorum, qui in solo Christiani hominis charactere confisi, Christianè vivere negligunt, hanc eandem Historiam adducens inquit: *Fides sine operibus est illa ficus, cui Dominus maledixit, qua non fecerat fructum, & arefacta est.* Ad hæc Matthæi cap. 7. alterius cuiusdam fructiferæ arboris, fidem quamvis animam denotantis, comparatio legitur, de qua Salvator ait: *Ex fructibus eorum cognoscetis eos; moxque ad maiorem eorum quæ dixerat, elucidationem, subiunxit, Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum Cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei: id est, ut S. Bernardinus explicat: Qui credit Deum corde, & ore confitetur, intrabit in Regnum Cælorum; quapropter cum Dominus exemplum viva fidei dare vellet, cepit facere, & docere.* Idem quoque Deus nullam in terrestri Paradiso arborem esse voluit, quæ fructifera non esset, prout ex illis verbis manifestè colligitur: *De omni ligno Paradisi comede.* Ex quo enim Paradisus ille sanctam præfiguraret Ecclesiam, Deus per hoc nobis innuere voluit, nullam in Ecclesia nutriendam esse arborem sterilem, id est, nullum fidem otiosum, & inertem.

13 Denique licet prima facie nonnemini videri posset, Columbam arcæ (quæ pariter Ecclesiæ figura est) ramum intulisse solummodò frondosum, & fructibus carentem, siquidem sacer Textus illum vocat: *ramum virentibus foliis:* attamen ramus iste, asserente S. Augustino, fructibus suis minimè caruit; Dicit enim sanctus Doctor: *Cum ergo Columba afferemissa, attulit ramum Olive, sed non solum folia habebat, sed*

& fructus. Regius quoque Propheta David in Psalm. 1. hominem justum arbori comparat; siquidem de fidei animæ sacramentorum particeps ait: *Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum: sed notandum est, quod mox subiungat, quod fructum suum dabit; fructum inquam, inquit Hugo Cardinalis, non vero solum germen cogitationis, aut florem propæsi, aut folia verborum.* Quapropter firmiter mentibus nostris infigamus illam Christi comminationem: *Omnis arbor qua non facit fructum bonum (non dicit frondes, flores, vel ramos, sed fructum) excidetur, & in ignem mittetur. Excidetur inquam (inquit Hugo Cardinalis) de numero fidelium, inter quos computatur in Ecclesia militante, in qua non est merito, sed numero.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Hominem ad fidem vocatum esse non sufficit, nisi etiam conformiter ad illam operetur.

THEMA.

Magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciat, 2. Petr. 1. 10.

1 Sanctus Petrus primos sui temporis fideles de iis seruire volens, quæ ad omnium servire debebant instructionem, his eos verbis alloquitur: *Magis satagite, ut per bona opera, &c.* Etenim Simon Magus implacabilis ejus hostis, in ipsis nascentis Ecclesiæ crepundis hanc cepit disseminare zizaniorum varietatem, scilicet quod ad salutem fides in Christum sufficeret, nihilque à nobis requireretur aliud, quàm ut credamus, Christum pro nostra Redemptione mortuum esse, ipsumque pro peccatorum nostrorum debitis plenè satisfecisse, omnemque nobis promeruisse gratiam salutis nostræ necessariam, ac proinde nullam à nobis requiri operum bonorum necessitatem. Cui proinde hæresi merito se S. Petrus toto pectore opposuit, ostendendo novellis Christianis, omnibusque in progressu sæculorum futuris Christi sequacibus, solum donum vocationis ad fidem minimè sufficere, verum insuper requiri, ut huic per condigna, & meritoria opera assidue cooperentur.

2 Reflexistisne vos aliquando, ubi nam à nobis geritilibus, prima omnium sit nostræ erga Christum fidei facta professio? utique in tugurio seu stabulo Bethlehemitico, quando tres Magi Orientales procedentes adoraverunt eum, suumque supremo Gloriæ Regi reverenter præstiterunt homagium. Verumtamen ut sacri doctores sapientissimè observant, in hoc nudo obsequio minimè substituerunt, nisi insuper suos illi aperirent, & offerrent thesauros. Unde S. Leo ait: *Ut sacramentum fidei sue manifestent, quod cordibus credunt, munerebus protestantur.*

3 Postquam Deus S. Petrum miracula operandi dono condecorasset, quodnam primum fuisse existimatis opus, in quo eximiam hanc exseruerit potestatem? Num fortè in eo, quod amissam muto restituerit vocem, & loquelam? aut quod cæcum visu donavit? vel mortuum revocavit ad vitam? Minimè gentium; sed primum quod operatus fuit miraculum; fuit sanatio claudi, idque non sine ingenti mysterio, siquidem omnia in figura contingebant. Per hoc namque insinuare nobis voluit, quod dum Jesu Christi nomen, & consequenter fidem nostram profiteamur, curandum quoque nobis, ut gressus probè, & expeditè dirigantur, id est, ut fidei, quam professi sumus, operibus correfpondeamus: *Apprehensa manu ejus dixit: surge & ambula.* Is namque qui antea claudicaverat, id est, qui veri Dei notitiam non habuerat (de quibus dicitur: *Usquequo claudicatis in duas partes?*) postquam à Deo ejusque ministris erectus est, id est, postquam ad orthodoxæ pervenit fidei notitiam, eandem quoque operibus comprobare debet, ambobus videlicet pedibus rectè ambulando, id est, credendo, & benè operando. Audiamus hac de re loquentem S. Ambrosium, qui ait: *Si Petrus petra est, super quam edificatur Ecclesia, rectè prius pedes sanat, ut sicut in Ecclesia fidei fundamentum continet, ita & in homine membrorum fundamenta confirmet. Rectè, inquam, primò in Christiano pedes curat, ut jam non imbecillis*

Aa 4 possit

Petrus Bles.
de char. c. 2.

Nazianz.
orat. 13.
Malè agunt
Catholici de
solo nomine
fidei gloriantes.

Matth. 21. 19.
Christus maledixit fici, non habentem fructum, sed solum folia.

Matth. 11. 20.

Applicatio
huius maledictionis.
V. Bedæ.

S. Bern. Sen. 1.
2. ser. 7. Art. 3.
c. 1.

Matth. 7. 20.

In Paradiso
omnes arbores
fuerunt fructiferae.

Anima fidei
ita comparatur
arbori fidei
fructum.
Gen. 1. 11.
S. Aug. 11. 69.
in 30m.

Pl. 1.

Hug. Card. 2b.

Matth. 7. 19.
Hug. Card.

Simon magus primus
dixit solum
fidem, sufficere ad salutem.

Corn. à Lap.
in c. 1. Jacob.

Tres Magi
nisi tota fide,
sed & munere
obruerunt.
Matth. 2. 11.

S. Leo ser. 1.
de Epiphania.

Primum miraculum S.
Petri fuit curationis claudi;
& quæ per hoc designatur.

Ag. Apost. 1. 7.

3. Reg. 18. 17.

S. Amb. ser. 68.

possit supra petram Ecclesie, sed robustus, & fortis incedere.

4 In Actibus Apostolorum Deus à Cælo ad Cornelium Centurionem Angelum quendam submisit, qui eum monebat, ut mitteret ad accersendum S. Petrum in domum suam, quia in hac gentilitati ad Religionem Christianam amplectendam, portam, & liberum patefacere aditum statuerat. Observanda autem sunt verba Angeli, qui de Petro ei dixit: *Hic dicet tibi, quid te oporteat facere*, quibus verbis faciendi & operandi mentionem facit, quia hoc in fide præcipuum & principale est, ut scilicet juxta id quod credit, vitæ suæ actiones instituat, eique conformiter operetur. Unde S. Greg. ait: *Vera fides est, qua in hoc, quod verbis dicit, operibus non contradicit*. Cur autem non præcepit Angelo, ut ipsummet Cornelium ad Petrum inquirendum abire juberet, quod convenientius fuisse videbatur? Nimirum Deus in primæ hujus Gentilismi ad fidem conversionis exemplo, toti mundo ostendere volebat, quod quando quis vivam, & veram fidem veraciter recipit, necessarium sit, ut ad illius comprobationem ferventer operetur, prout hic sanctus vir Deifecit, qui omnes & singulos, quotquot in numerosa familia sua habebat, ad sacrosanctum Baptismi lavacrum suscipiendum induxit; quod utique factum non fuisset, si ipse solus in Joppen accessisset, & non potius Domum suam in Ecclesiam felici commutatione consecrasset: Unde Photinus Presbyter, teste S. Hieronymo in Epistola ad Paulam, lib. 1. de domo Dei inquit: *Fides Dei non est otiosa, neque solitaria, individua comes ei jungitur bona operationis instantia, nam cum per fidem quis cognita incipit amare, consequenter exercet operando quod amat*.

5 Regius Psaltes Psal. 115. ab his verbis exorditur: *Credidi*, &c. at verò proposito hoc fidei fundamento, quid tandem subsecutum fuit? *Propter quod locutus sum, ego autem humiliatus sum nimis*. Item revelata facie, absque ullo rubore, in quovis loco, & tempore de Deo loquebatur: *Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum, & non confundebar*. Vili quoque hominum turbe permixtus, velut plebejus quidam ex puræ devotionis instinctu coram arca saltitabat, non obstante quod à Regia conjuge sua, & à pluribus aliis derideretur, siquidem *animalis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus*. Insuper in eodem Psalmo dicit: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam*. Quasi diceret: omnes amarissimos persecutionis Saulis, injuriarum Semei, rebellionis Absalonice, fratricidiorum, & incestuum filiorum meorum calices avidè epotabo: *Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus, tibi sacrificabo hostiam laudis*; hæcque omnia in corde suo facere statuerat, postquam dixisset *Credidi*; quando enim fides vivaciter exercetur, nulla est molestia, quæ non libenti animo sustineatur, nullum periculum, quod timeatur, nulla est virtus heroica quæ non ferventer exerceatur. S. Paulus qui plus omnibus aliis Apostolis laboraverat: *Abundantius illis omnibus laboravi*, omnia sibi occurrentia mala libenter sustinuit, in virtute hujus verbi: *Credidi*, prout ipsemet in Epist. 2. ad Cor. c. 4. protestatur, dicens: *Habentes autem Spiritum fidei, sicut scriptum est; Credidi propter quod locutus sum, & nos credimus, propter quod & loquimur*. Et paulò post subdit: *Id enim, quod in presenti momentaneum est, & leve nostra tribulationis, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur*.

6 Observastine aliquando, quænam fuerit occasio, qua sapientissimus Magister noster Christus usus est ad instruendum discipulos suos, & eorum exemplo omnes alias animas fideles, ut omnes mortificationes, persecutiones, passionem, & ærumnas amore suo libenter sufferrent? Sacer textus inquit: *Tunc Jesus dixit discipulis suis: si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me; qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam*. Dicitio verò, *Tunc*, ad tempus, & opportunitatem, qua ad doctrinam illam, sensualitati adedò difficilem, & contrariam, tradendam usus fuit, relationem habet. Observandum est igitur, quod sicut ex eodem Capitulo clarè deducitur, S. Petrus paulò antè Christi

divinitatem palam confessus fuerat, dicendo: *Tu es Christus Filius Dei vivi*; cui proinde dixerat: *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claves Regni Cælorum*. Eo igitur tempore quo de Cælo, & clavibus illi aperiendo necessariis agebatur, & quo veræ fidei pronuntiabatur confessio; opportuna occasio aderat, eos ad adversa toleranda animandi: *Momentaneum hoc & leve, &c.* vel etiam cum D. Chrysostomo dicere possumus, Salvatore S. Petro insinuare voluisse, quod ad propriam ejus salutem non sufficiebat, ipsum divinitatem ejus fuisse confessum, fidemque pariter, & Ecclesiam stabilivisse, sed insuper vel maximè necessarium esse, ut subjectis cruci humeris in eadem exemplo Magistri sui moreretur: *Non enim à Petro, quoniam me Filium Dei confessus es, hæc re solum corona tibi expellenda sunt, & quasi hoc tibi ad salutem suffeceris, totaque res consummata sit, in otio, & voluptate vivendum*.

7 S. Ambrosius de hisce clavibus Petri nescio quid pulchri ad propositum nostrum scribit; dicit enim: *Clavem Petri fidem esse dixerim, per quam cælos aperuit. Ista autem ipsa clavis, quæ fidem dicimus, videamus quemadmodum constet, & solida sit; arbitror illam duodecim artificum operatione conflata, duodecim enim Apostolorum symbolo fides sancta concepta est; qui velut periti artifices in unum convenientes, clavem suo consilio conflaverunt*. Revera enim fidei Symbolum ex semetipso est veluti clavis quædam, qua Cælum aperitur. Quis autem est, qui clavem ad aperiendum id, quod clausum est, ineptam esse nesciat, nisi manibus tractetur, & setæ clavis applicetur? Eodem modo ad aperiendam æternæ salutis viam nihil prodest, nisi bonis operibus associetur.

8 Nota est omnibus Evangelica illa vineæ parabola, ad cujus culturam magnus ille Paterfamilias multos conduxit laboratores; per hanc autem vineam Janfenius Ecclesiam intelligit, dicens: *Vineam intellige Ecclesiam, quæ in Scripturis per vineam sæpe significatur*. Observandum verò est, quod in eadem parabola sæpius de operariis mentio fiat, cum tamen contra otiosum reprehendantur: quæ de re S. Paschasius ita scribit: *Omnes simul qui vocantur ad vineam, una Ecclesia sunt, unaque vinea de vite, quæ Christus est, propagata, in qua, & ad quam qui intrat, vel qui conducitur, nemo otiosus, sed omnes operarii esse debent. Voca operarias & redde illis mercedem*, inquit Dominus vineæ Procuratori suo, quia ut Janfenius ait: *Nulli merces datur, nisi his qui operati sunt*.

9 Porro per mulierem illam fortem, cujus in Proverbiis fit mentio, ut attestantur sacri Interpretes, Ecclesia denotatur. De illa verò scribitur: *Quæruit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum; plantavit vineam; de nocte surrexit; Manum suam misit ad fortia; ac tandem Spiritus sanctus mulieris hujus encomia his verbis concludit: Fallax gratia, & vana est pulchritudo, mulier timens Dominum ipsa laudabitur*. Quasi dicere vellet: gratia illa quæ fit homini, dum ad Religionem Christianam vocatur, & honor, quod sub Regis gloriæ vexillo in militiam Christianam conscribatur, fallax est, nisi anima Deum timeat, & vocationi suæ per opera condigna respondeat. Tandem verò librum hunc his verbis terminat: *Dato ei de fructu manuum suarum*; sed quæ ejus utilitate id fiet? *Et laudent eam in portis opera ejus*. Enim verò per sponsam in sacris Canticis ex communi omnium consensu Ecclesia intelligitur; ac proinde observandum est, quod divinus amator sponsæ suæ effigiem delineare volens, ita eam describat: *Dentes tui sicut grex tonfarum, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis satibus, & sterilis non est inter eas*. Septuaginta legunt: *quæ omnes geminantes, & infœcunda non est in eis*. Notandum verò est, quod sponsus dicat: *Quæ ascenderunt de lavacro*, quibus verbis ad Baptismum manifestè alludit, sive ad illos qui recentem facti sunt Christiani; nam ut sanctus Bernardus ait: *Lavacrum baptismus est, de quo ascendit, qui ad celsitudinem vite perfectioris intendit, descendit autem, qui se vitæ mansipat inhoneſte; omnes gemellis satibus, quia & verbo pariunt, & exemplo; & sterilis non est in eis, quia nullus est infœcundus*.

AA. Apost. 10. 6. Angelus mittit Cornelium ad S. Petrum ut audiat quid debeat facere.

S. Greg. in Glossa ad c. 16. Marc.

S. Hier. ad Paulam.

Ps. 115. 1. Quando via fides in corde radices egit, omnia adversa libenter sustinentur.

1. Cor. 14. 10.

2. Cor. 4. 13.

Christus in S. Petro illustrat omnes non sufficere confessionem fidei, sed etiam ferendam crucem.

D. Chrysost. Hom. 16. in Matth.

S. Ambros. de fide de rebus. Fides est clavis cæli, sed manibus applicanda est.

Matth. 23. 2. Item. Conc. Evang. c. 101. Vocati sumus ad vineam Ecclesiam ut operemur.

Janfen.

Prov. 31. 30. Mulier illa fortis designat Ecclesiam, quæ manibus suis applicat ad opera.

Cant. 4. 3. Et fructus manuum suarum fructus.

S. Bern. ser. 64. in parvum.

Luc. 14.
Inter al.
Gloss. ord. lib.
Fallitur qui
sola fidei at-
tribuit sa-
lutem sine
operibus.

10. Glossa Interlinearis, super illa verba Sancti Jacobi (quid proderit frater meus, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? nunquid poterit fides salutare eum?) hoc nobis suggerit consilium: Debetis bene agere, quia falluntur, qui solam fidem sufficere credunt. Glossa ordinaria auctoritatem adducit Sancti Augustini dicentis: Excusandum est a cordibus religiosi, ne mala securitate salutem suam perdant, si ad eam obtinendam sufficere solam fidem putaverint, bene autem vivere, & bonis operibus viam Dei tenere neglexerint. Eadem Glossa ibidem ulterius progreditur ostendendo, quod cum temporibus Apostolorum nonnulla verba Sancti Pauli sinistram in sensum detorquerentur, varii hominem sine operibus justificari posse existimabant. Simon Magus, ut Discursu precedenti diximus, hunc errorem primus seminavit, scilicet quod sola in Christum fides ad salutem consequendam sufficeret, fundatus nimirum in Epistola ad Romanos, ubi Sanctus Apostolus contra Judaeos discurrens, qui de Moysse, & legis scriptis operibus gloriantes, legem Christi Evangelicam contemnebant, merito dixit, illa opera ad nihilum utilia fuisse, cum ad salutem nostram fides requiratur in Christum; loquebatur autem de operibus legis Moisaicæ pro eo tempore, quo subingressa lege Evangelica, illa jam abolita fuerat. Eundem hunc Discursum Sanctus Augustinus prosequitur, dicens: Etiam temporibus Apostolorum, non intellexit quibusdam suboscursis sententiis Apostoli Pauli, hoc quidem cum arbitrati sunt dicere: cum dicit Apostolus, arbitrari se hominem iustificari per fidem sine operibus legis, non hoc agis, ut percepta ac professa fide opera iustitia contemnantur, sed ut sciat se quisque per fidem posse iustificari, etiamsi legis opera non precesserint, sequuntur enim iustificatum, non praecedunt iustificandum. Quoniam ergo hac opinio tunc fuerat exorta, alia Apostolica Epistola Petri, Jacobi, Iohannis, Iude, contra eam maxime dirigunt intentionem, ut vehementer astruant, fidem sine operibus nihil prodesse, sicut etiam ipse Paulus non quamlibet fidem, sed eam salubrem designavit, qua per dilectionem operatur.

S. Aug. T. 4. l. 1.
de Fid. & op.
c. 14. 15.

Cap. 1. l. 1.
Cui Christus
a sponsa assi-
milatur cap-
rea, & hin-
nulo cervo-
rum.

Orig. l. 1. in
Cant.

11. Sponsa, id est, Ecclesia dilectum suum, id est, Christum caprea, & cervorum hinnulo similem esse, indicat, dum ait: Vox dilectissimi. Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles, similis est dilectus meus caprea hinnuloque cervorum. Quorum similitudinum mysteria nobis Origenes declarans, ait: Caprea visum habet acutissimum, ideoque de longinquo videt: Cervus autem naribus, & flatu suo educit ad se serpentes, isque necem adfert, nec tamen ab iisdem vel minimum laeditur. Similis Caprea, quod omnem visum visus eius precellit, & cervo quod ad interitum serpentis advenit. Observandum verò est, quod sponsa sponsum suum prius Caprea assimilet, & postea cervo, cum tamen huic primatus deberi videatur. Et ideo dubium istud his verbis idem Origenes resolvit: Sed animadvertite, ne illa potius in his adhibenda sit ratio, quia cum dupliciter constet salus credentium, per agnitionem fidei, & operum perfectionem, ratio fidei quæ pro intuitu, & inspectione contemplationis caprea comparatur, primus habeatur salutis gradus: secundo vero in loco operum perfectio, quæ cervi formam tenet, vincentis & perimentis venena serpentium; id est, artes Diabolicas morietur.

Anima ha-
bens fidem
& opera spe-
rare potest
salutem.
A. 2. 1. 2.
Pl. 1. 10.

D. Chryl.

12. Mysterio non vacat modus, quo Propheta Regius de semetipso (quæ Deo tanquam viva veterum fidelium, & sequacium suorum Idæaelectus fuerat: Inveni hominem secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas) loquitur, dicens: Ego autem sicut oliva fructifera in domo Dei; non enim sufficit illi, quod se olivam fructiferam appellaret, sed insuper addit: In domo Dei. Cujus rationem D. Chrysostomus exponens, ait: Interpretandum est de operibus, esse olivam fructiferam, de fide autem, esse in domo Dei. Tunc enim anima vivam æternæ beatitudinis spem iure merito concipere poterit, quando fidem, & opera simul conjuncta habuerit. Hunc autem Davidis sensum esse ex eo constat, quia immediatè post subiungit: Speravi in misericordia Dei in æternum, & in sæculum sæculi.

13. Erat olim Arca Domini, velut signatura gratiæ

Altissimi, in ea namque Deus velut in throno confidebat, ad expediendas cunctas supplicum preces, pertransibat benefaciendo; & tamen in cap. 5. lib. primi Regum auribus nostris lamenta, & ejulatus insonant miserrum Accaronitarum: Cumque venisset arca Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronite dicentes: Adduxerunt ad nos Arcam DEI Israel, ut interficiat nos, & populum nostrum. Nec immerito sic lamentabantur, quia circumducentibus eam fiebat manus DOMINI per singulas Civitates interfectionis magna nimis. Ipsi namque fuerant illi, qui de illa remittenda consilium suggererant. Et ideo Sanctus Gregorius ait: Bene igitur qui remittenda arca consilium acceperunt, Accaronite nominantur, quippe interpretantur steriles, quia enim de audita fidei veritate nullum credulitatis, aut boni operis fructum dederant, steriles erant; illos nimirum figurando fideles, qui bonorum operum steriles sunt, & ideo conveniens erat, ut severe castigarentur, & licet Arca aliàs divinæ esset beneficentiæ instrumentum, nullum tamen ab eadem Dei arca reciperent beneficium.

1. Reg. 5. 10.
Fideles alio-
nis operibus
steriles gra-
viter puni-
unt.

S. Greg. in 1.
Reg. c. 5. l. 1.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Fidem operibus necessariò conjungendam esse, per aptissimam sponsalitii metaphoram confirmatur.

THEMA.

Sponsabo te mihi in fide. Osce 2. 20.

1. T Amet si dum de sponsalicio contrahendo agitur, saluberrimum sit illud sequi, & adimplere consilium: Aptè si vis nubere, nubepari; ex alia verò parte certum sit, quod inter DEUM, & creaturas infinita quædam distantia intercedat; attamen suprema illa Majestas animam nostram sibi in sponsam adoptare non dedignatur, ideoque eidem protestatur, dicens: Sponsabo te mihi; sed quibus nodis hic conjugalibus absolvetur sponsalitiis? quo contractu, & vinculo maritali? In fide. Porro quando inter sponsum, & sponsam sponsalitia celebrantur, annulus connubialis digito sponsæ inferi solet, nec alibi hic annulus, præterquam in digitum reponitur manus, per quam opera designantur.

Christus nos
sibi despon-
savit in fide.

2. Hugo Cardinalis de annulo quem benignissimus filii prodigi pater in resipiscens filii digitum inferi iussit, dicens: Date annulum in manum eius, in sensu spirituali ita discurre: id est, docere enim habere fidem in opere, fides enim per se non sufficit, quia fides sine operibus mortua est. Sanctus Raymundus de Sancta Catharina Senensium refert, quod CHRISTUS annulum ei porrigens, hanc verbis fuerit allocutus: Ecce ego qui sum Creator, & Salvator tuus, te mihi despondeo in fide, superest, ut viriliter decertes, & in robore fidei, quam tuo cordi infixi, superes omnes illecebras, & angustias mundi. Et ideo Salvianus postquam malos exaggerasset, & perstrinxisset fidelium mores, tandem subiungit, dicens: Quæcumque sint, quæ ratio est, ut ipsi nos falsa opinione fallamus, æstimantes scilicet, quia Christiani esse dicamur, quod opulari nobis inter mala quæ agimus, nomen bonum possit, cum Spiritus Sanctus, nec fidem quidem dicat hominibus Christianis sine operibus bonis prodesse.

Hug. Card.
Luc. 11. 22.
Sed fide opo-
ribus consoli-
da.

S. Raym.

Salv. l. 4. de
provid.

3. Cecus ille natus à Christo illuminatus, haud immerito gentilissimum significat, qui in Idololatriæ tenebris oberrans, veræ fidei lumine, & agnitione illustratus fuit: Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam. Et ideo Rupertus Abbas inquit: Gentium cecitatem originalem homo ille à nativitate cecus significat. Circa hunc verò observandum est, quod mox ut in templo Christum agnovit, coram eo se prosternens, illum adoraverit: Ait ille: Credo Domine, & prociens adoravit eum. Circa quæ verba Rupertus Abbas ita scribit: De hoc primitivo adoratore Filii Dei hoc notanda sunt, quæ de nullo adorante illum legis, quia videlicet,

Io. 9. 1.
Cecus natus,
& credidit, &
adoravit, pri-
mus adorator
Christi.
Rup. Ab. l. 9.
in Ioan.
Ioan. 9. 38.
Rup. Ab. d.

& credo dixit, & precidit. Leprosus quidem & ipse Salvatorem adoravit, non tamen dixit: *Credo Domine*; Hic unus invenitur tam voce confessionis, quam gestu cordis necessariam perficiens adorationem Filii DEI. Id ipsum quoque D. Chrysost. observat, hanc subnectens rationem: *Affectum suum e vestigio adorando protulit, quod pauci curat fecerunt.* Hoc pacto divinam ejus virtutem demonstravit, ne quis enim verbo tenuis dixisse arbitrari posset, opus etiam addidit; populum protigendo Christianum, qui opera fidei necessariè conjungere debet, si salvari cupit; ac proinde Rupert. Abbas subjungit: *Idcirco recte per singulos annos in exemplum proponitur sacrosancta Ecclesia catechumenis, instante solemnitate Paschali baptizandis in morte Christi.*

4 Sub nuptiarum quoque metaphora Incarnatio verbi Dei insinuat: *videte filia Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater sua in die desponsationis ejus; de quibus nuptiis etiam in Apocalypsi dicitur: venerunt nuptiae Agni.* Ad idem quoque mysterium parabola nuptiarum ordinata fuit. Veruntamen audite quæso, quid Sanctus Augustin. circa verba Elisabethæ (quibus Matrem Dei, in cuius utero hæc cum natura humana initæ nuptiæ celebratæ fuerunt, allocutus fuit, dicens: *Beata quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino*) scribat, dicit enim: *sacratissima virgo beatorum fuit per fidem perfectam concipiendo Deum in anima, quam in corpore, nam etsi tanta sit dignitas Dei matrem esse, ut major homini conferri non possit, ea tamen sola ius ad immortalis gloriæ non dedit, sed fides vivacissima.*

5 Sponsabose mihi in fide. Ad hoc ut contractus matrimonialis sit validus, necessarij sunt testes. Quinam verò hujus sponsalium testes sint, Salvianus ad illa verba sancti Jacobi Apostoli (*sed dicit aliquis, in fidem habes, & ego opera habeo, ostende mihi sine operibus fidem tuam, & ego ostendam tibi ex operibus fidem meam*) sic reflectens, & ad mentem sancti Jacobi scribens, indicat, dum ait: *Quoniamque hoc indicat, actus bonos fidei Christianæ quasi testes esse.* Et idè sicut sponsalium sine testibus contractum nullum est; ita quoque invalida, & mortua fides erit, si operibus bonis associata non fuerit. Hugo Cardinal. similiter per eundem S. Jacobi textum hoc modo discurret: *Tu fidem habes, & in iudiciis, & ego opera habeo; ostende mihi fidem tuam sine operibus, quasi dicat: hoc non potes facere, quia opera sunt signa certæ fidei; in cuius probationem verba illa Matth. 7. adducit, quibus Christus inquit: A fructibus, id est, ab operibus cognoscetis eos.*

6 Lyranus ad propositi clariorem illustrationem, sequentem adducit similitudinem: *Fides, inquit, sine operibus, similis est verbo sine intellectu, sed tale verbum nihil prodest.* Quod si enim famelico cuiquam dixeris: *Abi, & manduca;* nec tamen pecuniam ei, nec panem subministraveris, talis utique per ejusmodi verba patrum juvabitur, quin potius in sua paupertate magis deridebitur. Unde Glossa ordinaria ait: *Sicut sola verba pietatis nudum, vel esurientem non recreant, si non & cibis præbeatur, & vestis, ita fides verbatenus servata non salvatur.* Et idè quando Salvator noster dixit: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit,* intelligendus est de fide operativa, mediante charitate, ut Glossa ait.

7 Sanctus Bernardinus aliam adducit similitudinem, dum ait: Longè aliter librum apertum legit is, qui intelligit Scripturam illius, & aliter eundem legit, qui literas non novit. Ambo quidem perspicaci oculo librum contemplantur, at qui doctus est, & intelligens, novit Characteres, distinguit virgulas, & puncta, sensum apprehendit, penetrat mysteria: at verò idiota ignorans apices literarum, admiratur quidem, earum verò significata neutiquam capit: *Sita es quodammodo credunt, inquit Sanctus Bernardinus, & dicunt Deum esse, & iustos remunerantem, & impios punientem, credunt alterum esse saculum, credunt malum esse peccatum, credunt bonum esse virtutes, animam immortalem, & cetera multa, & tamen in his consimilibus in particulari multipliciter errant; quia si vivè, & verè intelligerent horribilitatem peccati, ornamenta virtutum, & animæ dignitatem, potius eligerent milles mori, quam*

in minimo mortaliter peccare. Cur igitur contra Preceptum DOMINI: Non furum facies, tanta cupiditate flagrant, nisi quia non vivaciter, sed mortue credunt?

8 Sponsabose mihi in fide. Cælestis amator instanter à sponsa sua hoc amoris poposcit specimen: *Pone me ut signaculum, super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum.* Neque enim sufficiebat ei, quod solum in corde ejus locum obtineret, verum insuper brachium ipsius expetiit; ut per hoc innueret, quod non sufficiat credere, & operibus destitutum esse; neque sufficiat cor bona voluntate refectum, nisi etiam manus, & brachia agilia sint ad operandum: *In corde sunt cogitationes, inquit Sanctus Gregorius, & in brachio operationes; super cor ergo, & super brachium sponsa dilectus ut signaculum ponitur, quia in sancto anima, quantum ab ea diligitur, & voluntate, & actione designatur.*

9 Sponsa similiter in sacris Canticis capit. 3. inquit: *Fructus ejus dulcis gutturi meo; ordinavit in me charitatem; sulcite me floribus, stipate me malis.* Enimvero si horum florum, & fructuum, quibus sponsa se circumdari desiderabat, mysterium scire cupimus, Sanctum Bernardum, ut potè sacri Epithalamii interpretem fidelissimum, interrogemus. Hic enim fidem floribus, ejusque operationes fructui similes esse dicit: sicut enim flos inutilis est, nisi solidetur, & maturetur in fructu, ita quoque infructuosa fides est sine bonis operibus: *Si autem, inquit mellissius Doctor, secundum moralem sensum, in una anima vis tibi utraque hæc assignari, & flores videlicet, & fructus, fidem florem, fructum actum intellige. Nec incongruè, ut opinor, id tibi videbitur, si advertas, quomodo instar floris necessario precedentis fructum, bonum quoque opus fide oporteat præveniri.* Qui idem Sanct. Doctor paulò post concludit, inquiens: *Itaque nec sine flore fructus, nec sine fide opus bonum, sed fides sine operibus mortua est, sicut inutiliter quoque flos apparet, ubi non sequitur fructus.*

10 In eodem quoque Cantorum libro ambos Cælestes amantes inter se gloriosos fuisse legimus, de lectulo suo florido: *Lectulus noster floridus.* Idem mellissius Doctor verba illa: *Ego flos campi* commentans, püssimè observat differentiam, quæ versatur inter florem campi, & cum qui super lecto dispergi solet: *In Campo & in horto oriuntur flos, in thalamo autem minime; redolens & lucet in eo, non tamen cretus, & stans, ut in horto vel campo, sed planè iacens, tanquam qui illatus sit, non innatus, propterea & necesse est reparare frequenter, & semper recentiores apponere flores, quod diu odorem suum minime retineant, nec decorem.* Quam eandem materiam ulterius prosequens idem mellissius Pater, quidnam per lectum hunc floridum intelligendum sit, declarat, dicens: *Quod si lectulus respersus floribus conscientia est bonis repleta operibus, vides certè, nequaquam sufficere semel, vel secundo operari quod bonum est, nisi incessanter addas nova prioribus, alioquin iacet, & non manet flos.*

11 Porro ex quo lecti mentionem facere cœpimus, abs re non erit, si Jacob Patriarcham suaviter dormientem à somno suo excitemus. Dum enim Sanctus Patriarcha in Haran abiret, vespere ex itinere lassus, licet alium, quam nudam humum, lectum non haberet, ad somnum se comparavit; in quo somno apparuit illi Deus, Paradisum quoque vidit apertum, & Angelos per scalam ascendentes, & descendentes; unde à somno evigilans, totoque corpore contremiscens ait: *Quam terribilis est locus iste.* Eundem quoque sanctissimum Patriarcham in Gen. cap. 32. cum Angelo luctantem vidimus, qui ipsum uno pede claudum effecit, adè ut deinceps claudicante semper gressu incesse, & tamen tunc totus festivus ait: *Nunc salva facta est anima mea.* Quis, obsecro, hæc utriusque loci tam differentes apprehensiones non obstupecat? potius enim tunc, quando Cælum apertum, & scalam vidit expeditam, per quam illuc ascenderetur, dicere debuisse videtur: *Nunc salva facta est anima mea;* è contra verò quando ab Angelo provocatus ad luctam, tota nocte usque ad claudicationem pedis præliari debuit, tunc lamentandum ei fuisse

D. Chrys. ho. 1. ad Jo.

Rup. Ab.

Cant. 1. 11.

Apoc. 19. 7.

S. Aug. de S. Virg. c. 1. 1. V. M. per fidem vivacissimam obsequium ad immortalis gloriæ.

Salv. ib. Jacob. 2. 18. Opera bona sunt testes fidei.

Hugo Card.

Matth. 7. 16.

Lyranus, Jacob. 3. Fides sine operibus, est sicut verbum non intellectum.

Glossa 1b.

Glossa.

S. Ber. Sen. 1. 1. term. 6. A. 1. c. 1. Declarat alia similitudine.

Tales non credunt verè & vivè.

Cant. 1. 4. Sponsus se voluit poni super cor sponsæ, & operibus super brachia.

S. Greg.

Cant. 1. 1. Sponsa ornata desiderabat, & floribus fidei, & fructibus operum. S. Ber. Sen. 1. 1. in Cant.

Cant. 1. 15. S. Ber. Sen. 47. in Cant. Incessanter bona opera addenda sunt prioribus quod desideratur per lectulum sponsæ.

Conciliantur duæ hist. Jacob Patriarchæ, & luctæ cum Angelo.

Gen. 32. 7.

fuisse videtur, dicendo: *Quam terribilis est locus iste!* Quid igitur sibi vult hæc utriusque loci tam differens apprehensio? Facilis est ad hanc difficultatem responsio, si consideretur, quod apertus dum esset Paradisus, ipse dormierit. Ex quo enim probè sciebat, quod ad superna Cælorum habitacula nullus ingreditur, qui complicatis in sinu manibus otiosus torpet, & non operatur, siue qui non cum hoste certat, & vincit, siquidem non coronatur, nisi qui legitime certaverit; hinc est, quod dormiens Cælum apertum videns expaverit, & dixerit: *Quam terribilis est locus iste*: at verò quando tota nocte cum Angelo luctando victor evasit, & licet claudus, Cæli tamen benedictionem recepit, tunc liberè, & audacter dicere potuit: *Nunc salva facta est anima mea*. Sic quoque Apostolus dicebat: *Bonum certamen certavi, fidem servavi, in reliquo reposui est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus iustus iudex*. Unde S. Ephrem ad propositum nostrum convenientissimè ait: *Ante luctum terribilis erat locus, quem post certamen suavem appellas, ut scias, Paradisum per solam fidem nobis exilium esse, quem opera concidem nobis faciunt*.

12 Considerastiſſe aliquando, quonam fine magnus hic Patriarcha vitam suam clauſerit? Collegis pedes suos super lectulum, inquit sacer textus, & obiit; id est, pedes suos ad os usque contraxit, & expiravit. Per experientiam nobis constat, quod inter omnes humani corporis partes, nullam sit membrum, quod magis ab ore distet, quam plantæ pedum. Et idè hæc pedum ad vultum retractio, & recollectio, mysterio suo utique non vacat. Per pedes enim bona nostra significantur proposita executioni mandata; per os verò verba, promissiones, & protestationes denotantur. Jacob verò Israel, id est, videns DEUM erat. Anima enim quæ in hora mortis suæ DEUM videre desiderat, si fidem quam professæ fuit, operibus eidem correspondentibus conjunctionerit, securè morietur, id est, morte lîraclæ digna vitam suam terminabit: is verò pedibus ab ore procul remotis è contra morietur, qui multa promissit, & parum vel nihil ex promissis opere adimplevit: *Non omnis enim qui dixerit mihi, Domine Domine, intrabit in regnum Cælorum, sed qui facit voluntatem Patris mei*.

13 *Sponsabo te mihi in fide*. Etenim sponsi per affectum reciprocum sese mutuò consignant in mutuum Dominium, & potestatem: *Erunt duo in carne una*. Viri diligite uxores vestras, inquit Sanctus Paulus, sicut & CHRISTVS dilexit Ecclesiam. At verò dic fides, in quam re CHRISTUS hanc erga Ecclesiam sponsam suam dilectionem probavit? nimirum seipsum tradidit pro ea. Idem quoque quilibet Christianus facere debet, quando fide mediante cum Ecclesia desponsatur; nimirum cum toto affectu, & ex omnibus viribus deditus esse debet observantiæ, & adimplenti præceptorum ejus; quicquid scit, quicquid habet, quicquid potest, & valet, Deo consecrare debet. Aretas in Epistolam Sancti Jacobi, in qua se Apostolus ad demonstrandam unionis fidei cum operibus necessitatem latè diffundit, ita scribit: *Animadvertite spirituales intellectum; neque enim solum dixit: si fidem habeas, sed etiam: quæ utilitas? At si diceres: ostende mihi opus, à quo exultare possim, hæc appellationem tibi convenire*. Imo Sanctus Jacobus vanum vocat hominem illum, qui fidem sine operibus habet: *vis autem cognoscere, o homo inanis; inanem appellavi hominem, qui de nuda fide gloriatur, cum nihil subsistentiæ ad completionem per opera nactus sit*.

14 Cornelius à Lapide, Sanctum Jacobum Apostolum ad confutandum eorum errorem, qui fidem sine operibus sufficere asserere non dubitabant, sex præcipuè argumentis usum fuisse considerat. Primum desumit à paupere, cui non succurritur per verba, sed reali effectu ad compescendam inopiam suam opus habet: ita quoque ad veram, & vivam fidem non sufficit nuda illius professio ore tenus facta. Secundum est, sicut corpus non vivit sine anima, ita non est vivus, & vera fides sine operibus. Tertium est, quia fides se

non nisi per actiones manifestare potest, siquidem hæc sublati, insensibilis est, & invisibilis. Quartum est; quia fides sine operibus similis est Fidei Dæmonum, quæ credunt quidem, sed sine fructu. Quintum est, quia Abraham iustificatus fuit, non solum quia credidit, sed quia operatus fuit, offerendo filium suum Isaac; atque idè electus fuit, ut esset Pater omnium credentium. Ultimum deducit ab exemplo Rahab exercentis in exploratores beneficentiam hospitalitatis.

15 Armillæ propria sunt sponsarum ornamenta; ac proindè ex quo Abraham mentionem fecimus, revocandum vobis est in memoriam id quod factum est, quando idem Patriarcha servum suum in Mesopotamiam misit, ad eligendam filio suo Isaac uxorem: maximè verò memorandum est, quod Rebecca sibi occurrenti, non solum inanes, sed & armillas dederit: *Suspendi itaque in aures ad ornandam faciem eius, & armillas posui in manibus eius*. Ubi per inanes, quæ aurium ornamenta sunt, fides denotatur, nam fides ex auditu; ac proindè DEUS animæ sibi desponsandæ dicit: *Audi filia, & postea, vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum, & domum Patris tui, & concupisce Rex decorem tuum*. Armillæ autem auræ, quæ manus adornant, bona opera charitate informata significant. Unde per hanc figuram insinuat, quod Rebecca, id est, Ecclesia à servis Abraham, qui primus erat pater credentium, non solum fidem, sed & opera pariter exposcat. Hanc nobis expositionem innuit Sanctus Cyrillus Alexandrinus, qui Christi discipulos sequentibus verbis affatur: *Ob manuum etiam opera celeberrime fecerunt, hoc enim armilla quæ manibus impositæ fuerunt, sanè declarant*.

16 *Sponsabo te mihi in fide*. Ubique usitatum est, quod in sponsalitiis, siue nuptiis, vestes sumptuosas, atque, & argento phrygio opere intertextas, non solum sponsus, & sponsa, sed & omnes amici, & convivæ induere soleant: unde factum, quod is qui sine veste nuptiali in nuptiis comparere præsumperat, tanta cum ignominia, & confusione ejectus fuerit. Per hanc autem vestem Glossa fidem charitati conjunctionem intelligit. Unde is qui sine veste nuptiali ad nuptias accessit, Christianos representat fidem habentes, non opera Charitatis; siue qui credunt quidem, non tamen iis quæ credunt, conformiter operantur. Fortis illa mulier, cujus apud Sapientem fit mentio, Ecclesiam quæ unicè dilecta CHRISTI sponsa est, præfigurabat. De hac autem à Sapiente dicitur: *Omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus*. Quem textum Rabanus in favorem nostrum his verbis declarat: *Induti sunt veste duplici, una operis, alia mentis, fidei habentes salutorumque velamina, & Sacramentis videlicet sui REDEMPTORIS imbuti, & informati exemplis*.

17 Tandem verò qualemnam in hoc contractu sponsalicio dotem intervenire existimas? In libro Sapientiæ mentio fit inprimis sponsæ: *quæ sibi sponsam*: paulò post verò in eodem capite dicitur: *Proposui hanc adducere mihi ad convivendum, sciens quia mecum communicabit de bonis*. At verò quænam, & qualia sunt hæc bona, quæ à fide nobis donantur? Apud Oseam Deus ait: *sponsabo te mihi in iustitia*. Iustitiæ nomine autem in pluribus Scripturæ locis perfectio intelligitur virtutum. Unde Origenes Homilia quadam ait: *Dum igitur anima adheret sponso suo, & audit verbum eius, & illud amplectitur, inde nascitur generosa progenies, inde pudicitia orietur, inde iustitia, inde patientia, inde mansuetudo, & charitas, atque omnium virtutum proles videranda*.

Per inanes aurium denotatur fides per armillas Rebecca datur, opera bona.

Gen. 24-47.

Rom. 10-17.

Pl. 44-11.

S. Cyr. Alex. in Gen.

Per vestem nuptialem intelligitur fides, ornata charitate.

Matt. 22. Glossa.

Prov. 31-31.

Raban. lib.

Sap. 8-1. Quænam sint bona dotalia quæ nobis à fide donantur.

Osea 2-19.

Orig. ho. 10. in Num.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Varia examinantur indicia, ex quibus deveniri potest in veri cuiusdam Christiani notitiam.

THEMA.

Mandatis tuis credidi. Psal. 118. v. 66.

S. Bon. ibi.
Vere fidei si-
gnum esse cre-
dere manda-
tis Dei.

Varia esse noscuntur vivæ, & veræ fidei indicia. Regius Psalter hoc veræ fidei signum esse statuit; quia mandatis tuis credidi; cui suffragatur Sanctus Bonaventura, inquit: *Quicredit DEO, attendi mandatis.* Quisquis enim se in fide fideliter exercet, in divinum præceptorum adimpletionem fit sollicitus, & accuratus. Sic quoque servus in hoc suum erga Dominum debitum probat obsequium, si ei obediens existens fideliter servierit. Quam à servo desumptam similitudinem S. Augustinus in malorum Christianorum improprium adducit, inquit: *Christi ille non famulus, sed subsannator, & irrisor est, qui eius se servum dicit, cui servire dissimulat.*

S. Aug. de
vit. Christ. l.
9. c. 1.

S. Basil. in
Proem. de
vera fide.
Christi cre-
dentes, jubet
eius ser-
vare manda-
ta. Matt. 23. 30.

2. Sanctus Basilus in Proemio libri de vera fide observat, quod Incarnata Sapientia Apostolos mittens, ut mediante prædicatione sua Evangelium, & fidem Christianam dilatarent, simul etiam iisdem præceperit, ut novos fideles ad exactam præceptorum Dei observantiam efficaciter urgerent: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes, &c. docentes eos servare omnia quaecumque mandavi; quæ servantes, & charitatem erga illum nos habere demonstramus, & digni efficiamur qui in ea manemus.* Salvianus in lib. de Providentia latè, ut videbimus, in censurandis malis moribus, & abusibus Christianorum sui temporis digreditur. Inter cætera verò ex hoc unico signo verum fidelem dignosci posse dicit, si in adimpletionem mandatorum Dei exactus fuerit: *Hec hominis Christiani fides, fideliter CHRISTI mandata servare; nec CHRISTVM credit, qui Christi mandata conculcat.*

Salv. l. 4 de
Prov.

1. Cor. 13.
Varia addu-
centur signa
ex quibus co-
gnoscatur
verus fidei.

3. Sanctus Jacobus Apostolus in Epistola sua Canonica hæresim illam, ab ipsius nascentis Ecclesiæ exordio pullulantem, pro viribus extirpare conatus fuit, dum hunc in modum discurret: *Sed dicit quis, in fidem habes, & ego opera habeo, ostende mihi fidem tuam sine operibus, & ego ostendam tibi ex operibus fidem meam.* Ubi Interlinearis ait: *Si potes, ostende per aliqua signa, ut credam te esse fidelem, sed non poteris, cum desint opera.* Ego ostendam ex operibus fidem meam. Porro varia ex sacris literis sanctique Patribus colligere possumus, veri cuiusdam fidei indicia. Et quidem Sanctus Paulus circa fidem nostram ad Timotheum inquit: *Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: cognovit DOMINVS qui sunt eius, & discedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen DOMINI: quia dictum Argumentum, unde aliquem verum Christianum esse concludere possumus, infallibile est, si inculpabiliter vixerit, & peccata temper abhorruerit.* Sanct. Basilus querit: *Quid proprium est eius qui inquit ex aqua? ut quemadmodum CHRISTVS peccato semel mortuus est, ita ipse etiam mortuus sit, & ad omne peccatum immoderabilis.*

Gl. 1. c. 1. ibi.

1. Th. 2. 19.

S. Basil. mor.
c. 11.

Rom. 6. 1.

S. Epiph. t. 1.
l. 1. adv. hæ-
reses l. 7.

S. Basil. ep. ad
Canonicam.

Sanctus Paulus ad Romanos ita scribit: *Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato? Absit.* Moxque hujus dicti rationem subnectit: *Consepulti sumus cum illo, id est, cum Christo, per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vite ambulemus.* Sanctus Epiphanius ealium adversus hæreses apprehendens, ita scribit: *Omnis Christiana vita instituenda ratio ab omni delictorum genere cavendum esse constituit.* Sanctus Basilus in quadam Epistola egregie quemlibet Christianum docet, qua ratione vitam suam instituere debeat, ut professioni suæ correspondere possit; ita enim scribit: *Oportere Christianum superata omni in re instituta legis, prorsus neque iurare, neque per simulationem dissimulationemve quidquam agere, non maledicere, non proterve cuiquam insultare, non litigare, non seipsum*

ulcisci, non malum pro malo reddere, non iracundia efferrì, in quacunque qua sibi fiat iniuria patientem esse.

4. *Habens signaculum hoc.* Etenim imago, & superscriptio quam moneta refert, qualis illa sit clarè demonstrat. Et idèd Sanctus Paulus ad Colossenses ad fidem noviter convertos ita scribit: *Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, induentes novum, cum qui renouatur in agnitionem, secundum imaginem eius qui creavit illum.* Super quæ verba Sanctus Ambrosius scribens, quam in re hac imago consistat, his verbis declarat: *Imago hæc in conversatione bona vite intelligenda est.* S. Basilus pariter querit: *Quo pacto effingimur ad similitudinem DEI? nimirum per Evangelia. Christianismus quid est? Assimilatio DEI, quatenus eam assequi potest humane fragilitas natura. Votum est te Christianum fore? Necnèdère DEO fieri similis, CHRISTVM indue.* Idem in prædicta Epistola confirmat idipsum, quod in libro Hexameron scripserat, nimirum oportere Christianum, animum sumere Cælesti vocationi respondentem, & vitam agere convenientem Evangelio CHRISTI. Salvianus quoque ait: *Qui se Christianum dicit, debet, quemadmodum Christus ambulavit, & ipse ambulare.*

Moneta con-
gnoscitur ex
imagi, &
superscripte.
Colos. 3. 10.

S. Amb. ibi.
Christianus
ex assimila-
tione Christi.
S. Basil. bo. 10.
in Hexam.

S. Basil. in ep.
cit.

Salv. l. 3. de
Prov.

5. Hi qui à Religione nostra alieni falsas Sectas profitentur, signis exterioribus sacrilegæ Religionis suæ convenientibus demonstrant, qualis illa Secta sit, quam profitentur; siue signum illud externum in habitu, seu veste, siue in gestibus, seu moribus, siue in aliis similibus demonstrationibus consistat: justum igitur est, ut nos quoque Christiani Catholici signum quoddam exterius edamus, unde sequaces CHRISTI nos esse colligi possit; præcipue vero per honestam conversationem, morumque integritatem, ac virtutum exercitium. Sanctus Pachomius Idololatriæ tenebris etiam involutus, in exercitu Constantii Imperatoris militabat. Cumque barbari milites magna premerentur annonæ penuria, Christianique circumvicini eisdem ex charitatis, & compassionis motivo, de omnibus quibus opus habebant, abundanter prospicerent; Pachomius eorundem admiratus beneficentiam, quales in tanta pietate præditi viri essent, studiosè interrogavit. Cumque eos Christianos esse intellexisset, de fide quam profitebantur mox se informare cepit, relictaque gentiliū superstitione, Religionem indilatè amplexus est Christianam. En qualiter hi se Christianos esse per opera charitatis, & pietatis quæ exercebant, manifestè demonstrarint. Sanctus Augustinus in libro de cognitione veræ fidei capit. 37. ait: *Hæc fides spe nutritur, sicut corpus cibo reficitur: dilectione animatur, sicut corpus anima vivificatur.* Et ideo Christiani illi illum imitati fuerunt, qui Solem suum oriri facit super bonos, & malos, siquidem exemplo Christi benefecerunt iis, à quibus persecutionibus agitantur: *Oportet ut cognoscas quia es condicione, siue professione, inquit S. Th. de Villanova, non natura es Christianus. Et quid est esse Christianum, nisi esse Discipulum Christi, militem Christi, imitatore Christi?*

... se
... me
... inquit
... buam ex-
... terioribus.
Veni fideles,
ex operibus
charitatis.

Exemplum
conv. S. Pa-
chomii ab
Idololatria.

S. Aug. lib. de
cognit. veræ
fid. c. 37.

Matt. 5. 45.

6. Mysticus profectò est ille loquendi modus, quo Sanctus Joannes de adoptione, & filiatione Cælesti, quæ fit mediante fide, differensuritur, dum ait: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri his qui credunt in nomine eius.* Notandum est enim, Evangelistam dicere, quod DEUS nobis potestatem, seu facultatem dederit, ut tales fiamus; quia ad hoc ut fiamus veri fideles, & filii Dei, ipsiusque Christi fratres, & cohæredes constituamur, non sufficiunt aquæ baptismales, & character per illarum aspersionem impressus, sed ad hujus excellentiæ consecutionem necessum est, ut CHRISTUM per sanctam conversationem iuntemur; nam ut Tertullianus in Apologetico ait: *Non eris opinor, legitimus Christianus, nisi frater aut filius.* Unde pro nostra instructione plurimum confert illud D. Chrysostomi monitum, dicentis: *Igitur fidelem non ab his tantum quæ accepit à Deo, verum etiam ab his quæ obtulerit ipse Deo, convenit resurgere, & undique esse notum, & manifestum, & ab incessu, & ab aspectu, & à veste, & à voce. Quia verò deinceps etiam in his fictionem, & simulationem quandam hypocriticam accidere posse demonstraverat, idèd hanc*

10. 1. 12.
Non sufficit
Baptisma ut
fiamus filii
Dei & veri
fideles, sed
etiam Chris-
tus iunctus
debetur per
sanctam con-
versationem.

Tertul. Apo-
log. c. 9.

D. Chrys. ho.
9. in Matt.

inbdiæ

Charitas, & compassio, declarant verum fidem.

Tertull. l. de Pallio c. 6.

D. Chrys. hom. 1. in Matt.

S. Fulg. l. 2. de remiss. peccator. c. 1.

Bernard. ad Rom. 16. Matt. 23. Cur fideles ab initio Nazarenis vocati fuerint.

1. Cor. 2. 14.

Gen. 27. 27. S. Iud. lib. 8. Orig. c. 2.

Critum 8. gnom viri delis est, si praestet quod in S. Baptismo promissum.

S. Greg. l. 19. in Evang. S. Iud. sentent. l. 2. c. 2.

S. Bern. l. 1. serm. 7. 4. 1. c. 1. Triu requiritur in vero fidei.

S. Aug.

1. Pet. 4. 16.

Iob. 13. 14. S. Greg. in

subdit interrogationem: *Vnde igitur, responde mihi, fidelem te esse putero cognoscere, cum omnia ista, quae diximus, contrariam de te ferant sententiam, neque apertissime infidelem esse convincant?* Demum verò respondet; sola charitas, & compassio est quae figmentum, & simulationem non admittit, hæc est livrea, ex qua verus fidelis infallibiliter agnoscitur. Acute Tertullianus de Christianis illos non lingua, sed exemplo loqui solitos fuisse dicit: *Esse loquium iniquitatis, ipse habitus sonat.* Idem præcitatus Divus Chrysostomus Gentiles potius ad opera, quam ad dicta Christianorum attendisse, dicit: *Propterea ne gentiles fidem his quae à nobis dicuntur, accedant, de altibus enim non de sermonibus nostris, futurorum volunt habere documentum.* Et merito fidem nostram ex moribus, non verò ex verbis arguendam esse censebant, quia ut Sanctus Fulgentius ait: *Vita bona non veraciter dicitur, quae perversa credulitatis vitio depravatur, neque sufficit ad salutem fides recte credentis, si conversatio moribus, atque operibus turbatur obfuit.*

7 Evangelii sequaces aliquamdiu à Judæis Nazarenis fuisse appellati; quod nomen à Christo in Nazareth conceptum suam trahebat originem, de quo scribitur: *Nazareus vocabitur*, quod idem est ac floridus; ad denotandum, quod sicut flores suam spirant boni odoris fragrantiam, ita quoque sequaces Christi exemplares esse bonique nominis odorem, & fragrantiam edere debent, ut veri Christiani esse agnoscantur. Unde Apostolus dicebat: *Odorem nostrae suae manifestat per nos in omni loco, qui Christi bonus odor sumus in iis qui salvi sunt.* Ecclesia quoque domus Jacob appellatur, unde Archangelus de Christo ait: *Regnabit in domo Jacob*; ac proinde hæreditario titulo illam possidet exemplaritatem, de qua Isaac seneculus ait: *Eccis odor filii mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Deus.*

8 *Habens signaculum hoc.* Sanctus Isidorus ait: *Proprium nomen fidei inde est dictum, si omnino fiat id quod dictum est, aut promissum, & inde fides vocata est ab eo quod fit illud, quod inter utroque placitum est, quasi inter Deum & hominem; hunc & fœdus.* Certissimum igitur veri Christiani signum est, si promissiones illas, quas eo tempore quo in aquis baptismalibus regeneratus fuit, ore suo præstitit, efficaciter adimpleverit. Examinemus igitur nosmetipsos, an fidem præstemus verbis nostris, eaque exequamur, ad quæ præstanda sponte nos obligavimus: *Tunc enim veraciter fideles sumus*, inquit ex sede, & cathedra Sancti Petri Sanct. Gregorius, *si quod verbis promittimus, operibus compleamus.* Sanctus Isidorus in alio quodam loco fidem à nobis non solum interius, sed etiam exterius protestandam esse dicit: *sicut nihil proficit fides, quæ ore retinetur, & corde non creditur; ita nihil profuturæ fides, quæ corde tenetur, si ore non proferatur.* De tali fide Propheta ita quoddam obijurat: *Peris fides, ablata est de ore eorum.*

9 Sanctus Bernardinus in ordine III credentes tres assignat Regulas, inquit, *Hoc est fidem sentire in corde, illam facere ore, eam quoque confirmare opere.* Hæc tria necessaria sunt. Primo necesse est fidem servare, atque habere in corde, dicente Apostolo: *corde creditur ad iustitiam.* Et ideo Sanctus Isidorus ait: *In corde respicit Deus fidem, ubi se non possunt homines excusare.* Secundo necesse est illam facere ore, inquit Sanctus Bernardinus; unde idem Apostolus in eodem loco protinus subiungit: *Ore autem confessio fit ad salutem, quia sine ista confessione non est in anima salus.* Tercio necesse est fidem opere confirmare; nam ut Sanctus Augustinus ex Etymologia nominis fides, dicit: *Fides appellata est ab eo quod fit, duæ syllabæ sonant, cum dicitur fides; prima syllabæ est à facto, secunda à dicto.* Interrogo igitur te, utrum credas; dicis, credo; fac quod dicis, & fides est. Et ideo Sanct. Petrus nos monet, ne verecundemur, nec erubescamus in occurrentibus necessitatibus nos profiteri veros Christi Crucifixi sequaces: *Si autem, inquit, ut Christianus, non erubescas, glorificet autem DEVM in isto nomine.*

10 Sanctus Gregorius super illa verbi Jobi: *Animam portabo in manibus meis*, modum declarat, quo à nobis anima in manibus portanda sit: *Animam, inquit, in manibus portare, est intentionem cordis in operatione ostendere.*

Idem quoque Sanctus Doctor alibi hanc habet probationem; si veraciter Christianus esses, plus Desiderium, quam voces hominum timeres. Venerab. Beda quoque super illa Christi verba apud Sanctum Lucam: *Qui me erubueris, hunc filius hominis erubescet, hunc infuruit Discursum: Sed ecce nunc apud se homines dicunt: Nosiam Dominum, & sermones eius non erubescimus, quia aperta cum voce confitemur.* Quibus ego respondeo, quod in hac plebe Christi nonnulli Christiani ideo confitentur, quia cunctos Christianos esse conspiciunt, non ergo ad probationem fidei vox sufficit professionis, quam defendis à verecundia professio generalitatis. Idem quoque Vener. Pater alterius ostendit, quam in re nos veros fideles esse probare valeamus: Est tamen ubi se quisque interroget, ut in confessione Christi se veraciter probet. Certe enim persecutionis tempore erubescere poterant fideles substantiis nudari, de dignitatibus ciuicis, verberibus affligi; pacis autem tempore, quia nostris persecutiones desunt, est aliud ubi ostendamus nobis. Veremur sæpe à proximis despici, de dignamur iniurias verbis tolerare; si contingat iurgium fortasse cum proximo, erubescimus priores satisfacere. Cui Venerabili Bedæ Discursui illa Sancti Maximi sententia optime consonat, dicentis: *Hæc nostra Christianitatis summa est, ut amantibus vicissitudinem, ludentibus patientiam rependamus: Qui ergo fuerit patientior ad iniuriam, potentior constituetur in regno.* In quoniam verò nostra ad fidem vocatio consistat, Sanctus Petrus primis Evangelii sequacibus his verbis declarat: *In hoc enim vocati estis, quia & CHRISTUS passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius; qui cum malediceretur, non maledicebat.* Et idem antiquissimus Tertullianus ait: *Iubemur inimicos diligere, ut hæc sit perfectio, & propria bonitas nostra, non communis; amicos enim diligere omnium est, inimicos autem solum Christianorum.* Olim unio, & pax unicum erat Christiani hominis symbolum. Unde Sanctus Paulus hanc communiter habebat Epistolarum suarum ad fideles directarum inscriptionem, sive titulum: *Gratia vobis, & Pax à Deo Patre.* Et fideles fratrum nomine se mutuò compellabant. Apostoli quoque à CHRISTO edocti fuere, ut novellorum Christianorum ingredienti domos, dicerent: *Pax huic domui.* Imo observandum, quod in natali CHRISTI à quo Christianitas suam trahit originem, Angelorum descenderint exercitus, ut pacem mundo annuntiarent. Denique CHRISTUS Apostolis suis dixit: *In hoc cognoscite omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.*

11 *Habens signaculum hoc.* S. Ambrosius in sermone ad populum sibi subjectum his illum verbis affatus fuit: *Scire debemus, quia ideo Christiani facti sumus, ut semper de futuro seculo, & de eterna beatitudine cogitemus, & plus pro anima, quam pro corpore laboremur.* S. Iustinus Martyr, postquam varia in Christianorum laudem dixisset, tandem his verbis concludit: *Atque ut semel omnia complectar, quod est in corpore anima, hoc sunt in mundo Christiani. Dispersa est per omnia corporis membra anima, & Christiani per mundi civitates dispersi sunt. Habitas quidem in corpore anima, sed non est de corpore, sic & Christiani in mundo habitant, sed de mundo non sunt.* Unde Tertullianus primos Ecclesie fideles in eo gloriosos fuisse asserit, quod scilicet ambulando, unico duntaxat pede terram contingerent: *Terram suspensio pede tenemus.* Sanctus Bernardinus in Tractatu quodam, cui titulus est, *de Christiana vita*, inquit: *Hanc Christianam vitam paucis verbis, magnisque sententiis altius ac magis illo Apostolus declarando comprehendit, dicens: sobrii & iusti, & pie vivamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & adventum gloriae magni Dei.* Cui consonat, quod Sanct. Basilius sequentibus verbis scribens, primo quidem quaerit; *Quid proprium Christiani?* moxque respondet: *Quotidie ac singulis horis vigilare, & assidue paratum esse ad eam perfectionem per quam placeat Deo, illud scientem, venturum esse Dominum illa hora qua non sperat.* Innumeri fuere fideles qui in crudelissimorum tormentorum Carnificina suum libenter prodegere sanguinem, eò quod oculum suum

Quomodo anima possidet in manu. S. Greg. Reg. 1. l. 1. c. 1. l. 2. c. 1. l. 3. c. 1. l. 4. c. 1. l. 5. c. 1. l. 6. c. 1. l. 7. c. 1. l. 8. c. 1. l. 9. c. 1. l. 10. c. 1. l. 11. c. 1. l. 12. c. 1. l. 13. c. 1. l. 14. c. 1. l. 15. c. 1. l. 16. c. 1. l. 17. c. 1. l. 18. c. 1. l. 19. c. 1. l. 20. c. 1. l. 21. c. 1. l. 22. c. 1. l. 23. c. 1. l. 24. c. 1. l. 25. c. 1. l. 26. c. 1. l. 27. c. 1. l. 28. c. 1. l. 29. c. 1. l. 30. c. 1. l. 31. c. 1. l. 32. c. 1. l. 33. c. 1. l. 34. c. 1. l. 35. c. 1. l. 36. c. 1. l. 37. c. 1. l. 38. c. 1. l. 39. c. 1. l. 40. c. 1. l. 41. c. 1. l. 42. c. 1. l. 43. c. 1. l. 44. c. 1. l. 45. c. 1. l. 46. c. 1. l. 47. c. 1. l. 48. c. 1. l. 49. c. 1. l. 50. c. 1. l. 51. c. 1. l. 52. c. 1. l. 53. c. 1. l. 54. c. 1. l. 55. c. 1. l. 56. c. 1. l. 57. c. 1. l. 58. c. 1. l. 59. c. 1. l. 60. c. 1. l. 61. c. 1. l. 62. c. 1. l. 63. c. 1. l. 64. c. 1. l. 65. c. 1. l. 66. c. 1. l. 67. c. 1. l. 68. c. 1. l. 69. c. 1. l. 70. c. 1. l. 71. c. 1. l. 72. c. 1. l. 73. c. 1. l. 74. c. 1. l. 75. c. 1. l. 76. c. 1. l. 77. c. 1. l. 78. c. 1. l. 79. c. 1. l. 80. c. 1. l. 81. c. 1. l. 82. c. 1. l. 83. c. 1. l. 84. c. 1. l. 85. c. 1. l. 86. c. 1. l. 87. c. 1. l. 88. c. 1. l. 89. c. 1. l. 90. c. 1. l. 91. c. 1. l. 92. c. 1. l. 93. c. 1. l. 94. c. 1. l. 95. c. 1. l. 96. c. 1. l. 97. c. 1. l. 98. c. 1. l. 99. c. 1. l. 100. c. 1.

S. Maximus hom. de 9. M. chaele. In quo commendat nostra vocatio ad fidem.

1. Pet. 2. 12.

Tertull. l. ad scapul. c. 1.

Rom. 1. 7.

Matt. 10. 13.

10. 11. 35.

S. Amb. serm. 18. Ideo Christiani sumus ut semper de eterna beatitudine cogitemus.

S. Iust. Mart. ep. ad Diogenem.

Tertull.

S. Bern. l. 1. de Christiana vita.

S. Basil. mor. 1. 21.

Et dura pro Christo pati parati sumus.

suum non in hanc, sed in alteram vitam dirigebant, in quorum laudem Sancta canit Mater Ecclesia: *Traduntur igni martyres, & bestiarum dentibus, armata sevit ungulis tortoris infans manus; sanguis sacratus funditur, sed permanent immobiles vite perennis gratia.* Ac proinde Sanctus Gregorius multos esse dicit, qui nomen Christianorum minime merentur: *Sunt nonnulli, inquit, qui Christianitatis nomine censentur, sed Christianitatis non habens fidem, sola enim visibilia estimant, invisibilia non appetunt, quia necesse suspicantur.*

13 *Habens signaculum hoc.* Sanctus Bernardus de semetipso scribit: *Particeps nominis sum, sum & hereditatis. Christianus sum, & frater CHRISTI sum. Si sum quod dico, heres sum DEI, coheres autem CHRISTI.* At verò, undè nos tales esse, quales nominamur, colligere poterimus? Sanctus Paulus in Epistola ad Philippenses ait: *Vobis donatum est pro CHRISTO, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiainini.* Ex quibus verbis colligitur, hoc unicum esse indicium, quod dono fidei suæ nobis collato dignè cooperemur, si pariamur, & ærumnas sustineamus pro Christo, proque ejus servitio laboremus, & operemur. Unde cum DEUS populo suo lumen fidei, sui que notitiam communicasset, eidem dixit: *DOMINUM DEVM tuum adorabis, & illi soli servies.* Circa quæ verba

Hugo de Sancto Victore sequentem instituit observationem: *Adorabis; inquit, hoc pertinet ad fidem. Et ei soli servies, hoc pertinet ad operationem, fides enim operans ex dilectione, perfectum facit.* In multis Ordinibus equestribus, qui cruce insigniuntur, cruce ali-quæ sunt, quæ vocantur cruce gratiæ, quæ iis confertur, quorum natales non sufficiunt, ut crucibus, quæ vocantur iustitiæ, honorari possint. Quas tamen cruce gratiæ hi, qui nobilibus natalibus sunt oriundi, erubescunt, & dedignantur. Ex idè Sanctus Paulus, qui tantum divinæ gratiæ attribuebat, ut in omnibus actionibus suis diceret: *Non ego, sed gratia DEI mecum,* postquam raptus fuit in paradysum, per viam gratiæ semper incedere dedignabatur, nisi etiam operum bonorum adjungeret merita, propter quæ dicere posset: *Reposita est mihi corona iustitiæ. Bonum certamen certavi, &c.* Xenophon Agesilaum hoc encomio extollebat, quod scilicet gloriæ nullius tangeretur dulcedine, quam non suis sibi laboribus comparasset. Quod hominis gentilis exemplum, potens est, ut cuilibet Christiano calcar addat, ne solo fidei merito Cælum sibi comparare se posse arbitretur, nisi etiam bonorum operum meritis ad illud consequendum dignum se faciat. Dubitare forsitan nonnemo posset, cur cum Deus per solum fidei donum, sine bonis operibus, nos cælo dignos reddere possit, nihilominus insuper ad cælum comparandum opera bona à nobis exigit? Cui dubio Sanctus Gregorius Nazianzenus respondens, sequenti ratione satisfacit, dum ait: Idè DEUM opera bona à nobis exigere, ut salus nostra non esset purum DEI beneficium, sed etiam nostrum meritum, quod nobis dignius, ac dulcius est. Scribæ, & Pharisæi quondam SALVATORI nostro dicebant: *Sit tu es CHRISTVS, dic nobis palam:* quibus ille respondit: *Opera quæ ego facio, illa testimonium perhibent de me. Utinam idipsum de singulis Christianis dici posset: Opera, quæ faciunt, testimonium de eis perhibent, quod verè sint Christiani; secus enim illi fiat, frustra & sine causa Christiani nominamur, nisi etiam hoc nomine per opera bona dignos efficiamur. Nam ut Sanctus Leo ait: Frustra appellamur Christiani, si imitatores non sumus CHRISTI, qui ideo se viam esse dixit, ut conversatio Magistri forma esset Discipuli.*

DISCVRSVS X.

ARGUMENTUM.

Perstringuntur, qui Christianorum, & fidelium quidem nomino insigniuntur, sed inaniter, & sine fructu. Consideratur insuper hujus nominis præstantia pariter, & obligatio, quæ eidem correspondere tenemur.

THEMA.

Nomen habes quod vivas, & mortuus es, non enim invenio opera tua plena coram Deo meo. Apoc. cap. 3. vers. 1.

1 **U**tinam de innumeris Christianis idipsum dici non posset, quod huic Episcopo, qui in bonis operibus deficiebat, exprobratum fuit, nimirum: *Nomen habes, quod vivas, & mortuus es.* Etenim dignissimum, & vivificum est nomen, quo Christianus honoratur; quod Deus illis solis communicat, qui se per bona operativa gratiæ dignos constituunt. At verò, propter impiorum Christianorum multitudinem, affirmari posse videtur: *Mortuus es.* Nam ut Sanctus Augustinus de sui temporis Christianis ait: *Totus mundus Christianus est, & totus mundus impius.* Salvianus Episcopus Massiliensis, qui eodem sæculo post Augustinum vixit, pariter asserit, suo tempore abusus, & scandala in fidelibus ita passim prævaluisse, ut paucis exceptis, vix ullus Christianorum nomine dignus æstimari possit. Unde ait: *Cum penè nullam Christianorum omnium partem, penè nullum Ecclesiarum omnium angulum, non plenum omni offensione, & omnium lethaliū peccatorum labe videamus, quid est, in quo nobis de Christiano nomine blandiamur?* Sanctus Bernardinus Senensis Sanctum Augustinum citat, qui in libro, quem de vita Christiana composuit, ita discursit. Quis adèd vanus est, & stolidus, qui cum ignorans sit, nec legere possit, advocati nomen, & munus sibi vindicare præsumat? Quis adèd temerarius, & insipiens erit, ut militem se esse gloriatur, cum arma gerere, & tractare nesciat? Nullus etenim nomen aliquod sibi vendicat, cui per artem, & professionem nominis correspondere nequit. Ut quis tutor appelletur, artem calceos faciendi, ut sciat, necessum est. Sic quoque nullus sibi fabri ferrarii, vel aurificis nomen assumit, nisi utriusque artis peritiam habeat. Unde Sanctus Augustinus, & Sanctus Bernardinus unanimiter in hæc verba concludunt: *Talibus exemplis agnoscimus, nullum nomen sine actu, sed omne nomen ex actu causari. Ergo tu quomodo Christianus dicaris, in quo nullus Christi actus appareat?* Multis utique in gremio Ecclesiæ impiè viventibus, & tamen Christiano nomine insignitis, adoptari potest quod Sanctus Paulus ad Romanos scribit: *Non omnes qui ex Israel sunt, hi sunt Israelitæ, nec qui semen Abraham sunt, omnes filii.* Unde Sanctus Augustinus quendam perditæ vitæ hominem, qui se Christianum esse jactabat, his verbis perstringit: *Quomodo te gloriaris esse Christianum? nomen habes, & facta non habes, si autem nomen secutum fueris opus, dicat te quisquam paganum, in factis ostende te Christianum. Nam si factis non ostendis te Christianum, omnes te Christianum vocent; quid prodest tibi nomen, ubi res non inveniuntur?* Idem S. Doctor in tractatu præcedenti dixerat: quot sunt qui vocantur Medici, & artem curandi nesciunt? Quot sunt stipendiarii milites qui ad vigilias nocte agendas conscripti sunt, & tamen tota nocte dormiendo stertunt? *sic multi vocantur Christiani, & in rebus non inveniuntur, quia hoc quod vocantur, non sunt, id est, in vita, in moribus, in fide, in spe, in caritate.*

2 Sanctus Ambrosius reprehendit illos, qui sibi se in portu esse, & salutem suam in securo positam persuadent, ed quod in Petri navicula navigent. Nequaquam id vobis persuadeatis, inquit Sanctus Doctor: *Non nobis sufficit, quod Christianum nomen accepimus, si opera nostra Christiana non fecerimus.* Quis unquam repertus est, qui humeros suos verè, & realiter ponderoso Crucis Christi ligno supposuerit, illudque ad Calvariaz montem extulerit, sicut fecit Heraclius Imperator, qui illud cum tanto Christianorum gaudio à Persis recuperavit?

&c

Hymn. Lat.

S. Greg. 9. 12. in Evang.

S. Ber. ser. 27. in Cant. Unde colligere possimus nos esse veros Christianos. Philipp. 3. 23.

Deut. 10. 10. Hugo de S. Vict.

2 Tim. 4. 2.

Xenophon de laud. Agesilai. Agesilaus nullam æstimabat gloriam, quam suis laboribus non acquiritur.

Quæ Christus ob solam fidem nobis dare non vult cõmun. Mat. 23. 12. Jo. 10. 14.

S. Leo serm. 1. de Nativ.

Qui solo nomine fidem sunt, vere mortui esse censentur.

S. Aug. 1. 9. 17. in Jo. c. 1. Salv. 3. 1. de Prov.

S. Ber. Sen. 2. 1. ser. 46. 21. c. 1. Talium stoliditas exprobat, dicitur variis similitudinibus.

Rom. 9. 2.

S. Aug. 1. 1. 1. in Jo. c. 1. 1.

S. Aug. Tr. 4. 1. in Jo. c. 1.

S. Amb. ser. 18. Nomen Christiani non sufficit sine operibus Christianis.

Cur Hera-
clius impe-
ratorem
Christi ad
montem Cal-
variam porta-
re non po-
tuerit.
March. 16. 24.

& tamen quando plus hic Princeps montem Sanctum conscendere cepit, se veluti ab invisibili quadam manu retrorsum agi sensit, adeo ut ne unico quidem passu progredi potuerit. Quis hoc non obstupescat? Nunquid Salvator omnes legis Evangelicæ sequaces ad cruentam portandam invitaverat, dicens: *Si quis vult venire post me, tollat crucem suam, & sequatur me*? Nunquid summa Crucis gloria erat, quod tantus mundi Monarcha ejus pondere humeros suos oneraret? & tamen, rex nota omnibus Historia constat, montem Calvariam ascendere prohibitus fuit, & progredi non potuit. Et quam hujus repulsæ causam fuisse existimatis? Nimirum quia Imperator auro, & lapidibus pretiosis ornatus, magnifica cum pompa in processione gradiebatur. Ideoque Zacharias Patriarcha Jerosolymitanus, miraculo hoc conspecto, eidem dixit: *Vide Imperator, ne isto triumphali ornatu in cruce ferenda parum Iesu Christi paupertatem, & humilitatem imitere: tum Heraclius abiecto amplissimo vestitu, detractisque calceis, ac plebeio amictu indutus, reliquum via facile confecit, & in eodem Calvariae loco crucem statuit, unde fuerat à Persis asportata.* Ex quo factum Sanctus Petrus Damianus sequens ad propositum nostrum elicit documentum: *Nec si bi quisquam de solo signo crucis applaudat, si veritatem crucis in operibus non exhibeat.* Nihil proderat Heraclio, quod idemmet lignum in quo REDEMPTOR noster crucifixus fuerat humeris suis impositum portaret, nisi etiam id ipsum per internæ humilitatis, compunctionis, & contemptus sui ipsius, actus plè honoraret. Ita quoque nihil prodest fideli, specioso Christiano nomine insignitum esse, si DEO infidelis existat. Nam ut Sanctus Basilius in Epistola quadam ad Amphilo- chium scribit: *Si quis accepto nomine Christiani, sui CHRISTVM contumelia afficit, nulla est illi appellationis utilitas.*

S. Pet. Dam.
serm. de lavem.
S. Causa cur
ita.

S. Basil. Ep. ad
Amphiloch.

S. Ild. l. 7.
Orig. c. 14.
Unde dica-
mur Chri-
stiani.

S. Paul.

1. Thess. l. 10.

Orig. Tr. 19.
in Matth.

Salv. l. 1. de
Prov. 16.

S. Euseb. T. 1.
adver. impio-
sos hæret.
Non omnes
sunt Chri-
stiani, qui ca-
litate nomi-
nancur.

Naz. orat. 31.

Naz. orat. 17.

3 Sanctus Isidorus, unde Christiani nomen derive-
tur, his verbis aptè declarat: *Christianus, quantum inter-
pretatio ostendit, de unctioe dicitur, sive de nomine an-
choris, & creatoris; à Christo enim Christiani sunt co-
gnominati. Non autem se gloriatur Christianum, qui no-
men habet, & facta non habet. Vbi autem nomen secutum
fueris opus, certissime ille est Christianus, quia se factis
ostendit Christianum, ambulans sicut & ille ambulavit,
à quo & nomen traxit.* Hujus autem dignitate nominis
sola peccata, iniquitates & offensæ Dei privare nos pos-
sunt. Sanctus Paulus sequentibus verbis rationem red-
dit, cur Deus multos à fide apostatare permittat: *Ideo,*
inquit, *misit illis Deus operationem erroris, ut credant*
mendacio, ut inducantur omnes, qui non crediderunt veri-
tati, sed consenserunt iniquitati. Unde & Origenes ad
nostram eruditionem, licet cum exiguo suo profectu, ita
scribit: *nemo in tali periculo falsi dogmatis facile supera-*
tur, & fallitur, nisi qui nudus est ab operibus bonis; pro-
pterea & Apostolus dicit de ipso periculo: pro eo quod cha-
ritatem veritatis non acceperunt, dabit illis operationem
erroris, ut credant mendacio, ut inducantur homines, qui
non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati. Sal-
vianus quoque eandem causam assignat, cur multi glo-
riofissimi hujus nominis Christianorum virtutem amit-
tant, dum ait: *Quo fit, ut etiam nos, qui nos Christia-*
nos esse diximus, perdamus vim tanti nominis vitio pravi-
tatis; omnino enim nihil prodest nomen sanctum habere si-
memoribus, quia visa à professione discordans, abrigat
illustris tincti honorem, per indignorum actuum viti-
litem.

4 Sanctus Ephrem ex professio probare nititur, non
omnes qui Christiani appellantur, verè tales esse, quia
multi illorum nomen habent quod vivunt, & mortui sunt.
Ecce tibi ipsissima ejus verba: *Volo demonstrare, ac pla-*
num vobis facere ex Sacris Scripturis, non omnes qui di-
cuntur Christiani, eos esse Christianos, sed solo ipso no-
mine vocari, & nuda nominis appellatione seduci, ac de-
cipi. Nazianzenus in quadam oratione animam fide-
lem his verbis alloquitur: *Christianus vocaris? voceris*
sane, & maneat in nomine, atque adeo in re. Quasi dice-
re vellet: non sufficit sola denominatio, nisi etiam ope-
ra nomini, & professioni Christianæ corresponscant.
Ac proinde in oratione 17. hoc Christianis tradit consi-
lium: *Ex operibus fidem, terreque vestre secunditatem*

ostendite. Ad quorum omnium probationem optime
servit celebris illa Salviani sententia, asserentis: *Aperit*
hoc totum in quod revalvitur, ut qui Christiani nominis
opus non agit, Christianus non esse videatur; nomen enim
sine actu, atque officio suo nihil est. Idem quoque Sanct.
Doctor in eodem libro nonnullas instituit circa infideles
considerationes, ut ostendat, quod quia hi veri DEI,
divinorumque præceptorum, us notitiam non habue-
runt, non adeo sint culpabiles, sicut nos sumus, si in
clara Evangelii luce reprehensibiliter vivamus, dicit
enim: *Nunquid dici de ullis istorum potest: ubi Catholi-*
ca est lex quam credunt? Virginitatis, & castitatis præce-
pta que discunt? Evangelia legunt, & impudici sunt, Apo-
stolos audiunt, & inebriantur, Christum sequuntur, &
rapiunt, vitam improbam agunt, & probam legem habe-
re se dicunt. Verè in ejusmodi falsos fideles, divina illa
quadrat comminatio: *sicut lumen eorum, ita & tenebra*
erunt.

5 Dionysius Cartusianus super caput secundum San-
cti Jacobi Apostoli, de nostra Evangelica gratiæ lege ita
scribit: *Quanto ceteris legibus est perfectior, tanto ad vir-*
tuosiorum vitam suos obligat professores. Christiani ad per-
fectiorem astruuntur vitam, quam in veteri lege teneban-
tur Iudei, præsertim quia, & ampliora, & eminentio-
ra beneficia de super exhibita sunt populo Christiano, quam
Iudeis in veteri Testamento, aut gentilibus in lege natura.
Adducit quoque illa S. Gregorii verba, circa parabolam
talentorum ita loquentis: *Cum auferuntur dona, rationes*
etiam crescunt donorum. Undè sequentem deducit con-
clusionem: *Ideo Christiani Deo subiectiores, devotiores,*
& gratiosiores esse tenentur.

6 Eximius utique favor est, cum magnus aliquis
Princeps nomen, cognomen, arma, & sigillum suum
alicui subditorum suorum communicat. Quia in re,
sicuti minimè vulgaris erga illum benevolentia signum
exhibet, ita pariter eundem ad majorem obligat fide-
litatem, obsequium, exactioremque in ejus servitio ob-
servantiam. Jam verò constat, quod suprema illa Ma-
jestas, quam adorant Dominationes, tremunt Potesta-
tes, ex solo sui erga nos amoris instinctu, creaturæ di-
gnata sit communicare vocationem ad sanctam fidem
suam, eamque nomine Christianorum, quod à sancto
nomine suo derivatur (liquidem à Christo dicti sumus
Christiani) insignierit; unde Sanctus Petrus nobis ob-
li gratulans, ait: *Vos estis gens electa, gens sancta,*
populus acquisitionis, de tenebris vos vocavit in admira-
bile lumen suum, qui aliquando non populus, nunc autem
populus Dei. Unde Sanctus Paulus, qui unà cum San-
cto Petro in lege Christi nos erudit (Petrus Apostolus,
& Paulus Doctor gentium ipsi nos docuerunt legem suam
Domine) ad gratitudinem ob id Deo exhibendam nos
extimulat, dicens: *Gratias agentes Deo, qui nos fecit*
dignos in partem sortis Sanctorum in lumine. Vbi ob-
servandum est illud Ly fortis, siquidem gloriosum hoc
Christianorum nomen, sine ullo nostro merito ex sola
Dei erga nos benignitate sortiti sumus. Hujus à nobis
debitæ erga Deum gratitudinis minimè oblita fuit san-
ctissima Virgo Maria, quæ in Virgineo suo Cantico
Deo gratias agens, inquit: *Fecit mihi magna qui po-*
tens est, moxque subjungit: Et sanctum nomen eius.
Eandem quoque reflexionem meritò apud se facere
deberent omnes Christiani, recogitando immensa quæ
ex eo receperunt beneficia, ac demum serio meditari,
& dicere: *& sanctum nomen eius, quia nomen hoc chri-*
stianorum, quod à Christo hereditavimus, sanctum
omnino est, magnamque à nobis morum sanctitatem re-
quirat, ne nobis à Christo dicatur, quod Alex. Magnus
milui cuipiam, qui pariter Alexander vocabatur, dixit
se legitur: Aut nomen hoc nomen, aut gere te ut Alexan-
drum, vel aut nomen hoc nomen Christiani, aut gere te ut
Christianum.

7 Olim Christianos, Galilæos appellatos fuisse novi-
mus, unde duo illi Angeli in Ascensione Christi Apo-
stolis dixerunt: *Viri Galilæi quid hic statis aspicientes?*
ac proinde S. Thomas de Villanova Christianis otiosis
& malè viventibus impropert, dicens: *O Galilæi, o*
viatores, operegrini quid statis? quid heretis? neque
enim sequaces Christi otiosos, & inertes esse convenit.
Imò sanctus Ephiphanius scribit, in Ægyptu populos ad
fidem

Salv. l. 4. de
Prov. 16.

Salv. ibid.

Dio. Cath.
Jacob. 1.
Quanto Leg
Christiana
est perfe-
ctior, eo ma-
gis nos obli-
gat ad vir-
tuose viven-
dum.
S. Greg.

Mag na gra-
tia, & honor
nobis est
quod à Chri-
sto vocemur
Christiani.

1. Pet. 2. 9.

Cathol. l. 1.
Hinc nomen
Christiani
deus deus
operantur.

Luc. 1. 49.

Ag. Ap. 1. 11.
Olim Chri-
stiani appel-
lati fuerunt
Galilæi,
S. Th. de Vil-
lanova serm.
de Asc. Dom.

S. Epiph.
hæret. 24.

fidem Christi noviter convertos, à Jesu Jessos fuisse vocatos, quia admirabili vitæ sanctitate præfulgebant. Eusebius quoque Casariensis in historia Ecclesiastica refert, Evangelii sequaces in urbe Antiochena veluti in florido, & fertili solo primitivis appellatos fuisse Christianos. Unde deducitur, omnes Christianos ibidem concorder multos progerminasse veræ pietatis flores, & fructus: *Declarat porro idem Propheta, id est, Isaias, inquit præfatus Eusebius, hanc appellationem quodammodo futuram, dicens. His qui mihi inserviunt, nomen novum imponetur, quod in terra erit benedictum. Illa omnia (verba sunt ejusdem Eusebi) quæ Christiani nomen in se continent, nimirum ut sis Christianus, qui per Christi cognitionem, & doctrinam, modestia, iustitia, arduarum rerum in vita perpeffione, & tolerantia, virtutis constantia, pietatis etiam verique cultus confessione uni soli Deo, super omnia præstet, excellatque.*

8 De Apostolis, qui omnibus Christi fidelibus velut specula proponuntur, in Actis Apostolorum scribitur: *Ibant Apostoli gaudentes à conspectu Concilii: at verò quam de causa, seu ex quo motivo etiam inter contumelias, & flagella quibus affligebantur, tantoperè gaudebant? quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.* Plinius in Panegyrico Trajani de hoc Imperatore scribit: *Nomen illud, quod aliis primo statim principatus die Imperatoris, & Caesaris receperunt, tu usque eo distulisti, donec tu quoque beneficiorum tuorum parvis simus estimator, iam te mereri fatereris.* Eodem quoque modo Christianus quilibet hoc se nomine indignum meritis reputare deberet, donec opera faciat, quæ hoc nomine digna censi possint.

9 De hoc honorificentissimo nomine Isaias Propheta Evangelicus vaticinatus fuit, quando ait: *Vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominabit;* vocat autem Christiani nomen novum, quia ab illis, qui eo insigniti sunt, vitæ & morum exigit novitatem: *Ergo & nos in novitate vitæ ambulemus.* Quod ut à nobis fiat, S. Paulus nos hortatur, dicens: *Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Jesu Christi facite;* hoc enim Christiani nomen secum importat, nam ut D. Chrys. in celebri illa sententia (quæ seriam à nobis Christianis considerationem meretur) inquit: *Nomina quæ magis insignia, eò magis onerosa sunt.*

10 Undenam suam hoc nomen quo Christiani fideles appellantur, traxisse putas originem? S. Paulus id ipsum insinuat, dicens: *Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem filii eius Domini nostri Jesu Christi.* Hoc igitur nomen fideles, quod adeò insigne est atque eximium, ab ipso met Deo promanavit, qui illud Filii sui Jesu Christi sequacibus dignatus est communicare. De quo nomine S. Cyrill. Jerosolym. ita scribit: *Quantum nobis Dominus dignitatis contulerit ab ordine Catechumenorum ad fideles translatis, Paulus ait: Fidelis Deus per quem vocati estis in participationem filii eius. Deo fidelis nomine vocato, & tu hanc eandem accipis appellationem, magnamque accipis dignitatem; quemadmodum enim Deus bonus, & iustus vocatur, & omnipotens, & opifex universorum, sic & fidelis. Cogita igitur, in quantam proveheris dignitatem cum divina factus es particeps appellationis.* Simili igitur ratione, si undenam nomen illud, *Christianus*, suam deducat originem, ponderare velimus, fatendum utiq; nobis erit, hujus nominis insignem magnificentiam, magnā nobis imponere obligationem, ut eidem nomini per condignam vitam respondeamus; nam ut D. Bernar. ait: *Christiani à Christo nomen acceperunt, & opera pretium est, ut sicut sunt heredes nominis, ita sint imitatores sanctitatis.* Qua de re præceptum habemus à Spir. S. per os S. Pauli Ecclesiæ traditum, qui dicit: *Cognovit Dominus, qui sunt eius, & discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini.* Quod si igitur intra modestiæ limites se contineri jubentur, qui Christi nomen nominant, quantum magis Christiani sancti, & iuste vivere debent, qui illud profitentur? Regius Propheta David inquit: *Beatus cuius est nomen Domini spes eius, sed quamnam ex illa præmissa deducit consequentiam? Et non respexit in vanitates, & insanas falsas.*

DISCURSUS XI. ARGUMENTUM.

Abominabiles esse ostenduntur mali Christiani, qui fidem quidem profitentur extrinsecus, cum tamen eandem per vitia, & peccata sua effectivè negent.

T H E M A.

Confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Ad Tit. 1. v. 16.

1 Sanctus Apostolus Titum exhortans, ut Christianos illos, quos recentè ad legem Evangelicam comparaverat, bonis operibus mediantibus in fide confirmaret, his eum verbis affatur: *Increpa illos durè, ut sani sint in fide.* Demum verò ab usum quendam inter Christianos Novitios irrepsisse indicat, qui deinceps per omnia sæcula in Ecclesiam cum ingenti illius præjudicio dimanavit; illum videlicet cujus in verbis thematis facta est mentio: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant.*

2 Sanct. Ambrosius ad titulum illum se reflectit, quo Sanctus Paulus ad Romanos scribens utitur, dicit enim: *Paulus servus Jesu Christi, & considerans, quod idem Apostolus antea Saulus vocatus fuerit, hujus mutati nominis indicat mysterium, dicens: Apud veteres ratione nomina componebantur, ut Isaac propter risum, & Jacob propter calcaneum, ita & iste propter inquietudinem Saulus est nuncupatus, postquam autem credidit, ex Saulo Paulum se dicit, hoc est, immutatum.* Nobis quando in undis baptismalibus ablui mur, nomen imponitur, & ab illo tempore denominamur Christiani, ut hoc impositi nominis monumento excitati, mores nostros immutemus, eosque dictaminibus legis, quam profite mur, conformemus. Cavendum tamen nobis est, ne nomen hoc solis prostreamus verbis, sed potius effectibus, & operibus id ipsum præstemus; prout Sanctus Paulus fecit, de quo Christus ait: *Ego ostendam illi, quanta oporteat eum in nomine meo pati;* nam ad honorem illius nominis, quod omnibus erat gentibus annuntiaturus, integram ac prolixam toleravit Passionem, & miseriarum illidem.

3 Observat Sanctus Bonaventura, rem aliquam quæ non verè, sed fide talis est, propriè non mereri nomen quod illi attribuitur; sic enim v. g. leo depictus, non est verus leo; scutum æneum, non est aureum, licet tale esse videatur: *tales autem, inquit, falsi sunt, & ficti Christiani, de quibus dicitur: Confitentur se nosse Deum, factis autem negant.* Porro Salvianus culpam Christiani aggravari dicit ex ætiori obligatione, quæ Christiani strictis adstringuntur ad hoc, ut tantò fideiores sint in divino servitio, quantum magis gloriosum hoc fidelium nomen præferunt: *Ideo, inquit, hoc ipso Christiani deteriores sunt, quia meliores esse deberent; non probant, quod confitentur, & impugnant professionem suam moribus: magis damnabilis est malitia, quam titulus bonitatis excusatus, & reatus impij est pijs nomen.* Audiat velim, quo nomine Sanctus Jacobus Apostolus Christianum bonis operibus destitutum expresse rit: *Vis scire, inquit, homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est?* ac proinde S. Ephrem de eisdem scribit: *verè mortui sunt omnes, qui DEVM nosse profitentur, factis autem negant, cum sint execrabiles, & increduli, & ad omne opus bonum reprobi.*

4 S. Justinus Martyr in Apologia 2. pro Christianis Christianorum nomine indignos esse censet omnes illos, qui fidem lingua confitentur, quam operibus conculcant, & perfide negant. *Etenim, inquit, qui non ita vivere comperimur, sicut ille docuit, certum id documentum est, non esse Christianos, quamvis doctrinam Christi lingua profiteantur, non enim proficentes tantum, sed operibus simul professionem confirmantes, salvatum iri dicit.* In cujus probationem, protestationem illam adducit à Christo Matt. c. 7. factam, videlicet: *Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabis in regnum celorum, sed qui facis voluntatem Patris mei.* S. Isidorus Pelusiota in Epistola quadam, de fide quæ profitenda erat, differens, modum illam profitendi tradit, ut professio talis æternæ salutis com-

Euseb. Casar. in Hist. Eccl. lib. 6. vocat fuisse Christianos.

Antiochia verò Christiani.

Ad Tit. 1. Christiani hoc nomen se inducunt, ut faciat opera digna, Plin. in Trajano.

Isa. 62. Nomen Christiani ab Isaias vocatur novum, & quia de causa.

D. Chrys. 10. ad pop.

1 Cor. 1. 9. Magna gratia est quod vocemur fideles.

S. Cyrill. Jer. Catech. 1.

Nomen Christiani à Christo habemus, cui vita condigna respondere debemus. S. Bern. in sententia.

1 Tim. 2. 19.

Ps. 37. 1.

Tit. 1. 16. San. debemus esse in fide.

Rom. 1. 1. S. Amb. 12. c. 1. ad Rom. S. Paulus se nominat servum Christi, ut insinuet operandum illi esse.

Ad Tit. 1. 16.

S. Bonav. in Dist. 1. 1. c. 1. Respondeo: si sit verè hoc, quod representant. Salv. lib. 4. de Prov.

Sic nec Christiani, vocantur enim inanes. Isid. 1. 20.

S. Ephrem. 1. de vit. spir. c. 1. S. Justin. max. Apol. 2. pro Christi.

Christi laus verè non sit, qui non facit, quod Christus docuit.

Mat. 7.

S. Isid. Pel. 1. 14. 1. 1.

comparanda proficiat sit; dicentem breviter: *Fides operibus potius, quam sermonibus predicari debet*; ad idque probandum, textum illum Sancti Pauli adducit, in presenti themate à nobis adductum, & demum subiungit: *Divinus oraculum clamat, populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me*: quale autem damnum ex ejusmodi professione secundum exteriorem tantum apparentiam facta resultet, protinus subiungit DEUS, inquiens: *Frustra colunt me*, quasi dicere vellet: tales inutiliter, & sine fructu fidelium nomine insigniuntur, nam ex operibus, & non ex sermonibus, quæ abditæ sunt, indicari debent. Sanctus Bernardus cuidam solo nomine Christiano, malis autem moribus gentili, acriter, sed convenienter his verbis improperat: *Confiteris te nosse Deum, factis autem negas: non rectè plane, sed impiè linguam Christo, animam dedisti diabolo*. At verò, ut idem mellissimus Doctor ait: Quenam est stultitia hæc divisio, qua lingua Deo datur, fidem ejus confitendo, anima verò quæ Creatori & Redemptori suo mille titulis debetur, dæmonice deditur? S. Gregorius super verba illa Jobi: *Quando secreto Deus erat in tabernaculo meo*; quidnam in sensu spirituali significant, his verbis indicat: *quibus verbis non immerito etiam simulatio religionis plangitur, quia nonnulli etiam nunc Christiani esse non appetunt, sed videri. His videlicet Deus in publico est, non in secreto, sed sancta Ecclesia Deum in secreto habere desiderat, quia illos verè fideles respicit, quos ad fidei vitam corde pleno permanere cognoscit*. Porro plenum hoc cor, quod Deus à Christiano desiderat, fides quædam est à bonis operibus vivificata; atque Episcopo illi cuius in cap. 3. Apocal. mentio fit, dictum fuit: *Nomen habes quod vivas, & mortuus es, non enim invenio opera tua plena coram Deo meo*. Etenim multis Christianis nonnunquam accidet, quod etiam extrinsecus sanctè operentur: intrinsecus autem rectitudo finis, & intentionis, quæ actionem specificat, & qualificat, in illis desideretur.

Idemmet Sanctus Gregorius illum Jobi textum: *Quasi impios percussit eos in loco videntium*, exponens, novum quoddam exorditur capitulum, cui hunc præfigit titulum: *Quod locus videntium Deum sit sancta Ecclesia, à quo in isto iudicio falsi, & ficti repelluntur, quia veritatem fidei scientes, contemnunt*. In hujus verò Capituli progressu, rationem assignat, cur Ecclesia locus esse dicatur visionis: *In ipsa enim, inquit, rectè consistitur, ut lumen verum, quod Deus est, videatur*. Pergit quoque ulterius, illorum ostendendo supplicium, qui in loco lucis tenebras amant: *Dicatur de his, inquit, quorum vitam Paulus Apostolus notat, qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant; quasi impios percussit eos in loco videntium. Ibi quidem stabant, ubi Deum videre videbantur, ibi tenebras dilexerunt, ubi lumen veritatis aspiciunt, & quamvis apertos habuerint oculos in fide, tenuerunt tamen eos clausos in opere*.

In principio cap. 11. Apocalypseos verba nonnulla leguntur, quæ prima facie contradictoria esse videntur; videlicet: *Atrium autem quod est foris templum, eiice foras*. Quis atrium anteriorem Ecclesiæ partem eique conjunctam esse ignorat? qui igitur foras eiici, & dimoveri poterit? Richardus à Sancto Victore dubii huius nodum resolvit, dum verba hæc in sensu spirituali exponit, dicens: *Atrium falsi Christiani sunt, qui videntur consecrati, eo quod sint baptizati, sed pleni sunt cadaveribus, id est, vitiis & pravis operibus, qui quamvis fidelibus iuncti sunt nomine, longe tamen ab eis sunt affectione. Isti foras eiiciuntur, quoties à fidelibus separari predicantur*. Propriissima certe est hæc atrii similitudo, siquidem tamen pars quædam Ecclesiæ sit, eique appropinquet, nihilominus revera foris est: ita quoque mali Christiani, tamen ratione baptismi ad Ecclesiam pertineant, ratione tamen malæ vitæ suæ à bonis sunt exclusi, & emolumentis, quorum aliàs per fidelium muniam communionem futuri fuissent participes: *Quid proderis frater mei, si fidem quis dicat se habere? quærit Sanctus Jacobus, opera autem non habeas? nunquid poterit fides salvare eum? id est, instrumentaliter ad salutem perducere, inquit Dionysius Carthusianus, quasi dicas. Nequaquam, imo reddit eum magis damnabilem; quoniam servus sciens voluntatem DOMINI sui, & non faciens, plagis vapulabit multis. Ideo malus Christianus Bibl. Pred. Tom. II.*

si minus gravius condemnatur, quam infidelis ceteris paribus.

7 Sanctus Thomas de Villanova quorundam confutat impiorum excusationem, ob pravam aliorum exemplum sese justificare volentium, dicendo: *Majori ex parte sic vivitur: multitudo peccantium peccandi timorem admittit, quia rarissimus est perfectus Christianus, qui Evangelium custodiat: atque ex Pico Comite Mirandulano sequentia verba in medium adducit: Evangelio tam confirmato, & probato tot testimoniis non credere, grandis induratio, & pertinacia est; sed credere, & profiteri, & opposito modo vivere, maior insania est*. Illi metipsi, qui indubitatum interius fidei nostræ assensum præbent, & tamen conformiter illi quod credunt, minimè vivunt, sæpenuerò iusto Dei iudicio illam ipsam amittere, ab eaque apostatare permittuntur; ita enim comminatur Sanctus Gregorius: *Nonnulli fidem medullitus tenent, sed vivere fideliter nullatenus curant, insequuntur enim moribus, quod credulitate venerantur, quibus divino iudicio sæpe contingit, ut per hoc quod nequiter vivunt, & illud perdant, quod salubriter credunt*. Est hac de re textus quidam S. Pauli ad Timotheum scribentis ita clarus, ut Glossa penitus non indigeat; dicit enim Apostolus: *Habens fidem, & bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt*. Quæ verba S. Hieron. commentando, inquit: *Male vivendo ipsam quoque fidem perdidit, quam habere videbantur, siue etiam iam vitia defendentes*. Cuius irreparabilis jacturæ Teophylactus hanc rationem assignat: *Cum enim vita impura fuerit, dogmata etiam inde perversa nascuntur; ut enim metu futurorum non torquantur, impure viventes, persuadent sibi omnia esse vana, quæ de religione nostra dicuntur*. Id quod D. Chrysostomus multorum Christianorum confirmat exemplo, qui ob malam vitam suam ad sectas transierunt hæreticorum: *Videas, plurimos in profundum malorum corruisse, atque ad gentilem ritum fuisse conversos*.

8 Hugo Cardinalis super illa verba: *Circa fidem naufragaverunt*, ejusdem naufragii metaphora insistens, ita scribit: *Conscientia bona repellitur per flagitia, fides repellitur per argumenta*. Et paulò post subdit: *Et sic fracta nave submerguntur nauta, & navigantes*. Divus Chrysostomus quoque adductam prosequens similitudinem, fidem navem benè munitam comparat, dicens: *Navis munita est fides, & nota quod navis frangitur, cum aqua doctrina deficit, & ventus, id est, interpretatio nimis impellit, & notanter dicit: quam quidam appetentes, &c. quia sicut intellectus bonus datur omnibus facientibus eum, ita subtrahitur non facientibus*. Malam ergo conscientiam peccato maculatam sequitur naufragium erroris circa fidem, id est, circa credenda. Idem Sanctus Doctor Tom. 5. in sermone quodam, prædicto textui ad Timotheum, alium ejusdem Apostoli textum associat, in quo dicitur: *Radix omnium malorum est avaritia, per cuius cupiditatem quidam à fide aberrarunt*. Vides, quod tum illi propterea naufragium fecerunt, tum isti ob hoc ipsum aberrarunt, quoniam illi bonam conscientiam repulerunt, isti vero avaritia adhaeserunt. Eundem quoque sensum idem Sanctus Pater super Psalm. 117. nobis exprimit, dicens: *Multis fidem quidem perfectam habent, scilicet quantum ad intellectum, vitam autem flagitiosam; omnium suæ miserimi*.

9 Hanc fidei abnegationem (*factis autem negant*) sacri Expositores per varios sensus explicant. Dionysius Carthusianus hanc illis verbis subnectit interpretationem: *Quia tam impiè vivunt, ac si DEVS non esset; operibus ergo loquuntur, Deum non esse, dum eum non sicut DEVM honorant, nec eius iustitiam pensant; citatque testimonium Sancti Joannis asserentis: Qui se dicit nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est*. Sanctus Thomas super illa citata ad Titum verba: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant*, Textum illum Isaiæ cap. 29. adducit, in quo dicitur: *Populus iste ore suo, & labiis suis glorificat me; cor autem eius longè est à me: negant eum factis, qui enim peccat, in quantum est de se, negat eum factis*. Dicit insuper eos qui non curant bonam conscientiam, sed in quævis se peccata præcipiant, difficulter converti ad DEUM, idque ali-

Bb quot

S. Ber. ser. 39. in Cant. Stulticia divi-Go, qua lingua datur Deo, & cor diabolo.

Job 29. S. Greg. 1. 19. mol. c. 9.

Apoc. 3. 17.

S. Greg. 1. 19. mol. c. 10. Ficti Christiani repelluntur ab Ecclesiâ.

Apoc. 11. 3. Per atrium quod foras est, intelligitur falsi Christiani.

Isaiah 2. 14.

Dio. Carr.

S. Th. 2. Vill. conc. in Do. 1. Adv. Hi sapè se excusant malo aliorum exemplo. Pico Mirandul.

S. Greg. 1. 19. mol. c. 10.

1. Tim. 1. 19.

S. Hier. lib. 4. Male vivendo perdidit fidem. Theoph. ib.

D. Chr. ho. 1. in 1. Tim. 1.

Hug. Car. 2. Quinam dicitur naufragari à fide.

D. Chrys. 1. serm. 21. de verb. Ap.

D. Chrys. in Pl. 117.

Dio. Carr. Factis Deum negant, qui tam impiè vivunt, ac si Deus non esset.

S. Thom. ad Tit. 1. 14. 29. 13.

quor argumentis confirmat, dicens: *sunt tria per quae homo redit ad Deum, scilicet Deigratia. Rom. 5. iustificati gratia ipsius. Secundum est fides. Act. 15. Purificans fide corda eorum. Tertium, exercitium bonis operis. Rom. 2. Factores legis iustificabuntur. Haec tria excludit ab ipso.*

10 Advertendum quoque est, quodd postquam Apostolus execratus fuisset illos, qui ore Deum quidem confitentur, factis tamen negant: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant*, mox immediate subiungit: *cum sint abominati & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi*; ac proinde Sanctus Thomas illos ab omnibus illis auxiliis, quae ad Deum reducere solent, exclusos esse dicit. Et quidem primo loco excludunt gratiam: *Cum sint abominati, id est, non accepti ad gratiam. Secundo Fidem, cum dicit: Incredibiles, id est, non apti ad credendum. Tertio quia ad omne opus bonum reprobi, id est, reprobandi.* Salmeron verba illa ad Timotheum scripta (in quibus bona conscientia cum fide coniungitur, in cuius unionis defectu homo naufragii periculo exponitur) declarans, ita scribit: *Cum enim conscientia ab pravis affectibus tenebris respergitur, ipsa fides periclitatur, & sit naufragium, nam bona conscientia repulsa, naufragium passi sunt nonnulli, & defecerunt a fide, nihil habentes quo se recipiunt, sed bucatque illuc ab undis circumferuntur.* Quibus verbis metaphoram, per quam fides navi assimilatur, aptissimam esse ostendit; Ecclesia quoque per navim adumbratur, ideoque ut plurimum in forma navis fabricatur; unde subdit: *Est apta metaphoram, qua fides navi comparatur, & bona conscientia siue spes Anchora est navis; & ut navis in procelloso mari spem portus hominibus praebeat, & ducit ad portum, ita fides ad salutem aeternam.* S. Augustinus qui in florentioribus vitae suae annis longo tempore Haereticus Manichaeus fuit, & vitam dissolutissimam duxit, ab experientia loquitur, quando dicit: *si discutiamus omnes haereses, inveniemus eas negare, Christum in carne venisse. Omnes haeretici negant, Christum in carne venisse. Quid miramini, si Pagani negant Christum in carne venisse?* Idem quoque de Iudaeis & Manichaeis dicit; subiungit autem sequentem propositionem valde considerabilem; *sed dico charitati vestrae, etiam omnes mali Catholici, verbis confitentur Christum in carne venisse, factis autem negant; nolite ergo esse tanquam de fide securi; Adjungite fidei vestrae vitam rectam.*

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Christianorum vitia & mali mores levissimam Ecclesiae persecutionem inferunt.

THEMA.

Ecce in pace amaritudo mea amarissima, Isaias 38. vers. 17.

1 IN Propheta Evangelico, qui futuros novae legis gratiae eventus ad vivum recensuit, hanc invenimus Ecclesiae plagentis lamentationem: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima.* Nimirum se conquassatam esse conqueritur, non inter persecutionum Tyrannicarum & barbararum procellas, sed in media fudi & ferenti caeli, id est, Ecclesiae ac fidelium suorum tranquillitate & pace; ita enim Sanctus Bernardus haec verba declarat. Enimvero mellissimus hic Doctor saeculo vixit calamitosissimo; in quo per varia schismata, per improbitatem & impietatem Imperatorum, quantumvis Christianorum, per clericorum scandala & pessima exempla, magnopere periclitabatur fides S. Petri, ejusque navicula; & ideo de suo tempore quo vivebat, ita scribit: *Olim praedictum est, & nunc tempus impletionis advenit: Ecce in pace amaritudo mea amarissima; amara prius in nece Martyrum; amarior post in conflictu haeticorum, amarissima nunc in moribus domesticorum.* Si enim ferocissimae Neronis, Diocletiani & Domitiani, aliorumque Tyrannorum persecutiones, Calvinii item & Lutheri haerese & schismata, cum malis Catholicorum & fidelium moribus comparentur, plus Ecclesia ab his tribulatur, divexatur, laceratur & scinditur, quam ab illis. Ideo Sanctus Bernardus inquit, quod Ecclesia quidem amara fuerit in

nece Martyrum, amarior in conflictu haeticorum, at vero quando ad impios descendit Christianos, superativoutitur, dicens: *amarissima in moribus domesticorum.* At vero, inquit Sanctus Bernardus, forsitan, erro hoc ipsum dicendo; *Cum vivamus in pace* Moxque nequaquam se errare subiungit; *Etenim & pax est, & non est pax; Pax a Paganis, & pax ab haeticis, & non profecto pax a filiis; vos plagentis in tempore isto: Filios nutriti & exaltavi, ipsi autem spreverunt me.* Quisnam vero sit ille contemptus, quo mali Christiani Ecclesiae insultant, sequentibus verbis declarat: *spreverunt & maculaverunt me, a turpi visa, a turpi questu, a turpi commercio, a negotio denique perambulante in tenebris.*

2 Porro ratio, cur Ecclesia se truculentius a suis divexari & affligi censeat, est illa, quam Psalmista his verbis tradit: *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique, siis qui oderat me, super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsitan ab eo: Tu vero homo unanimitis, Dux meus & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos.* Salvianus huius culpe gravitatem sequentibus verbis significanter expressit, dum ait: *omnis Christianorum omnium culpa, divinitatis injuria est.* Neque enim illi solum Christum negant, qui in tormentorum carnificina deficiunt, verum etiam huius impietatis rei sunt omnes illi, de quibus in Discursu praecedenti egimus, nimirum qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Unde Sanctus Anselmus ait: *Aestimant quidam, in eo tantum negari Deum, si in persecutione quis a gentilibus comprehensus, se negaverit esse Christianum: Ecce Apostolus omnibus factis quae perversa sunt, Deum asserit denegari.* Idem quoque Sanctus modum declarat, quo impij Christiani sceleribus suis Christum negare dicuntur; dicit enim: *Deus charitas est, & per odium denegatur charitas; Christus Sapiencia est, justitia, veritas, sanctitas, fortitudo, & his similia; per insipientiam negatur sapientia; per iniquitatem justitia, per mendacium veritas; per turpitudinem sanctitas; per imbecillitatem animi fortitudo; & quotiescunque vincimur vitiis atque peccatis, toties DEVM negamus, sicut e contrario, quoties boni quid agimus, toties DEVM confitemur.*

3 Hugo Cardinalis probare nititur, inexpiablem esse negationem, quae fit per mala opera, quam quae per verba committitur, aded ut si unus sit, qui Deum sola voce neget, & alius qui mala & scandalosa vita legem Evangelicam conculet, in eo casu reprehensibilior sit hic, quam ille: *Nam gravius est peccare facto, quam verbo, ergo eodem modo gravius est negare DEVM facto, quam verbo; Ergo quilibet Christianus magis peccat, quia Christum facto negat, quam haeticus, qui verbo.* Modificat tamen propositionem istam, ostendendo consequentiam hanc non semper currere, *quia negare ut verbi est, propriè sumitur, ut facti est, sumitur improprie; Si autem sumeretur univoce, tunc majus esset & gravius negare facto, quam verbo.* Glossa super caput 1. Epistolae Sancti Pauli ad Titum similiter ita scribit: *Si negatio non tantum lingua sit, sed etiam factis, certè multos invenimus Antichristos, qui ore confitentur Christum, & moribus dissentiant ab eo. Quisquis factis negat Christum, Antichristus est, tales sunt omnes mali Catholici, qui non verbis, sed factis negant.*

4 In libro Ruth cap. 1. Noemi dixisse legitur: *Ne vocetis me Noemi, id est, pulchram, sed vocate me Mara, id est, amaram, quia amaritudine valde replevit me Dominus omnipotens.* Per hanc mulierem amaritudine repletam Glossa Interlinearis Ecclesiam inter persecutiones positam intelligit. Quam Lyranus in primis principiis suis Noemi, illa est, pulchram appellari potuisse probat, siquidem de illa caeleste verificatur oraculum, dicens: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te;* quia puritas & sanctitas primorum Christianorum incomparabilis erat. Hoc vero tempore, inquit idem Lyranus, merito dicere potest: *Ne vocetis me Noemi, sed Mara, quia multi qui de bonis Ecclesiasticis magno cum luxu vivunt, illam amaritudine replent, de quibus dici potest illud Isaias; Filios nutriti & exaltavi, ipsi autem spreverunt me.* Per-

Qui Deum factis negat, abominati sunt, & incredibiles.

S. Thom. 2.

Salv. Disc. 4. ad 1. Tim. 3.

Quomodo aliqui naufragii sunt a fide.

S. Aug. (ser. 11. de ver. Ap.)

Ps. 14. 11. Ratio huius assignatur.

Salv. J. 4. de Prov.

S. Anselm. ad Tit. 1.

Hug. Card. Num. 1. Gravius peccatur facto, quam verbo.

Quod tamen modificari debet.

Gloss. Tit. 1.

Ruth. 1. 20. Quomodo Ecclesiam repleant amaritudine. Gloss. Interl. Lyranus.

S. Ecclesia plus vexatur & tribulatur scandalis clericorum, & mala vita Christianorum quam persecutionibus Tyrannorum, & haeticorum. S. Ier. (ser. 33. in Cant.)

gitidem Tyrannus ulterius, dicendo, quod postquam Tyrannorum cessavit persecutiones, & Ecclesia bonis temporalibus locupletata fuit, Ecclesiastici bona illa malè impendentes, truculentius Ecclesiam persequantur, quam olim fecerint Pagani; unde dicit, *plus secundum veritatem persequuntur Ecclesiam in ista pace, quam fuerit amaricata in persecutionibus Tyrannorum.*

5 Author quidam operibus Sancti Bernardi insertus, in sermone quodam ad Clerum, hanc eandem persecutionem ab inimico infernali implacabili rabie excitatam, his verbis deplorat: *Incipientem Ecclesiam persecutus est per Tyrannos, proficientem per hereticos, jam letam & florentem persequitur modoper motus illicitos: quod heretici faciebant per prava dogmata, hoc faciunt plures hodie per mala exempla, & tanto graviores sunt hereticis, quanto prevalent opera verbis.* Porro natus Ecclesia verè Noemi appellari poterat, quando nimirum Sanctus Paulus ad Thessalonenses scribens, de omnibus fidelibus ait: *Omnes vos filii lucis estis, & filii DEI.* Filios autem lucis illos appellat, quia infideles filii sunt tenebrarum. Ubi namque in Ægypto filii Israel morabantur, Sol clarè relucebat, non verò item in reliquis vasti illius regni regionibus, quia *facta sunt tenebrae horribiles in universa terra Ægypti.* Extendamus, obsecro, oculorum nostrorum obtutum in universam terram, & consideremus, quantam illius partem Turca possideat, quantam Pagani, quantam Hæretici, Schismatici & Atheistæ, licet enim videbimus, quam angustum sit spatium, quod à clara Evangelii luce illuminatur. Verum enim vero vel maximè miserandum est, quod etiam inter clarissimos fidei nostræ radios, tot se interponant tenebræ, tot vitiorum enormitatum & scandalorum monstra grassentur. Quod enim tot impietates inter infideles prævaleant, nihil est mirum, quia *posuisti tenebras & facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestia silvæ.* In nobis autem Sol veritatis Evangelicæ & Catholicæ, omnes meritis malitiæ tenebras dissipare deberet, *abjiciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis:* & tamen, quæ summa nostra miseria est, quantum hæc obscuritas etiamnum abundat? *Ortus est Sol & congregati sunt, & in cubilibus suis collocantur, exibat homo ad opus suum, & ad operationem usque ad vespertam.*

6 Sancta Dei Ecclesia olim per os Jobi Prophetæ his verbis lamentabatur: *Ad dexteram Orientis calamitates meae illico surrexerunt.* Ubi Sanctus Gregorius per dexteram orientis fideles intelligit, quibus Sol veritatis Evangelicæ relucet, à quibus Ecclesia miserè se afflictam & malè tractatam conqueritur; prout idem S. Gregorius his verbis declarat: *à sinistra quippe calamitates surgunt, si a quibuslibet extra Religionem positis, & aperte Christum negantibus, persecutionis adversa sustineret.* Cum vero ab aliquibus quasi fidelibus tentationem cruciamentorum patitur, quasi ad dexteram illi calamitates oriuntur, quia hi qui sub Christi nomine militant, Christi in ea nomen impugnant. Quia ab Oriente lux surgit, rectè Oriens dicitur, cujus iustitiæ lumine, nostra iustitia nox illustratur. Ad Orientis ergo a dexteram calamitates surgunt, quia hi quoque ad persecutionem profiliunt, qui electa membra Redemptoris nostri esse creduntur.

7 Apud Regium Psalterium Psal. 30. eadem S. Mater nostra Ecclesia ad celestem sponsum suum conversa, aliam adducit lamentandi causam, dicens: *Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium, & vicinis meis valde.* Sanctus Augustinus legit nimirum; Et subdit, *Qui sunt inimici Ecclesiæ? Pagani, Indes. Vis videre quam omnibus pejus vivunt mali Christiani? De talibus dicit Ezechiel, quia comparantur samentis inutilibus.* Postquam verò Sanctus Doctor hanc similitudinem prolixius exposuisset, in persona Ecclesiæ prosequitur, dicens: *Pejus vivunt mali in sacramentis meis, quam qui ad illa nunquam accesserunt.* De quibus S. Petrus ait: *Melius erat illis non cognoscere viam iustitiæ.* Cum dicit, *melius erat,* nonne iudicavit meliores esse inimicos foris positos, quam intus malè viventes, quibus premiuntur, & gravantur Ecclesiæ? Demum verò sensum verborum illorum (*factus sum opprobrium & vicinis*) Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

meis nimirum, & timor notis meis) declarat, dicens: *Id est, qui mihi jam appropinquabant ut crederent, id est, vicini mei nimirum deterriti sunt mala vita malorum & falsorum Christianorum.* Quam multos enim putatis fratres mei, velle esse Christianos, sed offendi malis moribus Christianorum? Ipsi sunt vicini qui jam appropinquabant, & nimirum opprobrium illis visum. Quam equidem maiorem hanc persecutionem dicemus, dum mala vita nostra infideles à veritatis Evangelicæ professionem, ad quam se vocari sentiunt, retrahit? Quapropter idem Sanctus alio in loco in hæc lamentabundus prorumpit verba: *Venis persecutor, & non fregisti crura Christi. Venis Donatus, & dirupisti Ecclesiam Christi.* Integrum corpus in cruce inter manus persecutorum est, inter manus Christianorum non est integrum corpus Ecclesiæ? Cui miseræ Sanctus quoque Bernardus in sermone primo de Sancti Pauli conversione ingemiscit, dum ait: *Videbatur jam cessasse persecutionis tempus, sed ut palam factum est, nunquam deest persecutio Christiano, sed neque Christo.* Et nunc, quod gravius est, ipsi Christum persequuntur qui ab eo utique Christiani dicuntur. Qui idem mellissimus Doctor suum in illius temporis dissolutè viventes Ecclesiasticos retorquens discursum, subnectit: *Vereor dilectissimi, ne quis forte sit & in vobis DOMINI persecutor, quia manifesta docuit ratio, impedire salutem, esse persequi Salvatorem.* Hinc & Salvianus acutè in illos invehitur Christianos, qui cum ipsi malè vivant, de barbaris nihilominus Pagani, omnibusque aliis fidei persecutoribus lamentari non erubescunt. *Quid prodesse nobis prerogativa illa Religiosi hominis potest, inquit ille, quod nos Catholicos esse dicimus, quod fideles esse iactamus, quod Gotibus ac Vandalis hereticis nominis eum probatione despiciamus, cum ipsi heretica pravitate vivamus.*

8 Sanctus Leo nostrum mirabiliter promovere intantum in texto de Epiphania sermone, ubi impetuosas, quæ navim illam, cujus ipse per multos annos timonem gessit, in præsentissimum discrimen conjiciunt, declarat procellas & tempestates, de inimico infernali, implacabili fidei persecutore, ita discurrens: *Interdictam dolet sanguinis Christiani effusionem, & quorum obtinere non potest mortem, impetit mores.* Domitiani, Valeriani, & aliorum Tyrannorum persecutiones, Ecclesiæ bonum potius promoverunt, eodem Sancto Pontifice alibi sequens hoc desuper perhibente testimonium: *Non minuitur persecutionibus Ecclesia, sed augetur, & semper Dominicus Ager segete ditiori vestitur, dum grana quæ singula cadunt, multiplicata nascuntur.* An non ita unicus Laurentius suis universum accendit orbem carbonibus? omnium Christianorum corda calefecit? Quid astutus operatus est serpens? *Non deposuit odium, inquit idem Sanctus, sed vertit ingenium, quo sibi mentes fidelium blandius subdat.* Terrores proscriptionum, in avaritiæ mutas incendium. Qui olim Christianos omnibus exuebat bonis, hodie plurimis locupletat divitiis, ut hæc illis in fomentum cedant, atque incentivum malorum omnium: *Quos damus non fregit, cupiditate corrumpit. Inflammas concupiscentiis, quos non potest vexare tormentis; servit discordias, accendit iras, incitat linguas.* Qui primis in sæculis Martyres tauris æneis, lectis que excruciat, & incinerabat ignitis, hodie fidelium corda concupiscentia accendit carnali: & dum hodie carnifices deficiunt, qui in Martyres ferrum vibrent, qui compedes & torturas applicent, ut propter nominis Christi confessionem sanguinem eliciant; astutissimus serpens dissensiones, rixas, inimicitiasque promovet mortales, ut genus humanum inter strages in odia æterna atque implacabilia præcipitetur. *Illi totius fraudis hic fructus est, inquit Sanctus Pontifex, ut, qui immolatione peccatum & iburis incensione non colitur, quibuslibet ei criminibus serviatur.* Ita Constantius Imperator Arianus, ut Catholicos in suam pertraheret sectam, non minas, non supplicia, non compedes adhibuit aut vincula, quin potius, ut S. Hilarius ait, blanditiis eos enervare studuit, ideoque de illo dictus S. Præsul ita scribit: *Pugnemus contra persecutorem faventem, contra hostem blandientem, contra Constantium Antichristum, qui non dorsa cadit, sed ventrem palpat; Non crudis*

Miles mil
infideles
avertunt à
veritate
Evangelii.
S. Aug. in
Pl. 13.

S. Ber. Ser. 1.
de Con-
S. Pauli.

Salv. l. 7. de
Provid.

S. Leo. Ser. 4.
Epiph.
Diabolus
jam non un-
per effusionem
sanguinis
Christianorum
sed deprava-
tionem
morum.

S. Leo Ser. 2.
de Natali
SS. Ap. Petri
& Pauli.

Et quos non
terret insi-
mentis, alii-
cie blanditiis
& deliciis.

Sic et Constantius
Imperator
Arianus,
S. Hil. l. adv.
Constant.
Aug.

cercere ad libertatem, sed intrapalatum honorat ad servitum, non latera vexat, sed cor occupat, non caput gladio diffecat, sed animam auro occidit, non contendit, ne vincatur, sed adulatur, ut dominetur.

9 Quod si Ecclesia huius diebus nostris in ea esset malorum conditione posita, in qua Salvianus illam suis temporibus fuisse representat, vix nobis foret, nimis enim cum manifesto periculo interitus impugnanda & persequenda foret. Siquidem dictus Salvianus loquitur: *Grave & luctuosum est, quod dicitur sum; Ipsa Dei Ecclesia qua in omnibus debet esse placatrix Dei, quid est aliud quam exacerbatrice Dei? Aut prater paucissimos quosdam, qui mala fugiunt, quid est aliud pene omnis ceterus Christianorum, quam sentina vitiorum?* Undenam putatis persecutiones adversus Religionem Catholicam excitatas suam traxisse originem? Utiue à veneratione idolorum, quæ Pagani tanquam Deos adorabant, ideoque Deitatis ipsorum zelantissimi cultores, ad mortem usque persequiebantur illos, qui se huic cultui opponere vel contradicebant. Glossa autem Interlinearis super illa verba Iudicum (*servierunt Baalim, & dimiserunt Dominum*) inquit: *Quod quisque super omnia diligit & colit, hoc illi Deus est; atque ideo quis non videt, maiorem fidelium partem propriorum appetituum falsa adorare numina? Ideoque dum se in cuiuslibet sceleris barathrum precipitant, paulatim fides inter illos totaliter proscibitur. Nam ut S. Isidorus ait: Christianus malus, dum secundum Evangelium non vivit, etiam ipsam fidem quam verbo colit, obortatentatione facile perdit. Idem quoque punctum doctissimus Salmem his verbis tangit: Est & alia ratio, inquit, cur neglectus bona vita sit causa hæreseos, nimirum quia Deus in peccatis peccati hominem excacat, & sibi derelinquit, ut Apostolus posteriori Epistola ad Thessalonicenses expressit, dicens: Eo quod charitatem veritatis non receperunt ut salvi fierent, ideo mittit illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio. S. Bruno Cathusianorum Patriarcha, super Epistolam S. Pauli ad Titum scribens, illa verba: cum sint incredibiles, ita exponit, id est, non habiles credere pro nimietate impietatis suæ; Cum etiam sint reprobatii ad omne opus bonum, quia nihil quod boni similitudinem habeat operantur. Plerumque enim quidam infideles faciunt talia, qua licet verè bona non sint, bona tamen esse videntur. Hi igitur per scandala sua multos alios depravant, ipsosque hæreticos & fidei inimicos in suis erroribus confirmant, & pertinaces efficiunt.*

DISCURSVS XIII.

ARGUMENTUM.

Christiani qui Deum non timent, ipsis sunt demonibus peiores, magisque quam Pagani & Iudei, reprehendi & castigari merentur.

THEMA.

Tu credis quoniam unus est Deus, & benefas, & demones credunt, & contremiscunt. Jac. 2. 19.

1 Sanctus Augustinus in libro de fide & operibus ejus de fide bonis operibus associanda diffusè discursit & præcitatum S. Jacobi textum in medium adducens, inquit: *Jacobus tam vehementer infestus est eis, qui sapiunt, fidem sine operibus valere ad salutem, ut illos etiam demonibus comparat, dicens: Tu credis quoniam unus est Deus, & benefas, & demones credunt & contremiscunt. Quid verius, brevius, vehementius dici potuit?* Nam Sanctus Matthæus cap. 8. ipsos quoque Spiritus infernales Christi divinitatem confessos fuisse refert, dicentes: *Quid nobis & tibi Iesu Fili Dei? Venisti hic antequam torquerer nos.* Circa quæ verba Glossa, demones alia quoque vice eandem confessionem fecisse observat, dicens: *Scriptum est: exibant demonia ab hominibus clamantia & dicentia, quia tu es Filius Dei, sed & legio que homines obsidebat, timens clamabat, quid mihi & tibi Fili Dei sumus?* Ex quibus præmissis hanc infert consequentiam, illos nimirum qui in Deum credentes eundem non timent, ipsis esse peiores demonibus: *Qui ergo, inquit, Deum non credunt, vel creditum non timent, demonibus tardiores & proterviores sunt.* Salvianus circa hanc Sancti Jacobi propositionem prolixè discurrens, interrogat: *Nunquid erravit ut da-*

moni Christiani fidem compararet? Non utique, sed ostendere illud volens, quod supradictum est, quæ sine operibus bonis nihil sibi per fidei supercilium deberet.

2 Sanctus Bernardus in sermone quodam in Synodo declamato, ad Ecclesiasticos conversus, se credere dicit, neminem esse hæreticum, sed omnes credere in Deum Trinum & unum, eumque passum, & sepultum, cælos ascendisse, & de cælis ad judicandum venturum esse; Mox verò eisdem interrogat, dicens: *Facit ne tamen hac fides Catholicum? hac fide utique demones essent Catholici, quia ut dicit Iacobus, credunt & contremiscunt. Verum utique Catholicum facit, non fides communis demonibus & hominibus, sed ea tantum qua communis est hominibus & Angelicis spiritibus. Quæ est illa? quæ per dilectionem operatur.* Salvianus multos impios Christianos in hoc demonibus similes esse dicit, quia licet hi creant in Christum, in sua tamen obstinatione & odio contra Deum pertinaciter perseverant. Unde ait: *Idecirco autem à demonibus Deum credi, scilicet ut sicut demones cum Deum credunt, tamen in perversitate perdurant, ita & quosdam homines quasi credulitatem demoniacam habere, qui cum se Deum credere asserant, tamen à malo opere non cessant.* Quod verò nobis impiè viventibus summam causat contusionem & ignominiam, est verbum illud Jacobi à prædicto Salviano optimè ponderatum, scilicet quod demones contremiscant. Unde ait: *subjungit autem ad pudorem & condemnationem horum peccatorum, non credere solum demones Dei nomen, sed etiam timere & contremiscere; Hoc est dicere; Quid tibi blandiris o homo quisquis, credulitate, qua sine timore atque obsequio Dei nulla est? Aliquid plus demones habent, in enim unam rem habes tantummodo, illi duas; Tu credulitatem habes, non habes timorem, illi credulitatem habent pariter & timorem.* Unde Glossa super illa verba Sancti Pauli ad Titum: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant, lequens nobis suggerit consilium: Adjungit fidei rectam vitam rectam, ut Christum confiteamini, & verbis vera docendo, & factis bene vivendo; nam si confiteamini verbis, & non factis, fides talium propriæ fides est demoniorum.*

3 Christiani quoque malè viventes ipsis sunt Pagani, infidelibus, & Hebræis deteriores, de illis namque malis Christianis celebre illud Sancti Petri habemus testimonium, quod scilicet illis post factam in baptismo fidelitatis Christo debita promissione retrò abeuntibus & recedentibus melius foret, si nullam unquam veritatis lucem & notitiam accepissent: *Melius erat illis, inquit Apostolus, non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato.* Unde Sanctus Thomas de Villanova Christianum propriam salutem negligentem his verbis interrogat: *Quid tunc dicitur es, o Christiane? Quid responsurus es, o contemptor? dices forsitan gentilis, nescivi; dices Indus, non audiui; dices Paganus, non intellexi. Tu verò, miser, quid dicitur es? Salvianus cuidam sibi propositæ quæstioni, an scilicet magis rei sint Pagani, an verò mali Christiani, quando ambo pariter sunt vitiosi, his verbis satisfacit: *Quibus respondendum est, non veritatem his obesse, sed vitia, nec legem nocere, sed mores.* Quasi diceret, dum nos Christiani magis sumus culpabiles, hoc non ex defectu legis quam profiteamur, contingit, sed ex mera malitia nostra, imò lex Domini, ut Rex David veridico Spiritus Sancti calamo scribit, *immaculata est convertens animas.**

4 Omnibus palam notus est Textus ille Apocalypiticus, in quo dicitur: *Scio operatua, quia neque frigidus es, neque calidus, utinam frigidus esses, aut calidus, sed quia tepidus es, incipiam te vomere ex ore meo.* Sed dicit aliquis: nunquid melius est aliqua ex parte calidum esse, quam penitus congelari præ frigore? Ad sentium spirituales recurramus oportet; per hominem namque tepidum fidelis designatur in bonis negligens operibus, qui Religionem quidem professus est Christianam, sed nulla præstat conformia illi opera: Per hominem autem frigidum idololatra significatur, nullamque veri Dei habens notitiam, qui Deo minus exosus est quam ille. Ideoque Salvianus in hujus Textus Glossa discursit: *Utinam frigidus esses, hoc est dicere: Utinam*

S. Ber. Ser. ad Paul. in Syn. Credere vobis, & non factis est, fides demoniorum.

Salvian.

Clas. The.

Christiani male viventes, sunt peiores pagani & infideles.

S. Pet. 1. 12.

S. Th. de Villanova. Cont. de Alcor.

Salv. l. 1. de Provid.

Ps. 118.

Apoc. 3. 16.

Utinam non sit melius tepidum esse, quam plant frigidum.

Salv. l. 4. de Provid.

qui

Pauci christiani veraciter fugiunt vitia.

Salv. l. 1. de Provid.

Interlin. in c. 2. Iudic. Quod quis maxime diligit, hoc pro Deo colit.

S. Isid. l. 2. sent. c. 2.

Salm. Diff. 4. in 1. Tim. Neglectus bonæ vitæ causat hæreseos.

S. Bruno ad Tit. 1.

S. Aug. l. de fide & oper. c. 14.

Matth. 8. 28.

Gloss. Jac. 2. ibid.

Salv. l. 4. de Provid.

aut calorem ac fidem haberes bonorum Christianorum, aut certe frigus & ignorantiam paganorum; aut enim fides te calida Deo insinuat, aut certe ad presens adhuc legis ignorantia aliquatenus excusaret, nunc autem quia Christum jam agnovisti; & negligis, quem agnovisti, projecis per teipsum: quem Discursum per allegatum istum S. Petri Textum: *Melius eras ei &c.* continuat, dicens: quod evidenter exposuit de vitioso & tepido, id est, male viventi Christiano.

5 Apostolus ad Romanos scribens, ita eos inter cetera verba alloquitur: *circumcisio quidem predest, si legem observes; si autem pravaricator legis sis, circumcisio tua praprium facta est.* Quando hæc Apostolus loquebatur, circumcisio jam tum abolita, ipseque ad novæ legis Evangelicæ prædicationem electus erat, cur igitur circumcisionis meminit? Salvianus Apostolum circumcisionis nomine Christianitatem intellexisse adverte, inquit: *Circumcisionem autem Christianitatem intelligendam, ipse evidenter docet, dicens. Nos enim sumus circumcisio qui spiritum Dei servimus, & non in carne confidimus: Per ly praprium autem certum est, gentiles intelligi.* Fideles itaque legis Christianæ transgressores idololatrias efficiunt, concludit Apostolus. Unde idem Author subjungit, inquit: *Ac per hoc videmus, quod malos Christianos Paganis comparat, nec comparat tantum, sed pene postponit.*

6 Sanctus Thomas de Villanova suum convertens sermonem ad unum impiorum, qui absque timore Dei, characteris, & sacrosanctæ professionis suæ, per quam Ecclesiæ obligatus erat, oblitus vivebat, ita eum alloquitur: *Quid dicturus es in iudicio, solo nomine & professione Christianus, vita & moribus plusquam Paganus?* Verissimum utique assertum, quia ut Salvianus loco citato, nostram quam præ barbaris obligationem habemus, examinans concludit: *Ex hoc deteriores sumus, si meliores non sumus, qui meliores esse debemus; criminosis enim culpa est, ubi honestior status, si honoratior persona peccantis, peccati quoque major invidia.* In cuius confirmationem, exemplum adducit à fure, seu latrone desumptum. Quantumvis enim furtum damnatum sit in omnibus, nihilominus si senator delinqueret in simili, longè scelus ejus abominabilius foret, ratione dignitatis. Iterum omnibus inhibita est fornicatio, nihilominus à Religioso commissæ, longè reprehensibilissima foret. *Ita & nos, inquit ille, qui Christiani Catholicici esse dicimur, si simile aliquid barbarorum impunitatibus facimus, gravius erramus: atrocius enim sub sancti nominis professione peccamus. Vbi sublimior est prærogativa, major est culpa; Et ipsa etiam errores nostros Religio, quam profitemur, accusat.*

7 Job de inimico infernali sub nomine Behemoth tractans, alias inter proprietates & descriptiones ejus, asserit, quod flumina, & in specie quidem Jordanem se absorpturum speraret. *Ecce absorbebit fluvium, & non mirabitur, & habet fiduciam, quod insinat Jordanem in os ejus.* Neglectis reliquis aquis, soli insidiatur Jordani; cur non potius (interrogaverim ego) contra barbaros, & idololatrias, quàm contra illos, qui in aquis baptismalibus loti sunt, suas exercet vires? Audite S. Gregorii responsum: *Neque enim pro magno diabolus habuit, quod infidelis tulit, sed toto nunc nisu in illorum mortem se erigit, quos contra se regeneratos tabescit.* Nemo igitur sibi fidem sine operibus sufficere posse, confidat, cum scimus quod scriptum sit, *fides sine operibus mortua est.* Nullus Behemoth morsum ex sola confessione fidei plane evasisse se existimet, quia jam quidem fluvium absorbit, sed adhuc Jordanem sinit, & toties in os illius Jordanis insinat, quoties Christianus quisque ad iniquitatem defluit.

8 Considerari quoque merentur illa ad Romanos scripta verba: *Lex iram operatur.* Ex quo enim lex Dux & Regula est omnium operum humanorum, potius dicendum videbatur, quod lex lux sit & viæ viæ. Et tamen reverà meram verba illa veritatem continent, dum verbis sequentibus explicantur, quibus Apostolus dicit: *Vbi enim non est lex, nec pravaricatio: Nam ut Salvianus inquit: Hoc dicto utique ostendit, Christianos tantum cum peccaverint, legis pravaricatores esse; Paganos autem, qui legem nesciunt, sine pravaricatione peccare, quia nullus potest esse rei pravaricator, quam nescit.*

Manji Bibl. Præd. Tom. II.

Nos ergo tantum pravaricatores sumus divine legis, qui legem legimus, & non facimus eam, ac per hoc nihil est aliud scientia nostra, quàm culpa, qui ad hoc tantummodo legem novimus, ut majori offensione peccemus, quia quod lectione & corde novimus, libidine ac despectione calcamus, & ideo rectissime Apostolicum illud ad omnes dicitur Christianum: *Qui in lege gloriaris, per pravaricationem legis Deum in honorem, nomen enim Dei per vos blasphematur inter gentes; cuius ergo criminis rei sint Christiani, ex hoc uno intelligi potest, quia nomen Dei infamant.*

9 Sanctus Bonaventura in sermone de Cathedra S. Petri, Catholicum impium culpabiliorẽ Pagano esse probare volens, sequens format argumentum: Demus casum, quod duo ad serviendum cuidam Domino sint affecti, & tamen ambo debitum illi servitium exhibere renuant; Domino vero neglectus ipsorum causam postulanti primus respondeat: *Ego te Dominum meum esse ignoro, nec te cognosco; si enim te legitimum supra me Dominum habere scirem, utique non servirem alteri.* Alter verò diceret: *Scio bene, & sentio te Dominum meum esse, sed nolo tibi servire: nunquid non valde gravius offenderet Dominum iste secundus, cum ille Dominum non contemnat, hic vero contemnat, & omnino ingratus existat?* Idem quoque Seraphicus Doctor exemplum adducit S. Machariti, qui in deserto invento mortui hominis cranio, illud cuius esset interrogavit. Quod protinus se sacerdotis idolorum cranium esse respondit. Interrogatum vero denuò, an in inferno sub se inferiores haberet, qui acerbius torquerentur, respondit: *Sunt quidem inferiores nobis Iudæi qui Dominum cognoverunt, & legem ab eo acceperunt, & adhuc inferiores ceteris malis Christiani sunt, qui redemptionis beneficium cognoverunt, & ex hoc ingrati fuerunt.*

10 Quidam valdè illuminatus Dei servus dicere solebat: ad infernum pagani, ad infernum Turcæ, ad infernum Atheistæ, ad infernum Hebræi; at verò ad profundissimum inferni barathrum mali Christiani, *scilicet lumen eorum, ita & tenebræ eorum:* ac proinde idem Seraphicus in alio quodam sermone salubriter monet, dicens: *O quantum tenentur Deum laudare, Deum amare, Deum predicare, qui ad hoc vocati sunt, ut Deum agnoscant, & Christiani fiant, & cum Saracenis & aliis multis in errore non permaneant: sed va talibus si Deum cognoscunt, sed non ut Deum honorant. Non servant Deo Christiani, plusquam Saraceni & Pagani puniendi sunt.* Ac proinde quando contra Iudæos ira accenditur, eo quod Christum benefactorem suum lapidare & occidere, moliti fuerint, ingrediamur intra nosmetipsos, nosque malis moribus nostris ipsis longè reprehensibiliores magisque reos esse consideremus. Quia de re Sanctum Ambrosium audiamus his verbis loquentem: *Videte fratres, ne per opera vel cogitationes malas lapidatis Iesum, lapidatis Salvatorem cum Iudæis incredulis, de quibus hodie dicitur: Tulerunt ergo lapides Iudæi ut jacerent in eum; forte dicitis: malum fecerunt Iudæi, qui eum lapidare voluerunt, & qui eum crucifixerunt: scitote & firmiter credite, quia hoc faciunt Christiani hodie male viventes, eo quod nunc vitis Christum persequuntur.* Unde D. Chrysostomus ait: quod si Iudæi severè examinandi & puniendi sunt, multò magis nobis timendum & tremendum erit: *Quam nos veniam speremus esse affecturos? ejusmodi excusationem prætexemus, nostri purgandi causa? qui tanta gratia cumulari, inexplicabili etiam coonestati honore? Ad hoc qui spe certa percepimus nobis promissam immortalitatem, & ecce ad parem illis devolvimur paupertatem.*

11 Sanctus Hieronymus ad impropetum illud, apud Ezechielem civitati sanctæ Jerusalem factum, videlicet: *Radix tua & generatio tua de terra Chanaan, se* reflectens, dicit: *Quod si Ierusalem, cuius tanta nobilitas erat, quæ de Abraham, Isaac, & Jacob stirpe descendens Deum habuit Patrem, audivit: Radix tua, & generatio tua de terra Chanaan, Pater tuus Amorrhæus & Mater tua Cetbea. Si illa, inquam, hoc audivit, quid de nobis fiet, qui vocati ex gentium sordibus, omnem maculam in lavacro Salvatoris amisimus? Si polluerimus indumentum & non habuerimus in convivio ve-*

Bb 3 stem

Rom. 2. 29.
Isti Christi-
iani ab
Apostolo
pene paga-
ni.
Salv. ibi.

S. Th. Vill.
nov. Conc. in
Dom. 1. Adv.
Christianorum
culpe gra-
vior est quàm
Paganorum.

Job 40. 18.

S. Greg. I. 33.
poc. c. 6.

Rom. 4. 15.
Quomodo
lex Christi-
anorum ope-
ratur iram.
Prov. 6. 2.

Salv. I. 4. de
Provid.

S. Bon. ser. 2.
in Cath.
S. Petri.

S. Bonav.
Exemplum.

S. Bon. ser. 1.
de uno Man.

S. Ambro-
serm. 44.
Præi fideles
lapidant
Iesum.

D. Chrys. 3.
enarr. in
Ila. c. 2.

Ezech. 16. 3.
& Hieron.
Propinquit ei
accusum selle
mixtum.

S. Anton. de
Pad. serm. 11.
Dom. 21. post
Pasch.

stem nuptialem? S. Antonius de Padua de Judæis scribit: *Christo sitiienti in cruce, non calicem aquæ frigida, sed acetum felle mixtum obtulerunt, qui cum gustasset, noluit bibere, qui amaritudinem, id est culpam pœna gustavit nostra, sed culpam non sibi incorporavit. Hoc idem facimus Jesu Christo falsi Christiani peiores Judæis. Idem quoque Sanctus in hoc vino mirato tria considerat: Primo fuit acerbum; Secundo vinum depuratum; Tertiò deterioratum fuit in acetum; sic falsus Christianus ante Baptismum fuit vva agrestis & acerba, quia infidelis: Omnes, inquit Apostolus Ephes. 2. nati sumus filii iræ: suscepto baptismo factus est quasi vinum odoriferum, scilicet per fidem; sed postea deterioratum est in acetum, scilicet per mortale peccatum, quod quantum in se est propinat Christo, non Deo in cruce pendenti, sed jam in cælo regnanti.*

Eph. 2.

Paganorum
vicia aliqua
liber excusa-
ri possunt

12 Verum enim verò ut Discursus noster denuò ad paganos revertatur, ad diminutionem malitiæ ipsorum considerandum est, quod si fuerunt adulteri, hoc ipsis condonandum sit, quia adorabant Jovem adulteriis deditum; si latrones fuerunt, mirum non est, si quidem Mercurio rapaci cultum latræ præstabant; & sic deinceps de omnibus aliis execrandis vitiis discurrete licet, quorum illis in variis quæ venerabantur, falsis numinibus exempla pessima præluxerant. Unde Seneca inquit: *Quid est aliud Authores vitiorum efficere Deos, quam vicia nostra incendere, & dare morbo vitiorum, exemplo divinitatis, excusatam licentiam?* At verò quam nos in comparatione ipsorum adducere excusationem poterimus, qui fidem ad eò sanctam profiteamur, quique præterquam quod talem adoremus Deum, qui ipsissima sanctitas est, innumera insuper habemus Sanctorum exempla quæ imitemur, & tamen vitam ducimus abominabilem & scandalosam? Hæ erant gentilium quærelæ, quibus teste Salviano, Evangelii sequaces lacerabant. Unde idem zelosissimus Episcopus hæc verba subjicit: *In nobis Christus patitur opprobrium, in nobis patitur lex Christiana maledictum, de nobis enim illud quod supra diximus, dicitur: Ecce quales sunt qui Christum colunt; falsum plane illud est, quod ajunt se bona dicere, quod jactant se sancta legis præcepta retinere. Si enim bona dicerent, boni essent. Sancta à Christianis fierent, si sancta Christus docuisset, estimare itaque de cultoribus suis potest ille qui colitur; Quomodo enim bonus Magister est, cujus tam malos videmus esse discipulos?*

Senec. Tib. de
brev. vit. c. 16
Christianorum
minime, &
qua de cau-
sa.

Salv. l. 4. de
Provid.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Fideles, eò quòd promissiones in baptismo factas non impleverunt, & communicato fidei lumini, nec præclaro Christiano nomini, quo insigniti fuero, operibus non corresponderunt, severissime punientur.

THEMA.

Servus qui cognovit voluntatem Domini sui, & non fecit, vapulabit multis. Luc. 12. 47.

Quo strictius
nos obliga-
vimus ad
serviendum
Deo, eo gra-
vius punie-
mur si non
faciamus.

1 **E**X quodum animæ nostræ character baptismalis imprimatur, nos ad divinum servitium exactè & inviolabiliter præstandum obligamus, Dei quoque veri lumen & notitiam recipimus, ejusque voluntati nostram attemperamus, consequens omnino est, ut si infideles & perfidi fuerimus, severissima justitiæ vindictivæ Dei supplicia nobis concilemus. Et hæc sunt quæ Christus nobis in propositi thematis verbis comminatur, dicens: *Servus qui cognovit voluntatem Domini sui, &c.* Unde verissimum est illud à Salviano Christianis sui sæculi traditum monitum, in quo ait: *Vitam nesciremus, minor esset ignorantia reatus, secundum illud: Qui nescit voluntatem Domini sui, vapulabit paucis; Qui autem scit, & non facit eam, vapulabit multis.* Quod ipsum Sanctus Paulus quoque dicere voluit, quando magnam hanc protestationem fecit, dicens: *Voluntariè enim peccantibus nobis, post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia, terribilis autem quedam expectatio judicii & ignis annulatio: unde efficax format argumentum, dicens: Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione, duobus, vel tribus testibus moritur; quanto magis putatis*

Salv. l. 4. de
Provid.

Heb. 10. 26.

deterioramere supplicia, qui Filium Dei conculeaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratia contumeliam fecerit? Pagani, Mahometani, Judæi, quos sanguis Christi in sacramenta transfusus non abluir, quemadmodum nos, neque aquæ baptismales sanctificaverunt, ipsum minus conculant, quam nos, dum malè vivimus. Non ipsi, sed nos cum Christo promissa stipulatis manibus inivimus, quando sub ipsius labaro militare cœpimus; nihil horum infideles attentarunt; nos qui in veritibus Evangelicis catechizati sumus, nullam, quemadmodum illi, inscitiam prætereundere possumus. Ecce igitur vobis causam, cur inexcusabiles futuri sumus, majoribusque suppliciis subjiciendi. *Utrique hoc ipso, inquit Salvianus, magis per nomen sacratissimum rei sumus, quia à Sancto nomine discrepamus; nam & ideo plus sub Religionis titulo DEVM ledimus, quia positi in Religione, peccamus.* Quam eandem doctrinam his verbis expressit D. Chrysostomus: *Non tam enim quasi homo simpliciter, sed ut DEI filius peccans, severius punietur, & ipsa excellentia dignitatis, majoris tibi sit causa supplicii.*

Pagani &
Judæi Christi
sanguine
non abluti,
minus pec-
cant quam
nos qui eo
abluti sumus.

Salv. l. 4. de
Provid.

D. Chrysostomus
in Math.

2 Deus noster quondam de suis fidelibus lamentaturus, ita per os Psalmistæ indignabundus loquitur: *Filii alieni mentiti sunt mihi.* Quæ verba ita S. Antonius de Padua ad nostrum explanat intentum: *Falsi Christiani filii alieni, id est, filii Diaboli, qui mentiti sunt Domino, pactum baptismi violando, duris peccatorum lapidibus, Patrem & Dominum suum Christum, à quo denominati sunt Christiani, quantum in ipsis est, quotidie lapidant, & ipsum, id est, fidem ipsius interficere conantur.* Quam eandem stipulationis & promissionis nostræ obligationem, quam in sacro lavacro contraximus Christiani; Sanctus quoque Thomas de Villanova ventilans, ait: *Professio tua altissima est, siam bene consideres, ut credo, totus contremisces. Ecce in baptismo quando professus es hanc regulam, & patrinitus quasi fidejussores tui, tuo nomine tecum astiterunt coram Deo in Ecclesia.* Deinde ad interrogationes nostrasque in baptismo responsiones, se reflectens, subnectit: *Primo interrogatus es; abrenunciasti Satane, & omnibus pompis ejus; & ore illorum respondisti, abrenuncio; non enim poteras Deo servire & demoni; deinde immersus es in aquam, Domino consopulens, ut soli illi vivas, quisnam vitam dedisti pro te mortuus mundo. Deinde tertio, unctus chrismate, & oleo sancto, & sanctificatus Domino, in tabernaculum, Domicilium, & sanctuarium sempiternum. Quarto, indutus es veste candida, & dictum est tibi: accipe vestem candidam immaculatam, quam præferas ante tribunal Christi; per quam designatur innocentia baptismalis. Quinto, data est tibi lucerna ardens, que designat fidem charitate formatam, quam pollicitus es incensam conservare usque ad mortem. Ecce tuam professionem. Quibus dictis, per hanc considerabilem propositionem Discursum concludit; *Anservaveris eam, tu videris.* Promissionem autem fallere, fidemque Deo datam derisui habere, sæpè homini vitæ impendio luendum est: quid enim putas Deus facturum est? *Deus non irridetur; longas enim manus habet, quas nemo evadere poterit.* Divum quoque Chrysostomum audiamus, hac de re loquentem; *Quibus te indicis, inquit, ego Christianum potero agnoscere? an quia sacrati aquas fontis ingressus es? At hoc ipsum quod tibi datum fuerat ad salutem, fit tibi gravioris causa supplicii, honoris siquidem magnitudo, his qui non digno vivunt honore, cumulus incipit esse poenarum.* Est quoque terribilis illa Sancti Cyrilli Alexandrini sententia, quæ serio ponderata, quemlibet consternare potest impium Christianum; dicit enim: *si quis post justificationem recidat in peccata, fidem in se ipso quasi occidit.**

Pl. 137. 46.
S. Anton. de
Pad. Dom. 21.
Post. Mali Chris-
tiani, sunt
filii alieni,
dum violant
pactum
baptismale.

S. Th. 2. Villanovæ
Conc. in Dom. 1.
Adv.

Expendunt
interrogatio-
nes bapti-
smales.

D. Chrysostomus
in Mat.

S. Cyrill. Alex.
in c. 4.
Matth. 23.

Qui fidem
sceleribus
inquinant,
ipam suam
modo ab-
negant.

S. Anselm.
Tit. c. 1.

omnia opera & sermones, atque cogitationes, Christus vel negatus negat, vel confessus confitetur. Enimvero proverbium est omnibus notum, quod *habitus non faciat Monachum*; ita quoque ut quis sit Christianus tanto dignus nomine, non sufficit, quod legis Christi Professor existat, nisi etiam conformiter eidem legi operetur, unde Salvianus ait: *Nihil usque nobis prodest, si lex est bona, si vita nostra & conversatio non est bona, lex enim bona est muneris Christi, vita autem non bona, criminis nostri; imo hoc magis culpabiles sumus, si legem bonam colimus, & mali cultores sumus.* Idem quoque Salvianus probare nititur, quod in fidelibus sui temporis eadem regnabant vitia quae in Barbaris, demum vero subiungit: *Hoc interest, quod si eadem agant Barbari, quae & nos agimus, nos tamen maiori offensione peccamus; cuius sequentem convincentem reddit rationem. Nam Barbari legem & Deum nesciunt, nihil contemptum agunt celestium praeceptorum, praecepta DOMINI nescientes, quia non faciunt aliquid contra legem, legis ignari. Nos vero ergo hic peculiariter reatus est, qui legem divinam legimus, & legalia semper scripta violamus, qui dum nosse nos dicimus, & iussa ipsius ac praecepta calcamus, ac per hoc eum spernimus, quem colimus a nobis credimus, atque iudicamus: id ipsum quod cultus Dei videtur, injuria est.* S. Augustinus in libro de vita Christiana sequens post se scriptum reliquit documentum: *Non in hoc nobis nomen tantum, quo Christiani dicimur, blandiamur, sed propter hoc etiam nos iudicandos credamus, si nomen nobis frustra vendicemus alienum.*

4 Deus olim Abraham, in primum credentium Patrem & Patriarcham electo, nomen mutasse in libro Genesis legitur; *Non vocabitur, inquit Deus, ultra nomen tuum Abram, sed appellaberis Abraham, quia patrem multarum gentium constitui te.* Circa quod Oleaster sequens movet dubium, videlicet: *Cur Deus eis, quos ad munus aliquod eligit, nomina mutare solitus est?* huius enim exemplum non solum in Abraham, sed & in Sara conjugis eius, nec non in Jacob & S. Petro habemus: cui dubio hanc subnectit responsum: *Hoc facere videtur, ut quotiescunque nominis sui memores fuerint, toties in gratiarum actionem prorumpant, & meminerint mores in melius de cetero mutare.* Sic quoque, quando nos profitemur, & nominamus nos Christianos, sciendum nobis est, quod huic nomini per dignos mores correspondere obligemur; ac proinde necessarii ob oculos ponere debemus illam S. Cypriani gloriosissimi Catholicæ fidei defensoris sententiam, dicentis: *Fidelem non oportere ob alia delicta, nisi ob nomen solum puniri.*

5 Sanctus Bernardus varias nobis præscribit fidei distinctiones, easque sigillatim declarat, dicens: *Dicitur fides mortua, fides ficta, fides perversa, fides recta. Omnes enim homines in eo quod Christiani vocantur, Christo adhaerere dicuntur. In eo quod Christiani sunt, fidem Christi habere dicuntur, sed quorundam mortua, quorundam ficta, quorundam perversa, quorundam Catholica. In prima, superbi & luxuriosi, pecunie cupidi, fures, latrones, & alii huiusmodi. In secunda, sunt non obediens Patribus spiritualibus, ingrati de donis celestibus, qui sunt sine affectione fraterna, sine pace charitatis, fratrum criminatores, ira incontinentes, voluptatum amatores magis quam DEI, habentes speciem pietatis, virtutem ejus abnegantes. In tertia, sunt heretici contra DEUM elati, de suis erroribus superbi, in DEUM blasphemii, per omnia alii deteriores & sceleriores: omnes isti conculcant Dominum Iesum Christum. Demum vero fideles, qui nomen Christianorum, & quidem Christianorum Catholicorum verè merentur, manifestando, his verbis concludit: *In fide Catholica sunt mites, patientes, mansueti, humiles, virgines, casti, continent, dilectores DEI & proximi, & ad omne opus bonum parati.**

6 Sanctus Thomas de Villanova impium Christianum monet, ut cum in operibus suis sit mundanus, ne dicam paganus, non gloriatur de nomine, & professione sequacis Christi: quod si verò Christianus dici & esse velit, operetur ea quæ Christiani sunt hominis; imitetur Christum, ejusque documentis vitam suam conformet. Nam si Christum non sequeris, inquit, quæ ratione Christianus nuncuparis? Idem quoque Sanctus Archiepiscopus Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

sul Athenis multas Philosophorum sectas fuisse considerat, quorum alii Platonici, alii Pythagorici, alii Epicurei, alii Stoici dicebantur, quorum singuli studiosè Magistri sui sectabantur dictamina, ac proinde subiungit: *quid igitur dicendum de te qui Professioni Catholicæ nequaquam conformiter vivis? Cur Christi doctrinam amplecteris, & vitam in contrarium agis? nomine Christianus, vita mundanus? O nimiam cecitatem! o maximam mundanorum stoliditatem! Christo applaudunt vocabulo, & opere contradicunt, quasi non ipse cum venerit, veros à falsis noverit discipulos separare.*

7 Vapulabit multis. Doctor Seraphicus rationem reddens, cur irremissibile sit demonis peccatum, inter alias hanc assignat: *Quanto nobilior est cognitio, tanto peior est error, servus enim sciens voluntatem Domini sui & non faciens, vapulabit multis.* Adversus Heli summum sacerdotem terribilem hanc comminationem à Deo fulminatam fuisse legimus: *Idcirco iuravi Domini Heli, quod non expietur iniquitas Domus ejus victimis & muneribus usque in aeternum; finis quoque vite ejus miserabilis fuit, quia retrorsum cadens, morte repentina fuit extinctus: Cecidit de sella retrorsum, & fractus cervicibus mortuus est.* Ubi Origenes casum hunc in loco sacro accidisse, ac proinde mortalem & irreparabilem fuisse observat; simulque ad propositum nostrum subjungit, dicens: *Talis est ergo iste locus, ubi est Heli, pro peccato enim retrorsum cadens expiravit, & nunc si quis retrorsum corruerit à fide & veritate, necesse est ut cadat, & continuo moriatur.* Vix ergo illi, qui in loco sacro cadit, id est, in Ecclesia fidem nostram profecto sceleratè vivit.

8 Apud Jeremiam Deum adversus Jerosolymam graviter iratum, dixisse legimus: *In furore & indignatione mea facta est mihi civitas hec, cujus in verbis præcedentibus assignarat rationem, dicendo: Erant filii Israel & filii Iuda jugiter facientes malum in oculis meis; ubi Septuaginta legunt: Erant filii Israel & filii Iuda soli facientes malum.* In originali Hebræo pariter quoddam verbum est idem significans, quod tantum. Unde D. Hieronymus circa hunc textum querit, cur Judæi soli Deum offendisse dicantur, cum tamen aliz quoque nationes circumvicinæ Deo contumeliam intulerint, maxime per idololatriam; certum enim est, quod gentiles certatim falsis numinibus latræ cultum in Dei veri contumeliam exhibebant. Respondet verò Sanctus Doctor, magnam esse differentiam inter eum, qui ex malitia & deliberata voluntate Deum offendit, & alium qui id ipsum ex ignorantia facit; qui habet notitiam Dei, & recedit ab eo, solus peccat in oculis Domini, qui vero increduli permanserunt, quasi illo non vidente & negligente delinquant. Id quod Deus notanter exprimit, dum injurias illas, in oculis suis, id est, coram facie sua protervè illatas esse dicit. Prædictorum verborum sensum melius quidam Origenis Homilia deducere possumus, vetustus enim in Scriptor ait: *Qui plenior scientiam Dei acquirunt, isti etiam si malum faciunt, coram Deo faciunt, & in conspectu ejus faciunt, sicut ille qui dixit: Tibi solo peccavi, & malum coram te feci.*

9 Salvianus à Propheta Illegio commissum scandalum ex eo capite multum exaggerat, quia nimirum vir erat adeo illuminatus, & lucerna non sub modio, sed super candelabrum Israel posita; & ideo, licet Deus culpam ei remitteret, dicente Nathan Propheta: *Domine quoque transulis peccatum tuum, illum tamen severissimis poenis castigatum voluit; unde idem Salvianus hanc deducit consequentiam: Ex quo intelligi potest, quod nullum penitus majoris piaculi crimen est, quam blasphemandi causam gentibus dare. Quicunque enim sine blasphemia aliorum graviter erraverit, sibi tantum affert damnationem: Qui autem alios blasphemare fecerit, multos secum præcipitat in mortem, & necesse erit, ut sit pro tantis reus, quantos secum traxerit in reatum.* Hoc autem idem Salvianus mali Christiani solum proprium esse censet, qui malis moribus suis in causa sunt, cur infideles religionem nostram aspernentur & contemnant, non reflectentes ad errorem illum, quo multi se obnoxios faciunt, dum fidem à moribus discernere nesciunt: *Qui blasphemare alios peccans fecerit, necesse est, peccatum huius supra criminis*

Salv. l. 4. de Provid.
N. hil prodest lex boni, si vita sit mala.

Salv.

S. August. de vit. Christi. cap. 6.

Cur Deus quibusdam fidelibus mutaverit nomen.

Oleaster. ib.

S. Cypri. l. 3. ad Quir. n. 37.

S. Ber. ser. in Corona Dom. Fidei varietas adducitur.

S. Thom. à Villanova Conc. 2. in Nat. Dom. Qui Christi non sequitur, Christianus nominandus non est.

S. Bon. l. 7. l. 1. Comp. Th. vet. c. 24.

Reg. 1. 14. Peccatum Heli fuit irreversibile, & quare.

Orig. h. unica in lib. Reg.

Jer. 25. 11. Mali Christiani soli dicuntur peccare in oculis Dei.

Septuag.

S. Hier. ib.

Orig. h. unica in lib. Exod.

Salv. l. 4. de Provid.

Salvian. Gravius peccant fideles, qui malis moribus errant in fide.

nis humani esse mensuram, quia per convitia plurimorum inestimabilem Deo facis injuriam. Hoc autem malum peculiariter tantum Christianorum est, quia per eos tantummodo blasphematur Deus, qui bona discunt, & mala faciunt.

10 Verum enim verò non abs re erit, si quod Apostolus ad Roman. scribens, deestatur, audiamus, quid quid enim ibi dicit, Christianismo, si depravatus sit, adaptari poterit; dicit enim: *qui abominatis idola, sacrilegium facis; qui in lege gloriaris, per pravicationem legis Deum inhonoras, nomen enim Dei per vos blasphematur intergentes.* Quae verba quoad sensum literalem, Lyranus sequentibus verbis exponit: *Per hoc quod Iudaei coram gentibus dicebant, se esse populum peculiarem Dei, per legem sibi divinitur aditum, & transgrediebantur eam male viventes, ex hoc dabant occasionem gentibus blasphemandi Deum, qui sibi elegerat talem populum, & sic peccatum eorum aggravabatur.* Idem quoque est populi Christiani reatus, si malè vivat, quod scilicet non solum propriorum peccatorum rei sint, verum etiam malorum exemplorum & scandalorum, quae inimici Dei & Ecclesiae ex eorum peccatis recipiunt.

11 Salvator noster quibusdam civitatibus in quibus varia patrarat miracula, ex quibus nullum incolae fructum faciebant, graviter comminatus fuit; dicit enim S. Marth. *Tunc cepit exprobrare civitatibus, in quibus facta sunt plurima virtutes ejus, quia non exissent poenitentiam: Vati Bethsaida, vati Bethsaida, quia si in Tyro & Sydone facta fuissent virtutes, quae facta sunt in vobis, olim in cilicio & cinere poenitentiam exissent.* Acute enim notat Jansenius, Christum de hisce civitatibus non ideo fuisse lamentatum, quod eum non recepissent, aut verò, quod ejus praedicationi fuissent incredulae, sed quia non fecissent in cinere & cilicio poenitentiam: quid igitur dicturus fuisset, si receptam fidem scandalis suis concitassent? Nota, inquit Jansenius, *Dominum culpasse has civitates, non in eo quod non crediderint, sed quod non egerint poenitentiam, multi enim, ut est verisimile, in illis civitatibus crediderunt Jesum esse Messiam, quia tamen non studuerunt vitam suam in melius commutare, fidem nihil profuturam dicit.* Quid igitur dicturi essemus, si fides non solum ei, qui illam profiteretur, ad nihilum utilis esset, verum etiam scopulum & offidiculum, id est, scandalum praebere infidelibus? *Magis damnabilis est malitia, inquit Salvianus, quam titulus bonitatis accusas, & reatus impij est pius nomen.* Quando igitur verba illa de populo Judaico per Psalmistam dicta, scilicet: *Non fecit taliter omni nationi, in populo Christiano adimplentur, tanto magis ipsis convenit meditari verba illa, quibus Sanctus Gregorius ad confusionem nostram immentia nobis in memoriam reducit beneficia, quae nos Christiani recipimus, & quorum alii maxima infelicitate sua expertes manserunt.* Quid ergo, inquit S. Doctor, *nos a bono opere cessantes in excusatione nostra distulimus, qui penè a matris utero ad fidem venimus, qui verba vita ab ipsis incunabulis audivimus, qui ab uberibus S. Ecclesiae potum supernae praedicationis sucimus, cum talis carnis?*

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Mysteria fidei integrè & indubitanter credenda sunt, non verò, nisi sobriè duntaxat, perscrutanda & discutienda.

THEMA.

Credere oportet accedentem ad Deum. Hebr. 11.6.

1 NOSTRUM captivemus oportet intellectum in fidei obsequium, ut indubitatum omnibus nobis ab Ecclesia Cathol. Rom. propositis, assensum praebeamus, absque curiosa occultorum atque imperscrutabilium infinitarumque imperceptibilis, & ab humana ratiocinatione incomprehensibilis Majestatis mysteriorum investigatione; nam ut Sapiens ait: *qui scrutator est Majestatis, opprimetur a gloria.* Et Eccles. *Altiora te no quaesoris, & fortiora te no scrutatus fueris.*

2 Sanctus Bonaventura prima Psalmi illius verba: *(credidi, propter quod locutus sum)* examinans, sequens inde deducit documentum: *Nota quod fides debet esse fidelis, integra, firma & voluntaria, quam nisi quisque*

integrè, fideliter, firmiterque crediderit, integram inviolatamque servaverit, absque dubio peribit. Debet itaque esse integra, ita ut omnes abique ulius exceptione credantur articuli; debet esse inviolata, omnes declinando errores & haereseis. Quam obligationem in illis Cantici Cantorum verbis expressam arbitror, ubi sponsa, per quam Ecclesia designatur, dilectum suum ab iis amari alferit, qui rectè vivunt: *recti diligunt te.* Quae verba S. Bernardus, genuinus sacrorum Canticorum interpret, ita ad nostrum explanat intentum, inquit: *Rectum revera te dixerit, si rectè in omnibus sentias, & factis non dissentias.*

3 Evidens divinae operationis, quam Deus invisibiliter in mentibus humanis exercet, argumentum est, & indicium, quod posita divinorum mysteriorum incomprehensibilitate, noster nihilominus exilis intellectus, ubi eam sibi propositam vult, indubitatum ei fidem praestet; unde idemmet Sanctus Bernardus, in Omnipotentia & Sapientia divina, tria potissimum advertit eminere mirabilia; scilicet aeterni Verbi cum natura humana unionem, Virginis intactae partum, nostrique intellectus fidem, quam incomprehensibilibus mysticiis praestamus, quae, ut S. Thomas de Villanova benè docet, maximam in se continent difficultatem, nostrisque penitus insuperabilem viribus. Ait enim: *Ad hoc arduum & difficile est hoc praeceptum, ut, nisi hominem interius Deus adjuvet, impleri humanis viribus omnino non possit, & ideo quisque fidem Catholicam tenet ac credit, Deo non sibi imputet, quod Christianus est.* Porro Sanctus Bonavent. accommodam proposito nostro in ordine ad fidem adducit similitudinem, à speculo desumptam; quemadmodum enim speculum parvum altorum montium ampliarumque coelestium Sphaerarum imaginem sibi imprimi sinit: ita divinae gratiae virtus angustae hominis menti indubitatum omnipotentiae, Sapientiae, & Majestatis infinitae Dei imprimit fidem; quem conceptum his ipsemet Seraphicus Doctor exprimit verbis: *Fides comparatur speculo mundo, quia sicut turris magna in modico speculo cernitur, sic majestas & magnitudo divina in speculo fidei representatur.*

4 Sanctus Augustinus de eadem infallibili atque indubitata fide agens, ita in quadam Epistolarum suarum de eadem scribit: *habet fides oculos suos, quibus quodammodo videt, verum esse, quod nondum videt: & quibus certissime videt, nondum se videre quod credit.* Cui non incongruè ille Exodi subserviet textus, in quo dicitur: *Cunctus autem populus videbat voces, & lampades, & sonitum buccinae montemque fumantem.* Lampadum splendorem, fumumque ab Israelitis visum fuisse facile intelligo; at qualiter quis conceperit, sibi que persuadere poterit, quod voces tubarumque sonum intuiti fuerint? Ecce vobis enodatum mysterium. Deus tunc temporis divinam suam legem Moyse praescribebat, populo consignandam; haec igitur voces & religionis dogmata, cordibus Israelitarum ita firmiter stabiliterque imprimebantur, quasi hujusmodi oculis propriis intuiti fuissent.

5 Quando Parisiis quondam celebre illud hostiae sacrae, in pulcherrimum infantulum transmutatae, conrigit miraculum, plurima accurrit quae prodigium praesens videret, hominum multitudo; quando & S. Ludovicus, qui dicto loco ubi miraculum contigerat, vicinus degebat, circumstantes urserunt aulici, ut & ipse ad prodigium contemplantum se conferret; quibus ille incunctanter respondit: *Vadat, qui non credit; ego sane quotidie talem intueor Christum oculo fidei:* responsum utique Rege christianissimo dignum. Quae pariter in parte admodum meritoria & admirabilis excelluit Apostolorum fides, qui licet cum Magistro extrinsecus quasi cum aliis simili homine conversarentur, sub hac tamen fragili carne divinitatem absconditam esse credebant, unde unus illorum omnium nomine ait: *Tues Filius Dei vivi;* eundemque cum Patre & Spiritu Sancto in unitate essentiae & Trinitate personarum, in caelis regnare non dubitabant.

6 Hugo Cardinalis super cap. 16. S. Joannis ita scribit: *Non ex hoc laudata est fides eorum, quia credebant, quod videbant, id est, filium hominis, sed quia credebant, quod non videbant, id est, Filium Dei.* S. Apostolus ad Galatas inquit: *Ante quorum oculos IESVS Christus*

Caen. l. 1.
S. Hier. ser. 19.
in Cant.

Fides nostra
est mera
operatio
Dei.

S. Bern.

S. Th. de vil.
lanov. Contr.
de Trin.

S. Bon. in
Dista. sol.
tit. 1. c. 1.
Comparatur
speculo.

S. Aug. ep. 222.
Fides habet
oculos suos
quibus videt
quod non
videt.

Exod. 16.
Praclarum
exemplum
fidei S. Ludovici
Regis
de S. Eucharistia.

Mat. 26.

Hug. Card. in
c. 16. Joann.

Gal. 1.1.

Deductio
eiusdem
argumenti.
Rom. 1. 24.

Lyran. ib.

Mat. 11. 20.
Cur Christus
gravissima
comminatus
fuerit quibusdam
civitatibus.

Jansen.

Salv. l. 1. de
Prov. 1.
26. 147. 19.

S. Greg. h. 19.

Mysteria
fidei indubi-
tante creden-
da, &
non curiose
perscrutanda
sunt.

Prov. 1. 27.
Eccles. 1. 21.

S. Bonav. in
Pl. 1. 1.
Fides debet
esse integra
& voluntaria.

pra-

D. Chr. lib.
Glossa oculi
huius fidei vi-
debant Christi-
stium crucifi-
xum.

S. Bon. l. 1. de
plur.
Maur. l. 8.

Fides non
rationi, sed
divine reve-
lationi in-
nititur.
S. Greg.
Eul. Emil. l. 1.
de Symb.

S. Bon. l. 1.
Comp. Th.
vet. c. 19.
S. Greg.

Plat.

Apo. Simili
declatur
fund. in omni
fide non
esse curiose
peritiam-
dem.

S. Amb. l. 1. de
fide c. 5.

S. Bas. c. 31.
Mox.

D. Chr. l. 1.
de incorp.
Dei. c. 1. 1.
Quia Zacha-
rias verbo
Angei lim-
piscit non
credidit, sed
curio-
sus fuit,
mutatus
est.

prescriptus est, in vobis crucifixus. At verò dicat aliquis, inquit D. Chrysostomus, nunquid Christus Ierosoly-
mis in monte Calvario, multis centenariis miliaribus ab
hoc populo distante, crucifixus fuit? quomodo igitur
dicit: *In vobis*? Respondet autem ad propositum no-
strum, Apostolum ita locutum fuisse: Ut fidei vim osten-
deret, quæ possit & procul dissita cernere; nec dixit cru-
cifixus, sed prescriptus est crucifixus, indicans quod oculis
fidei quidem exactius perspicerent, quam nonnulli qui præ-
sentes adfuerant, eaque quæ gerebantur, conspexerant; co-
ram enim qui spectabant complures, nullum inde fructum
retulerant; hi vero qui oculis ipsis non viderant, tamen
per fidem evidentius viderant. Sanctus Bonaventura
rationem assignat, cur hæretici in cæcitate sua perti-
naciter remaneant, inquit: *hec est ratio, quare hæ-
retici sunt totaliter cæci, nec à Deo merentur illuminari,
quia nihil stabiliter credunt, nunquam in aliqua fide quies-
cunt.*

7 Ad hæc stabilis, & immobilis fundamenti loco sta-
tuendum est, quod scilicet fides non rationi humanæ,
sed Divinæ revelationi innitatur, & ideo D. Gregorius
inquit: *Fides non habetur meritis, cum humana ratio
præbet experimentum.* Et Eusebius Emisenus in Ho-
milis prima de symbolo, inquit: *Sic pro luce rationis
magnipotens Conditor; non auferis, si non subiacet
sensui tuo ordinationum celestium magnitudo. Excedit
Divini opificii dignitas, humane mentis angustias. Nec
tamen, ut suo loco videbimus, fides rationi opponitur,
sed ut S. Bonaventura ait: Magis innititur authoritati
quàm rationi; qui idem post citatam Sancti Gregorii
statim adductam sententiam: Fides non habet meritum,
&c. eandem hoc modo explicat: Intelligit, sufficiens.
Unde Psalmista omnia opera, omnia altissima Divinæ
Sapientię, & Omnipotentię mysteria, solo fidei pon-
dere rutinanda esse monet, inquit: *Quia rectum
est verbum Domini, & omnia opera eius in fide.* Circa
quæ verba D. Chrysostomus ait: *Facis injuriam, si re-
quiris magnum Dominicæ Majestatis sacramentum, fide
percipis, quia ne minima quidem opera Dei assequi poteris
sine fide, dicente Scriptura: Omnia opera eius in fide, sed
in hoc totum vis in ratione consistere, ubi totum consistit ex
fide.**

8 Neminem reperies, qui palatium inhabitare vo-
lens, interroget, an fundamentum illius profundum,
satis largum, & benè fabricatum sit; benè tamen ex-
plorabit conclavia, aulas, anticameras, atria, specu-
las, & quidquid necessitati, & commoditati deservire
potest. Quidnam verò me per hanc similitudinem infi-
nuare velle existimatis? nimirum in primo discursu, fi-
dem totius ædificii spiritualis fundamentum esse osten-
dimus, ac proinde sicut illud benè fundatum esse suppo-
nitur, & consequenter illud minimè exploratur, aut
mensutatur, nec qualiter positum sit requiritur: eodem
modo accedentem ad Deum oportet credere, & spiritua-
liter volumus ædificare, nam *Dei ædificatio estis*, inquit
Apostolus, & quidquid Ecclesia nobis revelavit, hoc to-
tum velut indubitatum, & infallibile tenere, & sup-
ponere oportet, absque ulla veritatum ulteriori indagi-
ne, ut potè quæ difficilimè omnem superant humanum
discursum. Unde Sanctus Ambrosius lib. 1. de fide mo-
net: *Aufer hic argumenta, ubi fides queritur, in ipsis
Gymnasiis jam Dialectica taceat. Non quero quid lo-
quantur Philosophi, requiro quid faciant; soli in suis Gym-
nasiis remanserunt. Vide quam fides argumentis præpon-
deret.* Atque ideo in petra fidei stabiles, & constantes
stare debemus, adversus omnes quantumvis impetuo-
sissimas ventorum procellas. Sanctus Basilus qua-
rit: *Quid proprium fidei? certissima animi expletio de
Divinorum verborum veritate, quæ nulla, neque à na-
turali necessitate indulta, ratione, neque ad vere pieta-
tis simulationem conformata, ullo modo possit labefa-
ctari.*

9 Divus Chrysostomus id quod S. Zachariæ evenit,
considerat, quando Angelo partum Elisabethæ con-
jugis suæ eidem revelante, perplexus hæsit; dixit enim:
*Vnde hoc sciam? consensui, percipui, uxor sterilis, etas
inepta, natura incommoda, quæ ratio huius pollicitationis
sit non equidem video: & licet sanctus vir ille ratio-
nabile habuisset de revelatione Angeli dubitandi moti-
vum, attamen ex pœna eidem infligta clarè satis vi-*

detur, Deum velle, ut revelationi ejus nostrum subji-
ciamus intellectum, omnemque discursum humanum.
Undè Divus Chrysostomus sanctum hunc Pontificem
his verbis affatur: *Nescis fortia esse opera sermonum il-
lius? jam enim verbum calum instituit, Angelos crea-
vit, orbem terrarum condidit, creaturam omnem pro-
duxit, & tamen in de filii procreatione, & unius ani-
mule inspiratione dubitas? Quando igitur serpens ille
astutus nos circa fidem per dubia quædam aggreditur,
necessum est, ut illis nos verbis armemus, quæ San-
ctus Gabriel, mysterium illud fidei nostræ inpercepti-
bilissimum incarnationis Verbi, in vero virginali con-
summatum, possibile esse, monstrare volens, protulit,
dicens: *Non erit impossibile apud Deum omne Verbum.*
Unde Eusebius Emisenus in homilia prima de symbolo,
inquit: *Sic ergo crede in universitatis potentissimum
creatorem, ut tibi non astimes inquirendum, quomodo se-
cerit calum, & terram, scire non potes, quomodo con-
junxerit corpus, & animam tuam.* Divus Chrysosto-
mus de eodem S. Zacharia in pœnam indagatæ revela-
tionis muto effecto, loquens, argumentum quoddam
format à majori ad minus his verbis: *Si ille cum mi-
nus crediderat humano, mortaliq; puerperio, punitur,
inqui Divinam, ac ineffabilem, & supernam illam Vni-
geniti generationem pensitas variè, & rimaris, quo pa-
lla effugere valeas, quin supplicio plectaris gravissimo?*
Quod argumentum acriter contra illos exaggerat, qui
celestium arcanorum, & Sacramentorum altitudinem,
& profunditatem brevi intellectu suo investigare præ-
sumunt: *Intellige, inquit, homo infelix, & miser, quid-
nam sis, & quid queras atque explores. Homo cum sis,
DEVM scrutaris, & nosse omnibus viribus contem-
dis?**

10 Terribilis est illa Exodi 19. adversus populum
Israeliticum fulminata comminatio: *Cavete ne ascen-
datis in montem, nec tangatis fines illius, qui tetigerit
montem, morte morietur.* At verò inquit, cur Deus
tam rigoroso præcepto, videlicet sub pœna mortis, po-
pulo Sinai montem, antea ab unoquoque indifferen-
ter sæpius calcatum, ascendere prohibuit? Pro resolu-
tione tempus distinguere oportet; Tunc enim Deus
salvificæ religionis dogmata revelabat, quæ populo
suo volebat præscribere, atque ideo illum prohibebat
propius accedere, id est, in sensu spirituali, easdem
humanis rationibus, & argumentis examinare veta-
bat. Unde Lippoman. ait: *Significatur, nos in Divinis vo-
luntatibus non debere esse curiosos, ne sacrosancta Consilia re-
mere attingamus.* Quid sibi speciale, inquit Emisenus,
quid proprium reservaret incomprehensibilis illa Maja-
stas, si semper comprehendere posset sapientia hominum,
altitudines celestium secretorum? *Quid haberent super-
na pretiosa, si nostræ familiariter scientia subiacerent?*
Secretorum igitur Altissimi penetralia ingredi velle,
temeritas est præsumptuosissima; per quam homo me-
retur, ut in sua ignorantia remaneat, atque insuper
gravissimis suppliciis subiacet. Firmiter itaque teneamus
illam S. Aug. sententiam, dicentis: *Deus credi se
voluit, non examinari. Periculosa disputatio de Trinita-
te, lutum, & vas fabuli de creatore disputat, quod nec An-
geli in celo scire possunt. Quid enim agunt? quis est iste Rex
glorie? Et apud Isaiam: quis est iste, qui ascendit de Idum?
Vis scire naturam Dei hoc scito, quod nescias, sed si scias
hoc ipsum, quod nescias, plus ceteris scies; gentilis homo
videt lapidem, & Deum putat; Philosophi vident calum,
& Deum putant: In eo quod se scire dicunt, nesciunt. In
die judicii non damnor, quia dico: nescivi naturam crea-
toris mei.*

11 Impossibile est, ut exilis intellectus nostri visio
in reverberantem Solis illius, qui cum tribus luminibus
in una resplendet luce, Sphæram defigatur; ideoque
Fulbertus Carnotensis ait: *Incomprehensibilem enim
Divini consilii altitudinem sapientia humana puro cog-
nitionis intuitu comprehendere non potest.* Si talpa in
lucem obrutum defigere, pupillæque aquillinas imitari
præsumeret, nunquid summam hujusmodi, & arrogan-
tem diceremus esse temeritatem? Eadem omnino ho-
muncionum, nostra, inquam, est conditio, quæ propter
Apostolus Romanos, ne mysteria fidei recenter eis an-
nunciata, capacitatemque eorundem longè transcen-
dentiā, indagare attentarent, sollicitè præmonet, ita
sui-

D. Chr.

In mysterio
fidei crean-
dum est Deo
nihil impo-
ssibile esse.

Eul. Emil. lib.

D. Chr. lib.

Exod. 19. 12.
Servata ali-
quidam ser-
vari velle ap-
monitum est.

Lippom.

Eul. lib.

S. Aug. c. 10. de
Trin.

Impossibile
est intellectu
humano
capere, quod
sunt divina.
Fulb. Carn.
Ep. 1. ad
Adonatum
T. 3. Bibl.
vet. Paris.

Rom. 11. 20.

Singulos alloquens: *Tu autem fide sta, noli altum sapere, sed time.* Primò namque in Divinarum revelationum fide (*fide sta*) stabiliamur, oportet; hacque facta anchora, nullum fragilis intellectus nostri navis, seu cymba discrimen incurrat.

Rom. 11. 2. Arcana divina non sunt a nobis discutienda. S. Anselm.

11 Idem Apostolus alio in loco ad Romanos ita scribit: *dico per gratiam, quæ data est mihi omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem.* Quæ verba Sanctus Anselmus ad intentum nostrum sequenti illustrat discursu, dicens: *dico vobis, id est, precipio, ne inscrutabilia ejus arcana discutere præsumatis; dico enim per gratiam, quæ data est mihi, id est, per Apostolatam gratis mihi datum, omnibus qui sunt inter vos, non plus sapere, id est, non plus investigare de mysteriis, quam oportet sapere.* Non tamen propterea omnis inhibita est hujusmodi inquisitio, sed limitata duntaxat, & in finem convenientem licitumque indulta; id quod idem Sanctus Anselmus his verbis docet: *non plus sapere, id est, non plus inquirere de occultis Dei, quam oportet; id est, quam ad fidem, & religiosos mores pertinet; sed sapere ad sobrietatem, ut mens eorum non inebrietur, ut sensum perdat nimietate sapientia, dum in his, quæ supra vires humane rationis sunt, se immerferit; sed moderato intelligentie poculo sobria sit.*

S. Anselm.

Prov. 3. 17.

12 Sapiens eandem confirmatur doctrinam, mellis nimium sumpti adducit similitudinem, inquiens: *Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum; sic qui scrutator est Majestatis etc.* Quæ verba à Sancto Gregorio ita ad nostrum invenio explicata intentum: *Dulcedo mellis si plus quam necesse est, sumitur, unde deletur os, inde visa comedentis nocatur; dulcis etiam est inquisitio Majestatis Dei, sed qui plus illam scrutari appetit, quam humana cognitio permittit, ipsa hunc ejus gloria opprimis, quia velut immoderate mel sumptum, perscrutantis sensum, dum non capitur, rumpit.* Debitam itaque hoc in exercitio, & contemplatione à nobis observandam mensuram à Sancto Basilio discamus, dicente: *Quæ concernunt, diligenter discat, & sapiat, nihil amplius per curiositatem investigans, quasi diceret: In tantum secreta fidei nostræ mysteria investigare licitum esse, in quantum ex iis fructum in ordine ad bonos mores haurire possumus, non ut nostrum sauiemus intellectum.* Atque hanc ob causam homines minus scientifici, & studiosi, sed præ reliquis devoti, & spirituales, ad Divinorum mysteriorum intelligentiam vel maxime sunt dispositi; siquidem cognovit hoc possessorem suum. Simples magis quam ingenia alta, & perspicacia, suum valent, & solent submittere iudicium.

S. Greg. 1. 14. Mor. c. 19. Hoc ipsum probatur & similitudo mellis.

Mat. 13.

De hac eadem materia videat Lector in Promptuario nostro sacro; ubi in Dominica SS. Trinitatis, octo hac de materia adduxi discursus, quos inter præ reliquis ad intentum præfens deserviet octavus.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Fidei veritas ex testimonio Divino, ex Prophetarum oraculis, ex Conciliorum, totque innumera bilium Doctorum sacrorum, cum sacra Scriptura consonantia, clarè deducitur.

THEMA.

Non doctas fabulas secuti nos fecimus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutem, sed speculatores facti illius magnitudinis; 2. Pet. 1. v. 16.

1 **E**Ximia est, & inter alias specialissima Religio nis Christianæ prærogativa, unde infallibilis, & inexpugnabilis ejus veritas plurimum stabilitur, quod scilicet non super fabulas, & excogitata Poetarum figmenta, sed super veridicum, & indubitatum Spiritus veritatis testimonium, per omnia secula in Scripturis sacris, Prophetarum oraculis, & Apostolorum, qui Ecclesiæ electi sunt cardines, attestatione perhibetur. Sanctus Petrus in Epistola sua secunda se in societate Apostolorum, Spiritus Sancti vocem cælitus editam audivisse perhibet, qua Christus unicus, & electus æterni Patris Filius esse declarabatur, à quo genus humanum omnia credenda, velut ab Oraculo, ediscere

Tribus argum. meriti certum aucto fidei probatur.

jubebatur; ac proinde gentilibus cunctisque aliis idem Evangelium à Christo promulgatum prædicans, ait: *Non doctas fabulas etc.* illiusque rationem reddens, subiunxit: *Accipiens enim à Deo Patre honorem, & gloriam, voce delapsa ad eum hujusmodi à magnificæ gloria, hic est Filius meus dilectus in quo mihi complacui, ipsum audite: & hanc vocem nos audivimus de cælo allatam, cum essemus cum ipso in monte sancto.* Et quidem si idololatriæ, & prophana Deitatis Jovi, Veneri, Vulcano, Mercurio, aliisque attributa, originem diligenter examinaveritis, hanc non aliundè quam ab excogitatis Poetarum inventionibus, atque mendaciis principium suum sumpsisse reperietis. Non verò item Religio Catholica. Etenim Sanctus Bonaventura similem discursum instituens, ex quatuor præcipue capitibus indubitatam Catholicæ fidei firmitatem deducit, nimirum: *Ex testificantium noticia certa, fama præclara, concordia plena, sententia firma, quia si sit noticia certa, non sit autem fama bona, non credimus; si quando bonus est homo, scitur quod veritatem dicit, & si habet certam noticiam, & famam claram. Sed sibi multi contradicunt, adhuc potest esse dubitatio. Si autem hæc tria habeat, & noticiam, & famam, & concordiam, & tamen non habeat sententiam firmam, dubitatio esse potest.* Hæc autem omnia in probatione fidei nostræ concurrere evidenter probat, & primo quidem loco dixit: *Lex per Angelos ordinata manu mediatoris, secunda certitudo fidei fuit in mentibus Prophetis; citatque auctoritatem S. Petri, dicentis: Habentes firmiorem Propheticum sermonem. Tertia in mentibus Apostolicis, quam probat per verba S. Joann. dicentis: Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contraxerunt de Verbo vite, & vidimus, & testamur, & annunciamus.* Qui idem Apostolus in alio Evangelii sui loco testatur, dicens: *Qui vidis, testimonium perhibuit.*

2 Sanctus Thomas de Villanova ad illa se verba refert, quibus frequenter Sancta utitur Ecclesia: *Tres sunt qui testimonium dant in cælo: Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt;* additque idem Apostolus: *Et tres sunt qui testimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis, & hi tres unum sunt.* Quibus verbis diffusè ponderatis, idem Archipræsul ad propositum nostrum inquit: *Vides quam aperte ostendis, de quo dant testimonium? scilicet de fide Catholica, & de ejus fundamento, in quo fundatur, qui est Iesus Christus Filius Dei, quasi diceretur: Ne putetis fidem Catholicam fabulam aliquam esse Deorum gentilium, aut figmentum Manicheorum, aut Mahometicas nugas. Veritas firmissima est, fundatissima, gravissimis testimoniis de cælo, & de terra corroborata, quoniam tres sunt qui testimonium dant de illa in cælo, & tres qui testimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis, & hi tres unum sunt.*

3 S. Joannes in eadem Epistola indissolubile quoddam in hæc verba format argumentum: *Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est.* Nonne si factum aliquod à 30. vel 40. fide dignis, auctoritate, & fidelitate præditis hominibus audiremus, infallibiliter simili dicto assensum præberemus? Unique: *nihilominus testimonium Dei majus est;* fidei nostræ testimonium à tribus Divinis provenit Personis. Cui eidem similitudini Sanctus Thomas de Villanova insistit in hunc sensum dicens: *Nunquid, si Archiepiscopus Toletanus instrumentum aliquod deposceret, Papæ, Imperatoris, Regique Franciæ testimoniis comprobatum; nunquid, inquam, veritatem ejus quicquam in dubium revocare posset? Hæc est fides Catholica sublimitas, & dignitas, inquit ille, quæ non humano, aut Angelico, sed Divino etiam fulcitur testimonio.* Unde S. Joannes Apostolus, & Evangelista, qui dictum instrumentum registravit (quod audivimus, quod vidimus, etc.) postquam dixisset: *Tres sunt qui testimonium dant in cælo Pater etc.* immediate subiungit, de eodem Patre loquens: *Hæc est testimonium Dei quod majus est, quoniam testificatus est de Filio suo.* Non enim sufficiebat ei, semel patefecisse cælos, Spiritumque Sanctum, Spiritum veritatis ad nos ablegare, nec non mundo manifestare, Christum suum esse unigenitum, sed & idem testimonium in monte Tabor replicare voluit. Unde Bel-

S. Bon. Ep. in Hexam.

Calce. p. 39.

2. Pet. 1. 19.

1. Jo. 1.

S. Th. 1. Vill. Conc. 1. de Trin.

1. Jo. 1. 7. Fides Catholica non fundatur in fabulis, sed testimonio cælesti, & certissima veritate.

Spiritus ad nos ablegatus fuit, ut redderet testimonium veritati fidei nostræ.

S. Th. de VII.

Post. Spec.
m. c. l. j. l. j.
614 p. j.

lovacensis ita in presenti ad hominem argumentatur: *Quisque credis vicinis suis, & matri; licet nesciat, quando suis gentibus ab illo patre, & natus ab illa matre; tamen requisitus, statim incunctanter respondit, illum esse suum patrem, illam suam matrem, licet nesciat nisi ex auditu suorum, nec alienis crederet de contrario. Sic per peccatum Ada in hoc carcere nati, & nativi, debemus credere Matri Ecclesia, & vicinis, Sanctis filiis ejus, de his qua pertinent ad fidem, licet ea non viderimus.*

S. Ber. t. l. c. l. j.
in Quin-
quag. s. l. c. l. j.
Fidei nostrae
testimonium
dant boni-
tatem, & ratio-
nabilitatem.

4 Multas inter infallibilis hujus veritatis fidei nostrae prerogativas Sanctus Bernardinus honestatem, seu rationabilitatem credendorum statuit; mox sequentia subnectens verba: *Christiana fidei solus Deus veritatis, immo Deus veritas testis est. Nam si ve credas per miracula, seu per oracula Prophetarum, ubique & in omnibus illi credis, cujus testimonio credis. Quae de re si in aliquo errares (quod tamen impossibile est) non ei esset impu-
dum, sed ipsi testificanti Deo. Quis, obsecro, Alcorani Author fuit, eique veritatem contulit apparentem? Impius sacrilegus deceptor Mahometh. Cui saeculorum praeteritorum haeretici fidem praestiterunt? Omnis impietatis impuritatisque monstris Luthero, & Calvino. Quapropter Sanctus Thomas de Villanova fidem testimonio Divino debitam accuratè ponderans, ita unumquemque interrogat Christianorum: *Quid multum facis, o homo, si Deo credis, quamvis ardua, & difficilia dicenti? Nonne attendis, quis est qui dicit? Erubescamus meritis, siquidem quotidie personis auctoritate pollentibus, in rebus etiam inverisimilibus fidem praestemus, verbi gratia, dum secreta ab iis audimus naturalia, aut opere, arte, industria, studioque nobis incognito perpetrata. O homo, Regi, aut Imperatori sine testimonio credis, & non credis Deo? quae est omnis auctoritas hominis ad auctoritatem Dei? Del, inquam, totius Scripturae sacrae auctoritas; siquidem dum Penta-**

S. Scripturae
omnino cre-
dendum est,
eo quod illi
dictaverit
Spiritus
sanctus Patris.

Mat. 10. 20.

1. Cor. 12. 13.

S. Ber. t. l. c. l. j.
Quinquag. s. l. c. l. j.

S. Amb. l. de
Elia & j. c. l. j.

Concordia
sanctorum
Doct. & Con-
ciliorum erit
testimonium
dant fidei
nostrae.

tentationem, Sancti Pauli, & Sancti Petri Epistolas, Sancti Matthaei Evangelium, S. Joannis Apocalypsin legimus, non Scriptoribus, sed horum librorum Dictatori, Sancto scilicet Spiritui credimus, fidemque praestamus; ita ut merito omnibus librorum Canonice auctoritatibus dici possit: *Non estis vos qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis.* Ideoque & dictus Sanctus Presul subtiliter observat, Prophetas in vaticinationum exordio hanc plerumque praemittere protestationem: *Hec dicit Dominus; audite verbum Domini &c.* quasi dicerent: non nobis fidem adhiberi postulamus, non nostra sunt verba quae loquimur, sed Dei. Ad quod comprobandum Sancti Pauli adducit exemplum, qui de Eucharistiae institutione, cui ipse praesens non interfuerat, tractaturus, praemittit: *Ego enim accepi a Domino, quod & tradidi vobis:* nimirum in Paradiso ab increata Sapientia edoctus fuerat, quando *audivit arcana verba.* Sanctus Bernardinus in sermone quodam de fide differens, inquit: *Manifestum est, fidem qua fundamentum est verae Religionis, & principium Divini cultus, per se esse ex Prophetia, vel ex revelatione Divina, nec per alium modum innotescere potest; solus enim Deus, & non alius, naturaliter praevidet certitudinaliter contingentia, quae sunt futura.* Quis enim tot veteris, & novi Testamenti Prophetas, tot ante saecula prolatis, demum verò ad unguem adimplatas, scire, & praevidere poterat, nisi solus DEUS, cui omnia tempora, tam hoc, quam quod futurum, aut praeteritum est, praesentia existunt? *Nulla secta autem Prophetis innotuit.* Unde Sanctus Ambrosius super illa verba S. Pauli ad Romanos ita scribens: *Si ve Prophetiam secundum rationem fidei, inquit: A Prophetia incipit, quae prima probatio est, rationabilem esse fidem nostram. Credentes accepto spiritu prophetabant.*

3 Considerate insuper possumus Doctorum sacrorum summam in suis dogmatibus traditis concordiam, & unionem, quae dogmata ab infallibili Sancti Petri cathedra ventitata, & stabilita suere, discussa in Conciliis, à Sanctitate vitae innumerabilium servorum Dei modo quodam particulari illustratorum authenticata. Quot enim haecenus à mille sexcentis annis convocata fuere Concilia, in quibus per Spiritus Sancti assistentiam à doctissimis quorumlibet saeculorum Theologis

declaratae fuere fidei veritates? Quisnam adeò reperiri poterit insolens, qui sine manifesta hominis, haeretici, temerarii, & falsarii nota asserere ausit, omnes tot Conciliorum Patres suum penitus amisisse rationis iudicium, discursum, & scientiam, delirioque, & mendaciis assensisse? Quis adeò delirus erit, qui Mahometi potius, quam alicui S. Dionysio Arcopagite, Sancto Augustino, Sancto Hieronymo, totque haecenus celebratis Conciliis oecumenicis fidem adhibendam esse, dicere non erubescat? Multi viri sapientissimi postquam in infidelitate constituti Religionis nostrae quaestiones accuratè discussissent, tandem eidem se submittent, eam sunt amplexari, & defenderunt pro viribus, prout fecit Sanctus Augustinus, postquam usque ad trigésimum tertium ætatis annum fuisset haereticus pertinacissimus; Sanctus Justinus Martyr, Sanctus Cyprianus, & plures alii. Adhuc semper fuere Doctores sine numero, qui veritates Evangelicas scriptis suis quovis tempore illustrarunt, & confutarunt hereses; quique ingenio peripicacissimis, & Sapientia admirabili praediti, adversariorum detexerunt errores, & fraudes.

6 Aristoteles lib. 1. *Rhetorica* aliquem verum dicere, tribus potissimum rationibus credi posse dicit: nimirum si talis Sapiens, virtuosus, & amicus fuerit; si enim Sapiens fuerit, de illo confidenter supponimus, quod non erret per ignorantiam: Si verò fuerit virtuosus, illum mendacium penitus abominari aestimamus: Si denique amicus fuerit, de illo audacter confidimus, quod nos solita confidentia non sit defraudaturus. Jam verò legatis, obsecro, omnes illos, qui de fidei nostrae dogmatibus haecenus libros conscripserunt, certique estote, quod in illis summam vitae sanctitatem, sapientiam admirabilem, syncerumque vere amicitiae amorem deprehenderis, quos proinde nos decesse, ne suspicari qui tem possumus. Quis enim de Sancto Gregorio, Divo Chrysostomo, Sancto Gregorio Nazianzeno, Sancto Thoma de Aquino Doctore Angelico id suspicari audebit? Et sic de aliis discurrete licebit, quorum multi praeter assidua literarum studia, insuper dono Prophetiae, revelationibusque, & apparitionibus caelestibus à Deo fuere illustrati.

7 Arias impossibile esse sapienter observat, quod plures, ique opinionibus variis intellectus, in rebus per rationem naturalem inevidentibus, in unam eandemque doctrinam, & sententiam concordent, maxime si quilibet de re pronuntiet, prout intelligit; semper enim inter se discrepabunt, nisi ab aliqua intelligentia moveantur ad sententiarum concordiam. Id namque experientia nos docet in sectis Philosophorum, nec non in diversissimis Sapientum hujus mundi opinionibus, inter quos tanta semper extitit sententiarum varietas, etiam circa res, per rationem naturalem assequibiles. Constat autem, quod Praedicatores, & doctores Evangelicæ Interpretes, & Scriptores, praeterquam essent peripicacissimis profundissimisque intellectibus praediti, quibus indivertas abire sententias facile poterant, insuper etiam in diversis mundi partibus scripserint; nam Sanctus Petrus Evangelium annuntiavit in Judaea, in Antiochia, in Italia. In Achaja Sanctus Andreas. Sanctus Jacobus major in Hispania. In Graecia Sanctus Joannes, & sic de aliis. Et tamen summam in docendo servarunt concordiam, adeo ut nec in magnis, nec in minimis unquam inter se discreparint. Et quidem si ea quae praedicarunt, & scripserunt, modica fuissent, eaque discursui naturali subiecta, illique in litteris humanis magnopere fuissent exercitati, haec inter illos quoad doctrinam concordia miranda non foret: jam verò constat, quod multa scripserint, & varia, & quidem de mysteriis sublimissimis, & supernaturalibus, idque cum essent viri simplices, illiterati, idiotæ, & piscatores rudissimi. Impossibilis igitur fuisset tanta ipsorum in scribendo, & docendo concordia, nisi ab infinita potentia Dei, amatoris pacis, & unionis, in iis quae bona sunt, supernaturaliter moti fuissent.

8 Verum enim verò quid de Scriptura sacra dicemus, quae primam suam à Moyse originem habuit, estque fidei nostrae testimonium tam antiquum, & irrefra-

Arist. l. 1. Rhet.
Verum dicere,
quis credi
potest tribus
rationibus.

Arias l. de
iur. Virg. c. u.
Variarum
opinionum in
eadem senten-
tiam non
concordan-
tium, nisi ab
aliqua intelli-
gentia moveantur.

Apostoli in
diversissimis
regionibus
praedicantes
maximam
tamen in
docendo ser-
varunt con-
cordiam.

Scripturae
fidei nostrae
testimonium
tam antiquum
est, quod apices

S. Hier. in
Proem. in
Pi.

Ex qua om-
nes habent
quo erudian-
tur.

gabile, à Spiritu S. dictatum, quod plura in se sacra-
menta continet, quam apices? *Quid hic non invenitur,*
inquit Sanct. Hieron. *quod facias ad utilitatem, aut ad*
edificationem humani generis, conditionis, sexus, eta-
tis? Habet enim hic infans quid laudet, puer quid laudet,
adolescens quid corrigat, juvenis quid sequatur, senior
quid precetur. Hic discet fœmina pudicitiam, pupilli in-
venient pietatem, vidua iudicem, pauperes protectorem,
advena custodem. Hic inveniunt Reges quod audiant,
iudices quod timeant. Hic tristis consolatur, letum tem-
perat, iratum mitigat, pauperem recreat, divitem ut se
agnoscat, increpat. Hic peccatorem despiciat, sed reme-
dium ei per penitentiam ingerit. Denique verò post-
quam in adeo inestimabilis thesauri laudem varia con-
gessisset encomia, tandem ad propositum nostrum sub-
jungit: Post hac Deus ostenditur, fides asseritur, perfu-
diarepudiatur, justitia ingreditur, prohibetur iniquitas,
miserordia laudatur, crudelitas abdicatur, veritas re-
quiritur, mendacium damnatur, dolus accusatur, pra-
dicatur penitentia, pax sequenda promittitur, spes certa
nutritur, & quod in his omnibus est excellentius, Christi
sacramenta laudantur. Verè Sacra Scriptura thesaurus
quidam, imò ærarium est, in quod infallibilis illa Al-
tiissimi providentia omnes reclusit Divinæ Sapientię,
& Scientię thesauros: In quo sunt omnes thesauri Sa-
pientię, & Scientię DEI. In cujus verò manu deposi-
tum, & concreditum est hoc ærarium, præterquam in
manu, & sinu Catholicæ, Apostolicæ, & Romanæ Ec-
clesiæ, super cathedra D. Petri, & successorum suorum
stabilitur, & fundatur?

S. Bon. Co. in
Hexam.
Tertia fidei
firmas osti-
tur ex plena
concordia
testamentorum.

Sanctus Bonaventura in eodem præcitato sermo-
ne super Hexamerum inquit: *Tertia firmitas fidei ex te-*
stamentorum concordia plena, que est in tribus; in eloquiis
Scripturarum, in decretis Conciliorum, in documentis
Sanctorum. De primo: De medio petrarum dabunt vo-
ces, hoc est, de medio duorum Cherubim, de quibus lo-
quebatur Dominus, sive de duorum medio, scilicet duo-
rum testamentorum. Ac demum id quod paulò ante
diximus, his verbis confirmat: Firmitas fidei in docu-
mentis doctorum, & sapientum: Documenta istorum
concordant, & idem dicunt, idem sapiunt. De his di-
cit Iob: Quis enarrabit cælorum rationem, & concen-
tum cæli quis dormire faciet? Hæc est concordia Scriptu-
rarum, Conciliorum, Doctorum. Tertullianus quoque
Idololatrias circa Christianæ Religionis nostræ verita-
tem convincere volens, Scripturam sacram eis pro-
ponere solebat, dicens: Qui audieris, inveniet Deum,
qui etiam studueris intelligere, cogitur & credere. Idem
quoque in ejusdem Apologetico cap. 40. idipsum con-
firmandum ait: Adhuc enim mihi proficit antiquitas præstru-
ctæ Divinæ literaturæ, quo facile credatur, thesaurum eam
fuisse, posteriorem cuique Sapientiæ.

Tert. c. 48.
Apolog.

Ibid. c. 42.

Gentiles lo-
gendo sacra
Script. ex o-
velut aras
extraxerunt
veritatem.

10 Gentiles porro sacrosanctum hoc volumen legen-
do, ad instar araneæ se habuerunt, quæ ex flore vene-
num exlucit; ipsi namque inde mendacia confinxerunt,
& fabulas; hæretici quoque errores, & falsitates:
non verò item fideles Catholici, qui velut apes mel ex-
traxerunt suavissimum veri Spiritus, nec non myste-
ria, & arcana sacramenta Catholicarum veritatum.
Nobis enim solis data est clavis, qua aperire valeamus
pretiosissimum hoc ærarium. Sanctus Augustinus in
tractatu, quem de fide rerum invisibilium composuit,
inquit: *Quis ergo nisi mirabili cecitas excæcatus, aut*
mirabili pertinacia durus, ac ferrens, noluit habere sacris
Literis fidem, que totius orbis prædixerunt fidem? Obser-
vandum quoque, sacrorum librorum auctores summa
semper cum ingenuitate scripsisse omni prætermisso su-
co, & dolo. Nam Sanctus Matthæus in Evangelio suo
de semetipso se Publicanum fuisse testatur. Sanctus
Marcus S. Petri (qui ipsum in Interpretem suum ado-
ptavit) commissum refert negationis Christi, & per-
jurii peccatum. S. Joannes se præ ceteris Apostolis exi-
miè dilectum fuisse referens, suum verecundè subtrahit
nomen.

S. Aug. l. 4. ex
Quæst. novi
Test.

S. Aug. Ep. 3.
ad Velutian.
Judæi extri-
xerunt totum
mundum
circumtul-
erunt testi-
monia veri-
tatis fidei
nostræ in S.
Scriptura.

11 Sanctus Augustinus aliam quandam circa Judæo-
rum à sedibus suis extirpata, per mundum usque dispergi-
tur, ut ubique portos codices suos; ac Prophetia testimo-
nium ab ipsis adversariis proferatur. Sacra enim Scri-
pturæ, quas Judæi in varias mundi partes secum dese-

runt, eosdem de infallibilitate fidei nostræ convincunt,
siquidem hæc in pœnam repudii Messie, Judæorum à
DEO decreta dispersio in multis ejusdem Scripturæ lo-
cis clarè prædicta fuit, prout alibi observat idem San-
ctus. Quisnam verò omnium illarum Prophetiarum,
quæ tot sæculis Christi adventum præcesserunt, præci-
pius inspirator, & Author fuit? Certè nullus alius, præ-
terquam Deus: *Nunquid ut ista homines ante per Pro-*
phetas prædicerent, CHRISTVS magicis artibus fecit?
aut Discipuli ista finxerunt, ut dilataret Ecclesia locum
tabernaculi sui, omnes nationes, & linguas occupans? ut
longius quam Romani Imperii jura tenduntur, usque in
Perfas, & Indos, & alias barbaras gentes funiculos por-
rigas?

S. Aug. l. 2. de
contemptu
Evangelii.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Evidens veræ fidei argumentum est, quod illa in
tam brevi temporis spatio, per homines idiotas,
& illiteratos, tanto cum fructu ad omnes popu-
los, etiam illos, qui in impietate sua occallue-
rant, fuerit extensa; licet per illam res propo-
nerentur difficiles intellectui, & sensui admo-
dum repugnantes,

THEMA.

In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis ter-
ra verba eorum. Pl. 18. v. 5.

1 Ingeniosa prosectio est illa olim à D. Chrysost. cir-
ca primos Religionis nostræ progressus facta con-
sideratio, videlicet quod sicut à tribus Noe filius post di-
luvium universale inter vivos superstitibus, nova de-
nuò facta est in omni parte mundi humani generis pro-
pagatio, eodem modo mediante debilissima pauculo-
rum piscatorum opera, dilatata fuerit in omnibus popu-
lis lex Evangelica: *Sicuti per tres illos hominum genus*
multiplicavit universi Conditor, ita quoque & in fide
per undecim piscatores illiteratos, & idiotas, qui neque
os aperire audebant, omnem sibi orbem conciliavit. Jam-
dudum quoque ante plurima sæcula adimpletum fuit il-
lud ab Isaia emanatum oraculum: Erit in novissimis
diebus preparatus mons Domini in vertice montium, &
elevabitur super colles; Mons enim ille, mons est Vatica-
nus, qui ob sedis, & throni Pontificis dignitatem, cun-
ctis septem collibus Romanis superior exstitit. Et ideo
fluens ad eum omnes gentes, & ibunt populi; De Sion exi-
bit lex, & verbum Domini de Jerusalem. De Sion enim,
& lex & Apostoli prodierunt, qui postquam Sp. S. in for-
ma linguarum super cœnaculum Sioniticum descendit,
eandem legem prædicarunt. Id quod Regius Psalmista in
persona Christi loquens, jamdudum ante prædixerat,
dum ait: Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion
montem sanctum ejus, prædicans præceptum ejus. Do-
minus dixit ad me: Filius meus es tu, postula à me, &
dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam
terminos terra. Eodem namque die quo Divinus ignis
ille super Apostolos descendit (sedique supra singulos
eorum) Ecclesia, ut ita dicam, in principalioribus mun-
di partibus fundata, & stabilita fuit, quia in tribus il-
lorum hominum à Sancto Petro converforum milli-
bus, diversissimarum Provinciarum advenæ com-
prehendebantur, Parthi, Medi, Ælamita, qui habi-
tant Mesopotamiam, Indiam, Cappadociam, Pontum,
Asiam, Phrygiam, Pamphiliam, Ægyptum, Lybiam, Cy-
rene.

D. Chr. hab.
in Gen.
Evidens fi-
gura veri-
tatis fidei
nostræ, quod
per paucos
piscatores
promulgata
fuerit.

Pl. 18.

Pl. 18.

2 Idem quoque Propheta Regius in alio quodam
Psalmo prædixit: *Quod convertentur ad Dominum*
universi fines terre; & adorabunt in conspectu ejus uni-
verse familia gentium. Verum quidem est, quod Al-
coranus quoque, nec non alii perverſæ, & sacrile-
gæ sectæ, in variis plurimisque regnis pedem suum fi-
xerint, ac verò nullius unquam sectæ exemplum baste-
nus fuit, nec deinceps erit, quod ad instar Religio-
nis nostræ in universum se mundum extenderit; ac
proinde Ecclesia Romana vulgari nomine Catholica,
id est, universalis appellatur: In omnem terram exi-
vit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum.
Verum quidem est, inquit S. Augustinus, quod nos

Pl. 18.
Fides Eccl.
Catholicæ
diffunditur
per universum
mundum.

Pl. 18.

Ca-

S. Aug. 1. p. 48.
ad Vincen-
tium.

Catholici modò quod numerum pauci sumus, fuit ta-
men aliquando tempus, in quo Christo tributum pen-
debat universus mundus: *Paucissimi, & totum orbem*
implevimus, juxta illud Malachia: Ab ortu Solis us-
que ad occasum offertur nomini meo oblatio munda.
Idem quoque Sanctus Doctor in eadem Epistola Do-
natistis, se in majori pte Catholicis numero constitu-
tos esse gloriantibus, respondendo, simili idem impro-
perat, dicens: *Idco magis justus sumus, quia pauci su-*
mus.

Maximè
miraculum
de certum
fidei nostræ
testimonium
quod pro-
mulgata sup-
er ab idcirco
pauca sumus.

S. Aug.

3 Sanct. Bernardinus in quodam sermone de fide dis-
ferens, tria hæc ponderanda esse dicit, scilicet: *Quinam*
hanc fidem predicaverint; Secundo, quid predicave-
rint; Tercio, quibus predicaverint. Hæc enim tria,
inquit Sanctus, si attentè considerentur, clarè totum
mundum sine miraculis ad Christum conversum fuisse
apparebit, quamvis, inquit, hoc miraculorum om-
nium maximum fuerit; citatque Autoritatem Sancti
Augustini, dicentis: *Non minus incredibile est, homi-*
nes ignobiles, infirmos, paucissimosque, atque imperitos,
rem tam incredibilem, tam efficaciter mundo, &
in illo etiam doctis, persuadere potuisse, ut mundus il-
la credat, sicut & credidisse videtur. Quantum ad
secundum, hi qui fidem prædicarunt primitus, non fue-
runt Philosophi, nec oratores, sed piscatores rudes, &
ignorantes, literarumque expertes. Unde Sanct. Bo-
naventura S. Ambrosium citat lib. de fide cap. 5. dicen-
tem: *In his qua fidei sunt, piscatoribus creditur, non*
Dialecticis. Etenim cœnaculo duodecim egressi sunt
piscatores, ut ad plantandam Ecclesiam per totum se
mundum diffunderent, viri humillimis oriundi nata-
libus, qui non tam calamis, quam remis tractandis as-
sueti, libros nunquam pervolverant, sed lacera potius
retia reparare noverant, & tamen prædicatione sua
cunctos mundi Sapientes ad fidem compararunt. Id
quod Divus Chrysostomus hisce verbis obstupefcit, di-
cens: *O rem novam atque inauditam in natura, In-*
deorum innumera millia Romani tunc vicerunt, atque
coperunt, & a duodecim viris nudis, atque inermibus su-
perati sunt; qua oratio exponere poteris tanti miracu-
li magnitudinem? Cur autem hoc tam ingens mira-
culum fuerit, rationem hanc assignat, quia duo præ-
cipuè necessaria sunt illis, qui nova volunt insinua-
re dogmata; videlicet: *Præ autoritate polleant, & ab*
audientibus diligantur: Et ad hæc tertium, ut ea di-
cantur que audienti placeant, & in tempore quietis præ-
dicentur. Jam verò in Apostolis deest autoritas,
quia Galilæi erant, qui gens erant omnibus nationi-
bus odiosa, & contempta; insuper pauperes erant,
reperari, laceri, omniumque peripsema, ut dicebat
Apostolus. In ipsamet quoque Judæa à Synagogis pro-
scripti vagabantur incertis sedibus, & velut manci-
pia flagellabantur, erantque excommunicati, tanquam
schismatici. Omnibus quoque exosi erant, utpotè vo-
luptatum, honorum, divitiarum, omniumque quæ
quilibet homo amabat, & procurabat, implacabiles ho-
stes, & persecutores. Ad hæc adeo abjectis erant ani-
mis, ut in botro Gethsemani strictos solum licetorum
enfes videntes, Magistro suo in satellitum manibus re-
licto, & deserto, omnes turpi se fuga proripuerint: *Om-*
nes relicto so, fugerunt. Et quidem tamen Sanctus Pe-
trus in amputanda Malchi auricula tunc se generosum
probaverit, paulò post tamen, id est, eadem nocte,
unius mulierculæ voce perterritus, non semel, sed tri-
nities, turpi perjurio Christum negavit. Scitilicet, in-
quit Sanctus Ambrosius, quoniam mysterio incarnata
Sapientia ad conversionem totius mundi ignorantes
elegerit? Nimirum: *Non in Sapientia verbi, ut non*
evacuaretur crux Christi: quia prædicatione Christiana non
indiget pompa, & cultu sermonis, ideoque piscatores ho-
mines imperiti electi sunt, qui evangelizarent, ut Do-
ctrina veritas ipsa se commendaret, teste virtute, ne
hominum versutia, & calliditate humane Sapientie
acceptabilis videretur, non autem veritate. Unde Di-
vus Chrysostomus in hac Evangelii per totum mun-
dum promulgatione potentem Altissimi manum agno-
scebat, dicens: *Quæres maximum argumentum omni-*
potentia Christi est, viginti enim annis, aut ad sum-
um triginta, ad omnes oras orbis Evangelium transcur-
rit.

S. Bonav. in
Dial. salu-
tis. c. 1.

D. Ch. 8. 76.
in Mat.

1. Cor. 4. 11.

Mat. 24. 10.

S. Amb. in 1.
ad Cor.

P. Ch. 1. 15.
in Mat.

4 *Quid predicaverint?* Pro hujus puncti declaratio-
ne sciendum est, quod universus vastissimus terræ glo-
bus, unico tantum illius excepto angustissimo angulo,
Judæa videlicet, demonibus in falsis simulachris genua
sua flectebat; id quod David de sui temporis mundo
prædixerat, cum ait: *Notus in Judæa DEVS, in*
Israel magnum nomen ejus. Et tamen Sanctus Joan-
nes attestatur, quod suo sæculo in propria venerit,
& sui cum non receperint. Ex gentibus autem qui-
dam cœlestes adorabant planetas, alii serpentes, alii
alia, & cæpas, adeo ut Poeta de illis ludibriosè cecine-
rit: *O Sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis*
nomina! Harum inanum rerum existimatè Deitati
suos sacrificabant filios, eosque laniabant, & in cineres
redigebant: *Immolaverunt filios suos, & filias suas*
demonibus. Ubique superstitiones, magiæ, incantatio-
nes, & atheismi inundabant: *Dominus de cælo prospex-*
it super filios hominum, ut videret, si esset intelligens, aut
requirens DEVM. Omnes declinaverunt, simul inuti-
les facti sunt. Inter ipsos denique Judæos non solum
Cæsar, sed & Barrabas Messie præferebatur; in quavis
ætatè, sexu, statu, & professione, impietates, incestus,
sacrilegia, rapinæ, stupra, & strages, impunè regna-
bant: *Totus mundus in maligno positus erat.* Hæc au-
tem errorum, ignorantie, malitiæ, & sacrilegiorum
perniciosa lolla, & stirpes, duodecim istorum pauperum,
& nudipedum virorum prædicatione eradicaanda erant.
At verò quænam, obsecro, Doctrina per illos traden-
da erat? Difficillima profectò, omnemque exsuperans
intellectus humani capacitatem, longèque difficilior
voluntari, ut illam amplexaretur. Etenim augullo ho-
minis intellectui, quicquid tempore totus carnalis erat,
hæc proponebantur, seu potius opponebantur creden-
da; videlicet corporum humanorum post mortem Re-
surrectio, quam viri illi scientifici in Arcopago à sono-
ra illa Spiritus Sancti tuba audientes, velut fatuam sub-
lannabant: *quidam quidem irridebant.* Insuper sanctissi-
mæ Trinitatis mysterium, scilicet tres in illo adorandas
esse personas, & unum solum Deum. Præterea sacra-
menti Eucharistiæ veracitas, in quo pauculis verbis pa-
nis in verum Corpus, & Sanguinem Christi ita transub-
stantiatur, ut minima, & imperceptibilis illius particu-
la, integram ejus Divinitatem, & humanitatem per-
fectè contineat. Quantas, obsecro, mysterium Incar-
nationis Verbi secum ferebat difficultates, utpotè quod
perpicacissimis etiam Theologis, necdum Paganis, &
adoloratis est imperceptibile? Christum namque de Sp.
Sancto conceptum, atque ex Virgine natum esse, adeo
gentilibus peregrinum erat, ut interrogati Corinthii: *Si*
Spiritum Sanctum accepistis credentes? Responderint:
Neque si Spiritus Sanctus est, audivimus, quia animalis
homo non percipit ea que sunt Spiritus. Quantæ difficul-
tatis opus erat, persuadere infidelibus, quod filius
fabri lignarii (ita enim Christus à vulgo vocabatur;
Nonne hic est faber, Filius Mariae?) idem ipse esset, qui
unico duntaxat verbo cælum fabricaverat, & terram;
quod is qui tot annis terram tractaverat, & securim, So-
lem, Lunam, & elementa creasset, totumque governa-
ret de facto universum? Unde Sapor Rex Persarum,
qui Solem adorabat, quendam aulicorum suorum, qui
fidem nostram profitebatur, subannando interrogabat,
dicens: *Ergone etiamnum fabrum lignarium ado-*
ras? His omnibus accedebat prædicatione crucis: *Ju-*
deis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam:
Ex hæc quidem omnibus adoranda proponebatur, li-
cèt summi probri, & ignominie loco paulim haberetur,
haud secus, ac hodie turcæ, & patibula, in quibus fures,
& latrones suspenduntur. Quantoperè à verisimilitu-
dine distabat, quod Deus Majestatis infinitæ, in quo
sunt omnes thesauri, in medio duorum latronum nudus
mortuus fuerit? Enimverò quantumvis hæc omnia
valde ardua, & ad persuadendum dura nimis essent, at-
tamen id quod prædicatione Apostolica voluntari propo-
nebat, longè insuperabiliora in se continebat obstacu-
la; persuadendum namque omnibus erat, qui novam
hanc professuri erant religionem, omnino illis necessa-
rium esse, ut suos cruci Christi humeros subjicerent,
in eaque ad ejusdem Christi imitationem omnes cruci-
figerent appetitus inordinatos, denegando illis consen-
sum, adhibendo jejunia, cilicia, aliasque similes austerita-
tes,

In prædica-
tione Apo-
stolorum
excepta sola
Judæa, totus
mundus seu
v. e. h. d. d. d.
Pl. 7. 1. 2.
Joan. 1. 1. 1.

Mat. 27.

1. Jo. 3. 19.
Conversus
tamen fuit
paucorum
pauperum
prædicatione
ad.

Ad. Apost.
17. 12.

Ad. Ap. 17. 1.

Marc. 4. 1.

1. Cor. 1. 23.
Licet fides
in illi valo-
re sublimis
& illius cre-
denda pro-
ponere per
Apostolos
humiles
simplices,
attamen po-
tenter cor-
da infidelium.

tes, voluptates proferendo, deferendo delicias, & divitias, vale perpetuum propter fidem dicendo patriæ, parentibus, amicis, patri, matri, filiis, vitamque, & sanguinem pro Christo prodigendo, cum opus fuerit; proficundo insuper omnes alias Christianas virtutes, paupertatem scilicet, continentiam, patientiam, humilitatem, mortificationem, obedientiam, & alias ejusdem generis. Hæc tamen adeo difficilia, captivique intellectuum adeo obtenebratorum, quales gentium illius temporis erant, quasi impossibilia; hæc, inquam, hominibus in quovis scelerum genere adeo habituaris, & consuetudinis callo obduratis, adimpletu nimis ardua, pauperes illi piscatores omnibus persuaserunt, omnibusque, & singulis populis vivacissime impresserunt.

3 Tercio quoque considera, inquit Sanct. Bernardin. quibus predicaverunt: citatque Sanct. Augustinum lib. 22. de civit. Dei cap. 20. dicentem: *Quid incredibile, quam quod ad legem contrariam carni, & sanguini, Doctores pauci, rudes, & pauperes possent plurimos Potentes, & Sapientes convertere? Quod quidem patet de multis Sapientibus, primo fidei rebellibus, postea conversis.* Profecto semen illud Evangelicum, quod tanto cum fenore incredibiliter fructificavit, ab illo agricola in agrum cordium humanorum jactum, & spatium fuisse convincitur, qui de seipso ait: *Pater meus agricola est*, siquidem dedit verbum Evangelizantibus virtute multa. Equidem, inquit Divus Chrysostomus, si daretur casus, quod quispiam omnibus valde exosus, in civitatem, vel familiam quandam se intromitteret ad faciendas divisiones hominum mutuas, persuadendo videl. filio, ut deferat Patrem, hæreditatem, domusque, suæ commoditates; uxori quoque, ut deferat maritum, ambobusque induceret, ut omnia quæ possident, vendant, & collectum inde pretium inter pauperes dispenfent, talis utique per sepe vitæ sibi periculum non vulgare conciliaret: *Id igitur quod in una domo*, inquit D. Chrysostomus, *facere impossibile est, in universo terrarum orbe, Christus per precipitia, ignes, prærupta, scopulos, per bella, terramarique frementia, discipulis missis perfecit.* Nullum erat in mundo regnum idololatricæ magis deditum Egypto; unde Pharaon Regni illius Monarcha dicere non dubitavit: *Nescio Dominum*; & tamen regnum istud per prædicationem S. Marci talem sibi spiritum acquisivit, ut quot in eo domus erant, totidem in eo viderentur esse monasteria, & eremitoria: unde B. Petrus Damianus ait: *Talis sub Marco Alexandrina fuit Ecclesia, qualis & Ierosolyma fuisse sub Apostolica legitur disciplina.*

6 Apostoli, ut bene notat D. Chr. tamen tanto tempore cum Christo fuissent conservati, ejusque prædicationem, in qua verba vite æternæ promebat, ut Petrus ait, sæpius auscultassent, attamen intelligentiæ mysteriorum Religionis nostræ sublimiorum se incapaces monstrarunt, quia quando Christus prima omnium vice de Eucharistia loquebatur, illis dixit: *Hoc vos scandalizat*. Unde idem S. Doctor hunc in modum arguit: *Quod si illi ferre non poterant, qui tanti temporis cum ipso consuetudinem habuerant, & quibus tam multa arcana communicata, qui tot miracula viderant, quomodo homines, qui recens ab aris, simulachris, & sacrificiis, a se libris, & crocodilis venerant? Quis præter omnipotentiam, & sapientiam Dei alius efficere potuit, ut Dii illi qui per tot sæcula communiter ab omnibus in vastissimis illis regnis in veneratione fuerunt, conculcarentur, & concremati in pulveres redigerentur, desolarenturque erecta ista templa, terræque coæquarentur? Apostoli patibulum, sive ut melius loquar, furcam illam, in qua tot pessimi malefactores mortui fuerant, gentilibus adorandam proposuerunt, eod quod in illam Galileus (ita Julianus Apostata Salvatorem ex contemptu appellabat) confixus fuisset: imò crucem hanc & Regibus, & Imperatoribus suis diadematis inferi procurarunt, in ejusque honorem sumptuosa ab Augustis templa erigi fecerunt: Dedit verbum Evangelizantibus virtute multa.*

7 Illi idem quoque nudipedes, & pauperculi piscatores Philosophis, Oratoribus, aliisque terræ hujus Sapientibus persuaserunt, ut firmiter illum qui in monte Calvario crucifixus fuerat, verissimum mundi Creatorem, nec non Judicem supremum esse firmiter crederent, qui

in judicio finali, in tremendo tribunali suo universum judicaturus est genus humanum, qui gloriam electis prædestinat, & ad infernum condemnat reprobos; qui voce sua omnibus cadaveribus resurgendi impertitur facultatem. Hæcque illorum prædicatione ed usque prævaluit, ut pro profitenda, quam ipsi præconizabant lege, integra meri sanguinis Christiani flumina manare secerint; siquidem Martyres certatim ad carnificinas, & Tyrannorum lanienas properabant, ut vel feris obicerentur in theatris, vel vivi Vulcani flammis consecrarentur, aut aliis atrocissimæ carnificinæ dilaniarentur suppliciis.

8 Dedit verbum Evangelizantibus virtute multa: quia haud secus quam si verba piscatorum totidem fuissent fulmina, ad eorum prolationem templa dejiciebantur prophana, statua deturbabantur; Demonumque veluti incarnatorum dissipato cultu, hi qui antea gentiles fuerant, totidem fiebant in carne Angeli, imò coelstes Seraphini; ex desertis quæ antea ferarum erant divertoria, faciebant sanctuaria, ut verificaretur illud Prophetæ Evangelici cæleste oraculum: *In cubilibus in quibus prius habitabant dracones, orietur viror calami, & junci, & ibi semita, & via, & via sancta vocabitur.* Ut proinde S. Hieronymus qui sylvarum illarum à primo fidelium fervore sanctificatarum oculatus testis fuit, ad Heliodorum Monachum in hæc verba scripserit: *O desertum Christi floribus vernans! o solitudo in qua illi nascuntur lapides, de quibus in Apocalypsi civitas magni Regis extruitur!* Idololatricæ illi, qui antea adeo fuerant rapaces, & ad aliena rapienda assuefacti, suas vendentes substantias, illarum pretium ad pedes deportabant Apostolorum. Hi qui antea Consulatus, & sceptra ambiebant, ultrò citroque villissimæ plebeculæ se faciebant ludibria, & peripsemata, unice in eo gloriantes, quod pro Christi nomine stulti æstimarentur. Nunquid de his verè dici poterat: *Hæc mutatio dextera Excelsi*? Hæc utique mutationes, & reformationes eum, qui hæc operabatur, verum Deum, Apostolos verò illarum solum instrumenta esse, evidenter arguebant.

9 Porro quod olim Joves, Veneres, Mercurii, & similia alia prophana Numina à gentilibus excogitata, suos in magno numero habuerint sequaces; quod item Lutherus pariter, & Calvinus infinitos post se populos traxerint, nequaquam mirandum est, siquidem is, qui eorum profitebantur errores, ea tantum proponebant, quæ sensualitati placebant carnis, qualia erant omnimoda à legibus Divinis, & Ecclesiasticis libertas, vita voluptuosa, hancque vitam conformiter ad inordinatos appetitus suos transigere. Econtrà verò valde mirandum est, quod tot post se sequaces traxerit fides Christiana. Quare de re Didacus Stella his verbis opportunè loquitur: *Solius dextera Excelsi*, inquit, *hoc opus esse videtur, ut homines pauperes, humiles, abjecti, universum mundum suo subderent imperio, gentes debellarent, Idola rejicerent, Sacramenta sublimarent, & Christi crucem in altum extollerent. Hoc autem non quemadmodum Heretici nostri temporis, carni, ejusque cupidini indulgendo, jejunia tollentes, seque miscentes omni visorum, & malorum generi; siquidem Evangelium econtrà non nisi crucem, mortificationem, & æumnas suis sequacibus annuntiat, omnibusque carni, & sensualitati abblatitibus nuntium remittit; ac proinde S. Bernardin. auctoritatem adducit S. August. contra Epistolam Fundamenti, dicentis: *Quis tantam multitudinem ad peccata pronam, ad legem contrariam carni, & sanguini servandam induceret, nisi Deus?* Idem quoque S. Doctor alibi contra Faustum hereticum ita scribit: *Sed tot tantosque gentium populos, peno jam totos à nefaria superstitione simulachrorum, ad unius Dei cultum Christiano Imperio subjugavit, edomito orbe terrarum, non violentia bellici certaminis, sed nuda potentia veritatis.* Neque Christianos ad Christum voluptates carnales traxerunt, aut vita Epicuri, & Sardanapali, sicut Mahometes, & Lutherus traxerunt hæreticos, sed virtus Evangelicæ veritatis, & crucis.*

Verba illorum Piscatorum fuerant fulmina, de jactura idolatricæ, cum idololatricæ.

Mat. 23. 7.

S. Hier. ep. ad Heliodorum.

PL. 76. 11.

Dii gentium, sicuti etiam Luchetius post se multos traxerunt, quia proponebant placenta carni.

Did. Stell. in c. 10. Luc. Fides autem Catholica mandum convenit proponenda aspera & dura.

S. Bern. l. 1. c. 4. S. Aug. cont. Epist. Fundamenti. S. Aug. l. 11. cont. Faustum.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Veritatem fidei, Dei solius opus esse exinde probatur, quia semper inter persecutiones perseveravit, imò per easdem in dies majora incrementa accepit.

THEMA.

Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prevalebunt adversus eam, Matth. 16. vers. 18.

QUANDO Filius Dei, ut sapiens architectus fundamentum posuit, Ecclesiam suam supra solidissimam Petri petram erigendo (de quo Sanctus Aug. ait: *Dignus qui edificandis in domo Dei populis lapis esset ad fundamentum, columna ad sustentaculum*) simul etiam eidem, portas inferi nunquam contra illam prevaleaturas esse, per altissimam præscientiam suam infallibiliter prædixit, dum ad S. Petrum inquit: *Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & porta &c.* Circa quæ verba Doctor Angelicus quærit: *Quæ sunt porta inferi? Heretici, item Tyranni, Demones, peccata;* ac proinde fidem ab Ecclesia nobis propositam, indubitatam esse, ex eo præcipue argumento convincitur, quia scilicet Divinum hoc circa illam adimpletum est prælagium. Similiter Albertus Magnus, qui magnus S. Thomæ Aquinatis Magister fuit, super eadem verba, glossando inquit: *Non prevalebunt, ut evertant, venerunt flumina, flaverunt venti, descendit pluvia in domum illam, & non cecidit, fundata enim erat supra firmam petram.* Idque probat testimonio S. Pauli ad Timotheum ita scribentis: *Firmum fundamentum Domini stat; habens signaculum hoc.* S. Leo ad illa à Christo prolata verba; *Quia tu es Petrus, se reflectens, de hujus petre soliditate ita scribit: Id est, cum ego sim inviolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio utraque unum, tamen in quoque petrae, quia mea virtute solidaris, super hanc fortitudinem æternum extruam templum, & Ecclesie mee celo inferenda sublimitas in hujus fidei firmitate confurget.*

2 Aptissime proposito nostro inservit observatio quædam, quam in Annalibus Ecclesiasticis facit Eminentissimus Cardinalis Baronius, quod scilicet incarnata Sapientia Petro dixerit: *Tu vocaberis Cephas:* ubi in lingua quidem Syriaca est *Cephas*, sed in Latino legitur *Petrus*. Et licet natura ex hisce dictionibus, qualis sit petra, sufficienter exprimat, non tamen quamlibet petram illum esse dixit, sed quæ sit omnium durissima, nempe cautes. Nimirum hic Apostolorum Princeps instar caulis omnibus se exurgentibus procellis opponere debebat, quæ in progressu sæculorum Ecclesie naviculam adorituræ erant; ac proinde pro corpore emblematis assumptus fuit scopulus, seu cautes marina, quæ procellosas maris undas robore suo frangit, cum tamen ipsa minimè fracta stabiliter perseveret, cum hac emblematis subjuncta sententia: *Frangit, non frangitur.* Unde D. Chrysost. ait; *Supra petram statutus est fidelis, propterea & undarum ictibus inexpugnabilis est.* Idipsum diebus nostris sæpius accidisse novimus, & ad finem usque mundi infallibiliter eveniet. Ad hunc scopulum, ad hanc fidei Catholicæ Romanæ petram, omnes persecutionum à Paganis, Mahometanis, Hæreticis, Scismaticis, aliisque ejusdem farinae fœcibus morarum, unde allidentes, contraque semper fuerunt, & dissipatæ; nam ut in lib. 2. Eisdem dicitur: *Super omnia vincit veritas;* & S. Joannes ait: *Hec est victoria que vincit mundum, fides nostra.* Sanctus quoque Leo Magnus, eximius Sancti Petri successor, ex Cathedra Petri futurum pronuntiavit, quod nec ullo crudelitatis genere destrui possit Sacramento crucis Christi fundata religio. Similiter D. Chrysostomus Catholicæ fidei nostræ hoc attribuit encomium, quod scilicet *Ecclesia firmioribus, quam cælum ipsum radicibus defixa habeat.* Tamen enim arbor aliqua recenter in terra solo fundata, quandiu scilicet ab temporis modicitatem nullas adhuc in terra firmas radices egit, à quovis modico vento evelli solet; attamen hoc fuit Divinæ Omnipotentie, ejusque infallibilis erga Ecclesiam suam

providentiæ miraculum, quod licet in primis principiis in Ecclesiam nondum firmiter satis radicaram impetuosisimi persecutionum venti, ex omni parte insusflando insurrexerint, ipsa tamen solida, & inconcussa persistit: *Oppugnati sunt undecim discipuli, totus orbis oppugnabatur, verum qui oppugnabantur, vicerunt, qui oppugnabant, sublati sunt, oves devicere lupos.*

3 Regius Propheta David hujus terrestris Jerosolymæ persecutiones in Spiritu Prophetico prævidens, his DEUM verbis affatur: *Memor esto, Domine, filiorum Edom in die Ierusalem, qui dicunt: exinanite usque ad fundamentum in ea.* Tyranni quidem omnibus Christianis diversa mortis genera inferre, specialissime verò Religionis nostræ fundamentum, id est, Petrum, & Successores ejus extirpare, atque è medio tollere machinabantur; sed quoniam id eventu ab eis factum fuerit, Sanct. Augustinus egregie exponit, dum in hujus Psalm. Commentario ita scribit: *Quantas persecutiones passa est Ecclesia, quando dicebant filii Edom, id est, carnales homines: Extinguite Christianos, nec unus remaneat, evertite usque ad fundamentum. Nonne dicta sunt ista? sed interim persequentes improbi sunt, Martyres coronati sunt. Quasi enim omnes qui fidem nostram persequuntur, funesto vitam suam sine clauferunt: Dico autem, quasi omnes, quia ut Sanct. Augustinus bene probat, Dei providentia eo modo mundum hunc gubernat, ut hic in terris non omnes impios castiget, nec tamen etiam majorem illorum partem castigare desinat; quia si omnes puniret, homines facile omnia in hac vita terminari, in altera verò vita nihil castigandum superesse, persuadere sibi possent, Quod si verò neminem castigaret, in alium homines errorem prolabi possent, videlicet quod vel nulla in cælis habeatur justitiæ ratio, vel quod Dei providentia de rebus humanis parum, vel nihil curet. Herodes qui primus Christi persecutor fuit, severe vapulavit, nam oculi ejus ex capite profluerunt, & occisus prius tribus filiis suis, semetipsum tandem desperatus cultro transfixit. Alter verò Herodes, qui S. Jacobum majorem in Christianæ fidei odium occidi, & ob eandem causam S. Petrum in carceres conjici jussit, ab Angelo percussus, & vivus à vermibus devoratus, ex hac vita infelicissime migravit. Nero qui Sanctis Petro, & Paulo necem intulit, se à perniciosius conjuratorum consiliis eximere non posse videns, sibi metipsum manus intulit violentas. Domitianus qui S. Joannem in lebeate ferventis olei adurete decreverat, à suis familiaribus occisus est. Valerianus implacabilis Ecclesie hostis à Persis in bello victus, Persarum Regi, equo insidere volenti, tamquam vilissimum mancipium scabelli loco servire debuit, postquam ambo ejus oculi illi eruti fuissent. Aurelianus, & Decius à suis fuere contrucidati. Diocletianus, qui se tamquam Deum adorari voluit, ad tantam redactus est miseriam, ut Regni Romani Diadema deferere, & mysticam vitam agere coactus fuerit. Ad similem quoque conditionem dejectus fuit Maximianus, siquidem Maxentius filius ejus, ut thronum patris sibi vindicare, & conscendere posset, Roma illum turpiter eiecit, cumque ad Constantinum generum suum confugisset, ab eoque benigne acceptus fuisset, tandem perfidie in Constantinum reus factus, infamè & ignominiosa morte ab illo occisus fuit. Maxentius pariter filius ejus à Constantino victus, & de eodem ponte, è quo æmulum deturbare decreverat, ipse miserè in Tiberim præcipitatus interit, adimpletumque fuit regium illud Davidis vaticinium: *Lacus aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam quam fecit.* Maximianus quoque in bello profligatus, ut periculum evaderet, inter aquarios se immiscuit, ubi postquam intestina ejus emarcuissent, à vermibus consumptus interit; cui hæc patienti in faciem inproperatum fuit, miseriam hanc apertam esse Divinæ justitiæ in ipsum servientis vindictam, eò quod Dei persecutus fuisset Ecclesiam. Licinius qui in Oriente regnabat, in prælio casus miserè occubuit. Julianus Apostata paucis diebus imperium suum finivit, & à sagitta graviter sauciatus, sanguinem è vulnere haustum in aera projecit, dicens: *Vicisti Galilee.* Valens Arianus à Gothis stratus, in tugurium quoddam se recepit, in quo ab igne consum-*

D. Chrys.

Pl. 196. 7. Tyranni omni modo conati sunt opprimere hoc fidei fundamentum, sed frustra.

S. Aug. lib.

Exempla infelicitatis mortis Tyrannorum, Christum, & Ecclesiam persequentium.

Pl. 7. 16.

2. Cor. 1. 10. S. Aug. ser. 29. de SS. Fides nostra ideo indubitata est, quia fundata est super præscientiam Christi quoad fundamentum ejus.

Alb. Magn. in Mat.

S. Leo ser. 2. in Nat. SS. Ap. Petri & Pauli.

Bar. An. 32. Firmas fidei nostræ fundata est supra firmam petram.

D. Chrys. 1. 1. h. 2. ad pop. Antioch.

Et hinc inconcussa manet contra omnes hostium impetus. 2. Esdræ 4. 1. Jo 4. 1. S. Leo 1. 1. in Nat. SS. Ap. Petri & Pauli.

D. Chrys. 1. 1. h. 4. de ver. Nat.

S. Th. 2. vill.
Nova Conc.
de 18. Pa-
filiis.

D. Chryf. or.
de non con-
temna. Eccle-
fia.

Jer. 2. 19.
Persecutio-
nibus fides
& Ades
aucti fu-
erunt.
Cajet. in
Matth. 16.

S. Leo Ser. 1.
de Natali SS.
Ap. Petri, &
Pauli.

D. Chryf. ho.
40. de SS. Ju-
vene. & Max.
Mar.

Tertull. in
Apolog. cap.
11.

Hoc decla-
ratur apta
similitudine
ignis, qui in-
fluit, au-
getur.

Luc. 12. 49.

AR. Ap. 1. 7.

Baron. an. 31.
num. 1.

D. Chryf. lib.

Deus oppo-
gnatoribus
fidei semper
virū aliquē
fortem, &
sanctum op-
posuit.
Luc. 12. 32.
S. Greg. Nyss.
in laud. S.
Basilii.

ptus fuit. Unde S. Thomas de Villanova in Concione quadam in hæc verba prorupit: *Totus orbis à principio tibi contraxit, sed tu potentissime de omnibus triumphasti, hæc est enim victoria qua vincis mundum, fides nostra.* Ecce Tyranni, Barbari, Pagani, & Mahometani multoties quidem per suos exercitus adversum Catholicos crudelissime prævaluerunt; verumtamen ut D. Chrysostomus in oratione quadam, cui titulus est: *De non contemnenda Ecclesia*, optimè advertit: *Quid Ecclesia Dei potentius esse potest? Mœnia Barbari destrunt, Ecclesiam verò nec demones superant; cum oppugnantur, vincit.* Muros quidem civitatis sanctæ deicere, demoliri templa, septem ejus colles acriter impugnare potuerunt, sed fides semper magis magisque fuit propagata, etiā quando sub atrocissimis ingemiscebat persecutionibus, ut adimpleretur illud Hieremix oraculum, dicentis: *Bellabunt adversum te, & non prævalerunt.* Corporibus quidem Christianorum prævaluerunt, sed cordibus & animabus nihil inferre nocementi potuerunt, utpotè in quibus viva semper fides conservabatur. Imò dignissimus, & de Ecclesia Dei optimè meritis Cardinalis Cajetanus observat, quod quando contra Ecclesie temporalia magis prævaluerunt, tantò magis Ecclesia aucta est numero vel merito. Adducitque sequentem S. Leonis Magni de semine similitudinem dicentis: *Non minuitur persecutionibus Ecclesia, sed augetur, & semper Dominicus ager segete ditior vestitur, dum grana que singula cadunt, multiplicata nascuntur, unde duo illa præclara divini seminis germina, in quansam sobolem germinarint, beatorum millia Martyrum protestantur.* Simili quoque allusione Divus vivit Chrysostomus, nam ut ostendat, quanto incremento Ecclesia in cælorum fidelium diminutione adaucta fuerit, ita scribit: *Enim verò sicut planta rigata magis crescunt, ita & fides nostra oppugnata magis floret; neque horti aquis irrigati ita germinant, & fecundi sunt, ut Ecclesia, si Martyrum irrigentur sanguine.* Nulli, ut existimo, ignotum est illud Tertulliani effatum, dicentis: *Plures efficiuntur, quoties metimur à vobis, semen est sanguis Christianorum.*

4 Sæpè contingit, quòd dum ignem insufflando extinguere nitimur, idem ignis tantò magis dilatetur, & excreseat; & quòd impetuosior vêtus spirat, tantò luculentiores majoresque flammæ edat. Ignis ille quondam super cœnaculum Syoniticum cecidit, de quo ipsemet Salvator ait: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut accendatur?* licet verò paucæ illius scintillæ in Judæa exarsissent, nec minima tamen ejusdem ignis favilla in Gentilissimum se effunderat, attamen postquam Synagoga Ecclesiam in sui primordio in persona Prothomartyris persecuta fuit, huncque ignem per ventum persecutionis totaliter extinguere tentavit, eundem tantò vehementius totum mundum accendere fecit: *Facta est persecutio magna in Ecclesia, inquit sacer textus, & omnes dispersi sunt.* At verò quisnam tandem hujus persecutionis exitus fuit? Nimirum ut Cardinalis Baronius observat, fides exinde in diversis, valdeque remotis regionibus propagata fuit, siquidem Apostoli, ut sanctus Lucas ait, eandem non solum per Judæam, & Samariam propagarunt, verum insuper in Phœniciam, Cyprum, Antiochiam, variasque alias Provincias prædicando fidem Christi pertransierunt. Unde Divus Chrysostomus ait: *Cum adhuc parva Religionis scintilla esset, eam tamen non extinxerunt, neque confregerunt, sed ipsi potius confracti sunt. Augebatur quotidie scintilla hæc, ferebaturque in sublime, & omnem undique orbem invadebat, cum occiderentur, adurerentur, suspenderentur, bestiis obicerentur omnes fideles.*

5 Quando Cerbero infernali adversus Ecclesiam nascentem sævendi potestas concessa fuit, Salvator noster ad Petrum conversus dixit: *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua.* Et idèd Nvssenus in laudibus Basilii Magni, prudenter observat, Deum pro Religionis Orthodoxæ fulcro, & præsidio acerrimos semper in Ecclesia suscitasse defensores, qui se ejusdem oppugnantibus toto pectore opponerent. Quod quidem in primis probat exemplo nonnullorum Veteris Testamenti, Abrahami vi-

delicet, Samuelis, & Elie; demum verò descendit ad Apostolos, & Martyres, ac tandem ad sanctum Basilium pertingit, dicendo, quòd postquam Arrius horribile illud Ecclesie monstrum ab Ægypto processisset, Deus subito in Ponto Basilium exurgere fecerit, qui linguz, & calami ministerio, sine ulla Imperatorum cum Arrio sententium formidine, instat aggeris se huic procellæ opposuit, ne Petri naviculam posset submergere. Sic quoque Pelagius divinæ gratiæ juratus hostis in Anglia prodierat in lucem, cum ecce Deus subito quoque nasci voluit sanctum Augustinum Hæreticorum malleum, ut eandem scripto, & voce tenus retunderet, & profligaret. Vix in Provincia Tholosana in Francia, pessima illa Albigenium zizania germinare cœperant, cum ecce Sapientia increata in Hispania, eodem sæculo, Ecclesie dedit Sanctum Dominicum, qui eadem zizania doctrina, & sanctitate sua, & suorum, succenderet, & in nihilum redigeret. Eodemum tempore quo Lutheri, & Calvinii hæreses in magna Europæ parte, cum irreparabili fidei Catholicæ damno pedem fixissent, Deus ad confutandos horum hæresiarcharum errores, eidem aliam Societatem Jesu opposuit.

6 At verò dicat aliquis, cur Deus huic naviculæ, cujus clavem Sancto Petro gubernandam commisit, tot validas tempestates immisit? Hujus efficacem quandam rationem Sanctus Cyprianus paucis verbis assignat, inquiens: *Constitatio in adversis, probatio est veritatis.* Quantò enim longius errores, & hæreses progrediuntur, tantò veritates Catholicæ quæ ab Hæreticis impugnantur, à sacris Doctoribus illas scriptis suis profligantibus, majori certitudinis lumine illustrantur. Quando nos Dei infallibilem providentiam, suam deservisse Ecclesiam credimus; quando atrociores Aquilo ventos suscitatur, quibus Ecclesia concutitur, tunc Christus in hac navicula vel maximè præsens adest, & quietè ac suaviter dormit: *Ascendente eo in naviculam, secuti sunt enim discipuli ejus; & ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipse verò dormiebat.* Per quam naviculam Author Imperfecti Ecclesiam interpretatur, quæ navigat instructa fidei gubernaculo, felici cursu per hujus sæculi mare, habens Deum Gubernatorem, Angelos remiges, portanti choros omnium Sanctorum, erecta in medio ipsa salutaris arbore crucis, in qua Evangelica fidei vela suspendens, flante Spiritu sancto ad portum Paradisi, & securitatis quietis æternæ perducitur. Tempestates verò illæ persecutionum symbolum erant, inquit Lyranus. Et specialius Jansenius hac de re ita scribit: *Hinc concussa Turcarum impugnatione, hinc hæresum diversarum inquinata ventis, hinc Christianorum inter se belligerantium distracta discordiis.* Et quidem licet Christus in hisce tempestatibus suæ promissionis immemor esse videatur, qua pollicitus est: *Porta inferi, &c. nam ipse dormiebat, non verò pro naviculæ salute vigilabat, attamen æternæ Veritatis propositio est, qua dicitur: Non dormitabit neque dormiet, qui custodit Israel, sicut & illa qua Sponsus Cælestis Sponsæ suæ Ecclesiam indicanti dicit: Ego dormio, & cor meum vigilat.* Videtur quidem quasi dormiat, dum Ecclesiam suam à persecutoribus malè, & indignè tractari permittit, at verò ut Doctor Angelicus ait: *In tanta tempestate manebat securus.* Et ut in Proverbiis dicitur: *Librabat fontes aquarum, circumdabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos:* eouque tempestates furete permittit, quamdiu adversariorum dissimulat oppositiones, & contradictiones; quando verò tempus opportunum adesse cognoscit, fugat tempestates: *Imperavit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna.*

7 Apostolos ipsos præsentem timore perculsos his verbis reprehendit: *Quid timidi estis modica fidei?* Author Imperfecti inquit: *Dormire in hac navi Dominus tunc intelligitur, cum ad probationem fidei Ecclesiam suam pressuris, & persecutionibus mundi istius tentari permittit.* Divus Chrysostomus ait: *Gubernatoris peritiam non probat tempestas serena, sed procellosa tempestas. Blandiente aura navim regis ulimus nauta, in confusione ventorum primi queritur ars Ma-*

Cur. & quòd
diu Deus
permittat
Ecclesiam sal-
vati tem-
pestatibus
persecutio-
nem.
S. Cyp. de
mortalit.

Matth. 24.

Lyranus Jan-
sen. Conc. c. 30.

PC. 110. 4.
Cant. 1. 2.

S. Th. 2. 2. 2.

Prov. 3. 22.

Author Im-
per. ibid.
in persecu-
tionibus vi-
detur Chri-
stus in navi
Ecclesie
dormire.
D. Chrys. 10.

Magistri. Quo eodem argumento pariter Cardinalis Cajetanus utitur, ut nullum præter Deum, Ecclesiam, & fidem illius protegere, & tueri posse demonstret; dicit enim: *Ut intelligamus ædificium Ecclesie nullis contrariis concutiendum, ac per hoc non humana, sed divina virtute consistere, declarat vānum conatū omnium contrariorum ad destructionem illius.* Ideo etiam quotidie ad Matutinum canimus: *Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit illud.* Ac proinde Navicula Petri securissima est, quod per quantumvis procellosam tempestatem non periclitabitur, quia Deus illius est Dominus, & Naucerus, qui inviolabili fide ei pollicitus est, dicens: *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua. Unde quamvis infestatione inimici Ecclesie, vel seculi tempestate laboret, ut Author Imperfecti inquit, quibusvis tentationum fluctibus pulsatur, naufragium facere non potest, quia Filium Dei habet Gubernatorem.*

8 Idem quoque Divus Chrysologus, Deum eisdem ventorum furis præcipere inquit, ut se in hujus naviculae emolumentum, & profectum obsequiosè inclinent, & submittant: *Mare, hoc est, mundum corripit, tranquillat orbem, Reges mitigat, sedat fluctus, componit populos, Romanos efficit Christianos, ipsosque executores Christiane fidei reddit, qui fuerunt Persecutores;* adeoque dum, ut Cardinalis Baronius observat, persecutores in Ecclesie suæ defensores commutat, aliud inde concludi nequit, quàm quod hæc sit *mutatio dextera Excel- si.* Quis enim alius præter Deum, iudicium rationis, & discursum persecutorum obfuscare poterat, quando per suam impietatem fidei exaltationi insensibiliter coope- rabantur? *Nescientes Ecclesiam Dei,* inquit Sanct. Leo, *per suorum crudelitatis augeri, quoniam in suppliciis, & mortibus beatorum Martyrum, qui putabantur minui numero, multiplicabantur exemplo.* Philistæi eò quod Arcam Dei acceperant in prædam, se vires populi DEI debilitaturos, & per hanc victoriam se adversus adver- sarium suum magis corroborandos esse credebant, & tamen arca hæc Dagon idolum ipsorum in minutas partes comminuit, eosque irreparabili strage profligavit: *Omnia autem hæc in figura contingebant.* Pari namque modo hujus mundi potestates Idololatæ per fidei perse- cutionem, per captivitatem Christianorum, per crude- lissimorum suppliciorum his illatorum carnificinam, se Christianismum abolituros esse sperabant, minime at- tendentes, tantò magis veritatem manifestari, & roborari Evangelicam, Ecclesiamque fidelium multiplicitate, & invicta Martyrum constantia stabiliri: unde in fidei encomium dici posse videtur, quod in simili proposito Emissenus his verbis dixit: *Ecce prophanus hostis nequa- quam ei tantum prodesse potuisset obsequio, quantum profuit odio.* S. Cyprianus de Tyrannis, qui in perversis consiliis & conatibus suis remanserunt illusi, inquit: *Sic Sancto- rum persecutionibus Tyrannus crudelis illuditur, qui dum putat perdere quos occidit, melioris vite statum eis procurat, & quod ille in perditionem molitur, hi utuntur pro beneficio.*

9 S. Ambrosius parabolam illam, in qua Christus si- dem grano sinapis similem esse dicit, exponens, ait: *Grana sinapis martyres nostri sunt. Felix, Nabor, & Vi- ctor, Gervasius, & Prothasius, & Nazarius, habebant odorem fidei, sed latebant. Venit persecutio, contritigla- dio per totius terminos mundi gratiam sui sparsere marty- rii, ut iure dicatur: In omnem terram exivit sonus eo- rum.* Quodnam, obsecro, Imperatores sibi lucrum com- pararunt per carbones Sancti Laurentii? *Omnium Chri- stianorum corda calefecit,* inquit idem S. Ambr. Quod idem quoque dicere forsitan Sanctus Paulus voluit, dum ad Philippenes in hæc verba scripsit: *Scire vos volo fra- tres, quia quæ circa me sunt, magis ad profectum venerunt Evangelii, ita ut vincula mea manifesta fierent in omni pratorio.* Eo namque tempore quo fideles heroica cum fortitudine tormenta sustinebant, fama Religionis Chri- stianæ per mundum tantò validius fragrabat, tantòque magis æstimabatur esse vera, quantò major erat in mar- tyribus generositas, qua illam modo quodam superhu- mano, & miraculoso defendebant. Unde Sanct. Hie- ronymus ad propositum nostrum de Sancto Paulo ita scribit: *A Cesare missus in carcerem, notior familie eius factus, persecutoris domum, Christi fecit Ecclesiam, Mansi Bibl. Pred. Tom. II.*

teste Apostolo, qui ad Philemonem ita scribit: *Salu- rant vos omnes sancti, maxime autem qui de Cesaris do- mo sunt.*

DISCURSUS XIX.

A R G U M E N T U M.

Fidem Catholicam à Deo esse, ex suppliciorum Mar- tyribus illatorum multiplicitate, & acerbitate convincitur.

T H E M A.

Omnes Sancti quanta passi sunt tormenta?

1 **S**eraphicus Doctor irrefragabilia fidei Christianæ examinans testimonia, inter alia dicit: *Certitu- do veritatis apparet, quando homo vult mori pro veritate quam predicat.* Atque idè Ecclesia laudabilem hunc morem habet, quod quotidie pro fidei nostræ confes- sione, postquam in Martyrologiis multorum sacrorum heroum varia retulit gloriosa Martyria, & partarum victoriarum palmas, in fine subjungat: *Et alibi aliorum plurimorum sanctorum Martyrum, &c.* Neque enim dubium est, quod plures sint Martyrii corona glorifica- ti, præter illos qui in Martyrologii serie recensentur. Ni- colaus Caussin in aula sua sancta refert ex allegato quodam Scriptore, quod post institutum exactum cal- culum deprehensi sint undecim milliones martyrum, quæ pro confessione, & testificatione fidei sanguinem, & vitam suam prodegerunt. Clarum est autem, quod hi Martyres non casualiter, & fortuito, neque ex aliqua animi pervicacia aut temeritate passi sint, & mortui fue- rint: neque idipsum ex quadam mentis vesania aut stul- titia fecerint: neque impassibiles fuerint; ut proinde Eusebius Emissenus dicat: *Hos charissimi, ita miremur, ut homines fuisse meminerimus, hos inquam, ita miremur, ut eos nostri similes noverimus, & sub eadem qua nos sumus, carnis fragilitate vixisse.* Quodnam igitur calcar fuit, quod illos ad enses, ad equiteos, ad fornaces, ad feras certatim currendum, sanguinemque, & vitam prodigendam extimulavit? Calcar hoc Magnus ille expressit Gregorius, dum ait: *Nunquid carnem suam in mortem darent, nisi eis certissime constitisset, esse vitam, pro qua mori debuissent?* Emissenus similiter idè martyrestan- ta cum promptitudine, & jubilo ad lanienam properasse dicit: *Ut vel sic intelligamus, quantum debeat desiderari vita illa, quam per cruciatus, per vulnera, per intole- randos labores videmus inquiri, quam cognoscimus pretio sanguinis comparari.* Denique quam virtutem martyris ad fidem solidandam habeant, Tertullianus succinctè quidem, sed acutè expressit, dum ait: *Per Martyria fidei examinatoria,* quasi dicere vellet: Ecclesia accu- ratius fidei examen, aut certius ejusdem specimen sive experientiam habere nequit, quàm quod per martyrium editur.

2 Jojada mortuo, Principes Juda Joas adorasse legun- tur, qui ipsorum obsequiis deceptus, eisdem idolola- trando, veri Dei cultui dorsum vertere permisit. Unde zelo ardens Zacharias Jojadæ filius, eos acriter reprehendens lapidatus fuit. Quæ de re Sanctus Hieronymus in hæc verba scribit: *Fundamentum domus Dei, eo quod Za- charia sanguis, usque ad fundamentum templi, & altaris pervenerit.* At verò scitisne causam, cur hic sanguis viri illius qui honorem, & religionem veri Dei tantopere zelaverat, ad fundamenta usque templi penetraret? *Omnia in figura contingebant?* Nimirum ad denotandum, quod sanguis martyrum fundamentum sit, cui fides no- stra innititur. Unde Ecclesia de Apostolis canit: *Isti sunt qui viventes in carne plantaverunt Ecclesiam sanguine suo.* Hinc Sanctus Justinus martyr ex ingenii copia ef- fusus sanguinis martyrum, fidei nostræ arguit stabilitatem, dicens: *Cuius vero Religionis pluribus mortis cruciatibus, & suppliciis, quam eorum ipsorum, pietatis doctrina est com- stabilita?* A quo tempore enim mundus stetit, nullam invenietis in mundo religionem, quæ majoribus pluri- busve radicata, & fundata sit sequacium suorum passio- nibus, & tormentis, quàm Catholica religio: *Quid au- tem fecit Martyres diros agones, & acerrimas penas su- bire, nisi fides?* inquit Villanovanus.

3 *Quanta passi sunt tormenta?* Sanctus Apostolus in-

S. Bonav. ser. 9. in Hexam. Sanguis tot millionum Martyrum testatur fidem nostram esse à Deo. Caussin. in aula sancta l. 3. c. 1.

Euf. Emiss. de nat. S. Genes.

S. Greg. h. 32. in Evang.

Euf. Emiss. in nat. SS. Petri & Pauli.

Terrull. in Scorp. c. 7.

Sanguis Mar- tyrum est fundamentum cui innititur fides nostra. S. Hier. ex trad. l. 3. Paral. 24. 17.

Iust. Mart. QQ. Græc. Coel. n. 12.

S. Th. à Vil- lan. conc. de O. Palch.

Cajetan. M. th. 16.

Pl. 34. 1.

Luc. 21. Auth. imp. ibid.

D. Chrys. ser. 10. Fides veritas ex persecu- toribus facit Ecclesiam de- fensorem.

Baron. an. 1112. n. 19. Pl. 76. 11.

S. Leo ser. 6. de Epiph.

Euf. Emiss. de S. Blandina.

S. Cypri. de Epiph.

S. Ambr. l. 7. in Luc. c. 13. Martyres fuerunt Gra- num Sinapis propter mul- tiplices fru- ctus, ex his Germinationes.

S. Ambr.

Phil. 1. 12.

S. Hier. in Ep. ad Philem.

Heb. e.
Recentior
varia
genera
memoria
quibus Mar-
tyrum fides
sanctata fuit.

err. Riba-
denensis.

Lact. Firm. l.
9. div. a. 10.
lib.

Alia tormen-
torum gene-
ra.

regnum quendam cruciatum, à sequacibus veri DEI ad sua ulque tempora patienter toleratum, texit Catalogum, inquit: *Obtraverunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis; Indubia & verbera experti, vincula & carceres; lapidati sunt, secti sunt, in occisione gladii mortui sunt, circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, agentes, angustati, afflicti, in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cavernis terra, & hi omnes fidei testimonio probati sunt.* Veruntamen si omnes paenositissimi, & innumerabiles dolores, & tormenta, quæ ad dilaniandos Martyres à Tyrannis per inimicum infernalem instigatis excogitata fuerunt, in æqua bilance ponderentur, dici utique poterit: *Circumdederunt eos supplicia quorum non est numerus*; ex quibus tamen Ribadeneira nonnulla describit, inquit: *Sæpius quidem Martyres affigebantur in crucem, non tamen semper uno eodemque modo, aliquando enim illos capite sursum erecto ad imitationem Christi Crucifigebant, frequenter alios exemplo Sancti Petri capite deorsum verso in cruce mori sinebant.* Item illos nonnunquam ad humilem quendam suspendebant truncum, ut eisdem tantò viciniore carnes, eos unguibus dilaniare, vel ustulare facibus ardentibus, vel forcipibus ignitis dilacerare commodius possent. Illos quoque nonnunquam ex uno duntaxat pede, sæpe etiam ex ambobus suspendebant, subtus illis scelerate materia succenso igne, ut illius fumo, & ardore suffocati, lenta quadam morte contabescerent. Multoties illos ex unico tantum brachio suspendebant, vel ex digito grossiori, & ad laxandas membrorum compages, gravissima pedibus pondera alligabant: sæpius etiam ad instar uvarum sub torculari ad mortem usque confringebantur eorum ossa; vel manibus pedibusque extensis agebantur in rotam, eosque ad rotas acutissimis clavis instructas alligatos deorsum agebant in præcipitia, vel circumagebant, ut clavi tantò profundius eorum penetrare carnes possent. Adhuc ordinarium Martyrum tormentum equuleus erat, tale nimirum instrumentum, quod ligno instar equi formatum, in capite rotulas habebat, quibus inserti funes Martyrum corporibus alligati, eisdem per brachia retrorsum victos sursum trahebant, ut singula humerorum ossa è suis dimota juncturis dolorosissime luxarentur. Catasta tabularum quoddam in edito loco positum erat, unde Martyr conspicue ab omnibus videri poterat, in quo sine ulla compassione flagellabatur, vel nervis bouum, vel nodosis fustibus aut virgis spinosis, quæ scorpiones dicebantur; sæpius etiam illorum corpora virgis quatiebant ferreis, vel plumbatis, quibus eorum corpora tanta cum truculentia dilaniabantur, ut sæpe lictores potius percutiendo fatigarentur, quam verbera excipiendo Martyres. Unde Lactantius Firmianus, gentiles invincibilem militum Christi in catastis, & equuleis videntes constantiam, stupefactos, & attonitos fuisse, dicit: *Inter fatigatos carnes, invictam tenere patientiam, existimant id quod res est, nec perseverantiam morientium vanam esse, nec ipsam patientiam sine DEO cruciatu sanctorum posse superare.*

4 Quibus accedit, quod ungulis, & forcipibus hinc inde aculeatis, ex chalybe dentibus armatis, carnes Sanctorum Martyrum dilacerarint, & frustratim decerpserint; pectinibus quoque utebantur ferreis ad dilanianda eorum membra, corpusque hoc modo cruentatum & saucium cultis decorabant, laminas item ignitas lateribus adhibebant. Calci nonnunquam vivæ, aut ferventi oleo, vel plumboliquefacto immergebant. Quique hisce tormentis nonnunquam evaserant superiores, hobus includebantur æneis, ex supposito, & continuato igne candentibus, vel lebetibus pice, plumbo, vel alio metallo liquefacto plenis; verubus atque alligata corpora lento igne assabant, vel in caldariis frigebant, galeas ignitas claviculis acutissimis intus plenis eorum imponebant vertici, calceisque ferreis puncturis undique plenis torquebant pedes. Candentibus igne fornacibus, vel ferarum latibulis includebant, præscindebant linguas, dentes evehebant, eruebant oculos, ludes acutas sub digitorum unguiculis infigebant, excoxiabant vivos, & minutissimas partes sensim conscindebant. Eorundem viventium viscera paulatim à muribus, & gliribus cor-

rodi curabant. Melle delibutos ardentissimis exponebant Solis radiis, ut à muscis, & apibus lentè, & crudeliter conficerentur; fortentibus cadaveribus arctissime viventium alligabant corpora, eaque sic etiamnum viventia sepeliebant. Uno verbo *circumdederunt eos mala quorum non est numerus.* Nunc verò in victam eorum auscultate constantiam, qua innumerabilium, & crudelissimorum tormentorum istorum carnificum se superiores esse probabant: *Latera effodiebant, inquit D. Chrysost. carnem deradebant, viscera ipsa, & interiora pervadebant, attamen cum cuncta pervestigarent, thesaurum fidei depreddari minime valuerunt.*

5 S. Clemens Episcopus Ancyranus, & individus ejus Comes Agathangelus, per viginti octo annos continuo fuisse cruciati Martyrio, quod à P. Ludov. Granatensi in Introductione ad Symbolum fusiùs describitur, in cuius tamen laudem affirmare possumus, quod olim de S. Apollinari inquit D. Chrysost. *Iniecit tela qui potuit, persecutor videlicet, & omnia morum suorum genera callidus exegit inimicus, nec tamen fortissimi ductoris movere mentem potuit, aut temerare constantiam.* Euseb. Emislenus invincibilem describit Sancti Romani Martyris in perferendis suppliciis constantiam, cui proinde verba illa quantumvis à prophano homine prolata, adaptati merito possunt: *Agere & pariteria Romanum est. Magnanimus est confessor intrepidus, inquit præfatus Eusebius, ferens secum in ore quidem indicium mortis, sed in corde pretium immortalitatis. Quæ est ista rerum, & quàm stupenda diversitas est? Corpus pro anima expositurus unus atque idem, & pœna secum causam portat, & gloria: extrinsecus affligendus, intrinsecus coronandus.* Unde verò intrepidum in hoc Martyre animi robur processerit, idem Eusebius his verbis exponit: *Et inde evenit, ut impossibile non sit ingentia feri hostis tormenta superare, quia licet quod torquet, foris expositum sit, tamen quod persequitur, intus inclusum est, & propterea thesaurum pietatis fidei si non producat voluntas, non potest expugnare crudelitas.*

6 Anno 1632. 10. Septembris, viginti quatuor gloriosi fidei nostræ Confessores mortis sententiam intrepido animo exceperunt in Japonia. Pro cuius executione ignis in loco, viginti quinque palmis à columnis quibus Martyres alligati consistebant, disito accendebatur, ut quanto ignis remotior erat, tantò ejus apprehensio tormentum acerbius adscisceret, siquidem prius torrebantur, quàm comburerentur. At verò notandum est speciale quoddam, & diabolicum inimici infernalis stratagemata. Etenim vincula quibus eum ad palos victi stabant, non ferrea, sed viminea erant, nimirum ut hisce subito ab igne dissolutis, ab ignis vehementia sollicitati seu potius coacti, fuga se ex igne propicientes, signum se tormentis cessasse, fidemque abnegasse edere viderentur. Veruntamen invicti Christi milites ad ultimum usque vitæ spiritum immobiles perseverarunt. Quibus proinde eadem debentur laudum præconia, quibus Sanctus Cyprianus invictos quosdam Christi athletas, eorumque fortitudinem celebrat, dum ait: *Non cessistis suppliciis, sed vobis potius supplicia cesserunt: finem dolorum quem tormenta non dabant, corona dederunt. Steterunt torti torquentibus fortiores. Inexpugnabilem fidem superare non potuit saeviens diu plaga repetita, quamvis rupta compage viscerum torquerentur in servis Dei iam non membra, sed vulnera: Fluebat sanguis qui incendium persecutionis extingueret, qui flammam, & ignem gehennæ gloriose cinere sopiret.*

7 Quis verò in dubium revocare poterit, quin hi tam herolice fortitudinis actus profecti sint ab immediatis divinæ Omnipotentis auxiliis, & præsidis, quibus Ecclesie suæ per specialem protectionem assistit? Examinemus, obsecro, egregia quædam facinora, ex quibus veritas hæc evidenter elucescere poterit. Etenim in authenticis quorundam martyrum actis, linguas nonnullis in odium fidei præcisas non tantum, sed & radicibus evulsas fuisse legimus, qui tanta tamen cum facilitate deinceps elingues loquebantur, ut cum majori antea bene linguarum sermones articulare nequirent. Unde Justinianus Augustus in quadam Constitutione sua inquit: *Vidimus Venerabiles viros, qui abscissis radicibus linguis, pœnas suas miserabiliter loquebantur.* Euseb. Emis. ad propositum

D. Chrys. ho. 47. in S. Jo. lian.

Granat. in symb. p. 2.

D. Chrysost. l. 1. c. 8.

Euseb. Emis. de S. Rom. mart.

Crudelitas in martyrum lapocentes, earumque in fide constantia.

S. Cypri. ep. 9. ad Mart. de Mappal.

Bar. 220. 24. n. 87. Quid martyres essent, hæc radicibus lingua, classissime fuerunt locuti.

Justin. Aug. in Constit.

Euseb. Emis. h. de S. Rom. mart.

Pos. Emif. h.
4. de Epiph.
& 7. In Jan.
Euf. Cal. l. i.
Euf. H. 1.

nostrum de quodam Martyre scribit, quod post amputatam ei linguam, Tyranno improperando dixerit: *Licet organum Christi ornamentis suis expoliaste te gaudas, eror ipse oris peragis sacrificium veritatis.* De alio quodam simili inquit: *Hic deserta lingua inviolabilem fidem melius loquitur.* Eusebius Cæsariensis de Sancta Blandina inquit: *In Blandinam, per quam Christus evidenter ostendebat, eos qui apud homines viles, despecti, & contempti videntur, apud Deum propter charitatem erga illum, non specie iactant, & simulatione, sed vi & virtute declarant, magno splendore, & gloria donari.* Ubi speciatim observari merentur verba illa: *In Blandinam, per quam Christus evidenter ostendebat, &c.* Petgittamen idem Scriptor, quidnam in cruento illo, sed glorioso prælio acciderit, hisce verbis recensere: *Nam sum non nosolum pertimesceremus, sed etiam vera illius secundum carnem (quæ etiam ipsa una in Martyrum pugna dimicaverat) mecum incertamen descenderet, & pro corporis imbecillitate non liberè, & ingenuè fidei sue confessionem proloqui pergeret, Blandina tanto animi robore, & virtute imbuebatur, ut tortores, qui illam vicissim omni suppliciorum genere à primo mane ad vespertam usque affligerent, prope labore desessi, languescerent, seque sumo ab illa viros, tum nihil amplius habere cruciamenti reliquum, quod ei irrogarent, faterentur, atque adeo magnopere mirarentur, quò pacto (cum totum eius corpus ita dilaceratum esset) perseverans spiritum duceret, palamque testarentur, unum tormenti genus satis habuisse virum ad vitam ei eripiendam. Undenam verò sancta hæc virgo in hac toties repetitorum crudelium tormentorum carnificina hanc aminigenerositate invictumque robur hauserit, ab eodem Eusebio exponente percipite. Dicit enim: *Beata Martyr (sicut generosum athletam decet) in ipsa fidei confessione vires colligebat, atque prolatio istorum verborum: Christiana sum, & nihil apud nos admittitur sceleris, oras dolorum, qui eam urgebant, summa levatio, fomentum cruciatu, & cuiusque molestia depulsio.* Idem eodem in loco de Diacono quodam refert, qui Sanctus nomine, & re vocabatur, cui supra quàm credibile est, & supra omnem humanum captum verbera à carnificibus impacta fuere; quæ omnia cum inaudita patientia silenter pertulit, abque eo quod unquam de loco, unde oriundus erat, item de stirpe, statu, & professione sua interrogatus, quicquam aliud responderet, quàm: *Christianus sum, illudque pronome, pro civitate, pro genere, ac denique pro re quoque, iterum, ac sapius eloquebatur.* Unde carnifices exasperati, tanta cum crudelitate eum exciderunt, ut jam nullam amplius præferret hominis similitudinem. Audite verò quidnam post renovata aliquot post diebus majori cum impietate tormenta acciderit: *Corpus in illis posterioribus tormentis recreatum, & in integrum restitutum, formam priorem, atque usum membrorum recuperavit, adeo ut secunda illa Carnificina, non infligenda pena, sed medicina per Christi gratiam adhibita videretur.* Nunquid vobis ad hæc cum Jeremia Propheeta dici posse videtur: *Tu in nobis es Domine, & nomen sanctum tuum invocatum est super nos, ne derelinquas nos Domine Deus noster?**

S. Blandina
omnem fortitudinem
tormentis,
hauserit ex
virtute fidei.

Jer. 14. 7.

S. Ber. Ser. 4.
in Cano.
Encomia
aliord mar-
tyrum circa
constantiam
idem.

Naz. or. 1.

S. Ber. Ser. 46.
in parvis.

8 Porro ad magis obstupefendam Martyrum in suppliciis constantiam, & animi iucunditatem, & jubilum, optimè serviunt illa Sancti Bernardi celeberrima verba, dicentis: *Stat Martyr tripudians, & triumphans, iusto licet corpore, & rimante latera ferro, non modo fortiter, sed & alacriter, sacrum à carne sua circumspicere bullire erorem. Kbi ergo tunc anima Martyris? Nempe in tuto, nempe in petra, nempe in visceribus IESU, vulneribus nimirum patentibus ad introeundum. Si in suis esset visceribus, scrutans ea, ferrum profecto sentiret, dolorem non ferret, succumberet, & negaret: nunc autem in petra habitans, quid mirum si in modum petra duraverit? Sanctus Gregorius Nazianzenus de Martyribus, inquit: *Christianam religionem potius illustrant, quàm debilitant, animas ad pietatem roborantes, ac periculis ut aqua calens, ferrum obdurantes.* Idem quoque Sanctus Bernardus alibi ad invictam Sancti Vincentii Martyris se reflectens constantiam, & animi jubilum, eundem carnifici dixisse refert: *Insurge & toto malignitatis spiritu debacchare, videbis me Dei virtutem Mansi Bibl. Prad. Tom. II.**

te plus posse dum torquer, quàm possis ipse qui torques. Constat per experientiam ex diversorum Martyrum Historiis, quod Tyrannorum acinaces, equulei, catastræ, & scorpiones, fornaces, feræ, aliaque lævissima supplicia eoque tantum in Martyres deservire potuerint, quousque Deo placebat, & non ulterius. Unde proposito nostro aptissimè congruit, quod Eusebius circa tres pueros in fornace Babylonica constitutos observat, dum ait: *Ecce horrendum nescio quid: anhelantes globi, & per quadraginta cubitos ebullientes, extrinsecus seviunt, intrinsecus parant; extra fornacem sapiens ignis irascitur, & intus in fornace famulatur; quanta castis visceribus reverentia debeat, arbiter ignis agnosce.* Nimirum elementa, creaturæ illæ insensatæ, Creatoris sui per potentiam obedientialem exquebantur voluntatem.

9 In honorem Sancti Laurentii Sancta mater Ecclesia sequentem Antiphonam decantat: *Misit Dominus Angelum suum, & liberavit me de medio ignis, & non sum aestuatus.* Quo viso miraculo, Sanctus Romanus gentilis, qui velut minister persecutoris spectaculo huic crudelissimo præfens aderat, conversus fuit. Ex quor non alia his similia miracula in defensionem, ac præsidium sacrorum Heroum acciderunt, quando suum pro Christo fuderunt sanguinem? Ut proinde Ecclesia in more positum habeat, quod in divinis officiis quæ in ipsorum natalibus decantantur, illa Ecclesiastici verba recitare soleat: *Confitebor tibi Domine Rex, & collaudabo te Deum Salvatorem meum. Confitebor nomini tuo, quoniam adiutor, & Protector factus es mihi, & liberaisti corpus meum à perditione, & in conspectu astantium factus es mihi adiutor. Liberaisti me secundum multitudinem miserationis nominis tui, à rugientibus preparatis ad escam, de manibus querentibus animam meam.* Applicanturque verba hæc ut plurimum sanctis Virginibus, utpotè in quibus præ cunctis cæteris Martyribus sexus virilis, clarius, & evidentius liquet, quod Deus in ipsis, per ipsas, & pro ipsis pugnet.

10 Quando Moyses per virgam suam ingentia illa patravit prodigia, facit Textus de Magis Pharaonis inquit: *Fecerunt similiter; siquidem & ipsi aquam in sanguinem, virgas in Dracones mutarunt, ranisque impleverunt terram Egypti.* At verò quando Moyses per cinerem in aera dispersum infinitam quandam muscarum, & zyniphum produxit multitudinem, prædicti quidem Magi id ipsum imitari tentarunt, sed incassum; unde & se victos fuisse fassi sunt, dicentes: *Digitus Dei est hic,* quasi dicerent: *Ex hoc prodigio manifestè se prodit veri Dei Omnipotentia.* At vero quidnam ex hac Historia præcipuè evincitur? Nimirum, quia *Omnia in figura contingebant illis,* ideo per Historiam illam innuitur; quod videlicet si solus sexus perfectior, id est, virilis similia ederet in tormentis insuperabilis fortitudinis suæ specimina, id ipsum facillè incredulus, & malignus quispiam naturæ viribus adscribere posset: at verò quis tam esse poterit temerarius, qui invictum animi robur, sapientiam, & generositatem in sexu debiliore conspiciens ultro non confiteatur, dicens: *Digitus Dei est hic?* Imo ipsæmet tenellæ Virgines dicunt: *Habemus thesaurum istum, id est, fidem & pudicitæ honestatem, in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis.* Ut igitur Pharaon ille infernalis confundatur, ejusque manifestetur debilitas, Deus zyniphum, & muscarum contra illum excitavit exercitum, id est, virgunculis teneris, & infantili ætati corda leonina suggestit; teste Ruperto Abbate, qui ait: *Ecce quales instruxit acies, ex huiusmodi cohortibus contra fortes Egyptios composuit acies.* Unde factum sæpè est, quod rabidi Imperatores exclamarent præ stupore: *Ergone una nos puella superabis?*

Euf. Em. h. 3.
de Eph.

S. Laurent. in
suis tormentis
conversus
S. Roman.

Eccl. 11. 1.

Exod. 7. 22.
Quid signetur
quod
Magi Pha-
raonis non
posuerint
producere
zyniphos.

Et alior.
1. Cor. 1. 7.

Rup. Ab. l. 2.
in Exod. c.
18.

ARGUMENTUM.

Martyrum in tormentis consolationes, ingens eorum pro fide patiendi aviditas, illisque frequenter a Deo exhibitum protectionis presidium, evidens veræ fidei perhibent testimonium.

THEMA.

Lapides torrentis illi dulces fuerunt.

Avideas patiendi martyrum, est eundem fidei testimonium.

Ps. 104. 19. Tyrann. lib.

Hug. Card.

S. Laur. Just. Ser. de S. Stephan.

Christus S. Seph. & alii præbuit patendi alacritatem.

Glossa. Occumenius in Ad. Ap. lib.

S. Hieron. de Script. Eccl. Ardor patendi S. Ign. Ep.

S. Bas. de S. Barlaam. Item S. Barlaam.

Varia aliorum martyrum exempla.

Surius. Specialiter S. Vincentii.

S. Aug. form. de S. Vinc.

E Videns veritatis Fidei nostræ quovis tempore impugnata, & a Martyribus generosè defensæ testimonium, est, & semper fuit illa quam in crudelissimis suppliciis præ se tulerunt, cordis exultatio, & jubilus, nec non insatiabilis ultro illis occurrendi, eademque procurandi, & ambiendi aviditas, & desiderium. De sanctissimo Protomartyre canit Ecclesia, quod ex projectis in corpus suum silicibus nectar suxerit Paradisi: *Lapides torrentis illi dulces fuerunt*. Unde illud Regii Psalmistæ Varietium: *Tu exurgens misereberis Sion*, id est, ut Tyrannus exponit, *Ecclesia: timebunt gentes nomen tuum DOMINE*, & omnes Reges terra gloriam tuam, quia edificavit DOMINVS Syon, id est, ut Hugo Card. inquit: *Ecclesiam*; maxime verò quod statim sequitur: *Placuerunt servis tuis lapides*, secundum litteram in S. Stephano adimpletum fuit. De quo proinde S. Laur. Justinianus merito ait: *Iam experiebatur interius, quam magna multitudo est divina dulcedinis, quam pro veritate certantibus noverat esse paratam*.

2 Enim verò quis est qui non videat, quod dum Redemptor noster in lapidatione Stephani celos aperuit, seque veluti spectatorem certaminis primi Martyris, ab eodem se videri voluit, toti Christianismo per hoc innuere voluerit, quod in cunctis sæculis futuris Ecclesiæ, eorum qui pro ejus fide præstantur, & certant, auxiliator futurus sit atque perpetuus defensor. Unde super illa verba: *Iesum stantem*, inquit Glossa, *Habitus auxiliantis, & pro servis sui pugnantis, sic ostenditur*. Circa quæ verba Occumenius pariter ait: *Stantem & non sedentem, videt Iesum Sancti Stephani, ut suam exhibeat Christus protectionem, & magnam suo athleta tribuat alacritatem*.

3 Manifestum est omnibus illud S. Ignatii Illustrissimi Martyris exemplum, qui instante Martyrii sui agone Deo se enixè recommendavit. Cur putas? Nùm sortè ut leonem posset fauces evadere? Minimè, quin potius ait: *Vtinam fruor bestiis*. Scio equidem, multos magnam habere circa bestias, vel in latibulis, in quibus asservantur spectandas, vel in venatione capiendas, vel in theatris ad ostentationem agitatæ delectationem, sed non erat hic Martyris finis, dum ait: *Vtinam fruor bestiis*, sed potius ab eis devorari pro Christo desideravit: *Si ipse noluerint, ego ipsis vim ingeram, ego urgebo*.

4 S. Basilus M. de S. Barlaam scribit: *Flagellu loco gaudii duxit: flagellis se tanquam rosis impeti arbitratus, effervens suscitatum aves visis, pericula calcavit, ac si super rosas tripudiaret, carceris clausura quasi prato quodam viridi oblectatus est, tormentorum adinventionibus veluti variis flosculis incundatus est*.

5 De S. Agatha in ejus laudem sancta canit Ecclesia: *Agatha lacrimis, & gloriantur ibat ad carcerem, & quasi ad epulas invitata*. Quando enim Virgines in acerbissimorum tormentorum carnificina torquebantur, haud secus ac si ad nuptias abirent, gaudebant, & tripudiabant. Sic quoque de S. Laurentio Archiepiscopo legitur, quod cum tyrannus omnia suppliciorum genera oculis ejus a carnificibus proponi, & exhiberi jussisset: *Subiicite oculis eius omne genus tormentorum*, S. Levita subridendo responderit: *Infelix, has epulas ego semper optavi, hac enim tibi quedam tormenta sunt, nobis verò gloria*. Quis similiter incomparabilem S. Vincentii generositatem, & cordis jubulum non obstupescat, quem sub licitorum sævitie constitutus, hilari fronte exhibuit? De quo proinde S. Augustinus ait: *Tanta pœna erat in membris, tanta securitas in verbis, tanquam alius loqueretur, alius*

torqueretur. Daciano quidem se in metis positum esse dixit: *Hoc salum valde metuo*. Sed quidnam illud, quod tantoperè timebat, fuisse arbitramini? Nùm sortè servam minarum intimationem? Aut verò suppliciorum sibi imminendum multipliciter? Minimè: sed ipsum metus sui causam exponentem audite: *Valde metuo*, inquit, *quia te fingis velle mihi misereri, nolo ut aliquid minuas de suppliciis, ut te vultum in omnibus fatearis*. Quibus verbis Tyrannus se derideri videns, in furorem redactus, flagellis licitorum manibus (quos ignavie redarguebat) surreptis, ipsemet flagellator, & carnifex Martyris esse voluit. Quem intrepidus Martyr benigno vultu respiciens, his verbis affatus est: *Valde tibi me obstrinxisti, eò quod meam tibi vendicaveris tutelam, & protectionem, verique amici partes erga me expleas, percutiendo eos qui hactenus me flagellarunt*. Quis saniam hisce verbis obiectam animadvertens, carnificibus atque licitoribus flagella restituit, qui crudelioribus ipsum flagellis cruentantes, ab eodem tanquam infirmi, & debiles fuere derisi. Post innumera tandem quibus in ipsum deservierant, supplicia, quibus haud secus ac floribus fruebatur, in mollem, & delicatum positus lectum, veluti si pluribus acutissimis transfixus ensibus fuisset, Deo qui illum in tantam destinaverat gloriam, sanctissimum reddidit Spiritum. Ubi notandum, quod cum antea tormenta, animi robur, & vigorem in ipso adauxissent, mollis hic plumeusque lectus mortem illi acceleravit.

6 In vita S. Blasii Episcopi, & marr. legitur, quod cum devotæ quædam semine copiosum a Martyre in tormentis effusum colligerent sanguinem, tyrannus illas a licitoribus comprehensas igni adjudicavit; quatum ista duos habebat filios, qui ad matrem se Christo in holocaustum offerre properatè proximè accurrerunt, eamque flebilibus vocibus instantè rogarunt, ut quæ ad vitam corporalem eos enixa fuerat, æternæ quoque vitæ eis comparandæ cooperaretur, illisque Martyrii indulgeret societatem. Quod videns audientque Tyrannus, exclamavit: *Vah dedecus! Ergo muliercule, & infantes nos publico exponit ludibrio?*

7 Victor Episcopus Uticensis in libris de persecutione Vandalica tam excessivum fidelium fervorem fuisse scribit, ut Martyres ad matellum, & lanienam duci videntes, singuli certatim accurrerent, ut ejusdem fierent consortes Martyrii: *Per vertices montium, & vallium concurrens turba fidelium inestimabilis descendebat, cerceis manibus gestantes, suosque infantulos vestigiis Martyrum proicientes*. Cardinalis Baronius in Annalibus Ecclesiasticis de Virgine quadam Nicomediensi Euphrasia nomine scribit, quod cum in fidei ignominiam duceretur ad prostibulum, virginitatis amittendæ jacturam metuens, se artem magicam nosse, ex eaque secretum aliquod illis detegere velle finxit, illudque in eo positum esse dixit, quod dum certo quodam corpus suum oleo perunisset, quodvis ferrum ad ferendum corpus humanum inutile redderet. Cumque illa hujus in se experientia specimen fieri postularet, lictores verbis ejus fidem habentes, eandem decollarunt; tuncque verba hæc merum stratagemata fuisse cognoverunt, ad assecurandam corporis sui pudicitiam, & virginitatem. Ecce tibi quibusnam debiles virgunculae usæ fuerint miris ad inventionibus, ut patiando, & moriendo, ad palmatam pervenire possent Martyrii.

8 Undenam verò hæc jublus, patendi que, & moriendi cupiditas (cujus varia in Historiis Ecclesiasticis habemus exempla) derivari aliundè poterat, quam a Deo, pro cuius amore adeo generosis conatibus decertabant? Sanctus Augustinus de Sancto Laurentio loquens ait: *Nec enim potest in visceribus ignium tormenta sentire, qui sensibus Paradisi refrigeria possidebat*. Divus Chrysostomus Christianum a Pagano distinguens, inquit: *Christianum in hoc ab infidelibus differre oportet, ut omnia generosè ferat, & spe futurorum erectus, humanorum malorum impense superiorem exhibeat*. Idemque Sanctus Doctor in alia quadam Homilia ita fatuit: *Si Christianus es, CHRISTO crede; si CHRISTO credis, per opera mihi fidem demonstra. In hoc ab infidelibus differimus, illi merito timeant mortem, resurrectionis enim spem non habent, tu verò ad meliorem vadens vitam*

S. Ioh. 16. Etiam in hoc.

Vi. d. d. can. 11.

S. Hieron. ann. 109. d. 11. Mirabile stratagemata S. Euphrasie, ut perveniret ad palmam martyrii.

S. Aug. de S. Laur. In quo differat Christianus a Gentili. D. Chr. 2. c. 11. 2. ad pop.

Hom. 1. lib.

non times? Sanctus Augustinus acutè considerat, quòd licet Ecclesia nonnunquam Dominium in multos populos habuerit, per quos suam potuisset persecutoribus opponere resistantiam; attamen ob spem vitæ futuræ, nunquam hoc modo defendere voluerit vitam præsentem: *Non pro temporalis salutis pugnare, sed potius ut obtineret eternam non repugnavit. Ligabantur, includebantur, cadebantur, laniabantur, trucidabantur, & sic multiplicabantur. Non erat eis pro salute pugnare, nisi salutem pro SALVATORE contemnere.* Sanctus Ambrosius ad stragem se reflectens Christianorum, quam persecutores iisdem inferebant; & ex parte altera letitiam considerans, qua Christiani ad mortem procedebant, in sermone quodam ait: *Nunquam hanc vitam tam constanter expendere, nisi esse alteram incomparabiliter beatiorum, perfecta definitione sentirent. In sanctis itaque præconibus veritatis, resurrectionis autoritas est, prompti enim pereant in melius reparandi, quibus per angustias tribulationum aperitur exitus ad amplitudinem gaudiorum.*

9 Sanctus Hieronymus quoque de triumpho, quo Sancti Martyres se in enses, & ignes sibi paratos tanto cum júbilo ingerebant, differens, gentiles id videntes non solum admiratos fuisse, verum etiam fidem nostram utpotè quam Christiani propriæ vitæ impendio defendebant, veram fuisse, omnino sibi persuasum habuisse, his verbis asserit: *Triumphus DEI est passio Martyrum, pro CHRISTI nomine cruoris effusio, & inter tormenta letitia. Cum enim quis viderit, tanta perseverantia stare Martyres, atque torqueri, & in suis cruciatibus gloriari, odor notitia Dei disseminatur inter gentes, & subitacita cogitatio, quod nisi verum esset Evangelium, nunquam sanguine defenderetur. Et ideo in omnibus semper sæculis per experientiam compertum fuit, quòd quanto Christiani in majori numero, atrocioribusque tormentis excruciantur, tantò plures ad CHRISTUM conversos fuisse gentilium manipulos. Qua de re Iustinus Martyr ita scribit: Quod namque, dum gladio percutimur, & in crucem agimur, & bestiis obicimur, & vinculis, & igne, & tormentis aliis omnibus plectimur, & excruciamur, à professione nostra non discedimus, satis constat, & quanto magis eiusmodi quedam in nos expediuntur tormenta, tanto alii plures fideles, & vera Religionis per nomen IESU sunt cultores. Cum igitur tam atrocia tormenta intrepidè perpelli, in eorundem summa acerbitate gaudere, & exultare, eademque summo cum desiderio, & ambitione sectari, & appetere, tales sint actus, qui humanæ mortalitatis sphaeram longè transcendunt, manifesto utique signo inde eisdem actus divinæ gratiæ, & particularis assistentiæ DEI partus esse convincitur: Per gratiam, que data est mihi, inquit beatus Sanctus Paulus, omnia possum in eo qui me confortat.*

10 In vita Sanctæ Perpetuæ legitur, quòd quia metuebat, ne velut uterum gerens, ad Martyrii honorem unà cum aliis sodalibus perfrundum non admittetur, à DEO impetravit, ut licet fetus octavum tantummodò mensem assecutus fuisset, illum tamen cum bona salute subito eniteretur, eò quòd ardentissimum se pro CHRISTI fide sacrificandi desiderium nullas sustinere moras posset. Accidit verò, quod cum acerbissimos sustineret in partu dolores, Ministri Tyranni id in ea animadvertentes, ei dixerunt: Ecquomodo crastina luce nostra sustinebis tormenta, quæ hodie inter partus dolores tantoperè lamentaris? Quibus ipsa sapientissimè respondit: *Natura debitas penas, naturali tantum virtute agere sustineo, que autem quantum vis immania, pietatis causa subire cogar, divina gratia superabis.*

11 SALVATOREM nostrum inter cætera præclara nomina, boni Pastoris titulum sibi attribuisse ex Evangelio novimus: *Ego sum Pastor bonus*: Et tamen die quadam discipulis suis dixit: *Ecce ego mitto vos, sicut oves in medio luporum.* Poteratne quid magis paradoxum illis prædicere? Quisnam enim ex Pastoribus adeò erga oves suas indiscretus & barbarus esse poterit, ut data opera oviculas suas voracibus luporum faucibus ingerat? At verò ut no-

tat Divus Chrysostomus, bonus hic Pastor non temerè oves suas in tantam stragem prostruit, siquidem dicit: *Ego mitto vos, inexplicabilem virtutem meam proferens; quasi diceret: Sic virtutem meam maxime ostendam, cum ab ovibus lupi superabuntur, & si quamvis illa sint in medio luporum, & innumeris moribus lacerentur, non modo non consumpta fuerint, verum etiam illos in sui naturam transmutaverint.* Quot enim vicibus carnifices, dum Martyres in mediis tormentis constantes non solum, & mansuetos, verum etiam gaudentes, & exultantes conspiciunt, exinde ad Christi fidem conversos fuisse, ex Historicis novimus. *Mainsecrè*, inquit Divus Chrysostomus, atque admirabilis est, mentem adversariorum commutare, & animum in diversa transferre, quam illos occidere, præsertim cum duodecim tantum essent, & lupis plenus esset orbis universus. Demum verò idem Sanctus concludit, dicens, quòd quandiu fideles se oves Christi esse ipsa ostenderint, DEI tanquam providi Pastoris erga ipsos providentiam, & assistentiam continuo experientur: *quando estimati sumus, sicut oves occisionis, & quando tanquam oves mortem pro CHRISTO subire non dubitamus. Quando oves fuerimus, vincimus, etiam si mille circumstant lupi, superamus, & victores sumus; quod si lupi fuerimus, vincimur; tunc enim à nobis auxiliumpastoris recedit, qui non lupos, sed oves pascit.*

12 Admirabilis profectò quovis tempore paternæ illa Dei sollicitudo fuit, qua Martyrum suorum constantem sibi semper protectionem vendicavit. Et quidem, ut exemplis res manifestior fiat, à quot suppliciis Sancti Theclæ in nascentis Ecclesiæ primordiis liberavit? Sanctus Ambrosius de leonibus Sanctam hanc Martyrem offendere formidantibus differens, ait: *Cernere erat lingentem pedes bestiam, cubitare humi nato testificante sono, quod sacrum virginis corpus violare non posset. Ergo adorabat prædam suam bestia, & propria oblita natura, naturam induerat, quam homines amiserant.* Quisnam alius, obsecro, præter DEUM hunc leonibus humanitatis, & benevolentiae instinctum suggerere poterat? *A DOMINO saltum est istud, & est mirabile in oculis nostris.* Efficiebat namque sapientissimè DEUS, ut Martyres frequenter secutiores essent inter rapacissimos leonum ungues, & dentium rictus, quam in licetorum carnificumque manibus. Unde Sanctus Hieronymus in vita Sancti Malchi considerans, quòd leona illa juxta fores speluncæ servi Dei, impiissimo illi servo necem intulerit, qui duos alios stricto operiebatur gladio, ut ambo strucidaret, inquit: *Similis ante oculos nostros versabatur interitus, nisi quod tantus erat rabiens leonis, quam iram hominis sustinere.* Quales DEUS olim Danieli excubitores, & custodes assignavit, adversus invidorum sarraparum conjurationem, indeque emanantes insidiarum machinas? Certè non alios, quam feroces, & famelicos leones: *Fere enim non solum non devorabant, inquit Divus Chrysostomus, sed etiam Danieli erant loco satellitum;* quod quidem divina Omnipotentia ita disponente factum fuisse in dubium vocari nequit: Ipsemet namque Daniel ait: *DEVS meus misit Angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi.* Idipsum quoque aliis multoties operatus est Deus, quando Martyres in theatris, vel ferarum latibulis, ferocibus beluarum ungibus, & dentibus fuere prostruti, prout videre est in diversorum Martyrum actis. Sanctus Ambrosius argutè considerat, quòd Christus Sanctam Agnetem Sponsam suam ad prostibulum perductam, contra Præfecti Romani impuros conatus à periculo pudicitie violandæ liberare volens, ipsomet dæmone veluti ministro usus fuerit, qui illum confectum suffocavit. Eusebius Emisenus ad respectum, & reverentiam quam creaturæ insensatæ Martyrum corporibus detulerunt, se reflectens, ait: *Dilacerata vario tormentorum genere membra sanctificant flamma, dum pascere noscunt, honorant bestia, dum servire non novunt. Vbi sunt qui dicunt, venerationem sacris Martyrum deferendam non esse corporibus? Ecce cruenta feritatis immanitas, qua*

D. Chrys. ho. 34. in Mat.

S. Aug. 1. 2. de civ. Dei c. 4.

S. Ambr. ser. 34. de SS. Naz. & Cell.

Gentiles videntes Christianos cum júbilo mori, & effuso sanguine fidem asserere convidebantur. S. Hieron. ad Ezechiam. 62.

Iust. mart. in differt. cum Tryphone.

Rom. 11. 3. Phil. 4. 13.

Præclarum exemplum & dictum S. Perpetuæ.

An Christus crudelis fuerit Apostolos, oves suas, mittendo inter lupos.

Admirabilis sollicitudo Dei pro suis Martyribus patet in S. Theclæ.

S. Ambr. 1. 2. de Virg.

Pl. 17. 29.

Martyres saepe securiores fuerunt inter ungues & dentes leonum, quam manus carnificum. S. Hieron. in vita S. Malchi.

D. Chrys. Pl. 110.

Patet in Daniele. Dan. 7. 32.

Euseb. Em. ho. de S. Blaudina.

religionis non recipit solum, deservit venerationis obsequium, & que discretionem rationis signare non recipit, ad malum tamen damnationem quid honoris Sanctis debeatur agnoscit, ac sic supplicii ministerium, vel instrumentum miro modo meritorum efficitur testimonium, & dum pietatis reverentiam praestat, profert tacitam de impietate sententiam.

Ladev. Grae.
p. 2. Symb.
c. 11.
Probatu
dei nostrae
veritas ex
aviditate
moriendi
Martyrum,

13 Postquam P. Granatensis in introductione ad symbolum plura ponderasset insignia martyria, tandem ut exinde fidei nostrae probet veritatem, & firmitudinem, ita circa illam ratiocinari incipit. Ubinam, inquit, à principio mundi unquam inventus est, qui tanta cum fortitudine, & iubilo, & libertate, atrocissima sustinuerit tormenta, iudices adversum se exasperatos concitavit, & cum insatiabili aviditate pati, & mori concupierit, sicut post Christi adventum, & plantatam ab eodem Ecclesiam, factum est multoties? Si unquam alias in ulla natione Barbara visus fuisset homo qui mortem non formidasset, utique non adeo mirum foret, quod Christiani Martyres mortem non timeant; nunc autem hanc pro Christo patiendi, ac moriendi avidissimam cupiditatem, civilissimorum hominum ex Alexandria, Antiochia, vel Roma, à nobilissimis parentibus progenitorum, cordibus inviscerata esse conspicimus. Quod si homines duntaxat robusti, & grummi, molitibusque devorandis assueti, cujusmodi sunt milites, & rustici, in truculentis illis Tyrannorum persecutionibus constanter, stabilesque permansissent, nihil in eo admiratione dignum esset. Jam verò maximè heroica invictae fortitudinis, & per acerbissima quaeque tormenta insuperabilis patientiae specimina, ab imbelli mulierum sexu edita quis non obstupescat? Morset ultimum terribilium, quam proinde Philosopho, & experientia teste, omnia, quae Deus creavit, animalia abhorrent, & fugiunt; quis igitur alius praeter Deum, hunc ad mortem tantum cum impatientia anhelandi instinctum, humanis cordibus inferere poterit? Quid non molitur qui propter scelera sua mortis iudicatus, ut ab illius sententia liberari queat? quas non sustinet infirmus dicitas, incisiones, ac mutilationes, adustiones, potionisque amaras, ut sanari, & mortis periculum evadere valeat? Et tamen ut Sancta Mater Ecclesia canit: Traduntur igni Martyres, & bestiarum densibus, armata sicut ungulis tortoris infaniamus, unda pendens viscera, sanguis sacatus funditur, sed permanent immobiles: eo quod in futuro saeculo meliorem illis vitam repositam esse firmiter credunt, vita perennis gratia. Ecce ubi motivum, cuius gratia Sancti Martyres in tormentis immobiles persistunt; nimirum quia se patiando ingens vitae immortalis lucrum sibi comparaturos esse norunt.

Vide in illis
& gaudium
Martyrum
provenire
in perpetuum.

14 Romanorum quidem Historiae actionem illam Mutii Scevolae, manum suam intra flammam immisissam constanter usulari sibi permittentis, magnoperè extollunt. At verò quot milena fuerunt sceminarum pariter, & virorum agmina, qui postquam scorpionibus, & flagellis saevissime dilaniati fuissent, postea flammis ignis ardentis injecti, cantantes, & jubilantes combusti, & in cineres redacti fuerunt? Juxta communem Philosophorum doctrinam, effectus causas sibi proportionatas habere debent: at verò quidnam omnes naturae leges magis supergreditur, quam sit vehemens illud, quod in Martyribus reperitur, patiendi, & moriendi delirium, & inter tormenta mortis iubilus, & excessivum gaudium? Qua enim ratione fieri naturaliter potuisset ut sancta Felicitas, & sancta Symphorosa vehementer gauderent, eo quod filii earum, quorum non solum duo vel tres, sed septem erant, quos omnes tenerrimè diligebant, dilaniarentur, saevissimoque mortis, ad quam illos haec matres animabant, afficerentur supplicio? Ubinam tunc à natura congenitus amor erat, quo matres filios suos prosequi solent? Quis illum sopiverat? Audiamus Gillibertum Abbatem verba illa Canticorum: Tulerunt pallium meum, sequenti Commentario exponentem: Incundum planè videtur, inquit, ex praesentis occasione verbi, Martyrum inter se vexationum, & mortis genera, charitatem indefessam recolere, quomodo passionem corporis passione intrinseca temperabant amoris; stimuli enim qui illos ad patiendum, mortemque

Gill. Abb. Ger.
45. in Cant.

subeundam excitabant, erat amor quo erga DEVM ardebant, erat zelus fidei, quam profitebantur, erat denique iuramentum fidelitatis DEO praestitum: Haec est victoria qua vincit mundum, fides nostra. Haec enim fides, & filiis, & matribus, & deliciis, & honoribus, & thesauris, imò & ipsa vita superior erat, & charior.

110.4.6

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

Verè fidei specimina, & argumenta sunt, quòd pauperes piscatores per illam Reges, & Regna ad adorationem Crucifixi compararint, ipsosque persecutores in defensores commutarint, Demones in Idois compescuerint, & profligarint, prophanorumque Numinum falsitatem, Sectarumque hereticarum errores mundo detexerint.

THEMA.

Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Psalm. 92. vers. 5.

1 Prophetæ Regius superiori spiritu à Deo illustratus, postquam ei felices Ecclesiae in lege Evangelica obventuri progressus revelati fuissent, merito exclamavit, dicens: Testimonia tua credibilia facta sunt nimis; nam ut Sanctus Thomas de Villanova ait: Fides tua Domine, sanctis fidelibus tuis, qui in huiusmodi testimoniorum inorum scrutinio versantur, iam vix fides est, quoniam de fide iam quodammodo transit ad lucem. Unde Sanctus Ambrosius se nimis capere posse dicit, quomodo de religionis nostrae veracitate dubitare quis possit: Noverimus, inquit, quia non sine magno discrimine, de religionis veritate dubitamus, quam tantorum sanguine confirmatam videmus; magni periculis res est, si post Prophetarum oracula, post Apostolorum testimonia, post Martyrum vulnera, veterem fidem quasi novellam discutere presumas, & post tam manifestos duces in errore permaneas, & post morientium sudores otiosa disputatione contendas.

1. Th. 2. Vill.
conc. 2. de
Trin.

1. Amb. 2. 14.
= Fest. 16.
Natalis, &
Celsi.

2 Credibilia facta sunt nimis. Apostolus Corinthiis scribens, eodem de modo docere voluit, quo ad Christi agnitionem & fidem vocari fuerant, ut hac ratione tanto firmitus confirmarentur, & stabilirentur in Christo: unde ait: Videte vocationem vestram, fratres, quia non multi Sapientes secundum carnem, non multi Potentes, non multi Nobiles, sed quae stulta sunt mundi elegit Deus. Omnipotentia enim, & Sapientia Altissimi, omnes mundi populos suae subiectura legi, non elegit Philosophos, nec Oratores, nec Principes, aut Monarchas, sed idiotas, & pauperes piscatores, ut in hisce ejus agnosceretur, & adoraretur potentia: Non quæruit per Oratorem piscatorem, inquit Sanctus Augustinus, sed è piscatore lucratus est Imperatorem. Sanctus Joannes Damascenus lib. 4. de Fide, idem punctum attingens, ait: Toto orbe Evangelium illud, quo nobis Dei cognitio patuit, promulgatum est, non bello, & armis, copiisque militaribus adversarios fundens, atque in fugam vertens, verum pauci homines nudi, pauperes ac literarum ignari, vexati, excruciat, nocati, cum qui carne in crucem actus, morteque affectus fuerat, prædicantes, doctos viribusque pollentes superaverunt. Unde Sanctus Thomas à Villanova inter alias Catholicissimi victorias hanc quoque enumerat, quod scilicet Reges potentissimos CHRISTI Imperio subjugaverit, populosque ferocissimos CHRISTI obsequio mancipavit. Et Sanctus Augustinus in Tractatu: De fide rerum invisibilium, de Ecclesiae ejusque Religionis infallibili signo loquens, ait: Etsi de CHRISTO, & de Ecclesia testimonia nulla praeceperent, quem non movere deberet, ne crederet, illuxisse humani generi claritatem, quando videmus relictis Diis falsis, confractis simulacris, templis subversis, tot vanis ritibus expiatis, unum verum DEVM ab omnibus invocari? Demum verò idem Sanctus Doctor, ad hujus in toto mundo factae mutationis Authorem se reflectit, qui secundum exteriorem

1. Cor. 1. 26.
Fidei ventus
ex eo patet,
quod non
per Philosophos, & Oratores, sed
piscatores, &
idiotas su
promulgata.

1. Aug. 11. 7. in
Joan.
1. 10. 1. 1.
4. 14. 1. 1.

1. Th. 2. Vill.
conc. 2. de
Paich.

1. Aug. 1. de 4.
nov. Test.

appa-

apparentiam nequaquam honoratus, & conspicuus, sed contemptibilis erat: *Et hoc esse factum per unum hominem*, inquit, *ab omnibus illis, vinctum, flagellatum, expoliatum, exprobratum, crucifixum, occisum, & discipulos eius idiotas, & imperitos, & piscatores, & publicanos, per quos eius magisterium commendaretur, electos.*

Nudi piscatores, & mendicantes, & crucifixum adorantem perstruere.

Pl. 1.

3 Quot olim annis, imo quot sæculis Idololatria in omnibus universæ terræ nationibus (si parvulum quendam mundi angulum, id est, Judæam exceperis) regnaverat, atque à Philosophis, Oratoribus, cunctisque aliis Sapientibus, & mundi Potentatibus propugnata, & defensa fuerat? & tamen 12. nudorum piscatorum, qui cum qui duos inter latrones Crucifixus fuerat, adorandum proponebant, generosa opera in brevi tempore prostrata, & abolita sunt. *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania?* aiebat olim Prophetia Regius: *Astiterunt Reges terra, & Principes convenerunt in unum adversus DOMINUM, & adversus CHRISTUM eius*; omnes totius Universi Monarchæ contra duodecim hosce piscatores omni virium conatu se opposuerunt, ut legem Evangelicam, quam promulgabant, supplantarent, & tamen in eis adimpletum fuit, quod Regius Psaltes olim prophetaverat, nimirum. *Qui habitant in caelis, iridebit eos, & Dominus subsannabit eos; in furore suo conturbabit eos; ego autem constitutus sum Rex ab eo super Syon; Dominus dixit ad me: Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terre.* Nimirum Psalmista præviderat, quod licet universus gentilissimus omnesque sæculi Potentates, contra fidem congregandi, & contra Apostolos conjuraturi essent, omnia tamen illorum consilia in nihilum essent redigenda, ideoque subdit: *Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos.* Omnes namque deinceps obsequiosè, & reverenter ad osculandos piscatoris, id est vicarii Christi, pedes se prosternere debuerunt.

Belloc. lib. 7. Spec. mor. dist. 14. p. 3.

S. Aug. 1. de Symb. Virtute fidei persecutores, facti sunt desultores fidei. Rip. Abb. 1. 7. in Gen. 2. 9.

4 Vincentius Bellovacensis inquit: *Testimonium perhibent multi prius perversi, & fidei persecutores, qui conversi, facti sunt fidei defensores, ut dicit Sanctus Augustinus in libro de Symbolo; & qui alios ad Martyrium trahabant, postea voluntarii Martyrium suscipiebant, sanguinem Christi fundere prius sitierunt, & postea credentes illum biberant, & suum pro Christo fuderunt.* Quam eandem observationem diu ante Rupertus Abbas instituit, inquit: *Ipsi terreni Principes iugum Christi susceperunt, & eius quam prius impugnabant, Evangelicæ fidei, vel Christianæ Religionis Defensores esse ceperunt.* Ad quod stabiliendum illa subservire poterit de Samsonis historia, qui in Thamnata se conferens, cum Dalila gentili Philisthæa sponsalia contracturus, in ore à se prius dilacerati leonis favum mellis invenit: *Omnia enim in figura contigisse nemo dubitet.* Erat namque ille Nazareæ Religionis cultor, CHRISTI, qui sibi gentilitatem desponsavit, typus; quem verò mellis favum in leonis faucibus ab eo repertum fuisse existimatis? defensio erat, qua persecutores comprehendit, qui primis leonum instar rugiebant, furebantque contra fidem Catholicam; id quod Sanctus Augustinus contra Faustum Manichæum scribens, aperte attestatur his verbis: *Quid sibi vult in ore leonis occisi favus extractus, nisi quia videmus leges ipsas regni terreni, quæ ante adversus Christum fremuerant, nunc dulcedini predicationis Evangelicæ munimenta præbere.*

S. Aug. 1. 10. cont. Faust. Manich.

Inversio idololatricæ, & profanorum numinum oraculorum, probant fidei nostræ veritatem.

5 Credibilia facta sunt nimis. Salvator in ultima cena protestatus fuisse legitur: *Nunc iudicium est mundi, nunc Princeps huius mundi eiicietur foras, & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum*: quorum verborum explanationem, non à Sancto Augustino, non à Sancto Hieronymo aliisque Doctoribus sacris emendicare necessum fuerit, siquidem Spiritus Sanctus per S. Joannis calamum immediate subiungit, inquit: *Hoc autem dicebat significans, quæ morte esset moriturus.* Quibus verbis Tyrannidem Sathanz, qui in falsis simulachristiatriam sibi exhiberi, & sacrificia ab universo populo sibi offerri faciebat, atterendam prædixit. Quis enim est, qui nesciat, exili post tempore Idololatriam funditus eversam fuisse? Quis ignorat Numinum profanorum oracula, in quibus diabolus loquebatur, per Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

ntus obmutuisse? Ac proinde mirum est, quod spiritus maligni atque mēdaces sua contra Christi fidem audeant ora aperire: *Vbi enim sunt nunc Dei gentilium, interroget Sanctus Augustinus ubi vaticinia sanatorum, & divinationes Pythorum? ubi auguria, & auspicia?* Quisquis igitur solidius in fide nostra radicari affectat, ad Deos reflexionem faciat, quibus cæca gentilitas cultum præstabat; quorum in hæc verba, sicut & Dei nostri, meminit Sapientia, inquit: *A speciei magnitudine, & creature, cognoscibiliter poterat eorum Creator videri.* Quod idem argumentum in favorem nostrum formans Bellovacensis, quendam citat Sanctus Augustinus, inquit: *Da mihi quis faciat aliud celum, & terram, & dicam quia est Deus.* Cæci Paganis serpentes, crocodilos, quinimò & cæpas, & porra adorabant; *Ipsi demones* (verba sunt Bellovacensis) *testimonium perhibent pro fide nostra, qui pereunt articulos adiurati de suis habitaculis expelluntur, secundum quod Dominus prædixerat multipliciter in fine: in nomine meo demones eiicient.* Quare & Tertullus, qui Idololatra prius quam Christianus exstitit, ex tribus potissimum motivis se ad fidem nostram amplectendam inductum fuisse profiteatur, scilicet ex Christianorum innocentia, ex Scripturarum excellentia, ex Deorum seu Demonum potentia.

S. Aug. 1. 1. de consensu Evangelist.

Sup. 11. 1.

Bellov. 2. 1. Spec. mor. dist. 14. p. 3.

Tertull. 1. 1. Apol.

6 S. Gregor. vice quadam per noctem integram in quodam Idolorum templo subsistere coactus, orationibus suis constantibusque precibus monstra illa infernalium adeo prostravit, & profligavit, ut nullum amplius sacerdotibus suis redderent responsum; quorum proinde unus præ reliquis excadescens, Sanctum aggreditur, minique plurimis eum lacescens, virum sanctum oppugnare non verebatur; qui incunctanter respondit, se eadem autoritate qua dæmonium pepulerat, revocaturum: cumque sacrilegus conditionem acceptasset, S. Gregor. in chartula quadam hæc paucula descripsit verba: *Gregorius Sathana: ingredi, quæ cum super illud Idolum posuisset, subito loqui cepit.* Sacrificulus autem S. hunc Deo suo imperare cognoscens, subito non illum, quem hætenus latitæ cultu affecterat, sed eum, quem S. Episcopus adorabat, verum Deum esse agnovit, moxque factus est Christianus. Eodem pariter argumento S. Cyprianus, qui antea Magus fuerat, convictus fuit; quando enim ipsomet dæmones audivit confitentes, quod ultra id quod Deus illis permitteret, nihil penitus facere prævalerent, Christianam fidem amplexus est, in eaque martyrii corona decoratus.

S. Greg. 8. de monstris, in peritum exorcismi in demones.

7 Tertullus insuper Deos gentilium non solum vero, & vivo Deo, verum etiam servis illius subiecti considerans, ait: *Sed demonstrabimus vobis idoneos testes Christi, ipsos illos quos adoratis: Educatur hic aliquis* (inquit in c. 23.) *sub tribunalibus vestris, quem demones agi constet, in suscitatus à quolibet Christiano loqui spiritus ille, tam se demonem confitebitur de vero, quam alibi Deum de falso.* Tandem verò ad cæcos Paganos se convertens, discursum suum notabilibus hæc verbis concludit, dicens: *Hæc testimonia Deorum vestrorum Christianos facere consueverunt.* Idem Tertullus c. 2. ad Scapulam hanc gloriam fidelibus attribuit, dicens: *Dæmones non tantum respuimus, verum & revincimus, & quotidie traducimus, & de hominibus expellimus.*

Tertull. c. 27. Apolog.

Apol. c. 23. Hic vincuntur, & expelluntur demones.

Tert. c. 2. ad Scapulam.

8 Verum enim verò quis Idololatrarum non admiretur cæcitatem, Deos tam turpes, & sceleratos, quales Vulcanus, Saturnus, Venus, & similes alii fuere, adorantium? quorum unius Deitas, alterius Deitati opponeretur? Unde Virgilius canit: *Iupiter in Troiam, pro Troia stabat Apollo: Equa venit Tenebris, Pallas iniqua fuit.* Horum Deorum unus furtis præsidebat, sicut Vulcanus; alius impudicitie, ut Venus; alius avaritie, & cupiditatis, ut Mercurius; virtuosos & criminosos legibus suis permittent, imo tales homines esse præcipient; illos in omni loco esse minime fatebantur, atque ideo aliis Diis mare commissum esse fingebant, aliis sylvas, & lucos, aliis ignem, & sic de singulis.

Dii gentium sibi ipsos contrariebantur.

9 Idem quoque Tertullus in eodem capitulo eisdem idololatræ Deos suos ludibrio habuisse dicit, prout ex fabulosis Poetarum inventionibus, & profanis historiis planè liquet, unde ait: *Longum est, si retexamus, quibus aliis modis, & derideantur, & contemnantur omnes Diabipis cultoribus suis.* Sacrificia quoque quæ illis offerebant, juxta proportionem Deorum quos

Idololatræ Deos suos habebant ludibrio. Tertull. c. 2. ad Scapulam.

venerabantur, indigna prorsus erant; & quibus nonnulla quæ inhonestissima erant, qualia Veneri, & Floræ inabantur, nequidem convenit nominari; sicut nec illa quibus Baccum honorabant. Alia sacrificia Barbara, & inhumana erant, quorum meminit Sacra Scriptura, in quibus genitores omnem erga filios amorem (quem ne quidem bestia deponebat) excuntes, eisdem sacrificabant, in flammis conijciendo viventes, sicuti Manasses Rex Juda fecit.

10 At verò quid de innumeris altarum Sectarum erroribus, & fraudibus dicemus, quæ à vera fide apostatantes, à perversis impiisque hominibus fuerunt inventæ? Omnes alie Sæctæ, omnesque errores, inquit Sanct. Bernardinus, aut fulcimenta spei penitus tollunt, aut debilia adhibent fundamenta instar palearum, quæ supportare cor humanum omnino non potest. Deus apud Isaiam populo suo, à divino suo cultu devianti, hanc intonat comminationem: *Servietis, inquit, Diis alienis, qui non dabunt vobis requiem*: communiter enim infideles, Hæretici, & inimici Evangelii hoc à divina Justitia vindicare referunt supplicium, quod nihil unquam invenire possint, in quo ipsorum quiescat, & contentetur intellectus; & ideo novos semper inveniunt errores, novæ semper moluntur hæreses: *Circumferuntur omni vento doctrina, in nequitia hominum, in astutia, ad circumventionem erroris*. Examinetis velim Lutheri, & Calvini errores, & fraudes, certus sum enim, quin inviolabili Catholice fidei veritate solidè confirmabimini. Bellovacensis enim ad hoc sequenti utitur argumento, dicens: *Collatio ad alias sæctas, quando videt Scripta, positiones, & assertiones earum, in fide confirmatur*. Multi enim Saraceni conferentes Evangelia cum Alcorano, legem Mahometi irrifibilem, contemptibilem, naturali ratione indicantes, ad DEVM conversi sunt. Idem proinde Bellovacensis de illustri quodam viro, qui Marchio de Monteferrato vocabatur, refert, quòd cum per multos annos cum ingenti sumptuum impendio omnes sibi comparasset Sectarum fidei Catholice contrariarum libros, eosque diligenter legisset, & examinasset, exilluminatum ab omnibus fuerit, futurum fore, ut appropinquante mortis hora, tanquam alienus à fide, & Ecclesia Catholica moriturus eilet, maxime quia Dominia ipsius proximè ad Albigenium limites conterminarentur. Hic autem in agone de fide interrogatus, hoc edidit responsum: *Verum est, curiosus fui per quadraginta annos, cum multis sumptibus libros Sectarum omnium colligere, & legere, & studere in eis, & quia videbam, quod quanto plus ibi aspicerem, tanto magis in fide Catholica roborabar, & plus Hæreses abominabar; videns fallaciam traditionis eorum, in signum huius vilipensionis, quam habebam ad alias Sæctas, feci fieri scrinium ligneum, quod feci poni sub pedibus meis, quando sedebam in sede camera privata, quasi non possem ipsas Sæctas magis vilipendere, nisi pedibus meis subessent, quando sedeo, vile natura officium expleturus, Evangelia autem DOMINI mei multo honore servavi*. Ratio igitur, cur vir hic illustris tot sibi Hæreticorum libros procuraverat, & evolverat, non fuit quia in fide Catholica vacillabat, sed quia Albigenes dominio suo vicinos habens, scire volebat eorum, sicut & aliarum Sectarum errores, & deceptiones, ut in quavis obvia occasione Hæreticam sacrilegorum illorum pertinaciam confutaret, & convincere posset. Imò omnes illos libros impios, & hæreticos coram se adduci, & in sua præsentia comburi iussit. Tandem verò idem Author sic concludit: *Multis annis ante mortem suam, in memoriam passionis, & fidei, stigmata Domini Iesu in corpore suo portaverat, cum aliis penitentibus, & cum quibusdam clavis carnem suam singulis sextis feriis, usque ad sanguinis effusionem conficebat*. S. Antonius magnus Paganis Crucifixum deridentibus, sequens proposuit argumentum, cui nunquam ab illis responderi potuit: *Nunquid, inquit, non magis credi debet ei, qui ex summa benignitate propria voluntate, pro amicis suis Deus in mundum venit, & pro iis liberandis crucem subiit, & mortem sustinuit, honestè omnia, & fecit, & docuit, quam hominibus quos velut Deos colitis, qui supra, & adulteria, & alia quæ vos in aliis morte damnatis, & fecerunt, & diruerunt? Nunquid*

magis est rationabile crucem colere nobis, à qua mundi Redemptionem, & salutem nostram profecisse profitemur, quam à vobis coli homines quasi DEOS, quos adulteros, & incestuosos, & corruptores, & proditores hominum profitemur? Id quod de Hæreticis hæresiarum dogmata, qui, ut annales perhibent Ecclesiastici, quasi omnes perditissimis fuere moribus, præsertim autem carnis vitio inquinati, sectantibus dici potest. Unde non immeritò Sanctus Augustinus gentilibus die quadam, hanc cur Christiani adversum DEOS illorum prævaluisse, rationem assignantibus (*offendimus, inquit Ethnici, DEOS nostros, & deseruerunt nos, ideo adversus nos Christiani præcellerunt*) respondet, id in nostram summam cedere laudem, dum Idolis Idolorumque Deitati prævaluimus; siquidem: *Omnes DEI gentium Dæmonia, DOMINVS autem cælos*

11 Mentiebantur autem improbè gentiles dicendo, DEOS illorum peccatis offendi, siquidem solis placabantur execrabilium sacrificiorum, quæ enormissima scelera, & vitia annexa habebant, oblationibus; nunquid enim Jovem adulterum offendeabant adulteria, Vulcanum latrocinia, Venerem inhonestas? Profecitò quisquis Hæreticorum examinaverit sæctas, viderit de unaquaque earum asserere poterit, quòd quondam de Roma, quando Babylonia erat, asseruit Sanctus Leo, inquit: *Magnam sibi videntur assumpsisse religionem, quia nullam respiciunt enormitatem*.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Fidem Ecclesie Romanæ in successoribus suis nunquam obscuratam, sed per æmulorum contradictiones, & confutationes solidius confirmatam, & stabilitam fuisse, efficax est veritatis ipsius indicium.

THEMA.

Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Luc. 22. vers. 32.

1 **R**edemptor noster in ultima passionis suæ nocte, sese mediante morte sua Ecclesie, juxta illud Apostoli assertum (*Ecclesiam quam acquisivit sanguine suo*) jamjam desponsaturus, Petro, quem pro fundamentali ejusdem Petra elegerat, insinuat, qualiter inimicus infernalis omnes suas adhibuerit vires, ut Religionem novam pessundaret; nihilominus incassum, dum Christus pro fidei ejusdem constantia, ne unquam deficeret, se orasse attestatur: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*. Sed ecce offensionis lapidem, qui præcipit plurimos, præsertim cum paulò post, Evangelistis testibus, Petrus non una duntaxat, sed trina vice suum abnegavit Magistrum; qualiter igitur efficaciam effectumque suum sortita est Christi oratio? Cajetanum audire placebit dicentem: *Non dicit, ut non deficiat charitas tua; non dicit, ut non deficiat confessio fidei tua; sed fides tua, quæ est in corde: corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem*. Defecit Petri charitas, defecit & confessio fidei, cum Christum ter negavit, sed non defecit fides, quoniam timore negavit, non incredulitate. De Marcell. Papa quoque in lectionibus ejus Eccles. sancta tradit, qualiter ceciderit, quod commemorat in hæc verba: *In immani illa Diocletiani Imperatoris persecutione, terrore perterritus, Deorum simulacris thus adhibuit*: qui licet constantiam perdidisset confessionis fidei, non tamen ipsam fidem, quemadmodum subsequens ejus penitentia publica, & exprobratio quam Imperatori crudelissimo fecit, & animosissima Martyrii sufferentia testimonium perhibere. Notandum autem, Christum Petro, non autem discipulis reliquis dixisse, se pro eo, ne quandoq; fides ipsius deficeret, supplicam æterno suo Patri obtulisse. Prævidebat namque, in sæculorum progressu Ecclesias alias, à reliquis Apostolis plantatas, vacillaturas, nunquam tamen Petri, id est, sedem Apostolicam

Hæreses hæc perditissimas fuerunt moribus.

S. Aug. l. 1. de consensu Evangelist.

Pl. 91. 1.

Errores Sæctarum nulli contempnenda.

S. Ber. c. 1. de 1. 2. 1. 1.

1. 2. 1. 1.

Hæreticorum poena est, quod in nullo inveniantur Eph. 4. 1. 4.

Bellov. c. 3. l. 1. dicit. 1. 4. p. 3.

Præclarum huius exemplum in quodam Marchione de monte serrato.

Bellov. ibid.

Ad. 10. 26.

Soliditas fidei in S. Petri quasi firma petra fundamentum in inviolabilis portus.

Cajetan. in Luc.

In Lect. 2. Marcellini Papæ.

S. frenzoni
34v h. 11.1.
Natus in
cessore. Petri
de. it. h. 11.1.
12. 6. 12.

Uniformitas
& communis
consensus,
probat veri-
tatem fidel
p^ust^ur.
C^om^o Intr. ad
Sym^b. p. 2. c.
h.

• **Learn Fluid**

Deut. 14. 7.
17.

Omnes ha-
recund co-
tradictiones,
nec unicui
fidei nostrae
anxius ob-
tenebrare
potuerunt.

Bar. 20. 111
n. 4.
Omnes ha
reles alius
fuerunt a
Cathedram
S. Petri.

gnabilem esse censes? Numquid ad evadendum imminens tibi ab inimicis periculum, ad illud omnium securitate confugeret? Faceres utique, ut reor; merito igitur dicere possumus: *Credo in Spiritum Sanctum, sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem; vitam eternam; quia Porta inferi non prevaluerunt adversus eam*. Sancta Ecclesia Catholica enim à mille sexcentis annis, sicut & fides illius impugnata fuit, & tamen est, fuit & erit semper inexpugnabilis.

Matth. 27. 18.

6. Ber. 2. 1. ser. 2. Art. 4. c. 2.

Ab. 1. 12. Fides nostra sic ut oportet à Deo veniens.

7 S. Bernardinus ad propositum nostrum illam adducit sententiam, qua Gamaliel adversus Synagogam usus fuit, quando hæc se novæ legis Evangelicæ promulgationi opponebat: *Probatum est etiam, inquit, firmitas fidei nostræ ex sententia vera Gamalielis Act. 5. Si est ex hominibus consilium hoc, aut opus, dissolvetur; si vero ex Deo est, non poteritis dissolvere illud, ne forte & Deo repugnare videamini*. Citatque S. Augustinum in libro de utilitate credendi cap. 8. dicentem: Dubitamus nos ejus Ecclesiæ gremio credere, quam usque ad consummationem generis humani ab Apostolica sede per successionem Episcoporum fundata, hæreticis circumlambantibus, culmen auctoritatis quondam obtinuit?

Fides apostolicæ compa-
ratur pisci.

8 Ingeniosissime nonnemo fidem pisci assimilavit, quia sicut hic, licet à tempestatibus, & aquarum procellis hinc inde disjiciatur, & propulsetur, in suo tamen centro vivit, & sine ulla læsione in elemento suo respirat: ita pariter fides Catholica, licet contra illam simul conjurent Mundus, Infernus, Mahometus, Judaismus, Paganismus, Atheismus; suorum tamen dogmatum integritatem, suasque sacrosanctas, & inviolabiles veritates nec quicquam diminui possunt, quin potius de æmulis suis, eorum malignitatem, & falsitatem impugnando, & manifestando, gloriosè triumphat: *Dixit quidam Sanctus* (verba sunt sancti Augustini) *& nos dicere delectat; piscis bonus pia est fides: vivit inter fluctus, nec frangitur; vivit inter tentationes tempestatesque hujus sæculi pia fides, sevit mundus, & integra est*. Albertus Magnus pariter fidem, & spem pisci comparat, dicens: *Bonè fides, & spes piscibus comparantur, quia sicut pisces iudantur a fluctibus, & semper sursum contra gurgitem nituntur, ita etiam fides & spes, licet diversis tribulationibus puniantur in hoc mundo, faciunt tamen homines semper nisi ad superiora, ubi est illius fontis æterna dulcedo*. Commentator Nazianzeni suis quoque temporibus hoc testimonium perhibet: *Christianorum fides semper vivens; nam gentiliū fides tamquam sæcnum consenuit, & exaruit*.

S. Aug. ser. 18. de verb. Dom.

Ab. Magn. ser. in Do. 8. post Trin.

Elias Cret. in orat. 19. Nazianz. Sicut Virgo Moyses devoravit serpentes magorum, sic fides Christiani devorat, & dissipat hæreticos.

Dan. 2. 31.

9 Neque solum Ecclesia gentilismi persecutionibus impeterrita fronte restitit, gloriosamque de iis reportavit victoriam, verum etiam sicut virga Moisaica Pharaonis devoravit serpentes, ita fides Christiana serpentes devoravit hæresum, omniumque aliorum errorum. Immensa illa statua quam Nabuchodonosor ex capite aureo, pectore, & brachiis argenteis, ventre æneo, pedibusque ferreis compaginatam conspexit, quatuor præfiguravit formidabiliores mundi Monarchias: *Abscissus est autem lapis de monte sine manibus*, inquit sacer Textus, *& percussit statuam, & comminuit*. At verò quisnam hic lapis à monte præcisus alius fuit, quam sanctus Petrus, quando è monte Syon egressus, postquam Spiritum sanctum recepit, ad dissipandam idololatriam, omnesque populos, cunctasque Monarchias sedi Apostolicæ subjiciendas, se accinxit? Dicitur autem, quod lapis iste *Factus est mons magnus*, quia sedes Petri omnibus Regnis, Imperiis, & Monarchiis, quando inobedientes, & infideles sunt, metum, & pavorem incutit.

Hieronymus ad nostram suam ecclesiasticam clarior reddiderunt.

S. Philip. Neri.

10 Author ille qui contra Historiam F. Pauli Suavis, adversus Concilium Tridentinum exaratam, scripsit, in Epistola dedicatoria Catalogum hæresiarcharum, qui fidem impugnaverunt, ad nostra usque tempora ad numerum ducentorum ascendere asserit; hi autem omnes, cum manifestè convicti, & confutati fuerint, fidem nostram magis magisque stabiliverunt, eamque suis contradictionibus clariorem reddiderunt. Sanctus Philippus Neri intensissimo ardebat desiderio proficiscendi in Indias, ut pro fide CHRISTI sanguinem suum funderet, jamque cum nonnullis sodalium suo-

rum itineri accinctus erat. Verumtamen prius explorare volens, quænam circa hoc DEI voluntas esset, religiosum quendam valde illuminatum consuluit; qui facta ferventi oratione, sibi revelatum esse respondit, DEUM Philippo Romam Indiarum loco assignasse; & merito, quia sicut in Indiis ad DEI notitiam reducere potuisset Idololatrias, ita hic innumerabiles convertit perverfos peccatores, & in specie præliatus est contra hæreticos, præcipiendo Baronio, ut adversus hæreticorum Centurias annales Ecclesiasticos componeret, ut per eos in sæculis futuris Catholicæ fidei veritas tantò magis stabiliretur; eodemque fine etiam Thomæ Bozio ambobus nostræ congregationis filiis præcepit, ut libros de signis Ecclesiæ DEI conscriberet. Nam ut sanctus Augustinus ait: *Improbatio hæreticorum facit eminere, quid Ecclesia tua sentiat, & quid habeat sana doctrina*. Ehem quot hæretici per hosce labores obmutuerunt? Quot errores, & salutates in apicem fuere productæ? Apud Oseam Prophetam inter alia dicitur: *Oleum in Egyptum ferebat*. At verò quodnam in eo lateat mysterium, quod Spiritus sanctus in hac Historia ex Samaritanæ terra olei feracissima, oleum in Egyptum amandatum esse recenseat? Audite id ipsum in sensu allegorico his verbis explicantem S. Hieronymum: *Conantur hæretici miscere veritati mendacium, ac oleum aquis, & cæteris liquentibus rebus copulari non potest, semper veritas supra est, deorsumque mendacium*. Hæresis namque idem fidei nostræ attulere damnum, quod lima ferro adferre solet; veritas enim semper prævalet. Mirum est videre, quanto cum zelo omnes Petri successores hanc Religionis Catholicæ integritatem, & sinceritatem semper conservarint, siquidem pro unico duntaxat dubio, quod circa aliquem fidei articulum moveretur, Concilia congregare satagunt, in quibus oppositiones, rationes, argumenta, conclusiones diligenter examinantur, & in pondere sanctuarii trutinantur, tandemque quid credendum sit, per assistentiam Spiritus sancti deciditur. In aliis autem sæculis id solum ad credendum proponitur, quod novatoribus, viris sacrilegis, & ut plurimum ex passione, & vindicta ab Ecclesia apostatanibus, in mentem venit.

S. August. 17. Cont. 5. 19.

1. Cor. 12. v. 1. Sicut oleum super mare, sic vera fides hæreticis superior est.

DISCURSUS XXIII.

A R G U M E N T U M.

Christianæ legis sanctitas multos habuit sequaces; eosque sanctos effecit, non obstante, quod virtus quam suadet, naturæ nostræ corruptolæ adversetur: contra verò, quod sectæ profanæ multos habeant sectatores, mirum non est, cum omnem carni, & sensui permittant libertatem.

T H E M A.

Lex Domini immaculata convertens animas, testimonium Domini fidele. Psalm 18. v. 8.

1 Regius Psalmista prædictum Psalmum decimum octavum ab his verbis exorditur: *Cæli narrant gloriam DEI*; per hos autem Cælos Glossa Interlinearis Apostolos intelligit, dum ait: *Cæli id est, Apostoli exponunt gloriam CHRISTI*. Ac proinde Regius Vates in sequentibus progressus prædicit, quos Apostoli in dilatanda nova gratiæ lege habituri erant; dicit enim: *In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terra verba eorum*. At verò scire velim, inquit, undenam hæc tam copiosa fidelium messis quam Apostoli per omnes terræ partes collegerunt, derivata fuerit? Motivum quo infideles ad amplexandam Christianam fidem induciti fuerunt, unica fuit legis Evangelicæ sanctitas; quia *Lex Domini immaculata convertens animas, testimonium Domini fidele*. Fidelissimum namque fidei nostræ testimonium est sanctitas legis, quam Ecclesia Christianis observandam proponit. Hæc enim nihil omnino permittit, quod vel lumini rationis, vel naturæ dictaminibus, vel gloriæ DEI, vel bono proximi contrarium sit; præcipit, ut DEUM super omnia creatamur, abhorreamus ejus offensam, proximumque sicut nos ipsos diligamus. Prohibet omnem furtum, omne mendacium, omnem dolum, omnem falsitatem, impudicitiam, injuriam, & omne peccatum, non solum in actu, sed & in desiderio

Gloss. Interl. Fidelissimū testimonium fidei nostræ, est sanctitas legis, quæ non observanda proponitur.

6. Dec. 1. 3. 6. 8. 9.
B. 21. 3. 4. 5.

Examinatio
omnibus la-
gibus. Lex
Evangelica
invenietur
rectissima.
Math. 7. 12.

Solon. 41

**I. Ambr, in 1-
ad Cor.
In Leg-Christi-
ana omnia
ordinatur ad
salutem.**

Torquill. C. s.
Apolog. Indu-
dies ad fil. g
cōversū, furn-
mopete cas-
crabanur
ideipaxitū .

Ternelli, and
Scapellato, J.

Feb 19. 20.
S. Hirt.

Fidei bonum
et aliorum
infidelium ad
credendum
Evangelium.
2. Cor. 2. 14.

S. Rev. & C. Inc.,
1. A. 1. C. 4.

S. Aug. 1.1.40
CIVIL DEPT, C
ALL

S. Amb. 1.7.
in Lucc. 14.
Et brevi te-
pore vixit in
fines, reddi-
turus in
100.

Fig. 10. 6

1. 1st. Div.
2. 2d. Div.
3. 3d. Div.
4. 4th. Div.
5. 5th. Div.
6. 6th. Div.
7. 7th. Div.
8. 8th. Div.
9. 9th. Div.
10. 10th. Div.
11. 11th. Div.
12. 12th. Div.
13. 13th. Div.
14. 14th. Div.
15. 15th. Div.
16. 16th. Div.
17. 17th. Div.
18. 18th. Div.
19. 19th. Div.
20. 20th. Div.
21. 21st. Div.
22. 22nd. Div.
23. 23rd. Div.
24. 24th. Div.
25. 25th. Div.
26. 26th. Div.
27. 27th. Div.
28. 28th. Div.
29. 29th. Div.
30. 30th. Div.
31. 31st. Div.
32. 32nd. Div.
33. 33rd. Div.
34. 34th. Div.
35. 35th. Div.
36. 36th. Div.
37. 37th. Div.
38. 38th. Div.
39. 39th. Div.
40. 40th. Div.
41. 41st. Div.
42. 42nd. Div.
43. 43rd. Div.
44. 44th. Div.
45. 45th. Div.
46. 46th. Div.
47. 47th. Div.
48. 48th. Div.
49. 49th. Div.
50. 50th. Div.
51. 51st. Div.
52. 52nd. Div.
53. 53rd. Div.
54. 54th. Div.
55. 55th. Div.
56. 56th. Div.
57. 57th. Div.
58. 58th. Div.
59. 59th. Div.
60. 60th. Div.
61. 61st. Div.
62. 62nd. Div.
63. 63rd. Div.
64. 64th. Div.
65. 65th. Div.
66. 66th. Div.
67. 67th. Div.
68. 68th. Div.
69. 69th. Div.
70. 70th. Div.
71. 71st. Div.
72. 72nd. Div.
73. 73rd. Div.
74. 74th. Div.
75. 75th. Div.
76. 76th. Div.
77. 77th. Div.
78. 78th. Div.
79. 79th. Div.
80. 80th. Div.
81. 81st. Div.
82. 82nd. Div.
83. 83rd. Div.
84. 84th. Div.
85. 85th. Div.
86. 86th. Div.
87. 87th. Div.
88. 88th. Div.
89. 89th. Div.
90. 90th. Div.
91. 91st. Div.
92. 92nd. Div.
93. 93rd. Div.
94. 94th. Div.
95. 95th. Div.
96. 96th. Div.
97. 97th. Div.
98. 98th. Div.
99. 99th. Div.
100. 100th. Div.

06 14 4

Compartes
fidei nostrae
opera, ad illa
gentilium, &
Sacerdotum,

6 Discutatis, obsecro, per omnes tam gentilium quàm hæreticorum, & Mahometanorum sectas, & invenietis, quoddà quo tempore hactenus durarunt, vix ullum protulerint virum exemplarem, vitæque honestæ, & perfectione conspicuum, quales Ecclesiâ in omni ætate, in omni climata, in omni statu, conditione, & pro-

Aristot.

& professione plurimos habuit. Porro teste Aristotele aliisque Sapientibus, virtus bonum illud est, in quo beatitudo consistit, hocque bonum à nobis in hac vita comparari potest. Quis autem Historias plenas esse nescit, facinorum insignium, & hæroicorum innumeratorum fideliū, qui in gradu sublimi virtutum egregiè perfecerunt? idque non alio auxilio, quàm divino, quod solum ad adeo eminentem sanctitatem perducere potuit, cum irrefragabilis sit veritas, quod *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum.*

Ecc. 1. 17.

Tertull. c. 1.
ad scapul.

7 Tertullianus de gentilismo scribit, quod Pagani suo tempore Christianorum admirantes innocentiam, & virtutem, ex industria scire contenderint, undenam illa derivaretur; mox verò ut originem illius legem Christi adeo sanctam esse intelligebant, eandem ultro citroque fuerint amplexati: *Inquirere accenditur, inquit, quid sit in causa, & ubi cognoverit veritatem, & ipse statim sequitur.* Porro primitivi Christiani adeo strenuè in legis Evangelicæ stadio currebant, ut etiam ipsemet sanctus Paulus eosdem Sanctos appellare non formidaret, etiam illos qui in Cæsarea Neronis aula, velut Aulici, & Ephebi morabantur, undedixit: *Salutant vos omnes Sancti, maxime autem qui de domo Cæsaris sunt.* Unde Hugo de Sancto Victore, de modo vivendi primorum Christianorum scribens, inquit: *Cælestis vita in terra colebatur, & virtutum flores quasi de Paradiso Dei in deserto sæculi pullulare ceperunt. Alii martyrio rosas, alii lilia castitate, alii puritate violas plantaverunt; Alii miraculis coruscaverunt, alii virtutibus, & signis effulserunt, alii secreta Cælorum videre meruerunt.* Idem quoque Apostolus in aliis Epistolarum suarum locis fideles sui temporis Sanctos appellat; ad Romanos enim ita scribit: *Dilectis Dei vocatis Sanctis,* & ad Ephesios sæpius inquit: *Omnibus Sanctis; mihi omnium Sanctorum minimo.* De Saulo etiamnum persecutore Ananias apud Redemptorem lamentans, ait: *Quanta mala fecit Sanctis tuis?* Tertullianus qui secundo sæculo vixit, de Christianis matrimonio junctis ait: *Permiserat Sanctis vulgo nubere.*

Primitivi
Christiani
propter fer-
vorem fidei,
vocati tue-
runt Sancti.Philipp. 4. v.
11.Hug. de S.
Vict. c. 1. Inst.
Monach. l. 4.Rom. 1. v. 7.
Ephes. 1.
Ephes. 3.Ad. Ap. 9. v.
11.
Tertull. l. 2.
ad uxores 2.
Eccl. fratres.
An. 4. l. 10.
Tertull. Apo-
log. c. 39.

A. Post. l. v. 1.

Numerus im-
fidelium major
est quam Sa-
dellum.

8 Fuerunt quoque primi Christiani fratres appellati, prout refert Cardinalis Baronius: quod nomen cum à gentilibus in calumniam traduceretur, Tertullianus hanc illius assignabat rationem: *Fratres & dicuntur, & habentur, qui unum Patrem Deum agnoverunt.* Sanctus Petrus in Epistola secunda Christianis ita scribit: *Ministrate in fide vestra virtutem, in virtute scientiam, in scientia abstinenciam, in abstinencia patientiam, in patientia pietatem, in pietate amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem.* Quinam autem ex hoc fraterno affectu effectus producti fuerint, idem Apostolorum Princeps declarat, cum subdit: *Conversationem vestram inter gentes habentes bonam, ut ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum.*

9 Verum enim verò operæ pretium erit, objectioni cuidam respondere, quæ Evangelii inimicis difficilis pariter, & plausibilis esse videtur; hi enim in hoc præcipuè gloriantur, quod in sectis illorum major reperitur illas profitentium numerus; & reverà ita est; si enim calculus rectè instituatur, major erit Mahometanorum, & Tutcarum, quàm Religionem Christianam profitentium numerus. At verò si rem penitus intueamur, hæc multitudo sectariorum sectam ipsorum omnibus prudenter æstimantibus suspectam reddit. Didacus Stella optimè ostendit, solius dextræ Dei opus fuisse, quod in exordio primitivæ Ecclesiæ viri nudi, mendici & ignorantes, quales erant duodecim illi piscatores, Apostoli videlicet, universum doctrinæ suæ mundum subjecerint, demoliendo templa, & falsa gentilium Numina, in eorumque locum sublimando hominem crucifixum, eumque ad adorandum proponendo: *Hoc autem, inquit, non quemadmodum heretici nostri temporis fecerunt, carni ejusque cupidini indulgendo, jejunia solientes, seque miscentes omni vitiorum, & malorum generi.* De Martino Luthero refertur, quod quando VVormatiam ad Carolum V. proficiscebatur,

Hæresum suarum daturus rationem, in rheda deaurata vectus, multisque servis aliisque ad ejus obsequium ultioneis comitibus stipatus, in eandem urbem inventus fuerit, omnis generis secum vehendo musica instrumenta. Non sic Christus legem suam prædicavit, neque ad eandem annunciandam Apostolos per hunc mundum dispersit: *Sanctissimi Christi discipuli, inquit præfatus Stella, non in divitiis, & in deliciis viventes, sine saculo, sine pera, sine pecuniis, iter faciunt, jejuniis castigando corpus, vigiliis instando, nudi, afflicti, despecti, Crucis mortificationem in suis corporibus gerentes, Ecclesiam Dei plantaverunt suo sanguine.* Econtra verò lex Lutheri corruptæ naturæ nostræ appetitibus valde est conformis, quia scholam sequitur Epicuri, omnem concedit licentiam lascivienti carni, tollit omnia quarumlibet legum vincula, unumquemque pro arbitrio suo vivere permittit, opera afflictiva condemnat, aufert omnem timorem inferni; econtra verò Cælum infallibiliter omnibus assellis suis promittit, dummodò fidem retineant, licet nudam, & bonis operibus destitutam. Purgatorium fabulam esse contendit, vota verò, jejunia, peregrinationes cunctasque alias penitencias, Papistarum dicit esse figmenta. Thomas Morus magnus Regni Angliæ Cancellarius, qui fidem Catholicam sanguine suo obsignavit, huic impietatis monstro, Luthero inquam, se magna cum facilitate, & celeritate sectam suam propagasse gloriant, respondit: *Ad propositam vitæ libidinem, & licentiam populum ruere, majus non est miraculum, quàm saxa deorsum cadere.* Quod optimè consonat cum sequentibus Lactantii Firmiani verbis: *Epicuri disciplina, inquit, multo celebrior semper fuit, non quia veri aliquid afferat, sed quia multos ad popolare nomen voluptatis invitat; nemo enim non in vitia pronus est, eaque vincere difficillimum est.* Ut quis multis hominibus illecebras carnis, delicias aliasque similes voluptates persuadeat, non magno labore opus habet; terra enim sine ligonis, & aratri cultura, à semetipsa sentes, tribulos & lilia producit; at verò ut frumentum, flores, herbas delicatas, fructusque salutaris generet, opus est labore, industria agricultura: Eodem modo naturæ humanæ corruptæ facillimè vitium inseritur, at verò ad consecrandam virtutem, aratrum requiritur illius, qui dicit: *Pater meus agricola est, quia omne bonum desursum est, &c.*

10 Sanctus Thomas de Villanova ait: *Quid fecit, Anachoretas contemptis deliciis, spretis honoribus, calcatis divitiis, cælibem in solitudine vitam agere, nisi viva fides? quid hodie Christi fideles facit inter luctuosas sæculi delicias impolluto pede transire, nisi fides quæ per charitatem talia operatur?* Quis sanctior, & in litteris præcipuè sacræ eruditior fuit Sancto Hieronymo? hic autem ad faciendam austerissimam penitentiam in desertis semetipsum vivum sepelivit, tametsi aliàs vitam semper sanctam duxisset, & immaculatam? *Horrebant, inquit ad Virginem Eustochium Sanctæ Paulæ filiam, saccomembra deformia, & squalida cutis suam æthiopica carnis obduxerat.* Legatis sapientissimorum Doctorum, quos Ecclesia unquam habuit, incredibiles vitæ rigores, & sine dubio inde colligeris, ipsos se hisce subjecisse, suam exercendo fidem, eamque agnoscendo infallibilem; intelligebant namque, hac via securius perveniri ad gloriam. Verum quidem est, paucos admodum esse qui hanc viam terant, at verò audite hac de re scribentem sanctum Augustinum in libro de utilitate credendi, ubi ait: *Parumne consultum rebus humanis arbitramur, quod nihil terrenum, nihil igneum, nihil quod corporis sensus attingat, pro Deo colendum esse, etiam imperitum vulgus in tam multis diversisque gentibus, & credit & prædicat? quod castitas usque ad conjugii prolisque contemptum? quod patientia usque ad cruces, flammæque neglectas? quod liberalitas usque ad patrimonium distributum pauperibus? quod denique totius hujus mundi a/pernatio usque ad desiderium mortis incenditur? pauci hoc faciunt, sed populi probant, favent, diligunt, & suam imbecillitatem non sine quibusdam scintillis virtutis accusant. Hoc factum est divina providentia per Prophetarum vaticinia, per humanitatem, doctrinamque Christi, per Apostolorum itinera, per Martyrum sanguinem, per prædicabilem Sanctorum vitam, & per digna rebus tantis pro temporum opportunitate miracula. Sed quoniam sanctus Doctor ex hisce præ-*

Ratio datur
cur lecta Lu-
theri magni
habuerit ac-
curiam.Quid docet
bat placet
carni, & de-
ra sepreba-
bat.Thom. Mo-
rus Epist. ad
Vormatiam.Lactant. Firm.
l. 1. de divi-
na inst. c. 16.

10. 15. v. 1.

S. Thom. de
Vill. Nov.
Conc. de ord.
Pasc. San-
cti Doctori
Ecclesiæ &
pasc. carit.
& docuerit
contraria
carni.S. Hier. ad
Eustoch. l. 2.
22.S. August. 1. 2.
ex lib. de
utilitate cre-
dendi.

missis infert consequentiam : *Et dubitamus*, inquit, *nos etiam Ecclesia condere gremio, quæ adversariis frustra latrantibus, populorum iudicio, conciliorum gravitate, miraculorum maiestate damnatis, culmen auctoritatis obtinuit* : Merito igitur Divus Chrysostomus fideles monet, ut in omni opere suo salutare præbent exemplum : *Luceat*, inquit, *lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in Cælis est*. Cum enim videris infidelis te fidelem, compositum, modestum, ornatum esse, mirabitur, & dices : *Verò magnus Christianorum Deus, quales constituit homines, quales è qualibus fecit* : Angelos ex hominibus ipsos reddit. Si quis contumeliam fecerit, non convinciatur; si quis percellerit, non agere ferunt; si quis injuriam intulerit, pro his qui se laeserint, orant; inimicum non habent, iram servare non norunt, mentiri non didicerunt, pejerare non sustinent, quinimo & jurare.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Miracula quæ quovis tempore illustrant Ecclesiam, & prophetiarum impletio, earum præcipue, quæ Hebræorum dispersionem spectant, fidem nostram confirmant.

THEMA.

Mirabilia testimonia tua, idcirco scrutata est ea anima mea; declaratio sermonum tuorum illuminat, Psal. 118. v. 129.

DONUM miraculorum quod Salvator noster Apostolis contulit, priusquam illos ad fidem suam annunciam, per mundum dispergeret, manifestum est veritatis suæ argumentum. Unde cum ante suam ad Cælos Ascensionem Apostolis suis præcepisset, dicens : *Euntes in mundum universum, predicate Evangelium omni creatura*, mox signa declaravit, quæ circa credentes in ipsum patraturi erant, nimirum, quod pulsuri essent demones, serpentibus erepturi essent toxicum, curaturi infirmos, aliaque similia prodigia patraturi. Id quod Evangelista attestante deinceps re ipsa factum fuit : *Illi autem profecti predicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis*. Sanctus Bonaventura inter alias rationes quibus Hæreticorum convincit fallaciam, hanc quoque assignat : *Non habent miracula, nunquam audistum est, quod Hæreticus vel ante vel post mortem miracula fecerit*.

Cœlestis Magister noster in die quodam, ut incredulos, & obstinatos Hebræos confutaret, & convinceret, ita de se gloriabatur : *Ego habeo testimonium majus Ioanne*. Opera enim quæ dedit mihi Pater, ut perficiam, ea ipsa opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater me misit. Atque idcirco Regius Psalmista id ipsum spiritu Prophetico prævidens, inquit : *Mirabilia testimonia tua, idcirco scrutata est ea anima mea*; neque hoc ei sufficiebat, sed protinus subiungens, inquit : *Declaratio sermonum tuorum illuminat*, quia ex Scripturis, & Prophetarum vaticiniis lumen recipitur; ac proinde Christus postquam miraculorum testimonium adduxisset, ut Hebræi ipsum Filium Dei esse crederent, hoc eis suggessit consilium : *Scrutamini Scripturas, quia illæ sunt quæ testimonium perhibent de me*. Idcirco quando Scribæ, & Pharisei, apud sanctum Joannem cap. 10. in fide sua vacillabant, iterata vice eisdem dixit : *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi, si autem facio, & si mihi non vultis credere, operibus credite*. Sanctus Augustinus proinde finem quem Omnipotentia, & Sapientia divina in tot patratis miraculis habuit, hunc nunc fuisse dicit, ut incredulos populos sui traheret cognitionem, & notitiam : *Miracula facit Dominus, inquit, ut inviteret ad fidem, hæc fides fervet nunc in Ecclesia toto orbe diffusa*.

Discipuli sancti Joannis Baptistæ, brevi magistro suo, qui ab Herode mox occidendus erat, destituenti, quia exiguum Salvatoris nostri habebant estimationem, & notitiam, ad Christum à Baptista cum hac eis imposita legatione missi fuere, ut dicerent : *Tu es, qui venturus es, an alium expectamus* : Christus

verò ut eisdem in fide sua stabiliret, sumque divinitatis agnitione illuminaret, ad miracula ipsis præsentibus patranda se accinxit, eosque his verbis à se dimisit : *Euntes, renunciate Ioanni quæ audistis; cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt*. Contumaces Judæi Christum die quadam interrogarunt, dicentes : *Quod ergo tu signum facis, ut videamus, & credamus tibi* : Sciebant enim, ut sanctus Cyrillus ait, quod *Christus miraculorum simul magnitudine, & multitudine ostendat se Messiam esse*. Celebris est historia quæ de sancto Francisco refertur : Cum enim in Ægypto Soldanum ad veram fidem reducere conaretur, hicque sacrificulos suos, ut cum iis vir Seraphicus disputaret, congregasset, Seraphicus Pater sapienter eidem respondit : *Secundum rationem naturalem de fide disputari non potest, cum supra rationem sit : nec per Scripturam, quia illam non recipiant sui sacerdotes*. Quo igitur consilio utendum putas, inquit Soldanus, ut sacerdotes mei convincantur? cui Franciscus respondit : *Fiat rogus, & ego in fidei meæ testimonium me ardentibus tradam flammis, ut dum nō ledor, fidei veritas appareat*. Plenæ sunt historiarum similibus miraculis, imò longè prodigiosioribus in veræ fidei testimonium patratis, idque non in uno tantum seculo, sed in omnibus.

Quis est cui non manifesta sint prodigiosa miracula in magno Xaverio seculo superiori in Indiis patrata, quarum ipse gloriosus fuit Apostolus, non solum propter innumeras animas in tot regnis ad Deum convertas, verum etiam ob vitam Apostolicam, quam continuò duxit, præcipue verò, quia in illis fuit velut alter quidam Taumaturgus. Certissimum est, quod cum miracula omnem excedant naturæ capacitatem, & potentiam humanam, soli Deo primo illorum Authori tribui debeant; ac proinde cum servi Dei illa dependenter à Deo in sanctitatis suæ confirmationem, nostræque fidei veracitatem ostendendam operantur, hæc verè à Deo, tamquam prima, & æterna veritate, quæ falli non potest, nec fallere, tamquam primo illorum Authore procedere, infallibiliter deducitur. Unde Catholici in finali Iudicio coram divino tribunali comparentes, audacter dicere poterunt, quod si Religio quam professi fuerunt, falsa sit, & fallax, Deus ipse illos deceiverit, utpotè qui illam per miracula, & portenta in ejus confirmationem facta, quæ præter ipsum nemo operari potuisset, infallibilem, & certam esse demonstravit. Unde sanctus Bernardinus auctoritatem citat Richardi à sancto Victore in libro 1. de Trinitate cap. 2. dicentis : *Domine, si est error, à te decepti sumus, nam tot, & tantis signis confirmata sunt, quæ non nisi per te possunt fieri*. Citat quoque in eodem loco sanctum Augustinum lib. 12. de civ. Dei cap. 5. contra incredulos dicentem : *Si illa miracula falsa esse non credunt nobis, unum grande miraculum sufficit, quia jam orbis terrarum sine ullis miraculis credidit*. Idem quoque sanctus Augustinus in tractatu de fide rerum invisibilium, id ipsum quasi asserit, dicens : *An vobis imano, vel leve videtur, & nullum, vel parvum putatis esse miraculum divinum, quod in nomine Christi unius crucifixi universum genus currit humanum*.

Potro causam, cur hisce diebus nostris tantam miraculorum multitudinem oculis nostris non conspiciamus, sanctus Gregorius optimè exponit, dicens : *Ut ad fidem cresceret multitudo credentium, miraculis fuerat nutrienda, id quod sequenti aptissima clarius ostendit similitudine* : *Quia & nos, cum arbusculi plantamus, tandem eis aquam infundimus, quousque ea in terra jam conluisse videamus, & si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit*. Quot non quotidie ab operariis Apostolicis in mundo novo apud Antipodas Evangelium annuntiantibus, hodie fiunt miracula? Tempore sancti Silvestri, quando Constantinus Magnus recenter ad fidem accesserat, perque eum aliorum populorum conversio sperari poterat, magnus ille sacerdos, ut Bellovacensis refert, sequens patravit miraculum. Cum enim Helena sacris Christianæ fidei mysteriis nondum initiata esset, ad illa tamen plurimum propenderet, Judæi verò contra eandem, ne Ecclesiæ crederet, pervertere niterentur; multi ex Paganis sapientissimi, ex altera verò parte cum sancto Silvestro multi Episcopi simul congregati fue-

Io. 4. v. 30.

S. Cyr. l. 2. Theaur. c. 4. S. Franciscus obtulit se ad ingrediendū rogum ardentem ad probandā fidē. Opusc. S. Francisci Apost. p. 31.

Cum miracula omnem excedant humanam capacitatem merito per illa probatur Veritas fidei.

S. Bonav. ser. 1. in Hazan. Richard. 2. s. Vict. l. 1. de Trin. c. 2.

S. Aug. l. 12. de civ. Dei c. 5.

S. Aug. in tr. de Fide l. 4. ex Quest. Novi Test.

S. Greg. l. 1. in Ev.

S. Silvest. insigni miraculo convertit S. Helenā & multos Iudæos. Bellovac. Spec. mor. l. 1. dist. 19.

fuerunt; cumque duo Pagani controversæ Judices constituti fuissent, Sanctus Pontifex autem eisdem multis confutasset argumentis, Judæus quidam eidem opposuit, Christianos adorare Crucifixum, se verò certum, quoddam nomen nosse, cujus virtutem ne ipsa quidem saxa sustinere valeant; ac proinde ferocissimum quendam taurum coram se produci fecit, ut ostenderet, quod nec hic virtutem hujus nominis sustinere valeret; cui cum in aures nescio quod nomen insurrasset, taurus statim mortuus concidit: cunctis verò factum hoc admirantibus, Silvester, nil magnum esse ait, taurum occidere, cum hoc & aranæ possint, imò & modicum venenum animal interimere queat; neque insurratum hoc nomen, Dei nomen esse dixit, sed dæmonis, cum Dei proprium sit vivificare, dæmonis verò sit occidere. Potius igitur Dei virtutem exinde colligendam esse ait, in insurrato eodem nomine, occisum hunc taurum vitæ restituant. Tunc igitur deputati Judices Judæum urserunt, ut taurum resuscitaret; quibus ille se id minimè facere posse, ingenuè confessus est. Silvester igitur invocato crucifixi nomine, Christianis seorsim orantibus, tauro in crucifixi nomine præcepit, ut surgeret, qui statim redivivus surrexit. Quo vilo Judæi præsentibus, unâ cum Helena ad fidem conversi sunt, & baptizari una die plus, quàm tria millia hominum.

6 Heretici quoque ad Magorum Pharaonis æmulationem, & ipsi miracula per præstigia, & incantationes fingere attentarunt, sed irritò semper successu, dum perfidæ eorum fraudes semper innotuerunt; prout idem Author cuidam Episcopo Heretico, Arriana hæresi imbuto, accidisse ibidem refert. Simile quid est, quod de Vandalis eadem Arriana hæresi contaminatis refertur; cum enim hi universam Franciam, & Hispaniam cum non modico utriusque regni dispendio pervagarentur, multoque Episcopos Catholicos ingentia prodigia patrantibus secum in servitutem abducerent, Episcopus quidam Arrianus, Cerula nomine, Catholicorum Episcoporum rationibus, & argumentis, specialiter verò miraculorum fama, quam sibi per cæci cujusdam illuminationem comparant, convictus, & confusus, ut se quoque miraculorum dono pollere ostenderet, ad fraudes, & technas confugit, ut hac ratione hæreseos suæ assclas in Secta confirmaret; cuidam enim suæ Sectæ quinquaginta aureos eo pacto donavit, ut cæcum se, & ab eo illuminatum esse fingeret: Cum autem transiret Cerula cum exercitu Vandalorum, & Episcopis captivis Catholicis, clamavit dictus homo: Audi me beatissime Cerula, & respice cecitatem meam, & experiar virtutem tuam, qui reddis cæcis visum, surdis auditum, leprosos enim mundas, mortuos suscitās. Tunc Cerula eum trahens ad partem ait, tangens ejus oculos: Secundum fidem nostram quæ recte credimus in Deum, aperiatur oculi tui, & videant; quo dicto incaperunt oculi miseri hominis inflari, & tantus dolor eum arripuit, ut vix posset digitis oculos comprimere, quin creparentur, & præ dolore ejulans, omnibus dolum detexis, & clamabat projiciens aureos: Ecce aurum tuum, redde mihi visum meum; tunc bono usus consilio, clamans & ejulans, projecit se ad pedes Episcoporum Catholicorum, abnegans Arrianas perfidias, & profuens fidem Catholicam. Tunc beato Engelio Episcopo crucem ejus oculis imprimente, sanitatem, & visum recepit. Videns Hunnericus Rex Vandalorum, Sectam suam confundi, & fidem exaltari, Sanctos diversis suppliciis laceravit; quo factò Sol obscuratus est, & dictus Hunnericus à diabolo arreptus, propriis dentibus se laceravit. Porro de miraculis non modò præteritis, sed & modernis, quæ ad nostra usque tempora publicè contingunt, longum dignissimumque catalogum Pater Granata lexit; quæ ego, utpotè ingentium librorum materiam, brevitate amore hoc loco pertranseo.

7 Declaratio sermonum tuorum illuminat. In Scripturis sacris omnes fidei nostræ successus multis ante sæculis descripti prædictique fuere; id quod ad fidem nostram illustrandam nulli non sufficere debet; juxta rationem enim naturalem res futuræ à libero hominis arbitrio dependentes, solus Deus penetrat, quoniam excelsus Dominus, alta à longè cognoscit: idèque sanctus Bernardinus hanc consideratione dignissimam statuit conclusionem: Nulla Secta Prophetis inmittitur; res namque futuras, quas non Cælestium orbium,

aut causarum naturalium, sed liberarum inflexus operantur, infallibilis duntaxat Dei, cui æternitas præsens est, scire potest Providentia. In Scriptura innumera-biles, millenis, imò & bis millenis annis, priusquam contingerent, prædicti fuere successus, qui eodem modo, iisdemque circumstantiis, prout divinitus per oracula prædicti fuere, postmodum contingesunt. Ita vaticinatum fuerat, descensurum secundum carnem Messiam ex progenie David, nasciturum in Bethlehem, indigitandum à stella, tres ab Oriente, qui eum adorarent, venturos Reges: quis autem nescit hæc omnia ad unguem adimpleri fuisse? Quapropter Pater Granata hanc assignat rationem, cur Prophetis potius, quàm miraculis credere, & ab his convinci nos oporteat; illis namque fidem præstamus non visis, sed in Scriptura sacra tot ante sæcula expressis, & adimpletis: si enim ad confirmandam fidem nostram aliud testimonium non haberemus, numquid miracula à mille sexcentis annis hætenus patrata abundè sufficerent, suppliciaque immissa Hebræorum populo, in penam repudiati ab ipsis Salvatoris, prout ipsemet eis sæpius prædixit? Qui dum per mundum dispersi vetus secum Testamentum deferunt, omnibus nobis Christianis manifestum esse faciunt, quod nos non fingamus nobis pro arbitrio nostro novam Religionem, sed quod Religio nostra fundamentum habeat in Prophetis, in figuris, in doctrinis Veteris Testamenti, ab increata sapientia stipulatis.

8 S. Bernard. multa recenset infallibilia Catholicæ Ecclesiæ indicia: Ad convincendum, inquit, omnes Hereticos, Paganos, & ad firmandum quoslibet Christianos vacillantes in fide, duodecim ostendamus Catholica, & Christianæ fidei firmata. Prima est prædictio Prophetica: secunda Scripturarum concordia: tertia authoritas scribingentium: quarta diligentia recipientium. Addantur aliæ quatuor: Prima est honestas contentorum: secunda inhonestas singulorum: tertia asperitas Martyriorum: quarta limpiditas seu claritas miraculorum. Superaddantur aliæ quatuor: prima est divina honorificentia: secunda est Ecclesiæ permanentia: tertia Indeorum captivitas: quarta divine providentiæ æquitas. Idem quoque Sanctus Judaici populi servitutem clarum fidei nostræ testimonium esse, per evidentes rationes convincit. Sunt enim, quoad temporalia, & spiritualia adeò à Deo deserti, ut nec habeant Prophetas, nec templum, nec sacerdotes, nec sacrificia, nec locum aliquem proprium, sed ubique per universam terram velut exules circumvagantur: Quamdiu steterunt in vera fide, inquit idem S. Bernardin. exaltabat illos Deus super omne hominum genus, sicut patet in terra quam dedit eis, & in lege, & in regno, & in templo, & virtutibus, & miraculis, & signis, & Prophetis, & cultu, & beneficiis: postquam autem Dei Filium negaverunt, & ejus fidem abjecerunt, nulla gens adeo fuit depressa, & abjecta, oppressionibus Tyrannorum, latronum, sicariorum, Schismatibus, & depopulationibus mutuis, & dissensionibus, & obsidionibus, pestibus & cladibus, gladio, fame, captivitate, nec, strage, servitute, ludibriis, venditione, & desperatione. Undè considerandum, divinæ Justitiæ trutinam in pondere Sanctuarii librasse illorum ingratitude, invidiam & malignitatem: Deus enim iisdem passibus progressus est in ius castigandis, quibus illi processerant in ejus reprobatione, & exercita in eum inhumanissima crudelitate. Quodnam, obsecro, habuerunt motivum, ut Christo necem tam crudeli, & barbaro modo inferrent? audite ipsosmet dicentes: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? circa quam temerariam propositionem doctissimus Salmeron ita discurret: Vide insignem nequitiam, alibi petunt signa ut credant, dum dicunt: Quod ergo tu facis signum, ut videamus & credamus tibi? nunc signa confitemur, & propter illa Christum perdere conantur. Paulò ante dixerant: Nunquid cum Christus venerit, plura signa faciet? Imò Nicodemus manifestè confessus fuerat, dicens: Scimus quia à Deo venisti Magister, nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo. Præterea persuasum sibi habebant, quod si Christum vivere sicerent, Romani illos in extremum acturi essent exterminium, & perditionem, undè dicebant: Si dimittimus eum sic, veniens Romani, & tollent locum nostrum, & gentem: ac proinde in penam hujus acti sunt in desolationem à Romanis sub Tuo, & Vespasiano, utpotè à Deo

Heretici in-
vito cœcum
invenit ma-
sacula.
Bellev. ib.
Hist. Franco.

Episcopus
Arrianus pec-
cunia corrup-
ti quendam
ut se cæcum
simularet, &
verè cæcum
reddidit.

Granat. p. 2.
c. 17. & seqq.
ubi. in sup.

Mysteria S.
dei nostræ
diu ante pro-
phetizata
veritate fidei
asstrunt.
Pl. 17. v. 6.
S. Bern. 1. 1. ser.
1. in quinque
Art. 1. c. 1.

Omnia enim
vaticinia de
Christo ad
unguem im-
pleta sunt.
P. Lind. Ca-
nat.

S. Bern. ib.
Duodecim
adducuntur
fidei nostræ
firmamenta.

S. Bern. ib. ant.
1. c. 1.
Servitus In-
daici populi
est clarum
fidei nostræ
testimonium.

Deus equa-
litate ius
fuit in puni-
tione Indæ-
orum.

la. II. v. 47.

Salmeron.
T. 1. v. 91.

la. 7. v. 31.

Matth. 27. 76. Deo electis in suam instrumentis, ut pateret, *Deo iracundiam contra Iudeos demonstranti manus suas prebuisse*, ut dicitur in annalibus Ecclesiasticis. Ad hæc Iudæi Iudæ opera usi fuerunt, ut capturæ Christi instrumentum esset: *Iudas cum accepisset cohortem, venit cum laternis, facibus, & armis*. Et idem sicut integram adhibuerunt militum cohortem, ut eum vinculis onerarent, ita idem Romani validissimo exercitu universam circumdederunt Jerosolymam. Circa hoc, quod in hortum Gethsemani venerant cum laternis, sanctus Leo ita scribit: *Irruerunt in Lumen verum filii tenebrarum, & usentes faculis atque laternis, non evaserunt infidelitatis sue noxam, quia non intellexerunt Lucis Authorem*. Deus olim apud Sophoniam prædixerat: *Scrutabor Ierosolymam in lucernis*, id est, ut sanctus Hieronymus exponit, tempore desolationis Jerosolymitanæ, reconditissima loca subterranea illius civitatis in lucernis perquiram & explorabo, ut inibi latentes, & absconditos

extrahere possim, adeoque cum ipsi ad capiendum Christum lucernis usi fuerint, Deus illis pariter talionem rependit. Item quemadmodum Iudæi Christum in monte Calvarie crucifixerunt tempore Paschæ, ita quoque Romani idem Paschale tempus expectarunt, ut obsidione cingerent Jerosolymam, hoc enim tempore Iudæi ad festum illud celebrandum in ingenti numero convenerant. Insuper sicut Iudæi Redemptorem crucis morte enecarunt, ita quoque excessivus fuit Iudæorum numerus, quem Romani crucifixerunt, adeo ut nec patibulis plantandis superesset locus, nec ligna ad eadem fabricanda haberi possent. Denique sicut Iudæi triginta denariorum pretio vitam emerunt Salvatoris, ita quoque in ipsis adimpletum est illud Psalmistæ Oraculum: *Vendidisti populum tuum sine pretio*; Iudæi namque minimo pretio velut mancipia venditi, & per omnes nationes dispersi fuerunt.

Ps. 41. v. 11.

TRACTATUS XXX.

DE GRATITUDE.

Et Ingratitudine.

DISCURSUS VIGINTISEPTEM.

Discursus I. Deum à nobis gratitudinem exigere, ex diversis, à creaturarum ad hominis beneficium productione, nec non ex hominis creatione, desumptis considerationibus probatur.

II. Deus gratiarum tributum pro beneficiis suis in lege naturæ, scripta, & Evangelica postulavit.

III. Gratiarum actio, laudumque tributum, est acceptissimum Deo sacrificium.

IV. Quando quidem omnis creatura Deo gratitudinem exhibere obligata est, multo magis nos ad hoc tributum solvendum obligamur; ad quod dum nos insufficientes sumus, ipse nobis auxilium præbet, nosque plurimis historiarum Evangelicarum exemplis adhortatur.

V. Ex variis veteris Testamenti exemplis, quantam Deo gratitudinem debeamus; quamque in ea exsolvenda perfectissimi, maximeque sancti viri se exercuerint, demonstratur.

VI. Dum Deo pro receptis gratiis nos gratos præstamus, Deum, ut majores nobis largiatur, velut debitorem nostrum obligamus.

VII. Receptorum beneficiorum gratitudo benefactores nostros ad nova impetenda movet.

VIII. De diversis eorum, qui gratitudinem in beneficos exhibuerunt, exemplis.

IX. Beneficiorum divinarum recognitio & gratitudo, legis divinæ observantiæ, perfectioni, & charitati cooperatur, modò cum corde puro, & mundo tributum hoc exsolvamur.

X. Varia variorum animalium erga communem Creatorem, aliosque benefactores, consideratur gratitudo, quæ nos ad eandem virtutem impellere debet.

XI. De bonorum, quibus hominem, in creaturarum ad illius beneficium destinatarum, productione, Deus cumulavit, multiplicitate, & varietate.

XII. Continuum creaturarum conservationis beneficium, perpetuam à nobis exigit gratitudinem, ad minus verbis præstandam, quamvis Deus nobis beneficiat in effectu.

XIII. Maximum hominis beneficium est, dum à Deo esse, hocque nobilissimum, accepit; dum corpus ex luto compactum, statuque suo animatum, ad maximam utilitatem ejus, illi impertit Deus; quapropter ad gratiarum actionem præstandam obligamur.

XIV. De gratiis & auxiliis, quibus Deus assistit animæ; deque beneficio vocationis ad fidem.

XV. Deus nobis benefacit, multa culpæ, & poenæ mala, etiam incognita, removendo, quantumvis in mediis, quandoque præcipitiis periclitemur.

XVI. De immenso beneficio, quod Deus homini peccatori præstat, dum æternæ condemnationis executionem suspendit, ad poenitentiam expectat, eumque in finem illi auxilia, & gratias suas efficaces offert.

XVII. De variis beneficiis, quibus Deus propriam unicujusque personam replet.

XVIII. Maximas Deo gratias agere debemus in adversitatibus, utpotè ex quibus magnum capimus lucrum, Demoniū vincimus, & salutem nostram promovemus, cum ad eam ordinemur à Deo,

XIX. Quò majora sunt beneficia, eò severiora sunt supplicia ingratorum, quibus suas Deus quandoque subtrahit gratias, ne eorum poena, & culpa aggravetur.

XX. De variis suppliciis, maxime autem exterminiiis publicis; quibus Deus, tam in particulari, quam in universali, ingratos punivit.

XXI. Ingratitudo reprobatorum est tessera, qui ignis æterni, qui vitii hujus Symbolum est, præda fiunt.

XXII. Ingrati omnibus abundant vitiis, omnisque rei sunt malitiæ, ideoque maxime abominabiles Deo.

XXIII. Ingratitudo gratiarum, & beneficiorum Dei arefacit fontem, dum ingratum iis recipiendis, fruendisque indignum facit.

XXIV. Contra pessimam eorum retributionem, qui mala pro bonis reddunt, unde & multoties à Deo puniuntur.

XXV. Contra ingratos, beneficiorum immemores, aut indoneos eorum æstimatores. Ubi & nos nisi gratitudinis debitum solverimus, inexcusabiles esse probatur.

XXVI. Ingratitudo ingrati est confusio; unde ad eam detestandam, varia adducuntur motiva: singulariter autem ab aliquorum animalium exemplo desumpta.

XXVII. Hebræi propter continuam ingratitude suam contra Deum, reprobari, & exterminari meruerunt.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Deum à nobis gratitudinem exigere, ex diversis à creaturarum ad hominis beneficium productione, nec non ex hominis procreatione, desumptis considerationibus probatur.

THEMA.

Gratias agite, hæc est enim voluntas Dei, 1. Thes. 5. v. 16.

Non posuisset equidem Apostolus efficacioribus calcaribus fideles ad exhibendam Deo gratitudinem extimulare, quàm dum hanc Dei voluntatem esse docet; ita namque & S. Joannes Apostolus, ut proximorum dilectionem audientium cordibus imprimeret tenacius, eodem usus est motivo, inquit: *Præceptum Domini est, si hoc fiat sufficit*. Idem sanè & nos de gratiarum actione, & tributo gratitudinis, divinæ Majestati præstando asserere possumus, dicentes cum Apostolo: *Gratias agite, hæc est enim voluntas Dei*. Ubi S. Bruno inquit: *Voluntas Dei hæc est, in omnibus, ut omnes agatis*.

Deus infinitis beneficiis suis nihil à nobis exigit, nisi gratitudinem.

S. Bruno. ib.

et gratias. Quem enim finem Deo præfixum fuisse putatis, dum prodigè ad eum in hominis beneficium innumerabilem naturæ, fortunæ, gratiæ, gloriæque bonorum thesauros dispensavit? Num forsitan luto hoc in empyreo indigebat, quod tot Hierarchiæ Angelicæ, spirituique ad eum nobiles exornant? Annon præter tot beatorum spirituum miliones, & miliones, vel unico solo voluntatis actu multò plures creare non poterat, quam minutissimæ existant arenæ maris? *Quid est homo, quod memores ejus?* Propheta Regius tantam Dei beneficentiam, cui humana imbecillitas impar correspondere nequit, admirans, iure meritissimo exclamat, inquiens: *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.* Ratio, quare quis alteri benefacere solet, triplex potissimum hæc assignatur: *Timor mali, spes boni, virtus hominis:* in Deo autem nulla harum locum habere potest: non timor; quia, *non accedet ad te malum:* neque spes boni, quia Deus omnia creata, increata, & imaginabilia in se continet bona. Neque tertia, scilicet *virtus hominis,* quia homo non modò nullum ex se habet meritum, sed & innumerabilem apud Deum est demeritorum reus: *Considera* (verba sunt S. Bonaventuræ) *quod ipse benefactor tuus Dominus Deus ita tibi benefecit, ut nihil à te repetat, nec te, nec aliqua creatura indiget.* Quam eandem materiam discutens Beilovacensis, quadam Senecæ utitur autoritate, dum inquit: *Multum interest, utrum aliquis beneficium nobis det sua causa, an sua & nostra.* Deus autem numquam nobis vel minimam etiam gratiam impertitur, cum spe alicujus boni; neque etiam beneficia ejus partim in nostram, partim in ejus cedunt utilitatem: siquidem nec Deus creatura indiget, nec homine. Quin potius ut Rup. Abbas, de Altissimi, infinitis nos beneficiis accumulantis, liberalitate tractans, docet; *Adhuc divina nobis tam sedula erga nos, & tam profusa beneficentia commendatur, ut sollicitemur ad gratiam, invitemur ad dilectionem.*

2. Prima quam Spiritus sanctus per Moysis calamum in Scriptura sacra de suprema Altissimi Majestate notitiam fecit, sequens fuisse perhibetur: *In principio creavit Deus Cælum, & terram.* Pro quorum verborum intelligentia, differentiam, Quæ inter hæc duo nomina (*Dominus, & Deus*) versatur, à Philone Hebræo discamus oportet, inquirente: *Dominus, & Deus indicant potentias; Dominus eam, qua imperat, Deus eam, qua est beneficus: Quamobrem & sacer Moyses in totomundi opificio nomen Dei assumit: Ubi & idem Auctor, quantum Dei nomen beneficentiæ sit expressivum, latius docet: id quod etiam ipsi intellexerunt gentiles, qui Jovi, omnis profanæ Deitatis origini, hoc attribuerunt nomen: *Impiter a juvando. Iam hæc voces, inquit, Deus æternus, idem valent, ac si dicant: non qui aliquando largitur, aliquando non, sed semper & continuo, qui sine intermissione benefacit, qui nullam occasionem benefaciendi sinit prætersuere.* Qui idem Scriptor ad creaturas in mundi principio productas oculos suos reflectens, observat, non obstante, quòd Textus sacer infallibile de iis testimonium perhibeat (*erant valde bona, complevis opus suum quod fecerat*) nihilominus eas in re maximi momenti fuisse defectuosas: sed quis nobis defectum hunc, nisi ipse hic author eum insinuasset, divinare potuisset? Dicit itaque, iis defecisse *Vocem fortem, potentem, Harmonicam, que lata alis ventorum, velta curru aeris, & nubium, omnes mundi partes suo replet sono, & que neque die neque nocte, nunquam cessaret.* Hanc autem sonoram tubam qua mundus, ut omni in parte resonaret, carebat, quam esse creditis? *Tonare laudes gratiarum pro incomparabilibus Dei beneficiis.* Unde & Novarinus hanc apud Judæos viguisse attestatur doctrinam: *Tribus rebus mundus consistit: super lege, super cultu sacro, & super retributione beneficiorum.* Qui propterea etiam titulum columnæ, & sulci totius universi, beneficiorum ascribebant gratitudini. Ego autem, ni fallor, Philonem errasse existimo, dum sonoram hanc tubam in immensa illa mundi machina, ad hominem pro bonis innumerabilibus, illi à communi creatore concessis, gratias reddendas instigandum, deficere asseruit: siquidem natura nihil est aliud, quam volumen apertum, quod nos ad dandas supremo artifice laudes, & gratias exhortatur, & instruit: imò & ipsa, Cælorum harmonia, de quibus Psalmista in-*

quit: (*Calienarrant gloriam Dei*) à sex millibus annorum, & amplius regulata, ad Deum laudandum, & glorificandum, summoque artifice, qui ipsos Cælos extendit, sine intermissione gratias agendas ordinata est: eodem dicente Vate Regio: *In omnem terram exivit sonus eorum.* Quis enim ad eum mentis inops est, qui dum oculos ad Cælum sublevar, Cælestiumque sphaerarum structuram, decorem, influentiamque considerat, & admittatur, gratias non reddat illi, ejusque in notitiam veniat, qui ipsis nobile admodum esse impertit? Unde Sanctus Ambrosius inquit: *Aspice Cælum hoc, nonne auctori refert gratiam, cum videtur?*

3. Imò sanctus Augustinus in Meditationibus suis nos invitat, ut oculos nostros ad creatas illas res, pro gratitudinis stimulo erga liberalem ad eum benefactorem, qui hæc omnia non ob suum, sed nostrum, nobis contulit bonum, sublevernus: Ait enim: *Respice universum mundum istum, & considera, si in eo aliquid sit, quod tibi non serviat. Omnis creatura ad hunc finem cursum suum dirigit, ut obsequiis tuis famuletur, & utilitati deserviat, tuisque oblectamentis pariter, & necessitatibus, secundum affluentiam, & deficientiam occurrat. Hoc Cælum, hæc terra, hic aer, hæc maria, cum eis qua in ipsis sunt universis, explere non cessat. Hic circuitus temporum annis innovationibus, redvivis partibus antiqua innovans, dilapsa informans, consumpta instaurans, pastu perpetuo subministrat. Quo autem fine, idem prosequitur Sanctus, tot continuis, & inestimabilibus nos beneficiis accumulatur Deus, nisi ut nobis totidem ad tanto benefactori nostro laudes gratiasque agendas, stimulos, & cæcæcia addant? Quis ergo putas, inquit, hæc instituit? quis illud naturæ præcepit, ut uno sensu tibi serviat? beneficium accipis, & auctorem ejus non cognoscis? domum in manifesto est, largitor occultus, & ipsa ratio tuæ dubitare non sinit, hoc tuum non debitum esse, sed beneficium alienum. Deus enim Creator in creaturis operatur, quæ nobis tanquam totidem ministri famulantur.*

4. Porro sanctus Basiliscus tunc nos pro divinis, tam naturæ, quam aliarum creaturarum rerum, beneficiis gratos fore insinuat, quando in hujusmodi Deum ipsum nobis tanquam authorem Principalem beneficiacere perpenderimus: *Si persuasum sit nobis, verba sunt dicti sancti Patris, Deum quidem ipsum bonorum omnium, & auctorem esse, & perfectorem; cum verò, per quem ea accipimus, tanquam ministrum beneficii Dei esse nobis persuaserimus.* Cui & sanctus Antoninus assentitur, dum hanc utilissimam instituit considerationem, inquiens: *Cum omnia fecerit Deus propter hominem, ut dicit Augustinus, qualibet creatura est quodam beneficium homini collatum, ut invitet eum ad regratiandum ipsi pro tali beneficio.* Omnes enim creaturæ, quæ penitus innumerabiles sunt, ad nostram ordinatæ sunt utilitatem; singulæ ad debitas auctori earum, qui ipsis esse dedit, gratias reddendas nos invitant; unde & idem sanctus Antoninus alio in loco auctoritatem Hugonis Victorini, ut idem nostrum confirmet propositum, adducit, dum ait: *Qualibet creatura trina voce quemlibet alloquitur, videlicet: accipe, redde, fuge. Accipe beneficium ex me ad usum tuum, accipe, inquit Cælum, à me illuminationem, & motum; Accipe, inquit ignis, à me calorem; accipe ab aere respirationem; accipe ab aqua refrigerium, & lotionem. Accipe, ait terra, à me animalia, victualia, metalla, sustentationem. Secunda vox est: redde, scilicet obsequium tuo Benefactori, & meo Creatori: Qui ideo me creavit, ut tibi servirem, ego autem grata semper tibi obsequor, dum tibi servio; tu ergo multo magis illi obsequium præstes, in honorem suum me utendo, & sibi de meo obsequio tibi impenso gratias agendo, ne ingrata inveniaris. Tertia vox est: Fuge, scilicet supplicium tibi paratum propter ingratiudinem, nam si ingrata eris, non me bene utendo, & gratias agendo, omnes erimus contra te ad judicandum tuam ingratiudinem. Id quod ex illo probat Sapientiarum textu: *Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos.**

5. A nostro penitus incomprehensibilis est intellectu, neque nostra effabilis lingua, aut manifestabilis calamo, dignitas nimia, ad quam Deus hominem in ejus creatione exaltavit, dicente Psalmista: *Ministri enim paulo minus*

PL 12. 2

S. Ambrosius de officiis lib. 1. cap. 4. Ad gratitudinem non extimulam debet, quod omnes creature ad nostrum servitium factæ sunt.

S. Basiliscus in reg. brevior. Interrog. 119. Cum omnes creature ordinatæ sint ad nostram utilitatem, gratias esse non coveniunt. S. Antoninus sum. Theol. 4. p. 1. c. 12. §. 1.

S. Antoninus p. 2. sum. Theol. tit. 1. c. 9. §. 6.

Sap. 1. 22. Summa dignitas ad quam Deus hominem creavit, stimulat nos ad gratitudinem. Psalm. 136.

ab Angelis, gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum, omnia subiecisti sub pedibus ejus? Quos autem thesauros in sublimem adeo creaturam Divina illa, & increata Sapiencia profudit? A Nazianzeno responsum accipiamus, dicente: Hoc igitur cum artifex Verbum ostendere voluisset, animal unum ex utroque, hoc est, ex invisibili ac visibili natura hominem fabricatum, atque a materia quidem ante producta sumpto corpore, a se autem infuso spiraculo (quod quidem intellectualem animam Deique imaginem Scriptura vocat) velut alterum quendam mundum, in parvo magnum in terram collocat, Angelum alium, mixtum adorabilem, visibilis natura spectatorem, intellectualis mysticam, eorum quae in terra sunt, regem; superis autem subditum, terrenum, & caelestem, caducum, & immortalem, visibilem, & intelligibilem, medium inter magnitudinem, & humilitatem, eundem spiritum, & carnem: Spiritum per gratiam, carnem ob elationem. Qui Sanctus Doctor, postquam tot ac tanta, quibus homo locupletatus est, enumerasset, finem ostendit, quem in his conferendis Omnipotentia, & Sapiencia habuit Divina; *Ut scilicet homo eum, cujus beneficiis ornatus est, concelebrat.*

6 Profecto si saxum aliquod primitus in plateis publicis conculcatum, postmodum a celebri quodam sculptore studiosè, atque industriè elaboratum, in statuum formaretur Salvatoris, ut publicè adorationi exponatur, quas non ageret, obsecro, si ratione polleret, tanto artifice gratias, a quo tam nobilem existentiam accepit? Quid autem aliud homo, præterquam luti pugillus extitit in campo Damasceno elaboratus? Manus autem Altissimi minuit eum paulo minus ab Angelis, gloria, &c. *Ut eum, cujus beneficiis ornatus est, concelebrat.*

7 *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*, inquit Deus in Scriptura sacra, quando hominem formaturus erat; ceteras verò creaturas produxit, præterquam: *Fiat lux, fiat firmamentum, &c.* in creatione namque hominis omnes tres Divinae personae suam videntur conjungere voluisse operam; unde & Rupertus Abbas inquit: *Magnum planè consilium in illo Sapiencia consilio, in illo saluum personarum, Patris, & Filii, & Spiritus sancti non tam Senatu, quam soliloquio venerando, de nobis habitum est; ut unaquaque persona suam operis partem susciperet, ut scilicet tunc quidem Pater conderet, postea in plenitudine temporis Filius perditum redimeret, Spiritus Sanctus remissionem peccatorum perficeret.* Sed quorsum, obsecro, tres Divinae personae (ut ita loquar) ad sublimandum sanctificandumque hominem, suam diviserunt operationem, suosque dilatarant labores? Tantummodo ut hic is gratus foret, ideoque Rupertus Abbas subnequit, dicens: *Laus sapientiae Creatoris, honor gratiae liberatoris, gratiarum actione pietati illuminatoris; repleatur os nostrum laude.* Quodnam, sodes, reliqua inter animalia, linguam ad loquendum verbaque formanda habet, præter hominem? Huic uni hujusmodi indultum est privilegium. Sed quare? Fortan ut alter alterum intelligeret? At verò nunquid fieri poterat, ut unus homo alterum ad eum modum intelligeret, quomodo Angeli se mutuo intelligunt? Aut verò lingua fortasse ideo nobis data est, quia Deum amamus? Sed nec hoc dici potest, cum amor cor habeat loco linguae. Sanctus Antoninus igitur melius nobis, hujus rei declarat mysterium, dicens: *Ore debemus Deo regratiari, secundum illud Psalmi: Semper laus ejus in ore meo;* Propterea enim dedit DEUS homini inter cetera animalia loquelam, ut non solum corde, sed & ore ipsum laudet.

8 Vix hominem creaverat Deus, quando eum in Paradiso collocavit: sed quo putatis fine? *Ut operaretur, & custodiret illum.* Sed quæ illi cultura necessaria erat? Labor & defatigatio naturæ corruptæ est poenalaris. Ita quidem est, nihilominus à Ruperto Abbate verba illa ad propositum nostrum explicante, responsum accipiamus: *Hoc est, inquit, intelligere debemus, ut Creatori suo in laude, & gratiarum actione fidelem animum gereret.* Eundemque ob finem illi amoenissimum plantavit deliciarum paradisum, scilicet, ut ad majorem eum constringeret gratitudinem: *Imperavit in terra paradisi.*

sum fieri, inquit S. Chrysostomus, ut productus homo in eo versaretur. Extra paradisum formavit illum, sed maxime introduxit, ut re ipsa sensu beneficiorum frueretur, & ut ex aspectu, & conversatione multam perciperet voluptatem, provocareturque ad gratitudinem, intelligens, quantum sit affectus beneficiis, cum nullum adhuc boni specimen praeberet.

9 At quam ob causam Deum in corporis nostri fabrica, lutum ex quo membra nostra coagulavit, tractare voluisse putatis? *Memento quod sicut lutum feceris me.* Nunquid alia mundior, pretiosior, pulchriorque materia illi deficiebat artifici, qui unico verbo amplissimas extenderat cæli Sphaeras? *Verbo Domini cæli firmati sunt.* Quin potius materia nobilis corpori competere videbatur, utpote quod animæ, ad imaginem, & similitudinem ipsiusmet creatoris formatae, habitaculum esse debebat. Nihilominus dicendum est: *Omnia in sapientia fecisti.* Ut igitur ad nostrum deveniamus intentum, terra, quæ gratitudinis est Symbolum, ideo à Deo adhibita fuit ad formationem hominis, ut hic ei gratus existeret; ipsa namque experientia teste, quò magis terram indultrix agricultoris manus cultivaverint subegerintque, tanto uberiores profert sementem; quodque super eam projicitur semen, non perditur, sed colligitur centuplicatum. Quapropter S. Ambrosius ita discursum suum ad quendam dirigit ingratus, dicens: *Herba generi respondet suo, tu non respondes tuo generi? Tristici granum sparsum terra, generis sui gratiam reddit, tu degeneras? Qui idem Sanctus ita in alio quodam loco scribit: Imitanda nobis est natura terrarum, quæ susceptum semen multiplicationi solet numero reddere, quam acceperit.*

10 Denique D. Chrysostomus post enumerata plurima bona, quibus Deus in Protoparente nostro totum genus humanum locupletavit, tandem ita concludit: *Ut succinctus dicam, quemadmodum si maris fluctus iterum, atque iterum conemur dinumerare, nunquam poterimus; ita neque beneficiorum Dei, quæ in nostram contulit naturam, varietatem.* Sed qualiter huic gratiarum beneficiorumque immensorum cumulo, nostri correspondere Protoparentes? Rupertum Abbatem audiamus, ita respondentem: *Adam & uxor ejus pari pertinacia silentium tenuerunt, quia sicut superius jam dictum est, neque quia formavit, neque quia in paradiso Deus hominem posuit, neque quia ad propagandum genus humanum destitit, nullam gratiarum actionem reddidit, nec ullum pia confessionis verbum de ore cujuslibet eorum sonavit in auribus Dei.* Non itaque admiremini, si facile admodum in peccati, tantarumque miserationum barathrum, & profundum corruerint, cum universi generis humani ruina; quia scilicet ingratitude omnis ruinæ est præcipitium. Quapropter Ecclesiasticus sollicitè nos admonet, dicens: *In omni virtute tua dilige eum, qui te fecit.* Reliquis creaturis per unicum fiat propria obtigit essentia, sed quis dignè ponderare poterit hoc: *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram?* Ideoque communis omnium Creator non contra creaturas quasunque, sed contra nos, qui tanto beneficio ingrati sumus, lamentatur, dicens: *Hæcine reddis Domino popule stulte, & insipientes? nunquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creavit te?*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Deus in lege naturæ, scripta, & euangelica, semper gratiarum tributa postulavit.

THEMA.

Invenietur in euangelicis actio, & vox laudis. Isa. 51. vers. 3.

1 DEUS ab homine quovis tempore gratiarum poposcit tributa, adeo ut gratitudinem in lege nova gratiæ præscriptam, suam ex lege naturæ, & scripta originem trahere, dicere valeamus, quia ut præsentis discursu ostendam, hæc gratitudinis virtus in utroque statu frequenter exercitata fuisse legitur.

2 Post lapsum primorum parentum nostrorum, qui

Dd in

D. Chr. h. 31. in Gen.

ipsum lutum ex quo formatus sumus mones nos gratitudinis. Job 10. 9. Pl. 126.

S. Amb. l. 2. Hexam. c. 7.

S. Amb. l. 1. de offic. c. 32.

D. Chr. h. 26. in Gen. Pri. ni parentes propter ingratitudinem, in barathrum miserantur.

Rup. Abb. l. 3. de Trin. & oper. ejus c. 11.

Eccl. 7. 21.

Deut. 32. 6.

Naz. or. 2.

probatior similitudine.

Gen. 1. 26. Tres Divinae personae, ad sublimandum hominem, diviserunt suas operationes. Rup. Ab. l. 2. de Trin. & oper. ejus c. 11.

S. Anton. lib.

Gen. 2. 16. Ab ipsa M. di Creatione exegit Deus a nobis gratitudinem.

Heva post
genitum Cain
Deo gratia
fuit. In sum
beneficentia
assignari
partem sui.
Gen. 4.1.

Oleaster. ib.

Raf. Seleuc.
Orac. 4.

D. Chry. h. 12.
in Gen.

Gen. 4.4

II. Chryl. ib.

Gen. 8. 19.
Cur Noe ius-
tus fuerit de
animali-
bus mundus
in arcam du-
cere septena.
Gen. 7.8.

S. Hier. l. 2.
adver.
Jovin.

Gen. 8. 20.
Quis fuerit
odor suavi-
tatis quem
Deus perce-
pit ex holo-
causto Noe
statim post
diluvium.

D. Chryl.
hom. 37. in
Gen.

in poenam Ingratitudinis accidit, prout discursu prae-
cedenti diximus, Heva ab errore suo resipiscens, subi-
to post editum primum partum suum gratiam se DEO
exhibuit, partumque eidem Deo in acceptis retulit:
*Concepit & peperit Cain, dicens; possedi hominem per
Deum; Septuaginta legunt: Acquisivi hominem per
Deum.* Circa quae verba Oleaster inquit: *Admonet
locus iste, quanti facienda sint beneficia DEI, tanti
enim Heva estimavit hunc filium, ac si Dominus ma-
gnam illi dedisset possessionem; non consideravit, se fi-
lium secundum naturae ordinem genuisse, aut illud be-
neficium esse naturae, sed illud totum in DEVM re-
fert, ac si nulla in beneficio essent naturae partes; in
quo nos vehementer arguit, qui non nisi miraculosa Deo
damus, neque illi accepta fateamur beneficia naturae.*
Basilus Seleucus haec Hevae verba ad gratiarum
actionem erga DEUM tendere dicit, utpote quem
immediatum, & primum filii geniti agnoscebat Au-
thorem. Divus Chrysostomus considerans, qualiter
prima mater nostra his verbis praecedentem ingra-
titudinem emendare voluerit: *Vide, inquit, quomodo
poena inflicta mulierem emendaverit, melioremque red-
diderit, nam puellum natum, non naturae, sed Deo ac-
ceptum refert, suamque gratitudinem declarat: Non
naturae, inquit, puellum mihi dedit, sed Divina gratia.
Et adiecit, ut pareret fratrem illius Abel; quia pro na-
to filio grata fuit, & prius beneficium agnovit, affec-
ta est & aliud.* Hic autem secundus Hevae partus,
utpote Christi Redemptoris nostri in Abel praefigura-
ti Typus, in Scriptura sacra per totum vitae suae decur-
sum nullam aliam actionem, qua Divinam gratiam,
& benevolentiam sibi compararet, exercuisse legitur,
praeterquam solum actum gratitudinis suae erga Deum;
quia *Oblulis de primogenitis gregis sui, & de adipibus eo-
rum, & respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus.*
Unde Divus Chrysostomus in ejus laudem dicit: *Scie-
bat, & clare sciebat, quod congruum esset ex suis posses-
sionibus aliquid Deo offerre, non quod eo Dominus in-
digeat, sed ut suam gratitudinem declararet, qui tali benefi-
cio fruietur.*

3 Noe priusquam arcam ingrederetur, à Deo iussus
est, omnia animalia bina, & bina, id est masculum,
& feminam introducere; Quando verò de animalibus
mundis agebatur, inquit Sacer Textus, Deum dixisse:
*Ex omnibus animalibus mundis tolle septena, &
septena, masculum, & feminam, de animalibus vero
immundis duo, & duo.* Quae verba magnam in se conti-
nent obscuritatem, si enim Deus septena, & septena ex ani-
malibus mundis in arcam introduci imperasset, facilis
fuit huius dati praeccepti intelligentia, justum enim
erat, ut haec animalia in majori numero essent, ut tan-
to facilius multiplicarentur: hoc enim sine maiorem
esse volebat numerum animalium mundorum, quam
immundorum: At verò septimum quod conforte ca-
rebat, cui fini servire poterat? Dubium hoc solvit San-
ctus Hieronymus, dum ait: *Ingrediantur septena qua
munus sunt, ut haberet Noe post diluvium, quod de im-
puri numero statim Deo posset offerre.* Idem Noe vix ar-
cam egressus fuerat, cum ecce confestim summa cum
industria hinc indelapides conquirebat; quo autem
sine id ipsum fecisse existimas? num forte ad domos fa-
bricandas lapides hosce congregare contendit? Mi-
nimè: sed mox ut Moyses dixit: *Egressa sunt de arca,*
immediate subiungit: *Aedificavit Noe altare Domino,
& tollens de cunctis pecoribus, & volucribus, obtulit ho-
locausta super altare, odoratusque est Dominus odorem
suavitatis.* Sed quis hic est odor suavitatis inter tot
innumerabilium cadaverum totius generis humani ex-
tincti, totque mortuorum animalium foetores? Nun-
quid terra tot aquis stagnantibus inundata, pestiferos
exhalabat vapores? Nunquid aer ob luxuriam, & car-
nalitatem non sufficienter expiatus, totaliter adhuc in-
fectus erat? Unde igitur nascitur hic odor suavitatis?
Verum quidem hoc est, attamen haec à Noe DEO
reddita gratiarum actio adeo naribus Dei accepta
fuit, ut Moyses dicat: *Odoratusque est DOMINUS,*
&c. Ubi Divus Chrysostomus ait: *Descamus, quam gra-
te anima fuerit Noe, & unde sibi multo uberiorum DEI
erga se benevolentiam eliceret.* Ponderantque verba il-
la: *Odoratusque est Dominus, &c.* inquit: *Vide, quomo-*

*do animus offerentis, fumum, & nidorem, & omnem quae
inde nascitur insuavitatem, multa fragrantia implevit.*
Etenim gratus Noe animus per caelestem suam fragran-
tiam omnem penitus incertorem & cadaveribus obortum
dissipavit.

4 Praeterea hoc loco alios plures, qui in lege natu-
rae viventes in reddendo gratiarum actionis tributo af-
sidui fuerunt; veruntamen minime dissimulandus vi-
detur Abraham electus à Deo Patriarcha, & primus
Pater credentium, qui in hac gratitudinis virtute inter
omnes excellit. Postquam enim Deus illum in Aegypto
magnis auxisset divitiis, inquit Sacer Textus: *Ascendit
Abraham de Aegypto, erat enim dives valde in posses-
sione auri, & argenti: reversusque est per iter quo venerat.*
At verò quo fine Sancti hic Patriarcha in reditu suo can-
dem ingressus est viam, qua venerat? Nimirum *Inter
Bethel & Hai, in loco altaris quod fecerat prius, & invo-
cavit ibi nomen Domini. Vidisti mentem gratam? quia
mox ut tabernaculum fixit, inquit Divus Chrysosto-
mus, statim pro facta sibi promissione gratiarum actio-
nes obtulit Domino.* Idem quoque Patriarcha postquam
generosam illam exercuisset actionem, à Loth cognato
suo se separando, atque ad tollendam omnem dis-
fensionis occasionem, ad illam se partem recipiendo,
quam Loth repudiaverat, Deus illi magnam hanc prae-
stitit promissionem: *Omnem terram quam conspicias, ti-
bi dabo, &c.* neque sacer Chronista idem caput termi-
nat, quin dicat: *in Hebron aedificavit Altare Domino.*
*Vidisti animam, inquit D. Chrysostomus. Divino amore
succensam, & ad Divina promptam, perque omnia gratias
agentem?*

5 Verum enim verò si ad legem scriptam nos con-
vertamus, multa ibidem huius gratitudinis à Deo con-
dita praeccepta inveniemus, quibus populus Hebraeo-
rum in receptorum beneficiorum memoriam gratus ef-
se jubebatur. Vix Deus ab immensa totius universi
fabrica manum removit, cum ecce subito diem septi-
mum, illi est, sabbatum sibi sanctificari praecipit; sed
quo putas fine? inquit Theodoretus, & subdit: *San-
ctificavit, ut majori cultu prosequantur Sabbatum.* Pro-
copius aliam huius praeccepti assignat rationem: *Ut si
oblivio Dei obreperet invitis, tamen ex ipso die quo que-
tem capiunt, in memoriam revocetur is, qui omnia fe-
cit.* Cujus diei observantia se deinceps inviolabiliter
ad omnes populi illius posteros transfudit, sicut &
successivè cum illo aliorum dierum sanctificatio. Psal-
mista inquit: *Buccinate in Neomenia tuba, in insigni die
solemnitatis vestrae, quia praecceptum in Israel est;* nam
in principio cujuslibet mensis celebrabatur festum, in
quo multae fiebant oblationes, & sacrificia in cap. 28.
Numerorum diffusè praescripta, idque in tributum, &
redditionem gratiarum ob continuam, nec unquam
praetermissam, circa haec bona temporalia ad commu-
ne hominum beneficium conservata, & aucta, Divi-
nam providentiam. In libro Exodi scribitur: *Solem-
nitatem hebdomadarum facies tibi in primitiis frugum
messis tuae triticae, & sollemnitatem, quando redeunte an-
ni tempore cuncta conduntur.* Ibidem quoque capite vi-
gesimo tertio Deus praeciperat: *Tribus vicibus per sin-
gulos annos mihi festa celebrabis;* Ubi sigillatim prae-
scriptae sollemnitates pariter repetuntur. Circa quem
locum Oleaster inquit: *Gratitudinem ex nobis querit
Deus noster, ut quamprimum caperis beneficium obine-
re, incipias ei gratias agere, & similiter in fine cum ben-
eficium fuerit consummatum. Putant homines, se satis
Deo gratos esse, si post acceptum beneficium gratias age-
rint, sed non sic docentur a Deo suo hic, imò gratitudi-
nem ostendere, cum primum caperint spica ad maturi-
tatem peringere, & cum omnes fructus domus incluserint.*
Sacer quidam interpres de hisce festis Hebraicis à
Deo ordinatis, & maxime de Festo Calendatum in-
quit: *Ut enim rerum à terra nascentium primitias sibi
DEVS offerri voluit, ita & voluit temporis primiti-
as.*

6 Recolendus hic quoque est finis, ob quem Deus
luminaria caelestia creavit; Dicit enim Sacer Textus:
*Dixit DEVS, fiant luminaria in firmamento coe-
li, & dividant diem, ac noctem, & sint in signa, &
tempora, & dies, & annos.* Nimirum ut quovis tem-
pore, quovis die, & anno recepta beneficia grata

Abraham
gratiam excel-
lunt in gra-
titudine erga
Deum.

Gen. 13.2

D. Chryl.
hom. 34. in
Gen.

Gen. 22.19.
D. Chryl. ib.
In lege scri-
pta, initia-
tione Sabba-
ti, & alio-
rum festo-
rum refra-
re voluit
Deus benefi-
ciorum suo-
rum memo-
riam ut ex-
citaretur ad
gratitudinem.

Theod. q. in
Gen. 11.
Procop. ib.

Ps. 84.4

Num. 28.11

Exod. 34.22

ib. 23.14

Ribera de
Fest. dieb. L.
3. c. 2.

Gen. 1.14.
Enigmata
rationis an-
tiquorum se-
culorum V. L.
ut Judaei ex-
ponant.

Exod. 12. 17.

mente in memoriam revocentur, & ideo in principio cuiuslibet mensis, hoc sibi mensium pendi voluit tributum. Solemnitas Paschalis quovis anno celebrari debebat in memoriam magni illius beneficii, quo è compedibus servitutis Pharaonicae liberati, in terram promissionis tot miraculosis modis perducti fuerant. Festum tabernaculorum eidem populo in memoriam revocabat quadraginta annos, quibus in deserto commoratus, & celesti alimonia, quæ quotidie de cælo defluebat, omnesque in se continebat saporum suavitates, passus fuerat. Festum Pentecostes habebatur in memoriam tabularum legis à Deo traditarum. In Levitico ritus leguntur quorundam sacrificiorum, quæ Deus in gratiarum actionem præscriperat. In Deuteronomio ob eundem finem instituta fuit primitiarum oblatio: & similia sexcenta alia exempla adduci possent, ex quibus omnibus Dei colligitur sollicitudo, quæ populo sibi electo gratitudinis virtutem inculcare contendeat.

Lev. 7. 14.

Deut. 26. 7.

S. Bern. Ser. 2. in Cant. In signum gratiarum actionis varia olim compulsa, & de cantata fuerunt Cantica, & carmina.

Iosue 4. 6.

7 Sanctus Bernardus optimè considerat, quod ad testificandam per omnia sæcula erga DEUM beneficentiam nostram debitam gratitudinem, varia composita fuerint hymnorum, & carminum genera: Cecinit, inquit, *Israel carmen Domino, quando gladium pariter, & jugum evasit Pharaonis, gemino magis mirabiliter liberatus simul, & vindicatus obsequio; cecinit Deborah; cecinit & Iudith; cecinit & mater Samuelis; cecinerunt, ne ingrati Divinis beneficiis invenirentur, juxta illud: confitebitur tibi cum benefeceris ei. Nul- lum DEUS huic populo præstitit eximium beneficium, quin debitam semper ab eo exigeret gratitudinis vicissitudinem; unde pro eo quod eos ab Ægypti fornacibus eripuerit, quovis anno in recepti beneficii memoriam, agnum Paschalem sacrificari voluit. Quando manna depluit, ad perpetuam hujus beneficii memoriam vas conservari iussit, in Arca dicto manna re- fertum. Summo sacerdotio Synagogam honoravit, ita tamen ut Aaronis virgam miraculosè florentem, semper in tabernaculo depositam esse disposuerit. Ita quoque postquam filii Israel pedibus siccis Jordanem transiissent, ubi idem quod in maris rubri transitu, miraculum operabatur, ordinavit, ut è qualibet tribu unus eligeretur, qui ex fluminis profundo lapidem secum as- sumeret, ante diversoria collocandum: ast quo fine id actum fuisse putatis? ut fuit signum inter vos, & quando interrogaverint filii vestri cras, dicentes: quid sibi volunt isti lapides? respondebitis eis: Defecerunt aquæ Jordanis ante arcam fœderis Domini, cum transiret eum. Neque tamen huic gratitudinis signo Josue, ut tantò magis Deo placeret, acquiescendum duxit: ideoque sacer sub- jungit Textus: *Alios quoque duodecim lapides posuit Josue in medio Jordanis alveo, ubi steterunt sacerdotes, qui portabant arcam fœderis, & sunt ibi usque in præsentem diem.**

Lex Evan- gelica quam maxime exigit à nobis gratiarum actiones. Mai. 11. 3. & Hier. 18.

Ephes. 5. 19.

8 Longè autem exactius hanc gratitudinem Deus in lege exigit Evangelica, quæ non sine causa lex gratiæ denominatur; Iaija (qui Propheta Evangelicus, quia futuros Ecclesiæ eventus prædixit, appellatur,) ita prophetante: *Invenietur in eis gratiarum actio, & vox laudis. Et hoc notandum, inquit ibidem Sanctus Hieronymus, quod in Sion, quæ comparatur Paradiso Dei, aliud esse non debeat, nisi gaudium, & lætitia, confessio, & vox laudis, ut, quod in cælis acturi sunt Sancti cum Angelis Dei, hoc etiam in terra, iugiter in Domini laudem meditentur. Quapropter etiam quotidianus apud nos viget incruenti ulus, ritusque facit sacrificii, in quo sacerdos omnes fideles, ut se Ecclesiæ triumphanti conforment, invitat his verbis: *Gratias agamus Domino Deo nostro: cui per ministrum populus respondet: Dignum, & iustum est: Quod confirmans Sacerdos, addit: Verò dignum, & iustum est, æquum, & salutare, nos tibi semper, & ubique gratias agere &c.* Postquam ergo continuatur quas Angeli Divinæ Majestati exhibent, lau- dum, gratiarumque meminit sacerdos, nostram quoque reverenter subjicimus supplicam in hæc verba: *Cum quibus & nostras voces ut admitti jubeas, deprecamur, supplici confessione dicentes: Sanctus, Sanctus &c.* Hoc quoque ipsum specialiter tributum à primis fide- libus novimus exigisse Apostolum, dum ait: *Implemini Spiritu Sancto, loquentes vobismetipsis in Psalmis, & Hymnis, & Canticis spiritualibus, cantantes, & psallen- Manf. Bibl. Præd. Tom. II.**

tes in cordibus vestris Domino: gratias agentes semper pro omnibus.

9 Invenietur in eis gratiarum actio &c. Textum hunc Sanctus Antoninus sequenti illustrat Commentario, dicens: *Cum opus istud, scilicet gratiarum actio, sit exercitium superne Patriæ, secundum illud Isa. 51. Gaudium & lætitia invenietur in ea, gratiarum actio, & vox lau- dis. Quanta quis copiosius, & perfectius se exercet in gratiarum actionem, tanto magis appropinquat statui Beatorum: quod ut penetremus solidius, oculos no- stros ad visionem sublevemus illam sancti Joannis, quando in superna Jerusalem spiritus conspexit Ange- licos, circum Majestatem supremam Dei, actibus ob- sequiosis intentos, hasque inaudiri voces: *Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum, Amen.* Ita quoque in Ecclesia militante, horæ Canonicæ à tot tam regularis, quàm sæcularis Cleri ministris, quotidie recitantur, in quibus continuè Deo laudes, & benedi- ctiones, gratiarumque actiones offeruntur, & reddun- tur: & uniuscujusque Psalmi terminus hoc claudisur versiculo: *Gloria Patri, &c.* item verbum *Deo gratias*, frequenter tam in Divini Officii, quàm Missæ progres- su replicare solemus.*

10 Sanctuarii pondus quædam Chrysostomi mere- tur sententia, dum ita ad intentum nostrum discut- tit: *Optima beneficiorum custos est ipsa memoria benefi- ciorum, & perpetua gratiarum actio.* Sed ut ad illud re- vertamur, unde vix digressi sumus, Altaris Sacramen- tum, quare à Christo illud institutum, & Eucharistiæ epitheto affectum fuisse, arbitramur? Eundem auscultate Sanctum, dicentem: *Propterea, & reverenda, ac salutaria illa mysteria, quæ in omni Ecclesia con- gregatione celebramus, Eucharistia (id est gratiarum actio) nuncupantur; Sunt enim beneficiorum recordatio plurimorum, caputque ipsum divinæ erga nos charitatis of- tendunt, nosque faciunt debitas Deo gratias semper exsol- vere.*

11 Devotus quidam accuratè advertit, DEUM no- strum in omnibus specialioribus beneficiis, quibus ho- mines accumulavit, gratiarum actionem exegisse: ita namque in Incarnatione sanctissima Dei genitrix lin- guam suam resolvit in Canticum: *Magnificat anima mea, &c.* ita in natalibus suis DEUS Hierarchias An- gelicas cælus descendere iussit, Hymnum intonantes, *Gloria in Altissimis Deo; pastoresque animavit, glo- rificantes, & laudantes DEUM in omnibus, quæ audie- rant, & viderant: ita in visitatione B. Virginis in Ju- dæam properantis, ut Baptistam in sanctæ Elisabethæ utero adhuc reclusum sanctificaret, infans præ gaudio exiliit, mater verò ejus in laudes, & cantica prorupit. In præsentatione Christi in templo, Simeon senex, & Anna Prophetissa certatim ei applauserunt. In trium- phali Christi in Jerosolymam ingressu, pueri Hebræo- rum decerpitis ex arboribus olivis, & palmis ei accla- mabant, dicentes: *Benedictus qui venit in nomine Do- mini.* Imò ipsemet Christus proprio exemplo suo hunc Spiritum sequacibus suis insinuare voluit, nam post- quam præcursor ejus digito ipsum demonstrans, di- xisset: *Ecce agnus DEI, CHRISTUS in conspe- ctu totius populi gratum se illi exhibuit, Angelum eum appellando; unde Author imperfecti inquit: Amplius recepit à CHRISTO, quàm præstitit; Ioan- nes enim CHRISTVM glorificans, humanam illi con- tulit laudem, CHRISTVS autem Joanni Divinam contulit gloriam, nam iste illum agnum ostendit, ille autem istum Angelum prædicavit. Similiter postquam Sanctus Petrus admirabilem de CHRISTI Divini- tate confessionem fecisset, dicens: *Tu es CHRIS- TVS Filius DEI vivi,* Christus se gratum erga il- lum exhibuit, dicendo: *Beatus ex Simon Barjona,* simulque summum ei Pontificatum contulit, quæ ma- xima dignitas est, quæ post Deum dari, aut imaginari potest.**

12 Institutio Festorum, ab Ecclesia per assistentem ei Spiritum Sanctum facta, nullum alium præter de- bitam gratiarum actionem, finem habet: *Quia enim in multis homo DEO existit ingratus, ipse ubique susci- pit vicem nostram, & ea quæ ad nos pertinent, per divi- tias sue dispensationis operatur, inquit Divus Chryso-*

S. Aug. in 4. p. l. i. in Theol. Tit. 1. c. 12. §. 1. Ica. 1. 1. Quando plus se quis exer- cet in gratia- rum actione, tanto magis appropin- quat statui Beatorum.

Apoc. 7. 12.

S. Chry. h. 24. in Matt. Oblatio S. Eucharistiæ, est gratia- rum actio.

In omnibus specialiori- bus benefi- ciis divinis, exigit Deus gratiarum ac- tionem.

Luc. 2. 14.

Luc. 2. 20.

Christus ex- templo suo, docuit suos sequaces gratiarum ac- tionem.

Auth. Imp. h. 17.

Mat. 16.

Institutio fe- storum pro- sine suo ha- bet gratiarum actionem. D. Chr. h. 16. in Matth.

stomus, nam quod pro Iudeorum aliquando salute faciebat, temporibus, locisque ac festiuitatibus variis, in memoriam illos suorum beneficiorum reducens, id nunc equidem magno cum cumulo est operatus in nobis ipso genere sacrificii, ad iugem nos pro beneficiis suis gratiarum incitans actiones. Et quidem id quod Divus Chrysostomus hoc loco de sacrificio asserit, nos quoque ad omnia festa extendere possumus, per quæ varia nobis beneficia in memoriam revocantur, ut debitas pro illis Deo tribuamus gratias.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Gratiarum actio, laudumque tributum, acceptissimum est Deo sacrificium.

THEMA.

Immola Deo sacrificium laudis. Pl. 49. 14.

Gratiarum actio, est Deo acceptissimum sacrificium.

Propheta Regius in hoc Psalmo futuros Ecclesie eventus in spiritu Prophetico prævidens, futurum esse ait, ut novæ legis tempore Deus jam non amplius agnorum, boum, & aliorum similium animalium, hostiis, & sacrificiis delectetur, sed potius laudum, gratiarum, & benedictionum oblationibus honorandus sit; unde ait: *Immola Deum sacrificium laudis*. Videbatur enim huic Prophete, ac si Deum audisset universum mundum ad gratiarum actiones invitantem, ac proinde ait: *Deus Deorum Dominus locutus est, & vocavit terram, à Solis ortu usque ad occasum. Usque omnem terram ad Testamentum novum*, inquit Sanctus Augustinus, cui dicitur in alio Psalmo: *Cantate Domino canticum novum, cantate Domino omnis terra; non ergo sicut antea ex monte Sina locutus est uni populo, quem vocavit ex Aegypto, Deus Deorum, sed hic, locutus est, ut vocaret terram à Solis ortu usque ad occasum*. Qualiter verò DEUS in eodem Psalmo antiquæ legis sacrificia se repudiaturum in Novo Testamento esse dixerit, totum hunc Psalmum attentè legenti manifestè patebit, in eo namque inter cætera dicitur: *Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos &c.* Ubi iterum S. Aug. ait: *Certe hic sacrificiorum veterum aperta mutatio est; cultoribus suis sacrificium laudis indicit, & hoc non quod a nobis tamquam indigens expectat laudem, sed ut in ea nobis consulat ad salutem, nam eundem Psalmum ita conclusit: Sacrificium laudis glorificabit me, & ibi via est, ubi ostendam illi salutare Dei*. Porro hæc veritas, quod scilicet gratiarum actio Deo acceptissimum sit sacrificium, ex multis Scripturæ locis manifestè colligitur.

Prod. 17. 15. Moyses obtulit sacrificium gratiarum actionis, tanquam Deo gratissimum.

Gen. 2. 1. 2.

2 Post obtentam à populo Hebræo adversus Amalech victoriam, contra quem Moyses manibus in cælum elevatis, & ab Hur, & Aaron sustentatis pugnavat, inquit sacer Textus, *Edificavitque Moyses Altare, & vocavit nomen ejus: Dominus exaltatio mea*. Mira profecto res, quod cum in Altaribus veteris legis, ex maculatis victimis offerri solerent sacrificia, hic tamen similium victimarum nulla fiat mentio. Enimvero ut Cornelius à Lapide refert, *Ly exaltatio mea* idem significat, quod *Dominus est vexillum meum*; Quasi Moyses dicere voluisset, DEUS in prælio contra Amalech victoriosi vexilli loco astitit mihi, & ideo illo mediante prostravi inimicos. Josephus Hebræus ab eodem Cornelio citatus, hoc altare ad imitationem Romanorum erectum fuisse dicit, qui Janitortrophæa erigebant; unde insuper nullum in hoc Altari, animalium sacrificium oblatum fuisse existimat, sed solum in gratitudinis tesseram erectum. Ast nunquid latebat Moysen, victimas, & sacrificia acceptissima erga Deum benefactorem nostrum, devotionis, obsequii, & gratitudinis nostræ esse testimonia? Noverrat id utique, sed insuper aliud non nesciebat dari holocaustum æquè, imò magis acceptum Divinæ Majestati, scilicet gratiarum actionem; quem conceptum ne forsan à me fictum fuisse putetis, Philonem Hebræum audiat, dicentem: *Quantum aurum prestat lapidibus, tantum acceptior est sufficiens gratiarum actionis, quam maculata victima*.

3 Observastisne quandoque, qualium sacrificiorum

prima omnium vice meminerit Scriptura sacra? Prima inter omnia fuere illa Abelis & Caini; sed quo successus? *Respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus, ad Cain vero, & ad munera illius non respexit*. Sed quis mihi vestrum tantæ differentia assignabit causam? forsitan quia Cain de fructibus terræ, Abel verò animalia obtulit, hujus grata, illius verò reprobata fuere sacrificia? nequaquam, quin potius ut diximus, Deus protestatur, dicens: *Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* Primus oblationem instituit Cain, & ad ejus imitationem postmodum Abel; atque ideo vel ob hanc rationem illius, & non alterius sacrificium Deo per placere debuisset. Nec mihi quisquam respondeat, melioris conditionis greges fuisse, quam fructus, siquidem pauldante docuerat Moyses: *Fidite cuncta que fecerat, & erant valde bona*. Resolutionem S. Ambr. excipiamus, dicentis, non suscepisse Deum greges ab illis propter animalium qualitatem, quantumvis primitivæ essent, sed propter gratiarum actionis tributum, quod illius sacrificio associatum erat, valorem hunc accepisse. *Quarum primitiva est*, inquit S. Ambr. *puro corde, & simplici sermone oblata Deo gratiarum actio. Hac munera obtulit Abel, & ideo respexit Deus in munera ejus*.

Gen. 4. 1. Munera & sacrificia Abelis Deo acceptum fuit, quia continebat gratiarum actionem.

Gen. 1.

S. Ambr. 1. 2. de Abel & Cain c. 17.

4 Sanctus Lucas per novam historiam nostrum promoveri discursum, dum illud Salvatoris, decem leprosos, dum ad templum ex ejus præscripto ad sacrificia à lege præscripta offerenda properarent, mundantismiraculum recenser in hæc verba: *Factum est dum irent, mundati sunt. Unus autem ex illis, ut vidit, quia mundatus esset, regressus est cum magna voce magnificans Deum*. Circà quam rei gestæ seriem scire percuperem, cur Christus non ordinaret, ut mundatus suum prosequeretur iter, præceptoque satisfaceret, oblationem à lege determinatam implendo, ut sacerdotibus præsentaret? Nunquid non alibi hæc ipsa incarnata Sapiencia protestatur, dicens: *Non veni legem solvere, sed adimplere; ut aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant*; in præsentem autem reducem non modò non remittit, unde venerat, sed & præ reliquis novem laudat. Responsumne nostris, quod in ejus non tam excusationem quam laudem potius reddi potest? sacrificium obtulit præ omnibus aliis maximè nobile atque acceptum, dum cecidit in faciem ante pedes ejus gratias agens. Unde Tertul. hoc ad perpetuam hujus leprosi mundati gloriam scriptum reliquit encomium: *Hunc tanquam Christianum factum, ad Christum, tanquam ad verum templum, & verum sacerdotem rediisse, ut veram oblationem offerret, & hostiam pacificam gratiarum actionis, & laudis*.

Luc. 17. 14. Cur unus ille mundatus leprosus non fuerit cum aliis novem ad Sacerdotes, & carnes laudatas fuerit.

Mat. 1. 17.

Tert. 1. 2. cont. Marcion.

5 Sanctissimus David se à Divina magnificentia innumeris videns accumulatum beneficiis, quia scilicet ab ovium custodia ad populorum regimen sublimatus fuerat, atque à crudelissima Saulis persecutione præservatus, multisque fortunatus victoriis; inter omnes, quibus abundabat, thesauros, nullam penitus victimam, tantis beneficiis pro gratitudine dignam reperire poterat, undè die quodam dicebat: *Quid retribuam Domino, pro omnibus que retribuit mihi?* Præmissa verò circa pretiosam, & acceptabilem oblationem faciendam deliberatione, tandem conclusit, dicens: *Tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domini invocabo*; Hoc est, ut Divus Chrysostomus declarat, *gratias agam, laudabo, & nomen Domini invocabo*. Vides quomodo est sacrificium laudis? *ut mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus, in atrius domus Domini, in medio tui Jerusalem*; & quidem ut idem Divus Chrysostomus ponderat: *Hoc faciebat, non ut se ostendaret, nec ut gloriam captaret, sed omnes ad suam invitans imitationem, & volens eos habere socios gratiarum actionis*. Huic porro tam devoto Regi non deerant utique tauri, oves, & alia animalia similia, quæ in sacrificium offerret; illa tamen negligenda duxit, quia cognoscebat, nihil Deo gratius, & acceptius esse, gratiarum actione; unde Sanctus Augustinus inquit: *Quod est sacratius laudis sacrificium, quam in actione gratiarum?* Quod si enim arietum greges, vel integra boum armenta sacrificare voluerimus, Deus illa utique repudiabit, dicendo: *Nunquid manducabo carnes taurorum?* si obtulerimus omnes terræ fructus omnesque

David pro omnibus beneficiis sibi collatis retribuit sacrificium laudis & gratiarum actionis.

D. Chr. ib.

Philo 1. de vit. offat.

S. Aug. 1. 1. cont. advers. legu. & Proph. c. 18.

que araril nostri thesauros, nihil horum adeo Deo acceptum erit, quemadmodum cor, & animus Deo devotus, & gratus. Unde Divus Chrysostomus ait: *Nihil tam gratum Deo, ut anima grata, & gratias agens; nam cum innumeris beneficiis quotidie omnes nos prosequatur, nihil aliud à nobis exigit, quam habere gratiam.* Idem quoque in alia quadam Homilia eandem hanc veritatem repetit, dicens: *Nullum gratiarum actioni par bonum, quemadmodum blasphemia peius nihil.*

6 Sanctus Paulus Apostolus Corinthiis ita scribit: *Sidistribueris incibus pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habueris, nihil sum;* eodem quoque modo in casu nostro dicere possumus: si obruleris Deo omne id quod habes, & tamen eum per hoc gratiarum sacrificium honorare neglexeris, nihil illi dederis, quod in comparatione hujus aestimari possit, quia *nullum gratiarum actioni par bonum.* Sanctus Gregorius enim super illa verba scribens: *Flebam super eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi,* optimè declarat, quantum elemosyna in pecunia erogata minus excellens sit, compassione cordis nostri erga proximum: *Vir sanctus, inquit, apud omnipotentem DEVM, aliquando majus datum noverat esse mentis, quam muneris, exteriora enim largiens, rem extra semetipsum praebebat, qui autem fletum, & compassionem proximo tribuit, ei aliquid etiam de semetipso dedit: pecunia enim ex bursa, compassio verò ex corde depromitur; quam porro doctrinam praesenti proposito nostro sequenti modo accommodare possumus. Quicquid enim bonorum temporarium, eorumque quae extra nos sunt, DEO offertur, bona sunt exteriora; at verò oblatio gratiarum actionis, siue tributum devoti, & humilis, laudis, & benedictionis, ex intimis animae praecordiis depromitur: & ideo per illud ei aliquid de nobismetipsis damus. Hic fortè fuit sensus, & mens Davidis, quando semetipsum per sequentia affectuosa desideria incitabat, dicens: *Benedic anima mea Domino, & omnia quae intra me sunt, nomini sancto ejus.**

7 Verum enim verò ex quo paulò ante charitatis, & amoris DEI mentionem fecimus, extra orbitam me non abiturum existimo, si propositionem quandam retulero, quae cum sit à sancto Bernardo tradita, eam sine hæsitatione hic transcribo, & sapientium discussioni eam remitto. In quodam igitur sermone de pessimo hoc ingratitude vitio, circa finem ita scribit: *Nec verbo tantum, vel lingua, sed opere, & veritate exhibeamus nosgratos ei, qui gratiarum actionem magis quam dilectionem, à nobis exigit dator gratiarum Dominus noster.* Verum quidem est, amoris actibus praecunctis aliis primatum deberi, major autem horum est charitas, & tamen hic sanctus adeo excellens, & famosus, hoc gratiarum sacrificium Deo longè acceptius esse dicit, quia sine dubio holocaustum quoddam est perfectissimum, in Dei honorem per ignem charitatis concrematum. Sanctus Hieronymus super illa verba: *Immola DEO sacrificium laudis,* inquit, hoc est sacrificium acceptabile, hoc est holocaustum pingue, ut laudetur DEVS ab homine: Et paulò post subdit: *Vel vox Propheta admonet Sanctos immolare spiritualiter, & vota reddere, dum ait: In me sunt, Deus, vota tua quae reddam, laudationis tibi.* Sanctus Bruno in eorundem verborum expositione, in persona celestis Benefactoris nostri ita scribit: *Ego non manduco carnes taurorum, neque poto sanguinem hircorum; postquam verò ostendit hac sacrificia se nolle, ad illud quod sibi placet, sacrificium invitat, dum dicit: Immola Deo sacrificium laudis.* Cajetan. Cardinalis hoc sacrificium Deo quovis tempore acceptissimum esse his verbis asserit: *Est sacrificium interna devotionis, & aeterna laudis. Inter exteriora opera nostra, sola locutio attingit per se ad Deum, quia sola locutio est verum instrumentum intellectus, & propterea debetur Deo locus suus in nostra locutione; propterea siquidem in Sacra Scriptura praecipitur plus, quam infinites laudare Deum. Propria itaque materia Divini sacrificii inter omnes res exteriores est Divina laus.* Et paulò post subjungit: *Tunc laus Divina induit rationem sacrificii, cum ideo Deus laudatur,*

ut honoretur: & propterea significantiùs hic dicitur: Sacrificia confessionem, seu laudem Deo: & quoniam hoc est debitum Deo secundum rectam justitiam rationem, ideo sub altu religionis praecipitur: sacrificia: Religionis quippe altus est sacrificare, & constat religionem partem esse justitiae. Hugo Cardinalis quoque de hoc sacrificio ita scribit: *Sacrificium non bovis, sed laudis. Sed quomodo potest immolari laus? nunquid potest occidi? non; sed lauda occisum.* Citatque textum illum 2. Paralip. cap. 29. *offerre victimas, & laudes in domo Domini, id est, in Ecclesia.*

8 Hoc sacrificium, ut ex Psalmo sexagesimo octavo colligitur, incomparabiliter acceptius est, quam olim erant vituli, quantumvis juveni, prout his verbis testatur: *Laudabo nomen Dei in cantico, & magnificabo eum in laude;* sed quo fructu id faciet? *Et placebit Deo super vitulum novellum, cornua producentem, & ungulas.* Volvite circumquaque oculos, & revolvite memoria omnia sacrificia, holocausta, & victimas, tot saeculis in antiqua lege oblatas, solum hoc sacrificium laudum, & gratiarum longa intercapedine omnes alias victimas superexcedere invenietis: *Et placebit Deo ista laus,* inquit Hugo Cardinalis, *plusquam sacrificia legis, in qua offerebatur vitulus unius anni.* Incognitus Carmelitanus P. Michael de Bononia, oblationes antiquitus in sacrificiis factas, Deo solum gratas fuisse observat propter devotionem offerentis; ac proinde subjungit: *Sed sacrificium laudis cum cantico, id est, ex devoto corde procedentis, ratione sui Deo est acceptum; & hoc est quod hic dicit, quod sic laudare Deum cum cantico placebit Deo super vitulum, id est, magis quam sacrificium vituli.*

9 Memorandum quoque est, quòd tamen Job quotidie sacrificia pro filiis suis obtulerit, ut in conviviiis suis temperantes permanerent: *Ne forte peccaverint,* nihilominus quando illos sub ruina domus mortuos fuisse intellexit, ne ullum quidem vitulum obtulisse legitur, & tamen tunc de salute animarum in mediis conviviiis, & inter gaudia secularia defunctorum agebatur; quae igitur ratione fieri potuit, quòd ille tam in filios suos eorumque salutem pius, & propensus, pro illis sacrificare omiserit? In promptu est responsio, nimirum quia postquam hoc de filiorum interitu audivit nuncium, sacrificium quoddam Deo longè gratius, & acceptius obtulit, quam fuerint ea quae hactenus de animalibus in templo obtulerat; fuit autem hoc sacrificium, laus, benedictio, & gratiarum actio, super omnibus quae Deus circa filios suos disposuerat; dicebat enim: *Sit nomen Domini benedictum.* Unde Divus Chrysostomus ait: *Perfectam gratiarum actionem loco sacrificii obtulit, dicens: Sit nomen Domini benedictum.* Sanctus Augustinus super illa verba Psalmi: *Magnificabo eum in laude, & placebit Deo super vitulum &c.* ita scribit: *Magna divitia. Quas gemmas laudis Dei de thesauro interiori protulit? magnificabo eum in laude, haec sunt divitiae meae, Dominus dedit, Dominus abstulit. Ergo misere mansit? Absit. Vide divitias; sicut Dominus placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum; & placebit Deo super vitulum; gratus enim eris illi sacrificium laudis, quam sacrificium vituli. Laudabo Deum, & plus ei placebit quam vitulus; amplius placebit Deo laus ejus exiens de ore meo, quam magna victima adducta ad Aram ipsius.*

10 In lib. 2. Reg. cap. 23. legitur vehemens illa sitis, quam David militibus suis declaravit, qui certatim ad fontem aquae, qui erat juxta portam Bethlehem, illo tempore à Philisthaeis forti praesidio munitam, & custoditam, properantes, inde ei potum desideratum attulerunt. Sanctus Hieronymus hunc Regem excusat, dicendo, eum hosce milites ad locum hunc adeo periculosum destinasse, non tam ob sitis vehementiam qua cruciabatur, quam ex desiderio explorandi militum suorum generositatem. *Non desiderio aquae hoc fecit, inquit, sed ad probandum, utrum tam fortes inveniri potuissent, qui hoc attentarent.* Illi porro qui hoc facinus aggressi sunt, tres numero fuerunt, dicente Scriptura: *Irruperunt ergo tres fortes castra Philistinorum, & hauserunt aquam de cisterna, & attulerunt ad David.* Abulensis in quadam

Ab. q. 1. 1. b.

questione in horum militum, qui animi robore insignes fuerunt, nomina studiosè inquirunt. Quod verò vel maximè in hac historia admirandum venit, est mysticum illud sacri Textus verbum, nimirum: *Attulerunt ad David, at ille noluit bibere, sed libavit eam Domino*. Enimverò si sacer Textus dixisset, Davidem ad placendum Deo bibere noluisse, ut se mortificaret, facilè equidem mens Spiritus Sancti intelligi potuisset, jam verò Davidem aquam illam in sacrificium Deo obtulisse inquit: *Libavit eam Domino*. Circa quæ verba Abulensis inquit: *Queritur, quomodo aqua poterat libari Domino, quia non pertinet ad aliquod genus sacrificii; quia scilicet nec holocaustum, nec hostia pacifica, nec hostia pro peccato iubetur habere aquam*. Et tamen idem Author in progressu questionis, dicit: *Fundens aquam libavit eam Domino, & in sacrificium Domini aqua effusa conversa est*. Transmutata enim hæc aqua fuit in sacrificium omnium nobilissimum, & gratissimum, quæ unquam pro horum trium heronum salute offerri potuissent, id est, in affectuosissimam Deo factam gratiarum actionem, quæ ut hætenus probavimus, omnibus superior est holocaustis, & oblationibus, quantumvis opulentiis, & pretiosis. Unde Joseph. Hebr. ait: *Deo libavit, gratias agens pro virorum incolumitate*. Quod ipsum S. Hieron. confirmat, dicens: *Sacrificavit eam Domino, gratias agens quod tam fortes viros in Israel dederat*.

Abul. b.

Joseph. Hebr. 1. 7. Antiq. S. Hier. ib.

Sacrificium laudis, & gratiarum actionis placat iram Dei. D. Chrysost. 77.

S. Anselm. Rom. 1. 8.

11 Ad sacrificiorum valorem pertinet, Divinam placare Justitiam, divinæque iræ fulmina coercere; eundem verò effectum quoque habet hoc laudum, & gratiarum Deo actarum tributum, teste D. Chrysost. dicente: *Sacrificium laudis honorificabit me; non solum iram meam sedabis, aut rescindet condemnationem, sed me etiam honore afficiet*. Enimverò si inter omnes religionis actus sacrificium dignissimum, gratissimum, & utilissimum reputatur, de mystico hoc sacrificio S. Aug. ad antiquum Religiosorum ritum alludens, è quorum ore hæc verba: *Deo gratias*, frequenter audiuntur, inquit: *Quid melius, & animo geramus, & ore promamus, & calamo exprimamus, quam Deo gratias? Hoc nec dici brevius, nec audiri letius, nec intelligi grandius, nec agi fructuosius potest*. Sanctus Anselm. verba illa S. Pauli ad Romanos: (*Gratias ago Deo meo pro omnibus vobis*) ponderans, inquit: *Id est, sacrificium laudis illi offerre, agere Deo gratias est sentire omnia bona ab eo esse data, & pro illis laudare corde, voce, & opere*.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Tametsi omnis creatura ad gratitudinem Deo exhibendam obligetur, multò tamen magis nos ad hoc tributum solvendum obligamur; ad quod dum insufficientes sumus, ipse nobis auxilium præbet, nosque plurimis Evangelii exemplis adhortatur.

THEMA.

Grati estote. Coloss. 3. vers. 15.

1 Sanctus Paulus Apostolus probè sciens, quàm pretiosum donum fidelium sit gratitudo pro Divinis beneficiis, Colossensibus noviter ad fidem conversis breve quidem hoc, sed valdè necessarium suggerit monitum, nimirum: *Grati estote*; nulla enim creatura dari potest adeò vilis, quæ non aliquod Creatori suo pro viribus gratias agendi contraxerit debitum, tametsi illud non aliundè nasceretur, quàm quod suum à Deo esse acceperit. Præcipuè verò nullus inter homines dari potest adeò infortunatus, in quo hæc gratias agendi obligatio non militet. Quade re S. Laur. Just. ita scribit: *Quis ora, valet veraciter dicere, se nihil accepisse à Domino, unde nec debere illi gratias referre se credat? casus quippe est, & de collatis sibi merito privandis muneribus, qui hoc ullo pacto, vel etiam cogitare præsumpsit; nam ex quo quisque habet esse, vivere, & intelligere, per quod caterorum capax efficiatur beneficiorum, huius vel saltem debitor est muneris. Qui enim non est, non vivit, neque discernit, Deo non valet gratias agere, quoniam unde id possit, nequaquam accepit. Nemo igitur est, qui non de-*

beat jugiter Creatori suo exsolvere gratias, siue iustus, siue peccator, siue fidelis, siue omnino sit alienus à fide, si ament rationis sit compos.

2 Sanctus Joannes inter ceteras visiones Apocalypticæ, se omnes terræ, & cæli creaturas laudes, gratias, & benedictiones Deo certarim referentes vidisse, his verbis refert: *Et omnem creaturam quæ in cælo est, & super terram, & sub terra, & quæ sunt in mari, & quæ in eo, omnes audiivi dicentes: Sedenti in throno, & Agno, benedictio, & honor, & gloria, & potestas in sæcula sæculorum. Amen*. Regii quoque Prophete auribus affectuosè, & gratè omnium creaturarum insonuerunt voces, unde ait: *Vox Domini super aquas; vox Domini confringentis cedros, vox Domini intereidentis flammam ignis, vox Domini concutientis desertum; vox Domini preparantis cervos*. S. Ambrosius super illa Psalmi verba: *Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiant firmamentum*, Psalmistam his verbis dicere voluisse censet, quod omnes spheræ cælestes continuo per motus regulares se revolventes, harmoniam licet à nobis minimè auditam edant, ut communi Creatori hoc pacto laudes, & gratiarum actiones incessanter referant: *Hoc, inquit, est mundi opus, cum videtur, summo laudat autorem*. S. Gregorius Nazianzenus, postquam prolixum contexuisset creaturarum catalogum, quæ ad laudandum, & benedicendum iummum bonum intentæ sunt, tandem summariè concludit: *Omnia Deum laudant, & vocibus mutis concelebrant*. Quæ cum ita se habeant, longè utique convenientius erit, ut hoc tributum homo Deo exsolvat, utpotè qui ad imaginem Dei, velut parvus quidam mundus, Microcosmos, conditus fuit. Oportet me Domine (dicebat Sanctus Augustinus) tanto magis tibi gratiosum, & devotum, & promptiorem ad servendum existere, quoniam me de tantis beneficiis obligatorem conspicio in reddenda ratione. Verum quidem est, quòd ad reddendas tanto benefactori condignas gratias, lingua nostra minimè sufficiat, veruntamen hanc insufficientiæ nostræ agnitionem Deus libenter gratiarum actionis loco acceptat. Unde idem Sanctus Doctor alibi dicit: *Est tamen cum de illo nihil dignò dici possit, admisit etiam humane vocis obsequium, & verbis nostris in laude sua gaudere nos voluit*.

3 Creavit DEUS tres Angelorum hierarchias in novem Choros distinctas, quæ continuo venerandum gratias agendo exhibent obsequium: *Et omnes Angeli stabant in circuitu throni*, inquit Sanctus Joannes in Apoc. & adoraverunt eum dicentes: *Amen, benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, virtus, & fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum, Amen*. Sancta verò mater Ecclesia quotidie pro fidelibus Deo supplicat, ut nostras quoque voces, unà cum spirituum Angelicorum laudibus conjungere, & admittere dignetur; dicit enim in Missæ præfatione: *Cælicolorumque virtutes ac beata Seraphim sociæ exultatione concelebrant; cum quibus & nostras voces ut admitti, iubeas deprecamur, supplici confessione dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus, &c.* Nos etenim qui ex luto plasmari sumus, sufficiens laudum, & gratiarum tributum Deo exsolvere ne præsumere quidem possumus; ac proinde Ecclesia Deum rogat, ut nostras voces cum cælestis curiæ laudibus clementer dignetur conjungere.

4 Beatissima Virgo quæ glorioso hoc titulo *sedes sapientia* honoratur, dum se ad maternitatem DEI sublimatam esse vidit, linguam suam ad Deo gratias agendas modo quodam inexplicabili laxavit, dicens: *Fecit mihi magna qui potens est; & tamen Didacus Stella in persona ipsius inquit: Multitudo beneficiorum Dei impedit narrationem. Quis, obsecro, adeo ingenio, & dexteritate pollebit dicendi, ut narrare possit, quanta fecerit mihi Dominus, quæ sunt ista? Pra ipsorum magnitudine dicere non valeo. Si itaque ipsi Deiparæ impossibile videbatur, beneficiis Divinis grato animo correspondere, quantum minus id humana præstabit imbecillitas, & ignorantia? Id quod & Sanctus Bernardus in sermone cui titulus est, *de septem miserationibus*, considerans, ait: *Omnes sentio, sed neque multo majus, sic enim on-**

Hæc omnes fecisse attestatur S. Ios. Apoc. 5. 13.

P. 62.

S. Amb. 1. 1. Hexam. c. 4.

Etiam vocibus mutis.

S. Aug. in Meda. c. 21.

S. Aug. 1. de doct. Christ. c. 6.

Apoc. 7. 12. Omnes Angeli spiritus laudes & gratias cantant Deo.

B. V. Maria fateatur se insufficientem ad debitum gratiarum actionem pro multis beneficiis Dei. Vid. stell. in c. 1. Luc. Quomodo ergo hæc insufficientes erimus.

S. Ber. C. 2. de septem miserationibus.

Nulla creatura adeo vilis est, quæ non teneatur gratias agere Deo, ad minus ex eo, quod est.

S. L. Just. in Prolog. de iust. & regim. Præf.

rat me miserationibus suis Deus, sic concludis, sic obruit beneficiis suis, ut unus aliud sentire non possit. Quid enim retribuam Domino pro omnibus que retribuit mihi? Tanta tribuit, & tanta retribuit, & tu mihi de alio onere loqueris? Deficit spiritus meus, prorsus deficiis in tanta beneficiorum consideratione. Propterea tamen nequaquam animo cadamus oportet, siquidem si ad hanc gratitudinis virtutem nos disposuerimus, Deus ipsemet ut onus hoc sustinere valeamus, auxilium præbet. Unde Theophylactus illa Pauli verba (*In omnibus gratias agite, hæc est enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis*) considerans, ait: Christus nobis ad gratiarum actionem adiutor est, qui & illud nos facere docuit in Evangelio.

5 Prima orationis Dominicz, ab ipsa incarnata Sapientia composita petitio, ad dandas Deo laudes, gratiasque Divinz Majestati agendas est ordinata; Dicimus namque: *Sanctificetur nomen tuum*; ut primum omnium quod Deo offeramus, gratitudinis tributum esse discamus, quo soluto, maximam nobis utilitatem comparamus: prout ex illa copiosissima quam Apostoli ad littora Genesareth fecerunt, (*concluserunt piscium multitudinem copiosam*) piscatione, manifestè colligere licet; immensa enim hæc piscium copia, cæcum præfigurabat fidelium, per Apostolicæ prædicationis retia, ut Cardinalis Toletus explicat, capiendorum. Circa quam prædam notandum occurrit, hunc gratitudinis extitisse effectum; Christus namque Petro, eo quod ab ipso in navim, ad prædicandum Dei verbum admissus esset, per tantum beneficium se gratum exhibere voluit; unde Sanctus Lucas ait: *Ascendens in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum à terra reducere pusillum; & sedens docebat de navicula turbas*. Circa quam rei gestæ seriem Theophylactus à Sanct. Thoma in Catena citatus, ita discurret ad intentum nostrum: *Quia turbam de navicula Dominus instruxerat, non sine mercede navicula Dominum dereliquit, dupliciter beneficans ipsum, quia primo dedit ei multitudinem piscium, & deinde discipulum ipsum fecit*.

6 Postquam Christus quendam, qui nudus in sepulchris demorabatur, & ab integra spirituum malignorum legione torquebatur, ab iniquis pessimis liberasset, hic suo se benefactori gratum præstiturus, eum rogavit, ut secum persistere non gravaretur: *Rogabat illum vir, à quo Dæmonia exierant, ut cum eo esset*. Quod gratitudinis tributum volens lubentique Salvator vix acceptarat, quando ei præcepit, ut immensum hoc beneficium quo affectus fuerat, longè lateque divulgaret: *Dimisit autem eum Iesus, dicens: Redi in domum tuam, & narra, quanta tibi fecit Deus, & abiit per universam civitatem prædicans, quanta illi fecisset Iesus*. In capitulo pariter 17. ejusdem Evangelistæ Historiam offendimus decem leprosum, quæ, quantum Christus in laudem gratiarumque tributo sibi complacuerit, quantisque encomiis Samaritani gratitudinem extulerit, demonstrat: *Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, ut ad aliud quoddam propositum accommodè inquit S. Paulus, sed quem Deus commendat*. Igitur unus ex illis ut vidit quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum. Neque in præsentem quisquam admiretur, quod Incarnata Sapientia Samaritanum hunc adeo laudavit; siquidem Albertus Magnus dictum gratitudinis actum considerans, advertit, quod octo notabiles sese in eodem prodant circumstantiæ, scilicet: *Ipsius ab ingratis divisio; beneficiorum sibi impensorum (ut vidit, quia mundatus est) recognitio: ipsius ad benefactorem regressio: regressus est. Vocis in laude magnificatio: cum magna voce magnificans Deum: magnifica benefactoris prædicatione: casus in faciem: adoratio: cecidit in faciem ante pedes ejus; ad pedes Christi humiliatio; gratiarum de beneficio accepto exhibitio*. Sicut autem unum gratum laudavit Dominus, ita reliquorum novem indignatus est ingratitude. Quapropter hanc inibi questionem instituit Salmeron, dicens: *An voluit vendere beneficium? An eget DEVS laude nostra? An non regula est, benefactores oblivisci beneficii impensæ, sicut beneficium accipientis est semper recordari?* Respondetque non absque causa, hujusmodi à Christo postulatum fuisse gratitu-

Manfi Bibl. Prad. Tom. II.

dinistributum: *Primo propter Deum, cui omnis debetur gratiarum actio, & laus pro beneficio*. Deinde propter alios, ut constaret de beneficio per Christum accepto, non per legem: & ut gratum animum ostendentes, majora beneficia perciperent. Lyranus autem singulariter ad Ly *Alienigena*, quo titulo divinus Magister Samaritanum affecit, dicens: *Nisi hic alienigena, reflexionem facit, dicitque: In hoc significatum fuit, quod gentiles venturi erant devotè ad Christi fidem*. Quandoquidem igitur Alienigena iste populum representabat Christianum, ad Evangelii notitiam deventurum, omnino conveniens erat, ut suam in gratiarum actiones resolveret linguam; quia ut in discursu secundo probavimus: *Invenietur in ea, id est, in Ecclesia, gratiarum actio*. Sanctus Bernardus pariter eodem alienigenæ titulo in quodam contra ingratitude sermonem utitur, dicens: *Felix proinde, qui se alienigenam reputans, etiam pro quibusque minimis beneficiis non minimas refert gratias, gratuitum esse non dubitans, neque dissimulans, quod alieno impenditur, & ignoto*.

7 Idem Sanctus Lucas aliud quoddam à Christo circa cæcum quendam perpetratum narrat miraculum. Salvatore namque Jericho appropinquante, mendicus quidam dum à strepitante, & transeunte turba quæteret, qui transiret, audissetque, IESUM esse Nazarenum, subito exclamare cepit: *IESU fili David miserere mei*. Benignissimus itaque Dominus gressum sistens, miserum ad se adduci iussit, præsentemque interrogavit: *Quid tibi vis faciam?* Circa quæ verba Albertus Magnus ita scribit: *Attendem magnam dantis beneficium liberalitatem; quid vel quantum det in voluntate constituit potentis*. Optime utique Christus, qui alta à longè cognoscit, quid miser vellet, sciebat, quare igitur eum interrogavit? Ita quoque DEUS olim afflictam desolatamque in solitudine compellavit Agar: *Quid hic facis Agar?* cum tamen quo tunc ibi degeret, intumè penetraret. Ita & Salvator 38. annorum paralyticum allocutus est, dicens: *Vi sanus fieri?* Quorsum hæc similes Omnisciis interrogationes? Oleaster dubium resolvit, dum ait: *Licet Dominus optimè noverit mala que patimur, ea tamen à nobis audire desiderat, ne postea dicamus, eum nobis sine necessitate subvenisse. Quæsit CHRISTVS à languido quem apud probaticam piscinam sanavit, velletne sanus fieri? Ad quid quæso? Nonne Domine noveras eum velle? Novi inquit: Sed interrogavi, ne postea diceret, me invitum illum sanasse, & beneficium tamquam ingratus præterisset*. Unde quantum primum cæcus respondit Salvatori: *Domine ut videam, IESVS dixit illi: Respice; & confestim vidit, & sequebatur illum magnificans DEVM*: adeoque nullum inter illuminationem Christi sequelam, nec non gratiarum actionem mediavit tempus: *Sequebatur tamquam gratus, & beneficium rependens*, inquit Eurhym. Cujus vestigiis viriliter instituit alter ille à natiuitate cæcus, quem cum maligni Pharisei à Christo illuminatum esse negarent, eum in medio Concilli statuerunt, dicentes: *Dagloriam DEO, nos scimus quia hic homo peccator est*. At illuminatus vera DEI luce, atque notitia illustratus, ad hæc verba tantò magis in frequentiores ardentioresque prorupit gratitudinis actus, beneficium receptum sequentibus irrefragabiliter confirmans gratificansque verbis: *Si peccator est nescio, unum scio, quia cæcus cum essem, modo video; nisi esset hic à Deo, non poterat facere quidquam*. Homo enim gratus licet benefactoris sui noverit defectus, eos nihilominus dissimulat, tantumque in bona recepta suos conjicit oculos. Quemadmodum & paralyticus ille præstitit, cujus paulò ante mentionem fecimus, qui à Christo sanatus, licet eum verum esse Messiam non agnosceret primitus, mox tamen ut veritatem agnovit, non obstante quocunque, quod timere poterat, Judæorum odior: *Abiit ille homo, & nuntiavit Iudeis, quia IESVS esset, qui fecit eum sanum*.

8 S. Matth. miraculosam quoque, quam S. Petri febri- citans socrus obtinuit, commemorans sanitatem, ait: *Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, stans super illam imperavit febrim, & dimisit illam*. Sed quo putatis successu? vix infirmam morbus deseruerat, quando gratitudinis tributum solutura, continuo surgens, ministrabat illi. Ubi notanter facit Textus ait: *Illis, non illi; quia scilicet non modò Christo, sed & Apo-*

Dd 4 sto-

Prima Ora-
tionis Do-
minicæ pe-
titio, ordina-
ta est ad
agendas Deo
gratias.

Luc. 5. 4.

Theoph. in
Cat. D. Th.

Luc. 8. 17.
Christus vi-
sum illum
ex quo ope-
ratur legio-
nem Dæmonio-
rum, admo-
nuit grati-
tudinis.

Luc. 17. 14.
Etiam sibi
complacuit
in gratitudi-
ne Samarita-
ni, à lepra
mundati.
A. Cor. 10. 12.

Ab. M. in
Luc.

Sal. c. 4. v.
12.

Luc. 8.

Luc. 11. 10.

S. Ber. in ser-
mon. pesti-
lentium ingra-
tia. v. 10.

Luc. 8. 43.
Varia grati-
tudinis erga
Christum
exempla, ob
præstata be-
neficia.

Ab. M. ib.

Luc. 17. 14.

Gen. 22. 7.

Job. 1. 6.

Oleaster in
Gen. 22. 12.

Eurhym.

Job. 9. 24.

Job. 9. 24.

Mat. 15. 29.
Gratitudo
Socrus Si-
monis, à fe-
bre liberata.

solis ad mensam deserviebat; aut causamne nostris tanti obsequii? Ecce vobis rationem: Quantumvis Dei Filius principalis ejus fuisset benefactor, nihilominus & Apostoli per suas orationes sese interposuerant, dicente Scriptura sacra: *Et rogaverunt illum pro ea.* Quare talem in presenti discursum format Simon de Cassia: *Continuò surgens ministrabat iis, Christo scilicet sanatori ejus, & sanctis Apostolis intercessoribus ejus. Non ista beneficium oriose suscepit: nam accepta illico sanitate se contulit ad agenda, conspiciens fore necessitatem, & decentiam Christo pauperi, & ejus collegio ministrare; non expectavit de ministracione præceptum, quanquam non sine præcepto importuna sebris abisset. Optimum in moribus est, accepta gratia cooperari, & omne quod à Deo accepimus, in dedicationem convertere Creatoris, sicut ista sanitate acceptam in obsequium illico statuit largitoris. Cui sententiæ Carthusianus subscribit, dum servitium hoc, non ob ministrorum defectum, sed ex gratitudine processisse tradit, inquit: *Tanquam grata de beneficio sanitatis, sibi tam miraculose collato.**

9 In presenti quoque vobis in mentem veniat Hamorrhœissa, quam à fluxu sanguinis, post miserabilem decem annorum infirmitatem, Salvator ipsemet liberans, titulo filiae honoravit, attestante Evangelista in hæc verba: *At IESVS conversus, & videns eam dixit: confide filia, fides tu te salvam fecit; & salva facta est mulier ex illa hora.* Ubi pro Ly filia, versio Syriaca legit *filia mea*; quem tantæ benignitatis, & honoris titulum Christus mulieri illi propter immensam ejus, quam prævidebat, gratitudinem, attribuit; hæc autem mulier gentilitatis erat figura, dicente Jansenio: *Gentium populus significatur, in quo sanguinis fluxus dupliciter secundum Bedam potest intelligi, scilicet vel super idololatricæ prostitutione, vel super his quæ carnis, & sanguinis oblectatione patrantur. Quia igitur gentilitas in locum Synagoga succedere, & veluti filia, qualis est Ecclesia, amari debebat, omnino ipsam gratam esse conveniebat. Albertus Magnus in ejus laudem inquit: *Devotissima ad Christum remansit, & in horto suo imaginem ad figuram Christi construxit, & hanc simul vestimento vestivit, juxta quam quadam herba in horto similem virtutem curandi fluxum sanguinis habens nata fuit, & quando vestimentum herba attigit, tunc perfectam virtutem curandi herba accepit.**

10 Quando Christus apud sanctum Marcum, surdo illi, & muto homini, quicquid devotus turbis curandus presentans fuerat, auditum, & loquendi facultatem restituit, hoc eis præceptum imposuit, ut scilicet beneficium hoc coram aliis non divulgarent: *Præcepit illis ne cui dicerent.* Sed quid tandem evenit? Nimirum huic præcepto Christi minimè paruerunt; sed laudabiliter id ab illis factum est, dicente Evangelista: *Quanto autem eis præcipiebas, tanto magis plus predicabant, & eo magis admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.* Theophylactus autem circa hanc inobedientiam ita scribit: *Docemur ex hoc loco, cum alicui beneficia largimur, minimè applaudere, & laudes petere, cum verò accipimus beneficia, benefactores predicare, & laudare, quamvis nolint.* In eodem momento, quo sublimis hujus ædificii, Ecclesiæ nimirum, primus lapis in utero virginali fundamenti loco positus fuit (unde Archangelus Mariæ dixit: *Regnabis in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis*; & Apostolus, inquit: *In ipso summo angulari lapide CHRISTO IESU*) Beatissima Virgo sine mora in celeberrimum illud laudum, & gratiarum Canticum prorupit, dicens: *Magnificat anima mea Dominum* &c. adeoque hæc ab ipsiusmet increatæ, & incarnatæ Sapientiæ matre exercita gratiarum actio, cum primis nascentis Ecclesiæ crepundiis conjuncta fuit.

DISCURSUS V.

A R G U M E N T U M.

Ex variis veteris testamenti exemplis, quantam Deo gratitudinem debeamus; quamque in ea exsolvenda perfectissimi viri se exercuerint, demonstratur.

T H E M A.

In dedicatione muri Jerusalem requisierunt Levitas de omnibus locis suis, ut adducerent eos in Jerusalem, & facerent dedicationem, & letitiam in gratiarum actione, & cantico. 2. Esdræ 12. v. 27.

1 Postquam electus Dei populus, à servitute Babylonica reversus, urbis Jerosolymitanæ mœnia restituerat, & reedificasset, ex omnibus locis circumvicinis Sacerdotes, & Levitas convocavit in magno numero, ut sacrum gratiarum actionis tributum intanti beneficii recognitionem Deo persolverent: *In dedicatione muri Jerusalem, &c.* Undè deducitur, institutum hunc cœlesti benefactori suo se gratos exhibendi, Hebræis quasi congenitum firmiterque in iis radicatum fuisse. Enimverò si tempora legem Mosaicam præcedentia in memoriam revocare velimus, hoc gratitudinis testimonium multifariam à variis perhibitum fuisse inveniemus. Etenim duo primi fratres Cain, & Abel, qui primorum parentum nostrorum primi partus fuerant, ad offerenda in gratiarum actionem Deo sacrificia certatim properarunt. Sed quo putas eventu? Scriptura inquit: *Respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus, ad Cain verò, & munera illius non respexit.* Cujus differentia hanc Sanctus Ambr. assignat rationem, dicens: *Rectè Cain obtulit, quia oblatio insigne devotionis, & indicium gratiarum est, sed non rectè divisit, quia ante omnia Deo debuit offerre primitias, ut à gratia inchoaret Authoris. Abel gregum suorum primitias obtulit, dicente Scriptura: *Abel obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum*; ac proinde sacrificium ejus Deo acceptissimum fuit. De eodem Abel idem S. Ambros. scribit: *Primitiva pro corde, & simplici sermone oblata gratiarum actio; hæc munera obtulit Abel, & ideo respexit DEVS in munera ejus, quoniam à primitiis obtulit.**

2 Sanctus Anselmus in devotis suis Meditationibus gratitudinem, quam Deo pro divinis suis exhibere volumus, minimè parcā, & frugalem esse debere, dicit: *Ac proinde de semetipso, pluribus à Deo beneficiis cumulato, inquit: *Plus debeo quam me ipsum totum, sed nec plus habeo, nec hoc ipsum possum per me reddere totum: trabe me Domine in amorem tuum, & hoc ipsum totum quod sum, tuam est condicione, ac totum tuum dilectione.** Sanctus Ambrosius in libro quem de Noe, & de Arca composuit, sequens dubium proponit; ex quo enim Sanctus hic Patriarcha in omnibus actionibus suis Dei præceptum expectavit, ut illas conformiter Divino arbitrio regulare posset, cur post diluvium ad offerendum Deo sacrificium altare erexit, nec tamen Divinum ejus beneplacitum expectavit, vel requisivit? *Quæ ratione supra Dominus admonuit quæ faceret, & fecit Noe omnia, hoc autem quod non admonuit cur fecerit, fortasse requiratur.* Cui difficultati S. Doctor adæquatè sequentibus verbis respondet: *Utique Dominus non debuit quasi avarus mercedem gratiæ postulare, & justus eam intellexit veram actionem gratiarum esse, quæ non jubetur, sed deferretur; itaque nec dilationem passus est; etenim grati animi virtus passionem dilationis excludit, qui autem debium gratiæ, ut a se exigatur, expectat, ingratus est.*

3 Nunquid aliquandò ad hoc vos reflexistis, quòd Paradisi depositum, in quo omnes animæ, à primo electo, qui fuit Abel, usque ad Redemptoris ascensionem, reconditæ fuerunt, sinus Abraham appellatus fuerit? Cur enim locus ille potius nomine Abraham, quam nomine aliorum Patriarcharum veteris testamenti insignitus fuisse dicitur, cum tamen priusquam Abraham in eo reciperetur, multæ aliæ animæ electæ ad eundem descenderint? in offertorio quippe Missæ defunctorum Ecclesia ipsummet paradisum, Abraham sinum appellare solet, dicendo: *Signifer sanctus Michael repræ-*

Gratitudo pro beneficiis divinis olim Hebræis quasi congenita fuit.

Inceptum in Abel & Cain. Gen. 4. 4. S. Ambros. l. 1. de Cain & Abel. c. 6.

S. Ambros. c. 20.

S. Anselm. lib. Medit. c. 7. Noe non expectavit mandatum Dei de offerendo sacrificium in gratiarum actionem post diluvium. S. Ambros. l. 1. de Noe & Arca. c. 22.

Locus ille in quo receptæ fuerunt, & adhuc recipiuntur animæ electæ, cur vocem sinus Abraham.

Sim. de Cass. l. 1. c. 9.

D. Carth. lib.

Christus prope videns gratitudinem Hamorrhœissæ; nominat illam filiam suam.

Jans. Conc. l. 1. c. 14.

Alb. Mag. in Marc.

Marc. 7. 16. Licet Christus homini illi, qui fuerat surdus, & mutus præcepisset ne divulgaret miraculum; ille tamen gratus benefactori illud ubique prædicabat. Theoph. ib.

D. Chryf. h.
quia Gen.

sentet eas in lucem sanctam, quam olim Abraham promissit, & semini ejus. Audite huic difficultati respondentem Chrysostomum: Quando audis, inquit, quod omnes justii ab illo tempore usque nunc, & usque ad consummationem temporum maxime in votis habent, ut ad sinum Abrahæ Patriarchæ perveniant, quem alium hoc majorem honorem exhibere quis poterit? Moxque specialissima hujus prærogativæ rationem assignat, dicens: Vidisti quantum sis magnam præferre gratitudinem in beneficiis Dei? Quia enim quando oportebat, sua attulit cum gratiarum actione, omnia ferens, tam jucunda quam injucunda, propterea misericors Deus caput bonorum, & id quod justus maxime concupiscebat, largitus est. Nimirum in magna hac anima, prout Divus Chrysostomus in hac & in aliis Homiliis probat, gratitudo erga Deum in gradu heroico relucebat. Legatur caput 14. Genetico, ubi inter cætera dicitur: *Eras Abraham senex, & Dominus in cunctis benedixerat ei.* Quibus verbis quidem ipsum à Deo supra omnem modum beneficiis auctum fuisse innuitur, veruntamen hæc quoque divina beneficia, sicuti paulò post audietur, in memoria & multò magis in corde suo tenacissimè insculpta tenebat, & jugiter recolebat. Cum Deus illi præcepisset, ne Isaac uxorem de terra Chanaan in qua tunc morabatur, eligeret, sed potius eandem in patria, undè originem traxerat, filio suo exquireret, subito ad hunc effectum unum ex fidelissimis servis suis in patriam misit, cui tamen prius omnia beneficia à Deo accepta, atque à liberalitate & magnificentia Altissimi ei promissa per ordinem recensuit, dicendo: *Dominus meus celi, qui tulit me de domo patris mei & e terra nativitatis meæ, & locutus est mihi, & juravit, dicens: semini tuo dabo terram hanc, &c.* At verò nostis ne causam, cur servo suo hanc Dei erga se beneficentiam memoraverit? Lippomanus causam hanc sequentibus verbis declarat: *Ideo, inquit, servo prolixè explicat Dei promissiones & beneficia, quibus corroboratur ipsius fides, ut qui sibi tantis favoribus hactenus assistisset, commissum quoque negotium tam arduum feliciter dirigeret. Sanctis Dei beneficia adsunt, & in numero illa habent semper grati.*

Lippoman.

Gen. 14. 19.
Iusti, quod
majora acci-
piunt bene-
ficia, eo gra-
tiores sunt.S. Lant. Inst.
de Humilit.
c. 16.Gen. 18. 11.
Gratitudo
animi Jacob,
novi Deum
ut illi præ-
staretur
beneficia.

4 Post gloriosam illam à Regibus Pentapolitanis reportatam victoriam, in qua Loth cognatum suum ab hostium manibus liberavit, obviam ei processit Melchisedech summus Sacerdos Rex Salem, ut unà cum ipso in gratiarum actionem gratum Deo offerret sacrificium: *Proferens panem, & vinum, erat enim Sacerdos DEI Altissimi, benedixit ei, & ait: Benedixit DEVS excelsus, quo protegente hostes in manibus tuis sunt.* Nec mirum, quia ut Beatus Laurentius Justinianus de homine verè grato inquit; *Quo amplius potiora admittit beneficia, & quo magis se ditari cognoscit ex munere, eo ardentiores gratiarum Deo exhibet actiones.*

5 Jacob Patriarcha à domo paterna, propter implacabilem fratris sui Esau persecutionem, profugiens, prima nocte, quando sub dio pernoctare coactus fuit, cælum aperiri vidit, ut beneficis munerum spiritualium, & temporalium thesaurorum influentias super eum deplueret: quando & scalam videns, per quam ascendebant, descendebantque Angeli ipsummet audivit Deum, qui scalæ vertici incumbebat, sibi dicentem: *Ego sum Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Isaac; terram, in qua dormis, tibi dabo, & semini tuo, eritque semen tuum quasi pulvis terræ: Dilataberis ad Occidentem & Orientem, & Septentrionem, & Meridiem, & benedicentur in te, & in semine tuo omnes tribus terræ, & erocustos tuos, quocunque perrexeris. Quæ, obsecro, nudipedis, miseri nudique hujus, qui fructum duntaxat panis, & necessarium corporis petebat indumentum, tanta fuisse merita? Annon enim ipse supplicabat, dicens: *Sisnerit DEVS mecum, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum, &c.* Hæc omnia aliaque plura illi promissit, & imperiit Deus, propter eam quam in illo prævidebat, gratitudinem. Vix enim à somno excitatus, summo mane, Tulit lapidem, quem supposuerat capiti suo, & erexit in titulum, fundens oleum de super; appellavitque nomen urbis Bethel quæ prius Luz vocabatur. Ubi postmodum in gratiarum actionem innu-*

merabilia Deo sacrificia oblata fuerunt. Circa quod Patriarchæ factum Theodoretus inquit: *At qui non respuit etiam minima benignissimus Dominus, gratam habens operis intentionem.* Quamvis enim tunc temporis in gratiarum actionem unicum duntaxat erigeret lapidem, Deus nihilominus non minus sibi in eo complacuit, quam in ipso Salomonis templo, intentionem optimam remunerans abundantissimè, utpotè æqualiter opulentam & reverentem, cum illa Salomonis. Unde & Ecclesia sancta in Ecclesiæ consecrationis solemnitate, hanc ipsam fidelibus proponit Historiam. Iterum alio in loco ejusdem libri, hoc Jacob à Deo præceptum accepit: *Surge & ascende Bethel, & habita ibi, facque altare Deo, qui apparuit tibi, quando fugiebas Esau.* Ad eò namque DEUS in prima illa Jacobi gratiarum actione sibi complacuerat, ut eodem in loco per ipsum Patriarcham altare exstrui voverit, in quo & ille & ipsius posteri, gratitudinis tributum Domino exsolverent. Quæ accuratè observans Oleaster, ita ad propositum nostrum scribit: *Frequenter nos admonet gratitudinis supremus Pater, quod noverit nos ad ingratitudinem promptissimos, & ubi beneficia contulit aut promissit, illic nos gratos esse cupit. Neque fuit satis, quod Jacob jam illi pro gratiarum actionibus victimas obtulisset, altareque construxerit, ut videas non sat esse, semel Deo pro magnis beneficiis gratias agere, & hostias obtulisse.*

Theod. 9. 23.
in Gen.
Deus non
minus sibi
complacuit
in lapidi à
Jacob erecto,
quàm templo
Salomonis.

Gen. 28. 12.

Oleast. ib.

6 In Deuteronomio Deus suo quondam populo hoc legitur statuisse præceptum: *Ammonites & Moabites etiam post decimam generationem non intrabunt Ecclesiam Domini in æternum.* Et nihilominus paulò post subjungit, dicens: *Non abominaberis Idumæum, quia frater tuus est: nec Ægyptium, quia advena fuisti in terra ejus.* At verò nonne omnes hi populi Idololatæ erant, verique Dei inimici? Quorsum igitur hujusmodi distinctio? Pro solutione notandum, Israelitis penuria laborantibus Idumæos quandoque succurrisse; patiter & tempore ingentis famis in terra Chanaan, Ægyptii aluerunt terram Gessæ; ideoque Deus tanti beneficii perpetuam haberi voluit memoriam, non obstante contraria benefactorum Religione; quem nobis conceptum his verbis expressum reliquit Theodoretus: *Cum Idumæo tamen, & cum Ægyptiis conversari jubet post tertiam generationem, & cum hoc tanquam cum fratre, cum illo verò tanquam benefico tempore opportuno: urgente enim fame Patres nostri accedentes, acceperunt ab Idumæis alimenta. Lex igitur docet nos antiqui beneficii non oblivisci.*

Deut. 23. 8.
Prohibuit
Deus com-
mercium cū
Ammonitis
& Moabitis,
& non cum
Idumæis &
Ægyptiis,
quævis
utique
Idololatæ.Theod. 9. 24.
in Deut.

7 Ab Abrahamo ad Moysen progrediamur, cujus gratitudinis plurimas expressivas actiones reperimus in locis diversis; & in primis quidem in libro Exodi de eo dicitur: *Manè confurgens edificavit altare ad radices montis, & duodecim titulos per duodecim tribus Israel.* Ubi Arias legit: *Magnificavit in manè.* Quorsum, obsecro, tanta opus erat festinatione & sollicitudine? Nunquid Solis ortum expectare potuisset? Conveniens utique videbatur, differre opus hoc, donec omnes à somno excitati fuissent, erectioni altaris in sacrosancto illo loco interventuri. Respondet hac de re dubitantibus Lyranus: *Edificavit ad gratiarum actionem & legis receptionem: ideoque festinavit Moyses, ne indebito gratitudinis tributo solvendo piger culpæ posset.* Iterum vix aquæ maris rubri concurrentes Pharaonem cum toto exercitu submerferant, quando Moyses suam in gratiarum actiones resolvit linguam, & universum populum, qui tribus millionibus hominum constabat, ad solvendas conjunctim supremo Redemptori gratias, invitavit per hoc prolixum Canticum: *Cantemus Domino, &c.* Sed qualiter, obsecro, tantum hymnum confestim omnes juvenes, mulieres, senes, reliquumque Judæorum vulgus memoriæ mandare poterant, ut unum illud eodem tempore decantarent? Ecce vobis, quantum sibi DEUS in hac gratitudine complacuerit, dum eam insigni decoravit miraculo, prout Sanctus Augustinus attestatur, dicens: *Carmen hoc universi pariter decantabant, ubi omni satis admiratione accidit dignum miraculum, ut cunctis pariter senes cum pueris & omnes ætates, eodem inspirati flamine, uno quasi ex ore, nulla præmonitio-*

Moyses sem-
per gratias
miserat
Deo pro
beneficiis.
Exod. 14. 4.

Lyran. ib.

Exod. 15. 1.

S. Aug. 1. 1.
de mirab.
S. Script. c. 21.

nitione edolli, easdem concinentes litteras decantarent in hymnum.

8 Verum enimvero priusquam hic populus in deserto oberrans ab oculis nostris abscedat, considerare nos velim illam ab eo toties tamque importune repetitam carnium postulationem. Nemo quippe nescit, Hebræos ab Ægypto recedentes omnes secum conduxisse greges, & armenta copiosa, quæ ibidem possederant, dicente Scriptura: *Non remanebit ex eis ungula; & iterum ex c. 12. profectique sunt filii Israel, & oves, & armenta, & animalia diversigenis.* Nec est quod dicatur, animalia hæc interiisse ex pascuaturæ defectu, vel nimia defatigatione ex continuato per desertum itinere; quia postquam tribus Ruben & Gad prope Jordanem appulissent, à Moysæ petierant, dicentes: *Regio uberrima est ad pastum animalium, precamur ut des nobis famulis suis eam in possessionem.* Cur igitur qui tot carnibus abundabant, alias sibi insuper carnes à cælo ministrari petebant? Respondet Sanctus Augustinus, ideo illos greges suos & armenta propria integra conservare voluisse, & carnibus aliunde ministratis satiari, ne illis deesset victima pro sacrificiis, quibus cum debitum gratiarum tributum DEO continuo exsolvere possent: *Nisi forte dicatur, pepercisse illos pecoribus, ne omnibus deficientibus, etiam sacrificiis necessaria deessent.*

9 Sanctus Propheta David frequens quod obire solebat gratiarum actionis exercitium, his verbis insinuat: *In Domino laudabitur anima mea:* quæ verba Sanctus Antoninus ita explicat: *Laudabitur, id est, occupabitur, quod non est aliud, quam ipsa DEI beneficia cogitare, & noscendo & recognoscendo ipsum benefactorem amare.* Quodnam, obsecro, meritum David habuit, ut ejus progenies in perpetuum perennaret, siquidem Dei Filius de domo David nasciturus, & in eadem regnum suum, id est, Ecclesiam fundaturus promittitur, cuius regni nullus futurus est finis: dicit enim Gabriel Archangelus: *Dabis illi Dominus sedem David Patris ejus, & regni ejus non erit finis.* Pro responsione observandum, quod quando Nathan huic Regi ex præcepto Dei Filium Dei ex ipso incarnandum promisit, sacer Textus dicat: *Ingressus autem est Rex David, & sedit coram Domino, & dixit: Quis ego sum Domine Deus, & quæ domus mea, quia adduxisti me hucusque?* Legatis totum hoc caput, & invenietis, quanta cum emphasi David infinitum hoc beneficium ponderarit, & in quot gratitudinis actus ex illius consideratione proruperit. Præterea cum Abiathar sacerdos Davidem in illius eisdem à Saule intentatis persecutionis angustiis tutatus fuisset, David hujus beneficii continuo memor permansit: *Et ait David ad Abiathar, inquit sacer Textus, sciebam in die illa, quod cum ibi esset Doeg Idumæus, proculdubio annuntiaret Sauli; ego sum reus omnium animarum Patris tui; mane mecum ne timeas, si quis quaesierit animam meam, quæret & animam tuam, mecumque servaberis.* Similiter quia Jonathas Davidem in omnibus suis persecutionibus strenue & fideliter defenderat, ideo post mortem ejus diligentem instituit perquisitionem, num aliquis ex ejus prosapia superesset, cui se beneficium exhibere posset; & licet nullus ex Jonathæ posteris superstes mansisset, præterquam solus Miphiboseth, qui monstruosus & ambobus pedibus claudus erat, illum tamen aulæ suæ consortem habere, & mensæ suæ perpetuum commensalem declarare voluit. Berzellai Galaadites, qui in seditione per Absalonem Davidis Filium excitata, fideliter David assiterat, sufficientem exercitui suo annonam procurando, ab eodem Davide invitatus fuit, ut una secum palatii Regii deliciis frueretur: *Veni mecum, ut requiescas secum in Jerusalem;* cumque is utpotè decrepitu gratiam hanc acceptare renuisset, David post multos annos priusquam moreretur, Salomoni filio suo præcepit, dicens: *Filius Berzellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in mensa tua, occurrerunt enim mihi, quando fugiebam à facie Absalon fratris tui.* Quid igitur mirum, si qui erga Deum & homines adeo gratus fuit, deinceps tantoperè prosperari meruerit?

10 Postquam Elifæus tanquam accuratus & fidelis Elizæ discipulus, eidem longo tempore ministrasset, priusquam dilectus ejus Magister in curru igneo ab ocu-

lise ejus eriperetur, spiritum ejus duplicem sibi dari postulavit, illumque promptissime obtinuit, simul cum relicto sibi pallio, quocum deinceps tam insignia operatus est miracula. Idem Propheta cum à Sunamitide charitativo exceptus hospitio fuisset, pro accepto beneficio gratum se exhibere volens, suarum illi apud Regem in magnum ejus beneficium intercessionum interpositionem obtulit; insuper quoque filium ei à DEO impetravit, quem postea inortuum vitæ denuò restituit. Ex quibus omnibus hæcenus dictis sufficienter probatum esse existimo, hanc gratitudinis virtutem perfectissimis sanctissimisque veteris quoque Testamenti viris tenaciter fuisse impressam.

11 Sed quid de Tobia seniore, nec non ejus filio Tobia juniore dicemus? cum hic in societate Raphaelis Archangeli licet ipsi ignoti, ex Rages domo reversus fuisset, pater ejus illum advocans ait: *Quid possumus dare viro isti sancto, qui venit tecum? respondens Tobias dixit Patri suo: Pater quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficiis ejus? me duxit, & reduxit sanum; pecuniam à Gabelo ipse recepit, uxorem ipse me habere fecit, & demonium ab ea ipse compescuit, gaudium ipse parentibus ejus fecit, me ipsum à devoracione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen celi, & bonis omnibus per eum repleti sumus.* Quid illi ad hæc poterimus dignum dare? Videte obsecro, quam accuratè & sigillatim omnia à Raphael recepta beneficia recensuerit & ponderarit, quamque sollicitus fuerit, ut dignam ei pro omnibus retributionem grata mente referret; mox enim subjecit: *Potote Pater mihi, ut roges eum, si forte dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata sunt, sibi assumere.* Quid igitur mirum, si Archangeli à throno Altissimi descendant, ut animabus gratis ministrent, quando certatim tam Pater, quam Filius se erga benefactores liberales & prodigos exhibere contenderunt? quibus proinde Sanctus Raphael Archangelus, quis esset clarè revelavit, dicens: *Ego sum Raphael Angelus, unus ex septem qui astamus ante Dominum.* Ad quas voces ambo perterriti in terram se reverenter prostraverunt, quos Archangelus animavit, dicendo: *Pax vobis, nolite timere, etenim cum essem vobiscum, per voluntatem DEI eram, ipsum benedicite & cantate illi: quasi dicat: laudibus, benedictionibus gratisque DEO, si ejus continua assistentia frui vultis, insistite; benedicite DEVM, & narrate omnia mirabilia ejus.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Deo pro receptis donis gratos nos exhibentes, ipsum debitorem nostrum, ut majora nobis largiatur, constituimus.

THEMA.

Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Psalm. 115.

1 Sanctus Augustinus Davidis, dum de solvendo divinæ Majestati gratiarum tributo anxius hæret, loquendi observat modum; non enim dicit: *Pro omnibus quæ tribuit mihi, sed pro omnibus quæ retribuit mihi.* Noverat namque hic Propheta, quod quamvis gratias reddamus ut debitores, nihilominus simul etiam creditores evadamus, dum gratitudo pro beneficiis receptis præstita, retributionem correspondentem habet. Noe inter omnes homines, qui tunc temporis innumeri debebant in terris, per singulare Privilegium cum familia sua ab universali diluvio præservatus, insuper & à Deo non vulgaribus encomiis honoratus fuit; ast si causam nosse desideratis tantæ prærogativæ, me auscultetis velim: Nimirum erga Deum propter celestia sibi collata beneficia gratus extitit; ita D. Chrysostomo per os Dei discurrente: *Quia te vidi justum coram me in generatione ista, quæ tam mala, quæ in tantam malitiam declinavit, quæ tantam ingratitudinem præfert. Te solum inveni gratum.* Sed ab hoc Patriarcha ad aliam veteris quoque Testamenti sanctissimam Annam digrediamur, quæ postquam per laudem canticum, pro partu felici Samuelis obtento, se Deo gratam exhibuisset, novam ab Heli summo sacerdote sibi audiit

Cur Hebræi in deserto à Moysæ petierint Carnes, cum tamen plurima secum haberent pecora.

Exod. 16. 26. 1b. c. 12. 17.

Nam. 12.

S. Aug. 1. 4. 1. 4. ex Q. in Exod.

Ps. 11. 3.

S. Antonin. s. 4. ut. 1. c. 12. § 1. insignis gratitudo Davidis promissionis ut ejus progenies in Christo perennaretur. Luc. 2. 32.

1. Reg. 7. 18.

1. Reg. 11. 22.

1. Reg. 19. 31.

1. Reg. 1. 7.

4. Reg. 2. Commendatur Elifæi gratitudo.

4. Reg. 4.

Insuper Tobias seniori, & juniori.

Tob. 12. 1.

Referendo Deo gratias, ostendimus nos debitores esse, sed simul evadimus creditores. Probatur exemplis Davidis, Noe.

D. Chrys. h. 24. in Gen.

Ann. 1. Reg. 1. 20.

dūc annuuntari prolem, dicente Scriptura: *Visitavit ergo Dominus Aemam, & concepit, & peperit tres filios & duas filias.* Sed ecce mysteriosum augurii modum & discursum: *Benedixit Heli Helcana & uxori ejus, dicensque ei: Reddat tibi Dominus semen de muliere hac, pro fanore, quod commodasti Domino.* Ubi de Sancto Propheta Samuele, quem in beneficii recepti agnitionem in tabernaculi obsequium parentes consecra- rant, sermo erat. Sed cur potius reddas, quam des? Ecce vobis rationem, quia nimirum Deus dum illi grati sumus, se nostrum configit creditorem, seque ad retributionem obligat, unde Divus Chrysostomus ait: *Initio non dixerat, reddat tibi, sed des tibi Deus; verum postquam illa Deum fecerat debitorem, ait: red- dast tibi.*

2 Quid retribuam &c. Sanctus Augustinus verba hęc considerans, in quodam sermone ad Psalmistam se convertit, dicens: *Retribuere cogitabas, ad hoc accipe- requerebas.* Circa quę eadem verba aliam quandam ingeniosam considerationem instituit Sanctus Basilii- us dicens: Facile quidem intellectu esse, verbum retri- buam, secus vero Ly retribuui, in ordine ad Deum posuit; siquidem Deus nec ab homine, nec à creatura ulla bonum aliquod recipere potest, dicente eodem Psalmista: *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non indiges: præterquam quod ipse suis nos gratiis præveniat, iisque mediantribus nos me- reri faciat, juxta illud tritum axioma: Deus coronat in nobis sua dona, non nostra merita. Tanta enim est Dei*

erga homines bonitas (inquit Concilium Tridentinum) ut eorum velit esse merita, quę sunt ipsius dona. Qualiter itaque dubio huic respondebimus, inquit magnus Ba- silius? Ne forte quis diceret, Paulum Rom. 11. vers. 34. contradicere Prophetę, cum ait: Quis prior dedit illi, & retribuatur ei? quam pro accepta gratia tu rependis gratiarum actionem, in numerum refers, & habet be- neficii loco, & tamen nihil aliud accipis, quam quod suum est, solidam tamen ac sinceram retribuui gratiam, ac si propria dedisses. Sanè si quispiam plenum possideret ducatis seu ungaris ærarium, ex quo quanto plures extraheret, tantò magis accresceret, quis ipsum non fortunatissimum reputaret? ecce vobis ipsissimam gratitudinis naturam, quanto namque nostra liberalior est in receptis à Deo beneficiis gratitudo, tantò abun- dantiora nobis eadem comparamus; unde S. Chryso- stomus ait: Magna thesaurus gratiarum actio, magna divitia, in consumptum bonum. Quam veritatem con- firmat in homilia super Genesin, dicens: Ne simus in- grati, neque dum re ipsa beneficia experimur, gravemur offerre Domino verbis nostris gratiarum actionem, re- dundat enim in nos. Quod si de primis grati fuerimus, præterquam quod majora nanciscimur, etiam fidu- ciam nobis magnam comparamus. Quam doctrinam Sanctus Augustinus his quoque insinuat verbis: In his, quę jam habemus, laudemus Deum largitorem; in his quę nondum habemus, tenemus debitorem. Sed quali- ter Deum nobis debitorem futurum esse sperabimus? non nisi per viam laudis & gratitudinis; ideoque præ- mittit, dicens: Laudemus Deum largitorem; ac pro- inde David dicebat: Quid retribuam Domino, pro om- nibus quę retribuit mihi? moxque confidenter subjun- gebat: Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo. Salvator quidem noster qui de semetipso ait: Pater meus agricola est, beneficium in nos semen suum spargere, nosque divinis suis beneficiis cumulare desi- derat; verum tamen terram fertilem, & non sterilem pro hoc semine recondendo requirit, qualis terra soli sunt grati; Deus enim ingratos abominatur, unde San- ctus Irenęus ait: Neque enim Deus cessat aliquando in beneficiando & locupletando hominem, neque homo cessat beneficium accipere, & dari à Deo; exceptorium autem bonitatis, & organum clarificationis ejus est homo gratus.

3 Inter alias benedictiones quas Sanctus Patriarcha Jacob inter filios suos distribuit, valde mysteriis refer- ta est illa, quam Nephtali est impertitus, dicendo: *Nephtali cervus emissus, & dans eloquia pulchritudinis.* An- dreas Mafius Analogiam & similitudinem considerat, quę cervū inter, & hanc tribum esse videtur, unde dicit:

Sicut cervus emissus & liber in herbosa & fertili terra exultim ludit, ita & in sua fertili sorte, ludet & exul- tabit Nephtali. Hęc enim tribus præ cæteris, fertilibus gaudebat agnis, abundantiorēque messē exinde colligebat; ac proinde ut se pro bonis à benefactore suo receptis erga eundem gratam exhiberet, prima erat quę templo primitias inferebat; atque hęc est causā, quod Jacob subjunxerit: *Dans eloquia pulchritudinis;* neque enim Dei auribus gratior sonus insonare potest, quam redditę gratiarum actionis. Abulensis quoque hac de re ita scribit: *Dicendum quod in sorte Nephtali erant terre nascentia temporanea valde, ita quod ibi fructus & segetes crescebant, & maturabantur, priusquam in aliis sortibus tribuunt. Dicebatur ergo ista terra velox sicut cervus emissus, id est, emissus ad cursum, idem enim signat emissus, quod velox; Dans eloquia pulchri- tudinis, id est, quod de istis novis fructibus & frugibus quę nascebantur in sorte Nephtali, offerrebantur obla- tiones primitivorum in templo, & propter has, sacerdotes pulchras laudes Domino personabant, quę vocantur elo- quia pulchritudinis: Apostolus enim ait: Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incremen- tum dat DEVS. Quęnam vero causā tibi fuisse vide- tur, quod tegetes tribus Nephtalim prius maturaban- tur, copiosioresque erant, quā quę à reliquis tribubus colligi solebant? Hęc nimirum, quia tribus hęc prima erat, quę primitias suas offerendo, gratam se DEO exhibebat, linguam suam ad benefactorem suum lau- dandum expediebat, fertilitatem suam non tam celo- rum influentis, quā Dei benignitati & liberalitati tribuendo.*

4 Ecclesiastes inquit: *Ad locum unde exeunt, flumina revertuntur, ut iterum fluant.* Omnia namque flumina suum mari tributum inferunt, ita tamen ut hoc flumi- num aquas recipiens, easdem denuò ad eadem flumina continuandas remittat. Sanctus Thomas hunc Textum adducit, ad insinuanda lucra, quę nobis comparamus, dum grati sumus; unde ait: *Ad principium, unde pro- veniunt beneficia, revertuntur per gratiarum actiones, ut iterum fluant per beneficiorum exhibitionem.* Cum igitur omnia dona omnes, virtutes, & alia charismata, tam quę à celo quā quę à terra proveniunt, dona Dei sint, dicente Scriptura: *Omne datum optimum & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre Lu- minum;* necessum est, ut eadem agnoscamus, debi- tasque pro his gratias agamus; flumina imitaturi, quę sicuti tributariis aquis suis novos à mari influxus sibi comparant, ita quoque & nos Deum laudando sum- moque Benefactori propter beneficia recepta gratias agendo, ad novos nos favores disponamus. Mare, ut nostis omnes, fluminum, torrentium, lacuumque non indiget aquis, & nihilominus has in sinu suo fovere, & colligere tanquam tributum sibi debitum affectat, ut per reciprocā retributionem iterum fluant. Ita quo- que nec Deus nostris indiget laudibus, gratiis, & benedictionibus, quo igitur sine eas exigit à nobis? respon- det D. Chrysostomus: *Non ut nostra celebratione opus habens, hoc fieri vult, sed ut, quidquid id lucri est, iterum ad nos redeat, & dignos nos faciamus majoribus subsidiis.* Cui confirmando id deservire potest, quod Estius su- per hunc Apostoli Textum (*Primo quidem gratias ago Deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis*) scribit, inquit: *Præmittit gratiarum actionem, cum ad gra- tiam Dei in omnibus commendandam, cum quia gratia recordatio bonorum acceptorum dignos efficit ad impe- trandum ampliora.*

5 Deus quondam à populo suo omnes sibi offerri jussit, tam animalium quā hominum primitias, in agnitionem singularissimi beneficii, quod in Ægypto receperat, dum omnia Ægypti primogenita occidit, soli Israelitarum reservatis illęis; cui stragi, protinus elo- cti populi ē servitute successit liberatio. At inquit, nun- quid præceptum hoc populi imminerebat inhorrabatque numerum, dum omnia primogenita Deo consecrari de- bebant? Nequaquā, quin potius hoc modo longē amplius Israelitę ampliandi erant, imo valde ob hunc finem id Deus ordinarat, juxta hæc Lippomanni verba: *Vi hæc oblatione testantur gratitudinem suam, testari autem gra- titudinem opus est acceptissimum Deo, & invitat Deum ad ma- jore-*

Dei auribus
gratissimus
sonus est
gratiarum
actio.

Abul. lib.

1. Cor. 1.7.

Eccles. 7.
Gratitudo
similis est
mari, quod
flumina re-
cepta, iterum
effluere
facit.
S. Th. 2. 2. q.
in c. 1. ad
Rom.

Lac. 1.17.

D. Chr. h. 15.
in Gen.

Guiliel.
Estius in ep.
ad Rom. c. 1.
v. 8.
Exod. 13. 2.

Gratitudo
invitat Deū
ad maiorem
liberalitatem.

Lippom. lib.

In Chr. h. de
Anna. 1. 3.

S. Aug. serm.
191. de
temp. 4. 5.

S. Basil. h. 9. in
Iulian. Mart.

Pl. 15. 5. 7.
Primitie bene-
dicti grati-
merentur
ampliora.

Com. Trid.

Pulchrum
simile.

D. Chr. h. 1.
ad pop.
Antiochen.
D. Chr. h. 16.
in Gen.

S. Aug. serm.
16. de verb.
Apost. c. 1.
Grati bene-
ficiis, Deum
faciunt
debitorem.

S. Iren. 1. 4.
c. 24.

Gen. 43. 21.

And. Mafius
in Ios. 19. 11.

maiores liberalitates; quare qui ex fide obtulerant primogenita, consecuti sunt parvo sumptu magna Dei beneficia.

Jo. 4. 46.

S. Cyr. Alex. 1. 11.

Christus propter ingrati-
tatem inco-
lam Cana
altera vice
ad divertit.

6 Sanctus Joannes, Christi in Cana Galilae redeun-
tis descripturus adventum, considerabilem quandam
insinuat circumstantiam, dum ait: *Venit ergo iterum
in Cana Galilae*; cuius hanc assignat rationem Sanctus
Cyrillus, inquit: *Libentius cum gratis hominibus &
cum iis, qui beneficiorum sensum aliquem capiunt, Chri-
stus conversatur*; postquam enim Christus in nuptiis
aquam miraculose convertisset in vinum, cives illius
urbis erga eum affici, ergaque ipsum reverentes & de-
voti fieri coeperunt; quam cum gratitudinem benignis-
simus Salvator cognosceret, novis beneficiis, & gra-
tiis eos accumulare statuit, *maiora*, ut Sanctus Cyril-
lus subiungit, *largiri paratus*. Quapropter accommo-
datissime B. Laurentius Justinianus inquit: *Nullum
officium referenda gratia magis necessarium, quia maiora
meretur suscipere, qui collata bona de corde non probatur
dolere. Disce ergo o homo, in gratias referendo non esse
tardus; disce ad singula gratias agere; diligenter consi-
dera, quae tibi praestantur a Domino, ut nulla ipsius do-
na, debita gratiarum actione frustrentur. Nam jugiter
sibi subvenire facis, cui impensum beneficium ante oculos
semper assistit. Quibus praemissis, qualiter per con-
dignum laudum gratiarumque tributum, ad novas gra-
tias Deum inducamus nobis conferendas, subdit, dum
ait: *Invitatur ad magna, qui de parvis gratias agere
assuescit, & spem de futuris recipit, qui transacta benefi-
cia recognoscit.**

S. Laur. Just.
de ligno vitae
c. 7.

S. Ber. ser. 2.
de septem
misericordiis
Gratitudo
multiplicat
beneficia.
S. Bern. ser.
c. 1. de ingrati-
tudine.

7 Sanctus Bernardus in sermone cui titulus est *de
septem misericordiis*, idem nobis in haec verba exhibet
lucrum: *Oportet paratum esse hominem & devotum, qui
percepta gratia munera non modo manere sibi desiderat,
sed & multiplicari. Qui idem Sanctus alibi contra
ingratiitudinis vitium invehens, hanc eandem incul-
care videtur veritatem, dum ait: *Felix qui ad singula
dona gratiae redit ad eum, in quo est plenitudo omnium
gratiarum, cui dum nos pro acceptis non ingratos exhi-
bemus, locum in nobis facimus gratiae, ut maiora adhuc
accipere mereamur. Imò & Sanctus Ambrosius natu-
ram explanat hominum gratorum, qui beneficia &
recipere & compensare norunt; quod autem de iis
assetit, nos quoque illi, cui gratias agimus, applicare
convenienter poterimus. Dicit itaque: *Nescit virtus
mensuram gratiae, nec contenta referre quod acceperit,
vult cumulare quod sumpserit; ne inferior sit beneficio,
licet aequetur officio. Non enim cumulo tantum, sed ordi-
ne & tempore beneficia pensantur, cum in beneficio pari-
rior sit, qui prior cepit, beneficium enim est, qui gratiam
caperit, debitor qui retulerit.***

S. Amb. 1. 1.
in Luc. 4.

Qualiter
Deus remun-
deravit
gratitudinem
Noe propter
oblatum sibi
sacrificium
Gen. 8. 21.

8 Vix Noe pedem ex Arca protulerat, quando ali-
quot sollicitè circumquaque ad erigendum altare col-
legit lapides; super quos in gratiarum actionem aliquot
ex residuis animalibus, quae in dicta arca in hunc finem
viva asservarat, in acceptissimum Deo obtulit sacrifi-
cium: *odoratusque est Dominus odorem suavitatis. At
vero cupitisne lucrum intelligere, quod Sanctus hic
senex inde sibi comparavit? Nimirum Moyses imme-
diatè post Deum protestatum fuisse subiungit: *Nequa-
quam ultra maledicam terra propter homines. Discamus
igitur, inquit D. Chrysostomus, quam grata anima
fuerit Noe, & unde ipse sibi multo uberiores Dei erga se
benevolentiam elicuerit: Nam quando Deus talem ali-
quem videt, qui gratus est de prioribus, largius & cumu-
latius sua dona in illum profundit. Idem quoque Sanctus
Pater Homilia 52. in eundem Geneseos librum, hanc
veritatem iterata vice confirmat; postquam enim
Deum nobis continuè benefacere, nosque multis bo-
nis à Deo datis gaudere dixisset, ad quae non adver-
timus, nec in nobis agnoscimus, mox subiungit: *Nihil
tamen aliud à nobis exigit, quam habere gratiam pro his
quae nobis facta sunt, ut pro illa ipsa gratiarum actione,
ad ampliora danda provocetur. Inter alia motiva quae
Sanctus Thomas à Villanova, ad nos in amorem Dei
extimulandos, & ad reddendas pro beneficiis à Deo
receptis continuas gratias, adducit, unum est ratio
lucris quod inde resultat; dicit enim: *Si ad amorem non
te promoveant exhibita beneficia, moveat te saltem vel
ipsum exhibendum premium. Si non vis amare Deum****

D. Chr. h. 37.
in Gen. 12.

D. Chr. h. 12.
in Gen.

Propter lu-
crum quod
ex gratitudi-
ne nobis
provenit
merito grati-
ae esse debere-
mus.

S. Th. à Villa-
nova conc. 1.
in Dom. 17.
post Trinit.

propter Deum, ama jam ipsum vel propter te ipsum.
Quid enim amore Dei utilis? Fortitan is qui magnis à
Deo beneficiis affectus est, dicere posset, se non am-
plius cuiuspiam ope indigere, non tamen per hoc se-
metipsum à probrosa ingratiitudinis nota eximere po-
terit; cum igitur lucrum unumquemque ad laboran-
dum excitet, gratiarum verò tributum solvendo, dona
Dei nobis concessa augere & multiplicare, ac dona-
toris benevolentiam nobis magis conciliare possimus,
quis adeo insensatus erit, qui hoc lucrum & emolumen-
tum pro viribus consecrari non satagat? S. Bernardus
in quodam sermone haec tenus dicta confirmat, dicens:
*Consistenti humiliter & devote gratias referenti, non im-
merito ampliora beneficia promittuntur. Nam qui fidelis
invenitur in modico, iure constituitur super multa, sicut
e contrario accipiendi indignus est, qui fuerit de acceptis
ingratus.*

S. Ber. ser. 4.
super Pl.
Qui habet.

9 Quando Abraham iussu Dei Eliezer servum suum
in Mesopotamiam misit, ut Isaac filio suo sponsam
eligeret, simul eidem servo specialissimam celi assi-
stentiam promisit, dicens: *Ipse mittet Angelum suum
coram te, & accipies inde uxorem filio tuo. Legatis li-
cet Scripturam sacram, nusquam tamen Abraham
hanc à Deo promissionem accepisse reperietis; cum
tamen revelationes, apparitiones, & visiones quas
Abraham à Deo habuit, à Moyse instinctu Spiritus
sancti exactissime sint concriptae; quae igitur fiducia
Abraham securum reddere servum suum potuit de hoc
secuturo prospero eventu? Pro responsione observan-
dum, quod quia Abraham coram eodem servo omnia
divina beneficia, quibus haec tenus cumularus à Deo
fuerat, grata mente recensuit, haec gratitudo certam
ei ipem suggessit, quae in futurum deinceps se multo ma-
jora recepturum esse confidebat. Audiamus hac de re
Oleastrum in haec verba scribentem: *Admonui supra,
iustum esse morem, enumerare accepta beneficia, cum
nova accipere cupiunt: similiter ex acceptis beneficiis
animum sumere accipiendi maiora.**

Gen. 14. 1.
Abraham
propter gra-
titudinem,
sibi certam
persuasit
assistentiam
Angeli sa-
culo suo.

10 Salvator noster filium viduæ ad vitam revocave-
rat, sequentia verba proferendo: *Adolescens, tibi dico
surge*; filium verò Archisynagogi resuscitavit, manum
ei porrigendo: *Tenuit manum eius, & resurrexit puel-
la*: At verò quando Lazarus ab eo resuscitandus erat,
quæ non fecit? imò quæ non dixit? Etenim affectuosam
quandam gratiarum actionem æterno Patri suo factam
remisit, dicendo: *Pater gratias ago tibi, quoniam audisti
me. At verò ex quo hoc resuscitationis miraculum non-
dum patravrat, cur æternum Patrem suum his verbis al-
loquitur, quasi jam de facto illud præterito tempore acci-
disset? Quia nimirum gratiarum actio, earum gratiarum
quas postulamus, consecutionem certam & securam
facit; nam ut Lyræus ait: *Deus ex gratiarum actione
de præteritis, ad præstanda beneficia sequentia provo-
catur. In duobus aliis suscitandis major videtur fuisse
facilitas: at verò hic quando cadaver aliquod pu-
trefactum, quattriduanum, suscitandum erat, ut il-
lud è monumento egredi faceret, licet in manibus
& pedibus per vincula fortiter constrictum & fa-
cie velatum esset; ad hoc miraculum cæteris emi-
nentius patrandum, hac loquendi formula uti voluit:
Gratias ago: non quasi Omnipotentia & Sapientia
eius hac gratiarum actione indigeret, sed potius ut
modum nos doceret, quem observare debemus, ut
gratias à D E O recipiamus, & quidem gratias tales,
quæ præcedentibus longè sunt majores, qui modus
in eo consistit, ut pro gratiis receptis gratias D E O
referamus. Merito igitur Euthymius in haec verba
exclamat: *O maximum ac duplum miraculum, non
solum qui jam olebat, resurrexit, sed etiam qui ob-
vinctus erat, exivit à monumento. Itaque gratia-
rum actio dispensationis erat iussio, ac opus auto-
ritatis,***

Oleastr. lib. 3.

Luc. 7. 14.

Matt. 9. 11.
Cur Christus
majoribus
cætemonibus
usus suus in
resuscitatio-
ne Lazari,
quam aliorum
mortuorum.

Lyræus lib.

Euthym. lib.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Receptorum beneficiorum gratitudo ad nova impet-
tienda beneficia benefactores impellit.

THEMA.

*Ad locum, unde exennt flumina, revertuntur, ut iterum
fluant.*

I A Puissima profectio est hanc præsens ab Ecclesiaste adducta similitudo, qua gratitudinis effectus declarat, eo ipso enim quo aquæ debitum mari tributum persolvunt, iterum revertuntur, ut de novo in fontibus & fluminibus suis scaturiant & fluant; *Ad fontem unde exennt flumina, revertuntur, ut iterum fluant.* Sanctus Bernardus hunc Textum adducens, ait: *Non vero ut minus habens, quod dederas, Christus repetit; sed ne tibi pereas quidquid ad eum referre volueris; siquidem etiam fluminis aqua si stare ceperit, & ipsa putrescet, & inundatione facta superveniens repellitur. Sic plane, sic gratiarum cessas decursus, ubi recursus non fuerit, nec modo nihil augetur ingratis, sed & quod accipias vertitur ei in perniciem.* Sanctus Antoninus quoque ut nos ad gratitudinem extirpulet, his Ecclesiasticis verbis utitur, dicens: *Flumina, scilicet gratiarum, de Mari omnia exennt, scilicet divina largitatis, & si non revertantur ad ipsum mare unde exennt, scilicet per beneficiorum recognitionem, & gratiarum actionem, adificiantur, & aqua gratia privantur, & si redeunt ad mare, id est, ad Deum, regatando, vel recognoscendo ab ipso venire, ab eo recipiunt influxum aliarum gratiarum seu beneficiorum.*

2 In præcedentibus discursibus varias adduximus considerationes circa sacrificium à Noe, postquam arcam egressus fuerat, in gratiarum actionem subito oblatus; circa quam Divus Chrysostomus quoque in quadam Homilia ita inquit: *Cum egressus ex arca, & in pristinum statum restitutus esset, statim benedictionem consecutus est, & iterum solitam præ se tulit gratitudinem, factaque gratiarum actione, etiam cum majoribus beneficiis divina gratia cum cumulavit. Mos enim divina misericordia est, ut si nos tenuia quedam & vilia obtulerimus, sed tamen obtulerimus, multa liberalitate nos remuneret. Nequaquam æstimandum est, Deum sibi complacuisse in odore fumi carnium super prunis assatarum, quando animalia concremabantur, ut proinde Moyses dixerit: *Odoratusque Dominus odorem suavitatis*: quin potius gratam habuit animi grati & venerabundi à sancto hoc senitulo editam fragrantiam. Unde Lyranus ait: *In hoc ostenditur acceptatio divina, & per consequens Noe devotio declaratur, quia tales oblationes non erant acceptæ Deo, nisi ex fide & devotione offerrentur, & quia propter gratitudinem in aliquo beneficio, homo mereatur aliud beneficium, ideo post beneficium liberationis, datur beneficium assecurationis, cum dicitur: *Nequaquam ultra maledicam terre.***

3 In libro Geneseos Jacob Patriarcha Dei beneficentiam, suam in memoriam revocans, ait: *Tu locutus es quod benefaceres mihi, & dilatares semen meum sicut arenam maris.* At verò quonam sine Sanctus hic Patriarcha Deum factæ sibi promissionis memorem facere voluit? num forte timuit, ne Deus promissionis factæ oblitus fuisset, vel suam mutasset voluntatem? Ex neutro capite profectio timebat, sed solum manifestum facere voluit, quod beneficia à liberalissima Dei manu sibi exhibita, cordi suo tenacissime insculpta teneret: sed quo fine id manifestavit? utique non propter ostentationem, sed potius quia in necessitate constitutus, alia beneficia à Deo postulare debebat; nec frustra hoc fuit usus consilio, quia à multis periculis sibi ex odio Esau fratris sui imminentibus ereptus, facultatibus & familiarum suarum de securitate prospexit, fratrem sibi reconciliavit, tota nocte cum Angelo luctatus victoriam obtinuit, gloriosissimum Israelis nomen, à quo postea omnes Hebræi Israelitæ appellati fuerunt, sibi imponi meruit, ac proinde sanctè gloriari potuit, dicendo: *Vidi Deum facie ad faciem, & salva facta est anima mea*: & hæc omnia quidem obtinuit, ut Cajetanus

observat, *ad fontem gratiarum revertens*: sciebat namque, quod ad hoc gratiarum tributum recurrere, ipse sua nequaquam defraudari posset.

4 Cum Loth in Sodoma constitutus, familiam suam à communi incendio præservandam esse sciret, prout ei promiserant Angeli, quos hospitio susceperat, jam inde discessurus, his verbis Deum rogavit: *Quæso Domine mi, quia invenis servum tuum gratiam coram te, & magnificasti misericordiam tuam quam fecisti mecum, ne salves animam meam, nec possum in monte salvari, ne forte apprehendas me malum, & moriar; est civitas hac juxta, ad quam possum fugere, parva, & salvabor in ea; nunquid non modica est, & vivet anima mea?* At verò nunquid ei sufficere debebat, quod ipse cum universa familia sua ab incendio Sodomæ præservatus esset? curigitur insuper parvæ illius civitatis præsevationem efflagitavit? in quonam postulationis hujus spes fundata erat? Oleaster inquit: *Volebas petere nobis liberationem, sed prius proponis collata beneficia, quæ valde exaltat, ut nos doceat, cum volumus nova obtinere, bona ab aliquo accepta numerare, quod & David fecisse invenies.* 2. Samuelis 8. *Quis, inquit, ego sum, quæ domus mea, qui adduxisti me usque huc?* quibus nimirum verbis ad illam alludit promissionem, quam Nathan jussu Dei ei fecerat, scilicet quod regnum ejus futurum esset æternum, eod quod Messias suam ex ejus stirpe suscepturus esset humanitatem: mox enim ut hoc audivit, immensa quæ ad illum diem usque à Deo acceperat beneficia, commemorare & meditari cepit. Observandum verò est, quod si Textus post recensitum hoc gratitudinis Davidicæ testimonium subito commemoret victorias aliasque novas prosperitates, quibus Deus illum auxerat: *Factum est, inquit, post hæc percussit David Philistim, & percussit Moab, &c. percussit Adarezer*; sciebat namque David, gratitudinem securissimam quandam viam esse, ad novas à Deo gratias recipiendas; ac proinde in Psalmo duodecimo his Deum verbis alloquitur: *Ego in misericordia tua speravi: exultavit cor meum in salutari tuo.* At verò scitisne in quonam hæc ejus spes fundabatur? nimirum in eo quod protinus subjungit: *Cantabo Domino qui bona tribuit mihi, & psallam nomini Altissimi.* Idem quoque David alia quadam vice hanc sibi gratiam fieri postulavit, scilicet: *Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis mee*: & quasi futuræ exauditionis pignus in manibus teneret, protinus subjungit: *Et exultabit lingua mea iustitiam tuam, id est, ut Divus Chrysostomus exponit, Loquetur lingua mea misericordiam tuam: neque enim veniam consecutus tacebo: verum laudes tuas sine intermissione ulla canam, ac beneficia tua commemorabo.*

5 Priusquam Salvator noster in deserto panes & pisces multiplicaret, turbisque divideret, linguam suam in gratiarum actionem æterno patri suo reddendam expedit, dicente Joanne Evangelista: *Accipit ergo Jesus panes, & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus.* Quæ actio sine dubio ad aliquod mysterium ordinata fuit; siquidem Christus omnia in sapientia fecit. Divus Chrysostomus ad aliud quidem propositum inquit, quod tamen præsentis materię congruè adaptari potest, videlicet: *Mensa ab oratione sumens initium, & in orationem desinens, nunquam deficit, sed inde largius omnia nobis adfert bona.* Eandem quoque causam Albertus Magnus his verbis tangit: *Ut nos doceret, non sine gratiarum actione & verbo orationis panem sumere, & ideo cum alia miracula sine saltu & oratione perficeret, hic & tangit propter benedictionem, & gratias agit propter divina largitatis Donationem.* Alii etiam Evangelistæ addunt *Ly Benedixit*, idque ut Dionysius Carthusianus inquit, ut priusquam mensæ accumbamus, eandem benedicamus. Rupertus Abbas notat, Christum in hac gratiarum actione nobis dare voluisse exemplum, ut & nos grati simus, tam pro beneficiis receptis, quam pro illis quæ speramus: *Videlicet nos de perceptis vel percipiendis celestibus gratiæ donis, exemplo suo gratias agere prædoceret.* Cajetanus, Christum in hoc nobis insinuare voluisse existimat, quod spes novas gratias recipiendi, fundari debeat in gratiarum actione, pro beneficiis præcedentibus exhibita: *Ad erudiendum nos, inquit, quod futurorum petitis*

Gen. 19. 19.
Expenditur
gratitudo
Antoni in
Loth.

Oleaster. ib.

2. Reg. 7.
David com-
memorando
beneficia
Dei, insignes
promeruit
victorias
cetera hostes.

2. Reg. 2.

Ps. 12. 6.

Ps. 10. 16.

D. Chr. h. 1.
in Ps. 10.

Joan. 6. 11.
Cur Christus
panes & pi-
ces multipli-
caturus,
prius egisset
gratias.

D. Chr. h. 79.
ad pop.

Alb. Magn.
in Joan.

Dio. Carth.

Rup. Abb.
l. 6. in Joan.
Ut nos doce-
ret gratias
agere pro
donis celestibus.
Cajetan.

Flumina
gratitudo
actionis re-
verti debent
ad mare be-
neficiorum.

S. Ber. ser. 1.
in cap. Jeru-
sal.

S. Anton. 4 p.
sum. Theol.
c. 1. tit. 12. §. 1.

Cur odor sa-
crificii, à
Noe Deo
oblatus, ipse
fuerit gra-
titudinis, &
oblatus
proficius.
D. Chr. h. 16.
in Gen.

Gen. 8. 11.

Lyran. ib.

Jacob pro-
pter gratitu-
dinem plura
à Deo ex-
petavit
beneficia.

Cajet. ib.

ex praeceptorum gratitudine confurgit. Enimvero gratias reddendo, nosmetipsos gratis minimè privamus. Quae quidem propositio prima facie contradictoria esse videtur, siquidem experientia contrarium docet: qui enim aliteri ad amantem reddit, semetipsum ut illo privet, necessum est; & tamen in praesenti materia contrarium fit, nam quando hoc gratiarum tributum persolvimus, & reddimus, securos nos facimus, quod novarum gratiarum creditores fiamus. Nam ut S. Ambrosius ait: *Gratiam & qui reddit, habet, & qui habet, in eo ipso quod habet, solvit, nam & reddendo habetur, & habendo redditur*. Quis sciam Jacob non admiretur, in qua ascendentes, & descendentes Angeli videbantur? Quoniam sine Deo hujus scaiae vertici innixus erat? *Et Dominum innixum scae*: S. Bernardinus inquit: *Dominus innixus describitur scae, quasi desiderio flagrans, & nostra bona opera acceptare, & propter illa novas gratias nobis multiplicare*. Nam ut Seneca ait: *Beneficia plura accipis, qui scis reddere*.

6 Tamen Machabæi in exiguo numero constituti, cum Regum validis exercitibus pugnaturi essent, atque insuper inimicos domesticos haberent, nihilominus a Deo prosperati, plurimisque victoriis, & triumphis adaugeti fuerunt: sed undenam hæc ipsorum gloria derivabatur? Nimirum quia gratiarum actionem non omittentes, oculos suos in beneficia à Deo accepta defixos habebant. Postquam enim templum purificassent, inquit facit Textus: *Adoraverunt, & benedixerunt in caelo eum, qui prosperavit eis*. Similiter Judas victo Timotheo, fortique illius praesidio superato, mox in gratitudinis exhibitionem prorupit: *In Hymnis, & Confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israel*. Omnes namque eventus prosperos non sibi, sed Deo immediatè attribuebant.

7 Apud certum quendam Authorem ingeniosam invenio similitudinem, qua utilitas, quam ex hoc gratitudinis exercitio recipimus, aptissime exprimitur; dicit enim hic Author: Opera nostra bona in Deum referre debemus, quemadmodum dum pila luditur, jacit unus, alter verò refert illam, tandemque ludus producit, quamdiu inter utriusque manus jacta, & reciproca pila non excidit, atque ita, qui pilam non rejicit, perdit: eodem modo omnis ingratus suum non recompensans beneficium, spe destituitur novorum recipiendorum. Secus verò, qui gratus existit: *Qui gratus futurus est, verba sunt Senecæ, statim dum accipis, de reddendo cogitat*.

8 Mirabilem semper obstupui illam de servo Eliezer in libro Genesis Historiam, qui de sponsa, Isaac præparata, certificandus, ita secum discurrebat: *Puella, cui dixeris: inclina hydriam tuam, ut bibam, & illa respondeat: Bibe, quin & camelis tuis dabo potum, ipsa est, quam præparasti servo tuo Isaac*. Quæ quidem ad sponsam eligendam indicia ludicra esse videbantur, & nihilominus exitus discursibus, imaginationibusque famuli punctualissimè correspondit. Cujus si causam nosse vultis, Cajetanum audite, dicentem: *Laudat Deum, gratias agendo*. Imò & ipse Abraham, servum ablegaturus, ingentem beneficiorum divinarum cumulum recensuit, idque ut Cajetanus subjungit: *Ad persuadendum servo ex tot beneficiis sibi à Deo collatis, quod non deseret ipsum in hoc negotio, sed mittet Angelum suum antecedentem ipsum ad hoc, ut succedat negotium ad votum, & hoc verè rei probavit eventus*. Quin & ipsemet magnus hic Patriarcha hac in virtute radicatus erat, quia quando vice quadam à Domino sibi dici audierat: *Ponam fœdus meum inter me, & te, & multiplicabo te vehementer nimis*; indilatè, ut facit textus attestatur: *Cecidit Abram pronus in faciem*. Ubi D. Chrysostomus notat Abrahamum non expectasse promissi adimplerionem, sed subito in eo ipso momento in devotissimum prorupisse gratitudinis actum: *Non expectavit, inquit S. Doctor, donec promissa complerentur, sed & mox pro promissione gratias egit, & faciebat quod in se erat, ut de precedentibus dignam, & sinceram gratitudinem præferens, Dominum suum provocaret ad promissiones suas implendas*. Veruntamen tanta gratitudinis forsitan expectabitis intelligere fructum; audite itaque, quid immediatè subjungat Moyses: *Dixitque ei Deus: eris pater multarum gentium, nec ultra vocabitur nomen tuum Abram, sed appellaberis Abraham; quia pater multarum gentium consi-*

tu te: faciam, te crescere vehementissimè, & Reges ex te egredientur.

9 Curiosum in praesenti factum mihi occurrit, adductum in vita servi Dei Joannis Baptista Fulgentis, qui cum in opinione raræ bonitatis, sanctitatisque obierit, circa vitam suam, ut processus hodie formentur, meruit in Ecclesia. Quidam igitur homo variis suggestionibus, motibusque carnalibus tentatus, ad orationum, virique hujus devotissimi confugit consiliorum asylum; qui cum varia ei remedia, sed incassum, assignasset, tandem hoc ei suggessit: si te iterum tentatio invaserit, genu flecte, inque gratiarum actionem, quasi hostem jam vicisses, Hymnum Te Deum laudamus canere. Obedit itaque, victorque evasit, qui tentabatur. Ecce vobis qualiter gratitudo etiam anticipata, id est, ante beneficium collatum exhibita, certissima sit divinarum gratiarum recipiendarum arrha.

10 Sanctus Joannes de Paralytico, quem Christus post triginta octo annorum spatium in lecto decumbentem, inque templo repertum sanavit, ita scribit: *Postea invenit eum Iesus in templo, & dixit illi; ecce sanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*. Abiit ille homo, & nuntiavit Judæis, quia Iesus esset, qui fecit eum sanum. At numquid hanc in benefactorem suum, ipsi velut vero Messiae acclamando, prius exhibere debuisset gratitudinem? Verum quidem hoc est, id tamen facere non potuit, quia ut ex hoc S. Joannis textu colligitur, paralyticus iste antea Christum, quis esset, nondum agnoverat. Et ideo novum hic exurgit dubium, videlicet quonam merito hanc sibi de Christi Messiatu perfectam notitiam acquisiverit in templo? Cui dubio respondet Euthymius: *Invenit eum orantem, ut opinor, & Deo gratias agentem*. Per hanc igitur gratitudinis viam, se disposuit, dignumque effecit novo Dei lumine, & notitia. Atque ideo quantumvis Judæos contra se ob publicum hoc testimonium exacerbandos esse sciret: (*Conspiraverant enim Judæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra Synagoram fieret*;) nihilominus gratitudinem cuicumque præponderare censebat periculo; præterquam quod credibile sit, eum omne flocci fecisse discrimen, cum certus esset, hanc gratitudinem apud benefactorem suum adeo sibi patrocinaturam, ut per ejus potentiam, ab omni sinistro deinceps eximeretur eventu.

11 Hugo Victorinus hinc usque dicta confirmaturus, hoc sequenti discursu nostrum magnificè confirmat: *Origo fluminum, & fontium, mare virtutum, & scientiarum Dominus Iesus. Ex isto fonte manant, ut ad locum unde exeunt, flumina gratiarum revertantur, ut iterum fluant. Remittantur itaque ad suum principium, caeleste profuvium, spirituales rivus proprio fonte sine fraude, & sine intermissione reddantur, ut armis mentium rigare non desinat. Qualiter inquit? Audi Apostolum: In omnibus gratias agentes: ut, quidquid Sapientiae, quidquid Virtutis habes, & gratia, totum Dei Virtuti, & Dei adscribas Sapientiae*.

12 Si quis nostrum mille scutorum debitor existeret, eumque creditor ad solutionem urgeret, non quia ipse tali indiget pecunia, sed ut per hujusmodi solutionem magis, magisque debitori beneficeret, eum proregeret, & amaret, nunquid debitor solutionem procrastinans, stultitiae notam incurreret manifestè? Ita sanè; sed moraliter ad intentum discurrentem audiamus D. Chrysostomum: *Gratias Deo agamus, inquit, qui tanta apud nos beneficia collocavit. Neque enim grave aliquid, & onerosum a nobis requirit, sed solum, ut testemur, & fateamur beneficia sua, & pro his gratias referamus: non quod ipse his egeat, qui sufficientissimus est, nullaque re indiget: sed ut nos discamus authorem bonorum nobis conciliare; nam sic ipsum ad majorem nostri sollicitudinem provocabimus*. Nobis itaque dicto laudum, gratiarumque tributo, summi Dei, qui in femore scriptum habet. *Rex Regum, & Dominus Dominantium*, gratiam, amorem, protectionemque multiplicamus.

Gratitudo etiam anticipata mereatur auxilium, & dona Dei.

Joan. 9.34.

Paralyticus à Christo curatus, tunc primo cognovit illum esse Messiam, cum in Templo oraret, Deo gratias ageret. Euthym. ib.

Joan. 9.32.

Hug. de 1. Viâ. t. 1. c. 1. dicit Theol. moral. l. 2. c. 14. Confirmat intentionem Hug. Viâ.

Gratias agendo, plura acquirimus beneficia.

D. Chr. h. m. in Gen.

S. Ambrosius l. 2. in Luc.

Gen. 28. 11. S. Bernardinus l. 1. ser. 63. in princ.

Senec.

Machabæorum victoria ab illorum gratitudine provenire. J. Machab. 4. 31.

J. Machab. 10. 33.

Gratitudo assimilatur lusu pili.

Gen. 24. 14. Unde Eliezer cognovit, quæ puella futura esset sponsa filii Domini sui.

Abraham radicatus fuit in virtute gratitudinis. Gen. 17. 2. D. Chr. h. m. in Gen.

De Gratitude, & Ingratitude, Discursus VIII. 431

DISCURSUS VIII.
ARGUMENTUM.

De diversis, qui gratitudinem in benefactores exhibuerunt, exemplis.

THEMA.

Replebitur retributione domus illius. Eccl. 13. v. 14.

Qui est liberalis in animo, grati animi perit affectum.

Matth. 23. 33. Iam. 1. 12. Conc. Euaog.

Matth. 10. 42.

R. 4. 19.

Theodor. ib.

Gen. 4. 10. Re. en. en. re. un. er. a. be. ne. fic. ia. Jo. seph.

Hebr. 12. 24. M. 9. 10.

Exod. 1. 19.

Rash Josue 8. 1.

Gedeonis.

Judic. 9. 22. Act. 16. Paulo, & Sil. la. n. an. ti. o. s. & Deu. 1. am. d. an. ti. b. u. s. a. p. e. ri. t. u. r. p. o. r. t. i. c. a. r. c. e. r. i. s.

D. Chr. lib.

S. Basil. h. de divu. & avat.

Hæc Ecclesiastici verba, ab eo quidem ad aliud intentum prolata, ad remunerationem nos commodare poterimus, quæ tam illum, qui benefacit, quam cui beneficium exhibetur, consequitur. Qui enim suas in alium liberaliter dispergit gratias, in eo ut plurimum grati animi experitur affectum; quique gratus existit post recepta beneficia, se de novis recipendis asscurat, & clientem ad novam obligat gratitudinem; ita ut in præsentia illud optimè verificetur edictum: *Replebitur retributione domus illius*. Filius Dei in iudicio finali, quando in totius cæli, terræ, & inferni præsentia æternam largiturus est retributionem, bona eorû, quæ in pauperibus ab ipsis recepit, tanquam personæ suæ propriæ exhibita memorabit; Dicet namque: *Esuriivi, & dedistis mihi manducare, &c.* Ubi Janfenius inquit: *Mira relacet Christi benignitas, quod tantilla charitatis operæ recensere sit dignatus, tanquam ea, quibus pro mercede reddatur regnum*. Imò in Sancto Matthæo Salvator ipsemet hoc expressivum summæ charitatis statuit promissum: *Quicumque potum dederis uni ex minimis istis, calicem aquæ frigida tantum, Amen dico vobis, non perdet mercedem suam*. Id quod Psalmista diu ante prædixerat, inquit: *Confitebitur tibi, cum benefeceris ei*. Quis enim adeo erit ingratus, qui post accepta beneficia benefactori suo gratias non refert? *His laudibus dignus est*, inquit Theodoretus, *qui divitias in propriam utilitatem dispensavit, quandoquidem beneficia in alios collata in ipsum beneficii autorem revertuntur*.

2 Joseph Patriarcha in Ægypto pauper erat, aulici cujusdam, seu potius Eunuchi servitiis adstrictus, adulterii calumnia defœdatus, ac proinde tanquam reus longo tempore carceris compedibus vinctus; ac verò postquam Pharaonis somnia interpretatus fuisset, hic tantam erga illum exhibuit gratitudinem, ut eundem ad thronum Regium evectum, suum totius Ægypti declaraverit Vice-Regem, eique dixerit: *Vno tantum Regni solio te precedam*. Moyles in Madian velut in exilio oberravit: *Negavit se esse filium filie Pharaonis, magis eligens affligi cum populo suo*. Ob defensum Hebraicum Regis sortem declinans, & fugiens, *moratus est in terra Madian omnino incognitus*. At verò, quia filius Sacerdotis terre illius à peregrinorum pastorum insulibus defenderat, loco retributionis in ejus domum benignè susceptus, atque cum una filiarum suarum conjugali vinculo copulatus fuit. Raab Gencilis erat, & meretrix infamis, atq; in Civitate Jericho, quam divinæ Justitiæ fulmina in extremum exterminium redactura erant, morabatur. At verò, quia cum propriæ vitæ periculo exploratoribus populi Israel hospitalitatem in domo sua exhibuit, jussu Josue Ducis, non solum ipsa, sed & omnes domus suæ familiares præservati fuerunt; ipsa verò deinceps à Deo illuminata, relicto idololatricæ cultu ad veræ Religionis Hebraicæ professionem se recepit. Quia Gedeon jugum, quod Madianitæ Hebræis imposuerant, excussit, memorabilem illam de eis reportando victoriam, omnes cettatim summum ei obtulerunt principatum, dicentes: *Dominare nostri tu, & filius tuus, quia liberaisti nos de manibus Madian*. In Actibus Apostolorum legimus, quod media nocte Paulus, & Silas orantes laudabant Deum; ex hoc autem laudum divinarum sancto exercitio, quia nimirum pro sua incarceratione, & persecutione (quæ Sanctos communiter consequitur) Deo gratias reddebant, factum est, quod portæ carceris apertæ, non solum ipsi, sed & aliis concaptivis, qui Cantica illa visorum Apostolicorum auribus exceperant, liberum exitum indulserint: *Hoc igitur studeamus & nos facere*, inquit D. Chrysostomus, *& aperiemus nobis non carcerem, sed cælum*. Si enim in omnibus tam prosperis, quam adversis eventibus Deo gratias egerimus, Deus nobis beneficiorum, & favorum suorum æraria liberalissimè pandet. Unde S. Basilus ad hanc pro beneficiis receptis gratitudinem nos exhortans, ait: *Vspretiosum quoddam depositum, gratiarum actionem in*

anima tua custodias, & recipies tu quoque duplicem illius jucunditatem: reminiscere Apostolici dicti: in omnibus gratias agite.

3 Porro quod nomina eorum, qui gratos se pro beneficiis exhibent, in libro vitæ describantur, ut ego existimo, id ipsum ex textu quodam Sancti Matthæi clarè deduci posse videtur. Cum enim Salvator noster in regionem se recepisset Gerasenorum, duo illi occurrerunt Dæmoniaci. Quam eandem Historiam SS. Marcus, & Lucas describentes, unius duntaxat meminerunt: quorum autem hæc differentia, siquidem duo fuerunt? Hi ultimi duo Evangelistæ non negarunt, plures fuisse inibi Dæmoniacos, sed unum duntaxat reliquis insigniorem nominarunt: *Quem Regio ipsa maxime dolebat*, inquit Sanctus Augustinus, *& pro cuius salute populus satagebat, de quo facti hujus famæ præclarior flagravat*. Divus autem Chrysostomus hunc unum singulariter memoratum fuisse opinatur, eò quod à crudeliori Dæmonio, prout ex Evangelio eruitur, vexaretur. Alia verò opinio nostro favens proposito, hunc Dæmoniacum Salvatorigratum extitisse advertit, & idè ex dæmoniaci in ministrum transiit Apostolicum; nam ab ipso Salvatore, ad tantum omni in loco miraculum de prædicandum ablegatus fuit, dicente Scriptura: *Dimisit autem eum Jesus, dicens: Redi in domum tuam, & narra, quanta tibi fecit Deus: abiit per universam civitatem prædicans, quanta fecisset illi DEVS*. De altero autem Dæmoniaci nihil horum traditur, siquidem nec vel unicum gratitudinis verbum Christo reddidisse describitur, ita ut de ipso illud (quod Hugo Cardinalis de novem aliis leprosis erga benefactorem suum ingratis, qui ubi essent, Christus interrogavit, dicens: *Novem ubi sunt?* scribit) affirmari possit; *non ex ignorantia queris, sed ingratis ignotus reputat*.

4 Sanctus Bernardus illa Canticorum verba: (*Lava ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*), interpretans, ita subtiliter ad nostrum pariter intentum, suum acuit calamm, inquit: *Felix anima, quæ Christi recumbit pectore, & inter Verbi brachia requiescit; Lava ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me; non ait: amplexatur, sed amplexabitur, ut noveris prioris gratia adeo non ingratis, ut secundam gratiarum actione præveniat*. Quæ verba nos docent, ne in reddendo gratitudinis tributo, post recepta beneficia, tardi, pigrique inveniamur: *Disce in referendo gratiam non esse tardus, aut segnis: disce ad singula dona gratias agere; Diligenter considera, quæ tibi apponuntur, ut nulla videlicet Dei dona, nulla gratiarum actione frustrentur, non grandia, non mediocria, non posilla, denique nitamur colligere fragmenta, ne pereant, id est, nec minima oblivisci beneficia*. Quæ animo meo agitant, Historia occurrit Patriarchæ Joseph, qui fratres suos quos proditores appellabat, mortificaturus, ut Benjamin in Ægyptum conducerent, Simeonem incarcerationi. Sed cur, obsecro, non potius Ruben, utpotè primogenitum, vinculis mancipavit? Quia nimirum memoriam abolere volebat beneficii ab eo recepti, dum hic fratribus mortem Josepho intentantibus se opposuit, consuluitq; ne sanguine fraterno manus suas conspurcarent, quin potius puerum in vicinam cisternam postmodum in mancipium divendendum, projicerent; quam circumstantiam his verbis insinuat Theodoretus: *Noverat animum ipsius Ruben, & probe sciebat, quanta defensione pro eo usus esset apud fratres, & quantum laboravit pro salute*.

5 Alia quoque gratitudinis celeberrima in Historiis occurrunt exempla, quorum aliqua in præsentia pariter subjicere libet. Rusticus quidam Sancto Antonino Archiepiscopo Florentino Corbem obtulit in cæcis plenam, non nescius, quanta liberalitate Archiepiscopus pauperes ditaret; unde & ipse abundantem se remunerationem accepturum sperabat. Donum benignè suscepit Sanctus, locoque remunerationis ei dixit: *Retribuat tibi Deus*. Male itaque contentus discessit Donator, quod ut sanctus Archiepiscopus intellexit, eum revocari jussit, ut suam illi gratitudinem focci adeo à rustico æstimatam clarè demonstraret. Dicta igitur verba in chartula describi jussit Sanctus, assumptaque bilance, in una hujus parte chartulam, in altera verò corbem collocavit pomis refertam, moxque evidenter om-

Matth. 23. 33. Quia dæmoniaci liberaliter Christo gratias agunt, elegit eum in suum ministrum.

S. Aug. 1. 1. de m. lib. 5. script. c. 24. D. Chryl.

Luc. 8. 18.

Luc. 17. 17. Hug. Car. ib.

S. Ber. Ser. 51. in Cam. Cant. 8. 1. In reddenda gratia non debemus esse tardi.

Gen. 41. 25. Cur Joseph in Ægypto non incarcerationi Ruben, sed Simeonem.

Theodor. 7. 102. in Græ.

Vinc. Marnard. in vita S. Antonini. Gratiarum actio, præparat aliis numeribus, præclarum hujus exemplum.

omnibus spectantibus, pars illa ubi charta erat, quasi pondus gravissimum foret, præponderavit pomis; tumque sanctus ad rusticum conversus ait: *Ne me ingrati- tudinis argue, disce vel serò, divina tuis munera præpon- dere*. Gratitude enim pro beneficiis exhibita, donis præstitis æquivaleret, imò etiam sæpè superior est; quan- do nimirum gratitudo est ordinis superioris, id est, quando quis non habens, unde benefactori retribuatur, Deum rogar, ut retributionem in nomine suo faciat. P. Rho de Matthia Paulo V vagneto Societatis JESU Sacerdote refert, quòd pestilentia correptus, supra mo- dum doluerit, quòd se iis, qui cum evidenti propriæ salutis periculo ipsi inserviebant, gratum se exhibere non posset: eisdem tamen consolatus fuerit, dicendo, se id facturum eo modo, quo id sibi facere permissum esset: *Itaque dimidiam bonorum eorum partem, quæ ex acerrimorum dolorum patientia sibi obventura speraret, se iis libentissimè transcribere dixit*.

6 De Balduino Rege Jerosolymitano legitur, quòd cum in prælio, Admirato Turcarum capite victo, uxorem ejus partui vicinam captivam acceperit, eidem de tentorio, lecto, omnibusque aliis necessariis prospexit, illique & toti familiæ ipsius omnia lautissimè submini- strando, & vestis loco propriam ehlamydem cedendo, eandem demùm illam ad maritum suum remiserit. At verò post aliquod temporis spatium idem Baldui- nus à Turcis victus, postquam se in Ramam, fortalitium valdè munitum, ad vitam salvandam receperit, no- cturno tempore Admiratum clam accessit: *Qui plus accepti beneficii (verba sunt Historiæ) quàm ob religio- nis diversitatem, odii, aut etiam prædæ, quam sperare posset, memor, periculi imminenti magnitudinem ape- ruit, postridie enim manè Turcas impetum facere in eum constituisse: si se sequeretur, incolumem se servaturum ef- se promisit, & promissis re ipsa satisfecit*.

7 In expugnatione castri Cronzonæ, quod Galli Hispanis violenter eripuerant, Aumuntius Marecallus Exercitus, omnibus, quos in exercitu habebat, militi- bus præcepit, ut omnes in castro repertos minurim truncarent; cumque omnes obvios in ore gladii inter- merent, jamque castrum in omnibus locis sanguine manaret, sequens memorabile factum contigit: *Unum maxime iracundibus incalcesceret, nec tam pugna, sed strages esset, Anglus gregarius, Hispanum, qui se in latebras penetraverat, indeptus, jugulaturus protrahebat, cum sub- ito agnitum bono animo esse jussit, non periturum. Ade- rant jam Manipulares, Hispanumque ad cadem deposce- bant. Absterre Anglus, & si in deditio fieret, ferro se repulsurum: exorta inde rixa, & clamore invicem sub- lato, ad Aumuntium res tota deferretur, qui accitum An- glum suo cum Hispano interrogat, quid ista jussa ducis in- tempestiva illa humanitate contempseris, facessas illicò imperata, niperire velit. Enimvero Anglus, moriturum secum Hispano, si vitam illi conservare non posset, profiteretur. Agnovisse se hominem, à quo in Belgio pari humanitate olim fuisset servatus; nolle se ingratum vi- vere, si illi moriendum sit, commori certum sibi esse, quando simul vivere non possent. Unde licet olim Poeta ille cecinerit: *Nulla fides, pietasque viris qui castra se- quuntur*; idèq; licet milites nullius fidei, & pietatis, mul- toque minus gratitudinis capaces esse censeantur, hæc tamen regula in hoc tam grato milite suam viâ est ha- bere exceptionem. Tandem verò Historia his verbis concluditur: *Aumuntius supragregarii fortunam, vir- tutem admiratus, utrumque liberum abire permisit, & mu- tuo frui beneficio, factum laudans, utrarum grati animi exemplis olim inferendum*.*

8 Ecclesiasticus inquit: *Benefac justo, & invenies retributionem magnam, & si non ab ipso, certè à Domi- no*. Benè autem hoc de justo dicit, nam & Cicero hanc bonorum præ malis conditionem esse dicit, quòd beneficia accepta, grata mente recolant, & idèd ait: *Melius apud bonos beneficium collocari puto*. Sic quoque in terram fertilem, post adhibitos ligones, aratra, & alias terræ consuetas culturas, libenter unusquisque semen suum spargit; ob copiosiorum, quem inde sperat habere fructum. Unde Scriptura ait: *Seminare vobis in justitia*. Ubi Hebræus legit *ad justitiam*. Et Sapiens de homine justo inquit: *Qui iustus est, tribuit, & non cessabit*. Et quidem si hæc virtus gratitudinis etiam

in hominibus mundi torrentem sequentibus inven- tur, quantò magis invenietur in viris timoratis, & perfectis. Pius Quintus Bergomi Inquisitor hæreticæ pravitatis existens, dum ob Episcopum quendam in- fide suspectum, idèdque inquisitioni subjectum, ne- is per illum detegeretur, graves ab eo persecutiones sustineret, Mediolanum fugiens, in itinere in domum pauperis cujusdam rustici se recepit, à quo magna cum charitate tractatus fuit. Accidit autem, quòd cum eodem die, quo solemni cum pompa ad capiendam Papatus sui possessionem, ad Sanctum Joannem in Laterano deferretur, suos in confertam multitudi- nem direxisset oculos, inter ceteros hunc quoque rusticum conspexerit, qui verisimiliter, ut communis hujus totius Christianismi latinæ participem se redde- ret, Romam properarat. Dicit autem Historia, quòd illum subito agnovit, atque ad se accersiri fe- cerit, duas quoque quas habebat, filias dotavit, unicui- que illarum pro dote mille scuta attribuendo, ipsi ve- rò rustico quingenta est impertitus. Idem quoque Pontifex, quia Sixtum Quintum ad Cardinalatum pro- moverat, magnam quoque ab hoc ad Pontificatum sublimato gratitudinem post mortem accepit: *Nam Pio sepulchri molem amplam, & rerum ab ipso gesta- rum sigillis è vario marmore, & majorum virtutibus, ipsiusque ad vitam expressa statua, undique ornata struxit. Exemplum secutus Paulus, Clementis statua, & titulos, ac monumenta rerum gestarum spiranti è mar- more, sepulchro circumposuit. Tandemque Historicus talibus seriem verbis concludit: Itaque quævis & ipsi sibi sepulchrales ibi statuerint moles, ut in suis aliquantulum, in aliorum multo magis sepulchris vi- vant, & æterna grati animi commendatione laudentur. Qui nimirum DEO, & hominibus grati existunt, cuicunque virtuti, & perfectioni acquirendæ stu- dent. Id quod ex subjecto clariùs manifestabitur exemplo*.

9 Beatus Borgia, ut in eodem traditur libro, cum suis vice quadam ab Archiepiscopo Toletano liberalissi- mè exceptus: *Sensit hospitium suum, ut humanitatis laude clarissimus esset, sedis nihilominus vitii obum- brari, non sine civium offensione: cum igitur Sanctus vir æquivalentem tantæ liberalitati monerem adinve- nire non posset temporalem, manum immisit in al- terius cujusdam pretiosissimæ solutionis gazophylacium: Quamobrem sociis edixit, inquit prædictus Auctor, ut se in preces darent quàm accuratissimas, proque hos- pitis sui salute apta manu Deum exorarent; hanc si- bi optimam gratia referenda rationem videri. Nec diù illi paruerunt præcanti Francisco, cum Archiepiscopus aliam sibi dari mentem, novosque sensuspectus sibi percel- lere admiratus, hospitum beneficio mores induit non per- nitendos*.

10 Alfonso Valentini Ordinis Prædicatorum, cum sæpè domum transiret cujusdam Sacerdotis, à quo sæ- pius in hospitium receptus erat, semper animæ ejusdem memor, quoties dictas ædes transiret, aliquot pro ejus- dem suffragio preces recitare solebat, & ut citatis nar- rat Author: *Ab hac ille ratione non antea destitit, quàm homini benè esse divinitus admonitus, sua ope non amplius intellexit indigere*.

11 De Sancta Theresia conforme ad doctrinam Evangelicam traditur factum, siquidem Christus ait, quod qui vel unicum aquæ frigidæ calicem ex motivo charitatis alteri sitienti propinarit, ut in principio pro- bavimus, sua non destituendus sit mercede. Igitur ut ad intentum deveniamus: *Cum sancta huic Virgini in via æstuantis obvius viator frigidam dedisset, ingentem sanè retulit mercedem, nam per aliquot annos pro ejus salute supplicaturam se Deo recepit, præstititque cum fide. Hoc uno Theresie facto, vel in hac vita Christi Domini oracu- lum laudatum est, quo frigidæ calici mercedem minimè de- futuram pronuntiavit*.

Rho. lib. 6. p. 1.
Inflam. cas-
pium P. V.
circa bene-
factionem.

Item Sixti
Quinti.

Rho. lib. 6. p. 1.
Quomodo
N. Borgia
recompen-
saverit be-
neficii ho-
spitalita-
tis.

Rho. lib. 6. p. 1.
Item Alf. B.
sus Valenti-
nus.

S. Theresia
gratitudo
pro haustu
aquæ frigi-
dæ.

P. Rho. lib. 6. p. 1.
circa 1. 4. c. 8.
6. 1.

Flor. Ex. lib. 1.
1. 4. c. 7. 1.
1. 4. c. 8.
Turcarum
Admiratus
vitam ser-
vavit Bal-
duino Rege
ex pura gra-
titudine ac-
cepit bene-
ficii.

Stupendum
grati militis
exemplum,
qui se mili-
tibus pro
beneficio o-
ste.

Eccl. 1. 1. 1.
Iusto bene-
faciens re-
tributione
non carebit.
Cicero 1. 1. de
officiis.

Prov. 21. 16.

DISCURSUS IX.
ARGUMENTUM.

Beneficiorum divinarum recognitio, & gratitudo, legis divinæ observantiæ, perfectioni, & charitati cooperatur; modò cum corde puro, & mundo tributum hoc exsolvamur.

THEMA.

Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum, propter retributionem, Psal. 118. v. 112.

Psal. 118. 96.
Ps. 118. 9.
Divinorum beneficiorum recordatio, stimulus ad observantiam mandatorum Dei.

Rexius Propheta David, vir secundum cor Dei existens, & de quo præsumi non potest, quòd in Divinæ legis servitio ob solum æternæ retributionis emolumentum se exerceret; hic inquam, in hoc eodem Psalmo sequentem ad Deum dirigit petitionem, inquiens: *Inclinavi cor meum in testimonia tua, & non in avaritiam.* At verò dari ne poterit major avaritia, aut lucrosior usura, quam si quis gloriam Paradisi, pro observantiâ præceptorum, alias tot titulis debita, & conveniente, stipuletur: *Lex Domini immaculata convergens animas,* inquit David, *testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis, iustitia Domini recte, latificans corda, præceptum Domini lucidum.* Ac proinde licet hujus legis adimpletionem æterna non sequeretur remuneratio, nihilominus hæc lex ex semetipsa adimpleri meretur; meretur quoque Deus qui illam ordinavit, licet nullam pro illius adimpletione daret retributionem. Nunis vilesunt illi, qui ob solum lucrum Deo obediunt, ac proinde credibile non est, Davidem, qui adeò generoso spiritu regebatur, ab his motivis ad observandam legem se induci permisisse: Quin potius ut bene operaretur, oculum suum ad beneficia à liberalissima Dei manu recepta directum habuit (siquidem semper hæc verba: *Quid retribuam Domino pro omnibus que retribuit mihi?* in corde suo ruminavit) ac proinde aliud quo se gratum exhiberet, minimè inveniens, pro acceptorum beneficiorum retributione, exactam ei præceptorum divinarum observantiam obtulit, dicens: *Inclinavi cor meum &c.* Ex qua Davidis protestatione deducitur, quòd divinorum beneficiorum seriâ recordatio, ingens sit ad divinæ legis observantiam stimulus, & pariter frænum, quo ab ejus prævaricatione abarceatur. Optimè igitur monet D. Chrysostomus, inquiens: *Deo semper gratias agamus, est enim prorsus absurdum, nos opere quidem ipso beneficiis ejus quotidie perfruente, gratias ei nec sermone persolvere, & hoc cum nobis rursus proficiat ipsa confessio: neque enim ille alicujus nostri eget; sed nos omnium quæ illius sunt, indigemus, siquidem gratiarum actio illi quidem nil omnino addit, nos autem magis illi familiares facit.* Ex quibus verbis colligitur, quòd maximum lucrum, quod ab hac beneficiorum grata memoria nobis provenit, sit divinorum præceptorum adimpletio; unde idem sequens format argumentum: *Si enim nos hominum beneficia recordantes, vehementius eorum amore succendimur, multo magis beneficiorum in nos Dei memores, studiosiores erimus ad illius mandata servanda; idcirco Apostolus ait: Et grati estote; optima quippe beneficiorum custos est ipsa memoria beneficiorum, & perpetua gratiarum actio.*

Ps. 118. v. 12.

Et frænum quo abarceatur prævaricatione. D. Chrys. ho. 26. in Matth.

Exod. 32. v. 15.

Ratio eodæmodum cur tabulæ legi à Moyse conscriptæ, conservatæ fuerint, & illæ digito Dei conscriptæ, contractæ fuerint. Exod. 34. v. 1.

2 Reflexistisne vos aliquando ad illam in Exodo cap. 32. conscriptam historiam, quando scilicet Moyse duas legis tabulas digito Dei in monte Sinai conscriptas ad populum Dei electum detulit? Hæ utique tabulæ, ex omnium opinione, videri poterant mereri, ut æternæ, & incorruptibiles essent, & ut veluti inæstimabilis quidam thesaurus ad perpetuam conservarentur memoriam, in quòd characteres illi ipsiusmet Dei digito impressi essent; & tamen quis est qui nesciat, Moysem ardentem zelo suo exstimulatum, postquam populum idololatrare cognovisset, ad montis radices eandem confregisse? Idem verò Moyse duas alias tabulas postea confecit, eandem legem continentes, à Deo tamen minimè scriptas, quæ prorsus illis ab ipso conservatæ fuerunt: *Præcide tibi duas tabulas lapideas instar priorum.* Mira profectò res! tabulæ Moyse artifice factæ intactæ permanent, aliæ verò digito Dei conscriptæ rumpuntur? merito indagandum est hujus differentie mysterium. Sanctus Ambrosius hanc illius causam fuisse, respondet, quia secundæ tabulæ receptæ fuerunt cum cantico, cum gratiarum actione, commemorando

Manfi Bibl. Præd. Tom. II.

maxima Altissimi beneficia; non verò item primæ; unde ait: *Legis tabulæ priusquam cantico firmarentur, per indignationem Moysis fræctæ, & comminutæ sunt, ubi verò talis signaculo consecratæ sunt, humana locum r. non habuit, quia sanctificatio eam sacra suavitatis exclusit.* Quod si igitur legem Dei observare, divinisque præceptis ejus obedire velimus, ecce tibi modum: reducantur ad memoriam gratiæ, & beneficia quæ celestis Benefactoris nostri liberalitas nobis communicavit, sic enim beneficiorum in nos Dei memores, studiosiores erimus ad illius mandata servanda.

S. Amb. præf. in Ps.

3 Quamnam existimatis esse causam, quòd faciliter adeo perveris appetitibus nostris fræna laxemus? audite Jeremiam ad hoc respondentem: *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde: nullus qui oculum, multoque minus mentem, & memoriam, ad beneficentiam divinam, continuò in beneficium nostrum adeò prodigam, intentam habeat; & hinc fit, quòd conscientia omni culparum genere sine metu conquinetur.* Vultisne scire, quidnam conscientiam puram, & mundam retineat? in nimirum qui gratias à Deo receptas in corde suo jugiter commemorat. Vultisne hujus evidens exemplum? Ne Davidem prætereamus, considerandum, quòd hic ex industria nocte dieque immensa bona, quibus anima ejus à Deo cumulata fuerat, per serventem orationem fuerit meditatus, unde ait: *Cogitavi dies antiquos; meditatus sum nocte cum corde meo, id est, ut Genebrardus exponit, præterita tempora, & ea quæ olim Deus beneficiis præstitit.* Nimirum quod à pecorum custodia abreptus, ad regnum sublimatus fuerit, à tot periculis evaserit, totque gloriosas victorias ab hostibus suis retulerit. At verò quidnam ex hac consideratione consecutum fuit? exactissimum nimirum conscientie examen: *Exercitabar, inquit, & scopebam spiritum meum: id quod cum præcitus verbis: Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas propter retributionem, optimè convenit, nam ut Divus Chrysostomus in alia quadam Homilia super Genesin inquit: Dum nos non videmur indigni ejus beneficiis, statim vitam egregiam instituimus, & malitiae periculum effugimus: beneficiorum enim memoria idonea nobis est magistra ad vitam virtute præditam.*

Jer. 17. v. 9.
Qui deo præstet gratias agit, retinet conscientiam mundam.

Ps. 76. v. 6.

Genebrard. ibid.

D. Chrys. ho. 26. in Gen.

4 Quodnam existimas in eo latere mysterium, quòd increata Sapientia, quando in principio, ut diximus, Decalogi præcepta populo suo Israel præscribere voluit, dixerit: *Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo servitutis?* Quo fine ante legum sanctionem, eximium hoc illis beneficium in memoriam revocavit: *Quorsum hæc Domine Deus? interrogat Oleaster: vide Legislatoris prudentiam. Solent collata beneficia hominem retinere, ne benefactorem offendant, & libertas ad memoriam revocata, servum quasi cogere ad obedientiam: ideo Dominus hæc duo præmittit ante legem, ut Judæos invitaret ad suarum legum observantiam.* Memorari semper meretur illa adeò generosa, & heroica à Josepho impudicæ illi sæminæ data repulsa, dum ait: *Quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* Cum enim quotidie ad adulterinos ab eo sollicitaretur concubitus, quæ domina ipsius erat, in eumque habebat Dominium, ut potè servum ipsius, & mancipium, idque dum adhuc in pulcherrimo erat annorum flore constitutus, quo tempore sanguis bullire, & stimuli carnales vehementiores esse solent: Item quando multis erat bonis temporalibus locuples, quo tempore prodiit quasi ex adipem iniquitas, qui ratione se lascivis adulteræ illecebris minimè consentire posse dicebat: *Quomodo ergo possum? maximè cum juvenis esset raris pulchritudinis, & extra omnes hominum oculos inter quatuor parietes solus cū sola constitutus, quæ duo magnum addere solent ad libidinem incentivum.* Pro resolutione observandum est illud Ly ergo, hoc enim ad præmissas antecedentes relationem habet: Joseph enim Domini sui erga ipsum confidentiam considerans, quæ ipsum tanquam amicum, & Dominum, non verò tanquam servum tractabat, inquit: *Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis, ignorat, quid habeat in domo sua, nec quidquam est, quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, præter te quæ uxor ejus est.* Ex quibus præmissis hanc inferi

In initio decalogi Deum Judæis in memoriam revocavit beneficia sua. Exod. 20. 2. Oleeft. ib.

Gen. 49. v. 26.
Joseph ob beneficia Domino suo accepta, revocavit Dominum suum flagitum. Ps. 72. v. 7.

Ec con-

consequentiam: *Quomodo ergo possim hoc malum facere, & peccare in Dominum meum? Pulehra ratio*, inquit sanctus Ambrosius, *quod nec beneficiis Domini deberet esse ingratus*. Eodem igitur modo quisquis sibi ex industria innumera quibus à Deo affectus est, beneficia seridè in memoriam revocat, in ejus offensam armari nunquam poterit.

5 Quemnam, obsecro, modum Noe in perversis illis sæculis observavit, in quibus *omnis caro corrumperetur suam*, & nequidem palmus terræ à sorde immunis reperiri poterat, quem, inquam, servavit modum, ut in illo mundi perversi torrente constitutus, vitam duceret irreprehensibilem, & ad quingentesimum usque vitæ annum exlibem? In hac enim ætate, & non prius, illum proles habuisse constat, cum tamen antea æternæ veritatis testimonio ei dictum fuerit: *Te vidi justum coram me in generatione hac*; subjungit Divus Chrysostomus: *Quæ tam mala, quæ in tantam malitiam declinavit, quæ tantam ingratitudinem præfert*. Scirene ergo cupitis, quo freno se coercuerit, ne in commune barathrum præceps rueret? hac unica scilicet virtute gratitudinis; ei namque dictum est: *te solum invenimus gratum*.

6 David longo tempore publico in adulterio magno cum scandalo subditorum inforduerat; at verò observat sine aliquando modum, quo Nathan Prophetæ instinctu superiori afflatus usus est, ut illum ex turpi hoc luto erueret? Alium non adhibuit modum, quam quod immentis, quibus à Deo locupletatus fuerat beneficia, sigillatim ob oculos poneret, dicendo: *Hec dicit Dominus Deus Israel: Ego unxi te in Regem super Israel, & ego erui te de manu Saul, & dedi tibi domum Domini tui, & uxores Domini tui in sinu tuo, dedi que tibi domum Israel, & Iuda, & si parva sunt ista, adjiciam tibi multò majora; quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo? Quæ divinæ erga ipsum liberalitatis commemoratio, tantum in David facere prævaluit, ut à turpi vita sua resipiscens, ingenuè confessus dixerit: Peccavi Domino; quam confusionem secuta est pœnitentia adeò rigida, quæ ipsum ad componendos suos Psalmos pœnitentiales adegit, vitamque adeò sanctam ducere cepit, ut in veritate dicere potuerit: *Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ*. Eodem pariter modo diu ante Nathan, usus fuerat Samuel ad exprobandam Saul, quam contra Deum exercebat inobedientiam, ut ipsum ad resipiscentiam provocaret; Nonne, inquit, cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel salvis es? unxitque te Dominus in Regem super Israel, &c. Quare ergo non audisti vocem Domini, sed fecisti malum in oculis Domini?*

7 Imaginemini vobis hominem qui mutus sit, manibusque, & brachiis destitutus, cui expertus quidam Chirurgus, loquelam perfectam, manusque, & brachia expedita restituit: putatisne fieri posse, ut vir ille adeò sit ingratus, & temerarius, ut linguam suam ad promenda improperia adversus eum laxet, qui illum ex mutoloquentem fecit, vel quod brachia, & manus extenderet ad mortaliter percutiendum, & vulnerandum illum, qui manibus, & brachiis calorem, vigorem, & motum pristinum restituit? Quot quotidie nascuntur muti? quot claudi? quibus, si Deum illis usum linguæ, manibusque, & brachiis motum, & vigorem subministrasse, in mentem veniret, utique in blasphemias, aliaque verba turpia numquam protumperent, multò minus in opera talia quibus Deum benefactorem suum enormiter offenderent: *Certum est fratres charissimi*, inquit S. Augustinus, *quod si semper beneficia Dei nostri, quæ nobis nullis præcedentibus meritis nostris collata sunt, affixè cogitamus, peccata nostra nobis non dominantur, aut si forte subreperint, cito per pœnitentiam corriguntur*. Rupertus Abbas ad discursum quem Nathan cum Davide habuit (cujus paulò ante meminimus) se reflectens, inquit: *Taliter prælouendo mollire studuit, & efficere tenerum cor, ut mollius, & profundius vulnerare posset, protinus inferendo: Quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo? Nimirum per divinæ beneficentiæ memotiam lucrari illum satagebat*.

8 Ad faciendas justificationes tuas. Ubi sanctus Hieronymus legit: *justitias tuas*. Hugo Cardinalis pro Ly justificationes legit opera bona. Gratitude enim, & gratiarum retributio easdem gratias, Deique benevolen-

tiam, & amicitiam in nobis confirmat. Quis unquam inter omnes alias creaturas inastimabilioribus gratiarum thesauris locupletatus fuit, sanctissima, & magna Dei matre? hæc autem in laudes, canica & gratiarum actiones subito prorupit. Scitne verò causam, cur in fecerit? inquit divus Chrysologus: *Quia*, inquit, *devotus animus in fulis beneficiorum crescit ad obsequium, augetur ad gratiam*. Salmeron super illa verba Apostoli ad Philippenses: *Gratias ago Deo meo*, sequentem de censu sumptam adducit similitudinem: *Est autem gratiarum actio census*, inquit, *quem Deus præcipit à nobis exigat, non quod ipse sui causam humanis laudibus delectetur, sed ut per hanc viam nos ipsi excitemur ad consecrandam nostram salutem; nam gratias agendo, testamur, nos omnia quibus utimur, à manu Dei accepisse*. Est igitur gratiarum actio stimulus ad bonum, est & frenum ad declinanda peccata. Unde Deus per Isaiam tributum laudum, & gratiarum, quod à nobis requirebat, freni loco futurum esse dicit, quo indomitus effrenis appetitus nostræ equus coerceatur, ne in præcipitum nos proturbet: *Laudes meæ*, inquit, *infraben te, ne intercas*.

9 Energumenus ille à quo Salvator noster in regione Gerasenorum Dæmonem expulerat, eundem ut se in sequacium suorum numerum admitteret, rogavit; cui Salvator respondit: *Redi in domum tuam, & narra, quanta tibi fecit Deus; & abiit per universam civitatem, predicans, quanta illi fecisset Deus*. Sed, obsecro, cur hunc hominem in suam sequelam nequaquam admisit? cur illi ad suum collegium veniendi aditum præclusit, quo minus non tam pedum suorum, quam admirabilium exemplorum vestigia imitari posset? Nimirum causam hujus hanc fuisse existimo, ut illum tantò efficacius à dæmone præservaret, ne aditum in ejus animam, sicuti antea in corpus suum, habere posset; celestis namque Magister noster probè sciebat, quod gratiarum actio, & laudum tributum Deo exsolutum nos à communis inimici insidiis, & insultibus efficaciter conservet; unde Divus Chrysostomus postquam dixisset: *Lætitia afficit gratiarum actio*, subjungit: *Hoc diabolo lethale vulnus infligit; hoc reddit animam studio Sapientie præditam*. Idèò Samaritanus ille, qui pro recepta sanitate gratias acturus ad Christum rediit, hac via ut Titus Bostrensis advertit, ab omni relapsu securum se fore existimavit: *Gratiam agnovit*, inquit Bostrensis, *& gratiarum retulit actiones sanitatem stabiliens, ne forte per ingratitudinem, recidivam patiatur*. Divus Chrysostomus quoque gratitudinem efficacem ad virtutes, & perfectionem stimulum esse considerat, inquiens: *Memoria beneficiorum Dei sufficiens est, quæ ad virtutum labores nos adhortetur, & præparet*. Sicut enim certum est, quod amor, & charitas radix sit omnis spiritualis vitæ, omnis perfectionis, omnisque profectus, ita quoque ex mente sancti Thomæ de Villanova certum est, hanc accendi per viam gratitudinis, & reminiscentiæ divinorum beneficiorum; unde gratitudinem vocat: *Beneficiorum Dei in nos continuam retractionem*. Rupertus Abbas pariter de hac gratitudine ita scribit: *Gratiarum actio est divinis beneficiis respondens digna retributio, tanta videlicet, ut in nihil ad perfectionem desit, vel quæ major esse non possit*. Gratiarum inquam, actio est digna retributio, respondens beneficiis Dei charitas, quæ majorem nemo habet aut habere potest, ut animam suam ponat pro amicis suis. Clarius verò sanctus Augustinus in libro de diligendo Deo ita scribit: *Ad Dei dilectionem in nobis excipiendam, nutriendam, & augendam, nihil ita valet, sicut beneficiorum ejus frequens, & diligens recordatio vel consideratio*.

10 Porro ad hoc ut tributum hoc laudum, & gratiarum actio Deo grata sit, sequens conditio necessario requiritur, scilicet ut linguæ, & voci cor purum, & mundum conjungatur. Unde Divus Chrysostomus super illa verba Psalmi: *Laus ejus in Ecclesia Sanctorum*, ita scribit: *Vides, quomodo ante verba, requiris gratiarum actionem, quæ sit per vitam, & bona opera? non sufficit enim verbis solum gratias agere, nisi etiam factorum virius concurrat, nam laus ejus in Ecclesia Sanctorum*. Et in Psalmum 49. ait: *Ita vivas, ut Dominus tuus glorificetur, juxta illa Christi verba: Sic luceat Lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, Sit vitæ ejusmodi,*

S. Ambr. l. de
Jac. c. 2.

Non solum
in suis suis
propter gratia-
dus animi.

Gen. 2. v. 9.
D. Chryl. in
2. p. 10. Gen.

Nathan in-
duit David
ad potius
sentiam, re-
censita be-
neficiis Dei,
illa præstis-
tis.

2. Reg. 16. 7.

Psalm. 100. v. 2.

2. Reg. 15. v.
17.

Hoc ipsum
declarat
insignis simi-
li.

S. Aug. ser.
67. de temp.

Rup. Abb. l.
1. in cap. 4.
Mich.

S. Hier. ibid.
Hug. Car. 1b.
Gratitudo
confirmat, &
quæ bene-
facta Dei in
nobis.

D. Chryl.
ser. 24.

Salmer. disp.
1. ad Philipp.
c. 1.

1. Cor. 13. 9.

Luc. 8. v. 38.
Cur Christus
vitam illi
quem à dæ-
mo e. l. ce-
ravit, in
suam seque-
llam admittit
recusaverit.

D. Chryl. in
Pl. 9.

Luc. 17.

Titus Inst.
in Cæsar.

D. Chryl. in
27. in Gen.

S. Th. 1. v. 8.
Nov. Conc. 3.
in Dom. 17.
post Pent.
Kub. Abb. l.
6. de glorif.
Trium. cap.

S. Aug. l. de
diligendo
Deo c. 1. T. 3.

Qualis con-
ditio requi-
ratur ad per-
fectam gra-
tiarum adho-
nem.
D. Chryl. in
Pl. 149.

D. Chryl. in
Plal. 49.

D. Chryl. in
Pl. 112.

D. Chryl. Lib.

ut inus laudetur ac celebretur Dominus, & perfectum obtulisti sacrificium. Idem quoque in Psalmum 112. ita scribit: Oportet, vitam hujus recte instituentem hymnos Deicantere, non est enim pulchra laus in ore peccatoris; secundum non verbis solum, sed etiam factis laudare oportet, & hanc laudem Deus maxime requirit. Idem quoque sanctus Doctor, Psalmistam Psalmum illum ab his verbis ordiri observat: Laudate Dominum de celis, laudate eum in excelsis, laudate eum omnes Angeli ejus, laudate eum omnes virtutes ejus; cujus hanc assignat rationem: Ideo cum praecepit laudes offerre, incipit à superioribus potestatibus, sic dicens: Laudate Dominum de celis, laudate eum in excelsis; oportet enim ita Angelum fieri, & ita laudare. Ne ergo hanc laudem rem esse levem existimemus, sed ante os nostrum vita nostra ipsum sonet, atque ante linguam conversatio clamet, ita enim vel tacenter Deum laudare possumus.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Varia variorum animalium erga communem Creatorem, aliosque benefactores, consideratur gratitudo, quae nos ad eandem virtutem impellere debet.

THEMA.

Profectus est autem Tobias, & canis secutus est eum. Tob. 6. v. 1.

A cane Tobias, & aliorum animalium docemus grati esse benefactoribus.

S. Ambrosius. l. 6. Hexam. c. 4.

Tob. 6.

Lud. Gran. symb. p. 1. c. 14. Fidelitas est proprietatis causa.

Gran. ib.

S. Basil. ho 4. in Hex.

Quando Tobias junior in Rages profecturus erat, unus ex septem Angelis supremæ Majestatis, quam adorant Dominationes, tremunt Potestates, assistentibus, à throno Dei in terram se recepit, ut ducis loco huic viatori servire posset, nimirum Raphael Archangelus; at verò, quod valde mirandum est, Spiritus sanctus qui sacram hanc historiam tamquam primus illius Author conscripsit, canem quoque ambos hosce viatores comitatum fuisse refert: Profectus est autem Tobias, & canis secutus est eum. Quam, obsecro, Spiritus sanctus necessitatem habebat, ut sublimem sacrae Scripturae calamum ad recensendam hanc adeò vilem, & exigui momenti circumstantiam dimitteret? Respondet sanctus Ambrosius: Talis canis viator, & comes Angelus est, quem Raphael in libro Prophetico non otiose sibi, & Tobia adjuvandum putavit, quando perexit ut Asmodæum fugaret. Memoria enim affectus gratia pellitur demonium. Mutae itaque specie bestiae sanctus Raphael Angelus, Tobia juvenis, quem tuendum receperat, ad relationem gratia erudiebatur affectum. Quis enim non erubescat, gratiam bene de se merentibus non referre, cum videat, etiam bestias refugere crimen ingrati? illa impertita alimonia servant memoriam, tu non servas salutis acceptam? Deus igitur in hac gratitudinis virtute multorum animalium exemplo docere nos voluit, ut erga Creatorem, & Benefactorem nostrum grati sumus; sic enim junior Tobias ex eo, quod à cane suo didicit, multum profecit, adeò nimirum, ut quemadmodum videri potest in libro Tobiae cap. 12. erga Deum, & Archangelum comitem se in fine itineris gratissimum, & benevolentissimum exhibuerit.

2. P. Granatenensis in introductione ad symbolum, de canis proprietatibus prolixè discurret, quibus hoc inter alia propriissimum est, ut per fidelitatem, suam erga Dominum gratitudinem animosè demonstret, in cujus beneficium vitam suam saepe mortis periculo generosè exponit, ut modicum panis frustulum, vel os sibi à Domino porrectum retribuatur. Idem quoque de quadam nobilissima, & virtuosissima Domina, illam saepe fassam fuisse refert, catellum sibi blandientem, magnam saepe sibi peperisse confusionem, dum recogitabat, quod Deo placere cum tanta sollicitudine minime quæreret, quemadmodum bestiola illa suam sibi gratiam per quotidiana blandimenta conciliare ambiebat. Sanctus Basilus quoque in suo Hexameron laudabilem facit canis commemorationem, inquit: Memoria verò beneficiorum animantis hujusce, gratiaeque reddende, quem ingratus beneficiorumque immemorem, non pudore ac dedecore asperferit? jam quidem, & interfectis à latrone in solitudine Dominis complures à cadaveribus canes non recessisse, sed ibidem expirasse, memoria traditur. Nonnullos etiam cado adhuc recente, duces illis Mansi Bibl. Prad. Tom. II.

fuisse, qui latrones inquisierunt, & ad penam maleficos rapi fecerunt.

3. Verum quidem est, quod asinus communiter pro stoliditatis symbolo accipitur soleat, verumtamen stolidi haec bestia erga eum, cui se debitorem recognoscit, semper se gratam exhibet, idemque eum in Isaia Spiritus sanctus laudavit, inquit: Cognovit asinus praesepe Domini sui: quia nimirum cuicumque Domini sui verbo auditum praebet, ejusque nutibus obtemperat: Si curatorem inspexeris, inquit Gallenus, hominem agnoscis, micat auribus, & caudam quatit, & lascivum cum aspexeris, utique indicans, se familiarem agnoscere. Unde & in hyemis rigore maximo, quando inclementes aquilones Filium Dei in Bethlehchem nudum emacerabant, hoc jumentum cum suo statu, quantum potuit, calefacere studuit. Unde nec defuerunt aliqui sentientes, Redemptorem nostrum hanc ob causam dictum animal in solemni palmarum triumpho, inque pompa illa regia adhibere voluisse; quia nimirum, ut Textus sacer inquit: Ecce Rex tuus venit, sedens super asinam, & pullum. Iterum juxta praesepe bovem Dei Filius adhibere voluit, inter omnia animalia cetera, utique non absque mysterio, siquidem incarnata illa Sapientia omnia ordinatè, & nihil casualiter ordinat; ecce igitur vobis rationem: Bos, dum juvenis est, quantumvis taurus ferox sit, & indomitus, sub jugo nihilominus mansuescit, suumque agnoscit bubulcum, Domino suo se alenti, atque defatiganti obedit, laborat, se subjuganti accommodat, vadit, redit, onus portat, indefessè defudat, idque totum in pasculi sibi subministrati retributionem, ita ut merito Isaia exclamaverit: Cognovit bos Possessorem suum, & asinus praesepe Domini sui. Mira res (vociferatur Th. de Villanova, quando de his animalibus in praesepio Bethlehchemico repertis tractat) & cui similis à seculo non est audita! Agnoscunt supernaturali instinctu Creatorem suum irracionales bestiae, genna stellant bruta, & insuetis naturae motibus reverentiam exhibent Conditori; rudia alioquin asina, coram illo trepidat reverenter, & quia eloquio nescit, mugitu bos divinam personat laudem. Prostermitur brutum factori suo, quia facturus est rationalis homo? Deus pro homine homo factus est; brutum prostermitur, jumentum adorat, & non sua beneficia recognoscens stabit homo? Quam bestiarum ingenuitatem ipse quoque Seneca his delineat verbis, inquit: Officia etiam fera sentiunt, nec ullum tam immanis animum est, quod non cura mitiget, & in amorem sui vertat. Leonum ora à magistris impune tractantur, elephantes ferisatem usque in servile obsequium demeretur cibis.

4. Pater Caesar Franciotti in lib. de corporibus Sanctis, quae Luca civitas veneratur, in vita sancti Pellegrini tradit, quod cum multo tempore Sanctus hic in Alpibus Garfaniensibus in poenitentia demoratus fuisset, ubi & postmodum in ejus honorem Ecclesia, & hospitale exstructum fuit, sequens etiam temporibus nostris continuè miraculum experiantur incolae; scilicet, quod greges, & armenta ad dictam domum spectantia, numquam à lupis aliisque feris offendantur; ita ut si quatuor aut decem v. g. dicti hospitalis oves cum aliis decem commixtae pascerentur, haec ultimae decem devorentur à lupis, reliquis illæis permanentibus: quod miraculum Sanctus hic constanter operari existimatur, ut erecto in honorem suum templo, & hospitali, per gratitudinem continuam corresponderet. Aliud quoque factum memorabile eidem huic subserviens proposito in hunc sensum narrat Aulus Gellius. Androdus à Domino suo profugus, inque spelunca latitans, è leonis cuiusdam pede spinam eruit, qui suo gratificaturus medico, eum per tres solidos annos aluit quotidianis suis prædis; sed miser profugus tandem in manus Domini iterum incidens, Romæ in Amphitheatro Circi Maximi ad feras condemnatus fuit. Igitur Leo ille, qui ipsum tot paverat annis, & ipse captus, ut eum devoraret è caverna emissus fuit, qui cum benefactorem suum agnosceret, illi obviis, sua ei cauda ad blandiri cepit quasi exultans, quod hac in occasione debitam posset retribuere charitatem: bestiam igitur ut agnovit Androdus, & hic eam amplexari non destitit: quæ cum omnia magis attribuerentur, alia subito fera in medium excurrere permissa fuit: cui Leo ille constaret se opposuit, impetumque repressit, in defensionem

Bos, & asinus grati sunt animalibus illis.

In Bethleemico agnovit, & invenit halitus suo frigidum Dominum suum.

Ila. 2.

S. Th. de Vill. Nov. in dñm Nativ. Gb. 1.

Senec. l. 1. de Beneficiis c. 1.

P. Caesar. Franciotti l. 1. de corp. Luca. Lupi non dilacerant oves illius loci, ubi S. Pellegrinus sepultus est.

Aulus Gellius l. 5. c. 14. stupenda gratitudo Leonis, conservantis vitam benefactoris sui.

nem Androdi eam lacerans, & dicerpens. Quod cum obtupecerent omnes, servusque Cæsari historiam narraret, ab eodem liberatus, cunctisque petentibus dimissus, & poena solutus fuit. Leoque ei suffragis populi donatus; quem per varia loca circumducens, sese ditavit omnesque in admirationem rapuit, tantam hujus bestiae obtupescences gratitudinem. Quæ similiaque considerans Nazianzenus, ita in nos ingratos invehitur: *An vero nos non pudebit, cum tot tantaque ab eo partim acceperimus, partim speremus, ne hoc quidem unum ipsi conferre, nimirum benignitatem, & humanitatem? an cum ille nos à feris disjunxerit, solosque ex omnibus istis, quæ in terra sunt, ratione ornaverit, ipsi contra nosmetipsos efferebimus?*

5 De sancto Macario pariter tradit Rufinus, cum quandam cellæ suæ vicinam habuisse Leznam, quæ partus suos cæcos ad Sanctum detulit, qui ejus postmodum orationibus luce oculorum donati sunt; quæ benefactori gratiam retributura: Paulo post cum vasculis suis regrediens, pelles ovium lanatas plurimas, velut munus pro suscepta gratia ad eum deferret, morsu oris enectas, & ante fores ejus depositis abscedit.

6 De Delphino hominis amantissimo Leonides refert, se unum ex illis vidisse, qui dum parvulus esset, cum à duobus conjugibus unâ cum filio suo, cui idem Delphini nomen imposuerunt, enutritus esset, aded arctam animal illud cum hoc puero familiaritatem inierit, ut dum ab illo vocaretur, licet in medio mari cum aliis luderet piscibus, subito ad ripam accurrere assueverit; suisque benefactoribus aded gratum se exhibuit, ut factus paulatim major, ex præda, quam in mari nactus fuerat, sumpto sibi inde necessario nutrimento, reliquam illius partem illis attulerit.

7 Sed quid dicemus, si etiam illa animalia quæ nunquam cicurari potuerunt, qualia serpentes sunt, gratos suis benefactoribus fuisse audierimus? Plinius inquit: *De aspidem miraculum Philarcho reddatur; Is enim auctor est, Cum ad mensam cujusdam veniens in Aegypto alere se assidue, enixam catulos, quorum ab uno filium hospitii interemptum, illam reversam ad consuetudinem cibi intellexisse culpam, & necem intulisse catulo, nec posse à in telum id reversam.*

8 De Locustis Sapiens inquit: *Regem locusta non habet, & egreditur universa per turmas suas.* Per quotidianam experientiam videmus, locustas integros agrorum campos devastare, segetes abinde devorando, non tamen indifferenter, tametsi non ut apes Regem habeant, cui obedientiam præstent. Dixi, non indifferenter, quia sanctus Ambrosius locustam hunc instinctum naturalem habere testatur, quod videlicet segetes illorum locorum, in quibus nata est, perdere non soleat, nisi divina Justitia aliter ordinaverit: *Uque ad locustam quoque gratia divina penetravit, quæ cum agmine conferto regionis cujusque occupaverit latitudinem, innoxio primum fertur habitaculo, nec fructus in hospitali occurrione depascitur, nisi divina signum præceptionis acceperit.* Estque hæc gratitudo vel ex eo admirabilior, quia S. Ambrosius hæc animalia insatiabilia esse dicit: *Cui Creator inexplebilem dedit devarandi naturam.*

9 Quod si oculos, magis autem mentem nostram ad aves dirigamus, hæc omnes certatim ei à quo beneficium acceperunt, gratas se exhibere comperimus: *Iam avis nidum construit,* inquit Nazianzenus, *atque alia quidem reimpleret, hominemque garritu demulcet. Omnia Deum laudant, & vocibus multis celebrant.* Propter omnia enim gratia Deo pro se habentur, atque ista illarum laudatio mea efficitur, nimirum à quibus ego laudis argumentum capio. Sic quoque in vita magni illius servi Dei Joannis Baptistæ de Fulgino refertur, quod cum aviculam, quam ex nido educaverat, cantantem audisset, Deum benedicens, & laudans, alta voce exclamarit: *O ingratitude, & confusionem nostram!* hæc animalia Deum laudare etque gratias agere didicerunt, & homines illum blasphemant, cum tamen pro nobis, non verò pro ejusmodi animalibus mortuus sit. Multi contemplativi observarunt, aviculas haud secus, ac si ratione prædita essent, ut se creatori gratas exhibeant, temporadici, & noctis inter se dividere, ut Deo laudes

referant, ne vel minimum momentum abeat, in quo gratiarum, & obsequii tributum non rependant. Hirundines à summo diluculo usque in meridiem cantant, circa meridiem cicadæ, alia verò animalia nocturna in mediastenebris: *Veni in mentem avium memoria,* inquit Sanctus Ambrosius, *quæcum eum cubitum, æthera cantu mulcere consueverunt, ut, decursi, vel adorandi nocturni juxta ac divini temporis laudes suo referant auctori: Magnam igitur incentivum excitanda in nobis devotionis amiseram; Quis enim sensum hominis gerens non erubescat sine Psalmorum celebritate diem claudere, cum etiam minutissima aves solemni devotione, & dulci carmine, ortus dicunt, & nocturnum prosequantur? Idem in cap. 24. ejusdem libri hunc eundem avium replicat instinctum, quo certatim circa vesperam, priusquam cubitum concedant, harmoniacis cantillationibus suis aera replent, ut pro alimentis ipsis per diem à Deo subministratis eidem gratias agant: *Canoro occasum diei carmine prosequentes, ne immunes abeat gratiarum, quibus creatorem suum omnis creatura collaudat.* In alio quoque loco idem sanctus Doctor usum Deo per psalterium quotidie laudes persolvendi commendans, continuumque nostrum commemorans debitum, quo Deo pro beneficiis gratias esse tenemur, earundem avium adducit exemplum, inquit: *Nonne videmus minutissimas aves, cum elucescentem diem aurora producit, in quibusdam nidorum cubiculis varia dulcedine personare, & id studiosè agere, priusquam procedant, ut creatorem suum, quia loquela non possunt, suavitatem demulceant? Et quemadmodum unaquæque earum quoniam confessione nequit, modulis probat obsequium, ita ut videatur sibi devotius gratias agere, quæ dulcius personavit; hoc etiam peracto diei cursu simuliter facere? Quid ergo sibi vult ista diversis temporibus disposita cantilena, & juris intentio, nisi gratiarum quedam sit immoderata confessio? Pastorem enim suo avis innoxia, quia sermone non potest, suavitatem blanditur.**

10 Aves diversas cum magno comparatas dispendio, cum quotidiano sumptu molestiaque alere solemus: quæ quavis incarcerentur, suis nihilominus se alentibus Dominis per melodiam, & cantum quotidianum gratæ correspondent: *Habent & aves pastorem suum* (idem prosequitur sanctus Ambrosius) *sicut ait Dominus: Respiciite volatilia cali, quoniam non nent, neque metunt, & Pater vester qui est in cali, pascit illa.* At quibus tamen cibis pascuntur aves? vilissimis scilicet, & terrenis. Aves ergo propter viles escas, gratias agunt, in pretiosissimis epulis pascuntur, & ingrasces? Quis igitur non erubescat sensum hominis habens, sine psalmorum celebritate diem claudere, cum ipsa aves ad gratificandum psalterii suavitatem persultent, & ejus gloriam non versum dulcedine personare, cujus laudem volucres modulata cantilena pronunciant?

11 Verum enim verò, quid tandem, si ipsis etiam vilioribus rapacibusque avibus gratitudinem erga benefactorem disceritis innatam esse, concludendum censereis? De Accipitre Granata scribit, quod in noctibus hyemalibus solito longioribus, & congelatis, dum avem aliquam capit, hanc, ut se calefaciat, suis nitatur firmiter constringere unguibus; postmodum verò quantumvis propter præcedentis diei concoctum cibum famelicus, dictam nihilominus avem, à qua caloris beneficium accepit, in signum gratitudinis liberam dimittit, ipseque alteri exinde ut famem sedet, insidietur prædæ. Verumtamen ne in priorem reincidat volucrem, quam semel gratus ob beneficium dimisit, in oppositam partem ubi avem dimiserat, suum instituat volatum.

12 Quam fortè ob causam Salvator noster ad pethibendum divinæ Providentiæ testimonium, ad corvos nos ablegat; siquidem & ab his, qualiter benefacientibus nobis gratos nos exhibere debeamus, discere poterimus. Per corvum itaque diu in antiquo testamento & novo, duos fidelissimos sibi servos, Eliam scilicet, & Paulum primum Eremitam, pavit Dominus: sed quare non potius columbam, cyenum, aquilam, aut aliam è nobilioribus avibus ad ministerium hoc adhibitam fuisse putatis? S. Augustinus respondet: *Corvis ministerium Prophetæ præcipitur, ut culpam, quam in diluvio commiserat, purgare illa avis videretur, dum fidelis minister efficitur Elia, qui negligens, ac fallax fuerat Noe.*

Non

Aves cum
reddunt gra-
tias Deo pro
pastore.
S. Ambrosius, l. 1.
Hirundines.

S. Ambrosius, ibid.
c. 24.

S. Ambrosius, l. 1.
serm. in cap. 1.
Malachi.

Eriam incul-
cantur.

Gratitudo
Accipitris.

Lud. Grm. ad
symb. p. 1. ca.
17.

Eriam à Cor-
vo discenda
Gratitudo.

Luc. 12. 14.

S. Augustinus, de
mirabil. S.
Script. l. 1. ca.
25.

Nazianz.
Orat. 16.

Rufinus, l. 1.
Hist. Eccl.
cap. 4.
Gratitudo
Lezæ.

Elia, l. 1. c.
6.
Delphini.

Aspidis.
Min. l. 10. c.
74.

Prov. 30. v.
17.
Locustarum.

S. Ambrosius, l. 1.
Hirundines, cap.
21.

Avium.

Lib. 1. c. 16.
vi. 2. Inna.
Rup. de Ful-
gino.

Non defuere, qui propter rapacem voracemque carnium corvinam naturam, illustre hoc miraculum, dum corvus etiam famelicus illas integralque carnes Prophetæ detulit, exuisse, observarunt. Ad nostrum nihilominus intentum asserere possumus, id à Deo ministerium corvis impositum, ut se in gratitudine exercerent. Procius notitia sciendum, quod pulli corvorum in nido exsistentes, dum propter ætatem teneram plumis destituti adhuc albi existunt, à genitoribus suis, qui eos adulteros existimant, deferantur: Ne igitur fame enecentur, crocitando communi se recommendant Creatori: Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis corvorum invocantibus eum, illos itaque rore Cœlesti divina alit providentia; aut animalculis, ut alii volunt, in nido enatis, aut vermibus. Jure itaque meritiſſimo debitam ab eis suo tempore exigit gratitudinem, jubetque, ut servis suis necessariam annonam fideliter subministrarent.

13 Et canis secutus est eum. S. Bonaventura hoc efficax statuit argumentum, dicens: Si sic canis Dominum suum amat pro pane modico, si sic equus pro modico hordeo; si sic asinus pro pabulo, & feno; quantum ille à nobis amandus existit, qui carnem suam dedit nobis in cibum, sanguinem in potum, vitam in meritum, & se totum in premium? Nam Leo dum a serpente cinctus, & ab eo fortiter affricus esset, dum fuisset à quodam milite liberatus, sic illi toto corde adhaesit, ut ab eo nisi morte separari nequirit. Cur ergo non facit homo rationalis, quod animal brutum facit? Et Deo suo negabit, quod homini mortali leo impendit? Quo equidem fine nos per rationis utrum à brutis differre putatis? Audite Chrysostomum dicentem: Propter hoc rationales facti sumus & à brutis differimus, ut glorificemus iugiter Dominum. Quod rationis beneficium, quo super reliqua animalia eminemus homines, Beatus Laurentius Justinianus considerans, ita concludit: Non rationalis, sed potius animalis nuncupandus est, dum precipuum sui conditoris conculcat beneficium, & naturæ donum dissipat; Homo namque dictum dissipat dilapidatque donum, dum per debitas gratias illud se à Deo recepisse non agnoscit; neque ipsum in Dei gloriam impendit.

DISCURSUS XI. ARGUMENTUM.

De bonorum, quibus homo in creaturarum, ad beneficium ejus destinatarum, productione accumulatus fuit, multiplicitate, & varietate.

THEMA.

Constituisti eum super opera manuum tuarum, omnia subjecisti sub pedibus ejus, Psal. 8. v. 7.

1 Efficacius equidem motivum, ut homo etiam summum benefactorem gratus existat, dari posse non credo, quam si omni ex parte se innumerebilibus immensisque Dei beneficiis circumdatum esse consideret, prout de homine Deum alloquens Regius attestatur Psalmista, dum inquit: Constituisti eum super opera manuum tuarum, omnia subjecisti sub pedibus ejus. Divus Chrysostomus gratitudinem ad maiorem beneficientis amorem nos extunulare existimat, dicens: Quoniam nihil apud nos homines aequè solet accendere amicitiam, ut assidue meminisse beneficiorum que accepimus: hoc etiam in Deo faciamus, apud nos consideremus, quaecumque fecis propter nos. Si autem ad universum à Deo creatum oculos reflectere voluerimus, urique in tota hac mundi machina nihil esse reperiemus, quod suum esse non possideat in utilitatem nostram.

2 Omnia subjecisti sub pedibus ejus. Verba hæc Divus Chrysologus examinans, Prophetam meritò ita locutum fuisse concludit, siquidem: Quidquid Cœli micat, radiat, & splendet ornatus, quidquid terra fragrat in floribus, sapit in fructibus, in animantibus gaudet, nostro amore factum, nostra addictum est servituti. Quæ beneficia fusiùs prosequens, subnectit: Ipsum Cœlum, Terram, Mare, Aerem; que in terra sunt, arbores, varios flores, jumenta reptilia; ea que sunt in mari; que in aëre medio, astra que sunt in Cœlo, Solem, Lunam; & ut semel dicam, omnia que videntur. Nihilominus S. hic Doctor parum mihi dixisse Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

videtur, dum creaturam pulcherrimam, qualis Cœlum est Empyreum, ad nostram creavit habitationem: Paratum vobis Regnum à constitutione mundi. Sed & hoc ipsum à nostris abscondit oculis, siquidem Cœlum accedendo dicitur.

3 Non defecere homines, qui creaturas, ne in Creatoris notitiam se insinuarent, adorant; quos similisque Seneca moralis solo lumine naturali dotatus, meritò reprehendit, dum naturæ, & non naturæ authori, tot tantaque ascribunt, quibus in dies accumulatur beneficia; idèdque in unum eorum ita invehitur: Non intelligis te, cum hoc dicis, mutare nomen Deo? quid enim aliud est natura, quam Deus? & divina ratio toti mundo, & partibus ejus incerta? Quæ priusquam eloqueretur, jam antea talem præmiserat doctrinam, dicens: Unde hæc innumerabilia, oculos, aures, animum, mulcentia? Unde illa luxuria quoque instruit copia? neque enim necessitatibus tantummodo nostris provisum est, usque in delicias amamus. Tot arbuta non uno modo frugifera, tot herba salubres, tot varietates ciborum, per totum annum digesta, ut inertis quoque fortuita terra alimenta præberent. Animalia omnis generis, alia in succo, solidaque, alia in humido innascentia, alia per sublime dimissa, ut omnis terræ natura pars aliquod tributum nobis conferret.

4 S. Bernardus in sermone quodam de quadruplici debito, nos, ut divinam beneficentiam omni ex parte cognoscamus, ad elevandos primum quidem in Cœlum oculos, postmodumque in terram reclinandos invitatur, dicens: Tibi ministras siderum cursus, aeris temperiem, fecunditatem terræ, fructuum ubertatem. Id quod & Nyllenus insinuare voluisse videtur, dum ingratum nimiam beneficiorum communium in hæc verba exprobrat oblivionem: Quis mihi terram substravit? quis per viam, solertia atque industria naturam humidam fecit? Quis fixit mihi Cœlum tamquam cameram? Quis præstat mihi faciem Solis? Quis emittit fontes in convallibus? Quis mihi brutorum animalium ministerium subjecit?

5 Quando Moyses mundi hujus creationem recensere instituit, de planetis Cœlestibus dissertatus, inquit: Dixit Deus, fiant luminaria in firmamento Cœli, & dividant diem ac noctem, & sint in signa, & tempora, & dies & annos, ut luceant in firmamento, & illuminent terram. Ac verò S. Bernardus, in cujus servitium Deus Solem, Lunam, & Stellas, primum mobile, firmamentum, planetas, & quidquid boni vel pulchri coram oculis nostris relucet, creaverit, his verbis interrogat: Cui putas? nulli utique nisi tibi. Cetera siquidem omnes creatura, aut in nullo egent his omnibus, aut non intelligunt ea. Nazianzenus in alia quadam oratione hunc eundem Cœlorum ornatum considerans, inquit: Unde tibi hæc omnia, & à quo? Aut parva hæc oculisque subiecta dicam, cujus munere ac beneficio Cœli pulchritudinem cernis, Solis cursum, Luna orbem, siderum multitudinem, eamque, quæ in his omnibus velut in Lyra elucet, concinnitatem atque ordinem, semper eodem modo se habentem, partium anni vicissitudines, temporum mutationes, annorum conversiones, diei noctisque aquas portiones, terra productiones, aeris fusionem, maris fluxum simul ac stabilis immensam latitudinem, fluminum profunditatem, ventorum profluvia? Agrestius Præfectus fidei nostræ crudelis persecutor, Solem veluti Deum adorandum esse sustinere volens, Tranquillinum sibi adversarium habuit, qui eum hoc sequenti argumento convicit, inquiens: Num navibus tibi alimenta ferentibus gratia agende potius, quam Regibus? Si ergo Regibus asportata ascribitur annona, quanto magis uni Deo gratia agenda, cujus nutu omnia elementa nostris usibus deserviunt? Profectò nec Cœli, nec planetæ, nec Sol, Luna, Stellas, elementa animata sunt; morus quoque quem hætenus tot sæculis regulatissimum habent, à Cœlestibus intelligentiis, spiritibusque Angelicis procedit, qui à supremo motore moventur; ac proinde Vni Deo gratia agenda, cujus nutu, &c. Optime igitur, & verissime Hugo à Sancto Victore ait: Quocumque se verteris oculus, familiarem habet admonitionem amoris, & in omne quod cernis, Dei amatoris sibi resultat memoria.

6 Seneca tamen gentilis fuerit, circa hæc creata, Ecce 3 que

Astruit hoc ipse Seneca. Seneca l. 4. de benefic. c. 7.

Senec. lib. 2. cap. 1.

S. Ber. ser. de quadrup. debito. Item oculi tunc elevandi in Cœlum, & in terram reclinandi. S. Reg. Nyll. in orat. Dominic.

Luminaria in firmamento dicto, nobis creata sunt. Gen. 1. 13.

S. Ber. ser. 14. super Psal. Qui habitat.

Nazianz. orat. 16.

Theatr. vici humane v. gratitud. Tranquill.

Hug. de S. Vict. l. 1. in Cant. de grad. charit. cap. 1.

Senec. lib. 2. cap. 1.

PL 146. 9.

Homo ingratius, non rationalis, sed animalis habendus est.

D. Chryf. ho. 26. in Gen.

Hominem ad gratitudinem movere debent innumerebilia Dei beneficia.

D. Chryf. ho. in PL 4.

D. Chrysol. ser. 69. Cœlum, & terra, & omnia in eis contenta, creata sunt ad hominis servitium.

Præclara Se-
neca monita
ad gratitudi-
nem mo-
ventia.

quæ etiam à fidelibus admirationem merentur, sequen-
tem Discursum instituit: Si pauci quibus tibi donasset ju-
gera, accepisse te diceres beneficium; immensa terra-
rum late patentium spacia negas esse beneficium? Si
pecuniam tibi aliquis donaverit, & arcem tuam im-
pleverit, beneficium vocabis; tot metalla defodit, tot
flamina emisit in æra, super quæ decurrunt sola aurum
vehementia, argenti, aris, ferri immane pondus omnibus
locis obrutum, cuius investigandi tibi facultatem dedit,
ac latentium divitiarum in summa terra signa disposuit,
& negaste accepisse beneficium? Non sufficit Deo no-
stro, se nobis prospexisse de omnibus, quibus ad ne-
cessitatem nostram indigemus, nisi etiam multa ad
solam nostram recreationem, & voluptatem creasset:

S. Ber. ser. 24.
super Plal.
Qui habitat.
Senec. 1b.
Flumina à
Seneca sec-
secutur inter
maxima Dei
beneficia.

Quantalargitus est ad sustentationem, inquit S. Ber-
nardus, quanta ad eruditionem, quanta ad consola-
tionem, quanta ex hoc jam ad correctionem, quanta
etiam ad delectationem? Idem præcitatus Seneca ad
aliud quoddam se refert beneficium, parum, & à
paucis consideratum; nimirum ad flumina aqua-
rum, quæ in varias terræ partes dispergit, ad faci-
litandum tantò magis humanum commercium,
agrosque fecundandos: Flumina, inquit, hæc am-
plissimis flexibus campos cingentia, illa præbitura com-
merciis viam, vasto, & navigabili cursu vadentia.
Adhuc tot aquas medicinales, tot balnea, tot venas
sulphureas, & salutes, quis est qui consideret?
Quid medicamentorum torrentium vena? quid in ipsis litto-
ribus, aquarum calentium exundatio? Neque solum de
aquis mineralibus, & medicinalibus nobis prosperit,
verum etiam de venis metallorum, & pretiosorum la-
pidum. Quot sunt herbe, ligna, semina, gemmæ,
quæ infirmitates curandi virtutem habent, quas sæpe
propter offensas eidem Deo, qui his omnibus instinctum
hunc salutarem indidit, irrogatas contraximus?

Sicuti, &
aquæ calidæ.

Plal. 101. 3.
Magnum be-
neficium Dei
sunt herbe
medicinales.

7 Regius Psalmista David ad gratitudinem Deo be-
nefactori nostro reddendam his verbis nos exhortatur:
Benedis anima Dominum, qui propitiatur omnibus ini-
quitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, qui
redemit de interitu vitam tuam. Enimvero quia post
lapsam primorum nostrorum parentum hæc nostra
mortalitas plurimum debilitata fuit, idèd à Dei provi-
dencia multa medicinalia creata fuerunt, quæ illam
sufficiunt, corroborant, sustentant, & à morte præ-
servant. Beatus Laurentius Justinianus de gratitudi-
ne alicujus servi Dei ita differit: Miratur utique
terram, pontum, æthera, volatilia, quadrupedia,
arbuta, & de humo germinantia, ipsos agrorum Cul-
tores, Negotiatores, Sapientes, Potentes, & Nobiles,
Peccatores, Pœnitescentes, & Iustos, Solem, Lunam, &
Stellas, Angelos, & Archangelos, Sanctos in summa præ-
ordinatos esse obsequium, pro tempore, pro dispositione,
pro qualitate, pro necessitate, pro forma, & sine actu,
habitu tamen, ministerio, & sine. Sanctus Basiliius
quoque ad creaturarum in beneficium nostrum produ-
ctarum multipliciter, & varietatem respiciens, in-
quit: Propter nos omnes fluunt, scaturiunt, ac proman-
ant fontium scatebra; ad negotiandum nobis se adape-
rit mare navigationum, & fodinis metallicis effodiuntur
opes. Unde vis affluens amplexibus exuberans deliciarum,
omni nos obvallante creatura, ac protegente, per lucu-
lentiam ac prædilectionem erga nos benefiscentissimi Dei gra-
tiam. Præterea hanc altorum, & influxuum Cœlestium
& elementarium dispositionem ad eò regulatam, ut
tempore opportuno, per pluvias, nives, ventos, &
calores ætivos in variarum anni partium circuli terra
fecundetur, quis est qui consideret? Qui facit ma-
gna, & inscrutabilia, inquit Job, & mirabilia absque
numero. Qui idem eodem loco primò considerat,
quod Deus dat pluviam super faciem terræ, & irrigat
aquis universa. Reverà si ad modum illum admirabilem
quo Deus in nubibus pluvias generat, & ad tot alias
cœlestes, & elementares influentias quis se reflectat,
influxus illos cœlestes animatos esse videri nonnemini
posset; siquidem non semper, sed convenientissimo
tempore terræ communicantur, & tamen tanta est no-
stra stoliditas, ut autorem naturæ, & eum qui in ipsis
in beneficium nostrum operatur, minimè observemus,
aut intelligamus, cum tamen ipse dixerit: Dabo vo-
bis pluvias temporibus suis, & terra gignet germen suum,

S. Laur. Just.
de Instit. &
de gemine
Psalm. 101.

S. Basil. lib. 9.
in Marc. In-
juam.

Mineralia.

Influxus
ætherum.

Job 1. 9.

& pomis arbores replebuntur, apprehendet messum tritu-
ra vindemiam, & vindemia occupabit sementem. Quis
tibi pluvias dedit, inquit Nazianzenus, agriculturam,
cibos, artes, domicilia, leges, rempublicam, vi-
ram mitem, & humanitate exultantem, amicitiam,
& familiaritatem cum eo, cum quo tibi cognatio interce-
dit? unde habes, quod animantia partim cicurata tibi
subiecta sunt, partim in cibum iradita? Quis te om-
nium rerum, quæ in terra sunt, Dominum, & Re-
gem constituit?

Levit. 25. 1.
Germina
terre.
Nazianz.
Orat. 16.

7 Magnum præterea est Dei beneficium, quod
ram excellens homini ad varias artes inveniendas in-
genium suggererit, de quo Seneca ait: Insita sunt ho-
minibus omnium ætatum, omniumque artium semina, mater-
que ex occulto Deus producit ingenia. Sanctus Basiliius
quoque hujus doni mentionem facit, inquit: Inven-
tum artium gratuito contulit, quæ adjumento fini nobis
ad tuendam vitam. Sanctus Antoninus considerat, idem
ingenium homini ad multarum miseriarum provisio-
nem aptè deservire, dum ait: Miseria famis, & sitis
providet cibariis, & potibus variis, ne fastidium genera-
tur. Miseria nuditatis, vestimentis plurimis lanis, lineis,
sericis. Homini quoque ingenium dedit ex vermium
visceribus eruendi fila serica, ex herbis telas lineas,
ab ovibus lanas, ab animalibus pelles: Miseria frigoris,
calore ignis: miseria tenebrarum, lumine Solis, & Lu-
na: miseria paupertatis, divitiis auri, & argenti, & exte-
riorum metallorum, & lapidum pretiosorum: miseria in-
firmitatum, medicinis innumeris. Idem quoque Sanctus
ulterior ostendit, Deum minimè contentum fuisse, quod
nostris prospexerit necessitatibus, verum etiam, ut pau-
lò ante diximus, nos cumulare voluit deliciis: Sensibus
quoque copiose, & suaviter providit. Visui de pulchritudi-
ne Cœlorum: auditui de suavitate sonorum, cantus, & in-
strumentorum; gustui de dulcedine ciborum; odoratus de
fragrantia odorum, florum & aliorum: tactui de lenitate
diversorum objectorum.

Inventionem
Quarumvis
artium.
Senec. l. 2. de
benef. c. 7.

S. Basil. lib.

S. Anton.
sum. Theol.
p. 1. c. 12. p. 63
b. 12.

8 Observandum quoque, Psalmistam, postquam di-
xisset: Constituisti eum super opera manuum tuarum, &
omnia subiecisti sub pedibus ejus: mox ipsam in ani-
malibus quadrupedibus, volatilibus, & aquaticis exem-
plificando, subjunxisse: Oves, & boves universas, insu-
per & pecora campi, volucres cœli, & pisces maris; aliqua
enim animalia ad excolendam terram creavit, ut sub-
levemur à laboribus; alia ut onera, & impedimenta no-
stra ferant; alia ut nuditatem nostram lanis, & pellibus
suis contegant; alia denique, ut nutrimentum nobis
exhibeant: Ille Deus est, inquit Seneca, non qui pau-
cos boves, sed qui per totum orbem armenta divisit, qui
gregibus ubique passim vagantibus pabulum præstat, qui
pascua hibernis æstiva substituit, qui non calamo tantum
cantare, & agreste atque inconditum carmen ad aliquam
tantum oblectationem modulari docuit, sed tot artes, tot
vocum varietates, tot sonos, alias spiritui nostro, alios
externo cantu eductos, commentus est. S. Basiliius in præ-
dicta homilia hanc nobis tam beneficam, & liberalem
provisionem his verbis ob oculos statuit: Et terra vi-
sceribus alimenta eduxit; nobis prærogatis in ministerium
omnigenum pecus. Propter nos imbres, Sol, montana
Regio, atque item campestris nostri causa pulchre exulta
est, & ornata.

Plal. 137.
Subjunctio
omnium
animalium.

Senec. lib. 1.
cap. 6.

S. Basil. lib.

9 Beatus Laurentius Justinianus ad illa Christi ver-
ba se reflectens: Pluit super justos, & injustos; bene-
ficos Cœlorum, & elementorum influxus, communes
esse dicit, ad eò ut etiam participantur à rebellibus, &
creatori suo contumacibus: Quamvis, inquit, delin-
quas graviter, quamquam in multis offendas frequenter,
tamen si te voluntarie ab illo avertas, numquid suarum
stultitiarum gratiarum cohibet, ne pluant super te? Num-
quid Solis, Lune, Stellarumque splendorem abscondit, ne
non super te luceant? Per totam germinat fructum suum,
arbores diversarum specierum poma producant, & (pro
dolor!) intelligere dissimulas, à quo ista percipias? Tibi
cuncta famulantur elementa, nubes de Cælo imbrem
opportunitum spargunt: Dies diei, & nox succedit nocti,
ut tibi cunctisque viventibus præstent gaudium, tribuant
alimentum, levent fastidium, & sine sensu, & absque gustu
torpescis, & jaces? Quod si forsitan à primis annis
subterraneæ culdam specui inclusus fuisses, in qua nullū
unquam vidisses lumen, ibidemque per viginti annos in

S. Laur. Just.
de Obedi-
ent. c. 1.
Marc. 3. v. 41.
Benefici. &
communes
elementorum
influxus.

Pulchrum &
mille ad hoc
faciunt.

tanta obscuritate moratus, nullo alio cibo, præterquam pane pascus, & aqua potatus fuisset: Il tandem inde ereptus, ad lucem mundi conspiciendam exponeris, in quantum raperis admirationem? quam primum in iphasas Coelestes, in firmamentum, Stellas, Lunam, & Solem, tuum defigere obtutum? Quantum obstupesceres ex pulchritudine florum, ex pratorum viriditate, ex tot herbarum germine, ex tot arborum varietate? Quantum haberes gustum, & delicias perciperes, ex fructibus, piscibus, avibus, vinorum generositate, variarumque lautissimarum epularum apparatu? Quam affectuose ei quite ex tam miserabili statu erutum inter tot statisset delicias, gratias ageres? Jam verò homo his omnibus à tot annis gavisus est, à quot hac vita mortali donatus fuit, & tamen nunquam ad hoc animum suum applicat, ut Creatori hæc omnia ipsi indulgenti gratum se exhibeat.

10 Postquam Christus in vasta solitudine panes, & pisces multiplicasset, admiratur sunt turbae; & tamen ut S. Augustinus ait: *Miracula ejus quibus totum mundum regit, universamque creaturam administras, assidue vilnerunt, ita ut penè nemo dignetur attendere opera Dei mira, & stupenda in quolibet seminis grano.* Propheta Regius Caelos Creatori suo incessanter laudes dicere affectu: *Celi enarrant gloriam Dei.* Job quoque Deum à Stellis laudari dicit: *Cum melaudarent simul astra matutina.* Solus verò homo in cuius servitium Caeli extensi, creatæ Stellæ, & tota hæc mundi machina condita fuit, linguam suam ad referendas divino benefactori suo laudes, & gratias, adhibere penitus negligit. Utique gratiores erga Deum futuri essemus, si Deus innumerabilium bonorum, quæ nobis concessit, usum nobis totaliter eriperet, quia, ut S. Gregor. ait: *Salus corporis, quasi sis, amissa sentitur.* Nunc verò quia incessanter rerum creaturarum utilitatem participamus, nec eas aliquando amittere timemus, de beneficio ne quidem cogitamus, multò minus de gratiarum actione pro eo reddenda, quia assidue vilnerunt.

11 Oleaster ad illa se Geneseos verba reflectit, quibus DEUS dicit: *Ecce dedi vobis omnem herbam asserentem semen super terram, & universa ligna, quæ habent in semetipsis sementem generis sui, ut sint vobis in escam, & cunctis animantibus terra, omnique volucris Celi, & universis quæ moventur in terra.* Ex subdit, quod quilibet homo hæc verba seriò considerans, haud immeritò dicere posset: Numquid de bobus cura est Deo? Cur enim Deus eodem tempore quo homini de cibo suo prospexit, simul etiam animalibus alimoniam suam præscribere voluit? Quid queso ministeris, bone Deus, ab his, quos tam sumptuose alis, consequeris? Quid tibi aves? quid bruta? quid homines præstant? Tantum abest, ne injurii sint. Sed quod creaveras, providere dignatus es. Discamus tam liberalem, tamque piæ in suos Dominum habere, illic totis viribus ministrare, qui etiam eos, qui propriis inserviunt utilitatibus, tam munifico, & largè alere dignatus est. Advertendum porro est, terram quidem ex semetipsa sine adhibito aratro, ligone, vel alia quavis cultura germina sua producere debuisse, quia Deus dixit: *Germinet terra herbam virentem, & lignum pomiferum faciens fructum;* at verò cur ipsemet Deus postea dixit: *Maledicta terra in opere tuo, spinas, & tribulos germinabit tibi?* Nimirum ob solam Protoparentum nostrorum ingratitudinem: Quia comedisti de ligno de quo præceperam tibi ne comederes. Imò tamen si terra sudoribus ipsorum humectata, prout Adæ promiserat, fructum suum subministratura fuisset, attamen Deus ingrato Cain filio suo protestatus est, dicens: *Maledictus eris super terram, quam cum operatus fueris, non dabis tibi fructus.* Ingratitudo enim largum divinæ beneficentiæ fontem obturat.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Continuum creaturarum conservationis beneficium perpetuum à nobis exigit gratitudinem, ad minus verbis præstandam, quamvis Deus nobis benefaciat in effectu.

THEMA.

Gratias agimus Deo sine intermissione, 1. Thessal. 2. ver. 13.

1 Hic utique verus est Deo gratias agendi modus, si scilicet sine intermissione gratias agimus: *Gratias agimus Deo sine intermissione*, quia non jam dico omni die, & omni hora, sed omni momento, incessanter, quovis instante, immensum, & infinitum recipimus conservationis creaturarum beneficium. Ponderemus velim distinctè, & sigillatim omnium rerum creatarum à principio mundi, omniumque deinceps in sex mille sexcentis, & amplius annis productarum, & multiplicatarum essentiam, & invenietis, quod præter esse suum, supremo quoque artifice suam in acceptis referre debeant subsistentiam, quia si hoc beneficium brevissimo temporis spatio deficeret, omnia in nihilum redigerentur, juxta illud Psalmi: *Auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur.* Unde quondam Poeta cecinit: *Non minor est virtus parere quam partu tueri.* Et ideo homo non tantum obligatur Deo ob universi hujus productionem, quantum ei obstrictus est ob conservationem illius. Clemens Alexandrinus super illa verba Geneseos: *Igitur perfecti sunt Celi, & terra, & omnis ornatus eorum, complevitque Deus die septimo opus suum, quod fecerat, & requievit ab omni opere, quod patrarat.* Circa hunc, inquam, textum, inquit: Nequaquam existimandum esse hanc Dei quietem ab operibus significare desinentiam influxus in creaturas, quia conservare illas continuò sine intermissione, est quædam creationis continuatio: *Non ergo, inquit, sicut existimant quidam Dei quietem, cessavit Deus facere, nam cum sit bonus, si cessaret unquam benefacere, Deus quoque esse cessaret.*

2 At verò in quonam hæc continua beneficentia consistit? Certe non in eo, quod det esse novis creaturis, sed quod jam productas conservet; sicut enim sole deficiente, lux quoque in Stellis, Planetis, acce, ab oculis nostris deficeret, ita quoque si Deus circa vastam hanc mundi machinam concursum suum suspenderet, hæc tota ad primum suum nihilum subito rediret. Deus olim à populo suo inter alia festa sibi deputari voluit quemlibet primum cujuslibet mensis diem, illumque solemniter peragi, in recognitionem continuæ providentiæ, quæ illi assistebat: Id quod Oleaster ponderans, ait: *Mensem Hebræis innovationem significare, quod eorum initis Luna innovari soleat. Grati animi est, non solum beneficia referre cum primum dantur, sed plus cum eadem reperiuntur, & multiplicantur.* Talia autem sunt illa numquam intermissa conservationis beneficia, hæc enim dici possunt infinites à tot hæctenus sæculis evolutis multiplicari, quando illa sæcula magis increverunt. At verò quemadmodum S. Augustinus de miraculis ait, quæ divina Providentia in quolibet frumenti grano quotidie operatur, *assidue vilnerunt;* ita idipsum multò magis dici potest de innumeris conservationis beneficiis, quia nemo est, qui illa consideret. S. Augustinus de hoc beneficio hisce verbis discurret: *Neque enim sicut structuram ædium cum fabricaveris quis, & abscedit, atque illo exente, & abscedente, stat opus ejus: non ita mundus vel illi oculi stare poterit, si ei Deus regimen suum subtraxerit.* Tamen enim conservare creaturas non sit idem, quod dare illis novum esse, attamen est quædam subsistentiæ illarum continuatio, à divina voluntate, & Omnipotentia dependens, quæ si per unum tantum momentum deficeret, totum universum in suum nihilum reincideret.

3 Forsitan hoc ipsum incarnata Sapiencia dicere voluit, quando de æterno Patre suo ait: *Pater meus usque modo operatur, & ego operor.* S. Antoninus in Summa sua ait: *Attendendum est ad opera singula naturalia, interiora, & exteriora, ut intelligere, velle, memorare, videre, ambulare, & hujusmodi, quæ omnia à Deo habemus.* Unde Plato ait: *Deum dico An-*

Beneficium
conservationis
exigit à
nobis con-
tinuam grati-
tudinem.

Clem. Alex.
1. 6. Strom.
Gen. 2. v. 1.

Conservatio
hæc in eo
consistit, quod
Deus creaturas
jam produ-
ctas con-
servet.

Num. 28.
Oleast. ibid.

S. Aug. 17. 24.
in Ioan.

S. Aug. lib. 4.
de Gen. ad
lucem ca. 22.

Ioan. 4. 17.
S. Antonin.
sum. Theol.
p. 4. tit. 5. cap.
12. §. 1.

Omnes crea-
ture in
nihilum de-
finerent sine
hoc benefi-
cio continuo
conservatio-
nis.
Psalm. 17.

thorem omnium naturarum, lumen omnium rationum, fons omnium actionum. Moxque in confirmationem omnium quæ hæcenus diximus, subiungit: *Sine quo nulla natura subsistit, nulla ratio discernit, nulla actio expedit.* Quid Psalmistam intendisse arbitramini, dum diceret: *Ad nihilum devenies, tamquam aqua decurrens?* Si quis vestrum Principis cuiusdam hortum aliquando perlustravit, variosque aquarum observaverit ludos; aliis locis se sublimante in altum, in aliis gyrum conficiente, hinc organa insonante, aliaque instrumeta musicalia personante aqua: iterum alta profunda implebit vivaria, omnis generis piscibus plena; aquarum alia herbas vivificant, sepes alia inter calidissimos æstatis calores florescere faciunt, & ut verbo dicam, Paradisum terrestrem spectacula huiusmodi exprimere videntur. At si aquam hanc dispergi, inque alias partes dividi contigerit, aut fontem huiusmodi exsiccari, omnia languescunt; atque hoc est, quod Psalmista insinuare gessit, dum ait: *Ad nihilum devenies.* Eundem omnino effectum in creaturis even-
tuum esse vobis imaginemini, quæ ad nostram deser-
viunt utilitatem, aut oblectamentum, nisi Deus per con-
tinuam activitatem, & concursum suum iis assisteret: *Auferes spiritum eorum, & deficient.*

Gen. 1. 17.

Anima au-
stra ad ima-
ginem Dei
efformata, &
depieta, pri-
us omnino
sine cuius co-
servatione.

4. Supremus artifex hanc animam nostram ad suam fabricavit imaginem, siquidem *Creavit Deus hominem ad imaginem suam*: si autem tela, supra quam depicta est imago, deficeret; aut murus, aut tabula in quam delingata est, vivisque coloribus expressa, corrueret, utique deficeret pariter imago. Ecce vobis moralem resolutionem: tela, siue tabula dictam sustinens figu-
ram, assilientia, & conservatio est Dei, quam hic con-
tinuò, & absque intermissione nobis subministrat; ut
proinde sanctus Bernardus asserere non dubitavit: *Ne hoc quidem licet maximo, contentus munere* (scilicet creationis ad imaginem suam) *qui dedit, ut esses qui an-
te non fueras, adiecit etiam, unde subsisteres, qui jam eras.*
*Nec minus liberaliter hoc, quam illud mirabiliter est
operatus.* Quod ingens beneficium in soliloquiis suis
cum affectuosis verbis prosequens sanctus Augustinus,
cum hac gratiarum actione ad Cœlestem suum se se
convertit Benefactorem: *Omnibus horis, & momentis,
fructus bonis misericordie tue; quoniam semper perirem,
nisi quia semper regis me; semper morerer, nisi quia
semper me vivificas, & omni momento me tibi obligas,
dum omni momento mihi tua beneficia prestat; quod ut
verum esse agnoscat, si 30. si 50. si 70. annos vos vi-
xisse contingerit, totum illud vitæ vestræ spatium minutis-
sime dividite, non modò in horas, sed in momenta sin-
gula, hocque computu absoluto, vos totidem à Deo be-
neficiis in vestri per singula momenta à Deo facta con-
servatione, affectos fuisse deprehenditis. Audite hac de
re sanctum Antoninum: *Considera, inquit, quod tot
sunt Dei beneficia erga te, quot vitæ momenta, per conti-
nuum enim Dei influxum homo consistis, & vivis.**

S. Ber. ser. 14.
super Ps. Qui
habitat.

S. Aug. foli-
109. c. 18.

S. Anton. lib.

Hic Deo
incessanter
agens gra-
tias.

S. Aug. lib.

S. Amb. l. de
Obitu
Savini. c. 4.
Ad exemplum
expi. maris.
& latus.

5. Verum enim verò, qualemnam ex hæcenus addu-
ctis præmissis deducemus consequentiam? hanc vide-
licet: *Gratias agamus Deo sine intermissione.* Sanctus
Augustinus, postquam beneficium istud æqua lance
ponderasset, tandem ita concludit: *Sicut ergo nulla
est hora vel punctum in omni vita mea, quo tuo benefi-
cio non utar, sic nullum debet esse momentum, quo te non
habeam ante oculos.* Sicut enim naturæ bonis quotidie
fruiamur, ita quoque iustum est, ut auctori naturæ in-
cessanter agamus gratias: *Quid est tam secundum natu-
ram, inquit sanctus Ambrosius, quam referre auctori
gratiam? Aspice Cælum hoc, nonne auctori refert gra-
tiam? Cæli enarrant gloriam Dei. Mare ipsum dum so-
datum atque tranquillum est, divina serenitatis testatur
iudicium? Nonne omnes Dei gratiam iure miramur, cum
advertimus, quod insensibilis natura quadam sensibili ra-
tione suos fluctus coerceat, & fines suos unda cognoscat?
Nam de terris quid loquar, quæ divino obediens præce-
pto, omnibus sponte animantibus pabulum subministrant,
atque id, quod acceperunt, velut crescentibus usuris multi-
plicatum, cumulatimque restitunt? Quod si igitur omnes
creaturæ, etiam illæ quæ irrationales existunt, Deo
Creatori suo debitum gratitudinis, & laudistributum
certatim, licet insensibiliter, pendunt, quanto magis ho-
mo id ipsum facere debet?*

6. Sanctus Apostolus ad Corinthios scribens, de sem-
pso testatur: *Gratias, inquit, ago Deo meo semper
pro vobis.* At verò dicit fortasse aliquis, quomodo
possibile erat Apostolo id ipsum adimplere, cui necessum
erat gentium conversionem per verbi Dei doctri-
nam, per operum misericordie corporalis exerci-
tium, per peregrinationes, & laboriosa itinera pro-
movere, præterquam quidd dormire quoque, man-
ducare, & bibere pro corporis necessitate debu-
it? qua igitur ratione linguam semper ad reddendas
Deo gratias expeditam habere poterat? Audiamus Ca-
jetanum dicentem: *Agebat gratias non solum habitu
gratitudinis, sed etiam actu; ex eo namque, quod Paulus
universas suas tam actiones, quam passiones, etiam
ipsum dormire offerebat Deo pro universis beneficiis,
sibi suisque omnibus collatis (inter quos erant Corinthii)
sufficienter habetur, quod semper actu gratias agebat
Deo pro Corinthiis, non quod semper actu cogitaret
de Corinthiis, sed virtualiter, virtute scilicet primæ
intentionis universa ejus opera erant gratiarum actio-
nes.* Eundem quoque continuam gratiarum actionem
Deo persolvendi modum, & nos ab eo discere possu-
mus. Sanctus Basiliius dictamini ejusdem Apostoli
insistit, alibi ita suadentis: *Sive comeditis, sive bi-
bitis, sive quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.
Accumbens mensæ, ora; excitans panem, largitori gra-
tiam rependito; sufficiens, firmansque infirmas corporis
vires vino, ejus fac memineris, qui hoc te dono imperpetui
ad inferendam cordi tuo letitiam, & ad multiplicandam in-
firmis non mediocre solamen.* Et in Epistola ad The-
salonicenses inquit: *Sine intermissione orate, in omni-
bus gratias agite; quem Textum Theophylactus im-
exponit: Qui assuevit cum Deo versari, eique gratias
agere in omnibus rebus. Quomodo autem semper gra-
tias ages? si agnoveris, hanc esse voluntatem Dei, ut sis
gratus erga ipsum, ut qui semper tibi benefaciat. Sani-
ctus Ambrosius, ut nos ad hanc continuam, & nunquam
intermissam gratiarum actionem extimulet, sequenti
nos evidenti ratione convincit; neque enim nos un-
quam respirare possumus, quin ad quamlibet respi-
rationem beneficiis Dei fruamur, & ad hanc, beneficen-
tiam assiduam, & quotidianam incessanter continuat,
& conservat; unde ait: *Quando non habes, quod Deo
debeas? aut quando sine Dei munere es? quid enim habes,
aut es, quod non accepisti? ergo quia semper accipis, &
quod habes à Domino est, debitorem te semper esse co-
gnosce.* Deus per suam incomprehensibilem providen-
tiam, in commodum nostrum continuò operatur, neque
enim natura nobis benefacere potest, sine opera-
tionis divinæ influxibus: *Vide ergo, inquit Seneca;
quanta quotidie Deus moliat, quanta distribuat,
quantis terram fructibus impleat, quam opportunis, &
in omnes oras ferentibus ventis maria promoveat,
quantis imbribus solum moliat? Imperceptibilia sunt
bona, quæ homo à Deo recepit, quæ proinde non
cognoscit, multò minus autem gratias agendo recogno-
scit: Circa beneficia quæ dedit tibi, inquit sanctus Bo-
naventura, cogita quam multa, quam bona, quam nei-
lia, quam magna; quis enumeravit ea? quis intelliget?
quis loquetur? cogita, quomodo dedit tibi dona naturæ,
dona gratiæ, dona super excellentiā. Idem quoque
Seraphicus Doctor modum immensa hæc bona pon-
derandi edocet, ut nos erga divinam bonitatem
gratos exhibere valeamus: *Gratitudinis altus gradus
est, inquit, dignè ponderare naturalia dona corporis;
altior dignè ponderare naturalia dona animæ, scilicet
memoriam, intelligentiam, & voluntatem. Altissimus,
dignè ponderare gratuita dona animæ, scilicet dona Spi-
ritus sancti, & virtutes.***

L. Cor. 1. 7. 4.
Quomodo
cum S. Pauli
possumus
Deo merito
sac. agere
gratias.

Cajet.

S. Basil. ho. 1.
in Mani-
lul. 1.
1. Cor. m. v.
31.

S. Theoph. l. 1.
v. 17.
Theoph. b.

S. Amb. de
obitu Theo-
dosi.
Ad hoc ex-
emplare
nos debet
continuè Dei
beneficia.

Seneca l. 4. de
benef. c. 11.

S. Bonav. c. 4.
in Falsit. c. 4.

S. Bonav. de
grad. virt. ca.
m. 7. 7.

Quæ est præ-
terita, præ-
sens, & futu-
ra.

S. Greg. Ny-
ssen. or. 1. in
orat. Domini.

7. Hæc dona ut plurimum continua sunt, ac pro-
inde æquum est, ut assidue quoque sint nostræ gratia-
rum actiones: *Gratias agamus sine intermissione.* Enim
verò tempus dividitur in præteritum, præsens, & fu-
turum; in omnibus autem hisce temporum spatiis
in memoria nobis præsens esse debet divina benefi-
centia: *Si quod præsens est consideraveris, inquit S.
Nyssenus, per ipsum vivis; si futurum, ille tibi earum
rerum, quæ sunt in expectatione, spes est; si præteritum,
non esses, nisi prius ab illo factus esses; id ipsum quod natus
es, ab illo beneficium accepisti; ac postquam natus es, be-*

beneficio afficeris, dum per illum, & visis, & moreris, ut inquit Apostolus: futurarum spem ex eodem beneficio pendet, in vero solius presentis compos. Itaque si vel per omnia vita tempus gratias agere Deo non inter miseris, vix presentis temporis gratiam explebis, cum interim nullam rationem excogitare possis, qua futuri vel prateriti temporis debita compensentur.

8 Vita nostra ex communi omnium opinione est continuum quoddam praelium, Militia est vita hominis, inquit S. Job: Fulgida autem, & valida armatura nostra in hoc praelio est continua beneficiorum Dei commemoratio: Quamdiu hic sumus, pugnare debemus, inquit Divus Chrysost. & domi sedentes, & in forum euntes, & agroti, & sani: ut autem inimicum nostrum vincamus, nec ei subiciamur, ecce tibi arma in hunc finem valde opportuna, quæ idem Chrysostomus subministrat, dicens: *Maxime nos muniri oportet, tegi lorica, clypeo, galea, & armis cæteris*; sed quomodo hæc arma tractare debemus? Perpetuo, inquit, Deo gratias agere debemus. Hæc sunt gravissima qua in diabolum torquentur tela, hic est istus in demonem certissimus, tunc sunt corona splendidißime. In antiqua lege non cuilibet ad manum erat victima, quæ in holocaustum offerenda erat, non quilibet Jerosolymæ morabatur, non cuilibet denarii supperebant, ad comparandam hostiam, non semper promptus sacerdos aderat; nos verò semper, quavis hora, in omni loco promptum habemus sacrificium, quod Deo acceptissimum, & gratissimum est, hoc videlicet gratiarum tributum. Unde Psalmista ait: *Non in sacrificiis tuis arguam te; holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.* At verò quale est hoc sacrificium? Immola Deo sacrificium laudis: hoc est gratiarum actionis, inquit D. Chrysostomus. S. Bernardus ad quotidianam nos exhortatur hujus gratitudinis continuationem, propter quotidianas victorias, quas de inimicis nostris reportamus, qui semper lateribus nostris assistunt: *In quotidianis, inquit, exercitiis, & bellis, quæ nulla hora pie in Christo viventibus desunt, à carne, à mundo, à diabolo, sicut militiam esse vitam hominis super terram incessanter experimini in vobismetipsis, quotidiana necesse est canticapro affectu victoriis renovari.*

9 Est quoque eximia hæc gratiarum actionis excellentia, quòd hoc tributum etiam exolvere possit, qui pauper est, & mendicus; unde S. Antonin. ait: *Pauper ingratus non est, si faciat quod potest; sicut enim beneficium consistit magis in affectu, quam in effectu, ita recompensatio etiam beneficii magis in affectu consistit; unde pauper, si opere recompensare non potest benefactori, potest tamen recompensare per gratiarum actionem, & laudem.* S. Laurentius Just. se quidem ad satisfaciendum infinito debito quo Deo astringebatur, insufficientem esse dicebat, veruntamen se magna ex parte eidem satisfacere posse existimabat; sed audite, quomodo id fieri posse censuerit: *Quamvis de innumeris bonis mihi exhibitis nunquam tibi gratias debitas valeam referre, tamen illud certè non desinam confiteri, me referre non posse, hæc enim humilis confessio non parva est gratiarum satisfactio.* Ad Deum pertinet dare nobis, & benefacere, ad creaturam verò recipere, & gratias agere. S. Augustinus super illa Psalmistæ verba: *Benedictus Dominus in æternum: fiat*, ita scribit: *Gratias misericordie ipsius; quid dicam aliud, quam gratias gratie ipsius? nos enim gratias agimus; non damus sed reddimus, nec referimus nec rependimus gratiam, si tamen verbis agimus, retribuimus.* Hanc quoque inæqualitatem inter Deum, & hominem D. Chrysostom. his verbis considerat: *Ut discas, quanta sit humana tenuitas, & quanta Dei magnificentia, nos etiam si quid voluerimus offerre, quid amplius offerre possumus, quam quantum verbis gratias referimus? Ea sane quæ ipse exhibet, opere præstat; quam imparia autem sunt opera, & verba? & Dominus nullarum rerum indigus est, nullaque rerum nostrarum eget, præterquam verbis, atque hanc ipsam in sermonibus gratiarum actionem exigit, non quod ea ipse opus habeat, sed ut nos doceat gratas esse, & agnoscere tantorum bonorum suppeditatorem.*

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Maximum hominis fuit beneficium, dum à Deo esse suum, hocque nobilissimum, accepit; dum corpus ex luo compactum, statuque animatum, ad maximam utilitatem ejus illi imperiit Deus; quæ propter ad gratiarum actionem præstandam obligamur.

THEMA.

Latetur Israel in eo, qui fecit eum. Psalm. 149. vers. 2.

1 **R**egius Psalmista populum Israeliticum ad laudandum, & gratias agendas Deo in Hymnis, & Canticis his verbis invitat: *Cantate Domino canticum novum, laus eius in Ecclesia Sanctorum*; unum verò in primis insignioribusque beneficiis quæ ponderat, est, quòd esse à Deo accepit: *Latetur Israel in eo, qui fecit eum.* Ante singularia beneficia, inquit D. Chrysost. ponit generale, per ea quæ subiunxit, propemodum adhortans, & dicens: *Age Deo gratias, quod cum non esses, te produxerit, & animam inspiraverit.* Sanctus Bernardus pariter ad agendas ex eodem motivo gratias, affectuosis hisce verbis nos invitat: *Agamus gratias factori nostro, Benefactori nostro, Redemptori nostro, Remuneratori nostro, aut potius spei nostre.* Primum quod nobis præstitum, nos ipsi sumus, si quidem ipse fecit nos, & non ipsi nos. Parumne tibi videtur, quia te fecit? Ante triginta, vel quadraginta annos tu nullum esse habebas, & quis cogitare potuisset, quòd illud tibi daturus esset, sine ullo tuo merito, sine postulatione, & desiderio tuo? Sanctus Paulus de prædestinatione Jacob ad gloriam, & reprobatione Esau loquens, inquit: *Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni exissent, aut mali, non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: quia maior serviet minori.* Deus enim sine ullo præcedenti merito, ex solo bonitatis suæ motivo, nos è nihilo eduxit, quia ab æterno nos amavit: *In charitate perpetua dilexite, ideo attraxite.* Cum non esses, inquit Sanctus Laurentius Justinianus, non erat qui resisteret, obaudiret, renneret, & tamen ipse sine te dignatus est facere te sine te. Sanctus Augustinus similiter in suis meditationibus, in eodem prorumpit affectus, dicens: *Primum cogita o anima, quod aliquando non fueris, & ut esse inciperes, hoc Dei dono accepisti: donum ergo eius eras ut fieres. Sed nunquid ei aliquid dederas, priusquam fieres, quod tibi hoc redderet, ut fieres? nihil prorsus, nil tu dederas, nil tu dedisse poteras, priusquam fieres: qui utique si nil amplius dedisset, pro eo ipso tamen semper à nobis laudandus.* Ad cognoscendum immensum hoc bonum esse nostri, quod à Deo accepimus, ponderatione dignissima est illa Sancti Antonini doctrina, dicentis: *Maiores miseria esse non potest, quam non esse. Tanta est hæc, quod in appositum creatura cadere non potest absolute: ante conceptum tuum nihil eras, anima enim cuiuslibet de nihilo creatur, cum corpori infunditur: cum ergo nihil esses, tantam misericordiam fecit DEVS, ut tibi esse daret.*

2 Deum alicui dare, quòd sit in rerum natura, quocunque tandem modo beneficium magnum erat, quia illum hoc faciendo è nihilo eduxit: at verò Deum nobis dedisse esse aliquod adeo nobile, & sublime, quis id ipsum per æquivalentem gratitudinem recompensare poterit? Idem Sanctus Archipræsul in alia parte summæ suæ de hac materia disserens, hanc instituit considerationem: *Invitant creatura ad regrandum DEO, quia omnes, exceptis Angelis, sunt inferiores nobis, & cum DEVS potuerit nos facere vilissimas creaturas, nobilissimas fecit.* Narrat quoque, quòd dum SS. Patres in Eremito in conferentiis suis spiritualibus congregati essent, unus illorum dixerit: *Benedictus DEVS qui fecit tot innumeras, & mirabiles creaturas, ex quibus nulla est, quæ me non doceat DEVM laudare, & regrari.* Quod audiens quidam qui modicam habebat vitæ spiritualis experientiam, eidem opposuit, dicens: *Quomodo*

Maximum Dei beneficium est quod sine omni nostro merito esse ab illo accepimus. D. Chrysost.

S. Bern. Ser. 14. sup. Pl. Qui habemus

Rom. 9. 11.

Ierem. 31. 2. S. Laur. Just. l. de Que. c. 1. S. Aug. Modis c. 6.

S. Anton. p. 2. sum. Theol. Tit. 9. c. 11.

Quod autem accepimus esse tam nobile, recompensare non possumus. S. Anton. 4. p. sum. Theol. Tit. 9. c. 12. §. 2.

D. Chrysost. in Pl. 1. Cum vita nostra sit continua pugna, optima arma contra hostem nostrum sunt gratiarum actio. D. Chrys. ib.

Pl. 2.

D. Chrys. ib. S. Bern. ser. 1. in Cant.

Tributum gratiarum etiam exolvere possunt pauperes. S. Am. ib. §. 1.

S. Laur. Just. de lig. vi. c. 7.

Ad Deum pertinet nobis dare, ad nos recipere & gratias agere. S. Aug. in Pl. 81.

D. Chrys. ho. 24. in Gen.

te docet laudare DEVM bufo? & respondit ille: *Multum quidem, & multipliciter: nam cum inuenior illud animal ita horribile in aspectu, veneno plenum, corpore turgidum, super pectus gradens super terram, oculis transversis, considero, DEVM talem me potuisse facere, fecit autem rationabilem creaturam sui capacem.* Sanctus Augustinus pariter per similem reflexionem unicuique homini debitum, quod habet Creatori suo gratias referendi, intimans, ait: *Gratiarum actiones deberi Creatori nostro; cuius profecto largissima bonitas iustissime laudaretur, etiamsi in aliquo inferiori creatura gradu nos condidisset.* Si enim DEUS nos fecisset esse silicem, arborem, viperam, magnum utique fuisset creatoris beneficium; at verò ex quo nos creavit, essetam sublimis nobis dedit, longè majus nostram sibi astrinxit gratitudinem: *De dono naturæ est, inquit Sanctus Bonavent. quod creavit te in tempore, & quod ab æternitate disposuit creandum: non creavit te pecus, sed hominem. Dedit animam immortalem, cui dedit rationem, ingenium, industriam, qua omnia materialia potest intelligere. Dedit mentem, vel intellectum, qui immateriales Spiritus, DEVM & Angelum intelligeret. Propter te omnia in terra creavit; omnia elementa ad tuam vitam, omnia animalia ad tuum nutrimentum.*

3. Sanctus Gregorius Nyssenus, postquam oculos suos ad hanc vastam universi machinam direxisset, eandem à superno artifice fabricatam esse considerans, subiungit: *Quis mecum pulvis inanimitas essem, vix pariter, & mentis participem fecit? quis hoc lutum ad imaginem figure divine formavit?* Sanctus Bernard. in sermone quodam de quadruplici debito, inquit: *Ecce in ianua est qui fecit Cælum, & terram, & Creator tuus est, tu creatura, ille figulus, tu fragmentum. Totum ergo quod es, illi debes, à quo totum habes, illi praeipue DOMINO qui & refecit, & benefecit tibi.* Idem quoque in alio sermone, ad hoc tam sublime esse contemplandum his verbis invitatur: *Cogita qualem te fecit; nempe etiam secundum corpus egregiam creaturam, sed secundum animam magis, utpote imaginem Creatoris insignem, rationis participem, capacem beatitudinis sempiternæ.* Sanct. Antonin. hoc esse, quod à Creatore accepimus, nobilissimum esse, hoc discursu dicit: *In anima posuit imaginem Trinitatis, & distinctius, quam in Angelis. Similitudinem Deitatis, magis quam in aliis, in quantum sicut DEVS est totus in toto orbe, & totus in qualibet parte, ita in orbe suo, id est, corpore, anima tota est in toto, & tota in qualibet parte corporis. Participationem cum omnibus creatis, esse scilicet commune cum elementis, vegetare cum plantis, sentire cum brutis, intelligere cum Angelis. Representationem universitatis: Ibi enim sunt quatuor humores cum corpore, conformes quatuor elementis: quinque sensus exteriores, visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus: & quatuor interiores, scilicet sensus communis, aestimativa, phantasia & memoria: quasi novem Cæli, nam decimum empyreum in quo Deus residet per gloria manifestationem, est pars intellectiva, scilicet intellectus, & voluntas. Porro de animæ dignitate, nec non de imaginis, & similitudinis divinæ excellentia, fusius egimus in Tom. I. per Discurs. varios in Tract. de anima.*

4. Sanct. Augustinus, aut quisquis demum libri illius de contritione cordis sit Author, ita ad intentum nostrum discursit: *Non eram, & de nihilo fecit me, non arborem, non avem, nec aliquod de animalibus brutis, sed hominem me voluit esse, dedit mihi vivere, sentire & discernere.* Si namque ad corporis nostri structuram oculos nostros reflectere voluerimus, quis non admirabitur eam, ad instar parvi mundi seu Microcosmi fabricatam? *Te DEVS, inquit Sanctus Laurentius Justinianus, de humano ac vilissimo semine matris tue formavit in utero, corporis organum distinxit per partes, divisit artus, sensus disposuit, singulisque propria indixit ministeria, ut non esset schisma inter eos, sed compago indissolubilis, amoris vinculum, unitatis exemplum, dilectionis forma, detus sapientie, & corporis Ecclesia similitudo vel optima.* Si verò quicquam me interrogare voluerit, cur

supremus artifex, qui omnia in sapientia fecit, habitaculum animæ nostræ aded nobilis, corpus inquam, ex luto componere voluerit: hoc ipsum maximum atque incomparabile Dei beneficium fuisse respondeo, dicente Iſaja: *Et nunc, DOMINE, Pater noster es tu, nos verò lutum: & filior noster es tu, & opera manuum tuarum omnes nos.* Id quod Moyses, ubi de natalibus nostris tractat, clariùs expressit, dicens: *Formavit DOMINVS DEVS hominem de limo terre.* Ubi Sanctus Gregorius Nazianzenus ait: *Haud equidem scio, quo pacto simul, & imago Dei sim, & cum luto voluerit? quod namque in hoc lateat mysterium, quod homo hinc ad imaginem Dei sit creatus, illinc verò ex tantillo compaginatus luto? Latetur Iſrael in eo qui fecit eum.* Exultet homo, seque Creatori suo gratum exhibeat, quod ex materia aded abjecta ab ipso compactus fuerit; siquidem hæc fabrica ad maiorem ejusdem cedit utilitatem: Noverat namque Deus, Luciferum, cum Angelis apostatis, propter fastus sui nobilitatem, & sublimitatem superbiisse, atque in fastu suo evanuisse; ut igitur homo humilis persisteret, neque evanesceret, hoc illi addidit pondus, scilicet vilem corporis materiam, vi cuius deorsum traheretur: *Hæc nostra temperatio est, inquit Sanctus Gregorius Nazianzenus, ut cum imaginis dignitas nobis animos extulerit, pulvis eosdem deprimat, contrahatque.* Ideoque etiam dum animalia cetera inæfformaret DEUS, ut cum corporum suorum luto terram pariter intuerentur, solum hominem sursum erexit, Cælos contemplaturum, ut scilicet noverit, limum hunc quantumvis vilem, ex quo compositus est, Cælos quandoque inhabitaturum; modò animæ quæ ipsum vivificat, subjectus manserit, & obediens. Imo ut Sanct. Bernard. tradit, corpus hominis sursum elevari voluit Deus, ut nimiam animæ exprobraret deordinationem, dum hæc terrenis illis sese immergit bonis: *Vt decor limi, inquit, deformitatem argueret animi.*

5. Inspiravit in faciem eius spiraculum vite, & factus est homo in animam viventem. Dic sodes, cur anima in æternum victura, Dei imago, Sanctiss. similis Trinitati, in quam Deus Cælestes profudit thesauros, per unicam respirationem, aut flatum, suum esse consecuta est? Lux per unicum fiat formata fuit: firmamentum pariter, cæteræque creaturæ, nec non verbo DOMINI Cæli firmati sunt; at quænam inter flatum seu anhelitum, animamque nostram, est proportio? Nulla penitus, sed qui animam creavit, corpusque compegit, tanquam Pater providus, de hominis bono unice sollicitus, disposuit, ut spiritus carnisque ligamen, in quo vita consistit, fundamento à Deo labili, quale est respiratio seu flatus unicus, inniteretur, ut scilicet oculos nostros omni momento in vitam æternam conciliceremus, quocunque temporis puncto defectibilitati subjecti, atque ita corpus animæ in ordine ad salutem æternam, non gravamen, sed auxilium conferret, dicente Sancto Laurentio Justiniano: *Rationalem spiritum fragili, atque passibili copulavit naturæ, ut qui inter amictus erat indumento, atque in hoc exilio cum cæteris animalibus æquanimior esset, ac humiliter præstolaretur tempus, quo de hac traheretur peregrinatione.* Medio statu itaque, dixit DEUS, vitam impertiar homini, ut noverit, vitam mortalem in sola consistere respiratione, & flatu unico: quod considerans, totum studium, amorem, omnesque potentias suas ad beatæ, & immortalis vitæ consecutionem convertat, suo obsequiosior, obediensque Creatori. Ideoque David postquam dixisset: *Animæ meæ in manibus meis semper,* mox subiungit: *Et legem tuam non sum oblitus:* ubi Chaldeus legit: *Animæ meæ periclitatur, ac si in superficie manus meæ esset.* Idem autem Sanctus Laurentius Justinianus, cur D E U S corpus nostrum ex vili aded materia constare voluerit, rationem assignat hanc aliam, dicens: *Vt ex qualitate exterioris hominis discat, non elatè præferre se cæteris, sed ex continuis punitionibus, quas indefinenter*

6. Aug. 1. 3. de lib. arb. c. 5.

Et si fecisset nos creaturam vilissimam, adhuc teneretur ad gratiarum actionem.

6. Bon. c. 7. in Fascic. c. 6.

6. Greg. Nyss. orat. in orat. Dom. Fecit autem nos creaturam nobilissimam, & perfectissimam. S. Ber. in ser. de quadruplici debito. S. Ber. ser. 14. in Ps. Qui habet.

6. Anton. ib. 6. 11. Expenditur excellentia corporis, & animæ.

6. Aug. 1. 9. de Contr. cord. c. 1. Gratias Deo agendum quod nos talem creaverit creaturam.

6. Laur. Just. ser. de Christi corp.

Ps. 101. 24.

Ps. 144. 3.

Gen. 2. 7. Naz. or. 16. Magna gratia, & mysterium, quod Deus nobilissimæ animæ ex vili luto tam obediens sit habitaculum.

6. Ber. ser. 14. in Cant.

Ps. 136. Qualis sit proportio inter flatum & animam nostram.

6. Laur. Just. de discipl. Monast. c. 4. Cur mediante flatu Deus nobis dedit vitam.

Ps. 118. 109.

De Gratitude, & Ingratitude, Discursus XIV. 443

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

De gratiis, & auxiliis quibus Deus assistit animæ, deque beneficio vocationis ad fidem.

THEMA.

Gratias ago ei, qui me confortavit, CHRISTO IESU DOMINO nostro, qui fidelem me existimavit. 1. Tim. 1. 12.

SANCT. Paulus in hisce verbis duo præcipue beneficia agnoscit, primum videlicet beneficium gratiæ divinæ, qua se confortatum faretur: Unde alibi inquit: *Omnia possum in eo qui me confortat; non ego, sed gratia Dei mecum.* Alterum est, quod vocatus fuerit ad fidem: *Fidelem me existimavit.*

S. Paul. Deo agit gratias pro gratia c. instanti, & vocatione ad fidem. 1. Cor. 14. 10. Naz. 10. 16. Gratias Deo agendum pro omnibus donis spirituum libet.

2 Sanctus Gregorius Nazianz. discursum suum ad animam Christianam dirigens, inquit: *Agnosce unde habes quod sis, quod speres, quod ratione ac mente utaris, quodque maximum est, quod DEVM cognoscas, Cælorum regnum speres, honorem aequalitatem cum Angelis, gloria contemplatione, nunc quidem in speculis, & ænigmatibus, tunc autem pleniorum ac puriorum, quod Dei filius, Christi coheres, atque ut audacter loquar, Deus etiam factus sis; unde tibi hæc omnia? & a quo? Propheta Regius postquam Iphetas Cælestes super nos extensas, & magni illius palatii totius universi ob hominem fabricati texturæ contemplantur fuisse, dicendo: Quoniam videbo Cælum tuum, opera digitorum tuorum, Lunam & Stellam quæ in fundasti, in admirationem, & stuporem raptus, lupremum illorum factorem his verbis alloquitur: Quid est homo, quod memores eius, aut filius hominis, quoniam visitas eum? Minus tunc paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronasti eum; cum enim Angeli ad hoc à Deo destinati sint, ut orbes Cælestes in nostrum beneficium volvant, & tanquam custodes nobis inserviant, juxta illud: *Angelis suis DEVS mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis*, illos nobis inferiores esse necessario sequitur. Imo ipsemet Dei Filius naturam Angelicam non æquæ, ac humanam, sibi assumere, & cognatam facere voluit: *Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ.* Sanctus Thomas super illa verba coronasti eum, inquit: *Coronari est Regem: DEVS fecit hominem quasi Regem inferiorum, & est gloria, scilicet claritas divina imaginis, & hæc est quadam corona hominis.* 1. Cor. cap. 11. *vir imago est, & gloria DEI.* Cajetanus in Hebræo vertit: *Et defecere fecisti eum modicum à Diis; significatur per hoc tanta hominis exaltatio, quod parum deficit à DEO.* Observat autem Divus Chrysostom. Davidem primò nobiliorum meminisse creaturarum, scilicet Solis, Lunæ, Stellarum, Cælorum: posteaque subungere: *Omnia subiecisti sub pedibus eius*: quia scilicet universa creatura propter hominem est: ideoque David, ut idem subnectit Sanctus Doctor, taliter discurrebat, ut prudenter & gratè, pro toto orbe terrarum agens gratias.*

Ps. 11.

Ps. 90. 11. Et quod non quasi Reges fecerit.

Heb. 1. 16 S. Th. 2.

Cajet. 2.

D. Chrys. 2.

3 Spiritus illi beati, etiam sublimissimi divino assistentes throno, à Deo ad servitium nostrum ablegantur in terras: Ita Archangelus Raphael Dux obligit Tobie itineranti; similiter Sanctus Michael, Cælestis militiæ Princeps, in columna nobis populum Israeliticum comitabatur; Sanctus Gabriel in exile Nazaretanum tugurium descendit, ut de Incarnationis verbi mysterio tractaret: *De excelsis Cælorum habitaculo*, inquit Sanct. August. ad consulendos, visitandos, & ad adjuvandum nos attrahit supereminens charitas Angelos propter DEVM, propter nos, & propter seipsos. Propter Deum utique, quia tanta erga nos pietatis viscera ipsi quoque, ut dignum est, imitantur; propter nos, in quibus mirram propriam similitudinem admirantur; propter se ipsos, quorum ordines instaurandos ex nobis toto desiderio præstolantur.

In ministerium nostrum destinavit Angelos angelos suos.

S. Aug. 1. Med. d. c. 3.

Orig. 1. in Job. 1. 1.

4 Origenes illa Iubi (*venerunt Angeli Dei, ut starent ante Deum*) considerans, Angelos docet nobis deficientibus, continuum persolvere divinæ Majestati gratiarum laudemque tributum: *Gratias illi, verba sunt Origenis, pro*

menter propter infirmitates, & necessitates carnis patitur, spiritus materiam sumas, se in humilitate continendi.

D. Chrys. 10. 27. in Gen.

6 Divus Chrysostomus diversas divinitus homini inditas gratias favoresque considerans (liquidem ut in discursu 11. diximus, constituit eum super opera manuum suarum, omnia subiecit sub pedibus eius) sequentem enarrat beneficiorum seriem, dicens: *Quomodo quis cogitare sufficeret ea quæ in nos iam sunt collata, quæ item promissa, quæ & quotidie conferuntur? quod ex nihilo produxit, ut essemus, quod corpus, & animam dedit, quod rationales nos formavit, quod aërem respirationi concessit, quod creaturam omnem propter humanum genus produxit?*

Omnes creature service suæ nobis exigunt gratitudinem.

Seneca 1. de benef. c. 4.

7 Totum universum in continua operatione occupatur, Cælum continuò movetur, imò tota natura creata intenta est, ut homini serviat. Sed in beneficium nostrum dies distinguit, & noctes, sub signis Zodiaci; nobis perflant, & inter se luctantur venti; nobis nubes aquis implentur, aer frigidum distillat rorem, decurrunt flumina, scaturiunt ex fontibus aquæ, pisces nant, volant aves, prata florent, messes maturantes fructificant: unde Seneca quantumvis gentilis scribit: *Cum ista quæ habes, magni aestimes, quod est ingrati hominis, nulli debere te iudicare: unde tibi istum quem trahis, spiritum? Unde istam per quam altius vis a tunc disponis atque ordinas, Lucem? Unde sanguinem cuius cursu vitalis continetur calor? Unde ista palatum tuum saporibus exquisitis uberrasieta lacessentia? Unde hoc irritamentum iam lasse voluptatis?*

D. Chrys. 1. 16. in Gen. Cur rationes differamus à brutis.

S. Aug. 1. de Spiritu, & anima.

8 Divus Chrysostomus causam assignat, ob quam nos præ ceteris animalibus rationis usu donati sumus: *Propter hoc*, inquit, *rationales facti sumus, & à brutis differimus, ut laudemus, celebremus, glorificemus iugiter Dominum, & propter & animam nobis inspiravit, & linguam dedit, ut ejus in nos beneficia animis percipientes, Dominum agnoscamus, & nos gratos exhibeamus, gratias pro viribus agentes.* Si lignum illud quod igni destinatum est, postquam scalpellis in statuam factum Salvatoris, ut incensaretur, & adorationis honores acciperet, usum rationis haberet, utique continuò gratias sculptori referret, qui ei tam nobile esse dedit. S. Aug. animam humanam à supremo Datore hoc fine ad imaginem, & similitudinem suam creatam esse dicit: *Ut factorem suum pro imagine cognoscat, & pro similitudine diligat.* Unde ubi Vulgata nostra legit: *Factus est homo in animam viventem*, in Hebræo legitur: *In animam loquentem*; optaret namque Creator, ut anima subito post tam sublime esse receptum, linguam suam in gratias referendas adhiberet; at verò, quia anima hoc multistitulis debitorum tributumolvere neglexit, Deus illam in hoc miseriarum barathrum cadere permisit, in quod simul universam humanam progeniem egit præcipitem: Unde S. Antoninus ait: *Primæ parentes, quia repleti omnibus bonis naturalibus, & spiritualibus omnium virtutum, & temporalibus, ingrati fuerunt Deo, adhaerentes adversario eius, & mandatum transgredientes, omnibus virtutibus expoliati sunt.*

S. Anton. p. 1. sum. Theol. 2. 1. c. 3. 5.

Pro omnes divinis beneficiis aliud rependere non possumus, quam gratiarum actionem. S. Aug. Med. d. c. 3.

S. Bon. 1. 6. in Falck. c. 6.

9 Nobis alia moneta præsto non est, qua infinitas obligationes nostras erga Deum exolvere valeamus, præterquam humilis, & obsequiosa gratiarum actio. *Magno debito obligata est anima mea*, inquit, *in meditationibus suis S. August. multum accepisti, & nihil à te habuisti, & pro omnibus his non habes quod retribuas, nisi tantum ut diligas.* S. Bonav. modum tradit, quo bona quæ recipimus, dignè meditari, & ponderare valeamus: *Scias*, inquit, *quod triplici consideratione potes tuas meditationes variare, & dilatare, ut nunc tua quidem meditatio versetur circa ipsum benefactorem, nunc circa te ipsum, cui benefecit, nunc circa ipsa beneficia, quæ tibi multipliciter largitur.*

pro eius (scilicet hominis) beneficiis agunt, qua ille incessanter impertit filiis hominum.

5 Rupertus Abbas varia inter DEI erga homines beneficia nobis proponens, speciatim sequentia his verbis commemorat: *Ut quantum Creatori debeas, homo perpendas, & causam tuam melius ipse discernas: adde quod nusquam Angelos apprehendis, sed humanam de semine Abrahæ naturam, tali apprehensione, ut Author salutis tue dignaretur per passionem mortis consummari. Quota in hoc est portio debiti tui, debita gratiarum actionis? Angelos & creavit, & eos qui non peccarunt magnificavit, te autem & creavit, & cum simul cum universis in Adam peccavisses, iustificavit, & insuper magnificavit. Deinde humanorum supra Angelicorum, beneficiorum excessum prosequens, concludit: Cum hæc ita sint, putasne plura in altari peccatoris tui ligna, quam Angelus habet, ad nutriendum ignem divini amoris? scriptum est enim in sancta, ac mystica lege DOMINI, ignis in Altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos, subiiciens mane ligna per singulos dies. Igni ligna subicere, est commemorationem Sanctissimæ Trinitatis beneficiorum iugiter habere, & propter hæc in amorem eius, magis atque magis proficere. Quis autem nescit Protoparentum nostrorum peccatum, quod universam infecit stirpem humanam, hominem aliquammodo Angelis inferiorem constituisse? Unde S. Chrysost. ait: Ab initio voluit hominem in Paradiso vitam agere extra omnem dolorem, & laborem, & nihil minus habentem Angelis, & incorporeis illis virtutibus existentem in corpore, & corporalibus necessitatibus non obnoxium.*

6 Sanctus Antoninus nimium ab æterno Dei erga hominem amorem considerat, quando eum ad gloriam elegit, inque tempore ad finem hunc consequendum, gratiarum suarum præbet auxilia: *Prima electio est, inquit, Dei ab æterno, qua videlicet elegit ex toto humano genere beatificandos in gloria. In cuius confirmationem illum Apostolicum ad Ephesios textum adducit: Benedixit nos DEVS in benedictione spirituali, id est, plena benedictione, in Cælestibus, id est, gloria, in CHRISTO, id est, per merita CHRISTI. Disposuit namque supremum Sanctissimæ Trinitatis Consistorium, ut Verbum in terram descenderet, nostra fragili carne amicum, ut per merita sanguinis sui Cælestes homini communicaret gratias, ut tandem aliquando ad gloriam, à qua ob culpam suam proscriptus erat, pertingere posset. Neque solum per communicatum nobis esse benefacere voluit, verum, etiam ad utilitatem nostram omnes creaturas, præcipue verò nobiliores ordinavit. Unde Sanctus Laurentius Justinianus ait: Illo ordinante, iubente, atque dominante, tibi serviunt Angeli, ministrant Archangeli, universaque Cælorum obsequuntur virtutes, tuam querentes salutem, innum cupientes profectum, tuam beatitudinem ambulantes, & nequa ex his te convertis ad illum, qui sua bonitate antequam esses, se convertit ad te? Idem quoque alibi eximiam illa ponderat beneficia, per quæ animæ egregia subministrat spiritualia auxilia: Infundit Deus, inquit, filiis suis spiritum suum multipliciter; ad salutem, ad miraculum, ad auxilium, ad solatium, ad fervorem: Ad salutem, cum in toto corde revertimur ad eum; ad miraculum, cum signis, & prodigiis coruscare facit fideles; ad auxilium, cum in temptationibus, & pressuris adiuvat infirmitatem nostram; ad solatium, cum per internam suavitatem, testimonium reddit spiritui nostro, quod filii DEI simus; ad fervorem, cum in cordibus perfectorum vehementius accendit ignem charitatis, ut non solum in spe filiorum, sed etiam in tribulationibus gloriantur, consumeliam gloriam reputantes. Cum igitur natura nostra adeo sit ad lapsus periculosos, lubrica & propensa, inestimabilis est illa DEI gratia, quæ nos sustinet, & à lapsu præservat, ne præcedentia amittamus merita, ejusque amicitiam.*

7 Sanctus Augustinus in Meditationibus suis ait: *Magnum estimo, & illud fuisse beneficium, quod Angelum pacis ab ortu nativitatis meæ ad me custodiendum usque ad finem meum, mihi dedisti. Sanctus Antoninus similiter circa difficultatem quam habemus, ut nos con-*

servemus in gratia, sequentem habet discursum: *Consideranda difficultas standi, quæ apparet in tribus specialiter. In Lucifero: primoparente: & Iuda CHRISTI discipulo. Lucifer cum esset maxima arbor in Paradiso DEI, ad modicum ventum superbie in terram corruit. Adam cum esset absque corruptione naturalium, propter cohabitationem unius mulieris paradysum amisit. Atque ideo ut Sanctus Hieronymus ait: Si potuit mulier eicere eum, qui iam erat in Paradiso, non est mirum, si eos impediatur, qui nondum in Paradysum pervenerunt. Sanctus Augustinus usque ad trigessimum tertium ætatis suæ annum in carnalis vitæ sordibus immeritus fuerat, & tamen post suam conversionem ad eum constanter in gratia perseveravit, ut ad ultimum usque spiritum baptismalem innocentiam illam conservavit. Quod beneficium idem Sanctus, ut videre est, in ejus Meditationibus attentè considerans, ait: Dedit mihi DOMINUS continentiam non à luxuria sola, sed à ceteris quoque, sicut necesse est, vitiis & peccatis, & quia aliquando vix per triduum continebam, postea DEI auxiliante gratia per longum tempus potui continere. Fortè parum quid reputat aliquis continentiam, sed ego non ita, scio enim quos habeat oppugnatores.*

Neque solum continentiam inter dona Dei recensere debemus, juxta illud: *Scrivi quoniam aliter non posse esse continens, nisi DEVS det.* Verum etiam quodvis aliud bonum, quod per Dei gratiam operamur: *Inspiciendum ad opera bona, inquit Sanctus Antoninus, seu meritoria, quorum omnium principalis est ipse auctor, unde Isa. cap. 26. ad eum ait: Omnia opera nostra operatus es in nobis, & Sanct. Augustin. Cum coronat merita nostra, remunerat opera sua, quia scilicet ipse dedit virtutem hanc bene operandi. Subjungit idem Sanct. Antonin. Quia DEVS est summus benefactor noster, imo omnia bona quæ habemus, sive naturalia, sive gratuita, sive fortune, sunt eius beneficia; juxta illud Apostoli 1. Cor. 4. Quid habes quod non accepisti? Scilicet à Deo, quasi dicat, nihil. S. Laur. Just. insuper ad inspirationes, & illustrationes internas se reflectens, ait: O quam frequenter ad cordis pulsas ostium, ut ingrediatur ad te, tecum maneat, in te conquiescat suisque te participem facias esse delictis. Insequitur quippe te, quasi tuo ipse Dominus indigeat famulatu, & tanquam sine te nequeat esse beatus.*

9 *Fidelem me existimavit.* Inter alia Dei dona, vocatio ad fidem inestimabile est quoddam beneficium. S. Ansel. hunc Apostoli textum ponderans, ait: *injustum est, ut illi gratias referam, qui fidelem me existimavit.* Idem quoque S. alibi infinirum hoc bonum meditans, inquit: *Christianum me fecisti vocari de nomine tuo, per quod & ego confiteor, & tu noscis me inter redemptos tuos, & crexisti, & levasti me ad notitiam, & amorem tuum.* Volvatis velim super universæ terræ vastitate oculos vestros, & maiorem illius partem Egypti tenebris, Atheismi, Paganismi, Hebræismi, & Alcorani involutam, totque hæresum erroribus implicitam esse invenietis. Quænam igitur gratiæ prerogativa est ista, qua nos in clara Evangelii luce, & in Religione Catholica R. nasci fecit? Certè Non fecit taliter omninationi, & iudicia sua non manifestavit. In quorū cheu Provinciis, & Regnis iusto Dei iudicio fides amissa est? Quot sæcula elapsa sunt, in quibus si modicum quendam mundi angulum, Palæstinam videlicet exceperis, totum universum dæmonibus cultum, & adorationem deferens, nullam vel modicam habebat veri Dei notitiam? Quod si in hæc tempora natales tui incidissent, quidnam, obsecro, de te futurum fuisset? Quot Catholici in Germania, Belgio, Francia, Anglia & aliis mundi partibus, à diabolico Calvini, & Lutheri aliorumque Hæresiarum contagio sæculis superioribus infecti, & mortui fuerunt? Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum. In eo ipso momento in quo anima mea creata fuit, haud dubiè dena, & forsitan centena millia animarum simul creata fuerunt, ex quibus paucæ in corporibus aqua baptismali ablutæ fuerunt. Quodnam igitur anima mea apud Creatorem meritum habuit, ut illam inter innumeras alias eligeret, quam sanctæ, & orthodoxæ fidei suæ notitia illuminaret? *Magnum estimo beneficium* inquit S. Aug. quod eo tempore, & inter tales me nasci voluit Deus, per quos ad fidem suam, & sacramenta pervenirem. Video innumerabilibus hominibus hoc negatum, quod mihi

Magnum beneficium quod Christus humani, non angelicam assumptis naturam.

Rup. Abb. T. 2. l. 2. de gloria Trinitatis.

D. Chrys. l. 10. c. 17. in Gen.

S. Antonin. l. 1. p. 6. m. c. 1. c. 2. l. 1. Maxima gratia est, quod Deus nos elegerit ad beatificandos in gloria.

S. Laur. Just. lib. de obed. c. 1. Erinsundat nobis spiritum ad salutem.

S. Aug. in Med. c. 11.

S. Aug. 4. p. l. c. 12. l. 1.

Magnum debemus difficultatem standi in gratia.

S. Hieron.

S. Aug. in Med. c. 11.

Sap. 8. 21. Omnia bona quæ operamur Deo sunt auctoris.

S. Antonin. 4. p. l. c. 1. c. 12. l. 1. c. 12. l. 1.

S. Laur. Just. lib. de obed. c. 1.

Vocatio ad fidem inestimabile est Dei beneficium.

PL 147. 6.

Maxime impetretur infidelibus, & Catholicis.

Joan. 6. 44.

S. Aug. in Med. c. 11.

mibi gratulor esse concessum, cum quibus tanta nobis est una conditio. Illi derelicti sunt per justitiam, & ego vocatus sum per gratiam. Omnes ex eodem luto plasmati sumus, omnes in Adam pariter peccavimus, omnes denique ad eandem massam damnatam pertinemus. Quod verò Deus mibi hanc gratiam me prædestinandi, mihique tot auxilia spiritualia porrigendi concesserit, id ipsum ex sola ipsius infinita erga me beneficentia, in me derivatum fuit, quia

Rom. 9. 16.

S. Aug. c. 7. lib. 1.
Confirmat hoc ipsum.
S. Aug. de sermone.

Non est volentis, neque currentis, sed misereantis Dei.
10 S. Aug. utpote qui antea hæreticus fuit, præ omnibus aliis post suam conversionem majorem habuit se erga Deum gratum exhibendi occasionem. Auscultate itaque, qua ratione præstiterit: *Andisti ab initio usque ad hanc diem, quod multa generationes pertransierunt, quæ omnes sine cognitione Dei, & pretiosa Redemptionis in interitum semperiternum delapse sunt. Omnibus illis Redemptor tuus te prætulit, quando tibi hanc gratiam largitus est, quam nullus eorum percipere meruit. Sed nunquid fortior, nunquid sapientior, nunquid nobilior, nunquid omnibus illis distior fuisti, qui hanc præ omnibus illis specialem gratiam sortiri meruisti? Quot fortes, quot sapientes, quot nobiles, quot divites ibi fuerunt, & tamen universi relictæ, & abiectæ perierunt? Utique si sæcula illa, in quibus idololatria triumphabat, vixissemus, & nos torrente communem secuti fuisset; qualis itaque hæc est prærogativa, ut loco cultus demoniaci, verum genuinumque obsequium vero Deo cum animo grato, remuneratione, & præmio sempiterno exhibeamus? Demorum cultus extinctus est, inquit S. Jo. Damasc. creatura ex divino cruce sanctitatem contraxit, ara & idolorum templa deleta sunt, Dei cognitio in hominum animis consistit, virtutes studio sunt, demones, homines eos, quos olim mancipio suo constructos tenebant, perhorrescunt.*

S. Jo. Dam.
de fide orthodoxa, l. 4. c. 4.

1. Cor. 6. 10.

Con. 4. 11.
Qualitas temporis gratia invitat nos ad gratiarum actionem.
S. Aug. lib. 9. 1.

11 Solidam equidem contemplationem illa Apostoli verba (*ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*) merentur ad excitanda corda oraque nostra in gratitudinis affectus; quando namque Deus diluvio absorpsit terram, *Omnis caro corrumperat viam suam*; iterum tempore Abrahæ, quando de Ur educebatur, quis verum Deum agnoscebat? Postquam verò super duodecim Apostolorum fundamenta Ecclesia stabilita fuit, quilibet merito anima fidelis dicere poterit: *In loco pascue ibi me collocavit, super aquam refectiois educavit me, nihil mihi deerit.* Quam temporis felicissimam circumstantiam his verbis S. adumbrat Anton. inquit: *Invitat ad gratiarum actionem qualitas temporis, dicitur enim tempus novi Testamenti, tempus gratia, quia super abundavit multiplex gratia humano generi collata post Christi adventum, & ideo multiplicatis beneficiis multiplicanda sunt gratiarum actiones.* In cuius dicti confirmationem, illud S. Pauli ad Corinth. monitum (*Hortamur vos ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*) adducens subiungit: *In vacuum recipit, & frustrat gratiam, id est, sua beneficia, qui ea non recognoscit, non laudas, non ea exerceat in multiplicando, & sic non solum demeretur alia sibi dari, sed & collata sibi auferri.*

2. Cor. 6. 1.

Consideratio
miseri status
Indolentia
Idololatriarum
nos ad gratiarum
actionem
provocat.
R. h. h. h. h.
vire. l. 4. c. 8.
9. 7.

12 Si quis vestrum præsentem Indorum Idololatriarum qui ministrorum Evangelicorum penuria laborant, cecitatem considerat, qualiter non ad humillimas continuasque Deo gratias agendas extimulari poterit, dum in Christianitatis gremio a parentibus Catholicis se natum esse considerat? Historiam audite, quam de Japone quodam P. Rhotradit in hæc verba: *Temazucarecentis fidei homo, sed indolis ac generis clarus, cum a prætereuntibus salutare Iesu nomen invocari audisset, equo desiliens, Deo quam potuit enixissime gratias retulit, quod, quibus in terris paulo ante profana idolorum nomina aerem quadam infidelitatis contagione afflabant, iam nunc filii sui sanctissima florenter invocatio.* Confundatur ergo quilibet Christianus, qui tanto beneficio grata mente non correspondet, sibi; dictum esse censeat, quod Salvianus inquit: *Interrogo omnes Potentes divites mundi huius, cuius piaculi reus sis servus ille, qui probo ac bono Domino malum cogitet, qui bene merenti convivium facias, & pro bonitate quam accepit, contumeliam reddat; absque dubio maximi criminis reus creditur, qui malum pro bono reddit, cui etiam malum pro malo reddere non liceret.* Hoc ergo etiam nos, qui Christiani dicimur, facimus, irritamus in nos misericordem Deum impuriatibus nostris, sordibus ladimus, blandientem iniuriis verberamus.

Salv. l. 6. de prov. 16.

DISCURSUS XV.

A R G U M E N T U M.

Deus nobis benefacit, multa culpæ, & pœnæ mala etiam incognita removendo; quantumvis in mediis quandoque præcipitis periclitemur.

T H E M A.

Confitebor nomini tuo, quoniam adiuutor, & protector factus es mihi. Eccl. 5. 1. 2.

1 Ecclesiasticus incessanter à nobis Deo gratias referendas esse docet, quod ejus defensione, & amorosa protectione varia evaserimus imminenti infortunia, & pericula; dicit enim: *Confitebor nomini tuo, quoniam, &c.* S. Bonav. innumeris nos à divina beneficentia donis cumulatos esse considerans, inquit: *Innumerabilia tibi contulit dona; inter quæ tamen id quod excellentius est, his verbis indigitat: Dimisit tot mala quæ fecisti, imo tot quod facere potuisti, à quibus te præservavit.* S. Antonius ætem laqueis a spiritibus perditionis nobis protensis plenum esse conspexit; ut proinde S. Leo non immerito dixerit: *Quis in huius vite constitutus incerto, aut immunis à tentatione, aut liber inveniat a culpa?* Quæ cum ita sint, certum est, quod dum in his periculis constituti, aliquem nobis assistentem habemus, qui nos protegat, pro nobis prælietur, nosque ab insultibus, insidiis & fraudibus hostis tartarei defendat, & præservet, inestimabile id à nobis censendum sit beneficium. Ac proinde S. Anselm. ad nostrum propositum optime inquit: *Cōsidera quid tibi erat, & quid tibi factum sit, & pensa, qui hoc tibi fecit, quo amore dignus sit. Intuere necessitatem tuam, & benignitatem eius, & vide quas gratias reddas, & quantum debeas amoris eius.* In tenebris, in lubrico, in descensu, subter irretrievibile Chaos inferni eras immersus; postquam verò profunditatem barathri in quam velut homo lapsus fuerat, ostendisset, discursum suum his erga benefactorem supremum gratitudinis affectibus cōcludit: *O bone Iesu Christe, sic posito; nec petenti, nec opinanti, ut Sol mihi illuxisti.* Janſenius super propositi Thematibus verba ita scribit: *Adiuutor factus es ad superanda mala iam parata; protector ne obveniant nova mala.*

Magnum Dei beneficium, quod est, quod a nobis, & protegitur, & a plura, & a valentibus, & a periculis, & a. Non. T. 7. in Fascicul. 6. 6.

S. Leo ser. 12. de Quadrag.

S. Anſelm. ad. 1. c. 6. de Redempt.

Cor. 1. 2. 1.

2 Regius Psalmista idem quod per experientiam quotidie comprobamus, his verbis lamentatur: *circumdederunt inquit, nos mala, quorum non est numerus.* Quis enim inter tot prærupta, & præcipitia se asscurare poterit? Fallitur inquit S. Leo, quicumque inter tentationes huius vite ab omni se vulnere credit immunem: *plena omnia periculis, plena sunt laqueis: Incitant cupiditates, insidiantur illecebre, blandiuntur lucra, damna deterrent, amara sunt obloquentium lingua, nec semper veracia sunt ora laudantium.* Quantum igitur æstimandum est esse beneficium, si quis inter hæc omnia defensor habeat, qui fraudes detegat, insidias dissipet, violentiam inimici repellat, innocentiam conservet, & ad præliandum ac vincendum, robur ac vigorem subministret? Quod quis videre posset, quot & qualia sint beneficia occulta, & nobis ignota, quæ Deus nobis nec quicquam ea postulantes, quavis hora concedit, inveniret utique, numerum illorum longè majorē esse quam sciamus. Sicut enim nullus est homo qui non subiectus sit periculo contrahendi infirmitatem, sub qua alius homo succumbit (cum omnes pariter ex eadem corrupta, & vitata massa plasmati sumus) ita pariter nihil est eorum in quæ sceleratissimus huius mundi homo prævaricando incidit, in quæ & nos non incideremus, nisi Deus nos præservaret, & protegeret. Unde D. Chrys. modum sequentem orandi nos docet, inquit: *Orationi instate, tanquam de re laboriosa, vigilantes in via ingratiarum actione. Hoc sit vestrum munus, & officium, in precibus agere gratias, & pro manifestis, & pro non manifestis, & pro iis quæ volentibus, & pro iis quæ involuntis benefecit, & pro regno, & pro gebenna, & pro afflictione, & pro recreatione.* Idem quoque S. Doctor modum quandam refert, quo vir quidam Sanctus, sibi optimè notus, uti solebat, ut hoc gratiarum tributum Deo exolveret: *Scio ego, inquit, quandam virum sanctum sic orasse. Ante hoc verbum nihil dicebat, nempe: Gratias agimus pro omnibus beneficiis tuis, quæ a primo die usque ad præsentem diem nobis indignis sunt collata, pro iis, quæ scimus, & nescimus, pro manifestis, & pro non manifestis, quæ opere facta sunt, & quæ sermone, quæ voluntarie facta sunt, & involuntarie.* Sæpè, ut suo loco videbimus, rem aliquam nobis infaultam futuram esse censemus, à qua proinde, quantum possumus, declinamus; & tamen Deus illam

Ps. 119. 11. Omnes sumus semper in periculo labendi.
S. Leo ser. 10. de Quadrag.

Dei beneficium, quod est, quod a nobis, & protegitur, & a plura, & a valentibus, & a periculis, & a. Non. T. 7. in Fascicul. 6. 6.

illam ad nostrum ordinat beneficium, tamen si nullam ad id ex parte nostra sibi impositam obligationem habeat; imo licet de illa doleamus, nostroque maledicamus infortunio.

3 Quam gratus Deo futurus fuisset Pharisæus ille in sua Deo exhibita gratiarum actione, nisi per occultam superbiam suam se deduci permisisset ad contemnendum Publicanum, & calumniandum bona ejus operatè contra quot sunt qui ad agendas Deo gratias obligantur, magnamque causam habent dicendi: *Gratias tibi ago quia non sum sicut ceteri hominū, raptores, adulteri, &c.* Quot videmus quotidie homines in iniquitatibus obduratos, suisque dissolutioribus, & scandalis ad plenum utique stræna relaxantes; quod dum conspiciamus, tunc verè tēpus est gratias agendi Deo, quod nos à similibus peccatis, & excessibus illos conservavit: *Non ego sed gratia Dei mecum*, dicebat Apostolus, *Non quod sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Optimè immensum hoc beneficium S. Aug. his verbis declarat: *Adulter non fuisti in illa tua vita præterita plena ignorantia. Hoc tibi dicit Deus tuus: Regēbam te mihi, servabam te mihi. Ut adulterium non committeres, suaser desuit, ut suaser deesset, ego feci. Locus & tempus desuit, & ut hac deessent, ego feci. Affuit suaser, non desuit locus, non desuit tempus, ut non consentiret, ego terrui.* Ac proinde idem S. Doct. soli Deo nos debere dicit, quod in præcipitium criminis lapsi non sumus; & tamen pauci admodum sunt, qui ad hoc se reflectant: *Agnosce ergo, inquit S. Doctor, gratiam eius cui debes & quod non admisisti. Mihi debes quod non admisisti; nullum est peccatum quod fecit homo, quod non possit facere alter homo, si desit Rector à quo factus est homo. Quis non videt, quod si in medio occasionum, in commoditate prompta, in correspondentia mutua, imo in incentivo objecti concupiti constituti essemus, atque à malo aliorum stimulareremur exemplo, tentationis vehementiæ minime resistere possemus? At verò Deus fecit, ne sequeretur consensus, & ambularemus via altera, vel quia nonnunquam commoditatem submovit, vel quia tentationem compescuit, vel quia virtutem illam vincendi subministravit, vel denique quia ad peccatum declinandum, timorem, & horrorem animo impressit.* Id quod S. Paul. optimè agnovit, dum ait: *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.* Seneca de benefic. differtens, prædictæ S. Aug. doctrinæ subscribit, dum ait: *Renunsi se ne in scelus rueres, inter maxima beneficia recensendū est.* Sed audiamus iterum S. August. qui ait: *Bona sunt hac tua Domine, mihi à te misericorditer indulta, quod me in periculis sæpe constitutum clemēter eripuisti, nec unquam in peccatis meis me dereliquisti. Oblitum tui de te admonuisti, aversum à te revocaisti, venientem ad te benignè suscepisti, penitenti indulxisti. Non enim ea sola qua commisi peccata, sed etiam qua te protegente non commisi, totum à te dimissum deputandum est: nam sicut in multa peccata cecidi, sic & in multo plura, nisi me conservasses, cecidissem.* Optimè S. Prophetæ David infinitum hoc beneficium agnoscebat, dum ait: *Nisi quia Dominus adiuvit me, paulominus habitasset in inferno anima mea.* S. Bern. in serm. de 7. misericordiis, eidem Davidicæ gratiarum actioni insistit, dicens: *Quis non videat, quia sicut in multis cecidi, sic & in alia poteram cecidisse peccata, nisi Omnipotentis pietas conservasset? Fateor, & fatebor, nisi quia Dominus adiuvit me, paulo minus cecidisset in omne peccatū anima mea.* S. Anton. ex S. Thoma 2. 2. q. 106. ai. 2. movet dubium, quis magis strictus sit ad reddendas Deo gratias, innocens, vel penitens? & cum S. Thoma ita statuit: *Aliquo modo tenetur magis innocens, & aliquo modo magis penitens: pro cuius declaratione dicit idem, quod actio gratiarum in accipiente respicit gratiam dantis, unde ubi est maior gratia ex parte dantis, ibi requiritur maior gratiarum actio ex parte recipientis; gratia autem est, quia gratis datur, unde dupliciter potest esse ex parte dantis maior gratia: uno modo ex quantitate dati, & hoc modo innocens tenetur ad maiores gratiarum actiones, quia maius donum ei datur à Deo, & magis continuatur, ceteris paribus, absolute loquendo. Alio modo potest dici maior gratia, quia magis datur gratis, & secundum hoc magis tenetur ad gratiarum actiones penitens, quam innocens, quia magis gratis datur illud quod ei datur à Deo: Cum enim esset dignus poena, datur ei gratia. Et quidem ut innocens immensum hoc, quod recipit, beneficium clariùs cognoscat, idē S. Anton. auctoritatem citat S. Aug. dicentis: *Quis hominū**

*suam cogitans infirmitatem, audet viribus suis tribuere castitatem, aut innocentiam suam, ut minus amet se, quasi minus fuerit in necessaria misericordia tua, qua donas peccata cōversis ad te? Similiter citat eundem Aug. in l. Conf. dicentem: Ideo tantundem, imo amplius te diligas, quia per quem me vides tantis peccatorū meorum languoribus exui, per eum se vides tantis peccatorū languoribus non implicari. Adducit quoque ejusdem S. Aug. testimonium, dicentis: *Gratia tua deputo, & misericordie tue, quod peccata mea tanquam glaciem solvesti; gratia tua deputo, & quaecumque non feci mala: quid enim est, quod facere non potui? Hanc quoque gratiam S. Antonin. tantò maiorem esse considerat, quāto major est nostra debilitas, & lubricitas, quæ quovis momento ad lapsum propendet: Tanta est, inquit, humana fragilitas, ut ad sibilum unius verbi deiiciatur, ad aspectum senectutis oculi prosteratur. Cujus lubricitatis exemplum in Davide habemus, qui licet adeo in virtute habituatus esset, ut non dubitaret gloriari: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meae, nihilominus ad unicum Berfabæ nudæ aspectum, in tam enormes lapsus est sordes.* Citat quoque idem S. Anton. illum Psalmistæ locum: *Via illorum tenebra, & lubricum, & notat, quod Psalmista, non dicat vias per quas imus esse lubricas, sed ipsum lubricum.* Idem quoque Archipræsul, in 2. p. summe sue, ita scribit: *O quantæ sunt miserie anime! Repletus, ait Job, sum multis miseriis, quas relevat diversis miserationibus: quantas enim inspirationes, & incitamenta ad bonum immittit? Quot documenta Scripture sacre, quot exhortationes sanctorum? Quot exempla perfectorum? Quantas varietates artium? Quot evasiones periculorum?***

4 Agnoscunt quoque diversū Illuminatissimi Dei servi, tanquam summum Dei beneficium, quod per providentiā suam, dulcedinem voluptatum expēnūmero alicujus tribulationis amaritudine aspergat, ut à Sirenarum cantibus, & illecebrosis deliciis, quæ ad mortem nos urgebant, divelleret: *Miseratio sua*, inquit S. Bern. *quod visitat cor meum, & immutat vitæ, ut amara fierent quæ mihi male dulcia prius erant, qui letabar cum male facerem.* Si illecebrosus V. G. mulieris certæ consortium per amicabilem correspondentiam continuasset, & non intervenisset alterius cōpetitoris indignatio, & furor: nisi se in medium amoris illiciti insinuasset zelotypia, vel prava cōpetitoris suspicio, vel immixta infirmitas: si scortum amatum è domo mea non aufugisset, in quod carnalis vitæ barathrum non incidissem?

5 S. Aug. insuper sequentia adfert non minùs insignia beneficia, dicens: *Magne gratia fuit, quod me Deus à se fugientem persecutus est, timenti blanditus, quod erexit in spem toties desperatum, quod suis obruit beneficiis ingratum, quod gustu interioris dulcedinis immundis assuetum delectationibus attraxit, & dilexit, quod indissolubilia mala consuetudinis vincula dirupit.* Quod verò attinet ad gratiā illam, cujus S. Bern. supra meminit, sc. quod Deus sæpè hactenus usitatas voluptates amaritudine repleat, ut illas nauseans convertatur, in majoriq; cum dispositione homo cervicem sancto Dei iugo submittat, hujus quoque idem S. Aug. in Confess. suis meminit, dum ait: *Quam suave mihi subito factum est carem suavis atibus nugarum, & quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium erat; iucubas eas à me, & intrabas pro eis omni suavitate dulcior. Oseas animam quandam in reprobū sensum datam nobis representaturus, inquit: *Vadam post amatores meos.* Sed quidnam ad hunc indomitū equum refrenandum, ne forsan in præcipitia incideret, Deum nostrum fecisse existimatis? Audite patienter: *Propter hoc, ecce ego sepiam viam tuā spinis, & sepiam eam maceria, & semitas suas non inveniet, & sequetur amatores suos, & non apprehendet eos, & queret eos, & non inveniet.* Deus namque ille ipse est, qui hujus illiusve personæ, quam inordinatè amaris, aversione evenire permittit, disponens, ut mutua deficiat correspondentia; pungentesque vobis spinæ occurrent loco rotarum, quibus vos gavisuros esse sperabitis. Unde S. Gregor. inquit: *Spinis electorum via sepiuntur, dum dolorum punctiones inveniunt, in hoc quod temporaliter concupiscunt. Quasi interposita maceria viis eorum obuiat, quorum nimirum desideria perfectionis difficultas impugnat.* Idem quoque in alia quadam homilia hunc eundem textum his verbis examinat: *Amatores suos sequitur, quando mens carnali delectatione pascitur, exquisitis voluptatibus nutritur. Sed plerumque Omnipotens Deus talem animam misericorditer respicit,**

Dem videmus alios in peccata precipitati, gratias agamus Deo quod nos ab illis præservavit. Aug. 18. 31.

1. Cor. 13. 10. 2. Cor. 1. 11.

6. Aug. 1. 10. h. 11. c. 6.

Deo estribendum quod in occasione peccati constituti non decemur.

1. Cor. 10. 13.

Seneca de benefic. 1. 1 c. 8.

8. Aug. in Medic. 12.

Pl. 91. 17.

S. Bern. ser. 2. de sept. misericordiis.

S. Anton. sum. Theol. par. 4. tit. 9. c. 12. 6. 1. S. Thoma 2. 2. q. 106. art. 2.

Quis magis tenetur ad agendas gratias Deo, innocens, an penitens.

S. Anton. 8. Aug.

S. Aug. in lib. Conf.

S. August.

S. Antonia:

Pl. 100. 2.

Pl. 14.

S. Anton. p. 2. lib. 1. c. 2. 11.

Magnum beneficium quod Deus nobis tribuit, ut per peccata aspergat aliquam amaritudinem. S. Bern. ser. 11.

S. Aug. Med. c. 14. Profectio ejusdem argumenti.

S. Aug. 1. 3. Conf. c. 1.

Osee 1. 5.

S. Greg. lib. 14. mor. c. 2.

S. Greg. h. 36. in Ezech.

cit, & eius voluptatibus amaritudines permiscet. Vix nostra spinis septa sunt, quando in hoc, quod male cupimus, dolorum punitiones invenimus; vix nostra materia sepiuntur, cum desiderii nostris dare in hoc mundo oblationes resistunt, & semitas nostras invenire non possumus, quia hoc quod male queritur, adipisci prohibemur.

6. Pessimum signum est, quando à Deo nobis fræna laxantur, nosque pravis appetitibus nostris satisfacere permittimur. Maximum enim hoc est à Deo nobis immissum supplicium, unde in Ps. 80. dicitur: *Dimissi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis.* E contra verò summum est Dei beneficium, si ab ejusmodi præcipitiis retrahamur: *Tribus modis à peccato me memini conservatū,* inquit S. Bern. occasione subtractione, resistendi data virtute, affectionis sanitate; multum enim in peccata cecidissem, si data esset occasio, sed Dei miseratione non me talis opportunitas apprehendit. In multa quoque paulominus cecidissem, gravior impulsus violentia tentationis, sed virtutem dedit Dominus Rex virtutum, ut sub me esset appetitus meus, & ei quam sentiebam, concupiscentia minimè consentirem. Sed & à quibusdam tam longe me fecit miseria tua, ut penitus abominarer ea, & ne ulla quidem eorum me tantat molestarer.

7. In Exodo de filiis Israel scribitur: *Viderunt Aegyptios mortuos super litus maris.* At verò quonam fine Deus torcadavera ad litus eici voluit, quando quidem ex alia parte legimus: *Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus;* Plumbum in fundo remanet, neque aquæ quantumvis impetuosæ sint, illud ejiciunt. Oleaster ait: *Ostendere solet Dominus Deus beneficia sua suis, & mala a quibus eos libera vit, ut cognoscant ea, & grati sint.* In Deut. c. 3. legimus, quod postquam Moyse à Deo Jordanem traiciendi facultatem petiisset, licet hoc ei à Deo negatum fuerit, ipse tamen terram illam promissionis his verbis commendaverit: *Transibo & videbo terram hanc optimam trans Jordanem, & montem istum egregium.* Cujus laudis Oleaster hanc assignat rationem, dicens: *Commendas valde terram, ut eos grates Domino reddat, quo nos admones, commendare aliis beneficia Dei, potissimum iis qui ea ante oculos habent, neque tamen considerant; plerumque enim quo viciniora Dei dona sunt, eo viliora à nobis estimantur.* Quod si verò beneficia manifesta, & patentia contemnimus, quanto minoris faciemus ea quæ nec novimus nec vidimus, quorum innumera, & eximia sunt, prout hæcenus probavimus. Porro quantum vel unicum Deo gratias casualiter prolatū apud Deum valeat ad evadendum etiam, quod uspiam incurere possemus, maximum periculum, id est, damnationem æternam, ex sequenti Historia colligere licet. In quodam Prioratu Belgii tres morabantur Monaci concubinari, & erapulones, qui certatim carnis voluptatibus vacabant. Vespertino tempore postquam in cibo, & potu ingurgitassent, unus illorum dicebat *Deo gratias*, cui alter respondit, ego non Deo, sed Diabolo gratias ago. Quibus dictis, singuli cum suis concubinis ad lectum concesserunt: accidit autem, ut dum vix lectum ingressi essent, demon illis in habitu venatoris apparens, dixerit: ubinam est ille qui mihi gratias egit? Ecce præsto sum: habebat verò spiritus ille duos alios Demones habitu coquorum indutos, quibus ut impium illum à lecto extraherent, & ad ignem torrerent, præcepit, sicuti & factum est: alii verò terrefacti audierunt demones eisdem dicentes: *Digni vos etiam pari supplicio, nec deest voluntas mihi: ultor vi maiori invitus abeo, respicite, aut manent terribiliora.* Porro quænam causa fuerit, cur demon coarctatus sit, ne de illis pariter sumeret supplicium, tametsi author non referat, vel declaret, veruntamen ex narrativa Historiæ satis deducitur, reliquos duos ex eo solum capere liberatos fuisse, quia sc. dixerant: *Deo gratias.*

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

De immenso beneficio, quod Deus homini peccatori præstat, dum æternæ condemnationis executionem suspendit, penitentiam expectat, eumque in finem illi auxilia, & gratias suas efficaces offert.

THEMA.

Nisi quia Dominus adiuvit me, paulominus habitasset in inferno anima mea. Psal. 93. 17.

1. Nulla dari potest divinæ erga nos beneficentiæ major, & evidentior demonstratio, quam si Deus nos, postquam illum mortaliter offendimus, à penarum infernalium æternitate eximat. Ac proinde David adulteri, & homicidii à se commissi memor, videntique se ab im-

minetæ æternæ perditionis supplicio præservatum, inquit: *Nisi quia Dominus adiuvit me, paulominus habitasset in inferno anima mea.* Enimverò ut omnes Theologi docent, in eodem momento quo anima mortalis culpæ rea constituitur, gratiam, & amicitiam Dei amittit, tanquam exul à cælo proscibitur, omnium meritorum, & bonorum operum patitur jacturam, velut mancipium dæmoni subicitur, & ad ignem sempiternum condemnatur; quæ sententia à Spiritibus rebellibus utique sine ulla dilatione executioni mandaretur, sed quis est qui pro hujus gravissimi supplicii executione suspendenda interponitur? idem ille qui utpote injuriatus, & offensus, idem supplicium quam maximè deberet accelerare. Ex tamen Psalmista ait: *Nisi quia Dominus adiuvit me, paulominus habitasset in inferno anima mea:* Ille inquam, Dominus, cui postea dicit: *Tibi soli peccavi, & malum coram te feci.* Deus ab hoc vili vermiculo, ab hoc ex luto formato homine injuriatur, & offenditur, & tamen pro nobis ab inferno eximendis se interponit. Unde idem David alibi ait: *De abyssis terræ iterum reduxisti me.* Quia quando animam suam adulterio coinquinaverat, jam de facto uno quasi pede in inferno constitutus erat, unde illū Deus eripuit, potentis & efficacis gratiæ manum ei porrigendo: *Ego te offendebar,* inquit S. Aug. *& tu me defendebas: inimico meo me exhibebam, & tu ipsum ne me arriperet, deterebas.* Quoties ego peccavi, & ille stabat paratus, ut me raperet? Quot animæ iusto Dei iudicio in barathrum delapsæ inextinguibiliter ardent, ob unicam duntaxat culpam mortalem commissam, & tamen is qui bene omnia fecit, & qui omnia quæ facit, in vero iudicio facit, tot mēsis, & annis me innumeris peccatis onustū æquanimiter sustinuit, & in statum salutis perduxit? S. Bonav. fidelem quandam animam his verbis alloquitur: *Hæc quanto tempore te in peccatis tuis toleravit? & quot & quantos ante tuam conversionem in peccatis damnavit, & te semper peccantem misericorditer expectavit?*

2. S. Antonin. inquit: *Ab interitu infernali redemit Deus hominem toties, quoties mortale remisit;* quæ verba mihi penitus consideranti parum nimis insinuare videntur, quia quando Deus homini peccatum remittit, jam homo se illud commississe sincerè dolet, seque illum nunquam deinceps offensurum esse proponit. Deus autem benefaciendo homini plus ultra progreditur, quia tametsi homo offensas offensas multiplicet, & augeat, & semper adversus eum contumax, & rebellis perleveret, sibi que ab injuriis deinceps inferendis desistere velle minimè proponat, Deus tamen sæpius mortem multo tempore ab illo arceat, & retrahit, seque carnificibus infernalibus opponit, ne æternā contra ipsum exequantur condemnationem: *O igitur ingratitude immensa,* inquit S. Antonin. *& cecitas miseranda, si à morte corporali te aliquis semel liberaret, perpetuo illum amares, illum laudares, & que servires, & libertatem à morte pessima non recognoscis?* Idem quoque Sanctus altam quandam habet ingeniosam considerationem, super illa verba Ecclesiastis: *Hanc sub Sole vidi sapientiam, & probavi maximam. Civitas parva, & pauci in ea viri, venit contra eam Rex magnus, & vallavit eam, exstruxitque munitiones per gyrum, & perfecta est obsidio. Inventusque est in ea vir pauper & sapiens, & liberavit urbem, & nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis.* Per hanc civitatem S. Antoninus terram intelligit, quæ in c. omparatione ad universum angusta est, & parva; in hac pauci sunt homines virtuosus. Rex potens civitatem hanc obsidione premens, est Princeps tenebrarum, qui genus humanum per multa sæcula serviliter sibi subiecit: vir pauper, & sapiens qui ab hac obsidione mundum liberavit, Christus fuit, qui passione sua mediante debellavit dæmonem, juxta illud: *Nunc Princeps mundi huius ejicitur foras.* Quid verò prohibet, quod minus per hanc civitatem, per gyrum obsidione cinctam, unusquisque hominis in peccato mortali constituti intelligamus animam? Pro hac liberanda, & obsidione illius repellenda, Christus se interposuit, efficiendo, ut ruina, & desolatio ejus, ad quam erat condemnata, in longum differatur, ac tandem efficacia gratiæ auxilia illi subministrando, ut ab inferni obsidione liberetur: *Sed non est qui recogitet tantum beneficium.*

3. Deus B. Mechtildi quondam dixit: *Bonum est homini, bonum est, ut sæpè recogitet, quàm bene de ipso cogitaverim, quamque amanter illum respexerim, etiam cum in peccatis iaceret, & quàm benigne mala eius in bonum converterim.* Unde utilissima est illa à S. Anton. in quarta parte summa-

Maximum div. ne bene. sicuti si- gnum erga nos est, quod commissio peccato mortali non statim nos damnet, sed resurgendi tempus, & auxilium præstat.

Ps. 10. 6.

Ps. 70. 10.

S. Aug. in So- liloq. c. 18.

Matth. 7. 57.

S. Bon. soli- loq. c. 1. 10. 7.

S. Anton. p. 1. c. 9. 9. 10. Deus ab ho- mine mortali- ter offensa- te, se. illud arceat morte- tam se upo- ralem, quam æternam.

S. Antonin. ib. 5. 5.

S. Anton. ib.

Eccle. 9. 14. probatur im- munitas simi- tudine ex Ecclesiast.

Is. 12. 12.

Indovle. Nofius. Hoc sæpius cogitandum, & desuper gratia agan- da sunt.

Ps. 80. 13. Ma-um si- gnum quon- do Deus nos- tris appeti- bus fræna laxat. S. Bern. ser. 3. de fræna sepiem mi- lenord.

Exod. 14. 31.

Exod. 15. 10.

Oleas. ib. Deus ostendit suis be- neficia sua ut sint grati. Deut. 3. 1. Sicuti etiam mala a quibus eos libera- vat. Oleas. ib.

Mirabilis virtus illorū verborū Deo gratias.

fuæ, circa hoc beneficium his verbis facta consideratio: *Debet cogitare, in quali statu Deus illum elegit, quando iustificavit, hostis enim erat tunc Dei, & indignus etiam pane, exercens contra Deum inimicitias peccatis suis; unde de illo dici potest, quod Moyses ait in Deuter. Invenit eum in terra deserta, id est, in statu à gratia derelicto; in loco horroris, scilicet meriti eterna damnationis, & vastæ solitudinis, id est, magnæ obscuritatis mentis, in qua habitant varia fera peccatorum.* Pergit idem Sanctus ulterius ponderando pûctum illud paulò ante à nobis insinuat: *Debet cogitare, inquit, quor Dominus reliquit, quibus tale beneficium iustificationis non prestitit, imò in peccatis suis perire permisit.* Magnam S. Aug. immensum hoc bonum ponderandi habebat occasionem, quia divina pietas ad usque ætatem 33. annorum condemnationis ejus executionem clementer suspenderat: *Quoties me iam absorberat ille draco? & tu Domine ab ore eius extraxisti me. Quoties enim peccavi? & ipse paratus fuit deglutire me, sed tu Domine Deus meus defendisti me. Descendi usque ad portam inferni, & ne illuc intrarem, tu me tenuisti. Sciebas tu quidem Domine, quia situnc mors me occipisset, infernus animam meam suscepisset, & perpetuo damnatus fuisset; sed tua misericordia, & tua gratia prevenit me, eripies me de morte corporis, & de morte anime.* Quæ sanè reflexio admodum efficax est, ut debitam à nobis erga cælestem benefactorem extorqueat gratitudinem: *Stimulus mortis peccatum est; quoniam mors, quæ tardior cæteroquin vitæ nostræ filum rescinderet, à peccato impellitur, & quando hoc polleSSIONE accepit in anima, ipsum quoque corpus ad vitam corporalem amittendam condemnatum est: at Deus pro utriusque, sc. tam animæ quàm corporis, & vitæ condemnatione ad tempus differenda sese interponit; ideoque S. Antonin. ita unumquemque nostrum admonet: Debet cogitare quàm proximus fuerit quandoque amissioni vitæ.*

4 S. Laur. Just. asserit tunc impium, quando vel maxime Deo ingratus rebellisq; vivit, quando enim vel impudentissime offendere, inque malitia sua persistere satagit, singularibus quandoque præveniri Dei, ipsum ad penitentiam vocantis, & expectantis, misericordis: *Te resistente, inquit, prævaricante, fugiente, expectavit patienter, ut penitentiam ageres.* Sed D. August. iterum, qualiter in meditationibus suis præterita effraenis juventutis suæ tempora sibi nobisq; ob oculos ponat, audire juverit: *Ego te irritavi, inquit, ego malum coram te feci, furorem tuum provocavi; iram promovi, peccavi, & passus es; deliqui, & adhuc sustines. Si pœniteo, parcis; si revertor, me suscipis; si differo præstolaris: revocas errantem, vincis repugnantem, expectas torpentem, amplectens redeuntem, doces ignorantem, mulces morientem, à ruina suscitans, post lapsum reparas, petenti largiris, quærenti inveniris, pulsanti aperis.*

5 S. verò Antoninus hominem, ut Dei beneficia plenius recogitet, sese reflectere debere ait, quoties mortem promeruerit: scilicet toties, quoties Authorem vitæ offendit mortaliter. Sanè si quis à Principe gratiam, post crimen grave, ut supervivat, consecutus est: si iterum favore hujusmodi abutis fuerit, utiq; vita privari dignissimus erit: nos autem soli hoc infinito fruimur Dei beneficio, ut ille nostram nobis vitam conserve, per cuius abutimur offendimus sapientissime præservatorem: *Tanto misericordia est gratior, verba sunt S. dicti Archiepiscopi, quanto pœna proximior est, ad quam paratur. Si enim suspēdendus iam laqueum haberet in collo, maius beneficium putaret, si tunc liberaretur: unde debet cogitare, si quando fuit in periculo mortis, dum in statu erat damnationis: & quo visset, si in illo statu decessisset, & quid promeruit apud Deum, ut Deus illi pepercerit: sumibus peccatorum suorum constringitur impius, quibus scilicet suspendatur in inferno. Unde Ezechias: tu autem eruisti animam meam ut non perires, proiecasti post tergum tuum omnia peccata mea.* Si quis reus, qui in principis necem conjurat, per justitiam publicam ad ardentem fornacem comburendus condemnatus esset, jamque super eam per unum crinem suspensus, gratiam experiretur ipsiusmet Principis, pro ejus liberatione sese interponentis: reus autem eodem tempore tanto benefactori injurius, & contumeliosus, in novam conspiraret conjurationem contra eundem; quis vobis sensus foret, si nihilominus Princeps benignissimus tanti impii condemnationem procrastinandam statueret? Ecce vobis ipsissimū, quod in dies singulos magnæ accidit impiorum parti, ad infernalem condemnationum ignem, super quem per unicum duntaxat filum suspensi hærent; siquidem vita humana uni soli statui, qui filo minor est, &

debilior, annexa manet; divina autem pietas sententiam differri urget, & nihilominus eodem tempore non modò sese non emendat homo, sed & insuper iisdem insistit peccatis, imò & quandoq; graviora frequentat, & magis magisque obstinatus est, & rebellis: *Cui gratias referre debeo (ita meditatur S. Aug.) quod non secundum iniquitates meas retribuisti mihi, quod me terra non absorbit, non me cælum fulminavit, non me fulgur combussit, non flumina submerferunt, nec alia pœna vel morte, prout dignus eram, me afflixisti: cum enim peccando à te recederem, non solum iram tuam promerui, sed & omnem creaturam tuam adversum me excitavi, nam si servus cuiusdam à Domino suo recederet, non solum Dominum ipsum exacerbaret, sed & totam eius familiam iustissime irritaret.*

6 Imò non morti solum, demonio, totique inferno, ne nostram ream, Deoque rebellem animam deglutiat, sese opponit Deus; sed insuper refrenat omnesque continet creaturas, ne implos nostros, in Creatorem factos, vindicent insultus: *Cum ergo te Deum omnium Creatorem offendidi, idem subiungit S. Doctor, omnem creaturam, quantum spectat ad meritum meum, in iram commovi, ita ut merito pro te pugnaret adversum me totus orbis terrarum. Possent enim terra dicere mihi: non debeo te sustinere, sed potius absorbere, quoniam à Creatore meo non timuisti peccando recedere, & inimico scilicet diabolo adherere. Possent dicere Sol, non debeo tibi ad salutem lucere, sed ad vindictam Domini mei qui est Lux, & fons Luminis, penitus tibi radios meos abscondere: sic etiam cuncta quæque creatura ad ulciscendum tantam iniuriam sui Creatoris, nisi impetum cohiberet ipse qui eas condidit.* S. Anton. efficacem quandam adducit rationem ad ostendendum, qualiter Deus offensas in illum commissas clementer remittat, dicit enim: *Debet cogitare, quot & quanta ei Deus dimisit, pro quolibet enim mortali reus erat mortis æternæ. Si quis enim esset reus temporalis mortis, quæ momentanea est, nonne pro dimissione illius paratus esset illi servire toto tempore vitæ suæ? Quid ergo benefaciendum est erga Deum pro dimissione mortis æternæ, quæ tantum uni peccato mortali debetur?* S. Bern. in serm. quodam, de 7. misericord. hanc quoque divinam patientiam in nobis ad penitentiam expectandis, his verbis expendit: *Ego peccabam, & tu dissimulabas: Non continebam à sceleribus, & tu a verberibus abstinebas, prolongabam ego multo tempore iniquitatem meam, & tu Domine pietatem tuam. Sed quid prodesset expectatio, nisi sequeretur pœnitudo: cumulus esset damnationis, dicente Domino: Hæc fecisti, & tacui. Celebris item est illa Apostoli sententia: An divitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnitis? ignoras quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adducit: secundum autem duritiam tuam, & impietatem cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis iusti iudicii Dei.*

7 Verum enim verò beneficium quod alteri succedit, sc. quod dum nos expectat ad penitentiam, ut ad hanc nos efficaciter perducatur, auxilia nobis specialia, & efficacia gratiæ suæ subministrat, bonum quoddam est infinitum, & incomparabile; de quo S. August. ita loquitur: *Perussit cor meum, excitans illud ut adverteret suorum vulnera peccatorum, & vulnerum sentiret dolorem, & deducens ad portas inferi, & preparata iniquis supplicia monstrans.* S. Bonav. dona gratiæ considerat, quæ nobis infundit, & inter alia quòd voluntatem nostram à culpa revocatam ad penitentiam inclinet: *Quod voluntatem tuam, inquit, ab eo aversum à se revocavit, & ei gratiam suæ iustificationis infundit, deditque voluntatem, ut velles te emendare.* Præterea considerandū est donum perseverantiæ quod nobis donat, ne reincidamus, & redeamus ad peccata præterita, maxime in ea in quibus eramus habituari, de quo dono S. Bern. ita scribit: *Mibi continendi deinceps, & emendatius videndi præstitisti virtutem, ne recidivum paterer, ne esset novissimus error peior priore. Omnino enim manifestè tua est, Domine Deus, & non humana virtutis, susceptum semel peccati iugum à cervicibus excutere, quoniam omnis qui facit peccatum, servus est peccati, nec est liberari, nisi in manu fortis.* S. Aug. obstupescibat, considerando promptitudinem, qua nos Deus noster recipit ad penitentiam, semper paratus ad nos amplectendos, & paternè recipiendos: *Talia, inquit, sunt quæ misericorditer Deus ignoscit, alia quæ affluenter attribuit; ignoscit mala nostra, largitur bona sua, semper præsto ad ignoscendum, paratus semper ad largiendum, hinc pius, hinc largus, utrobique pius & largus.* S. Bonav. mysterium explicat, ob quod Redemptor expansis in cruce manibus mori voluit: *Christus, inquit, in cruce te expectans, habet ca-*

S. Aug. d. c. 11.

Non solum morti, & diabolo sed etiam omnibus creaturis opponit se Deus, ne peccatorem insurgant.

S. Anton. ib.

S. Bern. loc. de 7. misericord.

Rom. 1.4.

Maximum Dei donum sunt, efficacia auxilia gratiæ, penitentiam perveniendi. S. Aug. 10. Med. c. 11.

S. Bon. c. 7. in Falic. c. 4. Sicut domi perseverantia.

S. Bern. ib.

S. Aug. in Med. c. 21.

S. Bon. Sol. c. 1. c. 7.

S. Aug. p. 4. l. 1. c. 12.

Deut. 32. 10.

S. Aug. in Soliloq. c. 18. Prout fecit S. Aug.

1. Cor. 15. 96.

S. Anton. ib. 9. 1.

S. Laur. Just. lib. de obed. c. 1. Deus gravissimum peccatorem quandoque linguat prævenit gratia, & misericordia. S. Aug. in Med. c. 12.

S. Anton. ib. 6. 1. Grave supplicium meretur, qui condonata magnæ criminis, denuo illud committit.

Apta huius similitudo.

pat inclinatum ad te peccatricem, & immandam osculan-
dam, habet brachia extensa ad amplectendum, manus
apertas ad remittendum, pedes affixos ad secum commo-
nendum, latus apertum ad se in illud intermittendum.

8 Quod si aliquis te à latronibus ad nudum usque
corpus expoliatum, arborique alligatum, & præ fame,
& ærumna quasi mortuum, à vinculis solveret, & non
solum in libertatem pristinam remitteret, verum etiam
efficeret, ut tu, quicquid ablatum tibi fuerat, perfectè
recuperares, imò insuper te cum insigni lucro in do-
minum tuum remitteret; nunquid exinde gravi obstrin-
gereris obligatione, ut illum in perpetuum velut eximium
benefactorem tuum coletes, eique gratus esses? Au-
diamus, quid S. Antonin. peccatori à Deo ad peniten-
tiam revocato, his verbis inculcet: *Dobes cogitare, à qui-
bus vinculis Deus liberavit eum; tot enim vinculis est pec-
cator ligatus, quot peccatis est irretitus, & sunt adeo fortia
istavincula, quod nec etiam per mortem quandoque solven-
tur, & solus Deus potest ea dirumpere, non vero aliqua
creatura; unde non parum debet esse Deo gratus is, quem
Dominus ab huiusmodi vinculis, quibus captivus ducebatur
ad infernum, liberavit.* Imò per penitentiam peccator
omnia recuperat bonorum omnium merita, quæ per
peccatum amiserat, maiorisq; gratiæ lucrum sibi com-
parat; propter quod S. Ambrosius dicebat: *Plus acquisi-
vimus, qui plus perdidimus, quia beatiores facit tua gra-
tia, quam nostra innocentia.*

DISCURSUS XVII. ARGUMENTUM.

De variis beneficiis particularibus, quibus Deus pro-
prium unicuique personam replet, nosque ad gra-
titudinis obligationem adstringit.

THEMA.

Quid dignum poteris esse beneficis ejus. Tob. 12. v. 2.

1 Sanctus Joannes Chrysost. nos pluribus in locis
invitat, ut Deo nos gratos exhibeamus, non solùm
pro beneficiis communibus, quæ simul cum aliis parti-
cipamus, verum etiam pro particularibus: *Oro, inquit,
ne desidiosi simus, sed unusquisque pro virili suppetat apud se
singulis horis, non solum communia beneficia, sed & priva-
ta in se collata, non ea tantum, quæ omnes fatentur, & quæ
omnibus manifesta sunt, sed & propria, & plerumq; latentia;
sic enim ad continuam gratiarum actionem Domino referen-
dam incitabitur. Hoc maximum sacrificium, hac perfecta
oblatio est.* Hanc quoque eandem doctrinam idem S.
Doct. in alia quadam Homilia his verbis insinuat: *Re-
cogitemus singuli, quid sibi peculiariter datum; recogitemus
autem id quotidie. Beneficia Dei, quæ conscribi præ multi-
tudine nequeunt, tanquam in libro habeas.* Merito autem
inquit, quod beneficia præ multitudinem conscribi ne-
queant, quia ut in Pl. 41. scribens ait: *Reputa, quæ per to-
tam tuam vitam accepisti à Deo beneficia, omnino ea per-
multa invenies, non solum in tota vita, sed vel in uno die.*
*Si vellet Deus omnia beneficia, quibus nos quotidie afficit,
imprudentibus nobis, & nescientibus in medium afferre, ne
ea quidem enumerare possemus.* S. Bernard. modum tradit,
quem observare debemus, cum manè surgimus, ut men-
tem nostram ad Deum elevemus, eique gratias agamus:
*Quando surgendum est ad vigilias, preparandus est animus
ad devotionem, ita ut serventer exsilias de lecto, & corpo-
re discusso, gratias divina misericordia agas pro quiete in-
dulta, pro custodia, & protectione Angelica.* Considera
quor in hac eadem nocte extra Dei gratiam mortui in
barathrum perditionis sint præcipitati, cum tamen
Deus tibi in eodem peccati mortalis statu constituto,
peccata dimiserit, & ad penitentiam te expectarit.

2 D. Chrysost. ait: *Nolentibus nobis sua interdum be-
neficia largitur, & juvat sepius nescientes.* S. Paulus se
à stimulis, & moribus carnis sollicitatum sentiens, time-
bat, ne fortè in aliquod continentiarum suarum periculum labe-
retur; & tamen Deus hosce stimulos ipso id ignorante ad
majorem salutis suæ securitatem permittebat. Apostolus
quidem irina vice Deum rogarat, ut hosce à se stimulos
abigeret: *Ter Dominum rogaui, ut discederet à me, & di-
xit mihi: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmita-
te perficitur.* Non ad petitionem ejus, inquit D. Chrysost.
sed ad utilitatem potius aspexit Deus, idq; declarans, ait:
Sufficit tibi gratia mea, &c. Itaq; antequam ei causam præ-
deret, beneficium præstabat invito, ac penitus nescienti. S.
Manji Bibl. Præd. Tom. II.

quoq; August. hanc licet occultam divinam beneficentiam, his verbis meditat: *Magnum est etiam, & hoc no-
mine, quod multa mihi antequam petere possem, vel vel-
lem, aut nossem, dona contulisti. Non solum ante, sed &
postquam senii, & posui te petere, te querere, te desidera-
re, tibi inherere, gratuita bonitate tua, non petenti, non
querenti, non desideranti, imò etiam parvipendenti, vel
etiam contemnenti largitus es.* Credibile omnino est,
quod Deus S. Augustinum per illum triginta trium an-
norum decursum, gratia sua extinguit, ut illum à car-
nalitatis suæ luto extraheret, & in densis hæresium sua-
rum tenebris illuminaret, suæque Ecclesiæ compararet;
at verò, quam patiens, & perseverans fuit hæc benefi-
centia: quoties repulsam passa est? *Quando errabam edu-
xisti me, quando ignorabam docuisti me, quando peccavi
corripuisti me, quando tristabar consolatus es me, quando
secidi erexisti me, quando steri tenuisti me.*

3 Est & aliud beneficium Dei continuum, ad quod
pauci se refectunt; nimirum prompta ejus assistentia
ad concurrendum ad omnes nostras actiones, sine qua
nec sensum, nec vitam, nec motum haberemus. In
fornace Babylonica ignis elementaris esse suum habebat;
manus quoque Jeroboam, priusquam ad Prophe-
tam apprehendendum extenderetur, vigorosa erat, &
tamen Deus nec ad activitatem ignis, nec ad manus
Regiæ motum concurrere voluit. Quando nobis ad
peccandum abeuntibus (veloces pedes eorum ad effunden-
dum sanguinem) pedes nostri contremiscunt, quando
vox faucibus hæret, quando cor nobis congelatur, &
palpitat, tunc credendum nobis est, manum nobis Dei
adesse; hæc enim omnia sunt effectus bonitatis Dei, nos
invisibiliter à talis peccati excessu retinentis: *Quot de-
mones feruntur per hunc aerem? inquit D. Chrysost. quot
adversa potestates? si ergo eis solum permitteret terribi-
lem illum suum, & horrendum aspectum nobis ostendere,
an non mente dimoveremur? an non periremus? an non
omnino interiremus?*

4 Verum enim verò præter hæc aliud est inesti-
mabile beneficium, quo licet continuo, & nonnunquam
per quinquaginta, vel septuaginta annorum decursum
fruamur, parum tamen illud à nobis consideratur, est
que sanitas, & salus corporalis; hæc enim adeò ingens
bonum est, ut communi proverbio dicere soleamus:
*Qui sanitatem habet, dives est, & ignorat, quia pauci
sunt, qui hanc sanitatem Deo in acceptis referant, eiq;
pro illa debitas gratias agant; & tamen ut Ecclesiasticus
ait: Non est census super censum salutis corporis.* Hoc
lucrum è quo nos homines componimur, mille subje-
ctum est infirmitatibus. Unde Job ait: *Homo natus
de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis.*
Ac proinde, quod tu sanus, & incolumis perseveres, be-
neficium est Dei, id tibi indulgentis; quod corporis
fruaris integritate, quæ in totalis defectuosa est, non
tibi ex meritis tuis evenit, sed ex mera Dei bonitate,
& clementia. Græcus non legit: *Census*, sed: *divitie*.
Non sunt divitie meliores, inquit, quam sanitas corporis.
Tametsi nonnunquam peritiam Medici ab hac, vel illa in-
firmitate sanatus fueris, recuperata tamen salus principa-
liter attribuenda est Deo. Unde Olearius ait: *Sunt qui
sola miraculosa Deo offerunt, & pro eis gratias agunt,
nempe si subito ex agitudine convalescant, aut ab incurabi-
li sanentur morbo; quæ vero beneficio natura, aut Me-
dicorum ope proveniunt, negligunt in Deum referre,
ac si ipse nihil in huiusmodi effecisset: quos locus iste re-
darguit, qui pro sanitate ope natura adeptæ, sacrificium
offerre jubet, ut alioquin mundatus, cognosceret hoc se à
Deo recepisse, & ille gratus esset.* S. August. quoq; ait:
*Magnum est certe & hoc, quod sana, & integra membra
creavit mihi Deus, ne essem meus dolor, opprobrium alio-
nis.* S. Bernard. similiter hoc beneficium præ cæteris in
sermone quodam his verbis examinat: *Si quis oculorum
lumen, si quis usum aurium, si quis narium, si quis ma-
num, si quis pedem tibi prædicantem aliquo modo repa-
rasse videretur, si quis sopitam quavis occasione excitaf-
set in orationem, quis non alius tibi vehementissime suc-
censeret, si quando fortè beneficii huius immemorem, aut
benefactori deprehendisset ingratum? Enim vero Dominus
Deus tuis ipsa etiam tibi instrumenta largitus, ex nihilo
fecit hæc omnia; nec modo fecit, sed & compegit etiam,
& formavit, ac suo quoque illustravit officio.* Quomodo
Ff non

S. Aug. l.
m. d. c. 11.

S. Aug. ib. e. 9.

Deus prom-
ptissimus est
ad succurren-
dum nobis.

Pl. 13.

D. Chrysost.
Pl. 41.

Maximum
donum Dei,
est sanitas
corporalis,
quod pauci
recognoscunt.

Ecc. 10. 6.

Job. 14. 1.

Græcus
Tenzus.

Olearius in c.
14. Levit.
A medicis
curati, non
cum illis, quæ
Deo gratias
agunt.

S. August.
Medit. c. 11.

S. Bern. ser. 14.
super Pl.
Qui habet.

Apertissima
similitudo
hujus auxilii
& gratiæ.

S. Anton. ib.
S. 1.

S. Ambrosius
Pl. 17.

D. Jo. Chrysost.
h. 12. in Gen.
Non solum
communibus,
sed & parti-
cularibus be-
neficiis, sed
etiam luminan-
da sunt.

D. Chrysost.
h. 12. in AG.
Ap.

D. Chrysost.
Pl. 41.
Mace. dum
surgimus,
Deo gratias
agere debe-
mus.
In Doct. 11.
S. Bern.

D. Chr. h. 16.
in Matt.
2. Cor. 12. 8.
Deus ita po-
tens juvat
necesse est
& non desinit.

non is omni iure tibi gratias exigit ampliores? Multi quidem sortiti sunt oculos, aures, linguam, & alia similia membra, sed ingenti malo suo eorundem sunt usu privati: *Accepi corporis formam*, inquit S. August. *accepi in corpore distinctionem sensuum, oculos ad videndum, aures ad audiendum, nares ad odorandum, manus ad contrectandum, palatum ad gustandum, pedes ad ambulandum*. Idem quoque gloriosus Doctor ulterius progrediens, considerat, quot Deus hosce corporis sensus, delictis unicuique conformibus, & proportionatus affecerit: *Adagnum fuit & hoc*, inquit, *quod eorundem sensuum meorum oblectamenta, singula sensibus singulis convenientia creavit Deus; multa pulchre lucentia, canore mulcentia, suavia olentia, dulces sapientia, tactu placentia: etenim providentia Creatoris, tam diversas qualitates rebus indidit, ut omnes sensus hominis sua oblectamenta inveniant. Aliud enim percipit visus, aliud auditus, aliud olfactus, aliud gustus, aliud tactus. Visum pascit pulchritudo colorum, suavitatis cantilena demulcet auditum, fragrantia odoris olfactum, dulcedo saporis gustum. Tot oblectamenta oculorum in diversitate colorum monstramus, tot oblectamenta aurium in diversitate sonorum audimus, quibus homines ad invicem suas voluntates communicant, praterita narrant, presentia indicant, futura annunciant, occulta revelant, adeo ut sic careat his vita humana, bestis comparabilis videatur.*

5 Sed eheu quot, quantumvis rationales, stolidis nihilominus, intentatisque bestiis similes vivunt? quot, oblecto, merito ingenium, intelligentiamque perspicacem consecuti sumus? Respondet ibidem dictus S. Praxil: *Tu dedisti mihi sensum capaxem, intellectum facilem, memoriam tenacem, efficaciam in opere, gratiam in conversatione, profectum in studiis, profectum in conceptis.*

6 D. Chryl. aliam nobis gratitudinis præstandæ rationem assignat, dicens: *Non communia tantum beneficia, que toti nature omnium opifex contulit, sed & privata, & quotidiana, & que ignorantibus nobis confert, proque his gratias agamus. Multa in nos nescios beneficia confert, sepe & periculis eruit. Quod gratitudinis tributum, specialibus, propriisque cuiuscunque hominis beneficiis correspondens, idem S. Doctor sæpe alibi inculcare nititur; præsertim autem in Comm. Pl. 41. ubi ait: *Nec vero communia solum beneficia, sed etiam propria, & privata apud te reputa; quemadmodum si quando cum fuisses delatus per calumniam, absolutus es ab accusatore; si quando cum media, & intempesta nocte incidisses in latrones, effugisti illorum insidias; si quando ex damno tribulato te expulseris; si cum in morbum gravem incidisses, refectus & recreatus es. Quam benevolentem Dei erga te protectionem recognovit optime S. August. quando in hos prorupit gratitudinis affectus erga Deum: *Solamen in adversis, tutelam in prosperis, & quocunque vertebam me, ubique gratia tua, & misericordia tua præcessit.***

7 Novum illudque impenium Dei erga nos beneficium illa exprimit Davidis verba: *In te confirmatus sum pater noster, de ventre matris meae tu es Protector meus; quod scilicet, non illegitimus processerimus ex natalibus, non inter Hebræos, Turcas, Paganosve in lucem editi, quod bona bonorum parentum educatione nati; quod aquis baptismalibus ablui: ideoque David, dum huiusmodi plenius contempleretur beneficia, in divinas has inclinatæ prorupit gratiarum actiones, & laudes: *In te cantatio mea semper; tanquam prodigium factus sum multis, & tu adiutor fortis; repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam. Munus ejus*, inquit S. August. *quod educatus fui a parentibus, quod me flamma non laesit, quod aqua non absorbit, quod non vexavit a demone, quod a bestiis non percussus, quod non præcipitio necatus, quod usque ad congruam aetatem in fide ejus, & bona voluntate sum nutritus,**

8 Certissimum est Apostoli axioma, nos ne minimam quidem, absque ope, & inspiratione divina, bonam habere posse cogitationem: Deo itaque, non modo omnes bonas actiones nostras, sed & cogitationes, desideria, ac quidquid boni in mente nostra versatur, attribuamus oportet: *Gratias Deo super inenarrabili dono ejus*, inquit S. Anselmus, *inestimabile enim Dei donum est, quod incitat homines ad bene agendum, quando bona operantur.*

9 S. Antoninus à spiritualibus ad transitoria digrediens Dei erga nos beneficia, iterum ad gratitudinem

fideles provocat, dicens: *De bonis temporalibus, sive substantiis, sive fama, sive potentia, sive dignitate, gratias agere oportet, cum Dei beneficia sint; & ut ait Salvator, cui multum collatum est, plus exigitur ab eo. Quot namque vivunt mendicando? quot infelices vilissimis quandoque & infamibus applicari sunt ministeriis? quot vilissimæ etiam plebis jocus, probrum sunt, ac ludibrium? Cui eadem argumento insilens S. Ambros. discursum suum ad divitem illum, qui copiosam collegerat millem, convertit, dicitque: *Dicu sortasse, cur ager hominis, qui nihil boni operatur, uberes fructus aculit? ut magis, magisque Dei patientia notaretur, dum ad huiusmodi homines beneficia sua benignitatis extendit. Plurimam super iustos, & iniustos, & Solem suum oriri iubet super bonos, & malos. Verum talis ista benignitas Dei, sicut per nimiam patientiam, facultatem conversionis, & emendationis indulget, ita maiora, & graviora supplicia coaccruat, ut convertas ingratos. Largitus est ergo Deus imbras uberes agris hominis avari; Solem præstitit ad nutriendas segetes, multiplicandaque fruges, ut acervos divitis auget in omnibus moderata temperies. Igitur quia à Deo prebentur ingratis, ista sunt terra fecunditas, aeris temperies, fructuum latitudo, & bonorum subsidia, & omnia, quibus anni præstantur secundis successibus implentur. Quæ vero ab homine procedunt, qualia, quæso, sint, videamus. Angustus animus, & parum putans omnia quod nascitur, cuius abundantie deesse aliquid computans; tum deinde inhumanum propositum impetrandi cuiquam, causam nullam idoneam putat: vide beneficiis divinis dives quam ingratus existat. S. Bernardus ad continuam defensionem, & assistentiam, quam Deus nobis præstat, se reflectens, inquit: *Quoties tentatio superatur, aut vitium subjungatur, aut imminens periculum declinatur, aut laqueus insidiantis deprehenditur, aut annoxa, & inveterata quæcunque anima passio perfertur, aut multum, diuque capta, & sapiens petita virtus, tandem aliquando Deo munere obtineatur, quod nisi toties (juxta Prophetam) personat gratiarum actio, & vox laudis, & ad singula quæque beneficia benedicatur Deus in donis suis? alioquin ingratus reputabitur cum discussio venerit, qui non poterit dicere Deo: Cantabiles mihi erant justificationes tue in loco peregrinationis mee.***

10 S. Antonin. tempus expendit, nobis à Deo concessum, alius verò per lapsum ab eodem negatum: *Debet*, inquit, *cogitare, quam pretiosam rem Deus ei commisit, quando tempus penitentia ei dedit; pretiositas temporis ex hoc perpenditur, quia in momento potest homo lucrari regnum æternum. Debet cogitare, quam male meruisset, ut res tam pretiosa ei conferretur, qui magnum tempus sibi prius datum in contumeliam ipsius Dei concedentis expenderit. Citatque auctoritatem S. Aug. dicentis: *Non est dignus dandis, qui non est gratus datis.* Pergit ulterius S. Antoninus, inquiens: *Insuper debet cogitare, qualiter sciebat cum Deus esse usum tali beneficio, in hoc enim est cumulus divine misericordie, quod licet Deus sciverit cum usum tanto beneficio pro magna parte in contumeliam Dei, non dimisit propter hoc dare illi.**

11 Præterea beneficium est aliud, quod est in spiritum, omnibusque aliis longè superius; nimirum venia, & remissio peccatorum nostrorum, quam Deus nobis sæpe concedit, tamen in illa peritæpe reincidamus: *Onerat nos*, dicebat S. Bernardus, *cum exonerat Deus, quærat beneficium, cum exonerat peccato. De hoc tamen beneficio fusè tractatum est suo loco, in Tract. de confess.*

12 S. Augustino ad beneficia particularia se reflectenti, Deus de quolibet nostrum æquè sollicitè cogitare videtur, ac si soli essemus in hoc mundo. Unde ait: *Sic certe mihi videtur, cum ejus miserationes circa me attendo, quod sis as est dicere, nihil aliud agit Deus, nisi ut mea saluti providat, & ita totum ad custodiam meam occupatum video, quasi omnium oblitus sit, & mihi soli vacare velit, semper presentem mihi se adhibet Deus, semper paratum offert, quocunque me verto, me non deserit, ubicunque fuero, non recedit; quicquid exero, pariter assitit, & tandem cunctis actionibus meis perpetuus inspector, & quantum ad bonitatem suam pertinet, quasi individuum cooperator adest. Hanc tandem doctrinam in S. Antonino his verbis traditam invenio: *Coronat te, circumdans te totum ubique beneficiis. Coronat singulari providentia, quasi simul de aliis creaturis videatur curare, ut tibi subveniat. S. Bonav. circa hanc divi-**

Etiam pro quibusvis bonis temporalibus Deo gratias sunt agende.

S. Ambros. l. 6. in Dom. 2. post Pasch.

S. Bernardus in Cant. item profusum peritæpe contumeliam.

S. Antonin. 4. p. tit. 1. c. 12. § 2. Insuper pro pretioso tempore.

S. Bern. ser. 14. super Pl. Qui habet Deum æquè sollicitè cogitat de quolibet in particulari, ac si solus esset in mundo. S. Aug. ib. c. 10.

S. Antonin. p. 1. tit. 3. c. 9. § 12.

nam

S. Aug. c. 11. ibid.

Omnibus sensibus corporis Deus debet sua oblectamenta.

D. Chr. h. 16 in Gen. Gratias Deo etiam agende pro beneficiis quæ nobis ignorantibus confert.

D. Chryl. Pl. 41.

S. August. Medic. 9.

Pl. 70. 4. Magna Dei gratia quod non illegitimus, nec inter infideles sumus nati.

S. Aug. ib. c. 11.

Item inspirationes divinas & bonas cogitationes. S. Cor. 1. 1.

S. Anselm. 3. Cor. 1. S. Anton. p. 4. tit. 3. c. 12. § 1.

De Gratitude, & Ingratitude, Discursus XVIII. 451

S. Bonav. l. 7.
in Fascicul.
c. 6.
Hoc non ma-
ximè ad gra-
titudinem
excitare
debet.

Exod. 14. 2.
Dion. C. 10.

nam beneficentiam, devotissimas quoque consideratio-
nes conscripfit, ut nos ad gratitudinis obsequium in-
flammaret: *Considera*, inquit, *quàm sollicita sit tanta*
Majestas circumspecta in tribuendo beneficia. Modo quo tibi
magis expedit, ab aeterno disponis tibi ea dare, ab aeterno,
& semper actualissimè cogitavit, & talia tibi beneficia pra-
ordinavit. Ita sollicitus erga te, sicut circa integrum or-
bem, vel universitatem creaturarum. Ita enim hic ma-
gnus Rex tibi & circa te insedit, ac si vacaret singulis.
Hac autem conclusione posita, debitum quo ei grati es-
se obligamur, his verbis demonstrat: *Et hoc affectum*
non modicum ad gratitudinem, & amorem accendo-
ret, si singula beneficia divina toti humano generi collata,
ita tibi attribueres, & ita te ex eis ad gratitudinem intelli-
geres obnoxium, ac si tibi soli fuissent collata, v. g. ac si pro
te solo crucifixus, factus homo, &c. Propter te solum creas-
set aërum, & terram. De hoc puncto superius in primo
Tomo per duos discursus egimus in Tract. de amore Dei.
Hanc quoque praxim Moyses in suo cantico, post vi-
ctoriam ab Aegyptiis obtentam edito, his verbis nos do-
cet: *Fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus est*
mibi in salutem. Ubi Dion. Cart. ait: *Hoc ad servum*
Dei specialiter gratum, devotum, fidelemque pertinet, ut
de generalibus beneficiis Creatoris speciales gratias, & lau-
des referat Domino, quasi sibi soli condonata ab illo.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Maximas Deo gratias agere debemus in adver-
sitatibus, ut potè ex quibus magnum capimus lu-
crum, demonium vincimus, & salutem no-
stram, ad quam a Deo ordinantur, magnopore
promovemus.

T H E M A.

Quasi ex uno ore laudabant, & glorificabant, & benedi-
cebant Deum in fornace. Dan. 3. v. 51.

Pro adversi-
tatis &
tribulationi-
bus etiam
Deo a eode-
sunt gratias
D. Chrysostom.
in Matt.

Dan. 3. 51.
Tribus
afficiat se
Deus.

Dan. 3. 49.

D. Chryl.

Pl. 2. 19.

II Chryl.
in Pl. 9.

D. Chryl.
in Plal. 49.
Talem gra-
tiam requi-
rit a nobis
Deus, non
propter se,
sed propter
nos.

I Tres pueri mox ut fornacem Babylonicam in-
gressi sunt, Deo laudes, & gratiarum actiones
rependere ceperunt, eò quod pro honoris sui defensione
ad ingentes hasce flammam damnari fuissent. Quod
miraculum nequaquam nobis mirum esse debet, quia
ut D. Chrysostom. inquit, gratiarum tributum DEO
in medio ignis extolvere pariter miraculum fuit: *Consi-*
deremus, inquit, novum quiddam, atque mirabile, ho-
minem in fornace gratias suppliciter agentem, hominem
in flamma dulci modulatione cantantem, hominem in
extrema inopia colligatum, plurimam tamen Deo glo-
riam, laudesque referentem. Et quidem hæc gratiarum
actio tantoperè Deo placuit, ut eorum se societati in
medio fornacis ardentis jungere voluerit. Unde Na-
buchodonosor ait: *Ecce video quatuor viros solutos, &*
ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est,
& species quartus similis Filio Dei. Quibus verbis, tribu-
latis Hierarchias associavit cælestes; quæ supremæ Ma-
jestati laudes incessanter, gratiasque persolvunt: *An-*
gelus Domini, scilicet S. Michael, descendit cum Aza-
ria, & sociis ejus in fornacem, & excussit flammam ignis
de fornace, & fecit medium fornacis quasi ventum roris
flantem. Pueris illis nos, si cum gratiarum actione
paupertatem toleraverimus, secundum merita pares
constituere poterimus, dicente D. Chrysostomo: *Illis*
pueris inveniantur aequales, quotquot paupertatem cum gra-
tiarum actione patiuntur. Equidem in prosperitatibus
Deo gratias agere facillimum est; siquidem *Confitebitur*
tibi, cum benefeceris ei; sed gratiæ in tribulationibus actæ
Deum nostrum debitorem constituunt, dicente alibi
eodem D. Chrysost. *Hoc est maximè grati animi, hoc*
sapientia studiosi, in rebus etiam asperis, & adversis gra-
tias agere, non solum pro beneficiis, sed etiam pro suppli-
ciis; hoc enim majorem mercedem conciliat: nam in bonis
quidem gratias agens, reddidisti debitum; in malis autem,
Deum constituidisti debitorem.

2 D. Chrysost. illum Psalmi commentans Versicul.
Invoca me in die afflictionis, et nunc te, & honorificabis me;
à Deo hujusmodi gratiarum actionem, non propter
suum, sed nostrum lucrum requiri, statuit his verbis:
Hoc dicit, non egens nostra gloria, quomodo enim ege-
ret, qui est Deus gloria? Sed ut per Hymnum gratiarum
actionis, fiat memoria beneficis, & sit vehementior in
Manji Bibl. Prad. Tom. II.

cum affectio, quod primo felicitatem maximam accipia-
mus. Idem Psalmista alibi hanc à Deo gratiam postulaf-
se scribitur, ut scilicet os ejus laudem, divinarumque
gratiarum plenitudine exundaret; supplicat enim,
dicens: *Repleatur os meum laude, ut hymnum dicam glo-*
riam tuam, tota die magnificentiam tuam, prout S. Au-
gust. legit, qui immediatè subjungit: *Quid est tota die?*
sine intermissione. In prosperis, quia consolatoris; in ad-
versis, quia corrigis: *antequam essem, quia fecisti: cum*
essem, quia saltem dedisti: Cum peccassem, quia igno-
visti: cum conversus essem, quia adjuvisti: cum per seve-
rasset, quia coronasti. Noverat namque David, ut-
potè mentem lumine cælesti illustratam habens, quod
optima pro bonis receptis in tempore præterito solutio,
sit gratitudo animo prompto præstata, præsertim dum
amarum quis bibit tribulationum calicem; ideoque
alibi dicebat: *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ*
retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen
Domini invocabo. Non video aliud munus faciendum pro
retributione tanti beneficii, inquit S. August. *ne ingratu-*
sim, quam ut calicem salutaris accipiam, & sustineam
pænas, & passiones, prout ipse sustinuit.

3 Recordabimini forsitan illius visionis, quam San-
ctus Joannes in Apocalypsi circa innumerabilem cujus-
cunque tribus Israel, agnum, in throno suo confiden-
tem, laudantis, & benedictis, multitudinem habuit, de
qua dicitur: *Clamabant voce magna, dicentes: salus Deo*
nostro, qui sedet super thronum, & agno. Ubi S. Augustin.
cur ita elata voce intonarint, hanc reddit rationem, in-
quiens: *Magna voce salutem Deo decantant, qui magna*
gratiarum actione recolunt, non sua se virtute, sed ipso an-
xiliante tribulationum impugnantium superasse certamina.
Hi autem populi, unde venirent, dum interrogaretur,
respondit: *Hi sunt, qui venerunt ex tribulatione*
magna, & laverunt stolas suas, & dealbaverunt eas in san-
guine agni. Ast si sanguinem profuderant, si inter angu-
stias tribulati fuerant, qua ratione voces suas in gratia-
rum actione erga Deum sublimare potuerint? Respondet
S. Antoninus: *Etiā in flagellis Deo est regratandum,*
quod Job fecit, dicens: Sicut Dominus placuit, ita factum
est: sit nomen Domini benedictum. Sunt enim & ipsa
Dei beneficia in salutem ordinata. In cujus confirmatio-
nem libri 2. Machabæorum adducit textum, ubi dicitur:
Etenim multo tempore non sine re peccatoribus, ex sen-
tentia agere, sed statim actionem adhibere, magni be-
neficii indicium est.

4 Psalmista ita quondam gloriam auditus est: *Be-*
nedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in
ore meo. Ubi S. Aug. qualiter David continuas DEO
laudes, gratiasque persolvere intenderit, explicat, di-
cens: *Omni tempore, & semper, sive in prosperis, sive in*
adversis: nam si in prosperis, & non in adversis, quomo-
do omni tempore? quomodo semper? Quod idem propo-
situm Regius Vates alibi repetit in hæc verba: *Per singu-*
los dies benedicam tibi. Quam generosissimam resolutio-
nem, postquam Div. August. diu in Davide admiratus
fuit, tandem ad Prophetam Job, qui pariter in tribu-
lationibus se Deo gratum præstitit, se convertens, ait:
Nunquid quia ille dies, quo totum perierat, tristis elu-
xit, ideo lux interior in corde defecit? Sicut quippe in
luce, & ait: Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut
Dominus placuit, ita factum est; sit nomen Domini ben-
dictum: ergo per singulos dies laudavit, qui etiam in die tan-
tristi laudavit. Et paulò post subjungit: *Sive ergo in ejus*
donis, sive in ejus flagellis laudas eum: laus flagellantis
medicina est vulneris. Idem quoque Propheta in Psal. 118.
se media nocte ad divinam beneficentiam laudandam
surrexisse, inquit: *Media nocte surgebam ad confitendum*
tibi. At verò, qua ratione possibile huic Regi erat, ut à
publicis regni negotiis, & laboribus in bello habitis, cui
in propria persona interesse satagebat, fatigatus, quavis
nocte necessario se somno privaret? Hugo Cardin. ad
nostrum propositum, difficultatem hanc ita expo-
nit: *Mediam noctem vocat graviores tribulationes,*
in qua, inquit, surgebam ad confitendum tibi, quia non sic
flagellabas, ut deiceres, sed exercebas, ut surgerem, & for-
tius confiterer, de omnibus gratias agens, etiam de ad-
versis. Chrysost. verba illa Psal. 117. (*Confitebor tibi*
quoniam exaudisti me, & factus es mihi in salutem) ex-
ponens, ita scribit: *Non dicit solum exaudisse, sed cum*

Pl. 70. 2.

S. Aug. ib.

Pl. 114. 10.

S. Antonin.
p. 214. c. 9.
§ 2.

Apoc. 7. 10.
sancti qui
venerunt
ex magna
tribulatione
laudes de-
cantant Deo.
S. Aug. l. 73.
in append.
de Sanct. l. 10.

S. Antonin.
4. 2. 21. § 2. 11.
§ 1.

2 Mach. 6.

Pl. 33. 2.

S. Aug. ib.
Ad exemplū
Davidis,
inquit in ad-
versis, ac
prosperis
agenda sunt
gratiæ.
Pl. 144. 2.
S. Aug. ib.

Pl. 118. 2.
Quid intelli-
gatur per
mediam
noctem, qua
David sur-
rexit ad lau-
dandum
Deum.
Hug. Card.

D. Chr. ib.

prius castigasset, & meliorem fecisset, & ideo agit gratias, non solum quod sit exauditus, sed etiam quod fuerit castigatus; ideo enim fuit exauditus: & ubique magnum est apud ipsum, hoc genus gratiarum actionis: quemadmodum enim dixi, nec cessabo dicere, hoc est maximum sacrificium, & oblatio. Quæ ultima verba relationem dicunt ad id, quod antecederet dixerat, nam super illa verba Psal. 115. *Tibi sacrificabo hostiam laudis*, ita scripserat: *Nil est quod Deus majore studio complectatur, quam esse gratum, non solum in rebus secundis, sed etiam in adversis. Hoc est pulcherrima hostia, hæc maxima oblatio.* Idem quoque Chrysost. considerans, Jobum omnibus divitiis, cunctaque familia sua nudatum gratias egisse, inquit: *Hoc maxime clarum reddidit, hoc maximis laudibus affecit, hoc coronavit, quod tempore tentationis, morbi, & paupertatis, immutabilis animo apparuerit, & mente immobilis, quibus gratias ageret, Deo verba obtulit, & spirituale illud sacrificium; erant enim sacrificia verba ejus, quæ dixit: Dominus dedit, Dominus abstulit.*

5 Sacrificium quidem, quod Salvator noster æterno Patri suo de semetipso in ara crucis obtulit, acceptissimum fuit. At verò hoc aliud quoddam sacrificium antecessit, non minus gratum, nimirum gratiarum actio; nam quando ad passionem suam adeundam se recepit, *Hymno dicto, exierant in montem Oliveti.* De quo sacrificio Vi& Antioch. ait: *Ante passionem laudes gratæque DEO depromit, per hoc ostendens, se ultro, libenterque pati: tum nos quoque exemplo admonens, ut adversa, si quæ nonnunquam sese offerant, grato, patientique animo perferamus.*

6 Inimicus tartareus incurabili vulnere affici nequit, quam si quis in adversitatibus Deo gratias agat. Unde D. Chrysost. ait: *Quando privatus fueris pecuniis, & gratias egeris, non tantum te mordere potest diabolus, quantum letitia afficit gratiarum actio, hoc diabolo lethale vulnus infligit.* Verbum autem hoc *mordere*, in memoriam mihi revocat illam à D. Chrysost. adductam canis cum demone comparati similitudinem; nam dum illos, qui in adversitatibus Deum non laudant, sed adversus illum lamentantur, his verbis perstringit, ita scribit: *Quemadmodum canis assistens mensæ, si viderit hominem vescentem, subinde aliquid eorum, quæ in mensa sunt, ipsi projicientem, monet assidue: quod si semel, atque iterum sic astitit, ut discesserit nihil adeptus, protinus abstinere, veluti qui jam frustra assistat; itidem & diabolus jugiter nobis inhiat, si quod blasphemum verbum ipsi canis projiciamus, hoc accepto, rursus aggreditur. Quod si perseveraveris gratias agere, jugulabis illum fame, celeriterque abegeris, & aufugere coegeris: Verum non potes tacere cruciatu stimulatus, inquis, nec ego prohibere te loqui, sed volo te pro blasphemia loqui gratiarum actionem. Clama vehementer glorificando: sic tibi & morbus redditur levior, discedente quidem diabolo propter tuam gratiarum actionem, Dei vero auxilio accedente.* Qui heroica Job Prophetæ opera legerit, videlicet profusam, quam erga pauperes exercebat, misericordiam, incorruptam quam subditis suis administrabat, justitiam, exemplaritatem, quam numerosam suam in timore Dei ædificabat, & educabat familiam, minimè hanc ei ab æterna Veritate attributam fuisse laudem mirabitur, scilicet quod nullus in universo mundo ei fuerit similis. Veruntamen ut D. Chrysostom. advertit, diabolus magis se per gratiarum actionem debellatum esse censuit, quæ ab ejus corde pariter, & lingua in illa facultatum, & liberorum suorum desolatione manavit, quam per omnes alias virtutes hactenus ab ipso in gradu etiam eminentissimo exercitas. Unde ait: *Scias, quod gravis postea vulnus intulit diabolo, cum spoliatus gratias egit, quam cum possidens miserabatur.*

7 Propositio illa D. Chrysost. qua in Psalmum 145. scribens, nosque ad agendum etiam in repulsis gratias invitans, eas etiam Deo rependendas esse dicit, quando non recipimus, quod postulamus, licet non detur, quod petimus, hæc, inquam, propositio, prima facie contradictoria esse videtur; hæc enim ejus sunt verba: *Indigens est hominum precatio, quando se mente grata proficitur. Sed quomodo fiet, ut mens grata habeatur? Si ita instituti fuerimus, ut non solum in adeptione, sed in repulsa quoque Deo gratias agimus; nam tamen si Deus nunc petita concedat, nunc neget, utrumque tamen utiliter facit, adeo ut in non accipiendo accipias.* Veruntamen pro hujus contradictionis

apparentis declaratione, notandum, quod dum Chrysost. tibi contranite voluntate, & totaliter invito, cucurbitulam igneam capiti applicat, vel membrum præscindit, aut secat, tamen inde dolorem, & displicentiam concipias, immensum tamen tibi confert beneficium, pro quo postea recuperata sanitate summas illi gratias agis. Ita quoque Deus animarum nostrarum Medicus, qui dixit: *Non est opus valentibus Medicus, sed male habentibus;* adversitates velut afflictivas, & dolentissimas medicinas in æternam nostram ordinat salutem. Mortalis filii Reguli infirmitas causa fuit, cur universa domus ejus ad Deum conversa fuerit: *Credidit ipse, & domus ejus tota.* Stefichorus apud Pierium Valerianum refert, quod dum rustici in agro quodam simul laboribus insisterent, unus illorum, qui pro haurienda ex vicino fonte aqua abierat, aquilam quandam ab ingenti quodam serpente circumplexam conspexerit, mortem ei comminantem; ac proinde correpta falce, eandem in minutas partes conscindens, aquilam liberavit, hancque aquam laboris consortibus attulit; qui cum ex ea bibissent, in eodem momento, quo & ipse os hydrie ad extinguendam sitim applicare voluit, aquila pernici volatu ad eum properans, hydriam è manibus dejecit, omnemque aquam ex inversa hydria effudit; moxque rusticus hoc in refrigerio privatum conspicuens, aquilæ tanquam ingrata vehementer indignatus fuit. At verò postquam è sociis aliquis post hauritam ore aquam in terram mortuus corruerit, alios verò atrocibus doloribus cruciari conspexisset, aquam illam veneni toxico infectam fuisse arguens, aquilæ erga se gratitudinem agnovit. Eheu quot hisce temporibus sunt homines, qui mundi torrentem sequentes, dum bibunt quasi aquam iniquitatem, in ipsa appetituum suorum obsecundatione mortiferum animæ, & corporis contrahunt venenum? Quando igitur Deus nostris se opponit consiliis, ne ad honores prætenso pertingamus, ne desideratis carnis voluptatibus perfrui possimus, vel concupitis hæreditates, vel divitias assequi valeamus, summum utique nobis præstat beneficium, utpote Medicus pro æterna salute nostra omnino sollicitus. Agnovit id ipsum Seneca, inquit: *Sunt quadam nociva impetrantibus, quæ non dare, sed negare beneficium est.* Clarius verò S. August. dum ait: *Melius novis ille quid tibi expediat, quam tu, & ob hoc, si vis de te bene sentire, totum quod ab illo tibi sit, bene fieri intellige; talis est enim amor DEI in nobis, nec quicquam omnino humana infirmitas tolerat, quod ipsum, quantum in sua bonitate est, & ad bonum nostrum non disponat.* Idem quoque S. Doctor ad consolandum eos, qui nonnunquam tali virtute præditi non sunt, ut in tribulationibus constantes permaneant, paulo post & hoc divino beneficio tribuendum esse, his verbis dicit: *Fortè gratiam virtutum non habes, sed dum virtutum impulsu concuseris, melius in humilitate solidaris.* Div. Chrysost. ne ex vehementi adversitatum vento lapsus timeamus, sequenti nos promissione animare contendit: *Afflictio, quæ cum gratiarum actione toleratur, solet magnam præbere ansam misericordie, & Deum reddere propitium.* Propheta Regius non solum tunc, quando post pecora custodienda gradiebatur in Bethlehem, sed & quando in throno Israelitico sedebat, semper ut diximus, intra se dicere cogitabat: *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?* Et quidem tamen inæstimabiles pro templi fabrica congregasset thesauros, tamen quotidie victimas innumeras in holocaustum offerre potuisset, vel ex reportatis victoriis obrenta trophæa in honorem Dei velut gratitudinis anathemata appendere, nihilominus his omnibus præteritis, labia sua amaro adversitarum calicis epotando admovebat, dicendo: *Calicem salutaris accipiam.* eodemque tempore divinæ bonitati laudes, & gratias referre decrevit, & nomen Domini invocabo; sciebat enim, quod reddita Deo in adversis gratiarum actio, acceptissima sit Deo oblatio.

8 Sanctus Propheta Job ait: *Beatus homo, qui corripitur à Deo: increpationem Domini ne reprobes, quia ipse vulnerat, & medetur, percutit, & manus ejus sanabunt.* Certissimum est, quod Medico non minus gratias agere teneamur, quando nos per remedia lenitiva, restaurativa, vel refrigerium apportantia curat, quam quando iter-

Simile Chrysost. turgi, membrum scindit.

Joan. 4. 11. Pier. Valer. Aquila pro beneficio sibi præstato gratias, benefactorem à morte liberat.

Seneca de beneficiis. c. 14. S. Aug. Mod. c. 11. Omnis adversus cedat in nostrum commodum. Deo ita disponente. D. Chrysost. PL6.

D. Chrysost.

Job. 1. 17.

Deus etiam plaga in cruciatus datur.

ra, ignem, dietas, & bolos amatos nobis adhibet; in utroque enim eventu aliud nihil, quam sanitatis nostræ recuperationem intendit: ita quoque, ut Procopius ait: *Tam est nostra salutis peritus artifex Deus, ut vel plagas incutiens, medeatur, utrinque nos ad pietatem provocans.* S. Cyprian. eandem adducens Chirurgi similitudinem, inquit: *Imperitus est Medicus, qui tumentes vulnerum sinus manu parcente contrectat, & in alius recessibus viscerum virus inclusum, dum servat, exaggerat. Aperendum vulnus est, & secundum: vociferetur, & clamet licet, & conqueratur æger impatiens per dolorem, gratias agat postmodum cum senserit sanitatem.* Quando fidelium grex Div. Chrysostomo commendatus in præfenti hærebat naufragii periculo, eodem tempore idem Chrysostomus gregem suum gratiarum, & laudum tributum Deo offerre suadebat, inquit: *Urbes totas, & populum tantum jam submergendum, & sub undas agendum, & perdendum funditus, statim uno temporis momento ab omni naufragio liberavit. Gratias igitur agamus, non tantum quoniam tempestatem sedavit, sed etiam quoniam fieri ipsam permisit.* Apostolus enim suadet, dicens: *In omnibus gratias agite. Cum dicis in omnibus, hoc dicit: non tantum in gratiarum solutione, verum & in gravium calamitatum tempore, nam diligentibus DEVM omnia cooperantur in bonum.*

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Quò majora sunt beneficia, eò severiora sunt supplicia ingratorum, quibus suas Deus quandoque subtrahit gratias, ne eorum poena, & culpa aggravetur.

THEMA.

An divitias bonitatis ejus, & patientia, & longanimitatis contemnis? Secundum duritiem tuam thesaurizas tibi iram. Rom. 2. ver. 4. & 5.

Claris nos verbis Apostolus docet, quòd juxta liberalissimæ, & benignissimæ Dei erga nos beneficentia proportionem, severissimum pariter experiri simus supplicium, si ingrati fuerimus, dictisq; abusi bonis. Ideòque dicit: *Secundum duritiem, &c.* Quam veritatem Author operis imperfecti his verbis expressit: *Quanto majora beneficia hominibus sunt constituta, tanto majora peccantibus judicia sunt preparata.* Quemadmodum damno suo ille decem millium talentorum debitor juxta parabolam Evangelicam didicit: in quo peccatorem ingratum designari astituit Salmer. dicens: *Significatur insignis, & ingratus peccator, quasi nullus transgressus sit decem præcepta Dei.* Circa hunc verò Deus copiosam pietatem suam benignè exercet, immensum & infinitum peccati debitum ei remittendo, & condonando; at verò in poenam ingratitude tuæ hoc debitum de novo resurgit, suppliciumque secum adfert longè primo atrocius: *Iratus Dominus tradidit eum tortoribus, quousq; redderet universum debitum.* S. Bernardinus de vitio ingratitude differens, in sermone quodam ait: *Ingratitudo videtur esse illud peccatum, propter quod redeunt iterum peccata dimissa; juxta verbum Domini Matth. 18. dicentis ad ingratos: Serve nequam, omne debitum, &c.* S. Antonin. sententiam declarat, quo intelligi debeat, quod debitum peccatorum semel condonatum, per ingratitude denuò suscitetur. Citat namque auctoritatem Rabani, dicens: *Considerandum est, quod dicit: universum debitum, quia non solum peccata, quæ homo egit post baptismum, imputantur ei ad poenam, sed etiam originalia, quæ ei in baptismo dimissa erant.* Idque multorum Theologorum, & specialiter S. Thomæ auctoritate confirmat S. Antonin. hac de re ita scribens: *Peccata dimissa realiter nunquam redeunt ad animam, nec quo ad culpam, nec quo ad poenam, ut scilicet pro omnibus dimissis sustineat poenā, sicut si nunquam fuissent dimissa; nec etiam sequens culpa recidivi, est tanta gravitatis, sicut omnia dimissa peccata simul, nec etiam digna tanta poena, quanta merebantur omnia illa. Sed redire dicuntur secundum quid, non simpliciter, id est, secundum quandam effectum aggravationis, propter illam circumstantiam ingratitude; habet enim illa culpa recidivi quandam majorem gravitatem propter illam ingratitude, quam gravitatem non haberet, qui beneficiis*

cium illud non percepisset; sicut etiam ille, qui percepisset magnum beneficium à Domino suo temporali, super excessu perpetrato contra eum sibi relaxato, utique majori poena dignus esset, quam si non recepisset tantum beneficium. Offensa enim qua benefactori injuria irrogatur, divinæ vindictivæ justitiæ contra ingratum exercendæ rutinam plurimum aggravat. Unde Psalmista ait: *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique; tu vero Dux, & notus meus, &c.* Subjungitq; prolixum quendam receptorum ab ipso beneficiorum catalogum, ut ostendar, quanto cù jure de ipsius ingratitude lamentetur. S. Antonin. auctoritatem citat Gratiani de Pœnit. dist. 4. §. Verum dicens, ubi dicitur: *Ille peccata redire dicuntur, quia quis post acceptam remissionem ad vomitum redierit, tanto gravius punietur, quanto benignitate Dei abusus, singulorum remissioni accepta ingratus extitit.* Hacque doctrina præmissa, S. Archiepiscopus hac propositione discursum concludit: *Quanto quis recipit majora beneficia, tanto faciens mala, magis ingratus est; unde ceteris paribus gravius peccat, & gravius punietur.*

2 Inter omnes mundi nationes nulla est, quæ excellentioribus à Deo beneficiis affecta fuerit, quam natio Hebræorum. Unde David inquit: *Non fecit taliter omni nationi.* At verò, quia se erga Deum ingratiſſimā exhibuit, meritò est, & erit in finem usque sæculorum omnium miserabilior, & vituperosior: *Indæ enim ingratiſſimi de beneficiis Christi, inquit S. Antonin. ut eum crucifigerent, captatandem Ierosolyma, post mortem innumerabilium, ferro, peste, & fame dispersi sunt per orbem.* Legatur Psal. 105. ibi namque David innumerabilia refert bona, quibus Deus Hebræos adauxit, quibus detestabilem eorum contraponit ingratitude. S. Antoninus insuper considerat, quòd tametsi Dei iram multis criminibus horredis irritaret, nimirum murmurando contra ejus providentiam, adorando vitulum aureum, & alia idola, &c. nihilominus live per intercessionem Moysis, live per supplicia de eis à Principibus extraneis, cui subjecti fuerunt, deumpra, vel per alia severa flagella eos percutiendo, non taliter exterminati sunt. At verò, quando beneficia ad summum usque excreverunt, ad eum Deus illis Unigenitum Filium suum miserit, tunc *Addentes summam ingratitude, Deus dispersit in universum in servos, & ancillas, destructa usque ad fundamenta civitate Ierosolyma.* Subdit verò idem Sanctus: *Hæc autem omnia facta sunt propter nos, ait Apost. 1 Cor. 10. Fuit enim iste populus figuratus populi Christiani, unde ita demum eveniens Christianis, & peiora, si ingrati fuerint inventi.* Tum enim severissimum meritò timere debemus supplicium, quando multis ab eo cumulati beneficiis, conscientia nos ingratos fuisse redarguerit.

3 Ex quo in verbis Thematis propositi duritiæ, & obstinationis mentionem fecimus, opportunè occurrit supplicium, quod Deus de Pharaone impiebat, quando illum cum universo exercitu suo in mari rubro submersit; hic etenim Pharaon ingratus hominem ad vivum representat, quia in Ægypto tot annis persecutus fuit universam Josephi progeniem, licet ille Regni illius fuisset Salvator, & centus Regios prudentia, & providentia sua mirum in modum auxisset; siquidem per scientiā à Deo ei infusam omnium eventuum futurorum præsciis, ingentem illam fructuum provisionem fecit, per quam deinceps per tot annos, Ægyptios in vita conservavit. Ut verò clariùs constet, acerbiora futura esse illoni supplicia, qui tunc se ingratiſſimos exhibent, quando summis fuere beneficiis affecti, observandum est, undenam divini furoris huic indurato Regi immissa fulmina processerint. Greg. Turonen. inquit: *Quoniam de hoc maris transitu plures multa dixerunt, visum est, ut de situ loci illius, vel ipsius transitu aliqua huic inferam lectioni.* Nilus per Ægyptum, sicut optimè nostis, decurrit, & eam impetu suo irrigat; super ripam vero ejus non Babylonia, sed Babylonica civitas collocatur, in qua Joseph horrea miro opere de lapidibus quadris, & Cemento adificavit, quæ horrea usque hodie cernuntur. De hac civitate Rex ad persequendos Hebræos cum exercitibus currum, ac multa pedestri manu directus est. Ingratiſſimus ergo Rex universam Josephi, & fratrum suorum progeniem exterminare volēs, cum exercitu suo ex eodem loco Hebræos persecuturus iter suum adorsus est, in quo Joseph ad conservandam Ægyptiorum vitam, frumentum distribuendum

Procop. in l. 1. lib. 1.

S. Cypri. de lapsis n. 56.

D. Chr. r. 1. l. 17. ad pop.

1. Theol. 3. 13.

Ingratitudo pro majoribus beneficiis gravius punietur.

Auth. Imp. l. 1. in Matt. 18.

Salm. 7. tr. 8.

Pater in illa, cui debetur decem millium talentorum dimissum erat. S. Bern. 1. 1. ser. 4. de 2. c. 1.

S. Antonin. sum. Theol. p. 1. c. 9. §. 4. Rabanus. An peccata dimissa, post baptismum redeant ad animam.

PL. 4. 11.

S. Anton. ibi. §. 1. S. Anton. de 1. cor. dist. 4. §. Verum dicens.

Quia tunc pro maximis beneficiis ingrati fuerunt, miserunt eum ubi in fine mundi. PL. 147. 20.

PL. 105.

Pharaon ad unguem representat hominem ingratum.

Did. Stell. in c. 17. Luc.

Pharaonis ingratiſſimus, & punitio, ex eo gravius fuit, quod postea Josephi affligeret, à quo maxima accepta beneficia. Greg. Turon. l. 1. hist. Franc. in Bibl. vet. l. 1. c. 7.

conferat, ac proinde meritis morte, aliisque acerbis-
simis pœnis puniri promeruit, qualis fuit ejus, & om-
nium suorum in eodem loco facta submersio. Unde S.
Joan. Damasc. ait: *Grave est cum, qui maximis benefi-*
ciiis obstrictus est, non modo nullam gratiam referre, sed
etiam eum, qui de se bene meritis sit, contumelia, atque
ignominia laceffere: grave, inquam, est istud, sed tamen
facienti gravius malum est, quam patienti. Quod in
Pharaone adimpletum fuit, qui populum Hebræum,
à quo beneficiis affectus fuerat, maxima cum ingratit-
udine persequens, & malè tractans, majorem incurrit
pœnam, & supplicium; dum non modò decem plagarum
præcedentium, quæ Ægyptum perculserant, sed de-
nique per mortem propriam, totiusque exercitus extin-
ctionem, flagitium luit. Ita pariter, qui innumerabiles
à benienissimo Salvatore in Judam collatas examina-
verit gratias, ex alia verò parte Apostoli hujus ingratit-
udinem, quis diffiteri poterit, pœnam hujus extitisse
traditionem, desperationem, furcam, & infernum, ad
quem se condemnavit oblitus? Cujus nefas magis
nobis ob oculos positurus S. Ambrosius, Judam usque
ad ultimum halitum benignitatis divinæ excessibus lo-
cupletatum fuisse dicit, undè infert: *Nec immerito,*
graviori telo tanta dignationis percussus est Judas, quam si
eum fulmine perculisset.

4 Interrogare quispiam fortè posset, quare Judæi in
Ægypto exsistentes, à Deo puniti non fuerint; credi-
bile namque est, eos falsis Ægyptiorum numinibus ge-
nuæ suæ quoque incurvasse; quin potius Deus pœnam
differens, maxima eos se veritate in deserto, & terra pro-
missionis exagitavit? Theodoret. difficultati huic sa-
tisfacit, dum ait: *Quintageneratione filii Israel ascen-*
derunt de Ægypto, nihilominus non luerunt pœnas, qui
in Ægypto coluerant Deos Ægyptiorum, neque patres eo-
rum, neque avi illorum; isti tamen, qui majorum illorum
secuti sunt impietatem, supplicium passi sunt; quia post tan-
ta beneficia accepta, & tam multa miracula edita, non ab-
jecerunt impietatem.

5 Davidem considerare libet, solius adulterii, &
homicidii reum, & nihilominus gravi propterea subje-
ctum punitioni, prout Nathan Propheta ex parte Dei
illi denunciavit; quamvis enim, dum Rex proferret
verbum peccavi, audire meruerit: *Dominus quoque*
transiit peccatum tuum; hoc tamen de culpa, non
verò secundum pœnam intelligitur; siquidem postmo-
dum adimpletæ fuerunt pœnæ sequentes, scilicet: *Non*
recedet gladius de domo tua usque in sempiternum; susci-
tabo super te malum de domo tua, tollam uxores tuas in
oculis tuis, &c. Nonnè plures alii longè execrabiliores,
pluresque admiserant excessus; & nihilominus justitia
divina suum contra eos non exeruit mucronem aded
severum? quæ itaque tam differentis supplicii est ratio?
Audite D. Chrysostom. qui illi Psalmistæ confessioni:
(*Tibi soli peccavi, & malum coram te feci*) intentus, ita
discutit: *Multa, & ampla beneficia a te accepi, contrariis*
autem rebus vicem tibi rependi. Moxque subjungit idem
S. Doctor, inquit: *Maxima iniquitas adversum ip-*
summet Deum, à quo electus, ac Rex effectus fuerat; re-
de autem adjunxit: malum coram te feci. Atque hanc
ipsam ob causam postmodum tempore poenitentiae suæ,
tam beneficiorum receptorum, quam suæ memor cor-
respondentiæ ingratissimæ, per hæc affectuosa verba
sele Deo commendabat: *Amplius lava me ab ini-*
quitate mea; asperges me hyssopo, & mundabor, lava-
bis me, & super nivem dealbabor. Ubi ad lotiones, &
lustrationes antiquas legales alludit; sed quænam in
eo erat macula, quæ tam accuratam exigeret ablutio-
nem? Resolutionem accipite à D. Chrysost. qui dum
hunc Psalmistæ textum (*incerta, & occulta sapientia*
tua manifestasti mihi) considerat, ita inquit: *Tanto me*
honore affectisti, tanto me amore complexus es, ut etiam
maximum mysterium, hoc est filium tuum mihi patefeceris.
David namque ad multas, circa Verbi Incarna-
tionem, aliaque novæ legis Sacramenta, sibi factas
revelationes, oculos mentis suæ convertibat; idèq; in
persona ejus conclusit D. Chrysost. *Ego quidem quia post*
tot beneficia, ingrati animi vitio laboravi, nulla venia di-
gnum me esse censeo.

6 Imò ipsemet Seneca primum suum de benefi-
ciis librum, ut gratitudinem debitam inculcaret omni-

bus, his notatu dignissimis exorditur verbis: *Inter mul-*
tos, ac varios errores temere viventium, inconfutisq; ni-
hil propemodum dixerim nocentius, quam quod be-
neficia, nec dare sciunt, nec accipere. Liberrimè nam-
que asserere licet, maximum homini divinum benefi-
cium habens idamnum esse, & nocumentum, culpam
ingratitude, prout ex hac subjecta clarius patebit pa-
rabola, quam S. Mathæus describit, ubi multæ personæ
à Rege ad mensam Regiam, quando hic filii sui nuptias
solemnizare parabat, leguntur fuisse invitæ. Nun-
quid forsitan honor major, donumque obtingere pote-
rat desiderabilius isto? Utique arrogantiz, & temerita-
tis notam incurtere, dicendus foret, qui ad similem fa-
vorem duntaxat aspiraret, nec dicam, procuraret; & ni-
hilominus: *Neglexerunt, & abierunt, alius in villam*
suam, alius vero ad negotiationem suam. Sed quo puta-
tis eventu? Audite successum: *Rex cum audisset, ira-*
tus est, & missis exercitibus suis perdidit homicidas illos,
& civitatem illorum succendit.

7. Inter alia autem beneficia, quibus Deus hono-
rat quandoque ingratos, licet misterii nescios, est gra-
tiarum divinarum subtrahio, ne majorem sibi compa-
rent, & adfiscant suppliciorum severitatem; dicente
S. Joan. Damasc. *Deus eorum, quos beneficio afficit, salu-*
ti vehementius consulens, interdum non statim dona sua
ipsis imperit, atque infundit, idque utilitatis ipsorum
causa; ne scilicet majori supplicio obnoxii reddantur,
qui divinas gratias proculcarint: Ita Nazareni Christi
improbabant in miraculis apud ipsos perpetrandis,
aliique beneficiis in eos conferendis raritatem, cum ta-
men apud alios prodigus esset, dicente Scriptura: *Per-*
transiit benefaciendo, & sanando omnes. Sed non at-
tingebant miseri, hanc ipsam parcitatem, eorum
esse beneficium; cognoscens namque Christus eorum
ingratitude, à severioribus subieciaturis eos eximere
volebat supplicii; licet enim de toto genere humano
verificetur, quod *Deus in propria venit, & sui*
eum non receperunt, nihilominus culpæ hujus, vel ma-
ximè rei extiterunt proprii populares. Nazareth enim
Dominus inter omnes mundi civitates solemnè illa
cœlitus missa legatione, Regine cœlorum natalibus,
atque incolatu diuturno, ipsiuius Christi incarnatio-
ne, educatione, & supra triginta annos apud ipsos de-
moratione honoravit. Nunquid plura hominibus istis
præstare poterat Deus beneficia? Et nihilominus in-
gratissimi præsentem Messiam agnoscere non labora-
runt, imò adversus ipsum concitati, è civitate ejece-
runt, supraque montis verticem, ut præcipitaretur de-
orsum, conduxerunt: tantam itaque Judæorum invidi-
diam, malitiam, & ingratitude probè sciens Deus,
majora iis beneficia exhibere detrectavit: *Considera*
post quantam signorum manifestationem, inquit Divus
Chrysostomus, ad ipsos veneris, & ne sic quidem rur-
sus sustinueris, quin rursus odio inflammarentur, quocir-
ca nec fecit signa multa, ne majus supplicium illis ac-
crederet. Lamentabantur illi dicentes: *Qualia fecisti*
in Capharnaum, fac & hic in patria tua: ast quia
Capharnaum ex beneficiis receptis fructum non tulerat,
merito & contra hanc sibi datam injuriam exclama-
vit Christus: *Et in Capharnaum nunquid usque in cælum*
exaltaberis? usque in infernum descendes, quia si in So-
domis facta fuissent virtutes, que facta sunt in te, forte
mansissent usque in hanc diem. Veruntamen dico vobis,
quia terra Sodomorum remissius erit in die iudicii, quam
tibi. Idèdque S. Bernardus in eodem serm. contra pesti-
mum vitium ingratitude, ita scribit: *Nec reprehensi-*
bile, quod instanter petimus, sed plane petitioni negat ef-
fectum, quod invenimur ingrati. Et forte hoc etiam cle-
mentia videtur ingratis negare, quod postulant, ne com-
tingat nobis, ut tanto gravius de ingratitude iudice-
mur, quanto magis accumulatis beneficiis ingrati probabi-
mur extitisse.

8 Postquam virulum adorasset, veniamq; per Moysis
intercessionem populus Israeliticus à Domino impetra-
set, hoc Moyses à Domino præceptum accepisse legi-
tur: *Vade, descende de loco isto in, & populus tuus, &*
mittam præcursores tui Angelum, non enim ascendam
tecum, quia populus dura cervicis est, ne forte disperdam
te in via. At verò, quam, obsecro, ob causam populum
ille disperiturum fuisse dicit? aut verò ex quo cum eo tem-
per

Ingratitudo, ejusque
pœna in lu-
da expendi-
tur.

S. Amb.
enarrat. in
Pl. 19.

Quare Ju-
dæi in Æ-
gypto non
luerunt pœ-
nam ob cul-
tam idola-
triam.
Theod. q.
40. in Exod.

Cur peccata
Davidis id
graviter pu-
nica fue-
rit, & non
aliorum, qui
gravius de-
liquissent.
1. Reg. 2. 29.

D. Chr. h. 2.
in Pl. 30.

Pl. 104.

D. Chr. h. 2.
super Pl. 30.

Senec. lib.
de benefic.
lib. 1. 10.

Culpa in-
gratitudi-
nis, et ali-
um idem
bonum oo-
cumentum.
Math. 23.

Deus quæ-
damq; hono-
rat ingratos,
subtrahendo
ne gravius
divinarum.
S. Jo. Dam.
1. 3. Paral. 2.
Ingratitudo
Nazarenis
erga Christum
Dominum.
Luc. 4. 31.

Luc. 2. 35.

D. Chr. h. 2.
in Math.

Ingratitudo
Capharnaum.
Marc. 11. 23.

S. Bern. serm.
contra pesti-
mum vit. in-
gratitud.

Post adma-
tum virulum
substravit
Deus in lo-
cum suum
Angelum
ductorem
vix, & quæ-
re.
Exod. 31. 5.

per permansurus erat, cur id se, non verò Angelum facturum fuisse ait? Num fortè, quia hic indulgentior, divinique bonoris minus zelans est? Lyranus de hac assensentia inquit: *Quod non adesset eis per miraculorum operationem, sicut antea fuerat. Quoad Angelum verò, quem ei vix ducem dederat, mox subiungit: Non est hoc intelligendum, quod Angelus, de quo dixerat, quod esset eis dux, esset misericordior ipso Deo; sed quod si adesset Dei præsentia modo predicto, ex hac rebellio populi esset gravior, & per consequens gravius punienda.*

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

De variis suppliciis, maximè aut in ex-terminiis publicis, quibus Deus tam in particulari, quam in universali, ingratos punivit.

T H M A.

Deum qui te genuis dereliquisti, & oblitus es Domini Creatoris tui; vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus est. Deut. 32. vers. 18.

Supplicia
ingratorum,
acerbissima
sunt.

MOyses cælum, & terram ad audiendam populi Hebræi erga Deum benefactorem suum ingratitude, his verbis invitat: *Audite cæli qualiter loquor, audiat terra verba oris mei.* Moxque integrum contextum immensarum beneficiorum Catalogum, quibus illos per tot sæcula affecerat, eisque offensarum opponit gravitatem, & multipliciter, quibus eum irritarant, & sine dilatione districtum illis comminatur divinæ justitiæ gladium, in vindictam illatarum sibi injuriarum: *Ad iracundiam concitatus est; ignis succensus est in furore meo, &c.* Ex quibus verbis supplicia, quæ ingratitude consequuntur, argui possunt, quæ utique acerbissima sunt, prout in hoc discursu videre licebit.

Hoc ostenditur
præmo
quoad per-
sonas parti-
culares.
Abraham.
2. Reg. 14. 17.

1. Consideremus igitur primo loco iram Dei in ordine ad personas particulares ingratas, & postea trademus vindictas, quibus divina justitia damna infert universalia. Abrahæ, utpote traditor, & fratricida, mille mortes commeritus fuerat, & tamen David ex indulgentia paternæ eum ab exilio, in quod se precipitavit, revocare decrevit, cum hoc pacto: *ut faciem ejus non videat.* Demùm verò precibus Joab superatus, illum totaliter in pristinam graviam recipiens, tantæ sceleris ei veniam concessit; sed audite inhumanam quam erga Patrem tam beneficium exhibuit, ingratitude. Nam populum contra Patrem suum ad rebellionem excitare, eumque secum contra eundem armare, vitamque simul cum regno eidem eripere non erubuit; at verò Deus illum subito severissimè punivit, disponendo, ut ex arboris quædam ramo per capillos suspensus, tribus lanceis ictibus in corde laucaretur.

Israhel.

2. Cum Saul in procinctu esset, ut ob crebras Philistinorum victorias, & ob provocationem ad duelum cum Goliath incundum, unâ cum exercitu regnum quoque Israël amitteret, David tanta cum animositate satuosum, & jactabundum Goliath prostravit in terram, ut deinceps diadema regni in capite Saulis stabilirentur fuerit; eumque idem Saul deinceps plurimum à spiritibus vexaretur infernalibus, David sono cytharæ suæ eisdem pro arbitrio suo cogebat in fugam. Idem quoque David quotiescunque inimici in perniciem Israël quidpiam moliebantur, hostilium exercituum iniectus, & vires reprimebat: & tamen ingratus, & ab invidia, & impiæ stultitiae ratione stimulatus Rex Saul, illum incessanter ad mortem est persequutus; ac proinde nequaquam mirandum, quod infeliciter mortuus, cum æterna ignominia insepultus, & ab avibus rapacibus fuerit dilaceratus, unâ cum vita, tam terræ, quam cæli regnum pariter amittendo. Ieroboam humilibus erat ortus natalibus, & servus Regis Salomonis, & tamen cum modo quodam miraculoso, quem Deus ipsi prædicti reerat, ad regnum fuisset sublimatus, timens, ne subditi sui ad templum Hierosolymitanum adorationis causa abeuntes, ad Regem Juda redirent, in Dan, & Bethel duo idola erexit, ut ea adorarent. At verò vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus est; ideoque hanc terribilem illi intimari fecit sententiam: *Percutiam de Ieroboam mingentem ad parietem, mandabo reliquias domus Ieroboam, sicuti mundari soles finis usque ad pyrum: Qui mortui fuerint de Ieroboam, non civitate.*

Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

te, comedent eos canes; qui autem mortui fuerint in agro, vorabunt eos aves cæli. Cum Amasias Rex Juda favente Deo exercituum hostes suos superasset Edomæos, ipse pro tanto beneficio ingratus, non Deo, sed idolis suis adorationis cultum exhibuit. At verò ingratitude illius gravem pœnam protinus luere debuit, factus post civitatis sanctæ invasionem Joas Regis Israël infelix captivus; eumque à captivitate fugisset in Lachis, ibidem ei vita miserabiliter erepta fuit.

Amasiam.

3. In Isala legimus, Merodach Regem Babylonis suos Hierosolymam ad Regem Ezechiam misisse legatos, donis Regis copiose onustos, ut ei ob recuperatam suam congratularentur salutem: Ezechias autem illis benignè exceptis, omnes suas prædivites ostendit facultates, hortos, æraria, thymiamata, & universa quæ inventa sunt in thesauris ejus. Quo audito Isaias, ne ad momentum quidem tardavit, sed Regem ingressus, interrogavit Ezechiam: *Quid dixerunt viri isti? & unde venerunt ad te? Et dixit Ezechias: De terra longinqua, non fuit verbum, quod non ostenderim eis in thesauris meis.* At verò audire, quid Prophetæ huic Regi ex parte Dei insinuarit: *Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ in domo tua sunt, non relinquetur quicquam dicit Dominus, & de filiis tuis, qui egredientur de te, quos genueris, tollent, & erunt eunuchi in Palatio Regis Babylonis.* Quid equidem mali patrarat Ezechias, suas legatis illis ostendendo divitias? nonne hic mos inter Principes invaluit? cur igitur tam severam incurrit pœnam? ecce vobis rationem miraculosam! Nimirum à Deo, Sole regrediente, totius mundi stuporem (propter quod & dicti Legati principaliter ad ipsum missi fuerant) sanitatem recuperavit: loco igitur gratitudinis erga Deum, & instructionis Legatorum in mysteriis, notitiaque veri Dei, ad vanam se contulit thesaurorum ostentationem, neglecto laudem, gratiarumque divinarum tributo. Ubi de Ezechia S. Hier. scribens, ait: *In diebus illis egrotavit usque ad mortem, & oravit Dominum, & exaudivit eum, & dedit ei signum; sed non juxta beneficia, quæ acceperat, retribuit, quia exaltatum est cor ejus, & facta est contra eum ira, & contra Judam, & Jerusalem.* S. autem Antoninus aliud quoddam supplicium Regi huic propter ingratitude inflictum fuisse advertit, dicens: *Ezechias Rex Jerusalem post victoriam maximam, & liberationem de manibus Sennacherib, quia non sufficienter gratias egit cantando canticum Domini, secundum morem hujus populi, ideo propter ingratitude egrotavit usque ad mortem, ut dicit Iosephus.* Omissio itaque gratitudinis propter priora beneficia recepta, eum in primam infirmitatem mortalem re incidere fecit, dictisq; subjacere malis, quamvis quoad omnes alias actiones suas irreprehensibilis esset, maximèque cultum zelaret divinum.

2. Jo. 1.

Ezechiam.

1. Hier. 18.

2. Anton. 1. p. 1. c. 2. 1.

1. Joas.

2. Anton. 18.

1. Paral. 24.

Ieroboam.

2. Reg. 14. 10.

4. Item Sanctus de alio pariter Rege Judæ, cui nomen Joas, discursit in hæc verba, ut priorem suum confirmet discursum: *Ingratissimus fuit, inquit sanctus, erga Joiadam summum sacerdotem, nam uxor ejus occubavit eum, cum parvulus esset, & quæreretur ad occidendam ab Arbatha, & postea in septimo anno ipse Joia da ordinavit sibi dari regnum interfecit Arbatha; cum postea mortuo Joia da filius ejus Zacharias reprehenderet eum de vitis suis, adeo malus, & ingratus fuit, quod fecit eum occidi. Quod flagitium postquam recensuisset Scriptura, immediate subiungit: Non est recordatus Joas Rex misericordie, quam fecerat Joia da filius ejus secum, sed interfecit filium ejus, qui cum moreretur, ait; videas Dominus, & requirat. Neque pœna dilata est diu, quin potius subito oppressit ingratum, quia cum evolvisset annus, ascendit contra eum exercitus Syria, veniensque in Judam, & Jerusalem, & interfecit cunctos Principes populi, atque universam prædam miserunt Regi in Damascum. Cum per modicum venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem; in Joas quoque ignominiosa exercere judicia; Abentes dimiserunt eum in languoribus magnis, surrexerunt autem contra eum servi sui in ultionem sanguinis filii Joia da, & occiderunt eum in lectulo suo. Poterit tituli hujus percurrentes principium, invenietis Joam in Regni sui principio optimè regnasse; ast ubi se ingratum præstare coepit, in profundum se precipitavit barathrum.*

Æsopus fabula cerva dicitur ingrati tudine.

6 *Æsopus* de cerva quadam tradit, quæ venatores fugiens, sub frondosa se occultavit: cum itaque insidiatores transissent, illa securam se putans, frondes vitis decerpere, & manducare cepit; quem strepitum ut inaudierunt venatores, subito redeuntes propter latentis feræ suspicionem, ut ad dictam vitem accesserunt, cervam deprehensam sagitta trajecerunt, quæ moriens, ita ab auctore fingitur lamentata fuisse: *Merito hoc mihi evenit, quæ violare non dubitavi servatricem meam.* Indeque concludit *Æsopus* ad nostram doctrinam, dicens: *Docet fabula, ultionem Numinis non effugere eos, qui pro beneficiis malefacta rependunt.* *Basilius* Macedo tertius Imperator in Ecclesiasticis Annalibus diversas ob rationes reprehenditur, & vituperatur; singulariter autem de eo traditur, quod cum in die quadam in venatione ingentis magnitudinis cervum offenderet, jamque illum apprehenso gladio transfixurus esset, cervus ut se defenderet, uno cornuum suorum ramo in cingulum Imperatoris infixit, in sublime eum elevare conatus est, & quidem nisi unus servorum suorum subito accurrens, cingulum præcidisset, & Imperatorem hoc facto à periculo liberasset, Imperator utique mortuus fuisset. Huic verò liberatori suo ingratiſſimus Princeps caput amputari fecit, sub prætextu, quod districto in se gladio, læsæ Majestatis crimen commisisset. At verò sine mora ad tantam vindicandam ingrati tudinem, divina super eum vindicta celesterrimè descendit, quia convulsis intestinis inter acerbissimos dolores expiravit.

7 Tranſeamus nunc ad hujus vitii supplicia, quæ populis immittuntur. *S. Bernardinus* inquit: *Quantum peccatum est, divinorum beneficiorum ingrati tudo, quæ maxime ex caca malitia, & ignorantia venit, contra quos Jerem. 33. dicitur: Abscondam faciem meam à civitate hac propter omnem malitiam eorum.* In quibus Jeremix verbis peculiariter notandum, quod ingrati tudo ab eo vocetur: *Omnis malitia, & inde merito; nam ut suo loco dicemus, ingrati tudo radix, & compendium est omnium iniquitatum.* Unde *S. Bernardinus* Salvatorem nostrum super ingratam Jerosolymam lachrymantem considerans, ait: *O ingrata civitas! audi Dominum, utinam tibi non prædicentem Luc. 19. qui videns civitatem, flevit super illam, dicens, scilicet cum singultu, sic cognovisses, & tu, scilicet fletes;* quibus verbis in penam suæ ingrati tudinis ultimam ei desolationem, & ruinam prædixit, nam ut *Sapiens* ait: *Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus.* *Sichemitarum* Gedeoni in primis obligati, ut *Abimelech* illegitimo filio regnare cupido placerent, crudeli morte septuaginta innocentes filios ejus, ut tantò securius regnaret, de medio sustulerunt; sed non absque præsentissima divina vindicta, quando ipsemet *Abimelech* ultimum homicidis intulit exterminium, supraque *Sichem* seminavit salem, dicente Scriptura: *Interfectis habitatoribus ejus, ipsaq; destructa, ita ut sal in ea dispergeret.*

8 Ab his ad Ammonitarum Regem tranſeamus, qui insigni per Davidem honoratus fuit legatione, ad ipsum propter Patris mortem consolandum ablegata: *Dixit autem David* (verba sunt Scripturæ Sacræ) *faciam misericordiam cum Hanon filio Naas; misit ergo consolans eum per servos suos.* Mali autem Regis consiliarii, legatione hac veluti exploratricem interioris status, & regni à Davide sinistrè factam fuisse, affirmantes, identidem Regi accurrebāt: *Putas quod propter honorem Patris tui miserii David ad te consolatores, & non ideo, ut investigaret, & exploraret civitatem, & overteret eam?* Rex itaque incredulus, sed longè ingratior, hoc eos affecit opprobrio: *Tulit servos David, rasiq; mediam partem barba eorum, & præcidit vestes eorum medias usque ad nates.* Sed quale putatis sublecnium fuisse supplicium? tam severa populos, ipsumq; Regem oppressit pœna per Davidem illata, ut similem ei nec sacræ, nec profanæ tradant Historiæ. Regem itaque subjugavit, civitates omnes destruxit, singulos ferris attrivit; deinde currus acuminatos supra eorum corpora rapi, protrahique ordinavit, nec non omnes acuis cultris diminuit, ardentibusq; concremari jussit in fornacibus: *Prædam civitatis asportavit multam valde, populum quoque ejus adducens ferravit, & circumegit super eos ferrata carpenta, divisitq; cultris, & traduxit in typo laterum, sic fecit universis civitatibus filiorum Ammon.* Ecce ubi, quantum Rex ille,

quantumvis mitis fuerit (juxta illud: *Memento Domine David, & omnis mansuetudinis ejus*) de ingratis sumptis supplicium. Porro *Abulensis*, *Ammonitas* veniam injuriæ Legatis illatæ petere ausos non fuisse dicit, eò quod excessum, seu crimen suum inexcipiabile esse reputarent: *Nam si Ammonita fecissent injuriam David quolibet alio modo, erat remissibilis aliquantulum: quod verò David vellet benefacere ei, & pro beneficio ei contumeliam inferrent, erat irremissibile quasi apud homines, quia pro bono reddebatur malum.*

9 Mentionem paulò ante fecimus exterminii populi Hebraici, funesti adèò, ut veritatem quasi excedere videatur; fames obsessos premebat extrema, ita etiam, ut ad equorum sterora, calceos, propriosque filios manducandos compellerentur incolæ. Inter gladios autem, aliosque crudelissimos angores, in obsidione illa obierunt integer millia, & centum millia, ita ut tandem fabricandis crucibus ligna deficerent, & loca, propter innumerabilem crucifixorum multitudinem. Quorum exterminiorum adèò deplorabilem causam ipsemet insinuat Christus, dum ait: *Quia sic cognovisses, & tu, &c.* Maxime autem execrabile flagitium populi hujus, detestabilissima fuit ingrati tudo, prout ex suprâ citato patet 32. c. lib. Deut. Idèòque *S. Zeno* supra illum *Isaie* Textum: *Filiis enervavi, & exaltavi, ipsi autem spreverunt me,* ita discurre: *Infinita Judæi infidelitate sua apud Dominum nostrum odia meruerunt, quod jam quanta fuit de amore gratia, tanta de eorum offensione futura vindicta est. Certum est enim, in eum filium, postea quàm deliquit, granditer vindicari, quem Pater plurimo dilexit affectu; & quantam pietatem dilecto Filio amatus Pater exhibuit, tantam læsi exigit ultionem.*

10 *Leo Magnus* Autilæ, qui cum invincibili exercitu in Italiam irrumpebat, ut *Annales* perhibent Ecclesiastici, se opposuit viriliter, eumque ut rediret, Italiamque desereret, coegit, ne imminenti eam devastaret exterminio. Anno 455. scilicet tribus postea annis *Genfericus* Regem *Vandalorum* similitacundia, & eloquentia permovit, ut imminenti ab urbe desolationem averteret, obtinuitque, ne civitas combureretur, ut à stragibus abstinere, thesaurisque trium principaliorum Basilicarum, scilicet *S. Petri*, *S. Pauli*, & *Constantinianæ* parceretur; cum tamè debachatio hostilis per 42. durasset dies: quid ad hæc respondebimus? forsitan præ *Attila* magis *Barbarus*, inhumanusq; erat *Genfericus*? forsitan *Leonis* inefficacior in persuadendo energia? Respondet subtilissimè *S. Augustinus*: *Si de acceptis ingrati non sumus, iterum accepturos confidimus.* *S. Leo* enim post reportatam ab *Attila* victoriam, dum urbem repeteret, multos offendit gentiles, qui quod ipse in virtute Dei operatus fuerat, fato attribuebant. At *S. Pontifex* bonum recognoscens Sanctorum Apostolorum defensione exitum, in sermone quodam, habito in anniversario tanti beneficii, populo Romano ludos exprobravit *Circenses*, nimiamque ejus ingrati tudinem, ac Spiritu Prophetico imminenti is, qualem & à *Genferico* passus est, gravissimam penam prædixit.

11 Sed quorsum inter Catholicos limites nos constringimus? Ad ipsos tranſeamus Paganos, qui licet veri Dei notitia defuturi essent, probè nihilominus intellexerunt, ingrati tudinem publica populis inferre infortuniam; ideoque *Plutarchus* in vita *Camilli*, cui se Roma ingratam exhibuerat, ita loquitur: *Tanta Deorum ira urbi Romanæ incubuit, tamque catenestas secum trahens cladem & discrimen, ut cum ignominia urbem oppressit, sive casus ut id temporis incidit, sive minus Deus hoc curat quispiam, ne impune opprimatur virtus in ingrati tudine.*

12 In vita Sancti Severini legimus, quod sancto hoc Præsule in Francia (quò se ad convertendos *Arrianos* receperat) mortuo, cum populus *Coloniensis* nullo prorsus signo suam ergà illum gratitudinis obligationem agnovisset, integro triennio magna terræ siccitate puniti fuerint, prout illis *Angelus* quidam revelavit. *Moyſes* Hebræorum populo olim comminabatur, dicens: *Mittet super te Dominus famem, & esuriam, & inepationem in omnia opera tua quæ tu facies.* Multi quidem sunt, qui menses copiosas, quas in horreum suum congregant, propriis laboribus, & industriæ adscribunt, ac pro-

PL. 1. 1.

Maxima culpa ex-
terminii Iero-
solymæ, &
incolarum,
fuit ingrati-
tudo.

Luc. 19. 44.

Deut. 32.
& Zenolet.
in Isa.
Isa. 1. 1.

Baron. an.
455. 1. 16.

Baron. an.
455. 1. 11.
Konstadi
propter in-
grati tudinem
graviter pu-
niti fuerunt,
tempore S.
Leonis Pa-
pæ.

S. Aug. de
bono vi-
diti.

Ingrati tudo
etiam exor-
ta fuit gentili-
bus.

Plutarch. in
Camillo.

Serius 1. 1.
21. Off. 2.
Coloniensis
puniti fue-
runt propter
ingrati tu-
dinem.

Deut. 28. 20.

Baron. an.
269. n. 80.
Basilius Im-
perator pro-
pter ingra-
titudinem
miserimè
perit.

S. Bern. 2. 1.
ser. 18. al. 1.
c. 4.

Ingrati tudinis pœna, in
populis in
communi.
Primo Iero-
solymitarum
nos.

Prov. 17. 23.
Sichemitarum.

Jud. 9. 45.

2 Reg. 10. 1.
Ammonitas
sub Rege
Naas.

v. 1.

De Gratitude, & Ingratitude, Discursus XI. 457

proinde nec minimum quidem Divinæ beneficentiæ recordantur; quorum proinde ingratitudinem Deus sequentium annorum sterilitate punire solet, quia neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat DEVS. Unde Sanct. Bernardus in cap. quodam cui titulus est: *Quod patria, & civitates, propter ingratitudinem Divinorum beneficiorum à Domino spinis flagellantur*, expresse fatetur, solam hominum ingratitudinem esse, quæ beneficos in agros descendentes influxus, steriles efficit, quia aliis benigni futuri fuissent.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Ingratitudo, reproborum est tessera, qui ignis æterni, qui vitii huius symbolum est, præda sunt.

THEMA.

Nonne decem mundati sunt? & novem nobis sunt? Luc. 17. v. 17.

Non est dubium, quin incarnata Sapientia, quæ altæ longe cognoscit, novem holce leprolos lepra sua mundatos fuisse probè noverit; verum tamen ut H. Card. ait: *Non queris ex ignorantia, quia omnia antequam sint, novit, sed hoc ipso mysticè insinuat, quia ingratos ignotos reputat*. Ideoque in tremendo novissimi Judicii die præcitus (qui omnes erga Deum ingratiissimi fuerunt) à Judice dicitur: *Nescio vos*. Ingratus enim quandam habet sibi impressam tesselam, ex qua filius perditionis esse cognoscitur, adeoque dum erga Deum, & homines sibi benefacientes ingratus est, minimè temerè judicabit, qui illum de reproborum numero esse dixerit: ovis enim, quæ symbolum est Electorum, erga illos qui eam nutriunt, & custodiunt, est gratissima; siquidem iis lac, agnos, lanam, carnes, & pellem liberalissimè rependit. Conjiciamus velim oculos in primum electum, & primum reprobum, Abel nimirum, & Cain, de quorum primo S. Ambr. ita scribit: *Abel, qui omnia refert ad Deum, pia devotus mentis intentione, nihil sibi arrogans, sed totum tribuens conditori, quod accepisset ab eo*. Non verò eodem modo de præcito Caino loquitur, sed potius inquit: *Cain dicitur esse, acquisitio, quod omnia sibi acquireret*. Et idè hic caput est eorum, qui quicquid boni habent, sibi meupis attribuant; talis enim Cain erat, de quo idem Ambrosius inquit: *Totum menti sue deputat, tanquam principali*.

In Arca diuturno simul tempore asservabantur pariter, & nutriebantur, columba, & corvus, & tamen non hic, sed illa Noe se gratam exhibuit, quando ad arcam reversa, Olive ramusculum ore suo attulit. Unde & D. Chrys. hanc in columba virtutem extollit, dicens: *Iustus meliori spe concepta emittit columbam, quæ miram præferat gratitudinem*. Hæc igitur gratitudinis virtus in columbis, id est, animabus electis, repetitur, non verò in corvis, qui symbolum sunt reproborum. *Vidisti, quanta avis sit gratitudo?* inquit D. Chrys. *quomodo rediens, iustum docuit, ut aliquantisper adhuc longanimitatem exhibeat?* S. Laur. Just. prologum libri de institutione, & regimine Prælatorum, ab his verbis exorditur: *Cum innumera mortales quique à suo Conditor percipiant dona, dignum profecto est, ut singuligratiarum referant actiones, & ad illius, qui gratis consulit, gloriam, eadem munera accepta ministrent*. Horum verò altero deficiente, tam vitii ingratitudinis efficiuntur rei, quam etiam æterno supplicio digni; quibus ultimis verbis, ut vides, ingratitudinem cum æterna damnatione simul conjungit.

Ex eo quod S. Scriptura de Saule, & Jonathæ refert, satis innotescunt pessimæ conditiones ingrati, ejusque qui beneficiorum acceptorum memor est, optimæ qualitates. *Locutus est Jonathas*, inquit sacer Textus, *de David bona ad Saulem patrem suum: dixitque ad eum: ne pecces Rex, in servum tuum David, quia opera ejus bona sunt tibi valde, & posuit animam suam in manu sua, & percussit Philistæum, & fecit Dominus salutem magnam universo Israël: vidisti, & latatus es*. Ecce tibi bonorum, & timoratorum virorum gratitudinem, qui bona quæ receperunt, in recenti, & bona tenent memoria. Paulò post verò in eodem capite legimus, quod Saul licet ex sermonibus Jonathæ tantisper

fuerit mitigatus, mox tamen contrà innocentem David lanceam suam vibravit, adeo ut nisi fuga sibi consulisset, lethaliter vulneratus interisset: insuper irreconciliabili odio adeò illum persecutus est, ut alia quadam vice indignatus, ad Jonatham dixerit: *Nunquid ignoro, quia diligis filium Isai, in confusionem tuam, & in confusionem ignominiosam matris tuæ?* Ecce ubi, quænam sit in reprobis animi sententia.

In Principio Exodi dicitur: *Surrexit interea Rex novus super Ægyptum, qui ignorabat Joseph*. Sed qui fieri poterat, quod Pharaon non ampliùs agnosceret Joseph, qui paulò antè Salvator Ægypti fuerat, & gratium publicum tempore famis providentia sua locupletando, immortalem sui memoriam reliquerat? Abulensis inquit: *Pessimus ille Rex, & omni indignatione indignior, quicquid quotidiana in se Joseph beneficia experiretur, quintam partem proventuum Ægypti percipiens annuatim, quod dispositione provida Joseph redduibus Regis fuerat attributum, benefactorem Joseph, quem ipsa beneficia necessario demonstrabant, ingrati mentis agitudine tabescentis, nunquam in recordationem saltem levissimam reducebat*. In quibus verbis notandum, Præsum hunc præciturum, huic Pharaoni hunc attribueret titulum: *Pessimus, & omni indignatione indignior*; erat enim verum reprobi alicujus symbolum, quia induratum est cor Pharaonis: talibus autem pessimum ingratitudinis vitium specialiter adhærescit.

Sine stupore nemo cogitare potest, quod Redemptor noster in passionis suæ tempore, in quo tanta cum liberalitate latroni donavit Paradisum, ad sui notitiam multos convertit carnifices, qui revertebantur percutientes pectora sua, centurionem, qui lancea latus ejus aperuit, illuminavit, condonavit Petro, non semel, sed ter ipsum neganti, perfidiam ejus; & tamen ex alia parte Judam in desperationis æternæque perditionis barathrum cadere permiserit: *Suspensus crepuit medius*; non obstante, quod pactam prodicionis pecuniam sacerdotibus retulerit, magistrum suum innocentem declaraverit, tantique commissi sceleris poenitudinem demonstravit: *Retulit triginta argenteos, dicens: Peccavi tradens sanguinem justum*. Verum tamen omnem hanc difficultatem solvit sequens responsio, videlicet, quod quia post plurima à Salvatore recepta beneficia, ipse semper magis magisque se erga Dominum suum ingratum exhibebat, evidens de se æternæ reprobationis suæ signum ediderit: unde Divus Chrysostomus ait: *Illum Judam ab intolerabili non liberavit supplicio, quinimo multo magis jure vexabitur, quia omnipotentia, lenitasque Domini tot tantæque habens argumenta, omnem feram belluam crudelitatem superavit*. Sanctus Augustinus exponens verba illa: *Cum intinxisset panem, dedit Iudæ, & post panem tunc introivit in eum Sathanas*; ita scribit: *Dicunt enim; ita ne hoc mernit panis Christi perrectus de mensa Christi, ut post illum intraret in ejus discipulum Sathanas? quibus respondemus, hinc nos potius doceri, quam sic cavendum male accipere bonum: Audite enim, quidnam fuerit Christi panem Iudæ exhibentis sensus, quidve illi insinuare intenderit: Subdit enim idem Sanctus Aug. *Quid erat panis traditori datus, nisi demonstratio cui gratia fuisset ingratus?* Non quidem Sanctus Aug. negat, dæmonem jam de facto liberum habuisse in anima Iudæ aditum, sed dicere intendit, quod quando Christus ei se supra alios Apostolos beneficium exhibuit, ipse verò in ingratitudine sua continuò perseveravit, tunc inimicus infernalis totaliter ipsum ingredi, & possidere cœperit: *Præ, inquit, intraverat, immittendo in cor ejus cogitationem, quæ traderet Christum, talis enim jam venerat ad cenandum, tunc autem post panem introivit in eum, non ut adhuc alienum tentaret, sed ut proprium possideret*; quia ingratitudo hominem inferni mancipium irreparabiliter constituit: *Si autem bonum aliquod hoc significat insinatio, eidem bono ingrati non immerito est secusa damnatio*. Adhuc tamen Iudæ possessio non à Domino, sed à diabolo, cum homini ingrato intrasset panis in ventrem, hostis in mentem venit.*

Quod si Divus Chrysostomus diabolo similes censeret illos, qui sine gratiarum actione è mensa recedunt, quantò magis illos, qui illum ingrati directè offendunt, dum bonis ab illo receptis contra proprium suum bene-

Saulis ergo eundem ingratitudo.

1. Reg. 20. 10.

Exod. 1. 2.

Pharaonis ingratitudo erga Joseph.

Abul. lib. 9. 3.

Iudas à Christo derelictus & damnatus fuit propter ingratitudinem.

1. Cor. 1. 18.

Mat. 27. 1.

D. Chr. h. 48. in Mat.

S. Aug. 17. 64. in Io.

Ingratitudo constituit hominem inferni mancipium.

D. Chr. 1. 1. h. 24. de Bapt. Christi. Ingrati similes sunt diabolo.

1. Cor. 1. 7. S. Bern. lib.

1. 17. 6.

H. C. lib. Ingrati sunt Deo ignoti.

1. Cor. 1. 17.

S. Ambr. de Abel & Cain lib. 1.

Columba est symbolum gratitudinis.

D. Chr. h. 24. in Gen. Corvus ingratitudinis.

S. L. Just. de Inst. & regim. Paul.

Jonathas erga Davidem ingratitudo. 1. Reg. 19. 4.

nefactorem uti non erubescunt? *Vultis dicam*, inquit idem Chrysostomus, *cujusnam opus perficiant illi, qui ante complementum finemque discedunt, neque Cæna absoluta gratiarum actionis hymnos offerunt? durum fortasse, odiosumque videbitur, quod sum dicturus. Quando ultima Cæna communicavit Indas, nocte illa postrema, ceteris omnibus recumbentibus, ipse se proripiens excessit: illum imitantur & isti, qui ante ultimam gratiarum actionem discedunt, nisi enim exisset, proditor factus non esset.*

Pisces in sacrificiis non admittuntur, quia sunt symbolum ingrati- tudinis.

7 In omnibus cujuscumque generis oblationibus, & sacrificiis, in antiqua lege præscriptis, & acceptatis, nusquam pisces admissos fuisse invenietis; quoniam verò id mysterio factum fuisse existimatis? nimirum pisces quoad sensum literalem excludebantur, quia hi non sicut alia animalia respirando vivunt, unde mox ut ex aqua extrahuntur, agonizare incipiunt; atque ideo in sacrificiis mors illis inferri non poterat, quia extra aquas positi jam mortui sunt. Quoad sensum verò mysticum (quia omnia in figura contingebant illis) ideo Deus pisces à se rejicit, quia ingratorum proprium sunt symbolum; pisces enim inter alia animalia mutili sunt; præterea per experientiam videmus, quod alie quantavis crudeles feræ, nativa crudelitate deposita, erga illos, qui eas nutriunt, benevolas, & gratas se exhibeant; solitamen pisces, licet in piscinis, & vivariis diu, & liberaliter nutriantur, semper tamen eos à quibus nutriuntur, fugiant, seque inciviles, & ingratos ostendunt.

D. Petrus Chrys. l. 1. c. 13. Dives Epulo damnatus fuit propter ingrati- tudinem. Luc. 14. 14.

8 Sanctus Petrus Chrysol. quandam habet observationem, ex qua manifestè deducitur, divitem Epulonem in infernum deturbatum fuisse, eò quod Deo ingratus fuerit, statumque suum prosperum, quo gaudebat, propriis meritis attribuit. *Recordare*, inquit ad eum Abraham, *quia recepisti bona in vita tua*. Circa quæ verba D. Chrysol. adverte, Patriarcham hunc reprobum secundum internos illius sensus allocutum fuisse: *Videtur*, inquit, *fratres, quia Abrahæ sancti verba istius divitis animus proditur, sensus arguitur, intellectus puniatur, qui non sibi data, sed reddita credidit, quæcunque Dominus largiente possedit. Intelligite, quo sensu incesse- rit, quo corde ambulaverit, qui DEVM sibi credidit debitorem*. Nihil igitur mirandum est, si Christus de hoc præscito hominis ingratiissimi typo, manifestè pronuntiaverit, ipsum in inferno sepukum fuisse, quia infernus proprium est pessimi hujus vitii centrum.

Septem dæmonia ingressus fuit hominem propter ingrati- tudinem. Luc. 11. 16.

9 Christus Salvator noster apud S. Lucam de miserabili homine illo, in quem postquam à Dæmone liberatus fuit, idem dæmon denuò ingressus est, non solus, sed septem alii cum ipso, qui illum torquerent (*assumit septem alios Spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi*): de illo, inquam, subdit: *Et sunt novissima hominis illius pejora prioribus*. At verò scitis ne causam, cur miser hic homo à tot dæmonibus possessus fuerit? in promptu caula est, quia in penam Ingratitudinis hoc ei accidit. Cum enim jam à dæmone liberatus fuisset, hoc beneficio abusus fuit, adeoque inimico de novo portam animæ suæ aperuit. Nec sine causa dicitur: *Homini illius*; nomen verò proprium illius non nominatur, quia reprobi à Deo nominari non merentur, sicut nec Christus epulonem proprio nomine appellavit: *Nec memor ero nominum eorum per labia mea*; nomina enim ingratorum in libro vitæ scripta non inveniuntur.

PL 14.

De elemento ignis tempore creati- onis nulla facta fuit mentio, quia est symbolum ingrati- tudinis.

10 Inter omnes, quæ circa vitium ingrati- tudinis adducuntur similitudines, propriissima est ignis similitudo, qua sacri Doctores persæpe utuntur, quia infernus in quo ignis ardet inextinguibilis, perpetuum ingratorum centrum esse debet. Priusquam tamen recensere incipiam Analogias, quæ ingrati- tudinem inter & ignem reperiuntur, reflectere vos velim ad c. 1. Geneseos, in quo omnium refertur productio creaturarum; & tamen nusquam invenietur, quod Moyses, vel ut melius dicam, Spiritus S. qui calamum ejus direxit, ullam hujus elementi faciat mentionem. Hujus ratio esse potest, quia cum ignis ingratos præfiguret, minime nominari meretur. Unde Rupertus Abbas id ipsum considerans, ait: *Solus ignis licet gignentibus terra, & aquis cooperetur, nihil tamen ex ipso gignitur, & proinde de hoc elemento non injuria sileatur*. Quod si rena-

Rup. Ab. l. in Gen. c. 1.

quampliam in aera projeceris, subito illam ad te redire videbis; quod si verò in aquam conjeceris, hæc illam vel ad littus ejiciet, vel eadem in sua superficie portabit, vel saltem in fundo conservabit; si denique in terram eandem sepelieris, sæpe ad te centuplicata redibit, pro- uti in semine fieri conspiciamus. At verò si igni immiseris, statim consumitur, & devoratur, vel saltem formam mutare cogitur. Ingratissimus omnium qui hæcenus fuerunt, vel deinceps ad finem usque sæculorum erunt, inter omnes creaturas fuit pulcherrimus ille Angelus, Lucifer videlicet: qui merito à Deo cum omnibus sequacibus suis ad ignis æterni penam condemnatus fuit, quia hoc elementum ingrati- tudinem ad vivum representat. Quando Deus populum suum à servitute Ægyptiaca liberare constituit, cum Moysè loquens in medio Rubi ardentis conspectus fuit: *Apparuitque ei Dominus*, inquit sacer Textus, *in flamma ignis de medio Rubi*. Quia verò Deus *Omnia in sapientia facit*, dubium non est, quin per hanc actionem mysterium aliquod insinuare voluerit, quod à D. Chrysolog. his verbis insinuatur: *Daturus legem, ignem pramisi in rubo, sed Divinum rubus portavit, non concepit incendium, jam tunc aculeis malitiæ plenum, & ingrati- tudinis legis populum præfigurans*. Quia enim hic populus reprobatus, & ingratus futurus erat, merito Deus se in medio flammarum conspiciendum præbet, ut ei suam exprobraret ingrati- tudinem. Ignis sterilis est, & infecundus, quia non solum non generat, vel producit quidpiam, sed etiam quicquid boni, aut pulchri ad illum propius accesserit, consumit, & devorat: Ita pariter ingratus sterilis est, beneficiis- que acceptis non solum non correspondet per gratitudinem, verum etiam persæpe eadem per injurias, & contumelias rependit: *Retribuebant mihi mala pro bonis, sterilitatem anime mee*. Ignis per subministratam illi extrinsecus materiam nutritur, & alitur, adeo ut sine hac subito deficiat: sic V. G. Pix, lignum, oleum, cera, ignem alunt, eique calorem, splendorem, & activitatem conferunt, in quorum tamen beneficiorum retributionem ignis illa omnia consumit, & vel in aera, vel in cineres convertit; *Ipse ignis*, inquit Sanctus Bernardus, *propria fomenta consumit*. Idem sæpenumerò ingrati faciunt, consumunt enim dona, & bona, quibus à suis benefactoribus honorati fuerunt, idque in ignominiam, & offensam eorum, à quibus illa acceperunt, prout videre est in peccatoribus, qui naturæ, & fortunæ bonis aliisque donis, ad Deum offendendum utuntur. Sanctus Petrus Damianus reprehendens quendam, qui ut sponsæ suæ complaceret, propriam suam matrem contempnit, ita scribit: *Quid aliud quàm naturam ignis carneris imitari, qui cum ex lignis prodeat, ligna consumit, & in cinerem vertit? Ligna namque ex quibus egreditur, quasi matrem nascendo consumit*. Verum quidem est, quod hoc elementum, quod civitates infames Sodomiticas exussit, sit proprium nefandorum illarum libidinum supplicium: Veruntamen etiam verum est, quod ingrati- tudo, quam Sodomitæ erga Deum benefactorem suum exhibuerunt, Divinam Justiciam ad illud inferendum supplicium promoverit, quia populus ille præ aliis, maximis à Deo beneficiis affectus fuerat: liquidem illis regionem illam assignavit, quæ veluti Paradisus quidam terrestris, amœna, delitiosa, & fertilis erat, quam proinde Loth præ cæteris concupivit: *Erant impii Sodomitæ circa Deum*, inquit Josephus Hebræus, *ut nequaquam recordarentur beneficiorum ejus*. Justum igitur erat, ut ingratus hic populus etiam hic in terris igne torqueretur, qui pessimum ingrati- tudinis vitium symbolicè significabat. Moyses enumeratis innumeris bonis, quibus Deus Hebræismum cumulaverat, & contraponens adversus illa pessimam Hebræorum ingrati- tudinem, tandem subjungit: *Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima, devorabitque terram cum germine suo, & montium fundamenta comburet, congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis*.

Lucifer ab initio fuit omnium ingrati- tudinis.

Exod. 1. 1.

D. Chrysol. l. 1. c. 13. Ignis, quia sterilis est, defigat ingrati- tudinem.

PL 14. 11.

S. Bern. Ignis illa consumit quibus accipit: bene- factori benedi- cimus.

B. P. Dam. l. 2. Ep. 1.

Gen. 11. 10. Joseph Hebr. l. 1. c. 13.

Deut. 32.

De Gratitudine, & Ingratitudine, Discursus XXII. 459

DISCURSVS XXII.

ARGUMENTUM.

Ingrati omnibus abundant vitiis, omnisque rei sunt malitiae, ideoque maximè sunt abominabiles Deo.

THEMA.

Audite caeli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus est; Filios nutriti, & exaltavi, ipsi autem spreverunt me. Ita. i. verba.

I Salas Propheta in principio Vaticinii sui caelos provocat, & terram ad auscultandum, protestans, non se, sed Deum ipsum prædicatorem esse: *Audite caeli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus est.* Cum igitur totam curiam caelestem, universamque naturam creatam, ut attentas illi aures præberent, invitaret, utique rem momenti maximi annunciare intendebat: ita sanè: subito namque in acerbas halce contraingratos prorupit querelas: *Filios nutriti, & exaltavi, ipsi autem spreverunt me;* quasi vitium hoc Deo, qui omnem detestatur malitiam, maximam afferret nauseam, & stuporem. Unde & Christus, quando inter decem leprosos unicus duntaxat ad Christum gratus redibat, totus admiratus quæsit: *Nonne decem mundati sunt? & novem ubi sunt?* Quasi certo quodam modo denotare vellet, se neutiquam capere posse, qualiter in personis beneficio affectis oblivio, & enorme ingratitudinis vitium reperiri possit.

2 Ipsamet Incarnata Sapientia illam de talentorum decem millium debitore composuit patabolam: quod debitum, utpote ad centum viginti millionum summam accedens, penitus insolubile infinitumque erat; in hoc autem debitore ingratus figurabatur homo, dicente Theophylacto: *Decem millium talentorum debitores nos sumus, qui quotidie multis beneficiis afficimur, & nihil boni rependimus Deo.* Ad quod idem propositum Origenes ita scribit: *Forfitan ideo multorum talentorum factus est debitor, quoniam secutus est mulierem super salentem plumbi sedentem, cujus nomen iniquitas.* Nec immerito, siquidem vitium hoc omnem habet sibi annexam malitiam, ideoque subiungit Origenes: *Intellige, unumquodque maximum peccatum dici talentum.* Id quod & Sanctus Augustinus sustinet, dum ingratum, cujuscunque legistranigressorem esse, concludit in hæc verba: *Lex in decem præceptis commendatur, ideo ille qui debebat decem millia talentorum, omnia peccata significat.* Quam veritatem ipsi pariter gentiles penetrarunt, siquidem de Persanis tradit Xenophon, ingratos, maximos Deorum, patriæ, amicorum, cognatorumque contemptores esse: ideoque ipsos maximis conficiebant tormentis.

3 Rupertus Abbas Adami erga communem creatorem, post indultam adeò nobilem substantiam, considerat ingratitudinem: siquidem ut Divino illi artifice à quo formatus fuerat, gratias tribueret, ne suum quidem aperire dignatus fuit: *Nam in eo quod hominem gratis fecit, inquit ille, & gratis nihilominus in illo voluptatis loco, in illo tali Paradiso delitiis affluente, patrem futurum multitudinì Sanctarum posuit, planè debitorem magna charitatis eundem sibi effecit hominem, & valde suis beneficiis obligavit.* At ille ingratus tante gratiæ, debitum charitatis non rependit, in quo magnitudinem nequitie nullus est qui estimare possit. Ubi titulum hunc quo dictum vitium appellat, observetis velim, scilicet *magnitudinem nequitie.* Doctrinam hanc fortè ex Apostolo desumpserat, quia ad Timotheum scribens, ingratos maximè iniquorum sceleratissimorumque hominum annumerat ceteri, dicens: *Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa* (scilicet quando Antichristus dominabitur, in alitiaque humana ad extremam pertinget perfidiam) *erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemæ, parentibus non obediens, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminales, incontinentes, immutes, proditores, pratervi, voluptatum amatores magis quam Dei.* Ubi nemo vitium ingratitudinis in iniquitatis centro collocari obstupecat, siquidem S. Laurent. Justiniano teste: *Grande prorsus malum est ingratitudo,*

*que Divina bonitatis exsiccat fontem, hominum benevolentiam dirimit, spoliatur bonis, dignitate privat, elationem parit, infertacitatem, amicos despiciit, conturbat pacem, disseminat scandala, detractiones fovet, nutrit jurgia, odia auget, seque possidentem coram Deo, & hominibus facit inglorium. Nohne detestabile virus ingratitudo existit, qua adversus benefactorem suum cordis cervicem erigit, perceptorum obliviscitur numerum, atque eorum que mereri poterat, reddit indignum? Quin & Seneca in principio libri in quo de beneficiis tractat, tale de ingratitudine dat testimonium, dicens: *Nec mirum est, inter plurima maximaque vitia nullum esse frequentius quam ingratum animi.**

4 Psalmista in principio Psal. 13. quoddam nobis impietatis, & iniquitatis exhibet monstrum, dum ait: *Dixit insipiens in corde suo: non est Deus, corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis, non est qui faciat bonum, &c.* Quem autem hunc esse putatis stultum Atheistam, non credentem in alteram vitam, seque in detestabiles præcipitantem vitiorum excessus? Ingratus est, inquit Lorinus: Abulensis pariter dicit, ingrati significare, qualis erga David fuerat propriè hoc nomine vocatus Nabal.

5 Ingeniosam quandam ponderationem Didacus Stella instituit circa Dei querelas, contra populum Hebraicum, prout meminimus fuisse supra. Non enim alia deerant, inquit ille, execrabiliora Hebraei vitia, & nihilominus inter cetera unicam maximè Deus illis exprobravit incredulitatem: Cujus hanc assignat rationem: *Maluit ab hac exordium sumere, tanquam ab ima radice, & fonte omnium vitiorum. Audite caeli, & auribus percipe terra; caelos & terram testes vocat, ut iustissime querentem audiat, hominesque ingratitudinis notas, inquit: peiores brutis facti sunt.*

6 Non ita Redemptorem nostrum in Calvario vulnerarunt, transixeruntque clavi, & spinæ, aut perculserunt flagella, quam crimina nostra, siquidem ut Pater æternus attestatur: *Propter scelus populi mei percussus sum.* At qualem inter peccata reliqua, pœnosam ejus passionem maximè aggravavit? Audiamus Sanctum Antoninum, ita in persona Christi discurrentem: *Vide homo, que pro te patior; Ad te clamo, qui pro te morior. Vide plagas quibus afficior; vide clavos, quibus confodior, & cum sit tantus dolor exterior, & interior, plus tamen crucior, quod te ingrati expior.* Quibus ex verbis clarè deducitur, acerbissimum Filii Dei patientis supplicium, hominis erga eum extitisse ingratitudinem. Quapropter Sanctus Bernardus, ne in hunc scopulum impingamus, ita nos exhortatur: *Ab hoc tam nequissimo vitio ingratitudinis, longè fieri studeamus.* Rupertus autem Abbas pessimam ingratorum considerans generationem, ita sermocinatur: *Sunt homines ingrati, qui in operibus mundi nulla benevolentia laudant Deum artificem, quos Apostolus percussit, dicens: qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt. Tales spiritus nunquam dignatur, qui Deo odibiles ingratitudine nimia legem naturalem pravaricantur.* Consequens autem est, ingratos summè Deo execrabiles esse, siquidem omnibus vivunt immeriti malitiis. Unde S. Bern. ait: *Dico enim vobis, quoniam pro meo sapere, nihil ita displicet Deo, præsertim in filiis gratiæ, in hominibus conversionis, quemadmodum ingratitudo.*

7 Contra quoscunque homicidas, adulteros, latrones, fures, blasphemos, simoniacos, & quoscunque alios execrabiles excessus, pœnas à legibus statutas reperimus, præterquam contra ingratos; nulla de his fit mentio: ast cautamne nostis? Noverunt utique legislatores, quod cum ingrati Deo sint odibiles, ipsi met digno eos supplicio sit puniturus; ideoque pro similibus pœnam non assignant leges. Quam veritatem ipsi met gentiles penetrarunt, siquidem Seneca ita scribit: *Hoc tam invisum vitium, an impunitum esse debeat, quaeritur, &c. nostri majores maximi illi viri ab hostibus tantum resreperierunt, beneficia magno animo dabant, magno perdebant. Excepta Macedonum gente, non est in ulla data adversus ingrati alio. Magnumque in hoc argumentum dandum non fuisse, quia adversus maleficium omne censemus, & homicidii, veneficii, parricidii,*

Enarratione
pessima tri-
bus ingratu-
tudinis.

Senec. l. 1. de
benefic. in
primis.

Ingrati sunt
Atheisti.

Lorin. ib.

Did. Stell. in
c. 17. Luc.
Dei. p. 12.
omnibus vi-
tiis Hebraei
exprobravit
ingratitudi-
nem.

Christum in
sua passione
maxime af-
ficiat ingra-
tutudo homi-
num.
II. 15. 8.

S. Antonin. 2.
p. sum. tit. 3.
c. 2. § 1.

S. Bern. serm.
contra pessim.
vit. ingratitu-
dinem.
Rup. Abb. l.
de div. offi.
c. 11.

S. Bern. ser. 2.
de sept. mor-
tali.

Cur nulla
pœna in le-
gibus consti-
tuta sit con-
tra ingratos.

Deus vult
ingratitudi-
nem vel in-
gratitudo.

Luc. 17. 37.

Ingrati sunt
debatores de-
cem millium
talentorum.

Theophyl.

Orig. n. 7. in
Matth.

S. Aug. ser. 19.
de verb. Dom.

Xenophon.

Rup. Abb. l.
1. in Gen. c. 11.
Adam ingra-
tus fuit Deo
pro benefi-
cio ingratitu-
dinis.

2. Tim. 3. 3.

S. Laur. Just.
de solut. &
regid. VII.
c. 1. § 1.

*dii, violatarum religionum alibi atque alibi: diversa par-
na est, sed ubique aliqua. Hoc frequentissimum crimen nus-
quam punitur, ubique improbat, neque absolvimus istud,
sed cum difficultis esset incerta rei aestimatio, tantum odio
damnavimus, & inter reliquimus, quæ ad Deos vin-
dices mittimus.*

Cur Moyses
non mutave-
rit. quia æ-
gypti in sa-
guinem, sed
Aaron.

8 Deus noster hanc singulariter gratitudinis virtu-
tem suis inculcare allaboravit, condemnando præva-
ricatores, & puniendo ejusdem violatores. Ita Deus
manibus Moysis prodigiola illam consignaverat vir-
gam, virtute ejus variis horrendisque flagellis percus-
sus erat Ægyptum. Cum autem hic belli Dux aquas
Nili in sanguinem transmutandas dicta virga percussu-
rus esset, præceptum accepit à Domino, ut virgam
fratri suo Aarone traderet, hicque & non ille prodigium
parraret: circa quod factum vestram requiro sen-
tentiam, cur in aliis plagis omnibus Deus manum Moy-
sis, præterquam in hac, adhibuerit pro instrumento?

Exod. 7. 17.

*Dic ad Aaron, tolle virgam tuam, & extende manum
tuam super aquas Ægypti, & super fluvios eorum, ut ver-
santur in sanguinem, & sit cruor in omni terra Ægypti.*
Ratio est, quia ita Deus noster gratitudinem zelat, ut
etiam illam à nobis circa creaturas insensatas velit exer-
ceri: Moyses itaque aquis Ægypti obligatus fuerat, si-
quidem in universali infantium Hebræorum submer-
sione, ipse solus evaserat, ipsumque in superficie sua
aquæ sustinuerant illæsum; atque ideo Sapientia divi-
na vetuit, ne ille, quin potius Aaron loco ejus, dictas
percuteret aquas, earumque naturam immutaret. Ita
Abulensis speculatur, inquiens: *Quia Moyses libera-
tus fuerat de aquis, ut patet ex cap. 2. Exodi: Ideo non
erat rationabile, ut percuteret aquas.*

Abul. lib.

Alina expro-
bravit Balaam
suam ingra-
titudinem.
Num. 22. 38.

9 Quis unquam majus audivit portentum, quam
dum alina humanam, distinctam, claramque proferret
vocem? & nihilominus Dominus ipsam loqui fecit, di-
cente Scriptura: *Aperuitque Dominus os asine, & locuta
est.* Annon alibi Apostolus ait: *Nunquid de bobus cura
est Deo?* Cur igitur divina Sapientia, atque Omnipoten-
tia, jumentum post tot annorum millia loqui dispo-
suit voce humana? quo fine portentum ordinavit adeo
insolitum, & nunquam auditum? Ut scilicet pessimum
ingratitude vitium exprobraret. Balaam in manife-
stum currebat præcipitium, divinis rebellis præceptis:
ideoque alina subsistere cogebatur, progressumque in-
hibere, dicente Scriptura: *Cernens asina Angelum stan-
tem in via evaginato gladio, avertit se destinare, & ibat
per agrum: quam cum verberaret Balaam, & vellet ad
semitam reducere, stetit Angelus in angustis duarum ma-
ceriarum, quibus vineæ cingebantur: quem videns asi-
na, junxit se parieti, & attrivit sedentis pedem.* Ec-
ce vobis multiplicata miracula; siquidem non modò
loquitur asina, sed etiam spiritum Angelicum ut videret,
Deus disposuit; rationisque usum, & discursum
Dominus bruto impertit, ut ingratitude flagitioso
fessori exprobraret, quia *Retribuere malis pro bonis.*

Pl. 14. 12.

Isai. 53. 7.
Cur Christus
in sua passio-
ne de sola
inflicta ala-
pa fuerit
conquestus,
& non de aliis
tormentis.
Matth. 27. 14.

10 Propheta Evangelicus de Redemptore tractans,
dum pœnor passionis ejus prædicat eventus: *Oblatus
est, inquit, quia ipse voluit, & non aperuit os suum, quasi
agnus coram tonsente se obmutescet.* Et veraciter silen-
tium servavit admirabile per totum noctis illius decur-
sum, absque eo quòd tot tantisque insultibus, vel semel
ingemisceret, ipseque admirandus Pilatus ei diceret:
*non audis quanta adversum te dicunt testimonia? & non
respondes ei ad ullum verbum, ita ut miraretur Preses
vehementer.* Nihilominus qui sex millia, & amplius
sustinuerat flagellorum ictus, qui turissimis transixus
fuerat ipinis, perterebratus clavis, torque altis exanima-
tustormentis, & insultibus, unicè coram Caipha sibi
inflicta indignari visus est alapæ: *Vnus assistens mini-
strorum dedit alapam Iesu, dicens: sic respondes Pontifi-
ci? Respondit ei Iesus: si male locutus sum, testimonium
perhibe de malo; si autem bene, quid me cedis?* Si hæc
defensio eò tendebat, ut Christus se purgaret, quoniam
summum Sacerdotem nequaquam inhonorasset, quem-
admodum accusabatur: cur etiam in passionis suæ pro-
gressu contra tot alias impossuras, longè majores, qui-
bus opprimebatur, sese non justificavit? Responsio equi-
dem alia dari nequit, quam quòd temerariè impieque
hujus ingratitude adeo eum exasperavit, & irritavit, ut
se conungere non potuerit ab opposicione; siquidem jux-

Joan. 18. 22.

Hoc causa-
vit ingrati-
tudo
Malchi.

tà gravium Authorum opinionem, percussor ille Mal-
chus fuit, cui paulò ante in horto Gethsemani succisam
à Petro auriculam restituerat, dicente S. Joanne: *Erat
autem nomen servo Malchus:* ubi singulariter notan-
dum, quod S. Evangelista inter omnes alios satellites hu-
jus unius meminerit; cujus rei mylterium indigitat
D. Chrysostom. dum ait: *Servi nomen meminit Evan-
gelista, quoniam magna res erat, non tantum quod eum
curaverit, sed & quod paulo post esset ab eo alapam acce-
pturus.*

Joan. 18. 22.

D. Chryl. br.
83. 16. Manth.

11 Ambrosius Catharinus in vita Italica S. Cathari-
ni Senensis lib. 2. cap. 28. & 29. scribit: Sanctam hanc
inter alias revelationes illi à cœlesti sponso factas, hanc
quoque habuisse, quòd amaritudo calicis admodum
nauseabundi (unde & Patrem suum æternum rogavit:
Pater, si possibile est, transeat à me calix iste; & S. Mi-
chael ad confortandum eum de cœlo empyreo ablega-
tus fuit: *Accessit Angelus de cœlo confortans eum*) ab
ingratitude procellerit generis humani contra re-
demptionem suam.

Ambro-
s. Cath. in vit.
S. Cath. Sen.
l. 2. c. 28. & 29.

Luc. 12. 47.

12 Imò adeò ingratos detestatur Deus, ut eisdem
procul semper à se arceat, quia longe à peccatoribus sa-
lus. Postquam Redemptor noster nonnulla inter Ge-
rasenos operatus fuisset miracula, tota civitas, ut Evan-
gelista inquit, *exiit obviam Iesu, & viso eo, rogabant, ut
transiret à finibus eorum.* Circa quæ verba D. Chryso-
stom. inquit: *Clementiam Christi considera, nam eum
à Regione sua, qui hæc miracula viderant, cum ingrati
abigerent, non repugnavit, sed cessit.* Videti autem non-
nemini posset, potius Chrysost. dicere debuisset: *Vide su-
stentiam Christi,* quia in hoc suo ab eis recessu severum
se judicem demonstrabat; unde per Oseam commina-
tur, dicens: *Va eis cum recessero ab eis.* Didac. Stella
super illa verba Christi apud S. Lucam, de ingratis le-
prosis querulosè dicentis: *Nonne decem mundati sunt,
& novem ubi sunt?* inquit: *Sciebat unde essent; rogabat
tamen in detestationem vitii ingratitude: & ut magis
attenderetur ratio ingratitude, offendit etiam quantum
nos à Deo separaret ingratitude vitium, nemo enim so-
let querere eum qui adest, sed absentem: unde sequitur,
nullum malorum hominum genus tam esse à Deo separa-
tum, quam ingratus, quia omne peccatum ingratitude est,
nullumque vitium itidem gravius, quam ingratitude.* S.
Bern. in sermon. contra pessimum ingratitude vitium
hanc historiam commemorans, inquit: *Bene Salva-
tor in Evangelio novem illos ubi sunt, querit, quoniam
longè est à peccatoribus salus.* Sic enim & primum homi-
nem post peccatum, ubi sit interrogat, & in iudicio nosci-
re se profitebitur operarios iniquitatis. Idem quoque in
alio quodam sermone, infinitam Dei ab hoc vitio aver-
sionem insinuans, cautam simul illius his verbis assi-
gnat: *Ingratitudinem prorsus odit anima mea: Perem-
ptoria siquidem res est ingratitude, hostis gratia, inimica
salutis.*

Ingrati Ge-
raseni Chri-
stum à se ab-
egetunt, mi-
racula facien-
tem.
Pl. 118. 119.
Matth. 23. 34.
Causa Lib.
29. 10. Manth.

Ose. 9. 12.
Did. Stella in
e. 17. Luc.

S. Bern. serm.
contra pess. vit.
ingratiud.

S. Bern. serm. 2.
de sept. mil.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Ingratitudo gratiarum, & beneficiorum Dei arefacit fontem, dum ingratum iis recipiendis fruendisque indignum facit.

THEMA.

Omni habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo. Matth. 25. v. 29.

1 Postquam Incarnata Sapientia in parabola de ta-
lento, servi illius pigri, & inertis, qui cum ta-
lento recepto negotiatus non fuerat, seque benefactori
suo gratum minimè exhibuerat, recensuisset ingrati-
tudem, mox propositi hujus thematis verba subjungit, di-
cens: *Omni habenti, &c.* quasi dicere vellet: omni ho-
mini qui pro receptis beneficiis gratus fuerit, benefi-
cium datum semper augebitur: è contra verò, qui in-
gratus pro illis fuerit, in pœnam ingratitude suæ etiam
dona, & beneficia hæcenus communicata amittet: *Et
quod videtur habere, auferetur ab eo,* quia ut S. Bern.
de hoc vitio scribit: *Vias obstruit gratia, & ubi fuerit
illa, jam gratia accessum non invenit, locum non habet.
Nonne jure perditum reputatur, quod ingrato donatum
est?*

Ingratitudo
arefacit fontem
gratiarum
& donorum
Dei.

S. Bern. serm. 2.
de sept. mil.

est? aut dedisse non permit, quod perisse videtur? Sancti Laur. Justin. similiter animam ingrati huiusmodi perstringit: Merito quod sibi donatum est, amittit, nec non & iis, quae nondum accepit, se reddit indignum. Desperditusque repente cum sudore maximo aggregatas spirituales divitias, obstruit contra se ostium Divinae bonitatis, misericordiarum Dei exsiccat fontem, & charismatum caelestium communicatione se privat. S. August. ingratitudinem ventum urentem, & desiccantem appellat, dicens: Scio quod ingratitudo multum tibi displiceat, quae est radix totius mali spiritualis, & ventus quidam desiccans, & urens omne bonum. S. Bernard. illud Ecclesiasticus verba (ad locum unde exeunt flumina, revertuntur, ut iterum fluant) considerans, similitudinem aquarum stagnantium adducit ad propositum praesens; ait namque: Non verum minus habens, quod dederas, Christus repetis, sed ne tibi pereat, quicquid ad eum referre volueris: siquidem etiam fluminis aqua, si stare ceperit, & ipsa putrescit: sic plane, sic gratiarum cessat decursus, ubi recursus non fuerit, nec modo nihil augetur ingratis, sed & quod acceperat, vertitur in perniciem. Qui idem Sanctus in alio quodam super Cantica sermone, damnum gratiarum Divinarum, quod ingratis incurrit, irreparabile perhibet in haec verba: Ingratitudo inimica est animae, exinanitio meritorum, virtutum dispersio, beneficiorum perditio. Ingratitudo ventus urens, siccans sibi fontem pietatis, rarem misericordiae, fluentia gratia.

2 Donorum quae Deus homini communicare potest, maximum, & praereliquis inestimabilius est, dum illi lumen notitiamque sui communicat; hoc autem beneficio Deus veteres Sapientes, eod quod primis illustrationibus suis non corresponsderent, sed sibi potius quidquid possidebant, bonis ascriberent, privavit; quos indigitalle videtur Apostolus, dum ad Romanos scribens, inquit: Cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis. Ubi S. Ansel. ita discit: Non possunt excusari de ignorantia, sicut volebant asserere, qui revera per naturalem rationem cognoverunt Deum, & cum cognovissent eum, non glorificaverunt eum, sicut Deum, bene vivendo, aut colendo, aut etiam gratias illi non egerunt de cognitione eius, quam ipso donante perceperant. Debuissent gratias illi semper agere, quod eorum cordibus notitiam dignatus esset infundere, gratias agere, id est, pia devotione gratias existere, ut recognoscerent se, sapientiam, & omnia bona ab illo habere; sed non glorificaverunt eum, nec gratias ei reddiderunt, sed sibi tribuentes sapientiam quam a se non habebant, evanuerunt in cogitationibus suis; & obscuratum est paulatim cor eorum, donec omnino fieret insipiens. Sanctus Antoninus dum de eodem vitio tractat, dictum quoque S. Pauli textum adducens, inquit: Propter ingratitudinem incurrit quis multa mala, & temporalia, & spiritualia; Dicit enim Apostolus de antiquis Philosophis: quod cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, &c. concluditque, quod quia scientiam, ingeniumque suum sibi ipsis attribuerunt, veram non consecuti sint notitiam Dei: Propter hoc vitium ingratitudinis, tradidit illos Deus in reprobum sensum, & vitio idololatriae contra naturam, illos, tradi permittit, & ponit multa alia peccata in quae incurrerunt, repletos, inquit, omni iniquitate, malitia, fornicatione; avaritia, &c. Deinde idem Sanctus, quam iuste DEUS, dum beneficium eius non correspondemus, nos iisdem privet, consequenter subiungit, dicens: Nemo donis Dei fiet beatus, qui eis extiterit ingratus. Cuius hanc assignat irrefragabilem rationem: Sicut enim secundum iura civilia propter ingratitudinem Pater potest privare filium ex tota hereditate bonorum suorum, qui alias non posset, ita DEUS Pater privas ingratos hereditate gloriae, si perseverent in ingratitudine.

3 Primi Parentes nostri à Deo in creatione sua investituram acceperant gloriae: vix tamquam in deposito eius, in Paradiso collocati sunt terrestri, ineffabilibus supremi artificis gratiarum thesauris locupletati, quando subito suam patefecerunt ingratitudinem, siquidem. Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis. Circa quam veritatem Rupert. Abbatem auscultare juverit, dicentem: Hic animadvertendum

est, quam pertinaciter homo primus, homo terrenus à Creatoris laude mucus perstitit, quam obstinatis labiis ab omnigratiarum actione abstinuit, & ingratis Domino Deo silentium dedit. Formante Deo, & inspirante spiraculum vite, factus in animam viventem, non inspiravit eodem spiraculo vite accepta in plasta sui faciem, ut adoraret, ut enim glorificaret, ut ei gratias ageret. Item ab eodem Domino Deo posuit in Paradisum voluptatis, nullas ei gratias egit, & taciturna ingratitudine, tantum tamque facilem deliciarum Dei locum, quasi rapinam arbitratus occupavit. Ecce nunc tertio Divinae dignationis dono locupletatus est in eo, quod fecit ei adiutorium simile sui. Tribus divina beneficentia ditatus numeribus, tacet adhuc, & nihil quod laudem Domini resonet, eloquitur, nec ullum dilectionis, vel gratiae verbum in ore eius fuisse Scriptura testatur. Tandemque concludit hic Author, tantam immensorum beneficiorum ingratitudinem, & oblivionem in causa fuisse, cur turpiter adeo ceciderit, caelique exutus fuerit thesauris; Dicit enim: Qui ergo gratiam Dei non agnovit, non mirum quod peccaret, & peccatum suum non agnosceret; quia res vicina est: eodem quippe intuitu, & suum malefactum, & Divinum erga se cognoscit homo beneficium.

4 Profectum insuper spirituale, & progressum in perfectione, qui in virtutum acquisitione consistit, vitium impedit ingratitudinis, quia aliquibus nos privat specialibus gratiis, & auxiliis, ad consecutionem Spiritus cooperantibus, dicente S. Bernardo: Omnino sola nos à profectu conversationis impedit ingratitudo nostra, dum quodammodo amissum reputans dator, quod ingratis accepit, cavet sibi de cetero, ne tanto plura amitteret, quanto plura conferret ingratis. Quod & Sancti L. Justinianus insinuat, dum ait: Ingratitudinis vitium ascendendi ad sublimiora virtutum impedimentum esse quam maximum, dubitet nemo. Quam eandem doctrinam idem Beatus alibi replicat in haec verba: Expectantia teste, nec non innata ratione suadente didicimus, nihil sic adversari cupientibus in virtutum exercitatione, atque in omni laudabili bono proficere, quemadmodum ingratitudo.

5 Paulbante citatus S. Bernardinus ad ingratis illum se reflectit, qui debiti infiniti decem millium talentorum remissionem consecutus, conservum iussocabat Domini sui, qui ei summam pecuniariam remiserrat, conservum, inquam, centum duntaxat denariorum debitorem; ideoque ingratis ille juxta Domini praeceptum incarceratus fuit, pristinumque recontraxit debitum summam jam semel remissam. Quam parabolam hic Sanctus ita ad nostrum applicat, intentum, dicens: Tradidit eum tortoribus, scilicet propter ingratitudinem, & hoc quousque redderet universum debitum. Est enim ingratis ventus urens, & desiccans fontem pietatis, & fluentia gratiae Dei.

6 Sub nomine vineae Isaias Propheta quandam nobis exhibet Dei beneficiis ditatam animam, dum inquit: Vineae facta est dilectio mea, sepivit eam, & lapides elegit ex illa, & plantavit eam electam, & edificavit turrim in medio eius, & torcular extruxit in ea. Quibus in verbis interpretes sacri caelestia animae uniuscujusque considerant beneficia. At qualem fructum mystica haec reddidit vinea? Expectavit ut faceret uvas, & fecit labruscas; Nunc ergo iudicate inter me, & vineam meam, quid est quod debuisti facere vineae meae, & non feci ei? An quod expectavi, ut faceret uvas, & feci labruscas? & nunc ostendam vobis, quid ego faciam vineae meae; auferam sepem ejus, & erit in direptionem, diruam maceriem ejus, & erit in conculcationem. Deus enim in nostrae ingratitudinis poenam, ex suo iustissimo iudicio, suas nobis subtrahit gratias, & auxilia, nosque praedam fieri permittit effrenum appetitum nostrorum, viribus destitutos, ut resistamus tentatori. Unde Sanctus Antoninus ait: Auferam sepem, id est, subtraham custodiam, scilicet sollicitudinem Angelicam custodientis: diripiam maceriem, id est, Patres removendo: poenam eam deserviam, subtrahendo gratiam: non potabitur à Prelatis per reprehensionem: nec fodietur per contritionem, & confessionem: ascendent spinae malorum desideriorum super eam: & nubibus mandabo, ne pluant super eam, id est, subtraham verbum compunctionis à Predicatoribus.

Ingratitudo impedit profectum virtutis spiritualis. S. Bern. serm. cont. pessim. vit. ingrat.

S. Laur. Just. de Insti. & regim. Princ. c. 31. S. Laur. Just. de hom. c. 35.

S. Bernardus. 10. ser. 4. A. 4. c. 1.

Isa. 5. 2. Deus iustissimo iudicio suo subtrahit ingratis auxilia gratiae.

S. Anselm. 4. 9.

S. Laur. Just. de hom. c. 35.

S. Aug. Soli. loq. c. 18.

S. Bern. serm. de Quada. Eccl. 1. 7.

S. Bern. serm. 12. in Cant.

Maximum beneficium Dei est, quod homini communicat Deus.

Rom. 1. 21.

S. Anselm. lib.

Quo veteres sapientes ingratis abusu loquuntur.

S. Antoninus. p. sum. tit. 3. c. 9. 5. 1.

S. Am. 2. 4. 4.

Primi Parentes propter ingratitudinem lapsum in peccatum.

Ps. 48. 21. R. 1. p. Abb. 1. 2. de Tunc. & oper. ejus c. 39. in Gen.

Ingratitudo
impedit ne
oratio nostra
exaudiat.
S. Bern. ib.

7 Oratio efficacissimum est, ad recipiendas DEI gratias tam spirituales, quam temporales, medium; & nihilominus ingratitude nostra eam multoties infru-
ctuosa constituit, dicente S. Bernardo: *Sed jam om-
nino movent fratres mei, quid sibi velit, quod minus er-
ga nos liberalis nunc Divina clementia videatur: ut
quibus tanta contulit non rogantibus, non desideran-
tibus, imò & fortasse recusantibus: nunc orantibus, ob-
secrantibus, postulantibus, sepius, imò & continue
videatur multa minora negare? Quid putamus charis-
simi? abbreviata est manus Domini? an forte thesau-
ri gratia defecerunt? quid putamus? utrum voluntas
mutata sit? an immutata facultas? In sermonis au-
tem progressu tandem concludit, ingratitude no-
stram hujus esse repulsæ causam; subdit namque:
*Hæu, hæu, non invenitur qui redeat, & agat gratias
DEO.* Quod ut stabiliat efficacius, exemplum addu-
cit decem leproforum qui primordialiter quidem reve-
rentes, & confidentiales offerentes supplicas, *Leva-
verunt vocem dicentes: Iesu Preceptor miserere nostri;*
At recepta sanitate, omnes præter unicum ingrati exte-
tere.*

Declaratur
apud simili-
tudinem.

8 Ratio autem, quare ingratitude steriles efficiat,
cæteroquin benignos nimis, beneficentia Divina in-
fluxus, consistit in eo, quod debita in nobis deficiat
correspondentia, & recognitio; quis enim unquam
super infœcundam seminavit arenam? Aut super saxa
sufficienti ad sementem nutriendum, aut fructifican-
dum, humore destituta? Sanè Salvator noster se filium
professus est patris illius, qui hanc agriculturæ pro-
fessionem optimè callebat: *Pater meus agricola est.*

Joan. 15. 1.

S. Aug. lib. 6.
Iulie deno-
gantur be-
neficia in-
gratis.

9 Sanctus Antoninus testimonium adducit S. Augu-
stini, dicentis. *Non est dignus dandis, qui est ingratus
de datis;* Citatque hunc Sapientia textum: *Ingrati spes
tamquam hybernalis glacies tabescet;* id est, ut explicat
ille, *deficiet: scilicet quia non recipiet beneficia, qua spe-
rabat.* Quod idem maximi momenti punctum Sancti
quoque Laurentius Justinianus attingens, ait: *Quis
oro, cuiquam ingrato, beneficiaque spernenti cupit aliquid
humanitatis præbere obsequium? nempe hoc ipsum usus
docet, confirmat ratio, experientia manifestat, iura cla-
mant, eloquia Divina testantur, natura insinuat, de-
clarant bruta animalia, atque singuli consensunt morta-
les; consensunt inquam, justum, beneficia negare ingra-
tis.*

S. L. Just. l. de
Inst. & re-
gim. Præl.
c. 11.

10 Alios inter hujus materiae eventus de quodam
impio traditur, quod in carceribus constitutus, dum
à sacerdote ad confessionem animaretur, obstinatus
persistens, in periculosa tandem inciderit febris,
ex qua se obitumum timens, Sacerdotem citat, & confite-
tur; absolutioneque donatus, adeo ab infirmitate con-
valuit, ut postmodum sanus surrexerit è lecto; *Id cum Sacer-
dote vidisset rogare facinorosum illum morbo liberum co-
pit, ut se gratiū immortalis Deo ostenderet propter recupera-
tam sanitatem: habendaque gratia optimam esse rationem
dixit, si Christi hospes esse vellet, atque convivæ. Sacer-
dote iusta petenti munime parere voluit vincens, obstina-
tionisque penas confestim dedit, morbo, quo paulo ante so-
lutus erat, redeunte.*

Cajet. Flor.
Exempl. To.
3. in 4. c. 1.
6.
Memorable
exemplum
hominis in-
grati.

11 Ne igitur & nos similem experiamur prænam,
S. Ephremum audiamus, qui gratiarum tributum pro
receptis beneficiis à nobis exigens, ait: *Si de tot bonis
presentibus, qua in nos Deus contulit, gratias ei non
reddimus, merito sane nostro his ipsis spoliatur, atque
privatur jam: sicut oculi que nimis appositæ sunt, &
propinqua, non cernunt, ita & anima ingrata demum
post bonorum ademptionem, gratis ac donis præteritis af-
ficiuntur. Interea dum bonis fruimur, tamquam iis mi-
nimè contenti, nullam eorum largitori gratiam ha-
bemus: at illis jam privati, beneficium tandem agnosci-
mus, beatumque predicamus.* Maxima namque hominum
pars hunc illumve fortunatum negotii exitum, cultura
messisque abundantiam, felicem actionum successum,
sanitatem corporalem, suæ attribuit industriae, curæ, &
diligentia, gloriantes: *Manus nostra excelsa fecit hæc om-
nia:* & nihilominus certissimum est, hæc omnia soli es-
se attribuenda Deo, sine quo nulla penitus res favorabi-
lem potest obtinere finem. Ideoque accommodatissimè
ad intentum nostrum Salvianus ita discursit: *Si quando
sua ipsius misericordia Deus pacificos nobis dies, proven-*

S. Ephr. T. 1.
Alia damna
ingratitude
sunt.

Ingrati sibi
spiritus adcri-
bunt felices
suos successus.
Gen. 31. 27.

Salv. l. 6. de
Provid.

ius abores, divitem bonis omnibus tranquillitatem, &
abundantiam dederit super vota crescentem, secunda-
rum rerum prosperitate corrumpimur, tanta morum
insolentia, & pravitate vitiamur, ut & Deipenitus obli-
viscamur, & nostri, & cum omnem fructum data à Deo
pacis in hoc consistere Apostolus dicat, ut quietam, &
tranquillam vitam agamus, in omni pietate, & castita-
te, ad hoc tantum à Deo data quiete utimur, ut in ebrri-
tate, ut in luxuria, ut in flagitiis, ut in rapinis, ut in om-
ni scelere, atque improbitate vivamus; quasi vere be-
neficium data pacis vacatio sit probrofitatis; & ad hoc
inducias tranquillitatis Deo donante capiamus, ut licen-
tius atque securius peccemus. Indigni itaque celestibus do-
nis sumus, qui beneficiis Dei non benedicimus, qui faci-
mus rem operum bonorum, materiam tantum esse visio-
rum.

12 Denique ne ignorantiam prætere valemus,
in reddendo gratitudinis tributo, Sanctum Basilium
audire placebit, qui hoc utilissimum, quo continuo
in omnibus actionibus nostris grati Deo esse possumus,
docet exercitium, dum ait: *Nulla tibi est sumendi edu-
lii necessitas? cave, te prætereas ejus memoria, cujus li-
berali beneficio ventrem implesti. Tunicam indueris?
gratias agito benigno datori. Amicis pallio? fac in
te ignescat intensior erga Deum charitas, qui integu-
mentis agratius largitus est hyemi, æstatisque accommoda-
tibus & vita conservetur, & obveletur turpitudine.*
Qui Sanctus Doctor ibidem hoc gratitudinis exerci-
tium, ad nova demerenda Dei beneficia efficacissimè
deservire docet, dum subjungit: *Tibi dies expletus abiit?
illi refert gratiam, qui Solem quidem nobis nihil tale com-
meritis indulget in diurnæ operationis ministerium: ignem
vero contulit illustrande nocti, utque subservias reliquis
vitæ commoditatibus:* Omnes namque creaturæ, ad ser-
vitiū nostrum productæ, nobis motivum esse, &
præstare possunt, ut Creatoris beneficentia nos gra-
tos exhibeamus.

De quibus,
& qualiter
Deo sit gra-
tias agendum
ut bene gra-
tias agamus.
S. Basil. l. 2.
in Matt.
Evangelium.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Contrà pessimam eorum retributionem, qui mala
pro bonis reddunt, unde & multoties à Deo pu-
niuntur.

T H E M A.

Nunquid redditur pro bono malum? Jer. 18. v. 28.

1 I Eremias Propheta, se ab Ingrato Judaico populo
in fossa quadam vivum sepultum ingemiscens,
cum admiratione exclamasse describitur: *Nunquid red-
ditur pro bono malum, quia foderunt foveam animæ meæ?*
Deinde ad Deum conversus, quid pro Israelitis præsti-
terit, ut eorum magis innotescat ingratitude, comme-
morans, subjungit: *Recordare, quod steterim in conspe-
ctu tuo, ut loquerer pro eis bonum, & averterem indi-
gnationem tuam ab eis.* Sed observetis velim, quale in-
gratis supplicium imprecetur propter suam oppressio-
nem: *Propterea da filios eorum in famem, & deduc eos
in manus gladii;* atque exinde funestissima alia prædi-
cit Jerosolymitanæ urbis infortunia, & exterminia. Ec-
ce vobis detestabilem ingratorum abusum, scilicet be-
nefactoribus malum reddere pro bono, unde & Psal-
mistæ lamentabatur: *Retribuunt mihi mala pro bo-
nis.* Quia Saul cui plurimum benefecerat, cujusque
Regiam coronam stabilire satagebat, innocentem Da-
videm irreconciliabiliter persequabatur usque ad mor-
tem.

Terrificum
ingratitude,
qua benefi-
ciorum red-
ditur pro bono
malum.

Pl. 34. 12.

2 Sanctus Joannes Damasc. postquam hunc pessi-
mum ingratorum considerasset genium, ita tandem ad
nostrum icribit intentum: *Incredibilis quadam ingra-
tudo ac malignitas, hæc est, cujus beneficio ornatus sis,
ejus benignitatem in ingratitude ansam trahere:*
Quod vitium, scilicet malis recoinpensare bona, utique
pessimum, & maximè est abominabile. Quando Jacob
filiū suū mittebat Joseph, ut, qualiter circa fratres
suos ageretur, exploraret, illi præcepit, dicens: *Vade, &
vide, si cuncta prospera sint erga fratres tuos:* moxque
abiit Joseph, ut suis beneficeret fratribus. Sed quali-
ter hos correspondisse putatis? mortem intentatam in-
noxio Joseph, & nisi Ruben intercessisset, eum morte
per-

S. Ioa. Da-
masc. l. 1. Pa-
ral. c. 29.
Ingratitudo
fratrum Jo-
seph expen-
ditur erga
ipsum.
Gen. 37. 14.

De Gratitude, & Ingratitude, Discursus XXIV. 463

petiissent; quem denique in cisternam projecerunt; dictum ad litteram cum Jeremia: *Nunquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam animæ meæ?* Tandem fratricidæ postquam puerum vendidissent Ismaelitis, patri dixerunt: *Per pessimam deoravit Joseph.* Bona hæc impiissima, ingratitude erat, quæ fratres seduxit contra fratrem, reddentes malum pro bono. Joseph autem jam in Aegypti Vice-Regem assumptus, antequam fratribus se manifestaret, in sacro Benjamin scyphum suum aureum occultatificavit: moxque unum e ministris iussit insequi abeuntes, qui ipse diceret, & exprobraret: *Scyphus quem furati estis, ipse est in quo bibis Dominus meus, pessimam rem fecistis.* Quæ phrasi, fratrum arguebatur ingratitude. Nunquid enim tantum crimen erat calicis unius furtum, ut dicendum foret: *Pessimam rem fecistis?* Profecto si contra vitam Joseph conjurassent, si lætæ Majestatis redargui potuissent, dicta utique verificari potuisset propositio. Et nihilominus veritatem illis ipsissimam annunciatam fuisse pemo dubitet: quia per hunc loquendi modum propter ingratitude accusabantur, prout Josephi verba declarant, inquiens: *Apprehensus dicite; quare reddidistis malum pro bono? Quem texum Abulensis hunc in modum explicat: Non vocatum fuit istud peccatum malum, sed pessimum; quia aggravabatur valde ex circumstantiis, quia scilicet ingratitude fuerat, reddendo malum pro bono.*

3 Idem hic Author supra decimum Matthæi caput, ingeniolam quandam intuitus reflexionem, ubi Evangelista dicit: Apostolos potestatem accepisse à Christo, malignos ex corporibus obsessis fugandi spiritus, omnesque sanandi morbos; quibus præmissis, omnes recenlet nominatim Apostolos; perveniens autem ad Judam, ait: *Et Judas Iscariotes qui tradidit eum.* Quæ scriptio circumstantia Tostatum permovet, ut diceret: *Quare dicitur hic de Judâ; Qui tradidit eum? ubi tunc ingratitude maxime apparet, cum beneficio conjungitur.* Ac proinde in decursu quæstionis idem subnectit Author: *Fuit ad offendendam ingratitude, quia nunquam melius apparet ingratitude magnitudo, quam ubi ingratitude, & beneficium simul sunt propter oppositionem, sed hic ponitur beneficium, quod CHRISTVS Iuda consulit, constituendo eum unum de Principibus Ecclesiæ, & in gradu altissimo, cum Apostolatus sit dignitas maxima Ecclesiæ.* Porro Judæ illa applicantur Psalmi verba, quibus contra eum divinus lamentatur Magister, dicens: *Si inimicus meus male dixisset mihi, sustinuissem utique; tu vero homo unanimes, dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, in domo DEI ambulavimus cum consensu.*

4 Alio quoque in Psalmo similem reperire est Prophetæ Regi querelam, lamentantis: *Pro eo ut me diligere, detrahebant mihi, id est, ut exponit Genebrardus, cum me debuissent diligere; pro eo quod ego eos diligebam, odium reportavi.* Pro eo quod me diligere debebant, ob quotidiana benemerita, eorum erat me diligere, ob beneficia miraculorum, & aliorum donorum, quibus eos affeceram. Postquam verò, qualiter iis preces suas beneficeret, recensisset, dicens: *Detrahebant mihi, ego autem oravi; & posuerunt adversum me mala pro bonis, & odium pro dilectione mea.* Spiritus postmodum non vindictæ, aut minatorio, sed prophetico subiungit: *Constitu super eum peccatorem, & diabolus stes a dextris ejus; cum judicatur, exeat condemnatus, & oratio ejus fiat in peccatum, fiant dies ejus pauci, fiant filii ejus orphani &c.* Unde videtur, quanto per Deum illis, qui beneficia per ingratitude re-compensant, irascatur, horribilissima illis comminando supplicia.

5 Jeroboam, ut in discursibus præcedentibus diximus, homo, & quoad natales, & quoad professionem, vitis erat. Quem Deus, ut Robor insolentiam puniret, ad regnum sublimavit Israelis, secumque illi contulit super decem tribus; sed retributionem audite, quam pro summo hoc, quod in mundo præsentem recipere poterat, præstitit beneficio: tergum obverit benefactori suo Divino, cultumque ejus conculcavit, quando subditos suos à templo alienavit Jerosolyma-

no, duos exponens vitulos adorandos in Dan, & Bethel: *Nolite ultra ascendere in Jerusalem, ecce Dicitur Israel, qui te eduxerunt de terra Aegypti; excogitato consilio fecit duos vitulos aureos.* Ex qua historia hanc Lyranus eruit moralitatem, dicens: *Per istum Jeroboam quem Dominus de humilissimâ elevaverat ad regnum, & tamen fecit vitulos aureos ad tollendum cultum Divinum, signatur illi, qui de Dei beneficiis ingrati, non solum Deo gratias debitas non deferunt, sed etiam ipsum impugnant, quantum possunt.*

6 Quoties equidem hic illeve miser propter votum, aut orationem pii cujusdam servi Dei, miraculose ab hac illave mortali reconvalluit infirmitate, aut vulnere; & nihilominus hanc ipsam sanitatem in majores quandoque convertit Dei offensas, inordinatis suis frænum laxans appetitibus? Aut quia vitulorum aureorum à Rege illo sacrilego fabricatorum mentionem fecimus, intelligere optarem, si quando tempus observassis, quo populus electus Dei ingratisimus in prædâ se dedit Idololatriæ in deserto; *Fecerunt vitulum in Oreb.* Quando scilicet Deus jamjam ipsum lege sua honoraturus erat; duabus nimirum tabulis digito Dei conscriptis; quando per 40. dierum spacium de variis cum Moyse consultaret beneficiis, quibus populum illum afficere volebat, tunc tumultuose Israel rebelavit adversus Deum, summumque sacerdotem, ut vitulum fabricaret, coegit. Ut proinde meritis Didacus Stella asserat: *Vix explicari potest, quanta sit hominum ingratitude, nam quando majora beneficia ipsi impetrant, tum magis illum contumeliosius afficiunt, & inhonorant.* Cum enim Deus legem daret Moysi, & tabulas illas lapideas, & Israelitas legem docebat, ipsi tamquam ingratisissimi vitulum faciebant. Ille occupabatur in eorum gubernatione, ipsi vero in Idololatriæ cultu. Quam populi ingratitude Deus per Oseam pariter arguit, dicens: *Ego dedi eis frumentum, & vinum, & oleum, & argentum multiplicavi ei, & aurum, quæ fecerunt Baal.*

7 Quare infames illas Pentapoleos civitates in nefandis libidinibus suis immergas fuisse putatis, nisi quia abundantia, & fertilitate, qua fruebantur, abusi fuere? *Hæc sunt iniquitas Sodome, saturitas panis, & abundantia.* Divitæ enim, delictæ, honores, prælatæ, ne plurimum ad impugnandam, & conculcandam justitiam, ad fomentandum fastum, & superbiam, ad effixnes explendos appetitus deserviunt; hoc illud ingenium pariter excellens, ad seminandos errores, & novorum dogmatum ordinatur salutates. Ideoque Sanctus Hieronymus meritis lamentatur: *Multa accipere aurum, & argentum, sapientia, & eloquentia, de quibus facerent candelabrum septem lucernarum ex auro purissimo, & mensam propositionis auream, & propitiatorium, & Cherubim, auri splendore radiantia, & bases columnarum argenteas, & triticum sermonis Dei, & vinum, gaudium Spiritus sancti; vestimenta quoque, & linteamina, quibus credentes vestirentur in Christo: qui universa verterunt in Idololatriæ cultum, varia errorum dogmata componentes, & decepti alios deciperunt.*

8 Porro ut Alb. Magnus advertit, Deus dicto per Oseam loquendi modo, populo suo ingratitude ejus (improperat hic ingratitude, inquit) exprobrare voluit, siquidem bona benefactoris sui in ejusdem convertebat offensam. Vel ut Dionysius Carthusianus exponit: *Argentum, id est, gratiam eloquentiæ in Scripturis; aurum, Divinorum notitiam, fecerunt Baal, id est, istis bonis abusi sunt, fabricantes sibi propriis dogmatis sectam.* Ita & hodie alii perspicaciam ingenii in compositionibus dilapidant obscenæ poeseos, in texendis dolis, fraudibus, & deceptionibus, aliâ divitiis in nutriendis odiis, & implacabilibus inimicis, vindictis, luxuriis, cunctisque immoderatis pompis, & luxibus impendunt. Sed justissimas audite, quæ eos manent, Divinæ justitiæ minas: *Idcirco convertar, ait Dominus, & sumam frumentum meum in tempore suo, & vinum meum in tempore suo, & liberabo nam meam, & linum meum, quæ operiebant ignominiam ejus.* Deus enim in supplicium eis justissimam famem quandoque immitit, & annonam, etiam quando jam

1. Reg. 12. 28.

Ingratisimus Iudæi tunc constituit vitulum, cum Deus illis maximum præstaret beneficium dando legem.

Did. St. lac. 11. Lucæ.

Osee 2. 11.

Sodomites à Deo dirati in temporibus, gravius peccaverunt. Zach. 10. 40.

3. Hier. 17.

Alb. M. 17. Ingratio quæ fert Deus donata sua, quia illis abutuntur. Dio. C. 10.

1. Reg. 12. 28.

Gen. 37. 33.

Gen. 44. 1.

Abul. lib.

Abul. q. 42. in c. 10. Mat. Ingratitudo Iudæi erga Christum expenditur.

Alph. Tost. 204.

Ps. 137. 9.

Ps. 102. 4. Genebr. Deus ingratus horribiliter comminatur, & prædicta suppl. 622.

Deest Iudæa ingratus Iudæi Regis Jeroboam.

messis præ foribus est, *Gravior autem pena est*, inquit S. Hieron. *quando in tempore messis, & vindemia, speratae fruges auferuntur.*

Pr. 104-44

Deos Iudæis
abunde pro-
vidit ut se
peralibet, ut
leg. n. ejus
ser. em. &
illi fecerunt
contrarium.
Jo. 4. 38.

Dem. 11-15

S. Cr. 1. 30.
mot. c. 7.Malach. 1. 2.
Con. nuna-
tur Deus
maledictio-
nes ingratis.Et sterilita-
tem bonorum
temporalium.

Pl. 14. 2.

S. Aug. ib.

S. Ber. ser. 41.
in Cant.
Improperan-
tur a Deo in-
grati præ-
stata illis be-
neficia.
S. Ber. in Jo-
h. clausula-
tum.S. Cyr. Alex.
1. 6. in Joac.
10.

9 David in Psalmo quodam integrum bonorum immensum, quibus beneficentia Divina Hebræos accumulavit, texens numerum, inquit: *Et dedit illis regiones gentium, & labores populorum possederunt.* Invenitur, & possessionem obtinuerunt terræ adeo fertiles, ut lacte, butyro, & melle fluere; insuper universos Palæstinæ populos exterminavit Deus, ut Hebræi abique labore, agris, vineis, olivetis, domibus, urbibusque eorum fruerentur; ita ut merito de illis dici posset: *Alii laboraverunt, vos in labores eorum introistis.* Sed quare Deus adeo illis benefecit? forsitan quia cælesti grati exutere benefactori? aut ut imposterum se gratos illi præberent labores populorum possederunt, ut custodiant justificationes ejus, & legem ejus requirant. Alii totum evenit contrarium; siquidem incrassatus est dilectus, & recalcitavit, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum; hujus autem culpæ dignam reportavit penam, dicente Spiritu Sancto: *Ignis succensus est in furore meo &c.* Ubi S. Greg. ait: *Considerandum quippe est, ne acceptum munus vertamus in vitium, ne per favorem vitæ nos absorbeat vorago nequitie; iram namque contra nos superni Iudicis inextinguibiliter accendimus, si contra benignitatem illius etiam ex ipsa sua largitate ponamus.*

10 Alias Deus per Malachiam minatus est, dicens: *Mittam in vos egestatem, maledicam benedictionibus vestris, & maledicam illis.* Ubi S. Hieron. legit: *mittam super vos maledictionem, maledicam maledictioni vestre.* Quibus verbis hoc subicit Commentarium: Cui plus dederint, plus exigent ab eo: unde proprie Sacerdotibus dicitur; quod si audire noluerint, & corde retinere, ut dent gloriam nomini Domini per bonam conversationem: sed e contrario nomen illius per eos maledicatur in gentibus, mittet in eos egestatem bonorum omnium, & benedictiones eorum vertet in maledictiones. Qui sanitate abutuntur in libidinem, & divitias vertunt in luxuriam, bonamque famam sordida conversatione deturpant, hi benedictiones Dei mutant in maledictionem. Notandum autem, quod Deus primo loco minetur, dicens: *Mittam in vos egestatem;* quia quando terra aliqua, quæ prius aratro subacta, fimo impinguita, omnique cum diligentia, & studio culta fuerat, spinas, & urticas, pro bono fructu retribuit, paulatim sylvescere permittitur: idque ipsum Psalmista insinuare voluisse videtur, dum ait: *Reverebant michi mala pro bonis;* ingratitude namque sterilem insecundamque ingrati instituit animum, secundum beneficia Divina: unde & consequenter subnequit: *Et sterilitatem animæ meæ.* Ubi S. Aug. ait: *Ego attuli fecunditatem, ipsi retribuunt sterilitatem: ego vitam, ipsi mortem: ego honorem, ipsi contumelias: ego medicinam, ipsi vulnera: & in his omnibus quæ retribuunt, utique sterilitas erat. Hanc sterilitatem in arbore maledixit, ubi fructum cum quæreret, non invenit, solia erant, & fructus non erat. Hæc autem ficus, juxta communem Doctorum opinionem, Synagogam, quæ Deo ingratiissima fuit, figurabat.*

11 S. Bernardus ad supra citatum Osee textum alludens, eos, qui mala pro bonis retribuunt, sententia perterrefacere conatur sequenti: *Paveant quod in Prophetia legitur, dicente Domino: Dedi eis aurum meum, & argentum meum; ipsi vero de argento, & auro eorum operati sunt Baal.* Qui idem sanctus alio in loco Salvatorem, ingrato cuidam beneficia sua exprobrantem, introducit in hæc verba: *Nonne ei justè potest dicere Dominus: quia debui facere tibi, & non feci? non eras, & creavi te; peccasti, & diaboli servum te feceras, & redemi te: in mundi circuitu cum impiis curabas, & elegi te dederam tibi gratiam in conspectu meo. & volebam facere apud te mansionem, tu vero despexisti me, & non solum sermones meos, sed me ipsum projecisti retrorsum, & ambulasti post concupiscentias tuas. Ecce vobis ad vivum expressam, quæ inter beneficentiam Dei, & hominis ingratitude veritatur, concertatio.*

12 S. Cyrillus Alexandrinus idem ingratorum hominum genus considerans, ita scribit: *Sicut accepta consumelia bonus fit melior, ita malus de beneficio fit*

pejor, odientes Deum omnia etiam bona convertunt in mala. Veritate n discamus in exemplo sequenti. Die 15. Junii, Ecclesia natalem celebrat S. Viti, quem Diocletianus Imperator, ut filiam suam a dæmonio liberaret, rogaverat; miraculum præstavit S. Martyr, sed quam putatis Imperatoris gratitudinis retributionem? Ingratus Imperator vinculis constrictum mittit in carcerem. Ast necdum hic ejusdem deservire cessavit barbaries: Siquidem Sanctum in vas immitti jussit, liquefacto plumbo, pice resinaque plenum, ubi Sanctus canticum exortus trium puerorum, illæsus perstitit; postea verò leonibus objectus, hos ad pedes suos reverenter prostratos vidit: quo miraculo exandescens Imperator, jussit Sanctum supra catastam extendi, omniaque ejus convelli ossa, quia scilicet odientes Deum omnia etiam bona convertunt in mala.

13 Quando nam putatis illud adimpletum fuisse oraculum Propheticum: *Venite mittamus lignum in panem ejus, & eradamus eum de terra viventium, & nomen ejus non memoretur amplius?* Ponderationem desuper audire placebit Did. Stellæ, inquit: *Christus cum in ultima cena Corpus, & Sanguinem suum cibum salutiferum mundo condidit, mundus de acerbissima ejus morte traheret, ille constinebat illis, & ordinabat vitam, ipsi vero mortem illi parabant. Hoc egregie Apostolus perpendit inquit: Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem &c.* Ubi diligenter debes illa verba notare: In qua nocte tradebatur: tempus enim assignat, in quo tantum beneficium mundo contulit. Ac si diceret: Omnia Christi benignitas, & execranda hominum ingratitude!

14 Apud Oseam Deus populo suo præcepit, dicens: *Nolite ingredi in Galgal;* at verò quænam hujus prohibitionis causa? num fortè Galgal locus pestilentiosus erat, ut proinde ad cavendum mortis periculum declinandus fuerit? aut verò falsa ibidem numina adorabantur? Nequaquam; jam enim dudum Idololatria quasi in omni loco dilatata erat. Pro Resolutione igitur sciendum, quod in Galgal Deus olim duodecim crexerat lapides, in memoriam beneficii, quod sicis pedibus per Jordanem transeundo à Deo acceperant; tamen igitur peccatum Idololatriæ passim in omni loco inexpressibile sit, in hoc tamen loco longè abominabilius erat, quia ibi perpetua conservari debebat tanti beneficii memoria. Unde Theodoretus ita scribit: *Inde magnum damnum, & detrimentum acceperant iniqui, erga suum benefactorem ingrati effecti. Galgal urbs est multis dedicata, & devota idolis, ubi Iesus Filius Navæ non circumcisos populi cultus lapideis circumcidit, in hac eadem duodecim lapides reposuit, quos ex medio Jordanis alveo accipiendos jussit Dominus, ut beneficii accepti essent monumentum, atque per hos lapides posteri noscerent, ut sicato alveo populus flumen transmississet. Maxime ingrati animi signum est, urbem illam in qua tanta Divina benignitatis monumenta acceperant, impietatis esse factam Metropolim.* In alio quoque loco apud eundem Oseam Deus lamentando, inquit: *Ego erudi vi eos, & confortavi brachia eorum, & in me rogaverant malitiam.*

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Contra ingratos, beneficiorum immemores, aut inidoneos eorum æstimatores, ubi & eos, nisi gratitudinis debitum solverimus, inexcusabiles esse probatur.

THEMA.

Multi dicunt, quis ostendis nobis bona? à fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt. Pl. 4. v. 6.

R Egius Psalter ad exprimendam omnium bonorum terrenorum abundantiam, quibus ingrati fruebantur, inter alia, frumentum, vinum, & oleum adducit: *A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt, id est, omnigenis terræ fructibus fruuntur,* inquit Theodoretus, *per has enim tres species humane nature utilissimas, necessaria alia comprehendit bona: & tamen non obstante quæ actualiter fruebantur, fertilitate, omniumque facultatum temporalium copia, eodem tempore ingrati, dicebant: Quis ostendis nobis bona? Accusui illos, inquit idem Theodoretus, qui dicunt, quis ostendit.*

In Testam.
1. 1. 1. 1.
Tullius
ingratus
Diocletiani,
in S. Viti.

Jer. 11. 19.
Quando
Christus in
ultima cena
hominibus
preparabat
cibum, Cor-
poris sui:
illi agebant
de eo occi-
dendo.

Ose. 4. 15.
Car. Deos
prohibent
Hebræi in-
gredi in Gal-
galam.

Isa. 4. 10.

Theodor. in
Oseam.

Ose. 7. 16

Summa in-
gratitudo
est: eorum
beneficia
oblivisci
quæ ad illa
accipiuntur.
Theod. ib.

offendis nobis bona? Tanquam his in presenti misaperfructes, & ingrati animi vitio laborantes. Quznam verò excogitari potest major ingratitudo, quam oblivisci, imo negare illa beneficia, quæ actualiter recipimus? subdit idē Theod. Illorum inscitiam redarguēs, qui etiam in manibus Dei munera ferentes, & magnifice eius bonis se delectantes, ut nihil recipientes dicere audent, quis offendit nobis bona? Ingratis enim propriissimum est, bonorum receptorū obliuisci; ac proinde Seneca merito inquit: Nihil charius estimamus, quam beneficium, quam diu petimus; nihil vilius, cum acceperimus.

2 In lib. Geneseos c. 40. unā cum Joseph pincerna Pharaonis in carcere vincitus reperiebatur, qui ad mortem se condemnandum metuebat, propter somnium, quod pridiana nocte passus fuerat. Curiosus autem sciendi huius somni prognosticum, Josephum, ut somnium interpretaretur, rogavit, qui sequens hoc illi dedit favorable responsum: Tres adhuc dies sunt, post quos recordabitur Pharaon ministeriis tui, & restituet te in gradum pristinum; tantum memeto mei, dum bene tibi fuerit. Ecquidem enim Josephus pro retributione interpretationis minus ab eo exigere non poterat, quam ut e captivitate sua in gradum pristinum restitutus sui memor esset, utpote qui iniuste, sine ullo formato processu, & defensione innocentiz suæ indulta, in carcerem redactus fuerat: Hic innocens in lacum missus. Tandem verò Moyſes caput illud his verbis concludit: Et tamen succedentibus prosperis præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui. Ubi S. Ambrosius acutè notat, Josephum binis vicibus cum ut sui memoriam haberet rogasse, nec tamen quicquam ab eo obtinere potuisse: Ideo secundo repetiuit, memor eris mei, quia sciebat non recordaturum, cum potentiam recepisset. Ideo secundo admonuit, quia secundo liberavit, ut suprioris beneficii cum memoria non teneret, vel posterioris subiret, nec despiceret auctorem salutis suæ. Sed quod peius est, cito beneficii irrepit obliuio secundis rebus.

3 In progressu temporis Reges quoque Egypti populum Hebræorum miris modis exagnarunt, prout facit Chronista in principio Exodi his verbis inquit: Surrexit interea Rex novus super Egyptum, qui ignorabat Joseph, & ait: Ecce populus filiorum Israel multus, venite, sapienter opprimamus eum. De quo proinde ingrato Rege Didacus Stella inquit: Josephi genus est persecutus, a quo summis fuerat beneficiis affectus; Josephi namque opera eximia, adeptus est opum abundantiam. Adductque hanc ab hædera desumptam similitudinem: Quem admodum hædera, quæ parietis ope & firmitate nixa, paulatim ascendit, & diffunditur, & postea totum parietem complexa ipsum destruit: sic multi sunt ea animi perversitate, ut illis non modo gratias non agant, à quibus beneficium acceperunt, sed etiam quacunque ratione possint, noceant; hoc autem non rarum aut inusitatum est; quotidie videmus improbos homines divites evadere, cum illorum detrimento, quorum auxilio sapenumero steterant; quod si rebus conversis, fortunaque commutata paululum minari ruinam ceperis, non modo desereris, sed etiam impelleris ab illis, quos maioribus beneficiis affectisti. Abulensis varios distinguit ingratitudinis gradus, dicens: Primus est, quando quis in effectu attribuire aliquid pro susceptis beneficiis negligit, licet beneficia agnoscat, & estimet esse beneficia; secundus est, quando beneficia in effectu contemnit: tertius est, quando beneficia obliuiscitur. Quartus, & ultimus est, ut contra beneficientem aliquid operetur indebitè.

4 Oleaster ad detestabilem se refecit Hebræismi ingratitudinem, qui potius in compedibus duræ servitutis mortem præſtolari, quam pro innumeris gratiis & favoribus ab omnipotentia & providentia divina in deserto receptis, se gratum exhibere maluit; dicebant enim: Visinā essemus mortui in Egypto, &c. Ubi Oleaster inquit: Extremæ ingratitudinis est, beneficium maleficium reputare, minus enim malum isti reputabant in Egypto mori, quam in solitudine cum DOMINO morari. Et expende ingratorum morem esse, inconuenientia potius, quam utilitates in beneficio explorare, quemadmodum gratus, utilitates ut munus adoret.

5 Quando ingratus beneficii accepti obliuisci non potest, eo quod illud quotidie ante oculos habeat, tunc cum illud negare non possit, saltem extenuat, & dimittit. Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

nuit illud, ut minorem videatur erga benefactorem suum habere obligationem; semper enim aliquem in beneficio explorat defectum, dissimulando, & tacendo emolumenta, quæ inde in ipsum derivarunt. Olim in Judæa cælum clausum erat annis tribus, & tribus mensibus, adeo ut ne stilla quidem aquæ in terram laberetur; Deus verò tandem ad preces Eliæ commotus, abundantem cōcessit pluuiam: Oravit, & cælum dedit pluuiam, & terra dedit fructum suum. Porro Prophetæ divini honoris zelantissimus cælum claudifecit, ut idololatrias caſtigaret. At verò facta Prophetarum Baal strage illud aperuit, adeo ut liberalissimè suos impertiretur benignissimos influxus. In capite verò sequenti facit textus innuit, qualiter Achab impiam Jezabelem conjugem suam de toto successu certiore reddiderit: Nunciavit Achab Jezabel omnia quæ fecerat Elias, & quomodo occidisset universos Prophetas gladio. Ubi notandum, quod licet sacer textus dicat, Achabum Jezabeli nunciavisse omnia quæ fecerat Elias, nusquam tamen invenietis, ingratum hunc Regem vel minimo verbo meminisse prodigiosi illius miraculi, quod Elias ignem e cælo in sacrificiū suum evocavit, vel veritatis revelatæ circa falsitatem Baal, vel pluviæ per orationem suam impetratæ: solum ea recensuit, quæ pessimæ illius temeræ iram, & furorem irritare poterant. Ecce stylum, & consuetudinem hominum ingratorum, scilicet receptorum obliuisci bonorum, illa dissimulare, negare, aut benefactorem potius irritare. Quam malitiam obiter insinuas videtur S. Thom. dum inter alios ingratitudinis humanæ gradus, sequentes annumerat, dicens: Sicut gratitudo, vel gratia est una specialis virtus, ita etiam ingratitudo est unum speciale peccatum: habet tamen diversos gradus secundum ordinem eorum quæ ad gratitudinem requiruntur, in quæ primum est, quod homo acceptum beneficium recognoscat; secundum quod laudet, & gratias agat. Tertium est, quod retribuatur pro loco, & tempore secundum suam facultatem. Sed quia quod est ultimum in generatione, est primum in resolutione, ideo primus ingratitudinis gradus est, ut homo beneficium non retribuatur; secundus est, ut dissimulet, quasi non demonstrans, se beneficium accepisse. Tertius & gravissimus est, quod non recognoscat, siue per obliuionem, siue quocunque alio modo. Alit contra beneficientem armari, & consurgere, hic ultimus est, & pessimus ingratitudinis gradus; & nihilominus id ipsum continuè agitur inter Deum, & peccatorem, dum hic eum, quantum viscopus sit, & divinorum beneficiorum meta, mortaliter offendit.

6 S. Ambr. ingrati gratique genium his paucis efficaciter expressit verbis: Suppetit grato viro memoria, ingrato irrepit obliuio. Qui idem S. alibi nos continuam beneficiorum memoriam gerere debere docet, quantumvis recepta recompenſans tempus abjerit: Aliud itaque beneficium est, inquit, beneficii principatus: nam si qui pecuniam reddidit, non solvit gratiam, manetque debitor gratiæ, etsi jam non sit pecunia, cur gratiam referendoputemus, posse vacuari, cuius relatio acceptæ magis est testimonium, quam soluti. Gratus itaque homo affectum considerare debet beneficientis potius, quam effectū: ideoque D. Chrys. de Dei erga nos beneficentia tractans, docet: Tum de magnis, tum de exiguis gratias ei referamus assidue. Et si enim parvum aliquid fuerit quod datum est, sit magnū tamen de honore dantis: imo nihil exiguum est, quod illo largiente confertur: non solum etiam quia datur a Deo, sed quia tale est quidquid ille confert, ut dici non mereatur exiguum.

7 Baptista de Camerino omnes simul Angelos, cum B. Virgine, omnibusque hominibus, debitas DEO gratias propter vel unicum camporum florem referre posse negabat frequentius: quæ propositio quamvis primæ facie paradoxica quid continere videatur, nihilominus verissima est, nam donum juxta donatoris qualitatem crescit, & doni dignitas; si namque Rex aliquis rem quampiam, exilis licet momenti, manu propria V. G. stabulario daret, quis, quantusque hic non reputaretur honos? Contrariorum autem est eadem disciplina. Atque ita ingratitudo etiam eò semper abominabilior est, quod digniori magisque meritoria exhibetur personæ; quam absurditatem ut Sanctus Laurent. Justin. ob omnium oculos ponat manifestius, ita discursit: Repre-

Ingrati cum Rege Achab, silent beneficia, & opera sua sturunda benefactori. lac. 1. 16.

1. Reg. 13. 1.

Enumerat gradus ingratitudinis.

S. Amb. t. 1. l. 2. de Abrah. c. 3. S. Amb. l. 1. in Luc. c. 6. Non est illi continuam beneficiorum gerere memoriam. D. Chr. h. 16. in Matt.

Donum ex qualitate dantis crescit, quamvis exiguum.

Pariformiter etiam ingratitudo. S. Laur. Just. de Indul. & Regim. Prælat. c. 21.

hondunt universi ingratitudinem erga se ipsos exhibentem, propriam vero, quam ipsi contra Deum exercent, minime saltem intelligere curant. Magni pendens quidam exigua, quae sibi sunt illata ab aliis; maxima vero, & innumerabilia, quae quotidie irrogant, nullius assimant, ad hoc proculdubio impellente ingratitudine ignorantiaque supina. S. Jo. Damasc. hunc alium ingratorum assignat effectum: Plerosque homines esse videmus, qui postquam beneficiis affecti fuerint, eos a quibus ea acceperint, perinde ac mancipia conseruant. Cum tamen nemo omnino ab hoc gratitudinis debito omnibus communi se eximere possit. Quia potius adeo innatus est naturae nostrae erga benefactorem quempiam amor, & affectus, ut gentium aliqui, veri Dei notitia lumineque destituti, divinitatem creatoris attribuerint creaturis, easque adorarint, propter recepta ab his beneficia; quemadmodum in Sole, igne aliisque similibus contigisse novimus. Atque hanc ipsam ob causam Moyses in principio Genesis nobis inculcare nititur, quod omnia naturae beneficia à larga procedant Dei manu; ideoque ait; Terra autem eras inanis, & vacua, & tenebrae erant super faciem abyssi. Deus fuit qui dixit, & nullus alius: Fiat lux, fiant luminaria, germinet terra &c. Ubi S. Chrysost. talem format quaestionem, dicens: Cuius causa, dic quæso, caelum clarum, & absolutum creavit, terram autem informem effecit? Quoniam ipsa est nutritrix, & mater nostra, & ex ea facti sumus, & educamur; ipsaque nostra patria est, & variis per se fruimur; ideo ut ne homines ob usus necessitatem, plus quam dignum est, tam venerentur, ostendit primum rudem, & absque forma, & inexploritam, ut ne beneficia terra, telluris naturae imputes, sed ei tribuas, qui illam ex nihilo, ut esset creavit. Eandemque ob causam Deus ante herbas, arbores, fructusque à terra produci voluit, quam Solem ipse aut Lunam crearet; ne scilicet homo luminarium istorum influxibus continuum suum attribueret alimentum, sed Creatorem recognosceret omnium esse bonorum Authorem. Quam doctrinam subtiliter insinuat, D. Chrysost. dum ait: Scriptura providens propensos ad errores, docet nos post tertium diem hoc elementum esse conditum, postquam terra omnigena semina protulit, & suum accepit ornatum, ut nulli post hac dicere liceat, quod sine Solis cooperatione non maturefcunt fruges, & proventus terra. Et idcirco monstrat tibi, antequam Sol formaretur, omnia fuisse impleta, ut ne Soli fructuum proventus ascribas, sed omnium opifici Deo, qui dixit ab initio: germinet terra.

7 S. Ambrosius nostram considerans negligentiam, qua nihil minus, quam Dei beneficia, & pro illis debitam gratitudinem, ne quidem pro tot alimentis quotidianis rependendam recogitamus, hanc nostram inexculabilem oblivionem his verbis detestatur: Gracias Deo agere quia sit, plerosque de vobis arbitror ignorare, qui surgentes primo diluculo non nisi de prandio cogitantes, cum praesens fuerint, somno se tradant, nunquam divinitati gratias referentes, quæ illis, & prandium ad refectorem, & somnum dederit ad quietem, Vtique tu Christiane, si es utilis, meminisse debes cuius panem comedis, & ei laudem dicere. Nos, inquit idem S. ita comparati sumus, ut dum alicui beneficia elargimur, debitam ab eo gratitudinem expectemus, qua non subsecuta, clientem velut ingratum detestamur: Ita & à nobis expectat qui nos pascit Deus, ut pro praestitis ab eo cæcis, illi gratias referamus, & saturati donis ipsius, laudes ei dicamus. D. Chrysost. ad eandem pro victu, qui quotidianum est beneficium, aludens, inquit: Convivium quod à precatione capium, in precationem desinit, nunquam deficiet, sed quovis fonte uberius nobis omnia afferet bona. Quod si quando, inquit idem S. Doctor, servis nostris aliquas mensæ nostræ elargimur reliquias, gratias ab iisdem prestolamur; nos igitur qui quotidie Deo largiente mensa fruimur corporali, & spiritali (Panem nostrum quotidianum da nobis hodie) qua ratione ab hoc debito immunes esse poterimus? Tandem concludit: Vbi precatio, & gratiarum actio, eo Sancti S. advenit gratia, abiguntur demones. Optimè hoc erga Deum gratitudinis debitum intelligebat S. Anselm, quando in Meditatione sua his semetipsum verbis affabatur: Intendisc omnia intima mea, quantum illi debeant substantiam meam tota, Certe Domine quia me fecisti, debeo tui amoris tuo me ipsum totum, quia me redemisti, debeo me ipsum totum; quia tantum promittis, debeo me ipsum totum;

imo tantum debeo amoris tuo plusquam me ipsum, quantum tu es maior me, pro quo dedisti te ipsum, & cui promittis te ipsum.

8 Quodnam in eo latere existimaris mysterium, quod Christus discipulis suis præceperit, dicens: Colligite quæ superaverunt fragmenta? Quo fine is qui tanta cum liberalitate panes multiplicaverat, de reliquiis panum colligendis sollicitus erat? Utique omnia in signa contingebant illis; nam ut Sanctus Bernardus ait: Iubemur colligere fragmenta, ne pereant, id est, nec minima beneficia oblivisci. Nunquam non peris, quod datur ingrato. Seneca inquit: Nunquam fieri gratus potest, cui totum beneficium elapsum est. Et Symmachus in Epistola quadam scribit: Inopia est magnificentia, quæ præstatur indignis.

9 S. Antonin. neminem se per Impotentiam ab hoc gratiarum tributo pendendo excusare posse, his verbis ostendit: Nec potest se aliquis excusare ex impotentia, quia non potest recompensare benefactori; quia ad debitum gratitudinis reddendum, magis attenditur voluntas, quam opus. Citatque auctoritatem Senecæ l. i. de beneficiis, dicentis: Beneficium non in eo quod fit, aut datur consistit, sed magis in dantis aut facientis animo, & Deo sufficit voluntas recompensandi, cum deest facultas. Procedit siquidem debitum gratitudinis ex debito amoris à quo nullus debet velle absolvi. Præterea Rup. Abbas ait: Sacrificium quod semper offeras, nulli deeris in æternum, scilicet hostia gratiarum, & vox laudis. Deus enim affectum, & amorem nostrum grater acceptat, quia probe novit, quod nunquam dignè recompensare valeamus, quodque totum quod rependere possumus, planè suum sit; cui consonat sequens Salviani sententia, dicentis: Ita ergo & Deo hoc maiora debemus, quod ab eo cuncta percipimus, & hoc respondere beneficiis illius minus possumus, quod ei etiam si quod debemus, reddere cupimus, tamen de suo reddimus. D. Chrysost. nobis faciliorem huic debito satisfaciendi modum his verbis insinuat: Quid igitur magnum reposcis, qui pro tanta cura, & sollicitudine in nos tua, solummodo gratias sibi esse nos precipis?

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Ingratitudo ingrati est confusio. Undè ad eam detestandam varia adducuntur motiva, singulariter autem ab aliquorum animalium exemplis desumpta.

THEMA.

Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepem Domini sui, Israel autem me non cognovit. Isa. 1. 3.

1 Deushis verbis in magnam Israelis confusionem exemplum ei exprobrat bovis, & asini, qui ambo Dominis suis grati esse noscuntur, cum tamen Israel divinis præceptis suis rebellis recalcitravit: Cognovit bos, &c. S. Thom. de Villanova Concione prima de Nativitate, inquit: Quantum extrema huius ingratitudinis ergo conqueritur Dominus per Prophetam, dicens: Cognovit bos, &c. Israel inquam, pro quo hec omnia pertuli, me ceteris omnibus adorantibus ignoravit, abiicit, & vilipendit, cum insensibilia omnia in maiorem eius infamiam venienti mihi in mundum reverentiam, & obedientiam præstiterint. Quod si igitur Deus Iudæismo suam impropertavit ingratitudinem, quantum magis eandem Christianismo obucere poterit, utpote qui incomparabiliter maiora beneficia recepit?

2 Quotiescunque sacri Interpretes de hoc vitio loquuntur, eo stylo illud perstringunt, veluti quod confusio, & infamiam conciliet eodem obnoxio. Protoparentes nostri confestim ut manum suam ad pomum exenderunt veritum, latibula quaesierunt, ut se absconderent. At verò quænam ad hoc illos causa permovit? nimirum Absconderunt se ex verecundia ingratitudinis, inquit Abul. quia contra Deum beneficientem eis peccaverant, ingratus enim vultum suum videndum exhibere erubescit, ob ingratitudinis infamiam. Idem Villanov. in alia quadam Concione ingratus hominem sequentibus verbis reprehendit: Quid dicam tibi o homo? Quid tibi miserrime dicam? Nonne super tanta iniquitate tua confundaris?

Quid invid. ligatur per fra gmentis quæ superaverunt. Jo. 4. 12.

S. Bern. ser. 2. in corn. De. Scilicet. de benef. c. 1. Symmach. l. Ep. 17.

S. Amb. p. 2. l. c. 9. Nemo ex impotentia excusatur à gratiarum actione. Senec. l. 2. de benef.

Rup. Ab. l. 1. in c. 1. Apoc.

Salv. l. 4.

D. Chr. l. 1. in Mat.

Ingratitudo Christianorum turpis est, quam Iudeorum. S. Th. 2. Vill. in die Nativ. conc. 1.

Ingrati confusio, & infamiam conciliet eodem obnoxio.

Abul. ib.

S. Th. 2. Vill. conc. 1. Jo. 17. post Pass.

nonne de tanta ingratitude, & malitia erubescis; pallium tuum diligis, caligas tuas diligis, zonam tuam diligis, & Deum tuum non diligis? Epaminondas Thebani exercitus Dux generalis cum ab æmulis suis accusatus fuisset, quod munus suum quatuor mensium spatio supra tempus à legibus statutum continuasset, nec deponere voluisset, atque ideo à Thebanis mortis condemnandus esset; se hoc infame supplicium libenter quidem subiturum esse respondit, si tamen hanc ei post mortem rependere dignarentur gratiam, ut nimirum sepulchro suo sequentia verba insculperentur: *Epaminondas à Thebanis morte multatus est, quod eos coegit apud Boetiam superare Lacedæmonios, quos ante se Imperatorem nemo Boetiorum ausus est aspiciere, in acie uno prælio, non solum Thebas ab insensu retraxit, sed etiam universam Græciam in libertatē vindicavit.* Quo audito reipso accusatores ejus, confusione, & rubore pleni discesserunt.

3 Pro totali ingratitude procurando exterminio cuilibet Christiano sufficere posse videtur, si attentis auribus, & mente præcænti insignem illum ponderaret discursum, quem magnus ille spiritalis viæ Magister Ludov. Granatens. in introductione ad Symbolum instituit. Postquam enim prolixum innumerabilium beneficiorum, quibus à Deo locupletati sumus, contexuisset Catalogum, mox probare satagit, nihil esse magis nos obligans, magis justum, magis debitum, magis utile, magis necessarium, magis honestum, & excellens, quàm servire, honorare, amare, revereri, laudare, & adorare Dominum; estque hæc obligatio tam ingens, ut omnes alie obligationes, quibus obstringimur parentibus, amicis, benefactoribus, aut cuicumque alteri personæ; si omnes simul conjungerentur, in comparatione ad illam, obligationes appellari minimè mereantur; sicut omnes alie perfectiones creatæ, divinis comparatæ, tales vocari indignæ sunt. Subdit ulterius, quod sicut supernus Pater semper nos conservat, & sustinet, absque eo quod ab hoc munere, vel unico etiam momento desistat, ita quoque justissimum sit, ut creatura in ejus laudibus, & servitiis temper, & continuo occupetur; & sicuti huic obligationi satisfacere justissimum, summèque debitum est, ita è contra obligationem hanc non adimplere, injustissimum sit, omnique scelere deterius. Unde nascitur, quod quælibet offensa contra supremam Dei Majestatem commissa infinitam in se gravitatem, & malitiam contineat; & ratio est manifesta, quia quantò persona aliqua sublimior est, & eminentior, tantò quoque gravior est offensa in ipsam commissa; adeoque quot sunt gradus dignitatis offensæ, tot quoque sunt gradus iniquitatis contra ipsam commissæ: ac proinde ei in altera vita pœna correspondet infinita, non solum ex eo quod nos bono quodam infinito, id est, clara Dei visione privet, verum etiam propter pœnarum infernalium æternitatem. Demum verò ad homines erga Deum ingratos discursum suum dirigens, inquit: Quænam cæcitas est ista? quis animi stupor? quænam tascinatio, qua demon hominum corda seducit, ne malum hoc grande agnoscat? Quomodo oblivisci possunt illius, qui illos in brachiis suis continuo portat, cujus est aer unde respirant, cujus est terra quæ illos sustinet, mare quod nutrit, Sol qui illuminat, & alia elementa, quæ ipsi serviunt, & Angeli qui ipsos custodiunt? Qualiter eum semper offendunt, à quo indefinenter sustentantur, & gubernantur? Qualiter eum offendere audent Dominum: *Quem laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates.* Qualiter offendere eum non horrent, qui potest, & corpus, & animam perdere in gehennam?

4 *Filios contrivi, & exaltavi, ipsi autem spreverunt me: cognovis hos, &c.* Postquam dictus Author hæc per Isaiam proposita considerasset verba, & Hebraismi perpendisset ingratitude, eandem quoque oblivionem & contemptum in populo Christiano invaluisse probat: ideoque mirandum non esse dicit, si justus ille Judex nos tot calamitatibus, toties fame, peste, bello, rebellionibus, & quod omnium pessimum est, tam multiplici hæresi quæ maximam contaminavit Christianitatis partem, percutiat: permittens insuper, quod tot nationes Catholicæ, in quibus per longum sæculorum gyrum fides floruit, cultusque divinus, hodie à crudelissimis barbaris, & infidelibus occupentur, & destruantur impiè.

Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

Ex quo sancti hujus viri discursu gravitatem nostræ erga Deum ingratitude, nostramque considerare possumus confusionem.

5 *Cognovis hos, &c.* S. Anton. ipsos quoque barbaros erga benefactorem se gratos exhibere testatur, dicens: *Benedic affectu, super omnia diligendo tantum benefactorem, nam Ethnicus hoc faciunt, ut diligant eis benefactores.* Ad quod stabilendum, S. Augustinus adducit sententiam, inquentis: *Si amare piget, reamare non piget, scilicet Deum pro tantis beneficiis: nullus est tam fera mentis, id est, ita ingratus, & durus, qui etsi non vult impendere, vult tamen rependere. Sed tanta est ingratitude hominis, ut quodcumque temporale etiam vile, magis quàm Deum diligat.*

6 *Cognovis hos, &c.* David nostram nobis exprobratur ingratitude, exemplum desumit à brutis dicens: *Nolite fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus.* Primò namque divina nobis ob oculos posuerat beneficia, & deinde ne equis mulisque nos assimilemus, adhortatur; quia *Per mulum, qui generatur, & non generat, ut inquit Innoc. III. designatur ingratus, qui accipit gratiam, & non reddit.* Præterquam quod mulus hanc habeat proprietatem, quod postquam diu à Domino suo pastus nutritusque fuit, tandem ex improvviso calces ei impingit; ideoque David hoc animal tanquam ingrati typum proponit.

7 *Cognovis hos, &c.* S. Basil. canum, quorum nos meminimus in dilectio X. fidelitatem refert, & gratitudinem, qua in benefactores suos feruntur: *Quid hic isti dixerint, ait ille, qui nullo suum opificem, altoremque suum prosequuntur amore, sed ut amicis etiam, & necessariis eis utuntur, qui loquuntur adversus Deum iniquitatem, eiusdem participes mensæ facti, & ad alimoniam sumendam admissi, adversus beneficium suum altorem blasphemias voces tolerant efferrit.* Plinius de quodam cane tradit, quod corpus Domini sulferetro inpositum videns, ipsum constanter custodierit, neglecto etiam pabulo; imò dum ei unus astantium panem projecit, canis acceptum frustum ad os detulit Domini sui; qui ubi postmodum in Tiberim projectus fuit, canis quoque se in eundem præcipitavit, omnibus viribus Dominum suum super aquæ superficiem sustinere conatus. Quot equidem bestia hæc ingratos condemnabit, versus Redemptorem, propter amorem, & redemptionem nostram ex sanguinem, & crucifixum?

8 Corvus à Noe ex arca explorator emissus legitur; quem textum aliis his verbis vertit Pagninus: *Aperuit Noe fenestram arca quam fecerat, misit corvum, & egressus est, egrediendo & redeundo, donec siccarentur aqua, quæ erant super terram.* Itaut donec aquæ deficerent super terram, corvus circa arcam vicinus circumgyrarit; ut primum autem superficies apparuit terrena, ad cadavera se conferens, non rediit amplius. Nunquid expressius dari poterit ingratorum symbolum, qui erga benefactores suos benevoli existunt, quamdiu eorum indigent gratia, aut postmodum tergum illis obvertunt? Præsertim corvus iste illos, inquit Oleaster, qui domum frequentant alicuius, quamdiu opus habet, cum vero qua sibi sunt necessaria, acquirunt, neminem noverunt. Tritum sanè nostris proverbium: *Servitium exhibitum, amicus perditus.* Qui idem Author alio in loco hanc aliam vitæ hujus insinuat proprietatem, dicens: *Ingrati animi est, beneficio gratias non reddere, nisi omnia quæ desiderat, concesserit.* Quia nimirum multi pro beneficiis gratias rependere detrectant, eo quod longè majoribus se dignos reputent, lamentantes de arrogantia aliorum præsumptione, qui collata bona recompensari urgent ab iis, quemadmodum ab aliis, qui absque ullo præcedenti merito beneficium aliquod acceperunt.

9 *Cognovis hos, &c.* Juxta Jeremiam Prophetam, *Milvus in Calo cognovit tempus suum, turtur, & hirundo, & ciconia custodierunt tempus adventus sui; populus autem meus non cognovit iudicium DOMINI.* Quem textum Divus Chrysostomus considerans, sermonem suum in ingratos contorquet verbis sequentibus: *Ecce asinis, & bobus, ecce & volucribus, turture, atque ciconia nos insipientiores ostendimur: imò lapidibus ipsis stupidiore evadimus. Visne horum quoque proferam testimonium? Audite convales, inquit Propheeta Micheas, & fundamenta terra, quia iudicium Domino adversus populum suum: cum hominibus iudicium exercet, & eas vocat fundamenta terra? imò verò, nam & terra*

Barbari sunt grati benefactoribus. S. Anton. p. 10. l. 1. c. 2. §. 6. S. Aug. in l. de Catech. rudibus.

Pl. 1. 2. Ingratus designatur per mulum.

Innoc. 3. in Pl. 1.

S. Bas. h. 4. in Hexam. Excellens gratitudo canum.

Plin. l. 8. cap. 40.

Ingrati sunt similes corvo, ex Arca emissi. Pagnin. Gen. 8. 6.

Oleaster. ibi.

Oleaster. in c. 16. Exod.

Ierem. 2. 7. Ingrati insipientiores sunt bestie.

D. Chrysostomus de Ascens. Christi l. 2. §. 15.

Epaminondas ab ingratis ad mortem condemnatur.

Proinvenimus Dei beneficium grati esse debemus. P. Granat. Symb. p. 1. in ult.

Ingratitudo omni scelere deterius est.

Ex ingratitude Christianorum proveniunt omnes calamitates.

terra fundamentis solidiores sunt homines; quem ergo adhuc queris in his excessum malitia, quando & asinis stupidiore, & bobus irrationabiliores, & hirundine ac intus rudiores, & formicis demeriores, ipsi lapidibus stupidiore reperimus?

Ingrati canibus peiores,

10 Plato aliquando interrogatus, quis titulus homini ingrato foret convenientior? Respondit, dicatur canibus peior. Benadab Rex Syriæ infirmatus, Hazael fido Principi suo, ut nomine suo Elizeum conveniret, eumque circa futurum salutaris suæ statum cōsuleret, præcepit; qui abiens, favorabile hoc retulit responsum: *Vade, dic ei: sanaberis.* Propheta autem deinceps directis in eum oculis, profunda ducens suspiria lacrymatus est, quem cum Azael interrogasset, dicens: *Quare Dominus meus flet?* Elizeus respondit: *Quia scio quæ facturus sis filius Israel mala: civitates eorum novitas igne succendes, & invoces eorum interficies gladio, & parvulos eorum elides, & pregnantas divides: quod Rex Hazael audiens, seque ingratitude culpa à Propheta notatum fuisse existimans, respondit: Nunquid enim sum servus tuus canis? Chald. legit: Nunquid enim sum peior, ut faciam rem istam magnam? Quasi dicere vellet: ergone me canem ingratiorem existimas, quasi tanto beneficio tam*

Reg. 2. 12.

Probatum verbi Hazael Chalæque,

6. 164. lib. 3. 8746

sim futurus ingratus? S. Isidor. Pelusiota ad Serapionem Episcopum contra Ensebiū, qui se Ecclesiæ rebellem, & ingratiū exhibuerat, scribens, hunc ei titulum attribuit, exhortans eum, ut ad imitationem Christi, mansuetudini vacet: *Verum o amice, inquit, lenem animum præsta. Effera illa bellua (sic enim eos appellare fas est, qui ne beneficiis quidem meliores reddantur) Salvatoris lenitate ac patientia saturata, adversum eum petulantem impetum fecit.*

PC. 14. David conquecit de ingratiūne Doeg, & aliorum,

7. 14. Hug. Card.

11 Regius Propheta in Psalmo 34. suam erga Sanctos mulicos, & singulariter in Doeg Idumæum, aliosque traditores suos recenset benevolentiam. Sed qualiter hanc ipsam recompensatam fuisse creditis? *Adversum me latati sunt, & convenerunt, congregati sunt super me flagella, frenduerunt super me dentibus suis.* Quæ phrasi David utitur, ut eorum perhibeat feritatem, & tyrannidem, qui in benefactores ingrati vivunt: *Quasi proximum, & fratrem nostrum sic complacebam.* Id est, ut Hugo Cardinalis explicat: *Habens me ad adversarios, sicut ad proximos, & ad fratres.* Deinde prolequitur Psalter, ostendens, ingratos illos bestiarum titulum demereri: *Domine quando respicies? Resistne animam meam à malignantibus eorum, à leonibus unicum meam.* Quare & Sanctus Ignatius Martyr milites illos, à quibus custodiebatur, quibusque omnem ille urbanitatem exhibebat, bestias forsitan appellate non dubitavit, dicens: *De Syria usque ad Romam pugno ad bestias, in mari, & in terra, nocte dieque cum decem leopardis, hoc est, militibus qui me custodiunt, quibus & cum benefeceris, peiores sunt.*

Surios 10. 6. in vita S. Sabæ. Barbarum gratiam dū in Sabæ.

12 In vita S. Sabæ Abbatis tradit Sarius, quod cum Agareni, gens barbara, Christiano inimica nomini, per S. hujus cellam transirent, Sanctus ille eos inescaturus, aliquot apposuerit radices arundinum, aliarumque herbarum, cibum sibi familiarissimum: *Ast illi reversi caecos, & dactylos deferunt.* Tum Saba: *heu mihi, barbari isti, parvi nostri beneficii memores, referre gratiam munificè studuerunt: Nos qui bonis creatura fruimur in dies, nullam ei studemus referre gratiam per mandatorum observantiam. Quæ venia? quæ excusatio?*

Ægypti, licet alio in humani gratiam fuerunt. Gen. 30. 24.

13 Ægypti populi idololatæ, & inhumani, pro ut per Hebræorum oppressiones tribulationesque nimium probarent, virtutem tamen non amittere gratitudinis, Scriptura teste. Siquidem cum Joseph moriens fratres suos rogasset, ut ossa fraterna ex Ægypto secum auferrent, ubi eos in terram promissionis transire contingeret: *Cum adiurasset eos, atque dixisset: Deus visitabit vos, asportate ossa mea vobiscum de loco isto.* Quid enim Joseph intererat, an cineres ejus in Ægypto remanerent, an verò ex Regno illo auferrentur, à quo tot, ac tanta receperat beneficia? Ecce vobis rationem à D. assignatam Chrysostomo, dicente: *Hoc non temerè neque frustra agebat, ne Ægyptii memores beneficiorum ejus, cum pro more suo facile ex hominibus Deos appellent, corpus insti haberent in impietatis occasionem. Quantumvis enim de cætero flagitiosi essent, salutarumque cultores numinum, imò Atheistæ, siquidem Rex eorum dicebat: Nescio De-*

p. Chr. b. 7. in Math.

minum; nihilominus ab hac se liberare voluerunt ingratitude infamia.

14 Juxta Historiam Genesios, Creator noster volatilibus, non verò quadrupedibus benedixisse legitur. Forsitan minus illa, quàm hæc, irrationabilia animalia erant? Quare igitur hæc differentia? Ratio est, quia quadrupedia divinam non merebantur benedictionem, sicut aves; quia illa licet continuò à divina alantur Providentia, nunquam tamen Deo laudes persolvunt: aves autem, & surgentes, & ad quietem se componentes, nec non aliis temporibus, per suavem harmoniam Deo eas nutriendi, & pascenti laudes gratiasque deferunt. Atque hanc ipsam ob rationem Incarnata Sapientia frequenter aves nominare, easque nobis proponere amabat, prout patet ex variis Evangelii textibus Matth. 8. v. 20. cap. 13. v. 4. Marc. 4. v. 32. Luc. 3. v. 34. de his namque discurrebat Christus, quia eas gratas esse noverat benefactori. Vide Discursum X.

Exod. 1. 2.

Gen. 1. 22. Cur Deus in creatione benedixit avibus, & non quadrupedibus.

Matth. 8. 20. c. 13. 4. Marc. 4. 32. Luc. 3. 34.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Hebræi propter continuam ingratitude suam contra Deum, reprobari & exterminari meruerunt.

THEMA.

Auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus. Matth. 21. 43.

Quod si quinquies millium, & amplius annorum à condito mundo, omnium terræ populorum pervolveritis Historias, nullam uspiam invenietis nationem, majoribus à divina magnificentia beneficiis cumulata, quàm Hebræismum, de quo proinde Psalmista ait: *Non fecit taliter omni nationi: & apud Isaiam Deus inquit: Filios enutrivit, & exaltavit: & tamen pariter inter omnes universi nationes, nullam invenietis hucusque severius ab eodem Deo castigatam, ac eadem gens Hebræorum, ut proinde ea dici possit: Sicut lumen ejus, ita & tenebra ejus: etenim gens illa veluti mancipium quoddam in omnia terræ loca dispersa, digito ab omnibus monstrata, atque in ludibrium omnis populi versa fuit. At verò quænam hujus reprobationis, & exterminii causa extitit? Audite Chrysost. dicentem: *Indeos nihil magis perditioni dedit, quàm quod ingrati Deo esse voluerunt.* Videtur id ipsum Christus insinuare voluisse per parabolam vineæ, per quam Synagoga denotabatur, utpotè quæ à Deo multis prærogativis honorata fuerat, huic enim suam dederat legem, sacerdotium, templum, sacrificia, & veram religionem, ut beneficia hæc agnoscens grata esset, & ex iisdem profectum sibi acquireret: & tamen eadem deservit in Patriarchas, Prophetas, & Apostolos, imò ipsummet Dei Filium in crucem adigit. S. Antonin. proinde autoritatem adducit S. Aug. dicentis: *Quod Deus dederat gratis, abstulit ingratis; unde Salvator dixit Indeis ingratis, postquam proposuit parabolam vineæ plantatæ, & locatæ agricolis, ubi ostenditur ingratitude illorum: ideo auferetur à vobis Regnum Dei.**

Deus Judæis maxima obtulit beneficia.

PC. 147. 16. Isa. 1. 2.

Sed propter ingratitude nem meruerunt reprobari. D. Chrys. ho. 16. in Math.

S. Anton. p. 1. sum. tit. 3. c. 25. 3.

2 Certissimum est, quod per filios, qui apud Isaiam à Deo exaltati, & enutriti dicuntur, Hebræi intelligantur, quia post illa verba protinus subjungitur exprobratio bovis, & asini: *Cognovistis hos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, Israel autem me non cognovit.* At verò quodnam est supplicium, quod illi comminatur Deus? *Vaganti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filii sceleratis.* Imo Incarnata Sapientia eoque illos redegit, ut propria sponte hocce exterminium per ingratitude suam promeruisse faterentur, dicendo: *Malos male perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis; id est, ut Theophylactus exponit: Cum respexerit ad iniquitatem quam fecerunt Indei, tunc malos male perdet, misso Romanorum exercitu.* Enimverò quodnam aliud putas fuisse motivum, unde Judæi inferendam Messie necem extimulati fuerunt, nisi quod ab eodem summis, & semper continuatis fuerint beneficiis affecti? *Continuo enim pertransi-*

Judæi nihil aliud impetierunt ad occidendum Christum, quàm multa illis collata beneficia.

Theophyl.

AA. 10. 12.

benefaciendo, & sanando omnes. Unde in illo concilio Caiphas sententialiter pronuntiavit, dicens: *Expedis, unum hominem mori pro populo.* Aliam inferendæ ipsi mortis causam non attulerunt, quàm quia *hic homo multa signa facit.* Idem quoque punctum S. Jo. Evangelista his verbis tangit: *Quidam ex illis abierunt ad Phariseos, & dixerunt eis, quæ fecit Iesus.* Collegerunt ergo Pontifices, &c. Ecce tibi, quid ingratos hosce ad inferendam Salvatori mortem induxerit.

3 S. Mater Ecclesia à Spiritu Sancto directa, in die Veneris Sancto Redemptorem nostrum introducit exprobrantem Hebræismo, quod ab eodem propter immensa ei collata beneficia crucifixus fuerit: *Ego plantavi te, inquit, vineam meam speciosissimam, & in sacra es mihi nimis amara: aceto sitim meam potasti.* Ego propter te flagellavi Ægyptum cum primogenitis suis, & in me flagellatum tradidisti. Divus Chrysostomus considerat, Hebræos tunc præcipuè vitulum adorasse aureum, quando à Providentia, & Omnipotentia divina maximo adausi fuerunt cumulo beneficiorum: *Iudei circa Deum bonorum omnium largitorem, fuerunt effrenata diffidentia contumaces, & eius beneficia oblivione præteribant, nam post Ægypti professionem, viderunt scindi maria, & denuo convenire, & dicunt: fac nobis Deos, qui nos antecesserunt: & subdit idem Chrysostomus. Adhuc inspicis quod mireris, & oblitus es Dei largitoris? Sanctus Zeno similiter Hebræorum populum tunc maximè ingratum fuisse considerat, quando in conspectu Dei erat, & immensa beneficia sua abscondere non poterat; unde ait: *Ingrate, Angelus prævius tua castra promovit, ut etiam præfenti Deo probareris ingratus.**

4 Deus olim postquam Manna Hebræis coctus depluisset, Moyse præcepit, ut urnam quandam eodem manna plenam conservaret, ut esset eisdem perpetuum beneficentiæ testimonium, qua illos hac cœlitus dispensa annona per quadraginta annos in deserto nutrierat. At verò, inquit, nunquid hoc manna ejus naturæ erat, quod ex uno die in alium conservatum, mox vermes scaturiret? Respondeo, verum quidem esse, & tamen Dominus præcepit: *implegemur ex eo, & custodiamur in futuris retro generationes.* Nimirum Deus contra hujus Pauli Angelici naturalem proprietatem continuum operari voluit miraculum, eundem per omnia secula conservando, ut huc populo suam erga divinum, & providum suum benefactorem exprobraret ingratitude. Unde Oleaster inquit: *Mira est hominis ingratitude, ut opus Dei sit testes beneficiorum suorum adhibere, quoniam sciebat eos statim beneficii immemores.* Alius quidam Interpretas ad idem propositum ita scribit: *Reservabatur in urna aurea ad posterorum memoriam, & ad taxandam Iudeorum ingratitude, qui hoc cœlesti cibo abusi sunt, dicentes: Nauseat anima nostra super cibo isto terribili.*

5 Divus Chrysostomus causam, cur Hebræi carnis nervos non manducarent, his verbis assignat: *Sciens eorum magnam ingratitude, & quod obliviscantur Dei beneficia, perpetuo artibus quibusdam inducit eos, ne habeant memoriam eorum qua à se facta sunt, taliaque excogitat monumenta per illas observationes; id quod per Scripturam totam invenies.* Hæc enim maxima causa est plurimarum observationum, & quod vult perpetuo futuras generationes meditari beneficia DEI, & non oblivione nunquam oblitterantes ad suos errores recurrere.

6 In exprobratione quam DEUS ingrato huic populo proposuit, mystica quædam est notanda circumstantia. Etenim tam Moyse, quàm Isaias hanc exprobrationem exprimentes, eodem serè modo, & phrasi loquendi utuntur. Etenim Moyse Deuteronomium his verbis exorditur, quibus DEUS de Hebræorum ingratitude acerbè lamentatur: *Audite Cœli quæ loquor, audiat terra verba oris mei: Propheta autem Evangelicus pariter inquit: Audite cœli, & auribus percipite terra; in utroque autem loco Deus exaggeranter invehitur contra bonorum immenso oblivionem, quibus Hebræi per gratitudinem minimè correspondebant, & ob quam severissima illis comminatur supplicia. Nec immeritò uterque Prophetæ ad detestabilem hanc ingratitude audientiam*

Manfi Bibl. Præd. Tom. II.

cœlum, & terram invitavit, ne populi illius, qui tot antea beneficiis à Deo auctus fuerat, videntes exterminium, admirarentur; ac proinde Deum tam universam curiam cœlestem, quàm omnes mundi nationes, causam scire voluit, cur à Paradiso proscriptus, in universam terram dispergeretur. Hunc sensum S. Zeno innuit, dum ait: *Iniuria sua testes citat cœlum, terramque. Terram in qua universa geruntur, cœlum sub quo geruntur. Iudeos etenim nihil magis perditioni dedit, quàm quod ingrati Deo esse voluerunt.*

7 In Psalmo 80. Regius Psalmista hunc populum ad laudes, & gratias Deo agendas his verbis invitavit: *Exultate Deo Adinori nostro, inbilate Deo Iacob, sumite Psalmum, & date tympanum, &c.* Deinceps verò multa ei bona proponit, quibus fuerat cumulatus, simulque declarat, quod si ei obedierint, nunquam suam coram Numinibus profanis genua curvarent: *Non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum.* At verò quibus motivis eum adhuc inducere contendebar? His nimirum: *Ego enim sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, dilata os tuum, & implebo illud: & non audivit populus meus vocem meam, & Israel non intendit mihi; & dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis.* Ecce tibi supplicia, quibus Deus in hunc ingratum populum animadvertit; nimirum omnem illis libertatem indulget, ut post desideria sua abeuntes, in quodvis contuerent præcipitium. S. Augustinus pariter in expositione hujus Psalmi omnes malos, & ingratos Christianos his verbis perstringit: *Qui eduxi te de terra Ægypti, non tantum illi populo dicitur, omnes enim educti sumus de terra Ægypti, omnes per mare rubrum transivimus. Non sumus ingrati Deo nostro; non obliviscamur Deo; dilata os tuum, & adimplebo illud, dilata confitendo, amando, & non obaudivit populus meus vocem meam, & Israel non intendit mihi. Quis est? Israel mihi. O ingrata anima: per me anima: a me vocata anima: a me in spem redacta: a me à peccato abducta.*

8 Quando Deus hunc populum judicaturus descenderet, ut observat S. Ambrosius, non solum ei ob oculos ponet execranda facinora, verum etiam bona infinita quibus illum locupletavit: *Veniens, inquit, ad indicium Deus, dicet: Popule meus quid facis tibi, aut quid contristavi te, aut quid molestus fui tibi? qui eduxi te de terra Ægypti, & misi ante faciem tuam Moysen, & Aaron. Singula in conspectu tuo locat beneficia sua, ut tanquam de his indices, quæ servare debueras, quo magis reus fias, qui divinis non potueris stare beneficiis. Quid feci, inquit tibi? tanquam reum se constituit, & te indicem.*

9 Observandum est, quod Prophetæ Regius his DEUM verbis affatus fuerit: *Tibi soli peccavi, & malum coram te feci.* At verò nunquid unusquisque peccatum suum in conspectu DEI committit? ut proinde Sanctus Bernardus meritò dixerit: *Ibi pecca, ubi Deus non est.* Verum quidem hoc est, nam omne peccatum immediatè contra DEUM militat, & idè quilibet peccator dicere debet: *Tibi soli peccavi.* Divus Chrysostomus tamen hæc verba de Hebræis ita exponit: *Si autem ad captivum populum hoc referatur, ad hunc modum hæc verba intelligenda sunt: tibi soli peccavi, tuis beneficiis ingratum me præbui, multisque bonis à te acceptis animum horum immemorem gessi.*

10 Moyse Prophetæ, sprete Pharaonis Regia, in qua scepro præesse poterat, loco Regiæ chlamydis servile sibi sagum elegit: *Negavit se esse filium filia Pharaonis, magis eligens affligi cum populo suo, quàm temporalis peccati habere incunditatem.* Post tot verò oppressiones, cum vitæ suæ periculo superatas, Hebræorum populum ex durissima illa liberavit servitute, in magnum ejus emolumentum, prodigiola per virgam suam operando miracula; & tamen audite, ad quam usque ingratitude populus ille eodem tempore pergerit, quo Moyse in Sinai Monte actualiter circa legem, & totalia divinæ beneficentiæ dona eidem populo concedenda occupatus erat. Dicit enim Sacer Textus: *Videns populus, quod moram faceret descendendi de monte Moyses, congregatus adversus Aaron dixit: Surge, fac nobis DEVS qui nos præcedant. Moysen enim huic viro,*

Gg 3

qui

S. Zeno f. 1. de illa.

Ps. 80. 2. Iudei beneficiis divinis ingrati, in maximâ potestatem dimittuntur omni libertati, & inordinatis desideriis.

S. Aug. 1b.

Deus ad judicium veniens illi exprobrabit ingratitude illorum. S. Amb. in Ps. 10.

Ps. 106. Quomodo intelligendū sit illud David: Tibi soli peccavi. D. Chry. h. 2. in Ps. 10.

Hebr. 11. 24. Iudei ingrati beneficiis, à Moyse sibi præstitis insuper viliter de eo loquebantur.

Exod. 11. 1.

Joan. 11. 14.

Joan. 11. 46.

In die Veneris sancto exprobratur Judæis illius ingratitude.

D. Chry. h. 1a. Jud. Quando fuerit maximè ingrati.

S. Zeno f. 1. in Exod.

Orna, manna, in arca reposita, cur multis annis à putrefactione conservata fuerit.

2. 2. 16. 32.

Cicero. lib.

Sa. Arbores in 2. 2. 16. 32.

D. Chry. h. 1a. in Gen.

Gen. 11.

Deus in rebus ingratis iudicium suum vult cœlum & terram. Deut. 32. 1.

qui nos duxit de terra Egypti, nescimus quid acciderit. Ex quo loquendi modo patet, quod de Moyse, qui Dux generalis ipsorum erat, & cum Aarone fratre eius, qui summus erat illorum sacerdos, haud secus locuti fuerint, ac si de communi plebe fuissent; imo ac si illos nunquam novissent, aut vidissent, quia ut Abulensis ait: *Loquuntur de eo quasi de viro ignoto, vel de aliquo, de quo multum non curarent*: potestne ingratitudo major excogitari? Rup. Abb. observat, Hebræos in honorem bovis, et iustitiae, & tripudiasse, eiq; liberationem suam ex Egypto attribuisse: iisdem videlicet pedibus, quibus antea per insudum portentum mare rubrum, ne humilitatis quidem calcem transierant, iisdem postea in honorem vituli aurei choreas ducunt.

11. Salvator noster die quadam Judæos lapidibus congregatis ad se lapidandum accinctos esse videns, iisdem dixit: *Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?* Hæc autem ingratitudo magnam illam post se traxit desolationem, quam alibi prædixerat, inquiens: *Non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tue.* Lucas Burgensis Judæos lapides illos ex pavimento extraxisse dicit, ut in Christum jacerent: *Irritati ac furore perciti, levaverunt de terra lapides, forte ex pavimento porticus sive atrii extractos.* S. Thom. Christus hac occasione, ut Judæos reprimeret, beneficia à se illis collata commemorasse observat: *Commemorat, inquit, eis exhibita beneficia in sanatis infirmorum, in exhibitione doctrinae, & miraculorum. Et ideo his commemoratis, subiungit: Propter quod eorum me lapidatis? quasi dicat; benefactorem oportebat honorare, non lapidare.* Sanctus Bonaventura aliter exponit: *Quasi dicat, in inferis retribuitis, quia malapro bonis.* S. August. super illa verba Psalmi: *Quid retribuam Domino pro omnibus que retribuit mihi?* observat, Psalmistam non dixisse: *Pro omnibus que tribuit mihi, sed pro omnibus que retribuit mihi.* Quæ igitur præcesserunt hominis, ut omnium honorum Dei non attributio, sed retributio vocari possit? quæ præcesserant hominis, nisi peccata? retribuit ergo D. E. V. S. bona pro malis, cui homines retribunt mala pro bonis.

12. Enimverò inter omnes ingratos populus Hebræus omnium ingratus fuit, prout videre licet ex improperis quæ Christus in die Veneris Sancto ei obliquit, quando S. M. E. in persona Christi longum textit multorum honorum à Deo receptorum catalogum, eique opponit contra multa mala, quibus beneficia Christi rependerunt. S. Tho. de Villanova in Conc. 1. de Natali Christi in confusionem, & ignominiam Judæorum in persona Christi loquens, dicit: *Me Magus cælum stella radiante monstravit: aer me iubente contigit: mare pedibus meis se solidum, & calcabile præbuit: terra me moriente contremuit: Sol me nuditatem palliaret, radios suos abscondit: saxa etiam durissima, ut meam sentire mortem viderentur, me moriente sunt scissa: arvis iussa fens: pisces me imperantem glomerantur ad rete; animalia mea exposito mihi genua flectunt infanti; me omnia Creatorem suum suo modo venerata sunt, & colerunt; solus me carnalis populus, ad quem, & per quem veneram,*

ignoravit. O ingratitudinem inauditam, digno utique supplicio vindicandam! S. Gaudentius postquam innúmeras à Deo huic ingrato populo collatas gratias ponderasset, tandem hac phrasi de illis loquitur: *Ipse in carne adveniens docuit eos, & instruxit, & verberavit curationum beneficiis.* Qui loquendi modus valde peregrinus videtur: quia enim ratione Christus infirmos sanans, & per universam Judæam in singulis gressuum suorum vestigiis beneficos influxus imprimens, populum hunc verberasse dici potuit; ut S. Gaudentius libere dicere possit: *Verberavit eos curationum beneficiis?* Mysterium huius phrasos loquendi in eo forsitan consistit, quia ut in discursu 19. probavimus, quod maiores nobis Deus gratias, & favores præstat, tanto acerbiora super nos venient supplicia, si illis per debitam gratitudinem responderimus. D. Chrysost. parabolam vineæ exponens ita scribit: *Principes populi accusat, & illic quidem ait: Quid oportebat me facere vinea mea, & non feci? & alibi similiter: quod invenerunt patres vestri delictum in me? & rursum: Populus meus quid feci tibi? in quo te contristavi? ideo ingratam mentem eorum, & innumeris beneficiis contraria eos semper retribuisse ostendit.* Judas carnificum se ducem, & caput fecit, quando hi ad Christum capiendum in hortum Gethsemani abierunt: *Judas ergo cum accepisset cohortem, & à Pontificibus, & Phariseis ministros, venit illuc cum laternis, facibus, & armis.* Quia igitur ad Salvatorem nostrum capiendum militum Romanorum conduxerunt cohortem, ideo Deus disposuit, ut in huius ingratitudinis penam, non per unam, sed per multas eorundem Romanorum cohortes sub Tito Jerosolyma expugnaretur. Similiter quia in capiendo Christo lucernæ sunt usi, ideo in tempore obsidionis Jerosolymitanæ, ut adimpleretur ad litteram, quod apud Sophoniam prædictum fuerat: *Scrutabor Ierusalem in lucernis;* cum multi Judæorum metu mortis ad loca se subduxissent subterranea, ut eodem inde extraherent, facibus usi sunt Romani, & laternæ. Præter hæc verò mala, aliud quoddam longè terribilius supplicium illis immisum fuit, quod S. Leo his verbis innuit: *Irruerunt in Lumen verum filii tenebrarum, & utentes faculis atque laternis, non evaserunt infidelitatis sue noxam, quia non intellexerunt lucis authorem.* Quia Filium Dei tempore Paschali, tali videlicet solemnitate, quæ in memoriâ liberationis Judæorum ex Egypto celebrabatur, crucifixerunt, ideo Deus iusto suo iudicio, in tam abominabilis ingratitudinis supplicium ordinavit, ut tempore Paschali Jerosolyma obsideretur, sequereturque totalis ejus desolatio. Quia Filium Dei confixerunt in crucem, ipsi pariter in tanto numero crucifixi fuerunt, ut nec ligna amplius ad fabricanda patibula, nec locis ad ea collocanda superesset. Quia vitam Christi triginta denariis sibi coemerunt, ideo & ipsi velut mancipia minimo pretio fuerunt divenditi; ut Propheticum illud verificaretur oraculum: *Vendidisti populum tuum sine pretio.*

Videatur huius Bibliotheca Tomus I. in Tractatu de amore Dei, ubi varia recensentur motiva, ad divina expendenda beneficia; excusans namque in nobis veram gratitudinem.

Abul. lib. 9. 9.

Rup. Ab. lib. 2.

Jo. 8. 12. Judæi retribuerunt Christo mala pro bonis. Luc. 19. 44.

Luc. Burg. lib.

S. Thom. lib.

S. Bonav. lib. 1. cap. 1. S. Aug. lib.

Populus Hebræus omnium ingratus fuit. S. Th. a Vill. in die Nat. Conc. 1.

S. Gaudent. ser. 9. Quomodo intelligendū quod Deus verberavit beneficia curationum.

D. Chr. h. 4. in Marc.

Jo. 8. 12.

Sophon. 1. 12.

Ps. 43. 11.

TRACTATUS XXXI.

DE GULA, ET EBRIETATE. DISCURSUS VIGINTISEPTEM.

Discursus I. Serpens astutus ad prosternendum hominem, inter omnia alia vitia gulam elegit, quia per hanc nos disponit, ut suis facilius cedamus tentationibus.

II. Dæmon est Epulonum architrictinus, cui ipsi se voluntarie subiiciunt, eique in prædam sæpè cedunt.

III. Vitium gulæ in poenam sibi adsciscit infernum perpetuum, à Paradiso exilium, & animæ perditionem.

IV. Crapula & ebrietas sentina sunt omnium vitiorum, suoque sequaces in quævis præcipitia impellunt.

V. Ex gulositate Esau, qui pro pulmento suam vendidit primogenituram, nonnullæ hujus vitii tanguntur malitiæ; specialiter verò feritas, truculentia, & rixæ ad quas nos inclinat, nec non servitus, qua propriæ subicimur carni.

VI. Ebrii & gulosi in intellectu, & mentis sua excæcantur, suntque per hoc vitium bestiis similes.

VII. Per gulam homo in multa mala prolabitur; hæc enim Judaismus Deo ingratum constituit; in vitiosam nos pertrahit læticiam, secreta pandit, & linguam hominis ad multa peccata relaxat.

VIII. Excessus in cibo, & potu, est concupiscentiæ carnalis incentivum.

IX. Voluptates carnales per crapulam, & ebrietatem instaurantur, & foventur.

X. Vinum, & cibus nimis intellectum impediunt, eumque à sapientia, & intelligentia, maxime verò à contemplatione bonorum spiritualium, & coelestium, divertunt.

XI. Primum, quod inter omnia vitia vincendum nobis est, est gula; gulosus etenim Deum, & proximum parvi facit, neque ad hujus compassionem facile movetur.

XII. Gula Dei, & gratiarum ejus est inimica, spiritui opponitur, prosternit virtutes; Deique & alterius vitæ obligationem inducit.

XIII. Gulam religionis, fidei & cultus veri Dei contemptum causare, variis argumentis, & exemplis ostenditur.

XIV. Perstringuntur gulosi, quia proprium ventrem veluti Deum quendam adorant.

XV. De ira Dei iustisque ejusdem suppliciis, quibus in crapulam ejusque amatores animadvertit.

XVI. Gulosus pariter impoenitens, incorrigibilis, & inemendabilis esse solet; morte improvise ut plurimum è medio tollitur, estque erga illum Deus ut frequenter implacabilis, & inexorabilis.

XVII. De damnis, & ruinis quæ in Rempublicam resultant ex crapula gubernantium, & rectorum; hæc enim fortissimos vincit, populosque in exterminium redigit.

XVIII. Nimia edendi, & bibendi aviditas, & voracitas abbreviat vitam, indispositionesque, & infirmitates corporales sæpè causat.

XIX. Per multiplicitem, & excessum in vino, & epulis mors acceleratur, & poenosa, ac mortales ægitudines contrahuntur.

XX. Vilitas & opprobrium hominum, crapulæ, & ebrietati deditorum, examinatur; simulque ludibrium, & irrisiones quibus ebrii exploduntur, considerantur.

XXI. De aviditate, & insatiabilitate gulæ cui nunquam satis fit, etiamsi venter plenus existat. Ubi etiam de solitudine, & anxietate crapulantium disseritur.

XXII. Ingenium gulosi in præparatione epularum, & elemosinarum, aliarumque omnium rerum creaturarum, quas gulæ suæ servire facit perquisitione, ostenditur.

XXIII. Gulosi quicquid lucrantur, per crapulam consumentes, tandem in paupertatem redigi solent.

Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

XXIV. Varia tanguntur ad gulam refræmandam remedia.

XXV. Vult Deus, ut cibus corpori necessarius, sobrius sit, non superfluous, necessitati serviens, non voluptati: ideoque manducandum est, ut vivamus, non vivendum, ut manducemus.

XXVI. Virtute opus est, ne per cibi necessitatem subingrediat aviditas, & immoderata voluptas; siquidem in hac, & in excessu malitia gulæ consistit, quæ etiam in cibis vilibus locum habere potest.

XXVII. Gula sæpè etiam viros timoratos, & perfectos seduxit.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Serpens infernalis ad prosternendum hominem, inter omnia alia vitia gulam elegit, quia per hanc nos disponit, ut suis facilius cedamus tentationibus.

THEMA.

Tulit de fructu illius, & comedit: deditque viro suo, qui comedit. Gen. 3. 6.

I. **N**imicus infernalis sublimem, ad quam natura humana elevata est dignitatem (*Ministri enim paulo minus ab Angelis*) eidem invidens, omnes suas vires adhibuit, ut eandem in rebellionem adversus Creatorem suum extimularet. Observandum verò est, quod Spiritus Sanctus qui calamum Moysis direxit, primò maligni hujus spiritus sagacitatem nobis indicet, dicens; *Serpenserat callidior cunctis animantibus terre*; postea, vero prosequatur narrationem machinæ, quam inter omnes alias elegerat ad prosternendos primos nostros parentes, quantumvis ab innocentia, & justitia originali bene munitos, innumerisque gratiarum, & coelestium auxiliorum prædiis fortificatos. Enimverò non dubito, quin omnibus notum sit, quod Dæmon velut alter quidam Protheus, ad illaqueandas animas innumeris sit artificis, & stratagematibus instructus; & tamen ut homini lethiferum ictum impingeret, seq; de victoria securum redderet, gulæ pruritum elegit; quia tamen Dæmon ab instanti creationis Adæ, & Evæ perniciem continuo machinatus fuerit, apertum tamen cum illis prælium inire minimè præsumpsit, nisi postquam oculis eorum objecisset pomum pulchrum, & delectabile aspectu, gustuique omnino gratum: *Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile, & tulit de fructu illius, & comedit, deditque viro suo, qui comedit.* Sanctus Basilus de Gula disserens, quantumque hæc generi humano perniciosa extiterit, ostendere volens, inquit: *Hæc fuit que Adæ interitum, & post ipsum, etiam universæ illius posteritatis exitium apportavit.* O magna gulæ malitia, quæ non solum in primum parentem, sed etiam in universam ejus posteritatem transfusa fuit! quæ proinde à S. Joanne Climaco: *Totius generis humani crudelis Dominatrix appellatur.* Positum quidem Protoparentibus nostris inviolabile præceptum fuit, ne sub poena mortis de fructu arboris illius gustarent, & tamen gulæ inescatio magis in iisdem prævaluit. Unde Tertullianus acutè inquit: *Acceperat Adam à DEO legem non gustandi de arbore agnitionis boni, & mali, moriturus si gustasset; facilius ventri, quam DEO cessit; pabulo potius quam præcepto annuit; salutem gula vendidit, manducavit denique, & perit. Teneo igitur à primordio homicidam gulam.* Ecce tibi primum peccatum, gulam.

P.C.R. 6.
Pai gulæ gladium primi Parentes perierunt in prælio cum diabolo.
Gen. 3. 6.

S. Bas. lib. de abdicat. con-
ram.

S. Jo. Clim.
grad. 14. sub
2. 14.

Tertull. de
sejuna.

videlicet, quæ universam naturam humanam infecit. Quamdiu Adam, & Eva intra jejuniū, & temperantiae limines se continuerunt; in omnibus assuti serpentis insulsi, & tentationum machinis fortes, & insuperabiles penanserunt; quamquam verò pomum intra fauces admiserunt, Dæmon acceperunt in prædam. Oprimè igitur Divus Chrysologus inquit: *Jejunium fratres scimus esse Dei arcem, Christi castra, murum Spiritus. Hoc Adam servavit in Paradiso quem inde gula destravit; arces enim ab inimicis capiuntur, & perduntur, in artibus in servitorem adactis, sola gula violentia: ad hujus pruritus Adam fortis perseverare non potuit, ac proinde Paradisum amisit, servus spectati factus, & inferni. Non constat, astutissimum hunc serpentem, cui laquei sine numero non desunt, alium tetendisse laqueum in Paradiso terrestri, præterquam istum, ut homo in prædam sibi cederet; sciebat enim solum hunc gula laqueum ad eum perdendum sufficere; quia ut Sanctus Ambrosius ait: *Per escam laqueus non capitur, in esca hamus latet, & cibus in dolo in retia, cibum viscoetiam aves illigat.* Et ideo sicut esca laqueos, & hamos obducens, fecit de prædatur aves, & pisces, ita quoque Venator infernalis ad capiendas animas securiorem modum non habet, quam quem gula subministrat.*

1. S. Job omni cum studio per quotidianam sacrificiorum pro filius suis factam oblationem, eodem sanctificare satagebat: & quidem licet fructifera, & optimæ arboris germina essent, de qua dicitur: *Omnis arbor bona, bonos fructus facit*; nihilominus venere suas de abyssi seipens toxicum suum in filios Jobi evomere volens, quomodo id ipsum affecutum fuisse patris? Cum autem quadam die comederent, & biberent, inquit sacer Textus. Nimirum ut Petrus Blefensis ait: *Optimum tentationis tempus elegit, cum scilicet filios Job comederent, & bibentes invenit: Comestiones sine peccato vix esse possunt; comestationibus libenter se ingerit inimicus. Aves magnæ, & pingues, quia ponderosiores sunt, facilius aucupi in prædam cedunt, quia ad fugiendum non sunt adeo agiles, & veloces, sicut sunt graciles, & macilentæ: hanc similitudinem S. Bonaventura adducit, ad insinuandum, quanta cum facilitate hi, qui gulæ dediti sunt, Dæmonis tentationibus cedant: *Gulosus, inquit, similis est avibus pinguibus: coturnices in vindemiis quando sunt bene pingues de facili capiuntur ab accipitre; sic homines dediti gulæ facile vincuntur a tentatione.* S. Petrus Damianus in Epistola quadam, impossibilem nobis esse dicit de inimicis nostris victoriam, quando saturi sumus. *Sed quomodo, inquit, de inimicis nostris triumphum possumus obtinere, qui semper in epulis, semper in poculorum affluentium volumus ingurgitatione lacere?* Pergit idem ulterius ostendendo, quod dum ventrem ad satietatem replemus, aliud non facimus, quam quod inimico nostro portam animæ pandamus: *Ventrem vino, & epulis assuescere, inquit, quid est aliud, quam hostibus animæ, ut ingrediantur, aditus aperire?**

3. S. Propheta Job Dæmonem nobis sub titulo Behemoth describit, simulque in quo omnem suam positam habeat fortitudinem, his verbis insinuat: *Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus illius in umbilico ventris eius.* Ubi per lumbos concupiscentia carnalis intelligitur, per quæ Dæmon multas vincit, sibi que subicit animas; per umbilicum verò, qui ventris centrum est, gula, & voracitas intelligitur, in qua velut in fortissima quadam ad omnem animam perdendam machina, Dæmon omnem suam repositam habet fortitudinem.

4. Regius Psalmista in illo tam celebri Psalmo: *Qui habitat in adiutorio Altissimi*, super quem S. Bernardus multos sermones composuit, inter alia pericula, quæ illos evasuros esse promittit, qui sub adiutorium, & protectionem Dei confugiant, unus pericula illa evadendi modus valde magnus est faciendus, nimirum si quis à Dæmonio se eximat meridiano: *Non timebis ab incursu, & Dæmonio meridiano.* At verò scitisne, quale sit hoc Dæmonium? Pro hujus meliori intelligentia discursum nostrum ad c. 3. Genesios referamus. Dicitur igitur, quandonam Deus in Paradiso comparuit, ut Protoparentes nostros examinaret, & de manducato pomo vetito processum institueret? Dicit Scriptura:

Cum audissent vocem Domini Dei deambulantis in Paradiso ad auram post meridiem: igitur serpens in meridie paulò ante Dei adventum primos parentes nostros in peccatum cadere fecit; hoc enim tempore ut plurimum laetitia instruuntur convivia, mensæque copiosiores, & superflue apparantur; & ideo Glossa Dæmonium meridiano ita exponit: *Id est, a spiritibus de castri-margia tentantibus.* Auditis vetim, quonam titulo Sanctus Basilus vinum indiget, quod superflue potatum comes est gulae indeviduus: *Vina servor, inquit, corpori infusus, incendium sit ignitorum inimici luculorum.* Videmus per experientiam, quantam in se virtutem habeat præstigia, magis, incantationes Diabolicæ, quæ per occultam, & violentam virtutem voluntates hominum minus corroboratas in maleficia pertrahunt. Nazianz. autem convivia, & superfluum cibum, & potum, velut incantationes qualdam nobis esse dicit: *Nec turgida, inquit, sibi que congesta mensa, stupidi que ventris incantamentis offerimur.* Et ideo Dæmon hominem gulæ deditum, in quavis præcipita pro libitu suo trahit, nosque incantat, eorumque possessionem in arbitrio suo positam habet. Et ideo S. Bernardus ait: *Nemo potest a se ipsa tentationes Dæmonum repellere, nisi frustanoverit in se appetitum gulae.*

5. Ad hoc ut Dæmon Evam pomi suavitatem, & saporem experiri faceret, primum procuravit, ut Dei præceptum, respectum item, & obedientiam Deo, & Creatori suo debitam, & timorem mortis, & inferni à se abiceret, & contemneret, nec quicquam faceret thesaurorum, donorum, gratiarum, virtutumque celestium infusarum jacturam, sicut nec cæli amissionem, perpetuum à Paradiso terrestri pariter, & cælesti exilium, omnium penarum, muneriarum, & deprimibilium ærumnarum barathrum, sicut nec suum, & conjugis sui miserabile præcipitum: & ideo merito à S. Joan. Climaco, ut paulò ante diximus, gula crudelis Domina-trix appellatur.

6. In collationibus Cassiani de Serapione Abbate legitur, quod cum in juventute Theonæ Abbati serviret, hora nona post refectionem cum ipso habitam, malam hanc contraxerit consuetudinem, qua prandio absoluto, panem quendam in sinu suo abscondere solebat, quem vesperi sine Abbatis sui scitu manducabat; & quamvis magnum inde pateretur conscientie remorsum, difficillimum tamen sibi esse videbatur, ut à prava illa consuetudine abstinere. Audiamus ipsissima ejus verba, quibus illatam sibi à gula violentiam describit: *Cumque illud molestissimum opus, inquit, velut ab exaltioribus Pharaonis indictum, mihi vice laterum singulis diebus explere non sine cordis mei dolore compelleret, nec tamen evadere me possem ab hac eorum savissima tyrannide, & clandestinum furtum seni manifestare confunderer, contigit Dei nutu, de hoc me captivitatis ingo valentis eripere, ut quidam fratres cellam senis obventu adificationis expecerent.* Cumque hi ad refectionem capiendam remanessent, ea terminata, conferentiam instituentes spirituales, de gulæ vitio inter se disseruerunt. Pius itaque senex vitii hujus Dominium, & tyrannidem, quam circa nos usurpat, inculcare studuit, maxime quando non manifestantur tentationes illius, quibus has pandere oportet. Qui discursus Serapionis cor permovit, unde propria cum remordente conscientia, pavidus, ratusque, delictum suum innotuisse, totumque hoc in ejus reprehensionem dictum esse, primò clam illachrymari, deinde compunctione invalescente, & sinu panem educere cepit, furto sublatum, publicèque coram omnibus culpam suam multis cum suspiriis confessus est. Ad quem subito Sanctus ejus Magister: *Confide, absolvi te ab hac captivitate etiam me tacente, confessio tua.* At scire desideratisne, quantum Diabolus per hoc vitium cor animamque nostram constringat? vix hæc elocutus fuerat reus, & mox, ut per os Serapionis Cassianus loquitur: *Eccæ lampas accensa de sinu meo procedens, ita cellam replevit odore sulphureo, ut vehemens factoris ipsius vis in ea nos non resistere permitteret.* Ex qua veridica historia clarè patet, diabolum immediatum esse gulæ instigatorem, eaque mediante illaqueare vinculisque mancipare animas cæteroquin purissimas, & ad suam pertrahere persuasionem.

Primi peccatum gula, quæ universam naturam infecit.

D. Chryl. ser. 33.

S. Amb. de E. & je. 3. c. 4.

I. b. 1. Filios Job. has sanctos dæmon tenet per gulam. Mat. 7. 17.

Petr. Blef. Epist. 85.

Dæmoni aucupi in prædam cedunt gulosi. S. Bon. T. 6. in Dix. tal. c. 1. c. 8.

S. Petr. Dam. l. 4. Epist. 31.

Job. 40. 13. Dæmonis virtus ad superandum homines ex gula, & voracitate.

Ps. 90. 1. Quid insell. garit per dæmonium meridianum, cuius pericula evadunt, qui sub adiutorio altissimi confugiunt.

Gen. 3. 8.

S. Basil. l. 2. in ebr. Convivia superflua sunt incantationes. Nazianz. or. 31. ad Amian.

S. Ber. l. 2. de mundo bene vivendi.

Joan. Clim.

Joan. Cassia. coll. 11. c. 31. Diabolus gula instigator eam dante animas illaqueat purissimas, quod exemplo Serapionis confirmatur.

Bellovac.
Spec. mor. l.
3. p. 8. dist. 1.

7 Abbas Poemon, ut Bellovacensis attestatur, dicere consueverat: *Nisi Nabuzardan Princeps coquorum venisset in Ierusalem, templum Dei non arsisset igne; hoc est, nisi desiderio castitatis in anima venerit, cor & sensus hominis non succenditur impugnatione diaboli.*

Marc. 6. 20.
Machinam
gulae infalli-
bilem esse
noverat in-
tercurtoris
mor. 2. desti-
nandam.

8 Ast semper magis magisque ponderari meretur de-
collationis sancti Joannis Baptistae historia, etiam in
praesenti uberem nobis discursus segetem suppeditatura:
Herodes itaque valde erga eum afficiebatur, quia liben-
ter eum audiebat; ejusque praedicationem ad interio-
rem admittens cordis auriculam, magnam salutarium
monitorum partem executioni mandabat: *Et audito
eo, multa faciebat. Adiebat Joannem, sciens eum ju-
stum, & sanctum, & custodiebat eum.* Sed a quo eum
liberabat? ab insidiis, & furore Herodiadis, quae mor-
ti ejus inhiabat; prout aliqui tradidere Authores. Qua-
liter itaque induci poterat, ut in praemium unius salus,
caput ejus deturbari juberet? Demon utpote serpens
astutus, opportunissimam quandam praestolatus est con-
juncturam, dicente Scriptura, singulari cum mysterio:
*Cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui co-
enam fecit.* Nonne alias verisimilibus serpens adhibere po-
terat machinas in Praecursoris mortem destinatas? num-
quid impotenter delicti laeta Majestatis adinvenire po-
terat? alii fortitan illi deficiebant modi, & arietes, qui-
bus Sanctum prosterneret? Minime equidem, sed ma-
chinam gulae infallibilem esse astutissimus noverat ini-
micus. Unde Basilii Seleucus in quadam contra He-
rodiadem oratione ita discursit: *Splendida, ut verifi-
mile est, luxuriosi Regis erat mensa, & convivium re-
gis luxu notis insigne, in quo ebrietas peribacchaba-
tur, & Demonum fraternitas natiuitatis tempus festum
ducebat.*

Basil. Seleuc.
or. 16.

Bellovac.
Spec. mor. l.
3. p. 8. dist. 1.

9 Mysteriosum quoddam in praesenti mihi occurrit
Bellovacensis assertum, inquit: *Vitium gulae est fra-
trum, & capistrum Diaboli, & ponit ad os, & collum
gulosi, ut circumducas eum, quocumque vult.* Id quod
& sanctus Nilus, juratus hujus vitii inimicus, expressit
in hac verba: *Posteaquam Diabolus belluonum manus
ac pedes solum tamquam vinculis quibusdam astrinxit,
ita demum arbitratur suo omnia agit.* Recordabimini uti-
que, qualiter incolae Jabes Galaad, cum Naas Ammoni-
ta decerrantes, cum inferiores vincerentur, sedus cum
eo inire statuerint: *Habete nos foederatos, & serviemus
vobis.* Sed quod putatis Naas dedisse responsum, qualem-
ve admisisse conditionem? *In hoc seriem vobiscum fo-
das, ut etiam omnium vestrum oculos dexteras.* Oculum
sinistram, scutum operit in bello; idedque sublato dex-
teto, totidem quasi cecos quocumque libuisset, circum-
duxisset Tyrannus: *Omnia in figura contingebant illis.*
Naas enim, si sancto Gregorio credimus, Demone
figurabat: *Naas interpretatur serpens,* inquit ille: *Ja-
bes, excata.* De serpente autem in Genesi dicitur,
quod callidior erat cunctis animalibus; ejus profecto ser-
pentis similitudo si in vitio queritur, quid similis, quam
violentum castitatis, id est gulae motum invenimus?
Porro oculus dexter quem Naas eruit, & quem nos
amittere procurat, est discursus, ratio; timor Dei,
omnemque bonum virtutis; eumque eruit per ebie-
tatem, & crapulam; per hanc enim nos veluti cecos in
quavis scelera impellit. Feliciter ipsi hic conatus in
Protoparente nostro cessit, qui in homine qui ab Jeru-
salem in Jericho descendens, vulneratus, semimortuus
relictus, & spoliatus fuit, praefigurabatur; ipse quidem
se eundem conatus sui successum in secundo Adam pro-
sternendo habiturum esse speravit, verumtamen spes
eum fecellit; licet ceteroquin paucior alius letum ejus
evadant, quia, ut suo loco dicemus, si hic ignis in virtus
perfectis, & sanctis accendatur, eosdem ut plurimum
aliqua saltem ex parte absumit, & destruit. Quapro-
pter S. Basilii sollicitudinem nos admonet, dicens: *Cave, ne
te adversarius simili ac quo primum parentem peccato cir-
cumveniat, circumveniensque, quamprimum de Paradi-
so deliciarum expellat; nam & qui illum callida esca ob-
jectione ita a malitiosa vita spoliavit, & item ipsum eodem
se modo supplantatum sperabat; nihil est, quod is ve-
reatur, quin & tanto ausu confidentius tibi quoque pri-
mam malorum originem propinare. Etenim praesentissi-
mum prodesse illi venenum intelligis.* Notandum autem,

S. Basil. l. de
abdicatio-
nibus.

quod tanto importunius nos per gulae impugnet vitium,
quanto minus homo abique cibo sustentari valet: *Ser-
pens iste gulae designat aviditatem,* inquit S. Gregor. *qui
& respectu justae necessitatis repit, & virus impie delecta-
tionis spargit.* Suum itaque venenum dolo commiscuit
gustus laporisque cibi: venenum sane pluribus delecta-
bile, avidaeque conquisitum. Unde S. Basilii inquit:
*Ebrietas demon est voluntarius, ex voluptate animabus
nostris inditus.* Longe autem ad propositum nostrum,
accommodatius discursit. S. Augustinus, quando gu-
lam suave, & amabile appellat venenum, inquit:
Demon es, venenum dulces, peccatum suaves. Bello-
vacensis auctoritatem citat S. Gregorii, de ebrietate pa-
riter dicentis: *Ebrietas est blandus demon, suave pecca-
tum, dulce venenum.* Adducitque similitudinem navis,
quae nauclero dormiente ventorum fit ludibrium, sicut
etiam anchora amissa, in cuiuslibet est venu potestate.
Sicut navis, inquit, *cum gubernator dormit, & ancho-
ra amissa est, ducitur, & circumfertur a quolibet flatu
venti, sic mens ebrii, cuius ratio consuepta est, & sine
anchorae timoris Dei, de facili ducitur ad omne peccatum
levi flatu temptationis.* Tunc enim is qui olim dixit: *Se-
debo in lateribus aquilonis,* per aquilonares temptationum
suorum ventos, navim, id est, corpus, & animam
gulosi, & ebrii, in arenas, & quovis voraginum, &
praecipitiorum scopulos allidit, & submergit. A qua
similitudine parum differt ea, quam S. Bonaventura his
verbis adducit: *Comparatur gula freno, nam sicut
jessor ducit equum quocumque voluerit, postquam ipsum
infrinxerit, sic gula ducit gulosum ad omne peccatum,
ex quo homo vitio gulae infranari & permittit: ideo
in Psal. 31. dicitur: in campo, & freno maxillas eo-
rum constringe.*

S. Greg. ib.
Comparatur
gula veneno
& demon
vocatur.
Basil. h. 14.
in ebriet.
S. Aug. Ser.
3. ad frat.
Bellovac. ib.
c. 3.

Mens ebrii
est sicut na-
vis sine gu-
bernatore, &
anchora.

Id. 14. 13.

S. Bonav. in
Diet. Salu-
ut. 1. 4. 2.

DISCURSUS II. ARGUMENTUM.

Demon est epulonum architriclinus, cui se volun-
tarie subjiciunt, & saepe in praedam codunt.

THEMA.

Quia fecisti hoc, super pectus tuum gradieris. Gen.
3. v. 14.

1 P Oena quam DEUS serpenti, Protoparentes no-
stros ad praevicandum per gulam impellenti,
imposuit, haec fuit, ut scilicet deinceps super pectus
suum graderetur, & serperet: *Quia fecisti hoc, super
pectus tuum gradieris.* Verumtamen scire percipere,
quoniam haec sententia collimarit; eam namque myste-
rio carere nemo mihi facile persuaserit. S. Ambrosius
dubium hoc resolvens, inquit: *Ut scias autem quia ser-
pens typus est delectationis, damnationem ejus adverte;
supra pectus, inquit, tuum, & in utero tuo ambulabis, &
terram manducabis omnibus diebus vitae tuae.* Qui sunt
qui in utero suo ambulant, nisi qui ventri, & gula vi-
vunt, quorum DEVS venter est, & gloria in pudendis
eorum, qui terrena sapient, & cibo onerati ad terrena
curvantur? Bene ergo delectationi ait, quae cibis inten-
ta terram videtur manducare: *supra pectus tuum, & in
utero tuo ambulabis, & terram manducabis omnibus die-
bus vitae tuae.* Etenim demon epulonum est architricli-
nus, & pincerna ebriorum: epulones autem sunt sequa-
ces illius, eique veluti servi, & mancipia, irreparabi-
libus animae, & corporis damnis indignum pendunt
tributum. Unde Clemens Alexandrinus ait: *Is qui ad
luxum mensarum propensi sunt, & suos sibi morbos enu-
trunt, praestitit demoni belluo maximo, quem ego non ve-
rebor appellare ventris demonem, demonum omnium
peffimum, & perniciosissimum.* Quibus in verbis maxi-
me ponderari merentur haec ultima: *Omnium peffimum,
& perniciosissimum.* Per haec namque graviter hic Author
clare innuit, demonem qui hominem de gula tentat,
neminem ex omnibus aliis habere se perniciosiorem, &
pejorem. Itane? Ergo majoris malitiae non erit spiritus
ille infernalis, qui homines tentat, & incidere facit, in
rapinas, homicidia, adulteria, incestus, apostasias,
idololatriam, odium DEI aliaque similia enormissima
peccata? Responso in promptu est, solum enim gulae
peccatum origo, & propagatrix est omnium malitia-
rum, prout in sequentium Discursuum progressu vide-
bimus,

Super pectus
gradieris
qui ventri,
& gula vi-
vunt.

S. Ambr. de
Parad. 1. 1.

Demon qui
hominem de
gula tentat
est pernicio-
sissimus, &
Lucifer.
Clem. Alex.
Parad. 1. 2.
c. 1.

himus. Ac proinde merito dicitur, esse omnium pessimum, & perniciosissimum. Quis unquam crediturus esset, hoc vitium, congeriem seminarium, & compendium esse omnium machinarum diabolicarum? Et tamen de ea hisce verbis loquitur D. Chrysostomus: *Vbi multum merum, ubi mensa referta, & ad satietatem commessatio, ibi turpitudine, ibi omnis pompa satbanica*. Enim verò aliis vitiis particulares infernalis turbae demones president, at verò gulæ ipsemet Lucifer caput abyssi omniumque aliorum demonum princeps, magna cum pompa, & fastu se præsidere gloriatur: *Lucifer princeps demonum est*, inquit S. Joannes Climacus, *qui de Cælo cecidit, & gula ventris caput vitiorum*. Ubi Luciferum gulæ autem sociatumque videmus.

2 Primum ictum, quo hominem aggressus est, ut eum prosterneret, gulam fuisse novimus; ita quoque secundum Adamum in deserto oppugnavit oblatione cibi; id quod S. Ambrosius advertens, ait: *Tetenderat diabolus primum laqueum gula, dicens: Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant*. Qui idem S. Doctor in S. Lucam scribens, gulam sagittam appellat demonis, quam primo omnium loco in CHRISTUM evibravit: *Inde capit, unde jam vicerat*; inquit ille, *discamus cavere gulam, quia telum est diaboli; Didicisti diaboli telum, fume loricam abstinentia*.

3 Bellovacensis postquam in speculo suo morali vitii hujus plurimum exaggerasset detestationem, tandem concludit, dicens: *Breviter loquendo, gula omnia mala generat, quia gulofus est servus omnium vitiorum; gula animi est ostiaria diaboli, introducens eum cum tota familia sua, id est, universitate vitiorum, quod signatur Luc. 9. Immundus enim spiritus non inveniens requiem in locis aridis, reddit introducens secum septem alios spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi*. Qui idem Author postquam alimenti corporalis necessitatem in nobis considerasset, Diabolum suos identidem laqueos per hanc viam nobis gradientibus tendere, nosque eos non absque singulari cura, & circumspeditione declinare advertebat, inquiens: *Gula vitium est laqueus diaboli, quem diabolus quasi aucupis ponit in via, per quam necesse habemus transire; sicut sacerdos, & venator fera*. In cuius confirmationem hac utitur Psalmistæ autoritate: *In via hac qua ambulabam, absconderunt superbi laqueum mihi*.

4 Ex Historia divitis epulonis clarè patet, diabolum mentas ambire helluonum, dum è contra spiritus Angelici abstinentibus frugalibusque, ubi temperantia, & jejunium imperat mentis, suum gaudent intendere servitium. Demones autem ad infernum deduxere Epulonem, Angeli verò certatim humeris suis sublevare conati sunt famelicum, mendicumque Lazarum, ut cum in Abraham sinum, tamquam æternæ beatitudinis depositum; abducerent; Ideoque Divus Chrysostomus inquit: *Hec (scilicet fames) vitam ad cælum preparat; illa (id est crapula) ad gehennam trahit; Diabolus illius, Christus istius Princeps est: luxur, & lascivia illam, Philosophia, & moderatio istam preparat; hic Deus adest, ibi diabolus; ubi enim temulentia, ibi verba turpia; ubi venter satur, ibi demones, & diabolus exultant; talis erat mensa divitis illius, qui nec aqua guttam post mortem patiebatur: qui tamen in vita, ut Scriptura attestatur, epulabatur quotidie splendide*: Ubi S. Bonaventura exclamat: *Ecce voracitas! Cajetanus autem ad Ly. quotidie se reflectens, ait: Congruit quandoque epulari, sed quotidie nimis est*. Insuper sanctus Lucas adjungit: *splendide, id est, ut Theophylactus explicat, sumptuose, & prodigaliter*; vel in Dionysius Carthusianus interpretatur: *Crapulose, superflue, delicate, pompose, excedendo in ciborum, & potuum multiplici varietate, exquisita preparatione*. Quid igitur mirum, si hujusmodi conviviis ipsemet diabolus pincerna assisteret, & minister? Halberstadii similis quidam legitur alter vixisse epulo, dives admodum, lautissimis quodidie indulgens conviviis; adeò effræni huic immeritus appetitui, propriæque immemor salutis, ut dicere soletur, se DEO Paradisum renunciaturum, vitamque futuram, modò hujusmodi posset ad placitum suum continuare vitam. Maturè itaque obiit infelix, inque domo ejus instructissima quotidie circa horam, qua lautas hujusmodi epulas intruere solebat, diversæ diabolicæ appa-

ruere visiones, & spectra. Ipsemet quoque in loco, ubi sedere consueverat, cum suis commensalibus conspiciebatur, sicut & ministri, crateres vino plenos paropsideque dapibus repletas offerentes: cantoribus insuper musicorumque interstrepente varietate: quæ spectra domum hanc tandem omni viduarunt incola, nemine eam propter horrorem inhabitare volente. Ex quo factò clarè patet, quoniam diabolus crapularum, & ebrietatum fidelissimus assistit affecta.

5 Ingenioso admodum epitheto ebrium Divus Chrysologus afficit, dum ait: *Ebrietas est demon blandus*. Quot autem quantique nihili ducunt ab hoc possideri spiritu; imò eundem omni studio, & sollicitudine indagant? Sed ut veraciter S. Basilii docet: *Lymphatus & malo demone captus, misericordia quidem dignus: Ebrius verò, eadem ferè & ipse patiens, minime misericordia dignus, qui spontaneo servit demoni*.

6 Bellovacensis demones suos dicit pingues efficere porcos, ut & ipsi eos in conviviis Inferni depascere possint; quæ autem hujusmodi putatis à diabolis impinguata esse animalia? Epulones sunt; idèque ita discutit ille: *Nota, quod demones impinguant gulofos, sicut porci impinguntur in pascuis glandium quas avidè sumunt, nec eum qui excutit, & dat eis, respiciunt, & dum attendunt glandibus comedendis, lanista percussit eos securi, & subito occidit incautos*. Talis quoque saginatus porcus ille dives erat, qui dicebat: *Anima mea, habes multa bona reposita in annos plurimos, comede, bibe, epulare*. At verò demones tamquam laniones eundem jam incrassatum, & impinguatum, ex improvviso mactarunt: *Stulte hac nocte repetent à te animam tuam, id est, demones*, inquit Lyranus.

7 Bellovacensis de quibusdam populis gentilium refert, quòd nonnullos ex juvenibus suis soliti fuerint prius benè saginatos sacrificare: *Faciunt demones de gulofis*, inquit, *sicut faciebant Arelatenfes tempore gentilitatis, dicit Magister Gervasius lib. 2. de mirab. terrarum*. Tres juvenes emebant, quos per totum annum deliciose pascebant, & in fine anni eos impinguitos occidebant, & super aram latam, erectam super columnas altas, singulis annis eos demonibus immolabant: ideo Arelatum dicebatur, quasi ara lata; sanguine autem illorum juvenum innocenter occisorum, se conspergebant, quasi per eum purgarentur: quos arguit S. Cyprianus predicans eis fidem, & quod purgandi erant per sanguinem Christi innocentis. Similiter diabolus gulofos postquam diu pavit & impinguit, occidit. Hieronymus cuidam diviti pingui ait: *impinguitus es ad victimam*.

8 In litteris annuis Societatis Jesu anni 1585. de Indo quodam legitur, qui cum antea vino deditus fuisset, postea resipiscens, & mutata natura, & moribus, die quadam in somnum incidit, in quo vidit candidum quendam adolescentulum, qui eum per manus apprehensum ad locum quendam perduxit, ubi multi potatores, & epulones congregati erant; videbatur autem ei eos qui prima vice bibebant, in vultu mutari, valdèque deformes fieri, imò quando immoderatè bibendo continuabant, demonibus assimilari (qui verò pergerent perpotare, & crebris poculis indulgere, eos sat idiffimo ore, simillimosque demonibus evadere) dixitque ei adolescentulus: tales fieri solent qui ebrietati sunt dediti.

9 S. Gregorius Turonensis de Presbytero quodam refert, cui nomen Binocus Brito erat; hic cum vir abstinentissimus esset, herbis vivebat silvestribus minimè coctis; vinum verò tanta cum temperantia sumebat, ut magis putaretur libare osculo, quàm haurire. Accidit autem, ut dum ex magna devotorum concurrentium multitudine, ut se ejus intercessionibus commendarent, quidam eorum multa ei offerebant munera, & inter alia quoque vinum, inde paulatim à capto pie vivendi modo declinaverit: *Didicit extra modum haurire, & in tantum dissolvi, ut plerumque ebrius cerne-retur: unde factum est, ut invalescente temulentia, tempore precedente à demone correptus vexaretur in tantum, ut accepto cultro, vel quodcumque reliquum, aut lapidem, aut fustum potuisset arripere, post homines in sano furore discurreret*. Undè necessum fuit, presbyterum arripitum vinculis, & catenis constrictum, in ejus cella coercere.

10 In Chronicis S. Dominici de quodam Conventus Bono-

D. Chrys. t. 1. ser. 34. de Ro. cur.

S. Jo. Clim. Grad. 14. nu. 20.

Sicut primò, sic secundò Adam per gulam oppugnavit. S. Ambrosius de Abel, & Cain. c. 1. S. Ambrosius 4. in Luc.

Bellovac. spec. mor. l. 9. c. dist. 1. Gula omnia mala generat, per viam alimentum nobis diabolus laqueos parat. Bellovac. ib.

M. 119. c. Diabolus mentas ambire helluonum; Angeli frugalibus intendunt, poniturque illius rei exemplum horrendum.

D. Chrys. t. 1. ser. 34. de Ro. cur.

Luc. 16. 9. S. Bonav. ib. Cajet. ib.

Theophyl. Dion. Carth.

D. Chrys. t. 1. ser. 34.

S. Basil. h. 14. de ebriis.

Bellovac. ib. Epulones porci sunt demonum, ab his impinguandi.

Luc. 11. m.

Lyran. ib.

Bellovac. ib.

Decem mandandi bene saginati.

Ex libro anguis. Soc. Jesu an. 1585. pag. 199. Ebrietas dediti mutatur, & demoni assimilatur, exemplo comprobatur.

S. Greg. Turon. Hist. Franc. l. 1. ca. 14. Vir abstinentissimus, ex vino dissolutus, à demone corripitur.

Præterea flo-
ridi. l. c. 86.
Alius cum
hæc carnalis
dæmone ob-
fessus præci-
pius S. Domi-
nica libera-
tur.
Aliud exem-
plum.

Bononiensis infirmario legitur, quod à gulæ suæ pruritu seductus, carnem ab infirmis relictam clam comedere consueverit: quodam verò vespere cum simul cum bolo dæmon in ipsum ingressus fuisset, cum omnium admiratione clamare cepit ad eum horrendè, ut omnes accurrerint, causam vociferationis scire cupientes, inter quos & S. Dominicus erat, qui efficacibus orationibus suis eum liberavit. Alia quadam vice in eodem Monasterio pariter conversus quidam fuit à spiritu maligno possessus; cui cum fratres indicassent, S. Dominicum in Ecclesia orationi operam dare, illuc accurrere; cumque S. vir Dei dæmonem de sua præsumptione redarguisset, is se excusando respondit, conversum hunc statum optimè fuisse commiserit, eò quod pridiana die in civitate sine licentia vinum biberit, ac proinde in eodem potationis actu corpus ejus Dei permissione ingressus fuerit.

Bellovac. lib.
Dæmon con-
positi hilaber-
ti ubi dilata-
tum palpat.

II In vita S. Philiberti Bellovacense referente legitur, quodcum die quadam excessivè plus solito manducasset, indeque corpus ejus dilatatum fuisset, dæmon ad illum accesserit, corpusque illius hinc inde palpaverit, lætus & festivus dicens: *Modo bene hic, modo bene.* Adducit verò præfatus Episcopus à venatoribus desumptam similitudinem, dum inquit: *Diabolus per gulam caput, tenet, & alligat, gaudet, & ridet, sicut latantur aucupes, quando vident aves per gulam captas laqueo, & piscatores, quando vident pisces captos per gulam hamo.* S. Basiliscus de hominibus huic vitio deditis dilerens, eisdem dæmonis stipendiarios esse his verbis dicit: *Voluptatibus addicti, duce diabolo, stipendia mernere.* S. Bonaventura illos immundis comparat animalibus, quia hæc præ cæteris esse solent gulosiora, undè gulosi sunt dæmonis porci: *Diabolus nutrit, & impingnat porcos, scilicet gulosos, inquit D. Bonaventura, & postea ad fumum inferni ponit eos, ut in inferno devoret, & pascatur.* Quod per textum illum S. Mathæi cap. 8. probat, quando dæmones à Salvatore petierunt licentiam immundum porcorum gregem ingrediendi, eaque accepta, eisdem porcos intundum aquarum egerunt præcipites; unde idem Seraphicus Doctor verba illa: *Mitte nos in porcos, ita exponit; id est, ingulosos.*

S. Basiliscus de
abdications
rerum.
Gulosi sunt
dæmonis sti-
pendiarii, ut
an imalia
immunda, &
porci.

S. Bonav. in
Dial. Salu-
ris. l. 2.
Aluth. 8.

S. Hier. T. 9.
in Reg. Mo-
nach.
Gulosi sunt
filii Belial.
viam futu-
ram non cre-
dunt.
1. Reg. 2. 12.
Hupis rei
terrile
exemplum.
Thom. Con-
templ. l. 2.
Apom. c. 56.
§. 2.

12 S. Hieronymus, qui, ut ex operibus ejus deducitur, implacabilis fuit hujus vitii inimicus, prout specia- liter, & clarè ex invektivis illius contra Jovinianum perspicitur; hic autem gulosos, filios Belial appellat, dicens: *Omnes qui ebrietatem sectantur, filii Belial vocantur.* De hisce filiis, & dæmonis sequacibus in primo lib. Regum dicitur: *Porro si ii Belial nescientes Dominum.* Hic enim qui ventrem pro Deo adorant, in vitam futuram minime credunt. Thom. Cantipratensis de quibusdam in taberna collegialiter compotantibus retert, quod cum essent ebrii, de variis rebus, maxime verò de iis, quæ in futura vita agentur, discurrete ceperunt. Tunc unus præ cæteris præsumptuosior dixit: *Nos à Presbyteris decipimur, & deludimur; hi enim nobis periuadere contendunt, quod animæ à corpore separatæ, post hanc vitam etiamnum vivant: cui cum omnes circumstantes cum ritu non modico applausissent, vir quidam robustus, & altæ stature ibidem supervenit, in exteriori speciem hominis representans; qui in medium illorum se constituens, sibi quoque vini vitrum propinari petiit, cumque bibisset, quinam eorum sermones mutui essent, ab iis poposcit. Cui præfatus sacrilegus respondit: De animabus. Si quis esset qui meam vellet emere, foro optimo darem eam (vilem enim quandam nominabat mone-ram) & de pretio ejus in communi omnibus darem ad bibendum. Tunc cachinnantibus omnibus, ille qui supervenerat, talem, inquit, mercatorem quero, paratus sum eam emere, dicito, quanti dabo? & ille elato vultu, tanti, inquit. Mox convenientibus em in pretio, solus emptor statim pecuniam, & latantibus omnibus bibe- runt pleno calice, non curante illo, quod animam suam vendidisset. Vespere autem appropinquante, emptor inquit: jam tempus est, ut quilibet in domum suam se recipiat, priusquam tamen abeat, sequens à vobis dubium mihi resolveri peto. Est qui equum omni ferreo alligatum, numquid is simul cum equo frantum sibi comparasse censetur? Cui omnes unanimiter affir- marunt: *Nec mora, venditorum quæstionis, & respon-**

sonis horrore tremantem emptor cum anima, & corpore videntibus omnibus sursum levavit in aera, & secum, ut certum est, ad inferna pertraxit; diabolus enim erat in hominis specie.

13 anno 1584. in oppido quodam Velavix, Appel- dorn nuncupato, sequens accidit funesta Historia: duo enim Nobiles Germani sub Hollandorum signis mili- tantes inter se pacti sunt, eoque bibere, donec alter illorum creparet; simulque sibi invicem promiserunt, quod qui primus è menta surgeret, illum dæmon in- grederetur, possessurus deinceps eundem. Accidit autem, quod mercator quidam in eorum venerit socie- tatem, quem pariter, ut in eadem cum ipsis pacta ve- lut tertius descenderet, coegerunt, qui timore mor- tis consensum suum eis abnuere ausus non fuit. At ve- rò quinquam fuit horum miserabilis finis: *Paulo post spi- ritus malignus locum ingressus, utriusque certicem frexit.* In hujus vitii detestationem optimè serviunt S. Augusti- ni sequentia verba: *Illud ante omnia rogo, & per ero- mendum diem iudicii vos adjuro, ut illam scdam consue- tudinem, per quam grandi mensura sine mensura tres homines, aut volentes, aut inviti solebant bibere, tam- quam venenum diaboli de vestris conviviis respuatis.* Di- vus quoque Chrysostomus eos qui ebrietati assueverunt, deplorans, ebrietatem dæmonem quendam volunta- rium esse dixit: *Quid ebrietate, inquit, miserabilis? Mortuus est animatus, ebrius, dæmon est volunta- rius.*

Mich. 1. 8. 1.
P. Thi. xus
H. 11. P. 1. in
Tub. Sacerd.
Tr. 1. l. 10.
Alia funesta
historia.

Grandes me-
litz sunt
respuenda.
S. Aug. serm.
111. de temp.

D. Chrys. ho-
1. ad pop.

14 Bellovacensis modum, quo urfi capi solent, con- siderans, eandem similitudinem dæmoni applicat, anti- mas hominum per gulæ vitium deprædanti: *Capit an- tem diabolus gulosos, inquit, sicut rusticus capit urfos, lini- ens ramos arboris melle, & cum gradatim ascendit per ra- mos arboris, credens attingere ad examen, & favum, quem credit invenire in arbore, sub. to cadens, capitur in fovea, quam rusticus subius paravit. Sic gulosis dele- tationem parat per diversa fercula, quibus repletus, incidit in foveam diaboli, i. e. in infernum.* Celebre est factum illud, quod S. Gregorius in Dialogis suis de san- ctimoniali quadam refert, quæ cum supra modum exti- mularetur appetitu cujusdam lactucæ, quæ in orto monasterii erat magna & pulchra, cum illam ex orto decerpisset, & magna cum aviditate manducasset, ean- dem sine mora ingressus est dæmon, à quo postea per efficaces sancti Equiti intercessionem liberata fuit. Spiri- tus hic malignus multas (proh dolor!) animas per inor- dinatum bibendi, & comedendi appetitum deprædat, & seducit, id quod S. Bernardus his verbis deplorat: *Mulsi per vinum à demonibus capti sunt, nec est aliud ebrietas, quam manifestissimus dæmon.* S. Antoninus de hac materia differens, autoritatem citat S. Ambro- sii, ad Quæstionem, cur scilicet dæmon Adamum de gula tentaverit, & cur tanto cum studio hanc tentatio- nem circa gulam potius, quàm circa aliud vitium effica- citer continuet, respondentis: *Ideo serpens gulam sua- des, quia novit inde multa lucrari.*

Bellovac. lib.
Gulosos ca-
pit dæmon
sicut rusticus
capit urfo-
res.

S. Greg. 14.
Dialog.

S. Bern. ser. 26.
de modo be-
ne vivendi.
S. Antonin.
sum. Theol.
p. 1. l. 6. c. 10.
§. 4.
S. Ambro.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Vitium gulæ in pœnam sibi adsciscit infernum, perpetuum à Paradiso exilium, & animæ perditionem.

THEMA.

Mortuus est autem dives, & sepultus est in inferno, Luc. 16. v. 22.

I N universo amplo, & mystico sacre Scripturæ vo- lumine nullius alterius reprobi ad eum manifestè de- scribitur æterna condemnatio, quemadmodum hujus epulonis; siquidem idem ille, qui de se ipso inquit: *Ego sum veritas, in Annalibus æternitatis ad perpetuam memoriam, illum non solum anima tenus in infernum deturbatum, verum etiam ibidem sepultum esse con- scribi fecit: Et sepultus est in Inferno.* Unde inferre li- cet, quod qui gulæ, & crapulæ dediti sunt, ut plurimum ligna sunt, quibus ignis infernalis nutritur. D. Chrysos- tomus hunc hominem corpore, & anima tenus ab abyssu perditionis absorptum fuisse, existimare videtur; Dicit enim: *En fratres, quam rerum lamentanda mu- tatio: pauperem portant Angeli, divitem deglutit infer- nus.*

Qui gulæ
serviunt, lib-
era sunt
; itas in-
ternalis no-
tatur ignis,
noli, quæ
nem habent
regni Cæle-
stis.

D. Chrysos-
tom. 131.

Alb. Magn.
Luc.
Did. Scit. lib.

nus . Albert. Magnus, & Didacus Stella in suis super S. Lucam conscriptis Commentariis, in usu esse dicunt, ut unusquisque post mortem suam in sua sepeliatur Parochia, atque à propriis ad sepulchrum deducatur Parochis : *Ecce exequiarum officium*, inquit Alb. Magnus, à demonibus presbyteris impensum; in hoc enim precipue verum est, quod dicitur Matth. 8. *Sine mortuos sepelire*

Lyran. lib.

mortuos suos. Lyranus pariter de illo scribit : *Erat diaboli Parochianus, ei primitias reddens*. Enimvero tamen Spiritus S. de aliis divinæ legis transgressoribus in pluribus sacre Scripturæ locis verba quædam habeat æternæ perditionis illorum indicativa, nusquam tamen adeo aperte de aliis, quod in infernum sepulti sint, declaratur, sicut de hoc Epulone, nec non de Chote, Dathan, & Abiron; ut exinde intelligatur, modicam spem Regni Cœlestis habere illos, qui ventri suo, tamquam Deo, cultum exhibent.

Num. 26. 13.

Gal. 5. 14.

Quare barathrum infernale suas fauces ad genus humanum devorandum aperuerit.

3 Apud Isaiam os inferni ad absorbendas innumeras animas non solum apertum, sed & dilatatum esse invenimus : *Propterea dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum absque ullo termino*. Ubi Ly, *Propterea*, relationem dicit ad causam, cur barathrum infernale tanta cum aviditate fauces suas ad genus humanum devorandum aperuerit. Causam autem idem Propheta paulò ante his verbis insinuavit : *Va qui confurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum usque ad vesperam, ut vino astueris; Propterea*, subdit paulò post, *dilatavit, &c.* In eodem capitulo verbum *Va* mortis æternæ ebriis comminatur, cum dicitur : *Va qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem: propter hoc sicut devorat stipulam lingua ignis, & calor flamma exurit, sic radix eorum quasi favilla erit*. S. Augustinus quoque ebrietatis vitium sub nomine inferni describens, inquit : *Ebrietas quasi inferni puteus, quoscunque susceperit, ita fortiter sibi vendicat, ut eosdem ipsos de inferni tenebroso puteo ad sobrietatis lucem redire non permittat*. In vita insignis illius servi Dei Camilli de Lellis peregrina quædam, quæ suo tempore accidit, refertur Historia. Fundaverat is Religionem suam Clericorum infirmis ministrantium, in qua vinea laborantes, cum hîc Romæ ad moribundum quendam vocati fuissent, miser ille horribiliter, & continuo blasphemare non desisteat; quem proinde ipsi ad compunctionem, & resipiscenciam, nec non ad postulandam à Deo peccatorum suorum veniam inducere omnibus modis satagebant; ipse verò ad illorum quendam propinquius sibi astantem conversus, dixit : *Quid tui interest, si ego ad infernum proturber?* Eoque dicto expiravit. De quo proinde dici potest : *Mortuus est dives, & sepultus est in inferno*. Hujus autem defuncti familiares hîc patribus, illum crapulæ adeo immersum fuisse, dixerunt, ut pro uno duntaxat capiteolo condendo decem sœpius scuta impenderit; quid mirum igitur, si miser ille inter hædos, id est, inter damnatos collocatus fuerit?

D. Chryl. in Cat. D. Tho. ad c. 16. Luc. Quod gulosi in inferno tormenta, & gravissima patiuntur exemplo demonstratur. S. Aug. l. 1. q. 38. de Quæst. Evangel. Believ. Spec. moral. l. 1. p. 8. dist. 3.

3 D. Chrysostomus ad illa verba : *Dum esset in tormentis*, se reflectens, dicit, Evangelistam hoc loquendi modo excessivum quendam suppliciorum cumulum insinuare voluisse : *Istius infinita tormenta possidebunt, unde non dicit, cum esset in tormento, sed in tormentis, totus enim in tormentis erat*. Hanc quoque innumerabilem poenarum congeriem phrasî illa subindicat, qua Evangelista dicit : *Sepultus est in inferno*; de eo enim qui vitio cuidam summopere immergus est, dicere solemus : *Sepultus est in eo usque ad fauces*. Sanctus Augustinus à S. Thoma in Catena citatus, prædictorum verborum sensum declarans, inquit : *Sepultura inferni poenarum profunditas est*. Bellovacensis de artifice quodam refert, qui in certo quodam illorum Monachorum monasterio laborabat, cujus V. Beda de gestis Anglorum mentionem facit. Hic igitur diebus festivis potius crapulis, & ebrietatibus vacabat, quam ut operam suam divino cultui, & animæ salutis impenderet; cum verò infirmus morti proximus esset, pios Monasterii illius religiosos ad se accersivit, illisque salutem suam desperatam esse dixit, addiditque, quod viderat infernum apertum, & Satanam in profundum mersum cum Caïpha, & cæteris crucifixoribus Domini, æterno incendio traditum, in quorum infimis viderat sibi locum deputatum. Cui cum dicti religiosi cum ingenti spiri-

tus fervore promitterent veniam, dummodò ipse penitens, veræ compunctionis actus in se excitaret; infirmus hac promissione spreta respondit, quod videbat instare iudicium, nec esse sibi ultra spem salutis; & hæc dicens expiravit, sine viatico, & aliis signis salutis. Unde ab aliis separatim sepultus fuit, nec quisquam pro anima ipsius sacrificium Deo offerre præsumpsit.

4 Apud S. Lucam cap. 13. nonnulli à Regno Dei proscripti fuisse leguntur : *Nescio vos, unde sitis, discedite à me omnes operarii iniquitatis; ibi erit fletus, & stridor dentium*. Observandum verò, ante hanc sententiam immediatè nimii cibi, & potus factam fuisse mentionem; hi enim qui exclusi fuerant, jam ante dixerant : *Manducavimus, & bibimus*. Veruntamen in hæcenus dictis non est difficultas, sed ulterius progrediamur inquirendo, cur Salvator noster solam, & specialem fletus, & stridoris dentium faciat mentionem, cum tamen constet justitiam Dei vindicativam in illo poenarum abyssu omnium atrocissimorum tormentorum coadunasse congeriem? Evolvatis universum S. Matthæi textum, & invenietis, quod in variis occasionibus Christus de inferno loquens, non semel, sed octies illius tormenta ad hæc duo, scilicet ad fletum, & stridorem dentium, restrinxerit. Scitisne hujus rei causam? Nimium duo peccata, reliqua inter in mundo triumphant, quibus dictus accenditur focus, scilicet illa quæ suam originem ab oculis minus benè custoditis trahunt; idèque fletus, & inconsolabilis planctus illis correspondebit; aliud genus ad gulam spectat, quæ ad dentes relationem habet: idèquæ ibi erit *stridor dentium*, quia per quæ quis peccat, per hæc & torquetur. Ecce vobis conceptum hunc claris Hugonis Cardinalis expressum verbis, dicentis : *Flebunt oculi, quia in vanis fuerunt vagi; stridebunt dentes, quia edaces fuerunt*. Per hæc duo notantur duo genera culparum, pro quibus puniuntur; scilicet concupiscentia oculorum, id est, avaritia, quæ per fletum; & gulositas, quæ per stridorem dentium designatur. Merito itaque Divus Antoninus, vitium hoc gulæ, sequentibus detestatur verbis : *Quam spem habere possunt de Deo, & de beatitudine, quorum Deus venter est, ut dicit Apostolus, & gloria in confusione ipsorum; qui terrena sapiunt? Sanctus quoque Antonius de Padua ad dictum à Christo insinuatum stridoris dentium in inferno supplicium se reflectit, inquiens : Stridor dentium, qui de edacitate gavisi sunt. Imò S. Bernardus in sermone de modo bene vivendi, non solum semel poenam æternam talibus intimat, sed eandem comminationem trina vice repetit, inquiens : *Ebrietas ejicit hominem à Regno Dei; expellis hominem à Paradiso; demergis hominem in infernum*.*

5 Terribile factum quoddam à Martino Deltio, & ab aliis Classicis Scriptoribus refertur: videlicet, quod in Comitatu Flandriæ in quodam Prioratu, ubi tres morabantur Monachi, de nulla alia re, quam de cibo, potu & fornicationibus cogitantes; quorum unus vesperti finita mensa aliis dixit : *Sat Baccho, libidineque datum, Deo gratias agamus*: cui alter respondit : *Ego demoni gratias ago, & agendum censeo, cujus opus agimus*; his dictis singuli lectum petierunt, singulas secum impudicas ducentes sceminas; cumque vix se vestibus exuissent, comparuit daemon, portam aperiens, & habitum venatoris, aspectumque præferens horribilem, cum duobus aliis minoris stature, qui coqui esse videbantur, ingressus est, torvoque vultu quaquaversum respiciens, voce horribili exclamavit : *Vbi est qui mihi gratias agit? adsum, referam*. Ad quæ verba temerarius exhorruit, & tantum non mortuus est. Daemon verò illum è lecto extractum, subito astantium coquorum consignavit manibus, ut eundem veru infixum ad ignem ibidem accensum torrerent : *Assatur infelix*, inquit Author, *emoriatur planissime*. Alii autem cadaver hoc ad ipsorum exemplum tostum videntes, & foetorem inde intolerabilem percipientes, longè ampliùs inhorruerunt, quibus diabolus, priusquam discederet, inquit : *Digni vos etiam estis pari supplicio, nec deest voluntas mihi; Vester vi majori, invitus abeo, & moneo: resipiscite, aut manent terribiliora*. Dicite sodes, quinam fuerit illi qui in hac præsentis vitæ igni, si non infernali (quia de Cælo lapsus fuerat) indubitatè tamen infernalis ignis præludis, experientiam fecerunt? Uique infamium civitatum

Luc. 13. 28. Quare Christus inter eos qui in infernum ad ducuntur, & stridoris dentium restrinxerit. Matth. 8. 12. c. 13.

Quæstiones resolutæ.

Hug. Card. in Luc. 13.

S. Antonin. Sum. Theol. p. 2. tit. 4. c. 1. §. 3. Phil. 3. S. Ant. de Pad. ser. in Dom. 20. post Trin.

S. Bern. ser. 27. de modo bene vivendi.

Mart. Deltio lib. 3. de Magia p. 1. q. 7. Sicut Sodoma quia in tota cetera mala panem in sacris comedere, sulphure, & igne perit; sic quidam infelix servus infelix, & assatur planissime est torus.

S. Amb. l. 1.
in precat.
prepar. ad
Mufam.
Clem. Alex.
l. 1. p. 14. c. 1.

tatum Sodomitarum habitatores, qui saturati, nefandis libidinibus in prædam cesserunt; nam Sodoma idcirco sulphure, & igne perit, in sanctus Ambrosius advertit, quia inter cetera mala, panem in saturitate comedis. Clemens Alexandrinus admirari se dicit illos, qui amant sobrietatem; sed audite, quibus id verbis dicat: Eos laudo, & admiro, qui vitam austeram delegerunt, & moderata vite medicamentum, aquam appetunt, vinum autem tamquam ignis minas, quam longissime fugiunt; quasi dicere vellet: vinum flammam inspirat infernales, vel saltem minatur, si sine moderatione bibatur.

D. Chrys. in
Cat.
D. Th. in ca.
16. Luc.
S. Thom. ib.
Anima vicio
crapulæ ca.
inquinata,
non vivit.

6 D. Chrysostomus super illa verba: *Mortuus est dives*, inquit: *mortuus est quidem cum corpore, sed erat illians anima mortua*. S. Thomas quoque ait: *Anima ejus dum viveret, sepeliebatur obruta corpore quasi sepulchro*. Anima enim quæ hoc gulæ, & ebrietatis vitio coinquinata est: *Non vivit Deo, sed jam mortua est, itura ad infernum*. Petrus Blefenfis cuidam qui in hoc crapulæ vitio incorrigibilis erat, in hunc modum scribit: *In anima tua perniciem conjurasti, atque in ipsius gravamen ventris imploras auxilium*. S. Basilus ad Protoparentes nostros alludens, qui quamdiu abstinentes fuerunt, Paradisi incolam gavisi sunt, inde verò proscripti, mox ut manum suam ad pomum vetitum extenderunt, inquit: *Si gulam in hoc vitio continueris, Paradisum habitabis; sin minus, hoc tibi persuadepabulum te mortis futurum*.

Petr. Bl.
Epist. 81.

S. Basil. Ser.
de audiac.
rerum.
Quod de e.
brietate na.
scitur, igni
separatur.

7 Nescio, an aliquando observaveritis, quod pro custodia ejusdem Paradisi Deus olim Cherubinum quendam, gladium ignitum versatilem vibrantem, collocavit, qui primos parentes nostros ab inde arceret: circa quod Bellovacensis sequentem habet considerationem: *Ne redire posset homo ad usum voluptatis, opposuit Deus Cherubim, & flammæ gladium, in quo figuratiter ostendit Deus, gulam esse cavendam, ne mortem ignis infernalis incurramus*. S. Augustinus propriissimam, & quandam adducit similitudinem prætallicus stagnantis, & paludinosi, in quo serpentes, & alia similia animalia nociva generantur; in quo post elapsam æstatem ignis accenditur, ut pratum ab omni noxio germine, & animalibus pestiferis, per ignem devorantem expurgetur; hancque similitudinem tertæ corporum nostrorum adaptans, ex nimio cibo impinguit, & in ebrietate stagnanti, & natanti: *Ipsa, inquit, corporis terra, velut in paludem conversa, serpentes, & ranas potius, quam fructus generat; & ideo annis singulis, quæ in ipsis paludibus, aut citra ripas nascuntur, incendio concremantur; ita quod de ebrietate nascitur, igni preparatur*. Audite proinde, quale consilium homini ad Cælum aspiranti, & de propria salute sollicito S. Isidorus Pelusiota his verbis suggerat: *Si te ad Deum abeuntem esse expellat, consilium meum obtempera, gulaque rabiem extingue, voluptatum igniculos confopiens, quarum immodicus usus homines ad futuras flammam transmittit*.

Bellov. lib.
dist. 1.

S. Aug. Ser.
post Petr.
Similitudo.

S. Isid. Pelus.
l. 1. Ep. 141.

Celest. cum
Epulone à
Cælo sunt
exules.
S. Bern. de
Fast. c. 41.

8 S. Bernardus gulosos in eadem classe cum Epulone reponit, utpote quos à Cælo exules esse existimat: *Amatores*, inquit, *sunt pauperrimi, & miserrimi divitibus, qui epulabatur, non aliquando pro sanitatis remedio, sed quotidie pro voluptate splendide*: propter quod nec guttam aquæ cum in inferno sepultus esset, meruit impetrare, ut refrigeraretur lingua ejus, ardens profecto in flamma, quæ alienis semper, & superfluis fuerat delectata saporibus. In dubium quidem revocari poterat, an reprobis ille in inferno sepultus fuisset ob superbum nimis, & pretiosum vestitum, vel ob malè collocatas suas divitias, an verò quia erga pauperes crudelis extiterat; at verò Christus, quamvis & torum hoc accuratè consideraret, nihilominus voluit, ut per ipsum epulonis os, quo potissimum supplicio cruciaretur, scilicet intolerabili atque excessivo linguæ ardore, intelligeremus. Ast causam nostis? In uno linguæ nostræ nervo sensus situatur gustus, ubi sapores discernuntur; quia igitur hac in parte deliquerat Epulo, idèd justitia divina membrum istud præ reliquis puniri voluit: *Ibi plus cruciabatur*, inquit Lyranus, *quia per eam plus peccaverat*. Quam veritatem sanctus Bonaventura clariùs expresse, dum ait: *Hec præcedit ad iudicium, quæ processit ad peccatum, hoc primo de-*

In lingua
nervo Epulo
deliquerat,
in eodè po.
niri voluit
justitia divi.
na.

Lyran. Ib.

S. Bonav. in
Luc.

gustat cruciatum, quæ pretiosos cibos, & odoriferapocula degustavit, secundum illud: *Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur*.

9 Sanctus Joannes Climacus insigne hoc pro refrænanda gula tradit documentum: *Si ventrem seu gulam restrinxeris, Paradisum incoles; si laxaveris, mortis pabulum saltues*. In quo eodem libro aliud traditur sancti Basilii dogma, asserentis, aliquos quidem secundum apparentiam de numero esse electorum, sed propter hunc gulæ excessum statui inter reprobos: *Qui cum specie seu habitu, inquit ille, inter salvos esse videantur, re ipsa inter damnandos numerandi sunt*. Quia ut D. Chrysostomus, postquam multis hoc in vitium inductus fuisset, concludit, gulosi è cælo penitus excluduntur; ait enim: *Vnus dicam id quod his omnibus majus est, & gravius: Ebrius homo in Regnum Cælorum intrare non potest*. Quis hæc dicit? Paulus dum ait: *Nolite errare, neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque obriosis, neque maledici, neque rapaces Regnum Dei possidebunt*; ubi ut videmus, ebrii inter perditæ salutis homines annumerantur. Porro idem Sanctus in prima ad populum Antiochenum Homilia, eandem repetit sententiam, dicens: *Quod malorum caput est, Cælum ebris inaccessum hic morbus efficit, nec aterna bona asequi permittit*.

S. Jo. Clim.
Grad. 14. tra.
la 14. bid. n.
20.
Propter gulæ
excessum,
qui videtur
in numero
electorum, sta.
tuitur inter
reprobos.
D. Chrys. T.
ser. 34. de
Retract.

S. Chrys.

D. Chrys. ho.
t. ad pop. An.
tioch.

10 Gulosum præfiguravit Esau, qui ex effrænis appetitus sui pruritu primogenituram, in qua Cæli denotabatur hæreditas, propter unum juseulum vendidit; quid igitur mirum, si Deus protestatus est, dicens: *Esau odio habui*; odit enim Deus, quotquot ab hoc vitio se traduci sinunt: *Gulosus comparatur Esau*, inquit sanctus Bonaventura, *qui pro cibo lenticula vendidit primogenita sua: sic gulosi pro gula vendunt præmia aterna, nam dicitur Thren. 1. Dederunt quæque pretiosa pro cibo*. Non utique in tam abundantis Patriarchæ domo deficiebant cibi; sed nimia aviditas infelicem seduxit, ut cibi aded conditi inescaretur affectu, aded quidem, ut diceret: *En morior*. *Primogenitorum gloriam Esau amisit*, inquit sanctus Gregorius, *quia magno astu desiderii vilem cibum, scilicet lenticulam, concupivit; quam dum vendendis etiam primogenitis prætulit, quo in illam appetitu anhelaret, indicavit; neque enim cibum, sed appetitus in vitio est*.

Odio Deus
cum Esau
illos, qui vi.
tio gulæ tra.
ducuntur.
Rom. 9. 13.
S. Bonav. in
Diz. salut.
T. 1. c. 8.

11 Quis unquam gulam vitiorum sentinam esse sibi persuaderet? Sanctus Joannes Climacus speciosum admodum ei attribuit titulum, sed in idem penitus reincidentem: ait enim: *Si hanc vitiorum Reginam devoveris, ubique locorum tranquilla animi pace perfrueris; ab eadem villus, ad mortem usque semper de salute periclitaberis*. Neque dictum hoc multa indiget Glossa, siquidem Apostolus apertè protestatur, dicens: *Non est Regnum Dei esca, & potus*. Innumerabilis populi Hebræi cœtus ex Ægypto exeuntis, præter commune inutile vulgus, ascendit ad sexcenta millia pugnatorum; tres quasi milliones hominum: quot autem ex his omnibus pedem suum tertæ promissionis intulerunt? duo duntaxat, scilicet Josue, & Caleb, quantum nobis constat. Sed tantæ ruinæ causam à sancto Basilio discamus, asserente: *Quamdiu consensierant manna, & aqua ex petra, Ægyptios vincebant, per mare viam faciebant, non erat in tribubus infirmus; postquam verò mentionem fecerunt carnium, lebetum, & conversi sunt cupiditatibus in Ægypto, non viderunt terram promissionis*. Tandem verò ad Epulonem discursum suum dirigens, exclamat: *Non times exemplum? non horres edacitatem, ne te à speratis bonis excludat?*

Causa, ob
quam inno.
merabilia
populi he.
bræi cœtus
terram pro.
missionis ad
ascenderunt.
S. Jo. Clim.
Grad. 1. n. 79.

Rom. 14. 17.

S. Basil. ho. 1.
de jejunio.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Crapula, & ebrietas, sentina sunt omnium vitiorum, suosque sequaces in quavis præcipitia impellunt.

THEMA.

Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum, Psalm. 72. v. 7.

Regū Psalmistæ Propheticum oraculum, omnis enormissimæ malitiæ fecem quorundam impiorum his verbis describit: *Tenuit eos superbia, operi sunt iniquitate, & impietate sua; iniquitatem in excelsis locuti sunt, posuerunt in Calumias suas; sed unde, obicere, tanta impietatis malitia derivata fuit? ex gula videlicet, ex vitio crapulæ, cui immerfi erant: prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum.* Per adipem verò voracitas in comedendo figuratur, quia hæc est omnium iniquitatum receptaculum. Quænam, dic mihi, causa fuit, quod tam primus, quam secundus Adam a tortuoso colubro per gulam tentatus fuerit: *Per gulam peccatum*, inquit S. Bonaventura, *mors intravit in orbem, unde Christum diabolus primus per gulam tentavit, quasi per sanam aliorum vitiorum aditum quæret ad ulteriores.* S. Basilus super Isaiam scribens, ebrietatem secundam appellat omnium, & singulorum vitiorum nutricem: *Ebrietas vitiorum omnium propagatrix, &c.* Et in alio quodam sermone, cui titulus est: *De abdicatione rerum*, postquam multa mala enumerasset, quibus laute viventes, & ebrietatem quotidie continuantes, obnoxii sunt, tandem his notabilibus verbis concludit: *Vi gula libidinem obtegant, innumerabilibus se vitis involunt.* Clemens Alexandrinus in suo Pedagogo, ex libro Sapientie, & Ecclesiastici vinum excessivè potatum scopulum esse dicit ad omnem lapsum, in quodvis peccatum provocantem: *Clamavit*, inquit, *Sapientia Prov. 2. & Eccl. 31. v. 39. vinum, quod bibitur multum irritatione, & omni lapsu replet.* S. Cyrillus Alexandrinus abstinenciam matrem vocat omnium virtutum, ebrietatem verò contra detestatur, velut originem, & seminarium omnium, & singulorum vitiorum: *Sobrietas*, inquit, *omnium virtutum mater est, sicut econtrario ebrietas omnium vitiorum.* D. Chrysostomus quoque in hom. 1. ad populum Antiochenum ebrietatem dicit esse malorum omnium radicem; & in cap. 5. Itaque: *Ebrietas*, inquit, *innumerabilium malorum fons est atque fundamentum.* Idem quoque in alia quadam homilia crapulam, & voracitatem in cibis delicatis, & exquisitis, omnis vitii dicit esse tyrannidem, qua servi & mancipia efficiuntur: *Crapula*, inquit, *nostras post terga ligans manus, vitiorum tyranni, veluti cuiusdam prave Domine servos nos captivosque reddit.*

2 Sanctus Apostolus iniquitatum pessimarum contextens Catalogum, ebrietatem velut omnium ducem in medium earum collocat, dum inquit: *Fornicarii, idolis servientes, adulteri, molles, masculorum concubinatores, fures, avari, ebriosi, maledici, rapaces.* Super quibus verbis D. Chrysostomus de ebrietate differens, se reflectit, inquiens: *Audisti, qualem in urbem ipsum coniecerit? cum impudicis, cum scortatoribus, cum idololatriis, cum adulteris.* Unde S. Gregorius considerat, quod licet ex civitate armorum præsidio benè munita varix egrediuntur bellatorum phalanges, ita ex unico vitio gula, & nimio cibo, & potu, innumera alia pullulent peccata: *Ex uno*, inquit, *gula vitio innumera vitiorum agmina ad conflictum anime producantur.* Subditque saluberrimum quoddam monitum, in consolationem eorum, qui hac in re se refrænnare nolunt, dicens: *Cum idem gula vitium rescinditur, alia multa nobis vitia subjugamus.* Sanctus Joannes Climacus, gulæ irreconciliabilis inimicus, similem quandam habet propositionem, inquiens: *Queramus & ex hoc nostro, imo omnium malorum nostrorum architecto, & hostium maximo, gula inquam, omnium vitiorum principe, & autore. Quam eandem paulò post causam esse asserit omnium animæ maculatum, omniumque transgressionum ducem: Omnium iniquitatum causa, & dux est*, inquit. Idem quoque specialiter quoad religiosos considerat damna quæ inde ipsi recipiant, quia propter gulam omnes cautantur errores, & peccata quæ committunt: *Vi apud*

eos qui in seculo degunt, avaritia est radix omnium malorum: ita in religione gula. Sanctus Nilus in Tractatu de octo vitiosis affectionibus, gulam quoque reponendam non dubitavit; in ejusque execrationem in vectus asserit, quod sicut Sathan demoniorum Princeps est, ita quoque illa, inter vitia principatum teneat: *Demonum Princeps est Sathanas*, inquit ille, *vitiorum autem gula.*

3 Beatus Laurentius Justinianus in lib. 1. intulato: *De spiritali anime interitu*, multa ab hoc crapulæ vitio enumerat promanantia mala, dum inquit: *Per hanc natura corrumpitur, libidinis nutriuntur incendia, subvertitur ratio, scelera panduntur, homicidia fiunt, proferuntur stultiloquia, detractiones, & verba scurrilia; hebetatur mens, maturitas relaxatur, letitia inepta dissolvit, immunditia polluit.* Neque enim in dubium revocari potest, quin hoc peccatum totam stirpem humanam omnibus repleverit malis, & damnis; & de pœna quidem dubium non est, quin nec de culpa, utpotè radice vitiosa, & infecta. Ne quistamen ullus ambigendi locus relinquatur, Sanctum Antonium audire dicentem: *Crapula est malorum initium, nam omnes penalitates, & miserie; mors, quam patimur secundum corpus, & ignorantia, & inclinationes ad vitia, processerunt ab illa inobedientia Adæ, & vitio gula.*

4 Seneca moralis de Cajo Cæsare, misero crapulæ mancipio, tractans, priusquam exorbitantes ejus, & inauditas incredibilesque recenseret prodigalitates, sequentia scribit verba: *C. Cæsar, quem mihi videretur natura edidisse, ut ostenderet quid summa vitia in summa fortuna possent.* Ecce vobis, qualiter edacitas, & voracitas monstrum dicatur constituere vitiorum omnium, quisquis se in eam immergit. Idem quoque alibi hanc notabilem adducit sententiam, inquiens: *Omne vitium ebrietas, & incendit, & detegit.* Quia vinum immoderatè sumptum ad vitia inflamat, sed & insuper latentia propalat, & manifestat; multarum namque maliciarum frœnum est verecundia, hanc autem ebrietas penitus extinguit, prout idem Scriptor attestatur, dum ait: *Obstantem malis conatibus verecundiam removeret, plures enim pudore peccandi, quam bona voluntate prohibitis abstinent.*

5 Modernus quidam Author similitudinem à benè munita defensioneque defumit civitate, quam, licet cæteroquin inexpugnabilem, optundèque instructam, si gubernator vita cesserit, certò certius in potestatem cedit inimicorum. Ita quoque ebrietas rationem, quæ in hoc nostro residet corpore, sopiens, vinoque in prædam donans, invincibile cæteroquin animæ fortalium hostibus pandit, dum omnibus portam apertit vitiiis: *Sicut castri custode interempto, facile illud occupatur; sic est & in anima arce, cujus custodia rationi est concedenda, quæ si jacet sepulta, jam omnibus vitis redditur pervia.*

7 Salvator noster tremenda extremi judicii signa nobis prædicens, ita consulit; *Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes*; moxque subjungit: *Ve autem pregnantibus, & nutriendis in illis diebus*; quorum verborum spiritualem sensum si intelligere voluerimus, ad sanctum Ambrosium recurramus oportet, dicentem: *Hæc sunt itaque pregnantibus, quibus dicitur; quæ arvinam sue carnis extendunt, & quibus intimorum gressus pigrescunt animorum, effusa virtutum, satque vitiorum.* Ecce vobis unitam cum vitiorum multiplicitate pinguedinem, quacumque exclusa virtute. Quapropter & Philo Hebræus de Pentapoleos incendio agens, extremam ejus ruinam crapulæ ascripsit; ubi autem de Sodoma loquitur, ita specialiter scribit: *Infinis iniquitatibus referta, præcipue propter ventris libidinem.* Neque enim ullum vitium reperiri erit, quod cum ullo scelerum genere strictius inear sædus, quam gula.

8 Plutarchus eum apud Ægyptios tradit viguisse morè, ut dum cadaver tumularetur, ventrè, priusquam illud sepultus traderent, excinderent, eumque profanè projicerent; cujus facti hanc assignat rationem, inquiens: *Ægyptii ventrem defunctorum exemptum, & excisum, quasi caput scelerum omnium ab homine admissorum ejiciunt, ingluviem, & carnisficinam execrantes.*

S. Nilus de 8. vitiosis affectu.

Quæ vitia promanant ex unica gula. S. Laur. Just. de Spirit. animæ inordinat. l. 1.

S. Antonia. sum. Theol. p. 2. Tit. 6. c. 1. 4.

Senec. in eff. 1. 1. ad Helv. 1. 1. Gula monstrum est omnium vitiorum.

Seneca Ep. 81.

Anima ex omnibus vitis redditur pervia, si in ea ratio vino sopita, jacet sepulta, & vitia.

Quid intelligatur per pregnantibus, & nutriendis in illis diebus: quorum verborum spiritualem sensum si intelligere voluerimus, ad sanctum Ambrosium recurramus oportet, dicentem: Hæc sunt itaque pregnantibus, quibus dicitur; quæ arvinam sue carnis extendunt, & quibus intimorum gressus pigrescunt animorum, effusa virtutum, satque vitiorum. S. Amb. l. 1. in Luc.

Philo 1. de Abrahâ.

Plutar. de esu carum. Cur Ægyptii ventrem defunctorum ante sepulturam exciderint, eoque propolent.

Comparatur
gula fontis,
ut praeputi-
cia in gula
damna exa-
gerentur.

S. Basil. ser.
de abdicat-
ione rerum.

S. Ber. ser. 94.
de modo be-
ne vivendi.

S. Aug. ser. 11.
ad fratres.

Helluo hy-
dropico com-
paratur, &
bene.

Luc. 14. 5.

Os. 4. 10.

S. Aug. l. 9. q. 1.
de mag. c. 19.

S. Basil. ho. 1.
de ebriet.
Idem confu-
matur in
alia acce-
moda simili-
tudine.

S. Chrysostom.
10. in Gen.

Sextus III.
Ideo divitiis.
Inter vitia
quae irrepa-
rabiliter impe-
diunt in pro-
fundo trahunt,
est gula.

9 Fontem aliquando videritis in delizioso homo, qui in plures dilatarus rivos, spaciatur delectabiliter; herbas, flores, arbores, sepeque vivificans, vivaria implens, prata virore fecundans, camposque vicinos locupletans, animalia potans, nec non multos alios utilissimos operans effectus. Comparisonem hanc sanctus Basilus adducit, ut praedictaria gulae damna nobis ob oculos ponat: *Ut enim fons aquae, inquit ille, si in plures rivulos diffusus, vicina omnia loca herbarum viriditate convertit; sic vitium gula si per cordis sui venas se distaxerit, indeque sensus tuos omnes irrigarit, & libidinum multarum silvam in te conserverit, animum tuum ferarum habitaculum efficiet.* Per quas ferarum San-ctus hic, appetitus, & inordinatas partis inferioris intelligit passiones, quas virides efficit atque vivaces hoc gulae vitium. Unde nec immerito in sermone de modo bene vivendi asserit S. Bernardus; quod sicut per abstinentiam omnes virtutes spirituales radican-
atque edificantur in anima, ita & per suavitatem ciborum omnia vitia nutriuntur, & confortantur in corpore. Quod de ebrietate testimonium diu ante perhibuerat S. Augustinus, dum hoc eam afficit titulo: *Ebrietas malorum mater.*

10 Maligni Pharisei die quodam Sabbatino hydropicum Salvatori obtulerunt, teste S. Luca, expertum si eum curaret: *Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.* Per hunc infirmum nos belluonem intelligere possumus, quia ut suo loco videbimus, qui se crapulae in praedam dat, insatiabilis efficitur; quemadmodum enim Hydropicus, qui quanto magis bibit, tanto majori cruciatur siti; ita & gulosi, teste Osea, comedunt, & non satiabuntur. In praesenti autem notandum est, incarnatam Sapientiam similitudine uti animalis, in puteum cadentis; cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die Sabbati? Quam similitudinem convenientissimam fuisse asserit S. Augustinus, dum ait: *Congruenter autem hydropicum animali, quod cecidit in puteum, comparavi.* Sed quare? quia sicuti bos aut asinus in puteum corruunt ab ardente tracti siti, absque hoc quod ad praecipitum attendant; qui etiam effectus saepe in hydropicis probatus fuit; ita & gulosi à vehementi voracitatis appetitu se vinci permittunt: cui ut satisfaciunt, moremque gerant, flocci aestimant, dum se in omnia vitia, & mala praecipitent, modo suam adimpleant perficiantque concupiscentiam.

11 Quis dic mihi, interrogat sanctus Basilus, curvus equorum indomitum ita praeceptum fertur, Dominum summo excutens, quam belluonem ebrietas? Si navis aliqua in medio maris constituta, vela amisit, antennis ruptas habet, gubernatore destituta est, anchorae iacturam fecit; ventorum efficitur ludus omniumque offendiculum scopulorum nullo non momento interitui vicinissima. Ita quoque circa eum qui in vino naufragatur, se rem habere attestatur idem Sanctus in haec verba: *Quod navigium ita gubernatore destitutum, ita fluctibus exagitatum, & concussum, si contingat, ut non sit ebrius securus.* Cui non abhincem intulit discursum Divus Chrysostomus, dum ait: *Sicut navis quae ita impletur aquis, ut exhauriri nequeat, statim submergitur; ita & homo qui crapula, & ebrietate se ipsum exponit, in praecipitum vadit, & rationem suam submergit.*

12 Sixtus III. in Tomo quinto Bibliotheca veterum Patrum citatos, quae vitia cum irreparabili impetu, & absque resistentia nos in profundum detrahant, docet in haec verba: *Tria sunt, quae nimio feruntur impetu, & ita cupiditatis ignibus accendantur, ut restringi sopisque vix possint; gula scilicet, & avaritia, & libido.* Gula libidinem generat, prout in loco dicemus; cupiditas pariter divitiarum ad crapulam saepissime ordinatur; ideoque idem subnectit Author: *Ex quibus quisque vel uni fuerit mancipatus, tamquam de mente lucis ac vita praeceptum instabili volutatione in mortem fertur, ac tenebras, ut vix ullis eruditionum frans, & disciplinarum retinaculis revocari jam queat.* Difficillimum est, gula voluptatibus deditum, avaritiam vel libidinem vincere; cum una illi solatium praebeat, altera vero praesidium; tam desolata est enim absque libidine gula, quam absque avaritia destituta. Gula mul-

ta serviunt, obsequunturque vitia; eodemque tempore omnium se constituit mancipium: *Avaritia vero ipsa quodammodo se odisse videbitur, nisi gula libidini-que deservias; sed & libido penitus stare non poterit, nisi gula, quae per avaritiam constat, foveatur auxilio.* S. Ambrosius post relatos multos pessimos ebrietatis effectus, concludit his verbis: *In quod facinus non praecipitas ebrietas?*

13 S. Augustinus in quodam sermone sequens atrox factum, quod in Hippone suo tempore accidit recenset: *Accidit, inquit, hodie terribilis casus (ut enim populum suum per tam funesti casus memoriam ab ebrietatis, & crapulae excessu refrenaret, populum civitatis in Ecclesiam convocaret, ut rei eventum eodem annuntiaret) is cui infortunium acciderat, notus erat omnibus, utpote civis dives, & spectabilis, nomine Cyrtillus: potens in sermone, & opere, & fere dilectus ab omnibus. Filium habebat, & eum unicum possidebat, & quia unicus erat, eum nimio opere diligebat, & supra Deum. Ideoque omnem ei libertatem indulgebat, parum curans, quod sine timore Dei viveret, amoris sui teneritudinem praeferebat debito bonae educationis. Excessus vero abominabilis quem commisit, hic fuit: Hodie enim ebrietasem perpeffus, matrem prae-
gravidam nequiter oppressit, sororem violare voluit, patrem occidit, & duas sorores alias vulneravit ad mortem. Merito igitur S. Greg. à Bellovacense citatus, inquit: *Ebrietas est blandus Daemon, quam qui habet, se non habet, quam qui facit, peccatum non facit, sed totus est peccatum.* Idem quoque hominem ebriosum navi comparat, nauclero, & anchora destituta, quae ubique alludit, ac tandem submergitur: *Sicut navis, inquit, cum gubernator dormit, & anchora amissa est, ducitur & confertur à quolibet flauo venti; sic mens ebrii cuius ratio consopita est, & sine anchora timoris Dei, de facili ducitur ad omne peccatum levi flauo tentationis: nam ut Seneca moralis de hoc vitio inquit: Crescit insolenti superbia, crudelitas saeva, malignitas livida, omne vitium laxatur, & prodit.* Unde S. Joan. Climacus haec Philonis Carpathii adducit: *Mihi permirum videtur, si quis satur epulis summam animi tranquillitatem ab omni perturbatione visiorum remotam possidere potest, tranquillitatem dico, non quae in abstinentia à peccato consistit, hac enim continentia seu temperantia vocatur, sed illam, quae omnes ex animo etiam visiofas cogitationes perturbationibus obnoxias radicitus evellit, & extirpat, quae & munditia cordis appellatur.* Huc quoque spectant sequentia S. Leonis verba dicentis: *Circumstant undique pericula innumerabilium delictorum, & per licitos usus ad immoderatos transiit excessus, dum per curam salutis irrepsit delectatio voluptatis, & non sufficit concupiscentia, quod potest satis esse natura.* Dicit autem circumstare hominem ex ebrietate pericula innumerabilium delictorum, quia hoc vitium hydra quaedam est, quae multa capita habet.*

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Ex gul-fitata Esau, qui pro pulmento suam vendidit primogenituram, nonnullae huius vitii tanguntur malitiae; specialiter vero feritas, truculentia, & rixae, ad quas nos inclinat, nec non servitus, quae propriè carnis subijcitur insolentiis.

THEMA.

Acceptopane, & lentis edulio, comedit, & bibit, & abiit, parvipendens, quod primogenita vendidisset, Gen. 25. v. 34.

1 In multis quidem divinae Scripturae locis irreparabilia gulae damna exprimuntur, sed nullibi vivacius, & multiplicius ejus effectus representantur, quam in hac historia. Cum enim Esau die quadam ex venatione lassus domum rediret, vixque paternum limen attingisset, obvium habuit Jacob Germanum fratrem suum, lentis edulium in manibus ferentem; unde famis avido pruritu extimulatus, eidem dixit: *Da mihi de coctione hac rufa.* Ex qua petitione Jacob occasionem sumpsit, ut eum ad vendendam sibi primogenituram urgeret, utpote sibi divina ordinatione debitam, quemadmodum à Rebecca matre sua intellexerat: Cui dixit

S. Amb. l. 1. de
Abraham c.
8.

S. Aug. ser. 33.
ad Fr.
Causa fune-
stus tempore
Augustini
qui populu
ab ex-esse
crapulae re-
habet.

Repetitur
supradicta
comparatio
Bellovac.
Spec. mor. l.
1. c. 3. diff. 1.

Seneca Ep.
81.

2. 19. Clim.
Grad. 3. cal.
80. it.
Quae con-
fessionem
vitiis subhi-
lecia non
servatur.

S. Leo ser. 12.
de Quad.

Jacob ex a-
vido famis
in Esau pri-
mogenituram
sumptis ad ven-
dendam pri-
mogenituram
ab Esau lu-
ctam.

dixit Jacob: Vende mihi primogenita tua; ille respondit, en morior, quid mihi proderunt primogenita? ait Jacob: Iura ergo mihi: juravit ei Esau, & vendidit primogenita. Quod factum per plura puncta nobis examinandum, & ostendendum in hoc Discursu assumpsi, ut variz gulæ, & voracitatis malitiæ in medium adduci possint.

Abul. ib. *1* Abulensis Scripturam edulium Jacob nomine pulmenti appellasse considerat: *Coxit Jacob pulmentum: hoc vero nomen aliquando accipitur pro quocumque cibo; prout videre est Joannis cap. 21. ubi Christus post resurrectionem suam ad littora maris subsistens, Apostolos interrogavit: Numquid pulmentarium habetis? Mirum profecto videtur, quod Esau filius Jacob tam delicatè nutritus, hoc lentis edulium, quod simplicissimum cibigenus est, appetere potuisset: numquid enim in domo Isaac adeo opulenta alii cibi, aut fercula decrant pretiosiora, & delicatiora, quando etiam in eadem domo armenta, & greges impinguabantur? nequaquam. Quod verò Esau lentes concupierit, id factum est, ut idem Author inquit, quia tam delicato modo conditæ fuerant lentes illæ, ut etiam hujus epulonis appetitum meritis excitare potuerint: *Erant lenticule, inquit, sic confectæ, quod ruse videbantur, quia forte aliquid supersusum fuerat ad colorandum brodium, sicut nunc fit in cibis confectis, sed tunc nondum gulosa aviditas curiositatem in cibis invenerat.* S. Augustinus in Psal. 46. hoc legumen peregrinum, & ex Ægypto allatum fuisse existimat; illa namque regio optimi saporis, & gustus lenticulam producit: *Magnificatur lenticula Alexandrina, & venit usque ad terras nostras, quasi hic non nascatur lenticula. Ergo desiderando cibum Ægyptium, perdidit primatum.**

2 Verum enim verò, ut idem S. Doctor aliis in locis opportunè declarat, transgressio Esau, & effrenis ejus appetitus, non ex ea parte culpabilis, & reprehensibilis fuit, quod scilicet qualitatem pulmenti hujus ambiverit, sed immoderata ejus gula reum ipsum constituit. Nam in Tract. 37. in Joan. ita scribit: *Utrum sciremus, non Dei creaturam esse culpabilem, sed inordinatam cupiditatem; Esau primatus suos non per gallinam, sed propter lenticulam perdidit.* Et l. 16. de civ. Dei c. 37. hoc factum adducens, & examinans, hanc nobis tradit instructionem: *Ubi discimus, inquit, in vescendo non cibigenere, sed aviditate immoderata quempiam culpandum.* Neque enim credendum est, Jacob adeo in fratrem suum inhumanum fuisse futurum, ut fratrem suum fame emori passus fuisset; multòque minus Rebecca mater ejus, & Isaac pater illius, & numerozæ familiæ ipsorum famuli & servi; quin potius quando Esau dixit: *En morior*, avidam suam insinuavit voracitatem, qua ex hoc pulmento satiari cupiebat. Hanc quoque Esau gulæ vehementiam alii sacri Interpretes haud obscurè insinuant. Nam Rupertus Abbas, hunc gulæ pruritus his verbis describit: *Immoderatus ruse cõtionis appetitus.* Abulensis quoque ait: *Cibum illum gulosus supra modum desideravit.* Dion. Carthuf. pariter inquit, quod dum Esau inquit: *En morior*, dicere voluerit: *Prefame ac desiderio hujus cibi deficio.* Consuetum enim, & usitatum est gulosis, quod dum rem aliquam supra modum ipsis placentem appetunt, dicere soleant: *Hic me appetitus necat.* Tamen enim vehemens in illis est hic appetitus, ut se à voracitate, & gulositate sua deficere existiment, & idè ex illa ad quævis se deduci permittant. Unde S. Thomas inquit: *Nota quod vitium gula in omni fame de facili facit imaginari periculum, & angustiam mortis.* Unde Theophyl. haud fundatè miratur de eo, quod omni caret admirandi causa, scil. quod Esau à gula tentatus, non majori cum conatu huic tentationi resistit, maximè cum de boni cuiusdam tantè momenti, qualis primogenitura est, jactura agebatur: *Nec quicquam adversus esse cupiditatem resistens.* Fortasse non se ad id reflexit, quod inter omnia vitia nullum sit, quod hominem viribus, & virtute vincendi tentationem magis destituat, quam vitium gulæ, maximè in eo qui in hoc vitio habitatus est, prouti in primo Discursu vidimus.

4 Et vendidit primogenita. Lyranus ingeniosè observat, Esau omnibus modis in hoc incubuisse, ut patris sibi benevolentiam per carnes ferinas, quas venando se-

suo gratissimas esse noverat: nisi enim hac fuisset industria usus, idem Esau, utpotè à Deo reprobatus, omnibusque creaturis abominabilis, non solum Patri, sed & omnibus aliis exosus esse debuisset. At verò quid per hanc industriam suam lucratus fuit: *Per qua quis peccat, per hac & torquetur.* Divinæ namque providentiæ, & justitiæ ordinatione factum est, quod pro vili lenticulæ edulio suam vendiderit primogenituram: *Cujus appetitu vendidit primogenita; Et sic qui per cibum Patrem decepit, per cibum primogenita perdidit.* Quam jacturam plurima alia damna sunt consecuta: Nam de jure primogenitura erat, inquit idem Lyranus, quod haberet duplicem partem in bonis paternis respectu aliorum. Atque idè Joseph, quem Pater ejus Jacob primogenitum suum declaravit, duas sortes habuit: ac proinde cum Isaac in possessionibus suis opulentus fuerit, cessionem primogenituræ ab Esau factam ingentia ei damna peperisse necessariò sequitur. Præterea S. Ildorus, & cum eo communiter plures alii dicunt, quod primogenitura vestis erat Sacerdotalis, qua induti majores natu, cum benedictione Patris victimas Deo velut Pontifices offerebant. Adeoque primogeniti primatum tam in temporalibus, quam in spiritualibus possidebant, & tamen inter omnes hæc tam graves, & damnosæ jacturas facit Chronista asserit: *Et sic accepto pane, & lentis edulio, comedit, & bibit, & abiecit, parvipendens, quod primogenita vendidisset.* Etenim eorum qui crapulæ, & ebrietati dediti sunt, vulgaris mos est, quod in voluptatibus, conviviorum delitibus, vinique suavitate adeo absorpti sint, ut nullum sive facultatum, sive sanitatis, sive animæ curent dispendium, neque Deum aut vitam cogitent futuram, & æternam, quia eorum Deus venter est. Unde S. August. ait: *Plus amavit, quod corporaliter concupierat (Esau videlicet) quam quod spiritualiter prius nascendo meruerat, & deposuit primogenita sua, ut manducaret lenticulam.*

5 Quisquis huic vitio immergitur, omnem sive naturalem, sive humanam aut divinam legem contemnit, & conculcat. Unde Dionys. Carthuf. de Esau differens, inquit: *Multipliciter, & graviter valde peccavit, videlicet gula, simonia, illicita juratione, aspernatione spiritualium, ac pravo proposito, violentiam atque perjurium committendi.* Rup. Abbas hunc reprobum cum Caino comparat, quia tamen si suas in sanguine Jacob fratris sui non cruentavit manus, prout fraticida ille in sanguine Abel fecisse legitur, homicidialis tamen voluntas ei non defuit: *Invidendo fratri, licet non actu, voluntate tamen fuit fraticida; Dixit enim: Venient dies luctus Patris mei, & occidam Jacob fratrem meum.* Nec est, quod quispiam hoc adeo truculentum Esau propositum, & irreconcilabile odium admiraretur, siquidem Gula à Tertulliano primus homicida appellata fuit; De Adami namque transgressione loquens, ait: *Manducavit, & periit: teneo igitur à primordio homicidam gulam.* Quoties in conviviis, in quibus communiter rixæ, vulnera, strages suscitantur, triclinia humano madescunt sanguine? nam ut S. Bernardus de modo bene vivendi differens, ait: *Ebrietas grave peccatum est, inter homicidia reputatur.* Et idè quis unquam Esau guloso ferocior, & implacabilior fuit? S. Antoninus de hoc vitio fusè tractans, inquit: *Quot irrisiones, detractiones, prodisiones, homicidia fiunt in conviviis? Nonne Absalon fratrem suum proditoriò in convivio suo occidit? Similibusque exemplis plenæ sunt Historiæ, nostrisque diebus variis temporibus hujus rei veritatem frequens demonstravit experientia. Quàm igitur apta, & opportuna fuit illa benedictio, seu potius maledictio, quam Isaac Esau imprecatus fuit, inquiens: *Vives in gladio?* siquidem ferox semper, turbulentus, crudelis, & sanguinolentus fuit: ejusque exemplum ut plurimum epulones sequuntur, dum inhumani in convivio sæpè numero ad rixas, & homicidia præcipitantur, vitæ alterius insidias ad mortem usque machinantes: *Plerique inter epulas, inquit S. Ambrosius, fudere animas, & mensas proprio replevere sanguine.**

6 Adverterat quidem astutus ille serpens infernalis, quod Herodes prædicationem Baptistæ auscultans, ad cordis moveretur compunctionem: *Libenter enim audiebat, & audito ea multa faciebat, sciens enim virum justum, & sanctum.* Imò nonnulli verba illa: *Herodes cu-*

corpi, nullo quorumcunque facultatum dispendium, nec Deum, nec vitam curant. Sep. 11. 17.

Lyran. ib.

S. 164. in Gloss. 10.

S. Aug. in Pl. 44.

Dio. Carth. ibid. Gula, primus homicida, inquit Esau, sicut & Cain fecit fraticidam. Rub. Abb. J. 7. in Gen. 4. Inter homicidia reputatur.

Tertull. de perjurio.

S. Ber. ser. 14. de modo bene vivendi. S. Antoninus sum. Theol. p. 2. tit. 6. c. 1. §. 3.

Gen. 27. 40. S. Ambrosius de Abel, & Cain c. 5. Marc. 6. 20. Ebrietas cordis est motus, parens litium, furor generis id in Herode comprehensum.

Lyran. ibid. Qui crapulæ dediti sunt in voluptatibus suavitatem ab-

Prodiebat enim, examinantes, existimant hunc Regem Baptistam custodivisse ob metum vitæ ejus, cui incestuosa Herodias continuò insidiabatur; ac proinde pro ejus defensione circa corpus ejus constituisse custodias, seu vigiles, qui ab omnium eriperent imminenti periculo. Veruntamen non ob id inimicus tartareus despondit animo, nec dormivit, sed tanquam leo rugiens quicquid, quarens quem devoret, natalem expectavit Herodis, in quo sumptuosa instituere convivia solitus erat: Cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui, fecit canam magnam. Securus namque erat, quod in hoc crudelitas triumphatura, ipseque Rex omnem pietatem, & compassionem exuturus esset. Ac proinde S. Ambr. ait: Inter epulas atque convivia consummante crudelitatis profertur edictum, & a convivio ad carcerem, de carcere ad convivium ferale flagitii circumferuntur obsequium. Id quod paulò post latius exaggerans, subdit: Rapitur ad panem Propheta convivali tempore, convivali praecepto, quo non cuperet vel absolvi, perimitur gladio, caput ejus effertur in disco. Hoc crudelitati ferculum debebatur, quo insatiata epulis feritas vesceretur. Apud S. Lucam de perverso illo servo, qui Domino suo moram faciente epulari cepit, dicitur: Quod si dixeris servus ille in corde suo, moram facit Dominus meus venire, & ceperit percutere servos, & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari. Circa quæ verba advertendum, quod Magister celestis non sine mysterio truculentiam percussorum manibus cominissim cibo, & potui immoderatè sumpto conjunxit, quia ut D. Chrysol. hunc textum allegans, inquit: Ebrietas cadus est mater, parens litium, furoris generatrix.

6 Francis Petrarcha ab Eminentissimo Card. Bellarmino inter Scriptores Ecclesiasticos dignè relatus, in quadam Epistola sua adversus ebrietatem acerrimè invehens, singulos enumerat ciathos, & crateres, qui in conviviiis ut plurimum præbuntur: Primus, inquit, crater pertinet ad suum: Secundus ad latitiam: Tertius ad voluptatem: Quartus ad ebrietatem: Quintus ad iram: Sextus ad litigium: Septimus ad favorem: Octavus ad somnum: Nonus ad morbum. Unde liquet, quod ex novem hisce ciathis, tres ad illam tendant inordinationem de qua in præfati differimus, scilicet ad iram, litigium, & favorem, quia rixæ suam communiter à conviviiis trahunt originem. Unde Sapiens ait: Cur rixæ? cuius causa? cuius sine causa vulnera? cuius suffusio oculorum? Nonne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? Clitus charissimus Alex. Magni amicus erat, & tamen in convivio quodam ad eundem delæxavit, ut stricto ipsum ferro transegerit: Refert Alexandri Macedonis exemplum, inquit Seneca, qui Clitum charissimum sibi, ac fidelissimum inter epulas transfodit.

7 In conviviiis, prout experientia quotidiana testatur, convivæ communiter ad superflue bibendum invitantur, quique haustui præbuito punctualiter non respondet, ut plurimum sanguine luere debet. Quænam est barbaries, & inhumanitas ferocior illa, quæ etiam inter nos Christianos, in magnam nostram perniciem usitatur, quæque etiam tempore Sancti Aug. viguisse legitur, qui proinde hominibus timoratis sequens tradidit documentum: Etiam si ad hoc veniretur, ut tibi diceretur: Aut bibas, aut morieris, melius erat, ut caro tua sobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur. Sed excusatio ista falso obijciunt: Ipsi enim Reges, & quicunque sunt alii Potentes, quia Deo propitio, & Christiani sunt, & prudentes, & sobrii, & toto corde Deum timentes, si te videant desinisse, ut eis non acquiescas pro timore Dei inebriari, si tibi sub mora videantur irasci, postea verò in grandi admiratione te suscipient. Deus qui te videt per ejus amorem inebriari non velle, ipse tibi gratiam etiam illorum dabit, qui tunc amplius biberes, videbantur hortari, & cogere.

8 At verò ut ad illam Sapientis sententiam: Vbi rixæ, &c. denuò revertamur, hanc Hugo Cardinalis ita exponit: Cui discordia, & contentiones clamosæ, nisi ebriofis? Superius namque in c. 20. dixerat, quod sit tumultuosa ebrietas. Cornelius à Lapide ex lib. 2. rerum German. apud B. Rhenanum, constitutionem quandam refert antiquam, in qua dicitur: Nemo militia socium, aut quemquam alium ad potandum invitato: quod si quis ebrius

reperitur, fuerit ejusque, quo ad culpam agnoscat, aquam bibito. Ubi nostra vulgata legit: Cui sine causa vulnera? Hebraeus legit: Vulnera gravis? Ebrii enim sepulto rationis usque sine causa irascuntur, & involant in quemvis obvium, quantumvis intimus sit amicus; quia hæc est gulæ proprietates, quod feroces, & crudeles suggerat spiritus; sicut enim oleum accendit ignem, ita gula iram magis accendit, & furorem. Unde S. Ambrosius ait. De ebrietate ad arma confurgunt: inter pocula iniusta certamina, & nullis stantibus causis, asperam excitant iram, quia interponendo verba vana, aliorum sanam non patitur, & in contumeliam erigunt conviviarum, & crimina proximorum.

9 Vires in gladio, & fratris servies. Ecce tibi aliud quoddam gulæ pestiferum germen, nimirum quod hominem servum, & mancipium faciat esse propriæ carnis, impeditque quod minus dominus sit sui ipsius. Etenim servitutis nomen nunquam hætenus in mundo auditum fuerat, nisi postquam vinum in usu esse cepit, quod mentem Authoris sui effascinauit. Audiamus S. Ambrosium hac de re loquentem: Manebat, inquit, antequam vinum inveniretur, omnibus inconcussa libertas, nemo sciebat à consorte natura sua obsequia servitutis exigere, non esset hodie servitus, si ebrietas non fuisset. Post hanc enim, & non antea auditum fuit: Servus servorum erit fratribus suis. Enimverò corpus nostrum spiritui, & rationi obedire, illique subiectum esse deberet; & tamen mox ut laturitate ciborum, & potus repletum est, insolefcit, & reoalcitrat, mentemque nostram sibi servire, & ancillari facit. Id quod S. Isidorus his verbis deplorat, dicens: Quid tam noxium, quam ut animus serviat ventri, & esca, quæ sunt destruenda, restant Apostolo ac dicente: Dens autem, & hunc, & has destruet? Saluberrimum igitur est illud S. Augustino à Spiritu Sancto utique dictatum consilium: Semper caro nostra subiecta sit anime nostræ, & sicut ancilla famuletur Domine suæ. Ut vero id ipsum obtineamus, idèd protinus subjungit: Ne præbeamus vires illicitas corpori, ne committat bellum adversus spiritum nostrum; sed semper subiecta sit caro, ut obtemperet jussis sancti Spiritus, neque incrassari permittamus ancillam, ne contemnat Dominam suam. B. Petrus Dam. sequens adducit Sapientis testimonium, dicens: Qui delicatè à pueritia nutrit servum suum, postea illum sentiet contumacem: Et subdit: Bene hunc servum toris cohibebat inedia, qui dicebat: Castigo corpus meum, & servituti subicio. Adversus hunc servum disputabas cum diceret: Esca ventri, & venter escis, &c. Hunc servum sub calicibus esse frenandum significabat, cum diceret: Multi ambulanti, quos sæpe dicebam vobis &c.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Ebrii, & gulosi in intellectu, & mente sua execrantur, tantque per hoc vitium bestiis similes.

T H E M A.

Homo cum in honore esset, non intellexit; comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis. Psal. 47. 13.

1 Sublimis homo evehi non poterat, quàm dum ad nobilissimum sublimatus est iustitiæ, & innocentie originalis statum. Unde Regius Psalter ait: Minusculum paulominus ab Angelis; Gloria & honore coronasti eum, & confusus est eum, super opera manuum tuarum. Et tamen ex vilis pomi gulosa cupiditate seductus, è gloriolissimo illo statu, adeo infelicitè, & turpiter corruit, ut Psalter Regius ex instinctu Spiritus veritatis, illum irrationali cuidam jumento similem esse dixerit: Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis. Cujus sententiæ verba in præfati discursu sigillatim ponderabimus.

2 Dicit igitur in primis: Non intellexit. Quia gulosis discursum, & omne iudicium rationis amittit, quia intellectus ejus obtenebratur, & obfuscatur. Nisi enim hoc gula efficeret, qua ratione Adam persuadere sibi potuisset, sibi per bolum pomi cupidam Divinam communicandam esse sapientiam, & scientiam, adeo ut

Hb Deo

Text. Heb.

S. Ambr. de
Eli & 101.
c. 12.

Gen. 27. 4.

Gula pesti-
ferum germen
homo
facit
mancipium
proprie car-
nis, impedit
que qua in-
us homo sit
dominus sui.
S. Ambr. l. 2.
de Eli,
& 101. c. 9.

S. Isid. l. 2.
sem. c. 41.

S. Aug. de Co-
m. doc. 1. 19.

B. P. Dam. l. 1.
c. 9. 11.
Prov. 29. 10.
1. Cor. 6.

Ex vilis po-
mi gulosa
cupiditate
homo sedu-
ctus turpius
corruit.
PCA. 6.

Explicatur
& applica-
tur ly non
intellexit.

S. Ambr. l. 1.
de Virg.

Luc. 22. 45.

D. Chr. L. 16.

Petrarch. l. 3.
Ep. 9.
Bellarm.
Enumerat
crateres
in convivio
ex quibus
tres tendunt
ad iram, li-
tigium &
furor.

Prov. 23. 29.

Sen. ep. 13.

Vitanda pes-
tiferitas Ger-
manorum
consuetudo,
haustui præ-
buito
linguam res-
pondendi.

S. Aug. l. 3.
de temp.

H. Card. in
Prov. 30. 1.
Corn. à Lap.
20.

Gula pro-
prietates quod
feroces, &
crudeles
suggerat
spiritum.

Deo similis effectus, Divinorum futurus esset attributorum particeps? Vel quomodo sibi promittere potuisset hanc fiduciam, quod scilicet ab ejus se presentia post peccatum commissum abscondendo, ejus declinaturus esset examen atque iudicium? Nimirum est hic proprius gulæ effectus, quod scilicet efficiat ut homo mentis, & rectæ rationis patiat inopiam, S. Nilus ut pessimus ex gula nascentes furculos exprimat, vaporum & exhalationum terrestrium adducat similitudinem; hæ enim tandem in nubem condensantur, & solares radios obfuscant: *Vt nubes Solis radios obscurat, inquit, sic crassus vapor à cibis emergens, menti obscuritatem affert.* Sicut enim aere conturbato Sol lucere nequit: ita quoque corpore ob cibum, & potum nimium aggravato, intellectus discurrere, & ratiocinari non potest, nec mens suas operationes exercere valet; Quia ut S. Ild. inquit: *Ebrietas perturbationem gignit mentis.* S. Bern. in quodam sermone de modo bene vivendi, pariter hoc punctum tangit, inquit: *Vinum sine mensura superat mentem.* Ipsa quoque quotidiana experientia aperte demonstrat, rationem, & discursum nostrum à vino copiose nimis potato suffocari.

3 S. Laur. Just. inter laudes viri humilis hanc quoque enumerat, quod videlicet à nimis in cibo, & potu deliciis abhorreat: *Exquisita non queris fercula, coquorum arte condita, quæ oris palatum liniunt, ventrem replent, inducunt crapulam, hebetant intellectum, evertunt sensum.* Cujus rationem assignat Sanctus Antoninus, quia nimirum in hominibus gulosis, & voracibus prudentia extinguitur, quæ pertinet ad operationes intellectus: *Prudentiam prosterne gula, quia, ut ait Hieronymus: Pinguis venter, id est, gula deditus, crassum sensum generat, dist. 44. cap. fin. sumosus est enim ciborum, & potum, ascendunt ad caput, & obtebrant intellectum, ut male discernere possis verum.* Idem quoque D. Antonin. exemplum adducit Herodis, cuius intellectus in cæna obfuscatus, juramentum illicitæ factum non obligare, discernere non potuit; ac proinde tanta cum imprudentia, & crudelitate ad juramenti executionem processit. D. Chrysost. Epulonum stoliditatem per similitudinem ab viribus desumptâ deducit; nemo enim, inquit, vires totaliter adimplet, ne forte rumpantur: ita quoque magna est hominis stoliditas, quantum vis aliâ discursu, & ratione præditus sit, quod se manifesto ex nimio cibo, & potu ruptionis periculo exponat: *Amentiam atque stoliditatem ipsorum, inquit, maxime quispiam admirabitur, quia nec ita sibi parcere volunt, sicut meribus ceteri; nam qui vina huc, & illic traducunt, nolunt vires nimium implere, ne dissenti rumpantur; isti vero arumnosum ventrem, nec utris quidem dignitate condonant, sed distendunt, & replent usque ad fances.* Hunc quoque nimio vino rationem, & intellectum suffocandi abusum Petrarca in quadam Epistola his verbis detestatur: *Quantus furor, scienter obnuere, atque enecare sumens delirium rationum, quod singulare, atque præcipuum habet hominis natura?*

4 Sanct. Job tamen familiam suam in timore Dei semper educasset, ac proinde nullum haberet de bonitate, & virtute illius dubitandi motivum; attamen considerans filios suos cum sororibus alternatim in convivis lautè prandere solitos, metuere cœpit, ne forte in re quapiam prævaricarentur: *Ne forte peccaverint.* At vero scitine huius metus causam? Inquit Petrus Blefensis, nimirum: *Sciebas quod ex commestatione frequenter surgit ebrietas, & ex ebrietate temeritas. Commestatio turbat animam statim, ebrietas confundit rationis iudicium.* S. Basil. in homilia quadam de ebrietate, & luxu, inquit: *Ebrietas rationis interitus.* Seneca pariter ebrietatem voluntariam vocare solebat amentiam: *Dis quam multa ebrii faciunt, de quibus sobrii erubescant, nihil aliud esse ebrietatem, quam voluntariam insaniam.* Unde S. Augustinus in ebrietatis abominationem exclamat: *O ebrietas! tu mentem cæcas, iudicio recto caret, consilium nullum habes.* Plato vir sapientissimus pariter, & prudentissimus, inter alias leges ita statuit: *Multo magis quam Cretensium, Lacedæmoniorumque usum, Carthaginiensium legem probarent, ut nunquam in vestris quisquam gustare vinum audeat, sed toto illo tempore aqua bibatur. Sed nec in magistratibus toto eo anno, quo Magistratu fun-*

guntur; Gubernatores suos, atque Iudices, munus suum obituros, a vino penitus prohiberent; Quia ut apud Oream, dicitur: *Vinum, & ebrietas auferunt cor.* Quando enim corpus nimio vino repletur, ratio pariter, & discursus amittitur; nam ubi est crapula, inquit S. Lau. Just. ratio cessat, intellectus obundat, consilia devians, iudicia subvertuntur.

5 Richardus à S. Laurentio, ut idipsum clarius explicet, Charybdis adducit similitudinem, in qua naves sæpius à maris undis absorbentur: *Charybdis, inquit, est vorago circumvolvens naves, & absorbens, & hoc periculum signat gulam, quæ absorbet rationem.* Unde Isaias postquam dixisset: *Præ vino nescierunt, & præ ebrietate erraverunt, ignoraverunt iudicium;* paulo post navigii mentis, & intellectus nostri in vini naufragio absorpti facit mentionem, dicens: *Absorpti sunt à vino.* Cui Isaiæ textui optime respondet illa S. Jo. Climaci sententia, dicens: *Inquiramus, & omnino intelligamus, gulam nobis huiusmodi naufragiorum unicam esse causam, & audivimus.* S. Bon. quoque, corpore nimio cibo aggravato, mentem naufragari, dicit: *Ex nimia quantitate cibi nascitur corporis gravitas, & infirmitas, hebetudo mentis, & cæcitas, iudicii præcipitatio.* S. Basilus in homilia prima de Ebrietate, inquit: *Rationem ac mentem vinum deprimit.*

6 Plutarchus curiosam quandam narrat Historiam præsentis proposito nostro valde opportunam; cum enim apud Pyrrhum nonnulli juvenes accusati essent, quasi simul epulantes, variis detractionibus, & injuriis ejus dilacerassent famam, ille eodem die sequenti coram se comparere præcepit, Primumque ex his personis ausus est, an de se talia dixissent. Omnino, respondit unus, talia & hisplura dixissemus, si plus vini nobis fuisset. Cui responso Pyrrhus acquievit, probè intelligens, quod *Ebrius non sit sui compos.* Porro quinam sint vini effectus, primus ejus Author, Noe videlicet, damno suo expertus fuit; cum enim vini ignoraret fortitudinem, nimium bibendo à mente, & corde alienatus fuit: *Cepit Noe vir agricola exercere terram, & plantavit vineam, bibensque vinum inebriatus est, & nudatus in tabernaculo suo.* Ubi D. Chrys. inquit: *Quod inquit cepit: ostendit quod ipse vini bibendi primus inventor fuit, & per ignorantiam, & nesciens sumere mensuram, in ebrietatem incidit.* Vinum igitur à primis suis natalibus ostendit, quod si nimio opere bibatur, virtuti rationali prædominetur. Unde S. Ambr. de Noe inquit: *Vidit naturam, sed ignoravit potentiam, itaque vinum nec suo peperit Authori.* Idem quoque S. Pater in eodem libro de ebrietate illam insaniam incentivum appellat: *Ebrietas incentivum insanie;* & paulo ante dixerat: *Venero caro vulneratur, vino mens: noxia est ebrietas ad corporis sanitatem, mentis etiam crimen adiungit.* Idem pariter de ebrio dixerat: *Ipsæ sibi reus est insanie voluntarie.*

7 Comparatus est iumentis, & similis factus est illis: Quam veritatem plurimæ probant sacrorum Doctorum auctoritates. Unde Ecclesiasticus sobrietatem his verbis inculcare nititur: *Vtere quasi homo frugi his, quæ tibi apponuntur.* Ubi notandum est singulariter Ly, *quasi homo,* quod Hugo Cardinalis interpretans, ait: *Id est, quasi sobrius.* Ubi in Græco legitur: *Vtere quasi homo iis, quæ tibi apposita sunt, & non devotes.* Devotare namque, ferarum, & animalium rapacium, non verò hominum est: *Quasi homo temperatus,* inquit Hugo, *non quasi ursus, aut lupo.* D. quoque Chrysologus se ad prodigium reflectens, qui cupiebat implere ventrem suum, belluonis insatiabilis typum, ita discursit: *A se migrat, & ab homine totus transit in bestiam.* Postquam Deus in Genesi arbores, herbas, & animalia produxisset, ad hominem converteri dixisse scribitur: *Ecce dedi vobis omnem escam, & universa ligna, ut sint vobis in escam, & cunctis animalibus terra.* Ubi indifferenter eundem nobis, & brutis animalibus præscribit cibum; quia scilicet communi eademque tenemur vitæ cibis sustentandi necessitate; in hoc verò ipsis simillimi efficiamur, si quemadmodum illa, in cibo finem ultimum reponamus. Unde Divus Chrysologus in sermone cui Titulus, *de terrenorum cura despicienda,* in illos invehitur homines, qui dum totam curam studiumque suum in cibum potumque transferunt, bestiis

S. Nil. de B. vigilia affect. Illustrissima comparatio.

S. Ild. l. 2. cont. c. 4. S. Bern. in quodam sermone de modo bene vivendi.

S. L. Just. de Humil. c. 12. In hominibus gulosis recondita extinguitur.

S. Antonin. sum. Theol. l. 2. tit. 6. c. 1. S. 1.

D. Chr. h. 4. in Marc. Abusus nimis vini rationem suffocandi pulchra comparatio probatur.

Petrarch. l. 1. Ep. 9.

Job l. 1. S. Job tam lux prævaricationis timebat, considerans lautæ convivia inter fratres & sorores.

Pet. Blef. in l. Job c. 1.

S. Bas. h. 14.

Sen. ep. 83. Ebrietas voluntaria insaniam.

S. Aug. l. 1. ad frat. Platonis de legib. l. 1.

Off. 4. 11.

S. L. Just.

Rich. à S. Laur. l. 1. tit. de laud. Vir. Gula est Charybdis & naufragiorum causa. l. 1. c. 7. l. 1. c. 7.

S. Jo. Clim. Grad. 1. c. 11.

S. Bon. spec. c. 3.

S. Bas. h. 1. de ebriet.

Muth. in Apocul. curiosa Historia proposito valde opportuna.

Variis vini effectus. Gen. 9. 20.

D. Chr. h. 4. in Gen.

S. Ambr. l. 6. de Noe, & vin. c. 1. S. Ambr. ibid. 14.

Eccle. p. 14. & applicamus verba: comparatus est iumentis, & similibus creaturis est illis. Hm. Card.

D. Chrys. l. 2. Luc. l. 16. Gen. l. 30. Unus homini, & bestiis cibis, sed dispar fundus modus.

D. Chr. l. 2.

se similliores, quàm hominibus efficiunt; *Qui sic ventri servant, ut Divinam nesciant servitutem, & de carnis voluptate solitudinem occursum Dominici perdidierunt, homines non vocandi sunt, sed jumenta.*

8 Philo Hebræus insigne quoddam belluonis corpori attribuit epithetum, dum ipsum *præsepe* appellat. Quemadmodum enim hoc omnium jumentorum, equorum, aliorumque similitum animalium in se recludit pabulum, ita & corpus ingluviæ deditum quoscunque suscipit, & refundit cibos ad brutales explendos appetitus. Porro *venter*, nihil aliud est, inquit ille, quàm *præsepe bruta concupiscentiæ*, qui potationibus rigatur, & ingluviæ. Memineritis utique divitis illius, qui teste S. Luca in copiosa sibi complacens messe, ita animam suam consolabatur: *Animam meam habes multa bona reposita in annos plurimos, comede, bibe, & epulare.* Cui proinde meritis nomen stulti impositum fuit (*stulte hoc nocte, &c.*) quia scilicet gulosus comparatur jumentis insipientibus. Circa quam parabolam Hugo Cardinalis cum non animæ, sed animalitati potius dicere debuisset advertit, dicens: *Tam improvidus est erga bona anima, ut escas corporeas anima ascribat. Comede gula, bibe ebrietas, epulare magno apparatus: Si discipotes, muti animalis vox ista est, ita totus animalis est homo, ut animam suam putet escas pascere.* Quæ veritas nec ipsos latuit gentiles, qui solius luminis naturalis vi sibi persuaserunt, homines cibo, potui, appetitibusque suis unice deditos, bestias potius, quàm homines nuncupandos esse; unde Seneca ait: *Hos itaque, ut ait Salustius, ventri obedientes, animalium loco numeremus, non hominum.* Quapropter & Seraphicus Doctor cætera inter vitia hujus damna statuit mentis brutalitatem, inquit: *Mentis brutalitas, quantum ad rationis defectum; nam dicit Petrus: Hi, scilicet gulosi, sunt velut irrationabilia pecora.* Oves enim, cæteraque animalia suo duntaxat inhiant alimento, in eoque ultimum suum collocant finem; talium autem veri sunt imitatores, qui in hoc unice collimant, ut suam exsatiarent ingluviem, & voracitatem.

9 Clemens Alexandrinus in suo *Pædagogico* ita de Helluone discursit: *Mibi videtur is, qui à Mathematicis dicitur Acephalus, qui ante stellam errantem enumeratur, capite in pectus compresso, significare belluones homines, & voluptuarios, & ad ebrietatem propensos: nam in his ratiocinandi facultas, non in capite, sed in intestinis collocatur.* Nescio, si quando mysteriosa illa in Joële Propheta contra ebrios prolata audieritis verba: *Expergiimini ebrii, flete, & ululate.* Ubi *Ly flete* quilibet facile intellexerit; secus verò *Ly ululate*, siquidem hoc bestiarum, & non hominum est proprium; & nihilominus accommodatissime dictum nemo dubitet, siquidem per voracitatem, homines, animalia, feræ, & lupi efficiuntur: Unde & communiter, vorax lupus appellari solet. Quem pariter in scopum ille, in eodem Propheta citatus, videtur collimare Textus: *Andæ hoc vacce pingues, quæ estis in monte Samaria, quæ calumniam facitis egenis.*

10 D. Chrysol. In gulam invehens, alla inter ejus impropria pariter annumerat hoc sequens: *Hanc qui habet, se non habet; hanc qui habet, homo non est.* Sanct. Antoninus varia hujus vitii enumerat mala; sed quinque principaliora inter, audite, obsecro, quod collocet in fronte: *Primo facit hominem, inquit ille, ut animal brutum: sicut enim bestia comedunt, cum trahit appetitus eas ad cibum sine discretionem, vel aliqua consideratione: ita & gulosus non respicit, nec ad diem, nec ad modum, nec ad necessitatem, sed ad appetitum.*

11 Ad probandum hætenus dicta, & ut clarius elucescat, nos per hoc vitium non solum jumentis similes, sed & deteriores esse, quidam nostri temporis Author curiosum quoddam, & præienti proposito opportunum, factum refert: quidam enim Studens à Parisiis, ubi studius operam dederat, in Patriam suam revertens, ad quendam amicum suum in via divertit: ubi postquam sufficienter manducatum, & bibitum fuisset, de novo ad sæpius bibendum, jam ad salutem hospitii, jam ad conjugis, mox ad filiz, denique ad ancillæ sanitatem invitatus fuit, qui diluculo ingenti dolore capitis gravatus, itinere se rursus accinxit: cumque ad flumen quoddam accessisset, illud jumentis potandi *Manfi Bibi. Præd. Tom. II.*

causa ingressus est, vidensque illud modicè bibere, calcari ad largius bibendum extimulavit; quo repugnante, ut ad salutem hospitii, ejusque conjugis, filiz, & ancillæ biberet, vehementius invitavit; sed neque hoc quicquam juvare videns, dixit ad asinum: *Vere longè prudensior me es, cum omni studio, & doctrina mea; si enim ego eodem me modo continuissem, quomodo modo, ea nunc saucius alteratione, & capitis dolore non torquerer.* Tandem verò Author hæc scribens, concludit: *Sic homo jumentis insipientibus insipientior redditur per crapulam, & ebrietatem.* Et D. Chrysol. inquit: *Quod homo vorax, & gulosus est bestiis molestior: bestia enim confue bibunt quousque fersi sitis, & cupiditatem sistunt necessitate; hic temperantiam cupiditate transiit, & ratione carentibus à ratione alienior apparet.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Per gulam homo in multa mala prolabitur; hæc enim Judaïsmum Deo ingratum constituit; in vitiosam nos pertrahit lætitiā, secreta pandit, & linguam hominis ad multa peccata relaxat.

THEMA.

Habeo adversus te paucā: habes illis tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israël, edere, & fornicari. Apoc. 2. v. 14.

1 DEUS Episcopo Pergami hanc proposuit querelam, & accusationem; quod videlicet malam profitentes Balaam doctrinam, in suum suorumque admisset consortium; *Docendo Regem Balac in populum Israël seminare scandalum, edendo, & fornicando:* circa quæ verba exurgit quaestio, videlicet cur Deus utrumque peccatum, gulæ videlicet, & fornicationis, scandalum nomine appellaret? Quam eandem difficultatem ab Hugone Cardinale motam decisamque fuisse reperio; Dicit enim in primis: *Quare peccatum gula, & luxuria dicuntur peccatum magis, quàm alia peccata?* Et mox respondet, id fieri: *Quia inter omnia alia peccata noxiora sunt, & manifestiora, pluresque ad malum exemplum extimulant: Quia hæc duo, inquit, inter alia maxime sunt nota, & ad malum exemplum maxime efficacia.* Nos hoc loco solum de gula tractamus, quæ, ut in discursu quarto probatum fuit, origo est, & incentivum omnium vitiorum, & occasio lapsus, & ruinæ animarum, propter multipliciter malorum, ab ipsa procedentium.

2 S. Bernardinus in serm. quodam de exercitiu malignorum spirituum, hunc adducens Textum Apoc. cap. 16. *Vidi de ore bestie exire tres spiritus immundos in modum ranarum;* Visionem hanc crapulæ vitio adaptat, cujus Dæmon, ut in primo, & secundo discursu probavimus, primus est Author atque Promotor: *Tres, inquit, de principalibus satellitibus ejus, ad ejus imperium curabant per mundum.* Cur verò hi spiritus ranarum similitudinem præferulerint, hujus sequentibus verbis declaratur mysterium: *In modum ranarum, inquit, propter garrulitatem, quæ est filia gula, sic spiritus immundus cum exercitiu suo infestationibus multis impellit animas ad quinquæ filias gula: scilicet ad scurrilitatem, ad multiloquium, & detractiones, & vituperia, & alia imania verba. ad inopiam lætitiæ, ad lasciviam carnis, inordinatos corporis gestus, demonstrantes lasciviam mentis, sicut sunt choreæ: ad immundiciam, quæ scilicet provenire solet ex gula, atque luxuria: ad ebrietudinem mentis, id est, rationis subversionem.* Observandum verò hic est, quod populo Israël accidisse dicitur, scilicet *eram filiis Israël scandalum edere.* Etenim quamdiu Hebræi ad terram promissionis per desertum contendebant, sobrii manserunt, neque contra Deum providum benefactorem suum recalcitrarunt. Ad quod propositum optimè servit ingeniosa quædam à Sancto Ambrosio adducta consideratio: *Moysem, inquit, cognovimus sitienti populo amaritudines aquarum temperasse, non vinum: cui petra aquam vomuit, potius & vini abundantia non deesse. Denique dixit Deus: Percuties petram, & exiet aqua ex ea, & bibit populus: non dixit: exiet vinum populo: Periculosum enim erat po-*

D. Chr. c. 14.
14 de Metar.

Cut Dæmo
peccatum
gulæ, & for-
nicationis
nomine
scandalum
appellatur.

Hu. Card. lib.

S. Bern. 1. 1. c. 6.
de exercitiu
spir. maligni.
1. 1. c. 6.
Cur spiritus
immundi in
modum ranarum
crapulæ vitio
adaptentur?

S. Amb. 1. de
Eba & jo. c.
1.

pulorum ministrare, quod fortiores ferre vix possent. Similiter quia populus Israel ad terram proficiscitur promissionis, quæ beatitudinis celestis est Symbolum, à vino abstinere debuit, quia vinum apostatizare facit. Gula enim, & ebrietas, ut suo loco probavimus, à Deo, à virtute, à pietate, & omni bono nos divertunt.

3 Quamnam, obsecro, causa fuit, quod populus ille qui solus, & unicus inter omnes terræ nationes Dei veri notitia, & fide illustratus, innumerisque beneficiis cupulatus fuerat, contra Deum tam insolenter rebellavit? Divus Chrysostomus in homilia prima adversus Judæos, inquit: *Impinguatus est, & recalcitravit dilectus: quemadmodum enim animantia bruta uberiori pabulo distensa, magis refractaria, & indomita fiunt, & neque jugum, nec frangum, nec aurigam manum ferunt; ita populus Judaicus ex ebrietate, & nimia corporis obesitate ad extremam precipitavit malitiam lasciviam, neque Christi jugum acceptavit, neque doctrinam aratrum duxit.* Porro quantum in hoc populo cibi satietas prævaluerit, ex Historia quadam Joani c. 6. descripta facile deducitur; Dixit enim Sacer Textus: *Illi ergo homines cum vidissent quod Iesus fecerat signum, dicebant, quia hic est vere Propheta qui venturus est in mundum; Iesus ergo cum cognovisset, quia venturi essent, & raperent, & facerent eum Regem, fugit in montem.* At vero nunquid hi Judæi idem erant, qui postea Salvatorem Samaritanum, & Dæmoniacum per calumniam appellaverunt? Quique adversus Præsidem Judææ exurgentes vociferati sunt: *Non habemus Regem nisi Cæsarem?* Quodnam igitur hoc miraculum erat, quod illos in admirationem, & stuporem rapiens, induxit, ut ex animi gratitudine illum, tamquam verum in lege promissum Messiam, confessi fuerint, illumque in Regem suum coronare voluerint? Subjungit Sacer Textus: *Acceptis Iesus panes, & distribuit discumbentibus, & ex piscibus quantum volebant, ut autem impleti sunt, dixit: Colligite quæ superaverunt fragmenta.* Tamen igitur Christus innumera eaque prodigiosa patravit miracula, ipsi tamen solum ad hoc multiplicationis panum, & piscium prodigium oculum suum direxerunt, ex illiusque consideratione, ne similis superabundans annona illis aliquando deficeret, suæque gulæ semper satisfacere possent, Salvatorem violenter in Regem sibi rapere decreverant; mox verò ut ipsorum gulæ alimentum, & esca deficere cepit, jam illi amplius non cognoscebant, dicentes: *Hunc autem nescimus, unde sit.*

4 Merito igitur exclamat D. Chrys. *O gula incredibilem aviditatem! majora his miracula, & quidem innumera operatus est Iesus, neque hoc unquam confessi sunt, nisi nunc ex fatigati.* Proh quantæ gulæ vis! quam mutabilis sententia? jam non amplius calumniantur, nec Sabbati transgressionem curant, neque Dei zelo moventur, omnes has curas pleno ventre abiecerunt; *Propheta erat Regemque volebant.* In deserto autem, ubi juxta gulosi appetitus sui mensuram saturati non erant, linguas suas in blasphemias, & maledicentias adversus DEI providentiam laxare coeperunt. *Hec est illa funesta pestis,* inquit de gula Sanctus Bernardus, *quæ patres nostros in deserto ingratos beneficiis facit, quæ compulit eos contra Deum murmurare, & dicere: Visam mortui essemus in Aegypto, quando sedebamus superillas carniū.*

5 Moyses quidem ingentem tenuit beneficiorum catalogum, quæ Divina beneficentia, specialiter quo ad abundantiam, & delicias alimentorum, prodiga manu illis contulerat, adeo ut suggeret mel de petra oleumque de saxo durissimo, butyrum de armento, & lac de ovibus, cum adipe agnorum, & arietum suorum Basan, & hirsos cum medulla tritici, & sanguinem uræ biberet meracissimum; sed audite eorum pro innumeris hiis bonis ingentem ingratitudinem: *Incrassatus est dilectus, & recalcitravit; impinguatus, dilatus, dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo.*

6 Sancti Patres præter supradicta, alia quoque mala considerant, ab hac gula, & crapulæ voracitate procedentia. Etenim Sanctus Basilus de gulosis ita scribit: *Qui istiusmodi sunt, mendaces sunt, ad jurandum parati, perjuriosi, litigiosi, persinaces, clamosi, & qui saturi edisse se persinacissime perneget, illibe-*

rales, qui victu delicato apprime gaudeant, queruli, aliorum curiosi exploratores, tenebriones. Sanct. Joannes Climacus hujus quoque perniciose matris partus, seu potius abortus describere volens, ipsammet gulam, ad eos sequentibus verbis manifestandos, introducit: *Filii ex matre nata sunt, desidia, loquacitas, audax confidentia, seu audacia, risus concitatio, scurrilitas, contraditio, pervicacia, contumacia, stupor animi, & captivitas.*

7 Experientia quotidiana demonstrat, quod ex convivio, & vino abundantius potato læticia quædam procedat scandalosa, quæ ut plurimum ad choreas tripudia, & jocos impellit: *Capit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere.* In cœna solemni quam Herodes in die suo natali instituit, filia Herodias per unicum saltatiunculam caput impetravit Præcursoris. Philisthæi lasantes per convivia, sumptis jam epulis, præceperunt ut vocaretur Samson, & ante eos luderet, qui adductus indebat ante eos. Ludit axillorum, & chartarum, quibus sæpe amplissima prodiguntur patrimonialia, suam ut plurimum ex vino, & crapula habent originem. Bellovacensis varias gulæ inordinationes, præcipue verò inordinatam læticiam, seu petulantiam his verbis perstringit: *Generat ineptiam læticiam, id est, jocos, cantus, lascivias, dissolutiones, quibus effunduntur homines, sicut vituli super herbam.* S. Lucas malas insinuare volens consequentias, quæ ex epulis epulonis procedebant, inquit, *Epulabatur quotidie splendide; ubi S. Greg. ait: Solenter intueandum est, quia celebrari sine culpa convivia vix possunt, penè semper epulas comitatur voluptas, nam cum corpus in refectionis delectatione resolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur, S. Basilus postquam dixisset, quod ebrietas mentem nostram suffocet, rationem ac mentem vinum deprimit, subjungit, voluptates, & animi cæcos affectus malos, velut atrum examen excitat.*

8 Est quoque ex hoc capite scandalosa ebrietas, quia secreta manifestat. Seneca Moralis Philosophus inquit: *Quemadmodum musto dolia ipsa rumpuntur, & omne quod in imo jacet, in summam partem viscaloris ejestas, sic vino exfluente, quicquid in imo jacet abditum, effertur, & prodit in medium.* De Germanis refert Tacitus, quod negotia belli, vel pacis publicæ etiam arduissima ad mensam sedentes inter se tractare soliti fuerint *Tanquam nullo magis tempore, aut ad simplices cogitationes pateat animus, aut ad magnas incalcescat. Gens non astuta, nec callida, aperit adhuc secreta pectoris licentia loci.* Seneca ad hoc ipsum declarandum sequentem adhibet similitudinem, inquit: *Onerati vero quemadmodum non consentient cibum, vino redundante, ita nec secretum quidem, sed quod summo, alienumque est, pariter effundunt.* Aurelianus summis Bonorum prosequatur honoribus, eo quod vir expertus, & in bello validus esset, cui proinde sequens insinuat consilium: *Si quando Legati Barbarorum undecunque gentium venissent, ipsis propinaret, ut eos inebriaret, atque ab his per vinum cuncta cognosceret.* Plinius quoque vinum abditissima cordium alienorum secreta manifestare, his verbis insinuat: *Tunc animi secreta proferuntur; alii testamenta sua nuncupant, alii morsifera loquuntur, redituraque per jugulum voces non continent, perquam multis ita interemptis.* Franciscus Petrarcha lib. 3. Ep. 9. in ebrietatem invehens, inter alia damna hoc quoque perniciosissimum esse dicit: *Secreta affluunt, sæpe cum propria, sæpe cum aliena pernicie.* Rex Salomon qui longam habuit conviviorum experientiam, utpotè quæ summa cum prodigalitate, & magnificentia Regia, in sacris Litteris non parum celebrata, instigebat, huc inquam, in c. ult. Prov. sequens insinuat monitum: *Noli Regibus à Lammel, noli Regibus dare vinum.* Quæ instructio profectò admodum peregrina videtur, quænam enim rusticitas, & incivilitas esset, si quis in mensa Regia vinum abesse juberet? Verumtamen idem Salomon sequentem hujus moniti assignat rationem: *Quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas; secretum verò anima est politici, & boni regiminis: in consiliis secretis præliatur juramentum secreta non revelandi, at verò vinum omnia prodit, estque vultu tuba omnia divulgans secreta.*

S. Jo. Clim. Grad. 14.

Ex analogia procedit scandalosa, & inordinata. 1. 2. 3. 4.

1. 2. 3. 4.

Bellov. Spec. mot. 1. 2. 3. 4.

Luc. 16.

S. Greg. lib. 1. c. 1.

S. Basil. h. de ebriet.

Ebrietas secreta manifestat. Sen. Ep. 8.

Tach. de morib. Germ. c. 12.

Senec. lib. 3.

Vopiscus c. 4 in Bonoso.

Plin. lib. 4. c. 22.

Petrarch. lib. 3. Ep. 9.

Prov. 31. 4.

1. Reg. 1. 2.

Et crapula
lingua dis-
soluitur et
frenata.
PL. 17. 4.

PL. 16. 10.

PL. 72. 7.

In convivio
omnis legi-
bus divinis
admittitur
suspectus.

S. Bon. l. 6. in
Dixi. saltim.
i. c. 8.

Bellov. ib.
Gula gene-
rat loquaci-
tatem.

Prov. 23. 20.

Cur epulo
in tormentis
de solo la-
mentatus
fuerit lin-
guæ crucia-
tu.
Luc. 16. 24.
S. Aug. serm.
217. de rep.

Lyr.
Gl. Iustitia.

S. Or. l. 3. cu-
ra Pastor.
admon. 20.

Mensa loci
præbet ad
lacerandam
proximi fa-
mam.

S. Ios. Clim.
Grad. 14. 17.

Isid. scho-
lon. 11.

Linguam
animæ ad
blaspho-
mandum.

9 Effectus quoque crapulæ sunt mala lingue non re-
frenatæ, quæ pariter notabilium scandalorum causa exi-
stunt. In Ps. 57. dicitur: *Erraverunt ab utero, locuti sunt
falsa*, quem Textum Hugo Cardinalis in favorem no-
strum sic explicat: *Ecce peccatum gula; & bene dixit;
erraverunt, quia error est facere ventrem suum Deum*; hoc
verò peccatum ingentem quandam multorum malo-
rum congeriem post se per consequentiam trahit, ideo
subditur: *Locuti sunt falsa: ecce peccatum mendacii, seu
lingua: furor illis: ecce ira, & invidia*. In alio verò Psal-
mo David homines illos, qui ventrem Dei loco vene-
rantur, his verbis describit: *Adipem suum conculserunt*,
id est, incrassati, & impinguati sunt: sed quid inde se-
quitur? nimirum lingua sine freno ad quemvis excels-
sum relaxatur: *Os eorum locutum est superbiam*; insuper
in iram, odium, & vindictam prorumpunt: *Susceperunt
me sicut leopardus ad prædæ, & sicut canis leonis ha-
bitans in abditis*. Similiter in Ps. 72. id ipsum per mali-
tiz multipliciter indicatur; dicit enim Saltes: *Pro-
diit quasi ex adipe iniquitas eorum; cogitaverunt, & lo-
cuti sunt nequitiam, iniquitatem in excelsis locuti sunt, po-
suerunt in calum os suum*. Unde verò hæc temeritas pro-
cessit? *ex adipe prodiit*.

10 In convivii quoque misceri alias profanas lätitias,
& dissolutiones licitum esse videtur, deridere homi-
nes timoratos, sacræ Scripturæ sensus indignis Com-
mentariis profanare, conculcare honorem Dei, blas-
phemare, & ut uno verbo dicam, omnis legibus divinis
admittitur respectus, ut suo loco dicemus. Sanctus Bo-
naventura exemplum adducens Herodis, inquit: *In
convivio temere promissio, & juramentum saltatricis puella, se
daturum, quidquid peteret, & ad petitionem ejus præcepit
amputari caput Joannis*. Bellovacensis quoque aliis gu-
læ damnis hoc annumerat, dicens: *Generat loquacita-
tem, sicut ait Gregorius; abundare in convivii loquaci-
tas solet, videlicet de Deo, & Sanctis blasphemando,
vel proximis detrahendo*. Juxta illum Proverbiorum
Textum: *Noli esse in convivii eorum qui carnes ad ve-
scendum conferunt: quod faciunt aliqui, inquit ille, qui
in convivii suis blasphemant, seu detrahunt bonis, aliquan-
do in convivii suis abstinens a carnibus animalium, &
deverant carnes aliorum; contra quos Beatus Augusti-
nus scribi fecerat hoc versus; si quis amat dictis absentem
rodere vitam, hanc mensam indignam noverit esse sibi*.

11 Dives epulo in inferno aquæ petebat guttulam in
linguæ suæ refrigerium; sed nunquid usque ad fauces
infernalibus immergius erat flammis? utique; quia se-
pulchus est in inferno, & ut Sanctus Lucas attestatur in
numero plurali: *in tormentis*; cur igitur de solo lamen-
tabatur linguæ cruciatu? Respondet Sanctus Augustin.
*Ideo in lingua majorem sensus ardorem, quia per eam, su-
perbe loquendo, contempserat pauperem*. Et Lyranus in-
quit: *Ipsi plus cruciabatur, quia per eam plus peccaverat*.
Interlinearis autem subjungit: *In hoc nota, quia sciri nos
est, inter convivia loquacitati studuit*. Quam eandem
doctrinam Sanctus Gregorius his confirmat verbis: *Ni-
siquis deditos immoderata loquacitas raperet, dives il-
le, qui sepulchris quotidie dicitur splendide, in lingua gra-
vius non arderet, dicens: Pater Abraham mitte &c.*
*Quibus profecto verbis ostenditur, quia epulando quoti-
die crebris in lingua peccaverat, qui totus ardens refri-
gerari se in lingua præcipue requirebat*. Mensa namque,
& locum, & tempus opportunissimum suppeditare vi-
detur, ad lacerandam proximi famam, ad effutien-
da ludibriosa, probrosa, & insultatoria contra eisdem
verba, ad scurtilitates, obscenitates, nequitiasque mul-
tiplicandas; ita ut lingua primitus refrænata, postmo-
dum arrogans evadat, in verecunda, & temeraria, vi-
gorem crapula subministrante, & gula; quare Sanctus
Joannes Climacus optime consulebat, dicens: *Frena
gulam, & linguam intra oспенus concludes, per copiam
enim esulentorum, lingua vires sumis, & roboratur*. In
quo eodem loco verba quoque leguntur sequentia ad
idem intentum: *scilicet ventris ingluvie, pravis, & no-
xiis occursibus, seu colloquiis, malas in animo cogitationes
generari, & existere, à peritis, & iis qui verum usum ha-
bent, senibus audiri*.

12 Job integerrimam filiorum suorum noverat edu-
cationem, & nihilominus pro convivantibus quoti-
diana duxit necessarium fore ut offerantur sacrificia, ut
Adams Bibl. Præd. Tom. 11.

forte peccaverint filii mei. Sed quo fine id ab eo factum
fuisse putatis? Blesensis respondet: *Offerebat Job pro-
filiis suis holocausta per singulas dies, timens, ne in convivii
suis Domino detraxissent; solet siquidem oriri ex come-
satione garrulitas*.

Petr. Bles.
Lia. Job c. 1.

DISCURSUS VIII.

A R G U M E N T U M.

Superfluous potus, & cibus, concupiscentiæ carnalis
sunt incentiva.

T H E M A.

Nolite inebriari vino in quo est luxuria. Eph. 5. vers. 18.

1 **E** brietatem, & crapulam, lasciviz sumentum esse,
concors Doctorum tradit sententia, & ipsa do-
cet experientia, ideoque Apostolus Ephesios, ne vinum
superflue bibant, admonet, dicens: *Nolite inebriari &c.*
Circa quem Textum ita discurrit Sanctus Cyrillus Ale-
xandrinus: *Aperte pronuntiavit Apostolus, vinum in
quo est luxuria, ut ostenderet ex ebrietate, veluti primo-
genitam filiam generari luxuriam*. Ita Noe vix à se planta-
te vineæ gustaverat fructum, quando in incontinentiam
incidens: *Nudatus est in tabernaculo suo, quod cum vidi-
set Cham, pater Chanaan, verenda scilicet patris sui esse
nudata &c.*

Crapula
lasciviz
sumentum.

S. Cyr. Alex.
l. 7. in Levit.
circa Princ.
Gen. 9. 21.

2 Beatus Petrus Dam. ad Guilielmum Monachum,
qui eremum, ne aquæ potu vitam abbreviare, vinoque
renunciare cogeretur, adire differebat, litteram quan-
dam enarrans, his sequentibus verbis cum animare, om-
nemque propulsare conatur timorem: *A sæculi origine
repetamus; mundus hic usque ad sexcentisimum tertium
Noe annum prorsus vinum ignorasse cognoscitur; cum per
tot curricula temporum, obisse quidem, sed nullus hominum
agros afflegatur. Sed cum in Genesi dicitur: cepit Noe
vir agricola exerceat terram, & plantavit vineam, velut
in laudem aquæ protinus additur, bibensque vinum ino-
briatus est, & nudatus est in tabernaculo suo: ac si per-
spicue diceretur; quem diu aqua vestitum sine confusione
continuit, hujus repente vinum verenda nudavit*. Divus
Chrysologus super illa verba Sancti Lucæ: *Quod si di-
cas seruis ille: Moram facis Dominus meus venire, &
ceperis edere, & bibere, & inebriari*: in ebrietatis dete-
stationem eandem illecebram honestatis appellat, &
pudoris injuriam. Quem intra sexcentos, & amplius
annos Noe continentior vixisse invenietis? eo
præsertim tempore, quando *omnis caro corrumperat
viam suam*; neque enim in universo toto palmus terre
mundus erat; & tamen Deus de illo inquit: *Te vidi
justum coram me*: neque enim totius generis humani
mala exempla ad eum, vel latum unguem à sua conti-
nentia, & pucitia seducendum prævalere potuerunt;
& tamen quod diluvium, & inundatio universalis car-
nalitatis, & lasciviz ab eo obtinere non potuerunt, ob-
tinere potuit vel unus cyathus vini excessivè nimis po-
tati, dum veneni ipsius malignitatem ignorabat; unde
notanter inquit Sanctus Bernardus: *Noe bibit vinum,
& virilia quæ per sexcentos annos celaverat, nudavit*;
quia tametsi ideo fuerit circumspicendus, tantusque per
sexcentos annos fuisset pudicitiz amicus, & in vir-
tute habituatus, ut vel ipse solus Divinæ justitiæ fulmi-
nibus in totum universum vibratis resistere potuerit,
vini tamen violentia absorptus, suam enormiter læsit pu-
dicitiam.

S. Petr. D. 1. 6.
Epist. 13.
Hortatio ad
aqua potu
amplecten-
dam.

S. Chry. sol.
let. 16.
Lucia 47.

Noe inter
alios conti-
nentior, à
continentia
seclaci non
potuit nisi
per salum
vinum.

S. Ber. ser. 1. 9.
de modo be-
ne vivendi.

3 Merito igitur exclamat Sanctus Ambrosius: *Cu-
jus pudorem non læsit ebrietas*? Protoparentes nostri in
felici illo innocentiz statu amicti opulenti justitiz ori-
ginalis chlamyde, quæ omnium donorum, gratiarum,
thesaurorumque cælestium centrum erat, vix manum
suam ad pomum extenderunt ventrum, avidaque fau-
ces ejus gustu imbuerunt, cum ecce Moyses de illis in-
quit: *Consecrunt folia ficus, & fecerunt sibi perizo-
mata*. At vobis dicet aliquis, quid illis opuserat ve-
stibus, quando etiamnum in Paradiso nulli spirabant
aquilonares venti, nec ullæ humana corpora vexa-
bant aeris injuriæ? Præterea cur potius manus suas ad
folia ficus extenderunt, quam ad alias arbores, quibus
deliciosum illud viridarium copiosè abundabat? Cur
non ad platanum? cur non in Cedros, vel Laureos ma-
nibus suis invadabant? Dubium hoc resolvit S. Anto-
nius de Padua, nquiens: *Exules Paradisi habuerunt ve-
stes*

S. Amb. de
Illa & Ios.
c. 8.
Quæritur
cur primi
parentes ma-
nus potius
extenderunt
ad folia fi-
cus, quam
ad alias ar-
bores
Gen. 3. 7.

S. Ant. de
Pad. l. 1. in D.
1. post Pâsch.

fles de foliis ficuum, quæ carnis excitant pruricem, ille enim sub ficu est qui in pruritu libidinosæ carnis habitationem sibi elegit; est etenim gula genitrix libidinis; & ut S. Nullus ait: Affidua mentis saturitas venereas prurigenes exstimulas; qui enim quamdiu abstinentes, & jejuni erant, virgines fuerunt, post pomum gulosè degustatum, carnis in se experti sunt sensualitatem, & rebellionem. Unde S. Ambrosius ait: Adam Evam non nisi intemperantia provocante cognovit; quamdiu mansit in illis intemerata parcitas, mansit & impolluta virginitas, & quamdiu jejunaverunt ab interdictis epatis, ramdiu & apudendis jejunaverunt peccatis. Saturitas castitatem prodigit.

4 Tortuosus ille inferni coluber, primus gulæ Author, & instigator (quemadmodum in duobus primis Discursibus probavimus) postquam duos hosce pro-
conjuges ad pomum vetum manducandam induxit, hanc a Deo retulit condemnationem: *Supra pectus tuum gradieris*; cujus sententiæ mysterium S. Gregorius his verbis detexit: *Edacitas usque ad luxuriam pertrahit, quia dum satietate venter extenditur, aculei libidinis exci-
tantur; unde & hosti callido, qui primi hominis sensum in concupiscentiam pomi aperuit, sed in peccati laqueo strin-
xit, divina voce dicitur: Pectore & ventre repes: ac si a-
perit diceretur: cogitatione & ingluvie super humana con-
da dominaberis.*

3 S. Bonaventura doctrinam quandam affert S. Gregorii l. 21. mor. cap. 17. quinque pessimas gulas filias his verbis declarantis: *Inepta letitia, scurrilitas, immunditia, multiloquium, hebetudo mentis vel sensus circa intelligentiam*. Has autem filias omnes Seraphicus Doctor, concupiscentiæ carnali cooperari, his verbis demonstrat: *Inepta letitia, est voluntas per externas luxus excitans libidinem in gustu, & ex ipsa postmodum excitata. Scurrilitas, est voluntas per verba carnalia libidinem gustus commovens, & ex ipsa postmodum commota. Immunditia, est voluntas per nimiam cibi sumpcionem, libidinem in gustu continuare desiderans. Multiloquium, est voluntas per multiplicationem verborum intendens in gustu conservare libidinem. Hebetudo, est voluntas libidine conservanda propria carnis absorpta, intelligere spiritualia fastidians. Inogulam & libidinem, mutuam inter se habere connexionem, adeo verum est, ut si una ab altera separata daretur, hanc Tertullianus monstro similem esse futuram existimavit. Mirarer, inquit, Psychicas si sola luxuria tenderentur, qua sapientia nubunt, & non etiam ingluvie lacerarentur, qua jejunia oderunt. Monstrum scilicet haberetur libido sine gula, cum duæ hæc tam diversa atque concreta sint, ut si disjungi omnino potuissent, ipsi prius ventripudenda non adbererent: efficacissimi etenim, & quæ omne removere dubium, ratio, quæ ratio vincitur, quæ crapulam inter est, & libidinem, est propinquitas, & vicinia, quæ ventrem bene partum, & taturum inter, & generationis instrumenta invenitur. Paulo post verò subiungit: Pro dispositione membrorum, ordo visitorum prior ventris, & statim cetera sagina substructa lascivia est. Hanc quoque ventris, & genitalium viciniam Sanctus Bonaventura tangit, dum impudicitiam inter alias pestiferæ hujus radices propagines recenset, inquit: *Carnis luxuria: nam ex vicinitate membrorum ventris, & genitalem, intelligitur confederatio visitorum: in cujus confirmationem Textum illum Jerem. 5. adducit, ubi Deus lamentatur: Sititavi eos & merchati sunt.**

6 Beatus Petrus Damianus factum aliquid refert, quod suo tempore in quodam Monacho accidit, qui utpote reus, idipsum manifestavit: Cum enim in refectorio, prout moris erat, serviret, monachisque mensæ accumbentibus fruxuram quandam adferret, se ab ejus appetitu immoderate extimulari sensit: *Frurientis enim gula stimulus pupugit, moxque sibi mes unum in os projiciens furive comedit.* Verum cum beatus hic vixetiannum stomacho inmissus esset, subito vehementem in partibus genitalibus commotionem sensit. Ecce tibi ipsissima sancti hujus Cardinalis verba: *Sed illico cum tantus libidinis ardor invaserit, ut quod nunquam eatenus feceras, nulla ratione comprimeret, donec immundaia fluxum semen sibi propriis manibus eiecisset. Idcircoque servum suum merito contumacem sensit, quia*

juxta viri Sapientis eloquium, molliter emittitis: de quo
jure discipotes; post buccellam introivit in eum Sathanas.
P. Boilandus in historia de morte Religiosorum, Sinai
montem in Arabia inhabitantium, inter alias illor-
um virtutes, quibus Deo vehementer placuerant, plu-
rimum quoque hanc abstinentiæ virtutem commenda-
vit, inquit: Per abstinentiæ fortiter consulens resistere
vitiogula: cujus hanc mox subdit rationem: Nam qui
ciborum se dedit voluptati, facili prosteritur ab eo, quod
est sub ventre, vitio. Tert. contra Marcionem Hæreti-
cum scribens, voracitatem pariter sensualitati carnis co-
njugit, inquit: Agnosce, & comitibus gula, libidini atq;
luxurie, prospectu, quæ ferè ventris castigatione frigesunt:
maudicaverat populus, & biberat, & surrexerat ludere.

7 Alcinus ad id, quod, ut paulò ante diximus, Noe contigit, quando in tabernaculo suo invecundè nudatus fuit, nec non ad tempus, & occasionem, qua id contigit, se reflectens, interrogat: *Cur nudatio semorum post ebrietatem secuta est?* Respondetque: *Quia sapiens satietatem libido subsequitur.* Consideratione omninò dignus est titulus ille, quem Apostolus Esau attribuit, dum eum fornicarium vocat, dicens: *Nè quis fornicator, aut profanus ut Esau.* Etenim quod illum profanum nominaverit, haud difficulter intelligitur, quia sacrilegus fuit, cultumque Dei contempsit, ut gulositatem suam per lentis edulium satiaret; *Ius enim primogeniti erat,* inquit S. Thomas, *quod habebat duplicem portionem, ante sacerdotium Aaron habebat honorem sacerdotalem:* hoc autem ministerium, & sacrum hunc honorem pro lenticula divendidit, & idè profanus fuit. At verò eum fornicarium fuisse, nusquam ex sacro Textu, præterquam ex solius Pauli testimonio constat. In quo igitur hæc propositio fundaturum forte S. Paulus hac de re particularem cœlitus revelauonem habuit? S. Thomas quidem respondet, inquit, *Esau non solum fuit gulosus, sed etiam luxuriosus, quia contra voluntatem parentum duxit uxores alienigenas.* Veruntamen aliam quoq; huic dubio adequatam responsionem dari posse existimo: siquidè quod is qui gulæ deditus est, fornicationis vicio pariter immergi esse credatur, nequaquam iudicium est temerarium, sed convincens id ipsum persuadet argumentum; ad hoc namq; probandum aptissimè seruiunt sequentia Tertulliani verba: *Appendices scribit gula lasciviam atque luxuriam, quam societatem & Apostolus sciens, cum pramisset: non in ebrietatibus, & comessationibus, adjunxit: nec in cubilibus, & libidinibus.* Et ideo S. Ephrem Syrus inter alia documenta quæ juvenibus in ætate florida, & bullitu sanguinis constitutis tradidit, hoc quoq; non infimum est, quo illos abilemios esse iussit: *Semper, inquit, tibi à vino time, o juvenis, quandoquidem vinum nunquam parcat corpori, ignemq; mala concupiscentiæ continuo in ipso accendis.*

8 Quoniam remedio Josephum usum fuisse existimas, in ætate lubrica, rara pulchritudine præditus, quotidie à Domina sua ad adulterium sollicitatus, atque in tam abundanti, & opulenta domo constitutus, castum se, & continentem conservaverit? Illum equidem Putiphari Eunuchò venditum fuisse novimus, & de quo illo S. Augustinus ita scribit: *Vendiderunt Joseph proposito coquorum; Nolunt quidam, propositum coquorum interpretari, sed propositum militia, nam sic etiam appellatus est ille, quem Nabuchodonosor misit.* Ex quo igitur Eunuchus ille, ut est verisimile, caput & princeps coquorum fuit, quid mirum est, quod in illa domo impudicitia regnaverit? ut proinde Scriptura dicat, quod uxor Putipharis *per singulos dies molesta erat adolescenti, dicens: Dormi mecum.* S. Paulus ad Thimotheum inquit: *Mulieres similiter docet pudicas esse.* At verò qua ratione in sexu quodam adeo debili, & delectationibus dedito, virtus hæc pudicitia conservari poterit? Docet id ipsum Apostolus, dum immediate subiungit: *Sobrias,* ac proinde hæc Putipharis conjux utiq; temperantia, & sobrietati minimè studuit, quæ capitis coquorum tam potens Regis conjux erat; quin potius in illa adimpletum fuit, quod Ecclesiasticus de muliere quadam meribibula scribit: *Mulier ebriosa, turpescendo illius nontegetur.* Impudica igitur, & lasciva mulier fuit. At verò quibus modis Joseph se defendit, ut in tam continuo prælio cui etiam viri fortissimi ut plurimum succumbunt, fortis & constans in pudicitia permaneret nunquid enim Sa-

piens

Dicitur 19. a.

plens in Eccl. dicit: *Mulieres apostatare faciunt sapientes*; Sed facilis est responsio, non enim hoc mulieres facere praevalerent, nisi vini quoque potentia accederet. Et ideo Sapiens eodem in loco non de mulieribus solum, sed & de vino loquitur, inquit: *Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes*; vinum enim est, quod etiam viros perfectos, & sanctos in concupiscentia carnalis bazarum communiter precipitat. Joseph autem continuò sobrius, & abstinens mansit, licet omnes Putipharis lautissimos cibos in sua facultate, & custodia haberet; unde licet Scriptura dicat: *Propositus omnibus gubernabat sibi creditam domum, & universa quae ei tradita fuerant; multiplicavit tam in edibus, quam in agris cunctamque substantiam*; Moyses tamen, postquam Josephum in tanta abundantia, & epulenta constitutum fuisse dixisset, non sine mysterio mox quoque pastum ejus quotidianum explicuit, ut nemo triumphum illius miraretur, quem de sua castitate tot modis quotidie impugnata reportavit: dicit enim: *nec quicquam aliud noverat, nisi panem quo vesceretur*; ubi Author Catena inquit: *Sic nonnulli intellexerunt, Joseph nihil ex cibis Domini sui cognovisse, prater siccum panem quo vesceretur*.

Gen. 39. 4.

v. 4.

Herodes
Joannem me-
tuebat illum
Herodiades
in cornu in-
terfecit.
Matth. 6. 19.

9 Herodias, ut detestabiles incestus suos majori cum licentia, & securitate continuare posset, nihil adeo, ac praecipuum à busto Praecursoris caput videre desiderabat. Alia verò ex parte eundem praecursorem apud Herodem in magna sanctitatis opinione esse, ab eoque libenter auscultari, & ab omnibus ei imminuentibus insidiis custodiri sciebat; dicit enim sacer Textus: *Herodias insidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat: Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum virum justum, & sanctum: & custodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat*. Quo igitur consilio mulierem hanc, ut intentum suum assequeretur, usam fuisse existimas? Regiam nimirum praestolata est cenam, quam Rex Principibus Galilae in die suo natalitio instaurare solebat: *Cum dies opportunus accidisset*, inquit Evangelista, *Herodes natalis sui fecit cenam magnam Principibus, & tribunis, & primis Galilae*. Intelligebat videlicet Herodiades, quantum crapula, libidinis incendium inflammaret, ac proinde se victoriam in manu sua habere censuit. *Dracones, & aspidēs, & cerastae*, inquit D. Chrysostomus, *Joannem formidarunt: Herodiades autem ipsum in cena interfecit*: nec mirum, quia ut S. Ambr. ait: *Ebrietas fundamentum libidinis, accendit cupiditates, inflamat libidinem, animam capis, mentem subruit, sensum extorquet: in quod facinus non precipitat*?

D. Chr. or. in
decolat. Ios.
S. Amb. 1. 1.
de Abr. c. 6.

S. Petrus
Dam. 1. 4.
Ep. 11.
Loth multis
annis in So-
doma conti-
nens mansit
& filiabus per
vinum ad
incestum in-
ductus fuit.
Plutarch. Per-

10 B. Petr. Dam. exemplum Loth adducit, qui tot annis in Sodoma sobrius, & continens permansit, tandem verò à filiabus suis per vinum nimio opere bibitum ad incestum cum ipsis committendum inductus fuit: *Loth quoque, inquit, qui & inter Sodomitae in castitate vixit, in mente postmodum percepto vino cum utraque filia ne sciendo concubuit, & pudoris munditiam vinum in solitudine una nocte suavitati amittere, quam diu inter tot adulteros ipsa non potuit Sodoma violare*. Plutarch. quoque simile quid de Valerio referens, inquit: *Per ebrietatem cum filia congressus, praemore praecipitio se dejecit*. Gula enim, & ebrietas tale in luxuriam dominium habent, ut Petrarca, utramque potestate absoluta in sensum, & carnem dominari, & imperium exercere asserat: *Taceo libidinis regnum*, inquit de ebrietate. Regnare autem, idem est, quod leges praescribere, imperare, & dominari; nec mirum, quod corpus, & anima in delectationem à gula imperatam facile consentiat, quando quidem huiusmodi ipsum praescribat, quod maximè placet; praecipue verò, quando gulae imperium accedit. Valerius Maximus inquit: *Vini usus Romanis faminis ignotus fuit, ne scilicet in aliquod dedecus prolaberentur, quia proximus à Libertate intemperantia gradus, & ad incontinentiam Venerem esse consuevit*. Author Imperfecti inquit: *Omnis mulier quae violenta est, & commessatrix, etiam meretrix est, nam sive in cibis sive in libidinibus, delectatio carnis est, quae precipitat hominem; mulier quoque quae suavitatibus gulae suae non contradicit, multo magis neque libidinis suae resistere acquiescit*.

Petr. 1. 1. Ep. 9.
Ebrietas in
luxuriam
dominium
habet.

Valer. Maxi.
1. 1. c. 10.

Auch. Imper-
fecti.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Voluptates carnales per crapulam, & ebrietatem instaurantur, & foventur.

THEMA.

Saturavicos, & machati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur. Jerem. 5. v. 7.

1 Deus noster his verbis contra Israel, eò quòd ipsum abundè saturasset, & postmodum in recompensationem tanti beneficii, seculi libidini in pradam dedisset, lamentatur, dicens: *Saturavicos, & machati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur*: neque enim simplicibus tantum acquiescebant fornicationibus, sed etiam adulteriis veluti indomiti equi seculi polluebant: *Equi amatores, & emissarii facti sunt, unusquisque ad uxorem proximi sui hincibat*: sed quid mirum, subsumit Interlinearis, siquidem gula, & luxuria strictim invicem contraxere sedus? *amica sunt venter, & genitalia: sine Cere, & Baccho friget Venus*. Quam eandem relationem D. quoque Chrysostomus considerans, ait: *Vides è deliciis libidinem, & impuritatem ortam*. S. autem Basilus duobus verbis eam, quae inter gulam, & honestatem, seu inter gulosos, & continentes antipathia versatur, & contrarietas, ad vivum expressit, dum ait: *Totius honesta vita de industria inimici*. Vinum namque excessivè potatum verecundiam tollit, castitatis custodem, & tutatricem. Ideo quidam magnae auctoritatis Episcopus ita ad rem nostram discurret: *Si aliquis hiberit vinum in ebrietate, cogitationibus sordidis conturbat intellectum in fornicationem: operatur peccatum, & non verecundatur*.

Gula, & luxuria strictim invicem contrahunt sedus.

Inter Lib.

D. Chr. de at.
Græc. Inter
Gulam, &
honestatem
antipathia.
S. Bas. ser. de
abdicat. rudi.
Rover. Lm-
coln. in Test.
m. Patriarch.

2 *Equi amatores &c.* Equi Hebræi assimilantur saturi, siquidem illi in publico etiam coitum non detrectant: Quam circumstantiam, dum malos ebrietatis effectus considerat D. Ambrosius simulque in ejusdem sequaces invenitur, expressit, inquit: *Per hanc sunt ex hominibus equi adhiungentes: siquidem naturali vapore corporis calidi, & prater naturam vini calore flammati, cohibere se non queunt, & in bestiales libidines excitantur*. Quin & Seneca moralis hunc eundem libidinosorum à vino agitatorum appetitum, in quadam Epistola manifestè indigitat, dum ait: *Vbi possedit animum nimia vis vini, quidquid mali latebat, emergit: non facit ebrietas vitia, sed protrahit; tunc libidinosus ne cubiculum quidem expectat, sed cupiditatibus suis, quantum petierint, sine dilatione permittit: tunc impudicus morbum profitetur, ac publicat*.

Equi libidinosi assimilantur saturi.

S. Ambr. de
Eia, & p-
mo.

S. Amb. 1. 1.

3 S. Petrus primos Christianos, ut se ab aliquibus illorum temporum Hæreticis, qui Gnostici appellabantur, sollicitè caverent, legitur admonuisse: eò quòd hi post Eucharistiam, Agapen denominatam, convivii sese ingererent, eo fine ut libidinosi suis indulgerent satisfacerentque appetitibus; unde ita de his scribit Apostolus: *Voluptatem existimantes diei, delicias coquinationis, & macula delictis affluentes, in convivii suis luxuriantes vobiscum, oculos habentes plenos adulteriis*. In Græco autem pro *Ly luxuriantes*, legitur *coepulantes*. Quo autem fine huiusmodi instituerint convivii, Oecumenius docet, inquit: *Dum vobiscum coepulantur; non ob charitatem faciunt, sed ut occasiones ad decipiendas mulieres nanciscantur*. Porro Minutius Felix ad perpetuam abominabilitatem, & incestuosarum inhonestarum, huiusmodi crapulae correspondentium infamiam, ita scribit: *Ad epulas solenni die coeunt, cum omnibus liberis, sororibus, matribus, sexus omnis hominibus, & omnis ætatis. Illic post multas epulas, ubi convivium caluit, & incestus libidinis fervor exarsit, canis qui candelabro nexus est, jactu offula ultra spatium linea, quæ vinculus est, ad imperium, & saltem provocatur: sic everso atque extincto conscio lumine, impudentibus tenebris nexus nefanda cupiditatis involvunt*. Nec id mirum cuiquam videatur, siquidem ubi gula regnat, vinumque intellectum deprædari, & hominis mentem turbare potest, etiam quævis impiissima attentantur, & patrantur flagitia; Ut proinde S. Basilus merito dixerit: *Voluptatis incontinentia omnis, ex vini fonte originem vimque habens, præceptis ad omnem impuritatem, atque intemperantiam ruit*.

S. Pet. 1. 1.
Gnostici ut
libidini se
satisfacerent
faciem post
Eucharistiam
convivii se
ingererent.

Tex. Græc.
Oecumen. ib.

Minut. Felix
in Octavian.

S. Basil. h. 14.
in ebriet. &
luxuriam.

4 Loth memineritis velim, ejusque miserandi casus, quem idem S. nobis alio quodam in loco adumbrare conatus est, dum ait: *Loth se cum filiabus miscet, idem sui ipsius gener factus, & socer, & qui parens antea,*

S. Basil. serm.
de abdicat.
serm.

modo vir etiam, postea efficitur, & avus parens utrimque in praescriptis à natura hominibus fines petulanter protervus. Annon & detestabilem pariter Ammonis, Prophete secundum cor Dei Filii, incestum cum Thamar sorore ejus promovit, adimplevitque gulæ. Imò verò, incestuosus enim patri suggererat, dicens: Venias, obsecro, Thamar soror mea, ut facias in oculis meis duas sorbitiones, & cibum capiam de manibus: cum obtulisset ei cibum, apprehendit eam, & ait: Cuba mecum, soror mea; praevalens viribus oppressit eam. Quid mirum? gulosus erat, atque ideo supra modum pariter libidinosus.

5 Saturavi eos, &c. S. Basilus de eodem latius tractans vitio, ita scribit: *Savietas lascivia initium est, hinc equi insipientes in feminas fiunt homines, obæstrum, ac furorem, quem in animo gignunt deliria. A temulentia orta est natura inversio.* Unde & S. Joannes Climacus, luxuriam primogenitum appellans gulæ partum, ita luxuriam introducit loquentem: *Ex me sentina, & vorago.* Qui idem Author paulò post subjungit: *Demon demonem non pellit, sed spiritus gula transmittit gulosum ad spiritum luxurie.* Sanè si igni alimenta deficient lignorum, olei, alteriusve materiz combustibilis, subito extinguitur, & deficit; libidinis autem fomentum, vinum est cibique superfluum. Quem conceptum S. Nilus exhibet his verbis: *Ut ignis materia lignum est, sic libidinis materia est ingluviens; atque ut illud flammam excitat, eodem modo haec turpem cupiditatem.* Cui similitudini alteram idem Sanctus à lagitis, ut tantò crudeliùs feriant interiora, acutis delumpam subnectit, dicens: *Exacuit ignita libidinis tela, scilicet gula; exacuit, & cum ex quovis cibi genere veniet ingitur, passionum flammam excitare consuevit.* Quis unquam incendium ingens extinguere potuit, per super immisam plurimam, eamque aridam suppam? *Qui ventrem implens, prosequitur Sanctus, pudicitia cultum proficitur, huius similis est, qui se ignis impetum suppa compressurum, aut flammam oleo extinguerum pollicetur.* Quam eandem doctrinam S. Bern. in quodam, de modo bene vivendi, sermone scriptam reliquit in hæc verba: *Ubique saturitas abundavit, ibi luxuria dominabitur; ventrem distentum cibis, & vini potionibus irrigatum, voluptas luxurie sequitur.*

6 S. Antonin. impossibile, aut ad minus difficile fore existimat, ut indemonis in conviviis persisteret continetia; ideoque contra gulam protestatur, dicens: *Temperantiam fugat, ex toto venter mero astuans, facile despumat in libidines.* Scire utique poterat Holofernes, Juditham in annorum suorum flore, rari formam decoris, mortuo primo conjugē, à Primatibus Hebræorum ad sponsalitia iteranda provocatam fuisse; & nihilominus in statu viduali continenter vivere decrevisse: noverat heroïnæ modestiam, quod nec oculum, nec pupillam elevarēt, ne suæ præjudicium inferret honestati, quod omni nocte ad orationes Divinas sese conferret, quod viveret sobriissimè, allatis secum hunc in finem cibis vilibus: qualiter itaque pudicitiam ejus expugnatum iri sperare poterat? Vagionis quidem confidebat persuasionibus, quando dicebat: *Vade, & suade Hebræam illam, ut sponte consentiat habitare mecum.* Sed respondeo ego, ne integrum quidem numerosissimum illum exercitum sufficientem futurum fuisse, ut adamantinum illius pectus expugnaret; & multò minus unius Eunuchi verba id efficere potuissent. Astutiam itaque notate Holofernis, solemnissimam instituentis cenam, ad quam Judith pertrahi posse sperabat; ideoque tunc Vagao, ut castitatem ejus tentaret, amandavit: *Holofernes fecit cenam servis suis, & dixit ad Vagao eunuchum suum: vade & suade Hebræam illam, &c.* Comparavit Judith, & licet mentis libidinosi belluonis, ebriusque assidens invitaretur; *Bibe nunc, & accumbe in jucunditate;* nihilominus Spiritu S. teste, illa *Accepit, & manducavit, & bibit coram ipso ea, quæ paraverat illi ancilla sua.* In tantum itaque illæsam protexit honestatem suam, in quantum omnem ab Holofernis cibis coluit abstinentiam: si enim è vino bibisset, lautique epulis saturata fuisset, suam utique pudicitiam in discrimen conjecisset. *Bibebant vinum in ebrietate Potentes,* inquit S. Ambrosius, *sed non bibebat Judith, his armis munita, scilicet abstinentiæ, & jejunii, processit, sobrii vige-*

re consilii abstulit Holofernis caput, servavit pudicitiam, victoriam reportavit. Quod ut propositum stabiliam amplius, non abs re fuerit, quandam subnectere Beati Petri Damiani sententiam, dicentis: *Ut non sentias pudicitia periclitata naufragium, inter fluctuantis hujus vita discrimina, sobrietas Magistra, in corpore teneat clavum.* Quia scilicet in vino naufragatur continentia.

7 Bellovacensis authoritati innixus S. Bernardi, eandem confirmat sententiam discursu sequenti: *Ebrietas verecundiam interimit, pudoris characterem ejicit, castitatis signaculum frangit.* Quò pariter Propheta reprobis videtur Oseas, dum vino fornicationem copulavit, dicens: *Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor.* Plin. quoque in hoc idem ebrietatis invehens vitium, tale de eodem perhibet testimonium: *Premium summum ebrietatis, libido portentosa, ac jucundum nefas.* S. quoque August. in sermone illo citato, ubi funellum refert casum, temporibus suis in urbe Hipponensi famosum, filii cujdam ebrii, qui matre patreque occiso, propriam tandem etiam per stuprum oppressit sorores, cui miserrimo juveni ingemiscens dictus Archipræsul, ait: *Ebrietas luxuria soror.*

8 Saturavi eos, &c. cibum quoque superfluum summum, libidinis incentivum esse, innumerabiles attestantur SS. Patrum autoritates. Et in primis quidem S. Hieronymus in capitulo cui titulus (de abstinentia, & præcipue à carnibus) ita discuit: *Nihil sic inflamat corpora, & nullas membræ genitalia, sicut in aigestus cibis, rursusque convulsus.* Quod enim voluptatum seminarium est, venenum puta; est autem esus carnis seminarium libidinis. Quid mirum juvenem illum effraenem, de quo S. Lucas scribit; omnem suam portionem inter libidinosos amplexus cum meretricibus dissipasse, siquidem ventris unicè cultui vacabat? *Cupiebat implere ventrem suum.* Neque enim alia cura est luxuriosis, subdit Sanct. Ambros. nisi ut ventrem suum impleant, quorum Deus venter est. Adolescens hic in gratia vigore gulam sectabatur, ideoque sub paterna coerceretur disciplina, ne in carnis præcipitia corrueret. Quapropter Clemens Alexandrinus hoc optimum pro bona filiorum educatione scriptum reliquit documentum: *Non servonit arati, quod est omnium humidorum calidissimum, vinum infundere convenit, perinde ac si quis ignem in ignem deriveret, ex quo agrestes immanesque appetitiones ardentesque cupiditates, & mores ignei incenduntur.* Excalescunt autem intus adolescentes evadunt propensi ad libidines. Moxque subjungit: *Hinc fit, ut masculum juvenis fines pudoris transiliat.*

9 Tertull. quendam nobis usque ad sauces vino pleum repræsentans, ait: *Totum illud domicilium interioris hominis escis stipatum, vinis inundatum: sed quo successu? In quo planè nihil aliud in proximo superest, quam ad lasciviam sapere.* Noveritis utique Heli summo Sacerdoti filios fuisse crapulæ in primis deditos; & adeo quidem impudenter, ut Scriptura attestetur, dicens: *Quicumque immolasset victimas, veniebat puer Sacerdotis, dum coquerentur carnes, & habebat fuscinnula tridentem in manu sua, & mittebat eam in lebetem, vel in caldariam, aut in ollam, sive in cacabum, & omne quod levabat fuscinnula, tollebat Sacerdos sibi.* Quia scilicet juxta S. Gregori sententiam, carnes has singularibus condimentis apparare, sibi que meliores ex iis particulas asservare volebant: *Etiā antequam adolens adipem, veniebat puer Sacerdotis, & dicebat immolanti; da mihi carnem, ut coquam Sacerdoti; non enim accipiam à te carnem coctam, sed crudam.* Sed quistandem hujus voracitatis & ingluviæ, delicatorem sacrificiorum carnem absummentis, fuit exitus? *Dormiebant cum mulieribus, quæ observabant ad ostium tabernaculi.* Ecce vobis gulæ terminus.

10 S. Ephrem hoc nobis protegendæ honestatis tradidit efficacissimum remedium, dicens: *Non multa edendo sumas, a mensarum oblectatione abstine, ne & lascivia efficiaris parasurus.* S. quoque Gregor. in Comment. supra libr. Regum, idem perstringens vitium, ita scribit: *Vnum quidem gule vitium est, sed à gula libidines innumera sunt.* Deindè plurima crapulæ recensens mala, primo omnium loco luxuriam collocat, dum ait: *Luxuria motus, furti crimen, turpis lucris appetitus, ira*

2. Reg. 11. 6.
Describitur
calus misere-
randi ipsius
Loth &
Ammonis.

6. Bas. h. 2. de
jejun.
Luxuria pri-
mogenitus
gulæ partur.
S. Jo. Clim.
Grad. 14.

Scholion.
16. libid.
Pulchra ad-
ducitur
comparatio.

S. Nilus de R.
vitiis affect.

6. Nilus ibi.

S. Bern. c. 19.
de modo be-
ne vivendi.

6. Antonin.
tum. Theol.
p. 2. tit. 6. c. 1.
§. 1.
Difficile est
ut indemonis
in conviviis
persistat
continetia.

Naufragatur
continentia
ubi sobrie-
tas corporis
non tenet
clavum.
Astutia no-
tatur Holo-
fernis, quam
elicit sobrie-
tas Judith.

Judith 13. 19.

S. Ambro. de
Eli & jejun.
c. 9.

S. P. Dam.
L. 6. Ep. 16.

Confirmatio
precedentia.
Bellovac.
Spec. mor. l. 3
dist. 9. p. 8.
Ofer. 4. 11.
Plin. l. 14.
nat. Hist.
c. 24.

S. Aug. ser. 11
ad frat.

S. Hier. 1. 9. in
Reg. Monac.
Gulam &
crapulam
esse libidinis
incentivum
attestatur
Patrum alle-
gataz autho-
ritates.
Luc. 15. 16.

S. Ambro. l. 9.
in Luc.

Clem. Alex.
Præd. l. 1.
c. 2.
Ad bonam
filiorum
educationem
spectat ab-
stinere
vinum.

Tertull. de
jejun.

2. Reg. 2. 29.
Fili Heli
crapulæ do-
diti dormie-
bant cum
mulieribus.

S. Greg.

S. Ephr. c. 2.
in Doct. de
perfect.
Monach.
S. Greg. l. 1.
in Reg. c. 15
Mala crapu-
la recens-
tentur.

T H E M A.

Cogitavi in corde meo abstrahere à vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam. Eccl. 2. vers. 3.

R Ex Salomon in hoc Ecclesiasticis libro se tantumquam prædicatorem, mundi contemptorem, divinæque sapientiæ totaliter deditum orbi exhibet univervo: merito itaque, ut supernæ intelligentiæ sermone se applicaret, convivii, delictis, & cibi, potusque excessibus renunciare protestatur: *Cogitavi in corde meo, &c.* ubi Carthusianus ait: *Ut animum, id est, intellectum meum transferrem ad sapientiam, ad quam obtinendam tanto aptior sit anima, quanto corpus à delectationibus carnalibus amplius elongatur.* Notat autem Lyranus, sapientem non omnem vini prohibere usum, quasi ipsum intelligentiæ, studiique nostri obstaculum simpliciter foret; sed excessum duntaxat illius, siquidem intellectus noster, inquit ille, non impeditur per vinum moderate sumptum, cum acuat ingenium: *abstrahio à vino non accipitur hic simpliciter, sed cum moderamine.* Præjudicium igitur intellectus, intelligentiæ, & speculationis nostræ operationibus damnosissimum affert ebrietas, & crapula, eodem Salomone alibi attestante: *Luxuriosæ res vinum, & tumultuosa ebrietas; quicunque his delectatur, non erit Sapiens.* Quia tam vini, quam cibi fructio nimia rationem obfuscat, & intellectum turbat: *Vinumque absorbet rationem, inquit Lyranus, & causat mentis hebetudinem.* In Hebræo legitur: *Omnis qui erraverit in eo (scilicet in vino) non erit sapiens.*

2 Antiquus quidam Philosophus acutè dixisse fertur: *Homo vinosus animam habet humidam; anima siccata, sapientissima, & optima.* Siccitas enim aprior est ad intelligentiam dispositio; hæc autem in sobrietate, non in vini reperitur humiditate. Porro Dionys. Carthusianus in Commentario supra dictum Proverbiorum Textum, facietum quoddam refert Platonis dictum, inquit: *In Phædro asserit Plato, nequaquam est Philosophi circa delectationes gustus versari; unde cum quidam interrogasset Platonem, unde tibi sapientia tanta? Respondit, quia plus consumpsi de aleo in lampade, quam de vino in calice.*

3 Sanctus Cyrillus in 4. Proverbiorum suorum libro plurima vini recenset mala, dum inquit inter cetera: *Vinum mel ori est, sed fel capiti venenosum; Sapis in ore, ardet in ventre, fumat in capite, contundit sensus, vigorem confundit, imaginationem destruit, tollit mentem.* Vinum enim, & crapula mentem, intellectumque nostrum ligant, & mancipant, ita ut anima ad speculationes se sublevare nequeat; cuius hanc similitudinem, rationemque assignat D. Chrysostomus. *Ut in cythara cum soni fuerint molles, & remissi, nec bene intenti, artis quoque præstantia succiditur, ac citharæ nervorum visio servire cogitur, ita & in corpore ex vinolentia accidit, acerbam servitutem animus perfert.* Mens, imaginatio, & intellectus siquidem noster pruritui, delictisque immerguntur gula. Ideoque Hugo Cardin. ait: *Ebrietas transvertit sensum, & intelligentiam; unde Hieronymus: Nihil adeo obruit intelligentiam, sicut comestio, & ebrietas.*

4 Idem Salomon paulò ante in cap. 23. varia quoque vini excessivè potatione enumerat damna, dicens: *Cui vixit? cui fovea? cui sine causa vulnera? cui suffosso oculorum? Quis unquam propter ebrietatis vitium oculos cuipiam erutos fuisse vidit? Respondet Hugo Cardin. Cui suffosio oculorum exteriorum, & interiorum, nisi ebrietas? quia nimius potus vini tam oculos interiores, quam exteriores excæcat.* Teste namque experientia, prout S. Leo prædicat, acumen intellectus, mentisque perspicaciam, cibi & vini obtenebrat superfluitas; idèdque dictus S. Papa, ubi de jejuniis quatuor temporum Decembris tractat, ita sermocinatur: *Quotidiano experimento probatur, potus facietate aciem mentis obtundit, & ciborum nimietate vigorem cordis hebetari, ita ne delectatio edendi, etiam corporum contraria se salutis, nisi ratio temperantiæ obfistat illecebra.*

5 Boetius Severin. de necessariis ad bonam studentium directionem dogmatibus agens, alia inter tempe-

impetus, amaritudo secularis tristitia, desidia acedia, appetitus vanæ gloriæ, tumor superbiæ aperte detestabilis est; Gula vero vitium tanto est fraudulentius, quanto & occultius, quia & quasi necessarium suggerit cibum corpori, sed dum abundanter carnem reficit, luxuria gladium in mentem mergit.

11 S. Joan. Climacus superflui cibi esum, libidinum fontem appellare non dubitat, dum ait: *Gula est fons voluptatum, vena libidinis, satietas ciborum est parens libidinis.* Quod ut confirmet, similitudinem desumit ab eo, qui ignem oleo extinguere satagit; eamque illi, qui nimio cibo, epulisque indulget, applicans, subnectit: *Qui servit ventris suo, & inserit conatur spiritum luxuria vincere, perinde facit, atque is, qui incendium oleo vult extinguere.* S. Isidor. vicinitatem considerans ventris, & partium genitalium, ita quoque ad intentum nostrum sermocinatur: *Proxima est ventri libido, sicut loco, ita vitio. Vbi enim ventris cura, ibi & cerum, quæ circa ventrem sunt proxima in ordine, namque membrorum genitalia ventri junguntur, dumque unum ex his immoderate reficitur, aliud ad luxuriam excitatur.*

12 Sanctus Nilus in Tractatu de affectionibus vitiosis, ubi ad gulam pervenit, per varias similitudines, qualiter per eam concupiscentia carnalis accendatur, ostendit, dicens: *Ut terra vasta, atque insulta spinas producat; sic venter cibis onustus obscenas cogitationes.* Quod idem damnatum S. Joan. Climacus attingens, insuper ostendit, per gulam stimulos excitari carnales, suggestiones, phantasmata, & cogitationes obscenas: *Malus ille Veneris satellites, ubi venit, ridet, & primum per somnum vincit manibus, & pedibus, deinde quilibet facit, animumque simul, & corpus sordis foribus, & phantasmatis, obscenisque ægestis humoribus inquinat, & conspurcat.*

13 Sanctus Nilus exemplum à stercore, vermium quantitatem generante, desumit, dicens: *Copiosum stercorem ingentem vermium numerum jungit: eodemque modo ciborum copia magnam libidinosarum cogitationum numerum procreat.* Qui hæc sequentia paulò ante præmiserat verba: *Gula turpissimarum animi oblectationum fontem aperit.* Quam eandem veritatem S. quoque Bernard. his verbis nos docet: *Vbi venter est cibus repletus, ibi est ignis luxuriæ succensus.*

14 Nektio, si quando observaveritis, quod Spiritus Sanctus, dum impios illos, describit, qui deliciabantur edentes, & bibentes, immediate subjunxit: *& nupti tradentes.* Cujus textus mysterium, his verbis aperit Tertull. *Agnosco animalium fidem studio carnis, quæ tota constat, tam multivorantia, quam multinubentia pronam.* Sanctus Gregorius ad illam in Ezechiele circa Sodomitarum incendium, Jerusalem pariter intentam, Dei protestationem (*hec sunt iniquitates Sodome fornicatio, superbia, saturitas panis, & abundantia*) se reflectens, sequentem format discursum: *Aperit ostenditur, quia idcirco salutem perdidit, quia cum superbia vitio mensuram moderata refectiois excessit.* Satietas namque illarum nefandarum libidinum exitit pabulum. Unde & Sanctus Isidorus inquit: *Prima est luxuria materies, saturitas panis.* Id quod ex dicto probat Ezechielis textu, inquit: *Panem quoque Sodomitæ immoderate sumentes, in turpitudinem defluerent flagitiorum, atque inde morerentur celestibus aduri incendiis, ex quo modum non tenuerunt edacitatis.* Porro hucusque dicta finaliter tandem confirmare placebit Sancti Hieronymi sententia, quæ gulam castitatis appellat carnificem, dicens: *Gula horridum scelus, genitrix luxuriæ, & castitatis carnisifex, cum Dei auxillis nullam habet sortem.*

DISCURSUS X.

A R G U M E N T U M.

Vini, cibi que nimietas intellectum impedit, eumque à sapientia, & intelligentia, maxime verò à contemplatione bonorum spiritualium, & colofitum, divertit.

S. Io. Clim. Grad. 14. Superflui cibi esum libidinum fons appellatur, & similitudine confirmatur.

S. Nil. lib. 2. sect. c. 42.

S. Nil. de R. vitios. affect. Per gulam stimuli excitantur carnales. S. Io. Clim. Grad. 14. n. 17.

S. Nilus lib.

S. Bern. serm. 24. de modo bene vivendi.

Sanctus nefandarum libidinum exitit pabulum. Tertull. de jejuniis. S. Greg. 1. 30. mor. c. 11. Ezech. 16. 49.

S. Hier. 1. 2. c. 15. de reg. Monach.

Præjudicium intellectus speculationibus damnosissimum affert ebrietas.

Dio. Car. lib.

Lyran. ib.

Prov. 23. 1.

Lyran. ib. Text. Hebr.

Heraclitus apud Stobæum serm. 9. de temp.

Dion. Car. in Prov. 20. 1. Adducitur Platonis sententia.

S. Cyrill. 1. 4. Proverb. suorum. Mala vini recensentur & similitudinibus confirmantur.

D. Chrys. lib. de ingluvie & ebrietate.

Hug. Card. in Prov.

Prov. 23. 29. Damna enumerantur vini.

Hug. Card. ib.

S. Leo. serm. 3. de jejuniis. decimi mensis.

Post. Sever.
L. de disc.
Scholar. ca.
Temperantia
est necessa-
ria ad boni
studiorum
directorem.
Clem. Alex.
Padag. l. 1.
c. 2.

S. P. 9. 11.

S. Isid. lib. 1.
S. Isid. lib. 1.
S. Isid. lib. 1.

S. Anton. de
Pad. ser. 1. in
Dom. 1. Q.
Crapula
enumeratur
effectus
non. in
Scholaribus.
S. Isid. lib. 1. de
Summ. Bonis.
Bellovac.
Spec. mor. l. 3.
p. 4. d. 1.

Dan. 4.
Abstinentio-
pes prae car-
nis invenitur
sapientio-
rum.

Impedire
crapula ad
Caelestium
contempla-
tionem.
Hug. Card.
Ecl. 2.

S. Bonav. in
Dist. salut.
lib. 1. c. 3.

Pl. 4. 1.

D. Chr. lib.

Exod. 15. 6.

D. Chrys. h.
p. in Ioan.

tantiam in potu assignat, dum ait: *Vinum modicè sum-
ptum, intellectui videtur conferre acumen, non autem
immodicè sumptum, sic enim rationem perturbat, intel-
lectum hebetat, memoriam enervat, oblivionem immittit,
errorem infundit, ad ignorantiam perducit. Vbi enim
ebrietas, ibi nulla sapientia, sed insipientia pervagatur.*
Quod idem damnum Clemens quoque Alexandrinus, in
suo Padagogo insinuat in hæc verba: *Vitiis qui suffi-
cientiam excedit, ac obruit, homini multum officit, ani-
mam certe segnem, & inertem reddit.* Nec immerito,
liquidem juxta sacrum axioma, corpus corruptibile ani-
mæ pondus est, dicente Scriptura: *Corpus quod corrup-
tetur, aggravat animam.* Quidni igitur longè amplius
corpus vino superfluo, cibique excessivis plenum,
atque aggravatum animam in terram usque detrahet?
Quare S. Isidor. hanc dignissimam pronunciavit, simul-
que verissimam sententiam: *Gula saturitas nimia aciem
mentis obnubilat, ingeniumque evanescere facit.*

6 S. Antonius de Padua in sermone quodam Quadra-
gesimali sequentes pariter crapulæ enumerat effectus,
dicens: *Reddit hominem ponderosum quantum ad corpus,
& quantum ad animam.* Unde Isidor. lib. 1. de summo
bono: *Gula saturitas, &c.* Quam veritatem, ut nobis
inculcet Bellouac. practicum scholariorum in studiis,
scientiisq; progressum affectantium adducit exemplum,
dicens: *Vitium gula dissuadens exempla scholarium, qui
ut possint sibi acquirere sapientiam, abstinent à delitiis,
& cibis tantioribus, maxime in prandis, scientes quod
in pergameno pingui, & humido, non formatur, vel im-
primatur bene litera, quia diffunditur, nec retinet debi-
tam impressuram, sed in sicco, & in tenui bene imprimi-
tur, & retinetur.* Sic homo imbutus delitiis, non bene
retinet sapientiam, quæ ut dicitur Job. 28. non invenitur in
terra suaviserviventium. Exemplo sit nobis aula Na-
buchodonosoris, in qua litterati, sapientesque multi sti-
pendia merebantur; & nihilominus ne vel unus eorum
urgente necessitate somnium Regis interpretari potuit,
præter unicum Daniele, qui cum tribus pueris, legu-
minibus victitabat, & aqua: quos proinde & Domi-
nus præ omnibus aliis admirabili, & supernaturali do-
navit Sapientia: *Tres pueri, prosequitur idem Author,
qui fuerunt præ ceteris abstinentiores, inventi sunt sapientio-
res aliis.* Moxque quoddam Socratis, in Philosopho-
rum Proverbiis citatum, adducit dictum: qui Philoso-
phus, eo quod frugalem, parcamque cenam hospitibus
quibuscum apparasset, à quodam confidente amico suo
reprehensus, se humaniter excusavit, dicens: *Si sapien-
tes sunt, talis cena decet sapientiam.*

7 Verum enim verò maximum inordinati potus, ci-
bique voracitatis damnum in obstaculo consistit, quod
sapientiæ cælesti, contemplationi & spiritualium, æter-
norumque bonorum applicationi præstat; dicente
Hug. Cardin. *Non enim simul esse possunt sapientia, &
ebrietas.* In cuius dicti confirmationem, quandam S.
Gregor. citat auctoritatem, inquit: *Venter pinguis
nil cælestis, nil tenue cogitare potest; dicit enim quidam
Philosophus, quod anima cibus, & potibus velut speculum
incrassatur, in tantum ut in ea relucere ad liquidum non
possint rerum imagines.* Quam veritatem S. Bonaven-
tura ulterius similitudine à pinguibus avibus desumpta,
declarat, dicens: *Gulosus similis est avibus pinguibus,
quia avis pinguis non potest multum volare altè, sic gulo-
sus nec cælestia desiderare.* Idedque merito lamenta-
tur Psalmista: *Filii hominum usquequo gravi corde?*
Qui namque sunt hi ponderosa, & gravia habentes cor-
da? Heliuones, qui omnem affectum, amorem, cor-
daque sua in crapula collocarunt, in hoc unum colli-
mantes, ut corpus impinguent, atque ided suam ad al-
terius vitæ bona non elevant mentem, ut proinde Psal-
mista merito subjungat, dicens: *Ubi quid diligitis vani-
tatem? Quid est autem esse gravi corde?* Interrogat D.
Chrysost. *graves corde sunt, qui sunt crasso corde.* Ita
Populus Dei, quando cor, affectumque suum crapulæ
immergens: *Sed manducare, & bibere, tunc intelle-
ctum, tunc discursum, bonorumque cælestium perdi-
dit cognitionem, irrationabiles quasi bestię dicentes
ad invicem: Hi sunt Diisui.* Quapropter D. Chryso-
stom. exclamat: *Nihil gula pernitiosius, hæc obtusum, &
crassum ingenium, hæc carnalem animam reddit, hæc cæ-
cat intellectum.* Quod idem punctum S. Basil. in Com-

ment. super Isalam attingit, dum ait: *Contingit istis car-
nulentis, mentem reddi infirmiorum.*

8 Alia inter legis Moisaicæ sacrificia, aves quoque
oblatus fuisse novimus, dicente Scriptura: *Si autem de
avibus holocausti oblatio fuerit Domino, vesiculam gustu-
ris, & plumas projiciet, & ad Orientalem plagam, in loco,
in quo cineres effundi solent.* Ubi merito illum Apostoli
Textum quis objicere posset: *Nunquid de bobus cura est
Deo?* Quorsum Sapientia illa increata ad minutam
aded Præceptorum suorum circumstantiam descendit,
dicendo: *Vesiculam gusturis projiciet & Omnia (sanc in
sapientia fecit Dominus, cunctaque hæc ordinavit my-
steriis plena.* Vesicula cibi devorati est receptaculum,
per hanc itaque legem Deus nos docere voluit, animas
illas, ad bonorum cælestium contemplationem, avium
instar elevari, si vesiculam plenam non habuerint, si
gulæ se in prædam non dederint; alias verò crapulæ
mancipatas turpiter, ad sacrificium minimè deservire,
neque ad bonorum æternorum intelligentiam
aptas esse; tales namque plumis carent, quibus in al-
tum volitent. Item gulosi cælestia concipere nequeunt
desideria; aut alterius vitæ, dum ad hanc duntaxat as-
pirant, induere affectus: *Quorum, scilicet. Deus venter est,
& gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.*

9 Sanctus Basilus illum Isaie textum: *(Vasurgentibus
mane, & ficeram amantibus, ad vesperam usque in fi-
nem permanentibus, opera Domini non respiciunt)* con-
siderans, sequentem instituit discursum: *Sicera, omne
quod ebrietatem inducit, apud Hebræos vocari solet.*
Quos Propheta deplorat, iis sunt, qui luce incipiente vi-
num querant, anopelia, campasque circumagunt, so-
dales conveniunt, & invicem ad potandum invitant. Om-
nem curam, cetera posthabentes, in hoc collocant, nec
temporis partem aliquam in rerum cælestium, atque ope-
rum Dei consideratione ponunt. Tandemque concludit,
totum eorum cor, studia, cogitatus, industrias, in
ventris defudare cura; ita ut non mentem, imò ne su-
percilium quidem sursum elevent; idedque discursum
suum his contra helluones terminat verbis: *Eorum o-
culi nunquam suspiciunt, & ad sydera tolluntur;* quia scilicet,
Deus eorum venter est. De quibus S. Hieronymus
in Epist. ad Paulinum, ita scribit: *Animas nimio san-
guine, & adipibus quasi luto involutas, nihil divinum,
vel cælestis, sed de carnalibus eructare, & de ventris
ingluvie.* Ut tritum merito illud de gulosis circumfere-
tur axioma: *Animus in patinis.*

10 Plutarchus, Catonem interrogatum quondam
fuisse narrat à quodam, quem gulosum esse fama nar-
rabat, ut amicitiam secum inire non gravaretur; quem
hac arguta repudiavit repulsa: *Abneus negabas, vive-
re se posse cum homine, qui palatum, quàm cor haberet
acriore sensu præditum.* Ingenium namque hominis li-
terati, & docti, identidem scientias meditatur, & spe-
culatur, Philosophiæ, Rhetoricæ, Astrologiæ, Theo-
logiæ, aliasque similes: Architectus fundamentis con-
templandis insudat, & disponendis, ut ædificium con-
struat, ut hi illivè parietes proportionaliter consur-
gant, fornices æqualiter disponantur; atque ita de
omnibus aliis artium liberalium discurrendo Professori-
bus. Heliuo autem omne studium, artem, ingenium,
intellectumque suum, in epulis, lapidisque dilapidat,
& absument condimentis: in talibus itaque nullum, aut
locum, aut dispositionem intelligentia reperire potest
mysteriorum cælestium. Quod Isaías prævidens, di-
cebat: *Præ vino nesciunt, Sacerdos, & Prophetam
nesciunt præ ebrietate, nesciunt videntem, ignoraverunt
judiciū. Quem docebis scientiam? & quem intelligere faciet
audientem: ablatus à lacte.* Qui enim in delitiis im-
pinguescunt, voci divinæ aures occludunt, pinguedine
eorum internum obstruente auditum; liquidem adipem
suum concludunt. Unde & alibi apud eundem Pro-
phetam dicit Dominus: *Vade, & dic populo huic; audi-
te audientes, & nolite intelligere, & videte visionem,
& nolite cognoscere.* Causamne tantæ inordinationis
nosse queritis? *Extraxit cor populi huius.* Septuaginta
legunt: *Incrassatum est cor eorum.* Ecce vobis ratio-
nem, quare voces, illustrationesque divinæ ad corda
eorum non penetrant: *Incrassatum est cor eorum, adi-
pem suum concludunt.* Quem textum Origenes ita
exponit: *Incrassatum est cor populi huius, intellige ex*

1. Basil. in
c. 1. lib.

Lev. 1. 16.

1. Cor. 9. 9.
Cur Deus
præcepit
ut in lege
Moisaica
vesicula
gusturis
projiceretur
in oblationem
avium.

Phil. 1. 10.

Isa. 1. 11.
S. Basil. h. 14.
in Ebriet. &
luxum.
Illi quorum
Deus venter
est, oculi
nunquam
ad Sydera
tollunt.

1. Hier. c. 1.
S. Ant. de
Pad. ser. 1. in
Dom. 1. Q.

In helluoni-
bus nullum
locum repe-
rire potest
intelligentia
mysteriorum
cælestium.

Isa. 28. 7.
Ratio quare
voces divinæ
ad cor hel-
luonum non
penetrent.

Ps. 10.
Isa. 6. 9.

Septuaginta.

Orig. h. 6.
in lib.

no, intractatum esse cor, quia nihil sit in eo præter carnales sollicitudines. Quomodo enim materia corporis pinguis est, eodem modo etiam corporis intellectus, & cogitationes. Quam doctrinam paulo post elucidat, dum ait: *Sciens, quia si intractatum fuerit cor ejus, neque accipiat sermones Dei, neque videat salutis sacramenta.*

11 Sanctus Hieronymus inter bonas monasticæ disciplinæ regulas sobrietatem quoque recenset, dum ait: *Nec cinguli ampliatione sit opus, ut & sic mens à Dei meditationibus minimè retardetur per crapulam.* Cui monito Sanctus Nilus assentire videtur, dum ait: *Ventre saturo nihil divinum investigas; similitudinemq; à nube desumis, Lunæ prospectum impediens;* ait enim: *Ut nubes Lunæ prospectum eripit, sic gula Dei sapientiam nobis occultat.* Sed longè ingeniosius est, quod S. Ambr. ebrietati tribuit epithetum, dum eam sapientia nuncupat venenum, dicens: *Ebrietas incertum infania, ebrietas venenum sapientia.* Quia ut Oseas attestatur: *Vinum & ebrietas auferunt cor.* Sed qualiter, obijciat fortè quispiam, abique corde vivere potest homo, siquidem vinum illo destituit hominem? Experientia teste, ebrius multoties cadaveri similior est, quàm homini vivo; quæ una quidem ratio satisfacere posset difficultati. Lyran. nihilominus hanc ad propusitum nostrum assignat expositionem: *Avertunt intellectum, & voluntatem à studio legis divine.* Intellectus enim per crapulam ita obfuscatur, turbaturq; ut bona nequeat contemplari cœlestia, divinis mysteriis capiendis penitus idoneus, dicente Apostolo: *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei.* Per ebrietatem autem homo animal, brutumque efficitur.

12 Quis inter sordes, mediumque lutum, aromata, thymiana, odoresque suaves sperare poterit se inventurum? In canon non licet aromata reperire, inquit S. Nilus, neque in guloso contemplationis suavitatem. Cujus hanc facillè assignaverim rationem, quia scilicet omnem sufficientiam nostram divinitus expectare, & suscipere debemus, dicente Spir. S. *Non quod sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra à Deo est.* Spiritus autem S. qui meditationis, & contemplationis ductor dicitur, crapulam & ebrietatem odit.

13 Beatus Antiochus aliam à citatis ad intentum præsens adducit similitudinem, dum ait: *Sicut fumus dicitur angere apes, & persequitur; ita & exsatianda gula studiosus, gratiam à se repellit Spiritus Sancti.* Isaac autem Presbyter in lib. 1. de contemptu mundi, vix differentem ab illa Nil adducit comparisonem, dicens: *Sicut nubes operians lumen Lunæ, ita & vapores mentis in animam sapientiam Dei; sicut & flamma ignis in sicca lignis, ita & in ventre repleto.* Quæ doctrina ex Clem. Alexandrino delumpta esse videtur, qui in suo Pædagogico ita scribit: *Ipsa autem sicca anima est sapientissima, & optima, ea autem ratione etiam contemplativa, nec ex iis, quæ ex vino ascendunt, exhalationibus madefacta, instar nobis in molem corpoream coacta est.*

DISCURSUS XI. ARGUMENTUM.

Primum quod inter omnia vitia vincendum nobis est, est gula, gulosus etenim Deum, & proximum parvi facit, neque ad hujus compassionem facillè movetur.

T H E M A.

Præcepit ei, dicens: ex omni ligno Paradisi comede; de ligno autem scientiæ boni, & mali, ne comedes. Genes. 1. vers. 17.

1 Primum quod Deus Protoparentibus nostris dedit præceptum, in refriganda gula, inordinatioque ad eam appetitu cobibendo consistebat. Quia verò semper visumur in vestitu, idè prohibitio hæc eorum magis extimulavit prurium, ut pomum vetitum manducarent: *Præcepit ei, dicens: ex omni ligno, &c.* Nunquid alia Deo deficiebant munera, per quæ primo omnium loco, post substantiam adeo sublimem, inque Paradiso terrestri collationem, Evæ, & Adamo gratus factam, eorum obedientiam, subjectionemque experiretur? Minimè equidem, sed per hoc præceptum Deus, ni fallor, universum docere voluit genus hu-

manum in Adamo primo illius stipite, quod qui Deo fidelis esse cupit, gulam ante omnia refrigere debet; idèque Tertullianus hanc Adæ transgressionem his memorabilibus detestatur verbis: *Facilius veniri, quam Deo cessis; pabulo potius, quam præcepto annuis.*

2 Sanctus Bonaventura de spirituali contra septem capitalia vitia conflictu, ita ad nostram quoque scribit instructionem: *Videtur incipiendum certamen primo contra gulam, quia quomodo gula in nobis dominatur, aliorum vitiorum certamina magis occulta videre non possumus.* Citatque Sancti Gregorii auctoritatem, dicentis, multos actiones attentare heroicas, sed frustra, & inconstanter, dum ab hoc se sinunt superari vitio: *Multiquandoque ardua, inquit ille, & magna incipiunt, sed qui agulam non vincunt, ea que fortiter egerunt, turpiter perdunt.* Quam eandem doctrinam in libro de profectu Religiosorum, idem repetit Seraphicus Doctor, dicens: *Hæc est secundum traditionem seniorum prima pugna, quam devincere nos oportet, & quanto minus superata fueris, tanto validiora sunt cetera vitia contra nos, & nos debiliores sumus contra ea.* Hunc quotidianum, obstinatum, & ab homine, qui hoc luto cingitur, insuperabilem carnis contra spiritum urgentem conflictum, quilibet homo in se experitur, dicente Apostolo: *Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem;* ac proinde si caro lauitie ciborum, & vini generositate à nobis corroboretur, nihil mirum est, si spiritus succumbere debeat. Nam ut Clemens Alexandrinus de Androgyde inquit: *Vinum & carnis ingurgitationes, corpus quidem robustum efficiunt, animam vero debiliorem; est ergo impium, & à Religione alienum hoc nutrimentum, ad perfectam intelligentiam.* Sanctus Gregorius ad assumpti thematis verba alludens, inquit: *Tanto longius à secundo parente receditur, quanto per immoderatum usum, dum manus ad cibum tenditur, parentis primi lapsus iteratur.* Tamen enim nos Christiani, postquam sub crucis Christi vexillo mereri occupamus, divinis præceptis eas omnem fidelitatem, & obedientiam promiserimus; hæc tamen promissa per gulam aperte rescindimus. Et idè Sanctus Joannes Climacus ait: *Si Christo per angustiam, & asperam viam ambulando, adhaerere te promissisti, coerce ventrem tuum; hunc enim si bene curaveris, & saginatum extenderis, pacta cum Christo inita præsidi.*

3 Postquam Deus Adamum ad dignitatem naturæ Angelicæ minimè inferiorem sublimasset, aliud ab ipso non requisivit, præterquam solam gulæ mortificationem, ab unius duntaxat arboris fructibus se abstinendo subeundam; & tamen facilius veniri, quam Deo cessis. Unde Sanctus Bernardinus hanc primi hominis gulositatem confidens, inquit: *Mansimus thalamum cordis, negare dicens introat, quæ & Adam innocentia veste, & Esau privavit primogeniti dignitate.* Gula enim cibi, innocentia nos privat, divinitatemque præceptorum reos facit, dum pabulo potius, quam præcepto annuis. Et idè anima in virtutibus Christianis proficere volens, majus non patitur, quàm hujus viri obstaculum. Notissima est de Athalanta fabula; quæ agilitate, & velocitate sua, ipsos conabatur æmulari, & provocare ventos; ne itaque ad metam pertingeret, primaque victoriam reportaret, lex per semitam projecta fuere poma aurea, quæ currentem retardarent: *O avarum genus mulierum!* his colligendis immorata, substitit tarda, palmamque amittit. Ecce vobis expressum in moralibus casum: *Serpens callidior reliquis animalibus semper in vita spiritali progredientem animam, quæ cum Psalmista gloriatur: Viam mandatorum suorum non occurr;* hoc retardat gulæ vitio, dum sub necessitatis specie furtivè subintrat, limitesque corporalis necessitatis transcendere facit, ad delicias impellens. Unde Sanctus Antoninus de guttæ vitio tractans, ait: *Impedit virtutis profectum;* inque hunc finem testimonium adducit Sancti Gregorii, dicentis: *Qui non vincit vitium gula, male potest alia vincere, id est, quanto corpus impletur, tanto anima immoratur.*

4 Sanctus Gregorius illa Jobi explanans verba: *Clamorem exactoris non audit;* quis hic exactor sit, interrogat, respondetq; cum nostrum esse ventrem; qui quoddam necessarii à nobis exigit cibi tributum: *Nonnulli*

Tertull. de
jejun.

S. Bonav. 7. de
pugna spir.
c. 1.
Primum
contra vitia
certamen in-
cipiendum
est contra
Gulam.

S. Bon. ibi de
prof. Relig.
l. 1. c. 3.

Galam. 1. 17.

Clem. Alex.
Pædag.
Sermon. 1. 7.

S. Greg. p. 2.
curæ Pastor.
Admon. 10.

S. Jo. Clim.
Grad. 14. n. 14.

Serpens calli-
dior via
spiritali
progredientem
animam
vicio gula
retardat.
S. Ber. ser. in
die Purific.

Psalm. 118.

S. Ambr. sum.
Theol. p. 2.
tit. c. 1. n. 4.

S. Greg.
Job. 11. 7.
Exactoris
clamorem
non audit,
qui vitia
gulae deinde
reprimat.

S. Hier. 2. 9.
in Reg. Mo-
nach. c. 11.

S. Nil. de 8.
vitiis ad eccl.
Inter regulas
monasticæ
disciplinæ
est regula
sobrietatis.
S. Ambr. de
Elia &
jejun. c. 16.
Olea 4. 11.

Lyran. ibi.

1. Cor. 2. 14.

In Guloso
contempla-
tionis non
reperitur
suavitatis.
S. Nilus pr.
ex. de Gula.

Adducitur
similitudo
rei &
similitudines.
B. Antioch. h.
4. de edacit.
Isaac
Presb. l. 1. de
cont. mundi.

Clem. Alex.
l. 2. Pædag.
c. 1.

Qui Deo
socius esse
cupit, gulam
ante omnia
refrigere
debet.

nulli per exaltorem intelligi ventrem volunt, ipse namque a nobis quoddam exigit debitum. Moxque ad intentum nostrum Sanctus hic subjungit, dicens: *Abstinentes igitur viri aut violenta gula desideria reprimunt, quasi clamantis exaltoris verba contemnunt. Sed cum continentis viro contra innumera vitia multa virtutum certamina suppetant, cur sub exaltoris clamore contempto de solo hic ventre, dicitur, quod ejus impetum, impulsumque restringat, nisi quod nullus palmarum spiritualis certaminis apprehendit, qui non in semetipso prius per afflictam ventris concupiscentiam carnis incentiva devicerit? Neque enim ad confictam spiritualis agonis affurgitur, si non prius intra nosmetipsos hostis positus, gula videlicet appetitus edomatur. Incassum contra exteriores inimicos in campo bellum geritur, si contra ipsa urbis moenia civis insidians habetur.*

5 Quis nescit, quoniam *militia est vita hominis super terras*? Hoc in conflictu, qui, quamdiu respiramus, contra inimicos, & effrenos appetitus nostros durat continuo, primò omnium immoderatum gulæ appetitum atteramus oportet; qui quamdiu prævalet in nobis, anima debilis, & ad prælium penitus inhabilis efficitur; quia quantò magis prævalet corpus, tantò majores spiritus amittit vires? Josue palmis, triumphisque onustus obtentæ Palestinae, terræ lacte, & melle redundantis, cum universo nihilominus Israelitico populo mentis frugali, sobria, ex fructibus terræ, polenta, panis, neque azymo instructæ, scribitur assedisse, contemptis perdiciis, quibus ille quondam populus in deserto fuerat copiosè pastus: *Comederunt de frugibus terræ, azymos panes, & potentiam ejusdem anni.* Ecce vobis figuram nostris quoque adimplendam temporibus; quisquis enim in terram promissionis progredi, in perfectione profectum facere, suum ad gloriam æternam iter dirigere, Cananæos, id est, sensus, & appetitus nostros, qui nos oppugnant, devincere desiderat; primo omnium loco gulam vincat oportet, quia ut Div. Chrysologus inquit: *Oneratus venter ad vitia cor deponit, premit mentem, ne supernam valeat sentire pietatem*: Id quod Sanctus hic de prodigo loquitur, gulæ & inhonestatis mancipio, quæ vitia maximam inter se connexionem habent; unde & sacer Textus, ut sæpius diximus, attestatur dicens: *Cupiebat implere ventrem suum.* Porro Sanctus Augustinus illa ejusdem Parabolæ verba (*adhasit uni civium regionis illius*) examinans, per eum, cujus se servituti mancipavit, Dæmonium asserit intelligi; ubi singulariter notetis velim, Diabolum per omnem astutiam, & tyrannidem suam id in eodem efficere non potuisse, quod sola præstitit gula; siquidem non ipsum violentare poterat, quin suam ad patrem erigeret mentem, (ad Patrem in sensu mystico cœlestem,) sola autem gula eum à Patre alienavit. Unde subditur: *In se autem reversus dixit: surgam & ibo ad patrem meum.* Ubi Div. Chrysologus hoc annectit Commentarium: *Fames illi patrem dedit sapere, cui copia tulerat sentire genitorem.* Atque ita in veritate contingit; fames enim nos Dei memores efficit, gula autem immemores, & contemptores. In cujus confirmationem ille imprimis deserviet Isaia Textus: *Va qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum usque ad vesperam, ut vino astuctis; cythara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in convivio vestris.* Sed quis hujus ebrietatis, totiesque inculcatorum sumptuosorum conviviorum terminus? Contemptus Dei, divinique servitii; ideòque subnectitur: *Et opus Domini non respicitis.* Ubi Sanctus Basilius à Glossa citatus interrogat, dicens: *Qua temporis parte possent & isti quidvis de Deo edoceri? mane? sed confestim, ut somno a se excusso surrexerunt, confectantur siceram. Media die? sed tunc angescit libido bibendi: vespere? sed & tunc bibunt, & quidem illos destituit dies, sed non deseruit ebrietas.* Et consequenter ipatio 24. horarum nunquam de Deo cogitant; siquidem residuum noctis profundo vini lethargo absorpti, sepultique transigunt; nihil agendo, ut Lyranus ait, *ad ejus, scilicet Dei, honorem, sive obsequium.* Id quod & Carthusianus insinuat, dum ait: *Opus Domini non respicitis, id est, divino cultui non vacatis, neque divina officia frequentatis, quoniam gulam acodia comitatur, imò & omnis boni negligentia.* Oleaster autem per ly, opus Dei, ad divinorum præceptorum obser-

vantiam alludi posse autumat, dicens: *Puto, significari per opera, præcepta, quæ dicuntur opera, quoniam præcipitur ea operari.* Idque ex quadam probat Judæorum Salvatori proposita interrogatione: *Quid faciemus, ut operemur opera Dei?* Quibus mox Christus: *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille, ac si dicat: ut faciatis, quod ille præcepit.* Præcepta autem Dei atterit, spernitque gula, quemadmodum in Adamo vidimus, qui pabulo potius, quam præcepto annuit. Quibus idem Author aliam subnectit expositionem, quæ probabile, manifestumque reddit id quod experientia quotidiana docet; scilicet quòd gula animam charitate, compassione, & pietate in proximos privet; alit namque: *Secundo per opus possumus hominem proximum intelligere; in cujus probationem, Prophetam, postquam dixisset: Opus Dei non respicitis, immediatè subiungere advertit: Nec opera manuum ejus consideratis; ac si dicat, inquit ille, non curamus proximos pauperes, qui sunt opus manuum Dei; quod enim homo vocetur opus manuum Dei, in Scripturis constat ex Job: Operi manuum tuarum porriges dexteram, id est, homini, quem fecisti; & arguit eos, quod utrumque negligent, scilicet præceptum, & rem præceptam, quæ sunt opera pietatis.* Quam eandem expositionem his verbis insinuat Hugo Cardinalis: *Opera manuum ejus non consideratis, id est, pauperes, quos Dominus fecit, non respicitis.*

6 Deus olim per Amos Prophetam lamentatus fuisse legitur: *Comedis agnum de grege, & vitulos de medio armenti.* Hebræi namque pinguiore è gregibus vitulos, agnosque seligebant, non ut victus necessitati, sed voracitatis satisfacerent gulæ, bibentes vinum in phialis, & optimo unguento delibuti; sed quis tandem hujus crapulæ finis? omnem deseruerant compassionem: *Nihil patiebantur super contritione Joseph: id est, vastitati, & destructioni populi decem tribuum, ut Dionysius Carthusianus explicat, non condoluerunt.* Omni namque compassione exuti sunt, qui gulæ immergi vivunt. Sanctus verò Augustinus per hoc Joseph nomen, proximum intelligendum censens, ait: *Miro decore non ditum est: Nihil patiebantur super contritione fratris, sed positus est pro fratre Joseph; ut quicumque frater proprio significaretur ejus nomine, cujus ex fratribus fama præclara est, vel in malis, quæ pendit, vel in bonis, quæ rependit.*

7 Postquam Ezechiel voracitatem Sodomitarum exaggerasset, dicens: *Ecce hæc fuit iniquitas Sodoma; saturitas panis, & abundantia; eorumque immediatè in pauperes subjungit omni ferro duriorum crudelitatem, dum ait: Manum egeno, & pauperi non porrigebant.* Ubi Bellovacensis illum Proverbiorum textum (*generatio, quæ pro dentibus habet gladios, ut comedat inopes de terra,*) citans, ait: *Aliquando etsi non spoliunt, subtrahunt pauperibus ea, quæ eis de jure natura debentur. Aliquando unus gulosus expendit in superfluitate, unde decem vel plures pauperes refici possent.*

8 De Epulone, qui teste veritate æterna, epulabatur quotidie splendide, in eodem contextu Spiritus Sanctus agens, dicit: *Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus ulceribus plenus.* Hunc inopem providentia divina epulonis continuo obsecrat oculis, ut è domo exiens, & intrans, eum famelicum, indigumque conspiceret, nec ullus illi excusationis locus superesset, dicente Hugone Cardinali: *Vt Dives cum videre posset, exiens & revertens; vel ut S. Bonaventura ait: Vt Dives jam non posset præ ignorantia excusari, dum quotidie Lazarum videbat, qui præ fame moriens, cupiebat saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, & nemo illi dabat: sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.* Quin, ut Lucas Burgensis ait: *Lazarus miseria sua ostentatione potius, quam clamore mendicabat, solas ex Epulonis mensa deciduas petens micæ: Quod projicis de mensa, inquit Sanctus Thomas, hoc præbet in elemosynam.* Et nihilominus nullam unquam micam ei datam esse scimus, quoniam nemo illi dabat; quin potius servi, Domini sui patrocinatori votis, quem charitati, & compassioni inimicum noverant, cadentes micæ potius projiciebant, & disperdebant; ideòque Albertus Magnus ait: *Nemo illi dabat, nec Dominus, nec famulus, quia qualis erat Dominus, tales sibi quæ suis ministros.*

9. Alia inter voracitatis dispendia hoc quoque annu-

Ad conflictu
spiritualis
agonis ne-
mo assu-
git, qui domes-
ticum hostem
gulæ appeti-
tum non
edomat.
Josue 1.11.
Nec terram
promissionis
ingredietur
nisi Cana-
næos, & pri-
mo omnium
gulam de-
vincat.
D. Chr. ser. 2.

Gula imme-
mores non
facit & con-
temptores
Dei.
Luc. 1. 16.
S. Aug. 1. 2.
97. Evangel.
9. 33.

D. Chrysol.
ibid.

II. 1. 11.

S. Basil. in
Glossa.

Lyr. ib.

Dion. C. 1b.
Præcepta
Dei atterit
Gula
Omn. 1b.

Io. 6. 48.

Gula animi
pietate erga
proximum
privat.

Hug. Car. 1b.

Amos 6. 4.
Omni com-
passione
exutur,
qui Gula
immergi
vivunt.

Dion. C. 1b.

S. Aug. 1. 4. de
doctr. Chri-
stiana c. 70.

Ezech. 16. 46.
prædicta
confirmant
in Sodomi-
tis.

Bellov. spec.
no. 1. 3. p. 4.
dist. 2.

Luc. 16. 10.
Et clarior in
Dive Epu-
lone offen-
ditur inimi-
cordia.

Hug. Car. 1b.

Luc. Burg. 1b.

S. Th. in Car.

Alb. Mag. 1b.

S. An. r. d. io
Dona Cal.
1. 1. 1. 1.
Gulae cha-
ritatis
ignitum
probatum.

merat Sanctus Bonaventura, quod nulla compassione mo-
vetur gulofus ad pauperem, & afflicto, ac si esset ani-
mal brutum. In cuius probationem citatur Amos Tex-
tum, & Epulonis huius citans exemplum, ait: *Non est
compassus Lazarus, cui tamen compatiiebantur canes, eius
ulcera lingendo*. Quem eundem charitatis, & compas-
sionis defectum Sanctus quoque Antoninus conside-
rans, ait: *Charitatem ignorant proximi, scilicet gulofi,
sicus dives ille, qui epulabatur quotidie splendide, & La-
zaro, &c.* Textumque adducit Sancti Joannis Aposto-
li, dicentis: *Qui habuerit substantiam mundi huius, &
viderit fratrem suum egere, & non dederit, quomodo cha-
ritas Dei est in illo?* quasi dicat: non est utique.

S. Anton.
lib. 3.

S. An. 17.

S. Anton. de
Pad. ser. 2. in
Dom. 1. Qu.
Quare Lucif-
er obulerit
saxa Salva-
toris in panes
transmutan-
da.

S. Anton. lib.

10 Sanctus Antonius de Padua interrogat, quare
astutus Lucifer, dum plura alia, quæ Salvatori offer-
ret, dona ipsi abundè suppeterent, saxa nihilominus ei-
dem in panes transmutanda obtulerit? Respondetq; di-
cens: *Hoc factum ad designandam peccati gula qualita-
tem: lapsus est frigidus, aridus, & durus*. Idque crude-
litati belluonum, qui saxum in pauperes cor habent,
applicat, dicens: *Peccatum gula primo infrigidat ser-
vorem dilectionis*. Sanctus Antonius ad gulofi se reflectit
prodigalitatem, qui quanto magis prodigus est, ut ef-
fuerit suo satisfaciatur appetitui, tanto minus ad proximi
attendit famem: *Injustitia exilio relegatur*, inquit ille
de guloso: *quis enim tam injustus, tam avarus*, inquit S.
Ambrosius, *quam qui multorum alimenta non solum sumit,
sed abundantiam, & delicias facit, comedens pretiosa,
quod multi pauperes possent ex illo bibere?* Reliquæ nam-
que mensarum divitum, quantum possent pauperum
explere famem? & nihilominus experientia teste, cani-
bus potius, & volucribus projicitur, quam proximis
porrigatur.

Rom. 14. 15.
Si nostra
abundet
mensa dum
proximus
famem pati-
tur & penu-
riam, maxi-
mus est
charitatis
defectus.

D. Chryl.
ser. 124.

11 Ad intentum nostrum illa Apostoli verba facile
adaptare possumus: *Si propter cibum frater tuus contri-
statur, jam non secundum charitatem ambulas: noli ci-
bo tuo perdere illum, pro quo Christus mortuus est*. Si
namque proximo nostro famem patiente, præque fa-
mis penuria deficiente, nostra abundet mensa, maxi-
mus hic utique charitatis, & compassionis est defectus:
in cuius defectus correctionem recordari oportet, pro-
ximum nostrum eum esse, pro cuius salute suam Filius
Dei prostituit vitam; quæ tunc magis nos eidem
panis frustulum suppedicare tenemur, maxime si satu-
ti sumus? Quid tandem reponet epulo ille, qui men-
dicum Lazarum tot diebus ante fores suas conspiciens,
ne vel unico eum dignatus est compassionis obtutu? In
inferno vidit Lazarum. Tempora distingue; in
flammis, inter damnatos cruciatur, qui famem pa-
tiuntur, ne canes; inque domo sua, dum viveret, pau-
peris immemor epulabatur; quia scilicet crapula omnem
eximit compassionem, & ut dici solet: *Pastus non cre-
dit famelico*. Ideoque D. Chrysologus de Epulone
hoc tractans, ait: *Respicit ibi sursum, quem despexerat
hic deorsum, videt enim de inferno in sinu Abrahe, quem
jacentem se coram, superbo de signare non videbat*.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Gula Dei, & gratiarum ejus est inimica, spiritui
opponitur, prosternit virtutes, Deique & alto-
rius vitæ oblivionem inducit.

THEMA.

Noli propter escam destruere opus Dei. Rom. 14. v. 20.

Septem do-
na Spiritus
Sancti ex
gula ruit.

S. Anso.
sum. Theol.
p. 2. tit. 4.
c. 1. § 4.
Iob. 38. 15.

Iob. 1.

1 **A**postolus quamvis in diverso proposito hoc Ro-
manis dederit monitum, nos nihilominus ip-
sum ad irreparabilia applicare possumus gulæ damna,
utpotè cui proprium est, opponi muneribus Dei, divi-
numque negligere honorem, & salutem animæ nostræ,
Ideoque Sanctus Antoninus de gulæ vitio tractans, ait:
Auferi Deum, idque ex illo probat Jobi Textu: *Non
invenitur in terra naviter viventium, id est, ut expo-
nit hic Sanctus, gulosorum*. Postquam enim domus Jo-
bi considerasset ruinam, quæ septem ejus oppressit fi-
lios, & filias, septem Spiritus Sancti dona, quæ virium
hoc in anima nostra annihilat, significantes, ita discut-
rit: *Septem dona Spiritus Sancti ex gularunt, quod fi-
guratum fuit Iob. 1. quando septem filiis convivantibus in
domo primogeniti, domus percussa à vento ruens oppressit*

omnes; figurant enim, secundum Gregorium, septem do-
na Spiritus Sancti septem filii Iob.

2 Sanctus Joannes Climacus spiritualissimus præce-
ptor, inque perfectionis dogmatibus imprimis excel-
lens, ait: *Ventris ingluvies, & satietas, exhaurit fon-
tes gratiarum*. Nullum namque commercium est vino
superfluo cum divinorum mysteriorum participatione;
dicente D. Chrysostomo: *Nemo qui vino inebriatur,
divinorum esse cupidus eloquiorum potest*. Imò ut Sanct.
Basiliiu protestatur, nulli unquam guloso, quantum ip-
se novit, spirituale aliquod donum impertuit DEUS;
ideoque interrogat, dicens: *Quis in splendidis epulis,
perpetuisque deliciis participans factus est unius doni spiritua-
lis?* Atque eandem ob causam eadem in homilia quen-
dam reprehendit sobrietatis transgressorem, qui Chri-
stum intra se recepturus erat: *An ignoras*, inquit ille,
*quem hospitio es excepturus? Nimirum illum, qui nobis
ita pollicens est: Ego & Pater veniemus, & mansionem
apud eum faciemus*. Cur igitur prius recipis temulentiam,
ac Domino ingressum præcludis? cur permittis ut hostis mi-
nimentum tua prior lecepet? Quod idem punctum Sanctus
Bernardus insinuat, dum ait: *Ubi curiosa diversitas ci-
borum pascit ventrem, celestis panis jejunam deserit men-
tem*. Heroica Samsonis in mentem revocare facta;
& unde hæc, nisi à singularissimo illo, quo à Deo pri-
vilegiatus erat, processere dono? siquidem Textus sa-
cet læpius replicat, dicens: *Spiritus Domini irrue in
Samson*; & nihilominus tandem hoc fuit destitutus
spiritu, ludibrium, ludusque factus Philistæorum: *Ab
eo fortitudo discessit, nesciens quod recessit ab eo Dominus*.
Dalilam utique, viriumque carnis, cui mancipatus vi-
vebat, in culpa fuisse respondebitis. Et quidem licet
id verum sit, attamen verius est, quod superflui vini
potus eum in hoc barathrum præcipitavit, dicente
S. Augustino: *Samson vino repletus per meretricem ini-
micus traditur*. Iterum prodigus ille, cuius sæpe memi-
nimus, quique suum cum meretricibus patrimonium
dilapidavit, usque ad fauces gulæ immergus vivens,
cupiebat implere ventrem suum; quæ propterea crapula
eum inter, & patrem ipsius divortium constituit, & ut
D. Chrysologus ait: *Filium patris piissimi desertorem,
qui a se migrat paternæ pietatis immemor, gratiæ genitoris
oblitus*.

Gula exha-
urit fontes
gratiarum.
S. Jo. Clim.
Grad. 14. c. 32.

D. Chryl.
t. 5. serm. 4.
de Refort.

S. Bas. h. 1. de
jejun.

Idem lib.

S. Bern. Ep.
ad Fulg.
superflui
vini potus
Samsonem
in barathrum
præcipitavit
perditionis.
Iud. 16. 20.

S. Aug. l. 14.
ad frat.
Gula inter
prodigum, &
patrem di-
vortium
constituit.

D. Chr. ser. 1.

Nemo per-
fectionem
accipiet
virtutum
nisi prius
intra se do-
muerit ven-
tris gulam.
D. Chr. l. 12.

S. Bern. l. 14.
de modo
bene vi-
vendi.

D. Chr. h. 8.
in Matt.
Cavendum
vinum ne
opulentiam
virtutum
thesaurum
perdamus.

S. Ephr. r. 3.
ser. de Virg.
4 Reg. 25. 1.
Pulchra
historia
ostendit
virtutes
animæ per
luxuriam
destrui, dum
venit in-
gluvie ex-
tenditur.

3 Magnis passibus viam spiritus perambulabat, per-
currebantq; sequaces Sancti Francisci Seraphici, quos ut
astutus serpens retardaret, hanc adinvenit astutiam, ut
multos instigaret, qui magnam quotidie elemosyna-
rum abundantiam, lautasque dapes impetirent eorum
monasteriis, ut sic delicate viventium relaxaretur spi-
ritus. Unde & D. Chrysol. de Christo famelico tractans,
ingeniosam quandam instituit considerationem, dum
ait: *Diabolus qui manducantem contempserat, Christum
bibentem velut hominem computarat, ubi jejunantem
vidit, suspicatur Deum*. Quando namq; homines prius
spirituales, postmodum à gula seduci se permittunt, si
primitus eos Sanctos reputastis, postea ceteris similli-
mos, imò & inferiores hominibus existimare; unde S.
Bernardus in sermone de modo bene vivendi, ita discut-
rit: *Non potest quisquam accipere perfectionem virtu-
tum, nisi prius in se domuerit ventris gulam, neque
potest à semetipso tentationes Demonum expellere, nisi
refrenaverit in se appetitum gula*.

4 Sanctus Joann. Chrysost. postquam gulam imma-
ni assimilaret tempestati, variis utrumque adductis ef-
fectibus, & proprietatibus, tandem quandam insinuat
disparitatem, dicens: quod quamvis maris tempestas tan-
dem remittat, perditæ nihilominus, inque aquas proje-
ctæ merces, nunquam recuperentur: *Sic omnium penè
bonorum ebrii jacturam patiuntur*, inquit ille; *modestiam
enim, pudorem, prudentiam, patientiam, humili-
tatem; hec omnia quasi naufragium passi, iniquitatis pe-
lago submerserunt*. Ideoque S. Ephrem vinum nobis
cavendum docet, ne opulentum virtutum Christiana-
rum thesaurum perdamus: *Timeto vinum*, inquit il-
le, *ne ebrietate vincaris, & virtutibus nuderis*.

5 Ultimum libri 4. Regum caput, qualiter Rex
Babylonie Nabuzardan, ut Jerosolymæ muros de-
strueret, ablegavit, commemorat in hæc verba: *Veni
Nabuzardan Princeps exercitus, servus Regis Ba-
bylonis in Ierusalem, omnemque domum combussit igni,
& suc-*

& succendit domum Domini, & muros Ierusalem in circuitu destruxit. Quis hic fuerit, cujusque professionis extiterit, versio Septuaginta distinctè docet. Hac autem Historia S. Gregor. ut gulæ damna, quæ præjudiciosè virtutibus infert, ostendat, unitur, inquit, cum coquorum caput extitisse, & Principem: *Princeps coquorum destruxit muros Ierusalem: Princeps coquorum venter est, cui magna cura obsequium à coquis impenditur, ut ipse delectabiliter cibis impleatur. Muri Ierusalem virtutes sunt animæ, ad desiderium superni Patris elevate. Coquorum igitur Princeps muros Ierusalem dejecit, quia dum venter ingluvie extenditur, virtutes animæ per luxuriam destruntur.* S. Joannes Climacus hanc adfert similitudinem: *Quemadmodum vini non convenit cum lupo ad generandum fœtum, ita nec labori cordis cum cibi satietate ad concipiendas virtutes.* Etenim abstinentia, ut in tom. 1. Bibl. moral. fusè probavimus, ferrum est, quo omnes noxiæ affectuum, passionum, & appetituum inordinatorum herbæ præciduntur. Econtra verò per gulam omnes virtutes ab anima eradicantur; unde S. Isidorus inquit: *Sicut omnes carnales cupiditates abstinentia refecantur, ita omnes animæ virtutes edacitatis vitio destruntur.* Inde est, quod & Princeps coquorum muros Ierusalem subvertit, quia & venter, cui servitur à coquis, virtutes animæ destruit. S. Nilus inquit: *Sicut in luto non percipitur fragrantia odoriferi musci, vel zibetti, ita virtutes inter vinum, & crapulam, suavitatem odoris sui spirare non possunt: Neque in cano unguentum, neque in ventre ingluvie laborante fragrans virtutis odor inveniri potest.*

6 Bellovacensis de hoc vitio differens, idem quoque virtutibus subnascens notat præjudicium, inquit: *Omne bonum spirituale dissipant ebriosi, quia ebrietas est mors omnium virtutum, & morum. Ebrietate fit jactura omnium bonorum. Si habeat homo humilitatem, mansuetudinem, prudentiam, & cetera hujusmodi, omnia projicit in pelagus iniquitatis: & sicut ebriosi sapè vestibus suis materialibus spoliantur, sic eorum animæ virtutibus denudantur.* Juxta illud Jerem. Thren. cap. 4. *Inebriaberis, atque nudaberis.* Et paulò post ex S. Bernardo subjungit: *Ebrietas est virtutum depredatio.* Sanctus Nilus postquam crapulam omnium vitiorum matrem, & nutricem esse dixisset, subjungit: *Omnes virtutes auferit; ea enim dominatum obtinente, temperantia, modestia, fortitudo, constantia, & reliquæ virtutes concidunt, necesse est.* Adducitque præfaram Nabuzardan historiam, eamque proposito nostro adaptat, inquit: *Gula vitium appellat coquorum Principem: ciborum varietas vertit, ac diruit virtutum propugnacula; suavitas enim condimentorum tanquam machina bellica prostermit munimenta jam à virtute constructa. Habitus enim quo quispiam Christianus esse dignoscitur, sunt virtutes in Christi schola acquisitæ; ac proinde Divus Chrysologus præmissis variis abominandis nominibus, quibus ebrietatem detestatur, subjungit: Hanc nullus noveris Christianus, ne qui est forma virtutum, vitiorum inde fiat, & inveniat exemplum.*

7 Noli propter escam destruere opus Dei. O utinam homines eadem mentis applicatione de Deo, & propriæ animæ salute cogitarent, qua de lauto solliciti sunt cibo, & potu. In antiqua lege sacerdotibus, pro munere sui ministerio templum ingressuris, vini potus interdicebatur; unde Sanctus Augustinus hanc infert moralitatem: *Si ergo hoc erat, dum templum tantum ingrederentur, & quid nos miseri facere debemus? O quam plures sunt vobis, qui prius tabernam visitant, quam templum, prius corpus reficiunt, quam animam, prius Demonem sequuntur, quam Deum?* Vinum & crapula stupiditatem generant, & hominem à Deo, & ab omni eo, quod ad divinum ejus servitium ordinatur, avertunt. Unde licet populus Hebræus Deum illi quotidie miraculosam illam mannae annonam cœlitus dispensare nosset, attamen propter carniū Egyptiacarum inordinatam cupiditatem, cibum hunc cœlestem nauseabat; unde Tertullianus dicit: *Populus mare transgressus, & in solitudinem translatus, per quadraginta annos illic cum divinis copiis aleretur, nihilominus ventris, & gula plus meminerat, quam Dei.* Licet quotidie illis manna, quod cibus erat Angelorum, deplueret, licet petra limpidissimas illis propinaret aquas, eosque continuò

sequeretur: *Consequente eos petra;* licet Angelus illis in columna nubis, & ignis ducatum continuum præberet, totque alia quotidie experirentur prodigia, attamen cor eorum plus carnibus, & ollis Egyptiacis adhærescebat, quàm Deo.

8 Ex Textu quodam S. Lucæ manifestè colligitur, quod homines, & diluvii tempore, parum de Dei comminationibus diluvium illud universale intentantibus cogitarint, aut fide easdem apprehenderint; & in ultimo interituri mundi sine signa judicium præcedentia, nec quicquam credituri sint. Etenim sicut licet Noe per centum annos arcam fabricando imminencia illis supplicia annuntiaret, attamen dicta, & facta ipsius cum risu explodebant, & universalis totius mundi inundatio ex improvviso illos apprehendit. Ita quoque idem circa novissimi judicii diem hominibus contingeret; tametsi tot illud signa, & prodigia ejusdem judicii manifestativa, ipsisque ab ipsomet iudice sigillatim prædicta, præcessura sint, nullam tamen illis fidem adhibebunt, sed tanquam si hæc illos non concernerent, in dissolutione vitæ continuabunt, donec repentinus illis superueniat interitus. Cuinam verò causæ hanc incuriam, oscitantiam, & negligentiam attribuendam esse existimas? Causam hanc ipsemet præcitatus Textus Evangelicus subindicat. Postquam enim hæc verba præmisisset: *Sicut factum est in diebus Noe, ita erit & in diebus Filii hominis, mox rationem subnectit, quia scilicet, edebant, & bibebant: similiter factum est in diebus Loth, edebant, & bibebant.* Crapula enim de futura vita cogitare non permittit, nec vocem Dei audire, nec ad imminencia ulticis justitiæ supplicia mentem nostram applicari sinit: *Et his, qui in carcere erant, spiritibus veniens predicavit, qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe.* Hanc quoque hujus negligentie causam D. Chrysostomus insinuat, inquit: *Qui erant tempore Arce, non credebant. Undenam processit eorum incredulitas? Bibebant & comedebant, & propterea non credebant.* Idem quoque in alia Hom. postquam multa, quæ novissimum judicii diem præcessura sunt signa, notasset, miratur, qua ratione fieri possit, quod homines incurii, & negligentes inter tot signa cœlitus ostensa in utramque aurem dormituri sint, aded ut ad imminentem hanc ruinam ne vel minimum se reflectant: *Quomodo autem post tribulationem dierum illorum ait, si deliciarum lascivia, si pax, si securitas secundum Paulum futura est? Respondetque sequentibus omnem difficultatem submoventibus verbis: Si delitii lasciviant, quomodo tribulantur? Pax & lascivia insensatis erit.* Gulosi enim, qui ventrem pro Deo habent, non credunt, sed insensati sunt, vel ad minus alium Deum, sive aliam vitam secururam esse non cogitant.

9 Moyses in lib. Deuter. Hebræis in memoriam revocat immensa, quæ à liberalissima Dei manu receperant beneficia, simulque prædicebat felicitatem, & prosperitatem, quacum ad terram promissionis perventuri essent; quod scilicet ibidem non jam lutum, lateres, & cophinos, sed sceptræ, & lauros manibus suis tractaturi essent: verumtamen audite, quo illos monito præmunierit: *Cave diligenter, ne obliviscaris Domini, qui eduxit te de terra Egypti, de domo servitutis.* At verò quamnam Moyses causam habebat timendi, ne populus ingratus, beneficiorum Dei oblivisceretur? Nimirum jam ante dixerat: *Cum comederis, & saturatus fueris.* Hoc igitur edere, & bibere, Moyse sufficere videbatur, ut absque metu judicii temerarii timeret, ne Dei oblivisceretur, eique irreverenter, & temerè dorsum obverteret; prout postea re ipsa factum est, quando *incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum.*

10 Salvator noster bina vice turbam famelicam se insequentem in deserto refecit, propter quod illum constanter sequebantur. Observa autem, qualem illis apposuerit cibum; panes nimirum, & pisces. De quibus à Christo turbæ appositis ferculis Bellovacensis ita scribit: *Quando Dominus Iesus quinque hominum millia satiavit, de quinque pansibus hordeaceis, & duobus piscibus, aequè facile fuisse illis parare omnes mundi delicias, sicut illos panes multiplicare. Item de vino non audio ibi fieri mentionem: sed quia in hoc exilio non decet nos*

S. Greg. cura
Past. 2.
admon. 20.

S. Jo. Clim.
Grad. 4.
Schel. 9.1.
Per gulam
omnes vir-
tutes ab ani-
ma eradi-
cantur.

S. Ig. 1.2.
Sent. c. 42.

S. Nilus de S.
vitiis affect.

Bellovac.
Spec. mor.
l. 1. p. 2.
dist. 2.
Ebrietas est
mors omniū
virtutum &
morum de-
predatio.

Thren. 4.11.

S. Bern.
S. Nilus in
Alcor.

D. Chr. 1.16.

Vinum &
crapula ho-
minem à
Deo & à di-
vino servitio
avertunt.

S. Aug. 1.13.
ad tract.

Tertull. 1. de
Baptismo
c. 12. m. 140.

1. Cor. 10.4.

Luc. 17. 26.
Crapula de
futura vita
cogitare non
permittit,
nec vocem
Dei audire,
nec ad im-
minencia
alterius sa-
lutaris sup-
plicia mentem
nostram ap-
plicari sinit.

1. Petr. 1.16.
Gulosi in-
tentantur.

D. Chr. 1.1.
in Ep. 1. ad
Col. 1.
D. Chr. 1.7.
in Marc.

Deut. 32.19.
Quam
causa fuerit
data Moyse
timendi ne
populus in-
gratus bene-
ficiorum
Dei oblivis-
ceretur.

Deut. 32.19.

Positur ra-
tio fragilis
insequenti
turbæ famo-
lice in
deserto
Salvatore
insequentem.
Bellov. 1.1.
dist. 2.

nasuti delitiis, sed cibis davis, & asperis; ideo Dominus tale convivium praparavit. Addi potest & aliud frugalitatis hujus tractamenti mysterium, videlicet ne si illos laute tractasset, per crapulam exinde secutam, omnem amissionem ex auscultatione predicationis suae, & ex sequela ipsius comparatum sibi fructum. Nam ut Tertullianus de jejunio differens, inquit: Dominus ipse oblivionem sui exprobrans Israeli, causam plenitudinis depuit: Incrassatus aleulis, & pinguefactus, & dilatus est, & reliquit eum, qui fecit eum, & abscessit a Domino Salvificatore suo. Denique in eodem Deuteronomio eandem causam precaveri jubens. Ne, inquit, cum manducaveris, & biberis, & domos optimas aedificaveris, exsollatur cor tuum, & obliviscaris Domini DEI tui. Clemens Alexandrinus de sobrietate vitæ Christianæ tractans, hanc exhibet exhortationem: Hanc vitam (siquidem vita est appellanda, quæ libidini, & voluptati dedita, ex nimio vino hallucinans) divina despiciens, Sapientia precipit suis filiis, Prov. 23. Eccl. 19. Ne sis vini potor, nec stipes extendas ad emptiones carniū.

11 Nescio, an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quod quando Deus post tot sæcula legem suam scriptam populo Israeli in tabulis lapideis dare disposuit, Moyses prius in Monte Sinai per 40. dies, & totidem noctes continuum instituerit jejunium. Quonam verò fine? Increata illa Sapientia hanc abstinentionem legis exhibitioni à Moyse præmitti voluit; maxime cum minime decuisse videatur, quod Moyses duas hæc tabulas lapideas, per tam longam ærumnosam peregrinationem portaturus, tam prolixa extenuaretur inedia? Respondet Philo: Qui autem ita est dispositus, eorum ventrem, ejusque voluptates in aliis, quæ inde nascuntur, eluit, & purgat a sordibus. Ex quo enim Moyses primus esse debebat, qui legem recepturus erat, iustum erat, ut per jejunium ab omni macula expurgaretur. Considerandum quoque est, quod licet mundus majori locupletari thesauro non potuerit, quam hæc tabulis digito DEI exaratis, attamen Moyses eandem ad pedem montis dirupit, & fregit: Proiecit de manibus tabulas, & confregit eas ad radicem montis. Quod si porro dixeris, Moysen ira, & furore percitum hoc fecisse: Iratusque valde. Respondeo, indignationem hanc ab iræ passione nequaquam processisse; siquidem Moyses ipsiusmet DEI testimonio, omnium hominum iustissimus erat. Hæc igitur animi affectio, quam Scriptura iram vocat, zelus quidam vehemens fuit; hunc enim indicant verba, quæ sequuntur: Arripiensque vitulum quem fecerant, combussit, & contrivit. Nec mirum, quia tunc adimplebatur in populo, quod Sanctus Paulus postea scripsit: Quorum Deus venter est: sedis populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere. Post ebrietatem namque & crapulam, vitulo tanquam DEO suo cultus divinos exhibere cœperunt. Merito igitur Moyses tabulas confregit. Quæ de re Sanctus Ambrosius ita loquitur: In superioribus montis lex dabatur Moysi jejunanti, in inferioribus populo manducanti prævaricatio sacrilega luxu accendebatur epulantiū. Quo spectaculo motus, fregit tabulas Moyses, indignum iudicans, ut ebrio populo lex daretur. Epulones enim legem Dei abiciunt, & conculant.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Gulam Religionis, Fidei, & cultus veri Dei contemptum causare, variis argumentis, & exemplis ostenditur.

THEMA.

Multi ambulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Christi. Ad Philipp. 3. vers. 18.

1 Sanctus Paulus Apostolus Philippensibus hæc verbis, quoniam inimici sint crucis Christi, & tanquam tales Religioni se verè opponant, declarat; illi videlicet, qui proprium ventrem tanquam idolum, & Deum suum adorant: Quorum Deus venter est. B. Petrus Damianus verò inde deducit, quod scilicet epulones tanquam Christi inimici, consequenter à fidelium communicatione exclusi, & separati esse censentur,

ut porro qui veræ fidei contrariantur: In inimicos crucis Christi tremendam depromit idem Apostolus sententiam, dicens: Si quis non amat Dominum Iesum Christum, anathema sit. Qui verò ventrem pro Deo veneratur, Deum quodammodo negare convincitur. Clemens Alexandrinus ex eo, quod quantum nimis cibis, & potus corpus instaurat, & corroborat, tantum animam debilitat, & languere facit, hanc deducit conclusionem: Est ergo impium, & à Religione alienum hoc nutrimentum. Quisquis enim fidei dogmata credit, scilicet animam esse immortalem, cælo adipiscendo creatam, atque à Dei Filio redemptam, huc utique non convenit, ut animam corpori postponat: Impium, & à Religione alienum est hoc nutrimentum.

2 Populus Hebræus à prima sua origine inviolabilem habebat in Abraham Messie ex ejus progenie nascituri promissionem; qui licet tanta cum evidentia à Prophetis fuisset prænuntiatus, tot ver. Testam. figuris adumbratus, à Patriarchis tantopere desideratus, & cum tam laudabili impatentia ab eisdem sollicitatus, & expectatus, ac tandem Post hæc in terris visus, & cum hominibus conversatus; atque à tribus Regibus Orientalibus per prodigiosam stellam excitatis adoratus, regisque tributis honoratus, omnibusque ab eisdem manifestatus; attamen mox, ut in hunc mundum natus fuit: Turbatus est Herodes, & omnis Ierosolyma cum illo. At verò quamobrem ex adventu Filii DEI tot sæculis, totque suspiriis desiderati, non potius lætificati fuerunt? Undenam hæc eorum nascebatur turbatio? In terrarum isti requirebant (inquit de sanctis tribus Regibus Orientalibus S. August.) quod illi in sua non agnoscebant. Præterea Salvator noster per triginta trium annorum decursum se verum Messiam esse ostenderat per legis Evangelicæ promulgationem, per prædicationem, per miracula, per eminentem denique vitæ sanctitatem; & tamen tanquam Samaritanum, Demoniacum, & impostorem, turpiter, & ignominiosè rejecerunt: scilicet causam cur id fecerint? Inimici crucis Christi erant, gulæ, & delitiis totaliter dediti, atque ideo ad recipienda novæ legis Christianæ dogmata dispositi non erant. Hanc causam D. Chrysost. in boni. 1. adversus Judæos, his verbis insinuat: Populus Judaicus ex ebrietate, & nimia corporis obestitate ad extremam precipitatus malitiam, lascivie, neque Christi jugum acceptavit, neque doctrinam aratrum duxit. S. Jo. Climacus illud gulæ damnum hæc verbis inculcat: In Religione, inquit, gula virtutem omnem profligat, & Religionis contemptum adfert.

3 In Historia Evangelica divitem epulonem ex inferno hanc Abraham petitionem proposuisse legimus, ut videlicet Lazarum ad fratres suos Legatum, seu potius monitorem mitteret: Rogo ergo Patrem, ut mittas eum in domum patris mei, habeo enim quinque fratres, ut loquatur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum. Sed quid illi ab Abraham responsum fuit? Habent Moysen, & Prophetas, audiant illos. Cui Epulo respondit: Non pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, paenitentiam agent. Nimirum qui quondam ventrem pro Deo adoraverat, flocci faciebat Scripturas Sacras, & quæ ab eis præscribuntur præcepta, charitatis, & pietatis, omniaque Religionis dogmata deridebat; & quia fratres suos ad sui imitationem crapulæ pariter deditos esse sciebat, ideo Scripturam Sacram exiguum apud illos locum habituram prævidens, ad eorum emendationem portentiosum aliquod miraculum coram eis exhibitum profuturum existimabat, quale fuisset, si corpus mortuum animæ denuò reunitum, & ex sinu Abraham ad illos missum, inusitato quodam modo coram illis apparuisset. Unde S. Thomas auctoritatem adducit S. Gregorii, dicentis: Sed qui Dei verba despexit, hoc audire non posse suos sequaces existimabat.

4 Apud Italiam Deus impios quosdam ad penitentiam invitans, his verbis introducit: Vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad stultum, & ad planctum, ad calvitium, & ac cingulum sacci. At verò quemnam divinæ hæc voces in impiis viris illis effectum habuisse existimatis? Nimirum Inimici crucis Christi, quorum finis interitus, haud secus, ac si nec Deus, nec iustitia ultrix, nec alia post hoc sæculum vita superesset, contempta ac spreta hac divina parænese, vanis gaudiis,

Ternall. de jejun.

Clem. Alex. 1. 1. Pedag. c. 2.

Moyse per jejunium ab omni macula expurgari debebat, qui primus legem recepturus erat.

Philo lib. de Alleg. 1.

Indignum Moysen judicabat ebrio populo legem dari & tabulas iratus fregit. Exod. 32. 19. Num. 32. 5.

Phil. 3. 19.

S. Amb. 1. de Elia & jejun. c. 6.

Cl. Alex. Strom. 1. 7.

Populus Judaicus ex ebrietate nimia ob gula & delitiis nec Christi jugum acceptavit, nec doctrinam aratrum duxit. Baruch. 1. 38. Matt. 23. 1.

S. Aug. serm. de Epiph.

D. Chr. h. 34. ad Iudæos.

S. Jo. Clim. grad. 3. c. 79.

Luc. 26. 27. Quare dives Epulo ab Abraham petierit ut Lazarum ad fratres mitteret legatum, seu potius monitorem.

S. Thom. in Catem. 1b.

Ita. 22. 29. Impii spiritus divina parænese variis & ebrietati operam dabant.

Inimici crucis Christi sunt, qui proprium ventrem tanquam idolum Deum adorant Epulones. 3. P. Dam. 4. c. 32.

diis, conviviis, ac ebrietati operam dabant: *Et ecce gaudium, & letitia, occidere vitulos, jugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur.* Animam namque simul cum corpore pariter interire credebant, & ideo cum gula Religionis contemptum adferat, omnino contrarium facientes illius, quod Deus precipiebat, bona monita deridebant; ad eum modum quo tempore Noe faciebant impli, qui edebant, & bibebant, quando ex parte Dei divina illis intimabantur supplicia: *Hec est illa funesta pestis*, inquit Sanctus Bernardus, *quae eos ad blasphemiam duxit, quasi non esset alia via post istam, cum dicebant: Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur, id est, in futuro; quasi dicerent: Hoc solum habemus, quod comedimus, nihil in futuro post hanc vitam nos habituros speramus.* Ipsemet quoque Plinius de gulosis ait: *Millibus scelerum dedit ista dulcedine, ut magna pars non aliud vita premium intelligat.*

5 Deus olim in Levitico ritus praescripserat, qui in sacrificiorum oblationibus, utpotè eximiis Religionis, & pietatis erga Deum testimoniis, observari debebant, quos tamen sola gula pervertit. Filii enim Heli summi Sacerdotis à propriæ voracitatis gula seducti, ab offerentibus carnes crudas violenter rapiebant, ut illas ad arbitrium, & palatum suum coquere, & condire possent: *Da mihi carnem, ut coquam Sacerdoti; non enim accipiam à te carnem coctam, sed crudam.* Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, inquit sacer Textus, *quia retrahabant homines à sacrificio Domini.* At verò nunquid ex vi muneris, & ministerii sui ad homines alliciendos, non verò à sacrificiis offerendis retrahendos obligabantur? Non est dubium; veruntamen gula Religionis est inimica: *Religionis contemptum affert.* S. Antoninus in derelictionem hujus vitii hanc Historiam adducens, observat, filios Heli carnes contrarius, & ceremonias praescriptas, rapuisse crudas: *Ut accuratius possent preparare.*

6 Sanctus Paulus de Esau mentionem faciens, eundem profanum appellat: *Ne quis fornicator, aut profanus, ut Esau, qui propter unam escam vendidit primogenitum suum.* Quod si illum in hac venditione praecipitem, inconsideratum, vel prodigum appellasset, nulla fuisset intelligentiae difficultas; hæc autem dictio, *profanus*, ad violationem rei sacræ refertur, quæ qualiter in venditione primogenituræ ab Esau commissa sit, vix apparet. Veruntamen fallitur quisquis id arbitratur; verè etenim rem sacram violavit. Quid porro inter Esau, & Jacob acciderit, notissimum est; nam ut effræni appetitui suo, quo erga lentis ferebatur edulium, satisfaceret, suam divididit primogenituram. Et ideo ut Sanctus Antoninus ait: *Ex nimia aviditate illius eduligraviter peccavit, Simoniam committens, quia jux primogenitura tunc, scilicet in lege natura, erat spirituale; nam primogenitus tenebat locum, & officium Sacerdotis.* Vultisne igitur perspicuè videre, quàm sit verum, quod gula derideat, & aspernetur Religionem, & Religionis contemptum affert? In hoc sacrilego idiplum ad litteram verificatum fuit, de quo Moyses ad perpetuam ejus infamiam scribit: *Accepto pane, & lentis edulio, comedit, & bibit, & abiit, parvipendens quod primogenita vendidisset.* Sanctus Hieronymus præceptum S. Prophetæ Jeremiæ traditum (videlicet: *Vade, & clama sermones istos contra Aquilonem, & dices: revertere aversa traxit Israel*), considerans, inquit: *Omnis Hæreticus habitat in Aquilone, & calorem fidei perdidit.* De eodem Aquilone idem quoque Propheta cap. 1. prædixerat: *Ab Aquilone pandetur malum.* At verò, undenam hæc Hæreticorum, inimicorum crucis Christi, & sanctæ fidei ejus persecutorum inundatio, derivata fuit? Quia volupatis se tradidit, recessit à Domino: nullatenus hæretus, nisi propter gulam, ventremque construitur.

7 Bellouacensis de quibuidam Monachis refert, quod cum ad Sultani, ut cum per prædicationem, & doctrinas suas ad fidem nostram converterent, profecti essent; hic illos circa abstinentiam à lege nostra Evangelica præscriptam interrogavit, an videlicet carnem manducarent, & à mulieribus abstinere? Quibus affirmativè respondentibus, iterum interrogavit, num abstemi essent? Qui se à vino bibendo non abstinere, responderunt. Quo audito, magna cum honorifi-

centia eosdem excepit, & lautissimum convivium, sine tamen vini potu, instaurari fecit; nocte verò sequenti, cum ad lectum, quietis captandæ causa, concessissent, impudicas quasdam scēminas ad eosdem admisit, quæ eos tentarent; at ipsi constantes permanentes, easdem generosè repulerunt: *Post aliquantulum tempus cum abstinnissent à vino, secus eis propinari vinum fortissimum; illi autem, qui à vino diu abstinnerant, avidius biberunt, non temperantes, ut oportuisset; & cum essent inebriati, & quasi consopiti, misit ad eos dicitas mulieres, quibus sollicitantibus absorpti à vino consenserunt.* Verèque tunc in eis adimpleta fuit illa Ecclesiastici sententia: *Vinum, & mulieres apostatæ faciunt sapientes, & arguenti sensatos.* At verò, quod magis deplorandum erat, hic eorum lapsus in contemptum, & præjudicium Religionis Christianæ subsecutus fuit, quia dictus Sarcenus consuevit eos, & seduxit.

8 Scitisne, quo nomine Spiritus Sanctus gulosos Heli filios, divini cultus profanatores, appellat? Porro filii Heli, filii Belial, inquit sacer Textus, *nescientes Dominum.* Quando enim oculis, & corde crapulæ intenditur, cultus, & honor Dei conculcatur. Subditq; idem Textus: *Nescientes Dominum, neque officium Sacerdotum ad populum.* Sed qua ratione fieri potuit, quod cum summi Sacerdotis filii essent, ritus, & ceremonias sacra sacrificia concernentes, omniaque alia ad ipsorum ministerium spectantia ignorarent? Responsio in promptu est, quia licet ritus illos probè sibi perspectos haberent, à gula tamen seducti, cultum Deo debitum pedibus conculcarunt; quia *Gula Religionis contemptum affert.* Sic quoque Jovinianus Hæreticus, adversus quem Sanctus Hieronymus doctrinæ suæ lanceam vibravit, à fide Catholica ad hæresim transgressus est, postquam tamen à pane, & aqua, quibus hæcenus vitam duxerat, in Sardanapalum transmutatus, lautis conviviis assuescere cepit. Ecce tibi Religionis jacturam, quæ ut sequatur, hæreses primo loco abstinentiam proscribunt, & crapulæ assuescunt.

9 Est quoque funestus casus ille, qui in libro Levit. cap. 10. recensetur; dicit enim Scriptura: *Arreptis Nadab, & Abi filii Aaron thuribulis, posuerunt ignem, & incensum de super, offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat.* Hi pariter Aaronis summi Pontificis filii erant, ac proinde ea, quæ ad munus suum pertinebant, utique non ignorabant; cur igitur in contumeliam, & contemptum cultus, & observantiæ Deo debitæ, hosce ritus sunt prævaricati? Nimirum quia *Gula Religionis contemptum affert.* Quàm grave autem fuerit hoc ipsorum sacrilegium, ex supplicio, quo Deus in illos animadvertit, facillè arguitur; nam *Egressus ignis a Domino devoravit eos, & mortui sunt coram Domino.* Quod si verò D. Chrysologo credimus, solum vinum illos sacrilegos effecit; dicit enim hic S. Pater: *Denique Nadab, & Abi Sacerdotes, filii Aaron, dum contaminare externo igne altaria presumunt, ipsius altaris consumuntur incendio, ut sumerent de sacrificio penam, qui fecerant de propitiatione peccatum: quod peccatum illis insciat erat ebrietas, nam vini odor odorem fugarat incensi, & ebrietas ignis flammam provocarat altaris; unde quia alienati vino alienum portaverant ignem, mox divino igne referuntur extincti.* Ebrietas in aliocrimen est, in Sacerdote sacrilegium; quia alter animam suam necat vino, Sacerdos spiritum sancti extinguit. Paulo post verò Moyses in eodem capite, postquam supplicium ebriitatis illatum recensuisset, subjungit: *Dixit quoque Dominus ad Aaron: Vinum & omne quod inebriare potest, non bibetis, tu, & filii tui, quando intratis in tabernaculum testimonii, ne moriamini: quia præceptum sempiternum est in generationes vestras.* Ex quo enim munus stirpis Sacerdotalis erat, ut Religionem, & Dei cultum promoveret, ideo illos pedem tabernaculo inferre volentes, à vino abstinere jussit, quia *Gula Religionis contemptum affert.*

10 Idem quoque præjudicium nonnulli intellexere gentiles, quia ut Athenæus scribit: *Apud Græcos soli sacrificantes mellibant, cum vinum non inferant altaribus; quia æquum esse arbitrantur, ut Deum ipsum, qui omnia continet, omnibus dominatur, semperque mundum circumdat, ab ebrietate prorsus alienum esse credant.* Tamen si igitur Gentiles hu omnibus vitiorum generibus con-

Luc. 17. 27.
6. Bern. lect. 14.
die Parisiæ.

Plin. l. 14.
c. 12.

Sola gula
pervertit,
quos Deus
in Levitico
praescripserat
ritus.

1. Reg. 3. 21.

S. Antonin.
sum. Theol.
p. 1. tit. 6. §. 7.

Hebr. 12. 16.
Esau profanus
appellatur, eo quod
in venditione
ne primogenituræ
rem sacram violavit.

S. Anton. 2.
§. 3.
Gen. 25. 34.

Jer. 3. 12.
S. Hier. lib.

Jer. 1. 34.

Hellou. spec.
mor. l. 1. p. 8.
dist. 1.
Actissima
historia, per
quam probatur,
quod vinum & mulieres
apostatare faciunt
sapientes.

Eccl. 31.

1. Reg. 2. 11.
Gulosis filii
Heli crapula
intendentes
à gula seducti,
cultum
& honorem
Dei conculcaverunt.

Bar. An.
15. a. 10.

Lev. 10. 1.
Aaron's filii
in contemptum
cultus
divini ritus
praescriptos
in oblationibus
suis
prævaricati,
ebrietate
provocati,
divino igne
extincti.

D. Chrysost.
lib. 24.

Lev. 10. 1.

Athen. lib. 1.
c. 10.
Gentiles ipsi
Dum sunt
vinum immolari
voluerunt,
eo
quod illud
in quicquam
conferret
esse teigebant.

Quorum Deus venter est. Ad Philip. 3. v. 19.

SANCTUS Paulus Apostolus inter omnes ad barathrum perditionis concitato cursu properantes, gulosos vel maximè, & inconsolabiliter deploravit: *Nunc autem & flens dico*. Ratio autem, quæ S. Apostolum ad tam amaras provocabat lacrymas, hæc unica erat, quia videlicet sensualitati cibi, & potus aded immersi erant, ut proprium ventrem Dei loco adorare viderentur: *Quorum Deus venter est. Ventrem autem Deum ipsorum vocavit*, inquit Theodoretus, *coram taxans ingluviem*. D. Chrysolog. Apostolum pro gulosis istis meritiò plorasse, his verbis dicit: *Verè lacrymis digni sunt, qui in deliciis degunt, & indumentum quidem, id est, corpus pinguescunt, futuri vero, quod ipsos manet, supplicii, nullam rationem habent*. Dion. Carthusianus assumpti Thematidis textum ita exponit: *Delectationibus gula ita insistunt, quasi in repletionem ventris salus consisteret; unde ventrem suum plus colunt, quam Deum*. Qui proinde ventri ab iis exhibitus cultus Idololatriæ, sanguine lacrymis deplorari merebatur.

2 Divina providentia generi humano carnibus se nutrire, solum post universale diluvium, non verò ante concessit. Prius enim ex folis terræ fructibus se nutriebant. At verò cur Deus hanc dispensationem tam serò, post sexdecim videlicet sæcula elapsa concessit, dicens: *Omne quod movetur, & vivit, erit vobis in cibum*? D. Chrysostomus ait: *Hic est initium edendæ carnis, non ut ipsos ad ventris ingluviem parer, & infirmos, sed quia ex ipsis erat Noe sacrificaturus, & gratias Deo agiturus, & ne videamur quasi à consecratis abstinere, vel ut versio antiqua legit: quasi ab excretis*. Non defuere, qui dicerent, Deum hoc alimentum indulgisse, veluti magis nutritivum, ed quòd humana complexio plurimum debilitata fuisset; at verò quis est, qui nesciat, etiam post hanc carnis concessionem, vel maximè abbreviatam fuisse hominis vitam? Theodoretus inquit: *Providens Deus, homines in extremam demerentiam lapsos, hac omnia animalia pro Diis habituros, permixta illorum esum, ut impietatem illam cohiberet: Summa enim est insania adorare, quod comeditur. Propterea vero animalia quadam immunda dixit, alia vero munda, ut illa, quæ immunda sunt, pro Deo colere exhorrescant, quæ vero munda sunt, quia comeduntur, non adorem*. Deploranda profectò est humana cæcitas, quæ hoc illis à Deo concessio beneficio abutitur. Deus enim hominibus carnes indulgit, ad manducandum; ut quando, & quantum opus est, se inde nutrant, non verò ut illas tanquam Deum adorent: *Summa enim est demensia, adorare quod comeditur*; gulosi verò epulones creaturam loco Creatoris adorant, eas videlicet carnis epulas, quas post paucas horas in vilia, & foetida excrementa visuri sumus conversas; nam *Quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur*.

3 D. Chrysostomus super propositi thematidis verba, inquit: *Aliis pecunia, alius venter Deus est; nonne hi etiam sunt idololatra, & illis etiam deteriores, ac nequiores*. Etenim gula Idololatriam vel maximè semper promovit, & fovit, quia olim simul cum sacrificiis, quæ ad honorem falsorum Deorum offerebantur, lauta celebrari solebant convivium. Unde vetustus quidam Author inquit: *Merum thuris est socium*, quia incenso, quo profanam numinum suorum Deitatem honorabant, vina quoque generosa conjungebant. Populus quoque Hebræus, se ab hoc pruritu moveri permisit, qui præterquam quod *Immolaverunt Demoniis, & non Deo, Diis quos ignorabant*, se quoque à gula vinci sinebant, quia *Incrassatus, impinguatus, dilatatus dereliquit eum*. In deserto pariter vix bovem, seu vitulum aureum crexerant, quando eodem tempore gentilium pariter imitabantur usum: *Sedit manducare, & bibere*. Undenam verò hanc aded sacrilegam impietatem, suam traxisse originem existimatis? Olim tot ante sæcula, specialiter verò, quando per tot annos in Ægypto medios inter idololatrias morabantur, nunquam Israelitæ falsa crexisse numina ad idololatrandum leguntur, sed tantum in deserto, sive in Horreb. Ibi namque Aaronem tumultuosè convenientes,

Sanctus Paulus Apostolus istos deplorat, qui sensualitati cibi immersi erant, quorum Deus venter est.

Theodor. lib. D. Chr. h. 13. ad Philip.

Dion. Carth.

Gulosi Epulones carnis epulas loco Creatoris adorant. Gen. 9. 3.

D. Chr. h. 17. in Gen.

Theodoret. 9. 15. in Gen.

Matth. 23. 17.

D. Chr. h. 19. c. 1. Arnob. lib. 7. Gula Idololatriam semper promovet, & fovit, ut variis exemplis demonstratur.

Deum. 32. 17.

Exod. 32. 4.

contaminatissimi essent; Diis tamen suis, ne quidem oblationem vini immolari volebant, ed quòd illud inimicum censerent esse Religioni, quam profitebantur, licet falsæ, & profanæ. Idem pariter S. Carolus Borromæus in Concilio quarto Provinciali, omnes illos, qui ebrietati, & gulæ dediti essent, ab ordinibus sacris arceandos esse decrevit.

1 Nescio, an aliquando observaveritis, ex quonam stipite ineffabilis Dei providentia Ecclesiam suam propagari voluerit? Ex progenie Jacob nimirum, non verò ex Esau, licet hic filius Isaac Primogenitus esset; nam S. Gabriel Beatissimæ Virgini ex parte supremi Consistorii Sanctissimæ Triados, de filio, quem conceptura erat, dixit: *Regnabit in domo Jacob in æternum*. Notum omnibus esse credo, quòd Rebecca, quæ Ecclesiæ figura erat, Jacob induxerit, ut benedictionem Isaac patris sui per cautelam præoccuparet; at verò nunquid & Esau filius ejuserat? Erat utique: Ipsa tamen cœlitus inspirata, quia à Deo movebatur, operata fuit. Sed quæ causa erat, cur Esau filium suum à benedictione accipienda impedierit? Nulla profectò alia, quàm quia infelix ille gulæ supra modum deditus erat; & idem prolapiam illius malam hanc propensionem pariter contracturam esse metuebat. Observaverat nimirum prudens mater, quod Esau, ut gulæ patris sui obsequeretur, ejusdem se genio, ferinas sectando carnes, studiosè adaptavit: *Isaac amabat Esau*, inquit Scriptura, *eo quòd de venationibus ejus vesceretur*; minime igitur decebat, ut populus DEI electus, id est, Christianus, ex hac per gulam vitiata radice propagaretur; nam ut Oleaster inquit: *Noluit Dominus, gulam viam esse ad promissiones suas*. Ex idem ex progenie Esau nati sunt tales populi, qui veri Dei inimici erant, quia gulæ partus non sunt alii, quàm impietas, sacrilegia, & contemptus fidelis, ac cultus divini. Sic enim Nicolaitæ Hæretici pessimi, crapulæ pariter dediti fuerunt, ac proinde monitus fuit Pergami Episcopus: *Habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel, edere & fornicari, ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum*. Henricus VIII. Rex Angliæ, qui impiis Hæresibus Regna sua contaminavit, apostatando ab Ecclesia Catholica, quam antea ense, & calamo defenderat, crapulæ ferotaliter addixit, aded ut jam mortuus, ingentem vino repletum cyathum evacuarit. Lutherus similiter Quadragesimæ, & jejuniorum observantiam medio sustulit. Denique in Annalibus Ecclesiasticis refertur de S. Tiburtio, quòd dum Torquatus se apud S. Cajum summum Pontificem, Christianum esse simularet, cum tamen perfidus esset apostata, quantumvis fraudulennus, & occultus: tandem apostasia ipsius manifesta evaserit, postquam sequaces Evangelii de magia calumniatus fuit, dictumque S. Tiburtium per traditionem in tetrum carcerem conjici procuravit. Priusquam verò S. Tiburtio vincula injicerentur, idem S. Martyr jam ante protestatus fuerat, Torquatum nequaquam tanquam Catholicum in fidelium consortio tolerandum esse, utpotè qui Christianismum fingeret; jam enim à se sæpius observatum misse, ipsum cibo, & potui supra modum deditum esse, aded ut os ejus ex præcedenti crapula continuò foeteret, ebrius pateretur sitim, & vomendo famem. Sanctus Augustinus proinde subditos suos Hipponenses ab ebrietate divertere volens, inquit: *O fideles non fideles, quid vobis cum vino?* Sanctus Judas Apostolus in Epist. sua Canonica nonnullos Hæreticos his verbis describit: *Subintroierunt quidam homines impii, DEI nostri gratiam transferentes in luxuriam, & solum Dominatorem, & Dominum nostrum Jesum Christum negantes*. Paulò post verò de epulonibus subdit: *Hi sunt in epulis suis macula, convivantes sine timore, semetipsos pascentes*.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Perstringuntur gulosi, quia proprium ventrem veluti Deum adorant.

Ad Eccl. Mediolan. fol. 143.

Offenduntur Deus Ecclesiam suam ex Jacob, & non ex Esau propagari voluerit. Luc. 2. 33.

Gen. 27.

Ratio datur, quia non decebat ut populus Dei electus ex Esau per gulam vitiata radice propagaretur.

Gen. 25. 28.

Oleaster. in c. 17. Gen.

Hæretici quidam & apostatæ crapulæ dediti reverterunt. Apoc. 2. 14.

Barn. Ann. 166. 2. 19.

S. Aug. c. 14. ad Tract.

Luc. 4.

eundem vitulum aureum erigere coegerunt, dicentes : *Fac nobis Deos*. Scitisne causam? Nimirum carnum, & ollarum Egyptiacarum memores, manna fastidiebant; *Nauseat anima nostra super cibo isto*. Sciebant enim, crapulam semper idololatriæ esse conjunctam : *In cultu enim idolorum fiebat iis multiagandia*, inquit Abulensis, & hoc tam in delectatione ciborum, quam in delectatione communicationis vulgaris, accipientis requiem à laboribus. Cujus rei multa habemus SS. Patrum testimonia. Div. Chrysologus ait: *Comessatio, & ebrietas Israeliticum populum simulachrorum tenebravit erroribus*. Sanctus Basilus in homil. 1. de laudibus jejunii, de eodem populo Hebræo clare inquit: *Ingluvies ad idololatriam dementavit*. In alio quodam sermone de abdicatione rerum; idem Sanctus Pater de crapula dicit: *Hæc Israelitas induxit, ut simulachrum adorarent*. In homilia de jejunio, similiter dixerat: *In unico temporis momento populus ille, qui maximis prodigiis DEI cognitionem acceperat, ad insaniam idola Egyptiarum more colendi devolutus est*. Imò ab ipsis primis natalibus nostris, cum Adam protopater noster ex una parte ab obedientia, & respectu DEO debito urgeretur, ex alia verò parte stimolaretur à gula, relicto DEO in hanc declinavit, unde Tertullianus de ipso dicit: *Facilius ventri, quam DEO cessit*. Populus Hebræus Moysen à Monte Sinai revertentem expectavit, ut quæ pro ipsis cum DEO negotiatus fuerat, ei enarraret, & traditam à DEO legem eidem adferret; qui tamen veniens, eundem à gula non solum tentatum, sed & superatum invenit: *Facilius ventri, quam DEO cessit*; cum tanta enim petulantia ventri servire coeperat, ut genua sua coram vitulo flectere non erubesceret. Merito igitur Sanctus Ambrosius ait: *Videmus ebrietas sacrilegium fuisse conjunctum, nam sicut mater fidei continentia, ita perfidia mater ebrietas est*. In quod facinus non ista precipias? Filiz Herodiadis præcisum Baptistæ caput non suffecit, sed insuper dixit: *Volo, ut des mihi in disco caput Joannis*. Cur autem illud in disco positum habere desideravit? Quia cum in hoc cibi delicati, benèque conditi apponi soleant, per hoc significare voluit, gulam omnis impietatis, & sacrilegii esse instrumentum: *In quod igitur facinus non ista precipias?* Sanctus Antoninus de hac materia differens, ad probandum, quæ damna fidei nostræ per gulam inferantur, prædictum Hebræorum exemplum adducit, inquit: *Quod fides nimiam patitur, patet in illo populo Hebræo, de quo 1. Corinth. 10. Sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere, id est, festinare in veneratione vituli aurei, declinantes ad idololatriam*.

4. *Quorum Deus venter est*, S. Hier. in cap. 14. Osee, similiter inquit: *Gulosi venter Deus est*. D. Chrysost. pariter de gulosis inquit: *Nihil spirituale cum animo fuocogitant, sed omnia sua hic habent, atque hæc sola curant: merito ventrem DEVM habent, dicentes: Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur*. Idipsum ad ungum, in Rege Babylonie adimpletum fuit, cum hac tamen differentia, quod is *Non cras, sed eadem nocte interfectus est*. Porro Historia hæc, quanto magis examinatur, tanto plures in ea difficultates reperiuntur. Etenim Babylonia illo tempore à formidabilissimo quodam exercitu cincta, in imminente posita erat periculo, ut in manus Cyri corrueretur, prout eadem nocte contigit, in qua impius ille, & sacrilegus Rex solenne Principibus Regni sui in numero millenatio congregatis, nec non concubinis suis solenne instruxit convivium. Videbatur potius eo tempore operæ pretium fuisse, ut tam Rex, quam omnes convivæ ejus, civitatis suæ mœnibus defendendis invigilarent, atque in variis locis ad communis patriæ tutelam vigilas, & custodias disponerent; & tamen vide, quàm verum sit, quod *Vinum, & ebrietas auferant cor*. Etenim S. Hieronym. ex traditione Hebræorum inquit, Balthasarem, cum vidisset Vaticinium Jeremiæ, de populo Judaico post Septuaginta annos à servitute Babylonica liberando, iis evolutis nondum adimpletum fuisse, hac de causa solenne instruxit convivium: *Irritam putans Dei pollutionem Balthasar, falsumque promissum, versus in gaudium, convivium grande fecit, in-*

sultans spei Judeorum, & urbis, ac templi. Quodq; plus admirandum est, præcepit, ut afferrentur *vasa aurea, & argentea, quæ asportaverat Nabuchodonosor pater ejus de templo, quod fuit in Jerusalem; ut biberent in eis Rex, & Optimates ejus, uxoresque ejus, & concubina*. In DEI scilicet, templi; divini, & sacri cultus contemptum, sacram hanc supellectilem asportari fecit, ut eam, & sua, & Satraparum, & uxorum, & concubinarum suarum conspurcarent ebrietate. Neque id vos admirari velim, quia ut Scriptura attestatur: *Præcepit jam temulentus*; hæc namque sacra vasa per 30. solidos annos in honore fuerant absque contaminatione ulla; quare autem modò ea conculcata fuisse putatis? *Temulentus hoc fecit*, respondet S. Hieronymus, *oblitus scilicet pene, quæ Nabuchodonosor patrum ipsius consecraverat*. Gula namque Deum, honoremq; divinum sub pedibus conculcat. Ideoq; ut sua honoraret Idola, impius iste verum Deum conculcandum, viliterque tractandum putavit: *Bibebant vinum, & Laudabant Deos suos aureos, & argenteos*.

5. Principale Babylonie Idolum Bel erat, eodem Daniele teste; hoc autem simulachrum, juxta eorum gentilium opinionem, crapulæ addictissimum erat, dicente Scriptura: *Erat idolum apud Babylonios nomine Bel, & impendebantur in eo per dies singulos similia artaba duodecim, & oves quadraginta, viniq; amphora sex*. Ecce vobis gentilium DEUM; quid igitur mirum, si eum honoraturi, ei; devoti se in crapulam conjecerint, veri DEI conculcato honore: de quibus merito verificatur, quod Apostolus ait, scilicet *Quorum DEVS venter est?* Quæ Apostoli verba considerans Cornel. à Lapide, existimat S. Paulum in hoc textu alludere voluisse ad idolum Dagon, quod Philistini, abundantiam victualium ab eo expectantes, adorabant; in cujus templo, postquam arca DEI collocata fuit, simulachri infelicis cornuerunt brachia cum capite, solo superstitie corpore, & ventre; cui nihilominus circa illa gentilitas cultum pristinum exhibere non dubitabat, ut ita ad litteram impleteretur in iis dictum Apostoli assertum: *Quorum Deus venter erat*. Qui sese dederunt ventri, verba sunt Cajetani, *ventrem habent pro Deo, utpote præferentes illum ceteris quæ amantur*. Cui Lyranus subscribere videtur, dum ait: *quorum DEVS venter est, quia student ei satisfacere in omnibus: quemadmodum enim alio loco videbimus, gulosus omnem sollicitudinem, curam, & industriam suam in hoc collocat, ut effrenem suam exaltet ventrem*.

6. Apostolus ad Hebræos scribens, Esau primogenituram suam pro junculo vendenti nomen hominis profani ascribit, dum ait: *Profanus est Esau, qui propter unam escam vendidit primitivam suam*. Cujus nominis significationem Hugo Cardinalis hisce explanat verbis: *Profanus longe à phano, id est templo DEI, id est, penitus irreligiosus, & piger ad divina, & alienus à DEO, incrassatus, impingnatus, dereliquit DEVM factorem suum, & recessit à Deo*. Moxque gulam nos à veri Dei cultu separare idem subjungit, fusiùsque docet Eminentiſſimus verbis sequentibus: *Dicitur profanus, quia castrimargus, id est, servus ventris extitit, & gulosus; dicitur autem gulosus profanus, quia destruit in se phanum, id est, templum DEI; quia de corpore suo phanum Diaboli, imò suum ventrem facit Deum suum*. Ideoque Sanctus Ambrosius in quadam ad Sabinum Episcopum epistola ita merito discursit: *Ubi carperis quis luxuriari, incipit deviare à vera fide. Qui non sequitur Dominum Deum suum, ingurgiat se luxurie ac libidini, pestiferis corporis passionibus; qui autem se ingurgitaverit atque immergerit hujusmodi voluntatibus, perfidie laqueos incurrit*.

7. Luxuriæ comes sumentumque est crapula, ideoque Spiritus Sanctus attestatur, dicens: *Sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere*. De qua eadem ingratiſſima gente alibi quoque dicitur: *fornicatus est populus cum filiabus Moab; sed & mox in turpem idololatriam corruerunt, quando adoraverunt DEOS earum, vocaverunt eos ad sacrificia sua*. Cujus præcipiti si causam nosse quaeritis, unicam gulam esse respondeo; quæ populum sufficienti exteroquin veri Dei lumine illustratum, tantisque cele-

Exod. 32. 1.

Num. 21. 5.

Abul. q. 6. in Exod. 32.

Confirmatur auctoritate Patrum. D. Chrysost. Ser. 12. S. Basil. l. 1. de laud. jejunii. S. Basil. serm. de abdicatione rerum.

Tertull. de Jejunio.

S. Amb. de Bith. & jejunio. c. 12.

S. Antonin. l. 1. Theol. p. 1. tit. 4. c. 1. §. 1.

S. Hier. in c. 14 Osee. D. Chrysost. c. 1.

Gula Deum verum, honoremque divinum contemere & negligere facit, & sacram supellectilem profanari, in Balthasaro comprobatur.

Osee 4. 11. S. Hieron. in Dan.

S. Hier. l. 1.

Dm. 14. 1. Non mirum quod Gentiles Deum suum honorarent in Crapula & conjectione veri Dei conculcam honore.

Corn. à Lap. ad Phil. 1.

Cajet. ad Philipp.

Lyran. l. 1.

Hebr. 12. 16. Gula non a vero Dei cultu separat.

Hug. Car. l. 1.

Hug. Car.

S. Amb. l. 6. epist. 14.

Causa luxuriæ & idololatriæ est gula.

Num. 25. 1.

ribus beneficiis affectum in fornicationem adduxit, & idololatriam. Idedque Spiritus Sanctus notanter ait: *milli comederunt*; sed quis hujus gulositatis terminus? *Et adoraverunt DEOS eorum*. Quapropter Sanctus Bernardus hanc à Deo apostasiam, tanquam gulæ effectum deplorans, ita ingemiscit: *Pave in domo DEI horrendum videmus, quid in idololatrias ministrantes? Mentior, si non quibusdam venter suus factus est DEVS suus; quod enim quisque pro ceteris colit, id sibi Deum constituisse probatur.*

8 Quorum DEVS venter est. Quia servant huic, inquit Theophylactus, tanquam DEO, & omnem curam adhibent: seu quidquid faciunt, ut inquit S. Anselmus, pro ventre faciunt. Sanctus vero Antoninus longè vivaciùscam, qua gulosi Deum suum, id est, ventrem proprium protequuntur, exprimit devotionem, cum dicit: *Guloficium, & sollicitudinem suam, quam debent erga Deum, habent pro ventre suo. Verus enim Deo cultor, cum surgit mane, cogitat primò de Deo, se ei recommendans; sed gulofus cogitat, quid debeat mane comedere, quod magis delestet. De coquina templum facit, de mensa altare, ibi ponit victimas carnes varias, ministri sunt servi mensæ, orationes, & lectiones sunt locutiones de cibis, & vinis, qui sunt meliores. Sacrilegium hunc Christianorum abusum Sanctus Paulus urbi Romanæ, (quæ lupam crapulæ symbolum pro insigni refert) scribens, his verbis deplorat: *Christo DOMINO non servant, sed suo ventri*. In historiis Ecclesiasticis Infideles, & Pagani sæpius sacra templa, in ignominiam CHRISTI, in stabula convertisse leguntur; & quid tu dicturus esses, si aliquem ex nobis Ecclesiam in culinam transmutare videres? & tamen quis est, qui corpora nostra, templa CHRISTO consecrata esse ignoret? Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? nescitis quoniam templum Dei estis? membra vestra templum sunt Spiritus Sancti. Et nihilominus gulofus ex hoc corpore vilem quandam facit culinam, seu pistrinum. Apud Sanctum Joannem Climacum in cujusdam viri abstinentis laudem dicitur: *Mens continentis est templum Spiritus Sancti; gulonis est nidus corvorum*; corvi enim de nulla re alia, quàm de devorandis carnibus solliciti sunt; & ided symbolum sunt demonum, quibus gulofus pariter, ut in duobus primis discursibus probatum fuit, devorus esse noscitur.*

9 Tertullianus nonnullos gulæ deditos his verbis perstringit: *DEVS tibi venter est, & pulmo templum, & aqualiculus altare, & sacerdos coqus, & Sanctus Spiritus nidor, & condimenta charismata, & ructus prophetia. Apud te Azape in cacabis servet, si dei in culinis calet, spes in ferulis jacet*. Idem quoque alibi in eodem libro de iisdem gulosis teripserat: *Hi Paracleti contumeliam faciunt*. Bellovacensis pariter in eorundem detestationem ita scribit: *Gula reddit hominem DEO abominabilem, & exosum, quia creaturam vilissimam deificat, præferens eam Deo*. Idque per illa ad Philippenses transcripta verba probat: *Odis DEVM, quia templum suum convertit in sanium diaboli, & in latrinam, seu vas stercoreum, & sentinam omnium vitiorum, & habitaculum demonum: imaginem DEI denigrat, & deturpat, DEI quoque majestatem blasphemat*.

10 Primos fideles Apostolus sollicitè admonuisse legitur, quoniam *non est Regnum Dei esca, & potus, sed iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu Sancto*. Quis, obsecro, Christianos inter veri DEI notitia imbutos sibi persuadere poterat, beatitudinem in cibo, potuque consistere? Sanè si hæc ad Epicuræos scripsisset Apostolus, intentum facilè intelligeremus; sed quæ hæc tanta de Christianis opinio, ut hujusmodi illis monitum dare non dubitaret? Justissimè equidem, quia experientia teste, multi Scholæ Christi sequaces, magis proprii ventris, quàm Dei sunt cultores: *Quorum DEVS venter est, & gloria*. Quis enim Sanctum Jerosolymitanum destruxit templum? quis divinum ejus pessundedit cultum? Bellovacensis ex Abbate Pæmone in vitis Patrum ita respondet: *Nisi Nabuzardan Princeps coquarum venisset in Jerusalem, templum DEI non arisset igne*. Id est, si gula inter Christianos non prædominata fuisset, nunquam Lex, honor, cultus

que Dei sub pedibus conculcatus fuisset. Dives ille, abundantem collegerat messem, certissimum Dei donum; neque enim qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Et nihilominus Iustitiae divinx contra se iratæ fulmina subito quoque depluere super se, suo expertus est damno. Causamne nostis? inquit Magnus Basilus: *At unde hoc? Respondetque: Quia Deum habet ventrem*. Suam enim animam ira alloquebatur, *comede, bibe, epulare*. Neque enim aliud cogitabat, fructusque collectos nullum alium ordinabat in finem, præterquam in gulæ, & crapulæ delicias, ita ut jure meritissimo de illo asseri potuerit: *Cujus Deus venter est; quia hoc ab homine colitur*, inquit Interlinearis in sententia S. Augustini, *quod præ ceteris diligit*.

DISCURSUS XV. ARGUMENTUM.

De ira Dei, justisque ejusdem suppliciis, quibus in crapulam, ejusque amatores animadvertit.

THEMA.

Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Psalm. 77. v. 30.

1 Populo electo Deus quotidianum in deserto de Cælo providebat victum, omnes desiderabiles continentem gustus; qui nihilominus carniarum Egyptiacarum memor, cælestis nauseabundus annonæ, instanter atque insatiabili cum aviditate carnes expetivit; quas in abundantia, & voluptate petentibus quoque subministravit cælum, quando pluit sicut pulverem carnes, & sicut arenam maris volatilia pennata. Quæ gulofitas quantum Dei exacerbavit iram, mox consequens docuit supplicium; quoniam *adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos*. Equidem manducaverunt, & saturati sunt nimis, non sunt fraudati à desiderio suo; veruntamen & subito occidit pingues eorum. Quam historiam, dum fusiùs prosequitur Moyses, qualiter divinx iustitiæ gladius, adversum belluones illos furere cœperit, distinctiùs enarrat, inquit: *Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujusmodi cibus: & ecce furor DOMINI concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis, vocatusque est ille locus, sepulchra concupiscentiæ*.

2 Adhuc esca eorum, &c. Sanctus Basilus in prima de jejuni præconio homilia, ita scribit: *Quorum membra ceciderunt in deserto nonne eorum, qui escam carniarum flagitabant*. Hanc autem mortem, non modò corporalem, sed & æternam, gulosis istis inflatam fuisse, Sanctus docet Antoninus, inquit: *Et ira DEI ascendit super eos, scilicet gulofos. Ira DEI est punio ejus, qui punivit illos; scilicet ignem mittendo de cælo, qui combussit illos, & occidit*. Sanctus verò Augustinus causam interrogat, quare Hebræi, cum greges, & armenta propria secum in desertum adduxissent, & consequenter carnibus abundarent, tanta nihilominus cum cupiditate Deo supplicarent, pro carnibus impetrandis; quia ut Moyses populi querelas ad DEUM delaturus recenser, ingemiscabant continuo quasi morituri, nisi DEUS illorum annueret votis: *Flent coram me dicentes: da nobis carnes, ut comedamus*. Respondet autem Sanctus Augustinus, inquit: *Nisi forte dicatur peperisse illos pecoribus, ne omnibus deficientibus, etiam sacrificiis necessaria defuissent*. Sed hæc insufficiens mihi videtur ratio; siquidem non adeò pietati deditus erat populus ille, qui facilè adeò tua vitulo genua inclinabat; idedque dictus Sanctus Præsul, ipsemet hanc secundam assignat rationem, dicens: *Congruentius tamen creditur, non eas carnes desiderasse, quas de pecoribus habere poterant; sed eas, quæ deerant, unde illis coturnices data sunt*. Erant namque gulofos, & belluones, ovium, vitulorum, similibusque animalium carnibus minimè contenti, sed lautiores, & deliciores optantes epulas, ut gulæ suæ pruritui satisfacerent. Ubi singulariter notandum, quod Deus, dum manna deplueret, populo præcepit, ut tamen colligerent in certam mensuram, quantum pro eo die sufficiebat: *Hic est sermo, quem præcepit Dominus; colligas unusquisque ex eo, quantum sufficit ad vescendum*. Tale nihilominus præceptum circa Coturnices datum non fuit, quia surgens populus

S. Bern. in
Declam. Ecce nos
liquimus
omnia.

Theophyl.
S. Anselm.
S. Anton. 1b.
Gulofus cultor
quem erga
verum Deum
habere de-
berent pro
ventre suo.

Rom. 16. 18.

Gulofus ex
templo Dei
facit culi-
nam seu
pistrinum.
1. Cor. 6. 19.

1. Cor. 3. 16.
1. Cor. 6. 16.
S. Io. Clim.
Grad. 14.
Scholion. 14.

Tertull. adv.
Psych. c. 16.
Invent. ira in
gulofos.
Tertull. 1b.
cap. 1.

Bellov. spec.
mer. l. 3. p. 8.
dist. 1.

Rom. 14. 17.
Si gula inter
Christianos
non fuisset
prædomina-
ta, honor
Dei nunquā
fuisset con-
culcatus.

Bellov. 1b.

Luc. 12. 19.
1. Cor. 10. 7.

S. Basil. h. 6.
in discen-
tiam ava-
rum.

S. Aug. in
Gl. Iosaphat.

Divine ju-
stitiæ gla-
dius adver-
sus belluo-
nes furere
corpi.

Num. 11. 33.

S. Basil. h. 1.
de jejuni.
Mort. & cor-
poralis & æ-
terna gu-
lofis inflata.
S. Antonin.
sum. Theol.
p. 2. tit. 6. c. 1.
§. 3.
S. Aug. 1. 4. ex
qq in Exod.
Causa quare
hebræi Deo
supplicarent
pro carnibus
impetrandis.
Num. 12. 13.

Exod. 16. 16.

Num. 11. 33.

Quare man-
na parce,
carne vero
delicata in
abundantia
dare fuerint.

lusto die illo, & nocte, ac die altero congregavit eum-
nicum, qui parum, decem choros. Unde non immerito
hic querendum venit, cur manna, cibus ille celestis,
tam frugaliter, & parce; carnes autem illæ tam delicate
in tanta abundantia datæ fuerint? Respondet quidam
author; Quia manna non ad appetitus votum, sed ad na-
ture usum dabatur; coturnix non ad naturæ indigentiam,
sed ad appetitionis ingluviem. Veruntamen dici etiam
posse videtur, quod quò lautior, & abundantior est ali-
menta ad satiandum gulosum, tantò etiam severius sit
supplicium iræ DEI, quod sibi adificat; quanto
enim pinguiora sunt animalia, tantò sunt macello vi-
ciniora.

Prov. 23. 19.
Gravissimis
crimenis &
Dei suppli-
citis vicini
sunt ebris &
epulones.

3 Regum sapientissimus Salomon in Proverbiis
olim interrogabat, cui vobis? Sed audiat velim, quan-
tæ per datum ei responsum, ebris, & epulonibus fue-
rint comminatæ ærumnæ; postquam enim præmisit
set; Cuius patris vobis? cui vobis? cui vobis? cui sine causa
venerat? cui suffusio oculorum? Subdit: nonne his, qui commo-
rantur in vino, & studeo calicibus operandis? ne in-
tuearis vinum quando flavescit, cum splendueris in vi-
tro color ejus: ingreditur blandè, sed in novissimo mor-
debit, ut coluber, & sicut regulus venena diffundet.
Nunquam enim rigidioribus DEI suppliciis adeò vi-
cini sumus, quàm quando iustissimum ejus furorem
per crapulam irritamus. DEUS apud Isaiam commi-
natur, dicens: *Va qui potentes estis ad bibendum vinum;*
propter hoc sicut devorat stipulam lingua ignis, & ca-
lor flammæ exurit, sic radix eorum quasi favilla erit,
germen eorum, ut pulvis ascendet. Abjecerunt enim lo-
gem DOMINI exercituum, & eloquium Sancti Israel
blasphemaverunt; ideo iratus est furor Domini in po-
pulum suum, & extendit manum suam super eum, &
percussit eum, & facta sunt morticina eorum quasi ster-
cus in medio platearum. In his omnibus non est aver-
sus furor ejus. Imò quotiescunque in sacris paginis de
hoc vitio agitur, semper ira Dei in eo castigando exa-
cerbata demonstratur; siquidem infinita Dei Majestas
per hoc vehementer contumeliatur. Ecclesiasticus de
muliere quadam ebria loquens, inquit: *Mulier ebri-
sa, ira magna.* Quem eundem textum Clemens Ale-
xandrinus adducens, iram hanc non se ex parte mu-
lieris tenere existimat, sed ex parte DEI vehementer
adversus illum irascentis; unde sic legit: *Tanquam ira
DEI mulier temulenta.* Cur verò DEUS noster ad
iram provocetur, Isaias hanc assignat rationem: *Popu-
lus qui ad iracundiam provocat me anse faciem meam
semper, qui comedunt carnem suam, & jus profa-
num in vasis eorum; isti sumus erunt in furore meo, ignis
ardens tota die.* Minitabunda adversus eos, qui si-
mul convivuntur, apud Nahum Prophetam legitur si-
militudo, dicit enim: *Sicut spine se invicem comple-
duntur, sic conviviunt eorum pariter potantium.* Ve-
runtamen non diu subiacet immittendum super eos à
Deo supplicium, dicit enim: *Consumuntur quasi stipula
ariditate plena.*

Ira Dei in
castigando
gulæ vitio
demonstra-
tur.
Ecc. 36. 11.
Clem. Alex.
Lib. 2. Pz.
cap. 4. 3.

Ita, 4. 1.

Nahum 1. 10.

1. Reg. 2. 11.
Nullum vi-
tium vitam
hominis
magis ab-
brevia quàm
crapula &
quæstus.

S. Greg. 1. 10.
Mor. C. 11.

S. Ild. Pelus.
1. 1. cap. 69.

4 Ira DEI ascendit super eos, &c. Filii Heli sum-
mi sacerdotis, ut in præcedentibus discursibus dixi-
mus, ad satisfaciendum gulæ suæ, parum curabant ri-
tus, & leges, à DEO pro oblationibus, & sacrificiis præ-
scriptas, violare, auferendo etiam ab offerentibus vio-
lenter carnes crudas, & meliorem victimæ portionem,
ut easdem pro gustu, & beneplacito eorum coquere,
& præparare possent. Unde Sanctus Gregorius ait;
*Prima filiorum Heli culpa suborta est, quod ex eorum
voto, sacerdotis quæ non antiquo modo collas vellet à
sacrificiis carnes accipere, sed crudas quereret, quas ac-
curatius exhiberet.* Quam eorundem Heli filiorum cul-
pam Sanctus Ildorus Pelusiota his verbis pariformi-
ter exponit: *An non rabidus venter, inquit, &
carnium erapio, & crapula, & insanus mulierum amor
effecit, ut Ophni, & Phinees sacerdotia, & arca, & tri-
bunum imperio, & gloria, & honore truncati, hostili gladio
trucidarentur? Quod eorum severissimum supplicium
dudum ante prædictum fuerat, dicente facto Textu:
Ecce dies venient, & præcidam brachium tuum, &
brachium domus Patris tui, ut non sis senex in domo tua,
& videbis emulum tuum in templo in universis prospe-
ris Israel, & non eris senex in domo tua omnibus die-
bus. Quæ pœna in nullum aliud vitium adeò, sicut in*

gulam quadrat; nam ut suo loco videbimus, nullum
est peccatum, quod vitam hominis magis abbreviet,
quàm crapula frequentata. Porro DEUS Heli prædi-
ctorum filiorum patrem graviter reprehendit, quod
huic effreni filiorum suorum appetitui nullum appone-
ret remedium, cum tamen divino suo cultui tantoperè
adverlarentur: *magis, inquit, honorasti filios tuos, quàm
me, ut comederetis primitias omnis sacrificii populi mei.*
Quia tamen hæc Dei querelæ minimè profuerunt, ipse
unà cum filiis gravissimè luere debuit; nam *Eliditur
pro templi foribus senior Heli, inquit Tertullianus, filii
ejus in acie ruunt, natus expirat in partu: hanc enim me-
ruerat à Deo plagam domus impudens, sacrificiorum car-
nium depredatrix.*

Tertullianus
rejon.

5 Ex omnibus, quæ extenso iratæ justitiæ divinæ
arcu evibrata sunt sagittarum spicula, nullum est ter-
ribilius, quàm illud, quod in Regem Babylonie Bal-
thasarem cecidit; dicit enim sacer Textus: *Apparu-
erunt digiti quasi manus hominis scribentis contra cam-
delabrum, in superficie parietis aula regie, & Rex
aspiciebat articulos manus scribentis.* Unde impij, &
sacrilegi Imperatoris cor, spectaculo hoc, tanto ter-
rore repletum fuit, ut oculatus testis Daniel scribere
non dubitavit: *Facies Regis commutata est, & cogita-
tiones ejus conturbabant eum, & compages rerum ejus
solvebantur, & genua ejus ad se invicem collidebantur.*
Daniel itaque Propheta formidabiles hos characteres
expovit, instantemque nocte illa Regi mortem,
divisionemque Regni ejus in Medos, & Persas signifi-
care docuit; quemadmodum etiam perfectissimè ad-
impletum fuit. Mysteriosè autem sacer Textus tem-
pus describit, in quo prodigiosi illi digiti apparuerunt,
scilicet *in eadem hora.* Quæ temporis circumstantia
ad id relationem habet, quod paulò ante historia sacra
dixerat, scilicet: *Balthasar Rex fecit grande convivium
optimatibus suis mille; præcepit jam temulentus, ut offer-
rentur vasa argentea, & aurea, quæ asportaverat Na-
buchodonosor pater ejus de templo, ut biberent in eis.* Ec-
ce igitur vobis lautorum, excessivorumque convivio-
rum pœnam, atque supplicium.

Dea. 1. c.
Lautorum
conviviis
pœna atque
supplicium
in Baltha-
sar rege.

6 De duobus vitæ licentiosis, gulæque deditis
Monachis, qui universum Monasterium suum con-
turbabant, hunc infelicem tradit eventum, lucces-
sumque Thomas Cantuariensis: *Accidit quodam ves-
pere, ut secundum consuetudinem suam esculento ore ad
voraginem inhiarent. Vix ori cibus appositis, quartum
aut quintum morsellum manus obtulerat, cum ecce unus
subita ingluvie strangulatus, averfis statim oculis expi-
ravit. Territi omnes, qui confederant, surrexerunt.
Forstian ludalem hoc spectaculo compunctum fuisse
creditis? Ab epulis spatio destitit brevissimo, & pau-
lò post ad mensam tediit: Et cum enormi crapula sic
est repletus, ut amens panis portaretur ad lectum,
& quasi bruium animal expiravit.* In Annalibus quo-
que Ecclesiasticis de Alexandro Imperatore, ita Baro-
nius scribit: *Præsumptus, vinoque ebrius, post meridiem pi-
la infans descendit, exortoque labore quodam in ip-
sius intestinis præcis, quibus se ingurgitaverat, atque
ebrietate, reversus in palatium, multo è naribus, ac pu-
dendis effuso sanguine mortuus est.* Aman pariter su-
perbus, barbarus, & implacabilis populi Dei inimi-
cus, ubinam in se divinam expertus est justitiæ,
rumpentem innumerabilium felicitatum ejus filum?
Audiamus Sanct. Ambrosium dicentem: *Aman dum se
regali jactat convivio, inter ipsa vina premium suæ ebri-
tatis exolvit.*

Infelix suc-
cessus dedit
monachorum
gulæ dediti-
onem.
Thom.
Cantuar. 1. in
Apoc. 2. 12.
S. 1.

Bar. An. 9. 1.

S. Amb. de
Ella & jo-
han. cap. 9.

Iud. 16. 27.
Philistini in
solem a
convivio à
Samsonem
invertedi
petierunt.

Dan. 14. 2.
S. Ild. Pelus.
ibid.

Ventris appetitus Belis cultores exitio addixit.

namque persuaserat, simulachrum illud manducare, quo sine Rex abundantem quotidie victum Idolo disponebat: *Impendebantur in eo per dies singulos similia araba duodecim, & oves quadraginta, vinique amphore sex*. Totumque hoc ab idolo absumi dicebant; ideoque Danieli Rex improperabat, dicens: *An non vides, quanta comedas, & bibat quotidie?* Regem itaque ab errore liberaturus Propheta, non Belem, sed sacerdotes, eorumque familias, quidquid Idolo Rex offerret, abligurire clare ostendit; unde meritis impulerunt penas, dicente Scriptura: *Occidis illos Rex; ideoque Sanctus Isidorus inquit: An non dentis appetitus, & carnum desiderium Belis cultores, & adoratores percinerem convulsos, & deprehenfos exitio addixit?*

Gen. 41. Iudicium non format temerarium qui gulosis severissimum statuit supplicium.

8 Liber Genesis aliqua nobis commemorat somnia, quæ uno eodemque tempore duobus Regis Pharaonis incarceratis servis obligeat; quæ utrumque quidem conturbant, sed differenti exitu erant terminanda, ut præfagium annuntiavit Patriarchæ Joseph. Pincernæ itaque cum in gratiam rediturum; Pistori verò, suam in paribulo vitam claudendam esse prædixit: *Hæc est interpretatio somni: tres propagines, tres dies adhuc sunt, post quos recordabitur Pharaoni minister tui, & restituet te in gradum pristinum, dabisque ei calicem juxta officium tuum sicut ante facere consueveras; deinde ad Pistorem conversus ait: Tria canistra, tres adhuc dies sunt, post quos auferet Pharaoni caput tuum, & suspendet te in cruce, & lacerabunt volucres carnes tuas*. Unde hæc, obsecro, diversitas; siquidem uterque ejusdem erat Regis servus, uterque eidem mancipatus carceri, ejusdem fortè reus transgressionis, & eandem habuerant circa materiam somnia, scilicet circa gulam; dum hic vinum, ille panem quævisse scribitur: Interpretes Ingeniosè quidam respondet, Pincernam unam duntaxat vidisse vitem, ex qua paucos uvarum in calice exprimendos decerpserit uvarum botros; vitemque illam non nisi trinis constituisse palmitibus; adeoque in illa vini quidem figurari usum, sed temperatum. Pistor verò vastos variorum apparatus, & condimentorum conspexerat panes, pastusque; quemadmodum ipsemet confitetur, dum ait: *Vidi somnium, quod tria canistra farinæ haberem super caput meum, & in uno canistro quod erat excelsum, portare me omnes cibos, qui sunt arte pistoria*. Quid igitur mirum, si Joseph ex hoc duplici somnio, pistori cruci affigendum, & à rapacibus volucris discerpendum esse conclusit? Siquidem non iudicium quis format temerarium, sed cum fundamento discurret ille, qui gulosis severissimum imminere statuit supplicium. Amnon honestatem violaturus sororis suæ, gulæ adinvenit medium, dum manibus ejus jusculum sibi porrigi fecit; siquidem, ut suo loco probavimus, crapula, auxilium, incendiumque est libidinis. Sed præsentissimam notate Dei iram, dum violenta morte incestum suum improbus; siquidem frater ejus Absalom præceperat, dicens: *Observate cum temulentus fuerit Amnon, & dixerit vobis: percussite eum, & interficite, nolite timere; fecerunt sicut præceperat eis*.

Amnon temulentus incestum suum violenta morte.

2. Reg. 15. 27.

Jo. Bened. 8. sum. 1. c. 7. in Append. Varia horrida exempla quæ in ebriis conspiciuntur.

9 Funestum quendam casum cujusdam, qui universam substantiam suam in potationibus dissiparat, scriptum reperio; quem cum die quadam uxor inventura abisset, ut extremam familiæ necessitatem illi exprobraret; usque ad mortem coram reliquis comibonibus pariter ebriis à marito percussa fuit, & ut talis credita, defertaque ab omnibus. Paulò itaque post nonnihil respirans, juxta vires suas domum versus repere cepit; quò cum pervenisset, duo parvuli filii ejus plangentes vociferari inceperunt: *Da panem matri, fame perimus: jam biduum est, ex quo nihil sumpsimus*. Quibus verbis irritata, inque desperationem adacta mater, absque eo quòd suos ad divinam, & nunquam errantem providentiam, quæ sperantes in se non deserit, elevarer oculos, expedientiùs judicans, unam potius filiis, quàm multiplicem præstare mortem, utrique vitam cultro abrupit; maritoque tandem domum reverso in nocte, planèque ebrio, postquam se ad quietem composuisset, ex eodem furore caput amputavit. Michael quoque tertius Imperator

Baron. An. 867. 2. 9.

Manf. Bibl. Præd. Tom. 11.

tor in lecto ebrius, somnoque oppressus profundo, velut alter Holofernes jacebat, quando Basilii confractis cameræ imperialis portis, ne aulici eas occludere possent, cum quibusdam conjuratis in interiora ingressus, tumoremque excitans, Imperatorem excitavit; cui unus evaginato gladio ingressus, ambas manus amputavit, præ ebrietate immobili, fugamque arripere non potenti; undè & alius conjuratorum subingressus, vivo gladium iniecit in pectus tanto cum impetu, ut ventrem dividens, intestina ejus dispergeret. De Zenone pariter Orientalium Imperatore tradit Zonaras, quòd & ipse ebrietatibus indulgens, frequentissimè veluti insensibile cadaver reddi solet; quare suæ exosus uxori, dum hæc eum mortuum esse fingeret, vivum sepeliri fecit, super sepulchrum ejus immensam collocari jubens petram, ne clamantis vox ullatenus audiri posset; atque ita inibi infelicissimè vitam in exemplum aliorum cum morte commutavit æterna.

Zonaras T. 3. Annal.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Gulosus pariter impoenitens, incorrigibilis, & inemendabilis esse solet; morte improvise ut plurimum è medio tollitur, est quoque illum DEUS ut frequenter implacabilis, & inexorabilis.

THEMA.

Reprobatus est, non invenit penitentia locum, quanquam cum lacrymis inquisisset eam. Hebr. 12. v. 17.

1 Apostolus de Esau admodum guloso, ut etiam propter unicum edulium, suam fratri vendiderit primogenituram, tractans, eum reprobatum, neque ad penitentiam admissum fuisse, memorat, quantumvis cum lacrymis eam sollicitaverit: *Reprobatus est, &c.* Quæ verba sufficientia sunt, ut quodcunque gulosi cor in gelu convertant, & à crapulæ alienent calore; siquidem voracitas, & ingluvies nostris adeò invisceratur corporibus, ut ordinariè usque ad sepulturam absque ulla emendatione nos concomitetur; ideoque Sanctus Basilii nos admonet, dicens: *Multos animadverti sapè, qui cum alterius cujusvis generis vitiis laborarent, ad sanitatem tamen redierint postea; qui autem hoc morbo tenerentur, neminem ex omnibus vidi unquam, qui convalesceret*. Experientia namque docet omnium temporum, quod qui ebrietati, & gulæ immersi vivunt, ex improvise (maximè ex apoplexia) moriantur, & dum mortem minus expectant; ac licet compungi, & contritionis in se actus excitare vellent, illi tamen minimè facere possint, quia ex vini violentia mentem perturbatam habent. Unde licet usurarius in ultimo mortis articulo de restituendis facultatibus alienis cogitet; carnalis malum, & suspectum contubernium è domo sua eliminet; detractor de restituenda fama aliena prospiciat; vindicator quoque de inimico reconciliando sollicitus sit; ebrius tamen intellectum obscuratum, & memoriam diminutam habens, ad instar cadaveris cujusdam insensatus esse communiter videtur; atque ideo non dat cogitationes suas, ut revertatur ad Dominum; quia liberas mentis suæ operationes non habet; nam vinum, & ebrietas auferunt cor.

Ebrietas & gula absque ulla emendatione, usque ad impoenitentiam homines committunt.

S. Basil. serm. de abdicat. retum.

Osse 1. 4. Osse 4. 11.

2 Insuper observandum est, nullum esse vitiosum hominem, qui illibentius moriatur, quàm gulosus; pro cujus intelligentia notandum, quod Incarnata Sapientia de eo asserit, qui copiosa perfruitur segetum messe spem conceperat, se longo tempore inter delicias, & voluptates victurum, & ut ita dicam, in quodam ex butyro, & lacte congregato marinaturum esse, ac proinde dicebat: *Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos, comede, bibe, epulare*. Sed ecce mors ex improvise ei supervenit in eadem nocte, prout ab ipso DEO eidem intimatum fuerat, dicente: *Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te*. In quibus verbis maximè notandum est ultimum illud verbum, *repetent*. His enim, de quibus in Psalmo dicitur: *Conflatum est, in terra venter eorum*; ubi moriendum est, anima ut è corpore violentet quasi

Nullus vitiosus illibentius moriatur quàm gulosus, & ut plurimè moritur desperatus. Luc. 12. 19.

Ps. 43. 31.

extrahatur oportet, secus enim ex voluntate propria nunquam egrederetur. Unde cum Agag (de quo facit Textus inquit; *Agag pinguis*; quique proinde hominis ex gula impinguati propriissimus typus fuit) à Samuele morti tradendus esset, suspirans, & tremens dixit: *Siccine separas amara mors?* Cui lamento optime consonat illa Ecclesiastici gementis sententia: *O mors, quam amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis, & adhuc valenti accipere cibum!* Hi enim, qui tales sunt, ut plurimum desperati moriuntur, prout ex sequenti Amos textu facile licet deducere: *Separati estis in diem malum, & appropinquatis solio iniquitatis, qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti.*

3 Porro ex iis rationibus, quæ hanc impoenitentiam efficaciter probant, una est, eaque præcipua, exigua nimirum, vel nulla spes emendationis, quæ in gulosis reperitur. Unde Petrus Blesensis ad quendam in hoc vitio incorrigibilem scribens, in principio epistolæ his cum verbis affatur: *Si tibi increpatoria, & solito duriora propono, facis hoc insolentius, & iniquitas ex adipe prodiens.* Comminationes enim, adhortationes, consilia, rationes, arguementa, & similia, quæ ad gulosum emendandum, & ad resipiscenciam provocandum adduci possunt, ob nimiam ejus pinguedinem, ad cor usque ejus minimè pertingunt, quia *adipem suum concluderunt.* In Deuteronomio de illis pariter scribitur: *Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile;* ubi vinum veneni nomine appellatur, quia corpori pariter, & animæ mortem adfert; nec est miridaticum, vel theriaca, quæ contra illud prevalere possit, & idèd *venenum est insanabile*, id est, vitium sine remedio. Sanctus Ambrosius quoque circa hunc locum observat, dicens: *Pulchre additur, insanabile, multi enim à reliquorum serpentium veneno curantur, nemo ab ebrietate;* atque hæc est causa, inquit idem S. Doctor, cur vinum non cuilibet veneno, sed draconum, quod est insanabile, assimilatur.

4 In libro Exodi populi Hebræi, vitulum aureum adorantis, Idololatria describitur, simulque refertur, quod cum Moyses ad hoc scelus vindicandum, cruentum divinæ vindictæ enses in totalem ejusdem populi dispersionem vibrandum esse conspexisset, efficacissimis precibus apud DEUM pro illo se interposuerit; cui, ut à potentibus precibus suis desisteret: DEUS dixit: *Faciam te in gentem magnam.* Quasi diceret: tamen si hujus populi, vindicta hac lubricata, amiseris imperium, certus tamen esto, te à me creandum fore populi cujusdam longè numerosioris Principem, ac proinde nihil hujus dignitatis amittes: at verò Moyses animosè respondit: *aut dimitte eis hanc noxam, aut delebo de libro quem scripsisti.* In libro autem Numerorum idem populus, ut in discursu præcedenti diximus, cum insolentissima petulantia carnes à DEO postulavit; cum ecce Moyses coram DEO protestatus est, se munus suum, & populi hujus gubernium totaliter deserere statuisse: *non possum, inquit, sustinere hunc populum, quia gravis est mihi;* non tamen tùm pro illo apud DEUM intercessisse legitur, tamen si DEUS magna cum severitate eundem castigare decrevisset. Quænam verò causa est, quod Moyses pro eodem populo idololatrante intercesserit, non verò pro guloso? Num fortè idololatria minus peccatum est, quàm gula? Nequaquam; major enim offensa committi non potest, quàm si honor, & cultus DEO debitus conculcetur, & bovi fictili operi manuum hominum attribuitur. Cur igitur Moyses populum idola adorare videns, se pro illo apud Deum interposuit, non verò item quando gulosis carnes à DEO sibi dari postulavit? Clara est adhuc responsio, quia idololatria facilius curari poterat, dum enim videbant, quod vituli illius comminuti pulveres ab eis potati, per fetida excrementa ejicerentur, manifestè agnoscere poterant, illum verum DEUM non esse, qui per secesum evacuetur; at verò gula, & crapula, cum omnia vitia annexa habeant, ut in discursu quarto probavimus, sinique vitia naturæ suæ inemendabilia, & incorrigibilia, Moyses se ad illum populum deinceps gubernandum minimè sufficere credebat, quia,

ut Cajetanus ibidem dicit: *Peccatum gula quasi est incorrigibile.* Cognovit insuper Moyses, preces suas pro illis in hoc casu effundendas, minimè exaudiendas fore, quia sciebat Deum contra hoc peccatum omninò inexorabilem esse.

5 Licet DEUS filiis Heli evidenter prædixisset supplicia gravissima, quæ in pœnam sacrilegæ gulositatis ipsorum cœlitis iis immittere decreverat, dicendo: *Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum, &c.* Nulla tamen in iis emendatio secuta fuit. Unde in quadam epistola, operibus Sancti Bernardi inserta, eò quod ab eodem Sancto exarata fuisse credatur, sequentia verba leguntur: *Qui gulosus effectus est, vix aliter, quàm morte mores mutabit.* Et idèd licet Noe vir sanctitate tot sæculis probata conspicuus, cœlestibusque, & infallibilibus à DEO revelationibus illustratus, arcam per decursum centum annorum, per innumeros operarios fabricando, omnibus prædixisset, quod nisi se emendarent, & ab assuetis crapulæ excessibus desisterent, imminetia diluvii supplicia illis superventura essent, nullus tamen ex toto genere humano verbis ejus credidit, aut fructum aliquem ex iis retulit. Scitisne hujus pertinaciæ causam? Causa hæc est, quia *in diebus Noe edebant, & bibebant.* Similiter licet Sanctus Joannes in eremo ad pœnitentiam induceret cerastas, & vipetas (*gemina viperarum*) milites item, & publicanos, qui percutiebant pectora sua, & baptizabantur. Denique ipsemet Herodes libenter eum audiebat, & audito eo multa faciebat; illum tamen Herodiadem dimisisse, & incestum, quem Baptista publicè in ipso reprehendebat, emendasse, nusquam legitur; cujus pertinaciæ unica causa erat, quia *fecit carnem magnam, &c.*

6 Dives epulo quoad vixit, persuadere sibi non potuit, post hanc vitam mortalem, aliam futuri sæculi vitam securam esse; idèd tamen propter crapulas suas frequenter reprehenderetur, ipse tamen incorrigibilis erat; nam ut benè observat Div. Chrysostomus, Scripturas Sacras pro fabulis habebat, atque idèd illas exhibebat, & deridebat: tandem verò, licet serò nimis, in Inferno resipuit, quando ab Abraham Lazarum in domum suam petiit mitti ad fratres suos corrigendos; existimabat enim, quod si hi de damnatione sua certiores fierent, & miraculum aliquod adèd prodigiosum cernerent, quale futurum fuisset, si Lazarus mortuus, ad vitam resuscitatus, coram illis apparuisset, ita ut oculis suis eum conspicerent, utique illi resipiscenciam, & vitæ emendationem revocandi forent; cumque Abraham ei respondisset: *Habent Moysen, & Prophetas, audiant illos;* ipse subjunxit: *Non, pater Abraham, sed si quis ex mortuis erit ad eos, pœnitentiam agent.* Nam ut Div. Chrysostom. ait: *Quia audiendo scripturas contemnebat, & fabulas esse putabat, ex iisque passus fuerat, ipsum quoque judicabat de fratribus.* Videtur itaque, Abrahamum statum fratrum epulonis irremediabilem, & incorrigibilem censuisse, tamen etiam ad eos missus fuisset à mortuis resuscitatus Lazarus; siquidem ait: *Si Moysen, & Prophetas non audiant, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credens.* Ratio autem hujus esse potest, quia exigua, vel nulla spes esse potest emendationis, dum emendandus est gula, & crapulæ deditus. Unde S. Augustinus in detestationem ebrietatis, ad populum suum olim in hæc verba declamavit: *Ebrietas quasi inferni puteus, quoscunque susceperis, ita fortiter sibi vendicas, ut eosdem ipsos de Inferni tenebroso puteo ad sobrietatis lucem redire non permittas.* Balthasar quidem Rex Babylonie exemplum audierat Nabuchodonotoris, tanta cum severitate puniti, propter suam erga Deum rebellionem exercitam; & tamen illud flocci fecit, quia gula præda factus incorrigibilis erat.

7 Est & alia ratio, cur hoc vitium gulæ communiter sociam habere solet finalem impoenitentiam; quia videlicet Epulones, ut plurimum, morte repentina ex hac vita rapiuntur. Unde Christus ipsemet, qui noster futurus est Judex, in hæc verba monet: *Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & superveniat in vos repentina dies illa; tanquam laqueus enim superveniat.* Ubi notandum, aptiorem similitudinem, quàm eam, quæ à laqueo desumpta est,

1. Reg. 11. 34.

1. Cor. 11. 1.

Amos 6. 1.

Petr. Blesens. Ep. 81.

Ps. 16. 1.

Deut. 32. 33.

S. Ambrosius de Elia & Jeron. c. 14.

Exod. 32. 10. Moyses pro populo idololatrante oravit, non vero pro guloso, & quare?

Num. 21. 15.

1. Reg. 11. 34. Gulosus vix aliter quàm morte morietur, hujus rei varia exempla. 1. Bern. Syl. Ep. 81.

Luc. 17. 37.

Luc. 17. 7.

Mat. 6. 10.

Dives epulo varie reprobatus incorrigibilis erat. Div. Chrys. in Gen. 11. Causa quare Abraham petiit mitti Lazarum ad fratres suos.

Luc. 16. 19.

D. Chrys.

S. Aug. 1. 11. de temp.

Ratio cur vitium gulæ sociam habere solet finalem impoenitentiam.

est, adduci non potuisse; quam proinde Sanctus Bonaventura de guloso differens, his verbis pariter tetigit: *Comparatur pisci, & avi; nam sicut pisci per guttur capitur cum hamo, & avis per collum cum laqueo tenetur, sic gulosus per guttur, & collum capitur gula vitio*. Utrumque enim animal, quando minus timet, insidiant cedunt in prædam. Unde Sanctus Ambrosius ait: *Cibus visco aves illigat, cibus volantes deponit ad mortem*. Item Sanctus Bonaventura eodem in loco paulò ante aliam adduxerat similitudinem, inquiens: *Gula est squinantia similis, nam squinantia est morbus gutturis, & cito suffocat hominem; sic gula est gutturis vitium, & facili ter strangulat hominem per peccatum*. Nam ut Ecclesiasticus cap. 37. ait: *Propter crapulam multi obierunt*; morte scilicet naturæ, culpæ, infamiae, gehennæ. Regius Psalmista in Psalm. 77. supplicium, quod DEUS de Hebræis, per gulæ appetitum carnes desiderantibus, sumpsit, his verbis exprimit: *Adbuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos*. Ubi notanda est dictio illa, *ad huc*, quia quando vel maximè se per cibum illum vitam suam longius producturos esse sperabant, eundemque adhuc inter dentes manducabant, divinum ipsos invasit supplicium. Apud Isaiam nonnullos legimus ad cibum, & potum mira cum celeritate properasse, dicentes: *Ecce gaudium, & letitia, occidere vitulos, jugulare arietes, comedere carnes, bibere vinum, comedamus, & bibamus*; sed quoniam spectat hæc tanta celeritas? *Cras enim moriemur*, inquiunt. Diviti illi Evangelico, qui se ad manducandum excitabat, dicens: *Comede, bibe, & epulare*, in eadem nocte vitæ filium detruncatum fuit, licet sibi metipsum diceret: *Habes multa bona reposita in annos plurimos*: Et idè Sanctus Basilus in hom. contra ebrietatem, & luxum convivantium, inquit: *Ebrietas fortitudinis pernicies, senectus immatura, mors momentanea*.

8 Præterea sciendum, quòd sicut Esau plorantis lacrymæ influentis fuerunt, Deusque iustissimus Iudex inexorabilis erga ipsum factus, nunquam eum recepit ad poenitentiam; ita quoque sæpè gulosis contingit, ut DEUM sibi implacabilem esse experiantur. Sanctus Thomas verbis illis Sancti Pauli; *non invenis poenitentiam locum*, aliquam dicit videri posse inesse contradictionem, maximè si conferantur cum Textu illo Ezechielis cap. 18. *Quacunque hora ingemuerit peccator, &c.* At verò subito adversus reprobum illum respondet: *Non dolebas de peccato venditionis, sed de damno perditionis, & idè poenitentia ejus non fuit accepta, quia non erat vera, sic enim poenitent etiam damnati in inferno*. Sic igitur & illi, qui gulæ, & voracitati sunt addicti, dolent quidem, non tamen de offensis contra DEUM commissis, sed quia sibi filium vitæ detruncari, seque deinceps crapulari non posse vident, quia cor, & menses eorum totaliter crapulæ est immergi, & animus in patinis hæret. Non habent fidem alterius vitæ, quorum DEVS venter est, nec curant hæreditatem, vel cæli primogenituram, parvipendens quod primogenita vendidisset. Epulo omnes admonitiones, & minas sibi propositas excutit, & à se repellit, quia futuræ æternæ retributionis exigua curam habet, estque de numero illorum, de quibus S. Paulus ait: *Quorum finis interitus, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt*. Et hæc est causa, cur Deus poenitentiam illorum non acceptet, quia vera non est.

9 Nescio, an aliquando observaveritis, quòd Psalmista postquam supplicium DEI Israelitis propter cornices gulosè nimis devoratas immisum, his verbis expressisset: *Adbuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira DEI ascendit super eos*, statim immediate subiungat: *& occidit pingues eorum, & electos Israel impedivit*; his etenim verbis Psalmista objectioni cuidam respondere voluit, quæ fieri poterat; cur scilicet Moyses tunc ad placandam iram DEI efficacibus intercessionibus suis se non interposuerit, sicut in aliis occasionibus fecerat; huic, inquam, dubio David occurrere volens, inquit: *Et electos Israel impedivit*, quasi diceret: priusquam DEUS ensem furoris sui in illos stringeret, anticipatè Moysen, & omnes alios servos suos monuit, ne suas pro illis funderent preces, & orationes; siquidem illi, qui ventrem suum ado-

rant, pietatem, & misericordiam Dei minimè merentur.

10 Cum Isaias, ut paulò ante diximus, epulantes congregatos vidisset, subito cælesti audivit oraculum, in hæc verba prorumpens: *Et revelata est in auribus meis vox Domini exercituum; si dimittetur iniquitas hac vobis, donec moriamini*. Circa quæ verba S. Isidorus inquit: *Considerandum, quam vehementer arguatur commensatio sumptuosa; nam per Prophetam comminatur Dominus, se non hanc relaxare iniquitatem his, qui eam libenter ambiunt*. Quia Heli filios suos gulæ deditos paternæ severitate, prout par erat, non reprehendit, Deus illi, & filiis suis gravissima comminatus est flagella; at verò, ut hanc culpam ut plurimum inexpressibilem esse intelligerent, idè in capite sequenti protestatur, inquiens: *Prædixi ei, quod iudicaturus essem domum ejus in æternum, propter iniquitatem, eo quod noverat indignè agere filios suos, & non corripuerit eos*. Sed dices fortasè, idè Heli illos efficaciter non correxisse, quia eos, qui huic vitio immersi sunt, inemendabiles esse sciebat. Veruntamen audite, quid facer Text. ad propositum nostrum subiungat: *Idcirco juravi domui Heli, quod non expietur iniquitas domus ejus victimis, & munusibus usque in æternum*. Hæc autem iniquitas, qua sacrilegas impudicitias suas fovebant, crapula erat, quia ut in discursibus præcedentibus vidimus, meliores, & crudas carnes ab offerentibus violenter rapiabant, priusquam in sacrificiis offerrentur, ut illas præparari, & conditificarent, conformiter ad effrenum appetitum suum.

11 Refert author quidam modernus, ex plurimum aliorum Historicorum testimoniis, sequens factum, quod in quodam Germaniæ Castello Anno 1580. 24. Julii contigit: Neckershovienim duo impii hospitium ingressi vinum postularunt, quod quidem illis datum est, non tamen adeò generosum, quale postea petierunt, & impetrarunt; quo accepto, penitenter se mutuo ad haustus faciendos invitarunt; quod cum diu continuassent, unus illorum ex vino incalescens, sodali suo dixit: *Cui nunc bibam?* Respondit alter: *Bibe DEO, videbis quid responsum sis*. Vitrum arripit miser, & his verbis Deum compellat: *O Deus, audi me, tibi de pleno scypho propino, & nisi rationem feceris, injuriam mihi feceris*. Hinc locum interrogat, quod Deo vinum propinare deberet, quia duplicis sortis vinum bibebant, communique consensu debilius electum fuit, dicendo: hoc Deo sufficere posse; scyphum itaque elevans, ait: *Tibi, o Deus! Miror, an reperias bonum? si hoc anno illud melius effecisses, melius bibisses*. His prolatis confestim, irritus, immobilis factus, sine sensu, respirationis quoque, & loquela impotens. Socius eo prodigio deteritus, fugit; alii eo in loco tunc præsentem amovere conati sunt, sed frustra. Quare funibus eum ligarunt, quibus tres admoti equi, ut eum loco dimoverent. Sed ne ad unicum quidem passum protrahi potuit; hinc Magistratus, ut accensus circa eum ad comburendum ignis exstrueretur, præcepit; sed neque hic quidquam in reo operatus fuit, sicque multo tempore ibi stetit immobilis, non loquens, neque bibens, neque manducans, ut omnes agnoscerent Judicium Dei.

12 Eodem in libro alius non minus funestus auditur successus, qui Anno 1595. contigit in Baccharach, oppido in Rheni ripa sito, inter Moguntiam, & Confluentiam. Horrendum namque ibi scribitur natum fuisse monstrum, secundum partem anteriorem, & superiorem serpenti simile, caudam habens longitudinis trium brachiorum; quod ad tantum temporis supervixisse narratur, quantum ad finem, propter quem à DEO productum fuerat, expediebat. Igitur ebrium quendam, Dei hominumque contemptorem, in Dominica quinquagesimæ potibus in taberna indulgentem, uxor vicina partui secuta est, ut eum amoveret à proposito, domumque secum duceret; at ille ne utiquam assentiens petenti, eam potius percussit, dicendo: appage cum diabolo, quem portas in corpore, cæteroquin hoc te gladio conficiam. Cui mox ista conjux: *Itane ego vivum gero demonem? Non plura locuta, domum revertitur, doloresque partus statim sensit, & terribile hoc monstrum peperit. Ille verò cum jam potanda libidinem explevisset, domum revertitur. In-*

Is. 22. 16. Arguitur commensatio sumptuosa. S. Isid. lib. 2. sent. c. 49.

2. Reg. 22.

Hortus Past. in Tract. T. 1. de sacerdot. Lect. 1. Terribile iudicium Dei in quodam blasphemogulo.

Hortus Past. ib. Lect. 10. Horrendum natum monstrum, ebrium miserem perimit.

S. Bonav. in Vita S. Bon. 211. l. 6. 8.

S. Ambro. de Elia, & pepun. c. 2. S. Bon. lib. Gula squinantia similis.

Ecc. 37. 34.

Ps. 77. 30. Ebrietas mors morum mentis.

Is. 22. 13.

Luc. 12. 19.

S. Basil. hom. 20. de ebrietate, & luxu.

Sæpe committit gulosus Deum implacabilem experiri.

S. Thom. ad Hebr. 12.

Ezech. 18.

Causa cur Deus illorum poenitentiam non acceptet.

Philip. 3. 19.

Qui ventrem suum adorant, pietatem Dei non merentur.

gressus locum, ubi partus jacebat, monstrum in eum involat, & cauda sua implicatum venenosis ictibus ita transfigit, ut paulo post infelicem animam exhalaret; marito mortuo, puerpera quoque extincta est, & tandem monstrum illud horrendum vivere desit.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

De damnis, & ruinis, quæ in rempublicam resultant ex crapula gubernantium, & rectorum; hæc enim fortissimos vincit, populosque in extremum redigit.

T H E M A.

Vatibi terra, cujus Principes mane comedunt: beata terra, cujus Principes vescuntur in tempore suo. Ecclesiæ 10. vers. 16.

Afflictiones prædicti sapient illi statibus, quibus pueri dominantur.

Cajet. ib.

Dion. Cas. ib.

Cajet. ib.

10a. Fetus,

Joan. 5. 11.

Asit. l. 1. fol. 110.

Mala reipublicæ ex gulo Principis. Hug. Cas. ib.

S. Bonav. ib. Regimine in digne est qui huic vicio occupantur. Prov. 20. 1.

Ecclesiæ 10. 17. Cajet.

1 Sapiens Salomon supernaturali sapientiæ politicæ, ad bonum populorum gubernium, præ omnibus aliis regibus dotatus privilegio; hoc magni momenti omnibus civitatibus, provinciis, & regnis dat monitum: *Vatibi terra, &c.* afflictiones, calamitates, ruinasque publicas omnibus statibus illis inminere prædicens, quibus principes gulosi fuerint dominati: *Apostrophat*, inquit Cajetanus, *ad terram, ad civitatem, seu regnum*. Paulo autem ante idem præmiserat, dicens: *Vatibi terra, cujus Rex puer est*. Pueri namque nunquam saturandi putantur; siquidem ingentem habentes calorem, vix à somno excitati, cibum querunt; neque in aliud collinant, quam ut suæ satisfaciunt esuriei; atque ideo gulæ deditos præfigurant: *Qui mane comedunt*, inquit Dionysius Carthusianus, *id est, gula vacant, nec sobrietati student*. Quando quis mane comedit ante tempus, signum est intemperantiæ; dicente Cajetano: *Ab intemperantia comedendi ante tempus significatur studium principum ad crapulam, quorum Deus venter est*. Alius autem interpretes per matutinum tempus maximam diei partem in crapulis absumptam intelligendam censet, dum ait: *Malus princeps est, qui mane comedit, hoc est, qui dies, noctesque commensationibus perdit, id quod plerumque videmus in oculis principum*. Unde & contra hujusmodi illa ita minitatio directæ fuit: *Va qui mane consurgitis ad ebrietatem festinandum*. Vix namque statibus illis, quibus tales dominantur principes; quia suum apud populos respectum perdunt, à subditis despiciuntur, iisque tumultum, & insolentiarum præbent occasionem; teste Aristotele, qui ideo Dionysium regem in vasum, statumque ejus fuisse docet, quia ebrietati sapientius indulgebat, ejusque ad imitationem Syraculani pariter ebrietatibus absorbebantur.

2 Aliud perniciosum reipublicæ præjudicium ex hac gula matutinalis temporis promanare, considerat Hug. Card. dum per illam actiones causarum cessant, impediunturque expeditiones audientie negliguntur subditorum, consilia quiescunt regalia, aliaque in nihilum recidunt maximi momenti negotia: quia vacare deberent causis subditorum examinandis, splendor autem, & affluentia epularum intellectum humanum obruit penitus, & obturat, & ideo cum mane gula sibi vendicat, sequitur negotiorum confusio, subditorum dispendium, judiciorum subversio, justitiæ periclitatio. Sanctus Bonaventura similiter hunc textum exponens, regimine indignum censet esse omnem illum, quicumque hac gulæ, ac voracitatis pice coinquinatus esse noscitur, quia intellectu, & prudentia privatur, juxta illud: *luxuriosa res, & vinum, & tumultuosa ebrietas, quicumque is delectatur non erit sapiens*. Ad gubernationem publicam etenim experientia opus est, sapientia, ingenio, perspicacia, prudentia, maturitate; crapula autem, & vinum intellectum obrutum reddunt, & obtenebrant mentem. Antigonus Alexandrum Magnum (Monarcham ceteroquin admodum gloriosum) indignum imperio esse dixit ob suam ebrietatem, ex qua etiam immatura morte obiit; hæc tamen ebrietas in ipsum à Philippo Patre suo transfusa fuit, cui vetula quædam aliquando, se à Philippo ebrio ad Philippum sobrium appellare dixit. Contra vero inquit Ecclesiastes: *Beata terra cujus principes vescuntur in tempore suo, ad reficiendum, & non ad luxuriam*. In Ho-

bero, ut Cajetanus notat, dicitur: *Comedant in fortitudine, non in potatione; ordinatur enim comedere ad servandum robur corporis, & non ideo comedendum est, ut vacemus potationibus; intemperati enim comedunt ea, quæ provocant delectationem potus, & convivium celebrant ad potandum, non ad reficiendum corpus*. Tigurina legit: *Comedant ob vires reficiendas, non ut certent poculis*. Alia quædam versio habet: *Comedunt quantum satis est ad vires conservandas, non commensationibus dediti*.

3 Julius Cæsar, qui primus Romanum obtinuit, & fundavit imperium, cura, vigilantia, & sobrietate negotia publica tractabat, de quo proinde Cæsar inquit: *Vnum ex omnibus Cæsares ad evertendam rempublicam sobrium accessisse*. Ipse enim super reipublicæ ruinas erexit imperium. Augustus quoque successor ipsius, qui in Monarchia sua, universali gavissus est pace, & tranquillitate, totum diem, à mane usque ad vesperam, sine cibo transigebat, ut gratam omnibus daret audientiam. De Alfonso Aragonie regis historiæ memorant, quod causam cur admodum abstemius esset, interrogatus, responderit: *Vino sapientia obcuratur; ideoque non decet regem, ut hanc immodica commotatione extinguat, sine qua imperatoris, ac regis nomen rite tueri non potest*. Notam omnibus esse reor illam in libro Judicium descriptam historiam, in qua inter alia refertur, arbores ad olivam suam transmississe legationem, ut regium super ipsas imperium acceptaret: *Levant ligna, ut ungerent super se regem, dixeruntque olive: impera nobis; quæ respondit: nunquid possum deserere pinguedinem meam, & venire inter ligna promoveri?* Ubi querendum venit, quo motivo oliva oblatum bisceptrum acceptare renuerit; siquidem in ea dignitate constituta, pinguedinem suam non solum conservare, sed & augere potuisset; quia principes omnibus abundare deliciis solent. Sed in promptu est responsio, quia tametsi hoc verum sit, probè tamen sciebat oliva, quod ad rempublicam bene administrandam sobrietas omnino sit necessaria, cum gula è contrario eidem potius ruinam afferat, & pacem irremediabilem: *Beata terra cujus principes vescuntur in tempore suo*. S. Hieronymus à Cornelio à Lapide citatus, inquit: *Eos judices prædicari, qui nequaquam voluptatem negotiis civium præferunt, sed post multum laborem, & administrationem reipublicæ, cibum capere quasi necessitate cogantur*.

4 Seneca Philosophus Moralis in ebrietatis detestationem hanc scribit sententiam: *Hæc acerrimas gentes, bellicosasque hostibus tradidit. Hæc multorum annorum pertinaci bello defensam maniam perdidit*. Quidnam, obsecro, validissimam Assyriorum Monarchiam penitus devastavit? Abulensis in cap. 25. Genes. scribens, illam suam à Belo, Anno 25. Sarug proavi Abraham, principium duxisse probat, & durasse usque ad Annum 7. Osiz, Regis Juda, lepra in fronte percussit: quo temporis spatio mille trecenti, & tres anni continentur, & viginti sex regum continuata series. Sardanapalus autem ultimus fuit, in quo dicta Monarchia finem suum habuit, quem, quia ad gulam usque luxui conviviorum, & ebrietati immerfus vixit, ut omnibus est manifestum; illum proinde Arbaces in regia sua unâ cum omnibus suis vivum combussit, illiusque vastissimi imperii potentiam in Medos transtulit. Quis templum Jerosolymitanum solo æquavit, & Palæstinæ Metropolim admodum in toto universo memorabilem, & formidabilem cunctis regnis, destruxit? *Nabuzardan princeps militia*. Septuaginta legunt: *princeps coquorum*. Pagninus vero vertit: *princeps Lanionum*. Babylonia item, unde dictus Nabuzardan missus fuit, quæque per invictos exercitus suos, totum mundum tremere faciebat, qua ratione post longam, & obstinatum Cyri obsidionem hostibus suis in prædam cessit? Nimirum eadem nocte, quando Balthasar mille regni sui satellitis sumptuosum illud instituit convivium, & qui ad incensum defensionem invigilare debuerat, vasa sacra templi profanando, se & omnes alios certatim inebriabat; in ipso, inquam, convivi flore, & vigore, eidem cœlitus annunciatum, & immissum est ultimum extremum. Div. Chrysostomus de Ninive loquens, ait: *Ebrietas, & crapula vici-*

Tigurina.

Cumposita.

Svecon. c. 11. in vita Cæsaris. Exempla sobrietatis in Principibus necessaria ad rempublicam bene administrandam. Panoir. 1. de gestis Alph. Aragonie Regis.

Judic. 9. 2.

S. Hieron. à Corn. à Lap. cit. ib.

Senec. ep. 81. Ebrietas in regna evertit & ad astra transtulit. Abul. in cap. Gen.

4. Reg. ult.

Dan. 5. 1.

D. Chrys. c. 2. hom. 15. de Para. 1.

beni stantem quasi, ad casumque nutare compulsi, jejunium nutantem ipsam casuramque firmavit. In historiis Phocas Imperatoris legitur, quod eodem die, quo postquam in crapula cibi, & potus enormiter excessisset, ludi celebrabantur equestres, ipse verbis contumeliosis à plebe derisus fuerit, hocque exceperit improprium, quo cerebro carere dicebatur.

Nam ut Aristoteles lib. 5. Polit. Cap. 10. scribit: *Etiam suis Rex ebrius contemptus est.* Ex qua injuria Phocas offensus, & exasperatus, subditorum suorum pluribus mortem saevissimam intulit, adeo ut magistratus, & alii nobilitatis, & populi primores, ex præjudicio publico, nec non ob confiscationem bonorum temporalium, quam diversis familiis indixerat, in furiam exagitati, ad Heraclium, qui Africæ Prætor erat, litteras miserunt, rogantes, ut omni mora seposita, cum exercitu suo, quem in procinctu habebat, ad reprimendam Phocæ tyrannidem celerrimè properaret, qui confestim accedens, instituto prælio vicit Imperatorem. Photinus autem unus ex primoribus, cujus conjugis pudicitia lascivus Imperator paulò ante violentiam intulerat, Palatium imperiale ingressus, illum captivum, & vincitum coram Heraclio adduxit, à quo his verbis objurgatus fuit: *Itane miser rempublicam administrasti?* Cui Imperator respondit: *Tibi per me licet, ut rectius eam geras.* Cui mox manus dextera, & pedes amputati, pellis ab humeris detracta, detruncatae partes pudendæ, & ad hastam quandam suspensæ fuere, ac demum amputato capite vitam suam miserrimè clausit; reliquum verò corporis bustum, communis plebeculæ insultibus expositum remansit. Ecce tibi fructus crapulæ; admirandam videlicet integri imperii demolitionem.

5 Bellovac. terribile quoddam facinus refert quod Theodorico Hunnorum regi evenit; cum enim Hunni, Vandali, & Germani ex paludibus Meotides egressi, Gothos à regno suo pepulissent, timore percussi, ad exercitum Romanum confugerunt, quem Valens Imperator Arrianus moderabatur; à quo recepti, & in eandem cum ipso sectam transeuntes, tandem adversus Romanorum exercitum se crexerunt, ob denegatam illis necessariam vitæ alimoniam, licet ipsorum partibus militarent; occisoque eodem Valente, & exercitu ipsius deleta, Theodoricum in regem acclamarunt. Qui cum Romanos, Italiam, Græciam, aliasque multas mundi partes occupasset, Attila Rex Hunnorum Vandalorumque copiis adjutus, Theodoricum unà cum Ghotis suis persecutus est, adeo, ut Theodoricum Gothorum regem unà cum universo suo exercitu deleverit. Post hanc verò victoriam innumerosque alios de Eutitio, & pluribus aliis reportatos triumphos, allataque innumera spoliatorum trophæa, tandem à vino hoc modo turpiter devictus occubuit: *Dum enim in nuptiis esset, adeo inebriatus est, quod per vinicalesactionem absorptus, tantum per naves sanguinem effudit, quod quasi insensibiliter mortuus expiravit; de quo scribitur: Hic est Attila metus orbis, tremor hominum, flagellum Dei, amator belli, qui cum vicisset omnes, à vino victus est.* Celebre item est factum illud, quod circa insignem quandam belli ducem, cui nomen Hugutius de Faggiola evenit; cum enim huic mensæ suæ accumbenti, populi annuncietur rebellio, & rogaretur, ut relictis epulis ad populum sedandum, & compescendum tumultum ferro apprehenso in propria se persona spectandum præberet, bonis monitis minimè acquiescens, è mensa surgere noluit, sed alacriter manducando progressus est. Unde conrigit, quòd simul, & semel duarum insignium civitatum, Lucæ videlicet, & Pisarum dominium amiserit; unde commune natum est proverbium, quod in uno prandio duas obliguriet civitates. Seneca in paulò ante citata epistola in contemptum ebrietatis ita scribit: *Hæc invictus acie, mero domuit, Alexandrum, qui tot itinera, tot prælia, tot hyemes, per quas, victa temporum locorumque difficultate, transferat, tot flumina ex ignoto cadentia, tot maria tutum dimiserunt, intemperantia bibendi, & ille Hercules ac fatalis scyphus condidit.*

6 Hæbreorum populus, licet per miraculosam Dei in columna nubis, & ignis expertus fuerit alli-

stentiam, viderit quoque universum Pharaonis exercitum in mari rubro submersum, varias adversus gentes, aditum in terram promissionis ipsis denegantes, victorias gloriosè reportavit; attamen postquam cum innumero trium millionum hominum, ut creditur, ex Egypto egressus fuisset, & sexcenta pugnatorum virorum millia numerasset, in gulosis suis pœnam, duobus tantum exceptis, nullus in deserto mortis supplicium evasit: similiter dum crebris demissas cornices manducaret, DEUS ulticem justitiæ suæ machetam in eos vibrans, percussit eos *plaga magnanimitis*, quia strages sine numero illis illatæ fuerunt: Denique quando pariter in Horeb crapulabantur, & *sedis populus manducare, & bibere*, quando 23. millia gladio corruerunt. Capite pariter 25. numer. de eodem populo, Madianitarum cibis inhiantes, scribitur, *comedunt, & adoraverunt Deos earum*; moxque DEUS præcepit, ut omnes principes contra solem suspende-rentur in patibulis; præter quos ut textus idem Sacer asserit, *occisunt 24. millia hominum.* Ad quod propositum confirmandum, vetus quædam à Bellovacensi adducta deserviet historia, quam his tradit verbis. *In historia Caroli legitur, quod cum Franci essent insuperabiles à Saracenis, & semper eos vincerent, duo reges Saracenorum promittentes quod baptizarentur, miserunt eis vinum fortissimum, & mulieres Saracenas; quorum multi inebriati, & victi à vino, inciderunt in fornicationem, & victi sunt, & occisi à Saracenis; victi inquam spiritualiter, & postea corporaliter.* Qui idem Author modum pariter recenset, quo Cyrus rex Persarum Scytas, & robustissimum Tamaris Reginae exercitum, prout Orosius scribit, devicerit. Suum namque amandarat filium cum medietate exercitus contra Cytum, quod hic inaudiens, lautas abundantesque epulas, nec non vinum generosum versùs flumen præpararificet; quòcum hostis perveniret, Cyrus iugam fingens abscessit; *Tunc barbari mensas paratas invenerunt, ederunt, comederunt, & cum repleti essent, & inebriati, Cyrus de facili eos superavit.* Cui simillimum factum legimus in lib. 3. Regum c. 22. ubi dicitur: *Benadad rex Syriæ congregavit omnem exercitum suum, & triginta duos reges secum, de victoria ne quicquam ambigens: Unde & legationem ad Achaz misit, inquit Hæc dicit Benadad; argentum tuum, & aurum tuum; meum est, & uxores tue, & filii tui optimi, mei sunt.* Sed quis tandem harum minarum, & victoriarum tanti exercitus, qui totum faciliè attrivisset mundum, fuit exitus? *Egressi sunt pueri principum provinciarum, & percussit unusquisque virum, qui contra se veniebat, fugeruntque Syri, & persecutus est Israel eos; fugit quoque Benadad, nec non egressus rex Israel percussit Syriam plaga magna.* Causamne nostis? *Benadad bibebat ipse, & reges in umbraculis; id est, quando exilis militum cœtus in arenam prosternebat, inquit textus Sacer; Benadad bibebat remolentus in umbraculo suo, & reges triginta duo cum eo, qui ad auxilium ejus venerant.*

7 Alia quadam vice Rex Assyriorum numerosissimum Duce Rabface contra Ezechiam direxit exercitum; inimicus ergo faciliè populum absque sanguinis effusione ad deditionem inducturum se sperans, quo putatus usus fuit stratagemate? Audire modum: *Nolite audire Ezechiam, hæc enim dicit Rex Assyriorum: factis mecum, quod vobis est utile, & egredimini ad me, & comedet unusquisque de vinea sua, & de fic sua; donec veniant, & transferant vos in terram fructiferam, & fertilem vini; terram panis, & vinearum, terram olivarum, & olei ac mellis.* Noverat namque optimè populos cibi potisque inescatos deliciis, dum urbes ab inimico strictius cinguntur, & obsidentur, faciliè tumultuari, faciliterque sese dedere; adeoque unicum victoriæ medium fore, si abundans laurusque iis proponeretur cibus, & potus. Ideoque & S. Hieronymus in regulis Monachorum hanc dignissimam adducit sententiam, inquit: *Diogenes Tyrannos, & subversiones urbium bellaque hostilia, vel civilia, non pro simplici victu olorum, pomorumque, sed pro carnibus epularumque deliciis affectu excitari.*

8 Sanitas est anime, & corpori sobrius potus, inquit Ecclesiasticus, *vinum multum potatum, irrisationem, &*

super gulosis
tanti pœnam
mortalis sup-
plicium
evasit.
Num. 11. 31.

Exod. 31. 28.

Integri
exercitus
turpissime
occidit
occisione
ebrietatis.
Num. 25.

Bellov. lib.

Bellov. lib. 4.

1 Reg. 20. 1.

4 Reg. 18. p.

S. Hier. T. 9.
in Reg. Mon-
ach.

Ecc. 31. 37.

Michael
6. y. 4. p.
Ann. Bizan-
ti.

Arist. 1. 5.
Polit. c. 10.
Fructus cra-
pulae admi-
randa impe-
rii demola-
tio.

Bellov. spec.
mor. 1. 5. p. 8.
dist. 1.
Attila cum
omnes vici-
set, à vino
victus est.

Theatr. vicæ
human. in V.
lib. 12. fol.
120. col. 1.
Quidam
belli Dux in
unico pran-
dio duas
obliguriet
civitates.

Sen. Epist. 81.

Notius ex
populo im-
becillitas in

Hominem
crapula de-
dit iram pe-
ni ulacusti.
Amos. 6. 6.

D. Car. lib.

Tigurina.

iram, & ruinas multas facit. Quia nimirum homines ebrietati immersi, crapulaeque dediti, flocci faciunt ruinas, & exterminia publica: quem defectum Amos quoque Propheta deplorat, dum ait: *bibentes vinum in Phialis, nihil patiebantur super contritione Ioseph, id est, ut Dionysius Carthus. explicat, vastitati, & destructioni populi decem tributum non condoluerunt*: seu ut versio Tigurina legit: *Neque illis dolet, quod Ioseph, id est, regnum Israel atteritur*. Principes illi, qui continuam conviviis operam navant, suumque affectum in ostentanda per sumptuosas epulas magnificentia positum habent, raro ad salutem publicam, subditorum prosperitatem, pacisque conservationem oculum directum habent.

S. Am. Ser.
Th. 1. 1. 1. 6
c. 1. 3. 4.
Per crapulam
mundus mi-
nuitur & in
novissimo
die desolabi-
tur.

Luc. 17. 34.

9 Sanctus Antoninus ex Sancto Ambrosio sequentem adfert ponderationem: *Quantum sit detestabile visum gula, ostendit Ambrosius; sexto die bestia creata sunt, & cum bestiis orsa est potestas edendi, & usus escarum; ubi cibus coepit, ibi finis factus est mundi, ibi coepit sua incrementa nescire, ibi coeperunt Divina erga eum opera feriari; quo iudicio declaratum est, quod per cibos mundus haberet imminui, per quos desistit augeri*. Dic sodes, quomodo in novissimo die deficiet, quomodo desolabitur mundus? Audiamus Salvatorem nostrum in Sancto Luca ad hoc respondentem, dicit enim: *sicut factum est in diebus Noe, ita erit & in diebus filii hominis; edebant, & bibebant, & venit diluvium, & perdidit omnes. Similiter sicut factum est in diebus Loti; edebant, & bibebant, quae die pluit ignem, & sulphur de caelo, & omnes perdidit*. Ecce tibi igitur, quam verum sit, quod vinum multum potatum, iram, & ruinas multas facit.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Nimia edendi, & bibendi aviditas, & voracitas abbreviat vitam, indispositionesque, & infirmitates corporales saepe causat.

I H E M A.

Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinent est adjiciet vitam. Eccl. 37. v. 34.

Crapula ho-
minis abbre-
viam vitam.

T Amet si auctoritati Spiritus veritatis, qui in Ecclesiastico loquitur, credere nollemus, ab ipsa tamen quotidiana experientia convicti, verissimum esse fateri cogemur, quod crapula hominis abbreviat vitam: ac proinde Ecclesiasticum verè dixisse: *Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinent est, adjiciet vitam*. Multos etenim novimus, qui propter intemperantiam immatura morte perierunt; cum tamen nullum sit exemplum alicujus, qui sobriam, & temperatam vitam ducens, ante tempus immaturè perierit. Ut proinde merito Sanctus Ambrosius, dicat: *Plurimos gula sua occidit, nullum frugalitas; & quidem quisque medicinae peritiam habet, facile causas intelligit, ob quas temperantia salutem corporalem conferat, crapula verò eandem disperdat*.

S. Amb. 1. 1. de
Abel & Cain.
c. 7.

S. Bas. h. 1. de
laud. jej.
Qui ad luxu-
mentarum
propensi
sunt, suos si-
bi morbos
nutriunt.

2 Sanctus Basilius in homilia de jejunio inquit: *Nature vis, quae dispensat alimentum animantium corporibus, temperatum ac parcum cibum facile concoquit, & incorporat, quod alitur, substantiam versat: at eadem ubi sumptuosos, variosque cibos complexa est, nec deinde ad deficientem calidiorum portionem, pares vires habet, diversa gignit morborum genera*. Quod si igni modico, & tenui, ingentem lignorum superimposueritis quantitatem, eundem extinguetis, non verò augebitis: eodem modo cum calor naturalis stomachi incerta sit mensura constitutus, si in eundem magnam ingesseritis alimenti quantitatem, cum illam digerere, & consumere non possit, non solum inde nullum augmentum accipiet, verum & nocumentum sibi adsciscet, nam ut Clemens Alexandrinus ait: *Vitæ qui sufficientiam excedit ac obruit, homini multum officit, animam segnem, & inertem reddit, corpus verò valetudinarium, & quod in morbos facile prolabatur, efficiens: qui ad luxum mensarum propensi sunt, suos sibi morbos nutriunt*. Sanctus Antoninus ex Galeno ita scribit: *Athletas, quorum visa, & ars sagina est, dicit*

Clem. Al.
Pedag. 1. 2. c. 1

S. Anton. p. 1.
Th. mor. lib.
6. c. 1. 3. 1.

in exhortatione medicina, nec vivere posse diu, nec sanos esse; & de quodam Podagroso narrat ipse, quod depauperatus cum non posset ita vacare gulosisatibus suis, factus est sanus. Idem quoque Archipræsul de quodam Abbate refert, quod cum in nimia crapulae poenam, amisso appetitu, ad balnea tenderet, in itinere factus captivus, à Domino suo in quoddam castellum ibidem vicinum perductus fuerit: qui audita indispositionis suae causa, eundem in cubiculum quoddam reclusit, in quo non nisi fabæ crudæ, & aqua erant, nec ullus alius cibus vel potus; in quo cum longo tempore dimoratus fuisset, ut idem Author his verbis inquit, *consumptis superfluis humoribus, fame ductus, comedit illas fabas, & sanatus est*.

3 Ecclesiasticus paulò ante propositi thematis verba, hoc monitum tradit: *Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam; in multis enim escis infirmitas, & aviditas appropinquavit, usque ad coleram*, Sanctus Hieronymus in capite de abstinentia, & præcipue à carnibus, certas quasdam monachis regulas præscribens, Epicurum (qui felicitatem, & beatitudinem in voluptatibus positam esse dicebat) parsimoniam in cibis suasse, his verbis refert: *Quodque mirandum sit; Epicurus voluptatis assertor, omnes libros suos replevit oleis, & pomis, & vilibus cibis, dicens, ita esse vivendum, quia carnes, & exquisita epula, ingenti cura, & miseria preparantur, majoremque poenam habent in querendo, quam voluptatem in abutendo*.

4 Potest insuper hujus alia assignari causa; illa nimirum, quam idem S. Doctor paulò ante tetigerat, inquit: *Nec cinguli ampliatione sit opus, ut corpus non egeat medicinis*. Legatis velim à creatione mundi, usque post diluvium, primorum sæculorum historias, & invenietis, quod quando genus humanum herbis nutriebatur, & fructibus, carniūque usus nondum indultus fuerat, in summa corporis sanitate vitam duxerit, prolongando videlicet vitam ad octingentos, & nongentos usque annos; adeoque priusquam vinum adinventum fuisset, complexionem hominum non carneam, sed ferream, & chalybeam esse videbantur. Unde Beatus Petrus Damianus inquit: *A sæculi origine si repetamus, mundus hic usque ad sexcentimum tertium Noe annum, prorsus vinum ignorasse cognoscitur, cum per tot curricula temporum obisse quidem, sed nullus hominum egrotasse legatur*. Populus Israel similiter per quadraginta annorum decursum in deserto commoratus, omnibusque aeris injuriis expositus, per loca invia, & in aquosa proficiscens, sanus semper permansit, adeo ut Psalmista dicat: *Non eras in tribus eorum infirmus*. Scitisne causam? Causa erat, quia percussit petram, & fluxerunt aquae. Poterat equidem coelestis providentia æquè faciliter vinum, ac aquas à petra educere; quis autem scit, si populus vinum bibendo, corporali gavilius fuisset sanitate? *Vina prætendit, interrogat Sanctus Ambrosius? venena suffundit. Vinum tollit sensus, viscera exurit, somnum infestat, caput vexat; etiam major vis vini, quam veneni est*. Et paulò post, postquam eandem vini superflui in ordinationem reprobasset, ita subjungit: *Noxia est ebrietas ad corporis sanitatem*: & in capite decimo sexto ejusdem libri, ad præjudiciales ebrietatis circumstantias descendens, suum ita persequitur discursum: *Hinc Phrenesis periculosa, hinc calculi gravis poena, hinc exitialis cruditas, hinc vomitus frequens, semiesas epulas cum internorum viscerum crure fundentium*.

5 Plutarchus de Calisthene, magnæ sapientiae, & facundiae viro tractans, narrat, quod Alexandri convivio assidens, vini sibi propinati repudiavit craterem, causamque interrogatus, sapienter responderit: *nolle se, dum Alexandri populum ebiberet, Aesculapio indigere*. Quare & alius in Scriptura sacra citatus sapiens, dum pessimos crapulae effectus in proverbis commemoraret, hac utitur similitudine, dicens: *Eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clavo*. Quam comparisonem instituit, postquam variè in ebrietatis vitium invehit esset: q. d. quis securus de vita erit in medio tempestatum, præsertim si temonem amiserit? Cui non dissimilem longè allegoriam subnectit Divus Chrysost. dum ait: *Sicut navis*

Eccl. 37. 31.
Epicurus
parsimoniam
cibis suasse.
S. Hier. T. 9.
in Regal.
Monach.

S. Hier. lib. 11.
Dum vinum
ignorabatur
nullas
hominum
mortalis
legatur.

R. Petr. D. lib. 6. ep. 13.
Cur populus
Israelitico
ex petra
aquæ Aus-
tine & non
vinum.

Ps. 104. 37.
Ps. 77. 30.

S. Amb. de
Eria, & jeju-
c. 14.
Incommoda
narratur
vini.
lib. c. 16.

Plut. de ira
cohibenda.
Corporis pa-
tura plurimu-
m labori
demergitur.

Prov. 23. 34.

D. Chr. Ser.
constr. luxum
& crap.

anxiosa, que supra suam magnitudinem vehenda capax, oneris magnitudine pręgravata submergitur: ita anima, & corporis nostri natura, si plures acceperis cibos, quam ferat natura, impletur, & inestellorum gravitate in perditionis laqueum demergitur. Alius quoque author qui & ipse corporalia per gulam superfluumque vinum redundantia mala, se indagasse ostendit, ita de eisdem discursit: *distillationes suffocantes, apoplexia, lapsus scalis, casus ex equo, aut ex alto; lathale vulnus, pectoris oppressio, anima interclusio, gula obstructio, quot pericorporis, tot estia mortis.* Quare merito S. August. debilitatem infirmitatemque omnium membrorum corporis, quam potus excessivus causat, nobis ob oculos ponit, dicens: *Oebrietas, nunquid non cuncta membra debilitat, nunquid non mortem accelerat?*

6 Seneca in quadam epistolarum suarum alios pestiferos ejusdem vitii assignat effectus, dicens: *Inde pallor, & nervorum viro madentium tremor, & miserabilior ex crudisatibus, quam ex fame macies: inde suffusio lurida bilis, & decolor vultus, abesque in se putrescentium, & reserti digiti articulis obragescentibus, nervorum sine sensu jacentium torpor, aut palpitatio sine intermissione vibrantium.* Quid capitis vertigines dicam? quid oculorum auriumque tormenta, & cerebri astuantis verminationes, & omnia per que exoneremur internis ulceribus affecta? Petrus Blesensis Epistolam quandam scripsit, in qua ut hominem quendam in manducando gulosum, & voracem corrigeret, eidem Dionysii tyranni exemplum his verbis ob oculos ponit: *Refert Pompejus Trazus, quod deterrimus ille tyrannus Sicilia Dionysius, cum gula, & edacitate vacaret, lumen oculorum perdidit; edacitas enim cibos frangit, sed oculos vorat.* Idem quoque motivum paulo antea, ad eundem ab hoc vitio detorquendum, his verbis allegaverat: *Si de salute anime tue, aut saltem de incolumitate corporis cogitares, plus anima, & minus corpori; minus ventri, & plus spiritui deservires.* Verum enim verò quia major pars hominum, plus corporis quam anime diligit sanitatem, idè apud hos saltem potentissimum argumentum esse deberet studium sobrietatis; hoc enim hominem corpore sanum conservat, cum e contra gula illum infirmum, multisque & gravissimis indispositionibus subiectum efficiat. Petrus archa observat, quod personę nobiles, ut plurimum, breviorē habeant vitam, & male sani vivant, quia plus aliis appetitui, & voluptati gulę inserviunt: *hac est, inquit, mors nobilium ante alios.* Clemens Alex. aliam quandam nobis tradit considerationem, quam ipsamet quoque experientia ratam habet: *Qui escis vivunt vilissimis, sunt robustiores, saniores, & generosiores, ut famuli domus, & agricola possessoribus.*

7 Legatis velim cap. 5. Geneleos, nec sine summa admiratione recensitam ibidem videbitis vitę longitudinem, quam primorum seculorum homines attingebant; vixit Adam 930. annis, Seth 912. annis, Enos 905. Cainan 910. Malaleel 890. annis. Noe 950. Ostendatis mihi post diluvium similem ætatem, & complexionem quandam adeo vigorosam, & sanam, quę ad duo vel tria vitę secula attingerit. Quamnam verò hujus differentię existimatis fuisse rationem? Jam illam ex Beati Petri Damiani sententia tetigimus, ex quo enim fructus, & herbas, cum piscibus, volatilibus, & quadrupedibus commutavimus, quid mirum si mori viciniore facti sumus? Audite quā ad propositum nostrum apte, & opportunè Seneca dixerit; dum enim tot animalia mortua in ventre nostro suam accipere sepulchrum considerat, in hæc verba prorumpit: *Quidquid atque volat, quidquid piscium nasas, quidquid ferarum discursit, nostris sepelitur ventribus: quere nunc, cur subito moriamur? quia mortui vivimus.*

8 Norandus est modus, quo Divina providentia errandi nescia facultatem nobis manducandi carnes indulgit: *Omne, inquit, quod movetur, & vivit erit vobis in cibum: sed quo putas sine? num fortè ut illa manducantes, gulę & appetitui nostro inserviamus? Minimè; sed quasi olera virentia tradidi vobis omnia; quasi diceret, ex quo vigor corporum post diluvium defecit, herbarum quoque, & fructuum alimentum*

extenuatum est; idè ad nutrimentum, & substantiam infirmorum, & debiliū corporum vestrorum, iisdem utamini; ita tamen, ut illę herbe, & fructus hortenses esse videantur: *quasi olera virentia tradidi vobis omnia.* D. Chrys. monet, inquiens: *Quod necessitatem in comedendo excedit, id non alimentum, sed pestis est.* Vinum quidem, pisces, & carnes in sustentationem corporis nobis concessę sunt, ita tamen, ut illis temperanter utamur; secus enim si fiat, pestes corporibus nostris erunt.

9 Salvator noster vix epulonem quotidie crapulantem nobis repręsentarat, cum subito illum in inferno sepultum esse subjungit; *Epulabatur quotidie splendide; & paulo post: mortuus est, & sepultus in inferno.* Vita enim gulosorum ingenti cum brevitate decurrit, & finitur, nam propter crapulam multi obierunt. Ideo quoque D. Chrysostom. coquos homicidas nostros esse dicit, propter condimentorum, & variationum industriam, quibus gulam nostram ad nimium comedendum extimulant. Unde Magnus quidam Princeps in certa quadam occasione coquum suum videns, hic mihi vitam abbreviat, inquit; alludere volens ad diversa condimentorum lenocinia, quibus illum ad manducandum ultra necessitatem invitabat: *Ad quid enim ars coquorum nobis prodest, imo vero ad quid non obest, cum tam corpori, quam animo non mediocriter officias? Matrem enim omnium egrotationum, deliciarum usum, magnapompa constipatum, in medium adducit.* Seneca in eadem epistola de crapula ita scribit: *Innumerabilia pręterea febrium genera, aliarum impetu venientium, aliarum tenui peste repentinum, aliarum cum horrore, & multa quassatione membrorum venientium.* Quid alios refectam innumerabiles morbos? Bellovacensis Brachmanes ad Alexandrum Magnum ita scripsisse, refert: *Mensas nostras deliciis non implemus, & idè nobis nec nocent, nec infirmitatem generant; apud nos enim illicita est ventris extensio, proinde sumus sine aliqua ægritudine, & diu vivimus, & quandiu vivimus, sanis sumus, medicinas nullas facimus, quia naturam nostram nullis superfluitatibus gravamus.* Sanct. Hier. varia adducit podagra laborantium exempla, qui per victus parsimoniam pristinę suę restitui sanitati: *legimus, inquit, quosdam morbo articulari, & podagra humoribus laborantes, proscriptioe bonorum, ad simplicem mensam, & ad pauperes cibos redactos, convalescere.*

10 Incarnata sapientia in parabola seminis, delicias, & voluptates spinis comparavit; quam comparationem Divus Chrysostomus præcipue in delicato cibo, & potu verificari asserit; & tamen hæc comparatio prima facie impropria esse videatur, proprietatem tamen similitudinis illius quotidiana experientia declarat. Unde idem Chrysostomus ait: *Nemineris, si nomine spinarum delicias appellavit; vehementius omnibus stimulis pungunt ciborum delicia, acerbissimos dolores tam corpori, quam animo inferentes.* Itaque quando vigilia, quando aurium, quando capitis dolores, atque tinnitus, quando stomachi subversio, ceteraque hujusmodi hominem occupant, nonne omnium stimulorum puncturas hæc superant? Idem quoque S. Doctor considerat, quod sicut spinę fortiter in manibus nostris constrictę, easdem transfigunt, atque in pluribus partibus sanguinem eliciunt, ita quoque gula, & ebrietas in pluribus corporis nostri partibus infirmitates generant, & dolores intolerabiles. *Quemadmodum, inquit, acuta vepres undequaque capiuntur, manus eruantur, eodem modo delicia pedibus, manibus, capiti, oculis, omnibusque similiter membris officiunt.* Clemens Alexandrinus ex auctoritate cujusdam Medici in suo Pedagogo ita scribit: *Antiphanes Delius, Medicus, vel unam hanc dixit esse morborum causam, ciborum varietatem, cum qui veritatem agnoscerent, multiplici nescio qua vanagloria, frugalitatem, & moderatum victum abjicerent, & transmarinas escas anxie perquirant.* Sanctus Ambrosius contra illos, qui vino se replent, ita scribit: *Alis cruditas vocem simul rapuit, & sensum, & si aliquibus cruditas noxia non fuit, his ruinam fecit ebrietas.* Et paulo ante dixerat: *Non meris vina nocuerunt, nulli parsimonia.* D. Chrysostomus ad ea se damna reflectens, quę mare suę egresum limites infert, mox ad præjudicia descendit enarranta, quę corpus nostrum a voracitate, & ingluvie

D. Chr. h. 41. in Marc.

Vita gulosorum cum brevitate decurrit. Luc. 14.

D. Chr. h. 90. in Marc. Coqui vocantur homicidę.

Sen. ep. 95.

Bellovac. spec. mor. l. 1. p. 1. dist. 1.

S. Hier. ib. Luc. 9. 15.

D. Chr. h. 48. in Marc. Deliciae & voluptates spinis comparantur.

Clem. Al. lib. Innumeris vina nocuerunt, nulli parsimonia.

S. Amb. l. 1. de Abel & Cain c. 1.

D. Chr. h. 13. ad Philipp.

Teci-

Ostendunt per vitium redundantia mala.

S. Aug. l. 31. ad Marc.

Sen. Ep. 91. Pestiferi cruditas pulz effectus.

Pet. Bles. 2.

Præmissum (ebrietas) argumētum.

Pet. arch. l. 1. de rom. vel. sort. Dial. 108.

Clem. Al. l. 1. Pedagog. c. 1.

Gen. 1. Ratio vigorosa & sanæ complexionis hominibus primorum seculorum.

Gen. 1. 1. 2. 3.

Gen. 9. 9. Vinum & carnes in sustentationem concessę, ut in temperantia utamur.

Philipp. 4.

recipit; nam super illa verba S. Pauli ad Philippenfes: *Quorum Deus venter est*, scribens, inquit: *Ventrem accepisti, ut nutrias, non ut discendas; ut illi domineris, non ut dominum habeas; ut tibi inserviat ad ceteras partes alendas, non ut tu illi inservias; non ut fines transiliat. Non tot malorum causa est mare fines supergressum, quot venter corpori.* Ingeniosa est illa Diogenis Cinici de hominibus in conviviis continuè hærentibus propositio; solebat enim dicere, quòd sicuti in domibus, quoad alimenta abundantibus, multi nascuntur mures, multique vagantur feles, canes, & alia animalia; ita quoque in corporibus humanis bene saginatis, variè nascuntur dispositiones, & infirmitates.

S. Ephr. T. 1. in doct. de perfect. Monach.

DISCURSUS XIX. ARGUMENTUM.

Per multiplicitem, & excessum in vino, & epulis mors acceleratur, & penosa, ac mortales ægri- tudines contrahuntur.

T H E M A.

In multis escis infirmitas. Eccl. 37. v. 33.

Per mortem immaturam deficit, qui per gulositatem suam consumit annonam. S. Bern. 6. in Digt. sal. 11. c. 5.

Ibo, quem Deus ad vitæ sustentationem indul- sit, ingluviens humana, & inordinatio nostra sæpius abutitur, excedendo in quantitate, & quali- tate ipsius; hacque ratione abbreviando vitam, eamque multis infirmitatibus obnoxiam efficiendo. Sanct. Bonaventura ebrietatem in hoc modo definit: *Ebrietas est excessus in potu, & dicitur ebrietas quasi extra brisam; nam bria dicebatur antiquitus calix, vel poculum, quod erat mensura potus, nam vinum dabatur ad mensuram.* Gulam verò ita definit: *Castrumargia est excessus in cibo. Dicitur autem a castro, & merge, ideo quod omnia mergit in castro ventris.* Quod videmus, quòd civitates fortiores sufficienti provideantur annona, in longum usque tempus duratura, ut si fortè oblidione cingerentur, hostem defatigare, ejusque vires frangere possint, ne eas tuo jugo subjiciat; at verò si milites prædarii civi- tatis illius provisionem illam, quæ integro anno suffi- cere pollet, per voracitatem, & ingluviem suam paucis moribus consumant, mirum non est, quòd talis civitas subito inimico in prædam cedat. Eodem quoque modo in præfenti discurre licet; Divina namque providen- tia certam quandam, & limitatam annonæ quantita- tem unicuique deputavit, prò individuo proprii susten- tatione assignatam. Unde Psalmista ait: *Oculi omnium in te sperant domine, & tu das escam illorum in tempore oportuno.* At verò si quis per gulositatem annonam hanc ante tempus consumat, consequens erit, quod pariter ante tempus per mortem immaturam deficiat.

PL 144. 15.

Qui multum epulatur, non confectus est, sed præpro- pere mori- tur.

S. Ambr. l. de Elia & Je. c. 14.

Prov. 23. 30.

S. Basil. 14. in ebrietat. & luxum.

Cl. Al. f. 1. 1. c. 2. Quia mode- ratione vinu- fumentum.

2 Tritum est illud proverbium: *ad mensam nemo con- senescit*; quod licet prima facie alludere velle videatur ad lætitiā conviviorum, in quibus animi expandun- tur, & sine ulla melancholiæ cogitatione exhilarantur; verus tamen, & germanus sensus est, quod qui mensæ diu nimis assidet, multumque epulatur, nunquam con- senescat, sed præprope moriatur in juventute; nam *in multis escis erit infirmitas.* Unde S. Ambr. cuidam il- lum ad convivium invitanti respondit: *Rogas ad jucun- ditatem? cogis ad mortem: invitas ad prandium? afferre vis ad sepulchrum? cibos promittis? tormenta irrogas; vinum pretendis? venena suffundis.* Sapiens acriter inve- hitur contra illos, qui vini sibi violentiam dominari permittunt: *cui Vae cui fovea? cui sine causa vulnera?* At verò quidnam per hæc foissas, per hæc vulnera insinua- re voluit? Hoc nimirum, quod ebrietas vicina sit foissæ, & cœmiterio contermina, quia vitium hoc frequentando evidens vitæ periculum incurritur. Unde S. Basil. ait: *Vocas ad carnem ut amicum, postea ejicis ut cadaver.* Idem quoque ebrium interrogat: *Quousque vinum? quousque ebrietas? periculum miser est, ne pro homine cœnum, lu- tumque fias.* Porro qua moderatione vinum à nobis su- mendum sit, Clemens Alex. per antiqui cujusdam Scri- ptoris directionem ita exponit: *Artorius quidem in li- bro de longa vita (sic enim commemorat) existimat, oportere eo usque potum solummodo præbere, donec tibi hu- meantur, ut nobis vitam pareamus longiorem.* Sicuti enim licet medicina ad sanitatem conferendam ordinetur, eadem tamen, si debitam mensuram excedat, mortem infert: eodem modo parvus cibus, & potus nos confer- vat, vitamque prolongat; attamen si in iis aliquis com-

mittatur excessus, nos enecat; nam *in multis escis erit infirmitas.* S. Ephrem monachis suis quidem salutare monitum reliquit, quod tamen cui vis alteri adaptare li- cebit, dicit enim: *Ventrem continenter non cures, ne hinc mentem tuam obtenebres. Non multa edendo sumas, ne carnem tuam cito in limum convertas.*

S. Ephr. T. 1. in doct. de perfect. Monach.

3 Paulò ante ebrium, ex mente Sapiientis, foissæ vici- num vidimus, cui fovea? & ideo Divus Chrys. eundem animatum mortuum appellat; *Quid ebrietate miserabi- lius? mortuus est animatus ebrius;* & in alia quadam ho- milia ita interrogat: *Quid enim, responde mihi, ita pin- gue corpus efficere studeas? an ut te ad immolandum ducamus? aves certe pingues ad saniores dietam inutiles sunt.*

Ebrietas ani- matum mor- tuum. Prov. 23. 30. D. Chr. 6. 1. ad pop. D. Chr. 146. in March.

Adeo mala deliciarum lascivia est, ut irrationabilibus quo- que pestifera sit. Quo enim alio fine vituli, boves, oves, aliaque similia animalia in agris, & pratis viridibus sa- ginantur, nisi ut impinguata macello consecrentur? S. Bern. quoque calamum suum adversus gulosos ex- cuens, iisdem præjudicia, quæ ex satisfactione proprii ventris recipiunt, his verbis ob oculos ponit: *Hinc monstruosus dilatat anser humeri, hinc tumentes mæri, non tam impinguantur, quam impregnantur aruina, & dum carnis onus ossa non sustinent, etiam morbi varii generan- tur.* S. Nilus epilonem impinguatum, porco ad macel- lum bene saginato assimilat, inquiens: *obesus bellus por- cus est, ad eadem paratus.* S. Basil. in homilia quadam contra ebrietatem, & luxum conviviorum, interrogat: *Que est hominis structura adeo firma, quæ tantis ebrieta- tis malis resistat? quis unquam madidum semper, & inna- tans vino corpus conservavit, ut non exile, dissolutum, & omnibus obnoxium morbis existeret?* Idem quoque S. Basi- lius adversus quempiam à vino se reduci permittentem, hoc format argumentum: *Famulus profugit ab hero ver- berante, tu vero non recedis à vino, quod quotidie contun- dis caput tuum? Modus utendi vino optimus est corporis ne- cessitas.* Cum fines prætergredieris, postmodum venies capi- tis gravitudine affectus, ossitans, vertigine laborans, pu- trefactum obolens vinum. Quis adeò propriæ vitæ prodig- us erit, qui calicem ebibiturus esset, in quo serpentem venenosum, à quo feriendus esset, latere præciteret? Au- diamus eundem supra memoratum S. Ephrem in eo- dem monito, quod ad conservandos fratres suos sobrios, & abstemios, his verbis tradit: *Communifratrum con- tentus sis mensa, & erit sanitas carnis tua, & cura ossibus tuis, & anima tua detrimentum non patietur. Si autem in Phialas, & pocula inflexeris oculos tuos, novissime do- lore affligeris, velut a serpente illus.* Quibus ultimis verbis, ni fallor, ad sententiam illam alludit sapientis, qui dicit: *Ne intuearis vinum, quando flavescit, cum splenderit in vitro color ejus: ingreditur blandè, sed in novissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venena dis- fundet.* Venenum aspidum enim, quo Cleopatra usa fuit, sensus sopore afficit, stupidos facit, & sine magno dolore mortem infert: idem quoque vinum copiosè po- tatum operatur; ligat enim rationem, tollit judicium, causat infestibilitatem, lethargum efficit, & tandem ve- nenum est, tam corpori, quam animæ mortiferum. Au- dioclidides vir sapiens Alexandro Magno, quia meribi- bulus erat, protestatus est, dicens: *Vinum potaturus Rex, memento te bibere terra sanguinem: cicut a homini, & venenum est vinum.* S. Bern. quoque in term. 25. de modo bene vivendi, inquit: *Vinum intemperatum, vene- num est.* Bellovacensis auctoritatem adducit Senecæ, dicentis: *Quis hostis in quemquam sic consumeliosus fuit, quantum in quosdam voluptates sue, quæ non solum eos excæcant corporaliter, sed faciunt eos mutos, paralyticos, & contractos, & diversis infirmitatibus corporaliter, & spiritualiter obligatos?* Loquitur autem hoc loco de im- moderato conviviorum luxu. S. Laur. Justinianus nos monet, ne à gustu palati nos seduci patiamur, inquiens: *Que oris palatum liniunt, ventrem replent, inducunt cra- pulam, bebent in intellectum, evertunt sensum, sospitatem auferunt.* Mel quidem palato suave est, suamque ad fauces dulcedinem transfundit, & tamen in stoma- cho bilem nutrit; propter quod idem Author inquit: *Mel est quod ascendit in labia, seles est quod descendit in viscera.* Eodem modo de exquisitis, & lautis epulis di- cere possumus, quod magnum quidem palato gustum, & laporem afferant; at verò quando excessivè ingurgi- tata sunt, aggravant stomachum, causant indigestio- nes,

S. Bern. c. 11. de Convul. ad Clericum.

S. Nilus de 2. virios. eff. S. Basil. 15. Corpus vino madidum dissolutum est & omni- bus morbis obnoxium. S. Basil. 1. de laud. & rej.

S. Ephr. 2. 1. de Timore Dei. Monitum ad conservan- dos homines sobrios.

Prov. 23. 31. Vene- um homini est vinum im- modice sem- pium & re- petitum.

S. Bern. 25. de modo bene viv. Bellov. spec. mor. 1. 1. p. 8. dist. 1.

S. L. Just. de Humil. c. 12.

nes, & cruditates, suntque infirmitatum mortalium, & dolorum acerbissimorum origo, & nutrimentum. Sanctus Antonius de Padua factum explicat filiorum Heli, carnes crudas à sacrificantibus rapientes, ut illas juxta gulæ propriæ arbitrium condirent: *Veniebat puer sacerdos habens fasciculam evidentem in manu sua, & tollebat carnes crudas. Sacerdos est venter; puer, gula appetitus, de quo pueri prov. c. 29. dicitur: Puer qui derelinquitur voluntati suæ, confundit matrem; si enim gula appetitus non refranatur, sed relinquitur voluntati propriæ, matrem, id est carnem suam confundit, quæ propter cibi immoderantiam, aliquando ageritudinem incurrit. Prima mater nostra, in gulositatis suæ poenam, sibi dici audit: In dolore paries. Circa quæ verba Sanctus Zeno ait: *Vbi sacra arboris pomum maleducit libavit, lachrymas reperit, dolores, & gemitus; Spinæ, & tribulos sibi mei comparavit; posteris hereditatem indigestæ mortis, quæ homicidium max peperit, dereliquit.* Imò omnes peccalitates, omnes morbi, qui corpus hoc nostrum cruciant, suam ab illo pomo originem habent. Ab hac eadem depravata naturæ nostræ inviscerata gulositatē, nisi refrænetur, omnes infirmitates, & morbi, qui nos affligunt, derivantur. Annon videtis quotidie, inquit D. Chrysostomus, ex sumptuosius mensu, & immodica ingluvie, infinita morborum genera induci? unde podagra? unde capitis dolores? unde corruptorum humorum abundantia? unde innumeri alii morbi? nonne ab intemperantia, & largiore vini ingurgitatione, quam oportet? Idem quoque S. in alia quadam homilia non quidem edere, & bibere condemnat, sed intemperantiam; quia victus sobrius alimentum, & sustentatio est corporis; at verò intemperans, depressio, & venenum est, quod corpus impugnat, & deiecit: *Quod necessitatem in edendo excidit, id non alimentum, sed pestis est; satietas morborum omnium origo.**

4 In libro Esther de rege Assuero, qui felicissimus mundi Monarcha erat, legitur, quod passus fuerit vigilias, & integras noctes insomnes duxerit: *Noctem illam duxit Rex insomnem.* Unde nam verò in somnium hoc causatum fuisse existimatis? Num fortè ex aliqua in personam ipsius regiam facta conjuratione? Nequaquam, hæc enim jam detecta erat. Num igitur aliquam in bello imminentem jacturam formidabat? Multo minus, quia summa pace gaudebat. Quin potius si causam hujus vigilie scribere vultis, observate verba sacri textus, dicentis: *Venerunt itaque rex, & Aman ad Convivium, quod eis regina paraverat, dixitque ei Rex, postquam vinum biberat abundanter.* Rex igitur ille conviviorum luxui supra modum deditus erat, prout ex celebri illo convivio, quod in Susan præparaverat, omnibusque ejus circumstantiis à sacra Scriptura descriptis videre licet. Quod igitur mirum si insomnium passus fuerit? Hi enim qui cum stomacho, cibo, & vino nimio aggravato, ad lectum se recipiunt, ad somnum, & quietem indispositi esse solent; nam ut Sanctus Basilus ait: *Cum cerebrum astu ex vini vapore redundante vacillat, dolorem intolerabilem capitis parit.* Divus Chrysostomus ad effectus, quos vinum in illis operatur, qui intemperanter illud bibunt, & ad mala, quæ inde in corpus derivantur, se reflectens, hunc ebrietati titulum attribuit: *Jacet quasi vivum cadaver, ad mala quidem operanda sapè potens, ad bonam autem omnia nihilo se melius habens, quam mortui.* In alia quoque homilia idem Sanctus inquit: *deliciis senectus citius surrepit (de lautijs ciborum loquitur) deliciis sensus obtunduntur, corpus dissolvitur, major stercoreis copia reconditur. Et paulò post subdit: qui pinguioribus ventres voraciter replent, ad agrotandum aptiores fiunt. Nihil ita corpori nostro repugnat, & obest, ut satietas, nihil ita suffodit.*

5 In lib. 4. Regum c. 4. Elifus in Galgalis constitutus, cuidam discipulorum suorum herbas quasdam, ad faciendum pulmentum colligere præcepit: *Pone illam grandem, & coque pulmentum filiis Prophetarum.* Collegit igitur, quantum opus erat; at verò pulmento cocto, & distributo, cum gustassent de coctione, clamaverunt dicentes: *Mors in illa.* Eheu quot sunt, quibus idem omnino contingit, qui postquam cum dispendio, sudoribus, & anxietate delicatas præparaverunt epulas, lautaque instruxerunt convivia, in gulositatis suæ poenam mortem in illis inveniunt.

6 Sapiens in Proverbiis, dicit: *cibos quos comedas, evomes, quia crapula ut plurimum vomitum causat; quamvis etiam dici possit, Sapientem his verbis horrari voluisse ad abstinentiam, & victus dietam, ut morbos per intemperantiam contractos sanare valeant.* Enim verò ad declarandum damnum, quod excessus cibi, & potus corpori adfert, aptissimè intervir illa ab oleo lampadi infuso desumpta similitudo: *Vita enim in corpore mortali cibariis nutritur, quemadmodum lumen in lampade nutritur oleo; quod enim oleum lumini, hoc nutrimentum facit corpori; Sicut enim oleum ordinatè, & modo debito Lampadi infusum, lumen nutrit, impetuosè verò, & nimis abundanter, & inordinatè infusum, lumen extinguit: eodem modo cibus cum parsimonia stomacho administratus, calorem conservat naturalem, in quo vita consistit: at verò cum excessu, & superabundantia in stomachum transmissus, illum suffocat.* Seneca sequens hac in re nobis tradit documentum: *Sanierimus, inquit, & modica concupiscentia, si unusquisque se numeret, & metiatur simul corpus, sciatque nec multum capere, nec diu posse.* Petrarcha gulosorum deplorat miseriā, qui dum ad opprimendum ventrem suum laborant, non modo explendo, sed onerando fatigant, & angustum ventrem varia arte laxant, ac premunt obsequendo, cui utilior fames esset, nihilissima sobrietas.

7 Qui abstinens est, adjiciet vitam, inquit Ecclesiasticus. Pro cuius textus intelligentia Bellovacensis sequentem adducit Senecæ instructionem, & admonitionem, dicentis: *Potest nostra providentia huic corpusculo longiorem procurare moram, si voluptates, quarum major pars gula parit, poterimus regere, & coercere.* Docet nos quotidiana experientia, quantum quisque sanitatem, & longam vitam amet, & sectetur, quantum impendat, quantumque pro illa consequenda laboret: quod si verò illam brevi compendio comparare tibi velis, ecce tibi unicum modum, qui in sola sobrietate consistit. Idem quoque author modum docet, quo hunc gulæ scopulum declinare valeamus; Dicit enim: *Gula vitium docent esse vitandum exempla infirmorum, quæ cum propter gulam infirmitates incurverint, abstinent propter recuperandam corporis sanitatem, & vite durationem, & pro morte vitanda.* Quanto ergo nos fortius debemus abstinere, ut curemur ab infirmitatibus animarum, & evitemus earum mortem, & eternam damnationem? Quod si enim crapulam à nobis proscipserimus, animæ salutem affecurabimus, quæ longè superior est salute corporis; & eodem tempore hanc pariter consequemur, quia hæc corpus, & animam servat.

8 Sanctus Cyrillus Alexandrinus in memoriam nobis revocat illius celestis protomedici saluberrimum monitum, dicentis: *Attendite, ne corda vestra graventur in crapula, & ebrietate, & superveniat in vos repentina dies illa; & quidem, ut nos idem Sanctus Doctor à crapula efficaciter divertat, sequentem subiungit gravissimum discursum: Audistis edictum regis æterni, & lamentabilem finem ebrietatis, vel crapule didicistis. Si quis vobis peritus, & sapiens medicus bis ipsis verbis præcipere: attendite vobis, ne quis V. G. de illius vel illius herbe succo avidius sumat, quod si fecerit, subito ei veniet interitus: non dubio, quod unusquisque propria salutis intuitu, præmonentis medici præcepta servaret; nam verus animarum, & corporum medicus, simulque dominus, jubet ebrietatis herbam, & crapula vitandam, & nescio, si quis nostrum non his consumitur, ne dixerim sauciatur. Sola est quæ simul cum corpore, & animam debilem reddat. In cæteris enim potest fieri, ut secundum Apostolum, cum infirmatur corpus, tunc magis potens sit spiritus, & ubi ille, qui de foris est, homo corrumpitur, ille qui intus est, renovetur; in ebrietate vero ageritudine, corpus simul, & anima corrumpitur, spiritus pariter cum carne vitatur.*

Prov. 31.7.

Similitudo ad declarandum damnum ebrietatis & crapule. Sum. Prædicant. in verb. Gula. c. 1. & 7. n. 14.

Sen. Ep. 114.

Petrarch. L. 2. de remed. verb. fort. Dial. 108.

Ecc. 37. 34. Bellov. ib. Abstinencia, & frugalitas animam & corpus servat.

Bellov. ib.

S. Cyr. Al. lib. 7. in Levit. Lamentabilis finis ebrietatis & crapule.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Vilitas, & opprobrium hominum crapulae, & ebrietati deditorum examinatur; simulque ludibria, & irrisiones quibus ebrui exploduntur, considerantur.

THEMA.

Dederunt pretiosa quaeque pro cibo: considera quoniam facta sunt vilis. Threnor. I. v. 11.

Dirigitur hic
scripturae lo-
cus deplora-
dam epulo-
rum stultici-
am.

T Ameriti in his verbis Jeremias lamenta sua ad deplorandam extremam Ierosolymae famem direxit, attamen eadem ad deplorandam quoque epulonum stulticiam usurpare possumus; hi enim cum facultatum suarum dispendio, imò cum impignoratione salutis, corporis, & animae, ut propriae ingluviei serviant, maximi pretii epulas, & fercula sibi praeparant: *dederunt pretiosa quaeque pro cibo*: nec tamen ad ignominiam se reflectunt, quae exinde in illos redundat.

Gen. 31. 31. Esau peccavit villitatem animi, quia per gulam ingluviem se vilem pro-
stituit.

2 In praecedentibus discursibus primogenituram ab Esau pro villi lentium edulio divenditam ponderavimus, qualiter scilicet non à necessitate, sed ex condimenti illius cupiditate stimulatus, talem amiserit dignitatem, quae tum ob annexum ministerium sacerdotale, tum propter insignem super alios fratres suos praerminentiam, tum ob bonorum patrimonialium egregium super alios augmentum, multarumque aliarum benedictionum cumulum praestantissima erat; ut proinde verè de ipso dici possit: *dedit pretiosa quaeque pro cibo, & vilis factus est*. Unde Cajetanus inquit: *Certum est, quod Esau peccavit, saltem villitate animi, quia per gulam ingluviem omnibus saeculis se infamem constituit; seque modico cerebro praeditum fuisse, manifestavit. Quia, ut notat Abulensis, valde stultus fuit, qui rem tanti valoris, pro minimis dedit. Et in hoc Apostolus cum redarguit ad Hebraeos 12. Propter unam escam vendidit primogenita sua. Dederunt pretiosa quaeque pro cibo; quod si quis pauperem se faceret, erogando omnia quae habet, pro acquirendo sterquilinio, ut inde nato faetore domum suam repletet, utique vilissimum hominem, imò foetidissimam bestiam, omnis iudicii, & discursus expertem esse diceret, utpotè qui voluptati ducit, in stabuli cuiusdam foetido sterquilinio jacere. Homo qui crapulae immergitur, factus est vilis, quia quidquid habet facultatis, expendit, salutem suam evertit, & animam vendit, pro nimio cibo, qui tandem in stercus convertitur. Enim verò quod aliquis argentum, aurum, gemmas, imò vitam ipsam impendat, pro obtinendis honoribus, pro fabricandis palatiis, pro acquirendis dignitatibus; tamen in hoc iniquè agat, illi tamen honoratum aliquem praefert praetextum; at verò qui gulae deditus est, dat pretiosa quaeque pro cibo, ut cloacam aliquam foetidis excrementis adimpleat. Vilis est haec servitus* (inquit Bellovacensis; id est, servitus, quae impenditur corpori, ad illud excessivè, & laute nimium satiandum) *quia facit servire stercoribus, id est, confectione stercorum replere vas, & sacrum stercorum, & latrinas, cum vilissimi reputentur qui eas evacuant.*

Cajetan.
Gen.

Abulib.

Homo qui
crapulae im-
mergitur fa-
ctus est vilis.

Bellov. Spec.
mor. l. 3. p. 2.
dist. 1.

Tert. de jej.

Hug. C. in c.
p. ad Rom.

Audiamus quam vivaciter Tertullianus his verbis gulosum epulonem delineet: *Totum illud domesticum, inquit, interioris hominis escis stipatum, vinis inundatum, decoquendis jam stercoribus astuans, praemeditatorium efficitur latrinarum.* Hugo Cardinalis super illa verba: *An non habes potestatem singulasti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam?* ita scribit: *Quidam sunt ipsa latrina, ut gulosi. Quarto Regum decimo destruxerunt ad eam Baal, id est corpus voratoris, & edificaverunt pro ea latrinas, quia fatidi sunt.* Omnes gulosi cogitationes, omne studium, & industria eò dirigitur, vel ut se promoveat ad vomitum, ad rejiciendum cibum, ut novo se ingurgitare possit; vel certè ut sollicitè curet digestionem, & evacuationem cibi manducati, ut denuo ad crapulandum redire possit; & idèd meritò de illo dici potest cum Tertulliano: scilicet *praemeditatorium efficitur latrina*.

Tert. ubi sup.

3 In Babylonia olim idolum quoddam adorabatur,

cui Bel nomen erat: *Erat quoque idolum apud Babylonicos nomine Bel*; per hoc autem idolum, DEUM illum intelligere possumus, quem gulosi venerantur, de quo Apostolus ad Philippenses scribens, ait: *Quorum Deus ventris est.* Sacer enim Textus apud Danielelem subjungit: *impendebantur in eo per singulos dies simila araba duodecim, & oves quadraginta, vinique amphorae sex; Rex quoque colebat eum, & ibat per singulos dies adorare eum.* Nimirum adeò cœcus, & insensatus Rex ille erat, ut sua coram hoc Idolo, velut vero DEO, genua flecteret. Quoniam verò modo Daniel usus fuit, ut deceptionem hanc detegeret, & manibus quasi palpari faceret, annonam hanc non à Belo, sed à falsis ejus sacerdotibus devorari? *Præcepit Daniel pueris suis, & attulerunt cinerem, & cribrauit per totum templum coram Rege, & egressi clauserunt ostium*: illis verò abeuntibus, sacrificuli more solito quilibet cum sua familia per portas quasdam secretas ingressi sunt, & inter se diviserunt quicquid praesto ibi erat. *Illucescente verò diluculo reversus est Rex, cumque mensam illam, opiparè vesperi stratum, vacuum vidisset, exclamavit: Magnus est Bel, & non est apud de dolus quisquam; & risit Daniel, & tenuit Regem, ne ingrederetur intro, & dixit: Ecce pavimentum, animadvertite, cujus vestigia sunt haec.* Dicite fodes, quot sunt hodiè, qui in hac mundi Babylonia, Belem, id est proprium ventrem, veluti Deum idololatricè adorant? quos ut erubescere, & confundi facias, nullum est efficacius medium, quàm si per seriam quandam meditationem cloacam quandam, vel etiam sepulchrum inspiciant, ut cum verecundia videant, & agnoscant, quale sit idolum ipsorum; stercus scilicet, putredo, & vermes. *Vilissima servitus est, inquit Bellovacensis, intendere refectioem vermium, & esse coquum eorum, & servum, & impinguare eorum pradam, & servire illi Domina, quae totum tempus, & laborem hominis requirit.* Idem quoque, adducta Innocentii Papae autoritate, paulò ante dixerat: *Gula tributum exigit, & corruptum reddit, quia quanto delicatiora, & pretiosiora fuerint cibaria, fetidiora sunt stercora: turpiter ingeritur, quod turpius egeritur.* Sine dubio enim observaveritis, quod quanto cibi sunt sapidiores, quantoque pluribus cum cynamomis, aromatibus, aliisque similibus condimentis, & odoribus cocti, & pretiosè praeparati fuerint, tantò in suis excrementis intolerabiliore exhalant foetores. *Ex quo igitur cibis quantumcumque delectabilis, & preciosus fuerit immixtus in ventrem, ita redditur abominabilis, quod super eandem partem fuerit emissus, per quam fuerit in ventrem missus, majorem dolorem, & afflictionem in emittendo faceret, quam delectationem intromittendo.* Est certus ille medicinae aphorismus: *Corruptio optimi pessima*; ac proinde quanto cibus delicatior, & substantiosior fuerit, tantò postea cum in stomacho putrefactus est, sit fastidiosior, & fetentior; prouti ex vaporibus, quos stercora illa exhalant, experiri possumus. Unde idem Bellovacensis gulosorum stulticiam, hoc adhibito discursu deducit: *Fatuus est, inquit, qui multo pretio emit pretiosa, ut ponat in vase, de quo scit, quod est talis conditionis, quod omnia, quae intromittuntur, fiunt statim fœda, & abominabilia; tale vas est venter.*

Dan. 1. 2.

Philip. 3. 19. Efficax medium quo confunditur qui in mundi Babylonia proprium ventrem idololatricè adorant.

Bellov. lib.

Innoc. Papa III. de Belliv. cit.

Bellovacensis.

4 Margarita illa pretiosissima, quam Cleopatra, in aceto resolutam, Marco Antonio propinavit, tamen si valore suo integras provincias, & regna praecelleret, nihilominus & illa in foetida, & abominabilia excrementa transmutata fuit. *Dederunt pretiosa quaeque pro cibo, & vilis facta est.* Petrarca de ingeniosis adinventionibus venationum, & piscationum differens, quibus homines uruntur, ut ventrem suum exsatiarent, inquit: *Stupor, & pudor est cogitare, quò se humanum inclinatur ingenium ad majora creatum; quæ enim homo non excogitat stratagemata? quos non adhibet labores, sudores, & industriam, ut appetitui suo satisfaciat? Quæ tamen paulatim in tam probroso fine terminantur, cujusmodi est sterquilinum.* Quæ igitur stultitia, quod ei placere, & ablandiri nos non pudeat, de quo Job ait: *Putredini dixi, Pater meus es, Mater mea, & soror mea vermibus?* quodque Sanctus Bernardus nihil aliud dicit esse, quàm vas stercorum, & escam vermium? Quod si quis hominem, per continuam crapulam,

Petrar. 1. 3. de rem. ver. fort. Dial. 28. Deliciarum foetidas sem ex hominibus facit.

Job 17. 24. S. Bern.

lam, & ingluviem se saginentur, alicui animali assimilare velle, quinam illum aptius comparare possent? Num forte beripinio? generoso equo? vel lascivienti vitulo? Nequaquam; sed communiter porco talis homo similis esse dicitur, solemus enim dicere: *Est pinguis, & crassus instar porci*: unde D. Chrysost. ait: *Quid enim deliciarum hac seditas malum inducit? sues ex hominibus facit; imò vero etiam suis multo deteriores, suis enim in luto volvitur, & stercore nutritur, hic vero abominabilem magis sibi mensam construit, excogitans amores nefarios.*

5 In quadam Epistola, quæ Sancti Bernardi esse creditur, inter cetera dicitur: *Gulositas vilis, & negligentis hominis privatio est.* In discursibus præcedentibus idolum Dagon, quod Philisthæi adorabant, voracitatis, & ingluviæ ventris humani symbolum esse diximus; unde postquam in conspectu arcis positum idolum istud, contractum, manibusque, & capite mutilatum in terram concidisset, solus ventris truncus reliquus remansit, & tamen vel sic mutilatum illud adorabant; ac verò quosnam hic ejus adgratores exinde fructus reportarunt? Nimirum divina Justitia illos, prout par erat, castigare volens, legem illam: *per qua quis peccat, per hac & torquetur*, inviolabiliter observare voluit, ideoque pœnis erubescendis, turpibus, & ignominiosis in illos animadvertit; nam percussit in secretioris parte natium *Azotum, & fines ejus.* Viri qui mortui non fuerant, percutiebantur in secretioris parte natium: propter quod Psalmista quoque ait: *& excitatus est tanquam dormiens Dominus, tanquam potens crapulatus a vino; & percussit inimicos suos in posteriora: opprobrium sempiternum dedit illis.* Tale supplicium quoque, ut plurimum, reportant illi, qui gula, & ebrietati sese dedunt; communiter enim infirmitatibus ignominiosis, & probrosis, fistulis nimirum, & gangrænis in partibus secretis afficiuntur.

6 Canis animal est vilissimum, adeo ut cum Mithiposeth, ad infimum humiliationis gradum se demittere vellet, Davidi, propter Jonatham ipsi beneficienti, dixerit: *Quis ego sum servus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei?* Similiter Abisai Semel Davidi insultantem vituperare volens, inquit: *Quare maledicis canis hic mortuus Domino meo?* Ac proinde Prophetæ Evangelicus, non sine Mystério gulolum epulonem cani assimilavit, tanquam animali abjecto, & contemptibili, inquit, *Canes impudentissimè scierunt salutaritatem.* Nunquam enim gulosi saturi esse videntur, sed sunt veluti canes, de quibus Sanctus Petrus scribit: *Canis reversus ad suum vomitum.* Propter gustum enim quem in cibo capiunt, plus manducant, quam stomachus ipsorum capere valeat; imò evomunt, ut novo se cibo ingurgitare possint; quos proinde Seneca his verbis perstringit: *Dic quam turpe sit, plus sibi ingerere quam capias, & stomachi sui non nosse mensuram;* quam multa ebrii faciunt, de quibus sobrii erubescunt? quibus proinde, quando post ebrietatem ad se redeunt, merito dicere possumus, quod Apostolus Romanis exprobrabat, scilicet: *Quem fructum habuistis tunc, in quibus nunc erubescitis?* Petarcha in Epistola sua ebrietatem detestans, eandem hoc epitheto circumscribit: *Quam fœda, quam periculosa, quam tristis agrotudo est!*

7 Ecclesiasticus mulierem quandam ebriam ob oculos nobis ponens, eandem ignominioso hoc nomine appellavit: *Mulier ebriosa, ira magna, & contumelia;* imò unus tantum contumeliosus titulus, ad ejus villitatem exprimendam, non videbatur sufficere, verum ut deformitatem, & turpitudinem hujus vitii clarius demonstraret, aliud quoddam illius subjungit improperium, nimirum: *Et turpitudine illius montegetur.* Porro ad quam ignominiam, & villitatem gulofus redigatur, ex hac historia, à veridico quodam authore relata, deduci potest. Refert enim hic author de quodam epulone, quod videns delectationem cibi, ob colli brevitate tam subito evanescere, oravit, quod guttur ejus in longitudine collo grui assimilaretur, nihil verens, quod grui similitudo factus, monstruosus foret, dummodò epularum saporibus diutius frui, & gaudere posset. *Dederunt pretiosa quæque pro cibo, viles facti sunt.* Porro quod animalia, quæ in macello lanienam subeunt, sa-

ginentur, & supra necessitatem copiosius manducant, illis vitio verti non potest, quia comedunt, ut nos sustentent; ac verò homo quo fine saginatur, nisi ut vermes pascat, & latrinas ac cloacas adimpleat? Potestne autem hoc fine excogitari alius abjectior, & indignior? Homo hoc fine potissimum creatus est, ut Deo anima, & corpore serviat; quæ autem abominabilior villitas, quam ventri se in prædam dare? ita ut tunc merito de hujusmodi dici possit, quod alio in proposito Apostolus asseruit, scilicet: *Christo domino nostro non servivit, sed suo ventri.* De mente, anima, & corde ipsorum liberè verificatur illud; *animus in patinis.* Omnis namque eorum cogitatio circa ventrem versatur, totaque eorum vita tribus consumitur occupationibus: scilicet in eo quod est, *Ingerere, digerere, & egerere.* Ideoque Bellovacensis de ea, quam gulosi patiuntur, tractans ventris servitute, inquit: *Ejus servitus est laboriosa, sua gravitate intolerabilis, ignominiosa, sua villitate abominabilis, pernitiosa, sua gravitate detestabilis.* S. Antoninus in præfati ad protoparentes nostros sese reflectit, qui ut pomum vetitum manducarent, subito sese absconderunt, in Dei præfati comparere erubescences; citat autem S. hic in majorem nostram confusionem, & probum, quandam Tullii sententiam, dicentis: *Mente recta uti non possunt, cibo & potu repleti; in cuius figuram post gulam commissam se absconderunt Principes quasi amantes tenebras, ne viderentur a DEO, & hoc est, quod ait Ambrosius, latebra post cibum.* Sane si quis à demonio obsessus fuerit, declinatur, & vitatur ab omnibus, neque ullus cum eo tamquam infami amicitiam inire satagit. *Vin tu discere, verba sunt Divi Chrysostomi, quod pasto, demoniaco ebrius sit deterior? miseremur ejus, qui à demone vexatur, ac hunc odisse solemus, illi condolemus, huic autem irascimur, & indignamur.* Qui idem Sanctus alibi quoque, ita in ebrietatem invehitur, dicens: *Commune generis nostri opprobrium est.* Et postquam paulò post, eam nos à vitæ æternæ consecutione excludere probasset, subjungit: *Post vitam hujus opprobrium, & illic tali morbo laborantes, pena manet æterna.* Vita namque vino crapulæque deditorum, non modò coram mundo probro est, sed & æternis puniendi supplicii.

9 Experientia teste, ebrii innumeris omnium subiacent insultibus, & derisionibus; unde idem Sanctus ait: *Spontaneus est furor ebrius; ridicula calamitas, morbus sanus expositus.* Ebrii namque veluti cæci, membrisque destituti, aliorum necessum est ducantur manibus; unde S. Ephrem ita quendam admonet ebrium, dicens: *Ne vinum ad ebrietatem bibas erubescens facie; tunc enim magna tibi erit ignominia, & pudor, quando ut ebrius ductus fueris.* Anacharses Philosophus interrogatus quandoque, qualiter quis temperantiam acquirere posset, sapienter respondit: *Si turpes ebriosorum mortus sibi ob oculos ponas.* Plato pariter vino sepultis, ut dum à violentia vini agitari sentiunt, se in speculo contemplarentur, suadere solitus fuit, teste Laetio, dum ait: *Plato ebrius consilere solitus erat, ut in speculo se studiosè inspuerent, quo ab ejusmodi seditate detererentur.* Quare & Seneca aliquot pariter inciviles ebriosorum actus, in quadam epistolarum suarum commemorat his verbis: *Adjice illam ignorantiam sui, dubia, & parum explanata verba, incertos oculos, gradum errantem, vertiginem capitis, lecta ipsa mobilia, velut aliquo turbinis circumagentem totam domum.*

10 Mascardi quoddam in Sicilia, in civitate Agrigentina, narrat accidisse factum, ad nostram imprimis accommodissimum intentionem. Scilicet quod aliqui juvenes die quodam adeo immoderantè potibus indulserint, ut præ ebrietate stultifacili, se navigare crederent, & ab horrenda agitari tempestate, nec id mirum, quia teste S. Basilio: *Ebrius capitis gravedine affectus, vertiginis laborans, omnia sibi circumferri, omnia circumvolvenda videntur. Ut itaque periclitantem alleviarent natum, è fenestris omnem pretiosiorum ejeceunt substantiam;* ut verificaretur illud: *Dederunt pretiosa quæque pro vino, & viles facti sunt.* Ad spectaculum curiosa concurrunt multitudo, ipsorum avida; neque tamen ab infania destiterunt. Postridie itaque advenire Magistratus, qui ebrios caperent. Quorum unus nauseabundus, sub coopertura, quam abditissimus, eos

P. Chr. h. 98.
in Matth.

S. Hier. Sylv.
Epist.

S. Reg. 1. 1.
Qui gula &
ebrietate se
dedunt com-
muniter in-
firmitatibus
ignominiosis
afficiuntur.

Ps. 77. 45.

Gulosi velut
canes nunc-
quam saturi
videntur.
S. Reg. 3. 8.

S. Reg. 16. 3.

Isa. 56. 11.

S. Pet. 3. 22.

Sen. Epist. 83.

Rom. 6. 12.

Petrarch. l. 1. ep.
9.

Eccl. 36. 11.
Ad quem vi-
lissimam gu-
lus redigat
iuxta quod
historia de-
scribitur.

Seneca. Sen-
ecæ. verbo
Gula. c. 1. a. 7.
a. 13.

Erubescit &
fundit huius-
modi villitas
decombitur.

Rom. 26. 28.

Bellev. lib.

S. Ant. Somp.
1. h. p. 2. tit. 6.
c. 1. §. 9.

Tullius.
Ebrietas e-
st omne gene-
ris nostri est
opprobrium.

D. Chr. To. 1.
c. 24. de Ref.

D. Chr. h. 1. a.
pop. Anac.

D. Chr. 10. 1. c.
14 de Reur.
S. Ephr. T. 1.
de Tim. Del.
Qualiter
quis temper-
antiam pos-
sit acquirere.
Laet. lib. 3.

Sen. ep. 83.

Mascari.
Cebel. p. 1.
d. 1.
Narratur
factum valo-
de apponit.

S. Bas. h. 1. de
laud. 101.

eos, tamquam Neptunos, aut Tritones alloqui cepit, omniumque sodalium nomine vovete, se in honorem eorum statuas, & altaria erecturos, modò à presenti undarum periculo liberarentur. Atque ita concludit author; Infelices illi existimantes, se mediis aquis illis falsis ad securum pervenisse portum, in dulcedine vini, abominabile passi sunt naufragium, dum alios Tritones, alios Deos, alios aliis affecere nominibus, ipsi inhumani, & irrationales effecti.

11 Merito itaque miserabiles illos D. Chrysostomus, dum quendam Isaie textum considerat, deplorat, inquit: *Animam suam in captivitatē abducendam exponēbant, intoleranda istius temulentie tyrannidi: quem admodum navis non saburrata, gubernatore item destituta, & nautis, quaquaversum circumacta, confuso aqua impetu temerè fertur, & fortuito; eundem in modum, & isti se gerebant, qui se gurgiti ebrietatis immergebant.* S. Basil, ignominiosos, & ridiculos vini effectus, exemplo cujusdam belli ducis, ceteroquin validi, & victoriosi, his verbis describit: *Miserum profecto Christianorum oculis spectaculum vir etate florens, corpore robustus, obundis in exercitu laboribus aptus, aliorum subsidio domum deportatur, nec erigere se ipsum valens, nec propriis incedere pedibus; & qui terrori hostibus fuerat, ridiculus in foro pueris videtur, occasionemque, ut ab omnibus contemnatur, prabet, sine ferro vulneratus, sine hostibus eneatus.*

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

De aviditate, & insatiabilitate gulæ, cui nunquam satis fit, etiamsi venter plenus existat. Ubi etiam de solitudine, & anxietate crapulantium dissertitur.

THEMA.

Comedent, & non saturabuntur. Osee 4. v. 10.

1 Inter alia, quæ Deus epulonibus infert supplicia, unum est, quod manducant, nec tamen satientur, quia illorum appetitus, & voracitas semper crescit, & augetur; unde apud Oseam dicit: *comedent, & non saturabuntur.* Apud Ezechielem quoque Deus inimicis crucis Christi, quorum *DESS venter est*, ad instructionem quoque nostram, gravissimè comminatur, inquit: *Animam suam non saturabunt, & ventres eorum non implebuntur.* At verò dicit aliquis, nunquid sæpè ad fauces usque adimplentur, adeo ut nihil ultra capere possint? cur igitur dicit *ventres eorum non implebuntur*? Cui respondeo, quod tametsi venter impleatur, non tamen propter hoc acquiescit appetitus, qui novum semper cibum desiderat, licet venter plenus sit; imò appetitus displicet, quod stomachum capaciorem, & corpus amplius non habeat, & ideo *animam suam non saturabunt.* Scitisne, qua ratione S. Bonaventura hoc vitium definiat? *Definitur gula, inquit, quantum ad excessum in cibo sic: gula est immoderatus amor edendi; hic autem amor hæcque aviditas in corde, & in voluntate gulosi residet, non verò stomachum intrat, neque ventrem; & ideo licet hic plenus sit, non tamen ideo appetitus, & interior animæ aviditas satiat.*

2 Refert Clemens Alexandrinus in suo Prædago de pisce quodam, qui Alinus appellatur, de quo etiam Aristoteles inquit, quod *solus ex aliis animalibus cor in ventre habeat.* Tales sunt gulosi, qui non solum cor, mentem, & animam ventri invisceratam habent, verum etiam hic illorum est idolum, & Deus, quem venerantur; ut qui mentem in ventre infoderint. Et ideo S. Ambrosius hosce tales insatiabiles esse censet, inquit: *male servit gula qua semper expetit, nunquam expletur.* Quid enim insatiabilis ventres? *hodie suscipit, & cras exigit.* Veruntamen parum nimis dixit, quia ut plurimum, quando corpus plenum est, gulæ aviditas crescit, quæ se nihil devorasse cuperet, ut in novis denuò cibis novam voluptatem haberet; & quia majorem capacitatem non habet, inde affligitur. Sanctus Joannes Climacus, Magnus vitæ spiritualis Magister, in hac materia permultas sententias fuse digreditur; inter alia verò hanc veritatem hæcenus stabi-

litam, scilicet quod gulosus nunquam satietur, hisce verbis confirmat: *Nec hoc ignorandum, malum gula spiritum subinde stomacho insidere, ut satiari homo non possit, etiam si totam ægyptum devoraret, & totum Nilum exhauriret.*

3 Supremus ille rerum omnium artifex, de quo Sapiens inquit: *omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti*, manibus suis hoc corpus nostrum fabricans (*manus tue domine fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu*) eidem stomachum, & ventrem indidit limitatum, ad capiendum cibum, & nutrimentum sufficiens, non verò excessivum; unde quando corpus satiatum est, per inappetentiam cibum nauscat, & rejicit; & tamen quia gulæ vitium in superiori mentis portione nidum suum habet, ideo hoc non satiat, sed sæpè corpori violentiam infert, ut plura in se recipiat ciborum fercula, quam capere potest. Væ igitur nobis, nisi natura voracitati nostræ suos præscripsisset limites; quot enim majora nobis accerferemus infirmitatum, & morborum mala? Optimè igitur D. Chrysost. ait: *Mirifica dispensatione dixerim divinitus factum, ne si sponte moderatiorem vivendi contemnis normam, saltem invius, quoniam videas tantum ex saturitate tibi imminere periculum, modestus vivere coneris.* Quamvis sepe numerò nec hoc frænum, naturæ ab eo insertum, ad nos coercendos sufficiat; quoties enim, & quam frequenter experimur, quod gula etiam cum salutis corporalis præjudicio, superior esse velit, & excedere, nec unquam satietur?

4 Mysterio non vacant illa proposito nostro aptè inservientia Sapientis verba: *justus comedit, & replet animam suam, venter autem impiorum insaturabilis.* Et enim homo justus, & timoratus, tametsi frugaliter vivat, & nutriatur, ut videre est in tot abstinentibus religiosi, nihilominus satietur, sibi que sufficit hoc modicum, quod manducavit, quia non dominatur ei gula: impii autem insatiabiles sunt, tametsi continuo epulentur. Hug. Cardinalis avari cujusdam adducit exemplum, qui quantumvis opulentum thesaurum possideat, nunquam tamen satietur; cujus hanc assignat rationem: *quia nihil eorum quæ cupit, mittitur in ventrem; cupiditas enim in corde est, ubi pecunia intrare non potest: quomodo extinguere potest famem cordis pecunia in arcam missa?* Idem quoque gulæ adaptari potest; vitium enim gulæ, & voracitatis, non in ventre est, sed in mente, & corde gulosi residet; huc autem cibum non intrat, & ideo insatiabilitas in animo semper perseverat.

5 Seneca excessivam gulosorum detestatur aviditatem, corporis humani angustias iisdem ob oculos his verbis ponens: *Non vultis cogitare, quam parva vobis corpora sint? nonne furor, & ultimus mentium error est, cum tam exiguum capias, cupere multum? Licet itaque augeatis census, promoveatis fines, nunquam tamen corpora vestra laxabitur. Cum benecesserit negotiatio, multum militia retuleris, cum indagati undique cibi cojerint, non habebitis, unde istos apparatus vestros collocetis.* Merito in dubium revocari potest, an dives ille Evangelicus, qui propter natæ sibi messis abundantiam granaria sua destruere voluit, ut nova, & ampliora granaria erigeret, an inquam, ille ampliorem in anima sua circumtulit aviditatem, an verò copiosior messis fuerit; quia non corpus, sed animam alloquens, ait: *Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos, comede, bibe, & epulare;* unde apparet, quod gulositas insatiabiliorem reddiderit animam, quam corpus illius; & non corpus, sed animam incrassare, & saginare intenderit: Dicit enim: *anima mea.*

6 Præfatus, nunquam tamen satis laudatus Seneca, ad intentum nostrum melius dicere non poterat, quam dum ad illos scribens, qui in comparandis bonis temporalibus adeo anxii sunt, ut lautè vivere, & inordinato gulæ appetitu satisfacere possint, ita loquitur: *Ad vos transeo, quorum profunda, & insatiabilis gula, hinc maria scrutatur, hinc terras.* Quod cum pluribus exaggerasset, tandem concludit, dicens: *Infelices etiam, quod non intelligitis, vos majorem habere famem, quam ventrem; venter enim sæpè satur erit, signaque evidentia edet, se ampliorem cibum non poscere; at verò quid fa-*

Sap. 11. 22.

Sap. 11. 22.
Gula cum
salutis cor-
poralis præ-
judicio non
satiatur.D. Chr. h. 45.
in Matth.Prov. 13. 17.
Gulosi insa-
tiabiles sunt
exili ceteros
epulentes.

Hug. Car. 2.

Seneca, in
Coel. ad
Helvian.
B. 119.
Corporis hu-
mani angus-
tie propen-
sionem
excessivam
aviditatis.Sen. ep. 89.
Naturæ mo-
dicum ad con-
tentationē
sufficit, cor-
poris & mens
gulosi non
acquiescit.D. Chr. L. 1. 10.
E. 1. 10.S. Basil. 14.
in ebrietate
& luxum.Supplicium
quod Deus
infert Epulo-
nibus est in-
satiabilitas.
Ezech. 7. 19.
Philip. 3.S. Bon. 1. 6.
Censur. p. 1.
102. 23.Clem. Al.
Præd. 1. 1. c. 3.
Gulosi cor in
ventre ha-
bent.S. Amb.
de Elia.
& jej. c. 1.S. Jo. Climac.
Præd. 14. sub
B. 17.

cit infatigabilis? concitabit nonnunquam homini voracitatem, stimulat appetitum ferculis dulcibus vel salis, cogitabit de modo facilis digestionis, ad faciendū exercitium sollicitabit, ut evacuet digestum, & ideo *venter impiorum infaturabilis*. Idem Senec. observat, quod venter paucis sit contentus; natura enim solum requirit, unde sustentetur, ideoque cibo modico, & temporali, ad vitam conservandam acquiescit; cor verò, & mens gulosi non item. *Corporis exigua*, inquit, *desideria sunt, alimentis vult famem, ac sitim extinguere, quicquid extra concupiscitur, vitis, non visibus laboratur*.

7 Alia animalia particularia solent habere alimenta; greges enim, & armenta nutriuntur herbis; caprea arborum foliis; equi & asini, fœnum, herbas, vel avenam manducant, feræ carnes expetunt: at homo ob infatigabilitatem suam, quicquid comestibile in tota natura creata adducatur, non acquiescit. Quod Petrarcha in quadam epistola notans, inquit: *Nulli sollicitior, atque operosior gula est, adeo ut cum cunctis animalibus cibum unus sufficias, uni homini non sufficiant omnes*. In Daniele historiam quandam legimus, quæ ardentem gulosi sitim nunquam extingui, evidenter probat. Fecit enim Balthasar mille satrapis solemne convivium, cui etiam omnes accubebant uxores ipsius, & concubinae; quantum verò hic Rex crapulae deditus fuerit, ex tempore instructi convivii facile præsumere licet; tunc enim convivium illud instituit, quando Civitas validissimo cingebatur exercitu, qui ultimum ei comminabatur exterminium, quod & eadem nocte subsecutum fuit. Dicit verò sacer textus: *Præcepit jam temulentus, ut afferrentur vasa aurea, & argentea, quæ asportaverat Nabuchodonosor Pater ejus de templo, quod fuerat in Jerusalem, ut biberent in eis Rex, & Optimates ejus, uxoresque ejus, & concubinae*. Mirum verò est, quod cum omnes conviverent, ex vasis illis aureis, & argenteis biberint, solus tamen Rex, non verò alii conviverent ebrius fuisse dicatur; dicit enim Daniel: *Præcepit jam temulentus; & tamen subdit: biberunt in eis Rex, & Optimates*. Sed notandum, quod ebrietatis hujus effectus hic fuerit, quod asseri jussit præter vasa plurima quæ in mensa præsto erant, vasa quoque aurea, & argentea, ex templo allata, quod fuerat in Jerusalem, quia qui ebrius est, vino nunquam satiatur. Unde Seneca ait: *Ista congerantur licet, nunquam explebunt infatigabilem animum, non magis, quam nullus sufficit humor ad satiandum eum, cujus desiderium non ex inopia, sed ex estu ardentium viscerum oritur, non enim sitis illa, sed morbus est*. Quibus ultimis verbis aptissimam insinuat similitudinem hominis febricitantis, qui semper sitit ardet; & licet integrum aquæ flumen biberet, non tamen inde exstinguitur, sed potius magis augeatur, quia ardor febris inde crescit: eodem modo quantum plus aliquis cibum, vel potum gustui lapidum comedit, vel bibit, tantò magis in illo crescit pruritus complacentiam, & voluptatem illam continuandi; & licet facietur, & impleatur venter, non tamen gula, quia semper remanet vitium, quod non sitis, sed morbus est.

8 Filii Israel in deserto, hæc contra Divinam providentiam proferebant lamenta: *Vitam mortui effemus, quando sedebamus super ollas carniū, & comedebamus panem in saturitate*. Quod si lamentari fuissent, dicendo: minus malum fuisse, in dura illa servitute, in operibus luti, & lateris jugiter opprimi, & tamen manducare carnes, quàm in continua illa solitudine conficiendo itinera laborare, facile intelligi lamentum illorum potuisset; jam verò non hoc dicunt, sed potius optant, dicendo: *Vitam mortui effemus, quando sedebamus super ollas carniū*: ita enim carniū avidierant, ut præ nimia illarum infatigabilitate, & appetitu, desiderarent manducando mori, ipsaque ollas pro tumbis, & monumentis accipere. Et ideo Abulenſis ait: *In hoc eorum magna notatur voracitas, & desiderium ad sumendos illos cibos, quia non solum carnes ad saturitatem comedebant, sed etiam super ollas carniū sedebant affectuose, ne quid eis de cibo periret*. Hunc effrenem appetitum nos à primis Parentibus nostris hæreditavimus, quibus licet Deus immediatè post eorum creationem (tametsi in illo innocentiz statu nullam paterentur famem, utpote quæ poena fuit gulositatis ipsorum, in universam

humanam progeniem transfusa) omnes paradisi terrestres fructus assignasset, unius tantum arboris fructibus exceptis (*ex omni ligno paradysi comedes, de ligno autem scientia boni, & mali ne comedas*) se tamen ab hujus vetiti fructus appetitu seduci permiserunt, ut hunc, non verò illos, decerpserint; ac proinde meritis Basilii Seleucus ait: *Vnius privatio, recordationem illius excitet, qui dedit universa, ne voluptas undequaque circumfusa, beneficium memoriam spoliet, ne per inexplebilem voracitatem in ignorantiam delabaris*. Habentes in facultate sua omnes fructus, in nullum tamen magis ferebantur, quàm in eum, qui interdictus erat; quia gulosis non fertur in cibum, ob corporis sustentationem, sed ut gulam suam exsatiaret.

9 Hujus febris in medullis ossium nostrorum, seu potius in animæ sinu latentis malignitatem, Salvator noster detexit, inquit: *Ne solliciti sitis anima vestra quid manducetis*; ubi notandum, quod Salvator non stomachum, & ventrem alloquatur, cui cibis immittitur, quia huic victus sobrius sufficiens, & temperatus sufficit: sed alloquitur animam, quæ vorago quædam est infatigabilis: *ne solliciti sitis anima vestra*, inquit: non verò dicit: *corpori*. Sanctus Jacobus Apostolus discursum suum ad gulosos, per sequentes comminationes dirigit, dicens: *Epulati estis super terram, & in luxuriis enutristis corda vestra in die occisionis*. Potius videbatur dicere debuisset, *corpora vestra*, quia cordi nihil de cibis interest; veruntamen notanter dicit: *corda vestra*, ut per hoc insinuet gulam, & aviditatem vitiosam, non in corpore, sed in corde latere.

10 Salvator noster nos monet, dicens: *Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra, in crapula, & ebrietate*; non dicit *corpora, viscera*, sed *corda*; peccatum enim crapulae, quod nos aggravat, in anima, & voluntate, non in ventre consistit. Ingeniosa est illa sancti Augustini ponderatio, quæ nos instruit, vitium voracitatis non in quantitate, vel qualitate cibi, sed in inordinata voluntatis, & effrenis appetitus nostri aviditate consistere: *Ut sciremus*, inquit, *non Dei creaturam esse culpabilem, sed inobedientiam consumacem, & inordinatam cupiditatem; non propter porcum, sed propter pomum, mortem primus homo invenit*. Dionysius Carthusian. super illa verba Sapientis: *Venter impiorum infaturabilis*, ita scribit: *Tam gulosi sunt, inquit, ut quasi satiari non valeant, nova quoque, & exquisita expectant fercula*. Porro quod ebrii sitim suam extinguere nequeant, hujus sequens adduci potest naturalis ratio, quia calorem in se magis accendendo, fauces illorum tantò magis inarescunt. Illud quod Sanctus Basilii, de ebrietatis effectibus disserens, sequenti explicat similitudine: *Tumescit corpus, oculi humoribus prægravantur, ora sibi ardentia, fauces continuo sicca*. Nam sicut valles donec torrentibus inundantur, plena esse videntur, unda verò deficiente statim sicca vacuaque remanent, sic & violentorum ora, vino ac potatione durantibus exsaturantur, ac madescunt, paulo post continua sititate laborant, ex quo ad frequenter bibendum invitantur, unde humor naturalis amittitur.

11 Manna olim, quod Divina providentia in solitudine populo suo quotidie depluebat, in mensura limitata colligendum erat; & qui mensuram hanc excedebat, hujus manna statim scaturiebat vermibus; sicut pariter qui illud conservare volebat in diem sequentem, excepto sabbato, illud statim verminotum reperiebat; & tamen idem manna in arca, per tot sæcula incorruptum permansit. Unde non immeritò querendum est, quodnam sit horum vermium mysterium? siquidem alio modo illud corrumpi facile potuisset, scilicet indurando illud, veluti saxum, vel illud liquefaciendo, aut annihilando. Veruntamen omnia in figura consingebant illis; voluit namque DEUS per hoc denotare, cor gulosi continuo à verme perpetui pruritus corrodi, pruritus inquam, nunquam intermissæ anxietatis, quotidianæ sollicitudinis, ad satisfaciendum appetitui suo intentæ. Unde Rupertus Abbas inquit: *Quamdiu vivis, cum curarum atque sollicitudinum vermis comedis*.

Gen. 1. 17.

Basil. Seleucus citat. 1.

Mat. 23. 17. Aviditas vitiosa non in corpore, sed in corde latet.

Iacobi 1. 14.

Idem confirmatus monito Salvatoris & sancti Augustini Temptatione.

S. Aug. Tr. 79. in Ioan.

Dio. Cart. in Prov. 1. 15. Ratio naturalis adducitur: cor ebrii sitim extinguere non potest.

S. Basil. 14. in ebr. & luxu.

Manna quod ultra mensuram colligebatur, vermibus scaturiebat: cor gulosi denotat.

Rup. Abb. Tak.

Kk dis.

Mansi Bibl. Præd. Tom. 11.

Sen. in Com. ad Helviam. 2. 124.

Cunctis animalibus unus fuit, uni homini non sufficiens cibus. Petrus. 1. 14. 27. 4. Ardens gulosi sitis inextinguibilis probatur ex scriptura. Dan. 1. 1.

Seneca lib. 1. 1. Quanto potius quis comedat, & bibat tanto magis crevit concupiscentia.

Erod. 16. 1. Magna notatur filiorum Israel voracitas.

Abulen. lib. 1.

Effrenem appetitum à Protoparentibus hæreditavimus.

Bellou. Spec.
Maur. l. 1. p. 8.
c. 11.

dit. Et Bellovacensis ait: *Pro re tam brevi, & inutili imponit gula labores, curas, inquietudinem mentis, & sumptus maximos.* Continuo enim laboratur, studetur, sudatur, navigatur, venationi, & piscationi incumbitur, vigilatur pro cibo, & potu; & quasi omnis labor hominis ad solum victum confectandum ut plurimum ordinatur. Unde Ecclesiastes

Eccl. 6. 7.

inquit: *Nonne ad unum locum properant omnia? omnis labor hominis in ore ejus, sed anima ejus non implebitur; Quasi diceret: omnia absorbet venter, & consumunt fauces, anima vero semper insatiabilis, avida, & cupidapermanet.* Sanct. Joannes Climacus de gula itans, eandem quoque insatiabilem appellat, inquiens: *sed unde gula? & quibus ex parentibus nascitur? quae hujus progenies, & nepotes? quis illius hostis, qui illam elidit, aut conterit? eade nobis totius generis humani crudelis dominatrix, quae omnes inexplibili vorandi desiderio auroemisti, unde tibi aditum ad nos parasti?* Sed ex quo illa insatiabilem nos devorandi voracitatem habet, quid mirum est, quod animae quoque nostrae eandem hanc insatiabilitatem insinuet? Sanctus Gregorius cor gulosi

S. Jo. Clim.
grad. 14. n. 14.

innumerabilium sollicitudinum spinis transforari, dicit: *Gulosi pro solitudine ventris innumerabilium curarum frequentia deprimuntur:* notandum vero est *Ly illud frequentia*, est enim gulosi anxietas quotidiana, quia mane, & vesperi ab hoc inordinato edendi, & bibendi appetitu agitur. Clemens Alexandrinus gulosos appellat *insatiabiles, sollicitos, & anxios ciborum indagatores.* Sanct. Bonaventura idipsum sequenti similitudine declarat, inquiens: *Comparatur gulofus sacco pertuso, vel perforato in fundo, qui quantumcunque ex una parte accipit, tantum ex altera parte perdit: talis sacculus est gulofus homo, qui ex una parte habet coquinam ad implendum ventrem, & ex altera parte latrinam ad evacuandum; ac proinde idem Sanctus, eorum deplorans miseriam, textum illum Aggai cap. 1. adducit: qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum,*

Cl. Alex. l. 1.
p. 1. c. 1.
S. Bon. in
Dist. 1. c. 11.
c. 8.

Ag. 11. 16.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Ingenium gulosi in preparatione epularum, & elementorum aliarumque rerum creatarum, quas gula suae servire facit, perquisitione ostenditur.

T H E M A.

Ne solliciti sitis anima vestra, quid manducetis: Matth. 6. ver. 25.

Solutor no-
ster in tem-
perantia so-
licitudinem
prohibet.
Pl. 144. 16.

S Aluator noster, quanta sit hominis in cibo immoderata aviditas, probe sciebat, ac proinde suum ipse sit qui aperit manum suam, & implet omne animal benedictione, necessarium, & conveniens alimentum nobis non prohibet, sed intemperantiam, & excessivam illius sollicitudinem, a nobis amovere volens, nos monet: *Ne solliciti sitis &c.* Nam ut Sanctus Bonaventura ait; *Ex gula procedit inordinata delectatio, & hoc fructus secum habet; sollicitudinem in querendo, studiositatem in preparando, multipliciter in diversificando, voracitatem in sumendo.* Porro anxietatem, quae nobis prohibetur, Lucas Burgenfis his verbis declarat: *Sollicitudinem vestra, immodicam illam, & anxiam, quae totus in hoc est homo, ut de rebus vitae necessariis sibi prospiciat, nihilque Deo commendat, nihil Divina providentia relinquit: ex quibus verbis sequens confici potest argumentum: quod si Christus hanc sollicitudinem, etiam circa illa exercitiam prohibet, quae nobis ad propriam sustentationem sunt necessariae, quanto magis condemnari merebitur illa, quae circa superfluitatem, luxum, & intemperantiam excessivam conviviorum, ebrietatum, & crapularum versatur? Sanctus Joannes Climacus, gulae propriissimum attribuit epithetum, siquidem illam non solum ingeniosam, sed & ingeniosissimam appellat, inquiens: *Quando mens nostra varias ciborum delicias esurit, querit id, quod natura animalis proprium est: proinde ingenio singulari contra ingeniosissimam gulam utendum est, quod nisi fiat, gravissimum nobis faciet bellum, aut ruina laqueos intendet.**

S. Bon. 7. in
Spec. abim.
c. 1.

Luc. Burgen-
sis.

S. Jo. Cl. grad.

2 *Ingeniosissimam gulam.* Vir magni ingenii, & pietatis, & scriptoribus Ecclesiasticis a Cardinali Bellarmino annumeratus, inquit: *Stupor & pudor est cogitare, quod se humanum inclinat ingenium, ad majora creatum.* Etenim propter peccatum, homo imperium, & dominium in animalia amisit, quod alias in prima ejus conditione a Deo ipsi his verbis datum fuerat: *Præsit piscibus maris, & volatilibus caeli, & bestiis, omnique reptili, quod movetur in terra.* Post protoparentum enim nostrorum transgressionem, adeo rebellasse videmus animalia, ut feræ deserviant adversum nos, nostrumque aliquando sanguinem: gulofus nihilominus artificiosa adeo adinvenit instrumenta, ut quidquid natat in aquis, volat per aera, curritque per terram, deprædetur. Modum excogitavit, ut per solos nutus obedientes sibi faciat rapaces aves, sturiones, falcones, & canes; quia scilicet obedientes obsequioque vivunt ad quemcunque venatorum nutum, ad capiendas sylvestres lævasque feras, quibus captis prædam nobis obedienter impertiuntur, quantumvis naturaliter ex instinctu in eandem avidissime ferantur. *Meditati estis,* inquit idem Petrarca, *retia, & hamas, & viscum, & laqueos, & rapaces volucres imperio parere, & prædari vobis docuistis, ad nihil aliud, nisi ut gula satisfiat.*

Petrarch.
de rem. ven.
for. l. 2.
Dial. 1. c.
Gula inge-
niosa appel-
latur & pro-
batur.
Gen. 1. 26.

Petrarcha.

3 Sanctus Ambrosius de avibus, quæ in agris demorari assolent, tractans, postquam varias naturales earum considerasset proprietates, & instinctus, tandem subjungit, dicens: *Quibus nos inhospitali immanitate molimur insidias, & diverso genere nunc insidia crapula decipere, nunc visco eas fallere, nunc laqueis captare contendimus.* Unde Sanct. Doctor nostram merito stupet excessivam nimis ingluviem. Providentia Divina nobis ad sufficientiam suppeditavit omnia, subdit idem Sanctus; *ut tantum satisfiat unicuique, quantum ad usum abundet, non quantum aviditas quadam immoderata sibi vendicat.* Lex quaedam natura est, tantum querere, quantum sufficit ad victum. Deinde paulo post guloforum in piscando ostendit sollicitudinem, dicens: *Pro singulorum libidine mare infunditur, ut insulas faciat, ut possideant freta, spatia maris sibi vendicant jura mancipii, pisciumque jura sicut vernaculorum conditione sibi servitii subjecta commemorant.* Iste inquit finis maris mens, ille alterius. Dividunt elementa sibi potentes. *His Ostrea in fluctibus nutritur, his in vivario piscis includitur. Luxuria nec mare sufficit, nisi apothecas habeant ostrearum.* Itaque etiam earum numerant, & piscium receptacula instruunt, ne convivia divitis mare non possit implere. Seneca quoque exquisitam quorundam circa pisces gulositatem his verbis indicat: *Ad hunc fastum pervenit venter delicatiorum, ut gustare non possint piscem, nisi quem in ipso convivio natantem, palpitantemque viderint.* Narratque varia ingeniosorum commenta, quibus pisces in medium convivium vivos apportare satagunt.

S. Amb. l. 1.
Hexamer.
c. 14.

Mitron.
Ambrosius
excelsam homi-
num inglu-
viem & in-
solentiam.

Sen. nunt.
Quæstionum
lib. 3.

4 Mascardus famosus sæculi nostri Academicus, in discursu primo de mensa Cebetis ita scribit: quod si ingenium humanum magnopere se exerceat, ut corpori bene provideatur, certe in præparandis epulis tantum semetipsum superat, ut opera illius ad id adhibita effecerit, ut gula a Martiali, & Petronio ingeniosa appellata fuerit. Porro ars coquendi olim in tantam ælimationem ascenderat, ut Athenis non solum excellens esset coquorum tribus, sed publicorum honorum quoque declarati fuerint capaces; profitebantur enim bene condiendi, & præparandi cibos exercitium, non a mediocri conditionis hominibus, sed a viris principibus fuisse introductum; asserabant insuper, aspiranti ad supremum hujus artis apicem, necessarium esse, ut primò in pictura, postea in Geometria; demum verò in medicina, & astrologia erudiretur; Præsidēs quoque erant nuptiarum, & sacrificiorum; & cum apud Homerum ipsemet Agamemnon, & Filius Nestoris, apud Romanos verò Censor Vitimas mactarent, Athenis nobile hoc ministerium coquistarum personis spectabilioribus committebatur. Quid plura? quemadmodum ex omnibus Græciæ scholis septem duntaxat electi facere, sapientie titulo famosi, ita quoque coquorum secta totidem fa-
mo-

Ingenium
humanum
in præparan-
dis epulis se-
metipsum
superat, non
solum, in-
ventionem
quæ excogita-
vit incele-
stus, ut ap-
petitui sa-
tisfaciat.

mosos è coquinis extulit coquus, quorum nomina pariter, & centena alia laudum encomia apud Athenæum leguntur: nec sine Myfterio idem Mascardus Coquis pistorum peritiam necessariam esse dicit, quia gulæ, ad satisfaciendum in convivii palato, non sufficit cibos benè conditos, & præparatos esse, nisi simul etiam pascantur & oculi; nam ut Sanctus Bernardus ait: *Ipsa qualitas rerum talis desoris apparere curatur, ut non minus aspellus, quam gustus deleletur, & cum jam stomachus crebris vultibus repletum se indicet, necdum tamen curiositas satiatur, sed dum oculi coloribus, palatum saporibus illiciantur, infelix stomachus, quem nec saporis demulcens, dum omnia suscipere cogitur, oppressus magis obruitur, quam reficitur.* Merito etiam antiqui gulam ingeniosam appellarunt; quid enim gula inusitata, & exquisitum non adinvenit? Hinc Maria servatur, hinc terras, inquit Seneca, alia hamis, alia laqueis, alia retibus variis generibus cum magno labore persequitur, nullis animalibus, nisi ex fastidio, pax est. Quot inventiones, quot venationum, & piscationum artes adinventæ non fuerunt? Quot instrumenta ingeniosa hominis excogitavit intellectus, ut proprio appetitui satisfaciat? Pergit ulterius eodem in loco Mascardus dicendo: Nostris temporibus, de regno in regnum, de provincia in provinciam, uni ventri satiendo diversa transportantur vinorum genera. Clemens Alexandrinus multas vinorum differentias memorat, quæ suo tempore magnis cum laboribus, & sumptuum impendiis, navigiis, & curribus, ex provinciis, & regnis distantibus advehebantur. Quorum prolixo adducto cathologo, tandem ex ebriorum sordida plebe quendam his verbis alloquitur: *Quid enim? an non vinum in sua patria natum cuique sufficit, ad suam explendam cupiditatem? Quasi diceret: nequaquam sufficit, gulosi enim ingenium novos semper, & inusitados modos excogitat, ut faucibus voluptatem, & saporem adferat, hæcenus minimè probatum. Quidam toti in gutturo, inquit Petrus Blesensis, merito gurgulionibus comparandi, quorum cogitatio tota de ventre, & ad ventrem, & sub ventre est, quibus satisfieri omnino non potest.* Pro una cœna, inquit Mascardus, ex utroque Mari, ex fluminibus, ex torrentibus, ex lacubus transferuntur pisces; per millenas sylvas agitantur feræ, à prædatoribus fatigatæ, ut unius gulosi ori cruentum pendant tributum. Nec mysterio caret dictio illa, *tributum*, qua Mascardus utitur, quia S. Propheta Job de viro temperante, & in cibis sobrio, & continente, inquit; *clamorem exactoris non audit, illi est gulæ, quæ partes exactoris exequitur.* Bellovacensis ad nostrum propositum ita scribit: *Venter est gravissimus exactor, cui difficile nimis est servire; quotidianum enim, & continuum tributum exigit, & cum qui plus ei servit, gravius opprimit, & cum pluries, & de pluribus ei servitur, frequentiore, & maiorem exigit exactorem.* Idem quoque paulò post gulosum, ad exigenda ab omnibus creaturis tributa, terram suæque deque vertere his verbis indicat: *Gravis est hic exactor, qui in elementis vult habere dominium, & de omnibus exigit tributum.* Citatque auctoritatem Sancti Hieronymi, voracitatem nostram hisce verbis reprehendentis: *Tauri multi paucorum iugerum pascuis aluntur, sylva una pluribus elephantibus sufficit, mare sufficit piscibus, & aqua; terra quadrupedibus, ventri autem non sufficit unum elementum cum suis animalibus, sed vult habere volucres caeli, & pisces maris, & bestias terra; Adducit quoque verba quædam Innocentii III. qui gulosi insatiabilitatem ita notat: *Guloso non sufficiunt fructus arborum, grana leguminum, radices herbarum, pisces maris, bestia terra, volucres caeli, sed quaruntur pigmenta, comparantur aromata, nutriuntur altitia, capiuntur obesa.* Uni palato, inquit Mascardus, sudant ministrorum, servorum, coquorum innumerabiles turbae, uno palmari stomacho altissimi fumant camini, ardent amplæ fornaces, epulæ accumulatur epulis, inferunturque mensis ex pondere gementibus, natant cantinæ vino, præ frumentorum copia rumpuntur granaria, & cum una sylva centum elephantibus opportunum præbeat nutrimentum, centum provinciarum uni duntaxat homini saturando non sufficiunt. Sanctus Basil. strepitum considerat, qui fit in domo, quando in ea*

Manfi Bibl. Præd. Tom. II.

lauta præparantur convivia; dicit enim: *conquiescat domus ab infinitis tumultibus, à fumo, à nidore, ab his qui sursum deorsum curfant, ac ventri velint imperiosa domina ministrant.* Clemens Alexandrinus hanc gulosorum solitudinem, & anxietatem hoc modo describit: *Insatiabiles, solliciti, & anxii ciborum indagatores, ad delicias, & voluptates suas, mundum videntur irretire, quia per universum mundum retia distendunt; sibilantibus sartaginibus undique circumstrepentes, & circa coctileas, & mortarium totam vitam suam consumentes, edaces, atque adeo omnivori homines.*

5 Tametsi animalia bruta, ut observat Sanctus Ambrosius, omnis sint delicti incapacia, illa tamen mutantur, necantur, trucidantur, ut gulæ nostræ satisfiat: *Muta, inquit, animalia crimen nesciunt, & in hoc solo tamquam pro crimine puniuntur.* Idem quoque Sanctus ad culinam epulonis oculos deflectens, stragemque animalium considerans, inquit: *Non coquinam, sed carnificinam putes, prælium geri, non prandium curari, ita sanguine omnia natant.* Bellovacensis eandem nobis stragem delineat, quæ fit non à militibus, sed à coquis, quorum hi cultro, illi verubus, alii craticulis, alii ferris armati circumcursitant: *Tot exigit venter ministros, quorum alius excoriat, alius lacerat, alius coquit, alius affat, alius frigit, alius contundit, alius colat, alius conficit.* Hic autem immoderatus conviviorum luxus, in hominem quovis sæculo tyrannidem egit, quia de suis temporibus Seneca ita scribit: *Aspice culinas nostras, & concursantes inter se ignes coquos nostros; unum videri putas ventrem, cui tot consulunt regionumque vina funduntur? Aspice, quot locis vertatur terra, quot millia colonorum arent, sodiant. Unum putas videri ventrem, cui & in Sicilia, & in Africa servitur? In alio loco idem Seneca corpus nostrum cibo sobrio contentari, & restaurari ostendens, hac utitur phrasi loquendi: *Non est necesse omne perscrutari profundum, nec strage animalium ventrem onerare, nec comchylia ultimi maris ex ignoto littore eruere. Dis istos deaque perdant, quorum luxuria tam invidiosi imperii fines transcendit. Ultra Phasim capi volunt, quod ambitiosam popinam instruat, nec piget à Parthis à quibus nondum pennis repetimus, aves petere: undique convehunt omnia nota fastidienti gula. Quod dissolutus deliciis stomachus vix admittat, ab ultimo portatur Oceano.* Paulò post idem Seneca turbam considerans hominum armatorum, qui omnia loca percurrunt, ut feras, & aves capiant, tandem exclamat: *Libet dicere, quid deducitis naves? quid manus, & adversus feras, & adversus homines armatis? quid tanto tumultu discurretis? Denique in Epistola quadam hunc luxum pariter exaggerans, ita scribit: *Vide quantum rerum, per unam gulam transcurramus, permisceat luxuria, terrarum marisque vastatrix.***

6 Ingeniosissimam gulam. Supra citatus Mascard. in eodem loco, discursum suum profecquitur, inquit: *Taceo, quod per diversas ad inventiones procuratur, ut fames non tam extinguatur, quam irritetur. Prætereo, quod per diversa conditurarum genera, animalia in alienam naturam degenerare cogantur; unde Quintus Flaminus, haud immeritò Otientem illum interrogavit, unde tot fallugines ex improvviso attulisset, cum tamen deliciosum convivium unico tantum carnis genere abundet. Non hic repeto, bene custodita vivaria, ne gula tempestatum patiatur periculum, habeatque ingluvie media, inter communia naufragia scilicet suum portum, in quo per densum piscium gregem voraciter nutriatur. De quo eodem puncto, in eadem Epistola Seneca inquit: *Non ad tollendam, sed ad irritandam famem inventa sunt mille conditura, quibus aviditas excitetur.* Bellov. ad epularum se reflectit Metamorphoses, quibus per condimenta, & exquisitas coquorum artes, cibi differentes esse videntur ab illis qui revera sunt, unde inquit: *Substantiam convertit in accidens, & naturam in artem.* S. Antonin. auctoritatem adducit Alani, dicens: *Hodie gula vitium profundius se porrigit in Dominos, & Prælatos, qui Salomones, Lucias, ceterosque pisces equipollenti generositate insignes, variis decoctionum cruciant Martyriis, balneantes officio sacri piperis fonte baptizant, ut multiformem saporis gratiam consequantur.**

Kk 2 7 in.

Cl. Alex. l. 2. Ped. c. 1.

S. Amb. de Elia, & iun. c. 3. Immoderatus convivorum luxu describitur.

Bellov. lib.

Sen. ep. 114.

Sen. in Const. ad Helviam. n. 115.

Sen. lib. 1. 119.

Sen. ep. 95.

Ad famem irritandam mille sunt invenes conditura.

Sen. lib.

Bellov. lib.

S. Ant. sum. Theol. p. 2. tit. 6. §. 7.

In Floribus S. Be. c. 99.

Senec. ep. 39.

Cl. Alex. l. 2. c. 1.

Petr. Bles. ep. 81.

Mascardus.

Venter comparatur Exactori. Job 33. 7.

Bellov. Spec. mor. l. 1. p. 1. dist. 1.

S. Hieron.

Innoc. III.

Mascardus.

S. Basil. l. 1. de 107.

Mascardus.
Animi tem-
pora con-
fundantur
ad delectan-
dum pala-
tum.

7 *Ingeniosissimam gulam*. Idem Mascardus progreditur ulterius, inquit; Silentio prætereo, quòd ad delectandum, palatum anni tempora confundantur? siquidem mensæ in mediis caniculæ, & leonis ardoribus, propter nives, & præparatas glacies, in alium polum, & in rigidæ hyemis frigora redactæ cernuntur. Idem quoque anni tempora pro arbitrio invertendi à gula inventum prodigium, Plinius his verbis memorat: Heu prodigia ventris! hi nives, illi glaciem potant, pœnasque montium, in voluptatem gulæ vertunt. Servatur algor æstibus, excogitaturque ut alienis mensibus nix algeat.

Sen. in Conf.
ad Helviam.
B. 119.

8 Aliam quoque gulosorum Seneca deplorat infamiam, qui cibum, non tam ob saporem, quam propter raritatem, æstimare consueverunt. *O miserabiles, quorum palatum, nisi ad pretiosos cibos non excitatur; pretiosos autem non eximius sapor, aut aliqua faucium dulcedo, sed raritas, & difficultas parandi facit.* Author Aulæ sanctæ, ad tractandum de hac immoderata conviviorum sensualitate descendens, in hunc modum scribit: Totum universum, ad sariandum gulosi stomachum, nimis est exiguum; siquidem ad novas inveniendas voluptates, vix quicquam ulterius humanum adinvenire potest Ingenium. Servantur Ostrea vivæ, quærentur magna cum industria fungi, tentatur sapor, quem habent carnes testudinum, & limacum; licet enim infelices hæc bestiolarum, turpitudinem suam, vitam ipsarum securam reddituram fuisse existimare potuissent, insensata tamen hominum ingluvies suam ab omni creatura exposcit tributum, venietque tempus, cum nec corvis, nec serpentibus parceretur. Unde Seneca scribit: *Terrarum, & maris bona conquirentes, & super mensam recognoscentes omnium generum animalium; quamvis sæpè accidat, quòd coquorum arte, & industria, discerni non possint animalia, an aerea sint, an aquatica, an verò quadrupedia, arte nimirum immutante naturam: Unde Clemens Alexandrinus postquam multa enumerasset animalia, quæ ex variis provinciis multifariam adducuntur, subjungit: Hæc condimentis immutantes ii, qui sunt gula dediti, obsoniis inhiant, quacunque tellus, & profunda Ponti, immensaque alit latitudo aeris, ingluviem ea sua comparantes.*

Aula Sancta
Epist. 109.

Sen. de vita
beata c. 11.

Clem. Alex.
Pedag. c. 1.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Gulosi quicquid lucratur, per crapulam consumentes, tandem in paupertatem redigi solent.

THEMA.

Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vimam, & pingua, non ditabitur. Prov. 21. v. 17.

Reprehenditur
dell.
ciz inordi-
nat.

1 Ad detestandam porrò gulam Sapiens in præmisso themate efficax adducit argumentum; paupertatem videlicet, & mendicitatem, quæ gulam communiter consequitur. Advertendum tamen est, quod Sapiens in his verbis minimè velit, ut cibum habeamus in odio, vel ut eundem cum abominatione rejiciamus; siquidem quotidiana illius nobis recurrit necessitas, imò ipsemet Dei Filius in oratione quotidiana, quam nobis tradidit, his verbis æternum Patrem suum nos rogare voluit: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*: solum ergo dissuadere intendit aviditatem, affectum nimium, & superfluitatem, ac delicias inordinatas illius, prouti Lyranus optimè declarat, dum ita legit, *qui diligit epulas immoderate, sicut gluto*; ac proinde Sapiens notanter utitur verbo *diligit*, & verbo *amat*. Idem quoque Cajetanus observans, inquit: *Amantes, hoc est affectus suos ponentes.*

Lyr. lib.

Cajetanus.

Dives Epulo
proxit non
quod convi-
via instrue-
rit, sed quia
affectu cra-
pulae nimis
adhæsit.
Luc. 16. 19.
Cajet. in Luc.
Dion. Carth.

2 Verisimile non est, justitiam Dei severissimum illud de divite epulone sumpsisse supplicium, quod lauta instituerit convivium; ea namque statum ipsius, utpote hominis opulenti, dicere videbantur; sed ideo condemnatus fuit, quia affectu, & corde suo crapulae nimium adhæsit. Unde Evangelista non dicit solum, *epulabatur*, sed insuper adjungit, *quotidie, & splendide*: congruit quidem quandoque epulari, inquit Cajetan, sed *quotidie nimis est*. Dion. Carth. Ly, *splendide*, ita explicat: scilicet *delicatas, crapulose, superflue, pompose, excedendo in ciborum, & potuum multiplici varietate, ex-*

quisita præparatione, pretiosa consumptione, vasorum ornatum curioso, atque in his assiduus fuit. Idem quoque Carthusianus propositi thematis verba declarans, *Ly in egestate eris*, in sensu mystico explicat de penuria virtutum, ut sensus sit, *virtutum opulentiæ destruetur*. Adducitque salutare illud monitum Senecæ Lib. 4. de virtutibus, dicentis: *Nec presentibus deliciis inherebis, nec desiderabis absentes; victus sis tibi ex facili, & nec ad voluptatem, sed ad cibum accede, palatum tuum fames exciet, non sapor, desideria tua parvo redime, quia hoc tantum curare debes, ut desinant, atque ista quasi ad exemplar divinum compositus, à corpore ad spiritum, quantum potes, adducere.* Equidem quæ dari poterit inopia major, quàm meritorum, bonorumque operum jactura, quæ gula comparatur? Annon ita S. Greg. conscribit: *Dominantegula vitio, omne quod egerint homines fortiter, perdunt?* Cui & S. Hieron. consentit, quando regulas monachis præscribens, in capite, cui titulus est, *de abstinentia, & præcipue à carnibus*, sapientiam, virtutem, & perfectionem, cum voracitate incompatibilem esse scribit; ait enim: *Quod si quis existimat, se abundantia ciborum potionumque perfui, & vacare posse sapientiæ, hoc est, versari inter delicias, & deliciarum vitiis non teneri, seipsum decipit. Sensus noster illud cogitat, quod videt, audit, odoratur, gustat, atrestat, & ad ejus trahitur appetitum, cujus capitur voluptas.*

Dio. Car. in
Prov. 21.

Sen. Lib. 4. de
Virt.
Dominantegula
vitiis vici
inhabitat in
pia memo-
torum, &
virtutum
jactura.

S. Greg. Lib. 1. in
mor. c. 11.

S. Hier. in
Reg. Monach.
Tom. 2.

3 *Qui diligit epulas &c.* Verbis his juxta verum germanumque sensum, ut S. August. docet, ad gulam præcipue, quascumque dilapidantem opes, respexit Sapiens; ideoque dictus S. Præsul hac crapulam alloquitur apostrophe: *Nunquid non hursam evacuas?* Unde & Lyr. dict. verba (*inegestate eris*) ita exponit, quia *nimum expendis, & parum, aut nihil acquiris*. Gulosus enim majorem melioremque temporis partem in potu, cibo, somno, jocis, ludisque consumit, ita ut vix illi tempus laboribus lucrifque aptum supersit, atque ideo semper pauper manet; quam proinde veritatem Ecclesiasticus pariter his insinuat verbis: *operarius ebriosus non locupletabitur*. Siquidem licet se ad labores conferat, nihil tamen lucro dignum operabitur, si ebrietati deditus fuerit. *Quid mirum?* exclamat Hug. Card. ipse est *servus duarum sanguinagarum insatiabilium, scilicet gula, & luxurie, quæ semper clamant affer, affer*. Atque hæc principalis est, convincentique ratio, quare homo ingluviem mancipium semper inopia labore, quia gulæ semper se associat inhonestas; quæ ambo vitia profundum veluti sunt barathrum, omnem absumens pecuniam; ideoque S. Joa. Climacus ait: *Gula & ventris insatiabilis soboles, libido est, us que exglanata est.*

S. Aug. Ep. 11.
ad frat.
Gulosus
semper Pau-
per manet.
Lyr. in Prov.

Eccles. 19. 1.

H. Card.

S. Joa. Clim.
Ep. 24. Schol.
10.
Aggeli. 1. 1.
Homo quan-
tumcunque
laboret, quæ
vitio inhi-
cet, nunquid
ditescet.

4 Quid diceretis, si quis omnem pecuniam suam lucrabilem in saccum projiceret perforatum? Utique talis perderet universa: sed audiamus in præsentem Aggæum: *Et nunc hec dicit Dominus exercituum, seminafistis multum, & intulistis parum; comedistis, & non estis satiati; bibistis, & non estis inebriati; operuistis vos, & non estis calefacti, & qui mercedes congregavistis, misistis eas in sacculum pertusum.* Laboret enim quis, & accumulet quantum potest; seninet, messetque colligat abundantem, nihilominus si hoc infectus fuerit gulæ vitio, nunquam ditescet; & quamvis manducet, bibatque multum, imò & ventrem suum impleat, quantum potest, nunquam tamen suæ sausfaciet gulositati; ideoque Sanct. Bonaventura ait: *Miser homo, qui est deditus tam vili officio! Unde dicitur Aggæi primo qui mercedes congregavistis, misistis eas in sacculum pertusum.* Porrò Lyranus rationem assignat, quare ebrius, quantumvis continuò in laboribus sollicitè defudet, semper nihilominus mendicitatem experietur, quia scilicet: *Per ebrietatem lucrum consumis, & ab opere impeditur.*

S. Bonav. in
Dicit. Salom.
Tit. 1. c. 2.
Aggæi. 1.
Lyranus
Eccles. 19.

5 Vilissima plebis fæx, lucrum per totam septimanam acquisitum, in tabernis absumere solet, prandium bonum, cœnamque meliorem sibi præparari faciens, permittendo interim, ut præ fame moriantur uxores, & proles; illi igitur, ubi diem Dominicum in ebrietate dilapidarint, postridie malum, & dolorem experiuntur; propter quem indispositi, nunquam tantum possunt sibi comparare lucri, aut pecuniæ, ut propriis subveniant necessitatibus. Equidem quem illorum Ecclesiasticis verborum sensum esse putatis: *Omnis labor hominis in ore ejus, sed anima ejus non im-*

Gulosi Tam
ex laboribus
proveniens
lucrum per
voraces
& ajuant
saucis.

Eccles. 7.

gle-

pletur? iudicio meo inferre voluit Sapiens per hunc loquendi modum, magnam gulosorum partem totum, ex laboribus eorum proveniens lucrum, per voraces trahere fauces. Unde & Sanctus Hieronymus textum hunc ita explanat, dicens: *Omne quod laborant homines in hoc mundo, ore consumitur, & attritum dentibus ventri traditur digerendum.* Deinde immediate sequentia Salomonis verba: *anima ejus non implebitur*, interpretando, idem Sanctus porro subiungit, dicens: *cumque paululum gulam delectaveris, tandem videtur tribuere voluptatem, quamdiu gustare continetur; cum vero in alium transieris, desinit inter cibos esse distantia, & post hac omnia non impletur anima comedentis, sive quod rursum desideret, quod comedat, sive quod nullam utilitatem anima ex refectione corporuli capiat.* Hæc ipsa maximè Christianorum partis est stultitia, quod scilicet laborent, sudent, lucrentur quod possunt, ut corpus impinguent, nihil de anima cogitantes, quæ cibis hæc materialibus minimè reficitur; non enim est regnum DELESCA, & potus, sed iustitia, & gaudium, & pax in Spiritu Sancto. Quæ etiam major dari potest stultitia, quam impinguare corpus, animæ inimicum, corpus quod corrumpitur, aggravat animam, idque ut anima magis emacietur, magisque Dei inimica evadat? Chaldaus legit: *Omni labor hominis est propter escam oris sui, pro qua ipse laborat; neque tamen animus esculentis, & poculentis satiari potest.* Eheu quot sunt, quibus id accidit, quod in eodem Ecclesiaste legimus, dicente: *Hoc itaque visum est mihi bonum, ut comedat quis, & bibat, & fruatur letitia ex labore suo, quo laboravit ipse sub sole, numero dierum vite sue?* Gulosi scilicet, & beatitudinem suam in cibo, potu, & gaudiis mundanis positam habent, quia præter ventrem, alium Deum non agnoscunt, quorum DEVS venter est, & gloria etc.

6 Verum enim verò Cajetanus super propositi thematis verba scribens, quoniam sint illi quos Sapiens à divitiis excludit, his verbis indicat: *Duo genera hominum à divitiis excludit; alterum diligentium vinum quo ad potum, & pinguium, quo ad cibum, & alterum diligentium letari, & gaudere;* Hic enim ambo in iustam gulæ, & dissolutionum suarum pœnam incidunt, dum pauperes, & mendici efficiuntur: verum tamen malum adhuc tolerabile foret, quod verò vel maximè timendum est, pœtura est bonorum spiritualium, & æternorum. Hugo Cardinalis explicans verba illa: *Qui diligit epulas, in egestate erit*, nos mendicitatem ex crapula proveniente fugere non posse dicit, quia hæc nos, vel in hac, vel in altera vita infallibiliter cruciabit: *In egestate*, inquit, *eris in presenti, vel in futuro*: idque evidenter probat per textum illum Evangelicum, in quo de divite epulone discessit; *Pater inquit, de divite epulone, qui hic epulabatur quotidie splendide, & postquam mendicavit guttam aque, nec potuit impetrare.* Alter quoque dives evangelicus, qui copiosam sibi messem collegerat, nec de alio, quam de cibo, potu, & gaudiis cogitabat, inquit: *comede bibe, & epulare;* hic enim subito æternam expertus est mendicitatem, *stulti hac nocte repetens a te animam tuam;* nam granaria frumentis repleta, vino natantes cantinæ, greges, & æraria argento, & auro altum repleta, hic in terris remanserunt; anima verò in aliam vitam transiit, omnium bonorum operum inops, & nuda; nam ut Psalmista ait: *cum interieris, non sumes omnia, neque descendes cum eo gloria ejus.* Idem Cardinalis jam allegatum Ecclesiastici textum: *operarius ebrius non locupletabitur*, glossa sua illustrans, inquit: *non locupletabitur temporalibus divitiis, neque spiritualibus.*

7 Dionysius Carthus. ex Sancto Cyrillo sequentem refert similitudinem; Sicut enim res unctuosæ, & pingues nutriunt ignem, ita quoque gulosi incendii infernalis fomentum sunt, & alimentum: *sicut pinguis fovens ignem, quousque consumuntur, sic qui amant vinum, & pingua, erunt cibus infernalis incendii.* Salutare igitur est illud Sancti. Isidori Consilium, dicentis: *Cui abundantia est epularum, ardentis divitis intendat supplicium, cujus tanta in inferno inter ignes erat inopia, quanta hic epularum fuerat copia.* Sancti. Bonaventura quoque prædictum Ecclesiasticis monitum, præsentis nostro

proposito his verbis adaptat: *omnis labor hominis in ore ejus, id est, quicquid ex labore acquirit, ore suo gulose consumit; & tamen per hanc dissipationem animam nequam satiat; Quicquid laborando acquirit ex rebus terrenis, inquit Dionysius Carthusian. ore, seu commestione consumit; Anima autem ejus non implebitur, id est, cor ejus plura desiderabit.* Tamen enim venter adimpleatur, appetitus tamen gulosi per hoc non satietur, imò quanto lapidior cibus est, tanto magis crescit pruritus, & cupiditas plus manducandi. Cornel. à Lapide ad hoc propositum scribit, quod quotidiana etiam experientia confirmat, scilicet: *Quo magis impletur, eo magis esurit, quo melius prandet, eo melius canare studet; quia anima ejus non implebitur.* Optimum igitur est, quod idem Sapiens in iisdem parabolis nobis his verbis tradit Consilium: *Audi fili mi, inquit, & esto sapiens, & dirige in via animum tuum. Noli esse in conviviis potatorum, nec in commestationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt, quia vacantes potibus, & dantes symbola, consumuntur, & vestietur pannis dormitatio.* Porro verborum illorum (*Carnes ad vescendum conferunt*) sensum, glossa de detractoribus intelligendum esse dicit; nam detractores, ut in discursibus præcedentibus diximus, suum in conviviis specialissimum centrum habent: *Carnes ad vescendum conferre*, inquit prædicta glossa, *est in colloctione derogationis vicissim, vitia proximorum dicere. Symbolum dare, est sic in consabulatione verba conferre, sicut pro parte cujusque cibos ad vescendum; sed vacantes potibus, & dantes symbola consumuntur, quia omnis detractor eradicabitur.* S. Hieronymus dictionem hanc, *Symbolum*, græcam esse observat, quæ in lingua Latina idem, quod collatio significat. *Symbolum dare est, sicut unusquisque solet, pro parte sua cibos ad vescendum conferre.* Inter gulosos autem ulu receptum est, ut epulaturi singuli suum, sibi assignatum, solvant symbolum; his itaque ex parte Dei interitum, & exterminium minatur Salomon. Dionys. verò Carthusianus dictum textum ita explicat, dicens: *consumuntur, quia corpus, & animam destrunt, vitam abbreviant, depauperantur.* Quamvis enim ad corporis sustentationem deputatus sit cibus, hic nihilominus sobrius esse debet, inque certa sumi mensura; quando enim superfluius est, corpus potius debilitat.

8 S. Antoninus alios inter gulæ effectus, hunc quoque annumerat, dicens: *Fortitudo per gulam infirmatur, unde & qui certat in agone, ab omnibus se abstinet 1. Cor. 9. Scilicet gravamine ciborum, & potum, ut sit fortis.* Cajetanus suum quoque ad hominem voracem convertens discursum, ait: *Si non moneris amore virtutis, saltem moveat te amor boni utilis, moveat te evitatio paupertatis. Incurrunt enim hujusmodi homines paupertatem, tum propter majores sumptus, tum propter otium annexum; oportet enim edaces, & bibaces multum dormire, & propterea apponitur, quod somnus facit induere laceris vestibus.* Dion. nihilominus Carth. per dictam somnolentiam gulosi, intelligit mortem, quæ ut plurimum vilis, abjecta, & probrosa esse solet; ideoque dicit: *Dormitio mortis eorum erit despecta; vel sensus est, quod ad tantam deveniet paupertatem, ut dormiendo non habeat sufficiens, sed tene operimentum.* Glossa pariter ad eorum alludit mortem, bonis penitus nudatam operibus, quando ait: *Vestietur autem pannis dormitatio, quia despectum, & inopem à cunctis bonis operibus mors sua inveniet.* Sensus nihilominus germanus, & literalis in hoc collimat, ut mendicitas demonstretur, in quam, qui soli potui ciboque intentus vacat, incidit, dicente Lyrano: *consumuntur quantum ad bona exteriora, quæ in talibus expenduntur, & quantum ad bona exteriora, quæ in talibus peyorantur, & corrumpuntur. Vestietur pannis, scilicet vilibus, unde in Hebræo habetur, laceratis, dormitatio, scilicet sua; quasi dicat, non remanebis tibi in quo dormias, nisi pannus vilis, & laceratus: sique exemplum hujus quæritis, ecce præfens in terminis in filio prodigo, lascivo pariter, & guloso, adeoque ventris mancipio, ut cuperet implere ventrem suum. Copiosam equidem primitiis obtinuerat substantiam, quando dicebat: *da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit: credibile utique est, partem ejus admodum opulentum fuisse, utpote qui præter numerosam servorum familiam, cantores**

S. Hier. lib.

Maxima Christianorum stultitia, quod laborent ut corpus impinguant, nihil de anima cogitantes. Rom. 14. 17.

Sap. 9. 15.

Chaldaus legit.

Philip. 3. 19.

Cajetan. Prov. 17. Duo genera hominum à divitiis excluduntur.

Hug. Card. Prov. 17. Crapula vel in hac, vel in altera vita cruciabit.

Luc. 16. 19.

Luc. 12. 19.

Ps. 112. 17. Card. in Eccl. 9. 1.

Dion. Carth. Prov. 21. Gulosi infernalis fomentum sunt, & alimentum.

S. Isid. l. 2. sent. c. 41.

S. Bon. lib.

Corn. à Lapide ad hoc propositum scribit.

Prov. 23. 19. Optimum sapientis consilium, est. 4. 1b. Detractores in conviviis specialissimum centrum habent.

S. Hier. lib.

Dion. Carth. lib.

S. Aug. Sum. Th. 2. 2. 1. 6. c. 1. 5. 1.

Caj. Prov. 13. Mendicitas demonstratur in quam, qui potui vacat, induitur.

Dion. Carth. lib.

Glossa lib.

Lycan.

Guloso ne quidem pannus remaneat vilis, & laceratus hoc in filio prodigo demonstratur. Luc. 15. 12.

quoque, & musicos habuit: hoc autem universum patrimonium, in gula, & libidine dilapidans adolescens, tandem caput egere in eam redactus mendicitatem, ut se servum faceret, & mancipium cuiusdam rustici, paucis quidem suis operam suam impenderet, ne glandibus quidem suam saturatus famem. Vestimentis utique laceris indutus erat, & quasi nudus; quia à longè cum intuitus pater, ut verecundiam, & confusio- nem ejus redimeret, ad servos ait, cito proferite stolam primam, & induite illum. Septuaginta legunt: *Ne sis bibax vini, neque extendaris symbolis, carminumque em- pitionibus, omnis enim ebrius, & leno mendicabit, & ve- stietur ruptis vestibus, & laceris.* Chaldeus pariter legit: *Qui ebrius est, & vorax, inopia afficietur, & panis ruptis vestietur.*

9 Ingeniosum quoddam traditur Diogenis dictum, qui unum nepotum suorum, crapulae immersum, do- mum suam vendidisse intelligens, lepidè dixisse fertur: *Sciebam quod vino ciboque oppleta, quam primum domi- num evomeret.*

10 Sanct. Ambr. de immoderato convivorum luxu agens, ita discurre: *luxuries videtur esse jucunda, sed ex- hausto sit amara patrimonio. Snares epula cum sumuntur, sed fatida cum egeruntur.* Sortis huius quondam se- ctator, & professor quidam in extremam prolapsus pau- peritatem, & infirmitatem, uni amicorum suorum cor- dialiter conquestus est, qualiter annis præteritis in ma- gna vixerit rerum abundantia, utpotè usque ad fauces voracitati immerfus. Interrogavit ergo eum amicus: si tunc temporis bonos pisces comparasset, cui ille: utique optimos, quos in foro reperire erat, nulla sumptuum ha- bita ratione; cui mox replicavit amicus, quid igitur tuis nunc ingemiscis tribulationibus, quia modò tempus est digerendi, & evacuandi spinas? Heliogabalus, prius- quam ad imperium assumptus esset, qui & ipse crapulae monstrum vixit, à quodam interrogatus: *an non times ne post delicias pauper fias?* respondit: *quid melius quam ut ipse mihi haeres sim?*

11 Seneca ad idem scribens intentum, ait: *Cajus Ca- sar centies sestertio cenavit uno die, & in hoc omnium adjunctus ingenio, vix tamen invenit, quomodo provincia- rum tributum una cenasset.* De Cleopatra scribitur, quod geminam inestimabilis pretii, integroque æqua- lem regno, in aceto liquefecerit, non absque naturæ pro- digio. Diones quoque Cassius de quodam Apicio infir- mo ingluviei mancipio agens, ita scribit: *Omnes homines luxu, & gula studio superavit, & cum scire aliquando vel- let quid assumpsisset, quid reliqui haberet, audito centies sestertio restare, indoluit, & ut fame moriturus sese inter- emisit.* Hic à patre suo integrum hæreditat, & medium aurei millionem, quem universum in potu ciboque di- lapidavit.

12 S. Bernard. inter alia opera sua in quadam epistola ubi de regimine rei familiaris tractat, ut nos à dicto gu- lae vitio distorqueat, ita exhortatur: *Faculam litigare cum bursa, & cave cujus advocatus existas; si autem in- ter gulam, & bursum index existas, sapius pro bursa sen- tentiam feras, nam gula affectionibus probat, & sic testi- bus non juratis: bursa evidenter probat jam arca, & sa- lario evacuatis, vel brevi tempore vacuandis. Tunc malè judicas contra bursum, quando avaritia ligat bursum, nun- quam rectè inter gulam, & bursum avaritia judicabit.* Quis periculis, sudoribus, vigiliis, & tribulationibus conquisitum, tenerrimè non diligit nummum? O quam charus est, & ab omnibus protegitur furibus? Gula ni- hilominus eum dilapidat, & in cloacam, seu fœtidum projicit sterquilinum, usque eò dominum denudans, ut vix indusio cooperiatur. Ubi nostra vulgata legit: *Ven- ter impiorum insaturabilis*, alii vertunt, & inter eos Va- rianus: *egebis.* Hebraica autem versio habet: *egebis, de- fietis.* Tandem S. Ambrosius de excessiva vini potione, ejusque damnis agens, ita concludit: *His ruinam ferit ebrietas, alios enim in crimen egit, alios etsi non in crimen, ad egestatem redegit.*

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Varia ad refranandam gulam attinguntur reme- dia.

THEMA.

Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra in cra- pula, & ebrietate. Luc. 21. v. 34.

1 Alvarus noster, ut in cibo sumendo cauti, & cir- cumspècti simus, sollicitè nos admonet; cum enim ad sustentandam vitam cibis indigeamus, ne in eorum sumptione excedamus, admonet, dicens: *atten- dite*; quasi diceret: oculum conjicite mentis vestræ, so- dulo advertentes, ne excessivo pabulo vos graveris, ne alimentum in crapulam convertatur: *attendite vobis ne &c.* Contra gulam itaque remedia plurima spirituales assignant magistri.

2 Hunc Deus naturæ instinctum indidit, ut quan- do, quantum sufficit ei, cibum accepit, mox cibi con- cipiat nauseam, & in appetentiam. Sicut enim de ca- melo Philosophi naturales referunt, quod onus exce- pturus incurvetur; accepto autem, quantum ferre po- test, onere, ut vires suas majori ponderi capiendo in- sufficientes esse demonstrat, denuò se se erigat: eodem modo quando cibis temperatus est, natura sublevatur, mox verò ut superfluitas superaccedit, aggravatur, *gra- vantur enim corda crapula, & ebrietate*: cujus quidem aggravationis signa sunt, ructus, vomitus, & nausea. Seneca gulosis tumultum improperat, quem in terra pa- riter, & mari excitant, per venationes, piscationes, & navigationes, & quævis alia ad ingluviem suam satu- randam ordinata: *Non valis, inquit, cogitare quam par- va vobis corpora sint?* & in alio loco ad Lucillum scri- bens, ait: *quis enim mi Lucille, hic furor est, quod nemo no- strum mortalem se cogitat? quod nemo imbecillum? imo quod nemo nostrum unum esse se cogitat?* Quidnam, obse- cto, Chrysostomus aliquis fructuosius, & religiosius di- cere poterat? Obsecro vos, o auditores, ut quando nonnemo, qui in hac vita corpus suum lautè nutrit, ex hac vita mortali discedit, post tempus aliquod ad ejus sepulchrum accedentes, mortuum illius cadaver in- spiciatis; deprehendetis enim, quod vermes ex illo corpore, in majori numero, & maiori cum voracitate ad illud devorandum egrediantur, & discurrant, quam si cadaver illud siccum, & per jejunia extenuatum fuisset; & quanto fragrantiora, & delicatiora, quibus ac- cubuit, convivia fuere, tanto abominabiliorem expe- riemini esse fœtorem, quinde exhalabit: *Emittit enim fœtorem tanto majorem, quanto carnem habuit pinguiorem.* Falcones ex rapina viventes, in principum palatiis conspiciuntur grandes, & bene pasti, quia ex aliarum avium præda vitam agunt; subito verò ut mortui sunt, deplumati in sterquilinum projiciuntur: ita quoque homines divites lautè epulantur, impinguntur, satian- tur, & gaudent; at verò quia superveniente morte corpo- ra illorum plus aliis fœtore, vix videtur aliquis præter viles vespertiliones, qui illorum corpora tangere velit, ut è domo exportati in sepulchrum deferantur, ne fœ- tore suo nares eorum offendant. Utinam idipsum con- siderantes sequeremur illud S. Joannis Damasceni, vel ut alii volunt, Sancti Nilii salutare monitum, dicentis: *Anima separatio à corpore, iudicium venturum, & hor- renda Gehenna flamma, pariter & regni cœlestis desi- derium, assidue coram oculis obversentur. Sicque vor- tris opprimetur voluptas; vel illam S. Joannis Climaci doctrinam: Refringamus ventrem æterni ignis memo- ria; qui idem paulò post iterum monet: *Vbi ad ca- piendum cibum accubueris, in medio pone mortis, & iudicii memoriam, sic enim vel modicè gulam refrana- bis.**

3 Ad vincendum huius vitii venenum Albertus Ma- gnus quatuor in medium adducit antidota, inquiens: *Remedia gula sunt quatuor. Primum est spiritualium ci- borum frequens sumptio.* Idem enim Christus ait: *Matth. cap. 4. non in solo pane vivit homo, sed in om- ni verbo, quod procedit de ore DEI.* Secundum futura carnis nostra consideratio, nam ut Sanctus Hieronym. ait: *facile contemnis omnia, qui se semper cogitat mori- surum.* Tertium æterna cœna meditatio, facile enim quis hic se escarum fame conficit, ut æterna cœna

Placuit quid- do superfluitas acceda, aggravaus.

Sen. in Cons. ad Helvium. n. 129. Sen. ep. 114.

Monitum S. Chrysostomi, ut in hac vita com- pus laute non trahatur.

In Sum. Pra- dicatione. verò. Gul. 2. v. 6. 1. m. 13.

S. Ioh. Dam. de ordo. Pass. Veniet quo- modo re- stringendus.

S. Ioh. Clim. grad. 14. n. 12. lb. 2. 10.

Quatuor prodicantur antidota eb- ritatis gulae venenum. Alb. Mag. 1. 1. c. 10. Comp. Th. verò. Matth. 4. 4. S. Hieron.

tantò liberaliùs frui possit. *Quartum est famis Christi, & suorum pensatio*, ad quod nos Salvator noster per Jeremiam Prophetam hortatur Thren. 3. inquit: *Recordare paupertatis meae, absinthii, & fellis*. Quod ultimum punctum etiam alii adducunt, & inter alios Idiota, dum ait: *Quoties resistendo alicui tentationi, alicui ex sensibus tuis vim facis, cogit acuinam parti crucis Christi conformis redderis, ut quando gula resistens, gustum affligis, recordare illum felle potatum, & aceto*. S. Paulus inimicos crucis appellat, qui ventrem pro Deo adorant: *Inimicos crucis Christi, quorum Deus ventris est*; ergo à contrario sensu, qui gulam suam mortificaverit, felli, & aceto Christi se conformabit, & amicus crucis Redemptoris efficietur; unde Sanctus Joannes Climacus ait: *ubipoculum bibiturus sumpseris, aceti, & fellis dominici nunquam oblivisceris, & omnino, vel moderate bibes, vel ingemiscas, vel certe humilior, & inde modestior evades*. Sanctus Antoninus pariter nonnulla contragulam adducit remedia, præcedentibus valde conformia: *Remedia, inquit, contragulam sunt lectio, seu auditio sacrae scripturae; spiritualis enim cibus inducit oblivionem, & contemptum cibi corporalis; elongatio ab his quæ dant occasionem excedendi in cibo, & potu, ut sunt delectabilitas, varietas, nimietas ciborum, propter quod dicitur: melius est ire ad domum lucis, quam ad domum convivii, Ecclesiastis septimo, quia in convivio sunt occasiones gula*.

4 Remedium quoque efficax gulæ est, cogitare quàm brevis sit gustus, & sapor cibi, qui velociter transit, & tamen tanti constat, tam corpori, propter damnum quod ex excessivo cibo, & potu recipit, quàm animæ, propter culpam quam contrahit. Sanct. Bonaventura crapulam detestans, ita scribit: *Contra quam, prout est contra alias voluptates vitiosas, considerare debemus, quàm cito pertransit, quàm breviter durat, & quando transacta fuerit, sic est quasi nunquam fuerit*. Pecunia accumulata in agriscoemptis, vel in censibus comparatis, vel in scrinio saltem remanet; dignitate, quam consecrati fuimus, fruimur per imperium, superioritatem, auctoritatem, & famulorum comitatum: injuria vindicata nos ab hujus, vel illius inimici timore liberat, & sic consequenter per alias similes passiones malè licet à nobis usurpatis, discurrere licet: at verò gula in foetida quadam cloaca terminatur, ejusque gustus, & gaudium in brevissimo tempore transit, quoadulque videlicet cibus intratrum, & non plurium digitorum angustiam deglutitur. Optime id ipsum consideravit S. Petrus Damianus, cum inquit: *Suavem verò cibum cur debeamus expetere, qui quantulibet appareat impendit, & antequam in os intret nobis non sapit, & postquam flumine glutiens trahitur, ventris cui illapsus est, non discernit. Totius autem nostre voluptatis iter, cui tanta ambitione servimus, brevissima palmi summa concluditur*. Eandem considerationem diu ante ipsum Sanctus Bernardus habuerat, in hæc verba scribens: *Voluptas gutturis, quæ tanti hodie æstimatur, vix duorum obrinet latitudinem digitorum, & ejus tam modica partit tam exigua delectatio, quanta paratur sollicitudine, quanta deinde molestiam parit*. Seneca infinitam considerans sollicitudinem, qua gulam sectamur, ita scribit: *Quantulum enim ex istis epulis, quæ per tot comparatis manus, fesso voluptatibus ore libas? Quantulum ex ista fera periculosa capta Dominus crudus, ac nauseans gustat? Quantulum ex tot conchyliis tam longe advectis per istum stomachum inexplibilem labitur? Infelices etiam quod non intelligitis, vos majorem famem habere, quam ventrem*.

5 Regius Pfalter ait: *Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos*; ubi notandum illud *Ly adhuc*, quia bolus ille vix per linguam in stomachum transierat, cum ecce gustus præterit, & stomachi nauseantis gravamen supervenit. Drogo Oltiensis interrogat: *Ubi sunt cornices? ubi carnes exsiccatae? certe putruerunt in dentibus edentium; si in dentibus putruerunt, quanto magis in ventribus?* Apud Joëlem dicitur: *Expergiscimini ebrii, & flete, & ululate omnes qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam peritis ab ore vestro; si dixisset peribis, facile intelligi potuisset; at verò in tempore præterito locutus, quomodo intelligetur?* Nimirum insinuare voluit, quàm fugax, & transito-

rius sit gulæ gustus, quàm qui primò perit, quàm gustatus fuerit. Unde Sacer quidam interpret ait: *Satiatus dixit, perit, quàm dixisset, perit, vel peribis, quia adeo est instantanea delectatio gula, ut potius dicenda sit præterita, quàm futura, vel duratura, licet sit in præsentis*. Bellovacensis alludens ad verba illa Job cap. 3. vers. 18. 19. *non audierunt vocem exaltoris*; ita scribit: *Bene debet hujus exaltoris servitus reputari gravissima, quia quasi pro nihilo sollicitudines, & expensas innumeras, & immensas, pro nihilo (imò minus quàm pro nihilo) quia pro delectatione quæ cito transit, & in putredinem convertitur: quæ ultima verba considerabile quoddam motivum in se continent, quod etiam Div. Chrysostomus agnovit, dum ait: Stercus autem, non alimentum, intemperantem illam voracitatem appellavi*. Enimverò ut DEUS nobis cibi intemperantiam nauseabundam redderet, utpote quæ tot damnorum irreparabilium, tam corporis, quàm animæ origo est, & instrumentum, per infinitam sapientiam suam optimè disposuit, ut intra paucas horas videamus, omnes a nobis sumptos delicatos cibos, in sterces, fetorem, & putredinem nauseabundam, & interminabilem converti. Idem pariter in alia quadam homilia ita concionatur: *Idcirco ut reor, esca ipsa sine tam abjecto concluditur, ne simus deliciarum amatores; nisi illa hoc sine desineret, neque in perniciem corporis immodicam verteretur, etiam invicem vorarum*.

6 Remedium quoque non minus, quàm prædicta, efficax est, si ad gulæ amaritudinem nos reflectamus, quæ, si rectè consideretur, major est, quàm cibi dulcedo, quia hæc, ut experientia docet, cito valde transit. S. Ephrem ait: *In manibus ebrii spina crescens*. Nihil quoque convivantes spinis comparavit: *Sicut, inquit, spine se invicem complectuntur, sic convivium eorum pariter potantium*. Ros uno die florent, & eodem die pariter languent; at spinæ, quæ manum perforant, toto anno in sepibus permanent: ita quoque vini sapor, & epularum suavitas, una tantum hora, vel duabus ad summum placet; at verò damna, quæ corpori adiciunt, integris nos annis suspirare faciunt. *Amaritudo animæ*, inquit Ecclesiasticus, *vinum multum potatum; ebrietatis animositas imprudentis offensio, minorans virtutem, & faciens vulnera*. Dum plura bibuntur vina ex variis regionibus allata, & quoad saporem differentia, unum nonnunquam alteri, quoad saporem, contrarium esse videbitur; quod ipsum pariter in cibis frequenter experimur; unde Seneca deducit, nequaquam mirandum nobis esse, si eadem vina in stomacho quoque bellum inter se faciant, & dissideant: *Necesse est itaque, inquit, inter se tam diversa dissideant, & hausta malè digerantur*. Petrus Blefensis in quadam epistola ad epulionem quendam conscripta, hæcenus dicta confirmat, inquit: *converte- tur dulcedo in amaritudinem; in asperitatem suavitas, delectatio in dolorem, eritque instar inferni, aut pene infernalis insitum, dolorum continuatio, & desiderium moriendi*. Si quis enim in delicata convivia omnes facultates suas expenderit, iis præteritis malè se habere sentiet, eaque (zpe sapius in lecto graviter luere debet, tantundem in medicos expendendo, & medicinas amaras sorbendo, potiones, & pululas, incisiones ferri pati-endo, & ignis ustulationes. Unde non immerito Ezechiel ebrietatem cum doloribus, & viscerum cruciatibus conjungit, dicens: *ebrietate, & dolore repleberis, calice marris, & tristitia*.

7 Est & aliud quoddam motivum ad gulam refran- dandam, quod Sanctus Petrus Damianus ex textu quodam Jeremias cap. 35. deducit. Ibi namque DEUS huic Prophete præcepit, ut ad Rechabitas se transfer- ret, eosque in quodam templo contiguo conclavi congregati faceret, ibidemque eos ex præparatis vini scyphis ex parte sua ad bibendum invitaret. Executus est promptè impositum sibi præceptum Propheta, cum enim omnes convenissent, inquit Propheta: *Posui coram filiis Domus Rechabitarum scyphas plenas vino, & calices, & dixi ad eos: bibite vinum*. At verò liberam ab omnibus Propheta passus est repulsam; omnes enim responderunt: *Non bibemus vinum, quia Ionadab filius Rechab Pater noster præcepit nobis, dicens: Non biberis vinum vos, & filii vestri, usque in*

Kk 4 sem-

Sophomus
Carnuar.Bellov. Spec.
mor. l. 1. c. 35.
p. 8. disc. 1.
lib. 3. 18.D. Chr. h. 22.
in loam.D. Chr. h. 23.
in 1. ad Th.Gula amari-
tudo major,
quàm cibi
dulcedo. 1.
S. Ephr. co. 3.
de Tim. Del.
Nahum 11.
20.

Ecc. 31. 32.

Senec. ep. 91.

Petr. Blef.
Ep.

Ezech. 31. 31.

S. Petr. Dam.
l. 6. ep. 15.
Obedientia
Rechabita-
rum in non
bibendo lau-
datur, &
præmiatur.
Jerem. 35. 1.

Thren. 3.

Idiota in 4.
Regula
Christiana
vix.

Philipp. 3. 18.

S. Jo. Clim.
grad. 14. n. 10S. Ant. sum.
Theol. p. 2.
tit. 5. c. 1. §. 10.S. Bon. de
prof. relig. l.
1. c. 37.Passiones
alix suum
habent in
quo finitur
commodam,
sola gula in
foetida cloa-
ca termina-
tur.S. Petr. Dam.
l. 1. Epist. 26.S. Bern. in
flor. c. 95.
& c. 12. de
convers. ad
Clericos.

Sen. ep. 39.

Pl. 77. 30.
Fogax &
translocus
gula gustus.
Drogo de
Sacramento
Do. Passio.

Joel. 1. 9.

sempiternum. Obedivimus ergo voci Ionadab filii Rechab patris nostri in omnibus. Circa quam historiam præfatus S. Cardin. discurrete incipiens, ait: Sed nunquid in hac recusatione Deus offenditur? nunquid hoc illis ad inobedientiam reputatur? Sed audi, quid illis postmodum divina vox dicat: Pro eo quod obedistis præcepto Ionadab, patris vestri, & custodistis omnia mandata mea, propterea hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel, non deficiet vir de stirpe Ionadab stans in conspectu meo cunctis diebus. Unde S. hic pater exclamat, dicens: O sælix inobedientia, quæ tanti iudicis digna fuit habere præconium, quæ Divini obsequii perpetuum meruit habere famulatum. Ut igitur ab omni cibi, & potus intemperantia nos custodiamus, optimum remedium erit, ut una ex parte consideremus præmium, quod ex temperantia reportabimus; ex alia verò parte cogitemus supplicium, quod per gulam nobis adfiscimur.

8 Nectio, an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quod primis nostris accidit parentibus; *Annon gula primos parentes*, inquit Sanctus Isidorus Pelusiota, *e deliciis expulsi*? Nos sæpè in immoderato esu credimus expecturos esse gaudia, & delicias, nec tamen intelligimus, illas momentaneas esse tantum, & apparentes, nobisq; varias tam in hac, quàm altera vita parituras esse ærumnas, & sæpè sempiternas. Bellovacensis inquit: *Gula immittit corporales angustias, & dolores; imò gula vitium fuit in Adam causa omnium malorum præsentium, famis, frigoris, caloris, paupertatis, & miserie, quas sustinemus. Mulum debemus habere gulam exosam, qua tot mala fecit nobis, & antecessoribus nostris, & faciet nobis, & successoribus nostris quas occidis*. Unde prædictus author considerabilem valdè format consequentiam, inquiens: si gula aliena tam fuit præjudicialis, facile credere possumus, quòd iusto Dei iudicio longè majus nobis damnum conciliabit gula nostra propria; citatque textum illum Apocal. cap. 5. *memor esto unde excideris, & age penitentiam*. Etenim memoria lapsus in tot ærumnas primorum parentum, ob unum duntaxat pomum manducatum, nos deterret, ne eos imitemur, & propriam amemus salutem. Lupus si in fossam quandam cadat, in qua laqueo captus hæret, tamen si ibi oviculam reperiat, quæ ibi ad saginam collocata fuit, præ verecundia, & confusione sua illam non tangit; nimirum *erubescit se captum propter gulam*, inquit idem author, *& non gustat de ovis, licet esurias; nec avis capta per gulam laqueo, gustat granum, propter quod capta est, considerans se captam cibo*. Sic nos debemus abstinere a vitis gula, propter quam hic cecidimus; & capsi, retine-

9 In libro, qui *Hortus pistorum* intitulator, sequens legitur memorabile exemplum. Vir quidam ebrietati deditus, conjugem habebat admodum piam, quæ ut illum ab hoc vitio liberaret, quotidie DEUM precabatur, multasque in eundem finem distribuebat elemosynas. Accidit autem, quod dum nocte quadam domum ebrius rediens, & per comiternum transiens in lapidem quendam impingeret, moxque contra Deum, & Beatam virginem varias blasphemias evo-meret. Cum ecce subito coram eo mortuus quidam apparuit, qui ab eo interrogatus, quis esset, respondit illi: *quod ego sum, tueris*. Ille verò vino plenus illum ad cœnam invitavit, dicens: *Quisquis es, veni mecum ad cœnam, te invito*: acceptavit mortuus invitationem, & dixit: vade, mox sequar. Domum verò reversus, omnia, quæ contigerant, mulieri enarravit, & timore plenus omnes domus portas, & fenestras firmiter claudi jussit, ne venienti mortuo aditus pateret. Sed nulla illum juvit industria, dum enim cœnæ accumberet, pulsatur ad fores domus, cumque nemo responderet, hic fortio rem domui impetum fecit, unde tota domus contremuit; moxque foribus ultro apertis, mortuus ingressus dixit: *en adsum, quem invitasti: tecum mihi cœnandum est*. Mox omnes fuga se recuperunt, solo ibidem remanente phantasmate, quod altius in clama-vit: *Tu invitastimo, nec fercula jam apponis? ego ad cœnam meam invito; fercula mea videbis, tertia die venies, & comparebis*; quo dicto disparuit: ille verò die sequenti per bonam se armans consilium, pro tertio die se præparavit: *Ille die rapens est in locum, ubi vidit omni generæ potatorum, & mensam serpentibus,*

sulphure, pice, igne refectam: dixitque ei: Ecce nunc me, comedam nunc, & bibe, potum sume, cibumque appositum. Qui perterritus ab hac visione, in se rediit, cenus factus, velut vir decereptus; ac deinceps vitam suam emendavit, austeram faciendo penitentiam, quoad- usque vixit.

DISCVRSVS XXV.

ARGUMENTUM.

Vult Deus, ut cibus corpori necessarius sobrius sit, non superfluus, necessitati serviens, non voluptati: ideo manducandum est, ut vivamus, non vivendum, ut manducemus.

THE M.A.

*Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, Luc. 11.
vers. 3.*

I **S** Aluator noster se corpus nostrum cum tali G-
metria plasmasse, & organizasse probè sciens, ut
quamdiu in hac presenti vita respiramus, alimento
indigeamus, ideo in oratione quotidiana patrem no-
strum cœlestem sic orare docuit: *Panem nostrum quo-*
tidianum da nobis hodie. Notandum verò, solum à no-
bis petendum esse panem, & nihil amplius; quod guloso
homini nimis frugale alimentum videri posset. Cum
enim Deus in erogandis homini bonis creatis aded li-
beralis, imò prodigus semper extiterit, ut David dî-
cere non dubitet: *Omnia subiecisti sub pedibus ejus,*
ovēs, & boves, jumenta insuper, & pecora campi, vo-
lucrescals, & pisces maris; cumque nos paulò ante ad
integrum regnum cœleste postulandum his verbis in-
vitarit: *Adveniat regnum tuum;* cur igitur (dicere
posset gulosius) manum illam, de qua scribitur in Psal-
mis; *Aperisti manum tuam, & impleti omnes animal be-*
nédictione, ita stringit, ut nos solum panem, & nihil
aliud postulare præcipiat: Sanctus Thomas dubium
hoc solvit, inquiens: *Non docuit delicata petere, non*
exquisita, sed panem, sine quo vita hominis dici non po-
test, juxta illud Eccl. 9. Initium vitæ hominis aqua, &
panis.

2 Deus protoparenti nostro, & unâ cum ipso uni-
versæ humanæ progeniei dixit: *In sudore vultus tui vo-*
sceris panem tuo, ubi etiam solius panis sicut mentio, non
vero alterius cibi; aut verò, si cum S. August. in Epi-
stola ad Probam, nomine panis sufficientiam vitæ in-
telligamus, adeoque hanc petitionem ad aliquid aliud,
præter panem, extendere velimus, ad minus hoc intel-
ligendum erit de sufficientia, non verò de superfluitate
victus, ut videlicet tantum petamus, quantum corpori
sustentando sufficit. Sanct. Gregor. Niss. multorum per-
stringit Ingluviem, & luxum, qui ad propriam satian-
dam gulositatem, mundum susque deque vertunt, non
cogitantes, quoddam ad vitæ sustentationem panis sufficiat.
Ad malos, inquit, *negotia di causa proficisceris, & in bar-*
barico mari periclitaris, & anniversarius navigationibus
te ipsum committis, ut rebus illius importatis, & advektis
cibum candidas, non considerans, quod non ultrà palatum
sensus condimentorum progreditur. Panem pete propter vi-
ta necessarium usum, huius te corpori debitorem natura fo-
cis; quasi dicere veller: verum quidem est, quod sub pe-
na mortis victum corpori procurare debeamus, hic ta-
men sufficiens tantum, & temperatus esse debet; id est,
ut Sanct. Bernard. in quodam sermon. *de modo bene vi-*
vendi inquit: *Non debemus comedere, ut venter implea-*
tur, sed ut corpus sustentetur. In hoc autem maxima pars
hominum graviter errat, quod se à propria ingluvie se-
duci, & decipi permittat, nec tamen se reflectat, quod
cibus corpus nostrum sustentare tantum, non verò ex-
cessivè adimplere debeat.

3 Deus noster, quem quotidie tamquam patrem nostrum qui in celis est, invocamus, S. Eliam servum suum sustentare volens, unicum tantum ei panem transmisit. Sancto Paulo primo Eremitæ, per multos annos quotidie solum modicum panem, & non amplius, per corvum deferri fecit; solum quo tempore S. Antonium hospitio exceperat, integrum ei panem misit, ut ambo sustentari valerent; & tamen ipse ille Deus erat, cui ab ingrato Hebræorum populo dictum fuerat :

Explicamus
quid impor-
tet petiti-
o orationis
Domine ;
panem so-
strum quoti-
dianum et
nobis hodie.

M.2.1.

Fig. 34-16.

5. Th. in
Nal. Dom.

Exhibit

Gen. 2.19.

3. Ave op-
timali P. 10.
C. 12.
Nominis pa-
tis sufficien-
tia tantum,
non luxu-
ritia est
intelligen-
da, perstrin-
gitur prom-
de ingluvis
& luxu.

node bene
viv.

a facti con-
tingentia
flenditur
erum esse
anem pri-
ebere pro-
ter neces-
sarium.

PL. 77. 19.

Namquid poteris *DEVS parare mensam in deserto*? quique pro suo libitu eidem populo à caelo demittebat annonam coelestem, & coturnicum delicatissimas carnes. Nimirum erga hos charissimos servos suos Eliam, Antonium, & S. Paulum primum Eremitam exhibere voluit, verum esse, quod Nyssen ait: *Panem peto, propter vitæ necessarium usum.*

Deus soli necessitati prospicit, non vero voluptati.

4 Idem Deus filios Israel, in numero trium millionum comprehensos, in vasta illa solitudine, per quadraginta annos ex liberalissima providentia sua quotidie sustentavit, depluendo illis manna coeleste, quod licet omnes in se recluderet desiderabiles sapores, licet panis non esset, panis tamen nomine illud appellari voluit: *Panem de caelo praesentasti eis. Panis in deserto pluvia instar fusus*, inquit Nazianzenus, *obsonium à caelo missum, illi necessitati correspondens*. Unicum ergo illis cibum solum providit, eumque panem appellari, & quotidie cum certa, & proportionata mentura colligi, & manducari voluit, ut intelligeremus, Deum soli necessitati prospicere, nequaquam verò voluptati. Idem Gregorius Nazianzenus de coturnicibus disserens, ait: *Haec supra necessitatem impertita*; & ideo tam haec, quæ superflue erant, quam manna præter ordinem à Deo datum, ad voracitatis, & ingluvie ipsorum satisfactionem collectum, & conservatum, subito putrescebant. Unde dixit: *Unusquisque colligat ex eo quantum sufficit ad vescendum*; non verò ad superfluitatem. Unde Clemens Alexandrinus gulosorum anxietatem, qui tanta cum sollicitudine variam vinorum, allarumque rerum comestibilibum multipliciter adfetri curant, reprehendens, ait: *Non didicerunt Deum parasse suo officio homini cibum, & potum, ut conservetur, non autem ut voluptate afficiatur.*

Nazianz. or. 3.

Nazianz.

Clem. Alex. lib. 2. c. 1.

Gen. 1. 16. Divinus est ordo disponente ut manducemus quantum postulat necessitas.

S. Greg. lib. 10. mor. c. 13.

S. Chrys. h. 10. in Gen.

Serpens infernalis sub necessitatis pretextu, superfluitatem nobis suggerit.

S. Greg. 1. 1. in 1. Reg. 11.

5 Priusquam protoparentes nostri ad pomum vetitum manus suas extendissent, varias illis præparaverat delicias, inquit: *De omni ligno paradisi comede*; mensam illis in paradiso amoenissimo instruxerat opulentissimam, omnigenis fructibus refertam, adjuncto illis dominio omnium animalium terrestrium, volatilium, & aquaticorum; ac verò post gulositatem in pomi manducatione commissam, Adamo hanc penam injunxit: *In sudore vultus tui vesceris pane*; disposuitque, ut deinceps in sobrietate viverent, manducantes quantum postulabat necessitas, non verò quantum gula superfluitas exigebat, qui idem divinus ordo à nobis, etiamnum observandus est; ac proinde Gregor. Magnus suadet, dicens: *Ea sumenda sunt, quæ natura necessitas quarit, & non quæ edendi libido suggerit*. Verum quidem est, quod tale nobis Deus corpus dederit, quod sine nutrimento continuo conservari nequit; in eo tamen sumendo tali cum circumspectione nobis procedendum est, ut nullum intemperantiae aditum indulgeamus. Unde D. Chrysost. ait: *Dominus noster tali corpori conjunctos nos esse voluit, quod aliter consistere nequit, nisi cibopascatur, tantum intemperantia ne admittatur, id quod nobis ad sanitatem, & corporis bonam habitudinem plurimum conducit.*

6 Notanda verò est serpentis infernalis astutia, qui sub necessitatis pretextu superfluitatem nobis insinuat fatagit; sciens enim nos cibi sumendi necessitati subiectos esse, si vitam conservare volumus, in hoc unice contendit, ut in cibi sumptione per luxum, & intemperantiam excedamus. Unde S. Greg. ad nostram cautelam inquit: *Suadet quod peccatum non est, sed unde comestio quasi non peccatum recipitur, inde peccato luxuria animus subjugatur. Unde & in paradiso ad mulierem gula vitio decipiendam serpens venisse ostenditur, qui aliud suggereret, aliud obtineret, ut dum comedenda ostenderet, improvisam mortem propinquaret. Serpens ergo istegula designat aviditatem, quia & respectu justæ necessitatis rogit, & virus impia delectationis spargit. Qui perniciosum sibi sodalem habet adjunctum, cum quo sibi convertendi necessitas intercedit, ne ullum ab eo recipiat nocumentum, curat quidem, ut ejus conservet amicitiam, familiaritatem verò omnibus modis caveret; quod idem de cibo dicere possumus, quia enim illius necessitate urgemur, illum nec debemus rejicere, nec nauseare; hoc solum cavendum est, ne ei per nimiam aviditatem, & ingluviem astringamur, sed solum eo utamur, quantum naturæ postulat necessitas.*

S. Joan. Climacus gulam hunc in modum mortales alloquentem introducit: *Quid me maledictis incessitis, cum mihi sitis obnoxii? quomodo à me sejungi cupitis, quos mihi natura devincit?* S. Propheta Job gulam exactoris nomine appellat, inquit: *Non audierunt vocem exactoris*; circa quæ verba S. Ildor, ita scribit: *Nullus homini tam importunus exactor est, quam ventris, qui quotidianam refectionem, quotidianam famis exactiōnem adimplet; assignat quoque idem S. differentiam, quæ vitium gula, & alia vitia intercedit: Cum cateris vitis, inquit, & si interdum nascimur, interdum tamen cum eisdem non morimur, cum isto autem & nascimur, cum isto & morimur. Unde quotquot Sancti à Deo illuminati fuerunt, semper nos sunt exhortati, ut magna cum cautela, cum hoc exactore procedamus, ejusque fraudes suspectas semper habeamus. Unde idem S. Pater ulterius progrediens, inquit: *Plerumque voluptas vescendi ita sub obtentu necessitatis subripit, ut dum putatur serviri necessitati, voluptatis desiderio servitur, nec facile discernitur, utrum quod accipitur, gula, an indigentia deputetur.**

S. Jo. Clim. lib. 1. c. 24.

Job 1. 22.

S. Ildor. 1. 1. lib. 2. c. 42.

7 S. August. & S. Ambr. optimam assignant medicamentum inter, & cibum similitudinem; etenim medicina ad nos ab infirmitate præservandos, vel ad sanitatem corporalem acquirendam ordinatur; cavendum tamen nobis est, ut in debita mensura, & quantitate percipiatur, quia si in illius sumptione excessus fiat, loco sanitatis mortem nobis potius accelerat. Unde S. Ambr. his verbis Deum alloquitur: *Clementiam suam Deus imploro, ut sicut ager ad medicinam, sic ad sumendas dapes accedam, nequaquam in eis voluptatem appetens, sed necessitati subveniens*. Huic simile est, quod Sanctus Augustinus in suis confessionibus ait: *Hec me docuisti, ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam*. Porro in quo gula malitia consistat S. Anton. declarat, dum S. August. auctoritatem adducit, dicentis: *Consistis in desiderio inordinato cibi, vel potus, dum scilicet appetuntur propter delectationem corporis, non propter sustentationem, ad quam sunt ordinati*; citatque textum illum Psalmistæ, qui ait: *Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos; scilicet quia habuerunt desiderium comedendi carnes propter delectationem*, Sicut igitur medicina sumitur non ad delectationem, sed propter necessitatem, scilicet ad præservandum corpus à morte; & cum timore sumitur, ne ladas, ita cibus debet sumi ad sustentandum corpus ne deficiat, & cum timore ne offendas ex nimia complacentia. Ideo S. Augustinus se contra gula pruritum pugnasse dicit, qui dum necessitati satisfacere conabatur, cor ejus furtivè gula intrabat, ut ad delectationem induceret: *Suavis est mihi necessitas*, inquit, *& adversus istam suavitatem pugno, ne capiar*. Idem quoque S. Doctor aliis in locis eadem medicinæ allusione utitur, inquit: quod sicut hæc ad vitam conservandam ordinatur, ita quoque cibus ad eundem finem respiciat, quo deficiente homo periret. *Nascebis in corpore mortali*, inquit, *incipere agrotare est, quotidiana medicamenta sunt refectioes, temperamus ipsis fomentis erumnas agriudinis nostræ*. Enim verò si medicina vel unica duntaxat uncia excedat supra id, quod ferre potest infirmi complexio, vel debilitas, quantum, obsecro, damnum affert? Eodem modo si supra necessariam sustentationem, corpus per excessum cibi, & per crapulam aggravare velitis, quale inde tam corpus, quam anima præjudicium patietur? Idem S. Doctor super illa verba psalmi: *Ego sum pauper & dolens*, de mortalitatis nostræ miseriis differens, ita scribit: *Non est ista salus corporis sed infirmitas: paragonemur quotidie medicamentis Dei; manducamus & bibimus, hæc medicamenta sunt*. Calor porro naturalis deficeret utique, nisi continuo per alimenta restauraretur; veruntamen si hæc excessiva sint, potius calor inde suffocabitur, ad eum modum, quo modicum lumen per excessivam olei superabundantiam extinguitur. *Sipius refeceris*, inquit Sanctus Doctor, *inde deficiis*. Bellovacensis ex Philosophorum & Medicorum doctrinis ita scribit: *Natura paucis & minimis est contenta, unde temperantia amica est naturæ, & per eam salvatur, & bona natura continentia conservantur*. In cuius probationem ingeniosas quasdam observationes adducens, inquit:

Sicut medicina, sic & alimenta sunt sumenda.

S. Ambr. 1. 3. prec. 3. in 1. exp. ad Mattheum.

S. Aug. 1. 10. Confess. cap. 11.

S. Aug. Theol. mor. 1. 2. c. 2.

PL. 77. 19.

S. Aug. lib.

S. Aug. in Pl. 102. Sicut medicina ad vitam conservandam ordinatur, ita & cibus eundem finem respicit.

S. Aug. in Pl. 102.

Bellov. spec. mor. 1. 1. p. 3. dist. 1.

inquit: *In signum huius naturae parvum os homini dedit, nam inter animalia magna corpulentia, homo minus os habet, secundum corporis sui quantitatem. Item natura cetera animalia deiecit ad pastum, hominem erexit ad sydera, ut erigatur ad supernas delectationes, & delicias appetendas, non ad inferiores querendas. Quadrupedia enim ore prono ad terram vertuntur, quia finem suum in cibo, potu, & vita repositum habentia, de anima nihil cogitant, quia hæc cum corpore simul interit, multò minus de vita futura; non verò ita facere debet homo.*

8 Socrates, celebris ille Philosophus, Laertio teste inquit: *Diis similis est, qui quam paucissimis eget, cum dii nullius egent rei; unde cum nonnullis amicis suis sobrium quoddam instituisset convivium, conjugii suæ cum ob nimiam mensæ frugalitatem reprehendentem, sapienter respondit: Convive, si frugi, temperantesque sunt, boni consulent, sin minus, nulla nobis horum curæ esset debet; alii vivunt ut edant, ego edo ut vivam. Manducandum itaque nobis est, eoduntaxat fine, ut vitam sustentemus, non verò desideranda est vita, ut manducemus.* Clem. Alex. ait: *Vivere, ex duobus, sanitate scilicet, & viribus constituitur, quibus maxime convenit alimenti facilitas, ut quod ad digestionem, & corporis levitatem sit utile. Quia si longam, vigorosam, & vegetam vitam ducere desideramus, ad hunc finem consequendum magis temperantia serviet, quam crapula. Sanctus Bernardus rectum hominis Christiani à gula alieni finem his verbis indicat: Christianus homo comedit, ut vivat; non vivit, ut comedat. Unde colligitur, quod Christiani non tenent minimè mereatur is, qui se, ut comedat, vivere putat. Nec est quod dicas, Deum fructus, herbas, animalia terrestria, pisces, volucres, & alia commestibilia ad nostrum creasse usum, ut videlicet non cum tenacitate, & frugalitate, sed liberaliter, & prodigè utamur; huc enim oppositioni per verba S. Ambr. respondebo, quibus protoparentem nostrum reprehendit: Nihil, inquit, natura deliquit, alimenta dedit, non vitia præscripsit, suos fructus terra producit, omnes satius suos generant aqua, & his non contentus, interdicta tibi alimenta gustasti. Deus quidem abundanti providentia sua multipliciter nobis annonæ subministravit, ut per delectum ciborum, satisfactionem habeamus, non verò ut convenientem excedamus mensuram: Alimenta dedit, non vitia præscripsit.*

9 Tertull. causam querit, cur Deus in lege Moisaica populo suo multos interdixit cibos, cum tamen ab ipso mundi exordio omnibus indifferenter suam fuerit impertitus benedictionem: *Vidit cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. Si lex aliquid cibis detrahit, & immunda pronunciat animalia, quæ aliquando benedicta sunt, consilium exercenda continentia intellige, & franos impositos illigula agnosce, quæ cum panem ederes Angelorum, cucumeres, & pepones Egyptiorum desiderabat. Seneca Philosophus nos exhortatur, ut omnium industria efficiamus, ut corporis nostri desideria modesta sint, & temperata: Corporis, inquit, exigua desideria sunt, frigus submovere vult indumentis, alimentis famem, ac sitim extinguere; quidquid extra concupiscitur, vitiis non usibus laboratur. Quid igitur necessum est, inquit idem ipse, ut pro alendo hoc corpore, mare, terramque usque deque vertamus, quando natura spontè omnia illa passim germinavit, quibus corpus hoc nostrum pro sui sustentatione opus habet? Si ad famam illam mentem placeat reverti, quid opus est tot artibus ventri servientibus? quid mercaturis? quid vastatione sylvarum? quid profundis perscrutationibus passim jacent alimenta, quæ rerum natura omnibus locis disposuit; sed hæc velut cæci transiunt, & omnes regiones pervagantur, mare trajiciunt, cum famem exiguo possint sedare, magno irritant. Estque hoc ipsum, quod Seneca de suis temporibus scribit, adeò verum, ut nostris quoque diebus deplorandus hic vigeat abusus, quo unus alterum ad immoderatè, certatim, & cum æmulatione bibendum, & manducandum invitat, sub pœna in civilis, nisi immoderatè crapuletur, seseque inebriet: quam miseriam D. Chrysost. his verbis deplorat: *Illud multo intolerabilius est, quod morbus tot malis redundans, totque secum invadens calamitates, ne crimen quidem censetur, sed in divinum mensis, huius turpitudinis gratia, pu-**

gna oritur, atque certamen, atque inter se majori studio contendunt, quis se ipsum magis infamet, quis majorem subsanandi occasionem præbeat, quis nervos amplius infringat, quis vires amplius debilitet, quis communem dominum gravius irriter, ac videre est studium, certamenque diabolicum.

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Virtute opus est, ne per cibi necessitatem subingrediatur aviditas, & immoderata voluptas; siquidem in hac, & in excelsu, gulæ malitia consistit, quæ etiam in cibis vilibus locum habere potest.

THEMA.

Antequam comedam, suspiro. Job 3. v. 24.

1 Sanctus Propheta Job his verbis declarat, quod priusquam mensæ accumberet, ex profundo cordis sui sinu gembunda ducere suspiria solitus fuerit: *Antequam comedam, suspiro.* Sed quamobrem id faciebat? Num forte cibi patiebatur nauseam? aut verò stomacho malè affecto laborabat? vel dentium experiebatur dolores? vel unde hi procedebant gemitus, quando ei necessarium sumendum erat nutrimentum? Sanctus Antoninus hanc illius assignat rationem: *Antequam comedam suspiro, scilicet timens offendere.*

2 Abbas quidam Laureacensis, Maubrunus nomine, priusquam mensæ accumberet, familiaria sibi habebat quædam perfectionis exercitia, quibus se armabat, ne vinceretur à gula; nimirum excitabat in se quosdam doloris, verecundiæ, timoris, & gratitudinis affectus; doloris quidem, quia revocabat in memoriam jacturam immortalitatis, quam primi parentes nostri ob gustatum pomum vitium passi, in hanc necessitatem, seu potius vilitatem lapsi fuerant, ut ad manducandum astringerentur: quo eodem motivo S. Isidor. ducebatur, quando ad refectorem accedebat: *Erubescio irrationabilem cibum sumens, qui rationabilis à Deo factus, in paradiso deberet cibo saturari divino.* Deinde verecundiæ excitabat affectus, eò quòd astringeretur ad id ab exactore adeò vili, & abjecto, à corpore scilicet humano, stercoreis sacco importuno, insatiabili, indiscretò, incivili, qui nullis acquiescit rationibus, aut precibus. Timorem quoque exercebat, eò quòd astutus serpens continuos in sumendo cibo nobis laqueos ostendat, ut in culpam aliquam præcipitet. Ad gratitudinis pariter affectus convertebatur, dum providam Dei manum eum patientem consideraret, patri, quem in cœlis invocamus, gratias agens. Cum itaque protoparentes nostri in statu innocentie, justitia indui originali, in hoc corruerint gulæ vitium, quanto magis nobis timeamus oportet? præsertim quia ut S. August. scribit: *Cum salis sit causa edendi, & bibendi, adjungit se tanquam perdissequa periculosa jucunditas, & plerumque præire conatur, ut ejus causa fiat, quod salutis causa me facere, vel dico, vel volo; nec idem modus utriusque est, nam quod salutis satis est, delectationi parum est.* Atque ideò Sanctus hic Doctor in hoc periculoso quotidie deludabat certamine; dum ex una parte, quemadmodum quicumque alius homo inevitabilem experiretur manducandi necessitatem; ex alia verò parte eodem tempore seculo resistebat, ne quem in eo excessum, aut superfluum admitteret delectationem; ideòque profitebatur, dicens: *Hæsitantationibus quotidie cogor resistere, & invoco dexteram tuam ad salutem meam.*

3 Bellovacensis aptam in præsentia adducit in patrum collationibus citatam historiam; ubi S. quidam Eremita, ita quendam legitur allocutus fuisse Philosophum: *Pater meus dimisit me multis debitoribus obligatum, ceteris ad integrum solvi, uni eorum quotidie oportet me solvere, & satisfacere ei non possum, quia per Dei gratiam mundum contempsi, & omnia reliqui, & ab omnibus, quæ in mundo obligatum me tenebant, liberatus, à castri margia stimulis cavere non possum.* Gustus namque cibi naturalis est, palatumque decipit; atque ideò magna opus est virtute, ut quis se ejus opponat complacentiæ, & delectationi: sed pro dolor! neuriquam perpendimus, quia in pœnis, & tribulationibus nostris delicia-

Quare Job suspiravit, antequam comedere.

S. Anton. sum. Theol. p. 2. Tr. 4. c. 1. §. 2. Perfectionis exercitia quibus armatur ne vincatur à gula.

S. Isidor.

Timeandum nobis est ne in vitium gulæ corruamus. S. Aug. l. 10. Conf. c. 34.

Bellov. spec. mor. p. 2. dicit. Castus cibi naturalis est, palatum decipit, ideò magna opus est virtute, ut quis se ejus opponat.

Laert. l. 2. c. 1. Manducandum est eò tantum fine ut vitam sustentemus.

Clem. Al. lib.

S. Bern. de Pass. c. 42. Deus annonam multiplicavit ut satisfactionem habeamus non ut mensuram excedamus.

S. Amb. l. 1. Hexamer. c. 1.

Tertull. l. 1. cont. Marc. c. 12.

Senec. in consol. ad Helviam. c. 11. Exhortamur ut corporis nostri desideria modesta sint & temperata.

D. Chr. s. 1. ser. 14. de Refurt.

liciamur; siquidem cibi usus corpori est debitum, illi post pomi morsum assignatum, in naturæ corruptæ penalitatem. Ideoque S. August. saluberrimè monet: *Non hoc eis optamus, ut terrena necessaria desint eis, quibus indigent, dum mortaliter vivunt, sed ut hoc plangant, quod amissa societate celesti, terrenis non ad fruendum stabilibus bonis, sed ad sustentandum necessariis indigere meruerunt, agnoscant, & lugeant istam miseriam*; quod enim veluti irrationabilia animalia, vitam nostram potu, ciboque frequenti fovere cogamur, S. Augustinus nostris id ipsum adscribit miseris; & nihilominus maxima pars hominum in hac sibi complacet miseria.

4 Quid si Deus cibos nostros placito destituisset sapote, nonne homini gravissimum foret manducare? Ecce itaque insipientiam illorum: qui cibos nauseant, & infirmi inappetentiam patiuntur, intensos sufferunt in necessario alimento dirigendo, aut transmittendo dolores; quibus & sæpè necessum est violenter refectio-nem ingerere: hæc igitur complacentia, & gustus, quem Deus cibo impertit, sæpè culpabilis est, nisi cum virtus moderata fuerit. Sed etiam gulæ impetum vix est, qui sustineat, quæ suam exercet tyrannidem, violentiamque facit, & dominatur nobis. Unde S. Isidorus Pelusiota sobriè nos monet, dicens: *Considerationis ope, atque auxilio ipsius, ventris tyrannidem amputemus*.

5 Sanctus Cyrillus Alexandrinus cibum quidem ad vitæ nostræ sustentationem ordinatum esse, sed à stulto homine in propriam ejus perditionem converti considerat, dicens: *Cum ad salutem, & vitam naturali lege ordinatus sit cibus, eo in perditionem, & mortem suam immoderate utitur satius*. Quod ultimum verbum, scilicet *utitur*, admodum considerabile est, quia ubi virtus solida non viget, difficile est pruritui gulæ se opponere, atque resistere; dicente S. Bernard. *Gula semper est in pugna, & in culpa, sive manduces, sive vivas; adest illa tecum pugnatura; si bene non pugnas, certè vinceris ab illa; qua cum multis pugnas, & à paucis expugnatur*. Ad eam itaque vincendam spiritu opus est non vulgari, qualem in S. Romualdo prævaluisse narrat B.

Petrus Damianus; sed quid mirum? siquidem veteranus erat centum, & viginti annorum miles in militia Christiana: *Si quando cum ex aliquo esculentiori cibo, inquit hic Sanctus, gula vitium instilaret, mox accurate illam preparari precipiens, ori & naribus accommodans, & solum captans odorem, dicebat: Ogula, gula, quam dulcis, quam suavis modo mihi saperet iste cibus, sed vetitibi, ex eo nunquam gustabis: & sic instillum ad cellarium remittebat*. S. Joan. Clim. mala ab hoc vitio derivantia ponderare incipiens, hæc usus est verbis: *De gula disturi, si nunquam alias, nunc maxime contra nos ipsos philosophari statumus; Miraculi enim loco dabo, si quis ante mortem, & sepulchrum ab hac domina se in libertatem vindicavit*. S. August. omnem sibi vim inferebat; at verò, prout in confessionibus suis dicit: *Cum ad quietem satietatis ex indigentia molestia transseo, in ipso transitu mihi insidatur laqueus concupiscentia*. S.

Antonius de Padua cibi intemperantiæ nomen attribuit febris quotidianæ; nam de socru S. Petri febricitante loquens, varias distinguit febres, & ad propositum nostrum inquit: *Quedam proceat ex inflammatione phlegmatis, & hæc vocatur quotidiana, & hæc appropriatur peccato gula ad litteram*. Sicut enim febris ex nimio ardore, & inflammatione procedit; ita quoque vitium gulæ non in manducando consistit, sed in appetitu immoderato cibi, quantumvis ille vilis, & exiguus sit substantiæ. Unde S. Bonav. inquit: *Ille nimis dicitur comedere, qui ultra commoditatem naturæ comedit, & bibit, & est contra rationem; cum altus nutritionis sit ad conservationem individui, & per talem culpam fiat natura subversio; unde patet quod ibi est abusus, & peccatum*. Deus etenim vinum quidem ad nostræ debilitatis restaurationem creavit, nos autem in quantitate excedentes, illo abutimur. Audite S. Basilium dicentem: *Vinum Dei domum ad infirmitatis robur, ac sustentationem sapientibus concessum, nunc instrumentum incontinentiæ, intemperantiæ est factum; ubi notanda est di-*

ctio, intemperantiæ; voracitas enim, & nimia aviditas est, quæ reos, & vitiosos nos efficit; abusus est,

non verò usus. Ac proinde Clemens Alexandrin. nos monet, inquit: *Ego tunc maxime conservationem esse in convivio unâ introducendam, qua instar pedagogi corrigat temulentiam, ne nobis imprudentibus convivium delabatur ad ebrietatem*. Idem paulò antea in vini defensionem dixerat: *Illud ergo benedictum est, exultatio anima, & cordis vinum est ab initio, si quantum satis est, bibatur*.

7 Verum quidem est, S. Paulum dixisse: *Vinum in quo est luxuria*; hoc tamen intelligendum est, quando nimio perè bibitur. Nunquam genus humanum adeò immersum fuit luxuriæ, quàm eo in seculo, in quo omnis caro corrumperet viam suam; & tamen tunc vini usum fuisse nusquam constat, quia primus vineæ plantator fuit Noe, post diluvium; imò neque carnes manducabant, & tamen homines omnino carnales erant; id quod Procopius observavit, dicens: *Fortassis non citra divinam providentiam, nec carnis, nec vini usus ante diluvium frequentatus est; scienim, ut dicit scriptura, tanta fuit dementia illorum mortalium, ut aquis domanda fueris, quid evenisset, si carniæ, & vini usus fuisset*. Negari quidem non potest, quin carnes, & vinum gulæ sint fomentum, & incentivum; veruntamen malitia non in usu moderato, sed in intemperantia, & excessu consistit. Unde S. Basilus gulosum quendam monet, inquit: *An ignoras, quod immoderata expletionis tibi ipsi pinguem paras vermem, conscientia carnificem, & discruciatorem? ubi nota, quod dicat immoderata expletione*.

8 Div. Chrysost. super Genesim scribens, quando ad vineam à Noe plantatam considerandam pervenit, erit fortasse, inquit, nonnemo, qui de vite mihi dicat: *Quæ replantata est malis plena in hanc vitam producta est*. Cui proinde respondet S. dicens: *Ne ita temerè loquaris homo. Non est planta hæc mala, neque vinum malum, sed illius abusus; quia non propter vinum, sed propter perversam voluptatem nefaria scelera fiunt, & cum in eo su utilitas, ut noceat, in causa est intemperantia; quæ circa nunc post diluvium ostendit tibi vini usum; ut offendas, quod & ante vini usum in immodicam luxuriam humanum genus incideris, multisque peccatis se contaminaris, cum adhuc vini usus nesciretur*. Hic autem abusus in aliquibus reperitur, qui animam suam flocci æstimantes, corpori indulgent, & irrestræntis suis obediunt appetitibus; contra quos S. Isidorus scribit, dum ait: *Non ad luxuriam, vel ad satietatem, sed tantummodo, ut corpus sustentetur epulis est utendum; nam ut Philosophi dixerunt, cibos inventos esse, ut contineant animam, non ut corrumpant*.

9 Idem S. illam Joëlis minitationem contra ebrios (expergiscimini ebrii, & ululate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine) considerans, ita discurrit ad intentum præsens: *Quo testimonio non ait tantum: flete omnes, qui bibitis vinum, ut bibere omnino non liceat, sed adjecit: in dulcedine, quod ad voluptuosam pertinet, & prodigam effusionem*. Quam eandem doctrinam his verbis S. Nilus insinuat: *Ciborum usus ad tuendam duntaxat vitam adhiberi debet, non item ut cupiditatibus serviamus*. S. verò Bern. in sermone de modo bene vivendi; quæ cautela vinum nobis bibendum sit, ostendit, dum ait: *Caveamus, ne illud, quod Deus ad medelam nobis corporis tribuit, vitio gula deputemus. Caveamus ne vinum, quod Deus nobis dedit ad salutem corporum, in usum vitiorum viriorum*. Et S. Antoninus ad victum pariter, seu necessarium corporis nostrici cibum, se reflectens, ait: *Tantum potest, & debet quis comedere, & bibere, quantum credis se indigere ad sustentationem, & executionem eorum, quæ sibi incumbunt agenda, ita ut non usque ad nauseam sumat, sed cum aliquali adhuc appetitu finem faciat*. Quapropter & S. Hieron. inter alias Monachis præscriptas regulas in capitulo, cui exulatus est: *de abstinentia, & præcipue a carnibus*; ita quoque scribit: *Nobis non corporum cultus, sed animæ vigor queritur, quo carnis infirmitas sit fortior*. Paulò autem ante præmiserat, dicens: *Tanta sit in sumendo sobrietas, talisque parcitas, ut venter potius conquerasur, quàm gaudens*. Qui idem Sanctus de ciborum qualitate tractans, hoc te-

quens, quantumvis personis per viam perfectionis gradientibus, suggerit consilium, inquit: *Non ciborum nobilitas appetitum moveat; sed fames; non apponantur*

Clem. Al. L. 1. c. 1.

Eph. 5. 18.

Gen. 6. Caroes & vinum gula sunt fomentum.

Procop. in c. 9. Gen.

S. Basil. h. 1. de jejunio

P. Chr. h. 29. in Gen. Commendat vini usum & tamen ut tollatur ebrietas.

S. Isid. lib. 7. loc. c. 40.

S. Isid. lib. 7. c. 41. Joëli 1. 9. Ostendit quod cum causa vinum sit bibendum. S. Nilus de 8. vitio ebrietatis.

S. Bern. c. 24. de modo bene vivendi.

S. Antonia. lib. 5. 1.

S. Hier. T. 9. in Reg. Monach.

6. Aug. in Phil. 4.

Complacentia in cibo sæpè culpabilis est, nisi cum virtus moderetur.

S. Isid. Pelus. L. 1. ep. 40.

S. Cyr. Alex. L. 1. Apol. c. 4. Fatuus in perditionem mittitur cibo, qui ad salutem abor-dinatus.

S. Bern. c. 59. de inter. domo. Ad vincendam gulam Spiritus opus est heroicum.

S. Pet. Dam. c. 14.

S. Jo. Clim. Grad. 14.

S. Aug. L. 10. Conf. c. 9. 10.

S. Aug. de Pad. ser. 1. post Dom. 3. Quadr. Cibi intemperantiæ comparatur febris.

S. Bon. in spec. animæ c. 1. Excessus in quibuscumque virtutibus est, non usus.

S. Basil. h. 14. in ebrietate & luxuria.

incentiva libidinum, sed qua possit famem extinguere. Cui eruditioni nihilominus idem S. Doctor aliam quandam adjungit Sancti Ambrosii, in qua venenum discooperit, quod serpens infernalis circa gulæ vitium, in perditionem nostram evomit; dicit enim: Cujus mortiferum virus, tam utcumque vacuatur, cum non qualitas, sed libido in escis præcavetur; Prima enim mulier non exquisitarum dapum, sed sola pomi delectatione mortem mundo induxit, & antiquus hostis regno nostrum non de carne, sed de pane tentavit. In cujus confirmationem Sanctus Bernardus exemplum adducit Esau, qui exilis jentaculi appetitu illectus, suam vendidit primogenituram: Repleti ventrem faba, inquit ille, mentem superbia, cibos damnamus saginatos, quasi non melius sit exiguo sagimine ad usum vesci, quam ventoso legumine usque ad vultum exaturari; præcipue cum Esau non de carne, sed de lente sit reprehensus; & de ligno Adam, non de carne damnatus; & Ionathas de gustu mellis, non carnia, morti adjudicatus. Unde & S. Gregorius pariter ait: Nonnunquam abjectius est, quod desiderat, & tamen ipso estu immensi desiderii deterritus peccat; ideoque mox suum ita prosequitur, & exaggerat dilcursum, dicens: Antiquus hostis, quia non cibum, sed cibi concupiscentiam esse causam damnationis intelligit; & primum sibi hominem, non carne, sed pomo subdidit; & secundum non carne, sed pane tentavit.

10 Inordinationes autem circa gulam multæ sunt, exque notabiles omnes; quas varii considerant Sancti, & inter alios quidem Sanctus Antoninus ita scribens: Ciborum sumptio secundum se non potest esse peccatum, nisi quatenus repugnat rectitudini voluntatis, quod autem repugnet, contingit dupliciter, uno modo propter repugnantiam ad proprium finem ciborum, sicut cum aliquis propter delectationem, qua est in cibis, utitur cibis contrariis salutis corporis; vel secundum speciem, ut infirmis, fructus, herbas, & hujusmodi innocent; vel secundum quantitatem, ut cum nimis comedit de aliquo; ita quod gravat stomachum, vel caput, vel hujusmodi. Sanctus Bonaventura alios assignat casus, in quibus gula culpabilis existit; nimirum: Quando quis mensuram excedit, scilicet nimis comedendo; quando nimis ardentem, & festinè quis comedit, non enim usus ciborum, sed concupiscentia in vitio est. Sanctus Nilus id ipsum observans, ait: Gulam veteres appellabant, raptim ac festinanter, & multum accitrat delectum, ac prematurè comedere; ingluviem autem cibis delectari. Sanctus Joannes Climacus quaerit: Signum gula quale est? explicam mihi; & respondeo, quando videris cogitationem tuam cibo delectari, & urgere, ut ferè omnes antevertas, ac ut patinam ad te trabas, hoc gula est.

11 Sanctus Gregorius quinque assignat modos, quibus in sumendo cibo excedere possumus, ait enim: Sciendum, quia quinque nos modis gula vitium tentat, aliquando indigentia tempora prevenit, aliquando tempus non prevenit, sed cibos lautiores querit, aliquando qualibet sumenda sint, preparari accuratius expetit, aliquando autem, & qualitati ciborum, & tempori congruit, sed & ipsa quantitate sumendi mensuram moderatæ refectiois excedit.

12 Ingeniosa quædam in catena Græca super Genesim reperitur instituta observatio; animalia enim irrationabilia certum non habent ad manducandum tempus, sed ab congenita sua rapiuntur aviditate; isti igitur, qui nulla non hora manducant, brutis merito assimilantur: Homo ita à DEO constitutus est, (discursus est dictæ catenæ) ne aliorum animalium exemplo, ventri semper servire cogatur, sed statuto ei tempore; atque ita per hoc motivum abstinentiæ merito perpetua debite colenda homini inculcari potest: Si incensum generis humani referri, non autem in bestiarum ordinem redigi velit. Sanctus verò Hieronymus ad eundem sobriè manducandi modum intentus, ita nos instruit, dicens: Non sit in sumendo serculo talis velocitas faucium, & tam velox masticatio boli, quod merito de ingluvie aliqua possit oriri suspicio. Tandem Sanctus Bonaventura alio quodam in loco pessimosa præteritis distinctos vitiis, gulæ assignat à S. Gregorio traditos effectus, quando in hunc se diffundit discursus: Ex hoc cramo tres rami exeunt; incontinen-

tia gula, immodestia, & delectatio. Incontinentia istos fructus offert secum, anticipationem, frequentationem, & jejuniis fractionem; anticipationem, cum quis horam comedendi anticipat, quod potest fieri tempore jejuniis, vel alio tempore. Ista anticipatio fit etiam alio tempore, ut multi, qui volunt comedere statim, quando de lecto exeunt, sicut bruta, etiam quandoque absque aliquo appetitu ex prava consuetudine. Ramus gula est immodestia, scilicet cum in nutriendo corpus modus debitus non servatur; & duos fructus habet, aviditatem & nimietatem.

DISCURSUS XXVII.

A R G U M E N T U M.

Gula quandoque timoratos, & perfectos viros ex parte seduxit.

T H E M A.

Isaac amabat Esau, eo quod de venationibus illius vesceretur. Gen. 25. v. 28.

1 SI quis præter Scripturam Sacram, à spiritu veritatis dictatam, asseruisset, Esau ab Isaac, propter venationes carniū ferinarum, dilectum fuisse, forsitan difficilem dictis fidem adhibuissimus; sed mentiri nescit sacer Chronista, clarè protestans, abique quocunque commentario, aut glossa: Isaac amabat Esau. Sanè si aliud tanti affectus allegasset motivum, economiā V. G. aut primogenituram, aut alias dotes naturales, mirum neutiquam fuisset; sed dicit apertè Moyses, eo quod de venationibus illius vesceretur. Nonne Isaac supernaturali pollebat spiritu prophetico? Nonne hunc filium suum, à DEO reprobatum, Jacob verò econtra prædestinatum esse cognoverat? Jacob dilexi, Esau autem odio habui. Item DEUS se Isaac DEUM, quam multoties appellare non est dedignatus, quando ait: DEVS Isaac; servorum autem est, suam ut dominis conforment voluntatem. Quare itaque amare dicitur Esau hominem incivilem, rudem, profanum, sacrilegum, Deo exosum? & non potius amore trahi Jacobi tantæ virtutis filii, ut totius populi electi Israelitici caput futurus esset? Amabat, eo quod de venationibus illius vesceretur. Nunquid igitur ex gulæ instinctu filium amabat? Nequaquam, responderet Dionysius Carthusianus: Nec enim putandum, quod ex gulositate talia amabat cibaria, & filium propter ea. Abulensis autem hunc Isaac affectum beneficio ascribit, quod decrepitis ex illo ferino capiebat cibo, utpotè levioribus indigens cibis, quales erant illi ex venatione provenientes. Idèoque doctissimus hic author ait: Homines in illa ætate libentius comedunt delicata cibaria: non diligebat ex intemperantia, quasi vellet intemperatis cibis uti, sed quia eas illud exposcebat, egebat levibus cibariis.

2 Nihilominus paucissimis verbis Sanctus insinuat Cyrillos, Isaacum aliquatenus ex gulæ motu hunc impio filio indebitum induisse affectum; ut hinc discamus, viros illos, quamvis pios, homines tamen fuisse. Quisquis enim præteritis legerit historias, personarum etiam timoratas, & perfectas à cibi pruritu, & complacentia seductas fuisse, comperiet. Ita cibus lenitum, ut in præcedentibus vidimus discursibus, qui tanta cum vehementia ingluviem, & ineffrænem excitavit Esau appetitum, ut suam venderet pro eo primogenituram, exquisitè præparatus in manibus versabatur Jacobi. David vir erat secundum cor DEI, virtutisque, & perfectionis typus; & nihilominus se ab aquæ haustu è cisterna Bethlehemitica tanta cum aviditate abripi permisit, ut aliqui milirum, ejus gratiam regiam singulariter demerituri, cum propriæ vitæ periculo, Phalanges penetrarint hostiles, aquamque asportarint.

3 Ecclesiasticus de gulæ vitio tractans, ita inter alia scribit: Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes; ubi post vinum vitii carnalis ingerit mentionem, quia nimius vini potus ad libidinem incendit; singulariter autem circa hunc textum advertendum est, ly apostatare; hoc enim verbum ad illas relationem habet personas, quæ prius inoffenso pede per viam Dei gradie-

S. Amb. 2. 1. præcat. 2. in præpar. ad Alissam. Non qualitas, sed libido in escis est præcavenda.

S. Bern. in Ser. c. 99.

S. Greg. 1. 10. mor. c. 11.

S. Antonin. ib. 4. 1. Inordinationes, circa gulam notabiles assignantur.

S. Bon. 1. 7. in Comp. Theol. verbi. 1. 1. c. 30.

S. Nil. 1. 2.

S. Jo. Clim. Grad. 16. schol. 1.

S. Greg. ib. Modi assignantur quibus in sumendo cibo excedere possumus.

Hora comedendi non anteveritenda.

S. Hier. ib.

S. Bonav. in spec. animæ c. 1.

Quæritur quare Isaac amaret Esau præ Jacob.

Rom. 9. 13.

Dio. Cris. Abul. ib.

S. Cyrill. in Catena. Respondetur quod ex gulæ instinctu Isaac amaret Esau, ut discamus homines etiam pios cibi pruritu fuisse seductos. 2. Reg. 21. 19.

Ecc. 19. 2. Vinum homines aliquando præcipites deviat a factis.

diebantur, celesti dedita sapientia, docti, prudentes. Hugo autem Cardinalis dictum textum ita explanat: *Apostatare faciunt sapientes, & arguent sensatos; Apostatare, id est, jugum Domini abjicere.*

4 De Noe in Genesi dicitur: *Noe invenit gratiam coram Domino, vir justus, atque perfectus in generationibus suis, cum Deo ambulavit.* Ab universali illum Deus, ejusque meritorum intuitu familiam ejusdem liberavit diluvio; *te enim vidi justum coram me in generatione hac.* Nihilominus qui in aquarum diluvio illatus evaserat, post universi inundationem in vinario scypho periculofum naufragium subit: *Bibensque vinum inebriatus est, & nudatus in tabernaculo suo.* Qua super re S. Ephremus ita discit: *Noe vir justus, sanctus, atque perfectus in generatione illa, qua sibi ipsi perniciem exiecit, qui a Deo meruit de pietate sua commendari, dum ad eum dixit: te solum vidi justum in generatione hac corrupta: justus hic, qui inundationes aquarum tempore diluvii universalis evaserat, a modico vilisque vino vilius est. Aqua infinita non potuerunt vincere ipsum, vinum autem vile inter dormiendum justi viri corpus nudavit.*

5 Loth Abrahæ nepos tot meritis sublimis, qui Angelos celestes hospitio recipere meruit, tanti a DEO æstimatus, ut quoadusque ipse in Sodoma moraretur, regionis illius flagella suspendere, qui in medio nefandissimorum hominum plurimum annorum tempore, innocentem, & immaculatam vitam duxit; hic, inquam, vitam perfectus, & sanctus, in Segor a vino se decipi permisit, adeo ut non solum inebriatus fuerit, verum etiam cum propriis filiabus execrabilem incestum commiserit. Unde S. Ambrosius ait: *Vixit S. Noe, vel etiam Loth Abrahæ nepotem ebrius, quorum alter cum jejunaret, diluvio superfluit, alter incendio.* S. Ephrem pariter ostendit, quod gula perfectissimos etiam, & timoratos viros seducat, idem Lothi exemplum in medium adducens, tandem concludit: *Si ergo justus, ac sanctus viris vinum non pepercit, te abjectum quanto magis superabit?*

6 S. Propheta Job familiam suam in timore DEI semper educaverat, prout ex unione, & concordia, quæ inter filios, & filias ejus vigeat, clarè deducitur: *Quam autem bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum, quoniam illic mandavit Dominus benedictionem;* præterquam quod cum Job Sanctus fuerit, filios quoque ejus sanctos fuisse, facile arguere licebit; quia non potest arbor bona malos fructus facere; & tamen quia quotidie simul in convivii mutuis conveniebant, pater illorum non immerito timebat: *ne forte peccaverint;* ac proinde quotidiana pro illis holocausta immolabat. Nec immerito mali quid inde securum suspicabatur, probè namque sciebat, viros etiam spirituales, in conviviorum gaudis, ad aliquas transgressionem committendas sæpè fieri procliviores. Interpret quidam modernus interpretans verba illa: *Ne forte peccaverint filii mei, & benedixerint Deo in cordibus suis,* legit: *validerint Deo;* quod idem est, quod dorum Deo verterint; idque conforme est propoliutioni illi, quæ in Deuteronomio legitur, *incrassatus est dilectus* (per ly, dilectus, autem hominem in dilectione, gratia, & benevolentia Dei constitutum intelligit) & *impinguatus;* sed quid inde secutum fuit? dereliquit Deum factorem suum, & recessit a Deo salutari suo. Et ideo Sanctus Gregorius de hujus Jobi filius, inquit: *Vir quippe sanctus noverat, quia celebrari convivia sine culpa vix possint.* Tres illi juvenes regia stirpe prognati, inter quos Daniel erat, postquam in captivitate Babylonica in Regiam Nabuchodonosoris iussent perducti, ut faceret textus inquit: *Constituit eis Rex annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino, unde bibebat ipse.* Daniel autem, alique ipsius collegæ dapes regias respicientes, præfectum rogarunt, ut ipsis leguminibus veici, & aquam bibere permitteret. At verò quoniam motivo Regiam hanc à se benevolentiam repulerunt? Quoniam munere pretiosiori, ac honorificentiori affici potuissent, quam dum servi iisdem cum Rege cibis nutriu fuerunt? Et quidem notandum est Danieli non dicere, quod Rex illis menis suæ reliquias dari præceperit; sed eundem ciborum apparatus, qui menis Regis inferebatur, proponeretur quoque; & ipsi: *Constituit eis Rex annonam de cibis suis,*

& de vino unde bibebat ipse. Cur igitur honorem tam eximium non acceptarunt? Scriptura Sacra claram hujus rationem indicat, dicens: *Proposuit Daniel in corde suo, ne pollueretur de mensa Regis, neque de vino potus ejus.* Circa quem textum nonnulli expositores dicunt; dapes illas Regias ex illis fuisse, quæ prius falsis Deus oblata fuerant, vel certè quæ secundum religionis Hebraicæ leges, quas juvenes illi observare firmiter decreverant, vetitæ erant; at verò D. Chrysostomus aptius ad nostrum propositum dicit, quod juvenes illi imminens ex laetitia, & delicatis cibis illis periculum præcognoscentes, omni cum studio illos declinare satagerint: *Quia delicatiorum, & suaviorum ciborum usus officere poterat integritati mentis, & cordis munditie.* Vides igitur, qualiter hi juvenes, licet in virtutibus, & innocentia firmiter radicati fuerint (prouti postea in tot occasionibus, præcipue verò in adoratione statuit, & Daniel in lacu leonum probarunt) periculotamen prævaricandi, quod ex dapibus illis pretiosis manducatis incurrere potuissent, se exponere nequaquam voluerint; quia vinum apostatare facit sapientes, & arguit sensatos.

8 Observasti ne aliquando, quod postquam Sanctus Apostolus nos hortatus fuisset, ad induendam candidam divinæ gratiæ, & Christianæ innocentie vestem (induamur arma lucis, sicut in die honeste ambulemus) immediate subjunxit: *Non in commestationibus, & ebrietatibus?* Div. Chrysologus quendam ex sermonibus suis ab his verbis exorditur: *Bellagentium legimus superasse quam plurimos, quos tamen pugnas carnis legimus non vicisse, & audimus eos dedisse delictis pectora, qui dorsa hostibus non dederunt.* Proh dolor! videntes gentium, vitiorum fuisse captivos, nationum Dominos, turpi servasse criminibus servitute; statisse inter senescentes gladios, & inter eternata lenocinia corruisse, regnis quoque fuisse terrori, ludibrio fuisse peccatis. Sed unde totum hoc? Idem respondet Chrysologus: *Adversas acies contrivisse jejunos, & crapulatos suarum castra dissolvissè virtutum, jactasse effuso vino, qui jacere effuso sanguine nescierunt.* Quot enim penitus attriverant adultus spiritus fornicarii, applausus mundanæ gloriæ, odiorum, & vindictarum? Quot cilicis se induerant, disciplinas sanguine tinxerant, aliasque austeritates, & rigores aggressi fuerant, qui nihilominus tandem à fallacis gulæ decepti fuere? Ad quod corroborandum non ineptè deserviet illud, quod Bellovacensis scribit, dum ait: *De aurifabro refert Petrus Cluniacensis, quem liberavit B. Nicolaus à demonibus, & damnatione inferni, quia ei devotus erat; qui bonus in alio erat, nisi quia consueverat nimis bibere; quem aliquando nimis ingurgitatum Diabolus suffocavit, sub specie bufonis cor ejus opprimens, & subito extinguens, ad infernum traxerat torquendum, liberatus per Beatum Nicolaum.*

9 Petrus Blesensis id in præsentia adaptat, quod de Nabuzardan murorum Jerusalem destructore (qui ut sæpius diximus, coquorum caput erat) traditur; unde ita ad nostrum discit intentum: *Legitur, quod Nabuzardan Princeps militie destruxit muros Jerusalem, quia plerumque evenit, ut vitium gula merita eorum destruat, qui viam religioni elegerunt.* Illud præceteris mihi doloris materiam importat, quod hodie viri religiosi, & sancti ordinis Professores de seculorum numerofitate contendunt. Cui stabiliendo subservire illud potest, quod in vita S. Remberti à Bollandò traditur in hæc verba: *Cum esset in obsequio decessoris sui Domini Ansharii, apparuit ei presbyter Arnulphus, jam diu defunctus, & percutienti de ejus causa in hac sacris vita, dolenter respondit: cum adhuc in carne essem, negligenter de anima mea agebam saluta, interdita in esca, & potu frequenter usurpans, indignus fui habere ad præsentiam Dei venire; qui ut patet, non aliam ob causam, quamvis in gratia discessisset, se à præsentia Dei ad tempus remotum fuisse attestatur, nisi quia gulæ frequenter vacarat. Idedque mox subjunxit supplicans: Si tua fraternitas, pane, sale, & aqua contenta, & ceteris vidualibus abstinentiam 40. diebus pro me facere vellet, credo per Dei misericordiam, ab hujus repulsionis meæ sententia sine pena liberari.* Ecce vobis, quanto cum rigore S. Rembertus illam dicti facit.

Hug. Carib.

Gen. 9. 20.
Noe vir justus
in vino
naufragatur.

Gen. 7. 1.

S. Ephrem
L. i. term. de
virginit.Gen. 19. 32.
Loth in
Segor a vino
deceptus.S. Ambrosius
L. i. de
Jo. c. 1.
S. Ephrem.Job. 1. 2.
Viri spirituales
in convivio
gaudio ad
lapis sunt
procliviores.
Pl. 131. 1.
Mat. 7. 18.
Job. 1.Mat. Debr.
L. i. loc. sing.
c. 9.
Deut. 32. 25.S. Greg. L. i.
c. 4.Dan. 1. 5.
Tres pueri
ex timore
periculi legi-
mum præva-
ricandi da-
prezio-
siores re-
pulerunt.

Lyrinus.

D. Chrys.
conc. LXXX
& c. 11.Rom. 13. 13.
A fallacis
gulæ deci-
pimus qui
alias fue-
runt in vir-
tutibus.
D. Chrysol.
L. 1. c. 4.Bellov. spec.
mor. l. 1. p. 4.
dist. 1.Petr. Bles.
in Job. c. 1.
Religiosi ca-
vere debent
ne vitio gu-
læ præoccupentur.Bolland. t. 1.
Febr. 4.
fol. 161.

cerdous transgressionem luerit, solverit, miserumque liberavit.

p. Chrysol.
ser. 6.
Diabolus
mediante
gula ip-
sum
Christum
seducendum
sperabat.

10 Ingeniosam Div. Chrysologus circa Luciferum astutissimum serpentem instituit ponderationem; hic enim spiritus malignus exploraturus, utrum Christus Dei filius esset, eum aggredi, atque tentare praesumpsit. Circa quod factum taliter discurret praenominatus Doctor: *Quid est, quod jejunante Christo, deitatis signa tota in sola panis promissione perquirunt? & quem Dei filium continua significatione jejunii praesentit, esse Dei filium de provisione panis, de cura ventris desiderat approbare? si Filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant. Quare non dixit, si Filius Dei es, dic ut homines, aut Angeli, aut aliquid aliud fiant, sed: dic, ut lapides isti panes fiant?* Quia scilicet mediante gula, etiam per solum panem Christum à se, quantumvis ipsiusmet Dei Filius esset, seducendum sperabat: *Panem malum ingeris, ut virtutem mutet*, inquit Author operis imperfecti. Cum enim eum propter continuum quadraginta dierum jejunium, Filium Dei esse suspicaretur, animo despondit, inquit hic Author; at verò, ubi se famelicum exhibuit; quando postea esurivit, tunc eum à se pervertendum fore speravit, probè sciens, homines, etiam perfectissimos, gula implicari laqueis; tunc omnia ejus proposita facile se annihilaturum confidit: *Diabolus videns per 40. dies jejunantem, inquit dictus Author, desperaverat; postquam sensus esurientem, iterum cepit sperare, & sic accessit ad eum esurientem.*

Auth. im-
perf. hom. 5.

p. Reg. 11. 2.
Prophetæ
per gulam
perversus
à leone oc-
ciditur.

11 Admiratione inprimis digna est, quæ cap. 13. lib. 3. Regum traditur Historia. Ad Jeroboam Sanctus quidam à Deo legitur ablegatus fuisse Propheta, qui suam illi exprobraret impietatem, suppliciaque intimaret, illi, torique stirpi illius imminetia. Propheta itaque dictis inigne operatus est miraculum, dum aridam Regis sacrilegi manum ad offerendum extensam sanavit, pristinoque restituit vigori; altare æneum frangifecit; quodque omnium mirabilissimum dixerim, omnia Regis alpernatus est dona: *Si dederis mihi mediam partem domus tue, non veniam tecum.* Altutus nihilominus serpens suis tandem irrequietis gyris rem eò deduxit, ut Prophetam hunc per gulam perverteret; cum enim illi sobrietas, & abstinencia præcepta esset, prout proprio confessus est ore, dicens: *Mandatum est mihi in sermone Domini præcipientis: non comedas panem, neque bibes aquam, sed reverteris per viam per quam venisti:* postquam tamen mensam repudiasset Regiam, tandem serpentis subdoli victus insidiis, ac falsi Prophetæ instantia, contra ordinem divinum comedit. Unde & in transgressionis poenam à leone occisus fuit. Circa quam historiam S. Basiliscus ita discurret: *Hæc Prophetam, qui à Deo ad objurgandum scelestum Regem fuerat missus, fera bestia devorandum objecit, & de quo universo regio sua apparatu Jeroboam Rex poenam sumere non potuerat, is gutturis frangendo implicatus, miserabili morte consumitur.* Unde & S. Joannes Climacus ait: *Vidi Sacerdotes senes à demonibus delusos, qui juniores sibi non subiectos in compositionibus per speciem faustæ deprecationis, seu benedictionis, per pocula, & alia solvunt, seu corrumpunt.*

S. Basil. ser. de
gula. ser.

S. Jo. Clim.
Grad. 14.

Josue 9. 24.
Exod. 34. 13.

12 Noverat inprimis Josue juxta expressam DEI prohibitionem, illicitam Israelitis esse omnem cum populis terræ Canaan confederationem; & nihilo-

minus amicitiam, fœdusque initi cum Gabaonitis. Respondebitis, utique eum deceptum fuisse, dum hi ex remotissimis regionibus se adventare dictarent. At nunquid in diebus illis studium deerat Cosmographiæ? Possibile ne erat, in tam numeroso populo nullum inventum fuisse, qui civitatum haberet notitiam, nationumque terræ illius aded vastæ; ne dicam unius Civitatis Gabaæ? *Qui credit cito, levis corde est.* Sacer textus, quid Josue sefellerit, manifestè docet, dum gulam, & ingluviem militum, aliorumque ministrorum minime permisisse narrat, ut stratagemata discernerent Gabaonitarum, qui astuti multam secum asportarunt materiam comestibilem, ut eorum animos sibi demererentur. Atque ita tantum in præsentia hæc præstitit gulosis, ut cum alias in rebus dubiis, ut dirigerentur, prudenter ad arcam, & oraculum recurrere solerent, modò à voracitate fascinati, nec pristino institerint recursui, nec ullam adhibuerint diligentiam. Primò equidem, non nego, aliquam facere confederationem, pactumque recularunt, sed victi postmodum à gula, omnibus eorum placitis annuerunt: *Suscceperunt igitur (notate ly igitur) de cibariis eorum, & os Domini non interrogaverunt.* Ubi Abulensis ait: *Israelite panes ad comedendum, & vinum, & si quæ alia attulerunt, in usus vita suscepunt.* Ecce vobis expressam fœderis initi causam, atque rationem.

Josue per
gulam indu-
ctus ut cum
Gabaonitis
fœdus in-
gerit.

Eccl. 19. 4.

Abul. c. 11.
ibid.

11 Bis Salvator juxta Evangelium refecit populum Hebræum in solitudine, ubi multa hominum, multa congregata erant; cum eadem autem facilitate, qua panes iis, piscesque multiplicavit, epulas longè lautiores, & humanæ optatissimas ingluviei poterat præparare; & nihilominus solo eas pane pavit, & pisce; imò una vice panis simplex, scilicet hordeaceus erat; nulla autem vini fit mentio. Per hanc igitur refectio- nem Incarnata Sapiencia, quanta cum sobrietate Christi sequaces vivere debeant, nos docere voluit, teste Chrysostomo, dum ait: *Hinc deliciis dediti intelligant, quid magni illi viri, & admirabiles comederint, quam vilis, & modica eorum mensa erat.* Quod autem admirationem singularem meretur, non obstante Christi præsentia, & pabulo immediate antecedenti prædicationis divinæ; quia non in solo pane vivit homo, sed de omni verbo, quod procedit de ore Dei; nihilominus turbæ illæ, cum tota devotione sua, se continere non potuerunt, quin se gulosas esse ostenderent; quia de panibus multa collegerunt fragmenta: *Impleverunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeaceis, quæ supersuerunt his, qui manducaverant.* De piscibus autem nihil penitus dicitur, quamvis & ipsi multiplicati fuerint. Solus igitur superfluit panis hordeaceus: sed quid mirum? cibus vilis erat; lautior autem, scilicet piscis, absumptus fuit; quia scilicet experientia teste homines etiam perfectissimi à gula se perverti sinunt. Circa quod Christi factum S. Vincentius Ferrerius autumat, Salvatorem nostrum suos ante refectio- nem ad cœlos elevasse oculos, mensamque benedixisse verbis sequentibus: *Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das illis escam, &c.* Atque hinc pius apud religiosos mensam benedicendi processit ritus, cujus benedictionis hanc assignat causam: *Quia esca corporalis suis venenata per Diabolum; ideo debet poni medicina, seu theriac contra venenum.*

Offendit
Christus
quanta cum
sobrietate
ipsius sequa-
ces vivere
debeant.

D. Chr. h. 41.
in long.

S. Vinc. Ferr.
c. 1. in Dom.
Lectare.

TRACTATUS XXXII.

DE HUMILITATE.

DISCURSUS VIGINTIUNUM.

Discursus I. Quenam sit vera humilitas, & in quo consistat; ubi etiam varii hujus virtutis gradus assignantur.

II. De humilitate sub nomine fundamenti differitur, utpotè cui omnia opera bona se cure innitantur, & sine quibus illorum valor evanescit.

III. Humilitas mater est omnium virtutum, quæ ipsam quoque charitatem excedit.

IV. Humilitas opera bona, omnesque alios actus virtuosos custodit, & conservat.

V. Humiles ad recipiendas gratias, & dona Dei, ejusque divinas illustrationes, capaciores sunt, magisque dispositi.

VI. Humilitas Deum in animas hominum attrahit, utpotè qui in illis, tanquam in loco deliciarum, & tanquam in centro suo, commorari gaudet.

VII. Summa doctrinæ à Christo nobis traditur, ut eandem ad ejus imitationem opere exerceamus, humilitas est; à qua amplectenda nemo se excusare valet.

VIII. Humiles Filium Dei mundo manifestum fecit, qui priusquam humiliaretur, in sua Majestate nec agnoscebatur, nec adorabatur.

IX. Quoties Christum in principalioribus vitæ ejus Mysteriis magis humilitatem invenimus, tanto magis eundem ab æterno suo patre exaltatum admiramur.

X. Celebriorum veteris testamenti sanctorum quorundam consideratur humilitas, ob quam ipsos à Deo exaltatos fuisse ostenditur.

XI. Prosecutio ejusdem argumenti continuatur, ponderando pariter exaltationem aliorum sanctorum, ad novam legem gratiæ pertinentium.

XII. De nobilitate, excellentia, & gloria humilitatis, quantumvis in actibus vilibus, & humilibus exerceatur.

XIII. Multæ ex humilitate derivantes utilitates hoc discursu ponderantur.

XIV. Oratio quidem efficax est, nobisque impetrat, quæ postulamus, si tamen humilitati conjuncta fuerit.

XV. Humilitatem ad sapientiam, divinorumque mysteriorum intelligentiam plurimum conferre probatur.

XVI. Humiles specialiori titulo cælorum sibi regnum acquirunt.

XVII. Insultus demonis humilitas vincit, ejusque evadit insidias, & tentationes.

XVIII. Quoties quis majori lumine à Deo est præditus, Deoque vicinior factus, tanto magis se humiliat, suumque nihilum agnoscit; idque Beatissimæ Virginis Mariæ exemplo specialiter probatur.

XIX. Varia indicia, ex quibus vera agnosci potest humilitas.

XX. Qui vult verè esse humilis, memor sit vilitatis suæ originis, nec non finis, ob quem condita fuit natura humana.

XXI. Ad conservandam humilitatem alia adducuntur motiva.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Quenam sit vera humilitas, & in quo consistat; ubi etiam varii tanguntur gradus hujus virtutis.

T H I I M A.

Humilem spiritum suscipies gloria. Prov. 29. v. 23.

Explicatur
quid sit
humilis
spiritus.

Hug. Card.

Regum sapientissimus Salomon in Proverbiis suis, humiles verbo æternæ veritatis magnificare desiderans, hanc eis stipulam facit promissionem: *Humilem spiritum suscipies gloria.* Sed ad quid opus erat adjungere spiritum? nunquid sufficiebat dicere: *humilem suscipies gloria?* Dubium hoc Hugo Cardinalis paucis verbis resolvit, inquiens: *Humilem spiritum, id est, qui verè est humilis; ac proinde in hoc discursu, factorum interpretum sequentes vestigia, propriissimas hujus virtutis dotes examinabimus.*

Sanctus Bonaventura humilitatem hisce terminis definit: *Humilitas ex intrinseca propria conditionis, vel fragilitatis, voluntaria mentis inclinatio.* Contemptus enim, & submissio, per quam humiliamur, à nobismet ipsis, & ab interno cordis nostri derivari debet; unde Propheta Regius, tametsi super solium Israeliticum inthronizatus esset, dicere tamen non erubuit: *Ero humilis in oculis meis.* Porro Albertus Magnus quatuor huic virtuti epitheta, his verbis attribuit: *Humilitas est oculus animæ, per quem homo conditionem suam, ac statum suum verissime recognoscit; Unde dicit Bernardus: Humilitas est virtus, qua homo verissima sui cognitione sibi ipsi vilescit.* Quapropter observandum, quòd quando Incarnata Sapientia humilibus exaltationem promittit, his verbis loquatur: *Qui se humiliaverit, exaltabitur;* non dicit: *qui humiliatur,* sed *qui humiliaverit se,* id est, qui spontè, & ex propria voluntate sibi ipsi vilescit: *Significat profecto,* inquit S. Bernard. *non omnem exaltandam esse humilitatem, sed eam tantum, quæ de voluntate venit, non ex tristitia, vel ex necessitate.* Prima inter octo beatitudines hæc est: *Beati pauperes spiritu;* at verò Div. Chrysostomus interrogat, quinam sunt hi pauperes spiritu? Et respondet: *Humiles scilicet mente, atque contriti spiritu, spiritum enim posuit hic pro anima, & voluntate.* Quia enim sunt humiles plurimi, non sua spontè ducti, sed necessitate rerum coacti, relinquens hujusmodi (neque enim hoc inter laudanda numerandum est) eos, qui se humiliant, & comprimunt voluntate, eos primos beatos appellat. Ecclesiasticus nonnullorum declarat artificium, qui se humiles esse fingunt, cum tamen interioribus vel maxime æstimatori, & honorari affectant: *Est qui nequiter humiliat se,* inquit, *& interiora ejus plena sunt dolo, & est qui se nimium submisit à vera humilitate, & est qui inclinat faciem suam, & fingit.* Quorum proinde humiliationem cavendam esse monet Doctor Angelicus, dicens: *Quandoque fit solum secundum signa exteriora, secundum fictionem, unde hæc est falsa humilitas, de qua S. Augustinus dicit in quadam Epistola, quod est magna superbia, quia videtur tendere ad excellentiam gloriæ.* S. Laurentius Justinianus prædictum Ecclesiastici locum adducens, inquit: *Quidam honores fugiunt, ut honoribus fruantur, fingunt subesse, ut possint præesse.* Sanctus Gregorius Magnus vitæ spiritualis Magister, eximiusque omnium virtutum, præcipue verò contemptus sui ipsius cultor, alia indicat falsæ humilitatis artificia; dicit enim: *Sunt nonnulli, qui de semetipsis humilia sentiunt, qui in honoribus positi, nil se esse, nisi pulverem, favillamque produnt, sed tamen coram hominibus despecti apparere resurgunt, & contra hoc, quod interioribus cogitant, quasi rigida exteriori venustate palliantur.* Et sunt nonnulli, qui viles videri ab hominibus appetunt, atque omne quod sunt, despectos se exhibendo, contemnunt, sed tamen apud se introitus, quasi ex ipso merito ostense vilitatis intumescunt, & tanto magis in corde elati sunt, quanto amplius in specie elationem premunt. Sanctus Joannes Climacus prolixè de hac humilitatis virtute discurrens, dum suam quoque hujus virtutis definitionem assignare contendit, hanc pariter circumscriptam exprimit, dicens: *Humilitas est altissima, & subtilissima vilitatis propria cognitio.* S. quoque Thomas de Villanova in quodam sermone de S. Martino, humilitatis definitionem inquirens, inquit: *Quid est humilitas?* Moxque per auctoritatem S. Bernardi respondet: *Humilitas est virtus, qua quisque vera sui cognitione sibi ipsi vilescit, id est, contemptum, & vilipendium suum noscens ex vera, & clara cognitione sui.* Qui ergo in sua reputatione parvus est, & in-

S. Bonav.
l. 7. l. 1. de
perfectu
Relig. c. 19.
Submissio à
nobis ipsa
derivari
debet.
S. Reg. d. 20.
A. b. M. l. 1.
in D. 1. Adv.

Mat. 23. 12.

S. Ber. l. 1. 34.
in Cant.

Mat. 5. 1.
D. Chr. l. 1.
in Mat.

Ecc. 19. 19.
Artificia
falsæ humi-
litas datu-
natur &
arguantur.

S. Th. 2. 2. q.
161. a. 1.

S. Laurent. Just.
de Lupo
v. 1. c. 6.

S. Greg. l. 1. 27.
mor. c. 27.

S. Jo. Clim.
grad. 1.
l. 1. c. 1. c. 1.

S. Thom. de
Villanova.
Conc. 1. de
S. Martino.

Et inutilis, Et in corde suo nullius reputat se esse valoris, hic verè humilis est.

Christus
vult nos esse
humiles
corde.
Matth. 23. 12.

S. Pat. J. A.
in Matth.

Ephol. 4. r.
S. Paulus
vult nos
conversari
cum omne
humilitate.
Dion. Cass.

B. Laur. Just.
de Lign. vi.
c. 3.

S. Bonav. lib.
c. 33.
Verus hu-
milis amat
despici ab
aliis.

S. Greg. 1. 2.
Dial. c. 5.
Tres gradus
humilitatis.

Rich. de S.
Vid. p. 1. 2.
de erudit.
hom. inter.
c. 31.

Vit. S. Phi-
lipp. Ner. 1.
c. 17. n. 10.
Magna &
vera humili-
tas S. Philip-
pi Nerei de-
scribitur.

Cap. 12. a.

Rich. de S.
Vid. p. 1. 2.
de erudit.
hom. inter.
c. 31.
S. Greg. 1. 2.
Dial. c. 5.
Constanti-
us Monach.
chus, valde
fuit humilis,
& amator
sui con-
tempus.

3. Salvator noster ad imitationem sui, per hujus vir-
tutis exercitium consecrandam nos monens, mirabili
loquendi modo usus fuit, dum ait: *Discite a me, quia
mitis sum, & humilis corde.* Neque enim ei satis fuit
dicere *humilis*; nisi protinus adderet *humilis corde*; de
qua additione Sanctus Paschasius ita scribit: *Notan-
dum quod ait: humilis corde, siquidem non labiorum su-
perficie, sed cordis integritate: Neque in ulla composi-
tione, vel deiectione habitus, licet & in corpore, atque ver-
bo sit exhibenda coram hominibus, sed in omni devotio-
ne, atque abiectione mentis. Ibi namque primum feren-
da, & habenda est, ubi Deus videt; deinde ex fonte cor-
dis exterius exhibenda, ut Deo sit placita, & accepta ho-
minibus.* Ad confirmandum porro ea, quæ hæcenus
diximus, considerari merentur verba illa S. Pauli ad
Ephesios ita scribentis: *Obsecro itaque vos ego in
Domino, ut dignè ambuletis, vocatione qua vocati estis,
cum omni humilitate.* Quidnam enim Apostolum di-
cere voluisse existimatis, quando ait: *cum omni humi-
litate*? Dionysius Carthusianus hæc verba ita exponit:
*Cum omni humilitate, interiori, & exteriori, in verbis,
& factis.* Verus namque humilis, vilipendium, & con-
temptum sui ipsius tenet intus in corde, patiterque il-
lum exprimit in opere, studetque vills haberi in con-
spectu mundi, non tamen apparenter, sed verè. Unde
B. Laurentius Justinianus appositè inquit: *Amor pro-
pria vililitatis, humilitatis insigne est testimonium. Ve-
rus humilis, viliis vult predicari, non humilis reputari,
gaudet contemptu sui.* Hic igitur in medio sui ipsius
contemptu jubilis, hoc sui vilipendii desiderium, ve-
rissimum est veræ humilitatis indicium, prout SS. Pa-
tres unanimiter docent. S. Bonaventura inter gradus
hujus virtutis, quos enumerat, unum hunc esse dicit:
*Cum non solum se ipsum agnoscens homo spernit se, pro
vililitate sua, sed etiam ab aliis sperni se patienter accipit;
imò quia veritatem amat, & se privato amore non dili-
git, contra veritatem etiam desiderat ab aliis reputa-
ritalis, qualem se reputat, scilicet vilem, viciosum, &
ignobilem;* adducitque auctoritatem S. Gregor. lib. 1.
Dialog. cap. 5. ita scribentis: *Sicut superbi honoribus,
ita plerumque humiles sui despectione gaudent, quia judi-
cium quod de se intus habent, ab aliis sentiunt approbari.*

4. Richardus de S. Victore lib. 2. de eruditione homi-
nis interioris; tres adducit, eosque valde considerabiles
humilitatis gradus, inquit: *Humilis est, qui se ipsum
apud semetipsum veraciter contemnit; humilior autem,
qui se contemni etiam ab aliis non refugit; humillimus
vero, qui contemptum suum non solum contemnit, sed ad-
modum concupiscit.* De Sancto Philippo Nereo in
ejus vita, ubi heroici hujus virtutis ab eo exercitati
actus susè describuntur, inter alia legitur, quod sum-
mopere gavissus fuerit de suo contemptu, dum non-
nunquam pro nullius frugis homine à nonnullis habe-
batur; semper in corde suo fixam tenens illam Apo-
stoli sententiam; *si quis videtur inter vos sapiens esse,
stultus fiat, ut sit sapiens;* unde multi de S. Philippo dici
posse censuerunt, quod S. Gregorius Nyssenus de S.
Ephrem ait: *scilicet esse potius, quam videri humilis vol-
uit.* Hac de causa sæpius in præsentia virorum conspi-
cuorum, etiam Prælatorum, & Cardinalium, & in
locis ubi major erat populi frequentia, videlicet in pa-
latiis, in foris, in plateis publicis visus est saltare; gau-
dens nimirum se vilipendi, & tanquam stultus contem-
ptui haberi; sicut in atrio S. Petri ad Vincula, prima
die Augusti, qua major Ecclesiæ illius solemnitas ce-
lebratur, re ipsa accidit, quando eo in loco saltans, à
nonnullis existimatus fuit stultus. Etenim ex humili-
tate, ut Richard. à S. Victore inquit, *humiliatio vera
oritur, humiliatio interior, humiliatio exterior, humili-
tas in corde, humiliatio in actione, humilitas pertinet
ad effectum, humiliatio autem ad actum.* In Dialogis S.
Gregorii legitur, quod cum Constantius Monachus,
propter multa patrata miracula, magnam sibi apud
omnes comparasset sanctitatis opinionem, omnes ad
illum videndum certatim accurrerint; acciderit verò
die quadam, quod rusticus quidam in Ecclesiam in-
grediens, quando Sanctus vir ille scalam quandam
ascendens accommodabat lampadem, vidit quod erat

pusillus valde (ita enim refert historia) exilis forma,
atque despectus. Cum is, quisnam esset, inquireret, hi
qui illum noverant, monstraverunt; sed ille cum despe-
ctum videns, non credidit, sed irrisit, dicens: *Ego gram-
dem hominem credidi, iste de homine nihil habet;* quod
ut vir Dei audivisset, in ejusdem rustici complexum ruit,
gratias illi agens, quod de se talia judicasset, dicens: *Tu
solus es, qui in me oculos apertos habuisti.* Quem Con-
stantii jubileum, quem in hoc sui contemptu expertus
fuerat, postquam S. hic Pontifex retulisset, subjungit
dicens: *Ut superbi honoribus suis, humiles sua despectione
gloriantur.*

5. Alias inter veræ humilitatis conditiones, hanc
quoque Thomas de Villanova ex Sancto Gregorio de-
sumptam adjungit, scilicet tantò magis de sui ipsius
contemptu, & vilipendio gaudere, quantum superbus,
& elatus in sua sibi complacet exaltatione, atque ex-
stimatione; unde postquam Sancti Bernardi adduxisset
sententiam, prosequitur: *Ille humilis censendus est,
qui pro nihilo se reputat, & ab aliis reputari vult, qui pro-
pria conscientie testimonio contentus, ignorantis populi
favores, non solum non querit, sed pro nihilo despiciit, qui
laude falsa non lenitur, sed pungitur, qui ita gaudet des-
pectu, sicut superbus in honore.* Ita Sanctissima Virgo
veræ humilitatis prototypum, quando Archangeli au-
divit salutationem, quando gloriosa adeò legatione se
honoratam vidit: *turbata est;* ubi Sanct. Bern. ita
discutit: *Hæc turbatio orta est ex laudis sue summo ho-
nore. Si enim ei dixisset Angelus: Vas omnium crea-
turarum vilissima creatura, miro modo exultata fuisset,
quia talem se estimabiliter sentiebat. At cum e con-
tra se audivisset dici gratia plenam, inter mulieres singu-
lariter benedictam, non potuit talis laudis præconium to-
lerare: merito ergo postquam concepit, exultando inquit:
Quia respexit humilitatem Ancille sue, ecce enim ex hoc
beatam me dicent omnes generationes; respexit humilita-
tem, inquit, non dicit, nobilitatem, vel altitudinem, quia
Dominus humiliam respicit, & alta à longè cognoscit.* Qui
idem Sanctus Bernardinus alio in loco eam explicans,
quam verus humilis in sui vilipendio sentit, lætitiā, in
sexto, & septimo gradu, auctoritatem adducit S. An-
selmi, dicendo: *Anselmus in libro de similitudinibus,
septem ponit humilitatis gradus. Primus est, se contem-
ptibilem, & peccatorem esse cognoscere. Secundus, affe-
ctualiter credere. Tertius, aliis confiteri. Quartus,
hoc velle credi. Quintus, velle ita dici. Sextus, exul-
tare, & letari, vilem, & peccatorem dici: Septimus, quod
amet, & gaudeat, se velut contemptibilem conculcari;
Ad hæc etiam addi potest, quod ut homo efficacius fiat hu-
jusmodi, se verbis, & factis, & gestibus cordialiter vilip-
endi desideret.* Præter quos gradus S. Bonaventura,
dum & ipse de humilitatis tractat incremento, atque
profectu, tres quoque assignat sequentes, dicens: *Primi
est, subesse majori, nec præferre se aquali: Secun-
dus subesse pari, nec se præferre minori, nec velle præfer-
ri: Tertius subesse minori.* Quam eandem instructio-
nem diu ante Seraphicum, Mellissus tradidit in hæc
verba: *Humilitatis virtus habet hæc tria, superiori sub-
di, equali non præferri, minori potius subdi, quam præ-
ferri.* Equidem superioribus subjici tam facile est, quam
debitum, atque conveniens; æqualibus cedere actus
est virtutis, atque meriti; inferiorum autem subterne-
re se pedibus, longè altior reliquis, omnibusque aliis
sublimior est perfectionis gradus. Atque in his ipsis
gradibus Apostolus humilitatem nobis expressit Christi,
qui cum nullum haberet supra se, utpote Patri, & Spī-
ritui Sancto æqualis secundum naturam divinam,
quoniam qualis Pater, talis Filius, talis Spiritus San-
ctus; & non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo;
nihilominus semetipsum exinanivit, formam servi ac-
cipiens, in similitudinem hominum factus. Quamvis
enim Angelos, atque homines haberet in infinitum in-
feriores, se spontè nihilominus hominis servum, at-
que mancipium fecit, illi se subiciens; teste Spiritu
Sancto, dum ait: *Et erat subditus illis.* Patrem quo-
que tanquam majorem, & superiorem se agnovit; quia
minor patre secundum humanitatem.

6. Sanctus Basilius, quæ vera sit humilitas, hæc se-
quenti definit propositione, dum ait: *Sane humilis,
quidem scilicet est, cum quis ceteros omnes seipso superiores
existi-*

Humilitas
conditio est
de vilipen-
dio gaudere.
S. Thom. de
Villanova.
Coac. 1. de
S. Martino.

Unde pro-
cedit in
turbato in
B. Virgine,
in annun-
tiatione
angelica.
S. Bern. Ser-
mon. 1. de
Annunt.
2. 1. c. 1. 2. 3.

S. Bern. 2. 2.
ser. 1. Quinq.
2. 1. c. 3.
Varii em-
pion in
gradus veræ
humilitatis.

S. Bon. 2. 2.
Dial. salu-
2. 1. c. 2.

S. Bern. in
sermone.

Philipp. 2. c.

Luc. 2. 27.
in Synob.
S. Athan.

S. Basil. in
Reg. brev.
Incant. 194.

Vit. S. Dion.
c. 1.
Vetus hu-
militas omnes
putat esse in
superiores.

S. Thom. 2.
Villan. ib.
Exemplum
humilitatis
S. Dominici.

existimat. Ideoque S. Dionysius Areopagita ab eo, qui vitam ejus conscripsit, his gloriose commendatur ver-
bis: Cum esset, uti prius fueras, Areopagi Caput, sic moderator Atheniensis Ecclesia Princeps; tamen tan-
tum infra se modestia, mansuetudine, affabilitate descen-
derat, nulli ut se praeferre, cunctos sibi aequare vellet. Sanctus Thomas de Villanova condiciones quoque
veri humilis expressurus, ita discurret: Omnibus se in-
feriorem exhibens, neminem contemnis, nemini se pre-
fert, majoribus cedit, equalibus se subicit, inferioribus
adequat. Quae postquam dixisset, exemplum adducit
S. Dominici, inquit: Neque tamen inferior, verè hu-
miliem ad hoc quandoque pertingere, ut sibi cunctos homi-
nes anteponas, ut omnibus inutiliorem, viliorioremque effe-
sceretas, quod vel ex illo B. Dominici exemplo facile per-
suaserim, qui intraturus civitatem, & oppida, perorare
solebat, ne indignaretur Dominus illi populo propter ip-
sum, & propter ejus peccatum in populo illo iram immes-
ceret, & vindictam.

S. Leon. Inst.
de I. g. v. l.
c. 4.
Vera humi-
litas est, ut
quis se sub-
iciat infe-
rioribus se.

S. Thom. 2. 2.
q. 141. a. 1.
1. Petr. 2. 13.
Humilitas
S. Martini.

7 Sanctus Laurentius Justinianus, sicut superbiam
intolerabilem esse dicit, si quis primatum etiam su-
per illos pretendat, qui ipso evidenter sunt superiores;
ita quoque ad veram, & perfectam humilitatem perti-
nere dicit, ut quis suis se etiam inferioribus subiciat:
Inferiori se subdere, plena, perfecta que humilitas est.
Hæc autem humiliatio Deum pro objecto habere de-
bet; ideo enim quis se humiliare debet, ut Deo pla-
ceat; ita enim nos Angelicus Doctor S. Petri doctrinam
sequens, his verbis monet: *Per humilitatem debemus*
nos subicere omnibus proximis propter Deum secundum
illud. 1. Petr. 2. v. 13. Subjici estote omni humane Crea-
tura propter Deum. In responsorio quodam officii di-
vini, quod in die S. Martini recitatur, Ecclesia ita ca-
nit: *Martinus hic pauper, & medicus, cælum dives in-*
greditur. Hic enim Sanctus Episcopus in statu secula-
ri, quando etiamnum sub equestri militia merebatur,
adeo humilis erat, ut proprio suo servo deservire non
erubuerit. D. S. Carolo Borromeo pariter legitur,
quod per ardua montium prærupta cum familia sua iter
faciens, ut Ecclesias sibi subditas, ovesque concedi-
tas visiteret, dedignatus non fuerit, onera servorum
humeros gravantia suis metipsum humeris imponere,
ut servos suos exonerando tanisper sublevaret. S. Joan-
nes Baptista Christi præcursor veram nos cæli viam
docere volens, juxta illud: *Præibis enim ante faciem*
Dominici parare viam ejus; in tribus prædictis à S. Ber-
nardo insinuat humilitatis gradibus egregie se quo-
que exercuit; in primis enim se Christo submisit, qui
ipso superior erat, dicendo: *Non sum dignus, ut solvam*
ejus corrigiam calceamenti; humiliavit quoque & con-
tempnit seipsum, Elia se inferiorem æstimando, licet
ipsamet Incarnata Sapientia teste, ei æqualis esset: *Ipsa*
est Elia; venit in spiritu, & virtute Elia; & tamen
se Eliam non esse protestatus est, sed potius: *Ego vox*
clamantis in deserto; denique se etiam inferioribus sub-
misit. Licet enim Salvator de ipso testatus fuisset, quod
plusquam Propheta erat; ipse tamen contrarium de-
claravit, dicendo: *Propheta non sum.* Aliud verò pun-
ctum S. Thomas de Villanova hujusce virtutis puri-
tatem ad vivum exprimens, his verbis tetigit: *Neq,*
ut existimo, ad plenam, perfectamque humilitatis ratio-
nem sufficit, hominem despiciere semetipsum, nisi id ipsum
ab aliis libenter patitur, & qui in oculis suis parvus
est, talis etiam velis cæteris apparere, & cæteris de se
sentire, quod sentis. Sanctus Augustinus ad illa Sancti
Pauli verba: *Noli altum sapere, se reflectens, inquit:*
Quid tibi prodest, videri hominibus humile esse, quod
dicis, si Deus videt altum esse, quod sapi? Certè si an-
yibus divinum intonares oraculum: noli altum dicere, nec
sic immerito damnaveris, si humile in ore coram homini-
bus, & altum in corde coram Domino loquereris. Cum vo-
rondias: noli altum sapere, sed time (non enim ait, di-
cere, sed sapere) cur non etiam intus es humilis, ubi sa-
pis? an ideo mens altitudine inflatur, ut humilitatem lin-
gua mentietur?

S. Joannis
Baptistæ -
Luc. 1. 76.

Tom. 1. 57.

Matth. 12. 14.

Joan. 1. 23.

S. Thom. de
Villan. ib.
Vetus humi-
litas est, qui
libenter ab
aliis despi-
citur.

S. Aug. in
P. l. 112.
C. 2.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

De humilitate sub nomine fundamenti differitur;
ut potè cui omnia opera bona securè inniuntur,
& sine quibus illorum valor evanescit.

T H E M A.

Ut sapiens Architectus fundamentum posui. 1. Corinth. 3.
ver. 10.

1 Q UODNAM ædificii spiritualis fundamentum
sit, S. Augustinus trinitis, & vulgatis hisce ver-
bis subindicat, dicens: Cogitas magnam fabricam con-
struere celsitudinis? de fundamento prius cogita humili-
tatis, & quamvis quisque vult, & disponit super impo-
nere molem ædificii, quanto erit majus ædificium, tanto
altius fodus fundamentum; & fabrica quidem cum con-
struitur, in suprema confurgit, qui autem fodit funda-
mentum, ad ima deprimitur. Quis unquam eminentius
sublimis sanctitatis vidit ædificium, quam fuerit
illud à S. Paulo Apostolo in semetipso erectum, cu-
jus supremus vertex ipsum quoque tetigit cælum em-
phyreum? Raptum usque ad tertium cælum; Raptus est
in paradysum. Merito igitur in proposito thematis
verbis, se per sapientem architecturam stabile funda-
mentum jecisse indicat, ne fabrica in altum erigenda
corrueret, aut vacillaret: *Ut sapiens architectus funda-*
mentum posui. Fundamentum autem sanctitatis, ut S.
Cyprianus ait, semper fuit humilitas, nec in cælo sta-
re potuit superba sublimitas; hanc primam gratiam in-
grediens in mundum noster parvulus attulit. Sanctus
Hieron. maximarum solidissimarum virtutum, & spi-
ritus competens iudex, in Epistola quadam ad Eusto-
chium virginem, in qua Sanctam Paulam dignissimam
ejus matrem dilaudat, de humilitate loquens, utilissi-
mum hoc tradit documentum: *Quæ prima Christi-ano-*
rum virtus est, tanta se humilitate dejecit, ut qui eam non
vidisset, & pro celebritate nominis videre gestivisset, ipsam
esse non crederet, sed ancillarum vilissimam.

S. Aug. En.
de Verb.
Dom.
Humilitas
est funda-
mentum co-
elitus structu-
re visibilis.

1. Cor. 11. 2.

S. Cyp. de
N. Christi.

S. Hieron.
1. 1. 23.

S. Petrus, &
Paulus pro
fundamento
sanctitatis
sue habuer-
unt humi-
litem. 1. 2. 15.

S. Aug. C. 1.
de diversis.

1. Cor. 12. 3.

1. Cor. 15. 9.
1. Tim. 1. 16.

1. Cor. 12. 4.

2 Supremus ille mundi artifex sublimem Ecclesie
sue fabricam super duas illas solidissimas bases, Pe-
trum, & Paulum, erigere decreverat, de quibus Eccle-
sia canit: *Petrus Apostolus, & Paulus Doctor gentium*
ipsi nos docuerunt legem Domini. De uno verò illorum,
scilicet de S. Paulo, eodem tempore quo à Salvatore
nostro hisce verbis: *Ego sum Jesus quem tu persequeris;*
miraculose conversus fuit, idem Salvator Ananiam
dixit: *Vas electiois est mihi iste, ut portet nomen meum*
coram gentibus, & regibus, & filius Israel. Sanctus
Paulus autem ad tam altum sanctitatis culmen sub-
limatum se videns, quid fecit? *Secundum gratiam Dei,*
quæ data est mihi, inquit, ut sapiens architectus funda-
mentum posui; unde nomen Saul in Pauli nomen com-
mutavit: de qua mutatione S. Augustin. inquit: *Cum*
vocatus esset de cælo, ubi corpus Apostolus prædicare ver-
bum Dei, mutavit sibi nomen, & dixit se Paulum. Et
hoc quare elegit? Quia Paulus, medicus est, Paulus par-
vus est; nos solemus sic loqui, videbo te post paulum, id
est, medicum; unde ergo Paulus? ego sum minimus Apo-
stolorum. Factus igitur est, ut ita dicam, centrum quasi
hujus virtutis, promtex ipsiusmet verbis deducitur,
dicentis: *Glorior in infirmitatibus meis, ut inhaberet*
in me virtus Christi: id est, ut in corde meo velut in
centro humilitas conquiescat; prout communiter sa-
cri interpretes exponunt. In eo ipso momento quo
ad Apostolatam sublimatus fuit, in profundissimam
sui ipsius abiectionem se coniecit, inquit: *Non sum*
dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ec-
clesiam Dei; fidelis sermo, & omni acceptione dignus;
quod Christus Jesus venit in hunc mundum, peccatores
salvos facere, quorum primus ego sum. Scientia, & sa-
pientia, cælitus huic Apostolo infusa: (*auduit arca-*
na verba, quæ non licet homini loqui) visiones item, re-
velationes, raptus, extases, dona prophetiæ, & mira-
culorum, cunctæque ejus heroicæ virtutes, veluti co-
tidem fuere lapides, quæ sublime hoc erexerunt ædi-
ficium, quod vertice suo ad tertium usque cælum
pertigit; ac proinde ut sublimitas ista firmiter staret,
atque ab omni ruina secunda esset, profundissimo opus
erat fundamento. Nam ut S. Bonaventura ait: *Hu-*

S. Bonav. de
uno Sancto
Conf. l. 2. in
ord. 14.
S. Doroth.
ser. 2. de cor-
dis humilitate.

*militas est omnis nostra virtutis, & operationis fortifica-
tiva, & omnis spiritualis roboris augmentativa, quia
ponit omnes vires nostras, ac operationes, super solidum
fundamentum.* S. Dorotheus in sermone quodam de
cordis humilitate; eandem humilitatem stabile funda-
mentum esse dicit, cui securè inniditur utinis nostra
bona operatio: *Cernis stabile, atque adeo potens fun-
damentum? cernis gratiam virtutis? revera nihil est
cordis humilitate firmius, nihil robustius, nihil solidius.*
Quicquid in domo aliqua pulchri est, quicquid boni,
quicquid pretiosi; imò ipsimet domus incolæ, à fun-
damentis solciuntur, & insistentantur, sine his enim pa-
larium corrueret; unde tamen illud non videamus,
illud tamen primam, & præcipuam fabricæ partem ef-
fe, securè asserere possumus. Eodem igitur modo di-
cendum, quod interior nostri ipsius contemptus, pro-
prias vilitas, quæ in intimo cordis nostri occultatur,
solidissima sit pars totius ædificii spiritualis, quæ omnes
alias virtutes sustentat, ne deficient.

Omnia di-
sciplina
Christiana,
conditrix in
humilitate.
Matth. 23.

D. Chr. h. 59.
in Matth.

3 Quando condiscipuli cœlestem magistrum suum
interrogarunt, quisnam eorum major esset in ejus Ec-
clesia, nomine Regi cœlorum appellata (*quis putas
major est in Regno cœlorum?*) protinus iisdem respondit:
*Nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in Regnum
cœlorum;* quæ verba cum diceret: *advocavit subito
IESVS parvulum, & statuit in medio eorum.* Qua de
re Div. Chrysostomus hunc textum explicans, ita scri-
bit: *Rectè autem ante oculos monstracione parvuli totam
rem posuit;* in quibus verbis præcipuè notandum est
ly, *totam;* per hoc enim S. Doctor innuere voluit, to-
tam Christianæ disciplinæ summam in humilitate fun-
dari: *Parvuli maximam hanc virtutem possident, pu-
ram dico simplicitatem, & humilitatem; parvulos hic
homines humiles appellavit.*

Deficiens
humilitate,
deficiunt
omnes vir-
tutes.
Matth. 23.
D. Chr. h. 11.
in Matth.

4 Idem Div. Chrysostomus ad hoc se refecit,
quod Incarnata Sapientia inter octo beatitudines, quæ
sunt veræ perfectionis cardines, primo & præcipuo
loco humilitatem posuerit, dicens: *Beati pauperes Spi-
ritu: humilem scilicet mentem,* inquit dictus S. Doctor;
*quasi fundamentum quoddam forte, atque munusculum
hanc primum collocavit; siquidem unusquisque humi-
litate supposita, cunctis aliis superponit adifi-
cia.* Deinde deficiente humilitate, omnium alia-
rum, quantumcunque eminentium virtutum, valo-
rem, meritumque deficere ostendit, dicens: *Hac sub-
dula, etiamsi ad ipsum usque celum conversationis subli-
mitate pervenias, simul omnia subtrahuntur, atque in
furem pessimum relabuntur; nam siue orationem, siue
jejunium, siue misericordiam, siue pudicitiam, siue
aliud quid bonorum absque humilitate congreges, statim
cuncta defluunt.* Oculos vestros in Phariseum conjice-
te, qui multorum bonorum operum construxerat ædi-
ficium, per arctam gradiebatur virtutis semitam,
mandique fugiebat torrentem: *Non sum sicut ceteri ho-
minum, raptores, iniusti, adulteri.* Supra duos hosce
polos tota vertitur lex divina: *declina à malo, & fac bo-
num;* utrumque ad unguem executioni mandabat Pha-
riseus; loca enim sacra frequentabat: *duo homines ascen-
derunt in templum, ut orarent;* ecce orationis studium:
decimas de omnibus, quæ possideo; ecce eleemosynarium:
jejunabo bis in sabbato; ecce abstinentiam: & nihilomi-
nus hic reprobatus, atque à DEO projectus fuit, cle-
menterque Publicanus exceptus: *Descendit hic iusti-
catus in domum suam ab illo, qui omnis, qui se exaltat
humiliabitur.* Ecce vobis causam ruinæ ejus, defectum
scilicet à vetè fundamento; unde Chrysostomus ait:
*Es si quis innumera bona fecerit, virtutemque omnem
absolverit, si tamen magnum quid de se sentit, maxime
omnium miserabilis est, & miser.* Qui idem Sanctus
hanc eandem doctrinam alio loco in sequentia exhi-
bet verba, dicens: *Quamvis innumera de super contra-
xeris, siue eleemosynam, siue orationem, siue jejunia,
siue omnem virtutem, nisi hanc pro fundamento jeceris,
frustra & abs te superstruuntur. Nihil est enim, nihil in
nostris recte factus, quod absque ea consistere possit, sed
siue temperantiam dixeris, siue virginitatem, siue pe-
cuniarum contemptum, siue quavis tandem, omnia
impura, detestanda, & execranda sunt, si animi humili-
tas desit. Quis non arrogantiam, tantumque hujus
abominabilior Pharisei, quo omnes alios contemnac-*

Potest in
Phariseo,
in templo
orante.

Luc. 18. 12.
PL. 16. 27.

D. Chr. h. 31.
in Gen.

D. Chrysost.
l. 6. hom. 7.
de Humilit.
animi.

bat, & huic specialiter insultabat Publicano? Sed quid
mirum? quoniam S. Bernardo teste: *Si amittitur hu-
militas, virtutum aggregatio non nisi ruina est.*

S. Bern. ep. 41.

5 Div. Chrysostomus in sermone, cui titulus est,
Paulus vocatus, &c. postquam octo inter beatitudi-
nes, humilitati præcedentiam à Christo datam fuisse
demonstrasset, subiungit, dicens: *A cohortatione ad
humilitatem inchoavit, nam quemadmodum is, qui ma-
gnas, & magnificas ades fueris edificaturus, conveniens
jacet fundamentum, ut eam, quæ postea imponetur, pos-
sit ferre molem: ita nimirum etiam Christus, cum ingens
illud ædificium Philosophiæ in illorum animabus erige-
ret, tanquam fundamentum, & basim firmam, & immo-
bilem, cohortationem humilitatis ponit prius, cum probè
noverit, postquam hæc in auditorum mentibus radices ege-
rit, reliqua omnia virtutum genera edificari tuto posse.*

Christus in
octo beati-
tudinibus,
humilitati
dedit præce-
dentiam.

6 Sanctus Bernardus illa Cantica Canticorum discen-
tens verba: *Quasi aurora consurgens;* ad nostrum ea
applicat propositum, dum ait: *Aurora ergo, quæ fugat
tenebras, lucem nunciat, merito humilitatem designat, quia
sicut illa diem, & noctem, ita ista dividit justum, & pec-
catorem; ab humilitate justus quisque incipit, & inde pro-
ficit; unde etiam ipsa aurora consurgens dicitur; ut vide-
licet virtutum structura surgens, ab humilitate, tanquam
proprio fundamento erigatur.* Qui idem S. huic eidem
virtuti in alio super Cantica Commentario, Funda-
menti nomen adscribit, dicens: *Nisi enim super humi-
litate stabile fundamentum, spirituale ædificium stare mi-
nime potest.* Quam pariter doctrinam in Cassiani Col-
lationibus inter alias humilitatis delineationes exprel-
sam reperimus verbis sequentibus: *Ipsa est cœlestis
beneficii firmissimum fundamentum.* Sub qua eadem
allusione de hac virtute in operibus suis Cardinalis
agit Viguerius, dum inquit: *Vide quid utilitatis affe-
rant prædura, & grandia fundamenta magnis ædificiis.*
*Vide quid intersit, domum in arena, in luto, vel arena non
solida, & in lapide firmo construere.* Quid porro fir-
mum, quid solidum, quid immobilis humilitate? At-
que paulò post in humilitatis se laudem diffundens,
subiungit: *Non mirum, si omnium virtutum fundamen-
tum, & præsidium confetur humilitas.* Idem epithetum
virtuti huic Thomas de Villanova, in prima de S.
Martino Concione attribuit, dum ait: *Præclara vir-
tus humilitas tantarum virtutum parens, sed & alia-
rum virtutum fundamentum, custos, & supplemen-
tum est; quidquid enim super hanc non fundatur, eri-
gatur ad ruinam.*

S. Bern. l. 6. in
par. 9.
Aurora de-
signat humi-
litem.

S. Bern. de p.
in Cant.

Cass. Colla.
11. c. 7.

Card. Vigue-
rius in Do-
camento
Chr. 11.
Chord. 7.
Cant. 10.

S. Thom. 1.
Villanov.
Conc. 1. de
S. Martino.

7 Sanctus Paulus ad secretorum divinatorum Sacro-
sanctæ Triados communionem sublimatus quidem fuisse
legitur; at ne ex eminenti ad eundem gradu corrueret,
in solidissimo, atque immobili humilitatis fundamen-
to stabilitus erat; quemadmodum ipse confitetur, dum
ait: *Ne magnitudo revelationum extollat me, datas est
mihi stimulus carnis mee, angelus Satanae, qui me co-
laphizat.* Unde & S. Bernard. Senen. merito S. Ber-
nardi authoritati innitens, ait: *Consuluit B. Bernardus
quemlibet peccatorem, in quadam epistola dicens; fode
in te fundamentum humilitatis, & pervenies ad fasti-
gium charitatis. Viscapere celsitudinem Dei? cape prius
humilitatem Christi.* Ex quibus facile fuerit intelle-
ctu, quare alia inter dogmata per cœlestem sponsum
B. Angelæ Fulginensis revelata, Christus illi, ut Bol-
landus refert, dixerit: *Viva erunt opera, & stabilia,
quando in hoc fundamento subsistens.* Illa cordis humi-
litas mater est, è qua generantur, & procedunt aliæ
virtutes, & ipsarum virtutum operationes, sicut sti-
pitum, & ramos procedere cernimus à radice. Quod
etiam Cassianus respexit, quando alias inter veræ, so-
lidæque spiritualis vitæ regulas, ita scribit: *Nulla mo-
do poteris in anima nostra virtutum structura consurgere;
nisi prius jacta fuerint veræ humilitatis in corde nostro
fundamenta, quæ firmissimè collocata, perfectionis &
charitatis culmen valeant sustinere.*

A fundamē-
to humili-
tatis perve-
nit ad fasti-
gium
charitatis.
1. Cor. 12. 7.

S. Bern. T. 3.
Dom. 10. post
Pentecost.

Bolland.
4. Jan. c. 11.
n. 316.
B. Angelæ
Fulg.

Cassian. l. 2.
c. 31.

8 Centurio Capharnaïta à Salvatore omnibus aliis
Israelitis præpositus fuisse legitur: *Amen dico vobis,
non inveni tantam fidem in Israel;* & nihilominus,
si quis sacrum diligenter examinarit textum, prima fa-
cie reperiet, eum in contemptu proprio fundatum mi-
nimè fuisse; quando potius certò quodam modo suam
ostentavit potentiam, dicens: *Habens sub me mili-
tes;*

Matth. 8. 10.
Centurio in
Capharnaïm
humilitatem
expenditur.

ter; dico huic: vade, & vadit; & alii: veni, & veni;
& servo meo: fac hoc, & facit. Nihilominus certissi-
mum est, quod Christus ejus admiratus fuerit virtutem;
siquidem Matthæus immediate subiungit, dicens: Au-
diens autem Iesus miratus est, & sequentibus se dixit:

Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel. Om-
nem Sanctus Bernardinus difficultatem solvit, dum
ait: *Quam pulchre locus est beatus ille Centurio, cu-
jus fides nullapari inventa est in Israel; & ego, inquit, ho-
mo sum sub potestate. Prius se agnovit hominem, quam
potentem; agnovit, inquam, se hominem homo gentilis,
ut in se iam impleri ostenderet, quod longe ante dixerat
David: Sciant gentes, quoniam homines sunt. Homo,
inquit, sum, & homo sub potestate; jam quid subinferat,
suspectam non habemus jactantiam, premissa siquidem
est humilitas, ne altitudo precipites. Nec enim locum in-
venis arrogantia, ubi tam clarum humilitatis insignis
præcesserit. Ubi, obsecro, differentiam consideremus
Regum inter Prophetam, & hunc Centurionem; ille
dum suos recensuit milites, offensam incurrit Dei,
prout subsequens docuit poena, quando tria illi eli-
genda proposita sunt flagella, prout latius narrat cap.
24. lib. 2. Reg. e contra verò Centurio ex dicta declara-
tione laudem reportavit, & encomium: quia scilicet
hic hujusmodi recensionem ex subjectionis instin-
ctu instituit; unde S. Bernard. ait: *Agnosce infirmi-
tatem, confiteris subjectionem, jam & te sub te habere
milites profiteris securus: revera quia non est confusus de
subjectione, jure ex prelatione meritis honorari.* Non
ita David, qui potius oculos suos in potentiam, & au-
thoritatem, quam supra subditos habebat, conjicie-
bat, minimè cogitans, se quoque Deo subiectum esse;
cum tamen iustum sit subditum esse Deo, & mortalem
non paria DEO sentire. Aliquantenus igitur spirituale
virtutum, meritumque Davidis ædificium pati cœ-
pit; quamvis postmodum sæpius per humilem pœni-
tentiam sese in pedes erexerit.*

9 S. Bernard. D. citat Augustinum, ita de Dioscoro
scribentem: *Non aliam tibi ad capefendam, & obli-
vendam veritatis viam invenies, quam qua inventa est
ab illo, qui gressum nostrorum tanquam Deus vidit in-
firmitatem. Ea autem est prima humilitas; Secunda
humilitas, tertia humilitas; & quoties interrogaver,
hoc dicerem.* Experientia teste, si quod fundamentum
super arenam, aliamque materiam minus solidam con-
structum fuerit, nullam habebit stabilitatem, sed tota-
liter renovetur, necessum est. Ita quoque culvis ad
virtutem, & perfectionem aspiranti responderi potest,
nisi ante omnia fundamentum jecerit humilitatis; quod
si neglexerit, similis est viro stulto, ut Salvator inquit,
qui edificavit domum super arenam, & descendit pluvia,
& venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in
domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna. Quia
ut ex S. Bernard. probavimus: *Si amittitur humilitas,
virtutum aggregatio non firmata est.*

10 Sanctus Gregorius super illa Psalmi verba: *Non
est pax offibus meis a facie peccatorum meorum;* ita scri-
bit: *Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi in ven-
tum pulverem portat.* D. autem Chrysostomus simili-
tudini à fundamento desumptæ insistent, in homilia
15. super Genesim, sequens nobis dat consilium: *Be-
nis operibus nostris humilitatem, quasi fundamentum,
& basim substruamus, ut securè virtutes super exstrue-
re valeamus; virtus enim non est, nisi conjunctam ha-
beat humilitatem. Qui hoc fundamentum rectè jecerit,
poterit, in quantum voluerit altitudinem, structuram
excitare. Hec maxima est munio, hec murus incon-
cussus, hec inexpugnabilis turris, hac omnia continet ad-
ficiunt. Alias quidem inter virtutes Apostolus cha-
ritati, tanquam reginæ, primum assignat locum,
dicens: *Major autem horum est charitas;* nihilominus
si quis hanc amiserit, per humilitatis viam gradiendo,
facile reinveniet; Ideoque S. Laurentius Justinianus
cap. 3. Libri, cui titulus: *de ligno vite,* ita scribit: *Hec
charitatem reparat, scilicet humilitas; o homo, qui per
elationem amisisti charitatem, fode in te fundamentum
humilitatis, & attinges ad fastigium amissæ charitatis.**

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Humilitas omnium virtutum mater est, ipsam-
que præcedit charitatem.

THEMA.

Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam ara-
matum. Cant. 6. vers. 1.

1 Sponsus celestis in Ecclesiæ descendens hortum,
juxta spirituales sensum, coronam texere cœ-
pit ex omnibus aromatibus, id est, ex nulla non con-
textam virtute; per hanc autem coronam S. Antonius
de Padua humilitatem intelligit, dicens: *Ad areolam
aromatum, diminutivè areola ab area, propter humili-
tatem, qua humilitas est procreatrix virtutum.* Neque
enim dignior humilitati laus attribui potest, quam
quod fecundissimi omnium virtutum partus eidem
referantur in acceptis. Scio equidem, quod mihi op-
ponetis, charitatem, juxta Apostoli doctrinam, ma-
trem, imò reginam esse virtutum; ita enim & nos par-
tò ante in fine præcedentis discursus asseruimus, juxta
illud: *Major autem horum est charitas;* & alibi idem
Apostolus de eadem charitate inquit: *Adhuc excellen-
tior viam vobis demonstro;* quod S. Prosper de chari-
tate intelligendum esse dicit, dum ait: *Hæc est chari-
tas vera, germana, perfecta, quam excellentior viam
nominat S. Apostolus, & verè ipsa est via, qua ducit per
se ambulantes ad patriam.* Si itaque amor Dei omnes
alias præcedit virtutes, inque gradu eminenti eas conti-
net, & producit, qualiter idem de humilitate etiam
asseritur? S. August. optimè dubium solvit, dum
ait: *Charitatem dixit super excellentior viam; nihil
excellentiore viam charitatis.* Moxque in favorem no-
strum subiungit: *Et non in illa ambulant, nisi humiles.*
Vera enim nequit dari charitas, nisi eam prius infor-
maverit humilitas, ut patet in simili de arbore, multos
habente ramos, eosque fructibus variis onustos. Un-
de, obsecro, omnes suum habent nutrimentum? quis
trunco sufficientem subministrat vigorem? nec non
ramis, frondibus, floribus, atque pomis? Radix; ita
quoque radix est vitæ spiritualis humilitas, quæ omni-
bus quidem virtutibus, singulariter autem charitati
vigorem confert; ita ut deficiente illa, totus homo in
vitium degeneret; adeoque Sanct. August. in quadam
ad Dioscorum epistola ait: *Nisi humilitas omnia que-
cunque benefacimus, & præcesserit, & comitetur, & con-
secuta fuerit, & proposita, quam intueamur, & apposa
cui adhaereamus; & imposita qua imprimamur, jam no-
bis de aliquo bono facto gaudemus, totum extorquet de
manu superbia.* Humilitas itaque non modò omnes
alias virtutes, sed & ipsam præcedit charitatem; nisi
enim illa quemcunque actum, etiam virtuosissimum
præcesserit, Deo gratus, & acceptus esse nequit, noque
virtuosi insigniri charactere. Unde idem S. alio in lo-
co de hac eadem agens virtute, eam charitatis custo-
dem, & conservatricem esse astruit; dicit enim: *Con-
tra superbiam, matrem invidiæ, maxime militat uni-
versa disciplina Christiana, hæc enim docet humilita-
tem, qua & acquirit, & custodiat charitatem; de qua
cum dictum esset: charitas non amulatur, velut si cau-
sam quereremus; unde fiat, ut non amuletur; continuo
subdidit; non inflatur.*

2 In dialogis Sanctæ Catharinæ Senensis humilita-
tem charitatis nutricem esse docemur, verbis sequen-
tibus: *Humilitas est præcipua nutritrix charitatis, & ba-
sula;* quò forsitan Salvator noster respexit, quando di-
scipulis suis parvulum proponens, dixit: *Quicumque hu-
miliaverit se, sicut parvulus iste, hic est major in regno
celorum.* Sanè si dixisset: *Quicumque amaverit, & di-
lexerit me;* facilis utique sermonis fuisset intelligen-
tia; præsertim cum Apostolus de paradisi gloria tra-
ctans, ad Corinthios scribat: *Oculus non vidit, nec au-
ris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparavit
Deus iis, qui diligunt illum;* quasi diceret: amantibus
Deum æterna præparata est beatitudo. Qualiter igitur
Christus ait (qui gloriatur, dicens: *Ego sum offitium, per
me, si quis introierit, salvabitur*) quicumque humiliave-
rit se, hic est major in regno celorum? Certissimum est,
prout idem attestatur Apostolus, quòd nullum omni-
nò opus ullo apud Deum polleat merito, si divini fue-

Vera humi-
litas est pa-
rens omniū
virtutum.
S. Anton. de
Pad. ser. in
Dom. 3. Qu.

S. Greg. 13. 11.

S. Prosper. 1. 3.
de vit. con-
templ. c. 13.

S. Aug. in
Psalm.

Vera chari-
tas non
datur, nisi sit
informata
humilitate.

S. Aug. ep. 16.

S. Aug. ed.
lib. de S.
Vig. c. 11.

Dial. cap. 4.
S. Cath. Sen.
Christus i
nobis requi-
rit humilita-
tē parvuli.
Mat. 23. 4.

1. Cor. 13.

1. Cor. 13.

Cor. 13.1.
Nemo po-
test Deum
amare, nisi
fuerit hu-
milis.

rit expers amoris: Si linguis hominum loquar, & Angelo-
rum, charitatem autem non habeam, factus sum velut as-
sonans, &c. At idem penitus, juxta S. Augustini senten-
tiam, de humilitate asserere possumus; siquidem nullus
Deum amare potest, nisi prius humilis fuerit; quanto-
que anima in conspectu Dei sese magis exinaniverit,
tanto majori fervore, atque reverentia Deum ab illa
amari, signum est certissimum: quod itaque de chari-
tate asseruit Apostolus, quod scilicet cujusque ope-
ris nostri meritum apud Deum dependeat à charitate;
de humilitate pariter idem asseruit Chrysostomus, dum
ait: *Nihil est in omnibus nostris bonis operibus, quod
hoc non exeat; nihil est, quod sine hoc stare possit.*
Iterum sic de charitate protestatur Apostolus: *Adhuc
excellentiorem viam vobis demonstro.* Humilitati quo-
que simile attribuit encomium Sanct. Gregor. dum
ait: *Humilitas ante districti judicis oculos, ceteris vir-
tutibus præminet.* Non solum namque Deus sibi com-
placet in humilitate, sed etiam illi præminentiam
concedit supra virtutes omnes; si namque sola charitas
sufficiens est, quæ nostram DEO gratam, acceptamque
reddat animam, eamque sanctificet; quoniam plenitu-
do legis est dilectio; Sanctus mox Augustinus respon-
det, omnique satisfacit difficultati, dum Demosthe-
nem, quæ principales artis oratoriarum partes essent
interrogatum, respondentemque nobis ob oculos po-
nit in hæc verba: *Itaque sicut Rhetor ille nobilissimus,
cum interrogatus esset, quid ei primum videretur, in elo-
quentia præceptis observari debere, pronuntiationem di-
xitur respondisse; cum quæreretur; quid secundo? ean-
dem pronuntiationem; quid tertio? nihil aliud, quam pro-
nuntiationem dixisse; si interrogares, & quoties inter-
rogares de præceptis Christianæ religionis, nihil me aliud
respondere, nisi humilitatem, liberet.*

3 Quia aurum possidet, omnia possidet; quia per ip-
sum omnia alia bona terrena acquiruntur; ita quoq;
qui amorem possidet divinum, omnes alias virtualiter,
atque eminenter possidet virtutes; idem autem de hu-
militate asserere possumus; siquidem ut S. Ambrosius
super illum Lucæ textum: *Beati pauperes spiritu,* scri-
bit: *Humilitas spiritus divitiarum virtutum sunt.* Cui
& S. Thomas de Villanova in prima de S. Martino
Concione de hac virtute tractans, subscribit, dum ait:
*Hæc virtus plurimarum virtutum mater est, & origo, ex
hoc enim fonte innumera alie virtutes scaturiunt. Inde
obedientia, timor, reverentia, patientia, modestia,
mansuetudo, amicitia, pax. Qui enim humilis est, li-
benter omnibus obtemperat, omnes revereatur, omnes ti-
met offendere; injurias vero, aut per mansuetudinem non
sentit, aut per patientiam sustinet; quietus sibi, pacificus
omnibus, omnibus mitis, nullum despiciens, nullum ledens,
omnibus subditur.*

4 Talem Abraham quondam à Deo datam fuisse
novimus legem, quem omnes inter viventes in patrem,
& Patriarcham credentium omnium sibi delegerat;
scilicet: *Ambula coram me, & esto perfectus.* Maxq;
ut facer textus ait, cum profunda submissione sese
prostravit in terram: *Cecidit Abraham pronus in fa-
ciem.* Quis nescit, Abrahamum in omnibus eminu-
isse virtutibus, maxime autem in illa obedientia, quem-
admodum clarissimum illius edidit specimen, quando
prompta cum executione se ad præceptum Dei, de
unigenito suo filio manibus propriis in holocaustum
immolando datum, generose explendum accinxit;
quomodo igitur modo, dum agili passu in præsentia
DEI progredi jubetur: *Ambula coram me, sese
prostravit in terram: Cecidit pronus in faciem?* Respon-
det quidam interpretes, dicens: Ille casus significat,
quod Abraham recognovit beneficium à Deo, cui
humiliabatur. Nec obstat, quod ei præceptum esset:
Ambula coram me; quia ut bene advertit Guilielmus
Pepinus: *Non ita est in morum, sicut in via pedum; imo
hoc est coram Deo ambulare, per profectionem se humi-
liando prosternere ante conspectum illius.* Humiliare
se coram Deo, est magnos in via perfectionis, virtu-
tumque acquisitione facere progressus: Præ dixerat
Domini ad Abraham, inquit Beda, *ambula coram me,
& esto perfectus, & quia, inquit, primus perfectionis gra-
dus est humilitas, rectè subjungit: cecidit Abraham pro-
nus in faciem.*

5 S. Nilus superbiam detestans, eique oppositam
commendans virtutem, sequentem adducit similitudi-
nem, à gemma annulo inserta desumptam; informis
namque aurilanguescit circulus, si in ejus medio de-
fecerit Adamas, aut Smaragdus; ita quoque quantum-
cunque pretiosa fuerint gemmæ, extra annulum suo
languent in decore: *Lapis pretiosus in annulo aureo de-
corus est; & in virtutum corona inserta humilitas excel-
lit.* Quandoquidem coronæ mentionem fecimus, S.
Isidorum Pelusiotam audire placebit, dum illa Pauli
discutit verba: *Novissimi autem omnium tanquam ab-
ortivo visus est mihi.* Ita namque in hunc discutit tex-
tum: *Ego vero humilitatem tuam admiratus, quodque
maxima Pauli prerogativa, non secus, ac diademate
quodam caput tuum cinxisti.* Diademata regia, coro-
næque gemmis scintillantibus in regum capitibus, sta-
tus, provincias, & regna exprimunt, quibus domi-
nantur; ita quoque humilitatem titulo coronæ, atque
diadematis honoratam esse asserere licet; quia scilicet
omnibus aliis, tanquam sibi subjectis, præsidet
virtutibus; ita ut quemadmodum magistro subjeiun-
tur discipuli, eodem prorsus modo omnes alie virtu-
tes dependant ab humilitate, hæcque suum super eas
exerceat magisterium; prout subtiliter considerat Ma-
gnus Gregor. dum ait: *Humilitas quæ magistra est om-
nium, materque virtutum.*

6 Hugo Victorinus nobilissimo alio humilitatem
honorat titulo, dum eam virtutum omnium appellat
reginam, ut enim illæ virtutis fortiantur, mercantur-
que nomen, reverens necessum est humilitati præstent
obsequium, nec ullus unquam, juxta veri spiritus re-
gulas, atque dictamina, virtuosus reputabitur, nisi in
humilitate solidè fundatus fuerit: *Habet multitudo vi-
tiorum regem, seu reginam, inquit ille, regina est super-
bia. Sic virtutibus regina est humilitas.* Quam eandem
veritatem S. Bruno in quodam super illa Psalmi verba:
Clamavi in toto corde meo, &c. Commentario insinuat
verbis sequentibus: *Humilitas dicitur caput, sive
primatus virtutum cæterarum, eo quod initium est, &
prima, quæ ex omnibus virtutibus habetur, & quoniam
ipsa à fidelibus habita, custos est omnium virtutum; cum
sing ipsa omnes virtutes debiles sint, & inutiles; sicut
à capite, quod principale est in toto corpore, omnia cætera
membra reguntur, quo ablato totum corpus inutile est,
& quasi truncus, exanime.* S. Joannes Climacus cum
in quodam congressu vitiorum admodum illumina-
torum, singuli per ordinem suam de humilitatis vir-
tute sententiam denuntiarent, se ultimum fuisse
gloriat; ita enim de seipso scribit: *Ultimus omnium,
& vilissimus, tanquam casellus, de micis è mensa, & ore
sapientium illorum, & beatorum illorum Patrum cadentibus,
collegi, & de humilitate disserturus dixi: Humili-
tas est gratia animæ, nominis expers, solis nominatis,
qui ejus experimentum ceperunt, inexplicabilis the-
saurus, à Deo nomen sortita, singulare munus Dei.* Ubi
ut debitum de inexhaustis spiritus, virtutumque
divitiis, quas in se continet humilitas, conceptum for-
memus, ponderasse suffecerit verba illa: *Inexplicabi-
lis thesaurus.*

7 Ecclesiasticus quodam in loco sequentem no-
bis tradit instructionem: *Qui timent Dominum, præ-
parabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt
animas suas.* In Græco autem idem est *sanctificabunt,*
quod *humiliabunt;* prout & de facto textum hunc
legerunt Vatablus, & Jansenius; hinc itaque clarè
deducitur, idem esse animas nostras sanctificare,
quod in verarum virtutum progressu, atque profectu
ambulare, nihilque aliud sit, quam in humilitatis, pro-
prieque contemptus actibus se exercere. Ideoque San-
ctus Bonaventura varios humilitatis frequenter con-
scendebat gradus, nobisque eos, ut æmularemur, ex-
hibuit; quos S. Philippus Neri vocem quidem exprime-
bat, sed longè tenacius in corde suo impressos, inque
operationibus suis expressos circumferebat: *Gradus
humilitatis sunt quatuor, inquit ille; primus est sperne-
re mundum; secundus spernere nullum; tertius sperne-
re seipsum; quartus contemnere se semper, vel non con-
temnere sui contemptum.*

8 Ex Hildeberti doctrina manifestè colligo, in
Scriptura Sacra sub justitiæ titulo, sæpius denotari vir-
tutem

S. Nil. or. 16.
Humilitas
est lapis
pretiosus
in annulo
aureo.

S. Isid. Pelus.
l. 1. cap. 18.

S. Greg. l. 1.
mor. 6. 7.

Hug. de S.
Vict. Erud.
Theol. ex
Miscell. l. 1.
T. 10.
Sicut super-
bia vitiis
sic humili-
tas est vira-
tum regina.

S. Bruno in
Ps. 118.

Clim. gr. 16.

Ecclesi. 1. 20.
Vere homi-
nem esse, &
scriptum san-
ctificare,
sanctum
pro eodem.

S. Bon. 1. 6 in
Dist. 1. l. 1.
c. 7. c. 1.

Humilitatem
consummat
cursus vir-
tutum.

D. Chrys. c. 6.
de prof.
l. 406. l. 17.

S. Greg. l. 9.
mor. 6. 7.

S. Aug. lib.
ad Diodo.

Omnes alie
virtutes
acquiruntur
humilitate.
S. Amb. lib.
in Luc.

S. Thom. de
Villanova.
Conc. 1. de
S. Martino.

Gen. 17. 1.
Abraham
propter ac-
cepta à Deo
beneficia
se humiliat
coram eo.

Poeta.

Guilielmus
Pepinus.

V. Beda.

tutum Christianarum exercitum; veruntamen ut subiungit: Humilitate cursus ille consummetur, quo velut de laetis domibus ad caelestes ascenditur mansiones. Si nescis, quis iste cursus sit, Augustinum lege, his ad Macedoniam scribentem verbis: Virtus in hac vita nihil aliud est, quam diligere, quod diligendum est; id diligere prudentia est; nullis inde averis molestiis fortitudo est; nullis illecebris, temperantia est; nulla superbia, iustitia est: humilitas hoc in loco nomine intelligitur iustitia, tanquam ceterarum consummatio, & clausula virtutum.

Humilitas dicitur omni iustitia.

Mat. 23.

B. Lat. Iust. de Lign. vi. c. 6.

Cajetan. in Matth.

9 Salvator noster in terram descenderat, non modo ut humanam operaretur redemptionem; sed etiam ut verum se mundo praeberet perfectionis, sanctitatisque speculum, & exemplar; sed ad baptismum ejus singulariter vos invito in presenti, quando scilicet inter alios peccatores, vulgusque commune, & ipse à Joanne Baptista voluit baptizari. Cui id renuenti respondit Christus: *Sine modo, sic enim decet nos implere omnem iustitiam*. Quid enim, obsecro, hoc loquendi modo inferre voluit Salvator? Sanctus Laurentius Justinianus in una sententiarum suarum ad nostrum facile alluisse videtur propositum, dum ait: *Si quis innocentiam retineat, & nihilominus humilitatem jungat, hic non pigram consensum est possidere decorem*. Quod verò sensum concernit literalem; observat Cajetanus, Coelestem Magistrum ad praecursores de utroque de se scilicet, & illo, astruere: *Decet nos implere omnem iustitiam*; hinc sequens subdit commentarium: *Decet, nos ambos implere opere statutam à Deo iustitiam omnem, communem mihi, & tibi*. Dum baptizatur Christus à Joanne, impletur iustitia ministerii, non verbi, sed operis, Joannis versus Christum; quia debebas secundum divinum ordinem baptizare Christum. Impletur quoque iustitia operis Christi ad Joannem; nam & secundum divinam dispositionem, debebas Christus voluntarium subire Baptismum à Joanne. Nos verò per omnem iustitiam, juxta citati Hildeberti doctrinam, intelligere possumus omnem humilitatem; cui & glossa suffragatur, dum ait: *Omnis iustitia, est humilitas*. Unde & D. Chrysost. super illa Evangelii verba: *Nisi abundaverit iustitia vestra plusquam Scribarum, & Phariseorum*; ita discurreit: *Hic iustitiam, universam dicit profecto virtutem*.

D. Chr. h. 26. in Matth.

Vit. B. Lat. Iust. c. 3. 2. 14. Omnes virtutes sine humilitate, perdunt omnem gloriam.

Ap. 2. 9.

1. Anst. 3.

10 In vita S. Laurentii Justiniani, de Massico scribitur, qui illi postmodum in Patriarchatu successit; cum enim ambo simul juxta receptam consuetudinem existerent, per civitatem mendicaturi, dum hic prae reliquis magis habitatas penetraret plateas cum dicto Sancto, hic cum erubescere advertens, ad discipulum conversus, ait: *Massice, quid moueris? vadamus constants gradum; nihil enim proficimus, si reliquimus verbo mundum, misericordiam opere declinemus*. Si quis enim omnes possideret virtutes praeter unicam humilitatem, meritum certo certius amitteret omnium; siquidem humilitas cunctas alias conservat virtutes. Cui stabiliendo quidam deserviet Apocalypsoe textus, in quo ad Episcopum quendam ita Deus locutus fuisse legitur: *Sci paupertatem tuam, sed dives es*. Qui loquendi modus prima facie contradictionem involvere videtur; si enim dives est, qualiter inops appellatur? S. Ansbertus per paupertatem, humilitatem intelligit, quae omnibus opulenta est virtutibus; quod enim anima humilior est, minusque se virtuosam reputat, & perfectam, tanto majoribus abundat perfectionis, & sanctitatis divitiis: *Quae est ista dives paupertas*, inquit ille, *nisi illa contritio spiritus, quae superbia minuitur, humilitas vero augetur*? Hac paupertate locupletibus Dominus dicit: *beati pauperes spiritu*; ille spiritus pauper est, qui etiam cum bona agit, semper se inuisilem attendit. Ille spiritus pauper est, qui cum plures virtutes, & sanctitates superet, cunctis seipsum inferiorem meritis perpendit. Ideoque & Sanctus Basilus in admonitione ad filium spirituales, hanc humilitati attribuit laudem, dicens: *Vir humilis Deo est similis, & in templo peioris se gerit ac annus*.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Humilitatem virtutum, omniumque aliorum bonorum operum custodem, & conservatricem esse, probatur.

THEMA.

Vide humilitatem meam, quia legem tuam non sum oblitus. Psalm. 118. v. 153.

I Divine legis observantia, ex humilitate recognosci potest; siquidem Psalmista tunc eam accuratè se adimpletam fuisse protestatur, quando in humilitatis actibus sese exercebat; idèque dicit: *Vide humilitatem meam, quia legem tuam non sum oblitus*. Humilitas enim omnia alia bona, & virtuosam opera, quae absque ejus societate infallibiliter perderentur, custodit, atque tuetur; ita ut Sanctus Bernardus in quadam Epistola sua hanc notabilissimam tradere doctrinam non dubitavit: *Mereatur humilitas, ut aliae virtutes dentur, quoniam humilibus Deus dat gratiam; servas acceptas, quia non requiescit spiritus, nisi super humilem; servas ac consummas, quia virtus in infirmitate, hoc est, in humilitate perficitur*.

Humilitas custodit, & tuetur omnia opera virtuosam.

1. Bar. 22. 41.

2. S. Dorotheus in quodam sermone, cui titulus est: *De edificio, sive congruitate, & concordia virtutum animae*; ut intimam, virtutes inter omnes, & opera bona ex una parte, & inter humilitatem ex altera ostendat connexionem, hac sequenti ingeniosa utitur similitudine, dicens: *Debet qui fabricat, singulos lapides una cum cemento ponere, atque connectere; nam si lapides projecerit super lapides, absque cemento, procul dubio excutiantur, nec consistere penitus poterit edificium, sed omne ruit*. Porro cementum cordis humilitas est, est enim à terra cementum, quae pedibus omnium subjicitur; tandemque suam ita concludit sententiam, dicens: *Omnis virtus sine humilitate, non est virtus*.

S. Dorotheus. Ser. 14. Humilitas est cementum virtutum.

In Deuteronomio mirabile Deus, humileque legitur dedisse populo Israelitico praeceptum, dum ait: *Cum edificaveris domum novam, facies murum telli per circuitum*; ad interiorem vero necessum est, ut penetremus, & mysticum, seu spirituales sensum; siquidem omnia in figura contingebant illis. Hebraei itaque in Palestina suas teli cum architectura fabricare solebant aedes, ut supra tectum ambulacrum esset subdiale, quod discursus gatia, & ad conferentias habendas convenire solebant; unde & Salvator ad ipsos vice quadam dixit: *Quod in aure auditis, predicate super tecta*. Ne igitur tectis deciderent, praecepit Dominus, ut circumdarent murum edificarent in coronae figuram; pro cuius praecepti mystica intelligentia S. Nilum auscultare oportet, dicentem: *Corona domus est humilitas, & dependentem servas incolumem*. Quasi diceret: Si istiusmodi virtutum Christianarum construxistis aedificium, neque ex vertice, & sublimitate earum corruere vultis, corona ipsum circumdate humilitatis: *Cum ad virtutum fastigium perveneris, cum magna tibi opus est custodia; qui enim ex humili lococadit, celsiter surgit; qui autem ex alto decedit, mortis aditus periculum*. Non enim ad conservandum, sustinendumque aedificium, profunda sufficit jecisse fundamenta; sed insuper necessum est, ut jam extructum, ne quia ex alto cadat, munimento, aut septo circumdetur. Quem eundem conceptum Sanctus quoque Dorotheus sequentibus expressit verbis: *Corona quoque circumponenda est domui; scriptum est autem in lege veteri: si edificaveris vobis domum, fabricate circumdare coronam in tecto, ne parvuli vestri ruant de tecto*: *Corona illa est humilitas mentis; haec enim est, quae virtute omnes coronat, & conservat*. Quemadmodum omnis virtus ex humilitate gignitur, & cum humilitate producit, atque exercetur; ita virtutum omnium absoluta perfectio humilitate completur. Moxque idem Sanctus Interrogat, sed quoniam illi sunt parvuli, pro quorum tutela, & salute dicta fabrica per modum coronae extrui jubeatur, ne cadant; dicit enim: *Sed quoniam sunt parvuli illi, de quibus lex ait; ne parvuli vestri cadant, & ruant de tecto*? Respondetque dicens: *Parvuli quidem sunt cogitationes, quae in anima nostra gignuntur, quas oportet humilitate custodiri*.

Deut. 22. 8.

Est murus tecti per circuitum ne decedamus. Mat. 23. 27.

S. Nil. or. 16. de superb.

S. Dorotheus. Corona domus est humilitas mentis.

nervat ex teſto, quam dicitur eſſe omnium virtutum conſummationem.

3 Sanctus Gregorius exemplum adducit Davidis, innumeris locupletati meritis apud DEUM, ſummæque glorioſi, propter innumerabiles heroicarum virtutum actus. Ideoque nobis eundem contemplandum objicit, dicens: *Invenit libet, quanta virtutum munera David perceperat, atque in his omnibus, quam forti ſe humilitate ſervabat. Quem enim non extolleret ora leonum frangere, urſorum brachia diſſipare, deſpectis prioribus ſatribus eligi, reprobo rege ad regni gubernacula ungi, timendum cunctis uno lapide Goliath ſternere, à rege propoſita extinctis Allophyliis numeroſa præputia reportare, promiſſum tandem regnum percipere; cunctumque Iſraeliticum populum ſine ulla contradictione poſſidere? Quem generoſorum, celebriorumque Davidis conatuum numerum, poſtquam dictus tenuiſſet Eccleſiæ Doctorem; mox ad ſaltus ponderandos deſcendit, quos coram arca in ſolemnī proceſſione coram univerſo populo inſtituit, propter quos & à Regina Michol uxore ſua deluſus fuit: Et tamen cum arcam DEI in Jeruſalem revocat, quaſi oblitus prælatum ſe omnibus, admixtus populis ante arcam ſaltat; & quia coram arca ſaltare, ut creditur, vulgi mos fuerat, rex ſe in divino obſequio per ſaltum rotat. Tandemque per hunc vilipendii, ſuique contemptus actum, optimo ſine exercitum, omnium operationum ſuarum ſtabiliſſe meritum, concludit, dicens: Coram Deo egit vilia, vel extrema, ut illa ex humilitate ſolidaret, quæ coram hominibus geſſerat fortia.*

4 Sanctus Anſbertus citatum illum Apocalypſis textum (*ſcio paupertatem tuam, ſed dives es;*) ad præſens quoque accommodat intentum, quando paupertatis nomine humilitatem, quæ nos coram Deo ſpiritualibus ditat theſauris, intelligendam eſſe docet; quare & ſedulo nos monet, ut hanc circumſpectè custodiamus virtutem, niſi omnis lucri ſpiritualis, omniumque meritorum, & bonorum operum jacturam incurrere velimus: *Scire reſacio; inquit hic Sanctus; iſta paupertas ſpiritualium virtutum congregatas divitias conſervat, quaſi deſit, cunctas elatio tollit. Unde & S. Ambroſius fideliffimam, quam virtutibus aliis præſtat humilitas, aſſiſtentiam, vel ut melius dicam, patrocinium, nobis proponit, dicens: Humilitas virtutum omnium caput eſt, quæ totum velut quoddam noſtrorum ædificium ſuſtinet corpus.*

5 Inter omnia opera noſtra, quæ peragimus in terris, quæ maximum conciliant ſtuporem, miracula ſunt; utpote potentiz humanæ, & naturalis excedentia ſphæram; hæc autem, teſte Chriſtoſtomo, humilitatis principaliter ſunt partus. Ideoque de ſurdo illo, quem Salvator miraculoſè ſanavit, diſcurrens, ita ad propoſitum noſtrum ait: *Scorpius à turba oblatum ſurdum, & mutum apprehendit, ut divina miracula non ſaceret manifeſtè, inſtruens nos, vanam gloriam epicere, & tumorem; nihil enim eſt, ex quo alius ſic miracula opereſtur, ſicut ſi humilitatem colat, & modeſtiam ſequatur.* Nunquid Elias coram univerſo Iſaacle Taumaturguſus audiebat, propter pluriſima portent, quæ operabatur quotidie? Audiamus S. Gregorium: *Elias ignem de celo depoſuerat, aquas celo ligaverat & tamen pavore unius mulieris territus, per deſerta fugebat: apparet fugienti Angelus, cibum præbet, quia longe miſer reſtat, prædicat, & tamen timorem de corde non exciuit.* Quare, obſectro, celo, terræque Imperans, elementis dominans, creaturas inſenſatas ſibi obediētes habet: nihilominus quemadmodum cæteri homines, & quaſi nihilum timet, & contremiſcit? Reſponder S. Gregorius: *Quia in corde Propheta, mentis magna erat custodia foris ſudinis, illa infirmitas timoris.*

6 Salvator noſter (cui merito omnes acclamamus, dicentes: *Omnia in ſapientia feciſti*) inſtitutam ſuam coram mundo manifeſtaturus humilitatem, priuſquam hinc migraret, vilibus piſcatorum diſcipulorum, & ſequacium ſuorum ſe advolvī pedibus, eoſque abluere cœpit. Circa quod factum: antequam quidam ſancta cum curioſitate ſine in Indagar, quare? Salvator noſter ad huius virtutis exercitium, aquam præciſe, & non quancunque aliam elegerit materiam. Adducenſque illa Genetiſ verba: (*Spiritus Domini ſerebatur ſu-*

per aquas) ita diſcurre: *Hæc profunda humilitatis exempla, tam magna, quam multa, videri in aqua baptiſma facta ſunt, ut quemadmodum ab initio Spiritus Domini ſerebatur ſuper aquas, ut mandatiſformis machina pondus, numerum, & menſuram per illam acciperet, ita in fine temporum mores hominis (quoniam non eſt mundus) informes, & nulla rationis norma moderati, ſeu pondere, numero, & virtutis menſura carentes, per ſanctam humilitatem, matrem morum, ad lineam viæ, viamque ſalutis æternæ reducerentur.*

7 Quod quis theſaurus opulentioreſt, tam majorem exigit vigilantiam, atque custodiam; actus autem humilitatis à nobis exerciti, firmiſſima ſunt custodia, & munimentum, gratiarum, meritorumque noſtrorum theſaurum jugiter protegens, & defendens. Hinc Hildebertus in quadam epiſtola ſua ſubtiliter conſiderat, Chriſtum ſequacibus Apoſtoliſ ſuis humilitatem perſuaſiſſe, quando Petrus, & Andreas ſua deſerverant retia, & navigia; quando Joannes ſuam in holocauſtum obtulerat virginitatem, & S. Mathæus univerſum repudiaverat argentum, & aurum; nec non omnes proteſtati fuerant: *Eccæ nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* Attende, inquit ille, cur ad humilitatem invitantur carnis hoſtes, & mundi; attende, quæ exebant ad perfectionis plenitudinem, jam ſecuti Chriſtum, reſiſtis omnibus præter Chriſtum; ſubtiliterque ad noſtrum ita reſpondet aſſumptum: *Magnus theſaurus, magna eget custodia; erat Apoſtoliſ pretioſus, & inſtimabilis theſaurus, ipſa redemptoris gratia, divinum ejus colloquium, &c.* Quibus varios annumerat favores, gratias, & ſingulariſſimas prærogativas, quibus cœleſtis præceptor eoſ privilegiatè dotat; quis autem hæc omnia ſecuriſſimus erat conſervandi modus? *Huius theſauri custodem oportuit eſſe humilitatem.*

8 Præclariffimum S. Bernard, tantoque dignum rogiſtro, humilitatis propalat encomium, dum ait: *Oportet, humiliter ſentire de ſe nitentem ad altiora; neſcit ſuſpraſe attollitur, cadat à ſe, niſi in ſe firmiter per veram humilitatem fuerit ſolidatus.* Neque enim, ut idem alibi proteſtatur ſanctus, humilis ulli expoſitus eſt caſus periculo, ſed ſemper conſtans, erectuſque perſiſtit; id quod alibi longè clariùs, in ſermone ſcilicet de modo bene vivendi, repetit in hæc verba: *Humilitas caſum neſcit, humilitas caſum non novit, humilitas ruinam nunquam incurrit, humilitas lapſum nunquam paſſa eſt.* Non enim ipſa ſolummodo ab omni exempta eſt caſu, ſed & alios, ne ruant, præſervat. Pro cuius confirmatione illa menti veſtræ occurrat, non una, ſed triplex, per Salvatorem noſtrum S. Petro, utrū ſe diligeret præ reliquis, facta interrogatio: *Simon Joannis diligis me plus hiſ?* dicit ei: *Etiā Domine, tu ſcis, quia amo te.* Ubi, cur hanc inſtantiam ter reperierit Chriſtus, vos edocatis velim; ſiquidem cordiſ diſcipuli intimè penetraſ magiſter: *Ipe enim ſciebat, quid eſſet in homine.* Mundo ſcibet univerſo, non modò poenitentiam, ſed & humilitatem S. Petri Dominus manifeſtare volebat; dum ſcilicet non, quemadmodum aliàs gloriatus fuerat: *Eſiſ omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor;* ita audacter ſe omnibus aliis in amore ſuperiorem ventiſavit, ſed modeſtiſſimè reſpondit, tu ſcis, quia amo te. Ecce vobis efficaciffimum, virtutes, & gratias divinas conſervandi, remedium. Hunc autem non meum, ſed Toleti eſſe ſenſum proſiteor, dicentis: *Ut eam humilitatem notam faciat omnibus, dicit: diligis me plus hiſ? non jam Petrus reſponder, ut prius, nos ſe præſert cæteriſ.*

9 Novam in humilitatis encomium doctrinam in medium adducit S. Joannes Climacus, dum inquit, *Omnia que cernuntur, ſolitantur, omnia que ratione ſunt, humilitas conſervat: abſente ſole omnia tenebris inhorreſcunt, abſente humilitate omnia noſtra opera marceſcunt, & ſciant.*

10 Sal non modò piſces, carnes, atque ſimiles materias comediſtibles, condit, lapidaſque reddit; ſed & inſuper à corruptione liberat, atque conſervat; ſale autem humilitatem figurari, Petrus docet Bleſenſis, dum ait: *Sal, & condimentum reliquarum virtutum eſt humilitas.* Unde & Iſaac ſacerdos in tractatu de contemptu mundi, in Capitulo in quo de humilitatis perfectione diſcurre, multos aſſerit reſertos fuiſſe,

qui

S. Greg. 1. 17. mor. c. 17. David per humilitatis actus ſolidavit omnia geſſe opera ſua.

1. Reg. 6.

S. Anſbert. in Apoc. 4. 9. Humilitas custodit omnia lucra ſpiritualia.

S. Ambr. Octav. 10. 10. Pl. 118.

Miracula ſunt pars quidam humilitatis. D. Chryſ. in Cap. 7. Mat. 7.

S. Greg. 1. 1. hom. 14. in Ezech.

Cur Chriſtus actum humilitatis in loſione pedum, per aquam exercere voluerit. Joan. 13. 9.

Actus humilitatis ſunt firma custodia & munimentum gratiarum & meritorum noſtrorum. Hildebert. Corom. Episc. com. 1. Ribi. ver. 20. Epiſt. 71.

S. Ber. ſer. 14. in Cant. Humilis non eſt expoſitus periculo lapſus.

S. Ber. ſer. 19. de modo bene vivendi.

Joan. 11. 11. Chriſtus vult toti mundo manifeſtam eſſe humilitatem S. Petri. Joan. 13. 14. Mat. 23. 14.

Clim. gr. 25. 0. 9. de ſcala Parad.

Humilitas eſt ſal totius virtutum. Pet. Bleſ. ſer. 16. in Heb. Pet. Iſaac. præb. de conſ. mundi.

Humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam.
Eccl. cap. 3. v. 20.

Humilitas gratiarum coelestium est attractiva, sicut e contra dissipatrix earundem est superbia: *Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*; & Psalmista ait: *Quoniam excelsus Dominus, & humilia respicit*; hic autem Dei aspectus beneficus est, & gratiarum coelestium instrumentum, maxime verò in humilibus: *Oculi enim Domini multiplex lucidiores sunt super solem, circumspicientes profundum abyssi*. Ecce tibi signum, & scopum in quem Dei diriguntur obtutus; quanto enim anima plus sibi vilescit, suumque nihilum magis agnoscit, tanto magis supremæ illius, & excelsæ Majestatis obtutus ad se trahit: *quoniam excelsus Dominus, & humilia respicit*. Unde S. Augustin. in quodam sermone inquit: *Quanta humilitate inclinatur cor ad ima, tantum proficit in excelsis*.

1 Certum est equidem, auctorem gratiæ Christum esse, per quem, ut Apostolus ait, *accepimus gratiam*; at verò nescio, an aliquando observaveritis, cunam rei Christus ipse gratiam assimilaverit; nimirum aquæ elemento; cum enim cum lasciva illa muliere Samaritana discorreret, ut eam ad divinæ gratiæ lux infusionem diserneret, dixit ei: *Qui biberit ex hac aqua, quam ego dabo ei, fiet in eos aqua salientis in vitam æternam*. Cur verò Salvator noster divinam gratiam suam fonti aquæ salientis comparavit, S. Bernard. his verbis innuat: *Per talem aquam gratia gratum faciens designatur, hoc est donum Dei, quod nunquam sine Spir. Sancto est, imò sine tota Trinitate esse non potest*. S. Antonius de Padua pariter exponit mysterium, cur Incarnata Sapientia divinam gratiam suam aquæ similem esse dixerit: nimirum propterea quod purificat, & multum refrigerii præbet susipientibus. Ad hæc dici potest, quod sicut aqua, quantum deorsum descendit, tantum quoque denuò ascendit in altum; eadem quoque proportionem, tantum gratiæ ascendit in animam, quanto illa profundius se humiliat. Præterea aqua, experientia teste, loca profunda naturaliter diligit, & in tantum per artificium in altum ascendit, quantum prius descendit deorsum; eadem pariter est divinæ gratiæ conditio, quod scilicet centrum suum in animabus humilibus habeat: *humilibus autem dat gratiam*; & ideo quanto quis se per vilipendium, & contemptum sui ipsius demittit, tanto illi Deus magis exaltat, & ad cælum usque evehit.

3 Salvator noster apud Sanctum Joannem occasione solemnem cujusdam festi alta voce clamare cepit: *Si quis sitis, veniat ad me, & bibat*; quæ verba Dion. Cart. ad nostrum propositum, hunc in modum exponit, ut sentus sit: *Veniat, non corporis gressu duntaxat sed & mentis humilis preparatione*. Quisquis hauriendæ aquæ causa ad fontem contendit, vas quoque secum adfert, in quo illam excipiat, & quanto capacius vas illud fuerit, tanto quoque major in illo haurietur aquæ abundantia; humiles autem præ cæteris hanc prærogativam habent, quod cum se ab omni virtute, & merito vacuos esse existiment, vasa ipsorum majora, & capaciora ad recipiendam aquam hanc mysticam existant; nam ut S. Bonav. ait: *Humilitas cum recipit Dei beneficia, gratias agendo se dilatat, & sic recipiendo parat semper locum, ut Deus amplius infundat*. Unde ipsa est vas admirabile, opus excelsi; & bene humilitas vas admirabile dicitur, quia dum impletur, de impletiōe capax efficitur. Ingeniosa pariter est similitudo, quam S. Cæcilius Ar. latensis adducit, inquit: *Sicut de fonte terreno, & corporali fluvio non potest aliquis bibere, nisi se voluerit inclinare; ita & de vivo fonte Christo, & S. Spiritus fluvio nemo aquam vivam haurire poterit, nisi se humiliter inclinare voluerit, propter illud quod scriptum est: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*. S. Bonavent. hunc S. Jacobi Apostoli textum allegans, in quodam sermone ita scribit: *Cum humilitas recte Deo subjiciat, ad majus divinum auxilium mentes parat; unde Deus resistit superbis, humilibus autem dat gratiam*; & tanto majorem, quanto invenieris mentem humiliorem; & propter hoc dicit Petrus: *humiliamini sub potenti manu Dei, quasi dicat: si humilis fueris, Deum auxiliatorem habebis, quod fortis eris, nihilque timebis*.

qui ut à vana gloria se conservarent illæso, stultitiam finxerunt, quantumvis interius veræ sapientiæ sale conditi essent: *No glorificarentur, inquit, in virtute conversatione sua, que occulta erat in ipsis, se infanos ostendebant, cum essent divino sale conditi*. Quod etiam Sanctus Thomas de Villanova reipexit, quando hanc auream pronunciavit sententiam, dicens: *Sine humilitatis condimento omnis virtus virus est animarum*; quantumcunque enim anima aliqua bona instructa fuerit operibus, atque virtutibus, si humilis esse defuerit, virtutes singulæ in mortiferum convertentur venenum, propriumque subiecti damnum.

11 Sanctus Hieronymus de eadem ad Celantiam scribens virtute, ita sermocinatur: *Sis humilis animus, & adversus sola vitia erectus; nihil humilitate præstantius, nihil amabilius, que præcipua conservatrix est, & quasi custos virtutum omnium*. Quam veritatem ut stabiliat Hugo Victorinus, encomia præmittit honestatis, & virginitatis, quæ utraque virtus inestimabile apud Deum, hominesque obtinet pretium, & auctoritatem; tandemque concludit, omne eas, si humilitate careant, destitui merito. Unde ita nobis consulat: *Melius est agnum sola humilitate, quam sola virginitate sequi; quia humilitas sine virginitate salvare hominem potest, virginitas sine humilitate non potest*. Atque hanc ob causam Sanctus Gregorius vitæ continentis cultoribus tale dabat consilium, & monitum: *Per humilitatis custodiam servanda est mundicia castitatis; si enim pie spiritus sub DEO premittitur, caro illic super spiritum non levatur*. Summum omnibus per spiritualem viam gradientibus solatium affert Sancti Bonaventuræ doctrina, dum opera nostra bona per humilitatem vegetari, roborarique, docet in hæc verba: *Nullus cadit, nisi qui in alto existit, & tanto gravius, quanto altius sedet: ergo cum humilitas in loco infimo sedem ponit, hominem in esse stabilit, & omnibus operibus ejus roborat*.

12 Novam ad propositum similitudinem in præferti adducit B. Humbertus, à cinere desumptam, qui ignem conservat, & protegit vivum: *Per humilitatis fructum agnoscatis, quod cinis est virtutum carbones in fervore conservans*.

13 David in arbore quadam hominem justum se agnovisse fatetur; non tamen qualicumque sed juxta aquas, seu flumen proximè radicata. Ait enim: *Lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo, & folium ejus non defluet*. Ubi Euthymius virtutes Christianas per fructus intellexit, dicens: *Ipsas nempe virtutes opportuno ferens tempore*. Sed unde perpetuus ejus, & nunquam marcescens vigor? *Folia non dimittit, hoc est humilitatem non deponit, quæ virtutes omnes, non secus, ac fructus proprios profert, atque conservat*. B. verò Itaias hanc aliam adducit similitudinem, inquit: *Nisi vinum in locis profundis, & subterraneis refundatur, evanescit: sic adolescentie labores omnes sunt vani, nisi in humilitate conserventur*. Thesauri in locis humilibus subterraneis, inter camenta, vilesque materias absconduntur, ne agnoscantur, aut explorentur, & erui auferantur; eodem modo vilipendium, & contemptus nostri ipsius, reconditos servat gratiarum, & virtutum thesauros, qui alias complacentiæ propriæ, & vanæ gloriæ subiecti forent. S. Basil. inquit: *Humilitas divissimus est virtutum omnium thesaurus*. De fide, quæ cujuscunque boni spiritualis est fundamentum, S. Ambrosius de humilitate loquens, pariter inquit: *Hæc munimentum, hæc sepess est fidei nostra*. S. Joannes Climacus similiter in ejus laudem dicit: *Humilitas est rucela divina, & velum, quo opera virtutum nostrarum teguntur*.

DISCURSUS V.

A R G U M E N T U M.

Humiles ad recipiendas gratias, & dona Dei, ejusque divinas illustrationes, capaciores sunt, magisque dispositi.

Sicut in natura non datur vacuum, sic non invenitur humilis, gratia vacans. S. Laur. Iust. de ligno vk. c.).

4 Juxta Philosophorum doctrinam, & ipsam experientiam testem, natura adeo abhorret à vacuo, ut in hac universa mundi machina nunquam fuerit, aut futurum sit vacuum. Unde & in tubis artificialibus, quibus aqua evacuat, hæc contra naturam suam sursum ascendit, ne vacuum detur. Hanc naturæ conditionem Beatus Laurentius moraliter ad nostrum accommodat intentum, dicens: *Sicut non patitur natura vacuum, quin illud repleat, sic nec gratia humilem, quin se illi infundat. Humiliare, o homo Dei; evadit consummationem, quia tanto perfunderis abundantiori gratia suavitatis, quanto mundior fueris à facie presumptionis.* Quem eundem conceptum Sanctus quoque Vincentius Ferrerius his proponit verbis: *Ut impleatur vacuum, si esset, citius descenderet cælum, quam ut permaneret vacuum in aere.* In Pharizæum vestros conijcite oculos, qui omnibus se meritis, donis, virtutibusque, dum in templum ascenderet, ornatum esse gloriabatur, dicens: *Jejunio bis in Sabbato, decimas de omnium, quæ possideo, non sum sicut ceteri hominum;* nihilominus propter præsumptuosam superbiam suam omnium perdidit bonorum operum meritum: contra verò Publicanus, qui profundissimæ humilitatis typus erat dum ne pupillas quidem sursum elevare præsumpsit (*nec audebat oculos ad cælum levare, Deus propitius esto mihi maximo peccatori*) per hoc animæ suæ humilissimæ vacuum cælum ad se attraxit; dicente S. Bernard. *Vim faciebat Publicanus ille regno cælorum, qui cum non auderet oculos ad cælum levare, ipsum cælum ad se potuit inclinare.* Qua in eadem homilia Sanctus Cæsarius Arelatensis allusionem continuans aquæ cum gratia divina, ita discursit: *Frates optimi nostri, quasi pluvia si montem nimis erectum inveneris, cito in vallem decurrit; & ideo qui se ad accipiendam benedictionem humiliter inclinantes, quasi valles faciunt, ipsi pluviam divinæ benedictionis accipiunt, & impletur in eis, quod scriptum est: Omnis vallis implebitur, & omnis mons, & collis humiliabitur: quid est, omnis vallis implebitur, nisi omnis, qui se humiliter exaltabitur?*

S. Vinc. Ferr. ser. 2. in Fer. a. Pasch. D. Hieronymus inter superbos Pharizæum. Luc. 18. 11.

Et humilem Publicanum.

S. Ber. f. de 4. in oia. usque ad d.

S. Cæs. Arelat. ib.

Sicut aqua defluit à montibus in valles. Pl. 103. re. Sic gratia Dei in humiles.

5 Psalmista pariter DEUM nostrum fontes in valles deducere admiratur, dum ait: *Quæmittis fontes in convallibus.* Quorum, obsecro, veritas adeo patens, & nullis non clarissima oculis manifestatur à tanto Vato? Ad mysterium, seu mysticum sensum, ni fallor ego, alludere voluit, scilicet quod gratiæ Divinæ fontes in vallibus (*sic in eis fons aqua salientis in vitam æternam*) id est, in humilibus copiosissime scatant; Valles enim bassæ sunt, & humiles, cum econtrà colles, & montes sint in altum erecti.

Gen. 12. 1.

Gloss. ib.

Pl. 64. 14.

S. Dorotheus, serm. 2. de cordis humilitate.

6 Moyses de apparitione Patriarchæ Abraham à tribus divinis personis in trium Angelorum figura tractans, locum nobis denotat, ubi hæc contigit; dicit enim: *Apparuit autem ei Dominus in convallibus Mambræ.* Quorum hæc situs, seu loci mentio? si patriam memorare voluisset, dixisse satis fuisset: *In Mambræ,* absque aliqua mentione vallis. Respondit nihilominus glossa, dicens: *Per hoc designatur, quod revelationes divinae sunt illis, qui sunt in humilitatis convallibus.* In vallibus fecundiores germinant messes, arbores, fructusque majori abundant, fecundanturque in copia, quam in montium verticibus, ubi ventorum subjacent furoribus; ideoque dicitur: *Valles abundabunt frumento.*

7 Sanctus Dorotheus in sermone quodam, cui titulus est de cordis humilitate, hanc aliam nobis verbis sequentibus insinuat doctrinam: *Quemadmodum in arboribus multo, & copioso fructu onustis, fructus ipse ramos incurvat, & defleat, nonnunquam autem frangit, ramos autem, qui nullum habet fructum, in altum attollitur, & rectus assurgit, sic & nonnulla arbores, quarum rami sursum quidem attolluntur, & eriguntur nullum penitus afferunt fructum, si verò lapis appendatur in eis, ita ut deorsum flectantur rami, & incurvantur, tunc (quod à multis expertum est) uberes fructus pariunt, sic & anima nostra cum vicia cordis humilitate deprimatur, uberrimos parit fructus, qui quanto sunt plures & uberriores, tanto magis animam ipsam inclinant, & per viciam cordis humilitatem in terram defleunt.*

8 Admiramur omnes copiosos gratiarum, consolationumque paradisi torrentes in Davide, eumque cœlestibus oblupefcimus illuminatum illustrationibus:

Inebriabuntur ab ubertate domus tue, & torrente voluptatis tue potabis eos, quoniam apud te est fons vite, & in lumine tuo videbimus lumen, præstans misericordiam tuam scientibus te; sed omnia hæc humilitationis ejus exitu fructus, quia immediate hanc Divinæ Majestatis porrigit, subjicitque supplicam: *Non veni mihi per superbiam, q. d. ad conservandos dictos favores thaluros, necessaria mihi est humilitas.* Inde & in alio loco protestatur, dicens: *Elegi abiectionem esse in domo Dei mei;* quia scilicet quantumvis regiam portaret coronam; nihilominus ex devotionis, & obsequii instinctu, inter reliquum vulgus ante arcam ludere non erubuit: *ludam, & vilior fiam, plusquam factus sum.* Sed tantæ abiectionis, atque contemptus fructum observetis volumus, postquam enim dixisset: *Elegi abiectionem esse in domo Dei mei;* immediate prosequitur, dicens: *Gratiam, & gloriam dabit Dominus.* Ita quoque alibi, postquam dixisset: *Ego autem humiliatus sum nimis;* mox extasium suarum ingerit mentionem, dicens: *Ego dixi in excessu meo, omnis homo mendax;* ut scilicet nos, altissima Dei dona humilitatis fructus esse, doceret; quod verissimum esse, omnium docuit temporum experientia, quando scilicet servi Dei, quò plus suum ambirent contemptum, inque oculis propriis humiles à mundo separati, saccoque vestiti viverent, tantò abundantiores donorum Prophetiæ, raptuum, revelationum, apparitionum, visionum, extasium, miraculorum, aliarumque similium prerogativarum possederunt thesauros: *Confiteor tibi pater Domine cæli, & terra, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Ratio autem, quare humiles præsertim à Deo illustrentur, ex hoc sequenti potest deduci discursu. Si quis in puteo profundo circa meridiem versaretur, facilius inibi stellas contemplari, aut ad minus magis limpidè cælum intueri poterit, quam quicumque alius, supra altum existens montem; cujus hæc ratio est, quia cum nulla lux oculos circumdet, quæ mediante virtute visiva dispergatur, consequens est, ut eadem potentia magis confortetur ad respiciendum in altum, ac procul distica; econtrà verò alius, qui virtutem visivam diseregatam habet, nihil tale videre possit: ita quoque in præsentem dicere possumus, quòd quanto quis se profundius, per virtutem humilitatis, demittit, tantò magis dispositus sit, ut bona cœlestia videat, majoremque Dei, & sui ipsius notitiam acquirat; talis enim in proprio nihilo concentratus est, neque à bonis terrenis divertitur; unde Sanctus Thomas de Villanova ait: *Hæc sola virtus omnium donorum, & gratiarum capacem animam facit; Unde Iacob testis, humilibus nobis Deus dat gratiam.*

Pl. 91. 9. Omnes cœlestes illustrationes suas promittit David sua humilitate.

Pl. 63. 11.

2 Reg. 6. 12.

Pl. 129. 18.

Mat. 13. 35.

Ratio cur humiles specialius à Deo illustrentur.

9 In Exodo legitur, quòd Deus Moyse in Madian grege Jethro socii sui pascendi apparuerit in medio rubi ardentis, & tamen incombusti manentis, quem rubum videns: *Abscondit Moyses faciem suam, non enim audebat aspicere contra Deum.* Quam verò existimatis fuisse causam, quod Moyses suos ad DEUM oculos erigere ausus non fuerit? Interpretes quidam modernus ait: *Cum abscondisset Moyses faciem suam ex humilitate, tunc Dominus revelavit faciem suam, pariter & secreta opera sua, quæ facturus erat.* Tunc quoque in generalem populi sui Ducem illum elegit, perpetuamque assistentiam suam ei promisit, & in divinarum secretorum suorum penetralia introduxit. Sanct. Gregor. in quadam homilia super Ezechielum, textum illum Psalmistæ: (*Ascensiones suas disposuit in valle lacrymarum*) exponens, inquit: *Convallis proprie humilis locus est, & peccator quisque, dum se in lacrymis humiliter affligit in corde, per assensum virtutis proficit; qui rursum ait: amitte fontes in convallibus, quia omnipotens Deus dona spiritualis gratiæ humilibus præstat.*

S. Thom. à Villanova, c. 1. de S. Martino.

Exod. 3. 9. Moyses propter suam humilitatem electus fuit in Duce populi. Guilielm. Papien. ib.

S. Greg. 1. 2. hom. 1. y. 18. Ezech. Pl. 8. 6.

10 Convallès, ut superius notavimus, fertilissima communiter locorum campestrium pascua, & agros exhibent, ac proinde Sanctus Joan. Climac. inquit: *Non ignoscas frumentum, & fructum spirituale in vallibus copiosum profertur; vallis enim humilis anima est, quæ inter montes laborum, & vixitum semper depressa, humilis, & immobilis manet.* In Sacris Canticis amator cœlestis in hortum descendisse dicitur, ut videret poma convallium: *Descendi in hortum nunc, ut viderem poma convallium.* Sed cur potius poma

Humilis anima & fertilissima vallis. Climacus Grad. 29. deScala Parad. n. 8.

Cant. 4. 10.

Celestis
sponsus
elegit po-
ma vallium

S. Greg. lib.

S. Hieron. in So-
phonia.

Mat. 23. 10.
Centurio
humili corde
cepit
Christum.
S. Aug. l. 74.
de temp.
lib. 9.

Hu. Cat. lib.
Quid deli-
gunt quod
catus a na-
tivitate illu-
minatus
spuso & lu-
co.

S. Gr. Thaa.
ser. 1. de An-
nunt.

Mat. 23. 16.
Chananaea
laudatur
propter suam
humilitatem.

S. Aug. ser. 74.
de temp.

S. Ber. l. 14. in
20 Card.

ma vallium, & non potius poma collium, vel mon-
tium videre voluit: Nimirum per hoc significare in-
tendit animarum electarum dilectus sponsus, quod
gratias suas liberaliter in humiles, per valles denota-
tos, quam in alios dispeniet. Unde Sanct. Greg. ait:
*quid est, quod non poma montis, sed poma convallis, ut
videat, descendit, nisi quod illis respectum, suae misera-
tionis tribuit, quos in humilitate persistere cognoscit?*
de quo per Psalmistam dicitur: *quoniam excelsus Do-
minus, & humilia respicit, & alta à longe cognoscit.*
Sanct. Hieronim. de Sophonia Propheta differens,
sequens ad propositum nostrum congruum tradit do-
cumentum: *Isse Propheta, inquit, quierat in specula,
& in sublimibus constitutus, & noverat mysteria Domi-
ni, filius erat Chusi, qui interpretatur humilitas; habe-
bat quoque avum Odoliam, qui dicitur magnitudo DO-
MINI, & proavum Amasiam, qui & ipse vertitur
in sermonem DOMINI; & Avum Exechiam, qui
sonat fortitudinem DOMINI.* Ecce igitur tibi quot,
& quam insignes virtutes cooperentur humilitati;
specialiter autem ab hac virtute cognitio, & illu-
stratio mysteriorum celestium, & Divinorum procedunt.

11 De Centurione, qui cor & affectum Salvatoris
adeo sibi rapuit, quod supra omnes Israelitas ab illo de-
predicatus fuit (*Non inveni tantam fidem in Israel*)
Sanct. Augustin. ingeniose ait: *Tecto non recipiebat,
corde recipiebat, quanto humilior, tanto capaxior, tanto
plenior, colles enim aquam repellunt, valles implebuntur.*
Ille à natiuitate cecus, à Divino Thaumaturgo per lu-
tum oculis impositum illuminatus, vilem vique, &
fragilem quandam hominem denotavit, qui per Divi-
nam omnipotentiam, & bonitatem ad caelestes ejus
illustrationes capiendas evehitur. Et quidem Hug. Car-
dinal. per cecitatem à natiuitate contractam, super-
biam intelligit, quam nonnunquam nobilis aliquis de
illustri progenie sua concipere consuevit: *Cecus à na-
tivitate, inquit, est ille qui excedit per superbiam de
nobilitate suae stirpis; quod verò vel maxime ad pro-
positum nostrum facit, sequens est documentum.*
Nam idem Cardinal. ait: *cecus ille illuminatur per
duo, per spiritum, & lutum, si apponat ad oculos suos;
considerare enim debemus vilitatem nostram, qua signi-
ficatur per spiritum: & fragilitatem, qua significatur per
terram; hæc enim efficacissima sunt media ad lumen
acquirendum.*

12 Consideratione digna est sequens Sancti Grego-
rii Thaumaturgi propositio, dicentis: *Humiles exaltati
sunt, quoniam humilitatem suam, & Divina cognitio-
nis famem, qua detinebantur, ostendentes, Divinum
verbum, sicut Cananea micæ, deprecantur, & propter
ea Divinorum mysteriorum repleti sunt divitiis.* Hæc
potrò mulier licet à Christo passa fuisset repulsam,
exinde tamen constantior, & humilior evasit, suam-
que necessitatem submissius ei recommendavit; & ta-
metis canis nomine à Christo appellata fuisset, ipsa
tamen hoc nomen minime erubuit, quin potius ex
profundissima humilitatis instinctu verè se talem es-
se agnoscens, inquit: *Etiā Domine, nam & ca-
telli edunt de micis, qua cadunt de mensa dominorum
suorum.* Unde Sanct. Augustin. in quodam sermo-
ne, de hac muliere ait: *Ex ipso veluti convitio hu-
militatem ostendit, misericordiam impetravit. Videte
quemadmodum humilitas commendata est, canem il-
lam Dominus dixerat, ipsa vero non dixit, non sum;
sed dixit, sum, & continuo Dominus, quia se agnovit
canem, dixit: O mulier magna est fides tua, fiat tibi
sicut petisti. Q. D. tu te agnovisti canem, ego te jam
agnosco hominem.* Sanct. Bernard. quoque huic Do-
ctrinæ subscribere voluisse videtur, quando ait: *Quia
nisi humilitatis merito maxima mercede obtineatur, pro-
perea qui provehendus est, correptione humiliatur; in
ergo cum se humiliari videtur, habet id signum in bonum
omnino argumentum gratia propinquantis.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Humilitas DEUM in animas omnes attrahit, ut-
pote qui in illis, tamquam in loco deliciarum,
& tamquam in centro suo, commorari gau-
det.

THEMA.

Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperem? Isa. 66.
vers. 2.

1 Q Uando Deus apud Isaiam inquit: *Ad quem re-
spiciam, nisi ad pauperem?* per pauperem,
humilem intelligit, uti in discursu primo probavimus;
prima namque beatitudo, beati pauperes Spiritu, ad
pauperes ordinatur. Unde & S. August. super illa Psal-
mistæ verba: *Excelsus Dominus, & humili respicit, &
alta à longe cognoscit,* inquit: *Alta posuit pro superbia,
humili vero respicit, ut assollat, id est, superbia cognos-
cat, ut ejiciat; discamus humilitatem, per quam DEO
propinquare poterimus.* Ecce tibi insigne emolumentum,
quod ab humilitate derivatur; siquidem hæc
Deum ad animas nostra attrahit, easque majestati cul-
dam intinitæ appropinquare facit. Paulò post verò idem
Sanct. Doctor subiungit: *Quicumque humilis, & quie-
tus non fuerit, non potest in eo habitare gratia Spiritus
Sancti.* Richardus de Sanct. Victore de missione Spi-
ritus S. differens, quam libenter hic se in humilium ani-
mas insinuet, his verbis ostendit. *O quam libenter, o
quam grater debemus nos ad omnem subjectionem de-
jicere, ad omnem humilitatem inclinare, ut mereamur
hunc Spiritum accipere, & talem Consolatorem habere;*
huic autem verbis textum propositi thematis ex Isaiâ
desumpti præmiserat, in quo dicitur: *Super quem re-
quiescet Spiritus meus, nisi super humilem?*

2 S. Bonavent. questionem hanc valde considerabi-
lem, valdeque ad resolvendum, ut ipse dicit, difficilem
proponit; querit enim, quænam sit ratio, quod cum
Deus sit altissimus (*tu solus altissimus*) omnique natu-
ra creata superior, nos nihilominus ad eum approxima-
re non possimus ascendendo, sed potius descendendo;
hoc enim ut S. Augustin. ait, contrarium esse videtur;
ad ea enim, quæ in alto sunt, ascendendo, non verò
descendendo pervenitur. Unde S. Aug. lib. 14. de Civit.
Dei cap. 13. inquit: *Cum cælum sit altum, non pro-
ximior est ei, qui in altissimum montem ascendit, quam
ille qui in profundissimam vallem descendit; quis unquam
in arborem altam, quis in domum elevatam, quis in tur-
rim altissimam ascendit, se inclinando, & non se potius ele-
vando? nam ad hoc sunt schalæ in turribus, ut per gra-
dus ad summum perveniamus; videtur igitur, quod magis
debemus proximare Deo, nos elevando, quam descenden-
do.* In contrarium verò adducit auctoritatem Psalmis-
tæ in Psalm. 63. clarè dicentis: *accedet homo ad cor al-
tum, & exaltabitur Deus.* Mira res, quia quanto plus
te elevas, tanto plus a Deo distas. Sed attendo, quod in
rebus creatis, quæ situm habent, in loco, & inter se di-
stant, sicut ab eis loco distamus, sic & loco earum, si vi-
lumus, proximamus, & per locales gradus ad eas ascen-
dimus; Nulla enim res creata inferior infracæli circum-
ferentiam adequatè est conclusa, licet intra eam sit in-
certa, & finita proportionem contenta, qua utique mensu-
rata est, & finita, quia sicut infinitum esset, utique
mensurari non posset, sicut Philosophus dicit. Cum inor-
creata distantia sit finita, dum partes medias pertransi-
mus, illic cælo proximamus, imò cum montem ascendi-
mus, cælo proximiores sumus. Exemplum de eis, qui ad-
ficaverunt curram Babel, ut in cælum ascenderent. Sed
nota quod non sic Deo approximamus; DEVS enim est
immensus, & infinitus, nullo loco conclusus, sed est ubiq;
totus, ut sine eo omnino nullus sit locus, ergo nec loco à
Deo distamus; nec ei, ut dicit Augustinus, loco, sed actio-
nibus approximamus, quod non facimus nos exaltando,
sed ei nos potius subjiciendo, nam cum ipse a nobis distet
in infinitum (cum infinitum pertransiri non possit, ut dicit
Philosophus) ideo sic ei non approximamus. Nos ergo per
nos non possumus accedere ad eum, sed ipsius est ad nos
inclinare, & nos ad se levare, cum sit potentia infinita.
Cum ergo humilitas nos Deo perfectè subiciat, Deum
ad

Humilitas
trahit Deum
ad animas
nostras.

S. Aug. ser. 70.
ad fratres.
Pl. 174.

Rich. de S.
Vict. p. 1. ser.
de miss. Spi-
ritus S.

S. Bon. de
uno Confes.
l. 1. in ord. 15.
Ad Deum,
qui altissi-
mus est, per-
veniat de-
scendendo.

S. Aug. l. 14.
de Civ. c. 13.

Humilitas
Deum trahit
ad se.

ad nos inclinat, cuius gratias nos exultat. Quidnam aliud præter humilitatem, Deum ex cælo in terram trahere potuit, ut nostræ se naturæ copularer, nosque unum secum efficeret? *Respexit humilitatem ancilla sue*, inquit beatissima Virgo; quæ eadem vix verba hæc ore protulerat: *Ecco ancilla Domini fiat mihi*, secundum verbum tuum, cum ecce Dei Filius se nostræ humanitati univit, & *Verbum caro factum est*. Unde Richardus à S. Laurentio inquit: *Cupiens filium procreare, qui non stergeretur fieret, ideo se nominavit ancillam, quia paritur ventrem sequitur; quod etiam in matris filius patri, dicens: servus tuus sum ego, & filius ancille tue*. Enimvero quia in utero virginali Altissimo preparandus thronus erat, fieri id ipsum melius non poterat, quam per viam humilitatis. Unde S. Ber. verba illa Mariæ: *Ecco ancilla Domini*, his verbis ponderat: *semper solet esse gratia Divina familiaris virtus humilitas; humiliter ergo responderet, ut sedes gratia præpararetur*.

Rich. à S.
Laurent. l. c. de
laud. B. Virg.

S. Ber. h. 4. su-
per Matheum
est.

Guerrie.
Abb. ser. 3. de
Assumpt.

Spiritus S. re-
quievit su-
per Christum
humilem, &
super omnes,
ad ejus ex-
emplum humi-
litatis.

3 Guerrieus Abbas ad propositi Thematidis verba se reflectens, in sermone 3. de assumptione Mariæ inquit: *Super quem autem requiescam nisi super humilem? O humilitas angusta tibi, ampla divinitati; pauper & insufficiens tibi, sufficiens ei quem non capis orbis, copiose ac delitiosè reficiens illum, qui & angelos pascit*. Super quem, inquit, requiescam, nisi super humilem? in omnibus requiem quæsi, sed apud humilem ancillam inveni. Non est inventa similis illi in gratia humilitatis, ideo in plenitudine humilitatis requievit etiam corporaliter omnis plenitudo divinitatis. Idem Author ulterius progreditur, ostendendo, quod Spiritus S. super Christum requievit, quia humilis erat, pariterque in omnibus requiebat animabus, quæ hac virtute præditæ esse noscuntur: *Idcirco, inquit, Spiritus septiformis, non solum super ipsum requievit, sed etiam omnibus, qui humiles ab eo esse didicerint, diversas in ea felicissimæ quietis mansiones præparavit, imo totum quoddam aureum fecit inclinatum, ad quiescendum*. In officio Divino frequenter hæc verba canit Ecclesia: *Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suavitatis*; hæc autem herba, Nardus dicta, humilis & odorifera, humilissimam virginem denotabat, quæ per profundam humilitatem suam Verbum increatum, ex sinu æterni patris sui, in virginali utero suo pertrahere potuit, ut ipsum humanæ naturæ nostræ adstringeret. Unde S. Anton. ait: *Dum esset rex in accubitu suo, id est, in requie sua quasi dormire videretur, & non curare de salute humana; Nardus mea, herba parva est, & significat virginem humilem, quæ maxime dedit odorem suæ humilitatis, quando se totam Deo subiiciens, ait: Ecco ancilla Domini; qui odor usque ad cælum ascendit, & in cælo accumbentem, quasi evigilare fecit, & in utero suo requiescere*.

S. Anton. p.
4. lib. 15. c. 31.

Luc. 19. 1.
Quia Za-
chæus statu-
ra pusillus,
hoc est hu-
milis erat;
Christum in
domum suam
attraxit.

v. 1.

S. Bon. lib.

Luc. 7. 1.

4 Hæc virtus præ cunctis aliis corporalem Christi præsentiam attrahere prævaluit, prout ex multis sacre Scripturæ historiis facile liquet. Salvator noster die quadam per civitatem Jericho perambulans, certum quendam vidit hominem, Zachæum nomine, principem publicanorum; qui cum Jesum videndi cupidus esset, statura pusillus existens, ascendit in arborem sycomorum, subito autem benignissimus Salvator elevatis in ipsum oculis aspexit illum: *suspiciens Iesus vidit illum*; nec solum vidit, verum etiam semetipsum in domo ejus ad simul prandendum obtulit: *dixit ad eum: Zachæe, festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere*. At verò quonam motivo Salvator noster ducebatur, ut ultro in domum ejus ingrederetur? Respondet Sanct. Bonavent. *Hunc aspicebat, quia pusillus erat statura, & ideo personam quandam humilem representabat: ad quem autem respiciam, nisi ad pauperem? nam excelsus Dominus, & humilia respicit*. Idem Salvator noster invitatus à Regulo Capharnaïta, ut pro sanando filio ejus in domum ipsius descenderet, tamen, utpotè provincie illius moderator, vir magna dignitate conspicuus esset, in domum tamen ipsius, per præsentiam corporalem, se recipere renuit, imò eum reprehendit, tamen magna cum submissione eum rogasset, dicens: *descende, priusquam moriatur filius meus*; dixit Iesus ad eum: *nisi signa, & prodigia videritis, non creditis*; contra verò cum alia quadam vice à Centurione rogatus fuisset, ut pristinè servum suum

sanitati restitueret, subito se in domum ipsius descensurum esse ultro promisit, dicens: *ego veniam, & curabo eum*. At verò scitisne quid Christum, in domum Centurionis contendere permoverit? Sola id fecit humilitas; tamen enim Sanct. Lucas dicat, quod *misit ad eum seniores Iudeorum*; attamen ut Sanctus Augustinus bene notat, *fidelissima humilitate magis ipse accessit, quam illi quos misit*. Albertus Magnus super Sanctum Matthæum scribens, similiter hanc Centurioni huic laudem attribuit, dum ait: *Commendatur de humilitate*. Etenim tamen miles esset, hanc tamen sibi notitiam acquisierat, quod apud eum omnes nos par conditionis simus: *Recognovis apud eum, non esse distantiam inter Dominum, & servum*. Hæc igitur humilitas, qua se indignum reputabat, ut sub tectum suum Christum reciperet (*non sum dignus, ut intres sub tectum meum*) hæc, inquam, humilitas Christum, ad domum ejus adeundum, vel maxime permovit. Unde Albert. Magnus ait: *Pinceps existens, habitationem suam non vocat domum, sed tectum*. Sanctus Antonius de Padua similiter hanc ejus admiratur humilitatem: *Nota in verbis Centurionis profundam humilitatem*. Sanct. Bonavent. verba illa Sanct. Lucæ, *cum jam non longè esset à domo*, exponens, inquit: *Prope enim erat domus corporali, sed propior domus mentali, juxta illud Psalmi: prope est Dominus omnibus invocantibus eum; diversum dicitur de malis: prope est ori eorum, longè à renibus eorum; non talis erat iste, cujus signum erat præcipua humilitas*.

Sicut etiam
in domum
Centurionis.

S. Aug. lib. de
S. Virg. c. 1.

Alb. Mag.
in Matth.

Alb. M. ib.
S. Ant. de Pa-
ser. in ser. 5.
Cin.
S. Bon. in
Lucam.

Luc. 5. 8.

5 Cardinalis Toletus ingeniosam quandam adducit observationem circa factum S. Petri, ex instinctu humilitatis cælesti magistro suo dicentis: *Exi à me, quia homo peccator sum*: Sic cum Petrus, inquit Chrysologus, exire à se rogat, quomodo Centurio cum ad se supplicat non venire. Veruntamen quantum magis ex indignitatis motivo Christum à se arcebat, tanto magis illum ad se venire provocabat, & in animæ suæ centrum alliciebat: *Et tamen Christum habuit præsentem*, inquit Toletus, *nec à se abeuntem, imò cumulatius, quam oportebat, collatum est ei beneficium, nam audivis; eris post hæc homines capiens ad vitam, quod munus vobis omnia illius excessit, & superavit*. Sanctus Dorotheus in sermone de cordis humilitate, & modestia, inquit, *Magna professor est humilitas cordis, & adeo potens, & efficax, ut gratiam Dei in nostram animam queat attrahere*. Inter alias doctrinas spirituales, quas Divinus sponfus dilectissimæ sponse suæ B. Angelæ de Fulgino tradidit, hæc quoque legitur: *Major & principalior omnium virtutum est dilectio Dei, & proximi; unde S. Paulus ait: major autem horum est charitas; quam S. Joannes nos cum Deo unire, eique adstringere, his verbis asserit: Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*. Veruntamen hic amor Dei, ardens hic ignis charitatis, quos alios accendit, & in quibus augetur, præterquam in humilibus? *Ab hoc lumine hac dilectio trahit originem*, inquit prædicta beata Angela, *qua anima videndo se nihil, & DEVM pro tam vili nihilo inclinatum, & vilificatum, & etiam suæ nihilitati tam viscerosè unitum, accenditur in amorem, & accensa amore transformatur in Deum*.

Tolet. lib.
Annot. 19.

D. Chr. c. 11.

Ignis amoris
Dei speciali-
ter accendit
humiles.

S. Dorothei,
c. 2. de con-
suet.

Bolland. 4.
Jan. in vit. B.
Angelæ Fulg.
c. 18. n. 118.
S. Luc. 11. 11.

1. Jo. 4. 16.

6 Eucharistia portò sacramentum amoris, communi nomine appellatur; ac proinde S. Joannes, qui Christi secretarius fuit, priusquam hujus Sacramenti institutionem recenseret, hæc verba præmisit: *Cum dilexisset suos, in finem dilexit eos*. At verò cum se per communionem animabus unire, & inviscerare decrevisset, quamnam potissimum virtutem exercuit, tanquam propriissimam dignissimamque præparationem, ad eum in nobis recipiendum? Certe nullam aliam, quam humilitatem, quia priusquam Apostolos suos corpore, & sanguine suo pasceret, primò pedibus eorum advolvi, eosque lavare, & osculari voluit, moxque subjunxit: *Exemplum dedi vobis &c.* Et quando Sanctus Paulus de humilitate loquitur, illam specialiter virtutem Christi appellat; licet enim omnes alie virtutes in gradu heroico in ipso relucere, hanc tamen præ cæteris glorioso hoc nomine decoravit. Notandum verò Apostolum hanc virtutem interius, in centro cordis sui desiderasse; dicit enim: *ut inhabitet in me virtus Christi*.

Actus humi-
litaris nos
præparat
ad dignam
acceptio-
nem S. Euchar-
istie.
Jo. 13. 14.

1. Cor. 12. 9.

S. Bern. de
Humilitate.

*Christi, sed nondum solum intelliges, inquit Sanctus Bernar-
dus, de qua specialiter dixeris, quia Christus om-
nes virtutes habuit, sed cum omnes habuisset, praemi-
bus tamen nam, id est, humilitatem in se nobis commen-
davit, cum ait: discite a me, quia mitis sum, & humilis
corde.*

Prov. 2. 11.
Deliciae Dei
constitunt in
humilitate
animae mo-
destae.

7 Parabolae Salomonis, Deum in animabus nostris
suas attestantur reperire, repositasque habere delicias;
siquidem Deus manifestè protestatur, dicens: *Deliciae
meae, esse cum filiis hominum.* In horto ameno, in loco
delicioso magnates plerumque suos recreant labores;
& curas; quae itaque animarum nostrarum erunt con-
solationes; quae Deo, ut ita dicam, delicias, gustumque
asserere poterunt deliciae, in sola consistunt humilitate,
ipso dicente Deo: *Super quem requiesces Spiritus meus,
nisi super humilem?* Ita Apostolus intimam sibi asserbat
animae unionem existere cum Deo, ut gloriari non
dubitaret: *Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Chri-
stus;* nec id mirum, quia infimis humilitatis inniteba-
tur fundamentis; unde alio in loco hanc emittere non
erubescit professionem: *Mihi autem absit gloriari, nisi
in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mun-
dus crucifixus est, & ego mundo.* Circa quem textum
Sanctus Gregorius huiusmodi instruit considerationem,
dicens: *Non sufficit, ut diceret: Mando crucifixus sum,
nisi etiam praemitteret: Mihi mundus crucifixus est; ut
non solum se mundo mortuum, sed etiam mundum sibi
mortuum esse attestaretur; quatenus nec ipse mundum,
nec ipsum jam mundus appeteret. Si enim duo fortasse in
uno loco sint, quorum unus vivus, alter vero mortuus sit,
et si mortuus viventem non videt, vivus tamen mortuum
videt. Predicator autem Dei, ut ostenderet, quia per
abjectionem, quae se humiliando deiecerat, talis iam factus
esset, ut nec ipse mundum, nec mundus ipsum concupisceret;
non solum aut, se mundo crucifixum, ut ipse mundi gloriam,
quam appeteret, tanquam mortuus non videret, sed etiam
mundum sibi asseruit crucifixum, in quo tanta se humilitate
deiecerat, ut ipse & mundus, tanquam ad eum mortuus,
Paulum humilem, atque despectum jam videre nequaquam
posset.*

S. L. Just. 1. de
Hum. c. 8.

8 Sanctus Laurentius Justinian. in libro cui titulus de
humilitate, ad praesens descendens punctum, scilicet,
quod humilitas magnes sit, ipsummet ad se attrahens
Deum, id ipsum ex illo Locae probat contextu: *Regnum
Dei intra vos est.* Quae verba postquam considerasset,
subiungit, dicens: *In cordibus quippe humilium regnum
caelorum esse narratur.* Uti que tantam Empyreii Caeli
vastitatem cor capere nequit humanum, sed hoc lo-
quendi modo docemur, quod Deus (qui caelo aequiva-
let, visionisque beatificae objectum est) humilitatis
inefcatus raptusque virtute, in corde humili, quasi in
suo delictetur centro, & paradiso. Sic polliceri digna-
tus est dicens; subdit ille, *super quem requiescat spiritus
tuus, nisi super humilem?* Cernisne quam sublimis, quam
praestitum, quam commendabilis, quam diligenda sit
humilitatis virtus, quae possessorem suum efficit templum
Dei, & sanctitatis habitaculum, in quo tanquam in lo-
co sibi placito universorum Dominus delectabiliter re-
quiescit? Quo alio fine publicanus ille templum
se contulit, nisi ut in gratiam Deo se insinueret, ser-
venter ad hunc effectum ibidem orando: *Duo homines
ascenderunt in templum, ut orarent, unus Phariseus, &
alter Publicanus.* At verò quodnam in eo putas latere
Mysterium, quod Publicanus procul ab altari remotus,
in templo steterit? Publicanus à longe stans, nolens nec
oculos ad caelum levare, sed percutiebat pectus suum, dicens:
DEVS propitius esto mihi peccatori. Sanctus Antonius
de Padua respondet: *Publicanus sicut humilis, non au-
det appropinquare, ut DEVS ad eum appropinquet; &
non aspicit, ut aspiat.* Unde in nullo Deo accen-
piori situ corporis in templo se presentare poterat,
quam si in quodam angulo, & ultimo templi loco se
abconderet; *Nihil enim Deo tam charum est,* inquit
Divus Chrysostomus, *quam in extremis se ipsum nomi-
nare.*

D. Chr. 1. 7. h.
de humil.
S. Gr. 1. 2. in-
dict. 10. ep.
24. Regia.
Veri humi-
les sunt qui
se tales ex-
hibent etiam
erga impro-
perantem.

9 Sanctus Gregorius optimè considerat, tunc praec-
pue hanc virtutem relucere, quando nos humiles etiam
erga illos exhibemus, qui per impropria sine ulla
causa indignis nos modis tractant: *Non grande est,* in-
quit, *vis nos esse humiles, à quibus honoramur, quia &*

*hoc facientes facimus; sed illis maxime humiliter esse debe-
mus, à quibus aliqui patimur, nam Psalmista dicit: V. de
humilitate meam de inimicis meis; ac proinde quid mi-
rum, si Deus per gratiam suam in publicani huius ani-
mam descendit, qui humilitatem adeo heroicam, erga
illos sibi à superbo Phariseo insultus, & impropria
demonstraverat; confitebatur namque ingenuè, om-
ni se contemptu dignum esse, licet jam de facto in gra-
tia, & amicitia Dei redintegratus fuisset?*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Summa doctrina à Christo nobis tradita, ut ean-
dem ad ejus imitationem opere exerceamus,
humilitas est; à qua amplectenda nemo se excu-
sare valet.

T H I M A.

Discite a me quia mitis sum, & humilis corde. MATTH.
ver. 29.

1 Sanctus Augustinus obstupescit, considerans,
quod Verbum increatum, cui sapientia attribui-
tur, cum in terram hoc sine descenderit, ut genus hu-
manum erudiret, suaeque Divinae scientiae thesauris lo-
cupletaret, in Cathedra positum, aliud non docuerit,
quam humilitatem, & nostri ipsius contemptum: *video
te,* inquit, *bone Iesu, oculis fidei quos aperuisti mi-
hi, tanquam in concione generis humani clamantem, atque
dicentem: venite ad me, & discite a me. Quid obsecro te,
per quem facta sunt omnia, Fili Dei, & idem qui fa-
ctus es inter omnia, fili hominis, quid ut discamus à te,
venimus ad te? quoniam mitis sum, inquit, & humilis
corde. Hucine redacti sunt omnes thesauri sapientiae,
& scientiae absconditi in te, ut hoc pro magno discamus à
te, quoniam mitis es, & humilis corde? Similes admi-
rationis actus S. Bern. in Epistola 42. expressit, inquit:*

S. Aug. tom.
1. cap. 1. de
S. Virginit. c.
17. In humilitate
se Christi
co unetur
lumina co-
tius doctrinae
ipsius.

S. Bern. ep. 42.

*Author & dator virtutum Christus, in quo omnes the-
sauri sapientiae, & scientiae sunt absconditi, in quo om-
nis quoque plenitudo habitas corporaliter, nonne tamen
& ipse de humilitate, tanquam summa sua doctrina, su-
arumque virtutum, glorians est, dicens: discite a me quia
mitis sum, & humilis corde? Ubi specialiter ponderan-
da sunt verba illa: tanquam summa sua doctrina; sicut
enim angelicus Doctor in sua Summa medullam totius
Theologiae compendiarè, & restrinxit, ita S. Bern. hoc
loquendi modo insinuare voluisse videtur, quod vide-
licet summa doctrinae, ab increata, & incarnata sapien-
tia tradita, in hac humilitatis virtute, tanquam in bre-
vi Epilogo contineatur.*

2 Ex quidem specialiter ponderandum est verbum il-
lud à me; non enim solum dixit: *discite humilitatem,*
sed: *discite a me quia mitis sum, & humilis corde;* non
enim Verbum aeternum, hoc solum sine de caelo in
terram descenderat, ut gentes redimeret humanum; ve-
rum etiam ut viam virtutis, & professionis Christianae
nos edoceret. Cum igitur juxta trinum illud axioma
omnis Christi actio fuerit nostra instructio, hinc per
haec verba nos excitare voluit, ut nos in ipso speculare-
mur, & primo quidem loco humilitatem disceremus;
*Inspice igitur Christum, & fac secundum exemplar, quod
sibi monstratum est.* Petrus Blesensis in opusculo de Con-
fessione Sacramentali, inquit: *Prae cunctis virtutibus
humilitas Deo familiariter, & confidenter assistit; hac
Deo cognata est, & amica.* Tamen enim Christus om-
nes virtutes dilexit, hanc tamen virtutem infinita
quodam dilectione prosecutus fuit, & honoravit, eam-
que super omnes alias aestimavit. Richardus de Sancto
Victore inquit: *Humilitas amor ipsius virtutis quam
ideo amplectitur, quia Christus hanc specialiter amavit,
& habuit, unde & singulariter virtus Christi dicta est.*
Hae in throno, in quo ipsum adorant Dominationes,
tremunt potestates, in ipso singulariter eluxit, & gygan-
teis gressibus in hanc lachrymarum vallem properare
fecit, ut fieret hominis servus; *consecravit ut rugas ad
currendam viam, a summa caelo agnoscere, formam servi
accipiens, in similitudinem hominum factus.* Morib. igitur
Sanctus Petrus Damianus exclamat. *O gloriosus vir-
tus humilitatis, per quam homo vere discipulus efficitur
Salvatoris!* Qui idem in sermone quodam de S. An-
thaeo significantius loquens, dixit: *Haec sola virtus vir-
tutum*

Christus ma-
gnificavit om-
nes virtutes,
specialiter
autem dile-
xit, & do-
cet humi-
litem.

Exod. 25. 40.
Petr. Bles. de
Confess. sacra.

Rich. de S.
Vict. p. 1. in
Cant. c. 4.

PL. 1. 6.

S. Petr. Dam.
Ep. 14.

S. Petr. Dam.
de S. Anth.

matrem matris, quam solam in virgine Matre respexit altissimus; cuius quondam conversatus est in terris Filius Dei, & executor existit, & magister. Innumere quidem, & insignes in magna Matre sua fuisse virtutes, & tamen in nullam oculum suum aded direxit, quam in humilitatem, quam solam in Virgine Matre respexit.

3 Inter alia pia colloquia, quae Christus cum Beata Angela de Fulgino miscuit, Bollandi referente, etiam hoc fuit: *Discite à me, non ab Angelis, non ab Apostolis, sed à me, cuius humilitas tanto major, quanto maiestas mea sublimior. Discite à me, non dixit jejunare, quamvis ad exemplum nostrum, quadraginta diebus, & nobis jejunaverit: nec dixit: discite mundum spernere, nec in paupertate vivere, quamvis ipse in maxima paupertate vixerit; nec dixit, discite à me quomodo celum feci; Nec dixit, discite à me miracula facere; sed hoc solum, quia mitis sum, & humilis corde: quasi dicat, si non falso, & opere vobis humilitatis exempla monstraverim, nolite credere mihi.* Similem quandam reflexionem S. Bernardus in Epistola citata his verbis expressit: *à me, inquit, discite; quasi diceret: non vos ad veteris testamenti remitto Patriarchas, aut Prophetas, non ad Salomonem, vel ad Ecclesiasticum, sed memetipsum vobis in magistrum sisto. Non ad doctrinam Patriarcharum, non ad Prophetarum libros ego vos mitto, sed me vobis exemplum, me formam humilitatis exhibeo. Invident mihi altitudinem, quam habeo apud patrem, angelus, & femina, ille potentia, illa scientia: Vos autem emulamini charismata meliora, discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Sanct. Thomas de Villanova pariter observat, incretam Sapientiam eo fine in hanc terram descendisse, ut cathedram quandam erigeret, ex qua animas edoceret, & instrueret; universam verò Philosophiam Christianam in hac unica humilitatis virtute restrinxit: *Perè, inquit, in hoc fui, & mundi contemptu, omnis serè Philosophia Christiana consistit, siquidem quia Lucifer in caelo superbia cathedram locaverat, & per superbiam multos angelos inde deiecerat, Filius Dei in terra contrariam humilitatis Scholam posuit, ut per eam homines in celum reduceret. Unde in plateis Ierusalem clamore valido, discipulis suis clamans agebat: discite à me, quia mitis sum, & humilis corde; non vos doceo potentia mea miracula, non cecos illuminare, leprosum mundare, mortuos suscitare, sed mansuetudinem, humilitatemque; hac omnis mea doctrina.* Lucifer se jactabat: *In caelum conscendam; Christus verò inquit: vita mea inferno appropinquavi, & ut in Symbolo legimus: Descendit ad inferos.* Lucifer superbus evanuit, dicens: *Super astra Dei exaltabo solium meum: Christus verò de caelo in terram descendit: à summo caelo egressus ejus; quod autem ascendit, inquit Apostolus ad Ephesios, quid est nisi quia & descendit primum in inferiores terra partes: propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de caelis.* Lucifer superbivit, dicendo: *sedebo in monte testamenti: Christum verò vilissimorum piscatorum pedibus advolutum cernimus, ut illos lavaret iis manibus, in quas, ut Evangelista ait, coelestis pater omnia consignaverat: sciens quia omnia dedit ei pater in manus.* Lucifer ad aequalitatem aspiravit altissimi: *ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo: de Christo verò S. Paulus inquit: Cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se equalem Deo; sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.* Lucifer regnorum omnium se dominum, & moderatorem constituit, eaque Christo obulit, dicens: *tibi dabo potestatem hanc universam, & gloriam illorum, & cui volo, do illam: Christus autem tametsi celorum Dominus esset: Ego sum ossium, per me si quis introierit salvabitur, nihilominus filiis Zebedei protestatus est, inquiens: sedere ad dextram meam, & sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à patre meo.*

4 S. Antoninus in Summa sua sequentes ad propositum nostrum habet considerationes: *parvulus natus est nobis, licet 9. de humili nasci voluit; tametsi enim virgo è stirpe regia prognata esset, attamen Filius Dei non nobilitatem, sed humilitatem ejus respexit: Dei Filius, inquit Antoninus, in Beata virgine, licet de sacerdotali, & regali semine duxisset originem, non nobilitatem, sed humilitatem elegit; respexit, inquit, humilitatem ancilla*

sue. Pergit ulterius S. Antonin. inquiens: *Humilem domum habuit, quia diversorium, humilem lectum, quia praeseptum; humilem vestem, quia pannus involutus est; humilibus per angelum suam nativitatem nuntiavit pastores; sacramenta humilitatis suscepit, ut circumcissionis, & Baptismatis, parentibus humiliter subditus. Refert S. Marcus, quod Christus parvulum apprehensum, in medium Apostolorum suorum constituerit, ut illius exemplo hanc eos virtutem edoceret; humiles piscatores elegit.*

5 Postquam S. Laur. Justin. prolixum operum Christi texuisset catalogum, in quibus humilitatem suam exercuit, tandem subjungit: *Omni exercuit humilitatis formam in vita, in peregrinatione, in discipulorum electione, in necessitatibus, in angustiis, in persecutionibus, in opprobriis, in passione, & morte.* Prima lectio quam Doctor aliquis, ad insignem cathedram promotus, suis praelegit discipulis, praeteris sequentibus curat esse elaboratissimam: quoniam autem prima lectio fuit, quam Incarnata Sapientia suis praelegit? Thomas à Villa nova respondet: *Venite, & videte Regem omnium Salomonem, quo nascitur Palatio, quo residet throno. Audite primam ejus lectionem, quam in silentio docet, & discite ab eo, quia humilis est corde.* Voluit namque in stabulo nasci Dominus, in via publica, in medio jumentorum. Unde & Sanctus Augustinus illa Sapientis verba: *Dominus possedit me in initio viarum suarum,* ita ad nostrum accommodat propositum, dicens: *viarum ejus principium Christus est, haec est via certa, qua pervenimus ad Deum; non enim redire possumus nisi humilitate, qui superbia lapsi sumus: Filio autem Dei titulus attribuitur vix, teste S. Joanne, ab omnibus calcata. Quale autem ab Angelis datum fuisse putatis pastoribus indicium, ut Incarnatum Verbum reperirent in terris? Hoc vobis signum; invenietis infantem pannis involutum, & possum in praeseptum.* Quod itaque praeseptum in suum elegerit thronum Deus Majestatis, manifestè nos docet, quod infinitum erga humilitatem portaverit affectum. Lyranus ad illa se reflectit, quae in Divino nativitatis Christi officio ex Habacuc juxta 70. versionem translata canimus verba: *Dominus audi vi audiam tuum, & timui, consideravi operatua, & expavi, in medio duorum animalium: Ubi Lyranus ait: Fuit Propheta admirationis pavor, quod in loco tam humili reclinaretur Salvator.*

6 Redemptor noster cum inimico decertaturus infernali, ad quem debellandum in terras descenderat, ut pariter S. Leo notat, humilis apparere voluit; ait enim: *In quo conflictu pro nobis inito, magno, & mirabili aquilae iure certatum est, cum omnipotens Dominus cum saevissimo hoste non in sua Majestate, sed in nostra congruitur humilitate, obiciens ei eandem formam, eandemque naturam.* Quam eandem intumam Christi exinanitionem S. quoque Thomas de Villanova obstupescens, ita tandem in nostram invehitur arrogantiam: *Dominus, & regna caelorum tibi hospisatur hospicio; & indignabitur vobis vermiculus, quidquid illi accedat, quomodoque traheatur? & pauper non gratias agit, in tam despecto loco Filium Dei videns? Tandemque concludit sanctus Presul, Salvatorem in hac praesepti Cathedra, usque ad saeculorum finem, universum genus humanum hanc necessarissimam edocere virtutem: Ideoque exclamat: *O magna cathedra, praeseptum istud, in quo residet Divina Sapientia Magister orbis, totum ibi legitur Evangelium; Quidquid enim, hunc Iesum, postea verbo docuisti, hic statim oris opere demonstrasti. Ubi notandum praecipue est Lyr: totum ibi legitur Evangelium.**

7 *Discite à me &c.* Hanc doctrinam aeternum Verbum, Patrisque Sapientia ad humilitatem specialiter adaptat, ut pote totius coelestis ejus doctrinae summam, dicente Sancto Basilio: *Universam Domini dispensationem ad humilitatem nos instruere deprehendimus. Cum infans esset, mox in spelunca, nec lecto, sed praesepti impositus; deinde in domicilio fabri, & matris pauperula nutritus, subditus matri, & ipsius sponse. Docetur audiens, quorum non exibat; subditus Joanni, & Baptismum suscipit à servo Dominus. Cujus pariter virtutis quantumvis vilitatem contemptumque ambiat, venustatem laudans Nazianzenus, alia inter exempla illud adducit Christi, omnibus aliis superioris, qui Non mo-*

Bolland 4.
Jun. Vlt. 8.
Angela fulg.
c. 18. n. 116
Christus vult
ut ab ipso
met discamus
humilitatem.

S. Bern. 11.

S. Th. de Vil.
C. 1. de S.
Martino.
Tota Philo.
sophia Christi
ana, consistit
in humilitate.

Ita. 14. 15.
p. 274.

Ps. 116.
Ephes. 4. 9.
Christus op.
ponitur Lucifer.
Ita. 11.
Ita. 13. 1.
Philipp. 2. 6.

Luc. 4. 6.
Ita. 10. 9.

Mat. 10. 23.

S. Anton.
sum. Theol.
p. 4. c. 4. n. 12.
S. 1.
Ita. 2.
Christus omnia
elegit, quae praefert
humilitatem.

Mat. 9. 35.

S. L. J. de
lign. vi. c. 2.
C. 1. de humilitate
ejusdem m.
B. 1. 1. 1.

S. Th. 2. 2. 2.
C. 1. de humilitate
ejusdem m.
B. 1. 1. 1.

S. Aug. 12. de
Fide & Sym.
b. 1. 1. 1.
Prov. 2. 12.

Ita. 14. 6.

Luc. 1. 12.

Lyr. in Luc.

Christum de
bellavit Sa
thianam hu
militate.
S. Leo 1. 1. de
Nativ.

S. Th. 2. 2. 2.
C. 1. de humilitate
ejusdem m.
B. 1. 1. 1.

A se non de
kere vult
humilitatem.
S. Bas. 1. 1. de
humil.

de seipsum, ad usque servi formam deiecit, ac spatorum pro-
bro, & contumelia faciem supposit, & cum sceleratis repu-
tatus est; is inquam, qui mundum a peccati maculis expia-
bat.

8 In Canticis anima gloriatur electa, dicens: *Nigra sum, sed formosa*; forsitan ad suam hinc alludere volens in oculis propriis vilitatem; illinc verò ad decorè, quem coram oculis Divinis huiusmodi illi conciliabat exina-
nitio: ita quoque nos de Christo asserere possumus, quod longè speciosior in heroicis profundæ humilitatis acti-
bus, quam in miraculosis stupendisque apparuerit ope-
rationibus. Unde Gillibertus Abbas dicit: *Gloriosus plane in illo splendor gloria, & paterna figura substan-
tia, sed superaddito nostra quodam velut fuso natura,
dum subluces, plus placet. Dignatio hac, qua voluit in-
carnari, quendam videtur attulisse decorem dignitati
Majestatis; quomodo enim non plus placebit humiliata
sublimitas, eximiam immensitas, & Divinitas Incar-
nata?*

9 *Discite à me &c.* Circa hoc Christi dogma talem S. Paschasius argutè format discursum: *Discere mandat à se non mundum fabricare, non mortuos suscitare, non vir-
tutes signorum facere, sed humiles esse. Quid autem con-
venientius, aut facilius esse potest? Frustra appellamur
Christiani, inquit S. Leo, si imitatores non sumus Christi,
qui ideo se viam dixit esse, ut conversatio Magistri, for-
ma esset discipuli, & illam humilitatem eligeret servus,
quam secutus esset Dominus. Quod si nos Salvator do-
cuisset facere miracula, mundum convertere, eventus
futuros prædicere, rigorosissime jejunare, vel alia ope-
similia facere, hæc utique magnam humanæ debilitati
causare difficultatem potuissent. At verò quis ab
humilitate se subducere poterit? Quis est qui non fa-
cillimè sibi vilescere, seque contemnere valeat? Ad ho-
nores pertingere arduum est, ut experientia demon-
strat: si forte sublimitas esset via proposita, inquit S. Ber-
nardus, & illiciter, quo ostenderetur salutare Dei, quan-
tas facerent homines, ut exaltarentur; quam crudeliter in-
vicem se stermerent, invicem concutirent, quam impu-
denter raperent, manibusque, & pedibus conarentur in
alterum, ut imponerent sese homines super capita aliena? Et
certè quæcunque supergredi proximos, multas inveniet
difficultates, multos habebit annulos, multas patietur con-
tradictiones, ascendentes equidem ex adverso. Nihil ve-
rò facilius est volenti, quam humiliter seipsum. Hoc ver-
bum est dilectissimi, quod omnino nos reddis inexcusabiles,
ut ne temere quidem nobis velamen pretendere liceat. Et
in sermone de Ascensione pariter idem mellissimus in-
quit: *O abusus filiarum Adam, quæcumque ascendere diffi-
cillimum sit, descendere autem facillimum, ipsi & leviter
ascendunt, & difficiliter descendunt.* S. Dorotheus simi-
liter inexcusabiles nos esse declarat, nisi in hac assidue
exerceamur virtute: *Demus, inquit, nos impotentes, &
imbecilles esse, ac nimia corporis debilitate laborare non
posse, sed non humiliter nos ipsos non possumus; invenietur
fortasse non nemo in tali statu positus, ut virtutem hanc
per actus exteriores actualiter exercere non possit; & ideo
Christus inquit humilis corde, ac proinde nec talis se ex-
cusare poterit, quò minus saltem in corde, hanc virtu-
tem exercere non possit. Ad hoc ut Christus doctrinam
aliquam traderet, unicuique sexui, ætati, conditioni,
& professioni indifferenter consentaneam, nullam po-
terat prædicare virtutem, omnibus in communi conve-
nientiore, & possibilior; multi etenim sunt, qui
non possunt vacare solitudini; aliis pro austeritatum
corporalium exercitio deerit sufficiens corporis robur,
& complexio; alii contemplationi se applicare nequi-
bunt; at quis est qui humilitatis impotentiam præten-
dere possit? *Humilitas tui, in medio tui est,* inquit Deus
per Micheam Prophetam, Unde Sanctus Joannes Cli-
macus humilitatem his laudibus exornat: *Beata ve-
rumque beata humilitas, quod tam juvenibus, quam se-
nibus secura, tuncque, & que in cuiusque facultate si-
ta sit.***

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Humilitas Filium Dei mundo manifestum fecit, qui priusquam humiliaretur, in sua majestate nec agnoscebatur, nec adorabatur.

T H E M A.

Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum, Phil. 2. v. 9.

1 **P**linius in panegyrico Trajani ad ejus se majesta-
tem, & potentiam reflectens, in laudem ipsius
ait: *Cui nihil ad augendum fastigium superest; hic uno mo-
do crescere potest, si ipse se submittat.* Idem quoque secun-
dum proportionem de suprema Altissimi majestate dici
posse videtur, nihil enim excellentius imaginari sibi
quis potest, illa Dei gloria, & infinita magnificentia,
quam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt
Potestates; & tamen uno tantum modo crescere potuit,
cum se submittit; quanto namque Filius Dei magis se
humiliavit, tantò honor, & gloria ipsius magis aucta
fuit. Unde Sanctus Bernardus ait: *Christus cum per
naturam Divinitatis non haberet, quo cresceret, vel af-
cenderet, quia ultra Deum nihil est, per descensum quo-
modo cresceret, invenit. Humiliavit semetipsum &c. Pro-
pter quod &c. Donavit illi nomen, quod est super omne no-
men, ut in nomine Iesu omne genu flectatur caelestium, ter-
restrum, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia
Dominus IESVS Christus in gloria est Dei Patris.*
Priusquam is, quem solum in coelis Angelorum mili-
tia adorabat, mortali hac nostra carne vestiretur in
terra, ex toto genere humano unus duntaxat Judæus
angulus aliquod Divinitatis suæ lumen habebat, quia
tunc tantum nomen in Iudæa DEVS erat: at verò post-
quam se usque ad patibulum crucis humiliavit, glorio-
susque nominis sui titulus tribus linguis, quæ princi-
pales totius universi monarchias denotabant, conscrip-
tus eidem cruci superimpositus fuit, tunc gloria, &
adoratio ejus, ad omnes totius mundi populos extensa
fuit.

2 S. Joannes gloriæ Christi nullam mentionem fe-
cit, nisi postquam ad nostram se mortalitatem demisit,
servili carnis nostræ habitu vestitus; prius enim, ut ita
dicam, incognitus erat in sinu patris constitutus, quia
in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum;
postquam verò Verbum caro factum est, & habitavit in
nobis, mox S. Joannes subjungit: *Et vidimus gloriam
ejus, gloriam quasi unigeniti à patre.* Sanctus Hilarius
super illa verba Psalmi: *Domine probasti me, & cognovi-
stis me,* ita ad propositum nostrum scribit: *probatum est,
ut cognosceretur. Videamus secundum Evangelicam do-
ctrinam, hic DEI Filius quomodo sit, & probatus, &
cognitus; humilitas namque ejus, per quam meruit ab
omni caelesti, terrestri, & inferno adorari, & in gloria
DEI Patris esse, probatio ejus fuit; idque confirmat per
verba propositi thematis, in principio discursus hujus
adducta. In alio quodam loco Psalmi 118. super verbum
107. idem S. Pater eadem S. Pauli ad Philippenses ver-
ba ponderans, inquit: *Humilitas fuit primum, ut
corpus assumptum in gloria Dei Patris maneret, ut in no-
mine ejus genua caelestia, terrestria, & inferna se curva-
rent. Cælum ex precepto Dei ipse formavit, mundum ex
paterno jussu in hanc speciem tanti decoris ornavit, ser-
vam, & quæ in ea sunt, creavit, sed nunquid ab illa me-
ruit hominem assumptum, in æterni patris gloria colloca-
re? humilitatis hoc primum, & merces est.* Sancti Am-
brosius eandem habet considerationem, quòd supremæ
illi majestati non ideo genua incurventur, quòd no-
bilem adeo, vastamque hanc creasset mundi machi-
nam, sed quia se super Calvario monte humiliasset: *Quanta
fecit Dominus, audeo dicere, inquit ille, &
non flexi ei genu, sed flexi ei, postquam se humiliavit; sic
enim per humilitatem, sibi Ecclesiam congregavit. Si quis
terram contemplatus fuisset, priusquam Verbum de
Patris æterni sinu in uterum descendisset virginalem;
professus utique fuisset, illud adimpletum fuisse oracu-
lum propheticum: Dominus de cælo prospexit super fi-
lios hominum, ut videat, si est intelligens, aut requirens
Deum;**

Plin. in Pa-
ne. 27. Tra-
jana.
Quam mo-
do se Chris-
tus humi-
liavit, tanto
magis ipsius
gloria crevit

S. Bern. l. 1. de
Ascens.

Ps. 75. 4.

Christo Ies-
us curvan-
tur genua
quod se hu-
miliavit us-
que ad
mortem
crucis.
Ira. 1. 14.
Pl. 118.

S. Hil. in
Pl. 118. 107.

S. Ambr. in
Pl. 118. 107.

Cant. 1. 4.
In illa spe-
ciebus sunt
in actibus
humilitatis,
quam opera-
tione rui-
culorum.

Gillibet.
Ab. 1. 1. in
1. 1.

S. paschas.
1. 1. in
1. 1.

S. Leo ser. de
Nat.
Nullus so-
pore ex-
cuse, quod
non possit
esse
humilis.

S. Bern. l. 2. in
capite 1. 1.

S. Bern. l. 1. de
Ascens.

S. Dorotheus l. 2.
de corda
humilis.

Id. in
1. 1.

ich. 6. 14.
1. 1. 26.
27.

1. Reg. 1. 8.

sic Christus
per humiles,
& viles ho-
mines, Apo-
stolos, ma-
nifestavit
mundo glo-
riam suam.
S. Hieron.
Rup. Abbas.
1. Cor. 1. 28.

runt, pleno, & aperto ore confessi sunt, dicentes: *Dignus DEI est hic*. Venerabilis Anna Samuelis mater in Cantico suo ait: *suscitatus de pulvere egenum, & de stercore elevatus pauperem, ut sedeat cum principibus, & solim gloria teneat*. Domini enim sunt cardines terra, & posuit super eos orbem. Ecclesiasticæ autem hierarchiæ Cardines, circa quos Ecclesiæ volvuntur poli, Apostoli sunt, & omnes illi, qui vitam ducunt Apostolicam; ac proinde verba prædicta hunc sensum habent: qui humiles sunt, & semetiplos, ac mundum contemnunt, illi sunt qui mundum sustentant, & quos sapientia. Altissimi eligit, ut gloriam suam mundo manifestent. Porro Sancti Hieronimus legit: *afflicti terra*; unde Rupertus Abbas ait: *In Hebræo scriptum est, ut ait B. Hieronymus: Afflicti terra, & posuit super eos orbem; afflictio hæc humilitas est, quæ ad portantum orbem constanter eos facit, & fortes. Ignobilia mundi, & contemptibilia eligit: id est, ut se a paganis adorari faciat, ut templa profana diruat, ut regia lucis suæ insignia in campo inimicorum suorum erigat, live ut infideles Evangelio suo subiciat, operam adhibebit hominum vilium, humilium, & a mundo contemptorum, quia hic communis est Dei stylus, & consuetudo, quod infirma mundi eligit, ut fortia quoque confundat*. Ac proinde cum Hebræi in non credenda Messie divinitate obstinati persistere, quoniam ulusest remedio, & indicio evidenti, cui se opponere nequaquam possent? num forte ut se in monte Thabor de novo transfiguraret? aut verò ut quinque panibus, & duobus piscibus quinque millia hominum pasceret? vel denique auditum surdis, mutis loquelam, cæcis lumen, aut vitam quatruiduanis defunctis restitueret? Nequaquam; quin potius, cum exaltaberis filium hominis, tunc cognoscas quia ego sum: quando enim in crucem (quæ illis temporibus, haud secus, ac hodie patibulum, probrosum supplicium erat) in societate duorum latronum affixus fuit, & cum sceleratis reputatus est, tunc Centuriones gentiles eum Filium Dei esse confessi sunt, dicentes: *Vere Filius Dei erat iste*; tunc alii revertebantur percussentes pectora sua. Porro verbum hoc exaltans, ad ejus crucifixionem utique alludit; ac proinde idem Evangelista postquam alia in occasione Christum introduxisset, dicentem: *Et ego se exaltatus fuero a terra, misit abraham ad me ipsum, protinus subiungit: hoc autem dicebat, significans, quæ morte esset moriturus*.

Christus per
ignominiam
crucis con-
vertit mul-
tos Hebræos
& gentiles.

Mat. 11. 21.
Mat. 27. 14.

Luc. 23. 48.

Luc. 21. 36.

Luc. 2. 49.
Christus in
puertia sua
humilitate
subiectus
sui parenti-
bus suis.

V. Beda. 2.

8 Apud S. Lucam legimus, quod Christus in puertia sua a parentibus suis in templo re inventus, ut se, & aliquantulum sui ab iisdem absentationem, apud matrem, & S. Iosephum excusaret, iisdem dixerit: *Nescitis, quia in his quæ patris mei sunt, oportet me esse*? Subdit verò Evangelista neminem ipsorum, quid dicere vellet capere potuisse: *Et ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad illos*; neque enim æternam celestis Patris sui generationem etiamnum capere poterant; ac proinde advertendum est, quod ad hoc ut agnoscere ab illis incarnata Sapientia, humilitatem coram illis exercere cœperit: *Et erat subditus illis*. Ubi Beda ait: *Cum arcum tanti misterii ascendere intelligendo non possent, descendit ille cum ipsis ad inferiora conversationis eorum, cupiens manere in his, quæ illorum erant, & erat eis pia dispensatione subiectus, donec proficiente humilitatis mysterio, quantum omnibus creaturis esset preferendus, cognoscerent*.

9 Plinius in Panegyrico de Traiano, cum singularem laudat ab humilitate, dum abique fastu, & pompa sapius non dedignatus est pedes gradus cum subditis, licet alii quadrigis fastuosis insiderent. *Te ad sidera tollis humas, ita communia, & confusa principis vestigia*. Quia nimirum terram calcabat, dignus censebatur, cui pavementum fierent Stellæ. Idem penitus de nostro nos Deo astruere possumus; quod scilicet postquam descendit in terram, postquam cum hominibus conversatus est, & Verbum caro factum est, tunc primò & in primis hominem in admirationem rapuerit gloriæ, & infinitæ Majestatis suæ, quia scilicet tunc, & non ante vidimus gloriam ejus. Psalmista equidem speciosum illum pulchrumque nobis exhibet, dum ait: *Decorem induit*; speciosus forma præ filiis hominum; sed nunquid humilitas, & exinanitio eum vel levissime deformavit? Respondet Rupertus Abbas, dum illa Can-

ticorum interpretatur verba: *ecce tu pulcher es*; ubi ille discurret ad propositum præsens: *Dico ergo: ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus: dicis mihi, ecce tu pulchra es, & ego dicenti, ecce tu pulcher es. Ex quo ego pulchra facta sum, ex eo tu qui semper pulcher fuisti, pulchrior factus es; nam verum eo pulchritudinem tuam adauxisti, quod cum Deus esses, homo dignatus es fieri*.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Quantum Christum in principalioribus vite ejus mysteriis magis humiliatum invenimus, tanto magis eundem ab æterno suo Patre exaltatum admiramur.

THEMA.

Ponit humiles in sublime. Job 3. v. 11.

1 Nec alta Divinæ omnipotentis encomia Prophetæ Job humilium agnovit exaltationem, quando dicebat: *Qui ponit humiles in sublime*: id quod in omni ætate quidem, circa Dei servos adimpletum fuit; singulariter autem in Salvatore nostro, qui a primo conceptionis suæ instanti, usque ad resurrectionem suam, nihil aliud quaesivit, nec in aliud collimavit, quam ut se humiliaret, & exinaniret; voluit nihilominus æternus Pater, per excellas augustasque gloriæ, & magnificentæ demonstrationes, heroicis profundæ humilitatis ejus actus recompeniare; quemadmodum per principaliora vite Christi mysteria, ordinatè discurrere patebit.

Dans humili-
lia in dem
Christi per
augustas
gloriæ de-
monstratio-
nes voluit
se compen-
sare.

2 Et in primis quidem si quis in incarnationem ejus suos conjecerit oculos, quis infinitam non videt, quæ vilissimum inter terræ vermem, hominem dico, inter mortalitatis nostræ lutum, & supremam illam Verbi increati majestatem intercedit, distantiam? Nihilominus, ut bene advertit S. Leo, Sapientia illa infinita, naturæ nostræ vilitatem Divinitati suæ ita unire scivit, ut in hac servili forma magis maiestique coruscant Divina ejus magnificentia; unde dictus S. Pontifex in primo supra Christi nativitatem sermone ita discurrit: *Verbum igitur DEI Filius, Filius Dei, qui in principio erat apud Deum, per quem facta sunt omnia. & sine quo factum est nihil, factus est homo, ut aut se ad susceptionem humilitatis nostræ sine diminutione suæ Majestatis inclinans, & manens quod erat, assumeret quod non erat, veram servus formam ei formæ, in qua DEO Patri est equalis, uniret; & tanto fœdere naturam nostramque confunderet, ut nec inferiorem consumeret honorificatio, nec superiorem minueret assumptio; suscipitur à Majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitate mortalitas*. Inque eo temporis puncto, quando mortali humili in luto vestivit, voluit Pater æternus, ut ipsum omnes, cum profundissima submissione, adorarent angelicæ hierarchiæ, dicente Apostolo: *Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: & adoret eum omnis Angeli Dei*. Incarnatio etenim Verbi a sanctis Patribus non immeritò negotium omnium seculorum appellatum fuit, quo epitheto idem Leo Papa utens inquit: *Hæc Sacramento universa præcedentium seculorum servierunt*; voluit namque æternus Pater, ut infra decursum quinque millium centum, & nonaginta novem annorum, tanti momenti negotium per tot visiones, revelationes, figuras, prophetias, apparitiones, sacrificia, & quæcunque alia, quæ a veridico Spiritu Sancti calamo in veteri Testamento describuntur, ageretur. Tandem verò ubi venit plenitudo tem-

Hoc primo
partem ejus
incarnatio-
ne.

S. Leo Ep. de
Nat.

Hebr. 1. 6.

S. Leo Ep. de
Passione.

Gal. 4.

S. Hier. 14. in
Evang.
Salm. 101. v. 1.

Luc. Burg. in
Luc.

Plin. in Pa-
neg. Trajan.
Christus ho-
mo factus,
rapuit primo
homines in
admiratione
gloriæ suæ.
Baruch. 5. 38.
Isa. 1.

1. Reg. 1. 8.

1. Reg. 1. 8.

peris, in qua Filius Dei incarnandus erat, & cetero empyreo gloriosissimam, quam unquam sive cælum, si-
veterra viri, expeditur legationem: *Missus est Angelus Gabriel &c. An hoc quippe ministerium, summum inquit Gregorius, Angelum venire dignum fuit, qui summum omnium nuntiabat*. Unde Salmeron ex autoritate Damasceni de Sancto Gabriele inquit: *Gabriel non ex aliquo infimo ordine, sed supremo missus fuit, citatque ipsissima Sancti Damasceni verba, dicentis: clameus cum Gabriele, qui primum locum obtinet inter angelos*. Imò Lucas Burgensis in ea est opinione, quod in hac annunciatione, ut legatio hæc cum tanto ma-

S. Bern. Sen. 2.
S. Germon.
S. de Anagn.
S. J. C. I.
B. Virgo ex
humilitate
concepit
Christum.

jori honorificentia expletetur, Gabriel multos secum adduxerit sanctorum Angelorum exercitus; dicit enim: *comitatus, ut credibile est, pluribus aliis angelis, corporum expertibus, ita apparatus, & instructus fuit, ut praeferretur suprema Majestatis legatum, qualis revera erat.* Sanct. Bernard. Senensis ad illa in cantici Mariae verba reflectens: *respexit humilitatem ancilla sua*, inquit: *Nec ait, respexit potentiam, quia Dominus deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles. Neque inquit: respexit sapientiam, quia stultam fecit DOMINVS sapientiam hujus mundi.* 1. Corinth. 1. Non denique ait: *Quia respexit virginitatem, sed humilitatem, quia inveniuntur & sanctae virgines; proinde Bernardus ait: est ex virginitate placuit, tamen ex humilitate concepit.* Quando igitur sanctissima Virgo haec verba protulit; *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum Verbum tuum*, tunc in profundissima sua humilitate concentrato Verbum incarnatum concepit; quod cum humilitatis partus extiterit (quia humilitate concepit) mirum non est, quod quandiu hic nobiscum vixit, toti generi humano acclamarit, dicens: *discite a me quia mitis sum, & humilis corde.* Unde S. Aug. ad propositum nostrum apte exclamat: *O insignis gratia, quae dum fidem humiliter dedit, celsi in se opificem corporavit.*

Mag. 11. 29.

S. Aug. 2. 10.
de sanctis.

Christus capi voluit
in humili
civitate, &
nasci in fo-
etido stabulo.

3 Porro legatuolice in Nazareth, civitatem humilem, & vilem, expedita fuit; unde Nathanael Messiam ex Nazareth nasciturum audiens, elata voce clamavit, dicens: *a Nazareth potest aliquid boni esse?* Hoc autem angustum tugurium in quo incarnatus fuit, factus est augustissimum, quando infallibilis illa caeli providentia id ipsum locupletavit, & honoravit, prout hodie videre est in S. Domo Lauretana, quae ab Ecclesia per universalem fideliū concursus, ex omnibus mundi partibus a Christianismo adoratur. Verum quidem est, quod in foetido quodam stabulo nasci elegerit, verum super illud nova, & luminosa stella prodigiose apparuit, quae eum tamquam Regem gloriae indicavit, & adorari fecit; *Quod si sensuum tuorum fragilitati*, inquit Sanctus Maximus, *minus dignum videtur, Filium Dei natum de femina credere, virginem cogita peperisse; si tibi pannis quibus involutus est, fortasse vilescit, Angelos collaudantes, & multitudinem caelestis exercitus admirare; si praesepe in quo infans jacuit despicias, erige paulisper oculos, & novam in caelo Stellam protestantem mundonativitatem dominicam intueri; si credis valia, credemirifica.* De tribus illis Solibus, qui ad illustrandam in natalibus Redemptoris humilitatem, in qua natus est, coruscarunt, Albertus Magnus inquit: *Tres soles exortitrium naturarum signant radios, corporalis, & spiritalis, & Deitatis, quae in unum collecta, in unitate personae Christi totum illuminare mundum.* Sanctus Thomas de Villanova in prima concione de nativitate Christi ita scribit: *Admirantur nimis caelestis curia principes, immensam intra tenerrimi corporis facellum inhabitantem Domini majestatem; majestas simul, & humilitas eodem spectaculo proponuntur. Nascitur ex muliere, sed ex virgine; jaces in praesepe, fulget in caelo; sociatur brutis, & adoratur ab Angelis; pannis involvitur, & a prostratis coram se regibus colitur; obmutescit in gremio, & proditur radiante caelo; absconditur in stabulo, & caelestibus hymnis ejus natalitia celebrantur.* Quod si ad foetidum stabulum, non Synagoga principes invitat, sed ignorantes pastores, ad quos e caelo caelestes misit paranymphos; memorandum est, quod ex altera parte, per Stellam in aere noviter apparentem tres ad se ex Oriente attraxerit Reges, qui illum adorarent, & tributa penderent. Et ideo quanto inimicus in hac Christi humilitate, inquit Sanctus Maximus, *per incerta distractus stupore natus abas, cum per Chaldaeos, praecipuos utique Tyrannidis suae ministros, novum videres infantulum, velut novi Imperii Regem, regis muneribus honorari? Enimvero cum sapientes illi Magi Herodi, se novum querere Regem dixissent, inde in Bethlehem abeuntes, quoniam in stabulo illo Majestatis Regiae viderunt insignia? Divus Chrysostom. ait: non alia, quam humile tugurium, squalidumque praesepe, & parvulum pannis involutum; & tamen hanc vilitatem certantes, procidentes adoraverunt eum, & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera. Nam magnificentiam ejus, ut inquit Sanctus Maximus, *universa verbi mirabilis ab**

S. Max. h. 4.
de Nat.

Alb. Mag. in
Luc.

S. Th. de Vil.
Conc. 2. de
Nat.

S. Max. h. 2. de
Epiph.

D. Chr. h. 4. in
Mat.
Mat. 2. 11.

S. Max. h. 2. de
Epiph.

alto Stella prodebat. Sanctus Augustinus similiter in quodam sermone de Epiphania, de his tribus Regibus loquens, ait: *Apud sensuum hominum humilitas naturae reverentiam Divinitatis non immittit.* Valde etiam huic proposito illa Sancti Fulgentii verba deservunt, quibus Filium Dei Filio Archelai comparans, inquit: *Ille natus in palatio contemnitur, iste natus in diversorio quaeritur, ille a Magis nullatenus nominatur, iste inventus suppliciter adoratur, omnino spernitur primogenitus Regis, & muneribus adoratur primogenitus paupercula mulieris. Quis est iste Rex Iudaeorum, pauper, & dives, humilis, & sublimis, portatur ut parvulus, adoratur ut Deus, parvus in praesepe, immensus in caelo, vilis in pannis, pretiosus in Stellis?*

S. Aug. 2. 5. de
Epiph.

S. Fulgent. de
Epiph.

4 Quodnam existimatis in eo latuisse mysterium, quod Angeli solis pastoribus, hoc humilitatis in Filio Dei agnoscere dederint indicium: *Hoc vobis signum invenietis infantem pannis involutum, & possum in praesepe?* Respondet Sanctus Bernardinus: *Quid est quod sola ab angelo commendari videtur humilitas, nec tamen sola a Pastoribus inveniri? forte specialius commendat angelus humilitatem, quia ruentibus ceteris per superbiam, ipse in humilitate stetit; aut propterea certe caelestis annuntiatur humilitas, quod haec quasi propria virtus, divina exhibenda sit Majestati?*

Luc. 2. 12.

5 Quod si verò a nativitate ad circumcisionem Filii Dei transire placeat, quae tigna erat, communi facti a primis parentibus nostris impressum, quis est, qui quantum se in hac Filius Dei humiliaverit, ignoret; de quo conilat quod peccatum non fecit, nec in ventus est dolus in ore ejus? Sanctus Bernardus in sermone 3. de circumcisione, de aeterno Patre ait: *In hoc maxime signo poterat ignorare eum, inventa in eo circumcisione, quam peccatoribus ipse providerat, ob purgationem utique delictorum.* In eodem sermone hanc humiliationem, cui sponte se subicere voluit, infimam fuisse his verbis considerat: *Minoratus est ab Angelis, & habitus inventus fuit homo; hodie minoratus est multisominus ab Angelis, qui non solum formam hominis, sed formam habet peccatoris, & infigitur velut quodam cantherio latronis.* Huic autem tam altae humilitati immensus quidam honor correspondit, videlicet gloriosissimi nominis Jesu impositio, pro cuius veneratione genu flectere debet quicquid est in caelo, in terra, & in inferno; quod nomen adeo dignum, & excellens est, ut Petrus Caelensis dicat: *Quis estimare valeat hoc nomen in pondere? nunquam sine pondere nominandus est Jesus: pondere utique sanctuaris; quia nemo poterit dicere Dominus Jesus, nisi in Spir. Sancto.*

Christus maxime se humiliavit in
circumcisione.
1. Pet. 2. 22.

S. Bern. 2. 5. de
Circumcis.

Petr. Caelensis
1. 1. cap. 4.

6 In Exodo statuta lex erat, ut omnia primogenita, tam hominum, quam animalium, Deo immolarentur, in memoriam liberationis populi sui e durae servitutis Aegyptiacae compedibus, per mortem primogenitorum Aegyptiorum completae: Item ut numeratis quinque siccis redimi possent, nec non ut matres purificationis legi subjacerent. De quo mysterio Petrus Bleicensis in sermone quodam de Circumcisione inquit: *Ne accedas Domine Iesu ad purificationem, tu immunus a peccato, fide mundans corda tuorum; tu sine semine conceptus, & natus de Spiritu Sancto, expellat donec te ipsum offeras pro mundo.* Veruntamen Dionysius Carthusianus rationem assignat, cur non minus ipse quam omnes alii Adz potterit, huic legi se subjecerit. Nimirum ad dandum humilitatis exemplum. Cui consonat, quod Didacus Stella in haec verba scribit: *Ex hoc contextu discamus humiles esse, exemplo Christi Salvatoris nostri, qui humilis peccator, & servus apparuit, cum esset Dominus universae terra.* Veruntamen aeternus Pater, qui ponit humiles in sublime, providè disposuit, ut Spiritus Sanctus Simeoni revelaret (siquidem venit in spiritum in templo) ut eum dulciter amplexeretur, exclamando: *Nunc dimittis servum tuum &c.* aperte omnibus demonstrando, puerum hunc verum Messiam esse; quem admodum & Anna Prophetissa fecit, quae loquebatur omnibus qui expectabant redemptionem Israel.

Exod. 13.
III tempore
purificatio-
nis, dum in
templo offer-
retur.
Num. 18. 15.
Lev. 12.
Petr. Bleic.
de Purific.

Dio. Con. 11.
Luc. 2.
Did. Stell. 11.

Luc. 2. 27.

Luc. 2. 38.

7 Ponit humiles in sublime. Voluit quoque Redemptor noster in aetate 30. annorum constitutus, ex institutu profundissimae humilitatis suae instar aliorum peccatorum a Sanct. Joanne Baptista baptizari; quam dignationem S. Joannes caelesti revelatione edoctus, ad-

Christus ex
humilitate
voluit a S.
Joan. Bapti-
zari instar
peccatorum.

Matt. 3. 14. mirando ait: *Ego a te debeo baptizari, & tu venis ad me?* cui Redemptor respondit: *sine modo, sic enim decet nos implere omnem iustitiam;* quibus verbis Baptista acquiescens, ipsum baptizavit. Veruntamen Deus Filius sui humilitatem glorificari non diu distulit; ait enim Evangelista: *Baptizatus autem Iesus confestim ascendit de aqua; & ecce aperti sunt ei caeli, & vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super eum; & ecce vox de caelis, dicens: Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui.* Sancti. Anselmus porro Ly, descendit, Spiritui Sancto adaptatum, notans inquit: *Dicitur Spiritus descendisse, quia se humiliavit, cum per se humilem speciem presentiam suam manifestavit;* videns enim Verbum humiliatum, ad imitationem ejus humiliatus quoque est & Spiritus S. descendendo: *super quem requiescit Spiritus meus nisi super humilem?* inquit Deus apud Isaiam. Porro Spiritus S. super caput ejus descendens, eundem in desertum indilate propterea fecit, ut ibidem initar aliorum peccatorum a Diabolo tentaretur: *Ductus est in desertum a Spiritu, ut tentaretur a Diabolo;* in qua quidem lucta, sacratissima Christi humilitas ad eum usque contemptus sui ipsius terminum pervenit, ut a demone raptus, super templi pinnaculum collocaretur. At verò post longum certamen victor evadens, hunc ab æterno Patre suo honorem obtinuit, ut Angelorum exercitus ad eum ministrandum propearet: *Accesserunt Angeli, & ministrabant ei.*

Matt. 23. 4. **¶** *Ponit humiles in sublime.* S. Joannes cap. 13. inquit: *Ponit vestimenta sua, & cum accepisset linteam præcinctis se; deinde mittit aquam in pelvum, & caput lavare pedes discipulorum, & extergere linteo quo erat cinctus;* post hoc autem heroicis submissionis actus, Eucharistiam instituit, in qua ad finem usque sæculorum vilissimo terræ vermiculo, id est homini, se in cibum dedit. Qua humiliatione nulla alia excogitari potest profundior, quia licet in incarnatione exinaniverit semetipsum, in hoc tamen Sacramento, quod a Theologis extensio incarnationis appellatur, longè magis se exinanivit, dum sub imperceptibili panis atomo se præsentem constituit; in hujus autem humiliationis retributionem, æternus Pater in idem cœnaculum, in die Pentecostes misit Spiritum Sancti, qui omnium Regnorum Ecclesiæ suæ dedit investituram, prout ipse jam dudum per Psalmistam prædixerat, inquit: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum ejus. Dominus dixit ad me: filius meus es tu, ego hodie genui te; postula a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Ex hoc quoque cœnaculo generosi egressi sunt athletæ, qui idolatriam debellantes, insignibus Christi universos populos subjecerunt.

9 *Ponit humiles sublime.* Ad Christi humilitatem elucidandam ponderanda sunt illa celeberrimi textus Apostolici verba, nimirum: *Humiliavit semetipsum Dominus noster Iesus Christus factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Quibus verbis imprimis insinuat, eum non fuisse humiliatum ab alio, quia S. Paulus inquit: *humiliavit semetipsum,* & alibi Propheta inquit: *Oblatus est quia ipse voluit:* læpè etiam increduli Hebræi, ipsum lapidare, vel ex monte in præcipitium deurbare tentarunt, sed minime id facere prævaluerunt, quia ut ipsemet de se ait: *ego pono animam meam, ut iterum sumam eam: nemo tollit eam a me, sed ego pono eam a me ipso, & potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam.* Ratio igitur, cur Christus non lapidari, nec ex monte præcipitari, sed in cruce mori voluerit, hæc est, ut scilicet se tanto humiliorem hominibus demonstraret; ac proinde S. Mater Ecclesia in Dominica Palmarum hac utitur oratione: *Omnipotens sempiternus Deus, qui humano generi ad imitandum humilitatis exemplum Salvisorem nostrum carnem sumere, & crucem subire fecisti.*

10 Porro notandum, quod postquam Sanctus Paulus dixisset: *humiliavit semetipsum &c.* mox subjungat: *propter quod & Deus exaltavit illum &c.* effecit namque ut nomen Jesu per ludibrium Crucis patibulo impositum, ab omnibus creaturis adoraretur, nec non ut crux, quæ antea infamis fuerat, diademata Regum, & Imperatorum locupletaret, & condecoraret. Eheu quot æternus Pater, ad manifestandam Filii Dei divinitatem, opera-

tus est portenta? Totus namque mundus à fundamentis, usque commotus fuit, lugubri veste se Sol contexit, velum tempi scissum est, os latronis ad paradysum postulandum sese aperuit, resuscitata sunt multa mortuorum corpora, aperta sunt monumenta, rupti montes, petreæ, & durissima marmora scissa sunt, Longinus lumen recuperavit oculorum, milites præ dolore percutiebant pectora sua, dicentes: *Verè Filius Dei erat iste. Humiliavit itaque semetipsum,* inquit Euf. Emisenus, *factus obediens usque ad mortem, ut sublimior appareret, & Angelis, & hominibus, inclinata sublimitas. Quid agis inter hæc superba mortalitas? ecce Domini non minus delectas humilitas, quam majestas.* Enimverò post mortem ad infernum descendit: *descendit ad inferos:* profundius etenim humiliari, & depici non poterat; ac proinde tanta cum gloria postea ascendit super omnes cœlos ex monte Oliveti, in quo passionem suam exorsus fuerat. *Quod autem ascendit, quid est nisi quia, & descendit primum in inferiores partes terræ? qui descendit ipse est qui & ascendit super omnes cœlos.*

11 Juxta doctrinam Doctoris Angelici potestas judiciaria, ab æterno Patre Filio suo pro eo tempore delegata, quando tanta cum majestate in throno sedens comparebit in judicio, in remunerationem heroicæ humilitatis in morte exhibitæ, concessa fuit; dicit enim idem Angelicus Doctor: *Meritum humilitatis est judiciaria exaltatio, quæ omnia subducitur:* Et alibi ait: *Potestas judiciaria Christo homini collata est, in premium humilitatis, quam in passione exhibuit.* S. Bern. exemplum nobis humilitatis Christi, tamquam scalam, per quam in cœlum ascenditur, his verbis insinuat: *Quis docebit nos ascensum ad salutem? quis nisi de quo legimus: Qui descendit ipse est & qui ascendit? ab ipso nobis erat demonstranda ascensionis via, ne ductoris, imo seductoris iniqui, aut vestigiis, aut consiliis sequeremur.* Quia ergo non erat quo ascenderet, descendit altissimus, & suo nobis ascensu suavem, ac salubrem dedicavit ascensum. Per quotidianam experientiam videmus, quàm firmiter Adæ posteris verbum illud *Dominamini* impressum existat; *Cupidi quidem sumus,* inquit S. Bern. *ascensionis, exaltationem concupiscimus omnes; nobiles enim creatura sumus, & magni cujusdam animi, ideoque altitudinem naturali appetimus desiderio.* Ait quoque S. Greg. *Si divites esse cupitis, veras divitias amate:* si exaltari cupimus, veram, non verò vanam magnificentiam diligamus, nam ut Boetius Severinus ait. *Non in hoc terra puncto, sed in cælo, propaganda gloria.* Hoc autem per humilitatem assequemur, quæ ut in sequentibus discursibus visuri sumus, in cælo pariter, & in terra nos exaltat. *Christus qui descendit, ipse est & qui ascendit,* inquit S. Bernardus; *Apostoli verba sunt hæc: Ego autem credo cum in hoc ipso, quod descenderit, ascendisse, sic enim oportebat Christum ascendere, ut nos ascendere doceremur.*

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Celebriorum veteris Testamenti Sanctorum quorundam consideratur humilitas, ob quam ipsos a Deo exaltatos fuisse ostenditur.

THEMA.

Humiliamini in conspectu Domini, & exaltabit vos. Jacobi 4. v. 10.

1 Sanctus Jacobus Apostolus ad humilitatis actus exercendos nos invitat, quia scilicet Deus liberalissimus remunerator nostram abundanter per exaltationem recompensabit exinanitionem: *Humiliamini in conspectu Domini, & exaltabit vos.* Circa quam materiam insigne quoddam advertendum est, quale nobis S. Bern. in hæc verba tradit, dogma: *Generalem hic audire regulam: omnis qui se humiliat, aut, exaltabitur: significat profecto non omnem exaltandam esse humilitatem, sed eam tantum, quæ de humilitate venit; non ex tristitia, nec ex necessitate.* Aliqui enim humiles sunt, utpotè propter conditionis, & vocationis suæ necessitatem, contempti speritque ab omnibus, pauperes, humilibus naticis; hæc autem humilitas, nec meritoria est, nec virtuosa, quia necessitatis est effectus, non libera, & voluntaria, qualem exercet ille, qui cum exultationem, & venerationem sibi conciliare

Euf. Emis. l. 2. de Symbol.

Eph. 4. 9.

S. Th. 1. p. 4. q. 2. ad 4. Placitum humilitatis in cruce exhibet ois judiciaria potestas in judicio. Idem A. 1. in Corp. S. Bern. ser. 4. de Aleff.

S. Greg.

Boet. Severi.

S. Bern. ib.

Illa solum humilitas exaltatur quæ procedit ex instinctu virtutis.

S. Bern. l. 34. in Consol.

Non vero illa quæ procedit ex necessitate.

posset; nihilominus ex virtutis instinctu se abjicere, & exinanire studet: atque hunc ipsum crediderim ego verborum S. Jacobi sensum esse, dum ait: *Humiliamini in conspectu Domini*. Quasi diceret: humilitas in conspectu Dei, ex motivo supernaturali, & propter amorem Dei exercenda est: hæcque ipsa exaltationem annexam habet, prout varia in presenti evincunt ex veteri Testamento desumpta exempla.

2 *Humiliamini in conspectu Domini*. In primis quidem S. Bonaventura insignem quandam adducit similitudinem, nullius non accommodam capacitati, ab aqua desumptam, ait enim: *Aqua quanto in suo motu ab alto descendit, tanto ex parte opposita sursum tendit; qui appetit exaltari, labores humiliari; quia tanto exaltabitur amplius, quanto vixerit in terra humilior*. Abraham considerate, à Deo electum in omnium credentium Patriarcham, & Patrem, imò ita à Deo dilectum, ut aliquando ipsemet Dominus ex nimio in Abrahamum affectu, dixerit: *Ego Deus Abraham; num celare potero Abraham, quæ gesturus sum, cum futurus sis in gentem magnam, & benedicenda sint in ipso omnes nationes terræ*. Insuper illi appropinquit, se stirpem ejus instar stellarum cæli arenarumque maris multiplicaturum; terram promissionis illi induturum, omniaque ejus Dominia, scæptra, provincias, & regna. Sed quod tandem assignabimus tantæ exaltationis meritum? frustra id inquirimus alibi, quàm in stabili humilitatis ejus fundamento; supra quod, quid mirum, si sublime adeo, atque eminens sanctitatis, & dignitatis erectum fuit ædificium: loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis, & cinis? Ecce vobis quos de se fecerit conceptus, quando ad Divinorum secretorum participationem admissus, dignusque inventus fuit, qui sub angelica forma tres Divinas personas in suum reciperet hospites tabernaculum. Quam abyssalem Patriarchæ hujus exinanitionem obitupefcens S. Ambrosius, illum Psalmi versiculum (*vide humilitatem meam, & erue me*) ita ad præfens accommodat intentum: *Hæc humilitate Abraham pater fidei nuncupatus est, qui cum Divino participaretur alloquio, terram se esse dicebat, & limum*. Quò pariter respexit S. Isidorus, quando per humilitatem, & contemptum proprium, quantumvis in alto emineamus gradu, nos magis magisque glorificari docet verbis sequentibus: *Quamvis summus sis, humilitatem tene; si humilitatem tenueris, habebis gloriam; quanto enim humilis fueris, tanto te sequetur gloria altitudo*. B. autem Alcuinus in præfenti de Abrahamo proposito, quando se pulverem, & cinerem appellavit, interrogat: *Quare Abraham dixit: pulvis sum, & cinis; cum tantas promissiones à Deo accepisset? respondetque: sublimitatem promissionum humilitatis temperavit subjectione; apte enim intelligitur, in quo loco se posuerat, qui pulverem se ac cinerem, etiam tum cum Deo loqueretur, aestimabat; ex quibustandem ad nostram instructionem, sequentem statuit conclusionem, dicens: Si igitur se ita despiciit, quisque ad honorem Divina colloctionis ascendit, sollicita intentione pensandum est, quæ poena illi ferienda sunt, qui ad summa non proficiunt, & tamen de minimis extolluntur*.

3 *Humiliamini &c.* Jacob patriarcha integra quondam nocte cum angelo decertans, eum superavit, nomenque suum, in *Israel*, id est, *videns Deum*, transmutari meruit. Quis per omnium sæculorum decursum, duellum audiat gloriosius, aut victoriam augustiorem? Si enim vel unicus solum angelus in unica nocte infabilem stragem exercitui intulit Sennacherib, numeranti milites centum octuaginta quinque millia; cur alter hic Angelus Jacob superare nequit; quin potius suam agnoscens imbecillitatem seque victum professus, illi respondit; *si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prevalebis?* Fortitudo Jacob, qua sublimè adeo crexit trophæum, benedictionibus locupletatum cælestibus, tamque insigni honoratum nomine, supra humilitatem fundata erat; unde nec mirum si Angelo superior evasit: quia *humiliamini in conspectu Domini, & exaltabit vos*. Quem nobis conceptum ingeniosè de Abrahamo expressit Emislenus, dum ait: *Traditio secularium litterarum est, habuisse quandam in exercitio, usque certaminis, hoc genus virtutis, ac roboris, ut quoties in luctamine succumbens, vicarum suarum amicum, & nutricem terram impulsu adversarii contigisset,*

toties de solo surgens, magis ac magis in adversarium prevaleat, ac suis dejectione prostrati, occasio fiebat triumphi; dabat enim quodammodo infirmitas fortunam, lapsus palmam, ruina victoriam. Puto hæc illic cælesti athenæ, qui contra Jacob legitur fuisse luctatus, justius aptari posse. Oleaster verò Hebraico insistens originali, verbum *luctabatur*, idem quod *pulverem*, significare docet, dum ait: *Varietatem Hebræi, quàm nostri sentiunt de significatione verbi (Abach) quod hic vertunt luctari, dicunt enim Abach nomen significare pulverem, & quia luctantes pulverem pedibus cære solent, inde verbum Abach luctari significare dicunt*. In hac itaque lucta, per humilitatem, & contemptum proprium corroboratus Jacob, victor evasit, & triumphator Angeli. Neque à Patre genius deflexit filialis Joseph, quem cum Divina providentia ad Egypti Thronum sublimare vellet, qualem putatis observasse methodum? Forsitan eum tunc exaltatum putatis, quando somnia somniabat, in quibus Deus superioritatem, imperiumque super fratres, & patrem illi manifestabat. Minimè equidem; quin potius fratres in eum exacerbati, illi exprobrarunt, dicentes: *Nunquid rex noster eris, aut subjiciemur ditioni tuæ?* Imò & pater illi indignabatur non leviter, dicente Scriptura: *Incrispavit eum pater suus*. Primò itaque Deus illum in servitute, & mancipatu, quantumvis innocentem, inque obscuri carceris compedibus, seu vinculis divexari permittit: *humiliaverunt in compedibus pedes ejus, manus ejus in cophino servierunt*. Ubi Oleaster inquit: *Servus esse permittit, ut ex servis Dominus faceret*. Et Lipomann. *Humiliatur castus adolescens, ut exalteretur; captivatur ut regnet*. Quando namque in regio confidebat throno, ipsemet gloriabatur, dicens: *crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ*; ubi Septuaginta legunt: *in terra humilitatis meæ*. Circa quam historiam S. quoque Ambr. se diffundens, ait: *Quid fuisset Joseph, si humilis non fuisset? prælatio armavit fratres, humilitas conciliavit extraneos; prælatio conciliavit germanos, humilitas regem subditum fecit*. Rupertus verò Abbas longè magis distinctam ad honores Joseph, variis humiliationis ejus actibus correspondentes, reflexionem facit, dum ait: *Pro compedibus in quibus humiliaverunt pedes ejus, torquem auream suscepit; pro pallio quo in manu adulteræ relicto, nudus effugit, stola byssina Deo Iudice indutus fuit; pro servili nomine, regum gestas annulum, & pro carceris humilitate, super altum sedet imperii curru*.

4 *Humiliamini &c.* Moyses quàm sublimiter à Deo exaltatus fuerit, neminem vestrum latere puto; primò namque in palatio Pharaonis, filius filiz Pharaonis audiebat; ex hinc generale possedit per 40. annos totius Israelitici populi gubernium; insuper ad familiaritatem Dei, ad imperis scrutabilem secretorum participationem, & ad Divinæ essentiz visionem, quamvis per modum transeuntis, ut scholæ loquuntur, admissus fuit; tantis dotatus prærogativis, ut nulli in corpore mortali majores conferri potuisse videatur. Unde autem tantam exaltationem promanasse putatis? Ex humilitate processit, quam in conspectu Dei in divini honoris defensionem exercuit, quando *negavit se esse filium filie Pharaonis, magis eligens affligi cum populo suo, quàm temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias aestimans thesauro Egyptiarum improperium Christi*. Ubi Rupertus Abbas arguè adversus hinc Dei favorem, illi dicentis: *constitui te DEVM Pharaonis*; illinc verò constantem Moylis humilitatem in acceptando gubernio repulsam, & recusationem, suam identidem allegantis inabilitatem: *Gloriosa virtutum regina humilitas*, inquit ille, *quæ in cælum volare consuevit, locuta est in eo, dicente se incircumcisum esse labiis, & idcirco dignum, ac pro sua reverentia magnificum accepit responsum, ut audiret homo privatus regnantis hominis se esse Deum*. Considerat autem insuper, Deum non dixisse, se in tempore futuro Moyli consignaturum superioritatem in superbum hunc regem, sed in tempore præterito, constitui, cujus hanc subnectit rationem, dicens: *Quoniam cum tam glorioso negotio cum Pharaone dimicare, & cum regibus consilgere se indignum ducis, atque ad novissima terra deprimis, ecce ego sustollam te super altitudinem nubium, faciamque te DEVM, non quem ille fideliter adoret, sed quem serviliter formidet*.

S. Bon. Ca. de
vno Conf. in
ord. 14.
Abraham
propter hu-
militatem
suam à Deo
exaltatus, &
honoratus
fuit.

Gen. 28. 17.

S. Amb. in pl.
uk. 2. 2. 2.

S. Isid. Synon.
l. 2. c. 1.

Alcuin. in
terrog. 108. in
gen.

Similiter
Patriarcha
Jacob.
Gen. 32. 28.

Enl. Emis.

Ol. 2. 1. in
Gen. 28.

Joseph.

Gen. 37. 4.

Ol. 2. 1. in c.
29. Gen.
Lipomann. in
Cæsa.

Gen. 47. 12.
Septuag.

S. Ambr. in pl.
118. 2. 2. 4.

Rup. Ab. 11.
in Gen. 47.

Moyse.

Hebr. 11. 24.

Rup. Ab. 11.
in Exod. 4.

Isaie.

Iosue 10. 25.

Num. 27. 12.

Abul. 4. 2.

Ios. 11. 2. in
prim. Hist.S. Bern. 2. 1. de
modo bene
vivendi.Saul quidam
humilissimus,
melior erat
in conspectu.S. Bern. 1. 1. de
Annun. a. l. c.
1. 10. 3.

1. Reg. 15.

David pro-
pter suam
humilitatem
omnibus Pa-
triarchis
preclarus fuit.
Act. Ap. 13. 22
Matth. 23.

Ps. 77. 70.

Ps. 137.

Nominat se
Canem quidam
mortuum.

1. Reg. 24. 15.

Ps. 125. 10.
S. Hier.
Marci 8.

5 *Humiliamini &c.* Iosue immediatus Moysis in generalatu Israelitico successor, tam celebris exitus, ut solo verbo cursum steterit solis: *Sol contra Gabaa non movearis; moxque stetit, obediens Deo voci hominis;* nihilominus ad hæc omnia per humilitatis virtutis merita exaltatus fuit; quia cum illum Deus Moysis loco substituere vellet, Moysi præcepit, dicens: *Tolle Iosue filium Nun, virum in quo est Spiritus, & pone manum tuam super eum.* Ubi Abulensis præcipue ad Ly tolle se reflectens ait: *Tollere significat ductionem quandam non voluntariam; in quo significatur, quod Iosue non petierit istum principatum, nec appetebat, sed solum ex mandato Dei assumpsit illum;* & hoc quia vir bonus erat, & huiusmodi viri non sunt ambitiosi, sed in humilitatis statu permanere volentes. Justinus Historicus in principio Historiarum suarum advertit, reimpioribus illis eos duntaxat ad gubernium promotos fuisse, qui ipsum præ reliquis ex humilitate detrectabant: dicit enim; *Principio rerum, gentium, nationumque imperium penes reges erat, quos ad fastigium huius Majestatis, non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat.* Ideoque & S. Bern. ut nos ad honores promoveat, humilitatem, tanquam unicum eos assequendi præscribit medium, dicens: *Quantum humilior fueris, tanto te sequetur gloria altius: descende, ut ascendas, humiliare, ut exalteris.*

6 *Humiliamini &c.* Saul quandiu humilis vixit, toto melior erat in Israel; ideoque, quantumvis bassus esset conditionis, & aganem ageret; attamen qualiter hac in virtute fundatus esset, docuit manifestè, quando ne ad thronum raperetur, se in latebras coniecit, & abscondit. *Sed honores mutant mores,* siquidem sceptrum adeptus, propter saltum suum reprobatus, & diademate exutus fuit, succedente in ejus locum humillimo filio Isai: circa quam historiam S. Bernardin. talem format discursum: *Sciendum magnopere est, quod tantum unaqueque anima sit pretiosior ante oculos Dei, quantum pro amore veritatis despectior fuerit ante oculos suos; hinc 1. Reg. 15. ad Saul dicitur: Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput te constitui in tribubus Israel? ac si aperte diceret: Magnus mihi fuisti, quia despectus tibi; Sed nunc quia magnus tibi es factus, es despectus mihi. Tanto ergo fit quisque vilior Deo, quanto pretiosior sibi, tanto pretiosior Deo, quanto propter eum fit vilior.*

7 *Humiliamini &c.* Celebrem Davidis magnificentiam, atque exaltationem tota depredicat Scriptura sacra; modò gloriantes Deo: *Inveni hominem secundum cormum;* modò Spiritu S. ejus exaltante stirpem, ex qua humanitatem suscepit Verbum: *liber generationis Iesu Christi, filii David, filii Abraham:* Ubi, ut patet, Spiritus S. qui calamum direxit S. Matthæi, Davidi super Abraham, omnesque alios veteris Testamenti Patriarchas, præcedentiam assignat; illi inquam, quem *de post ferantes accepit;* quem pro pelle ovina, donavit purpura; cui virgam pastorem commutavit in sceptrum, palmis, lauris, trophæis, triumphique onustum innumerabilibus. Quæ prærogativarum congeries ex profunda ejus processit humilitate. Quo namque titulo se denominabat David? *Ego autem sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis.* At quia aliqui vermes in pretio sunt, quemadmodum bombyces; ideo se profundius exinaniturus, Saul se persequentem dicebat: *quem persequeris Canem.* Veruntamen quia & horum pretiola quandoque habetur ratio, aut quia blandiri, aut venari, aut substantiam domesticam sollicitè custodire norunt, ideo mox subjunxit, dicens: *Canem mortuum;* quia Canes mortui deferuntur ab omnibus, & ut inutilia pondera supra firmum, aut in sterquilinum conjiciuntur. Quia nihilominus pelliscanis mortui pecunia comparatur, ad componendas ex ea chyrothecas, ideo magis magisque se humiliat, inquiens: *& calicem unum;* quia scilicet culex ad nihilum valet: atque ita in eo veraciter adimpletum fuit illud quod alibi dicit: *Ego autem humiliatus sum nimis;* circa quam Davidis humilitatem S. Hieron. sequens tradit documentum: *Indignum se iudicans vocari hominem, & canem mortuum, & calicem unum.* Quamvis enim tanta cum gloria à Samuele in regem consecratus esset, quando in ovium degebat societate, nihilominus functione impleta, mox ad idem rediit humillimum ministerium; cupis proinde demis-

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

tionem S. Zeno, dum illa Psalmi considerat verba (*Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei, neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me*) nobis exhibet in discursu sequenti: *In magnis mirabilibus se dicit non ambulasse, neque non Deo, sed in illis, quæ magna ab hominibus hoc putantur in saculo. At cum addidit: super me, ostendit nunquam se elatum fuisse cum posset; nulli enim facilius offeruntur, nisi quos inopinati honoris culmen extollit. David quippe humilis, abjectus, ignobilis, sui jacebat in domo patris oves semper pascendo. Placuit Deo unctus in regem, spiratus in vatem; non insolescit, humilem retinet ubique pastorem. Idem quoque mox verba sequentia considerans (videlicet: *Sinon humiliter sentiebam, sed exaltavi animam meam*) inquit: *Videamus, ne forte Propheta ipse se impugnet, exaltando animam suam, qui cor suum se non exaltasse gloriatur, moxque dubium hoc in favorem nostrum resolvens, inquit: Non sibi repugnat, sed ostendit anima esse sublimitatem superiora vicisse, quia qui se humiliaverit exaltabitur.* Porro quod David in oculis propriis vilem se aestimavit, quando tamquam pastor gregem agebat, mirum non est; at verò quod jam rex existens, facti totius populi immixtus, ex motivo devotionis, & mortificationis, ante arcam saltitavit, deridente eum non solum populo, sed & Michol conjugæ, & regina sua, in hoc actum exercuit adeo heroicum, vantiq; meriti, ut Sapientia increata, quæ omnia in mensura, & numero, & pondere trutinat, adeò illum aestimaverit, ut illum incomparabili dignitate illa remuneraret, ut ex ipso Filius Dei incarnaretur. Unde Sanctus Eucherius inquit: *In hac historia B. Regis & Prophete David, moraliter humilitas approbata, superbia damnata, & temeritas vindicta monstratur; quia ut David coram arca Domini humiliter saltando non erubuit, mox promissionem Filii Dei ex sua stirpe nascituri suscipere promeruit. Idem regius vates alibi, id est in Psal. 72. protestatur, inquiens: *Ve momentum factus sum apud te, & ego semper tecum. At verò quoniam hinc honor resultavit? Tenuisti manum dexteram meam, & cum gloria suscepisti me.* Sanctus Antoninus in Summa sua de præconiis humilitatis differens ait: *Humilitas hominem temporaliter exaltat. Moyses humilis in excusando se ad eundem Pharaonem, factus est Dux populi. Humilis Ieremias qui dicebat: *aaa, Domine nescio loqui, constitutus est super gentes, & regna. David minimus inter fratres ungitur in regem, Gedeon coram Angelo se excusans, dicendo: ecce familia mea infima est in Manasse, & ego minimus in domo Patris mei, ad munus supremum electus, & exaltatus fuit. Quid de Gedeone dicendum, inquit Sanctus Laurentius Justinianus, qui dux populi sui constitutus est ob humilitatem?****

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

De quorundam Sanctorum novæ legis gratiæ exaltata humilitate.

THEMA.

Qui se humiliat, exaltabitur. Luc. 18. v. 14.

1 **I**ncreata, & incarnata Sapientia, quæ, ut in discursu septimo ostendimus, ad nullam aliam virtutem accuratius studium adhibuit, quam ad virtutem humilitatis, utpote quæ summa est totius doctrinæ suæ celestis, non semel, sed sæpius dictam inculcare voluit propositionem: *Qui se humiliaverit, exaltabitur.* Siquidem eandem in S. Matthæo cap. 23. in S. Luc. cap. 14. ad unguem repetierit, nec non in cap. 18. præterquam quod in cantico Mariano B. Virgo, quæ sedes sapientiæ appellatur, protestetur dicens: *Et exaltavi humiles.* Quis itaque se sublimandum esse dubitabit, si prius se humiliaverit, utpote infallibilibus primæ veritatis toties assecutus testimoniis?

2 *Qui se humiliat &c.* Pila quanto magis, majorique cum violentia deprimatur in terram, tanto magis resiliat, erigiturque versus cælum; de humilitate verò S. Paulæ in ejus Epitaphio Sanctus Hieronymus scribens, eandem nobis videtur in humilitate indigitare proprietatem, dum ait: *Quanto plus se dejiciebat, tanto magis à Christo sublevaratur; latebat, & non latebat, fugiendo gloriam, gloriam morebatur, quæ virtutem quasi umbra sequitur, & appetitores sui deserens, appè-*

Mm 2 118

S. Zeno Cal. in
Ps. 137.L. Reg. 6.
David etiam
ad regnum
elatus, serva-
vit humilita-
tatem.

Sep. 11. 21.

S. Eucher. 11.

Ps. 72. 11.

S. Amb. 4. 1. de
1. c. 1. 3.S. L. rest. de
1. c. 1. 3.Christus in
N. L. summo
per studium
in his incul-
care humilita-
tatem.Matth. 23. 12.
Luc. 14. 11.
Luc. 18.
Luc. 14. 11.Similitudo
pila.
S. Hier. in
Epitaph.
Paulæ.
S. Paulæ hu-
militas com-
mendatur.

Amos 7. 7.

tit contemptores. Amos Propheta quondam Deum à se visum fuisse narrat, habentem murarii instrumentum, quo calx subministratur in ædificium, dicit enim: *Ecce Dominus stans super murum lium, & in manu ejus trulla cementarii.* Ubi Septuaginta protrulla legunt *adamas*. O insolitam connexionem! quis enim infinitam non agnoscit distantiam, quæ inter vile illud ferrum, magnique valoris adamantem versatur? Sed ecce vobis mysterium; quisquis enim in conspectu Dei se humilians, opera vilia in suum aggreditur contemptum, inæstimabilis adamantis apud Deum adæquatur pretium; id quod dictus agnoscens Propheta, paulò post subdit, dicens: *Non sum Propheta, & non sum filius Propheta, sed armentarius ego sum;* cumque se Spiritu Prophetico indignum existimasset, sibi à Deo dici audit: *Vade & propheta ad populum meum Israel.* Ubi Sanct.

Quia Amos se plurimum humiliauit, electus fuit in Propheta. Amos 7. 14.

S. Gr. l. 1. mor. c. 27.

Greg. ait: *Mox habere Spiritum prophetandi meruit, quia se prophetam non esse humiliter agnovit.* Sanctus Basilius magnus perfectionis magister, filium quendam suum spiritualem erudiens, de vero humili inquit: *Cum consummaverit omnia mandata Domini, nihil se fecisse testatur, & omnes virtutes animæ suæ celare festinat: sed divulgat Dominus omnia opera ipsius, & profert in medium, & mirificat gesta ipsius, & exaltabit, & clarum faciet eum.* Divus Chrysostom. quoque unicum exaltationis, & honorificentiz, tam in conspectu Dei, quam penes mundum, procurandæ modum, verum, & heroicum sui ipsius contemptum, & vilipendium esse, his verbis indicat: *Si gloria laudumque factus es amator, fac laudem, quæ ab hominibus est, fugias, & tunc verè innumeris laudibus, & apud Deum, & apud homines, fruieris.* Sanct. Gregor. de Jo. Episcopo Ravennatæ, qui pallium sibi usurpare prætendebat, conquerens, humilitatem optimum, & opulentissimum mitræ suæ monile, & ornamentum futuram esse, dicit: *Decorari, inquit, pallio volumus, forsitan moribus indecori, dum nihil in episcopali cervice splendidius fulgeat, quàm humilitas.* Ad probandum, quòd quantò magis quis in hac virtute se exercet, tantò sublimius exaltetur, nulla est similitudo aptior, quàm quæ ab arbore sumitur, hæc enim quantò profundiores in terra radices agit, tantò sublimius ramos suos in ætum extollit. S. Ambr. super illa verba: *Humiliatus sum nimis,* ita scribit: *Grande est in omnibus humilitatis tenere mensuram: superbia hominem prima dejecit, quapropter dum plus volumus, etiam quod minus est, solemus amittere. Humilitas est quæ nihil appetendo, totum quod contemnis, adipiscitur.* Superest nunc, ut ipsi exemplis quorundam Sanctorum novæ legis, qui in hac virtute excellentius emicuerunt, comprobemus.

S. Ruf. in ad. mon. ad fil. spiritus.

D. Chr. h. 17. ad Rom. Unicum exaltationis medium, est se humiliatio.

S. Gr. l. 1. ep. 4.

S. Amb. in ps. 118. oct. 14.

Exempla Sanctorum N. L. qui humilitati, exaltati fuerunt. S. Joa. Baptista. loc. 2.

3 *Qui se humiliat, exaltabitur.* Quòd si virum quendam humilem videre volumus, considerationis nostræ oculos in Sanct. Joannem Baptistam conijciamus; quo enim tempore hic protèstatu est, dicens: *Ipsè est qui post me venturus est, qui ante me factus est, cujus ego non sum dignus, ut solvam ejus corrigiam calceamenti?* Tunc videlicet, quando principes synagogæ, sive concilium Sinedri, solemnem ad illum instituit legationem, ad offerendam ei sublimissimam Messiatu dignitatem, & ad eum tamquam Dei Filium adorandum; tunc enim in profundissima humilitate sua concentratus, se vocem clamantis in deserto professus est, seque dignum non esse dixit, qui solveret corrigiam calceamenti Christi: & tamen in eodem momento ad eum exaltatus fuit, ut Christus ipse factus fuerit ejus Panegyrista, & tamquam omnium encomiorum suorum epilogum, de eo dixerit: *Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista illaque eadem manus, quas reputabat indignas, quæ Christi pedibus obsequia præstarent, adhibitz fuerunt in signum maximæ autoritatis, cum baptizando capiri Salvatoris imponentur: Idcirco manum suam, inquit D. Chryl. quam Joannes indignam calceamenti esse dicebat, eam Christus ad caput suum sublevavit.* De eo patet S. Aug. ita scribit: *Quantum se abiecit? & ideo multum elevatus est.* Sanct. Joannes Apostolus in Principio Evangelii sui de eodem præcuratore dicit: *Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine.* At verò, quomodo Baptista Christum, qui verus Justitiæ Sol erat, ipse verò lucerna: *Ille erat lucerna ardens, & lucens,* demonstrare poterat? etenim experientia docet, quòd

Mat. 11. 11.

D. Chr.

S. Aug. 11. 4. in loc.

Ioa. 1. 3. Ioa. 1. 9.

lumen majus obfuscet minus; de Christo autem dicitur: *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem.* Quomodo igitur, hic sol per diminutionem propriæ lucis indigari poterat, quando ipsemet dicebat: *Illum oportet crescere, me autem minui?* Nimirum renunciando Messiatui, dicendo se dignum non esse, qui solveret corrigiam calceamenti Salvatoris; protestando, quod in comparatione ad Verbum incarnatum ipse esset veluti echo quoddam; hoc inquam modo Filium Dei demonstravit, dicens: *Ecce agnus Dei ecce, qui tollit peccata mundi.*

Ioa. 1. 9.

Ioa. 1. 30.

Ioa. 1. 30.

Luc. 9. 8.

S. Petri Apol.

Ioa. 1. 30.

Dio. Cass.

Ioa. 1. 30.

D. Chr. h. 17.

Mat.

S. Aug. de

Pad. l. 1. m.

Ioa. 1. post

Tum.

S. Pauli Apol.

D. Chr. 1. 11.

S. de Rom.

S. m. l. 1. 1.

Rom.

1. Cor. 4. 4.

1. Cor. 11. 11.

1. Cor. 11. 4.

S. Thom. in

epist. ad

1. p. 1.

S. Anton. de

Pad. l. 1. m.

17. post Tum.

vis

4 *Qui se humiliat, exaltabitur.* S. Petrus postquam per totam noctem rebus suis frustra piscatus fuisset, deum per obedientiam verbis Cœlestis magistri sui exhibitam, eadem terra extendens, copiosam cœpisset piscium multitudinem, mox se ad ejus pedes prosternens, dixit: *Exi à me Domine, quia homo peccator sum,* quasi diceret, inquit Lucas Burgenfis: *Meam agnosco vilisatem, dum tu se mihi manifestas celsitudo.* Unde Dionysius Carthusian. prædicta verba exponens, inquit: Sanct. Petrum hæc verba locutum fuisse, non quasi eum indignanter repellens, sed ex profundissima humilitate honorans. Porro quantum hic Apostolus in profundissima humilitate stabilitus fuit, manifestum fecit, quando se Divino Magistro suo in lotionem pedum opposuit, inquiens: *Domine non lavabis mihi pedes in æternum.* At verò vultisne videre, quantum propter duos hosce heroicis actus sublimatus fuerit? Quantum ad primum Christus ei dixit: *Ex hoc jam eris homines capiens,* quibus verbis ex mente Divi Chrysostomi, illum Ecclesiæ suæ caput declarabat: *Propterea factus est Ecclesiæ fundamentum,* inquit S. hic Doctor. Sanct. Antonius de Padua verba illa hoc modo exponit: *Ex hoc, quia fuisti humilis, vita tua maculas erubescens, confessionem verecundiam non reprimens, sed detecto vulnere remedium querens, eris homines capiens.* Porro humilitas quam idem Apostolus in cenaculo Syonitico exhibuit, per excelsum illam dignitatem remunerata fuit, quam Filius Dei eidem Petro, & omnibus successoribus illius delegavit, ut videlicet omnes fideles, cunctique monarchæ Christiani, pedibus illius, & successorum suorum se advolverent, eosque osculando venerarentur; sub hisce pedibus ipsos quoque imperatores coronas, & diademata sua submittere voluit, ut proinde verè de ipso, & successoribus illius, dici possit: *Omnia subieci sub pedibus ejus.*

5 *Qui se humiliat, exaltabitur.* Quantum se S. Paulus in omnibus illustrissimis actionibus suis humiliavit? tantum nimirum, ut Divus Chrysostomus dicere non dubitet: *Scire cupis, quis vere sit humilis? Paulum respice, qui verè humilis erat; Paulum Doctorem orbis terrarum, vas electionis, portum tranquillam, turrim incensam, qui medico cum esset corpore, totum orbem terrarum circumvit, & quasi alius esset, illum percurrit. Cerne illum modeste, ac humiliter sentientem de se, idiotam, & philosophum, egenum, & divitem, qui labores innumeros exantillat, qui mille trophea adversus diabolum erexerat, qui prædicabat ac dicebat; gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omnibus laboravi; qui carceres sustinuit, & plagas, & verbera; qui orbem terrarum epistolis venatus est, qui cœlesti voce vocatus est, ille humilis erat cum diceret: Ego sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus. Quis autem est qui non consideret, qualiter in tantæ humilitatis præmium, quæ se Apostoli titulo indignum reputabat, illa falli nescia Divina providentia disposuerit, ut per antonomasiam vocaretur Apostolus? Quia se justificatione indignum censuit, dicens: *Non in hoc justificatus sum,* Deus illum gloriosissimo hoc encomio honorare voluit, ut diceretur: *verum vas electionis:* quia de Sapientia sua ex sensu humilitatis dixit: *In insipientia dico,* increata Sapientia illum in cœlo empyreo erudiri voluit, quando raptus ad paradysum audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui. Sanct. Thomas hanc ejus tam sublimem exaltationem humilitati suæ attribuit; liquidem verba illa: *Paulus Apostolus,* exponens, inquit: *Paulus nomen est humilitatis, Apostolus vero nomen est dignitatis, quia qui se humiliat, exaltabitur.* Alludens quoque ad hunc textum S. Antonius de Padua, parabolam illam adducit, à Salvatore de convivio nuptiali propositam, cujus convi-*

vis Salvator fuerit, ut se in ultimum locum reponerent, ut ad primum locum promoveri mererentur; dicit enim: *Recumbis in novissimo loco, nulli te praefers, indigniorem te ceteris reputa, & tunc audies; amice ascende superius; ex humilitate amicum te recognoscit, qui ex praesumptione te posposuit.* Quam veritatem ut confirmemus ulterius, scilicet, quod humiles exaltentur, ex tribus duntaxat fontibus, scilicet S. Greg. Magno, S. Francisco, & S. Carolo Borromæo ejusdem argumenti hauriamus stabilimentum.

S. Gr. Magal.

6 Et imprimis quidem S. Greg. ore parenti, prae omnibus aliis, acclamare possumus: *Hic magnus vocabitur in regno caelorum*; siquidem Ecclesia quae regnum caelorum denominatur, titulum magni illi adscripsit, nec absque causa; siquidem in tantum se humiliavit, ut primus subscribere non detrectarit quibuscunque indultis suis: *servus servorum Dei*; cum tamen praedecessores ejus omnes sibi titulum dederint sublimiorem, dicentes *Episcopus Episcoporum*: merito itaque magni obtinuit encomium, quoniam *qui se humiliat exaltabitur*. Rupertus Abbas de Christo ita scribit: *Humilior humilibus cunctis, miro modo ministrans ut minimus, regnans ut maximus.* Quantumvis autem S. Gregorius se servum appellavit servorum Dei (ita ut in illo, tunc adimpletum fuerit illud quod dicitur: *minimus vocabitur in regno caelorum*) nihilominus regnabat ut maximus: cum respiciabant, tremebantque principes, & imperatores, magis propter humilitatem ipsius, quam plurimos illius antecessores, propter eorum fastum, & magnificentiam. Hoc autem humillimum nomen quod sibi imposuit Gregorius, primus omnium pronuntiavit Noe, quando in irreverentiae poenam, erga patrem exercitæ, Cham maledixit, inquit: *Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis.* Quo additamento, inquit Rup. Abbas, *servitus extrema, imo servilis nequitia solet exprimi, nisi cum per egregiam humilitatem se ipsum proficitur quis, servus servorum Dei; qui se humiliat, exaltabitur.* Qui igitur titulus in origine sua instrumentum fuit maledictionis, successu temporis, juxta dispositionem Divinam, in laudem cessit, & encomium servi Dei S. Gregorii, adeoque ad omnes ejus fuit derivatus successores: quam autem innumerae titulus hic omnibus fidelibus auguraretur celestes benedictiones, pontifex in omnibus litteris suis post verba hæc *servus servorum Dei*, immediate subdit: *salutem, & benedictionem.*

Rup. Ab. L. 9. in Mart.

Rup. Ab. L. 4. in Gen. c. 17.

S. Francisci Affiliatio. V. Vading. An. 1212. R. 1.

S. Am. p. 1. in Hist. c. 1.

Lod. Gran. Conc. a. de S. Francisco.

1. Reg. 1. 7.

7 Sanctus Franciscus de Affilio hac insigni salutatur antiphona: *Franciscus pauper, & humilis*: propriae ipsius, sequaciumque ejus gentilitiae velles miram inspirant humilitatem. Unde merito S. Bonaventura in officio Divino, quod in honorem ejus concipit, dicit: *Humilis Dei virum sui juris effecerat.* Imò & in religionis ejus annalibus hoc præclarissimum posteritati traditum est de eodem Seraphino testimonium: *Summum adhibebat studium, ne quovis vel minimo aura popularis pulvere sordidaretur, insensibilem se omnibus exhibebat honoribus: se conculcari convelli que gaudebat, & cum laqueo ad collum suspensio per plateas incedens, se maximum reputabat mundi peccatorem; incedebat pedibus nudis, sacco vestitus, fune ligatus, oculis demissis, & veluti mille reus scelerum, quasi semper ad patibulum duceretur. Sed quantum putatis cum per hanc humilitatem sibi comparasse magnificentiam, & sublimitatis? Audiamus Sancti Antonini sententiam, dicentis: *Ascendit super Cherubim, & volavit; ascendit super Cherubim Franciscus, & volavit; deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles.* Plurimorum namque opinio sustinet, cum ad thronum sublimatum fuisset, unde corruit Lucifer. Unde & alias inter sepulchro ejus incisae laudes, hæc pariter legitur expressa: *Francisci celsa humilitate conspicui.* Cujus exinanitionem dum pluribus exaltare conatur Pater Ludovicus Granatensis, ita in quodam in honorem ejus habito discurrit sermone panegyrico: *ille abiectione sua Dei gloriam fidelissime querebas, Deus contra servi honorem miris modis amplificabat; ille totus Divina voluntatis obedientia traditus erat, contra vero Deus creaturas omnes atque adeo semetipsum obedientem illi exhibebat; ita ut merito illa cantici Annæ verba ei applicemus: Dominus pauperem facit, & dat, humiliat, & sublevat, suscitavit de pulvere egenum, & de stercore elevavit pauperem.* Mansi Bibl. Præd. Tom. II.*

rem, ut sedeat cum principibus, & solium glorie teneat: Domini enim sunt Cardines terra, & posuit super eos orbem. Humilis erat originis, filium se appellans Bernardi; à matre genitus medias inter stabuli immunditias, ad Chorum tandem sublimatus Seraphinorum; unde & Seraphici titulo honoratur. Vice quadam cum eo gradiens frater Pacificus, quem de se conceptum, & opinionem haberet, interrogavit; cui respondit Seraphicus, se maximum esse mundi peccatorem quando ille servus Dei vocem audiret interius sibi dicentem: *Modo credere potes, visionem esse veram, quod humilis Franciscus sua humilitate debet in sede Luciferi sedere.* Supra humeros ejus mundum reclinari vidit Innocentius III. sub specie Ecclesie Lateranensis cadentis. Stigmata, (quibus sæculis præteritis fuerat insignitus Christus) illi impressit Dominus in meritum, ut notat S. Bernardin. profundæ ejus humilitatis: *S. Franciscus dicit, ad nihilum redactus sum, quia in humilioris locum montis Alvernie data sunt sibi stigmata Christi; ad denotandum quod propter humilitatem suam, promeruit habere stigmata sacra Dei.* Summa apud omnes Cardinales fuit in veneratione, nec non apud reges summosque pontifices, imò apud ipsummet Sultanum Egypti, nostræ licet fidei inimicum. Rex quoque Francie pulvinar, super quod caput ejus reclinaret, thesaurum reputabat, sibi que vindicabat inextimabilem: *Sic honorabitur, quemcunque rex voluerit honorare.*

Pisan. l. 1. in 2. 8. p. 2.

S. Bern. l. 10. c. 10.

S. Caroli Bor.

S. Bern.

8 S. Carol. Borr. quantum, obsecro, usque ad vitæ finem in humilitatis virtute collocavit studium? Hæc ordinaria ejus, & quotidiana erat epigraphe: *Humilitas*; similiter circumcirca imaginem ejus sequentia leguntur incisa verba: *Sola gaudet humilitate Deus*: fuit autem hæc virtus tantò in eo rarior, quantò magis per extraordinariam semitam illi institit comparandæ; siquidem non sicut major reliquorum Sanctorum pars, aut inter quatuor cenobiorum muros reclusus, aut sepultus in eremis, sed in mediis magnificentis, & obsequiis mundi universi, cui admirationi, stupori, & venerationi erat: *Non est magnum esse humilem in abiectione*, inquit S. Bern. magna, & rara virtus, humilitas honorata. Familiae suæ, amicis que renunciatis gentilitis domus Borromææ, titulum sibi assumpsit S. Prædix, comamque sibi radi fecit instar mancipii; subque habitu Cardinalitio indumenta adeo ferebat lacera, ut cum unum eorum cuidam pauperi in elemosynam elargiri veller, hic ipsum accipere detrectarit. In visitationibus ambulabat pedes, proptioli que servos multoties ab impedimentis liberabat, propriis ea imponens humeris; cum vilissima plebe familiaritatem inibat; & ut plurima paucis concludam, dixisse suffecerit, quòd Diabolus die quadam, dum chlamyde extensa per terram, ut Cardinalium mos est, Ecclesiam intraret, per oblectu ejusdam os (quam eo temporis momento deferere cogeatur) exclamarit: *O vinam vel tantillum superbie super hanc caudam reponere possem!* Veruntamen ad quam sublimitatem tanta ejus fuerit exaltata humilitas coram universo mundo, quis est qui nesciat? Corpus suum in loco Ecclesie, qui calcaretur præ reliquis, tumulari voluit, ut aliorum, ut omnium Ecclesiam intrantium conculcicaretur pedibus, eorumque se recommendaret orationibus; Deusque disposuit, non solum ut non conculcicaretur, sed & auro gemisque includeretur, omnesque fideles temporibus futuris ejus certatim implorarent patrocinium, existimantes se beatos, si illi loco os infigere possent, ubi ipse omnium pedibus calcari desiderabat. Tandem intra quatuor annorum spatium post mortem ejus, cum nondum canonizatus esset, ad sepulchrum ejus delata sunt octo millia vota argentea, & supra quatuordecim millia tabularum, aliarque oblationes, æquantres triginta octo millia scutorum. Ex humilitatis instinctu cognomen sibi sustulit nobilissimæ familie Borromææ, Deusque disposuit, ut in Canonizationis ejus medallis, qualia centum & quinquaginta milliones excessisse feruntur, per mundum universum augustissime deprædicaretur. Sed qui distinctius intelligere cupit, qualiter in eo ad litteram impletum fuerit dictum Salvatoris, *qui se humiliter exaltabitur*, librum legat intitulatum: *de successibus mirabilibus S. Caroli Borromæi.*

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

De humilitatis, in vilibus abjectisque actibus se exercentis, nobilitate, magnificentia, & gloria.

T H E M A.

Nam cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribus Israel factus es. 1. Reg. 15. v. 17.

Saul per humilitatem ascendit thronum regium.

1. 1. d. Synon. l. c. 5.

D. Chr. h. 31. Ex humilitate generatur vera gloria, & magnificentia.

Petr. Bles. Opusc. de Conf. Sact. 1. 1. d. Ep. 158. Humilitas ignorat se esse virtutem.

Sophon. 1. 1. S. Hier. ib.

1. Reg. 16. 17. David parvulus & humilis praefectus est in Regem.

Propheta Samuel regi Sauli his verbis ostendit, cum ad Israeliticum thronum per humilitatem suam conscendisse, quia quanto magis se abscondebat, sceptrumque vitabat, tanto magis eodem se dignum reddidit; unde clarè deducitur, humilitatem, quamvis contemptum, & vilipendium amet, regiam, honorabilem, & gloriosam etiam coram mundo existere. Unde S. Isidorus inquit: *Qui sibi vilis est, ante Deum magnus est; qui sibi displicet, Deo placet: est parvus in oculis tuis, ut sit magnus in oculis Dei; tanto eris apud Deum pretiosior, quanto fueris ante oculos tuos despectior.* Equidem plurima humiliandi nos habemus motiva, & ad proprium aspirandi contemptum. Et in primis quidem, ut per hanc viam magnum coram mundo nobis conceptum comparemus, & existimationem; cum enim virtus hæc facillime, atque meritorie, imò laudabiliter, & cum Dei beneplacito à nobis exerceri possit, quare, obsecro, ad ea practicanda abstinemus? quia scilicet vilipendi, contemni que timemus. In presenti igitur quàm augusta, honorabilis, & digna sit humilitas, examinabimus.

2 Et in primis quidem Divus Chrysostomus in libro cui titulus est, *de petitione filiorum Zebedæi*, eminentem virtutis hujus demonstraturus dignitatem, Christi adducit exemplum, qui licet rex gloriæ esset, ex humilitatis nihilominus exercitio majorem sibi comparavit honorificentiam. *Quod si in Deo*, inquit ille, *qui bonis omnibus affluit, nec ulla re indiget, quod se ipsum humiliaverit, tantum id boni peperit, pluresque famulos illic conciliavit, ac regnum dilatavit; quid in vobis, ne cum te humiliaveris, minor fias? tum sublimior eris, tum magnus.* Ad eum ferè modum quo umbræ in figura quadam bene delineata, colores clariùs, & magis clucescere faciunt, ita quoque humilitatis actus efficiunt, ut anima, & virtus, quæ in ipsa relucet, magis perspicua, & pulchra appareat. Unde Petrus Blesensis ait: *Hæc Deo cognata est, & amica, hæc sola virtutem se esse ignorat, ipsa de suo contemptu sit honorabilior.* S. Isidorus Pelusiota in quadam Epistola, virtutem hanc in animo nobili natales suos habere, dicit: *Equidem ipse humilitatem ab animo magno, & excelso, superbiam autem à vili, & abjecto proficisci existimo, atque hoc confirmant Deo charus Abraham, & Phariseus; etenim ille Divino colloquio fruens, terram sese accinerem appellabat; hic autem etiam à nemine commotus, efferebatur animamque arrogantem gerebat, ac se ipsum universo orbi anteferra conabatur.* Quod si nobilissimam humilitatis profapiam ediscere vultis, legite Sanctum Hieronymum in Cap. 1. Sophoniæ Prophetæ; ibi namque super illa verba: *Verbum Domini, quod factum est ad Sophoniam filium Chusi, filii Godolia, filii Amasia, filii Ezechia*, ita scribit: *Iste ergo Propheta qui erat in specula, & in sublimibus constitutus, & novebat mysteria Domini, filius erat Chusi, qui interpretatur humilitas; habebat quoque avum Godoliam, qui dicitur magnitudo Domini; & Proavum Amasiam, qui & ipse vertitur: in sermonem Domini; & Atavum Ezechiam, qui sonat: fortitudinem Domini.* Ecce tibi parentes, & majores, à quibus hæc virtus suam trahit originem, & generationem; De fortitudine enim Domini, natus est sermo Domini, & de sermone Domini nata est magnitudo Domini, & de magnitudine Domini nata est humilitas.

3 Quando Samuel ex jussa Dei in Bethlehem se recepit, ut unum ex filiis Israel consecraret in Regem, cum omnes Israhel filios, qui domi erant, vidisset, & rejecisset, quæsit, num plures alii ipsi filii superessent, qui respondit: *adhuc reliquus est parvulus qui pascit oves*, quem proinde à grege avocatum ad se accersiri fecit, & tamen si adolescentulus parvæ staturæ esset, Samuel nihilominus Deum his verbis se alloquentem audivit: *Surge, unge eum; ipse est enim.* Quod si Eliab un-

gere jussus fuisset, non tantopere admirarer, quia statura altus, & procerus erat; & tamen Deus Propheta dicebat: *Dixit Dominus ad Samuelem, ne respicias staturam ejus neque altitudinem staturæ ejus, quoniam abieci eum.* Hinc verò quædam nascitur difficultas, cur videlicet Deus Samuelem qui Davidem parvæ staturæ adolescentulum uncturus erat, in pedes se erigere, & stare jussit? Sanct. Gregorius difficultatem hanc in favorem nostrum resolvens, inquit: *Quid est: surge, & unge eum? an tantus erat parvulus, ut sedendo ungi non posset? sedendo quippe alta tangere non possumus, magna ergo est virius, magna celsitudo humilium, si ad eorum summa nec Propheta pertingunt.* Divus Chrysostomus in alia quadam homilia super epistolam ad Philippenses, illorum manifestat errorem, qui se humiliando, in existimatione, & honorificentia, quam possident, aliquam passuros esse jacturam formidant; cum tamen revera ita non sit, quin potius contrarium semper accidat; dicit enim Sanct. hic Doctor: *Quoniam magnam partem homines arbitrantur, si humiliter se gesserint, fore ut propriam amittant dignitatem, & minoris habeantur; hunc metum adimit Apostolus in celeberrimis verbis illis, quibus Philippenses ad humilitatem seclandam exhortatur, dicens: Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus; quibus verbis Sanctus Paulus, postquam Verbi cum Patre æqualitatem docuisset, mox subjungit, quod se exinanierit, atque ad vilem, & abjectam naturam nostram assumendam se humiliarit, indeque mirum in modum exaltatus fuerit; Humiliavit semetipsum usque ad crucem, propter quod & DEVS exaltavit illum &c.* S. Joan. Evangelista pariter, ne quis forte dubitare posset, annon filius Dei, hoc se mortalitatis nostræ luto vestiendo, aliquam majestatis suæ passus fuisset jacturam, & diminutionem, subito postquam incarnationem delineavit, dicendo: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*, subjungit: *& vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à patre plenum gratia, & veritatis.* Unde Sanct. Cyrillus in hunc textum pariter scribit: *Quamquam Verbum Dei carnem, id est, hominem factum esse asseruerit, conservare tamen etiam integram deitatis dignitatem, non minus, quam antea, ostendit: Et paulò post id ipsum confirmando subjungit: Quamvis Verbum caro factum sit, nec tamen infirmitate carnis superatum est, nec de prisca majestate atque omnipotentia decidit.* Considerari quoque merentur illa laudum encomia, quibus Sanctus Laurentius Justinianus incomparabiles hujus virtutis excellentias extollit, inquit: *O Sancta humilitas, sola in tuis vilis oculis, tuo te condemnas judicio; quantum Deo amabilis es? quam cara? quam dignitate sublimis? quam dives meritis? quis te digne laudare valeat? & paulò post, ne quàm sit gloriosa, ostendat, licet sibi metipso vilis sit in oculis propriis, subjungit: Tu omnium te novissimum credens, ceteris honorabiliter antecedis; dum descendis, ascendis; dum gloriam fugis, acquiris; dum latere cupis, officieris manifesta; sine tui detrimento proficis, sine elatione præes.* D. Chryl. idem quoque punctum commemorat, scilicet: quod frustra multi se ab actibus humilitatis exercendis subducant, timentes ne inde eorum honor, & reputatio diminuatur; at verò Sanct. Doctor inquit: *Nullo pacto metuas, quasi tollatur honor tuus, si tu ipsum humiliaveris, hinc enim vel ad celos usque gloria tua pertransit, hinc amplior atque præstantior redditur, hinc rogni janua tibi aperitur.*

4 Eminentiſſimo S. Aug. ingenio digna est ponderatio, quam is facit circa tempus, quo incarnata Sapientia ex Cathedra, doctrinæ suæ Evangelicæ summam, i. e. humilitatem, docendo commendavit, discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. Hæc enim verba præcisè illo tempore pronuntiavit, quando paulò ante Divinæ omnipotentia suæ commemorationem his verbis fecerat: *omnia mihi tradita sunt à patre meo, & nemo novit filium nisi pater, neque patrem quis novit nisi filius, & cui voluerit filius revelare.* Quid ergo amplius de humilitate præcipiam, inquit S. Aug. quam quod ille qui omnibus dicit: *Discite à me quia mitis sum, & humilis corde: cum magnitudinem suam supra commemorasset, & id ipsum volens*

S. Gr. 16.

D. Chr. h. 7. ad Philipp. Humilitas non causæ jacturam existimationis & honorificentia.

Philipp. 1. 6.

Imo, plant conatam, quod post in ipso Christo.

1. 1. d. 1. 1.

S. Cyr. Al. l. 1. c. 17. in locum.

1. 1. d. 1. 1. triumph. Christi ago de C. 1.

11. Chr. h. 44. in Marc.

Notandum ex eundem tempore quo Sanctus dicit: Discite à me quia mitis sum, & humilis corde.

S. Aug. c. 6. l. de S. Virg. n. c. 35.

itens ostendere, quantus propter nos quantillus effectus est! confiteor, inquit, tibi pater Domine celi, & terra quia abscondisti hoc à sapientibus, & revelasti caputulis, ita pater quoniam sic placitum est coram te: omnia mihi tradita sunt à Patre meo, & nemo cognoscit filium nisi pater. Discite à me quia mitis sum, & humilis corde. Ille, ille, cui omnia tradidit pater, & quem nemo agnoscit nisi pater, & qui patrem solus agnoscit, & cui voluerit filium revelare, non dicit: discite à me mundum fabricare, aut mortuos suscitare, sed quia sum humilis corde. Ecce tibi, qua in re Divinam omnipotentiam, & sapientiam suam ostenderit, & manifestaverit; nimirum in practicanda, & exercenda hac humilitatis virtute. Paulò post idem S. Augustinus, postquam Thesauros scientiæ, & sapientiæ suæ in humilitatis documentis consistere demonstrasset, ita demum concludit: *Itane magnum est, esse parvum, ut nisi à quo tam magnus est fieret, disci omnino non posset?*

5 Nescio an aliquando observaveritis, quod S. Joannes (de quo Sancta Mater Ecclesia canit: *fluenta Evangelii de sacro Dominici pectoris fonte potavit*) describere nobis volens heroicam illam humilitatem, & submissionem, quam Salvator in lotionem pedum Apostolorum suorum exhibuit, verba illa præmiserit: *Sciens quod omnia dedisset Patri in manus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit.* Quamnam enim hæc verba cum lotionem pedum vilium piscatorum connexionem habent? Et tamen nequaquam dubitandum est, quin Evangelista cum altissimo mysterio eadem verba præmiserit. Audiamus Theophilactum hac de re loquentem: cum sciret, inquit, quod omnia tradidisset ei pater, & quod à Deo exisset, & quod ad Deum iret, non timebat minui gloriam suam, lavans pedes discipulorum; non enim rapuerat gloriam, ut timeret ab illa excideret; & propterea non dignatur humile quiddam facere, quæ generosi non sunt, quoniam gloriam rapuerat volentes ullo modo humiliari, ne prodant quod rapuerant. At omnium rex erat, & Dei Filius, hoc enim vult, cum dicit: à DEO exivit, hoc est ex patris substantia, ne iterum ad Deum iret. Tandem quàm honorificum sit homini se humiliare, quando etiam ipsemet Christus illud suo exemplo glorificavit, & extulit, his verbis concludit: *Considera igitur quod humiliari opus est ejus, qui à Deo egressus est, & ad Deum vadit; Superbire opus est ejus, qui à demonibus exivit, & ad demones vadit.* Fieri nequit, quin in gloria mundi proficiamus, quando nos ipsos humiliamus, & contemnimus: *Noli ergo timere*, inquit D. Chrysost. *quasi honorem tuum humilitate amittens; nunquam enim poteris tantum humilitatis ostendere, quantum pro te Dominus suscepit, cujus descensus, & alius crexit, & gloriam ejus manifestavit.*

6 S. Ambr. super illa verba Apostoli ad Philippenses: *Propter quod & Deus exaltavit illum*, considerat Deum, ut exaltationem filii sui, majestatem, & sublimitatem ejus, potentiam, & magnificentiam, qua sublimatus fuit in cælo, & in terra, manifestam efficeret, humiliatione ipsius uti voluisse: *Considera*, inquit, *O homo, quid legas, non laboravit Apostolus potentiam Christi probare, sed demonstrare, quanta sit humilitatis gratia, quantus ejus profectus: quasi dicere vellet: ut aliquem gloriæ illius conceptum formare nobis valeamus, qua ab æterno Patre suo exaltatus est (propter quod & Deus exaltavit illum) profundissimæ humilitatis suæ routine uti voluit; subjungit iterum: Si putas, quod Christo profuit humilitas sua, cui ergo non proderit si illum exaltavit, quem non angelus; factus est minister omnium Dominus; & Autor omnium vapulavit, pedes lavit, crucifixus est, mortuus est, sed in his omnibus detrimentum nullum video divinitatis ejus profectum operationis agnosco. Qui nihil habebat, quod ad potestatem suam adderet, habuit quod ad cultum suæ majestatis adjungeret. Nihil humilitas adfert dispendis, qui enim se exinanivit plenus est, ille qui non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, formam servi accipiens, in gloria est Dei patris. S. Hilar. postquam ostendisset, quidnam sit stylus mundi in plausus, & exultationis mundanæ gloria acquirenda, pergit ulterius ostendere, qualiter semper in Schola Christi, honor, & gloria per viam comparetur humilitatis, & contemptus: Cum Domino opum contemptus opulencia est: cum Domino terreni honoris despectus calorum regnum est, cum Domino humili*

litas cordis, generosa, & regia natiuitatis ornatus est. Hoc à se disci voluit, quod virtutum omnium maximum est. Observandum verò, quod Sanct. Hilar. humilitatem glorioso hoc titulo honoret, quod scilicet sit generosa, & regia natiuitatis ornatus. At verò qua ratione S. Hilar. hoc ornatus epithetum humilitati adscribere potuit, cum hæc virtus in intimis, & vilibus ministeriis semper exerceatur? Audiamus S. Augustinum, qui ait: *Qui sibi vilis est, ante Deum pulcher est, & qui sibi displicet, Deo placet.*

7 In Exodo visionem quandam lege, præsentem proposito valde accommodam: *Viderunt enim Deum Israel*, inquit Sacer textus, *& sub pedibus ejus quasi opus lapidis sapphirini, & quasi cælum, cum serenum esset.* In Hebræo legitur: *quasi opus lateris sapphirini.* Hoc igitur lutum, quod filii Israël in Ægypto tractabant, lateres fabricando, & in cultu religionis, & veri Dei constanter, & fideliter perseverando, in totidem gemmas, & sapphirus sub Dei pedibus in cælum empyreum transmutatum fuit; ut inde intelligamus, quantam in oculis Dei pulchritudinem, & valorem habeant actus humiliationis, in quibus ad Deo placendum nos exercemus. *Lutosa, latericia*, inquit Oleaster, *ac immunda tibi videbantur, & his qui terrena sapiunt, sed apud Deum pretiosi lapides sunt, quibus sedes ejus decoratur. Expende, quanti Deus faciat hac; lutum laboris eorum in sapphirum versum est, & margaritam. Quid queso, lutum immundum, & latere? quid vero mundum, aut pulchrum cælum non sit fuit Domino lateres terrenos in cælestem sapphirum mutasse, nisi etiam in cælum lutum mutet, neque in qualecunque cælum, sed mundissimum. O beata utilitas humiliantis se propter Deum, qua in cælestem munditiam tam facile commutatur!*

8 Rupertus Abbas de Christi tractans humilitate; epithetum illi adscribit sequens: *Inestimabilem magnitudinem suæ humilitatis.* Ubi humilitatem cum magnificentia conjungit; qui tamen loquendi modus extravagans videtur, siquidem incompatibilis videtur humilitas cum Majestate, & excellentia; & nihilominus certissimum est, excellentiam humilitatis esse filiam; quemadmodum nos S. Gallicani docet historia: quando enim hunc non modo coram Deo, sed & coram mundo, stupori pretioque maximo fuisse arbitramini? forsitan quando suos devicit inimicos, aut verò quando ad ostia Tiberina tantæ humilitatis incumberebat exercitus, pauperumque lavabat pedes? Responsum à Martirologio audiamus Romano, quod 23. Junii ita loquitur: *Alexandria Sanct. Gallicani Martyris viri consularis, qui triumphalibus insulis sublimatus, & Constantino Augusto charus, à SS. Joanne, & Paulo ad fidem Christi conversus est: qua susceptum Sanct. Hilar. ad ostia Tiberina secedens, hospitalitatis, & infirmorum servitio totum se dedit, cujus rei fama in toto orbe divulgata, multis undique illuc venientes, videbant virum ex Patria, & consule lavantem pauperum pedes, ponentem mensam, aquam manibus effundentem, languentibus solacium ministrantem, & cetera pietatis officia exhibentem.* Ecce vobis augustissimam, non à palmis, & triumphis, sed ab humilitatis exercitiis derivatam famam.

9 *Nonne cum parvulus esses &c.* Sanctus Gregor. in humilitatis se diffundens laudes, inquit; *Quid humilitas sublimis, qua dum se in ima deprimit, aethori suo manenti super summa conjungitur.* Cur autem humilitas, dum ipsa exercetur, humilitatem exaltet, hanc D. Augustinus assignat rationem, dicens: *Est igitur aliqua humilitas, miro modo quod sursum faciat cor, & est aliqua elationis quod deorsum faciat cor. Hoc quidem quasi contrarium videtur, ut elatio sit deorsum, & humilitas sursum, sed pia humilitas facit subditum superiori, nihil est autem superius Deo, & ideo exaltat humilitas qua facit subditum Deo. Elatio vero qua in vicio est, eo ipso quo respicit subjectionem, & cadit ab illa, quo non est quidquam superius, & ex hoc erit inferius, & sit quod scriptum est, deiecit te, domum allevarentur. Per viam itaque humilitatis Deo nos similes reddamur, ideoque virtus hæc, sublimis & grandis est.*

10 *Nonne cum parvulus esses &c.* S. Gregorius ita ad intentum præfatus discurret: *Hostis noster inter omnia conditus, voluit videri super omnia elatus, Redemptor*

Expenditur
circumstantia
humilitatis
Christi in
lotione pedum.
Ibid. 13. j.

Theophil. ib.

D. Chr. h. 46.
in Marc.

S. Ambr. in
pl. ut. oct. 10
Deus pater
ut
voluit humili-
tatem ut
filium suum
exaltaret.

S. Hilar. in
pl. 118. 107.

In Schola
Christi glo-
ria acqui-
ritur humili-
tatem.

S. Aug. l. 7.
ad Rom.

Exod. 24. 10.

Humilitas
humani con-
v. 1111 lap-
porum. &
Cælestis.

Oleaster. ib.

Rup. Abb. 1. 2.
in Apoc. c. 11.
Excelsa, est
filia hu-
militatis.

Pater exem-
plo S. Gal-
licani.

S. Greg. p. 1.
Pastor. Ad-
mon. 11.
Humilitas
exaltat hu-
militatem. In
S. Aug. l. 1. 14.
de Civ. Dei
c. 11.

S. Greg. ib.

propter autem noster magnus manens super omnia, fieri inter omnia dignatus est parvulus; dicatur ergo humilibus, quia cum se dejiciunt, ad DEI similitudinem ascendunt; dicatur elatis, quia dum se erigunt, in apostata Argoli imitationem cadunt. Quam non obsecrè veritatem. Sacer quidam confirmat interpretes, dum illam Ecclesiastici textum (quanto magnus es, humilias te in omnibus) ita explanat, dicens: Humilis sine honore ipsa sufficit ad honorem; honor vero sine humilitate se producit in confusione. Quam eandem denique virtutem S. Bonaventura per sequentes deprædicas similitudines, dicens: Est humilitas luminosa, instar Yderis radiosæ, nam sicut fides vel stella, modica est in apparentia, cum tamen fides in veritate, ut tradunt Mathematici, sit majus tota terra; sic humilis cum sit parvus, in veritate est apud Deum maximus, & ex sua tamen, & hominum reputatione, vult esse quasi nullus. Est instar lune, nam sicut luna est luminosa, quod minuitur ex consummatione, ut dicitur Eccl. 43. sic humilis se minuat invidiam, cum a Deo per gratiam consumatur.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Multæ ex humilitate derivantes utilitates, hoc discursu ponderantur.

THEMA.

Omnes invicem humilitatem infirmate, quia Deus humilibus dat gratiam, 1. Petr. 5. v. 5.

Rationem S. Petr. assignat, cur fideles ad infirmuandam in proximis humilitatem exhortetur: omnes invicem humilitatem infirmate, quia hæc est fons vivus Divinarum gratiarum, quia Deus humilibus dat gratiam: hæc autem gratia in anima operando, illam ad virtuosos actus promovet, multisque meritis, & operibus bonis fecundam reddit. Examinemus igitur ab hujus virtutis exercitio derivantia emolumenta, sic enim illa, & multa & valde præstantia esse videbimus.

1. S. Bonaventura primum humilitatis fructum esse docet, quod hominem à multis tam culpe, quam peccatis malis præservet; innotuit autem cuidam textui Psalmistæ in Psalm. 30. inquiens: Considera, quod homo per humilitatem à malo liberatur, juxta illud Psalmi 30. quoniam respexisti humilitatem meam, salvasti de necessitatibus animam meam. De necessitatibus culpe mortalis, pænæ æternæ, miserie temporalis. In cuius confirmationem aliud quoddam ejusdem Psalmistæ testimonium adducit, dicens: Circumdederunt me dolores mortis, & pericula inferni invenerunt me; gemitus mortis, & est ut Seraphicus exponit, culpe mortalis; & pericula inferni invenerunt me, scilicet pœnæ æternæ; tribulationem, & dolorem inveni, scilicet miserie, vel temporalis adversitatis; tandem vocat Seraphicus Doctor discursum suum ad Psalmistam dirigens interrogat eum: Sed quomodo David quæstus? mox quo ex ore ejus respondet: Humiliatus sum, & libera vit me. Paulò ante pauciter dixerat: custodians parvulus Dominus; Deus enim humiles specialiter custodit, & præservat. Alibi quoque idem Psalter ait: custodi me ne pupillam oculi. Ubi S. Hieronymus, ait: oculus est Ecclesia, pupilla humilitas Christi, per cuius exemplum vivimus, & moeremur. Ecce tibi singularem hujus virtutis honorem, & prærogativam, utpote quæ in corpore nostro, veluti pupilla oculi, primum, & nobilissimum locum obtinet; ita quoque eadem proportionem humilitas est animæ pupilla, ac proinde hæc nos ab omni novo quantumvis minimo pulveris custodit, & protegit. Sanct. Dorotheus sermone 2. De cordis humilitate, & modestia, idem quoque laudis præconium tangit, dicens: Ab omnibus animi agilitatibus, ac perturbationibus, & tentationibus confuso liberari animam nostram posse humilitate cordis, & protegi. Sicut igitur auridorem, & remedium quoddam inartimabilis valoris futurum esset illud, quod talem in se adhuc vitam haberet, ut potens esset ad liberandum ab omnibus, & quibuscunque malis, atque ad præservandum nos, ac in illa incidamus: Ita virtus humilitatis pretiosissima censei debet, quia juxta mentem hujus magni spiritualis viri magistri hæc virtus eodem effectus in animabus

operatur, sanando eas, & præservando ab omnibus infirmitatibus spiritualibus. S. Gregorius super illa verba Jobi cap. 3. Porro saluum faciet regnum agladio oris eorum, quandam propositio nostro aptissimam adducit expositionem, inquiens: Pauper quippe est, quod quis apud semetipsum elatus non est; unde & per Evangelium veritas dicit: beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum. Duobus autem modis unusquisque ad culpam pertrahitur, aut enim delectatione perducitur, aut terrore superatur, gladius namque oris est iniquitas persuasiva, manus autem violenta est adversitas potestatis; sed quia veraciter humilis, qui hoc loco pauper vocatur, quo nulla hujus mundi prospera appetit, eo audenter quæram universam contemnit, recte dicitur: saluum faciet regnum agladio oris eorum, ac si aperte diceretur: sic in se DEVS mentes humilium solidat, ut eas ad perpetrandum nequitiam, nec blandimenta persuasionum proterebant, nec dolores suppliciorum frangant. Sanct. Ephrem de timore Dei differens, specialem huic virtuti attribuit prærogativam, scilicet quod nos à lapsibus præservet. Magis felicitas, & gloria est humilitas, & non est in caligine, neque ruina; atque ideo anima hac virtute prædita nihil habet quod timeat, quia semper in pedes erecta stabit. Richardus de Sancto Victore libr. 2. de eruditione hominis interioris, ad hæc tenet dicta probanda sequens facit argumentum; cum attestante scriptura initium sit omnis peccati superbia, quid quæso contra illum possit peccatum, cui ex victoria superbia, longe est omnis peccati initium? Superbia est, quæ offendicula pedibus nostris ponit, & cadere facit: humilitas autem ab omni est lapsu secunda; qui humi prostratus jacet, prout facit humilis, lapsum non timet; humilitas autem ab humo dicitur: unde Sanctus Joannes Damascenus inquit: humilis dicitur quasi humo acclinis. Ac proinde David DEUM affectuosius hæc precibus rogabat: Non veniat mihi per superbia; at vero cur David de superbia differens, non potius illi aliam corporis partem attribuit, V. G. caput, oculos, brachia, quibus corpus in altum elevatur? quare potius pedis meminit? Scilicet ad de notandum, superbiam nullum habere caput, quo se gubernet, nullos oculos, quibus se custodiat, neque manus quibus se sustineat, sed pedes duntaxat, in præcipitium, & ruinam accommodatos. Unde & mythenos unus duntaxat meminit pedis, qui enim uno duntaxat graditur pede, facillime cadit.

3. S. Bon. in serm. quodam illa S. Petri verba (humiliamini sub potenti manu Dei) loquenti ad invenitum nostrum peritotico illustrat commentario, inquiens: quasi dicat, si humilis fueris, Deus auxiliatorem habebis, quo fortis eris, nihilque timebis. Beda autem doctus magistri de ultimo capiendi loco (recumbe in loco novissimo) documentum ad Davidem applicat, dicens: Psalmista gloriamur; humiliatus sum usquequaque Domine, vivifica me secundum verbum tuum; manifestè significans, ita se à Domino posse vivificari, si de suis ipse virtutibus humilia sentiret.

4. Omnes invicem humilitatem infirmate. Justissimum hoc Apostoli Petri monitum fuisse, intellexit Sanctus Augustinus, quando absque humilitate virtutes colligere, idem esse asseruit, quod pulverem in vento portare; ideoque ait: Qui sine humilitate bona opera agit, in vento pulverem portat. Sanctus autem Dorotheus, ut humilitatis semitam facilem nobis expediret, reddat, nos ita interrogat, dicens: Quæ, abscepro, expeditior est ad salutem viam, per laborem an per humilitatem? Nemo non prima fronte responderet, per viam laborem atque sudorem, planiorem reddi salutis semitam, quoniam non coronabitur, nisi qui legitime certaverit; labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi eris: nihilominus ejus audite placuit responsum, dicens: Contra humilitatem non est verus, & anima nostra utilis labor; labor enim per se ipsum frustras fit, & ad nihilum valet penitus. Quam sententiam iuam Psalmistæ confirmat testimonio, qui prius humilitatis, postea vero bonorum meritorum operum, dicens: Videri humilitatem meam, & laborem meum, & dimittite universa delicta mea. Unde Sanct. subjungit, proprium nostri ipsius contempnunt, humilitatem nostram coram Deo, conceptam exilem de nobismet ipsis, æquivalere, & præponderare omnibus la-

Godfrid. In Alleg. Titelman. i. Declaratur similitudo albus.

S. Bon. i. 4. in Dist. 14. ut 7. c. 1.

Humilitas est fons divinarum gratiarum.

Variis fructus humilitatis.

S. Bon. i. 1. in Do. 16. post Trin. 1. Præservat à malis, tam culpe quam peccatis. Pl. 10. 8.

Pl. 14. 1.

Pl. 14. 8. S. Hieron.

S. Dorotheus. 1. de cordis humilitate.

Job. 1. 16. S. Gr. i. 4. m. 6. 13.

S. Ephrem de timore Dei ad Imit.

Rich. de S. Vict. p. 1. l. 1. de erud. hom. 1. m. 6. 13.

S. Jo. Dam. Paral. l. 3. c. 24.

S. Bon. i. 1. de uno S. Conf.

V. Beda in Luc. 14.

S. Aug. 1. 7. ad Fran.

S. Dorotheus.

1. Tim. 2. 6. 12. 7. 2.

Pl. 17. 14.

Luc. 18. 14.

horibus, plurimisque aliis operibus bonis: *Contem-
ptus, laboris locum tenet*. Ita sanè Phariseus, quam-
vis orationibus, jejuniis, elemosynis, aliisque in se
laudabilibus, & virtuosis vacaret operibus, à Deo ni-
hilominus reprobatus fuit; e contra verò Publicanus
humilis propter humilitatem suam iustificatus, & san-
ctificatus fuit.

2. Præfatus
est, quia
in illis
S. Basil.
edmonit. ad
Fil. spirit.

3 Sanctus Basilus in illa ad filium spirituales instru-
ctione, alia inter documenta, sequens assignat humili-
tatis in hæc verba: *In omnibus tuis operibus humiliter
coram Domino, quia non eris gratus Deo, quicquid effi-
citur cum superbia; quod autem sit humiliter, acceptum
est ei. Fili pro omnibus humilitatis stude, quod est omni
virtute sublimius, ut ad perfectionis fastigium possis con-
scendere.*

Mat. 11. 29.

6 Divinus Magister noster alios inter humilitatis
fructus, dum nos ad eam invitat, requiem assignat, di-
cens: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, &
invenietis requiem animabus vestris.* Finis laboris ani-
mæ fidelis in vita patienti quies est, quæ per seren-
am, & tranquillam obtinetur conscientiam; hanc au-
tem media humilitate possidemus. Unde & S. Bernar-
dus ait: *Nunquid tam magnum est, quod est parvum?*

S. Bern. de
Pac. Dom.
cap. 17.

*utique, quia per hoc invenitur requies animabus; quæ
enim alia est causa omnis laboris, & certaminis no-
stri, nisi ut inveniamus requiem animabus nostris? Brevis
doctrina, brevis via demonstrata est. Cui confiteman-
do subservit illud, quod Bolandus tradit in vita Beatæ*

Bolland. 4.
Jan. in vita
S. Angelæ
Fulg. n. 219.

*Angelæ Fulgentiæ, quæ alias inter doctrinas spiri-
tuales, à sponso suo cœlesti pariter accepit sequen-
tem: Vere qui est in humilitate fundatus, habet conver-
sationem angelicam, purissimam, benignissimam, & pa-
cificam. Et quia hæc pretiosa virtus humilitatis benig-
num animum facit; ideo homo humilis omnibus appro-
piabilis efficitur, & omnibus amarus, & præcipue cle-
bis Dei.*

Videmus per experientiam, quantum amen-
tur, existimentur, & honorentur viri quieti, pacifici,
& benigni; hic autem honor, & respectus illis contin-
git, solius merito submissionis, & humilitatis, quia
omnibus se subjiciunt, nec superioritatis, aut prima-
tus spiritus habent. S. Thomas ait: *Humilitas secun-
dum quod est specialis virtus, propriè respicit subjectionem
hominis ad DEUM, propter quem etiam alius hu-
militando se subjicit.*

S. Thom. 2. 2.
q. 16. art. 1.

Similiter Sanctus Laurentius Ju-
stinianus ait: *Hæc virtus gratus hominem Deo, & ho-
minibus reddit; nempe nihil adeo efficax est, o homo ad
exhibendum se cunctis benevolens, quam si vota merito,
& humilitatis extiteris decorus.*

S. Laurent. Just.
de Ligno
vite c. 3.

Verum enim verò, ut
discursus noster in materiam antea insinuatam re-
vertatur; scilicet & invenietis requiem animabus vestris; mul-
ta circa hoc habemus factorum interpretum testimonia.

S. Jo. Clim.
grad. 1. de
scal. Parad.
n. 20.

Sanct. Joannes Climac. inquit: *Quod si quem videris,
vel audieris intra paucos annos ad summam animi tran-
quillitatem aspirasse, non alia illum via ad hanc perfe-
ctionem pervenisse scias, quam per hanc beatam, & com-
pendiosam semitam pedestrem.*

Referentique sæpè repe-
rita Salvatoris verba: *Discite à me, quia mitis sum, &c.*
discite, inquit, non ab Angelo, non ab homine, non ex li-
bro, sed à me, hoc est, ex mea in vobis habitatione, illu-
stratione, & operatione, quia mitis sum, & humilis cor-
de, & invenietis bellorum interiorum requiem anima-
bus vestris.

S. Thom. de
Villanova.
Conc. 1. de
S. Martino.

Sanctus Thomas de Villanova in Concio-
ne quadam de S. Martino, de hac virtute fusè disserit,
& inter alia illius encomia hoc quoque enumerat be-
neficium quietis, & tranquillitatis interioris animæ:

*In hoc apparebit, quod discipuli mei estis, si mihi, & ho-
milibus inveni fueritis: sed quo fructu? quantitate? &
invenietis requiem animabus vestris. Non est requies fra-
tris, non est pax, nisi in humilitate sola. Unde tanta
vexatio, & infelicitas in orbe, nisi ex superbia tumore;
quia videlicet reputari, & honorari volumus, plusquam
sumus. Postquam verò superbiorum exaggerasset in-
quietudines, in hæc verba concludit: Vere comitio &
infelicitas in visis eorum, quoniam viam pacis, & hu-
militatis non cognoverunt, si enim hæc procederent via,
quietissimos, & felicissimos dies agerent.*

3. Præfatus est
recuperatio
meritorum.

7 Ab eadem humilitate aliud quoddam exitum
derivatur beneficium, scilicet amissionum meritorum
recuperatio; de qua Hugo de S. Victore sequentem
insinuat doctrinam: *Novisti Deo virginatatem tuam,*

*& post votum perdidisti? virginitas autem semel amissa,
reparari, aut recuperari nunquam potest. Quid ergo red-
des Deo pro eo quod voluisti, & irreparabiliter perdi-
disti? Audi, redde penitentiam tuam, redde contritio-
nem, redde humilitatem, pro virginatate carnis redde
humilitatem cordis, humilitatem per se debueras, etiam-
si virginatatem habueras; & tamen si virginatatem red-
dere non potes, redde pro illa humilitatem, & satisfacies
tam pro se, quam pro illa. Vides, quanta virtus est humi-
litas. Sociæ est humilitatis virginitas, & sociæ est vir-
ginitatis humilitas; non tamen potest, si abest humilitas,
satisfacere virginitas, potest autem, si abest virginitas,
satisfacere, si habeatur, vera humilitas. Quod verò cha-
ritatem, quæ regina est omnium virtutum, (major au-
tem horum est charitas) attinet, ad hujus damna reparan-
da, ejusque recuperanda merita, si S. Bern. credimus,*

Hug. de S.
Vic. tom. 2.
in fl. monast.
secm. 55.S. Bern. l. 1.
Dom. 10. post
Pentec. 1. c. 2.S. Thom. de
Villanova.Luc. 18. 14.
D. Chrysostomus
de prof.
Evangel. 6. 27.

unica sufficit humilitas; dicit enim S. hic Pater: *Sola
virtus humilitas læsa charitatis reparatio.* Quando enim
anima verè humiliatur, indeque Dei amor accenditur,
per hanc humiliationem cum ferventibus charitatis
actibus conjunctam, damna præcedentia restaurantur.
Consideratione digna est illa S. Thomæ de Villanova
sententia, dicentis: *Neque solum omnem gratiam, &
virtutem custodit humilitas, sed etiam supplet; quicquid
enim tibi obedientia, castitatis, patientia, sanctitatis,
deest, humilitate suppletur.* Publicanus nullas fecerat
elemosynas, sicut Phariseus; imò multas commiserat
extorsiones; similiter non jejunaverat, neque virtutis,
& perfectionis exercitio operam dederat; imò torren-
tem mundi in omnibus secutus fuerat; & tamen quia
in profundissimam usque humilitatem se demisit, indi-
gnum se æstimando, quod vel oculos ad cælum leva-
ret: *descendit iustificatus in domum suam.* D. Chrysos-
tomus facilem nobis viam demonstrat, per quam
exemplo huius latronis amissam recuperare possumus
sanctitatem: *Scimus, inquit, quod arrogantia ex ip-
sis oculis superbiemem deducere, & humilitas ex abyssis
peccatorum modestè agentem in altum reducere potest;
superbia incorporeas virtutes, diabolum à cælo deturba-
vit; humilitas, & propriorum peccatorum agnitio, latro-
nem ante Apostolos in paradysum introduxit.*

8 Idem quoque Chrys. in alio quodam loco aliam
humilitatis fructum observat, inquit: *Quis laborem
missus est, modestèque de se loquens ex suocasu didicit, &
citius resurget, & seipsum, si modo velit, recupera-
bit celerius.* Sciendum enim est, quod sicut à radice
humor vitalis in universam arborem transfunditur;

D. Chrysostomus
de humilitate
4. fructus
est, quod
lapis facilius
roluatur.

ad eum sine hoc frondes, flores, & fructus marcesce-
rent, & languerent; ita quoque omnes virtutes in
tantum vigent, iuxtaque meritum habent, in quan-
tum ab humilitate, quæ radix virtutum est, nutriun-
tur; nam ut Sanctus Gregorius ait: *Origo virtutis
humilitas est, illa in nobis verus veraciter pullulus,
quæ in radice propria, id est, in humilitate peraratur; à
qua nimirum si absconditur, arescit, quia vivificationem se
in intus humorem charitatis perdit.*

S. Greg. 1. 37.
mor. c. 27.

9 Sanctus Laurentius Justinianus multa hujus vir-
tutis accumulat encomia, inquit: *Humilitas honoris
& eorumdem exaltatio, est gratiarum cumulus, addita-
mentum donorum, conscientia pax, cognitio luminis,
exaltatio spiritualis, orationis munditia, refectio
mentis, fidei constantia, compassionis affectus, com-
punctionis studium, spei robur, charitatis incendium, in-
teriorum gustus, proficiendi desiderium, virtutum sitis,
& futurorum præmiorum expectatio certa.*

S. Laurent. Just.
lib. de Hu-
mil. c. 24.
Prætera om-
nia hu-
militatis SS.
Patrum.

Hi procul
dubio sunt imprædicabiles humilium thesauri. Div.
quoque Chrysostomus in humilitatis præconium, se-
quens format valde efficax argumentum: *Si humilitas
peccatis sociata tam expedire currit, ut iustitiam cum ar-
rogantia junctam superet, ac prævertat; quando eam in-
finita conjunxeris, quo non portaveris? quos non transi-
bis caelos? stabis plane fiducia magnanimè Angelos, apud
ipsum Dei thronum.*

D. Chrysostomus
de profectu
Evangel. 6. 27.

Et S. Bonavent. ait: *Humilitas
est brevis schola devotionis, & brevis via salutarioris,
brevis scala fidei ascendere, brevis schola fidei addisce-
re; & brevis via si via incedere. Est humilitas brevis
schola, est enim compendium totius iustitiæ.*

S. Bonav. in
Dial. salu-
tar. c. 2.

Idque
probat ex illis Christi ad Baptistam verbis: *Decet nos
implere omnem iustitiam; ubi plura legit: humilitatem,
ideo Salvator, & Magister optime (prosequitur idem*

Mat. 23. 26.

Se-

1. **Seraphicus**) in sua schola prolixitatem totius legis, reduxit ad quandam summam, id est, ad methodum humilitatis, dicens: *discite a me, quia mitis sum, & humilis corde*. Quandoquidem autem præcursoris meminimus, non abs re foret considerare, ad quam sanctitatis eminentiam humilitas eum adduxerit, nisi ipsamet Incarnata Sapientia ejus laudes abundè nimis coram mundo universo deprædicasset, dum ipsum maximum inter natos mulierum esse asseruit: quo non obstante præconio, S. Augustinus hinc omnia innumerabilia, & admirabilia ejus merita, illinc verò profundissimam Messæ honores repudiantis collocans humilitatem, concludit: *Fratres mei nullum tantum meritum Ioannes habuit, quàm de ista humilitate, quod cum posset fallere homines, & putari Christus, & haberi pro Christo (tanta enim gratia, tantaque excellentia fuit) confessus est tamen aperte, & dixit; non sum Ego Christus*.

6. Aug. 17. A. in Ioan.

10 S. Dorotheus de humilitate tractans, in hæc pariter verba præcedentem confirmans doctrinam, ait: *Brevi compendio, vel sola cordis humilitas ad perfectiorem viam introducere poterit*. Hinc eos, qui propter imbecillitatem in servitio Dei laboriosius se exercere nequeunt, exhortatur, dicens: *Si propter imbecillitatem laborare non possumus, humiliare saltem nos ipsos studeamus; confido enim in Domini misericordia, quod si modicam hanc, & brevem amplexati fuerimus humilitatem, inveniemur & nos inter Sanctorum illorum Choros, qui innumeris laboribus se affligentes, Domino servierunt*.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Humilitas orationem efficacem reddit, impetrat quo quamlibet petitionem.

THEMA.

Oratio humiliantis se, nubes penetrabit. Eccl. 35. v. 21.

Rom. 10. 6. Humiliantis se oratio omnia facit impetrat.

1 **A** Postolus Paulus facilitatem nos edocturus, quam in maximi negotiis momenti, animam nostram concernentibus, apud Divinam Majestatem promovendis possidemus, ita nos alloquitur, dicens: *Ne dixeris in corde tuo, quis ascendet in celum? quid dicis scripturæ? prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo; quasi diceret: fallimini, dum supplicas vestras apud Deum minimè exaudiendas putatis; siquidem in vestra est potestate, ut ille faciliter subscriptæ favorem impertiat optatum. Sed quo fodes modo? Quis descendet in abyssum? idem subjungit Apostolus: illi scilicet planissima est ad divinum thronum via, & audientia, qui in propriis nihil se mergit abyssum, & indignitatis suæ absorberetur exinanitione; hæc secuta est via, per quam nostra subsignari curemus memorialia, Spiritu veritatis per os Ecclesiastici nobis promittente: *Oratio humiliantis se, nubes penetrabit*. Quamvis enim Filius Dei ad dexteram excelsi resideat Patris, in maiestate, & eminentia infinita; nihilominus quanto magis in humilitatis nostræ centrum nos ipsos demerferimus, tanto magis nostræ apud Altissimum exaudientur preces. Ideoque Hugo Cardinalis in præsentia ait: *Oratio non omnium, sed humilium, nubes penetrabit*. Quantum namque anima supplicans per humilitatem, & submissionem suam ab Empyreo remotior fuerit, tanto magis ei appropinquabit, inde sua infallibiliter exaudienda oratione: *Quanto humilior est oratio, inquit Lyranus, tanto maiorem effectum habebit coram Deo*. Quod pariter Carthusianus his verbis docet: *Qui enim orans seipsum cordialius, profundiusque humiliat, eo coram Creatore amplius sublimatur, & plenius acceptatur; ubi singularem meretur notam ly, cordialius; id quod ad Ecclesiastici verba respicere videtur, qui non dicit: Oratio humiliati, sed humiliantis se, nubes penetrabit*. Siquidem humilitas, & contemptus noster à nobismet ipsis, ex voluntate propria, & ex corde toto procedere debet.*

Hug. Card. in Ecclesiasticum.

Lyran. ib. Dion. Cart. ibid.

S. Basil. in admonit. ad Fil. spirit.

2 Sanctus Basilios alia inter filio spirituali data documenta, cum, si humilis fuerit, infallibilem omnium suarum precum, & orationum exauditionem consecuturum assecurat, dicens: *In tempore precum suarum, quod postulat, impetrabit*. Unde & Ecclesiasticus suum confirmaturus propositum, subjungit: *Donec propinquet, non consolabitur, & non discedet, do-*

nec altissimus aspiciat. Ubi originale Romanum pro ly consolabitur, legit: *non revocabitur*; & alia pariter versio: *non conquiescet, nec desistet, donec pervenerit ad altissimum*. Propheta pariter Evangelicus animæ oranti, qualiter exaudienda foret, eandem proponit methodum, dicens: *Humiliaberis, de terra loquens; sed quis hujus erit humiliationis fructus? & de humo audietur eloquium tuum*.

Roman.

Tigania. Ma. 19. 4. Judith humiliatæ suæ iungens orationem fortissimè fuit & victoriz evadit.

3 Memorabilia inter, quæ Scriptura Sacra memorat gesta, per Adami posteros adimplere, facile eminet illud, quo unica imbecillis mulier innumerabilem, fortissimum, innumerisque formidabilem triumphis prostravit exercitum. Quod enim Angelus de celo descendens in castra Sennacherib, in nocte unica militum peremerit centum octuaginta quinque milia, quis obstupescit; quoniam facit Angelus suos ignem urentem? Angelus autem ille erat; Judith verò mulier, colum non ferrum tractare assueta. Sed modum forsitan, quem hac in victoria servavit, scire desiderabitis: *Ingressa est oratorium suum, posuit cinerem super caput suum, & prosternens se Domino, clamabat ad Dominum*. Forsitan & vocem, ut nubes penetraret, & ad Dei pertingeret thronum, elevavit? Nequaquam, respondet Hugo Cardinalis; sed clamavit per humilitatis affectum, sperans exaudiri. Asperio quoque cinerum super caput, humilitatem aperte protestabatur; unde Abraham dicebat: *Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis, & cinis*; & Jeremias de humili pariter tractans, ait: *Ponet in pulvere os suum, si forte sit spes*. Noverat utique Judith, per spiritus sibi assistentis instinctum (utpotè juxta S. Augustini testimonium, divino spiritu ducta) noverat, inquam, illud veritatis æternæ assertum: *super quem respiciam, nisi super humilem*? Sciebat principalissimum, ad orationibus præstandam efficaciam, caputq; Holophernis amputandum, remedium esse humilitatem; unde & Tertullianus ait: *Cum modestia, & humilitate adorantes, magis commendamus Deo preces nostras*. Quemadmodum ipsamet hæc Heroïna pariter profiteretur, dum ad Deum conversa, ait: *Nec superbi ab initio placuerunt tibi, sed humilium, & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio*. Exaudi me miseram deprecantem, & de tua misericordia præsumentem. Quam humilem Judithæ figuram, cinerumque cinerum asperisionem, & affectus demississimos, postquam expressisset Scriptura Sacra, subjungit in capite sequenti: *Factum est autem, cum cessasset clamare ad Dominum, surrexit de loco, in quo jacebat prostrata ad Dominum, &c.* quasi ex tunc de triumpho secuta, è cineribus, & humilitatis pavimento se erexisset. Unde & Isaias de anima orante, sub nomine Jerusalem tractans, eam in virtute humilitatis suæ, precibus suis efficaciam præstitisse asserere volens, similem in hæc verba adhibet phrasim: *Excute de pulvere, confurge, sedo filia Jerusalem, solve vincula colli tui, captiva filia Sion*.

Ma. 17. 14.

Ps. 123. 4.

Judith 9. 1.

Hug. Card.

Gen. 2. 17. Theod. 1. 10.

Tertull. de Orat. c. 13.

Judith 10. 1.

Ma. 11. 2.

Ps. 114. 1. David omnem speciem orationis suæ ponit in humilitate.

4 Propheta regius suas quodam loco exauditas esse gloriatur instantias, dicens: *Exaudivit DOMINUS vocem orationis meæ, inclinavit aurem suam mihi, & in diebus meis invocabo*. Moxque subdit: *Circumderunt me dolores mortis, & pericula inferni invenerunt me, tribulationem & dolorem inveni, & nomen Domini invocavi*; hincque maxima iterum cum confidentia replicat, dicens: *O Domine libera animam meam*. Sed cui tandem hujusmodi Prophetæ spes innitebatur infallibilis? Ecce vobis fundamentum: *humiliatus sum, & liberavit me*; quia scilicet veritas est Catholica, quod *oratio humiliantis se, nubes penetrabit*. Unde & David prosequitur, dicens: *Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi*. Ast quare quietem, requiemque animæ suæ obtigisse memorat? Quia scilicet hæc humilitatis virtus est, ut in discursu antecedenti ex illis probavimus Christi verbis: *Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris*. Verum enim verò, quam exactè orationem Psalmistæ post humilitatem ejus exaudierit, ex proprio ipsius ore plenius intelligamus, dicente: *Eripuit animam meam à morte, oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapsu*. Idemque alia pariter vice nos ad eandem invitaturus virtutem, ut faciles nobis Dei compararemus aures, protestatur, dicens:

Mat. 11. 29.

Ps. 114. 1.

gens : *Non est oblitus clamorem pauperum*. Ubi non de pauperum, qui bonorum temporalium laborant penuria, sed de humilium clamoribus, & vociferationibus termino est, asserente Chrysostomo : *Non dicis absolute pauperes, sed illos, qui sunt pauperes spiritu, sicut dicit Christus; si enim maxime exaudiantur, dum orant, qui sunt corde humili. Hic adponit, & orationem, & humilitatem. Ad quem, inquit, respiciam, nisi super humilem ! Ubique orationis vehiculum invenitur humilitas.*

5 Affligebatur Agar, eo quod à Domina sua male tractaretur, sed non absque ratione; siquidem debitum erga eam perdiderat respectum, dicente Scriptura : *Affligente igitur eam Sarai, fugam inquit; cumque invenisset eam Angelus Domini, juxta fontem aquae, in solitudine, dixit ad illam; unde venis? aut quo vadis? quare respondit: à facie Sarai Domina mea ego fugio: dixitque Angelus Domini: revertere ad Dominam tuam, & humiliare sub manibus illius. Ubi Abulensis advertit, eam priusquam hoc ab Angelo accepisset consilium, se humiliasse. Unde Sarai titulum Dominae, seu patronae attribuebat, cum tamen prius illi subiaci recufaret: Bene respondit se humilians, inquit ille, & eam Dominam recognoscens; ideo meruit ab Angelo benedictionem in filiis audire. Ex qua Historia discere possumus, quod ad recipiendas caelestes benedictiones, nosque dignos reddendos gratis, unicum medium sit humilitas, quia *DEVS superbi resistit, humilibus autem dat gratiam.**

6 Chananea, ut omnes novimus, animam designat orantem; cujus preces admirans Albertus Magnus, verbum, *clamavit*, sequenti illustrat commentario : *Non tam alta voce oris, quam magna cordis devotione.* Unde & Jeremias nomine Dei suadet, dicens : *Clama ad me, & ego exaudiam te.* Primò itaque benignissimus Salvator, licet miracula sua liberaliter multiplicaret circa omnes, preces ejus quasi surdasset sprevit: *Qui non respondit ei verbum.* Permoti itaque Apostoli pro supplicante intercesserunt, sed & ipsi repulsi tulere apud Dominum, dicentem: *Non sum missus, nisi ad oves, quae perierunt domus Israel.* Cumque illa nihilominus instaret, iterum respondit Dominus : *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus; quod cum audiret supplex, mox subiecit, dicens: Etiam Domine, nam & canes edunt de micis, quae cadunt de mensa dominorum suorum; & ecce subignatam mox supplicam, abundantiùs quam petiisset, respondente Domino: Omulier fiat tibi sicut vis, magna est fides tua: & sanata est filia ejus ex illa hora.* Ubi ly, tunc, notis velim, utpote ad praecedentia verba relationem habens; quasi S. Marthae inferre voluisset, orationem ejus exauditam fuisse, quando se humilis cani assimilavit; unde & D. Chrysostomus ait : *Ex hac humilitate ex abjecta conditione canum, filia sancta est.*

7 Centurio Capharnaïta vix suum in servi salutem osaperuerat, quando Christus inaudita cum promptitudine se ad aedes ejus venturum appromisit, dicens : *Ego veniam, & curabo eum;* sed undenam tanta Christi in exaudiendo Centurionem benignitas procedebat, & facilitas ex profunda ejus humilitate, dicentis : *Non sum dignus, ut intres sub tectum meum.* Ubi S. Antonius de Padua inquit : *Nota in verbis Centurionis profundam humilitatem;* qui propterea praeter servi salutem, hoc quoque insigne meruit encomium : *Non inveniri tantam fidem in Israel.* Quae verba ponderans S. Augustinus inquit : *Tantum quid est? tam magnam; unde magnam? de minimo, id est, de humilitate grandem.*

8 Sanctus Hieronymus Psalmistae verba : (*Exaudiet Dominus vocem orationis meae*) sequenti illustrat commentario, dicens : *Quoniam nos parvi sumus, & humiles, & non possumus nos extendere, & exaltare, propterea Dominus inclinavit aurem suam, & dignatus est exaudire nos. Custodiens parvulos Dominus, inquit David, humiliatus sum, & liberavit me; si quis se magnam putat, hujus non miserebitur Deus; sed si quis se humiliat, hujus miserebitur.* Ideoque & alio quodam in Psalmo idem Psalmista ad humilium preces se reflectens, ait : *Respexit in orationem humilium, & non sprevit precem eorum, quotidie Deus oculo pietatis;* ut Dionysius Carthusianus ait, in orationem humilium res-

picit, sicut per Isaiam protestatur: *ad quem respiciam, nisi ad pauperem, & contritum spiritu?* Sanctus quoque Laurentius Justinianus in Capitulo, cui titulus est de peroratione, de humilis orationis efficacia tractans, ait: *Nulla potest esse in oratione repulsa, quando hac deprecantis fuerit socius, & orationis praevia; eo namque mens in oratione erit alacrior, & in contemplatione sublimior, quo in se extiterit abjectior, atque humilior.*

9 Sunamitis pro sui apud Eliseum institit filii salute, qui mox ad eam se in persona propria se conferens, miraculum indilate operatus est; e contra verò Naaman praviter in Eliseum indignatus, conquestusque fuit, quod ne pedem quidem in ejus gratiam movere dignaretur, licet per litteras regias illi commendatus fuisset; & ex longinqua adveniret regione, Princeps, Magnique aetate Monarchae: & nihilominus idem erat utrobique Eliseus, eandem semper fovens in corde charitatem. Quorsum itaque haec differentia? Ecce vobis mysterium nostrum. Eliseus praefigurabat Salvatorem, qui suas humilibus duntaxat dispensat gratias; quoniam *respexit in orationem humilium*: Naaman autem ad Prophetam cum magno venit fastu, cœtuque numerofo; Sunamitis verò maxima cum humilitate ad pedes ejus provoluta, submississimèque orans pro filio, apprehendit pedes ejus; atque idèd hæc faciliter exaudita fuit; quoniam *oratio humiliantis se, &c.* Unde & Naaman, quando se Prophetæ obedienter submisit, præceptumque lotionis (*vade, & lavare*) punctualiter executus est, à sua lepra liberatus fuit.

10 Dux Reginae Assueri uxores, mandata Regis transgressæ fuisse leguntur; & nihilominus cum diversissimo utriusque exitu. Vasthi namque ad regium convivium vocata: *venit, & ad Regis Imperium venire contempsit;* quare Rex iratus, suorumque acquiescens consilio, eam repudiavit. Esther verò in locum ejus substituta, probè noscens legem emanasse regiam, ne quis non vocatus sub pœna capitali ad Majestatem Regiam introire præsumeret; ipsa nihilominus, licet non invitata, ad audientiam penetravit, & non modò repulsi non tulit, aut pœnam, sed benignè accepta, omnem quam petebat obtinuit gratiam; scilicet liberationem à morte pro toto populo Hebraico. Tantæ differentiae causam intelligere vultis? Esther quoque Regina confugit ad Dominum pavens periculum, quod imminerebat, cumque deposuisset vestes regias, stetit, & luctu apta indumenta suscepit, & pro urgentis varis cinere, & stercore implevit caput, & corpus suum humiliavit, & deprecabatur Dominum Deum Israel. Neque modò Regem sibi propitium, sed & omnes nacta est favorabiles consiliarios: *Omnes ministri ejus consolabantur eam.* Vasthi verò e contra per superbiam suam omnium provocavit in se odium, utpote quæ venire contempsit. Mardocheus quoque exaltatus, & à patibulo, quod illi Aman præpararat, liberatus, & à Deo exauditus fuit propter humilitatem suam, prototius populi Judaici liberatione; propter suam dico humilitatem, quia sanctè protestabatur, dicens: *Vestigia pedum ejus de osculari paratus essem, sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem.* Motivum itaque, cur Aman revereri, & salutare dedignaretur, non superbia, sed timor erat, ne debitum Deo cultum Idolo, quod ipse ad collum portabat, præstaret.

11 Sanctus Laurentius Justinianus de humilitate quoque tractans, ita discutit: *Qua virtus omnibus necessaria est, & precipuè quiescentibus, & Deo per orationis exercitium vacare volentibus; quia nunquam poterit quis Deo veraciter inherere, si non fuerit hac virtute munitus.* Duo, ut nostis, templum ascenderunt Jerosolymitanum oraturi; Pharisæus scilicet, cum omnibus suis eleemosynis, jejuniis, aliisque bonis operibus; qui quamvis per strictam graderetur virtutis viam (*non sum sicut ceteri hominum, raptores, injusti, adulteri*) nihilominus reprobatus fuit. Publicanus autem domum rediit, optatum precum suarum consecutus effectum: *Descendit hic justificatus in domum suam ab illo.* Quenam tantæ differentiae causa? Respondet Chrysostomus. *se miserum clamabat, pectus emendebat, ne caelum quidem aspicere audebat; si tu quoque*

B. Laur. Just. de Orat.

4 Reg. 4. a. Reg. 5. Eliseus Sunamitam facit ex auditu, & non Naaman, quamvis à Rege commendatus.

Assuerus repudiavit Vasthi regiam propter fastum. Esth. 1. 12. Esther verò servavit propter humilitatem, quam prelobus pugnabat.

Esth. 4. 1.

Esth. 1. 15.

B. Laur. Just. de Ligno vitz c. 2.

Luc. 18. 10. Cur Pharisæus orans reprobat, & Publicanus exauditus fuerit.

D. Chrys. Pl. 4.

S. Paulin.
Ep. 10.

ita oraveris, vel penna leviores reddes orationem. Quod pariter Sanctus Paulinus Severum docet in hæc verba: *Publicanus in corde contrito, seipsum accusans Deo, & peccatis afflictum crebra manu tundens, & oculos conscientie pudore depresso in cælum levare non audens, iniquitate illa vitiorum dorso cameli amula, se in humilitatem debitam strinxit.*

B. Laur. Just.
de cast. Con-
sub. c. 12.
Humilitas
est ala ora-
tionis.

12 Sanctus Laurentius Justinianus humilitatem proinde orationis astruit esse alam, dicens: *Humilitas, & charitas spiritualis orationis sunt ala, quarum remigibusque ad interiora ingreditur velaminis, ubi Verbum in sinu residens paterno, æterna virtute generatur. Quam veritatem Job quoque penetravit; quando tonso capite corruit in terram. Ubi Sanctus Gregor. ait: Notandum quod in terram corruens, adoravit; ille enim veram Deo orationem exhibet, qui semetipsum, qui a pulvis su, humiliter videt.*

Job. 1. 20.
S. Greg. 1. 7.
mor. c. 6.

S. Bern. Ser. 4.
de Ann.
Simile men-
dicorum.

13 Sanctus Bernardus in præsentem exemplum desumit mendicis, qui ut eleemosynam extorqueant, lacrimis, ruptisque incedunt vestibibus, humiles, & abjecti: *Aliter, & sapientius mendici, inquit ille, quam nos misericordiam implorant; nam eleemosynam petentes, non pretiosas vestes ostentant, sed seminuda membra, atque ulcera.*

Moyse vi-
cit Deum
humilitate.
Exod. 3. 10.

14 Justitia Divina in populum suum exacerbata vindictivum iusti furoris sui gladium, in Idololatram, & rebellem populum vibrare volebat, quando manus suas per Moysen ligatas conquerens, dicebat: *Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te ingentem magnam; sed constanter obstitit, Denique placavit Moyses: quod factum Richardus Victorinus considerans, ait: Audis: dimitte, & Deum teneri non dubites; nec aliunde quam amoris fortitudine. Queris cujus? illius utique servi fidelis, qui in populum majorem major fieri, & gloriosior renuit. Deus namque promiserat Moyse, se cum imperio, regno, dominioque condecoratum longe potentiori, modo pro illo non intercederet populo; ait dum ex profunda humilitatis instinctu hæc omnia à Moyse repudiari vidit, se ab eo victum protestatus est, omnibus ejus anpuens precibus; quia scilicet respexit Dominus in orationem humilium, & non sprevis preces eorum.*

Eccl. VI. de
v. spiritus.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Humilitatem ad sapientiam, divinarumque mysteriorum intelligentiam plurimum conferre probatur.

THEMA.

Ubi est humilitas, ibi & sapientia. Prov. 11. v. 2.

Humilitas
generat
sapientiam.

1 **I**Nter nobiliores, quorum heroica hæc humilitatis virtus secunda mater est, partus, unus est sapientia; ita enim peripicuis verbis Sapiens in propositi thematis verbis asserit: *Ubi est humilitas, ibi & sapientia.* Unde Verbum Incarnatum: *In quo omnes thesauri sapientie, & scientia absconditi erant;* discipulos suos erudire volens, hanc illis lectionem majori cum studio, præ quibusvis aliis insinuavit: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Idem quoque paulò ante æterno patri suo dixerat: *Confiteor tibi pater, Domine cæli, & terra, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis.* Ubi Venerabilis Beda ait: *Non insipientes, & hebetes, sed parvulos, id est, humiles apposuit; ut probaret se tumorem damnasce, non acumen.* Sanctus Laurentius Justinianus de humilitate disserens, hanc ei laudem attribuit: *Hæc sapientiam in hominem introducit; sicut enim, qui thesauros effodit, terram rejicit, foveam in altum facit; sic qui thesauros sapientie reperire desiderat, in se foveam humilitatis agat.* Fastus enim, & superbia inimici sunt sapientie, utpotè quæ humiles diligit; unde Sanctus Gregorius pariter ait: *Lumen intelligentie humilitas aperit, superbia abscondit; nam secretum quoddam pietatis est, & tanto minus ad illud animus pervenit, quanto magis intumescit.*

Coloss. 2. 3.

Matt. 11. 29.

Matt. 11. 25.

V. Beda ib.

B. Laur. Just.
de Lign.
vitz c. 3.

S. Greg. 1. 15.
mor. c. 11.

Prov. 11.
Humiles in-
vitantur ad
convivium
Salomonis.

2 Divina, & Increata Sapientia, ut in eodem libro Proverbiorum Salomonis cap. 9. legitur, sumptuosum quoddam decreverat apparare convivium: *Sapientia edificavit sibi domum, excidit columnas septem, immo-*

lavit victimas suas, miscuit vinum, & posuit mensam suam. At verò quosnam ad hæc Sapientie epulas invitatos fuisse existimatis? Num fortè Platonem, Socrates, Aristoteles, Augustinos? Nequaquam: sed solos invitavit humiles, qui semetipsos in proprio conceptu, & existimatione contemplerant: *Si quis est parvulus, venias ad me, id est, ut Lyranus exponit: Si quis est humilis, quia talis est dispositus ad sapientiam divinam.* Unde Sanctus Laurentius Justinian. in quodam sermone ait: *In scientia Divinitatis rectissimus nescitur esse profectus, ut quanto magis intelligis, minus te scire cognoscas.* Ad nuptias Evangelicas omnes passim obvi, sine personarum acceptione vocati fuerunt: *Congregaverant omnes quos invenerunt, id est, ut Chrysostomus ait, abjectos, & viles obviam datos.* S. August. ad illa se Psalmistæ verba reflectens: *Saturabuntur ligna campi, & cedri libani, quas plantavit;* ad nostrum propositum in hæc verba scribit: *Præ humiles satiati dicuntur, deinde etiam cedri libani, sed quas plantavit ipse.* Et reverà ita est, sic namque viles piscatores, alique humiles, de quibus Sanctus Paulus ait: *Falsissimum omnium perisema;* primi ante omnes in Sapientie Incarnatæ ærarium introducti fuerunt; postea verò Philosophi, & omnes alii, sive ob ingenium, sive ob nobilitatem, sive propter dignitatem illustres, & conspicui.

Lyran. ib.

B. Laur. Just.
serm. de S.
Math.
Matt. 22. 10.

D. Chr. h. 70.
in Matt.
S. Aug. in
Pl. 104.

1. Cor. 4. 15.

3 Sanctus Antonius de Padua præsentem proposito nostro egregiè accommodat historiam Josephi, præcipientis fratribus suis, ut Benjamin ad se adducerent: *Fratrem vestrum minimum ad me adducite, ut possim vestros probare sermones.* Quæ verba prædictus Sanctus in sensu spirituali in hunc modum exponit: *Per fratrem minimum, intelligitur humilitas, sine qua infructuose egreditur predicator, nec ejus à Deo probantur sermones; & contrario, qui Benjamin secum habet, multum fructum adfert; unde adducto eo dixit Joseph dispensatori: Imple saccos eorum frumento, quantum possunt capere, & in ore sacci fratris minimi ponatur scyphus argenteus: quia quanto quis humilior est, tanto ei Deus confert gratiam ampliore.* Idem quoque Sanctus textum illum adducit Apocalypses cap. 3. ubi legitur: *Ecce dedi ostium apertum coram te, quod nemo potest claudere, quia modicam habes virtutem, id est, ut idem Sanctus Antonius exponit, humilitatem; de quo ostio ad Coloss. 4. dicitur: orantes simul, & pro nobis, ut DEVS aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi: Hinc Paulus, qui se minimum Apostolorum dixit: fructum ceteris autulus ampliore; nam ut constat, scientiæ, & patientiæ divinæ thesauris, plus omnibus ceteris locupletatus fuit, idque quia præ ceteris humilior extitit. Underationem assignans doctrinæ in schola Gamalielis à se comparatæ, sequenti utitur phrasiloquendi: *sedens secus pedes Gamalielis eruditus; quo loquendi modo magnam sui exprimit submissionem.**

S. Anton. de
Pad. de Ap.
ser. 4.
Gen. 4. 20.
Quo quis
humilior
est, eo capi-
ent est gra-
tia Dei.

Apoc. 3

Coloss. 4.

Ad. Ap. 1. 3.

4 In Deuteronomio legitur: *Qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius, id est, qui magis se humiliaverit, ad altissimorum, & imperitabilium mysteriorum intelligentiam magis dispositus erit.* Unde Sanctus Augustinus in sermone quodam ait: *Quanto humiliter sedebas, tanto amplius capiebas; confluit enim aqua ad humilitatem convallis; quæ verba de Sancta Maria Magdalena penitente exprimuntur, pro tempore, quo sedebat ad pedes Salvatoris prædicantis. Quis est, qui sapientiam Sancti Bonaventuræ ignoret? Hic autem tanta fuit humilitate præditus, ut Archiepiscopatum Eboracensem in Anglia, sibi oblatum respuerit; Summoque Pontifici, ut illum in sua paupertate, & humilitate Evangelica relinqueret, humillimè supplicaverit. Hic igitur in quodam sermone post adducta propositi à nobis thematis verba, subjungit: *Psolomus Philosophus dicit: Inter sapientes ille est sapientior, qui est humilior.* Citat pariter authoritatem S. Bernardi in lib. 2. de consideratione, dicentis: *Bonus fundus humilitas, quæ veritas inquiratur, claritas acquiritur, irradiationes sapientie percipiuntur.**

Deut. 10. 1.
Humiles
sunt magis
dispositi ad
capienda
mysteria
divina.
S. Aug. 1. 27.
de ver. Dom.

S. Bonav.
humiliter
fuit.
S. Bonav. 1. 1.
de uno S.
Confess. in
ord. 14.

5 Sanctus Thomas de Aquino, qui Scholæ Theologicæ Angelus extitit, aded humilis fuit, ut per totum vitam suam decursum, nullum unquam complacentiæ propriæ, aut vanæ gloriæ stimulum senserit; quin potius fratri Reginaldo sodali suo confessus fuerit, dicens:

Deo

Pizzani
Chron.
Sicut etiam
S. Thomas
de Aquino.

Deo gratias ago immortalis, cum inanis superbia morbo nunquam laboraverim. Cui proinde Joannes Papa XXII. in Bulla Canonizationis suae hoc praconium attribuit: *Fuit vir à terrenarum ambitione semotissimus, nulla de se scientia opinione superbus.* In Psalmo 118. Regius Psalmista (de quo facit textus inquit: *Sedens in Cathedra sapientissimus*) sanctissime de semetipso gloriatur, dicens: *Humiliatus sum usquequoque Domine, vivificame secundum verbum tuum.* Quae verba S. Ambrosius in favorem nostrum ponderans, inquit: *Beatus qui gloriatur humilitate magis, quam potestate;* quae etiam de causa, ut idem S. Doctor ait, in secretorum divinorum penetralia introduci meruit: *Incerta enim, & occulta sapientia sibi patefacta testatur, & ideo se magis humiliabat.* In Psalmo 50. Deum his verbis alloquitur: *Incerta, & occulta sapientia tua manifestasti mihi.* Idque merito humilitatis in conspectu Dei exercitae, propter quod paulò post subdit: *Exultabunt ossa humiliata; auditui meo dabitur gaudium, & letitiam.*

6 Nicodemus à Christo vehementer diligebatur, idque merito, quia partibus ejus adherendo, Synagogam sibi inimicam fecerat; erga hunc peculiaris exhibuit amoris obsequia, magnam cum familiaritate, praecipua divinitatis, & humanitatis suae mysteria ei communicando; at verò scire velim, quænam causa sit, quòd Salvator noster eundem apud S. Joannem cap. 3. ignorantem appellavit, dicens: *Tu es Magister in Israel, & hac ignoras?* Audiamus S. Augustinum huc difficultati sequentibus verbis respondentem: *O fratres, quid putamus Dominum huic Magistro Iudaeorum quasi insultare voluisse? noverat Dominus quid agebat; volebat illum nasci ex spiritu, nemo ex spiritu nascitur, nisi humilis fuerit, quia ipsa humilitas facit nos nasci de spiritu; volebat multa illi revelare mysteria, eumque in sapientia, & scientia sua erudire; prout ex decursu Evangelii facile deducitur; ad hanc autem eruditionem, veluti dispositio requiritur, praecedens humilitas; quia revelat caparulis. Sublimissimum, & ineffabile fidei nostrae Mysterium est Eucharistia, quæ proinde Mysterium fidei per Anthonomasiam appellatur. Ut autem plicatorum, III est, discipulorum suorum mentes hujus mysterii intelligendi capaces redderet, humilitatem illis primò insinuare voluit: unde postquam pedes illorum lavit, subjunxit: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Circa quæ verba Sanctus Bernardus de gradibus humilitatis differens, ait: *Tradebat discipulis humilitatis formam veritatis magister, qui in primo gradu primum eis veritas innotesceret.* Optimum igitur, & salutare est illud S. Laurentii Justiniani consilium, quoniam ad humilitatis exhortatur subeunda exercitia, ut cum fructu ad sacramentorum altissimorum sublimemur contemplationem: *Efficiatur itaque humilis, qui contemplari vult magna.**

7 Observandum quoque ad hoc propositum, quòd Sanctus Joannes de Sacramento Altaris tractaturus, postquam pedum lotionem praemisisset, discipulos Christum Magistri nomine appellare subjungat; quod nomen ab ipso met Christo approbatum fuit, & minime rejectum, subungebat enim: *vos vocatis me Magister, & bene dicitis, sum etenim.* At, verò, cur non potius se redemptorem appellari fecit; siquidem illa non de illos pretiosissimo sanguine redempturus erat? Quænam proportio inter humillimos lotionis pedum actus, & magisterium, quod ad doctrinam, & scientiam relationem dicit, intercedebat? Nimirum is, qui omnia in sapientia fecit; connexionem nobis ostendere voluit, quæ est inter humilitatem, & sapientiam; quæ tanta est, ut illa huic magno sit subsidio.

8 Quando redemptor noster puer duodennis in templo Doctores ob admirabilem sapientiam suam reddidit attonitos, mœstaque virgo, & S. Joseph illum in templo videntes, his verbis lamentati fuerunt: *Fili quid fecisti nobis sic?* ipse respondit: *nesciebatis quia in his, quæ patris mei sunt oportet me esse?* & ipsi non intellexerunt verbum, quod locutus est ad eos. Ut igitur illos tanti Mysterii intelligendi capaces redderet, quemnam ab eo modum observatum fuisse existimatis? Nimirum descendit cum eis, & erat subditus illis. Ubi Ven. Beda ait: *Quicum arcem tanti Mysterii ascendere intelligen-*

do non possint, neque aliter cum, quæ verè patris essent, manere decernerent, nisi comprehendere nossent, descendit cum ipsis ad inferiora conversationis eorum, caputque manere in his, quæ illorum erant; & erat eis pia dispensatione subiectus, donec proficiente humilitatis Magisterio, quantum omnibus creaturis esset preferendus, agnoscerent.

9 Isaias Propheta inter alia de venturo Messia ab ipso pronunciata vaticinia, in hæc quoque verba loquitur: *Butyrum, & mel comedet, ut scias reprobare malum, & eligere bonum.* Quidnam verò sub hoc obscuro verborum contextu Propheta insinuare velit, non adeò facile liquet; siquidem nec butyrum, nec mel, hanc discernendi virtutem infundere possunt. Veruntamen Lippomanus difficultatem hanc sequentibus verbis resolvit: *Nec enim per butyrum perendum, vel mel apium, quis unquam discet bonum à malo discernere: facti autem comparatur, & ab eo denominatur hac sapientia, quia pascit illos, de quibus dicitur: Nisi efficiamini sicut parvuli non intrabitis in Regnum Cælorum, quæ lacte abundavit terra illa, quia inde venit Evangelium, Prophetia, & Lex.*

10 Matthæi cap. 8. sequens petitio cœlesti Magistro, à quodam legis Doctore, proposita fuisse legitur: *Vnus scribe ait illi: Magister, sequar te quocumque ieris;* cui Dominus respondit: *Vulpes foveas habent & volucres calendas, filius autem hominis non habet, ubi capere reclinet.* Circa quam historiam merito querendum venit, cur Christus ei hoc modo responderit, quasi petitionis repulsam daturus: num fortè homines doctos, & eruditos in sequacium suorum numero habere volebat? cur igitur S. Paulum, & S. Barnabam, qui ambo doctissimi fuerunt, in Apostolos elegit? Cajet. de hoc legis scribe, inquit: *Scribe iste offert se non discipulum, sed comitem itineris, quocumque Iesus ierit; non enim dignabatur, dum esset scribe, hoc est, peritus in lege, subire discipuli nomen: illi verò, qui in humilitate non sunt bene fundati, à Christi schola rejiciuntur; tanquam divinorum mysteriorum intelligendorum incapaces.* Unde S. Aug. sequentia Christi verba eidem legis scribæ applicans, ait: *Vulpes foveas habent in corde tuo, quia dolosus es; volucres calis habent nidos in corde tuo, quoniam elatus es; dolosus, & elatus non me sequeris.*

11 S. Bonavent. postquam in semetipso admirabilem quandam expertus fuisset divinorum Mysteriorum intelligentiam, & illustrationem, per sui humiliationem acquisitam, inquit: *Humilitas est opportuna, & præambula ad intelligentiam Mysteriorum, quia dicitur: abscondisti hæc à sapientibus, & revelasti ea parvulis.* Idem quoque alibi refert, quòd cum quidam S. Eremita longo tempore, id est, septuaginta octo septimanis super certo quodam Scripturæ loco studuisset, adhibito etiam in studium austero jejuno, ut tantò facilius per hujus austeritatis media locum illum Scripturæ caperet, tandem cum se in eadem ignorantia, & perplexitate constitutum videret, se humiliavit, & ad altum quendam Eremitam, ut ab eo instrueretur, se recepit: *Tunc Angelus ei apparuit, dicens: Septuaginta octo hebdomadae quas jejunasti, non fecerunt proximum Deo, sed postquam te humiliasti, ut ad altum ires.*

12 Div. Chrysost. humilitatem obstupefecit thesaurarii Eunuchi Reginae Candacis, magnæ autoritatis, & ætimationis viri, quando tanta cum reverentia, atque respectu cum S. Philippo Diacono tractavit: *Non dixit: tu quis es, inquit Sanctus; non redarguit, non insolenter locutus est; non dicit se scire, sed fatetur ignorantiam, ideo & discit. Vidit alienum à fastu.* Primi illi Evangelii promulgatores pauperes erant, mundo contemptibiles, lacerti, ulcerosi, ab omnibus declinabantur; & nihilominus Eunuchus ille Philippum sibi assidere voluit æqualem: *Major hic honor est, subjungit dictus Sanctus, quod non simpliciter ascendere facit, sed etiam orat.* Quid igitur mirum, si ob tantæ submissionis merita facilius adeò incarnationem intellexerit Verbi Æterni, juxta Isaiæ vaticinium?

13 Liber Numerorum peridoneum proposito nostro quendam insinuat textum, quando de falso Propheta Balaam, Israeliticum Exercitum contemplaturo tractans, ait: *Irruente in se spiritu Dei, assumpta parabola ait; dixit Balaam Filius Beor; dixit homo, cum-*

Sapientia
pa. cit par-
vulos.
Isa. 7. 15.

Lippom. in
C. j. Exod.

Mat. 8. p.
Christi scho-
la sola ad-
mittit disci-
pulos humi-
les.

Cajet. ib.

S. Aug. C. 7. de
Verb. Dom.

S. Bonav. in
cap. 8. Luc.
Humilitas
est præam-
bula ad in-
telligentiam
mysteriorum.
S. Bonav.
ser. 2. de uno
Confess.
Exemplum
cujusdam
Eremitæ.

D. Chr. h. 19.
in Acta.

A. & Ap. 17.
Eunuchi
Regine
Candacis
humilitate
exponitur.

Nom. 24. p.
Ex humi-
litate in terrâ
cadentes, il-
luminantur
revelatio-
nibus.

In Bulla
Canoniz.
C. 1. & 7.
PL. 118. 107.

S. Aug. 11. 2.

S. Ambros.
ad. 14. in
PL. 118.

PL. 118. 2.

Christus vo-
luit Nico-
demum hu-
miliari, ut
ipsi posset
revelare
divina my-
steria.
Joan. 3. 26.

S. Aug. 11. 2.
in Joan.

Dedit etiam
Apostolia
exemplum
humilitatis
ut caperet
mysterium
S. Eucharis-
tiae.
Joan. 13. 15.

S. Bern. de
grad. humil.
S. inzerloc.

S. Laur. Just.
de triumph.
Christi
agone C. 3.

Post eam
humilitatis
in lotionem
pedum, vo-
cant Aposto-
li. h. 1. in
Magistram.
Joan. 13. 15.

Cur Christus
paretibus
fuerit subdi-
tus descen-
dens cum il-
lis in Naza-
reth.
Luc. 2. 26.

V. Beda hum-
in Dom. 1.
post Epiph.

ius obcuratus est oculus; dixit auditor sermonum DEI, qui visionem omnipotentis intuitus est, qui cadit, & sic aperiantur oculi ejus, quam pulchra tabernacula tua Jacob, & tensoria tua Israel? Quis est iste, qui cadens lumen sibi acquirit? quin potius ruinæ corporales oppositum docent; ad sensum itaque spirituales recurrentes, Oleastrum audiamus, dicentem: Quales esse debent, qui a Domino de arcanis Mysteriis docentur, pulchre locus iste describit: qui videlicet oculos corporis ad omnia terrena obcuratos habent, & solacælestia contemplantur; debent etiam cadere, id est, humiles esse: humiles apti, & digni sunt, qui intima Dei cognoscant, & futura provideant. Qui idem author sensum iusuper addens literalem, avertit, Balaam divinas revelationes clausis recepit oculis, interius in mente nihilominus illustratum, tuncque humi procumbentem in faciem, eventus futuros prædixisse: Antequam ei fiat revelatio, oculus cordis obcuratus habens, non videns aliquid divinum, sed dum cadit, revelatur, & aperiantur oculi ejus, scilicet mentis; ad quem eundem locum Petr. Cellens. alludens, ait: Visum non recipis, qui non cadit; humilitas in casu, in visu intelligentia. Itz Evangelicus cæcus vix pedem intulerat Scholæ Christi, quando magnam acquisivit doctrinam, utpotè per lutum, humilitatis symbolum, visu optato donatus; quò pariter Incarnata respexit Sapientia, dum ait: Ego in iudicium in hunc mundum veni, ut qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant. Quæ hæc est contradictio? Nunquid erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem? Quid est hoc Domine? exclamat S. August. Magnam questionem secessus insulisti, sed erige vires nostras, ut possimus intelligere, quod dixisti. Venisti, ut qui non vident, videant; recte, quia lumen es, recte, quia dies es, recte, quia de tenebris liber es; hoc omnis anima accipit, omnis anima intelligit. Quid est hoc, quod sequitur, & qui vident cæci fiant? ergone quia venisti, cæci fiant, qui videbant? Audi quod sequitur, & fortassis intelliges. Quidam ex Phariseis, dixerunt ei: Nunquid & nos cæci sumus? Concluditque S. dicens: Quid est, ut qui non vident videant? qui se non videre consentunt, & medicum querunt, ut videant. Quid est, qui vident, cæci fiant? qui se putant videre, & medicum non querunt, in sua cecitate permanent. Qui enim se Idiotas, ignorantes, cæcos, divinisque Mysteriis capiendis indignos profitentur, à Deo illuminantur; alii verò, qui de sua præsumunt scientia, in cecitate permanent ignorantie propriæ; contra quos S. insurgit Greg. Mag. dum illum commentatur Jobi textum: Ideo timebunt eum viri, & non audebunt contempleri omnes, qui tibi videntur esse sapientes; ait enim: Summa cura providendum est, ne accepta sapientia cum ignorantia tenebras illuminat, lumen humilitatis tollat, ut jam sapientia esse nequeat.

DISCURSUS XIV.

A R G U M E N T U M.

Humiles specialiori titulo cælorum sibi Regnum acquirunt.

T H E M A.

Humilem spiritum suscipias gloria. Prov. 29. v. 23.

SANCTUS Joannes Climacus spiritualis vitæ exitus Magister, in scala Paradisi modum ascendendi ad gloriam, descensum esse docet his verbis: *Humilitas est janua Regni cælestis, quæ accedentes introducit. Salvator noster, se ostium cæli esse dicit: Ego sum ostium: per me si quis introierit, salvabitur; hoc autem ostium valde est humile, & submissum: Discite à me, quia humilis sum corde; & idè qui caput sublime habet, nisi illud submittat, & humiliet, per ostium illud aditum habere non poterit. Unde S. Isidorus inquit: Qui intrat per ostium quod est Christus, humiliet se; & sic sano capite poterit intrare.*

2 Discipuli cælestem Magistrum suum, quisnam eorum in Regno cælorum major esset, interrogarunt: *Accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: quis putas major est in Regno cælorum? At verò quidam Christum illis respondisse putatis: Advocans Iesus parvulum statuit eum in medio eorum, & dixit: Amen dico vobis, nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in Regnum cælorum. At verò, qua ratione ii, qui jam ad ætatem maturam,*

pervenerant, ad primam denuò infantiam redire poterant? Ergone cum omnibus operam suorum meritis ab æterna beatitudine excludentur, nisi parvuli fiant? Pro resolutione observandum est, quod verbis præcedentibus dicitur: *Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus, hic est major in Regno cælorum;* quasi diceret, hic ad eminentissimam gloriæ dignitatem ascendet, qui futurus est magis humilis, seque magis demittet. Unde Sanctus Laurentius Justinianus humilitatem januam appellat, per quam ad cælorum intratur Regnum, hancque nomenclaturam probat per jam adducta verba: *Nisi efficiamini sicut parvuli, &c. Quia humilium, regnum perhibetur esse cælorum, quemadmodum ore veritatis prolatus est, inquit: Beati pauperes spiritu, id est, humiles, non habentes instantem spiritum, quoniam ipforum est Regnum cælorum. S. Maximus similiter ad hoc Christi parvulum adducens documentum se reflectens, ait: Unde intelligimus, quod humilitate pervenitur ad regnum; quisquis cupit divinitatis tenere vestigia, humilitatis ima seletur. Ad idem quoque propositum D. Chrysost. in homilia quadam super Matthæum, inquit: Si quis humiliorem se ceteris non effecerit, ipso ingressu cælesti illum omnino indignum assero. Rectè autem ante oculos monstratione parvuli totam rem posuit.*

3 Apostolus de gloria corporis nostri post resurrectionem differens, inquit: *Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.* At verò quidnam est hic tam peregrinus loquendi modus, quo corpus humilitatis nostræ in splendore configurandum esse dicit splendori Sacrosanctæ humanitatis Salvatoris nostri? Pro resolutione observandum, cum S. Bernardo, Apostolum non dixisse corpus nostrum, sed corpus humilitatis; ut hujus lilii miro, & sempiterno candore solos significet humiles illustrandos. Unde Sanctus Paulus dicere velle videtur, quod solum illæ animæ illustrandæ sint dotibus corporum gloriosorum, quæ se in actibus humilitatis exercitabunt. Idem quoque mellissus Doctor alibi hoc idem punctum tangit, dicendo: *Arcta est janua Regni cælorum, nec recipit, nisi parvos; dicit, & docet hoc ipse humilitatis Magister, qui advocans parvulum statuit in medio discipulorum, & dixit: nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvulus iste, non intrabitis in Regnum cælorum.*

4 Consideratione quoque dignus est textus ille Psalmistæ, de homine iusto, & electo dicentis: *Ascensiones in corde suo disposuit in valle; quod si dixisset in verticem montium, facile intelligi potuisset; at verò quomodo in vallibus ascensus dari poterit? Ad montes ascenditur, non verò in Valles, in has enim potius descenditur. Et tamen sapienter Vallium mentionem facit, valles enim humiles significant, qui per actus humiliationis velut per totidem gradus in cælum ascendant. Unde S. Greg. ait: Sancti viri, quanto magis se exterius despiciendo dejiciunt, tanto amplius interius revelationum contemplatione pascuntur; unde scriptum est ascensiones in corde suo disposuit in convalle lacrymarum: quia quos exterius in fletu continet convalle humilitatis eos interius sublevat ascensus contemplationis.*

5 Angelicus Doctor rationem assignat, cur Salvator noster specialius nobis humilitatem commendaverit, inquit: *Ideo Christus præcipue nobis commendavit humilitatem, quia per hoc maxime removetur impedimentum humane salutis, quæ consistit in hoc, quod homo ad cælestia, & spiritualia tendat, à quibus homo impeditur, dum in terrenis magnificari studet; & idè Dominus, ut impedimentum salutis auferret, exterio-rem celsitudinem contemnendam monstravit per humilitatis exempla, & sic humilitas est quasi quedam dispositio ad liberum accessum hominis, in spiritualia, & divina bona. Qui idem Angelicus Doctor in opusculo de eruditione principum; humilitatem primam esse docet Christianorum virtutem, & evidentissimum prædestinationis signum. Quam pariter veritatem S. Greg. confirmat, dum ait: Quia Redemptor noster corda regis humilium, & Leviathan Rex dicitur superborum; aperte cognoscimus, quod evidentissimum reprobatorum signum superbia est; at contra humilitas electorum. Unde & idem Sanctus ad verba se reflectens Iai, quando Samueli unicum duntaxat superesse filium, in pascuis opilionem,*

Oleastr. ib.

Petr. Cellens. Lib. de Paul. bus c. 23. Ioan. 9. 19.

Ioan. 1. S. Aug. 11. 44. in Ioan.

S. Greg. 1. 17. Moral. c. 17.

Humilitas est ostium Cæli. S. Jo. Clim. gr. 25. n. 11. Ioan. 10. 9.

Matth. 23. 12.

S. Isid. de contempl. mundi.

Matth. 23. 12. Efficiantur parvuli, qui intrare volunt in Regnum Cælorum.

S. Laur. Inst. l. de humil. c. 24. Humiles habent ius in Cælum.

S. Max. ser. de S. Mich.

D. Chr. h. 19. in Max.

Philipp. 3. 21. Doctr. corporum gloriosorum, soli dabantur exercitiis actus humilitatis. S. Ber. ser. 47. in Cant. S. Bern. c. 17. de Pauc.

Ps. 87. 4. Quomodo ascendatur in valles.

S. Greg. 1. 10. Moral. c. 15.

S. Thom. 1. 2. q. 161. art. 5. Humilitas est certum signum reprobationis.

S. Th. opusc. de erud. princ.

S. Greg. 1. 14. Moral. cap. ult.

S. Greg. 1. 6. in 1. Reg. c. 16.

nem, respondit, dicens: *Adhuc reliquus est, qui pascit oves; ita discurret: Merito parvulus iste dicitur oves pascere, quia electus quisque humilis est, & sterilis non est, qui quotidie magna agit, sed de se magna non sentit.*

6 Sanctus Paulus ad tertium raptus cœlum à Christo, hunc meruit sibi dari titulum: *Vas electionis est mihi iste*; imò & juxta multorum insignium authorum opinionem, *per modum transeuntis*, ut scholæ loquuntur, essentiam vidit divinam: sed unde putatis, tantis cum donatum fuisse prerogativis? Propter profundam duntaxat humilitatem suam; cui veritati Guilielmus Durandus in Rationali divinorum officiorum astipulatur, dum ait: *Quia dixit: Non sum dignus vocari Apostolus; propter hanc humilitatem raptus fuit usque ad ultimum cœlum.* Porro hucusque dicta, sequens abundè confirmat Sancti Ambrosii sententia, dicens: *Nemo magis potest videre Deum, nisi qui humilitatis sua conscius, nescit extolli.*

7 Argutè considerans Sanct. Bernard. nequaquam Christo diversos defuisse modos, per quos Apostolis suis, quiseorum in cœlis major esset, responderet, & satisfaceret; & nihilominus statuit parvulum in medio eorum: *Nunquid posuit ibi in exemplum, inquit ille, discipulis lilium castitatis Joannem, vel rosam charitatis Petrum, qui & tunc presentes erant?* Postquam ergo insignia utriusque hujus Apostoli examinasset merita, subjungit, dicens: *Nec tamen istos in exemplum posuit, cœlorum januam intraturis, sed parvulum humilitatis virtute præcelsum.*

8 Deus noster primo credentium patri numerosam prædicturus ab eo descensuram stirpem, hac legitur usus fuisse sermonis phrasi: *Multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, & velut arenam.* Aliàs quoque progeniei ejus fecunditatem, & multipliciter pulveri assimilasse scribitur, quando dixit: *faciam semen tuum sicut pulverem terræ.* Quæ, obsecro, pulverem, seu arenam inter, stellæq; cœli est proportio? Respondet Hugo Cardin. *Boni sunt pulvis per humilitatem, quæ se instar pulveris pedum, omnibus viliores reputant; ideoque ad stellas usque evolvuntur, qui ita se abjecerunt, sicut pulvis.*

9 Sanct. Bernard. oculos suos coniciens in abditissimos, in profundiori humilitatis cenitro reclusos thesauros, ita quodam exclamabat: *Quid humilitate ditius? quid pretiosius invenitur, quæ nimirum Regnum cœlorum emittit, & divinæ gratiæ acquiritur? sicut scriptum est: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est Regnum cœlorum.* Ubi octo inter beatitudines primus locus humilibus assignatur; dumque cæteris præmium spondetur in tempore futuro, solis humilibus præmium offertur præsens, dicente Christo: *Beati miseres, quoniam ipsi possidebunt terram: beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur: Beati mundæ corde, quoniam ipsi Deum videbunt: beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur:* Humilibus verò dicitur in tempore præsentis, *ipsorum est Regnum cœlorum.* Ubi proutdè Sanctus Laurentius Justinianus sequentem format discursum, dicens: *Non ait, quoniam intrabunt in Regnum cœlorum, sed signanter dixit, quoniam ipsorum est Regnum cœlorum, ut scias quam grati sint humiles Deo, & quam facile hereditatem adipiscantur eternam, ad quam priusquam migrent de corpore, ipsam possidere dicuntur.*

10 Sanct. Hieronym. super illa verba Psalmi 115. *Credidi, propter quod locutus sum, &c.* hanc habet considerationem: *Quidam conjungunt hoc verbum cum ultimo versu superioris Psalmi: Placebo Domino in regione vivorum; ut mox sequatur: Credidi, scilicet me placiturum: Ego autem humiliatus sum nimis; quæ consideratione præmissa, exclamat: O magna intelligentiæ divini sermonis: Credidi quoniam placebo Domino, quoniam ero Angelus, ergo in cœlis. Unicum verò, cui hæc spes innitebatur, fundamentum erat, quia nec erat elatus, sed humiliatus: Ego autem humiliatus sum nimis; q. d. novissime ipsum, quoniam sum terra, & cinis. S. Dorotheus inquit: omnium (scilicet eorum, qui suo sæculo eximii fuerunt spiritualis vitæ, & perfectionis Magistri) fuit una sententia; ita impossibile esse salvari animam absque humilitate, ut navim sine clavis adificari. Quicunque igitur boni quicquam facio, cum humilitate*

facias, ut per humilitatem conservetur, quod factum est. Videmus per experientiam omnium temporum, quod in claustris, in quibus religiosi continuos humiliationis propriæ frequentant actus, paradisi reperitur scala, dicente Sancto Joanne Climaco: Qui per viam Christi, & humilitatis religiosam vitam est ingressus, hic bene in illa ingreditur, & præsentem vitam egreditur, pascua cum gaudio reperiet in paradiso. Quisquis terram calcatur, id est, humilis vivit, incognitus, contemptus, ex instinctu scilicet virtutis, magnis passibus cœlum versus graditur, dicente S. August. Humilitatis passibus ad cœli culmina conscenditur, quia Deus excelsus, non superbia, sed humilitate attingitur.

11 Quando Pater æternus ruptis cœlis inde prospexit, Spiritusque Sanctus in forma columbæ descendit in terras? Quando augusta hæc vox audita est: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui?* Tum scilicet, quando Christus inter peccatores, vulgusque abjectum humiliter degens, à Joanne Baptista aquis ablui voluit Jordanis. Quandonam Angelicæ Hierarchiæ de cœlis descendentes, gloriam ei annuntiaverunt cœlestem? Tunc scilicet, quando in medio duorum animalium nasci voluit in præsepio, vilibusque cooperiri pannis. Unde Euthymius inquit: *Aperi sunt cœli, ut viderent eum quasi unum de populo baptizari; idcirco cœli aperti sunt.* Unde & B. Petrus Dam. in sermone de Protomartyre Stephano hanc instituit ponderationem, dicens: *Intendit in cœlum, videt jam non cœlum, sed cœlos apertos; videt gloriam Dei. Movet me hac intentio, quæ vim facit cœlis, & ad ipsius divinitatis consistorium penetrat, & attingit. Cœli aperiuntur, gloria Dei videtur, Jesus conspicitur. Hanc intentionem fecerat abjectio mundi, contemptus sui. Notandum autem, vel in terris etiam ipsius propterea vultum instar Angeli radiasse; quia nimirum ut Sanctus Nilus attestatur: Humilitas hominem in cœlum tollit, & inter choros collocat Angelorum.*

12 Qualiter angelicas cœlestis Jerusalem ruinas restauratas fuisse putatis? Apostolus respondet: *Instaurata cuncta in Christo, quæ in cœlis, & quæ in terra sunt in ipso; quia, subjungit S. Greg. In ipso reſtaurantur ea, quæ in terra sunt, dum peccatores convertuntur; in ipso reſtaurantur ea, quæ in cœlis sunt, dum illuc humilitate homines redeunt; unde Angeli Apostata superbiendo ceciderunt.* Hinc ad Collegium Apostolicum de beatitudinis regno consequendo assecutandum, Salvator noster hac loquendi phrasi usus fuit: *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.* At verò quinam sunt illi pusilli, quibus à Patre cœlesti regna præservantur? D. Chrysost. ait: *Grex pusillus mundo, magnus Deo: pusillus grex est, qui non de magno minuitur, sed creſcit de pusillo.* Quando inter Apostolos, ut paulò ante diximus, de primatu in regno cœlorum contendebatur, Christus eisdem dixit: *Nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in Regnum cœlorum.* Q. d. ut S. Basil. ait: *Qui majorem gloriam assequi cupit in regno cœlorum, hic humilitatem, & infirmam omnium conditionem debet sectari in hac vita, quia quicumque humiliaverit se, ut parvulus iste, hic est major in cœlo.*

13 In parabola illa Luc. 14. in qua Salvator Scribas, & Phariseos monebat, ut ad convivium invitati ultimo loco sedere contenderent, ut cum honore raperentur ad primum, Christus nos docere voluit, quod quantò nos magis humiliaverimus, tantò ad eminentiorem gloriæ gradum in cœlo promovendi simus; recumbe in novissimo loco, ut cum veneris, qui te invitavit, dicas tibi: *Amice ascende superius, tunc erit tibi gloria, quia humilem spiritum suscipiet gloria.* Quem textum V. Beda in sensu spirituali his verbis exponit: *Veniens Dominus, quem humilem invenerit, amici nomine beatificans, superius ascendere præcipit.* Ubi notandum est ly illud, *beatificans*, quod humilibus adjungit. In eodem S. Lucæ capite mentio fit consilii, quo Christus pauperes, infirmos, & claudos ad convivium invitari suadet; id quod etiam in magna illa cœna, quæ gloriæ symbolum est, factum fuisse legitur; quod consilium unus de circumstantibus audiens, levavit vocem suam, dicens: *Beatus qui manducabit panem in Regnum Dei.* At verò dicite sodes, quinam sunt

2. Cor. 12.
S. Paulus
propter humi-
litationem
suam raptus
fuit in cœlum.

Dorand.
ration. divi-
offic. l. 6.
c. 13.

S. Ambrosii
de viduis.

S. Bern. lib.

Gen. 22. 17.
Humiles
exaltantur,
quia se indi-
cant omni-
bus esse
viliores.
Gen. 1. 16.

Hug. Car. lib.

S. Ber. ser. in
Vig. Nat.
Humilibus
promittitur
de presenti
regnum Cœ-
lorum, reli-
quis beati-
tudinibus
de futuro.

Mat. 5. 3.

Alant. Inst.
l. de humil.
c. 2.

PLat.
S. Hieron. lib.
Unicum
fundamentum
cui innite-
batur S. es
salutis in
Davide. erat
humilitas.

S. Dorothei
ser. 14.
Pulchra
similitudo.

Clim. scal.
Parad. gr. 25.
Schol. 16.

S. Aug. l. 70.
ad fratres.

Mar. 3. 37.
Christus à
Patre pro
filio dilecto
agnoscitur,
cum ex hu-
militate be-
tizari vo-
luerit à Jo-
hane.

Euthym. lib.

S. Petrus Dam.
ser. 16. de
S. Steph.

Nilus de co-
purb. c. 8.

Ephes. 1. 20.

S. Greg. l. 10.
mor. c. 19.
Pusillo gregi
id est humi-
libus pro-
mittitur
regnum
cœlorum.

Luc. 12. 32.

D. Chrysost.
ser. 22.

S. Basil.
moralia.
Reg. 45. 11.

Luc. 14.
Quanto ma-
gis nos hic
humiliaveri-
mus, tanto
magis ex-
altabimur
in cœlo.

V. Beda lib.

Luc. 14. 16.

Hilob. 22. 13.
Joan. 6. 11.
Marc. 6. 41.

sunt pauperes illi, & claudi, de quibus hic Salvator loquitur? Hugo Card. inquit: *Pauperes spiritu, vel sui reputatione; pauperes debiles, id est, humiles; cacos, id est, reputantes se nihil scire*. Certum quoque est, quod ille convivii apparatus in deserto factus, beatæ gloriæ convivium præsignificet; in quo ut S. Joannes ait: *Impleti sunt*. S. verò Marcus inquit: *Saturati sunt*; quæ utique satietas ad beatum illud pertinet convivium, de quo Psalmista ait: *Satiabor, cum apparuerit gloria tua*. S. verò Lucas Christum paulò ante instructam hanc mensam, de beatitudine locutum fuisse dicit. At verò si ita est, cur turbis præcepit, ut in terris sederent super scænum: *facite homines discumbere, erat autem scænum multum in loco*? Myisticum nobis sensum declarat Emilianus, dum ait: *Quicumque es, qui vis satiari de panibus Christi, discumbe prius super scænum, prius scænum te esse cognosce*.

Infob. 2. 11.
Don. 4. 10.
Matt. 23.

Virginis sine humilitate, nihil facit ad salutem.

14 Virgines stultæ, quamvis illibatum conservassent virginitatis Liliū, nihilominus repulsam passæ apud sponsum, & à nuptiis cælestibus exclusæ sibi audierunt dici: *Nescio vos: clausa est janua*. Cujus hæc causa fuit, quia scilicet in lampadibus earum oleum defecerat; id est, virginitatem absque humilitate possederunt, quia S. Ambr. ait: *Oleum tuum humilitas est*. Virginitas itaque, ut in cælos aditum habeat, humilitati conjungenda est, dicente Petro Blesensi: *Comes individua virginitatis, & quasi colla stanea ejus est humilitas*. Animæ verò absque humilitate nullum ad superna palatia ingressum patere, adeò certum est, ut S. Joan. Climacus dicere non dubitavit: *Sine prædictionibus, illustrationibus divinis, seu vivis signis, & prodigiis multi salutem consecuti sunt, sed sine humilitate nemo unquam in thalamum sponsi ingreditur, nam illorum priorum signorum hæc altera fida custos est*. Hinc in eodem dicitur gradu: *Non jejunavi, non vigilavi, non humi in nudo solo somnum cepi, sed humiliatus sum, inquit Scriptura, & velociter salvavit me Dominus*. Pœnitentia suscitavit, luctus ad fores cæli pulsavit, sancta humilitas aperit.

Virginitas sine humilitate, nihil facit ad salutem.

15 Sancti in gloria beatificati, qui Divinæ Majestati continuas decantant laudes, illi ipsi sunt, qui hic in terris amore ejus se humiliarunt, quemadmodum clarè ex illo trium puerorum colligitur canticum: *Benedicite sancti, & humiles corde Domino, laudate, & superexaltate eum in sæcula*. 24. illi Seniores ante agni pedes suas humiliter prosternebant coronas, & diademata, in obsequii signum, ad sublimissimarum potestatum imitationem, de quibus dicitur; quoniam *tremunt potestates*, quia scilicet, ut S. August. docet; *intam, veramque in cælum viam molitur humilitas, sursum levans cor ad Dominum, non contra Dominum*.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Humilitas inimici infernalis assultus, insidias & tentationes vincit, & declinat.

THEMA.

Quoniam respexisti humilitatem meam, salvasti de necessitatibus animam meam, nec conclusisti me de manibus inimici. Psal. 30. v. 9.

Diabolus vel maxime vincit ut humilitate.

S. Bon. 6. 1. in Dicit. salut. tit. 7. ca. S. Bon. 1. 2. de uno Conf.

1 **M**agna equidem hæc est ex humilitate in animam nostram redundans utilitas, scilicet quod nos ab inimici infernalis eripiat laqueis: *Quoniam respexisti humilitatem meam, &c.* Nec immeritò, subjungit Seraphicus, quoniam *humilitas despiciat, & parvipendat Diabolum, ejus laqueos evadendo*; quemadmodum in S. Antonio Magno apparet, qui dum omnes Dæmonis laqueos in terra videret, & suspirans, diceret: *Domine quis poterit istos effugere? auditus Antonius; humilitas; cum enim Diabolus sit superbissimus, subjungit S. Bonaventura, & propter hoc sit de cælo ejectus, à nulla re sic vincitur, sicut à virtute, qua superbia immediate opponitur*.

Iob. 1.
Quam primum Iob sedit in sterquilino cessarunt omnes insultus Diaboli.
S. Paulin. ep. 10. ad Severin.

2 Ad debellandum patientissimum Jobum, totus conjurans infernus, omnes suas vires adhibuit, ita ut nullus superesset laqueus, quem ei non tenderet, nec ullum stratagemam, quo non uteretur, & tamen turpiter devictus, & detriumphatus fuit; eò quod se usque ad sterquilinum insidendum humiliavit; in cujus proinde laudem S. Paulinus ait: *Postquam sedit in stercore,*

tentari destitit. Consumpseras tentatoris invidiam humilitate perfecta, qua facilius surgere, quam dejici potest, quia in fimo sedens, unde cadat, non habet, & habet, unde consurgat, per eum, qui suscitavit de terra inopem, & de stercore erigit pauperem, & in stercore redigit superbos. Hildebertus in quadam Epistola, quam ad Comitissam quandam, quæ ex sæculo, in quo multas inter delicias vixerat, ad austeram religionis vitam transierat, scripsit, ita eam alloquitur: *Amplecti humilitatem memineris* (erat hoc primum documentum, quod eidem præ cunctis aliis tenaciùs impressum esse volebat, ut eodem, veluti forti, & valida armatura, munita, omnes à se inimici sagittas repellere posset;) *sciens nihil esse, quo gloriosius de Sathana triumphetur. Illius jaculis scutum humilitatis oppone*. Ad confundendos namque exercitus inimicos, impetusque militares illudendos, turres fabricantur, & muniuntur; ita quoque inquit S. Joannes Climacus: *Humilitas est turris fortitudinis à facie inimici, nihil proficiet inimicus in eo, & filius, seu potius cogitatio iniquitatis non apponet nocere ei, & concedet à facie ejus inimicus ejus, & eos, qui oderunt eum, in fugam convertet*. S. Bernar. quoque ait: *Per hanc, scilicet humilitatem, nonnulli possidere etiam portas inimicorum; quæ enim virtutum potest æque demonum debellare superbiam*? Verum quidem est, quod etiam fortissimæ turres, & propugnacula bene munita, inimicum arcere nonnunquam minimè sufficiant, maxime quando improvisis utitur insidiis, & stratagematibus; & consequenter cum de Sathana scriptum sit, *serpens erat callidior*; cumque ipse laqueos tendat continuo, quibus etiam sanctiores irretiuntur, quis non timeat? Sed ecce vobis præsentissimum remedium; humilitas, inquam, quæ omnia discernit, devitatque stratagemata, dicente S. Ephremio: *Humilitatem diligit, & nunquam Diaboli laqueis capieris, velocissimis enim humilitatis alis semper sublevaris, sublimior eris, quam ut inimici retibus capi possis*.

3 Astutus ille serpens animabus perfectioribus vanæ gloriæ venenum instillare nim vel maxime satagit, cum inter applausus mundi hujus exaltatur, inque veneratione constitutus esse conspiciuntur; sed laqueos hosce B. Petrus Damianus faciliè ab iis juxta exemplum, & instructionem Apostoli, evitari posse scribit, qui quamvis se estimari vellet in prædicatione Evangelii, idemque postulat in aliis idem Evangelizantibus; licet humilitatis limites nequaquam à se, aut ab aliis transgredi vellet; unde ad Thessalonicenses ita scribit: *Rogamus autem vos fratres, ut noveritis eos, qui laborant in vos, & præfunt vobis in Domino, & commendent vos: ut abundantius habeatis illos in charitate propter opus illorum*. Hinc quoque est, quod de Epaphrodito ad Philippenses dicat: *Excipite illum cum omni gaudio in Domino, & ejusmodi cum honore habetote*. Si ergo Apostolus, inquit prædictus Damianus; reverentiam fugiendam omnino decerneret, dum auditoribus præcipit, ut *Dilecti suo honorem exhibeant, suadet profecto, ut eum de suis finibus, honore prosequentes expellant*. Hoc tamen supposito, idem Damianus modum tradit, quo viri perfectiores, qui in divino servitio ferventiores existunt, copiosioresque animarum messem colligunt, hunc scopulum, in quem, ut plurimum, præ aliis impingunt, effugere debent, dum in hæc verba scribit: *Hoc monere videtur predicator egregius, ut discretus vir, & honorem sibi delatum exterius pro fratrum utilitate suscipiat, & eundem honorem intrinsecus pro sua humilitate contemnat, quatenus undique circumspectus, sic illorum salutis providens, ut ipse tamen elationis vitio non succumbat*. Idem quoque paulò ante humilitatem scuti nomine insignierat, quo intentari ab inimico ictus avertuntur, vel eliduntur. De reverentia namque quæ perfectiores affici solent, differens, inquit: *Quæ si quando ante mentis nostre januam vanæ gloriæ vento submurmurat, scutum protinus humilitatis opponitur, & quò violentior ictus impingitur, eò nobis locupletius peracta victoria premium cumulat*.

4 Ad præsens quoque propositum illa Psalmistæ verba considerari merentur, quibus dicitur: *Espræcinxisti me virtute ad bellum, & supplantasti insurgentes in me subtus me*; quibus verbis hic Rex se Deo gratum

Hildebert.
Comitissam.
Epist. Bibl.
c. 1. ep. 71.

Humilitas
illudat om-
nes tentationes
diaboli.
S. Jo. Clim.
Ep. 1. 2. 13.

S. Bern. 1. 2. de
consol. c. 6.

S. Ephrem de
recta vivendi
forma.

Humilitas
fugit la-
queos ap-
plausus, &
vanæ gloriæ.

B. Petr. Dam.
L. 1. ep. 12.

Flas diabo-
lus maxime
fruit prædi-
cationibus.

Ps. 17. 40.
David hu-
militate
præcinctus,
vicit omnes
hostium
insulas.

tum exhibet, pro armatura quadam impenetrabili, qua adversus omnes inimicorum ictus munitus fuerat. Sed qualis hæc armatura erat? num fortè lorica fortissima, qua à capite ad pedes usque præcinctus gigantibus se opponere, omniaque inimicorum tela impeterritus excipere posset? Minimè; quin potius Hugo Cardinalis per hanc armaturam humilitatem intelligit Davidis, ut sensus sit: *Præcinxisti me virtute, scilicet humilitate, quæ antinomastice virtus dicitur, sicut superbia maximum peccatum*. Psal. 18. *Emundabor à delicto maximo*: Unde superius aliquoties diximus, quòd quando Apostolus de suis gloriabatur infirmitatibus, dicens: *Glorior in infirmitatibus meis, ut inhabites in me virtus Christi*; per hanc virtutem, humilitas, quæ specialis Christi virtus est, intelligatur. S. Aug. verbum illud, *præcinxisti*, observans, ad pedum Apostolorum lotionem à Salvatore factam se reflectit, de qua dicitur: *Præcinctus est linteo, & lavit pedes discipulorum suorum*; omnis autem fortitudo in humilitate, quia fragilis est omnis superbia; & idè omnes victoriæ, quas servi Dei de inimico infernali reportant, per unicam humilitatem acquiruntur. Rupert. Abbas super illa verba: *Ego vici, & sedi cum patre meo in throno ejus*, inquit: *In istogradu vincere, est per maturitatem sapientie cunctam jactantiam, & inanis gloria levitatem procul abigere, & cum ipse magnus aliis videatur, parvulus ipse in suis oculis est*. Humilitas ab hujus societate sapientia nunquam defuit, in celum volare consuevit; ait ergo: *qui viceris, dabo ei sedem meam in throno meo; non ut exaequetur divinitati, sed ut consocietur aternitati*. Sicut & ego vici, inquit. Quomodo is, qui hæc loquitur, Christus vicit, nisi per inestimabilem magnitudinem suæ humilitatis? Lucifer irreconciliabile Dei Fili bellum movit, quando hic ad ejus debellandam tyrannidem, hominemque à servitutis ipsius vinculis liberandum de cælo descendit; at verò quando Christus humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis; tunc tartareus hic Tyrannus totaliter prostratus, & devictus remansit: Nunc princeps mundi hujus ejcietur foras; ac proindè S. Leo Magnus jure merito, inquit: *Tota Victoria Salvatoris, quæ & Diabolum superavit, & mundum, humilitate est concepta, humilitate est confecta*.

Ad dissipandum infernum nullam habemus securiorem machinam, quàm humilitatem. Unde Sanctus Laurentius Justinianus ait: *Per necessaria est humilitas virtus peregrinantibus, & in hoc sæculi stadio pugnaturis*. Hanc malignorum spirituum innumerabilis exercitus, tanquam flagellum perhorrescit, & fugit. In vita S. Caroli Borromæi refertur, quòd dum S. hic Cardinalis die quadam in Ecclesiam ingrederetur, dæmon per oscujuidam energumene altum inclamarit: *Ubi mihi in laciniam purpurea chlamydis tua, vel modicum superbia immittere laceret*! quitamen, ut in discursibus præcedentibus diximus, sine ulla dilatione abyssum repetere, & miseram illam energumenam liberam relinquere coactus fuit. Cum in Thebaide celebris quidam è senioribus Eremitis oblatum sibi habuisset dæmoniacum, ut illum adjuraret, hic dæmoni ferid, ut egrederetur, præcepit; qui respondit: recedam quidem, veruntamen prius à te scire volo, quænam sit differentia inter Hædum, & Agnum; cui sanctus vir DEI respondit: *Hædi tales sunt, qualis ego; agni qui sint, Deus scit; quòd audiens Dæmon exclamavit, dicens: Ecce propter humilitatem tuam exeo, & exiis eadem hora*. Idem quoque dæmon alia quadam vice Macario Abbati obviam occurrit, falcem in manu sua habens, qua messoris uti solent; cumque eum hac falce percutere niteretur, non potuit, sed dixit ei: *Multam à te passus violentiam, quia non possum prevalere tibi*. Quicquid tu facis, facio; jejunas, & ego non comedo; vigilas, & ego non dormio; unum est solum, in quo me superas; & dicis Macarius; quòd est illud? respondit: *Humilitas tua per quam non possum prevalere adversum te*. S. Ephrem se quendam cognovisse refert, qui vitam quandam ducebat quietam, religiosam, summaque cum obedientia ordinatam: accidit verò, quòd in eodem loco, ubi demorabatur, alius quidam à dæmonio vexatus simul habitaret; ambo autem sub eadem alterius Monachi disciplina constituti erant. Vi-

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

dens autem ille vir Dei afflictionem alterius dæmoniaci, eidem ut sibi serviret, inque sui custodiam vigilaret, præcepit; cui alter promptè obediens, cum primitus in cellam ingrederetur, impositum sibi exocuturus ministerium, energumenus se ex tunc à solitis vexationibus Dæmoniacis notabiliter sublevatum esse confessus est; cumque simul colloquerentur, alter à dæmone agitated clamare coepit: *Tu iterum hæc malè per malam venis viam; mali sunt tui occursus, mala se dixeris, mala etiam audies*. Primumque tu me ejcisti, atque ligasti per humilitatem tuam. Rursusque ad eum dæmon: *ne extollaris bone vir, ne quaso extollaris, visistandus enim mihi & tu eris, nisi humilitate tua protegaris, nam ea & nunc ego crucior, impugnorque*; qua recensita historia S. Ephrem sequens format argumentum; quòd si igitur ipsi quoque dæmones, quantumvis invisi, consentiunt, se nihil cum humilitate posse, sed eam timere, atque horreri, quare nos tantam illius dignitatem adeo parvis facimus?

Hanc spirituum infernalium fugam, in virtute humilitatis impetratam, SS. Patres antiqui verè perfectionis magistri sæpè numero experti fuerunt. Unde S. Joannes Climacus ait: *Quendam ex providentissimis fratribus, maligni spiritus, oculis ejus spectabili forma obversantes, beatum prædicabant; quibus ille sapientissimus: Si me, inquit, in anima mea laudare desieritis, ex discessu vestro me magnum, & eximium existimabo; si verò laudare perrexeritis, ex vestra laudatione meas ipsius sordes, & impuritatem facile conjectabor*. De Beato Francisco Borgia scribitur, quòd cum quendam obiectum ab immundo spiritu liberasset, subjunxerit: *Mirum non est, quòd dæmon semel voluntatem meam perseceris, quando ego tot repetitis vicibus ejus sum obsecutus voluntati*. Idem quoque Sanctus dicere solebat; fieri quidem potest, quòd dæmones alias fingant virtutes, veruntamen hanc humilitatis virtutem imitari nunquam poterunt, quia ab eadem infinitam quandam habent aversionem, & antipathiam. Una hæc virtus humilitatis est, quam nemo diabolorum imitari potest. S. Dorotheus in sermone 2. de cordis humilitate, & modestia, inquit: *Humilitate cordis omnia inimici, & adversarii nostri tela confringuntur*. D. Chryl. ait: *Hæc magna est munio, hæc murus inexpugnabilis, hæc turris incussa*. Similiter Sanctus Dorotheus in prædicto sermone asserit: *Humilitate cordis adversarii nostri tela omnia, & omnes ejus molitiones, & conatus extinguuntur, & pereunt*. Regius Propheta David se quaquaversum altissimi inimici laqueis circumdatum videns, inquit: *Posuerunt laqueum mihi laqueum paraverunt pedibus meis, absconderunt superbi laqueum mihi, & funes extenderunt in laqueum, juxta iter scandalum posuerunt mihi; & tamen dicere non dubitavit: Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium, laqueus contritus est, & nos liberati sumus*. Undenam verò orta est hæc tam subita Prophetæ liberatio? Nimirum tametsi rex diademate regio cinctus esset, se tamen in conspectu Dei humiliavit, unde ait: *Ego autem humiliatus sum nimis; & alibi; elegi abjectus esse in domo DEI mei*. S. Isidorus ait: *Humilis casum nescit, humilis casum non novit, humilis ruinam nunquam incurrit, nunquam lapsum passus est*.

S. Mariam Magdalenam septem dæmoniorum cubile aliquamdiu fuisse legimus; de qua septem dæmonia exierant. Cum igitur per æternæ veritatis testimonium constet, quòd spiritus fornicationis nunquam quiescant, donec in animam è qua ejceti fuerunt, denudò revertantur; cum immundus spiritus exierit ab homine, querens requiem, & non inveniens, dicet, revertar in domum meam, unde exivi; assumis septem alios spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi, & sunt novissima hominis illius pejora prioribus; quemnam, obsecro, modum Sancta hæc pœnitens adhibuit, ut hisce ejceti dæmonibus, omnem in animam suam aditum præcluderet? Cardinalis Viguerius in laudem humilitatis dicit: *Quid porro firmius, quid solidius, quid immobilius humilitate? hæc mundum vincit, & spernit; diabolum fugat, carnem penitus ignorat*. Hac igitur humilitate Magdalena, tanquam scuto, usa fuit, ut omnes adversarii insultus à se repelleret. Unde S. Hieronymus super illa verba apud S. Marcum: *Amplius ne introcas in*

Et per illam effugantur.

S. Jo. Clim. 11. 25. n. 7.

Dæmones scire possunt alias virtutes, sed non humilitatem.

S. Dorotheus. ser. 2. de cord. humil. D. Chryl. h. 25. in Gen.

S. Dorotheus. ibid.

Pl. 18. 110. Pl. 56. 7. Pl. 159. 4. Pl. 153. 7. Pl. 157. 9. Pl. 151. 11.

Pl. 155. Pl. 151. S. Isid. syn. l. 1. c. 3.

Luc. 8. 1. Septem Dæmones ejceti ex S. Maria Magdal. ad illam redire nequibant propter ejus humilitatem.

Card. Vig. in Decach. Christ. Chord. 7. Can. 10. S. Hieron. Marc. 9.

Nn cum, d

Hug. Car. 11.

Pl. 18.

S. Aug. 11. Docet nos Christus (uo exemplo quomodo habitem vivere, & exaltari debeamus. Rup. Abb. l. 1. in Apoc. 11.

Philipp. 1. 2.

Ioan. 12. 31. S. Leo ser. 7. de Epiph.

Humilitas est fortis machina ad dissipandum infernum. B. Laur. Just. de casto conub. c. 1. Exemplum S. Caroli Borromæi.

In Manf. Exempt. Et aliorum variorum Sanctorum & Eremitarum vita.

Ibid. in Manf. Exempt.

I. Ephrem Par. n. 3. Dæmones maxime torquent humilitatem.

eum, inquit: *Nunquam revertitur, si cor summeclavis seraverit humilitatis*. S. Bernardinus Senensis meritis Sanctam Mariam Magdalenam poenitentem interrogat: *Quare semper cadis ad pedes Iesu?* Ex eo namque momento, quo Christus septem illos demones ab ejus anima pepulit, ipsa semper ex ejusdem profundissima humilitatis motivo, quo Publicanus stimulabatur, ne oculos suos in cœlum levare auderet, ad pedes se humiliavit Salvatoris: *Stans retro secus pedes ejus*; imò ut Dionysius Carth. circa ipsam observat; si in domo Pharisæi peccata sua defleat, ipsam ad pedes ejus procumbentem invenimus; si divinum ejus Verbum auscultat, ad pedes Domini sedet: *sedens secus pedes Domini audiebat Verbum illius*; si per odorosam unguentorum pretiosorum fragrantiam Salvatori obsequia exhibet, circa pedes occupatur; quia *unxit pedes Iesu*. Unde hisce omnibus præmissis, S. Bernardinus in persona illius, respondet: *Quia ibi reperio meam defensionem*; quasi dicere vellet: humiliari ad pedes Salvatoris, nihil est aliud, quam stare sub protectione, adversus omnes inferni potestates.

8 S. Ephrem in sermone de armatura Monachi, inquit: *Pro calceamento sume tibi humilitatem, sicut enim calceamentum calcatur jugiter, ita & quem humilitas sancta repleveris, studet ab omnibus conculcari*; & tu itaque frater humilitatem posside, hec namque calceamentum est, non carnale, sed spirituale, custodietque te, ne unquam offendas ad lapidem pedem tuum; lapis Christus est. *Humilitas tua custodiet te, ne offendas Christum*. Si pes noster nudus fuerit, facile à serpente vulnerari, & intoxicari poterit; si autem fuerit calceamento munitus, caput ejus facile conteremus. Calceamus nos igitur mystico hoc humilitatis calceamento; ipsa enim conteret caput ejus; super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem, & dracōnem. Lucifer omnes machinas suas ad Baptismum præcipitandum adhibuit, dum ipsi altissimam messias dignitatem offerri fecit; & tamen semper victor triumphavit, quia hoc calceamento indutus, protectus est, dicens: *Non sum dignus, ut solvam ejus corrigiam calceamenti*. S. Joannes Climacus proinde huic humilitatis virtuti, hoc perhibet testimonium, quod scilicet à latronibus infernalibus nos liberet: *Humilitas, inquit, est altissima, & subtilissima vilitatis propria cognitio, furibus cunctis inaccessa*.

DISCURSUS XVIII. ARGUMENTUM.

Quantò quis majori lumine à Deo est præditus, Deoque vicinior factus, tantò magis se humiliat, suumque nihilum agnoscit, itaque Beatissimæ Virginis Mariæ exemplo specialiter probatur.

THEMA.

Quantò magnus es, humilia te in omnibus. Ecclesi. 3. vers. 20.

1 Gregium est hoc Ecclesiastici documentum, quod quotidie opere ipso exequuntur, quot in via Dei magis, magisque proficere contendunt, quia quantò plus luminis sibi acquirunt, tanto magis in conspectu Dei humiliantur, sibi que ipsis vilescunt. Cum enim Luna verum sit perfectionis symbolum (sicut luna perfecta in æternum) quis est, qui nesciat, eandem, postquam ad suam plenitudinem per venit, majusque à Sole lumen recepit, subito in claritate, & luce deficere, & minui? Ut proinde Ecclesiasticus de illa dicat: *luminare quod minuitur in consummatione*. Similiter stellas, & planetæ luminosissimi, quantò proximius in nostro Horizonte ad Solem accedunt, tantò velocius lucem suam amittunt. Idem igitur servus Dei evenit, quantò enim vero Soli Justitiæ propinquiore sunt, tantò magis proprium suum nihilum agnoscunt, teste S. Gregorio, dicente: *Sancti omnes, quanto in Dei visione proficiunt, tantò magis se nihil esse cognoscunt*. Patet idipsum in Abrahami exemplo, qui postquam ad hunc supremum honorem assumptus fuit, ut tres divinas personas in tabernaculo suo sub specie Angelica recipere mereretur, ab istis divinarum secretorum factus particeps, & ad Dei colloquium admissus fuisset, tunc & non antea, se pulverem, & cinerem ap-

pellavit: *Nusquam quippe legitur, ut idem D. Gregorius observat, quod Abraham pulverem, & cinerem se esse professus est, nisi cum habere meruit Dei collocutionem, ut enim: Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis, & cinis*. Et quidem attentè ponderandum est, qualiter se ad infimam utque humilitatem submiserit; siquidem non solum dixit, quod pulvis esset, quia hæc aquis permixta fertilis, & fecunda efficitur; verum etiam cinerem se nominavit, ut se totaliter inuilem esse monstraret.

2 Sanctus Bonaventura arborum vitæ similitudine, quæ quantò magis fructibus sunt onustæ, tantò amplius earum ramis terram verius se demittunt: *Sicut ramus, inquit, in quo pendet fructus, & sicut spica plena grano respicit, & declinat versus terram, sic anima humilis, quæ instar rami est onusta fructibus bonorum operum, & ad modum spica granata est plena gratis virtutum, respicit terram, id est, propriam fragilitatem*: Econtrariamus erectus monstrat, quod in eo nullus est fructus; & spica erecta, quod est gracilis, & vacua; ita homo per superbiam erectus, est ad modum rami sterilis, & infructuosus; & ideo dicit Saluator in Mattheo: *à fructibus eorum cognoscetis eos*. Quisnam fructibus S. Paulo onustior erat, quid se semetipso sanctè gloriari non dubitabat: *Abundantius omnibus laboravi*; cuique S. Mater Ecclesia totius mundi conversionem attribuit? De eo verò S. Bernardus notat, quod dixerit: *Ego sum minimus omnium Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus*; idcirco subjungit idem Bernard. *vides hic magnus, quam parvus sibi eras* & miro modo fit, ut his, quibus conscientia securæ est, qui nihil sibi confisi sunt, tam humilia de semetipsis sentire contingat. Quando et altissima divinitatis mysteria revelata fuerunt, quando immediate erudiebatur à Christo, ei visibiliter apparente; quando circumfusus erat lux de cælo, quando tot ineffabilem, & cœlestium particeps fiebat illustrationum, tunc lumen amisit oculorum, ita ut nihil videret; & quodnam in hoc latere exitimamus mysterium? Nimirum Christus, qui omnia cum sapientia fecit, nos per hoc intelligere voluit, quod servi Dei, quantò magis ab ipso illuminantur, tantò magis se cæcos esse arbitrantur. Unde Rupertus Abbas super illa verba Apocalypsis: *Collyrio inunge oculos tuos, ut videas*, ita scribit: *Collyrium quo oculorum vitia purgantur, humilitatis suavitatem significat, quæ parvos adjuvat, ut ea, quæ sapientibus, & prudentibus abscondita sunt, illis revelentur mysteria*. Collyrio ergo inunge oculos tuos, ut videas, id est, cor tuum vera humilitate purifica. Vix quoque idem Apostolus ad eminentem Apostolatus dignitatem sublimatus, vas factus fuerat electionis, & doctor gentium, cum ecce subito nomen Saul in Pauli nomen commutavit, quod idem significat, quod parum. Scitisne causam, cur id fecerit? Audite S. Dorothæum, dicentem: *Omnis Sanctorum profectus, atque perfectio, accessus quidam est, & progressus ad humilitatem: quanto quisque Deo sit propior, & conjunctior, tanto se magis agnoscit, & intelligit peccatorem*.

3 Quo putas nomine David, vir secundum cor Dei, & in divinarum secretorum suorum penetralia admissus, se appellavit? *Quasi tenuissimus ligni vermiculus, qui ostingentos interfecit impetu uno*. Ejus quidem heroica opera, & facinora abscondi non poterant, & tamen se vili vermiculo assimilabat, qui ingentem quandam trabem sensim, & paulatim corrodens, eam cadere facit, subque ejus ruina ingentem sepelire hominum multitudinem. Hugo Cardinalis proinde super præcitata verba ita scribit: *Describitur, qualis debet esse, qui eligitur in prælatum, fortis in operibus, conspicuus in moribus, humilis in sermone, imò magis humilis corde*.

4 Postquam Moyses cum DEO locutus, supremum ab eodem recepisset populi imperium, divinaque consilia, & determinationes ei revelata fuissent, tunc vel maxime se humiliavit, protestando, quod elinguis esset, & loqui nesciret, nec deesse alios ad illud officium le habiliores: *Ignorabat Moyses, quod cornuta esse facies sua ex consortio sermonis divini*. Hoc enim eorum, qui verè humiles sunt, proprium est, quod dum aliis sunt admirationi, summi quoque à Deo affici-

S. Bern. Sen.
L. 4. ser. 31.
part. princ.
Semper in-
veniebatur
ad pedes
Iesu.

Luc. 7.
Dion. Carth.
in Luc.

Luc. 10. 19.

Joan. 11. 9.

S. Ephrem
ser. 5.
Humilitas
comparatur
Calceamento.

Luc. 3. 16.
S. Jo. Clim.
c. 25. 2. 13.

S. Greg.
D. 21. c. 1.
Simile arborum fructibus onustarum.

S. Paulus quoque magis profectus erat in tantum, eo quod humilior.

Apoc. 1. 10.

Apoc. 1. 10.

Rup. Abb.
l. 2. 10.

S. Doroth.
ser. 14.

1. Reg. 11. 1.
David tenuissimus ligni vermiculus.

Hug. Carth.

Quantum quis est humilior, tantò sit Deo proximior.

Ps. 12. 3.

Ecclesi. 4. 7.

S. Greg. 1. 12.
mor. c. 27.
Patet in
Abraham.

Moyse post colloquium cum Deo habitum, se plus humiliavit.
Exod. 4. 10.

unum favoribus, nullum proflus de seipſis conceptum, & exſtimationem habeant. Similiter in præſatione Miſſæ quotidie auribus noſtris hæc verba inſonant: *Quem laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Poſteſſates*. Circa quæ vera obſervandum, quod poteſtates, quæ Deo proximè aſſiſtunt, tremere dicantur: Dominationes verò, quæ à Deo magis diſtant, quàm poteſtates, eundem adorent; cum tamen omninò opoſitum dici debuiſſe videatur, quia inter nos homines, illi, qui principi alicui intimiores, & familiariores aſſiſtunt, minorem erga illum concipiunt timorem, quàm illi, qui procul à principe abſunt, quibuſque non tanta cum principe intercedit familiaritas. Verontamen licet hæc regula quoad homines vera ſit, non tamen in ordine ad Deum; quantò enim ſervi DEI Divinæ Majeſtati propinquiores ſunt, majusque magnitudinis ſuæ lumen habent, tantò magis coram illo contremiſcunt, tantòque magis humiliantur, quantò intimius ejus excellentiam, & proprium nihilum agnoſcunt.

5 Div. Chryſoſtomus ſimilitudinem adducit hominis in planicie quadam conſtituti, huic enim cælum vicinius eſſe videtur, quod tamen poſtea tantò magis à ſe diſtare expetitur, quantò magis in altum aſcendendo progreditur. Ita quoque homo aliquis longè à perfectione remotus, velut ſi magnum rerum divinarum lumen habeat, magna de ſe præſumit; cum tamen poſtea quantò amplius in ſpiritu proficit, tantò magis propriam imperfectionem agnoſcit, magisque humiliatur: *Age igitur, nos quoque quantum in virtute proficimus, tantum nosmetipſos conteramus*, inquit D. Chryſoſtomus, quoniam & hoc magne virtutis eſt: ſicut enim quanto altius viderimus, tanto magis diſcimus, quam longè à cæli regione diſtamus, ſic etiam quanto ſuperius ad virtutis aſcendimus excelſum, tanto amplius docemur, quam ſi inter Deum, & nos grande diſcrimen. Ille eſt maxime ſeipſum ſciens, qui ſe nihil eſſe exiſtimat; propterea quippe & David, & Abraham, poſtquam ad ſummum jam virtutis evaſerant, iſtud videntur impleſſe; nam unus quidem dixit ſe eſſe terram, & cinerem, alter vero ſe vermem vocabat. Quod aliquis meritorum, virtutum, & honorum expertus, ac in mediocri conditione conſtitutus, humilis ſit, mirum non eſt: quod verò vel maxime mirandum, eſt illud, quod notat S. Bernardus, inquiens: *Non magnum eſt eſſe humilem in abjectione, magna proflus, & rara virtus humilitas honorata*. Unde ſalutate eſt illud S. Iſidori Pelegrini conſilium, dicentis: *Qui virtutes ſuas magnas reddere cupit, ne eas magnas eſſe eſtimet*. Quod optimè conſonat cum eo, quod S. Bernardus in alio loco his verbis dicit: *Magna, & rara virtus proſeſto eſt, ut magna licet operantem, magnum te neſcias, & manifeſtam omnibus, tuam te ſolum latere ſanctitatem*. Mirabilem te apparere, & contemptibilem reputare, hoc ego ipſis virtutibus mirabilis iudico.

6 S. Joſeph Chriſti nutritius ad altiore dignitatis gradum conſcendere non poterat, quàm ut ſponſus fieret Virginis, & Filii Dei Pater putativus; & tamen poſtquam ad hunc ſublimem gradum pervenit, tum vel maxime nihilum ſuum agnovit, prout idem Sanctus Bernardus ſuper illa verba: *voluit occultè diſmittere eam*, notat, inquiens: *Accipe in hoc, non meam, ſed patrum ſententiam*. Propter hoc Joſeph voluit diſmittere eam, propter quod & Petrus Dominum à ſe repellebat, dicens: *Exi a me Domine, quia homo peccator ſum*; propter quod & centurio à domo ſua eum prohibebat.

7 Verùm enim verò efficacius humilitatis exemplum habere non poſſumus, quam ſi illud, quod in Magna DEI Matre, & Virgine Maria conſpicimus, quæ quantò altius ſublimata fuit, tantò humilior, vilior, & indignior eſſe æſtimavit, inquiens: *reſpexi humilitatem ancillæ ſuæ*. Ubi S. Auguſtinus, vel quiſquis eſt tractatus illius author, inquit: *Quia ſe humiliavit, & quod ancilla erat, cogitavit, ideo quod non erat ſublimitatis, mater eſſe meruit, quia humilitatem oſtendit ſervitutis*. Quando Dei electa eſt mater, quando Verbum Æternum Patris concepit, omnium ſuum non ad dignitatis ſublimitatem, qualis maternitas DEI erat, nec ad Verbi Incarnati generationem, ſed ad humilitatem, & ſubmiſſionem ſuam direxit.

Ecce ancilla Domini. Unde ipſamet humilima virgo S. Brigitæ revelavit: *Vi quid enim ego me tantum humiliabam, aut unde promerui tantam gratiam, niſi quia cogitavi, & ſcivi, me nihil à me eſſe, vel habere*. Eadem ſanctiſſima virgo ſedes appellatur ſapientie; ipſaque patris ſapientia in ejus utero incarnata fuit; qualem Deo exiſtimas Mariam à Filio ſuo didiciſſe ſapientiam? Audire Sanctum Laurentium Juſtitanum, dicentem: *Iſta Beata Virgo non à Filio ſuo Domino noſtro caros didiciſſe fabricare, non Angelos creare, non mirabilia, & divinitatis inſignia perpetrare, ſed ſe humiliate; unde & in ſe ſolam humilitatem reſpexiſſe ſaſetur Domino*. Hanc autem humilitatem tunc ſpectabiliſſimè exercuit, quando vel maxime ſublimata, & exaltata fuit. Archangelus ex parte ſupremi Conſiſtorii Sanctiſſimæ Triados ei Chriſti maternitatem annuntiavit: *Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jeſum*; tunc enim hac ſe dignitate indignam exiſtimans, cum profundiffima humilitate dixit: *Ecce ancilla Domini*; quali diceret, inquit Guericus Abbas: *O Domine tu matrem me dicis, ego ancillam me proſeſtor*; nimirum conſilium Eccleſiaſtici exequi voluit, dicentis: *Quantò magnus es, humiliate in omnibus, & coram Deo invenies gratiam*; id quod in ipſa ad ſuam adimpletum fuit, quando ab Angelo gratia plena fuit ſalutata; tali nimirum gratia, quæ de cæliſteriorum, ut Div. Chryſologus inquit, terris Deum, fidem gentibus, finem vitæ, vite ordinem, moribus diſciplinam.

8 Conſideratione dignum eſt quoque tempus, in quo ſe ancillam eſſe proſeſſa eſt; tunc nimirum, quando genitrix erat Dei, impetratrix cæli, ſponſa Spiritus Sancti, æmula Patris æterni in generatione Verbi filii ſui; tunc, inquam, non de ſingularitate noverit ſe extollit, ſed ſuæ conditionis, & divine dignationis per omnia memoret, ſe ancillam illius eſſe ſaſetur, cujus mater eligitur, inquit Gloſſa. Vix Verbum Æternum conceperat, cum ecce ſe ſervitutam, & ancillam eſſe probat, quia ſine dilatione montana Judææ conſcendit, ut Eliſabeth ex præcurſore gravidæ ancillaretur, & ſerviret: *Abiit in montanæ cum ſeſtinatione*. Ubi S. Ambroſius ait: *Didiciſti virgines pudorem Mariæ, diſcite humilitatem; decet, ut quanto caſtior virgo, tanto humilior ſit*. Quantò enim altius per dignitatem evehebatur, tantò majori cum ſtudio ſe humiliabat, & contemnebat. Quamvis illi filium DEI parturienti promiſſum fuerit ab Archangelo: *Dabit illi Dominus ſedem patris ejus, & regnabit*; attamen dum in Bethlehẽm civitate David ſe ab omnibus rejectam, & in ſtabulum remiſſam vidit, licet ſe illum parituram eſſe ſciret, in cuius ſenſu ſcriptum eſt: *Rex Regum, & Dominus dominantium*, ne minimum tamen queruloſum verbum iſtam protuliſſe conſtat. Quamvis etiam in adoratione trium regum Orientis, theſauros pedibus ſuis advolutos haberet, quia apertis theſauris ſuis obtulerunt ei manera aurum, thus, & myrrham; attamen intra quadraginta dies veriſimile eſt, illam totum hoc aurum inter pauperes diſtribuiſſe, quia ſolitam ſactura in templo oblationem, ea obtulit, quæ à vilibus, & pauperibus paſentibus per legem offerri ſolebant. At verò, ut Sanctus Bernardus Senenſis optimè notat, juxta humilitatis ſuæ menſuram, innumeris, & inæſtimabilibus gratiarum theſauris locupletari metuit. Nam gratia ſanctificationis, quæ eam omni virtute replevit, ſic à principio mentem ejus in abyſſo humilitatis fundavit, quod ſicut nulla poſt Filium DEI Creatura tantum aſcendit in gratia dignitatem, ſic nec tantum deſcendit in abyſſum humilitatis profunde; nec in ſuper alicui pura creatura in hoc ſeculo eſt datum, tantum guſtare nihilum creatura, nec tantum ſe humiliare, & annihilare. Ubi nos legimus: *Reſpexi humilitatem ancillæ ſuæ*, legunt alii: *nihilitatem*. Unde exemplo ipſius veriſſimum eſſe deducitur, quod quantò anima illuminatior, Deoque vicinior exiſtit, tantò magis ſe humiliet, ſuumque nihilum confeſſetur, & agnoſcat.

9 Olim inter eruditos hoc morum eſt dubium, quidnam illud eſſet, quod uno eodemque tempore ſimul, & maximum, & minimum appellari poſſet; fueruntque qui ſolem eſſe dicerent, qui oculis noſtris par-

S. Brigitæ
revelat. l. 1. c. 31.

Hanc didiciſſe
à Filio ſuo.

R. Lam. Juſt.
de Ligno
v. 1. c. 2.
Hanc exor-
cuit cum
maximè ſub-
limaretur.

Luc. 1. 38.

Gueric. Ab-
bas. de Na-
tivity. Boet.

D. Chryſol.
l. 1. c. 11.

Fe in Imper-
trici & Cæli,
genitricem
Dei & ſpon-
ſa in ſpi. S.
auguſtinus.

Gloſſa.

Luc. 1. 39.
S. Ambroſius
Luc. c. 1.

Luc. c. 1. 31.

Mat. 2. 11.

S. Bern. c. 1.
ſet. 1. c. 3.

Adducunt
diverſæ opi-
niones, quid
ſimul ſit ma-
ximum &
minimum.

vus quidem esse videtur, cum tamen terra centies, & sexagies major esse probetur. Alii stellam esse dixerunt, quæ nobis velut quædam ignis scintilla apparet, cum tamen una illarum centies major sit mundo terrestri. Alii pupillam oculi esse asserbant, quæ ad contemplandam altissimam cæli empyrei partem extenditur, cum tamen instar atomi minutissima sit. Nec desuere, qui illud intellectum humanum esse affirmarent, qui non solum ad capiendum cælum, terram, & totum universum dilatatur, verum etiam extrâ illum per imaginationem plures mundos capit. Subjunxerunt alii, non minus ingeniosè, illud esse animam, quæ cum invisibilis sit, & purus spiritus, in se tamen tres potentias restringit, & includit, & in quavis corporis animati minima parte est tota in toto, & tota in qualibet parte. At verd aptius ad propositum nostrum affirmare liberè possumus, id quod simul maximum, & minimum est, esse humilitatem, & nihilum Beatissimæ Virginis, quæ dicit: *respexit humilitatem ancilla sua*, ecce enim ex hoc beatissima dicent omnes generationes; *fecit potentiam in brachio suo*, *fecit in me magna*, qui potens est; nemo enim imaginari sibi potest humilitatem magis infimam, nec dignitatem magis sublimem. Unde S. Bernardus Mariam interrogat, inquit: *Vnde tibi humilitas, & tanta humilitas, o Beata? digna planè, quam respiceret Dominus, cujus decore concupisceret rex, cujus odore suavissimo, ab æterno illo paternissimus attraheretur accubitu. Vide quam manifestè sibi concinans virginis nostra canticum, & nuptiale carmen, nimirum cujus uterus sponsi thalamus fuit. Audi Mariam in Evangelio: respexit, inquit, humilitatem ancilla sua; audi eandem in Epithalamio: cum esset rex, inquit, in accubitu suo, Nardus mea dedit odorem suum. Nardus quippè herba humilis est, ut manifestum sit, humilitatem Nardi nomine designari, cujus odor, & decor invenerit gratiam apud Deum; nec mirum, quia ut S. Dorotheus in sermone de humilitate cordis ait: Viri sancti, quanto magis adherent Deo, & illi propius accedunt, tanto se magis peccatores agnoscunt, & deteriores ducunt.*

DISCVRSVS XIX.

ARGUMENTUM.

Varia adducuntur indicia, ex quibus vera agnosci potest humilitas.

THE M.A.

Humiliatus sum usquequaque Domine, vivifica me secundum verbum tuum. Ps. 118. v. 107.

1 **R**egius Propheta hisce verbis se omnes conditiones adimplesse declarat, quæ ad veram humilitatem requiruntur, ac proinde se à Deo per divinæ gratiæ suæ vitam vivificari postulat: *Humiliatus sum usquequaque, &c.* Quenam verò hujus virtutis infallibilia signa sint, & indicia, in præsentî discursu fufius examinabimus.

2 S. Anton. ex doctrina Sancti Benedicti in ejus regula ex variis humilitatis signis duodecim precipue enumerat, in gradibus scilicet Jacob prefigurata; quæ etiam, inquit idem S. Archiepiscopus, dici possunt prefigurata in duodecim stellis, quibus exornata, & locupletata fuit magnæ illius mulieris Apocalypticæ corona, cujus tanquam Sole amictæ mentio fit in eadem Apocalypsi cap. 12. *Primus gradus est, corde & corpore semper humilitatem ostendere, defixis in terram aspectibus: Secundus, ut paucæ verba, & rationabilia loquatur aliquis, non clamor a voce: Tertius, ut non sit facilis, aut promptus in risu: Quartus, taciturnitas usque ad interrogationem: Quintus, tenere quod habes communis regulæ monasterii: Sextus, pronuciare & credere se omnibus viliorum: Septimus, ad omnia se indignum, & inusilem confiteri, & credere: Octavus, confessio peccatorum: Nonus, pro obedientia in duris, & asperis patientiam amplecti: Decimus, ut cum obedientia se subdas superiori: Undecimus, ut voluntatem propriam non deleatur adimplere: Duodecimus, ut Deum timeat, & memor sit omnium, quæ præcipit.*

3. S. Anton. de Padua ex Publicani exemplo, verum humilem in demissione oculorum agnoscendum esse.

dicat : *Ille enim nec audebat oculos ad caelum levare ; propter quod à Christo principaliter de virtute humilitatis commendatus fuit . Unde ait : Insigne humilitatis solet apparere in oculis , unde Ecclesiasticus à Deo petit : Extollentiam oculorum meorum , ne dederis mihi .*

4 S. Joannes Damascenus Isaie Abbatis doctrinam sectatus, alia indicat hujus virtutis signa, & prognostica, Inquiens: *Opus humilitatis est silentium colere; se fecum nemine metiri; non contendere; subiectum esse; oculos humi demissos habere; mortem sibi ob oculos proponere; à mendacio abhorrere; inanibus sermonibus operam non dare; majori non reluctari; sermonem suum constabilire nolle; consuetudinem ferre; requiem odisse; ad labores se adigere.*

5 Cassianus quoque multa alia verè humilitatis signa adducit, quæ tametsi vitæ monasticæ, & religiosæ conformia sint, multa tamen illorum sæculari etiam statui accommodari facillè possunt: *Humilitas*, inquit, *his indiciis comprobatur*: Primo, *si mortificatas in se habeat omnes voluntates*: Secundo, *si non solum ad suorum, verum etiam cogitationum nihil suum celaverit seniore*: Tercio, *si nihil suæ discretionis, sed iudicii ejus universa committat, ac monita ejus sitiens, ac libenter auscultet*: Quarto, *si omnibus servet obedienciam, mansuetudinem, & patientiam constantiam*: Quinto, *si non solum injuriam inferat nulli, sed ne ab alio quidem sibi met irrogatam debeat, atq; contristet*: Sexto, *si nihil agat, nihil presumat, quod non vel communis regula, vel majorum cohortantur exempla*: Septimo, *si omni vilitate contentus sit, & ad omnia, quæ sibi præcipiuntur, velut operarium malum se judicaverit, & indignum*: Octavo, *si semetipsum cunctis inferiorem, non superficie pronunciet laborum, sed intimo cordis credat affectu*.

6 S. Bonaventura virtutis hujus signa ad quinarium numerum restringit, dicens: *Quinque sunt signa inter alia humilitatis demonstrativa. Primum humilitatem amare; secundum honores, & laudes fugere; tertium opprobria, & contumelias equanimiter tolerare; quartum vilia officia non recusare; quintum libenter obedire.*

7 Excellentissimus autem index humilitatis est, si quis sui ipsius amorem contempnit, ac proinde gaudet si contemnitur; hic enim est eminentissimus humilitatis gradus. Ad hunc gradum S. Philippus Neri pervenerat, qui ex motivo mortificationis, in conspectu ingentis populi, in atrio S. Petri ad Vincula, prima die Augusti, qua præcipuum Ecclesiæ illius festum celebratur, saltitans à nonnullis velut senex doctus digito monstratus fuit; imò hoc sine nonnunquam per Romanæ urbis vicos manipulum florum, manu sua deferens præcessit, ut ab omnibus tanquam fatuus, & insanus derideretur. Similiter in Actibus Apostolorum legimus, quòd Apostoli non solum libenter ludibria sustinebant, verum etiam particulare in eisdem habuerint gaudium: *Ibant gaudentes à conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati*. Similiter Sanctus Gregor. postquam historiam recensuisset Constantii Mon. sanctitate celeberrimi, postea tamen ob staturæ suæ humilitatem, tanquam si insanus esset, non sine magno illius viri Dei gaudio derisi, demùm subjungit: *Vi superbi honoribus, sic humiles sua despectione gratulantur*. S. Thom. de Villanova, exemplo S. Martini, idem adducit veræ humilitatis indicium: *Qui ita gaudet in despectu, inquit, sicut superbus in honore, hic verè humilis est*. Et paulò post subjungit: *Humilis nemini facit injuriam, & illatam ab alio patienter sustinet; gaudet cum contemnitur, quia cognoscitur; neque injuriam reputat, si quisquam ei præferatur*. S. Ephrem factum memorat Davidis regis, quando à Semei tot improperiis oneratus, magno cum ardore se suis opposuit, ne molestaretur, ostendendo se, tanquam humilem, ex hoc sui contempnu magnum concepisse gaudium; unde S. Ephrem ipsum in hac virtute optimè radicatum fuisse, concludit. Beatus quoque Laurentius Justinian. inquit: *Reddit hominem humilem injuriarum patientia, quia humilis gloriam non querit, injurias non sentit, nec veretur confundi in presentia hominum qui solum gloriam querit apud Deum*. Et in cap. 7. ejusdem libri de vero humili dicit: *Cum irridetur, gaudet*.

Pad in Dem.
11,000 Penn.

a. Silvarius
color.
a. lo. Darnell.
Parat. 1.3.
C. 8.4.

**Cass. 4 de
instr. remu-
tione. c. 39.
Sententia
Cassani,
quæ sit vera
humilitas.**

Irvin S. B.
Maverick,
S. Bond & M.
Durr. Lat.
11.7. C. 1.

3. Gander & Schumann

**Hoc facta
S. Philippus
Nerium.**

A. & A. p. 1. & 1.
S. S. Apollon .

S. Gray, I. L.
Dial. c. 6.
Ex. 11. 1. 1.

J. Thom. de
Villanova
Coac. 1. de
S. Martino.

2. Ephraim,
Paro. 32.
A. Reg. 16.

3. 1. 1948.
1. 1. 1948.
1. 1. 1948.

1.2.7.

**Conceditur
esse humani-
tatem
B. V. M.**

**S. Bern. C. de
A. Buzay.**

S. Doroch.
f. l. de cordis
humilis.

**Quoniam
sunt vera
signa homi-
nitas.**

2. Antonin.
sum. Theol.
4. p. 111. 4. c. 11.
§. 2.
Adducuntur
duodecim
gradus, &
signa vera
humilitatis.

Apocal. 18.

2. Gradus est
diuinitatis
oculorum.
Sapientia de

cum despiciatur exaltat, quando persecutionem patitur securus est; si maledicatur, à contrario benedicis; quicquid applaudit fugis, omne quod abiectionis est, gratanter suscipis, ac veneratur. Petrus Blesensis in sermone quodam de S. August. dicit: *Vera humilitas est, injuriam non posse facere, & factam posse tolerare.*

Petr. Blesens.
serm. 30.

S. Basilium.
In manip.
Exempl.
S. Quendam
Virgo stultis
se simulabat,
ut in humili-
tatis officio
nascere
posset.

7 Refert Sanctus Basilium, in Monasterio quodam virginem quandam fuisse religiosam, quæ se stultam, & dæmoniacam esse fingebat, adeo ut ab omnibus aliis monialibus in tanta haberetur abominatione, ut ne quidem in eadem cum ipsa mensa sedere potuerint; ex industria verò se stultam simulabat, ne illam à culina obsequiis dimoverent, in qua se abiectionis, & laboriosis ministeriis occupari gaudebat; imò præter hæc laboriosa servitia, in quibus jugiter occupabatur, sæpius etiam pugnis, & fustibus vapulabat. DEUS autem sublimem ancillæ suæ humilitatem manifestare volens, Angelum suum ad sanctum quendam virum, Piocherium nomine, direxit, ut illum interrogaret, an mulierem quandam, quæ ad summum sanctitatis apicem pervenisset, videre cuperet: cui hanc anxie videte cupienti Angelus dixit: *Vade ad Tabernas Iosatarum monasterium, & unam ex ipsis invenies habentem in capite coronam, ipsamque agnosce esse te meliorem; cumque illa fuisset exhibita, omnibus aliis prius visis, vidissetque frontem ejus panno involutam, projecit se ad pedes ejus, dicens: Benedic me; quod & ipsa ad pedes ejus fecit: Omnes autem sorores obstupuerunt, dicentes: Noli Abbatem injuriam sustinere: fatua est enim ista. Tum Sanctus omnibus ait: Vos estis fatua, deprecor Deum, ut tam dignus, ac ipsa in die iudicii merear inveniri. Quo audito omnes ad ejus pedes prociderunt, consistentes se de illa virgine diversas injurias irrogasse. Ecce tibi veræ humilitatis infallibile indicium, non solum tolerare, verum etiam ardentem querere, quæ ab aliis irrogantur, impropria; quia verò humiles oblatos honores fugiunt, ipsa pariter per fugam suam probavit humilitatem: *Post paucos enim dies non ferens illam tantam suam gloriam, egressa est de Monasterio illo occultè, & quo jervit, vel quo sine id fecerit, ad nullius potius notitiam pervenire.**

B. Laur. Just.
de casto
conn. c. 30.
Verum humi-
lis horret
honores &
applausus;
& hinc ma-
gis emicat.

B. Laur. Just.
de lign. vici
c. 3.

D. Chr. h. 30.
De incomm-
prehensibili
Dei nat. 1.

Sum. Prædic.
Probatur
varia simili-
tudine
S. Patrum.

S. Bon. l. 2. de
vno Cons.

8 S. Laurent. Justin. aliud agnoscit veræ humilitatis signum; nimirum si quis honores, applausus, & estimationem humanam abhorreat: *Humilis enim, inquit, omnem altitudinem abhorret, dignitates fugit, latere appetit, apparere refugit, de jici concupiscit, neminem odit, vilipendit se foris, intus nihil se pendit, pro vobis subicitur cunctis, contumeliis non irritatur.* In ore S. Philippi Neri frequentia erant verba illa, quæ cordi suo tenaciter impresserat, suisque frequenter repetendo inculcabat, scilicet: *Amo nesciri, & pro nihilo reputari.* S. Laurent. Justin. inquit: *Verus humilis parci animæ suæ, qui ne putetur, quod non est; quantum in se est, vult nesciri quod est.* Veri etenim humiles recepta à Deo dona occultant, propriasque imperfectiones manifestant, easque omnium conspectui exponunt, ut omnibus vilescant, & contemnantur ab omnibus. Div. Chrysostom. inquit, quod quando humilis se virtutibus præditum, & à mundo æstimatum, variisque gratiis cælestibus cumulatum esse novit, tunc vel maximè curandum ipsi sit, ut semetipsum ignoret: *Humilis est, inquit, si te excelsum per virtutum officia, humilem per opinionem reddas.* Author Summæ prædicantium sequentem adducit similitudinem: *Ad oculum apparet, inquit, quod quanto stella altius in celo situatur, tanto minoris apparet quantitas: Ita quanto quis major est in gratiis, & apud DEUM, tanto minoris debet apparere vanitatis, & majoris humilitatis.* Sanctus Bonaventura aliis similitudinibus id ipsum illustrat, inquit: *Si formica novit sub terra grana sua celare; si apes sua mella noverunt abscondere; nonne homo probat se stultum esse, qui thesaurum nobilissimum quo emittitur Regnum cælorum, negligit occultare, & pro vanis laudibus non curat illum amittere?* Idem quoque exemplum vini adducit, quod citius virtutem perdit, si clausum in vase non steterit, sed evaporare poterit. Similiter aromata si teneantur aperta, perdunt virtutem, & efficaciam; similiter ignis cito extinguitur, nisi cineribus cooperiatur. Ergo homo cito omnia bona perdit, nisi ea sub humilitatis cinere cooperiat, sic enim per humanam lau-

Manfi Bibl. Præd. Tom. II.

dem evanescere possent. Præter quæ idem Sanctus alio in loco de religionum profectu fufius tractans, sequentem in hæc verba insinuat doctrinam: *Humiles esse debemus in nobis, humiles ad proximum, & humiles ad Deum.* Qualiter autem humilitatem in proximos exercere debeamus, immediate subjungit, dicens: *Ad proximum debemus esse humiles, humiliores & digniores ipsas reputando, non eos despiciendo, vel temerè judicando.* Quare Div. Chrysostomus humilitatem indifferenter circa omnes practicandam esse demonstraturus, ita discutit: *Si humilis esse velis, nec verbis, nec habitu solo, sed & re, & voce hanc virtutem ostendito, & ne sis erga istum humilis, adversum illum insolens, sed erga omnes humilis, sive amicus sis, sive inimicus, sive magnus sis, sive parvus; hæc enim est humilitas animi.* Circa quoscunque igitur exercenda est humilitas, omnes nobis indifferenter meliores reputando, & digniores; quare & Laurentius Justinianus ad idem intentum tres assignat hujus virtutis gradus, dum ait: *Hæc est humilitas sufficiens, & abundans, quæ tres habet gradus: Primus est, subdere se majori, & non se equali præponere: Secundus est, subdere se equali, & non se præferre minori: Tertius, subdere se minori, & hæc est perfectio omnis humilitatis.* Cujus ultimi gradus faciliandi modum nobis S. Thomas tradit, dum illum Apostoli ad Philippenses textum: *(Superiores sibi invicem arbitantes)* explicat, dicens: *Non hoc ita debemus æstimare, ut nos æstimare fingamus, sed verè æstimemus posse esse aliquid occultum in alio, quo nobis superior sit; etiam si bonum nostrum, quo illo videmus superiores esse, non sit occultum.*

S. Bon. l. 7.4
profess.
rel. l. 2. c. 30.

D. Chrys. c. 6.
h. 7. de hu-
milit.
Vetus humi-
lis alios re-
putat se di-
gniores esse.

B. Laur. Just.
de lign. vici
c. 6.

S. Thom. 2. 2.
q. 61. art. 3.
Phil. 2. 3.

Humilitatis
signum est,
omnibus se
subi. ceteris.
S. Doroth.
ser. 11.

B. Laur. Just.
de lign. vici
c. 3.

Rich. de S.
Vict. ser. in
die Pasche.

9 Aliud veræ humilitatis signum est, dum quis obedientie ultro, citroque se subicit, dicente Sancto Dorothæo: *Humilitas est, cum te nullius existimas valoris, ac momenti; cum tuam ipsius voluntatem abnegas, & eam in omnibus abruptere omnino stodes, ita ut omnibus subditus sis, & obediens, & quicquid e venerit constanter feras.* Quod & B. Laurentius Justinianus confirmat, dum ait: *Libenter obedire, certum est humilitatis signum, quod exemplo Christi magis, quam auctoritatis probari potest, de quo Apostolus: Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem.* Cui & illud consonat, quod Richardus Victorinus in hæc tradit verba: *Quasi vera humilitas, & non ficta, ipsi verbis expressit loquens ad patrem, dicens: Non sicut ego volo, sed sicut tu.* Hæc est vox vera humilitatis, quæ semper humanæ voluntati præponit divinam; nec hoc solum, sed etiam alterius hominis, non solum majoris, vel parvis, sed etiam inferioris voluntati sue præponit.

Nazianz.
or. 14.
Signum hu-
militatis est,
propterea opi-
nioni cedere
se.

10 Nazianzenus aliud insigne pariter insinuat humilitatis signum; quando scilicet propriæ quis cedit opinioni, intellectum captivat, proximoque cedit in certamine scientiæ, & ingenti; quia ut Poeta cecinit: *Qui velis ingenio cedere, rarus eris.* Idemque Nazianz. ait: *Turpe est profecto, in veste, ac victus ratione, non sublimiorem, sed viliorum eligere, ac genuum callo, lacrymarum fontibus, jejuniis, vigiliis, clamoribus, labore, atque omni corporis maceratione humilitatem præferre, ac propriam imbecillitatem agnoscere, in divinis autem disputationibus, & principatum, & tyrannidem sibi vindicare, nec cuiquam omnino cedere, verum supra omnes supercilium offerre, ubi humilitas non solum gloriam habet, sed etiam securitatem.*

S. Doroth.
ser. 1. de
cord. humil.
Item ad om-
nes mole-
stias illas
statim ad se
reverti.

11 S. Dorothæus sequentia humilis veraciter animæ assignat indicia: *Si molesti quippiam viro humili, & demisso contigerit, constet ad se revertitur; se contrahit, secum habitat vir humilis corde, se dijudicat, & quavis pena, & supplicio dignum se censet, nec vult quenkumque accusare, nec causam rejicere in alium patitur; proinde non immerito absque perturbatione dicit, & molestia, imò incredibilem in animo suo sentit quietem.*

12 Sanctus Joannes Climacus de humilitate sub sponsæ allusione tractans, quinam ejus sint partus, his docet pariter verbis: *Qui cum hac voluit sponsa sponsus copulatus est, lenis, placidus, promptus compunctione, misericors, super omnia verò forens, & tranquillus, latus, & alacer, obsequens, omnium molestiarum expertus, vigil & impiger est, & ut uno verbo complectar*

Clim. gr. 15.
Enumerantur
varii partus
humilitatis.

omnia, imperturbatus; siquidem in humilitate nostra memor suis nostri Dominus, & liberavit nos de inimicis nostris, & animi morbis, & inquinamentis nostris. Quam eandem viri humilis imperturbabilitatem Sanctus quoque Ephremus assignat, dum ait: Humilis egestate pressus non abiecit animum, & in prosperitate, ac gloria non inolevit, sed in eadem perpetuo virtute persistit. Tandem S. Bonaventura hoc novum humilitatis lignum in medium adducit: Gradus humilitatis est, quando etiam in magnis virtutibus, & donis, & honoribus homo nihil extollitur: Nihil sibi ex hoc blanditur, totum illi refundens, & in integrum restituens, a quo fluit omne bonum.

DISCURSUS XX.

A R G U M E N T U M.

Quisquis humilis esse desiderat, vilitatem originis, ortusque sui; necnon naturæ humanæ consideret finem.

T H E M A.

Humilia valde spiritum tuum. Eccl. 7. v. 19.

Motiva, cur homo se humiliare debeat, innumera sunt; præsertim verò illa, quæ ex profunda nostri ipsius, propriique nihili promanant cognitione, dicente S. Thomae Villanova: Radix, & origo humilitatis est cognitio sui; radix superbia ignorantia sui. Ignorat se penitus omnis superbus, nam si sciret quis esset, non utique superbiret. Idemque Sanctus Laurentius Justinianus ad conservandam humilitatem, tui ipsius cognitionem adeo necessariam esse docuit, quantum ad vitam requiritur cibis, ad navigationem navis, & lux ad discernendos colores: Quemadmodum, inquit ille, ad sustentandum corpus humanum necessarius est cibus, ad transfretanda maria opportuna est navis, necnon ad discernendum colores, & corpora expediens est lux, aequè ad adipiscendum cordis humilitatem, suimet debet cuique inesse cognitio. Dicit autem S. Bernardinus: Tria sunt, quæ radicem nutrimus humilitatem, assiduitas subiectionis, consideratio propriæ fragilitatis, & comparatio melioris. Si primus Lucifer habuisset, non de emoluisse; si Adam secundum habuisset, non de paradiso eiectionis; si Antichristus tertium haberet, non se Deo præferret.

3 Et quidem imprimis necessarium est, ut ad naturales nostros sermone nos reflectamus. Unde D. Chrysostomus ait: Reputa tecum naturam tuam, & fabricam, & sufficit tibi istud, ut perpetuo te in officio contineas. Idem quoque in homilia 13. super Genesim metallum è quo fusi sumus, considerans, ait: Formavit Deus hominem, pulverem accipiens de terra. Hinc si attendere volumus, non parva nobis humilitatis offeratur doctrina; nam cum cogitaverimus, unde constitutionis suæ initium natura nostra suscepit, etiam si sexcenties supercilium surrigamus, ea reprimemus, & humiliabimur. Quod quidem remedium unum est ex excellentioribus, atque ab omnibus communiter spiritualis vitæ magistris insinuat. Unde & Sanctus Laurentius Justinianus ait: Recogita, o homo, ne humiliaris, originem tuam. Intellige, unde venis, & erubescere; adverte ex quo conciperis, & humiliare; nam in putredine conciperis, in sordibus generaris, in latebris confoveris, & in doloribus parturiris. Formatus es nempe, o homo, de pulvere, de luto, de cinere, quodque vilius est, de spurcissimo, & foetidissimo sanguine, in pruritu carnis, in fervore libidinis, in sordore luxurie, & quod deterius est, in lahe peccati, in obligatione delicti. Hæc vilissimorum natalium nostrorum agnitio, ad omnem superbiam nostram reprimendam sufficit: Unde enim superbiis terra, & cinis, inquit Petrus Blesensis, vermissæ sunt, reptans in paludem rannacula, cadaver putridum, luto vermibus scatens, & vultu morticinum?

3 Nomen nostrum à terra deducimus, è qua sumus plasmati; nam homo ab humo; ideoque humilitas nobis connaturalis esse deberet, quia & humilitas ab humo. Ut Agricola Evangelicus arborem ficus infertilem, fertilem fructuum redderet, operæ pretium esse duxit, si illam stercore undequaque circumdaret: fodiam circa illam, & mutam stercorea; quo textu Evangelico Sanctus Paulinus utitur, ut nobis per no-

stri ipsius, & vilitatis natalium nostrorum notitiam, humilitatem insinuaret; ait enim: In quo mihi videtur aterna pie humilitatis utilitas indicari, quæ sterilem fecundat animum, ne per vacuum arrogantia speciem sibi iuxta illum Phariseum placeas, velus arbor infæcæ frugibus, inutili fronde luxurie: quæ bonum autem, & utile ad culturam salutis huiusmodi stercore sit, docemur in B. Iob, qui postquam sedis in stercore, sentari destitit. D. Chrysologus similiter de hac arbore, per quam homo denotatur, ait: Ut vilissimis adjuncta sementis, redeat ad fructum.

4 Sanctus Bonaventura interrogat: cur supremus ille artifex (de quo dicitur: non est impossibile apud Deum omne verbum) naturam humanam non eodem modo formavit, quo fecit angelicam? Quo fine hoc corpus nostrum ex terra, & luto agri Damasceni plasmavit? Cur non etiam illud purum spiritum creavit, sicut creavit Angelum? Cum Deus omnia possit, ut quid non fecit nos aequales Angelis in gloria, nisi ut ipsa depressio nostra humiliet nos, ne elevemur, sicut seducti, & seductores Angeli; & corrumpamus, & pereamus? Inde est, quod cum Deus in baptismo tollat penitus reatum peccati originalis, penam tamen corruptionis non tollit in hac vita, ut semper maneat nobis memoriale humiliationis, quo cauti sumus, ne superbiamus, sicut primi parentes nostri, ex quorum superbia, & transgressione, omnes corrumpimus in culpam. Quo fine Deus hominem simul ex anima, & corpore, quorum unum tam nobile, aliud tam vile est, componere voluit? D. Chrysostomus inquit: Idcirco duabus ex substantiis Deus nos composuit, ut cum superbia quidem elatus fueris, reprimat te carnis vilitas. Eandem considerationem diu ante Sanctus Gregorius Nazianzenus his verbis expressit: Haudequidem scio, inquit, quo pacto simul, & imago Dei sum, & cum cæno voluter; quasi diceret: prima facie imperceptibilis mihi videtur illa tam elevati cuiusdam spiritus, qualis anima est, & corporis tam abjecti, quale lutum est, à Deo in homine facta conjunctio. Tandem verò sapienter ita concludit: Hæc nostra temperatio est, ut cum imaginis dignitas nobis animos extulerit, pulvis eosdem reprimat, contrahatque.

5 D. Chrysostomus in præcitata homilia super Genesim modum observat, quem facit Chronista in recensenda hominis creatione observavit: Propterea, inquit, Deus, cui tante salutis nostra cura, ad nostri eruditionem, Propheta linguam hic direxit; quippe cum superius dixisset divina Scriptura: & fecit Deus hominem, secundum imaginem Dei fecit eum, & dedit illi omnium visibilium potestatem; ut ne ignorando, quomodo constitutus sit, magnus sibi videatur, & præscriptos sibi limites transeat, propterea & repetendo docet, & formationis ejus originem, & unde, ac quomodo primus homo productus est; non enim Moyses semel tantum, sed sæpius hominem è terra plasmatum fuisse reperit, ut sciret, quænam vilissimorum natalium suorum fuerit origo. Homo non in cælo empyreo creatus fuit, sicut Spiritus Angelici, sed in terra, in brutorum animalium societate, quia eadem die, qua bestias produxit, hominipariter creatus fuit: Deus non retinuit eum in cælo, inquit quidam interpretes, sicut inter Angelos, sed inter animalia sylvestria, quod certe sine mysterio non fecit: non factus fueras in paradiso, id est, cælesti, ut ex hoc esset humilior. Magni apud nos primogeniti æstimantur; & ideo ex eorum numero hominem esse noluit, quia homo post omnes alias res visibiles creatus fuit.

6 Multa legimus diversorum hominum exempla, qui in dignitatibus sublimibus positi, humiles permanserunt, per propositam sibi ante oculos vilitum natalium suorum memoriam. S. Hieronymus super illa verba Danielis: Intellige fili hominis, rationem assignat, cur Deus hunc Prophetam filium hominis appellavit, sicut & Ezechielem, & Zachariam hoc eodem nomine appellavit: Quia, inquit, sæpe inter Angelos esse se cernunt, ne eleventur in superbiam, & angelica, vel nature, vel dignitatis se esse credant, admonentur fragilitatis suæ, & filii hominum nuncupantur, ut homines se esse noverint. De Primasio Bohemæ Rege in ejusdem regni historiis refert Aeneas Sylvius, quod cum ex statu rusticano ad sceptrum promoveus fuisset, idem

S. Ephrem
t. 2. ad boream.

S. Bonav. 1. 7.
1. de prof.
101. 6. 11.

D. Chrys.

S. Bon. 1. 7.
1. 2. de prof.
101. 6. 11.
Car. Dom.
nat. utam no.
stram non
formavit,
sicut angeli-
cam & peri-
spicuum.

D. Chrys. in
hom. 7. c. 1.

Nazianz.
or. 16.

D. Chrys. in
Gen.
Homo non
in cælo, sed
in terra, &
inter bestias
creatus fuit,
ut diceret
humilitatem.

Guil. Papia.

S. Thom. in
Gen.

Metei in di-
gnitate positi
humiles perma-
nuerunt
ex memoria
natalium
suorum.
S. Hier. in
Dan. 10.

Aeneas Syl-
vius in hist.
Bohem.
Sic Primas-
ius Rex
Bohemæ.

Optimum
motivum
humilitatis
est cognitio
propriæ ni-
hilii.
S. Thom. de
Villanova.
B. Laur. Iust.
de humil.
c. 13.
Probatur
similitudinibus.

S. Ber. 1. 3. fer.
de conv.
peccat.
11. 3. c. 3.

Naturalis
origo nostra,
docet nos
humilitatem.
D. Chrys. t. 6.
h. 7. de hu-
milit. animi.
D. Chr. h. 12.
in Gen.

B. Laur. Iust.
de leg. vitæ
c. 4.

Petr. Blesensis.
opus. de
Confess.
sacram.

Homo dici-
tur ab humo
ut nobis hu-
militas sit
connaturalis.

Luc. 13. 9.
S. Paulus.
ep. 10. ad
Hebræos.

rex in die coronationis suæ sagum quoddam rusticum sibi ob oculos explicari præceperit, ne rusticæ suæ oblivisceretur originis. Quamnam existimatis fuisse causam, cur David ex pastore ad thronum Israeliticum subvectus, in pristina sua semper humilitate permaneret? Nimirum, quia primam nativitatis suæ originem semper ob oculos habuit; undè DEUM hæc verbis affatus dixit: *Quis ego sum Domine DEVS, & que domus mea, quia adduxistis me hucusque?* De quo proinde Div. Chrysostomus, vel quisquis alius author est, inquit: *Agnoverat iste Sanctus, quod Genesios 18. dixit Abraham DEO: Ego sum terra, & cinis; & singula ista DEO dixerunt, ut forma essent perfecta humilitatis. Ergo dicit: quis sum ego Domine mi? Ecce se nihil esse dixit, & servum se esse non negavit, quia omnis qui consistetur servituti, meretur gratia libertatem. Ergo dicit: quis sum ego Domine mi? Videtis ubique regnare gratiam, cor humile illustrare. Noverat se pastorem esse ovium, & non genere nobilitatum; sed quanto factus est nobilis, agnovit se ex nihilo fuisse sublevatum, & quia non est oblitus, qui natus esset, perseveravit in culmine regali.* Vviligis Archiepiscop. Moguntinus ex patre currice natus, totam insignium loco sibi assumpsit, ut semper natalium suorum abjectionum ob oculos haberet memoriam. Beatus Petrus Damianus, ut Desiderium Abbatem Montis Cassini, ad Cardinalitatem dignitatem evectum, in sua humilitate conservaret, in Epistola quadam sequentia ad eum verba scripsit: *Age, nolifrater, quod plerique faciunt, tantummodo si quid est in te virtutis, attendere, & vitia quasi post tergum posita negligas judicare. Imitare naturalis in Pavone diversitatis exemplum, qui nimirum pullinos, & velut ignobiles pedes præ oculis semper habet, insignem veroranda pulchritudinem post se spectabilem præbet: vides in pedibus rusticum aliquid, quod despicias, ignoras in cauda, quod cum mirabilem reddat. In promptu est, unde se debeat in humilitate docere; post tergum gerit, unde valeat quasi præ exteris avibus superbire; quod exemplum humilitatem amantibus applicans, subiungit: Te quoque quodammodo, quod in te virtutis est, lateat; si quid verò virtutum, & correctionis est dignum, ab aspectus tui iudicio non recedat.* Verum quidem est, quod animam quandam ad imaginem, & similitudinem Dei creatam habemus; verumtamen ut humiles maneamus, necessum est oculos ad pedes, id est, ad corpus, ad lutum, quo anima regitur dirigere. Prima vestis, qua Deus corpus nostrum inducit, ex pellibus animalium facta fuit: *Post lapsum, & prævaricationem vetiti,* inquit S. Laurentius Justinian. *Adam cum omni suæ posteritate tunica pellicea, & carne corruptibili, & mortali contextis, atque in hac miserrimarum valle collocavit peregrinaturum, ut ex qualitate exterioris hominis, discas non elatè præferre se ceteris, sed ex continuis punitionibus, quas indefinenter propter infirmitates, & necessitates corpus patitur, spiritus materiam sumas se in humilitate custodiendi.* Sanctus Bernardus ad Eugenium, qui ex claustris latebris ad Vaticanam maiestatem evectus fuerat, his verbis scribit: *Salubris est copula, ut cogitans te Summum Pontificem, attendas pariter, vilissimum te effecinerem; imitetur cogitationem naturam, & quod dignius est, authorem naturæ, summam, imaque confocians. Nonne natura in persona hominis vili limo colligavit spiraculum vite? Nonne auctor natura in sui persona Verbum, limumque contemperavit? Ita tibi sume formam, ne alius sedens, non alta sapiens sis, sed de te sentiens humilia, & consentiens humilibus.*

7 Quis unquam in toto antiquo testamento dignitatem affectus est sublimiorem Moyse, qui DEO colloquebatur, sicut solet loqui amicus ad amicum, domesticum, & familiarem; atque insuper verus Taumaturgus fuit? Ex tamen Deus voluit, ut manus illa, quæ tot portentorum esse debebat instrumentum, lepræ delectaretur contagio. Scitisne causam, cur id factum fuerit? inquit Theodoretus: *Moysem admonuit, non superbire debere, sed agnoscere naturam cum recordatione dextra lepra prius infecta.* Quodnam in eo latet mysterium, quod ingens illa Nabuchodonoloris statua ex tot pretiosis, validisque metallis fabricata; tandem nihilominus in minutissimas comminueretur

partes? Idèb nimirum; quia lutum ad pedes positum, caput verò aureum erat: *Omnia in figura continebant illis.* Erit nonnunquam anima aliqua, quæ per multos virtutis, & meritum heroicis actus, conspicuam sibi crexerit statuam; & tamen eadem in proximo habet miserum sui præcipitium, & lapsum. Cur ita? Quia in mente sua semper aurum volvit, & revolvit, & illud quidem solum, id est, honores, & applausus mundanos, propriæ autem miseriæ, & mortalitatis lutum pedibus substratum habet, nec quicquam de illo cogitat; & idèb mirum non est, quod nonnunquam parvulus quidam vanitatis, & vanæ gloriæ lapillus, colossus illum, in virtute, & sanctitate sublimem, turpiter cadere faciat. Sanctus Paulus vas electionis, in paradysum raptus, & Sacrosanctæ Triados Secretarius (audis arcana verba) ad continuas visiones, apparitiones, & revelationes cælestes admissus, copiosissima conversionis universi mundi messe locupletatus, oculos suos tamen ad lutum directos habebat; quia priorem vitam suam in memoriam revocans, inquit: *Non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei.*

8 De quatuor illis animalibus, quæ plena erant oculis ante, & retro, inquit Rupertus Abbas: *In circum, & intus plena sunt oculis, id est, sciunt, unde veniant, aut quo vadant. Scire namque unde veniant, vultum valet illis ad profunda humilitatis custodiam; scire autem quo vadant, proficit illis ad fortitudinem suam legitime custodiendam. Unde enim veniunt, aut quo vadunt? de nihilo veniunt, quia de nihilo creati sunt, & hoc oculis retro aspiciunt; vadunt autem ad revelationem gloriæ filiorum Israel, & istud oculis ante se prospiciunt.* D. quoque Chrysostomus nos monet, ut omni cum industria nihilum nostrum consideremus: *Cogitemus,* inquit, *naturam nostram, repnemus peccata, discamus qui sumus, & satis nobis est ad totius humilitatis materiam; hic enim maxime se novis, qui nihil se esse putat.* Seraphicus Doctor inquit: *Humilitas se annihilat, ut de novo creetur; ipsa est enim illud nihilum, super quod Deus fundavit terram, ut dicit Iob: qui appendit terram super nihilum, id est, animam super humilitatis fundamento.* Magnam profectò habemus humilitatis conservandæ occasionem, si miseras, quas cum aliis creaturis communes habemus, serio consideremus; undè in eodem loco idem Seraphicus Doctor paulò post inquit: *Cum homo considerat proprias vilitates, tunc humilitas resumit vires; sicut enim muscus in locis fetentibus recuperat odorem, sic humilitas fragrantior efficitur, cum quis considerat propriam vilitatem.* Salutare proinde est illud Sancti Bernardi consilium, dicentis: *Ista tria semper in mente habeamus, quid fuisti? quides? quid eris? Quid fuisti? quia sperma fetidum; quides? quia vas stercoreum; quid eris? quia esca verminum.* Innocentius III. ad probandum hæcenus dicta ita scribit: *O vilis conditionis humane indignitas! O indigna vilitatis humana conditio! herbas, & arbores investiga; illa de se producunt flores, & frondes, & fructus, & in de telendes, & pediculos, & lumbricos. Quæ sunt arbores, quæ herbæ, floribus, odoribus, virtutibus medicinalibus, oleo, balsamo, pomis secundæ; cum tamen homo nihil spiret, nisi fetorem, nihil spumet, nisi saniem, nihil ex ipso redundet, nisi stercore, & putredo? Illa de se effundunt oleum, vinum, & balsamum, & in de respum, urinam, & stercore; ille de se spirant suavisitatis odorem, & in de reddat abominationem fetoris. Qualis arbor, talis fructus; non enim potest arbor mala fructus bonos facere.*

9 Est & alia S. Bonaventuræ de humilitate differtentis ingeniosa ponderatio: *Debet,* inquit, *creaturas corporales diligenter considerare, & ex illis humilitatem habere; si enim consideret terram, videt proprium sepulchrum; si attendat ignem super terram, videt supplicium peccatorum; si consideret quadrupedia, videt ea fortiora; si volatilia, videt ea leviora, & agilia; si terra nascentia, videt meliora, sicut sunt fructus, & pulchriora, sicut flores; si consideret proprium subiectum, videt quod in principio est semen immundum, in medio factus stercoreum, & in fine cibis verminum; ut dicit Bernardus meditationum c. 3. Vide, unde veneris, & erubescas; ubies, & ingemisce; quo vadis, & contremisce.*

Nn 4 San-

Insignis al-
lusi- circa
capit aureu-
& luteo- po-
des, statuæ
Nabuchodo-
nolozis.

1. Cor. 15. 9.

Apoc. 4. 6.
Rup. Abb. ib.
Multum non
humiliat
scire unde
veniamus, &
quo vadamus.

D. Chrys.
1. 6. hom. 7.
de humil.

S. Bon. 1. 6. in
Diat. salu-
m 7. c. 1.
Præclara hu-
jus docum-
to ex SS.
Patribus.

S. Bern. in
formul. ho-
nestæ vitæ.

Innoc. lib. de
conscript.
mundi.

S. Bon. ib.
Alia infi-
gnia, horum
motiva, ex
considera-
tione aliarū
creaturarū.

2. Reg. 7. 12.

David.

D. Chrys. 1. 1.

Vviligis
Archiepiscop.
Moguntinus.
E. Pet. Dam.
1. 1. ep. 11.
Similitudo
Pavonis.

Ut humiles
simus, oculos
converteramus ad
pedes.

S. Bern. 1. 1. de
disciplin.
monach. c. 4.

S. Bern. forma
de consil.

Cur manus
Moyse infecta
fuerit
lepra.

Theod. 9. 10.
in Exod.

ius obcuratus est oculus; dixit auditor sermonum DEI, qui visionem omnipotentis intuitus est, qui cadit, & sic aperiantur oculi ejus, quam pulchra tabernacula tua Jacob, & tentoria tua Israel? Quis est iste, qui cadens lumen sibi acquirit? quin potius ruinæ corporales oppositum docent; ad sensum itaque spirituales recurrentes, Oleastrum audiamus, dicentem: *Quales esse debent, qui a Domini de arcanis Mysteriis docentur, pulchre locus iste describit: qui videlicet oculos corporis ad omnia terrena obturatos habent, & solae celestia contemplantur; debent etiam cadere, id est, humiles esse: humiles apti, & digni sunt, qui intima Dei cognoscant, & futura provideant.* Quidem author sensum iusuper addens literalem, asserit, Balaam divinas revelationes clausis recepit oculis, interius in mente nihilominus illustratum, tuncque humi procumbentem in faciem, eventus futuros prædixisse: *Antequam ei fiat revelatio, oculus cordis obturatum habens, non videns aliquid divinum, sed dum cadit, revelatur, & aperiantur oculi ejus, scilicet mentis; ad quem eundem locum Petr. Cellen. alludens, ait: Visum non recipit, qui non cadit; humilitas in casu, in visu intelligentia.* Itaque Evangelicus cæcus vix pedem intulerat Scholæ Christi, quando magnam acquisivit doctrinam, utpotè per lumen, humilitatis symbolum, visu optato donatus; quod pariter Incarnata respexit Sapientia, dum ait: *Ego in iudicium in hunc mundum veni, ut qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant.* Quæ hæc est contradictio? Nunquid erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem? Quid est hoc Domine? exclamat S. August. *Magnam questionem jessu intulisti, sed erige vires nostras, ut possimus intelligere, quod dixisti.* Venisti, ut qui non vident, videant; recte, quia lumen es, recte, quia dies es, recte, quia de tenebris liberas; hoc omnis anima accipit, omnis anima intelligit. Quid est hoc, quod sequitur, & qui vident cæci fiant? ergone quia venisti, cæci fiant, qui videbant? Audi quod sequitur, & fortassis intelliges. Quidam ex Phariseis, dixerunt ei: *Nunquid & nos cæci sumus?* Concluditque S. dicens: *Quid est, ut qui non vident videant? qui se non videre confitentur, & medicum querunt, ut videant.* Quid est, qui vident, cæci fiant? qui se putant videre, & medicum non querunt, in suacitate permanent. Qui enim se Idiotas, ignorantes, cæcos, divinisque Mytteriis capiendis indignos profitentur, à Deo illuminantur; alii verò, qui de sua præsumunt scientia, in cæcitate permanent ignorantix propriæ; contra quos S. insurgit Greg. Mag. dum illum commentatur Jobi textum: *Ideo timebunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes, qui tibi videntur esse sapientes; ait enim: Summa cura providendum est, ne accepta sapientia cum ignorantia tenebras illuminat, lumen humilitatis tollas, ut jam sapientia esse nequeat.*

DISCURSUS XIV.

A R G U M E N T U M.

Humiles specialiori titulo cælorum sibi Regnum acquirant.

T H E M A.

Humilem spiritum suscipies gloria. Prov. 29. v. 23.

1 Sanctus Joannes Climacus spiritualis vitæ eximius Magister, in scala Paradisi modum ascendendi ad gloriam, descensum esse docet his verbis: *Humilitas est janna Regni celestis, qua accedentes introducit.* Salvator noster, se ostium cæli esse dicit: *Ego sum ostium: per me si quis introierit, salvabitur; hoc autem ostium valde est humile, & submissum: Discite à me, quia humilis sum corde; & ideo qui caput sublime habet, nisi illud submittat, & humiliet, per ostium illud aditum habere non poterit.* Unde S. Isidorus inquit: *Qui intrat per ostium quod est Christus, humiliet se; & sic sano capite poterit intrare.*

2 Discipuli cælestem Magistrum suum, quisnam eorum in Regno cælorum major esset, interrogarunt: *Accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: quis putas major est in Regno cælorum?* At verò quidnam Christum illis respondisse putatis: *Advocans Iesus parvulum statuit eum in medio eorum, & dixit: Amen dico vobis, nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in Regnum cælorum.* At verò, qua ratione ii, qui jam ad ætatem maturam

pervenerant, ad primam denuò infantiam redire poterant? Ergone cum omnibus operam suorum meritis ab æterna beatitudine excludentur, nisi parvuli fiant? Pro resolutione observandum est, quod verbis præcedentibus dicitur: *Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in Regno cælorum;* quasi diceret, hic ad eminentissimam gloriæ dignitatem ascendet, qui futurus est magis humilis, seque magis demitteret. Unde Sanctus Laurentius Justinianus humilitatem januam appellat, per quam ad cælorum intratur Regnum, hancque nomenclaturam probat per jam adducta verba: *Nisi efficiamini sicut parvuli, &c.* Quia humilium, regnum perhibetur esse cælorum, quemadmodum ore veritatis prolatum est, inquentis: *Beati pauperes spiritu, id est, humiles, non habentes inflantem spiritum, quoniam ipsorum est Regnum cælorum.* S. Maximus similiter ad hoc Christi parvulum adducens documentum reflectens, ait: *Vnde intelligimus, quod humilitate pervenitur ad regnum; quisquis cupit divinitatis tenere vestigia, humilitatis ima seletur.* Ad idem quoque propositum D. Chrysost. in homilia quadam super Matthæum, inquit: *Si quis humiliorem se ceteris non effecerit, ipso ingressu cælesti illum omnino indignum assero. Recte autem ante oculos monstratione parvuli eam rem posuit.*

3 Apostolus de gloria corporis nostri post resurrectionem differens, inquit: *Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.* At verò quidnam est hic tam peregrinus loquendi modus, quo corpus humilitatis nostræ in splendore configurandum esse dicit splendori Sacrosanctæ humanitatis Salvatoris nostri? Pro resolutione observandum, cum S. Bernardo, Apostolum non dixisse corpus nostrum, sed corpus humilitatis; ut hujus lili miri, & sempiterno candore solos significet humiles illustrandos. Unde Sanctus Paulus dicere velle videtur, quod solum illæ animæ illustrandæ sint dotibus corporum gloriosorum, quæ se in actibus humilitatis exercitabunt. Idem quoque mellissimus Doctor alibi hoc idem punctum tangit, dicendo: *Arcta est janna Regni cælorum, nec recipit, nisi parvos; dicit, & docet hoc ipse humilitatis Magister, qui advocans parvulum statuit in medio discipulorum, & dixit: nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli iste, non intrabitis in Regnum cælorum.*

4 Consideratione quoque dignus est textus ille Psalmistæ, de homine justo, & electo dicentis: *Ascensiones in corde suo disposuit in valle; quod si dixisset in vertice montium, facile intelligi potuisset; ut verò quomodo in vallibus ascensus dari poterit? Ad montes ascenditur, non verò in Valles, in has enim potius descenditur.* Et tamen sapienter Vallium mentionem facit, valles enim humiles significant, qui per actus humillationis velut per totidem gradus in cælum ascendant. Unde S. Greg. ait: *Sancti viri, quanto magis se exterius despiciendo desciunt, tanto amplius interius revelationum contemplatione pascuntur; unde scriptum est ascensiones in corde suo disposuit in convalle lacrymarum: quia quos exterius in fletu continet convalle humilitatis eos interius sublevat ascensus contemplationis.*

5 Angelicus Doctor rationem assignat, cur Salvator noster specialius nobis humilitatem commendaverit, inquit: *Ideo Christus præcipue nobis commendavit humilitatem, quia per hoc maxime removetur impedimentum humana salutis, quæ consistit in hoc, quod homo ad celestia, & spiritualia tendat, à quibus homo impeditur, dum in terrenis magnificari studet; & ideo Dominus, ut impedimentum salutis auferret, exteriorum celsitudinem contemnendam monstravit per humilitatis exempla, & sic humilitas est quasi quadam dispositio ad liberum accessum hominis, in spiritualia, & divina bona.* Quidem Angelicus Doctor in opusculo de eruditione principum; humilitatem primam esse docet Christianorum virtutem, & evidentissimum prædestinationis signum. Quam pariter veritatem S. Greg. confirmat, dum ait: *Quia Redemptor noster corda regis humilium, & Leviathan Rex dicitur superbiorum; aperte cognoscimus, quod evidentissimum reprobatorum signum superbia est; at contra humilitas electorum.* Unde & idem Sanctus ad verba se reflectens Iai, quando Samueli unicum duntaxat superesse filium, in pascuis opilionem,

Oleastr. lib.

Petr. Cellen.
Lib. de Panib.
c. 23.
Joan. 9. 19.Joan. 1.
S. Aug. 11. 44.
in Joan.S. Greg. 1. 27.
mor. c. 27.Humilitas
est ostium
Cæli.
S. Jo. Clim.
gr. 25. n. 13.
Joan. 10. 9.

Matth. 23. 12.

S. Isid. de
contempl.
mundi.Matth. 18. 3.
Efficiantur
parvuli, qui
intrare vo-
lunt in re-
gnum Cæ-
lorum.S. Laur. 1. 1. de humil.
c. 24.
Humiles
habent ius
in Cælum.S. Max. 1. 1.
de S. Mich.D. Chr. 1. 19.
in Man.Philipp. 3. 21.
Doctores cor-
porum glo-
riosorum,
soli dabun-
tur exerciti-
bus actus
humilitatis.
S. Ber. 1. 1. c. 47.
in Cam.
S. Bern. 1. 1. c. 17.
de Pañ.Pl. 87. 6.
Quomodo
ascendat
in valles.S. Greg. 1. 10.
mor. c. 15.S. Thom. 1. 1.
q. 161. ar. 1.
Humilitas
est certum
signum per-
fectionis ho-
minis.S. Th. opus.
de erudi.
princ.S. Greg. 1. 14.
mor. cap. ult.S. Greg. 1. 6. in
1. Reg. c. 16.

nem, respondit, dicens: *Adhuc reliquus est, qui pascis oves*; ita discurret: *Ateris parvulus iste dicitur oves pascere, quia electus quisque humilis est, & sterilis non est, qui quotidie magna agit, sed de se magna non sentit.*

6 Sanctus Paulus ad tertium raptus cœlum à Christo, hunc meruit sibi dari titulum: *Vas electionis est mihi iste*; imò & juxta multorum insignium authorum opinionem, per modum transeuntis, ut scholæ loquuntur, essentiam vidit divinam: sed unde putatis, tantis eum dotatum fuisse prerogativis? Propter profundam duntaxat humilitatem suam; cui veritati Guilielmus Durandus in Rationali divinorum officiorum astipulatur, dum ait: *Quia dixit: Non sum dignus vocari Apostolus; propter hanc humilitatem raptus fuit usque ad ultimum cœlum.* Porro hucusque dicta, sequens abundè confirmat Sancti Ambrosii sententia, dicens: *Nemo magis potest videre Deum, nisi qui humilitatis sua conscius, nescit extolli.*

7 Argutè considerans Sanct. Bernard. nequaquam Christo diversos defuisse modos, per quos Apostolis suis, quiseorum in cœlis major esset, responderet, & satisfaceret; & nihilominus statuit parvulum in medio eorum: *Nunquid posuit ibi in exemplum, inquit ille, discipulis liliū castitatis Joannem, vel rosam charitatis Petrum, qui & tunc presentes erant?* Postquam ergo insignia utriusque hujus Apostoli examinasset merita, subjungit, dicens: *Nec tamen istos in exemplum posuit, cœlorum januam intraturis, sed parvulum humilitatis virtute precelsum.*

8 Deus noster primo credentium patri numerosam prædicturus ab eo descensuram stirpem, hac legitur usus fuisse sermonis phrasi: *Multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, & velut arenam.* Aliàs quoque progeniei ejus fecunditatem, & multipliciter pulveri assimilasse scribitur, quando dixit: *faciam semen tuum sicut pulverem terræ.* Quæ, obsecro, pulverem, seu arenam inter, stellasq; cœli est proportio? Respondet Hugo Cardin. *Boni sunt pulvis per humilitatem, quæ se imbat pulveris pedum, omnibus viliores reputant; ideoque ad stellas usque evehuntur, qui a se abjecerunt, sicut pulvis.*

9 Sanct. Bernard. oculos suos conjiciens in abditissimos, in profundiori humilitatis centro reclusos thesauros, ita quodam exclamabat: *Quid humilitate ditius? quid pretiosius invenitur, quæ nimirum Regnum cœlorum emittit, & divinæ gratiæ acquiritur? sicut scriptum est: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est Regnum cœlorum.* Ubi octo inter beatitudines primus locus humilibus assignatur; dumque cæteris præmium spondetur in tempore futuro, solis humilibus præmium offertur præsens, dicente Christo: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram: beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt: beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur: Humilibus verò dicitur in tempore præsentis, ipsorum est Regnum cœlorum.* Ubi proinde Sanctus Laurentius Justinianus sequentem format discursum, dicens: *Non ait, quoniam intrabunt in Regnum cœlorum, sed signanter dixit, quoniam ipsorum est Regnum cœlorum, ut scias quam grati sint humiles Deo, & quam facili hereditatem adipiscantur eternam, ad quam priusquam migrent de corpore, ipsam possidere dicuntur.*

10 Sanct. Hieronym. super illa verba Psalmi 115. *Credidi, propter quod locutus sum, &c.* hanc habet considerationem: *Quidam conjungunt hoc verbum cum ultimo versu superioris Psalmi: Placebo Domino in regione vivorum; ut mox sequatur: Credidi, scilicet me placiturum: Ego autem humiliatus sum nimis; quæ consideratione præmissa, exclamat: O magna intelligentiæ divini sermonis: Credidi quoniam placebo Domino, quoniam ero Angelus, ergo in cœlis. Unicum verò, cui hæc spes innitebatur, fundamentum erat, quia nec erat elatus, sed humiliatus: Ego autem humiliatus sum nimis; q. d. novissime ipsam, quoniam sum terra, & cinis. S. Dorotheus inquit: omnium (scilicet eorum, qui suo saculo eximii fuerunt spiritualis vitæ, & perfectionis Magistri) fuit una sententia; ita impossibile esse salvari animam absque humilitate, ut navim sine clavis adificari. Quicumque igitur boni quicquam facit, cum humilitate*

faciat, ut per humilitatem conservetur, quod factum est. Videmus per experientiam omnium temporum, quod in claustris, in quibus religiosi continuos humiliationis propriæ frequentant actus, paradisi reperitur scala, dicente Sancto Joanne Climaco: Qui per viam Christi, & humilitatis religiosam vitam est ingressus, hic bene in illa ingreditur, & præsentem vitam egreditur, pascuæ gaudio reperiet in paradiso. Quisquis terram calcatur, id est, humilis vivit, incognitus, contemptus, ex instinctu scilicet virtutis, magnis passibus cœlum versus graditur, dicente S. August. Humilitatis passibus ad cœli culmina conscenditur, quia Deus excelsus, non superbia, sed humilitate attingitur.

11 Quando Pater æternus ruptis cœlis inde prospexit, Spiritusque Sanctus in forma columbæ descendit in terras? Quando augusta hæc vox audita est: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui?* Tum scilicet, quando Christus inter peccatores, vulgusque abjectum humiliter degens, à Joanne Baptista aquis ablui voluit Jordanis. Quandonam Angelicæ Hierarchiæ de cœlis descendentes, gloriam ei annuntiarent cœlestem? Tunc scilicet, quando in medio duorum animalium nasci voluit in præsepio, vilibusque cooperiri pannis. Unde Euthymius inquit: *Aperti sunt cœli, ut viderent eum quasi unum de populo baptizari; idcirco cœli aperti sunt.* Unde & B. Petrus Dam. in sermone de Protomartyre Stephano hanc instituit ponderationem, dicens: *Intendit in cœlum, videt jam non cœlum, sed cœlos apertos; videt gloriam Dei. Movet me hac intentio, quæ vim facit cœlis, & ad ipsius divinitatis consistorium penetrat, & attingit. Cœli aperiuntur, gloria Dei videtur, Jesus conspicitur. Hanc intentionem feceras abjectioni mundi, contemptus sui. Notandum autem, vel in terris etiam ipsius propterea vultum instar Angeli radiasse; quia nimirum ut Sanctus Nilus attestatur: Humilitas hominem in cœlum tollit, & inter choros collocat Angelorum.*

12 Qualiter angelicas cœlestis Jerusalem ruinas restauratas fuisse putatis? Apostolus respondet: *Instaurare omnia in Christo, quæ in tēlis, & quæ in terra sunt in ipso; quia, subjungit S. Greg. In ipso reſtaurantur ea, quæ in terra sunt, dum peccatores convertuntur; in ipso reſtaurantur ea, quæ in cœlis sunt, dum illuc humilitate homines redeunt; unde Angeli Apostata superbiendo ceciderunt.* Hinc ad Collegium Apostolicum de beatitudinis regno consequendo assecurandum, Salvator noster hac loquendi phrasi usus fuit: *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum.* At verò quinam sunt illi pusilli, quibus à Patre cœlesti regna præservantur? D. Chrysol. ait: *Grex pusillus mundo, magnus Deo: pusillus grex est, qui non de magno minuitur, sed creſcit de pusillo.* Quando inter Apostolos, ut paulò ante diximus, de primatu in regno cœlorum contendebatur, Christus eisdem dixit: *Nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in Regnum cœlorum.* Q. d. ut S. Basil. ait: *Qui majorem gloriam assequi cupit in regno cœlorum, hic humilitatem, & infimam omnium conditionem debet sectari in hac vita, quia quicumque humiliaverit se, ut parvulus iste, hic est major in cœlo.*

13 In parabola illa Luc. 14. in qua Salvator Scribas, & Phariseos monebat, ut ad convivium invitati ultimo loco sedere contenderent, ut cum honore raperentur ad primum, Christus nos docere voluit, quod quantò nos magis humiliaverimus, tantò ad eminentiorem gloriæ gradum in cœlo promovendi simus; recumbe in novissimo loco, ut cum veneris, qui te invitavit, dicat tibi: *Amice ascende superius, tunc erit tibi gloria, quia humilem spiritum suscipiet gloria.* Quem textum V. Beda in sensu spirituali his verbis exponit: *Veniens Dominus, quem humilem inveneris, amici nomine beatificans, superius ascendere præcipiet.* Ubi notandum est ly illud, *beatificans*, quod humilibus adjungit. In eodem S. Lucæ capite mentio fit consilii, quo Christus pauperes, infirmos, & claudos ad convivium invitari suadet; id quod etiam in magna illa cœna, quæ gloriæ symbolum est, factum fuisse legitur; quod consilium unus de circumstantibus audiens, levavit vocem suam, dicens: *Beatus qui manducabit panem in Regnum Dei.* At verò dicere sodes, quinam sunt

Clim. scil.
Parad. gr. 15.
Schol. 16.

S. Aug. 1. 70.
ad fratres.

Matt. 1. 17.
Christus à
Patre per
filium dilecto
agnoscitur,
cum ex huius
militate baptizari vo-
luerit à Joanne.

Euthym. ib.

S. Petr. Dam.
ser. 16. de
S. Steph.

Nilus de co-
peth. or. 8.

Ephes. 1. 10.

S. Greg. 1. 10.
mor. c. 19.
Pusillus gregi
id est humi-
libus promittitur
regnum cœlorum.

Luc. 14. 11.

D. Chrysol.
ser. 12.

S. Basil.
moralia.
Reg. 45. 11.

Luc. 14.
Quanto magis
nos hic humiliaveri-
mus, tanto
magis ex-
altabimur
in cœlo.

V. Beda ib.

Luc. 14. 11.

1. Cor. 11.
S. Paulus
propter hu-
miliationem
suam raptus
fuit in cœli.

Durand.
rational. divin.
offic. l. 6.
c. 125.

S. Amb. de
viduis.

S. Bern. ib.

Gen. 22. 17.
Humiles
exaltantur,
quia se indi-
cant omni-
bus esse
viliores.
Gen. 1. 26.

Hug. Car. ib.

S. Ber. ser. in
Vig. Nat.
Humilibus
promittitur
de præſenti
regnum Cœ-
lorum, reli-
quis beati-
tudinibus
de futuro.

Matt. 5. 4.

S. Laur. Inst.
1. de humil.
c. 8.

PL 115.
S. Hieron. ib.
Unicum
fundamentum
cui innite-
batur S. es
salutis in
Davide, erat
humilitas.

S. Dorothe.
ser. 14.
Fulchra
similitudo.

Not. Car. B. sunt pauperes illi, & claudi, de quibus hic Salvator loquitur? Hugo Card. inquit: *Pauperes spiritu, vel sui reputatione; pauperes debiles, id est, humiles; cecos, id est, repugnantes se nihil scire*. Certum quoque est, quod ille convivii apparatus in deserto factus, beatæ gloriæ convivium præsignificet; in quo ut S. Joannes ait: *Impleti sunt*. S. verò Marcus inquit: *Saturati sunt*; quæ utique satietas ad beatum illud pertinet convivium, de quo Psalmista ait: *Satiabor, cum apparuerit gloria tua*. S. verò Lucas Christum paulò ante instructam hanc mensam, de beatitudine locutum fuisse dicit. At verò si ita est, cur turbis præcepit, ut in terris sederent super scenum: *facite homines discumbere, erat autem scenum multum in loco*? Mysticum nobis sensum declarat Emilianus, dum ait: *Quicumque es, qui vis satiari de panibus Christi, discumbe prius super scenum, prius scenum te esse cognosce*.

Enob. m. ff.
hom. in
Dom. 4. Qu.
Matt. 25.

Virginis
sine humili-
tate, nihil
facit ad sa-
lutem.

S. Ambr. in
Ps. 118. n. 105.

Pet. Bles. ser.
28. in Aisupt.
Climac.
Et. 25. n. 22.

Ibid. n. 8.

Humilitas
est via
ad cælum.

Dan. 9. 87.

Apoc. 4. 10.

S. Aug. 1. 16.
de Civ. Dei.
6. 4.

14 Virgines stultæ, quamvis illibatum conservassent virginitatis Lilium, nihilominus repulsam passæ apud sponsum, & à nuptiis cœlestibus exclusæ sibi audierunt dici: *Nescio vos: clausa est janua*. Cujus hæc causa fuit, quia scilicet in lampadibus earum oleum defecerat; id est, virginitatem absque humilitate possederunt, quia S. Ambr. ait: *Oleum tuum humilitas est*. Virginitas itaque, ut in cœlos aditum habeat, humilitati conjungenda est, dicente Petro Blesensi: *Comes individua virginitatis, & quasi colla æthaneæ ejus est humilitas*. Animæ verò absque humilitate nullum ad superna palatia ingressum patere, ad eod certum est, ut S. Joan. Climacus dicere non dubitavit: *Sine prædictionibus, illustrationibus divinis, seu vivis signis, & prodigiis multi salutem consecuti sunt, sed sine humilitate nemo unquam in thalamum sponsi ingreditur, nam illorum priorum signorum hæc altera fida custos est*. Hinc in eodem dicitur gradu: *Non jejunavi, non vigilavi, non humi in nudo solo somnum capi, sed humiliatus sum, inquit Scriptura, & velociter salvavit me Dominus*. Pœnitentia suscepit, luctus ad fores cœli pulsavit, sancta humilitas aperit.

15 Sancti in gloria beatificati, qui Divinæ Majestati continuas decantant laudes, illi ipsi sunt, qui hic in terris amore ejus se humiliarunt, quemadmodum clarè ex illo trium puerorum colligitur cantico: *Benedicite sanctis, & humiles corde Domino, laudate, & super exaltate eum in secula*. 24. illi Seniores ante agni pedes suas humiliter prosternebant coronas, & diademata, in obsequii signum, ad sublimissimarum potestatum imitationem, de quibus dicitur: *quoniam tremunt potestates*, quia scilicet, ut S. August. docet: *intam, veramque in cælum viam molitur humilitas, sursum levans cor ad Dominum, non contra Dominum*.

DISCURSUS XVII.
ARGUMENTUM.
Humilitas inimici infernalis assultus, insidias & tentationes vincit, & declinat.

THEMA.
Quoniam respexisti humilitatem meam, salvasti de necessitatibus animam meam, nec conclusisti me de manibus inimici. Psal. 30. v. 9.

Diabolus
vel maxime
vincitur
humilitate.

S. Bon. 4. in
Dix. salu.
tit. 7. c. 1.
S. Bon. 1. 3. de
uno Conf.

Job. 1.
Quam pri-
mum Job
sedit in
stercore, non
cessavit pro-
curare omnes in-
feros Dia-
boli.
S. Paulin.
ep. 10. ad
Severin.

1 **M**agna equidem hæc est ex humilitate in animam nostram redondans utilitas, scilicet quod nos ab inimici infernalis eripiat laqueis: *Quoniam respexisti humilitatem meam, &c.* Nec immerito, subiungit Seraphicus, quoniam *humilitas despiciit, & parvipendit Diabolum, ejus laqueos evadendo*; quemadmodum in S. Antonio Magno apparet, qui dum omnes Dæmonis laqueos in terra videret, & suspirans, diceret: *Domine quis poteris istos effugere? auditus Antonius; humilitas; cum enim Diabolus sit superbissimus, subiungit S. Bonaventura, & propter hoc sit de cælo ejectus. à nulla vis vincitur, sicut à virtute, qua superbia immediate opponitur*.

2 Ad debellandum patientissimum Jobum, totus conjurans infernus, omnes suas vires adhibuit, ita ut nullus superesset laqueus, quem ei non tenderet, nec ullum stratagemam, quo non uteretur, & tamen turpiter devictus, & detriumphatus fuit; eod quod se usque ad sterquilinum insidendum humiliavit; in cujus proinde laudem S. Paulinus ait: *Postquam sedis in stercore,*

tentari desistit. Consumpsit tentatoris invidiam humilitate perfecta, quæ facilius surgere, quam dejici potest, quia in fimo sedens, unde cadat, non habet, & habet, unde consurgat, per eum, qui suscitavit de terra inopem, & de stercore erigit pauperem, & in stercore redigit superbas. Hildebertus in quadam Epistola, quam ad Comitissam quandam, quæ ex sæculo, in quo multas inter delicias vixerat, ad austeram religionis vitam transierat, scripsit, ita eam alloquitur: *Amplecti humilitatem memineris* (erat hoc primum documentum, quod eidem præ cunctis aliis tenacius impressum esse volebat, ut eodem, veluti forti, & valida armatura, munita, omnes à se inimici sagittas repellere posset); *sciens nihil esse, quo gloriosius de Sathana triumphetur. Illius jaculis scutum humilitatis oppone*. Ad confundendos namque exercitus inimicos, impetusque militares illudendos, turres fabricantur, & muniuntur; ita quoque inquit S. Joannes Climacus: *Humilitas est turris fortitudinis à facie inimici, nihil proficiet inimicus in eo, & filius, seu potius cogitatio iniquitatis non apponet nocere ei, & concedet à facie ejus inimicus ejus, & eos, qui oderunt eum, in fugam convertet*. S. Bernar. quoque ait: *Per hanc, scilicet humilitatem, nonnulli possidere etiam portas inimicorum; quæ enim virtutum potest æquè demonum debellare superbiam? Verum quidem est, quod etiam fortissimæ turres, & propugnacula bene munita, inimicum arcere nonnunquam minimè sufficiant, maxime quando improvisis utitur insidiis, & stratagematibus; & consequenter cum de Sathana scriptum sit, serpens erat callidior; cumque ipse laqueos tendat continuò, quibus etiam sanctiores irretiuntur, quis non timeat? Sed ecce vobis præsentissimum remedium; humilitas, inquam, quæ omnia discernit, devitatque stratagemata, dicente S. Ephremio: Humilitatem diligit, & nunquam Diaboli laqueis capieris, velocissimis enim humilitatis alis semper sublevaris, sublimior eris, quam ut inimici retibus capi possis*.

3 Astutus ille serpens animabus perfectioribus vanæ gloriæ venenum instillare nim vel maxime satagit, cum inter applausus mundi hujus exaltatur, inque veneratione constitutus esse conspiciuntur; sed laqueos hosce B. Petrus Damianus faciliè ab iis juxta exemplum, & instructionem Apostoli, evitari posse scribit, qui quamvis se æstimari vellent in prædicatione Evangelii, idemque postularer in aliis idem Evangelizantibus; licet humilitatis limites nequaquam à se, aut ab aliis transgredi vellet; unde ad Thessalonicenses ita scribit: *Regamus autem vos fratres, ut noveritis eos, qui laborant in vos, & præsent vobis in Domino, & commendent vos: ut abundantius habeatis illos in charitate propter opus illorum*. Hinc quoque est, quod de Epaphrodito ad Philippenes dicat: *Excipite illum cum omni gaudio in Domino, & ejusmodi cum honore habetote*. Si ergo Apostolus, inquit prædictus Damianus; *reverentiam fugiendam omnino decerneret, dum auditoribus præcipit, ut Doctori suo honorem exhibeant, suadet profecto, ut eum de suis sinibus, honore prosequentes expellant*. Hoc tamen suppositio, idem Damianus modum tradit, quo viri perfectiores, qui in divino servitio ferventiores existunt, copiosioresque animarum messem colligunt, hunc scopulum, in quem, ut plurimum, præ aliis impingunt, effugere debent, dum in hæc verba scribit: *Hoc monere videtur predicator egregius, ut discretus vir, & honorem sibi delatum exterius pro fratrurn utilitate suscipiat, & eundem honorem intrinsecus pro sua humilitate contemnat, quatenus undique circumspexit, sic illorum saluti provideat, ut ipse tamen elationis vitio non succumbat*. Idem quoque paulò ante humilitatem scuti nomine insignierat, quo intentari ab inimico ictus avertuntur, vel eliduntur. De reverentia namq; qua perfectiores affici solent, differens, inquit: *Quæ si quando ante mentis nostræ januam vanæ gloriæ vento submurmurat, scutum protinus humilitatis opponitur, & quo violentior ictus impingitur, eò nobis locupletius peracta victoria premium cumulatur*.

4 Ad præsens quoque propositum illa Psalmistæ verba considerari merentur, quibus dicitur: *Esprexisti me virtute ad bellum, & supplantasti insurgentes in me subtus me*; quibus verbis hic Rex se Deo gratum

Hildebert.
Canonian.
Episc. Bibl.
6. 3. ep. 71.

Humilitas
illudis om-
nes tentatio-
nes diaboli.

S. Jo. Clim.
Et. 25. n. 23.

S. Bernar. 1. 3.
de consid. c. 6.

S. Ephrem de
recta vivendi
forma.

Humilitas
fugit la-
queos ap-
plausus, &
vanæ gloriæ.

S. Petrus Dam.
1. 4. ep. 13.

Flos diaboli
maxime
vincitur
humilitate.

Ps. 17. 40.
David hu-
militer
præcinctus
vicit omnes
hostium
induitus.

tum exhibet, pro armatura quadam impenetrabili, qua adversus omnes inimicorum ictus munitus fuerat. Sed qualis hæc armatura erat? num fortè lorica fortissima, qua à capite ad pedes usque præcinctus gigantibus se opponere, omniaque inimicorum tela impetritus excipere posset? Minimè; quin potius Hugo Cardinalis per hanc armaturam humilitatem intelligit Davidis, ut sensus sit: *Præcinxisti me virtute, scilicet humilitate, quæ antithronastice virtus dicitur, sicut superbia maximum peccatum*. Psal. 18. *Emundabor à delicto maximo*: Unde superius aliquoties diximus, quòd quando Apostolus de suis gloriabatur infirmitatibus, dicens: *Glorior in infirmitatibus meis, ut inhabites in me virtus Christi*; per hanc virtutem, humilitas, quæ specialis Christi virtus est, intelligatur. S. Aug. verbum illud, *præcinxisti*, observans, ad pedum Apostolorum lotionem à Salvatore factam se refecit, de qua dicitur: *Præcinctus es linteo, & lavit pedes discipulorum suorum*; omnis autem sortiundo in humilitate, quia fragilis est omnis superbia; & idèd omnes victorias, quas servi Dei de inimico infernali reportant, per unicam humilitatem acquiruntur. Ruper. Abbas super illa verba: *Ego vici, & sedi cum patre meo in throno ejus*, inquit: *In isto gradu vincere, est per maturitatem sapientie cunctam jactantiam, & inanem gloria levitatem procul abigere, & cum ipse magnus aliis videatur, parvulus ipse in suis oculis esse*. Humilitas ab hujus societate sapientie nunquam defuit, in cælum volare consuevit; ait ergo: *qui viceris, dabo ei sedere mecum in throno meo; non ut exaltetur divinitati, sed uti consocietur aternitati*. Sicut & ego vici, inquit. Quomodo is, qui hæc loquitur, Christus vicit, nisi per inestimabilem magnitudinem suæ humilitatis? Lucifer irreconcilabile Dei Fili bellum movit, quando hic ad ejus debellandam tyrannidem, hominemque à servitutis ipsius vinculis liberandum de cælo descendit; at verò quando Christus humilioris semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis; tunc tartareus hic Tyrannus totaliter prostratus, & devictus remansit: Nunc princeps mundi hujus ejicitur foras; ac proindè S. Leo Magnus jure merito, inquit: *Tota Victoria Salvatoris, quæ & Diabolum superavit, & mundum, humilitate est concepta, humilitate est confecta*.

3 Ad dissipandum infernum nullam habemus securiorem machinam, quàm humilitatem. Unde Sanctus Laurentius Justinianus ait: *Per necessaria est humilitatis virtus peregrinantibus, & in hoc sæculi stadio pugnaturis*. Hanc malignorum spirituum innumerabilis exercitus, tanquam flagellum perhorrescit, & fugit. In vita S. Caroli Borromæi refertur, quòd dum S. hic Cardinalis die quadam in Ecclesiam ingrederetur, dæmon per oscula quadam energumene altum inclamarit: *O si mihi in laciniam purpurea chlamydis tuæ, vel modicum superbia immittere liceret!* quitamen, ut in discursibus præcedentibus diximus, sine ulla dilatione abyssum repetere, & miseram illam energumenam liberam relinquere coactus fuit. Cum in Thebaide celebris quidam è senioribus Eremitis oblatum sibi habuisset dæmoniacum, ut illum adjuraret, hic dæmoni serid, ut egrederetur, præcepit; qui respondit: recedam quidem, veruntamen prius à te scire volo, quanam sit differentia inter Hædum, & Agnum; cui sanctus vir Dei respondit: *Hædi tales sunt, qualis ego; agni qui sunt, Deus scit; quòd audiens Dæmon exclamavit, dicens: Ecce propter humilitatem tuam exeo, & exivis eadem hora*. Idem quoque dæmon alia quadam vice Macario Abbati obviam occurrit, falcem in manu sua habens, qua messorum uti solent; cumque eum hac falce percutere niteretur, non potuit, sed dixit ei: *Multam à te patior violentiam, quia non possum prevalere tibi*. Quicquid tu facis, facio; jejunas, & ego non comedo; vigilas, & ego non dormio; unum est solum, in quo me superas; & dicit Macarius; quòd est illud? respondit: *Humilitas tua per quam non possum prevalere adversum te*. S. Ephrem se quendam cognovisse refert, qui vitam quandam ducebat quietam, religiosam, summaque cum obedientia ordinatam: accidit verò, quòd in eodem loco, ubi demorabatur, alius quidam à dæmonio vexatus simul habitaret; ambo autem sub eadem alterius Monachi disciplina constituti erant. VI.

Manji Bibl. Præd. Tom. II.

dens autem ille vir Dei afflictionem alterius dæmoniaci, eidem ut sibi serviret, inque sui custodiam advigilaret, præcepit; cui alter promptè obediens, cum primitus in cellam ingrederetur, impositum sibi excuturus ministerium, energumenus se ex tunc à solitis vexationibus Dæmoniacis notabiliter sublevatum esse confessus est; cumque simul colloquerentur, alter à dæmone agitatus clamare cœpit: *Tu iterum hac malè per malam venis viam; mali sunt tui occursus, mala si dixeris, mala etiam audies*. Primumque tu me ejecisti, atque ligasti per humilitatem tuam. Rursumque ad eum dæmon: *ne extollaris bone vir, ne quaso extollaris, visitandus enim mihi & tu eris, nisi humilitate tua protegaris, nam ea & nunc ego crucior, impugnorque*; qua recensita historia S. Ephrem sequens format argumentum; quòd siquid ipsi quoque dæmones, quantumvis inviri, consueverunt, se nihil cum humilitate posse, sed eam timere, atque horrere, quare nos tantam illius dignitatem adeo parvis facimus?

6 Hanc spirituum infernallum fugam, in virtute humilitatis impetratam, SS. Patres antiqui verè perfectionis magistri sæpè numero experti fuere. Unde S. Joannes Climacus ait: *Quendam ex providentissimis fratribus, maligni spiritus, oculis ejus spectabili forma obversantes, beatum prædicabant; quibus ille sapientissimus: Si me, inquit, in anima mea laudare defueritis, ex discessu vestro me magnum, & eximium existimabo; si verò laudare perrexeritis, ex vestra laudatione meas ipsius sordes, & impuritatem facili conjellabor*. De Beato Francisco Borgia scribitur, quòd cum quendam oblectum ab immundo spiritu liberasset, subjunxerit: *Mirum non est, quòd dæmon semel voluntatem meam perfecit, quando ego tot repetitis vicibus ejus sum obsecutus voluntati*. Idem quoque Sanctus dicere solebat; fieri quidem potest, quòd dæmones alias fingant virtutes, veruntamen hanc humilitatis virtutem imitari nunquam poterunt, quia ab eadem infinitam quandam habent aversionem, & antipatiam. Vna hæc virtus humilitatis est, quam nemo dæmonum imitari potest. S. Dorotheus in sermone 2. de cordis humilitate, & modestia, inquit: *Humilitate cordis omnia inimici, & adversarii nostri tela confringuntur*. D. Chryl. ait: *Hæc magna est munio, hæc murus inexpugnabilis, hæc turris incussa*. Similiter Sanctus Dorotheus in prædicto sermone asserit: *Humilitate cordis adversarii nostri tela omnia, & omnes ejus molitiones, & conatus extinguuntur, & pereunt*. Regius Propheta David se quaquaversum altissimi inimici laqueis circumdatum videns, inquit: *Posuerunt laqueum mihi laqueum paraverunt pedibus meis; absconderunt superbi laqueum mihi, & funes extenderunt in laqueum, juxta iter scandalum posuerunt mihi; & tamendicere non dubitavit: Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium, laqueus contritus est, & nos liberati sumus*. Undenam verò orta est hæc tam subita Prophetæ liberatio? Nimirum tametsi rex diademate regio cinctus esset, se tamen in conspectu Dei humiliavit, unde ait: *Ego autem humiliatus sum nimis; & alibi; elegi abjectus esse in domo Dei mei*. S. Isidorus ait: *Humilitas casum nescit, humilitas casum non novit, humilitas ruinam nunquam incurrit, nunquam lapsum passa est*.

7 S. Mariam Magdalenam septem dæmoniorum cubile aliquamdiu fuisse legimus; de qua septem dæmonia exierant. Cum igitur per æternæ veritatis testimonium constet, quòd spiritus fornicationis nunquam quiescant, donec in animam è qua ejecti fuerunt, denudè revertantur; cum immundus spiritus exierit ab homine, querens requiem, & non inveniens, dicit, revertar in domum meam, unde exivi; assumis septem alios spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi, & sunt novissima hominis illius pejora prioribus; quemnam, obsecro, modum Sancta hæc penitens adhibuit, ut hisce ejectis dæmonibus, omnem in animam suam aditum præcluderet? Cardinalis Viguerius in laudem humilitatis dicit: *Quid porro firmius, quid solidius, quid immobilius humilitate? hæc mundum vincit, & spernit; diabolum fugat, carnem penitus ignorat*. Hac igitur humilitate Magdalena, tanquam scuto, usa fuit, ut omnes adversarii insultus à se repelleret. Unde S. Hieronymus super illa verba apud S. Marcum: *Amplius ne introas in*

II per illam effugantur.

S. Jo. Clim. gr. 25. 2-7.

Dæmones non erant potestates alias virtutes, sed non humilitatem.

S. Dorotheus. ser. 2. de cord. humilit. D. Chryl. in Gen.

S. Dorotheus. ibid.

Ps. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132.

Ps. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132.

Lac. 2. 1. Septem Dæmones ejecit ex S. Maria Magdal. ad illam reducere non quibuscumque propter ejus humilitatem.

Card. Vig. in Decach. Chryl. Chord. 7. Can. 20. S. Hieron. Marc. 7.

Nn emm, a

Hug. Car. 12.

PL. 12.

S. Aug. 12. Docet nos Christus suo exemplo quomodo hunc vin- cere, & exaltari debeamus. Rup. Abb. la. in Apoc. 12.

Philip. 2. 8.

Ioan. 12. 30. S. Leo ser. 7. de Epiph.

Humilitas est sortis machina ad dissipandum infernum. R. Laur. Just. de callo conu. c. 1. Exemplum S. Caroli Borromæi.

In Manip. Exmpl. Et aliorum variorum Sanctorum & Eremitarum.

Ibid. in Manip. Exmpl.

S. Ephrem. Par. 1. 3. Dæmones maxime horrent humilitatem.

unter favoribus, nullum proflus de seipsis conceptum, & exultationem habeant. Similiter in praefatione Missae quotidie auribus nostris hæc verba insonant: *Quem laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates*. Circa quæ vera observandum, quod potestates, quæ Deo proximè assistunt, tremere dicantur: Dominationes verò, quæ à Deo magis distant, quàm potestates, eundem adorent; cum tamen omnino oppositum dici debuisse videatur, quia inter nos homines, illi, qui principi alieni intimiores, & familiariores assistunt, minorem erga illum concipiunt timorem, quàm illi, qui procul à principe absunt, quibusque non tanta cum principe intercedit familiaritas. Veruntamen licet hæc regula quoad homines vera sit, non tamen in ordine ad Deum; quoniam enim servi DEI Divinæ Majestati propinquiore sunt, majusque magnitudinis suæ lumen habent, tantò magis coram illo contremiscunt, tantòque magis humiliantur, quoniam intimius ejus excellentiam, & proprium nihilum agnoscunt.

3 Div. Chrysostomus similitudinem adducit hominis in planicie quadam constituti, huic enim cælum vicinior esse videtur; quod tamen postea tantò magis à se distare experitur, quoniam magis in altum ascendendo progreditur. Ita quoque homo aliquis longè à perfectione remotus, velut si magnum rerum divinarum lumen habeat, magna de se præsumit; cum tamen postea quoniam amplius in spiritu proficit, tantò magis propriam imperfectionem agnoscit, magisque humiliatur: *Age igitur, nos quoque quantum in virtute proficimus, tantum nosmetipsos conteramus*, inquit D. Chrysostomus, quoniam & hoc magna virtutis est: sicut enim quanto altius viderimus, tantò magis discimus, quàm longè à cæli regione distamus, sic etiam quanto superius ad virtutis ascendimus excelsum, tanto amplius doceamur, quàm si inter Deum, & nos grande discrimen. Ille est maximè seipsum sciens, qui se nihil esse existimat; propterea quippe & David, & Abraham, postquam ad summum jam virtutis evaserant, istud videntur impleisse; nam unus quidem dixit se esse terram, & cinerem, alter vero se vermem vocabat. Quod aliquis meritorum, virtutum, & honorum expertus, ac in mediocri conditione constitutus, humilis sit, mirum non est: quod verò vel maximè mirandum, est illud, quod notat S. Bernardus, inquit: *Non magnum est esse humilem in abiectione, magna proflus, & rara virtus humilitas honorata*. Unde salutare est illud S. Isidori Pelusiotæ consilium, dicentis: *Qui virtutes suas magnas reddere cupit, ne eas magnas esse aestimet*. Quod optimè consonat cum eo, quod S. Bernardus in alio loco his verbis dicit: *Magna, & rara virtus profecto est, ut magna licet operantem, magnum te nescias, & manifestam omnibus, tuam te solum latere sanctitatem*. Mirabilem te apparere, & contemptibilem reputare, hoc ego ipsis virtutibus mirabilis iudico.

6 S. Joseph Christi nutritus altiore dignitatis gradum conscendere non poterat, quàm ut sponsus fieret Virginis, & Filii Dei Patris putativus; & tamen postquam ad hunc sublimem gradum pervenit, tum vel maximè nihilum suum agnovit, prout idem Sanctus Bernardus super illa verba: *voluit occulte dimittere eam*, notat, inquit: *Accipe in hoc, non meam, sed patrum sententiam*. Propter hoc Joseph valuit dimittere eam, propter quod & Petrus Dominum à se repellebat, dicens: *Exi a me Domine, quia homo peccator sum*; propter quod & centurio à domo sua eum prohibebat.

7 Verum enim verò efficacius humilitatis exemplum habere non possumus, quàm si illud, quod in Magna DEI Matre, & Virgine Maria conspiciamus, quæ quoniam altius sublimata fuit, tantò se humiliorem, vilior, & indigniorem esse aestimavit, inquit: *respexit humilitatem ancillæ suæ*. Ubi S. Augustinus, vel quisquis est tractatus illius author, inquit: *Quia se humiliavit, & quod ancilla erat, cogitavit, ideo quod non erat sublimitatis, mater esse meruit, quia humilitatem ostendit servitutis*. Quando Dei electa est mater, quando Verbum Æternum Patris concepit, oculum suum non ad dignitatis sublimitatem, qualis maternitas DEI erat, nec ad Verbi Incarnati generationem, sed ad humilitatem, & submissionem suam direxit.

zix, dicens: *Eccæ ancilla Domini*. Unde ipsamet humilima virgo S. Brigittæ revelavit: *Vi quid enim ego me tantum humiliabam, aut unde promerui tantam gratiam, nisi quia cogitavi, & scivi, me nihil à me esse, vel habere*? Eadem sanctissima virgo sedes appellatur sapientie; ipsaque patris sapientia in ejus utero incarnata fuit; qualem Deo existimas Mariam à Filio suo didicisse sapientiam? Audite Sanctum Laurentium Justinianum, dicentem: *Ipsa Beata Virgo non à Filio suo Domino nostro callos diducit fabricare, non Angelos creare, non mirabilia, & divinitatis insignia perpetrare, sed se humiliare; unde & in se solam humilitatem respexisse fassetur Domino*. Hanc autem humilitatem tunc speciatissimè exercuit, quando vel maximè sublimata, & exaltata fuit. Archangelus ex parte supremi Consistorii Sanctissimæ Triados ei Christi maternitatem annuntiavit: *Eccæ concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Iesum*; tunc enim hac se dignitate indignam existimans, cum profundissima humilitate dixit: *Eccæ ancilla Domini*; quali diceret, inquit Guericus Abbas: *O Domine tu matrem me dicis, ego ancillam me profiteor*; nimirum consilium Ecclesiastici exequi voluit, dicentis: *Quanto magnus, humilitate in omnibus, & coram Deo invenies gratiam*; id quod in ipsa ad luteram adimpletum fuit, quando ab Angelo gratia plena fuit salutata; tali nimirum gratia, qua deus cælis gloriam, ut Div. Chrysologus inquit, *terris Deum, suam gentibus, suum cultus, vite ordinem, moribus disciplinam*.

8 Consideratione dignum est quoque tempus, in quo se ancillam esse professæ est; tunc nimirum, quando genitrix erat Dei, imperatrix cæli, sponsa Spiritus Sancti, æmula Patris æterni in generatione Verbi filii sui; tunc, inquam, non de singularitate meritis se extollit, sed suæ conditionis, & divina dignationis per omnia memoret, se ancillam illius esse fateretur, cujus mater eligitur, inquit Glossa. Vix Verbum Æternum conceperat, cum ecce se famulam, & ancillam esse probat, quia sine dilatione montana Judææ conscendit, ut Elisabeth ex præcuratore gravidæ ancillaretur, & serviret: *Abiit in montanæ festinatione*. Ubi S. Ambrosius ait: *Didicisti virgines pudorem Mariæ, discite humilitatem; decet, ut quanto castior virgo, tanto humilior sit*. Quoniam enim altius per dignitatem evehebatur, tantò majori cum studio se humiliabat, & contemnebat. Quamvis illi filium DEI parturienti promissum fuerit ab Archangelo: *Dabit illi Dominus sedem patris ejus, & regnabit*; attamen dum in Bethlehemi civitate David se ab omnibus rejectam, & in stabulum remissam vidit, licet se illum parituram esse sciret, in cuius favore scriptum est: *Rex Regum, & Dominus dominantium*, ne minimum tamen querulosum verbum ipsam protulisse constet. Quamvis etiam in adoratione trium regum Orientis, thesauros pedibus suis advolutos haberet, quia *apertis thesauris suis obtulerunt ei munera aurum, ibus, & myrrham*; attamen intra quadraginta dies verisimile est, illam totum hoc aurum inter pauperes distribuisse, quia solutam factura in templo oblationem, ea obtulit, quæ à vilibus, & pauperibus parentibus per legem offerri solebant. At verò, ut Sanctus Bernardus Senensis optimè notat, juxta humilitatis suæ mensuram, innumeris, & inestimabilibus gratiarum thesauris locupletari meruit. Nam gratia sanctificationis, qua eam omni virtute replevit, sic à principio mentem ejus in abyssu humilitatis fundavit, quod sicut nulla post Filium DEI Creatura tantam ascendit in gratia dignitatem, sic nec tantum descendit in abyssum humilitatis profunda; nec insuper alicui pura creatura in hoc sæculo est datum, tantum gustare nihilum creatura, nec tantum se humiliare, & annihilare. Ubi nos legimus: *Respexit humilitatem ancillæ suæ*, legunt alii: *nihilitatem*. Unde exemplo ipsius verissimum esse deducitur, quod quoniam anima illuminatior, Deoque vicinior existit, tantò magis se humiliet, suumque nihilum confiteatur, & agnoscat.

9 Olim inter eruditos hoc motum est dubium, quidnam illud esset, quod uno eodemque tempore simul, & maximum, & minimum appellari posset; fueruntque qui solem esse dicerent, qui oculis nostris par-

S. Brigittæ
revelat. l. 1.
cap.

Hanc didicisse
à Filio suo.

S. Laurent. Just.
de Ligno
v. 1. c. 2.
Hanc ex-
cuse cum
maximè sub-
limaretur.

Luc. 1. 43.

Gueric. Abb.
c. 1. de Na-
tivity. Eccl.

D. Chrysol.
l. 1. c. 14.

Eccl. in Impe-
ratri & Cæli,
centum cam
Dei, & spon-
sa in spit. S.
eligitur.

Glossa.

Luc. 1. 39.
S. Ambrosius
Luc. 1. 1.

Luc. 1. 1. 32.

Mat. 2. 11.

S. Bern. 2. 2.
l. 1. c. 3.

Adducunt
diversæ opi-
niones, quid
gravi sit ma-
ximum &
minimum.

Hoc facium
omnes Deo
sanctiores.

D. Chry. l. 1.
in Matt.
Magna de se
præsumens,
humilitatem
agnoscit im-
perfectiōem
suam.

D. Chry.

S. Bern. 1. 4.
super Missam
est.
S. Isid. Pelus.
l. 3. ep. 371.

S. Bern. 1. 13.
in Cant.

Mat. 1. 39.
S. Joseph
Christi pater
putativus
factus, hu-
milior esse
factus fuit.
S. Bern.
hom. 2. super
Missam.

Describitur
humilitas
B. V. M.

S. Aug. 1. 9.
de 1. 1. super
Magnific.

vus quidem esse videtur, cum tamen terra centies, & sexages major esse probetur. Alii stellam esse dixerunt, quæ nobis velut quædam ignis scintilla apparet, cum tamen una illarum centies major sit mundo terrestri. Alii pupillam oculi esse asserbant, quæ ad contemplandam altissimam cæli empyrei partem extenditur, cum tamen instar atomi minutissima sit. Nec defuere, qui illud intellectum humanum esse affirmarent, qui non solum ad capiendum cælum, terram, & totum universum dilatatur, verum etiam extra illum per imaginationem plures mundos capit. Subjunxerunt alii, non minus ingeniosè, illud esse animam, quæ cum invisibilis sit, & purus spiritus, in se tamen tres potentias restringit, & includit, & in quavis corporis animati minima parte est tota in toto, & tota in qualibet parte. At verò aptius ad propositum nostrum affirmare liberè possumus, id quod simul maximum, & minimum est, esse humilitatem, & nihilum Beatissimæ Virginis, quæ dicit: *respexit humilitatem ancilla sua*, ecce enim ex hoc beatissimo dicunt omnes generationes; fecit potentiam in brachio suo, fecit in me magna, qui potens est; nemo enim imaginari sibi potest humilitatem magis infimam, nec dignitatem magis sublimem. Unde S. Bernardus Mariam interrogat, inquit: *Vnde tibi humilitas, & tanta humilitas*, o Beata? digna plane, quam respiceret Dominus, cujus decorem concupisceret rex, cujus odore suavissimo, ab æterno illo paterni sinus attraheretur accubitu. Vide quam manifestè sibi concinane virginis nostra canticum, & nuptiale carmen, nimirum cujus uterus sponsi thalamus fuit. Audi Mariam in Evangelio: *respexit*, inquit, *humilitatem ancilla sua*; audi eandem in Epithalamio: cum esset rex, inquit, in accubitu suo, *Nardus mea dedit odorem suum*. Nardus quippe herba humilis est, ut manifestum sit, humilitatem Nardi nomine designari, cujus odor, & decor invenerit gratiam apud Deum; nec mirum, quia ut S. Dorotheus in sermone de humilitate cordis ait: *Viri sancti, quanto magis adherent Deo, & illi propius accedunt, tanto se magis peccatores agnoscunt, & deteriores ducunt*.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Varia adducuntur indicia, ex quibus vera agnoscitur potest humilitas.

THEMA.

Humiliatus sum usquequaque Domine, vivifica me secundum verbum tuum. Pl. 118. v. 107.

Regius Propheta hisce verbis se omnes conditiones adimplere declarat, quæ ad veram humilitatem requiruntur, ac proinde se à Deo per divinæ gratiæ suæ vitam vivificari postulat: *Humiliatus sum usquequaque, &c.* Quenam verò hujus virtutis infallibilia signa sint, & indicia, in præsentis discursu fusiùs examinabimus.

1. S. Anton. ex doctrina Sancti Benedicti in ejus regula ex variis humilitatis signis duodecim præcipue enumerat, in gradibus scalæ Jacob præfigurata; quæ etiam, inquit idem S. Archiepiscopus, dici possunt præfigurata in duodecim stellis, quibus exornata, & locupletata fuit magnæ illius mulieris Apocalyptice corona, cujus tanquam Sole amictus mentio fit in eadem Apocalypsi cap. 12. *Primus gradus est, corde & corpore semper humilitatem ostendere, defixis in terram aspectibus*: Secundus, ut pauca verba, & rationalia loquatur aliquis, non clamorosa voce: Tertius, ut non sit facilis, aut promptus in risu: Quartus, taciturnitas usque ad interrogationem: Quintus, tenere quod habet communis regulæ monasterii: Sextus, pronuntiare & credere se omnibus viliores: Septimus, ad omnia se indignum, & inane confiteri, & credere: Octavus, confessio peccatorum: Nonus, pro obedientia in davis, & asperis patientiam amplecti: Decimus, ut cum obedientia se subdat superiori: Undecimus, ut voluntatem propriam non deleatur adimplere: Duodecimus, ut Deum timeat, & metor sit omnium, quæ precipit.

3. S. Anton. de Padua ex Publicani exemplo, verum humilem in demissione oculorum agnoscendum esse,

dicit: *Hic enim nec audebat oculos ad cælum levare*; propter quod à Christo principaliter de virtute humilitatis commendatus fuit. Unde ait: *Insigne humilitatis solet apparere in oculis, unde Ecclesiasticus à Deo petiit: Extollem oculorum meorum, ne dederis mihi*.

4. S. Joannes Damascenus Isaie Abbatis doctrinam sectatus, alia indicat hujus virtutis signa, & prognostica, inquit: *Opus humilitatis est silentium colere; se cum nemine metiri; non contendere; subjectum esse; oculos humi demissos habere; mortem sibi ob oculos proponere; à mendacio abhorre; inanibus sermonibus operam non dare; majori non reluctari; sermonem suum constabilire nolle; contumeliam ferre; requiem odisse; ad labores se adigere*.

5. Cassianus quoque multa alia veræ humilitatis signa adducit, quæ tamen vitæ monasticæ, & religiosæ conformia sint, multa tamen illorum sæculari etiam statui accommodari facile possunt: *Humilitas*, inquit, *his indiciis comprobatur*: Primo, si mortificatas in se habeat omnes voluntates: Secundo, si non solum aliorum suorum, verum etiam cogitationum nihil suum celaverit seniore: Tertio, si nihil suæ discretionis, sed iudicio ejus universa committat, ac monita ejus sitiens, ac libenter auscultet: Quarto, si omnibus servet obedientiam, mansuetudinem, & patientiam constantiam: Quinto, si non solum injuriam inferat nulli, sed ne ab alio quidem sibi met irrogatam doleat, atque contristet: Sexto, si nihil agat, nihil presumat, quod non vel communis regula, vel majorum cohortantur exempla: Septimo, si omni vilitate contentus sit, & ad omnia, quæ sibi precipiuntur, velut operarium malum se judicaverit, & indignum: Octavo, si semetipsum cunctis inferiore, non superficie pronunciet laborum, sed intimo cordis credat affectu.

6. S. Bonaventura virtutis hujus signa ad quinarium numerum restringit, dicens: *Quinque sunt signa inter alia humilitatis demonstrativa*. Primum humilitatem amare; secundum honores, & laudes fugere; tertium opprobria, & contumelias æquanimiter tolerare; quartum vilia officia non recusare; quintum libenter obedire.

7. Excellentissimus autem index humilitatis est, si quis sui ipsius amet contemptum, ac proinde gaudeat si contemnatur; hic enim est eminentissimus humilitatis gradus. Ad hunc gradum S. Philippus Neri pervenerat, qui ex motivo mortificationis, in conspectu ingentis populi, in atrio S. Petri ad Vincula, prima die Augusti, qua præcipuum Ecclesiæ illius festum celebratur, saltitans à nonnullis velut senex delirus digito monstratus fuit; imò hoc sine nonnumquam per Romanæ urbis vicos manipulum florum manu sua deferens præcessit, ut ab omnibus tanquam satius, & infans derideretur. Similiter in Actibus Apostolorum legimus, quod Apostoli non solum libenter ludibria sustinebant, verum etiam particulare in iisdem habuerint gaudium: *Ibant gaudentes à conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliâ pati*. Similiter Sanctus Gregor. postquam historiam recensuisset Constantii Mon. sanctitate celeberrimi, postea tamen ob staturæ suæ humilitatem, tanquam si infans esset, non sine magno illius viri Dei gaudio derisi, demum subjungit: *Vi superbi honoribus, sic humiles sua despectione gratulantur*. S. Thom. de Villanova, exemplo S. Martini, idem adducit veræ humilitatis indicium: *Qui ita gaudet in despectu, inquit, sicut superbus in honore, hic verè humilis est*. Et paulò post subjungit: *Humilis nemini facit injurias, & illatam ab alio patienter sustinet; gaudet cum contemnitur, quia cognoscitur; neque injuriam reputat, si quisquam ei præferatur*. S. Ephrem factum memorat Davidis regis, quando à Semei tot improperiis oneratus, magno cum ardore se suis opposuit, ne molesteretur, ostendendo se, tanquam humilem, ex hoc sui contemptu magnum concepisse gaudium; unde S. Ephrem ipsum in hac virtute optimè radicatum fuisse, concludit. Beatus quoque Laurentius Justinian. inquit: *Reddit hominem humilem injuriarum patientia, quia humilis gloriam non querit, injurias non sentit, nec veretur confundi in præsentia hominum, qui solum gloriam querit apud Deum*. Et in cap. 7. ejusdem libri de vero humili dicit: *Cum irridetur, gaudet*.

Pad. in Dom. 11. post Pen.

1. Silencium colere. 2. Jo. Damasc. Parall. l. 3. c. 24.

Cass. l. 4. de instit. remanent. c. 39. Sententia Cassiani, quæ sit vera humilitas.

Item S. Bonaventura. S. Bon. l. 4. in Dicit. Galus. lib. 7. c. 4.

9. Gaudere si contemnatur.

Hoc fecit S. Philippus Neri.

Ag. Ap. c. 17. SS. Apostoli.

S. Greg. l. 1. Dial. c. 6. Et alii similes.

S. Thom. de Villanova. Conc. 1. de S. Martino.

S. Ephrem. Par. 31. 2. Reg. 16.

B. Lat. Inst. de 120. v. 12 c. 7.

Ibid. c. 7.

Concluditur esse humilitatem. B. V. M.

S. Bern. l. 4. de Assumpt.

1. Dorotheus. l. 2. de cordis humilitate.

Quenam sint vera signa humilitatis.

2. Antonia. Sum. Theol. 4. p. 21. c. 11. §. 2. Adducuntur duodecim gradus, & signa veræ humilitatis.

Apocal. 12.

1. Gradus est de oculo oculorum. S. Anton. de

cum despicietur exaltet, quando persecutionem patitur securus est; si maledicitur, contrario benedicit; quicquid applaudit fugit, omne quod abiectionem est, grante suscipit, ac veneratur. Petrus Blesensis in sermone quodam de S. August. dicit: *Vera humilitas est, injuriam non posse facere, & factam posse tolerare.*

7 Refert Sanctus Basilius, in Monasterio quodam virginem quandam fuisse religiosam, quæ se stultam, & demoniacam esse fingebat, adeo ut ab omnibus altissimalibus in tanta haberetur abominatione, ut ne quidem in eadem cum ipsa mensa sedere potuerint; ex industria verò se stultam simulabat, ne illam à culina obsequiis dimoverent, in qua se abiectionis, & laboriosis ministeriis occupari gaudebat; imò præter hæc laboriosa servitia, in quibus jugiter occupabatur, sæpius etiam pugnis, & fustibus vapulabat. DEUS autem sublimem ancillæ suæ humilitatem manifestare volens, Angelum suum ad sanctum quendam virum, Piochetium nomine, direxit, ut illum interrogaret, an mulierem quandam, quæ ad summum sanctitatis apicem pervenisset, videre cuperet: cui hanc anxie videre cupienti Angelus dixit: *Vade ad Tabernaculum tabernaculum monasterium, & unam ex ipsis invenies habentem in capite coronam, ipsamque agnosce esse te meliorem; cumque illa fuisset exhibitæ, omnibus aliis prius visis, vidissetque frontem ejus panno involutam, projecisse ad pedes ejus, dicens: Benedic me; quod & ipsa ad pedes ejus fecit: Omnes autem sorores obstupuerunt, dicentes: Noli Abbatalem injuriam sustinere: fatua est enim ista. Tum Sanctus omnibus ait: Vos estis fatua, deprecor Deum, ut tam dignus, ac ipsa in, die iudicii mereatur inveniri. Quo audito omnes ad ejus pedes prociderunt, confitentes se dictæ virginis diversas injurias irrogasse. Ecce tibi veræ humilitatis infallibile indicium, non solum tolerare, verum etiam ardentem querere, quæ ab aliis irrogantur, impropria; quia verò humiles oblatos honores fugiunt, ipsa pariter per fugam suam probavit humilitatem: Post paucos enim dies non ferens illa tantam suam gloriam, egressa est de Monasterio illo occulte, & quo jervit, vel quo sine id fecerit, ad nullum potuit notitiam pervenire.*

8 S. Laurent. Justin. aliud agnoscit veræ humilitatis signum; nimirum si quis honores, applausus, & estimationem humanam abhorreat: *Humilis enim, inquit, omnem altitudinem abhorret, dignitates fugit, latere appetit, apparere refugit, deici concupiscit, neminem odit, vilipendit se foris, intus nihil se pendit, pro voto subicitur cunctis, contumeliis non irritatur.* In ore S. Philippi Neri frequentia erant verba illa, quæ cordi suo tenaciter impresserat, suisque frequenter repetendo inculcabat, scilicet: *Ama nesciri, & pro nihilo reputari.* S. Laurent. Justin. inquit: *Verus humilis parcat animam suam, qui ne putetur, quod non est; quantum in se est, vult nesciri quod est.* Veritatem humiles recepta à Deo dona occultant, propriaque imperfectiones manifestant, easque omnium conspectui exponunt, ut omnibus vilescant, & contemnantur ab omnibus. Div. Chrysostom. inquit, quod quando humilis se virtutibus prædicitum, & à mundo æstimatum, variisque gratiis cælestibus cumularum esse novit, tunc vel maxime curandum ipsi sit, ut semetipsum ignoret: *Humilis est, inquit, si se excelsum per virtutum officia, humilem per opinionem reddat.* Author Summæ prædicatorum sequentem adducit similitudinem: *Ad oculum apparet, inquit, quod quanto stella altius in celo situatur, tanto minoris apparet quantitas: Ita quanto quis major est in gradu, & apud DEUM, tanto minoris debet apparere vanitatis, & majoris humilitatis.* Sanctus Bonaventura aliis similitudinibus id ipsum illustrat, inquiens: *Si formica novis sub terra grana sua celare; si apes sua mella moverunt abscondere; nonne homo probas se stultum esse, qui thesaurum nobilissimum quo emittit Regnum celorum, negligit occultare, & pro vanis laudibus non curat illum amittere?* Idem quoque exemplum vini adducit, quod citius virtutem perdit, si clausum in vase non steterit, sed evaporare poterit. Similiter aromata si teneantur aperta, perdunt virtutem, & efficaciam; similiter ignis cito extinguatur, nisi cineribus cooperiatur. Ergo homo cito omnia bona perdit, nisi ea sub humilitatis cinere cooperiat; sic enim per humanam laudem

dem evanescere possent. Præter quæ idem Sanctus alio in loco de religionum professu fufius tractans, sequentem in hæc verba insinuat doctrinam: *Humiles esse debemus in nobis, humiles ad proximum, & humiles ad Deum.* Qualiter autem humilitatem in proximos exercere debeamus, immediate subjungit, dicens: *Ad proximum debemus esse humiles, humiliores & digniores ipsos reputando, non eos despiciendo, vel temere judicando.* Quare Div. Chrysostomus humilitatem indifferenter circa omnes practicandam esse demonstraturus, ita discutit: *Si humilis esse velis, nec verbis, nec habitu solo, sed & re, & voce hanc virtutem ostendito, & ne sis erga istum humilis, adversum illum insolens, sed erga omnes humilis, siue amicus sis, siue inimicus, siue magnus sis, siue parvus; hac enim est humilitas animi.* Circa quoscunque igitur exercenda est humilitas, omnes nobis indifferenter meliores reputando, & digniores; quare & Laurentius Justinianus ad idem intentum tres assignat hujus virtutis gradus, dum ait: *Hæc est humilitas sufficiens, & abundans, quæ tres habet gradus: Primus est, subdere se majori, & non se equali præponere: Secundus est, subdere se equali, & non se præferre minori: Tertius, subdere se minori, & hæc est perfectio omnis humilitatis.* Cujus ultimi gradus faciendi modum nobis S. Thomas tradit, dum illum Apostoli ad Philippenses textum: *(Superiores sibi invicem arbitantes)* explicat, dicens: *Non hoc ita debemus æstimare, ut nos æstimare fingamus, sed verè æstimemus posse esse aliquid occultum in alio, quo nobis superior sit; etiam si bonum nostrum, quo illo videmus superiores esse, non sit occultum.*

9 Aliud veræ humilitatis signum est, dum quis obedientie ultro, citroque se subicit, dicente Sancto Doctore: *Humilis est, cum te nullius existimas valoris, ac momenti; cum tuam ipsius voluntatem abnegas, & eam in omnibus abruptere omnino studes, ita ut omnibus subditus sis, & obediens, & quicquid evenierit constanter feras.* Quod & B. Laurentius Justinianus confirmat, dum ait: *Libenter obedire, certum est humilitatis signum, quod exemplo Christi magis, quam auctoritatibus probari potest, de quo Apostolus: Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem.* Cui & illud consonat, quod Richardus Victorinus in hæc tradit verba: *Quæ sit vera humilitas, & non ficta, ipsis verbis expressit loquens ad patrem, dicens: Non sicut ego volo, sed sicut tu. Hæc est vox veræ humilitatis, quæ semper humane voluntati præponit divinam; nec hoc solum, sed etiam alterius hominis, non solum majoris, vel parvis, sed etiam inferioris voluntati sue præponit.*

10 Nazianzenus aliud insigne pariter insinuat humilitatis signum; quando scilicet propriæ quis cedit opinioni, intellectum captivat, proximoque cedit in certamine scientiæ, & ingenii; quia ut Poeta cecinit: *Qui velit ingenio cedere, rarus erit.* Idemque Nazianz. ait: *Turpe est profecto, in veste, ac vultu ratione, non sublimiorem, sed viliozem eligere, ac genus callo, lacrymarum fontibus, jejuniis, vigiliis, chamæniis, labore, atque omni corporis maceratione humilitatem præferre, ac propriam imbecillitatem agnoscere; in divinis autem disputationibus, & principatum, & tyrannidem sibi vindicare, nec cuiquam omnino cedere, verum supra omnes supercilium offerre, ubi humilitas non solum gloriam habet, sed etiam securitatem.*

11 S. Dorotheus sequentia humilis veraciter anime assignat indicia: *Si molesti quippiam viro humili, & demisso contigerit, confestim ad se revertitur; se contrahit, secum habitat vir humilis corde, se dejudicat, & quavis pæna, & supplicio dignum se censet, nec vult quinquam accusare, nec causam rejicere in alium patitur; proinde non immerito absque perturbatione dicitur, & molestia, imò incredibilem in animo suo sentit quietem.*

12 Sanctus Joannes Climacus de humilitate sub sponsæ allusione tractans, quinam ejus sint partus, his docet pariter verbis: *Qui cum hac velut sponsa sponsus copulatus est, lenis, placidus, promissus compunctione, misericors, super omnia verè foremus, & tranquillus, letus, & alacer, obsequens, omnium molestiarum expertus, vigil & impiger est, & in uno verbo completur*

Petr. Blesens.
serm. 10.

S. Basilius.
in manip.
Exempl.
S. Quendam
Virgo stultā
se simulabat,
ut in humi-
litate officio
manere
posset.

B. Laur. Just.
de casto
con. c. 10.
Verum humi-
lis non
habet
honores &
applausus;
& hinc ma-
gis emicat.

B. Laur. Just.
de lig. vitz
c. 5.

D. Chr. h. 10.
De incom-
prehensibili
Dei nat. 6.

Sum. Prædic.
Probat
variis simili-
tudibus
S. Patrum.

S. Bon. l. 1. de
vita Conf.

S. Bon. l. 7. d.
prof. c. 30.

D. Chrys. l. 4.
h. 7. de hu-
militate.
Vetus humi-
lis alios re-
putat se di-
gniores esse.

B. Laur. Just.
de lig. vitz
c. 6.

S. Thom. 2. 2.
q. 61. art. 3.
Phil. 2.

Humilitas
signum est,
omnibus se
sibi cedere.
S. Dorotheus.
ser. 11.

B. Laur. Just.
de lig. vitz
c. 5.

Rich. de S.
Vitz. ser. in
die Pasche.

Nazianz.
or. 16.
Signum hu-
militatis est,
propterea opi-
nioni cedere.

S. Dorotheus.
ser. 1. de
cord. humil.
Item ad om-
nes mole-
stias illas
statim ad se
reverti.

Clim. g. 34.
Enumeran-
tur varii
partus humi-
litis.

vus quidem esse videtur, cum tamen terra centies, & sexages major esse probetur. Alii stellam esse dixerunt, quæ nobis velut quædam ignis scintilla apparet, cum tamen una illarum centies major sit mundo terrestri. Alii pupillam oculi esse asserbant, quæ ad contemplandam altissimam cæli empyrei partem extenditur, cum tamen instar atomi minutissima sit. Nec defuere, qui illud intellectum humanum esse affirmarent, qui non solum ad capiendum cælum, terram, & totum universum dilatatur, verum etiam extrâ illum per imaginationem plures mundos capit. Subjunxerunt alii, non minus ingeniosè, illud esse animam, quæ cum invisibilis sit, & purus spiritus, in se tamen tres potentias restringit, & includit, & in quavis corporis animari minima parte est tota in toto, & tota in qualibet parte. At verò aptius ad propositum nostrum affirmare libere possumus, id quod simul maximum, & minimum est, esse humilitatem, & nihilum Beatissimæ Virginis, quæ dicit: *respexit humilitatem ancilla sua, ecce enim ex hoc beatissima dicent omnes generationes; fecit potentiam in brachio suo, fecit in me magna, qui potens est; nemo enim imaginari sibi potest humilitatem magis infimam, nec dignitatem magis sublimem.* Unde S. Bernardus Mariam interrogat, inquit: *Vnde tibi humilitas, & tanta humilitas, o Beata! digna plane, quam respiceret Dominus, cujus decorem concupisceret rex, cujus odore suavissimo, ab æterno illa paternissimus astraheretur accubitu. Vide quam manifestè sibi concinant virginis nostra canticum, & nuptiale carmen, nimirum cujus uterus sponsi thalamus fuit. Audi Mariam in Evangelio: respexit, inquit, humilitatem ancilla sue; audicandem in Epithalamio: cum esset rex, inquit, in accubitu suo, Nardus mea dedit odorem suum. Nardus quippè herba humilis est, ut manifestum sit, humilitatem Nardi nomine designari, cujus odor, & decor invenerit gratiam apud Deum; nec mirum, quia ut S. Dorotheus in sermone de humilitate cordis ait: Viri sancti, quanto magis adherent Deo, & illi propius accedunt, tanto se magis peccatores agnoscunt, & deteriores ducunt.*

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Varia adducuntur indicia, ex quibus vera agnoscitur potest humilitas.

THEMA.

Humiliatus sum usquequaque Domino, vivifica me secundum verbum tuum. Ps. 118. v. 107.

Regius Propheta hisce verbis se omnes conditiones adimplere declarat, quæ ad veram humilitatem requiruntur, ac proinde se à Deo per divinæ gratiæ suæ vitam vivificari postulat: *Humiliatus sum usquequaque, &c.* Quænam verò hujus virtutis infallibilia signa sint, & indicia, in præsentis discursu fusiùs examinabimus.

1. S. Anton. ex doctrina Sancti Benedicti in ejus regula ex variis humilitatis signis duodecim præcipue enumerat, in gradibus scalæ Jacob præfigurata; quæ etiam, inquit idem S. Archiepiscopus, dici possunt præfigurata in duodecim stellis, quibus exornata, & locupletata fuit magnæ illius mulieris Apocalypticæ corona, cujus tanquam Sole amictus mentio fit in eadem Apocalypsi cap. 12. *Primus gradus est, corde & corpore semper humilitatem ostendere, defixis in terram aspectibus: Secundus, ut pauca verba, & rationabilia loquatur aliquis, non clamosa voce: Tertius, ut non sit facilis, aut promptus in risu: Quartus, taciturnitas usque ad interrogationem: Quintus, tenere quod habet communis regulæ monasterii: Sextus, prædicare & credere se omnibus viliorum: Septimus, ad omnia se indignum, & inutilem conficere, & credere: Octavus, confessio peccatorum: Nonus, pro obedientia in daret, & asperis patientiam amplecti: Decimus, ut cum obedientia se subdat superiori: Undecimus, ut voluntatem propriam non delatetur adimplere: Duodecimus, ut Deum timeat, & memoret sit omnium, quæ præcipit.*

2. S. Anton. de Padua ex Publicani exemplo, verum humilem in demissione oculorum agnoscendum esse,

dicit: *Hic enim nec audebat oculos ad cælum levare; propter quod à Christo principaliter de virtute humilitatis commendatus fuit. Unde ait: Insigne humilitatis solet apparere in oculis, unde Ecclesiasticus à Droptis: Extollentiam oculorum meorum, ne dederis mihi.*

3. S. Joannes Damascenus Isaie Abbatis doctrinam sectatus, alia indicat hujus virtutis signa, & prognostica, inquit: *Opus humilitatis est silentium colere; se secum nemine metiri; non contendere; subjectum esse; oculos humi demissos habere; mortem sibi ab oculis proponere; à mendacio abhorre; inanibus sermonibus operam non dare; majori non reluctari; sermonem suum constabilire nolle; contumeliam ferre; requiem odisse; ad labores se adigere.*

4. Cassianus quoque multa alia veræ humilitatis signa adducit, quæ tametsi vitæ monasticæ, & religiosæ conformia sint, multa tamen illorum sæculari etiam statui accommodari facile possunt: *Humilitas, inquit, his indiciis comprobatur: Primo, si mortificatus in se habeat omnes voluntates: Secundo, si non solum ad humi suorum, verum etiam cogitationum nihil suum celaverit seniore: Tercio, si nihil sua discretionis, sed iudicio ejus universa committat, ac monita ejus sitiens, ac libenter auscultet: Quarto, si omnibus servet obedientiam, mansuetudinem, & patientiam constantiam: Quinto, si non solum injuriam inferas nulli, sed ne ab alio quidem sibi met irrogatam doleat, atque contristet: Sexto, si nihil agat, nihil presumat, quod non vel communis regula, vel majorum cohortantur exempla: Septimo, si omni vilitate contentus sit, & ad omnia, quæ sibi præcipiuntur, velut operarium malum se judicaverit, & indignum: Octavo, si semetipsum cunctis inferiore, non superficie promoveat laborum, sed intimo cordis credat affectu.*

5. S. Bonaventura virtutis hujus signa ad quinarium numerum restringit, dicens: *Quinque sunt signa inter alia humilitatis demonstrativa. Primum humilitatem amare; secundum honores, & laudes fugere; tertium opprobria, & contumelias equanimiter tolerare; quartum vilis officia non recusare; quintum libenter obedire.*

6. Excellentissimus autem index humilitatis est, si quis sui ipsius amet contemptum, ac proinde gaudeat si contemnatur; hic enim est eminentissimus humilitatis gradus. Ad hunc gradum S. Philippus Neri pervenerat, qui ex motivo mortificationis, in conspectu ingentis populi, in atrio S. Petri ad Vincula, prima die Augusti, qua præcipuum Ecclesiæ illius festum celebratur, saltitans à nonnullis velut senex doctus digito monstratus fuit; imò hoc sine nonnunquam per Romanæ urbis vicos manipulum florum manu sua deferens præcessit, ut ab omnibus tanquam fatuus, & insanus derideretur. Similiter in Actibus Apostolorum legimus, quod Apostoli non solum libenter ludibria sustinebant, verum etiam particulare in iisdem habuerint gaudium: *Ibant gaudentes à conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.* Similiter Sanctus Gregor. postquam historiam recensuisset Constantii Mon. sanctitate celeberrimi, postea tamen ob staturæ suæ humilitatem, tanquam si insanus esset, non sine magno illius viri Dei gaudio derisi, demum subiungit: *Vi superbi honoribus, sic humiles sua despectione gratulantur.* S. Thom. de Villanova, exemplo S. Martini, idem adducit veræ humilitatis indicium: *Qui ita gaudet in despectu, inquit, sicut superbus in honore, hic verè humilis est.* Et paulò post subiungit: *Humilis nomen facit injuriam, & illatam ab alio patienter sustinet; gaudet cum contemnitur, quia cognoscitur; neque injuriam reputat, si quisquam ei præferatur.* S. Ephrem factum memorat Davidis regis, quando à Semei tot improperiis vneratus, magno cum ardore se suis opposuit, ne molestaretur, ostendendo se, tanquam humilem, ex hoc sui contemptu magnum concepisse gaudium; unde S. Ephrem ipsum in hac virtute optimè radicatum fuisse, concludit. Beatus quoque Laurentius Justinian. inquit: *Reddit hominem humilem injuriarum patientia, quia humilis gloriam non querit, injurias non sentit, nec veretur confundi in præsentia hominum qui solum gloriam querit apud Deum.* Et in cap. 7. ejusdem libri de vero humili dicit: *Cum irridetur, gaudet,*

Concluditur
esse humilitatem
S. V. M.

S. Bern. 4. de
Assumpt.

S. Dorothei
1. 2. de cordis
humilitate.

Quænam
sint vera
signa humi-
litate.

S. Antonia.
sum. Theol.
4. p. 114. c. 11.
§. 3.
Adducuntur
duodecim
gradus, &
signa veræ
humilitatis.

Apocal. 12.

1. Gradus est
de infilio
oculorum.
S. Anton. de

Pad. in Dom.
11. post Pent.

S. Silvanum
colere.
S. lo. Damasc.
Parall. 1. 3.
c. 31.

Cassian. de
instit. renun-
tiant. c. 39.
Sententia
Cassiani,
quæ sit vera
humilitas.

Item S. Bo-
naventura.
S. Bon. 1. 4. in
Dist. 1. 4. c. 1.

S. Gaudens &
S. Germainus.

Hoc facit
S. Philippus
Nerius.

A. G. Ap. 1. 1.
SS. Apostoli.

S. Greg. 1. 1.
Dist. 1. 6.
Exanti. 1. 1.

S. Thom. de
Villanova
Coac. 1. 1. de
S. Martino.

S. Ephrem.
Parg. 11.
2. Reg. 16.

B. 1. 1. 1. 1.
de sign. vult
c. 31.

Ibid. c. 7.

cum despiciatur exaltat, quando persecutionem patitur securus est; si maleducitur, a contrario benedicit; quicquid applaudit fugit, omne quod abiectionem est, gratanter suscipit, ac veneratur. Petrus Blefensis in sermone quodam de S. August. dicit: *Vera humilitas est, injuriam non posse facere, & factam posse tolerare.*

7 Refert Sanctus Basilius, in Monasterio quodam virginem quandam fuisse religiosam, quæ se stultam, & demoniacam esse fingeat, adeo ut ab omnibus aliis monialibus in tanta haberetur abominatione, ut ne quidem in eadem cum ipsa mensa sedere potuerint; ex industria verò se stultam simulabat, ne illam a culina obsequiis dimoverent, in qua se abiectionis, & laboriosis ministeriis occupari gaudebat; imò præter hæc laboriosa servitia, in quibus juxta occupabatur, sæpius etiam pugnis, & fustibus vapulabat. DEUS autem sublimem ancillæ suæ humilitatem manifestare volens, Angelum suum ad sanctum quendam virum, Ptocherium nomine, direxit, ut illum interrogaret, an mulierem quandam, quæ ad summum sanctitatis apicem pervenisset, videre cuperet: cui hanc anxie videre cupienti Angelus dixit: *Vade ad Tabernas Iosatarum monasterium, & unam ex ipsis invenies habentem in capite coronam, ipsamque agnosce esse te meliorem; cumque illa fuisset exhibita, omnibus aliis prius visis, vidissetque frontem ejus panis involutam, projecit se ad pedes ejus, dicens: Benedic me; quod & ipsa ad pedes ejus fecit: Omnes autem sorores obstupuerunt, dicentes: Noli Abbas talem injuriam sustinere: fatua est enim ista. Tum Sanctus omnibus ait: Vos estis fatua, deprecor Deum, ut tam dignus, ac ipsam, de Iudiciis mereat inveniri. Quo audito omnes ad ejus pedes prociderunt, confidentes se dictæ virgini diversas injurias irrogasse. Ecce tibi veræ humilitatis infallibile indicium, non solum tolerare, verum etiam ardentem querere, quæ ab aliis irrogantur, impropria; quia verò humiles oblatos honores fugiant, ipsa pariter per fugam suam probavit humilitatem: Post paucos enim dies non ferens illam tantam suam gloriam, egressa est de Monasterio illo occulte, & quo jersit, vel quo fine id fecerit, ad nullius potuit notitiam pervenire.*

8 S. Laurent. Justin. aliud agnoscit veræ humilitatis signum; nimirum ille quis honores, applausus, & existimationem humanam abhorreat: *Humilis enim, inquit, omnem altitudinem abhorret, dignitates fugit, latere appetit, apparere refugit, de jici concupiscit, neminem odit, vilipendit se foris, intus nihil se pendit, pro voto subjicitur cunctis, contumeliis non irritatur.* In ore S. Philippi Neri frequentia erant verba illa, quæ cordi suo tenaciter impresserat, suisque frequenter repetendo inculcabat, scilicet: *Ama nesciri, & pro nihilo reputari.* S. Laurent. Justin. inquit: *Vernus humilis parca anima sua, qui ne putetur, quod non est; quantum in se est, vult nesciri quod est.* Veri etenim humiles recepta à Deo dona occultant, propriasque imperfectiones manifestant, easque omnium conspectui exponunt, ut omnibus vilescant, & contemnantur ab omnibus. Div. Chrysostom. inquit, quod quando humilis se virtutibus prædunt, & à mundo æstimatur, variisque gratis celestibus cumularum esse novit, tunc vel maxime curandum ipsi sit, ut semetipsum ignoret: *Humilis est, inquit, si se excelsum per virtutum officia, humilem per opinionem reddat.* Author Summæ prædicantium sequentem adducit similitudinem: *Ad oculum apparet, inquit, quod quanto stella altius in celo situat, tanto minoris apparet quantitas: Ita quanto quis major est in gratia, & apud DEUM, tanto minoris debet apparere vanitatis, & majoris humilitatis.* Sanctus Bonaventura aliis similitudinibus id ipsum illustrat, inquit: *Si formica novit sub terra grana sua celare; si apes sua mella noverunt abscondere; nonne homo probat se stultum esse, qui thesaurum nobilissimum quo emittitur Regnum celorum, negligit occultare, & pro vanis laudibus non curat illum amittere? Idem quoque exemplum vini adducit, quod citius virtutem perdit, si clausum in vase non steterit, sed evaporare poterit. Similiter aromata si teneantur aperta, perdunt virtutem, & efficaciam; similiter ignis cito extinguitur, nisi cineribus cooperiatur. Ergo homo cito omnia bona perdit, nisi ea sub humilitatis cinere cooperiat, sic enim per humanam laudem.*

Manfi Bibl. Prad. Tom. II.

dem evanescere possent. Præter quæ idem Sanctus alio in loco de religiosorum profectu fusiùs tractans, sequentem in hæc verba insinuat doctrinam: *Humiles esse debemus in nobis, humiles ad proximum, & humiles ad Deum.* Qualiter autem humilitatem in proximos exercere debeamus, immediate subjungit, dicens: *Ad proximum debemus esse humiles, humiliores & digniores ipsas reputando, non eos despiciendo, vel temere judicando.* Quare Div. Chrysostomus humilitatem indifferenter circa omnes practicandam esse demonstraturus, ita discurret: *Si humilis esse velis, nec verbis, nec habitu solo, sed & re, & voce hanc virtutem ostendito, & ne sis erga istum humilis, adversum illum insolens, sed erga omnes humilis, siue amicus sit, siue inimicus, siue magnus sit, siue parvus; hæc enim est humilitas animi.* Circa quoscunque igitur exercenda est humilitas, omnes nobis indifferenter meliores reputando, & digniores; quare & Laurentius Justinianus ad idem intentum tres assignat hujus virtutis gradus, dum ait: *Hæc est humilitas sufficiens, & abundans, quæ tres habet gradus: Primus est, subdere se majori, & non se equali præponere: Secundus est, subdere se equali, & non se præferre minori: Tertius, subdere se minori, & hæc est perfectio omnis humilitatis.* Cujus ultimi gradus faciendi modum nobis S. Thomas tradit, dum illum Apostoli ad Philipenses textum: *(Superiores sibi invicem arbitantes)* explicat, dicens: *Non hoc ita debemus æstimare, ut nos æstimare fingamus, sed verè æstimemus posse esse aliquid occultum in alio, quo nobis superior sit; etiam si bonum nostrum, quo illo videmus superiores esse, non sit occultum.*

9 Aliud veræ humilitatis signum est, dum quis obedientie ultro, citroque se subicit, dicente Sancto Dorothæo: *Humilitas est, cum te nullius existimas valoris, ac momenti; cum tuam ipsius voluntatem abneqas, & eam in omnibus abruptes omnino stodes, ita ut omnibus subditus sis, & obediens, & quidquid evenierit constanter feras.* Quod & B. Laurentius Justinianus confirmat, dum ait: *Libenter obedire, certum est humilitatis signum, quod exemplo Christi magis, quam auctoritatibus probari potest, de quo Apostolus: Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem.* Cui & illud consonat, quod Richardus Victorinus in hæc tradit verba: *Quasi vera humilitas, & non ficta, ipsi verbis expressit loquens ad patrem, dicens: Non sicut ego volo, sed sicut tu. Hæc est vox vera humilitatis, quæ semper humana voluntati præponit divinam; nec hoc solum, sed etiam alterius hominis, non solum majoris, vel parvis, sed etiam inferioris voluntati suæ præponit.*

10 Nazianzenus aliud insigne pariter insinuat humilitatis signum; quando scilicet propriæ quis cedit opinioni, intellectum captivat, proximoque cedit in certamine scientiæ, & ingenii; quia ut Poeta cecinit: *Qui velit ingenio cedere, rarus erit.* Idemque Nazianz. ait: *Turpe est profecto, in vestro, ac victus ratione, non sublimiorem, sed viliorum eligere, ac genum callo, lacrymarum fontibus, jejuniis, vigiliis, chameænis, labore, atque omni corporis maceratione humilitatem præferre, ac propriam imbecillitatem agnoscere, in divinis autem disputationibus, & principatum, & tyrannidem sibi vindicare, nec cuiquam omnino cedere, verum supra omnes supercilium offerre, ubi humilitas non solum gloriam habet, sed etiam securitatem.*

11 S. Dorothæus sequentia humilis veraciter animæ assignat indicia: *Si molesti quippiam viro humili, & demisso contigerit, confestim ad se revertitur; se contrahit, secum habitat vir humilis corde, se dijudicat, & quavis pena, & supplicio dignum se censet, nec vult quenkum accusare, nec causam rejicere in alium patitur; proinde non immerito absque perturbatione doctus, & molestia, imò incredibilem in animo suo sentit quietem.*

12 Sanctus Joannes Climacus de humilitate sub sponsæ allusione tractans, quoniam ejus sint partes, his docet pariter verbis: *Qui cum hac velut sponsa sponsus copulatus est, lenis, placidus, promptus in compunctione, misericors, super omnia vero serenus, & tranquillus, letus, & alacer, obsequens, omnium molestiarum expertus, vigil & impiger est, & ut uno verbo complectar*

Nu 3 om.

Petr. Blef. serm. 10.

S. Basil. in masip. Exempl. S. Quædam Virgo stultis se simulabat, ut in humilitatis officio manere posset.

S. Bon. l. 7. d. profess. rel. l. 2. c. 12.

D. Chrys. c. 6. h. 7. de humilit. Verus humilis alios reputat se digniores esse.

B. Laurent. Just. de l. 2. c. 6.

S. Thom. 2. 2. q. 61. art. 1. Phila. 3.

Humilitatis signum est, omnibus se subicere. S. Doroth. ser. 11.

B. Laurent. Just. de l. 2. c. 1.

Rich. de S. Vict. ser. in die Pasche.

Nazianz. c. 2. Signum humilitatis est, propriam opinionem cedere.

S. Doroth. ser. 2. de cord. humil. Item ad omnes molestias statim ad se reverti.

Clim. p. 1. c. 1. Enumerantur varii partes humilitatis.

B. Laurent. Just. de casto. c. 20. Verus humilis habet honores & applausus, & hinc magis emicat.

B. Laurent. Just. de l. 2. c. 1.

D. Chrys. h. 30. De incomprehensibili Dei nat. 1.

Sum. Prædic. Probatur variis similitudinibus S. Patrum.

S. Bon. l. 2. de uno Conf.

omnia, imperturbatus; siquidem in humilitate nostra memor fuit nostri Dominus, & liberavit nos de inimicis nostris, & animi morbis, & inquinamentis nostris. Quam eandem viri humilis imperturbabilitatem Sanctus quoque Ephremus assignat, dum ait: Humilis egestate pressus non abiecit animum, & in prosperitate, ac gloria non insolescit, sed in eadem perpetuo virtute persistit. Tandem S. Bonaventura hoc novum humilitatis lignum in medium adducit: Gradus humilitatis est, quando etiam in magnis virtutibus, & donis, & honoribus homo nihil extollitur: Nihil sibi ex hoc blanditur, totum illi refundens, & in integrum restituens, a quo finis omne bonum.

DISCURSUS XX.

A R G U M E N T U M.

Quisquis humilis esse desiderat, vilitatem originis, ortusque sui; necnon naturæ humanæ consideret finem.

T H E M A.

Humilia valde spiritum tuum, Eccl. 7. v. 19.

Motiva, cur homo se humiliare debeat, innumera sunt; præsertim verò illa, quæ ex profunda nostri ipsius, propriique nihili promanant cognitione, dicente S. Thomae de Villanova: Radix, & origo humilitatis est cognitio sui; radix superbia ignorantia sui. Ignorat se penitus omnis superbus, nam si sciret quis esset, non usque superbi- ret. Ideoque Sanctus Laurentius Justinianus ad conservandam humilitatem, tui ipsius cognitionem adeo necessariam esse docuit, quantum ad vitam requiritur cibis, ad navigationem navis, & lux ad discernendos colores: Quemadmodum, inquit ille, ad sustentandum corpus humanum necessarius est cibus, ad transfratanda maria opportuna est navis, necnon ad discernendum colores, & corpora expediens est lux, aequè ad adipiscendum cordis humilitatem, suimet debet cuique inesse cognitio. Dicit autem S. Bernardinus: Tria sunt, quæ radicatas nutriunt humilitatem, assiduitas subiectionis, consideratio propriæ fragilitatis, & comparatio melioris. Si primum Lucifer habuisset, non de cælo rui- set; si Adam secundum habuisset, non de paradiso ejectus esset; si Antichristus tertium haberet, non se Deo præferret.

2 Et quidem imprimis necessarium est, ut ad naturales nostros serio nos reflectamus. Unde D. Chrysostomus ait: Reputatecum naturam tuam, & fabricam, & sufficite sibi istud, ut perpetuo se in officio continet. Idem quoque in homilia 12. super Genesim metallum è quo fusi sumus, considerans, ait: Formavit Deus hominem, pulverem accipiens de terra. Hinc si attendere volumus, non parva nobis humilitatis offertur doctrina; nam cum cogitaverimus, unde constitutionis suæ initium natura nostra suscepit, etiam si sexcenties superciliosa surragamus, ea reprimemus, & humiliabimur. Quod quidem remedium unum est ex excellentioribus, atque ab omnibus communiter spiritualis vitæ magistris insinuatum. Unde & Sanctus Laurentius Justinianus ait: Recogita, o homo, ut humiliaris, originem tuam. Intellige, unde venis, & erubescere; adverte ex quo conciperis, & humiliare; nam in putredine conciperis, in sordibus generaris, in latebris confoveris, & in doloribus parturiris. Formatus es nempe, o homo, de pulvere, de luto, de cinere, quodque vilius est, de spurcissimo, & foetidissimo sanguine, in pruritu carnis, in fervore libidinis, in fœtore luxurie, & quod deterius est, in labe peccati, in obligatione delicti. Hæc vilissimorum natalium nostorum agnitio, ad omnem superbiam nostram reprimendam sufficit: Unde animi superbia terra, & cinis, inquit Petrus Blesensis, vermis faciens, reptans in paludem rancida, cadaver putridum, lutum vermis faciens, & vile martirium.

3 Nomen nostrum à terra deducimus, è qua sumus plasmati; nam homo ab humo; ideoque humilitas nobis connaturalis esse deberet, quia & humilis ab humo. Ut Agricola Evangelicus arborem sicut infructuosam, festilem fructuum redderet, operæ pretium esse duxit, si illam stercore undequaque circumdaret: fodiam circa illam, & mistam stercorea; quo textu Evangelico Sanctus Paulinus utitur, ut nobis per no-

stri ipsius, & vilitatis natalium nostrorum noticiam, humilitatem insinuet; ait enim: In quo mihi videtur aterna pie humilitatis utilitas indicari, quæ sterilem fecundat animam, ne per vacuum arrogantia speciem sibi juxta illum Phariseum placeat, velut arbor infelix frugibus, inutili fronde luxurie: quæ bonum autem, & utile ad culturam salutis hujusmodi sterens sit, docemur in B. Iob, qui postquam sedens in stercore, tentari desistit. D. Chrysologus similiter de hac arbore, per quam homo denotatur, ait: Ut vilissimis adjuta sementis, redeat ad fructum.

4 Sanctus Bonaventura interrogat: cur supremus ille artifex (de quo dicitur: non est impossibile apud Deum omne verbum) naturam humanam non eodem modo formavit, quo fecit angelicam? Quo fine hoc corpus nostrum ex terra, & luto agri Damasceni plasmavit? Cur non etiam illud purum spiritum creavit, si cur creavit Angelum? Cum Deus omnia possit, ut quid non fecit nos aequales Angelis in gloria, nisi ipsa depressio nostra humiliet nos, ne elevemur, sicut sedulli, & seductores Angeli; & corrumpamus, & pereamus? Inde est, quod cum Deus in baptismo tollas penitus reatum peccati originalis, penam tamen corruptionis non tollit in hac vita, ut semper maneat nobis memoriale humiliationis, quæ canisimus, ne superbiamus, sicut primi parentes nostri, ex quorum superbia, & transgressione, omnes corrumpimus in culpam. Quo fine Deus hominem simul ex anima, & corpore, quorum unum tam nobile, aliud tam vile est, componere voluit? D. Chrysostomus inquit: Idcirco duabus ex substantiis Deus nos composuit, ut cum superbia quidem elatus fueris, reprimat te carnis vilitas. Eandem considerationem diu ante Sanctus Gregorius Nazianzenus his verbis expressit: Haudequidem scio, inquit, quo pacto simul, & imago Dei sim, & cum cano voluer; quasi diceret: prima facie imperceptibilis mihi videtur illa tam elevati cujusdam spiritus, qualis anima est, & corporis tam abjecti, quale lutum est, à Deo in homine facta conjunctio. Tandem verò sapienter ita concludit: Hæc nostra temperatio est, ut cum imaginis dignitas nobis animos extulerit, pulvis eisdem reprimat, contrahatque.

5 D. Chrysostomus in præcitata homilia super Genesim modum observat, quem sacer Chronista in recensenda hominis creatione observavit: Propterea, inquit, Deus, cui tanta salutis nostræ cura, ad nostri eruditionem, Propheta linguam hic direxit; quippe cum superius dixisset divina Scriptura: & fecit Deus hominem, secundum imaginem Dei fecit eum, & dedit illi omnium visibilium potestatem; ut ne ignorando, quomodo constitutus sit, magnus sibi videatur, & præscriptos sibi limites transeat, propterea & repetendo docet, & formationis ejus originem, & unde, ac quomodo primus homo productus est; non enim Moyses semel tantum, sed sæpius hominem è terra plasmatum fuisse repetit, ut sciret, quænam vilissimorum natalium suorum fuerit origo. Homo non in cælo empyreo creatus fuit, sicut Spiritus Angelicus, sed in terra, in brutorum animalium societate, quia eadem die, qua bestias produxit, hominè pariter creatus fuit: Deus non resinit eum in cælo, inquit quidam interpres, sicut inter Angelos, sed inter animalia sylvestria, quod certè sine mysterio non fecit: non factus fueras in paradiso, id est, cælesti, ut ex hoc esset humilior. Magni apud nos primogenita æstimantur; & ideo ex eorum numero hominem esse noluit, quia homo post omnes alias res visibiles creatus fuit.

6 Multa legimus diversorum hominum exempla, qui in dignitatibus sublimibus positi, humiles permanebant, per propositam sibi ante oculos vilium natalium suorum memoriam. S. Hieronymus super illa verba Danielis: Intellige fili hominis, rationem assignat, cur Deus hunc Prophetam filium hominis appellavit, sicut & Ezechielem, & Zachariam hoc eodem nomine sæpè insignivit: Quia, inquit, sæpè inter Angelos esse se cernunt, ne eleventur in superbiam, & angelica, vel natura, vel dignitatis se esse credant, admoneantur fragilitatis suæ, & filii hominum nuncupantur, ut homines se esse noverint. De Primatio Bohemæ Rege in ejusdem regni historiis refert Aeneas Sylvius, quod cum ex statu rusticano ad sceptrum promotus fuisset, idem

S. Ephrem
c. 1. ad h. 1.

S. Bonav. t. 7.
l. 1. de prof.
relig. c. 11.

D. Chrys.

S. Bon. T. 7.
l. 2. de prod.
relig. c. 11.
Cur Deus
naturam na-
turam non
formaverit,
sicut angeli-
cam & puri-
ssimam.

Optimum
motivum
humilitatis,
est cognitio
proprii ni-
hili.
S. Thom. de
Villanova.
III. Laur. Just.
de humil.
c. 13.
Probat
humilitati-
bus.

S. Bern. t. 1. ser.
de Conv.
peccat.
c. 13.

D. Chrys. B.
hom. 7. c. 1.

Nazianz.
or. 16.

Naturalis
origo nostra,
docet nos
humilitate.
D. Chrys. t. 6.
h. 7. de hu-
milit. animi.
D. Chr. h. 12.
in Gen.

D. Chrys. h.
in Gen.
Homo non
in cælo, sed
in terra, &
inter bestias
creatus fuit,
ut disceret
humilitatem.

S. Laur. Just.
de lig. vitz
c. 4.

Guil. Papin.

S. Thom. in
Gen.

Petr. Blesen-
opus, de
Confess.
sacram.

Homo dici-
tur ab humo
ut non hu-
militas sit
connaturalis.

Luc. 13. 9.
S. Paulus.
ep. 10. ad
Seveniam.

Multa in di-
gnitate positi
humiles per-
manebant
ex memoria
natalium
suorum
S. Hier. in
Dan. ib.

Aeneas Syl-
vius in hist.
Bohem.
Sic Prima-
tus Rex
Bohemie.

Insignis al-
basi. circa
caput aureum,
& luteus po-
des, statua
Nabuchodo-
nosoris.

1. Reg. 7. 18.

David.

D. Chrysost.

rex in die coronationis suae sagum quoddam rusticum sibi ob oculos explicari preceperit, ne rusticanae suae oblivisceretur originis. Quamnam existimaris fuisse causam, cur David ex pastore ad thronum Israeliticum subvectus, in pristina sua semper humilitate perman-
serit? Nimirum, quia primam nativitatis suae origi-
nem semper ob oculos habuit; unde DEUM huius-
modi verbis affatus dicit: *Quis ego sum Domine DEVS, & quae domus mea, quia adduxisti me hucusque?* De quo proinde Div. Chrysostomus, vel quisquis alius author est, inquit: *Agnoverat iste Sanctus, quod Genesios 18. dixit Abraham DEO: Ego sum terra, & cinis; & singuli ita DEO dixerunt, in forma essent perfectae humilitatis. Ergo dicit: quis sum ego Domine mi? Ecce se nihil esse dixit, & servum se esse non negavit, quia omnis qui confitetur servitutem, meretur gratia libertatem. Ergo dicit: quis sum ego Domine mi? Videtis ubique regnare gratiam, cor humile illustrare. Noverat se pastorem esse ovium, & non genere nobilitatum; sed quanto factus est nobilis, agnovit se ex nihilo fuisse sub-
levatum, & quia non est oblitus, qui natus esset, perseve-
ravit in culmine regali. Vviligisus Archiepiscopus. Mo-
guntinus ex patre curtifice natus, rotam insignium loco sibi assumpsit, ut semper natalium suorum abje-
ctorum ob oculos haberet memoriam. Beatus Petrus Damianus, ut Desiderium Abbatem Montis Cassini, ad Cardinalitiam dignitatem eVectum, in sua humi-
litate conservaret, in Epistola quadam sequentia ad eum verba scripsit: *Age, nolifratr, quod plerique faciunt, tantummodo si quid est in te virtutis, attendere, & vitia quasi post tergum posita negligas judicare. Imitare naturalis in Pavone diversitatis exemplum, qui nimirum pullinos, & velut ignobiles pedes pra oculis semper habet, insignem vero cauda pulchritudinem post se spectabilem prebet: videt in pedibus rusticum aliquid, quod despiciat, ignorat in cauda, quod cum mirabilem reddat. Impromptu est, unde se debeat in humilitate de-
primere; post tergum gerit, unde valeas quasi pra caeteris avibus superbiere; quod exemplum humilitatem amanti-
bus applicans, subiungit: *Te quoque quodammodo, quod in te virtutis est, lateat; si quid vero vitiosum, & corre-
ptionis est dignum, ab aspectu tui iudicio non recedas. Verum quidem est, quod animam quandam ad ima-
ginem, & similitudinem Dei creatam habemus; verum-
tamen ut humiles maneamus, necessum est oculos ad pedes, id est, ad corpus, ad lutum, quo anima regitur dirigere. Prima vestis, qua Deus corpus nostrum inducit, ex pellibus animalium facta fuit: Post lapsum, & pravari-
cationem vestis, inquit S. Laurentius Justinian. Adam cum omni suae posteritatis innica pellicea, & car-
nis corruptibili, & mortali contextis, atque in hac mise-
riarum valle collocavit peregrinaturum, ut ex qualitate exterioris hominis, discas non elate praferre se ceteris, sed ex continuis punitionibus, quas indefinenter propter infirmitates, & necessitates corpus patitur, spiritus ma-
teriam sumas se in humilitate custodiendi. Sanctus Bernardus ad Eugenium, qui ex claustris latebris ad Vaticanam maiestatem evectus fuerat, his verbis scribit: *Salubris est copula, ut cogitans se Summum Pontifi-
cem, attendas pariter, vilissimum te effecinerem; imi-
tetur cogitatione naturam, & quod dignus est, authorem naturae, summa, imaque consocians. Nonne natura in persona hominis vili limo colligavit spiraculum vitae? Nonne auctor natura in sui persona Verbum, limumque contemperavit? Ita tibi sume formam, ut alius sedens, non alta sapiens sis, sed de te sentiens humilia, & con-
sentiens humilibus.****

Vviligisus
Archiepisco-
pus Mogun-
tinus.
B. Pet. Dam.
l. 1. ep. 11.
Similitudo
Pavonis.

B. Lau. Just.
de disciplin.
monach. c. 4.

S. Bern. serm.
de consil.

Cur manus
Moyse infe-
cta fuerit
lepra.

Theod. q. 10.
in Exod.

partes? Ideo nimirum; quia lutum ad pedes posi-
tum, caput vero aureum erat: *Omnia in figura con-
tingebant illis. Erit nonnunquam anima aliqua,*
quae per multos virtutis, & meritorum heroicis actus,
conspiciam sibi erexerit statuam; & tamen eadem in
proximo habet miserum sui praecipitium, & lapsum.
Cur ita? Quia in mente sua semper aurum volvit, & re-
volvitur, & illud quidem solum, id est, honores, & ap-
plausus mundanos, propriae autem miseriae, & morta-
litate lutum pedibus substratum habet, nec quicquam
de illo cogitat; & ideo mirum non est, quod nonnun-
quam parvulus quidam vanitatis, & vanae gloriae lapi-
lus, colossus illum, in virtute, & sanctitate sublimem,
turpiter cadere faciat. Sanctus Paulus vas electionis,
in paradysum raptus, & Sacrosanctae Triados Secreta-
rius (*audis arcana verba*) ad continuas visiones,
apparitiones, & revelationes caelestes admissus, copio-
sissima conversionis universi mundi messe locupleta-
tus, oculus suos tamen ad lutum directos habebat; quia
priorem vitam suam in memoriam revocans, inquit: *Non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ec-
clesiam Dei.*

8 De quatuor illis animalibus, quae plena erant oculis ante, & retro, inquit Rupertus Abbas: *In cir-
citu, & intus plena sunt oculis, id est, sciunt, unde ve-
niant, aut quo vadant. Scire namque, unde veniant, mul-
tum valet illis ad profunda humilitatis custodiam; scire
autem quo vadant, proficit illis ad fortitudinem suam
legitime custodiendam. Unde enim veniant, aut quo va-
dant? de nihilo veniant, quia de nihilo creati sunt, &
hoc oculis retro aspiciunt; vadunt autem ad revelationem
gloriae filiorum Israel, & istud oculis ante se prospiciunt.*
D. quoque Chrysostomus nos monet, ut omni cum
industria nihilum nostrum consideremus: *Cogitemus,*
inquit, *naturam nostram, repensem peccata, discamus
qui sumus, & satis nobis est ad totius humilitatis mate-
riam; hic enim maxime se novit, qui nihil se esse po-
tat. Seraphicus Doctor inquit: Humilitas se annibi-
lat, ut de novo creetur; ipsa est enim illud nihilum, super
quod Deus fundavit terram, ut dicit Iob: qui appendit ter-
ram super nihilum, id est, animam super humilitatis fun-
damento. Magnam profecto habemus humilitatis
conservandae occasionem, si miseras, quas cum aliis
creaturis communes habemus, serio consideremus;
unde in eodem loco idem Seraphicus Doctor paulo
post inquit: *Cum homo considerat proprias vilitates,
tunc humilitas resumit vires; sicut enim muscus in locis
foetentibus recuperat odorem, sic humilitas fragrantior
efficitur, cum quis considerat propriam vilitatem. Sa-
lutare proinde est illud Sancti Bernardi consilium,
dicentis: Istam tria semper in mente habeas, quid fuisti?
quid es? quid eris? Quid fuisti? quia sperma foetidum;
quid es? quia vas stercorum; quid eris? quia esca ver-
minum. Innocentius III. ad probandum haecenus di-
cta ita scribit: *O vilis conditionis humana indignitas!
O indigna vilitatis humana conditio! herbas, & arbores
investiga; illa de se producunt flores, & frondes, & fru-
ctus, & tu de te lendes, & pediculos, & lumbricos. Quot
sunt arbores, quot herbae, floribus, odoribus, virtuti-
bus medicinalibus, oleo, balsamo, pomis foecundae;
cum tamen homo nihil spiret, nisi foetorem, nihil spu-
met, nisi faniem, nihil ex ipso redundet, nisi stercus, &
putredo? Illa de se effundunt oleum, vinum, & balsa-
mum, & tu de te spiritum, urinam, & stercus; illa de se spi-
rant suavis odorem, & tu de te reddis abominationem
foetoris. Qualis arbor, talis fructus; non enim potest ar-
bor mala fructus bonos facere.***

9 Est & alia S. Bonaventurae de humilitate diffe-
rentis ingeniosa ponderatio: *Debet, inquit, creaturas
corporales diligenter considerare, & ex illis humilitatem
haurire; si enim consideret terram, videt proprium sepul-
chrum; si attendat ignem super terram, videt suppli-
cium peccatorum; si consideret quadrupedia, videt ea for-
tiora; si volatilia, videt ea leviora, & agilia; si terra
nascentia, videt meliora, sicut sunt fructus, & pulchri-
ora, sicut flores; si consideret proprium subiectum, videt
quod in principio est semen immundum, in medio sac-
cus stercorum, & in fine cibus verminum; ut dicit Ber-
nardus meditationum c. 3. Vide, unde veneris, & eru-
besce; ubies, & ingemisce; quo vadis, & contremisce.*

Nn 4 San-

1. Cor. 15. 9.

Apoc. 4. 16.
Rup. Abb. ib.
Multum non
humiliat
scire unde
veniamus, &
quo vadamus.

D. Chrys.
l. 6. hom. 7.
de humil.

S. Bon. l. 6. in
Dix. fabul.
tit. 7. c. 1.
Præclara hu-
jus docum-
ta ex SS.
Patribus.

S. Bern. in
formul. bo-
nae vitae.

Innoc. lib. de
contempt.
mundi.

S. Bon. lib.
Alia insi-
gnia, huius
motiva, ex
considera-
tione aliarum
creaturarum.

B. Laurent. iust.
de Ligno
vitz c. 4.

Sanctus Laurentius Justinianus multa animalia variis prærogativis nos excellere, his verbis considerat: *Considerare nos negligas, inquit, quod singula quæque nascentiæ propria quedam habent munimenta, quibus naturam suam ab incommodis defendunt. Cortex ambit arborem, penna regit volucrum, piscem squama operit, lana ovem induit, pellis iumenta, & seras vestit, concha testudinem excipit; solus homo inermis nascitur, & nudus, ne eo ad humilitatem fiat promior, quo ceteris rebus in ipso suo nativitatæ primordio conspicitur abiectionis. Quod si quis metallum ex quo formati sumus, seridè considerare voluerit, sibi metipso improbare poterit, dicens:*

B. Laurent. iust.
ibid.

Quid superbis terra, & cinis? Cogitatio mortis, & corporis resolutio, inquit Sanctus Laurentius Justinian. virtutem in nobis gignit humilitatis. Quo sine claudatur hominis caro, insinuant sepulchra ossibus plena, satoribus intolerabilia, vermibus referta; nam post hominem vermis generatur, post vermem sator, & horror exhalat, sicque in non hominem vertitur omnis homo. Div.

D. Chrysostomus,
I. ad eos,
qui scandalizati sunt.

Chrysostomus, ut nos in humilitate stabiles esse faciat, sequentem nobis doctrinam insinuat: *Cum viderit eum, qui non ita pridem cum ipso incedebat, in vermes, & sanies, & cinerem, & pulverem esse resolutum, licet ipsius diaboli arrogantia intumescat, metu contrahitur, reprimitur, modeste se gerit, philosophari docetur, bonorum parentem humilitatem in suam mentem introducit.*

DISCURSUS XXI. ARGUMENTUM.

Ad conservandam humilitatem alia adducuntur motiva.

THEMA.

In spiritu humilitatis suscipiamur. Dan. 3. v. 39.

Nemo ad pignus gratiæ pervenit nisi per humilitatem.
Iacob 4. 6.

I Hanc obsecrationem: *In spiritu humilitatis suscipiamur*, quælibet anima Divinæ Majestati proponere debet, cum enim gratia pignus sit gloriæ, nemo se ad hanc perventurum esse sperare potest, nisi veræ humilitatis spiritum præhabuerit; quia *DEVS humilibus dat gratiam*. In hoc igitur discursu modos examinabimus, quos ad hanc virtutem conservandam, & augendam adhibere oportet.

Ex eo humiliari debemus quod anima, cessante levi habitu, a nobis auferatur.

1 In primis igitur consideranda est anima, in quantum ad imaginem, & similitudinem DEI creata est; tamen enim hoc modo considerata infinitam quandam in se habeat capacitatem, & excellentiam; nihilominus quamdiu huius humani corporis luto conjuncta est, quanta cum facilitate ab eodem separatur? In quoniam enim hanc unionem consistere existimatis? Nimirum in unica duntaxat respiratione, & in anhelitu continuante duratione; hoc enim deficiente, homo in eodem momento, cadaver effectus mortuum, in cineres resolvitur, dicente Scriptura: *Auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur*. Omnes quidem creaturæ visibiles, Sol videlicet, Luna, stellæ, firmamentum, cæli, terra, animalia quadrupedia, &c. suos ab unico DEI præcepto trahunt natales, mox enim, ut DEUS dixit: *Fiat lux, facta est lux; fiat firmamentum, germinet terra*; hæc quoque subito esse suum habuerunt, & sic de aliis. At verò animam DEUS humano corpori unica respiratione, & anhelitu infudit: *Inspiravit enim in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem*. Quidnam verò respiratione exilius, aut tenuius esse potest? Ac proinde quam facile hæc anima, licet DEI capax, & ad regnum cælorum possidendum creata sit, amitti potest? Cum metu igitur, & tremore salutem vestram operamini.

Pl. 101. 39.

Sanctus Isidorus in libro *de conflictu vitiorum, & virtutum*; statim post principium ita scribit: *Quam densissimis putamus in terra superbia tenebris lutum nostrum involvi, spotuit in cælo stella, quæ mane oriebatur, lucis suæ globos amittere? Audi potius lucem veritatis, dicentem: Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebitur lumen vitæ.* S. Bonav. quoque hac de re sequentibus verbis loquitur: *Notandum, inquit, quod omnis homo debet se pulverem, & cinerem reputare, ex parte carnis, de qua certus est, quod efficietur pulvis; & similiter ex parte animæ, quilibet se pulverem, & cinerem reputare debet.* Enim verò, quod homo pulvis sit ex parte

Gen. 1.

Phil. 2. 12.
S. Iud. de
conflictu
vitæ &
virtutum.

S. Bon. 2. 7. 10
Dicit, salutem
c. 1.
Homo etiam
ex parte
animæ debet
se reputare
cinerem, &
se humilia-
re.

corporis, difficultatem non habet; quod verò etiam ex parte animæ homo se cinerem, & pulverem æstimare debeat, paradoxum quidem prima facie esse videtur; & tamen idem Seraphicus Doctor hujus dicti sui sequentem assignat rationem: *Propter tria homo se ex parte animæ pulverem debet censere. Primo propter vilitatem; sicut enim cinis est vilis, quantumcunque fuerit de pretiosa materia, sic anima valde vilis est ex culpa, quamvis sit valde nobilis ex natura. Secundo propter resistendi difficultatem, quia sicut cinis statim dispergitur, & non potest resistere modico flatui, sic homo non potest resistere modice tentationi, imò frequenter cadit ad sibilum modici verbi. Tertiopropter resurgendi impossibilitatem, nam sicut cinis non potest redire ad statum suæ materie, sic homo peccator non potest redire ad statum gratiæ, nisi sola Dei virtute.*

3 Sanctus Laurentius Justinianus multa quoque considerat motiva, quibus anima ad sui humiliationem moveri debet, præcipue quando à superiori illustrata lumine semetipsam cognoscit: *Primus gradus est, inquit, se peccatorem, vel contemptibilem esse agnoscere; cum namque mens ex infusione gratiæ celestis irradiari contempit, & justificari, tunc revelantur, quæ prius facta latebant, tunc animi deformitas, peccandi promitas, casus frequentia, omniumque vitiorum fomites deteguntur; & ex hoc lumine convincitur mens cognoscere infirmitatem suam, & horrere per gratiam, quod ante ignorabat per culpam.* Idem paulò ante in cap. 4. in hæc verba monuerat: *Nonne se per humilitatem despiciet homo, si solumter conspicias in se negligentiam proficiendi, difficultatem standi, facilitatem cadendi, laborem resurgendi, & debilitatem vitæ vincendi? Similiter ad bonorum naturæ, & fortunæ mutabilitatem, & fragilitatem, nec non ad anxietates, & inquietudines continuo nos conturbantes, se paulò ante reflectens, dixerat: Humores tumidant, dolores extenuant, ardores desiccant, insanie morbidant, esca inflant, jejuniâ macerant, tristitia consumit, sollicitudo coarctat, securitas hebetat, divitiæ jactant, paupertas dejicit, juvenus extollit, senectus incurvat, infirmitas frangit, & post hæc omnia mors interimit.* Quis igitur suam in humilitate vitam non transigat? quis propriæ salutis metu non exagitetur, quando per universum laboriosæ vitæ suæ decursum scire nequit, (nisi per divinam revelationem illustretur,) an in gratia, aut verò in ira Dei constitutus sit? Quia nescit homo, utrum amore, vel odio dignus sit. Quæ tibi causa tumoris, interrogat Sanct. Thomas de Villanova? *de quo gloriaris? de quo intumescis inter mille firtes, inter mille discrimina rerum? quousque si agnosceres, tibi ad omnem humilitatem sufficeret. Omisso nunc perpetrata facinora, quæ te coram Deo ad nihilum redegerunt; omisso instantem mortem, agnoscere te metipsum. Nunquid jam regnas, nunquid de salutis præmio securus es? annon hiantem infernum sub pedibus attendis, & iudicem de super vibrantem gladium, diramque mortis sententiam comminantes? quanam est igitur ista inflatio?*

B. Laurent. iust.
de Ligno
vitz c. 7.
Mortua
animam
inducens
ad humilia-
tionem.

Idem c. 4.

4 Sanctus Franciscus de Assisio, quando in maxima veneratione se positum videbat, seipsum humiliandi causa Filium Bernardonis appellare, majoremque totius mundi peccatorem reputare solebat. S. Bonaventura ad persuadendam humilitatem sequens format indissolubile argumentum, inquiens: *Causa humilitatis consideratio status inferioris. Omnis homo, aut scit se esse peccatorem, aut iustum; si sciat se esse peccatorem, multum habet humiliari, quia quantum ad hoc deterior est cane, vel bufone, quia peccator est debitor temporalis, & æternæ mortis; illo vero solum temporalis; & in illis solum est miseria pæna, in peccatoribus verò pæna, & culpa; & in hoc sunt similes Diabolo; si autem fuerit peccator aliquando, nescit utrum justificatus sit à peccato, quia dicitur in Ecclesiaste: Nescit homo utrum amore, an odio dignus sit, sed omnia in futuro servantur incerta: si autem sciat aliquis se esse ingratiæ, tamen se humiliare debet propter quatuor, quæ interdum etiam viris iustis, & perfectis nocent; scilicet negligentia proficiendi, difficultas standi, vel præservandi, facilitas cadendi, difficultas resurgendi: homo enim per se potest ire ad culpam, & per se non potest ire ad gratiam. Enim verò Deum nos graviter lapsius offendisse certum est, dubii verò sumus, an illum pro peccato placaverimus, & an dignam ei red-*

Ecc. 4. 1.
S. Thom. de
Villanova.
Coac. 1. de
S. Martino.

S. Franciscus,
in maxima
veneratione,
seipsum
vilificabat.
S. Bon. 2. 6. 10
Dicit, sal.
tit. 7. c. 1.
Adducunt
causæ cur
nos merito
humilitate
debemus.

reddiderimus veræ poenitentiae satisfactionem; similiter tamen nos conscientia non remordeat, in continuo tamen metu, & tremore vivendum nobis est, quando etiam Apostolus ille, de quo æterna Veritas pronuntiaverat: *Vas electionis est mihi iste*, protestatus est, dicens: *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum: qui iudicat me, Dominus est*. Hugo Cardinalis super illa verba Psalmi: *Quoniam dolose egisti in conspectu ejus*, addit: *scilicet in conscientia sua, ubi Deus conspexit, quasi dicat: non veraciter, & diligenter discussit*. Nam ut S. Bernardus inquit: *Ad se humiliandum, nihil vivacius invenire potest anima, quam si se ipsam in veritate inveniat, tantum non dissimulet, nec sit in spiritu ejus dolus*.

5 S. Bonaventura insuper considerat, magnam nos habere humiliationis nostræ causam, & occasionem, si consideremus potentes inimicos, qui lateribus nostris incessanter assistunt: *Causa*, inquit, *humilitatis est consideratio hostis adversantis, cui sine Dei adjutorio non possumus resistere, cujus tanta crudelitas est, ut omni hora nos deglutiret, nisi Divina potentia nos custodiret*. Est quoque efficax ad nos humiliandos motivum, nimirum frequenter recordari moniti illius, quod per Sanctum Apostolum nobis perhibuit æternæ Veritatis Spiritus Sanctus, inquit: *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*. Unde S. Augustinus ait: *Domine, gratia tua depreco, quæcunque non feci mala*. Et S. Paulus alibi dicebat: *gratia Dei sum id quod sum*, & ideo D. Chrysostomus eundem se ultimum omnium Apostolorum appellasse considerans, ait: *Neque solum se pronunciat esse ultimum, & indignum qui appelletur Apostolus, sed affert causam, dicens: Quoniam persecutus sum Ecclesiam*. Atque omnia illa fuerant remissa, sed tamen ipse nunquam est eorum oblitus. Volens ostendere gratia magnitudinem subiungit, dicens: *gratia autem Dei sum id quod sum*. Videri alicuius humilitatem? nam delicta quidem sibi attribuit, ex recte autem factis nihil, sed totum Deo adscribit. Hoc quoque documentum idem Apostolus discipulo suo S. Timotheo his verbis tradidit: *Depositum custodi*. Enimvero qui aliquam magni pretii geminam in deposito habet, non inde effertur, aut inflatur, sciens eandem non esse suam, imò potius in continuo versatur timore, ne ei auferatur. Porro dona, virtutes, & gratias cælo habemus, velut depositum quoddam nobis consignatum. Quicquid boni operamur, totum ex virtute proficiscitur auxilii, à Deo nobis liberaliter communicati, unde apud Isaiam dicitur: *omnia opera nostra operatus est in nobis*; ideo quoque cælestis ipsa dilectum suum his verbis invitatur: *venias dilectus meus in hortum suum, & comedas fructum pomorum suorum*. Sanctus Gregorius verba illa Ezechielis exponens: *Animalia ibant, & revertebantur, in similitudinem fulguris coruscantis*, causam assignat, cur hæc animalia illuminatissimos Dei servos representantia hoc modo Prophetæ in visione delineata fuerint, dicens: *Vadunt & revertuntur in similitudinem fulguris coruscantis; quia postquam mira Sancti inter homines faciunt, postquam corda audientium sparsa lumine incendunt, ad quandam anthori suæ gloriam redeunt, ut illi laudem reddant, per quem se possent alia sciunt*. Ponit unctione proinde dignissima est illa S. Bonav. sententia, dicentis: *Duo sunt, quæ admonent nos, ut humiles simus, videlicet quod sumus, & quod non sumus; quod sumus, non habemus à nobis, nec ex meritis nostris, & ideo non oportet nos inde extolli, quia aliena potestas est, & bonitatis, quicquid boni sumus, & habemus*.

6 Sanctus Laurentius Justinianus efficax ad nos humiliandos medium esse dicit, si proprias imperfectiones frequenter consideremus; *Profecto*, inquit, *sancti viri, ut humilitatis in se pariant, & nutriant virtutem, cum quedam mirabilia faciunt, ante mentis oculos student revocare quod nondum agere quærent, ut dum ex una parte considerant infirmitatem suam, ex ea parte qua perfectus est eorum animus, non se extollant*. Author summe Prædicantium de quodam refert, quod cum humilibus esset parentibus oriundus, pistoris videlicet cuiusdam filius, tandem ad supremos honores evehitur, in Camera sua furnum fabricari fecerit, ut vilium natalium suorum præsentem semper haberet memoriam.

Sic quoque Amicus Episcopus Aquilanus à Paulo II. S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalatu insignitus, quia ovium Pastor fuerat, pro Nataliis insignibus suis agnum, librum in capite deferentem, exprimi voluit. Hæc enim propriæ vilitatis, & imperfectionum, sive naturalium, sive moralium agnitio, & memoria, humilitatem in nobis mirabiliter excitant, & enutrient, ad eum modum, quo ignis sub cineribus suis vivus conservari solet. Joseph Pastor ovium fuerat, tandem verò postquam velut mancipium Madianitis divenditus fuit, humiliaverunt in compedibus pedes ejus; manus ejus in cophino servierunt, ad thronum Egypti evehitur fuit. Sed quomodo in sublimi hoc culmine positis modestiam, & humilitatem suam conservare potuit? Rupertus Abbas ait: *Sicut in domo, sicut in carcere, sic & in curia Pharaoniam humiliter servivit, quam fideliter, illud semper attendens, quia servus emptus est, non illud quia per prudentiam Pater Pharaonis effectus est*. Ad hæc cur eo tempore, quo ei in somno Regnum pronosticatum fuit, manipuli grano pleni ei demonstrati fuerunt, & non potius regium quoddam diadema, vel sceptrum? Ni fallor eo id sine à Deo factum est, ut se hominem rusticum, agricolam, & vilis conditionis hominem fuisse recordaretur; vel etiam ideo id factum esse dici potest, quia sicut spica quantum pluribus sunt granis refertur, tanto magis terram versus se inclinant; ita quoque electi, quantum sunt meritis opulentiores, tanto se magis humiliare debeant.

7 Observandum quoque est ad idem propositum, quod incarnata Sapientia Sanctum Petrum Regni Pontificii possessione, & investitura decorare volens, eundem non semel, sed trinites Simeonem Joannis appellavit, dicendo: *Simon Joannis diligis me?* nam ut Tholerus observat, *In his omnibus interrogationibus semper Dominus nomine proprius fuit, & parentis etiam nomine*. Simon, inquit, Joannis; nec Petrum appellat, quod nomen dignitatis, & officii erat; volens eum in hoc admonere, ut quavis sit in tantam dignitatem proventus, ne super omnes sit fideles, & totius Ecclesiæ caput, præ oculis habeat se piscatorem fuisse, & hominem communem, ne se extollat, ne suis id meritis ascriberet, quo enim in altiore effertur, & erigitur gradum, oblivisci non debet se hominem esse, & aliquando ex humili, & ignota familia.

Aliud quoque documentum à S. Bernardo discere possumus, quia ait: *Noli te, homo, comparare melioribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli humili; quid scis enim, o homo, si unus ille quem forte omnium vilissimum, atque miserrimum reputas, cujus vitam sceleratissimam, atque seditiosam habes, & propterea illum putas spernendum, non modo præ te, qui sobrie, & castè vivis, sed etiam præ ceteris omnibus sceleratis, tanquam omnium sceleratissimum; quid scis inquam, si melior te, & illis mutatione dextera excelsi in se quidem futurus sit, in Deo jam sit*. His addi potest illa Apostoli sententia, dicentis: *qui se existimat stare, videat ne cadat*; quot enim sunt qui ex statu perfectionis in horrenda precipitia corruunt? *Dicique Beatus* (ut Poeta olim cecinit) *ante obitum nemo, supremæque funera, debet*. S. Thomas de Villanova unicuique humilitatis studio suadet, ut ad agnoscendam imperfectionem propriam, se perfectioribus commetatur, & comparet; dicit enim: *Si te sapientia elevat, confer te cum doctioribus; Si patientia, confer te cum Martyribus; Si castitas cum virginibus; qui tibi magnus videbaris, illis compositus, exiguis apparebis*. Cui consonat illud à Sancto Laur. Justiniano traditum monitum, dum inquit: *Respectus meliorum, acquisitio est humilitatis*.

9 In hujus tamen virtutis studio unus præcipue cavendus est scopulus, ne in superbiam urgeamur, patiamurque animæ nostræ naufragium; multi enim sunt, qui ab humilitatis exercitiis abhorrent, timentes, ne digito ab aliis monstrentur, quasi verò hæc virtus hominum duntaxat abjectorum, & vilium propria existat; quos proinde Gillibertus Abbas his verbis perstringit: *Quid tu dices, qui humilitatem servitutem putas? servilis non est, quam regalis nobilitat purpura, ornamentum est enim purpura regium; hostem dedignaris, vel heres gradus, respice quod purpurei sunt*. Humili-

Flu. exempl.
10.4.12.10. C.
7.5.4.

Rup. Ab. 1.8.
in loc. 140.

Cur Christus
S. Petrum se
nominavit?
Simon Joann.
10.4.12.
Toleros ib.

1. Ber. Ger. 37.
in Cant.

Quibus hu-
milis se
comparare
debeat.

1. Cor. 10. 12.

1. Th. de VII.
Concl. de S.
Martino.

1. L. 1. 1. 1. 1.
C. 4.

Humilitas
est virtus re-
gia.

Gill. Abb. C.
18. in Cant.
Illius autem
nitus tuit
Hieracium
imperatoris
Crucis.

A. 9. 1. 1. 1.
1. Cor. 4. 4.

H. Card. in
1. 1. 1. 1.

Alia ejusde
motiva.
S. Bon. 1. 1.
Potentia ho-
stium no-
strorum.

1. Cor. 1. 1. 1.

S. Aug. 1. 1. 1.
Concl. 7.

D. Chr. h. 1. 1.
ad 1. Cor. 11.
In sufficien-
tia nostra ad
operandum
bonum.

1. Tim. 4.

1. 2. 1. 1. 1.
Cant. 1. 1.

S. Greg. 1. 1. 1. 1.
Ezech. h. 1.

S. Bon. 1. 1. 1.

S. L. 1. 1. 1. 1.
v. 1. 1. 1. 1.
Consideratio
nostrarum
imperfectionum,
et naturalium.

Auth. sum.
Prædicant.
Varia hujus
exempla.

litas suscepta pro Christo, Regiam refert dignitatem. Unde Heraclius Imperator, ut crucem Domini ad Montem Calvarie deportare dignus esset, insignia, & ornamenta imperialia deponere, & saccum cilicium induere, nudisque pedibus incedere debuit. Quot sunt hodie Reges, & Imperatores, quos cælum pariter, & terra suspicit, & admiratur, non propter pompam, & fastum, sed propter humilitatis exercitia, in quibus se ex virtutis hujus amore strenuè exercuerunt? David non tam laudatus fuit propter omnes suos triumphos, quam propter saltus, quos ante arcam Domini edidit, quando à conjuge sua derisus, respondit; *Vilior sum plus quam factus sum*. Trittissima est illa proinde S. Gregorii sententia, dicentis: *Ego David plus saltantem stupeo, quam pugnantem*. Cum S. Odoardus Rex Angliæ, cum propè Ecclesiam quandam Sancto Petro dedicatam suam haberet Regiam, à quodam Hyberno, qui pedum suorum imposerat, eò quod nervi tibiæ re tracti gressum impediētes, per terram ut reperet, urgebant, conventus fuisset, quidam Regis Cubicularius, nomine Hugolinus, idipsum videns, Regem ut ad compassionem erga pauperem commoveretur, rogavit; cumque Rex pauperem, quid illi beneficii præstare posset, interrogasset, respondit ei, genu sexies se limina Apostoli pro recuperanda sanitate sine ullo fructu visitasse, firmam tamen totalis salutis sue recuperandæ promissionem accepisse, si Rex illum humeris suis in eandem inferre Ecclesiam dignaretur; quod cum Sanctus Odoardus Rex intellexisset, ut spiritus illi asinus fortis accubans in terminis, suppositus humeros suos ad portandum. Pendet de humero tanti Principis plenus sordibus, squalidis manibus, brachiisque squamosis, regium illud pectus collumque complectitur. Interea ex assistentibus videbant nonnulli, alii à paupere Regem delusum; jocabantur; alii simplicitatem justitiamque judicabant. Cum itaque Rex paululum processisset, subito nervi extenduntur, rigantur ossa, carnes marcescere cœperunt, emergunt a carne articuli, pedes à natibus solvantur. Dissendit homo crura, poplite jam flexibili, & sanie cum sanguine profluente, vestis regia ornatur po-

Illam ex-
eruit David,
saltando an-
te arcam.

A. Reg. 4. 11.
Flores Exepl.
ib. 6. 10.
Stupendum
humilitatis
exemplum S.
Odoardi Re-
gis Angliæ.

rius, quam sordatur. Quam historiam tandem author illius his verbis concludit: *Quotam novo, & insolito, in persona Regia humilitatis exemplo, quanto opere divinus Apostolus humilitatis virtutem colerit, & quanto in pretio habuerit, satis aperte monstravit*. O quam gloriosus, & admirabilis magnus ille Rex fuit, cunctisque sæculis ad Deum, & universum mundum, propter unicum tam profundæ humilitatis actum futurus erit: cum verissimum sit, qui se humiliat exaltabitur? S. Dorotheus dictum quoddam refert à S. quodam Eremita pronunciatum, dum ait: *Dicitur in libro Seniorum, quod interrogatus quidam senex à fratre quopiam quid sit humilitas, responderit, dicens: Magnum opus est humilitas atque Divinum*. S. Bernardus quoque ad Eugenium Papam ita scribit: *Nescio, quo pacto vis ejus major in majoribus, & in clarioribus comprobatur*. Nulla splendidior gemma in omni præcipue ornatu Summi Pontificis. Quoniam celsior ceteris, eò humilitate apparet illustrior. Idem S. Dorotheus hanc virtutem per exactam præceptorum Dei observantiam magis magisque semper radicari, his verbis insinuat: *Quò magis rectè, & cum virtute se gerit, eò magis humilitatem cordis amplectitur, & custodit; rursus quanto magis humilitatem sectatur, tanto magis auxilium sentit divinum, ac proinde in via Dei per cordis humilitatem ulterius progreditur, ac proficit*. Paulò ante verò dixerat: *Viri sancti omnes humilitatem ex observatione mandatorum Dei possidebunt*. Unde S. Joannes Climacus post varias alatas humilitatis definitiones, inquit: *Hic quidem agebat, humilitatem esse perpetuam, seu continuam omnium rectè factorum oblivionem*. Profectò si quis in æqua bilance heroica Apostoli facinora trutinare posset, quibus resplendebat, quando ait: *Quæ retro sunt, obliviscens*, ingentes utique meritorum, in cœlesti illo ærario obstupefceret thesauros; & tamen omnem illorum deposuerat memoriam; veris etenim humilibus proprium est, quòd se in via Dei jam pridem incipere, nec ullum unquam bonum opus fecisse existimant; unde idem Apostolus ait: *Ego me non arbitror comprehendisse, ad ea, quæ sunt priora, extendens me ipsum*.

S. Dorotheus
de cœdu
humilit.

S. Ber. L. 1. de
consid. c. 6.

S. Ioa. Clim.
in Scala Pa-
rad. c. 25.

TRACTATUS XXXIII.

DE HYPOCRISI.

DISCURSUS QUINDECIM.

I. Icurfus I. Hypocrisis abominabilis est Deo, ejusque contra nos iram graviter provocat.

II. Hypocrisis indigna est cœlo, utpotè ad ignem infernalein destinata.

III. Varia considerantur supplicia, quibus Hypocritæ subjacent, & à Deo puniuntur.

IV. In maledictione fœni à Christo interminata, multa in Hypocritarum perniciem denotantur Mytheria.

V. Dæmon in Angelum se lucis transformans, multas per Hypocrisin seducit animas, quas à Deo, & à fide apostatate facit; quod idem Antichristus primogenitus ejus efficit.

VI. Hypocritæ, tamquam præda dæmonis, in ejus specialiter sunt potestate constituti, eique indissolubiler alligati.

VII. Vitium hoc cum multis aliis est conjunctum peccatis, unde variz ejus malitiz considerantur.

VIII. Hypocrisis Deum, & quidquid ad Divinum ejus cultum ordinatur, sibi servire facit. Propter quod in transgressionibus suis inexcusabilis existens, severe punietur.

IX. De damnis quæ ex Hypocrisi in Rempublicam resulant; quæ sæpè numero majora sunt illis, quæ ex scandalis proveniunt.

X. Difficillimum est Hypocrisin, & fictionem à veritate discernere, utpotè quæ in interiori hominis sinu sub virtutis larva occultata latet.

XI. Deus primo omnium loco rectitudinem cordis in operibus nostris requirit, siquidem opera nostra, quantumvis extrinsecus bona sint sine hac inutilia sunt, & mortua.

XII. Hypocrita operum bonorum merita amittit; ubi damnum hoc quàm ingens sit, graviter consideratur.

XIII. De stultitia Hypocritæ, qui laborando, & patientiando, in hac, & in altera vita infernum sustinet.

XIV. Hypocrisis sæpè magna cum ignominia detegitur, & tamen homines sæpè lateat, Deo tamen occultari nequaquam potest.

XV. Varia examinantur indicia, per quæ Hypocritæ à veris virtuosis discerni possunt.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Hypocrisis abominabilis est Deo, ejusque contra nos iram graviter provocat.

THEMA.

Væ vobis Hypocritæ. Matth. 23. v. 13.

NUllum vitium ab incarnata Sapientia in universo historiz Evangelicæ volumine adeò frequenter reprehenditur, & arguitur, quàm hoc Hypocrisis peccatum; adeo ut in hoc solo capite 23. S. Matthæi Christus Scribas, & Phariseos, hac lepra contaminatos, non semel, sed octies acriter reprehendat, usque per verbum hoc *Væ*, sempiternarum ærumnarum expressivum, æternam comminetur damnationem. In S. Lucæ cap. 12. legimus, quòd Christus discipulos suos (qui universum mundum docturi, suæque Ecclesiæ bases futuri erant) instruere volens, speciali-

Nallum vi-
tium sapientia
& durius in-
crepatur à
Christo
quam hypo-
critis.

Luc. 12. 1.

ter eisdem de Hypocrisi fugienda commonuerit, ita tamen ut hanc illis doctrinam non in privato tradiderit, sed eam præstolatus fuerit occasionem, in qua ingens populimultitudo congregata eandem audire posset, ut hac ratione unicuique constaret, quàm illa sit abominabilis, omnesque ad eam detestandam inducerentur; dicit enim Evangelista: *Multis autem turbis circumstantibus, itans se invicem concalcarent, cepit dicere ad discipulos suos: Attendite à sermone Phariseorum, quod est Hypocrisis.* Præmittit verò ex industria hoc verbum *attendite*, ut Albertus Magnus observat, ut eorum excitet attentionem: quod non ideo facit, quòd multum difficile sit, quod docet, sed quia est valde utile doctoribus veritatis, qui verbo & exemplo fundare debebant Ecclesiam. Magnoperè videlicet Christo cordierat, ut hujus vitii Reipublicæ tam perniciosi (provi in progressu hujus materiæ videbitur) & specialiter Christianæ Religionis nostræ stabilimento damnosissimi, horrorem discipulis suis imprimeret, nam ut idem Albertus Magnus subjungit: *Omnis hæresis hypocrisi confirmatur.* Unde Richardus de Sancto Victore in prædictorum confirmationem inquit: *Hoc est illud crimen pessimum, & præ cæteris abominandum, quia Deo præ omnibus odiosum, de quo Ioseph fratres suos apud Patrem accusat: vitium, quod Deus singulariter detestatur, nullum aliud quàm hypocrisis, rectius intelligitur.*

2 Tamen Salvator noster peccata, & excessus aliorum occultos, & internos, sub silentio abscondere, & dissimulare, summa cum industria consueverit, ne illos apud populum diffamaret: attamen hypocrisim, quæ malignitas quædam, & venenum absconditum est, semper detexit, publicè manifestavit, omnesque ad illius cautelam, & detestationem admonuit. Unde S. Laurentius Justinianus de humilitatis virtute ab hypocrisis adulterata differens, ait: *Hypocritarum genus plus quam ceteros infecutus est Dominus, eorum cautelam conscientiam patefecit populis, atque æternum supplicium illos manere testatus est.*

3 Deus in veteri lege populo suo præcepit, dicens: *Veste quæ ex duobus texta est, non indueris:* sed quoniam, obsecro, sine sublimis illa, ac suprema altissimi Sapientia, & Majestas eò usque se demisit, ut ad tales usque minutias præscribendas, quale est hoc præceptum de non faciendis ex materia variegata vestibus, descendere? Utiq; is qui omnia in sapientia fecit, propter nos utique hoc dixit, inquit Apostolus. Dionysius itaque Carthusianus dictum interpretans textum, ita discurret: *Vestis anima est operatio ejus, vestis autem ex duobus contexta, est operatio apparenter bona, & foris clara, intus autem infecta, & ex vana emanans intentione.*

4 Non absimilem in Deuteronomio in hæc verba legimus factam prohibitionem: *Non indueris vestimento, quod ex lana linoque contextum est.* Horum verborum Mysterium Sanctus Gregorius declarat, dum ait: *Vestem ex lana linoque contextam induit, qui in locutione, vel actione, quæ utitur, intus subtilitatem malitia operis, & simplicitatem foris innocentia ostendit.* Qui igitur vestem exterius laceram portat, & ex panno rudis, intus verò juxta carnem lino fovet delicatissimum, & interioribus indulget deliciis, is vestem portat ex lino, lanaque confectam; dicente Sancto Antonino: *Vestis quæ corpus circumstat, est conversatio exterior nostra, in qua apparemus hominibus lana, quæ calida est: & fructus ovis animalis innocentis, sunt opera charitatis, id est de genere bonorum, quæ proprie fiunt ab ovibus Christi; lino quod frigidum est, & fructus terre, sunt operamiquitatis, quæ frigidum reddunt animum, & oriuntur ex cupiditate. In veste autem lana linoque contexta; lana apparet, & lino quasi sub ea latet; & ideo congruè signat conversationem hypocritarum, in quibus opera de foris bona parent, sed intus in corde opera prava latens, & cupiditate plena.* Unde & ob eundem finem Deus in eodem Deuteronomii capite prohibet, dicens: *Non induetur mulier veste virili, nec vir natus veste feminea; abominabilis enim apud Deum est, qui facit hæc.* Oculi namque nostri interiora penetrare non valent cordium, & intentionum alienarum, & ideo exterior apparentia sæpius nos fallit: cum igitur hypo-

crisis, ut suo loco videbimus, in larvata forma symbolizetur, maximamque cum ea proportionem habeat, hinc Deus ait: *Abominabilis enim est &c.* ut ostendat quanto odio hujusmodi prosequatur deceptionem; unde & S. Antoninus ait: *Prædicatio Christi multum fuit contra Hypocritas; & nullum hominum genus videtur ita tam acriter, & frequenter reprehendisse, sicut Hypocritas.*

5 Rupertus Abbas consimiliter ad ea quæ diximus, reflexionem facit; ad vehementes scilicet invectivas Sapientie incarnatæ contra Scribas, & Phariseos hypocritas, prout fusiùs legere est in cap. 23. Matthæi. *Quam magna fuerit religionis illius hypocrisis* (de Hebraismo loquitur autem) *ipse Dominus satis acerbè innuit, toties sub uno ductu sermonis, dicendo; va vobis Scriba, & Pharisei Hypocritæ: ubi cum sepius Va super illos detonneret, per singulas vices hypocritæ dixit, excepta una duntaxat vice, ubi taliter dixit; Va vobis Duces cæci.*

6 Alia inter per Sophoniam Prophetam severissima Divinæ justitiæ contra transgressores intentata supplicia, unum quoque legitur hoc sequens: *Visitabo super omnes, qui induit sunt vestem peregrinam.* Quem textum idem Rupertus Abbas taliter ad nostrum exponit propositum: *Putasne, hypocrisis vestis est peregrina? utique nimirum peregrina, quid enim in vestibus magis peregrinum, quàm sunt lupis rapacibus vestimenta ovium? quod inquam, magis peregrinum, quàm cum, qui intus est plenus iniquitate, foris hominibus iustum apparere?*

7 Idem antecitata Deuteronomii verba, in quibus vestis ex lino, & lana contexta prohibetur, examinans, sequens desuper format documentum: *Quid vero per hanc vestem, nisi hypocritarum natura signatur qui benignitatem erga proximos ostendunt, & dolose iniquitatis, quæ loquuntur, cooperiunt? Vestis enim quæ ex lana linoque fit, lanam semper in faciem reddit, & lino subter abscondit; quid ergo per lanam, nisi simplicitas sonat? quid vero per lino, nisi subtilitas designatur? & sæpe homo subtilis, & acutus exterius simplicitatem mansuetudinis ostendit, & interim subtilitatem malitiæ contegit. Iste ergo veste se actionis suæ quasi ex lana, & lino induit, quando ab eo, & simplicitas monstratur in superficie, & subtilitas malitiæ servatur in mente.*

8 Alias inter Sancto Joanni in Insula Pathmos exhibitæ Visiones, una quoque notabilissima fuit, de quadam muliere manibus poculum abominatione plenum portante: *Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, habens poculum aureum in manu sua plenum abominatione.* Quem textum S. Augustinus ad hypocrisim applicans, ait: *Aurum immunditiarum hypocrisis est, quia foris quidem parent hominibus quasi iusti, intus autem sunt pleni omni immunditie.* Sed quare, obsecro, S. Joannes eam immunditiarum congeriem, per quam varia designantur vitia, hypocrisim concomitantia, titulo afficit abominationis? Nimirum, ut quàm peccatum hoc coram Deo abominabile sit, edoceremur: quàm veritatem fusiùs probare possumus ex Sapientis testimonio, dum ait: *Pondus & pondus, mensura & mensura, utrumque abominabile est apud Deum.* Quibus verbis, quantumvis Salomon ad mensuratum & pondo, quibus mercatores in comparandis vendendisque rebus utuntur, inæqualitatem alludere voluerit, S. Nilominus Bernardus adagium ad hypocrisim doctè applicat, dum ait: *Tu me ne de te ipso legas, quoniam dolose egit in conspectu ejus, ut inveniatur iniquitas ejus ad odium.* Pondus, inquit, & pondus, abominatio est apud Deum. Quid enim? in te depretiaris in secreto apud te ipsum, veritatis trutinam ponderatus, & foris alterius pretis mentiens, majoris pondere vendas nobis, quàm ab ipsa accepisti.

9 Nequaquam verò, quantum vitium hoc Divinam provocet iram, exprimeret licet; cuius sceleris se juratum hostem professus est S. Propheta Job, unde & insigne hoc à Deo meruit encomium; *vir simplex.* Ubi Origenes ait: *Simplex, non fictus; non erat in illo duplicitas, non loquebatur aliud in ore, aliud verò cogitabat in animo; non aliud dicebat verbis, & aliud cogitabat corde.* Moxque in ejusdem Prophetæ laudem subjungit, dicens: *Quod est omnium maximum, verax in conspectu omnia inquirentis Dei.* Imo & ipsemet Job alio in lo.

Severè præmonuit Apostolos illud cavere.

Alb. Mag. in Luc.

Rich. Vi. p. 8. c. 6. Benjamin. in hoc.

Licet Christus alia vitia occulte dissimularet, non tamen hypocrisim.

S. I. Just. in de humil. c. 13.

Lev. 19. 19. Vestis ex duobus contexta, designat hypocrisim. Pl. 103. 34.

Dio. Carth. in Levit.

Deut. 22. 11.

S. Greg. 1. 2. mor. c. 11. Similiter vestis ex lana, & lino contexta.

S. Aug. som. Theol. p. 1. lib. 4. c. 7. § 1.

Deut. 22. 11. Prohibetur viris ne induant vestem muliebrem, & e contra.

S. Aug. 1. 1. c. 1.

Rup. Abb. 1. in Habac. c. 1. Hypocrisis interminatur V. a Christo.

Sophon. 1. 8. Quid designat vestem peregrinam? Rub. Abb. 1. in Sophon. c. 1.

Rup. Abb. 1. in Deut. c. 22.

Apo. 17. 4. Hypocrisis est poculum aureum plenum abominatione. S. Aug. 1. 2. in Apo.

Prov. 20. 10. Et pondus & mensura falsa.

S. Ber. 1. 4. in Cant.

Job maxime abominatur hypocrisim. Orig. 1. in Job.

Job 11. 14.
Hypocritam
concevant
sibi iram Dei.

Pl. 1. 2. 6.

Job 16. 11.
Hebraeae.
Teat.

Rom. 1. 9.
e pluribus.

Isa. 1. 11. 1.
Cur Deum
propter
centum &
sacrificia
Hebraeorum.

Isa. 18. 1.

Isa.

In initio
quadragesimae
proponitur
nobis
Evangelium;
quo deiecit
nos ab hy-
pocritis.
Mat. 6. 16.

Ten. de spe.
Gen. 1. 1.

Cen. 8. 6.

Hypocritae
adulterant
virtutem;
Unde placet
hominibus
displacere
Deo.
S. Cyr. Alex.
in Apol. ad
Theodor.

S. Aug. co. 4. 1.
e in Exod.
Epist. ad
Galat.

co protestatur, dicens: *Et ipse eris Salvator meus, non enim veniet in conspectu ejus omnis hypocrita*; adeo namque Deus abominatur hypocritas, ut illos à suo arceat conspectu; quod & Psalmista confirmat, dum ait: *Dissipavit Deus ossa eorum, qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus sprevis eos*. Quas minas dictus author cum hoc alio Jobi confert testimonio, dicens: *Simulatores, & callidi provocant iram Dei*; ubi Hebraica versio habet: *Hypocritae falsi cordis iram coaccervabunt*; siquidem longè amplius est, coaccervare, ita ut sensus sit; hypocritas vindictam Dei non modò in suam provocare, sed & accumulare perniciem. Unde & merito Apostolus ait: *Thesaurizabunt sibi iram in die irae, & iusti iudicii Dei*, ubi septuaginta legunt: *Ordinabunt colorem*; atque ob hanc ipsissimam causam Salvator noster (ceteroquin benignissimus, & mansuetissimus) quoties de hypocritis agit, ut plurimum cum magna in eos invehitur indignatione, & quasi semper tremendum hoc praemittit verbum: *Vae*.

10 Deus in Isaiā quondam obsequia Hebraeorum, quae circa Divinum ejus cultum praestabant, se abominari protellatus est, dicens: *Ne offeratis ultra sacrificium frustra; incensum abominatio est mihi*. Forsitan talem Deus declarationem fecit, propter vicinum legis novae Evangelicae tempus, in quo, loco veterum sacrificiorum, incruentum successurum erat Unigeniti ejus? Nequaquam; siquidem à diebus Isaiā, usque ad Christi adventum, plurima intercurrerunt saecula: cur itaque tantam Deus circa sacrificia illa ostendit nauseam, praesertim cum illa ipsemet ad Divinam iram placandam conciliandamque benevolentiam ejus erga Hebraeos, sanctè instituit? Hebraicus fortè textus nobis difficultatis nodum solvet, quo dicitur: *sacrificium mendacii*. Imò ex alio quodam ejusdem Prophetæ textu, causa evidenter deducitur hujus abominationis, utpotè quæ hypocritis erat; siquidem pietatem, & devotionem fingebant, & humilia inclinabant colla, interius autem divinae rebellabant majestati; unde per dictum Prophetam ita Dominus in alio loco contra Hebraeorum lamentatur jejunia: *Nunquid tale est jejunium quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? nunquid istud vocabis jejunium, & diem acceptabilem Domino? nonne hoc est magis jejunium quod elegi, dissolvere colligationes impietatis?* Nullo equidem totius anni tempore humana impietas suis magis frangum relaxat dissolutionibus, quàm in bacchanalibus; nec ullum anni tempus magis divinam irritat iram, quàm istud. Sancta itaque mater nostra Ecclesia nostrae compatiens ruinae, charorumque suorum invigilans filiorum salutem, in quadragesimae principio, summo cum studio nos ad poenitentiam, & reconciliationem invitavit cum Deo, quem quia hypocritarum vitio inimicissimum novit, primo omnium loco sollicitè ex fidelium cordibus, & mentibus dictum conatur eradicare flagitium, quando illa intonat Evangelii verba; *Nolite fieri sicut hypocritae tristes &c.* quemadmodum enim sponsus fidelis adulterium odit conjugis suae, ita quoque Zelotypus animarum nostrarum sponsus Deus fictionem odit, & hypocritam. *Non amat falsum author veritatis* (verba sunt Tertulliani) *adulterium est apud illum omne, quod fingitur*. Nec enim exteriora animae amanti opera satisfaciunt Deo, sed & insuper internum exigit cor, ipse namque jubet animae fidei: *Pone me ut signaculum super cor tuum*; principale namque quod à nobis exigit Deus, bonae intentionis rectitudo est, & cor nostrum; secundo autem loco opera bona; ideoque subjungit: *& signaculum super brachium tuum*.

11 Quemadmodum conjux severo supplicio adulterium vindicat conjugis, ut suum reparet honorem, ita quoque Deus cum omnimodo rigore hypocritam punit, qui virtutem adulterat, & perfectionem. Unde S. Cyrillus Alex. ait: *Deum audivimus dicentem; cum proximo suo loquitur pacem, ac in se ipso continet inimicitiam. An super his non visitabo dicit Dominus? aut de taligente non sumet ultionem animam meam? fraus enim, & seductio, & abscondita amarulentia detestabiles sunt coram Deo*. Ad eandem igitur mensuram qua hypocritarum hominibus placere satagunt, Deo displicent. *Quid ista cecitate tenebrosus?* inquit Sanct. Augustin. *hominis de falso bono placere studeas, de vero malo displices Deo? At*

verò longè expressius S. Bern. in libro de ordine vitae ad verius hoc virum ita scribit; *Quantò hominibus placent, tantò sunt Deo odibiles, sicut scriptum est: Astuti & simulatores provocant iram Dei. Boni enim viri timentes Deum, id ipsum quod esse meruerunt, videri refugiunt. Sanè laus humana bonos cruciat, malos letificat. Duplìciter autem damnantur hypocritae, sive pro occulta iniquitate, sive pro aperta simulatione; nam non semper latent hypocritae*.

12 Consideranda quoque est averfio, qua Divina Sapientia, & Spiritus S. animam fictam, & hypocritam abhorrent, siquidem ambo protestantur, dicens: *In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabis in corpore subdito peccatis; Spiritus enim S. discipline effugiet fictum*. Præterea sicut Spiritus S. primarius, & originarius omnium gratiarum, virtutum, donorum, omnisque solidas, & veteris sanctitatis est author, ita hypocritis hæc omnia destruit, si credere volumus Divo Chrysologo, dicenti: *Hypocritis subtile malum, secretum virus, venenum latens, virtutum fucus, sine sanctitatis*; siquidem sanctitatem, quæ Spiritus S. partus est, extinguit, atque ideo Deus meritò hypocritam adeò abominatur.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Hypocritis indigna est cælo, utpote ad ignem infernalem destinata.

T H E M A.

Possedit tremor hypocritas, quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis. Isa. 33. v. 14.

1 **H**ic Isaiæ textus glossa non indiget, siquidem evidenter docet, centrum hypocritarum infernum esse. Unde & apud S. Matth. postquam Salvator noster vitii hujus impietatem pluribus exaggerasset, tandem concludit, dicens: *Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis à iudicio Gehennae?* & in fine cap. 24. apud eundem Evangelistam, ubi eadem incarnata Sapientia de poena, perverso servo qui conservos suos percutiebat, pessimèque habebat, debita tractat, hunc funestum prænunciat eventum: *Veniet Dominus servi illius in die qua non sperat, & hora qua ignorat, & dividet eum, partemque ejus ponet cum hypocritis*; quis autem horum sit locus, aperte demonstrat, quando immediate subjungit, dicens: *Illic eris fletus, & stridor dentium*.

2 Job Propheta de pessima hac tractans generatione, sequens de ea perhibet testimonium: *Gaudium hypocritae ad instar puncti; si ascenderit usque ad cælum superbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit, quasi sterquilinum in fine perdetur, & qui eum viderant, dicent: ubi est?* Similitudo equidem accommodatio dari non potuisset, siquidem in mundi oculis hypocritæ sagaciores, perfecti præ reliquis, & sancti apparent, existimanturque exaltibus & contemplationibus suis cælum coniungere, quando juxta rei veritatem inferno sunt vicinissimi. Unde Sanct. Gregor. ait: *Superbia hypocritae usque ad cælum ascendere dicitur, quando ejus elatio cælestem agere vitam videbitur, cujus etiam caput quasi nubes tangit, quando principalis pars, videlicet intellectus illius, Sanctorum precedentium coequari meritis creditur; sed quasi sterquilinum in fine perdetur, quia in morte sua, cum ad tormenta ducitur, stercorebus vitiorum plenus à malignis spiritibus conculcatur; quam pariter expositionem Rupertus Abbas in medium adducit*.

3 Unquam ne reflexionem fecistis, quoniam hypocritis abyssum pandit, barathrumque stabilit perditionis æternæ? Veritatem discite, & oblitescite. Supremus fabricæ Universi Artifex infernum non constituit, quoniam Deus mortem non fecit, nec latetur in perditione vivorum. Sed Lucifer cum sequacibus Apostatis suis, centrum aperuit terræ, in quod infelicitissimus corruit, ut ardeat æternum; Lucifer inquam, primus hypocritarum pater, prout ex hoc subjuncto patebit Lucæ textu, ubi discipuli 72. post plurimas in Judaismo factas conversiones, gloriabundi ad cælestem suum redierunt Magistrum, dicens: *Domine, etiam demonia subjiciuntur nobis in nomine tuo*. Quibus mox Christus hoc celebre dedi-

S. Bern. de ordine vitae.

Spiritus S. cur adeo detestetur hypocritam. Sap. 1. 4.

D. Chrys.

Hypocritarum Centrum est infernum.

Mat. 23. 33. Mat. 24. 9.

Job 40. 9. Licet hypocritæ videantur in cælis ascendere tamen in fine vite detrahentur in sterquilinum inferni.

S. Greg. 1. 11. Mor. 4. 3.

Rup. Abb. Tunc Lucifer primus hypocrite aperuit centrū terræ. Sap. 1. 13.

Luc. 11. 18.

dit responsum: *Videbam Satanam sicut fulgur de caelo cadentem*. Circa quem loquendi modum scire percuperem, cur Lucifer fulguri potius, quam alteri Meteorologicæ impressioni assimilaretur? Pro hujus difficultatis enodatione sciendum, hanc inter nostrum, & fulminis ignem dari differentiam, quod noster consumat, inque cinerem redigat materiam combustibilem, ita ut ne vestigium quidem ligni V. G. lini, aut similis relinquat materię, præter solos cineres; ignis autem fulguris sæpè totum absorbebit in vase vinum, absque ullo vasis damno; totum argentum, & aurum destruet in crumena, hac penitus permanente illæsa; totum exsugiet corporis humani sanguinem, & nihilominus vivum apparebit, quemadmodum prius, non obstante quod in cadaver transierit. Ecce igitur vobis Mysterium, propter quod Christus demonem fulguri comparavit, quia tamen inimicus, & rebellis sit Dei, atque ad tenebrosam abyssi ignem condemnatus, nihilominus ut hominem decipere possit, in specie angelica, & lucida comparere satagit, dum *transfiguratur se in angelum lucis*. Sic enim Demonem in habitu ficto Filius Dei, tamquam primum hypocrisis authorem de caelo deciduum videre fecit. Alias quoque in ficta specie primæ matri nostræ se pariter in paradysot terrestri præsentavit, tentaturus annon ei, sicut & toti posteritati ipsius, occludere posset cælum; ac proinde serpentis sibi speciem assumpsit: *Serpens autem erat callidior cunctis animantibus terræ*; Septuaginta legunt: *prudentissimus*; Chaldeus: *sapientior*; quam verò fictionem hac majorem desiderare potestis? Similiter de caelo proscriptus, & in abyssum projectus, sub similitudine draconis representatus fuit, dicente S. Joan. in Apoc. *Projectus est draco ille magnus*; & tamen draconis specie nulla excogitari posset horribilior, nihilominus per hypocrisin illam aded occultare novit, ut hac notā obstante in Angelum lucis se transfiguraverit. Primus quoque omnium hominum præcitus, qui ut omnibus notum est, maledictus Cain fuit, eadem pice coinquinatus fuisse noscitur, ac proinde totius humani generis primus fuit, qui ad flammam infernales præcepit actus; licet idem quoque primus inter omnes homines fuerit, qui sacrificium Deo obtulit, neque enim ipsum Adam patrem ejus fecisse usquam legitur. Abel quidem frater ejus suas quoque Deo oblationes obtulit, veruntamen post Cain id ipsum fecit; ac proinde non obstante, quod Cain primus obtulerit, *respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus*; ad Cain vero, & ad munera illius non respexit. Quisnam verò hujus nobis pandet Mysterium? Nullum proinde id ipsum S. August. luculentius explicasse existimo, siquidem in libris de civitate Dei ait: *Nonne si res offeras, recte autem non deudas, peccasti? datur, inquit, per hoc intelligi, propterea Deum non respexisse munera ejus, quia hoc ipso male dividebat, datus Deo aliquid suum, sibi autem se ipsum; quod omnes faciunt, qui non Dei, sed suam sectantes voluntatem, id est non recte, sed perverso corde viventes, offerunt tamen Deo munus, quo putant eum redimi, ut eorum non opituletur sanandis pravis cupiditatibus, sed explendis*.

4 Ad hoc quoque propositum optimè deferunt, illa mysteriis turgida decem virginum à Christo proposita parabola; omnes namque virginitatis florem illibatum in se conservabant, & tamen quinque illarum à cælesti ipsarum amantissimo sponso, hucusque tam sublimis virtutis ardentissimo Zelote, audierunt: *Nescio vos*: patensque cæli porta coram oculis earum clausa fuit, & remanuit: *Clausæ est janua*. Joachim Abb. super illa Apoc. verba: *non enim invenio opera tua plena*, ita scribit: *Habent & Hypocrita opera qua ostendant hominibus, sed non habent coram Deo, qui etsi habent lampades, quas accendant, oleum tamen in vasis suis cum lampadibus non assument; sic plerumque testamētis macula est pinguedine nuclei, & tamen in forme specie plenam se ad integrum esse mensiunt*. Multæ quidem sunt in corporibus virgines, non verò in conscientia; dum enim eis ad adimplendum carnales appetitus suos occasio deficiat, carnem quidem non maculant, & tamen contaminant mentem; licet oculis nostris fragrantia lilia esse videantur.

5 In Apocalypsi sequens recensetur visio: *Et ecce equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi mors*,

& infernus sequebatur eum. Quo loco equus extenuatus, macilentus, & pallidus Hypocritas præfiguratur, qui coram oculis hominum *extenuant facies suas*, ut quasi mortui, & mortificati esse videantur; unde Hugo Card. ibidem ait: *Congregatio hypocritarum, qui hodie multum abundant in Ecclesia Dei, recte per equum pallidum designantur, quia ut de religione laudentur, jejuniis, & afflictionibus multis se ipsos opprimant coram hominibus, ut viribus subtrahant, & sanguine minorato, quasi jam moribundi palleant*. Sanct. Ant. de Padua similiter ait: *Equus pallidus significat falsos fratres, simulatores, & callidos, qui super se provocant iram Dei; & ided super hoc equo demon sedere dicitur, eundemque ut S. Joan. ait, infernus proximè consequitur, quia quocumque se hypocrisis recipit, illuc quoque ignem infernalem suum conducit, quia omnes Hypocrite homines sunt desperata salutis*.

6 Postquam Salvator noster apud Matt. cap. 7. hypocrisin graviter perstrinxisset, dicendo: *Attendite à falsis Prophetis qui veniunt ad vos &c.* mox arborum subnectit similitudinem, quæ verminosos ex se fructus producant. Observandum verò, quod in eodem discursu Salvator noster ligna similes fructus producuntia igni adjudicet, inquit: *Omnis arbor que non facit fructum bonum, excindetur, & in ignem mittetur*. Sanctus Bernardus per hæc arbores, hypocritas designari asserit: *Omnis arbor, inquit Dominus IESVS, que non facit fructum bonum, excindetur, & in ignem mittetur. Timeant ergo arbores infructuosa hypocrisis*.

7 Nota est omnibus illa nuptiarum parabola, in quibus cum etiam temerarius ille veste nuptiali carens cum aliis accubisset, horrendam illam audiit sententiam: *ligatis manibus, & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & stridor dentium*. At verò dicat aliquis, cur in medio tantæ lætitiæ nuptialis, tam inopportuna severitas adhibebatur? in quonam hujus delicti tam enormis consistebat gravitas? si enim veste ornata, & compta indutus non fuit, facile id excusari potuisse videtur, quando in via, non verò domi, & ex improbitate ad easdem nuptias invitatus fuit; præterea nunquid poena hæc differri poterat, donec convivium terminatum fuisset? cur igitur in medio lætitiæ nuptialis tam violenter in ipsum manus conjiciuntur? Pro resolutione sciendum est, in hac parabola Christum de puniendis hypocritis sermonem instruisse, ideoque per hanc parabolam declarare voluit, hosce hypocritas sine ulla remissione, aut dilatione promereri infernum. S. Ambrosius in quodam sermone inquit: *Nec societatem habere poterant immundas, & Sanctus, in castris Sanctorum invitatus ad nuptias venire ausus est, vestem non habens nuptialem, & cum aliis niteret iustitia, alius luceret fide, alius castitate fulgeret, ille solus commiscuitur sordidato pollutus, cunctis splendens, deformi horrore sordet, & quanto plus simul discumbentium candebat sanctitas, tanto magis peccatorum illius apparebat improbitas, qui potueras minus displicuisse forsitan, si in consortium iustum minime se dedisset. Tandem verò idem S. Doctor eundem ad ignem condemnari meruisse, quia ficta veste amictus, videri volebat, qualis minime erat, his verbis concludit: *Propterea ergo sublatis manibus, & pedibus, in tenebras exteriores expellitur, non solum quia peccator erat, sed quia cum peccator esset, sanctitatis sibi meritum vindicabat*.*

8 Ab hac veste nuptiali, si pacet, ad pallium sponsæ transeamus, de quo ipsa in sacris Canticis his verbis lamentatur: *Invenimus me custodes qui circumveniunt civitatem, percusserunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi*. At verò quis unquam vidit, quod sponsa aliqua, quæ vestibibus quidem concinnandis, & corpori eleganter adaptandis, sollicita esse consuevit, de pallio quoque superimponendo curam habeat? Idem Sanct. Ambros. de Rebecca, Isaac sponso suo occurrente differens, ita scribit: *Bene quidem quasi sponsa veniebat cum pallio, quo obnuberet caput suum, cum sponsus occurreret, sicut Rebecca, quæ cognito quod Isaac sibi veniret obvius, descendit de camelo, & pallio se operuit: Ita & hæc anima nuptialis vestis præferebat insignia, ne forte rejiceretur, quasi vestem non habens nuptialem*. At verò novum hic nascitur dubium, cur videlicet sponsus permiserit, ut amantissima sponsa sua hoc pallio à

Per equum pallidum designantur hypocritæ. Hu. Card. lib.

S. Aug. de Pad. l. in D. 4. post Tr. Hypocritæ sunt arbores infructuosa.

Mat. 7. 19.

S. Ber. C. 12. in Corn. Do.

Homo carens veste nuptiali, designat hypocritam.

S. Amb. l. 4. in illa. Ad.

Cant. 5. 7. Pulchre enodatur ratio cur sponsa permittit sponso amicti palli.

S. Amb. l. 4. in Isaac c. 4.

Cur Lucifer comparatur fulguri.

2. Cor. 11. 14. Primus hypocrita inter Angelos, fuit Lucifer.

Gen. 3. 1.

Apoc. 12. 9.

Primus inter homines, Cain.

Gen. 4. 1.

S. Aug. l. 1. de Civ. Dei c. 7.

Mat. 25. Applicatur hypocrisis parabola 6. Virginum saguatum.

Joach. Abb. in Apoc. 3. 2.

Apoc. 6. 7.

custodibus spoliaretur, priusquam Jerosolymæ aditum habuisset? Verisimiliter namque timere poterat, ne hoc modo spoliata, veste debita carens, confunderetur in publico. Audiamus, quid ad hoc respondeat idem Sanctus Ambrosius: *Tulerunt ei pallium*, inquit, *quarentes, si verum decorem nuda virtutis afferret, sciebant etenim, quod multi lupinam rapacitatem sermo tegerent vellere. Attendite à falsis Prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces; ac proinde experiri volebant, an interiora ejus exterioribus conformarentur. Idem quoque Sanctus aliam quandam adducit rationem, proposito nostro non minus idoneam; dicit enim: *Vel quia sine integumento quis in illam civitatem caelestem debeat introire, nulla defrensus secum operimenta fucorum*. Jerosolyma enim mansiones præfigurabat caelestes, in quas nemo introire poterit, qui hypocrisis contaminatus, aut infectus fuerit, quia *Deus illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium*.*

9 Bellovacensis in speculo suo morali, de vespertilionem sequentem refert fabulam; dum enim omnes volucres in unum convenissent consortium, hoc quoque animalculum cæteris se avibus commiscens, quatuor pedibus occultatis, suas duntaxat distendit alas, ut se de earum, & non quadrupedum specie, esse perhiberet. Postmodum autem dum & quadrupedia conventum instituerent, iisdem pariter se associavit vespertilio, aliisque occultatis, quatuor cepit gradi pedibus. Quam fraudenti ubi intellexerunt aves, & animalia terrestria, omnia vespertilionem odio persequi cœperunt, & unanimi consensu fraudulentum à se expulerunt. Hanc igitur fabulam nostro adaptat proposito, ostendens, Hypocritas cum servis Dei convenire, perfectionem, & sanctitatem fingere, contemplationis distendere alas, & exterius se usque in cælum elevari jactitantes. Qui ubi in personas inciderint licentiosas, & dissolutas, se monstrant animalia esse barathro immersa brutalium appetituum; quæ eorum duplicitas ubi innotuerit, omnibus tam bonis, quam malis odio odibiles fiunt. Tandemque concludit, dicens: *Ideo tamquam aves noctis lumen æternum sustinere non poterunt, nec Dei faciem videbunt*.

10 Ut plurimum Scriptura Sacra tam veteris, quam novi Testamenti, dum vitii hujus meminit, particulam *Vae* præmittere solet; quam Dionysius Carthus. exponens, ait: *Hoc est æterna damnatio, sic enim accipi solet vae in Divinis scripturis*. Unde & Job aperte hypocritas desperatæ esse salutis homines protestatur, dum inquit: *Spes hypocritæ peribit. Quæ est enim spes hypocritæ si avaræ rapiat, & non liberet Deus animam ejus? numquid Deus audiet clamorem ejus, cum venerit super eum angustia?* Quæ verba Rupertus Abbas ita interpretatur: *Quæ merces speranda? nulla. Videlicet quia nulla spes hypocritæ superest, si avaræ rapiat, id est si per ambitionis intemperantiam, laudem in presenti præoccupet, & non liberet Deus animam ejus, videlicet in futuro, quia nunc recepit mercedem suam. Nunquid Deus audiet clamorem ejus, scilicet, Domine, Domine aperi nobis, cum venerit super eum angustia, scilicet cum sicut alibi scriptum est, irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit?*

11 Sophonias Propheta has tremendas nobis intonat minas: *Dies ira, dies illa, dies tribulationis, & angustie, dies calamitatis, & miserie, dies tenebrarum, & caliginis*. Sed quorsum tantos iræ Divinæ turbines spectare putatis? Super angulos excelsos. Hi namque, scilicet hypocritæ, in mortis hora, quæ dies caliginosus est, & furoris, æternam experientur damnationem, dicente Hieronymo Sancto: *Opera perversa, & à recta via deviantia: unde & à Salvatore arguuntur Pharisei, quod adorent in angulis platearum; via enim recta, & tendens ad paradysum arcta, & angusta est quæ ducit ad vitam; via autem fracta, habens angulos, & tortuosa, lata, & spatiosa est, quæ ducit ad mortem*.

12 Psalmista in conspectu Dei se justificaturus, quoniam Divinorum ejus præceptorum viam graderetur, quondam protestatus est, dicens: *Domine ante te anime desiderium meum, & gemitus meus à te non est absconditus*. Quæ verba S. Greg. ita interpretatur: *De reprobis dicitur; Non apparebis in conspectu Dei omnis hypocrita*:

hypocrita nequaquam cælum penetrat, quia per opus bonum non Deum, sed humanas laudes, vel transitorios questus affectat.

13 Incarnata Sapientia duo potissimum insulti damni mala ex hoc vitio promanare ostendit, dum ait: *Vae vobis Scribe, & Pharisei Hypocrite! Quia clauditis regnum cælorum ante homines, vos enim non intratis, nec introeuntes finitis intrare*. Unde Sanctus Antonius de Padua citatum Apocalypsis textum ad hypocritas, qui iram Dei contra se provocant, applicat, dicens: *Hic sunt in atrio, de quo Apocalypsis 11. Atrium quod est extra templum, ejice foras; à Civitate enim Jerusalem falsi hypocritæ ejicientur foras, cum claudetur janua*. Atque hanc ipsam ob causam postquam Baptista Regnum annuntiasset cælorum, dicens: *Pœnitentiam agite, appropinquabit enim Regnum cælorum*; Salvator omnibus innotescere voluit sæculis, quàm hic sanctus ejus præcursor, in omnibus rigoribus, & austeritatibus suis, ab omni hypocrisis alienus esset; hinc reliquas inter laudes, quibus eum deprædicabat insigniter, hanc quoque statuit: *Quid existis in desertum videre, arundinem vento agitatam? Ubi Sanct. Antonius de Padua sequentem instituit discursum: Arundo dicta, quasi aura ducta, vel quasi arida, notat quod arundo radicem habet in luto, in quogula, & luxuria; vacua interioris, pulchra exterioris, in quo hypocrisis, & vanagloria. Infelix & maledictum illud claustrum, in quo talis arbor plantatur, & concrevit, ad radicem cujus securis jam posita est, ut excidatur, & in ignem mittatur*.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

De variis hypocritarum stultitiis, & penis.

THEMA.

Vae duplici corde, & peccatori terram ingredienti duabus viis. Eccl. 10. v. 14.

1 **A** Bulensis se ad verbum *Vae* reflectens, quod in S. Matthæo Christus sæpius intonat Scribe, & Phariseis, hoc ipsum funestum maledictionis nuntium esse docet, dum ait: *Vae vobis, ad maledictionem pertinet*. Merito itaque Ecclesiasticus fictionem, & hypocrisin in servitio Dei condemnaturus, præmittit particulam *Vae*, quia super illam omnia depluerunt justitiæ Divinæ supplicia: *Vae* namque duplici corde, de hypocrisis intelligit Spiritus Sanctus, duplicatum cor habente, utpote cum aliud interius sentiat, & aliud exterius monstret; quæ perversitas pariter per duas differentes vias exemplificatur. Unde Sanctus Gregorius illa de Job considerans verba: *simplex, & rectus*, ita scribit: *Sunt nonnulli qui in bonis, quæ faciunt, simplices non sunt, dum non in his retributionem interius, sed exterius favorem querunt, unde bene per quendam Sapientem dicitur: Vae peccatori terram ingredienti duabus viis*. Moxque, quales hæc semitæ sint, demonstrat, dicens: *Duabus viis peccator quippe terram ingreditur, quando & DEI est, quod opere exhibet, & mundi, quod per cognitionem querit. Vae igitur illis, qui autem ad maledictionem pertinet*.

2 Hinc Isaias, pro ut & in principio discursus præcedentis diximus, de Hypocritis agens, dicit: *Possedit tremor hypocritas*. Quæ verba Lyranus de illis explicat templi ministris, qui exterius hominibus videbantur pietatis cultores, sed secundum sensus interiores, & mores impietatem sectabantur. *Quia erant*, inquit ille, *in statu ministrandi Domino, & sic apparebant boni, & devoti exterius, sed nihil habebant interius dignum sacerdotis*. Septuaginta legunt: *Apprehendet tremor impios*, quia tantò magis impii sunt Hypocritæ, quantò magis se pios simulant, & devotos. Ideoque Sanctus Hieronymus subjungit: *Conterriti sunt, tremor possedit Hypocritas, quibus Dominus in Evangelio loquebatur; Vae vobis Scribe, & Pharisei Hypocrite*.

3 Hugo Cardin. pariter eundem S. Matthæi textum considerans, maledictiones quas Filius Dei adversum hypocritas fulminavit, pependit dicens: *Nota quod Matthæus ponit octo Vae, quæ respondent quasi per contrarium octo beatitudinibus supra positis, à quibus priva-*

Mat. 23. 13.

S. Ambr. de Padua O. A. post Trin. Apoc. 11. 2.

Mat. 3. 2. Hypocritæ comparantur arundini.

S. Anton. de Pad. in Do. 2. Adv.

Abul. 2. in c. 23. Mat. Hypocritæ sunt duplici corde.

S. Greg. 1. in c. 11.

Mat. 23. 14. Lyranus. Hypocritæ eo sunt peiores, quod se sanctos fingunt.

S. Hieron. in Isai.

H. C. in c. 31. Mat. Octo respondunt Vae contra octo beatitudines.

S. Ant. de P. L.
in D. 2. Adv.

ti sunt per oſſo peccata mortalia, de quibus reprehendit eos Dominus per ordinem. Sanctus vero Antonius de Padua illum ita textum (*Va qui profundi eſſis corde*) contra duplices fallacesque contorquet animas, dicens: *Id eſt, celantes iniquitatem veſtram; ut a Domino abſcondatis conſilium, quorum ſunt in tenebris opera, & dicunt: Quis nos videbit? quis noſcit nos? Hypocriſia claudicat uno pede, anum enim pedem ſuſpēdit a terra, & alterum ponit in terra. Dum vilitas in veſte, humilitas in voce, pallor in facie apparet, a terra levat pedem; ſed cum pro his laudari appetis, Sanctus videri quærit, tunc procul dubio alterum pedem in terram ponit. Contra hoc itaque claudicandi genus, æterna innotatur maledictio, dum dicitur: *Va qui profundi eſſis corde.**

Job 34. 12.

4 Job de peſſima hac generatione agens, illam ita deſcribit: *Simulatores, & callidi provocant iram Dei, morietur in tempeſtate anima eorum.* Ubi Sanctus Gregorius Ly, provocas, ſingulariter perpendens, ait: *Bene cum diceret, ſimulatores, & callidi, non ſubdidit, merentur, ſed provocant iram Dei, iram quippe Dei mereri, eſt etiam neſciendo peccare; provocare vero, eſt etiam mandatis illius ſcindo contravere, ſcire bonum, ſed deſpicere, ſacere poſſe, nec velle. Perpetratione nequitia intrinſecus teneſcunt, & oſtentione juſtitia ſuperficie tenus dealbantur, quibus voce dominica, dicitur: *Va vobis Scriba, & Phariſai Hypocriſia.* Quos & Jeremias ſequentibus delineavit verbis, quando ad Deum converſus ait: *Prope eſt in ori eorum, & longe a renibus eorum, & in Domino noſti me, vidisti me, & probasti cor meum tecum.* Ubi Jeremias ſe ſe iuſtificare conatur, & ab hoc ſe alieniſſimum vitio monſtrare apud illum, qui ſcrutatur renes, & corda; ſimulque hypocritam exprimit, qui ſemper in verbis, & lingua ſanctitatem circumfert, loquiturque ſancta, ad Deum, pietatem, & cælum ſpectantia: *Prope eſt Dominus ori eorum.* Aſi ſi affectus ejus, & interiores examinaveritis appetitus, quam remotiſſimum cum eſſe deprehenditis, ab apparentia externa; unde D. Hieronymus ait: *Cum Chriſti nomen ſapius replicent, habitatores ſuum non habent Deum, juxta illud Iſaie: Populus hic labiis me honorat, cor autem ejus longe eſt a me.* Sed quo tandem fine? Audiam Jeremiam: *Congrega eos quaſi gregem ad viſſimam, & ſanctifica eos in die occiſionis: uſquequo lugebit terra, & herba omnis regionis ſiccabitur, propter malitiam habitantium in ea?* Ecce igitur vobis, quoniam non modo mortem, ſed & ſupplicia, ſterilitatem, annonæ caritatem, aliaque ſimilia cauſat infortunia.*

Jerem. 12. 1.

Eccl. 7. 10.

D. Hier. B.

5 Alphonſus Rex Arragoniæ manifeſtatam intelligens hypocriſin Antonii Picenini, qui ficta ſanctitate ſua, & rariſſima abſtinentis vitæ æſtimatione, magnum ſibi in Italia, & Hiſpania acquiſerat nomen, ita etiam ut ſtrictam ſe cum Angelis familiaritatem habere fingeret; qui diſcooperta tandem fictione, & in vitæ termino ex juſto Dei judicio conſtitutus, a vermibus devoratus, & blaſphemans mortuus fuit; hæc inquam, de impio illo ſapientiſſimus intelligens Rex, in ſequentia prorupit verba: *Propterea Deus in hypocritas tantopere ſavit, quod dum homines decipiunt, interponunt Deum iſum tanquam ſcleris mediatorem, ideo ut plurimum vi-ventes adhuc pleſſuntur in oculis hominum, quos Dei nomine ſeſellunt, ut intelligant mortales, a tali monſtro maxime ſibi cavendum eſſe, quod Deum iſum non tantum poſt mortem, ſed etiam in vita iſa indubitatum habent ultorem.*

Horrenda
punitio hy-
pocritæ, &
pulchrum
circa illum
dictum Al-
phonſi Regiæ.

6 Compaſſionem utique exterminium, & deſolatio meretur domus Job, ſub qua tota ejus corruit oppreſſa progenies; ſed modum obſervetis velim, quem in hac pugna inimicus obſervavit infernalis: *Ventus vehemens ſtruit a regione deſerti, concuſſit quatuor angulos domus.* Quod putatis in eo latere myſterium, quod turbo ventolius, non tectum, non trabes, non muros, ſed quatuor in terram proſtraverit angulos? *Omnia in ſignum conſingebant illis: hæc itaque ruina pœnas deſignabat hypocritis imminentes, quamvis autem tales nequaquam fuerint Filii Job, Origenem nihilominus deluſer audire juverit, dicentem: Eo vero quod quatuor domus angulos ventus contigit, hiſce in angulis platearum hypocritas ad orandum conſiſtere. Voluit itaque per hoc Divina denotare juſtitia, quod iræ ſuæ fulmina in eos ſingulariter fulminet peccatores, qui huic dedit ſunt vitio.*

Job 1. 19.
Ira Dei ſingulariter
fulminat hy-
pocritas.

Orig. in Cæ-
ſarea.

7 S. Cyrillus Jerofolymitanus ſtrictio pariter in hypocritas invehitur gladio, quando eos Simoni comparans Mago, dicit: *Si quis eſt inter vos homo hypocrita, & oſtentator, devotionem quidem ſimulans, non ex corde autem credens, Simoni Magi habens hypocriſim, qui non ut gratia particeps ſit, accedit, ſed ut perſcrutetur, anxieque ſpeculetur id quod datur, audiat & ipſe a Ioanne: Iam enim ſecuris ad radicem arboris poſita eſt, omnis igitur arbor que non facit fructum bonum excidetur, & in ignem miſtetur. Inexorabilis eſt Iudex, relinque hypocriſin. Nunquid horribiliores poſſent eſſe minæ, quam, ut dicitur, æternum iudicem contra hoc vitium penitus inexorabilem eſſe?*

S. Cyr. Ierof.
Catechiſ. 1.
Comparatur
Simoni
Mago.

8 Multæ extant fructiferæ arbores, quæ ubi fructum ferre deſierunt, amputantur, inque ligna conſcinduntur ad ignis uſum; eadem quoque hypocritarum eſt, ſemperque erit conditio, dicente Chryſologo: *ſicut ſterilis arbor, que vernali tempore cum tota candefcit in ſtorem, fructum non dat illa, ſed fallit; ita iſta charitas, qua putatur, & non eſt, occaſionum concuſſa fluctibus evaneſcit, ac ſic ledit ſolicitos, & decipit incautos.* Hæc autem arbores ſteriles taliter ſuccidæ ad nihilum deſerviunt, præterquam ad ignem.

Iam arbor,
infructuosa,
D. Chr. Lib.

9 Infirmatus cum eſſet Abias Regis Jeroboam Filius, præcepit Rex conjugi ſux: *Surge, & commuta habitum ne cognoscaris, & vade in Silo, ubi eſt Abias.* Ab hoc namque Propheta, qui illi Regnum prædixerat, ſi filius à dicta infirmate reſurrecturus eſſet, certificari volebat. Sed quale putatis fuiſſe reſponſum? *Quare Abiam te eſſe ſimulas? ego autem miſſus ſum ad te duras nuntius?* Hæc autem mulier eos repreſentabat, qui viam Dei fictè ambulant, contra quos Divina excandefcit ira. Ideoque & exterminium totius ſtirpis annuntiavit illi Propheta, verbis admodum horrendis, & tanto pavore plenis, qualia vix in tota reperiuntur Scriptura. Inſuper quin & Abſalon hypocritam repreſentavit, nulli dubium eſt, ſiquidem ſubditis, eò quod non audirentur, cauſæque eorum minimè expedirentur, ſe compati ſimulabat; ſed interiùs nihil aliud, præterquam eorum ſibi affectus conciliare ſtudebat, ut rebellionem contra patrem ſuum ad optatum poſſet perducere exitum; ideoque coram popularibus te humiliabat perſonis, in corde interim in ſignem nutriendis ſuperbiam, & ambitionem; quin ut perverſam ſuam tantò certius exequeret intentionem, habitu ſe induit religionis, cum dixit: *Vadam & reddam vota mea, que vovi Domino in Hebron;* cum tamen buccinam ibi inſonare diſpoſuiſſet, ſequè in Rege coronari: *ſtatim ut audiretis clangorem buccine, dicite: regnavit Abſalon in Hebron.* Sed quis tandem huius fictionis, & duplicis exitus? Tribus lancis in corde duplici conſoſſus, expiravit; quia ſcilicet *va duplici corde;* ſuſpenſus in aere ad quercum inſeliciffimus periit.

1. Reg. 14. 1.
Uxor Iero-
boam ſignat
hypocritam.

2. Reg. 15. 7.
Abſalon hy-
pocrita, mu-
tare petiit.

10 Herodes quoque hypocrita fuit, quia coram tribus regibus, cultum, & adorationem promittebat Chriſti, quando dicebat: *Vi & ego veniens adorem eum;* & nihilominus in corde ſuo mortem machinabatur præſentem; quem in finem tyrannidem aggreſſus eſt ſuaveſſimam in ſtrage innocentium, ita ut proprio vix parceret filio. Ita & Judas in Schola Chriſti reliquos inter Apoſtolos, imò in tota Galilæa, & Judæa, ſuam ita novit obtegere nequitiam, & bonitatem fingere, ut nullus unquam quid mali de eo ſuſpicatus fuerit; imò uſque ad ultimum vitæ ſux diem, in tali apud conſodales conceptu erat, ut cum Chriſtus ſe ab aliquo eorum tradendum eſſe aſtrueret, ſinguli timerent magis de ſe, quam de illo. Sed tandem quis eſſet interiùs, parefecit exteriori in horto, quando Magiſtrum ſuum in manus tradidit ſatellitum armatorum, eique oſculum dedit, dicens: *Ave Rabbi, & oſculatus eſt eum;* quo facto poſt breve temporis ſpaciū, de propria penitus deſperans ſalute, ſuſpenſus crepuit medius, & diſſuſa ſunt omnia viſcera ejus. Nec enim obſtante replicata pientiffimi magiſtri prædictione, admonitione, frequenti inſpiratione interna, & obſequio vario pedibusejus exhibitio, nec non participatione ſacratiffimi Corporis Chriſti (ne de aliis auxiliis efficacibus ſermonem faciam) in barathrum ſe præcipitavit deſperationis; cum e contra eodem quaſi tempore, vi paucorum verborum, paradifum ſibi acquiſerit latro in cal-

Herodes ſuaveſ-
hypocrita.
Mat. 23.

Mat. 23. 49.
ſimiliter
Judas.

Ad. Ap. 1. 11.

calvario; sed quæ, obsecro, tantæ differentię ratio? Responsum ex Sancto Laurentio Justiniano favorable forsitan hauriemus, quando de hypocrisis peccato tractans ait: *Iuxta sententiam Sapientie, est peccatum irremissibile, nec non inexpiabile scelus. Huiusmodi homines dolo ac simulatione imbuti, qui ut commodius suum supplantent proximum, humilitatis virtutem ostentare conantur, difficile emendantur.* Plurima jam præteriete sæcula, in quibus populus Hebræus, ex tot fidei nostræ progressibus, suos potuisset agnoscere errores, & nihilominus cum quotidie magis obstinatum, durumque videmus, non obstante, quod nunc magis quam unquam meta constitutus sit ira Divinæ, in omnia terrarum regna cum maximo suo vilipendio dispersus; & nihilominus non obstantibus omnibus auxiliis huiusmodi, continuò inter ignorantie, & cæcitatē propriæ tenebras contabescit. Quæ tantæ miserię causa? Aliud certe responderi nequit, quam quod hoc ipsum hypocrisis ejus sit supplicium, quæ Deum constituit inexorabilem, viamque occludit pœnitentię, quoniam *difficile emendantur.*

11 Isaias vindictivam Dei iram, contra aliquos transgressores deservituram exprimere volens, sequenti utitur phrasi: *Inebriatus est in zelo gladius meus, ecce super Idumæam descendet, & super populum interfektionis meæ ad iudicium. Gladius Domini repletus est sanguine, incrassatus est adipe, de sanguine agnorum, & hircorum, de sanguine medullatorum arietum.* Quem textum S. Antonius, ut severitatem Christi iudicis in puniendis Hypocritis ostendat, ita interpretatur: *Gladius est potestas Domini, ulciscens se de inimicis; repleta sanguine, & incrassata adipe; id est punit peccata.* At verò quinam sunt illi, qui omnium primi hoc gladio castigati fuerunt? *De sanguine agnorum, id est hypocritarum, quicum sint lupi, agnos se simulant; hircorum, id est libidinosorum; & medullarum arietum, id est aliquorum pinguum Abbatum.*

12 Consideratione dignum est severissimum illud supplicium, quod rex Jehu de Jezabel regina sumpsit, quæ tamen in nulla re alia erraverat, quam quod ad novum hunc regem per illecebras suas alliciendum, per fenestram prospexerat; quam Jehu videns, subito ex eadem fenestra præcipitari mandavit, cujus carnes tandem, solis manuum extremitatibus, & cranio exceptis, à canibus in agro devoratz fuerunt. Optimè verò hoc Jezabel promerebatur supplicium, quia ipsa hypocrisis vivum erat symbolum. Qua de re audire libeat Sancti Antonii Paduanum ita loquentem: *Depinxit oculos suos stibio, & ornavit caput suum, & respexit per fenestram. Nota ista tria. Jezabel interpretatur sterquilinum; sterquilinum, id est, locus plenus stercore, sterquilinum dictum, quod stercore liniatur, id est, inficiatur, significat hypocrisim, qui stercore vanæ gloriæ linuntur. Stibium est idem, quod cerussa, vel ceruleus color, quo mulieres faciem ornant, & significat laudem populi, qua hypocrita oculos suos depinxit: cum enim à populo laudatur, oculi ejus vident, facies hilarescit, caput ornat, cum sua bona laudat, & sic respicit per fenestram, ut videat, & videatur.*

13 Anania & Saphira videntes, quod primitivi fideles redactas ex divendito patrimonio pecunias certatim ad pedes deferrent Apostolorum, eorum exemplo permoti, voluerunt & ipsi eandem pietatis demonstrationes exercere, veruntamen in oculis duntaxat primitivæ illius Ecclesiæ, non verò in oculis Dei, qui corda, & intentiones ipsorum videbat. Et tamen si unam facultatum suarum partem promptè quidem obtulissent, alia sibi furtivè reservata, omnia tamen se penitus dedisse videri volebant. At verò ut ex nota ipsorum historia constat, subito & ex improvviso in ambos, licet separatim, per Sanctum Petrum Divina justitia per mortem subitanæam animadvertit, ut tam horribilis supplicii exemplo, primitivi fideles ab hac tam perniciosa peste detererentur. *Licebat inquit Ananie possessunculam suam Deo non polliceri, nec ovare, sed postquam humana cupiditate inductus, quicquid in bonis habebat, per professionem Deo consecravit, quo videlicet egregio istiusmodi facto hominum de se admirationem excitaret, de pretio autem callide nescio quid interversis, ejusmodi adversus se indignationem*

Dei provocavit, cujus Petrus minister fuit, ut ne ad pœnitentiam aditum invenire potuerint, inquit S. Basilus.

14 Una ex memorabilioribus à Deo factis stragibus, fuit illa qua universus Sennacherib exercitus deletus fuit, dicente scriptura: *Factum est igitur nocte illa: venit Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia.* Refert autem Lyranus ex Hebræorum traditione, quod omnia illa occisorum militum cadavera, secundum speciem exteriorē, visa fuerint quasi viventia, sine ulla vestium, & membrorum læsione; cum tamen interiùs nil nisi cinis esset. Quot sunt, obsecro, hūc diebus nostris, qui secundum exteriorē apparentiam, coram oculis mundi hujus videntur esse homines virtuosī, & perfecti, qui tamen intrinsecus vacui, & vanitate pleni sunt? Præfigurant igitur hi Sennacherib milites doloſos Hypocritas, ac proinde mirum non est, quod Deus Divinæ justitiæ vindicem gladium tam horribiliter in eos strinxerit. Quoniam, obsecro, motivo rex Balac motus fuit, ut ad Balaam falsum Prophetam recurreret, quando exercitum Israelis, in suam perniciem appropere vidit? Cur non potius de acie instituenda, de civitatibus communiendis, de armandis subditis, de defendendis statibus, & dominiis suis cogitavit? Quamnam opem ab hoc Hypocrita sperare poterat? Magnam profectò; quia sciebat hosce scopum esse in quem Divinæ iræ fulmina ut plurimum diriguntur: sciebat illos instar magnetis vim habere attractivam maledictionum divinarum; ac proinde loco exercituum, hunc unicum ad dissipandas populi Dei vires sufficere existimabat, iræ divinæ fulmina incitando. Unde Origenes in sensu allegorico ait: *Balaam hic, qui interpretatur, populus vanus, videtur mihi personam habere Scribarum, & Phariseorum Judaici populi.* Et paulò post subjungit: *Isti sicut iste Balaam simulans se cuncta ad Deum referre, & zelo Dei agere.* Unus itaque hypocrita, ad totius cujuscumque populi exterminium abundè sufficit.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

In maledictione ficui à Christo interminata, multa in hypocritarum perniciem denotantur mysteria.

THEMA.

Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum: & arefacta est cuncta ficulnea. Matth. 21. v. 19.

1 Stupendum profectò prima facie esse videtur factus, quod S. Mattheus Sapientiam incarnatam patrasse refert, quando in ficulnea fructum desideratum minimè reprens, eidem maledixit adeo, ut subito arefacta permaneret. Causa autem majoris admirationis est, quia Sancti Marcus Evangelista hanc historiam pariter scribens, inquit: *Non enim erat tempus ficorum.* Porro Abulensis sequentem quæstionem diffusè examinat, quid videlicet voluerit Christus significare per maledictionem, & desiccationem ficulneæ; ac tandem ex communi sacrorum interpretum sententia, per arborem hanc foliis plenam, sed fructibus vacuam, synagogam denotari dicit: *Per hujus arboris maledictionem significatur maledictio synagoga;* cum enim Dei Filius ad assumendam ex Judaismo carnem humanam in hunc mundum descendisset, ut primo loco Judæorum operaretur salutem, ab illis minimè receptus, aut acceptatus fuit, tamen per prædicationem, miracula, beneficia, & alios diversos modos, ipsos ad veram sui notitiam perducere satagerit, nihil tamen in illis profecit; siquidem Pontifices, Scribæ, & Pharisei, & omnes alii, in incredulitate, & obstinatione sua contumaciter permanserunt, ac proinde æternam sibi compararunt damnationem. Desiderabat quidem Salvator noster in illis bonorum operum invenire fructus, sed præter folia, id est externam sanctitatis apparentiam, nihil invenit: *Non invenit nisi folia,* inquit idem Abulensis, *scilicet exteriorē apparentiam sanctitatis, & ideo maledicti sunt in æternum, ut fructus afferre non possint.* Cæterum quoque hunc textum de hypocrisi Hebræorum exponit, inquiens:

S. L. Just. lib. de humil. c. 11. Judæorum vilipensio & despectus per mundum, est hypocritarum peccata.

Isa. 34. 5.

Gladius primarie deservit in hypocritas.

S. Anr. de Pad. in Do. Adv.

S. Reg. 9. 30. Jezabel miferissime peccatrix, quia fuit hypocrita.

S. Anr. de Pad. in Do. 18. post Trin.

Act. Apost. 1. 1. Ananias & Saphira morte subitanea puniti ob hypocrisim.

Matth. 21. 11.

Lyranus. Milites Sennacherib ab angelo occisi, designant hypocritas.

Num. 11. Balaam falsus propheta, fuit hypocrita.

Origenes. 14. in Num.

Ficus à Christo maledicta, designat Judæos hypocritas.

Matth. 21. 19.

Abul. q. 117. in c. 11. Mat.

Solum enim folia, & non fructus habebant.

Caj. in Mat.

Invenit populum colentem Deum foliis tantum, hoc est, exterioribus tantum verbis, & oblationibus; de quo apud Isaiam Deus his verbis lamentabatur: Populus iste ore suo, & labiis suis glorificat me, cor autem ejus longe est a me. Dionys. Carth. de Scribis, & Sacerdotibus, & Pharizis pariter inscribit: *simulatores, & callidi, non veritatem, sed apparentiam sanctitatis habentes, induiti vestibus ovium, intus vero pleni hypocrisi, erant divinus mali dicendi.* Verum inquit, ex quo tempus illud, quo Christus ficus in arbore invenire desiderabat, ficibus producendis opportunum non erat, non enim quovis tempore ficulnea ficus habet, quæ igitur in ficulnea culpa erat, quod tam graviter castigaretur? Respondet Albertus Magnus: *Maledictio est reprobationis, nec injuria est, quia creator nititur creatura ad signum, & instructionem.* Porro si examinare fusiùs voluerimus, cur Salvator noster, qui nihil sine mylterio operatur, potius ficulneam, quam aliam arborem elegerit; reperiemus profectò, quod ad figurandam in ipsa populi hypocrisim, multa inter hanc & ficulneam interveniant symbola, & analogiarum convenientiæ, de quibus in præfenti discursu fusiùs agemus.

2 Et quidem in primis ficus præ cæteris arboribus folia habet ampliora, & spatiosiora, eaque rudia, & ad instar cilicii aspera, quæ proinde fructui minimè correspondent, utpote qui non solum interioris dulcis est, & suavis, verum etiam in sua cortice delicatus, & gratiofus. Merito igitur hypocritam præfigurat, qui in operationibus exterioribus erga semetipsum rigidus, & austerus apparere satagit, cum tamen in interiori cordis, & mentis suæ ad omnia, delicias, commoditates, & gaudia totaliter inclinet. Unde S. Ber. hanc adducens evangelicam historiam, ita scribit: *An ignoratis amantissimam meam, quod esuriens Dominus vidit secus viam ficulneam magnam, latam, & spatiosam, habentem folia, & frondes, qui in ea non inveniens fructum, maledixit ei, & arefacta est? Sic est omnis hypocrita qui speciem sanctitatis habet, & virtutem non habet sanctitatis, qui palliat sanctitatem in veste, quam non habet in mente.*

3 Ficus frondes habet, quæ speciem præferunt manus humanæ, apertæ, & explicatæ; id quod author imperfecti observans, inquit: *Vide folia fici, quomodo secundum similitudinem manus formata sunt, folia autem viriditatis sunt species tantummodo sanctitatis in homine, & sine fructu operum verba religiosa.* Frondes quidem sunt similitudinem manus referentes, at verò folia tantum sunt, & non fructus. Opera quidem externa animæ alienius fiunt, & dolose, vitæ æternæ meritoria esse videntur, sed revera præter folia nihil sunt, deest enim illis rectum intentionis. Unde idem author imperfecti ait: *Quicumque homo religiosus, id est, arbor rationalis profiteretur se esse Dei, & iustitiam non operatur, arbor est tantummodo folia sine fructu portans.* De quibus Sanctus Prosper pariter in hæc verba scribit: *Illos dico, qui velut conversi ex pristinis moribus, nihil abiciunt, non mentes mutari, sed vestes, nec actum, sed habitum. Hi sunt sermone tantum, non opere seculo renunciasse contenti, seculariter vivunt, & vitia sua inanis professione vitæ melioris abscondunt, ac religionis imaginaria nomine palliati, opinionem virtutis pro virtute suscipiunt. Prædicant magna, nec faciunt; accusant vitia, nec deponunt; publice sibi displicere simulant, quod occultè comittunt. Magni student videri, non fieri. Teinuant ut vultus sui pallorem perniciosi laudibus vendant.*

4 Nescio, an aliquando ad visionem illam vos reflexeritis, quam S. Joannes in mystica sua Apocalypsi habuit, quando ei stellæ de cælo, ad instar præcoquarum ficuum, per impetuosum ventum è ficulnea decussarum, cadentes representatæ fuere. Verba sacri textus velim audiatis: *Et stellæ de cælo ceciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos suos, cum è vento magno movetur.* S. Bernardus per hæc deciduas stellas, hypocritas denotari existimat, qui non immerito ficibus hyberno tempore in arbore, sine perfectione, & maturitate sui permanentibus, assimilantur; hi enim à vento valido agitati faciliè corrunt. Porro per experientiam quotidianam videmus in ficulneis remanentes aliquos fructus, qui à radicibus humorem vitalem attrahentes, & plus aliis soli expositi, & minus ab umbra coniecti

faciliè maturescunt; alii verò è contra à pruina decocti, oculis quidem nostris pulchri, & boni esse videntur, cum tamen revera sint pessimi; hi igitur mox ut à valido quodam vento arbor agitur, in terram decidunt, & à viatoribus conculeantur, suntque transeuntium animalium cibus. Quæ similitudo in hypocritas aptissimè quadrat. Multi enim sunt, qui secundum exteriorem apparentiam mundo videntur esse homines virtuosissimi, spirituales, & perfecti; at verò vento aliquo contradictionis, persecutionis, vel alterius adversitatis superveniente, cum interioris omni solida virtute, charitate, mortificatione, conformitate ad Divinam voluntatem, patientia vacui, & inanes sint, subito produnt, quales interioris veraciter, & realiter existant: *Bonorum ficum habent speciem, inquit Sanctus Bernardus, sed similitudinem, non verò saporem, forte hypocritas designantes.*

5 Apud Prophetam Jeremiam sequens describitur visio: *Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut solent ficus esse primi temporis; & Calathus unus ficus habebat malas nimis, quæ comedi non poterant, eo quod essent male. Et dixit Dominus ad me: Quid vides Jeremia? Et dixi: ficus bonas, bonas valde; & malas, malas valde.* Ficus enim hujus est naturæ, quod quando bona est, supra modum suaviter sapiat; at verò si mala sit, pessimum saporem edat: ita quoque animæ fideles, si veraciter, & cordialiter cum integritate intentionis virtuti, & divino servitio operam dederint, Deo supra modum gratiæ, & acceptæ sunt; at verò si sanctitatem, & perfectionem simulent, & fingant, incredibile dictum est, quantum culpam suam aggravent, Deique in se iram provocent, utpote qui ut in primo discursu probavimus, & inferius in progressu diffusius ostendimus, vitium hoc in summo gradu detestatur. *Ficus bonas, bonas valde, quia hypocritæ in oculis quidem hominum se supra modum austeros, zelotos, exemplares esse fingunt, exterminant enim facies suas, ut Christus ait: At verò in conspectu Dei, propter hanc malitiosam fictionem, pessimi, & abominabiles existunt: ficus malas, malas valde.*

6 Protoparentum nostrorum primum peccatum, quod in totam humanam progeniem æternam derivavit maledictionem, sub arbore ficus in paradiso terrestri commissum fuisse, & sub hujus arboris umbra illos vetitum manducasse pomum, probabiliter satis asseritur, quia de Heva tacet chronista inquit: *Tulit de fructu illius, & comedit, deditque viro suo, qui comedit, & aperti sunt oculi amborum: cumque cognovissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata.* Perdita namque innocentia, & iustitia originali, se ab oculis Dei abscondi posse credebant, dum comparebant vestiti foliis ficus, sicut antea veste virtutis, & sanctitatis amicti fuerant: *Foliis ficulnea peccatores semper fraudis veste texerunt, ut conscientiam velarent. Ergo folia suspecta sine fructu. Tales vestes paradysi exules habent, inquit Sanctus Ambrosius.* Enimverò quod Deus ficulneæ frondes, quibus se primum parentes vestierunt, tancti asperæ, & rudes, adeoque penitentia expressivæ essent, abominatus fuerit, vel ex eo satis deducitur, quod Deus illas deponi voluerit, subministratis illidem vestibus pelliceis; nam ut Sacer textus ait: *Fecit quoque Dominus Deus Adam, & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos, ut scilicet ostenderet, quantum abhorreret ab omni eo, quod vel solam hypocritis continet umbram.* Notandum autem, qualiter protoparentes nostri culpam suam abscondere, seque de eadem purgare voluerint, quando Adamus in Hevam, & hæc in serpentem coniecit scelus; hæc namque ipsissima est pessimæ hujus generationis proprietas, pro ut S. Bernardus observat: *Frondium succubito, & verbis excusatoriis quam late extare, & deinceps omnem posteritatem hereditarium hypocrisis virus inficit? Quem dabis de filiis Adam, qui quod est, non dico velis, sed vel pariat videri? Ideoque S. Bonaventura hanc perit. Dans materiam, ubi ad hypocrisis essentiam pervenit, ita resolvit: Hypocrisis sic definitur à Rabano; Hypocrisis est qui vult videri quod non est, scilicet bonus, quasi alterius persona representator. Item aliter definitur; hypocrisis est qui vult videri bonus, cum non sit.*

Ita 19. 11.
Dion. Carth.
Mauth.

Alb. Mag. in
Mauth.

Adducunt
rationes, cur
ficus desig-
net hypo-
critas.
1. Ratione
foliorum.

2. Ratione
fructus in
Cælo. Dom.

3. Quia fron-
des ejus, ha-
bent speciem
manus.
Auth. opor-
tuit imperf. h. 39.

5. Prosper. 1.
2. de vit.
Consepl.
c. 4.
Describitur
hypocri-
ta.

Stellæ de cæ-
lo cadentes
assimilantur
ficibus.

Apoc. 6. 13.

S. Ber. 1. 99. in
Cælo.

S. Bern.

Jerem. 24. 2.

Ficus male,
pessimi sunt
saporis, sic &
hypocritæ
sunt apud
Deum abomi-
nabiles.

Mauth. 2. 26.

Protoparen-
tes sub arbo-
re fici trans-
gressi sunt
mandatum
Dei.

Gen. 3. 7.

S. Amb. 1. 19.
in Luc. 2. 21.

Gen. 3. 21.

Peccatum
suum foliis
fici abscon-
dere vo-
luerunt.

S. Ber. 1. 42. in
Cælo.

S. Bon. Cælo.
2. 1. 1. 1. 1. 1.

Fructus
etiam sym-
bolum in-
gratitudinis.

7 Ficus insuper, ut experientia docet, hanc pessimam habet conditionem, ut quanto magis à suo fovetur agricultore, tanto magis insipidos ingratosque producat fructus; ideoque ingratorum existit typus, qui quanto majoribus ditati sunt beneficiis, tanto minorem exhibent retributionem. Quis autem majus à Deo beneficium, lumenque obtinuit, quam hypocrita, qui exercitiis se applicat spiritus, & pietatis, continua frequentat, tam corporalis, quam spiritualis misericordiae opera? & nihilominus unicuique Hypocritae dici potest: *Sicut lumen ejus, ita & tenebra ejus.* Audite Sancti Gregorium: *Cum per accepta dona in sua laude se elevant, ipsis numeribus contra largitorem pugnant, inde quippe contra dantem superbiunt, unde amplius humiles ei esse debuerunt.* Nec mirum, hanc arborem maledictam fuisse, siquidem immediate idem Sanctus, contra dictos transgressores invehens, subjungit: *sed eos postmodum eo distriktior sententia percussit, quoniam nunc superna bonitas & ingratos largius infundit, sique eis amplitudo muneris, incrementum damnationis.* S. insuper Matthaeus dictam arborem ad Christi maledictionem subito exaruisse scribit: *Et arefacta est continuo ficulnea.* Nec enim poenam Divina differt iustitia contra hypocritas, pro ut in Anania, & Saphyra experti fuimus.

3 Gr. l. 2.
Ecc. c. 14.

Mat. 21. 19.

Hypocritae
comparantur
fermento.
Gal. 5.
Christus
singulatim
pneumati
indignatus
fuit.

Luc. 13.

8 Quandoquidem verò hoc peccatum, pro ut suo loco videbimus latius, fermento inprimis assimilatur, ideo nova quoque id ipsum subito exterminandi nobis suadet ratio, quoniam *modicum fermentum totam massam corrumpit.* Insuper nunquam Salvator noster ulli alteri arbori magis indignatus fuisse scribitur, quam ficulneae, unde & alia quadam vice, cum eam fructibus nudatam offenderet, radicibus illius ferrum applicari iussit, penitusque succidi, prout pater ex 13. cap. S. Lucae; ubi quoque dum mentio incideret de quorundam Galilaeorum strage, per Pilatum facta, quorum sanguinem cum sacrificiis miscuerat impius praeses, ita iermocinatur Salvator: *Putatis quod hi Galilaei pre omnibus Galileis peccatores fuerint, quia talia passi sunt? non, dico vobis, sed nisi poenitentiam habueritis, omnes similiter peribitis; sicut illi decem, & octo supra quos cecidit turris in Siloe, & occidit.* Ubi notandum, quod postquam Christus hac subitanea mortis commemorasset supplicia, subito ficulneae, quae hypocritae typus est, subnectat parabolam, inquitente Evangelista: *Dicebat autem & hanc similitudinem: arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, & venit querens fructum in illa, & non invenit, dixit autem ad cultorem vineae; Ecce anni tres sunt, ex quo venio, querens fructum in ficulnea hac, & non invenio; succide ergo illam: ut quid etiam terram occupat? Quod repentinum supplicium Jobi correspondet Prophetae, dicenti: *Gaudium hypocrite ad instar puncti, siquidem, in puncto ad inferna descendunt; ideoque mox subditur. Continuo arefacta est.**

Job. 10. 1.
Job. 21. 26.

Simonis magi
hypocritae
typus.

Salm. 10. 12.
v. 24.

Baron. An.
68. a. 13.

9 Memorabile in praesenti Simonis magi nobis deservit exemplum, qui tandem suscepto baptismo, viam mandatorum Dei sincere, se ambulare ostendebat; quem proinde Salmeron in hoc nobis representat discursu, dicens: *Tunc Simon & ipse credidit, & cum baptizatus esset, adhaerebas Philippo; intellige, credidisse fide, ut voluit multi patres, & praesertim Eusebius Caesariensis, & Cyrillus Ierosol. inquit in proemio Cath. suarum: Accesserat aliquando Simon magus ad hoc lavacrum, baptizatus est, sed non illuminatus, & corpus quidem lavit aqua, cor autem non illustravit Spiritu.* Prosequitur Salmeron: *Cum laudis avidissimus esset, ut tradit Beda, credere se, quousque baptismum susciperet, simulavit, ut ab aliis in pretio haberetur, quo artes edendi signa disceret.* Romae itaque divinam gloriatus est se esse virtutem, & angelis se imperaturum, ideoque caelum versus volare cepit, primò supra nubes, ad Dei usque thronum se volatu suo feliciter deventurum promittens; sed volantem subito infirmavit praecipitavitque oratio S. Petri, vi cuius ex aere corruens in terram pedes fregit, praeq; excessivis nimium doloribus, & contusione, ex altissima rupe in profundissimum cornu inferni barathrum.

Quid signifi-
cet ficum
arefactum.

10 Mysteriorum autem illa sunt Evangelistae verba, dicentis: *Arefacta est, per quae docere voluit, quod*

omnem subito perdiderit humorem vitalem, & humido prorsus exuta fuerit radicali; quae poena interiorum spiritus, & devotionis ariditatem, & sterilitatem denotat in anima illa, quae huic est immerfa vitio. Cui confirmando subservit nobis quaedam Hugonis Cardinalis glossa, quam super illa instituit Ecclesiastici verba: *O praesumptio nequissima, unde creata es operire aridam malitiam, & dolositate illius? sodalis amico conjungatur in oblationibus, & in tempore tribulationis ad-versarius erit: Exponit ille: simulata, sive palliata hypocrisis; cooperire aridam nequitiam, id est malitiam, quae animam facit aridam, sine pinguedine Caritatis. Miratur, unde habeat ortum hypocrisis.*

Ecc. 17. 1.
Hug. Card.

11 Ad tempus tandem vos reflectatis velim, in quo contra arborem hanc Divinae irae fulmina evibrata fuerunt; postridie scilicet postquam Populus Hebraeus magna ediderat estimationis, honoris, obsequii, & devotionis indicia in triumpho palmarum; qui quantam in his pompis foveret hypocrisin, per subsequentis septimanae decursum patuit manifestissimè; ad quod intendens S. Bernardus, in hunc admirandus prorupit discursum: *O quam dissimile est; tolle tolle crucifige eum, ab illo; Benedictus qui venit in nomine Domini! quam dissimile; Rex Israel, & non habemus regem nisi Caesarem? quam dissimile: Rami virentes, & crux, flores, & spine cui prius sternebantur vestimenta aliena, ecce suis exuitur, & fors mittitur super ea. V. tibi. Quid igitur mirum, si super ficulneam dictam, quae generationem hanc fictam, simulatam, & ex hypocrisis compactam representabat generationem, tanta depluerit maledictio?*

Notatur ob-
p. 1. quo
Christus
ficulneam
maledicta
arefacta.

S. Bern. l. 2. in
Triumph.
Palm.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Demon, in angelum lucis se transformans, multas per hypocrisin seducit animas, quas à Deo & fide apostatare facit. Quod pariter & Antichristus operabitur, diaboli primogenitus.

T H E M A.

Ipse Satanas transfigurat se in angelum lucis. 2. Cor. c. 11. v. 14.

1 Apostolus de quibusdam lamentans, qui se apostolicos jactabant, ut populum seducerent, inque suam attraherent sequelam, ita iermocinatur, atque discurtit: *Non mirum; ipse enim Satanas transfigurat se in angelum lucis; non est ergo magnum, si ministri ejus transfigurentur.* Quod hominum genus Tertullianus his maxime notabilibus perstringit verbis: *Quorum individua cum diabolo amicitia est, quorum poenitentia nunquam fidelis.* Quamvis enim peccatores alii pariter cum demonio foedus ineant, nihilominus per poenitentiam multoties contra eum rebellant; at tale quid nunquam ab hac perversa sperari potest generatione, quorum poenitentia nunquam fidelis: nunquam illi à demonio separantur; quorum individua cum diabolo amicitia est.

Hypocritae
vero vere
poenitentia.

Tert. de Po-
nit. 2. 6.

2 In quadagesimae Exordio Ecclesia sancta, per Spiritum Sanctum directa, ex Christianorum cordibus hypocrisin penitus depellere conatur, quando illis in primo Evangelio proponit, dicens: *Nolite fieri sicut hypocritae.* Cur etenim non potius mentibus nostris imprimere satagit memoriam mortis, ut iisdem tantò renacitis hanc insculpat maximam: *Memento homo quia cinis es?* Cur non potius contra gulam, carnem, aut vanitatem gaudiorum, deliciarumque mundialium, quae paulò ante universale possederunt imperium, sacram instituit dirigatque armaturam? Quae proportio esse potest inter poenitentiae principium, & hypocrisis exilium? Respondet Divus Antonin. in hac verba: *Primum vitium à quo Ecclesia in principio quadagesimae docet abstinere, est hypocrisis. Ratio est, quia hypocrisis est impeditiva fructus poenitentiae, ad quam inducere intendit Ecclesia in illo tempore; fructus enim poenitentiae est remissio culpa, & adeptio gloriae, secundum illud: Poenitentiam agite, appropinquavit enim in vobis regnum caelorum: sed hoc aufert hypocrisis. Qui idem Sanctus paulò post de diabolo, in sua semper malitia, & impoententia obstinatissimo tractans, ad idem taliter discurtit intentum: *Magnus hypocrita est diabolus,**

Cur in initio
quadagesi-
mae specia-
liter monetur
cavere
hypocrisin.

S. Ambr. Sum.
Th. p. 2. tit. 4.
c. 7. §. 1.
Quia est im-
peditiva po-
enitentiae.

S. Ambr. l. 2. c. 1.

lus, ut ait Apostolus. 2. Cor. 11. ipse se transfiguravit in angelum lucis visibiliter, & invisibiliter. Visibiliter dum sumit speciem sanctitatis, in qua corporaliter appareat, & sanctus estimatur persuadere malum. Ita quondam sancto apparuit Antonio in figura Christi; Novitio cui-dam in specie sanctissimæ Virginis; multisque aliis in figura angeli boni. Invisibiliter (idem prosequitur Sanctus) dum suggerit malum sub specie virtutis.

3 Certissimum est, Satanam sub horribilis Draconis nomenclatura nobis representari à S. Joanne, dum ait: *Proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus, & satanas, & projectus est in terram.* Ex Empyreo namque in terram tanto corruit impetu, ut ejus aperuerit, & penetraverit centrum, ubi abyssus est, dicente Spiritu Sancto: *Tenebra erant super faciem abyssi;* infernus igitur caligine, tenebris, & igne, lucis experte, repletus est; & nihilominus transfiguravit se in angelum lucis. Quo autem titulo eundem spiritum infernalem celestis affecit Magisteri Titulo fulguris, dum ait: *Videbam Satanam sicut fulgur de celo cadentem,* quia scilicet totum studium, & industriam suam in eo collocat, ut suam occultet malitiam, unde venerabilis Beda dicit: *Quid autem ait: sicut fulgur vel precipitem de supernis ad ima lapsus, significat, vel quia deiectus adhuc transfiguravit se in angelum lucis.* Cui simillimus quicumque est hypocrita, demoni indissolubiler confederatus, quem Bellovacensis proinde sequenti depingit colore: *Similis est angelo Satana qui se transfiguravit in angelum lucis, quia hypocrita extra sunt homines, sed intus sunt demonia; Angeli sunt in exteriori apparentia, sed intus sunt angeli satana in lucis angelis transformati; ut decipiant homines simulata sanctitate.*

4 Certo certius si primi parentes nostri sibi luciferum consultorem esse intellexissent, nunquam nec potum atterere, nec aures suggestui præbere præsumpissent, utpotè quem Dei, & hominis noverant inimicum; delusi itaque fuere, quia consilium hujusmodi credebant sincerum, & à bono derivatum amico, ideoque S. Bern. ait: *Quam incongrue simplicitati dupliciter admiscetur? quam indigni tali fundamento salis structura committitur? Hujusmodi sibi versutiam serpens induerat, cum se, ut deciperet, consiliarium exhibebat, simulabat amicum.*

5 Innumerabiles verò per hypocrisin, cum notabilissimo fidei nostræ dispendio, astutus seduxit serpens; & alias quidem inter historias hæc sequens in Annalibus traditur Ecclesiasticis. Quidam enim, ex patria oriundus Bituricensis, cum aliquando in sylvis ligna secaret, opera spiritus maligni apium exercitu circumdatus, annisque duobus tamquam furius ab omnibus habitus fuit; quibus elapsis, per vicinas discurrens civitates, in Provinciam se contulit Arelatensem, ubi pelibus vestitus, religiosi instar orabat, quando & à demonio concitatus, divinare, seu vaticinari coepit; veruntamen ut impietatum suarum ampliaret progressum, relictis hisce locis in Gabalitarum abiek, dictitans, & divulgans se Christum esse; ubi in societatem suam quandam assumpsit mulierem, quam suam asserbat sororem esse, cui & nomen Mariz imposuit. Hic igitur innumerabilis ad eum concurrir populi multitudo, infirmos ante pedes ejus collocantis, quos impius vel solo multoties sanabat tactu; vestes ei, argentum, aurumque populi deferebant in abundantia, quæ omnia ille ut tantò facilius deciperet incautos, dispensabat in elemosynam inter pauperes. In terra prostratus ferventes se simulabat cum dicta muliere ad Deum fundere orationes, quibus finitis se erigens, circumstantibus se adorandum exhibebat. Eventus prædicebat futuros, aliis infirmitatem, damna honoris, & substantiæ aliis, paucis salutem, omnia operans per artes diabolicas. Atque in errores suos innumerabilem pertraxit multitudinem, non modò infimæ conditionis homines, sed & sacerdotes, sequelam nocturnum millium hominum, & amplius; quorum potentia innixus, peregrinantes spoliare coepit, acceptasque ab eis vestes, & pecunias distribuere inter inopes; quin & mortem minari Episcopis, & civibus, qui eum hominem asserbant vilem, omni-que indignum cultu. Bellum itaque Aurelio induxit

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

Episcopo Bellovacensi, jamque non paucos suorum præmiserat, qui nudi salantes, & ludentes, proximum Messæ sui assignarent adventum: quo spectaculo contentus Episcopus, aliquot ablegavit prudentes sapientesque viros, ut mentem intelligerent advenientis, quando ipsemet in persona supervenit impius, & ad quemdam Episcopi legatum accedens, se humillimè inclinans, genua ejus exosculari se velle simulavit, quando mox impius eum apprehendi, & spoliari iussit; sed ille dexterio evaginato gladio Prophetam deceptorem in minutissima secuit frustra; moxque omnes ejus dispergi, & evanescere cœpere adherentes. Maria autem tormentis subiecta, omnia mirabilia, per artem, & præstigia diabolica eum operatum fuisse professus est; nihilominus sequaces ejus suæ insistentes perfidiæ atque pertinaciæ, hypocritam istum pro Christo martyrizatum fuisse, sustinere constanter. Totus hic S. Gregorii Turonensis est discursus, à Baronio adductus.

6 S. quoque Hier. modum describit, quem Constantius Augustus, ut multos sectæ suæ sibi conciliaret affectas, observavit, dum plurimos honoravit, blanditiis, beneficiisque affecit Catholicos, non ex benevolentia motivo, sed ut ab orthodoxa eos apostatare faceret fide: sed modum, obsecro, quo ejus fictionem reprehendit, ex propriis sancti viri verbis intelligere velitis. Arguitur: *Christum confutetur, ut neget; virtutem procura, ne pax sit; hæreses comprimit, ne Christiani sint; sacerdotes honorat, ne Episcopi sint; Ecclesiam telia strit, ut fidem destruat; nulla gravior jactura, quam si religionis specie Christum opprimere.* Moxque ad eum convertens, Christi ipsiusmet armis, nomen & eligionem sacram ipsum oppugnare ostendit in hæc verba: *Osculo sacerdotes excipis, quo & Christus proavis est; caput benedictioni submittis, ut fidem calces, in vivo dignaris, ex quo Judas ad prodicionem egressus est; qua tua sunt relaxas, ne qua Dei sunt amittantur. Hæc tua falsa ovis indumenta sunt. Longèque periculosius fuere imperus, quos in naviculam Petri fecis & hypocrisin, quam per apertas tyrannus persecutionem.* Quoniam rupes quæ non videntur, neque timent, longè periculosius excidium creant navibus.

7 Notabile quendam nostroque peraccommodum proposito in Apocalypsi reperio textum, dicente Sancto Joanne; *Et cum aperuisset sigillum quartum, audivi vocem quarti timidis dicentis; veni & vide: & ecce equus pallidus & qui sedebat super eum, nomen illi mors, & infans sequebatur eum, & data est illi potestas super quatuor partes terre, interficere gladio, fame, & morte, & stitit terra.* In qua visione persecutiones afflictæ Ecclesie, per hypocritas inferendæ, prædictæ fuere juxta sententiam Hugonis Cardinalis, ita discurrentis: *Quandem diabolus in Ecclesiam introduxit, & per eos dasticos ejus secretis, & familiaribus turbare tentavit, de & periculosus; quande enim vidit diabolus, quod per apertas tribulationes, nec per apertas hæreses prætere potuit, sed per has sanctam Ecclesiam robustiorem, & cautiorem reddidit, fratres in hypocriso ambulantes introduxit, vulpes scilicet subdolas, ut latenter deliantur vineam Domini.*

8 Quis celsæ perniciosior extitit, quàm Julianus Aposti, à satana in principale electus instrumentum aconcutiendam Apostolicam navim? Sacrilagus iste, Constantii sese gratia insinuat, capillos sibi ascii fecit, clericatum assumpsit, sacros populo colligit libros, qui ab unguiculis à gentili quodam in paganismo eruditus fuerat: veruntamen ne un Imperatori ingereret suspicionem, in religionis christianæ operibus sese exercebat, templædificandæ & martyres honorando; interim & cum incantationis, magis, negromanticis famosisque conversabatur familiaribus; ea tamen semper circumspeditione & sub pelle ovina rapacitatem obtegeret lupi.

9 Lamabiliter aliquando ingemuisse legitur Psalmista, quid ad Divinam conversus majestatem, in hæc præpit verba: *Salvum me fac Domine, quoniam defecantus, quoniam diminuta sunt veritates à filiis hominum.* Ubi Sanctus Hieron. legit: *diminuti*

00 2 sunt

S. Hier. lib. 1. contra Constantium Augustum. Constantium Augustum plus nocuit Ecclesie Dei sua hypocrisis, quam gladio.

Apoc. 6. 7. Afflictiones Ecclesie inferendæ designat fuerit per equum pallidum, id est hypocrisin.

Hu. Card. lib.

Baron. An. 341. D. 1. Julianus Apostata fuit Ecclesiam perniciosissimus sua hypocrisis.

Hypocrisis sunt diminutiones. Ps. 11.

S. Hier. lib.

Apoc. 18. 9. Hypocrita similis est angelo Satanae.

Luc. 18. 18.

Beda lib. in Cantua.

Bell. Spec. mor. p. 1. l. 1. c. 10.

Diabolus in paradiso simularit aquum parentum.

S. Bern. lib. in Cantua.

Baron. An. 341. D. 1. Scrupenda historia cujusdam hypocrite.

sunt fideles, regnant infideles. Quinam isti sunt regnantes infideles? Si eos hypocritas esse dicerem, fidei negaretis verbis, nisi probatione veritatem deduxero. Sciendum itaque, quod dum Sanctus Matthaeus de illis tractans dicit: *Dividet enim, partemque ejus ponet cum hypocritis*, Sanctus Lucas idem commemorans, astringit: *Partem ejus cum infidelibus ponet*. Quod verò David iis, qui sanctitatem simulant, loqui voluerit, ex hoc sequenti patet versu: *Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum, labia dolosa in corde, & corde locuti sunt*.

10 D. Chrysost. in quadam homilia sua ad quintum S. Joannis alludens caput, ubi hæc leguntur verba: *quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis*, ita nostrum quoque confirmat intentum: *Causam exposuit, quare non crediderunt, quia hypocrisis, & iniquitate reverterantur*. Si verò mihi objeceritis, hypocritas nequitiam infideles dicendos esse, quia sacrificia offerunt, eleemosynas dispensant, jejunia, & orationes institunt, dicque toto sanctum invocant DEI nomen: Respondeo ego, quia *nomen habent, quod vivunt, & mortui sunt*. Recta in iis deficit intentio, quam primo omnium loco exigit fides: *Hæc via illorum scandalum ipsis, & postea in ore suo comolacebunt*. Ubi S. Augustinus legit: *& postea in ore suo maledicens. Nomen Dei, & nomen Christi audis in labiis in corde non invenis, de quibus dictum est: Populus hic abis me honorat, cor autem eorum longe est à me*. Notandum autem, quod postquam Psalmista dixisset: *Postea in ore suo comolacebunt*, mox subjungat dicens: *Sicut vos in inferno positi sunt*. Sed quare, obsecro, hypocritæ in infernum præcipitati ovibus potius, quam lupis assimilantur? Ratio est, quia *veniunt ad vos in vestimentis ovium; quia autem cum demonio confederationem habent, omnino conveniens est, ut in ejusdem quoque ipsis præparato degant hospitio*.

11 Sanctus Antonin. proinde sequentia Lucæ verba: *partem ejus cum hypocritis ponet*, ita interpretari non dubitat: *id est, cum demonibus*, qualidem esset demonium, & hypocrita. Qui idem quoque Sanctus Antichristum detestabilem satanæ mæstrum pelle pariter ovina vestendum esse tradit, dñ ait: *Pessimus ille hominum antichristus maxime cum hypocrisis decipiet*. Cujus stygii monstri fictio, & tyrannis in illis Jobi verbis prædicta fuit: *regnare facit huicem hypocrisiam*: Utpotè quæ verba Glossa, & Lyraas de Antichristo exposuerunt, præterquam quod S. reg. dictum textum ita interpretetur: *In eo quod dicitur, qui regnare facit hominem hypocritam propter pecu a populi potest ipsum omnium hypocritarum caput Antichristus designari. Seductor quippe ille tunc sanctitatem simulat, ut ad iniquitatem trahat. Annon ejus mostra sunt, qui per affectatam sanctitatis speciem appetum videri quod non sunt? ille namque principaliter hypocrisum sumis, qui cum sit damnatus homo, & nequam spiritus se Deum esse mentitur: sed proculdubio ex ejus nunc corpore produnt, qui iniquitates suas sub tegmine sui honoris abscondunt, ut professione videri appetant, quod esse operibus recusant*.

12 Sanctus Bernar. in quodam super Cirica sermone, hypocritas, secundum exteriora, Christi quidem sequaces esse, in animo autem, & ante Antichristi mancipia veraciter se probare ostendit, dum ait: *Ministri Christi sunt, & serviunt Antichristo*. Quin & Discipulus in sermone super Dominicam octavam Trinitatis rationem indagat, quæ benignissimus Salvator tanta cum severitate hypocritas, non verò reliquos redarguerit peccatores; moxque propositioni per aliorum satisfaciit sequentia vox: *Ideo quia sunt proditores, simulant se esse ex parte dei, & sunt ex parte diaboli. Videntur esse amici, sunt inimici, & ideo multum possunt nocere Ecclesie De unde heretici per hypocrisim homines decipiunt, & Antichristus querit caput malorum, per hypocrisim homines decipiet*. S. Hilarius quoque in libro contra Constantium Imperatorem, eundem similiter Antichristum appellat, inquiens: *Pugnans contra persecutorem faciem, contra Constantium Antichristum*.

13 Enimverò si prima principia examinare voluerimus omnium hæresium, quæ in Ecclesiam Dei in-

ductæ fuerunt, easdem ut plurimum à talibus personis seminatæ, & nutritas fuisse inveniemus, quæ sanctitatem, & Catholicæ religionis zelum simulatoriè præstulerunt. S. Bernardus in eodem sermone 33. super Cantica illud Propheticum oraculum de Ecclesia adimpleri dicit: *Ecce in pace amariendo mea amarissima. Amara prius in nece martyrum, amariora post in conflictu hereticorum, amarissima nunc in moribus domesticorum*. Hæc enim ultima persecutio omnium aliarum est truculentissima, alluditque ad eos, qui sub perfectionis, & sanctitatis specie suam occultant malitiam; hæc enim tempestas, & stratagema est insignis demonis contra fidem. Unde idem mox subjungit Sanctus: *Sed inquam in pace? & pax est, & non est pax, pax apaganis, & pax ab hereticis, & non profecto pax à filiis: vox plangentis in tempore isto; filios emultrivi, & exaltavi, ipsi autem spreverunt me. Spreverunt, & maculaverunt me aturpi vita, aturpi questu, à turpi commercio, à negotio denique perambulante in tenebris*. Quod autem sit negotium hoc in tenebris consummatum, quo Ecclesia se contaminatam lamentatur, idem ostendit Sanctus, diu ait: *A negotio perambulante in tenebris, quod est hypocrisis, etiam ista de ambitione descendit, & in tenebris habitatio ejus, quippe abscondit quod est, & quod non est mentitur; negotiatur autem omni tempore, formam retinens pietatis ad sese occultandam, virtutum autem ejus vendicans, & emens honores*. Singulariter autem notandum est, quod Psalmista immediatè subnectat, dicens: *Ab incursu, & demonio meridiano*; quia nimirum hypocrisis demonium sibi socium individuum habet, cumque eo incessanter negotiatur, cum innumerabilium animarum jactura; quemadmodum, & natus demonis primogenitus Antichristus, per hanc eandem hypocrisim innumerabiles seducet animas; utpote *homo peccati, & filius perditionis*. Ad quam veritatem Albertus Magnus se reflectens, ait: *Spiritus manifeste dicit, quod in novissimis diebus discedent quidam à fide*. Sed qualiter putatis hanc perversionem tempore Antichristi, executioni mandandam esse? Attendentes spiritibus erroris, & doctrinis demoniorum, in hypocrisis loquentium mendacium.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Hypocritæ specialiter in potestate sunt demonis, cui indissolubiliter alligati, stygia sunt præda.

THEMA.

Vos ex patre diabolo estis. Joan. 8. v. 44.

1 **M**agister noster Phariseos, & Scribas hypocritas reprehensurus, eos diaboli nuncupat progeniem, inquiens: *Vos ex patre diabolo estis*: quorum etiam impietatem apud Sanct. Matthæum per octo maledictiones in totidem *Ve* contentas reprehendit; ad quod Sanct. Anselmus sese reflectens, ita de hac pessima hominum scribit generatione: *sunt una civitas diaboli, & unum corpus diaboli*. Id quod in progressu hujus discursus manifestius patebit, ubi quantum hypocritæ diabolo inviscerati sint, ejusque subiecti tyrannidi, fusiis probabimus. Et imprimis quidem recordabimini illius, quam S. Joannes terribilem habuit visionem de quodam dracone, qui tertiam stellarum partem sua post se cauda attrahebat: *Et ecce draco magnus, cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum cæli, & misit eas in terram*: sinè si mysterium hujus intelligere voluerimus, ad sanctum Gregorium recurramus oportet, dicentem: *Stellas in terram trahere, est eos, qui videntur studio vite cælestis inherere, ex amore terreno iniquitate aperti erroris involvere: Sunt namque nonnulli, qui ante humanos oculos velut magnis operibus lucent, sed quia hæc ipsa opera à mundo corde non produnt, capiti in occultis cogitationibus nollis, hujus tenebris obscurantur, qui sapè ea, quæ mundo corde non faciunt, etiam opera amittunt*. Nec draco hic in attrahendis stellis multum defudasse scribitur, non suos adhibuerit, non venenum petiterunt, sed solam caudam,

etiam in-
truductæ
fuerunt per
hypocrisim
& similitudo-
nem.
S. Pet. 2. 11.
in Cant.

Hypocrisis
habet in
mundo un
individuum
tuum.
et. 2. 11.

1. Thess. 2. 1.

Alb. Mag. in
c. 23. Mat.

Hypocritæ
sunt progeni-
es diaboli.
Mat. 23.

S. Aug. 1b.

Apoc. 12. 4.
Drigant
per caudam
magis dra-
conis.
S. Greg. 14.
Mon. 14.

Mat. 24. 12.

Luc. 11. 46.

D. Chr. h. 74.
in Mat.
In hypocrisis
deficit intentio
operandi, &
hinc vicia
iniquitatis.

1. Cor. 14.

S. Aug. 1b.
Com. 2.

Cur compa-
rentur ovib.
in inferno
politis.

Mat. 7.

S. Aug. 1b.
Theolog.
1b. 5. 1.
Antichristus
est i. lignus
hypocrisis.

1. Cor. 14. 10.

Glossa.
Lyr.
S. Gr. 14.
Mon. 14.

S. Bern. 11.
in Cant.
Hypocritæ
sunt prodi-
tores Christi.

Discipulus
fuit in D. 1.
post Tr.

S. Hilari. 1b.

Omnis hæ-
resis in eo

dam, cauda eos traherat; hypocrisis namque adeo subiecti sunt tyrannidi diaboli, ut ad quoslibet ei obediant nutus. Sanctus quidem Petrus Apostolus antiquum nobis adversarium exhibet prorsus inquietum, laboriosum, circumquaque discurrentem, ut animarum faciat prædas: *Adversarius vester diabolus, tanquam Leo rugiens, circumis, querens quem devoret*; verissimum enim est, quod ad hoc, ut alios peccatores deprædare possit, dæmon magnopere laboret, & huc illucque circumeat necessum sit; at verò hypocrisis semper ad suum arbitrium paratos habet, in illicque velut in centro suo dormit, & requiescit; adeoque illos illaqueatos tenet, ut fugam, aut liberationem illorum nequaquam timeat.

2 Sancti. Propheta Job eundem malignum spiritum sub nomine, & specie Behemoth nobis repræsentat, dum ait: *Sub umbra dormit in secreto calami, in locis humentibus; circumdabunt eum salices*. Sanctus Gregor. huius arboris proprietatem his verbis manifestat: *Infructuosa quidem arbores sunt salices; sed tamen tanta viriditatis sunt, ut ardescere, vel abscisere radicibus, & prostrata vix possint*. Ehem quàm bene hi salices hypocrisis præsignificantur enim per exteriorem apparentiam bonorum operum, viriditatem ostendentes, intus Divinæ gratiæ vita vegetari & vivere videntur, cum tamen revera mortui sint. Calami pariter hypocrisis ad vivum repræsentant, quia hi exteriùs quidem splendunt, & pulchri esse videntur; cum tamen interius vacui sint, & inanes, nec ullam habeant stabilitatem, & subsistentiam: inter hos igitur calamos, & salices dæmon requiescens, somnum suum capit, id est, in animabus fictis, & hypocrisis centrum suum possidet. Apud Sanctum Lucam Salvator noster de dæmone quodam ad eum inquieto mentionem facit, ut nullibi quietem reperire posset: *Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquosa, querens requiem, & non inveniens, dicit: Revertar in domum meam unde exivi, & cum veneris, invenis eam scopis mundatam, & ornata*. Circa quæ verba meritò querendum venit, qua ratione dæmon in animam hanc mundatam, purificatam, nec non virtutibus Christianis, & operibus bonis adornatam, aditum habere potuerit? Sed audite Sanctum Bernardum ad id his verbis respondentem: *An vero aliud est, quam fictio execranda, si peccata superficiem tenus radas, non intrinsecus eradices? Animam ad præsentantem hypocrisis, quæ se secundum apparentiam securam, & mundam esse ostendit, interius autem nequaquam talis est in substantia; ideoque dicitur: scopis mundatam; quia scilicet anima talis, secundum solam apparentiam pura est, quia nimirum scopi solam purificant superficiem, ideoque tales homines meritò à Deo & Divina gratia derelicti sunt, inque dæmonis sunt constituti potestate: Quod si nequaquam spiritus disciplina subditum manifeste peccatoris corpus inhabitat, fictum utique non modo declinat, sed & effugit, atque elongatur ab eo. Ut autem celestis magister plenius ostendat, quot quantisque catenis huiusmodi anima rea constringatur à diabolo, immediate subiungit, dicens: Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum nequiores se, & ingressi habitant ibi. Supra quem proinde textum S. Bern. hunc instituit discursum: Certus esto, quoniam pullulabit uberius, & emendatam, seu vacantem domum cum nequioribus spiritibus septem, qui eiectionis fuerat, hostis malignus intrabit. Qui autem hi septem sunt spiritus maligni, nisi septem vitia capitalia hypocrisis associata? alios inter textus huius expostores, id ipsum textificantem V. Beda, dum illam præ reliquis particulam, nequiores, examinans, dicit: Quia non solum habebit illa septem vitia, quæ septem spiritualibus sunt contraria virtutibus; sed etiam per hypocrisis ipsas se virtutes habere simulabit.*

3 Commune Sancti Augusti. de hoc vitio tractantis hoc circumfertur axioma: *Simulata equitas non est equitas, sed duplex iniquitas*. Quam eandem veritatem, alius licet verbis, insinuat, dum ait: *sunt septem simulationes, quæ virtutes esse se simulant, & mentiuntur, quæ ideo sunt nequiores vitiis apertis, quia maiorem habent malitiæ perversitatem*. Singulariter autem in præfati notanda sunt verba illa, *habitant ibi*, quæ stabilitatem

tem, & permanentiam denotant; quia scilicet dæmon pro domo, atque habitatione sua, animum habet fictam atque hypocritam.

4 Quando S. Petrus contra Ananiam fictiones, qui medicamentum bonorum suorum ad pedes dēferebat Apostolicos, residuo fraudulenter reservato, excandescerebat, iracundus, Spirituque Sancto agitante plenus respondisse scribitur: *Cur tentavit satanas cor tuum, mentiri te Spiritui Sancto? Ubi Græcus, & versio Syriaca legunt, implevis cor tuum*. Quia scilicet dæmonio, & diabolica malitia plenum est cor, quod virtutem fingit, & pietatem; omnesque tales Spiritui Sancto se odibiles constituunt, quia, ut diximus, *Spiritus Sanctus disciplina effugiet fictum*. Quis equidem in Schola Christi maiorem simulabat hypocrisis, quàm Judas, qui per trium annorum decursum inter Apostolos, & 72. discipulos se noverat abscondere, suamque tegere nequitiam? Sed observastis ne unquam, qualiter incarnata Sapientia de eo locuta fuerit? Non dicit ipsum dæmonio subditum esse, ejusque adimplere voluntatem in impietatibus suis, sed: *Unus ex vobis diabolus est*, quasi una eademque res esset hypocrita, cum inimico infernali; ita Judæ cor, centrum erat diaboli: *Cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum*. Ideoque dæmon quicquid vellet, circa eum disponebat.

5 Drog. in tractatu de Sacram. Dominica passionis, execrandum Judæ considerans exitum, ita discursit: *Crepuit medius, ubi sedes erat satana; crepuit ergo vas contumelia, quia non erat de vasis figuli, quæ probantur in fornace*. Qui author paulò ante Absalonis præmulerat exemplum, qui osculo pacis, subditos ad bellum, contra regem patrem suum, invitare, & extimulare satagebat: Ait enim: *Absalon patris pax, ipse est & Judas, & quicumque in pace Christo est amaritudo amarissima. Ave Rabbi. Voce, & osculo patri pacem ferebas: ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant*. Homo, inquit, pacis mea, in quo speravi, magnificavit super me supplantationem; unus est, & multi sunt. Ecce Absalon: Ecce Judas: Ecce corpus Satana. Ubi corpus satanicum eos appellat, qui bonitatem, & pietatem fingentes, postmodum cum mortalibus culpis, & offensis contra Christum eriguntur. Et licet Simon de Cassia longè minus asseruerit, dum hypocrisis diaboli appellat pictores, nequaquam tamen in præfati prætereundus est, dum hoc insigne verbis sequentibus tradit consilium: *Nolite hypocrisis similes fieri, qui sunt pictores Diaboli, periti sua doctrina in arte pingendi. Non enim pictores, cum aliquam ex diversis subjectis coloribus volunt formare imaginem, de interioribus curant, quomodo stomachus, cor, pulmo, securque locentur, aut qua serie intestina cetera disponantur, sed dumtaxat qualiter exteriora intuentium oculis aptiora reddantur. In similitudinibus autem non veritas simulata, sed potius falsitas invenitur, & virtus, non similitudo, veris certatoribus sit in voto*.

6 Seniores populi in Babylonia Judices, teste Daniele, honestatem castæ Susannæ non modò maculare attemptarunt, sed & inlupet postquam repulsi essent, sedis ad eam affecterunt calumniis, ut simulatione dexterimè ficta, atque occultata triumphassent, nisi Sp. S. per Prophetam Danielem, eorum impietatem manifestasset. Ubi S. Zeno nequaquam nos admirari debere asserit, siquidem in fictis illis falsisque iudiciis diabolus loquebatur: *Non respexit castitas* (inquit ille) *quid falsi testes dicerent, non qualiter diabolus infamaret*. Moxque de Susanna tractans, subiungit: *Ibat ad supplicium non adulterum corpus, sed quod infamaverat diabolus*.

7 S. Antonius de Padua, in sermone super illa Christi verba: *Veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces*, ita discursit: *Quæ conventio Christi ad Beliam? Ovis ad lupum? Ovis in veste lupus in mente*. In cuius confirmationem illam libri tertii regum adducit hystoriam, ubi uxor Jeroboam, ne à Propheta cognosceretur, habitum mutasse scribitur; cui merito Propheta exprobravit: *Quarete aliam esse simulam? eandemque in sensu morali ita ad nostrum applicat propositum: Jeroboam interpretatur: divisio populi. Hic est falsus religiosus, qui in ovem, & lupum divisus, divisionem, & discordiam solet facere in clau-*

Car hypocrisis, plenum est diabolica malitia. Act. Ap. 5. 3. Petrus 38. Anania.

Sap. 1. 4.

Et Iuda.

100. & 71.

102. 13. 2.

Drogo de sac. Do. Pal. 1. ipus Satana. um sunt, quæ peccatis pleni, pietatem fingunt.

Simon. de Cassia. 10. c. 16. Tales sunt pictores diaboli.

Don. 13. Senes Babylonienses.

S. Zeno de Dan. 13.

S. Ant. de Padua. C. in Do. 6. post Trinit. 1. Reg. 14. Tegunt malitiam suam veste ovium.

foris, & capitulis, est enim quasi *satan* inter Filios Dei. *Ille est, ut dicit Psalmista, negotium ambulans in tenebris.* Negotium hoc, prout in præcedenti asseruimus discursu, opus est diaboli, & hypocrisis vitium.

Equis pallidus, designat hypocrisiam.

D. Cant. Ap. 6.

8 Septius aliis in locis illum capituli sexti Apocalypsis adduximus textum, in quo quartum sigillum apertum fuisse docetur; quem in præsentia repetere non piget, dum eum Dion. Carthus. ad nostrum in hæc verba accommodatissime explicat propositum: *In apertione quarti sigilli, per equum pallidum status Ecclesie tempore hypocristarum signatur. Hic equus est pallidus, quoniam designati sunt per eum, qui Charitate, & Sapientia quasi aurum se fulgere fingunt, sed simulatione pallescunt. Et infernus sequebatur eum, id est, æterna pena morientem talem mox comitatur, sed & multi diaboli currunt post eum, & sua dolositatis sunt comites, & consortes.*

Catech. Hist. tit. 3. c. 10. n. 7. Hic ostenditur potius duorum hypocristarum.

S. Aug. sum. Theol. p. 2. lib. 4. c. 7. 34.

9 Euthymius, ut catechismus tradit historialis, quondam huiusmodi habuisse scribitur visionem de quodam agonizante monacho, qui impudicus quidem vixerat, sed in oculis vulgi magnam sibi compararat sanctitatis, & honestatis famam; vidit itaque diabolus furcinula ream e corpore eruere animam, subitoque vocem inaudiri cœlis delapsam, quæ omnes ejus manifestavit inhonestates, & fictiones. S. quoque Antoninus de simili quodam discurrens, cum in tanta refert apud omnes fuisse opinione, ut orationibus suis mundum conservare crederetur, à cuius proinde morte magnæ timebantur dependere ruina; sed successum auditis velim ex ipsiusmet S. Archiepiscopi verbis: *Qui hypocrisis erat, visus est in morte à quodam Sancto, quod demones advenirent pro anima ejus, & dictum fuit unicuique: educ miseram illam animam de corpore per violentiam, & qui nunquam passus est me quiete habitare in ea propter hypocrisiam suam, sic cum violentia, & inquietudine ducatur ad inferna; subito unus demonum emisit uncinos ferreos per os ejus, & cum maxima violentia illam de corpore extraxit, quam multitudo demonum sequebatur, verberando, & cum magno impetu deducendo ad inferos.*

S. Joan. Clim. gr. 2. n. 5. Hic pabulum demonum.

10 S. Joa. Climacus, ut nos ab hoc infernali præcipitio præservet, sequens nobis salutare dat consilium: *Caveamus ab hypocrisis præcipitio, & subdola versutaque calliditate lacu, attenti ad dictum illius, quoniam qui malignantur, exterminabuntur, & quemadmodum olivæ herbarum cito decident; huiusmodi enim sunt pabulum demonum.*

S. Greg. 1. 4. Dial. c. 18. Aliud terribile exemplum cupulae hypocrisis monitionis.

11 S. Gregorius in dialogis suis quendam personæ cuiusdam, quæ tempore ejus vixit, cuiusque ipse occulatus extitit testis, in hunc sensum enarrat eventum. Monachus igitur quidam magnum sibi acquisierat sanctitatis conceptum, modestiam, sanctitatem, in omnibus actionibus suis meram simulando virtutem, & perfectionem; quæ tamen omnia nil nisi fictio erant, siquidem qui jejunium ostendebat, manducabat in occulto. Hic igitur moriturus omnes ad lectum suum convocavit Monachos; At illi, verba sunt dicti Sancti Doctoris, tali ne putabant, viro moriente magnum quid, ac delectabile se ab eo audire crediderant, quibus ipse afflictus, & tremens compulsus est prodere, cui hosti traditus coquebatur exire. Et quando Cygni sperabantur affuturi, qui funerale prosequerentur, corvi apparuerunt; atque proinde hanc sequentem coram omnibus fecit professionem: *Quando me vobiscum credebatis jejunare, occulte comedebam, & ecce nunc ad devorandum draconem traditus sum, qui cauda sua, mea genua pedesque colligavit, caput vero suum intra os meum mittens, spiritum meum ebibens extrahit.* Atque ita infelix expiravit anima. Ubi S. Gregor. immediate ad instructionem nostram verba subiungit sequentia: *Ut liberare se permitendo potuisset, à Dracone quem viderat, expectatus non est.*

Flu. Exempl. To. 1. tit. 19. c. 6. 6. Bern. Luxeb. in Historia. S. Domin. Alterius habetis & hypocrisis post mortem prius manifestata.

12 Neque minus terribilem historiam in quodam fide dignissimo reperio authore, quam in historiis S. Dominici refert Bernardus Luxenburgensis. Nam in Diocesi Brixienti quondam tantæ vixit homo famæ, & estimationis, ut S. Joanni Baptiste propter innocentiam, & vitæ suæ austeritatem assimilari crederetur, ideoque ex provinciis variis innumerabiles ad eum venerandum concurrebant homines, in veritate autem hæresi, & hypocrisis infectus erat; obitque

cum conceptu, & opinione optima, cum qua vixerat. At quia juxta infallibile Christi axioma, *nihil opertum, quod non revelabitur;* idcirco animadverso errore ejus Inquisitores, postquam eum per testes sufficientes, & sufficienter examinatos tamquam hæreticum condemnassent, de consilio, & consensu Episcopi cadaver ejus effodi jussum est, ut assa impii in omnium conspectu comburerentur; quæ cum super ignem projecta essent, subito è manibus invisibilibus sublevari, inque aere sustentari visa sunt, idque mediantibus demoniis. Populus itaque id Dei miraculum esse credens, qui servum suum defendere intenderet, incandescens contra Episcopum ejusque ministros, & condemnationis executores, cum sententiam iniquam judicarent, eos intemere decreverunt; ideoque perterritus prælatus fugam inire statuit; sed à suis subito animatus, causam Dei fideique sanctæ propugnare statuit, inque eundem finem sacrificium offerre agni immaculati; missam itaque celebravit in honorem Virginis Mariæ, de qua Ecclesia cantat: *Cunctas hæreses sola interemisti in universo mundo.* Sed quem tandem tragædiæ hujus putatis fuisse exitum? Cum corpus elevaretur ab Episcopo, demones in aere exclamare audiri sunt, *O Guido de Lacha, te hucusque quantum potuimus, defendimus, sed amplius non possumus, quia major nobis adest.* Moxque in ignem ossa ceciderunt, & combusta sunt, & fides ab omnibus exaltata, ex quo diaboli dolus facili negotio perpendi potest. Deinde subiungit Historicus: *Qui hæreticum hominem vitam suam defendit, quo plures animas decipiat.* Nuntii qui Jobo servorum, armentorum, gregum, filiorumque interitum annuntiabant, & mortem, demones fuisse creduntur, qui omnia hæc operati sunt, ut Jobum præcipitarent; unde ille qui domus insinuabat ruinam, sequenti scribitur usus fuisse phrasi: *Ventus vehemens irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos tuos, & mortui sunt.* Quorum namque necessum erat, ut quatuor dicerentur cecidisse anguli domus, sufficebat enim, universam ejus progeniem sub dicta ruina occubuisse, asseruisse? Respondet Origenes: *Tu videlicet es Spiritus ab eremo veniens (ita demonem alloquitur) in quatuor angulos domus tetigisti, atque filiorum internecionem fecisti. Tu qui aliquando in hostes prædantes te transfigurasti.* Anguli hypocristarum sunt figure, quia juxta observationem Evangelicam, hypocrisis orationem instituunt in platearum angulis, ut videantur. Demon itaque huiusmodi angulos præ reliquis omnibus in terram detrahere conatur, id est hypocrisis in angulis figuratos, eorumque vel maxime inhiat internecioni.

Matt. 13.

Erquid de offibus ejus adum.

Job 1. 19.

Orig. lib.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Hypocrisis plurima habet sibi associata vitia, ideoque variaz ejusdem considerantur malitiaz.

T H E M A.

A foris quidem paretis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocrisis, & iniquitate, Matt. 23. v. 28.

1 C Oelestis amator per oraculum Propheticum jam multis ante sæculis pulchritudinem animæ in interiori statu consistere protestatus est, dum ait: *Omnis gloria filie regis ab intus.* Primò namque cor, & intentionem, postea verò opera vult exteriora, menti correspondentia. Ideoque postquam dixisset: *Omnis gloria ab intus,* mox subiungit, inquiens: *In simbris aureis circumamicta varietatibus,* Ficti equidem, & simulati Scribæ, & Pharisei omne suum studium in dilatandis collocabant simbris, id est, in apparentia exteriori, cum tamen deficerent plurimum in interioribus; quem eorum errorem plenè discooperuit Christus, quando ait: *dilatant phylacteria sua, & magnificant simbras.* Et in ejusdem capituli progressu subiungit: *A foris quidem paretis &c.*

Hypocrisis solum colligitur sunt de exteriori apparentia, 1. 44. 14.

Matt. 23.

2 Deus suum quondam Prophetam Ezechielem in templum invitasse scribitur, atque præcepisse: *filii hominis fode parietem, & cum fodissem, apparuit ostium unum, & dixit ad me, ingredere, & vide abominabiles pessimas, quas isti faciunt hic.* Historiam hanc ad nostrum possumus accommodare propositum, dicentes: *No-*

Ezech. 8. Hypocrisis interiori consideratur, plenus repletus vitium.

fici-

1. Cor. 1. 14.
1. Cor. 5. 19.

scitis, quia templum Dei estis? nescitis, quia membra vestra templum sunt Spiritus Sancti? Vivum Dei templum Christianus est; qui igitur suos in sagacem quandam, & callidum hypocritam conjecerit oculos, exteriores quidem operationes ejus judicabit, ex timore Dei procedere, hominibusque esse, pietatem, modestiam, & honestatem colentis; sed in apparentia exteriori nequaquam subsistere debemus, ideoque dicitur: *Fode parietem, & ingredere, & vide abominationes pessimas, quas isti faciunt.* Introeamus curiosius, reperiemus, & hypocritam ut plurimum omnium vitiorum habere sibi annexam societatem.

Hypocrisis
is le emine-
nter omnia
includit vi-
tia.

3 Per totum quatuor Evangeliorum decursum incarnata Sapientia nulli unquam peccatori tot tantasque transgressiones, & excelsus, quot hypocritarum, exprobrasse scribitur, quando reliquis textibus omissis, 23. Sancti Matthæi, eos viduarum asseruit, & pupillorum esse fures, extorsiones multiplicare, perjuriam iterare, plenos vivere immunditia, cæcos esse, & stultos, aliosque in infernum præcipitare. Nihilominus non fures, non traditores, non perjuros tot unquam legitur affecisse ignominiosis titulis, nisi solos, ut dixi, hypocritas; quia nimirum solum hypocritarum vitium omnia alia in se eminenter recludit flagitia; quibus proinde merito dicitur: *plene estis hypocrisis & iniquitate.* Subtiliter autem Hugo Cardinalis observat; Christum in citato 23. capite Matthæi octo principaliter in fictis simulatisque scribis reprehendisse vitia: *Primum est*, inquit ille, *exempli perniciēs; secundum castitatis margia, sive spoliatio subditorum sub prætextu proluxa orationis; tertium perversitas doctrina; quartum assertio falsitatis; quintum vitium cupiditatis; sextum & septimum simulatio sanctitatis; octavum pietas simulata:* qui idem visionem, dictaque adducit Ezechielis verba: *Fode parietem, si quis conscientias scanderet*, inquit ille, *multos vermes, multam saniem inveniret.* Insuperque ad propositum nostrum illa S. Pauli ad Ephes. adducit verba: *Qua in occulto sunt ab ipsis, turpe est & dicere.*

Hug. C. in c.
23. Mat.

Eph. 5. 12.

Salmo. 11. 1.
26.
Hypocrisis
est omnium
vitiū occasio.

4 Salmeron de Simone Mago tractans, considerat, quod sicut Deus cum omni severitate fictionem punire voluit Ananiz, & Saphiræ, qui vorum paupertatis simulabant: Ita in hoc impio fideles suos admonere voluerit, ne ad servitium Dei ejusque sequelam ficto accederent animo; cujus hanc assignat rationem: *Nam hypocrisis omnium vitiorum est seminarium, atque fomentum, & omnium verarum virtutum extirpacio.* Quæ ultima verba cum quadam concordant S. Bernardi propositione, dicentis: *Non est apud hypocritas virtutes colere, sed vitia, colore quodam quasi virtutis minio.* Chrysol. quoque de hypocrisi tractans, dicit, quod sit *virtutum fucus, tinea sanctitatis*, moxque subjungit: *crudeli arte virtutes truncat, mucrone virtutum, jejunium jejunio perimit.*

S. Ber. C. 66. in
Cane.
D. Chr. 4. 17.

Apoc. 3.
Cur nulla
sunt mentio
vitiū virtutis
Episcopi
Sardeniæ.

5 In tertio Apocalypsis capite in illa ad Episcopum Sardeniensem scripta littera solæ expressæ repertiuntur minuz, reprehensiones, & protestationes; neque ulla laudis, aut operis boni sit mentio, ne per umbram quidem, quemadmodum in aliis litteris ad reliquos Episcopos missis, factum fuisse novimus. Si meam desuper requireris resolutionem, respondeo, rationem ex sequentibus deduci inibi deductis verbis: *Scio opera tua, nomen habes, quod vivas, & mortuus es.* Ille namque coram mundi oculis magnam sibi acquisiverat virtutis, & sanctitatis famam, qualis tamen reverà non erat, sed integritatem finxerat, ideoque illi per opprobrium dicitur: *Et mortuus es.* Ubi namque hoc regnat vitium, omnia opera bona inutilia sunt, & vana; imò quotquot sub hoc simulationis pallio occultantur virtuoli actus, vitiosi & reprehensibiles efficiuntur.

Mat. 23. 27.
Hypocritæ
sunt sepul-
chra dealba-
ta.

6 Insuper Christus hypocritas sepulchris assimulat, dum ait: *Va vobis Scribæ, & Pharisei hypocritæ, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ a foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia.* Sepulchra magnarum pretiosis forniculis exornantur marmoribus, statuis, sculpturis, simulacris, variosque continent encomiorum, & elogiorum expressivos characteres, in laudem eorum qui ibi sepulti jacent: at si tumulum aperueritis, nil nisi cineres, vermes, & ossa arida, tuncisque plena invenietis. Ecce vobis ipsissimam hypocritarum proprietatem. Forislocus

Manfi Bibl. Pred. Tom. II.

namque hominem putabitis virtutis magnæ, humilitatis profundæ, sed nequiter humiliat se, ut Ecclesiasticus testatur; quare si veritatem penetrare vultis, ad cor descendite, reperietisque hunc unicum tantæ humilitatis, & ex inanitionis esse scopum, ut majorem sibi comparet existimationem, & venerationem: *Interiora ejus plena sunt dolo.* *Hominum genus* (verba sunt S. L. Just.) *qui sub imagine sanctitatis fingunt.* Quin & author operis imperfecti, ad hanc sepulchrorum sese reflectens allusionem, ita discutit: *Sicut sepulchrum quandiu clausum est, pulchrum videtur foris, si vero apertum fuerit, horribile est; sic & simulatores bonorum, quamdiu non cognoscuntur, laudabiles sunt, cum autem cogniti fuerint, abominabiles sunt.* D. Chryl. ad eandem sepulchrorum interiorem spurcitiam, oculis tamen nostris, per exteriorum ornamentorum speciositatem, occultatam, se reflectens ait: *Si conscientiam cernere possemus, multos ibi vermes, multam saniem, atque intolerabilem comperiremus fetorem.* Qui idem S. Doctor, quidnam hæc putredo, & sanies in sensu morali significet, his verbis declarat: *Cupiditates dico à ratione alienas, atque improbas, quæ vermes spurcitia mirum in modum excedunt.*

Eccles. 10. 1.
Nequiter se
humiliant.

S. L. Just. de
hum. c. 19.
Aut. Imperf.
2. 41.

D. Chr. 1. 34.
in Matt.

Comparatio
sterquilini
nive
operta.
S. Gr. 6. 2.
mor. c. 4.
Gen. 4. 1.

Bell. Spec.
mor. p. 1. 1.
3. diff. 10.

7 Considerabilis est illa S. Gregorii propositio, dicentis: *Mens hypocritæ nunquam vacat à malitia cogitatione;* cujus sententiæ veritate supposita, sequitur, quod hypocrita continuò, sine intermissione, vitia vitia accumularet: Ideoque dici possit, *cuncta cogitatio cordis intentæ ad malum omni tempore.* Vincentius Bellov. hætenus dicta ingeniosa quadam illustrat similitudine, ante ipsum quoque ab aliis pluribus adducta: *Comparatur*, inquit de hypocrita, *sterquilinio nivibus cooperto.* Sicut enim candor nivis oculis placet, mox verò ut nix resoluta est, deformis sub illa apparet sterquilinum, vermibus, fetore, & spurcitia adeò plenum, ut horrore sit omnibus ad videndum: Eodem modo videbitis nonnunquam virum aliquem, qui in communi hominum conceptu celebris creditur esse in sanctitate, quique extates pati, revelationes, prophetiasque à Deo accepisse, & miracula patrare existimatur; verum tamen paulatim hæc omnia merum Diaboli artificium, exterior tantum apparentia, & metus dolus fuisse detegitur; manifestantur enormia ab ipso clam, & furtivè commissa peccata. Sic huc nostris temporibus in præcipua quadam Italiz civitate Canonicus quidam Ecclesiæ cujusdam Cathedralis in tanta passim apud homines urbis illius erat opinione, ut infirmus ille felicem se existimaret, qui aliquid rerum suarum tangere, sibi que applicare potuisset; cujus tamen nequitia, & impietas coram S. Officio tandem detecta fuit. S. Hier. in catena citatus, de monumentis inquit: *Sepulchra foris secus levigata sunt calce, & ornata marmoribus, in antro, coloribusque distinctis, intus autem plena sunt ossibus mortuorum; sic & perversi magistri, qui alia docent, & alia faciunt, munditiam habunt vestis, & verborum humilitate demonstrant; intus autem plena sunt omni spurcitia, & avaritia, & libidine.*

Exemplum
cupiditatis
Canonici;

S. Hier. in Cat.
Mat. 23.

Lev. 11. 18.
Cygnus est
simile hypo-
critarum.

Orig.

Ha. Card.

S. Bon. 1. 1. de
S. Maro.

8 Deus olim in Levitico populo suo carniū cygni esum severè prohibuit, inquit: *Hæc sunt quæ à avibus comedere non debetis, & vitanda sunt vobis, aquilam, & gryphem, & cygnum.* Neque hæc cygni carnes solum à mensa populi sui arcebantur, verum etiam proscribebantur ab eorundem sacrificiis; & tamen avis hæc bene considerata, pulcherrima esse videtur, in plumis candidissima, in cantus harmonia amabilis, & grata. Quodnam verò sub hac prohibitione lateat Mysterium, Origenes manifestat, dum ad simulationem, & fictionem, quam Deus tantoperè abominatur, alludens, inquit: *Cum albus sis foris, intus nigerrima carne cooperitur, quia animum sic solens & hypocrita habere, qui cum castitatem exterius prædicant, intus deterrima labe luxurie maculantur.* Hug. Card. similiter ait: *Exterius in pluma habet albedinem, & interius in carne nigredinem.* S. Bon. pariter, in quodam sermone Cygni adducens similitudinem, ostendit, qualiter hypocritæ, ne sua detegant peccata, neve bonum apud homines de ipsis conceptum obicurent, à sacramento confessionis plurimum abhorretere soleant: *Hypocritæ*, inquit, *ne videantur mali, nolunt sua peccata confiteri, sed ad modum cygni sub penna alba, id est, sub vitæ apparentia, occultam carnem nigram, id est, animam habent peccatis infectam.*

O o 4 9 Idem

S. Bon. Centi-
loq. p. 1. d. 2.
3a.
Designator
per Pandum.

9. 11. 11.

Est parens
mendacii.
S. Ioa. Clim.
Ed. 1. d. 1.

Ecd. 10. 11.
S. Aug. 27. 44.

S. Greg. 1. 8.
mor. c. 27.
Virtut. hy-
pocrisis dicitur
nequitia
quia continet
multos
actus mali-
tiae.

Mat. 23. 18.

1. Reg. 16. 14.
Pl. 63. 6.

Mat. 18. 11.

Eph. 6. 12.
Orig. tr. 15. in
Mat. 23.
Multi in di-
gnitate con-
stituti simu-
lant, Zelum
pietate si-
mulant.

Ecd. 17. 3.

Christi mor-
tem promo-
vit & iussit
hypocrisis.
Ioa. 19. 7.

Mat. 27. 18.
Ioa. 11. 47.

9 Idem quoque Seraphicus Doctor, in alio quodam loco, ex Sancto Gregorio vitium hoc in Pardo designati his verbis dicit: *Pardus in Daniele habet quatuor alas: Hypocrita habet quatuor species. Prima est jactantia de bono manifesto; secunda simulatio de bono occulto; tertia excusatio de malo manifesto; quarta dissimulatio de malo occulto.* Quando Regius Psalmista ex instinctu Spiritus veritatis omnem hominem labilem, & peccatis subiectum esse pronuntiat, hac utitur phrasi loquendi: *Omnis homo mendax*; idque quia ut Sanctus Joan. Climac. de hypocrisis scribit: *Hypocrisis est parens mendacii, sapientiam argumentum ex materia; sunt enim qui docent, hypocrisis nihil aliud esse, quam excogitationem, seu meditationem, adeoque opificem mendacii, quae conjunctum secum habeat, & connexum mendacium.* Apud Ecclesiasticum superbia omnis culpae fons, & origo esse dicitur: *Initium omnis peccati est superbia.* Circa quae verba S. Augustin. in Epistola quadam inquit: *Florum autem morborum mater superbia est, & humana laudis aviditas, quae etiam hypocrisis sapientiam generat; est igitur vitium hoc velut primogenitus superbiae partus.* Non enim hypocrita ad propriam respicit salutem, nec ad Dei cultum, nec ad virtutis exercitium, sed omne studium suum eo dirigitur, ut exultationem, & gloriam mundanam apud homines sibi acquirat. Unde S. Greg. ait: *Mens hypocritae nihil aliud in omni, quod agit nisi opinionis suae gloriam cogitat, nec curat quo post per meritum ducitur, sed quid interim dicatur.*

10 Quando Scribae, & Pharisei Christum simulatorie consulentes, eidem vel Caesaris vel populi odium conciliare nitebantur, hanc ei proposuerunt questionem: *Num liceat consilium dare Caesari, vel non;* quibus Salvator respondit: *Quid me tentatis hypocritae?* Verumtamen observandum, quo nomine Evangelista hanc Phariseorum fictionem appellet: *Cognita autem Jesus nequitia eorum, inquit.* Nequitia autem nomen est genericum, quod multos malitiae actus specie diversos includit; unde & daemon qui author & centrum est omnis mali, spiritus nequam appellatur; Psalm. 63. *firmaverunt sibi sermonem nequam, narraverunt ut absconderent laqueos.* Similiter is qui in infernum praecipitatus, hypocrisiam praefigurabat, ut in praecedentibus discursibus diximus, sub infami hoc nomine reprehensus fuit: *Serve nequam.* Spiritus quoque maligni, in aere circumvagantes hoc nomine à S. Paulo indignantur, scilicet *spiritualia nequitiae in caelestibus.* Origenes multorum declarat simulationem, qui in dignitate superioritatis constituti, ubi bonum reliquis dare debent exemplum, virtutem fingunt, zelum pietate simulant, interioris autem perversam fovant intentionem: *Simulatores iustitiae cum sint, inquit ille, ab intus iniqui, & alii aliarum virtutum simulatores existunt, cum sint ab intus contrarii virtutis pleni.* Sunt quidam & martyrii simulatores, quidam autem Episcopatus, vel Presbyteratus, vel Ecclesiastica scientia, vel doctrina, tantum ostentationem virtutum habentes, verè autem sunt inimici earundem virtutum quas simulant. Ecclesiasticus vitium hoc eodem afficit titulo, dum ait: *O presumptio nequissima!* Quem textum Rabanus ita ad nostrum accommodatissime interpretatur propositum. *Miratur vir sapiens ortum nequitiae, quam tamen constat ex mala voluntate creatura ortam esse, & detestatur valde hypocrisis, quia pessimum vitium hoc est, quemlibet hoc se fingere velle, quod penitus non est; cum malus se simulet bonum, injustus justum, iniquus aequum, inimicus amicum, cooperiendo dolositatem.*

11 Sane omnium maxime abominabilis, atque execrabilis excessus fuit crucifixio Christi; quis autem tam horrendum flagitium unquam attentare praesumpisset, nisi hypocrita? Ita sane hypocrisis sola apud Pilatum injuriose, & calumniose accusavit Christum, eumque suspendit in cruce: *Nos legem habemus, & secundum legem nostram debet mori.* Ex alia verò parte ex invidia perfidos Christo mortem intentasse discimus: *Sciebat enim, quod per invidiam tradidissent eum: quid faciemus quia hic homo multa signa facit?* Prætorium intrare recusabant, ne se contaminarent qui Paschajam celebraturi erant, & nihilominus sine omni scrupulo manus suas sanguine innocente Christi cruentate non abhorruerunt.

12 *Pleniestis hypocrisis, & iniquitate.* Abulensis hæc considerans verba, ita discursit in præsentia; dicendum quod hypocrisis est, imò magna iniquitas, quia bonitatem corrumpit, & mentitur, imò plus quam iniquitas, nam simulata sanctitas duplex est iniquitas. Qui idem author hypocrisiam alio in loco, vel idem maxime reum esse ostendit, quia gloriam mundi malis sibi comparat mediis, operibusque vitiosis, quod plerumque in aliis evenire non solet peccatoribus: *Non dicitur quis habere gloriam nisi de factis bonis, inquit ille, ideo Salus ejus invenitur contra illos, qui querebant gloriam per malas artes, id est, per turpem modum vivendi, sunt alii per virtutem.* Hypocrita autem querit gloriam per mala opera, nam cum bonitatem nullam habeat, per solam falsam representationem bonitatis gloriam vult; & tamen quod falsum est, in moribus malum est, ideo per malum volumus isti gloriam, & quantum ad hoc, hypocrita est injustus. Et ita sunt tria peccata hypocritae, scilicet mendacium, superbia, & injustitia, & in omnibus errat. Did. Stella proinde ad modum attendit, quo incarnata Sapientia hoc reprehendit peccatum, ideoque ait: *Quam malum hoc sit, bene Christus ostendit, cum non obiter, & velut in transcurso, sed tam efficaciter dixerit: Attendite, caveate & diligenter videte, ne hypocritae sitis: maximum hoc malum est.* Propter quod & Salvianus sequens tradit in hæc verba documentum: *Magis damnabilis est malitia, quam titulus bonitatis accusat, & reatus impius est pius nomen.* Quod licet hic author de malis scripserit Christianis, nos nihilominus ad hypocrisiam applicare possumus, qui sub perfectionis, & sanctitatis chlamyde occultam cooperiunt malitiam.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Hypocrisis Deum, & quidquid ad Divinum ejus cultum ordinatur, sibi servire facit; propter quod in transgressionibus suis inexcusabilis existens, severe punietur.

THEMA.

Servire me fecisti in peccatis tuis, prabuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Isa. 43. 24.

1 **D**EUS noster olim per Ilijam lamentatus fuisse legitur, quod cum nostris cogeremus servire peccatis, nostrisque aggravaremus iniquitatibus. *Servire me fecisti* &c. id quod sanè ad litteram adimpletur in hypocrita, qui pietate, devotione, zelo, & religionem internam suam cooperit malitiam. Quorsum enim hypocrite spectant, respiciuntque jejunia, communionem, elemosynas, orationes, aliaque tam corporalia, quam spiritualia misericordiae opera, nisi ut lupinam rapacitatem sub pelle cooperiat ovina; id est, ut peccata occulta charactere abscondat occultetque spiritualitatis, & religiositatis? Nullum violentia latet quam Achab intulit Naboth, ut ejus obtineret vineam; à quo cum repulsum passus esset, cum dolore maximo, consulente Jezabel regina, iniquissimam exorsus est executionem, ut proinde merito Deus illi dicere potuerit: *servire me fecisti in peccatis tuis.* Sed modum observetis velim, quem in vindicta contra Naboth Rex impius observavit: *Prædicare jejunium, & sedere facite Naboth inter primos populi, & submitte duos viros filios Belial contra eum, ut falsum testimonium dicant.* Hic literarum fuit tenor, quas ad optimates, & magistratus suos ablegavit. At verò, quæ obsecro, proportio esse poterat inter jejunium, & rapacitatem, seu extorsionem alienorum bonorum, & alienae substantiae, sive cum machinatione tam atrocis calumniae, qualem orditi sunt, dum innocentem velut blasphemum erga Deum, & læzæ Majestatis reum diffamarunt? Porro jejunium medium est opportunum ad placandam, non verò ad magis irritandam justitiam Divinam. Hæc verò est hypocritarum deordinatio, quod jejunia, sacramenta, sacrificia, & omnia alia ad cultum Dei ordinata, suæ faciunt servire vanitati, superbiae, ambitioni, odio, voluptatibus, & sensualitatibus suis, quia exterioris innocentiae veste se contegentes, licitum sibi esse judicant, tantò majori cum licentia latenter, & clandestinè peccare. Ideo jussit quod prius predicaretur jejunium, inquit Abulensis, ad significandum, quod ali-

Abul. Quæ-
st. 1. 1. d. 2.
Hypocrisis
est duplex
iniquitas.

Did. Stella
Luc. 11.

Salv. Iam
Gubem.

Hypocrisis
faciunt Deum
servire in
suis iniquitatibus.

Hæc fecit
Achab, qui
per hypocrisis,
& spiritum
perat in a-
chabum fuit
mortem Na-
both.

Abul. h.

quam rem magnam facere volebat, & illam non faciebat ex aliqua passione, sed ex magna maturitate, & zelo Dei. Nimirum sub colore divini honoris, adeo indignam, & crudelem passionem occultavit: volebat enim intimando poenitentiam, & simul eodem tempore Naboth condemnando, per comparatam sibi inde vixi probi existimationem, omnibus persuadere, quod hoc faceret non ex motivo odii, vel vindictæ, sed pro Dei honore contumeliato resarciendo. Idem profus est, quod fidei Christiani, & hypocritæ per totum diem, facere meditantur; qui multis devotionis operibus se deditos esse ostendunt, non quod verè tales sint, sed ut per ejusmodi simulationem ad hanc, vel illam prælaturam, ad hos vel illos reditus Ecclesiasticos pertingere valeant, habeanturque ab aliis in fama, & existimatione bona, & pro nata occasione promoveantur.

Adducitur
differencia
inter hypo-
critam, & alia
peccata.

D. Chrysol.
ser. 7.
Hypocrita,
bonis operi-
bus, punitur
contra Deum,
quibus illi
placare de-
bet.

Job. 12. 14.

Ps. 114.

Exemplum
cupuldam
inducit,
per lucem
hypocritæ.

Mat. 23. 14.
S. Thom. 2b.
Hypocritæ
peccant,
contra Deum
& proximum
simul.

Salm. 1. 5.
et. 64.

2 Peccatum hypocrisis in hoc differt ab aliis peccatis, quod in hiis committendis ut plurimum velut instrumentum concurrat fomes concupiscentiæ innata, vel demon cum suis suggestionibus, quibus nos tentat, vel mundus cum suis illecebris, quibus nos allicit; non verò idem fit in hoc vitio hypocrisis, in quod committendum, ipsummet Deum velut mediatorem, & instrumentum adhibemus; huic enim per propria arma sua bellum inferimus; siquidem per dona, & gratias, quibus nos locupletavit, hostiliter eum aggredimur, illidem in ejus offensam turpiter abutendo: *Sanctitatem vestram in crimen*, inquit de hypocrisi D. Chrysol. *placationem facis reatum, generas de propitiatione discrimen*. Illa etenim opera, quibuscum Deum magis placare, ejusque gratiam, & amicitiam sibi comparare deberet, ad inordinatas passiones suas fovendas, ad sectandam vanitatem, superbiam, & majorem Deum offendendi libertatem applicat, & adhibet. Alii transgressores scelera committentes, nequaquam à Deo videti desiderarent, unde impii, & dissoluti viri illi apud Jobum dicebant: *Circa cardines celi perambulas, nec nostra consideras*; & Psalmista ait: *Dixit insipiens in corde suo: non est Deus*; unde sequitur: *Corrupti sunt*. Hypocrita verò e contra Deum offendere gaudet in conspectu ejus, huncque in finem se his, illisque insinuat, ingeritque consortiis bonis, communionem frequentat publicam, ne ullus de eo quidquam mali præsumere possit; oratoria & Ecclesia frequentat, idque ut incerto quodam commodo, & interesse proprio suum facilius decipiat proximum. Ita & experientia docet, quod hypocritæ, dum aliquem moluntur inhonestatis actum, Deo utantur tanquam medio, & Ecclesia; hanc illamve sectabuntur stationem, solemnitatem, aut concursum, in quo nulla possit oriri suspicio mali.

3 Ita in civitate quadam principali mulier quædam, quæ magnam fingeat sanctitatem, in domo sua oratoria fabricabat, instituens devotiones, ad quas primariæ concurrebant matronæ; sicque in secretioribus demorabantur ædium stationibus, quasi minorem inibi inter orandum passuræ distractionem; in eas autem per portas secretas viri introducebantur, muliebribus inescari amoribus, qui proinde inibi impuris carum fruebantur amplexibus.

4 Sanctus Thomas illa Christi contra scribas hypocritas fulminata verba (*propter hoc amplius accipietis judicium*) sequenti ad intentum nostrum illustrat commentario: *Id est, amplius peccatis; & quare? quia si aliquis rapit per arma Diaboli, peccat, & si per arma Dei, peccat dupliciter, quia peccat contra Deum, & contra proximum*. Hinc Salmeron injuriam considerat, quæ per vitium hoc Deo inferitur; in cuius præsentia pietatis, & devotionis exercitia, quæ ad honorem divinum ordinata sunt, eique debita, in pessimum dirigimus finem, ut scilicet nostris per ea satisficiamus inordinatis appetitibus: *Hypocritæ vitium*, monet ille, *magna ratione à nobis fugiendum est, & nullum in Evangelio Christus est magis insectatus, atque hypocritæ crimen, quia mendacium est in factis, & pejus est adulterare virtutem, quam aurum*. Deinde ita ad nostrum subjungit propositum, dicens: *Et grave est contempto Deo spectatore, ignorantibus hominibus velle placere, & neglecto premio eterno, ab hominibus expectare mercedem, quam accipiant*.

5 Pilatus, qui innocentiam Christi declaravit, dum ait: *Nullam causam morris invenio in eo*; & postea nihilominus eundem condemnavit, eodemque tempore, dum manus aqua abluit, sanguine agni immaculati suam conspurcavit conscientiam, cum diceret: *Innocens ego sum à sanguine justis huius*: Hic, inquam, Pilatus citra omne dubium hypocritam designabat, qui etiam laudes annuntiat Dei, ad sacramenta accedit, verbum prædicat divinum, animas convertit, gratiam illis confert, Dei zelat honorem; sed in eodem pariter tempore Deum mortaliter offendit in occulto, rursum *subimitipso Filium Dei crucifigens*.

6 Murinos nobis Sapientia exhibet reprobos, qui in perditionis barathro hanc adducturi sunt excusationem: *Ergo erravimus à via veritatis, & iustitie lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non est ortus nobis*. Quot namque sunt in via, seu vita præsentis, qui in obscuro ambulant, in propriæ ignorantie tenebris, absque eo, quod vel minimum suum elevent supercilium ad lucem illam, quæ illuminat omnium hominem venientem in hunc mundum? Nequaquam ita hypocrita, de quo potius libertimè asserere possumus, quod *cognovit voluntatem Domini sui, & non præparavit, ideo vapulabit multis; sicut lumen ejus, ita & tenebræ ejus*. Unde Abulensis ita in præsentis discursu: *Habent autem hypocritæ specialem damnationem inter ceteros homines, quia aliis poterant aliquam penarum alleviationem sentire, quasi ignorantes mala egerint; hypocrite autem cum bona simulant, quia non faciunt, non possunt bonitatis ignorantiam allegare*. Imò ipsemet Deus iudex inexorabilis iis in faciem exprobrabit, dicens: *Veruntamen servire me fecisti in peccatis tuis, &c.*

7 Vita hæc nostra nil nisi pugna est, & certaminis locus, dicente Jobo: *militia est vita hominis super terram*. Quantum verò penam miles promeretur, qui à suo Capite diverso consecutus favores, & gratias, confidenter admissus ad secretorum, & resolutionum ejus participationem; nihilominus cum inimico ejus occultam haberet correspondentiam, & in Capitanei mortem conjuraret? Hoc autem propriè hypocrita facit, qui in exteriori apparentia Dei partibus adherere se simulat, utpotè ad ejus honorem, & cultum cooperatur, & cum quo in orationibus, & oblationis sacrificiis familiariter conversatur; interea verò clam, & in abscon lito cum inimico infernali colludit, nec aliud, quam Deum mortaliter offendere, nititur. Quod si creditum aliquod mille scutorum à principe tuo liberaliter tibi mutuatum, in ejus mortem machinandam adhiberes, nunquid pro ejusmodi atroci delicto expiando mille mortes promereri videreris? Similem verò infidelitatis, & perfidiæ nequitiam hypocrita contra Deum committit, nam creditum tot donorum, gratiarum, & beneficiorum, quæ Deus hypocritæ contulit, ipse ad Dei offensam, vel certe ad vanam mundi gloriam comparandam adhibet, & Dei gloriæ promovende adversatur. Id ipsum est, quod D. Chrysologus dicere, & reprehendere voluit, dum ait: *De Dei credito humanum negotium perfecisti*.

8 Is qui se à concupiscibili, vel irascibili potentia ad Deum offendendum seduci permittit, culpabilis quidem est, quia inordinatum hunc motum minimè refrenavit, ac proinde sine dubio suo tempore punietur; veruntamen non tam atrociter, quam hypocrita, qui per emulationem virtutis, & innocentie, data opera, & studio, atque scienter, licet clam, & absconditè, Deum offendit, quem in oculis mundi se honorare, & revereri fingit. S. Prosper inter alias S. Augustini sententias hanc quoque recenset: *Simulatio innocentie non est innocentia, simulata equitas non est equitas, sed duplicatur peccatum, in quo est, & iniquitas, & simulatio*. Sanctus Iudocus æternæ condemnationis fulmen contra pessimam hanc generationem evibrat, dicens: *Dupliciter damnantur hypocritæ, sive pro occulta iniquitate, sive pro aperta simulatione; ex illo enim condemnantur, quia iniqui sunt; ex isto, quia ostendunt quod non sunt*.

9 Sanctus Mathæus nulli non notissimam, adeoque celebrem de nuptiis nobis exhibet parabolam; quibus dum quendam assidere contingeret veste nuptiali destinatum, hic ille fuit reprehensus verbis: *Quomodo hic*

Luc. 23. 22.
Pilatus facit
iniquis
hypocritæ.

Mat. 27. 24.

Hebr. 6. 4.
Sap. 1. 6.

Hypocritæ
sunt coram
Deo inexcusabiles.

Job. 12.

Luc. 12. 47.
Abul. 7. 246.
in cap. 21.
1446.

Job. 7. 1.
Ps. 64. 14.
Hypocritæ
doli sunt
iniquitatis
declinantes.

D. Chr. ser. 7.

Hypocritæ
autem pe-
ccant
quam alii
peccatores.

S. Prosper.
1002. 219.

S. Iud. Hipp.
1002. 144.

Mat. 22. 12.

*intrasti, non habens vestem nuptialem? at ille obmutuit; nec in excusationem sui, vel minimum respondit verbum, Causamne nostis? Ex figura discite figuratum. Reliqui namque peccatores omnes aliquam suarum transgressionum poterunt adducere apparentem excusationem; hic allegare, quoniam malis sodalium seductus sit exemplis; ille, quod vehementia iræ, & appetitus vindicativi fuerit absorptus; alter quod voluptatum illecebris eum immerferint syrenes; & sic discurrendo de reliquis. Hypocrita autem in infelicitissimo hoc homine (ut supra probavimus) figuratus, qualiter se excusare audebit? *Cognovit voluntatem Domini sui, & non preparavit, vapulabit multis.* Sed quando majus promeretur supplicium, qui *cognovit voluntatem Domini sui, & preparavit*, sed secundum exteriorem duntaxat operationem, inque majorem DEI offensam? Temerarius itaque ille sequenti fuit multatus supplicio: *Ligatis manibus, & pedibus mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium.* Mirandum equidem, quod inter tot alios convivas veste indutos nuptiali, charitatis figura, nullus penitus ad compassionem permotus fuerit, proque infelici hoc viro intercesserit, maxime in tempore tantæ festivitatis, quando Rex in gratiis suis dispensandis vel maxime liberalis esse debuisset: *Non vestitum veste nuptiali*, inquit S. Anselmus, *non ornatum charitate, quæ maxime vestis Dei dicitur.* Ipsemet se justificare potuisset, dicendo, quod ex improvviso in plateis invitatus fuisset; errorem suum ex inadvertentia, & ignorantia contigisse, respondere potuisset, veniamque petere. Sed totaliter obmutuit, nec minimam ausus fuit adducere excusationem; quia nimirum hypocritam representabat, qui apud Deum inexcusabilis erit, utpotè cui Dominus improperebit: *Servire me fecisti in peccatis tuis.* Optime sanè ad intentum hanc super parabolam Sanctus Hilarius discurret, dum ait: *Nunquid invitatorum habitum designaverat? deinde cum invitari quosque jussisset, quomodo unus omnibus poterat esse vestitus? aut si certus ex consuetudine convivantium in nuptiis habitus solet esse, ab invitantibus ministris potuisset inhiberi. Sed quia malos intelligere non omnium est, & humana simplicitas difficile fraudulentiam simulate mentis intelligit, idcirco hunc malum, & indignum cætu nuptiali Deus solus invenit. Quis enim unquam apud Deum pro salute se interposuit hypocritæ? Apud Deum, inquam, qui per tale vitium se gravissimè offensum lamentatur; siquidem quem adorant dominationes, tremunt potestates, cum hypocrita temerarius suis facit servire iniquitatibus.**

10 Salmeron de Scribis, & Phariseis tractans, eos aperte à Christo reprehensos fuisse scribit, eod quod illos incorrigibiles esse cognosceret: *Noverat Dominus, inquit ille, insanabilem esse Phariseorum malitiam, ideoque voluit eorum hypocrisis palam traducere.* Ratio autem, quare dicti convivæ, qui paradisi Sanctos, supernæ beatitudinis convivio assidentes figurabant, pro infelici illo non intercesserint, ex S. Antonino deduci potest, quando in hypocrisis ita invehitur: *Hoc vitium summè sunt detestati omnes Sancti; unde & Augustinus dicit: nolo habere hypocrisis. Malum est cadere à proposito, pejus est simulare propositum. Si non servat foris sanctitatem, dimidiis cecidit; Si intus habuit simulationem, totus cecidit.* 12. quæst. 1. Certe, ubi dicit glossa, quod vult dicere, quod est pejus per hypocrisis peccare, quam manifestè, id est, magis periculosum sibi, & aliis. Sibi, quia corrigi non potest, cum occultum peccatum ejus. Aliis, quia non ita potest cavere; ad quod facit lex, quæ dicit: plus est occidere veneno, quam gladio, C. de manesc. Lunica.

11 Ob aliam adhuc causam idem infelicitissimus irremissibilem expertus est condemnationem, eamque ex Glossa colligo, dum illa interpretatur verba: *Non vestitum veste nuptiali*; hanc namque desuper adducit expositionem: *Id est, fidem habentem, non opera charitatis.* Hi enim, qui in actibus exterioribus se fideles Christianos, hominesque virtutis cultores esse monstrant, interius autem omni destituti sunt pietate, & charitate, rei semper manent miseriarum æternarum; unde & S. Ambr. ait: *Qui calorem fidei non habet, tolerabilius illi fuerat fidem non accepisse, quàm neglexisse.*

12 Quandoquidem Deus noster, prout ipsemet protestatur, est *via, veritas, & vita*; nequaquam à bono tramite, & veritate deviare possunt ejus sequaces, nisi data malitiosè opera; atque ita hypocritæ faciunt, qui *servire faciunt Deum in peccatis suis*; quos proinde debita pariter expectat pœna, dicente S. Gregorio: *Ante districtum judicem, excusationem jam de ignorantia sic habere non possunt, quia dum ante oculos hominum omnem modum sanctitatis ostentant, sibi ipsi sunt testimonio, quia bene vivere non ignorant.*

13 Terribile profus est benè consideranti illud supplicium, quo Deus in Lothi conjugem animadvertit, tunc præcipue, quando divinæ ultionis justitiæ enssem in Pentapolim vibrans, nil aded cupiebat, quàm ut servi sui Loth, tantopere de se benè meriti, familiam illatam conservaret: hoc enim fine ad eundem non unum, sed plures Angelos amandavit; species autem supplicii ex sequentibus verbis manifesta evadit, dicit enim sacer textus: *Respicens uxorem suam post se, versa est in statuum salis.* Præterit hoc loco variis motivis, quibus justum Dei judicium ad hoc irrogandum supplicium moveri poterat, hoc solum adduco, quod vel maxime præfenti proposito deseruit; videlicet, mulierem hanc talem repræsentasse animam, quæ postquam vitam quandam multo tempore duxit irreprehensibilem, tandem à via benè cæpta retrogreditur; veruntamen quia in exteriori specie hac de renotari erubescit, semper se talem esse exteriùs probat, qualis hæcenus fuit, licet reverà in corde talis non existat; atque ided uxor Loth in statuum transmutata fuit. Audite hac de re his verbis loquentem Hugonem Cardinalem: *Statua, inquit, habet speciem hominis, sed non habet spiritum vivificantem, quia talis habet habitum religiosi, sed non habet animum; ad quem redit Diabolus cum septem nequioribus se.* Sicut enim statua, licet oculos habeat, non videt, aures habens, non audit; ita quoque hypocritæ, tametsi lumen Dei habeant, oculos tamen suos eidem minimè aperiunt. Unde Christus internam illis cæcitatem sæpiùs exprobravit, sicut & quod aures habentes, ad aliorum tamen admonitiones surdi perseverent, quia in malitia sua obstinati, & incorrigiles perstunt.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Dodamnus, quæ ex hypocrisis in rempublicam resultant, quæ sæpè numero majora sunt illis, quæ ex scandalis proveniunt.

THEMA.

Attendite à fermento Phariseorum, quod est hypocrisis. Luc. 12. v. 1.

1 Celestis Magister noster, ut Sanctus Lucas Evangelista observat, hæc contra hoc hypocrisis vitium invectivas pronunciare, nonnisi in innumeræ multitudinis præsentia voluit; dicit enim sacer Evangelii Lucæ textus: *Multis turbis circumstantibus, ita ut se invicem conculerent, cepit dicere ad discipulos suos: Attendite à fermento Phariseorum, quod est hypocrisis;* nimirum vitium hoc bono publico damnosissimum, ex universo mundo proscribere, & à fidelium cordibus eradicare moliebatur, ac proinde illud fermento simile esse dixit; id quod in universa Sacra Scriptura tam veteris, quàm novi Testamenti, in deteriore ut plurimum partem sumi solet. Sic enim oblationes panis, quæ jussu Dei in sacrificiis fiebant, sine fermento esse voluit, inquiens: *Cum obtuleris sacrificium coctum in clibano: de simila, panes scilicet absque fermento.* Similiter sub pœna mortis in septem diebus Paschalibus fermentum ne quidem in domo asservari voluit, prout legitur Exodi cap. 12. Sanctus Apostolus pariter ad Galatas inquit: *Modicum fermentum totam massam corrumpit.* Incarnata igitur Sapientia ingentia hypocrisis damna his verbis denotare voluit; si enim ubique locutus fuisset, dicendo: *Cave à fermento Phariseorum,* & non addidisset: *quod est hypocrisis,* ad Glossas, ut Cajetanus inquit, recurrere opus fuisset; sed ubi explicavit, *quod est hypocrisis,* non est opus Glossa.

Hypocritæ nullam apparentem adducere possunt excusationem sui peccati, sicut alii peccatores.

S. Ansel. lib.

Hinc in judicio plane obmutescit.

S. Hil. Com. 24. in Mat.

Salmeron de Scribis, & Phariseis tractans, eos aperte à Christo reprehensos fuisse scribit, eod quod illos incorrigibiles esse cognosceret: Noverat Dominus, inquit ille, insanabilem esse Phariseorum malitiam, ideoque voluit eorum hypocrisis palam traducere.

S. Antonin. sum. Theol. p. 2 tit. 4. c. 7. §. 1.

Quia fidem habentes, carent charitate. Gl. in Mat.

S. Ambr. l. 1. Pl. 118.

Imm. 146.

S. Greg. 12. c. 21.

Uxor Loth in statuum salis convertita fuit vera figura hypocrisis.

Gen. 19. 24.

Hug. Card.

Mat. 23. 24 & 26.

Vitium hypocrisis comparatur fermento, quia bono publico damnosum est.

Lev. 24.

Exod. 12. 11. Gal. 5. 9.

Cajetan. in Luc.

Ratio hujus
compara-
tionis.
B. Veda ib.

S. Bon. ib.

D. Chrysol.
ser. 7.
Assimilatur
pestilentiæ.

Abul. q. 226.
in c. 13.
Mox.
Major dam-
num inferre
Reip. quam
falsa moneta.

Did. Testis
in Luc. 16.

Theoph. in
Cantic. in
Luc.
Hypocritæ
habent cor
prævarium.

Jer. 17. 9.

A similan-
tur perdici.
Pier. Valer.
l. 14.
Hierogl.
Æthi. l. 1.
c. 15.
Plin. l. 1. c. 10.
S. Hier. ib.

Plin. 3.

Baron. Ann.
q. 86. n. 8.
Hypocritæ
cujusdam
Monachi.

S. Greg. Mag.

2 Venerabilis Beda hujus à fermento sumptæ similitudinis rationem his verbis assignat: *Sicut modicum fermentum totam farinæ massam corrumpit, sic simulatio animum, tota virtutum sinceritate, & veritate frandabit. Sanctus Bonaventura verba illa Exodi, & Levitici (non apparebit fermentatum in omnibus terminis tuis) adducens, pariter hæc Sancti Lucæ verba sic exponit: Quia hæc simulatio, & hypocrisis debet elongari a cunctis operibus nostris, ideo Scriptura docet hoc vitium esse vitandum, tanquam operum bonorum maxime corruptivum. Div. Chrylogus hypocrisim pestilentie titulo indigitat, inquit: *Frater fugiendum est hoc virus; pestilentia autem cavenda est. Quis enim est, qui neceat, quantum se dilaret, quantumque perniciotum sit pestilentie contagium, quantumque stragem, & mortalitatem civitatibus, & provinciis adferat? Abulensis ad hujus vitii perniciem, & damna se reflectens, non minora exinde dispendia nasci existimat, quam quæ Reipublicæ per falsam conciliantur monetam; unde ait: *Sunt autem hypocritæ valde increpabiles, quia bonitatem falsant; & sicut dicit Aristoteles de falsis amicis, quod gravius peccant, quam falsatores moneta, cum meliorem falsant, & ita hypocritæ ipsam bonitatem falsant, & aliena sibi usurpant; unde dupliciter peccant, primo quia mali sunt, secundo quia per simulationem, honorem debitum bonis sibi usurpant. Didacus Stella eandem similitudinis hujus notat proportionem, specialiter observans, quod sicut moneta exterius quidem argentum repræsentat, vel aurum, interius verò falsum continet metallum; ita pariter coram oculis nostris hypocrita, virtuosus quidem, & perfectus apparet, interius verò totus vitiosus est, & sceleratus. Moneta autem, quæ regis supermi insculptam habet imaginem, & per quam æterna comparatur beatitudo, opera bona sunt facta in gratia, V. G. elemosynæ, jejunia, orationes, austeritates corporales. Hypocritæ autem talem falsificant elemosynam, eaque abutuntur, ut gloriam, & estimationem populi sibi comparent, suamque occultam foveant malitiam.***

3 Fermentum intra massam operatur, atque hanc ipsam ob causam hypocrisis fermento assimilatur; dicente Theophylacto: *Vocat fermentum hypocrisim, tanquam alterantem, & corrumpentem intentiones hominum, quibus se ingesserit. Innumerabiles sanè exirere illi, qui in occulto vitis vacantes, publicè simulationem finxerunt virtutum, qui proinde per longa tempora pro iis, quales revera erant, agniti non fuerunt; ut proinde non immeritò Jeremias dicat: *Prævarium est cor hominis (Hebræus legit, deceptorium) & inscrutabile, quis cognosceret illud? Ego Dominus scrutans corda, & probans renes. Providentia itaque divina recessus patefacere debet cordium, & intentionum humanarum. Porro idem Propheta hypocritam depicturus, exemplum adducit perdicis, inquit: *Perdix fovit, quæ non peperit. De qua ave Piernus scribit, quod summè perfida sit, & fraudulenta; quod & Alianus confirmat Lib. 1. Cap. 35. Plinius verò Lib. 11. Cap. 30. perdices in Paphlagonia cor asserit habere duplicatum. Sanctus verò Hieronymus in ejusdem textus commentario, perdicis ait esse proprietatem, ut ova congregat aliena, & quibus cum pulli exclusi fuerint, vocemque audierint matris propriæ, genitricem deserunt supposititiam. Porro Psalmista ad cordis hujus duplicem alludere voluisse videtur, dum ait: *Labia dolosa in corde, & corde locuti sunt. Sed quis tandem eorum exitus?****

4 Annales Ecclesiastici post mortem Eutichii Patriarchæ Constantinopolitani, ad eam sedem certum quendam Monachum, cui nomen erat *Ioannes jejunans*, invitatum fuisse scribunt; qui proinde hujusmodi promotionem se abominari & fugere ostentavit; sed quo animo id faceret, paulò post clarè perhibuit, quando ad throni hujus sublimitatem fuit evectus; non enim modò Patriarchali contentus fuit honore, sed & insuper Oecumenicus appellari voluit; quem proinde Sanctus Gregorius Magnus in sua Epistola reprehendit, dicens: *Tu qui te nomine Episcopi indignum dicebas, eo progressus es vanitatis, ut fratres contemnens, soli non acquiescas Episcopali titulo?*

5 *Attendite ad fermentum, &c. fermentum hypocrisim appellat, inquit Cajetanus, eo quod latens virtutem habet elevativam ad similitudinem fermenti, modicum enim fermentum elevat totam massam. Pro ut clarissimè in jamjam memorato patet Monacho, qui superbissimus in monachali solitudine ad Patriarchatum Constantinopolitanum assumptus, titulos ambare non erubuit, sua longè superiores condiciones. Idèdque & Salmeron ait: *Per fermentum consersionem elevat, & acorem suum illi communicat, ita hypocrisis superbiam, & tumorem fovet, & corruptionem suam omnibus operibus communicat, & præcipua Doctorum perniciosorum plaga est hypocrisis. Per decem igitur annorum decursum, suum taliter oculis fastum, ut in morte sanctus haberetur à pluribus: hinc Nicephorus tradit, quod murua ab Imperatore multa accepit auri talenta, in subsidium pauperum, cum relicta chartula obligationis, & restitutionis; cum autem Mauritius nihil in hereditate ejus superesse videret, majorem sanctitatis ejus concepit opinionem, inque imperiale palatium suum deferri iussit exilem dofuncti lectum, & aliquot viliores vestes, quæ in usum deservierant hypocritæ; supra quod proinde grabatum in solemibus rejunis Imperator, postpositis aureis, geminisque thoris, necnon deliciis aliis contemptis, dormiebat; quin & populus Imperatoris insilens vestigiis, cum tempore multo tanquam Sanctum veneratus est; cumque opinione tali nomen ejus ad posteros propagatum fuisset, nihilominus illuminatissimus Christi Vicarius, Sanctus scilicet Gregorius Magnus, tanquam redivivus Samuel, eum velut alterum reprobum deploravit Saulem.**

6 Si quis Giezi Eliseo adherentem continuò contemplatus fuisset, eum Sanctum esse minime dubitasset; & nihilominus qualis secundum interiora fuerit, dona docuere Naamani, quæ hic Prophete offerebat, sed ab eo repudiata, Giezi fraudulento artificio sibi vendicavit: quàm historiam Beatus Petrus Damianus sequenti illustrat Commentario, dicens: *Regressus est leprosus quasi nix, nix enim alba, sed frigida, hypocritæ namque, qui se per sanctitatis adumbrata signum transfigurat in Angelum lucis, nullis inferret astibus charitatis, atque ad instar nivis simul est albus, & frigidus, quia piis quidem se deservire operibus simulat, sed viscera solida pietatis ignorat. Leprosus, ut omnes nostis, salutis publicæ perniciosissima est; ita quoque lepra hypocrisis generi humano summè præjudicialis est; hinc Christus Magister noster de ea tractans, præmonet sollicitè: *Attendite, cavete, q. d. curate, ne huiusmodi inficiamini morbo.**

7 Sanctus Cyprianus in tractatu de jejunio, & tentatione Salvatoris; de hypocrisi agens, sequens de ea perhibet testimonium: *Quasi tinea quod integrum erat, rodit, & occupat, & sanctitatis fundamenta evellit, & dissipat. Nunquid execrabilius quid de hypocrisi asserere possumus, quàm dicendo, quod fundamenta, sustentacula, basesque sanctitatis in terram prosterнат? Sacerdotes, Scribæ, & Pharisei à Deo electi erant, ut populum bonis imbuerent moribus, bonoque relucere exemplo, & nihilominus Christus illis exprobrat, dicens: *Vae vobis Scribæ, & Pharisei hypocritæ, qui circumcistis mare, & aridum, ut faciatis unum profelytum, & cum fueris factus, facitis eum filium Gehennæ duplo, quàm vos. Causam autem, propter quam discipulos suos ad infernum præcipitarent, est eadem, quæ hisce quoque temporibus in multis viget, qui benè docent, & absconditè malè vivunt: *Hypocritæ verba Sanctorum habet, inquit S. Isidorus, vitam non habet, & quos per sermonem doctrina genuerit, non fovet exemplis, sed deserit, quia quos verbo adificat, vita & moribus destruit.***

Sanctus Antonius de Padua hypocritas Herodi similes esse dicit, qui Christum contempsit: *Dens Pastor, inquit, filium glorificavit, quem Herodes sprouit. Proh dolor! sic sit hodie. Herodes interpretatur gloria pellicis, & significat hypocritam, qui in interiori conversatione, quasi in pelle gloriatur, sed cum omnis gloria filia, id est, anima, regis cælestis sit ab intus, hic Iesum spornit, & illudit. Spornit eum crucifixum predicat, & crucifixi signata non portat. Illudit eum sub*

Calce, in
Luc. 12.
Ejusdem
Monachi
simulatio
imbecillitas.

Salut. T. 4.
ll. 18.

R. Pet. Dam.
l. 6. ep. 51.
Leprosus Giezi,
designat
hypocrisim.

S. Cyprian.
de jejun. &
tentat.
Christi.
Comparatur
tinea.

Matth. 23. 15.

S. Isid. Genes.
l. 3. c. 24.

S. Anton. de
Pad. in die
Parac.
Item Herod.
di Christum
illudant.

sub gloria pellis se abscondit, ut Christi membra diripere possit.

8 Sanctus Augustinus illa Psalmistæ verba: *perscrutati sunt iniquitates, defecerunt scrutantes scrutationes*, ita exponit: *Id est, acerba & acuta consilia; simulque modum explicat, quem Scribæ, & Pharisei in morte crucifixionis Christo machinanda servaverunt. Unde hoc modo illos introducit loquentes: Non tradatur per nos, sed per discipulum suum; non occidatur à nobis, sed à iudice; totum nos faciamus, & nihil fecisse videamur. Ecce tibi, quam verum sit, mortem Christi hypocrisis fuisse artificium. Subdit verò: Et ubi est clamor lingue, crucifige, crucifige? sicceci estis, ut & surdi sitis? simulata innocentia non est innocentia, simulata equitas non est equitas, sed duplex iniquitas, quia & iniquitas est, & simulatio.*

9 Si majus in rempublicam ex hypocrisi, quam ex scandalo damnum promanare assererem, nequam id mihi difficile probatu foret, multorum sacrorum interpretum mihi suffragante autoritate; & imprimis quidem apud Sanctum Matthæum legimus dixisse Christum: *Va mundo à scandalis, va homini illic per quem scandalum venit.* Ubi Christus tremendum illud *Va*, cum de scandalo tractat, bis tantum repetit; ubi verò apud eundem Matthæum de hypocrisi agere incipit, octies vix tremendum repetit; præterquam quòd Sanctus Hieronymus dum in Isaiam scribit, eandem clarissimè doceat veritatem in hæc verba: *Si castum esse me simulo, & aliud est in conscientia mea, habeo non gloriam mercenarii, sed supplicia peccatoris, & in comparatione duorum malorum, levius malum est aperte peccare, quam simulare, & fingere sanctitatem.* In cujus confirmationem Salomon vobis in mentem veniat, à quo propter idololatriam decem tribus Israël ablata, Jeroboam adjudicata fuit. Noverat perfectissimè Deus, Israël ex regis hujus impii instigatione, & idololatriæ exemplo seducendum esse, & nihilominus eum à Salomone traduxit, qui aut solus, aut certè cum paucis duntaxat sua falsis numinibus incurvaverat genua. Quid adhuc respondere possumus? nisi quod externa Salomonis simulatio, qua humanos nequiter supplantabat oculos, apud DEUM abominabilior fuerit reputata, quam impii Jeroboam in totius mundi conspectu idololatrantis. Unde & Theodoretus advertit, culpabilem admodum extitisse tribum Juda; siquidem Osæ præceperat Dominus, ut mulierem adulteram in matrimonium duceret, ad reprehendendam scilicet manifestè decem illarum tribuum impietatem; quemadmodum enim minus æstimatur impudicitia meretricis publicæ, quam occultæ, ita Deus magis occulta tribus Juda impietate, & fornicatione se offendi perhibuit, quam manifesta aliarum impietate: *Quoniam cum simul cum Deo videretur habitare per templum* (verba sunt Theodoretii) *elanculum serviebat idolis*, q. d. minus Deo publicam displicuisse decem tribuum idololatriam, quam occultam tribus Juda, quæ latenter delinquens, divinum zelabat cultum publicè secundum apparentiam.

10 Quandoquidem meretricis meminimus, non abs re fuerit quandam examinare visionem, quam S. Joannes in sua Apocalypsi habuisse describitur fusiùs. Vidit namque mulierem quandam famosam; in fronte cujus nomen scriptum: *mysterium*. Ubi Sanctus Augustinus ita ad intentum nostrum discurret: *Nulla est superscriptio, quæ fronti des signum, nisi hypocrisis. Spiritus autem non retulit, quid sit scriptum in fronte, nam quis salem titulum aperte imponat? Mysterium enim dixit esse, quod interpretatus est, dicens: Et vidi mulierem ebriam de sanguine Sanctorum, & Martyrum Jesu.* Sed sequentia singulariter ejusdem Sancti, quæ immediate subjungit, velim notetis verba, ait enim: *Vnum est corpus, quod adversatur Ecclesie, intus, & foris, id est, in Ecclesia, fidei Christiani, & extra Ecclesiam, heretici.* Tam enim Christiani ficti, quam heretici, qui bonitatem, & sanctitatem fingunt, plus Ecclesiam affligunt, quam manifesti heretici.

11 Attendite ad fermentum, &c. Quia fermentum Phariseorum, inquit Albertus Magnus, est heresis, eorum hypocrisis ad decipiendum conformata. Ita Simon Magus hæresis author fictè suscepit baptis-

mus; ita innumerabiles heretici hypocrisi, & fictione sua longè majus fidei Christianæ intulere damnum, quam Pagani persecutionibus plurimis. Unde & quidam modernus interpretes ita appositissimè loquitur: *Hypocrisis est capitalior, & perniciosior aperta iniquitate, quoniam in virtutis imagine delitescit.* Quod à similitudine confirmat scopulorum, qui sub aqua delitescunt, majori navibus sunt damno, quam rupes eminentes, quæ conspectæ declinantur: *Sic hypocrite, inquit ille, qui in animi recessibus, & latebris malitiam retinentes, speciem pietatis foris ostendunt, capitaliores sunt improbis illis, qui sunt ab omni virtutis simulatione alieni, quoniam horum pestem facile poteris fugere, illos autem non facile.* Huc quoque spectat illa Ciceronis sententia, dicens: *Totius autem injustitie nulla capitalior est, quam eorum, qui cum, cum maxime fallunt, id agunt, ut viri boni esse videantur.* Quòd si Stellæ in celo emicantes, ut navigantibus portum ostendant, adeò errarent, ut certum navigantibus causarent naufragium, quantum id damni allaturum esset iis, quibus negotiorum causa mare continuo sulcandum est? Jam verò, ut S. Antonius de Padua ait: *Hypocrite sunt sydera errantia, aliis naufragii existentes causa, & ideo procella, & tempestate mortis percelluntur.*

12 Magistri spirituales de vitii hujus damnis tractantes, hanc aliam plerumque adducere solent similitudinem. Si enim in officina Pharmacopolæ cujusdam vasa, in quibus juxta inscriptum vasis titulum; pharmaca, & medicinæ contineri salutare deberent, loco earundem venenum continerent mortiferum, quantum per hoc bono publico inferretur præjudicium? Inde enim necessariò consequeretur, quòd infirmi, qui inde ad sui convalescentiam remedium haurire debuissent salutare, econtrà ad moriendum lethiferum lumerent toxicum. Hoc est, quod Didacus Stella his verbis insinuat: *Vt in Pharmacopole officina sunt aliqua vasa litteris designantibus, aliquod medicamentum salubre ibi esse inclusum, cum tamen revera nihil, nisi toxicum contineant; sic hypocrite foris fingunt se virtute præditos esse, cum interius nefariis sceleribus sint imbuti; & ut Pauli verbis utar, repleti sunt omni iniquitate, fornicatione, malitia, avaritia, nequitia.* Unde Div. Chrysostomus monet, inquiens: *Frateres sciendum est virus, pestilentia cavenda, quæ de remediis creat morbos, conficit de medicina languorem.* Verumtamen advertendum est, quòd una hypocrisis minus perniciofa sit altera, ac proinde sicut minus culpabilis existit, ita præ alia quoque est tolerabilior; sic enim V. G. si agricola terram cum grano commisceat, vel œnopolæ vinum aqua diluat, damnum quidem aliquod ea comparantibus adferret, tale tamen, quod haud difficulter refarciri quadantenus posset. At verò si pharmacopola medicinam veneno committeret, venderetque toxicum pro salutare remedio, adeoque sumenti vitam adimeret, damnum hoc utique nulla posset ratione reparari. At verò quidnam per hanc similitudinem dicere intendo? Nimirum quòd eodem modo, si quis elemosynam copiosam faceret, ut nomen sibi charitativi elemosynarii acquireret, vel si aliquis se prout ad virtutem, & vitam spiritualem esse simularet, ut per hoc Episcopi sibi favorem conciliaret, ab eoque copiosis provideretur redditibus Ecclesiasticis, id sine dubio bono publico perniciosum quidem esset, adeoque gravem culpam talis committeret. At verò hypocrisis hæc nequaquam comparanda venit cum alia, quæ etiam per sacrificiorum celebrationem, & Sacramentorum participium sacrilegè committitur, dum instar Judæ alicujus ad mensam Eucharisticam, vel ad confessionem Sacramentalem, quæ veræ sunt animæ medicinæ, nectè, & hypocrisis accedunt; talis enim hypocrisis gravissimam in se continet enormitatem, efficitq; ut verificetur, quod Div. Chrysostomus ait: *De remediis creat morbos, conficit de medicina languorem, plagationem facit reatum, &c.* Enim verò quis unquam sufficienter æstimare poterit, quantum damnum Pharaonis Magi in Ægypto cantarint, quando eadem patrarunt portenta, quæ Moyses operatus fuerat, tamen si solum apparentia, non autem vera essent? Vocavit, inquit sacer textus:

S. Aug. in 1. 64. de hypocrisi: sunt autem etiam mortis causa.

Majus malum dicitur in rempub. per hypocrisim occulam quam publicam scandalum.

S. Hier. 1. 6. in Isa. circa fin.

Pater in Salomone, & Jeroboam Regibus.

Theodor. ib.

Hypocrisis magis affligunt Ecclesiam, quam heretici. Apoc. 17. 5. S. Aug. 1. 9. in Apoc. 11. 14.

Hoc aliter de iudic. Alb. Mag. in Luc. 14.

Hector Fin. in 1. 1. c. 9.

Ciceron. 1. de Offic.

S. Anton. de Pad. ser. in Dom. 4. post Pascha.

Malicia hypocrisis per obsequium similitudinis.

Did. Stell. in c. 12. Luc.

D. Chrysostomus. 1. 7. Una hypocrisis est perniciosior altera.

Gravissima hypocrisis est sacrilegè celebrare & communicare.

D. Chrysostomus. 2.

Exod. 7. 18. Pha-

Pharao sapientes, & maleficos, & fecerunt sic. Ex quibus verbis Oleaster sequentem elicit doctrinam moralem: Nihil magis impios detinet in peccatis suis, quam facere quadam opera similia Sanctis; nam si Sancti jejunt, idem hypocritae faciunt; idem de oratione, elemosyna, & aliis operibus; & quia talia faciunt, & iis sua peccata operiunt, a peccatis suis non retrahuntur. Imò verò, quod majus infert præjudicium, dum ita facientes, magnum sibi apud homines applausum acquirunt, vitia sua occulta in alios tantò facilius insinuant. Unde idem author subdit: Hoc est iniquorum munus, obscurare opera Sanctorum; nihilque magis nocet Sanctis operibus, quam opera hypocritarum; multi enim iniqui strictius jejunt, quam Sancti, & prolixius orant, & id genus multa faciunt, non ut faciant, sed ut obscurant Sanctorum opera.

DISCURSUS X.

A R G U M E N T U M.

Difficilimum est hypocrisin, & fictionem à veritate discere: ergo, utpotè quæ in interiori hominis sinu sub virtutis larva occultata latet.

T H E M A.

Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Matth. 7. vers. 15.

S Aluator noster hypocrisin ab oculis hominis, quantumvis sagacissimi, occultam & absconditam esse sciens, de eodem vitio tractans, non sine mysterio, illo verbo exhortatorio: Attendite, utitur. Sic enim pariter apud S. Lucam cap. 12. vitium hoc fermento assimilans, idem adhibet verbum, inquit: Attendite à fermento Phariseorum, quod est hypocrisis. Similiter in cap. 20. discipulos suos præmunire volens, ut cautè sibi ab huius vitii scopulo prospicerent idem verbum, attendite, subinfert, dicens: Attendite à Scribis, qui volunt ambulare in stolis, &c. simulantes longam orationem. Sanctus Paulus post suum à noviter conversis fidelibus discessum, futurum esse prædicans, ut in gregem suum homines subingrediantur hypocritæ, idem usurpat verbum: Attendite, inquit: Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei: ego scio, quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos. Sanctus Matthæus, Sanctus Marcus, Sanctus Lucas de hoc hypocrisis vitio tractantes, sæpius Christum introducunt hoc verbum, Cavete, repetentem. Sic enim Matthæi cap. 16. Christus non solum dicit: Invenimini, verum insuper addit, & cavete à fermento Phariseorum: hoc est, ut Dionys. Carth. exponit, Prudenter discernite, solerter cavete. Franciscus Toletus super Lucam scribens, verbum, attendite, sequenti Glossa illustrat, inquit: Cauti estote, & advertite hypocrisin istorum, quæ est veluti fermentum; hoc enim latet intra massam, & occulta actione, & virtute totam corrumpit. Tales sunt isti, qui etiam si videantur exteriori iusti, & zelum religionis, & legis prætexere, tamen eorum malitia latens, & occulta est, & alios corrumpit. Atque idem ad pestem hanc agnoscendam, discernendam, & fugiendam, homo magna opus habet cautela, & circumspeditione; liquidem homo solum videt id, quod exteriori apparet. S. Bonaventura super illa verba Psalmistæ: A negotio perambulante in tenebris, inquit: Hypocrita bene ambulans in tenebris, nam abscondunt quod est, & mentiuntur quod non est. Idem quoque alibi vitium hoc definiens, ait: Hypocrisis est vitium clausum, simulatione virtutis palliatum.

3 Sanctus Augustinus perversorum volens declarare astutiam, sequentem adducit proposito nostro congruam similitudinem: Sicut, inquit, mel veneno admiscetur, per quod latens; ita legi Diaboli quadam iuxta mali admiscetur, & nomen applicat veritatis. Idem quoque illi faciunt, qui perfectionem, & sanctitatem fingentes, sub exteriori bonorum operum apparentia malitiam internam occultant. Hoc autem venenum absconditum discernere non est aded facile, nam ut Sanctus Laurentius Justinianus ait: Om-

nem isti adhibent diligentiam, quatenus humiles esse appareant, sæculi contemptores, sectatores virtutum, orationi dediti, paupertatis amatores, jejuniis macerati, attenuati penitentia, & corpore ob spiritus nimium fervorem confecti. Quisquis malum operatur, idipsum in abscondito facere satagit, inquit: Quis me videt? Tenebræ circumdant me, & parietes coperiunt me, & nemo circumspicit me; quamvis hoc facientes, turpiter errant, nam ut Ecclesiasticus de eo quisquis talis est, ait: Non cognovit, quoniam oculi Domini lucidiores sunt multo plus super Solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssus, & hominum corda intrantes, & absconditas partes. Hanc verò discernendi virtutem homo habere nequit; de quo scribitur, homo videt ea, quæ parent, Dominus autem intrinsecus cor. Hypocritæ autem, ut S. Greg. ait: Multa in occulto mala faciunt, quadam vero bona in publico; & idem idem in alio quodam eiusdem libri capite ostendit, quàm facile in formando de fictis his animabus concepu falli possimus; dicit enim: Cum corpus abstinentia domat, cum largiendo, quæ possidet, studio pietatis exsudat, cum notitia sacre legis eruditur, cum verbo predicationis utitur, quis unquam tanta plenum largitate conspicit, à gratia assumet largitoris alium?

3 Sanctus Thomas sensum observat, quem celestis Magister per hoc verbum attendite, nobis insinuare nititur; ait enim: Non dicite, aspiciat, sed attendite; ubi enim res certa est aspiciatur, id est, simpliciter videtur, ubi autem incerta, attenditur, id est, cautè consideratur; item dicite, attendite, quia firma tutela salutis est, scire quem fugias. In Babylonia celeberrimum quoddam adorabatur idolum, cui Bel nomen erat, in cuius honorem oblata victus annona à sacerdotibus devorabatur, qui eandem ab idolo consumptam esse prædicabant; ac prout Rex coram eo reverenter genua flexens, una cum populo sacrificia certatum offerebat, sumabantque in honorem ipsius ethymiarum incenso, & odoribus altaria. Hanc autem hypocrisin, & absconditam fictionem, nemo alijs, quàm solus Daniel, veti Dei servus, dignoscere & discernere valebat, qui ait: Ne erres rex, iste enim intrinsecus lucens est, & forinsecus arens, neque comedit aliquando. Et quidem tamen hæc à Daniele Regi dicerentur, difficile tamen ei fidem adhibebat, donec evidens depositionis suæ specimen in cineribus videret. Hugo Cardinalis super illa verba S. Matthæi cap. 23. Intus autem pleni estis hypocrisis, ita scribit: Isti significantur per Bel, qui extra arens, intus lucens est. Quot sunt hodie, qui instar sacrorum numinum, à mundo, veluti homines eminenti sanctitate conspicui, in veneratione habentur, qui tamen interiori turpitudine pleni sunt? Ne erres, iste intrinsecus lucens est. Habentes speciem pietatis, inquit Apostolus. Ecce tibi æs: ecce pellem ovinam: Virtutem autem ovis penitus abnegantes: Ecce tibi lutum, & lupi rapacitatem. Saluator noster Scribis improperabat, dicens: Vobis Scriba, & Pharisei hypocrisis, qui edificatis sepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iustorum, & dicitis: si fuissetis in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in sanguine prophetarum. Circa quæ verba prima quidem facie Salvatorem sine data iusta occasione hanc Scribarum actionem reprehendisse videri non nemini posset, quia pietatis, & gratitudinis opus est, si quis Prophetis, & omnibus sanctis, nobis in hac vita benefacientibus, & in alia vita pro nobis intercedentibus, altaria erigat, & adornet: præterquam enim, quod per hoc Sancti honorem accipiant, ipse quoque Deus in servis suis per hunc honorari censeatur. Idem dubium Doctor Angelicus his verbis movet, inquit: Sed quid est? nunquid ipsi male faciebant? nonne nos hoc bene facimus, qui corpora Sanctorum in capsis argenteis, & aureis ponimus? Mox verò in sententia plurium aliorum respondet, Phariseos non propter opus, sed propter intentionem fuisse reprehensos: Mala enim eorum erat intentio, faciebant enim, ut memoria scelerum patrum suorum ad memoriam redigeretur hominum. Quam quidem expositionem tamen Angelicus Doctor non reiciat, subiungit tamen: Non vituperantur propter hoc, sed quia

Ecd. 3. 26.

1 Reg. 16. 7.
S. Greg. 13.
mod. c. 37.

Ibid. c. 30.

S. Thom. in
Cat.
Matth. 7.
Isti hypocritæ
lucens, arens
idoli bel.Hug. Car. in
1. 1. Matth.
Istoc idolum
exteriori
etiam erat,
interius ve-
ro lutum.
S. Thom. 3. 5.

Matth. 23. 10.

In quo Pha-
risei pecca-
verunt adori-
fando sepul-
chra iustorum.S. Thom. in
Matth.

non faciebant hoc, nisi ut exterius ostenderent signa pietatis. Quæ cum ita se habeant, quis alius ad discernendos perversos hominum fines, & intentiones pertingere potest, præterquam solus Dei Filius, qui ut Scriptura inquit, scrutatur corda, & renes Deus? Subdit insuper idem Angelicus: Ornabant sepulchra, & tamen habebant animum ad interficiendum propter simulationem.

4 In Jeremia dicitur: Calix aureus Babylon. Sæpè numero in manu sacerdotis calicem videbimus aureum, credemusque, quod idem sacerdos characteri quem in anima sua portat, per charitatis internæ aurum cor respondeat; & tamen decipiemur, eò quod in corde, & anima sua veram quandam Babyloniam foveat; ac proinde Christus Phariseos his verbis perstringit: *Va vobis Scribe, & Pharisei hypocrite, quia mundatis, quod de foris est calicis, intus autem pleni estis rapina, & immundicia.* S. Anselmus hæc verba exponens, inquit: Phariseos arguit simulationis, & mendacii, quod aliud ostendatur hominibus foris, aliud agatur intus; non quod in Paropside, id est, calice eorum, superstitio nominaretur, sed quia foris hominibus ostendunt sanctitatem in habitu, in sermone, in phylacteriis, in simbriis, in orationibus longis, & talibus, intrinsecus autem sunt pleni sordibus vitiorum. Hanc hypocrisis discernere supra modum difficile est, quia oculos noster solum videt ovis speciem exteriorem, sub qua tamen lupus sæpè absconditur.

5 In libro Numerorum Moyses Deum his verbis precabatur: *Provideat Dominus Deus spirituum omnis carnis hominem, qui sit super multitudinem hanc.* At verò nunquid certum est, quod Moyses discretionem pollebat spirituum? Nunquid longam habebat habilitatis, & aptitudinis uniuscujusque subditorum experientiam? Nunquid operum illorum oculatus semper testis extiterat? Cur igitur à Deo immediate aliquem eligi postulat, qui multitudinem illam gubernaret, dicendo: *Provideat Dominus Deus, &c.* Abulensis ad hoc respondet, inquit: *Pro tanta multitudine regenda requiritur optimus vir, qui erat in populo; Moyses autem non cognoscebat hoc, quia istud non apparet sufficienter in actibus exterioribus.* Sanctus Bernardus suo sæculo hanc pellem inter Ecclesiasticos specialissime detestatur; quot enim sunt etiam hisce temporibus, qui forinsecus honoris Dei zelum, exemplaritatem, & ostentationem virtutis, & spiritus præferunt, ut tantò facilius ad gradus supremos promoveri possint? *Serpis hodie, inquit, putrida tabes hypocrisis per omne corpus Ecclesie, & quò lasius, eò desperatius, eoque periculosius, quo interius.* Quantò enim hæc pelvis magis occultatur, tantò difficilius declinatur, & discernitur. Idem quoque mellifluus Doctor hypocritarum naturam in alio quodam sermone his verbis delineat: *Hypocrisis oves sunt habitu, astutia vulpes, astu & crudelitate lupi. Hi sunt, qui boni videri, non esse, mali non videri, sed esse volunt. Mali sunt, & boni videri volunt.* Quæ autem ratione is, qui continuò faciem suam mutat, & sub larvarum, ac veftium multiplicitate quotidie variatur, agnosci, & discerni poterit? Repræsentabit nonnunquam in theatro aliquis personam S. Petri, aut S. Francisci, qui licet peccatis gravissimis sit onustus, & Dei, & Sanctorum inimicus, nihilominus in tali scena Sancti personam ad stuporem spectantium repræsentat; tales in theatro hujus mundi comœdi sunt viri hypocrite. Sanctus Basilius in homilia de laudibus jejunii, inquit: *Noli obscurare faciem tuam more hypocritarum. Obscuratur facies, cum internus affectus externa specie veluti incrustamento induto tegitur, ac mendacio, seu velo obsecus celatur; siquidem hypocrita dicitur histrio, qui in theatro personam sustinet alienam, sæpè hericum sit servus, hodie regis sit privatus. Itidem hac vita, plerique visam suam velut è proscenio ad ostentationem componunt, aliud in corde gerentes, aliud in specie hominum oculis præferentes.* Sanctus Joannes Climacus definitionem quandam hujus vitii adducit, huic propositio nostro valde congruam; dicit enim: *Hypocrisis est contrarius corporis, & animæ status, omni genere commentorum perplexus.* Sanctus Antonius de Padua similiter ad scenicam, quæ in hypocrita sæpè videtur, & per quam

vel maxime homines decipit, & deludit, mutationem se reflectens, inquit: *In oculis hypocrite est multiplex varietas oculorum; aliquando elevat eos ad cælum, & suspirat; aliquando ad terram, & gemit. Nec est sola in eo oculorum commutatio, sed & color. Modo enim est pallidus, modo niger, modo habet vestes despectas, modo compositas.*

6 Sanctus Hieronymus super illa verba Matthæi cap. 22. *Cognita autem Jesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis hypocrite?* hunc in modum hypocritam definit, inquit: *Hypocrita appellatur, qui aliud est, & aliud simulat, id est, aliud opere agit, & aliud voce præstendit.* Videbis nonnunquam histriorem in scena plangentem, flebilemque vocem naturalissimè edentem, cum tamen interiùs aliud, quàm risum, & lætitiā non desideret. Similes sunt perversæ hujus generationis hypocrites, & dolosæ fictiones. S. Augustinus ethimologiam hujus nominis, hypocrite, indicans, ait: *Hypocrita Græco sermone simulator interpretatur, qui cum intus malus sit, bonum se palam ostendit. Nomen autem, hypocrite, translatus est à specie eorum, qui in spectaculis tectâ facie incedunt, distinguentes vultum ceruleo, niveoque colore, & ceteris pigmentis. Quis visis decem illis virginibus, lampades manibus suis portantibus, aliquam inter illas notare potuisset differentiam? & tamen quinque illarum erant fatuæ, quæ sibi dici audierunt; clausa est janua: nescio vos. Porro causa hujus exclusionis erat, quia sufficiens in lampadibus suis oleum non habuerunt. Sanctus Augustinus per fatuas hæc virgines, illos denotatos fuisse existimat, qui virtuosè operantur, non ut DEO placeant, sed ut hominum sibi applausum conciliant: *Bonis operibus suis quando lampades ferre videntur, hominibus volunt placere; laudabilia faciunt, oleum secum non portant. Tu ergo tecum porta, intus porta. Vbi videt Deus, ibi porta testimonium conscientie tuæ.**

7 Sanctus Ambrosius sequens movet dubium, videlicet, cur supremus omnium artifex, qui omnia in Sapientia fecit; in aliarum creaturarum productione eas bonas fuisse declaravit, de homine verò quoad bonitatem nihil ejuscemodi dixerit: *Cum, inquit, omnia opera sua laudaveris Dominus, cælum, terram, maria, noctem, & diem, quod ista proficerent ad usum laboris, illa ad fructum quietis, cum laudaveris feras bestias; ubi ad hominem ventum est, solus non videtur esse laudatus, propter quem omnia generata sunt.* Cum igitur homo microcosmus quidam sit, cur non potius ille, quàm aliæ creaturæ à creatore suo laudari meruit, maxime cum ad imaginem, & similitudinem ejus creatus fuerit? *Quid igitur causa est, nisi forte ea, quia alia in specie sunt, homo in occulto? nihil in bestiis plus reperias, quàm quod videtur; in homine nihil est inferius, quàm quod videtur, qui cum ex animo constet, & corpore, hoc utique in eo servit, quod videtur, illud autem in eo regit, quàmvis non videtur.* Ex qua observatione facile deducere possumus, quàm sit humano intellectui difficile de bonitate hominis solidum formare judicium, cum hæc ab interiori cordis, & intentionis pendeat, quàm penetrare, & scrutari nemo valet. Episcopus ille Sardorum, cujus in cap. 3. Apocalypsis fit mentio, magnam sibi apud populum suum comparaverat opinionem sanctitatis; at verò sine ullo fundamento, & ratione, quia omnia opera sua vana erant; unde de eo dicitur: *Nomen habes quod vivas, & mortuus es.* In exteriori apparentia videbatur mundo vir perfectus, cum tamen merè ficta, & simulata ejus sanctitas esset. Quis verò id ipsum detexit? Solus Deus qui ait: *Et Angelo Ecclesie Sardis scribe: Hæc dicit, qui habet septem Spiritus Dei, & septem stellas, scio operatua.* Quæ Richardus à S. Victore ita explicat: *Scio opera tua per meam sapientiam, quod nomen habes, videlicet in vulgo, per inutilem famam, quod vivas per justitiam, & tu è converso mortuus es per culpam.*

8 Vincentius Bellovacensis rationem assignat, cur hypocrite ab Incarnata Sapientia lupis assimulentur: *Dicit Aristoteles in lib. de natura animalium, quod lupi Africani sibilos pastorum fingunt, & oves eos esse pastores credunt, & adeos conveniunt, & ipsi eas postquam tenerint, diripiunt. Quot sunt, qui fingere*

S. Hieron.
Matth. 22. 18.
Ethimologia
nominis,
hypocrite.

S. Aug. 131.
de divinis.

Quinque
virgines fa-
tuæ, deo-
hypocritæ.
Matth. 25. 10.

S. Aug. 13.
de Ver. Dom.

S. Ambro.
lib. de Iust.
Virg. c. 1.
Cur in crea-
tione homo
non fuerit
laudatus à
Deo de bo-
nitate, sicut
aliæ creatu-
ræ.

Hypocrisis
Episcopi
Sardorum.
Apoc. 3. 1.

Rich. à S.
Vict. p. 1. in
Apoc. 3. c. 3.

Assimilantur
Lupis.
Bellev. spec.
1102. p. 1. l. 3.
dist. 10.

PL 7. 11.

Jer. 31. 7.
Quid desit
gnet Calix
aureus Ba-
bylonis.

Matth. 23. 11.

S. Ansel. ib.

Numb. 17. 11.
Difficiliter
discernitur
hoc vitium à
vera virtute.

Abul. ib.

S. Ber. ser. 31.
in Cant.
Fuit olim,
sicut & mo-
do sat fre-
quens in Ec-
clesiasticis.

S. Ber. ser. 46.
in Cant.
Describitur
natura hy-
pocritarum.

S. Basil. h. 1.
de laud.
jejunii.

S. Jo. Clim.
Ep. 24. 2. 4.

S. Anton. de
Pad. 1. in D. S.
p. 8. Tit. 1.

noverunt vocem pastoris illius, qui de se ait: *Ego sum pastor bonus*, ut tanto libentius innocentem gregem dilaniare possint. Idem quoque author aliam quandam adducit similitudinem, ex qua perspicue cognoscere possumus, quam facile in discernendis hypocritis decipi, & falli possumus; dicit enim: *Sunt similes arboribus Sodomorum*, de quibus in historia Scholastica dicitur, quod ferunt juxta mare mortuum poma lucida apparentia exteriori, sed cum matura creduntur, & aperiantur, se insillis plena inveniuntur; sic opera hypocritarum, quae videntur modo viva, inveniuntur coram Deo, & Sanctis morte plena.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Deus primo omnium loco rectitudinem cordis in operibus nostris requirit, siquidem opera nostra quantumvis extrinsecus bona sint, sine hac inutilia sunt, & mortua.

THEMA.

Testis mihi est Deus, cui servo in spiritu meo. Rom. 1. ver. 9.

S Sanctus Apostolus probe sciens, quantam Deus in servitio, quod illi exhibetur, cordis & intentionis rectitudinem desideret, & quantum alta ex parte hypocrisis detestetur, eundem Deum in testem advocat, quod eidem in toto spiritu, & sine fictione servierit. Unde Sanctus Anselmus hunc textum exponens, inquit: *In spiritu meo, id est, in affectu mentis mee, quia non per simulationem illi simulatum exhibeo, sed quicquid foris erga servitium ejus operor, hoc intus in voluntate cordis similiter facio.* Porro eadem, quae naturam inter, & artem est differentia, similiter inter veram, & fictam virtutem, ut Didacus Stella observat, reperitur. Sicut enim natura in generatione hominis à corde principium ducit, & postea ad aliarum partium formationem digreditur, ita pariter vera virtus incipit à corde, & à recta intentione, quam primò per virtuosos actus internos excolendo format, & postea ad exteriores transit operationes. Ars verò econtra interiora nihili facit, sed de sola superficie sollicita est: *Sic falsa, & ficta virtus non curat de interiori animi ornatu, cura, & munditia, sed externa tantum querit, ut hominibus placeat, & illis bona appareat.* Deus autem cum veritatem diligat, talem exteriorem similitudinem non vult, & ut hoc insinuat, precipias in Levitico, ut animal detracta pelle immolaretur, & ut membra igne comburentur; exterior simulatio vult, ut auferatur, & quod interius igne charitatis exardescat, ideo ait: *fili prave mihi cor tuum.* Poterat & S. Propheta David diu ante Apostolum in veritate dicere: *Testis mihi est Deus, cui servo in spiritu meo;* tùm quia Deus de ipso gloriabatur, dicens: *Inveni hominem secundum cor meum;* tùm quia ipsemet se omnem à se fictionem proscriptisse, his verbis testatur: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus mea;* quasi diceret juxta expositionem Theodreti: *Cum integritate dixi, non usus sum fraude, neque alius eram intus, quam foris videbar, sed occulta apparentibus respondebam.* Agellius proinde auctoritatem Eusebii adducens, ita scribit: *Plerique composito habitu, ac sumptu gravitatis persona, in publico modesti videntur, ac probi; ac vero domi mores suos detegunt, & se improbos produnt: Ego vero in innocentia cordis mei, in medio domus meae ambulavi, cogitationesque malas ex intimo corde prodeuntes non habui.*

2 In Apocalypsi cap. 3. de hypocrisi in persona Episcopi Sardenis sequens describitur revelatio: *Hec dicit, qui habet septem Spiritus Dei, & septem stellas, scio operatua, quia nomen habes quod vivas, & mortuus es.* Quem textum Hugo Cardinalis ad nostrum propositum hoc modo exponit: *Hec dicit, qui habet septem Spiritus Dei: Id est, qui dat omnem vitam spiritualemente, & internam; quod est contra hypocritas, qui sunt intus mortui.* In quonam verò vita hominis consistit? In respiratione, & in anima, quae spiritus est, & oculis corporeis non videtur; & ideo hypocritae aestimantur mortui, quia omnes esse ipsorum in apparentia exte-

riori consistit, de interiori verò nequicquam curant: *Hunc Episcopum arguit de hypocrisi.* Rectè prius loquitur de spiritu, quia prius est vivere, quam lucere. Hypocrita est corpus sine spiritu, quia habet opera sine charitate, quae est forma operum. Assimilantur quoque iidem sepulchris forinsecus dealbatis, quae intus mortuorum plena sunt ossibus: *Vae vobis Scribe, & Pharisei hypocrita, quia similes estis sepulchris dealbatis, quae a foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum.* Adquam similitudinem alludens Origenes, in detestationem hypocritarum ita scribit: *Hypocritis cum sit aliqua simulatio boni, nihil quidem habet vitale ex eo bono, quod simulat. Ossium autem (ut sic dicam) virtutis illius, quam simulat, mortua iustitia est, aut castitas. Si enim sapienter audiamus, quod vult ostendere sermo praesens, intelligimus quod omnis iustitia simulata, mortua iustitia est. Sicut homo mortuus videtur quidem homo, sed non est homo: Sic & mortua castitas, nec castitas est; mortua autem est, quae non propter Deum, sed in simulatione propter homines fit.* S. Cypr. lib. veneni mortiferi Metaphora de hoc vitio loquens, inquit: *Mens hoc veneno imbuta, in miseris deliciarur, & occupata hac scabie, in ulceribus gloriatur. Religio fit superstitio, & succedit ei ambitio subornata; extincto spiritu, quadriduano cadaveri sola supersunt exuviae, virtutis species exanimis, simulachrum sanctitatis. Tanta est hypochritarum dementia, ut faecoribus pro odoribus abutantur.*

3 Abulensis similiter de motivis, ob quae hypocrita sepulchris assimilatur, diffusè discurrens, idemque quod Origenes observans, inquit: *Corpus mortuum similitudinem quidem habet humanam, sed homo non est, ita & hypocrita videntur quidem iusti, sed iustitiam nullam habent. Qui autem verè boni sunt, sicut sicut corpora vivencia, quia illa similitudinem habent humanam, & verè sunt homines, quia vitam habent, & animam.* Doctissimus Salmeron, in quonam anima operum nostrorum, adhuc ut viva, Deoque grata sint, consistat, his verbis exponit: *Dictum est, ut caveamus ab hypocrisi, ut nihil ficti, nihil simulati faciamus, sed omnia ex animo & veritate; nec enim curat Dominus quid facias, sed quo animo facias, & juxta cor tuum potius, quam juxta facta tua à Domino iudicaberis.* Vae vobis scribe & Pharisei hypocrita, inquit Salvator, qui mundatis quod de foris est calicis & paropsidis, intus autem pleni estis rapina, & immunditia. Quae verba Ven. Beda de interiori calicis purificatione ita exponit: *Hoc est, munda prius cor & conscientiam à concupiscentiis & pravis desideriis, à fraude & dolo, & sic foris per opera ostendes veraciter sanctitatem.* Moxque errorem quendam, quo multi decipiuntur, his verbis manifestat, inquit: *Hoc contra illos valet, qui peccata corporalia, fornicationem, furtum, & cetera talia, quasi gravissima, detestantur; spiritualia verò quae non minus damnat apostolus, hoc est amaritudinem, iram, indignationem, clamorem, superbiam, & cetera, ut levius contemnant.*

4 Illa Dei sponsi sui amore flagrans anima, de semetipsa dicit: *Nigra sum, sed formosa, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis;* circa quorum verborum intelligentiam sciendum est, tabernacula Cedar intrinsece pulchra, speciosa, & elegantia, quoad aspectum verò exteriorem vilia fuisse. Similiter pelles quibus Salomon arcam contegi fecit, intrinsece splendebant, gemmisque & margaritis locupletissime distinctae erant, foris autem rudes, viles turpesque cernebantur. Unde huiusce verbis sponsa coelestis insinuat vult, quod anima regi gloriae in hac praesenti vita se desponsare volens, hanc in se virtutem habere debeat, quod scilicet non sit apparenter, & extrinsecus in oculis hominum, sancta, sed interius, & in divino conspectu; quia sancta esse, non verò apparere debet.

5 D. Chrysologus examinans illam à Christo discipulis suis traditam doctrinam, videlicet: *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus;* diversitatem assignat, quae est inter opera Deo accepta, & alia ob vanam ostentationem elicita, dicitque: *Iustitia quae per se sibi abundat ad gloriam, spectaculum populi, vulgi laudes, favores hominum, mundi gloriam non requirit.*

Et arboribus Sodomorum.

Similes sunt sepulchris mortuorum. Mat. 23. pag.

Orig. in Mat. 23. 15.

S. Cypr. de veneni mortiferi. lib. 1. tit. 1. Christi.

Deus in operibus bonis vel maxime requirit rectitudinem cordis & intentionis.

S. Ansel. lib.

Did. Stella in c. 1. lib.

Differentia inter operationes naturae & artis.

A. B. Ap. 1. 1.

Th. 1. 1.

Theod. 1. 1.

Agellius 1. 1.

Apoc. 1. 1.

Idem. Car. 1. 1. Hypocritae carum spiritum.

Abel. q. 1. 1. lib. 1. 1. Amplificatio eadem similitudo.

Sal. 1. 1. 1. 1.

Mat. 1. 1.

V. Beda lib.

Can. 1. 1. 1. 1. Anima Deo placere volens, non exterius, sed interius sancta esse debet.

D. Chrys. 1. 1. 1. 1. Afferunt differentiam inter opera Deo grata, & ad ostentationem facta.

quirit. *A Deo genita calum spectat, in oculis agit di-
vinis, supernis virtutibus mixta, semper a Deo solo, ut
glorificetur, expectat. Hæc est iustitia, quæ ex Deo est:
Illa vero iustitia, quæ est hypocrisis, iustitia non est, men-
tetur oculis, fallit aspectum; videntibus illudis, decipit
audientes, seducit turbas, trahit populos, famam ven-
dit, emit clamorem, fit seculo, Deo non fit, mercedem
rapit præsentem, Deum non querit in futuro. Idem au-
tem D. Chrysologi calamus, de elemosyna ob auram
popularem acquirentium, vel alios terrenos fines con-
sequendos facta, ita scribit: *Ostentationis nundinatio
est, non commercium charitatis; si enim charitatis præ-
mium mercemur, utique talium vanorum finium facile
oblivisceremur. Valorem enim operum nostrorum**

D. Chrys. ib.

Unde valor
operum
nostrorum
sumatur.

D. Chrys. ib.

Ecc. 1. 14.

Quid intelli-
gitur per
duplex cor.Paul. de 1. a.
10.

Ecc. 1. 40.

1. Jo. 1. 11.

Differentia
inter obla-
tionem Cain
& Abel.

Heb. 10. 24.

Sap. 1. 1.

Marc. 7. 3.
Mundatio
hominis
debet inter-
nari.Alb. Magn.
in c. 33.
Mat.

Mat. 23. 16.

unde desumendum esse existimas? Utique non ab actione exteriori, sed ab intentione ex qua fit, desumi debet; Deus enim æquissima trutina voluntatem ponderat, nec non affectum, & amorem, quo ei servimus. Unde idem D. Chrysologus ait: *Deus iudicat non ubi facias, aut quando facias, sed qualiter facias, quia Deus de cordibus, non de manibus facta metitur. Ecclesiasticus inter prima, & præcipua nobis tradita documenta in principio libri sui hoc quoque recenset: Ne accesseris ad illum duplici corde. At verò, inquires, quis unquam hominem duplici corde fuisse audivit? Verum quidem est, nonnunquam visos fuisse, qui plures in una manu, quam quinque digitos, plures dentes, plures oculos, vel alias similes corporis partes habuerint, sed qui duo corda habuerint, homo nusquam, nec unquam vitus est. Pro resolutione igitur observandum, Sapientem in sensu mystico loquentem, de hypocrisi intelligendum esse, idem enim immediatè subjungit: *Ne facis hypocrita in conspectu hominum. Unde Paulus de Palatio præsentem difficultatem his verbis exponit: Duplex vocatur, qui vult gaudere cum seculo, & regnare cum Christo; qui Dei est per fidem, mundi per amorem; Deo dedit intellectum, mundo affectum. Hi sunt quos Elias dicit claudicare in duas partes, colentes simul Deum, & Baal. Hi sunt Samaritani servantes legem Dei, & servientes idolis suis. Præfatus Ecclesiasticus in ejusdem capitis fine subjungit: Accessisti malignè ad Dominum, & cor tuum plenum est dolo, & fallacia. Græcus legit: Quoniam non accessisti in veritate timori Domini. Cain quoque in prima Epistola Joannis, tanquam malignus his verbis reprehenditur: Non sicut Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum. Et propter quod occidit eum? Quoniam opera ejus maligna erant, fratris autem ejus iusta. Verum, inquires, qua ratione opera Cain maligna esse poterant, quando sacro textu attestante hic primus fuit, qui Deo oblationes, & sacrificia sua obtulit; Abel namque quas obtulit oblationes, post sacrificium Cain Deo immolavit: *Factum est autem post multos dies, inquit sacer textus, ut offerret Cain de fructibus terra munera Domino; Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui. Verumtamen in promptu est ad hanc difficultatem responsio; Deus enim intentionem nostram respicit, cum qua oblationes nostras ipsi immolamus; si enim hæc defectuosa fuerit, neutiquam ei placebit, quicquid demum illi obtulerimus. Salubriter proinde nos monet Apostolus, inquires: *Accedamus cum vero corde, in plenitudine fidei, aspersi corda à conscientia mala, & abluti corpus aqua munda, teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem. Circa quæ verba observandum, quòd primo loco requirat, quòd interiorius est, postea verò quòd est exteriorius: cum vero corde, inquit, in plenitudine fidei. Unde Salomon in principio libri Sapientie nos monet, dicens: *In simplicitate cordis quaerite illum; moxque subjungit: Spiritus Sanctus disciplina effugiet fictum.*****

6 Apud S. Marcum cap. 7. reprehenduntur Pharisæi, ab quosdam illorum ritus supersticiosos: *Pharisæi, & omnes Judæi, nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum: & a foro nisi baptizentur, non comedunt, & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis servare, baptismata calicum, & aramentorum, & lektorum. Circa quæ verba Alberrus Magnus inquit: *Hæc observantia exterioris munditie non visuperatur, nisi per comparationem ad interiorem immunditiam, quæ non curabatur ab eis. Ac proinde celestis**

Magister noster eos monuit, dicens: *Pharisæi cæce munda prius, quòd intus est calicis, & paropsidis, ut fiat id, quòd de foris est, mundum. Ubi idem Alberrus Magnus ait: Calicis, hoc est cordis, à quo propinanda est sapientia. Unde Jeremias cap. 4. ait: *lava à malitia cor tuum Ierusalem. Hugo Cardinalis super Matthæum similiter inquit: *Munda prius, quòd intus est calicis, quasi dicat: Vtrumque mundari oportet, & corpus, & animam, sed mundatio hæc debet incipere ab interiori.***

7 Regius Propheta David inquit: *Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum; quia transgressio divinæ legis ab intentione, & à Deo averfa voluntate derivatur, ac proinde hæc primo omnium loco regulanda est; neque enim DEUS sine mysterio in antiqua lege requirebat, ut omnis adeps victimæ in ejus honorem concremaretur; hic enim adeps intentionem rectam, affectum, & voluntatem nostram præfigurabat, quæ omnium operationum nostrarum, sive malarum, sive bonarum unica regula esse censetur; hunc autem adipem sibi soli Deus reservari volebat. Idem quoque præceptum Hesichius in favorem nostrum his verbis interpretatur: *Quia adipem in æternum præcepit Domino offerri, manifestum est, quia conservari Deo nostrum desiderium vult, idque in æternum, ne ad DEVM illud, & ad mundum dividamus.**

8 Laban hominis mundani, reprobi, & veri DEI inimici typus erat; hic igitur mox ut cognovit Jacob ob generem suum unà cum filiabus, & subitantiis ab eo medicari discessum, obstinatè illum infecurus est; quam persecutionem facit textus his verbis exprimit: *Persecutus est eum diebus septem; & licet Deus, qui servum suum Jacob defendebat, Laban apparens præcepisset, dicendo: Cave, ne quicquam aspere loquaris contra Jacob; ipse tamen, mox ut illum assecutus est, de improvisa ejus discessione his verbis lamentatus fuit: Cur ignorante me fugere voluisti, nec indicare mihi, ut prosequer te cum gaudio, & canticis, & tympanis, & cytharis? non es passus, ut oscularer filios meos. Ecce tibi evidentem hominis fictionem, & hypocrisin, qua iram, & furorem suum cooperire satagebat; nimirum veniunt in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.*

9 Oh eundem finem, apparentiam videlicet abominandi exteriorem, quando hæc cum interiori essentia minimè conformatur, Salvator noster hypocritas his verbis perstringit: *Exterminant facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Vultus enim sensus indicat hominis interioris. Sic enim iratus vultum suum sanguine habet perfusum, & ardentem; qui timore percellitur, subito in vultu pallefcit, & quasi emoritur. Hypocrita autem adeo est dolosus, & sagax, ut faciem suam alia sciat imbuere specie, seque longè diversum exhibere ab illo, qui reverà est interiorius. Optimè igitur Sanct. Ambros. his verbis nos admonet, dicens: *Lava faciem tuam, munda animam tuam peccatricem, lava illam, & omnem conscientiam tuam. Index enim facies plerumque est conscientia, & quidem tacitus sermo mentis, cum aut peccato compungimur, aut integritate letamur. Noli hanc exterminare faciem; lava illam, & omnem sordem conscientie tuæ dilue. Exterminat faciem suam ille, qui aliud corde gerit, aliud foris præstendit. Incarnata Sapientia de præcuratore suo, qui præparaturus erat viam ad regnum cælorum, non sine mysterio omnibus notam esse voluit austeritatem corporalem, cum interiori rectitudine perfectè conjunctam. Porro Sanctus Matthæus de ipso scribit: *Vox clamantis in deserto: parate viam Domini, rectas facite semitas ejus: Ipse autem Joannes habebat vestimenta de pilis Camelorum, esca ejus erat locusta, & mel sylvestre. Observanda verò est dictio illa: vox clamantis, quia ex abundantia cordis loquitur. Talis quoque virorum spiritualium vita esse debet, ut opera quædam ex abundantia cordis promanant voces existant, nam ut Sanctus Isidorus Pelusiota ait: *Ad numeros omnes religiosa vite absolvendos, Joannis cibis, ac potus, & cubile minime sufficit, verum ad perfectionem adipiscendam Joannis quoque animus requiritur. Sanctus Augustinus in libro de confli-
ctu vitiorum, & virtutum, similiter ita ad nostram eruditionem scribit: *Quia nihil boni in abscondito facis, ne
acum-*****

Alb. Magn.

Jerem. 4. 14.

Hug. Card. in
c. 33. Mat.Ps. 71.
Adps. defi-
gnat rectam
operum in-
tentionem.
Lev. 1. 16.Hesichius
1. 1. in Lev.Gen. 31. 1.
Laban facti
infigitur
hypocrita.

Mat. 23. 16.

Mat. 6.
Dolosus hy-
pocrita, no-
vit faciem
suam alia, &
alia imbuere
specie.S. Ambros. lib.
de Elia &
pagan. 10.Mat. 3. 3.
Virorum
spiritualium
vita, similis
esse debet
vite S. Jo-
annis Baptiste.
Mat. 3. 4.S. Isid. Pel.
Lep. 102.S. Aug. 1. 9.
lib. de confl.
ctu vitiorum
& virtutum.

à cunctis cognitus detestaris, surge te foris esse, quod intus non appetis. Religio vera respondeat. Imo magis satage esse, quod es, nam ostendere te hominibus, quod non es, quid aliud, quam damnatio est?

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Hypocrita operum bonorum merita amittit; ubi damnatum hoc, quam ingens sit, graviter consideratur.

THEMA.

Spes hypocrita peribit. Job. 8. v. 13.

Spiritus veritatis adhibito in testimonium Jobo, magno illo innocentie speculo, spem hypocritarum tandem disperdendam esse monere volens, inquit: *Spes hypocrita peribit*; atque in illius confirmationem aptas quasdam similitudines subiungit: *Sicut tela araneorum, fiducia ejus: innitetur super domum suam, & non stabit*. De hisce verò araneorum telis S. Gregorius hunc in modum discursit: *Benè hypocritarum fiducia araneorum telis similis dicitur, quia omne quod ad obtinendam gratiam exsudant, ventus vite mortalis dissipat, nam quoniam eternam non querunt, bona temporalia cum tempore amittunt*. Araneorum tela studiose texitur, sed subito venti flatu dissipatur, quia quicquid hypocrita cum labore peragit, aura humani favoris tollit. Ad hoc idem propositum aptè historia illa deservit, quæ in lib. 4. Regum cap. 20. describitur. Quia postquam Ezechias Rex corporis salutem miraculose recuperasset, nonnulli ad eum Jerusalem à Babylonia amandati fuere legati; quibus ipse ostentationis causa, quicquid in thesauris suis reconditum erat, jactabundè ostendit: *Non fuit, quod non monstraret eis Ezechias in domo sua, & in omnipotentia sua*. At verò, quis tandem ostentationis hujus eventus fuit? Nimirum Deus indilatè ad eum Isaiam Prophetam misit, ut ei diceret: *Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ sunt in domo tua, non remanebit quicquam*. Verum, inquit: quam culpa bonus hic rex tam rigidum promeruit supplicium? Nunquid mundi hujus principibus passim ulitatum est, ut è longinquo adventantibus legatis, quicquid in palatio raritatum, deliciarum, rerumque pretiosarum possident, ostentare soleant? Cur igitur Deus adversus hunc regem adeò benè meritum, divini cultus sui zelosum servum suum tam acriter animadvertit? Vix aliud ad hoc responderi potest, quam quod omnia in figura contingebant illis; hic namque Ezechias in hac actione repræsentabat illum, qui spirituales operum bonorum, & gratiarum celestium, comparatorumque meritum thesauros aliis publicè ostendit, solo hoc fine motus, ut inde mundi sibi applausum comparet. Talis autem iusto Dei judicio omnibus hisce bonis spoliari meretur: *Suscepit Babylonicis regis nuntiis, inquit S. Gregorius, bona omnia, quæ possidebat, ostendit, sed Propheta vocem protinus audivit: Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ in domo tua sunt, in Babylonem non relinquetur quicquam, dicit Dominus*. Sic, sic, nimirum hypocrita, postquam magnis virtutibus excreverunt, quia cavere malignorum spirituum insidias negligunt, & celari in iisdem virtutibus nolunt, bona sua ostendendo ostium faciunt, & prodentes subito amittunt, quicquid divitiis studentes operantur; hinc per Psalmistam dicitur: *Tradidit in captivitatem virtutes eorum, & pulchritudinem eorum in manus inimici*. Virtus quippe, & pulchritudo, arrogantium inimicorum manibus traditur, quia bonum, quod per concupiscentiam laudis ostenditur, occulti adversarii juri mancipatur.

Tempore messis nonnunquam contingit, quòd dum venti impetuosè valide spirant, frumenti spicæ granis onustæ, & maturæ, per ventorum agitationem concussæ, in terram cadant, granaque hinc inde dispersa intereant; adeò ut agricola, qui apparentem messis liberalitatem videns, granarium suum exinde adimplere iperaverat, spe sua delusus remaneat. Theophylactus super illa verba Olee: *Quia ventum seminabunt, & turbinem metent, culmus stans non est in eo*; de hypocritis ita scribit: *Similes vento perditis spicis, quæ thecas quidem plenas foris ostendunt, in-*

Manfi Bibl. Prad. Tom. II.

trinfecus verò fructum non continent, & vacuas aristas habent. Unde haud secus ac agricola, postquam seminando granum, illudque terræ mandando, & custodiendo, plurimum fatigavit, demùm se spe sua delusum conspiciens, lamentatur, & mæstus efficitur. Dicere quidem possunt cum Apostolo: *Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit*; quia ille, qui ait: *Pater meus agricola est*; in agrum animæ ipsorum semen jacere, illudque cultivare satagit, ut tandem illud suo tempore in granarium celeste congregare possit, juxta illud: *Triticum autem congregate in horreum meum*. At verò, cheu! sæpè numero accidit, ut ventus hypocritis, & applausus humani illud auferat, & fructus meriti bonorum operum in paleas degeneret, cessuras in ignis inextinguibilis perpetuam escam; de quo proinde supernus agricola magnam habet lamentandi occasionem: *Non enim vult disciplina celestis Magister, inquit S. Maximus, irreligiose agi, quod fieri pro religione precipitur, nec patitur invocantium se laborem, quibus eternam parat mercedem, infructuose jactantia vitio deperire*. Quòd si aliquem videres, qui post adhibita in agrorum culturam multa dispendia, post multos sudores, & labores, aristas in spicas intumescences amputaret, ut sœnum sibi inde congregaret, nunquid illum fatum, & delitum esse judicares? Et tamen hoc ipsum hypocritis frequenter accidit, quòd postquam per penitentiarum suarum sudores copiosam in cœlo messem congregare possent, ab aura, & vanitate mundi seducti, nil nisi sœnum solum, & paleam, flammis infernalibus detervituram, inde colligunt: *Multa contra hypocritas sacerdotus loquitur, inquit Simon de Cassia; qui idem postquam multa adduxisset Sacre Scripturæ testimonia, tandem subiungit: receperunt mercedem suam; moxque addit: Ex his, quibus possumus mercari cœlestia, persuntioria, & terrena nancisci, quid huic dementia possit aquari? in malo penitus simile non invenio*.

Ex quo autem seminis mentionem fecimus, opportunum hoc loco esse videtur, ut etiam parabolam à S. Luca c. 8. recensitam paulisper examinemus. Dicit igitur sacerdotus: *Exiit qui seminat, seminare semen suum, & dum seminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cœli comederunt illud*. Ex omnibus autem seminis partibus intereuntibus, nullum invenio tot dispendiis obnoxium, sicut illud, quod secus viam cecidit, nam de aliis dicitur: *Aliud cecidit supra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem; & aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffocaverunt illud; at verò semen illud, quod secus viam cecidit, non solum conculcatum pedibus, sed & à volucris cœli devoratum fuit*. At verò nostine, quòdnam illud semen prægfiguravit? Nimirum opera bona, quibus ex motivo humano hypocritæ insudant; iusto namque Dei judicio fit, ut non solum talium bonorum operum meritum amittant, verum etiam ejusmodi opera inimico infernali sæpissimè in prædam cedant: *Quia venit Diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant*. Audite Origenem hac de re his verbis loquentem: *Sed & illud admonendum necessarium duximus, ne fructus noster non sit secus viam, sed in ipsa via, in illa quæ dicit: Ego sum via; semine-rur usque in ea, ne aves cœli comedant fructus nostros*. Merito autem per hoc semen secus viam seminatum, hypocritæ denotantur, quia hi quidem extrinsecus ita se exhibent, ac si per bonam viam procederent, & velut si homines virtuosè, & timorati essent; & tamen non sunt in via, sed secus viam, propter deordinationem cordis, & intentionis ipsorum. Unde apud Jobum dicitur: *Congregatio hypocrita sterilis, & ignis devorabit tabernacula eorum*. Circa quæ verba S. Gregorius ait: *Congregant bona opera, sed eorum sterilis est ipsa congregatio, quia per hoc quod agunt, fructum recipere in æterna retributione non appetunt*. Fœcundi, ac virides in suis operibus humanis oculis videntur, sed in conspectu oculi judicis infœcundi, & aridi apparent. Quòd si aliquem videres per multos annos à morte non magis distantem, quantum subtile quoddam lignum, sive tabula ab undis distat, Oceanum inter tempestates, & variaque pericula fulcantem, & tamen cum sudoribus, & laboribus ingentem sibi pecuniarum thesaurum

Pp com-

Opera hypocritarum similes sunt telis araneorum.

S. Greg. I. 8. mor. c. 26.

4. Reg. 20. 11. Ezechias Rex figuravit hypocritam.

S. Greg. 20. c. 10.

Hypocritæ similes sunt spicis maturis à vento concussis.

Olee 2. 7. Theoph. ib.

1. Cor. 1. 7.

Mat. 13. 12.

Mat. 13. 30.

S. Maximo, hom. 3. de Oratione.

Sim. de Cass. l. 10. c. 26.

Mat. 6. 6.

Luc. 8. 5. Semen quod cecidit secus viam, destruat opera bona, ex motivo humano, ab hypocrita facta.

Orig. ha. in Gen.

Job. 15. 34.

S. Greg. I. 11. mor. c. 24.

Aliud simile.

D. Chrysol.

comparantem, eo solū fine, ut eundem in ventorum ludibrio dissiparet, quidnam de ejusmodi stultitia, & fatuitate dicturus esses? Audite Divum Chrysologum, hanc similitudinem ad propositum nostrum adducen- tem; dicit enim: *Hypocrita elaborasti jejuniis, ut labor tibi jejuniis non prodesset. Hypocrita abstinentie fluctus intrasti, continentie conscendisti undas, enastisti jejuniis pelagus, & in ipso portu jejuniis naufragasti; quia non comparasti lucrum, sed mercatus es vanitatem.*

Olea 7. B.

S. Greg. 1. 11. mor. c. 6. Panis labet peritius insigne est hypocritis.

4 In Osea dicitur: *Ephraim factus est subcineritius panis, qui non revesatur, comederunt alieni robur ejus.* Quæ verba à S. Gregorio hypocritis adaptantur, dum is hunc in modum discurret: *Panis subcineritius super se cinerem portans, partem mundiorum deorsum premit, partemque superiorem tanto sordidiorum habet, quanto in eo cinerem tolerat.* Cinis enim, ut om- nibus constat, poenitentiae signum est, quam poeniten- tiae speciem sibi assumunt illi, qui fingunt se coram vulgi oculis, ac si animæ puræ, & mundæ essent, cum tamen in conspectu DEI immundæ sint, & tantò immundiores, quanto magis hoc poenitentiae ficto cinere se conspergunt. Dicit insuper Propheta: *Comederunt alieni robur ejus; quia motiva, propter quæ virtuosos austeritatum, jejuniorum, & orationum actus exercent, in malignorum spirituum beneficium cedunt; & ideo dicitur: Volucres celi comederunt illud.* Unde Div. Chrysologus de hypocrita ita scribit: *Jeju- nium jejuniis perimit, orationem oratione evacuat, mise- ricordiam miseratione prostermit.* Sanctus Gregor. su- per illa verba Jobi: *Ossa ejus implebuntur vitis adoles- centie ejus, & cum eo in pulvere dormient;* ad ossium se soliditatem, per quam opera bona intelliguntur, refle- ctit, inquiens: *Habet hypocrita nonnunquam forte, & validum aliquid in operatione, sed dum multa bona se si- mulat habere, quæ non habet, perdit etiam, quæ habet.* Unde bene nunc dicitur: *Ossa ejus, &c.* Quia cum levis, ac mobilis multa pueriliter facit, etiam in his, quæ fortia egerit, in vitio mollescit; quæ videlicet ejus ossa cum eo in pulvere dormient, quia scilicet sicut pulvis est omnis simu- latio illa, quam agit, ita & in illo, si quid habet vali- dum, omni soliditate vacuatur, ut per virtutis arrogan- tiam, hoc quoque perdat, quod in eo potuit esse virtutis: *Ossa ergo in eo cum pulvere dormire, est, cum pravise ejus actibus etiam, si quæ sunt bene acta, deperire.*

D. Chrysol. 1b. Job. 10. 11. S. Greg. 1. 11. mor. c. 5.

1. Coloss. 1. 10. Hypocritæ super funda- mentum quod Christus est, ædificant fœnum, li- gna stipula.

Ephes. 2. 20.

S. Thom. 1b.

5 Sanctus Paulus Apostolus, magnus spiritualis vi- tæ Magister, egregiè nos docet, quanta cum cautela in via Dei procedendum sit, dirigendo semper oculos ad stabilitatem, & firmitudinem fundamenti, cui ope- ribus nostris innititur: *Unusquisque, inquit, videat quomodo superædificet, fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Jesus.* Si quis autem superædificat supra fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœ- num, stipulam, unusquisque opus manifestum erit. At verò quinam sunt illi, qui supra hoc fundamentum (quod idem Apostolus alibi ipsummet Christum esse dicit: *Superædificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo lapide angulari Christo Je- su;*) fœnum, stipulam, & ligna superædificant? Nulli profectò alii, quàm hypocritæ, qui secundum externam apparentiam virtuosè, & cum merito vitæ æternæ ope- rari videntur, ac proinde quicquid operantur, velut argentum, aurum, & gemma lucet, & splendet; de quibus S. Thom. ait: *Quidam videntur superædificare aurum, argentum, lapidem pretiosum, qui tamen super- ædificant lignum, & fœnum, & stipulam, in rebus spiri- tualibus corporalia meditantes, puta lucrum, vel favo- rem humanum.* Hi igitur, postquam in novissimi judicii die ignis conflagrationis exarserit, sine ullis se meritis esse inventent, quia ignis ille fœnum, & stipu- lam in cinerem rediget, & favillam.

B. Leon. 1. 1. lib. de ho- mil. c. 15. Aliæ simili- tudines hypocritas.

B. Pet. Dam. term. de S. Barbaziano.

6 Beatus Laurentius Justinianus eosdem hypocritas aliis similitudinibus adumbrat; dicit enim: *Sepul- chris deauratis, dealbatis parietibus, nubibus sine aqua, infructuosis arboribus, cæcis errantibus, exclusis à regno, & a proprio conditore assimilati sunt isti, nam aliud osten- tant in facie, aliudque gerunt in cordo.* Beatus Petrus Damian. postquam artificiosas quasdam recensuisset Sancti Barbaziani inventiones, quibuscum in miracu- lis, quæ frequenter patrabat, ab omni humano applau-

su eminentia à Deo accepta dona occultabat, demum petstringit illos, qui de nullo alio æquè curant, quàm ut à mundo sancti æstimari, & reputari possint: *Quan- tos, inquit, hodie cernimus, qui si de virtutibus admi- rabilis hujus viri vel ultimam particulam attingere po- tuissent, ad cælum se in superbia cornibus exaltarent, qui sæpe forte aliquid de virtutibus faciunt, sed per hoc non cælum, sed terram petunt? Affectantes nimirum laudes hominum, in semetipsis dissipant fructum laborum; cum- que se ostendere alienis oculis appetunt, ante Divine Ma- jestatis intuitum damnant omne, quod agunt.*

7 Baldad Subites Jobum his verbis interrogat: *Nunquid virere potest scirpus absque humore, aut cresce- re carrectum sine aqua?* Quibus verbis ad hypocritas alludit, siquidem ut in principio discursus notavimus, mox subdit: *sic spes hypocrite peribit.* Rupertus Abbas postquam Jobum à Baldad calumniarum pluribus do- fendisset, demum in sensu spirituali ad propositum nostrum ita scribit: *Nunquid virefcere potest, &c. id est, virorem, aut speciem alicujus virtutis potest habere scirpus, id est, hypocrita, absque humore, id est, absque aliquo dono supernæ gratiæ?* Hanc autem cælestem gra- tiam impossibile est, ut simulata, & ficta aliqua anima obtineat; hæc enim quicquid operatur, facit ad capi- vandam, non Dei gratiam, sed hominum: *Ille hypocri- ta est, inquit Rupertus Abbas, qui elemosynam qui- dem dat, & orat, & jejunas, sed intus aurum dilectionis non habens, dupliciter ambulat, penetrabilis, sive inte- rioribus fœtidis, superficie aurea.*

8 S. Augustinus ad illa se Redemptoris nostri ver- ba reflectens, (*receperunt mercedem suam;*) illudque verbum, *suam*, præcipuè observans, inquit: *Signan- ter dicit: receperunt mercedem suam, hoc est, non Dei, sed suam; laudati enim sunt ab hominibus, quorum cau- sa exercere virtutes.*

9 S. Job de hypocrita inquit: *Sicut tela aranea- rium fiducia ejus.* De aranea autem Hugo Cardin. ait: *Multum laboras, & cito dissipatur opus suum.* Pi- neda insuper inquit: *Aranea telam suam ingentium artificio fabricat.* Circumferentiam per quatuor fila in crucem in quatuor partes deducta, in spacia æqua- lia dividit, quorum singula postea in girum divisa, per alia fila intermedia contexat, relinquendo ex omni la- tere nexus æquales, donec tandem rete rotundum perfectè texuerit, quod octuaginta continet lineas, per totidem nodos connexas, ac proinde adimplet idipsum, quod Hugo dicit: *Multum laboras.* Sed quo fine id facit? Nullo alio, quàm solū, ut muscam de- præderet. Quis autem non videt, quantum se hypo- critæ emacerent, & apparenter humiliant, & mor- tificent? Idque non ob aliud, quàm ex motivo vanæ gloriæ, ut scilicet bonam sibi in vulgo opinionem ac- quirant; sed dissipatur opus suum; quia meritum om- nium bonorum operum amittunt, quæ cæteroquin vir- tuosa, & æternæ retributionis meritoria essent, si cum rectitudine intentionis facta fuissent. Dicit insuper idem Cardinalis de aranea: *Facit telam inutilem;* nam vitii hypocrisis comes individuus est vana glo- ria, quia nihil aliud, quàm vanam penes vulgum glo- riam sibi acquirere prætentit. Unde Sanctus Grego- rius ait: *Qui pro virtute, quam agit, humanos favores desiderat, rem magni meriti vilipendio venalem portat; unde cæli regnum mereri potuit, inde nummum transito- rii sermonis quarit.* Utique stultus censeretur esse ne- gotiator ille, qui merces suas projicit, quas sine læsione, & diminutione servare valens, novit continuò excef- sivo pretio comparandas. Cum igitur elemosynæ, je- junia, orationes, opera misericordiæ corporalia, & spiritualia, & omnia alia in gratia Dei facta, jus ha- beant ad æternam retributionem, sintque moneta, qua cælestis comparari beatitudo possit, nunquid ma- xima est hæc Christianorum stultitia, qui ab hypocrisi seducti, omnia prædicta opera abjiciunt, dum illa ob vanum mundi applausum tantum faciunt? Verè de- his dici potest illud Aggæi Prophetæ: *Seminastis mul- tum, & intulistis parum, comedistis & non estis satia- ti, bibistis & non estis inebriati; opernivistis vos, & non estis calefacti, & qui mercedes congregavistis, misistis eas in sacculum pertusum.*

S. Barbaziani ars in occultanda lano- ditate.

Job. 1. n. Hypocritæ assimilantur scirpo.

Rup. Abb. 1b.

Rup. Abb. 1. 1. in Man. c. 5.

S. Aug. 1. 11. de div.

Hug. Card.

Pineda.

Hypocritæ opera assimi- lantur telis araneæ.

S. Greg. 1. 1. mor. c. 11.

Aggæi 1. 1.

DISCURSUS XIII.
ARGUMENTUM.De stultitia hypocritæ, qui laborando, & patienti-
do, in hac, & in altera vita internum solum sibi
acquirat.

THEMA.

Induc super eos diem afflictionis, & duplici contritione
contere eos. Jerem. c. 17. v. 17.

Quidnam S. Propheta hypocritis hisce verbis
ex cœlesti instinctu imprecetur, ex S. Bernar-
do facile colligitur, qui de hac perversa, Deoque ve-
hementer abominabili generatione ita scribit: *Du-
plici contritione conteruntur hypocritæ, quando & hic
pro temporalis gloria temporaliter se affligunt, & in furu-
ro pro interna superbia ad æterna supplicia protrahun-
tur.* Falsi Prophetæ Baal, videntes quod ignis super
iporum sacrificium ex cœlo minime descenderet: *In-
cidebant se juxta ritum suum cultis, & lanceolis, donec
perfunderentur sanguine.* Qui utique felices, & fortu-
nati fuissent, si vel unicam duntaxat sanguinis stillu-
lam pro Dei honore effudissent, qui pro unico calice
aquæ frigidae, in ejus nomine subministrato, æternam
promisit remunerationem; nunc autem pro tot vul-
neribus, & tam copioso sanguine, aliud nihil præter
æternæ retributionis barathrum promeruerunt. Quot
sunt hypocritæ, qui cruentas disciplinas faciunt, per
jejunia se extenuant, in continuis orationibus genua
sua callo obducunt, idque solum, ut sibi in oculis mun-
di hujus opinionem acquirant, quia omnia opera sua fa-
ciunt, ut videantur ab hominibus? S. Augustinus pro-
inde de illis ait: *Hypocrita multa sustinet, multa por-
tat, & fortis in cunctis apparet, sed va hypocrita, quia
venando mundi gloriam, æternam penam meretur. Hic
sic trahit gloriam, quod non habeat gloriam, hac enim
fortitudo non virtus est, sed vitium.*

2 Optimè proinde nos exhortatur S. Apostolus,
ut de nobismetipsis vivum Deo, eique acceptissimum
offeramus sacrificium: *Obsecro, itaque vos fratres, in-
quit, per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vo-
stra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, ratio-
nabile obsequium vestrum.* Hypocrita quidem etiam de
semetipso sacrificium offert, dum per actus poeniten-
tiæ exteriores se exercet; at verò, cui tale sacrificium
offert, & immolat? Nulli alteri, quam dæmoni,
quàm Baal, nam ut Hugo Cardinalis de hypocritis
ait: *Significantur per Bel, qui extra aream, intus intus
est.* Bellovacensis similiter inquit: *Comparatur ido-
lo, ac proinde Zacharias cap. 11. de illo ait: O pastor,
& idolum: quoniam nec habet vitam gratia, nec morum
virtutis, vel affectionem ad bene operandum, nec sensum
compassionis; magis vult apparere bonus, quàm esse, ma-
gis habere simulachrum bonorum, quàm vera bona.* Bea-
tus Petrus Damianus pariter ad diabolicum hoc hypo-
critarum motivum se refert, dum ait: *Plerumque hy-
pocrita mira se abstinentia affligunt, omne robur corpo-
ris atterunt, & quasi canis vitam funditus in carne vi-
ventes extinguunt, sicque per abstinentiam morti appro-
pian, ut penè quotidie morientes vivant.* Nimirum
semetiplos martyrio afficiunt, estque iporum tyrannus
mundi applausus, & propria æstimatio, quia ex nul-
lo alio motivo corpora sua conficiunt. Unde subdit:
*Sed ad hoc humanos oculos querunt, admirationis glo-
riam expetunt, veritate attestante, que ait: Extermi-
nant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes.
Nam ora pallefcunt, corpus debilitate quatitur, pectus
interumpentibus suspiriis urgetur; sed inter hac ab ore
proximorum sermo admirationis queritur, nihilque
pro tanto labore aliud, nisi æstimatio humana cogita-
tur.* Merito igitur idem Sanctus nos ad hanc illo-
rum stultitiam considerandam invitat, qui sudores,
& austeritates suas vanitati, & dæmoni patri ipso-
rum, ut in discursu sexto probavimus, vendunt; cum
tamen si easdem austeritates in Dei honorem ex op-
timo corde direxissent, excessiva liberalitate remune-
rati fuissent: *Perpendite, inquit, dilectissimi fratres
mei, quàm miserabilis recordia est, laboriosè age-
re, & ab ore hominum laudes querere, foris opere ca-*
Manfi Bibl. Præd. Tom. II.

lestibus præceptis inservire, sed terrena retributionis
premiū seltari. Non enim cœlestis præmiū sperare
possumus, si opera nostra ab interiori cordis, & recti-
tudine intentionis, valorem suum non recipiant: *In-
tus fratres mei, intus servanda sunt bona, que agimus,
si ab æterno iudice vicem recipere nostri operis expe-
ctamus.* Sed cheu! hic pruritus acquirendi aurum, & fa-
mam hominis virtuosi, & probi, naturæ nostræ adeo
firmiter est impressus, ut Seneca moralis Philosophus
in Epistola quadam ad Lucillum, ita scribat: *Quod per-
tinaciter studeas, ut te quotidie meliorem facias, probo,
hortor, ut perseveres; illud autem te admono, ne co-
rum more, qui non proficere, sed conspici cupiunt, facias
aliqua, que in habitu, aut genere vitæ notabilia sunt: as-
perum cultum, intonsum caput, negligentem barbam,
& inditum argento odium, cubile humi positum, & quic-
quid ambitionem, perversa via sequitur, evita.* Demum
verò ad ponderandam eorum stultitiam descendit,
qui vanitatem pro austeritatum pretio gratanter ac-
ceptant: *Videamus, inquit, an ista per qua admira-
tionem parare volumus, ridicula & odiosa sint.* Propriis-
simum nostrum est secundum naturam vivere. Hoc con-
tra naturam est, squalorem appetere, & cibis non tan-
tum vilibus uti, sed tetricis. Quod si quis Simonem Cy-
renæum, crucem Christi humeris portantem, Calvarie
montem ascendere vidisset, utique crediturus fuisset,
hunc verè consilium adimpleisse evangelicum, quod
cœlestis Magister paulò ante discipulos suos docuerat,
inquiens: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum,
tollat crucem suam, & sequatur me.* Magnum igitur
Simon ille Cyrenæus videri poterat sibi acquisivisse
meritum, dum Christum in portanda ponderosissima
cruce sua adjuvabat; & tamen sacer textus inquit:
*Angariaverunt eum, ut tolleres crucem ejus; non
igitur ad opus hoc, ceteroquin dignissimum, maxi-
mèque meritorium, ultro & voluntariè subivit: ta-
les autem Simones Cyrenæi veri sunt hypocritæ, inquit
Sanctus Bernardus, quos nos quidem crucem Christi
libenter portare existimamus; dum carnem suam cru-
cifigunt, credimus ipsos simul convitiis, & concupis-
centiis suis crucifigi, sed graviter decipimur: Ar-
bores qua fructum faciunt, sed non suum, hypocrita
sunt, cum Simones Cyrenæi crucem portantes non suam,
qui religiosa intentione carentes, angariantur, & qua
non amant, amore glorie, quam desiderant, facere com-
pelluntur.* S. Thomas similiter inquit: *Quod dicitur,
coegerunt eum, significat illos, qui exterius crucem fe-
runt, interius autem cœlesti ferunt, quia non propter
Deum, sed propter mundum.* Quin & Hugo Cardina-
lis in Sanctum Marcum scribens, hanc aliam ex eodem
textu eruit moralitatem: *Per istum Simonem, qui
portat crucem Domini in angaria, significantur hypocri-
ta, qui labores multos sustinent in hoc mundo pro laude
humana; tales namque crucem portant alienam, non
suam, ideoque nec Christum sequuntur, qui dicit: tol-
las crucem suam: suam autem portant crucem, ut ait Hu-
go Cardin. qui pro Christo laborant.*

3 Job hypocritam (prout & in discursu præcedenti
diximus) araneæ assimilât, dicens: *Spes hypocrite peri-
bit, non ei placebit recordia sua, & sicut tela aranearum
fiducia ejus.* Quam similitudinem Salmeron exami-
nans, dicit: *Nam ut aranea de propriis visceribus telam
magnis laboribus conficit, que levi aura flatu frangitur,
vel ad summum, si tela constet, muscas venatur; ad hunc
modum hypocrite se ipsos eviscerant, sua facta prodentes,
que levi visu, aut verbo, aut facto perdunt, ut ad sum-
mum laudes vanas, & immundas venentur.*

4 Petrus Blefensis hypocritas perditæ nuncu-
pat salutis homines, siquidem eorum stultitiam
ita in quadam epistola sua perstringit, dicens:
*Perdita vita homines se laboribus torquent, cru-
ciantur, expensis eviscerant: telam texunt, ut capiant
muscā vilissimā. Quid est inanis gloria, quàm
venantur, nisi musca? Ast longè terribilius Michæas
in hypocritarum invehitur turbam, quando illi mina-
tur, dicens: Tu seminabis, & non metes; tu calcabis
olivam, & non ungeris oleo; & mustum, & non bibes vi-
num; cujus textus expositionem si intelligere volumus
Stephanum Cantuariensem audiamus oportet, dicen-
tem: Tu calcabis olivam, & oleo non ungeris, id est, tu*

Simoc. ad
Lucill. ep. 5.Simon Cyre-
næus deu-
gat hypo-
critas.

Mat. 16. 24.

Mat. 27. 32.

S. Thom.
in Mat.Hug. Card.
in Marc.

Job 8.

Salm. T. 9.
Tr. 4.Petr. Blef.
ep. 14.
Hypocrite
sunt homi-
nes perdite
salutis.Stephan.
Cantuar.
apud Tili.

venaberis gloriam, de qua dicitur: *Oleum adulationis, & tamen eam minime assequeris*. Quantumvis enim hypocrita quandoque gloriam acquirat, huiusmodi tamen vera non est, sed vana; quin & potissimum permittente Deo, confunditur, inque infamiam incidit, & opprobrium hypocrita, etiam in vita presenti, ad maiorem sui confusionem. Quemadmodum, ut alios taceam innumeros, cuidam accidisse Monacho in vita scribitur S. Pachonii; cum enim singuli Monachi storem unam quotidie texere solerent, unus eorum ex motivo vanitatis duas die uno indefesse laborando perfecit, easque ut viderentur ab omnibus, publice exposuit; quod factum Sanctus advertens, suspirando ait: *Miserabilem illum indefesso vacasse labori absque quietis intervallo, ut demonio placeret, gloriam humanam praferens divinae*; quem postquam severe reprehendisset, tandem illi iussit, ut utramque à se confectam storem in humeris suis deferens, ad locum accederet orationis, quando reliqui Monachi ad orandum conventuri essent; illique se recommendaret, ut pro eo intercederent, qui duas storas majoris fecisset, quam cælum.

5 Insuper hypocrita novo evidenti se exponit discrimini, dum etiam in vita novum quasi semper secum portat infernum; quod supplicium reliqui non experiuntur peccatores, utpotè qui aliquam in hoc mundo experientes satisfactionem, tenent tympanum, & cytharam, gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos. Ita avari accumulantes thesauros; ambitiosi adspirantes ad honores, & dominatus, quos ubi obtinuerint, se autoritate pascunt, & imperio; luxuriosi suos explent carnales appetitus; hypocritæ verò vitam ducunt austeram inter humilitatis, contemptus, mortificationis, abstinentiarum, disciplinarum, & solitudinis exercitia; ut proinde merito exclamet Hugo Victor. *Miser talis homuncio, qui tanto labore, & industria studet non esse, imo potius non videri sicut ceteri hominum siccine non invenitur hypocritis via, ut ita dicam, usque; tolerabilior ad infernum; cur saltem illam, quam multi incedunt, viam latam, qua ducit ad mortem, non eligunt, ut velut de gaudio, & non de luctu ad luctum transirent? O quam felicius est illis, quorum non est respectus mortis eorum, & firmamentum in plaga eorum, qui in labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur! Qui etsi peccatores, & pro temporalibus gaudiis perpetuis cruciatibus addicti, saltem abundantes in saeculo obtinuerunt divitias.*

6 S. Bernardus ad memoratum se reflectens Simonem Cyrenæum, hoc aliud pariter contra hypocrisin adducit motivum, dum ait: *Va portantibus crucem, non sicut Salvator suam, sed sicut Cyrenæus alienam. Va Citharædis Citharizantibus non velut ipsi de Apocalypsi in Citharis suis, sed verè, ut hypocritæ in alienis*. Hypocrita equidem in iudicio finali plurimos videbit damnatos, alios propter ambitionem, alios ob avaritiam, & extorsiones, alios ob odium, & vindictas, propter adulteria, incestus & blasphemias alios; sed omnium maxime mirabile erit, quod ipse quoque, qui nil aliud, nisi honorem zelavit, & laudes Dei, ejus sanctum invocavit nomen, animas convertit, in vigiliis, austeritatibus, & rigoribus sudavit, cilicia portavit; nihilominus & ipse cum iis ad infernum condemnatus sit, propter eadem opera, virtute quorum electi ad dexteram vocati sunt. Hæc omnia in damna hypocrita incidet, propter defectum rectitudinis bonæ intentionis, idèoque apud S. Matthæum Salvator protestatur, inquiens: *Multi dicent mihi in illa die; Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo demonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? & tunc confitebor illis, quia nunquam vos novi; discedite à me, qui operamini iniquitatem*. Veruntamen si tot virtuosa, & pia fecere opera, qualiter ipsis dici poterit: *Operamini iniquitatem*; siquidem fornicationes, rapinas, homicidia, perjuria, & cætera fugerunt? Facilis est responsio: *Omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus*; non Deum, sed superbæ vitium, mundi que applausum, Deo inimicum, pro objecto habentes. Quorum proprietates ita describit Div. Chrysol. *Iustitia que se humanis oculis locat, divini patris non potest expectare mercedem; voluit videri, & visa est; voluit hominibus placere, & placuit; habet mercedem, quam voluit; premium quod habere noluit, non habebit*. Porro S. Cyrillus Alexandrinus dictam Christi ad hy-

poctitas responsum, ita quoque explicat: *Non enim, inquit, probè me quaesisti, nec sanctimonia splendore voluisti, sed mercatura modo religionem ostentasti, propterea vos non cognovi*. Quod idem irreparabile damnum Beatus quoque Laurent. Justin. his attingit verbis: *Landes hitales dum querunt humanas, æternæ remunerationis efficiuntur expertes; pro brevissima, & inani voluptate, delicias commutant perpetuas*.

7 Dum Noe arcam ex præcepto divino fabricaturus esset, verisimile est, Sanctum hunc senem, præter filiorum suorum, ope pariter indiguissè externorum in hac fabrica consummanda; qua supposita veritate, dubium occurrit non leve, qualiter scilicet laboratores illi, scientes arcam contra diluvium deservituram, timorem Dei non induerint, & juxta dictamen Dei, & rationis vixerint? Cur non & ipsi arcam intrare contenderunt? Responderi potest, eos ad solum attendisse laboris stipendium; ita quoque hypocritæ in arca Ecclesiæ laborant quotidie, qua sacramenta administrando, qua Verbum DEI divulgando, qua studendo, qua disciplinam, & observantiam religiosam zelando, sed in his omnibus applausus, & conceptus querunt mundi, omnia faciunt, ut videantur ab hominibus; atque idè extra arcam excluduntur.

8 Ubi Jeremias dicit: *Nunquid avis discolor hereditas meas mihi, nunquid avis tincta per torum?* S. Hieronymus legit: *Nunquid pavo?* Moxque subjungit: *Venite congregamini omnes bestiae terræ, properate ad devorandum*. Ubi clarè ostenditur, huiusmodi à demonibus devorandos esse. Si autem, cur in pavone hypocritæ designentur, curiosè me interrogaveritis, facile respondeo, quia nimirum pavo pulchras habet pennas, easque plurimis oculis plenas; sed quorsum deserviunt, si eas vel tantillum è terra elevarit? Ad nihil aliud, nisi ut intuentium in se convertat oculos. Conspectu quidem mundi hypocritæ tales esse videntur, quales illos Apostolus describit, dicens: *Quorum conversatio in cælis est*; sed in iis prorsus sit oppositum, non enim se à terra evehunt, sed quicquid operantur, ad auram popularem acquirendam ordinatur, ut videantur ab hominibus.

9 S. Remigius de duobus latronibus simul cum Redemptore nostro crucifixis disserens, inquit: *Per istos duos latrones designantur omnes, qui arctioris vitæ continentiam apprehendant; quicunque enim sola intentione placendi DEO id faciunt, designantur per illum, qui à dextris Dei crucifixus est: Qui verò pro appetitu humana laudis, vel aliqua minus digna intentione, designantur per illum, qui à sinistris est crucifixus*. Hugo Cardinalis ad casum Eleazari se reflectens, qui in bello elephantem occidens, sub ingenti illius molle extinctus, & sepultus fuit, sequentem eruit moralitatem: *Dum enim vestis asperitatem (de hypocritis loquitur) vilisatem cibi libenter patimur, dum labore callosa squaler manus, & frigora cutis riget, & Sole nigrescit, tunc Eleazarus elephantem occidit; cum verò in huiusmodi favorem querimus hominum, cum elephas cadens opprimat Eleazarum*. V. Beda de iis, qui professione se Christianos esse asserunt, operibus verò eidem professioni efficaciter non correspondent, his verbis optime scribit: *Qui fidem transitorie, nec fixæ intentione recipiunt, non solum nihil commodi credendo merentur, sed & poenam de pretio salutis miseri merentur æternam*; quia nimirum jejunia, cilicia, sacramenta, sacrificia, orationesque frequentant, ut per labores, & sudores ad infernum perveniant.

10 Rex Abimelech se à muliere prostratum indignatus, cum id honoris sui censeret præjudicium, suo præcepit armigero, ut evaginato eum gladio interimeret. Hanc ipsam historiam S. Antonius de Padua ad nostrum applicat favorem, dicens: *Armiger, qui arma geris, & ipsis non pugnas, est hypocritis, per quam infelix Abimelech magis vult perire, quam per mulierem, id est, per opera carnalia*. Ita namque; & hypocritæ, ut bonum acquirant conceptum, à peccatis exterius abstinent carnalibus, sed cor occultè contaminant lascivia, aliisque peccatis spiritualibus, quæ, mortem iis inferunt æternam.

Monachus quereus ex labore vani glorian, à S. Pachonio confunditur.

Hypocritæ etiam in vita novum semper circumferunt secò infernum.

Hugo de S. Vict. l. 4. tit. 18. Mitcell. 1. tom. 1.

S. Bernard. Hypocritæ in finali iudicio multos videbit damnari propter varia crimina, & seipsi propter virtutes, mala intentione exercitas.

Matth. 7. 22.

D. Chrysol. 9.

S. Cyr. Alex. l. 1. in Ioan. 6. 27.

S. Laurent. l. 1. de humil. c. 15.

Cur illi, qui præter filios Noe, construxerunt arcam, in illa salvati non fuerint.

Jerem. 11. 19. S. Hieronim. resp. p. 112. comparat. cur pavoni.

Phil. 1. 10.

S. Remig. in Cat. D. Tho. ad cap. 17. Matt. Latro à sinistris, Christi crucifixus designat hypocritas.

Hug. Card. Sicut etiam Eleazarus ab elephante oppellus.

V. Beda.

Rex Abimelech maluit occidi à suo armigero, quam à muliere. S. Anton. de Pad. in D. 1. post Trin.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Hypocrisis sæpè magna cum ignominia detegitur, & licet homines sæpius lateat, DEO tamen occultari nequaquam potest.

THEMA.

Attendite à fermento Phariseorum, quod est hypocrisis; nihil autem coopertum est, quod non reveletur, neque absconditum, quod non sciatur. Luc. 12. v. 2.

Hypocrisis
eadem ma-
nifestari
confundun-
tur.

Salmon. tom. 4.
c. 18.

Tolet. ib.

Ecc. 1. 17.
Hinc stulti-
tatis hypo-
crisis si sci-
re confu-
sionem suam
tandem ma-
nifestandi.

Eccl. 1.

S. Cyprian.
ad Cæcil.

Magna con-
fusio est ho-
minis ma-
nifesti, si calva
detegatur.

Eccl. 1.
S. Hieron. ib.
Applicatur
hypocrisis.

Noverint hypocrisis ex primæ, & æternæ veritatis testimonio se manifestandos, & confundendos esse; postquam enim discipulos, & sequaces suos admonuisset, dicens: *Attendite à fermento Phariseorum, quod est hypocrisis*; mox crimen hoc infallibiliter manifestandum esse docet, dum subiungit: *Nihil autem coopertum est, &c.* Quem textum Salmeron sequenti illustrat glossa, dicens: *Rationem offert vitandæ hypocrisis ex eventu contrarii, nam propterea homines hypocrisis vitium sectantur, quia existimant vitium suum latere posse; & propterea subiungit, nihil esse tam opertum in præsentia vita, quod non sit revelandum, & discoperiendum non solum in alia vita, sed etiam in præsentia.* Toletus pariter idem huius conjunctionis verbum considerans, ita discutit: *Hypocrita, quæ secreta cordis sui sciunt, occultant dissimulatis intentionibus, & cogitationibus; cumque intus mali sint, boni tamen apparere procurant; idcirco dicitur, nunc quod occultum est, revelandum.* Præterea hypocrita cum à nemine videtur, operam etiam exteriora mala facit, turpiterque vivit, contentus ea bona exteriora facere, quæ apparent; per hæc enim existimas se gloriam hominum adipisci, idcirco adiungit Dominus: *Abscondita etiam sciri debere, & propalanda esse.*

2 Diu autem ante Salvatorem Ecclesiasticus notabile hoc in libro suo dederat monitum: *Ne fueris hypocrita in conspectu hominum.* Quod ut vitium nobis detestabile, & execrabile reddat, ipsum manifestandum esse subiungit, dicens: *Ne forte adducas animam tuam in honorem, & revelet Deus absconsa tua, & in medio synagoge elidat te, quoniam accessisti maligne ad Dominum, & cor tuum plenum est dolo, & fallacia.* Utrique nullus adeo stultus foret, qui hypocrisin sectaretur, qui confusionem suam manifestandam esse sciret: nullus penitentias austeras attentare, & amore mundialis conceptus aggredi præsumeret, si hoc modo solam se infamiam sibi comparaturum esse nosset; & nihilominus infallibilis est primæ veritatis protestatio; quia nihil coopertum, &c. disponit namque Deus iusto iudicio suo, ut & gloria humana, & cælestis, in perpetuam hypocrisis cedant confusionem; dicens alibi per Prophetam: *Revelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum; ultionem capiam, & non resistet mihi homo.* Quod namque in publico sanctum proscriptum, excommunicavitque S. Inquisitionis officium? Ut proinde Sanctus Cyprianus merito nos admoneat, dicens: *Hæc est vera cecitas, non cogitare, nec scire, quod mendacia non diu fallant; nollem tandem esse, quam illucescat die; clarificato autem die, ac sole orto, lucitenebras, & caliginem, & quæ grassabantur per noctem, latrocinia cessare.*

3 Ingens sanè matronæ honestæ, & nobilissimæ est confusio, si in conspectu omnium calva detegatur, & multò magis, si incestuosam esse denotetur, aut adulteram. In quadam principali Urbis Romanæ Ecclesia accidisse constat, quod mulieri cuidam fictos habenti crines, quidam Helvetus, qui in porta vigiliæ agebat, bipenni sua dictam in altum elevarit casualiter exsariem; moxque deformis foemina calvities cum derisione apparuit in conspectu multitudinis marinæ. Hanc ipsissimam poenam Deus per Isaiam filius Jerualem, id est, virtuosus minatur animabus, ut eas à fitione, & hypocrisi abstrahat: *Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit.* Circa quæ verba S. Hieronymus inquit: *Hæc & nobis accidet, quorum peccata celantur, cum impleti fuerint illud, quod scriptum est: Nihil occultum, quod non revelabitur; quamdiu enim prosequimur crine, & Manf. Bibl. Prad. Tom. 11.*

veste ignorantie, & homines nos putant sepulchra dealbata, qui intus sumus pleni ossibus mortuorum, videmur aliquid habere munditiæ; cum autem patuerit, quod occultum est, auferetur universa casaries, & sordida calvities omnibus apparebit.

4 Hugo Cardinalis multorum in discernendis cordibus, & mentibus aliorum detegit errorem, dum super illa Psalmistæ verba: *Dum discernit cælestis rex super eam, nive dealbabitur in Salmon*, ita scribit: *Terreni homines non discernunt, nisi ea, quæ parent oculis; unde multoties approbant aliquos, quos Deus reprobat, qui interiora discernit: Hi sunt hypocritæ, qui sunt nive dealbati, scilicet exterius tantum in oculis hominum, sed interius sunt pleni omni turpitudine, sicut solet contingere in hyeme, quod sterquilinia nive cadente respersa dealbantur exterius, sed qui parum interius foderet, invenires simum nigrum, & fatentem.* Vix enim ardens Solis radius sterquilinum attingit, cum ecce nix subito dissolvitur, & quicquid in eo spurcitiei est, manifestatur. Idem quoque purpuratus author ly; Salmon, hoc modo declarat: *quod interpretatur: virtutis umbraculum, & significat hypocrisin, quæ tantum umbram, & speciem virtutis habet, rem autem non.*

5 Salvator noster, qui in fine mundi universalis, & rigorosus futurus est iudex, de horrore ultimæ illius diei disserens, inquit: *Væ autem prænantibus, & nutrientibus in illis diebus.* Circa quem textum scire perciperem, cur hæc æternæ damnationis comminatio mulieribus prænantibus intimeretur, quæ potius compassione dignæ essent; liquidem præter imminentis partus dolores, insuper supervicturæ sunt universalibus tremendi illius diei ærumnis, & in tenebris, & caligine mundi, tempore partus sui conflantis, sunt parituræ. Pro declaratione horum verborum, maxime in sensu spiritali, sciendum est, quod per hæc mulieres prænantes animæ intelligantur fictæ, simulatæ, & hypocriticæ, quæ sub pallio hypocrisis occulta peccata sua occultari velent; at verò instar prænantis cuiusdam mulieris, illa occulere nequeunt, quia filius vim facit, ut ex utero materno egrediatur, seque per plactus, & ejulatus, nec non matris suæ dolores, & spasmos manifestum reddat. Eodem modo in iudicio finali: *illuminabis Dominus abscondita tenebrarum*, & ut S. Bonaventura ait: *Veniet dies illa, dies omni amaritudine plena, quando publicabuntur coram universo mundo omnia, non solum verba, sed opera, sed ipsa cordis secreta.* Et super Lucam idem Seraphicus ita scribit: *Vitanda sunt omnia mala, quantumcunque occulta, quia omnia sicut manifesta in iudicio, & quod plus est, ad maiorem confusionem sicut ibi manifesta omnibus.*

6 Sanctus Jeremias Propheta de hypocrisis tanquam ab hæreditate cælesti exclusi, disserens, in Cap. 12. inquit: *Nunquid avis discolor hæreditas mea mihi?* Ubi alia quædam versio legit: *nunquid cornix?* Procius intelligentia servire potest illa omnibus passim nota corniculæ fabula; dum enim hæc ab omnibus volucris pennas aliquas sibi mutuasset, aded effecta est pulchra, & elegans, ut ab omnibus concordibus votis in volucrum reginam fuerit electa; singulis verò avibus postmodum pennas suas ab ipsa repetentibus, ipsa penè nuda, omnibus facta est in derisum, & improperium: id ipsum quoque cuilibet animæ hypocrisis, & fictæ eveniet, quando in novissimi iudicii die coram oculis cæli, & terræ, defectus & fisiones illius, peccata item occulta, deceptiones & cordis sui perversitates manifestabuntur; tunc namque omnibus manifestum fiet, omnia jejunia, elemosinas, austeritates, cunctaque alia, quæ actiones virtuosæ esse videbantur, nil nisi mera fuisse peccata; tunc certè in quandam confusionis, & erubescens sepelietur abyssum. Quod similiter aliquis sub vexillo Capitanei cuiusdam conscriptus, apparenter quidem suam prober fidelitatem, occultè verò cum inimico colludat, ejusque conatibus faveat; nunquam id ipsum tanta cum circumspicione facere poterit, quin tandem dolum ejus manifestus evadat, & in aliorum exemplum atrociter castigetur, prout ex historiis sæpius factum fuisse constat. Eodem modo licet hypocrisis, se sub Christi vexillo militare simulent, furtivè tamen, & occultè inimici infernalis partes sustineant, hunc tamen dolum diu

Ps. 67. 16.
Hug. Car. ib.
Qui compa-
rantur ster-
quilinio, ni-
ve cooperta.

Mat. 24. 19.
Et mulier
prænantis.

1. Cor. 4. 5.
S. Bon. Li. de
S. Mario.
S. Bonav. in
cap. 12. Luc.

Jerem. 12. 19.
Applicatur
hypocrisis
fabula Cor-
niculæ.

Hypocrisis
simulans se
militare sub
vexillo
Christi.

continuare vix poterunt, quin cum maxima eorumdem confusione in publicum erumpat. Unde saluberrimum est illud S. Cyrilli Jerosolymitani monitum, dicentis: *Cave simulatam mentem habere, o homo, propter illum, qui scrutatur renes, & corda. Quemadmodum, qui milites sunt conscripturi, & aetatem, & corpora deligendorum ad pugnam diligenter excutiunt, sic & Dominus delictum faciens animarum, voluntatem illarum scrutatur, ac si quam hypocrisin deprehenderit occultatam, rejicit hominem, tanquam ad veram illius militiam non idoneum.* Ad hoc quoque propositum optime deservit ingeniosa illa Cassiodori sententia, dicentis: *Amicum est crimini velle nesciri, at qui vias suas occultat, conscientiam prodit.* Saul sub prae-textu religionis suae nitebatur cooperire avaritiam; cum enim contra expressum Dei mandatum greges, & armenta viva, necnon alia multa Amalech spolia reservasset, inque sui exultationem dixisset: *Pepercit populus melioribus ovibus, & armentis, ut immolarentur Domino Deo suo;* his quidem verbis avaritiam suam coram oculis Prophetae abscondere se posse credebat, verum vix haec animalia in conspectu Saulis prodierunt, cum ecce se balatibus suis prodiderunt; dixitque Samuel: *Et quae est haec vox gregum, quae resonat in auribus meis, & armentorum, quam ego audio?* quasi dicere voluisset, ut inquit S. Gregorius; *Hec vox te sub falsa virtutis tua simulatione reconditum denudat.* Seniores illi, qui iudices populi erant, se quidem in castigandis adulteriis, & in patrocinando honestati, administrandaque iustitia zelosos exhibuerant, & eo usque rethinas suas redegerant, ut populus correptis lapidibus ad lapidandum Susannam innocentem promptus esset. At vero Daniel, ex instinctu Spiritus Sancti, calumniam, & detestabilem ipsorum hypocrisin manifestavit. Quot non excogitarunt Judaei stratagemata, ut mundo contestarentur, se agni immaculati sanguine coinquinare se nolle, neque ad machinandam Salvatori mortem ulla passione moveri? & tamen etiam intimae cogitationes, & consilia illorum prodierunt in lucem, & per omnem aeternitatem magis, magisque manifestabuntur.

7 Possunt quidem homines per fictiones hypocritarum decipi, & seduci, sed non Deus; ipse enim novit omnes, & opus ei non est, ut quis testimonium ei perhibeat de homine, ipse enim scit, quid sit in homine. In Apocalypsi quandam tenore sequenti ad unum Episcoporum legimus exaratam Epistolam: *Et Angelo Ecclesia Sardis scribe: haec dicit, qui habet septem Spiritus Dei, & septem Stella; scio opera tua, quia nomen habes, quod vivas, & mortuus es.* Quorsum, obsecro, necessum erat dicere Christum septem polleere donis Spiritus Sancti; siquidem Verbum, & Pater eundem spirant simul spiritum: *Qui ex Patre, filioque procedit?* Mysteriumne penetrare vultis? Praelatus ille, ut in discursibus praecedentibus insinuavimus, homo quidem magna virtute, & perfectione apparenter praeditus esse videbatur (nomen habes quod vivas) haec tamen virtus ficta, & simulata erat; ac proinde ei manifestum esse volebat, iniquitatem suam Deum minimè latere, siquidem inter alia septem dona, ab Isaia enumerata, haec quoque recensentur: *Spiritus sapientiae, scientiae, & intellectus.* Quasi diceret, inquit Richard. à S. Vict. *Tu quise coram hominibus per hypocrisin bonum facis, sed in occulto me contemnendo malus existis, dum me audis septem Spiritus Dei habere, animadvertite, me per meam sapientiam non solum manifestam, sed & occultam, non solum opera, sed & cogitationes spiritualiter penetrando videre; & dum me audis habere septem Stellas, intellige me ad puniendum te, & alios Episcopos, si deliquerint, potentem esse.*

8 Consideratione digna sunt illa apud S. Lucam cap. 16. à celesti Magistro ad Scribas, & Phariseos pronunciata verba: *Vos estis, qui justificatis vos coram hominibus; Deus autem novit corda vestra, quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.* Et idem homines quidem decipere possumus, sed non Deum, de quo Apostolus ait: *Illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Unde & praefato Episcopo ait: *Scio opera tua, id est, ut Richardus de S. Victore exponit: Cognoscite, quis sis; omnipotentem namque Deum, ficut nemo potest, vel pretio corrumpere, quia iustus est; vel excedere, quia aeternus est; nec loco*

effugere, quia ubique est; vel virtute superare, quia fortissimus est; sic nemo potest eum absconsione latere, quia sapientissimus est. Bene ergo dicit: *scio opera tua, quia nomen habes, quod vivas, & mortuus es.* In toto testamento, tam veteri, quam novo, nullum reperimus vitium, quod sapientissimus Magister noster majori cum vehementia reprehenderit, aut cuius malignitatem, & venenum occultum studiosius propalarit, quam huius vitii hypocrisis. Olim Deus in Levitico leprosis praecipit, ut vestes circa latera portarent apertas; & quidem quantum ad sensum litteralem, nonnulli idem id Deum praecipisse existimant, ut leprosi majori cum facilitate vestes induere, & exuere possent; veruntamen convenientius id ad beneficium publicum factum fuisse dicitur, ut videlicet unusquisque infirmitatem, & morbum ipsorum agnoscere posset, quem utpotè contagiosum, omnes fugere debebant; hoc quoque sine illos aperto capite in medium procedere voluit, ut lepra ipsorum cunctis manifesta fieret: *Omnia in figura contingebant.* Voluit nimirum Deus, ut intelligeremus, unum ex omnibus peccatis, quod minus tolerabit, quodque severius castigabit, & unicuique manifestum esse voluit, sit hypocrisis; atque idem ad instructionem nostram de hoc vitio loquens, toties haec verba repetit: *Attendite, cavete, intuemini, q. d. declinate ab illis, qui cum leprosi sunt, sanos se esse jactant.*

9 Is qui larvatus est, aut personato indutus habitu, sibi persuadet, se ab aliis minimè cognosci, idemque ab aliorum notitia absconditus insolentius agit. Idem quoque faciunt hypocritae: *Exterminant facies suas.* Ubi D. Chrysologus ait: *Et si facies exterminatur, ornamentum corporis quod manebit? verè sicut Dominus dixit: Si lumen quod in te est, tenebra sunt, ipsa tenebra quanta erunt? Hypocrita, sit licet tibi facies inculta, neglecta cutis, tristis vultus, exterminatus aspectus, nec ab hominibus invenisti laudem, & apud Deum fructum jejunii perdidisti.* Mutet, & fingat hypocrita faciem suam, quantum potest, Deo tamen illam celare non poterit. Simon de Cassia verbum hoc, *exterminare*, ponderat sequentibus verbis: *Exterminare, inquit, est extra terminos proprios aliquid ponere, sed si decipiunt homines intuentes, non decipiunt demones, a quibus decepti sunt, neque decipient illum desuper inspectorem, cuius oculi omnia latentia intuentur.* S. Augustinus verba illa Psalmi: *Narraverunt ut absconderent laqueos;* hoc modo legit: *Narraverunt ut absconderent muscipulas, dixerunt, quis videbit nos? Moxque subdit: Latere putabant eum, quem occidebant, latere Deum.* Ecce putas homo erat: Christus, sicut & ceteri homines, nesciebat quid de illo cogitarent, nunquid & Deus nescit? O cor humanum, quare tibi dixisti, quis videt me? cum ille videat, qui te fecit? Pharisei pelle divina se contegebant, quando instar famelicorum luporum agnum immaculatum, ad eum dilaniandum invaserunt, idem enim zeum honoris divini praetexebant, dicentes: *Ecce nunc audisti blasphemiam, & ideo secundum legem debet mori;* ut sub hoc zeli praetextu suam celarent iniquitatem; at vero non solum Deum decipere non poterant, sed neque ipsum Pilatum, quin videret, & malignitatem ipsorum manifestaret; sciebat enim, quod per invidiam tradidissent eum. Unde S. Augustinus super illa verba: *Excucierunt tanquam gladium linguas suas,* inquit: *Non dicant Iudaei: non occidimus Christum, etenim propterea eum dederunt Iudici Pilato, ut quasi ipsi a morte ejus viderentur immunes; nam cum dixisset eis Pilatus: Vos enim occidite, responderunt: Nobis non licet occidere quemquam: iniquitatem facinoris sui in iudicem hominem transfundere volebant, sed nunquid Deum iudicem fallebant?*

S. Gregorius verba illa (*revelabunt Caeli iniquitatem ejus, & terra confurget adversus eum,*) hypocritis hunc in modum adaptat: *Hypocrita caeli iniquitatem revelant, atque adversus eum terra confurget, dum & hi, qui cum Deo iudices veniunt, & hi, qui per iudicium liberantur, pravitate illius testes existunt.* Nihil ergo ex his, quae egit in tempore damnationis ejus, absconditur, unde apte subiungitur: *Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris Dei: tunc germen domus illius aperitur, cum omne malum, quod in conscientia illius nascebatur, ostenditur. Adodo quippe germen domus hypocri-*

S. Cyrill.
Jerosol.
Catech. 12.

Cassiod.
var. l. 11. 17.
Hypocrisis
Saulis addu-
citur.

Reg. 11. 14.
S. Greg. l. 6. in
lib. Reg. ubi
est sententia
iudicium
Babylonis.
Dan. 11.

Homines
decipi pos-
sunt per
fictiones, sed
Deum mini-
mè.
Joan. 2. 24.
Apoc. 1. 12.

Rich. à S.
Vict. p. 1. in
Apoc. l. 2.
c. 9.

Luc. 16. 15.

1. Cor. 4. 5.

Rich. de S.
Vict. lib.

Christus in
hoc vitium
vehemen-
tius invehi-
tur, quam
ullum aliud.

Ipsud vitium
a nobis
maxime
cavendum.

Hypocrite
adulantes
larvati.

D. Chrysol.
serm. 7.

Sim. de Cass.
l. 1. c. 16.

S. Aug. in
Pl. 61.

Iudaei Chris-
ti mortem
machinati
sunt per
hypocrisin.
Mat. 26. 65.
Latere tamè
non poterant.
Joan. 19. 7.
Mat. 27. 18.

S. Aug. ib.
Pl. 61. 4.

Job. 22. 17.
S. Greg. l. 6.
2006. c. 19.

poetica manet occultum, quia etsi bona imagine apparet ejus operatio, sed latet intentio; aliud est namque quod agit, & aliud quod intendit.

DISCURSUS XV.
ARGUMENTUM.
Varia examinantur indicia, per quæ hypocritæ à veris virtuosis discerni possunt.

THEMA.

A fructibus eorum cognoscetis eos. Matth. 7. v. 16.

Varia indica-
tio deteguntur
ex quibus
hypocrita
cognoscitur.

S. Thom. 2. 2.

Minima
præfere ma-
ximis.
S. Bonav. in
c. 11. Luc.
Matth. 23. 23.

S. Bonav. in
Bibl. pauper.

D. Chrys. in
Cath. 23.

S. Hieron.
in Cat.

Matth. 7. 3.

Solum sei-
citur ap-
parentiam
exteriorem.
Matth. 23. 5.

Matth. 6. 5.

Theophyl.

Auth. im-
perfect.
Rom. 13.

Quid intel-
ligatur per
angulos id
quibus ora-
bant hypo-
crite.

Infallibilis est arboris cognitio, quæ ex ejusdem habetur fructibus; aliquando nihilominus fallit regula hæc universalis; siquidem sæpius arbori species inferuntur diversa, sicq; fructus producit non proprios. Talis quoq; inter fictas, seu hypocritas, nec non inter virtuosas, atq; perfectas animas intercedit differentia, ita ut semper infallibile maneat Christi axioma, dicentis: *A fructibus eorum cognoscetis eos*; quia Angelico Doctore teste. Dicendum, quod potest vix aliquis hypocrita esse ita compositus, quod non appareat aliquid malitiæ, vel verbo, vel facto; quomodo in aquis resplendens vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus. In præfenti itaque varia hypocritarum à factis Expositoribus adducta examinabimus indicia.

1 Et in primis quidem S. Bonaventura illud adducit, quod & à Salvatore in specie notatum fuit, scilicet: *Hi sunt, qui minima præferunt maximis*; idèque Christus iis minatur, dicens: *Vae vobis Scribæ, & Pharisei hypocrite, qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reliquistis, quæ graviora sunt legis, judicii & misericordiam, & fidem.* Quod & idem Seraphicus author alio in loco repetens, ait: *Magna scelera perpetrant, & modica peccata devitant, colantes culicem, & camelum glutientes.* Quod ut confirmet, scrupulum Scribarum, & Sacerdotum manifestat, quem habebant in inferendo pedem in Prætorium Pilati, ne contaminarentur, qui Pascha celebraturi erant; siquidem se puros, mundosque rebantur, licet alia ex parte mortem Filii Dei urgerent quàm instantissimè; idèque ait: *Magis timebant intrare Prætorium Pilati, quàm nequissime procurare crimen homicidii.* Utpotè qui abique scrupulo clamabant, tolle, tolle, crucifige.

2 *A fructibus eorum, &c.* D. Chrysostomus eadem citata (decimatis mentham, & anethum) discutit verba, ita pariter ad intentum nostrum discurret: *Minimarum rerum decimas offerebant, ostendenda religionis gratia, in judiciis autem erant iniusti in fratribus, sine misericordia, in veritate increduli.* Cui & S. Hieronymus consonat, dum ait: *Præcepta quæ magna sunt, devotamus, & negligimus, & operationem religionis in parvis, quæ lucrum habent, cum diligentia demonstramus.* Quibus meritò exprobrat Christus, dicens: *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides?*

3 *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Hypocritæ enim solum sectantur apparentiam exteriorem, non solliciti de substantia, ut appareant hominibus jejunantes, omnia opera sua faciunt, ut videantur. Hinc Salvator Apostolos, omnesque alios sequaces suos sollicitè admonuisse legitur: *Cum oratis, non eritis sicut hypocrite, qui amant in synagogis, & angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus; vel juxta Theophylactum, ut conspiciantur hominibus.* Ubi notandum est verbum, *amant*, quia scilicet affectant, & concupiscunt videri ab aliis. Quin & author operis imperfecti Christum non prohibuisse advertit orationes in plateis, sed in angulis fieri platearum: *Christus non dixit, in plateis, inquit ille, sed in angulis platearum; ut ne, si in plateis oraverint, quasi religionis simulatores vituperentur, sed in angulis, ut videantur in abscondito orare; astuta vanitas, sciunt enim, quia hoc ipsum absconditè orare laudabilius est, ideo fingunt se abscondere, ut dupliciter laudentur; primo quia orant; secundo quia absconditè, & in hoc amplius se manifestant quod se abscondunt.* Vel etiam dicere possumus, eos in angulis magis observatos fuisse, per angulos intelligendo platearum capita; hinc qui falsa adorabant numina, hujusmodi frequentabant stationes, ut à pluribus conspicerentur undique, dicente Spiritu Sancto de quodam Idololatra: *Manfi Bibl. Præd. Tom. II.*

Fecit sibi altaria in universis angulis Jerusalem. Si namque hujusmodi homines nemo conetmplaretur, nec orationi, nec ulli vacarent operi bono. Ita Diogenes Cynicus in maioribus hyemis rigoribus se immergebat in aquas, ut fortis, patiensque audiret apud omnes, idque faciebat sæpius coram aliis; quos inter dum Plato semel adveniret, finemque Diogenis penetraret, cum circumstantes huc compati videret, ad eos conversus ait: *Si vultis ejus misereri, discedite.* Idem quoque nos de hypocritis asserere possumus; si enim fictionem eorum cessare volumus, efficiamus, ne videantur ab ullo, quia certissimum est, quod omnia opera sua faciunt, ut videantur; unde & Sanctus Gregor. inquit: *Studium esse hypocritarum solet, ut & quod sunt, suppriment, & hoc quod non sunt, esse se hominibus innotescat.* Quando igitur eos apparere velle advertimus, & videri, hoc certum fictionis est signum; unde idem in eodem loco subjungit S. Doctor, dicens: *Veraciter Sancti, non solum gloriam supra modum suam omnino non appetunt, sed etiam hoc ipsum videri refugiunt, quod esse meruerunt.*

4 S. Thomas ad Salvatoris exprobrationem (magnificans fimbrias) se reflectens, præceptum adducit libri Num. 15. ubi Populus Hebræus, ut à gentilitate distinguatur, fimbrias portare jubetur; hinc ad hypocritas rediens, subjungit: *At isti, ut magis se ostenderent religiosos, magnificabant fimbrias, & alligabant spinas, ut viderentur se pungere; non ergo exhibent, nisi exteriora.*

5 *A fructibus eorum, &c.* Hypocritæ apud S. Lucam fermento assimilantur, nec immerito, quia ut Theophylactus advertit, sicut fermentum inflat, & inflando vanum facit, & sic corrumpit; sic superbia inflando introducitur vanitatem gloriæ, & hac vanitas introducit falsitatem corrumpentem. Non modò autem fermento duntaxat, sed & lupis assimilantur hypocritæ à Christo, dicente: *Intrinscus sunt lupi rapaces.* Quæ verò inter lupum, & ovem est differentia? Nimirum hæc vultu terram versus balatum edir, ille verò ululat vultu cælum versus elevato; ita quoq; qui virtute solida pollet, de se humiliter sentit, seque mortificari credit, dum laudatur, & æstimatur ab aliis; homo verò fictus, virtutemque simulans, applausus sectatur, nec aliud querit, nisi ut ab hominibus indigetur, & magnificetur; unde S. Gregorius inquit: *Multa hypocrite in occulto mala faciunt, quadam verò bona in publico; cum ex bonis parentibus laudes recipiunt, ab occultis malis considerationis oculos avertunt, talesque se existimant, quales foris audiunt, non quales se intus noverunt.* Contristantur, dum se ab aliis aspernari, & minimi fieri vident; econtrà verò, qui verè humilis est, contemni se gaudet, & amat. Sæpe quidem accidit, quod & hypocrita semetipsum aspernetur, & in profundos prorumpat humilitatis actus; hoc tamen non alio fine facit, quàm ut ab aliis æstimeretur, & in veneratione habeatur, sciens nimirum humilitatem omnis esse perfectionis fundamentum.

6 *A fructibus eorum, &c.* Discipulus in quodam sermone hoc novum hypocritas cognoscendi signum adducit, inquit: *Cognoscuntur etiam, quando nimis humilia de seipsis dicunt, & eadem ab aliis de se dici audire nolunt, sicut aliqui dicunt; ego sum malus, & pessimus; sed si hoc alius de illis proferret, hoc non sustinerent, sed præteritis verbis contradicerent.* In cujus confirmationem, exemplum cujusdam adducit mulieris, quæ viam spiritualem magnis passibus secundum apparentiam sese currere ostentabat; quæ confessorii sui sæpius se reconmendabat orationibus, ut pro se intercederet, utpotè tantorum criminum rea, tantæ malæ vitæ femina, ut propter peccata sua, non modò sibi, sed & severum aliis timeret infligendum supplicium: *Tunc sacerdos uti vir discretus, voluit experiri, utrum esset sibi fundamentum veræ humilitatis.* Sed qualiter eum veram à ficta virtute discrevisse putatis? Audite medium. Cum itaque eadem mulier alia vice replicaret, se omnium esse pessimam, & flagitiosissimam, mox tùm sacerdos, subjungit: *Hoc ego sæpius audivi antea de te dici; tunc illa immediate commota dixit: Mentiris ad collum vestrum, & quicumque vobis dixit, vel de me talia locutus, similiter mentitur, quia nunquam fui talis, sicut vos asseritis; tunc sacerdos humiliter*

S. Paralip.
12. 14.
Acutum &
Grum Placo-
nia, de Dio-
gene hypo-
crita.

S. Greg. 1. 18.
mor. 6. 7.

S. Thomas
2. 2. 2.

Luc. 12. 1.

Theophyl.
Hypocritæ
comparant
fermento.

Matth. 7.
Et Lupus ad-
ditur diffi-
rentia inter
balatum
ovis, &
ululatum
Lupi.

S. Greg. 1. 8.
mor. c. 17.

Discipulus
ser. 100. in
Dom. 2. post
Trin.
Hypocritæ
nimis humi-
lia de seipsis
dicunt, quæ
ab aliis au-
dire nolunt.
Patet in
exemplo
mulieris
hypocritæ.

respondis, dicens: *Modò ego intelligo tuam superbiam, & hypocrisim, quia tu loqueris de te ipsa, quod ab aliis dedignaris audire.*

Hypocrisis
provenit ex
superbia.

Matt. 23. 7.

8 Fictiones igitur, & deceptiones hypocritarum ex superbia, & exultatione propria procedunt. Idèd- que servi Dei, quantò majoribus abundarent cœlestium donorum, & gratiarum thesauris, tantò magis coram oculis mundi se occultabant, ut applausum fugerent; econtrà verò hypocritæ; magnificanti simbrias, amant primos recubitus in canis, & primas cathedras in synagogis.

Ex operibus
cognoscuntur.
Dion. Cart.
Matt. 7

9 Ex fructibus eorum cognoscetis eos, Id est, inquit Dionysius Carthus. Ex operibus eorum cognoscetis, quales intrinsecus sunt, quia si diligenter considerentur, inveniuntur vanè religiosi, non humiles, sapientes in oculis suis, & proprii sensus, non veraciter passentes, sed pleni privato amore, & aliquibus singularibus vitiis deformati; se spirituales ostentant, alienas reformant domos, novas condunt leges, à quarum observantia se ipsos eximunt, dicente cœlesti Magistro; *Alligant oneragavia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt eamovere.*

Math. 23. 4.

Hypocritæ
nolunt se
moveri
corrigi.
S. Bonav. in
A. Luc.

10 A fructibus, &c. Agnoscuntur insuper hypocritæ ex repugnantia, qua admoneri, & corrigi se molestissimè ferunt. Hinc S. Bonaventura illa Christi considerans verba: *Hypocrita ejice primum trabem de oculo tuo*, ita discurret: *Hypocritam vocat talem judicem semerarium, qui in judicando alios, ostendit & præstendit zelum justitiæ, & seipsum non judicando, habet vitium inens latens superbie; unde Gregorius: Hypocrita ceteros reprehendit, ut in aliorum comparatione sanctior videatur.* Alios arguit, sed ipse corrigi, & reprehendi non vult, ut potè qui se aliis virtutis, & sanctitatis normam esse præstendit; hinc meritò inquit Sapiens: *Non amat pestilens eum, qui se corripit; pestifer namq; ille, hypocrita est*, dicente Chrysologo in sermone quodam, ubi in hoc invehitur vitium verbis sequentibus: *Frates fugiendum est virus, pestilentia cavenda, qua de remediis creat morbos.* Quam eandem hypocritæ proprietatem S. Gregorius attigit, dum ait: *Sanctus esse non appetit, sed vocari, & cum fortasse corripitur, quasi in opinionis gloria detruncatur.* Deprehensum se in pravitate irascitur, loqui sibi redarguentem prohibet, quia velut in occulto vulnere talis dolet. S. Prosper similiter de pestibus illorum qualitatibus differens, hoc punctum his verbis tangit: *Ad reprehendendos alios prompti, se non patiuntur à quibuscumque vel leviter reprehendi, suorum altum negligentes, sunt aliorum procaci libertate censores.* De iisdem apud S. Matthæum dicitur, quod sint *excolantes culicem*, quibus verbis, ut S. Thomas ait: *Notatur eorum nimia severitas, non quidem erga semet ipsos, sed erga alios, alienorum namque errorum rigorosissimi sunt censores: Onerosa non faciunt, sed aliqua, qua exterius patent, benefaciunt.* Unde Sanctus Bernardus ait: *Portant vestes sanctitatis, & hoc non est onerosum, quod ostendebant in phylacteriis, & in simbriis.* Ex quo Deus in Deuteronomio cap. 6. populo præcepisset, ut legem Domini manibus alligatam portaret, ut illam tantò promptius oculis objectam haberet; dicit enim sacer textus: *Ligabis in manu tua, & ante oculos tuos*; ipsi verba hæc litteraliter interpretati sunt, cum tamen teste S. Thoma, verborum illorum sensus sit: *In manu tua, id est, in completionem operis, & ante oculos tuos, id est, in consideratione tua*; ipsi autem volentes gloriam, ut viderentur zelatores mandatorum Dei, scribebant mandata in schedula, & ponebant ante oculos, & illa phylacteria vocabatur, & dilatabant magis ista, ut viderentur ab hominibus. Seniores illi populi Babylonicus iudices, quantum non exhibuerunt zelum, & severitatem, in castigando adulterio, de quo ipsimet honestissimam Susannam tentarant, licet postea ejus innocentiam hac calumnia onerarent? Hoc autem eo præcipue sine fecerunt, ne ulla de occulta illorum malitia conciperetur umbra, vel suspicio: *Colantes culicem, glutientes Camelum.* Vident festucam in oculo fratris; trabem in oculo suo non considerant.

Prov. 25. 18.

D. Chrysol.
serm. 7.

S. Greg. 1. 2.
cap. 6. 24.

S. Prosper 1. 3.
de vita con-
templ. 5. 4.

Matt. 23. 24.
S. Thom. 2b.

S. Bern.

Deut. 6. 2.

11 A fructibus eorum, &c. S. Joannes Climacus ait: *Hypocrita quamdiu quidem videtur latere, gloriam ex opinione venatus, justus apparet, ubi autem fuerit deprehensus, virulentis & mortiferis calumniis de aliis in-*

S. Jo. Clim.
schol. 1. ad
grad. 12.
Hypocrita
invehitur

persis sum de decus, & ignominiam tentat velare. Salvator noster non sine causa Phariseis exprobravit, quod sepulchra in honorem Prophetarum erigerent: *Quid enim est edificare sepulchra aliqua, inquit Hugo Card. nisi corrumpere ea, vel eis detrabere, quod proprium est hypocritarum, & postea ornare ea, quoniam postquam detraxerunt, dicunt aliqua bona de eis, ut videantur non causa detraktionis, sed compassionis animo, & affectu hoc dixisse?* Idem quoque hypocritæ indicium Salmeron his verbis manifestat: *Detegitur hypocritarum visum, qui maximorum suorum peccatorum obliti, semper inveniunt in altero, quod calumniantur, & reprehendant.* Salvator noster apud S. Matthæum de illis dicit: *Intrinsecus autem sūt lupi rapaces.* Oves quippè dentes non habent scindentes, quemadmodum lupi, qui ea, quæ mordent, dentibus velut ferra dividunt. Porro electi, qui per oves intelliguntur, alienæ famæ minimè detrabunt, hoc enim solum est hypocritarum proprium, qui nihil æquè libenter faciunt, quam quod detraktionibus suis alios deprimant, ut per illorum vilipendium ipsi in in conspectu mundi tantò magis elucescant: *Ad faciem publicam patientiam fingunt, inquit S. Prosper, & in animo iracundia virus abscondunt, ad nocendum parati, cum nocendi tempus invenerint.*

in alio
oblium.

Matt. 23.
Hug. Card.

Salmer.
T. 2. Tr. 16.

Matt. 7.
proponit
ad descrip-
tionem.

S. Prosper 1. 3.

Compositum
idolo Bel.

12 A fructibus eorum. Quando Incarnata Sapiencia de hac materia loqui intendebat, ut superius sæpius ponderavimus, communiter his verbis utebatur: *Intuemini, cavete, attendite*; quia occulta cordium penetrabilia, in quibus hypocrisis latet, penetrare, vel aperire difficilimum est. Adorabatur in Babylonia certum, quoddam idolum, nomine Bel, coram quo unusquisque genua flectebat, adeò ut neque ipsemet Rex hunc ei honorem exhibere erubesceret; Idolum hoc foris æneum, intus verò luteum erat; at verò, quomodo Daniel hanc sacrificulorum deceptionem manifestavit? Nimirum per pavementum templi cinerem spargi iussit, ut fallorum sacerdotum, ad devorandas oblationes furtivè ingredientium vestigia, huic cineri impressa, clarè conspici possent: *Vide vestigia virorum, & mulierum, & infantium.* Eodem modo, si lutum impudicitie eorum, qui extrinsecus sanctitatem simulant, & veluti numina cœlestia venerari volunt, deregere vultis, diligenter gressus illorum observare, & explorare, sic enim dicetis: *video vestigia, &c.* Verum quidem est, quod ad hoc, video, necessum sit, ut in densissimis tenebris fiat; nam ut sacer textus ait: *Ostenderunt ei abscondita ostiola, per que ingrediebantur.* Cognoscuntur enim, ex vita qualitate, (inquit Abulenſis, de hypocrisis indicibus differens) quia hypocrita nec est bonus, nec vult esse bonus, sed solum videri bonus, idèd verè malum operatur, sed studium suum est illud malum occultare, & bonitatis speciem præstendere; si quis tamen sollicitè inquirat, faciliter inveniet, hypocritam non esse id quod apparet; licet aliquando sollicitè caveant, ne videantur opera sua, non possunt tamen semper ad hoc esse attenti, & idèd interdum ipsi se manifestant, quia falsa non possunt diu latere. Idem quoque doctissimus author ulterius dicit, quod hypocritæ nonnunquam opera sancta, & perfecta operentur, quia tamen voluntatem, ut sint virtuosus, & sancti, nequaquam habeant, attamen ad virtuosè operandum, ab æstimatione, & opinione mundi, quam desiderant, se adescari permittunt, dicit enim: *Tamen tunc etiam cognoscetur ex operibus, quia non manebit diu benè operans, intendit enim gloriam huius sæculi, & non saturi, operari autem bonum est difficile; unde nisi quis firmiter speret vitam æternam, illam ceteris preponens, non potest diu benè operari.* Adducitq; sequens D. Chrysost. testimonium, dicentis: *Facile hypocrita capiuntur, via enim qua iussi sunt ambulare, laboriosa est. Hypocrita autem laborare utique non eligit, & sic capitur ex fructibus, id est, ex operibus, & isti sunt fructus carnis, de quibus Apostolus ad Galatas 5. Manifesta sunt opera carnis, qua sunt immunditia, &c.* S. Gregor. verba illa: *Tygris perit*, exponens, inquit: *Nimirum omnis hypocrita tygris est, quia dum mundus color de simulatione ducitur, visiorum nigredine interruptente variatur. Sæpe enim dum de castitatis munditia extollitur, sorde avaritiæ sedatur, sæpe dum de virtute largitatis speciosus ostenditur, luxuria maculis inquinatur. Sæpe dum castitatis, atq; largitatis decore vestitur, velut ex*

Deut. 14.

Abulq. 2. in
c. 7. Matt.

Falsitas illo-
rum non
potest diu
latere.

Galat. 5.
10b. 4. 11.
S. Greg. 1. 1.
mor. c. 16.
Comparat
Tygridem.

celo iustitia, crudelitatis atrocitate fuscatur. Sæpe largitate, castitate, pietate, & pulchra visione induitur, sed interfusa obscuritate superbia notatur. Hoc peccatum non sine Mysterio per fermentum denotatur, quia sicut modicum fermentum totam massam corrumpit, ita unicus duntaxat actus vitiosus, multis actibus apparenter virtuosus intermixtus, ad detegendum hypocritam sufficit, nam *sola unum aut unus apes non prateribit à lege, donec omnia fiant*; ut plurimum verò in hypocritis videtur, quod humor aliquis peccans in illis residens, in manifestum degeneret vitium, & transgressionem.

13. *A fructibus eorum &c.* S. Antonius de Padua inquit; *Attendite à falsis Prophetis, qui ut dicit Glossa, maxime per impatientiam discernuntur, in tempore adversitatis, cum enim prosperitas arridet, pelle sub agnina corda lupina latent, sed cum adversitas flavescit, pellis ovis laceratur.* Infallibile veræ virtutis indicium est, si quis in adversitatibus sit patiens; non enim contristabitur quicquid acciderit ei. Tangat quis Hypocritam in emolumentis, in æstimatione, & reputatione propria, vel in alia quapiam re, in qua necessum est, ut genium, & inclinationem suam deponat, & statim apparebit, quis sit: *Tange montes, & fumigabunt.* Cum die quadam coram Alfonso Rege Siciliæ moveretur quæstio, cur scilicet hypocritæ natura sua superbi sint, publici autem peccatores humiles, varique ex cir-

cumstantibus variè respondissent, tandem Rex subjunxit: *Publicanorum vitia ut plurimum manifesta esse, puta luxuriam, gulam, & cetera huiusmodi, quæ quoniam oculis hominum subiecta forent, solverentur in ruborem, verecundiam, & humilitatem: Hypocritarum verò vitia in occulto latere, utpote odium, iridiam, malevolentiam, quæ cum in arcano tolerari diutius non possint, erumpant in superbiam necesse est, iram, arrogantiam, & insolentiam.* Didacus Stella ad allegatam à Christo luporum similitudinem alludens, qui scilicet ovina vestiuntur pelle, differentiam notat, quæ est inter pellem vivæ ovis, & pellem ovinam mortuam, quæ lupus contegitur, & hunc in modum discurret: *Ea quæ ovis viva cooperitur, dum magis scinditur, & sonderitur, magis ac magis crescit; quod idem si fiat in ea, quam induit lupus, deperditur, & destruitur: Sic bonus dum majores persecutiones, & calamitates illi advenierint, in virtutum exercitio magis crescit, & augetur, sed impius hypocrita in tribulatione statim ostenditur, quàm falsa & fallax sit ipsius virtus.* Salmeron similiter dicit; *In repentinis, & subitaneis motibus hypocrita larvam sibi abstrahunt, detrahuntque suam astruam vulpem, & ad ingenium redeunt, ita ut rectè insipientes simulata sanctitate non seducantur.* S. Bernardus quoque aliud hypocritæ exprimit indicium, inquiens: *Nonnulli falsa opinione arrogantia se perfectos esse existimant, dum non sunt; qui obortis tentationibus innotescunt.*

Did. Stel. in C. 12. Luc.

Salmeron. 4. 11. 16.

S. Ber. de ordine vitæ circa fin.

TRACTATUS XXXIV.

DE INFERNO,
Et Æternitate.

DISCURSUS TRIGINTADUO.

Discursus I. De cura, qua Prædicatores exemplo Christi, & præcursoris sui de poenis inferni sæpe ad populum prædicare debent.

II. Idem homo peccatis immergitur, quia de inferno nec quidquam cogitat; hujus enim assidua meditatio à culpa coer-

cet.

III. Deus idem nobis comminatur infernum, ne in illum corruamus; qui enim hunc frequenter cogitat, eundem evadit, & in timore Dei assidue vivit.

IV. Examinatur consilium Davidis, suadentis, ut homines in infernum descendant viventes.

V. Poenarum æternarum consideratio poenitentiam nos convertit, in Divino servitio ferventes, & perfectos efficit.

VI. De situ, & varietate nominum, quibus infernus appellatur; item de ejus capacitate, angustia, immobilitate, & catenis damnatorum differitur.

VII. Varia inferni tormenta in genere considerantur.

VIII. De voracitate ignis infernalis, necnon de quibusdam nostrum inter, & inextinguibilem ignem versantibus differentiis, cum hujus nutrimentum, & ligna sint hominum peccata.

IX. Ira Dei inferni ignem accendit, & nutrit; qui cum sit devorans, non tamen consumens, inextinguibilis existit.

X. Deus ab igne infernali lumen sustulit, ut perpetuo sit tenebrosus; si tamen aliqua ex parte illuminet, hoc solum in majorem sit damnatorum poenam; ubi etiam tenebrarum illarum obscuritas consideratur.

XI. De abyssi infernalis fortore, & horribili graveolentia.

XII. Dæmones damnatorum carnifices, per horribilem præsentiam, consortium, & crudelitatem suam, eosdem atrociter torquent.

XIII. Consideratur fames, & sitis æterna, quam reprobi in flammis infernalibus patientur.

XIV. De acerbitate frigoris, quo damnati in inferno cruciabantur; correspondente nimirum eorundem pigritiæ, qua in vita torpuerunt.

XV. De quatuor dotibus corporum damnatorum, beatorum dotibus è diametro oppositis, & de poenis quinque sensibus correspondentibus, aliisque multis; necnon de timore, & tremore eorundem.

XVI. Consideratur dissensio quæ inter corpus, & animam damnati futura erit, necnon potentiarum suarum depravatio, aliæque poenæ internæ.

XVII. De verme malæ conscientie, qui damnatos, de propriis demeritis convictos, in æternum corrodet.

XVIII. De horribili damnatorum deformitate, & confusione, qua percellentur, dum omnia scelera sua in sempiternum manifesta videbunt.

XIX. Consortium damnatorum poenam eorundem magis adaugebit, maxime eorum qui illis sanguine juncti, & amici fuerunt, necnon aliorum quibus malo præluxerunt exemplo, causæque damnationis extiterunt.

XX. Deliciæ, & voluptates præsentis ad ignem infernalem protrahunt reprobos, quorum pro culpa acerbior poena erit præteritarum voluptatum memoria.

XXI. Poena damnatorum multum augebitur propter iridiam, qua exagitabuntur ob beatorum gloriam, de tanto bono amisso perpetuo dolentes.

XXII. Examinatur poena damni, eaque poena sensus major esse ostenditur.

XXIII. Ærumnæ hujus vitæ aliquam conjunctam habent consolationem, at verò poenæ infernales omnis sunt solatii expertes.

XXIV. De desperatione damnatorum.

XXV. Damnati propter voluntatis suæ obstinationem, & malitiam, omnis sunt poenitentiae, & placationis Dei incapaces; unde hanc vitam solum poenitentiae tempus esse ostenditur.

XXVI. De continua, & inseparabili morte qua damnati cruciabantur, nec tamen unquam mori poterunt.

XXVII. Ex nonnullis hujus vitæ tormentis, in aliqualem atrocitatis poenarum infernalium notitiam devenire possumus.

XXVIII. Qui tormenta inferni assidue cogitat, dolores verè poenitentiae, & omnia alia tormenta constanti, & increpido animo tolerabit.

XXIX. Va.

XXIX. Variæ adducuntur considerationes circa æternitatem, quæ poenas infernales consequitur.

XXX. Variæ examinantur rationes, cur damnati qui Deum temporaliter offenderunt, in inferno nihilominus in æternum sint puniendi.

XXXI. Sola peccata sunt, quæ nos ignem infernalem timere faciunt, utpotè cujus pabulum, & nutrimentum existunt; qui tamen adversus animas innocentes nihil facere prævalet.

XXXII. Majorem esse numerum eorum qui damnantur, quam qui salvantur, multifariam probatur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De cura, quæ Prædicatores exemplo Christi, & præcursoris sui, de poenis inferni, sæpè ad populum prædicare debent.

THEMA.

Ibunt in supplicium æternum. Matthæi 25. v. 46.

Verbum æternum incarnatum, Sapientia Patris, in quo omnes scientiæ, & sapientiæ Divinæ thesauri recludebantur, & de quo Psalmista jure merito, dicit: *Omnia in sapientia fecisti*, ultimam suam concionem ad turbas pronunciatam, non sine Mysterio verbis propositi thematis, infernales poenas nobis comminantibus, sigillare voluit. Enimverò primæ concionis thema fuit cœlestis beatitudinis prædicatio: *Capit Iesus prædicare, & dicere: poenitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum.* Sanè monita, quæ proximorum tenacius imprimere volumus mentibus, in finem usque reservare solemus, quemadmodum patres erga filios, superiores erga subditos, & magistri spirituales versus discipulos suos prædicare solent. Cum itaque Christus usque in finem prædicationis, & vitæ suæ has de inferno minas reservavit, id utique fecit, ut ejus impressionem tantò majorem efficeret in animabus nostris, necnon ut demonstraret, quantum hujusmodi exhortatio proficiat ad gloriæ considerationem. Teste verò sancto Matthæo, postquam Iesus dixisset: *Ibunt in supplicium æternum; factum est, cum consummasset Iesus sermones hos omnes, dixit Discipulis suis; scitis quia post biduum Pascha fiet, & filius hominis tradetur, ut crucifigatur.* Post trium namque annorum prædicationem, de judicio finali discurrere cœpit, discursumque comminatione finivit æternæ damnationis, & quidem duobus ante mortem suam diebus, idque, ut Divus Chrysostomus advertit, non alio fine, quam ut *regni non ita meminere sicuti gehenna, metus enim majorem vim habet urgendi, quam promissio.* Et ideo Incarnata Sapientia cordibus fidelium minus sollicitè insculpere satagit Paradysi, quam Inferni considerationem; hæc enim majori pollet efficacia in movendo voluntates perverfas ad emendationem; imò juxta eundem doctorem nulla omnino prædicatio, tam moralis, quam spiritalis, tam proficua, & utilis est animabus nostris, quam ista de inferno; *Nihil est aequè utile, inquit ille, atque de gehenna differere, quæ argento puriores nobis efficit animas.*

2 Petrus Apostolus nomine Apostolorum omnium, aliquando ad cœlestem suum conversus Magistrum, ita cum affatus est: *verba vitæ æternæ habes.* Omnes certè Christi admirabiles erant, maximèque proficui discursus, animas ad æternam inducentes vitam; unde ut nullius non capacitati sese accommodaret, multoties sermonibus suis parabolas admiscebat, quoniam *sine parabolis non loquebatur eis*; postquam verò in S. Matthæo cap. 13. varias vice una adduxisset parabolas, tandem universum unicà conclusit parabola discursum, de æternis poenis, & suppliciis tractante: *Mittet eos in caminum ignis, ibi erit fletus, & stridor dentium;* ubi S. Gregorius ait: *Postmodum poenas inferni de malorum combustionem narravit, atque in conclusione subiungit: Ideo omnis Scriba &c.* Imò nec hoc monito contentus, ut auditorum percelleret animos, vehementiam recensuit poenarum infernalium, moxque subiunxit: *Intellexistis hæc omnia?* Quibus affirmativè respondentibus superaddidit, quemcunque prædicatorem etiam eruditissimum debere in regno cœlorum, id est in Ecclesia militante, hanc tantum momenti annuciare, & inculcare materiam: *Ait illis; ideo omnis scriba do-*

ctus in regno cœlorum, similis est homini Patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova, & vetera. De thesauro suo, (ita Hugo Cardin. præsentem exponit textum,) id est de sapientia sua. Prov. 21. secundum aliam translationem legitur: Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis; debet enim omnem facundiam, & scientiam suam in hoc adhibere argumentum, ut auditorum in animis conceptum formet poenarum æternarum: Nova & vetera, subiungit ille, id est, promissa & minas.

3 Longè verò clariis S. Gregorius in citata homilia discurret, dum eadem exponens verba, ait: *Vetustum quippe humani generis fuit ad inferni claustra descendere, pro peccatis suis æterna supplicia tolerare.* Et paulò post: *Ille in S. Ecclesia prædicator est, qui & nova scilicet proponere de suavitate regni, & vetusta de terrore supplicii, ut vel pane terreant, quos premia non invitant.* Insuper S. Matthæus de Christi prædicatione agens, ita in quodam loco ejusdem describit circumstantias: *& factum est, dum consummasset Iesus verba hæc, admirabantur turba super doctrinam ejus, v. 29. erat enim docens eos; sicut potestatem habens.* Curiosi indubiè intelligere desiderabitis, quam Christus tanta cum energia, affluentia doctrinæ, & facundia prædicaret materiam; desiderioque vestro immediatè antecederia abundè satisfaciunt verba, scilicet: *Omnes qui audis verba mea hæc, & non facitis ea, similis erit viro stulto, qui edificavit domum suam super arenam, & descendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.* Quæ similitudine, ut Chrysostomus opinatur, Christus denotare voluit damnationem animæ cupisdam, imperu agitatz tentationum, assaltuumque inimici infernalis: Dicitur autem ruina ingens, quia scilicet omnium ruinarum maxima est, quæ æternitatem poenarum, æternamque jacturam annexam habet; Ideoque Chrysostomus subiungit: *Neque enim exiguarum leviumque rerum periculum est, sed de anima discrimine, de immortalibus suppliciis sustinendis, de cœlestis regni, & æternorum bonorum amissione res agitur.* Unde Christus postquam prolixam præmisisset concionem, prout ex 5. 6. & 7. patet Matthæi capite; hanc ut cordibus imprimeret audientium, terminavit per mentionem inferni, designati in *Ly ruina magna*; ut scilicet omnes doceret Ministros Evangelicos, quoddam discursum, & exhortationum suarum lineas ad hoc singulariter centrum trahere debeant, ut auditores cum fructu recedentes, ab irreparabili eximantur animæ ruina.

4 Ideò Christus ipse postquam paupertatem spiritus, tolerantiam injuriarum, munditiam cordis; aliasque res sensui contrarias annuntiasset, ne hæc in ventum evanescerent, contemptoribus, & negligentibus poenas minatur æternas: id quod D. Chrysostomus cautè advertens, subiungit: *Ibi apto prorsus sine bona hac præcepta concludens, eos qui non plenè credunt, futura de presentibus vicia fugere, est cohortatus.* Et si enim majus longè doctrinæ pondus sit quo futuris, vel provocamus premiis, vel deterremus suppliciis, tamen crassiores quasque animas hic magis sermo cohibet, atque à studio malignitatis abducit, propter quod etiam tali sine sermo ejus impletus est, ut magis in eorum mentibus tam vilis sententia fingeretur.

5 Episcopi, qui commissum sibi gregem verbo Dei pascere tenentur, hoc singulariter in consecratione sua à consecrante accipere solent documentum: *Annos æternos in mente habe;* quibus verbis singularissimè commonentur, ut continuam æternitatis vitæque futuræ foveant memoriam, hocque punctum omnes sibi commissos singulariter edoceant populos; quemadmodum iis hæc in re gradu quidem Episcopis inferior, sed multis fortè sanctitate superior præluxit Sanctus Pachomius, quando longam quandam exhortationem suam sequentibus terminavit verbis: *Ante omnia præ oculis habeamus ultimum diem, & momentis singulis æternorum dolorum supplicia formidemus;* ubi notetis velim Ly: *ante omnia;* quia inter omnia, quantumcumque utilia themata, nullum ita salutem nostram promoveret, quemadmodum hoc de poenarum infernalium propositum atrocitate. Quam veritatem, ut vitæ patrui per-

Ha. Card. ib.

Prov. 21. 20.

S. Greg. h. 21. in Evang.

Mat. 7. 28. & 29.

Mat. 7. 26. & 27.

D. Chr. h. 24. in Mat.

Ut animæ evadant ruinam æternam.

D. Chr. ib.

Pomif. Rom. Episcopus in consecratione inculcat æternitatem.

In vita S. Pachomii.

Pl. 103. 24.

Mat. 4. 17.

Cur Christus minas de inferno reservavit usque ad finem vitæ suæ.

Mat. 25. 46.

Mat. 26. 1.

D. Chr. h. 1. in 2. ad Thess.

D. Chr. ib.

100. 6. 69.

Mat. 13. 34.

Mat. 13. 41.

S. Gr. h. 21. in Evang.

Omnia prædicatores habent materiam sermo annuntiet. Mat. 13. 34.

perhibent, optimè penetravit Macarius; nam quando ex monte Nitrie multi ad ipsum ablegati fuere servi Dei, rogaturi eum, ut tanta sanctitate celebris, tantique spiritus Magister ad eos accedere dignaretur, sin minus se omnes ad eum properare paratos esse: abiit ille, cujus presentia gaudentes fratres, avidis certatim auribus verba excipiebant Magistri; at ille lachrymis potius, quam verbis petorans, universam exhortationem, conferentiam, & discursum suum his pauculis quidem, sed summè considerabilibus terminavit syllabis: *Ploremus, & lacrymas, o fratres, nostri oculi producant, antequam hinc eo migremus, ubi lacrimae comburunt corpora. Quæ doctrina tantum effecit, ut singuli in ferventes veræ compunctionis actus proruperint.*

6 Jeremias quondam in hæc verba lamentatus fuisse legitur: *De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudit me.* Quis, obsecro, ignis ille fuit, qui virtute docendi, & instruendi animas fideles, in quarum persona Propheta loquebatur, easque immaculatas efficiendi pollebat? Respondet S. Pat. dicens: *Porro anima peccatis obnoxia, dum pro suis iniquitatibus à Domino nonnumquam corripitur, ad se introrsus rediens, dum salubri dolore compungitur, quasi de excelso in suis ossibus, ac in medullarum cogitationibus ignem venisse non dubitat, quo diviniens assulta castigatur, & eruditur disciplinis divinis.* Neque enim ad inducendas ad virtutem, Deique timorem animas, doctrinæ aliz, eruditiones, aut conceptus requiruntur ingeniosi, sed solus hic sufficit infernalis ignis ad docendam quamcumque animam, prout in sequentibus probabimus discursibus.

7 Baptista à Deo electus erat, ut vias dirigeret; id est, perversos reformaret Hebræorum mores; *paras viam Domini, rectas facite semitas ejus*; idque per prædicationem suam operari debebat, dicente Sanct. Luca: *Factum est verbum Domini super Joannem Zachariæ filium*; hoc est, subjungit Albertus Magnus; *vade prædica*; seu ut Theophylactus interpretatur: *per verbum intellige Spiritum Sanctum.* Spiritus itaque Sanctus præceperat ei officium prædicandi; ideoque venit in omnem regionem Jordanis prædicans; sed quale putatis eum ex Spir. Sancti instinctu habuisse thema? *prædicans baptismum penitentiae.* Sed ut populum hunc ad veram induceret penitentiam, ut *genimina viperarum* in columbas transmutaret, quibus eum argumentis, quibus rationibus, quæve Rhetorica usum fuisse putatis? *Exibat ad eum Ierosolyma, & omnis Judæa, & omnis regio circa Jordanem, & baptizabantur ab eo in Jordane, confitentes peccata sua.* Publicani etenim certatim accurrebant, in dictis se abluentes aquis; *Venerunt autem & Publicani, ut baptizarentur.* Imò milites, de quibus Poeta cecinit: *Nulla fides, pietasque viris, qui castra sequuntur, venerabundi, & tremantes interrogabant eum: Quid faciemus & nos?* Quot equidem in sæculis præteritis Prophetæ in austeritatibus prodigiisque magnis verbum Dei annuntiaverant; & nihilominus toto eo tempore tantam non potuerunt colligere messem, quam Baptista diebus paucis? Quæ tantæ operationis differentia? Illi temporalia iræ justitiæque divinæ supplicia intentabant in vita præsentis inferenda; Baptista verò atrocitatem prædicebat inferni, inquiens: *Omnis arbor quæ non facit fructum, excidetur, & in ignem mittetur, paleas comburet igne inextinguibili.* Hinc S. Chrysostom. stupendam hanc conversionem admirans, ita discurret: *Quid factum est, quod cum impiorum essent filii, tamque nequiter educati, susceperunt subito penitentiam? unde hæc facta est repente tanta conversio? quis vulnera immedicabilia curavit? ignis infernalis inveteratas curavit plagas; ideoque subjungit Sanctus: considera quemadmodum illos ab ipsis principiis attonitos reddiderit, de gehenna scilicet inferendo sermones.* Huncque ignis infernalis timorem tantò incutiebat majorem, quando dictam pœnam viciniorem, non verò remotam esse doceret, in deserto illo exclamans: *Iam securis ad radicem arboris posita est.*

8 Propheta Ezechiel quondam à Deo electus erat, ut populo electo prædicaret, eum instrueret, inque viam reduceret salutis, utpote à Divinæ legis, sancti-

que cultus tramite deviantem; sed quem putatis modum incretam Sapienciam hoc in præcepto observasse: *& vidi & ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber, & expandit illum coram me, qui erat scriptus intus, & foris.* Sed quod putatis libri hujus fuisse contentum, ad contumacem rebellemque populum illum convertendum? *Scripta erant in eo, lamentationes, carmen, & va.* Et dixit ad me: *comede volumen istud, & vade loquere ad filios Israel.* Va autem, ut nolis omnes, in Scriptura Sacra minas denotat damnationis æternæ. Unde Hugo Card. in cujusdam Sanct. Joannis textus commentario ita scribit: *In libro erant lamentationes, carmen & va.* Dominus laments proponit, & nos sequimur carmina, & mundigandia, & ideo concludit *va æternum.* In septimo pariter ejusdem Prophetæ capite minas expressas legimus iræ divinæ in hæc verba: *Terra plena est judicio sanguinum, & civitas plena iniquitate.* Ad extirpandos itaque tantarum iniquitatum vitiis, ignem jubet adhiberi æternum.

9 Mysterosa inprimis est per S. Lucam de muliere illa expressa parabola, quæ ut amissam gemmam reinveniret, totam suæque deque evertit domum, lucernamque accendit: *Aux que mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & evertit domum, & querit diligenter donec inveniat?* Ubi scire perciperem, cur non potius fenestras aperuerit, ut major lux subintraret, sed lucernam accendere expedientius judicavit? Gemma hæc perditam animam figurabat, quæ ut plurimum inter sordes perit bonorum terrestrium, de quibus Apostolus dicebat: *omnia arbitror ut stercorea*; ut igitur animæ hujus cooperemur salutem, certissimum apprehendamus oportet medium, scilicet verbum Dei; dicente Psalmista: *Lucerna pedibus meis verbum tuum*; vel etiam ideo id factum fuisse dicere possumus, eò quod lucerna ignem annunciet infernalem: lucerna enim ardet, fumat, & ignita est; mulier verò Ecclesiam denotat, de fidelium suorum sollicitam salutem; quem conceptum his verbis expressit Hugo Cardinal. inquiens: *Domum evertit, quando conscientias hominum de reatu suo perturbavit, id est, comminatione pœna æterna perterritit, quia plerique hominum non putabant se damnandos æternaliter pro peccatis, & sic deterriti penituerunt; & sic drachma est inventa, id est imago Dei in homine reparata.*

10 Epulo ex inferno oculos sursum elevans, inque sinum conjiciens Abrahæ, supplicam ei præsentavit, qua obtestabatur instanter, ut magnus hic Patriarcha Lazarum ablegaret ad instruendos fratres ejus, ne & ipsi in tantæ perditionis barathrum præcipitarentur; sed quid Abrahamum respondisse putatis? *Habent Moysen, & Prophetas, audiant illos: at ille dixit; Non pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, penitentiam agent: cui mox replicavit Abraham: Si Moysen, & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.* Ita sanè, nam si ex abisso illa infernali ipsemet aut Epulo, aut quicumque alius damnatus flammis cinctus prodisset, sufficisset indubiè ad totius illius familiæ conversionem, non verò anima aliqua paradisi, hæc enim minus efficaciter contumaces illos ad virtutem converteret. Imò sufficiens, longèque potentior, & efficacior erat lectio Scripturarum sacrarum, de his tractantium pœnis, ut proinde Sanct. Bonaventura merito dicat in præsentem: *Habent Moysen, & Prophetas, audiant illos, id est doctrinam legis, & Prophetarum: juxta illud S. Petri Testimonium, dicentis: Habemus firmiorem Propheticum sermonem, cui benefacitis attendentes, quasi lucerna lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat, & lucifer oriatur in cordibus vestris.* Quin & Hugo Ætherianus ad idem scribens propositum, in tractatu de regressu animarum ab inferis, ita scribit: *si ab inferis regressio ad fidem conferret, frequenter humano generi Salvator hoc præstisset.* O divus, tu obloquebaris cum dicentibus: *Manducemus, & bibamus, cras enim moriemur.* Quis ab inferis regressus est, ut credamus ei? O fatue, si pater tuus resurrexisset, iterum moriturus, ei credidisses? qui Scriptura docenti te fidem non adhibuisti. Scrutentur ergo fratres tui scripturas, & fidem eis accommodent. Mortuos quippe per phan-

Ezech. 2.9.

Ezech. 3.1.

H.C. in c. 18. loc.

Ezech. 7.11.

Luc. 11.8.

Quid possit lucerna ad inveniendo gemmam!

Philip. 1.3.

Psalm. 119.

H.C. lib.

Luc. 16.27.

Luc. 16.29.

Luc. 16.31.

Epulo perit aliquem ex mortuis ad fratres suos convertendos ablegari.

S. Bon. lib.

S. Petri. 1.9.

Hug. Æther. c. 11.

phantasmata faceret etiam Diabolus resurgere, a veritatis corde insipientes, corde abduceret, & de his que in inferno sunt, dogmata erroris, & nequitia disseminaret, cujus versutius ut non decipiamur, sancta instruiamur pagina: Ipsa est lucerna, qua lucente sur apparet, & invenitur. Lucerna namque verbi Dei, Ministri Evangelici, quibus dicitur (Lucerna ardentes in manibus vestris, lucerna pedibus meis verbum tuum,) infernales dissipare debent tenebras, fidelibusque rectam ostendere viam, ne in obscuro ambulantes, in perditionis corrumpant barathrum.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Ideo homo peccatis immergitur, quia de inferno nequidquam cogitat; hujus enim assidua meditatio a culpa coercet.

THEMA.

Sicut oves in inferno positi sunt. PL48. v.15.

Prima quidem facie hæc Psalmistæ similitudo, qua infernales reprobatorum pœnas describere intendit, impropria esse videtur; siquidem oves electorum sunt symbolum, dicente Christo: Statuet quidem oves a dextris. Nihilominus qui animalis hujus considerat proprietatem, reperiet ad unguem præcitos in eo designari, qui plerumque in barathrum corrumpunt perditionis, quia communem mundi sequuntur torrentem. Talis enim ovis est proprietas, ut quidquid sociam facere viderit, & ipsa faciat; ita ut una saltante, omnes saltent, una per devia se præcipitante, sequantur & reliquæ. Quæ autem tot tantarumque animarum in abyssum infernalem corruentium interitus causa est, & origo? Responsum habebimus, si D. Bonaventuram audire non displicuerit, dicentem: Hæc est jam quasi præcipua causa, quare ita multiplicata sunt mala in Ecclesia, dum quilibet vult alios imitari, sive quia aliud nescit, quam quod videt in aliis, sive quia non audit aliter vivere, quam illicum quibus versatur, ex malopudore timens aliis videri dissimilis. Sanè si quis ad inferni accederet atrium, damnatosque intueretur; disceret utique maximam eorum partem, innumerabilibus onustorum iniquitatibus, non ob aliud damnatos esse, quam quia torrentem sectati sunt mundanorum, tantarum immemores pœnarum, siquidem S. Chrysostomo teste: Fieri non potest, ut anima de gehenna sollicita citò peccet. Audienim optimam admonitionem; in memoriam revoca novissima tua, & in æternum non peccabis.

2 Regius Psalter impium quendam enormibus excessibus suis iram Dei contra se provocantem his verbis introducit: Non est Deus in conspectu ejus, inquinata sunt via illius in omni tempore. Vultisne veram hujus tantæ abominationis causam percipere? Nimirum unica hæc fuit, quia auferuntur judicium a facie ejus; neque enim peccator finem attendit, neque tormenta æterna, quæ inde est reportaturus. Hugo Card. verba illa hoc modo exponit: Non consideravit poenam infernalem, quæ sibi & peccatoribus reservatur; a facie ejus, id est a mente, & memoria ejus. D. Chrysostomus in expositione hujus Psalmi, exemplum adducens cæci cujusdam, qui gradiendo in profundam præcipitatur foveam, considerat, quod postquam David dixisset: Inquinata sunt via illius in omni tempore: mox causam subjungat, cur id factum fuerit, quia nimirum: Auferuntur judicium a facie ejus, Q. D. non cogitant de fine, nunquam tormenta memorantur æterna, quæ inde sunt reportata. Unde ita scribit: Inquinata sunt via illius in omni tempore; vidisti fructum vitii, lux ejus extinguatur, orba redditur ratio, traditur captivus improbitati; quemadmodum enim qui est luminibus orbis, frequenter incidit in barathrum, ita hic etiam, quoniam Dei timorem non habet præ oculis, nec gehenna meminit, nec futuri judicii, nec reddenda rationis.

3 Ante Redemptoris nostri incarnationem plurimi frænalaxantes iniquitati, in abyssum corruebant; dicente Propheta: Omnes declinaverunt (quæ verba ad omnia legem Evangelicam præcedentia sæcula applicari possunt;) non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Cujus ratio est, quia distinctam pœnarum infer-

nalium non habebant notitiam, quam Christus postea in Evangelio clarè intimavit. Imò quando Christus in mundum venit, ne vel minimam reperit poenarum alterius vitæ fidem, ipsomet attestante, dum ait: Veruntamen filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terra? hic autem innuenerat iniquitatum torrentis post Spiritus Sancti in terram descensum fuisse coepit. Quæ autem mutationis hujus assignabitur causa? Ecce vobis rationem: Cum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de justitia, & de judicio; de peccato quidem, quia non crediderunt in me. Cujus textus interpretationem Hugo Cardinalis doctè adducit, dum ait: Qui enim verè crederet poenam peccantis, non peccaret. Ita fideles qui veraciter credebant in Christum, religionemque amplexati fuere Christianam, necnon poenas crediderunt infernales, sese emendarunt, peccata & dissolutiones suas refrænant. Equidem dives ille Epulo indubiè usque ad gulam pluribus erat immerfus vitiis, quoniam ipse peccatores, & abundantes in sæculo obtinuerunt divitias. Epulis, vestibus, satellitio superbo fruebatur indefinenter; canesque satians, mendicum præ fame mori sinebat Lazarum; sed totius hujus impietatis tantorumque excessuum causa unica fuit, quia suum non consideravit finem, & supplicia æterna; hinc Abrahamo supplicabat, ut ad fratres suos ablegare dignaretur Lazarum, qui eos de tantis flammis redderet certiores; ex quibus deducitur, quod familia illa nequidem quid infernus esset, novisset. Ita Chrysostomus attestatur, dum in homilia quadam ait: Si dives ille illum ignem cogitasset, non peccasset, quoniam autem ejus nunquam meminit, idcirco in eum incidit.

4 Sicut oves in inferno positi sunt, id est, inquit Incognitus, ponentur post ipsorum mortem; quia sicut ovis ignoranter ducitur ad mortem, sic isti ignorantes vitam futuram, in infernum ducuntur, qui lamentabiliter in Libro Sapientie ingemiscunt, dicentes: Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, viam Domini ignoravimus. Ideoque S. Bernardus nobis consulit, ut dum vivimus, nos in inferno abscondamus; sed, replico ego, quis ex nobis habitare poterit cum ardoribus sempiternis? modum ipsemet subito subjungit Sanctus, dum ait: Vivens in infernum descende; percutte mentalibus oculis tormentorum officinas, fuge scelera, & vitia, pro quibus scelerati homines, & vitiosi perierunt. Ligna hujusmodi flammæ nutriunt, peccata sunt; hæc itaque tolle, & desinet esse infernus. Unde Minutius Felix, errorem multorum, qui inordinatis suis appetitibus, omni cum libertate atque licentia habenas laxant, redarguit, dicens: Nec ignoro plerosque conscientia meritum nihil se esse post mortem, magis optare quam credere, malunt enim extingui penitus, quam ad supplicia reparari. Quorum error augetur, & in sæculo libertate remissa, & Dei patientia maxima, cujus quanto judicium tardum, tanto magis justum est. Et tamen admonentur hominum doctissimorum libris, & carminibus poetarum illius ignei fluminis, & de stygiæ palude sapiens ambientis ardoris, quæ cruciatibus æternis preparata, & demonum indicis, & de oraculis prophetarum cognitum tradiderunt.

5 Totum percurrentes secundum Sapientie caput, quandam inibi offenderis maximè effrenium impiorum turbam in id conjurantium, ut quodcunque execrabile committant flagitium. Sed quis tandem scopulus eos in tam deplorabilia impingebat naufragia? Defectus credulitatis, quia scilicet poenas non credebant infernales: Non est qui agnitus sit reversus ab inferis. Quod ex Prato florido confirmare lubet, ubi impius quidam die quodam ad tabernam accessisse scribitur, seque circulo immiscuisse plurium aliorum, quorum unusquisque quidquid occurreret, eructabat; quos inter unus memorare coepit, qualiter parochus ejus in sermone quodam mirabilia prædicasset de altera vita, & qualiter animæ nostræ Deo præsentandæ sint, ut rationem reddant de omnibus perpetratis malis. Quibus auditis ille novus advena præ reliquis temerarius, & impudens, ait; ne nugis credatis sacerdotum illorum, quia mille vendunt mendacia, ut populum suis attrahant novitatibus; quibus dictis, omnes in effusum soluti sunt risum; quorum ille applausum

Luc. 11. 1.

Luc. 16. 17.

Hug. C. 11.

Luc. 16. 17.

PL. 7. 12.

Idcirco incidit in cal.

D. Chr. h. 1. in.

ad Thel.

Michael de

Bononia in

PL. 48. 11.

Sap. 7.

S. Ber. 1. 1. de

quinque op.

sociat.

1. 1. 1. 14.

Ovis igno-

rante duci-

tur ad mor-

tem.

Minut. Felix

in Octavi.

Sic peccator

ignorat su-

am.

Sap. 1. 1.

Plat. Florid.

1. 1. 1. 14.

Doctrina de

inferno con-

temitur a

Temerario.

aucupans docere corpit, nec demonia, nec infernum, nec animarum esse immortalitatem. Inter hæc supervenit Diabolus formam humanam indutus staturæque sublimis, qui cum illis assidens, novum iussit portare vinum, & circumstantes ad bibendum invitans, quid rerum loquerentur, interrogavit: cui sacrilegus ille: Ego sodalibus meis recenscebam, qualiter sacerdotes nostri millenas de animabus, demoniis, inferno, aliisque similibus inventionibus ventilant novitates. Sanè quod me concernit, hanc si quis animam meam comparare vellet, pro amphora vini eam venderem, quin & hanc ipsam cum sociis meis ebiberem. Tunc omnibus aliis in risum effusus subjunxit demon: ego huiusmodi quæro venditores, inque huiusmodi mercaturæ genere delector. Mox itaque inter eos iniquus factus est contractus, & juxta infelicis illius hominis dispositionem omnes iterum bibere cœperunt; postque aliquantuli temporis inducias, circumstantes interrogavit demon, annon justum foret, ut qui comparavit equum, capistrum quoque jurè sibi vendiceret, quo ligatur equus? Quibus omnibus affirmativè respondentibus, subjunxit ille: Tempus est, ut singuli suas denuò repetant ædes; tuncque miser ille risum in tremorem convertens, sibi dici audiit à diabolo: *Venimecum amice mi, & disce, utrum anima, infernus, & alia sit vita.* Moxque eum rapuit per aera, nec amplius comparuit. Ecce vobis evidentem rationem, quæremiser ille in reprobum fuerit sensum datus, inque iniquitatum corruperit abyssum, ipsas divinas res accidens; quia scilicet non modò de inferno non cogitabat, sed nec ipsum credebat; sola namque ejus consideratio frenum est sufficiens, ut nos ab omni prætervet ruina.

6 Sanct. Prosper postquam ingentem tormentorum infernalium texuisset congeriem, tandem concludit dicens: *Hæc & multa similia cogitare, nihil est aliud, quam vitis omnibus repudiandum dare, & omnia blandimenta carnalia refranare.* Magister noster Christus suos vice quadam ad penitentiam exhortans auditores, iis mortuos propoliit, qui sub turri occubuerant Siloc, ac demum subjunxit: *Si penitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis.* Moxque parabolam subjungit de homine, qui arborem ficulneæ habens in vinea sua, cum sæpius in ea fructum quæreret, nec inveniret, vinitori præcepit, dicens: *Ecce annitres sunt, ex quo venio querens fructum in ficulnea hac, & non invenio; succide ergo illam, ut quid etiam terram occupat?* Arbor hæc animam designabat in bonis sterilem operibus, infructuosam, vitæque indignam. Pro hujus conservatione se interponit vinitor, id est, angelus custos, aut quicumque alius intercessor, promittendo fructum, sed quonam putatis medio? *dimitte illam & hoc anno, usque dum fodiam circa illam, & mittam stercora, & siquidem fecerit fructum; sin autem, in futurum succides eam.* Per hunc autem finem Beda penarum infernalium intelligit considerationem, dicens: *Mittam stercora, fodiam circa illam; horrorem perpetua damnationis incutiens.* Hinc & David orabat, dicens; *Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes quæ obliviscuntur Deum.* Ast quis nescit, in abyssum centrum esse desperationis, nec ullum conversionis, aut penitentiae locum superesse vel tempus? Qualiter itaque Sapiens iste illuminatusque vir ait: *Convertantur in infernum?* Chrysostomus aliam textus hujus proposito nostro peraccommodam adducit versionem, dum ait: *Alius, convertentur. Q. D. quemcunque peccatorem, quantumcunque impium, & sceleratum, si per seriam meditationem ad os accederet inferni, omnino convertendum esse, suosque detestaturum errores.* Unde Sanct. Bernardus ait: *Cum timore gehennæ, homo recedit à peccato, & omnia bona quæ facit, non propter dilectionem Dei, sed propter timorem inferni facit.*

7 Quod si quis in campo constitutus, profundam fortè contempleretur flammæ voraginem, Veluvium V. G. vel Ætnam, ignem cœlum versus evomentem, seque super huiusmodi flammæ per flumen fericum cerneret suspensum, detentumque ab implacabili inimico suo, quem sæpius offenderet, quantum utique sibi non timeret, & contremisceret? Nunquid humiliter ab eo veniam peteret? nunquid injurias de-

restaretur: nunquid de offensis doleret, atque omne in posterum obsequium atque reverentiam sponderet, nihil succideret, inque igneam abyssum se cadere permitteret? Ast si pro humilitate injurias multiplicaret, & contumelias, eumque ad justum provocaret furorē, quā conveniens foret, ut eum illum in voraginem cadere permitteret? Ecce vobis calum interminis in peccatore completum; etenim fides nos docet, quod quando anima Deum mortaliter offendit, secundum præsentem justitiam rea sit ignis infernalis, & inter hunc & illam nulla sit alia distantia, quā unius duntaxat respirationis, vel halius, qui longè minus quid est, quā ex filo suspensum hæere. Hæc autem vita nostra paucillo aeris, hoc est, unice respirationi innititur, eaque in manu Dei consistit, qui per culpam factus est implacabilis, & irreconciliabilis noster inimicus; quid facimus igitur, dum qui illum placare debeamus, novis illum sceleribus irritamus, neque de commissis peccatis penitemus? Demon qui animæ nostræ insidias struit, hunc vitæ nostræ filum detruncare nititur, adeoque undique evidentissimè nos cingunt pericula; utique nullum excogitari potest frenum efficacius, & potentius ad dæmonem ab hoc conatu coercendum, quā si quis imminens hoc tam vicini ignis æterni periculum actualiter credat, & apprehendat. Unde S. Bernardus postquam dixisset: *Tam tremendam majestatem audeat irritare vilis pulvis, uxor levī flatu dispergendus, & minime colligendus;* mox subdit: *time gehennam. Contremisce a dentibus bestia infernalis, a ventre inferi, a rugientibus preparatis ad escam. Time vermem rodentem, ignem torrentem, fumum, & vaporem, sulphur, & spiritum procellarum; time tenebras exteriores, & dicito; quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, ut præveniam steribus fletus, & stridores dentium?* Etenim unus ignis ad alium ignem compescendum, ne noceat, remedium est: juxta illud, *Ignis igni remedium est:* sic enim experientia docet, quod dum caminus ex concepto igne luculentas flammæ edit, unius duntaxat sclopæti explosione flammæ illa confestim extinguitur. Porro ignis concupiscentiæ carnalis infestissimus præ cunctis aliis nobis est inimicus, qui continuò nos exagitat, & sæpè vincit; quia *caro concupiscit adversus spiritum;* quoniam igitur ad hunc ignem extinguendum utemur remedio? Rabanus ad hoc respondet, inquit: *Illum gehennæ ignem, his quæ te nunc exagitant flammis libidinis, & cupiditatis oppone, est enim hoc mirabile quoddam medicamenti genus, ut ignes ignibus extinguantur; si enim extincta non fuerint libidines istæ quæ te nunc exagitant, illos tibi æternos ignes acriores, & inextinguibiles reddent.* D. Chrysostomus similiter inquit: *Ignem illum oppone isti, quæ te occupat nunc, concupiscentiæ ardori, ut olim à gehennæ fornace libereris.* In vita Sanct. Antonii Magni à S. Athanasio descripta legitur, quod cum à spiritu fornicationis vehementissimè tentaretur, ipse, tamquam expertus miles, eidem inimico suo resistebat, mente sua recolendo ignes æternos: *Hic ulcices gehennæ flammæ, & dolorem vermium recordans, ingesta sibi libidini opponebat.* Suggestiones porro vehementes erant, nam diabolus per noctem in pulchræ mulieris vertebatur ornatum, nulla omittens figmenta lasciviæ; verum tamen ignis æterni recordatio omnes diaboli machinas subito abegit.

8 Sanct. Joannes Damascenus in historia de S. Iosaphat, de sancto hoc juvene refert, quod cum ex in cantationibus Teudæ Magi concitatus, in procinctu esset, ut uni puellarum coram se congregatarum in prædā cederet, eique sub specie, & colore eandem ad fidem convertendi desponsaret, subito in extasim raptus, ad pœnas infernales contemplandas ab angelo ductus fuerit, moxque ab extasi sibi restitutus, omnem in se ignem sensualem extinctum esse expertus fuerit: *Statim ad se rediens toto corpore contremiscebat, lachrymæ fluminum instar ex ipsius oculis fluebant, atque omnis impudice illius puella, reliquarumque aliarum pulchritudo, quovis cano, & sanie fastidior ipsi visa est.* Tametsi Calvinus multos nimis manifestos contra veritatem Catholicam Romanam à Scripturis sacris, sanctis Patribus, plurimisque conciliis œcumenicis, per tot sæcula

Iusto Dei
iudicio à
diabolo ab-
reptus ut
veritatem
experiretur.

S. Prosper. l. 3.
de vit. con-
templ. c. 12.

Luc. 14. 8.
Parabola fi-
culneæ.

Luc. 13. 7.

Explicatur &
applicatur
ad prophetam.
v. 8. & 9.

Beda l. 4. in
Luc.

Ps. 118.

III Chr. ib.

S. Ber. l. 4. de
modo bene
viv.

simile.

S. Ber. l. 3. super
per Salvæ
Reginæ.

Memoria
ignis gehennæ
remediū
igni concu-
piscentiæ.

Galat. 5. 17.

Rabanus.
T. 6 l. 3. de
modol' ornat.
c. 10.

D. Chr. 10. 4.
ad Theod.
laptop. Pa-
ren. 1.
S. Achan. in
vit. S. Anton.
Magni.

Experitur
humis effica-
ciam S. Ant.
Magonæ.

S. Jo. Damasc.

Item S. Iosaphat.

Calvinus ha-
bet plurimos
sectatores
& quare?

la celebratis authenticarum, seminaverit errores, attramē secta ejus habuit, & etiamnum habet plurimos illius professores. Scitisne causam? Nimirum quia sequacibus suis frenum laxat ad omnes voluptates, & delicias carnales, ignemque infernalem metaphoricum, imaginarium, & phantasticum, non verò realem, & verum esse docet; sicut & quoddam damnati in inferno non aliter ab igne patiantur aut ardeant, sed quod à continua quadam ignis apprehensione, quam Deus iisdem itans immitit, cruciuntur; quodque omnis damnatorum poena ad hanc solam apprehensionem restringatur.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Dens ideo nobis comminatur infernum, ne in illum corruamus; qui enim hunc frequenter cogitat, eundem certò evadet, & in timore Dei assidue vivet.

THEMA.

Dominus deducit ad inferos, & reducit. 1. Reg. 2. vers. 6.

IN Cantico Annæ matris Samuelis, quædam legitur propositio, quæ in superficie, & secundum sonum exteriorem considerata, prima facie erronea esse videtur, dicitur namque ibidem: *Dominus deducit ad inferos, & reducit*; cum tamen indubitata fidei veritas sit, quoddam in inferno nulla sit redemptio, æternæque damnationis sententia irrevocabilis prorsus existat; quapropter ut ad sensum spirituales recurramus necessum est, qui à Sancto Gregorio sequentibus verbis nobis insinuat: *Omnipotenti Deo ad inferos ducere, est peccatorum corda æternorum cruciatuum consideratione terrere. Ei quoque ab inferis reducere, est territas poenitentium, atque commissa lugentium mentes spe visa indeficientis attollere. Tum quippe peccare desinimus, cum superna gratia mollitis cordibus futura tormenta formidamus.* Sanctus Basilius in oratione quadam de futuro judicio, postquam quendam poenarum infernalium contexuisset catalogum, tandem concludit, dicens: *Hactenus, & horum timore institutus, animam à malo veluti freno quodam coerceas.* Quoddam si ego nos tantam erga Deum obligationem non habere dicerem, ex eo quod Paradysum creaverit, eumque nobis in præmium dare promiserit, quin potius exinde quia infernum condidit, illumque in poenam scelerum nostrorum nobis comminetur, non adeo extra orbitam rectæ doctrinæ digressum me esse existimarem, utpotè qui solidis rationibus id ipsum probare possem. Ex quibus hæc unica sufficiet. Quis enim de cælo cogitaret, aut quis in hac præsentī vita à peccatis abstinere, & per virtutum viam ad vitam beatam contenderet, si infernum non timeret? Imò ut D. Chrysostomus ait: *Si minis gehennæ non essemus territi, omnes fortè in gehennam precipitaremur.* Major enim pars hominum libenter omni juri ad paradysum cœlestem renunciaret, ut deliciis in hac vita sibi frui liceret, nisi supplicia infernalīa sempiterna timeret. Idem D. Chrysostomus in homilia 2. in Epistolam 2. ad Thessalonicenses ita scribit: *Nullus ex his qui gehennam habent ante oculos, incidit in gehennam, nullus ex his, qui gehennam despiciunt, effugit gehennam.* Et in Homilia 15. ad populum Antiochenum pariter inquit: *Quid gehenna gravius? sed hujus metu nil utilius, gehenna namque timor regni nobis offert coronam.* Profectò si quis oculis suis in cœlum empyreum penetrare posset, multos utique animarum glorificatarum miliones visurus esset, quæ salvatæ fuerunt ex eo, quoddam tempore vitæ suæ Dei timorem conceperint, non solum amore virtutis, verum etiam poenæ timore. Idem quoque Chryl. super Psal. 11. ita scribit: *Dum volunt se recreare, efficiunt quo ut gehenna non meminerint, per hanc securitatem metusque vacuitatem, in magnum interitus se barathrum imprudentes immittunt; & ideo rogo, ut gehenna memineris, de gehenna loquaris.*

2 Hanc Abyssi infernalis continuam memoriam eximius consequitur fructus; licet enim abyssus illa fumo, caligine, & horrore plena sit, indubitata tamen

veritas est, quoddam fumus ille animam nostram in oculis Dei elegantiorē, & pulchriorem efficiat: Ita animam tuam compone, pulchramque & decoram effice. Non eam temerè Deus minatus est, atque mortam hinc reddit, sed id fecit ut metu meliorem redderet; & ideo diabolus omnia facit, & molitur, ejus volens auferre memoriam. Sanct. Thomas de Villanova inferno ingeniosum quidem, sed parum plausibile attribuit epithetum inquit: *O vere necessariam gehenna poenam, vere decoram inferni pyram!* At verò inquit, qua ratione illam carbonum ignitorum simulque tenebrosorum, & obscurorum catastam, pulchram, & decoram appellare potuit? Ratio hujus epitheti esse potest, quia timor ignis illius animas nostras purificat pariter, & venustat; unde idem S. Archipræsul subdit: *Vere decoram inferni pyram, qua creatoris sui injurias vindicat, & inordinata per culpam reordinat per poenam.* Vere pulchram creaturam, mundoque utilissimam post reatum, qua si post culpam decesset, defectuosus, & imperfectus mundus maneret. Nulla quidem potest regno cœlorum excogitari pulchrior, & opulentior fabrica; nec deformior, & horribilior abyssus infernali; & tamen D. Chrysostomus inquit: *Et si cœlorum est regno gehenna contraria, ad unum tamen ambo finem respiciunt, hominum salutem; illud quidem ad se alliciens, hæc autem ad illud compellens, & timore corrigens se negligentius habentes.* Idem quoque Sanct. Doctor. lib. 1. de providentia Divina, non minus admirandam esse dicit Dei clementiam, dum cœlum nobis promittit, quāndum nobis comminatur infernum: *Non minus, inquit, gehennæ comminatio, quā promissio regni, ineffabilem ipsius clementiam commendat. Nisi enim ille gehennam minatus esset, non facile quispiam cœlestibus bonis potiretur.*

3 Regius Psalmista inquit: *Salvum me fecit, quoniam voluit me, & retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam, & secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi, quia custodivi vias Domini, nec impiè gessi à Deo meo.* At verò undenam immaculatam hanc cordis puritatem, adeoque vivam æternæ retributionis spem in tam lubrica regia dignitate, populi regimine, & in vocatione, & statu conjugali, in medio sæculi positus acquisiverat? Audiamus ad hoc ipsummet his verbis respondentem: *Quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo, & justias ejus non repuli à me, & ero immaculatus cum eo, & observabo me ab iniquitate mea.* Nimirum oculum suum non solum ad cœlum, sed vel maxime ad infernum directum habebat; ita enim asserit Hugo Cardinal. inquit: *Et verè non gessi impiè, quoniam judicia ejus in conspectu meo, scilicet præmia justorum, & poena damnandorum; in conspectu meo, quia ea attendo.* In dubium quidem revocari non potest, quin regnum cœlorum à supremo artifice fabricatum fuerit propter hominem: *Possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi:* Econtra verò infernus non propter hominem, sed propter rebellem angelum conditus fuit; *Maledicti discedite in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis ejus;* & tamen infernus quoque in multis scripturæ locis etiam homini comminando intentatur. Sed quoniam putas sine? Propterea gehennam minatus est, inquit Divus Chrysostomus, non ut eam infligeret, sed ne infligeret, & illam quidem paravit diabolo; ita enim inquit, in ignem qui paratus est diabolo, regnum autem hominibus, ostendens se nolle hominem intrudere in gehennam.

4 In parabola de bono semine in agrum seminato denotata fuit electio justorum ad gloriam, & reprobatio præscitorum ad infernum: Unde ait: *Zizania alligatæ in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregatæ in horreum meum.* At verò querendum hic venit, cur ille Paterfamilias rogatus, an sibi placeret, ut ex agro seminato zizania eradicarentur, id à servis suis fieri noluerit, cum tamen juxta bonæ agriculturæ regulas, in hunc laborem potius consentire debuisset; siquidem mala hæc herba, nisi ab agro tolleretur, substantialiorem terræ humorem absorberet, & grano vegetando eripit? Difficultatem hanc facile solvere poterimus, si finem consideremus, quo parabola hæc à Christo tradita fuerit. Zizania enim ignem

S. Th. de Vill. Con. 1. de la. primo judic.

Animas purificat.

D. Chr. h. 7. ad pop.

D. Chryl. de Provid. Div. Tom. 4.

Clementem Dei commendat.

Ps. 17. 10. 31. & 22.

Experire est David.

Ps. 17. 33. & 24.

He. Card.

Mat. 25. 34.

Mat. 25. 41.

D. Chr. in ps. 44.

Mat. 13. 30.

Il probat zizania servata ad metum.

Themas apparet et-
ror elucidat.

S. Gr. 1. 2. Reg. 7b.

S. Bas. or. 15.

D. Chr. 1. 6. de futuro judic. Græcolat. 301. 94.

D. Chr. h. 1. in Epist. ad Thessal.

D. Chr. h. 15. ad pop. Antioch.

Nil utilius metu gehennæ.

D. Chr. in ps. 64. 10. 1.

denotabant infernalem, atque ideo prudens paterfamilias illa jure merito simul cum tritico usque ad messem crescere voluit, ut anima per considerationem inferni in operibus virtuosus, & sanctis ad mortem usque perseveret; *Quibus igitur rationibus prohibet*, inquit S. Chrysostomus, altera, quia frumento parum nocent; altera, quia nisi sanarentur, extrema supplicia non evaderent.

3 S. Aug. illa Psalmistae considerans verba (*ignis ante ipsum praebit*) sequens nobis salutare dat consilium: *Tineamus, metuemus, & non timebimus: ignem valeat timet, aut quid facit?* Ut quis vas ferreum ab ætugine liberet, non sufficit adhibuisse aquam, sed ignis applicetur necesse est; quam similitudinem D. Chryl. verbis adducit sequentibus: *Ut enim vasa æruginata, si aqua solum ablueris, & si multum temporis infumas, nequaquam omni vicio expurgabis, qui autem ea in conflatorem immittis, brevis temporis momento splendidiorem illa facis, quam quæ nova sunt: ita etiam anima peccati scoria infecta, si leviter, & utcumque se ipsam extenderit, & per singulos dies penitentiam assumpserit, nihil commodi nanciscetur; quod si velut in fornace in Dei timore se inieceris, brevis temporis momento quidquid vitii est, excoquet.*

6 Prudentissimè proinde nobis consuluit Ecclesiastes, dum ait: *Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii; in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & vivens cogitat, quid futurum sit. Melior est irarum, quia per tristitiam vultus, corrigitur animus delinquentis. Ita sunt non pauci qui convivium sibi repræsentant gloriæ cœlestis, alii verò qui mentis suæ oculos in penas conjiciunt infernales; aut hi ultimi longè majorem sibi comparabunt profectum, certiorumque obtinebunt emendationem; siquidem penarum meditatio efficaciam habet, ut animam ab omni eximar culpa, & flagitio, magis quam spes præmii, & beatitudinis contemplatio: cui S. Bern. in sermone quodam cui titulus; *De primordiis, & novissimis nostris*, subscribit in hæc verba: *Hic timor initium sapientia dicitur, non pudor, non dolor; quia neuter eorum sic initiat ad sapientiam. Quin & D. Chrysostomus propterea populum suum Antiochenum assecutur non dubitavit, & dicit: Si quis gehenna semper meminisse labores, omnem mortem deridebit, & non presentium angustia liberabitur, sed & ab illa flamma eripietur. Gehennam continè timens, nunquam in gehennam ignem incidet, continè hoc castigatus metu.**

7 Propheta Regius quondam Deo gratias egisse legitur, quod per ejus misericordiam ex inferno liberatus esset; *Domine eduxisti ab inferno animam meam.* Quis unquam Davidem in voraces illas flammæ precipitatum fuisse audivit? & nihilominus clara ejus sunt verba. S. itaque Basilii textum hunc de recuperata à gravissimo morbo sanitate exponit, dicens: *De hac sanitate Deo gratias agit; nam quando morbo affectus ad infernum descendit, inde per illius virtutem qui pro nobis pugnavit, contra eum qui imperium supra mortem habuit, est reductus.* Sanct. Bruno autem peccatum, quod infernus quidam portatilis est, per infernum intelligit, dicens: *Salvasti me ab omni peccato.* Denique Albertus Magnus Davidem gratias Deo egisse autumat, quod eum à tormentis præterisset æternis: ideoque ait: *Conservans me, & mihi cavens, ne descenderem in infernum.* Nam quæcumque anima per seriam meditationem ad inferni fores accesserit, securam sit, quia nunquam in eum corruet, dicente Chrysostomo: *Si gehennam semper cogitemus, non cito in eam incidemus; propterea supplicium minatus est Deus: si eam cogitare non magnum aliquod haberet lucrum.*

Quam eandem Doctrinam idem Sanctus in serm. de Sanct. Basilio martyre his verbis plenius inculcat: *Predicando terret te, ne re ipsa in periculum incidas; DEVS enim cum minatur, servare vult, cum vero silet, statuit castigare. Possumus ex aliorum experimentis hoc discere. Comminatus est Ninivitis, & pepercit, tacuit apud Sodomitas, & punivit, cupit gehennam otiosi, cupit tenebrarum carcerem claudere, cupit iram omnem diabolo reservare. Væ nobis futurum esset, nisi sacre Scripturæ in tot locis penarum illarum atrocitatem comminatus fuissent, sine dubio enim in longè obducitorem,*

& profundiorē precipitandi fuisset abyssum. D. Chrysostom. nonnullis qui ad audiendos mœstos hosce de inferno discursus inviti erant, his verbis respondet: *At verborum times importunitatem; num si fileas, gehennam extinxeris? num si dixeris, accenderis? sen dixeris, seu non dixeris, exardescet ignis. De ea dicatur affidè, ut nunquam in eam incidas.*

8 Mysteriis plena sunt verba illa Psalmi 119. *Sagitta potentis acuta, cum carbonibus desolatoris.* Quam enim relationem, aut connexionem inter se habere possunt sagittæ, & carbones? Sanct. Basilii super illa verba Psalmi 44. *sagittæ acutæ populi sub te cadent*, inquit: *Sagittæ potentis acutæ sunt sermones solerter, & ingeniose excogitati, audientium corda pertringentes, animasque probe sensatas ferientes, atque sanciantes: Quænam verò est ratio, inquit idem S. Doctor, quod hæc sagittæ cum inextinguibilibus abyssi carbonibus conjungantur? Queritis item carbones sibi adesse desolatorios, ut quorum corda ob duritiem callosam spirituales sagittæ non contingunt, his paratum sit supplicium: quos carbones desolatorios appellavit, quicumque enim se privaverunt Dei præsentia, his carbonum desolatoriorum apparatus est necessarius. Verba enim Ministri Evangelici veluti sagittæ corda feriunt, quando cum inferni comminatione conjunguntur. Chirurgus ad vulnus sanandum primò utitur lenitivis, & corrosivis medicamentis, ubi verò hæc nihil proficere viderit ad erudendam saniem ferro uritur & igne. Eodem pariter stylo uti debet spiritualis animarum medicus, quando enim se per vicem amoris, vel per motivum æternæ remunerationis animam à vitii putredine liberare non posse viderit, ad consequendum sanitatis spiritualis intentum necessum est, ut æterni supplicii quoque ignem adhibeat.*

9 S. Lucas c. 6. refert, quod dum Salvator noster per agros discurret, in quibus maturæ segetes ad messem paratæ erant, discipuli ejus aristas decerpserunt: *Cum transiret per sata, vellebant discipuli ejus spicas, & manducabant, confricantes manibus.* Omnes porro Christi, & Discipulorum suorum actiones, mysteriis turgidæ, & ad erudiendam Ecclesiam suam ordinatæ erant. Doctores igitur sacri, & ministri evangelici tunc spicas evellunt, cum auditores suos à terrenorum bonorum amore avertunt; tunc verò easdem manibus confricant, quando eisdem ad penitentiam inducunt. *Hic est rectus ordo*, inquit Hugo Cardinalis, *primum est avulsio a terrenis; secundum, confricatio penitentia; tertium est incorporatio Ecclesie.* Ad propositum verò nostrum probandum, advertendum est, quod quando spicæ etiam sunt virides, ignis adhiberi, aut verò spicæ ardentibus Solis radiis exponi soleant, hoc namque medio adhibito grana excutuntur. In hujus confirmationem præfactus Hugo textum illum adducit Levit. c. 2. *Si obtuleris manus primitiarum frugum tuarum Domino de spicis adhuc virentibus, torrebis eas igne, & confriges &c.* Per sata significantur hominum corda, per spicas significantur virtutes. Per sata vadunt prædicatores, corda hominum diligenter considerando; spicas vellunt, virtutes à terrena intentione separando; confricant, omnia opera sua judicando, ut Job 9. *Omnia opera mea verebar;* & Judicum 6. *Gedeon excutit, & purgat frumenta, ut fugiat Madiam,* id est diabolum. Spicæ virides non possunt fricari, nisi prius igne torreantur; nec homines agere penitentiam, nisi à peccatis separentur; antequam comminatione extremi judicii, vel igne tribulationis, aut inferni exurantur; quia qui quoadusque vivit, de his cogitat, penitentiam facere conabitur.

10 De Davide in Psalmo 38. legitur: *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis; locutus sum in lingua mea: notum fac mihi Domine finem meum.* Porro difficultas hujus textus in illis præcipue verbis consistit: *Concaluit cor meum intra me.* Quid enim opus erat dicere: *intra me?* num forte David aliquando cor suum extra se positum habebat? Hugo Cardinalis inquit: *intra me; multi enim sunt qui non habent cor intra se, sed extra, ad temporalia, ad mundana quæcumque; unde Psalmo 39. dicitur: Cor meum dereliquit me; & his flat frigidus ventus Aquilo, nec possunt calefieri, & inde est quod refrigescit cha-*

D. Chryl. 2. ad
Thessal. cu.

S. Basilii
Ps. 44. 6.

simile.

Luc. 6.

Hug. C. 1b.

Hu. Card. 1b.
Lev. 2. 14.
Spicæ virides
igne torrentur.

Job. 9. 12.
Jud. 6. 12.

Ps. 38. 4. &
seq.

David con-
caluit per
meditationem
non ignis.

H. Card.

Ps. 39. 13.

charitas multorum. Vult igitur David dicere, quod cogitando de fine suo, id est de premio, & de igne, seu poena infernali, (*Notum fac mihi Domine finem meum.*) se senserit amore Dei inflammatum, & ad contemnenda mundi bona permotum, ac proinde subito protestatur, inquit: *Veruntamen universa vanitas*; quia qui de bonorum aeternitate, necnon aeternitate poenarum cogitaverit, confestim emendabitur, vitamque & mores suos reformabit, & in via virtutum semper magis magisque proficiet.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Examinatur consilium Davidis, suadentis, ut homines in infernum descendant viventes.

THEMA.

Descendant in infernum viventes. Pl. 34. v. 16.

I Sajas Propheta interrogat: *Quis poteris habitare de vobis cum igne devorante? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* Unica enim ignis infernalis scintilla ad conflagrandum totum hoc universum sufficeret. Quomodo igitur David nos in abyssum illam viventes descendere suadet? num forte sententiae Isaiae contrarius esse voluit? Porro literalis interpretatio ad supplicium respicit, quod Divina iustitia de Dathan & Abiron sumplisse legitur, qui dehiscente sub pedibus eorum terra, in aeternae perditionis barathrum vivi prolapsi sunt. Cassiodorus implicantiā considerat, quae est inter mortem descendantis ad infernum, & vitam ejusdem, unde ait: *Quod unum fieri non potest, ut moriatur aliquis, & vivus descendat ad inferos*; ac proinde pro loci hujus intelligentia ad sensum spiritualem recurrit, inquit: *Spiritualiter accipiendum est, quia more suo emendationem magis, quam consumptionem venire postulat inimicis.* In infernum descendant viventes, qui cogitationes suas pessimas expavescunt, & ad melioris institutionis tramitem divina gratia transferuntur: Sic enim quasi viventes in infernum descendimus, quando malorum nostrorum recordatione terremur. Haymo ad Ly *viventes*, se reflectens, Davidem dicere voluisse inquit: Poenarum illarum atrocitatem per seriam quandam meditationem attentē, & ex proposito esse considerandam. *Descendant, inquit, in infernum viventes, non mortui, scilicet agilitate mentis, sed attendentes poenas infernales quae parantur impiis, recedant a malis.* S. Bernardus à Lorino citatus, ad fratres de Monte Dei hanc suggerit expositionem: *Descendant in infernum viventes, ne descendant morientes, dolores ejus revivant, ut horreant, & refugiant.* Incognitus Carmelit. Michael de Bononia verba haec explicans, inquit: *Psalmista orat pro malis, ut convertantur. Vbi notandum, quod inter alia quae peccatorem movent ad conversionem, est meditatio poenarum inferni.* Assignans deinde differentiam inter eos qui mortui ad infernum descendunt, & inter alios qui eo vivi comunigrant, subdit: *Illi in infernum mortui descendunt, qui post mortem damnati in inferno cruciantur: Illi autem vivi descendunt, qui hic viventes mentem inclinant ad ipsum meditandum.*

2 Isidorus Clarius Episcopus Fulginensis in quadam oratione angustias considerat rei cupuldam, qui à iudice in carcerem horrendum, & ad supplicia acerbissima destinatus est; quantum enim hic horrorem, supplicia illa in mentem revocando pateretur, priusquam illis subjaceret? Utique toto eo tempore quo id expectaretur, imago illa malorum etiam invito animo obversaretur; & tamen illa cogitatio nihil immuere de intentata poena posset, sed adderet potius praecipitem mentorem futuro dolori; qui si speraretur, ita cogitando esse imminuendus, dies noctesque in ea cogitatione immoraretur. Ex quibus praemissis conclusionem quandam deducit, valde utilem ad hoc, ut tormenta aeterna continuo cogitemus, ait enim: *cum ista aeternarum poenarum contemplatio maxime idonea sit efficere, ut eas evadamus, quae hac hominum insania, tam raro aut forsasse nunquam, rem tantiponderis, cui cetera si comparentur, nihil sunt, in consilium non adhibere?*

3 Populus Electus, dum in terram promissionis proficisceretur, disponente Deo, columnam nubis habuit in die, & columnam ignis per noctem; quoniam deduxit eos in nube diei, & tota nocte in illuminatione ignis.

Populus hic Christianos figurabat, qui in vita hac ad veram, Deo duce, tendunt terram promissionis, scilicet ad caelum; ut igitur eo feliciter pertingant, nube, id est, fide, & baptismo opus habent; dicente Apostolo: *Omnes sub nube fuerunt, omnes sub Moysse baptizati sunt in nube, & in mari.* Per ignem verò juxta S. Augustinum abyssus intelligenda est infernalis, cujus consideratio animas in caelum secutē deducit.

4 Mirabantur olim Thebani Rempublicam Lacedaemoniorum ob miram eorundem prosperitatem, & pacem, virtutem atque observantiam; cujus gubernii ordinem ut & ipsi sectari possent, quendam eo ablegarunt Philoſophum, nomine Philonium, qui redux, quidquid vidisset, referret ad unguem. Sed quid cum post reditum fecisse putatis? Non eloquentem aliquem aut eruditum instruit discursum, sed tacens locutus est plurima; in theatro namque ingentem exposuit, omniumque objecit oculis quantitatem virgarum, laqueorum, nervorum bovinorum, flagellorum, catastarum, equuleorum, compedum, rotarum, patibulorum; cumque tantisper siluisset, tandem Thebanos allocutus est, dicens: *Ecce vobis o viri Thebani, haec quae oculis vestris videtis, leges sunt, quibus Lacedaemonii suam stabilivnt quietem, atque optimum reipublicae gubernium; nullus enim vitiosus debitus apud eos evadit supplicium.* Quibus verbis sapiens ille philosophus solam externam suppliciorum speciem sufficientem esse opinabatur, ut populum Thebanorum ad veram induceret disciplinam atque emendationem; quanto igitur efficacior erit vel unica ignis aeterni scintilla, ut quemcunque dissolutum reformet, omnesque repidos, & frigidos in viam animet, & dirigat virtutis? Si legum, quae hic sunt laeae, metus tantam vim habet, inquit D. Chrysost. ut nos a pravis abducas actionibus, multo magis futurorum memoria, supplicium immortale, poena sempiterna.

5 Quandiu hic vivimus, ignis concupiscentiae carnalis infestus est nobis, nolque ad flammam condemnat inextinguibiles, dicente V. Beda: *Præcedit quidam ignis occultus, ignis scilicet incentivorum, qui per tradicem peccati nobiscum nascitur, naturaliter enim in nobis est titillatio.* Hunc igitur ignem si quis vitare, & in se extinguere velit, efficaciori medio uti non poterit, quam si futurum jugiter cogitet gehennae incendium. Unde & D. Chrysostom. hoc nobis salutare, atque patrum dat consilium, dicens: *Si libidinis igne flagras, ignem illum oppone, atque hic confestim exstinguetur, & evanescet.* Si quid quod turpe, & absonum sit, loqui gestis, dentium stridorem cogita, & freni instar tibi hic metus erit. Si animum inducis, cupiam aliquid eripere, audi judicem imperantem, & dicentem: *ligate manus ejus, & pedes &c.* Si vino deditus, nec à crapula abstrahi potes, audi divitem illum dicentem; *Mitte Lazarum, ut extremo digito suo linguam meam ignis ardore conflagrantem refrigeret; nec tamen id obtrinentem.* Si deliciarum amore teneris, afflictionem illam, & angustiam cogita, & delicias ne quidem cogitabis.

6 Quid equidem Psalmistam inferre voluisse putatis, dum dixit: *Inimici defecerunt framea in finem, & civitates eorum destruxisti?* Nil aliud, nisi quod omnes inimici infernalis contra nos ictus, impetus atque insultus penitus atterat, & allidat consideratio finis nostri, seu illius quem peccatum habet, termini memoria. Ita Hugo Cardinalis textum hunc explicat, dum ait: *Framea, id est gladii, vel enses, inimici, id est diaboli.* Dicitur autem framea pluraliter, quia diabolus duos habet gladios, prosperitatem, & carnalem delectationem, de quibus Ezechiel cap. 21. *Gladus, gladius excusus est, & limatus; bis dicit: gladius, propter gladium qui est prosperitas, & gladium qui est carnalis delectatio; & subjungit Ezechiel: Ut cadat victimas, excusus est, ut puniat aeterna poena: ut fulgeat, limatus est, per transitoriam delectationem.* Framea defecerunt in finem, id est, quando tentati considerant finem temptationum, id est poenam aeternam, quae latet. Citatque Sancti Gregorii auctoritatem, dicentis: *Dum culpa blandiri inchoat, ad quem interitum mens trahatur, necesse est agnoscat.* Quoniam verò modo Civitates Satae per considerationem finis nostri destruantur, sequen-

L. Chr. 10. 1.

Consideratio ignis infernalis deducit secutē in caelum.

Unde tanta prosperitas, & pax apud Lacedaemonios.

D. Chr. h. 2. f. 1. ad Theol.

Bed. in Pl. 57.

D. Chr. b. 10. in Lad. Cor.

Consideratio ignis infernalis extinguit ignem concupiscentiae.

Pl. 9. 7.

H. C. 1. 1. 1.

Ezech. 21. 9.

v. 10.

S. Greg. Destrunt civitates Satae.

quonibus verbis declarat; Et civitates eorum destruxisti, id est colligationes, & munitiones impiorum, in quibus diabolus regnat; Ps. 138. accipiens in vanitate civitates suas. Has inquam, civitates destruxisti, expellendo diabolum, & eas Dei servitio subjugando; vel civitates eorum, id est impiorum, quae sunt tres in regno Diaboli, id est, in hoc mundo, scilicet avaritia, luxuria, & superbia; omnia enim haec vicia aeternarum poenarum consideratione deficiunt.

7 Hinc Guilielmus Paris. spirituales quendam qua suggestionibus inimici nos opponere debeamus, prae-
xin exhibet in verba sequentia: *In illo igne sempiterni ardoris, ardores concupiscentiarum extinguo. In omni estu tentationum mearum, fornacem illam inferna-
lem refrigerium mihi facio, & quod est mirabilius, ab illa fugiens, ad illam fugio. Quantum ab illa fugio, tanto ipsa est mihi fortius refugium atque securus. Quanto enim illam magis timeo, tanto ab illa magis securus sum.* Certò namque sibi persuadebat ille, hanc de igne infernali considerationem sufficientissimam esse, ne in ipsum incideret, quia ignem Deus infernalem produxit, non ut in eo ardeamus, sed ut mediante eo paradysum acquiramus, prout D. advertit Chrysost. dum ait: *Ge-
bennam propterea condidit, ut metus poenae intolerabilis-
que cruciatus ad regnum nos cogat.* Cui confirmando illud inprimis deservire potest, quod Bellovacensis de quodam Monacho tradit, qui sanctos eremi incolas in-
terrogavit, remediumque ab iis postularat custodiendae cellae, & amandae solitudinis: Cur responderunt omnes: *Quod si cogitares de vermibus, & de poenis inferni, si haberes ibi usque ad collum vermes, pacifice sustineres.* Qui idem author in libro 5. de cladibus Iudeorum, de Egesippo tractans, narrat qualiter Titus Vespesiani filius in obsidione Ierosolymitana, dum suos milites ad intrepidum certamen animare vellet, exemplum iis proposuerit Leonidis, qui unus fuit de sociis Alexandri Magni; cum enim Magnus hic Capitaneus innumera-
bilem Persarum contra se adventitare cerneret exerci-
tum, seque non nisi trecentos numerare Lacedaemonios, ita eos allocutus est: *Prandeamus hodie in terris, quia sumus carnaturus apud inferos; quod dictum militibus tam generosum suggestit animum, ut nullus uno excepto, a pra-
lio se subtraxerit, sed adeò generose pugnarent, ut victores gloriose evaserint.* Aquibus Bellovacensis ad nos tran-
situm faciens, ita subiungit: *Qui cogitat quam mala sit poena inferni, viriliter dimicas ne vincatur, & victus, & captus ad illam perducatur.*

8 Teste Sapiente, *Leo fortissimus bestiarum, ad nul-
lus pauebit incursus, & tamen qui cum perterritore facere intendit, ignem objiciat ferocienti, moxque depo-
sito furore, atque serocia, profugiens intra specum sese recludit.* Leo iste daemon est dicente Apostolo Petro: *Tamquam Leo vagiens circum, querens quem devoret;* qui igitur contra eum victoriam reportare desiderat, meditatione se armet ignis infernalis; plurimi namque per hoc unicum medium suam emendantes vitam, at-
que mores, se de servitute eripuerunt daemoniaca; prout Drexelius, ut reliquos taceam, de quodam narrat Bel-
ga, cui nomen Bertrandus, feroci, turbido, vitioso, & bellicoso, quin & crapulae, & ebrietati lusuibus choreis-
que dedito adolescente. Hic enim dum pridie cinerum conviviis saltationibusque vacaret, interiùs se tangi advertit à Deo, radioque illustrari aeternitatis, hinc sub pretextu respirandi sub aere liberiore, tantisper se sub-
duxit à reliquis; quem paulò post sequentes sodales dum tristem offenderent, unanimiter exhortati sunt, ut depulsa melancholia ad choreas, & convivium rediret. Ille verò de morte, de rigorosissimo iudicio de-
que aeternitate discurrere cepit; quod circumstantes merum esse jocum existimantes, facile contempserunt; sed ubi seria verba esse adverterunt, attentiores prae-
bue-
re aures, quibus ille in hunc coepit protestari modum: *Definitum est mihi, socii, deinceps alium agere homi-
nem, hisce ludicris abstinere, mutare mores pristinos, legibus Christianis vivere.* Et certè si sapio, nullam-
imposterum occasionem negligam consequendae salutis; nec puto serò nimis respiscere; quamvis dolco, non citius huic cogitationi animum adjecisse, cum jam satis intelligam, fugacissimis his voluptatibus tamen imminere aeternitatem. Sic pergo; vos singuli rem

Mansi Bibl. Prad. Tom. II.

vestram agite. Hisque dictis à sodalibus suis se sequestra-
vit, quos ob subitanam mutationem omnino reli-
quit attonitos. Eodem verò tempore ibidem praesens erat frater Eleuterius Pontanus Societatis Jesu religio-
sus, qui olim Bertrando optimè notus, in domum ejus hospes diventerat, cujus improvitam praesentiam cer-
nens, sine mora ejus se pedibus advolvens, in societatem Jesu admitti ardentè postulavit. Unde post aliqua-
lem vocationis suae factam experientiam, Anno 1603. in eandem Lovanii receptus fuit, ubi magna cum exemplaritate, & bonitate vitae non vulgari vixit. Hinc igitur sequens licet facere argumentum: Quod si enim modicum ab aeternitate, & inferno pro-
fectum lumen, & quidem semel tantum, inter summa gaudia, dissoluti cuidam juveni subministratum, tan-
tae fuit efficacit, ut eundem subito ex titione inferni in angelum transmutaret paradysi; quantam igitur efficaciam in anima quadam, jamdudum in via Dei provecta, habitura erit continua quodam, & seria poenarum illarum meditatio? *Si hoc in viridi, quid in arido?*

9 Ibidem paulò post aliud quoddam narratur fa-
ctum observatione dignissimum; nam homo quidam doctus familiari amico suo post mortem apparuit, ei-
que retulit, qualiter in agone, dum cum morte lucta-
retur, inimicus generis humani secum in materiis fi-
dei nostrae disputans, eundem seduxerit, ideoque ad infernum aeternaliter damnatus fuerit: *in ignem,* inquit, *abire iussus sum, quem etsi maximus sis, ut-
cumque tamen tolerabilem judicarem, si post mille anno-
rum millia fortendus esset; sed aeternus est, idemque ter-
nus, quantum apud vos nulla conspexit aetas. Maledicta scientia, quae tam immane praecipitium me dejecit.* Dixit, & in auras abiit. At verò qualem existimatis amicum ejus ex hac apparitione collegisse fructum? *Superstes alter, tum rei novitate, tum amici exilio aeterno motus, amicissimos quosque, qui super ea re in melius consulerent, interrogavit; moxque aliter vixit, sanctius abiit.*

10 Sanctus Antoninus in Summa sua sequentem re-
fert historiam à pluribus quoque aliis scriptoribus enar-
ratam. Nam Bononiae juvenis quidam voluptuosus impuris-
que amoribus deditus, studiis operam dabat, nil nisi delicias, & vitae commoditates mente sua-
volvens. Cumque à Priore Dominicanorum Patriota suo visitaretur, timens ne fortè de rebus spiritualibus ad se à tam dissoluta vita divertendum discursus misce-
ret, eundem praevenire volens, dixit ei, ut de quacun-
que materia praeterquam de rebus spiritualibus, secum colloqueretur. Cui praefatus religiosus assensum prae-
buit, ita tamen ut in discessu sententiam quandam animae ipsius perutilem eidem pro valedictione re-
linqueret. Ecce tibi ipsissima Sancti Antonini verba: *Postquam de multis, & variis rebus, de parentibus, & amicis, & notis, habuerunt sermones, demum ab eo re-
cedere volens dixit: Illa duo verba scriptura volo vo-
bis dicere, ut convenimus. At ille, dicas citò, & bre-
viter. Scriptum est, ait; Isaja 14. de unoquoque qui se-
tradit deliciis, & vanitatibus mundi, quod in alia vi-
sa hoc ei eveniet: super te sternetur cynea, & aperimen-
tum tuum erunt vermes: & inde recessit. Ita autem in-
hesit firmiter hoc verbum menti ejus, ut nullo pacto pos-
set à corde ejus illud excidere, sed illud recolendo inde considerabat, quomodo posset sustinere talem lulum ver-
minum, & tinearum semper, qui nec morsum pulicis pa-
tienter ferret. Cumque omnes se ab hac consideratio-
ne, quae menti ejus firmiter infixae hærebat, divertendi modos tentasset, nec tamen quicquam proficeret, tandem se religiosum statum ingredi velle resolvit. Hinc igitur tale formari potest argumentum. Quod si sola molestia vermium, & tinearum post mortem sus-
tinendarum apprehensa tantae fuit efficacit, ut illum ad Deum converteret; quantò plus animam ad virtu-
tem movere poterit infinitorum, eorumque horribili-
um, & sempiternorum tormentorum inferni conge-
ries?*

Potavin.
Petr. Baroco.
l. 5. de ratione
bene moriendi.

Exemplum.

2. Anton. 9. 4.
lib. 14. c. 1. 1. 1.

Historia.

Isa. 14. 11.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Pœnarum æternarum consideratio ad pœnitentiam nos convertit, & in divino servitio ferventes, & perfectos efficit.

THEMA.

Convertantur peccatores in infernum. Psalmi 9. versic. 18.

Communis, & à sacris Doctoribus concorditer recepta doctrina est, in inferno jam non amplius, nec locum, nec tempus superesse faciendæ pœnitentiæ. Unde Nazianzenus inquit: *His qui vitam exceperunt, non est in inferno confessio, nec morum correctio.* Similiter D. Chrysostomus ait: *Ne expectemus infernum, ubi pœnitentiæ remedium nihil valet.* Cum verò hæc ita se habeant, qua ratione David in proposito thematis verbis, peccatores exhortari potest, ut inter acerbis inferni flammis ad Deum se convertant? Sancti Thomas verba illa hunc in modum exponit: *Convertantur, id est puniantur; Propheta enim dicit: hoc per modum prænationis; Psalmi 62. introibunt in inferiora terræ; vel per infernum intelligitur obstinatio mentis in peccato; etiam vivus in inferno convertitur peccator, quando innititur in obstinatione.* D. Chrysostomus, ut in discursibus præcedentibus diximus, lectionem quandam adducit à vulgata differentem; non enim legit *convertantur*, sed *convertentur* in tempore futuro; veruntamen per hoc minimè solvitur dubium, quia voluntas reprobi adeo est in odio Dei obfirmata, ut per totam æternitatem ad eum converti nunquam possit. Necessum est igitur dicere, impium postquam in infernum præcipitatus est, frustra expectare, ut ad pœnitentiam reducat, quamvis id fieri possit in vita præsentis, si nimirum atrocitatem, & æternitatem pœnarum illarum ex proposito, & industria recogitet. Divus Chrysostomus efficax quoddam ad hoc persuadendum format argumentum; nimirum ad effectum se reflectens, quem ut plurimum ad nostram relapscentiam in nobis mortui alicujus aspectus operari solet; *Si mortuus, inquit, solus videatur animum nostrum ita reprimere, quanto magis gehenna, & ignis qui nequit extinguere?* Sanctus Augustinus similitudinem quandam omnibus notam adducit inquit: si quis virgam viridem distortam, rectam facere cupiat, ignem adhibere solet; dum enim virga calorem sentit, in quamlibet sibi libitam partem eandem flectit: eodem modo quantumvis Christianus aliquis dissolutus sit, & scandalosus, si tamen per seriam considerationem in flammis æternas respiciat, perverios mores suos sine mora reformabit. Evigila igitur, inquit, ex torpore tuo, corrigere ex cruciatu tuo. Ligno malè curvo nocti calorem solere adhiberi; corrigat te calor ille, corrigat te flamma ignis æterni, tamquam calor admodum curvo cordi tuo, ut hinc admoneatur, & corrigatur.

3 Ven. Thomas à Kempis de Monacho quodam refert, quod enim post matutinum piger, & somnolentus in Choro hæretet, alius quidam eidem vicinus ad eum à somno excitandum, auribus ejus inclamaverit: *Infernus: quo audito, ille subito perterritus, & exprobratus, omnem torporem à se abiecit.* Postquam relatam historiam magnus ille spiritualis vitæ magister hoc monitum subjungit: *Cogita ergo piger de inferno, & non dormitabis præ radio.* Sancti. Mater Ecclesiæ in prima Dominica Adventus fideles suos à pigritiæ suæ lethargo suscitare volens, hæc verba imonat: *Fratres, hora est jam nos de somno surgere, nunc enim propior est nostra salus, quam cum credidimus; in eadem quoque Dominica Ecclesia Evangelium de finali judicio proponit, quod subsequetur, vel æterna retributio, vel æterna damnatio.* In Sancti Joanne Climaco de Anachoreta quodam legimus, quod cum in via perfectionis piger admodum, & negligens fuisset, tandem ad extremum vitæ perveniens, per spatium unius horæ veluti mortuus permanserit; demum verò in se reversus, omnes circumstantes, ut à se recederent rogavit, statutum sibi esse subjungens deinceps

vitam quandam ducere austerissimam, & ab omni confortio humano penitus sequestratam. Unde pauperi tugurii sui portam muto obstruxit, parvulam duntaxat in eo relinquendo aperturam, per quam modicum panis, & aquæ subministrari sibi posset. In eoque tugurio per duodecim annorum decursum permansit, rigorosum observando silentium, in pane & aqua jejunando, jugique meditatione inferni pœnas ruminando, copiosissimisque lachrymis peccata sua deslendo. Novissimè verò cum ad mortem usque infirmatus fuisset, monachi dejecto ad terram muro quo ostium obstructum fuerat, ad illum ingressi sunt; cumque morti proximus esset, à monachis rogatus, ut salutare quoddam documentum eis memoriæ loco post se relinqueret, profundo ducto suspirio inquit: *Quisquis mortem, que porta est, per quam intratur in æternitatem, serio cogitaverit, in æternum non peccabit.* Sed quid mirum est, si vir ille tam rigorosam vitam ducendo magnis passibus ad sanctitatem properavit, qui per duodecim annos æternas inferni pœnas mente serio revolvit? Observandum verò est, historiam de eodem ulterius asserere, cum amarè planxisse, nec immeritò, si sequens ponderetur Bellovacensis consideratio, dicentis: *Nota quod sicut ignis, & fumi propinquitas, fletum, & lachrymas provocat, sic & meditatio ignis, & fumi infernalis lachrymas compunctionis extorquet; unde quidam dixit: si non potes habere lachrymas, pone oculos tuos ad fumum inferni, & ardorem ejus, & ad vehementiam Aquilonis, à quo panditur omne malum, & sic habebis.*

4 Sanctus Gregorius in Dialogis suis narrat, se sequentem a quodam sibi convivente monacho audivisse historiam. Cum enim is in eremo habitasset, eremitam quendam Petrum nomine agnovit, in solitudine quadam Evassæ denominata demorantem; qui priusquam in hac eremo vivum se sepeliret, etiamnum secularis existens, graviter infirmatus, & mortuus ac paulò post in vitam revocatus fuit. Qui inferni se supplicia, atque innumera loca flammarum vidisse testatur. Qui etiam quosdam hujus sæculi potentes in iisdem flammis suspensos se vidisse narrabat, qui cum iam ductus esset, ut in illas mergeretur, subito angelum coruscum habitu apparuisse fatebatur, qui eum in ignem mergi prohiberet, cui etiam dixit: *Regredere, & qualiter tibi post hac vivendum sit, cautissime attende.* Tandem ulterrimis rigorosam quam postea duxit vitam, idem S. Greg. his verbis enarrat: *Tantum se postmodum jeuniis vigiliisque constrinxit, ut inferni eum vidisset, & perimisset tormenta, etiamsi taceret lingua, conversatio loqueretur.*

Cœlestis Magister noster salutare hoc nobis præscribit consilium, inquit: *Quærite ergo primum regnum DEI, & justitiam ejus, & hæc omnia adiuvant vobis, quæ verba auctor operis imperfecti, ad propositum nostrum exponens, per Ly justitiam ejus punitivam DEI justitiam intelligit, quæ in abyssu infernali præcipue centrum suum habet; ut proinde sensus verborum Redemptoris sit, considerare non solum præmium, quod est in regno Dei, verum etiam pœnam, & supplicium inferni, siquidem tritum est axioma illud, oderunt peccare boni virtutis amore, oderunt peccare mali formidine pœne.* Veruntamen ecce tibi ipsissima auctoris imperfecti verba: *Si ergo die ac nocte cogitas, qualis erit gloria Sanctorum, vel quales erunt interitus impiorum, necesse est, ut aut propter timorem pœne terribis recedas à malo, aut propter desiderium præmii excitatus festines ad bonum.* S. Bernardinus Senensis quærit: *Quid faciendum est, ut infernum evitemus?* & respondet, quod *DEVS*, qui secundum Apostolum vult omnes homines salvos fieri, duo nobis verba in Evangelio proposuit, quorum unum dixit manens in carne, alterum dicturus est in extremo judicio; in quibus verbis proponit nobis bonum, & malum, vitam, & mortem, benedictionem, & maledictionem. Elige ergo o homo, alterum illorum sequi; elige ergo quod volueris unum ex his duobus, Unum ex his duobus oportet te eligere: primum scribitur Matthæi 3. Pœnitentiam agite; secundum dicitur in disticto judicio, & scribitur Matthæi 25. *Ite male diti in ignem æternum.* Ut autem ad subeundam pœ-

Naz. or. 14.
D. Chr. c. 1. h.
77.

S. Th. 2. b.

Ps. 62. 11.

D. Chr. h. 1. in
2. ad Thess.

D. Chr. 2. b.

S. Aug. de
civibus.

Simile.

V. Th. de Xep.
3. p. 1. c. 6.

Cogitans de
inferno non
pignabit.

Rom. 13. 11.

S. Jo. Cl. gr. f.
de mortis
mem.
Verificatur
in quodam
Anachoreta.

Ejo. Gern. la.
locare moni.
ad frater.

Bel. 1. per.
mos. p. 4. l. 1.
d. 4.

S. Gr. 1. 4.
Dial. c. 16.

Historia.

Mat. 11.

Auth. Im.
per. h. 16.

S. Bern. sen. f.
de ceteris
p. 1. n. 1. d.
1. Tim. 2. 4.

Mat. 1. 1.
Mat. 25. 11.

nitentiam nos resolvamus, sufficit in proposito modica hæc verba recollere: *Ignem æternum. Si primum accipies, penitentiam agens, securi evades secundum; si autem primum contemnis, absque dubio incidis in secundum.* Ut verò nobis facilem reddat asperam, & difficilem vitæ penitentis viam, auctoritatem adducit Sancti Bernardi, inquiens: de istis verbis simul junctis dicit Sanctus Bernardus: *Respondent nobis mundi amatores, cum penitentiam persuademus, & dicunt: Durus est hic sermo, & quis potest eum audire? Erratis insani; Durumne vobis videtur cum dicis: Penitentiam agite? audituri estis duriorum; scilicet: ite maledicti in ignem æternum.* D. Chrysost. similiter cuidam mortuos de inferno discursus invito animo auscultanti, ac proinde illius reminiscitiam à se repellenti, his verbis respondet: *Noli eam à memoria ejicere. Ne dicas, quid me importuna afficiam tristitia? Importuna eris tristitia, quando angeris in gehenna.*

3 Regius Propheta David die quadam particularem sibi poscebat audientiam, & attentionem, inquiens: *Venite, filii audite me.* Sed qualem existimatis fuisse doctrinam, quam auscultantium animis imprimere studebat? *Timorem Domini docebo vos;* nimirum ut Basilii Magnus exponit, auditores suos ad memoriam poenarum infernalium disponere conabatur. Unde idem Sanct. subjungit: *Cum te appetitus invaserit peccandi, velim cogites profundum barathrum inferni;* moxque multorum tormentorum serie enarrata, ita concludit: *Hæc time, & horum timore instructus, animam a peccatorum concupiscentia tamquam freno quodam reprime.* Porro idem regius Psaltes postquam dixisset: *Timorem Domini docebo vos,* mox quoque quem ex hac doctrina percipiamus fructum, subjungit, dicens: *Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum, diverte à malo, & fac bonum, persequere pacem &c.* hæc enim omnia timorem Domini ex continua inferni memoria proveniente consequuntur Sanct. Propheta Job vir erat opulentissimus, & nobilissimus inter omnes Orientales; multorum statuum, & Dominiorum patronus erat, & Dominus, plurimos numerabat subditos, conjugatus erat, in medio gentis perverſæ, & inimicorum veri DEI vivebat, & tamen quam immaculatum se in vocatione illa adeò periculosa conservaverit, testimonio æternæ veritatis constar, de ipso asserentis, quod in universo mundo nullus suo tempore fuerit parvis cum ipso sanctitatis: quot non superavit ab inferno adversus eum obstinatè conjurato intentata certamina? At verò scitiline causam, cur adversus omnes insultus infernales victor existens, omnes astuti serpentis laqueos, & insidias evaserit, & in sua innocentia permanſerit? Nimirum tormentorum inferni atrocitatem continuo cogitabat, prout ex pluribus libri sui locis clarè colligitur; dicit enim: *semper quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non potui;* quem textum Sanctus Gregorius in favorem nostrum his verbis exponit: *Fluctus cum tumentes desuper imminant, cumque eam quam deferunt mortem minantur, nulla tunc navigantibus rerum cura temporalium, nulla carnis delectatio ad mentem reduci- tur; ea quoque ex navi projiciunt, pro quibus longa naviga- sumperunt; cum tæres in despectum mentis veniunt.* Eundem prout effectum operatur suppliciorum æternorum consideratio; hæc enim thesaurorum, sceptro- rum, deliciarum, delectationum nos facit concipere nauseam; ac proinde Job à divitiis, à filiis, & imperiis adeò se exhibuit alienum, ut diceret: *nudus egres- sus sum de ventre matris meæ, & nudus revertar illuc.* Veruntamen in alio loco idem Propheta clariùs hanc à se exercitatem, sibi que familiarem inferni conside- rationem exprimit, dum Deum his verbis interrogat: *Quis mihi det ut in inferno protegas me, & abscondas me?*

6 S. Antoninus modum nos docet intentatos nobis ab inimico communi ictus fugiendi, dum inquit: *Cum tentatio urget. Sic consideranda est illa perpetua pena, & timenda quia si momentaneum est quod delectat, æternum tamen quod cruciat,* ait Sanct. Greg. Et quis unquam fuit qui si sciret, se propter delectationem qualemcumque etiam diu duraturam, in ignem

Manſi Bibl. Præd. Tom. II.

mittendum, & poenam ibi gravissimam toleraturum diu, etsi non semper, vellet illam non consequi? Certe nullus. S. Propheta Job nos ab errore quodam liberat, qui multos fascinavit, ut tormenta inferni sempiterna non esse crederent; dicit enim: *Æstimavi abyssum quasi senescentem.* Ubi S. Gregorius ait: *Abyssum namque senescere æstimant, qui terminare quandoque in supplicii supernam animadversionem putant.* Igitur antiquus ille persuaser, in membris suis, id est in mentibus iniquorum, futuras poenas quasi certo sine determinat, ut eorum cul- pas sine termino correctionis extendas, & eo magis hic peccata non finiunt, quo istis æstimant peccatorum supplicia finienda. Ex quo S. Gregorii discursu clarè colligitur, majus aut efficacius peccatis frænum injici non posse, quàm si jugiter homo tormentorum illorum consideret perpetuitatem & æternitatem. Unde & Ecclesiasticus monet, dicens: *In omnibus operibus tuis memorare novissimam tuam, & in æternum non peccabis.* Ubi notandum est illud *Ly tua;* neque enim recogitandæ à nobis sunt flammæ illæ quæ torquent alios, sed potius ruminandæ sunt eæ quibus corpora nostra conflagrabit; haud secus ac si actualiter intra illam voraginem, & fornacem constitui essemus. S. Bernardus impium quendam, qui novitium persuasionibus suis extra religionis septa extraxerat, indignatus his verbis alloquitur: *Vtinam sciperes & intelligeres, ac novissima provideres. Si sciperes quæ Dei sunt, provideres quæ inferni sunt; profecto inferna horreret, superna appeteret, quæ sunt mundi, contemneret.*

7 Vincentius Bellovacensis modum recenset, quo idem mellissimus Doctor, postquam omnes fratres suos ad statum religiosum attraxerat, ad patrem suum ad religionem quoque amplectendam inducendum usus fuit. Nimirum unâ cum patre in quandam Villam suam profectus, ibidem sub antiquo quodam trunco in conspectu patris sui prædicavit, videntique patrem in obstinatione sua persistere, præcepit circumstantibus, ut ad viridem illum truncum ignem applicarent; apposita tamen prius circumquaque sufficienti lignorum siccorum strue, quæ subito conceperunt incendium: *Truncus veros arde circa medium ab extremis emittens humorem fatidum, & fumum teterrimum, diu ignem servavit.* Tunc incipit sanctus loqui de Poenis inferni, dixitque patri, quod esset similis illi trunco, qui hic non poterat igne diurno succendi, nec flere peccata sua, nec suspirare ad Deum, sed in inferno, nisi penitentiam ageret, in æternum arderet, fleret, & fumentem fumum emitteret; ad quæ verba pater compunctus, cum secutus est, & monachus factus. Enim verò tametsi motivum gloriæ & consideratio retributionis, efficaciam sint calcaria, nos ad strenuè currendum in viâ mandatorum Dei excitantia, longè tamen efficacior in hunc finem est ignis inferni, inquit Chrysostomus: quod enim utile est, tam in bonorum adeptione, quàm in malorum fuga consistit, quæ quidem duo sunt, celorum regnum, & gehenna. Cæterum posterius, hoc est poenam effugere, majorem vim habet; plerique enim eo sunt animo, ut cum multa non ultra se porrigit, quamvis bona non accipiant, facile id ferant; cum autem dolor etiam accedit, non ita.

8 Cum tempus appropinquaret, in quo maligni Hebræi ex motivo in vidit, Salvatori nostro mortem machinaturi erant, ipse omnia prævidens, eosdem ad poenitentiam reducere conatus fuit, oculis eorum obijciendo inferni memoriam; ac verò quia in malitia sua obstinati erant, meritò misericors Dominus de illis dicere potuit: *Curavimus Babylonem & non est sal- nata, derelinquamus eam.* Refert S. Joannes, quod ante sex dies Paschæ Redemptor noster in Bethaniam concesserit, ubi Lazarum à mortuis resuscitaverat, quodque ibidem à Martha hospitio receptus fuerit, sibi que, & aliis pluribus ad mensam assidentibus, idem quoque Lazarus accubuerit. Hugo autem Cardinalis ex auctoritate S. Augustini de hoc Lazaro ita scribit: *Lazarus, & Blasphemos dicebatur, & multa de locis panalibus referebat convivansibus, & de tristegis inferni.* Verum, inquit: ex quo trita veteribus regula fuit, ne quis ad mensam mortuos nominaret, longè inconvenientius fuisse videtur, quod ea in occasione de poenis inferni sermones miceret; sed ecce tibi mysterium. Nimirum Salvator noster per hunc di-

Q9 a scur-

Job 41. 31.
S. Greg. l. 14.
Moc. c. 16.

Ecc. 7. 40.

S. Bern. ep. 193.

Bellev. lib.

Quod non
facit suavis
monitio, ran-
dem efficit
prædicatio
de inferno.

D. Chr. ho. Jo.
in 2. ad Cor.

Jerem. 51. 9.
Joan. 12. 3.

Ha. C. 16.

In juda loco
non habet.

S. Bern.

D. Chr. in pl.
11.

Pl. 31. 12.

S. Bas. lib.

Cogitare ba-
rathrum in-
ferni tollit
appetum
peccandi.

Probat
hoc S. Job.

Job 31. 23.
S. Greg. l. 1. 20.
Moc. c. 17.

Job 1. 22.

Job 14. 17.
S. Aug. 4. p. 17.
14. c. 1. 5. 1.

S. Greg.

scursum, Judam qui illum traditurus erat, quique de effusione pretiosi unguenti paulo ante murmuraverat, ad poenitentiam reducere, omnibusque circumstantibus salutaria documenta ad deferendam mortis suae, quam postea tanto cum excessu procuraturi erant, machinationem subministrare conatus fuit, licet incassum; quia impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit.

Prov. 18. 1.

Ps. 17. 9.

S. Aug. ib.

S. Ioa. Clim. 4.

Ps. 17. 9.
S. Aug. ib.D. Chr. h. 1.
in Phil.Ps. 16. 1.
1. Cor. 13. 12.

Ps. 17. 10.

S. Aug. ib.
Quid sit lavare manus in sanguine peccatoris.

9 Regius Propheta David in Psalmo 17. ait: *Ascendis fumus in ira ejus, & ignis a facie ejus exarsit, carbones succensi sunt ab eo*; quae verba S. Aug. hoc modo interpretatur: *Ascendit lachrymosa deprecatio poenitentium, cum cognovissent, quid minetur Deus impiis*. S. Joannes Clim. refert, quod monasteria sibi subiecta visitando, fratrem quendam invenerit culinarium, qui etiam inter coquendum dono fruebatur lachrymarum; quem cum interrogasset, quonam modo hoc sibi donum à Deo obtinisset, frater ille respondit: *En ignis quem perpetuo cernebam, conspectu, vasta ignis inferni incendia animo versabam, quae consideratio uberes ex oculis lachrymas solet elicere*. S. Aug. praedicta Psalmi verba: *Carbones succensi sunt ab eo*, exponens, inquit: *Qui jam mortui erant, deserti ab igne desiderii, & luce justitiae, ac frigidi, rursus accensi, & illuminati revixerunt*; qui effectus connexionem habet cum illo, qui antea expressus fuit his verbis: *Ascendit lachrymosa &c.* D. Chrys. quadam vice cum de atrocitate poenarum infernalium exaggeranter discurrens, auditores suos radio sermonis affici animadverteret, his verbis iisdem ipsorum impropertavit socordiam, inquiens: *Ne sitis adistorum verborum gravitatem difficiles, nam ista verborum gravitas, occasionem animabus vestris à peccatis resurgendi parit*; idque duplici scripturae probatur testimonio. Quorum primum est in Psal. 16. *Ignem nos examinasti, sicut examinatur argentum*. Alterum verò 1. Corint. 3. *Uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit*. Natura & ars in omnibus quibus decipi possumus, de certis modis prospexit, quibus rei de qua dubium nascitur realitatem, & sinceritatem experiri valeamus, ita ignis aurum, lapis lydius gemmas probat; hac verò in vita qualiter zizania à frumento, reprobos ab electis secerneamus? Facile decipi possumus, ne forte colligentes zizania, eradicemus cum eis simul & triticum. Sed ecce vobis infallibile certitudinis argumentum: *Uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit*; id est si animam aliquam videritis poenas contemplantem, & meditantem infernales, ignisque aeterni concipientem timorem, hanc de numero electorum esse vobis persuadeatis; nemo enim infernum cogitans, eumque timens, corrumpit in infernum, cum probè sciat, solam legis divinae transgressionem eum in huiusmodi praecipitare supplicia.

10 Psalmista aliquando de justis agens, post discursus varios, ita tandem concludit: *Latabitur justus cum viderit vindictam, manus suas lavabit in sanguine peccatoris*. Ast verò quoniam est hæc vindicta de qua exultabit anima justa? Respondet S. Augustinus: Nunquid quando feriuntur homicidae, debent illuc innocentes ire, & lavare manus suas? sed quid est in sanguine peccatoris lavare manus suas? justus quando videt poenam peccatoris, proficit ipse, & mors alterius valet ad vitam ipsius. Quia scilicet reproborum in abyssum infernalem praecipitium justos sustinet atque electos, ne & ipsi corrumpant.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

De situ, & varietate nominum, quibus infernus appellatur; item de ejus capacitate, angustia, immobilitate, & catenis damnatorum.

THEMA.

Dilatavis infernus animam suam, & apernis os suum absque ullo termino. Isa. 5. v. 14.

1 EX Sacrae Scripturae testimoniis, historiis profanis, commentis poeticis, visionibus, apparitionibus, & variorum librorum traditionibus, Infernum, qui damnatorum carcer est, in centro terrae situatum esse clarè colligitur. Hinc inter alios S. Hier. inquit: *Inferi in corde terrae esse dicuntur*. Qui idem Doctor in Danielem scribens, Zenonem quoque Stoicorum

principem inferni in terrae centro situari meminisse testatur. S. verò Bernardinus dictum inferni situm variis probat rationibus. Et inter ceteras quidem adducit sequentem, inquiens: *quanto corpus est nobilius, tanto ei debetur locus nobilior: si ergo nobilissimis corporibus, id est, gloriosis, debetur locus supremus, id est, caelum empyreum, restat, ut corporibus ignobilibus, puta damnatorum, debeat locus infimus, qui est sub terra*. Huncque in finem, illum citat Isaia textum: *Infernus subter conturbans est in occursum adventus tui*. S. verò Antoninus hanc aliam assignat rationem, dicens: *Locus conveniens gravibus est terra, & quia reprobi, quorum iniquitate ut ait Psalmus 37. sicut onus grave gravata sunt super eos, cum ipso gravamine hinc recedunt, aptè in centro terrae collocantur*.

2 Abulensis ad inferni nomen, quod ad terrae profunditatem relationem habet, sese reflectens, idem in presenti probat intentum, dum ait: *Infernus non potest poni nisi in terra: apparet ex nomine inferni, quod est infra nos*. S. verò Antoninus idem per aliam viam argumentum confirmat, dum varia, quibus caeca gentilitas infernum descripsit, adducit nomina, dicens: *Dicitur Herobus a gentilibus, quia semper adheret illi talis poena, unde et si Diabolus, vel anima damnata, ad horam de illo loco exeat, ut appareat alicui, Dei disponente, secum tamen portat infernum, semper ei illa poena adheret*. Cur autem infernus Acheron appelletur, idem in hæc verba docet Author: *Dicitur Acheronta, id est, luctuosus; vel Acheronta ab A, quod est sine, & cheronta quod est salus, quia sine salute sunt lachrymae ille*. S. Isidorus Etymologiam barathri quoque explicat in presenti, dicens: *Barathrum eximia altitudinis nomen est, & dictum barathrum, quasi vorago atra, scilicet à profunditate*. Cui confirmando subijcere placet Sancti Antonini contemplationem, quam super illa hymni Paschalis verba (*conspicis Christus tumulo, victor redit de barathro*) instituit, ait: *Barathrum dicitur, quasi latitudo arcta, quia est latus locus ad ingrediendum, sed arctus ad exeundum*. Quin & tartarus appellatur infernus; ad quam denominationem Sancti Isidorus se reflectens ait: *Tartarus, vel quia omnia illic turbata sunt; vel à timore frigoris, quod est algere, scilicet quia luce Soleque caret*. S. verò Cyrillus Alexandrinus carceris hujus deplorens horribilitatem, in hos prorupit gemitus: *Hæc qualis est locus, ubi fletus, & stridor dentium, qui tartarus appellatur, quem vel ipse Diabolus horret! Quos eosdem terrores S. Bonaventura describens, his variis utitur epithetis. Aspice chaos horribilissimum, lacum subterraneum, puteum profundissimum, & totum ignitum*.

3 In variis S. Scripturae locis sub profundi putei forma exhibetur, dicente Psalmista: *Neque urgeas super me puteus os suum, quem textum S. Hil. ita explicat, dicens: In puteo inferne mortis sedem significari, & Psalmus alius testis est, cum dicitur: in vero Domine deduce eos in puteum interitus; demersum hoc, profundumque puteum in inferno terra significari demonstrans*. Quia sub metaphora S. quoque Bernard. nobis infernum exhibet, in sermone de modo bene vivendi, quando, ne in eam voraginem incidamus, nos ita admonet, dicens: *Antequam puteus te absorbeat, poenite; priusquam infernus te rapiat, peccata tua luge; priusquam in profundum inferni mergaris, negligentias tuas plange*. Nomine autem magis accommodato infernus quoque gehenna appellatur. Quam denominationem idem Sanctus ita explicat: *Regio gehennalis dura, & extimescenda, terra afflictionis, & miseriarum, terra tenebrarum, terra turbini, & caliginis, terra maledictionis, & mortalitatis, terra sitis, & famis, terra combustionis, & frigoris, in qua nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat*. Gehennæ insuper Etymologiam S. Antonin. explicat, dicens: *Dicitur gehenna, quasi generans ignem, vel generans Aeniam, qui est mons in Sicilia, ignem eructans, & interpretatur vallis tristitiae, quia ex cruciatu ejus anima habet magnam tristitiam*. Singulariter autem notandum, quod in universo Sacrae Scripturae volumine nunquam inventio facta fuerit gehennæ, nisi primò omnium apud Sancti Matthæum, ubi Christus minitabundus ait: *Qui autem dixerit: salue, reus erit gehennæ ignis*. Quilocus vallis quædam erat cujusdam viri, cui nomen Hinnon, ubi

S. Ber. Ser. 1.
4. Lib. 222.Isa. 14. 9.
S. Ant. Sum.
Theol. 2. 4. 11.
14. C. 1. 5. 1.Abulen. 4.
119. in C. 25.
Matth.S. Anton. ib.
Inferni varia nomina.

Acheron.

Barathrum.
S. Isid. L. 14.
Orig. C. 9.

S. Antonin. ib.

Tartarus.

S. Isid. L. 14.
Orig. C. 9.S. Cyr. Al. or.
de exitu animæ, & de secundo adventu.
S. Bon. L. 7. c. 3
in Falcatul.Ps. 68. 16.
S. Hil. ib.S. Ber. 237. de modo bene viv.
Puteum.S. Bern. in P.
S. Nicolai.Gehenna.
S. Anton. ib.S. Hier. in c.
7. Isa.
S. Hier. in c.
1. Dan.Mat. 5. 12.
Paul. de Phil. 10.

ubi gentiles, & ad imitationem eorum Hebraei, idolo Moloch honorem deferabant divinum, suos ei offerentes filios, quem locum Josias Rex ossibus mortuorum, immunditiis, sordibusque maxime pestilentialibus repleri fecit; coelestis itaque Magister in valle hac rudibus Hebraeis infernum representavit, utpote, quae & ignem evomebat, & summam continebat abominationem, dicente S. Isidoro: *Gehenna est locus ignis, & sulphuris, quem putant ita nominatum à valle idolis consecrata, quae est juxta murum Ierusalem, repleta olim cadaveribus mortuorum. Ibi olim Hebraei filios suos immolabant demonibus, & appellabatur locus iste gehenna: futuri ergo supplicii locus, ubi peccatores cruciandi sunt, hujus loci vocabulo designatur.*

4 S. Antonius de Padua illum ita in presenti adducit textum: *Preparata est abberi Topheth à Rege, preparata, & dilatata*; quorum verborum interpretationem agens, ad Ly Topheth singulariter se refert inquit: *Topheth interpretatur latitudo, id est infernis, quia absque ullo termino dilatavit animam suam; preparata abberi, id est ab aeterno, à Rege Jesu Christo. Dicitur hac infernitas profunda, & dilatata; profunda, quia procul à fundo, id est sine penarum; dilatata ad suscipiendas animas damnatorum; unde infernus dicitur, eo quod anima igni infernorum, cujus nutrimenta sunt ligna multa, id est animae peccatorum; & flatus, id est ira Dei sicut torrens sulphuris, qui ardet, & facit, succendit eam.*

5 S. Bernardus in sermone de quinque negotiationibus ita nobis delineatum exhibet infernum: *Locus lethifer, in quo ignis ardens, ubi frigus rigens, vermis immortalis, factor intolerabilis, mallei percutientes, tenebra palpabiles, confusio peccatorum, inundatio vinculorum, horribiles demonum facies.*

6 *Dilatavit infernus os suum.* Inferni amplitudinem ipsemet declarat Psalmista, dum immediate subnectit, dicens: *Aperuit os suum absque ullo termino*; quod Sanctus Antoninus ut confirmet plenius, illum superaddit Ecclesiastici textum: *Profundum abyssi, id est inferni, quis dimensus est? Q. D. nullus nisi Deus, aut forte Diabolus.* Cornelius verò à Lapide capacitatem ejus dimetiens strictius, eam esse dicit mille sexcentorum milliarium, id est ducentorum milliarium Italicorum sive 40. Germanicorum in omni circuitu suo; atque ita concludit profunditatem ejus ducenta continere millia, latitudinem ducenta, & tantundem altitudinem. Quantum verò amplitudinem situs concernit, omnes concordare adverto, alios inter dicente Sancto Bonaventura: *Imaginare civitatem magnam, & horribilem, & penitus tenebrosam, obscurissimam, & terribilissimis flammis succensam, clamantibus, ululantibus, & plangentibus universis praeter inexplicabiles doloribus.* Cujus infernalis stationis vastitatem in Libro pariter Jobi expressam reperio verbis sequentibus: *Igitur salvavit te de ore angusto latissime, & non habente fundamentum subter se.* Ubi San. Hieron. (vel quicumque demum alius ille fuerit author) ait: *Hoc in loco inferorum habitacula ab Helio describuntur, quae immensa capacitate sui fundamentum non habent.* Cur autem os inferni admodum angustum sit, ipsa verò viscera admodum larga, hanc assignat rationem, dicens: *Ore autem angusto inferi ideo appellantur, eo quod amplum sit ad recipiendum, angustum ad dimittendum.* Quam eandem veritatem in tertio supra Jobum libro Beda confirmans, hunc Psalmistae adducit textum: *Libera me de profundis aquarum, non me demergas tempestas aqua, neque absorbeas me profundum.* Cui textui hanc immediate subnectit glossam: *Proinde novimus, quia loca infernalium ergastulorum, secundum fidem scripturarum, inter immensas abyssi aquas esse constituta.*

7 Abulensis ad ejusdem puncti perveniens discussionem, barathri capacitatem ita describit: *Locus inferorum habet magnam capacitatem, & tamen an tanta sit, quantum requirit omnium damnatorum, & damnandorum, si singulatim, & distincte ponerentur, locabiles, non constas; quia potest esse quod in parvo loco multi ponantur, & intra solidum sit aliud solidum per dimensionum penetrationem, & tunc quantumcumque parvum spatium pro omnibus illis sufficit; si tamen detur, quod*

Manji Bibl. Prad. Tom. II.

sit tantum spatium, quantum pro omnibus requiritur, non videtur impossibile, quia divina virtus in his operatur. Et nihilominus stante tanta carceris hujus amplitudine, damnati per omnem aeternitatem ne vel minimum moveri poterunt, adeoque inter atrociores penas, quas sufferent, una principalis erit infinita illa angustia qua continuò comprimuntur, & supra se invicem agglomerantur; quemadmodum uva in torculari, lateres in fornace, & ligna in catasta, & carbones in fornace vastissima; praeterum cum ibi innumerabiles corporum damnatorum precipitandi sint milliones, quando absque ordine ullo in summa nunquam examinabuntur tortura; ut merito quidam dixerit, quod ibi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

8 Psalmista quondam ingemuisse legitur lamentabiliter: *Pericula inferni invenerunt me*; quorum discriminum qualitatem dum indagarem, Cardinalis Bellarminus mihi satisfecit, dum versionem Hebraicam secutus ait: *Vox Hebraica proprie angustias inferni significat, qua voce designatur locus angustus, per quem qui gradiuntur, in periculo praecipitii versantur, nisi singulos gressus vigilantissimi observent; & talis est via salutis, arcta atque angusta, unde nullo negotio in praecipitium inferni ruunt, qui non caute ambulant, unde monet Apostolus: Videte, quomodo caute ambuletis.* De qua damnatorum angustia doctores sacri variè tractarunt, & clarè satis; dicente in primis S. Bernardino: *Compressa erunt minus corpora damnatorum, ita ut nec contrahere nec extendere se possint.*

9 Prima quidem facie impropria illa Psalmistae videtur similitudo, dicentis: *Sicut oves in inferno positi sunt*; siquidem Judex supremus electos assimilavit ovibus, & non praecitos; & nihilominus ut idem notat S. Bernardus: *Sicut oves in inferno positi sunt, quia sicut oves fortiter se comprimunt in hyeme propter frigus, & in aestate ad umbram, ad declinandum aeternum; sic peccatores in inferno ordinabuntur.* Quam eandem similitudinem S. quoque Antoninus explicat in hæc verba; *sicut oves in inferno positi sunt, unus super alium constipati*; quando namque in laniena integri catervatim mactantur greges, super invicem projiciuntur animalia, altissimosque efficiunt vertices. Imò corpora praecitorum eundem immobiliter in perpetuò conservabunt situm, qualiter primitus corruerunt, quando damnati tremendam illam exceperunt sententiam: *Discedite à me maledicti in ignem aeternum.*

10 Hinc Psalmista prænuntiat, dicens: *Plus super peccatores laqueus, sulphur &c. q. d. flammæ, quasi totidem catenas, constricturas, ut penitus immobiles, nequaquam se de loco in locum movere possint; quisquis enim cum capite in abyssum illam reclusus corruerit, ita manebit semper; unde alibi sub inferni typo dicitur: Descenderunt in profundum quasi lapis.* Sane si quod è molendino saxum ex alto corruens in caverna quadam suum invenerit centrum, inibi perpetuò persistit immobile; ita quoque reprobus eveniet, quorum centrum profundissima est inferni abyssus; quam veritatem S. Anselmus clariùs exponit, dum ait: *Tanto penarum prementur pondere, ut ne pedem, vel manum impiis movere possint.*

11 S. Macharius aliquando in extasi tormentorum infernalium contemplans acerbitatem, à quodam pagano intellexisse legitur, quod Christiani in profundissimo barathri illius loco attinerentur; ex qua relatione deducere possumus, quanta corporis damnati sit angustia, atque insupportabile pondus, quod quandoque sustinere cogetur innumerabilium corporum supra se pondera, absque eo quod se vel semel (ne levissimè quidem) movere valeat, aut incommodum mutare situm: quem horrorem ulterius per similitudinem quandam explicare lubet; si quis enim vestrum ex altissima corrueret turri, omniaque camenta, saxa, ligna, ferra super ejus caderent humeros, utique is se sub tam immenso pondere movere nunquam posset: Ita quoque erit in inferno.

12 Alia inter justitiae divinae flagella, quibus Aegyptus afflicta fuit, tenebrae fuere, quae ad obscuritatem damnatorum relationem habent; de illis namque dicitur: *Falta sunt tenebrae horribiles, nemo vidit fratrem suum, & nec movit se de loco suo in quo erat.* At-

que

Angustia.

Job 10. 20.
Ps. 114. 1.
Bellarm. lib.

S. Bern. 10. 4.
Ser. 13. exten-
dend.

III. 2. 11.

S. Amb. lib. 4. 1.

Mat. 23. 41.

1600.

Isod. 11. 11.

S. Anselm.
Elucidat.

Damnati in
inferno qua-
si immobi-
les.

Is. 46. 1.

Isod. 10. 21.

que hoc ipsum atrocissimum inferni erit tormentum, scilicet se in aeternum movere non posse: quam poenam S. Bernardin. quoque ex Christi eruit verbis, quando de Epulonis damnatione agens, inquit: *Sepultus est in inferno*. Circa quæ verba ita dictus discursit Sanctus: *Dicit autem: sepultum, ut ostendas eis undique immobilem incarcerationem, seu alligationem, seu oppressio-*

13 Postquam David dictam adduxisset de ovibus coagmentatis similitudinem, dicens: *Sicut oves in inferno positi sunt, mors depascit eos*, immediate subiungit: *Et auxilium eorum veterascet in inferno à gloria eorum*. Etenim quamdiu quidem in hac vita sumus, spem habere possumus, ut carceris angustia per dona, & munera carceris præfecto erogata, allevietur; vel qui ad tritremes condemnatus est, per viam favoris, vel pecuniarum efficere potest, ut alius loco ipsius substituat: At verò in altera vita Augusti, Cæsares, & potentissimi Reges eodem loco habebuntur, quo vel infimi mendici: *Auxilium eorum veterascet in inferno*, id est ut incognitus Carmelitanus ait: *Auxilium quod hic viventes habebant, nupta auxilium divitiarum, potentia, scientiarum, vel amicorum, nihil ibi proficiet eis. Veterascet, id est, cessabit*. Monarchæ qui in hac vita dominabantur provinciis, regnis mundi, qui ad dilatandum fines suos copiosum effuderant sanguinem humanum, in altera vita cum omnibus thesauris suis, nepalmum quidem situs acquirere poterunt, ut se ex uno latere ad aliud vertere, aut volvere possint. *Ligatis manibus, & pedibus mittite eum in tenebras exteriores*. Is cuius pedes, & manus, compedibus, & manicis ferreis vindictæ sunt, ne unicum quidem gressum ambulando facere potest, nec manus dirigere, aut pro necessitate usurpare: Et idem Lucas Búrgensis circa præfata verba ad propositum nostrum inquit: *Ligantur reis mortis manus, ne se defendere; pedes ne fugere; utraque ne quovis se modo juvare possint*. Bellovacensis de densitate tenebrarum obscurissimæ illius abyssi differens, ait: *Tanta sunt condensitatis, ut nullus de eis se movere videat vel valeat*; ac proinde de illis dici poterit illud Sapientie cap. 17. *Vna catena tenebrarum omnes erant ligati: unde erunt quasi lapis in muro, quia non poterunt se movere pro voluntate*; ad eum ferè modum quo ex Aegyptiis in Cymmeriis illis tenebris constitutis *vir non est motus de suo loco*. Albertus Magnus similiter inter alia inferni supplicia hæc catenas recenset, inquit; *Pœna est, catena stringentes, & urentes, & prementes; & illæ catenæ vocantur rudentes inferni, secunda Petri: sunt autem catenæ istæ nihil aliud, quam vincula spiritalia quibus ligantur impii ad pœnas, ex culpis suis: & jure quidem merito hæc catenis irretiuntur damnati, quia cum in hac vita omni libertate sua gaudere, suisque appetitibus sine ullo divinæ legis freno satisfacere voluerint, ut proinde de iis dicatur: *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem*; justum profecto est, ut per hanc immobilitatem, & arrestum perpetuum, debitum luant supplicium*.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Varia inferni tormenta in genere considerantur.

THEMA.

Pluit super peccatores laqueus, ignis, & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum. Psalm. 10. vers. 7.

REgius Propheta David enumeratis tormentis quibus reprobi in inferno cruciabuntur (*pluit super peccatores*) immediate protestationem subiungit, in qua id nō idem fieri dicit, quasi in hoc supplicio æquatis limites transcendat, quin potius inquit: *Quoniam justus Dominus, & justitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus*. Quia tametsi atrocissima poenarum, & suppliciorum diluvia damnatis immittat, veruntamen in comparatione ad ipsorum demerita roseis flagellis castigari videbuntur. Sanctus Basilus Prophetam Regium hoc loquendi modo ingentem quandam multorum horribilium cruciatuum congeriem exprimere voluisse, his verbis dicit: *Per hæc nomina multum*

habentia supplicii, condemnationem inevitabilem, supplicii abundantiam, plagæ promptitudinem, vimque consumendi exprimere volens, significavit. Bellovacens. atrocitatem, & congeriem infinitam poenarum infernalium imperceptibilem esse ostensurus, illum Apostoli textum, de imperceptibilitate gloriæ beatorum differentis, adducit, in quo dicitur: *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparavit Deus his qui diligunt eum*; indeque argumentum format, unde ostendat, imperceptibilem pariter esse infinitam poenarum infernalium congeriem, & atrocitatem; dicit enim: *Sic profecto debemus agnoscere, quod humanus oculus nunquam vidit, nec auris hominis videri audivit, nec in cor hominis ascendit, quanta sint mala quæ preparavit Deus his, qui offenderunt eum*, prædictumque Davidicum textum adducta pluvie similitudine his verbis declarat: *Quia sicut gutta pluvie sunt innumerabiles, sic & pœna malorum*. Deus quidem se ad castigandam Hebræorum incredulorum rebellionem, & contumaciam, se simul super eos congregaturum esse protestatur, quæcunque illis ærumnæ irrogari possent; veruntamen quis est qui nesciat, supplicia, quæ in præfata vita irrogantur, quantumvis severissima sint, nullam habere proportionem cum illis, quæ in inferno damnatis irrogabuntur? quia finiti ad infinitum nulla est proportio. *Congregabo, inquit, super eos mala, & sagittas meas complebo in eis; id est, ut Olaster exponit: Omne genus malorum in eos immissum, non unum, aut aliud*. S. Anton. de hac materia tractans, inquit: *De quolibet damnato potest illud Deuteronomi 28. verificari: Percutiet te Dominus egestate, frigore, pœna ardore, & aestu, aere corrupto, ac rubigine: percutiet te Dominus ulcere Aegypti, scabie, & prurigine, amentia, & cecitate, furore mentis. Augebit Deus plagas tuas magnas, & perseverantes, infirmitates pessimas & perpetuas, & convertet in te omnes afflictiones Aegypti quas tenuisti, & adhærebunt tibi*. Enimverò si nos in unum eundemque hominem omnia congregaremus tormenta, dolores, & acerbitates quæ hæcenus cruciabunt, aut deinceps ad finem usque sæculorum cruciabunt, non solum generis humani omnia, & singula individua, verum etiam omnia sensibilia animalia, hæc tamen omnia ne minimam quidem habitura essent proportionem cum duntaxat abyssalis ignis illius favilla; siquidem in uno igne omnia supplicia sentiunt in inferno peccatores, ut inquit S. Hieron. S. Aug. ad omnes, quæ in hac valle lacrymarum sunt, & hæcenus fuerunt, ærumnas, oculum mentis dirigens, illas nihil omnino esse censet, in comparatione ad tormenta illa sempiterna: *Quæ quisque gravia valde patitur in hac vita, in comparatione æterni ignis, non tantum parva, sed & nulla sunt*.

2 Isaias de inferni barathro loquens, de eodem hunc in modum satur: *Dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum absque ullo termino*. Cæci porro gentiles trisauem in inferno Cerberum esse sinxerunt, alludentes nimirum ad insatiabilem carceris illius voracitatem, omnia pariter consumentis; nec non ad fidem Christianorum, quæ conformiter illi oraculum Isaiæ proficitur, quod *infernus aperiat os suum absque ullo termino, cum innumeri ejus cruciatus nullo profusum lūte constringantur*; sicut enim gloria paradysi definitur, quod sit *status omnium bonorum aggregatione perfectus*, ita quoque poenarum illarum acerbicatem definire possumus, dicendo, quod sit *status omnium malorum excogitabilium*; est etenim carcer aliquis in centro terræ positus, fumo, caligine, tenebris, igne, fetore, & ut verbo dicam, omni miseria plenus, qui æternam in se includit omnium bonorum privationem, estque aggregatum quoddam malorum omnium excogitabilium. In illo sunt, ut Sanct. Bonaventura ait: *septem pœnæ, ignis, vermis, fætor, fumus, tenebræ, vincula, frigus*. In illo horribili loco in supplicium reprobatorum adimplebitur, quod in libro Sapientie dicitur: *Pugnabis pro illo orbis terrarum contra insensatos; nam omnibus creaturis, ut Lyranus inquit, utitur ad afflictionem reprobatorum*. Divina namque justitia omnia elementa, velut suppliciorum suorum instrumenta adhibebit. *Non solum ignis reprobos inflammabit, inquit Sanct. Bonaventura, sed & cæ-*

S. Bern. to. 2. l. 1. c. 12.

Luc. 16. 21.

pl. 1. 16.

Omni auxilio destituti.

Mich. de Bononia ib.

Mat. 23. 33.

Luc. Burg.

Bellov. spec. mor. p. 1. l. 2. dist. 1.

Esp. 17. 17.

Erud. 1843. Alb. M. de fouliere fort. c. 16. §. 4.

Erud. sicut Lapis in muro.

Pl. 19. 5.

Bell. spec. mor. p. 1. l. 2. c. 12.

1. Cor. 13.

Optime affluantur pluvie.

Deut. 32. 4.

Oleat. ib.

S. Anton. p. 4. l. 1. c. 14. l. 1. c. 15. Deut. 28. 25.

Etiam respectu omnium quæ à nobis excogitari possunt, nihil sunt.

S. Hier. Ep. 1. ad Pammach. S. Aug. l. 109.

Mat. 14.

Bene dicitur infernus status omnium malorum excogitabilium.

S. Bon. l. 2. in la. Serap.

Ep. 1. 1. 1. Lyran. ib.

S. Bon. Com. 1. 1. p. 14.

Pœnæ infernales atrocissimæ justæ tamen.

S. Bas. in Sch. ib.

& cetera elementa confusa, & permixta in reprobos convertentur, ita quod erit ibi ignis ardens, aqua congelans, aer inquietus, & perturbatus, & terra fætor. Quod ipsum idem Seraphicus Doctor alibi diffusius repetit, dum cruciatuum illorum multipliciter, & horrorem examinans, inquit: *Ibi est ignis inextinguibilis, obscurissimus, frigus intolerabile, fætor horribilis, tenebre palpabiles.* V. Beda visionem quandam inferni à S. Paulo habitam recenset, in quo inter alia tormenta hæc quoque enumerat: *Vidit fornacem ignis ardentem septem flammis, & multi puniebantur in ea, & septem plagæ erant in circuitu fornacis. Prima nix; secunda glacies; tertia ignis; quarta sanguis; quinta serpentes; sexta fulgur; septima fætor;* subditque, in eundem locum immisas omnes illas animas, quæ ex hac vita sine poenitentia emigrarunt. E quibus alie flent, alie ululant, aliæ gemunt, alie ardent. Hugo Ætherianus ad demonum se reflectit multitudinem, & aspectum horrendum, inquiens: *Illic est palus, frequentia demonum horrenda, ad compediendum armata vinculis ferreis, & paulò post subdit; sibi pro peccatis nostris non flagellamur, ferreis malleis sedulo ibi quassabimur.* S. Bernardinus caliginosæ illius abyssi lamenta, planctus, stridores meditatatur, inquiens: *Nihil aliud ibi audietur, nisi fletus, & planctus, gemitus, & ululatus, mærores atque stridores densium, nihilque ibi videbitur, nisi vermes, & larvales facies tormentorum, atque deterrima monstra demonum, vermes crudeles mordebunt intima cordis. Hinc dolor, inde pavor, gemitus, stupor, & timor horrens.*

3 Narrat Innocentius III. qualiter defunctus quidam scolaris, disponente Deo, nocte quadam suo apparens Magistro, se in æternæ damnationis barathrum præcipitatum esse dixerit; nec interitum Discipuli obstupuit præceptor, utpote cujus pessimam vitam simili terminandam exitu probè noverat. Cum autem inter argumentantes facilè primus fuisset, dum viveret, cum interrogavit, utrum etiam in inferno disputationes locum haberent; cui miser: *Apud inferos solum queritur, quid non sit pæna;* cumque qua ratione questio hæc resolveretur, cum interrogasset; respondit discipulus: *pro parte negativa;* per hoc insinuat volens, nihil adeò in inferno exile esse, quod dolore, & excessivo careat tormento. Ideoque omnes meritò damnati ingemiscere possunt perpetuò dicentes: *Circumdederunt nos mala, quorum non est numerus.* Supra eos paradus est, sed æternum ipsis oclusus; sub iis abyssus est, sed nunquam aperienda; ne fugæ pateat locus; ante se æternitatem videbunt omnium tormentorum, perpetuò tolerandorum; à tergo illos amarissima cruciabit indelebiter præteritarum voluptatum memoria; ad dextram Dæmones experiuntur carnifices, furibundos, indefessos, & malignos tortores; ad sinistram innumerabiles habebunt culparum comites, qui pænas augebunt; intus nunquam moriturus ream conscientiam mordebit vermis, & desperatissima desperatio. Hinc Sanctus Laurentius Justinianus, postquam damni pænam in inferno fusiùs considerasset, subiungit, dicens: *Illis autem addita est societas demonum, horrendus ipsorum aspectus; ardor inextinguibilis ignis, stridor dentium, palpabiles tenebre, interiores lachrymæ, impropriorum vociferatio, intolerabilis sitis, sulphureus fætor, & conscientie vermis, carcer abyssi, evadendi desperatio, & interminabilis divina visionis carentia.*

4 Hugo Cardinalis super illum Ecclesiastici textum (*non semines mala in sulcis iniustitiæ, & non metes ea in septuplum*) ita discursit ad inuentum præsens: *Quia sicut boni habebunt septem bona, in quibus eorum consistit gloria, tria ex parte anime, quatuor ex parte corporis, sic & mali in inferno septem dotes horribiles habebunt.* Et inprimis quidem odium Dei, contra amorem, & dilectionem, quam habebunt Beati; cæcitatem mentis, & intellectus, contra claram divinæ essentiae visionem; tristitiam, & pavorem perpetuum, contra animarum glorificationum gaudium. Contra verò dotes corporum beatorum, sequentes damnatorum apponit, dicens: *Contra claritatem habebunt obscuritatem; contra agilitatem, ponderositatem; contra immensitatem, passibilitatem omnimodam; contra for-*

mositatem, & subtilitatem, deformitatem, & densitatem.

5 S. Bernardinus Senensis in sermone quodam, postquam fusiùs de his iisdem discursisset pænis, tandem ita concludit, dicens: *Quia voluntas damnati rebellis fuit contra suam, & omnium creatorem, & omni amaritudine plena erat, ideo tantam passibilitatem corpori suo communicabit, quod omnis creatura minima in immensum poterit ei nocere.* Idque ex eo probat Sapientie textu: *Pugnabis pro illo orbis terrarum, necnon ex illis Deuteronomii verbis: Congregabo super eos mala &c.* quia cruciabuntur, subiungit ille, à beatis, à cælis, à sideribus, & plantis, à quatuor elementis, à demonibus, & ab aliis damnatis, & generaliter ab omnibus creaturis; quod ut plenius confirmet, illa Sacre Scripturæ verba (*& sagittas meas complebo in eis*) hoc docto illustrat commentario, dicens: *Sagittæ hæc, sunt septem pænae, in presenti homini per peccatum infixæ, vel inflatæ, scilicet fames, sitis, calor, frigus, infirmitas, lassitudo, & mors, quæ licet in presenti à Deo homini multipliciter inflantur, tamen in inferno perfectissime complebuntur.*

6 Albertus Magnus quoque decem principales carceris infernalis pænas enumerat in hæc verba: *Calor ignis, interior, & exterior ardens, frigus interior, & exterior persequens, tenebra interior, & exterior, fætor loci, horror societatis quæ est in loco illo, presentia faciei demonis perpetua, catena stridentes, & urentes, stridor dentium, fletus oculorum, & ipsius carceris captivitas.* Qui idem Doctor in libro, cui titulus de *Compendio Theologicæ veritatis*, ubi quandam Tullii considerat doctrinam, alia enumerat Inferni supplicia, dicens: *Oito genera pænarum in legibus esse scriptum Tullius, scilicet damnum, vincula, verbera, talionem, ignominiam, exilium, mortem, servitutem; quæ omnia damnatis ita applicat: Hæc omnia possunt pænis infernalibus adaptari. Primum patet, quia damnati amiserunt Deum, & omnia bona, tam gratiæ, quam gloriæ, non solum in re, sed etiam in spe. De secundo: ligatis manibus, & pedibus projiciuntur in tenebras exteriores. De tertio: Mallei percutientes impiorum corpora. Prov. 19. id autem non intelligitur de malleis materialibus, sed de diversitate pænarum, quibus impij malleantur. De quarto. Apoc. 14. quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum. De quinto Isaia 13. facies combustæ vultus eorum. Imò tam ignominiosum erit corpus peccatorum, quod anima resumens ipsum, stupebit, quando tam terribile illud videbit, & vellet habere tale sicut fuit, quando dimidium comestum fuit à vermibus. De sexto: Projicite eum in tenebras exteriores &c. De septimo Gregorius: ibi mors semper vivit. De octavo; Thren. 1. Princeps provinciarum facta est sub tributo; nota quod damnati sub tributo pænarum semper servant, & tamen nunquam persolvent. Ex quibus omnibus dictus author multipliciter inrensissimorum tormentorum colligens, suum ita prosequitur discursum: *Ex prædictis collige, quod erit ibi calor ignis, stridor frigoris, tenebra, fumus, lachrymæ, mærores, aspectus demonum, clamor impropriorum, ariditas, sitis, fætor sulphureus, vermis conscientie, vincula, carcer, timor, dolor, pudor, invidia, rancor, carentia visionis divinæ, ablatio spei omnis salutis, ipsum etiam esse, quod omnis creatura appetit, erit eis pæna, quia quærent mortem naturalem, & non invenient.**

7 Pluit super peccatores &c. per hanc pluviam Bruno Astensis innumerabilem tormentorum infernalium multitudinem intelligit, inquiens: *Quare dixit: pluit? quia innumerabilia tormentorum genera super peccatores effundet, à quibus semel detenti, nunquam amplius expediri poterunt.* Quin & S. Bonav. ad pænam se reflectit excessivam purgatorii, omnes vitæ hujus transcendenter cruciatus, ut ex ea inferni deducat horrorem; dicit enim: *Gravissima pæna quæ in hoc mundo potest tolerari, minor est pæna purgatorii, ut ait Augustinus, quanto magis pæna inferni?*

8 Hugo Cardin. accuratè observat, qualiter Epulo in inferno summo cum cruciatu, & angustia damnationem fratrum suorum adhuc viventium impedire voluerit; & ex eo dolore novum colligit tormentum, dicens: *Notatur cumulus supplicii, novum enim genus tormenti est sollicitudo esse de parentibus suis; unde præ-*

S. B. m. sen. 1. c. 11. m. 1.

Sap. 1. 11.

Deut. 32.

Paulus ab omnibus creaturis.

Alb. M. l. de muliere for. c. 16. § 4.

Alb. M. lib. 7. Comp. Theol. Verit. c. 11.

Brun. Astens. in p. 100.

S. Bon. in Dista. 1. c. 12. § 1.

Luc. 16. Hu. Card. lib. Sollicitudo de parentibus novum genus tormenti.

ter propria tormenta, dupliciter torquebatur dives, & quia videbat Lazarum in gloria, quem male despexit, & quia timebat de supplicio fratrum, quos male amavit. Suppliciorum equidem in inferno plurima sunt manifesta; ast illa quæ in intimo latent conscientie reæ penetrati, longè citrà dubium graviora sunt, & plura, quàm nos penetrare possimus.

9 Quam, obsecro, rationem esse putatis, quod dæmon cum sequacibus suis, horrendam adeò expertus tormentorum atrocitatem, atque æternitatem, propter unicum superbie peccatum, in sua perseverans malitia, Deum incessanter blasphemans, eique constanter se opponens, imò infinitas alias causans offensas, severius nequaquam pertimescat supplicium? Respondet Abulen. *Non timet facere quidquid potuerit, scit enim nullam iam sibi ex hoc futuram penam, nam damnatis non potest advenire major damnatio, quidquid faciant, aut velint.* Adeò namque atrox est interni cruciatus, quamvis puniat citrà condignum, ut Scholæ loquuntur, ut nequaquam tamen major illo dari possit, nec imaginari. Hinc S. Ber. ait: *Damnatorum pena innumerabiles existunt, quibus explicandis nec vox, nec humana lingua sufficeret, juxta illud Ps. Circumdederunt me mala, quorum non est numerus.*

10 Ideò Sanctissimi quique ad æternæ hujus perditionis, & barathri memoriam totis contremuere artibus, inter alios S. protestante Bern. *Totus tremo, atque horreo, ad memoriam regionis istius, & concussa sunt omnia ossa mea.* Quod idem in alio quodam sermone confessus est ubi de quinque negotiationibus, & in serm. 16. repetit, dicens: *Contremisco à dentibus bestia infernalis, à ventre inferi, à rugientibus preparatis ad escam, horreo vermem rodentem, & ignem torrentem, fumum, & vaporem, & sulphur, & spiritum procellarum. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, ut preveniam fletibus statum, & stridorem dentium, & manuum pedumque dura vincula, & pondus catenarum frementium, stringentium, urentium, nec consummentium?*

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

De voracitate ignis infernalis, ejusque (cui pro lignis sunt peccata) & nostri differentia, & perpetuitate.

THEMA.

Devorabit eum ignis, qui non succenditur. Job 20. v. 26.

1 **I** Ob ex instinctu Spiritus S. de pœnis infernalibus, quas justitia Divina reprobo præparavit, tractans, eas ad vivum descripsit, dum ait: *Devorabit eum ignis qui non succenditur.* Ubi S. Greg. ait: *Miro valde modo paucis verbis expressus est ignis gehenna. Omnipotentis justitia futurorum præscia, ab ipsa mundi origine gehenna ignem creavit, qui in pena reproborum esse semel inciperet, sed ardorem suum, & etiam sine lignis nunquam finiret.* Hinc S. Ant. de Pad. Etymologiam subtiliter considerans inferni, ad intentum pariter ait: *Infernus dicitur eo quod anima igni inferuntur.* Ut autem de his flammis fructuosè discurremus, una nobis necessaria foret de linguis illis, de quibus dicitur: *Apparuerunt illis dispersa a lingua tamquam ignis, siquidem ipsum magnum Ecclesiæ lumen S. Aug. qui in scientia, & eloquentia patrem sibi non habuit, in quodam sermone protestatur, dicens: Ignis illius potentiam nulla vox exponere, nullus poteris sermo explanare. Si enim igni proprium est arefacere, & exsiccare fauces, quanto magis effectum hunc flamma præstabit infernalis?*

2 Et quidem quantumvis flammularum harum veritatem nos doceat fides, nihilominus etiam multæ eam perhibent conjecturæ, siquidem in multis locis profundæ voragine, fumum, caliginem, ignem, sulphur, absque intermissione exhalant, prout in Vesuvio, Ætna, aliisque similibus patet locis, è quibus providentia Divina, non absque mysterio grandi, tot flammarum eructat globos, ut impios terefaciatur, frænumque iis injiciatur; atque ideò primo loco voracitatem ignis hujus examinabimus.

3 *Devorabit eos ignis.* Scriptura S. ut incendii hujus ardore exprimat voracitatem, sæpius dicto utitur ver-

bo *devorare*, ita Psal. namque ait: *Devorabit eos ignis, & Joel: Ante faciem ejus ignis vorans, & post eum exurens flamma.* Sanè crudelior, & sensibilibus corpori humano nequit inferri cruciatus, quàm si super carbones ardentes comburatur; si igitur quis non semel, sed millies, vivus assari posset, quàm excessivam talis pateretur poenam? Indubitata autem fides nos docet, damnatos in igne illo inextinguibili per omnem æternitatem incessanter arsiuros. Experimentum capite ad medium horulæ spatium in digito ad candelam accensam applicato, postea in manu tota, tandem in ferrea ignitaque craticula vel ad brevissimum temporis spacium se quis extendat, quemadmodum S. Laur. quot quantosque talis patiens non subibit spasmos, atque cruciatus? *Quis igitur ex vobis habitare poterit cum ardoribus sempiternis, si temporaneam, & momentaneam flammam fuisse non possit?* Præsertim cum omnes Doctores sacri hanc inter ignem nostrum, & infernalem assignent differentiam, quod hic virtutem habeat, & efficaciam, suos æqualiter extendendi ardores ad partes exteriores, & interiores, ita ut horum activitas, simul pellem, carnem, ossa, medullas, nervos, arterias, viscera, omnesque alias intimas partes, quin & ipsam animam ejusque potentias excruciet; cum è contra ignis noster elementaris calorem suum in parte generet externa, & postmodum ad internam gradatim penetret. *Quantum putatis vobis futurum forte tormentum, si oculorum vestrorum pupille duo forent ardentes carbones, si flammæ Ætnæ vestrum continuò cruciaret corpus?* Audite Card. Bar. quodam memorantem factum ex relatione Petri Abb. Cluniac. de supplicio sumpto divinitus de quodam dissolutæ vitæ presbytero agonizante. *Sartagine illi objecerunt damones bullienti adipe plenam, circumcirca ignitam, in qua reus frigidus erat, ex qua dum una liquoris ignis proficiens gutta in peccatoris manum cecidisset, subito pellem, carnem, atque intimam ossis partem absorpsit, tuncque reus cum doloroso gemitu exclamavit: ecce indubitatum damnationis meæ specimen, sicut enim guttula sartagine illius unica partem devoravit carnis meæ, ita ignis infernalis vorago me totum consumet.* Et quidem post mortem ejus, licet diebus aliquot sepultus fuisset, in miserrimi manu signum repertum fuit, quod dicta efformarat, & excavaret gutta damnationis ejus præsentia.

4 Hinc Abulensis ait: *Ignis erit violentior, & fortior apud inferos, etiam naturaliter, quàm alibi; nam ignis fortificatur ex conditione rei ignita, nam quanto res ignita est solidior, & compactior, tanto est actio fortior, & intensior caliditas.* Alia etiam intensioris causa est, scilicet per antiperistasis, qualis ibi erit. *Nam erit illa concavitas inferni in corde terre, & quia ibi est locus valde frigidus, cum terra sit nimis frigida, ibique sit elongata ab omni calore, frigiditas totius terre circumstantis faciet congregari virtutem ignis, & erit efficacior in actione, & intensior in calore.*

5 Quantumvis enim, ut suo loco dicemus, excessiva in abyssis regnent frigora, quoniam ab aquis nivium ad colorem nimum transibunt, nihilominus gelu hoc à voracitatem nunquam temperare poterit harum flammularum, dicente Bellovac. *nec aqua poteris ignem extinguere, nec ignis aquam consumere; quinimò glacialis aquæ frigiditas in nullo ignis mitigabit ardorem, nec ardoris ignis immensitas in aliquo glaciali temperabit rigorem.* Qui idem author de ipsa alibi pœnis tractans, ait: *vis que diffunditur per diversa, minor est; qua in unum tendit, major est: cum ignis iste habeat diversos effectus per quos dividitur, ille ignis totam suam vim ponit in torquendo.* Item quanto fortius est combustionis subjectum, & durabilius, tanto vehementior est ardor; unde acrius ardet in ferro, quàm in palea; sic in anima est acerrimus que est immortalis. Porro ut flammæ infernalis ardorem penitus intelligamus, quandam à S. Anton. adductam audire non pigeat historiam, ait enim: *Quod quidam Patilius studens, dum in mortem incideret, cum lachrymarum abundantia confessus, & sacramentis munus fuerit, sicque discedens, opinione omnium ad salutem pertigisse credebat. Quidam verò Doctor, qui ejus fuerat magister, eumque sæpius inviserat, à vivente petierat instanter, ut si Deo ita placeret, ei statum suum*

Ps. 104.
Joel 2. 1.

Ignis illius
voracitas
examinatur.

Ita. 11. 14.

Differentia
inter ignem
istum, & infer-
nalem.

Bar. Ab. 1100.
B. 21.
Petri Abb.
Cluniac.
Eam experit-
ur Presby-
ter vitæ dis-
soluit.

Abulen. q.
110. in c. 15.
Marth.
Ignis inferni
intensior per
antiperistasis.

Job 24. 19.

Bel. spec.
mor. p. 4. l.
2. dist. 1.

Bel. spec.
mor. p. 1. l.
2. dist. 2.

S. Ant. 4. p.
tit. 14. c. 1.

Historia.

suum

Abulensis.

Supplicio
infernali nō
potest dari
maius.

S. Ber. 2. 4. c. 11
expositio.

S. Ber. 1. in F.
S. Nicolai.
S. Ber. 1. de g.
negotiationi-
bus. & 1. 16. in
Cant.

S. Greg. 1. 13.
mot. c. 17.

S. Ant. de P. 1.
in Do. 8. post
Tria.

Ag. Ap. 2. 1.

S. Aug. 1. 49.
in Append.
de diversis c.
24.

sicut hic unus Sol non omnia corpora equaliter calefacit, ita illic unus ignis animas pro qualitate criminum diffimiliter exurit. Hinc & S. Ephremus ait: In illo igne, loco signorum papyri, & stipularum, in pii ac peccatores divino igne, eoque sempiterno, comburantur, & ipsorum peccata in ipsos exeunt, ac vehementiorem in ipsos flammam accendunt. Cui confirmando subijcere placet quandam in vitis patrum repertam historiam, eaque nostrum terminare discursum. Sanctus namque Matarius, aliquando per desertum gradiens, cranium invenit hominis mortui, quod baculo attingens, cuius fuisset in vita, interrogavit; responditque, cuiusdam eodem in loco gentilis sacerdotis, adiciens, quod, quantum distabat celum à terra, tantum habebat de igne super caput suum cum aliis paganis, & sanctumdem ab infra sub eo esse ignem, in quo cruciabantur mali Christiani. Quia scilicet citrà omnem comparationem peccata nostra longè graviora sunt, quàm infidelium; utpotè, qui vero Dei lumine, & notitia destituti sunt; atque ideo nos pariter ardebimus crudeliis.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Ira, & Justitia Dei ignem nutriunt infernalem, qui inextinguibiliter devorat, sed non consumit.

THEMA.

Flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eum. Isaia 30. v. 33.

Postquam Isaias Propheta his infernum descripsisset verbis: *Preparata est ab heri Topheth profunda, & dilatata, nutrimenta ejus ignis, & ligna multa*; mox pariter, quinam folles eandem inextinguibilem flammam foveant, de qua dicitur: *Ignis eorum non extinguetur*; docet, dum ait: *Justitiam, seu flatum Dei, incendium hoc infernale continuò accendete*: *Flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eum*. Quæ supplicia dum aliquando S. Joanni repræsentarentur, hanc minitabundam audiit ab Angelo proferri sententiam: *Si quis adoraverit bestiam, & imaginem, & acceperit charactere in fronte sua, aut in manu sua, & hic bibet de vino ire Dei, quod mixtum est mero in calice ire ipsius, & cruciabitur igne, & sulphure, ante conspectum agni, & fumus tormentorum eorum ascendet in sacula saculorum, nec habent requiem die, ac nocte*.

2 Punitiva Dei Justitia suum specialissimè in inferno centrum habet, idque quamdiù durabit Deus, in æternum, & ultra; ita ut ne vel brevissimo temporis spatio de inferno sit egressura, sed semper in reprobos debachatura, de toto rigore justitiæ; licet ira Dei, & justissima ejus indignatio reprobos puniat citrà condignum. Ideoque Apostolus, dum viveret, ita reprobis sæpè est allocutus: *secundum autem duriciem tuam, & impenitentem cor, thesaurizas tibi iram*.

3 Albertus Magnus dictum Apocalypsis examinans textum, ita discurret: *Ascendet fumus in sacula saculorum, id est, sine fine perseverabit; ubi enim fumus semper ascendit, ibi ignis nunquam deficit*. Unde & S. Antonius de Padua subjungit, dicens: *Cujus nutrimenta sunt ligna multa, id est, animæ peccatorum, & flatus, id est, ira Domini, sicut torrens sulphuris, qui ardet, & facit, succendit eam*. Ira Dei quamdiù respirat homo, per veram penitentiam mitigari potest, & extingui; at ubi damnatus impenitens, atque incessanter blasphemans, in abyssum corrucit, non modò illam non placare poterit, sed semper eam magis, magisque irritabit, inque supplicium suum provocabit. Hincq; Spiritus S. furorem Dei contra damnatos exprimere volens per Chronistam Sacrum, iram divinam titulo affecit furoris, dicens: *Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima*. Quod & Hug. Viêt. ubi de flammis agit infernalibus, clarissimè expressit in hæc verba: *Ignis corporeus, ut esse ignis valeat, corporis indiget fomentis, qui cum necesse sit, ut servetur, per congesta ligna proculdubio nutritur. At contragehenne ignis cum sit corporeus, & universos reprobos corporaliter exurat, nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur, sed creatus semel durat inextingui-*

bilis, & succensione non indiget. Imò tanta ignis infernalis est voracitas, ut de eo ad nostrum comparato veraciter dici possit juxta S. Bonaven. sententiam: *Ignis ille ad ignem nostrum tanti dicitur esse caloris, quanti noster ignis est ad depictum*. Noster enim ignis activitatem limitatam habet, juxta naturalem virtutem suam, neque suos transcendit terminos. Imò nec in ullam imprimi potest materiam, in quam majorem exerceat voracitatem, quàm eam, quam naturaliter obtinet, utpotè intra limites operans naturales spheræ suæ. Ignis verò ille infernalis, utpotè omnipotens, & rigorosissimæ justitiæ divinæ instrumentum, suum in ira, in furore, atque voluntate divina, quæ contra damnatos exacerbatisima est, fundamentum habet. Sicut enim Deus creaturas illas, quæ ad nobis benefaciendum formatae sunt, per infinitam sapientiam, & potentiam suam eò elevat, ut omnem propriam exsuperent naturalem virtutem, ut videre est in aquis baptismalibus, quæ ad mundandas, & purificandas animas à macula culpæ originalis, imò & actualis in adultis per dispositionem divinam elevantur; ita quoque justitia vindicativa Dei, ignem infernalem adhibet, ut per eum omnium cum severitate impios puniat, idque citrà proprium ignis vigorem; siquidem cum ignis noster elementaris in abisso illa non nisi corpus cruciare posset, infernalis ipsas quoque excruciat animas. Cum enim ex communi Philosophorum axiomate ignis noster sit calidus, ut ostendit; quidni Deus per omnipotentiam, & voluntatem suam, juxta scelerum, & flagitiorum proportionem efficere poterit, ut ignis infernalis ad 30. 60. imò centum, & plures pertingat, excedatque caloris gradus, juxta divinæ ire proportionem? quia quis novit potestatem iræ suæ, & iram suam dinumerare? Nam S. Paulus ait: *Horrendum est incidere in manus Dei viventis*. Ex qua verborum phrasi præscitorum in barathro supplicia indicante, quàm impetuosis sit DEI flatus, qui hujusmodi accendit flammam, clarè deducitur. Notandum verò est, Apostolum dicere, quod Deus utramque applicet manum: *In manus DEI viventis*; quia scilicet vitæ hujus supplicia etiam acerbissima in una tantum Dei designantur percutiente manu. Hinc Job totius inferni in damna sua conjurantis cinctus furtis, in furore residens, à capite usque ad pedes ulceribus plenus, una dumtaxat Dei manu se percussum esse lamentabatur, dicens: *Extende paululum manum tuam: manus Domini tetigit me*. Quin & David suppliciorum divinorum, quibus ob adulterium, & homicidium affectus fuerat, describere volens acerbiter, dicebat: *Gravata est super me manus Domini*. Imò cum Dominus Balthasari funestissimam mortem insinuare vellet, duo apparuerunt digiti unius manus; at verò, ubi de pœnis æternæ perditionis agitur, de duabus manibus fit mentio, dicens Psalmista: *Leva manus tuas in superbias eorum in finem*.

4 Idem Apostolus in eadem paulò ante citata Epistola præmiserat, dicens: *Terribilis quedam expectatio judicii, & ignis emulatio, qua consumptura est adversarios*. Quo loquendi modo Apostolum dicere voluisse existimo, ignem illum, veluti si sensibilis, animatus, rationalis, & à zelo creatoris offensus stimulatus esset, longè voracissimum fore in excrucianis inimicis ejus; sicut enim Romani olim in theatris publicis feras irritabant, atque exacerbabant, ut tantò magis ferocientes desævirent in martyres; ita & Deus noster absque ulla compassione voracissimam igni illi, tanquam justissimi furoris sui instrumento, conferret activitatem. Unde alibi damnatis exprobrat, dicens: *Ignem succendistis in furore meo, usque in æternum ardebit*. Ex quibus verbis clarè deducitur, ignis hujus folles furorem Dei esse.

5 Ut verò intensissimum incendii hujus ardorem penitus penetremus, ad Annales Ecclesiasticos tantisper declinare non abs re fuerit, in quibus narratur, qualiter Henricus II. Imperator, tempore Corradi Patris sui, à quodam Clerico fistulam acceperit argenteam, qua pueri ludicrè attrahere solent aquas; in ejus verò recompensam Episcopatum eidem Clerico promiserit mox, ubi Imperator foret. Suo itaque tempore, ut regio satisfaceret promisso, rogatus, desiderio satisfacere petentis, & post paucos die postea infirmatus, in eam

S. Ephrem de Virginit. & continentia.

S. Antonin. ibid. §. 1.

Mali Christiani magis cruciantur quam pagani.

S. Bon. 1. 7. in Fascicul. 2.

Ignis infernalis tantum excedit elementarem, quantum hic ignem depictum.

II. 66. 24.

Apoc. 14. 11.

Dei iustitia non cessat punire unico momento.

Rom. 2. 5.

Alb. Mag. in Apoc.

S. Anton. de Padua in D. S. post Pen.

Ira ejus per veram penitentiam hic mitigatur.

Deut. 32. 22. Hug. de S. Viêt. 1. 3. de Sacram. 1. 1. p. 16. c. 1.

Ps. 89. 12. Hebr. 10. 26.

Deus punit utraque manu damnatos.

Job 1. 11. Job 19. 24.

Ps. 11. 4. Dan. 5. 1.

Ps. 71. 3.

Hebr. 12. 27.

Conferens igni activitatem voracissimam.

Ierem. 17. 4.

Baron. Anna. 1047. A. 106.

Historia.

tan-

tandem incidit mortis angustiam, ut per dies tres omnibus manserit destitutus sensibus, mutus, nec ullum signum ediderit vitale, nisi exilem respirationem. Circumstantes itaque Episcopi, trium dierum indicto jejunio, pro agonizantis vita devotissimas ad Deum lacrymas effudere, vi quarum, ut pium est credere, sanitati pristinae restitutus, dictum ad se vocavit Clericum, qui malè ad Episcopatum ab eo promotus fuerat, eumque per Concilii sententiam depoluit, commemorans, qualiter per tres illos dies demones vidisset, qui per fistulam quandam, mordaces aded ignes in eum jaculabantur, ut in comparatione ad flammam nostras illi soli calidi, nostri autem ignes frigidi dicendi essent: insuper idem Imperator retulit elegantem ad se venisse juvenem, qui media quidem ex parte assatus, sed latus, magnum manu deferens calicem aureum, aqua plenum, quo cum aspergebat, refrigerabat, & sanabat. Atque hic ipse S. Laurentius erat, cujus dictus Imperator Ecclesiae templum edificarat, cuique calicem aureum donarat.

6 Nova quoque est ignis illius à nostro differentia videlicet, quod ille ardeat quidem, carnemque ex cruciat, illam tamen nequaquam mortificet, aut consumat, dicente Eusebio Emiseno: *Hanc solam debet damnato homini rationabilis ille ardor, ac vindex flammam reverentiam, ut traditos sibi reos, cum possit punire, non possit extinguere, sed deputata in pabulum suum corpora, & confonat, & nutriat.* Noster verò ignis aded carnem mortificat, ut prima concrematione facta, ejus voracitas minus vivaciter sentiat; in damnatis verò idem semper continuabitur ardor absque ulla diminutione; post mille annorum, imò & saeculorum miliones, eisdem semper experientur spasmos, quos, dum in barathrum illud primitus inciderunt, subire: *Longè aliud est ignis, inquit Tertullianus, qui usui humano, aliud qui Dei iustitia deservit; hic enim non absumit, quod exurit, sed dum erodit, reparat.* Quid mirum, si eternaliter ardebit? eterna erit materia, aeternum pabulum, anima & peccatum. Quam eandem utriusque ignis differentiam S. quoque August. assignat, dum ait: *Ignis hic, qui est in vita praesenti, absumit cuncta, quae recipit; ille verò quos suscepit semper cruciat, & panna sua semper integros servat; propterea enim & inextinguibilis dicitur, non solum, quia ipse non extinguitur, sed quia nec eos quos suscepit, extinguet, & perimet.*

7 Flatus Domini sicut torrens, &c. Nequaquam ab eodem sensu ille libri Judith discrepat textus, in quo dicitur: *Dabis ignem in carnes eorum, ut comburantur, & sentiant usque in sempiternum.* Hinc S. Bern. evincens aliquot vivacissimi, & voracissimi huius, sed nunquam consumentis incendii rationes investigans, commotus fuit, ut diceret: *Vrit, & non consumit, quia pabulum non requirit, & est exemplum manifestum, in inflammatione auri ab igne, quod quidem inflammatur, sed non consumitur, quia igni non praebeat pabulum, sic nec humanum corpus igni infernali.* Quod confirmatur idem S. Author, se in vita S. Nicolai legisse narrat, qualiter in partibus Orientalibus quaedam ignis species reperitur, quae manum quidem graviter cruciat, at nunquam abumat; cujus hanc assignat rationem, dicens: *Si autem queratur ratio huius, dicendum est, quod hoc venit ex parte agentis, & ex parte patientis; isti enim igni data est virtus ad inflammandum, non ad consumendum, & corpori data est virtus passibilis.* Si autem queratur ratio huius, dicendum, quod a parte naturae passibilitas est ad suscipiendum, & ex parte Dei est potestas ad dandum, ex parte finis est congruitas ad sic faciendum, quia in infinitum debet homo in corpore cruciari, ut manifestetur iustitia Dei infinita. Hinc & S. Cyprian. de abyssi huius incendio tractans, scribere non dubitat: *Cremabit addictos ardens sempergebenna, & vivacibus flammis vorax panna, nec eris, unde habere possint tormenta vel requiem, vel finem.*

8 Si igni nostro subtraxerimus ligna, aut in eum conjecerimus aquam, aut deficiet, aut penitus extinguetur; flamma autem tartarea, ut inter alios advertit Hugo Etherianus, adeo pertinax est incendio, ut si mare influeret, caloris nullam remissionem haberet. S. verò August. variis vigorem diuturnum ignis natura-

lem argumentis evincere conatus, exemplum adducit Salamandram, quae in ipsis quoque vivit incendiis; praeterquam quod eandem ignis efficacitatem à variis, quos in Sicilia natura operatur, probet effectibus, dicens: *Et quidam notissimi Sicilia montes, qui tanta diuturnitate temporis, atque vetustate, usque nunc, & deinceps flammis astuant, atque integri perseverant, satis idonei testes sunt, non omne, quod ardet, absumi, & anima judicat, non omne quod dolere potest, posse etiam mori.* Quid adhuc à nobis rerum poscuntur exempla, quibus doceamus, non esse incredibile, ut hominum corpora sempiterno supplicio punitorum, & in igne animam non amittant, & sine detrimento ardeant, & sine interitu doleant? Habebis enim tunc ista carnis substantia qualitatem in illo inditam, qui tam miras, & varias tot rebus indidit, quas videmus, ut eas, quia multa sunt, non miremur.

9 In quorum confirmationem auctor hic pavonis adducit proprietatem, cuius carnibus, ut mensium, & annorum docet experientia, hanc DEUS contulit prerogativam, ut nequaquam putrescant; dicit enim: *Quis palea dedit, vel tam frigidam vim, ut obiectas nives servet, vel tam fervidam, ut poma immatura maturescant? De ipso igne mira quis explicet, quo quaeque adusta nigrescunt, cum ipse lucidus, & penè omnia, quae ambit, & lambit, colore pulcherrimo decolorat, atque ex pruna fulgida carbonem deterrimum reddit?* Quandoquidem verò carbonum meminimus, Sanctum Antoninum nequaquam praeterire licet, qui S. Augustini innixus auctoritati ait: *Quid in carbonibus? nonne mirandae est, & tanta infirmitas, ut illi levissimo frangantur, pressu facillimo conterantur; & tanta firmitas, ut nullo humore corrumpantur, nulla aetate vincantur, usque adeo, ut eos subternere soleant, qui limites figunt ad convincendum litigatores?* quis eos in terra humida infossos, ubi ligna putrescentes, tam diu durare incorruptibiliter posse, nisi rerum ille corruptor ignis efficit? Qui idem Sanctus alicui admirandos naturae coram oculis nostris positos commemorans effectus, subiungit, dicens: *Agrigentinum Sicilia salem perhibent, cum fuerit admotus igni, velut in aqua suescere, cum vero ipsi aqua, velut in igne crepitare.* Apud Garamantem quendam fontem tam frigidum diebus, ut non bibatur, tam fervidum nocte, ut non tangatur. In Epiro alium fontem, in quo faces, ut in ceteris extinguuntur accensa, sed non, ut in ceteris accenduntur extincta. Arbestum Arcadia lapidem propterea sic vocari, quod semel accensus jam non possit extinguui. Pyritem lapidem Persicum tenentis manum, si vehementius prematur, adurere, propter quod ab igne nomen accepit. Ex quibus naturalibus aded stupendis effectibus clarè deducitur, quod per potentiam supernaturalem iustitia, atque omnipotentia divina longè potentior ignem creare possit, qui inflammet, comburat, devotè quidem, nec tamen consumat, nec corpora in cineres reducat, semperque maneat inextinguibilis, & absque lignis, aliove pabulo nutriatur.

10 S. Antoninus idem consolidaturus propositum testimonium adducit S. Augustini l. 21. de Civit. Dei cap. 6. qui quendam gentiliū ritum, quem circa Veneris templum observabant, in hac describit verba: *Ibi Candelabrum, & in eolucernam sub dio sic ardentem, ut eam nulla tempestas, nullus imber extinguat, unde lucerna inextinguibilis nominata est.* Quod dogma nostro in primis deservit argumento; si namque demones ad deludendos cecos mortales, huiusmodi operati sunt praestigia, quanto magis Sapientia, & Omnipotentia Dei, quae omnia scit, & potest, inextinguibilem poterit producere ignem, quo eisdem demones, omnesque legi suo rebelles puniat, uniens in barathro illo qualitates omnino contrarias ignis, & nivium, caloris, & gelu? Ideoque S. Antoninus concludit, dicens: *Si hoc immundi demones possunt, quanto potentiores sunt Angeli sancti? quanto potentior est omnibus Deus, qui tantorum miraculorum effectores etiam ipsos Angelos fecit?*

11 Jam sex mille, & plures praeterire anni, à quibus terra, & aquae illi Dei Creatoris imperativae obedi-re vocati: *Fiat lux: germinet terra; producant aqua rep-*

Salamandra ab igne non consumitur.

Pavonis carnes non putrescunt.

S. Antonin. l. 2. p. 4. ut 1. 2. 3. 4.

Carbonum infirmitas & mira infirmitas.

Alia mirabilia in naturalibus.

S. Aug. l. 21. de Civ. Dei c. 6.

Ope demonum erat apud Gentiles Lucerna inextinguibilis.

S. Antonin. lib.

Ignis inferni ab origine mundi inextinguibilis.

Intest. Tertul. l. 2. de Symh. Lucifabiles cruciat, sed non consumuntur.

Tertull. in Apol.

S. Aug. l. 21. in Append. de Civit. Dei c. 12.

Indub. 12. 22.

S. Bernardin. l. 2. de Extinctione c. 1. 4.

S. Cyprian. ad Demosthenem simile.

Ratio cur corpora non consumantur.

Hugo Etherian. de anim. regn. ab interu. S. Aug. l. 1. de Civit. Dei cap. 4.

sile; jamque per tot seculorum decursum, ne vel semel hoc primum infregerunt præceptum; quid ni igitur pari ratione nos in præsentī dicere poterimus, quod ignis ille à mundi principio inextinguibilis creatus, juxta Dei beneplacitum conservandus sit? de quo Innocentius III. ita discurre: *Ignis gehenna, nec lignis nutritur, nec flatu succenditur, sed à Deo creatus est inextinguibilis, ab origine mundi. Cujus activitatem Albertus Magnus, ut suos aliquando permoveret auditores, ita depinxit: Quamvis ille ignis sit corporeus, nec possit agere in spiritum, ipsum calefaciendo, agitamen in ipsum, ut instrumentum divine justitiæ, ipsum laudando; & ille dolor est maximus, tum propter potentiam divine manus, ipsum ignem moventis, tum propter sensibilitatem patientis.*

12 Quamnam ex hisce Prophetæ verbis: *Quis ex vobis habitare poterit cum igne devorante; inferendam puratis consequentiam?* Hæc sanè evidentissima est, si namq; ne vel per minimum unius *Ave Maria* spatium quis digitum tenere potest super carbonem accensum, qualiter cum anima, & post judicium finale cum corpore in flammis infernalibus ardere poterit, æternum? Audite S. Bonaventuram, dicentem: *Nunc videmus, quod homo non possit sine maximo tormento ignem in parte unius digiti sustinere per unam horam, quantus ergo erit dolor, quando totus homo ardebit in igne?* Idèdque S. Augustinus sæpè ad Deum conversus, supplicabat: *Hic seca, hic ure, ut in æternum parcas.* Si itaque ab hoc incendio nos eximere volumus, Christum audiamus, & exaudiamus, dicentem: *Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arefces, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.* Palmes quamdiu viti unitus est, aut uvas profert, aut ad minus pampinis suis umbram creat; aut ubi abscissus fuerit, ad nihilum nisi ad ignem deservit, teste Deo, qui ait: *Quid fiet de ligno vitis?* scilicet amputato? ad nihilum utile est, nisi ut comburatur; hinc S. Augustinus ait: *Unum de duobus palmis congruit, aut vitis, aut ignis; si in vite non est, in igne erit; ut ergo in igne non sit, in vite sit.* Quænam verò est vitis illa? Salvator noster ipse, hic namque de semetipso dicit: *Ego sum vitis vera, & vos palmites.* Si itaq; tanquam veri palmites huic viti vivere volumus uniti, igne ardeamus oportet charitatis; quoniam qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Deus ab igne infernali lumen sustulit, ut semper sit tenebrosus; si tamen aliquatenus illuminet, hoc in maiorem sit damnatorum poenam; ubi etiam abyssi hujus perpenditur obscuritas.

THEMA.

Terram tenebrarum, & operam mortis caliginem. Job. 10. verl. 21.

1 Job Propheta profundum æternæ damnationis barathrum, tenebrarum, atq; mortalis caliginis nuncupat terram, dicens: *Terram tenebrarum, &c.* Quantumvis enim in fornace illa flammæ ardeant incessanter, nequaquam tamen illuminant. Cui veritati omnes unanimiter Sacri Doctores testimonium perhibent, & imprimis quidem S. Cyrillus, dum ait: *Gehennam timeo interminatam, exhorreo tartarum, ut cui nimium infit caloris; paucos tenebras, quoniam nihil admittunt lucis.*

2 Sanctus Basilius illum Psalmistæ textum (*vox Domini intercidentis flammam ignis*) interpretans, idem quoque confirmat in hæc verba propositum: *Arbitror, quod ignis preparatus Diabolo, & Angelis ejus, dissecetur voce Domini, ut quoniam due sunt in igne facultates, ustoria una, & illuminatoria; acris quidem, & punitoria vis ignis permaneat apud eos, qui digni sunt, ut urantur; illuminatoria verò, ac splendida ipsius facultas ad exhilarandos beatos gaudio fruenter cedet.* Vatablus proly intercidentis, legit: *dividentis.* Theodoretus autem: *separantis flammam ignis.* Quin & Albertus Magnus dictam S. Basili ex positionem secutus, ita discurre: *Vox Domini, id est, præceptum Domini;*

intercidentis, id est, dividentis; flammam, id est, lucem; ignis; hoc est, à calore ignis; ut lux subserviat Sanctis superius, calor autem prosequatur injustos inferius. Quam eandem S. Basili doctrinam idem author alibi adducit in hæc verba: *Secundum Basilium Deus facta mundi purgatione, dividet à calore splendorem, & totum calorem mittet ad regionem damnatorum, ut amplius crucientur; & totum splendorem mittet ad regionem damnatorum, ut amplius incendantur.* Quibus testimoniis coætaneum S. Basili, summèque ab eo veneratum, subnectere jubet sanctum Ephremum, ita in oratione de futuro judicio sermocinantem: *Tunc ignis ille, qui in supplicium diabolo preparatus est, & Angelis ejus, dissecabitur voce Domini, ut cum duplex insit igni facultas, adustiva una, & illuminativa altera; acris quidem vis ignis, & punitoria reposita est iis, qui iustione sunt digni; illustratoria verò his, qui claritate perennis gaudii perfruturi sunt, succedet.*

3 Abulensis non facillè prima fronte solvendum in præsentī movet dubium, dum scilicet proprietatem ignis illuminationem esse considerans, vix fieri posse ambigit, quin tam amplæ inferni flammæ nullum contineant lumen; sed quæstionem ipsemet resolvit in hæc verba: *Dicendum, quod ille ignis erit in penam damnatorum, & non ad aliquid aliud, & ideo ut magis torquantur, erit ignis obscurus, & fumosus, ut sic simul in fumo, & ardore puniantur; & potest accidere ei fumositas ex natura materie, in qua est, scilicet quia est picea, & nigra, & faculenta.* S. Idorus nihilominus aliqualis luminis scintillam in igne illo admittit; sed audite, quo fine: *Ignem gehennæ, inquit, ad aliquid lumen habere, ad aliquid non habere; hoc est habere lumen ad damnationem, ut videant impij unde doleant, & non habere ad consolationem, ne videant unde gaudeant.* His consonant, quæ Hug. de S. Victore in hæc verba scribit: *Ille utrix flamma visiorum cremationem habet, lumen non habet. Illic ignis, & ad consolationem non lucet, & tamen, ut magis torqueat, ad aliquid lucet; nam sequaces quoque suos secum in tormento reprobi, flamma illustrante, visuri sunt, quorum vivi amore deliquerunt, quatenus quorum vitam carnaliter contra præcepta condideris amaverant, ipsorum quoque intuitus eos in augmento sue damnationis affligat.* Habebunt igitur damnati inter illas tenebrosas flammæ lumen sufficiens ad Dei iratum vultum conspiciendum.

4 Sanctus Bernardinus damnatis contrà opponit jucundam visionem, quam Beati habituri sunt, conspiciendo benignissimum erga illos DEI vultum, qui erga damnatos implacabilis erit; dicit enim: *Si quis autem intelligere cupit, quam magna erit confusio hæc, penset quanta erit Beatis exultatio gloriosa, videre regem, & Dominum Iesum Christum in glorioso decoro; & tunc è contrario intelligere poterit, quanta damnatis confusio erit, Christum videre iratum.* Psalmista ait: *Abcondam faciem meam ab eis; intellige, quantum ad visionem beatificam; cæteroquin enim idem Psalmista ait: Vultus autem Domini super facientes mala; & in Psalmo 10. damnatis pariter imprecatur, dicens: Inveniant manus tuas omnibus inimicis tuis, dextera tua inveniat omnes, qui te oderunt; pones eos ut ciliatum ignis, in tempore vultus tui: Dominus in ira sua conturbavit eos, & devoravit eos ignis.* Et in Psalmo 79. inquit: *Incensu igni, & suffossa, ab incensatione vultus tui peribunt.* Verum quidem est, quod Deus apud Jeremiam dicat: *Dorsum, & non faciem ostendam eis in die perditionis eorum; hoc tamen duobus modis declarari valet; primò videlicet dici potest, quod privabit eos beatitudine, quæ in visione divine faciei consistit; secundus modus est, quod Filius Dei damnatos perterrefaciet, monstrando illis dorsum suum percussum, & flagellatum, ut illos redimere, & è dæmonis servitute, nec non tormentis sempiternis, liberare posset; vehementer quoque exprobrando illis, quod sanguine in flagellatione sua effuso tam turpiter abusi fuerint: Videbunt in quem transfixerunt.* Unde Albertus Magnus ait: *Terribilis intuitus iudicis, horribilis pena est, tanta videlicet, quod potius vellet operiri montibus, quam videre filiū in forma servi iudicantem, & tamen necesse est videre; hocque in proprium abusus, & ingratitude, nec non repudiū tot auxi-*

Tenec. III. de contemptu mundi c. 6. Alb. M. 1. 7. compend. Th. Verit. c. 1.

II. 33. 14.

Inferunt (a) libris consequentia.

S. Bonav. in Dist. 1. fol. 10. c. 1.

S. August.

20. 11. 4.

Ezech. 11. 2.

S. Aug. 12. 31. in locum.

20. 14. 4.

Alb. Mag. 1. 7. comp. Th. Verit. c. 1.

S. Ephrem or. de futuro iud.

Abul. 4. 17. in c. 8. Mod.

Ignis fumosus & obscurus.

S. Idor. 1. 1. c. 1. c. 4.

Lucet tamen ut videant complices. Hug. de S. Vict. de Sacram. Videt. 1. 3. l. 2. p. 16. c. 5.

S. Bernard. 1. 1. c. 1.

Et vultum Dei iratum.

PL. 11. 17. PL. 10. 9.

PL. 79. 17. Incom. 15. 17.

Et exprobrantem in gratitudinē.

Incom. 17. 17. Alb. M. 1. de malit. font. c. 16. 4.

S. Cyril. or. de exitu ad. 10.

S. Basilius in PL. 18.

Vis ustoria & illuminatoria in igne illo.

Vatablus. Theodoretus. Alb. Mag. lib. de malit. font. c. 16. 4.

auxiliorum, quæ Deus in propriam illorum salutem eis subministravit, continuò illis ob oculos verfabitur, & præfens erit, juxta illud: *Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperata salutis, dicentes intra se, penitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes. Nec mirum, inquit Dionys. Carthusianus: quia horrendum, incidere in manus Dei viventis. Videntes, inquam, Iudicem omnipotentem iratum, quem offenderunt, blasphemaverunt, spreverunt.* Idem quoque Carthusianus visionem illam adducit S. Joannis, cujus mentio fit Apocal. cap. 1. *Oculi ejus tanquam flamma ignis, & pedes ejus similes aurichalco, sicut in camino ardenti; de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat. Cum vidissem eum, cecidi ad pedes ejus tanquam mortuus.* Unde idem Carthusianus ad horrorem, quem S. Joannes in hac occasione conceperat, se reflectens, sequens format argumentum: *Si ergo imaginaria visio judicis hujus fuit ita terribilis etiam Sancto Joanni, quod ex ejus horrore cecidit tantus Apostolus tanquam mortuus, quid mirum, si iniqui, & reprobis ex reali, & sensitiva Iudicis hujus visione turbabuntur timore horribili?* Hæcque terribilitas Dei irati, per perpetuam quandam apprehensionem, & visionem damnatos torquetur.

5 *Terram tenebrarum.* Cælestis Magister noster in parabola nuptiarum, condemnando infelicem illum hominem, qui vestem nuptialem non habebat, quoad tormenta aeternalia instruere nos volens, terribilem hanc pronuntiavit sententiam: *Mistite eum in tenebras exteriores, id est, ut Ven. Beda exponit: In aeternam noctem damnationis.* Per hæc tenebras exteriores Sanctus Augustinus in Epistola quadam consortium intelligit rebellium spirituum, quo reprobi perpetuò cruciabuntur. Alii verò idèd hæc tenebras exteriores denominari existimant, ut illas distinguant ab interioribus, quæ damnatorum obscurabunt intellectum. Alii idèd illas exteriores vocari dicunt, quia sunt foris extra hunc mundum visibiles, in infernali abyssu reclusæ, quod nunquam vel minimum lucis spiraculum penetrare poterit, quæ etiam tenebræ nullo unquam solis radio dissipabuntur. Jansenius idèd exteriores dici existimat, quia obscurissimæ sunt, & profundissimæ, ac quàm longissimè ab ipsa luce distantes. Quibus consonat illa Doctoris Angelici doctrina, dicentis: *Locus ille tenebrosus est, sed ex divina dispositione est ibi aliquid luminis, quantum sufficit ad videndum illa, quæ animam torquere possunt.* Sanctus Ambrosius interrogat, inquiens: *Quæ sunt tenebræ exteriores? nunquid illic quoque carcer aliquis, latronique subeunda sunt? Minime, sed quicunq; extra promissa sunt cælestium mandatorum, in tenebris exterioribus sunt, quia mandata Dei lumen sunt, & quicunq; sine Christo est, in tenebris est, quia lumen in tenebris est Christus.* Et quidem quis est, qui nesciat, quodd peccata, & divinæ legis transgressiones à Spiritu Sancto tenebrarum nomine appellentur? *Abjiciamus ergo opera tenebrarum; Tenebræ sunt super faciem abyssi; quot verò peccata, quot & quantæ tenebræ profundam illam voraginem obfuscant, quæ omnium est scelerum sentina?*

6 Sanctus Augustinus in sermone quodam, postquam hanc considerasset condemnationis sententiam: *Projicite in tenebras,* interrogat, an sola ibi futura sit hæc obscuritatis poena; dicit enim: *Age, quid postea? tenebræ erunt, & dolor non erit? absit. Non solum tenebræ erunt, non ei sola tollitur species, quæ gaudebant, sed durescit, quod in aeternum gemit.* Unde Christus postquam dixisset: *Projicite eum in tenebras exteriores;* immediatè subjungit: *Ibi erit fletus;* quod idem Sanctus Doctor ad propositum nostrum considerans, sequentia verba subnectit: *Ne contemneres enim tenebras, o quisquis es flagitiosus, qui soles propter sua mala falsa, & propter lasciviam adulteriam, non solum tenebras non horrere, sed querere, qui soles plus gaudere, quando lucerna exstinguitur: non tales tenebras habebis, ubi gaudere, ubi lateris, ubi te voluptatibus carnis oblectes, non sic erunt istæ tenebræ. Quomodo erunt? Ibi erit fletus, & stridor dentium.* Consideratione quoque dignus est textus ille Apoc. cap. 9. in quo S. Joannes inquit: *Vidi stellam de celo cecidisse in terram, &*

data est ei clavis putei abyssi, & aperuit puteum abyssi, & ascendit fumus putei sicut fumus fornacis magnæ, & obscuratus est Sol, & aer de fumo putei. Per unicam nimirum abyssi illius aperturam, pro brevissimo temporis spatio parulam, in tanta copia fumus egressus est, ut ad obtenebrandum universum aerem, & Solem obscurandum abundè suffecerit. De hisce tenebris Bellovacensis ita scribit: *Tenebræ ita spissæ sunt, quod nulla luce possunt fugari, vel penetrari.* Consideranda quoque sunt ad præfens propositum illa Sapientiae verba: *Ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec siderum limpida flamma illuminare poterant illam noctem horrendam.* Ubi de tenebris Egyptiacis, quæ decem plagarum una fuerunt, sermo est; de quibus porro Spiritus Sanctus subjungit: *Vna casca tenebrarum omnes erant colligari.*

7 Observastis indubiè, qualiter prædicatores gloriam cæli empyrei ad vivum delineaturi, eam representare soleant, veluti luminosam, & splendoribus, radiisque plenam. Unde sequitur, quodd infernus econtrà tantò esset debeat obscurior, caliginosior, tetricior, quantò paradysus est pulchrior, & venustior; ille namque est *terra miseria, & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Porro Bellovacensis abyssi hujus obscuritatem describens, sequentem caliginis tantæ assignavit rationem: *Erunt ibi tenebræ ex ipsa obscuritate loci, propter densitatem aeris, & carentiam luminis solaris, vel cujuslibet alterius luminaris. Ignis etiam infernalis non præbet splendorem, sed lumen fatidum, & obscurum. Item erunt ibi tenebræ ex turpitudine, & opacitate corporum damnatorum, quæ omni fuligine nigriora horrendas tenebras ex se reddent; quanta ergo erunt ibi ex tanta multitudine turpissimorum corporum resultantis? Erunt ibi tenebræ interiores, quia reprobi interioribus excacati omni intellectu lumine privabuntur, & omni cognitione carebunt, nisi eorum duntaxat, quæ desolationem eis, & supplicium ministrabunt.* Quin & S. Bern. citatis in principio discursus Jobi verbis (*terram tenebrosam, & operam mortis caligine*) insistens, non exteriores duntaxat, sed & interiores ex illis colligit tenebras: *Cujus ratio est, quia intellectus hominis damnati horribili caligine obscuratus, damnatoque corpori junctus, tantum ei communicabit obscuritatis, quod impossibile est calamo scribere, aut mente pensare.*

8 Sanctus Gregorius quoque illum Psalmistæ textum (*supercecidit ignis, & non viderunt Solem*) præfensi applicat proposito, dicens: *Ignis enim super impios cadet, sed sol igne cadente non cernitur, quia illos quos gehennæ flamma devorat, à visione veri luminis cecat, ut foris eos dolor combustionis cruciet, & intus pena cecitatis obscurer.* Sanctus verò Bernardinus eandem abyssi infernalis obscuritatem alia quadam convincenti in hæc verba probat ratione: *Angeli qui sunt luminosi per gratiam, oportet quod sint in loco supremo, & luminoso, & damnati qui sunt obscuri per culpam, debent esse in loco tenebroso; sed nullus locus in mundo est tenebrosus, nisi medium terra, sicut patet ad visum, quia cælum est luminosum, & ignis, & aer, & aqua, & terra, in superficie illustratur, & sic nullus locus præter centrum terra manet tenebrosus.* Hæc autem ad centrum terræ, in quo infernus est, pertinentes tenebræ magis, magisque condensantur, prout Sanctus Bernardus docet in hæc verba: *Obscure tenebræ cum aliis indensantur.*

9 *Terram tenebrarum, &c.* Porro qui expertus non est, quantus in cæcitare sit cruciatus, id ipsum ex responso discat Tobie, qui per hirundinum stercora excæcatus, dicenti sibi Archangelo: *Gaudium tibi sit semper; in hæc mœstus replicavit verba: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video?* Hanc ille cæcitatem non ex culpa, sed dum virtutum opera, per quæ magnum cælestium meritorum cumulum comparare intendebat, exercebat, contraxit; adeoque licet Sanctus, & in patientiæ virtute stabilitus esset, per hanc tamen miseriam plurimum affligebatur. Quàm igitur longè intolerabilior æterna damnatorum cæcitas erit, cujus illi ipsimet, per proprias iniquitates, quæ veraciter tenebræ sunt auctores fuere, & artifices?

putet obscuritatem
solis.

Bellov. spec.
mor. p. 9 l. 2.
dist. 1.
cap. 17. g.

Job 10. 22.
Bellov. lib.
dist. 3.

Caliginis
tantæ ratio.

S. Bern. 1. 1.
in 22. art. 2.

Inexplicabili-
tas.
VI. 17. c.
Greg. 1. 9.
mor. c. 31.

S. Bern. 1. 4.
Lib. 2. mor.

S. Bern. serm.
de S. Nicol.

Tob. 1. 11.
Tenebræ
plurimum
sunt effici-
væ.

Sal m. rom. 7.
c. 12. p. 24.

10 Salmerton illam Christi considerans comminationem : (*Mittite eum in tenebras exteriores* ;) ita discurret pariter ad intentum præfens : *Mittitur in tenebras exteriores, sive in carcerem subterraneum, qui extra domum situs est, & significat lacum inferni, remotissimum à lumine divina glorie, qui locus tenebras habet externas, internis in mente tenebris, in quibus in vita versatus est, respondentes. Quamdiu enim vixerunt reprobi, tenebras amarunt, non solum interiores, sed etiam exteriores; interiores quidem, quia sectati sunt voluptates, & appetitus suos carnales. De quibus interioribus tenebris Christus loquitur, dum inquit: Hoc est autem iudicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem. Quales verò hæc ab ipsis amatae tenebræ fuerint, mox declarat, cum subiungit: Erant enim eorum mala opera; omnis enim, qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus. Enim verò, quia reprobi suas quidem iniquitates celare vellent, ideo tenebras quoque amant exteriores, ut illas abscondant; unde reprobis ille apud Ecclesiasticum hunc in modum discurrebat: Quis me videt? tenebra circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me: quem vercor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus. Iustum est igitur, ut qui in hac vita tenebras interiores, & exteriores dilexerunt, iisdem in infernali abyssu immergantur in sempiternum, juxta illud axioma: Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur.*

DISCVRSVS XI.

ARGUMENTUM.

De abyssi infernalis fœtore, & horribili graveolentia.

THEMA.

De cadaveribus eorum ascendet fœtor. Isaia 34. v. 3.

Fœtor Inferni horrendus, qui ex filiis perditionis exhalabitur, unum est ex acerbissimis suppliciis, quibus damnati inter alia innumera cruciabantur. Lucas Burgensis in cap. 3. Matthæi, in quo gehennæ fit mentio, ita ad propositum nostrum scribit: *Hoc hujus loci nomen translatus est ad infernum designandum ob fœtidam, atque abominabilem loci spurcitiem, qui aliquando amenissimus, ac deliciosissimus fuerat. Ne quis enim amplius filium suum, aut filiam per ignem damoniis sacrificaret, Deus quidem occisorum illic magna multitudo cadaveribus locum contaminavit. Idque ex c. 7. v. 32. Jeremiæ, & cap. 19. deducit, dicens: Iosias pius rex, mortuorum hominum ossibus, jumentorumque cadaveribus, excrementis, & sordibus, quas è vicina Ierosolymorum civitate omnes eò deferri jussit, spurcum reddidit, atque abominandum; in quorum plenior confirmationem caput adducit 23. 10. lib. 4. Regum. Merito itaque Incarnata Sapientia pœnarum infernalium in nobis formatura conceptum, eas dicto assimilat gehennæ loco, quæ omnium maxime abominabilium, horrendorumque fœtorum, quos sibi quis super terram imaginari posset, erat congeries; ut scilicet: ex his, quæ animus novit (ut cum S. Gregorio loquar) surgat ad incognita, quæ non novit.*

2 Abyssus equidem infernalis in pluribus Apocalypseos textibus, sub stagni figura nobis exhibetur: *Stagnum ignis ardentis sulphure. Descendit ignis à Deo de cælo, & diabolus missus est in stagnum ignis, & sulphuris. Timidis, incredulis, & execratis, homicidis & fornicatoribus, & veneficis, & idololâtris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure: sed quare titulo hoc infernum affici creditis? Experientia teste, aqua paludis stagnantis inter majores æstatis ardores fœtet, imò si per mensem, aut annum immobilis perstiterit, aerem inficit, atque corrumpit: ita quoque in inferno, qui omnium totius universi immunditiarum cloaca est, longè majores fœtores in omnem æternitatem asservari, necessum est; siquidem inde nullæ unquam sordes egrediuntur, sed omnes omnino in ipsum tanquam in proprium suum centrum confluunt, ibique subsistunt. Unde Bellovacensis unumquemque nostrum sollicitè admonet, in hæc verba scribens: Cogita, quod ineffabilis erit fœtor, in multitudine innumerabilium corporum*

fœtidarum; de ardore simul, & fœtore dicitur Apocal. 20. Missi sunt in stagnum ignis, & sulphuris. Unde in figura hujus cum Deus Sodomam, & Gomorram punire decrevisset, punivit eos igne, & sulphure; sic etiam peccatores, qui & perverfis desideriis, & fœtore carnis arserunt, justè in igne, & sulphure pœnas luunt. Infernus est locus fœtidus, & immundus, ubi omnes sordes hujus mundi, tam spirituales confluunt, quam etiam corporales post iudicium congreganda creduntur; unde est quasi sentina vilissima, & latrina fœditissima hujus mundi. Psalmista de impiis ait; Vultum platearum delebo eos; quod scilicet lutum per plateas colligitur, & in foveam conjicitur; propter hoc vocatur infernus, puteus abyssi; & potest dici puteus à puteo, puteus, id est, fœteo, fœtes.

3 De cadaveribus, &c. Si quis ex tumulo duo, aut tria erueret recentet sepulta cadavera, totam Ecclesiam quantumcunque amplam inficeret. Quantus itaque in barathro infernali fœtor erit, ubi cadaverum, & milliones, & milliones, super se invicem coagmentantur? Audire Sanctum Bernardum: *Ibi fœtor intolerabilis ex corporibus damnatorum exoritur. Quod pariter Sanctus Antoninus respexit in illius versus Commentario: Eduxit me de lacu miserie, & de luto facis; sequentem namque peraccommodum circa verba hæc instituit discursum: Id est, de inferno. Dicitur puteus Apoc. 9. de puteo abyssi obscuratus est aer, & potest dici puteus à puteo, id est, à fœtore, est enim quasi latrina mundi, & quasi sentina, ubi omnes sordes confluunt.*

4 Albertus Magnus, ut eundem naribus fœtorem temporaliter ingerat, ne æternaliter cruciet, illum Amos textum: (*Ascendere fecit putredinem castrorum vestrorum in naves vestras*) ita explicat: *Castra dicuntur daminati, qui armaverunt se contra Deum. Idque ex illo probat Isaia textu: Egredientur, & videbunt cadavera virorum, qui prævaricati sunt in me: sancti egredientur passibus contemplationis, & videbunt decorem justitiæ vindicantis in cadaveribus, hoc est corporibus cadentibus in vermes fœtoris, & putredinis sue. Quam eandem considerationem Sanctus Bernardinus, hanc pertractans materiam, instituit, dicens: Propter immunditiam infernus dicitur lacus, ubi scilicet omnes sordes fluunt, quasi in latrinam, unde Psalmista; Immunditiam eos, ut pulverem ante faciem venti, ut lutum platearum delebo eos; quoniam collectum in foveam mittitur. Ideo infernus dicitur lacus divina ira, Apoc. 14. Missi in lacum ira Dei magni. Per hunc lacum proprie notatur infernus, qui est lacus miserie, in quo est lutum fœcis peccatorum. Ex historiis manifestum est crudele illud tormentum, ad crucianda, & lenta morte afficienda corpora humana à Maxentio Tyranno inventum. Hic enim cruciandorum corpora recens defunctorum cadaveribus adedò strictè alligari præcipiebat, ut os ori, manus manibus, pedes pedibus, oculis oculi, pectus pectori corresponderet, ut hac ratione cadaveribus paulatim putrescentibus, ex iisque scaturientibus vermibus, tandem ex graveolentibus fœtoribus, & sanie vivi quoque infirmarentur, pestiferoque extinguerentur fœtore: *Ascendet fœtor de cadaveribus eorum. Ad hunc modum cadavera damnatorum ad invicem arctabuntur, adedò ut non solum unum alteri arctissime conjunctum sit, verum etiam unum intra alterum repositum, vermibus utrinque scateant: (vermis eorum non morietur) nec non & sanie, putredine, sulphure commixtis, sese invicem affligant. Id verò, quod vel maxime fœtorem hunc adaugebit, erit innumerabilium in expiatorum scelerum congeries, quæ abyssum illam squalidam, & fœtidissimam efficiet. Pater Mendoza in nonnullis in lucem editis concionibus funestum hunc casum refert: Apparuit, inquit, cuidam religioso spiritus damnatus, qui ex tristi hoc spectaculo (maxime quia hunc eum in finem apparuisse audierat, ut aliquod ei pœnarum infernalium specimen ederet, ideoque quale sibi exhiberi vellet, ab eo interrogaretur) obstupefactus, respondit: Velim ut unum ex minoribus, minusque terrefactis mihi exhibeas; cumque per quem sensum illud percipere desideraret, spiritus interrogasset, & religiosus, illud sibi per odoratum exhiberi petisset; reprobis ille spiritus luctuosa chlamyde coopertus nihil**

Peccator
plus amavit
tenebras
quam lucem.
Joan. 3. 19.

Eccl. 1. 16.

Ob eandem
rationem
puteus abyssi
dicitur.

S. Bern. 1. de
S. Nicolao.
S. Antonia.
p. 4. sum. 12.
14. c. 1. p. 1.

Ath. M. l. de
molier. tort.
c. 16. 5. 4.
Amos 4. 10.

U. 66. 24.

Franc. Inc.
Burg. in c. 3.
Matthæi.
Fœtor inferni
acerbissimus
supplicium.
Isaia 34. 3.

Jerem. 19.

2 Reg. 21. 10.

S. Greg. h. 11.
in Evang.

Apoc. 19. 30.

Apoc. 20. 6.

Apoc. 21. 8.
Infernus
merito stagnum
dicitur & quare.

Bellovac.
spec. mor.
p. 1. l. 2. diff. 1.
Apoc. 10.

S. Bern. 1. 2.
c. 12. 2. 4. 5.

Apoc. 14. 3.

In lacu
divina ira.

Maxentii
Tyranni.
Cadaver
intolerabilis
fœtor.

Mendoza
c. 5. in D. Q. 1.

Horrendum
spectaculum.

hii aliud fecit, quam quod sola illius simbria levata, pectus monstravit; è quo tam horrendum exhalavit foetorem, ut subito religiosus ille in terram mortuus conciderit, & per diffusam per universum monasterium pestilentialem puteolentiam, omnes illius religiosos pariter mori fecerit; cuius monasterii situs adeò desolatus fuit, ut in ruinam declinans, vix lapidem super lapidem residuum habuerit. Sanè si effectum hunc vel unica damnati anima operari potuit, quanto magis post universale iudicium putridum, foetensque erit, spurcum & immundum cadaver illius?

De 1. 7. c. 2.
in die Cinc-
tum.
Videtur S. Pau-
lo exhibita.

5 Ven. quoque Beda quendam de poenis infernali-
bus S. Paulo factam visionem, ad idem intentum com-
memorat in hæc verba: *Flevit Paulus, & ait Angelus ei: Paule cur fies super humanum genus? nam videbis adhuc majores penas; & ostendit ei putrem signatum septem foribus, & dixit ei: Ita longius, ut possis sustinere foetorem; & aperuit os patet, & surrexit foetor magnus superans omnes penas. S. equidem Catharina Senen-
sis, prout in vita ejus legitur, inter alios heroicos vir-
tutum actus, hunc quoque exercuit, ut per longum
tempus cuidam cancro foetido laboranti serviret for-
minæ, adeò quidem malè olenti, ut nullus ad eam
accedere posset; at verò longè molestius quid damna-
tis continget, horum enim corpora à capite usque
ad pedes exulcerata, scatentia putredine, vermibus,
omnique alia immunditia, dicente Propheta: *de ca-
daveribus eorum ascendet foetor*; hæcque ipsa numero
infinita, tenacissimè veluti lateres in fornace sibi mu-
tuo jungentur.*

2 Machab.
9.
Antiochi in-
tolerabilis
foetor in die
exercitum.

6 De Antiocho utique sæpius audieritis, qualiter
potens hic Rex in deliciis regis enortatus, cum a Deo
in præfenti vita castigandus esset, infirmitate oppres-
sus fuerit adeò foetida, ut toti, & numerosissimo exer-
citus suo penitus intolerabilis existeret, quantumvis
exteroquin milites ad delicias nequaquam assueti ef-
se soleant. Unde Scriptura de ipso loquens, ait: *Ma-
nifestam Dei virtutem in semetipso contestans, ita ut
de corpore impii vermes scatirent, ac viventes in do-
ribus carnes ejus effluerent, odore etiam illius, & fo-
etore exercitus gravaretur, & qui paulo ante sidera cæli
contingere se arbitrabatur, cum nemo poterat propter in-
tolerantiam foetoris portare. Quot verò sacrilegi, Deo-
que inimici Antiochi in horrendo illo infernali iqual-
lebunt foetore; de quibus longè melius, quam de illo
dici poterit: cum nec ipse jam foetorem suum ferre pos-
set? Si itaque proprium reprobi non poterunt tolera-
re foetorem, quanto magis tot innumerabilium mil-
lionum cadaverum foetor eos excruciet? Si regem
illum à foetore nequaquam liberare poterant omnia Ara-
biæ thura, atque aromata, utpotè qui iustissimæ Dei,
contra se irati subiacebat vindictæ; multò minus dam-
natos alleviabant pix, sulphur, fumus, omneque aliz
sordes, quibus abundat infernus, tanquam omnium
mundi spurcitiarum sentina, & cloaca.*

Chrysol.
ser. 16.

Marc. 9. 12.
D. Chryl. l. 7.

Dæmonum
foetor est
inextinguibilis.

7 Tantum foetoris excessum demones augebunt
numero innumerabiles, qui teste Div. Chrysologo:
*Cænum petunt ruentes cælo, ambiunt volutabra porco-
rum; deliciasque seque oblectant in rebus pestilen-
tialibus; unde & Salvatorem rogabant, dicentes: Mitte nos in porcos; ubi idem Sanctus hanc foeti-
ditissimam dæmonis inclinationem considerans, subjun-
xit: Vide ubi Sathanas sedem desiderat collocare, de
sepulchris in porcos; semel infectus putredine, habitacu-
la foetida, & immunda perquirat, sordibus delictatur,
& cano, qui utique semper foetore criminum, & squa-
lore pascitur vitiorum. Sed sic est odor ejus tartareus,
& crudelis, ut cum nec porcorum natura sufficeret susti-
nere. Denique demergi in mare, & fluctibus malui de-
perire, quam ejus immunditiam pati, & putredinem
tolerare. Ita quoque damnati secundum maiorem par-
tem, vitam hic vixerunt animalium immundorum, &
licet Dæmonum exemplo omnis fuerint immunditiæ
amatores, foetorem tamen, qui à Dæmonibus (quos
socios semper habent, & carnifices) proficiscitur, suf-
ferre nequaquam possunt. Et licet cum declinare con-
tendant, cum tamen per omnem æternitatem effugere
nequeunt unquam. Ut hunc foetorem evadant, mor-
tem quidem ambiunt, & desiderant, mors tamen ma-
gis semper, magisque ab illis fugit.*

8 Dæmon aliquando, ut narrat Severus Sulpi-
cius, speciosam indutus formam, in capite coronam,
in corpore deferens purpuram, sancto apparuit Mar-
tino; eique dixit: Vide nunc, quo me honore prose-
qui debes: Ego enim sum Christus. Moxque San-
ctus fraudulentum serpentis fraudem cognoscens, res-
pondit: Dominus meus non se in hac forma apparitu-
rum esse promisit, sed sanguineum, spinis coronatum,
inque cruce pendentem, se videndum exhibet: Et idem
regem hunc peregrinum non agnosco. Quibus dictis
Dæmon disparuit, talemque post se reliquit foetorem,
ut Sanctus Martinus se in inferno positum esse putaret,
diceretque apud se: *si vel diabolorum unus sic foetor,
quis tam diabolorum, quam damnatorum foetor erit?*
Nec mirum, quia ut S. Chrysologus veraciter attesta-
tur: *Dæmones pascuntur cadaveribus, putredine sagi-
nantur, deliciasque foetore. Unde ab opposito hanc
pariter deducere possumus consequentiam: si enim ut
indubitata est veritas, in paradysum non intrabit ali-
quid co inquinatum, aut abominationem faciens; quid-
ni etiam in infernum tanquam in amplam cloacam om-
nes scelerati, reique mundi confluent immunditiæ?
Habuerunt quidem & electi plurimi aliquas per cul-
pam contractas animarum maculas, sed has ipsas, aut
per poenitentiam in hac vita, aut per purgatorium post
mortem mundarunt; nequaquam verò reprobi; si-
quidem certissimum est, quod post iudicium finale
purgatorium cum inferno commune futurum sit, adeò
ut nullæ amplius, nec amplius lustrales futuræ sint flam-
mæ; unde sequitur, quod omnes sordes, quas in flam-
inis us Sancti eluerunt, in infernum exonerandæ sint,
unde putredo, & exinde nascentis nausea notabiliter au-
gebuntur; adeoque locus ille centrum erit, non solum
omnium spurcitiarum, & immunditiarum, quæ à re-
probis, verum etiam earum, quæ ab electis in flammis
lustralibus purgatis, per omnium sæculorum decursus
provenerunt.*

Severus Sul-
picius in vita
S. Martini
Episcopi.

Id ex. verum
est S. Martin.

D. Chrysol.
ser. 16.

Apoc. 11. 17.

Infernus erit
centrum
omnium im-
munditiarum.

16. 24.

Alb. Mag.
in Pl. 6.

Tanti foet-
oris ratio.

Vita S. Phi-
lippi Neri
l. 2. c. 13. n. 12.

S. Philippus
Nerius cum
experitur.

l. 1. c. 3. n. 16.

In dæmonia-
ca.

9 DEUS olim per Isaiam comminatus est, dicens:
*Et erit pro sua vi odore foetor. Cujus causam Alben-
nus Magnus adducens, inquit: Quia cum iustis in odo-
rem unguentorum Christi currere noluerunt, q. d. ex
quo præciti, quoadvix vixerunt, in hoc omnem
dederunt operam, ut immundis appetitibus suis licis-
facerent, iustum est, ut & spurcitiarum, quibus se co-
inquinarent, penas experiantur. Enimverò pecca-
tum pessimè olet in naribus servorum Dei, prouti ex
variis lustris liquidè constar. Etenim in vita Sancti
Philippi Neri legitur, Deum huic Sancto talem com-
municasse gratiam, ut ex odore subito vitium agnosce-
ret puritati contrarium, adeò ut, dum in plateis non-
nunquam lascivas obvias haberet mulieres, sudario na-
ribus adhibito foetorem declinare, eaque facere con-
sueverit, quæ il, qui rem aliquam odoratu ingratissi-
mam olfaciunt, facere solent. Unde & dicere solebat ad
præfens nostrum propositum, foetorem huius vitii adeò
esse intolerabilem, ut nullus ad ejus vehementiam fo-
etor pertingere posset. In eisdem Sancti vita narratur,
quod cum manum suam cuiusdam dæmoniacæ capiti
imposuisset, tam pestiferum foetorem eidem manui
sue impressum senserit, ut tamen eandem aquis odo-
riferis sæpius lavisset, foetor tamen ille manibus suis
per plures dies continuò adhæserit. Unde eandem ma-
num multis postea olfaciendam dedit, ut ex pessimo
eidem impresso odore, ab illo peccato declinandi occa-
sionem caperent. Unde sequens fieri poterit argumen-
tum: Apud inferos non solum reclusi erunt fornica-
rii, adulteri, sodomitæ, incestuosi; verum etiam si-
moniaci, blasphemæ, perjuri, usurarii, incantatores,
homicidæ; & ut uno verbo dicam: *Sicut omnia flumina
intraunt in mare, ita omnes abominationes, & imple-
tates execrabiles in sempiternum ad inferos descen-
dent; ac proinde si unaquæque earum in particulari in-
tolerabilem exhalat foetorem, quid futurum erit in in-
ferno, ubi omnes execrandæ iniquitates simul conglome-
ratæ erunt?**

Matt. 11. 31.

Lucas Burgen-
sis.

pter

per vitæ immunditiam, & factorem peccatorum; pessimè enim olent, & intolerabilem emittunt foetorem. Sanctus Gregorius in Dialogis de quodam refert, quòd in inferno manentem viderit fluvium, pessimum foetorem spirantem: *Fotentem*, inquit; *fluvium decurrentem vidis, qui ad ima defluit quotidie, hic carnalium putredo vitiorum, & quorundam habitacula foetoris nebula tangebatur, quorundam vero ab ea tangi non poterant, quia sunt plerique, qui multa jam bona opera faciunt, sed tamen adhuc carnalibus vitiis in cogitationis delectatione tanguntur; & iustum valde est, ut illi nebula foetoris affideant, quos hic adhuc carnis foetor delectat*. Nam ut Hugo Cardinalis in Psalmum 29. inquit: *Foetor est in peccato; & Isaia 34. dicitur: humus ejus convertetur in sulphur, & Isaias 1. Computruerunt jumenta in stercore suo; quibus verbis peccatores velut jumenta in stercore suo computrescentia describuntur, computruerunt; jumenta enim mortua in sterquilinum projecta, foetore suo nimio ipsum quoque aerem inficiunt. Similibus autem jumentis impii haud immeritò comparantur; unde dicitur: Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis; siquidem quoadulque vixerunt, computruerunt in stercore suo; quia bonis hisce terrenis, quæ Apostolus arbitrabatur ut stercora; corde suo nimium adhaeruerunt, seque à voluptatibus carnalibus passi sunt seduci.*

II In Prato florido refertur, quòd Sanctus Dominicus spiritus infernales, qui certum quendam demoniacum possidebant, interrogavit, quinam inter Christianos potissimum damnarentur; moxque demoniacus è naribus edere inciperit sanguinem immundum, & crassum, ex auribus verò lutum deformè, venenosum edens odorem, è faucibus denique spumam evomeret horribilem, & supra modum foetentem; tuncque Sanctus vir Dei malignis spiritibus, ne inde recederent, præceperit, nisi prius ad propositam questionem responderent. Quapropter magnam ostendentes renitentiam, tandem ululando responderunt: Nos ingentem possidemus Prælatorum Ecclesiæ, & principum multitudinem, rusticorum verò, aliorumque opificum paucos habemus, quia tamen hi quoque ad perfectionem non contendunt, tot tamen, tamque grave gravium malorum rei non sunt, sicuti hujus sæculi viri potentes. Verum quidem est, quid agricolæ pessimum de se spirent odorem propter continuos sudores, quibus laborando perfunduntur, veruntamen quia ut plurimum vitam innocentia Christiana conspicuam agunt, in naribus divinis bono odore fragrant; putredo autem, quæ cloacam infernalem graveolentem efficit, sola est illa, quæ ex peccato oritur, quò magis abundant illi, qui inter divitias, & sæculi hujus delicias vitam agunt.

DISCURSUS XII. ARGUMENTUM.

Dæmones damnatorum carnifices per horribilem presentiam, consortium, & crudelitatem suam, eisdem atrociter torquebunt.

THEMA.

Collegit furorem suum in me, & comminans mihi, infremuit contra me dentibus suis, hastis meus terribilibus oculis me intueus est. Job. 16. v. 10.

I Sanctus Propheta Job, adversus quem universus conjuraverat infernus, exiguam, imò nullam habebat insulam, & insidias malignorum spirituum rimendi causam; siquidem Sathan serium à Deo mandatum acceperat, ne tentando eum, animæ ipsius quidquam noceret: *Veruntamen animam illius serva; & tamen hoc non obstante acerbè lamentatur, dicens: Collegit furorem suum in me, &c.* Longè igitur majorem damnati habebunt sine intermissione de demonibus lamentandi causam; siquidem hi, & animas, & corpora ipsorum in sua habent facultate sine ulla exceptione, ut illa diabolica impietate sua in sempiternum torqueant. De quibus proinde S. Ephrem ait: *Non quales sunt Angeli tormentis prepositi, qui immites, atque immanes in suppliciis illis iugiter convitiando exprobrant, & graviter admodum increpant!*

2 Sapiens in libro Sapientiæ de ærumnis æternis; quibus damnati in sempiternum cruciabantur, dissolvens, inquit: *Turbabuntur timore horribili*. Porro S. Bonaventura terrorem hunc ex pluribus capitibus horribilem futurum esse dicit; nimirum, propter remordentem conscientiam. Spiritus namque maligni damnatis exprobrabunt, quod tamen ipsi, utpote Spiritus Angelici, longè sint nobiliores; nihilominus propter unum duntaxat ab ipsis commissum superbie peccatum, in barathrum sempiternum precipites facti fuerint, absque eo, quòd Deus illos redimeret, aut pro ipsis moreretur, sicuti mortuus est pro nobis, qui vermes, & lutum sumus; improperebunt quoque nobis, tot à Deo in propriam salutem promovendam recepta auxilia: *Turbabuntur insuper timore horribili propter judicis irrevocabilem sententiam, necnon propter presentiam horribilium tormentorum, & propter suppliciorum visam crudelitatem*; nam ut Abulensis ait: præcitorum carnifices futuri sunt dæmones, & non alii: *Mali*, inquit, *in inferno à demonibus solis cruciantur*. Sanctus Bernardinus de horrendo diabolicorum monstrorum aspectu, inquit: *sunt horribilia monstra*. Sanctus Antoninus dicit, quòd inter alias ipsorum qualitates, una sit horribilitas, & deformitas; quam Sanctus Sebastianus his verbis depingit: *Quorum brachia, capita Draconum sunt; quorum dentes, sicut elephantis prominent, & stimulant ad tormenta, ut canida Scorpionum, quorum voces, ut fremitus leonis sonant, quorum aspectus timorem, & dolorem, & mortem incutiunt*. Quidam Patrum dixit, quòd si quis videret dæmones in illa deformitate, in qua vident damnati, non posset vivere. Videant igitur, quotquot in hac vita sunt, vani & lascivi homines, quanto horrore lucere debeant complacentiam, qua in hac vita facies pulchras, & venustas aspiciendo, fuerunt delectati. Idem Sanctus Antoninus de quodam ordinis sui religioso refert, quòd viso dæmone, horribiliter exclamavit. Unde sodales perterriti facti, accurrentes, eundem semimortuum repperunt; quem cum demum sibi restitutum interrogassent, unde adeò perterritus fuisset, respondit, solum dæmonis aspectum tantum ipsi incussisse terrorem, ut tantum non mortuus fuisset; interrogatus verò de dæmonis effigie, illum se describere nequaquam posse dixit, simulque protestatus est, quòd si optio daretur, mallet fornacem quandam accensam ingredi, quàm visam dæmonis faciem de novo conspiceret.

3 Regius Propheta David illum sub specie aspidis, basilisci, leonis, & draconis describit, dicens: *Super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem*; quisnam verò nostrum adeò est cordatus, qui visis similibus animalibus venenosis, & ferocibus, humanumque sanguinem sitientibus, non expavescat, & toto corpore non contremiscat? S. Joann. quoque in Apocalypsi ait: *Proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, diabolus, & sathanas*. Eundem quoque diabolum S. Job his verbis describit: *De ore ejus lampades procedunt, sicut tecta ignis accensa, de naribus ejus procedit fumus, sicut olla succensa, atque ferventis, halitus ejus prunas ardere facit, & flamma de ore ejus egreditur*. Eheu! Qualis igitur poena erit, hæc horrenda monstra, irreconciliabiles hosce inimicos nostros, perpetuos, & indefessos habere corporum nostrorum carnifices? Nero hortos quosdam amoenissimos habebat, in quibus cenando, ad majorem sui recreationem, loco tædarum ardentium, multos in palos infigi fecerat Christianos, qui lento igne ardebant, ad quorum lucem cenando, magno cum gaudio manducabat. Cogiretis velim, quales fuerint miserorum martyrum illorum ejulatus, & horrendi clamores, quos in martyriorum suorum crudelitate edebant. Imagine mini vobis centies millenos videre crucifixos, in medio ardentis fornacis adeò vastæ, ut civitatis cujusdam amplitudinem excedant, hinc inde dispositos; item totidem alios, quibus luxata, & quasi in rota confracta sint corporum ossa, quique non alios habeant carnifices, quàm Diocletianos, Domitianos, Valerianos, Nerones, aliosque similes potentes, bestiales, & truculentos homines; & tamen si horum martyria cum damnatorum tormentis comparatis, fateamini, necessarium est,

S. Greg. 14.
Dial. c. 34.Fluvius fœ-
nentis spargit.Hugo Card.
in Ps. 29.

Ps. 2. 11.

Philipp. 1. 2.

Præf. Florid.
p. 1. l. 1. c. 34.
Historia.

Sap. 1. 4.

S. Bonav. 2.

Abul. in cap.
12. 2. 2. 2.S. Bern. 2. 4. 1.
12. 2. 2. 2.S. Antonin.
Serm. 1. 1. 1.
p. 1. 1. 1. 1.
c. 1. 1. 1.Deformitas
dæmonum
hostilitas.S. Antonin.
12.

Historia.

Ps. 139.

Apoc. 12. 9.
12. 9. 10.Ejus descriptio
p. 10.Nerones
crudelitate.

Job 1. 6.

S. Ephrem
de patientia
& consummatione
sæculi.

est, illa ne minimam quidem cum hisce tormentis, si-
ve cum dæmonum barbarie habere proportionem; hæc
enim tantò erunt crudeliora, quantò implacabilius dæ-
mones adversus hominem à tot sæculis conceperunt
odium: *ille homicida erat ab initio*, inquit Salvator
noster de dæmone. Nunquam enim dæmon amarissi-
mum hunc bolum deglutire potuit, videlicet quòd ho-
mo, qui lutum, & cinis est, à Deo plasmatus fuerit,
ad ruinas Angelorum in cælo restaurandas, nec non ad
sedendum in thronis illis, è quibus maligni spiritus ir-
reparabiliter ceciderunt. Ecclesiasticus de dæmonibus
inquit: *sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt*; quæ
verba Lyranus de dæmonibus exponit, qui postquam
in inferni barathrum deciderunt, destinati sunt, ut tan-
quam divinæ justitiæ ministri, homines reprobos in
inferno torqueant: *ut qui fuerunt vis voluntarie sub-
jecti in culpa, eis voluntarie subjiciantur in pena*. In
Chronicis Franciscanis refertur, quòd cum Seraphi-
cus Franciscus dæmonem quendam facietenus con-
spexisset, Fratri Egidio illum adeò deformem esse
dixerit, ut nemo illum per unius Ave Maria spatium
videre possit, quin præ horrore moriatur, nisi à divi-
na gratia confortetur. Sanct. Catharina Senensis ea-
dem dæmonis visione habita, tanto fuit horrore, & tre-
more perculsa, ut liberè falsa fuerit, quòd data sibi à
DEO optione, ad diem usque universalis iudicii in
igne ardere mallet, quàm adeò horrendam figuram
iteratò conspiceret. Quenam igitur erit damnato-
rum miseria, qui non solum unum vident dæmo-
nem, sed integros milliones, omnesque contra dam-
natos sævientes carnifices? *Illic est palus*, inquit Hu-
go Aetherianus, *frequentia demonum horrenda, ad
compediendum armata vinculis ferreis*. Albertus Ma-
gnus continuum hoc tormentum, quod damnati dæ-
monum faciem semper videndo patientur, conside-
rans, inquit: *Pena est presentia faciei demonis per-
petua; sicut enim Sancti assistunt ante faciem DEI,
ita damnati vident ante faciem dæmonum, quæ eas af-
fligit; & facies illa describitur Job. 41. sternutatio
ejus splendor ignis*. Quam sternutationem Sanct. Hiero-
nymus ita exponit: *sternutatio sordes cerebri ego-
rit; diabolus ergo, qui totus sordidus, & fetidus est,
malitie sue sordes in perniciem hominum cum delecta-
tione effundit; omnes namque fastidiosissimas im-
mundities suas in reprobos evomet*. Beatus Jordanus
primus post Sanct. Dominicum Prædicatorum Ordinis
Generalis, ut Sanctus Antoninus refert, postquam
dæmonem ad nomen suum edicendum adstrinxis-
set, hoc ab eo retulit responsum, videlicet, quòd
mille artifex diceretur, quia mille modos haberet ad
nocendum.

4 S. Augustinus textum illum S. Lucæ cap. 22. ubi
vulgata nostra legit: *Ece sathanas expetivit, ut cri-
braret vos sicut triticum*, vertit: *Vexaret vos sicut tri-
ticum*; & subdit: *Quid est vexare sicut triticum? Quo-
modo ab homine triticum non manducatur, nisi primo attri-
tum, ut panem faciat, sic neminem manducat diabolus,
nisi primo evertit, conterit ut manducetur*. Devorat
enim, & deglutit reprobos ad æmulationem ignis; ac
proindè Poetæ cerberum trifaucem apud inferos esse
finxerunt, qui fauces semper apertas habeat ad deglu-
tiendum. Unde sicut serpens ad terram comedendam
damnatus fuit, ita pariter astutus serpens infernalis ad
devorandos reprobos est destinatus. Unde S. Petrus
Damianus ait: *Pabulum diaboli sunt omnes reprobi,
quibus ille tanquam lupus ovibus pascitur, eorumque per-
niciem velut epulis saginatur*.

5 Apud Jeremiam dicitur: *Mittam vobis ser-
pentes regulas, quibus non est incantatio, & mordebunt
vos*. Serpentes quidem, dum ad mordendum nos
approperant, calcare pedibus possumus, non verò
item serpentes infernales, hi enim hominibus longè
prævalent, utpotè qui ligatis manibus, & pedibus, se
defendere, aut illis resistere nequeunt: *Sicut oves in
inferno positi sunt, mors depascet eos*; erunt enim dam-
nati velut oves in ore luporum, quæ eorum voraci-
tati, & crudelitati resistere nesciunt. Sanctus Remi-
gius ait: *Mors depascet eos, id est, diabolo erunt
refectio, qui in devoratione eorum quasi in cibo dele-
ctantur*. Sapiens in proverbiiis inferni insatiabilitatem
Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

his verbis describit: *Infernus, & perditio nunquam re-
plentur, id est, Dionysius Carthusianus exponit, dæ-
monum infernalium appetitus, quo cupiunt ad damnatio-
nem perducere homines, non sasiatur usque ad seculi fi-
nem*. In hac quidem præfenti vita Deus noster cerbe-
rum hunc infernalem ligatum semper tenet, nec un-
quam liberè in homines debachari permittit, cui pro-
indè quoad Jobum præcepit: *Veruntamen animam ejus
serva*; at verò in inferno frænum ei omninò relaxat,
atque ideò, si dæmones adeò hic contra nos sæviunt,
dum sunt ligati, & quando rabies, & crudelitas illo-
rum limitata est, quantò crudeliùs in homines defæ-
vient, quando futuri erunt iræ divinæ ministri, & tan-
quam tales, pro arbitrio suo odium, & malignitatem
suam adversus humanum genus evomere poterunt, ma-
ximè cum, ut D. Chrysologus ait: *Tota illorum voluptas
est homines interire*. Qui idem in sermone 96. inquit:
*Diabolus non querit hominem, sed hominis interitum
querit. Ille malis nostris gaudet, surgit ruinis nostris
vulneribus convalescit*. Experientia quidem quotidia-
na testatur, quòd dum quis vindicta ardens odium
suum per illatam inimico necem explevit, mox illum
trucidatum videns, in animo suo quiescat; non verò
sic dæmon, imò hic *surgit ruinis nostris*; quia quantò
majoribus damnatos cruciatibus subjectos videbit, tan-
tò magis crudelitas ipsius adaugefcet, ut acerbius eos-
dem affligat: *Nostrum sanguinem sitit, nostra saturat-
ur ex carne*. Mendoza in sermone quodam refert
Deum cuicdam servo suo die quadam penas monstra-
se infernales, quas dum ille consideraret, miser qui-
dam reprobos in easdem perductus fuit, ad quem om-
nes dæmones magno cum gaudio accurrentes, compe-
dibus pedes ejus strinxerunt, ejus insuper collari fer-
reo collum, manicis verò item ferreis manus oneran-
tes, quem postea in lectum igneum procumbere fe-
cerunt; & quasi illum ex itinere defatigatum refocila-
re volentes, calicem ei propinarunt ardentibus
carbonibus refertum; eumque pariter ad cantandum
invitarunt, utpotè qui vivens tantoperè lascivis can-
tionibus delectatus fuisset. Quibus cum miser respon-
deret: *Eheu quomodo hic cantabo, cum fauces
meæ ex ignitis carbonibus succensæ ardeant*? Nequa-
quam, responderunt dæmones, sed cantare oportet,
prouti potes; quin potius respondit infelix repro-
bus, plangam, & ululabo; & hoc nobis sufficit, res-
ponderunt diabolici carnifices; quapropter in hunc
modum suum exorsus est lamentum: *Maledicta
sit dies illa in qua natus sum; maledicti sint mater,
quæ me peperit, & pater qui me generavit; maledi-
ctæ sint deliciae, in quibus hætenus vixi; maledicti
amici, qui me seduxerunt*. Cui unus illorum res-
pondit; & hostibi ex latere vicinos habes. Progressus
est infelix ille ulterius, dicendo; maledicta sint pec-
cata, quæ patravi; sed ad quid hoc tibi lamentum
servit? dixit alter, Maledictus, subjunxit repro-
bus, sit creator, qui me creavit, redemptor, qui me
redemit, & iudex, qui me condemnavit. Et quan-
tum existimatis, dæmonum esse gaudium, ejuscemo-
di blasphemias audientium? Ad has damnatos inces-
santè instigant, ut acerbissimorum suppliciorum di-
vinæ justitiæ contra illos adaugeatur congeries, cre-
scatque odium adversus Deum, illos hoc modo tor-
quentem.

6 Dæmones licet gratiam amiserint, dona tamen
conservarunt naturalia; ideòque tanquam perspicaci-
ssimi artificia, & inventiones excogitant semper
novas, ad cruciandos reprobos; dicente Psalmista:
Superbia eorum, qui se oderunt, ascendit semper; in-
fortices itaque iis referunt filiorum, cognatorum,
amicorumque successus; hinc Epulo propter fra-
tres suos summè afflictus erat; insuper peccata illis
manifestant, quæ propter eos committuntur, ut pena
augeatur accidentalis; nec non consortium iis exhi-
bent eorundem complicum. Quam diabolorum per-
fidiam Rabanus ponderans, ait: *Potest inferni nomi-
ne diabolus significari, qui de perditione hominum sa-
tiari non potest*. Quasi diceret; maxima tormento-
rum infernalium pars ex crudelitate illorum deriva-
tur carnificum. Quod idem tormentum horribilif-
simum Sanctus Antonius de Padua, quando de igne
Rr tar-

Dion. Carth.

Job 2. 6.

D. Chrysol.
ser. 14.
D. Chrysol.
ser. 96.Diaboli
gaudent
malis & in-
teritu ho-
minum.Mendoza
ser. 1. Dom.
Quadr. 2. 14.

Historia.

Dæmones
inveni vi-
sorum
cruciantur.

PC 71. 11.

Rabanus
tom. 1. in
Allegor.S. Ancon. de
Pad. ser. 1.
post D. L. Q.

partareo tractans, illa supremi iudicis perpendit verba (*ite in ignem aeternum, qui paratus est diabolo*) nobis representat in discursu sequenti : Tremendus, cui submituntur, scilicet diabolus. Paratum diabolo, qui erit princeps vester. Clamabunt siquidem ululantes, & dicentes : Saltem Domine, praesta nobis pacificum, & tranquillum rectorem, qui paterno affectu nostra calamitatem compatiatur; quibus Dominus respondet: Nunquam fiet, sed eritis subditi patris vestri, quia ex patre diabolo estis. Quod cruciatuum genus & Sancti Antoninus expressit, dum ait: De qualitate, & conditione terrorum in inferno, id est, demonum, dicit R. Gregorius: Quos habuerunt, scilicet reprobos, in cunctis in culpa, habebunt terrores in pena: iuxta illum Jeremiam textum: Servientis diis alienis, id est (explicat ille) demoniis, qui non dabunt vobis requiem.

7 De Sathana Job Propheta discurrens, asseruisse legitur: Non est super terram potestas, qua comparetur ei, qui factus est, ut nullum timeat; hunc vero Cerberum Deus, quamdiu vivimus, in terris ligatum tenet; aut in regno suo infernali, ubi in throno confidet, Nerones, Diocletianos, alioque Monarchas, qui totius mundi fuere pavor, conculcat, & tanquam vas figuli confringit eas; ita ut omnium finitimus, & infamia, nec quisquam eorum ad proximum suum dicere possit, quod Saul quondam, dum se à Philistaeis victum videret, ad suum ait armigerum, scilicet: Evagina gladium meum, & percute me, ne forte veniant incircumcisi isti, & interficiant me, illudentes mihi; omnes namque reprobi scopus erunt ludibriorum, irrisuum, insultuum, injuriarum, convulsionumque demonum, nec in aeternum unquam à tot horroribus, & angoribus, per ullam se mortem eximere, aut se eximendos sperare poterunt, siquidem haec ibi aeterna erit.

8 Aldegundis stirpis regiae filia, & Abbatisa, quae vixit Anno 640, diabolum aliquando inconsolabiliter plangentem vidit, qui fletus rationem edicere iussus, respondit: Quod illuc Ada filios conspiceret adscendere, unde ipse cum suis semper exulare cogeretur. Lucifer enim à sex mille, & pluribus annis praefurore insanit, quod hominem suas, suorumque sequacium, in empyreo videat occupare sedes; in quem cum rabiem suam vindicativam aliter exercere non possit, generis humani stirpem, suae subjectam tyrannidi, pessimis tractat modis; quos utcumque S. Antoninus, diversos Sacrae Scripturae textus conglomerans, expressit in haec verba: Colligit furorem suum, scilicet diabolus, in me: hostis meus terribilibus oculis me inspicit: Jerem. 6. Crudelis est, & non miserebitur, scilicet diabolus; ubi B. Hieronymus: Crudelis diabolus est iustis, crudelior suis, crudelissimus sibi ipsi. Quibus praemissis, nimiam ejusdem tororis docturus pariter insatiabilitatem, quandam adducit historiam, in vita S. Martini in haec expressam verba: Cum is cum sociis pergeret iuxta quoddam stagnum, cernens mergulos insidiantes aliis piscibus, & se de eis ingurgitantes, ait sociis: forma haec demonum. Insidiantur incautis, captos devorant, saturarique noqueunt devoratis. Ideoque Sancto Antonino teste, his in carnificibus praereliquis proprietatibus praeminere, nocendi studio sitas, sagacitas, diversitas. Idque Sanctus Praeul ex quodam Apocalypsis confirmat textu, ubi Sathan septem describitur habere capita, & cornua decem; quae (verba sunt S. Archiepiscopi) significant varios modos nocendi.

9 Quibus cruciatibus merito subjacent reprobi, quia irruerunt cum in adinventionibus suis; ideoque tam horrendo subjacent supplicio, prout idem mox subiungit Psalmista, dicens: Es multiplicata est in eis ruina; illi namque irae, & iusticiae divinae magistri effrenes, sagaces, atque crudelissimi, novos omnibus momentis excogitant modos, ut crucient, atque conficiant perverfos; qui dum viverent, novas excogitabant quotidie, quibus Deum offenderent, adinventiones. Singulariter autem in praesenti notanda est quaedam Sancti Bernardini doctrina, dicens: Cum constet demonem velle, quod peius est, si ejus potestas esset quoad omnia libera, & soluta, ineffabili modo, sine omni ordine, & mensura subverteret totum statum inferorum, cum dicatur Job 41. non est potestas super terram,

qua compareretur ei. Sciendum verò est, hanc doctrinam procedere quoad hanc vitam praesentem, quia idem S. subiungit: Contra quod dicitur prima Corinth. 10. fidelis autem Deus est, qui non patietur tentari supra id, quod potestis; at verò in abyso infernali, hic canis, ut dictum est, solutus erit, imò in throno Majestatis sedebit. Ubi quis novit potestatem irae suae? Appropinquare Job funestam illam mansionem appellat: Terram miseriae, & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Ubi specialiter ly, nullus ordo, notandum est. S. Antoninus aliam horum malignorum spirituum tangit malignitatem, dicens: Maligna eorum falsitas; nam vera exprobrat, & falsa opponit; Apoc. 12. Projectus est inter terram Diabolus accusator noster, qui accusabat fratres, dicens, ac nocte: Job 16. Suscitatur falsiloquus adversus faciem meam, collegis furorem suum in me, gaudet de panis, & malis reproborum, & irridet eis. Unde S. Bonaventura hoc format argumentum: Videmus, si nunc appareret nobis unus solus diabolus, magnus horror, & quasi intolerabilis esset; quid ergo erit tunc, cum tot horribiles apparebunt?

DISCURSUS XIII. ARGUMENTUM.

Consideratur fames, & sitis aeterna, quam reprobi in flammis infernalibus patientur.

THEMA.

Famem patientur, ut canes. Psal. 58. v. 7.

1 Tamen haec Davidici oraculi comminatio literaliter ad Hebraeorum dirigatur, in sensu tamen spirituali de dampnis quoque intelligitur, qui inter alia ipsorum supplicia, canina quadam fame cruciabantur. Unde Sanctus Gregorius Nyssenus verba illa de reproborum, aeternas flammis patientium, fame interpretari posse, his verbis declarat: Quibus salutaris viaticum non suppetit, hoc necessario consequetur ex fame penuria bonorum. Sic esuriunt in inferno dives, Quintilianus, pestem, bella, strages, aliaque similes quantumvis funestas arumnas, in comparatione famis, ex violis, & rosae contexta flagella esse censet, dum ait: Felix pestilentia, felix praetiorum strages, denique, omnis mors facilis. Famem aspera, durissima necessitatum, deferrissima malorum. In historiis tam profanis, quam sacris, quibus indubitata adhiberi debet fides, matres ab inedia consueque exstimulatas esse legitur, ut propriis filiis necem inferentes, super prunis ardentibus eosdem assaverint. Sic in obsidione, qua Benadab Rex Syriae Civitatem Samariae arctissime cinxerat, Rex Israel infelicis cuiusdam matris audivit lamentum, dicens: Mulier ista dixit mihi, da filium tuum, ut comedamus eum hodie, & filium meum comedamus cras; coximus ergo filium meum, & comedimus; dixitque ei die altera: Da filium tuum, ut comedamus eum, quae abscondit filium suum. Ex qua aliisque similibus historiis, famem inter ceteros cruciatus, fragilitati humanae intolerabiliorem esse, clare colligitur.

2 Undenam verò fames, & sitis procedat, Abulensis his verbis insinuat: Famem est appetitus calidi, & sicci; sitis est appetitus frigidi, & humidi, & istud provenit ex digestionis consumata in stomacho; nam postquam facta est plena digestio cibi, cum calor naturalis non habeat aliquid alienum, quod digerat, digerit quod proprium est, scilicet humidum radicale. Calor autem reproborum intensissimus erit, neque per totam aeternitatem quicquam habebit, unde nutriatur; siquidem bonorum bolorum digestio in puncto mortis terminata fuit: Ducunt in bonis dies suas, inquit Job, & in puncto ad inferna descendunt; & reprobi quoadusque vivunt ajunt: Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur. In praefata Samariae obsidione, ut licet textus inquit: Facta est fames magna, & tamdiu obfessa est, donec inundaretur caput asini octoginta argenteis, & quarta pars cavi stercoris columbarum quinque argenteis. In aliis obsidionibus propter famem, mures, canes, & excrementa humana devorata fuisse leguntur. In obsidione Parisiensi ab Henrico IV. facta, Caterino de Avila referente, ossa mortuorum molita fuerunt, ut inde panes conficerentur. Seneca moralis pariter de

S. Anton. lib.

Jerem. 5. 29.

Job 41. 24.
Diabolus
gestas in
dampnos.

ic. 1. 1.

In inferno
solatus.
S. Antonin.
lib.

Apoc. 12. 10.

S. Bonav. in
d. 2. 1. 1.
lib. 1. 1.

Plus rabies
unde.

Inde de insa-
ciabilitate.

S. Anton. lib.

Ps. 115. 10.

S. Ber. 2. 1. 1.
act. 2. c. 3.

Ubi diabolus
est alligatus.

S. Greg. Niss.
in Ps. 115.

Quintil.
Decl. 12. 5. 22.

Fames est
necessitatem
durissima.

4. Reg. 6. 19.

Abul. 9. 2. in
c. 19. l. 1. Reg.
Unde famem
& sitis pro-
cedat.

Job 21. 17.
18. 22. 19.
Fames in ob-
sidione Sa-
mariae &
Parisien-
si.

Senec. 1. 1. de
ira c. 20.

extre-

In exercitiis
Cambysæ.

extrema fame. Testimonium perhibet, quæ Canibysis exercitum afflixit, in qua ipsi quoque milites occisi, & in cibos præparati fuerunt: *E militum numero decimum quemque*. Quod si igitur fames brevi trium, quatuor, vel decem dierum spacio tolerata, insupportabilis est, qualis erit acerbissima inferni fames, quæ semper per omnem æternitatem magis, magisque adaugebitur? Hæc autem fames reprobis tanto magis cruciabit, quanto laucius, & abundantius appetitum suum in hac vita per diversi generis delicata edulia explevit; unde Christus reprobis comminatur, dicens: *Va vobis, qui saturati estis, quia esuriatis*. S. Bonaventura super illa verba Isaie 5. *Va qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem, quia esuriatis*, inquit: *Saturitas hæc inducet perpetuam famem: secundum illud Job. 20. Cum satiatus fueris, ardebitur, astuabit, & omnis dolor irruet super eum*. Psalmista quoque postquam de reprobis dixisset: *Manducaverunt, & saturati sunt nimis*; mox illos hanc saturitatem perpetua quadam dicta luituros esse pronunciat, dicens: *famem patientur, ut canes*.

Luc. 6. 25.
S. Bonav.
in Luc.
II. 12.
Job. 20. 22.

Pl. 77. 24.

Dion. Carr.
ib.

S. Hieron.

S. Basil.

Hug. Card.
in Luc.
II. 41. 13.Pana gulo-
faci.Tolet. in
Luc. ib.Gula pluri-
morum pec-
catorum
origo & se-
quela.
S. Greg.

Luc. 16.

3 Dionysius Carthusianus Salvatorem nostrum hoc loquendi modo nequaquam cibum convenientem condemnasse observat, sed solum superfluum; unde ait: *Va vobis gulosis, qui non ad necessitatem, sed ad voluptatem vos reficitis, & satiam carnem superflua adimpletis*; citatque sequentem Sancti Hieronymi sententiam, dicentis: *Non est possibile, ut quis hic impleat ventrem, & in futuro mentem*. Ostendit quoque iuste gulosos in penam ingluviei fame torqueri; ait enim: *Quamvis gulosi in inferno esuriant per omnium bonorum delectabilium carentiam; tamen vitio suæ gulositatis specialiter promerentur famis, & sitis afflictionem*. Cum enim reprobi, quamdiu hanc vitam egerunt, in virtute abstinentiæ, & sobrietatis se exercere noluerint, ad perpetuam famem merito condemnabuntur, quia ut bene probat Sanctus Basilus, ab eodem Carthusiano adductus: *Subiectio corporis per nihil aliud sic obtinetur, sicut per abstinentiam, quæ sicut quodam freno decet compescere juventutis fervorem*. Est ergo abstinentia interemptio criminum, amotio passionum, vite spiritualis initium, abundans in se illecebrarum aculeum. Hugo Cardin. hunc textum exponens, inquit: *Va vobis, qui saturati estis, quia saturitas famem parit æternam*. Isaia 65. *Ecce servi mei comedent, & vos esuriatis, &c.* Et hanc rationem assignat hic Dominus, quasi fortissimam, quia totum damnum hominis est fames æterna, id est, defectus boni æterni. *Va vobis, qui saturati estis, desideriorum vestrorum adimplerione, & peccatorum delectatione, quia talis saturitas corrumpit palatum animæ, & auferit saporem celestium ciborum*.

4 Cardinalis Toletus hæc Christi verba prima quidem facie contraria videri dicit illis, quæ antea dixerat, nimirum: *Beati qui esuriunt, quoniam saturabuntur*; veruntamen inter se facile conciliari posse, si nos reflectamus ad finem, quo Christus hæc dixit, scilicet ut crapulas condemnaret: *Damnat ciborum usum immoderatum, gulaque vitium, quod etiam radix est multorum peccatorum, & qui id sequuntur, ventrem pro Deo habere censentur à Paulo ad Philipenses 3. Hi autem in futuro seculo famescunt in æternum, non quod graviores alias penas non sint passuri, sed quod particulariter hac vexabuntur, ac torquebuntur, sicut hoc peccati genere maxime in presenti delectati sunt*. Enimvero quisquis peccata diligenter examinat, quæ vel maxime abundant, maiorem illorum partem suam ex gula originem, & fomentum trahere reperiet: *Ex uno gula vitio, inquit S. Gregorius, innumera vitiorum agmina ad conflictum animæ producuntur, & cum idem gula vitium reciditur, alia nobis vitia multa subjugamus*. Unum quidem gula vitium, sed aculei libidinis innumeri sunt, qui præcedentem illum quasi regem sequuntur, qui lata quidem suggerunt, sed ad æterni sletus lamenta perducunt. Toletus vero concludit, dicens: *Saturs, & gula dediti, famis ac sitis penam maxime, & modo peculiari super ceteros torquebuntur, sicut Lucæ 16. legimus, divitem illum linguam præcipue, in qua gustus est, refrigerari petiisse*.

5 Seriam in præsentem reflexionem meretur parabola, seu historia illa, quam de Epulone nobis tradi-

Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

dit Sapiencia Incarnata, ut nos inferni certiores, metoresque redderet; præsertim cum nec in toto veteris, novique Testamenti decursu, distincta adeo, & clara inferni fiat mentio, quam in loco isto. Circa hanc igitur parabolam, interrogaverit quis curiosior, cur Christus primum reprobis nobis exhibiturus in flammis infernalibus, non potius aliquod adduxerit ingens aliud impietatis monstrum, quale fuit Antiochus, vel Veneris mancipium Balthasar, aut Diabolus veluti incarnatus Herodes, aliique similes? Cur omnibus his postpositis, solum ob oculos posuit eum, qui epulabatur lautè, de eoque ait: *sepultus est in inferno*? Difficultati forsitan satisfacit S. Joannes Climacus, dum ait: *Princeps est demonum, qui cecidit Lucifer, & Princeps vitiorum concupiscentia gula*. Sed quod longè maiorem exigit considerationem, obstupescendum valde, quod innumerabiles inter damnatorum cruciatus, Epulo iste de sola conquestus fuerit ardenti siti; non enim torrentes aquarum petiit ab Abrahamo ad extinguendum ignem; non legiones armatas ad retundendos demones crudeles carnifices; non lumen ad illustrandas densas tenebras, sed unicam aquæ guttam, qua palatum refrigeraret. Circa quod factum, quid alios inter sacros interpretes S. Bonaventura respondeat, audiat velim; ait namque: *Apprehendit enim quasi aqua inopia: ibi plus cruciabatur, quia per eam plus peccaverat*. Quin & Lyranus Salvatorem per hanc narrationem nos docere voluisse autumat, quod reliquas inter principales barathri penas, vel unius solius stillæ aquæ nos quoque penuria cruciabit. Quæ quidem longè incomparabilius affliget eos, qui hic in lacubus nectaris, & ambrosiæ antea natantur; quis enim in mundo hoc adeo est deicolatus, qui aqua saltem non abundet, utpotè quæ omnibus solet esse communis? Merito proinde Sanctus Chrysostomus nos exhortatur, dicens: *Illam vero paupertatem refugiamus, quæ nos constituit in squalore vitiorum, per quam ille dives versus in paupertatem est, qui ne unius quidem erat gutta dominus, quam certè summis precibus ambiebat; nec est omnino inter nos quispiam, qui tanta egestate teneatur*. Et paulò post ad nostrum propositum idem Sanctus Doctor subiungit: *Quantumlibet aliqui nimia tæbeant fame, aquæ tamen non gutta, sed copia equaliter perfruantur*. Cæcæ autem, & Augusti cum omnibus thesauris suis, æternum linguæ patientur ardorem, nec vel minima unquam iis subministrabitur aquæ stilla, canum instar præ fame, & siti rabiosis: ita namque epulo iste non lactis, non vini vas petebat integrum; imò nec aquæ, sed unicam duntaxat aquæ stillam: *intingat extremum digiti sui in aquam*. Et licet per mille sexcentos, & plures annos usque in præsens tempus irritas semper fuderit preces; attamen in æternum ne minimam quidem obtinebit guttulam.

6 verum enim verò, tamen quod de siti damnatorum diximus, verissimum sit, attamen Sac. Scriptura aliquem exhibet potum, quo delibuti damnati sitim suam non tam restinguunt, quam potius in maiorem rabiem exacuent. Nam ut Bellocen. in Deuter. scribens, ait: *Bene sitient illi, de quibus dicitur: Fel draconum, vinum eorum, & venenum aspidum insanabile; ignis, sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum*. Quod & D. Hieronymus, dum illum Isaie textum: *(Fluxit vindemia, infirmata est vitis)* prosequitur, in hæc confirmat verba, dicens: *In consummatione mundi, præteritarum deliciarum recordatio, erit materia cruciatuum; unde & dives ille convivio purpuratus, qui receperat bona sua in vita sua, elevans oculos suos de inferno, Lazarum cernit in requie*. Et Dominus increpat divites, & luxuriosos, atque ridentes: *Va vobis divitibus, quoniam recepistis consolationem vestram: Va vobis, qui nunc saturati estis, quoniam esuriatis*. Quando Iudicii dies adveniet, tum lugebit vinum, atque vindemia, de qua Moyses loquitur: *De vinea Sodomorum, vinea eorum, propago eorum de Gomer, nova eorum, nova fellis, botrus amaritudinis eorum, fel draconum vinum eorum, & furor aspidum insanabilis*. Tunc omnis potio, quæ statum mentis evertit, & homines vigilare non patitur, amaritudine commutabitur, quæ ad tempus usentibus se mella mentitur, & in novissimo amarior felle reperitur.

Rt 2 7 Im-

Cur prope
epulo in in-
ferno sepul-
tus dicitur,
quam alii
peccatores.S. lo. Clim.
grad. 14.Cur de Gel
plus quam
de ceteris
suppliciiis
conqueritur.

S. Bonav. ib.

Lyranus.

S. Chrys. h. p.
in Mat.

Luc. 16. 24.

Belloc. Spec.
mor. P. I. l. 3.
dist. 1.
Potus dam-
natorum fel
draconum.

Dion. 11. 11.

Neronis
decolle.

11. 46. 14.
PL 74. 7.

11. 11. 17.
Ne quidem
habebunt.

S. Greg. 1. 4. in
1. 1. Reg. 4. 4.

Sed uva fel-
lis & borro
amaritudi-
nis potan-
dum.

Salmeron.

Christi sitis
in cruce do-
lorum acer-
bissimus.

Tantali fa-
bula appli-
catur dam-
natis.
Horat. La.
Satyr. 2.

Baron. Ann.
491.

11. 9. 19.

Dentes ha-
bent solum
ut frideant.

S. Gregor. 2.
S. Thom. in
Caten. cit.

Beatorum
deliciz con-
vivii nomi-
ne expri-
muntur.

7 Imperator Nero aliquando, dum profugus siti arderet, nec ullum posset habere potum, præter quamdam vermibus, & putredine scatentem paludem, voce exclamavit lamentabili, dicens: *Hæc sunt decolæ Neronis?* Sed neque similis refectio in inferno erit; quin potius vermes ibi erunt inextinguibiles: *vermis eorum non morietur*; nulla tamen ibi aqua erit. Quod si verò mihi objeceris verba illa: *Bibent omnes peccatores terræ, veruntamen fex ejus non est exinanita*; respondeo, amari illius calicis faeces, nihil aliud erunt, quam fel draconum. In Isaia pariter alius quidam damnatorum calix his verbis insinuat: *Bibisti de manu Domini calicem ire ejus, usque ad fundum calicis bibisti, & potasti usque ad faeces*. Hi autem calices rabidam inferni sitim non extinguunt, sed magis proritant. S. Greg. uvam quandam describit ex vinea Sodomæ productam, qua damnati potandi erunt; dicit enim: *Vinearum appellatione mentis concupiscentia rectè signantur, quia reproborum corda inebriant, & à cognitione veritatis alienant. Ex Sodomorum quippe vinea vitem, ex Gomorrha ducit propaginem, qui nefandissimis concupiscentiis mentem replet; quasi enim vineam facit, qui inde æterna obliviscitur, unde per concupiscentias ebriatur, & qui se quasi sub umbra vineæ, & amantate prave delectationis refrigerat, æterni sibi incendii retributionem parat; unde hujus vineæ fructus sunt uva fellicis, & borrus amaritudinis, uva quippe in visu est, fel in sapore, visum oblectans, gustum amariens, quia nimirum reprobo menti valde placet, quod concupiscit, sed in æterna pœna, quod sibi modo est dulce, amarescit.*

8 Salmeron eorum adducens opinionem, qui sitim, quam Christus in Calvario Monte passus est, ex omnibus, quos in decursu passionis suæ expertus est, doloribus acerbissimum fuisse censuerunt (liquidem de nullo aded, quemadmodum de hoc cruciatu, in cruce lamentatus fuit,) asserti illius hanc assignat rationem, dicens: *Uti igitur Christus, qui totum hominem ab angustiis, & cruciatibus gehennæ eripere venerat, eas tam animo, quam corpore suo voluit sustinere*. Et inprimis quidem, quod dolores concernit corporales, de his lamentatus est, dicens: *Deus, Deus meus, ne quid dereliquisti me?* De cruciatibus verò, & doloribus internis Christi, idem author agens, hos in siti principaliter sustinuisse attestatur, dum ait: *Ita angustias animi interiores, per iram, & intolerabilem sitim expressit, ut sciremus, Christum illas esse expertum; quo animas omnium nostrum, qui credimus, liberatas esse intelligeremus*. Et licet fabulis fidem adhibere non debeamus; nihilominus eas nostris quandoque volupe est innotere sermonibus, ut tanto magis verba dicentis animis inhæreant audientium. Tantalus itaque in inferno in aquis usque ad facies hætere fingitur, semper sitibundus, ita tamen, ut nunquam ex iis bibere possit; unde Poeta cecinit: *Tantalus a labris sitiens fugientia caprat flumina*. Ut bibat, faucibus accedit miser, sed subito se retrahit aqua; quod tormentum sitis æternæ exprimit cruciatum. Ita Zeno quondam Imperator vivus sepultus, dum à lethargo suo resurgeret, præ fame nimia proprias absumpsisse scribitur manus; sed hujusmodi crudelitatem nunquam in carnem propriam permittentur exercere damnati; quantumvis enim Scriptura Sacra de damnatis tractans, dicat: *Eris populus quasi escæ ignis, vir fratri suo non parces, & esuriet, & comedet ad sinistram, & non saturabitur, unusquisque carnem brachii sui vorabit*; nihilominus (accuratè quod notandum) immediatè præmiserat ibidem, dicens: *Comedet, & non saturabitur*. Quia scilicet damnati dentes habebunt, non tam ut cibum mastitent, quam ut iis frideant, dicente Christo: *Ibi eris fletus, & stridor dentium*. Cujus tormenti viam perpendens S. Gregorius, sequentem horum verborum à S. Thomas citatus, assignat rationem, dicens: *Uti illi dentes strideant, qui de edacitate gauderant, illic oculi defleant, qui hic per illicitas concupiscentias versabantur, quas singula membra supplicio subiaceant, quæ hic singulis quibusque vitis subiecta serviebant.*

9 Juxta concordem factorum Doctorum sententiam, tanta cœlestium deliciarum, quibus fruuntur beati, erit abundantia, ut quæcunque corporis glorificati pars propriam suam possideat satisfactionem.

Ideoque in lingua, & palato, suavissimos gustabunt sapores, quos Poetæ profani nectar, & ambrosiam decorum intitularunt. Hinc & ipse Salvator beatitudinem exprimere volens, eam ut plurimum sub figura expressit convivii lautissimi; dum inter alia dixit: *Ve edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo. Convivium pinguum medullarum*. Ita quoque Spiritus Sanctus atrocitatem tormentorum infernalium aliquantulum adumbrare volens, damnatos ut summè famelicos nobis exhibet, dum ait: *Famem patientur ut Canes*. Et alibi: *Ecce servi mei comedent, & vos esurietis; ecce servi mei bibent, & vos sitietis; ecce servi mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione spiritus ululabitis*. Unde & S. Ambr. ait: *Epulansibus fidelibus, & in illo carcerum regno recumbentibus, perfidia jejuna torquetur*. Quod si verò in inferno aquas frigidas, gelidasque ad potandum, atque ad faucium ardorem temperandum reperiri opposueris, eò quod ibidem ad nimium calorem transiens fiat ab aquis nivium; respondeo, id Epulonem minime expertum fuisse, utpotè qui in igne refrigerium invenire non valens, ad Abraham clamabat: *Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam*; à cujus Epulonis miseria, ut alibi tetigimus, Tantali sitis haud multum absuit. Et quidem, ut idem Sanctus Doctor optimè advertit, Epulo non petiit, ut Lazarus è sinu Abraham aquam secum deportaret; sed ut Lazarus, ab Abraham in lacum infernalem immittendus, extremum digiti sui in aquam intingeret, linguamque ejus refrigeraret: *Quid est autem, quod dicis? Mitte Lazarum ut intingat extremum digiti in aquam, non verò petis, ut deferat aquam? Ergo juxta te est aqua? & si juxta est, quare de proximo non sumis? quare? quia vinde sunt manus tue*. Eheu quot sunt in illis flammis ad sempiternam sitim, & famem condemnati, eò quod in adimplendis propriis appetitibus, nimis licentiosi, & dissoluti fuerint; qui ut Spiritus Sanctus ait: *Biberunt quasi aquam iniquitatem*? Quibus proinde in justè promeritam pœnam, & supplicium, impositum est, ut per totam æternitatem, etiam vel unius guttæ aquæ penuriam patiantur. Lisimachus Rex Hellesponti in Tracia, sitim ulterius tolerare non valens, cum universo exercitu suo ultro se hosti in prædam dedit, & postquam bibisset, exclamavit, dicens: *O dii, quam pusilla voluptas gratia in servitutem me ex tanto Rege conjeci!* quibus verbis damnati æterna illi siti cruciati jure merito in perpetuum lamentari poterunt.

DISCURSUS XIV. ARGUMENTUM.

De acerbitate frigoris, quo damnati in inferno cruciabuntur, correspondente nimirum eorundem pigritiæ, qua in vita torpuerunt.

T H E M A.

Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium. Job. 24. v. 19.

1 IN controversiam revocari nequaquam potest, quin Job hisce verbis de inferno locutus fuerit, quia immediatè post factam mentionem aquarum nivium, quibus reprobi in abyssu infernali cruciantur, subjungit: *Et usque ad inferos peccatum illius*. Hugo Etherianus de gelidis hisce aquis, ad hunc textum se reflectens, inquit: *Intolerabile frigus penes inferna esse dicitur, scriptum est enim: Ad calorem nivium transibunt ab aquis nivium; quod quidem in constringendo tam efficax esse putatur, ut igneos montes cum tactu in glaciem permutaret; hinc fletus, & stridor dentium oboritur*. Pro cuius intelligentia, fundamenti loco supponendum est, quod in barathro perditionis ignis, frigus, tenebræ, sœtor, aliaque quæ cruciant, non operentur duntaxat intra propriæ sphaeræ limites, quin Omnipotentia Dei, ejusque severissima justitia hæc creaturas velut implacabilis furoris sui instrumenta assumens, virtutem illarum adcollibitum sibi gradum elevar, aded ut glacies, & frigus octo graduum, quod secundum Philosophos est maximum quod sit, in illa abyssu damnatis generabit frigus, & gelu, ut centum graduum; ac proinde minime mirandum est, quod

Luc. 21. 36.
H. 25. 6.
Damasus
cruciatu
per famem
11. 46. 13.

S. Ambr. 1. 4.
in Luc. 6. 5.

Job. 24. 19.

Luc. 16.

D. Chrysol.
ser. 124.

Job. 2. 10.
Ebrii
æternam
sitim pa-
tientur.

Callist. Rhe-
digm. 1. 9.
c. 11. an-
teq.
Lect.

Hug. Ether.
de regressu
anim. ab in-
feris c. 22.

Intolerabile
frigus infer-
ni.

Hinc stridor
& fletus.

quod author ille, frigus nivium illarum sufficiens esse dixerit, ut solo contactu montes etiam igneos in glaciem, & gelu transmutare valeat. Etenim si vera est illa visio, quam S. Paulus habuit, quæque intra V. Beata opera inserta conspicitur, in inferno aquas esse clarè inde deducitur; dicit enim: *Visum ibi fuisse flumen horribile, in quo multa bestia Diabolica erant quasi pisces in medio mari, quæ animas peccatorum devorant. Ibi vidit Paulus multas animas peccatorum demersas; alteras usque ad genua; alteras usque ad umbilicum; alteras ad labia; alteras ad supercilia.*

2 Apud Isaiam abyssus infernalis sub nomine lacus his verbis describitur: *Congregabuntur congregatione unius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere.* Quæ verba Innocentius III. ad propositum nostrum de inferno exponit, dicens: *Claudentur in carcerem, scilicet in infernum;* quod si igitur in inferno lacus sunt, aquæ pariter gelidæ ibidem dari poterunt. Ad hæc Salvator noster de gehenna differens, sepe inquit: *Ibi erit fletus, & stridor dentium;* quæ verba apud S. Matthæum septies repetuntur, & pariter apud S. Lucam cap. 13. v. 28. Hic autem dentium stridor sine dubio excessivi cuiusdam frigoris effectus est, prout communiter interpretes sacri concorditer docent, ipsaque experientia id ipsum in multis excessivo frigore cruciatu manifestum reddit; ut proinde Sanctus Hieronymus jurè dicat, quod *stridor dentium de rigore frigoris oritur;* similiter Dionysius Carthusius ait: *stridor dentium est propter geliditatem.* Innocentius III. pariter in lib. 3. de contemptu mundi; de hac poenarum infernalium materia differens, hanc frigoris poenam acerbissimam esse cenet, seque ad idem Incarnatæ Sapientiæ testimonium reflectens, quo dicitur: *Ibi erit fletus, & stridor dentium;* subdit: *Eris ibi fletus propter summum ignis, stridor dentium propter frigus.* Et quidem si causam aliquam hujus gelu naturalem investigare libeat, operæ pretium erit, ut illam advertamus Abulensis doctrinam, quam circa voracem abyssi illius ignem affert; hæc enim pariter, unde extremum eundem abyssi frigus deriveretur, ostendit. Dicit igitur doctissimus ille Præsul: *Ignis erit violentior, & fortior apud inferos etiam naturaliter, quam alibi, nam ignis fortificatur ex conditione rei ignita, nam quanto res ignita est solidior, & compactior, tanto est actio fortior, & intensior caliditas. Alia etiam intensificationis causa est per antiperistasis, qualis ibi erit. Nam erit illa concavitas Inferni in corde terre, & quia est locus valde frigidus, cum terra sit nimis frigida, & ibi sit elongata ab omni calore, frigiditas totius terra circumstantis faciet congregari virtutem ignis, & erit efficacior in actione, & intensior in calore.* Verum enim verò non sunt inquirendæ causæ, & effectus naturales, ubi iustitia punitiva Dei rerum habenas moderatur, eaq; Omnipotenti Dei dextere associata, & conjuncta. Melius igitur difficultas hæc Regii Plalmistæ verbis explanabitur, qui dicit: *Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus.* Sciendum namque est, quod severissimus Judex damnatos puniturus, omnes adhibeat creaturas; ac proinde cum excessivum frigus intensissimos soleat cauere dolores, ideo gelui, & frigori apud inferos rigorem subministrabit, non ut oïto, sed ne centum, & ultra.

3 Dionysius Carthusianus hujus tormenti acerbicatem indicat sequentibus verbis: *Itaque præcogitanda, metuenda, atque cavenda est poena hæc.* Sanctus Hieronymus flammæ infernalium poenalitatem, & frigoris supplicium pari passu procedere existimat; nam super præcitati Thematæ ex Jobo desumptæ verba scribens, inquit: *Quasi duas gehennas S. Job dicere mihi videtur, ignis & frigoris;* ubi ut videtis, separatim tam igni, quam frigori, inferni, seu gehennæ nomen ex æquo attribuit. S. Augustinus similiter inquit: *Duo sunt principalia tormenta in inferno, frigus intolerabile, & calor ignis inextinguibilis.* Ex quidem dum ignem, & frigus æqua lancis trutina ponderat, huic primatum attribuens, illud voracissimæ incendii illius flammæ præferre videtur.

4 Magna quoque consideratione dignus est subitaneus ille transitus, qui ab igne excessivo immediatè ad frigus, pariter extremum, instituitur: *Ad n-*

miuum calorem transeat ab aquis nivium. Quæ verba S. Hieronymus hunc in modum exponit: *Foris in ipsa gehennæ talis sensuum cruciatus fiet illis, qui in eorum quæbuntur, ut nunc quasi ignem ardentem sentiant, nunc minimum algoris incendium; & poenalis commutatio nunc frigus sentientibus, nunc calor sit, ut quasi de loco ad locum transfusum aestiment.*

5 Idem Propheta Job alibi de hoc perditionis barathro differens, inquit: *Vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Quem textum Innocentius III. ad propositum nostrum hunc in modum explicat: *Ordo quidem erit in quantitate poenarum, quoniam in qua mensura mensi fuerint, remittentur eis, ut qui gravius peccaverunt, gravius puniantur, sed ordo non est in qualitate rerum, quia de aquis nivium transibunt ad calorem minimum, ut subita contrariorum mutatio majorem inferat cruciatum.* Dionysius Carthusianus super eadem verba ita scribit: *Hoc communiter de poena infernali exponitur, quod ibi sit vicissitudo, commutatioque poenarum, de maximo frigore ad summum calorem; ad majorem afflictionem.* Unde Albertus ait: *Ad minimum calorem affluant gehenna propter fervorem libidinis transeat successione poenarum ab aquis nivium, quibus infunditur gelu mortificante, & quod per cupiditatem terrenorum refrigit in eo ignis charitatis.* Estque mirabile, quia in hac vita non transitur de frigidissimo in calidissimum, nisi per medium, quod est temperatum; in Inferno autem de excellentia frigoris mortificantis, transitur ad æstum ignis urentis; ita quod nunquam erunt in medio. Titelman. pariter hunc textum declarans ita eadem incidit considerationes, dum ait: *Descendent per abrupta vitiorum in loca inferna tormentorum, ubi erit cumulus, & vicissitudinaria successio omnium cruciatuum, ita ut nunc intensissimo crucientur frigore, cuiusmodi frigus est aquarum, quæ resolvuntur ex nivibus, nunc intolerabili affligantur æstu, excessivi caloris.*

6 Quod si quæsieris, quæ ratione inter se conjungantur hæc duo extrema possint, scilicet ardor infinitus, & frigus, aut gelu pariter excessivum? breviter respondeo: *Non est impossibile apud Deum omne verbum.* Salomon in Libro Sapientiæ, id quod in flagellis Egyptiacis, quæ remotæ cruciatuum tartareorum umbræ fuerunt, accidit, his verbis breviter exprimit: *Negantes se nosse impii, per fortitudinem brachii sui flagellati sunt novis aquis, & grandinibus, & pluvii persecutionem passi, & per ignem consumpti; quod enim mirabile erat, in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat.* Veritas porro est infallibilis: omnia quacunque voluit Dominus fecit in celo, in terra, in mari, & in omnibus abyssis.

7 Albertus Magnus prædicum quoddam adducit exemplum hominis febricitantis, qui uno eodemque tempore toto corpore contremiscit ex frigore, cum tamen intrinsecus in venis excessivus calor prædominetur: *Frigus, inquit, intus, & exterius persequens, sed non mitigans calorem, sicut videmus in febricitante, qui maximo calore adurit, & tamen etiam frigus sentit.* Ex quo exemplo tantisper videtur, qualiter frigus hoc minime ad mitigandum flammæ illarum ardorem prævaleat, sicut nec flammæ nivium gelu, & frigus attemperare possunt; imò per viam antiperistasis frigora majorem ex igne concipient rigorem: Similiter, inquit idem Sanctus Præsul, affligunt supplicia etiam contraria, non successive, cum enim poena poenæ pariter coexistit poenarum confusio plus affligit. Inde est, quod anima reprobi simul, & semel intensissimum frigus patitur, & ardorem, quoniam in ejus culpa inventi sunt simul, & charitatis carentia, & ardens voluptatis concupiscentia. Ecce tibi ipsissimam rationem, ob quam iustus judex excessivo, & transcendente quodam frigore cruciet damnatos, nimirum: *Quia illum ignem, ut Albertus Magnus inquit, vel extinxerunt, vel repulerunt, de quo Luc. 12. dicitur: Ignem veni mittere in terram.*

8 Adhuc Lucifer cum sequacibus suis primus omnium fuit, qui inferni sibi barathrum aperuit; quid igitur mirum est, si ad illum locum septentrionale quoque frigus, & gelu descenderit; siquidem de se metipso gloriatus est, dicendo: *sedebo in lateribus Aquilonis?* In quibus verbis specialiter notandum est illy illud: *sedebo;* sedere enim pigrorum, & inertium hominum proprium est. Qui autem inertes, & pigri

Rr 3 sunt,

S. Hieron. ib. Transitus immediatus ab uno ad alterum.

Job 10. 21.

Innoc. III. ibid. c. 8.

Fit ut majorem inferat cruciatum.

Dion. Cart. in Job. 14.

Titelman. in Job 24.

Intensissimo frigori succedit intensus ignis.

Luc. 1. 37.

Sap. 16. 16.

Pl. 14. 7.

Alb. Mag. l. de muliere for. c. 16. § 4.

Exemplificatur in febricitante.

Imò potius sunt simul frigus & æstus.

Alb. Magn. in Ps. 6.

Ec. 14. 13.

sunt, & quoadusque viatores sunt, ad comparandam sibi salutem eternam nihil operantur, justè merentur, ut in futura vita frigus, & gelu patiantur sempiternum; nam *ab Aquilone pandetur omne malum*. Dicite fides, quoniam tempore astutus hostis noster zizania, quæ figura sunt reproborum, in ignem æternum projiciendorum, superseminavit? Cum autem dormirent homines, venit inimicus homo, & superseminavit zizania in medio tritici. Infidator vigilantes fugit, inquit D. Chrysologus, appetit dormientes. Frigus autem extremum, manus rigidas, & ad operandum impotentes, & torpidas efficit. Porro per aquas niveas, Glossa super Jobum, iniquitates intelligendas esse dicit: *Iniquitas enim frigori comparatur, quia peccantis mentem corpore confringit*. Huic igitur iniquitatis gelui, glacies infernalis correspondet in penam: *Propter frigus piger arare noluit*, inquit Sapiens; sed quid inde subsequitur? *Mendicabit ergo astate*. Talis enim frumentum colligere non poterit, nec dicere valebit: *Triticum congregabo in horreum meum*. Hæc igitur causa est, cur adeo popularis fiat infernus, frigus videlicet, id est, iniquitas. Hinc enim manus, velut immani frigore rigescunt, obtorpescent: *Omnis ars sæculi hujus*, inquit S. Isidor. strenuos amatores habet, & ad exequendum fortissimos; & hoc proinde fit, quia presentem habet operis sui remuneratorem: *Ars vero divini amoris, plerosque habet sectatores languidos, tepidos, pigritia inertia congelatos; sed hoc proinde fit, quod labor eorum non pro presenti, sed pro futura remuneratione defertur*.

9 Quis possibile esse diceret, quod hujus gelu, & glaciei infernalis aspectu, animæ in divini amoris igne effervescentes, & inflamarentur? Et tamen revera ita est, cujus pulchrum audire libet exemplum à gravissimis, diversisque authoribus relatum. In Provincia Northumbriæ paterfamilias quidam, nomine Trithelmus, cum ex vi infirmitatis suæ ad extremum reductus, in principio noctis moriturus videretur, jamque ad usque diei diluculum crederetur mortuus, mane ad se reversus, omnibus presentibus, & attentis stantibus, vitam sibi à Deo prolongatam esse dicebat, ut illam deinceps longè alio modo, quam hæcenus ad illud usque tempus fecerat, per virtutis exercitium institueret; quapropter facultatum suarum unam partem filiis, aliam verò pauperibus assignavit; sicque ab omnibus sæculi rebus expeditus, vitam inchoavit austerissimam, & humana fragilitate quasi superiorem. Referebat autem horrenda supplicia, quæ sibi in inferno representata fuerant; nimirum ignem inextinguibilem, fetorem horrendum, atroces stridores, planctus acerbissimos, crudelissimos dæmonum insidius, ignitorum serpentium multitudinem, voracium flammarum globos; et verò super omnia vidisse se dicebat, damnatos ex igne immediate in glaciem coniectos. Quorum omnium horrendus aspectus eò ipsum permovet, ut se in angustam quandam cellam flumini contiguam recluderet, in qua per suspiria, & gemitus incessanter lacrymabatur; hyberno autem tempore in gelidas præterlabentis fluminis aquas se immergebat, ad revocandum in memoriam visos in inferno acerbissimos frigoris dolores. Interrogatus verò, quæ ratione tam aspera frigora tolerare posset, respondit: *Frigidiora vidi*. De quadraginta gloriosissimis Martyribus, in lectionibus matutinis, quæ in eorundem honorem leguntur, hæc verba habentur: *Hyemis tempore frigidissimo nudi sub aperto aere pernoctare jussi sunt, ut frigore congelati necerentur*. At verò quoniam putas medio se in hoc crudeli supplicio constantes, fortisque probarunt? Nimirum uno oculo gloriam, altero verò glaciem infernalem respiciebant; ac proinde frigidiora videbant. Una erat omnium oratio: *Quadraginta in stadium ingressi sumus, quadraginta item, Domine, corona donemur*. Is verò, qui oculos suos, nec ad gloriæ coronam, nec ad tormenta inferni directos habebat, è frigoris perpeffione se præripuit in tepesfactum balneum; veruntamen ut gelu, & frigus longè asperius suo tempore experiretur: *Unus ex illo numero, cui animus ad frigus ferendum defecerat, in proximum tepesfactum balneum defiliit*. At verò scitisc, quid illi acciderit? hoc videlicet, quod in Job Deus comminatur: *Qui timet pruina, irruet super eum nix*; hic

enim *ad nimium calorem transiit ab aquis nivium; vel etiam dicere possumus ab aquis nivium transiit ad gelu æternum*; quia miseram animam subito expiravit. Unde S. Gregorius ait: *Nonnulli dum temporalia adversa pertimescunt, distractioni se æternæ animadversionis obijciunt*.

10 In Annalibus Ecclesiasticis factum quoddam recensetur, quod Cardinalis Baronius ipsemet se à Michael Mercato de S. Miniatio, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Protonotario, viro vitæ bonitate, & doctrinæ valdè conspicuo, se audisse testatur. Hic igitur de avo suo, qui pariter Michael appellabatur, narrat, quod cum Marsilio Ficino amicissimus esset, amboque in Philosophia Platonis doctrinam constanter sectarentur, inter se disputationem quandam, quæ solito diutius protraheretur, circa statum alterius vitæ in sententia prædicti Philosophi instituerint, tandemque disputatione terminata, datis utrinque manibus, per jurisjurandi sacramentum sibi invicem promiserint, quod qui primus illorum moreretur, alterum subito (dummodò DEI voluntas ita permitteret) de rebus alterius vitæ informaret. Accidit autem, quod post tempus aliquod mane summo diluculo, dum Mercatus studio incumberet, ex improvviso sonitum ungularum equi prope currens audierit, accurrentique ad portam insuper etiam auribus perceperit vocem Marsilii, clamando dicentis: *Michael, Michael, vera sunt illa, de quibus locuti sumus, vera sunt omnia*. Ad quam vocem Michael confestim surrexit, & distinctius amicum suum aspiciendo, illum post tergum alba veste amictum, & candido equo insidentem vidit; eumque ex nomine vocavit, dicens: *Marsili, Marsili*; eumque oculis suis est prosecutus, donec omnino dispareret. Adhibita autem à Michael debita diligentia, & industria, ad hoc ut, num verè Marsilius fuisset, agnoscere posset (nam Marsilius Florentiæ habitabat) illum in eodem temporis momento, in quo ipsum hoc modo audierat, & viderat, mortuum fuisse deprehendit. Ex hac autem visione Michael Mercatus in virtutibus Christianis vehementer se exercuit, quantumvis hæcenus vitam vero Philosopho dignam laudabiliter duxisset; ac deinceps relictâ Philosophia, pro tempore residuo mundo mortuus, soli vitæ futuræ adipiscendæ operam dabat, factusque est exactum perfectissimi Christiani exemplum.

11 In alia quadam historia de Vvalthero de Mere nobili viro, qui Carolo Quinto ab obsequiis erat, legimus, quod dum in partibus Borealibus vento propitio in Islandiam navigaret, contigerit, quod inciderit in aliam quandam navim, quæ vento patiter favorabili ad ei occurrendum solverat; in puppi verò navigii monstrum quoddam erat, partes agens naucleri, nigrum, & deforme. Cumque nauta Vvaltheri monstrum interrogasset, quas merces veheret, & quonam tenderet? dæmon (hic enim nauclerus erat) confestim ei se Archiepiscopum, &c. vehere respondit, clamavitque: *Tendimus ad montem Heclam*. Quæ verba à Vvalthero audita, eundem ad mutandam vitam, & mores, efficaciter permoverunt: *Quo audito, inquit historia, totus contremuit, & vitæ suæ rationes subducere incipiens, cum primum Leidam Hollandiæ reversus est, amplexus est institutum S. Francisci*.

DISCVRSVS XV.

ARGUMENTUM.

De quatuor dotibus corporum damnatorum, beatorum dotibus è diametro oppositis, & de pœnis quinque sensibus correspondentibus, aliisque multis; nec non de timore, & tremore eorundem.

THEMA.

Omnis dolor irruet super eum. Job. 20. v. 22.

1 Sanctus Bernardinus Senensis de pœnarum infernalium atrocitate differens, hæc S. Jobi verba de reprobis in inferno patientibus exponit: *Omnis dolor irruet super eum: Qui quidem undique erit, intus & extra, subtus & supra, ante & retro, à dextris & à sinistris*. Mystério quoque turgida est illa Jobi propositio, quæ paulò ante in eodem capitulo ad præ-

S. Greg. 1. 9.
mor. c. 14.

Baron. Ann.
411. n. 44.
Amicus ap-
petit amice
post mortem,
& instruit
illum de re-
bus alterius
vitæ.

Tilm. Bre-
denb. Cul.
fac. sacr. l. 1.
c. 11.
Alia notabi-
lia histona.

S. Bern. Sen.
c. 2. s. 11. 2. 1.
Inferna dam-
natorum.
sunt dispo-
nentes &
vires. 12.
Job 20. 12.

Jerem. 1. 14.

Mat. 11. 13.

D. Chrysol.
ser. 97.
Gloss. in c.
24. Job.

Prov. 30. 4.

S. Isid. 1. 2. de
summi, bono
s. 10.

Baron. Ann.
696. n. 11.
Beda Hist.
Angl. l. 1. c. 13.

Historia.

In Lectioni-
bus Quadr.
Mart.

Horum con-
sideratio ac-
cendit igne
amoris divi-
ni.

Job 6. 16.

ſens propoſitum de damnato reprobo, inquit : *Juxta multitudinem adinventionum ſuarum ſic ſuſtinebit. Quamdiu enim impius vivit, nulli alteri rei aded ſollicitudine intendit, quàm ut novos inveniat modos, quibus effreni appetitui ſuo ſatisfacere poſſit ; quod cum revera ita ſe habeat, juſtum omnino eſt, ut divina juſtitia in inferno, ad reddendas impiis inventionibus vices, novos quoque ſemper illos cruciandi excogitet modos : Quamvis damnatorum omnium, inquit S. Gregorius, ſit dolor inſinitus, graviora tamen tormenta recipiunt, qui multa in iniquitatibus ex ſuis quoque deſideriis invenerunt.*

2 Idem Sanctus Bernardinus in alio quodam sermone considerat, quod sicut quatuor sunt dotes, quæ corporibus glorificatis attribuantur, ita pariter in corporibus damnatorum eandem correspondebunt pœnæ principales, contrariæ dotibus gloriosis; quæ sunt hæc sequentes: *leuitas, luciditas, impassibilitas, & subtilitas*. In impiis igitur quatuor his oppositæ imprimuntur qualitates: *Primæ est gravitas, quæ est contraria leuitati beatorum; quia unum corpus damnatum ponderat plus, quam si totus mundus, & quæ in eo continentur, essent simul collecta in una massa plumbi; & in tantum ponderat, quod si esset in celo empyreo, frangeret omnes celos, & perforaret terram, & transiret usque ad infimum centrum abyssi*. Lucifer purus erat spiritus, & in eminentiori supremæ hierarchiæ throno, in ordine Seraphinorum confidebat, & tamen propter unum vanitatis, & superbiæ peccatum adeo ponderosus effectus est, ut celi, qui ære solidiores sunt, illum sustinere non potuerint; ac proinde in profundissimum cecidit centrum abyssi. Peccatum enim

homo vivens pati posset. Ad instar habentis unum vulnus in loco nervoso, sicut cum tangitur nervus cum uno filo, generatur dolor, quasi spasmodicus; ita generatur spasmodicus dolor in toto corpore damnato, toto passibili. Quos non dolores, & spasmos patitur corpus alicujus contracti, vel paralytici? Totius corporis languor, inquit idem Sanctus in alio quodam sermone, eris ubique; languoribus enim quantumcumque diversis damnatorum corpora affligentur, totum corpus occupantibus, ut febre, lepra, paralyti, &c. Citatque textum illum Deuter. c. 18. ubi dicitur: Percutiet te Deus ulcere pessimo a planta pedis usque ad verticem. Paulò post verò ulterius progreditur, hanc spasmodorum, & dolorum explicando congetiem, & dicit: singulorum membrorum dolor proprius, & maximus; nam ibi est torsio intestinorum, & dolor capitis, oculorum, aurium, dentium, &c. ut per ea, per quæ peccaverit, per ea torqueatur. Cum verò ad passibilitatem spectet debilitas, & infirmitas corporalis, de hac S. Anselmus apud Bellovacensem dicit, quod quilibet reproborum sic eris imbecillis, ut nec vermem possit a suis oculis amovere. Si enim sic efficitur debilis homo, ut non possit surgere ab una infirmitate, quanto magis ibi, ubi plus patitur, quam si habeat omnes? Probat quoque id ipsum ex propositi thematis verbis, ex Jobo desumptis: Omnis dolor irruet super eum; necnon ex verbis illis Isaïæ: eris fortitudo vestra, ut favilla stippe. Similiter ex gloria, & statu beatorum, ad miseras damnatorum explicandas, hoc modo argumentatur: Sicus in beatis eris perfecta sanitas, tam in singulis membris, quam in toto corpore, sic in corporibus reproborum, & singulis eorum membris, eris infirmitas incurabilis, & dolor incomparabilis. Idem quoque author alibi de eadem passibilitate tractans, hanc habet reflexionem: Magis dolcbunt, inquit, in omnibus membris, quam si illorum singula evellerentur, vel scinderentur a locis suis, quia omnia intus, & extra comburentur. Attende, quantus est dolor, ubi ignis ille se diffundet per omnes partes, ut sit in ferro, & aliis metallis in fornace positis, quando homo pro toto mundo non sustineret combustionem unius membri sui in igne isto materiali.

3 Quarta dos est, inquit S. Bernardinus, quia est grossum, contrarium subtilitati corporis glorificati; nam unum corpus damnatum est adeo grossum, quod si totus mundus esset una porta, non posset inde pertransire.

6 Omnis dolor irruet super eum ; sicut enim praescitus per quinque sensus corporis creatorem offendit, ita pariter omnibus poena sua proportionata respondebit. Nam ut S. Bonavent. scribit: *Puna erit in omni sensu. In visu per horribiles visus, & aspectus demoniorum*; quàm verò hic aspectus poenofus sit, in discursu duodecimo examinavimus. S. Antonio Magno, insigni Dei amico, in similitudine horrendorum monstrorum ad eum exterrendum comparuerunt, affluentes sibi figuras leonum, taurorum, luporum, aspidum, scorpionum, urforum, aliarumque ferocium bestiarum; quantò igitur terribiliores futuri erunt in Regia ipsorum infernali propria, ubi furor illorum in castigandis reprobis implacabilis erit? S. Antonium per horribilissimum aspectum aggressi sunt unguibus, dentibus, cornibus, ejusque carnes intolerabili cum dolore dilaniarunt; *si hoc igitur in viridi, quid in arido?* Sanctus ille vir Dei, eximius erat Dei amicus, daemones verò manus suas ligatas habebant; non poterant plus, quàm eis à Deo permetteretur; ac verò in inferno omnes manus solutas, & expeditas habebunt. S. Antonius de Padua in quodam sermone suo circa poenam hujus oculorum sensus ita loquitur: *Ad oculos verò tenebrae palpabiles, excecantes visum; fumus turbulentissimus, & suffocativus; lacrymae obruentes oculos, & faciem; aspectus poenarum, tormentorum, & tormentorum*. Porro coelestis Magister noster in pluribus locis apud S. Matthaeum, inferni nobis notitiam declarare volens, specialem planctus, & lacrymarum ab oculis damnatorum manantium mentionem facit: *Ibi erit fletus*. Spiritus S. pariter in libro Sapientiae patientes in barathro illo damnatos nobis representare volens, inquit: *Prae angustia spiritus gementes*; sicut enim major pars peccatorum suam ab oculis minus benè custoditis habuerunt originem, & causam; ita quoque iisdem in abyssu infernali unum ex majoribus correspondebit supplicium.

7 *In auditu quoque patitur*, inquit S. Bonaventura,

Re 4

MR

2. Gang 1.14
WOLC-12

S. Bern. Sen.
1.4. let. 6. 2. p.
prim.
Quatuor de
tibus glorio
forum cor
porum con
resp. ndens
quatuor po
az principes
les damna
torum.
Prima poen
est pondere
fitas maxi
ma creta
spendens
Leviti .

2. 2. 2. 2. 2.

PL 87-9.

2. Born. Sen.
1.2. (1.1.2.2.1.
S. Ansel. 1.2.
Smith. C. 9.

S. Bern. 1894.
v. 1, f. 12-13.

Below, open
over p. 541
diff.

Ecc 1.1.17.

Exod. 15:10.

**Seconda po-
na est obic-
tus ad corre-
spondens
Luciani.**

Tertia per
est pallibila
tas, corres-
pondens
impallibili-
tati.

S. Bernard
L-4, Nov. 15.

Figure 1

De Nieuw Jhr.

Feb 26, 21.

15.10

Quarta po-
na est exo-
net corre-
spondens
substanti.

S. Boner. l. 7.
c. 3. in Fa-
scicul.
Damasci
mucibellum
per quinque
seculum co-
posita in vasa.

S. Anton. de
Pad. Fer 2.
post D. l. C.

Sep. 9-4

2. **Library**

De malis.

per lamentabiles gemitus, & clamores de miserabili societate, & crudelitate tormentorum, qui sine omni misericordia in torquendo non fatigantur, & insultant, dicentes: Vbi nunc gloria? ubi nunc altus status? ubi superbia? cogita, quomodo ibi per membra, quibus quis peccavit, eisdem punietur, & omnibus membris malus poenam sustinebit. Resonabunt in damnatorum auribus, ululatus, stridores, mugitus, sibili, lattratus, boatus, rugitus, & omnes aliae horridae, & monstriolae voces.

S. Bern. 2. 2.

10. 2. 2. 2.

S. Bernar. de reprobis in inferno cruciatibus, inquit: *Haebunt in oculis consuetas lacrymas, & merores; in quibus horrendum timorem, & terrorem; in naribus insupportabilem factorem; in gustu inexpressibilem amaritudinem; in dentibus terribilem stridorem; in ore horribilem clamorem; in corde inconsummatum dolorem; in toto corpore ardorem, & incomparabilem sudorem.* Albertus Magnus illum adducit Exodi textum cap. 15, descenderunt in profundum, quasi lapis, submersi sunt, quasi plumbum, in aquis vehementibus; nec non illum textum Apoc. 8. *Lapidem magnum quasi molarem, &c.* moxque subiungit: *hoc impetu mittetur Babylon, scilicet in infernum, in mare, quia hoc est amarum. In pondere graves sunt, & ideo maiori impetu descendunt in profundum inferni.* Unde reprobis dicere potest: *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit te; quia si per aquas salis, & amaras, arumnae, poenae, & cruciatus denotantur, his omnibus circumquaque cinctus erit damnatus.*

Plat. 1.

S. Bern. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

1. 2. 2. 2.

que reproborum, praeter communem damnatorum infernum, ab alio quodam inferno particulari, & unicuique proprio cruciandum esse: *Haebunt reprobi, inquit, intra se quasi alium infernum ex contrarietate qualitatum diversarum, quia cum ipsorum corpora composita sint ex elementis, perpetuo pugnabunt qualitates elementares in ipso corpore. Erit autem hac pugna gravissima, & ineffabili modo tanto atrocior, quanto intimius affligiva.* S. Antonius de Padua in eodem supra citato sermone, haecenus dictis insuper adiungit, in hunc modum loquens: *Ad odoratum fater intolerabilis ex sulphure horrendo. Item conscientia marcidat generabit factorem maximum; item vermes, qui scatariunt in carne, & similiter tinea. Ad gustum, quia amaritudo peccati redundabit in gustum: sicut draconum vinum corum. Item serpentes horrendi, qui ingradientur per as; item famis perpetua, & sitis cruciatus. Ad tactum, vermis ignis, frigus, ulcera, tortores, sine p.*

S. Anton. de Pad. ib. Et reprobis corporis sensibus, pariter pugnabunt.

9 Citat Bellovacensis quendam ex V. Beda historiam, cuius alibi quoque mentionem fecimus, in qua visio quaedam S. Paulo de poenis infernalibus exhibita describitur: *Vidit, inquit, in inferno mulieres nigras indutas pice, & sulphure, & dracones, & serpentes torquentes eas; habebant carna ignita, & serpentes, & vipera circa colla earum, eas sugentes, & torquentes.* Idem quoque Bellov. alibi ex S. Gregor. observat, quod non erit ibi ordo naturae secundum Gregorium. Moral. quibuslibet rebus in poenam surgentibus propria qualitas non servatur, quia ibi simul est timor cum dolore, & dolor pariter cum timore. De quo timore, quo damnati continud percelluntur, S. Bernar. pariter in suis meditationibus mentionem his verbis facit: *Ibi erit dolor intolerabilis, timor horribilis, fater incomparabilis, mors animae, & corporis.* S. Antoninus similiter timorem, & formidinem supplicii annumerat infernalibus, dicens: *Erit in animae perturbatio timoris indeficientis. In praesentia enim vita, ut ait Gregorius, dum pena infligitur, timor quiescit: apud inferos pena inflictio est timoris augmentatio, unde de quolibet dampnato potest intelligi illud Job 15. sonitus terroris semper in auribus eius. Cum habeant omnia mala, semper timebunt, & expectabunt peiora.* Et quidem si Cain, qui primus reprobus fuit, priusquam in abyssum descenderet, semper pavidus, & tremulus erat, quanto magis in inferno expavescet, & contremiscet? quia ut in libro Sapientiae dicitur: *Turbabuntur timore horribili, id est, ut Dionysius Carthus. exponit: Turbabuntur videntes omnipotentem inatum, quem offenderunt, blasphemaverunt, spreverunt. Turbabuntur quoque tam horribiliter ex magnifica apparitione, & inspectione iustorum, quos pro nihilo reputaverunt, & angustia verunt.* Quin imò monarchae, coram quibus totus mundus contremiscebat, ut observat S. Hieronymus, ab eodem Dionysio relatus, instar tenuis folii trepidabunt, & contremiscunt: *Potentissimi quondam reges nudo latere palpitabunt.* Hic autem horrendus timor continuus erit, & sine intermissione, si S. Bernardus credimus, damnatos affliget; unde ab illo vocatur, *pavor continuus.* Deus olim populo suo, si quando peccidus, & infidelis futurus fuisset, comminatus est, dicens: *Dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hostium, terrebus eos sonitus folii volantis, & ita fugiet quasi gladium; cadent nullo persequente, & currunt singuli super fratres suos.* Imaginatione igitur vobis, qualis in damnatis tremor futurus sit, qui eorundem lateribus suis assidentes habent carnifices, qui illos exagitant, quos sunt innumerales demones, praeterquam quod supplicia, quibus cruciabantur, non sint folia a vento agitata, sed tormenta gravissima, & inexplicabilia. S. Joannes in Apocalypsi multos enumerat reprobos, sceleratos, & ad flammam illas destinatos; inter quos tamen primo locorum modis recenset: *Timidis autem, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatriis, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulphure.* Hoc autem verbum, *timidis*, similiter bene concordat cum alio quodam textu libri Sapientiae, ubi dicitur: *Veniens in cogitatione peccatorum suorum timidi: id est, ut Dionysius Carthus. exponit, ex remorsu conscientiae, & consideratione suorum excessuum, cum ineffabili timore.* Terrebus cum

Bellov. ib. Afferuntur alia damna horum horrenda tormenta.

Bellov. p. 4. L. 2. d. 1.

S. Bern. in medit. c. 3.

S. Antonia. p. 4. Theol. de 14. c. 1. 5. 8.

Sap. 2. Dion. Carth.

Illi coram quibus totus mundus contremiscebat, horribilo concutitur timore.

S. Bern. c. 4. l. 2. medit. l. 16.

Apoc. 18.

Sap. 4. 10. Dion. Carth.

*tribulatio, inquit dilante S. Job; & angustia valabis
cum, id est damnatum.*

DISCVRSVS XVI.

A R G U M E N T U M.

Consideratur dissensio, quæ inter corpus, & animam damnati futura erit; necnon potentiarum suarum depravatio, alique pœnæ interne.

THE M.A.

Pones eos ut cibarium ignis in tempore vultus tui, Dominus in ira sua conturbabit eos, & devorabit eos ignis.
PL20. v. 10.

**Drammi di
noel patrun-
ti terribili
tormenta in
carcere di
attuali.**

Postquam Psalmista iustitiz Divinę contra repro-
bos meminisset, dicens: *Invenietur manus tua
omnibus inimicis tuis, dextera tua inveniet omnes qui
se oderunt*; immediate subiungit, dicens: *Pones eos ut
clibanum ignis &c.* quasi nobis interna, quę coram
oculis non apparent, quibusque damnatorum animar.
& potentiz cruciantur, denotare voluisset supplicia,
& cruciatu: de quibus Bellovac. fufius agens, cui-
dam Sanct. Gregor. innixus doctrinę, ait: *Sciendum
vere est, quod reprobi, quia ex anima simul, & carne pec-
caverunt, illic in carne patiuntur, & in anima cru-
ciantur. Unde bene per Psalmistam dicitur: Pones eos
ut clibanum ignis in tempore vultus tui, Dominus in
ira sua concurbabit eos, & devorabit eos ignis; nam
clibanus intrinsecus ardet; is vero qui devoratur ab
igne, ab exteriori parte incipit concremari; ut ergo sa-
cra eloquia reprobos ardere interius, & exterius demon-
strarent, eos ab igne devorari, & ut clibanum pani te-
stentur, ut per ignem devarentur in corpore, & per do-
lorem ardeant in mente. Quod idem duplex tormen-
tum Albertus M. pariter in illis aliis colligit Psalmi-
stę verbis: *Remitte mihi, ut refrigerer, priusquam abeam,
& amplius non ero*; in huius namque textus commen-
tario totalem condemnari, quantum ad corpus, & ani-
mam, desolationem exprimit in hæc verba: *Damna-
tus amissus in morte quasi totum esse naturale; tunc enim
perdis res tuas esse naturale, quando calor naturalis
mutatur in incensivum, & naturalis substantia incon-
gruum illi incentivo; quia caro mutatur in sulphur, &
sanguis venarum in picem ardentem. Carebunt etiam
esse gratia, & esse gloria; propter hoc de damnato
diabolo Ezech. 28. nihil factus es, & non eris in per-
petuum.**

**Inter corpus
& animam
damna erit
perpetua
discordia &
odium.**

Yellow, ib.

Ab. M. l. de
muiser. fort.
C. 36-44.

**Ma discor-
dia erit per-
petua.**

2. BET. L. 4. C. 6.
L. 9. 7112.

tes corporis similiter qd invicem erant discordes, & appetent separari ab invicem, nec poterant dissolvi; unde a poenitentibus affligi utrumque; corpus, quia a sua anima torquetur in aeternum; anima vero, quia recolet, & intelliget corpus suum in aeternum torqueri, & diliget naturaliter habere gloriam, quam desperabit accingere.

4 Bellovacensis in hanc eandem se diffundens materia, plurimos internos animæ rez enumerat cruciatus, coram nostris plerumque absconditos oculis; omiſſis namque reliquis ejus auctoritatibus, quodam in loco ait: *Ad animam pertinet timoris perturbatio, pudoris confusio, vehementia doloris, corrosio odii, & rancoris, ira, tristitia, & furoris, remorsus conscientie, excacatio rationis, sadium vite, & desiderium mortis, consortium demonum, servitus, desperatio, & blasphemia*. Ad hæc arguere hoc modo possumus: quod si B. Petrus Damianus animam in hac vita affectibus inordinatis copinquinatam, suorumque appetituum gyranudi subjectam, portatilem quendam secum internum portatæ censuit, quantum magis id ipsum adimploritur, quando in ipsummet infernum ejecta fuerit? Porro verba Beat. Petri Damiani hæc sunt: *Nam mens odiosa, cupida, cristantummodo secularibus dedita, libidinis igne succensa, nonne tibi videtur infernus, in quo videlicet, & diabolus habitat, & concupiscentiarum ignes estuare non cessant? Hæc flebilis anima, gehenna facta est*. His igitur effrenis concupiscentiæ flammis, quibus in hac vita exarsit, multo magis in futura vita in sempiternum conflagrabit. Sanctus Antoninus in Summa sua hanc in anima reprobi in portione superiori nunquam intermissam pugnam his verbis considerat: *sicut ipsi habent contra se continuum bellum materialium cogitationum, sic & creatura bellant contra eos, affligendo diversis modis, & penis*. Et quidem appetitus tunc vel maxime effrenes, & licentiosi insaniunt, quantumvis nunquam eis satisfacere sit possibile; continua namque variarum passionum furia agitabuntur damnati; continuum patientur fluxum, atque refluxum, longè importunissimum, dicente Propheta: *Cor impij quasi mare fervens, quod quiescere non potest*. Omnes enim damnati veluti à totidem tempestatibus agitati, timore, tristitia, odio, invidia, desperatione, furore, rabie, concutiuntur; imaginationem passuri turbantur phantasmatibus monstruosis, draconibus, basiliscis, aliisque tremendis spectris.

**Bellor. M.
Quann
cornient
specialit
peintanc
adaminam.**

E. Peter D.J.
CP-1.

S. Ant. 4. p. 112.
14. C. 1. p. 20.

16.17. 20.

3 Quæ varia, eaque horribilia supplicia, Albert. Magnus non obscure nobis insinuat, dum illa Prophetie Amos interpretatur verba: *Iurabis Dominus DEVS in Sancto suo; quia ecce dies venient super vos, & levabunt vos in contis: & reliquias vestras in ollis ferventibus, & per aperturas exhibitis altera contra alteram, & propiciemini in Armon, dicit Dominus.* Huic namque textui sequentem adjungit expositionem, dicens: *Iuramentum Domini est immobile decretum iudicii. Tunc demones tortores levabunt damnatos in contis; est autem conta instrumentum, quo macellarii levant boves excoriatos, intrudentes lignum per nervos crurium posteriorum, & ita levantes suspendunt ad diffecandum, & illud lignum, quod sic intruditur per nervos crurium, dicitur conta, & significat vinculum quo ligantur damnati ad supplicium. Reliquia sunt ossa, quæ erunt in olla, & est integritas corporis, in qua resurgent, & fervent in ipsa sicut in olla; apertura autem una est sepulchri, & exhibit corpus, & altera apertura erit inferni, & exhibit anima: altera contra alteram, id est anima contra corpus, & iungentur, & propiciantur in Armon, qui interpretatur: Anathema Meroris, & signat infernum cum damnatis, qui sunt anathematizati a Deo, & in merore eterno.*

Alb. M. Ib.
Amos 4.2.
Describe
the position
demonstrating
formal.

6 Innocent. III. in sermone quodam internas damnatorum angustias sequentibus pariter expressit verbis dicens : *Tantum in penis reprobis sustinebunt angustiam, ut nihil cogitare valeant præter penas, sed illuc dirigunt impetum cogitationis, ubi sentiunt vim doloris, Salomone dicente: Nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia est apud inferos, quæ inproperas. Deus namque animabus damnatis vivacissimam, eamque continuam imprimet poenarum infinitarum, quas per omnem æternitatem sufferunt, & sufficent, apprehen-*
sio-

Janac. III. Co.
in die Ciz.
Erunt in
Concitus
angustia.

tionem, absque eo, quodd velad minimum temporis momentum se ad alia divertere possint. Quam eandem doctrinam idem Pontifex alio in loco confirmat, dum historiam adducit cuiusdam scholastici, qui post mortem magistro suo apparens, eique de statu ejus interroganti, respondit, se damnatum esse: Interrogatus verò, quanam in Inferno quaestiones agitarentur; subiunxit: *Apud inferos queritur solummodo, quid non sit pena.* Ubi dictus author subnectit, dicens: *Erit tanta in reprobis mentis oblivio, tanta cecitas animi, tanta confusio rationis, ut raro vel nunquam ad cogitandum quidquam de Deo possint assurgere.* De Deo namque (pro ut inferius dicemus) cogitabunt animae illae, sed non nisi in odium, & blasphemiam ejus.

7 Abulensis inter alios dubium movet, qualiter animae damnatae extra abyssum existentes crucientur? respondetque juxta opinionum diversitatem, alios autumasse, eas ignem secum deferre; prout ex diversis videtur colligi apparitionibus, id quod ipse nequaquam admittere videtur; ita namque flamma infernalis eos incessanter concomitans, omnia succenderet, per quae transiret loca; *Vreret cuncta vicina, per quae moveretur, cum sit verus ignis sicut noster, nisi ponatur miraculum.* Tandem dubium resolvit, dicens: *Quod verè puniatur anima ab igne detinente eam, sed ista pena non esset pena, nisi estimaretur, id est apprehenderet anima nocivum sibi esse ignem, in quantum detinet, & tamen ista apprehensio semper manet in anima, ideoque semper affligere potest.* Idipsum quoque in alia quadam quaestione confirmat, dicens: *Erit modus afflictionis, in quantum apprehenditur ut nocivus, manebit enim semper ista cogitatio in anima damnati, & in veritate ipse ignis habebit vim semper resinendi.* Hugo Cardinalis de praescitis in barathro perditionis cruciatis interpretatur illa Psalmistae verba: *Lacum aperuit, & effodis eum, & incidit in foveam quam fecit; lacum aperuit, supple inferni.* Quod verò ad propositum nostrum vel maxime servit, est, quod sequitur: *Convertetur dolor ejus in caput ejus.* Quod enim in eo latere putatis mysterium, quodd solius capitis mentionem faciat, quando totum quoque corpus damnati in inferno cruciabitur? *In caput ejus, inquit, id est, in mentem ejus, quando pro eo puniatur; & in verticem ipsius, id est in rationem, iniquitas ejus descendet, id est aeterna pena pro iniquitate; ratio enim maxime puniatur in inferno.* Porro intellectus damnati erroribus, ignorantia, & deceptionibus obfuscabitur, neque aliud distinguere poterit, praeterquam hoc, quod majorem illi adieret confusionem. Unde Sanct. Ant. inter alias penas infernales hanc quoque recenset: *Extirpatio seu obfuscationis rationis.* Loquitur verò de illis qui in scientiis edocti, vel singulares sunt in aliqua arte, qui videlicet veritates illius scientiae speculari gaudent, at verò in inferno intellectus damnati hac consolatione carebit: *Egreffe anima talium sapientum hujus saeculi de mundo, scientiam hic acquisitam secum deferunt, nec eam obliviscuntur, sed nullam delectationem, vel refrigerium recipiunt in tali scientia, penis absorpti, sed augmentum doloris, quia considerant, quod si recte vixissent, eorum scientia in alia vita fuisset in eis perfecta in Deum videndo; & quia quanto magis in mundo notitiam habuerunt in mundo agendum, tanto magis puniuntur, ut gravius peccantes.* Subjungit ulterius, quodd Platonem, Aristoteliem, Socratem, Tullium, Demosthenem, Virgillum, & Homerum in inferno scientia, & facundia ipsorum nec quicquam juvabunt: *De his enim dicit Hieronymus illud intelligi, quod ait Salomon Eccl. 10. Labor stultorum affliget eos, quod nesciunt in urbem pergere, & quia non habuerunt Sapientiam, perierunt propter suam insipientiam.*

8 Quodd si verò alteram animae consideremus potentiam, quae est memoria, pena damnati pariter augebitur, dum recordantur delectationum, quibus omnium cum libertate frui fuerunt. Specialis namque damnatorum pena erit; *Memoria praeteritarum delectationum, & earum defectus, inquit idem Sanctus Antoninus, idque probat ex eo, quodd Abraham Epuloni dixit, videlicet: Recordare quia recepisti bona in vita tua, quasi dicat: defecerunt tibi omnia illa, quae bona, & maxima bona putabas, & amabas, quanto autem magis quis*

aliquid amat, & illud consequi non potest, tanto magis affligitur. S. Bern. de tormento animae impiæ in igne illo reclusæ differens, inquit: *Durante anima, durat & memoria; sed qualis? sedita flagitiis, horrida facinoribus, vanitate tumida, contemptu hispida, & neglecta. Quae priora transierunt, & non transierunt; transierunt a manu, sed non a mente; non transibit cum tempore, quod tempora transit. In aeternum ergo necesse est cruciet, quod perperam se egisse in aeternum memineris.* S. Bonav. inquit: *Interne passionis maxime regnabunt in eis; erunt enim maxime iracundi, & invidi, & erunt ita simul sicut canes rabidi, recordabuntur priorum delectationum, ad augmentum pena.*

9 Quodd si verò sermo sit de tertia animae potentia, scilicet voluntate, etiam hæc solito magis in malitia pertinax, & perversa erit; nam in inferno privati sunt lumine gratiae, scilicet fide, per quam cognoscimus Creatorem, & creaturas similiter; & lumine gloriae, id est, visione beata. Exteriores tenebrae intelligi possunt quadam malignitas odii, & voluntatis, quae tunc excrescet in mentibus reproborum, & quadam oblivio Dei. Nunquam damnatus boni aliquid velle poterit, neque vel unam cogitationem, aut desiderium bonum concipere valebit, quia totaliter à Deo est derelictus; cum non simus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Et ideo sine Deo ne vel minimam cogitationem bonam concipere possumus. Qui Deum non amat, concipere nequaquam potest, quàm horrenda sit pena animae, dum se ad odiendum constrictam videt, & ad concipiendam amandi Deum voluntatem, incapacem. Etenim tamen si verum sit, quod Deus, qui in semetipso summum bonum est, obiectum odii esse nequeat; attamen ob penam atrocissimam, quam divina iustitia ab animabus damnatis exigit, illum incessanter odio prosequuntur, & blasphemant; ac proinde S. Ignatius dicere solebat, unum ex asperissimis inferni tormentis esse, quodd videlicet damnati in corde suo inseparabiliter, & in sempiternum reclusum habeant mortale hoc odii contra Deum venenum, quodd tantò magis est afflictivum, quanto ipsi certius noverunt, quodd de Deo se nunquam vindicare poterunt, sicut ardent, licet inutiliter, desiderant. Albertus Magnus inquit: *Sicut dicitur Ezechielis 32. adeo sigillatae sunt iniquitates eorum in ossibus eorum, quod ita habent obstinatum in malo voluntatem, quod quamvis vellent esse sine penis, tamen in gloria nolent esse cum Deo iudice, & sanctis, quia ut dicitur Ps. 73. Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper.* Sicut enim animae gloriose in caelesti beatitudine Deum incessanter amant, neque se ab hoc objecto beato unquam divertere possunt, ita reprobi sine intermissione ipsum odio habebunt, & ab hoc odio cessare nunquam poterunt. Accipiunt Sancti ex visione Dei, inquit S. Antonin. summam firmitatem in bono, quia cum continue representetur Deus menti, ut summum bonum, non possunt ad momentum diverti ab eo, & ipsum non summe amare, nec valent in aliquo peccare, sine macula enim sunt ante thronum Dei Apoc. 14. Damnati autem e contrario sunt ita averti à Deo, quod non possunt eum diligere, sed sicut demones, ut dicit Dionysius, habent phantasiam proterviam, id est, iudicium intellectus perversum, nec averti possunt à malis desideriis eorum, quae habuerunt in mundo, sed nihil eorum possunt obtinere; Psalmo 111. *Desiderium peccatorum peribit; scilicet ut non consequi valeant desiderata ab eis.*

10 Eandem rabiosam hanc damnatorum impotentiam, dum nunquam de Deo se vindicare, aut perversos conceptus suos adimplere poterunt, Sanct. quoque Bernardinus in hac sequentia exprimit verba, dicens: *Pena est malum velle, sed impotens; quia quodd malum volunt, perficere nequeunt; ligatis manibus, & pedibus mittuntur in tenebras exteriores; & hoc propter eorum superbiam. Quanta putas pena est superbia, quando non poterunt se vindicare, & non poterunt suum malum expellere? Deum namque, propter nimiam ulticem manum, quam subterfugere non poterunt, blasphemabunt continuo: Blasphemaverunt nomen Dei, habentis potestatem super has plagas; quia scilicet cum se ab iis suppliciis eximere non possint, percutientem, & punientem blasphemabunt.*

Ann. 111. 1. 9.
De cont.
mund. c. 7.
Exemplum
damnati
scholastici.

Abulen. q.
909. in c. 11.
March.
Qualiter
animae dam-
natorum ex-
tra abyssum
existentes,
cruciantur.

Abul. lib. 9.
116.

H. Carl.
16. 7. 16.

S. Antonin.
lib. 4. c. 8.
Obfuscabi-
tur damna-
torum ratio
intellectus.

S. Hier. Eccl.
10. 15.

Cruciabun-
tur etiam in
memoria.

S. Anton. lib.
Linc. 16. 15.

S. Bern. de ef-
fic. lib. 1. c. 11.

S. Bern. 1. 7. c. 9
in fascicul.
Voluntas il-
lorum erit
rursus perbi-
na in mal-
tia.

S. Bern. 10. 4.
102. 18. 1111.

1. Com. 1. 1.

S. Ignat.
Sempiternum
odiam habet
contra Deum.

Alb. M. in
Luc. 16.
122. 11.

Pl. 73. 14.

S. Antonin.
lib. 4. c. 10.

Apoc. 14. 5.

Pl. 11. 10.

Dolebunt
quod non
possint se
vindicare
de Deo.
S. Bern. 1. 4. 118
extr. 206.

Apoc. 16. 9.
Cruciantur
etiam in
odiam, iniquis
& ira.

Alb. Mag. de
roulier. 1077.
c. 165-4.

11 Albertus Magnus alia inter supplicia infernalis, pariter annumerat sequentia, dicens: Odium, invidia, & ira, quibus replentur loco dilectionis Sanctorum in patria. Ad se invicem habent odium, iram autem contra Deum iudicem eorum, & invidiam contra Sanctos Dei, & electos regni eius. Inque horum confirmationem, illum Ezechielis textum, ubi damnati cum armis suis ad infernum descendisse scribuntur, adducit: *Descenderunt in infernum cum armis suis; textumque hunc sequenti illustrat commentario, dicens: Arma enim iracundorum sunt ira, odium, & mala voluntas, & invidia, que sunt peccata que non abscondit mors, sed remanent in inferno, ut dicit glossa. Gladii autem quibus impugnantur se, sunt maledictiones, & blasphemie. Si enim teste apud S. Matthæum Salvatore, ex abundantia cordis os loquitur, quid ni facile fuerit, odii, voluntatisque perversæ filiorum perditionis venenum ex blasphemis deducere, quod incessanter contra Divinam evomitant maiestatem. Quam impietatem nemo obstupescat voluntatis, siquidem execraturum habent intellectum. Unde idem author alios inter damnatorum cruciatus, sequentes pariter annumerare non ambigit, dicens: Perversio intellectus, & rationis, quia verum cognoscunt, sicut etiam demones, & tamen contra veritatem proper viunt, & certant.*

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

De verme malæ conscientie, qui damnatos de propriis demeritis convictos, in æternum corrodet.

THEMA.

Vermis eorum non morietur. Il. 66. v. 24.

D Ubitari nequaquam potest, quin Prophetæ Evangelicus de verme, qui damnatos in æternum rodet, loqui intendat, siquidem immediate subiungit, dicens: *Vermis eorum non morietur.* Enimvero inter sacros interpretes controversatur, an in illa ignis abyssi veri reperiantur serpentes, scorpiones, basilisci, vermes, aliæque similia animalia ad hominem cruciandum producta? Et quidem quod Salamandram attingit, hanc inter flammæ naturaliter vivere, per experientiam compertum habemus; ac proinde multo magis Deus per suam omnipotentiam, in igne vivos conservare poterit omnes alios serpentes, & vermes, ut fetida reproborum cadavera corroderent, & devorent, nec tamen consumantur, & in cineres redigantur.

2 *Vindicta carnis impis*, inquit Ecclesiasticus, *ignis, & vermis.* Ubi Sanctus Augustinus miram vermis, & ignis conjunctionem his verbis considerat: *Cur dicitur: Vindicta carnis, nisi, quia utrumque, ignis scilicet, & vermis, vindicta erit carnis?* Sanctus Basilius voracium istorum vermium intatibilitatem his verbis demonstrat: *Inde vermium innumerabile genus venenosum, & carnivorum; estans quidem semper, nec tamen se exsatiens, intolerabiles dolores moribus infligens.* Poetæ gentiles apud inferos, vultures esse finxerunt, qui damnatorum ibidem degentium corda paulatim, & sensim rodunt, & devorant; quorum fabula ad hunc utique scripturæ locum alludere voluit. Ceterum de vermibus istius immortalitate (*vermis eorum non morietur*) nonnulla habemus sanctorum Patrum testimonia. S. Bern. in quodam sermone explicans verba illa: *Ibi erit fletus, & stridor dentium*, hanc illorum verborum reddit rationem: *Fletus quidem ob ignem qui non exstinguitur, stridor vero ob vermem qui non morietur.* Sanctus Basilius in oratione de futuro iudicio, ita scribit: *Vermium quoddam genus, quod venenum emittit, carnibusque vescitur, quodque est mirandum in modum vorax, nunquam tamen famem explere potest, intolerandas dolores corrodingo inrens.* At vero Sanctus Augustinus qualitates huius vermis examinans, aliter in hunc modum dicitur: *In penis autem malorum, & inextinguibilis ignis, & vivacissimus vermis, ab aliis, atque aliis, aliter est expositus. Alii quippe utrumque ad corpus, alii utrumque ad animam retulerunt. Alii quippe ad corpus ignem, vermem vero tropice ad animam, quod credibile esse videtur.* Porro Innocentius III. vermem hunc uno eodemque tempore corpus pariter, & animam rodere existimat, præcitatumque Eccle-

siastici textum: *Vindicta carnis, vermis, & ignis*, adducens, subdit: *utrumque duplex, interior, & exterior, interior, qui rodit, & uris cor; exterior, qui rodit, & uris corpus.*

3 *Vermis eorum.* Per hunc vermem communiter Synderesis, & malæ conscientie remorsus intelligitur, qui velut crudelissimus carnifex damnatos cruciabit. Unde S. August. ait: *Inter omnes tribulationes humane anime, & innumerabiles afflictionum molestias, nulla est maior afflictio, quam conscientia delictorum.* Advertendum porro est, Christum de poenarum illarum acerbitate dissetere volentem, non sine mysterio ignem simul cum verme conjunxisse; siquidem non tantum semel, sed trinites in solo capite 9. Marci hæc verba repetuntur: *In ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non morietur.* Et ideo Sanctus Augustinus querit: *Seipsum quo fugiturus est homo? Quocumque fugerit, se talem trahit post se, & quocumque talem trahit post se, cruciat se. In se est pena sua, quem torquet conscientia sua.* Idem quoque S. Doctor soli Deo reservatum esse dicit, huius cruciatus penetrare acerbitatem, siquidem ab ipso immediate hic cruciatus anime & corpori reprobi infligitur: *Deus scit tantam poenam anime, tanta tormenta.* Sanct. Bernardus in Meditationibus hunc cruciatum expendit sequentibus verbis: *Extorres calo in carne cruciabantur per ignem, in spiritu per conscientie vermem.* Quod & Sanct. Prosper confirmat, dicens, damnatos & acerrimis in æternum dilaniari vermibus, nec po-

4 Nihilominus & hic ipse author ad sensum mysticum se convertens, tormentum hoc de reatu, & malæ conscientie remorsu intelligendum esset docet in hæc verba: *Vermis eorum non morietur, & ignis illorum non exstinguetur, ad totam refertur damnati hominis poenam, quem inefficacis poenitentia ignis exurit, & consumens conscientia vermis immortaliter rodit.* Quam eandem doctrinam alio in loco fusiùs, dum ad Eugenium Papam scribit, expresse S. Bernardus, dum ait: *Hic est vermis qui non morietur, memoria prætorum. Semel injectus, vel potius innatus per peccatum, hanc firmiter, nequaquam deinceps avellendus. Nec cessat rodere conscientiam, eaque pastus esca, utique inconsumptibili, perpetuas vivas. Horreo vermibus mordacem, & mortem vivacem.*

5 Quin & S. Hieronymus, quendam Isaiæ textum, ubi Electi damnatorum poenas contemplaturi scribuntur in hæc verba (*Egredientur, & videbunt cadavera virorum, qui prævaricati sunt in me*) explicans, ad præsens pariter alludit propositum verbis sequentibus: *Egredientur, non loco, sed intelligentia; vermis qui non morietur, & ignis qui non exstinguetur, a plerisque conscientia accipitur peccatorum, qua torquent in suppliciis constitutos.* Huius autem infernalis vermis tyrannidem Innocentius III. clarissime demonstrat, dum ait: *Vermis inscientie tripliciter lacerabit; affliget memoria, exacerbat poena, torquet angustia; venient enim in cogitatione peccatorum suorum timidi, & tradunt illos ex adverso iniquitates eorum, dicentes: Quid profuit nobis superbia, & iactantia divitiarum quæ contulit nobis? transierunt omnia. Cum ingentibus turbatione recogitant, qua cum nimia delectatione gesserunt, ut stimulus memoria purget ad poenam, quos aculeus nequitie stimulavit ad culpam.*

6 *Vermis eorum &c.* Damnatus enim innumerabilia vivaciter, & continuè apprehendet auxilia, quæ illi per quinquaginta & 70. annorum decursum contulit Salvator ad æternam operandam salutem, quæ ille temeraria cum ingratitude respuit; inspirationes recogitabit internas, & invitationes, quas per prædicatores, confessarios, amicos, consanguineos, superiorum parentumque admonitiones, bona aliorum ejusdem ætatis, conditionis & professionis exempla accepit. Imo ut Contemplativi asserunt non pauci, demones damnatis exprobrabant incessanter tantarum gratiarum, donorum, & auxiliorum celestium, quæ largè adeo in animarum suarum bonum obtinebant coritis, efficaciam & multitudinem; obicientis Sacramenta, sacrificia, verbum Dei, patientiam ejus in expectando poenitentiam ipsorum, facilitatem acquirendi paradysi, labores, quos ut in infernum

Communiter per hunc vermem intelligitur Synderesis & remorsus conscientie.

S. Aug. in Pl. 41.

Marci 9. 21.

S. Aug.

S. Bern. c. 30. Medit.

S. Prosper de Vit. contemp. lib. 1. c. 10.

Vermis ille non morietur.

S. Bern. de consolat. 9. c. 10.

S. Hieron.

Il. 66. 24. Vermis ille tripliciter lacerabit.

Innoc. III. ibid.

Quoniam damnatos exprobrabit infamia.

Damnati cruciabantur moribus vermium, & serpentium.

Eccl. 7. 19. S. Aug. 1. 21. de Civ. Dei c. 9.

S. Basil. in Pl. 11. Et ad afflictionem ignis inextinguibilis.

S. Bern. serm. 8. super Pl. Quæ habuit.

S. Basil. orat. 1. de fut. jud. Vermes erunt intatibiles.

S. Aug. de Civ. Dei lib. 20. c. 11.

Simul corrodet animam & corpus.

Innoc. III. de conc. mundi l. 3. c. 2.

præcipitarent, subierunt. Exprobrabant illis, qualiter in comparatione ad se, longè horribiliorem mererentur poenam iustitiæ divinæ; utpotè cum diaboli propter unicum superbiam peccatum semel in infernum prolapsi, semper à communi creatore derelicti fuerint, nec redemptionis unquam facti sint participes; cum tamen pro hominibus, post tot scelera, Dei Filius crucem subire, & mortem non detrectarit.

7 Vermis eorum &c. De vetine hoc Albertus Magnus ita scribit: *Pro visione fruisionis divinæ, accipiunt vermem conscientia, quia visa in corde peccata continuo mordent dante immortalis, & acuto. Vermes sunt spirituales remorsiones, de omisso bono, & perpetrato malo.* Animam enim ream remorsus torquet, non modò propter malum admissum, sed & propter bonum culpabiliter neglectum; maximè autem propter tempus perditum, cuius ne minimum quidem per omnem æternitatem poterunt recuperare momentum; unde S. Bernardinus inquit: *Tempus male expensum obligat ad tormentum æternum*; prout fusiùs ex sequenti patet Petri Reginaldi relatione, scribentis, qualiter vice quadam Sanctus aliquis, dum orationi vacaret, mestam, & lamentabilem audierit vocem. Cumque ille quis esset, causamque fletus interrogasset; respondit alter: Ego sum damnatus, & amare plango, quia ego, cum omnibus sociis meis, in nullo magis affligor, quam in temporis malè collocati iactura; siquidem vel in unica hora, id nobis comparare poteramus felicitatis culmen, quod nobis in omnem denegabitur eternitatem; quia scilicet Deus vocavit adversum nos tempus.

8 Vermis eorum &c. Vermis iste implacabilem ager accusatorem, animæ damnatæ, quasi totidem montes, singula obijciens peccata, quantumcunque levia, propter quæ simul cum mortalibus, æternam sustinebunt poenam. Ille iustitiam perhibebit tam atrociam infligentem tormenta, docebitque tantorum cruciatuum æternitatem, atque ita in desperationem adiget; quando ad litteram verificabitur: *Omnis iniquitas oppilabit os suum.* Cujus tormenti horrorem consideranti, quidam se offert Psalmistæ textus, optantis: *descendant in infernum viventes*; quid enim regium varem, per verba hæc dicere voluisse arbitramini? nisi id quod in præsentis loci commentario scriptum reliquit S. Augustinus, dum ait: *Quid est viventes? scientes quia pereunt. Si mortuus descenderes, quid ageres ignorares, cum verò scis malum esse quod facis, & tamen facis, nonne vivus descendis ad inferos?* Major namque reproborum pars Deum ex malitia, non ex ignorantia, aut fragilitate offendit; tunc itaque vermis, id est conscientia mala iis exprobrabit, qualiter læpius ob canis, quam Dei iusti iudicis timorem, in peccatum non consenserit; quia scilicet propter canis vigilis præsentiam, ab hoc illove furto, vel adulterio abstinuerunt, non verò ex timore offensæ Divinæ. Vermis iste exprobrabit impiis, qualiter canem potius, quam Deum amarint, quando pro ejus alimento, proque eo delicatè fovendo pecunias expoluere, eum demulserunt, deque canis iactura plurimum indoluerunt; è contra verò Christum in paupere præsentatum, præ fame mori permulere, & delervere; flocci pendentes dispendium amicitia, & gratiæ divinæ; imò aliquando etiam in eodem gaudentes. Ut proinde meritò exclamet Thomas de Villanova in hæc verba: *O quam iuste damnatur æterno supplicio, qui perpetuò maluit ardere, quam amare, si enim ex charitate diligeret, in inferno non arderet. Nimis, non dico te, sed se ipsum odisse convincitur, qui potius elegit ardere, quam diligere. Quid vidisti in Deo tuo, o damnare, quid vidisti? qui, ne diligeres, ardes? quam excusationem afferre poteris, qui neque iussus quidem infinitam Dei bonitatem amare parvisti?*

9 Vermis eorum &c. Ipsemet Christianus Character vermis erit, crudeliter cor rodens impij; unde illuminatus quidam dicere solebat: Mahometanni ad infernum, Atheistæ ad infernum, Pagani ad Infernum, Hebræi ad infernum; Christiani verò ad infimam inferni abyssum; de quibus scilicet illud verificatur Spiritus Sancti dictum: *Sicut lumen eorum, ita & tenebra.* Omnes itaque damnati intra se dicent: *Merito hac patimur*; utpotè à malæ conscientia suæ Synderesi con-

victi, videntesque adversum se tamquam totidem Tigrides, & Leones, innumerabilia flagitia sua, quæ iis obstinationem, & duriciem exprobrabant, quæ se divinorum auxiliorum opposuerunt efficaciz. Quam veritatem ut penetraremus solidiùs, sequentem auscultare placuerit Sancti Bernardini similitudinem, quam ita ad nostrum accommodat propositum, clarèque ostendit, omnes reprobos unanimiter confessuros: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Ita namque discurret: *Si dicas; non me creavit Deus, ut me damnaret, nec tanta passus est pro me, ut me perderet; respondeo: si aliquis emisset à Saracenis unum captivum, & constituisset eum supra domum suam, tradidissetque ei in custodiam uxorem propriam, & omnia bona; ipse verò uxorem pollueret, & filios interficeret, & omnia bona dissiparet, nonne Dominus hunc servum in reditu suo puniret, non obstante, quod eum redemisset? Ita quoque maxima divinæ pietatis est gratia, quod universam Adæ progeniem contaminatam, in dictas non præcipit penas infernales, quia ut S. August. docet: *Univerfa massa penas debet, & si omnibus debitum damnationis supplicium redderetur, non injuste proculdubio redderetur.* Omnes in pravicatione protoparentum nostrorum exilium promeruimus è cælis, omnes alienæ rei sumus transgressores; quando igitur crudeliùs conscientia remordebit damnatos, quando videbunt, se non ob culpam alienam, sed ob innumerabiles noxas proprias, non unum, sed mille promeruisse infernos? Ideoque idem S. Præsul subjungit, dicens: *Qui inde per gratiam liberantur, non vasa meritorum suorum, sed vasa misericordie nominantur.* Cujus misericordie, nisi illius, qui Christum Jesum misit in hunc mundum, peccatores salvos facere, quos præcivis, & prædestinavit, & vocavit, & glorificavit? Quis igitur usque adeò dementissimè insanias, ut non agat innumerabiles gratias misericordie, quos voluit, liberantis; qui rectè nullo modo posset culpæ iustitiam, universos omnino damnantis? Quod idem maximi momenti documentum ab eodem Sancto alio in loco in hæc repetio quam sollicitissimè inculcari verba: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum, mandasti iustitiam, testimonia, & veritatem tuam valde.* Hac itaque iustitia Dei, rectumque iudicium, & veritas, omni est metuenda peccanti. Hac enim damnantur divinitus, quicumque damnantur; nec est omnino, qui de sua damnatione contra Deum iustum rectè conqueri possit. Singulis namque propria respondebit conscientia, eosque adeò convincet, & confundet, ut non unum, sed plures infernos se meruisse sint agnitori. Ideoque unicuique reprobo dicetur: *Arguam te, & statuum contra faciem tuam.* Paulò enim ante præmiserat Deus, inquit: *Hæc fecisti, & tacui; existimasti inique, quod ero tui similis: iustus namque iudex ille reprobum per 20. 30. 50. annos patienter iustulit; hæc fecisti, & tacui.* Sæpius insinuavit, qualiter vitæ ejus filium abrupte differret, ut se emendaret, minitans severè tantò severius supplicium, quanto minus ad poenitentiam resipisceret, dicente Apostolo: *An divitiarum bonitatis ejus, patientia, & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit? Secundum autem duriciem tuam, & impenitentem cor thesaurizas tibi iram in die ire, & revelationis iusti iudicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera ejus.* Totum hoc ad unguem in damnatis adimplebitur, quibus diu ante damnatio ipsozum prædicta fuit; Si opus nostrum arserit, inquit S. Ambrosius, non habebimus quod excusare possimus.*

10 Vermis eorum &c. In æternum præcito rodens vermis erit, scire quòd eadem illa peccata, quæ veluti totidem ligna inextinguibiles ei flammæ accendunt, eidem pro gradibus servire potuissent, per quos in cælum ascenderet, si ea detestatus fuisset, sacramentatisque confessionis subiecisset clavibus; nam ut S. Aug. inquit: *De vitiis nostris scalam nobis facimus, si vicia ipsa calcamus, elevabunt nos, si fuerint infra nos.* S. Thomas super prædicta Psalmi verba: *Arguam te, & statuum contra faciem tuam,* hanc glossam adjungit: *Id est ipse te condemnabis.* S. Hieron. super eundem Psalmum valde salutare nobis tradit monitum, quod licet ad reprobos judicandos dirigatur, adaptari tamen etiam

Alb. M. T. de muliere for. c. 16 §. 4. Recordatio ne, le. 1. 16. post multa torquetur damnator.

S. Bern. 1. 1. c. 1. Spec. Examp.

Vermis conscientia implacabilis erit damnatorum accusator.

Ps. 106. 42.

Major pars reproborum peccat ex malitia, quam ex ignorantia & fragilitate.

S. Th. de Vill. in D. 17. post Pent.

Christiani reprobi majori poenitentia merentur, quam alii damnati infideles.

S. Bern. 2. 4. c. 18. ext. 20. d. Declatatur similitudine.

S. Aug. 1. 1. de Nat. & grad. c. 1.

S. Aug. 1. 1.

S. Aug. Conc. ad. in pl. 1. 1. Propria conscientia convincit damnatorum, quod merito sunt damnati.

Ps. 122.

Rom. 2. 4.

S. Amb. 1. 6. in Luc. 7.

Vermis iste mordebis damnatos et eo quod scientie potuisse salvari si peccata sua detestati fuissent. S. Aug. 1. 1. 7. de temp. S. Th. in pl. 49.

S. Hier. 1. 1. pl. 49. 24.

etiam potest iisdem jam in inferno constitutis, dicit enim: Cum in sinistra parte sedis fueris collocatus in futuro iudicio, statuas illa contra faciem tuam, ut his confusus, damneris in morte perpetua, hoc est, per illa mandata, quae non custodisti. Vitam nos & in hoc saeculo ponemus ante nos peccata nostra, & non DEVS ea in iudicio statueret ante faciem nostram. Intelligite haec qui obliviscimini Deum, ne quando rapiat, & non sit qui eripiat. Vox prophetae admonet unumquemque, ne non ponat Dominum in oblivione, nec sua mandata, ne quando rapiat ad diem iudicii, unde dixit: Et non est qui de manu mea possit eruire. S. Bernard. optimum nos docet remedium, ne vermis in abyssu infernali devorare nos possit, nimirum si vermis hic in hac vita, quamdiu respiramus, nos rodar, seque sentiri faciat; si curemus, ne insensibiles simus, aut conscientiae remorsum surda aure excipiamus. Optimum, inquit, est hunc sentiri vermem, cum possit etiam suffocari. Itaque mordeat nunc, ut moriatur, & paulatim desinet mordere. Mordendo rodas interim putredinem, ut rodendo consumas, & ipse quoque pariter consumatur, ne foveri incipiat in immortalitatem. Quanta enim impiis poena futura erit, si in hac vita puniri sint ut in aeternum puniantur? Lassati sumus, dicunt impii, in via iniquitatis, ambulavimus vias difficiles. Gloriosus ille Angliae Martyr, & Cancellarius Thomas Morus dicere solebat: Si medietatem laborum, quibus sibi damnati acquirunt infernum, pro Deo faceremus, utique valde eminentes gloriae gradus nobis acquiruntur essemus in paradiso. Psalmista ait: Die ac nocte gravata est super me manus tua, dum configitur spina. Ubi S. August. ait: Confixa est mihi spina, compuncta est conscientia mea. Quid fecit confixa spina? peccatum meum cognovi. Deus enim damnatis aperte infinitam revelabit innumerabilium offensarum gravitatem, quibus eum injuriati, & contumeliati fuerunt; haecque viva peccatorum cognitio, & apprehensio, semper manebit, ut ream conscientiam incessanter rodendo affligat: Vermis eorum non morietur; eritque his vermis mortuus, non spina tantum, sed & clavus, corda & animas impiorum incessanter transigens; adeoque in infernum, in centro terrae situatum, alium quendam secum deferent infernum, qui est mala conscientia, de qua S. Bern. inquit: Infernus quidam, & carcer animae rea conscientia est.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

De horribili damnatorum deformitate, & confusione, qua percellentur, dum omnia scelera sua in sempiternum manifesta videbunt.

THEMA.

Nudabo ignominiam tuam, & videbunt omnem turpitudinem tuam. Ezech. 16. v. 37.

1 Sanctus Basilii aequa lance infernalium suppliciorum ponderans multipliciter, & horribilitatem, his recte ponderatis, opprobrium, & confusionem damnatorum, omnia alia tormenta longè excessuram esse dicit. Postquam enim super Psalmum 33. scribens, vermis conscientiam rodentis fecisset mentionem, subiungit inquit: Postremo omnium durissimam poenam esse crede probrum illud, & verecundiam sempiternam. Haec nunc, & ejusmodi timore eruditus, quasi freno quopiam abarce animam, & inhibe ad vitiosam concupiscentiam propendentem. Haec autem poena denotatur in praecitatis Ezechielis verbis, scilicet: Nudabo ignominiam &c.

2 Enimvero si probrosam damnati deformitatem considerare velimus, de hac Bellovacensis Sancti Anselmi auctoritati innixus ita scribit: De turpitudine corporum damnatorum ait Anselmus, quod quilibet eorum erit ceno & omni cadavere foetidior, & omni fuligine turpior, & sicut de Sanctis canimus: Sancti tui Domine florebut sicut lilium, & sicut odor balsami erunt ante te; & illud: Fulgebunt iusti sicut Sol; sic de reprobis dici potest, quod satebunt sicut sterquilinum, & sicut cadaver putridum erunt. Nullus factor est illorum factori comparabilis, nulla turpitudine potest inveniri eorum turpitudini similis in hoc mundo. Sapientia increata de reprobis in infernum damnatis differens, ait:

Videntes turbabuntur timore horribili; & quidem si scire vultis, unde hic horror processurus sit, audite Dionysium Carthus. dicentem: Turbabuntur ex sui ipsorum inspectione, quia deformiora, & horribiliora erunt eorum corpora, quam fuerunt, quando in monumentis erant pro media parte a vermibus serpentesque corrosa. Nullum profecto excogitari potest vilius, & abjectius spectaculum, quam si quis corpus aliquod humanum vivum videat in medio vermium, & tinearum, in sterquilinio expositum; talis autem erit ignominiosus, & abominabilis damnati status, de quo Isaias praedixit: detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum, subter te sternetur sinea. & operimentum tuum erunt vermes. Denigrata est super carbones facies eorum, inquit in lamentis suis Jeremias, & non sunt cogniti, adhaesit cutis eorum ossibus, aruit, & facta est quasi lignum. Cadaver enim damnati apta & disposita materia erit, ad concipiendum gehennae incendium, adeoque veluti lignum quoddam erit, sed tamen lignum incorruptibile. Et quidem super omnia vultus damnatorum supra modum horrendi erunt. Unde Albertus Magnus super illa verba: denigrata est &c. inquit: Quia sunt titio ignis inferni, & torris fumans in incendio, qui denigrari potest, sed non illuminari. S. Antoninus hunc in modum discurtit: Si Aethiopes sunt ita nigri propter calorem Solis intensum in illa patria, quanto magis corpora damnatorum in illo igne? & paulo post subiungit: Si ignis qui dicitur S. Antonii, ita deturpat membra humana, quanto magis ille ignis inferni, cum ille sit umbra vel signum ejus? Unde potest dicere quilibet damnatus illud Job. 30. Cutis mea denigrata est. Bellovacensis textum illum Joelis c. 2. citat, ubi dicitur: Omnes vultus redigentur in ollam; nec non verba illa Nahum pariter c. 2. facies eorum quasi nigredo ollae; & vetò quam sit horribilis animarum damnatarum monstruositas, facile colligere licebit, si quis ad apparitiones à damnatis animabus factas respiciat. Et quidem inter alios eventus qui in hac materia acciderunt, notabilis est hic sequens: Vaelus enim quidam dum iter ageret, accidit, ut juxta molendinum equo insidens pertransiret; & ecce repente monstrum immane conspexit, quo viso, subito eum terror invasit, & stupefactus intremuit. Videbatur monstrum illud in aures aselli, caudamque desinere, caetera urfus erat; cumque viator ad hoc portentum territus obrigesceret, fugamque precipitem formidolosus iniret, inferne prodigium humana vocis verba formavit; noli, inquit, o vir expavescere: hominem me olim fuisse, sicut & ipse nunc es, proculdubio crede, sed quia bestialiter vixi, post finem vitae, bestia referre speciem merui. Porro cum ille perquireret, quis fuisset; Ego, ait, solo nomine Benedictus fui, qui nuper apostolica sedis apicem obtinui. Inquisitus autem quidnam retributionis haberet; nunc, inquit, usque ad diem iudicii per dumosa atque squalentia, per sulphurea loca atque fatorem exhalantia, atque incendiis conflagrata raper; post extremum vero iudicium, corpus meum simul & animam irremediabilis crucians & gehennalis barathri irrevocabilis olla deglutiet.

3 Sancta quoque Francisca Romana diabolum quondam in sequenti conspexit figura. Super immensam, eamque igneam consistebat trabem, cum majestate horribili; brachia habens aperta, draconi similis, à suprema usque ad infimam abyssi partem penetrabat. Caput habebat adeò tremendum, atque vastum, ut cum eo, & cornibus (quibus in formam diadematis circumdatus erat,) totam primam, à summo usque deorsum, videretur occupasse stationem; deque cornibus intolerabilem diffundens foetorem, brachia, totumque residuum bustum usque ad genua habebat in secunda inferni parte; cruribus autem & pedibus usque ad barathri pertingebat profundum. Ecce vobis, quales sint animae damnatae, spiritusque maligni, qui infernum habitant: nonne deformes, ignominiosi & opprobriosi? sed totum hoc omnium minimum est.

4 Nudabo ignominiam tuam. Quod namque confusum chaos erit, se in ingenti fasciculo, veluti totidem zizaniorum, suspensum pendulumque videre inter illas flammulas simulcum tot regibus, imperatoribus, Monarchis, mediastinis, satellitibus, carnificibus, aliisque innumera, valissima & ignominiosissima plebe? Ut iustissime

S. Bern. de convert. ad Cler. c. 4. Optimum remedium ne vermis ille nos coeat in aeterna vita.

Sap. 5. 7.

pl. 1. 4. S. Aug. 10.

S. Bern. c. 4. in Alamp.

S. Basil. in pl. 1. Gravissimum damnationis supplicium, et probrum & verecundia sempiterna.

Basil. Spec. mor. l. 1. p. 1. d. 1. Corpora damnatorum erunt horridum in modum deformia & foetida.

Sap. 5.

D. Carth. 16.

lla. 14. 11.

Thren. 4. 8.

Vultus damnatorum erunt supra modum horrendi.

Alb. M. 1. de mulier. fore. c. 16. 4. S. Anton. 4. p. tit. 14. c. 1. 4. 5.

Job. 30. 10. Bellov. 10. Job. 30. 6.

Nahum c. 2. 10. Monstruosa deformitas animarum damnatarum. Flor. Exemp. tit. 4. Exemp. 1. Tom. 4. Offendit terribili exemplo.

Proc. Florid. p. 1. 3. c. 7. In horrenda figura apparuit diabolus S. Franciscae Romanae.

In inferno erit morum confusum Chaos.

Job 19.24

justissimè proinde dixerit Job, dum hæc tormenta cogitaret: *Terram miserie, & tenebrarum; ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Quis horror, quæ ignominia erit, quempiam regem agricolæ pedibus advolum adspicere? Hic quidem in terris aliqualis viget justitia distributiva, in inferno autem nullus conditionis, aut status personarum, habetur respectus, quin potius *potentes potenter tormenta patientur*; quantoque magis hic fuerint honorati, tantò magis ibi vilipendentur, & contemnentur. Princeps subditorum subjacebit pedibus, Dominus conculcabitur à suis mancipiis, dives irridebitur à paupere; *nullus ordo*; qui in terris fuerint ludibriis persecuti alios, iidem capita sua, verticeque suos coronatos substernent in scabellum pedum eorum quos fuerint persecuti.

2pp. 69.

Historia
Tamberlani
applicatur
Monarchis
damnatis.

5 Tamberlanus totum universum veluti folium, quoddam contremiscere fecit, quando Bajazeth Turcarum Imperatorem vicit, quem incarcerationem ferreæ inclusit, eique strictissimæ cavæ; quem taliter vinctum per tres solidos annos, in signum victoriæ circumduci jussit. Similem quoque eventum multi ex iis Monarchis, qui in terris cum Deo conflixerunt, post hanc vitam sunt habituri; siquidem in obscuro illo abyssi infernalis carcere strictissimè compingentur, ut DEUS suam cælo, & inferno exhibeat justitiam; quantoque magis electi in cælis exaltati fuerint, & honorati, tantò majoribus reprobi in inferno exponentur probris, & ignominiiis, dicente prima Veritate: *Quicumque glorificaveris me, glorificabo eum; qui autem contemnit me, erunt ignobiles*: quod damnatis summè dolorosum accidet, quia quemadmodum pater eorum, de quo dicitur (*Vos ex patre diabolo estis*): ita & ipsi superbissimi sunt, & idè extremos in eo experturi cruciatus, dum se non modò contemni, sed & turpissimè conculcati viderint. Ideoque Bellovacensis ait: *In confusione pudoris sciendum, quod cum sint superbissimi, erit eis summa miseria, quando sentient se vilipendi, conculcati, & dejecti.* Id quod maximè locum habebit in Regibus, & Imperatoribus, qui (verba sunt dicti authoris) *servitute vilissima, & gravissima comprimuntur, & tamquam servi nequam serviliter puniuntur, & in vilissimo carcere serviliter tenebuntur, & in catenis igneis ardebuntur.* Idque confirmat testimonio Sancti Anselmi, dicentis: *Ad omnia qua noluerit impius, cogetur, & ab omnibus qua voluerit, prohibebitur. Sic ex-honorabitur, ut in vilissimum factorem dejectus, etiam vermium dominio subiciatur.* Augustus cui mundus ad nutum parebat in hac vita, in futura vita ne tantam quidem habebit potentiam, ut vel unicum fortidum vermem à se repellere possit; sed constringetur, ut se per omnem æternitatem ab illo rodi, & morderi permittat; adeoque vermis servus, & mancipium fiet.

1. Reg. 1. 2.

1. Reg. 1. 2.

Bellov. lib.

Bellov. lib. 1. p. 44. j.
Damnati
magnum ha-
bebunt hor-
rorem ex
confortio
damnatorum
aliorum.D. Chr. lib. 1.
in Hebr.Maximè Im-
peratores &
Reges.

1. Reg. 1. 2.

6 Idem Bellovacensis in alio quodam loco sequentem habet reflexionem: *Erit, inquit, ibi horror ex confortii vilitate, scilicet omnium damnatorum, qui erunt turpissimi, & inestimabiliter horridi.* Etenim nemo est qui nesciat, quantum vilipendium, & confusionem homini aliquis nobilis, & dignitate conspicuus sibi irrogatam esse existimet, dum se in carcere inter condemnata ad tritemes, mancipia, atque infimæ plebis promiscuam faciem, positum & abjectum esse videt: *Si quis ex iis qui liberaliter sunt educati, inquit Divus Chrysostomus, hic in carcerem injectus, factorem solum, & jacere in tenebris, & in vinculis esse cum homicidis, quavis morte ducit esse gravius, cogita quid sit, quando urimur cum hujus orbis terra homicidis?* Quale opprobrium sempiternum in inferno damnatos confundet, dum se astrictos esse videbunt, ut in sempiternum societatem habeant cum facie hominum ignominiosissimorum, maximèque abominabilium, qui vixerunt super terram? Quam triste olim erat spectaculum videre Valerianum Imperatorem, Regi Persarum Saporì equum conscendere volenti, scabelli loco tergum suum subjicientem? Hoc autem spectaculum in illa infernali abyssi continuo videbitur, in qua tot Reges, Imperatores, & Monarchæ, à Lucifero cunctisque aliis spiritibus rebellibus ad perpetuam ipsorum confusionem, & derisum calcari videbuntur. *In die illa, inquit Iſajas, vi-*

sitabit Dominus super malitiam cæli in excelsis, & super reges terræ, qui sunt super terram, & congregabuntur in congregatione unius fascis. Ecce vobis, quoniam nulla inter reges, & foiores, seu mediastinos habebitur differentia in inferno; quin potius omnes promiscuè constricti sunt, & ligati in uno fascis, ut inseparabiliter ardeant in æternum; ubi vel maximè adimplebitur illud Actuum Apostolicorum: *In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus.*

Ad. Act. 10. 14

7 Horret animus nobilis digite, monstrari probrosè, scopisque statui alienorum ludibriorum; reprobi autem, quia Deum irritaverunt, & contempserunt, (quoniam *impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit*) idè extremam subibunt ignominiam: Unde immediatè subjungitur: *Sed sequitur enim ignominia, & opprobrium*: non enim perversi solummodò se invicem, in majorem sui cruciatum illudent, ut suo loco dicemus, & Psalmista clarè insinuat, dum ait: *Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, subsannationem, & derisum his qui sunt in circuitu nostro*; sed & ipsa dæmonia, quin & Deus ipsemet animæ reprobræ augebit confusionem, dicetque damnatis: *Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitum vestro ridebo, & subsannabo.* Quam verò intolerabilis pœna sit derisio, ex quodam Jobi lamento clarè deduci potest, utpotè qui non ingemiscit propter perditas opes, amissos servos, & filios, neque ad impatentiam concitatus est, quod in fimo squaleret, sed quod insolentium juvenum cachinnis, & derisionibus fuerit affectus: *Nunc autem derident me juniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei.*

Damnati in
maximam
pœnam erit
invicem lu-
dibrio & is-
risai.
Prov. 21. 1.

Pl. 41. 14.

Prov. 1. 25.

Job 30. 1.

8 Et videbunt omnem turpitudinem tuam: ut iustus DEVS (discursus est Cardinalis Bellarmuni) ab omnibus comprobetur, ratio manifesta erit, tum præmi, tum supplicii omnium hominum: tunc illuminabit abscondita tenebrarum, & manifesta erunt consilia cordium. Citatque Sanct. Thomam docentem, quod singulis manifesta, & aperta erit, tam propria, quam aliena sententia, causa, ratio, & justitia ejusdem. Sane si quis à dæmonio instigatus ad turpem, in eoque deprehensus, ad perpetuam ignominiam suam per residuum vitæ tempus, publicum aliquod talis furti signum in conspectu omnium portare cogetur, quanta putatis hujusmodi confusio foret? Reprobi autem per omnem æternitatem, in conspectu omnium Spirituum Angelicorum, omnium animatum beatarum, omniumque Dæmonum, & damnatorum, rei appatebunt innumerabiliū à se patratorem scelerum, ac si illa in præsentia eorum admisissent. Unde Sanctus Bernardinus ait: *Sciunt scelera omnibus esse nota, ideo quia cognoscunt se contemptos esse à Deo, & ab angelis, & à beatis animabus, atque ab ipsis demonibus, & ab aliis damnatis. Sicut per similem homo verecundatur, stare nudus coram aliis, & maximè si habet aliquam deformitatem; quanto magis apparere nudus, & tam deformis coram angelis, & hominibus, & omnibus, cum anima damnata sit magis deformis, quam excogitari possit?* Si enim pulcherri-mus cæli angelus, per unicum superbiz peccatum in titionem, imò in monstrum mutatus fuit horribilius, quam ullus unquam humanus, aut angelicus sibi imaginari potest intellectus; quanto magis terrificæ, & atræ erunt animæ illæ, quæ innumerabilibus, usque omnibus abominandis se contaminarunt flagitiis? Audire Sanctum Bernardum, dicentem: *Et videntur, ut confundantur; & non vident, ne consolentur; nec modo à luce, sed in luce videntur. A quo vel à quibus? ab omni vidente, ut pro multitudine inveniuntur sit confusio multa. At nullus de tanta numerositate spectantium molestior oculus sui cuiusque: non est aspectus sive in cælo, sive in terra, quem tenebrosa conscientia suffugere magis velit, minus possit. Non latent tenebra vel se ipsas, se vident, quæ aliud non vident; opera tenebrarum sequuntur illas, nec est quò se abscondant ab illis, ne in tenebris quidem.*

Card. Bell. l. 1.
p. 3. lib. 6.S. Th. in 4.
sent. d. 45. q. 1.
articul. 1.
Questiōn. 2.
Magna pœ-
na damnato-
rum quod
omnis illo-
rum crimi-
na, & dæ-
moniorum
causa omni-
bus erunt
manifesta.S. Bern. ro. 4.
ser. 18. cap. 1.S. Bern. l. 4. de
confid. c. 11.Probat hoc
ipsum est
applicatum
in Davide.

9 Experientia teste nullus adeò est impudens, qui non etiam ipsas cæli aves, suum velit latere delictum; quod si innocuerit, erubescit, & confunditur: in inferno autem, non unus, sed omnes, etiam in mediis tenebris, sigillatim, ab universa natura creata videbuntur,

S. Ephr. ar. de
fugro judic.

Self. H. d. 1.
Alia famili-
tudo.

ARGUMENTUM.

THE M.A.

Magnum re-
proborum, sic
demonum
confortium,
plurimum
auget dam-
nationum
pernam.

S. Th. Ing. C. 17

H. Card. Lib.

S. Ang. lib. de
spiritu, &
anima.

Back to top

Proc. II, 5.
19.

rum numerum esse probabimus: Eadem quoque, vel penè simili S. Vincent. Ferrerius uritur similitudine, in-
 quiens: *Pro quolibet damnato augmentatur poena eorum, sicut fitisioni ardenti addatur alius titio, magis ardebit, & quanto plures adduntur, tanto magis ardent.* Divus quoque Chrysostomus fallacem refellit fiduciam, quam multi ex communi hoc concipiunt axioma: *Solacium est miseris socios habere poenarum; ostendendo, illud minime habiturum locum in barathro æternæ perditionis: Habere erumnarum socios, inquit, & videre multa ejusmodi exempla, visum est multis esse quid magni ad consolationem. Illic autem nihil est hujusmodi, neque enim adest aliquis, qui consoletur, sed est solitudo maxima amicorum.* Omnes enim, quotquot damnatus habebit in inferno consortes, inimici erunt Dei, & sui; ab illa namque terra tenebrosa omnis charitas, & consequenter omnis lex amicitiae exulabit, eruntque corda eorum plena semper veneno, & felle odii, & rabiei contra Deum, contra demones, omnesque alios eandem poenarum consortes. Unde Sanctus Antoninus ait: *Beati ex visione Dei consequuntur perfectam amicitiam ad Deum, & socios. Ita se perfecte diligunt, quod gloriam majorem Sanctorum magis eis volunt, quam sibi, quia magis meruerunt; e contra damnati odium Deum, ut punientem, nulla dilectio vel amicitia est in eis. Quos secum vident socios in tormentis, odium, omnes Sanctos, etiam propinquos genere, vellent secum esse in inferno.* Idem quoque Sanctus in eadem de poenis infernalibus materia, circa hoc axioma: *Solacium est miseris &c.* ita scribit: *Nec ibi servabitur, quod videlicet communiter dicitur: Solacium est miseris socios habere poenarum; nam ut S. Augustinus ait: Non hi quos monemus agere poenitentiam, querunt sibi comites ad supplicia, nec gaudent, quia multos habebunt sibi similes, videlicet in poenis; nam non propterea minus ardebunt, quia cum multis ardebunt. 2. q. 1. multi. Imò plus cruciabuntur, & precipue quoad eos, quos suo exemplo, vel occasione traxerunt ad malum.* Idemque probat epulonis in inferno sepulti exemplo, qui pro cruciatu sui sublevamine, impedire cupivisset, quominus fratres sui in eandem descenderent abyssum, non quia ad hoc moveretur ex motivo charitatis, vel salutis æternæ, quia reprobi in nullo alio, sicut in malo alterius gaudent, idque ne sibi tormenta adaugerentur. Unde idem S. ait: *Dives ille sepultus in inferno petebat mitti Lazarum, ad monendum fratres suos, ut agerent poenitentiam, ne irent ad locum tormentorum; non quia ex charitate compateretur eis, sed quia sibi majus parabatur supplicium ex damnatione fratrum, cum exemplo, vel aliis modis esset occasio peccatorum illorum.* Sicut ex multitudine, ubi est ordo, resultat pulchritudo qua delectat, & quanto major rectitudo, tanto major pulchritudo, & delectatio; ita ubi non est ordo, quanto major multitudo, tanto major confusio, & afflictio in eis.

2 Funestam hanc mansionem Sanct. Job hoc modo describit, vocans illam: *terram miserie, & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* In qua etiam Albertus Magn. poenæ augmentum ex consortio, & multiplicitate sociorum accrescere, his verbis confirmat: *Pœna est horror societatis illorum, qui in illo loco congregantur. Horror autem ille generatur ex inimicitia eorum ad invicem; se invicem de-ridere dicuntur, & convitiari.* Omnes enim desperatione, & tormentorum atrocitate extimulati blasphemant, & Deo maledicunt, seque invicem reciproci injuriis laceant. Hanc quoque poenarum participationem, & communicationem mutuam Sanct. Bernardinus his verbis declarat: *Est, inquit, cruciatus participationis. Sancti enim beati, alter alterum conspicientes, etiam in gloria ex mutua charitate ita congaudent, ut quilibet eorum de alterius gloria, quantum de sua, letetur extensivè, non tamen intensivè; propter quod innarrabilis gloria accidentaliter in æternam in eorum affectibus redundabit. Consimiliter in damnatis per oppositum erit. Licet enim quilibet eorum, per sua demerita propriam damnationem sustineat, aliorum tamen tormentum per quandam communicationem participat. Ad eum ferè modum, quo in fornace, ubi ingens est multorum carbonum conglomeratorum congeries, major est calor, & ardor, quam si singuli carbones à se invicem di-*

visi, & separati essent. Idem quoque S. Pater in alio quodam sermone mutuam hanc poenarum communicationem per aliam explicat similitudinem, inquiens: *Unusquisque sentit tormenta omnium aliorum, quemadmodum si esset unus pater cum septem filiis moriturnis, ipse Pater haberet dolorem suum, & omnium filiorum suorum, & e contrario, & dolor unius transiret ad alium participatione; ita quod haberet, & sentiret suum dolorem, & participaret de dolore aliorum filiorum suorum, & e contrario. Sic & in Inferno apud damnatos. Et hoc est, quod dicitur: Quod sumus transibitis de seculo in seculum.* Idem quoque Sanctus paulò ante propositionem illam quoque confutaverat, videlicet: *Solacium est miseris socios habere poenarum, ostendendo hanc nullum in inferno habere locum: Nota, inquit, quod illa regula fallit in Inferno, qua dicit, quod solacium est miseris socios habere poenarum, quia quanto plures sunt damnati, tanto magis augentur poenae ipsis damnatis, sicut in Paradiso, quanto plures salvantur, tanto plus augentur gaudia Paradisi.*

3 Quod si porro confortium consideremus, quod damnati habituri sunt ad invicem, quam est hoc horridum, terrificum, & deformè? Jeremias Propheta in sensu mystico de saperna Jerosolyma differens, inquit: *Ingredientur per portas civitatis hujus Reges, & Principes: Hi enim qui in hac vita pauperes, & à fortunæ sorte dejecti fuerunt, in Coelis coronati Reges erunt: Fecisti nos Deo nostro regnum, & regnabimus; omnes enim corona, & diademate regio redimiti erunt. E contra vero Reges, & Monarchæ hujus mundi, in Inferno abjectissimi hominum faciei commiscebuntur, ipsorumque tempora non jam coronis, & diadematis aureis, sed cerastis, aspidibus, terrisque, & nigris caliginosi illius ignis flammis redimita, & cincta conspicientur. Omnes Demones, omnesque damnati monstra horrenda, & abominabilia erunt: Frater sui draconum, & socius struthionum: Cutis mea denigrata est super me.* Quem Jobi textum S. Bernardinus de abominabili societate exponit, quam in illa abyssu habituri sunt præciti: *Consortium iniquorum.* Sicut enim beati propter perfectam unionem, & consortium Principatum, Thronorum, Virtutum, Cherubinorum, Seraphinorum, Prophetarum, Patriarcharum, Apostolorum, Martyrum, cunctorumque aliorum, quod inter se mutuam habituri sunt, ineffabiliter gaudebunt, ut proinde de illis canat S. Mater ecclesia: *O quam gloriosum est regnum in quo cum Christo gaudent omnes Sancti: ita e contra damnati extremè patientur, & confundentur, dum se in consortio perpetuo, & poenarum infallibili, & in dedinabili participio constitutos esse videbunt, cum abjectissima, & abominabili tam Angelorum, quam hominum facie quæ pariter communis est Creatoris inimica. O quantæ poenæ, qualisque nausea erit damnatis, quod per omnem æternitatem adstricti sint ad conversandum, & vivendum cum infinitis Demonibus, cum innumeris adulteris, incestuosis, simoniacis, sacrilegis, blasphemis, latronibus, homicidis, veneficis, & incantatoribus, aliisque perverissimis, quos ulla unquam sæcula proculerunt, hominibus? Erunt ibi horror, inquit Bellovac. ex consortis vilitate, scilicet omnium damnatorum qui erunt turpissimi.*

4 Considerandum quoque est, poenam damnatorum notabiliter auctum iri per prava exempla, quæ aliis tam exteris, quam cognatis, & amicis dederunt, per quæ illos ad sui imitationem protraxerunt. Et idè S. Antoninus inquit de inferno: *Locus ille est tumultuosus. Ibi namque ut Isaiæ 3. dicitur: Tumultuabitur puer contra senem, & ignobilis contra nobilem, filius obiurgabit patrem, & patrem filius.* Idipsum S. Anr. de Padua in quodam sermone his verbis confirmat: *Erunt ibi clamores cruciantium, & mutuo exhortantium. Item blasphemie exprobrantium, & sibi mutuo maledicentium, Patris Filio, & e converso.* S. Bernardin. ad idem hoc propositum, funestum quoddam factum refert, cujus hæc sunt verba: *Pœna erit iracundia contra afflictionem poenæ; iracundi enim sunt sicut furiosi. Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet.* Quibus præmissis, sequentem ex vitis Patrum adducit historiam, de usurario quodam, qui duos habebat filios, quorum unus cum Patre in seculo permansit, alter verò Religionem ingressus, in eadem permansit. Paulò post verò mortuus

S. Vinc. Ferr.
ser. Unica
ser. 5. post
Fenn.

D. Ch. in pf.
49.

S. Anton. 4. p.
tit. 14. c. 5. §.
10.

S. Anr. ib. §. 1.

Car. dives
Epulo vo-
luerit mone-
re fratres
suos ut po-
nigerent.

Job 10. 11.

Alb. M. I. de
soulere for-
ti c. 16. §. 4.
Damnati
Deum, & se
invicem
maledicunt.

Declaratur
hinc simili-
tudine.

S. Ber. 4. ca.
14. p. 114.

S. Ber. 2.

Societas po-
næ in infer-
no nullum
affert solaci-
um. -
Jerem. 17. 21.

Apoc. 9. 10.

Job 10. 19.
Confortium
iniquorum
auget illius
gaudium, &
ocumra.

Bell. (spe-
ciali. 1. p. 4
d. 3.

Damnato-
rum poen-
a notabiliter
augetur per
prava exem-
pla.
S. Anr. ib. §. 1.
114.

S. Anr. de P.
ser. 1. post D.
1. Quod.

S. Ber. 4. (18
extor.

Horrendum
exemplum.

tuus est Pater, cui successit filius qui in sæculo perman-
serat, qui tamen nec ipse diu post Patrem in vita super-
stes mansit. Filius autem religiosus cupidus sciendi sta-
tum Patris, necnon & fratris in altera vita, Deum, ut
hanc ei gratiam concederet, ardentem rogavit, quam
& obtinuit; nam ut præfatus S. Bernardinus ait: *Ra-
pius ad Infernum, neminem eorum videbas, & cum dili-
genter inspiceres, egrediebantur de utero utero inflamma-
ri, & ligati, & sibi invicem maledicentes. Pater dicebat
filio: Maledictus tu sis filius, quia fui usurarius propter
te, & hanc penam intravi. Filius vero dicebat Patri:
Maledictus tu sis Pater, quia si tu usurarius non fuisses,
& injuste non exegisses, ego injuste non possiderem, &
hanc penam non sustinerem. Unde S. Greg. in morali-
bus suis inquit: Eos quos inordinate nunc reprobi dili-
gunt, iudicii ordine tunc in tormentis videbunt, ut
penam propria punitionis exaggeret illa Creatori propo-
sita carnalis cognatio, pari ante oculos ultione damnata.*
Hæc autem à Sancto Bernardino adducta hystoria,
confirmari potest per aliam, quæ refertur in libro de
viris illustribus Ordinis Cisterciensis, ubi de mercato-
re quodam legitur, quod dum morti proximus, sana
adhuc mente vigeret, in præsentia testium sequens con-
diderit testamentum, dicendo: Relinquo corpus meum
terre, animam verò Diabolo consigno, quia hæc pro-
pter injustitias meas ad ipsum pertinet. Huic insuper
consigno animas uxoris, & filiarum mearum, quæ dum
superbis indui voluerunt vestimentis, me coegerunt,
ut ad illa requisitas per fas, & nefas congregarem
pecunias. Commendo quoque eidem Diabolo ani-
mam Confessoris mei, qui mihi absolutionem im-
petitus est à peccatis meis, nec tamen me unquam ob
illa reprehendit, aut ad restitutionem iniquæ partorum
adstrinxit. Et quidem penæ hujus augmentum, quod
propter cognatos nostros sæpè mirè accretit, S. Greg.
ibidem probat exemplo divitis Epulonis, qui ab *Abra-
hamo petiit, ut ad fratrum suorum eruditionem Laza-
rum mitteret, ne illuc eos quandoque venientes parvula
cruciatet. Qui igitur ad doloris sui cumulum propinquo-
rum absentium meminit, constat proculdubio, quia eos ad
augmentum supplicii paulo post potuit etiam presentes vi-
dere. Idem quoque punctum S. Isidorus verbis tangit: De
charorum quoque suorum suppliciis additur etiam pena
defectionis, sicut apud inferos divitis sermo predicat euan-
gelicus. Idemque præter adductum Epulonis exemplum,
per illa Psalmistæ verba confirmat, quibus ad Judæ
apud Inferos ardentis tormenta alludens, inquit: *Di-
abolus stes à dextris ejus; cum judicatur, exeat condem-
natus; fiant filii ejus Orphani, & Vxor ejus vidua: na-
tantes transferantur filii ejus, & mendicent, & ejiciantur
de habitaculis suis, scrutetur fenerator omnem substan-
tiam ejus. Ut enim Dæmones, velut sævi Carniæces,
reprobos tantò atrocius affligant, illis omnia hæc tri-
stia nuntia de proximis cognatis recensent, ut ma-
gis illos excrucient: Pro augendo Iudæ supplicio, inquit
S. Isidorus, dicit etiam Psalmus; commotione commo-
veantur filii ejus, & mendicent. Magis verò hæc de
cognatis allata nuntia reprobos affligunt, si hæc ideo
illis eveniant, quia propria culpa bonas illis dare ad-
monitiones, educationem, & bona exempla, quæ tam-
quam parentes exhibere debuissent, neglexerunt, ut
proinde & ipsi ex horum neglectu damnentur.**

S. Basil. illum Apostoli textum adducens, in quo
in Epist. 1. ad Timoth. c. 3. dicit: *Quorundam hominum
peccata manifesta sunt, precedentia ad iudicium, quos-
dam autem & subsequenter;* postquam locutus fuisset
de præmiis, quibus beati in cælo fruuntur, digreditur
quoque ad exponendas penas, quæ circa reprobos au-
gebuntur, tam ante, quam post illorum iudicium, &
condemnationem; dicit enim: *sic contra; alii quidem
precedunt peccata eorum, qui pessimis sermonibus, & ope-
ribus læsi, atque impediti, a virtutis tramite in Infernum
precessere supplicia sua damnationis, quæ auctoribus illis
parantur: Alia vero etiam sequuntur, eorum scilicet qui
post ipsorum mortem per summam nequitiam, & exempla
pessima, quæ in mundo reliquere, dum eos imitari pergunt,
maxime leduntur.*

6 Poetæ obsceni qui per lasciva scripta sua cause
fuerunt, quod tot animæ lascivi, & impudici amoris
igne exarserint, dum hæc in Inferno ob prædictorum
Manfi Bibl. Præd. Tom. II.

poematum lectionem torquebuntur, suas quoque in-
de sentient multiplicari ærumnas. Quantum proinde
Calvinus, Lutherus, Mahomethus, alique hæretarchæ,
qui tot in propriis sectis habuere sequaces, præ cun-
ctis aliis cruciabuntur, ob multitudinem innumerabi-
lium animarum, quæ ob illorum errorem condem-
nantur? Vincentius Bellovacensis de discordiis, quas
parentes in Inferno cum filiis suis habituri sunt, ita
scribit: *Inter ipsos similiter est semper jurgium, quia si-
cut ait Sapiens Eccl. 41. De patre impio conqueruntur fi-
lii, quia videlicet non eos ad salutem necessaria docue-
runt, nec eos delinquentes corripuerunt, nec compesce-
runt a malis, nec eos utilia monuerunt. Parentes vero de
filiis, quia pro eis laboraverunt, & solliciti fuerunt, &
forsitan multa mala acquisierunt, & male acquisita non
restituerunt.*

7 Inter alias S. Birgittæ revelationes, legitur sanctam
hanc viduam, quandam vidisse damnatæ animæ horribi-
lem speciem, quæ instar umbræ cujusdam è caliginoso
quodam lacu egrediebatur sine corde, detruncatis la-
biis, semidevoratis naribus, oculos habentem in genas
usque pendulos, pectusque à vermibus jugiter corro-
sum; hæc anima admodum lamentabatur de filia,
quam in sæculo reliquerat, quamque pessimis exem-
plis, dum in hac mortali vita degeret, imbuerat; mo-
staque voce gemens, dicebat: *Hæc, hæc, filia, non filia, sed
Lacerta, venenosissima! Miseram me, quæ te genui
Miseram me, quæ te exemplo meo peccare docui! Quoties
enim pessimis meos imitatorum mores etiamnum peccas? quo-
ties hæc inferni quæ propter te patior tormenta, novis
actibus recrudescunt?*

8 Præoccupaverunt me laquei mortis. Paterfamilias il-
le Evangelicus zizania in fauces colligari, & in ignem
projici præcepit, dicens: *zizania alligato in fasciculos
ad comburendum.* Quoniam verò id cum fecisse existi-
matis mysterio? Audite S. Isidorum: *Sicuti, inquit, fa-
sciculi lignorum, ad combustionem de similibus colligan-
tur, ita in Iudicii die, similis culpa rei, suis similibus jun-
gentur, ut ex aqua pena constingat quasi in fasciculum,
quos actio similes fecit in malum.*

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Deliciæ, & voluptates præsentis ad ignem inferna-
lem protrahunt reprobos; quorum pro culpa
acerbior pena erit præteritarum voluptatum
memoria.

THEMA.

Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum
dabit illi tormentum, & luctum. Apocal. 18. ver-
sic. 7.

1 EX hac terribili sententia decretoria clarè dedu-
citur, quod quanto plus reprobis aliquis in
hac vita voluptatibus operam dederit, tantò illum atro-
cius ignis infernalis sit exagitaturus; ac proinde Dio-
nysius Carthusianus super hunc textum optimè dicit:
*Quæ verba superbis, & luxuriosis præsertim timenda
sunt, & pensanda, quia quo nunc amplius intumescent,
& in carnis vilissimæ & dissimilis delectationibus se resol-
vunt, eo durius in infima tartari deprimentur, atque in-
tensus torquebuntur. Ad majorem verò hujus ignis
incutiendum terrorem, sciendum est, qualis locus ge-
henna fuerit, cujus nomine cælestis Magister noster
Infernum frequenter appellat. Venerabil. Beda de Jo-
sia Rege disserens, quando ut habetur in Lib. 4. Reg.
cap. 23. contaminavit Topheth, quod est in convalle filii
Ennon, ita scribit: *Est autem vallis Ennon juxta mu-
rum Jerusalem, contra Orientem, in qua nemus pul-
cherrimum Siloe fontibus irrigatur. Tapheth autem, si-
ve Topheth (utrumque enim scribitur) erat locus in ea-
dem convalle juxta piscinam fullonis, cujus meminisse
Scriptura: usque hodie demonstratur ad australem pla-
gam montis Sion. Solebant autem in Thapbeth, qui lo-
cus erat amantissimus; unde hodie usque hortorum præ-
bet delicias; posita ara sacrificare Dæmonibus, nefan-
doque igne suos consecrare liberos, sive holocausta of-
ferre. Et paulò post subdit: Vallis autem Ennon dicitur
Hebraice Gehennon (cujus nomine in novo Testamento**

Vinc. Bel. l. 2.
p. 1. d. 1.
Eccl. 41. 10.

Rev. S. Birg.
l. 6. c. 12.
Revelatio
facta S. Birg.
gæ de vidua
damnata.

Mat. 11. 30.

1. 184. lib.

Superbi &
luxuriosi ex
memoria
suarum vo-
luptatum,
maxime cruci-
abuntur.
D. Carth.

Beda T. 4. in
1. Reg. 9. 10.
4. Reg. 23. 10.
Unde notum
habet no-
men gehennæ.

S. Gr. l. 9.
mor. c. 39.

Confessus in
Do. 31. post
Fest.
Aliud non
minus hon-
tendum.

Probat
exemplo
Epulonis di-
vitis.
S. Gr. lib.

S. Isid. l. 1.
184. c. 39.

1. 184.

1. 184.

1. 184. Tim. 3.
S. Basil. l. de
vita virginis.
Penæ dam-
nationis au-
gmentum ex
damnatione
illorum, qui
huius fuerunt
ocasio pec-
cati.

Hoc sit spe-
cialiter Poe-
tæ obsceni,
& hæretar-
chæ.

*puna inferorum gehenna cognominatur,) quia nimis
sicut in conualle Ennon, qui idolis servierunt, in ea
Prophetis attestantibus perierunt, ita peccatores ex his
que peccaverunt, eterna damnatione punientur. Incar-
nata igitur Sapientia Christus Dominus noster, qui
omnia in sapientia fecit, Infernum exprimere volens,
non sine mysterio hujus amoenæ, & deliciosæ vallis
mentionem fecit, in qua omnis generis musica inso-
nabant instrumenta, quando impia Dæmonibus holo-
causta offerebantur; ut inde intelligeremus, quod in-
ter hujus vitæ gaudia ignis infernalis vel maximè vi-
res sibi acquirat.*

1 Nusquam supremus ille rerum omnium conditor, universam mundi hujus fabricans machinam, Infernum condidisse legitur; sed Lucifer primus fuit, qui per peccatum suum eundem aperuit, ut in eo unâ cum angelis suis, cunctisque aliis reprobis in sempiternum arderet. At verò observetis velim, quibus elogiis illum apud Ezechielem representet Spiritus S: *Tu signaculum similitudinis, lapis pretiosus operimentum tuum*: Isaias verò c. 14. funestum ejus lapsum deplorans, inquit: *Detrahta est ad Inferos superbia tua, concidit cadaver tuum, subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes*. S. Bernard. eundem Luciferum his verbis alloquitur; *Quomodo cecidisti de caelo Lucifer, qui mane oriebaris! Omnis Lapis pretiosus operimentum tuum. Modo subter te sternetur tinea, & operimentum tuum vermis. O Deus quanta distantia inter delicia Paradysi, & tineam carrodentem Inferni!*

3 Protoparens noster, tot à Creatore virtutum, donorum, & gratiarum cœlestium præsidiiis, specialiter verò iustitia, & innocentia originali communitus fuit: (*Minus tunc cum paulo minus ab Angelis, gloria, & honore coronasti eum*) & tamen enormem illum passus est ruina, per quam reus est factus Interni. Job verò è contra licet adversus eum omnes conjurassent furie tartareæ, in sua tamen sanctitate, & innocentia constanter permansit. Scitu sine discriminis hujus causam? Job sterquilinio, nudus, & famelicus insidebat, & è carnibus, & ulceribus ejus scaturiebant vermes: at verò Adam in terrestri deliciabatur Paradyso; sed quanto jucundior ille amœnitatis locus, inquit S. Eucherius, tanto hic in lapsum prior fuit. Et S. Aug. similiter ait: *vixit homo in stercore, vultus est in Paradiso.*

4. Advertendum est autem, quod prorsusquam Propheta Evangelicus inferni mentionem faceret, eumque amplissimam voraginem suam aperuisse diceret, pertruxerit, inquiens: *Ve qui confurgitis mane ad ebrietatem festandam; Cythara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conviviis vestris: Et paulò post subiungit: Dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum absque ullo termino.* S. Hier. super hunc textum ita scribit: *Voluptate ac deliciis occupati, opus Domini respicere noluerunt. Quicquid verò de populo diximus Iudeorum, tropologice referri potest ad eos, qui seculi deliciis occupati, nec respicientes opera Dei, captivi ducuntur in peccatum, & idcirco detrahentur in gehennam, ibique æternis cruciatibus deputari, potentiam, & superbiam, miseria cernent, & humilitate mutari.* S. Propheta Job c. 21. longum texit prosperitatum Catalogum, quibus ii perfruuntur homines, qui deliciis ad gulam usque immerfi, in cythararum, & canticis vitam agunt: *Tenent tympanum, & cytharam, gaudent ad sonitum ergasi, ducunt in bonis dies suas.* At verò quisnam tandem est vitæ hujus exitus? *in puncto ad inferna descendunt.*

3 Quis non admiretur illam familiaritatem, qua Plalmista damnatos, dum in perditionis barathrum deturbantur, ovibus assimilât, dicens: *sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet eos, auxilium eorum veterasces in inferno a gloria eorum.* Quod si damnatos in illa abyssu, veluti bardos, lupos, aut viperas depascendos esse dixisset, facile quidem intelligi potuisset; at verò difficile est intelligere, quomodo damnati depascendi sint velut oves. Pro intelligentia igitur observandum, quod oves primum ad macellum ducantur, in agris floridis, & vatescentibus saginentur: Equi autem, jumenta, & boves sæpè macilentî, & sub imposito onere, vel aratro extenuati moriantur. Sequentia verò verba: *Auxilium eorum veterasces in inferno à gloria eorum,* Incognitus Carmelitanus ita exponit: *Veterasces, idest, cessabis;*

si quæras qualiter? respondetur: à gloriæ eorum, id est, iuxta quantitatem gloriæ ipsorum, quam in presenti vita habuerunt, quia quanto aliquis malus in presenti vita visus est habere gloriâ inter homines, tanto in inferno ampliores corruptiones patietur. S. Aug. super illa verba: Mors depasces eos, inquit: Quibus id contingeret illis, qui presentia solum attendunt, dum futura non cogitant: illis, qui vitam non putant, nisi istam, quæ mors dicenda est. Dion. Carth. ad supradicta Jobi verba (& in puncto ad inferna descendunt) se reflectens, inquit: Ecce quàm vana, fallax, falsa, brevis, & impia est mundi prosperitas, & voluptas. Hanc cordialiter aspernemur, ne delectatione brevissima, nunquam finiendâ incidamus tormenta.

6 Inter alia Jeremias lamenta, hoc quoque recensetur: *Es major effecta est iniquitas filie populi mei peccato Sodomorum, que subversa est in momento*. Nimirum amœna, & deliciosa regio illa omnibus abundabat bonis terrenis, sicut *paradysus Domini*, & ideo in illa erat, *saturitas, & abundantia panis*; at verò hinc factum est quòd paulò post sulpiur experiri debuerias, & ignem internalem; quia *quantum in deliciis fuerunt, tantum datum est illis tormentum &c.* Christus prima, & æterna veritas de nullo tanta cum certitudine, sicut nec alia scripturæ loca, asseruerunt damnatum, & in inferno sepultum esse quempiam, quemadmodum id duxit de divite epulone, qui in deliciis, & voluptatibus vitam suam transegit; de hoc enim idem Salvator claris verbis dicit: *Sepultus est in inferno*; illæ namque deliciae, & voluptates, quibus incessanter indulgebat, inextinguibiles illi flammæ accenderunt, teste Abrahamo, dicente: *Recordare quia recepisti bona in vita tua*. Non dicit illum in infernum præcipitatum fuisse, eò quòd fuisset adulter, incestuosus, usurarius, sacrilegus, litro, blasphemus; sed quia quoad usquevixit, voluptatibus indulgens, in lacu quasi buryri, & mellis natavit. S. Bernardus proinde interrogat: *Hæcine cruciatuum causatosa, quod in hoc seculo bona recepisti ita planè; neque enim ad hoc nos de paradysso voluptatis animadversio divina ejecisse videtur, ut sibi hic paradysum adiuvatio humana pacaret*. Ingeniosa proscòdò est illa similitudo qua S. Bernardinus ad præiens propositum de infelici Epulone in inferno sepulto loquens, utitur: *Sicut fulgur tonitrua portat, ita prosperitas supplicia sempiterna prænunciat*. Ludovicus Granatenlis in c. 1. l. 1. Memorialis, se à fide digno sequentem audivisse visionem dicit, quæ facta est viro cuiquam de anima ad infernum damnata. Hæc namque à dæmonibus Luciferò præsentata fuit, qui in ignea quadam sede constitutus eandem expectabat, eamque in eandem secum sedem collocabat, dicens: *Volo te magnifico hoc sedili honorare, postquam cum magno honore apud homines fuisti, & semper gloriam ambivisti; qua max funestum hunc honorem lachrymabili voce deslevit*. Tum alii dæmones adstant offerentes ei poculum amarissimo, & foetidissimo poculum plenum, & cocebant bibere, dicentes: *Ita daces; fuisti enim amicus nobilissimorum vinorum, proba nunc vinum istud quod nos bibimus in hac regione*. Hos secuti alii duo, qui duas tubas igne plenas inflabant, in aures ejus vociferantes: *Hunc cantentium tibi preparavimus, sciebamus enim te, cum viveres, harmoniarum amatorem*. Post hos alii duo in pectus illius viperas injiciebant, dicentes: *quia fuisti appetitor amplexuum, & osculorum impudicorum, his nunc voluptatibus te oblecta, his frui illarum loco, quas in mundo habuisti*. In qua visione ad nunquam adimpletum fuit oraculum à principio discursus ex Apocalypsi propositum, nimirum: *quantum glorificavisti te, & in deliciis fuit, tantum datum illi tormenti, & luctus*.

7. Observatis hoc aliquando, qualia sint futura colloquia, quæ damnati in inferno inter se miscebunt? Num fortè de commissis latrocinis, extorsionibus, homicidiis, simoniis, sacrilegiis, apostasiis, vel aliis similibus enormibus sceleribus inter se colloquantur? Nequaquam; hoc enim liber Sapientiz non refert, sed potius de perpetuo remorsu quo corda ipsorum dilaniabuntur, recogitantes luxus, delicias, voluptates, honores, divitias, quibus congregandis studuerunt: dicent enim inter se: *Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid consulit nobis? transierunt*

22-

omnia illa tamquam umbra. Divina quoque Sapientia illis, qui in hac vita in dignitatum culmine positi fuerunt, comminatur, quod quanto in hac vita digniores fuerunt, tanto acerbioris in illo igne sint torquendi; *potentes potenter tormenta patientur*. S. Thomas verba illa: *Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, ita exponit: Quantum glorificavit se in honore dignitatum, & pompa divitiarum: homines enim in his duobus se glorificant, id est, gloriantur apud se, & ab hominibus glorificari querunt: tantum date illi tormentum; tormentum in corpore, luctum in anima, quia corpore, & anima se glorificavit, & oblectavit.*

8 Inter tormenta, quibus damnati cruciantur, non solum numerandus est ignis, aliorumque suppliciorum penosissima congeries, verum etiam, & praecipue, perpetua in corde reprobi damnati residens voluptatum, & gaudiorum praeteritorum memoria, & recordatio; ac proinde Abraham Epuloni pro augmento ærumnarum suarum dixit: *recordare quia recepisti bonam vitam*; vult enim Deus tamquam iustus, & severus iudex, ut illa praeteritarum deliciarum apprehensio, & recordatio, damnatorum mentibus indelebiliter infixæ hæreat, eò quod illarum memoria, ut Hugo Cardinalis ait, valde augeat afflictionem: *Hoc est enim, quod maxime cruciat damnatos, scilicet praeteritarum deliciarum recordatio, quas mallent non habuisse.* Unde Boet. ait: *Infelicitissimum genus infortunii est, recordari se fuisse felicem. Recepisti bona in vita tua renovas dolorem, inquit idem Hugo; dolent enim reprobi in inferno, quia vixerunt sibi, non Deo.* D. Chrysost. de Epulone, & Lazaro utilissimam quandam habet considerationem; dicit enim: *Quod si quis in centum annorum decursu unica tantum nocte jucundum quoddam habuisset somnium, in eoque pariter somnio multis perfructus fuisset deliciis; demum verò hoc delitiosum somnium luere deberet per centum annos penarum, dicentes ne gaudia illa in somno habita præponderare penis, tam longo tempore sustinēdis? Certè nequaquam id diceres. Hoc jam, inquit Sanctus, & de futura vita cogita, nam quod est somnium unum ad centum annos, hoc est praesens vita ad vitam futuram, imò multo minus. Quod est exigua gutta ad pelagus immensum, hoc sunt mille anni ad futuram illam fruitionem: quantumque interest inter somnia, & res veras, tantum interest inter hujus vitae statum, & illius. Voluptas temporaria est, dolor vero perpetuus.*

9 Celebre fuit certamen illud, quod Thomas Morus Magnus Angliæ Cancellarius (qui sub Henrico VIII. impio apostata, tamquam verum fidei Catholicæ fulcrum occisus fuit) cum sua conjuge, & filiis, postquam in carcere mortis condemnatus erat, sustinuit; dum enim hi instantes illum deprecarentur, ut Regi itæ cederet, votisque Regis satisfaceret; ipse auditis suorum lamentis, conjugi, & filiis indignatus, his verbis uxorem interrogavit: *Quot annis me superstitem futurum censes?* Quæ cum respondisset: viginti ad minus, & amplius annis; vir Deo plenus confestim subjungit: *Hoc igitur agis, ut aeternitatem totam vicenis annis commutem? si viginti annorum millia dixisses, videri posses non impudenter furere; hac ipsa viginti, vel triginta annorum millia, quid oro sunt ad aeternitatem?* Eheu nemo est qui consideret, vel in pondere sanctuarii trutinat illa quidem trita, sed nunquam sufficienter ponderata verba: *Momentaneum quod delectas, aeternum quod cruciat!* Quot sunt qui à deliciarum illecebris decepti, nequaquam se reflectunt ad id, quod Spir. S. in pluribus locis de domo impudicæ mulieris protestatur, dicens: *Via inferi domus ejus?* Optime igitur monet S. Ber. dicens: *Ardor gehennæ extinguit in te ardorem luxuriæ, major ardor minorem ardorem superet, stridor flammæ horribilis, amorem depellat libidinis.* In vita Sanctæ Brigidæ refertur, quod quædam pedissequarum suarum, post inspectum incaute juvenem, adeo impuro erga illum amore arderet, ut igne libidinis crescente, disposita jam fuerit ad consentiendum effræni illius appetitui. Unde nocte quadam facinus aggredi statuit, quando dormiente Sancta ad locum abiit destinatum; ubi cum amantem expectaret, Deus cordi illius suggessit, ut ad periculum se reflecteret, in quo versabatur; singulariter autem ad infernum, ad quem propter brevem voluptatulam se condēnaret. Pedem itaque unum lumini apposuit, expertura, an igne

Manfi Bibl. Præd. Tom. II.

illum tolerare posset; vivaciterque ardorem sentiens, exinde ad flammam æternam meditandam inducta, doluit de scelere, profanosque amores suos detestata, ad celam suam rediit, ibique casum suum tenerrimè desievit.

10 Inter omnes totius Europæ regiones, & consequenter totius mundi situs, amœnior florentiorque dici potest Neapolis, deliciosus meritis totius universi appellandus hortus; cum autem deliciæ voluptatum sint incentivum, divina providentia non absque mysterio in vicinissimo ei loco quoddam aperuit amplissimum os inferni, montem scilicet Vesuvium, qui globos igneos, sulphurque evomit; ut scilicet in antidotum, præservativum, & frænum contra voluptates, & luxurias mons ille vicinis serviat oculis. Quem finem facillimè ex quodam colligo Cassiodori Commentario, quem super illa Psalmi instituit verba: *Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes quæ obliviscuntur Deum;* ait enim: *Convertantur, id est, ab hujus mundi delectatione tollantur, ne diutius possint in sua voluptate gaudere. Oblivisci Dominum est, cæno voluptatis involvi.*

11 S. Antoninus, ut nostram nobis exprobrat stultitiam, qui momentaneam sectamur voluptatem, cui æterna correspondet pœna, sequentem in medium adducit similitudinem, dicens: Rusticus quidam ad nuptias regias invitatus erat, dumque regiam adiret cum aliis, in via sitire incipiens, paludes potare statuit aquæ corruptæ; quem proinde focii ad patientiam exhortantes, ut tantillum expectaret, donec ad convivium vinis pretiosis abundans pertingerent, rogarunt; ille verò talibus nequaquam acquievit consiliis. Sed quo putatis successu? Aquis verminosis abundè potatus, dum ad palatium perveniret, vomitare coepit, ideoque à mensis nuptialibus repudiatus fuit. Omnes nos viatores sumus, inquit Sanctus, & ad nuptias, seu gloriæ tendimus convivium: aut quamdiu vivimus, ut sitim nostram deliciis, & gustibus carnalibus, qui aquis putridis assimilantur, extinguamus, incessanter tentamur; ut bibamus quasi aquam iniquitatem. Albert. M. super illa verba Apoc. *Missi sunt in stagnum, inquit: Nota, pœna inferni dicitur stagnum, quia demergit illos, qui voluptatem hujus mundi, quasi aquam biberunt.* De his aquis scribitur in Jeremia: *Foderunt sibi cisternas dissipatas, me dereliquerunt fontem aquæ vivæ. Et nunc quid tibi vis in via Aegypti, ut bibas aquam turbidam? arguet te malitia tua; scito, & vide, quia malum, & amarum est reliquisse te Dominum Deum tuum; quid igitur mirum est, si qui Deo tergum vertunt, iis haud secus ac virginibus stultis porta claudatur cælorum, & à nuptiis cælestibus repellantur?* Hug. Card. supra illum versum Pl. 48. *Auxilium corum veterascet in inferno, inquit: Divitiarum amicorum, virinum corporaliū auxilia in quibus hic confidebant, veterascunt in inferno, id est ad nihilum rediguntur. Videntes turbabuntur timore horribili; at verò scitisne, cur timor ille adeo futurus sit horribilis? Nimirum quia in uno momento se à summo deliciarum culmine in extremum quoddam tormentorum, & ærumnarum dejectos esse videbunt, & de gloria ad pœnam perductos, ut Interlinearis exponit. S. Bonav. super illa eorundem reprobolorum lamenta: *Quid nobis profuit superbia &c. hunc illorum sensum esse ait, q.d. nihil, imò nocuit, quia dicitur in Psalmo: Retribuet abundanter facientibus superbiam.* Hugo Cardinalis similiter inquit: *Quid contulit nobis? q.d. nihil profuit; modo nocet: Quid contulit nobis? nihil nisi pœnam.* Quotidianæ epulæ (epulabatur quotidie splendide) diviti epuloni præter alios cruciatus, rabidum quendam in lingua ejus causarunt ardorem, pro quo mitigando, in perpetuas æternitates, ne unicam quidem aquæ stillam habere potuit. D. Chrysologus interrogat impium, dicens: *Vbi sunt torrentes torcularium tuorum? Omnia tibi pericere; & V. Beda ait: Quidquid jucunde hic ingeris, tristissimè in inferno digeris, & cujus vita hic benedicetur, spiritus ejus in inferno torquetur.* S. Hier. gaudia præsentia in æternas ærumnas terminanda esse, his verbis docet: *Tunc omnis potio, quæ statum mentis evertit, amaritudine commutabitur, quæ ad tempus utentibus se mella mentitur, & in novissimo, amarior felle reperietur. Tunc omnis dulcedo latantium, & tympanorum, ac cytharæ sonus in planctum vertetur ac gemitum.* Quod & illis Jobi confirmat minis: *Panis ejus utero illius vertetur in fel aspidum inerinsecus.**

SS 3

DIS.

Sep. 6. 7.
S. Thom. in
Apoc. 18. 7.

Deus vult
ut damnati
recordentur
de viarum
in hoc mun-
do habitant.

Luc. 16.

H. Card. lib.

Boet.

D. Chr. Conc.
de Lazaro.
Arcommoda
similitudo.

Schism. Ang-
liæ Lib. 1.
Thomas Mo-
rus optime
agnovit
æternitatis
mercedem.

Prov. 7. 27.

S. Bern. l. 23.
de modo be-
ne vivendi.
Ignis infer-
nalis extin-
gitur aliqua
puella ignis
libidinis.

Cus mons
Vesuvius sit
prope
Neapolim.

Pl. 48.
Cassiod. lib.

S. Anton. 4. 14.
S. 1. 1. 1. 1.
Palchra fl-
malitudo.

Job 15. 16.
Alb. Magn.
Apoc. 19. 10.

Jer. 2. 13. & lib.

Hug. Card.
Pl. 48. 11.

Sap. 1. 2.
Ubi dicitur
concursum
per timore
horribili, &
quare.

Gl. Interl.
S. Bon. lib.

H. Card. lib.

D. Chr. l. 112.

Beda in Pl. 48.

S. Hier. in
lib. 14.

Job 20. 14.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

Pœnam damnatorum plurimum augebit invidia, qua ob beatorum gloriam, de tanto bono amisso lamentaturi perpetuò, exagitabuntur,

T H E M A.

Videntes, turbabuntur timore horribili. Sap. 5. v. 2.

I Sanctus Bernardinus Senensis, quoniam hi damnatis adeo formidabiles futuri sint conspectus, de quibus Sapiens ait: *Videntes, turbabuntur timore horribili*, fusius declarans, eos consistere docet in gaudii, lætitiæ, cœlestisque beatorum gloriæ visione; maximo enim cum supplicio, *vident gloriam beatorum*, inquit, *maxime eorum, quos in hac vita contempserunt*; idque sequentibus probat eodem in textu citatis verbis: *Videntes, turbabuntur timore horribili, dicentes intra se, & præ angustia spiritus gementes; hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperii; nos in sensari vitam illorum aestimabamus insaniam; ecce quomodo computati sunt inter Filios Dei, & inter Sanctos fors illorum est.* Quod Sancti hujus assertum ex aliis quoque sacre Scripturæ locis stabilire possumus: quantumcumque enim præciti in tenebrosa, & obicura fuerint sepulti abyssu, divina nihilominus iustitia oculos eorum tantisper illuminabit, ut videant illud, quod ad maiorem eorum cedet pœnam; intellectum illustrabit, ut illud, quod magis torquebit, cognoscant; ideoque Psalmista de quodam damnato agens, dicebat: *Videbit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet.* Quod idem supplicium suis in sententiis pariter in hæc verba expressit Isidorus: *Impii ex hoc durius in iudicio puniendi sunt mentis dolore, ex quo visuri sunt justos gloriæ beatitudinem mernisse.*

2 Eundem hunc discursum format S. Bernard. dum Christum prius ad electos: *Venite benedicti*; postea verò ad reprobos dicturum ponderat: *Discedite à me maledicti*; Ita namque discurret ad intentum nostrum: *Hoc grave eis plane tormentum, & magnus quidam malorum cumulus erit, forte enim quodcunque solatium videretur, eorum, quos tam malitiosè impugnauerint, in tormentis suis, vel conscientiam latere, vel ipsos saltem declinare posse conspectus.* Veruntamen etsi illis ex hac nostra consideratione immensum quoddam accedat miseria pondus, nobis qua necessitas erit, qua utilitas, qua voluptas? Attramen sicut videbis peccator, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet; (prius enim benedicti vocabuntur in regnum, quam maledicti ejiciantur in caminum ignis æterni, quo videlicet acrius doleant, videntes quid amiserint) sic iusti quoque videbunt, & lababuntur, considerantes quid evaserint.

3 Imò etiam si Deus oculos damnatorum ad videndam electorum in Paradiso beatitudinem non aperiret, in cruciarum nihilominus indelebilem viva deserviret apprehensio, & memoria, quam de gloria, & exaltatione habebunt electorum conspecta, quando rapiuntur in nubibus obviam Christo in æra, & sic semper cum Domino erunt. Nihilominus S. Bernard. Senensis, Beatos à præcitis in flammis infernalibus conspiciendos esse docet, dum ait: *Vident reprobi usque ad diem iudicii, quandoque beatorum gloriam in universali.* Hancque doctrinam suam hac sequenti captu facillima confirmat similitudine, dicens: *sicut pauperes extra domum cogitant delectationes comedentium, tamen in particulari nesciunt quid divites comedunt: Pauperi namque famelico, & sitibundo maximum est tormentum, præ inedia deficere, linguam præ siti ardere, viscera à calore naturali corrodi; maxime verò si lautas epulas in divitum, & epulonum domibus præparari recogitet.* Quanta autem inter miserabilem, & deplorabilem inferni pauperumque inferni statum, & statum Empyreï est diversitas? De Beatorum enim statu dicitur: *ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo. Convivium pinguium medullatorum:* De damnatorum verò: *Famem patientur.* Cælum in quo est vita beata, inquit S. Bernard. est locus, ubi est abundantia sine indigentia, lætitia sine tristitia, claritas sine nebula, quia sicut dicit Bernardinus: *Civitas cœlestis totum continet quod delectat. Ergo oportet alium locum esse, ubi omnia contraria his inveniuntur scilicet indigentia sine ulla abundantia, tristitia sine lætitia, infirmitas sine*

sanitate, obscuritas sine aliqua claritate; iste locus talibus miseriis repletus, dicitur infernus. Eandem doctrinam idem S. Bernard. in alio quodam tradit sermone, auctoritatem adducens S. Bon. in 4. dist. 30. *Beati, inquit, nunc vident, & etiam videbunt post iudicium in speculo æterno miseriam damnatorum, quia hoc erit eis ad augmentum gloriæ, & ostensionem divinæ iustitiæ. Damnati vero vident nunc gloriam beatorum, & videbunt usque ad diem iudicii; nec hoc quidem erit nisi ad eorum completam desolationem; tristantur propter carentiam suæ beatitudinis; tristantur etiam quia intelligunt se videri à Beatis, illisque gaudium cumulare, propter quod inexpressibili verecundia confunduntur.* Idque probat per illum Psalmistæ textum: *Erubescant impii, & deducantur in infernum, muta fiant labia dolosa;* & immediatè post idem S. Bernardinus subdit: damnatos erubescendo subituros confusionem ob spiritus angelicos, quos propter suos cruciatus videbunt lætantes, ob adimpletam, in benemeritis damnatorum suppliciis, voluntatem, & iustitiam divinam: *Confusionem patientur ab angelis quos videbunt de eorum damnatione exultare cum Sanctis;* qui improbos eis exprobrabunt insultus: *Custodiam, exhortationes, consilia, auxilia, quæ in eorum subministrarunt salutem, objicient, ipsi namque sunt administratori spiritus, in ministerium missi, propter eos qui heredisatem capinnt salutis.* Tunc Angeli insultabunt reprobis, dicentes: *Curavimus Babylonem, & non est sanata, derelinquamus eam.* Tunc illud Prophetæ regii verificabitur assertum: *Lætabitur iustus cum viderit vindictam.* Unde & S. Bernard. eod. in sermone ait: *Cumulabitur confusio damnatorum, nam sicut peccaverunt in conspectu Dei, & angelorum, imò quantum in eis est, in conspectu omnium; ita etiam coram demonibus, & damnatis eorum confusio crescat.*

4 Liber Apocal. uniuscuiusque damnati qualia futura sunt tormenta, commemorat, dum ait: *Bibet de vino ira Dei, quod mixtum est mero in calice ira ipsius, & cruciabitur igne, & sulphure in conspectu angelorum sanctorum, & ante conspectum agni.* Ecce vobis quantum pœnam, cruciatusque augebit reproborum, ubi se in conspectu agni, pro eorum redemptione eviscerati, mortuique conspexerint, cujus sanguinem non semel, sed sæpius, propter unicam voluptatulam conculcarunt. Quin & in conspectu angelorum sanctorum stabunt, qui testes veridici, & implacabiles erunt contra damnatos, eos de iniquitatibus convicturi, simulque ostensuri, quanta cum solitudine eorum gloriæ cooperari fuerint, sed semper ab iisdem temerariam fuerint passi repulsam.

5 Hoc damnatorum supplicium Isid. Clarius olim Episcopus Fulginiensis, in quadam ad populum suum concione, sequenti explicavit similitudine, inquiens: Si ego, quantumvis exilis sim, nihilominus tanquam Episcopus vestier, uni ex vobis, ut ex Ecclesia secederet, præciperè, neq; ullam mandati huius adpicerem causam, crederem sanè ego hoc ei longè gravius obventurum, quam si vulneraretur, aut moreretur; siquidem toto vitæ suæ tempore constantem censeretur circumferre notam, & probrosum publicæ ignominie signum, tam in ordine ad se, quam familiam: si verò præcepto huiusmodi verba superadderem injuriosa, infamia, & probrosa, longè magis invalefceret afflictio: longè magis verò si cum ad perpetuum condemnarem exilium. Ex qua similitudine transit ad deducendam confusionis consequentiam, quam damnati habituri sunt in conspectu non solum inferni, sed quod majoris momenti est, in præsentia omnium angelorum, & electorum Dei; necnon ex eo quòd detectæ sint omnes illorum ignominiosæ labe, sintque non solum à cœlo exclusi, verum etiam exprobrari sibi audiant gratias, auxilia, & quidquid sive ab æterno Patre, sive ab ejus Filio, sive à Spiritu S. Beatissima Virgine, Angelis, Sanctis, cunctisque cæteris electis pro ipsorum salute operatum fuit; quam obstinatè, in despectum cœli, pro unico terræ pugillo negligere, & perdere non dubitarunt. Observandum verò, quomodo Propheta Evangelicus prophetiam suam terminet; dicit enim: *Egredientur, & videbunt cadavera virorum, qui pravaricati sunt in me, vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, & erunt usque ad saturationem visionis omni carni.* Chaldaeus legit: *Erunt impii iudicati in gehennam, donec dicant super eos iusti: satis vidimus.* Porro quale tormentum reprobi passuri sint, jam

S. Bern. l. 4. c. 18
extraor.
Plurimum
torquebit
damnati
gloria beato-
rum illorum
quos ipsi hic
contempserunt.

Pl. 111. 10.

S. Isid. l. 1.
l. 2. c. 19.

S. Bern. l. 8. su-
per ps. Qui
habitat.
Ea de causa
iusti prius
audient; Ye-
nite benedi-
cti, ipsi vero
postea: disce-
dite maledi-
cti.

Beati à dam-
natis quan-
doque con-
spiciuntur
in flammis
infernalibus.
1. Thess. 4. 16.

S. Bern. l. 1. c. 6.
11. ut. 3. c. 1.
Et hoc ad eo-
rum majus
tormentum.

Loc. 32. 70.
11. 1. 6.
Pl. 10. 7.

S. Bern. l. 4. c. 18
extraor.

S. Bern. l. 4. c. 18
at. l. c. 2.
S. Bern. in 4. d.
30.
Beati com-
pta vident
miseriam
damnatorum.

Pl. 10. 10.

Confunden-
tur ab An-
gelis, quoniam il-
lorum omnia
neglexerunt.
Hebr. l. 14.

1. Thess. 4. 16.
Pl. 17. 11.
S. Bern. l. 8. c. 1.

Apoc. 19. 10.

1. Thess. 4. 16.
11. ut. 3. c. 1.
Explicatur
insigne: Simi-
litudine
damnatorum
confusio.

11. c. 14.

Beda.

Alb. M. l. de mulier. tort. c. 16. §. 4.

D. Chr. l. 112.

Pr. 16. 6. S. Aug. ib. Alb. M. in Luc. 16. epulo ille plurimum tortas fuit in videri aspi- ciendo Abra- ham & La- zarum. Esth. 4. 11. Ap. h. ante n. 1012. Aman & Mardochai.

sup. 14.

Mat. 2. 12.

Pr. 16. 12.

A. & Ap. 7. 14. Damasci maxime cor- quentur in- v. dia de for- licitate bea- torum.

D. Chrysol.

jā audistis ex verbis propositi theomatis: *Turbabuntur timore horribili, præ angustia spiritus gementes; videbunt enim Sanctissimæ Triadis amicos, & servos, in summo honore, & in supremæ autoritatis dignitate positos, quos hic contempserunt, & conculcarunt; ideoque dicent: Ecce quomodo computati sunt inter Filios Dei.* Quale tormentum diviti Epuloni fuit videre se ne vel unicum aquæ stillam in flammis illis habere posse, ex altera verò parte Lazarum à se contemptum, & despectum, in torrente nectaris, & ambrosiæ, in sinu Abraham constitutum videre; seque qui superbus, inhumanus, & crudelis erga ipsum fuit, jam ad eum statum videre redactum, in quo se coram illo humiliare, ejusque implorare subsidium debeat: *Ut intingat extre- mum digiti in aquam, & refrigeret linguam meam?*

6 S. Hieron. in glossa super ultimum caput Isaïæ, præcipue verò super illa verba: *Videbunt cadavera virorum &c.* in ea similiter est opinione, quod beati reproborum pœnas distinctè sint visuri; dicit enim: *Omnium sancto- rum oculis eorum supplicia monstrabuntur, qui pro auro, & argento, & lapide pretioso, edificaverunt super fun- damentum Domini, fenum, ligna, stipulam, ignis pa- bulum sempiternum.* Quæ visio beatis infinitam concilia- bilis consolationem, eo quod se ærumnas illas evasisse conspiciant, indeque monebuntur ad referendas supre- mæ majestati incessabiles gratias, pro eo quod illis in hunc finem auxilio, & subsidio fuerit, dicentque si- ngula certatim: *Nisi quia Dominus adjuvit me, paulo mi- nus habitasset in inferno anima mea:* Item: *Anima no- stra sicut passer erepta est de laqueo venantium, laqueus contritus est, & nos liberati sumus.* Super omnia verò laudes, & benedictiones Deo referent, quod palam de- monstratus sit toti mundo justus iudex, in castigandis injuriis, & contumeliis ab impiis, & rebellibus suis re- ceptis: *Lasabitur justus cum videris vindictam.* S. Ber- nardin. in quodam serm. inquit: *Dens, & Angeli, & Sancti, de ipsis damnatis gaudent.* Et primò qui- dem gaudebit DEVS, placent enim ei tormenta malo- rum; primo quia bona sunt, utpote ut creatura ejus; secun- do propter pulchritudinem justitiæ, quæ in eis inestimabili- ter miranda est, & laudanda; unde Prov. 1. inquit: *Ego quoque in interitu vestro ridebo; si enim non puniret dam- natos, aut esses apud Deum otiosa justitia, aut enormiter diminuta.*

7 Dicit verò aliquis: in quem finem ab Altissimi Sa- pientia, & infallibili providentia ordinatus est hic bea- torum aspectus, in infelicem illam penetrans abyssum; ex altera verò parte reciproci damnatorum obtutus, ad gloriam electorum conspiciendam elevatus? Serviet aspectus ille reis ad majorem ipsorum pœnam; nam S. Antoninus inter alios animarum damnatarum crucia- tus hunc quoque enumerat: *Tabesfactio invidia, & li- voris.* Invident enim gloria beatorum, quam in genera- li intelligunt, etiam si fuerint amici, & consanguinei in mundo, & tanta est perversitas eorum, quod vellent om- nes secum esse damnatos. Iste zelus invidiæ finem non ha- bet, permanens jugiter sine fine, ut dicit Glossa super Epif- tolam ad Corinth. Et quanto ille cui invidetur, successu majori proficit, tanto majoris livoris incendio mundus inardescit. Huic vultus minax, torvus aspectus, pallor in facie, tremor in labiis, stridor in dentibus, verba rabida, effrenata convitia, manus ad violentiam prompta, quæ si interim gladio vacet, odio tamen furibunda mentis ar- mata est; ex his signis quæ apparent in corpore invidi, of- fenditur rabies, & magna passio mentis; unde & Ioannes in Apocalypsidicis de eis, quod præ dolore manducaverunt linguas suas, & blasphemaverunt Deum. Quamvis enim majus est bonum quod invidus in aliis conspiciat, tantò magis præ invidia, & rancore crepat; unde consequens est, quod invidia hæc in damnatis in infinitum crescere debeat, siquidem beatitudo definitur, quod sit status omnium bonorum aggregatione perfectus.

8 Dives epulo Evangelicus in inferno positis Abra- hamo, ut Lazarum in domum fratrum suorum mitteret, supplicavit, qui eisdem de sua damnatione certiores redderet, ut se emendantes, pariter in barathrum illud non inciderent. Sed quo motivo id ipsum fecisse existi- matis? num fortè ex motivo charitatis? Hoc dici profe- ctò nequit, quia, ut paulò ante diximus, præcisi omnes etiam amicos, & proximo sanguine junctos, ærumna-

rum suarum optarent habere consortes. V. Beda ait: *ut ergo peccatores amplius in supplicio puniantur, & eorum vident gloriam, quos contempserunt, & de illorum etiam pœna torquentur, quos inutiliter amaverunt.* Alb. M. de impio hoc Epulone differens, cum pro fratribus suis, non ex motivo charitatis erga illos rogasse dicit: *sed ut mi- nus ipse arderet, si fratres à criminibus, ad quæ ipse eos in- duxerat absolverentur; vel ut non sustineret convitia ip- sorum improperantium sibi, quod ad vitia docuerat, & vulneraverat ipsos.* Advertendum verò est, divitem hunc Epulonem non semel, sed bina vice Lazarum è si- nu Abraham removere tentasse: Primò enim petiit, ut in abyssum infernalem demitteretur, ad refrigerandum per stillam aquæ linguam suam; quod cum obtinere non potuisset, secundam fecit instantiam, si qua quadam cha- ritate palliatam, ut scilicet mitteretur in domum fra- trum suorum, ut eisdem à via ad idem præcipitium in- clinante diverteret: scilicet verò quemnam dux hæ pe- titiones finem respexerint? Nimirum ad mitigandum ardorem, & rabidum invidiæ incendium, quod in ma- ligni hujus corde ardebat, qui in rabiem agi videbatur, dum Lazarum, quem adeo contempserat, in tantæ fel- citatis culmine conspexit; & idè omnibus modis eum ab hac felicitate conatus est dimovere. Unde D. Chry- sol. ait: *Petit Lazarum ad se mitti, ut eum cui durus fue- rat in vita, etiam nunc à regno in infernum deponeret.* Ob- servanda autem sunt verba ejusdem sancti immediate sequentia: *zelo, inquit, magis incenditur, quam gehenna: est illis incendium non ferendum, quos aliquando ha- buerunt contempni, videre felices.*

9 Psalmist. ait: *dolores inferni circumdederunt me:* ubi S. Aug. legit: *dolores invidia &c.* Alb. M. verba illa S. Lucæ: *Vidit a longe &c.* intelligenda esse dicit, de loci, & meri- ti distantia, quia ut dicitur Ps. 118. *Longè a peccatoribus salus; & Proverb. 15. Longè est Dominus ab impiis.* Vidit Abraham, & Lazarum. Hos duos specialiter ad sua vidit cumulum damnationis. Vnum quidem comparatione cujus condemnatus est, alterum autem quem contempsit. Isa. 16. *Videant, & confundantur.* Quando superbissimus Aman, qui Mardochæum mortali, & implacabili pro- sequebatur odio, iussu Assueri Regis adstrictus fuit, ut eum, quem oderat, manibus suis per tam sublimem gloriæ excessum honoraret, inquit Sacer textus: *Festina vit Aman ire in domum suam lugens, & apertè ca- pite.* At verò quænam hujus luctus, & tristitiæ causa fuit? num fortè ex Regis Assueri gratia excederat? No- quaquam. An ergo magnam divitiarum, filiorum aut amicorum jacturam passus fuerat? Multò minus. Num igitur aliquam fortè mortalem formidabat infirmia- tem? Minimè. Cur igitur lugebat? Propter invidiæ ra- biem, quia nimirum viderat tantoperè exaltatum il- lum, quem paulò ante adeo contempserat. Ecce tibi igitur hic depictam damnatorum in inferno pœnam, hi enim sunt in inferno præ angustia spiritus gementes; sed cur gementes? Dicant id ipsum damnati ipsimet: *Hi sunt, inquit, quos aliquando habuimus in derisum, ecce quomodo computati sunt inter Filios Dei.* Christus in Evangelio de inferno loquens, sæpius dixit: *ibi eris fle- tus, & stridor dentium;* quibus verbis ad rabidam allu- dit invidiam, quæ damnatorum devorabit corda, ob immensam tristitiam, quam habituri sunt de gloria beatorum: *Observabis enim peccator justum, & stridebis super eum dentibus suis.* Videbunt Imperatores carnifi- ces, & ministros justitiæ, per quos martyres crucia- runt, ad fidem convertos, in cœlis coronis, & dia- dematibus regis conspicuos, se verò à vilissima re- bellium spirituum fæce in abyso infernali conculca- tos.

10 S. Lucas invidiam Hebræorum, qua contra S. Stephanum exagitabantur, exprimere volens, inquit: *Dissecabantur cordis suis, & stridebant dentibus suis in eum;* ubi ponderandum est, quod non solum dissecaban- tur cordibus, verum insuper stridebant dentibus. Cur obsecro? insuentes vultum ejus tamquam vultum angelî stantis inter illas. Qualis igitur in damnato cordis an- gustia erit, dum gloriam visuri sunt non unius angelî, sed omnium hierarchiarum cœlestium; non unius tan- tum S. Stephani, verum omnium sanctorum, & electo- rum Dei? D. Chrysologus de hac irregulata, & porno- ra invidiæ passione inquit: *Hanc qui receperit, sua susti- net*

net sine fine supplicia, quia domesticum semper diligit habere tortorem. S. Bruno in quadam Homilia de divite epulone ita scribit: *Videt Abraham, videt & Lazarum in sinu Abraha, & quamvis longe positi, videt tamen omnes delicias illis antepositas; videt, & concupiscit; cruciatur, & non est qui ejus misereatur, & tanto quidem amplius cruciatur, quanto majores delicias contemplatur; visus enim multoties parit appetitum, & ea quae non videmus, minus appetere solemus.* S. Bernardinus inter alias animarum damnatarum poenas, hanc quoque enumerat: *Invidia beatorum, & omnium salvandorum;* citatque auctoritatem S. Bonaventurae in 4. dist. 30. qui ait: *Invidia insurgit ex defectu charitatis, & amore proprii boni, sed utrumque in damnatis est, ergo in eis est maxima invidia. Si ergo invidus nollit aliquem videre bonum, nec beatum, ergo damnati vellent, quod omnes cum eis essent damnati. Dentibus suis frement, & tabescent, quoniam vigeat in eis odium, & invidia, & vehementer tristabuntur, & tabescent in gloriam electorum, & ideo ad faciendam suam impiissimam emulationem, vellent nullos esse bonos, imo omnes miseros, & quia nec ipsi ad beatitudinem possunt perungere, nec alios possunt a statu beatitudinis removere, ideo in se ipsis vehementer tabescunt, & confunduntur.*

DISCVRSVS XXII.

ARGUMENTUM.

Examinatur poena damni, eademque poena sensus major esse ostenditur.

THEMA.

Abscondam faciem meam ab eo, & eris in devorationem, invenient enim omnia mala. Deut. 31. v. 17.

Si maximum damnatorum in inferno supplicium cognoscere voluerimus, ponderasse suffecerit haec praesentia verba: *Abscondam faciem meam &c.* Has namque minas Hugo Cardin. de poena explicat damni, quae omnium atrocissima est; quod & Lorinus confirmaturus, sequentes duas in haec verba adducit auctoritates: *Hugo agnoscit in absensione faciei divinae poenam damni, quae est carentia visionis Dei, sic dicta, quoniam damno majore afficitur in novissimis poena sensus, quae sunt tormenta gehenna, graviore quoad sensum. Vnde & Stephanus Cantuariensis apud Godefridum Tilmannum idem docet in gravissimam poenam consistente in privatione visionis Dei, & consortii sanctorum. Absensionem faciei Dei, ut importat privationem visionis ejus, praecedat absensio plerumque faciei ejusdem. Quemadmodum enim in visione Dei nostra consistit Paradisiaca beatitudo, tamquam in perfectissimo omnium bonorum compendio, ita quoque ejusdem visionis privatio, poena est omnium acerbissima, quae animabus illis infligi potest, utpote alia innumera habens annexa mala; ideoque subditur: *Erunt in devorationem, & invenient enim omnia mala.**

S. Antoninus illum Isaia textum in praesenti explicans: *Non videbit gloriam meam;* ita ad nostrum applicat intentum; scilicet damnatus, ubi alia translatio: *Tollatur impius ne videat gloriam Dei;* & haec est ei maxima poena super alias: idque S. Aug. confirmat auctoritate, dicentis: *Nulla poena major, quam carentia divinae visionis;* quoniam & quondam S. Chrysost. propositionem in libro cui titulus *de compunctione cordis*, in medium adducit ad idemmet propositum, ubi S. hic Doctor potius mille infernos se electurum protestatur, quam solam patri-visionis divinae carentiam. Quibus praemissis S. Antoninus subdit, dicens: *Hec visio, ut ait Photinus, & ut refert B. Augustinus, est tanta pulchritudinis, tantoque amore dignissima, ut sine hac animam quibuslibet bonis quantislibet praeferat, aestimet infelicissimam.* In praesenti namque vita, proinde in majori hominum parte experimur, anima nostra per affectum suum terrenis hiis immerfa bonis, nec Deum, nec infinitum visionis beatificae bonum in caelo considerat, nec cognoscit; aut ubi a corpore separata fuerit, tunc perfectissimam habebit notitiam, & vivacissimam objecti perfectissimi gloriae apprehensionem. Separata autem anima (verba sunt dicti S. Archiepiscopi) a corporis gravamine, tunc intelligit Deum summum bonum, & quod ad illud adipiscendum est creata; & quia immediate ipsum summum bonum possideret, si non esset in ea impedimentum. Tunc enim Deus animae damnatae vivacissimam, indelebilem,

perpetuamque boni infiniti, perditam, contempti, nequiterque propter unicam sordidam voluptuositatem, aut vile interesse, seu commodum rejecti, communisabit apprehensionem. Considerans ergo, subdit idem sanctus, quod propter sui defectum, scilicet peccata, talis boni consecutione privatur in aeternum, summe dolet. Quem horribilissimum cruciatum Sapientia aeterna nobis non obscure exhibet, dum ait: *Turbabuntur timore horribili, praefiguntur angustia spiritus gementes;* idque propter visionem beatorum in caelis; quia scilicet tunc stabunt iusti in magna constantia. Ideoque S. Bon. textum hunc ita explicat: *Gementes ex consideratione gloriae quam perdididerunt.* Et Hugo Cardinalis inquit: *Gementes, quia noluerunt angustiam aliquam pro Christo pati; tunc maximam patiuntur propter praesentiam omnis mali, & absentiam omnis boni. Praefiguntur angustia spiritus gementes, hoc repetit, quia de duobus erit angustia spiritus, & de omissione bonorum, & de commissione malorum.*

3. Quantum equidem visceribus damnatorum cruciatum allatura putatis in omnem aeternitatem ruinatoria illa Christi verba, & condemnationem finalem in se continentia: *Discedite a me maledicti in ignem aeternum;* praesertim postquam audierint, aliis dici: *Venite benedicti Patris mei;* necnon postquam ceteris aperire coelum, sibi vero perpetuo occludi viderint? Vivaciter admodum tormentum hoc coram nostris depictum reliquit oculis S. Bernard. dum ait: *Vnde vero impiis tanto animi furore tabescent, nisi in regnum summae beatitudinis coram se se vidissent alios introduci, & tunc damnum in illos se se factores, in illos horrores, in illos aeterni incendii cruciatum, in illas denique immortalis mortis miseras gementes esse damnatos?* Unde & Glossa verba illa: *discedite a me,* de poena damni explicat, dum ait: *A vultu Dei.* Cui & S. Chrysost. consentit, dum ait: *Haec poena major est, quam cruciatum ille flammarum.* S. tamen Bruno in sermone de iudicio finali, longe clarioribus verbis hanc ipsam confirmat veritatem, dicens: *Addantur tormenta tormentis, & poena poenis; serviant servius servissimi ministri; ac Deo non privemur.* Si enim praesentem in inferno visionem beatificae frui possent, inque mediis attinerentur flammis; nihilominus trium instar puerorum in fornace Babylonica, ignis ipsius splendore gavisi essent infernalis; calorem vero aut combustionem minime experturi, quin potius hic veluti suavis, placidusque ros eos recrearet.

4. David Rex Absalonis ab exilio revocationi quondam acquiescens, sequentem supplicem adjecit conditionem: *Verumtamen faciem meam non videat.* Quae quidem mortificatio ad breve spatium duratura erat, & nihilominus adeo Absaloni intolerabilis visa fuit, ut dicere non dubitaverit: *Aut videam tandem faciem patris, aut moriar.* Nunc itaque quantum horribilius erit tormentum damnati, dum eo vultu se semper privatum viderit, in quem desiderant Angeli prospicere; eo vultu qui paradysum efficit paradisum?

5. Sanè si cui animae damnatae Divina permitteret majestas, ut aliquam peteret gratiam, quam ab ea postulandam esse putaretis? Forsitan ut à flammis eximeretur? aut verò ut à semper rodente verme liberaretur? vel ut à spirituum rebellium consortio separaretur? Nequaquam, sed unicam hanc utique petitura esset gratiam, quam quondam à Christo illuminatus petiit cecus: Cum enim Christus quaereret: *Quid tibi vis faciam?* mox subiecit ille: *Domine, ut videam.* Ita quoque damnatus omnibus libenter acquiesceret poenis infernalibus, dummodo vel semel saltem suos posset conjicere oculos in vultum illum qui coelum empyreum beatificat; tunc namque dicere posset: *Tenui eum nec dimittam.* Sed nunquam huiusmodi obtinebit gratiam, quin potius, usque in aeternum non videbit lumen. Cujus rationem assignat Psalmista, dum ait: *Homine cum in honore esset, non intellexit comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Et quia contempsit eum in vita, qui erat lux vera quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum; ideo totalis quoque huius lucis fruitio illi denegabitur post mortem.

6. Hugo Cardinalis non modò damni, sed & sensus poenam ex his colligit Christi verbis, dicentis: *qui credit in filium, habet vitam aeternam; qui autem incredulus est filio, non videbit vitam sed ira Dei manet super eum.* Citat quem proinde textum ita dictus Eminentissimus discit-

Anima i corpore separata, statim agnoscit poenam boni amissi per peccatum.

Sap. 1.4.

S. Bon. lib. II. Quidam.

Damnatorum maxime cruciatum verba Christi: Discedite a me maledicti.

S. Bern. 1. 7. de mod. bene viv. Max. 1. 4.

Gl. 1. 1.

D. Chr. 1. 1. in Max. S. Bruno. de iudic. fin.

S. Reg. 1. 1. 1. Absalon potius elegit mori, quam privari aspectu patris sui.

Si damnatus daretur optio aliquid petendi à Deo, aliud non peteret, quam videre Deum.

Loc. cit.

Cant. 1. 4.

Ps. 1. 1.

Job. 1. 9.

Expositio ultimus privatus poena damni.

Job. 1. 16.

S. Bruno. Affert h. in Per. post D. 2. Quod.

S. Bern. 1. 4. 1. 1. de iudic. fin. S. Bon. lib. 4. 1. 1.

H. Card. 1. 1. 1. Privatio visionis Dei, est omnium maximum supplicium damnatorum.

Stephan. Cantuariensis.

S. Ant. Sum. Th. 4. p. 1. 1. 1. 1.

S. Aug.

D. Chrys. 1. 1. 1. de compunct. cordis. Potius esset mille sustinere infernos, quam privari visionis Dei carentia.

H. C. 1. 1. 1.

S. Ephr. or. de futuro judic.

S. Anst. 1. 1. 1.

Cur Christus velit electis aperiri Cor- lum, aneque damna- prapit- cur in infer- num. S. Bar. 1. 1. 1. in Pl. 1. 1. 1. S. Cr. h. 1. 1. in Euang.

S. L. Just. de vit. sol. c. 1. 1.

Reprobi plus laborant, ut damnentur, quam iusti ut salventur. Sap. 1. 7. Pl. 1. 1. 1. Pl. 1. 1. 1.

S. 1. 1. 1.

Pl. 1. 1. 1. Pl. 1. 1. 1.

Philip. 1. 1. 1.

D. Chr. h. 1. 1. 1. in Matt.

currit: Duplex poena exprimitur, scilicet poena damni, quia non videbit vitam; & poena sensus, quia ira Dei manet super eum; id est, vindicta; per verbum autem, manendi, notatur poena perpetuitas; per super eum, notatur poena gravitas. S. vero Ephrem poenam exhorrescens damni in damnatis, in citari Psalmistae textus commentario, ita ad nostrum clarius sermocinatur intentum: Dei ab alienatio atque aversio etiam inter omnes poenas, quae in gehenna expectantur, intolerabilior graviorque est ei qui patitur, quam oculolucis privatio, etiam si dolore careat. Longè tamen accuratius S. Antoninus ejusdem supplicii gravitatem mihi ponderasse videtur, dum ait: Sancti ex beatissima visione consequuntur maxima gaudia; delectationes in dextera tua usque in finem. Dextera Dei est vita aeterna. Augustinus: Delectationes sunt ex visione Dei usque in finem, id est usque ad perficiendum omnem appetitum. Contra damnati ex privatione hujus visionis habent summam tristitiam. Et si bene beati ex omni parte, supra, intus, infra, extra, & circumcircapleni sunt gaudio, propter quod dicitur cuilibet illorum: Intra in gaudium Domini tui: Ita damnati ex omni parte circumdati sunt dolore, ex consideratione praeiorum quae amiserunt.

7 Ratio, cur iustissimus, & severissimus Iudex Christus coram damnatis in iudicio finali, priusquam hi in aeternae damnationis barathrum praecipitentur, Paradysum coelestem aperire constituerit, haec inter alias non infima assignari potest, scilicet, ut acrimis doleant, videntes quid amiserint. Vel ut S. Greg. ait: Ut peccatores in suppliciis amplius puniantur, dum eorum vident gloriam, quos contempserunt. Et sane si tritum hoc verissimum est axioma, scilicet, quod opposita iuxta se posita magis elucescant; quis hinc extremum facile non colliget supplicium damnatorum, maximè cum perfectum possessuri sint lumen, ut bona cognoscant coelestia, quae per culpam propria amiserunt; videntes quid amiserint? Ubi proinde S. L. Just. exclamat, dicens: O qualem fecerunt commutationem, ut videlicet exultarent in exiguo tempore, & aeterno cruciarentur supplicio. Quis illorum valet considerare jacturam? duplicia enim receperunt de manu Domini, pro universis iniquitatibus suis, damni poena torquentur, & sensus. Amiserunt namque Deum, celi delicias, angelorum consortium, merita electorum, agni nuptias, beatam resurrectionem, immortalitatis stolam, & beatam vitam. In his potissimum damni consistit poena.

8 Hinc enim vorax incessanter rodet vermis cor impii, obijciendo intolerabiles, quos ut ad eas flammis se condemnaret, tulit inuit labores; dicent enim damnati omnes: Lassati sumus in via iniquitatis, ambulavimus vias difficiles; ergo erravimus, iustitia lumen non luxit nobis. Ex alia verò parte, vel unicam torrentis illius, qui Civitatem Dei inundat, & de quo dicitur: Fluminis impetus laetificat Civitatem Dei: Torrente voluptatis tua potabis eos; vel unicam dico torrentis hujus guttam praeponderare intelligent omnibus totius mundi thesauris, voluptatibus, deliciis, & magnificentiis. Quis hic non obstupescat? quia ut Lyranus ait, ipsaque nos docet quotidiana experientia, Frequenter plus laborant homines ad perficiendum sua peccata, quam iusti ad iustitia opera. Cum tamen certissimum sit, summam in via virtutis facilitatem esse, & dulcedinem, ut proinde non immeritò Psalmista nos exhortetur, dicens: Gustate, & videte quoniam suavis est Dominus. Melior est dies una in atriis tuis super millia. Et nihilominus spiritualibus his contemptis deliciis, impii ultro citroque, ut se ad infernum condemnarent, innumeris se implicaverunt tribulationibus, & molestiis; quia scilicet quamdiu praesens durat vita, infinitum illud non apprehendunt bonum, neque debitum de gloria paradyli formant conceptum; quorum scilicet Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum qui terrena sapiunt. In inferno autem, distinctam, perfectamque bonorum infinitorum quae amiserunt, impii cognitionem, & apprehensionem communicabit Deus. Cujus nostrae in hac vita caecitatis rationem D. Chrysost. assignat sequentem, dicens: Neque enim novimus eorum beatitudinem praeiorum, ut infelicitatem quoque de eorum amissione perspicue scire possimus. Ceterum Paulus qui ista cognita habebat, certissime novis, quoniam exciderat a Dei gratia, omnium sit profecto miserum. Nos autem hoc tunc absque dubio discimus, cum Manf. Bibl. Prad. Tom. 1. 1.

experimento caperimus doceri; sed istud ut ne patiamur, facis, o unigenite Fili Dei, neque experiamur intolerabile istud horrendumque supplicium quam grave sit.

9 S. quoque L. Justin. hanc ipsam damni poenam omnibus aliis majorem, & intolerabiliorem esse sustinet, dicens: Interminabilis divinae visionis carentia, quae dolores supereminet universos. Quam veritatem sequenti facile explicare possumus similitudine. Si enim Rex quispiam filium aliquem juvenem adoptaret, humili loco natum, eo rament pacto, ut, si Magistro suo obediens in litteris proficeret, & bonis moribus, ei in regno successurus esset, sin minus tritremes expecturus. Si itaque juvenis iste libros projiceret, suoque inobediens praedagogo, se vitis in praedam daret, ideoque in dictam incideret poenam; hic utique longè gravius remi duceret esse pondus, quam sceptri Regii delicias; magisque affligeretur propter Regni jacturam, quam ob continua quibus subjaceret, flagella. Ecce vobis utcumque adumbratum animae damnatae tormentum; huic enim Deus vivacem injicit apprehensionem finis, propter quem creta erat, scilicet, ut in caelis regnaret; huic infinitum semper, quod perdidit, bonisque terrenis postpositum, ob oculos ponet bonum. Praeter quam rationem, alia quoque, cur poena damni omnibus aliis poenis praeponderet, assignari potest; quia scilicet poena lenius, interiorum duntaxat cruciat hominis portionem; poena autem damni, simul cum poena sensus, portionem incessanter cruciat superiorem, scilicet animam; atque ita quemadmodum beatis longè maximam voluptatem affert visio divina, quae omnes alias paradyli simul unitas excedit delicias; ita quoque longè crudelissimo damnatos afficiet tormento ejusdem privatio visionis, in qua beatitudinis consistit essentia; ita ut reliquos interni cruciatus quasi nihil faciant, in comparatione illius.

10 Verum enim verò forsitan quis vestrum mihi obijciat id, quod in superioribus discursibus probavi, scilicet, quod damnati cor plenum habeant veneno odii, & execrationis contra DEUM, ipsumque continuo blasphemant; atque idè de ejus visione non sint curaturi, quin potius libenter tergum ei obverturi, quemadmodum fecerunt, dum viverent. Huic igitur respondeo, quod Deus in majorem reprobi poenam, ipsum constringet, quantumvis involuntarium, ut infinitum quod perdidit, vivaciter apprehendat bonum; & incomparabilem concipiat coelestium gaudiorum aestimationem; necnon infernalibus ea comparans miseris, longè majus ex celi jactura, quam ex ignis arsuris concipiat tormentum. Ideoque Divus Chrysostomus ait: Si mille dixeris gehennas, nihil illius par dices doloris, quem sustinet anima; intolerabilis gehenna est, confiteor, tamen intolerabilior hac regni amissio. Cujus ejusdem S. Doctoris aliam quandam ejusdem propositi corroborativam, S. Bonav. in haec verba adducit auctoritatem: Si mille gehennas mihi proponas, non tantum repulo, sicut ab illius gloriose societatis jucunditate expelli, & exosum fieri Creatori. O anima, terribilis est gehenna, sed terribilior facies Iudicis irata. Damnatus enim faciem Dei intuebitur, sed coactus, utpote iratam, furibundam, inque damnationem ejus, & attritionem horribiliter ex candescentem; dicente Psalmista: Vultus autem Domini super facientes mala, ut perdat. Hinc & S. Bonav. subdit, dicens: Quod omnium vincit terrorem, est a beatissima, & jucundissima Trinitatis contemplatione elongatio aeterna. Quod & D. Chryl. in sexto operum suorum Tomo, ubi de Iudicio finali tractat, in haec efficacissime confirmat verba: Gehenne metus regni coronam nobis asferret: scio quod multi solam gehennam horreant, ego vero amissionem gloriae coelestis poenam multo acerbiorē esse dico quam gehennam.

11 In Parabola de decem virginibus incarnata Sapientia praeium animarum electarum in virginum prudentium ad nuptias ingressu, praefictorumque supplicium in inferno in stultarum virginum exclusione nobis manifestatura, duobus duntaxat verbis universam innumerabilem, omniumque atrocissimorum suppliciorum circumscripsit congeriem, dicens; Nescio vos. Nonne longè graviora eas animas manebant tormenta? Nequaquam; quia in hac unica poena, scilicet

S. L. Just. ib. Poena damni major est omnibus poenis. Hoc declaratur apud similitudine.

Alia ratio, cur poena damni aliis poenis praeponderet.

In majorem reprobi poenam Deus illum cogit apprehendere coelestium gaudiorum aestimationem.

D. Chr. h. 1. 1. ad pop.

S. Bon. T. 1. 1. soliloq.

Pl. 1. 1. 1.

D. Chr. 1. 1. 1. de suo judic.

Unica poena damni virtualiter continet omnes alias poenas damnatorum.

Mat. 1. 1. 1.

damni, omnes alie virtualiter, & eminenter recluduntur. Ideoque idem D. Chryl. in alia quadam jam citata homilia inquit: *Simille aliquis ponat gehennas, nihil tale dicturus est, quale est a beata illius gloria honore repellere, exosumque esse Christo, & audire ab illo; Non novi vos.*

12 Sed quoniam est causa, quod tot animæ in hanc incidant damni penam, id est, visione Dei priventur? Sola bonorum terrestrium, nosque decipientium aviditas, quia scilicet hæc perdere recusamus; ut non paucos proinde senioribus illis Susannæ insultantibus simillimos dixerim, de quibus Daniel scribit; *Everterunt sensum suum, & declinaverunt oculos suos, ut non viderent cælum, neque recordarentur iudiciorum iustorum.* Imò in nos, dum vivimus, illud quadrat Psalmistæ dictum: *Supercecidit ignis, & non viderunt solem;* Ignis namque concupiscentiæ nostræ impedit nos, quod oculos nostros in Solem defigamus æternum, qui tribus luminibus in una luce resplendet. Sanct. Greg. tamen hæc eadem verba ita explanat, dicens: *Ignis super impios cadit, sed Sol igne cadente non cernitur, quia illos quos gehenna flamma devorat, a visione veri luminis faciat.*

13 Unicusque ex gloria in gehennam præcipitato id obijci pure meritis potest, quod S. quondam Propheta Samuel Sauli exprobravit, dicens: *Quia projecisti sermonem Domini, & projecisti te Domini, ne sis Rex super Israel.* Si verò mihi dixeritis, Vos de Regno Dei neutiquam sollicitos esse, nec regnare cum Deo velle, vobis respondebo, post iudicium finale nullum pro adultis medium superesse locum, præter æternitatem bonorum, aut æternitatem malorum, & penarum. Proindeque sequens auscultare, & amplectamini S. August. consilium, dicentis: *Qui dulcedinem Sapientia, & veritatis utcumque sentire ceperunt, noverunt quod dico, quanta pena est, tantummodo a facie Dei separari. Qui autem illam dulcedinem non gustaverunt, si nondum desiderant Dei faciem, timeant vel ignem, supplicia tereant, quem præmia non invitant. Vile tibi est, quod Deus pollicetur; contempsit quod dominatur.*

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Æternæ hujus vitæ aliquam conjunctam habent consolationem, at verò pœnæ infernales omnis sunt solatii expertes.

T H E M A.

Terra miseria, & tenebrarum, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Job 10. v. 22.

1 Non sine mysterio barathrum infernale terra, miseræ appellatur, ubi nullus est ordo, sed horror sempiternus; quia nulla ibi est consolatio, nec ullum refrigerium, sed omnia ad pœnæ serviunt incrementum, omniaque perturbationem, & confusionem secum adferunt. Unde Bellovacensis ait: *Formidanda suppliciorum, ac miserationum diversitas innumerabilis, acerbitas intolerabilis, & æternitas interminabilis.* Et quidem quod formidandam suppliciorum diversitatem attingit, primo loco considerare possumus id, quod S. Joannes de damnatorum tormentis disserens, his verbis ait: *Cruciabuntur igne, & sulphure, & fumus tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum, nec habent requiem die ac nocte.* Enimverò tamen martyres longo tempore in crudelissimorum tormentorum carnificina cruciati fuerint, nihilominus priusquam ab uno tormento transiretur ad aliud, aliquod intericiebatur intervallum, ne in sequenti supplicio subito nimis conficerentur; hæc autem intermissio in inferno nequaquam erit; nam ut S. Bern. observat, S. Joannes notanter dicit: *die ac nocte, non quod damnatis sit dies in pœnis, quibus nox perpetua erit, sed tunc dies damnatis est, quando de pœnis suis eis manifestis per experientiam innoscit. Nox autem dici potest quicquid expectant, quod providere non possunt: quasi B. Ioa. dicat: in eo requiem habere non possunt, quia etsi durissima sint que tolerant, duriora tamen esse suspiciuntur, que sibi superventura expectant.* Unde Job 20. dicitur de damnato: *Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum æreum. Arma ferrea, pœne durissima dici possunt, quibus nunc in presenti, quasi a pro-*

pinguo damnati continui feriuntur, & hic quidem eorum est dies; pœna autem quibus in futuro continui feriendi sunt, quasi arcus æreus, & nox futura merito dici possunt. Albertus M. hunc textum exponens, continuatam considerat, nec unquam intermissam suppliciorum æternarum carnificinam, unde ait: *Continua erit pœna; posset enim esse æterna, & tamen non continuari;* Id quod infirmi alicujus febre tertiana laborantis similitudine explicat, hic enim semper febrem habere dicuntur, quia ipsi adhærescit semper causa, live origo illius, tamen non continuo ex eadem alligatur; *Non vero erit sic in eis, qui erunt in inferno, quia in æternum, & continuo dolent;* unde subditur: *die ac nocte, id est continue; unde fitur nox, & dies sibi succedunt continue, sic pœna pœna.* Unde reprobis ad infernum damnatis, ut notat S. Antoninus, adaptari possunt verba illa Jeremæ: *servietis Diis alienis, id est demoniis, qui non dabunt vobis requiem.* De beatis dicitur: *Latibuntur in cubilibus suis;* quia lectus eorum factus est ad requiescendum; unde Ecclesia electis precatur, cantando: *Requiem æternam dona eis Domine;* At verò in damnatis adimpletur illud: *requiem non habent die ac nocte.* Etenim carnifices illorum, id est, demones, indefatigabiles sunt, nec unquam a somno intercipiuntur. Unde S. Bonav. ait: *Ibi torquens, & puniens non fatigabitur, ibi qui torquetur, nunquam morietur.*

2 Sanct. Propheta Job de impio in flammis gehennæ constituto inquit: *Luctus fecit omnia, nec tamen consumetur, & ratio est, quia licet ignis ille animam, & corpus accendat, neutram tamen harum partium consumit, aut in cineres redigit.* Infelix ille homo, qui per justitiam ad ignem condemnatur, ærumnarum suarum finem brevi tempore assequitur, qui a prima ardoris flamma suffocatur; non verò idipsum damnato continget; *luctus fecit omnia, nec tamen consumetur.* Cain post quinque, & amplius annorum millia nunc pridem quasi ardere incipit, nec tamen unquam conflagrabit. Quod S. Bonav. his verbis confirmat: *Sic ignis ille consumet, ut vitam tamen semper servet, sic vetera tormenta patientur, ut semper innoventur.* S. Prosper quoque de hujus ignis conditionibus ita scribit: *sibi deputatos ignis non exstinguit, ut permanente sentiendi vita, pœna permaneat; ad dolorem magis quam ad vivendum æternis corporibus compeditos habeat, quos in flammis vivacibus immortalitas secunde mortis occidat.* Apud nos ignis vorax, ipsa quoque saxa, & durissima marmora consumit, & in pulverem redigit, prout in calce manifestè videtur; similiter ignis, qui semel brachium hominis incineravit, illud ipsum in hac præfenti vitæ nunquam amplius torquetur, quia brachium esse desit, nec unquam reproducitur, usque ad universalem corporum humanorum resurrectionem. Unde Idem S. ait: *Quemadmodum nullum est apud nos supplicium, quod igne actius torqueat, sic nullum est, quod citius torquere desinat, & consumat. Quis ergo ignis ille, qui & acutissime cruciat, & cruciare nunquam cessat?*

3 Merito autem abythus infernalis terra miseriæ appellatur, quia centrum est, in quo omnes ærumnæ possibiles conveniunt, & perpetuò durant. Poterit ipsa nos experientia docere, quod in hac præfenti vitæ, nullum sit malum, quod non aliqua ex parte aliquali refrigerio mitigetur; sic enim V. G. licet quis sit mendicus, sanitate tamen corporali constanter gaudebit; alius quidem claudus erit, vel podagra exagitabitur, cum tamen aliunde in bonis temporalibus abundet; alius denique mutus quidem, & surdus erit, cum tamen perspicaci visu polleat; adeoque difficulter fiet, quod in uno eodemque subiecto, omnia, & singula mala concurrant: At verò in illa terra miserationum, nullus est ordo, ideoque eorum, qui ibi morantur, status est omnium malorum aggregatione perfectus. H. Card. super illa Epulonis verba: *Ne veniant in hunc locum tormentorum,* ita scribit: *Bene dicit locum tormentorum, ibi enim omnia genera tormentorum sunt congregata, sicut aqua maris in alveo suo; Ecclesiastici. Omnia flumina intrant in mare; nec immerito pœnæ damnatorum aquis marinis assimilantur, utpotè quæ omnis saporis, omnique dulcedinis incapaces existunt.* Bell. ad illa Jobi verba: *terra miseriæ,* se reflectens, ait: *Verè magna miseria est, ubi pro omnibus mundi divitiis non possit haberi unica gustata aqua.* Homo quidam erat dives, qui epulabatur quo-

P. Chr. h. 22. in Man.

Curat animam in pœnam damni.

Dan. 13.

Pl. 11. 17.

S. Gr. 1. 9. p. 1. 1. 1.

1. Reg. 15. 28. post iudicium finale pro adultis nullus superest locus, quam cælum, vel inferna.

S. Aug. in Ps. 49.

Infernus vocatur terra miseriæ.

Bellovac. spec. mor. 1. 3. p. 1. dist. 1. Propriè de veritate suppliciorum, & illorum continuationem.

S. Bern. 1. 1. 1. 1. 1.

Alb. M. in Apoc.

S. Aug. in Theol. 1. 4. c. 1. 1. 1.

Pl. 11. 17.

S. Bon. in 1. 1. 1. 1. 1.

Job 20. est ignis inferni, qui in animam & corpus damni nec tamen illa unquam consumit.

S. Bon. 1. 1.

S. Prosper. 1. 1. de vita Con.

S. Prosper. 1. 1.

Abythus infernalis est centrum, in quo omnia ærumnæ possibiles conveniunt.

Luc. 16. 1.

H. Card. 1.

Bell. spec. mor. 1. 3. p. 1. 1. 1.

quotidie splendide; qui tamen in inferno à mille sexcentis, & amplius annis, vel unius stillæ aquæ passus est continuam inopiam. Sanct. August. in Psalm. 150. inquit: *Tolerabiliorem quosdam excepturos damnationem, in quorundam comparatione legimus. Aliquis vero mitigari eam, cui traditus est, penam, vel quibusdam intervallis habere aliquam pausam, quis audacter dixerit, quandoquidem unam stillam dives ille non meruit? Quem eundem de hoc misero Epulone (cui vel minima in aeternum negabitur aquæ gutta) conceptum format S. Bruno in hæc verba: Non enim licet malis videre, quod volumus; quamvis liceat bonis videre, & audire, & habere quæcunque volumus.*

4 Sanct. Bernard. eidem in sermone de Damnatis insistenti contemplationi, ita sermocinatur: *Omnes partes corporis, alia contra aliam appetet irroamentum, & sic habebit homo appetitum comedendi, bibendi, infrigendi, calefaciendi, quiescendi; ita ut pars corporis, in quantum erit frigida, appetet calefieri, & e contrario: & erit isto appetitus mutus, sine fine, in aeternum, ita quod appetitus semper erit appetibilis, & nunquam attingibilis ad id, quod appetit. Quod ut penetretis facilius, alia inter innumerabilia epulonis tormenta, quam horrendum sit ardentissime, nec in aeternum extinguibilis sit supplicium, considerate. Unam enim duniat aquæ stillulam semper petit, semperque negabitur ei; qui cruciatus tantò acerbior erit, quò magis continua in illo, nec unquam intermissa vinorum delicatorum, & ambrosiarum, quibus inter epulandum indulgebat, sovebitur reminiscencia; quantumvis enim damnatus omnium eorum obliviscatur, ex quibus aliquod refrigerium capere possit; semper nihilominus tenacissimam eorum fovet memoriam, quæ illi penam augere possunt, dicente S. Antonino: *Damnatus obliviscitur omnium, ex quibus posset in aliquo consolari; nam si memoria occurrunt falsa gaudia, & delectationes, quas habuit in mundo, hoc est eis ad cruciatum.**

5 Equidem quid statim his verbis dicere voluisse putatis: *Et comminatur, sicut conteritur lagenæ siguli contritione pervalida, & non invenitur de fragmentis ejus restia, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fovea? Nil aliud in iudicio meo, his verbis Propheta inferre voluit, quam quod ne minima quidem ex toto igne infernali scintilla participari poterit ad temperandum extremum damnatorum gelu; nec ex universo gelu, tantisque aquis congelatis, (liquidem transibunt ab aquis nivium) vel unica sola stilla haberi valeat, ad temperandum incendium infernale, ut proinde Sapiens veraciter dixerit: *Quod mirabile oras in aqua, quæ omnia extinguit, plus ignis valebat; ad modum enim, quo in ustrina super carbonem accensos, & ignitos stillæ aquæ disperguntur, ut illi magis, magisque inflammentur, eadem prorsus ratione, in igne infernali nives, gelu, & aquæ flammæ illas magis, magisque provocabunt: quem penarum horrorem S. Bonav. nobis ob oculos posuit, dum ait: *Ille ignis, non solum inextinguibilis, sed etiam irrefrigerabilis est, cum nihil ibi ad temperamentum caloris haberi possit; nam guttam unam aquæ dives ille petiit, quam habere non potuit; quam etsi accepisset, nihil sibi penitus profuisset, si fontem, vel fluvium maximum accepisset, nec suam illam mortiferam mitigasset, nec ad modicum temperasset incendium. Dicit enim Augustinus, quod tanta est vis illius ignis, quod sitotum mare in ipsum fluat, nec ipsum in modicum temperaret; est enim quedam ignis species, quæ etiam in aqua ardet, sicut in legenda S. Nicolai dicitur. Unde si aliquis damnatorum in mari profundo poneretur, ibi ab igne torqueretur.***

6 Sanè si quis paralyticus fuerit, nec se proinde movere totaliter contractus possit, aliquam nihilominus corporis partem sanam, liberamque habebit, linguam v. g. oculos, vel mures, ac proinde non ex omni penitus parte offensam patietur: quantumvis enim de Jobo dicatur: *a planta pedis usque ad verticem non erat in eo sanitas; nihilominus in aliqua saltem parte respirabat; in corpore autem damnati nec minimus erit nervus, nec os, nec carulago, nec arteria, nec mullus, qui ab intolerabilibus cruciatibus sit saturus immunitis; sed corpus illud circumdabunt ex omni parte mala, quorum non erit numerus, licet quas in presenti sufferimus*

penas, nostris utiles sunt, & fructuose animabus, inque meritis crescunt vitæ æternæ, si eas patienter toleremus, nostram voluntatem conformantes divinæ; in inferno autem penæ nihilum aliud deserviunt, nisi ut tormentum, & desperationem augeant tribulatorum; idedque S. Bonav. inquit: *Pena præsentis vitæ brevis est, levis, & fructuosa, sed futura est longissima, & gravissima, & infructuosa.* De certo quodam Scytia Monacho legitur, quòd cum dæmon continuas circa mulierem quandam, quam in sæculo viderat, suggereret tentationes, is eandem mortuam esse intelligens, furtivè ad sepulchrum ejus se receperit, sumptisque inde sortidi cadaveris illius vermibus, & sanie, ad cellam suam eisdem secum asportavit, hocq; remedio omnem deinceps carnalis concupiscentiæ stimulum repræsentavit. At verò remedium hoc in inferno damnatos, inter omnia illa putrida cadavera, nihil juvabit, quia vermis eorum non morietur; quantumvis enim vindex Dei ira, & justitia damnatis intulerit supplicium, inde tamen non solum non emendabuntur, sed malitia eorum, ut suo loco dicemus, semper magis, magisque indurabitur, & obstinatio evadet; & quantumvisque per omnem aeternitatem præcisus toleratus est poenas, per eas tamen nunquam satisfaciet, ne quidem pro unico tantum peccato veniali.

7 In hac miserabili vita hoc habemus solatium, quòd tamen si corpus patiantur, impossibile tamen sit, ut anima, quæ purus est spiritus, ab igne accendatur, vel à gelu congeletur, vel aliquam à quantumvis sensibili elemento alterationem experiat. Non tamen id ipsum in inferno damnati experientur; siquidem divina omnipotentia, & rigida justitia, ibidem corpus pariter, & animam torquere poterit; & porro torquetur per omnia instrumenta, quæ ad hunc finem diriguntur. Imò anima etiam à corpore separata aded torquetur, ut quocunque se recipiat, tamen etiam extra eandem abyssum commigret, suum secum infernum inseparabiliter portabit, cum tamen in hac vita locum mutando, aliquod ærumnarum nostrarum experiamur locum, ad quod beneficium infelix præfata anima nunquam pertinget; quia ut Innoc. III. ait: *Omnis locus reprobis est penalis, qui semper secum deferit cruciatum, & ubique contra se tormentum incurrit. Producam, inquit, ignem de mediis tui, & qui comedet te.* Idem quoque in alio ejusdem libri capite ita ait: *Impius, quia semper habebit in se reatum ex culpa, semper sentiet contra se cruciatum ex pena, quia quod ipse per penitentiam non deleuit, Deus per indulgentiam non remittet.*

8 Quòd si fortitan in vulnere quopiam nascantur vermes, facile est reperire modum, quo iidem extinguantur; neque illi dolor aliquis, quantumvis excelsivus, qui non successu temporis aliquas indulgeat inducias, vel qui per aliquod opportunum non mitigetur remedium. At verò in damnatis vermis eorum non morietur. In hac vita porro hujusremotus corrosiones tanta cum vehementia non experimur, quia per recreationes ludorum, conviviorum, & conversationum, per somnium, per studia, per negotia, & labores aded divertimur, ut remotus illos minimè sentiamus; at verò in inferno, ne quidem per unicum momentum mentem nostram ab hujus vermibus dente, qui incessanter, & crudeliter nos rodet, divertere poterimus.

9 Terram miserie, ubi nullus ordo. In hac vita porro nonnunquam invenietur aliquis, omni ope, & subsidio humano destitutus; verumtamen talis à Deo nunquam derelinquetur, dummodò viva cum fide ad illum confugiat, teste Davide, qui ait: *Non vidi justum derelictum.* At verò in inferno reprobus totaliter derelictus. At verò in inferno reprobus totaliter derelictus, imò idem Deus contra ipsum omnes armabit creaturas: *Armabit creaturam ad ultionem inimicorum.* Tamen etiam in hac vita frequenter experiamur, quòd multorum earundem afflictionum habentium participium societas aliquod afflictis præbeat solatium, inter reprobos tamen in inferno constitutos omnino contingit oppositum, prouti in discursu 19. latius probavimus. Unde Sanctus Antonius de Padua ait: *Horrendum consortium, cui nescitis, Heu, Domino clamabunt, saltem da nobis solatium grata societas, ut possimus respirare aliquantulum; sed è converso, Dominus cla-*

Agent tota menta tri-
Malorum.

S. Bonav. in dict. Cal. tit. 10. c. 1. In vita Patrum lib. sent. 3. 10. Monachus insigni stragemata remissis simulacris.

Iusto Dei iudicio, cui anima, quæ est purus spiritus torquetur ab igne.

Ina. III. l. de contr. mundi. c. 6. lib. c. 10.

Vermis concitatus nec per unicum momentum cessabit rodere damnatos.

Deus omnia non derelictus damnatos, ne careant omni solatio. PL. 16. 15.

Sap. 1. 11.

S. Anton. de Pad. ser. 1. Post Dom. 1. Quod.

Aug. in Plur.

S. Bruno Afflu. hom. in ser. 1. post Dom. 1. Qu.

S. Ber. 2. c. 1. 6. 2. p. 10. Dicitur in nulla omni- no re inven- iunt levamen & auxilium.

S. Antonin. lib. 5. 1.

Eccl. 14. In inferno ardet, gelu, & quævis ignis accendit ac magis incendit.

Sup. 16.

S. Bonav. f. 1. de ill. nar.

In corpore damnati nec minima pars est immunis à cruciatu. Job. 1. 7.

Infernales poenæ super

clamabitis: Non; sed eritis cum Angelis, & spiritibus im-
probis, qui esse cum Sanctis in tribulationibus nolueritis.

10 *Terram miseria*. Hi, qui in hoc mundo vasta re-
gna habuerunt tributaria, in illa abyſſo neminem inve-
nient, qui vel vultum illorum respicere dignetur; ad
evadenda infortunia plurimum in hac vita serviunt
favores, divitiæ, & autoritas, non verò item in infe-
lici regno inferni; unde omnes damnati reges, & prin-
cipes cogentur dicere: *Quid nobis profuit superbia, aut
divitiarum jactantia quid contulit nobis? transierunt
omnia illa tanquam umbra*. Unde S. Augustin. de pœnis
inferni disserens, ait: *Ibi nec divitiæ, nec parentes, nec
conjuges, nec filii, nec vicini poterunt subvenire*. Cum
interieris, non sumes omnia, inquit Psalmista, id est, ut
S. Antoninus exponit: *Nihil ex eis, quæ hic amabat, &
in eis delectabatur, neque descendet cum eo gloria ejus*. In
hac præſenti vita in adversitatibus nostris semper ali-
quis te prodest, qui alterum sublevet, & auxilium porri-
gat, non verò item in barathro æternæ perditionis; ibi
enim, ut S. Bernard. ait: *Auxilium mutuum sibi exhibe-
re nesciunt, eorum erunt desperabiles cruciatus, tum quia
mutuum auxilium intra se non habebunt, tum quia etiam
aliunde habere non poterunt*.

11 *Terram miseria*. Deplorabilis pariter, & ine-
vitabilis miseria est, pro nullo tempore in inferno, cui-
cunque tormento, & supplicio damnatis immittendo,
nullam resistantiam facere posse. Unde Psalmista ait:
ficus oves in inferno positi sunt; sicut enim oves ad ma-
cellum ductæ, nequaquam resistunt, aut recalcitrant,
ita quoque damnati, etiam illi, coram quibus totus con-
tremiscebatur mundus, in illis flammis inſtat folii fragi-
lis trepidabunt: *Ita concidentur, ita funditus peribunt;
& tam facile deveniunt ad inferos, tam breviter, tam
expedite, tam nullo negotio, quam oves, quæ mactantur*,
inquit D. Chrysostomus.

DISCURSUS XXIV. ARGUMENTUM.

De desperatione damnatorum.

T H E M A.

Spes impiorum peribit. Prov. 10. v. 28.

1 *S*apiens in hisce verbis atrocissimum quoddam
damnatorum tangit tormentum, desperationem
videlicet æternam, quæ illos incessanter cruciabit. S.
Bernardus inter alias inferni pœnas, hanc quoque do-
lorosissimam futuram esse meditatur; *mortem videlicet
animæ, & corporis, sine spe veniæ, & misericordiæ*.
Ad eum enim atrox erit hic cruciatus, ut S. Cypr. hunc
cum aliis abyſſi infernalis pœnis comparans, despera-
tionem omnibus aliis abyſſi infernalis pœnis præponde-
rare existimet: *omni, inquit, tormento atrocius des-
peratio condemnatos affligit; non miserebitur ultra Deus,
neque tunc audiet penitentes*. In inferno enim miseri-
cordia Dei locum non habet, nisi forsitan propter uni-
cam hanc rationem, quia videlicet post adhibitam
suppliciorum illorum immensam atrocitatem, nihilo-
minus adhuc punit citrà condignum.

2 Ad hoc propositum revocandæ sunt in memo-
riam ingentes illæ Babylonicæ fornacis flammæ, de
quibus Danielis 3. dicitur: *Effundebatur flamma su-
per fornacem cubitis quadraginta novem*. Quoniam
enim mysterio Spiritum Sanctum adeò distinctè hunc
cubitorum numerum, in quos ignis ille excreverat,
expressisse existimatis? *Omnia in figura contingebant il-
lis*; hæc enim flamma, ignis gehennæ flammæ præfi-
gurabat. Potuisset quidem Deus, utpotè naturæ au-
thor, efficere, ut flammæ illæ ad quinquaginta, & am-
plius cubitos, qui perfectus est numerus, pertingerent;
veruntamen ob certum mysterium, illas ad hunc nu-
merum nequaquam pertingere, sed in quadraginta
novem cubitis terminari voluit; ut per hoc insinuatet,
quod cum numerus quinquagenarius remissionis, ve-
niæ, & indulgentiæ sit indicativus; siquidem ad annum
jubileæ alludit, qui quinquagesimo quoquo anno ce-
lebrabatur, in quo tempore omnia debita, quibus unus
alteri adstringebatur, remittebantur; ignis ille infer-
nalis per omnem æternitatem, ne quidem per figuram,
vel per umbram, quacunque etiam crudelissima infli-

cta pœna, pro minimo etiam peccato expiari, aut re-
mitti possit: *Spes enim impiorum peribit*, quia in inferno
nulla est redemptio. Unde Eusebius Emileus in qua-
dam homilia ait: *Expiatura erit illic inextinguibilis
concrematio, quicquid hic non studueris sanare correptio*.
*Ardens inferni puteus aperietur, descensus erit, reditus
non erit: de hoc puteo Propheta commemorat: neque absor-
beas me profundum, neque urgeat super me puteus os suum;
ideò autem dixit: neque urgeat super me os suum, quia cum
susceperis reos, claudetur sursum, & aperietur deorsum,
dilatabitur in profundum; nullum spiramen, nullus liber
anhelitus, claustris de super urgentibus relinquetur*. De-
trudentur illuc valedicentes verum naturæ, ultra nescien-
tur a Deo, qui Deum scire noluerunt. Deus enim dam-
natorum in sempiternum obliviscitur, unde S. Antoni-
nus ait: *Est locus obliuioſus, locus damnatorum; Un-
de a gentilibus Lethe dicitur, & interpretatur: obliuio,
quia scilicet sui, id est, ejus, qui est damnatus, tradunt
eum obliuioni, & Deus etiam videtur eorum obliuisci*. S.
Bernardus in sermone quodam de modo bene vivendi,
ait: *Præquam infernus te rapiat, peccata tua lue;
præquam in profundum inferni mergaris, negligentias
tuas plange; ubi jam non est locus indulgentiæ, ubi non
penitendi licentia*. Idem mellissimus Doctor in alio quo-
dam serm. super Psalm. *Qui habitat, rationem reddit*,
cur præſciti in inferno surdam, & implacabilem depre-
hensuri sint divinam misericordiam; quantumvis etiam
lacrymarum imbrem ex oculis scaturiant; dicit enim:
*Nec ulla omnino credenda est erga impios futura illic mi-
seratio, ubi nec ulla speranda est correctio*. Verum
quidem est, quod in libro Sapientiæ idem præſciti re-
præſententur tanquam penitentes, & peccata sua de-
plorantes; veruntamen in libris Machabæorum sacri-
legi quoque Antiochi recententur lacrymæ, compun-
ctio, & penitentia, & tamen his non obſtantibus, Sa-
cta Scriptura dicit: *Orabas hic scelestus Dominum, a
quo non eſſet misericordiam consecuturus*. Imò S. Bonav.
ait: *Si damnatus flendo tantum de lacrymis emitteret,
quantum eſt de aqua in mari, non ſufficeret ad lavan-
dum maculam unius peccati mortalis*. In ejuſdem libri
Sapientiæ præcedenti capite Spiritus Sanctus dixerat:
*Et erunt gementes, scilicet ut Hugo Cardinalis ait: In
panis, quia nulla consolatione relevabuntur*. In hac
quidem vita planctus, & lacrymæ ad aliquale serviunt
sublevamen ærumnæ; in futura autem vita ad aliud ni-
hil ſervient, quàm ad augendam, & magis exacerbân-
dam damnatorum miseriæ. Sacer textus in ejuſdem
libri Sapientiæ capite ſequenti ſubjungit: *Erunt præ an-
guſtia ſpiritus gementes*; ut nimirum inſinuet, illos ge-
mere, & ejulare ob exceſſivos cruciatuum ſuorum do-
lores, non verò, quia Deum offenderunt; quin po-
tius eum magis offendunt, continuò ei maledicendo,
eumque quantum poſſunt, blaſphemando. Unde In-
nocentius III. ait: *Non humiliabuntur reprobi jam de-
ſperati de venia, ſed malignitas odii tantum in illis ex-
creſcet, ut velint illum omnino non eſſe, per quem ſciunt
ſe tam inſolenter eſſe; & ideò tamen inſolabiliter
plorabunt, nunquam tamen exaudientur, ſed quia
aures ſurdas præbuerunt divinis inſpirationibus; datis
ad penitentiam ſtimulis, confeſſationum conſiliis ſpi-
ritualibus, exhortationibus, verbi Dei explanationibus,
bonis ſuperiorum monitis, ſuorumque Angelo-
rum Cultodum internis perſuaſionibus, ſurdas quoque
Dei aures in æternum experientur*.

3 *Cogitemus*, inquit D. Chryſoſt. quantum ſit ma-
lumuri perpetuo, & eſſe in tenebris, & innumerabiles
emittere ejulationes, & ſtridere dentibus; veruntamen
quod has pœnas vel maxime exacerbât, eſt hoc, quod
ſubjungit Sanctus Bernardus: *Et ne audiri quidem;
aut verò, ſi nonnunquam Deus, aut Coelites gemitus
illorum auſcultent, id non eo fine fiet, ut exaudiantur,
vel aliquem in cœlo compaſſionis affectum ſuſcitant,
ſed potius, ut in ærumnis ſuis derideantur, juxta illud:
Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo,
cum vobis id, quod timebatis, advenerit*. Sanctus Pro-
pheta Job inter omnia acerba adverſitatum genera, de
nullo magis lamentabatur, quàm quod nullus eſſet, qui
ei compateretur; ſed potius deriſuri eſſet omnibus, qui
eum in ſterquilinio ſedentem conſpicebant: *Non de
panis innocentium rideas*, inquit: At verò in inferno

Nullus in
inferno al-
teri ſubve-
niri poſſeſt.

Sap. 1. 2.

Pl. 42. 17.

S. Antonin.
ibid. 3. 2.

S. Bern. 4.
lib. 2. 3. c. 1.

Pl. 48. 19.

D. Chryſ. lib.
in Pl.

Deſperatio
eſt graviſſi-
mum ſuppli-
cium dam-
natorum.

S. Cypr. de
Aſcend.

Flamma
fornacis Ba-
bylonicæ,
præfiguravit
ignem in-
ferni.
Dan. 3. 46.

Cur illa
flamma
excreverit
tantum ad
num. 49.
cubitorum.

Euseb. Emil.
hom. 1. de
epiph.

Deus videri
damna-
torum in
æternum
oblivisci.
S. Antonin.
ibid. 3. 2. c. 1.
S. Bern. 4.
de modo be-
ne vivendi.

S. Bern. ser. 2.
super Pl. Qui
habitat.
Quare a
damnatis
excludatur
omnis om-
nino miseri-
cordia.
Sap. 1. 3.

2. Mach. 9. 21.
S. Bonav. in
d. 21. l. 1.
lib. 12. c. 1.
Sap. 4. 19.

Hug. Card.

Sap. 1. 3.

Innoc. III.
l. 3. de conſ.
mund. 4. 10.

S. Chryſ. lib. 1.
ad Hebr. 2.
Dei. &
Sancti dam-
natorum
gemitus &
ejulationes
deridens.
unde pœna
illorum
augetur.
Prov. 1. 8.

Job 3. 21.

reprobi, in omnem aeternitatem damnati, ut diximus, à iustitia Dei, & ab omnibus paradisi beatis, ut ex infallibili Scripturae veritate constat, deridebuntur, quia *letabitur iustus, cum viderit vindictam*. Discipulus in sermone quodam de inferno ait: Sciendum, quod si beata Virgo, cum omnibus sanctis, usque ad novissimum diem pro una anima damnata supplicaret, Christus eam nullatenus exaudiret, quia damnati sunt citra statum, & terminum gratiae, & misericordiae, ita quod nulla gratia potest perungere ad eos. Domino dicente per Prophetam Malachiam cap. 1. *Isti vocabuntur termini impietatis, & populus, cui iratus est Dominus usque in aeternum*. Ex rationibus verò, quibus Deum inexorabilem futurum esse probat, una hæc est, quia DEUS non potest mentiri, & quia in suis determinationibus, quemadmodum homo, non est mutabilis; Deus autem per Jeremiam cap. 15. iuravit, se non daturum aures ad audiendum, & exaudiendum preces populi illius in aeternum maledicti: *Vivis Dominus; si steterit Moyses, & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum; ejectionis à facie mea*. Citatque auctoritatem S. Augusti dicentis: *Si scirem patrem meum in inferno, non plus orarem pro eo, quam pro Diabolo*. S. Cyrillus Alexandrinus ait: *Gemunt sine intermissione, sed nullus est, qui misereatur; vociferantur ex profundo, sed nullus est, qui exaudiat; lamentantur, sed nullus est, qui liberet; exclamant, & plangunt, sed nullus est, qui commoveatur*. Apud Ezechielem de vindice Divinae Iustitiae ense legitur: *Ut scias omnia caro, quia ego Dominus eduxi gladium meum de vagina sua irrevocabilem*. Porro quamdiu in hac vita degimus, Deus ens sem suum in vagina reconditum tenet, quia patiens est, & ad poenitentiam nos expectat; post hanc vitam verò in inferno gladium suum stringere incipit, idque irrevocabiliter; unde S. Augustinus aeternam condemnationem: *Incommutabilitatem divinae sententiae appellat*.

4 Albertus Magnus ad propositum nostrum circa Evangelicam divitis epulonis historiam, hanc habet considerationem: *Magnum Chaos firmatum est, inquit Abraham, ut hi, qui volunt hinc transire ad vos, non possint*. In quo tangitur, quod etsi sancti ex inclinatione naturae, qua perfectissima est in eis, (qui volunt transire ultra chaos, compassionis affectu, quia sicut dicitur Ecclesiastici 44. *Sunt viri misericordiae*;) ad vos damnatos salvandos descendere vellent, non possunt, propter congratulationem iustitiae, cui adhaerent; letabitur iustus, cum viderit vindictam.

5 *Spes impiorum peribit*. Hæc damnatorum desperatio in damnatis notabiliter augebitur, dum se omnibus bonis spiritualibus, & coelestibus in sempiternum privatos esse conspiciunt, juxta illud: *Usque in aeternum non videbit lumen*. Apud Sophoniam sex dictum fit mentio, quibus impii in aeternae perditionis profundo barathro cruciabuntur; dicit enim: *Dies ire, dies illa*. Ecce primum diem: *Dies tribulationis, & angustiae*. Ecce secundum: *Dies calamitatis, & miseriae*. Ecce tertium: *Dies tenebrarum, & caliginis*. Ecce quartum: *Dies nebulae, & turbis*. Ecce quintum: *Dies tubae, & clangoris*. Ecce sextum. At verò, quodnam in eo latet mysterium, quod nulla tibi septimae mentio fiat? Nimirum ratio hæc est, quia Sabbathum dies erat Deo dedicatus, & destinatus quieti; damnati autem, ut in discursu precedenti diximus, nullam in poenis habituri sunt requiem, idcirco in melius tenebris illis ne minimum quidem coelestis luminis videbunt vestigium. Confirmat id ipsum Rupertus Abbas, dicens: *Quia de septima die nihil ibi erit, nihil de sabbatho Domini, sed sine requie, sine ulla requie nis spiritus tribulabitur*. Belovacenſis super illa verba Jobi, *terram miseriae, & tenebrarum*, inquit: *Somma perfectio miseriae est, cum illo non esse, sine quo non potest bene esse*. Ita simul miseria, & tenebrarum terra fit, quia quisquis ad ejus mala toleranda descenderit, ac divine claritatis aspectum ulterius nullo modo redibit; cum enim damnatus à Deo proscriptus, & derelictus sit, omni consequenter divino subsidio in sempiternum destitutus erit. Sanctus Antoninus proinde hanc inter alias damnatorum poenas recenset: *subtractionem; videlicet, omnium subsidiorum à Deo, seu personis vivi-*

nis; ab Angelis; à Sanctis; à votis; ab Ecclesia suffragiis; à bonis peractis; à locis sacris. In vita praesenti habens etiam maximi peccatores subsidium multiplex à Deo, praecipue poenitentiam, per quam placatur, in qua Pater cor lapideum frangit per potentiam contritionis; Filius illuminat per manifestationem confessionis; & Spiritus Sanctus dignificat fructum satisfactionis; sed damnatus non dabit Deo placationem suam, ut dicitur Psalm. 48. *Quia poenitere non potest*. Unde sequitur, quod dum omnes hæc consolationis vias sibi reclusas esse conspiciet, tanto majora in eo desperatio ipsius incrementa habebit.

6 Div. Chrysostomus super illa Psalmistae verba: *Auxilium eorum veterascet in inferno*, ita scribit: *Non habebunt qui defendat, & opem ferat, & manum prebeat, & eorum supplicium consoletur*. Itaque nec virgines prudentes stultis opem ferre potuerunt, non Abraham diviti, non Noe, & Iob, & Daniel, filiis, & filiabus: *spes impiorum peribit*. Sanctus Gregorius super illa verba Jobi: *Ad terram tenebrosam*, ita scribit: *Quid terra tenebrosa nomine, nisi terra tartari claustra signantur? quae aeterna mortis caligo operis, quia damnatos quosque in perpetuum à visa luce disjungit*. Nec immerito infernus terra dicitur, quia quisque ab eo capti fuerint, stabiliter tenentur; scriptum quippe est, *generatio praeerit, & generatio advenit, terra vero in aeternum stabit*. Albertus Magnus ingeniose notat titulum, quem S. Joannes inferni barathro attribuit, inquit: *Missi sunt in stagnum ignis, & sulphuris*; quare enim, cur non potius illud torrentem, lacum, vel pelagum appellaverit? & respondet, quia tormentum inferni stabile est, & immobile, ut stagnum plenum ardore, & furore. Enimverò hujus vitae cruciatus citò transeunt, & ideo semper spes superest, ut unius, vel plurium annorum decursu fortuna mutetur; hæc autem spes desperatos illos consolari in aeternum non poterit: *Non longitudo temporis mollis dolorem*, inquit Divus Chrysostomus, quomodo enim, cum flamma perpetuo illos premit? non spes liberationis, est enim aeternum supplicium; non mortis expectatio, est enim poena aeterna, & sunt etiam, quae puniuntur corpora, immortalia. Idem quoque S. Doctor paulò ante ad praetens propositum dixerat: *Hic quidem & mors adveniens solus calamitates, & amici consolantes, & finis, qui expectatur, sapientiam rerum, quae speratur mutatio, & diversitas temporis mollis, atque mitigavit perturbationem animi*. Enimverò quisquis Historias pervolvit, infortunia, & calamitates publicas talem semper habuisse fluxum, & refluxum inveniet, ut tribulatus, aliquo saltem tempore, à bellis, fame, mortalitate, aliisque similibus infortuniis respirare licuerit: At verò in inferno poena, quam damnatus habiturus est ab initio, dum infernum ingreditur, continuò, & in sempiternum, sine ulla intermissione durabit. Nullum ibi favebit tempus, quod miseriarum nostrarum solet esse remedium, sed sola erit aeternitas. Si quis hic in terris podagram, calculum, aut simile aliud patitur accidens, in spe mortis, post centum, aut ducentos annos ad summum imminens, consolationem ponit: Damnatus autem in extremis cruciatibus suis, ne minimum, aut momentaneum quidem solatium, vel refrigerium expectare poterit in aeternum; quia iuravit, Angelus, per viventem in saecula saeculorum, quod tempus non erit amplius. Non enim super tenebrosam abyssum illam primum mobile, Sol, alique planetae, unde quies, horaeque distinguantur, gyrauntur; non erunt dies, non septimanae, non menses, non anni, sed caliginosae, & aeternae noctis erunt horrores; ipsa enim est terra miseriae, & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.

7 *Spes impiorum peribit*. Dionysius Carthusianus desperationem inter gravissimas reputans poenas, ait: *Desperatio sempiterna praeceteris poenis duplenda, transfodit, excruciat mentem*. Hoc quoque praeter aliis poenis transverberat cor damnati, quod in tot tormentis, scit & perpendit se sine spe evadendi mansurum. Considerabilis quoque est illa Sancti Bernardi de desperatione differentis propositio; dicit enim: *Quomodo perfectionem sibi Sapientia vindicat amor Dei, ita desperatio sibi omnem malitiam consummationem;*

PC. 4. 6

D. Chrysost. in Pl. 48. Aeternum sperare possunt auxilium.

S. Greg. 1. 9. mor. c. 38.

Apoc. 20. 14. Alb. Mag. 1. 1. Cur infernus vocetur stagnum.

D. Chrys. in Pl. 48.

In hoc monito calamitatum finem aut mutationem sperare possunt.

Damnati omnem malitiam consummationem.

Iob 30. 32.

Dion. Car. in apulic. dial. de vita & reg. mior. principum art. 12.

S. Bern. 1. 37. Desperatio nimium in modum augmet coram Deo damnationem.

mens; ac proinde cum juxta proportionem malitiae, flamma quoque augeatur gehennae, consequens est, quod desperatio mira tormentis illis addat incrementa. Enimvero, si damnati se dilaniare, & dilacerare, sibi-que ipsis mortem violentam inferre possent, o quam libenter id ipsum exequerentur? At verò hoc facere minime poterunt; siquidem *ligatis manibus, & pedibus missi sunt in tenebras exteriores*; atque idè nec pedem, nec manum illis extendere, aut movere permittetur. Desperati in hac vita, ut ærumnis suis finem imponant, se vel ex rupe quadam præcipientes agunt, vel ense cor sibi transadigunt. At verò reprobis damnatus, etiam si liber esset, si se in profundam quandam deturbaret voraginem, hoc ad aliud nihil ei profuturum esset, quam ad poenas suas magis augendas. Videmus communiter, quod homini irato nullum obviare possit malum, in quod semetipsum non urgeat; unde strictis se gladiis obicit, penetrat in ardentissimas flammæ, carnes sibi dilaniat, vultum lacerat, in prærupta se præcipitat; at verò quid de anima damnata, & desperata dicemus, quæ in centro omnium acerbissimorum suppliciorum constituta consistit? Merito S. Bernardus infernum, & portas inferi *caam desperationem* appellat.

8 *Spes impiorum peribit*. Seneca Philosophus moralis inquit: *In malis optimum est, supplicii finis*; quando enim in adversitatibus nostris finem speramus, magnam inde consolationem percipimus; at verò tormentum infernale infinitum est, adeoque nullum unquam finem habebit. Spes in hac vita omnium passionum, & dolorum est sublevamen. Agricola frumentum magnis cum laboribus, dispendiis, & sudoribus in terram spargit, illudque aeris injuriis expositum relinquit, idque libentissimè, & sine ulla contradictione, quia nimirum copiosam inde segetum messem se habiturum sperat. Nauta inter tempestates, fluctuumque procellas vitam agit, unica duntaxat asseris latitudine à morte distans, idque quia se ex mercibus, ab uno polo ad alterum transportatis, locupletandum esse confidit; miles quoque quotidianæ morti continuò se exponit, sperans se apud belli ducem strenui, & generosi militis nomen obtenturum; Martyres denique læti, & constantes suppliciorum ingrediebantur carnificinam, quia vivam æternæ retributionis spem cordibus suis infixam habebant. Unde S. Ecclesia in ipsorum honorem canit: *Traduntur igni martyres, & bestiarum dentibus, armata sevit ungulis tortoris insani manus, nudata pendent viscera, sanguis sacratus funditur, sed permanent immobiles vite perennis gratia*. Denique nullus in hac vita libenter quispiam paritur, nisi alicujus boni spem inde promanaturam concipere possit. At verò de damnato prima, & infallibilis veritas inquit: *Spes impiorum peribit*; cruciabuntur enim, minime sperantes, se per hoc rem Deo gratam facturos, vel meritum aliquod, & retributionem inde recepturos, aut verò pro peccatis suis aliquam habituros esse satisfactionem; cum extra omnem satisfaciendi, aut merendi statum consistent, nullum inde quoque lucrum sperare possunt; quin potius aucta semper magis magisque illorum desperatione, cruciatus illorum in immensum augebuntur, sine ulla spe mitigationis. Unde S. Bonaventura damnatorum desperationem exprime-re volens, merito cum S. Hieronymo exclamat, dicens: *O mors, quam dulcis esses, quibus tam amara fuisti! te solummodo desiderant, qui te tam vehementer oderunt! O quam amarum est, inquit S. Prosper, edacissimis in æternum dilaniari vermis, nec finire!*

DISCURSUS XXV. ARGUMENTUM.

Damnati, propter voluntatis suæ obstinationem, & malitiam, omnis sunt poenitentiae, & placationis Dei incapaces. Unde hanc vitam solum poenitentiae tempus esse, ostenditur.

THEMA.

Non dabis Deo placationem suam, laborabis in æternum.
Pl. 48. v. 8.

1 **I**nfalibile Spiritus Sancti oraculum, per Psalmistam, cui jugiter assistebar, damnato per omnem

poenarum infernalium atrocitatem, & perpetuitatem, divinam justitiam nunquam in æternum reconcilian-dam esse dicit; quia *laborabit in æternum*. Cujus ratio est, quia Deum offensum nunquam placare poterit: *Non dabit Deo placationem suam*. Idque ut S. Antoninus ait: *Quia poenitere non potest*; atque idè S. Prosper poenam infernalem pro culpæ satisfactione infructuosam esse dicit, de damnato inquit: *Quem inefficacis poenitentiae ignis exurit*. Enimvero, ut anima divinæ justitiæ pro contracto peccati debito convenienter satisfaciat, necessariò requiritur, ut in Dei gratia constituta sit, id est, ut Deo grata sit, & accepta: At verò reprobis damnatus Deum à conspectu suo semper repellit, imò per malitiam, & obstinationem suam, in qua vixit, & in qua in æternum inseparabiliter continuabit, arctatam ad peccandum voluntatem, in sempiternum, & indissolubiliter habebit, absque eo quod eandem unquam mutare possit; & idè si *ceciderit lignum ad austrum, seu ad aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit*. In eadem namque perversa voluntate, qua in abyssum infernalem deturbatus est, inflexibiliter continuabit, & idè in odio Dei semper consistet. Quod si objeceris locum illum Sapientiae cap. 5. in quo reprobi damnati poenitere dicuntur: *Poenitentiam agentes*; imò & confiteri, dicentes: *Ergo erravimus*; in promptu est responsio, poenitentiam illam inutilem propterea esse, prout ex verbis S. Bernardi in sermone quodam *de modo bene vivendi*, clarè deducitur; dicit enim: *Vbi non est licentia emendationis, ibi jam non est locus confessionis*. Quare? quia in inferno nulla est redemptio. S. Bernardus hæc verba: *Dicentes intra se, poenitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes*, ex S. Augustino, *de fide ad Petrum* cap. 26. distinctius his verbis exponit: *Qui in hac vita fructuosam non fecerit poenitentiam, habebit quidem in alio saculo poenitentiam de malis suis, sed indulgentiam in conspectu Dei non inveniet, quia etsi ibi erit finiculus poenitentiae, nulla ibi erit correctio voluntatis; a talibus enim ita culpabitur iniquitas sua, ut nullatenus possit ab eis diligi, vel desiderari justitia*. Sicut illi, qui cum Christo regnabunt, nullas in se male voluntatis reliquias habebunt; ita illi, qui erunt in supplicio ignis, cum diabolo, & Angelis ejus deputati, sicut nullam habent requiem, sic bonam nullatenus poterunt habere voluntatem. Idem S. Bernardus in eodem sermone paulò ante ex S. Bonaventura de animabus damnatis dixerat: *Timor servilis damnatis non aufert habitum male voluntatis, sed aufert actum*; tamen enim Deum per opera offendere non possunt, quia in carcere pedes compedibus, ferreisque manicis manus constrictas habent: *Ligatis manibus, & pedibus*; eorum tamen voluntas contra Deum semper perversa manet, utpotè à quo se sine intermissione flagellari experiuntur.

2 Ven. Beda verba illa Prov. *Infernus, & perditio non replebuntur*, exponens, idipsum confirmat, dum ait: *Insatiabiles sunt (damnati nimirum) in desiderio peccandi*. Citatus quoque Sanctus Bernardus in alio quodam sermone inquit: *Licet actus peccati transeat, tamen ejus habitualis, & radicalis affectus in damnatis æternaliter perseverat, & suum appetibile velle, & vult ibi naturaliter perdurare*. Paulò post verò subjungit: *Nunquam poenitentes, nec unquam poenitere volentes*. quia etiam semper durat in eis Dei injuria, id est, peccatum durat tamdiu in unoquoque, quamdiu minime emendatur de eo, sed nulla emendatio potest in eis esse, sicut Psalmista testatur, inquit: *In inferno autem quis confitebitur tibi? q. d. nullus*. Et iterum Isaia 38. ait: *Quis non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te, non expectabunt qui descendunt in lacum, veritatem nam*. Quemnam, obsecro, sensum fuisse existimatis verborum illorum, quibus Abraham diviti Epuloni nunc in modum respondit: *In his omnibus inter nos. & vos chaos magnum firmatum est, ut hi qui voluit hinc transire ad vos, non possint, neque inde hinc transire*? Nimirum manifestam facere voluit hanc veritatem, quod sicut Beati nunquam in æternum ab amore, & charitate sua erga Deum recedere poterunt, juxta illud: *Ego dixi in abundantia mea: non movebor in æternum*; ita damnati ab odio, & malitiosæ, ac perversæ propriæ voluntatis obstinatione nunquam recedunt:

clitibus: damnati.

S. Antonin. sum. Theol. 4. p. tit. 14. c. 5. § 11. S. Prosp. de vit. consopl. l. 1. c. 12. Nam illam à se repellit per malitiam & obstinationem voluntatis suæ. Eccl. 12. 3.

Sap. 1. 3.

S. Bern. c. 17. de modo bene vivendi.

S. Bern. c. 4. c. 12. extr. de S. Aug. de fide ad Petrum c. 26. Poenitentia illorum erit infructuosa.

S. Bern. ibi.

Man. 21. 19.

Beda l. 2. c. 14. in Prov. 27. 20. Quis tempore in illis manet desiderium peccandi.

Luc. 16. 26.

Pl. 17. 7.

Man. 21. 13.

S. Bern. in sententia.

Seneca ap. acc. In hac vita spes solatur omnes affligentes.

Damnati eorum omnis spes sunt privati.

S. Bonav. l. 7. soliloq. S. Hieron. ibi. cit.

S. Prosp. de consopl. l. 1. c. 12.

Deus nunquam recedat.

Ab. Mag. Id.

Antonin.
in Theol.
v. 5. 2.S. Ephrem de
universalis
Resurrect.
in present
vita peni-
tendum est,
cum hic sit
locus satis-
factionis.Mart. 6. 16.
Abol. q. 116.
in cap. 28.
Mart.S. Bernap.
= 11.Demones
sunt in flexi-
bili, an odio
contra Deum
concepti.Bellarm.
controv. 1. 1.
capit. 3.Ecc. 16.
Etque mo-
tivo dives
Epulo peti-
t Lazarum
mitti ad fra-
trem suum.D. Chrysol.
Ser. 123.D. Chrysol.
Ser. 122.

dent: *Hoc chaos immeabile*, inquit Albertus Magnus, *est sententia obstinationis in malis, & sententia confirmationis in bonis*. Sanctus Antoninus proinde dicit: *Nec dolent de peccatis commissis, in quantum offensa Dei, sed quia inde cruciantur; & ideo infructuosa est eorum penitentia*.

3 Optime igitur S. Ephrem, de universalis corporum resurrectione differens, nos monet, ut in hac presenti vita veram penitentiam agamus, dicens: *De anima nostra certamen agitur, pro qua si negligentiores fuerimus, & periculum immensum est, & supplicium sempiternum; non est enim in inferno confessio, non sunt lacrymae ibi, non gemitus, atque suspiria, quae iudicis sententiam avertant*. Sicut enim debitor aliquis, qui ob aes alienum carceris vinculis constrictus tenetur, nunquam inde dimittitur, quamdiu pecunia illi deest, qua creditori suo satisfacere possit; ita quoque haec est indeclinabilis damnati infelicitas, quod ex inferno nunquam sit dimittendus, quia nec habet, nec unquam habere poterit summam infinito peccati debito exsolvendo necessariam; centius enim, quo divinæ satisficit iustitiae pro culpa commissae, est aversio à creatura, & conversio ad creatorem; at verò voluntas damnati in odio Dei irrevocabiliter obstinata, ad eum converti nunquam poterit, & ideo semper in aeternum audiet: *Non exies inde, donec reddas novissimum quadrante*. Circa quae verba Abulensis ita discurret: *Verum est, quod peccatores detruduntur in infernum, quia debitores sunt, & donec solvant, ibi manent; & tamen quia nunquam solvant, manebunt ibi in aeternum; non solum nunquam persolvent totum debitum, sed etiam nunquam incipient solvere minimam partem debiti. Solvendo debitum peccatorum, est satisfacere Deo, in quem peccavimus, & ad satisfaciendum Deo, oportet quod ille acceptet ea, quae offeruntur, sed Deus non acceptat factum aliquod, vel toleratum à peccatore, quia extra charitatem est; ergo nunquam poteris satisfacere, neque incipere satisfacere, sed manebit semper debitum integrum*. S. Bernardus rationem assignat, cur peccatum in hac vita commissum, & praeteritum, aeterno subijci debeat supplicio; dicit enim: *ob hoc proculdubio inflexibilis, & obstinata mentis sumitur aeternaliter malum, licet temporaliter perpetratum, quia quod breve fuit tempore, vel opere, longum esse constat in pertinaci voluntate*. Illa namque contumacia, & mentis obstinatio, quacum peccator in hac vita Deum offendit, nisi illam in hac vita corrigat, in perpetuas aeternitates incorrigibiliter perseverabit.

4 Primi tenebrosi carceris infernalis incolae fuerunt rebelles Angeli, qui in sempiternum inflexibiles, in concepto adversus DEUM odii veneno in perpetuum perseverabunt, iisque conformabuntur omnes alii, qui in infernum deturbabuntur. Cardinalis Bellarminus proinde in controversiis suis ita scribit: *Demones sunt obfirmati in actuali odio Dei, & rerum ipsius, & praesertim humani generis, id enim pertinet ad statum damnationis, sicut confirmatio in actuali amore Dei, & proximi, pertinet ad statum felicitatis; & ideo non est mirum, si quidquid faciunt, malum est, quoniam ad malum illum finem omnia referunt*. Existimantne forsitan, bono fine motum fuisse divitem epulonem, quando ab Abrahamo petiit, ut mitteret Lazarum in domum fratrum suorum, ut hi poenas illas per vitae emendationem evaderent? Nequaquam; sed ut in praecedenti discursu demonstravimus, invidia, qua Lazaro felicitatem suam minime faciebat, eum impulit, ut Lazarum à beato illo sinu remove conaretur; praeterea fratrum suorum apprehendebat consortium, malumque illis in hac vita praebitum exemplum, unde tormenta sibi adaugenda fore metuebat; ac proinde eorum emendationem, pro cruciatuum suorum aliquali sublevamine, satagebat procurare: *Sub specie pietatis ad pristina vulnera*, inquit D. Chrysologus, *ad praeteritos gemitus Lazarum vult redire, quem prima petitione ad suos revocare non potuit crucians*. Videns enim, quod cum à sinu Abraham, sub praetextu instillandae in linguam suam aquae, dimovere non posset, de novo illum inde distorquere conatus est, sub colore compassionis, & praetextu salutis animarum fratrum suorum. Idem D. Chrysologus in sermone praecedenti

observaverat, divitem ab Abrahamo petiisse, ut Lazarus in infernum ad ipsum descenderet, non verò, ut ipse perduceretur ad Lazarum; ideoque subdit: *Non est novelli doloris, sed livoris antiqui, & zelo magis incenditur, quam gehenna; non se ad Lazarum duci postulat, sed ad se Lazarum vult deduci*. Quando verò radix infecta est, fructus quoque, qui suum ab illa vigorem, & humorem recipiunt, vitii suis non carent. Atque ideo cum voluntas damnati plena sit odio contra Deum, iisdemque peccatis, & eadem prorsus malitia agitur, qua imbutus erat, priusquam in illam abyssum praecipitaretur, ideo hanc deinceps in sempiternum retinet; quia semper quidquid faciunt, malum est.

5 Observandus ad hoc propositum est modus, quo Incarnata Sapientia de reprobis ad gehennae ignem destinatis loquitur; ait enim: *Multi dicunt mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo propheta vimus? & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos; discedite à me, qui operamini iniquitatem*. At verò, cur non potius dicit: *Qui operati estis?* Cur in tempore praesenti loquitur, cum pro eo tempore, quando illis maledicturus est, ex timore poenae non peccabunt, sed potius culpam omnem abhorrebunt? Ita quidem videri nonneminis posset, sed reverà res sic se non habet; sed si ceciderit lignum ad Austrum, &c. reprobi enim, qui in puncto mortis suae, cum voluntate à Deo averfa, & peccato adstricta, ex hac vita emigrant, in eadem obstinatione in perpetuum perseverabunt. Hujus quoque difficultatis, circa eundem textum scribens, Hugo Cardin. meminit, dum ait: *Tunc enim non facient, quomodo ergo dicit operamini? Nimirum quia affectus malus adhuc remanet cum eis, & ideo dicit: qui operamini, scilicet affectu interiori*. Auctoritatem quoque adducit D. Chrysostomi, dicentis: *Non dicit: discedite à me, qui operati estis, sed qui operamini, quia iniqui post mortem non desinent esse iniqui, quia etsi peccare non possunt, peccandi tamen voluntatem non amittunt*. Idem quoque Hugo super illa verba Christi apud S. Lucam: *Discedite à me omnes operarii iniquitatis*; quasi id ipsum his verbis insinuat: *Quia iniqui nec post mortem desinunt esse iniqui, quia etsi peccare non possunt, peccandi tamen propositum tenent; qui autem in proposito mendax est, nunquam desinit esse mendax, nec post mortem; nam mors animam à carne separat, sed anima propositum non amittit*. Audiatis velim, qualiter Salmeron verba illa Evangelii exponat, scilicet: *Ligati manibus, & pedibus mittite, &c.* dicit enim: *Postquam quilibet fuerit convictus de merito damnationis, jubetur ligari manibus, & pedibus; quo vel morem expressit magistratum facinorosos in vincula conjicientium, vel secundum Theophylactum significare voluit, quod post hanc vitam non sit amplius futura potestas operandi aliquid, quo vel bonum, vel malum promereamur, quia scriptum est: Venit nox, quando nemo potest operari. Vel ne valeat se à poenis manibus defendere, vel pedibus effugere, quas necessario cogitur considerare, & pati; affectu etiam necessario vult operari mala; ideo etiam pedibus ligatus est. Glossa super illa verba à principio discursus citata: Infernus & perditio nunquam replentur; ex S. Hieronymo ita scribit: Ideo sine fine puniuntur, quia voluntatem habuerunt sine fine peccandi, si naturam haberent sine fine vivendi; hanc autem eandem perversam voluntatem secum ad infernum deferunt, & per omnem aeternitatem retinent*.

6 Sancta Mater Ecclesia non sine mysterio primo die quadragesimae fideles his verbis exhortatur: *Emendemus in melius, quia ignoranter peccavimus, ne subito praecipitatis die mortis, queramus spatium penitentiae, & invenire non possimus*. Penitentia enim solum, quamdiu haec vita durat, & non amplius, Deo accepta esse potest; in inferno enim damnati continuo Deo maledicunt, eumque blasphemant. Unde Innocentius III. super illa Psalmistae verba: *Quoniam non est in morte, qui memor sit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi?* ita scribit: *De morte gehennali sic debet intelligi, quod non est in morte, qui memor sit Dei, quoniam in gehenna non est recordatio ad salutem, sed po-*

Mart. 7. 12.
Demones &
dan nati
quoad effe-
ctum interio-
rem ope-
rantur ma-
lum.

Hug. Card. lib.

D. Chryl.

Hug. Card. in
cap. Luc.Salm. 1. 7.
tr. 17. 1. 17.
Quoniam de
intelligitur,
quod ligati
manibus &
pedibus, ne
propterea in
infernum.Prov. 17.
Glossa ex
S. Hieron.In inferno
nullus est
locus peni-
tentiae.Ps. 6. 6.
Innoc. III.
in Psal.

sius ad tormentum, quia damnati maledicent Altissimo, & blasphemabunt Excelsum, conquerentes eum esse malignum, qui creaverit illos ad poenam, & nunquam inclinatur ad veniam; operantes illum omnino non esse, per quem conqueruntur se tam infelicitate esse. Idem quoque super illa verba Apoc. se reflectens, quibus homines Deum blasphematuri esse dicuntur, eò quod ab ipso grandine percussus fuerint, sequens à minori ad majus format argumentum, inquiens: *Quanto magis blasphemabunt in inferno homines Deum, propter incendii cruciatum, qui vehementior erit, quam possit etiam unquam excogitari?* Cum igitur damnati in inferno blasphemis in DEUM evomendis prorsus sint intenti, cum utique placare, sibi que propitium reddere non possunt; quin potius cum magis proritant, cumque ad iram, & furorem majorem provocabunt.

7 Operæ igitur pretium erit, si ad monitum Ecclesiasticis sequendum, animum nostrum applicemus; ita enim hic suadet: *Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas; quod ut Rupert. Abbas notat, non idèd dicit; quia deficere possit hominis rationalitas, sed quia sempiterna illic fatiganda erit insania.* Nunc igitur, nunc inquam tempus est, ut ratio, & discursus ad operandum æternam salutem adhibeantur; *veniet enim nox, quando nemo potest operari.* Sanctus Joannes in nocte illa tenebrosa impossibile esse dicit in operibus lucis se exercere, siquidem tempus illud solum est operibus tenebrarum destinatum. Omne enim opus bonum à Deo, & divina gratia radicem suam habet, juxta illud Sancti Jacobi: *Omne datum optimum, de sursum est, descendens à patre luminum;* ibi verò perpetua quædam nox erit, & inter Deum, animamque damnatam irreconciliabilis erit inimicitia, atque idèd depravata reprobi mens ne vel minimam cogitationem bonam elicere poterit. Salubriter igitur S. monet Apostolus, inquiens: *Dum tempus habemus, operemur bonum,* id est, poenitentiam, in aliam usque vitam non differamus, quia in Apocal. S. Joannes se vocem Angeli cujusdam audisse scribit, qui post hanc vitam nullum ad bene operandum tempus superfuturum esse, sub jurejurando asserit: *Et Angelus quem vidi stantem super mare, & super terram, levavit manum suam ad cælum, & juravit per viventem in sæcula sæculorum, qui creavit cælum, & ea, quæ in eo sunt, & mare, & ea, quæ in eo sunt.* Quodnam verò erat juramenti à prima, & infallibili veritate præstiti subjectum? *quia tempus non erit amplius;* quapropter nemo sibi blandiatur spe temporis, & divinæ misericordiae, quia se in sempiternum delusum, & deceptum inveniet; post hanc enim vitam nullum erit amplius tempus refugii: ac proindè Sanctus Bernardus saluberrime monet, dicens: *I ergo tu, & in medio gehennæ expectato salutem, quæ jam facta est in medio terræ.* *Quam tibi somnias proventuram inter ardores sempiternos, facultatem veniam promerendi, cum jam transiit tempus miserendi? non descendit ad inferos sanguis, qui effusus est super terram. Biberunt omnes peccatores terræ; non est quod sibi ex eo vendicent demones ad restringendum focos suos, sed neque homines focis demonum.* Sanguis enim Redemptoris justificat animas, quamdiu hæc illo in hac præsentis vitæ utuntur; non verò penetrat in centrum terræ, ubi infernus positus est, quia in inferno nulla est redemptio. Major pars hominum, aliam post hanc superesse vitam, minimè credit: *Non est, inquit, qui agnitus sit reversus ab inferis;* at verò illis eveniet, quod apud Jeremiam scribitur: *Congrega eos quasi greges ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis.* At verò inquires, quæ ratione damnati in æternæ damnationis barathro sanctificari poterunt, ubi Deum continuo blasphemant? Optimè id ipsum sequentibus verbis declarat S. Gregorius: *In die occisionis, inquit, sanctificantur reprobi, quia tunc sancta, quæ debuerunt agere, cum sentiunt, condigna pravitate sue supplicia jam declinare non possunt.* Quotidiè namque (proh dolor) videmus poenas infernales à majore impiorum parte derideri, & Sacerdotum, ac Monachorum inventiones esse jactari; at verò apud inferos magno suo infortunio confitebuntur, dicentes: *Ergo cr-*

ravimus à via veritatis, &c. Nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam, &c.

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

De continua, & inseparabili morte, qua damnati cruciabuntur, nec tamen unquam mori poterunt.

THEMA.

Querent mortem, & non invenient eam, & desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis. Apoc. 9. v. 6.

1 Infelices damnati, inter acerbissimas inferni poenas, se aliquod consolationis refrigerium percipere arbitrarentur, si acerbissimas poenas suas tandem aliquando per mortem terminare possent; at verò consolatio hæc in æternum eis non concedetur: *querent mortem, & non invenient eam, & desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis;* quibus verbis ad Antichristi alluditur persecutiones, quæ adèd truculentæ erunt; ut etiam ferventissimos, & pro amore Dei patiendi avidissimos Dei servos inducturæ sint, ad mortem avidè desiderandam. Unde Glossa ait: *Per hoc ingens suppliciorum magnitudo subindicatur.* Solent enim, qui magnis cruciatibus detinentur, mortem invocare, & exoptare. Veruntamen persecutiones Antichristi, quantumvis crudelissimæ futuræ sint, nullam tamen habent cum inferni tormentis proportionem; damnati enim à continua quadam, nec unquam intermissa morte cruciabuntur, quæ tamen mors suam nunquam habitura est finem; nam ut Sanctus Bonaventura ait: *Sic damnati vetera tormenta patientur, ut semper innoventur; sic sine spe misericordie semper vivent, ut quotidie moriantur; sic morientur, ut nunquam consumantur.* Nullum est animal, quod facilius conculetur, & occidatur, quàm vermis; siquidem tener est, sine pelle, sine squamis, vel aliis tegumentis, quibus alia animalia à natura vestiuntur; & tamen vermis ille, qui damnatos in medio flammarum constitutos rodit non morietur in sempiternum: *Vermis eorum non morietur.*

2 In Apocalypsi secundæ mortis fit mentio, quando dicitur: *Beatus, & Sanctus, qui habet partem in resurrectione prima: in his secunda mors non habet potestatem.* Quis unquam binæ morti subjacuit? Sanè si de morte civili sermo esset, facilis textus hujus foret intelligentia; at S. Joannes non de hac, sed de aliâ animæ, quæ æterna est, in præsentis discurret, dicente Glossa: *Id est, damnatio æterna, quæ erit in corpore, & anima;* & Lyrano juxta eandem moralitatem, inquit: *Mors secunda, scilicet mors inferni;* hæc namq; mors durationem habebit, malitiæ, & culpæ animarum reorum correspondentem, scilicet æternam. Unde S. Augustinus de damnatione infernali ita scribit: *Secunda mors dicitur, quia nec anima ibi vivere dicenda est, quæ à vita Dei alienata erit; nec corpus, quod æternis doloribus subiacebit; ac per hoc idèd durior ista secunda mors erit, quia finire morte non poterit.* Cui documento hoc aliud S. Prosperi, de cruciatibus æternis, consonat assertum, inquit: *In exteriores tenebras mitti nihil aliud erit, nisi à Domino, qui est mentium lumen, expelli.* Continuus gemitus, cruciatus æternus, dolor summus, poenalis sensus torquent animas, nec extorquent, puniunt corpora damnata, nec finiunt; quos idèd ignis inextinguibilis sibi deputatos non exstinguit, ut permanente sentiendi vitæ, poena permaneat; & ad dolendum magis, quàm ad vivendum æternis corporibus impeditos habeat, quos in flammis vivacibus immortalitas secunda mortis occidat.

3 Querens mortem, &c. Sanctus Augustinus circa verba hæc ita discurret: *Vbi mors queritur, & non invenitur.* Quare in inferno mors queritur, & non invenitur? quia quibus in hoc sæculo vitæ offertur, & nolunt accipere, in inferno querunt mortem, & non poterunt invenire. Hanc siquidem justitia divina poenam infligit damnatis, ut continua, & nunquam intermissa crucientur morte; qui eò quod perpetuam, beatamque respuerint vitam, tunc mortem finire optabunt, sed hæc fine carebit. Unde idem Sanctus Doctor alibi ait: *Illi qui torquebantur in penis, velle habent mori, &c.*

Acerbissimi damnatorum suppliciorum est quod poenæ illorum mortem nunquam terminentur.

Glossa B.

S. Bonav. in soliloq. c. 1.

Eccl. 14.

Apoc. 206.

Quid intelligatur per mortem secundam damnatorum. Glossa B. Lyrano.

S. Aug. L. 9. de Civ. Dei c. 24.

S. Prosper. L. 1. de vit. con. c. 12.

S. Aug. C. 7. de temp. Car. damnati querens mortem & non inveniunt.

Apoc. 26. 21.

Nunc est tempus ut adhibeatur ratio ad operandum animæ salutem. Eccl. 9. 10. Rup. Abb. L. 1. in Gen. c. 24.

Isaiah 4.

Jacob. 1. 17.

Gal. 6. 10.

Apoc. 20. 1.

In inferno nullum superest tempus veniæ & misericordiae.

S. Bern. C. 71. in Cant.

Isa. 2. 2.

Jerem. 12. 1.

S. Greg. I. 9. Mor. c. 14.

S. Aug. 84.
de civ. Dei.

S. August.

Alb. Mag. de
mortal. fortis
ca. 5. 4.
Damnat
modo morte
quorundam,
quod in vi-
ta omnibus
modis fuga-
turi.
Hic & c.
Innoc. III.
ib. in Ps.Tres sunt
mortalis spe-
cies.Innoc. III.
l. 1. de cont.
mund. c. 9.

Rom. 6. 23.

Hug. Card. in
108. Luc.
Explicatur
id intentum
etius quo-
dam liap.

L. 11. 18.

Luc. 8. 18.
Rom. 15. 18.Aug. c. 1. de
lib. Dom.

si, & non possunt. Omiseranda metamorphosis; quan-
tò enim reprobi magis magisq; per fas, & nefas, suam
conati sunt hic prolongare vitam, tantò magis ibi defu-
dabunt, ut accelerent mortem, sed irritò semper effe-
ctu; ut proinde Sanctus Augustinus non immeritò dixe-
rit: *Quantum laborat homo, quando mors imminet, fugiendo, latendo, quidquid habet dando, & se redi-
mendo, laborando, cruciatus molestiasque sustinendo, medicos adhibendo, & quicquid aliud homo potest? Vi-
dete quam consultis laboribus, & facultatibus suis, ut aliquantum vivat, potest facere; ut semper vivat, non potest.* Ex quibus præmissis S. h. e. Doctor, consequen-
tiam infert notabilissimam, ab omnibus nobis maxi-
mè ponderandam, ne mortem incurramus sempiternam. Subdit namque: *Sic ergo labore tanto, tanto co-
natu, tantis impendiis, tanta instantia, tanta vigi-
lantia, tanta cura agitur, ut aliquantulum plus viva-
tur, quomodo agendum est, ut semper vivatur? Et si prudentes dicuntur, qui omnibus modis agunt, ut differant mortem, & vivant paucos dies, ne perdant paucos dies, quam stulti sunt, qui sic vivunt, ut perdant diem æternum?*

4. *Querens mortem, &c.* Albertus Magnus hæc eadem Apocalypsi. considerans verba, ita discursit: *Desiderabunt mori, & mors fugiet ab eis, quia tanta discordia erit inter animam, & corpus, quod libenter sume separarentur si fieri posset.* Et tamen licet duæ hæc partes hominis à se invicem divisæ forent, adhuc per justitiam Divinam vindicem tormentis immortalibus, & morte continua cruciarentur scorsim. Pro cuius intelligentia quoddam Innocentii III. occurrit propo-
nendum dogma, quando illum Psalmi versiculum (*quoniam non est in morte, qui memor sit tui; in inferno autem quis confitebitur tibi?*) explanans, tres mortis dis-
tinguit species, dum ait: *Mors corporalis, spiritualis, & gehennalis. Mors natura separat corpus ab anima; mors culpa separat animam à Deo; mors gehenna separat animam, & corpus à gloria.* De morte gehennali debet intelligi, quod non est in morte, qui me-
mor sit Dei. Qui idem Pontifex in lib. 3. de contemptu mundi, ad infernalis mortis tyrannidem se reflectens, ita eam alloquitur: *O mors, quam dulcis esses, quibus tam amara fuisti? tu solam desideranter optabant, qui te solam vehementer abhorrerunt.* Pro quorum intel-
ligentia non abs re fuerit Apostolicum quoddam jace-
re fundamentum, ex S. Paulo delumptum, quando ait: *Spes pendium peccati mors; siquidem non modò corpo-
ris, sed & animæ mors, effectus & pœna est peccati.* Cum itaque infernus omnibus omnium scateat demo-
niorum, & damnatorum criminibus, quid mirum si inibi pariter mors triumphat?

5. *Querens mortem, & non inveniens.* Hugo Car-
dinalis in quodam super Lucam discursu sequentem hæc adducit textum: *Quomodo cessavit exaltor, qui-
vis tributum, &c. detracta est ad inferos superbia tua, concidis cadaver tuum, subter te sternatur tinea, & ope-
rimentum tuum erunt vermes.* Circa quæ verba dictus Eminentiissimus ita ad nostrum discursit intentum: *Quasi dicas, non cessavit exaltor in culpa, ideo non ces-
sabit tributum in pœna. Quamdiu durabis vestis, du-
rabit tinea. Quamdiu eris cadaver, erunt vermes. Quam-
diu eris anima, eris ignis, cuius ipsa est materia.* Su-
per addamus & nos, quod quousque peccatum in infer-
no durabit, inibi quoque locum mors habitura sit, quia *spes pendium peccati mors.* Sed quæ putatis mors erit hæc impiorum? *Mors peccatorum pessima,* respondet Psal-
mista; verè equidem pessima, quia non modò corpus, & animam perdit, sed & in æternum durabit, ita ut peccator in inferno cum Jeremia lamentari possit: *Fa-
ctus est dolor meus perpetuus, & plaga mea desperabi-
lis, renuit curari.* Inestimabile namque sanguinis Re-
demptoris nostri balsamum non pertingeret ad infernum, neque ullum plagis illis mortalibus afferet remedium, cum in inferno nulla sit redemptio.

6. *Querens mortem, &c.* Sanctus Augustinus effi-
cat quoddam in presenti in hæc verba format argumen-
tum: *Sicut anima est vita corporis, sic anima est vita Dei; & sicut expirat corpus cum animam re-
mictit, sic expirat anima, cum Deum amittit: DEVS amissa mors anima, sicut anima amissa mors corporis*

est. Atque hæc ipsa Dei, Divinæque gratiæ, quæ sola animam vivificare potest, jactura, omninò irreparabi-
lis est, & perpetua.

7. *Querens mortem, &c.* Idem de damnatis astruit Propheta Job, quando de certo quodam reprobo lo-
quitur in hæc verba: *Luctus quæ fecit, nec tamen consu-
metur: secundum multitudinem adinventionum sua-
rum, sic & sustinebit.* Hunc namque textum S. Gre-
gor. ita ad nostrum explicat præiens intentum: *Flam-
mis ulticibus traditus semper moritur, quia semper in
morte servatur; non enim in morte consumitur, quia si
consumere vita morientis, cum ultia etiam pœna fini-
retur; sed ut sine fine cruciatur, vivere sine fine in pœna
compellitur; ut cuius vita hic mortua fuit in culpa, illic
ejus mors vivat in pœna. Vivat ergo, luctus quæ fecit
omnia, nec tamen consumetur, quia cruciatur, & non ex-
tinguitur, moritur, & vivit, deficit, & subsistit, finitur
semper, & sine fine est. Hæc solo auditu valde sunt ter-
ribilia, quanto magis passione?*

8. Propheta Regius de animabus damnatis agens, ovibus eas assimilatur, dum ait: *Sicut oves in inferno po-
siti sunt. Quæ similitudo prima facie admodum impro-
pria videtur, præsertim cum supremus Judex Christus, electos huic gregi in Judicio finali sit assumilaturus, dum ait: Statuet quidem oves à dextris, hædos autem à sinistris.* Cur igitur non potius eos uris, leonibus, tigribus, aliisve crudelibus feris assimilavit Propheta? Præ hujus itaque difficultatis enodatione, sciendum, quod nullum omninò animal ove sit timidius, minus-
que contra mortem, & laniam resistat; atque hoc ipsum singularissimum inter reliqua damnatorum erit tormentum, scilicet quod dolor in iis non segregabitur à timore; idèdque Rabanus talem in presenti instituit discursum: *Isaias Propheta de reprobis, & supplicio man-
cipatis longè ante prædixit: Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non exstinguetur, & erunt usque ad satietatem visionis omni carni. Quid enim horribilius dici, quid cogitari potest, quam damnationis vulnera suscipere, & dolores vulnerum nunquam finire? In hujus vite timor tormentis dolorem habet, quia nequaquam mentem metus cruciat, cum pati jam ceperit, quod metuebat. Inferni ignibus reprobis traditi, & in suppliciis dolorem sentiunt, & in doloribus angustia pulsante, semper pavore feriuntur, ut quod timent, tolerant, & rursum quod tolerant, sine cessatione pertimescant. Hic metus amittitur, cum tolerari jam ceperit, quod timebatur; illic & dolor dilaniat, & pavor angustat. Quin & Dionysius Carthusianus hanc oves inter, & damnatos comparationem instituit, dicens: *Quemadmodum oves repente, & improvise ad mortem ducuntur, & occiduntur, ita maligni subito, & inopinato condemnabuntur.* Cajetanus verò genium damnatorum exami-
nans, upotè qui torrentem mundi hujus sequi cater-
vatim gaudent, hanc aliam in presenti ab ove ad dam-
natos translatam adducit proprietatem in hæc verba: *Multitudo ovium sequens capita, positi sunt in fovea inferni, in quam foveam ceciderunt, sequendo sapientes mundi, ita quod mors continuis tormentis pascat eos, S. autem Joannes Chrysostomus similitudinem dictam edè tendere arbitratur, ut scilicet doceamur, quod damnati, quia vitam animalem, & bestialem duxerunt, bestiarum quoque instar in infernum sint præcipitandi; ait enim; sicut bruta vixerunt, etiamus bruta pereunt. Moxque ad sequentia (*mors depascet eos*) pro-
grediens perpendenda verba, subnectit: *Perfistis in metaphora, quoniam enim dixit oves; earum quoque pastorem ostendit, quis autem hic est? vermis venenatus.* Denique Doctor Angelicus hanc aliam super eadem verba instituit observationem, dicens: *Oves non habent auxilium à natura ad defendendum, & idèd exposita sunt ad cadem; in cuius confirmationem illum Psalmi textum adducit, quo dicitur; estimati sumus sicut oves occisionis. Ubi S. hic Doctor subjun-
git: Quia ergo mali in inferno sunt omninò panis expositi, ideo sunt sicut oves. Alia listera habet; Mors pastor eorum erit; & loquitur sic: In vita ista sunt sicut oves deputandi ad infernum, & diabolus est pastor eorum.***

9. Diabolo penitus insatiabili in cibum, ut nostis, terra assignata fuit, quando ei dicta fuit: *Terram*

Item alius
textus S. Job.
Job 20. 18.S. Greg. l. 19.
mor. c. 11.Ps. 42. 19.
Cur Christus
damnatos
comparaverit
ovibus.

Matth. 25.

Varia hujus
adductarum
rationes.Raban. l. 9.
c. 1. in Eccl.Dion. Cart.
in Ps. 42.

Cajet. ib.

D. Chrys. ib.

S. Thom. ib.

Diabolus
unquam
laxatur po-
nis damna-
torum.

comedes, id est, ut sacri explicant interpretes, illi Dæmonum erunt cibis, de quibus Psalmista ait: *Con-
glutinator est in terra venter eorum*. Quem inexpli-
bilem diaboli appetitum Hugo Cardinalis fusiis pro-
sequitur, quando illum Isaie textum (*dilatavit infer-
nus animam suam, & aperuit os suum absque ullo ter-
mino*) exponens, loco infernus, diabolus legendum
putat; ait enim: *Animam suam, id est, affectum de-
vorandi, non enim habet animam diabolus, sed secun-
dum humanam consuetudinem loquitur Propheta, eo
quod insatiabilis sit infernus, & Diabolus; nunquam
enim mortuorum multitudine complentur*. Quem dis-
cursum S. Bruno, dum & ipse prædicta discutit verba,
(*mors depascet eos*), doctè stabilire non dubitavit, dum
ait: *Ponentur in inferno, ut sint sicut oves, id est,
devorentur à morte perpetua, ad similitudinem ovium,
quæ ad hoc nata sunt, ut devorentur: ne vero putarentur
sic devorari, ut ex toto perirent sicut oves, & sic po-
stea mortis tormenta non sentirent, addit; mors depa-
scet eos, id est, ita consumet, ut tamen in tormentis vi-
vant, ad modum herbe, quæ cum depascatur, tamen re-
stat; hoc autem dicit ad exaggerationem calamitatis eo-
rum, melius enim esset ex toto mori, quam depasci: di-
co quod depascantur à morte*. Quam eandem ovium
herbas, quæ continuè regerminant, depascentium si-
militudinem, alii quoque interpretes attigerunt; &
inprimis quidem S. Bonaventura in primo de S. Lau-
rentio sermone, glossæ authoritati innixus, ita discutit:
*sicut herba ab ovibus carpitur, sed non radicibus
evellitur, ut continuè renascatur, ut sic semper sit quod
carpatur; sic homo in inferno semper moritur, & ut sem-
per mori possit, ad vitam continuè reparatur*. Quam ean-
dem herbe proprietatem nobis quoque ob oculos po-
nit Innocentius III. dum ait: *Mors depascet eos*. *Æ-
ternitatem hanc notat his verbis; dultum est hoc à simi-
litudine jumentorum, quæ non radicibus evellunt herbas,
sed summitatem solummodo carpunt, unde herba ite-
rum renascuntur ad pastum; sic & impii quasi morte pa-
si in inferno reviviscunt ad mortem, ut eternaliter mo-
riantur: tunc erit mors immortalis, tunc vivent mor-
tui*. Nec minus proportionatis verbis Sanctus Bernar-
dinus continuam, æternamque damnatorum mortem
describit, dum ait: *In eadem pœna, nec acerbitas æter-
nitatem, nec æternitas tollit acerbitatem; unde Psalmi-
sta: sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet eos,
scilicet mors æterna, sicut enim animalia depascunt her-
bas, quia penitus non eradicant eas, sed remanent ra-
dices, unde iterum crescit herba; sic miseri in inferno
corrodentur à morte, sed afflicti iterum reservabuntur ad
pœnas*. Quam eandem nobis proprietatem Haymo in-
linuat, dicens: *Sicut oves sape tenduntur, & iterum,
& substantia remanet, sic illi semper affligentur suppli-
ciis, & tamen substantia non peribit*. Quod pœnosit-
simum sempiternæ mortis supplicium Sanctus Augu-
stinus plenius considerans, ita discutit: *Quod bel-
lum gravius, aut amarius cogitari potest, quam ubi vo-
luntas sic adversa est passioni, & passio voluntati,
ut nullius earum victoria, tales inimicitie finiantur,
& ubi sic confligit cum ipsa natura corporis, vis dolo-
ris, ut neutrum alteri cedat? Hic enim quando contingit
iste conflictus, aut dolor vincit, & sensum mors adimit,
aut natura perdurans vincit, & dolorem sanitas tol-
lit. Ibi autem, & dolor permanet, ut affligat, & natura
perdurat, ut sentiat, quia utrumque ideo non deficit, ne
pœna deficiat; quæ aded continua est, ita ut si anima
rea extra infernum foret, nequaquam tamen ab hac
morteliberata, aut ab hoc mortifero, perpetuoque cru-
ciatu exempta esset; prout V. Beda, quando de spiri-
tibus Diabolicis tractat (id quod de omnibus indiffe-
renter damnatis asseri potest) attestatur fusiis in hæc
verba: *Vbi cumq; vel in aere volitant, vel in terris, aut
sub terris vagantur, sive detinentur, suarum secum fe-
runt semper tormenta flammarum, instar febricitan-
tis, qui etsi in lectis eburneis, etsi in locis ponatur apri-
cis, fervorem tamen, vel frigus rigidum sibi languores
evitare non potest. Sic ergo dæmones etsi in templis colan-
tur auratis, etsi per aera discurrant, igne semper ardent
gehennali*. Denique Sanctus Bernardus circa hanc can-
dem continuam, atq; immortalem mortem, quæ dam-
natos semper, atque insatiabiliter devorabit, sequen-*

tem format contemplationem, dicens: *Vbi nec qui tor-
quet, aliquando fatigatur, nec qui torquetur, aliquando mo-
ritur; sic enim ignis ibi consumit, ut semper reservet,
sic tormenta aguntur, ut semper renoventur*.

10 Sapiencia notabilissimam quandam nobis ob ocu-
los posuit veritatem, dum ait: *Deus mortem non fecit,
nec latatur in perditione vivorum*. Qui itaque mortis
æternæ, & inferni fuerint fabricatores, & consum-
matores, immediatè subnectit, dicens: *Impii mani-
bus, & verbis acerbant illam*. Si namque non fuisset
peccatum, nec mors, nec infernus foret: cum quanta
autem sollicitudine impii peccata multiplicant? Iustissi-
mum itaq; est, cum mors peccati sit partus, ut pariter ab
anima reproba inseparabilis persistat, & ut præsciri,
qui mortem in hac vita quæsierunt, eam inveniant post
obitum, semperque crucientur per illam.

DISCURSUS XXVII.

A R G U M E N T U M.

Ex aliquibus vitæ hujus passionibus, & tribula-
tionibus, in aliqualem pœnarum infernalium
atrocitatis notitiam deveniri potest.

T H E M A.

*Dedisti meruentibus te significationem, ut fugiant à fa-
cie arcus. Psalm. 59. v. 5.*

1 **P**salmissa in præsent gratias agit Deo, quod iis,
qui ipsum timent, signum dederit, extensum fu-
roris sui arcum, id est, æternam declinandi damna-
tionem, ut Sanctus Augustinus explicat, dicens: *Per
tribulationes temporales significasti tuis, fugere ab ira
ignis sempiterni; in quem pariter scopum S. Job colli-
masse videtur, dum ait: Cum vix parvam stillam ser-
monis ejus audierimus, quis poterit tonitruum magni-
tudinis illius intueri? Equidem maximè deplorabiles
vitæ hujus calamitates gravant intolerabiliter; & ni-
hilominus si omnes in unum congregarentur, vix uni-
cam efficerent stillam, seu guttam in comparatione
ad amplissimum mare, & amarissimum pœnarum
Oceanum; nihilominus quot tribulationes, quot infir-
mitates patimur (verba sunt Hugonis Cardinalis) *et
stillas de judicio Dei sentimus. Si ergo tanta est stilla,
quanta erit abyssus ipsius? Sanè si quis omnes miseras,
tormenta, supplicia, & cruciatus acerbissimos simul
unire posset, quotquot unquam passa est, aut ad se-
culorum finem tota patietur natura humana, liberrimè
assistere posset, omnes hos cruciatus simul conjunctos,
ne quidem vel unicam ignis æterni æquare scintillam;
quia finiti ad infinitum nulla proportio*.*

2 Deus olim Hebræis Ægyptum egressis præce-
pisse legitur, ut filiis suis supplicia narrarent, & flagel-
la, quibus percussisset Pharaonem, quem post varias
pœnas tandem cum universo exercitu in mari rubro
submersit; ut scilicet posterit tot, tantasque audientes
divinæ justitiæ demonstrationes, divinis legibus obo-
dientes esse discerent: *Narras in auribus filii tui, &
nepotum tuorum, quoties continuerim Ægyptios, & sa-
gna mea fecerim in eis, & sciatis quia ego Domini: ubi
Hebræus juxta Cajetanum habet: Quoties illi
Ægyptios. Circa quem proinde textum intelligere
cupio, qualiter tantæ severitatis supplicia, quæ justitiæ
divinæ gladius contra Pharaonem multiplicavit, ludæ
appellentur? Respondet autem Cajetanus aptissime in
hæc verba: *Ex hoc apparet omnia supplicia hujus vitæ
esse potius jocum, quam pœnam*. Cruciatu namque
alterius vitæ, vel ut melius dicam inferni, veraciter
pœnæ sunt, quia ipsam quoque torquent animam,
absque remedio, & in æternum. Idedque Sanct. Hiero-
nymus peraccommodè nos instruit, dicens: *Possi-
bile est considerare ex his maximè doloribus, quos in
hoc corpore positi sentimus, qui quamvis magni sint,
brevis sunt certè temporis, pro eo quod si paulo vehe-
mentiores extiterint, continuo etiam via scelerum dese-
runt finem. Denique multi, si res poposcero, proprietatis
confessione in ipsis tormens animam reddunt, alii verò
in ipso jam corone aditu positi denegant fidem, quam us-
que ad mortem proposuerant confiteri; & hoc non utique
diminutione propositi patiuntur, sed vi doloris nimia, &
insuperabili superati*. Ex quibus præmissis S. Doctor
hanc*

Plal. 111.
Hug. Card.
lib. 1. c. 14.

S. Bruno. in
Pl. 48.
Continuat
similitudo
ovium, ad
devoratos.

S. Bon. ser. 1.
de S. Laur.

Innoc. III. l. 1.
de contemp.
mundiciæ.

S. Bernardin.
s. 2. l. 1. ar. 3.
c. 3.

Haymo in
Pl. 48.

S. Aug. de
Civ. Dei
l. 19. c. 12.

Anima dam-
nata etiam
extra infer-
num posita,
nunquam est
libera à
Cruciatu.
Beda in c. 3.
S. Jacob. Ap.

S. Bern.
Medit. c. 3.

Sap. 1. 11.

Si non fuisset
peccatum,
nec mors,
nec infernus
fuisset.

Per tribula-
tiones hujus
vitæ, aliquan-
do potest
pœnæ dam-
nationis.
S. Aug. lib.
1. ad 14.

Hug. Card.
lib. 1. c. 14.

Deus man-
davit He-
bræis ut filiis
suis narra-
rent plagas
quibus percussit
Ægyptios,
& quæ.

Isid. l. 1.

Cajet.
supplicia
hujus vitæ
jocum sunt,
respectu il-
lorum vitæ
æternæ.

S. Hieron. p.
pro Orig.
Apolog.

hanc ad dignoscendas poenarum infernalium atrocitates deducit consequentiam: si ergo in hac presenti vita tam intolerabiles sunt poenarum dolores, cum iam crassiori animantur indumento, quid putandum est, cum id spirituale effectum ex resurrectione recipiet, & eo vehementius utiq; quo subtilius sentiet vim doloris?

3 Sanctus Joannes Chrysostomus pro eadem confirmanda veritate practicum cuiusdam adducit exemplum, quem arctus multorum reorum, & ad varia supplicia condemnatorum terrefacit conspectus carceris; ait enim: sicut in carcerem quandam ingressi sumus, atque alios squalore confectos, alios catenis vinctos, ac fame laborantes, alios in tenebris clausos conspiciamus, animis commovemur, atque perhorrescimus; nihilque non facimus, ut ne in eum locum incidamus: cum ad ipsos gehenna equuleos trahemur, quinam futurisumus! non enim vincula illa ex ferro confecta sunt, sed igne perpetuo ardente. Si aliquando Ecclesia rueret, aut alta quæpiunturris, sub qua quis vestrum moreretur; si insuper omnes trabes fornicis, saxa, marmora, setta, omniaque alia camenta in oppressi devolverentur humeros, tantumque pondus per centum, & plures annos sustinere deberet absque ullo possibili motu; imò semper in pedes erectus sine quiete, potu, & cibo; quin & insuper atrocissimos subiret spalinos, quam horrenda, continua hæc, & nunquam intermissa mors accideret? Damnatu autem supra dorsum suum immentum, & grave sustinebit pondus, non unius, sed mille turrium, propter immensam corporum reproborum ponderositatem, ut in discursibus precedentibus probatum est; inque situ prorsus incommodo intra agnem hærebit, non per centum, aut mille sæcula, sed per omnem æternitatem.

4 Bellovacensis S. Anselmi similitudinibus, discursibusque innixus, acerbiter supplicii infernalis in hoc sequenti casu pariter utcumque adumbrare conatur: Si ante oculos cordis nostri posita sit homo, exempli causa, qui tam in ipsis oculorum suorum pupillis, quam etiam in singulis membris ferrum ignitum, & candens infixum habeat, ut nec medulla, nec intestina, nec omnino quicquam in toto ipso cruciatu immanitate careat, vel tam levis, quam in oculis aliquatenus sentiat, quid dicam? angustietur, quis hunc sanæ mentis æstimet inter ista, si tanta erit acerbitas in uno tormento, quod ergo in tanta diversitate, & pluralitate tormentorum, quæ simul concurrent in uno damnato?

5 Sanctus Basilii in illius Psalmi commentario: Quis novit potestatem iræ tue, & præ timore tuo iram tuam dimittere? Deum in vita iræ, atque indignationi suæ neutiquam relaxare habenas dicit, quemadmodum in inferno; poenæ namq; & passionis, & flagella mundi huius rosæ sunt, si infernalibus comparentur tormentis; hinc & Symmachus legit: Quis novit robur furoris tui? Quando enim iustitia, & ita divina in mundo hoc impios bello, pestilentia, fame, morbis, mendicitate, aliisque magis penalibus affligit infortuniis, nequaquam suum totaliter exierit furorem; aut, quis novit robur furoris eius? Si moderata indignatio, inquit dictus Sanctus, tantam nobis correptionem intulit, quis considerare valebit, quanta sit poena ab ira tua illata? notat hic sermo sempiternam poenam.

6 Moribundum vobis imaginemini, cumque in agone inter spasmos, & convulsiones agitarum, non die, non septimana, aut mensē, sed anno integro; imò non anno, aut annis quibuscumq; sed per integrum centum, aut mille annorum decursum; imò in tempiternum, quasi quæras mortem, & non invenias eam. Et tamen hæc omnia lusus sunt, & joci in comparatione mortis infernalis; de qua Sanctus Bernardus ita scribit: Horreo mortem vivacem; horreo incidere in manus mortis viventis, & vita morientis; hæc est secunda mors, quæ nunquam occidit, sed semper occidit. Quis dat illis semper mori, ut non moriantur in æternum? Si quis innumerabilem omnium possibilitum, eorumque acerbissimorum vitæ huius dolorum congeriem in unum conglomeraret, hi omnes in comparatione tormentorum infernalium unica duntaxat forent incitilla, & quasi levissimus pulvis mortis. Quam, obsecro, amplectere mini de eo opinionem, qui vobis diceret, se maximum habere desiderium, inque eo omnes

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

suas versari delicias, si cor ejus clavo perforaretur, ut morti dederetur? Utiq; talem in desperatissimo ærumnarum statu positum esse censeretis. Damnatu autem hoc unicum avidissimè postulant refrigerium, quod omnium maximè acerbum, & horrendum mortali alicui in hac vita accidere posset, scilicet ut corda eorum acuto transfigantur ferro: desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

7 Mons Vefuvius, experientia teste, fumum exhalat adeo copiosum, ut Solem obtenebret, globosque evomit tetræ caliginis. Si itaque reus aliquis ad mortem condemnatus super eum pedibus suspendi juberetur in aere, capite deorsum, vel per unicam duntaxat noctem, quam hæc atrox, & intolerabilis foret poena? Foritanne illam perferre posset? De fumo autem abyssi infernalis in Apoc. attestatur S. Joannes, dicens: Fumus tormentorum suorum ascendet in sæcula sæculorum. Simile ferè tormentum Rex Abimelech, prout liber docet Judicum, intulit Sichemitis; nam per aliquot ramos virides, subsidio militum tum succillos, fumo circa præsidium inimicum excitato, mille suffocavit milites; dicente scriptura: Ita factum est, ut fumo, & igne mille homines necarentur, viri pariter, & mulieres habitatorum turris Sichem. At verò subdere hic licet verba illa Redemptoris, si in viridi ligno hæc facimus, in arido quid fiet? quasi enim pro nihilo ducendum est hoc, si cum tormentis damnatorum comparetur.

8 Imò catalogum texite passionum acerbissimarum, quas Christus pertulit, quæque ad imitationem ejus innumerabiles alii subjere sequaces ejus, Apostoli, Martyres, Confessores, omnesque alii. Si enim tantum illi passi sunt, licet Deo grati, & accepti essent, vitamque agerent innocentem, & immaculatam, quem non cruciatuum excessum evaginatus iustitiæ vindicativæ Dei gladius conglomerabit in inferno contra præscitos, qui eam innumerabilibus scelerum irritarunt excessibus? Audite S. Gregorium: Dum recognosco Job sedentem in sterquilino, Joannem esurientem in eremo, Petrum pendentem in patibulo, Iacobum decollatum Herodis gladio; cogito qualiter Deus in futurum cruciabit quos reprobos, quia ita dure affligit quos amat. Sicut intimis amicis sic agitur tempore gratiæ, quid hostibus fiet tempore vindictæ, ac iustitiæ? Quod & Jeremias non obscure confirmat, dum ait: Quia hæc dicit Dominus: Ecce quibus non erat iudicium, ut biberent calicem, bibentes bibent, & tu quasi innocens relinqueris; quibus verbis Propheta inferre voluit: Si electi, ut se capiti suo Christo innocentissimo conformarent, amarissimum in vitæ hac ebiberunt tribulationum calicem, quantum amarior, quantum execrabilior erit ille damnatorum in inferno, ubi severitas iræ, & iustitiæ iræ Dei iudicis implacabilis detrahit? Si sic percussit acriter Diabolus Sanctum Job, inquit Bellovacensis, in presenti permissus, qui aliter non poterat, nisi quantum Deus sustinebat, interim, ut ipse dicit, exterius percussus eum vulnere pessimo à planta pedis usque ad verticem.

9 Certissimum est, Deum in hac vita indulgendo, & parcendo suam manifestare omnipotentiam, prout in quadam oratione his verbis attestatur Ecclesia: Deus qui omnipotentiam tuam parcendo maximè, & miseriando manifestas; aut si Deus tam asperè percutit, inquit S. Gregor. ubi parcat; quam asperè percutiet, ubi seviet? In inferno quidem suam Deus pariter ostendit Omnipotentiam, sed per severitatem, & excessum contra damnatos, eumque implacabilem rigorem, utpotè ubi tota ejus exercebitur, furietque severitas; cum è contra iustitiæ divinæ quantumcunque severæ in hac vita exhibite demonstrationes, omnino tolerabiles sint. Idèque Sanctus Hieronymus ad Pammachium scribens, ita nos alloquitur: An putamus fratres, quod jocando Propheta predicent, ridendo loquantur Apostoli, Christus infantiliter comminetur? loci non sunt, ubi supplicia intercedunt; si jocando passi sunt, credantur & jocando locuti. Isaias ferra secatur, Daniel Leonibus deputatur, Paulus gladio truncatur, Petrus in cruce Domini exemplo suspenditur, & hoc totum, ut à peccatis, & panis homines sua doctrina revocarent.

10 Experientia teste, ingentem quandoque inquietudinem in nocte cauiat strepitus duntaxat, aut mortuus culicis, ita ut quiescere non possimus, nisi eum in-

Ti tere-

Comparatio
fumi montis
Vesuvii ad
fatum in-
fernale.

Apoc. 14.

Jud. 9. 49.

Luc. 11. 11.

Comparatio
tormentorum
SS. Martyrum
& aliorum
ad tormenta dam-
natorum.

S. Gregor.

Jerem. 49. 12.

Bellov. spec.
mor. p. 3. l. 1.
dist. 1.

Deus in hac
vita miseri-
ando ostendit
omnipotentiam
suam.

In inferno
autem per
implacabilem
rigorem.

Hic mortuus
culicis nos
inquietat,
quid ibi non
faciet ver-
tus noster
morsus?

D. Jo. Chrys.
hom. 10. in
1. ad Cor.

Comparatio
supplicii
huius vitæ
cum tor-
mentis dam-
natorum.

Declaratur
alio simili.
Bellov. spec.
mor. l. 1. p. 3.
dist. 1.

S. Basil.
scholia.
Ps. 89. 11.

Deus in hac
vita non
relaxat iræ
habeas,
icut in in-
ferno.

imitando
omnis in-
fernum
biles do-
lores mor-
tis & do-
lores dam-
natorum.

Bern. l. 3. de
vid. c. 12.

teremerimus; quid itaque de verme illo dicemus, qui veluti clavus corda æternum perforabit impiorum; quia *vermis eorum non morietur*? Appositè Dionysius Carthusianus in tractatu de vita, & regimine principis; ita ad præsens discurrit intentum; *Vides, quam multum more pecudum conversantur, ita insensibili terrenis divitiis, carnis deliciis, transuoriturque honoribus, quasi non sit vita alia post præsentem. Et quid facient post hanc vitam delicata, & nobiles ista persona, quam nunc pati vix possunt pulicum morsus, cum caperint descendere in infernum, & ignitissimis illis gebenna malleis tedi, atque sulphureo illo æstuantissimo igne incendi?*

11 Nobili genere natus, inque deliciis nutritus, quantum putatis tormentum experiretur, si se à vermibus devorari, inque sordium illuvie contabescere videret? Audiant, & auscultent, quotquot tales sunt, consiliurn paternum Sancti Ephrem, dicentis; *Meminerimus infirmitatis naturæ nostræ; quid culivemur, aut vilis? & huius minas sufferre nequimus. Quid ergo adversus venenatum, & non quiescentem vermem faciemus?*

12 Celebre notumque est supplicium, quod quidam subiit, qui melle conspersus ardentioribus Solis radiis expositus fuit, ut à vespis, apibus, muscis, aliisque similibus insectis morderetur. Sed quæ inter ardores Solis, ac ignis voracitatem; quæ inter vesparum morsus, & alios aspidum, draconum atque basiliscorum est proportio? quæ comparatio inter passionem solius corporis, & cruciatus corporis simul, & animæ, non per breve tempus, sed per omnem æternitatem durantes? Martyrium equidem grave censuit posteritas illud S. Cassiani, quod illi lenta manus pungentium intulit puerorum: *Ad forum Sylla crudelissimo supplicio affectus est Cassianus Martyr, qui vincit post tergum manibus, puerorum, quos crudiebat ferreis stylis confingendus, excarnificandusque; traditurque quorum quanto erat infirmior vis, tanto ejus poena Martyrii gravior, ac diuturnior. Damnati autem in inferno: ligatis manibus, & pedibus projectionis, ubi vermis eorum non morietur; ubi eos non muscæ, non apes, non stylorum punctura, sed demones indefatigabiles carnifices incessanter cruciabunt, neque miseri vel minimum poterunt movere digitum, ut vel unicam à se favillam amovere possint.*

13 Salutare proinde nobis consilium Sancti Joannes Climacus dedit, inquiens: *Memoria æterni ignis tecum singulis noctibus dormias. Si namque lectus aliquis è mollibus factus plumis tedium causat, & inquietudinem, si vel unicam in eo noctem ducamus vigiles; quale putatis barathri illius futurum tormentum, ubi subter nos sternetur tinea, & operimentum nostrum erunt vermes? Audite S. Bernardinum suum post varias enumeratas inferni poenas, ita terminantem discursum: Omnium istarum perpetuas. Satis suave est jacere in uno lecto, & mundo, & tamen si alicui posito in tali statu, diceretur: *Jace, & quiesce, quia oportebit te ita jacere viginti annis, ipse responderet: potius vellem esse martem. Quid ergo & de illo, qui erit in igne ardenti, & scit se ibi mansurum non per mensem, & annum, sed per infinita secula seculorum? Atque hac quidem consideratione, Fulconem, qui postea Episcopus Tolosanus evasit, ad perfectam, sanctamque vitam permotum fuisse, dictus auctor Sanctus. S. quoque Antoninus hanc damnati in lecto infernali immobilitatem nobis representat, dum ait: *Non poterunt se movere ad aliquid agendum, vel se elongare a rebus eos affligentibus; idque præcitaris illis probat verbis: Ligatis manibus, & pedibus, &c. Atque hinc subdit: Si quis maneret diu in lecto satis molli, & plumoso, nec posset se movere, etiam in capite unius dici valde angustiareretur; quid ergo, ubi est ignis, factor, & tenebra?***

14 Nescio sanè si quis ullius regni integri possessionem omnino pacificam ad viginti annos adire veller, cum hoc duntaxat adjecto pacto oneroso, ut per centum annos in morbo quodam lecto extensus jaceret, ita ut nec digitum movere, nec pupillam elevare posset, sub poena perdendi jus ad dictum regnum; sanè etiam si omnes ibi adhiberentur muscæ, harmoniæ, refocillationes, honores, recreationes, similesque mentem divertentes gaudiorum circumstantiæ, nihilominus tanto tempore ingens hoc tedium nequaquam tolera-

re possit, neque dictam acceptaturus esset conditionem. Quanta igitur tot, tantorumque est stultitia, de quibus dicitur: *Lassati sumus in via iniquitatis, ambulavimus vias difficiles*; qui, inquam, in suis impietatibus defudant, non ut regnent in cælis, sed ut per omnem æternitatem super lectum ignis infernalis distendantur, regnumque perdant beatum?

15 Admirabile, maximèque præ omnibus reliquis prenosum reputatur S. Laurentii Martyrium, eo quod paucis horis super lectum arserit igneum, quando nihilominus solum affligebatur corpus, anima verò ejus deliciis abundabat cælestibus; siquidem misit Dominus Angelum suum, & liberavit me de medio ignis, gloriabatur ille, & non sum æstuat; quin & ad Tyrannum convertus, illi insultabat, dicendo: *Carbonem mihi refrigerium præstant. Cælum intuebatur apertum; ideoque omnis suavis ei erat passio, dicente Terulliano: Nihil crux sentis in nervo, dum animus est in cælo. Nec enim potest in visceribus, ut cum S. Augustino loquar, ignium tormenta sentire, qui sensibus paradisi refrigeria possidebat. Damnati autem, præterquam quod infinitos alios patiantur cruciatus, & angustias, insuper super lectos igneos extenduntur in sempiternum: Quis autem ex vobis habitare poterit cum ardentibus sempiternis? Insuper damnati non modò unica illorum, qui Civitatem Dei inundant, torrentium privabuntur gutta, sed & ob jacturam acerbissimè cruciabuntur illorum infinitorum bonorum, quæ se amittisse incessanter apprehendunt, ut probavimus in discursu 31.*

16 Israelitæ manna omnem in se recludens suavitatem, & saporem aded fastidire cœperunt, ut Egyptum repetere, inque infidelium servitute torqueri potius constituerint, dicebant enim: *Nauseas anima nostra super cibo isto levissimo. Quid autem de præcitis in inferno, quibus amarissimus hic calix propinabitur in perpetuum, dicemus? Scilicet sel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile: ura eorum, ura sellis, & botri amarissimi.*

DISCURSUS XXVIII. ARGUMENTUM.

Qui poenas considerat infernales, ad subeundas in hac vita veræ poenitentiae passiones, aliasque tribulationes animatur.

T H E M A.

Cogitavi dies antiquas, & annos æternos in mente habui; & meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum. Psalm. 76. vers. 7.

1 **A**D reformandos mores nostros, ad vivendum in disciplina Christiana, ad rigores vitæ poenitentis, omnesque alias adversitates cum patientiæ merito constanter tolerandas, medium potentius dari nequit, quam poenarum infernalium æternitatis meditatio, dicente S. Augustino: *Dura sunt, molesta sunt, horrent, quando narrantur, quæ quisque gravia valde patitur in hac vita; in comparatione autem æterni ignis non parva, sed nulla sunt. Maxima animarum pars in æternæ perditionis barathrum corruit, ob poenitentiam, quæ ad salutem via est, conceptum timorem, ne fortè nimis futura sit aspera, & intolerabilis; hic autem timor exinde nascitur, quia poenas inferni sibi ob oculos non ponunt; & ideo illic trepidant timore, ubi non erat timor; quos Hugo Cardinalis Textu quodam Proverborum usus ita describit: *Hi sunt, qui timent aggredi poenitentiam, qui dicunt sicut piger: Leor est in via, scilicet in via poenitentia nimia est austeritas; in medio platearum occidendus sum, quasi dicat: Morerer fame, frigore, & huiusmodi, si facerem poenitentiam; sed sine dubio ibi non est timendum, quia ut dicitur Job. 6. qui timent pruina, irruet super eum nix. Pruina quæ nascitur ex terra, significat poenam temporalem; nix quæ desuper cadit, significat poenam æternam, quæ à Deo injungetur peccatoribus cum dicit: *Ite maledicti in ignem æternum. Pruina enim hic in terris ob frigiditatem aeris ambiens congelatur, & passiones denotat in hac vita homini advenientes; nix verò de cælo depiciens, supplicia denotat, & severitatem alterius vitæ; quæ***

It. 66. 14.
Dion. Cart.
in op. de
vit. & regim.
Principia.

S. Ephrem
Paraphr. 47.

Martyr.
Comparatur
tormentum
Martyris
qui morsibus
vesparum &
mulcarum
expositus
fuit, contra
morsus ver-
mis inferna-
lis.
Item Mar-
tyrium
S. Cassiani.
Martyr. 119,
It. 66. 14.

Clim. gr. 7.
Memoria
ignis infer-
nalis semper
nobiscum
dormiat.
It. 14. 11.

S. Bernard. 2. 4.
It. 15. exhort.

S. Anton.
Theol. mor.
4. p. tit. 24.
c. 5 § 1.

Comparatio
quiescentis
in molli le-
cto ad 1000.
annos, ut re-
gnum ady-
scatur.

Sup. 1.

Exponitur
Martyrii m.
S. Laurentii
consilium
demonstr.

Terrell.

S. Aug. in 4.
S. Laurentii.

It. 11. 14.

Numer. 21. 1.
Nausea
Manna.

Deut. 12. 11.

Infernali
poena
meditatio
utilissima
ad reformati-
onem morum.

S. Aug. 1. 10.
de temp.

Ps. 11. 1.
Aug. C. 2. in
Prov. 26. 1.

Quæ in hac
vita affligi
per poenit-
entiam
merito
amittuntur.

quisquis igitur in hac vita pati, aut affligi formidat; otioque, ac deliciis vacare statuit, quoadunque vivit huic utique tormenta superveniunt aeterna. Unde S. Gregorius ait: *Nonnulli dum temporalia adversa per-
timefcunt, diffinitioni se aeterna animadversionis subji-
ciunt.* Quod si quis domi suae ligna haberet, scalae ad caelum usque pertingenti fabricandae idonea, futurumne esset talis adeo delirus, & fatuus, ut ex lignis illis ignem accenderet, in eumque se vivum concremandum sponte propria conjiceret? Haudquaquam; & tamen haec est hominis stultitia, & amentia, quod cum, sive velit, sive nolit, in hac lacrymarum valle necessario laborare, & adversis subjacere debeat, quae libenter tolerata compendiosam ad Paradisum viam sternunt, cum desperatione verò, & impatientia acceptata, ignem infernalem adaugent, malit per impatientiam gehennae sibi prae-
parare incendium, quam per patientiam in adversis sca-
lam sibi fabricare ad ascendendum in caelum.

2 Ut quis caelorum regnum consequatur, necessarium est, ut de inferno sapiat, & serio meditetur. Unde Div. Chrysostomus de S. Paulo ait: *Vides quomodo, quae sunt hic omnia, crebraque & densa pericula despiciat Beatus Paulus: quare? quoniam meditatus erat etiam gehennam despiciere pro iis, quae Deo placent; quasi diceret: oculum suum ad infernum directum habebat, hocque ei sufficiebat, ut omnes hujus vitae ærumnas, & passiones despiceret.* Sanctus Bernardus ad Robertum nepotem suum scribens, ut illum ad constantem sub disciplinae monasticæ jugo perseverandum animaret, ita discit: *Vigilias times, manuumque tuarum labores? sed levia sunt haec meditati flammæ perpetuas. Recordatio tenebrarum facis non horrere solitudinem: si futuram de verbis otiosis cogitas discussionem, non displicebis silentium; fletus ille, & stridor dentium, ante oculos mentis sepe redacti, pares tibi reddent matiam, & culcitram.* Et idem dum nos ad delicias, & lautitiam cibi, & potus, propendere animadvertimus, necessum est, ut illam cogitemus damnatorum famem, & sitim sempiternam, de qua Psalmista ait: *Famem patientur ut canes;* & iterum: *uva eorum, uva fellis, & botri amarissimi, sel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile.* De divite Epulone quidem legimus, quod *epulabatur quotidie splendide;* & tamen idem in inferno positus, aliud nihil petiit, quam unicam duntaxat aquæ guttulam, extremitate digiti à Lazaro sibi propinatam, quem adeo in vita contempserat, ut illum pari cum canibus suis loco haberet; sciebat insuper, eundem Lazarum à vertice capitis ad plantam pedis usque ulceribus plenum, leprosum, & pureulentum fuisse, & tamen unicam extremo digiti hujus Lazari subministratam aquæ guttulam, nectar censebat esse, & ambrosiam, optimumque remedium ad refrigerandum linguæ suæ ardorem, quæ hæcenus per tot annos vimis delicatis, & pretiosis, exquisitisque epulis assueverat. Quod si oculos vestros in Sanctum Hieronymum direxeritis, in deserto siti intolerabili cruciatum, excessivis solis ardoribus decoctum, silice pectus suum validis ictibus percutientem, factumque socium scorpionum, & scietarum, invenietis utique illum inter omnes hæc asperitates, fortitudinem sibi & constantiam comparasse, quia nimirum ibidem continuo cruciatus meditabatur inferni, ipsomet teste, qui ad Eustochium Virginem ita scribit: *Ille ego, qui ob gehennæ metum, tali me carcere damnaveram, scorpionum tantum socius, & ferarum.* Quod si quis oculis suis in paradisum usque penetrare posset, inveniret utique innumerabiles ibidem corlites, beatifica Dei visione fruentes, qui prius in hac vita per inferni assiduam meditationem perterrefacti, magno cum fervore mortificationi carnis, & veræ penitentiae exercitio se dedica-
verunt, ut ab illis se poenis eximerent.

3 Pater Jeremias Drexelius se à viro fide digno audivisse refert, quod Theodoricus Episcopus Trajectensis servum quendam habuerit Eberbach nomine, qui licet domino suo ob egregiam prudentiam, industriam, & fidelitatem acceptissimus esset; nihilominus æmulorum suorum perfidia victus, ut se de illis vindicaret, semetipsum desperatus in demoni tradidit potestatem. Elapsis verò aliquot annis, mortuus est, ejusque anima in mare quoddam flammarum

conjecta fuit, à quibus adeo excessivè vehementem patiebatur dolorem, & poenam, ut sæpius protestatus fuerit, malle se in igne, ex omnibus totius mundi lignis excitato, ad novissimum judicii diem usque arde-
re, quam in hoc flammarum mari per unam horam cruciari. Dum verò in maximis tormentis esset, Angelus quidam ei apparens, dixit illi; hanc esse retributionem, quam dæmon dare solet illis, qui ultro se eius potestati devoverunt; veruntamen confestim subiunxit: Dic sodes, quid si Deus hanc tibi gratiam concederet, ut in vitam denuò mortalem redire posses? facturus essem sinceram de peccatis tuis penitentiam? Imò verò, respondit infelix, & quidem asperrimè me penitentia afficerem; cum igitur cadaver eius, etiamnum insepultum domi consisteret, defunctus è feretro resurgens, rediit ad vitam, & penitentiam agere coepit adeo rigorosam, ut Ottonem Episcopum in terram sanctam comitatus, nudis pedibus post equum illius, inter silices, & sentes cucurrerit, sanguisq; è pedibus eius abundanter manarit, pauperibus quoque omnes facultates suas distribuit, quotidie in pane, & aqua ieiunavit; monitusque à nonnullis, ut hunc vitæ rigorem nonnihil temperaret, se atrociores passum fuisse poenas, respondit; unde vitam professus est religiosam, in qua inter austeritates excessivas ad finem usque perseveravit.

4 Coniungatis velim in mente, seu in memoria vestra si potestis, omnia Martyrum tormenta, quaecunque ab omnibus tyrannis exercitas crudelissimas barbaries, murum æneum Phalaridis, Sancti Eustachii fornaces, feras, cruces, rotas, & omnia tormenta, quibus humana natura hæcenus affecta fuit, aut deinceps ad finem usque sæculorum afficietur; & postquam omnia cum flammis infernalibus comparaveritis, omnia huius vitæ tormenta, somnium quoddam, & morum nihil esse reperietis; nam ut D. Chrysostom. ait: *Hæc omnia, quæ hic patimur, merus ludus, ac risus sunt, si cum illis suppliciis in contentione veniamus.* Vincen-
tius Bellovacensis, id quod in vitis patrum legitur, de quodam tradit, qui ut dæmonem superaret, & deluderet, se soli ardenti nudum exposuit, ut ab eius æstibus assaretur; interrogatusque qualiter dolorem tantum tolerare posset, respondit: *quomodo possem sustinere inferni ignem, si non possem Solem sustinere?* Hinc & Isidor. Clarius Episcopus Fulgentinus in sua de iudicio finali oratione, populum circumstantem ita aliquando aggressus est, dicens: *Quis vestrum in uno die ignem ferre eligit, accepto mille nummorum aureorum pretio? & pro longè minori interdum se non veremini, perferendi aeterni ignis periculo vosmetipsos exponere?*

5 Principalissima tantarum animarum damnationis causa, ex illis deducitur primi credentium patris Abrahami ad epulonem verbis: *recordare quod recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala.* Ubi S. Bernardus subiungens, interrogat: *Hæcine cruciatuum causator, quod in hoc seculo bona recepit?* Ita sanè, nam passio ad caelum, gaudium verò ad infernum nos conducit. Ut itaque passiones amemus, ut nos mortificemus, voluntatem abnegemus, & appetitus nostros pefundemus, unicum est remedium, cogitatio miserationum sempiternarum; siquidem *momentaneum hoc, & leve tribulationis nostra, æternum gloria pondus operatur in celis.* Imò vitæ hujus adversitates, patienter toleratæ, nos non modò in caelum conducunt, sed & insuper è poenis eximunt infernalibus. Et idem dic sodes, quid est, quod te à vitæ religiosæ rigoribus deterreret? Num forsitan habitatio angusta, & cella exigua? Cogita infernum, hic enim carcer erit vobis adeo angustus, ut nec pedem extendere valeatis, pondus super vos habentes innumerabilium damnatorum. Num fortè continua abstinencia, ieiunium, gulæque mortificatio tibi nauseam creat? Cogita, quod reprobi in inferno *famem patientur ut canes;* perpetua erit tibi, vel unius etiam aquæ guttæ penuria. Num fortè difficile tibi videtur inimicis ignoscere? Certè in inferno inimicos, & carnifices tolerare debetis dæmones omnes, damnariq; ipsimet se mutuo deglubere, & devorare vellēt, si possent.

6 Abbas Olympius, ut refert S. Joannes Climacus, aliquando interrogatus, qualiter speluncæ suæ inhabitare posset angustias, & excessivos supportare calores,

Omnia huius sæculi tormenta sunt merum somnium respectu flammarum infernalium.

D. Chr. 9. in 2. ad Cor.

Bellov. spec. mor. l. 1. p. 4. dist. 4.

Isid. Clarius or. 11. exort. 2.

Quoniam sit principalior causa damnationis occ. animarum. Luc. 16. 29. S. Bern. Gen. super. Ecce nos reliquimus omnia. 2. Cor. 4. 17.

S. Jo. Clim. in loc. Parad.

Quo medio
huius vitæ
mala patie-
ter tolerari
possint.

P. Ludov.
Richermus
in Valedict.
animæ.
Coll. 5
Lapidum
exemplum
eiusdem
paralytici.

Ejus appli-
catio.

Rom. 13. 11.

D. Chrysost.
h. 1. ad pop.
Antioch.

Nihil grave
reputari de-
bet quod
nos eripit à
miseriis
æternis.
Nazianz. de
S. Gorgonia
sorore sua,
S. Hermene-
gildus hoc
fecit.

Hæc consi-
deratio mar-
tyris consti-
tes fecit.
S. August.

D. Chrysost.
ad Thessal.
Mirabilis
conversio
eiusdem
magni pec-
catoris ex
considera-
tione poenæ
sua inferni.

præter apum, muscatum & culicum, sanguinem con-
tinuò elicientium, morsus, & puncturas? Respondit, cu-
lices iustineo, quia vermem timeo immortalem, flocci-
facio calorem, quia ignem pertimesco æternum: Hæc
afflictiones finem habebunt, non illæ. Cui confirmando
sequentem, quam in scriptore famoso reperi, subjicere
placet historiam: In Arles quendam Joannem Berle
fuisse accepimus, qui cum admodum longo tempore à
Medicis deploratus, lecto affixus ex paralyti jacui-
set, quadam die in domo suo ignem conspiciens fuit, qui
cum iam iam tabulatum cubiculi sui lambere, ac popu-
laretur, repente ille horrore percussus, & jam mortem
sibi instantem animo imprimens, ita spiritus animales
percussit, nervorumque contractuum nodos abruptis con-
fessit, ut lecto exilierit, & fenestra fortè fortuna ap-
prehensa, animoso per eam saltu se eiecerit, & velut me-
tu, ac terrore persequente, & ignem & paralytin diutur-
nam effugerit. Ita quoque plurimi velut congelati, in-
que malorum habituum suorum lethargo sepulti jacent,
Dei, alteriusque vitæ prorsus immemores, totidem sa-
nè paralytici spiritualiter; ad quos excitandos (liqui-
dem hora est iam nos de somno surgere,) efficacissimum
remedium est, seria ignis infernalis apprehensio, dicen-
te D. Chrysostomo: Itaque si futura sensus gehenna nos
terrere, & intolerabiles illas cogitaremus poenas, etiam-
si rem, & animam, & corpus, Dei legibus tradidissimus,
non doleremus, scientes, quod majora lucrabimur, à fu-
turiis malis liberationem.

7 Equidem passionibus, mortificationibus, rigoresque
vitæ præsentis (qui alterius beatæ, & immortalis vi-
tæ sunt pretium,) subito finientur, nosque à miseriis
eripunt sempiternis; ideòque Gorgonia soror Nazian-
zeni, prout hic idem S. attestatur, nihil reputabat gra-
ve, quod finem habere considerabat. Hanc ipsammet
quoque ob causam S. Hermenegildus, Leovigildi Re-
gis Hispaniarum filius, Martyrium subit intrepidus;
cum enim, nisi hæresi adhereret Arianæ, juxtaque
huius ritum communione potiri acquiesceret, cer-
vicem gladio subicere jubere, per satellitem à pa-
tre submissum, respondit generosus Martyr, se flocci-
facere damnum regni, quo diu frui non posset, seque
poenas horrere infernales in æternum duraturas: quæ
cuiuscunque Christiani cogitationes esse deberent,
scilicet meditari, quam subito felicitates deficient
humanae, illique miseriæ succedant infernales, eæque
æternæ. Hæc ipsa consideratio Martyres in crude-
lissimorum suppliciorum carnificina constantes effe-
cit; ideòque Sanctus Augustinus interrogabat, di-
cens: Qui nolit ad horam vni Laurentii igne, ne æternum
gehennæ patiatur incendium? Neque enim alios in tor-
mentis, intrepidus & perseverantes fuisse invenietis,
nisi qui oculorum unum in cælis, alterum verò in in-
ferno defixum habuerit. Unde D. Chrysostomus ait:
si nemo fert verba, quæ sunt de gehenna, est perspicuum,
quod si comprehenderit persecutio, adversus ignem, &
ferrum nemo resistet. Conversiones quoque pecca-
torum contumacium, & habituatorum, ut plurimum
per hanc eandem viam, scilicet meditationis, &
applicationis ad poenas inferni, subsequæ fuerunt. In
vita S. Liduinæ Virginis, apud Surium hæc sequens le-
gitur historia. Cum enim hæc virgo sanctitate, & pa-
tientia virtute celeberrima esset, triginta octo anno-
rum spacio acerbissimas sustinuit infirmitates; huius
autem virginis sæculo vir quidam perversissimis indu-
tus moribus vivebat, qui nunquam in tota vita sua
sacramentali confessione se expiaverat; per sæpius re-
plicatas tamen amicorum, aliorumque gravissimorum
vitorum instantias, tandem ad S. hanc virginem visi-
tandam inductus fuit, eique licet per detritum, malæ
sue conscientia statum aperuit: quæ gravissimas hæ-
cæ enormitates illibentissime auscultans, & summo-
perè detestans, illum ut taceret, rogavit, eaque pecca-
ta sub sacramentali sigillo sacerdoti, non verò sibi ape-
rire iussit. At verò temerarius peccator ille confes-
sionem suam coram virgine prosequens, per lannas, &
ceterum omnia sua exposuit scelera; sancta igitur virgo
eum interrogavit, num contentus esset, ut ipsa inter-
pretis munus, peccata ipsius loco confitendo, obiret?
cui ille omnino contentum se esse dixit, dummodò
ego ab iisdem confitendis liber remaneam. Ut igitur

sancta hæc virgo desperata huic animæ opem ferret,
per magnæ compunctionis actus omnia miseri illius
peccatoris scelera sacerdoti recensuit, haud secus, ac
si illa ipsamet commisisset. Qui ad virginem sanctam
reversus, numquid se facturam promiserat, executam
fuisse, interrogavit: cui cum illa plenè se promissio-
ni satisfecisse respondisset, hic subridendo eam,
quamnam pro peccatis sacerdos penitentiam impo-
suisset, interrogavit: solum, respondit illa, per inte-
gram quandam noctem in lecto tuo jacebis supinus,
absque eò quod in aliud te latus commoveas; hanc
penitentiam igitur facito, mihi quæ reliquum
est, curæ relinquito; quo responso accepto, temera-
rius peccator vehementer ridere coepit, hancque tam
levem satisfactionem summopere admirans, dixit: Si
tam facilis pro peccatis meis penitentia injungitur,
audacter mihi peccare licet. Veruntamen ad exe-
quendam impositam sibi penitentiam digressus, su-
bitò ut aliquantulum in lectulo quieverat, ingentem
cepit experiri molestiam, & fastidium, ex eò quod se
in alterum latus nequaquam movere liceret; unde
lectus ei videbatur durus, & rigidus, licet mollissimus,
& plumeus esset; Deoque interius in corde ipsius
operante, in hunc modum intra semetipsum discurre-
re coepit: Ego per Dei gratiam sanus sum, satur sum,
robustus sum, & in mollibus plumis quiesco, & ta-
men tantam in memetipso experior inquietudinem,
eò quod in aliud latus me movere non possim; quid
erit, si molestia hæc, & fastidium, usque ad matuti-
num diluculum duraverit? imò verò qualis poena fu-
tura esset, si mihi per integrum diem, vel per duos, per
decem, per viginti dies hoc modo jacendum esset? In-
ter quas cogitationes aliquod excitantis gratia lu-
men in ejus anima lucere coepit; ideòque ad immo-
bilem, & sempiternum, acque igneum damnatorum
lectum seridè considerandum se contulit, vitæque & mo-
ribus omnino mutatis, generalem quandam fecit con-
fessionem, seque DEO totaliter consecravat. Potuit
utique peccator ille cum regio Platte dicere: Antici-
paverunt vigilias oculi mei, turbatus sum; cogitavi dies
antiquos, & annos æternos in mente habui; & medita-
tus sum nocte cum corde meo, exercitabar, & scopebam
spiritum meum; nunquid in æternum projiciet DEVS?
aut non apponet, ut complacitior sit adhuc? aut in finem
misericordiam suam abscindet? aut obliviscetur mise-
reri DEVS? aut continebit in ira sua misericordias suas?
& dixi nunc capsi; hæc mutatio dextera excelsi. Quæ
omnia ad unguem in huius hominis conversione ad-
impleta fuerunt; siquidem in illius noctis vigilia, tor-
mentorum inferni perpetuitatem considerando, totum
se Deo consecravat.

8 In Catechismo Historiali legitur, quod Anno
1090. duo Clerici summo amicitia vinculo sibi mu-
tuò adstricti reciproce se obligarunt, quod qui primus
illorum moreretur, post mortem, si ita DEO placitum
esset, subitò apparere, eumque qui superstes man-
fisset, de statu suo certiorem facere deberet. Triginta
igitur elapsis diebus unus illorum moriens, post mor-
tem sodali suo, nocturno tempore, dum adhuc vi-
gil esset, exanguem & pallidam præferens faciem
apparuit, eumque interrogavit, dicens: Agnosces me?
agnosco, respondit ille, & miror, quod ita tarde appa-
ueris; sempiternis datus sum suppliciis, inquit infelix
anima, cui amicus respondit: Ego iurabo te orationi-
bus meis, jejuniis, elemosinis; ac verò damnatus respon-
dit: Sine penitentia sunt judicia DEI in inferno; dum
rotas æstra polus, dum pulsas littora pontus, pro crimi-
nibus meis puniar; si totus mundus mihi remedia exquire-
ret, æterna tamen, & innumera poenarum genera pa-
tiar. Et ut aliquam ex meis rationabilibus poenis cogno-
scas; en una. Protendit manum sano ulcere stillan-
tem. Videtur tibi, ait ille, levis? Cumque ille vide-
ri sibi levem referret, ille curvatis in volam digitis, tres
guttas defluentis tabis super eum jaculatus est, quarum
duæ tempora, tertia frontem contingentes, cutem sicut
ignito jaculo penetraverunt, voramen nucis capax effe-
cientes. Illo magnam poenam esse doloris clamore pro-
testante: Hoc, inquit mortuus, eris tibi quamdiu vi-
xeris, & poenarum mearum grave documentum, & ni-
si neglexeris, salutis tue singulare monumentum. Exco-
nata

Catech. hist.
l. 4. c. 11. §. 6.
Clericus
mortuus
damna, aliter appa-
ret, & quæ
doctrinæ
gravissimæ
poenarum
inferni.

vera ita factum est, nam tres illæ defluentissimas gut-
tæ ad illum, ut rigorosissimam, strictissimamque di-
sciplinam quandam monasticam amplecteretur, in-
ducendum, sufficientissimæ fuerunt; nam omnia ven-
dens, danisque pauperibus: *S. Melaniam adiit, & Monachus ibi factus, optimè conversatus est.* Bellova-
centis de pœnarum infernalium consideratione disci-
rens, ait: *Confortat ad patientiam, quia presentes pœ-
nas, & adversitates levigat, ut respectu futurorum le-
vissime reputentur;* unde Sanctus Gregorius ait: *Sancti
temporalem pœnam levem putant, quia per hanc aeternam
evadere non formidant.* Ideo quoque S. Augustinus in
hæc trita quidem, sed nunquam sufficienter meditata
verba prorupit: *Hic seca, hic ure, ut in aeternum par-
cas.* Pater Jeremias Drexelius Martyrum Japonen-
sium describit angustias, quas perpassi sunt in strictissi-
mo quodam carcere, in quo quatuor annis, priusquam
martyrio afficerentur, variis quotidie exercebantur
tormentis; & licet Martyrum illorum labores, pœnæ,
fames, sitis, gelu, sctor, arctitudo, vigilia, om-
niaque alia tormenta adeo tremenda fuerint, ut etiam
illa tantum audiens horrorem incutere possint; at-
tamen SS. Martyres, haud secus, ac si in paradiso fuis-
sent, inter illa tormenta delitiabantur. Unde P. Caro-
lus Spinola Societatis Jesu in sua ex carcere exarata E-
pistola ita scribit: *Hoc ergastulum mihi paradysus esse vi-
detur;* hujus autem ratio est illa, quam idem Drex-
elius, post recensita excessiva Martyrum illorum tor-
menta, subjungit, inquit: *Esse verè hic talis carcer,
quamvis ipsa morte atrocior, si tamen ad infernum car-
ceres comparatur, paradysus est.*

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Varie adducuntur considerationes circa aeternita-
tem, quæ pœnas infernales consequitur.

THEMA.

*Dabit ignem, & vermes in carnes eorum, ut uran-
tur, & sentiant usque in sempiternum.* Judith. c.
16. vers. 21.

Sanctus Augustinus pœnarum infernalium aeterni-
tatem variis modis probare satagit: Speciali-
ter verò per decretoriam supremi judicis in judicio fi-
nali contra præcitos pronunciandam hanc condemna-
tionis sententiam: *Discedite à me maledicti in ignem
aeternum;* quibus verbis ignis clarè exprimitur, simul-
que perspicuis verbis, quod æternus futurus sit, decla-
ratur. Probat quoque eandem aeternitatem per verba
illa Apoc. cap. 20. *Cruciantur die, ac nocte in secula sa-
culorum.* Formatque insuper ad idem propositum se-
quens argumentum: futura est beatorum in cælo retri-
butio æterna, ergo ob eandem rationem sempiterna
quoque futura erit reprobis in inferno infligenda pœ-
na: Deinde quale est æternum supplicium, pro igne dicitur
non existimare, & vitam æternam credere si-
ne fine, cum Christus in eodem ipso loco, in una eademq;
sententia dixerit utrumque complexus: *sic ibunt isti in
supplicium æternum, justi autem in vitam æternam?* Eo-
dem quoque argumento S. Ephrem vivit in quadam
oratione de extremo judicio, cuius sunt hæc verba: *si
æternorum aliquando tormentorum erit finis, sanè & vi-
ta æterna; sin autem de vita hoc accipere, & statuere vo-
lumus, quoniam pœna, quæso, rationi consonum esse po-
terit, supplicii æterni finem proponere velle, cum æter-
ni adjectio æqualem in utrisque vim habeat?*

Isaïas de inferno (de quo Job ait; quod sit ter-
ra tenebrarum, & operta mortis caligine,) mentionem
faciens, inquit: *Tenebra, & palpasio facta sunt us-
que in æternum.* Sanctus Bonaventura in sermone 1.
de Sancto Laurentio, inquit: *Ignis æternus nullis un-
quam temporibus finiendus.* Enimverò, ut alii ignes
longo tempore conserventur, continuo opus habent
fomento, non verò sic ignis infernalis, quia ut in
Discursu 9. probavimus, ignis ille sola DEI justitia,
& iracundia, quæ in inferno inexorabilis erit, accen-
detur. DEUS semper erga reprobos justus, & iracun-
dus erit, quoadusque viveret, & quæ in æternum, & ul-

tra. Isaïas de gehenna inquit: *Flatus Domini sicut
torrens sulphuris succendens eam;* atque ideo sicut
ignis in concavo lunæ subsistens, absque ulla materia
combustibili, per solam DEI Omnipotentiam, & Sa-
pientiam conservatur, cur non pariter ob eandem ra-
tionem flammæ infernales inextinguibiles, & perpe-
tue in centro terræ conservari poterunt? Quamvis
etiam dici possit, quod ligna illius ignis, & nutrimen-
tum ejus futuri sint spiritus infernales, & animæ re-
probæ; utraq; autem substantiæ immortales sunt, &
in sempiternum durabunt. Hi qui hunc ignem insus-
flabunt, nunquam cessabunt; unde Sanctus Augu-
stinus ait: *Erit ibi tortor sine affectu, tortus sine do-
fectu; nec qui torquet, fatigatur, nec qui torquetur, mo-
ritur.* Vincentius Bellovacensis ex Sancto Bernardo
aeternitatis pœnarum infernalium aliam, eamque ef-
ficacem adducit rationem, dicens: *In inferno, pec-
cati & carnis similis videtur esse conditio, quia cul-
pa semper poterit ibi puniri, & nunquam poterit ex-
piari; sic nec in corpore poterunt tormenta finire, nec
corpus ipsum tormentis exanimari.* Nullum aliud tem-
pus, quam quod in hac vita agitur, capax est ad ex-
piandam culpam, quæ hujus incendii est alimentum;
reprobis autem nunquam in hunc mundum redire,
& viator effici poterit; & tamen si sacer textus de des-
peratis illis animabus dicat, quod sint penitentiam agen-
tes, & pro angustia spiritus gementes; illa tamen po-
nitentia DEO nunquam grata, & accepta erit, quia
oritur ex timore pœnæ, non verò ex culpæ horrore.
Unde Sanctus Bonaventura ait: *Si damnati singulis
diebus fletent, & in fletu emitterent modicam lacry-
mam, plus de aqua, per præcessum temporis, de oculis
unius damnati exires, quam sit aqua totius mundi; &
tamen totus hic fletus nunquam ad abstergendam uni-
cam duntaxat unius peccati venialis maculam pertin-
getet.* D. Chrysostomus ad illa se verba reflectens:
*Tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet univer-
sum debitum,* interrogat, quo modo debitor ille im-
mensam hanc summam, quæ etiam potentissimum
quendam Monarcham in solvendi angustias, & im-
possibilitatem redigere potuisset, liquidare poterat? &
ad damnatum quendam aliudens, respondet: *Tradidit
eum, ait, tortoribus, donec universum debitum persol-
verit, id est, ad perpetuitatem eum supplicii tradidit,
nunquam enim persolvetur.* Apud Jobum sequens
legitur sententia: *Memento quia ventus est vita mea,
& non revertetur oculus meus, ut videat bona;* nun-
quam enim anima damnata ad statum merendi, vel
benè, & meritoriè operandi redire poterit, sed in ma-
litiâ, quacum hunc mundum egressa fuit, in sempiter-
num obstinata perseverabit: *Ad videnda bona extin-
cti oculus non redit,* inquit Sanctus Gregorius, quia
ad exhibenda recta opera, exuta carne anima non
revertitur.

3 Aeternitas ab Authore quodam hoc modo descri-
bitur: est circulus quidam, cuius centrum sempiter-
num quid est, hujus verò circumferentia nusquam est.
Est enim globus quidam rotundus, ex omni parte si-
milis sibi, qui nec principium habet, nec finem, est
item annus quidam, qui perpetuò volvitur, & ubi fi-
nitur, & moritur, ibi quoque subito reinchoatur, &
renascitur. Sanctus Augustinus illa Psalmi secundi
verba: *Ego hodie genui te,* explicans, inquit: *Quam-
quam etiam possit illa dies in prophetia videri, quo
IESVS CHRISTVS secundum hominem natus est,
tamen hodie, quia presentiam significat, atque in eter-
nitate nec præteritum quicquam est, quasi esse desierit,
nec futurum, quasi nondum sit, sed præsens tantum, quia
quicquid æternum est, semper est.* Ad hoc quoque pro-
positum considerari possunt illa Ecclesiastis verba:
*Generatio præterit, & generatio advenit, terra au-
tem in æternum stat; oritur Sol, & occidit, & ad lo-
cum suum revertitur, ibique renascens girat per me-
ridiem, &c.* Præterit enim una generatio, huicq; con-
festum altera succedit, terra autem semper eadem,
& immobilis perseverat; oritur Sol, & occidit,
& semper ad locum suum revertitur, seque omni
anno per eadem zodiaci signa volvendo, semper
unus, idemque perseverat; omnia quoque flumina

Bellov.
dist. 4.

S. Gregor.

S. August.

Drexel. in
Damnatoru
regio c. 1. §. 4.
Horrenda
afflictio SS.
Martyrum
Carcomian-
sum.

11. 10. 11.

S. Aug. l. 41.
de Sanct. c. 1.Bellov. spec.
mor. l. 1. p. 3.
dist. 1.
Alia ratio
aeternitatis
pœnarum.

Sap. 1. 4.

S. Bonav. in
dix. talor.
tit. 10. c. 1.
Perpetuus
fletus dam-
natorum
illis nihil
prodest.
D. Chrysost.
hom. 11. in
Matth. 13. 4.S. Aug. l. 1.
de Civ. Dei
c. 19.Matth. 21.
Probat
pœnas infer-
nales esse
æternas.
Apoc. 20. 10.

Job 7. 7.

S. Ephrem
or. de futuro
judicio.S. Greg. l. 8.
c. 1.Descriptio
aeternitatis.

11. 11. 14.

S. Bonav. l. 1.
de S. Laur.
Ignis infer-
nalis incon-
sumetur,
non indiget
fomento.S. Aug. in
Ps. 1.Æternitas
semper est.
Eccl. 1. 4.

Quo medio
hujus vitæ
mala pati-
ter tolerari
possint.

præter apium, muscarum & culicum, sanguinem con-
tinuò elicientium, morsus, & puncturas? Respondit, cu-
lices iustineo, quia vermem timeo immortalem, flocci-
facio calorem, quia ignem pertimesco æternum: Hæ
afflictiones finem habebunt, non illæ. Cui confirmando
sequentem, quam in scriptore famoso reperi, subjicere
placet historiam: In Arles quendam Joannem Berle
fuisse accepimus, qui cum admodum longo tempore à
Medicis deploratus, lecto affixus ex paralyti jaenif-
set, quadam die in domo suo ignem conspiciens fuit, qui
cum iam iam tabulatum cubiculi sui lambere, ac popu-
laretur, repente ille horrore percussus, & jam mortem
sibi instantem animo imprimens, ita spiritus animales
percussit, nervorumque contractorum nodos abruptis con-
festum, ut lecto exiliret, & fenestra fortè fortuna ap-
prehensa, animo se per eam saltu se eiecit, & velut me-
tu, ac terrore persequente, & ignem & paralytin diutur-
nam effugeris. Ita quoque plurimi velut congelati, in-
que malorum habitum suorum lethargo sepulti jacent,
Dei, alteriusque vitæ prorsus immemores, totidem sa-
nè paralytici spiritualiter; ad quos excitandos (liqui-
dem hora est jam nos de somno surgere,) efficacissimum
remedium est, seria ignis infernalis apprehensio, dicen-
te D. Chrysostomo: Itaque si futura sensus gehenna nos
terrere, & intolerabiles illas cogitaremus penas, etiam-
si rem, & animam, & corpus, Dei legibus tradidissimus,
non doleremus, scientes, quod majora lucrabimur, à fu-
turi malis liberationem.

7 Equidem passionibus, mortificationibus, rigoresque
vitæ præsentis (qui alterius beatæ, & immortalis vi-
tæ sunt pretium,) subito finientur, nosque à miseriis
eripunt sempiternis; idèdque Gorgonia lotor Nazian-
zeni, prout hic idem S. attestatur, nihil reputabat gra-
ve, quod finem habere considerabas. Hanc ipsammet
quoque ob causam S. Hermenegildus, Leovigildi Re-
gis Hispaniarum filius, Martyrium subiit intrepidus;
cum enim, nisi hæresi adhereret Arianæ, juxtaque
huius ritum communione potiri acquiesceret, cer-
vicem gladio subicere juberetur, per satellitem à pa-
tre submissum, respondit generosus Martyr, se flocci-
facere damnum regni, quo diu frui non posset, seque
penas horrere infernales in æternum duraturas: quæ
uniuscujusque Christiani cogitationes esse deberent,
scilicet meditari, quam subito felicitates deficient
humanae, illique miseræ succedant infernales, eaque
æternæ. Hæc ipsa consideratio Martyres in crude-
lissimorum suppliciorum carnificina constantes effe-
cit; idèdque Sanctus Augustinus interrogabat, di-
cens: Qui nolit ad horam vixi Laurentii igne, ne æternum
gehennæ patiatur incendium? Neque enim alios in tor-
mentis, intrepidus & perseverantes fuisse invenietis,
nisi qui oculorum unum in cælis, alterum verò in in-
ferno defixum habuerit. Unde D. Chrysostomus ait:
si nemo fert verba, quæ sunt de gehenna, est perspicuum,
quod si comprehenderit persecutio, adversus ignem, &
ferrum nemo resistens. Conversiones quoque pecca-
torum contumacium, & habituatorum, ut plurimum
per hanc eandem viam, scilicet meditationis, &
applicationis ad penas inferni, sublevarunt fuerunt. In
vita S. Liduinæ Virginis, apud Surium hæc sequens le-
gitur historia. Cum enim hæc virgo sanctitate, & pa-
tientia virtute celeberrima esset, triginta octo anno-
rum spatio acerbissimas sustinuit infirmitates; hujus
autem virginis sæculo vix quidam perversissimis indu-
tus moribus vivebat, qui nunquam in tota vita sua
sacramentali confessione se expiaverat; per sæpius re-
plicatas tamen amicorum, aliorumque gravissimorum
virosum instantias, tandem ad S. hanc virginem visi-
tandam inductus fuit, eique licet per derisum, male
sue conscientia statum aperuit: quæ gravissimas hæ-
c enormitates illibentissimè auscultans, & summo-
perè detestans, illum ut taceret, rogavit, eaque pecca-
ta sub sacramentali sigillo sacerdoti, non verò sibi ape-
rire iussit. At verò temerarius peccator ille confessio-
nem suam coram virgine prosequens, per lannas, &
gillum omnia sua exposuit scelera; sancta igitur virgo
eum interrogavit, num contentus esset, ut ipsa inter-
pretis munus, peccata ipsius loco confitendo, obiret?
cui ille omnino contentum se esse dixit, dummodò
ego ab illis confitendis liber remaneam. Ut igitur

sancta hæc virgo desperata huic animæ opem ferret,
per magnæ compunctionis actus omnia miseri illius
peccatoris scelera sacerdoti recensuit, haud secus, ac
si illa ipsamet commisisset. Qui ad virginem sanctam
reversus, numquid se facturam promiserat, executam
fuisset, interrogavit: cui cum illa plenè se promissio-
ni satisfecisse respondisset, hic subridendo eam,
quamnam pro peccatis sacerdos poenitentiam impo-
suisset, interrogavit: solum, respondit illa, per inte-
gram quandam noctem in lecto tuo jacebis supinus,
absque eò quod in aliud te latus commoveas; hanc
poenitentiam igitur facito, mihi quæ quod reliquum
est, curæ relinquito; quo responso accepto, temera-
rius peccator vehementer ridere coepit, hancque tam
levem satisfactionem summopere admirans, dixit: Si
tam facilis pro peccatis meis poenitentia injungitur,
audacter mihi peccare licet. Veruntamen ad exe-
quendam impositam sibi poenitentiam digressus, su-
bitò ut aliquantulum in lectulo quieverat, ingentem
cepit experiri molestiam, & fastidium, ex eò quod se
in alterum latus nequaquam movere liceret; unde
lectus ei videbatur durus, & rigidus, licet molliissimus,
& plumeus esset; Deoque interius in corde ipsius
operante, in hunc modum intra semetipsum discurre-
re coepit: Ego per Dei gratiam sanus sum, satur sum,
robustus sum, & in mollibus plumis quiesco, & ta-
men tantam in memetipso experior inquietudinem,
eò quod in aliud latus me movere non possim; quid
erit, si molestia hæc, & fastidium, usque ad matuti-
num diluculum duraverit? imò verò qualis pena fu-
tura esset, si mihi per integrum diem, vel per duos, per
decem, per viginti dies hoc modo jacendum esset? In-
ter quas cogitationes aliquod excitantis gratia lu-
men in ejus anima lucere coepit; idèdque ad immo-
bilem, & sempiternum, atque igneum damnatorum
lectum seridè considerandum se contulit, vitæque & mo-
ribus omnino mutatis, generalem quandam seculi con-
fessionem, seque DEO totaliter consecravir. Potuit
utique peccator ille cum regio Psalte dicere: Antici-
paverunt vigilias oculi mei, turbatus sum; cogitavi dies
antiquos, & annos æternos in mente habui; & medita-
tus sum nocte cum corde meo, exercitabar, & scopebam
spiritum meum; numquid in æternum projiciet DEVS?
aut non apponet, ut complacitior sit adhuc? aut in finem
misericordiam suam abscondet? aut obliviscetur mise-
reri DEVS? aut continebit in ira sua misericordias suas?
& dixi nunc capi; hæc mutatio dextera excelsi. Quæ
omnia ad unguem in hujus hominis conversione ad-
impleta fuerunt; siquidem in illius noctis vigilia, tor-
mentoribus inferni perpetuitatem considerando, totum
se Deo consecravir.

8 In Catechismo Historiali legitur, quod Anno
1090. duo Clerici summo amicitia vinculo sibi mu-
tuo adstricti reciproce se obligarunt, quod qui primus
illorum moreretur, post mortem, si ita DEO placitum
esset, subito apparere, eumque qui superites manife-
set, de statu suo certior facere deberet. Triginta
igitur elapsis diebus unus illorum moriens, post mor-
tem sodali suo, nocturno tempore, dum adhuc vi-
gil esset, exanguem & pallidam præsertens faciem
apparuit, eumque interrogavit, dicens: Agnosces me?
agnosco, respondit ille, & miror, quod ita tarde appa-
ris; sempiternis datus sum suppliciis, inquit infelix
anima, cui amicus respondit: Ego juro te orationi-
bus meis, jeuniis, elemosynis; ac verò damnatus res-
pondit: Sine poenitentia sunt judicia DEI in inferno; dum
rotas astra polus, dum pulsas littora pontus, pro crimini-
bus meis puniar; si totus mundus mihi remedia exquire-
ret, æterna tamen, & innumera poenarum genera pa-
tiar. Et ut aliquam ex meis rationabilibus poenis cogno-
scas; en una. Protendit manum sanioso ulcere stillan-
tem. Videtur tibi, ait ille, levis? Cumque ille vide-
ri sibi levem referret, ille curvatis in volam digitis, tres
guttas defluens tabis super eum jaculatus est, quarum
duæ tempora, tertia frontem contingentes, cutem sicut
ignito jaculo penetraverunt, voramen nucis capax effe-
cientes. Illo magnam poenam esse doloris clamore pro-
testante: Hoc, inquit mortuus, eris tibi quædam vi-
xeris, & poenarum mearum grave documentum, & ni-
si neglexeris, salutis tue singulare monimentum. Exce-
vera

P. Ludov.
Richemius
in Valedict.
animæ.
Coll. 1.
Lapidum
exemplum
cupidam
paralytici.

Ejus appli-
catio.

Rom. 13. 11.

D. Chrysost.
h. 1. ad pop.
Antioch.

Nihil grave
reputari de-
bet quod
nos eripit à
miseriis
mortalibus.
Nazianz. de
S. Gorgonia
sorore sua.
S. Hermene-
gildus hoc
fecit.

Hæc confi-
deratio mar-
tyres consti-
tuit fecit.
S. August.

D. Chrysost.
2. ad Theosal.
Mirabilis
conversio
cujusdam
magni pec-
catoris ex
considera-
tione poenarum
inferni.

Catech. hist.
1. 4. tit. 18. §. 2.
Clericus
mortuus
demonstrat,
alteri appa-
ret, & ipsi
declarat
gravitatem
poenarum
inferni.

De Inferno, & Aeternitate, Discursus XXIX. 661

vera ita factum est, nam tres illæ definentistablis gurg-
ez ad illum, ut rigorosissimam, strictissimamque di-
sciplinam quandam monasticam amplecteretur, in-
ducendum, sufficientissimæ fuerunt; nam omnia ven-
dens, dansque pauperibus: *S. Melaniam adiit, &*
Monachus ibi factus, optimè conversatus est. Bellova-
censis de pœnarum infernalium consideratione disse-
rens, ait: *Confortat ad patientiam, quia presentes pœ-
nas, & adversitates levigat, ut respectu futurorum le-
vissimæ reputentur;* unde Sanctus Gregorius ait: *Sancti*
temporalem pœnam levem putant, quia per hanc æternam
evadere non formidant. Ideo quoque S. Augustinus in
hæc trita quidem, sed nunquam sufficienter meditata
verba prorupit: *Hic fecit, hic ure, ut in æternum par-
cas.* Pater Jeremias Drexelius Martyrum Japonen-
sium describit angustias, quas perpassi sunt in strictissi-
mo quodam carcere, in quo quatuor annis, priusquam
martyrio afficerentur, variis quotidie exercebantur
tormentis; & licet Martyrum illorum labores, pœnæ,
fames, sitis, gelu, sctor, arctitudo, vigilæ, om-
niaque alia tormenta adeo tremenda fuerint, ut etiam
illa tantum audientibus horrorem incutere possint; at-
tamen SS. Martyres, haud secus, ac si in paradiso fuis-
sent, inter illa tormenta delitiabantur. Unde P. Caro-
lus Spinola Societatis Jesu in sua ex carcere exarata E-
pistola ita scribit: *Hoc ergastulum mihi paradisus esse vi-
detur;* hujus autem ratio est illa, quam idem Drexeli-
us, post recensita excessiva Martyrum illorum tor-
menta, subjungit, inquiens: *Et revera hic talis carcer,*
*quamvis ipsa morte atrocior, sitamen ad inferorum car-
ceres comparatur, paradisus est.*

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Varie adducuntur considerationes circa æternita-
tem, quæ pœnas infernales consequitur.

THEMA.

*Dabit ignem, & vermes in carnes eorum, ut uran-
tur, & sentiant usque in sempiternum.* Judith. c.
16. vers. 21.

Sanctus Augustinus pœnarum infernalium æter-
nitatem variis modis probare satagit: Speciali-
ter verò per decretoriam supremi judicis in judicio fi-
nali contra præcitos pronunciandam hanc condemna-
tionis sententiam: *Discedite a me maledicti in ignem*
æternum; quibus verbis ignis clarè exprimitur, simul-
que perspicuis verbis, quod æternus futurus sit, decla-
ratur. Probat quoque eandem æternitatem per verba
illa Apoc. cap. 20. *Cruciantur die, ac nocte in secula sa-
culorum.* Formatque insuper ad idem propositum se-
quens argumentum: futura est beatorum in cælo retri-
butio æterna, ergo ob eandem rationem sempiterna
quoque futura erit reprobis in inferno infligenda pœ-
na: *Deinde quale est æternum supplicium, pro igne diutur-
ni temporis non existimare, & vitam æternam credere si-
ne fine, cum Christus in eodem ipso loco, in una eademq;
sententia dixerit utrumque complexus: sicibus isti in*
supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam? Eo-
dem quoque argumento S. Ephrem utitur in quadam
oratione de extremo judicio, cujus sunt hæc verba: *si*
*æternorum aliquando tormentorum eris finis, sanè & vi-
ta æterna; sin autem de vita hoc accipere, & statuere vo-
lueris, quoniam pacto, queso, rationi consonum esse pote-
ris, suppliciiis æternis finem proponere velle, cum æter-
ni adjectio æqualem in utrisque vim habeat?*

Isaïas de inferno (de quo Job ait; quod sit ter-
ratenebrarum, & operta mortis caligine,) mentionem
faciens, inquit: *Tenebra, & palpatio facta sunt us-
que in æternum.* Sanctus Bonaventura in sermone 1.
de Sancto Laurentio, inquit: *Ignis æternus nullis un-
quam temporibus finiendus.* Enimverò, ut alii ignes
longo tempore conserventur, continuo opus habent
fomento, non verò sic ignis infernalis, quia ut in
Discursu 9. probavimus, ignis ille sola DEI justitia,
& iracundia, quæ in inferno inexorabilis erit, accen-
detur. DEUS semper erga reprobos justus, & iracun-
dus erit, quoadusque viver, usque in æternum, & ab-
Manji Bibl. Pred. Tom. 11.

tra. Isaïas de gehenna inquit: *Flatus Domini sicut*
torrens sulphuris succendens eam; atque ideo sicut
ignis in concavo lunæ subsistens, absque ulla materia
combustibili, per solam DEI Omnipotentiam, & Sa-
pientiam conservatur, cur non pariter ob eandem ra-
tionem flammæ infernales inextinguibiles, & perpe-
tue in centro terræ conservari poterunt? Quamvis
etiam dici possit, quod ligna illius ignis, & nutrimen-
tum ejus futuri sint spiritus infernales, & animæ re-
probæ; utæque autem substantiæ immortales sunt, &
in sempiternum durabunt. Hi qui hunc ignem insus-
tabunt, nunquam cessabunt; unde Sanctus Augu-
stinus ait: *Erit ibi tortor sine affectu, tortus sine de-
fectu; nec qui torquet, fatigatur, nec qui torquetur, mo-
ritur.* Vincentius Bellovacensis ex Sancto Bernardo
æternitatis pœnarum infernalium aliam, eamque ef-
ficacem adducit rationem, dicens: *In inferno, pec-
cati & carnis similis videtur esse conditio, quia cul-
pa semper poterit ibi puniri, & nunquam poterit ex-
piari; sic nec in corpore poterunt tormenta finire, nec*
corpus ipsum tormentis exanimari. Nullum aliud tem-
pus, quam quod in hac vita agitur, capax est ad ex-
piandam culpam, quæ hujus incendii est alimentum;
reprobis autem nunquam in hunc mundum redire,
& viator effici poterit; & tamen si facer textus de des-
peratis illis animabus dicat, quod sint penitentiam agen-
tes, & præ angustia spiritus gementes; illa tamen pen-
nitentia DEO nunquam grata, & accepta erit, quia
oritur ex timore pœnæ, non verò ex culpæ horrore.
Unde Sanctus Bonaventura ait: *Si damnati singulis*
diebus flevit, & in fletu emitterent modicam lacry-
mam, plus de aqua, per præcessum temporis, de oculis
meis damnati exiret, quam sit aqua totius mundi; &
tamen totus hic fletus nunquam ad abstergendam uni-
cam duntaxat unius peccati venialis maculam pertin-
geret. D. Chrysostomus ad illa se verba reflectens:
Tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet univer-
sus debitus, interrogat, quo modo debitor ille im-
mensam hanc summam, quæ etiam potentissimum
quendam Monarcham in solvendi angustias, & im-
possibilitatem redigere potuisset, liquidare poterat? &
ad damnatum quendam alludens, respondet: *Tradidit*
eum, ait, tortoribus, donec universum debitum persol-
verit, id est, ad perpetuitatem eum supplicii tradidit,
nunquam enim persolvetur. Apud Jobum sequens
legitur sententia: *Memento quia ventus est vita mea,*
& non reverteretur oculus meus, ut videat bona; nun-
quam enim anima damnata ad statum merendi, vel
benè, & meritorie operandi redire poterit, sed in ma-
litia, quacum hunc mundum egressa fuit, in sempiter-
num obstinata perseverabit: *Ad videnda bona extin-*
cti oculus non redit, inquit Sanctus Gregorius, *quia*
ad exhibenda velle opera, exusta carne anima non
recurrat.

Æternitas ab Authore quodam hoc modo descri-
bitur: est circulus quidam, cujus centrum sempiter-
num quid est, hujus verò circumferentia nusquam est.
Est enim globus quidam rotundus, ex omni parte si-
milis sibi, qui nec principium habet, nec finem, est
item annus quidam, qui perpetuo volvitur, & ubi fi-
nitur, & moritur, ibi quoque subito reinchoatur, &
renascitur. Sanctus Augustinus illa Psalmi secundi
verba: *Ego hodie genui te,* explicans, inquit: *Quam-*
quam etiam possit illa dies in prophetia videri, qua
IESVS CHRISTVS secundum hominem natus est,
tamen hodie, quia præsentiam significat, atque in æter-
nitæ nec præteritum quicquam est, quasi esse desierit,
nec futurum, quasi nondam sit, sed præsens tantum, quia
quicquid æternum est, semper est. Ad hoc quoque pro-
positum considerari possunt illa Ecclesiasticis verba:
Generatio præterit, & generatio advenit, terra au-
tem in æternum stat; oritur Sol, & occidit, & ad lo-
cum suum revertitur, ibique renascens girat per me-
ridiem, &c. Præterit enim una generatio, huicq; con-
fessum altera succedit, terra autem semper eadem,
& immobilis perseverat; oritur Sol, & occidit,
& semper ad locum suum revertitur, seque omni
anno per eadem zodiaci signa volvendo, semper
unus, idemque perseverat; omnia quoque flumina

Bellov.
de 4.

S. Aug.
de 4.

S. Aug.
de 4.

Drexel. in
Drederov
regio c. 5.
Bellov.
de 4.
Martyrum
Cui comen-
tum.

S. Aug. 1. 41.
de Sancti c. 3.

Bellov. spec.
mor. 1. 2. p. 3.
dist. 1.
Alia ratio
æternitatis
pœnarum.

Sep. 1. 4.

S. Bonav. in
dist. 1. 2. c. 1.
Perpetuus
fletus dam-
natos um
illis nihil
prodest.
D. Chrysost.
hom. 11. in
Matth. 23. 4.

S. Aug. 1. 1.
de Civ. Dei
c. 21.

Mart. 1. 1.
Probat
pœnam infer-
nalis esse
æternam.

S. Ephrem
de futuro
judicio.

Kn. 24.

S. Bonav. 1. 1.
de S. Laure.
ipsum infer-
nalis esse
æternam.

Job 7. 7.

S. Aug. 1. 1.
c. 1.

Descriptio
æternitatis.

S. Aug. in
Ps. 2.

Æternitas
semper est.
Eccl. 1. 4.

revertuntur ad mare, nec tamen hoc inde redundat; eodem modo omnes ærumnæ, tormenta, & dolores acerbissimi, ad instar totidem fluminum in æternitatem exonerabuntur poenarum infernaliū; illa verò instar pelagi, & Oceani miseriarum semper est eadem, non mutabilis, sed immutabilis poenitus.

4 Sanctus Bonaventura eorundem cruciatuum immortalium æternitatem nobis ob oculos ponere volens, ita de damnatis sermocinatur: *Erunt in inferno per plura mille millia, quam sint penna omnium volatiliū; plus quam pili, & capilli omnium animalium; plus quam flores, & fructus, & folia omnium arborum; plus quam omnes herbe camporum, montium, & pratorum; plus quam arena omnium fluviorum; plus quam sint in Oceano mari, & in fluminibus omnibus, puteis, & fontibus gutta aquarum, & adhuc ultra hac omnia in infinitum.*

5 Sanctus quoque Bernardinus suos in æternitatem conjiciens oculos, in sequentia prorumpit verba: *O æternum, nunquam finem habiturum in DEO! O finis sine fine! O mors gravior morte! semper mori, mori non posse.* Quam infinitam æternitatis durationem sequenti exemplificat similitudine, dicens: quod si per impossibile moles reperiretur tanta, quæ universam cæli complecteretur circumferentiam, seu ambitum; sique avicula aliqua post singulos centum mille annos tantum ex ea raderet, quantum decima foret pars grani milii, atque ita decies idem faceret post centum alios mille annos, ita ut spatio unius millionis annorum, tantum ex ea tolleretur, quantum est unicum granum illius: *En pro dolor* (prosequitur idem Sanctus) *nos miseri gratulati multum, & consolati essemus, quia post longam, & plenam consummationem totius lapidis, finem haberet sententia nostre damnationis æternæ.* Et nihilominus quando hujusmodi immensa moles, post tot millionum, & millionum sæculorum deficere inciperet, tunc suum quasi exordium caperet æternitas, nec vel minimum ejus transisset momentum, utpotè ubi nullus temporis locus est; idèque Sanctus Antoninus de damnatis ait: *Haerent pro maxima gratia, & summo beneficio, ut illis panis essent tot anni, quot sunt grana arene maris, & gutta aque ejus: illa etsi à nobis numerari non possunt pro multitudine, at à Divina tamen Sapientia numerantur, quæ omnia consistunt in pondere, numero & mensura.*

6 Eandem, diversis licet verbis, & mutato conceptu, veritatem expressit Isidorus Clarius Episcopus Fulginienſis, dum in quadam oratione de judicio finali suos ita allocutus est auditores: *Si mille annorum ultio intentaretur, deberent omnes sanè exhorrescere; nam qui in hac vita aliquot horarum spatio acerbius torquentur, miserrimi existimantur; at verò mille annis ignibus tradi cruciandum, quanto est acerbius? multo vero magis si decem, aut centum millibus annorum hæc poena esset duratura: quod tamen spatium brevissimum videretur, & tanquam momentum, si dictum prius esset, tot annorum millibus esse in igne commorandum, quot arena minutida grana in hoc templo concluderentur.* Rursus hoc etiam amplum spatium (quæ enim secula arenam illam exhaurirent, si milleſimo quoque anno duntaxat granum unum auferretur,) pro nihilo haberetur, si in hanc poenam ea commutaretur, quatenentur in igne damnati tot annorum millibus esse, quantus arena numerus tota hac, quod inter cælum, & terram interjacet, spatio comprehendere posset; & tamen contemplatione æternitatis (heu horrendam rerum faciem,) hoc etiam tam penè infinitum tempus pro re gratissima optaretur, & centies, ac millies etiam reperitur, modo finis aliquis tandem aliquando inciperet apparere; nam sine ullo unquam fine quompiam esse torquendum, hoc verò ultra omnes desperationis terminos fertur. Quid enim gravius, quam semper velle, quod nunquam eris; & semper nolle, quod nunquam non eris? in æternum peccator non assequetur quod vult, & quod non vult in æternum nihilominus cogitur pati.

7 Memineritis utique, quid Christus Redemptor noster à Caipha aliquando interrogatus, responde-

rit, scilicet: *Amodo videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis DEI, & venientem in nubibus cæli.* Si quis textum hunc ita intelligendum diceret, quod post breve spatium ad dexteram patris sessurus esset, prout factum est in die Ascensionis ejus, facilis intellectu hic textus foret; at qualiter ly: *amodo*, cum adventu ad judicium universale stare possit; siquidem exinde mille sexcenti, & plures præterlapſi sunt anni pluresque (DEUS novit quot) adhuc transibunt? Respondeo itaque, Incarnatam Sapientiam in præsentis lingua alterius vitæ locutam fuisse, in qua mille anni, quasi momentum reputantur, in æternitatis comparatione, juxta illud: *mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesternæ, quæ præterit.* Audiamus quoque Doctorem Angelicum, hac de re ex Origene ita scribentem: *Totum tempus mundi, comparatum ad æternitatem, nihil est, sicut unum momentum; mille anni ante oculos tuos, tanquam dies hesternæ, quæ præterit: idè dicit: amodo, quia nihil est tempus usque ad judicium, respectu æternitatis.* Quod II vastum illud, & quasi infinitum spatium, quod centrum terræ inter, & convexum cæli empyrei consistit, chartis tepleretur numeris plenis, indèque ultima quædam omnium summarum summa extraheretur, ac tum demum diceretur, æternitatem post totidem sæculorum miliones finem suum habituram, mentireris utique; siquidem omnibus illis sæculis evolutis, ne minimum quidem æternitatis instans diminutum esset. Unde antiquus quidam author in quadam homilia de hac materia tractans, ita scribit: *Cogito mille annos, cogito millies mille annos, cogito tot annorum millia, quot sunt momenta, seu puncta, intoto tempore, à condito mundo, usque ad ejus consummationem, & de æternitate nihil adhuc habeo.* Alius quidam interrogatus, quamdiu æternitas duratura esset, respondit: licet imaginemur nobis centum millia annorum, attamen ne vel unum punctum æternitatis apprehenderemus; adjungamus decem alios miliones, non jam annorum, sed sæculorum, nec tamen æternitati minime atomus ademptus erit. Transcant centum millia millionum millionum sæculorum, & tamen æternitas adhuc in principio suo erit.

8 Sanctus Gregorius causam assignat, cur tot in horridum illud perditionis barathrum præcipientes agantur; dicit enim: *Hi vitam carnis, quasi permanentem diligunt, qui quanta sit vite sequentis æternitas, non attendunt, cumque soliditatem perennitatis non considerant, exilium patriam, tenebras lumen putant.* Non verò eadem erit electorum conditio, de quibus idem Sanctus Pontifex paulò post subjungit: *Sancti autem viri, qui ad æterna cor elevant, quam breve sit, quod sine clauditur, pensant.* Cum infinitatem perennitatis aspiciunt, nequaquam jam pro magno desiderant, quicquid finis angustat. Jure igitur merito damnati inſensatos se appellant, quia nulla est major infania, quam bona sectari transitoria, brevibusque inhiare delectationibus, ut ærumnis subjiciantur æternis. Raban. proinde optimè monet, inquiens: *Non putemus, quia suppliciorum nimietas donabit nobis finem dolorum; peccata poenas ascendunt, incorruptio verò animæ, & corporis nullum supplicii terminum dabit.* Dicunt, quanta tempora luxuria, quæ deliciarum spatia, comparare vultibus panis? centum placet annos deliciis dare; adde & alios centum; sibi, decies centum adde, & quæ erit ex his ad æternitatem comparatio? nonne omne tempus vite hujus, quod deliciis perfrui videtur, & indulgere libidini, quasi unius noctis somnium ad æternitatis comparationem videtur esse? De viro quodam mundano, delitiis, & voluptatibus hujus vitæ dedito, refertur, quod die quadam semetipsum his verbis interrogare cœperit: *si post mille annos anime damnatorum a poenis liberarentur? respondebat ei cogitatio, quod non; si post centum millia? non: si post tot millia annorum, quot sunt gutta in mari? non: & idè talia cogitando perterritus, capit attendere, quam miseri sunt hujus mundi amatores.*

9 Habacuc Propheta olim cecinit, inquiens: *Incurvati sunt colles mundi; quasi diceret; hi qui mundum sequuntur, humeros suos divinæ legis jugo sub-*

Marc. 16. 61.
Tempus
quæ ad ju-
cium nihil
est respectu
æternitatis.

PC 19.

Alia hujus
similitudo.

Admon.
Sachour h. in
Dom. 1. Qu.

Quamdiu
duratura Ge-
neritas.

S. Greg. 1. 8.
mor. c. 8.
Ratio cur eos
in perditione
barathri præcipientes
agantur.

Sep. 1.

Raban. 1. 6.
l. 1. de modo
panis. c. 10.

Mirabilis
conversio
cujusdam
mundani.
Manip.
Exempl.
verbo In-
mo v. 4.

Habac. 1. 4.

S. Bonav. 1b.
Alia descri-
ptio æterni-
tatis.

S. Bernardin.
1. 1. 1. 1. 1.
Ger. de
pœni. mundi.
Æternitatis
exemplifica-
tio apta
similitudine.

S. Antonin.
4. p. 11. 4. c. 3.
p. 11.

M. A. Clar.
or. 11. extr.
ord. de judic.
Alia descri-
ptio Isidor.
Clari.

picere volentes, se incurvarunt; ut verò undenam hæc est nata illorum resolutio? *Ab itineribus aternitatis ejus*; ided enim vita mundana relicta, meliorem institueret meditabantur, quia oculos suos in aternitatem defixos habebant. Unde D. Chrysostomus ita discurre: *Cum igitur, que videntur temporalia, que autem non videntur aterna, ad hac oculorum aciem intendamus; & si suave est, quod presens est, est minime tamen perpetuum; at veroca acerbitas, quæ ex hac suavitæ nascitur, ejusmodi est, ut nec finem habeat, nec veniam.* Per quotidianam videmus experientiam, quod etiam in rebus, quæ vel maxime nos delectant, tedium, fastidium, & nausea subingreditur; sic enim si quis astrictus sit, ut per integram septimanam lecto affixus hæreat, quantum ille inquietabitur? Quando igitur magis inquietandus foret, si per integrum annum ipsi in lecto commorandum esset? sic quoque cantus, quantumvis suaves, diu protracti nauseant, comœdiæ similiter, quantumvis gratæ sint, & jucundæ, si per integram septimanam spectentur, tandem tædio hominem afficiunt, denique quis est, qui per integrum mensem continuò, & sine intermissione manducando, & bibendo non nausearet? Quod si igitur talis est nausea, & fastidium in ludis, cantibus, harmoniis, comœdiis, somnis, conviviis, & in quavis alia re, quæ nos delectat, quamprimum convenientiæ limites transire incipit; quid de tormentis infernalibus dicendum erit, quæ semper, & semper, eadem sunt futura? Rabanus Maurus ait: *Vernuntamen concedamus tibi, vivere te posse annos plurimos, & nullam permutationem temporum pati, & quantum queso illud spatii ad aterna supplicia? quantum hoc voluptatis est ad illas execrabiles, & intolerabiles penas? nam & in hac quidam vita, siue bona, siue mala, terminum suum norunt, eumque velociter sortiuntur, in futuro autem seculo utraque immortalibus spatiis protendantur.* Quicquid fastidiosi in hac vita toleratur, tandem aliquando finem suum sortitur, ac proinde libenter à nobis sustineri debet, ut aternas inferni ætumnas evadamus: *Hæc tormenta temporanea sunt*, inquit Chrysost. *illic autem, nec vermis moritur, nec ignis extinguitur.* Id quod Sancta Theresia juvenula, dum martyrii avida è paternis cum fratre ædibus recederet, probe penetrabat, utpote quæ ex vitis Sanctorum inextinguibilem hujusmodi hauserat veritatem, eamque suo imprimens cordi, replicabat sæpius: *semper, semper, semper*; suum in aternitatem bonorum, atque penarum, quæ vitæ præsentis succedit, oculum jugiter intentum habebat; idedque nec mirum, si cupida admodum martyrio inhiabat, quia ut bene Sanctus Augustinus docet: *Quis non bibat tribulationis temporalis poculum, metuens ignem gehennalem? & quis non contemnat dulcedinem sæculi, inhians dulcedini vitæ aternæ? majori timore majora contendimus, & majori aternitatis cupiditate omnia temporalia fastidimus.*

Malis magis
miseri
tanta
Raban. 2.

Hic bene
miseri
tanta
Raban. 2.

S. Aug. in
PL. 16.

Apud hunc
similiter.

Luc. 12. in
c. 11. Marc.
c. 10.

Consideratio
aternitatis,
atque reli-
gionis & de-
lectationis
monachorum.
et ita
vita re dedit
vita re dedit
vita re dedit

10 Licentiosissimum, latissimumque mundi hujus ex omnibus unum eligimus hominem, eique ad fornacem igneam conducto, omnes carnis, quas lingua petere posset, asseramus delicias, omnes terræ thesauros, omnes honores supremos, eo tamen pacto, ut vel unica hora in dictis flammis squareret; utique ne vel unus, vel ad minimum salutationis Angelicæ spatium, dictam conditionem intrare vellet, & nihilominus faciliter adeo Christiani, qui in aliam vitam credunt, ad ignem se condemnant infernalem, inextinguibilem, atque inevitabilem, per omnem aternitatem. Hinc Lucas Burgensis ait: *Quid non faciat homo, ut æternum beatus, evadat miseriam aternam? parum est quidquid, aut magni faciat, aut patiantur in tempore, quod finitur, modo bene sit ipsi illo in tempore, quod non finitur.*

11 Aternitas seria mentis meditatione agitata austerissimas fundavit, auxitque religiones, desertas, & speluncas in habitacula crexit, cilicia, disciplinas, & catenas ferreas adinvenit; suaves Sancto Laurentio carbones; dulces Sancto Stephano lapides; gratas Sanctæ Catharinæ rotas; delicatam nudæ terræ lectum reddidit Sancto Carolo Bonomæo. Meditatio hæc Regum, atque Imperatorum manus

Mansi Bibl. Præd. Tom. 11.

sceptis, vertices coronis spoliavit, eosque in angustis cellis per rigorosam exercuit penitentiam; quia nimirum hi omnes cum famoso illo Herbipolensi Episcopo replicabant, dicentes: *Omni momento ad ostium aternitatis sto.* Cujus praxis justissimam illi habuere causam, siquidem vita nostra à subtilissimo dependet filo, seu statu, quo deficiente, in aternitatem immediate ingredimur. Zeuxes quondam interrogatus, cur picturas suas ad tantum tempus publicare distulisset, respondisse legitur: *aternitati pingo.* Arque hoc ipsum uniuscujusque veri Christiani propositum, sensuque omnibus in operibus esse deberet, scilicet ut ea in aternitatem dirigeret: *opera enim illorum sequuntur illos.*

DISCURSUS XXX.

A R G U M E N T U M.

Varie discutuntur rationes, propter quas damnati, qui DEUM temporaliter offenderunt, ad æternos nihilominus inferni cruciatus condemnantur.

T H E M A.

Nunquid in æternum projiciet Deus? aut non apponet, ut complacitior sit adhuc? Psalm. 76. vers. 8.

1 Prima quidem facie rationalis eorum videtur instantia, qui obijciunt, qualiter culpa brevissimo spatio admittitur, supplicio puniatur æterno. Hinc & Psalmista quærebatur, dicens: *Nunquid in æternum projiciet DEVS, aut non apponet, ut complacitior sit adhuc?* & in Deuteronomio dicitur: *Pro mensura peccati, erit & plagarum modus*; cum igitur nullus Deum æternaliter offendant, sed temporaliter, & transeunt, per transgressionem divinæ legis, quæ est transitoria, justum videri posset, ut Deus delinquentem non æternaliter, sed temporaliter puniret. Sanctus Augustinus divitem Epulonem in inferno cruciatum, ita contra DEUM lamentantem introducit: *Torquetur, & clamat: O juste, & integer iudex, vel secundum peccata mea compensentur supplicia, vel contra spatia annorum meorum, quibus habui bona, mala recipiam; aut certe in duplum, vel quadruplum.* Cur per tot millia annorum me teneri jubes in flamma? Qui idem postmodum Sanctus in epist. 49. in solutione questionis quartæ, cui titulus est (*quomodo perpendenda peccatorum, & aterna pena proportio, quodque juste Deus pro temporariis delictis reddat aterna supplicia:*) in hunc sequentem discurret modum: *Minatur Christus sibi non credentibus aterna supplicia; & alibi ait: In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.* Satis, inquit, ridicule, atque contrariè, nam si ad mensuram redaturus est penam, & omnis mensura circumscripta est fine temporis, quid sibi voluit mina infiniti supplicii? Quam eandem difficultatem pariter mover Hugo Cardinalis super illa verba capitis 4. S. Marci: *In qua mensura mensi fueritis, remetietur nobis, sed culpa est temporalis, ergo & pena.* Responsiones autem, quæ huic difficultati dissolvendæ deserviunt, multæ & variez sunt, eæque omnes à Classicis scriptoribus bene discutæ, & ventilatæ.

Examinamus
ratio, cur
Deus breves
culpas tem-
porales, pun-
iat per a-
ternas.
Deut. 25. 2.

S. Aug. 1. 117.
de temp.

S. Aug. 1. 117.
de temp.

Hug. Card. in
cap. 4. Marci.

S. Bern. 1. 2.
c. 11. 2. c. 4.
Sicut iusti
æternaliter
premiuntur,
sic iniusti
merito æter-
naliter puniuntur.

S. Bern. ib.
art. 1. c. 1.

2 S. Bernardinus inter alias hujus aternitatis poenæ damnatis debite convenientias, hanc quoque adducit: *Sicut iusti debent à DEO ex misericordia aternaliter premiari, ita & iniusti ex justitia aternaliter cruciari.* Rationem verò hujus convincentem confirmat sequentibus verbis: *Plerique solam immensitatem divinæ misericordiæ considerantes, magnitudinem divinæ justitiæ non attendunt, cum nec minor, nec minus aterna sit Dei justitia, quam eius misericordia, nec minor, nec minus æternus debet esse ipsius effectus in damnandos, puniendos, quam affectus misericordiæ in salvandos, & beatificandos.* In progressu verò ejusdem sermonis idem Sanctus universalem ostendit utilitatem, quæ in rempublicam exinde resultat, quod Divina Justitia sempiternam culpæ statuerit poenam; siquidem hac ratione transgressoribus divinarum legum, eorumque licentiæ, & dissolutioni, tanto majus, & efficacius frænum injicitur: *Debent, inquit, damnati aternaliter cruciari ratione utilitatis; nobilissimus enim fructus, & utilitatis*

magna est, divinarum scripturarum, aeternas penas comminantium transgressoribus sua legis; ex hoc enim fortius, cautius, & sollicitius nos cohibemus a malis, & ejus judicia amplius metuemus, & humiliter, & timoratus reveremur, atque ejus preceptis obedientius, & reverentius, & subiectius cohaeremus. Nec currit consequentia, inquit Hugo Cardinalis, quod videlicet transgressionem, quae in hac vita transitoria fuit, minime respondere debeat poena aeterna, sed pariter transitoria, & temporalis; idque per aptam quandam ostendit similitudinem, quam etiam Sanctus Bernardinus, ut mox dicemus, tetigit: *In contractu*, inquit, sit temporalis actio, & jus perpetuum emptorum; & Sanctus Bernardinus ait: *Licet peccati actus sit secundum essentiam suam transitorius, & finitus, ejus tamen reatus est infinitus. Peccati perpetratio, quasi contractus est, & emptio infernalium tormentorum, nec non & venditio, quae pretio brevissime voluptatis, seipsum tam animam, quam corpore, vendit peccator infans. Cui autem dubium, quin ex emptione, & venditione, quantumcunque brevi tempore fiant, jus perpetuum rei emptae acquiratur emptori, & quin transferatur res emptae perpetua alienatione a venditore?* In hac poenarum infernalium materia, utilissima est sequens Sancti Thomae Aquinatis doctrina, dicentis: *Pœna peccato proportionatur secundum acerbitatem, tam in judicio Divino, quam in humano; sed sicut Augustinus, dicit lib. 21. de Civitate Dei, in nullo judicio requiritur, ut poena aequetur culpa, secundum durationem; non enim quia adulterium, vel homicidium in momento committitur, propter hoc momentanea poena puniatur; sed quandoque quidem perpetuo carcere, vel exilio, quandoque etiam morte, in qua non consideratur occisionis mora, sed potius, quod in perpetuum auferatur a societate viventium.* Sanctus Augustinus hac de re sequens format argumentum: *Quid in vinculis? nunquid ibi tamdiu quisque judicandus esse debere, quamdiu fecit, unde meruit alligari, cum iustissime annosas penas servus in compedibus pendat, qui verbo, aut ictu celerrime transiens, vel lacecessit Dominum, vel plagavit?* In eodem capite idem Doctor probat idipsum, quod Sanctus Thomas superius dixerat: *Peccata quae vindicantur longissimi temporis penis, brevissimo tempore perpetrantur, nec quisquam existit, qui censuerit, tam cito nocentium finienda esse tormenta, quam cito factum est, vel homicidium, vel adulterium, vel sacrilegium, non temporis longitudine, sed iniquitatis, & impietatis magnitudine metiendum.*

3 Sanctus Bernardinus aliam quandam perpetuitatis, quae in poenis est, rationem assignat, nimirum quia poena correspondere debet continuationi perpetuae culpae; dicit enim: *Erit ibidem in acerbitate aeternitas, quia peccatum, quod quis committit, & de quo nunquam poenitet, tria in homine operatur. Primo perpetuo in anima durat; secundo a vita perpetua separat; tertio a voluntate procedit, quae vellet perpetuo delectari.* Porro quod peccatum in anima damnata per omnem aeternitatem duret, verissimum est, quia peccatum non aboletur ab anima, quae in eo moritur obstinata, sed perseverat. Hugo Cardinalis auctoritatem adducens Isaiae cap. 14. *Operimentum tuum vermes*; ita eundem confirmat conceptum: *Sicut enim quamdiu humor est in cadavere, vermes nascuntur ex putredine, sic ex ipsa materia peccatorum supplicia gignuntur.* Peccata verò in damnatis semper remanent, & nunquam finientur, quia semper in odio Dei persistent, cumque incessanter blasphemant. Sanctus quoque Antoninus ad illa Prophetae verba (*vermes eorum non morietur*) se reflectens, eidem nostro peraccommodè in hæc verba favet proposito: *Quamvis vermis iste communiter exponatur de conscientia continue remordente; B. Augustinus tamen non negat, quin & de verme materiali possit intelligi, corpora damnatorum corrodente absque consumptione.* Quia verò communiter per hunc vermem mala intelligitur conscientia, hancq; ipsam damnatus secum defert ad infernum, quid mirum, si ab hoc verme immortaliter corrodatur?

4 Albertus Magnus eorum praescitorum nobis manifestat impoenitentiam, dum inquit: *Damnatus de peccato perpetrato nunquam habebit veram poenitentiam*; ideo DEVS nunquam mutabit conditionem illius sententiam. Quibus verbis paulò ante idem author praeniferat, dicens: *Materia ignis est aeterna, scilicet macula peccati, ergo & poena.* Quamdiù durant ligna, flamma pariter ardere solet; sed alia in igne infernali non sunt ligna, praeter reproborum peccata, & hæc nunquam inibi deficient; ergo & poena aeterna, seu flamma perpetua inibi perseverare debet. Quem discursum Sanctus Bernardinus sequentibus confirmat verbis, dum ait: *Damnati in inferno super crimina sua impoenitentiam, & continuationem addunt, nunquam poenitentes, nec unquam poenitere volentes; semper durat in eis Dei injuria, id est, peccatum, & ideo semper eis datur poena.* Durat tamdiù in unoquoque injuria Dei, id est, peccatum, quamdiù minime emendatur de eo, sed nulla emendatio potest in eis esse, sicut Psalmistatestatur: *In inferno autem quis confitebitur tibi? Quasi dicat, nullus.* Idem quoque Sanctus in alio quodam sermone, ex Sancto Bonaventura in poena durationem distinguit, & acerbitatem, inquiens: *Duo sunt in poena, duratio, & intensio. Intensio, respondet intensiori libidinis, quae finita est; Duratio vero, respondet durationi peccati, & in hac vita, quoad voluntatem, & in alia, quoad obstinationem, quia in inferno in ea voluntate, quae discedit, in ea remanet.* Peccatum enim licet sit finitum, tamen durat in infinitum; ideo punitur poena infinita duratione, acerbitate tamen finita. Certum quidem est, neminem à peccato resurgere posse, nisi DEUS auxiliatricem ei manum porrexerit, divinamque gratiam suam illi subministrarit: *Damnatus autem usque in aeternum non videbit lumen; ideoque nunquam in aeternum ab illa perditionis abyssu resurgere poterit: Reddit hominem impossibilem ad resurgendum,* inquit Sanctus Bernardinus de culpa, & per hoc casualiter, quantum in se est in aeternum duratura. Idem quoque in progressu ejusdem sermonis inquit: *Licet actus peccati, transeat, tamen ejus habitualis, & radicalis affectus in damnatis aeternaliter perseverat, & suum appetibile vellet, & vult sibi naturaliter perdurare.* Per se enim manifeste patet, quod qui semper ad peccatum suum impoenitentiam, seu continuationem addit, de jure etiam poenam adjungit; atque iustissime quantum datur in unoquoque DEI injuria, tantum in eo datur poena. Porro qui in peccato mortali mortuus est, offensam & injuriam Deo factam nunquam retractabit, nec unquam ab ea recedet, vel illius poenitebit, quia perversa illius voluntas inflexibilis, & in duritia sua immutabilis perseverabit; & ideo damnati nunquam à culpa avertentur; & tamen nonnunquam Scriptura illos poenitentes esse dicat, hæc tamen poenitentia in illis ortum suum non habet ex odio peccati, sed ex poenae atrocitate.

5 Peccatum saepius census nomine appellatur; is verò, qui censum quandam fundavit, intra 20. vel 25. annorum curriculum, per receptos ex censu fructus, totum capitale suum recipere potest, sorte nihilominus principali semper integra remanente. Eodem modo de poenis infernalibus discurre licet; quia tamen si damnatus in scelerum suorum poenam, per mille annos flammis gehennae patiatur, semper tamen in principio erit patiendi, quia capitale semper manet, nec unquam illud diluere poterit, cum meriti, & satisfactionis omnino incapax existat. Sanctus Bonaventura de hac materia pariter tractans, nonnullas adducit rationes, baud multum ab similes iis, quas haecenus adduximus; dicit enim: *Quoniam Divina iustitia peccatorem impium debet punire secundum exigentiam culpa, & culpa mortalis, ad quam succedit finalis impoenitentia, ipsa habet rationem deordinationis perpetua, necesse est, quod ipsa puniatur poenarum aeternitate, acerbitate, & multiformitate.* Primo igitur deordinationis perpetua poena debet esse perpetua, quia peccatum, quod quis committit, de quo nunquam poenitet, perpetuo in anima durat, & a vita perpetua, scilicet a Deo separas, & a voluntate procedit, quae in peccato vellet perpetuo delectari. Sicut contra infinitum peccavit, poenam habeat infinitam; sicut voluntas ejus post mortem semper malo adheret, sine susceptione poenitentiae, sic Deus semper affligat, sine mutatione sententiae.

6 Albertus Magnus eorum praescitorum nobis manifestat impoenitentiam, dum inquit: *Damnatus de peccato perpetrato nunquam habebit veram poenitentiam*; ideo DEVS nunquam mutabit conditionem illius sententiam. Quibus verbis paulò ante idem author praeniferat, dicens: *Materia ignis est aeterna, scilicet macula peccati, ergo & poena.* Quamdiù durant ligna, flamma pariter ardere solet; sed alia in igne infernali non sunt ligna, praeter reproborum peccata, & hæc nunquam inibi deficient; ergo & poena aeterna, seu flamma perpetua inibi perseverare debet. Quem discursum Sanctus Bernardinus sequentibus confirmat verbis, dum ait: *Damnati in inferno super crimina sua impoenitentiam, & continuationem addunt, nunquam poenitentes, nec unquam poenitere volentes; semper durat in eis Dei injuria, id est, peccatum, & ideo semper eis datur poena.* Durat tamdiù in unoquoque injuria Dei, id est, peccatum, quamdiù minime emendatur de eo, sed nulla emendatio potest in eis esse, sicut Psalmistatestatur: *In inferno autem quis confitebitur tibi? Quasi dicat, nullus.* Idem quoque Sanctus in alio quodam sermone, ex Sancto Bonaventura in poena durationem distinguit, & acerbitatem, inquiens: *Duo sunt in poena, duratio, & intensio. Intensio, respondet intensiori libidinis, quae finita est; Duratio vero, respondet durationi peccati, & in hac vita, quoad voluntatem, & in alia, quoad obstinationem, quia in inferno in ea voluntate, quae discedit, in ea remanet.* Peccatum enim licet sit finitum, tamen durat in infinitum; ideo punitur poena infinita duratione, acerbitate tamen finita. Certum quidem est, neminem à peccato resurgere posse, nisi DEUS auxiliatricem ei manum porrexerit, divinamque gratiam suam illi subministrarit: *Damnatus autem usque in aeternum non videbit lumen; ideoque nunquam in aeternum ab illa perditionis abyssu resurgere poterit: Reddit hominem impossibilem ad resurgendum,* inquit Sanctus Bernardinus de culpa, & per hoc casualiter, quantum in se est in aeternum duratura. Idem quoque in progressu ejusdem sermonis inquit: *Licet actus peccati, transeat, tamen ejus habitualis, & radicalis affectus in damnatis aeternaliter perseverat, & suum appetibile vellet, & vult sibi naturaliter perdurare.* Per se enim manifeste patet, quod qui semper ad peccatum suum impoenitentiam, seu continuationem addit, de jure etiam poenam adjungit; atque iustissime quantum datur in unoquoque DEI injuria, tantum in eo datur poena. Porro qui in peccato mortali mortuus est, offensam & injuriam Deo factam nunquam retractabit, nec unquam ab ea recedet, vel illius poenitebit, quia perversa illius voluntas inflexibilis, & in duritia sua immutabilis perseverabit; & ideo damnati nunquam à culpa avertentur; & tamen nonnunquam Scriptura illos poenitentes esse dicat, hæc tamen poenitentia in illis ortum suum non habet ex odio peccati, sed ex poenae atrocitate.

7 Peccatum saepius census nomine appellatur; is verò, qui censum quandam fundavit, intra 20. vel 25. annorum curriculum, per receptos ex censu fructus, totum capitale suum recipere potest, sorte nihilominus principali semper integra remanente. Eodem modo de poenis infernalibus discurre licet; quia tamen si damnatus in scelerum suorum poenam, per mille annos flammis gehennae patiatur, semper tamen in principio erit patiendi, quia capitale semper manet, nec unquam illud diluere poterit, cum meriti, & satisfactionis omnino incapax existat. Sanctus Bonaventura de hac materia pariter tractans, nonnullas adducit rationes, baud multum ab similes iis, quas haecenus adduximus; dicit enim: *Quoniam Divina iustitia peccatorem impium debet punire secundum exigentiam culpa, & culpa mortalis, ad quam succedit finalis impoenitentia, ipsa habet rationem deordinationis perpetua, necesse est, quod ipsa puniatur poenarum aeternitate, acerbitate, & multiformitate.* Primo igitur deordinationis perpetua poena debet esse perpetua, quia peccatum, quod quis committit, de quo nunquam poenitet, perpetuo in anima durat, & a vita perpetua, scilicet a Deo separas, & a voluntate procedit, quae in peccato vellet perpetuo delectari. Sicut contra infinitum peccavit, poenam habeat infinitam; sicut voluntas ejus post mortem semper malo adheret, sine susceptione poenitentiae, sic Deus semper affligat, sine mutatione sententiae.

Hoc declaratur optima similitudine.

S. Bern. lib. 2. c. 1.

Peccati perpetratio est contractus & emptio infernalium tormentorum.

S. Thom. 2. 2. q. 47. art. 3.

S. Aug. 1. 2. de Civ. Dei c. 12.

S. Bern. 1. 2. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Hug. Car. lib.

Peccata in damnatis nunquam finientur. S. Antonin. 4. p. tit. 14. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

A. M. Mag. 1. 2. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

solus non potest habere veram poenitentiam.

S. Bern. 1. 2. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

S. Bern. 1. 2. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Deus damnatis subest hic suum auxilium, & hoc nunquam resurgere possunt ad poenitentiam. S. Bern. 1. 2. c. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Probat ut ligni similitudine.

S. Bonav. Brevil. p. 7. cap. 4. Adducuntur aliterationes hujus congruentiae.

1. Reg. 17. in
S. Greg. in
Dialogis.

Quia impij
voluntatem
sine fine vi-
vere, & pec-
care, & ju-
dicio esse
sine fine po-
nuntur.
S. Hieron.
Prolog. 17. 18.

1. Greg.

Brill. spec.
m. 1. p. 4.
c. 1.

Deum non so-
lum considerat
ad rationem
sed etiam ad
voluntatem
sine fine.

1. Aug. in ep.
4.

1. Hier. ep. 11.

1. Th. 2.
1. Aug. 1. 11.
de Civ. Dei
c. 12.

Quia homo
in se per
peccatum
perit, & bo-
num, quod
perierat, esse
non potest, &
hoc iure in
eternum
punitur.
S. Hier. ubi
supra.

Ab. M. 17.
Comp. Th.
v. 1. c. 11.

1. Hier. 1. 11.
c. 12.

mens. Idem quoque S. alibi auctoritatem adducit S. Gregorii in Dialogis suis, evidentem tradentis rationem, cur damnati semper crucientur. Quirit enim Seraphicus Doctor: Quare punitur eternaliter, quod committitur temporaliter? & respondet cum Sancto Gregorio: Iniqui libenter voluissent sine fine vivere, ne potuissent sine fine in iniquitatibus permanere. Ad districti ergo Iudicis iustitiam pertinet, ut nunquam careant supplicio, quorum mens in hac vita nunquam voluit carere peccato. Sanctus Hieronymus verba illa Proverbiorum exponens: Infernus, & perditio non replebuntur; de reprobis in inferno patientibus, ad propositum nostrum ita scribit: Insatiabiles sunt in desiderio peccandi, qui & ideo sine fine penas luunt, quia voluntatem habuerant sine fine peccandi, si naturam haberent sine fine vivendi. Sanctus Gregorius quoque ad unguem citari meretur; hic enim interrogatus: Quomodo iustum sit, ut culpa quae cum sine perpetrata est, sine fine puniatur? respondet: Hoc recte diceretur, si districtus iudex non corda hominum, sed salta pensaret. Iniqui enim ideo cum sine deliquerunt, quia cum sine vixerunt, nam voluissent neque, si potuissent, sine fine vivere, ut potuissent sine fine peccare. Ostendunt enim, quia in peccato semper vivere cupiunt, qui nunquam desinunt peccare, dum vivunt; ad magnam ergo iustitiam iudicantis pertinet, ut nunquam careant supplicio, qui in hac vita nunquam voluerunt carere peccato. Vincentius Bellovacensis pariter ad malitiam voluntatis reprobae, non verò ad actum peccaminosum recurrens, illam à iustitiae æquissimo pondere trutinari, his verbis dicit: *DEVS non tantum extrinsecas considerat actiones, verum etiam intrinsecas voluntates, nec considerat quantum, sed ex quanto in eius sacrificio quis impendit, vel in flagitio, quod committit. Cum igitur impius ex improba voluntate non ponat modum in delectatione peccati, nec tantam delectationem unquam invenire potest, quin vellet semper, si posset, amplius delectari; ideo DEVS qui corda pensat, non facta, penas infligit non secundum delectationem habitam, sed quasitam. Quam doctrinam Bellovacensis, ut fallor, ex Sancto Augustino desumpsit, qui in Epist. 49. supra dicta, de damnato ita concludit: Quia eternam voluit habere peccati perfruitionem, eternam vindicta invenit severitatem. Idem quoque punctum Sanctus Bernardus memorat, dum de impio ita scribit: Ita ut si nunquam moreretur, nunquam velle peccare desineret, imò semper vivere vellet, ut semper peccare posset. S. Thomas similiter post adductum S. Gregorii testimonium, subiungit: Dicitur autem aliquis in æternum peccasse, non solum secundum continuationem actus in tota hominis vita durantis, sed quia ex hoc ipso quod finem in peccato constituit, voluntatem habet in æternum peccandi.*

6 Sanctus Augustinus hac de re nos alia quadam ratione convincit, inquiens: Quanto magis homo fruebatur DEO, tanto maiori impetate dereliquit eum, & factus est malo dignus aeterno, qui hoc in se peremis bonum, quod esse posset aeternum. Non igitur consideranda est actio peccaminosa extrinsecus, sed quoad infinitam illius deordinationem, ut observat Sanctus Bernardus, inquiens: Licet delectatio peccati in anima transiens, & momentanea sit, deordinatio tamen eius tenet rationem perpetuitatis, ideo pena huic respondens, non debet habere carentiam finis. Idem quoque motivum Albertus Magnus his verbis tradit: homo per peccatum peremis in se bonum, quod posset esse aeternum bonum, & merito perpetuum incurrit malum. Quia enim bonum quod reprobis contempsit, & à se repulit, infinitum est, iuste poenam meretur huic contemptui proportionatam. Qui mortaliter peccat, inquit Sanctus Bernardus, praeponit commutabile bono aeterno, & infinito, ergo contempsit, & offendit bonum aeternum, & infinitum; sed tanta est offensa, quantum est is qui offenditur, ergo cum ipse sit infinitus, offensa debet iudicari infinita: cum ergo debeat pena proportionari offensa, necesse est, quod peccato mortali reddatur pena infinita. Eandem quoque doctrinam in aliis ejusdem Sancti sermonibus traditam reperio: dicit enim de peccato mortali: A via perpetua separas, unde hanc de damnatis inferi consequentiam: Sicut in infinitum peccasti, sic

penam habeat infinitam; sed quia infinitum non potest habere intensiōem, habeat tunc saltem infinitam duratione. Unde Psalmista ait: Laboravit in aeternum, & vivet adhuc in finem. In alio quoque sermone sequenti idem Sanctus ita scribit: Damnati debent eternaliter cruciari, ratione malitia, scilicet culpa, quae respectu Dei, qui offensus est, infinita dici potest. Quamamajor est, contra quem perpetratur culpa, tanto culpa gravior reputatur. Mortalis culpa offendit infinitum Deum; sed quantum est sanctitate, & bonitate, & omnimoda nobilitate, & dominationis iurisdictione, & amicitia, & gratia, atque magnificentia magnitudine ille qui offenditur, tanto magis est ponderanda eius offensa; cum his omnibus sit infinitus, offensa contra ipsum est infinita, ideo ei aequaliter infinita pena debetur. Pena autem intensivè infinita non potest esse, quia nihil creatum infinitum sic potest esse; relinquatur ergo, quod culpa mortali debetur pena infinita duratione.

7 In progressu ejusdem sermonis idem Sanctus Bernardus aliam adiicit rationem, qua conveniens esse ostendit, ut supplicium infernale damnatorum aeternitatem conjunctam habeat, scilicet: Ratione divina contumelia, quam infert Deo; nam quanto minus est bonum quod Deo praefertur, siue propter quod ipse deseritur, tanto major ei contumelia irrogatur. Quia igitur omne quod est, vel esse potest, in infinitum minus est ipso bono, quicquid ei praefertur, infinita ei contumelia irrogatur. In omni autem mortali culpa aliquod ei praefertur, & pro illo deseritur. Adducit quoque definitionem quandam Sancti Augustini, qua gravitatem peccati mortalis ita exponit: Peccatum est, propter incommutabili bono, rebus commutabilibus adhaerere. Ex quo patet, inquit Sanctus Bernardus, quod in omni peccato mortali infinita DEO contumelia irrogatur; infinita autem injuria, vel contumelia infinita de jure debetur pena, & intelligitur infinita duratione.

8 Idem Sanctus Bernardus in cap. 3. ejusdem articuli idem propositum his verbis confirmat, & quasi novam rationem adducit: Quanto in maiorem peccatur, tanto magis peccatur, quare si in infinitum maiorem, in infinitum magis. Quia ergo DEVS in infinitum major est quocunque alio, ideo in infinitum magis peccatur in DEVM, quam in hominem, eodem genere culpa; V. G. si occiditur homo DEVS, & occiditur homo qui non est DEVS, in infinitum majus est peccatum occiso DEI, quam hominis: Eodem modo si conspuitur homo, vel conspuitur DEVS, vel percutitur homo, & DEVS, in infinitum majus est peccatum; longi gravius est aeternum, quam temporalem lacerare maiestatem. Cui eidem considerationi Albertus Magnus insistent, objectum offensus nobis in hae verba repraesentat: Peccatum est contra illum qui est infinitus, ergo pena debet esse infinita; sed hoc non potest esse acerbitate, unde oportet quod fiat diuturnitate. Cui sententiae, & Bellov. subscritbit, dum ait: Tanta est offensa, quantum ille qui offenditur, unde non est aequalis culpa, nec aequalis pena eius, qui percussit rusticum, vel qui militem; vel eius qui militem, vel qui regem; propter quod constat, quod omnis culpa mortalis, per quam Deus, bonitas, & maiestate infinitus offenditur, merito debet infinita iudicari, & infinita meretur pena puniri.

DISCURSUS XXXI.

ARGUMENTUM.

Sola peccata sunt, quae nos ignem infernalem time-re faciunt, utpotè ejus pabulum, & nutrimentum sunt; qui tamen adversus animas innocentes nihil facere praevalet.

THEMA.

Misericordia tua magna est super me, erisisti animam meam ex inferno inferiori. Ps. 85. v. 12.

1 Propheta Regius DEUM laudare, benedicere, eique gratias agere se velle protestatur, eo quod ipsum ex inferno inferiori liberasset; ideo namque gloriatur, dicens: Confitebor tibi Domine DEVS meus in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in aeternum, quia misericordia tua magna est super me; erisisti.

S. Ber. 1b. c. 12.
et. c. 1.

Pena debet
esse infinita
propter con-
tumeliam
Deo illatam.
S. Ber. 1b. c. 12.

S. Aug. 1b.

S. Ber. 1b. c. 12.
c. 1.

Quanto in
majorem
peccatur,
tanto pecca-
tum gravius
coelest.

Ab. M. 1b.

Bel. 1b.

Ipsa peccata
dicuntur
inferna.

S. Hier. B. in
PLB.

Raban. c. 5. in
Allegorib.

S. Ber. c. 4. de
Assumpt.

Res con-
scientia est
carcer & in-
fernus.

Abul. q. 70. in
c. 16. Mat.

Drus infer-
num non
creavit, sed
Lucifer cum
suis sequaci-
bus per pec-
catum.

Sap. 1. 14.
S. Bon. 1b.

Mat. 25. 35.

D. Chr. b. 33.
de perditione
filiorum
Zebedae.

S. Aug. 10. c. 1.
de Natura
boni adv.
Manich. c. 33.
H. C. in c. 1.
10a.

Quid inest
ligatur per
fasciculos
zizaniorum
in ignem
mittendos.
H. Card. 1b.

S. Ber. c. 4. c. 18
exuato.

eruxisti animam meam &c. Davidem, dum vixit, ad infernum descendisse, indeque à misericorde DEO ereptum fuisse non constat; cum itaque ex inferno inferiori nihilominus se exemptum dicat, de alio sane inferno intelligendus est, differente ab illo, qui in terræ centro est situatus. Cujus dubii solutionem Sanctus Hieronymus doctè resolvit, dum ait: *Non quod duo inferni sint, sed iste superiorem infernum peccatum dixit: inferiorem vero, qui est verus infernus, in quo peccatores damnantur.* Imò non modò peccatum, sed & peccatores inferni titulo afficiuntur juxta Rabanum, dicentem: *Inferni nomine omnes iniqui designantur; idque ex illo Apocalypseo textu, ubi de judicio futuro sermo est, sufficienter probat, quando dicitur: Infernus & mors, missi sunt in stagnum ignis.*

2 Sanctus quoque Bernardus illa Psalmistæ examinans verba, (*Non derelinques animam meam in inferno*) conscientiam ream infernum nominare non dubitat, dum ait: *Infernus quidam, & carcer animæ, rea conscientia est.* Abulensis autem, dum & ipse, quænam portæ infernales dicantur, discunt, ita discit: *Dicendum, quod portæ accipiuntur per metaphoram, quia sicut per portam intratur in domum, ita id quod ad inferos ducit, porta inferi dicitur: & quia ad infernum trahitur homo per peccatum immediate, & per passiones mediate, quibus ad peccandum allicitur, & magis mediate per homines malos, qui nos ad illas movent, omnia hac tria portæ inferi appellari possunt: De illis dicit Hieronymus; Ego portas inferi vitia reor, atque peccata. Totum equidem percurrentes amplissimum factæ Scripturæ volumen, nunquam invenietis, quòd supremus artifex, universæ hujus machinæ fabricator, infernum creaverit, sed abyssus hæc, per Luciferi ejusque sequacium peccata, formata fuit; si enim non fuisset peccatum, nunquam existisset infernus, ideoque Sanctus Bonaventura illa Sapientiae verba, (*non est in illis medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra:*) ita exponit: *Id est perditio aeterna; in terra, id est in homine facta de terra; insendit ostendere, quia mors peccati, & perditio supplicii aeterni, non sunt a natura, sed à voluntate perversa.* Cælum quidem empyreum, non verò infernum, pro homine fabricavit DEUS, ideoque dicit: *Possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Ubi verò de flammis infernalibus sermo erit, talis fiet protestatio: *Discedite à me in ignem aeternum, qui paratus est diabolo, & angelis ejus.* Ubi Sanctus Chrysostomus ait: *Illis qui supplicio afficiebantur, dixit; discedite à me in ignem, qui paratus est diabolo, nam regnum quidem hominibus paravi, gehennam autem non hominibus, sed diabolo, & angelis illius paravi; quod si vos talem vitam exhibuistis, ut poena digni, & supplicio fieretis, id vobismet ipsis imputare merito potestis.* Diaboli à principio creationis erant angeli pulcherrimi, ex quibus tamen peccatum turpissimos demones effecit. Unde Sanctus Augustinus ait: *Ipsi mali angeli, non à Deo mali sunt conditi, sed peccando facti sunt mali.* Et ideo Hugo Cardin. de reprobis differens, eos incendii tartarei ligna, & pabulum esse dicit, ratione peccatorum suorum; hæc enim illarum sunt flammarum proprium alimentum. *Mali, inquit, dicuntur comburendi, sicut spina, propter avaritiæ asperitatem, & punctiorem; sicut palea, propter superbiam, & levitatem; sicut Naphtha propter invidiam, & ira, ac odii discordiam; sicut sarmenta, propter sterilitatem, & acediosam infructuositatem.**

3 Cælestis Magister noster de damnatis sub zizaniorum metaphora differens, angelis suis se præcepisse ait: *Alligate in fasciculos ad comburendum.* Circa quæ verba Hugo Cardinalis, ex Sancto Isidoro inquit: *Similis culpa reos consimilis cruciatus constringet; in fasciculos, non verò in unum fascem, quia pro modo perversitatis suæ unusquisque punietur.* Sanctus Bernardin. de hisce fascibus in ignem conjiciendis, eandem pariter habet considerationem, dum inquit: *Notabiliter dicit fasciculum, sicut enim habetur, quod resurget unusquisque in suo ordine, & sic nunc premiantur, sicut Apostoli in suo ordine, scilicet Apostolorum, martyres in ordine martyrum; ita omnes peccatores qui erunt in fe-*

sti uno genere peccati, erunt uno fasce constricti, nam de omnibus usurariis fiet unus fasciculus, de omnibus adulteris &c. Tamen enim in illa abyssu quædam futura sit innumerabilium, eorumque acerbissimorum tormentorum congeries; attamen Redemptor noster de gehenna mentionem faciens, non semel, sed sæpius, solius stridoris dentium, & fletus meminit: *Ibi erit fletus, & stridor dentium;* cujus mysterium hoc esse videtur, quia cum peccatum sit ignis illius instrumentum, ut plurimum verò oculi incautè custodiri, ex una parte, potiores transgressiones nostras pariam, ut proinde David dixerit: *Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam;* ex alia verò parte gula pariter multorum sit fomentum peccatorum, ideo Salvator noster illarum poenarum specialiter meminit, quæ expressivè sunt majoris partis culparum.

4 Juxta gravitatem transgressionum, erit pariter proportio poenarum, quas animæ reprobiæ in inferno sustinebunt; nam ut Sanctus Gregorius super illa verba Jacobi: *Ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat,* inquit: *Neque enim omnipotens DEVS, qui mala bene punit, inordinata esse nullo modo vel tormenta permittit, quia ipsa quoque supplicia, quæ ex lance justitiæ produnt, inferri sine ordine nequaquam possunt.* Quis autem in tantæ confusionis, & deordinationis loco observari poterit ordo? Respondet idem S. Doctor: *Quomodo namque in suppliciis ordo erit, dum damnatum quemque juxta modum criminis retributio sequitur ultionis? sicut in domo patris mansiones multe sunt, pro diversitate virtutis, sic damnatos diverso supplicio gehennæ ignibus subjicit disparitas criminis.* Hinc & Sanct. Isidor. inquit: *Sicut unusquisque Sanctus in futuro judicio, pro quantitate virtutum glorificabitur, ita & unusquisque impius pro quantitate facinorum condemnabitur.* Cui stabiliendo illa in primis Sanct. Pauli deferuit visio, quam Venerabilis Beda in sequentiâ adducit verba: *Ibi vidit Paulus multas animas peccatorum demersas; alteras usque ad genua, alteras usque ad umbilicum, alteras ad labia, alteras ad supercilia.* Fleuit Paulus, & suspirans interrogavit, qui essent demersi usque ad genua, & dixit Angelus: *Hi sunt, qui detrahunt alienis sermonibus; & qui ad umbilicum, hi sunt qui fornicatores, & adulteri, qui non sunt reversi ad poenitentiam; qui verò ad labia, hi sunt, qui intrantes Ecclesiam, non audiunt verbum Domini; qui ad supercilia, hi sunt, qui gaudent de malo proximi sui.* Ita quoque Sancta Francisca Romana, in quadam de poenis infernalibus visione, usurarios intuita est à Dæmonibus extensos, atque confixos super mensas ardentes, in faucibus habentes, atque deglutientes argentum, & aurum liquefactum; qui postmodum in aliqua vasa immergebantur, argento pariter, & auro liquefacto, eoque ardenti plena. Ita blasphemos vidit uncis ferreis ignitis secundum linguas dilacerari, hasque ipsas gladiis, & ferris acutis perforari. Traditores contemplantur est secundum pectus, & cor lacerari, atque discerpi. Homicidarum intima veribus ignitis excruciar, eosque in ampla præcipitari vasa sanguine bulliente repleta. Apostatæ indefinenter à Dæmonibus in duas dissecabantur partes, subitòque pristina restituebantur formæ; & quia fidei renunciant, Dæmonia fauces eorum malè olenti replebant pice. Incestuosi pro mollibus lectis sordidum obtinere lutum, quacumque maxime abominabili plenum spurciæ: quibus ex poenis patet, quòd juxta peccatorum qualitatem, & gravitatem, tormenta corresponsdeant damnatis.

5 Sanctus Gregorius idem confirmat intentum ex illis Jobi verbis: *Secundum multitudinem adinventionum suarum, sic & sustinebis.* Ita namque in hujus Textus Commentario discutit: *Qui enim multa invenit ad culpam, novis inventionibus cruciatur in poena: unde & capite sequenti idem Sanctus Doctor ait: Quamvis damnatorum omnium sit dolor infinitus, graviora tamen tormenta recipiunt, qui multa in iniquitatibus, ex suis quoque desideriis inven-*

6 Mysteriorum equidem illa sunt Davidis verba, quibus Deum sic affatur: *Domine eduxisti ab inferno ani-*

Mat. 8. 12.

PL 110.

Pro gravitate peccati, erit & ratio poenæ.
S. Greg. 1. 9. mor. c. 19.
Job 10. 22.

S. Isid. 1. 1. c. 19.
S. Greg. 1. 9. mor. c. 19.
Probatur quodam vi-
sione S. Pauli.

Sed. to 7. 1. 1.
in die Cinct.

Primum flor.
1. 1. c. 21.
Eratia S. Fr.
Romane.

S. Greg. 1. 9. mor. c. 11.
Job 10. 22.

S. Gr. 1. 9. c. 12.

PL 39. 4.
Peccatum vocatur inferna.

animam meam. Quomodo enim David ex inferno ereptus fuit? Respondet Sanctus Bruno: *Salvasti me ab omni peccato*. At clarius fulsitque in ejusdem loci Commentario discursus Incognitus, dum ait: *Per lacum intelligitur profunditas peccatorum, & abundantia nequitia, ut superbia, invidia, crudelitas &c.* Qui ergo se immergunt in libidine, & terrenis desideriis, illi in lacum descendunt. Hugo quoque Cardinalis per infernum, peccatum intelligendum esse censet, dum ait: *Eduxisti ab inferno, id est a peccato; peccatum enim dicitur infernus, idque ex illo probat Regis Ezechiae apud Isai. dicto: Ego dixi in dimidio dierum meorum: vadam ad portas inferi; ita namque hæc eadem interpretatur verba: Ad portas inferi vadis, qui delectatur circa consensum; portas autem inferi intras, qui consentis in peccatum mortale: unde dicitur in Ps. 54. Descenderunt in infernum viventes, id est, in mortale peccatum, quod bene dicitur infernus propter multas rationes.* Hinc & ipsemet David lamentabatur, dicens: *Dolores inferni circumdederunt me; qui autem hi, undique eum circumdantes, futuri sunt dolores, ipse paulo ante declaravit, cum diceret: Torrentes iniquitatis conturbaverunt me, præoccupaverunt me laquei mortis.*

7 Sanctus Thomas hanc aliam instituit in præsentis observationem: *Nota, quod ista tria sic sunt ad invicem ordinata, iniquitas, mors, & infernus, quod ex iniquitate homo inducitur ad mortem, & per mortem deducitur ad infernum.* Eundem forsitan scopum respexit Psalmista, dum ingenuit: *Pericula inferni inveniant me; ita namque dictum Textum Sanctus Bruno explanat: Pericula, id est, vitia, quæ sunt pericula, per quæ pervenitur ad infernum.* At omnium accomodatissime ad nostrum loquitur intentum Sanctus Hieronymus, dum ait: *Onos infelices, & miseros, & lugendos, quia semper nos peccatum quatit: si autem semper nos quatit peccata, ergo nos festinemus, ut non nos inveniant: Hæc autem distantia est inter dolores mortis, & pericula inferni: dolores mortis mala cogitationes sunt, pericula inferni opera mala sunt.* Sanè si quis in via in ardentem fornacem se præcipitem agendum timeret, aliam eligeret semitam; nos verò, quos fides docet, quod peccatum ad inferni nos ignem trahat, idipsum perpetrare omnibus modis, & viis conamur. Ideoque merito Sanctus Augustinus lamentabatur, dicens: *Quæ nisi aberrantem abs te non invenirent me, nunc autem illa me invenerunt.* Gauderam prosperis sæculi, in quibus plus fallunt pericula inferni. Dionysius Carthusianus similiter per hæc inferni pericula, peccata intelligit mortalia, inquiens: *Pericula inferni, id est, peccata mortalia, quia per ea petit anima, in æternum projicienda in infernum.* Hugo Cardinalis pariter de peccati occasionibus, hæc inferni pericula exponit: *Electi Ecclesie filii, inquit, non quarunt occasiones peccatorum, in quibus sunt pericula inferni, sed quarunt tribulationes, in quibus est via Paradisi.* Unde & subdit: *Tribulationem, & dolorem invenit.* Observandum verò, Davidem se à periculis quæsitum esse dicere, non verò se hæc pericula inquisivisse; dicit enim: *Inveniant me, non ego ea; reprobi enim inveniunt ista pericula, quia quarunt occasiones peccati.* Potrò non est opus studiosè inquirere, qua via præciti ad infernum procedant, siquidem ipsimet id fatentur, dicentes: *Lassati sumus in via iniquitatis. Ut inique agerent, laboraverunt, inquit Sanctus Bonaventura, nec mirum, si lassati sumus virtute nostra; quia ambulavimus vias difficiles de sui natura, scilicet vias peccatorum, quæ multum affligunt animam in præsentis per conscientie remorsum: non enim patitur ordo divinae justitiæ, ut vel ad momentum sit culpa sine pena.*

8 Sanctus Augustinus egregiè nos docet, quo modo ignis æternus à nobis minime sit timendus, nam super illa verba: *Ignis ante ipsum præcedet, inquit: Timemus, montemur, & non timebimus.* Ignem palea timet, aurum quid facit? est autem nunc in potestate quid facias, ne illud quod & tenolente ventum est, non correctus experiaris. Si enim aurum fuerimus, non est quod flammam illam formidemus. Nam ut Sanctus Bernardus, in quodam sermone de modo bene vivendi, inquit: *Qui perfectè vivit, non habet unde*

in inferno damnetur, sed unde in celo coronetur: qui perfectam habet in se charitatem, non timet in inferno puniri, sed sperat in Cælo cum Deo gloriari. Quod enim contingeret, quempiam sine peccato in internum descendere, ibique per integrum quoddam sæculum moraretur, ignis gehennæ ne minime quidem fumo illum obfuscare auderet: nam aurum quid facit ignis? ac proinde Divus Chrysostomus dicebat: *Qui sana mentis est, offensam DEI magis timeat, quam ullam gehennam.* Sanctus Hieronymus verba illa Jobi, dicens: *Et in novissimis abyssi deambulasti,* de Salvatore nostro explicat, dicens: *Porro secundum mysticos intellectus hoc dixisse DEVM patet, quod circa finem sæculi pro redemptione hominis ad inferos esset descendurus, ubi pro potestate descendens, deambulasse eum dixit, quia impossibile erat, ut quasi reus peccati infernalibus vinculis teneretur.* Idem quoque Sanctus super caput ultimum Isaie, ita scribit: *Ignis tamdiu succenditur, quamdiu habet materiam, quæ vorax flamma pascatur.* Pabulum verò incendii infernalis sola sunt peccata, ac proinde anima innocens, ac immaculata damnis ejus subiacere non potest. Fornax Babylonica quadantenus illam ignis præfiguravit abyllum; in ea enim tres pueri liberi, & ab omnibus vinculis soluti ambulant, & haud secus, ac suavi rore respersi, refrigerantur. Unde Sanctus Gregorius super eadem verba Jobi, ita scribit: *Vigilanti est cura pensandum, quod in novissimo abyssi perambulasse se perhibet. Deambulare quippe non constitit, sed liberi est, quem enim vincula stringunt, ejus nihilominus gressus impediunt; quia igitur nulla peccati vincula pertulit, in inferno deambulavit.* Quod si anima aliqua beata, in æternæ perditionis barathro constituta esset, non ob id ibidem Deum videre eoque perfui desisteret; nam ut Abulen. ait: *Potest esse contemplatio Beatorum in terra, sicut in aqua, aut igne, vel quacunque parte universi, aut in ipso inferno, cum ibi fuerit aliquando Paradisus, ut quando CHRISTVS dixit Latroni: Hodie mecum eris in Paradiso, & tamen manifestum est, quod illa die anima CHRISTI apud inferos fuit.* In fornace Babylonica ignis, ut paulo ante diximus, tres pueros illætos conservavit; quia ambulant in medio flamma laudantes DEVM, & benedicentes; fecit enim medium fornacis, quasi ventum roris flammæ, & non tetigit eos omnino ignis, neque conristavit, nec quicquam molestie intulit; Et tamen de eadem flamma Daniel dicit: *Erupit, & incendit, quos reperis juxta fornacem de Chaldeis: Quod certè ingens prodigium fuit; videbatur enim ignis ille, velut animatus, discetere potuisse unum ab alio, id est Chaldeos à tribus hisce pueris.* Audiamus hac de re Eusebium Emisenum in hæc verba scribentem: *Extra fornacem sapiens ignis irascitur, intus in fornace famulatur; quantus castis visceribus honor debeat, arbiter ignis agnoscit.* Erat igitur ignis fornacis illius verus quidam ignis infernalis typus; cum enim hic Divinæ iræ, & justitiæ sit instrumentum, reprobos ab innocentibus dicerere valens, illos solum adurit, hos verò liberos abire permittit; nam ut Divus Chrysostomus ait: *Inevitabile supplicium est his, qui rectam vitam habere neglexerunt.* De tribus pueris autem, in prædicta fornace constitutis, in homilia de iisdem inquit: *Vbi incenditur, illic refrigerat.* Propter peccatores igitur incendium illud in altum exerecit, innocentibus verò consolationem, & refrigerium suggerit. Non dubito, quin paradoxa vobis prima facie videbitur esse illa Jobi à Deo facta postulatio, qua à severitate extremi judicii se subtrahere desiderans, in infernum se mitti exposcit, dicens: *Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abscondas me donec pertranscat furor tuus?* Diceret enim fortasse aliquis; numquid Job sciebat, quod non est agnitus qui sit reversus ab inferis, aut verò illam credulissimorum suppliciorum carnificinam nequaquam formidabat? Cui respondeo, minime hanc ipsum extrinxisse; sciebat enim optime conscientie suæ innocentiam; noverat etiam ignem illum nequaquam adversus innocentes prevalere posse, sed illum in animas peccatrices, &

Nec in ipso inferno mortuum quod pateretur.

D. Chr. h. 6. de S. Ana. Job 13. 16. S. Hier. 16.

S. Hier. in Isa. 66.

Fornax Babylonica, ejusque ignis, præfiguravit infernum ejusque ignem.

S. Cr. 1. 2. 3. in 1. 2. 3.

Abul. 2. 10. in c. 1. 2. 3.

Dom. 1. 2. 3. 10.

Euseb. Emis. h. de trib. pueris.

D. Chr. h. 11. in Mat.

D. Chr. h. 12. de trib. pueris. Quomodo intelligendū in quod Job in inferno pateretur abscondi a judicio exteriori. Job 14. 11. Sap. 1. 1.

reprobos suam exercere activitatem. Hinc est, quod illuminati servi Dei se infernum nequaquam timere, sed solam culpam, & peccatum, quod longè est inferno deterius, asserant; clarum namque est axioma illud Philosophicum: *Propter quod unum quodque sale, & illud magis*; ac proinde cum peccatum aperuerit, & fabricaverit infernum, consequens est, ut tanquam causa illius, magis à nobis timendum, fugiendum, & abominandum sit. Unde Divus Chrysostomus ait: *Et si multi gehennam omnium malorum supremam, atque ultimum putant, ego tamen sic censeo, sic assidue predicabo, multo acerbius esse Christum offendere, quam gehenna malis vexari*. Peccatum igitur solum est, quod ad infernum condemnare nos potest; sine peccato autem, nec ipse quidem nobis nocere poterit infernus.

DISCURSUS XXXII.

ARGUMENTUM.

Majorem esse numerum eorum, qui damnantur, quam qui salvantur, multifariam probatur.

THEMA.

Lata porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. Matth. 7. vers. 13.

Idem ipse salvator, qui apud Joan. se Cœli portam esse protestatur, dicens: *Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur*; quique pariter de se attestatur, inquiens: *Ego sum via, veritas, & vita*, idem inquam, per Evangelicæ veritatis verbum, universo generi humano manifestè inferni portam, spatiosam, & amplam esse indicat, magnamque eorum qui illam terunt, fore multitudinem: *Lata porta, & spatiosa* &c. Notandum verò est, quod priusquam hoc diceret, prius hæc verba præmiserit: *Intrate per angustam portam; quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam*! quæ decisio utique aded est manifesta, ut nullo indigeat Commentario, vel Glossa; patenter enim concludit, incomparabiliter majorem futurum esse numerum illorum, qui æternæ perditionis ingrediuntur barathrum, quam eorum qui in Cœlis æterna remunerabuntur beatitudine. *Quam angusta porta*, inquit, *& arcta est via, quæ ducit ad vitam? Non simpliciter, & absolute*, inquit Sanctus Joannes Damascenus, *illud à summa Sapientia dictum est, verum perinde ac si quis per admirationem dicas: quam pauci sunt, qui salvantur?*

2 Salvator noster apud Sanctum Lucam cap. 13. circa numerum salvandorum à nonneminem interrogatus fuit: *Ait autem illi quidam: Domine si pauci sunt qui salvantur?* Quale autem ab incarnata Sapientia huic datum responsum esse existimatis? Nimirum discursum suum non solum ad illos, à quibus interrogatus fuit, sed ad omnes direxit, ut in negotio tam arduo, quale hoc est salutis nostræ æternæ negotium, omnes timerent, & toto corpore contremiscerent; dicit enim Evangelista: *Ipse autem dixit ad illos: Contendite intrare per angustam portam*. Verum inquires, quænam est causa, quod porta Paradisi adeo stricta esse dicatur, via verò inferni adeo sit spatiosa? Abulensis verba illa: *Intrate per angustam portam*, exponens, inquit: *Ista porta, est observatio præceptorum, quæ vocatur angusta metaphorice, quia, sicut per angustum locum difficile est intrare, ita per observantiam præceptorum inflexibiliter ambulare, difficile est homini carnali*. Via beatitudinis ubique plena, & obsepta est tribulis, & spinis passionum, mortificationum, & adversitatum; ac proinde sensui est omnino contraria, nihil est ibi quod ei placere possit. *Operari autem malum*, inquit Abulensis, *non habet difficultatem, cum sit secundum inclinationem nature nostræ depravata; virtus autem est semper contra inclinationem depravata nature: peccare est agere quicquid delectat, ideo nihil facilius; & nihil difficilius*

quam bene agere. Idem quoque multos esse considerat, qui per viam salutis gressus suos dirigere incipiunt, sed à voluptatibus hujus vitæ seducti fatigantur, & per viam largam perditionis duci se sinunt; unde ad illa Christi verba (*pauci sunt qui inveniunt eam*) se reflectens, inquit: *Non dixit solum: pauci ambulant per eam, sed etiam: pauci inveniunt eam; si interdum aliqui inveniunt, & ingrediuntur in eam, capiti voluptatibus sæculi, de medio itinere revertuntur, ut ait Hieronymus super Matthæum: De via perditionis non dixit: multi inveniunt eam, sed multi intrant per eam, nam tam lata est, quod omnibus patet, & non oportet illam queri, quia se omnibus offert*. Christus verò cum cœli porta sit, per hanc portam ingredi volentibus, id est, ipsum imitari statuentibus, necessum est, ut pungantur, quia viam spinis, & sentibus plenam inveniunt, hanc autem viam, ut Abul. ait: *Omnes ad unum usque fugiunt, nemo enim non invitatus patitur: Omnes homines appetunt delectabilia, & fugiunt labores, & difficultates, in via autem quæ ducit ad vitam, sunt difficultates multe*.

3 Magna pars fidelium de misericordia Dei præsumens, ad finem usque vitæ poenitentiam procrastinat; quorum error, & deceptio eos ad infernum præcipites ager, est enim tritissima illa Sancti Augustini sententia, dicentis: *Poenitentia quæ ab infirmo petitur, infirma est, quæ autem à moriente, timeo, ne & ipsa moriatur*. Multi quidem Christianorum moriuntur Sacramentis Ecclesiæ bene communiti, licet malè hætenus vixerint; at verò quisnam tales assecurare poterit confessiones illorum fuisse legitimas, & validas? nam ut plurimum dolent de peccatis, non propter aversionem quæ ab illis alieni sunt, sed ex puro timore judicii Dei, & poenarum inferni. Plurimi equidem in peccatis habituati vix post poenitentiam respirarunt, quando iterum ad priorem redeunt consensum, & delectias; ut plurimum autem, *qui sic vivit, sic moritur*. Sanè quem Parabola de decem Virginibus non falleret, credentem omnes ad sponsum cœlestem intrasse; quod enim Deo gratius donum offerri potest, quam virginitas? præsertim cum omnes simul acceperunt lampades suas, quin & unitæ exierunt obviam sponso, & nihilominus illarum quinque portam sibi occludi viderunt, hisque tremendis rejectæ fucte verbis: *Nescio vos!* idque duntaxat, quia deficiebat illis oleum, quando ad convivium nuptiale ingredi debant: ita quoque quam pauci admodum ad finem usque perseverant? Audite Sanctum Gregorium in hæc verba ab Abulensi citatum: *Nonnulli bona neque incipiunt, nonnulli verò in bonis, quæ inceperunt, minime persistunt*. Sed ex hac fortè Parabola quispiam vestrum interire voluerit, medietatem ad minus fidelium salvandam esse, siquidem ex decem virginibus, quinque salvatæ sunt, reliquis quinque pereuntibus. At verò Cajetanus nequaquam hoc modo ratiocinandum esse dicit, per has namque virgines, non omnes Christiani præfigurantur, sed solum illi, qui ab aliis sequestrati vivunt, & ad statum perfectionis contendunt: *Parabola ista, inquit, tractat non de omnibus Christianis, nam multorum extrinseca opera manifestè sunt mala, sed de illis tantum, qui profitentur se studere factis ad continuum progressum versus patriam cœlestem*. Ex his igitur, quos nos etiam perfectos, & sanctos esse arbitramur, in conspectu Dei medietas quoque peribit, quia hypocrisis, & occulta illorum peccata non videmus.

4 *Lata porta, & spatiosa est via, quæ ducit ad perditionem*. Circa quæ verba Abulensis inquit: *Porta inferni dicuntur ea, per quæ in infernum tenditur, quasi aliquid necesse sit poni ad intrandum ad infernum; sed non est necesse, semper per diem, & noctem est aperta janua inferni: dicitur autem semper clausa janua, ad hoc, quod nunquam quisquam exeat, & ideo vocantur æternæ porte, id est, quæ in æternum non aperiuntur ad emittendum inde quemquam, & ad designandum difficultatem exeundi*. Sanct. Bonaventura de hac porta, per quam in infernum intratur, dicit: *Facilis est in ingressu, quasi strata floribus, scilicet præsentis delectationis dulcore, & temporalis jucunditate*. *Spatiosa est via, quia ut apud Isaiam di-*

Via ad perditionem lata est, & omnibus patens.

Poenitentia usque ad finem vitæ differens, suam in periculo damnationis. S. Aug. l. 17. de temp.

Poenitentia enim timore judicii Dei, & poenarum inferni. Mat. 25. 1.

Probat per parabola salutarum virginum.

S. Gr. citat. ab Abul. q. 49. in c. 11. Mat.

Caj. 16.

Abul. q. 49. in c. 16. Mat. Porta inferni semper patet ingrediens, temp. clausa, & non volentibus.

S. Bon. Sap. 5.

De Inferno, & Aeternitate, Discursus XXXII. 669

stus: Dilatauit infernus animam suam, id est, ut Hugo Cardinalis exponit, affectum devorandi. Infinitus infernus nunquam mortuorum multitudine completur. Pater Cornelius à Lapide occasione verborum illorum in Apocal. cap. 14. Misit Angelus faciem suam aciem in terram, & vindemiavit vineam terrae, & misit in lacum ira DEI magnum, & calcatus est lacus extra civitatem, & exiit sanguis de lacu usque ad frons equorum, per stadia mille sexcenta; horum inquam, verborum occasione, circa magnam inferni capacitatem copiose discurret, innixuque ultimis citatis verbis, in ea est opinione, quod tantum sit abyssi illius capacitas, & amplitudo: Stadia haec spectant ad dimensiones, inquit, loci reproborum, hic enim est lacus ira DEI. Sensus ergo est: Tanta eris impiorum, & reproborum qui in fine mundi occidentur, & damnabuntur, strages, ut si locus ille, quem illi in inferno obtinebunt, torcular esset, quo sanguis eorum exprimeretur, sanguis hic via regia excurreret ad mille sexcenta stadia. Computat igitur hic Author barathrum illud ducentis miliaribus Italicis, ex omni parte altum, profundum, & largum esse; cui si obijcias nomen abyssi, quod profundum sine fine significat, rationem assignat, cur licet determinatam profunditatem, & latitudinem habeat, nihilominus innumeros damnatos capere possit; dicit enim: Damnati in inferno non insistent pedibus, nec hic illucque discurrunt, sed colligentur in cumulum instar carbonum, vel lignorum ardentium: si singulis corporibus damnatorum demus sex pedes quadratos (qui abunde sufficiunt,) tamen una leuca, id est, mensura viginti millium pedum cubitata, seu cubice multiplicata, capere poterit plusquam octingenta millia millionum corporum. Hac igitur abyssi illius amplitudine, & capacitate supposita, via pariter quae ad illam ducit ampla esse perhibetur: Spaciosa via est, quae ducit ad perditionem, & multi sunt, qui intrant per eam, quia omnes plurimum impiorum hominum sequuntur torrentem. Spaciosa via, inquit Abulensis, & lata porta non ducit ad vitam aeternam, sed ad gehennam, & dicitur spaciosa, quia ad infernum mille modi sunt eundi. Citatque auctoritatem Aristotelis in 1. 2. Ethicorum, dicentis: Peccare contingit infinitis modis, bene autem agere solum uno modo. Pauci admodum sunt, qui per vias, & semitas angustas, & asperas progrediuntur, cujuscumque sunt consilia Evangelica, & via perfectionis; observantia enim Divinarum legum, majori Christianorum parti difficilis esse videtur, & molesta, ut quotidiana docet experientia, & ideo pauci sunt, qui leges DEI, & Ecclesiae persequuntur, & adaequatè observant: Quicumque vero legem servaverit, offendet autem in uno, factus est omnium reus, ut inquit Sanctus Jacobus Apostolus. Multi quidem virtuosè vivunt, non tamen quantum sufficit ad aeternam beatitudinem acquirendam. Psalmista ad DEUM convertens, his cum verbis alloquitur: Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Saepius in discursibus praecedentibus varias adduximus considerationes super illum versum ejusdem Regii Prophetae: Sicut oves in inferno positi sunt: Genebrardus legit: Sicut oves gregatim, & magno numero in infernum detrusunt. Cardinal. Bellarm. ad hanc pariter damnatorum aludit multitudinem, dicens: Vbi demonstratur cum multitudine, cum imbecillitas hominum, qui post mortem ad inferos detruduntur: oves enim gregatim conjiciuntur in stabula, & sine ulla resistentia ducuntur ad macellum. Itaque minori labore DEVS multitudinem impiorum, quamvis in mundo distissimi, & potentissimi fuerint, detrudet in infernum, quam soleas Pastor oviculas inermes trudere in stabulum, vel educere ad cadem. Dici quoque potest, quod reprobi sicut oves deiciantur in stabulum inferni, quia reprobi ut plurimum sequuntur multitudinem, & peccatorum torrentem, haud secus, ac oves, quibus proprium est, quod una in foveam saltante, omnes alii idipsum faciant.

nata Sapiencia non semel, sed binies in variis occasionibus non sine magno mysterio protestata est, dicens: Multi vocati sunt, pauci vero electi; videlicet Matth. cap. 20. & pariter cap. 22. ejusdem Evangelii. Circa quae verba Sanctus Gregorius, in Carena à Sanct. Thoma citatus, ita scribit: Ad fidem plures veniunt, & ad celestem regnum pauci perducuntur; plerumque enim DEVM vocibus sequuntur, moribus fugiunt. Idem quoque Salvator in alia quadam occasione Apostolos suos animare volens, ne animis deficerent, sed in ipsum confiderent, dixit eis: Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. Ubi specialiter observanda sunt verba illa: pusillus grex; nam ut Venerabilis Beda ait: Pusillum gregem electorum ob comparationem maioris numeri reproborum nominat. Michaeas Deum nostrum his verbis lamentantem introducit: Pauci mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vindemiae! non est bonus ad comedendum. Perit Sanctus de terra, & relictus in hominibus non est. Quo loquendi modo DEUS insinuare vult, Dæmonem esse, qui ferè solus animarum facit vindemiam, se verò factum esse sicut qui absoluta vindemia, hinc inde reliquos colligit in agro neglectos racemos. Cui contonat illud Ierem. cap. 24. ubi alia quaedam haud dissimilis à priori legitur similitudo: Quomodo, inquit, si pauca olive, quae remanserunt, excutiantur ex olea, & racemi, cum fueris finita vindemia. Idem quoque Propheta cap. 17. similem ferè adducit comparationem, inquiens: Et eris sicut congregans in messe, quod restiterit, & brachium ejus spicas leget, & eris sicut quarens spicas in valle Raphaim. Sanctus Petrus cui Paradisi claves consignatae fuerunt, de animabus in diluvio salvatis disserens ait: Cum fabricaretur arca, in qua pauci, id est, electi, anima salva facti sunt. Per arcam verò, ut omnes Interpretes consentiunt, Ecclesia figurabatur, cujus filii in paucissimo numero prenarum infernalium diluvium evadunt; neque idipsum mirum videri poterit, si mentem reflexeritis ad discursum quem Sanctus Augustinus cap. 12. l. 21. de Civit. Dei his verbis facit: Univerfa generis humani massa damnata est, quoniam qui hoc primitus admisit, cum ea quae in eo fuerat radicata, sua stirpe unitus est, ut nullus ab hoc iusto debitoque supplicio, nisi misericordia, & indubita gratia liberaretur, atque ita dispersiatur genus humanum, ut in quibusdam demonstraretur, quid valeat misericors gratia, in ceteris quid iusta vindicta; ubi observandum est, quod Sanct. Doctor dicat illos, in quos Divina iustitia suam est ostensura severitatem, in majori numero esse: subdit verò ulterius: Neque enim utrumque demonstraretur in omnibus, quia si omnes remanerent in penis iuste damnationis, in nullo appareret misericors gratia redimentis; rursus si omnes à tenebris transferrentur in lucem, in nullo appareret severitas ultionis. In qua propterea multo plures, quam in illa sunt, ut sic ostendatur quid omnibus deberetur, quod si omnibus redderetur, iustitiam vindicantis iuste nemo reprehenderet. In secundo Tom. operum Sancti Augustini, quaedam recensetur à Sancto Cyrillo ad Sanctum Augustinum conscripta Epistola, in qua nonnulli Sancti Hieronymi laudes exprimuntur; ad propositum verò nostrum inter cetera dicitur: Ad aeternorum gaudiorum patriam deveniendi arctissima, & sine ambiguitate aliqua à paucissimis certe unica extat via, eundi ad perditionem iter latissimum. Paulo post verò subdit: Concludi debet, quod ad aeternae beatitudinis gaudia rarissimi gradiantur; infinite, quin imo omnes penè S. Scriptura auctoritates attestantur.

6 Salvator noster in monte Thabor transfiguratus, specimen aliquod celestis gloriae exhibere volens, tres duntaxat Apostolorum suorum gloriae illius spectatores elegit; quasi per hunc modicum numerum denotare volens, quam pauci futuri sint digni Regni illius beati Possessores. Tres soli, & tres electi, inquit Sanct. Ambrosius, ducuntur ad montem. Sanctus Paulus in 1. Epistol. ad Cor. inquit: Nolo vos ignorare fratres, quoniam Patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, sed non in plu-

Mat. 20. 26.
Mat. 22. 16.
S. Greg. ch. 2.
S. Th. 2m. 2m. Cap.
10. 2m.

Luc. 12. 48.

Beda l. 2. c. 14
in Luc.
Michaeas 7. 1.

Jerem. 24.

Isa. 17. 1.

1. Petr. 1. 20.
Arca Noe in
qua pauci
salvati fue-
runt, figura
vit Ecclesia.

S. Aug. l. 21.
de civ. Dei c.
14.

S. Aug. T. 2.
S. Cyr. Ep. 19.
ad S. Aug.

Christus cum
tridm. Aposto-
los sumptis
tecum in
montem
Thabor.

S. Amb. l. 7.
in Luc.
1. Cor. 13. 9.

Com. l. 1. p. 147.

Agon. de
propheta
l. 1. c. 147.

Quid sit
pariter
damnat.

Ant. q. 1.
in 1. 2.

Ant. l. 2.
Pauci in
inferno
per
angustas
vias
damnat.

Luc. 12.

Mat. 20.

Damnati de-
truduntur in
infernum
sicut oves.
Mat. 21.
Genebr. 2m.
Card. Bell.

Quid sit
pariter
damnat.

5 Quam angusta porta, & arcta via est, quae ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam. Inquit.

ribus eorum beneplacitum est DEO, nam prostrati sunt in deserto; hec autem in figura facta sunt nostri. Syriaca legit: In typum; Vatablus: In exemplum facta sunt; Theodoretus inquit: Illa erant nostrorum typus, mare enim imitabatur piscinam, seu lavacrum; nubes gratiam spiritus, Moyses sacerdotem, virga crucem; Israel vero significabat eos qui baptizabantur; egressus igitur, ac transitus per mare, baptizatorum, ac vocatorum multitudinem refert. Quid nunc duo illi? Paucitatem salvandorum. Hugo Cardinalis similiter super illa verba; Multi sunt vocati, pauci vero electi, ita scribit: Timendum est Christianis, ne eo modo introeant in regnum celorum, quo filii Israel in terram promissionis, scilicet duo solum. Quod & Psalmista forsitan respexit, cum ad Deum conversus ait: Domine a paucis de terra divide eos, ubi Chaldaus legit: a iustis, quod idem est, ac ab electis.

7 Sancti Joannes celestis quondam Jerusalem, per quam Empyreum denotatur, fundamenta intuitus, ea ex lapidibus pretiosis strata esse attestatur, inquiens: Fundamenta civitatis omni lapide pretioso ornata. Per quos lapides pretiosos, animæ denotantur electæ; id autem quod in præsentia ad nostrum deservit propositum, ex Sancto Isidoro desumpti, qui accuratè observans, quod pretiosus, idem sonat, quod rarus; ita discurret: Gemma pretiosi lapides vocati, quia rari sunt, omne enim quod rarium est, pretiosum vocatur; sicut legitur: Et sermo Domini pretiosus erat in Israel, hoc est rarus: voluit itaque Sancti Joann. inferre, quod quamvis Paradisi fundamenta ex gemmis inestimabilibus, quæ animæ sunt electæ, consistent quidem, at illæ ipsæ numero sunt paucæ, & raræ, quemadmodum lapides sunt pretiosi. Ideoque S. Basil. sequens probæ cuidam animæ dat consilium, dicens: *apia ut sis de numero paucorum, rara siquidem quæ bona; quæ quidem etiam causa est, quomobrem pauci celeste regnum introeant.*

8 Ingeniosam Paulus de Palatio observationem instituit super illa Matthæi verba: Ascendente eo in naviculam, secuti sunt enim discipuli eius; ita enim in præsentis Textus Commentario discurret: Non inquit navim, sed naviculam: sicut elegantissime dicta navis est vita Christiana, quæ ad portus salutis offert; ita horrendæ, & lachrymabiliter dicta navicula est. Vtinam navis grandis, & nimium capax fuisset, sed navicula est, arcta est, angusta est, brevis est; quia pauci sunt qui intrant per eam.

9 Eandem veritatem ex historiis ordinis Carthusiani stabilire non abs re fuerit, ubi Innocentius III. dum Cardinalis esset, quendam aliquando legitur invisisse Eremitam; cujus cum portam pulsaret, nec motum, aut strepitum audiret interius, cellam ingressus, religiosum in extasi deprehendit, qui sensibus restitutus, in sequentia postmodum prorupit verba: Vidi mirabilia, vidi horribilia: ductus ad infernum vidi decedere animas, sicut nives densissimas aerem obnubilantes; ad purgatorium vero sicuti nivem rarissimam, sed ad paradysum tres tantum vidi introire animas, illius scilicet Episcopi, & illius Prioris Carthusiensis, & il-

lius vidua Romana; singulos nominans. Id quod & D. Chrys. dum aliquando coram numerosissimo ultra centum millium personarum cætu concionaretur, in hac legitur prorupisse verba: Quot esse putatis, qui in civitate nostra salvantur? Manifestum quidem est, quod dicturus sum, dicam tamen: Non possunt in tot millibus, centum inveniri qui salvantur: quin & de his dubito.

10 Refert P. Hieronymus Plarus, quod dum aliquando immediatè post Religionis Franciscanæ fundationem, insignis concionaretur Prædicator Bertoldus, certumque quoddam de pulpito reprehenderet vitium, mulier quædam, eo scelere infecta, cecidit mortua in Ecclesia. Moxque universus populus ferventes pro ejus salute ad Deum effudit preces, in quarum medio revixit. Interrogata itaque quid in altera vita vidisset, respondit, quod dum ante Dei Tribunal existeret, animas inibi sibi viderit septuaginta mille, in eodem temporis momento, per universum mundum mortuas, ex quibus tres duntaxat ierant ad purgatorium, reliquæ omnes ad infernum. S. quoque Vincentius Ferrerius de sancto quodam viro tradit, quod postquam solitariam eamque austerissimam per 25. annos in deserto transegeret vitam, eodem obierit die, quo Sanctus Bernardus ad cælos avolavit; sequenti autem nocte anima illa suo apparuerit Episcopo, totaliter fulgida, eumque ad poenitentiam, emendationem, Deique timorem, si salvari vellet, exhortata est; siquidem pridie in illo ipso tempore, quo S. Bernardus, & ipse expirarat, insuper triginta millia animarum è vivis excesserant, quarum duæ duntaxat ad Paradysum admittæ fuere, scilicet S. Bernardus, & ipse, tres ad purgatorium, reliquæ omnes ad infernum damnatæ.

11 Idem Sanctus hanc sequentem movet difficultatem, dicens: Unde est, quod plures damnentur, quam salvantur? authoritatemque Sancti Thomæ adducit, dicentis: Plures Angeli permanserunt, quam peccaverunt, sed in hominibus pluries oppositum verum est. Hanc autem perniciem à perversa hominis voluntate oriri docet Sanctus Vincentius, dum ait: Est malitia voluntatis eorum, qui possent salvari si vellent, & nolunt, accusando Divinam prædestinationem, dicentes, quod non potest deficere, cum tamen non cogat aliquem, nec auferat liberum arbitrium; sicut in ea scientia, & visio quod estis hic, non cogit vos esse hic. Idque ex illo probat Ecclesiastici textu: DEVS ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilii sui; ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei, dabitur illi. Si dicatur, si illud quod placet, homini datur, ergo omnes ibimus ad Paradysum, quia omnes volumus ire illuc. Respondet, hoc nego, quia licet verbo omnes velint salvari, non tamen opere, seu de facto; sicut de illo qui dicit ire Bononiam, & recipit viam Nusciam; sic superbus verbo dicit se ire ad Paradysum, sed de facto recipit viam inferni. Unde non dicitur voluntas, sed velleitas, Totus hic Sancti Vincentii est discursus.

D. Chr. h. 40.
ad pop.

Hier. Plarus
l. 1. de statu
relig. c. 1.
Alia viro
cujusdam
mulieris
redivivæ.

S. Vinc. Ferr.
serm. 6. in 300
passag.

Unde pau-
veniat
quod plures
damnentur,
quanto sal-
vantur.

S. Vinc. Ferr.
l. 1. in septuag.
ges.

Eccl. 15. 14.

DE INIMICIS,

Eorumque Dilectione.

DISCURSUS TRIGINTA.

Discursus I. Verus character, quo Christiani ab aliis discernuntur, est dilectio, & venia inimicis exhibita.

II. Præceptum dilectionis inimicorum, non solum in antiquo Testamento, verum etiam inter multos gentiles viguisse probatur.

III. Deus nos pacem cum inimicis conservare, per creaturas docuit insensatas, & irracionales; unde cum feræ humana industria manifestant, vindicativus his deterior esse ostenditur.

IV. Diligendus est inimicus, quia Christi præceptum est; ubi verba illa ponderantur: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.*

V. Divinæ gratiæ adiutorio præceptum dilectionis inimicorum adimpleri posse, ex Davidis dilectione erga Saul, in spelunca Odolla exhibita, diffusè probatur, simulque veniam inimicis dare facile esse ostenditur.

VI. Exponuntur rationes, cur majoris meriti sit amare inimicum, quam amicum; simulque ostenditur, inimicos diligendos esse, tum propter præceptum Dei, & ex amore ipsius, non verò ob illorum demerita.

VII. De complacentia, & speciali affectu quo Deus fertur erga illos, qui male se tractantibus, bonum pro malo reddunt.

VIII. Dilectio inimicorum æquè grata, vel etiam gravior est Deo, quam sacrificium; id quod variis bonis, & beneficiis, nec non miraculis circa illos, qui inimicis condonarunt patris scriptis demonstravit.

IX. Eos qui erga inimicos mites, & beneficii sunt, in hac vita prosperari, & exaltari, variis exemplis, maxime verò Davidis, & Josephi ostenditur.

X. Cum Dei sit proprium reddere nobis bonum pro malo, amando, & benefaciendo his qui oderunt nos, similes nos ei efficiamus.

XI. Per veniam, & dilectionem inimicis exhibitam, filiationem Dei nobis comparamus.

XII. Amare inimicos iisque benefacere, Divinum quid in se habet, ac proinde per hoc similes Deo efficiamur; Unde & Christus per hoc ipsum Filius Dei agnosci voluit.

XIII. Super illa Redemptoris verba: *Pater dimitte illis, quia nescimus quid facimus*, variz considerationes adducuntur.

XIV. Quam grata Deo, & potens sit ad impetrandum, quod petimus, oratio pro inimicis nostris ad eum effusa.

XV. Venia inimico exhibita cælum nobis aperit, estque certum signum æternæ nostræ salutis.

XVI. Lucrum, quod offensas nobis illatas remittendo, comparamus, variè consideratur; præcipue verò, quia ex hac inimicis data venia, veniam quoque offensarum Deo irrogatarum, ab eodem Deo recipimus.

XVII. Perstringuntur illi, qui in oratione Dominica verba illa recitantes: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*, odium adversus inimicos etiamnum fovet.

XVIII. De charitate, & effectibus ejus, in dilectione inimicorum reluctentibus.

XIX. De virtute, quæ exercetur præveniendò illos, qui nos offenderunt, in curanda reconciliatione mutua, quam sæpè inimicum in amicum transmutare ostenditur.

XX. Magni meriti vindicta est, qua vincitur, confunditur, & comparatur inimicus, quando ei bonum pro malo redditur.

XXI. Inimici salutis nostræ cooperantur, efficiendo, ut irreprehensibiles vivamus, vel per vitæ emendationem, vel per obtentam à Deo (propter exhibitam inimicis veniam, & dilectionem) peccatorum nostrorum remissionem.

XXII. Varia considerantur motiva, quæ nos ad re-

mittendas acceptas ab inimicis injurias extimulare possunt.

XXIII. Per varia eximiorum virorum, à quibus nonnulli gentiles fuerunt, exempla ostenditur, illos summæ sibi gloriæ duxisse, offensas acceptas remittere.

XXIV. Condonando inimicis injurias nihil de honore perdimus, quin potius illum augemus, Deo id præcipienti obediendo; cum econtra vindicta de inimicis sumpta magnam adferat ignominiam.

XXV. Offensas remittere gloriosum est, & quidam est eximæ fortitudinis actus, cum econtra vindicta nobis in ignominiam redundet.

XXVI. Vindicativus majus sibi metipso damnum infert, quam inimico, siquidem animæ suæ mortem conciliat, omnemque claudit aditum, ad recipiendam à Deo peccatorum remissionem.

XXVII. Varia considerantur pericula, timores, remorsus, anxietates, & alia mala quibus vindicativi interius, & exterius agitantur.

XXVIII. Quam abominabile Deo sit odium inimicorum, quamque se Deus severum, & inexorabilem adversus hoc peccatum exhibeat.

XXIX. Cum Deus supplicium de inimicis sibi assumat, utpote ad cuius jurisdictionem propriè spectat; inimicos diligendo, multis perfruimur prærogativis, siquidem Deus illos maxime in hora mortis, nequaquam impunitos esse finit.

XXX. Acceptarum injuriarum remissio, ex corde proficisci debet. Ubi etiam nonnulla considerantur, ad illam magis facilitanda opportuna media.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Verus character, ex quo Christiani ab aliis discernuntur, est dilectio, & venia inimicis exhibita.

THEMA.

Si diligitis qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? si salvaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne & Ethnici hoc faciunt? Matth. 5. versic. 47.

I Eodem tempore, quo incarnata Sapientia dilectionem inimicorum nobis præcepit, simul etiam indicare voluit, remissionem injuriarum, ab inimicis acceptarum, propriissimum esse hominis Christiani characterem, unde ab aliis dignosci possit, ac proinde hoc format argumentum: *Si diligitis eos qui vos diligunt, &c.* Quæti diceret: ex quo status legis Evangelicæ majoris perfectionis esse debet statu legis naturæ, convenit utique, ut aliquid excellentius operemur illo, quod in illa practicatur, siquidem etiam gentiles, qui veri Dei lumen non habent, amant & benefaciunt illis, à quibus beneficia receperunt, bonum nimirum reddentes pro bono. Ac proinde si fideles nihil amplius facerent, utique paræ conditionis essent cum paganis. Unde antiquissimus Scriptorum Tertullianus Christianos sui sæculi, quando præceptum hoc in primis Ecclesiæ temporibus nondum adeo consolidatum erat, his verbis monet: *Invenimus diligere inimicos quoque, ut hac sit perfecta, & propria bonitas nostra, non communis. Amicos enim diligere omnium est, inimicos autem, solum Christianorum.*

2 Lucæ cap. 9. invenimus celestem Magistrum graviter increpasse duos fratres discipulos, sibi cæteroquin acceptissimos, nimirum Sanct. Jacobum, & S. Joannem; dicit enim Sanct. Evangelista: *Conversus increpavit eos, dicens: Nescitis cujus spiritus estis. Non est*

Stam L. N. excellentior statu L. V. exiget dilectionem inimicorum.

Tert. ad Scap. c. 1.

Luc. 9. 55. Christus Jacobum, & Jo. increpavit eo quod statum dilectionis inimicorum.

est utique dubitandum, quinambo magno fuerint sp̄itu à Deo dotati, & tamen non sine causa is qui dixerat: *Discite à me quia mitis sum*, magna cum severitate illos increpavit. Sciendum igitur est, quòd cum Samaritani Christo, & duobus his Apostolis ipsum associantibus portas ante faciem oclusissent, duo hi discipuli, illatam Christo injuriam zelare, & vindicare volentes, dixerint: *Vis dicamus, ut ignis descendat de caelo, & consumat illos?* & ecce mox Christus illis indignati cepit, & conversus increpavit illos, simulque insinuavit novæ legis gratiam (ad quam ipsi spectabant) spiritum in remissione injuriarum; necnon in reddendo bonum pro malo consistere: *Nescitis cujus spiritus estis, id est*, ut Salmeron ait: *Ignoratis vos non spectare amplius ad vetus, sed ad novum testamentum, in quo Spiritus, & doctrina datur ad habendum omnes homines pro amicis. Hoc est enim mandatum novum, ut diligamus invicem, sicut ipse dilexit nos, quia cum inimici essemus, ipse & dilexit, & reconciliavit nos Patri: idcirco novum mandatum dicitur, quia diligendi etiam inimici, quia nos tales dilecti sumus à Deo.* Dixerat idem Auctor paulò ante: *Agere & pati fortia non jam Romanum amplius, sed Christianum est.*

3 S. Paulus Apostolus ad Romanos, inquit: *Qui diligit proximum, legem implevit.* Proximus autem noster ipse quoque est inimicus, hunc ergo Christus docet, imò præcipit à nobis amandum esse: *Legem datam à Moyse implet*, inquit S. Ambrosius, *qui diligit proximum; nam nova legis mandatum est, etiam inimicum diligere.* Ipsemet Christus Legislator legis gratiæ, vivæ vocis Oraculo hoc præceptum intimavit, dicens: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.* Idem sanctus Ambrosius super Lucam hoc præceptum explicans, ita scribit: *Ut impleatur illud Ecclesia, quod ante jam dictum est, ordinavit in me charitatem, ordinatur autem charitas, cum charitatis præcepta formantur. Vide quam ab aliis accepit, & legem post benedictionis Evangelicæ terga rejecerit. Lex vicissitudinem imperat ultionis, Evangelium inimicitias charitatem, benignitatem odii, vota maledictis, subsidia persecutibus impartitur.* Idem quoque S. Paulus post differentiam assignat, quæ intercedere debet inter Christianos, & alios ab hoc charactere alienos: *Si communis est omnibus*, inquit, *etiam peccatoribus, redamare, cui genus professionis excelsum, studium quoque debet esse virtutis uberius, ut diligat etiam non amantes.* Porro certum est, juxta axioma sancti Pauli, universam legem Evangelicam huic dilectionis fundamento inniti: *Plenitudo legis est dilectio*; hanc proinde livream Christus sequacibus suis assignavit: *In hoc cognoscens omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem; veræ autem charitatis conditiones, & proprietates, idem Apostolus has esse dicit: Patiens est, benigna est, non amulatur.* Ubi Sanctus Ambrosius ait: *Si patiens est, debet patientiam verberanti; si benigna est, non debet respondere maledictis; si non quaris qua sua sunt, non debet resistere diripienti: si non amulatur, odisse non debet inimicum.*

4 Christus Redemptor noster cuidam discipulorum ejus ambienti, opus esse respondit, ut humeros suos cruci portandæ submittat: *Qui vult venire post me*, inquit, *tollat crucem suam.* At verò quænam est hæc crux, quam portare debet quilibet Christianus? Audiamus B. Petrum Damianum, sermone secundo de exaltatione crucis, in hæc verba differentem: *Duo notabilia sunt, quæ in hac crucis portatione nos habere oportet, ut læsi non ledamur, & beneficiamus ledentibus.* Hujus rei ipsemet CHRISTUS admirabile præbuit exemplum, postquam in crucis patibulum suffixus fuit, imò postquam inde depositus, è sepulchro triumphabundus resurrexit; siquidem cum inimicus infernalis se Judæismum dispersum, & exterminatum visurum esse speraret, in vindictam enormis illius sceleris, quo Messiam suum in crucem confixerant, ipse nihilominus, postquam eis ab æterno Patre suo veniam impetrasset, cum ex gentilismo aliquos in Ecclesiæ suæ cardines eligere potuisset, voluit nihilominus eundem illum populum, qui illum reprobaverat, impropertitque, & flagellis onustum tam ignominiosa morte affecterat, speciali hoc privilegio decorare, ut primi Eccle-

siæ cardines à Judæis assumerentur, insinuans per hoc, se bonum pro malo reddere. Id quod D. Chrys. sequentibus verbis egregiè ponderat, dicens: *Existimabat Diabolus, quod etiam si Christus mundum per crucem salvasset, at eos quidem certè qui ipsum crucifixerant, perderet: ille autem non perdidit, sed etiam eorum aliquos Ecclesiæ primitias acquisivit.*

5 Advertendum quoque est, inter alia Apostolis à Christo tradita præcepta, hoc quoque fuisse: *Nolite possidere aurum, neque argentum, non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam.* Ex quibus verbis ultima præcipiè aliquam mihi ingerunt difficultatem, quid enim referebat, quòd discipuli iter per universas mundi partes, per difficiles vias nudis pedibus agentes, virgam sive baculum portarent? Ratio hujus præcepti hæc erat, quia cum virga signum, & instrumentum sit supplicii, & percussione, voluit Christus, ut Apostoli, qui fidem plantaturi erant, illam prorsus à se abjicerent, tamen etiam illa non alio fine uterentur, quam ut fessi, & lassii ei inniterentur, ut hoc pacto omnem severitatis, & vindictæ umbram ab illis arceret: *Quid est virga*, inquit Sanct. Ambrosius, *nisi proferende potestatis insigne, & ulciscendi instrumentum?* Sciebat equidem Salvator noster, Apostolos suos futuros esse omnibus hominibus opprobrium, unde S. Paulus dicebat se omnium peripsema; & in Actibus Apostol. de iisdem Apostolis dicitur: *Ibant gaudentes à conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine IESU contumeliam pati*; ac proinde illos baculo, virga, & quovis alio simili instrumento carere volebat, ut fideles, quorum Apostoli Magistri futuri erant, inde docerentur, propriam illis esse ultionem in acceptis injuriis patientiam, neque injuriarum indignandum esse. Idem Sanctus Ambrosius in alio quodam loco monitum memorat, quod Joseph fratribus suis dederat, scilicet: *ne irascamini in via*; illudque Apostolis adaptat, dicens: *Dimisit autem fratres suos, & abierunt, & dixit illis Joseph: Nolite irasci in via. Quam bene docet ab iracundia precavendum, quod ea posset etiam amantes sui separare Germanos? Quid autem aliud ait Dominus IESVS, ex hoc corpore recessurus, cum discipulos dimitteret suos, nisi ne irascerentur in via, dicens, pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, ubi enim pax est, iracundia locum non habet? Hoc est ergo quod ait, pacem meam do vobis. Nolite irasci in via: & vide ne in hac via dicat, hoc est in hoc cursu totius vite indignationem cavendam. Unde Dominus IESVS dimittens ad Evangelizandum discipulos, misit eos sine auro, sine argento, sine virga, id est, ut incentive valis, & instrumenta eriperet ultionis.*

6 Apostolus, qualiter Discipuli CHRISTI à gentilibus mysteria fidei nostræ ignorantibus dignosci deberent, nos docet, dum eos una ex parte despectos, & viles, laceros, famelicos, & mendicos exhibet, omnium peripsema; ex alia verò parte illos bonum reddidisse pro malo, eosque à quibus vituperabantur, honorasse demonstrat, hinc enim ait: *Maledicimur, & benedicimus, persecutionem patimur, & sustinemus, blasphemamur, & obsecramus*; hæc enim videntes gentiles, eos legem humana conditione superiorem profiteri concludebant, dicente Sancto Hieronymo: *Glorificatur nomen Domini, quando viderint homines persecutionum ferociam nostra frangi patientia, & verberantem se manum, alterius manus obversione confundi.*

7 Nescio, si quando observaveritis, quòd licet Christus de se protestatus fuisset, dicens: *Ego sum Pastor bonus*, Apostolis tamen suis dicere non dubitavit: *Ecce ego mitto vos, sicut oves in medio luporum.* Cum tamen bonum Pastorem nū minus deceat, quàm oves suas lupis objicere, potiùs enim tyrannis, & fidei persecutoribus contra fideles, & Discipulos Christi instar luporum defævientibus, Christus illos velut urfos, & leones armare debuisset, ut eis pro fidei, quam plantaturi erant, defensione resistere possent. Veruntamen dubitandum nequaquam est, quin sapientissimè Christus Pastor bonus omnia fecerit, dum Apostolos suos, sicut oves in medio luporum dimisit; Armatura enim non corporali, sed spiritali, Scholæ suæ discipulos, cælestis vo-

D. Chr. in pr. 40.

Cur Christum prohibuerit Apostolus ne portarent virgam in via.

S. Amb. l. 7. in Luc. c. 6.

1. Cor. 4. 16. Act. 1. 41.

S. Amb. l. de Joseph. c. 19. Joseph prohibuit fratribus suis ne irascerentur in via.

Per dilectionem inimicorum dignoscuntur fideles ab infidelibus.

1. Cor. 4. 12.

S. Hieron. l. 2. c. 66.

Mat. 10. 16. Cur Christus pastor bonus, fideles, oves suas mittit inter lupos.

luit præmanire Magister, ut fidei Evangelicæ oppugnatores vincerent, & debellarent. Quæ autem hæc armatura? *Adelior est patiens, viro forti*, inquit Sapiens. Sciebat enim Præceptor cælestis, quod discipuli ejus per injuriarum tolerantiam, perque mansuetudinem domitari essent contumaciora corda; ideoque D. Chrys. consilium, dicens: *Etiamsi passus fueris innumerabilia, mane ovis, & ita lupos superabis; hic est improbus, & profligatus, sed habes tantas vires, ut vel malis superior evadas. Quid est ovis mansuetus? Quid vero lupo agrestis? Ille tamen ab hac superabitur: id autem ostensum est in Apostolis. Nihil est enim mansuetudine potentius, nihil lenitate validius, ac firmitus*. Observat autem idem hic Doctor, nequaquam suffecisse Christo, quod diceret, se mittere Apostolos veluti oves in medio luporum; sed insuper addidisse, ut simplicitatem columbinam imitarentur, ideoque subjungit, dicens: *Subet nos esse tamquam oves, & columbas in medio luporum, ut & illos meliores reddamus, & ipsi bona cælestia consequamur*. Columbam itaque imitemur oportet, felle carentem, mansuetam, pacificam, non rapacem, aut vindictivam.

8 Quo ex indicio Egyptum totamque sacrilegam Pharaonis athei aulam, quin & universos maleficos, atque incantatores ejus cognovisse putatis, quod Moyses veri Dei servus esset, humanamque excederet conditionem; simulque confiterentur, dicentes: *Digitus Dei est hic*? Tunc scilicet, quando cum mirabilia potentia, ad quæ ipsi cum omnibus præstigiis suis pertingere non poterant, operari viderunt. Sed quorum hoc exemplum spectare putatis? Non aliud certe quam ut verum Christianum, verumque legis gratiæ professorem, in eo distinguam a falso; unde enim hunc discernendum putatis? Foritan ex amore, & beneficiis erga parentes, & amicos? Nequaquam: *Novne enim, & Ethnicici hæc faciunt*? Sed tunc igitur quis verus Christianus esse agnosceatur, quando videlicet charitas ejus, ad recompensandas beneficiis injurias, ad honorandos eos, à quibus diffamatur, ad orandum pro offendentibus se extendet, tunc enim veraciter dici poterit: *Digitus Dei est hic*. Hoc enim certum est Dei in nobis operantis indicium.

9 Quem putatis ab Elia servatum fuisse modum, ut falsis Baal Prophetis se verum Deum adorare persuaderet? Nimirum ignem de cælo descendere fecit, qui universa victimarum substrata ligna absumeret; quod autem eo in sacrificio vel maxime prodigiosum occurrit, in eo consistit, quod ligna averla fuerint, licet aqua conspersa fuissent, nec non quod eadem flamma ipsos quoque lapides, qui pariter madefacti fuerant, exusserit: *Voravit holocausta, & ligna, & lapides*. Verum quidem est, quod de lapidibus calcem formare soleamus, aut miraculum principaliter in eo consistit, quod flamma haud secus quam si ipsa lingua, aqua verò oleum fuisset, lambendo absumperit aquam, hæcque bina elementa, veluti si naturalem inter se sympathiam haberent, uno animi conatu omnia depopulata fuerint: *Pulverem quoque, & aquam, quæ erat in aqua ductu lambens*. Quod miraculum ut vidit populus, alta voce unum exclamavit: *Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus*; ex hoc namque prodigio indubitanter fidem Deumque Elie verum, nec non adoratione, & cultu lætitiæ dignum esse populus statuit. Hæc autem populo illi in figura accidisse, nequaquam dubitandum est, quorum figuratum in ultimis legis gratiæ temporibus adimplendum erat, quando scilicet Dei Filius in terram descendurus erat, de quo scriptum est: *In dextera ejus ignea lex*; quique de se ipso protestatur, dicens: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendatur*? Qui proinde non modò ligna consumere voluit, id est, amorem suum ad solos extendere amicos, sed & ipsos absumere lapides, id est, proximos asperos, malos, & defectuosos diligere; quin & aquam ignis hujus voluit esse pabulum, id est, inimicum ipsum charitate sibi insertum. Qua in re efficaciam, & veracitatem legis Evangelicæ, & gratiæ denotare prætendit; ideoque ipsemet nobis omnibus consilium, dicens: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, ut sitis filii Patris vestri, qui in cælis est*.

10 S. Pachomius sub Constantini Imperatoris laborioannis juvenilibus militans, idola venerabatur: ast

qualiter eum ad veræ fidei nostræ notitiam pervenisse putatis? Cum exercitus Imperialis necessariorum penuria laboraret, videns Pachomius Christianos militum necessitatibus compatiens, abundè eisdem providere, licet Imperator eos persequens, horrendis suppliciis illos afficeret, hanc ipsam legem, quæ bonum pro malo reddere docebat, quæque hostibus benefacere jubebat, non posse non veram esse, eamque necessariò à vero Deo, & cælo promanasse, firmiter in animo suo conclusit, eandemque protinù amplexus fuit.

11 S. Hilarius illa Evangelii verba (*audistis quia dictum est antiquis, oculum pro oculo &c.*) ad præsens quoque applicat intentum, dicens: *Lex infidelem Israel intra metum continebat, & injuria voluntatem injuria vicissitudine coercerat. Fides autem nullius tam gravem dolorem esse patitur injuria, ut ultionem exspectet, & illata sibi quisquam vindex si contumelia, quia in judicio Dei, & perpeffis injuriis plus est consolationis, & pena severior injuriis. Quisquis legibus se accommodat mundanis, pugnum pugno recompensat, in Schola autem Christi maledicimus, & benedicimus; cujus doctrinæ, & perfectionis Christianæ excellentiam Sanctus Paulinus nobis ob oculos ponit, dum ait: *Præstat vincere bono, quam vincere malo: itaque vinci videtur in hoc sæculo, cui tunicam suam alter abstulerit, at in Christo triumphat, qui tunicam auferenti dimittit, & pallium*. Imò ut Sanctus Augustinus docet, nullus omnino Christianus cum Christo partem habere potest, nisi cum proximo benè consensit; ait enim: *Nec potest concordiam habere cum Christo, qui discors voluerit esse cum Christiano*. Lex cum Evangelica omne excludit odium, & rancorem, siquidem omnia præcepta in unico dilectionis præmi concurrunt; ideoque supplicabat David, dicens: *Exurge Domine Deus in præcepto quod mandasti; id est, ut Beda commentatur, fac nos proficere in hoc tuo præcepto; hoc est, præceptum meum, ut diligatis vicem sicut dilexi vos. Scilicet ut dilectio vestra, usque ad inimicos extendatur*.*

12 Tertullianus pariter de sæculi sui Christianis ita scribit: *Scito nos ad redundantiam benignitatis etiam pro inimicis DEVM orare, & persecutoribus nostris bona precari*. Nec mirum quia lex gratiæ alium non agnoscit inimicum, nisi internalem, dicente Divo Chrysostomo: *Unum inimicum jussi sumus habere Diabolum, cum illo nunquam in gratiam redeas*. Pro quorum meliori intelligentia sciendum, aliud esse, ab inimicis oppugnari, aliud verò eos tales reputare; primum namque verissimum est, non secundum, unde idem S. Doctor subjungit, dicens: *Neque Christus hoc jussit nos non habere inimicos, sed non odisse, hoc enim est in nostra potestate; illud verò omnino non est. Ne autem sine causa odio habeamus, non est in nostra potestate, sed in eorum qui oderunt. Improbi enim bonos nulli omnino de causa odisse consueverunt, etenim Christum quoque sine causa odio habuerunt, quem admodum ait: *Oderunt me gratis*. Itæter quæ singularem nobis consolationem attert, quod lex ipsa quam profiteamur cum sit lex gratiæ, virtutem nobis comparat, ut facilius odia beneficiis recompensemus, bonumque pro malo reddamus*.

13 Nostra equidem natura est, quæ inimicum odit, inquit Paulus de Palatio, gratia autem (*ut à Deo profecta, & à Christo comparata*) eundem inimicum diligit. Cur ergo nos Christiani, tantam gratiæ irrogamus injuriam, tamque nostræ culpæ emulicem efficiamus, ut non posse inimicos nostros diligere asseveremus? si Christianum nomen habemus, & legem gratiæ profitemur, ingenium gratiæ exseramus. Quia & hanc Sanctus Paulus legis gratiæ prærogativam demonstrare volens, dicebat: *Accessistis ad Ecclesiam primitivorum, & testamenti novi mediatorum Jesum, & sanguinis aspersione, melius loquentem quam Abel; nec immerito; Sanguis enim Abel undictam urgebat, sanguis verò agni immaculati super quem fundata, & stabilita est Ecclesia, ventum indulgentiamque implorat; subjungit autem notat Apostolus: *Videte ne recusatis loquentem*; quasi pos ad imitationem benignitatis pariter invitaturus*.

14 Sanctus Augustinus idem confirmat intentum, dum illa Joannis verba: *In hoc cognoscimus quia in*

lectio in
morum.
conversus
fuit Chri-
stianus.

S. Hil. in 4.
in Mat.
Christianus
debet habere
pacem cum
proximo. &
maledicentia
non maledi-
cat.

S. Paul. ep. 2.

S. Aug. in
Append. ad
doct. 67.

pl. 7.
V. Beda ibi.
Lex gratiæ
nullum
agnoscit in-
imicum nisi
diabolum.

Tert. Apo-
log. 2. 11.

D. Chr. in Jo-
h.

D. Chr. in ps.
7.

Paul. de Pal.
in c. 1. Marc.
Per gratiam
Dei facile
erit diligere
inimicum.

Hebr. 12. 22.

S. Aug. ep. 2.
in loc. cit.

ipso sumus, si in ipso perfecti fuerimus; explicans, ita discit: De ipsa perfectione diligendorum inimicorum Dominus admonens, ait: *Estote ergo & vos perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est. Qui ergo dicit se in ipso manere, id est, in CHRISTO, debet sicut ipse ambulavit, & ipse ambulare. Fortè hoc nos monet, ut ambulemus in mari: absque. Hoc ergo, ut ambulemus in via iustitiae, in qua via? jam commemoravi: Fixus in cruce erat, & in ipsa via ambulabat: ipsa est via charitatis: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt: si ergo didiceris orare pro inimico tuo, ambulas viam Domini.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Præceptum dilectionis inimicorum, non solum in in veteri Testamento, sed etiam inter multos gentiles viguisse probatur.

THEMA.

Audistis quia dictum est: diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum, Matt. 5. v. 43.

EX his verbis finitè intellectis, persuadere sibi aliqui, malevolentiam adversus inimicum in lege veteri permissam fuisse, sed ut bene observat Angelicus, nihil huiusmodi concessionis in veteri testamento est reperire; ait enim: *Istud nunquam invenitur in lege, sed additio est, ex parte Iudeorum. Quod & Abulensis advertit, dum Scripturam non dicere docet, quod inimicum odisse debeamus, unde nec CHRISTUS hanc approbat propositionem; sed exinde talem viguisse asserit opinionem, quia scilicet aliqui Rabini id ex Scripturis deduci arbitrabantur: Scriperant enim dixit hoc, inquit ille, odio habebis inimicum, sed dicitur dictum esse, quia Iudei hoc putabant ex Scriptura colligi, & sic illam interpretabantur; nam cum Deus iusserit amicum diligere, putabant ex opposito inimicum esse odio habendum. Sic dicit Sanctus Thomas 3. sent. dist. 30. art. 1. ibidem Glossa inquit: Scindam est in toto corpore legis non esse scriptum: Odio habebis inimicum tuum, sed hoc dicitur, quantum ad traditionem Scribarum, quibus visum est hoc addendum, quia Dominus præcepit filiis Israel, persequi inimicos suos, & delere Amalech sub callo. Idem quoque in alia questione paulè post idipsum reperit, inquit: Non fuit Iudeis præceptum odire inimicos, nec abetur istud in tota lege veterum, sed Scribae, & Sapientes eorum istam doctrinam dabant populo, tamquam sequeretur ex eis, quæ in lege scriptæ erant. Citat tamen circa hoc aliquas Sancti Augustini doctrinas, inquit: Dicitur potest secundum Augustinum lib. de sermone Domini, quod lex Moysi quandam gradum posuit iustitiae Phariseorum, quæ erat diligere amicum, & odire inimicum, cum esset omnino malum odire inimicum, & etiam amicum; est autem perfectio diligere amicum, & inimicum. Ad designandum autem gradum iustitiae Phariseorum, dixit Scriptura: Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum; & dixit, quod ista vox, non est tamquam iubentis iusto, sed tamquam permittentis infirmo. Adducitque alium quendam ejusdem S. Doctoris locum in libr. contra Faustum, in quo adversus Manichæos scribit, qui ad antiquam legem spectare asserbant, odire inimicum: inveniunt quod lex veteris mala erat, & a malo DEO. Sed dicit, quod sicut Apostolus inquit quosdam homines DEO odibiles, cum tamen CHRISTUS dicat, quod DEUS facit utriusque summi super bonos, & malos; per quod intelligitur, quod Deus diligit in nobis naturam bonam, quam fecit, & odit malitiam, quam nos fecimus: ita & nos debemus in quolibet homine facere, scilicet diligere bonum quod est, & odire malum quod facit; & hoc docet Augustinus intelligi in his verbis: Diliges amicum, & odio habebis inimicum, scilicet quod idem homo sit amicus, & inimicus: amicus quidem propter bonum, in quo nobiscum convenit, inimicus vero propter malum, in quo non convenit, sed adversatur. Hugo Cardinalis postquam pariter hoc statueret conclusionem, scilicet quod in antiquo testamento odium adversus inimicum permissum non fuerit, in-*

eam descendit opinionem, nimirum celestem Magistrum ad Rabbimorum aliter voluisse traditiones, in quibus inter cetera inimicum odio haberi posse docebant; idque ex eo, quod DEUS populo suo præcepit, ut inimicos suos persequerentur, videlicet Canaanos, & alios gentiles, inde namque Rabini interpretati fuerant, idipsum quoque licere extendi ad inimicos privatos. Dionysius Carthusianus cum prædicta Sancti Augustini responsione contentus, dicens: *Odio habebis inimicum, non odiendo naturam, sed culpam, non personam, sed vitium; quod utique odium ex charitate procedit, & ad perfectionem pertinet, de quo in Psalmo cantatur: Perfecto odio oderam illos.* Dicit quoque posset, hoc modo intelligendum esse, quod scilicet odio habendus sit inimicus noster, id est, Dæmon, adversus hunc namque implacabile, & irreconciliabile conservandum est odium; quia hic est major inimicus, qui vel maxime animæ nostræ insidiatur. Hanc quoque veritatem confirmat Abulensis, postquam enim multas discussisset rationes, & difficultates, tandem statuit Iudeos quoque obligatos fuisse, sicut & nos Christiani obligamur, ad inimicos diligendos. *Iudei, inquit, obligabantur diligere inimicos ex charitate, sicut nos obligamur, quia istud non est præceptum ceremoniale, nec iudiciale, sed morale, & tamen moralia, quæ sunt de jure natura, omni tempore obligaverunt. Verum tamen est, ut ipse probat, magis nos peccaturos per transgressionem huius præcepti, quam illos, quia præceptum hoc nondum cum tanta sollicitudine, & solemnitate ipsis promulgatum, & inculcatum fuerat, sicut impressum est nobis, qui legem profitemur novam Evangelicam: Gravius, inquit, nos peccamus odiendo inimicos, quam Iudei, eo quod præceptum diligendi inimicos, non fuit tam expressum in Veteri Testamento, ut in Novo, in quo nihil aliud jubetur, nisi charitas, & dicitur quod in hoc consistit tota Lex, & Propheta.*

2 Sanctus Paulus ad Hebræos scribens, viæ cuiusdam novæ mentionem facit, quam nobis à Christo demonstratam esse dicit: *Habentes itaque fratres fiduciam in introitu Sanctorum, in sanguine Christi, quam initiavit nobis viam novam; quænam verò alia esse poterat via nova, præterquam illa de qua Christus apud Sanctum Joannem, dicit: Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem? Verum inquit: ergone dilectio reciproca in lege gratiæ novum quid fuit? si ita est, ergo nequaquam in usu fuit, aut requirebatur à Deo in lege scripta. Respondeo igitur, præceptum hoc de diligendo inimico, eique benediciendo, & orando pro ipso, in lege nova Evangelica solemnitus, & distinctius præceptum, ordinatum, & promulgatum fuisse, prouti apparet in hoc cap. 5. Sancti Matthæi; ceterum verò nemini dubium esse potest, quin tam antiqui Veteris Testamenti, quam nos, ad amandum illum, qui odio nos persequitur, obligati fuerint.*

3 Deus olim præcepit, dicens: *Carnem cum sanguine non comedetis*: quid autem homini nocere poterat, si ex æquo carne pariter, & sanguine nutritur? *Omnia in figura contingebant*; volebat namque Deus ab hominum cordibus omnem extirpare appetitum vindicativum, id quod ex verbis sequentibus manifestè colligitur; tabditur enim: *Quicumque fuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius.* Unde considerabilis est illa Sancti Cyrilli Alexandrini doctrina, dicentis: *Conatur persuadere, ut ipsos quoque diligamus, qui nos offenderunt, & iram, quæ adversus inimicos incitatur, superemus, ne à malo vincamur, sed potius vincamus in bono malo.* Idem quoque Sanctus Doctor illa adducit populo Hebræo quondam ordinata præcepta, reducendi in domum inimici bovem, vel asinum nobis obvium, ne fugientes amittantur, indeque sequens format argumentum, inquit: *Intelligitur igitur, quemadmodum elegantissime nos ad præstantem, perfectamque virtutem ducat, iubens, ut cura in ejus jumenta, qui nos offendit, impensa, velut exercitatione ad obliviscendas injurias utamur. Si tanta fuit cura Legislatori, ut si cui animam irationis experte ejusmodi casus accideret, nos ferremus auxilium, quomodo non multo magis diligatur fuerit*

Dio. C. lib.

Abul. lib. 9. 146. Christiani gravius peccant odiendo inimicos, quam Iudei.

S. Thom. ib. Rabini finxerunt odium inimicorum licitum esse. Abul. 9. 144. in 6. p. Mac.

Abul. 9. 147. ibid. Iudeis odium inimicorum non fuit præceptum.

Id. 9. 144.

Quomodo intelligendum sit: odio habebis inimicum tuum.

H. Card. ib. Rabini docuerunt inimicos odire haberi posse.

Heb. 10. 19. Dilectio inimicorum vocatur via nova. Io. 1. 54.

Gen. 9. 4. Omnis appetitum vindicativum extirpandus est.

Cyr. Alex. loc. cit. in Spiritu, & verum. Exod. 23. 4. Neque inimicos oberantes, & in luto jacentes, reduci, & sublevari jubemur.

impensum in homines conservandas studium, & in eos qui societate natura nobiscum conjuncti sunt, debita amoris vicissitudo. Idem quoque Sanctum adducit Augustinum, in eundem Textum scribentem, ad probandum summam celestis Legislatoris, etiam in antiqua lege circa inimicorum dilectionem, sollicitudinem. Hic enim in hæc verba scribit: *Si videris a finem inimici tui jacentem in luto, non prateribis, nisi prius alleves eum: quo loco diligenter unusquisque consideret, quid si a finem inimici non licet in luto dimittere, quanto magis homo ad imaginem Dei factus, non debet odio haberi, nec negligi?*

4 Neque solum in antiqua lege apud eos, qui veri Dei lumen, & notitiam habuerunt, dilectio inimici locum habuit, verum etiam inter Philosophos gentiles, & inter multos alios, licet pluribus vitiis maculatos, & solo naturali lumine præditos, remissio injuriarum, & dilectio adversariorum agnita fuit; prouti tam ex dictis, quam ex factis, & exemplis, ad posteritatis memoriam scripto relictis, facile colligere possumus. *Sæpe satius fuit, inquit Seneca, dissimulare, quam ulcisci.* In lib. 3. de ira idem Philosophus injuriarum dissimulationem non solum utilem esse dicit, verum etiam eandem magnum nobis conciliare decorem, & ornamentum: *Quanto pulchrius est, inquit, veluti nulli penetrabilem telo, omnes injurias, contumeliasque respicere ultio doloris confessio est.* Porro quid Plato in hac injuriarum materia faciendum esse censuerit, Origenes in libro contra Celsum his verbis refert: *Est præterea & his aliud quiddam injunctum, nil esse in eo, qui injuriam fecerit, vindicandum; vel si quis inquit, tibi maxillam percusserit, alteram exhibe; priscum sane id, & olim jam dictum, ab his tamen rudius commemoratum, nam & à Platone Socrates introducit, cum Critone sic disputans: Non igitur inferenda injuria est, neque mala sunt cuiquam homini irroganda, necunquam ab his quispiam, ut hac patiat, necesse est. Hæc Plato.* Consilium summæ perfectionis Evangelicum à Salvatore nostro nobis traditum fuit, scilicet, ut percutienti maxillam sinistram præbeamus & alteram, de quo Sanct. Ambrosius ita scribit: *In Evangelio Dominus Jesus docens virtutem, atque insigne patientia, ait: Qui te percusserit in maxillam, præbe ei & alteram; vult enim discipulos suos, & injuriarum esse patientes, nec referre faciles, ne dum ferire potens injuriam faceret, indicium humilitatis non exhiberet; patientia enim humilitatis indicium est.* Similis quidam heroicæ virtutis actus de gentili quodam Philosopho recensetur, cui dum ab impio quodam homine colaphus in faciem impactus fuisset, aliud non dixit, præterquam quod magnopere conveniat homini scire, quando galea armatus in publicum prodire debeat; hoc enim armaturæ genus genas, & faciem tuetur, & defendit. In Seneca sequens memorabile factum his verbis descriptum traditur: *Ducebatur Athenis ad supplicium Aristides, cui quisquis occurrebat, ingemiscere, non tamquam in hominem injustum, sed tamquam in ipsam justitiam animadvertere. Inventus est tamen, qui in ejus faciem spueret; at ille absterfus faciem, & subridens ait comitanti se Magistratui: admone istum, ne postea tam improbe osciter.* Idem quoque Seneca in l. 2. de ira refert, quod cum Cambyses Rex vino potando nimium deditus fuisset, Presapes amicus, & domesticus illius, cum, ut sibi temperaret, magna cum reverentia admonuerit, dicendo: *Turpem esse ebrietatem in Rege, quem oculi omnium auresque sequerentur: quale verò hunc à Rege responsum retulisse existimatis? Ad hoc ille: Vt scias, inquit, quemadmodum nunquam excidam mihi, approbabo jam, & oculos post vinum in officio esse, & manus bibis deinde liberalius, quam alias, capacioribus scyphis, & jam gravis, & remulens oburgatoris sui filium procedere ultra limen jubet, allevasque super caput sinistra manum stare. Tunc intendit arcum, & ipsum cor adolescentis (id enim se petere dixerat) fixit, recisoque pectore harenis in ipso corde spiculum ostendit, ac respiciens patrem, an satis certam haberet manum, interrogavit; at ille negavit Apollinem potuisse melius dimittere.* Idem verò Seneca postquam Cambysis hac in re detestatus fuisset iniquitatem, nec non Presapis adulationem, ex relata historia sequens elicit documentum: *Patet iram supprimi posse. Non maledixit Romanis Bibl. Præd. Tom. II.*

gi, nullum misit nec aliamitof quidem hominis verbum, cum aequè cor suum, quam filii transfugum videret. Potest dici merito devovisse verba. Idem quoque verba refert quæ Harpago preulit, dum ab impio Persarum Rege ad convivium invitatus, filiorumque suorum carnes manducare jussus interrogaretur, si hæc ei condimenta placerent; quibus in fine convivii de mandato Regio ipsa quoque occidit capita subillata fuerunt. Ait enim: *Non desuero misero verba, non os concurrir: apud Regem, inquit, omni cana jucunda est.* Ac proinde concludit Seneca, dicens: *Hoc interim intelligo, posse etiam ex ingentibus malis nascens iram abscondi, & ad verba contraria sibi cogi.*

5 S. quoque Basil. argumentum nostrum variis veterum Philosophorum confirmat exemplis, dum inter alia ait: *Quidam vehementi impetu Socratis faciem cecidit, Socrates nihil commotus aliud non fecit, quam quod proprie fronti inscripserit: talis fecit; uti statua nomen Authoris inscribitur.* Ita quoque Phocio, dum innocens injustè ab æmulis ad mortem condemnatus, calicemque venenatum sibi oblatum recipiens, à ministro justitiæ interrogaretur, si quid fili suo, priusquam moretetur, commendatum vellet, genosissimè respondit: *Mando ei, ut obliviscatur potus hujus.* De Marco Catone pariter ab impio homine nequiter percusso tractans Seneca, sequens perlubet testimonium: *Marcom Catonem in balneo quidam percussit imprudens, quis enim illi sciens faceret injuriam? postea satisfactus Cato, non memini, inquit, percussit me; melius prout non agnoscere, quam vindicare.* Lycurgum pariter esse Plutarcho, robustus quidam percutiens juvenis, cui nomen Alexander, oculum in excussit; cumque rejuvenis in percussi Lycurgi manus, ut severum de supplicium sumeret, à populo consignatus fuisset, h. nequaquam indignatus, imò cum benignè receptus, per tempus aliquod in honorum morum disciplina rudivit; ac postmodum ad theatrum revertens, reu populo reassignavit, dicens: *En juvenem, quem vobis injurium, & violentum accepi, jam frugi, & pularem vobis restituo.* Cujus ejusdem Origenes quoque in Octavo contra Celsum lib. terminis tamen nonhil variatis, in hæc meminit verba: *Lycurgus cum & ditionem accepisset, qui oculum sibi excusserat, non não illatam injuriam nil vindicavit, sed illum tam diu dux commonefecit, quoad tandem, se ut ad Philosophiam conferret, suavit.* S. Bernardinus nos Christianos, si ad condonandum inimicis nostris tam difficiles sumus, confundere satagit exemplo gentilium, quorum multas adfert auctoritates, & egregia documenta vitat enim Lucanum de Cæsare his verbis scribentem: *Um quædam persona vilis ei se opponeret importuna, contra eum irasci consentiens, ait: Dignum se Cæsaris ira nullus honor faciet.* In Annalibus ecclesiasticis refertur, gentiles, priusquam ad profanum numinum suorum cultum consecratis mensas acciderent, in usu positum habuisse, omne prius depotere odium, & rancorem, & ad invicem se reconciliare. Citat quoque sequentem Aristotelis doctrinam lib. Ethicorum traditam: *Injuriam pari, melius est, quam alteri nocere. Sapientem perfectum esse non posse dici Plato, nisi ceteris ingenio præstet, & artibus, & potentia partibus imbutus sit; doique Sapiens, nec in secundis rebus effertur, nec contrahit in adversis, cum se ornamentis suis ita instructum sciat, ut ab his nulla vi segregetur, cum talem non solum inferi, sed ne quidem referre oportet injuriam.* De Solone scribitur, quod interrogatus, quid faciendo obtinere posset, ne injuriæ inter homines locum haberent, aut subnascerentur, hoc reddidit responsum: *Si qui injuria affecti non sunt, aequè doleant, aequè hi qui affecti sunt.* Seneca pariter injuriarum insalubilitatem his verbis insinuat: *Ille ingens animus, Onerus estimator sui, non vindicat injuriam, quia non insit. Vt tela à duro resiliunt, & cum dolore cadentia solda feriuntur, ita nulla nagnum animum injuria ad sensum sui adducit, fragilior eo quod petis: Possent quidem in loco alia adduci gentilium sententia, & exempla qui in receptis injuriis mansueti fuerunt, & patientes, atque ad condonandum inimicis perfaciles; his tamen omisiss, unicam duntaxat referemus historiam in Annalibus Ecclesiasticis, de quodam Turcarum Imperatore conscriptam. Cum enim Roma-*

Th. c. 11. Harpago.

Socrates. Basil. h. 24. De legendis lib. gentil. Basil. l. 22.

Phocio.

Marc. Cato. Sen. l. 2. de ira c. 24.

Plutarch. in Lycurgo. Lycurgus.

Orig. l. 8. contra Celsum.

S. Ber. de c. 1. de c. 1. de c. 1.

Cæsar. Arist. l. 1. Ethic. De & variationum Philosophorum.

Laetius l. 1. c. 1. Sen. l. 1. de ira c. 1.

Suspendium
hujus exem-
pli alicui-
us Impera-
toris Turca-
rum,
Bar. An. 1074
p. 13.

nus Diogenes Imperator, acerrime quodam cum
Turcis inito praelio, in Sultani fuisse potestatem reda-
ctus, hic ipsum suae propriae mensae accumbere ius-
sum, & benevolè tractatum interrogavit; quidnam,
obsecro, facturum esses, si me in tu positum potestate
haberem? cui Diogenes respondit: Multis utique re-
vulneribus conficerem. Ego verò subjunxit Turca,
crudelitatem tuam non imitabor, vestrum namque
Christum vobis imperasse scio, & pacem habetis, &
injuriarum omnem prorsus depnatis memoriam; &
quapropter cum amplexatus est factaque cum eo pa-
ce, ipsum a cum omnibus militibus captivis, quos
libertati, sub conditione Turces deinceps amplius non
molestandi, restituit, Constatipolim remisit. Quia
verò in hac civitate infelicitis aëlii, captique Dioge-
nis fama pervulgata fuerat, DEUS (ut est verissimile)
crudellem illius animum castigare volens, Michaelē
VII. in Imperatorem eligi permisit; unde Andronicus
exercitum Diogeni obviam mittens, illum accepit ca-
ptivum, & cum magno ludibrio mulæ impositum per
civitatem circumduxit, tandem Imperator noviter
electus, oculos ei erui, & communibus totius plebis in-
sultibus exponi fecit, sub otibus miserabiliter occubuit.
Quitque igitur Christianum vindictæ deditus est, se-
quens auscultat a D. Chryst. vindictivis objectum
improperium; dicit enim: Philosophos considerate gen-
tilium, & discitis, quam simus digni supplicio, qui Di-
vine legis precepta comminimus, quandoquidem inve-
niuntur illi propter humanam hanc honestatem in memo-
ra fecisse.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Deus nos pacem in inimicis conservare, per
creaturas docuit sensatas, & irracionales; un-
de cum feræ huiusmodi industriis mansuescant, vin-
dicativus his deior esse ostenditur.

THEMA.

Solem suum oriri fac super bonos, & malos, & pluvias su-
per justos, & injustos. Matth. 5. v. 45.

S Alvalor post novæ legis Evangelicæ sequenti-
bus, sanctum dilectionis inimicorum præceptum
inculcare volens, idem ad hujus præcepti adimple-
tionem creaturarum insensatarum, Solis videlicet, &
pluviarum exemplo stimulavit; ille namque indiffe-
renter radios suos, tam bonis, quam malis illumi-
nandis immittit; h. verò salutes tuas pluvias ad agros
tam justorum, tam impiorum fecundandos deri-
vant: Solem suum oriri fac &c. Solem suum, inquit
Dionysius Carthusianus, in celo fulgentem, ac dis-
currentem, oriri vis super bonos, & malos; omnibus
enim hominibus S. ministrat, & nascitur, radios suos
omnibus influendo & pluit super justos, & injustos. Invi-
tat nos Christus ad inimicorum dilectionem, exemplo Dei,
qui naturalia beneficia nemini subtrahit. Deus enim ta-
mentis sciat lucem olis servitutam huic, vel illi impio, ut
eadem in sui offeram abutatur, eaque dignus non sit,
ut porè tenebrarum infernalium reus, non tamen illum
quotidie, & continuo illuminare cessat. Exis quod esse-
mus similes Patri nostro celesti, inquit Abul. & ostendis
in quo; scilicet quia ille est super abundanter misericors,
faciendo bonum tam bonis, quam malis, & ingratis; ita
& nos benefacere debemus malis, scilicet inimicis, licet
ab eis malum recipiamus.

3 Observandum verò est, Christum non sine myste-
rio dicere Solem suum, quia ut idem Abulensis ait: Ille
suus est, & non alienus, eo quod ipse solus creavit illum.
Pluviae quoque quæ terram fecundat, omniumque
fructuum abundantiam proferunt, sæp numero magis,
atque opportuniori tempore terris immittuntur infide-
lium, quam Christianorum; Turcicæ nim Regionis,
sic nostris incomparabiliter fertiliore sunt Provinciis;
ita & Pentapolis paradisi instar terre:is deliciosa,
amena, omnibusque fructibus copiosiora; unde alios
inter scopulos qui populum istum in nescibile, atque
excreabile ætati interitus naufragium præcipitarunt,
erat saturitas panis, & abundantia: quis autem nescit,
hanc ipsam terram Deo ita inimicam fuisse, ut solo Loth
excepto, nullum omnium vix unquam de Deo cogitaret?

3 Pluit super justos, & injustos. Quia alias inter-
ra infidelium, inquit Abulens. ubi nullus est justus;
DEVS pluvias nunquam daret, daret tamen illas ad
copiam; & tamen licet noveris plurimos ipsorum nun-
quam ad salutem perventuros, pluvias eis non ne-
gat, quia misericors est, & nihil odit eorum quæ fecit.
Salmeron quoque in textus hujus expositione, sequen-
tem in hæc verba instituit observationem: pluvie be-
neficium est indebitum, & voluntarium, quia DEVS
nihil debet; Et ex voluntate ejus, & non ex natura,
vel præter, vel contra eam est, quod Sol oriatur, pos-
setque DEVS facere, ut sol iste subtraheret radios, vel
homines percuteret acrisia, vel tenebras efficeret, quæ
non possent Solis radiis illuminari, ut illa Egypti, vel
ejus influxu privare: beneficium autem Solis, & plu-
via, etsi commune sit, tamen quantum ad utilitatem
perinde est, ac si cuius esset singulare. Qui idem Au-
thor dubium movet in præfati, cur scilicet Incarna-
ta Sapientia, per hæc potius de Sole, & pluvias exem-
pla, nos ad inimicorum dilectionem animare volue-
rit, quam per spiritualia, v. g. custodiæ Angelorum,
doni legis gratiæ, aut similia beneficia; respondet-
que dicens: Quia non sunt omnibus nota, nec cognos-
cantur a DEO procedentia ab his, qui experiuntur:
Atque exinde CHRISTUM, per lucem Solis, & plu-
vias, communia nostræ sustentationi necessaria bo-
na intellexisse, probat in hæc verba: Per hæc duo in-
telligi omnia DEI beneficia, ad vitam hominis corpo-
ralem necessaria sustinendam, quæ nulli DEVS dene-
gat, imò voluit omnibus esse communia; quoniam
debet injuria affectus his bonis nature, a quibus ita
dependemus, excitari ad diligendum inimicos, cum
Deus possit ultionem, quam velit, de inimicis suis com-
festim sumere. Ut autem ad tanti beneficii maturio-
rem ponderationem nos magis extimulet, sequenti per
inductionem utitur similitudine, inquit: An non
magnum beneficium esset, si quis inimico suo, in syl-
va tenebrosa erranti, facem præferret, quæ viam ejus
dirigeret? annon grandis beneficentia, si quis campos
inimici steriles adaquaret, & irrigaret? quanto ma-
gis DEVS est beneficus, qui nobis vitam contra ejus
voluntatem instituentibus, & in sylva mundi erranti-
bus, lumen Solis non denegat ad jucundè, & late vi-
vendum, & pluvias opportunas ad agros nostros fecun-
dandos mittit, unde vitam possimus sustinere? Quot ex-
cessus incessanter non perpetrant impii, quorum
factor cælum inficit, siquidem dicitur: Clamor So-
domorum venit ad me: & nihilominus omnibus be-
nignis celestibus fruuntur influxibus, absque dimi-
nutione ulla; ut proinde Sanctus Augustinus in illius
Psalmi Commentario (Quoniam secundum altitudinem
cæli a terra) ita discurre non dubitet: Peccant homines
sub cælo, faciunt omnia mala sub cælo, tamen protegun-
tur cælo. Inde Lux ad oculos, inde aer, inde spiritus,
inde pluvia ad terram propter fructus, inde omnis mi-
sericordia a cælo. Tollis auxilium cæli a terra, statim
deficiet.

4 Quot equidem modis, & viis cæli serenitatem
suis foetidis exhalationibus, & vaporibus obfuscare la-
borat terra? & nihilominus cælum hos ipsos vapo-
res terræ restituit, in benignas transmutatos influen-
tias, pluvias, rores, aut nives, quibus tellus ma-
gis fecundatur. Iterum elementa quamvis contra-
rias inter se habeant qualitates, nihilominus tam
ad universi conservationem, quam ad operandam
corporum nostrorum sanitatem uniuntur concordant-
que simul. Terra quod magis fodiendo percutitur,
quoque abundantiori gravatur fimo, tantò copio-
siorem reddit fructum; vites alique arbores quan-
tumvis putatæ, seroque incisæ fuerint, abundan-
tioribus replentur uvis, & pomis; nuces quantò
magis percutiuntur, tantò fertilius finum nostrum suis
implent fructibus; imò arbores alique quantò magis
ponderibus aggravantur, obstinatiulque terram ver-
sus inclinantur, tantò magis fructiferæ evadunt: quid-
ni igitur & nos, quantò majores ab inimicis perfec-
tiones perpassi fuerimus, tantò gratiores esse debe-
mus?

5 Ab his creaturis insensatis, quæ nos bonum pro
malo reddere docent, etiam si injuriam patiamur, ad
ipsa

Abul. lib.

Salmeron. 1. 1. c. 12.

Cur Christus
specialiter
exemplo So-
lis & Lunæ
nos docere
voluerit di-
lectionem
inimicorum.

Insigne mor-
tuum D.
Chrystostom.
D. Chr. h. 17.
in Mat.

Creantur in-
sensate nec
docent di-
ligere animi-
cos.

Dion. C. ib.
Sol oritur
etiam super
injustos.

Abul. lib.

Abul. lib.
Pluviae fe-
cundant etiam
agros infide-
lium.

Gen. 1. 12.

ps. 102. 19.
3. Aug. lib.Probatur
exemplis
altarum
creaturarum
insensatarum.Etiam irra-
tionabilium
animalium.

ipsa irrationabilia animalia, quantumcumque ferocia, deiscenderelubet, ut & ab his discamus, quantam erga inimicos exerceant mansuetudinem. Equi, iumenta, multaque animalia alia, quamvis percutiantur, & cadantur, non tamen propterea ferocunt adversum nos, nec à suo desistunt servitio; imò canes percussi, cauda potius abblandiri solent: hunc Cardinalis Bellarminus in quadam concione sua ait: *Nonne canes aliquando vehementissime verberamus, & ipsi statim omnium injuriarum obliti, motu cauda nobis blandiuntur?* Equidem negari non potest, quin ejusdem quandoque speciei animalia inter se configant, sed & hæc ipsa mutua subito deponunt iram, invicemque reconciliantur, ideoque Sanctus Bernardinus nostram nobis inhumanitatem ita exprobrat, dicens: *Mirares, si aves, passeris, gallinae, & grues, & cetera volucres celi, animalia, & cuncta bestia terra, licet quandoque in genere suo naturaliter pugnent, & altera alteri adversetur, tamen statim pacifice simul ad pastum, atque ad potum currunt, simul pacifice commorantur, & vivunt, & ad omnem familiaritatem conveniunt; solus homo ferocissimus bestiarum, & in hoc cunctis crudelior animantibus terra, ad pacem redire non potest. Disce infelix mulier, quæ tibi injurianti parcere non potes, disce à gallina tua. Observastine, quando animalia seva maximè ferociant? quando scilicet non ab aliis feris, sed ab hominibus irritantur, & provocantur; & nihilominus in hoc pariter casu furorē deponunt. Unde verissimum esse deducipoteest, id quod Sanctus Bernardinus ait, scilicet: *Homo solus ferocissimus bestiarum, ita ut semper locum habeat tritum illud dictum: Homo homini lupus.**

6 Feræ fame exagitate, in alia involant animalia, sed ut propriam sustentent vitam; homo autem longè crudelior, propter unicum acerbum verbum, imò quandoque propter solam levem suspicionem, stragem proximi sui patrare non abhorret. Equidem in mundi principio, quando DEUS hominem creavit in statu innocentie, iustitia originali vestitus, omnia ei subiecit animalia, dicens: *Dominabis universis animantibus, quæ moventur super terram.* Quod dominum, ut multæ docent vitæ Sanctorum, non pauci horum, in virtute semper illibate innocentie suæ, perpetuò conservarunt, imperium habentes in feris. At homo vindicativus, omni intractabilior, & indomabilius est fera; siquidem nec hominum Sanctorum consilia, nec Dei respectus, nec ulla lex, naturalis, positiva, Divina, aut Ecclesiastica eum avocare potest à vindicta, cum tamen ex altera parte, vel unicum hominis Sancti verbum, aut simplex nutus ad mitigandas feræ sufficeret.

7 Experientia teste, bestie in caveis nutritæ, aut in domibus privatis educatæ, dum in ætate sunt tenera, placidas se exhibent erga eos, à quibus cibantur; homo autem quantumvis alimentum, & alia continuò innumera à Deo recipiat beneficia, contra proximum tamen suum omni humanitate deposita ferocire non desistit. Hinc Divus Chrysostomus sequenti nos adhortatur discursu, dicens: *Ille quantum naturaliter sevant, si humana tamen natura palpentur, plerumque mansuescunt; tu autem, qui illarum profecto naturalem feritatem, in eam quæ contra naturam est, mansuetudinem, sæpi commutas, quam habebis excusationem? tuam mansuetudinem naturalem in feritatem, quæ natura tua est inimica, convertens; cumque naturaliter feram ad mansuetudinem trahis, te mansuetum naturaliter, in ferarum rabiem natura repugnante perducis, & leonem quidem mitigas, reddisque tractabilem, furorē vero animi tui omni prorsus efficis leone seviorem; & certe cum ibi suis duo impedimenta vel maxima, quod fera ipsa, & ratione privata, & longè omnium alterius generis animalium excedit furorē; tu autem de copia donatus tibi à DEO sapientia, ipsam superas arte naturam. Qui igitur naturam vincis in bestiis, cur in temetipso, cum natura etiam voluntatis bonum prodidisti? itaque si te ut alium hominem mansuefaceres, jubere, nihil hoc quidem impossibile viderer imponere, quanquam excusare posses, non te esse Dominum voluntatis aliene, Mansi Bibl. Præd. Tom. II.*

neque cuncta in tua voluntate consistere. Nunc vero tua hæc propriè fera est, & cui certissimo jure domineris. Quam igitur habes Apologiam, quæ reperiis honestum excusationis colorem, qui cum solerti studio hominem quodammodo facias de leone, ita tuamen negligens, leo efficiaris ex homine? quod sanè argumentum indissolubile est. Homo enim, qui humana est natura præditus, feræ per artem, & industriam mansuetudinem instillat, urio v. g. leoni, aut tigridi, quibus licet opposita mansuetudini innata sit qualitas, ejus tamen disciplinam post tempus longum tandem apprehendunt dictæ bestie. Quia igitur ratione homo, si benignitatem exuerit, se excutare poterit, siquidem ad eam propria ipsum, quæ vestitus est, inclinatur humanitas, Divinum attingit præceptum, & lex quam proficitur impellit evangelica? Feræ sevitiam ad unicum deponunt nutum hominis, à quo nutriuntur, & conservantur, homo verò ferocies adversus præceptum Dei, qui ipsum creavit, redemit, quotidie conservat, & nutrit, ipsumque in cælo peramanter expectat, ut illum regni sui participem faciat? Seneca vindicativos rubore suffundit, cum de gladiatoribus disserens, in hæc verba proposito nostro facile accommodabilia prorumpit: *Ferarum iste conventus est, inquit, nisi quod illa inter se placida sunt, morsuque similitudo abstinent, hi mutua laceratione satiantur. Hoc uno ab animalibus mutis differunt, quod illa mansuescunt alensibus, horum rabies, ipsos à quibus est nutrita, depascitur.*

8 Divus Chrysostomus in alia quadam homilia, de odio, & inimicitia, eundem jam adductum discursum format, quo probare nititur, facile esse appetitum vindicativum reprimere, dummodo velimus. Dicit enim: *Vis porro intelligere, facile esse, si modo velimus, omnem hominem male erga nos affectum, quantumvis improbus quis, & perditus, & incorrigibilis sit, reconciliare? quid queso leone ferocius? illum tamen homines mansuetum reddunt, & naturam artem coercet, & quævis ovis mitior, & lenior evadit, qui alioquin omnibus bestiis sevirior est, & angustior, jamque per medium forum ambulans, nemini ullum terrorem ob mansuetudinem incutiat. Quam igitur excusationem habebimus, quam veniam sperabimus, si belluas quidem domemus, homines interim nunquam nos mitigare, aut ut bene erga nos afficiantur, efficere posse discamus? maxime cum mansuetudo præter naturam bestiarum, ferocitas autem ab hominum natura aliena sit? Sanctus Antonius de Padua, in sermone quodam hominem iracundum, & vindictæ cupidum in Basilisco adumbrat, dicens: *Recte iracundus signatur per Basiliscum, qui est serpens semipedali longitudine, singulare malum in terris, qui flatu suo extinguit herbas, nec non arbores, & animalia cetera occidit, & incendit, ipsas etiam auræ corrumpit, ita ut in aere nulla avium impune transvolet, & infecta spiritum pestilenti aura, sibilum ejus etiam serpentes pavore faciat, & cum acciperint fugam, omnia veneno inficit, & ab eo quicquid morsum est, occiditur, nec depascitur fera, nec atrectat ales: A mustelis tamen vincitur, quas ideo homines inferunt cavernis, in quibus deliret: Sic iracundia veneno aliquis hujus sæculi potens infectus, quasi Basiliscus flatu sua malitia extinguit herbas, id est, pauperes; nec arbores, id est, hujus sæculi divites mercatores; animalia, id est, suos domesticos occidit, & incendit, ipsas etiam auræ, id est, vitam religiosorum corrumpit, ponit in calum os suum, & lingua ejus transit in terram, sibilum ejus etiam serpentes pavore facit, id est, amici, & socii, virum malitia consequi perhorrescunt; hujus cum incanduerit ira, quilibet fugam petis.**

9 Lactantius Firmianus iracundos, & vindicativos, in eodem ordine cum bestiis ponit, dicens: *Quid bono viro potest esse tam calamitosum, tamque contrarium, quam ira frenam permittere, quæ illum non modo boni, sed etiam hominis appellatione despoliet? siquidem necesse alteri (ut ipse ait verissime) non est secundum hominis naturam; nam & pecudes, si laceffas, aut calce, aut cornu repugnant; & serpentes, ac feræ, nisi persequaris ut occidas, negotium non exhibent. Et ut ad hominum exempla redeamus, imperiti quoque & insipientes, si quando accipiunt injurias, cæco & irrationabili furore ducuntur, & iis qui sibi nocent, vicem retribuere conantur. Idem quoque hominem vindicativum, & iracundum hominis nomine*

Paret in leonibus, uris, &c.

Seneca. L. de irac.

De Ch. 4. de Appetitum vindicativum facile vincere possumus, si velimus.

S. Ant. de Padua. D. 4. post Trinit. Iracundus vindicativus comparatur Basilisco.

Homines iracundi, & vindicativi, ponuntur in ordine bestiarum. Lactant. Firmian. l. 6. de vera cultu c. 18.

Indignum esse his verbis probat: Ira non modo boni, sed hominis appellatione despoliat, siquidem aliorum nocere non est secundum hominis naturam. Seneca in Epistola quadam homines in odio proximi pertinaces, nihil humanitatis habere, sed animalium ferociam participare asserit his verbis: *Rari sunt casus, etiam si graves, naufragium facere, vehiculo eversa; ab homine homini quotidianum periculum. Adversus hoc te expedi, hoc intentis oculis intueo: nullum enim malum frequentius, nullum periculosius, nullum blandius. Tempestas minatur antequam surgat, crepant adificia antequam corruant, pronunciat fumus incendium; subita est ex homine perniciēs, Erras, scistorum, qui occurrunt tibi, vulgus credis, hominum effigies habere, animas ferarum, nisi quod illarum perniciosior est primus ictus, quos transire non queunt; nunquam enim illas ad nocendum, nisi necessitas adigit, aut fame, aut timore coguntur ad pugnam; homini, perdere hominem libet. Ex quibus verbis clarè deducitur, appetitum vindicativum, & crudelitatem, detestabiliorem esse in homine, quam in bestiis, quia hæc ferociunt, à nobis extimulata, aut famis violentia coacta; homo verò, solum ut gustui suo satisfaciat, in strages proximi sui, & sanguinis ipsius prorumpit: *Homini perdere hominem libet*. S. Isidorus Pelusiota de injuriis, quæ ut plurimum scintille sunt, quæ in magnum iræ, & vindictæ incendium prorumpunt, ita scribit: *Quoniam autem scripsisti: Quid igitur similia enim, qui contumeliam infert, satietas capis, vorum ejus, quem contumelia affecit, patientia peior atque insolentior redditur? Respondeo primum, incredibile hoc esse, deinde hujusmodi hominem, tamquam indomitam beluam, averfandum esse, atque fugiendum. Idem tamen considerat, quod ad vindicativum hunc appetitum reprimendum, imitari possemus aspidem, ejusque exemplo nos animare ad mansuetudinem, & injuriarum irrogatarum dissimulationem; at verò quia vix reperitur inter vindicativos, qui hoc crediturus esset, audiant, qui tales sunt, quid Sanctus Aug. dicat: hic enim super illum versum: *Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis furda, & obturantis aures suas, que non exaudiet vocem incantantium*, ita scribit: *Ite ergo & hic data est quadam similitudo de Marfo, qui incantat, ut educat aspidem de tenebrosa caverna, utique in lucem vult deducere; illa autem amando tenebras suas, quibus se involuta occultare dicitur, quod exire noluerit, recusans tamen audire illas voces, quibus se cogi sentit, alludit nam aures terra, & de cauda obturat alteram, atque ita voces illas quantum potest, evitans, non exit ad incantantem. Hoc idem merito facere deberet, quisquis injurias ab aliis passus, aut in pugnam à proximo provocatus est; nimirum aures suas ocludere, seque injuriis minimè audire, simulare deberet, dicebatque cum Psalmista: *Ego autem tamquam surdus non audiebam*. Et quidem ut ad hoc faciendum inducatur, multa sunt motiva, quæ illum extimulare possent: An forte querimus aliquid, inquit idem Sanctus Aug. & in eo, quod dicunt aspidem aures claudere, ut nam earum interram premat, alteram cauda oppleat? quid sibi vult hoc? in cauda posteriora neque intelliguntur. Ergo non in præterita, quæ jam tergum oportet ponere, sed in ea quæ nobis promittuntur, intendamus; ergo nec in præterita vivamus, nec ex præteriti delectari debemus, hoc enim Apostolus monet dicens: *Quem ergo aliquando fructum habuistis in his, in quibus nunc erubescitis? Mox enim ut iracundiæ impetus nobilibus in vindicativo fuerit mitigatus, à vindicta desistens, reflectere debet: ad mansuetam, & suavem, quo adversus proximum se canduerat, necnon ad pericula, quibus manifestè extorsus erat; hoc enim faciendo, neque semetipsum emoluerent; opus quoque est, ut seriò consideret, quis vero vindictæ sit finis, & damna irreparabilia, quæ ab ira in vitam resiliant; hæc enim facile illi erit, ex necessitate facere virtutem.****

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Diligendus est inimicus, quia Christi præceptum est; ubi verba illa ponderantur: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.*

T H E M A.

Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros. Matth. 5. v. 44.

S Anst. Joannes Apostolus, cum in ultimis ætatis suis annis frequenter coram discipulis suis celebraret illud Spiritus Sancti repeteret oraculum: *Filioli, diligite alterutrum*, hi, licet sine causa, verba illa toties repetita nauseantes, dixerunt ei: *Magister cur hæc semper loqueris? Qui respondit dignam Joanne sententiam: Quia præceptum Domini est, & si solum fiat, sufficit. Videor igitur mihi pariter, in præsentem propositum nostrum id ipsum me haud immerito asserere posse: Præceptum Domini est. Est enim dilectio inimici expressum mandatum Christi, dicentis: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros*; hoc enim solum sufficere unicuique deberet ad refræmandam vindictam: Si hoc fiat sufficit, quia omnia præcepta, cunctaque leges, in hac dilectione reciproca compendiosè clauduntur, quia *Plenitudo legis est dilectio, & qui diligit proximum, legem implevit.**

2 Simon Cassianus illa verba: *Ego autem dico vobis*, hunc in modum exponit: *Ego DEVS, factus homo, auctoritatem habens præcepta de novo condere, impertinentia refecare; dico vobis auditoribus primis, ut & dicatur subsequentiis ceteris. D. Chrysost. ad quendam huic præcepto repugnantem, discursum suum dirigens, his cum verbis alloquitur: Quid cessas? Quid subterfugis? quid detrectas? Domine ista facienda præcipis. Enim verò Christus Redemptor noster, supremus est Legislator, ab æterno Patre suo absoluta auctoritate delegatus, juxta illud: *Ego autem constituens sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus, predicans præceptum ejus*. Sanctus Bernardinus auctoritatem adducit S. August. per quam nobis insinuat, quod si ad auctorem inunici nos non moveat universalis amor proximi, eo quod nos injuriis oneravit, ad minus moveamur auctoritate illius, qui hoc ipsum præcepit, ut ipsum quoque diligamus inimicam; *In peccatis dimittendis, inquit, cessi non moveat nos amor offendentis, saltem vel moveat auctoritas admonentis.* Habent Principes terre auctoritatem promulgandi leges, qui subditos, ad illatum observantiam, & fugam transgressionis obstringunt, per penam inferendarum facultatum, vel vitam adimendæ; quanto igitur magis hanc potestatem habebit Christus, qui jurè dicere potuit: *Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt*. In cujus quoque semore scriptum legitur: *Rex Regum, & Dominus dominantium*. Hinc est, quod priusquam incarnata. Sapientia diceret: *Hoc est præceptum meum, ne diligatis invicem, sicut dilexi vos*, prius per S. Joannem præmitti voluerit hæc verba: *Sciens Iesus, quia omnia dedit ei Pater in manus*. Per quotidianam videmus experientiam, quod ut Princeps supremus subditum suum, quantumvis contumacem, sibi obedire faciat, unicuique duntaxat verbum, imò unicuique nuntius sufficit; quod si igitur Regibus terra à subditis suis tam promptè obediunt, quanto æquius est, ut nos Regi celorum obediamus? In quacunque creatura servari volumus, inquit Chrysostomus, invenies immensam opificis potentiam, & quod sua voluntate gubernat omnia. Ita quadam ignis natura est, non modo illuminare, sed & ardere, atque consumi, & nihilominus in fornace Babylonica per minimum quidam trium puerorum cinem, aut vestros eorum adurere præsumpsit, forasque egressus, ministrum absumpsit Nabuchodonosoris; unde idem subdit S. Doctor, dicens: *Vidisti, quod quando Dominus visus, elementa omnia in contrariam mutat essentiam. Conditor enim est, & Dominus, & prorsus voluntate omnia dispensat.* Aquæ maris rubri floridam populo Hebræo præbuit viam, eademque reunit obstinatum Regem, cum universis ejus exercitu submergerent. Ita solene elementa revereri servos Domini (prosequitur idem Sanctus) & a suo se continere impetu. Audiamus nos, quod*

Dilectio inimicorum, est præceptum Domini.

Rom. 10. 1.
Rom. 12. 8.
Simon de Cass. l. 1. c. 6. 21.

D. Chr. 2. 1. h. 12.
Virtute hujus præcepti Christi, moveri debemus ad diligendos inimicos.
Fl. 2. 4.
S. Ber. 1. 1. c. 28. ar. 1. c. 1.
S. Aug.

Probat exemplum Principum terrenorum.

Prov. 2. 15.

Ion. 1. 7. 12.

Mat. 11. 1.

D. Chr. 2. 1. h. 12.
in Gen. Etiam multa elementa obediunt Creatori, contra naturam suam.

S. Chrys. 1. 1.

De Inimicis, eorumque Dilectione, Discursus IV. 679

quos feroces, & iracundissimos, & imitemur tantam ratione carentium elementorum obedientiam, nos qui ratione insigniti sumus. Nam si ignis, qui ita edax, ita vehementis, corporibus tam teneris pepercit, quam meretur veniam homo, suum refranare furorem, propter mandatum Domini, & iram erga proximum suum à proximo suo eliminare nolit? & quod majus est, ignis tantam urendi vim habet, & suam operationem non ostendit; Homo autem mansuetum animal, & rationale, & benignum, contraria sua natura facit, & negligentia sua mores suos in ferinos vertit.

Cum hunc obediens signum non erant homo Deo laetiori

111.

111.

111.

111.

111.

111.

111.

3 Qualem putatis gratitudinem praestitutum sculptori suo lutum, quod hic ex arte, ingenique sui industria in eam efformavit statuem, ut in altariis venerationi publicae exponatur, cum prius conculcassetur ab omnibus? Sanè si sensu, & rationis usu polletet, artificii suo, qui ei nobile adeo esse dedit, obedientissimum foret. Homo verò vermis vilissimus, ex pugillo limi manibus DEI efformatus, Divinam induit imaginem, insuper donis, virtutibus, gratiisque celestibus dotatus (liquidem ministi eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronasti eum) qualiter itaque si recalcitret, si Divino factori suo, ejusque beneplacito resistat, se excusare poterit? Atque ideo forsitan Christus autoritativè dicit: *Ego autem dico vobis*; homo namque Divinarum manuum opus est, & factura, dicitur Ecclesiastico: *Quasi lutum figuli in manu ipsius plasmare illud, & disponere*. Quod clarius Jeremias confirmat, dum ait: *Ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea*. Quis limus in manu figuli ei resistit, & non potius quacumque factori beneplacitas induit formam? *Ua qui contradicit factori suo; nunquid dicet lutum figulo suo; quid facis?*

4 *Ego autem dico vobis*. Ubi Ly vobis singularem meretur considerationem, CHRISTUS enim tunc nos æterno Patri reconciliavit, quando maximè inimici eramus, dicente Apostolo: *Cum adhuc peccatores essemus*. Voluit igitur hoc loquendi modo quasi inferre Dominus: Vobis id præcipio, quod ego primus executioni mandavi, in commodum, & utilitatem vestram. Hinc & Divus Chrysostomus in homilia cui titulus est *de similitudine*, hanc efficacissimam instituit considerationem, dicens: *Silegem Caesar statuisse, ut omnes inimici in gratiam redirent, aut capite plecterantur, quid putas? Annon omnes festinarent ad mutuas reconciliaciones? Ego quidem sic arbitror*. At si insuper partem imperii sui tibi promitteret, ut tuo ignoscere inimico, quanto promptius pareres? & quidem, experientia teste, non modò inter Principes supremos, sed & alias autoritate polentes perionas, pacis fœdera contrahuntur, quibus alias irreconciliabile intererat bellum. Et nos nihilo minus DEO veniam dare præcipienti, imò & oranti, quin & filiationem celestem promittenti, deque Regni æterni acquisitione allecuranti, nec non omnia innumerabilia peccata nostra remittenti, contumaces sumus.

5 Apud Jeremiam Prophetam sequens Historia, seu potius lamentum à Deo adversus populum suum editum recensetur. Deus enim Jeremias præcepit, ut congregaret in exedra templi omnes Rechabitarum filios, appositisque eis scyphis, & calicibus vino plenis, ad bibendum eisdem invitaret. Hæc autem proposita talium erat hominum, qui à Jethro Moyse socio suam trahebant originem; ex qua certus quidam Rechab, Pater Jonadab (à quo Rechabitz denominati fuere) numerosam prolem suam, ad vivendum in agris sub tabernaculis, ad abstinendum à vino, vincisque plantandis instituit. Potèd Jeremias mandatum à Deo sibi impositum executus quidem est, filii autem Rechab unanimiter factam sibi vini propinationem recularunt, obedientiam allegantes, & respectum, quem semper erga Jonadab hæcenus conservarant; Deus igitur ad Prophetam se convertens, ait: *Pade & dic viris Iuda, & habitatoribus Jerusalem; nunquid non recipietis disciplinam, ut obediat verbis meis dicit Dominus? Prevaluerunt sermones Jonadab filii Rechab, quos præcepit filiis, ut non biberent vinum, & non biberunt usque in diem hanc; ego autem locutus sum ad vos, & non audistis me? Ehem quot sunt hodie,*

Manfi Bibl. Prad. Tom. II.

quibus DEUS jure merito promptam, quam Dominis, amicorum precibus, imò nonnunquam impudicè cuiusdam feminæ instantiis exhibuerunt obedientiam, exprobrare posset; quando ex altera parte DEO inimicorum dilectionem præcipientem, nullam mandatis ipsius exhibent obedientiam, si DEO debitum respectum? *Ego autem dico vobis, &c.* Id est, ego autem locutus sum ad vos, & non obedistis mihi? Quasi diceret: Fuit aliquando nonnemo, qui qualis fuerit, non ignoratis, qui genti inhumanæ, & barbaræ per multa sæcula persuasit, ne vinum biberent, vites plantarent, seminarent granum, aut domos incoherent, sed veluti totidem ferræ, in magno numero in agris vitam traducerent, fueruntque illi Rechabitz; & tamen Ego, inquit Deus, qui populo meo res tam faciles, atque ad ipsorum utilitatem ordinatas præcipio, nullam ab iis obedientiam obtinere possum. Ego illis impero, non ut in fratrum sanguinem deserviant, caveantque ne tamquam ferræ ferociam induant, publicamque quietem perturbent, & tamen mihi non paretur: *Ego autem dico vobis, &c.*

6 In libris Regum de Joab legitur id, quod in bonè disciplinatis militum exercitiis quotidie videtur; dum enim generosus hic belli dux exercitui suo, per strepente buccina, ut recessus signum darent, atque ab omni prælio, & hostilitate cessarent, præcepisset; hi licet in inimicos suos ferociter debaccharentur, jamque desideratam in manibus haberent vicinam, subito depositis armis ad buccinæ sonitum prompti obedierunt: *Insansit Joab buccina, & fretit omnis exercitus, neque persecuti sunt ultra Israel, neque iniere certamen*: DEUS autem qui DEVS exercituum; Dominus fortis, & potens in prælio, à Philista Regio appellatur, hominem stragibus, inimicorumque suorum cadibus deditum videns, tubam insonat Evangelicam, dicendo: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros*; & tamen à paucissimis auditur, eique obtemperatur, cum tamen ille ipse Deus sit, de quo dicitur: *Qui respicit terram, & facit eam tremere*.

7 De certo quodam Assyriorum Principe legitur, quod dum in cuiusdam Legati præsentia, de militum suorum prompta obedientia gloriassetur, ut illius quoddam coram illo specimen ederet, quendam militum suorum, in sublimi turre constitutum, ex nomine advocavit; qui subito se precipitem egit, & in mille partes disceptus comparuit. Scipio quoque Africanus in hoc gloriari solebat, neminem esse in universo exercitu suo militem, qui non se confectum ad minimum à se datum notum, vel signum, ex sublimi turre se precipitem acturus esset. Imò quotidie videmus, quod milites in Balistarum ignes, & globos evomentium conspectum ultro occurrant, nulliusque pretii vitam suam ducant, ut promptam ducibus suis obedientiam exhibere queant. Sanctus Philippus Nerius, de meritis obedientiæ dic. quadam juxta piscinam quandam in medio suorum confuturus disserens, inquit: *Quisnam ex vobis adeo futurus erit obediens, qui me præcipientem, in hæc se aquas precipitaret? Ad quæ verba eorum unus, Sancti viri questionem, præcepti loco habens, subito in eadem se aquas coniecit*. *Militia est vita hominis super terram*, inquit Job, cuius militiæ generalis quidem archistrategus Christus ipse est, & tamen licet in hac militia Christiana, hac gaudeamus prærogativa, quod Christus Dux noster, per Evangelii tubam nobis minime præcipiat, ut periculis nos mortalibus exponamus, quin potius ea fugiamus, quia in vindictis salus corporis ut plurimum periclitatur, salus autem animæ in continuo, & præsentis versatur periculo, nec tamen ei paremus.

8 Quot videmus in aulis Principum ministros, qui propter certum quoddam, quod à Principe suo sperant, emolumentum, ne ex ejusdem gratia excidant, amarissimos degluziunt bolos, ut intento suo minime præjudicent? *Notissima vox est ejus*, inquit Seneca, *qui in cultu Regum consenuerat: cum illum quidam interrogaret, quomodo rarissimam rem in aula consecutus esset, senectutem? injurias*, inquit, *accipiendo, & gratias agendo*. Aman cor habebat venenoso rancore,

1. Reg. 2. 28. Præcepto Christi obediendum est: sicut buccinæ sonitus Joab obediunt Israel.

1. Reg. 2. 28.

1. Reg. 2. 28.

Falsos. I. a. rerum memorab. c. 5. stupenda aliqui obediunt exempla.

1. Reg. 2. 28. 1. Reg. 2. 28.

28. 1. 16.
Quomodo
Aman sup-
prehen-
dit & vindi-
cavit
contra Mar-
docheum.

atque irreconciliabili odio adversus Mardocheum plenissimum, adeo ut iam illi patibulum erexisset, & tamen mox ut Regem Assuerum audivit præcipientem: *Festina, & sumpta stola, & equo, fac ut locutus es Mardocheo Iudæo, cave ne quicquam de his que locutus es, prætermittas*; immediatè sine ulla contradictione, ut Sacer Textus inquit, *Tulit Aman stolam, & equum, indutumque Mardocheum in platea civitatis, & impositum equo, præcedebat, atque clamabat: Hoc honore dignus est, quemcumque Rex voluerit honorare*. Verum quidem est, quod in trutina Amari odium, quo Mardocheum prosequabatur, quam maxime præponderaret, verumtamen dum ex altera bilancis parte præceptum Regium, perdendique favoris, & gratiæ Regiæ periculum ponderaret, vim odii sui vicit, & compescuit, infimum curiæ Regiæ honorando ministrum. Quod utique factum multos coram tribunali DEI reddet inexcusabiles, dum iis exprobrabitur, quod ineffabilis DEI Majestas uni Aman, vel Assuero postposita fuerit, idque à fidelibus suis, quos sanguinis sui pretio regeneravit, quibusque inimicorum dilectionem non præcepto solum, sed & exemplo proprio, tam firmiter & sollicitè imprefit: *Cave ne quicquam de his, que locutus es, prætermittas: Ego autem dico vobis, &c.*

Laban vir impius ad unum præceptum Dei in foveam acceptum, pepercit Jacob.

9 Cum Jacob Patriarcha una cum uxoribus suis, & universa familia sua ex domo soceri insalutato hospite discessisset, hic furibundus, & ad se de hac injuria vindicandum, planè resolutus, eum persecutus est: *Qui assumptis fratribus suis persecutus est eum diebus septem, & comprehendit eum in monte Galaad*. At verò quemnam tandem huius furoris, & à tam impio viro conceptæ vindictæ finem fuisse existimatis? Pacificis nimirum, & omnino mansuetis verbis eum est allocutus, neque enim alia protulit lamenta, quam hæc: *Cur ignorante me fugere voluisti, nec indicare mihi, ut prosequer te cum gaudio, & canticis, & tympanis, & cytharis*? Sed unde hæc tam repentina derivata est mutatio? Sacer Chronista ait: *Vidit in somnis dicentem sibi DEUM, cave ne quicquam asperè loquaris contra Jacob*. Solum igitur DEI præceptum, tamen eidem in somno insinatum, ad reprimendum conceptum adversus Jacob vindictæ appetitum, sufficiens fuit, cum tamen socer Jacob vir esset sacrilegus, paganus, falsorum numinum adorator, pessimisque moribus imbutus. Quot igitur Christianorum vir ille paganus condemnabit, qui hæc Divino præcepto: *Ego autem dico vobis, &c.* rebelles sunt, & oblitæ perit? Observandum verò, quod Laban genero suo dixerit: *Deus Patri tui dixit mihi heri, Cave ne loquaris contra Jacob quicquam durius*. Unde liquet, Laban in Deum Jacob minime credidisse, siquidem idololatricam deferrebat cultum, & tamen Divino opus præcepto tam promptè obediens fuit; nos verò qui Filios adoptivos Dei nos esse profiteremur, ideoque ipsum quotidie invocamus, dicentes: *Pater noster qui es in celis*, præceptum ejus Evangelicum audientes, surdis illud auribus excipimus, ei quoque repugnamus.

28. 1. 16.
Joseph ad so-
cru memoriam præce-
pti Patri-
ci, veniam
optulit
et adis fra-
tribus suis.

10 Ex quo de Jacob mentionem facere cœpimus, in memoriam revocandas sunt benedictiones, quas in Aegypto filijs suis impertiens, mortuus est; his namque datis, filijsque memores injurie, quam Joseph fratri suo interrogavit, dum illum primò occidere volentes, postea Manassitis in servum, & mancipium vendiderunt, stantes, ne Joseph frater eorum, in parte receptæ muneris, de ea se vindicaret, unanimiter eum ab oculis suis, culpam suam ingenue agnoscen-
tes; dicit enim Sacer Textus: *Quo mortuo, scilicet Jacob, stantes fratres ejus, & unus colloquentes, ne forte memor sit injurie quam passus est, & reddat nobis omne malum, quod fecimus, mandaverunt ei dicentes: Pater tuus præcepit nobis, antequam moreretur, ut hæc tibi verbis illius diceremus: Obsecro, ut obli-
visceris scelera fratrum tuorum, & peccati, atque malitia, quæ commiserunt in te: nos quoque oramus, ut servis Dei Patri tui, dimittas iniquitatem hanc*. Joseph utique, utpote spiritu Prophetico à Deo do-
tatus, probè sciebat, fratres suos ex formidine, quam ex remota mala conscientia conceperant, verba hæc, non ex ore patris excepisse, sed de industria

excogitasse; & tamen audito Patri sui nomine, san-
tum abest, quod aliquam machinaretur adversus il-
los vindictam, ut Sacer Textus dicat: *Quibus audi-
to, flevit Joseph, quibus respondit: nolite timere, nam
Dei possumus resistere voluntati*? Nimirum adeo se
erga illos mitem exhibuit, ut ne quidem minime cul-
pæ illos redarguerit. Hanc autem Historiam propo-
sito nostro breviter applicemus. Dico igitur, si hi
fratres, qui duodecim fuere Patriarchæ, existima-
runt solum præceptum, & respectum patris sui, Jose-
phum, in tantæ dignitatis culmine positum, ab omni
vindicta coercere potuisse, quam efficax frænum om-
ni Christiano esse debet, ne in aliquam prorumpat
vindictam, quod sciat Deum ipsum ejusmodi vindi-
ctam severissimè prohibuisse? *Ego autem dico vobis,
diligite, &c.*

11 In Passione Redemptoris nostri, creaturæ in-
sensatæ licetioribus, communis Creatoris mortem
machinantibus, sese opposuerunt; Sol enim obscu-
ratus est, æra tenebris obscurata fuerunt, contre-
muit à fundamentis suis universa terra, monumen-
ta aperta sunt, durissimi siles scissi fuerunt, jam-
que ex communi quasi suffragio, ad inferendam il-
lis vindictam se accingebant. At verò dic sodes,
quidnam illas à vindicta inferenda prohibuit? Aliud
nihil, quam præceptum CHRISTI, volentis ut exem-
plo suo etiam durissimæ alpestris petreæ erga sacile-
gos hosce emollescunt: Unde Sanctus Leo ait: *Pendente in patibulo Creatore, universa creatura
congemuit, & crucis clavos omnia simul elementa fen-
serunt*. Debat hoc testimonium suo mundas aucto-
ri, ut in occasum conditoris sui vellent universa fi-
niri, sed patientia DEI in illum potius vocat affe-
ctum, ut eorum salutem petamus, quorum crimen hor-
remus.

Monstrum
hæc pa-
tens, im-
pedit ne
Creaturæ
insensatæ
vindictam
morte suam.

Leo Ca. de
passione.

12 Mare tumidum, & spumans terram undis suis
submergere velle minatur, fremit, stridet, & in-
sinibus suis quandam aperire videtur abyssum, &
tamen unico, & semel audito Creatoris sui præce-
pto: *Hucusque venies, & non procedes amplius, hic
confringes ruentes fluctus tuos*, eidem præcepto jam
ab elapsis sexies mille sexcentis & sexaginta quin-
que annis obediens, tumidum, & elatum furorem
suum repressit; & in litore rupit: *Erubescite Siden, ait
Mare*. Quot enim sunt iracundi, & vindicativi
Christiani, quibus Oceanus impropetare poterit,
quod appetitum suum irascibilem, ob DEI præce-
ptum nequaquam refrénarint, cum tamen ipse
Dei præceptum, semel duntaxat perceptum, nun-
quam præterierit. In operibus Gregorii Nazianz. se-
quentia Sancti Cæsarii verba leguntur, quibus ad pro-
positum nostrum ita loquitur: *Pulchrum spectaculum
mare, cum neque violenter terram pulsar, neque peni-
tus quiescere, sed pacificis quibusdam amplexibus litto-
ra sua salutat, ad se recipere resistit*. Semel enim
imposito sibi à Deo præcepto, non solum eidem obe-
dit, verum insuper littoris arenas, amplexari, & ob-
seculari velle videtur; unde idem Sanctus Cæsarius
subjungit: *Pulchrum item, quod Divinum præceptum re-
veretur, Mare igitur Divinum præceptum abhinc tot
seculis, à principio mundi videlicet, inviolabiliter
veneratur, quia igitur ratione fieri potest, ut Chri-
stiani, Filii DEI sanguine redempti, idipsum con-
temnant? Ego autem dico vobis, &c. Erubescite Siden,
ait Mare*. Rupertus Abbas super hæc verba: *Ego autem dico vobis*, in favorem nostrum his ver-
bis concludit: *Audiri debet præceptum, quod præ-
ceptoris roboravit exemplum. Ecce FILIUS DEI,
Præceptor, & Doctor de Cælo venit; quod præcipit
fecit, quod docet, opere ostendit. Dilexit inimicos, non
cum inimici essemus, reconciliavit nos DEO*.

ipsum mare
docet com-
pescendum
esse. rorem
in proxima
Job 38. 21.

10. 24. 4.

S. Cæsarius
Dial. 1.

Rep. Ab. l. 4.
de gloria, &
honore filii
hominis c. 7.

DISCURSUS V.
ARGUMENTUM.

Divinae gratiae adiutorio praeceptum dilectionis inimicorum adimpleri posse, ex David dilectione erga Saul, in spelunca Odolla exhibita, diffusae probatur, simulque veniam inimicis dare, facile esse ostenditur.

T H E M A.

Vox Domini in virtute, vox Domini intercedentis flammam ignis. Psalm. 18. vers. 4. & 7.

Christus legatorum huius praecepti confert gratiam ad illud observandum, & gratiae cooperari volumus.

Eccl. 4. 11.

Prov. 12. 2.

Simon de Cassia l. 1. no. 214. Blasphemum est dicere hoc praeceptum legem non posse.

S. Basil. in Reg. brevior. l. 1. no. 176.

S. Aug. l. 1. in app. de diversis.

Idem l. 1. c. 4. in Luc.

Joan. 1. Gratia Dei adiuvante hoc praeceptum facilius observatur. Rom. 7. 21.

Inter Principes, & Legislatores terrenos, & Deum nostrum, in cuius manu sunt corda uniuscuiusque nostrum, haec est differentia, quod illi quidem leges condere, & promulgare, atque ad earundem observantiam subditos suos obligare possunt, vires tamen, & virtutes ad hunc finem sufficientes conferre nequeant. At verò de Deo nostro dicit Psalmista: *Vox Domini in virtute, vox Domini confringentis Cedros, & confringet Dominus Cedros Libani, vox Domini intercedentis flammam ignis*. Enimverò cum ignis lumen pariter, & calorem habeat, Deus harum qualitatuum unam ab altera novit dividere, ut hic nec consumat, nec comburat. Eodem modo licet ira in nobis injuriarum occasione naturaliter accendatur, attamen si nos ex parte nostra divinae ejus gratiae cooperemur, odii & appetitus vindictivi incendium in nobis potest extinguere. Moyse apud Deum legationis munus apud Pharaonem obeundae deprecanti, eo quod balbus esset, à Deo responsum fuit: *Quis fecit os hominum?* Cum igitur ira, quae ad vindictam nos extimulat, nihil sit aliud, quam *accensio quadam sanguinis circa cor*; quis esse poterit, qui cor illud in Dei potestate absoluta positum esse nesciat? Si enim *Cor Regis est in manu Domini*, & quocumque voluerit, inclinabit illud; quanto magis corda aliorum DEO subiecta sunt, cum hi ab eo dependent, quorum illi dominio, & imperio subijciuntur?

Simon de Cassia verba illa: *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos, &c.* exponens, inquit: *Quis potest conqueri de mandato Altissimi Domini? Quis cavilabitur reluctans facere, quod novimus Deum velle? Quis dicat impossibile, quod cum faciendi gratia mandat aequa, & inobliqua iustitia, summa veritas, & aeterna? Blasphemum utique esset dicere, Deum nobis aliquid praecepisse, quod sphaera capacitatis nostrae sit superius; nam ut Sanctus Basilus ait: Sine dubio non praecepisset hoc, qui bonus, ac iustus est, nisi etiam facultatem, quae id faceretur, esset largitus; quam quidem etiam in natura ipsa expressè insitam videri voluit. Bene enim de se meritos etiam bestia naturaliter diligunt. S. August. in sermone quodam objectioni cuidam respondet, quae à vindictivis opponi communiter solet, scilicet quod huius sint spiritus incapaces: *Mulsi*, inquit, *praecepta Dei sua imbecillitate non Sanctorum viribus assequentes, putant esse impossibilia, quae praecepta sunt, & dicunt sufficere virtutibus non odisse inimicos, ceterum diligere plus praestipi, quam humana natura patiatur. Sciendum est ergo, Christum non impossibilia praecepisse, sed perfecta, quae David fecit in Saul, & Absalon. Stephanus quoque Martyr pro inimicis se lapidantibus deprecatus est; & Paulus Anathema se cupis pro persecutoribus suis. Haec Jesus, & docuit, & fecit. Similem quoque iisdem verbis in praesenti doctrinam adducit Ven. Beda, praeterquam quod eam novis stabiliat exemplis, dicens: Quia & Moyses, Samuel, & Stephanus pro inimicis orabant, & mortuos David plauxit inimicos. Moyses autem, Samuel, & David, veteris erant testamenti, neque tot circa dilectionem inimici viderant exempla, quemadmodum nos, qui majoribus gratiae auxiliis insuper gubernamur.**

Qui nobis inimici amorem praecepit, inquit: *Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros*; teste S. Joanne, est plenus gratia; quod Apostolus alius confirmat verbis, dicens: *Gratia Dei per Iesum Christum*. Haec autem gratia faciliat quidquid sensui nostro est contrarium, quale in praesenti est diligere inimicum. David adversariorum suorum se persecutorum factus veluti scopus, de sua tamen equanimitate nihil un-

quam diminuit; unde gloriabundus ait: *Asperges Dominus David, & omnes mansuetudinis eius*. Sed unde tantus illi obigit vigor? Ipsemet alibi causae virtutis originem docet, dum ait: *Propter legem tuam sustinui; sustinuit anima mea in verbo ejus, speravit anima mea in Domino*. Non enim, ut inimicos diligamus, in nostris viribus, sed in auxiliis confidamus oportet gratiae divinae, quae nostrae promptae voluntati nunquam deerit.

Maligni Pharisei, ut S. Matthaeus tradit, Salvatore aliquando hominem obtulerunt aridam, & mancam habentem manum, interrogaveruntque: si in die Sabbathi cura ejus licita foret; moxque illi benignissimus Dominus praecepit, dicens: *Extende manum tuam, & extendit, & restituta est sanitas, sicut altera*. Hac autem Historia Author operis imperfecti ad praesens utitur propositum, per hunc miserum intelligens populum Hebraeorum, qui amicum amabat, inimicum verò minimè, idque ex falsa Rabbiorum traditione licitum esse putabant. Ait itaque: *Populus ille manum habet aridam, id est, boni homines, qui erant inter Iudeos, aridas manus habebant sub lege contractas, quia opera iustitia facere non poterant, ut puta amicum diligere secundum legem, & ei benefacere; non erat hoc benefacere, sed male non facere. Itaque sanavit manus istorum Christus per gratiam, ut non solum amicos, sed etiam inimicos amaret, bene omnibus facientes. Vides, quia laxata est manus eorum, quasi accipiens gratia nervos*. Ita tunc, quando vix lex gratiae inchoata fuerat, S. Stephanus hac corroboratus, non modò suis ignovit lapidatoribus, sed & genusexus pro eorum venia, atque salute precatus est Dominum.

Ait quia multi in huius virtutis exercitio difficultatem sentiunt non exilem, S. Augustinus eorum, qui magnam in remittendis inimicorum injuriis contradictionem experiuntur, excusationem, Christi Crucifixi refutat exemplo, inquit: *Erru dicitur, & quando ego hoc possum, quod Dominus potuit? Quare hoc dicis? attende ubi hoc fecit, attende quia in cruce hoc fecit, non in caelo; semper enim Deus in caelo cum Patre, in cruce autem pro te homo, ubi se imitandum praebuit omnibus. Sed si multum est ad te Dominus, non sit ad se multum servus. Non poses imitari Dominum tuum, cum penderes in cruce, Stephanum servum eius, cum lapidaretur, attende. Quem eundem Protomartyrem nobis alibi longè vivacius ob oculos ponit, dum ait: *Homo erat, sicut & tu; de massa peccati creatus, sicut & tu; eo pretiore redemptus, quo & tu, Diaconus erat, Evangelia legebat, quae legis, vel audis & tu; ibi invenit scriptum: Diligite inimicos vestros, Didicistis legendo, perfecistis implendo*.*

Curiosi quaedam circa arcam Noe ab aliquibus moveretur difficultas, in qua juxta Dei praeceptum animalia cujuscunque speciei, quadrupedia, & volatilia reclusa erant, ita ut inibi concorditer morarentur simul lupus & ovis, vulpes & gallina, canis & lepus, atque ita de reliquis etiam crudelioribus, v. g. ursis, & tigris, discurrendo; omnes hae ferae pacificam habebant conversationem ad invicem, quae ceteroquin mutuis carnibus velci solitae erant. Praeterquam quod mirandum sit, qualiter lupus carnibus comedendis assuetus, feno & palea se aluerit, nec non tot alia animalia contra usum, naturamque propriam bolos deglutiunt, stomachis eorum parum conducere. Aliud ceteri responderi noquit, quàm quod providentia, & voluntas divina, dictas animalium species pro bono universaliter conservare volens, feris virtutem indidit mansuetudinis, ut ferocitate deposita, antipathias vincerent; idque solum manducare contentae, quod Noe in nutrimentum preparabat. Ex quo facto sequens in favorem nostrum formemus argumentum. Si Deus bestiis ferocibus virtutem indidit propter mitigandae crudelitatis, idque ut animalium conservarentur species; si lupos veluti totidem oves, ob eandem finem reddidit mansuetos, quanto magis ad solidandam fidelium quietem, & pacem, iracundis & vindictivis virtutem conferre poterit reprimendi appetitum irascibilem, & deglutiendi bolos amaros, id est, non curandi, & dissimulandi injurias, aliasque persecutiones; praesertim cum *vox Domini sit in virtute, vox Domini in-*

Psalm. 1.

Psalm. 4.

Matth. 23. Quod in cruce, pro te, quem salvavit Christus.

Vindictivae excusatio refellitur exemplo Christi. S. Aug. l. 1. de tempore.

Voluntas & praeceptum Dei etiam ferocissimas bestias in arcam Noe reducere potuit.

Quid igitur non faciat homo ad mandatum Dei.

tercidentis flammam ignis. Id quod Ecclesia Sancta forsitan insinuare voluit, quando in quadam Collecta nos ita orare docet: *Oblationibus nostris quasumus Domine, placare susceptis, & ad te nostras etiam rebelles compelle propitius voluntates. Præceptum posuit, inquit Psalmista, & non prateribit.*

7 Ratio efficacissima, quæ præceptum hoc humanæ naturæ nostræ, quantumvis flaccidæ, vires non excedere probat, fundatur in eo, quod multi odia deponant, & inimicis ignoscant, ad solam amicorum, consanguineorum, personarum potentium, aut aliorum, cum quibus interesse urgens intercedit, instantiam. Quod motivum S. Thomas de Villanova sequentibus exprimit verbis, dicens: *Deus ita vult, & præcipit, & hoc gratum est illi; quanta quotidie facimus pro amicis, quot a nobis alienatos, & invisos, orantibus amicis in nostram gratiam recipimus, ut illis placeremus? O Christiane! facis hoc pro amico, & non facis pro Deo? maxime cum hoc non solum consulas, sed præcipiatur Adam, ut Sanctus Augustinus sentit, Evæ participationem divinitatis, modò pomum gustaret, promittenti, ex solo inordinato, quo in conjugem ferebatur amore, consensit, scilicet amabili quadam benevolentia (verba sunt S. Augustini) qua sæpe offenditur Deus, ne offendatur amicus. Prohi dolor, quot quantique à præcepti Christi se excusant adimpletione, dicentes: Ipsum nimis asperum, & intolerabile esse, nostræque naturæ superius debilitate; & nihilominus cum maxima quandoque facilitate, ne hunc illumve contristent amicum, Dominum, Principem, imò ne aliquod inordinatum objectum, quod veluti idololatæ adorant, offendant, inimicis ignoscunt?*

8 Absalon servitius præcipiens, ut Amnon fratrem suum conficerent, his eos legitur animasse verbis: *Observate cum remulentus fueris Amnon, & dixerit vobis: Percutite eum, & interficite; nolite timere: Ego enim sum, qui præcipio vobis, roboramini & estote viri fortes. Utinam verba hæc in nostrum applicarem favorem, nobis imaginantes nos à Christo animari, non ad fundendum inimici nos offendentis sanguinem, sed ad reprimendum, & suffocandum odium, iram, appetitum vindictivum, atque indignationem nostram: Ego sum, qui præcipio vobis, roboramini & estote viri fortes. Nec timendum, quod hoc agendo honoris passuri simus præjudicium; siquidem melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo. Memorabilissimus est actus ille heroicus, quem David in spelunca Odollæ, circa Saulen implacabilem persecutorem suum Scriptura teste exercuit. Quam historiam, ut omnibus notam, fusiùs non referens, sola Davidis ad Saulen sequentia verba præterire nequeo: *Quare audis verba hominum loquentium: David quare malum adversum te? Ecce hodie viderunt oculi tui, quod tradideris te Dominus in manu mea in spelunca, & cogitavi ut occiderem te, sed pepercisti tibi oculus meus. Ex quibus ultima verba admodum considerabilia sunt; si enim dixisset: Pepercit tibi manus mea, non inferendo ictum, vel cor, non volendo vindictam, facilis foret intellectu sermo; sed quanti cum irascibili proportionem habet oculus? Certè errasse non est dicendus, qui nominatur sedens in cathedra Sapientissimus. Responderi quidem posset, aliquos adeò feroces esse, ut oculum habere velent basilisci, ut inimicos suos per solum aspectum veneno, & morte conficerent; at Davidi oculus erat columbinus, qui dicebat: *Quis dabit mihi pennas sicut columba. Sed melius respondetur id, quod ipsemet alibi insinuavit, inquiens: Oculi mei semper ad Dominum; sciebat enim David, quod Deus amorem præcepisset inimici, vellerque ut huius bonum redderetur pro malo, ad quod præceptum tunc vel maxime se reflectebat David, in Saule distinguens odium, invidiam, ingratitude, & impietatem, quæ omnia tanquam Dei, suasque offensas oderat; sed & insuper in eodem discernens ordinem, & beneplacitum divinum, quo Deus inimicum vult amari; ideoque hoc ipsum executioni mandavit, dicens: *Propitius su mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo, Christo Domini, ut mutem manum meam in eum, quia Christus Domini est. Qua actione David ostendit, quantum divinæ gratiæ valeat auxilium ad reprimen-****

dam iram, quantumvis tanta cum feritate persecutionem pateretur à Saul usque ad mortem, ab eoque per illam necem vindictam sumere posset. Sed varios ponderemus fusiùs insignium virtutum actus, quibus Sanctus hic Rex suam admirabilem manifestavit mansuetudinem, eosque à D. Chrysostomo excipiamus: *Non ulcisci eum, quem simpliciter inimicus lesit, nihil miri est. At qui hominem multis à se affectum beneficiis, sed qui pro benefactis beneficium semel, atque iterum, imò frequenter interficere conatus sit, posteaquam in manus incidisset, ut jam liceret occidere, sustinuit non ipsum dimittere tantum, verum etiam ex aliorum insidiis eripere, præsertim cum sciret illum post eadem moliturum. Probè enim noverat David, Saulen hoc vitæ beneficio iterum in ejus damnum abusurum, mortemque, ut prius illi machinaturum. Quam eandem virtutem idem Sanctus Doctor in homilia, cui titulus (De odio, & inimicitia) tanquam summè laudabilem iterum nobis ante oculos proponit, dicens: *Cum in sua potestate illum haberet, a nece tamen ejusdem abstinuit, non ignarus fore, ut postquam ei pepercisset, denuo se invaderet; illud præcipuum est, decies millies voluntate mortuum esse. Decies millies vero propter Deum mortuus, multas Martyrii laureolas obtinet.**

9 Idem quoque Sanctus Doctor in prima super Saulen, & Davidem homilia confictum considerat, quem Sanctus hic Rex seipsum, suosque milites vincendo, iisque ne Saul offenderent, resistendo habuit. Dicit enim: *Non ipsi modo adversus seipsum, propriamque cupiditatem erat prelium, sed adversus milites, qui aderant; etenim si nolisset animo moderari, ac parcere ei, qui laferat, consentaneum erat, & illos metueret, ne forte ipsum trucidarent in spelunca, tanquam qui illorum salutem prodidisset, exitiumque attulisset. Quotquot enim Davidem sequebantur, odium incurterant Saulis Regis, reique censebantur ab illo læsæ Majestatis; hinc rationabiliter pacturam omnium bonorum, victarumque suarum timere poterant, & consequenter impropere Davidi: *Proditis amicis hostem servare studeas? Nos vitam pro te periculo exposuimus, & modò dum inimicum habemus in manibus, tu cum defendis, nosque mortalibus subiectis periculis Regis inhumani, implacabilis, & potentis? Si tuam salutem negligis, nostra certe vita parcas. Neque hoc discursu contentus Sanctus hic Præsul, magis magisque eandem Davidis humanitatem exaltat, dicens: *Egressus è spelunca tanta cum gloria, cum quantatres pueri egressi sunt de camino ardente; nam quemadmodum illos non exussit ignis, ita hic non conflagravit ira incendio. Es illis quidem foris ignis nihil, in quo versabantur, nocuit; hic vero cum intus haberes carbones accensos, cum foris videres diabolum, caminum incendientem, idque variis modis, ab inimici conspectu, ab exhortatione militum, à facilitate perficiendi cadem, à solitudine eorum, qui Sauli posset auxiliari, à præteritorum memoria, à futurorum periculorum metu; siquidem hac, & sarmenis, & stipulis, ac ceteris omnibus, quibus caminus ille Babylonius incendebatur, lucidiorem excubant flammam, tamen non exarsit David. Præter hæc idem Sanctus ad motiva digreditur, quibus milites Davidem exhortabantur ad mortem Sauli inferendam, dicentes: *Non hanc esse vindictam, sed solam divinam voluntatis executionem, adeoque actum esse virtuosum, & meritorium, scilicet divinum implere beneplacitum; ideoque apud ipsum institerunt, & dixerunt servi David adeum: Ecce dies do qua locutus est Dominus ad te; Ego tradam tibi inimicum tuum, ut facias ei sicut placuerit in oculis tuis. Allegant illi divinum Authorem. Deus illum tradidit, quo videlicet iudicium à Deo profectum reveritus, promptius iret ad homicidium; non enim, inquiunt, tuam ipsius vitam ulcisceris, Deo subservis, ac minister es, illius sententiam comprobas. Nihilominus David, utpote in virtute maxime radicans, ne vellevissimè his fuit commotus verbis: *Intelligebat enim, quod Deus ideo tradiderat eum, ut ipsi majores occasiones probanda virtutis suppedicaret.*****

10 Idem Sanctus insuper ad considerandam digreditur cordis amaritudinem, quam David sensit in eo, quod vellet Saulis extremitatem amputasset, dicente

Afferunt alii virtutis actus David in hac re.

D. Chrys. c. 1. h. 1. de David & Saul.

D. Chrys. c. 6. h. 1. de odio & inimicitia.

D. Chrys. h. 1. c. 1. Specialiter quod cohibuit milites suos ne nocerent Sauli.

D. Chrys. h. 1. de David & Saul.

D. Chrys. h. 1. ibid. Quamvis illum ad vindictam instigarent validæ rationibus.

David summo peritè doluit quod præcideret oram chlamydis Saul.

Scri-

Scriptura: Precidit oram chlamydis Saul silenter; post hæc percussit consuum David, eoque abscondit oram chlamydis Saul; dixitque ad viros suos: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo. Quamiam videbas hanc Philosophiam superare pene naturam humanam, (verba sunt dicti Sancti) celestisque opus habere momenti, sequi propemodum collabefactum ad eadem, precatur ut Dominus conservet illi manum impolitam, quid tandem hoc animo possit esse mitius? Ecce vobis super quid hæc Davidis virtus fundata fuerit, scilicet super auxilium divinæ gratiæ: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem, &c. Ad divinum præceptum suos convertibat oculos, dicebat enim: Propter verba labiorum tuorum egocustodi vias duras,

Phil. 4. 11.

1. Aug. l. 1. c. 14. de temp. c. 2.

11 Sanctus Augustinus in quodam sermone suo ad quendam injuriis affectum se convertens, utcum ad veniandam inducat, sequenti utitur discursu, dicens: Suscipis ex præcepto Domini ut orare pro maligno inimico tuo illo: quod facturus es, Dominus iussit: dura iussit, sed magna promissit. Qua dura iussit? diligite inimicos vestros, benefacite illis, qui oderunt vos, & orate pro persequentibus vos. Dura sunt, sed propter verba labiorum tuorum egocustodi vias duras. Unde tibi viribus tuis custodire vias duras, nisi quia misericordia ejus ante oculos meos est?

Phil. 4. 11. Nihil nos exulare potest: remissionem inquit.

D. Chrys. l. 1. c. 11.

12 Ita gloriabatur Apostolus, dicens: Omnia possum; sed in virtute cuius? In eo, qui me confortat. Propter quam pariter causam, priusquam Christus nobis præciperet, dicens: Diligite inimicos vestros, præmiserat, inquit: Ego autem dico vobis, q. d. si ego id vobis præcipio, etiam idem adimplendi virtutem, roburque vobis communicabo. Divus verò Chrysost. ejusdem virtutis facilitatem ex alia deducit parte, quando in homilia, cui titulus est: De similitudine, & ira; ita discit: Quid facilius, dic quæso, quam homini, qui se laesit, iram remittere? non enim longis ad id peregrinationibus opus est, non pecuniarium insumpu, non aliorum exhortationibus. Sufficit ut tantum velis, ac jam virtus illa sum opus explevit. Et licet voluntas recalcitret, divinæ tamen gratiæ auxilio efficaciter adjuvatur. Neque his contentus Sanctus hic Doctor, suum in eadem homilia ita prosequitur discursum, dicens: Si dixerò: jejuna, corporis imbecillitatem mihi excusas: Si dixerò: Des operam sacra Synaxi, secularis curas: Si dixerò: Attende concionibus, imperitiam: Si dixerò: Iram dimitte, quid istorum allegare poteris? Non corporis imbecillitatem, non imperitiam, non paupertatem, non occupationes, quapropter minimo omnium hoc peccatum veniale est.

Profectio ejusdem sententia: 1. Aug. l. 1. c. 14. de diversis.

13 Sanctus quoque Augustinus varias instituit considerationes, quibus eos, qui à præcepti dilectionis inimicorum adimplerione se lubtrahunt, inexcusabiles esse convincit, dicens: In reliquis operibus bonis interdum potest aliquis qualemcumque excusationem præstare, in habenda vero dilectione nullus se potest excusare. Potest mihi aliquis dicere: non possum jejunare; nunquid potest dicere: Non possum amare? potest dicere: Propter infirmitatem corporis mei non possum à vino, & carnibus abstinere; nunquid potest dicere: Non possum diligere? potest aliquis dicere: Virginitatem non possum servare; potest dicere, non possum totas vendere, & pauperibus erogare; nunquid potest dicere: Non possum diligere inimicos? Non animi ibi, aut pedes laborant currendo, aut aures audiendo, aut manus operando lassantur, ne nos per ipsam excusationem liberare censeamus; non nobis dicitur: Ite ad Orientem, & quaerite charitatem; navigate ad Occidentem, & invenietis dilectionem. Intus in corde nostro est, non in longinquis regionibus invenitur, quod a nobis petit.

D. Chrys. in Pl. 1.

14 Divus Chrysostomus super Psal. 5. hanc aliam considerationem efformat, dicens: Amare facile est, & expeditum: si enim duxisset: Vos cum homines fides, diligite bestias; præceptum fuisset difficile: si autem qui homines sunt, homines amare iussit, quidnam habeat difficultatis? Quot autem sunt, qui immoderato amore animalia prolequuntur? Si vero, subdit Sanctus, mihi replicaveritis, dicentes: Homines quamvis tales, vobis nihilominus inimicos, & crudeles esse, respondeo feras pariter homini inimicas esse; & nihilominus homines plurimi dictas nutriunt, foventque feras, aut

propter emolumentum, aut propter pompam. Minus ne ergo in nobis efficere poterit præceptum, & amor Dei circa homines, quantumvis feroces? Quamnam poteris offerre excusationem, qui laeones quidem mansuefacimus, & in iisdem nobiscum adibus collocamus, quod est autem nobiscum ejusdem generis, non attrahimus?

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Majoris meriti amor est inimici, quam amici, quos propter Dei præceptum, & amorem, non verò propter demerita eorum amaro debemus.

THEMA.

Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Matth. 5. v. 46.

1 **E**X hac Incarnatæ Sapientiæ propositione deducere possumus, quod dilectio amicorum, atque inimicorum trutinæ uni imposita, hæc ex una, illa ex altera parte, ista ultima longè gravius præponderet in oculis, atque æstimatione Dei, qui spiritum ponderator est; qui eos, qui chariores suos diligunt, amore inimicorum neglecto, flocci æstimare ostendit, siquidem de talibus subjungit, dicens: Nonne & Publicani hoc faciunt? & si saluaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne & Ethnici hoc faciunt? Hinc Sanctus Augustinus in quodam sermone suo ita discit: Qui solos amicos diligunt, in hac parte Publicanis, & gentibus, & bestiis similes sunt; ut ergo superiores simus, & gentibus, & bestiis, etiam inimicos, & adversarios diligamus. Quia scilicet ipsi met etiam gentiles suos diligunt amicos: Dilectio autem inimicorum opus est gratiæ divinæ, & ad nos spectat Christianos, qui per eam à gentilibus secerari debemus; quod & Sanctus Hilarius confirmat, dum ait: Non solum iram ab ultione depellens, sed etiam in amorem mitigans injuriosi, quia gentium sit amantes amare, & commune sit diligere diligentes.

Amare facillimum est. Dilectio inimicorum plurimum præbetur dilectioni amicorum. Prov. 16. 2.

1. Aug. l. 1. c. 14. de temp.

S. Hil. c. 4. in Matt.

2 Doctor Angelicus hunc examinans articulum: Verum sit magis meritorium diligere inimicum, quam amicum? hanc tandem statuit conclusionem: Quamquam diligere amicum sit rem maiorem diligere, secundum tamen rationem diligendi, quæ Deus est, magis meritorium est inimicos, quam amicos diligere. Cui doctrinæ egregiam adjuvit distinctionem, scitu necessariam, sequentibus expressam verbis: Dupliciter istæ dilectiones comparari possunt, uno modo ex parte proximi, qui diligitur, alio modo ex parte rationis, propter quam diligitur; primo quidem modo dilectio amici præminet dilectioni inimici, quia amicus, & melior est, & magis conjunctus; unde est materia magis conveniens dilectioni, & propter hoc actus dilectionis super hanc materiam transiens melior est, unde & eius oppositum est deterius; pejus enim est odire amicum, quam inimicum; secundum autem modo dilectio inimici præminet propter duo. Primo quidem, quia dilectionis amici potest esse alia ratio, quam Deus, sed dilectionis inimici solus Deus est ratio. Secundo, quia præsupposito, quod uterque propter Deum diligitur, fortior ostenditur esse Dei dilectio, quæ animam hominis ad remotionem extendit, scilicet usque ad dilectionem inimicorum; sicut virtus ignis tanto ostenditur fortior, quanto ad remota diffundit suum calorem. Tanto ergo ostenditur divina dilectio esse fortior, quanto propter ipsam difficilius implentur; sicut & virtus ignis tanto est fortior, quanto comburere potest materiam minus combustibilem.

S. Thom. 2. 2. q. 17. a. 7. Adducuntur hujus variae rationes.

3 Doctor verò Seraphicus tria exprimit motiva, vi quorum amorem erga inimicos majoris esse meriti docet, quam erga amicos, licet primo omnium loco, proprii in nos amoris debiores nos esse faciat; dicit ergo: Diligere inimicum, magis est remissionis pars meritoria, & ad multa tendit. Primum, quia magis accedit ad perfectionem virtutis, majoris enim perfectionis, quia magis gratuitum. Secundo, quia magis charitatis, quo diligitur inimicum, magis meritorium est remissionis pars, & hoc ratione difficultatis. Tercio, quia inimicum diligere est expressius signum charitatis, quia contra naturam natura est; unde valde difficile est, nisi ad gratiam, per quam vincatur natura. Quam eandem

Tria motiva cur dilectio inimicorum majoris sit meriti, per dilectionem amicorum. S. Bonav. l. 4. c. 1. comp. theol. vert. l. 5. c. 32.

dem opinionem tenet Sanctus Bernardinus, sequentibus illam corroborans rationibus: *Primò, propter maiorem charitatem: Secundo, propter maiorem liberalitatem: Tertiò, propter maiorem difficultatem. Propter maiorem charitatem, nam dilectio inimicorum ex motu gratiae est, non natura; unde nisi adsit gratia, qua vincatur natura, valde difficile est diligere inimicos. Secundo, propter maiorem liberalitatem, quia non ex debito meriti praecedentis; ideo diligere inimicum accedit ad perfectionem virtutis; maioris enim virtutis est, & perfectionis, quia gratuitum comprobatur. Tertiò, propter maiorem difficultatem, & arduitatem, quia ad diligendum inimicum, agens invenit maiorem difficultatem ex parte sua, quia oportet eum supergredi suas naturales inclinationes, nec potest in hunc altum exire sine forti, & magno conatu, nec habet motum, cui innitatur, nisi tantummodo Deum. Praeterea iste actus in ordine naturali praesupponit amicorum dilectionem, & ultra hoc etiam addit.*

4 Si diligitis eos, qui vos diligunt, &c. Idem Sanctus sequentem huius asserti rationem assignat, dicens: *Quia naturale est, quod etiam animalia bruta diligunt illos, qui sibi benefaciunt, & cognoscunt eos, ut equus, canis & alia animalia, quae non diligunt, nisi eos, qui dant sibi comedere propter suam utilitatem. Quas eadem rationes pariter Albertus Magnus in lib. 3. de compendio Theologiae veritatis in medium producit, ut & ipse dilectionem inimicorum, illi quae amicorum est, praefendam esse doceat.*

5 Rupertus Abbas verò meritum considerat dilectionis inimici, quod ex difficultate resultat, & repugnantia, quam in hoc actu imbecillis nostra experitur natura: *Vbi opus laboriosius, inquit ille, ubi labor est operosior, ubi vel inde merces major, & corona acquiritur gloriosior. Quod idem punctum de merito Sanctus quoque Antonius de Padua attingit, insuper observans, amorem amici, plerumque parum meritorium esse, secus verò dilectionem odientis, & persequentis nos. Attingitur: Nam ex amicorum dilectione nullam homo consequitur mercedem, in quantum diligit, licet posset consequi ex causa propter quam diligit. Ideoque ait Salvator: Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? At ubi de inimici amore sermo est, magna nobis promittitur merces, propter difficultatem, qua nos ipsos devincimus. Simon quoque de Cassia, Christi de inimici dilectione praecipuum exponens, eidem meritò proponendo insudat, dum ait: Et quoniam dilectio nescit in sua natura ferriari, & benefaciens, & munificens est, nec merita examinans, sed seipsam tribuens in aliorum commodum, ad quod se factam agnoscis, & eo ipso validior in sua natura consistit, quo se tradere potuit in obsequium inimici, ut ei tribuat beneficium, a quo & maleficium sumpsit.*

6 Ad hunc eundem naturae nostrae contrarium facilitandum amorem, nos reflectamus oportet, nos non amare, aut benefacere persequentem, aut odienti nos, quasi ipse dignus esset, aut ita mereretur; sed quia in ipso imaginem recognoscimus Dei, ejusque praecipuum divinum, & quia ita meretur Deus, cui totum nostrum debemus amorem. Pro quorum omnium meliori intelligentia, sequens jaciamus oportet fundamentum, scilicet quod Deo totum nostrum debeamus amorem: *Diligas Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, &c. Deus namque hominem ad suam creavit imaginem, & similitudinem, ut hic totum amorem, & affectum suum, in suo collocet Creatore. Qua veritate, ut irrefragabili supposita, intentum nostrum quadam explanemus similitudine, dicendo: Si quis vestrum mille scuta deberet Petro, hic autem illi praeciperet, ut quingenta numeraret Joanni nequaquam amico, imò & inimico, perque manus suae subscriptionem sibi satisfactum esse attestaretur, nunquid ulla timeri posset ex parte Petri repugnantia? nulla penitus: ita quoque in praesenti homo totum amorem suum Deo debet, hic autem illi praecipit: (Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros,) id est, ut partem huius debiti amoris transferat in suum inimicum, eumque amet, seque pro satisfactione debiti id acceptaturum; nunquid illi rationabile recalcitrandi motivum subesse poterit? Respondetur utique, id non mereri inipicium, utpote*

qui eum offendit, illi injuriatus est insuper; malignus, ingratus, impius. Veruntamen respondeo, verum est, quod non mereatur, ut amicus, sed in Deum, quod id meretur, conjiciendus est oculus; ex corde namque nostro moneta solvitur amoris, & dilectionis in satisfactionem debiti, quo DEO obstringimur. Hinc Sanctus Antoninus ait: *Dilectionis inimici solus Deus est ratio dilectionis.*

7 Petrus Blefensis in quadam Epistola ita quoque ad praesens scribit intentum: *Divina resistimus voluntati, si proximum non diligimus propter Deum, cum Dominus in eo diligi petat, & sit in negotio diligendi tanquam Christi Vicarius; ex dilectione proximi nostros Deus meretur affectus. In dubium autem revocari non potest, quin inimicus noster sit proximus, ejusque dilectio sub praeccepto cadat. Si quis verò dicere auderet, se Deum amare, licet inimicum oderit, hunc ego non modo blasphemum, sed haereticum denunciarem; siquidem clarissimè se opponeret Spiritus Sancti. decisioni, quam Ecclesiae suae per S. Joannem Apostolum annuntiavit in haec verba: Si quis dixerit, quia diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est; qui enim non diligit fratrem suum, quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligit? Et hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligit & proximum suum. Quod & Cardin. Toletus in Comment. super Luc. confirmat, dum ait: Non jubemur dimittere proximo, propter ipsummet, qui nos offendit, sed propter Deum. Quis est ita rationis, & sensus expertus, cui si Deus visibiliter diceret, remitte huic propter me, & mei gratia, non remitteret? Cum saepe hominum precibus, amicorum & Principum id fiat? At Deus id dicit, exhortatur, & praecipit per suas Scripturas.*

8 Divus verò Chrysostomus ulterius progressus, convincens quoddam adducit argumentum, quo obstinatos in odio, & vindicta Christianos perpetue involvit verecundia, atque infamia, dicens: *Non vides amantes? Hi namque meretricum amore, quos mala perferunt alapis, verberibusque cæsi, irrisi, innumeris, injuriis lacerati; blandos tamen morbo comprehensi, omnia sibi salicia arbitrantur, dum vel semel suave aliquid, & placidum inde accipiunt, priorum omnium obliviscuntur. Omnia secunda proveniunt, siue paupertas, siue morbus, siue quodcunque aliud, vel molestissimum, neque humanam gloriam, neque infamiam curant, sed & contumelias, & omnia cum voluptate propter illius amorem facile tolerant; & si maledicat, & si in faciem inspuat, rosas abstergi se putant. Date ut hoc in loco Apostolicum illud in medium afferam; sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiae, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire iustitiae in sanctificationem. Ex quibus praemissis Sanctus hic quandam deducit consequentiam, summe ignominiosam illis, qui Dei amore inimico ignoscere recusant, cum tamen propter unius quandoque improba mulieris affectum innumerabiles dissimulent injurias; ideoque subnectit, dicens: Et ego dico, ut si illas dileximus, invicem diligamus; & quid invicem dico? Deum diligamus. Nonne horretis audientes, tantam me à vobis in Deum dilectionem exigere, quam in meretricem confusimus? Sed ego horreo, quod neque tantam proficimus. Amata amanti nihil boni offert, sed turpitudinem, ignominiam, contumeliam: Deus autem cælum, & cælestia bona nobis proponit, & in filios, & unigeniti fratres nos adoptavit, & viventi tibi multa largitur, & tanta daturum pollicetur, quam a ne animo quidem complecti possumus. Illa omnia vult consumas, ac si in voraginem projiceres. Deus tibi cælum seminas, jubet, & centuplum reddit, & vitam aeternam.*

9 Sanctus Gregorius in quadam homilia sua, Scripturam Sacram quoties nos ad inimici dilectionem exhortatur, eamvè praecribit, simul Dei, pro cuius amore illam exercere debemus, meminisse docet, inquit: *In plerisque Scripturae sententiis, & amicos jubet diligi in se, & inimicos propter se. Ille enim veraciter charitatem habet, qui & amicum diligit in Deo, & inimicum diligit propter Deum. Sanctus Thomas de Villanova efficacissima quadam ratione eos constringit, qui observantiae legis divinae, quae dilectionem, amoremque suum praecipit, se subtrahere volunt; dicit enim:*

Quid

S. Bern. 2. 2. 1. 1. 2. 2. 1. 1. 2. 2. 1. 1.

Etiam bruta diligunt benefactores suos. S. Bern. 2. 4. in ser. 6. Qu. ser. 3. p. 1. Princip. Alb. Magn. 1. 1. comp. Theol. verit. 5. 14.

Unde refutetur meritum dilectionis inimicorum. Rup. Abb. 1. 4. de glor. & hon. filii homin. c. 1. S. Anton. de Pad. ser. in ser. 6. Cid.

Sim. de Cass. in 1. 1. c. 13.

Cum iustitia sine Deo omnem debemus nostrum amorem, ille non minus iuste unam partem assignat inimico nostro.

Matt. 23. 34.

Probatum similitudine.

S. Anton. 1. 1. 2. 2. 1. 1. 2. 2. 1. 1.

Petrus Blef. ep. 10. Deus veraciter diligit non potest, nisi simul diligatur inimicus.

1. 1. 1. 1. 1. 1.

Tolet. in c. 6. Luc. ap. 70.

Suave ignominiosum est, inimico amorem Dei nolle ignoscere. D. Chrys. h. 7. in 10.

Rom. 6. 19.

S. Greg. h. 17. in Ev. Alla argumenta nos constringentia, quod vultemur ad amorem inimicorum.

S. Thom. de Villanova ser. in ser. 6. Cid.

Quid tantum potuit tibi proximus nocere, ut non magis Dei amor, & beneficia ponderent apud te? Si mihi responderis, Deum pro dicta reconciliatione se non interponere, te ego mendacem dico, ipse enim in Evangelio suo nos alloquitur, inquit: Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros. Si mihi opposueris, inimicum tuum, nec de venia curare, nec tam querere, replico ego, quod loco ejus ipsemet illam instanter postulet Deus, quod longe amplius est: At inimicus meus non petit a me veniam, inquit Toletus, illa est mihi injuria. Hac excusatio nullius est momenti, imo augeat vim argumenti; nam si ille non petit, rogat Deus ipse pro eo, praecepit enim Christus; pluris igitur facienda est petitio, & praeceptum Dei pro illo, quam ipsius preces, ac petitio venia. Si vos excusaveritis, dicendo: Inimicos vestros impios, indignos esse, nec ullam mereri veniam, vobis respondeo cum Sancto Augustino: Non, ut opinor, Magister ille caelestis impietatem nos diligere praecepit, ut nostros diligamus inimicos; benefaciamus eis, qui nos oderunt; oremus pro eis, qui nos persequuntur; cum procul dubio, si pie Deum colimus, inimicos, atque odios adversum nos acerrimis incitatos, ac persecutores, nisi impios habere non possumus. Num igitur diligendi sunt impii? num impiis benefaciendum est? Ita plane; qui enim hoc praecepit, Deus est: nec tamen nos hoc pacto adiungit societati impiorum, quibus & ipse parcendo, & vitam salutemque largiendo, non utique societur. Consilium quippe ejus, quantum homini pio nosse donatum est, exponit Apostolus, dicens: Ignoras, quin patientia Dei ad penitentiam se adducat? Ad hanc volumus adduci, pro quibus intervenimus, non eorum peccatis, vel parcimus, vel favemus.

10 Magnum in eo consistit meriti augmentum, quando ad praestandam DEO, divinoque ejus beneplacito obedientiam, inimicum nostrum, quamvis nostro indignus sit amore, & impius, nihilominus ut amicum diligimus, & tanquam veneratione dignum, & veluti filiali dilectioni sensus non repugnaret; de quo proinde amore ita discurret Author operis Imperfecti: Qui amicos diligit, propter se diligit, non propter Deum; & ideo nullam habet mercedem; delectat enim eum ipsa dilectio: Qui autem inimicum suum diligit, non propter se diligit, sed propter Deum; ideo magnam habet virtutem, qui contradicere motibus suis.

11 Sanctus quoque Augustinus eandem inimicorum dilectionem, quantumvis perversi sint, & omni nostro indigni favore, nobis facilitaturus, ita sermocinatur: Si mali non essent, pro quibus oraremus, quando nobis diceretur: orate pro inimicis vestris? An forte vellemus bonos habere inimicos? unde fieri potest? non habebis bonum inimicum, nisi fueris malus: si autem fueris bonus, inimicus tuus non erit, nisi malus. Orate pro inimicis vestris. Ergo boni orate pro malis. Redi ad cor tuum, o tu, qui in ista fornace purgaris, si potuit esse vox tua: Probame Domine, & tenta me, ut venos meos, & cor meum, quoniam misericordia tua ante oculos meos est; ecce redi ad cor tuum. Sub Deo es, orationem suscipies: occurrat tibi, qui te laesit: occurrat tibi, qui te spoliavit: occurrat tibi, qui te in carcerem misit. Eja attende cor tuum: respice Dominum tuum. Ecce malus inimicus tuus, ecce bonus Dominus tuus. Tunc equidem inimicus venia indignus est, sed Deus illa dignissimus, & ut amore ejus illi ignoscas, ipse meretur: respice Dominum tuum.

12 Sanctus pariter Antonius de Padua hac insigni similitudine quemcunque Christianum ad hanc veniam animare satagit: Debet diligere opus Dei, in quantum ejus opus. Videbitis quandoque figuram Crucifixi maculatam, & contumacem; & nihilominus a solito ejus cultu, & adoratione non abstinete, quia in illa Filium Dei veneramini, licet spurcities ejus displiceat. Ita quoque licet vitium, malitiam, invidiam, & omnem aliam adversarii vestri impietatem oderitis, non tamen ab ejus amore desistere debetis, quia imaginem portat Christi, qui ejus vobis amorem praecepit. Quod & S. Hieron. super illa verba Philemoni dilecto, confirmat, dicens: Non habetur in Græco, quod dilectus dicitur, sed diligibilis. Inter dilectum autem, & diligibilem hoc dicitur, quod dilectus appellari potest & ille, qui dilectionem non meretur. Diligibilis vero is tantum,

qui merito diligitur. Denique, & inimicos nostros diligere, praecepimur, qui sunt dilecti, sed non diligibiles; amamus quippe illos, non quia amari merentur, sed quia praecepit eos odio non habendos. Hugo denique Card. quo inimicos amore prosequi debeamus, ostendit, dum ait: Diligendi autem sunt propter Deum, propter nos, propter seipsos, quia omnia dilecti diligenda sunt, non solum & agri, & segetes, sed & spina, & sepes. Item quia filii Dei sunt, licet insani, & fratres nostri, licet agroti. Sanè si hic, aut ille honoratur servus, quia gentilitas talis Principis portat vestes, ceteroquin malè excipiendus, quidni idem in presenti statuendum?

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

De complacentia, & speciali affectu, quo Deus fertur erga illos, qui malè tractantibus, bonum pro malo reddunt.

THEMA.

Estote ergo perfecti, sicut & Pater vester caelestis perfectus est. Matth. 5. v. 48.

1 Christus Salvator noster post traditum de dilectione inimicorum, & beneficentia erga eodem praeceptum, tandem in hæc verba concludit: Estote ergo & vos perfecti, sicut & Pater vester caelestis perfectus est. In quonam verò hæc æterni Patris sui sanctitas, & perfectio consistat, paulò ante his verbis declaraverat: Vos sitis filii Patris vestri, qui in cælis est, qui Solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit super justos, & injustos. Hujus verò præcepti à Christo traditi rationem Albertus Magnus assignat, dicens: Quia caelestia nulla moventur turbulentia, sicut & Pater Deus peccatis in se factis non turbatur ad inimicitias ira, ut non benefaciat. Porro ex quo perfectio suam in charitate mensuram positam habet, major perfectio hac charitas dari nequit, quam sit illa, qua quis amat eum, à quo odio habetur; ac proinde hæc dilectio Deo tantoperè placet, ut eandem dilectioni æterni Patris sui parem faciat, dicens: Estote ergo perfecti, &c. Et ideo S. Thomas Doctor Angelicus ait: Cum ad hoc nos vocat, ad similitudinem suam vocat, quia Trinitas ipsa gaudet condonatione offensarum.

2 Sancta quædam, & eminenti perfectione prædita mulier, ut Taulerus, magnus vitæ spiritualis Magister refert, quoniam modo ad illum perfectionis gradum pertigisset, interrogata, respondit: Eos qui mihi molesti, vel infestierant, singulari amore dilexi, atque illi, à qua læsa fueram, peculiare semper beneficium contuli, quod alias ei non contulissem. Consideratione quoque digna est illa D. Chrysostomi observatio, quam fecit super prædicti verba Thematis, quæ in cap. 5. ultima sunt, in quo, ut videre licet, Incarnata Sapientia præstantiora spiritualis vitæ, & perfectionis puncta; quæ intoto capitis illius discursu sparsim traduntur, quæque tandem præcepto dilectionis inimicorum terminaverat, ore suo tradidit; dicit enim: Perspice, obsecro, quemadmodum ultimam posuisti coronidem bonorum. Et paulò post subjungit: Neque utcumque inimicos amari docuit, sed pro inimicis etiam supplicari. Vidisti quantis ad perfectionem gradibus ascenderis, & quemadmodum nos ad ipsum virtutis acumen adduxeris? Post traditas quoque Apostolis suis octo Beatitudines, inquit: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est. Tandem verò concludere volens, subiecit: Estote ergo perfecti, sicut & Pater vester caelestis est. Hinc verò non immerito dubitare licet, nunc verba illa ultima referenda sint ad omnia alia in eodem capite tradita, an verò solum ad inimicorum dilectionem relationem dicant? Cui dubio Sanctus Pater scholasticus in favorem nostrum respondet, dicens: Præsertim querendum existimo, utrum hæc sententia pendens ex eo tantum, ubi dictum est: Diligite inimicos vestros, an ad omnia, quæ supra præmissa sunt. Liqueat igitur satis, quia illa hac sola dilectione, per quam & inimicos diligere jubemur, complentur, & in ea cuncta recapitulantur. Propheta Evangelicus multa venturi Messiae encomia, specialiter autem vitæ, & mortis sue mysteria prædicens, tandem capitulum istud concludere

Mag. Card. in Mat. 5.

Dilectio inimicorum, assimilatur bono Deo.

Alb. Mag. ib.

S. Thom. ib.

Tauler. à Corn. à Lap. cit. in c. 5. Mat.

Inimici non solum diligendi sunt, sed etiam ad exemplum Christi pro illis orare debemus.

S. Pater. J. P. in Mat.

L. 5. m.

Tolet. ib.

Dilectio diligendus est propter Deum.

Auth. Imp. L. 5.

Quamvis si perversus & nostro amore indignus. S. Aug. Cap. de temp. c. 7.

Probat in signi similitudine. S. Anton. de Pad. ib.

S. Hier. ad Philemon.

re volens; *ultimam posuit coronidem bonorum*. At vero in quoniam hanc coronidem positam fuisse existimatis? Num forte, quod genus redemerit humanum? aut verò, quod latroni aperuerit Paradisum? Vel denique, quod lictores converterit ad meliorem frugem, qui *revertebantur percutientes pectora sua*? Nequaquam; has enim actiones quantumvis eximias, Ilias non exultat, sed per hæc memorabilia verba caput concludit, inquit: *Et pro transgressoribus rogavit*.

3 Sanctus Petrus omnibus fidelibus legem annunciare volens Evangelicam, in quoniam virtute Christum specialiter eos imitari desiderabat? Nimirum in mansuetudine erga inimicos exhibenda; dicit enim: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius*. Sed quoniam sunt illa vestigia, quæ fidelibus æmulanda esse præcepit? videlicet: *Qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur*. Inter tot enim injurias, & contumelias, ne verbum quidem respondit, neque inter flagellorum, spinarum, clavorum, & crucis dolores crucifigentibus se indignatus fuit, ut nobis daret exemplum, nullam nobis irrogatam injuriam ulciscendi: *Vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius*.

Jacob à DEO magnopere dilectus fuit, econtrà verò Esau ab eodem non sine magna causa fuit reprobatus, non obstante, quod fratres essent, eodem partu nati, atque ab iisdem sanctissimis progenitoribus procreari: *Jacob dilexi, Esau odio habui*. Ab hoc autem Patriarcha Jacob duodecim vet. Testam. Patriarchas nasci, & in progressu sæculorum Ecclesiam suam in ejus posteris fundari voluit, prout S. Gabriel B. Mariæ Virgini prædixit, quando eidem Incarnationem Verbi annuntiavit, dicens: *Regnabit in domo Jacob in æternum, & Regni ejus non erit finis*. Huic quoque Patriarchæ cælum aperuit, eique mysticam illam scalam conspiciendam præbuit, per quam Angeli ascendebant, & descendebant, ut proinde exclamarit, dicens: *Verè non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta Cæli*. In ejus quoque auxilium Angelicorum spirituum exercitus misit: *Cæstra Dei sunt hæc*. Nomen quoque ejus *Jacob* in Israel commutavit, quod idem significat, quod *videns Deum*.

Econtrà verò Esau à Deo repudiatus semper permansit, neque in ulla unquam æstimatione à Deo habitus fuit: *Esau odio habui*. At verò scire percuperem quoniam fuerit hujus erga Jacob specialioris affectus divini ratio. Pro cuius intelligentia notandum, Esau hominem fuisse ferocem, asperum, & vindictivum; Jacob verò semper mitem, & mansuetum fuisse. Qui proinde pro viribus cavebat, ne se injuriantes offenderet, sed bonum semper pro malo compensaret. Unde S. August. ait: *Considerandum, quanta in B. Jacob fuerit charitas, ut odientem se fratrem suum maluerit in longinquis regionibus fugere, quam vicem odii repensare, quem sicut vitare scivit, ita odisse nescivit, & reversus multis muneribus, ut cum sibi placatum faceret, honoravit*. Ab ipso materno utero Esau cum fratre suo contenderat: *Collidebantur in utero ejus parvuli*; nemo enim, quàm Esau aliquis cum Jacob aliquo mitissimo, & benignissimo contendere poterat; qui enim tales sunt, divinam sibi semper conciliant benevolentiam, etiam priusquam sint nati.

4 Regius Propheta David tanto à Deo amore exultus fuit, ut DEUS se in illo hominem reperiisse gloriaretur, qui cordi suo conformissimus esset: *Inveni David, Filium Jesse, virum secundum cor meum, qui facies omnes voluntates meas*. Multæ quidem in sancto hoc Rege eluxere virtutes, varii quoque fuerunt actus heroici, in quibus eximium se esse probavit; at verò quoniam inter omnes virtutes illa fuit, per quam sibi cor Dei adeò intimè devinxit? Utique nulla alia, præterquam quam semper erga inimicos suos exhibuit mansuetudinis virtus. Confirmat hoc ipsum S. Dion. Arcopag. ad Demophilum, ita scribens: *Quid porro David amicum Deo reddidit? nempe quod in hostes benignus fuit; inveni, inquit ille præbenignus benignitatis amator, hominem secundum cor meum*. Verum quidem est, quod die quadam adeò perturbatus fuerit, ut diceret: *Tabesce me facit zelus meus* (nimirum quo adversus adversarios suos ardebat) sed cur, obsecro, tanto zelo contabuit? Num forte propter persecutio-

nes, quibus infestabarur? aut propter calumnias, quibus eum onerabant? vel denique propter structas illi insidias afflictus fuit? Nequaquam, sed ipsissimam rationem indignationis suæ ipsemet declarat, dum subdit: *Quia obliti sunt verba tua inimici mei*. Solum ergo displicebant ipsi offensæ contra Deum commissæ, non verò sibi irrogatæ injuriæ, vel contumeliæ.

5 Cælestis Sponsus in Sacris Canticis ait: *Descendi in hortum nucum, ut viderem si florisset vinea, & sgerminassent mala punica*. Enim verò, quod Sponsus amicum ingrediatur hortum, recreandi animi causa, nihil in se mirum habet; at verò, quod hortus ille plenus sit non floribus, herbis, vel aliis delicatis, & nobilibus plantarum generibus, sed arboribus nucum, hoc est, quod in non exiguum me rapit admirationem; maximè cum eò ex industria, & proposito se receperit, quasi animum in eo dilataturus. Quodnam igitur ad hoc respondere peterimus? Pro resolutione necessum est, ut interius nuci hujus medullam, & nucleum penetremus, non verò in sola ejus cortice sistamus. Certum est igitur, sponsum hunc præfigurare Deum animæ nostræ amantissimum consortem; per arbores verò nucum servi ejus denotantur, qui in hac vita contumeliis, & injuriis malè tractantur, quia nuces in cortice amarissimæ sunt, atque ex arboribus, lapidibus, virgis, & baculis decutiuntur; idèoque typus sunt illorum, qui in perpeffis persecutionibus, inimicis suis bonum pro malo reddunt; nuces enim eodem tempore, quo tam inhumaniter ex arborum ramis decutiuntur, percussorum suorum gremium abundantè nucleorum dulcedine adimplent. In his igitur, qui persecutionibus infestati, bonum pro malo reddunt, divinus Sponsus suas se reperire delicias profiteretur: *Delicia meæ esse cum filiis hominum*; iis nimirum, qui malè se tractantibus bonum pro malo rependunt. Porro facit textus eodem in loco subdit: *Ut viderem si florisset vinea, & sgerminassent mala punica*; etenim inter omnes arbores nulla est, quæ magis expressiva sit dilectionis erga inimicos, quàm mala punica, & vites; tamen enim hæc multoties, & in pluribus partibus amputentur, adeò ut suis quoque temporibus copiosas effundere videantur lacrymas; attamen in hujus putationis, & præscindentiæ vinitorum retributionem, vasa illorum vino sapidissimo replent. Similiter si pomum punicum, ejusque viscera, ad compescendam sitim, aridasque fauces recreandas ferro transegeris, innumeris te granis cumulabit. Similiter quantò ardentioribus Solis radiis mala punica percussa fuerint, tantò elegantius rubescere incipiunt, magisque perficiuntur; ipsa quoque per innumerabilem granorum, in cellulis suis consistentium, unionem, perque coronam, qua malo granati vertex cingitur, se expressa charitatis symbola esse aperte profitentur; de hac enim Apostolus ait: *Major autem horum est charitas*. Quid igitur Spiritus Sancti hæc verbis aliud dicere voluit, quàm quod sibi complaceat in illis habitare animabus, inque illis residere cordibus, quæ unionem, & pacem amant, quoddamque in corda illorum libenter descendat, ut illa cælestibus benedictionibus adimpleat?

6 Quando Moyses ex instinctu Dei Tribus Israel benedicturus erat, jamque ad Tribum Joseph benedicendam ordo devenisset, in hæc verba prorupit: *Benedictio illius, qui apparuit in rubo, venias super caput Joseph: quasi primogeniti tauri pulchritudo ejus, cornua Rhinocerotis*; nimirum majorem in benedictione hujus tribus ostendit amoris teneritudinem, quàm in aliarum tribuum benedictione; in hac enim egregia Josephi merita commemorat; qualiter scilicet mitem se, & benignum fratribus suis exhibuerit, à quibus venditus fuerat in Ægyptum. At verò quodnam in eo latet mysterium, quod cornuum Rhinocerotis mentionem faciat? Pro resolutione sciendum, cornu in Sacra Scriptura communiter sumi, velut symbolum fortitudinis; hæc autem est proprietas Rhinocerotis, quod videlicet non sicut alix feræ, in hominis conjuret damnum, & perniciem, sed potius in ejus beneficium cooperetur, & juvamen; dum enim Rhinocerotis cornua in aquas merguntur, omne illis adimitur venenum. Voluit igitur Moyses in supradictis verbis dicere, quod Joseph ad solum Regium erectus, & potens factus, licet

Can. 6. 10.
Arbor nucis
designat ho-
minem be-
nignum erga
hostem suum.

Prov. 11. 12.

Similiter
Vitis, & ma-
la punica.

1. Cor. 13. 13.

Deut. 33. 17.
Moyse in
benedicendo
Joseph, spe-
cialiter erga
illum osten-
dit amorem,
eo quod non
sumpserit
Vindictam
de fratribus
suis.

Assimilatur
istum cornui
Rhinocero-
tis.

Luc. 13. 48.

Quoniam
Christi ve-
stigia sequi
debemus.

1. Pet. 2. 12.

Deus Jacob
singulariter
dilexit, &
multis gra-
tiis cumulavit.
Rom. 9. 14.

Luc. 1. 31.

Gen. 28. 27.

Gen. 32. 1.

Esau econtrà
odio habuit;
& quoniam
utrinque
fuerit ratio.

S. Aug. 1. 162.
de temp.

Ag. 13. 11.
Quia David
in hostes
suos fuit be-
nignus, Vir
secundum
cor Dei vo-
catus fuit.

Dion. Arcop.
ep. 8.

Pl. 112. 119.

licet ad eum devenisset statum, in quo condignam, de facta sibi à fratribus suis injuria, vindictam sumere posset, ipse tamen potius autoritate, & imperio ad magis fratribus suis benefaciendum uti voluit; ac proinde *Benedictio illius, qui apparuit in rubo; veniat, &c.* Quia qui bonum pro malo reddunt, unicus gratiarum divinarum, & benedictionum scopus, & meta sunt.

7 Enimvero ex quo discursu de Josepho immoratur, nequaquam extra orbitam propositi nostri meiturum existimo, si observare vos jubeam id, quod de fratre ejus Ruben in eodem capitulo narratur; nimirum quod Moyses Ruben pariter, sicut fratres suos, benedixit, & tamen ex libro Geneseos constat, eundem Ruben quadantenus à Jacob patre suo his verbis maledictum fuisse: *Primogenitus meus, & principium doloris mei, effusus es sicut aqua, non crescas: Moyses vero postea de eodem dixit: Vivat Ruben, & non moriatur.* Quoniam, obsecro, hæc inter Jacob, & Moysen in benedicendo Ruben respicit differentia? Nunquid ambo à Deo eruditi, & illuminati fuerunt? Ita quidem est; veruntamen hinc conicere licet, quanti Deus mansuetudinem æstimet, quæ in eos exerceatur, à quibus injuria illata fuit. Etenim Diodorus in Catech. Græca inquit: *Non poterat Jacob non benedicere intemperanti filio ad posteros deterrendos, debuit autem Moyses criminis illum culpa liberare, quia fratri Joseph semper pepercerat.* Tamen enim & ipse odio instigatus, & invidia contra Joseph exstimulatus fuisset, eò quod is incautè per somnium se fratribus suis dominaturum esse prædixerat; nihilominus pro ejus liberatione se interposuit, omniaque media tentavit, ad subducendum eum à morte, quam odii veneno intoxicari fratres adversus illum machinabantur; unde deducitur, quod tamen aliquis nonnunquam aliorum sit scelerum reus, nihilominus si se mitem, & benignum erga eos, à quibus injuriam passus est, exhibuerit, Deus antecedentes offensas dissimulando, auxilia ei præbiturus sit, quibus ad emendationem vitæ perducatur, benedictionumque celestium particeps fiat.

8 Salvator noster postquam in cap. 6. S. Matthæi in oratione Dominica nos ita orare docuisset: *Dimitte nobis debita nostra;* illa tamen terminata statim de novo repetit: *Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater celestis debita vestra; si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra.* At verò quid necesse erat, id ipsum repetere, quando jam iustitiam hoc idem antea edixerat? Respondet Euthymius: *Iteravit de hac re sermonem, ipsumque dilatas, ostendens hujusmodi opus esse Deo maxime acceptabile.* Ad hoc propositum optimè deservit ingeniosa quedam observatio Sancti Augustini, qui orationem, quam Christus in Cruce æterno Patri suo pro remissione crucifixorum proposuit, considerans, Christum hac oratione virum speciosum appellavit; cum tamen ipsum in Cruce suspensum, sputis infædaturum, livoribus, sanguine deformatum fuisse constet; ita enim S. Doctor Judæos alloquitur: *Ille qui vos quasi sanctos toleravit, pro vobis formosus oravit: Pater, inquit, ignosce illis; quasi dicere vellet: nunquam Filius DEI coram oculis æterni Patris sui adeò vilis est esse speciosus, quam tunc, quando pro crucifixoribus suis oravit.* Ideo etiam S. Lucas de Protomartyre Sancto Stephano inquit: *Viderunt faciem ejus tanquam faciem Angeli;* tunc videlicet, quando ad stuporem Hebræorum mansuetudo ipsius erga illos, qui ipsum ad mortem usque lapidibus impetebant, vel maxime resplenduit: *Sicut in matre Domini, inquit S. Fulgent. non potuit virginitas violari, sic in Martyris mente non potuit Christi charitas tanto servientium agmine superari.* Enimvero tantus fuit júbilus, quo heroica Sancti Stephani erga truculentissimos inimicos suos exhibita mansuetudo, cælum & specialiter DEI Filium perfudit, ut cælum empyreum patefactum fuerit, ad ipsum tanto liberius, & plenius conspiciendum. Ipse quoque DEI Filius ad dexteram Patris sedens, hoc spectaculo commotus in pedes se erexit; unde Sanctus Protomartyr ait: *Ecce video celos apertos, & Iesum stantem a dextris virtutis Dei.* Deus specialem suum erga illos, qui ad ipsi compla-

cendum, vindicativum in se appetitum supprimunt, amorem & affectum variis in occasionibus variè demonstravit; sic enim Jacob iter facienti numerosos Angelicorum spirituum cælitus demissorum exercitus obviam misit: *Castra Dei sunt hæc.* Econtrà verò Tobias Junior, tamen præter merita propria meritis quoque gauderet Patris sui, Deo adeò chari, ut Angelus eidem dixerit: *Acceptus eras Deo;* at tamen in prolixo, & difficili itinere suo, unicum tantum in contrarium suo Angelum habuit, & hunc quidem sibi minime notum, Jacob autem Angelos perfectè agnovit; ideoque dixit: *Castra Dei sunt hæc.* Et tamen quis est, qui nesciat, quantus fuerit meritorum Tobie Senioris cumulus, ob intactam veri Dei ab ipsa pueritia conservatam Religionem, & ob exercitata misericordiæ opera, per eleemosynas, & mortuorum sepulturas, nec non ob invictam ejus patientiam, qua cum Jobo decertare potuisset? Hanc verò differentiam S. Ambrosius enodat, dum in Jacob solam invictam, & continuatam mansuetudinem considerat; hæc etenim virtus adeò est accepta Deo, ut illam omnibus aliis operibus bonis, & sanctis anteponat, illamque maximis prærogativis condecorat. Tamen Jacob multos secum habuerit homines, quorum auxilio Elia fratri suo, qui eum tot annis persecutus fuerat, facile resistere potuisset; nihilominus cum eo contendere noluit, sed potius ejus reconciliationem, per dona, & munera, perque actus humiliationis, & obsequii acquirere conatus fuit. Unde S. Ambrosius ait: *Perfectus qui cogitabat de reconciliatione fraterna, ita ut humilitate intrinsecus, officiis acquireret, muneribus quoque emendam camparet.* Merito igitur Deus, ob visam illius adeò admirabilem charitatem, & virtutem, in ejus obsequium Angelicos de cælo dimisit exercitus: *Castra Dei sunt hæc.* Et verò quoniam fine eodem cælestes exercitus in Nativitate Salvatoris supra Bethlehemiticum rugi-volum descendisse existimatis? Non alio fine projecto, quam ut pacem mundo annuntiarent, immentamque Dei admirarentur bonitatem, qui cum adhuc peccatores essemus, ad nos redimendos descenderat. Sanctus Paulus quoque ad Corinth. scribens, se alioque Apostolos Angelis in spectaculum datos esse scribit: *Spectaculum, inquit, facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus.* At verò quidnam in his erat, quod illos non terræ solum, sed & cælo spectabiles adeò reddidit, ut Deus Angelos de cælo miserit, ut illos spectarent, & admirarentur? Hoc nimirum, quod Apostolus paulò post subdit, dicens: *Maledicimur, & benedicimus; persecutionem patimur, & sustinemus; blasphemamur, & obsecramus.* Merito igitur Paulus de Palatio nos ad exhibendam inimicis beneficentiam has verbus exhortatur: *Accendamur ad benefaciendum inimicis, ubi adverterimus, quod qui pro inimicis erat, quisque inimicos diligit, & fovet, spectaculum est mundo, & Angelis, & hominibus; spectat Deus, spectant Angeli, stupet mundus; attoniti redduntur homines cum vident Christianum reddentem non malum pro malo, sed pro malo bonum.*

10 Nescio, si quando observaveritis, quod Divina Providentia binis vicibus Eliam miraculosè nutrierit. Primum quidem per Corvum, secunda verò vice per quandam Paradisi Angelum. Quoniam hæc, obsecro, differentia? Nunquid unus, idemque erat utrinque Propheta, & Providor? Forsitan temporis progressu majorem acquisierat perfectionem, & excellentiora merita? Ita sanè: Mutis evaserat Elias, spiritum induerat mansuetudinis. Quando enim per corvos illum aluit Dominus, injurias ulcisci quærebat Propheta, Deumque ut cælum quali ferreum populo illi clauderetur, campi & agri sterilitatem induerent, annisque multis ne minima quidem descenderet pluviz gutta, rogaverat. Ast verò Angelum ei submisit Dominus, quando ad mortem ab impia Jezabele impetrus, licet elementis præcipere potuisset, ut de impia muliere vindictam sumeret, elegit tamen potius fugere, Deoque omnem injuriam sibi illatam remittere.

complaceat illis, qui appetitum vindicativum supprimunt. Gen. 32.

Paret in Jacob.

Tob. 12. 19.

S. Amb. 1. 1. de Jacobo c. 6. Quare in obsequio Christi coheret exercitus apparuit super Bethlehemiticum rugi-volum. Rom. 1. 8.

1. Cor. 4. 9. Apostoli, spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus.

Paul. de Pal. in c. 5. Mat.

Cas. Deus Eliam semel per Corvum, & semel per Angelum nutrierit.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Inimici dilectio Deo æquè grata, imò gratior est, quàm sacrificium; prout Deus variis id bonis, & miraculis comprobavit, quæ circa eos operatus est, qui inimicis ignoverunt.

THEMA.

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adversum te, vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum. Matth. 5. v. 24.

Deus recom-
pensationem
inimicorum
præstet sa-
crificio sibi
offerendo.

P. Chr. h. 14.
in Matt.

S. Greg. p. 1.
encl. 1. 1. 1.
admonit. 10.

Paul. de Pal.
in c. 1. Matt.
Motivum ad
dilectionem
inimicorum
inducens.

Reconciliatio
fratrum est
Deo gratissi-
mum sacri-
ficium.

Ecl. 9. 10.

D. Chrys. 1. 6.
Ecloga de
mansuetudi-
ne.

Redditur
Deo similli-
tudo.

IN eodem S. Matthæi capite, ubi Salvator tanta-
rum sollicitudine præceptum dilectionis inimi-
ci præscripsit, postquam in ejusdem progressu injurias
detestatus fuisset, gravissimamque vindictivis inten-
tasset penam, subdit, ut quicumque ad altare, pro of-
ferenda victima, aut sacrificio faciendo accedens, re-
cordaretur proximum sibi offensum, subito à sacrificio
desisteret, & reconciliatione præmissa postmodum ad
altare rediret: Si offers munus tuum, &c. Ubi D. Chry-
sostom. exclamat, dicens: O admirabilem benignita-
tem, atque ineffabilem erga homines amorem Dei! bono-
rum suorum despiciit, dum in proximo charitatem requirit,
interrumpatur, inquit, cultus meus, ut tua charitas in-
tegrete, sacrificium mihi est fratrum reconciliatio.
Quamvis enim inter omnes Religionis actus, & ver-
sus Divinam Majestatem obsequia, omnium supre-
mum, & acceptissimum sit sacrificium; nihilominus
longè sibi gratiorem esse protestatur inimicorum re-
conciliationem: quod Magnus Gregor. subtiliter se pe-
netrasse ostendit, dum ait: Virtus est coram homini-
bus adversarios tolerare, sed virtus coram Deo diligere;
quia hoc solum Deus sacrificium accipit, quod quidem
ante ejus oculos in altari boni operis, flamma charitatis
incendit. Quemadmodum enim ad holocaustum
(quod sacrificium reliquis est perfectius) consuman-
dum ignis requiritur; ita quoque amor, & affectus,
per quem injurianti nobis ignoscimus, flamma vorax
est, atque ad victimam hujusmodi in conspectu DEI
incendendam, & consumendam aptissima.

Alia inter dilectionis inimici motiva, quæ Paul.
de Palat. in illorum verborum Commentario (benefa-
cite his, qui oderunt vos) adducit, in primis notabile
est illud, quod sequitur, in hæc expressum verbum:
Erit factum facile, si intelligamus, quod cum beneficium
inimico impendimus, non solum illi, sed Deo, imò ve-
rò nobis impendimus. Imò verò forsitan multo majorem
coronam pariet mihi beneficium, quod inimico dedi; quàm
si Deo, aut mihi dedissem. Ut enim dem DEO, non
magna charitas requiritur; ut mihi dem, nulla exigi-
tur charitas; ut dem inimico, charitas multa in pectore
debet ardere.

Ad stabiliendum autem solidè discursum nostrum,
Ecclesiasticum adeamus oportet, ab eoque quid DEO
omnium gratissimum sit, audiamus. Hic autem, quod
valde mirum est, tria Deo acceptissima recensens, nul-
lam sacrificii facit mentionem, quamvis hoc super om-
nes Dei cultus, atque obsequia supremum sit. Sed ec-
ce ipsamet Ecclesiastici verba: In tribus placitum est spi-
ritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus;
concordia fratrum, & amor proximorum, & vir, & mu-
lier bene sibi consentientes. Sed & hoc ipsum omnium
Deo acceptissimum est sacrificium: Sacrificium mihi
est fratrum reconciliatio: ut proinde idem Chrysosto-
mus in quadam Concione de mansuetudinis encomiis
dicere non dubitavit: Si injustam quis patitur rapi-
nam, atque pro hac injuria gratias agat Deo, innume-
ra per illam gratiarum actionem præmia consequetur.
Quasi diceret: quisquis pro injuriis acceptis grates
Deo referre non dubitat, maximam, omnique spe ma-
jorem promissionem expectare habet, se dignum red-
dens præmiis & remunerationibus innumerabilibus.
Hujusque immensæ retributionis causam assignat se-
quentem, dicens: Nihil enim Deo ita jucundum est,
quàm malum pro malo non reddere.

Redemptor noster alio quodam in loco de Di-
vinæ Majestatis cultu agens, misericordiam longè si-
bi præ sacrificio gratiorem esse protestatur, inquit:

Misericordiam volo, & non sacrificium. Ubi quidem
sacrificium non excludit, sed ipsum misericordiae com-
parando, hanc præ illo, quàm versus inimicos nostros
exercemus, longè magis acceptam esse dicit; nec mi-
rum, siquidem nos Deo simillimos reddit, prout S.
August. in quodam sermone in hæc attestatur verba:
Estote ergo vos perfecti, sicut & Pater vester celestis per-
fectus est: Quis autem hæc facit, nisi plenè, perfectèq; mi-
sericors? Perfectio misericordia, quæ plurimum animæ
laboranti consulitur, ultra dilectionem inimicorum por-
rigi non potest. Qui idem S. Doctor alio in loco circa
idem punctum ita discurret: Primum medicamentum
est animæ egrotanti, plena & perfecta dilectio, per quam
possit non solum amicos, sed etiam inimicos diligere.

Considerabilia illa sunt Psalmistæ verba: Domi-
nus illuminatio mea, & salus mea; ubi Propheta Re-
gius ad Deum conversus, eum dicit suam esse salutem,
& illuminationem; cur enim tunc potius, quàm aliàs
in hujusmodi prorupit verba, & in talem cognitionem
devenit? Responderi potest, eum tunc temporis majus
sensisse lumen interiùs, & abundantiores solito parti-
cipasse gratias divinas. Sed quo id merito tunc potius,
quàm aliis vicibus expertus est Propheta? Difficultas
ex sequentibus enodatur verbis: Tribulant me inimi-
ci mei. Quia tunc ab inimicis suis se impetum vi-
dens, actus exercebat mortificationis, charitatis, to-
lerantiæ, mansuetudinis, quos proinde heroicis actus
mirificis illustrationibus Deus recompeniare voluit.
Unde S. August. hæc ejusdem lamentantis Prophetæ ver-
ba: Dum appropiant super me nocentes, ut carnes meas
edant, ita interpretatur: Cum accedunt ad me nocentes
ad insultandum, ut se mihi præferant, mutasti me in me-
lius, ut maledico dente non me consumant, sed potius
carnalia desideria mea.

In vita Sanctæ Catharinæ Senensis legitur, quòd
dum vetula quædam gangræna in pectore laboraret,
quæ continuò eius devorabat carnes, adeoque terrum
spirabat fetorem, ut nullus ad eam propius accedere
posset; S. Virga huius lucri comparandi occasionem,
nequaquam perdendam esse censens, læto vultu se ad
illi inserviendum obtulit, maximè cum illam ab om-
nibus derelictam esse, & in horrore haberi videret.
Inimicus verò infernalis heroico huic mortificationis,
& caritatis actui, quem exercebat, invidens, prius in
ipsa vomitum, & abominabilem quandam nauseam
provocare conatus est, ut illam à charitativo hoc mi-
nisterio revocaret; at verò, quia ipsam adeò constan-
tem in æpto ministerio esse vidit, ut etiam os gangræ-
næ admoveans, eius furidissimam saniem inde exuge-
ret, eandem ex hac parte deinceps tentare nequaquam
præsumpsit, sed potius aliam quandam illam perva-
rendi viam, qua purissimam Virginem vehementius
ab hoc ministerio revocandam esse credidit, ingressus
est. Nam infirmam, ad S. Virginem in publico de im-
pudicitia infamandam, instigavit adeò, ut fama illius,
seu potius infamia, totam pervagaretur civitatem; un-
de commoti Superiores, missis ad illam Juris Procura-
toribus, processum eidem intimarunt. Sancta autem
Virgo ad hanc imposturam, absque eo quòd calumnia-
tricem minimo verbo increparet, modeste semper se
Virginem esse, respondit; neque minimo gressu à cæ-
pto infirmæ ministerio recessit, quin potius maiori cum
charitate eidem inservire studuit; quamvis in cellam
suam se subducens, coram sponso suo celesti super hac
sibi irrogata infamia conqueri, & lamentari non omise-
rit, amarissimas effundendo lacrymas: quam ut con-
solaretur, Salvator visibiliter apparuit, tenens in dex-
tera coronam auream, margaritis & aliis gemmis de-
coratam, in alia verò coronam ex acutissimis spinis
contextam, dixitque ei: sciendum tibi est, quòd pro
diversitate temporum ambabus hisce coronis redimiri
debeas; eligito igitur ex illis eam, quæ magis tibi pla-
cet, hoc tibi persuadens, quòd si spineam acceperis,
aurea corona in vita futura tibi sit reservanda. Expor-
recta igitur manu coronam spineam apprehensam capi-
ti suo impressit, & tamen aliquanto tempore exinde
in capite suo acerbissimos sentiret dolores, attamen
supra modum simul consolata permansit, adeò ut me-
ritò dicere potuerit: Secundum multitudinem dolorum
in corde meo, consolationes tuæ latificaverunt animam
meam.

Mat. 5. 7.

S. Aug. ser. 11.
in append.
de daveris.

S. Aug. 2. 16.
de temp.

PL. 16. 1.

Illuminatio
Davidem.

S. Aug. 1. 16.

Vita S. Cath.
Sen. l. 1. c. 1.

trupendum
exemplum
S. Catharinæ
Senensis in
condonanda
injuria.

PL. 13. 13.

In hoc
loco.

meam. Opportune igitur Author Imperfecti loquens nobis salutare suggerit consilium: *Vis diligere inimicum tuum?* inquit, *si injuriam pateris, noli injuriam presentem aspicere, sed considera gloriam, quam pro mercede consecutus es; si aquanimiter supportare volueris, si damnum passus fueris, noli hoc damnum aspicere, sed illud patientia lucrum; illis enim tantum videtur difficile, qui retributionem non sperant.*

1. Div. h. a.
David,
Saul.
Innotuit
tunc David
in spe-
lunca Odol-
la.

7 Div. Chrysost. ad illam se Davidis reflexit virtutem, quam in spelunca Odolla Sauli exhibuit, de qua in Discursu V. fusiis egimus. S. enim Doctor Davidem circumquaque militibus suis ad mortem Saulis anhelantibus circumdatum, illos verò pro viribus ab hoc conatu retrahentem considerans, inquit: *Præerat illis, non ut belli Dux militibus, sed ut sacerdos, jamque spelunca illa erat Ecclesia. Neque enim aliter, atque aliquis Episcopi sortitus munus, ad illos concionem habebat, ac peracta concione sacrificium obtulit, idque admirabile quoddam, digne, incredibile, haud quidem multato visu, aut occiso agno, sed quod his erat multo honorificentius, mansuetudinem offerens Deo, atque irrationabili animi motu mactato, occisusque iracundia, videlicet mortificatis membris, quæ sunt super terram, & factus est idem cum vultura, tum sacrificus, tum altare.* Cujus sententia occasione opportunè mihi alia quædam occurrit ejusdem S. Doctoris in alia quadam homilia consideratio, dicentis: *Præsul Ecclesiam ingreditur, dicit: pax omnibus; quando concionatur, pax omnibus; quando benedicit, pax omnibus; quando salutem optare jubet, pax inquit, omnibus.* Tantæ enim perfectionis est inimicorum dilectio, ut Incarnata Sapientia tunc pridem perfectionis mentionem fecerit, & non antea, postquam hoc promulgavit præceptum: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.* Ita enim observavit S. Remigius, dicens: *Quia verò perfectio dilectionis ultra dilectionem inimicorum non potest procedere, ideo postquam Dominus præcepit diligere inimicos, subiunxit: Estote ergo & vos perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est; hæc enim perfectio omnes cæli benedictiones secum trahit.*

1. Div. h. a.
David,
Saul.
Innotuit
tunc David
in spe-
lunca Odol-
la.

1. Div. h. a.
David,
Saul.
Innotuit
tunc David
in spe-
lunca Odol-
la.

1. Div. h. a.
David,
Saul.
Innotuit
tunc David
in spe-
lunca Odol-
la.

8 Div. Chrysologus ingeniosè respondet verbis S. Petri, Magistrum suum hunc in modum interrogantis: *Dominus quoties peccavit in me frater meus, & dimittam ei? usque septies? dicit illi Iesus: Non dico tibi usque septies, sed septuagies septies.* Circa hæc enim verba prædictus S. Doctor acutè indagat, cur Salvator noster numero hoc usus fuerit septuagenario; hunc enim sine mysterio nequaquam expressit: *Septimus numerus, qui numero videtur parvus, invenitur amplissimus Sacramento, nam septimus numerus per dies gradiens, Sabbathum facit, quod benedixit Dominus; quibus verbis S. hic Doctor insinuare voluit, quod remissionem offensarum nobis illatarum, consequantur necessariò celestes benedictiones.* Unde subdit: *Benedixit, & reposuisti ad requiem tam tui operis, quam laboris humani.* Quisquis enim mitis est, quisquis injurias remittit, in interiori conscientia suæ, nec non in exteriori mundi conversatione, altissima fruitur pace.

1. Div. h. a.
David,
Saul.
Innotuit
tunc David
in spe-
lunca Odol-
la.

9 In Levitico legitur Deum à sacrificiis suis reje-
cto melle, omnem oblationem sale conspergi præcepisse: *Nec quisquam mellis adolebitur in sacrificio Domini,* inquit sacer Textus; & paulò post subiungit: *Quicquid obtuleris sacrificii, sale condies.* Præterea lumina, quæ in Tabernaculo, & Templo ardere præcepit, pro sui alimento oleum, non verò cetam habere voluit, cum tamen hæc ad arndendum materia sit purior, & nobilior; at verò considerandum est, quod tam mel, quam cera, apum opera conficiantur, apes autem vindicativos typicè repræsentant, quia qui eas molestat, ipsarum non evadit aculeum; unde Psalmista ab inimicis suis se circumdatum videns, dicebat: *Circumdederunt me sicut apes.* Deus igitur tantam habet à vindicativis aversionem, ut ipsorum quoque umbras, & figuras, quantumvis remotas, à se & divino cultu suo rejiciat. Quænam verò est ratio, quod Deus in omnibus oblationibus sal adhiberi voluerit? Hujus præcepti motivum, ni fallor, hoc est, quia sal typus est illorum, qui unionem, pacem, concordiam diligunt, quia in compositione salis duo elementa, licet inter se sint contraria, aqua nimirum, & ignis, inter se conjunguntur, & legam quandam faciunt. Unde discimus, quod quando homi-

1. Div. h. a.
David,
Saul.
Innotuit
tunc David
in spe-
lunca Odol-
la.

nes, contrarii genii, & propter receptas injurias inimici facti, inter se ununtur, & ut Deo placeant, sibi invicem reconciliantur, hi tales verum adhibeant condimentum in divinis sacrificiis acceptissimum; unde hoc unum fortè fuit ex mysteriis, ob quæ Deus præcepit, ut in erectione altarium nullum adhiberetur ferrum: *Edificabis altare Domino Deo tuo ex lapidibus, quos ferrum non tetigit.* Circa quæ verba Origenes interrogat, cur potius Altare sacrum ex saxis rudibus, & impolitis, quam ex marmoribus sectis, & affabrè elaboratis erigi voluerit? *Omnia in figura contingebant;* lapis enim, qui scalpello sectus non est, Christianum significat, qui ferrum ob vindictam nunquam apprehendit, sed pacem semper amavit; hic igitur lapis optimus est ad fabricandum Altare Deo acceptissimum, in quo gratissimum eidem offeratur sacrificium: *Ex lapidibus quos ferrum non tetigit,* inquit Origenes, *qui ferrum pugna, ferrum belli, ferrum litium nunquam recipit, sed semper pacificus fuit, semper quietus, & mitis.* Isti sunt ergo lapides vivi, ex quibus Iesus Dominus noster Altare construxit, ut offerat super eo holocausta, & sacrificium salutis. Verum enim verò, ex quo lapidum mentionem facere cœpimus, obsecro vos, ut oculos vestros in lapides illos dirigatis, quos temerarius Semei in Davidem jacere non erubuit, simul ei per improprietii verba maledicendo: *Maledicebat, mittebatque lapides contra David.* Quos tamen lapides David haud secus, ac gemmas pretiosas, libenter acceptabat; dicebat enim: *Dimittite eum.* Ex his porro lapidibus, eximium quoddam in corde suo Altare erigere novit, in quo acceptissimum DEO sacrificium obtulit, quo cum placavit, videlicet dilectionem inimicorum, sui que vindicativi appetitus frequentem suppressionem; siquidem nisi hanc adhibuisset, illatas sibi injurias severe castigare potuisset. Unde Sanctus Bernardus ait: *Veniit ergo prohiberi maledicum convulsantem, quæstum estimans maledicta: soviebat lingua maledica, & ille intendebat quid in occulto ageret DEVS.* Quando idemmet Regius Propheta David Saulem, non solum à manibus suis illæsum abire permisit, verum etiam eundem à militum suorum violentia defendit, qui illum in potestate sua habentes ad prædam aspirabant, & vindictam, ingratus ille Rex eidem postea dixit: *Quis cum invenerit inimicum suum, dimittet eum in via bona? sed Dominus reddas tibi vicissitudinem hanc pro eo, quod hodie operatus es in me.* Circa quæ verba Cæteranus in Hebræo hoc modo legi, observat: *Reddet tibi bonum pro eo, quod hodie operatus es in me; predicat enim quod DEVS non relinquet sine premio tantum virtutis opus.* Nam ut in sequenti discursu videbimus, DEUS iis, qui inimicis suis bonum pro malo reddunt, temporaliter etiam benefacit. Porro priusquam materiam hanc terminemus, nonnulla adducamus exempla, in quibus DEUS mundo miraculosè ostendit, quam grati, & accepti sint illi, qui inimicos suos per dilectionem, & remissionem offensarum vincere norunt.

1. Div. h. a.
David,
Saul.
Innotuit
tunc David
in spe-
lunca Odol-
la.

1. Div. h. a.
David,
Saul.
Innotuit
tunc David
in spe-
lunca Odol-
la.

1. Div. h. a.
David,
Saul.
Innotuit
tunc David
in spe-
lunca Odol-
la.

1. Div. h. a.
David,
Saul.
Innotuit
tunc David
in spe-
lunca Odol-
la.

1. Div. h. a.
David,
Saul.
Innotuit
tunc David
in spe-
lunca Odol-
la.

1. Div. h. a.
David,
Saul.
Innotuit
tunc David
in spe-
lunca Odol-
la.

10 In Annalibus Ecclesiasticis de nobili quodam refertur, quod die quadam egressus, ut se de eo, qui patrem suum occiderat, ulcisceretur, tandem illum obvium habens, dum in procinctu esset, ut ferro illum transigeret, hic ei supplex factus, amore crucifixi eum, ut sibi dimitteret, rogavit; qui crucifixi nomine audito compunctus, & placatus ferrum in vaginam recondidit; cumque postmodum idem nobilis tanquam legum status equestris transgressor à Richardo Angliæ Rege, exilio omniumque bonorum suorum confiscatione multaretur, tandem post longum exilium tempus Ecclesiam aliquam ingressus, Deum orare cœpit, ut cor Regis emolliret in veniam, & poenæ suæ remissionem. Factumque est, ut quoties hunc in finem coram crucifixi imagine genua flectebat, toties quoque crucifixus, quem venerabatur, caput illi inclinaret: *Contigit ut quoties procumberet in genua, toties Christi e cruce pendens imago in ara exposita caput inflecteret: quo conspecto ingentem miraculo, Richardus Rex evocavit Equitem squalore obsitum, percunctatur quod Deo gratissimum opus aliquando edidisset putaret, eoquo subjiciente parentis interfectori veniam per crucifixi*

1. Div. h. a.
David,
Saul.
Innotuit
tunc David
in spe-
lunca Odol-
la.

vulnera exoranti ignovisse, audita rei serie, & causa exili, in patriam, pristinos honores, fortunaque restituit.

Aliud simile
S. Joannis
Gualberti.

12 Neque minus memorabile est illud S. Joannis Gualberti exemplum, qui dum juvenis esset, paternis obsecundaturus placitis, inimico insidiabatur usque ad mortem; quem cum aliquando inermem in stricta semita, ubi effugere non poterat, offendisset, miser ille ad hujus se pedes provolvit, vitamque donari petiit amore Christi crucifixi. Quibus verbis emollitus Gualbertus, cum e terra sublevarum amplexatus est, cumque securum esse jussit, utpotè qui bono usus fuisset advocato. Suum itaque prosequens iter Joannes Ecclesiam intravit in via, ibique orare coepit coram quodam crucifixo, qui illi caput inclinavit, quasi propter servitium, quod sibi, inimico propter amorem DEI parcendo, prastiterat, gratias acturus. Quam miraculosa Domini correspondentia tunc confusus adolescens, interius se illuminatum sensit, moxque mundo renunciare, subque Christi labaro imposterum militare statuit; quod & fecit, quando religionem ingressus, alterius ipse religionis fundator evasit.

Aliud Hist.
Select Aug.
Maoric.
230.

13 Philippus Alfieri Baro Aquilanus, aliquando vulnus ex bombardâ mortale accepit in genu, & latere; unde mensibus multis de vita periclitatus fuit: ad ignoscendum igitur exhortatus, resistebat, & quantumvis se id facturum sepius promitteret, in proposito tamen constans non perseverabat. Femur magis, magisque intumuit, morbusque ita auctus est, ut penè moreretur. Post varios itaque, gravesque alluctus, ex corde toto injuriam remittere statuit, ideoque inimicum vocatum amplexatus est, eique reconciliatus: *Statim non solum mortem imminuentem evasit, sed a morbo illo convalescit, ut sanus factus sit, plusque virum habebat in seniore olim vulnerato, quam in altero.*

Thid. c. 79.
Aliud.

13 In iisdem historiis sequens pariter, quod in Civitate Romana contigit, narratur prodigium. Juvenis quidam secundum laus glande percussus erat per bombardam directâ; cumque plaga malè curata aperta remaneret, tandem incurabilis effecta est. Ideoque molestis, & fastidiis ulceris quotidie exagitatus, vindictam machinari cepit inimici, qui medianibus amicis instantissime pacem rogabat, quin & ad hunc finem personas autoritate pollentes, & Principes adhibebat, sed irritò semper effectu; semper cum ulcere mederetur, videns illud incurabile, & dolorem sustinens indignabatur, & ultionem meditabatur. Religiosi plurimi infirmum ad sanam mentem reducere satagebant, sed incassum. Audiens autem vice quadam concionem cujusdam Capucini de inimicorum dilectione, se ad veniam concedendam disponere coepit, sed vix vulnus suum curari vidit, quando propoluit imminutavit. Considerabilis autem est exhortatio illa, quam ei dictus Prædicator in privato fecit, & ab historico in hæc traditur verba: *Aggressus est illum Concionator privatis colloquiis, ostendit non esse prudentis viri eum, qui corporis salutem per vulnus alienum amisisset, velle per odium proprium quasi per gladium animam trucidare, majusque damnum sibiipsum inferre, inimicum odio habendo, quam inimicus insultaret, vulnus inferendo.* Atque his idem Historicus internum, quem dictus vulneratus, efficaci illius Capucini exhortatione commotus, discursum formare coepit, subjecit, inquit: *Quid patriavi contra me hostis meus? inquit mihi vulnus injuriosum, violavit Christianam charitatem, astrinxit se scelere pessimo? Ego si vices rependam, & evaginato gladio illum reperiçiam, sanguinemque ejus fundam, particeps ero sceleris sui, illudque committam, quod ipsum improbe commisisse contendam? Vterque nostrum reus erit sanguinis, ante Deum. Irridebunt me mundi hujus amatores, si illud inultum relinquam, sed si me deriserit mundus, gloriam consequar apud Deum, apud Angelos, apud viros justos; vivis hisce rationibus convicto intellectu, voluntas quoque ad reconciliationem mota fuit. Unde misit ad Capucinum, eique insinuari fecit gratum sibi futurum, si certa quadam hora præfixa inimicum in speculatam à se Ecclesiam perduceret, ut eundem ibidem amplexaretur. Sed à proposito resiliens, hora præfixa non comparuit, ideoque plaga pristinum induit malum. Secunda itaque vice idem ipondere coepit, sed iterum ut prius deciebat; quare lamentans Capucinus, cognoscensque universam cul-*

pam et asperata plaga procedere eo præcipue tempore, quo vulnere adhibebatur emplastrum, illum exhortatus est, ut plagæ curam eo die omitteret. Obediit ille, nec vulnus curavit; & inimicum requirens, ei reconciliatus est in loco assignato. Mirabile dictum! domum rediens, dum vulnus curare vellet, ipsum perfecte sanatum reperit.

14 Memorabilis illa quoque est historia in Annalibus Ecclesiasticis memorata de Leone III. Summo Pontifice. Nepotes enim Adriani Papæ invidia propter Leonis electionem exacerati, oculos illi eruentes, ad radices usque linguam ei absciderunt. Deus autem innocentium defensor, intercedente S. Petro, cui se commendarat, nocte sequenti vitam, linguam, totalemque salutem illi restituit miraculose, ita ut meritò gloriari posset: *Domine illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Dominus defensor vite meae, à quo trepidabo?* Sed quam puratistam prodigiosi miraculi fuisse originem? Cum Carolus Magnus sacrilegos illos Adriani nepotes pœna capitali mulctare decrevisset, Leo omni cum zelo, & spiritu se ei opponens, id effecit, ut loco mortis in exilium tantum ablegarentur.

Baron. ann.
797.
Aliud memorabile
Leonis papæ
III.

15 In aliquibus Simonis Berti manuscriptis sermonibus, qui Florentiæ in Bibliotheca S. Martini aservantur, sequens pariter refertur factum, de quodam private conditionis viro, qui cum fratrem cujusdam nobilis occidisset, neque hujus indignationem aliter declinare posset, Ecclesiam ingressus, ibi homicidium confessus est, illius pœnituit, seque Deo ex corde commendans, se resolvit suspensio ad collum capistro, dicto nobili se sistere, ab eoque veniam petere; quod & in die Veneris, intercessionem Jesu Christi in die illo implorans, aggressus est. Hoc igitur spectaculo aded permotus fuit nobilis, ut ventâ indulta eum amplexatus fuerit, dicens: *Vade in pace frater, Deus remittat tibi in celis, sicut remitto tibi in terra.* Nocte autem sequenti eidem nobili Christus apparuit, dicens: *Quoniam heri amore mei condonasti inimico tuo, noveris me animam fratris tui occisi hac hora in purgatorio liberasse: insuper animam patris tui prius mortui, ex eadem pœna exemisse, & ambos mecum duxisse in gloriam celestem.* Deinde idem superaddit Author, quod Christus ei dixerit, ut infra dies octo se ad vitam æternam adeundam disponderet; unde paulò post infirmatus, omnibusque Ecclesiæ Sacramentis munitus, animam suo tradidit Creatori, Paradiso inferendam.

Aliud Seraphin. R. A. in
homo exépl.
ut de dilect.
intem.

16 Div. Chrysost. postquam heroicum Davidis actum, quando in spelunca Odolla illæsum Saulem, quem occidere poterat, abire permisit, considerasset, ita unumquemque nostrum exhortatur, dicens: *Proinde tu quoque, si quando hostis tuus incideris in manus tuas, cave putes esse datam tibi ultiscendi opportunitatem, sed servandi hostis oblatam occasionem. Eoque tum maxime parcendum est inimicis, cum illi forte venerint in potestatem nostram.*

P. Chr. t. L.
h. l. de David
& Saul.

17 Thomas Cantipr. eidem suffragatur intento, quando refert, qualiter nobilis quidam, videns fratrem suum uterinum à quodam humilis conditionis viro occisum, eum cum pluribus aliis insocutus est; quem ubi est assecutus, gladium strinxit, ut homicidam mortali ter feriret. At ille mox vitam sibi donari petiit, quibus precibus emollitus persecutor, ferrum in vaginam recondidit; collaterales verò ejus ipsum ignarum appellantes, tantum effecere, ut iterum gladium strinxerit ad feriendum. Reus itaque iterum veniam petens, hanc impetravit; sicque vicibus ternus, & à sociis instigatus, nobilis gladium exacuit in mortem, sed & toties precibus acquiescens supplicis homicidæ, veniam indulxit; atque ita indemnem dimisit: *Eadem die* (verba sunt dicti Episcopi) *ut audiret Missam Ecclesiam introgressus, ubi coram imagine Crucifixi tercio genua flexis, visus est à quodam sancto viro, ad singulas genuflexiones nobilis illius, Crucifixus caput suum humiliter inclinare. Scorsum ergo vir sanctus ille, qui solus hoc viderat, nobilem evocavit, quis esset interrogans. At ille, miles, inquit, dicor in terra, quam natus sum. Et rursus ille; dicat mihi charissime, nihil celes: In quo confidis te magis divinam misericordiam meruisse? Tunc miles, peccator sum, & sacula dedisti, in nullo profusus, nisi hodie forsitan meruissem veniam. Sicque totam illi tacti seriem enarravit.*

Th. Cantipr.
l. l. Apum, c.
14. 5. 3.
Aliud.

De Inimicis, eorumque Dilectione, Discursus IX. 691

DISCURSUS IX. ARGUMENTUM.

Eos, qui erga inimicos suos mansueti, & benefici vivunt, exemptis plurimis, præsertim autem Davidis, & Josephi, prosperari, atque exaltari probatur.

THEMA.

Nunc scio, quod certissime regnaturus sis, & habiturus in manu tua Regnum Israel. 1. Reg. 24. v. 21.

SI nunquam de Sanle verificari potuit illud Proverbium: (Num & Saul inter Prophetas) certe in præfenti maxime locum habet, quando Davidi, quod ipse Regnum Israel post se obtenturus esset, prædixit, inquiens: *Nunc scio, quod certissime regnaturus sis, &c.* Quam, obsecro, notitiam de futuro eventu habere poterat reprobus ille, præsertim cum David statum ageret privatum, filiusque esset Isai, divitiarum, honorum, ac dignitatum expertus, nec ullis Principum innixus favoribus, imò cum Saul ipse usque ad mortem eum persequeretur? sed attendatis velim ad particulam, *nunc*, David enim contra omnem rationem status, & politice humanæ, Saulem dimiserat illæsum, quando eum in defensionem suam morti dare poterat; quem heroicum mansuetudinis actum ponderans Saul, non minorem ei retributionem conferendam concludebat ab illo, qui ait: *Mihi vindicta, & ego retribuam*; quam coronam, & sceptrum Regium; siquidem hic beneficentiæ divinæ per omnia secula viguit stylus, ut semper prosperitatibus vitæ præsentis cumularit eos, qui bonum pro malo reddere gestiunt, omniumque obliuiscuntur injuriarum. Cajet. autem dictum textum exponens, inquit: *Iuxta Hebraeos habetur; & nunc ecce novi, quod regnando regnabis, & firmabitur in manu tua regnum Israel.* Ubi singulariter notandum est verbum, *firmabitur*; omnes namque quæ in terra hac sua habuere fundamenta, monarchiæ, progressu temporis collapsæ sunt: regnum autem Davidis nunquam deficit, de quo ad Mariam prædixit S. Gabriel: *Dabit illi Dominus sedem David Patris ejus, & regnabit in æternum, & regni ejus non erit finis*; quia scilicet, ut S. Chrysost. ait: *Et hoc manifestum, quod multa, magnæque sint, quæ iustorum vitam exornant: hoc tamen præceteris efficit, ut clarissimi evadant, si mansueti vivunt, & erga illos placidi sint, a quibus injuriis afficiuntur.* Qui idem in homil. 2. super David, & Saulem, postquam mansuetudinem Davidis in dicta spelunca exercitum maturius considerasset, ita nos ad ignoscendum injuriis, veniamque faciliter hostibus concedendam exhortatur: *Ne quid offendant eum, qui læsus, omnia tunc faciat, eum patitur, magna à Deo expectans premia: en hic nosse David etiam regnum adeptus est, nec tamen inquinavit eade manus, sed dexteram habens puram, sic corona redimitus est, sic ad thronum ascendit, honesti nominis argumentum gestans purpura, ac diademate magnificentius, videlicet quod hosti peperisset.* Inq; eadem homil. in ejusdem Davidis favorem hanc sequentem statuit conclusionem, dicens: *Omnes illius actiones prosperantur; id quod de singulis, qui inimicis suis ignoscunt, & Davidis mansuetudine imitantur, dici potest; nam S. Doctor de supremo benefactore, & remuneratore loquitur, qui eos, qui injurias inimicis suis remittunt, maximus accumulat bonis.*

2 Abulensis postquam variis questionibus discussisset, quamobrem cum regnum Israel successioni deberetur Saulis prolibus fecundi, ipse nihilominus asseveranter adeo prædixerit: *Nunc scio certissime, &c.* variisque præmissis hinc inde rationibus, tandem concludit, inquiens: *Ideo Saulem tam firmiter sibi persuasum habuisse, quod David in regno ei successurus esset, quia videbat Davidem benignitate, & mansuetudine sua omnium sibi animos devinxisse: Saul viderat, quod omnes Israelitæ diligebant nimis David, & obediebant ei in omnibus, honorabant eum, ut Regem.* Hoc enim præmium Deus in vita præsentis largitur mansuetis, & pacis amatoribus, ut aliorum dominetur cordibus, optimique efficiantur gubernatores; Ideo Christus ipse ait: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram*; quod & ipsemet David diu ante in hæc prædixerat verba: *Mansueti autem hereditabunt terram.* Hinc & alia quadam in occasione, quando David Sauli poterat asumere vitam, solum abstulit calicem, & hastam, quem

Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

mansuetudinis actum obstupefcens ingratisissimus Saul, illi dixit: *Benedictus tu fili mi David, & quidem faciens facies, & potens poteris.* Sed quid hoc loquendi modo Saulem inferre voluisse putatis? *Dupliciter potest intelligi, inquit Abul. uno modo, quod David faceret, id est, sicut nunc faceret misericordiam cum eo, ita alias faceret misericordiam, & sicut nunc habuerat potestatem super ipsum, ita alias haberet, quasi dicit: Sancta eris virtus David, quod sicut nunc ei dederat Deus potestatem super Saulem, ita etiam postea multisies daret. Aliter potest intelligi, quod David faceret, & posset, id est, quod Deus daret ei potestatem ad faciendum, quidquid vellet, scilicet quod daret ei regnum, & tunc posset facere, quidquid vellet.* Hinc & Saul non semel, sed bis, quando vidit, quod David ferocissimas contra se ab eo excitatas persecutiones cōtinuata heroica beneficentia, & mansuetudine cōpensaret, regnū illi infallibiliter dandum annunciare non dubitavit.

3 D. Chrysostom. de laudibus Davidis agens, deq; virtutis hujus encomiis fusiis tractans, sequentem format discursum: *Quot coronis non fuerit dignus David, cum adeo sua mansuetudine, & modestia Saulem superaverit, ut ei propriam condemnare crudelitatem, virtutemque illius celebrare persuaserit? si enim, inquit, quis inimicum suum in tribulatione confisus inveniatur, & in via bona ipsum dimiserit, Dominus ei bona retribuet: Sicut tu mecum fecisti hodie, & ecce agnosco, quod regnans regnabis, quodque regnum Israel constituetur in manu tua. Et nunc jura mihi per Dominum, quod non aboliturus sis semen meum post me. Et unde queso hoc nosti? Penes te sunt exercitus, penes te sunt pecunia, arma, civitates, equi, milites, omnis denique jns Regii apparatus, hic contra desertus, & nudus, nec civitatem, nec domum, nec familiam habens. Unde igitur, dic mihi, ita loqueris? Sciebat itaque Saul, quod Deus ad gradus supremos exaltet eos, qui bonum reddunt pro malo: Et nunc scio certissime, &c.* Tales namque exercitibus non indigent, quia corda lucrantur hominum, amoremque sibi conciliant populorum. Quemadmodum patet in Ferdinando Hispaniarum Rege, cui in Civitate Barcellonensi sequentia fuere attributa elogia: *Christiani propagator Imperii, Africa terror, heresum, vitiorumque hostis, acerrimus.* Nec mirum, quia mansuetissimus fuit, prout in sequenti patet exemplo; nam dum aliquando publicas more solito populo dans audientias: *Insidiis petitus, ac ferro sauciatus est ab homine rusticano furibundo, hunc insigni clementia trucidari vetuit, quanquam postea inscio eodem Rege de scelerato sumptum sit supplicium.* Et idem in iisdem Annalibus hoc sequens in perpetuam hujus Regis laudem traditur encomium: *Nulli majorum suorum potentia secundus, ut qui limites Imperii, gloriaque Hispaniæ propagaverit.*

4 Idem pariter Annales de Rudolpho VI. Romanorum Rege, referit, quod cum Rex Bohemiæ ingens promississet præmium ei, qui ipsum occisurus esset, miles quidam hac illectus lucri spe, vitam suam discrimini exposuerit, Regemque aggressus, eum ex equo detraxerit, unde in manifesto erat imminens mortis periculo, nisi ei oppitulati fuissent Aulici ejus; quamvis & ipse humi jacens adversus transeuntem super se equitatum suo se constanter defenderit scuto: è periculo itaque ereptus, victoriam profecutus est, in qua stragem edidit quatuordecim millium hostilis exercitus; cumque post prælium dictus ille miles, à quo ex equo in terram protractus fuerat, victus oblatus esset, impium liberari iussit: *Milem, qui in vita discrimen ipsum adduxerat, sibi oblatum illesum abire iussit, dilatis, non exiguum damnum fore, si adeo generosus, ac fortis miles perimeretur.* Quam eandem historiam idem Author sequentibus immediate prosequitur verbis: *Premium porro tantæ victoriæ non Austria modo fuit, verum magna etiam Bohemiæ pars, quam in suam potestatem redegit.* Dubitare autem quis posset, an hæc ultima verba de victoria de hostibus suis per milites obtenta, an verò de alia, quam de seipso tulit, dum hosti ignovit, intelligenda sint, præsertim cum Scriptura dicat: *Mansueti hereditabunt terram.* Et quidem ego verba illa de secunda victoria intelligenda esse arbitror; siquidem Rex ille ex tunc Imperii sui crepit dilatare habenas, seque longè robustiorem in hoc facto ostendit, quam in perpetrata inimicorum suorum strage; siquidem melior est pateris viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.

Xx 2 3 Sed

1. Reg. 24. 21.

Abul. lib. 4. 27.

D. Chr. 2. 6. Elogia de mansuetud.

Deus illos exaltat, qui reddunt bonum pro malo.

Exemplum Ferdinandi Regis. Ann. Eccl. Rav. ann. 1494. 8. 1.

Ann. Eccl. Rayn. Ann. 14. 8. n. 41. Aliud Rudolpho VI. Regis Romanorum.

Prov. 12. 21.

1. Reg. 24. 21. Dicitur, quod Saul, qui Davidem persequeretur, post secessum in bonis.

Clarè patet in Davide.

1. Reg. 24. 21.

1. Reg. 24. 21.

1. Reg. 24. 21.

D. Chr. 2. 6. Elogia de mansuetud.

D. Chr. 2. 6. Elogia de mansuetud.

D. Chr. 2. 6.

Abul. 4. 27. in c. 24. 1. 1. Reg. Unde Saul cognovit Davidem in solubilibus post secessum.

Math. 5. 4.

1. Reg. 24. 21.

Præfata
hujus exem-
pla habemus
in Patriar-
cha Jacob.

S. Cypri. de
bono pacien-
tia.

S. Aug. ser.
168. de temp.

Et ejus filio
Joseph.

S. Cypri. lib.

Gen. 37. 1.

S. Ambro. lib.
Joseph. c. 1.

P. Chr. h. 44.
in Gen.

P. Chr. h. 45.
in Gen.

P. Chr. 7.

5 Sed ab inceptis nequaquam recedamus histo-
riis sacris. Jacob itaque Patriarcha admirandam
opum suarum à Deo obtinuit prosperitatem, successio-
nemque posterorum omnino numerosam, cui insu-
per proprium imposuit nomen; siquidem ab Israele He-
braei cognominati sunt Israelitæ: hanc autem prosperi-
tatem S. Cyprianus amori Jacob, quem erga crudelis-
simum suum monstravit persecutorem Esau, adscri-
bit, dicens: *Jacob fugatus a fratre, de terra sua pacien-
ter excedit, & majore patientia postmodum supplex ad-
huc magis impium, & persecutorem, muneribus pacificis
ad concordiam redigit.* Quod idem S. Augustinus in
hæc confirmat verba: *Quem sicut vitare scivit, ita odif-
se nescivit, & reversus multis muneribus, ut eum sibi pla-
catum faceret, honoravit.* Sed quod evidenti ex veteri
Testamento exemplum adducere poterimus, quam
de Joseph, ejusdem Jacobi filio, è carceribus ad thronum
exaltatus? Joseph pro fratricidii crimine (inquit idem
Sanctus) impiis, & inimicis fratribus suis, non odii ama-
ritudinem, sed charitatis dulcedinem repensavit; oscula-
batur enim singulos, & per singulos flebat. Quod idem
apud S. Cyprianum in hæc reperio expressum verba: *Jo-
seph venundatus a fratribus, non tantum patienter igno-
scit, sed & gratuita frumenta venientibus largitur, & ele-
menter importis.* Jacob duodecim habebat filios, populi
Judaici Patriarchas; & quamvis vir esset summa pru-
dentia, & sapientia pollens, optimèq; nosset, quantum
in numerosa filiorum familia partialitas præjudicaret,
nequaquam tamen se continere poterat, quin majoris
amoris teneritudine prosequeretur Josephum: *Israel
autem diligebat Joseph super omnes filios suos.* Sed tan-
tæ prærogativæ meritum si dignoscere cupitis, Dauscul-
tate Ambrosium, dicentem: *Quid autem esset, quod
præferri Joseph mereretur ceteris, si aut ledentes lasif-
set, aut diligentes dilexisset? hoc enim plerique faciunt, sed
illud mirabile, si diligas inimicum tuum, quod Salvator
docet. Iure ergo mirandus, qui hoc fecit ante Evangelium, ut
lasus parceret, appetitus ignosceret, venditus non referret
injuriam, sed gratiam pro contumelia solveret; quod post
Evangelium omnes didicimus, & servare non possumus.*
Quam eandem Patriarchæ hujus virtutem in suis super
Genesim homil. Divus quoque Chrysostomus in hæc
prosequitur, & exaltat verba: *Quis pro dignitate admi-
retur viri hujus virtutem, qui nova legis Philosophiam
magna adimplevit diligentia? & id quod Christus admo-
net discipulos: Diligite inimicos vestros, orate pro, &c.
hoc ille, & multo magis fecit. Neque enim solum tan-
tam declaravit charitatem erga eos, qui se occiderant,
quantum in eis erat, sed omnia facit, ut demonstret eis,
quod nihil in se peccarint. O Sapientia excellentiam! o
benevolentia concervationem, & dilectionis Dei largita-
tem! Non vos, inquit, hac mihi fecistis, sed Dei erga me
providentia hac fieri permisit. Imò idem Sanctus ejusdē
Joseph plenius insistent de prædicandis laudibus in alia
quadam homilia, qualiter Patriarcha hic potius in silen-
tio Domini suæ injuriam, atque calumniam, in me-
diis etiam suppliciis potius dissimulare, quam accu-
sando vindictam sumere voluerit, ostendit, dicens: *Pos-
set omne negotium Regi significare; non Ægyptiam repre-
bendis, non Dominum affert in medium, non fratres, non
dicit causam propter quam condemnatus est in carcerem,
neque scelus in se commissum narrat, sed hoc tantum cu-
rat, non ut illos condemnet, sed ut pro se solo dicat, & fra-
trum quidem causam occultavit, dicens: Furto adductus
sum de terra Hebræorum.* Sedecim erat annorum, quan-
do fratres eum interimere volebant, & persuadente Ju-
da ipsum pro mancipio vendiderunt; sanè tanta inter
Ægyptum, & domum ejus paternam non erat distan-
tia, quin patri suo inter tot annorum spatia, quidquid
sibi accidisset, intimare potuisset; maxime cum in ser-
vitude ageret citrà omnem culpam suam, in patria alie-
na, ubi falsi adorabantur Dii, inque aliorum potesta-
te constitutus: *Manus ejus in cophino servierunt, in ser-
vum venundatus est Joseph, humiliaverunt in compedi-
bus pedes ejus, ferrum pertransiit animam ejus.* Cur,
obsecro, factum fuisse putatis, quod suum patri non
intimarit infortunium, neque se à carceribus eripere
laborarit; nisi quia exercitiam contra se fratrum suo-
rum impietatem manifestare detestabatur, idèque po-
tius patiens, & mutus pænositimæ tot afflictionum*

illiadi subiacere decrevit, quam crimen fraternum
manifestare? *Majorem charitatem nemo habet, quam
ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Præ agnosca-
mus perfectum virum (inquit Sanctus Ambrosius) non
moveri ulciscendi doloris invidia, nec malorum repende-
re vicem: unde & David ait: Si reddidi retribuendi-
bus mihi mala.*

6 Sanctus quoque Augustinus eandem raram
hanc, & singularem obstupescit mansuetudinem, in-
quiens: *Mirari estis castitatem: Aspicite nunc benigni-
tatem. Ille pro odio reddit charitatem, & cum videret
fratres suos, imò inimicos ex fratribus, cumque ab eis
agnosci vellet, dilectionis effectum pio dolore testatus est
ad eos. Osculabatur singulos, & per singulos flebat, &
irriguis fletibus, parentium corda perfudit. Odium
fratrum charitatis lacrymis abluibat. Constat vivo Pa-
tre, atque mortuo, quod germano semper amore dilexit,
nec recordatur illum, in quo ad necem fuerat dejectus in
lacum, non cogitavit additam pretio germanitatem, sed
promalis bona restituens, jam tunc nec dum data Apo-
stolica præcepta complevis.*

7 Primum autem quem Joseph habuit filium,
qualiter ab eo denominatum fuisse putatis? Israelen
forsitan, aut Jacob à nomine Patris? Isaac forsitan à no-
mine avi? Nequaquam, sed Manasses dictus est. Ast
quale hujus denominationis arbitramini subesse my-
sterium? Quia Manasses oblivio interpretatur. Ve-
rum enim verò cujusnam oblitus fuit Joseph? Forsi-
tan gratitudinis erga patrem? forsitan debiti respectus
erga Regem? aut cultus, & religionis in Deum? Mi-
nimè equidem, sed injuriarum duntaxat sibi à fra-
tribus, & Putiphare injuræ illatarum, quando hic con-
jugi suæ adulteræ credens, eum incarceravit, oblitus
fuit. Tales à Deo itaque exaltantur, & elevantur ad
imperium: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt ter-
ram.* Sed quænam fides causa fuit, quod infallibili
Dei providentia Josephum ad Regium solium exal-
tare volens, id ipsum per omnium Pharaonis inter-
pretationem præstare voluerit? Alii forsitan, qui-
bus eum in Regis gratiam insinuaret. Deo deficie-
bant modi? Somni mementote, quod juvenis ha-
buit de manipulis, de luna, & stellis se adoranti-
bus; quando & fratres eum irriserunt, ac persecuti
sunt, dicentes: *Ecce somniator venit, venite occidamus
eum, tunc apparebit quid illi profuerint somnia sua.* Hoc
ille vultuato pertulit insultus, nec verbum reposuit,
atque idè propter has patienter toleratas injurias, dis-
posuit Deus, ut pariter per somnia sublimaretur ad
regnum.

8 Quantum Moyses, ne ad populi gubernium
assumeretur, recalcitravit? Neq; hoc mirum, quan-
do etiam sese filium Pharaonis esse negavit, magis eli-
gens affligi cum populo suo. Deus nihilominus, ut supre-
mum illum honorem assumeret, absolute ei præce-
pit, dicens: *Constitui te Deum Pharaonis.* Sed quod
tantæ exaltationis arbitramini fuisse meritum? Sola
erat mansuetudo; siquidem erat *Moyses vir mitissimus
super omnes homines, qui morabantur in terra; adeo ut
cum Deus idololatram, vitulique adoratorem popu-
lum exterminare vellet, Moyses non obstante maxi-
ma Hebræorum impietate, qua ipsum lapidare conati
fuerant, sese apud Deum velut mediatorem interpo-
suerit. Unde Deus ad Moysen dicit: Dimitte me, ut
irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque
te in gentem magnam.* Sed quis est, qui nesciat, quam
Moyses ab imperio fuerit alienissimus? Atque idè
merito querendum venit, cur Deus illi hanc fecerit
promissionem: *Faciam te in gentem magnam?* Scilicet
ut nos disceremus, quod hi, qui pro inimicis suis inter-
cedunt, & orant, digni sint, qui pro Reipublicæ, & po-
puli beneficio, ad regimen publicum sublimentur.
Hinc S. Cyprianus, inquit: *Moyses ab ingrato, & perfido
populo contemnitur frequenter, & penè lapidatur, & ta-
men lenis, & patiens pro eisdem Dominum deprecatur.*

9 Ita quoque, quia Judas apud alios fratres pro
Joseph intercessit, ne suas sanguine fraterno commacu-
larent manus (dixit Judas fratribus suis, quid nobis pro-
dest, si occiderimus fratrem nostrum) qualem propterea
illum à Deo accepisse putatis remunerationem? Solum
nimirum, & diadema Israeliticum; imò in hujus actio-
nis

S. Ambro. lib.

S. Aug. ser.
84. de temp.

Cur Joseph
primogeni-
tum suum
vocaverit
Manassem.

Gen. 37. 18.

Exod. 3. 12.
Hebr. 11. 24.
Quo sum
merito Moy-
ses exaltatus
fuerit in
Duem po-
puli.
Num. 12. 30.

Gen. 37. 18.

S. Cypri. lib.

Gen. 37. 18.
Unde Judas
meruit, ut
ex semine
suo nasceretur
Christus.

nis remunerationem obtinuit, ut ex linea ejus illi nasceretur, qui in semore suo scriptum habet: *Rex Regum, & Dominus Dominantium*. Unde Jacob decrepitur filiis suis benedicens, dum ad Judam perveniret, ita ait: *Non auferetur sceptrum de Juda, & Dux de femore ejus, donec veniat, qui mistendus est*. Quis immensum, & transcendentem honorem explicare pro dignitate poterit, ad quem sublimata fuit progenies illa ex qua David descendit? Siquidem hæc in Genealogia Christi primum inter omnes Patriarchas, & Reges obtinet locum, dicente Scriptura: *Liber Generationis Iesu Christi, filii David, &c.* Rup. Abbas eximium hoc encomium, Davidis mansuetudini adscribere non dubitat, dum ita in Regis hujus prorumpit laudes: *Porro de David querendum, quam ob virtutem maxime Deus illum dignum judicaverit, & juraret illi, sicut testatur ipse, &c.* Et quidem non ita manifeste de illo Scriptura refert, sicut de Abraham, quod dixerit illi Deus: *per me ipsum juravi, quia fecisti rem hanc, vel illam, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam*. Sed ratio docet non multo minoris esse meriti pepercisse inimico propter *DEVM*, quam non pepercisse *Vnigenito Filio* propter *Deum*; sed hoc fecit David inimico suo infestissimo querenti animam suam, inimico Regi, cujus Regnum sine dubio se suscepturum sciebat. Ob hanc maxime causam juratum illi esse arbitramur, quod semen, vel caro ejus assumenda foret in *Filium Dei*, quia maxime causa ista facit filius Dei. D. autem Chrysostomus in presenti observat, quod dictus Rex David mente sua adhibuerit Miphiboseth, Jonathæ filium, unicum posteritatis Saulis germen, licet mancum, pedibulq; claudum: Cum esset claudus, & debilis cruribus, in suam ipsius domum induxit, suaque mensa fecit participem, summoque dignatus est honore, nec erubuit, nec oculis avit, nec se Regiam mensam claudicatione pueri debonestare arbitratus est, sed in eo sibi complacere potius, & gloriabatur. Quis enim eorum, qui cum eo canabant, dum filium videret Saulis, qui tot malis Davidem affecerat, tanto in honore apud illum haberi, etiam si feris omnibus immisit esset, non cum omnibus inimicis suis, pudore ac rubore suffusus, in gratiam rediret? Eidem quoque suffragatur proposito Arcopagita, quando ad Demophilum scribens, mysterium aperit, quare S. Matthæus in Genealogia Salvatoris, ex S. Spiritus instinctu, dum Christum Filium Dei appellat, primo omnium loco Filium quoque Davidis nuncupet, dicens: *Liber generationis Iesu Christi Filii David*. Ubi dictus Sanctus sequentem subjungit Commentarium: *Quid porro David illum Dei genitorem amicum DEO reddidit? nempe quod in hostes benignus fuerit*.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Quandoquidem DEO proprium est, bonum nobis pro malo reddere & amore, beneficiisque odientes se prosequi, si idem & nos fecerimus, ipsi similes efficiemur.

THEMA.

Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est. Luc. 6. v. 36.

Postquam Incarnata Sapientia in S. Luca dilectionem præscripserat inimicorum, dicendo: *Verumtamen diligite inimicos vestros*, mox nos æterno Patri per misericordiae actus similes effici subnectit, inquit: *Estote ergo misericordes, sicut & Pater vester misericors est*. In quo verò divina maxime refulget pietas? Certè in eo, dum quotidie innumerabiles, easque gravissimas nobis ignoscit injurias, atque offensas; atque hæc indivisibilis est Dei proprietates, quam præ reliquis omnibus in nostram exercet utilitatem, dicente Ecclesia Sancta: *Deus cui proprium est misereri semper, & parcere*. Non enim in immensitate, infinitate, omnipotentia, sapientia, aliisque similibus attributis divinis cum imitari possumus, similesque effici, benè tamen si ad ejus imitationem injurias nobis factas condonemus. Unde & ipse Dei Filius omnes inter virtutes, quæ in ipso resplenduerunt, maxime sibi cordi habuit benignitatem, & mansuetudinem, & ad hujus virtutis exercitium singulariter nos invitans, dicebat: *Discite à me, quia mitis sum*.

Manji Bibl. Prad. Tom. II.

2 *Estote misericordes, sicut &c.* S. Ambrosius ex illis Apostoli verbis (*plenitudo ergo legis est dilectio*) præsentem quoque eruit veritatem, dicens: *Inimicum diligere quid aliud est, quam optare desinere illum ab odio, & nihil asperum querere adversus illum? Hoc est, amare illum. Et illi optare, per quæ Deum habeat propitium; hæc est celestis justitia, hæc Deo Patri similes facit*. Indè ipsimet Philosophi Gentiles, solo lumine naturali dotati, eandem penetrarunt veritatem, ex istimantes, quod quid nescio divini participet is, qui bonum reddit pro malo, & inimico benefacit. Ideoque in quadam Tullii pro Marco Marcello Oratione ita dicitur: *Non sumus viris aquandum censeo, sed Deo simillimum judico*; illum scilicet, qui ignoscit, & inimicum suum amat. D. quoque jamjam citatus Chrysost. ad idem propositum ait: *Nihil est, quod sic Deo similes faciat, ut malis, atque odentibus esse placabilem*. S. pariter Bernardinus aliam ejusdem S. Doctoris ad præsens institutum in hæc verba citat auctoritatem, inquit: *Chrysostomus ait: Nihil ita Deo assimilatur, sicut injuriam sibi facientibus indulgere. Sed sicut idem ait: Carnales filii non sunt culpabiles, si parentibus non sunt similes, quia non est in potestate eorum suum figurare corpus; sed spirituales filii, nisi Deo consimiles fuerint, eorum est culpa, qui patris similitudinem perdididerunt*.

3 Ne igitur qualiter æterno Patri similes efficiamur, quicquam ignorare queat, aut dubitare, celestis noster Magister nos clarissime docet; nam postquam nobis præcepisset, dicens: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, orate pro persequentibus, & calumniantibus vos*; immediate subjungit: *Ut sitis filii Patris vestri, qui in caelis est, qui Solem suum oriri facit super bonos, & malos*. Postquam verò non modò amicorum, sed & inimicorum (quod longè difficilius est, nobis fuisset amorem, subdit, quod per hoc exercitium perfectionem acquisituri simus Patris æterni perfectioni similem: *Estote ergo vos perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est*. Circa quæ verba S. Basilii ita discurret: *Quemadmodum Deus promiscue omnibus lucem impertitur, sic imitatores Dei, charitatis ipsorum radium equaliter communicare omnibus debent. Quandoquidem ubi delinquimus patitur charitas, eius loco succedit odium. Cui Doctrinæ S. quoque Augustinus assentitur, dum in illorum Christi apud S. Matthæum verborum Commentario: (*Qui Solem suum, &c.*) ita sermocinatur: *Disce diligere inimicum. In quantum in te charitas crescit, efficiens te, & revocans ad similitudinem DEI, pertendis usque ad inimicos, ut sis ei similis, qui facit Solem suum oriri super bonos, & malos. Quantum accedis ad similitudinem, tantum proficis in charitate*.*

4 *Estote misericordes, sicut &c.* D. Chryl. in quodam de mansuetudine sermone, qui adducitur in tomo 3. operum ejus, similitudinem Dei, ad quam nos homines aspirare possumus, in injuriarum remissione consistere affirmat, inquit: *Quisquis assimilari vult Deo, pro virili mansuetus sit, ac mitis. Atque exindè proprias gentilitas Christiani vestes, per quas tanquam Christi sectator dignosci debeat, mansuetudinem esse demonstrat, inquit: Proinde congruum est, ut quando quis contumelia nos afficit, sustineamus mansuetè, considerantes quod Dei imitatores mititas facit*.

5 David pacificam Regni Israelis possessionem nactus, utrum quis ex stirpe Saulis, in quem misericordiam exercere posset, superesset, quæ fuisse legitur in hæc verba: *Putasne est aliquis, qui remanserit de domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam propter Jonatham?* Idem quoque David postea unum è servis suis, Sibam nomine, interrogavit: *Nunquid superest aliquis de domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam Dei?* Circa quæ verba notandum, quod prius petierit, utrum quis ex progenie Saulis superstes esset, cui amore Jonathæ benefacere posset: *Ut faciam cum eo misericordiam propter Jonatham*; postea verò subjunxit: *Ut faciam cum eo misericordiam Dei*. Quorsum hæc differentia? Unus idemque erat David, qui eandem beneficentiae virtutem erga posteros Saulis exercere volebat, & nihilominus differenti utitur phrasi loquendi. Primò enim petit, num aliquis superstit ex domo Saulis, cui benefaciat propter Jonatham. Postea verò non Jonathæ, sed solius meminit Saulis. Quia scilicet licet Jonathas,

Rom. 13. S. Ambrosius.

Gentiles etiam nunciant aliquid divinum esse in dilectione, ne inimicorum. Cic. or. Mar. Marcello.

D. Chrysostomus in Math.

S. Bernardinus in Cantabrigia.

Per dilectionem inimicorum efficiamur filii Dei. Mat. 5. 44.

Et accedimus ad ipsius perfectionem. S. Basilii de iustitia. Monach. Ser. 4.

S. Augustinus in Ps. 79.

D. Chrysostomus in 1. Cor. 13. Mititas facit nos Dei imitatores.

S. Reg. 9. 1. David non solum bene fecit sibi in Jonatham amicum suum, sed etiam in posteros Saulis, hostis sui.

Mat. 23. 34.

Hæc ipsum mandatum est David. Rup. Abb. 1. de Vita. ventis. c. 27.

D. Chrysostomus in 1. Cor. 13. de mansuetudine. Cur David in genealogia Christi proponatur Abraham.

S. Dionysius Areopagita.

Per dilectionem inimicorum efficiamur filii Dei.

Mat. 23. 34.

Saulis esset filius, familiaris tamen erat amicus David, propter maxima, & fidelissima præstita servitia; benefacere autem amicis, debitus actus erat gratitudinis, & exilis meriti; benefacere autem posteris Saulis, usque ad mortem persecutoris, sique bonum reddere pro malo, singularissima erat virtutis actus, atque ideo merito dicebat: *Ve faciam cum eo misericordiam DEI*, quia scilicet divinam in hoc facto imitabatur misericordiam, *que Solem suum oriri facit*, &c.

6 Oleaster, quæ nostram inter, & aliam Deo propriam misericordiam versetur differentia, sequentibus docet verbis: *Nostra in hoc distare videtur a Divina Misericordia, quod nostra ad nostros tantum se extendit, diligentes tantum eos, qui nos diligunt, amicos, non inimicos: Misericordia autem Domini præcipue ad inimicos. Quem conceptum ex iis fortè formaverit Dei nostri apud Oseam verbis: Non faciam furorem iræ mee, non convertar, ut disperdam Ephraim. Cujus hanc assignat rationem: Quoniam Deus ego, & non homo, in medio tui Sanctus, q. d. Quandoquidem ego Deus sum, propterea ad me spectat dissimulare offensas. Ubi Sanctus Cyrill. Alexand. sequentem format quæstionem, dicens: An hoc illi non merebantur? Merebantur, inquit, sed Deus sum, non homo: Bonus nimirum, nec motibus iræ victoriam cedens: Humana enim est talis affectio. Porro Moysem, & Aaronem Deo gratissimos, deq; divino ejus servitio benemeritos fuisse, nemo est, qui ignoret. Et tamen licet summo cum labore per annos plurimos populum Hebræum versus terram duxerant promissionis, ipsi suam terræ isti pedem inferre non potuerunt, idque propter diffidentiam, qua de beneficentia, & misericordia Dei desperabant, ob populi ingratitude, & rebellionem. Quam historiam lib. Num. c. 20. fusiùs receniet. Quando enim in procinctu erant, ut ex petra aquam elicerent, Moyse his verbis populum est allocutus: *Audite rebelles, & increduli; nam de petra hac nobis aquam poterimus ejicere?* Qui sermo summe Deo displicuit; siquidem his verbis Moyse populo occasionem dedit suspicandi, quasi Deus mutata indole sua bonum pro malo reddere noller, sed potius ipsorum demerita non beneficiis, sed justis pœnis recompensare vellet. Non enim Moyse de Omnipotentia Dei, sed de ejus beneficentia dubitabat continuatione; cum tamen, ut Rupertus Abbas ait: *Vbiunque murmuraciones, & jurgia, ibi & beneficia DEI sponte venientia.**

7 Ipsa namque omnium temporum experientia hanc ipsam comprobat veritatem, quod scilicet Deus, quantumvis à peccatoribus graviter offensus, atque injuriatus fuerit, propterea tamen nequaquam desistat sua ipsis continuo subministrare divina auxilia, & gratias, & ad veniam & penitentiam eos invitare. Unde Paul. de Pulatio ait: *Si attollis oculos, videbis nihil aliud Deum, & Angelos meditari, quam ad salutem, & penitentiam peccatores provocare.* Idemq; S. Cyprian. parum mihi dixisse videtur, quando de patientia DEI differens, ita in divinæ bonitatis commendationem scribit: *Cum crebris, im. continuis exacerbetur offensis Deus, indignationem suam temperat.* Si quidem non tantum justum suum reprimat, & mitigat furorē, sed insuper nobis benefacere non cessat, quia Solem suum oriri facit super malos, & pluit super injustos. Neque enim cessat divinam peccatoribus porrigere manum, id est, excitantem dare gratiam, ut peccatores ex barathro subleventur perditionis æternæ, colque in amicitiam, & gratiam suam readmittat. Subdit verò eodem in loco idem S. Cyprian. *Quisquis lenis, & patients, & mitis est, Dei Patris imitator est; quamvis homo in eo à divina bonitate deficiat, quod scilicet aliquando ex necessitate faciat virtutem, dum idē se offendenti ignoscit, quia vindictam in sua non habet potestatem; qui casus in Deo nostro locum non habet, prout idem in hac verba insinuat Sanctus: Cum habeat in potestate vindictam, maruit diu tenere patientiam.*

8 Eruditissimus Idiota in contemplationibus suis piissimis hucce verbis Christum alloquitur: *Magnum est, dulcissime Domine Iesu Christe, qui nihil odis, si erga hominem; qui nihil mali mihi fecit, sum benevolus, & pacificus. Sed Domine illud multo majus est, & magnificentissime benignitati tuæ similis, si meum diligam inimi-*

*cum, & ei, qui malum mihi inculcavit, & adhuc inferre vult, si possit, bonum semper velim, & faciam, si possim; utinam gratia, & benignitate hoc procedat. Nihil tibi in natura simile est, quam homo, qui malevolus, & inimicus se lu- dentibus placabilis est; qui enim diligit inimicum, imitatur te, qui dilexisti nos cum adhuc inimici essemus. Quod idem punctum Rupertus Abbas attingit, ostendens qualiter Deo similes fieri debeamus, scilicet, non ut Lucifer, nec ut primi parentes, ad hujus suggestionem scientiam æmulantes divinam, sed ex exemplo ejus, offerentis nobis factas remittendo: *Non magnificentia scientia, de qua presumens Sathanas, dixit in corde suo: Similis ero Altissimo, vel quam vestris parentibus præmittens dixit: Eritis sicut Dii, scientes bonum, & malum. Nam inquam, scientia, sed supereminens scientiæ charitas, causa est efficiens, ut Altissimo similis simus. Præsertim quia teste S. Joanne: DEVS charitas est: qui manet de charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Major autem charitas dari nequit, quam si quis amore Dei suum amet, & beneficiis afficiat inimicum. Quo igitur dilectio ferventior fuerit, tanto nos Deo similiores efficiet.**

9 Quis intimam Moyse in veteri lege non obloperetur cum Majestate Divina familiaritatem? Loquebatur Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet homo loqui ad amicum suum. Intimè aded charitatem, luamq; cœlestem participabat Moyse, ut in vultus ejus splendor, utpote humanam excedentes conditionem, suos filii Israel non possent defigere obtutus. Undenam tanta Moyse prærogativa, & similitudo divina processit? Foritan hanc meruit, quia Hebræos ex Ægypti ac servitutis compedibus liberavit? Aut verò, quia sceptrum, coronamque Regiam Ægypti contempsit, quando Negavit se esse filium filia Pharaonis, magis eligens affligi cum populo suo? Vel denique prodigiosis virgæ suæ prodigiis, quibus ita maleficos confudit, ut dixerit: *Dignus Dei est hic?* Resolutionem à Sancto Ambrosio discamus, dicente: *Quantas Adryes à populo illatas asforbebat contumelias, & cum Dominus in insolentes vindicare vellet, setamen pro populo offerebat frequenter, ut indignatissimi divine plebem subduceret? Quam miri sermone post injurias appellabat populum, consolabatur in laboribus, delinibatur oculis, fovebat operibus? Adversus affirmatus est supra homines, ut & vulni ejus non possent intendere, & sepulcrum eius non repertam crederent, quia sic sibi totius plebis mentes devinxerat, ut plus eum pro mansuetudine diligerent, quam pro saltis admirarentur.*

10 Sanctus Bernardinus ad ista se respiciens Christi verba: (*ut sitis filii Patris vestri, qui in celis est*) ad idem sic discutit propositum: *Non natura, sed imitatione, & gratia, quasi dicat: Jam estis in spe, satagite ut sitis in re. Advertendum est autem, quod quia iste amor, & dilectio inimicorum, est actus nobiliter arduus, atque difficilis, ideo dicens: Ut sitis filii Patris vestri, qui in celis est, ostendit in his verbis hujus actus simul sublimitatem, & formalem, & finalem. Primo quidem formalis sublimitas est perfectissima participatio divina conformitatis, seu perfecta imitatio divine nature, quæ nique est charitas summa, & pura: hæc participatio, & imitatio per nomen filii, qui dicitur à Philo, quod est amor, optimè designatur. S. Antoninus propositionem quandam adducit S. Chrysostomi superius adductam, in qua ita loquitur: *Nihil sic Deum placabilem facit, sicut malignis, & ladentibus esse placabilem, & per consequens Diabolo est molestior, quia magis se per hoc homo elongat ab ejus similitudine, qui obstinato odio hominem persequitur.**

11 Nullus porro est, qui magis Dæmonem imitetur, quam vindicativus; de dæmone enim dicitur: *Hic homicida erat ab initio; & consequenter à sensu contrario nemo est, qui perfectius Deum imitetur, eique similis sit, quam qui mitis est, & erga inimicos benignus. Unde S. Prosper suadet, ut pro malè nos tractantibus oremus, duplici delacro inde nascituro nihil dubitantes: *Orandum, inquit, pro inimicis, ut aut obtineatur eorum conversio, aut in nobis divine bonitatis inveniantur imitatio.* S. Augustinus de homine ad imaginem, & similitudinem Creatoris sui creato differens, qua ratione divinam hanc similitudinem in nobis exprimere valeamus, his verbis ostendit: *Non lacrimis intervallis**

Qualiter Deo similes fieri debeamus.

Rup. Abb. l. 1. c. 11. de divin. offic.

1. Ioan. 4. 14.

Exod. 33. 11. Unde probetur quod Moyse adeo familiaris fuerit Deo.

Hab. 1. 12.

Exod. 2. 19. S. Ambrosius de offic. c. 7.

S. Bern. l. 1. c. 2. 1. Dilectione inimicorum sumus Deo similes imitatione & gratia.

S. Anton. 4. p. c. 2. 1. 1.

Ioan. 3. 44. Alia motiva, cui pro inimicis orandum sit. S. Prosper Gen. 30. 1.

S. Aug. in Pt. 100.

acc-

Oleaster, Qualls sit differentia inter misericordiam Dei & nostram.

Oseas 11. 9.

S. Cyrill. Alex. lib.

Cur Moyse & Aaron prohiberi fuerit ab ingressu terræ promissionis.

Rup. Abb. l. 3. in Exod. c. 19.

Licet in dies peccemus in Deum, autem nobis benefaciat, & ad penitentiam nos allicit.

Paul. de Pul. in c. 1. Man. S. Cyprian. de bon. patient.

Idiot. l. 1. de contempl. de divino amore.

acceditur ad Deum, aut receditur ab eo; dissimilis factus longè recessisti, similis factus proximè accedis. Vide quomodo nos vult accedere Dominus, faciens primò similes, ut accedamus: Estote, ait, sicut Pater vester, qui in celis est, qui Solem suum oriri facit super bonos, &c. Discite diligere inimicum, sicut cavere inimicum. In quantum autem in te charitas crescit, efficiens te, & revocans te ad similitudinem DEI, pertendit usque ad inimicos, ut sis ei similis, qui Solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit non super justos tantum, sed super justos, & injustos. Quæ etiam doctrina à Chrysostomo nobis insinuata fuit in homilia de David, & Saul; ubi Davidem in hoc specialiter virum secundum cor DEI fuisse probat, quia erga inimicos suos mitis fuit; id quod per spiritum Propheticum ab eo didicit, qui carnem humanam ab ejus erat profapia assumpturus, utpotè qui particulariter de virtute mansuetudinis sibi usitata gloriaturus erat, dicendo: *Discite à me, quia mitis sum*. Consonat quoque hæc doctrina cum eo, quod in Sancto Cæsario Arelatensi de Davide legitur; dicit enim hic Sanctus: *David licet multis virtutibus fuerit exornatus; nulla tamen cum affectu familiaris DEO conjunxit, quam dilectio inimicorum suorum*. Sanctus Bernardus ad hoc se reflectens, quod nos ad DEI imaginem, & similitudinem creati sumus, quam in re specialem nos ei conformare debeamus, his verbis docet: *Oportet id, quod ad imaginem est, cum imagine convenire, & non in vanum nomen imaginis participari; presentem ergo in nobis imaginem ejus in appetitu pacis*. Insignis est hæc hominis prærogativa, quæ etiam, ut ita dicam, ipsos Angelos in aliquam quasi invidiam trahere posset, quod scilicet vilissimus terræ vermiculus, & turpis luxi pugillus, ad eam usque dignitatem evectus sit, ut fieri possit Altissimo similis; certissimum verò est, quod supremum hunc honorem, à prima, & æterna veritate nobis promissum, consequi possimus, dummodò inimicis condonemus illatas nobis injurias, eosque ad imitationem Dei amemus, divinoque ejus præcepto obediamus, quo dicitur: *Estote ergo perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est*.

12 Nescio, an aliquando observaveritis, quod Incarnata Sapientia prudentiam nos docere volens, ad serpentes nos remiserit, dicens: *Estote prudentes, sicut serpentes*; ad discendam verò sinceritatem, & simplicitatem Christianam, nobis proposuerit columbam: *Simplices sicut columba*. Ad concipiendam firmam in ejus providentiam cordis fiduciam, inquit: *Considerate lilia agri*. Ut nos à pigritiæ nostræ lethargo exscitaret, ad fornicam nos remittit, inquiens: *Vade ad fornicam, & piger*. At verò cum de amando eo, qui nos odit, de orando pro inimicis, usque benefaciendo sermo est, vult ut æternum Patrem suum velut Protocypion respiciamus, ut hac ratione similes ei efficiamur: *Ut sitis filii Patris vestri, &c. Estote ergo perfecti, sicut & Pater vester, qui in celis est*. Sanctus Gregorius Nyssenus rationem inquit, ob quam præcipua Deum inter, & hominem similitudo in remissione injuriarum constituitur, & respondet id inde fieri, quia ad Deum solum, non verò ad alios spectat, remittere, & condonare offensas: *Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Prescribit Dominus qualem velis esse eum, qui ad eum est accessurus, ad hoc ut ipsi Deo per virtutem ita assimiletur, ut Deus esse videatur, dum scilicet faciat ea, quæ solus DEI est facere, debitorum enim remissio proprium est Dei munus*.

13 In libro Genesis legitur, quod Jacob, (cui nomen Israelis attributum fuit, quod idem significat, quod videns Deum) Esau fratrem suum intuens, eidem dixerit: *Vidi faciem tuam quasi viderem vultum DEI*. At verò nunquid Esau reprobus erat? Hoc enim Scriptura Sacra manifestè indicat, dum ait: *Esau odio habui*. Quæ igitur ratione Jacob in Esau se faciem Deo simillimam videre dixit? Pro resolutione observanda est occasio, in qua Jacob positus idipsum dixit; tunc enim hæc verba locutus fuit, quando post tot annorum inveteratum odium, cum eo pacem iniit, eique se reconciliavit. Hæc enim reconciliatio adeò Deo placuit, quod tametsi ob alios respectus illum execraretur, & odio haberet, propter merita tamen hujus mansuetudinis di-

Mansi Bibl. Pred. Tom. II.

vinam ei communicaverit similitudinem. Unde Lyranus in hujus loci expositione inquit: *Quia ejus indignatio mutata est in pietatem, ita pacificatus, & mitis eum vidit, ut Dei vultum videre se estimaret*.

14 Consideratione digna sunt verba illa Regii Psalmis: *Inimici Domini mentiti sunt ei, & erit tempus eorum in facula*. At verò quamnam DEUS ab illis vindictam sumpsit? Explicat idipsum idem Psalmista, dum immediatè subjungit: *Et cibavit eos ex adipe frumenti, & de petra melle saturavit eos*. At verò quantum excellentiora fuerit beneficia, quibus liberalissima DEI Providentia ingratorum Hebræorum populum per 40. annorum spatium indefinenter persecuta fuit, tantò magis se ingratos, rebelles, & contumeliosos exhibuerunt; in cujus confirmationem hoc unicum dicere sufficiat, quod male locuti sunt de Deo. DEUS autem Solem suum oriri fecit super malos; imò contentus non fuit, se illos Solis luce collustrasse, nisi insuper illis continuò per Angelum quendam assisteret, idque per diem in columna nubis, ut ab ardentibus Solis radiis illos obumbraret; per noctem verò in columna ignis, ut illos calefaceret, & illuminaret: *Pluit super injustos*; non solum efficiendo, ut è petra limpidissimarum aquarum crystallinus fons scaturiret, verum insuper manna illis depluendo, quod omnes in se continebat sapores desiderabiles. Imò verò Deus se hisce rebellibus beneficentior exhibuit, quam his, qui cum carne nostra indutum sequebantur assidue, promptaque deserebant obsequia. Vultisne hujus veritatis aliquod addere specimen? Nimirum illi post multa à Deo recepta beneficia, etiamnum beneficentiæ divinæ diffidebant, dicentes: *Nunquid Deus poterit parare mensam in deserto?* Et tamen hic illorum de providentia, & beneficentia Dei concepta diffidentia non obstant, illos per 40. annos liberaliter sustentavit in deserto; cum tamen econtrariis, qui in desertis Tyberiadis, devotè illum sequebantur, vix panem hordeaceum, & paucos pisces distribuissent legatur. Ad Christum utique alludunt Sacra Cantica, dum ajunt: *Ego flos campi, & lilium*. De anima verò Sponsa Christi divinus hic amator pariter immediatè subjungit: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias*. At verò in quonam hæc Christum inter, & animam conformitas consistit? Respondet ad hoc S. Bernardus, inquiens: *Non mediocriter vitulæ profecto virtutis inter praves vivere bonum, & inter malignantes innocentia retinere candorem, & morum lenitatem; magis autem si his, qui oderunt pacem, pacificum & amicum ipsi se exhibeas inimicis. Id planè tibi similitudinem datam de lilio jure quodam proprietatis specialiter vindicabit, quod ipsas utique pungentes te spinas, candore proprio illustrare, & venustare non cessat*. Huc quoque spectat celebris illa S. Paulini sententia, dicentis: *Vicem injuriæ reddere humanatio est, ut inimicos etiam diligere vindicta celestis est*.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Per veniam, & dilectionem inimicis exhibitam, filios nos Dei efficiamus.

THEMA.

Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, orate pro persequentibus, & calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri, qui in celis est. Math. 5. 43.

1 Sanctus Leo Papa de Salvatore nostro in sermone quodam ita scribit: *Ideo Filius hominis est factus, ut nos filii Dei esse possimus*; quasi diceret: ut hoc initium, unde formatus est homo, ad filiationem divinam aspirare posset, Verbum Divinum hanc mortalitatem nostram assumens, factum est Filius hominis. Hic autem honor est unus ex sublimioribus, ad quos unquam humana natura nostra exaltari potuit. Unde S. Gregorius ait: *Omnia dona excedit hoc donum, ut Deus hominem vocet filium, & homo Deum nominet Patrem*. Verum enim verò quonam adhibito medio exitium hoc privilegium comparare nobis poterimus? Ecce tibi idipsum in proposito thematis verbis clarissimè expressum, quibus dicitur: *Diligite inimicos, &c. ut sitis filii, &c.* Euthym. non legit, ut sitis filii, sed ut efficiamini filii Pa-

Lyran. h. 1. de David, & Saul.

PL. 14. c. Deus, Hominem illum magis ac magis offendit, semper se magis beneficiis exhi-

PL. 77. 19.

Cam. 1. 1. Ignoscere inimicis, sunt liliam inter spinas.

S. Bern. 1. 4. in Cam.

S. Paulin. Ep. 1. ad Severum.

S. Leo ser. 6. de Nariv. Per dilectionem inimicorum efficiamur filii Dei.

S. Greg. h. 19. in Ezech.

Euthym. ib.

tris vestri, qui Solem suum oriri facit super bonos, & malos. Illi Dei filii sunt, qui per virtutes similes ipsi efficiuntur, quantum est homini est possibile; nam filii proprium est, suo assimilari Patri. *Ut sitis, inquit filii Dei, non natura, sed similitudine; amando videlicet inimicos nostros.* Author Imperfecti nullum alium modum sapere dicit, quo nos filiatione divina dignos reddamus, quam si nos Deo similes efficere satagamus: *In quo enim, inquit, alio cognoscemur, quia filii sumus Dei, nisi fuerimus nos similes Deo?* Filii enim carnales frequenter simulantur carnalibus Patribus in facie, in loquela, aut in visu, aut in aliquo corporis signo: filii autem spirituales in sanctitate. Sanctitas autem, & perfectio Dei, ut Unigenitus Dei Filius ipsemet insinuat, in eo præcipue consistit, quod indifferenter bonis, & malis beneficiat: *Solem suum oriri facit super bonos, & malos;* ac proinde si nos ei in hoc assimilaverimus, ut videlicet amore prosequamur tam inimicos, quam amicos; tunc verè in ejus perfectione communicabimus: *Estote ergo perfecti, sicut &c.* Et consequenter divina hac filiatione nos dignos efficiemus. Hunc autem honorem nobis acquirere debemus, vim, & violentiam inferendo naturæ nostræ irascibili, & vindictivæ, eam reprimendo, & excitando ad dilectionem, & beneficentiam erga eos, qui oderunt nos. Unde Rupertus Abbas ait: *In hoc dicto cum dicit, ut sitis filii Patris vestri, qui in cælis est, magna subiungitur differentia filiorum multorum, & ipsius unici Filii Dei. Ille namque non ut esset Filius Dei, sed quia erat Filius Dei, dilexit inimicos.* Christus, quia Filius non hominis, sed Dei erat, idè inimicos dilexit; nos verò si adoptionem filiorum æterni Patris sui, ejusque similitudinem comparare nobis volumus, id ipsum quoque facere debemus, juxta illud: *Diligite inimicos, &c. ut sitis filii, &c.* Idem quoque Ven. Abbas super illa verba: *Estote perfecti*, ita scribit: *Non dico sicut Dei, sed sicut filii Dei. Estote, inquam, ita perfecti, secundum modum perfectionis, quo Pater vester celestis perfectus est, id est, non odiendo amicum Dei, quod ut fieret, serpens suavit, sed diligendo etiam inimicos, cujus rei vobis exemplum præbet ipse Pater celestis.* Unde S. Ioannes Apostolus ait: *In hoc manifesti sunt filii Dei, & filii Diaboli: nam filii Diaboli sunt, qui non amicos diligunt, in hoc imitantes Diabolum, qui non dilexit, imo odio habuit Creatorem suum. Filii Dei sunt e contra, qui etiam inimicos diligunt, optando ut amice fiant, imitantes ipsum Deum, qui cum inimici essemus, ultro nobis obtulit reconciliationis gratiam, tanta dilectionis abundantia, ut proprio filio suo non parceret, sed pro nobis omnibus traderet eum.*

a Verum quidem est, quod difficilis sit dilectio eorum, qui nos odio prosequuntur, facultatibus nos exuunt, famam lacerant, & nonnunquam vulneribus ad mortem usque illatis cruentant; veruntamen ut bene monet Sanctus Fulgentius: *Cum diligendos præciperet inimicos, amarum forsitan erat, quod audienti jubebatur: sit queso, dulce, quod obedienti promittitur.* Teneatur igitur dulcedinis hujus in corde suavitas, & amaritudinis illius superabitur difficultas, qui enim dilexerint inimicos suos, & benefecerint illis; qui eos oderunt, filii Dei erunt. Quid verò accepturi sint isti filii Dei, Apostolus enunciat, dicens: *Ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quia sumus filii Dei: si autem filii, & heredes, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi.* Quod si quis ex iis, qui te injuriis, & contumeliis affecerunt, hanc domui tuæ inferre possit fortunam, & supremam dignitatem, ut in Filium Regis, vel Imperatoris cuiusdam adopteris, ejusque in Imperio fieres coheres; nunquid illum amantissime amplexaberis, nunquid ejusmodi inimicos plures habere desiderares, ut supremos hos tibi adhaerere honores liceret? Jam verò infallibilis est, & à Spiritu Sancto Evangelistarum calamis stipulata veritas, quod Sapientia increata vivæ vocis oraculo nobis promiserit, quod reddendo bonum pro malo inimicis, futuri sumus filii æterni Patris sui, & consequenter coheredes Christi in Regno Cælorum. Sanctus Augustinus inquit: *Illud magnificentissime bonitatis est, ut cum quoque inimicum diligas, & ei qui tibi malum vult, & si potest, facis, tu bonum*

semper velis, faciasque cum possis; quoniam perfectiorum sunt ista filiorum DEI, quo quidem se debet omnis fidelis extendere. Sanctus Antoninus ad hoc se refert, quod Christus Redemptor noster immediate, postquam præceptum prima facie aded sensualitati nostræ durum, de dilectione inimicorum promulgasset, mox subiunxit: *Ut sitis filii Patris vestri, qui in cælis est;* unde ex Sancto Augustino subdit: *Quanta gratia, quod nos, qui servi digni non sumus, inimicorum dilectione filii Dei efficiamur!* Verissimum est proinde, unumquemque Christianum hanc innocentem concipere posse sanctam ambitionem, ut plures habeat inimicos, sibi que adversantes, ut per exhibitam illis beneficentiam, ad sublimem aded suspirare posset dignitatem.

3 Quintus Curtius de quibusdam extraneorum populorum Legatis refert, quod postquam multa ad Alexandriandem dixissent, tandem omnia eius præconia brevi Epitogo his verbis annunciarint: *Tu Philippi es filius.* Poterat utiq; probèque noverat Incarnata Sapientia plurima excellentissima in eorum, qui iniurias inimicis remittunt, honorem ac laudem accumulare præconia; ac verò hoc unicum ei sufficere videbatur: *Ut sitis filii Patris vestri, qui in cælis est;* hic enim altissimus est honoris vertex, ad quem homo potest pertingere; plus enim intellectus creatus prætere nequit, multò minus comprehendere. Ad hanc sublimitatem pertingere nequit natura angelica, quantumvis nobilissima sit eius substantia. Sanctus Paulus eximias filii Dei prærogativas magnificare volens, excellentius invenire non potuit præconium, quam istud: *Tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit, cui enim aliquando Angelorum dixit: Filius meus es tu? & rursum: ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium?* Sterilis utique non erat in inventendis ad exaltandum Redemptorem gloriosioribus honorum titulis superhumana Sancti Pauli eloquentia, & sapientia: poterat utique de illo dicere, quod esset plenus gratia, & veritate, Rex Regum, & Dominus Dominantium, splendor paternæ gloriæ, vel alia similia adducere præconia; veruntamen in hoc titulo Filii Dei comprehendisse se putabat eminentissima, quæque titulorum, & laudum præconia, quæ illi unquam attribui potuissent.

4 Venerabilis Beda in cap. 6. Lucæ, ubi celestis Magister nobis legem præscribit amoris inimicorum, cum adoptionis divinæ promissione, ita dilucet: *Nulla major potest esse merces, quam filios hominum terrigenas effici filios Altissimi, qui in cælis est.* Quam eandem affiliationem ponderans Simon de Cassia, sequens in hæc verba adducit dogma: *Nescio quid amplioris præmii possit habere in adversarios diffusa dilectio, quam sit adoptiva cum unigenito ab æterno filiatione, & subsequatur hereditas æterna.* Propter quam fortè rationem Paulus de Palatio in illorum verborum Commentario (ut sitis filii Patris vestri, qui in cælis est) se continere non potuit, quin exclamaret: *O mortales, quorum pectora honoris ambitio vexat, accurrite: En via summi honoris comparandi. Ego quidem non memini, quo loco Christus vocavit filios Dei, nisi hic, nam supra dixit: Filii Dei vocabuntur ii, qui pacifici sunt; ac in hoc loco, ut sitis, inquit, filii Patris vestri, qui in cælis est.* Quando enim pacis amatores beatos denominat, filios Dei eos nuncupandos astruit: *Vocabuntur filii;* aut verò in presenti ait: *Ut sitis filii;* realitas verò longè maior est, quam sola denominatio. Sanctus quoque Cyprianus super illa verba: *Ut sitis filii, &c.* dicit: *Sic perfectos dixit fieri Dei filios, sic consummati ostendit, & docuit celesti nativitate reparatos.* Quam fortè eandem ob causam Apostolus Ephesios admonet, ut Deum tanquam filii charissimi imitari studeant; ait enim: *Estote ergo imitatores Dei, sicut filii charissimi.* Sed in quonam putatis hanc ab Apostolo collocatam fuisse imitationem, ut spem concipere possent Ephesii dicere adoptionis filialis? Ipse respondet, dicens: *Ambulate in dilectione.* Sed quo modo arbitramini voluisse Apostolum, ut sui discipuli per hanc viam graderentur? Sicut Christus dixit nos, & tradidit semetipsum pro nobis; cum enim nos peccatores, & inimici eius essemus, ipsumque mortaliter co-

Auth. In p. 11.

Ut honorem filiationis Dei per dilectionem inimicorum acquiramus, oportet ut vim inferamus naturæ irascibili & vindictivæ. Rup. Abb. l. 4. de glor. & hon. Filii Dei c. 4.

Dilectio inimicorum est quidem difficilis in actu, sed suavissima in premio. S. Fulg. ser. de charit. Dei & proximi.

Probatur similitudo.

S. Aug. Enchirid. c. 71.

S. Anton. 4. p. 11. c. 6. l. 6. 4. 1.

Altissimus honoris vertex est filiatione Dei, ad quam pervenit per dilectionem inimicorum.

Hebr. 1. 4.

Ecce filium Dei, est summa merces Dei. Beda in c. 6. Luc. 27.

Paul. de Pat. in c. 5. Matt.

S. Cypri. de bon. pauperum. n. 11.

Ephes. 1. 1.

Illam mercedem acquiritur diligendo proximum, sicut Christus dilexit nos.

pe offendissemus, ipse non modò nobis veniam concessit tantarum offensarum, sed & insuper se Patri tuo pro redemptione nostra exhibuit in sacrificium, dicente Apostolo: *Tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem suavitatis. Quam charitatem obstupeficens Sanctus Bernardus, ita Christum alloquitur: Majorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis, tu majorem habuisti Domine, ponens eam pro inimicis. Ad ejus itaque imitationem proximos nostros diligere debemus; sicut Christus dilexit; quantumvis nos offenderint, atque insuper ipsos beneficiis prosequi.*

3 Inter odo beatitudines, nullis Filiis Dei titulum honorificentissimum obtigisse, aut à Christo concessum fuisse, certum est, nisi iis, qui pacem, unionem atque concordiam amant conservantque in proximis; aliter enim: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*: Ubi S. Leo Papa sequentem format discursum: *Dicente autem Domino: Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur, deponantur omnium discordiarum, odiorumque vertamina, nec puer se quisquam in Paschali Festo habiturum esse consortium, qui fraternam pacem redintegrare neglexerit. Apud enim summum Patrem, qui non fuerit in charitate fratrum, non habebitur in numero filiorum*. Sanè si quis dissimili viri filius inimicitia persequeretur, & odio amicissimum Patris sui familiarem, genitorque illum ex hereditate minaretur, nisi inimico reconciliaretur, utique non taliter ille à paternis facultatibus alienus futurus esset, quin propter tantum interesse in inimici sui rueret amplexus; non quidem auctoritate paterna, sed tanti damnavitimore, & præjudicio stimularus: quod ipsissimam argumentum Sanctus Augustinus in hæc efformat verba: *Ecce dura iussit, amara iussit, vide quæ promissis; orate pro persequentibus vos, ut sitis filii Patris vestri, qui in cælis est. Si tibi diceret: Ora pro inimico tuo, ut sis filius Patris tui, ne exheredes te pater carnalis, quia hoc tibi relinquitur est, quod tunc non est ablaturus: timeres, & faceres. Promittitur tibi pro his duris, ut sis filius Altissimi, cogita Patrem, & agnosce hereditatem*. Omnes quoque ut vivimus, à naturali, & unigenito Patris æterni Filio edocti sumus modum, quo nos quoque filii adoptivi, & coheredes ejus esse possimus; ideo enim voluit, ut audacter illius nobis hereditatem, quæ cælorum regnum est, à Patre eterno peteremus, dicentes: *Pater noster, qui es in cælis, adveniat regnum tuum*. Sed qualiter hunc filiorum titulum, supernarumque hereditatem nos promerituros putatis? *Dimittimus debitoribus nostris*; si nempe proximis nostris injurias, quas ipsi nobis intulere, ignoscamus. Si enim venenum odii in nostris foveremus cordibus, sicque æternum Patrem suum titulo patris afficere, & invocare præsumeremus, nequaquam ille nos pro suis agnosceret filios; quia ut Sanctus Cyprianus docet: *Quando Patrem Deum dicimus, quasi filii Dei agere debemus, ut quomodo nos nobis placemus de Deo Patre, sic nobis sibi placeat & ille de nobis filiis*; qui verò vivam cum fratre suo inimicitiam fovet, & conservat, ut jam probavimus, filius convincitur esse Demonis, non Dei. Audi igitur, quid Sanctus Augustinus dicat: *Quantum animus tangit, ut qui dicit Pater noster, tanto Patre non sit dignus*.

6 Notandum quoque est, quodd quando celestis Magister apud Sanctum Mattheum de elemosynæ faciendæ cautela tractat, ita nos admonet, dicens: *sic elemosyna tua in abscondito, & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.* Ubi Christus Deum Patrem nostrum vocat, utpotè supponens, quodd jam filii adoptivi facti fuerimus, propter inimicorum dilectionem, offensarumque remissionem, prout in fine capituli præcedentis apud eundem Evangelistam insinuaverat. Quæ proinde ad verba sese reflectens Rupert. Abbas, sequentem format discursum: *Vnde Pater tuus? nimirum ex eo, quodd non contentus esses observare illud antiquis dictum: Diliges amicum tuum, & odies inimicum tuum, sed ad illius dicti supplementum; si esuriens inimico tuo, cibasti illum; sitiens illo, dedisti illi potum, ut vinceret in bono malum, quæ totius elemosynæ laudanda perfectio est. Inde est illo Pater tuus, & tu tam Patriæ Filius juxta conditionem, dicentis: Benefacite his,*

qui oderunt vos, ne sitis filii Patris vestri, qui in ca-
lis est.

7 Idem Author Insignem aliam propositio nostram opportunam speculationem in presentem instituit, querens, unde David tantum promeruerit honorem, ut Filius Dei, de quo scriptum est: *Unigenitus qui est in sinu Patris*, in Genealogia sua se filium ejus appellare non dubitavit, dicente Evangelista: *Liber generationis Iesu Christi filii David*. Totam verò tantæ sublimitatis rationem mansuetudini Davidis, quam circa Saullem exercuit, ascribit, inquit: *Inimico suo infestissimo querenti animam suam, inimico Regi, cuius regnum sine dubio se suscepturum sciebat, pepercit. Ob hanc maxime causam juratum esse illi arbitramur, quod semen vel caro ejus assumenda foret in Filium Dei, quia maxime causa ista facit filios Dei*. Ubi notandum singulariter, quòd David, eo quòd Sauli, omnibusque inimicis suis pepercerit, non Filius Dei, sed quòd longè majus est, pater evaserit ipsiusmet unigeniti Filii Dei; dicitur enim: *Liber generationis IESU Christi filii David*.

8 Quandoquidem verò præsentem de Davide inchoavimus discursum, eundem vobis representetis velim in spelunca Odollatentem, ubi herolicum illum mansuetudinis actum, juratum persecutorem suum Saulem illatum abire permittendo, atque insuper è suorum in inspii necem conspirantium manibus eripiendo exercuit. Mox enim, ut se ex discrimine illo liberatum vidit Saul, miræ teneritudinis affectu Davidem filium appellavit, dicens: *Nunquid non heros es, fili mi David? & levavit vocem suam, & flevit, dixitque ad David: Insuper tu es quam ego, tu enim tribulasti mihi bona, ego autem reddidi tibi mala*: Circa quæ verba Divus Chrysostom. in homilia, cui Titulus est: *De odio, & inimicitia*, ait: *Ex homicida patrem fecit, q. d. mansuetudo Davidis in Saulem, hunc ex homicida in patrem mutavit, siquidem ex tunc paterno cum affectu Davidem filium suum appellavit, quem antea usque ad mortem persequabatur. Eum vocavit filium, inquit Abulensis, quamquam esset hostis sicut ipso dixit: quis enim cum inveneris inimicum suum, dimittet eum in via bonæ vocavit tamen eum filium, quoniam se habuerat ad illum, tamquam Filius ad Patrem*. Observareque idem Author, quodd David in præsentiquoque Sauli titulum attribuerit Patris, inquires: *Quin potius, pater mi, vide, & cognosce oram chlamydis tue in manu mea &c.* Hic vocavit David Saulem patrem (verba sunt dicti Authoris) supra vero vocavit eum Regem; & ratio est, quia Rex est nomen honoris, & timoris; pater autem est nomen dulcedinis, ut patet 2. Polit. c. 1. David autem à principio vocavit Saulem Regem ad exhibendum reverentiam; nunc autem vocavit eum patrem, ad signandum dulcedinem clementie, quam habuerat erga eum, cum potuisset occidere eum, tamquam hostem, & non occidit.

9 *Vi suis filii Patris vestri. Lucas Burgensis sequen-*
tem circa verba hæc formati discursum: *Vi non dege-*
neres filii imitemini, & operibus referatis patrem vo-
strum. Quid ab homine optari possit divinius, atque bea-
tius, quam ut sit & opere ipso esse se declaret Dei Patris
Filium? porro ut sit Deus Pater, summum bonum, sum-
mèque bonus, nulla certior est germani filii nota, quam bo-
nitase, charitate ac beneficentia erga homines ei consim-
ilem esse. Cui confirmando dogmati apertissime illa Arnol-
di Carnotensis, de Christo pro crucifixoribus suis orante
differentis, subserviunt verba: Voluit ut à capite, patien-
tia formæ prodiret in membra, & in hoc emulatio filiorum
probaretur, si non se degeneres exhiberent. De qua eadem
Divina filiatione S. Bernardin. ita scribit: In quibus ver-
bis ostendis sublimitatem, quæ est, ut homo in honorem à
Deo, tanquam Filius, erigatur, & quasi in omnibus jura
filii in paternitate æternaliter consequatur. Hoc autem ip-
sum ad quintam beatitudinum pacificorum Christus ap-
posuit, cum Matth. 5. ait: Beati pacifici, quoniam filii
Dei vocabuntur; cuius ratio est, quia quod quis diligat
maximos inimicos, fieri non potest sine magna, & ineffa-
bili exuberantia divina pacis.

Car Christmas
vocalist
lives David.
10.1.12.

Rup. Ab. 16

Saul David
filium suum
vocavit, cum
vix illius
pauciores
spolonia
Odolla.

1. Reg. 5427.

D. Chr. L. S. b.
18.
Fecique il-
luna ex ho-
micide pa-
llora.

Abol. 10.9.24

1. 3. 4. 1.

Luc. Burg. in
c. 1. 14. 14.
Ut dicitur 2.
in Det. 194
admirari
debetur in
dilectione.

Am. Can. de
segunda vez.
bis.

2. Bureau of Census
Washington, D.C.

DISCURSUS XII.
ARGUMENTUM.

Amare & benefacere inimicis, quid divinum est, nosque per hunc actum Deo assimilamur, & Christus pariter in eo filium se Dei esse demonstravit.

THEMA.

Videns autem centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo Filius Dei erat, Marci 15. v. 39.

Periodos Passionis Redemptoris nostri intuitus centurio in Calvario monte, inde firmiter intra se ipsum veraciter Dei Filium esse concludens, ait: *Verè hic homo Filius Dei erat.* Et quidem licet Ly sic clamans, non modò ad ultima verba, quæ Christus in cruce protulit, relationem dicant, sed etiam ad omnia antecedentia; nihilominus quæ ipsi ad talem fidei confessionem calcaria addiderunt, prima illa fuere, quæ Christus protulit, quando pro crucifixoribus suis veniam petiit: sciebat enim à nullo, præterquam à solo Deo, tam heroicam exhiberi posse charitatem. Pro cuius meliori intelligentia sciendum, qualiter Spiritus Sanctus per calamus Evangelicum, nos certiores reddat de motivo, quod dictus paganus centurio habuit, ut hunc ipsum Dei Filium esse indubitatè crederet, dicens: *Verè hic homo Filius Dei erat.* Non enim ad id credendum inductus fuit, dum Solem lugubri vidit vestiri amictu, nondum terræ fundamenta concussa fuere, non quia templi velum tectum fuit, rupti montes, aperta monumenta; sed quando Christus animam expiraturus suam elevavit vocem; hinc enim Scriptura dicit: *Videns quod sic clamans, &c.* Audierat namque quod Redemptor his suum invocasset Patrem; primò quidem quando dixerat: *Pater dimitte illis;* secundò autem *Pater in manus tuas commendo Spiritum meum.* Cum enim ante ipsemet prædicasset, docens: *Deligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, orate pro persecutoribus, & calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri, qui in calis est;* hancque ipsam doctrinam modò executioni mandaret, supplicans: *Pater dimitte illis;* suamque postea Deo animam, cum invocatione Patris recommendasset; quid mirum, si ex huiusmodi premis dictus centurio hanc deduxerit conclusionem: *Verè hic homo Filius Dei erat?* Nec enim errare poterat, si quidem amare, & orare pro inimicis suis, Divinum quid in se continet. Unde B. Petrus Damianus in quodam sermone inquit: *Magnus quidem, & ultra hominem est, asperitatem verborum, & verberum, non solum pati, sed & non reddere; illud verò majus est, & divinum quidam sapit; benefacite his qui oderunt vos.* Id quod Christus in cruce adimplevit, quia non modò injurias, & offensas, quibus oneratus fuit, dissimulavit, sed & insuper ex toto corde efficacissimam æterno Patri suo, ut perfidis ignosceret, obtulit supplicam.

2 Teste Vulcatio Gallicano, Marcus Antonius Imperator, litteris Faustine conjugis suæ sollicitatus, ut vindictam sumeret de Avidio Cassio, qui se in Oriente Imperatorem proclamari fecerat, negativè respondit, hac sequenti assignata ratione: *Non enim quicquam est, quod Imperatorem Romanum melius commendat gentibus, quam clementia; hac Casarem Deum fecit, hac Augustum consecravit.* Imò & ipsi gentiles Deorum Catalogo ascribendos præsumebant homines illos, qui appetitum irascibilem, & vindicativum reprimere, bonumque reddere pro malo noverant.

3 Acta Apostolorum de Saulo tractantia, inter cætera in loco quodam ita eum describunt: *Saulus adhuc spirans minarum, & cadis in discipulos Domini;* fulmina namque iræ, & suppliciorum in Christi sequaces evibrabat, omnes carceribus mancipans, quotquot huius fidei professores assequi poterat. Dum itaque Damasco appropinquaret, ex equo dejectus, hanc cælitis sibi factam audit vocem: *Saule, Saule, quid me persequeris?* sed quod putatis Saulum reddidisse responsum? qui dixit: *Quis es Domine?* cui protinus responsum fuit: *Ego sum IESVS, quem tu persequeris.* Circa quam rei gestæ seriem notandum, quod in momento quasi verum Deum agnovit Saulus, siquidem dicebat:

Quis es Domine? cuius hæc potest assignari ratio, quia circumfulsit eum Lux de cælo. Gratia enim cælestis interiorius in corde ejus operans, ipsum in eam deduxit notitiam, videlicet hunc cuius hæc vox erat, alium, quàm Deum esse non posse, utpotè qui persecutiones adeo crudeles, tam benignis favoribus, tamque excessivis recompensaret remunerationibus, ipsum ad primos vocando hierarchiæ Ecclesiasticæ honores: Nam divinum quid sapit: *Benefacite his qui oderunt vos.* Unde sine mora divinis se manibus consignavit Saulus, dicens: *Domine quid vis me facere?* atque è Saulo in Paulum feliciter mutatus fuit.

4 Simile factum Sancti Patriarchæ Jacob obtigisse novimus; nam postquam hic post integræ noctis cum Angelo habitam pugnam, tandem victor tactus postulatam à victo Angelo obtinisset benedictionem (*Non dimittam te, nisi benedixeris mihi, & benedixit ei in eodem loco*) tandem, ad præteritam se reflectens tragediam, hunc ipsum, quo cum decertarat, non Angelum, sed Deum fuisse, concludit. Unde & gloriabatur, dicens: *Vidi Deum facie ad faciem, & salva facta est anima mea.* Qua pariter in occasione nomen Jacob in Israel, quod idem est, ac *Videns DEVM*, illi mutatum fuit. At verò scire percuperem, ex quo signo Jacob, dictum adversarium suum, non spiritum Angelicum, sed Deum ipsum fuisse agnovit? Ni fallor talem Jacob apud se formavit discursum: Per totam noctem cum adversario luctatus, tandem ipsum dejeci, & vici; & licet victum post obtentam victoriam livor animi occupare soleat, & invidiæ æmulatio, non solum huius nullum in illo adverti vestigium, sed suis insuper benedictionibus me diravit, tituloque Israelis adeo sublimi me insignivit. Certus sum igitur, hunc victum non hominem, nec Angelum, sed ipsummet fuisse Deum, utpotè cui proprium est bonum reddere pro malo: *Divinum quidam sapit.*

5 Quandoquidem Jacobi meminimus, idem vobis in memoriam veniat, quando ad fratrem suum Esau, dicebat: *Vidi faciem tuam, quasi viderim vultum Dei.* Quomodo namque qui nocte præcedenti Divinam fuerat intuitus faciem (*Vidit eum facie ad faciem*) vultum sacrilegi, & reprobī huius Deo similem reputare potuit? Abulensis nobis in hæc respondet verba: *Vi eum placaret, dixit se gavisum esse in visione ejus, quasi videret Angelum DEI, de cuius visu valde consolaretur.* In lingua autem Hebraica, teste Cajetano, Textus istetam de Angelo, quàm de Deo intelligi potest: juxta Abulensem nihilominus Esau Jacobo, eo quod ipsum placatum, & reconciliatum videret, tamquam Deus quidam esse videbatur, pariter & Angelus; imprimis namque dicit: *Cum eum cerneret ita placatum, & benevolum, Deum existimavit:* Postea verò subdit: *Cum Jacob vidit Esau, verum est quod lætatus est, quasi videret Angelum, quia jam pace perfecta frueretur:* Angelorum namque proprium est, imperturbabili gaudere pace, nec irascibili subijci; cum itaque Esau se ipsum vicisset, inveteratum contra fratrem odium deponendo, seque benevolum, & benignum ei exhibendo, Angelicum, & Divinum videbatur exprimere vultum.

6 Quia milites Davidem in persecutione protegentes, viderunt ipsum gloriosam de seipso per omittam, quam de Saule petere poterat vindictam, reportasse victoriam, ideo postea Davidi, inquit Divus Chrysostomus, non jam ut homini, sed ut Angelo parebant; tam heroicus namque actus Davidem ex humana, ad Angelicam sublimarat conditionem. Idem Sanctus Doctor, ad conflictum se reflectens, quem David in se experiebat, quando Saulem in sua habebat potestate, illiusque compendiosa morte se suosque ab innumeris eripere periculis, & caput suum de diademate Regiæ asscurare poterat, & nihilominus appetitum vindictæ reprimendi gratiam à Deo petiit; exindè generosum hunc actum humana natura superiorem, & Angelicæ consentaneum fuisse concludit, dicens: *Præcatur, ut Dominus conservet illi manum impollutam. Quid tandem hoc animo possit esse mirius? An hunc post hæc dicemus hominem, qui in natura humana vitam præstiterit angelicam?*

Centurio in
noster Cal-
varia monte
cognovit
Christum
esse Filium
Dei, ea eo
quod oraret
pro inimicis
suis.

Mat. 1. 44.

S. Pet. Dam.
S. de exalt.
S. Crucis.

Marc. Ant.
Imp. recusa-
vit uxori suæ
sumere vin-
dictam de
hoste suo
Avidio Cas-
sio.

A. B. Ap. c. 9.
Qualiter
Saulus mu-
tatus fuit
in Paulum.

Gen. 32. 30.
Unde Jacob
cognovit
non Angelum,
sed Deum
fuisse, cum
quo lucta-
tus fuerat

Quomodo
idem Jacob
faciem Esau
viderit quasi
vultum Dei,
Gen. 32. 10.

Abul. lib.

Caj. lib.

Ex ratione
ne vindictæ,
qua David
percepit Sa-
ul, ad Angelicam
sublimat
conditionem.
D. Chrys. 2. h.
1. de Saul &
David.

May 1
Dec 12 Post
Phonetic
conductors,
musicians,
new talent
list.
Book 2, 3.

7 Nescio, si quando patentem illam consideraveritis
litteram, quam Deus exercituum Moyſi dedit, quan-
do eum ſuum generalem conſtituit totius populi Lo-
cotenentem, ſeu Vicarium. Huius namque erat teno-
ris: *Ecce conſtituſte Deum Pharaonis*. Quibus ver-
bis, ut aliqui opinantur, ampliſſimam illi Deus autho-
ritatem delegavit, operandi miracula, juxta placitum
ſuum, quantumcumque prodigioſa: alii verò Moy-
ſen opinantur in hac licentia poſtulare accepſiſſe, ut
Ægyptum, prout vellet, flagellis cedere poſſet. Quid-
quid ſit de horum opinionum veritate, certiffimum
eſt, quòd Moyſes ſæpius ſe coram illo Atheiſta, qui
publicè proteſtabatur: *neſcio Dominum*, ſeſe ſilens,
ſemper ab eo repudiatus fuerit, fidemque ei datam
ſæpius ſefellerit. Cognoſcebat quidem Moyſes pro-
biſſimè, ſe ab hoc obſtinato Rege deluſi, verumta-
men ad illum in propria perſona caſtigandum virgam
non adhibuit, quemadmodum ex juiſſu Dei in regno
opus ſæpius fecerat, quia Deum ſe Pharaonis declara-
tum fuiſſe ſciebat: *Divinum quiddam ſapit benefacere
his, qui oderunt nos*: Et idè licèt Moyſes ante ad eò ad
iracundiam proclivis eſſet, ut videns Hebræum cum
Ægyptio contendentem, hunc ſtatim occideret; at-
tamen poſtquam in Deum Pharaonis electus fuit, ſa-
tis eſt manſuetiſſimus omnium, qui tunc in terra vi-
vèbant, ad eò ut quando ipſe, & frater ejus à conſpo-
cto Regis contumeliati, & contempti reſceſſerunt, bo-
num pro malo referentes, Rex ab eis petierit, dicens:
Athenſes benedicite mihi; adeoque ante Sacerdoti Pau-
li ſerſepota dicere poterant; *Maledicimur, & benedi-
cimus*. Dionyſius Areopagita ad Timotheum de
Moyſe ita ſcribit: Ceterum ubi in ipſum conjuraſſent,
priſtinaſque exprobrando minas intentaſſent, jamque ſere
impetum feciſſent, cum demum manſuetus ille bonum
quidem Deum in ſalutem advocabat, magna verò con-
ſtantia ſingularique modeſtia confeſſatus eſt, ſe innocen-
tem eſſe calamitarum omnium, quæ ſubdiſis advenirent,
quippe noverat ei, qui bono Deo familiariter utitur, pro
viribus pugnandum, ut eidem quantum poſeſt fieri, ſi-
miliffimus evadat. Porro quodnam ſit opus, in quo Di-
vina bonitas ſibi quàm maximè complacet, D. Chry-
ſoſtomus his verbis diſſerit: *Quodnam eſt opus*, inquit,
Fiſſi Dei inimicis remittere, pro crucifigentibus orare,
pro his, qui oderunt, ſanguinem effundere; ſiſac ſunt digna
Fiſſi Dei.

1962-12-12
1962-12-12
1962-12-12
1962-12-12
1962-12-12

D. C. C. C. C.

D. Ch. Cogg
A. C. C. C.
Deo per se
m. C. C. C.
m. C. C. C.

2. Cypri. de
bueno pa-
sado.

Contributors

larynx. in /
 1. Mar.
 Lemmle
 you Drew
 noble offe-
 and returned,
 temperate
 and softness
 and wisdom

te, & utramque ad invicem comparans, ait: *Tu quidem à servis pateris, ille verò à servis, & infans paucis, ac modica eis prestabis bona; ille autem plurima, & maxima; & tamen tribuis tibi, ne ob talem imitationem ipsi similis efficiaris, ejusque filius nomineris.* Et paulò post illa Christi explicans verba (*Ut sitis filii Patris vestri*) talem assertu hujus assignat rationem: *Affinilaci videlicet filio ejus, qui innumeras ab inimicis suis passus injurias, ipsos amabat, & beneficia eis conferebat, linguarum sagittis petitus, & tandem ab eis crucifixus, pro ipsis orabat.* In eadem quoque ad Demophilum homilia, idem propositum confirmat Arcopagita, dum inquit: *Omnes Theologia bonos predicat, qui ne aliorum quidem malitia bonum deserunt, sed è diverso Deiformiter pravis benefacientes, benigne illos ad simile quodque provocant.*

S. Dia.
A. 100.16.

11 Neque minus efficaciter eidem suffragatur proposito Sanctus Cyprianus, dum certissimum divinitatis Christi indicium, beneficentiam, quam erga persecutores exercuit, fuisse protestatur in hac verba: *Quia ad hoc descendisse se dixerat, ut voluntatem Patris faceret; inter cetera admirabilia virtutum suarum, quibus indicia divine Majestatis expressi, paternam quoque patientiam tolerantia tenore servavit, omnesque denique actus ejus ab ipso statim adventu patientia comite signantur. Ex quidem sufferentia, atque æterni Patris æquanimitas illis sanè abundantissime exprimitur verbis sæpius à nobis adductis: Solem suum oriri facit super bonos, & malos, plus super iustos, & iniustos. Hoc autem in suum transfuderat filium, dicente Tertulliano: Nec enim mentitus fuerat Propheta, immo ipsius Dei contestatio, spiritum suum in filio cum tota patientia collocantis. Christum quidem falsis affliciebant imputationibus, & calumniis Judæi, dicentes: Hic non ejicit Demones, nisi in Beelzebub Principe Demoniorum; idque eo fine faciebant, ne populus eum Dei Filium esse crederet; ille verò se contra omnes imposturas non modò defendebat, sed & insuper manifesta, quod Dei Filius esset, dabat indicia, dum quæcunque injurias, & offensas admiranda cum mansuetudine supportabat; quam obstupescens Divus Chrysostomus, sequentem formæ discursum: Christum videmus, his aliisque contumeliis, & injuriis affectum, non modò ultum non fuisse, sed nec commotum quidem, quippe qui etiam posthac maledicta urbes, & vicos Judææ circumire, prædicans in Synagogis illorum Evangelium regni, & curans omnem morbum, mansuetudinem ostendens, & hac ratione illorum maledicentiam redarguens: quin & per hanc mansuetudinem suam clarissimum malignis illis argumentum præstiterit, ex quo agnoscerent, miracula ejus divinitatis esse effectus, & nequaquam præstigia Demonum. Convictorum probra (verba sunt Sancti Cypriani) patienter audita, contumeliarum tolerata ludibria, & insultantium specimina patienter excepit, qui sponte suo cæci oculos paulo ante formasset.*

**Corrigitur
Divinitas
Christi in
cliam suis
beneficiis
erga par-
ticipes suos.
S. Cyp. lib. 1.**

Methods

TOT. I. de
PATENCIA

1422-1424

D. Chev. h.
11.12.1941

13. Neque mysteriosa quodam Sulpitii Severi, quæ in Sancti Martini Episcopi laudem profert, hic præterenda sunt verba. Ita namque scribit: Jumento insidebat vir Dei, quando fortè fortuitò aliquot obvios habuit nobiles equis insidentes, qui vix vili sancto insolentes singuli suum in terram deiecore scellorum: Illi casum indignantes, Episcopo immodestis insultant, ita ut nec manibus temperarent. Dum verò rursus singuli conscendissent equos, hi ad quoscunque virgarum, & calcarum impetus penetras substituere immobiles; Tuncque divinam in homine virtutem, quem improbi vexaverant, animadvertunt, & repente ante ipsum suppliciter provoluti, peccatum confitentur, & veniam expostunt. Tunc ille pro injuria beneficium referens, eos amico amplexatus est; equis autem, ut Dominus suis obedirent, imperavit, qui quasi vinculis carceribusque soluti, statim abierunt. Quibus præmissis, historicus hæc immediate subnectit verba: Merito bellis imperare potuit, qui superborum hominum offensam tam moderate tulit; merito miracula facis, qui læsus irasci non solet.

**Polychrome
exemptum
S. Maria.**

13 Increduli Hebraei aliquod divinitatis signum non raro à Christo petierunt, dicentes: *Volumus a te signum videre*; sed cuncti erant, & oportissimum divinitatis

Mat. 13. 17.
Christum
vere filium
Dei esse, ex
plius pa-
teris im-
pugnabilis
evidentia
colligi potest.

10-

indictum, quod Christus edebat quotidie, non videbant; injuriarum namque tolerantia, & beneficentia Christi erga contumeliosos, clarissimum Divinae ejus essentiae argumentum erat; unde Tertullianus ita eos alloquitur, dicens: *Hinc vel maxime Dominum Dei Filium agnoscere debuistis; patientiam hujusmodi nemo hominum perpetrasset. Quae singulariter etiam in illo emittit actu, quando Petro gladium contra satellites educenti ictum inhibuit, dicens: An putas quia non possum rogare patrem meum, & exhibebis mihi modo plus quam duodecim legiones Angelorum? q. d. tu me vis defendere ferro tuo contra inimicos? tu qui me Filium Dei confessus es? sane si me talem esse credis, necessum est, ut ille me talem mundo probare velum, mixtem, & erga inimicos placidum me exhibeam, absque indignatione ulla. Ac si diceret Petro, inquit S. Pasch. quid est, quod tu mihi auxilium prestare festinas, & in gladio tuo humano vincere aestimas?*

14 Quale putatis reprobos in monte Calvario petisse divinitatis Christi indicium, ut ei crederent? descendat de cruce, & credimus ei. Redemptor vero demonstraturus, quod non de cruce descendere, imò quod in ipsa, tamquam Dei filius, humanam redemptionem operari deberet, juxta praeceptum patris, omniumque sacrarum Scripturarum Vaticinium, aliud evidens, atque infallibile divinitatis suae argumentum ipsis dare statuit, quale erat, quod non modò non propter injurias indignaretur, sed & insuper pro crucifixoribus suis veniam posceret; *Hinc vel maxime Dei Filium agnoscere debuistis.* Circa quam benignissimi Salvatoris mansuetudinem D. Chr. se delectabiliter occupans, ita sermocinatur: *Ille vero elaborabat, quomodo illos salvaret, illos inquam, a quibus opprobria patiebatur, & illudebatur.* Longè acutiori visu bonus latro praedixit fuit, quando Christum Deum esse agnovit, quamvis eum à principio cum socio suo blasphemis, & injuriis inhonorasset: *Idipsum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperebant ei.* Sed qualiter Christum Dei Filium coelique Monarcham esse, postmodum bonus ille agnovit latro? *Memento mei dum veneris in Regnum tuum?* Forsitan ex titulo Regio à Judeis supra crucem posito? Minimè, quia hunc ludibrio affixum fuisse noverat. Forsitan ex diademate? Sed hoc spineum erat. Ex throno forsitan? Ligneus hic truncus, & patibulum erat. Forsan ex sceptro? hoc clavi erant. Ex purpura fortè? Rupta haec erat, atque divulsa. Unde igitur in divinitatis Christi notitiam devenit? Audite Theophylactum, dicentem: *Vnus eorum cordatior agnoscens bonitatem, & divinitatem Iesu ex voce quam fecerat pro crucifigentibus, Pater, dicens, remitte eis. Non enim dixit, Domine oro, dimitte eis; sed simpliciter, & magna potestate; remitte eis; quae vox non solum omni misericordia plena est, sed & magnam auctoritatem praefert.* Ex hac igitur voce, ut agnovit, qui prius erat blasphemus, Iesum verum Regem, confutat & alterum latronem, & ad Iesum dicit: *Memento mei in Regno tuo.* Sed quare Christum in hac intercessione nomen Patris adhibuisse existimatis? Cum de seipso loquens dixerit: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Certè non absque mysterio; voluit namque Christus per hoc manifestare se Filium esse Patris aeterni, ipse enim apud Sanctum Matthaeum praedicaverat, dicens: *Diligite inimicos vestros, orate pro persequentibus, & calumniantibus vos: ut sitis filii Patris vestri, qui in caelis est.* Volens itaque se Filium monstrare in praesenti supplica pro satellitibus impiis oblata, DEO titulum attribuit Patris.

15 Binis vicibus Pater Verbum aeternum, suum declaravit esse Filium, utrinque dicens: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui,* in Jordane scilicet, & super montem Tabor. At verò cur Pater aeternus, in his singulariter conjuncturis divinae filiationis Christi testimonium coram universo mundo perhibere voluit? Audite Sanctum Augustinum in hunc modum loquentem: *Ipse siquidem naturalis, & unigenitus Dei Filius, talis ex caelo predicatus, & designatus est, cum se inimicis praeberet benevolum; si velimus recolere, tum in Jordane, tum in Tabor a Patre dictus est Filius, cum de inimicis sibi patrique conciliandis agebat.* Denique S. Cyprianus, de patientiae excellentia tractans, no-

strum ita concludit, nosque cum eo terrinamus discursum: *Est nobis cum DEO virtus ita communis, inde patientia incipit, inde claritas ejus, & dignitas caput sumit: origo, & magnitudo patientiae Deo auctor procedit.*

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Super sequentia Redemptoris in cruce, pro crucifixorum venia prolata verba, variae adduuntur considerationes.

THEMA.

Iesus autem dicebat: Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt. Luc. 23. v. 34.

1 Ure meritisimo S. Lucas, qui in Actis Apostolicis de nostro Salvatore tractans, ait: *Capit Iesus facere, & docere;* iure, inquam, meritisimo idem hic Evangelista attestatur, quod Redemptor praeceptum illud dilectionis, beneficentiae, intercessionis pro inimicis ipsemet adimplevit, verbo & facto nobis praedicans: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, orate pro persequentibus, & calumniantibus vos.* Ita veraciter dicere potuerit: *Non veni legem solvere, sed adimplere.* Optimus enim Magister, ut cum Alberto Magno loquar, fecit charitatem, quam docuit. Glossa, quare inter reliquos Evangelistas, solus Lucas heroicum hunc Christi actum nobis tradiderit, rationem assignat sequentem: *Quia Lucas Christi Sacerdotium scribere disposuit, recte Dominus apud Deum pro persecutoribus iure Sacerdotis intercedit.* Solus itaque Sanctus Lucas posteritati manifestum fecit, quod summus Pontifex Christus se super crucis altare aeterno suo Patri, pro Redemptione nostra in holocaustum, & sacrificium offerens, intercessionem pro inimicis suis singularissimè interpolaverit. Sed quare, obsecro, ipsum urgebat necessitas, ut hanc in publico coram innumerabili populo offerret supplicam; siquidem eam in silentio Patri suo consignare, rescriptumque favorabile recipere, minimè ei difficile erat? Nimirum id tecit Christus, ut nullus, se id non audivisse dicere posset, & ut per omnes saeculorum futurorum curius exemplum ejus generi humano calcaria adderet, ut pro inimicis suis intercederent, omnesque orationem illam imitarentur, quam Christus manifestam pro satellitibus effuderat in cruce; quia ut Sanctus Augustinus ait: *Semper DEVS in calorem Patre, in cruce autem pro te homo, ubi se imitandum praebebat omnibus.* Pro te enim misit ipsam vocem, ut ab omnibus audiretur; nam potuit pro illis orare in silentio, sed tu non haberes exemplum. Quare veritas magis ex quodam Isajae textu elucidatur, ubi vitæ, & mortis Christi periodos praedicens Propheta, inquit in persona Christi: *Tacui semper, sicut puer, & sicut pueriens loquar, dissipabo, & absorbebo simul.* Hoc enim Propheticum oraculum omnes quotquot eo tempore Christum, in hac verba deprecatoria, pro inimicis prorumpentem audiebant, credere utique poterant adimpletum iri, utpotè qui utque ad tempus illud strictissimum servarar silentium: *Ita ut miraretur praeses vehementer;* juxta id quod prophetarum fuerat: *Quasi agnus coram tondente se obmutescet,* licet alias in cruce videri potuisset tempus adesse urgentissimum compassionem erga se implorandi aeterni Patris sui, ad sumendam de innumerabilibus sibi illatis injuriis vindictam. Insuper quis non sibi persuasisset, quod quandoquidem afflictissimam sibi praesentem habebat in Calvario matrem suam, primo omnium loco eam recomendaturus fuisset dilecti discipulo? Qui enim multas alicui Principi praesentandas habet supplicas, illam primò porrigit, eamque ante omnes subsignari petit, quare maximè premit. Ut igitur Christus doceret hanc, pro crucifixorum suorum impetranda venia, petitionem maximè sibi cordi esse, prae omnibus aliis, summa cum sollicitudine, hanc ipsam tanquam primam, & principalem Patri aeterno Advocatus offert in cruce.

2 Iesus autem dicebat, &c. Sanctus Anselm. in libro, cui titulus est: *Incentivum amoris,* hac ipsa ponderans verba, ita exclamat: *Qualis est hic, qui in omni-*

Tert. l. de patientia.

Mat. 26. 13.

S. Pasch. l. 12. in Mat.

Judei petebant signum divinitatis à Christo, descensum de cruce. Christus contrarium illis dedidit. Cruce mactans, signum orando pro inimicis.

D. Chr. or. in Passio. Unde bonus latro agnovit divinitatem Christi. Mat. 27. 44.

Luc. 23. 42.

Theophyl. in Lucam.

Cur Christus in oratione pro inimicis nomen suum non dicit?

Mat. 27. 46.

Mat. 1. 44.

Christus bis a Patre suo vocatus fuit Filius. Mat. 3. 17. Mat. 12. 18.

S. Aug.

Mat. 1. 17.

Christus in cruce pro inimicis oravit ut facerent quod docuerat. Alb. Mag. Glib.

Et ut nos habuerimus ipsius exemplum.

S. Aug. Epist. de temp.

Mat. 23. 14.

Mat. 27. 14. Mat. 11. 7.

S. Anselm. in spec. vel simulo amoris 6. 11.

Christus in
omni peccato,
non
oravit pro
inimicis
suis, sed pro
crucifixis.

bus pressuris suis, nec semel os suum aperuit, ut aut querela, aut excusationis, aut comminationis, aut maledictionis verbum adversum maledictos canes illos proferret? Et novissime verbum benedictionis, quale a seculo non est auditum, super inimicos suos effudit. Suarum namque oblitus pressurarum, & injuriarum, quibus distimabatur, nullum quo se justificaret, protulit verbum: non petit à Patre ut suas sanet plagas, sanguinemve sistat, ut crucifixionis suae spasmos mitiget, sed ut iis ignoscat, qui sibi venas aperiebant, qui manus ejus pedesque clavis perforabant, qui caput ejus spinarum puncturis transadigebant, qui ipsum blasphemabant, & maledicebant. Filiae Jerusalem ipsum usque ad patibulum comitatz fuerant stantes; Simon Cyrenaeus crucem simul cum eo portabat; Sancti Joannes solus inter Apostolos, nulla jurati contra Divinum Magistrum odii habita ratione, prima captivitatis nocte constantissime cum securus fuerat; ac proinde quis non credidisset, quin Christus in praesenti occasione caelestem deus fidelibus amicis suis, pro tantis beneficiis implorasset retributionem? Nec tamen id fecit: Quinimodo cum inter omnia corporis sui membra, sola libera esset lingua, hanc efficaciter pro inimicis adhibuit, non obstante, quod eam paulo post felle ab illis amaricandam esse sciret, quodque perfidissimi Hebraei, paulo antequam Redemptor ad montem pervenisset, ipsum linguis suis cruci affixissent; prout Sanctus Aug. iis in hac exprobrat verba: *Acuerunt tamquam gladium linguas suas: non dicant Iudaei: Non occidimus Christum: unde occidistis? Gladio lingua; acutis enim linguas vestras: & quando percussistis, nisi quando clamastis: Crucifige, crucifige? Sed ecce retributionem Christi; ipse linguam suam pro iis, qui sua ipsum lingua patibulo affixerant, & contumeliis, opprobriis, impropertisque opprimerant, cum maxima energia, atque efficacia in implorandam eorum veniam adhibet: Iesus autem dicebat: Pater dimitte illis.*

S. Aug. in ps. 41.

Christus
tunc servavit
pro suis
inimicis ora-
vit, cum cru-
cis deus ceteris
ipsum
servavit.
Ibid. 12.

Ibid. 12.

3 Ad quatuor tribunalia conductus fuit Redemptor, scilicet Annæ, Caiphae, Herodis, & Pilati; & nihilominus tot tantisque interrogationibus, tot imposturis, & falsis calumniis neminum in sui justificationem reposuit verbum, ita ut Pilatus iratus ei dixerit: *Mibi non loqueris? Ast verò ubi pro crucifigentibus se caelestem in signatura caeli veniam petiturus erat, suum protinus tamquam facundus Advocatus os aperuit, dicens: Pater dimitte, &c. imò id fecit, cum clamore valido, & lachrymis, tantumque effecit, ut non modò auditus fuerit, sed etiam exauditus pro sua reverentia. Credibile est, quòd Pater aeternus debita justae irae suae fulmina jam armaverit contra sacrilegos, & impios hosce unigeniti sui crucifixores; ideoque Christus subito primum verbum, primamque supplicam suam ad Patrem suum direxit, ut inminenti occurreret periculo, & necessitati. Porro Advocati, & Intercessores, tunc pro Clientibus suis intercedere solent, quando debite rogantur, & non prius, imò nec tunc id faciunt, nisi condignè remunerentur: Sed in hoc maxime heroica, & mirabilis supereminet haec Christi actio, quòd tunc maxime pro ipsiusmet carnificibus intercedere voluerit, quando maxime ipsum deridebant, & subannabant, supraque se divinae justitiae tela jacienda irritabant.*

Ibid. 12.
Quare Chris-
tus per
supplicam non
derexit
veniam suis
crucifixoribus,
sed recusat
habere ad
tribunal
Patris sui.

S. Amb. de
interpell. ad
Ibid. 12.

4 Iesus autem dicebat Pater, &c. S. Joannes Evangelista pridie passionis quid contigerit, descripturus, ait: *Sciens Iesus, quia omnia dedit ei Pater in manus. Querendum igitur, cur Christus qui omnes sibi, & Patri suo illatas offensas peccatrici, publicanis, paralytico, multique aliis dimiserat, & de cujus potestate delicta remittendi nulla poterat oriri controversia; cur inquam is non dixerit potius: Dimitte vobis, absque recursum ad aeterni Patris sui tribunal? Num forte hic distinctum à Filio habet iudicium? Minimè; nam qualis Pater, talis Filius. Responsum igitur à S. Amb. excipiamus, dicente: Quod verbo dixit, exemplo probavit, denique & in cruce posuit, de persecutoribus suis sibi convitiastibus ait: Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt, ut oraret pro calumniastibus, quibus poterat ipse dimittere: Quamvis nec hoc Ambrosii responsum propositum enodet dubium, sed potius augeat. Cur enim à Patre dictam postulat veniam, quando ipsemet scelus remittere poterat?*

Aliud sanè responderi nequit, quàm quod licet merita Redemptoris propter sanguinis sui effusionem, & crucifixionem suam, tunc maxima essent, ea tamen in isto temporis puncto Patri suo praesentare tardavit, ut cum hoc pretio ipsum versus crucifixores tantò magis propitium efficeret. Imò Christus qui non modò Deus, sed & homo erat, minor Patre secundum humanitatem, Deum in praesenti titulo Patris nominavit, volens potius Filius Dei audire, quàm homo, ut sic intercessionem longè certior redderet. D. autem Chryl. à S. Thom. in Catena citatus, hanc aliam ejusdem dicti assignat rationem, inquit: *Iesus autem dicebat: Pater dimitte illis; non quia non posset ipse relaxare, sed ut nos pro persequentibus orare edoceret, non solum verbo, sed & opere.*

D. Chr. in
Cat. D. Tho.

5 Pater, &c. Hoc loquendi modo usus est Christus, ut Patrem ad compassionem induceret; nam pro se orans, dicebat: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Quia Ly Deus, Majestatis est expressivum, Pater verò teneritudinis amoris. Ait Pater dulcissime, inquit S. Bernardinus, Pater amantissime, Pater desideratissime, à paterno nomine amorosus Filius capie, & suo blandiens genitori, tali filio nihil debere negari concludit. Poterat equidem filius hic dicere veraciter: In capite libri scriptum est de me, ut faciam Deus voluntatem tuam; Paternam in generis humani Redemptione operanda adimplere satagebat voluntatem, atque ided huic pariter supplicae à parte annuendum censebat, ut videlicet Pater tam benigni filii sui petitioni acquiescens, ejus quoque adimpleret voluntatem; ideoque audacter dicebat: Pater dimitte illis.*

Nomen Pa-
tris expressivum
est illius
efficacius ad
misericordiam
inclinare.
S. Bern. c. 1. 6. 10
2. 1. 6. 4.
Hob. 10. 7.

6 S. Bernardin. orationem discutens Dominicam Ly Pater singulariter examinat, ex eoque ita ad praesens discurret institutum: *Oratio quae à paterno dulcescit nomine, omnium petitionum impetrandarum mihi fiduciam praebeat. Qui idem Sanctus alio in sermone sequentem circa idem punctum considerationem instituit in haec verba: Considera, quam superfluens suis amor dulcis Domini Dei nostri, super impios hostes suos, quando non solum pleno corde fuit indultor, sed etiam efficacissimus intercessor, & piissimus excusator. Unde nec allocutus est iudicem, qui prece non flectitur, sed paterno nomine suo blandiens genitori, sibi quasi conclusit, nihil tanto Filio denegandum.*

Probat et
occasione
Dominicae,
S. Bern. c. 1.
1. 6. 4. post D.
Chr. A. 6. 8.
1. 11.

7 Pater, &c. S. quoque Ber. mysterium hujus vocis indagans, ait: *Quare nomen Patris apponit? Sequae ad infantes reflectit, quorum proprium est, genitorem suum titulo patris compellere, ut quod petunt, illis concedat: Ut naturalem dilectionem ipsius (verba sunt dicti Sancti) ad memoriam reducant, per quam facilius petitionis suae salutarem consequantur effectum. Quin & in veteri Testamento Deus se iratum esse demonstrare volens, his communiter utebatur verbis: Ego Dominus qui loquor. Ait quando se benignum placidumque sistere volebat, dicebat: Ego ero eis in patrem. Atque ob hanc ipsissimam causam, Salvator noster ab aeterno suo Patre aliqua impetraturus, his utitur verbis: Pater mi, Pater sancte.*

Christus
omni voca-
ne patris,
et imitatus
infantes.

8 Dimitte, &c. Quamvis titulus Patris respectum importet, & reverentiam, nihilominus postquam Christus dixisset, Pater, hoc imperativum immediate subnectit verbum: Dimitte; ubi S. Bernardin. ait: *Denique efficacissime petit, dicens: ignosce; nec ait: examina, considera, pondera, sed ignosce, inquit, ut nostras doceat offensas non examinare, non ponderare, non etiam considerare, sed oblivioni omnino tradere, & toto corde, & pleno ore atque efficaci opere indulgere. In horto equidem Gethsemani, Patri supplicaturus, ut amarissimum passionis suae calicem deprecando nostram praeserret infirmitatem, quibus verbis putatis, quod suam expresserit supplicam? Pater si possibile est, transeat à me calix iste; in praesenti autem absolute praecipere videtur, non enim dicit, Si fieri potest, sed absolute, dimitte; adeoque Titus Bostrensis, in hujus S. Luc. textus Commentario ita scribere non dubitat: Perinde cum eo loquitur, atque par cum pare, & patrem vocat, & cum magnalibetate, dimitte illis, clamat. Non enim dixit: Domine, rogate, ut hanc illis offensam condones, sed dimitte illis. Rationem verò, cur à Patre aeterno quoque*

Christus non
petit, ut Pa-
ter examinet
delicta illor-
um, sed ut
absolute
dimittat.
S. Bern. c. 1. 6. 10
2. 1. 6. 4.

Mor. ad. 19.

Tit. Bost. in
Biblioth.
vol. Paul. T. 4.

que veniam pro crucifixoribus petierit, hanc assignat, quia injuriæ quas ipse Christus recipiebat, non modo propriam ejus offendebant personam, sed & Patris, cujus ipse Filius erat: *Ostendit per hac autem, qua Iudei per injuriam, & contumeliam in illam committent, ea propter utriusque nature, & divinitatis identitatem, in ipsius quoque Patris in injuriam, & contumeliam redundasse.*

9 *Dimitte illis.* Quare eos, quibus à Divino genitore ignosci volebat, non indigitat? De aliis namque, quam de solis crucifixoribus, Ly illis, abique denotatione speciali intelligi poterat. Quibus igitur veniam dari petebat? Forsitan Apostolis qui cum deseruerant? Nequaquam; siquidem ministris Pilati jam præceperat, dicens: *Si me queritis, sinite hos abire.* Remissionem forsitan postulabat Petro perjurato? Minime; quia hunc jam in suam readmiserat gratiam, quando respexit Petrum, & flevit amare. Nunquid pro conversione Judæ se interponebat? Neque hoc dici potest; siquidem ille jam desperatus, & suspensus erat. Ad quos igitur pronomen illis referebatur? Utrique non ad alios, quam ad flagellatores, coronatores, crucifixores, & injurios qui cum tot affecerant improperiis, persecutores. Quare igitur non dicit crucifixoribus meis, inimicis meis? Quia nimirum talis, ac tanta amoris erat teneritudo, atque excessiva pietas, qua Christus eos ipsos, à quibus lacerabatur, & dilaniabatur, intinè fovebat, ut ne quidem his ipsis vel minimum verbum asperum dicere vellet. Quin interrogatus aliquando: *Quid sunt plage istæ in medio manuum tuarum?* Amicissimè respondit: *His plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me: non enim sciunt quid faciunt.* Ubi Sanctus Bernardus ait: *Et quasi quæretur indulgentiæ ratio in tam horrendo facinore, sequitur: Quia nesciunt quid faciunt; ac si diceret: Eo digni venia, quo & pusilli scientia sunt; ideo ignosco illis, quia non agnoscunt ab illis.* Et quidem ut veritatem astruamus, majus quid nec verbo, nec mente concipi poterat in crucifixorum favorem, quod eos excusaret, quam ignorantia ipsorum allegatio.

10 *Dimitte illis,* Sanctus Bernardinus in præsentibus hæc mansuetissima CHRISTI examinans verba, ita discursit: *Primo Christus efficitur excusator, & defensor persequentium se. Vadit tamquam ad Patrem, non tamquam ad Iudicem, accusando, & petendo vindictam, & punitionem, sed tamquam Excusator, & Advocatus, & supplex filius, dicit, dimitte, & non dicit: Considera culpam illorum.* Quod idem motivum ab eodem Sancto alio quodam in sermone in hæc verba adducitur: *Insuper & viscera cordialis compunctionis super crucifigentes eum effundens, ait: Illis; quia sunt cæci, sunt infirmi, nec non ex infelitione nature, ad malum proni: quasi dicere velis: Non permaneat Pater Spiritus indignationis tue in illis, cum non sint spiritus separati, qui ex impia malignitate offendunt, sed ex pondere suæ infectæ carnis, his sceleribus immerguntur.* Deumque subdit: *quia nesciunt, scilicet creationis beneficium, amoris mei infinitissimum donum, redemptionis meæ inestimabile pretium, eterne gloriæ interminabile premium, sui sceleris inconsiderabile malum, neque æterni supplicii infinitum tormentum, ideo nesciunt quid faciunt.*

11 Quis itaque tanti exempli speculator, ad dilectionem inimicorum non commovebitur, maxime si legem CHRISTI proficitur Evangelicam? Fratres Josephi indignationem hujus se placaturos esse arbitrati sunt, dicendo: *Pater tuus præcepit nobis antequam moreretur, ut hæc tibi verbis illius diceremus: Obsecro, ut obliviscaris scelerum fratrum tuorum, & peccati atque malitiæ quam exercuerunt in te.* Quidni igitur & nos Redemptori patrique nostro obtemperabimus, qui priusquam ex hac vita discederet, nobis præcepit, inquiens: *Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, orate pro persequentibus, & calumniantibus vos?* Quod præceptum ipsemet ante mortem suam executioni mandavit; sed quo putatis fine? *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* Quapropter si id adimplere neglexerimus, quanta cum ratione nobis exprobrari

poterit illud, apud Malachiam Dei verbum: *Filius honorat Patrem, & servus Dominum suum; si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus? Si Dominus ego sum, ubi est timor meus?*

12 *Dimitte illis.* S. Aug. excusationes illas, quas vindicativi allegare solent, ne quis à Christi imitatione ullatenus se subtrahere possit, refutare conatur, ideoque illas in medium adducit, inquiens: *Disturns es; Et quando hoc possum, quod Dominus potuit? Quare hoc dicis? Attende ubi hoc facit, attende quia in cruce hoc fecit, non in calo; in cruce, ubi se ad imitandum omnibus præbuit.* Sanè quantum injuria gravior, tantò minus est indulgentiæ motivum. Sed ne divagemur latius, in sanctuarii pondere offensas discutiamus, quas illi ipsi, pro quibus intercedebat Christus, Salvatori intulere. Præ reliquis maximum à Deo beneficium obtinuerant Hebræi, majoribus quam omnes, quotquot unquam fuerunt aut erunt, favoribus affecti fuerant ab eodem illo Deo, cui injuriabantur, quemque tumultuosè, atque cum violentia ad crucem condemnarant, Barabbæ cum contumeliosè postponentes; mors ejus omnium maxime infamis erat, utpotè crucifixi in medio duorum latronum, tempore quo Jerosolymam, tamquam ad Metropolim totius Palæstinæ, miliones concurrerant hominum, ex variis partibus; tunc perfidi malefactores Christum morti dederunt, ita in eum exacerbati, ut vel minimam aquæ guttam, quam petebat, ipsi denegarent. Atque insuper innumerabilibus improperiis, blasphemis, ludibriis, ac perniciosissimorum tormentorum acerbitate crudeliter confecerunt. Et nihilominus cum Christus omnium horum oblitus, pro ipsorum veniam intercesserit, quis tandem se excusare, aut ab inimicorum suorum dilectione subtrahere se poterit? Audite Hildebertum, illiusque si potestis respondete, sin minus, obedite propositioni, inquiens: *De charitate quod loquar, cui hoc solum sufficit, ut testimonium, quod cum crucifigeret eum Iudæus, orabat ut illi indulgeret Deus? Charitas ista, charitas admiranda, dum clavi manibus, lancea lateri, feleri admovebantur ab inimicis, manus, & latus, & os agebant pro inimicis.* Quam eandem immensam Redemptoris mansuetudinem Sanct. Aug. in sermone citato in hæc ulterius prosequitur verba: *Hic jam attende Magistrum, & Dominum tuum non in cathedra sedentem, sed in ligno pendentem, circumspicentis undique turbis inimicorum, & dicentem: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Vide Magistrum, audi imitorem: nunquid tunc Dominus Christus pro rogantibus rogavit, & non potius pro insultantibus, & interficientibus? Nunquid deseruit Medicus officium suum, quia phreneticus se viebat? Dicis enim ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.*

13 Quamvis corda nostra ad inimicorum dilectionem extimulata esse non dubitem, propter, & per motiva adducta, discursum nihilominus sequenti efficacissima Sancti Ber. autoritate terminandum duxi, qua tantam Christi benignitatem in hæc deprædicat verba: *O inestimabilis dignatio Redemptoris! O incomprehensibilis latitudo sui amoris, & oris, qui sicut Bernardus supra Canticum ait: Flagellis cæsus, spinis coronatus, clavis confossus, patibulo affixus, opprobriis saturatus, omnium tamen dolorum immemor, inquit: Pater ignosce illis.*

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Quam grata sit Deo, atque efficax nostra pro inimicis nostris oratio.

T H E M A.

Orate pro persequentibus, & calumniantibus vos. Matt. 5. vers. 44.

1 *Salvator noster qualiter ad æterni Patris sui similitudinem (Effore ergo perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est) aspirare, atque pertingere possumus, nos edocuit, præscribit, ut pro inimicis, & persecutoribus nostris oremus. Quod ipsemet priusquam ex hac vita discederet, se adimplendum noverat; ut ad idem faciendum suo nos animaret exemplo: Nam*

ut

Quibusnam Christus peccati ignoscit, & dimittit.

102. 18. 8.

102. 21. 6.

Zach. 13. 6.

S. Ber. lib. de præcepto & dispensac.

S. Ber. 2. 4. Per. 4. majoris hebdom. Christi etiam excusati criminum suorum malefactorum.

S. Ber. 2. 1. 1. 50 c. 4.

Hoc ipsius exemplum imitari decemur. Gen. 50. 16.

102. 13.

Malach. 1. 4.

S. Aug. 1. 70. de temp.

Ubi, quibus & quando Christus Venit petierit pro hostibus.

Hil. 2. 7. Or. de Christi benefic. in bibl. vet. Pat.

S. Aug. lib.

S. Ber. 2. 1. 50 c. 4.

Exemplo Christi imitari decemur. Gen. 50. 16.

De Inimicis, eorumque Dilectione, Discursus XIV. 703

ut Sanctus Ambrosius docet : Rogare quis debet, & pro inimicis suis, orare etiam pro persequentibus, sicut Dominus orabat, dicens: Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt. Vide clementiam magnam. Illi suum persequuntur Authorem, ipse adversariis etiam gravia peccata donabat, quin etiam ignorantie velamine excusabat admissum, dicens: Quia nesciunt quid faciunt; nam si scirent, Dominum non persequerentur suum, in cuius potestate, ac iure salutem esse suam arbitrantur. Et quia non sola CHRISTI persecutores erant morte consensu, addebant maledicta, atque convicia, ut ait ipse; Maledicent illi, & tu benedices: domus nos, quod timere maledicta persequentium minime debeamus, cum habemus persecutionis Authorem, nec movere nos convicia debeant, ubi praesens est, qui possit auferre maledicta. Ob hunc itaque finem caelestis Magister pro crucifixoribus suis, suum in cruce oravit aeternum Patrem, ut scilicet nos discipulos, & sequaces suos instrueret, ut non modò malefactoribus nostris ignoscamus, sed & insuper eos amemus, quin & pro iisdem intercedamus.

2 Oratio pro persequentibus: Sanctus Bernardin. sequentem circa hæc verba format discursum: Signum est perfectissimum, & meriti maximi, si injuriantem corde diligis, ore gratiam pro eo a Domino exposcis, in oratione, & opere etiam extra necessitatem niliter ei deservis. Quin & Magnus Gregorius in Homilia quadam, ita discurret: Virtus vera orationis est celsitudo charitatis, & tunc quis, quod velle petit, adipiscitur, cum ejus animus in petitione, nec inimici odio fuscatur; sed plerumque reluctanter animus vincimus, si etiam pro inimicis oramus.

3 Sancto Luca teste, Protomartyr Stephanus faciebat prodigia, & signa magna in populo, & nihilominus ne vel unicum, quod parrarit, in Scriptura exprimitur miraculum: quæ tanti silentii causa? Discite rationem: Quando Protomartyr genuflexus pro suis ferventer orabat lapidatoribus, maximum, quod unquam operari poterat, rarissimumque, edidit prodigium. Quod ut penetremus profundius, vos ego intertogo; Quis in mirabilibus atque portentis prodigiosior fuit S. Paulo? Hic autem de seipso deque Apostolatu suo ipsemet attestatur, dicens: Signa Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis, & prodigiis, & virtutibus. Similiter tolerantia persecutionum conjuncta cum redditione boni pro malo, nec non continua pro inimicis oratione, inter præclarissima, quæ Apostoli operabantur prodigia, computatur. Nemo est quem tristissima illa lateant verba: Si Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum non haberet: Orationes namque sancti Stephani, quas pro lapidantibus (quos inter Saulus erat, qui uniuscujusque vestes custodiens Stephanum occidebat manibus omnium) fudit, Deum permoverunt, ut ex Saulo Paulum, & ex persecutore sacerdotem Apostolum.

4 Idem Sanctus Paulus de Pontifice æterno, Christo Redemptore nostro, quando super crucis altare suas Patri obtulit preces, agens, ita actionis hujus substantiam describit, & circumstantias: Quia in diebus carnis sue preces, supplicationesque, cum clamore valido, & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia. Circa quæ verba Sanctus Cyprian. sequentem, proposito nostro mirè favorabilem, format discursum: Adhuc Sacerdotalis auctoritatis Privilegium in medium proferens, Mediator inter nos, & Patrem oras pro his, qui ad dolorem vulnere tuorum opprobria addiderunt, & pro inimicis impetras veniam, supplicas, & obsecras, ut hæc eis iniquitas dimittatur, & à morte tua habeantur innoxii ipsi, qui sanguinem suum super se, & super filios suos manore precantur. Idem verò sanctissimus Martyr, postquam ingratitudinem, ignorantiam, cecitatem, atque impietatem Hebraismi fusiùs ostendisset, tandem ad demonstrandam orationis CHRISTI efficaciam descendit, inquiens: Dimissum est ergo CHRISTO orante peccatum, & ex parte maxima caritas illuminata est, & malignantium perfidia demum credidit, & intellexit, & de torculari crucis mustum expressit, accepit, & bibit.

5 Huc pariter spectant memorabilia illa Sancti Leo-

nis Papæ, orantem in cruce Redemptorem considerantis, verba; dicit enim: Cuius etiam circa interfectorum suos tanta erat pietatis affectio, ut de cruce supplicans Patri, non se vindicari, sed illis postulari ignosci, dicens: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt, cujus utique orationis efficientia fuit, ut prædicatio Petri Apostoli, ex iis qui dixerunt: Sanguis illius super nos, & super filios nostros, multorum ad penitentiam corda converteret, ut uno die baptizarentur tria fere millia Judæorum, fierentque omnium cor unum, & anima una, paratorum jam pro eorum, quem poposcerant crucifigi. Unde & Judas traditor, licet peccati quasi inextinguibilis reus factus fuisset, nihilominus remissionem sperare, propriamque vincere potuisset oblationem, nisi, prout idem bene advertit Sanctus Leo, necnon ex textu deducitur Sancti Matthæi, priusquam dictam Patri pro crucifixorum veniam obtulisset supplicam, jam suspensus crepuisset medius. Unde præfatus S. Pontifex ait: Potuisset consequi remedium, si non festinasset ad laqueum. Quæ veritas ex conversione boni latronis elucidatur, siquidem & hic in principio, unâ cum socio suo Christum blasphemabat, eique insultabat; at postquam Christus pro omnium licitorum, seque vendentium veniam patrem precatus est, ad sanam rediit mentem, compungi coepit, notitiam, & fidem ejus hausit, Regemque professus est Paradisi; quin & Centurio multique alii revertebantur percutientespectora sua, & confitentes: Verè hic homo Filius Dei erat.

6 Psalmus 68. prout ex lectione ejus patet, ad impropria alludit, & supplicia, quibus Filius DEI afflictus fuit in cruce: Postquam igitur Psalmista multorum opprobriorum, cruciatuumque recentuisset feriem, tandem subjungit, dicens: Ego vero orationem meam ad te Domine, tempus beneplaciti DEVS, in multitudine misericordie tue exaudi me: ubi imperativè se exaudiri petit. Circa quem versiculum olim Incognitus, sed notissimus hodie Carmelita Michael Ayguanus, ita discurret: Sciendum quod in persecutionibus maximum remedium est, pro persecutoribus orare, quod Christus facere nos suo docuit exemplo, quando in cruce posuit Patrem pro persecutoribus oravit, dicens: Pater ignosce &c. Quod providens Psalmista hic in persona Christi dicit, quod illi adversum melo-quebantur, ego vero orationem meam ad te Domine, supplex dirigo. Viglossa: Hic Christus prædictis malis orationem opponit, ut nos discamus non rixas, sed orationes jurgiis opponere. Sed consideratione dignum est, quod Psalmista dicat: Tempus beneplaciti Deus; cujus sensus difficilis videtur; nunquid enim DEUS preces nostras quovis tempore acceptat? aut verò orationem aliis temporibus ad æternum Patrem directam eidem minime gratam, & acceptam futuram fuisse dicemus, nisi præcisè facta fuisset illo tempore, de quo dicit: Tempus beneplaciti DEVS? Absit; ipsemet enim Dei Filius apud Sanctum Joannem cap. 11. inquit: Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me, ego autem sciebam, quia semper me audis. Veruntamen licet revera ita sit, quod scilicet oratio Christi quovis tempore ad DEUM Patrem sua grata fuerit, nulla tamen oratio æterno Patri suo tantopere placuit, quantum illa, quam pro inimicis suis Filius Dei in cruce ad Patrem direxit, quando pro inimicis suis rogavit; hoc enim tempus aptissimum erat ad obtinendum supplicationis suæ gratiosum recriptum: Unde idem Incognitus ait: Hic loquitur de oratione, quam pro persecutoribus fecit tempore passionis, dicens: Tempus beneplaciti DEVS: quasi facta oblatione condonationis inimicorum, fuerit tempus beneplaciti, id est, opportunum ad impetranda omnia.

7 In Chronicis Franciscanis de Sancta Elisabetha vidua Regis Ungariæ filia, & tertium ordinem Sancti Francisci professæ, legitur, quod dum in statu viduali multis oneraretur injuriis, & probrosis contumeliis, ipsa copiosè lachrymans, efficaciter pro illis, à quibus contumeliata fuerat, DEUM rogavit, & specialiter pro qualibet injuria singularem quandam illis postulavit gratiam. In medio autem hujus tam ferventis orationis posita, vocem audivit sibi

S. Leo C. 1. de Passione. Qualis fuerit effectus orationis Christi pro hostibus.

S. Leo C. 1. de Pass. De.

Luc. 23. 48.

Psalm. 68.

Tempus beneplaciti ad exaudiendas preces nostras, est, cum condonamus injurias, ab hostibus illas. Incogn. ib.

Incogn. ib.

Lib. 9. p. 1. c. 12. Chron. 3. Franc. exponendum hujus exemplum in S. Elisabetha.

S. Amb. in libro Valeriani imp.

Hoc enim signum est perfectissimi amoris, S. Bernard. 4. c. 1. 2.

1. c. 2. 2.

Ad 1. c. 2. 2. Quod 2. c. 2. 2. max. operatur facit prodigium.

2. c. 2. 2. 1.

Similiter 2. c. 2. 2. Paulus.

Quod Chr. in cruce, & quando oravit pro inimicis suis. Hebr. 5. 7.

S. Cyp. 1. de Passione.

sibi dicentem: Nunquam effudisti orationem mihi gratiorem, & acceptiorem, quam hac fuerit, que viscera mea penetravit; ac proinde inimicis tuis omnia condono peccata, meamque illis impertior gratiam: quibus verbis permota sancte, & perfectæ cuidam vitæ se deinceps addixit. Sanctus Bernardinus, ex Sancto Gregorio in quodam sermone, ita scribit: *Conditoris auribus illa maxime oratio commendatur, qua pro inimicis quoque intercedere nitimur. Quid est quod Moyses, Samuel, & Elias in postulatione aliis preferuntur, nisi quod isti tantum in serie Veteris Testamenti pro inimicis orasse leguntur? Moyses à populo lapidibus impetitur, & pro lapidantibus deprecatur. Samuel à principatu ejicitur, & ait: Absit à me ut cessem orare pro vobis, 4. Regum 12. Elias etiam oravit pro Acab inimico suo. Quantum grata sit talis Deo erga inimicos excessiva charitas, patet exemplo Beati Bernardi primi socii sancti Francisci, de quo legitur, quod cum propè obitum esset, raptus supra se ipsum in extasim, in se reversus ad fratres ait: DEO gratias mecum agite fratres, quia misericors Dominus à poena purgatorii me absolvit, nec vere dicere possum, quia fuerim frater minor, nisi in unotantum: Cumque quod esset illud unum, fratres inter se rogarent, ait: Illud unum est, quod nunquam offendit me homo, quin specialis mihi amor quidam nasceretur in corde, ad illum magis diligendum, quam ante. Moyses adeò cum DEO familiaris erat, ut ipsemet ita scribat: Loquebatur Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui ad amicum suum; nullam quoque à DEO postulabat gratiam, quam non protinus obtineret; ac verò scitis ne Divini illius favoris causam? Nimirum hoc factum est, quia erat Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra. Idem hic populi Israelitici generalissimus, & Aaron frater ejus à Core, Dathan, & Abiron, aliisque eorum assecis impiissimè exagitabantur; & nihilominus pro eorum reconciliatione supplices intercesserunt, itaque Dei placare conati sunt; quam mansuetudinem seridò considerans Origenes, ait: Volo de bonitate Dei admonere discipulos CHRISTI: Moyses, & Aaron priores faciunt hoc, quod postmodum Evangelium docuit. Ecce diligit Moyses inimicos, & orat pro persecutoribus suis, quod nique Christus fieri in Evangelio docet. Audite enim quomodo cadentes in faciem super terram orant pro illis, qui ad interficiendum eos insurrexerant. Quæ eadem Moysis mansuetudo in eodem capitulo plenius edocetur; nam cum populus contra Moysem, velut tantæ stragis causam insurrexisset, Deus autem temeritatem hanc justitiæ Divinæ ultore gladio punire vellet, Moyses fratri præcepit, ut iburibulo arrepto ad propulum accurreret; qui in mandatis exequendis haud segnis, subito accurrens, stansque inter mortales, ac viventes, pro populo deprecatus est, & plaga cessavit. Prodigium sanè maximum! qualiter namque tantillum incensu virtutem habebat, ut furibundum DEI gladium in vaginam recondere? Responsum ab eodem accipiamus Origene, dicente: Intuere virtutem reprobationis ejus, & incensi mysterium erubuisse Angelum vastatorem, & in hoc mortem quidem finitam, vitam vero reparatam. Incensum enim orationis symbolum erat; sed à quibus offerebatur? ab iis scilicet, qui juxta dictamen sensus vindictam potius postulare debuissent; quod videns Angelus, scilicet hos ipsos, qui maxime offensus erant, pro venia intercedere, quasi erubescens, supplicium continuare destitit.*

8 In capite 13. libri 3. Regum haud dissimile nobis traditur exemplum, quando scilicet sacrilego Jeroboam incensum offerente Idolis, quidam ad eum accessit Propheta à DEO natus, qui suam ei exprobrabat impietatem; sed & impius Rex subito cum in vincula conjecti iussit, inquit: Apprehendite eum: propter quod flagitium cum manus Regis exarvisset, & altare contractum esset, dictus nihilominus Propheta eidem Regi, instanter idipsum ab eo poscenti, non sine evidenti miraculo salutem restituit, quamvis post restitutum Regi incolumitatem paulò post in itinere à leone occisus fuerit. Circa quod factum scire percuperem, cur Divina bonitas consensum tam

singularem Regi isti concesserit gratiam, qua eum utpote in sua infidelitate perieverantem, abuturum esse sciebat? Oravitque vir Dei faciem Domini; & reversa est manus Regis ad eum, & facta est sicut prius fuerat. Ut itaque difficultatis punctum enodemus, ad eum nos reflectamus oportet, qui dictam Regi gratiam contulit. Hic enim idem ille Propheta erat, quem Rex offenderat, quique bonum pro malo reddere satagebat. Unde Theodoretus inquit: *Supplex rogavit Prophetam, ut sibi peteret ab eo, qui miserat, non sceleris remissionem, sed manus curationem. Ostendit autem & Propheta mansuetudinem, & Deus clementiam. Ipse namque Propheta offensus efficacissimus factus est intercessor, quando intercessit pro eo, à quo injuriosè tractatus fuerat: Propheta petiit, & Deus dedit medelam.*

9 *Orate pro persequentibus.* In tota Scriptura facta vix aliquem majorem cum confidentia, majorique ad Deum instantia, nec non certiori cum gratiarum ejus obtinendarum spe orasse reperio, præterquam illos, qui suis pro inimicis orant; hinc fortè Sanctus Ambrosius dicebat: *David tacendo vicit adversarios suos, & quia sicut mutus factus est, vocem recepit, quia conversus ad Dominum loquebatur, dicens: Quoniam in te speravi, tu exaudies me Domine DEVS meus. Qui idem David alio in Psalmo ita Divinam alloquitur Majestatem: Verba mea auribus percipe Domine, intellige clamorem meum, intende vocem orationis mee, quoniam ad te orabo, Domine, mane exaudies vocem meam.* Ubi S. Propheta non modò se audiendum, sed insuper infallibiliter exaudiendum promittit; unde D. Chrysostomus inquit: *Hoc dicit audacter, & libere: quando oratur adversus inimicos, quando adversus eos, qui molestia aliqua affecerunt, ea non sunt verba hominis, sed Diaboli; si ergo dicas: auribus percipe verba mea, dicea verba, que sunt hominis mansueti ac humani, & qui nihil habet diabolicum: q. d. illi qui non modò nullum contra inimicos conservant odium, sed & insuper pro iis orant, hi sibi promittere possunt suas certissimè à DEO exaudientes orationes, suasque supplicas ipsi fiducialissimè repræsentandas.*

10 Propheta Regius Psalmo suo 54. hoc statuit principium: *Exaudi DEVS orationem meam, ne desperis deprecationem meam, intende mihi, & exaudi me.* Sed undenam tantam, se infallibiliter exaudiendum spem concipiebat? audite sequentia: *Contristatus sum in exercitatione mea, & conturbatus sum à voce inimici.* Circa quæ verba Sanctus Augustinus ita sermoneatur: *Audistis fluitus, & ventos: tanquam humiliato insultabant, & ille orabat. Undique illi strepitu insultationis se fiebant, at ille intus invocabat, quem non videbat. Cum aliquid tale patitur Christianus, non debet facile velut odio ire in eum, à quo patitur, & velle ventum vincere, sed convertere se ad orationem, ne amittat dilectionem. Ex ne singula movendo, nauseam creem, uni inherebo, quòd videlicet idem Psalmista allo in Psalmo se in medio inimicorum, & persequentium positum fuisse lamentetur, inquiens: Surgentes testes iniqui, que ignorabam, interrogabant me, retribuiebant mihi mala pro bonis, sterilitatem animæ meæ. Contra quos insultus se jejuniis, ciliciis, & oratione munivit: ideoque subdit: Ego autem cum mihi molesti essent, inducbar cilicio, humiliabam in jejuniis animam meam. Sed quis hujus exercitii fructus fuit? & oratio mea in sinu meo convertetur. Ubi Sanctus Ambrosius ait: *Hæc est oratio, qua in sinum convertitur deprecantis, fructum referens eorum, que voluit impetrare. Ideoque in quadam Epistola sua ita nos ad Davidis imitationem invitat, dicens: Imitamini Sanctum David, quem tanquam bonus Magister reliquit Dominus, quem imitemur, dicentem: Pro eo, ne me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam. Quæ eadem verba idem Sanctus alibi ponderans, ait: Adversus arma justis, quibus omnes adversarios repellat impetus; alibi ait: Circumierunt me, & expugnaverunt me gratis; pro eo ne me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam. Hic ait: Quod studium ei non exercenda ad bellia artes fuerit juventutis, non discipuli adversantis astutia ulla cordis, ne illum vince-**

Theod. l. 1. cap. 742.

Qui pro suis inimicis orant, certi sunt pro eorum exauditione esse. S. Amb. in Pl. 37.

Pl. 5. Et hinc audacter & libere ducit ut orant sicut David.

D. Chrys.

Pl. 54. A. Augustinus ultimum exemplum Davidis.

S. Aug. ib.

Pl. 34. 12.

S. Amb. ib.

S. Amb. l. 3. ep. ult. Pl. 103. 4.

S. Amb. ib. Pl. 118. oct. 31.

S. Bern. l. 2. c. 19. Et l. 3. c. 6. Moysi, Samuelis, & Elie.

S. Bern. l. 3. Quinavall.

Speciale hujus exempli dedit M. yles.

Num. 11. 3.

Num. 16. 12.

Orig. h. 9. in Num.

Num. 16. 42.

Orig. ib.

1. Reg. 11. 4. Propheta Domini Jeroboam incensum offerente qui illum occidere voluit.

De Inimicis, eorumque Dilectione, Discursus XV. 705

ret, quem videbas, sed adversum eos praelibatur, quas non videbas; majorque in eo pietas, quam virtus corporis militabat.

11 Imo hic ad orationem recursus Regi Davidi, quoties ab adversariis suis premeretur, familiarissimus erat, hunc alio in Psalmo cum dixisse novimus: *Posui orationem custodiam, cum confisteret peccator adversum me. Obmutescit, & humiliatus sum, & solui. Conclavit cor meum intrinse, & in meditatione mea exardescit ignis. In sua nanique meditatione ad charitatem, & amorem contra proximos accendebatur, etiam erga illos, à quibus indignè tractatus fuerat; hæc autem oratio prorsus omnipotens est, unde idem Sanctus Ambrosius inquit: *Infirmus pro te oras, fortis pro inimico tuo oras. Preces namque quas Deo offerimus pro nobis, minoris sunt efficaciz, quam illæ, quas pro nostris offerimus inimicis; utpotè quæ valore pollem immenso, prout ex quodam deduci potest Textu Prophetæ Jobi, qui dum innocens à tribus amicis pateretur calumniam, utpotè quæ ejus infortunia iniquitatum ipsius effectus esse dicebant; quapropter Deum in illorum perniciem iratum advertens, ad divinam recurrens pietatem, dixit ad Eliphaz Themanitem, ut victimas offerrent: ast illi potius ad intercessionem Jobi confugerunt jubente Domino: *Ite ad servum meum Job, & offerite holocaustum pro vobis; Job autem servus meus orabit pro vobis, faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia. Sanctus Job gravissimè ab iis injuriatus fuerat, atque ideo Deum ipsum ad iracundiam provocarunt; sed ecce præsentissimum reconciliationis remedium; *Ite ad servum meum Job, &c. Ut scilicet nos omnes disceremus, quod oratio pro inimicis effusa, omnipotens sit, & prorsus infallibilis. Unde Sanctus Ambrosius idem intentum nostrum dicto Jobi exemplo confirmans, ait: *Divino judicio Job sanctus electus est, cujus oratio Regum illorum calumniantium justo aboleret offensam; idque illo corroborat Psalmi versiculo: *Senes bonæ voluntatis tuæ coronasti nos. Ubi per bonam voluntatem intelligi potest Evangelicæ adimpletio legis, quæ amare inimicum, proque eo orare præcipit, de qua idem Psalmista alibi dicebat: *In lege Domini voluntas ejus. Quam orationem Sanctus Ambrosius scutum denominat, inquit: *Bonum scutum oratio, si pro inimico tuo oras. Tu oras, & Dominus te protegit: Bonum scutum etiam triumphantis, ut inimicum tuum, quem possis ferire, defendas, ne ab aliquo trucidetur, & quod majus est, à Christo, qui dixit; *Mihi vindictam, & ego retribuam.*********

12 Maximum de seipso Christianus reportat triumphum, quando non modò suo ignoscit inimico, sed insuper suis eum suffulcit precibus, eumque apud Deum defendit; hoc enim modo orationes ejus omnipotentes evadunt. Olim dum quis victor triumphabat, coronam in capite gerebat scutis plenam, quam inimicis victis ademerat; unde & postmodum mos invaluit, ut Sancti, qui mundum, Dæmonem, carnemque vicerunt, diademate in formam scuti efformato coronentur. Oratio igitur quæ Deo pro inimicis offertur, non modò magni est valoris, sed & insuper victoriæ signum existit, qua scilicet nosmetipsos, appetitum vindictivum reprimendo, bonumque pro malo persecutoribus reddendo, vincimus. Hinc Sanctus Augustinus in quodam sermone tuo nos admonet, dicens: *Sub Deo es, orationem suspiras, occurris tibi, quæ te laßt, occurris tibi, quæ te spoliavit, occurris tibi, quæ te in carcere dimisit. Eja attende cor tuum, respice Dominum tuum. Ecce malus inimicus tuus, ecce bonus Dominus tuus, nocet tibi inimicus tuus malus, ora pro inimico tuo, dicis tibi Dominus tuus bonus. Inter inimicum tuum malum, & Dominum bonum, quid tu facturus es? contra hunc oraturus, aut huic obtemperaturus?*

13 S. Stephanus se in recompensam fidelis prædicationis, qua illos in fide Dei vivi, & veri erudire satagebat, ab impiis Hebræis lapidari videns, non ideo curam illorum abiecit, nec pro eorum salute efficaciter precari destitit. Quam verò grata hæc Deo fuerit illius oratio, exinde patet, quod Christus ad eam audientem, & exaudiendam de cælo respexit; hinc Sanctus Augustinus Redemptorem Saulo ita loquentem introducit: *Contra tanta mala, quæ committis in me, olim qui-*

*dem debui perdere te, sed Stephanus servus meus oravit pro te. Et paulò post subjungit, dicens: *Ideo de terra erectus est Paulus, quia in terram inclinatus exauditus est Stephanus.**

14 Juvenis quidam Clericus propter malos mores suos in carcerem conjectus, ut Annales perhibent Ecclesiastici, in eodem nequiter peremptus fuit; qui cum moriens omnem expiasset culpam, transiit ad gloriam; cujus anima expiato scelere cælesti gloria donata non aliam vindictam de homicida repoposcit, quam ut criminis in se perpetrati paniteret. Animæque huic talis in cælo facta fuit optio: *Pete quod vis, & fiet tibi: Et anima: *Pro occisore, inquit, meo peto, qui me occidit; qui statim valde panituit; anima autem ad Dominum Apostolicum confestim iter arripuit, ut ipse misericordiam consequatur; & mox responsum accepit: *Sicut dignè petisti animam, fiet tibi. Idem quoque Annales memorant, quod S. Eberhardus, traditoriè invasus, dum membratim dissectaretur, pro suis inimicis ipsissimam Protomartyris orationem effuderit, dicens: *Domine ne statuas illis hoc peccatum.****

DISCURSUS XV. ARGUMENTUM.

Inimicis data venia ocelum nobis aperit, magnumque æternæ salutis nostræ est indicium.

THEMA.

Ecce video celos apertos; clamavit voce magna, dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatum, & cum hoc dixisset, obdormivit in Domino. Act. Apost. 7. 55. 59.

1 Quo fine S. Stephano aperti sint cæli, ut in eo Regem gloriæ facialiter aspiceret, clarè ex sacro Textu deducitur; nimirum id ideo factum esse, ut idem Rex gloriæ, magnæ hujus Protomartyris animæ, in ipso actu pro remissione lapidatorum suorum perorandi, expiranti petamenter occurreret: *Clamavit voce magna, dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatum, & cum hoc dixisset, obdormivit in Domino. Circa quæ verba Sanctus Augustinus ait: *Primo B. Stephanus stans oravit pro se, & ait: Domine Iesu, accipe spiritum meum, deinde genu flexo ait: Domine ne statuas illis hoc peccatum, hoc dicto obdormivit. O salix somnus, & requies vera! Ecce quid est requiescere, pro inimicis orare. Preces etenim nostras pro inimicis nostris ad Deum effundere, idem est quod Paradisum nobis patulum facere. Hoc verbo prolato, inquit Dionysius Carthus, mox spiritum exhalavit.**

2 Sanctus Lucas viperinam Hebræorum adversus S. Stephanum conceptam rabiem vivaciùs exprimere non poterat, quàm dicendo: *Dissecabantur cordibus suis & stridebant dentibus in eum; impetum fecerunt unanimiter in eum, & ejicientes extra civitatem lapidabant; ac proinde alia ex parte tantò magis admiranda est mira-* hujus Protomartyris erga suos persecutores benignitas, & mansuetudo, utpote quos patres, & fratres appellare non dubitavit, dicens: *Viri fratres, & patres audite: nec mirum, quia lapides à persecutoribus in se con-*jectos summi beneficii loco habebat, ideoque dulces illi erant, canente in ejus laudem Ecclesia: *Lapides torrentis illi dulces fuerunt. S. Gregor. Nyssen. de sacrilegis illis lapidatoribus ita scribit: *Manus lapidibus armabant, obtutu, anhelatione, dentium collisione saviatiam præ se ferentes: hic verò tanquam fratres aspiciebat, tanquam patres salutabat. Resplendebatque vultus ejus tranquillus, & imperturbabilis, veluti si vultus angelicus fuisset: *Viderunt faciem ejus tanquam faciem Angeli, id quod inter-*næ quietis, & pacis suæ evidens signum erat. Unde Sapientis illa mulier Thecuitis Davidi ait: *Sicut enim Angelus Dei, sic est Dominus meus Rex, ut nec benedictione, nec maledictione moveatur. Quæ enim ratione aliàs, inter tot lapidum lètus, S. Protomartyr adeo constans manere potuisset? numquid enim insensibilis fortasse erat, & saxa in silicem durissimum, & non potius in corpus vivum, ex fragili luto compositum, totque passionibus & poenalaribus subjectum conjiciebant? Audiat imperturbabilitatis hujus mysterium: *Nec mirum si eis no-*scit irasci, inquit Eusebius Emisenus, per quos sibi videri autem regni cælestis aperiri, per quos se æternis sæculis in-***

Ann. Eccl. Rayn. An. 1342. n. 18. Aliud exemplum Clerici occidit.

Baron. An. 1048. n. 9.

S. Aug. 1. 17. de temp.

Dion. Carth.

Act. Ap. 7. 14.

S. Stephanus erga suos lapidatores benignitas.

S. Greg. Nyss. de S. Steph.

Act. Ap. 6. 16.

S. Aug. 1. 17. Vultus ejus instar Angelus fuit imperturbabilis.

Euseb. Emis. l. 1. de S. Steph.

Recurrendum ad orationem in persecutionibus Davidi fuit familiarissimum.

Ps. 4.

S. Amb. in Ps. 91. Preces pro inimicis oblatione efficaciores, quàm pro nobis ipsis.

Job. 42. 7.

Probatum exemplo Jobi.

S. Amb. in Ps. 91.

Ps. 113.

Ps. 113.

In oratione pro inimicis, est magis Christiani triumphus.

S. Aug. 1. 17. de temp.

Oratio S. Stephani efficacissima inter lapidatores.

S. Aug. l. 1. de S. Steph.

telligit consecrari. Tameſi enim aliorum electorum animæ in cœlum quoque recipiantur, nusquam tamen legitur, quod Dei Filius illis ſe in terra videndum exhibuerit, aut quod illis in Maieſtate occurrerit, vel quod cœlos iſdem apertos monſtraverit. At verò in morte S. Protomartyris Stephani mox ut hæ voces audire fuerunt: *Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum*, magna illius anima à cœleſti curia in Paradifum magnificè fuit introducta. Audiatis velim, quo titulo S. Ambroſius eos, qui injurias ſurdis auribus excipiunt, condecoret; nimirum beatos illos vocat, inquiens: *Beatus qui maledicta non ſentit, beatus quem maledicta non permovent*.

S. Ambr. in
Pl. 11. 1. 2. 6.

Post oratio-
nem pro ini-
micis ſtatim
obdormivit
in Domino.
S. Aug. 1. 1. 7.
de temp.

Matth. 11. 12.

S. Aug. ibi.
Pro ſe ſtans
oravit, pro ini-
micis genu-
flexus.

Prov. 16. 32.

S. Aug. T. 4.
de ſerm. D.
in monte
L. 1. c. 15.

Postquam
Chriſtus in
cruce pro
inimicis
oravit. Ra-
tione cœlum
patuit.
Jo. 10. 9.

Luc. 11. 48.

Enarratur
ſupendix
viſiones à
Deo Patriar-
cha Jacob
exhibuit.

Gen. 12. 12.

Gen. 12. 11.

Gen. 12. 1.

S. Aug. C. 1. 1.
de temp.

Gen. 11.
Adducitur
tot et tanti-
tuni gratia-
rum causa.

Gloſſa. ex S.
Hieron.

3 S. Auguſtinus in alio quodam ſermone idipſum, quod paulò ante diximus, obſervat, videlicet, quòd protinus ut S. Protomartyr pro lapidatoribus ſupplicavit, cœlum ſibi patulum eſſe viderit: *Cum hoc dixiſſet, obdormivit in requie dilectionis; pacem pinguiſſimam invenit; quia pacem inimicis optavit*. Dixerat alibi Salvator noſter, quòd regnum cœlorum obtinere volentibus, neceſſarium ſit aliquam cœlis inferre violentiam; quia regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud: ac proinde meritò cœlum huic Protomartyri aperiebatur, qui magna illud ſibi aperiebat violentia, non ſolum lapidatoribus remittendo, & condonando, ſed etiam orando pro iſdem. Audiamus hæc de reloquentem Sanctum Auguſtinum: *Vide, inquit, quomodo per ſe ſtans oravit, & pro illis genuflexit, putamus fratres qui plus eos diligit, quam ſeipſum? Pro ſe vero ſtanſtanquam juſtus, facile exaudiebatur, nam pro iniquis genu ſignandum erat*. Quid mirum igitur, ſi ad heroicum hunc manſuetudinis, & ſortitudinis actum (quia melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo expugnatore urbium) cœlum Empyreum ſe ſe aperuerit: *Ecce video cœlum apertum*, ſequè huic Protomartyri dederit, nam ut S. Auguſtinus ait: *Quam verum eſt, quòd regnum cœlorum vim patitur, & qui vim faciunt, diripiunt illud? quanta enim vi opus eſt, ut homo diligat inimicos?*

4 In die Paſſionis Dominicæ, cœlum poſt quinque milles annos, & amplius annos, à quibus fabricatum fuerat, prima omnium vice homini ingreſſum permixit, nam is qui paulò ante dixerat: *Ego ſum offiſum, per me ſi quis introierit, ſalvabitur*, Chriſtus videlicet, bono latroni, qui Paradifo verbis illis: *Memento mei dum veneris in regnum tuum*, ſe dignum fecerat, ingreſſum hanc ei præſtitit ſtipulatam promiſſionem: *Hodie tecum eris in Paradifo*. At verò obſervanda eſt occaſio, in qua illud beatitudinis regnum generi humano aperire diſpoſuerit, tunc videlicet, quando paulò ante crucifixoribus remiſerat injuriam, uſque ab æterno Patre ſuo poſtulavit veniam.

5 Equidem non dubito, quin vobis admirationem ingeſſerit illa, qua Deus Jacob inſignivit, nomenclatura, proprium ejus nomen commutando in *Iſrael*, quòd idem eſt ac *videns Deum*; qui idem Patriarcha myſterioſam in ſomnis ſcalam vidit, per quam aſcendebant, & deſcendebant Angeli; exercitus quoque inſignitus eſt Angelicos, quando dicebat: *Caſtra Dei ſunt hæc*: quin & cœlum in terram deſcendiſſe arbitrabatur, quando in hæc prorumpere verba: *Verè non eſt hic aliud niſi domus Dei, & porta cœli*. Aſt quæ tandem tot, tantarumque prærogativarum, in ſolo, ſuper omnes Veteris Teſtamenti quocumque merito excellentes Sanctos, Jacobo aſſignari poterit ratio? S. Auguſtinus difficultatis nodum ſolvit, quando advertit Jacobum perſecutori Eſau ſe minimè opponere voluiſſe, ſed potius illi per fugam ceſſiſſe in Meſopotamiam, cumque poſtea de tot injuriis vindictam ſumere potuiſſet, potius ſe humiliare, ſcatteremque donis, & obſequiis placare elegit. Nec mihi reſpondeat quiſquam, dictos Angelorum Choros, qui Jacobo occurrerunt itineranti, de paradifo deſcendiſſe, ut eum contra Eſau fratris ſui ſurorem defenderent; ſiquidem ad hanc ſecuritatatem præſtandam vel unus ſufficiebat Angelus, prout unus ſolus ſpatio unius noctis ſtragem perpetravit centum octuaginta quinque millium militum in exercitu Sennacherib. Gloſſa itaque dicti occuſus myſterium acutè explicat, dum vit: *Pulchre cœſtravimus iturus inimicum Angelorum ſe comitantium excipitur chorus*. Angelis namque annumeratus eſt, ad cœli pertinet familiam, & ſpiritibus aſſociatus eſt beatis, qui inimicis bonum

pro malo reddit. Hinc S. Stephanus, quamvis inter nos degeret mortales, figuram induerat angelicam. Propter quòd pariter motivum Miphiboſeth Davidi titulum tribuit Angeli, dicens: *Tu autem Domine Rex ſicut Angelus Dei es*. Tunc enim hæc ad Davidem dicebat ille, quando beneficentiam ejus Regiam erga poſteros crudeliſſimi perſecutoris ſui Saulis commemorabat, inquiens: *Neque enim ſuit domus Patris mei, niſi morti obnoxia Domino meo Regi; ſic autem poſuiſti me ſervum tuum inter convivas menſæ tue*. Quin & in ſpelunca Odolla, ubi David Saulen non modò dimiſit illæſum, ſed & inſuper eum ſollicitiſſimè militum ſuorum manibus erupuit, ita ut nè vel crinem ejus attingerent, qui vitæ illius inſidiabantur, juxta Divum Chryſoſtomum tantum David à militibus ſuis obtinuit obedientiam, ut poſtea David non jam ut homini, ſed ut Angelo parerent. Qui idem Sancti Regis hujus præconia fuſius proſequens, hæc de eodem præclariffimè pronunciat verba: *Egreſſus eſt poſt illum & David, liberis deinceps oculis cœlum intuens, actum temporis magis exultans, quam cum Goliath deſeciſſet*. Exiens namque ex dicta ſpelunca David, longè majori cum libertate ſuos ad cœlum elevabat oculos, tunc vel maxime æternam ſperans beatitudinem, jubilanſque de tanta ſui ipſuſmet ignoſcendo Sauli victoria. Nec mirum, ſiquidem in ſpiritu Prophetico conſilium fortè prævidebat Euangelicum Chriſti, qui ex ejus progenie carnem aſſumens, dicturus erat: *Beati eſtis cum maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum vos; gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis*.

6 Idem Pſalmiſta alia quadam vice magnam ſe in ſupportandis inimicis patientiam habuiſſe teſtatur, dum ait: *Poſui ori meo cuſtodiam, cum conſiſterer peccator adverſum me, obmutui, & humiliatus ſum, conceſſit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescit ignis*. Tunc enim, quando bonum pro malo reddere intendimus, corda noſtra ignis ardentè ſuccendit charitatis erga inimicorum dilectionem. Notandum autem quid dictus Vates hic immediate à Deo requirat: *Notum fac mihi, inquit, Domine finem meum*. Quibus verbis nequaquam inſtat pro dictum ſuorum haurienda notitia; ſed ſuos in ultimum finem, ad quem omnes creati ſumus, ſcilicet ad cœlum converſos habebat oculos; quaſi cum temporis in manſuetudinis ſue pecompensam à liberaliſſimo remuneratore Deo certum æternæ ſalutis ſue pignus poſtulare voluiſſet. Hinc S. Ambroſius ad dictam ſe reſpectens ſupplicam, ait: *Non de ſua morte querit, ſed de eo fine querit, de quo Apoſtolus dixit; quia ille finis, quando Dominus Jeſus tradet regnum Deo Patri, & evacuabit omnes Principatus, & poteſtates, & quando mors noviffima omnium deſtruetur, ut mala deficiant, & bona æterna ſuccedant*.

7 In lamentationibus Jeremiæ quidam nobis injurias patiens, neque iis verbulo reſpondens exhibetur, cum dicitur: *Tacebis, ponet in pulvere os tuum, dabis percuſſenti ſe maxillam, ſaturabitur opprobriis*: ſed notandum eſt, quòd immediate præmiſerit, dicens: *Si forte ſis ſpes*. De qua autem ſpe verbum hoc intelligendum eſſe putatis? reſpondet S. Bonaventura: *Si forte ſis ſpes viſa æterna obtinenda*. Moyses in monte Synai, prout docetur in L. Exod. magna cum audacia aliquando à Deo petiit, dicens: *Oſtende mihi faciem tuam, oſtende mihi gloriam tuam*. Et nihilominus alia quadam vice, quando per 40. dies familiariffimè cum Deo tractarat, pluriumque myſteriorum revelatione honoratus fuerat, confidenter adeo ſe inſinuare non præſumpſit: cur itaque tanta cum confidentia tunc viſionem divinæ faciei poſtulavit: præſertim cum non neſciret illam Dei proteſtationem, dicentis: *Non enim videbit me homo, & vivet*? Reſpondere poſſumus, charitatem, quæ Paradifum aperit, magis excellentem in prima, quam in ſeconda vice emiſiſſe, tunc ſcilicet, quando pro populi venia, cum vitæ animæque propriæ diſpendio, non obſtantibus injuriis maximis, ſeſe interpoſuit, dicens: *Dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facis, dele me de libro viſa*. Hæc itaque interceſſio tanto cum ardore facta in beneficium illius populi, qui non modò ingratus, & rebellis fuerat, ſed & inſuper lapides ad lapidandum Moysen elevarat, animos illi addidit, ut viſionem Dei audacter peteret. Quemadmodum S. Dionyſius Arcopagita ad Demo-

L. 1. 1. 1. 27.

Cur David
comparatur
Angelo.

D Chryſ. h. 2.
de David, &
Saul.

Matth. 5. 12.

Ps. 18.
Cum inimi-
ci non pro-
prie reddu-
mus, cor no-
ſtrum exar-
deſcit in di-
lectione Dei
& inimico-
rum.

S. Ambr. ib.

Thren. 1. 19.

S. Bonav. ib.

Exod. 11. 11.

Exod. 11. 12.

Exod. 11. 12.

Quando
Moyses au-
dacter pe-
tens videre
faciem, &
gloriam Dei.
Exod. 33. 11.

S. Dion. A.
189. Ep. 2.

Demophilum scribens, in hac attestatur verba: *Hebraeorum Historia tradunt, sanctum illum Moysen, propter magnam suam mansuetudinem, Dei conspectu dignum fuisse judicatum, ac si quando ipsum divina visione frustratum scribunt, non prius cum a Deo, quam a mansuetudine excludunt. Ipsi scilicet insolescenti admodum, & divinis consiliis reluctanti, iracundiam afferunt furore Dominum. Vbi verò decretis illi a Deo dignitatibus illustrem praeferant, hac praeminentem benigni Dei imitatione commendatur. Idem quoque rationem assignat, cur Sanctus hic Dei Prophetas, inter omnes Vet. Testamenti Sanctos, divinae faciei visionem, etiamnum adhuc vivens, audacius ceteris postulare praesumpserit, nimirum, quia erat admodum mansuetus, atque ideo Dei famulus nuncupatur, ceterisque Prophetis dignior ad videndum Deum.*

Et. 11.
Milibus pro-
miserunt
caelum.

8 In Psal. 36. dicitur: *Mansueti autem hereditabunt terram, viventium videlicet, ac proinde subditur: Et delectabuntur in multitudine pacis.* Hisce enim veræ pacis delectationibus, Beati in caelesti Ierosolyma perficiuntur, qui veluti lapides, ex quibus caelestis Ierosolyma aedificata fuit, prius contusi, & expoliti in hac vita fuerunt; unde Ecclesia canit: *Tunsonibus, praefuris expoliti lapides.* Fueruntque hi lapides supremæ Ierosolymae aedificandæ maximè idonei, quia persecutionum, & adversitatum malleis contusi, & percussi, nulum ediderunt soni strepitum, id est, nec indignati sunt, nec murmurarunt. Audite obsecro, quibus S. Leo Beatitude caelestem promittat! siquidem super illa verba: *Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram,* ita scribit: *Milibus atque mansuetis, & omnium injuriarum tolerantia preparatis, possidenda terra promittitur; Nec parva estimanda est haec, aut vilis hereditas, tanquam a caelesti habitatione discreta sit, cum regnum celorum alii non intelligantur intrare. Terra ergo promissa mites, & in possessionem danda mansuetis, caro sanctorum est, qua ob humilitatis meritum felici resurrectione mutabuntur, & immortalitatis gloria vestietur. Tunc mens videndo Deo intentæ, nullis corporeæ dignitatis impediatur obstaculis. Idem paulo ante verba illa: *Beati qui lugent;* exponens, dixerat: *Magis plangendus est faciens maligna, quam patiens; quia injustum malicia sua demergit ad pernam, justum autem tolerantia ducit ad gloriam.**

S. Leo ser. in
fest. oron.
sanctos.

S. Leo ib.

S. Leon. An.
119. n. 10.
Memorable
exemplum
cupido
Monachi,
condonavit
de injuriis
salvati.

9 In Annalibus Ecclesiasticis de Monacho quodam legitur, qui negligenter vixerat, quod dum ad mortem ulque infirmaretur, vultu semper sereno permaneret; atque sine ulla perturbatione suum ad aliam vitam transitum imminuentem expectaret, laus secus, ac si litteras securitatis de Paradiso possidendo habuisset; videbaturque velut alter quidam S. Laurent. jamjam dicturus esse: *Gratias tibi ago Domine, quia januas tuas ingredi merui;* cum ecce unus Monachorum ad eum accessit, monens illum, ut timeret, & toto corpore contremisceret potius, memor videlicet, quantum disciplinam monasticam abhorruisset, quamque vitam regularem duxisset negligenter; cui moribundus respondit: *Verum quidem est, me valde inter vos negligenter conversatum fuisse, vobis tamen manifestum esse velim, Angelos Domini in hac ipsa hora chartam ad me tulisse, in qua peccata mea scripta erant, iisque mihi prælectis, me interrogasse, num ea à me commissa fuisse ultro faterer, & agnoscerem;* quibus affirmativè quidem respondi, monens tamen, ut pariter memores essent, nunquam me aliquem temerè judicasse, neque ullius receptæ injuriæ diuturnam sosisse memoriam, aut vindictam; ac proinde indubitatum mihi esse, futurum fore, ut circa me adimpleretur illa æternæ veritatis promissio, qua dicitur: *Nolite judicare, & non judicabimini: dimittite, & dimittimini;* Quibus dictis Angeli folium, in quo peccata præscripta fuerunt, dilacerarunt, ac proinde ego lætus, & securus ad caelum me recipio: iisque verbis dictis expiravit.

Luc. 6. 17.

M. Marul.
1. 1. c. 1.
Aliud exem-
plum. Eulog.
Ep. Presby-
teri.

10 De Eulogio Presbytero Alexandrino legitur, quod quendam quindecim annorum ipso lepra infectum ingenti cum charitate curavit: *Tandem vero pro tanto pietatis officio convitia excipiens, & ab eo, cui pro amore Christi, contempto contagiosi morbi periculo, suis ipse manibus ministrabat, contumeliis assidue affectus, jam quid ageret nesciebat. Antonium ergo Abbatem consulit, utrum illum dimittere deberet, a quo talia patiebatur. Virique consultum est modicum adhuc sustinerent, Mansi Bibl. Pred. Tom. 11.*

donec alter sicut pietatis, sic & patientia meritum imple-
ret, alter ingratitude vitium emendaret, ne gratiorem
animi quam corporis lepram incurreret. Itaque cum ad-
moniti tranquillius manere simul coepissent, Eulogius dies
40. supervixit, leprosus die tertio post illum obiit. Pius
ergo ac patiens Eulogius consilio sanior usus, gemina tan-
dem virtutis diademate meruit coronari. S. Basil. Magnus
nos ab illis, qui indignè nostratant, majora recipere
beneficia asserit, quam ab amicis, illudque sequenti
evidenti argumento convincit, inquit: *Verum quod
est tandem, quod ab amico magnum adeo beneficium possit
proficisci, quantum est illud, quod ab inimicis nobis da-
tur? Quorum opera sit, ut beatitudinem illam assequa-
mur, de qua loquens Dominus ait: Beati estis cum male-
dixerint vobis.* S. August. nos ad libenter tolerandas in-
jurias animare volens, aliis idiplum rationibus confir-
mat, dicens: *Neque enim timendum est, ne aliquid fa-
cias homo inimicus. Quid enim facturus est? multa mala
dicturus, opprobria jaculatus, in conviciis seviturus.
Sed quid tibi? Gaudete, inquit, & exultate quoniam
merces vestra copiosa est in caelis. Ille in terrageminat
convitia, in incalolucra. Sed servas amplius, possit &
aliquid amplius. Quid te securus, cui dictum est: No-
lite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non
possunt occidere?*

S. Basil. de
reg. brevior.
Interrog. 176.
Miseria be-
neficia reci-
pitur ab
inimici. quod
ab amicis.S. Aug. in
Ps. 14.S. Ild. Psal.
1. 4. ep. 196.
Tolerantia
inimicorum
dura est, sed
magnas pa-
ra Coronas.Flin. Exemp.
T. 1. Tit. 35.
c. 2. §. 14.Notabile
exemplum
Vidui, qui
occidit
filium suum
patris, & co-
pulae prehe-
duntur.

11 At verò inquit: nunquid dura res est improprie
perpetra remittere, bonum reddere pro malo, inimicis
ignoscere? Sed hanc facile difficultatem superabit, qui
sequentem S. Ild. Pelusiorum consideraverit doctrinam
dicentis: *In altera vita a Deo maxima obtinebis premia.
Quod si dixeris injuriarum tolerantiam multo constare
sudore, & labore, ne ipse inficias iverim, sed illud dix-
rim, maximos labores parere coronas.* Quantum equidem
matrem defudasse putatis in reportanda de se ipsa victo-
ria, quando non modò ignovit, sed etiam benefecit,
securitateque præstitit illi qui proprium ejus Filium
occiderat? Historiam capite à multis quidem relatum,
sed particulariùs in Catechismo exemplorum in hac
verba expressam: Vidua quædam unicum habebat fi-
lium, nobilem, juvenem, multarumque opum hære-
dem; quem dum quidam ejus occidisset inimicus: arquo
in fuga constitutus ministros justitiæ sibi imminere ad-
verteret: mater occisi eum jamjam capiendum videns,
arquo interius Dei præcepto, quo inimicos amare,
iisque benefacere jubemur extimulata, homicidam pe-
riculo eripuit, equum, pecunias, omniaque alia ne-
cessaria subministrando, ut securius omne evaderet peri-
culum: *Quod cum fecisset ingressa est oratorium suum, &
pro filii anima oravit: Cui oranti astitit Filius, luce or-
natus, matremque sic affatus est. Cum inimico pepercisti,
& pro me orasti, mater mea vere effecta es, plus quam cum
me genuisti; insigni enim tua charitate, & oratione a Deo
obtinuisti veniam omnium meorum peccatorum, & indul-
gentiam consecutus sum multorum annorum, qui mihi re-
manebant in purgatorio exsolvendi; sicque in matris ocu-
lis caelum ascendis. De qua certè matre illud astrui po-
test, quod de S. Monica in ejus lectionibus in hac ver-
ba legitur: *Dupliciter mater, quia cum mundo, & calo
peperis.**

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

De lucro quod offensas inimicis remittendo acqui-
rimus: liquidem in ejus recompensam nostras
nobis Deus remittit offensas.

T H E M A.

Dimittite, & dimittimini. Luc. 6. v. 37.

1 S. Fulgentius in sermone cui titulus est *de charitate*
Dei, & proximi, utilitatem, quam inimicis
ignoscendo, eosque tolerando, & benefaciendo illis
haurimus, considerat fufius, inter cetera ita inquit:
*O charitatis debitum bonum, debitum Sanctum, debitum
caelestibus refertum commodis, debitum sempiternis ple-
num omnino divitiis. Magna fratres hoc debito lucra con-
quirimus, immensa commoda tali fenore comparamus,
dum enim charitas à nobis redditur, & debetur, omnis
nostra iniquitas remittitur, & deletur. Sanè si nullum
aliud ex inimicorum dilectione emolumentum habe-
remus, quam nostrorum extinctionem debitorum, no-*

S. Fulgent.
ser. de chari-
tate Dei &
proximi.
Magnum
lucrum est
in remissio-
ne injuria-
rum, & di-
lectio omni in-
imicorum.

strorumque peccatorum condonationem, annon hoc ipsum omnibus aliis præponderare deberet?

2 *Dimittite, & dimittimini.* Isidorus Clarius in quadam oratione illa Christi pertractans verba (*Pater noster, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*) ita commentatur: *Quem desperatissimum animum non erigat ad spem ingentem hac similitudo, quem supremis involutum sceleribus non animet, non ad sperandam veniam solum, verum etiam ad maxima expectanda premia?* Necessum est credere Publicanum illum, cui Phariseus insultabat, magno fuisse penes divinam Justitiam debito obnoxium, quia percutiebat pectus suum dicens: *Dens propitius esto mihi peccatori*; & tamen modico tempore, atque intra horas valde modicas, totum hoc debitum diluit, quia *Descendit justificatus in domum suam.* Unde D. Chrysost. de odio, & inimicitia in to. 6. disserens, inquit: *Descendit justificatus: vidisti quam subito?* At verò quamnam putatis hujus fortunæ, quæ Publicano accidit, fuisse causam? Nimirum quia improperiis, & injuriis à superbo, & elato Phariseo supra modum oneratus fuit. Unde idem Chrysost. ait: *Accepit probum, & abstergit probum, agnovit delicta, & deposuit delicta. Hostis etiam invitatus fit benefactor. Quid queso isto beatius fuerit? quid ad remissione peccatorum facilius? quantum laborandum publicano fuisset, jejunando, vigilando, humicubando, facultates pauperibus erogando, longoque tempore in cinere, & sacco sedendo, ut peccata à se amoliri posset? Iam vero nihil horum fecit; convicia illius qui ei insultare videbatur, absque sudore, & labore, longaque mora, justitia coronam ei attulerunt. Ideo etiam Deus pro inimicis orare præcepit, ut non solum illis debita condonemus, sed inter precipuos quoque amicos eos numeremus.* Illum utique inter charissimos totius mundi amicos numerares, qui ad solvendam summam quandam inexpiabilem, ob quam in carcere mori cogereris, integrum tibi auri millionem gratuito donaret; jam verò inimicus tuus per illatas tibi injurias occasionem tibi præbet lucrandi, modò volueris; imò & omnia peccatorum tuorum exsolvendi debita; annon itaque ratio sufficientissima est, ut ipsum inter amicos tuos annumeres? Veruntamen lectionem hanc à Publicano injuriato plenius addiscamus, qui ut S. Doctor ait: *A longe stans, illum non vicissim contumelia affecit, non maledicta regressit, nec absurdum quid dixit, qualia indies nos mutuo convitiantes dicimus.*

3 Quis ingentem illam decem millium talentorum summam dinumerare poterit, quorum infelix vir ille debitor erat, de quo dicitur: *Oblatus est ei unus qui debebat decem millia talenta?* Corn. à Lap. juxta computum talenti Hebraici censet, quod dictus debitor centum viginti millionum scutorum solvendorum reus fuerit. Theophyl. verò ad mysterium se reflectens, in hoc loquendi modo contentum, gravitatem peccatorum infinitam in eo denotari autumat, dicens: *Decem millium talentorum debitores nos sumus, qui quotidie multis beneficiis afficimur, & nihil boni reponimus Deo.* Sed quid tandem tanti debiti reo accidisse arbitramini? D. Chrysost. in quadam super Genesim homil. ubi præsentem adducit parabolam, discurrentem audiamus, atque dicentem: *Hic non de talentis, & denariis simpliciter dixit, sed de peccatis erat sermo, & delictorum magnitudine; ut discamus quod nos quidem infinitorum peccatorum penas Domino debentes, propter ineffabilem illius misericordiam, remissionem ab ipso accipimus: si vero erga conservos, & proximos, & eos, quicandem, quam nos, naturam sortiti sunt, crudeles, & inhumani fuerimus, & que in nos commissa sunt, non dimiserimus, tunc & nos in indignationem Domini incidimus, & ea que jam antea dimissa erant, solvere iterum in tormentis cogemur.*

4 Egena quædam vidua Elisæo quondam extremam suam paupertatem, seque debitis insuper gravatam, in hac legitur insinuasse verba: *Ecce creditor venit, ut tollat duos filios meos ad serviendum sibi.* Sed quid Prophetâ ei respondisse auctumatis? *Dic mihi, quid habes in domo tua?* At illa respondit: *Non habeo ancilla tua quidquam in domo mea, nisi parum olei quo ungar.* Cui ait: *Vade, pese musco ab omnibus vicinis tuis vasa vacua, non pauca, & ingredere, & claude ostium tuum, & mitte inde in omnia vasa hæc, & cum plena fuerint, tolles.* Crevit ita-

que oleum in omnibus vasis adeo, ut oleum, deficientibus vasis, exundaret; de quo certior factus Elisæus, tunc præcepit, dicens: *Vade vende oleum, & redde creditori tuo; tu autem, & filii tui vivite de reliquo.* Quis hæc in figura contigisse negaverit? siquidem inmentum est, quod homo cum Justitia divina contraxit debitum, utpotè qui *In multis offendimus omnes*, quemadmodum in oratione Dominica profitemur quotidie. Quem autem satisfactionis modum nobis à creditore nostro insinuaturn esse putatis? *Dimittite, & dimittimini.* S. Aug. per oleum misericordiam intelligit, dum ait: *In oleo misericordia intelligitur; ac proinde illud oleum charitatis, & amoris erga Deum, & proximos nostros habeamus, optimè facturi erimus, si illud pro aliqua saltem parte in vasa vacua infundamus, id est, nostris persecutoribus, & inimicis, qui tumoris Dei, charitatis, virtutum, aliorumque bonorum spiritualium inania vasa sunt, impendamus; hanc enim dilectionem exercendo, per redditionem boni pro malo iis, qui injuriis nos affecerunt, charitas erga Deum, & proximos in cordibus nostris augebitur; hæcque ea, quibus coram Deo obnoxii sumus, debita diluet, & abolebit; siquidem Charitas operit multitudinem peccatorum.* Præter hanc verò satisfactionem, aliis quoque insuper lucris augebimur, quæ in illis verbis insinuantur: *Ut sitis filii Patris vestri qui in carnis est;* Præter alia quoque multa quæ hæcenus examinavimus, atque in Discursibus sequentibus examinaturi sumus.

5 D. Chrysost. ad illa se verba reflectens: *Dimittite nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris;* in nostra facultate positum esse dicit, debita nostra extinguere, eorumque condonationem à Deo obtinere. *Homo, penes te est potestas venia,* inquit, *in te est indulgentia tua, tu tibi remissionis auctor es constitutus. Gratis petis veniam, qui tibi in alio indulgere contemnis. Homo tu mihi misericordie factus es ipse mensura, quantum quæris misericordie, factantem.* Verum enim verò S. hic Doctor in ultimis hæc verbis excessivè nimis loqui videtur, siquidem inter infinitum debitum, cujus nos Deo debitores sumus, ob injurias ei illatas, & inter illas, quæ nobis à proximis nostris irrogantur, nulla est proportio, & consequenter non potest procedere ex paritate utriusque debiti condonatio. Pro cuius resolutione notatu dignus est discursus quem Corn. à Lap. ad propositum nostrum his verbis efformat: *Hominis in hominem, qui non nisi vanitas est, offensa levis est, cum quia in parem, parvum, & abjectum, cum quia parvi parva sunt omnia: quare quidquid ei per injuriam auferis, vel inferis, parvum est. Hominis vero in Deum offensa infinita est, quia contra Deum infinitum; peccato enim offenditur infinita Majestas, eaque divina, imò tota Trinitas, Pater, Filius, & Spiritus S. ergo si quantus est offensus, tanta est ejus offensio, cum Deus sit immensus, ejus quoque offensio erit immensa, Homo vero cum sit pusillus, & quasi nihil, ejus quoque offensio erit pusilla, & quasi nihil. Igitur quis non stupeat, si videat eum donantem nobis in Christo omnia delicta gravissima, & delentem quod contra nos erat, chyrographum condemnationis? Quis audeat injurias suas servare vel vindicare, sciens se hac ratione Dei in se vindictam gravissimam, utpotè gravissimorum peccatorum, provocare? quis non ultro omnia condonet, ut à Deo tantorum condonationem accipiat? Si daretur casus, quod quis unius scuti creditum habens, ex altera verò parte integri millionis auri in eadem charta instrumentali debitor existens, hanc fortunam haberet, ut ei per pactum promitteretur, quod si remitteret, & condonaret unicum illud scutum, vicissim à creditore suo obtenturus esset totius immensi debiti sui absolutionem, nunquid talis unicum scutum illud remittendo, excessivum quoddam lucrum facturus esset? Ecce igitur tibi hic casum in terminis oblatum, siquidem offensus quæ nobis irrogantur, qui vilissimi sumus terræ vermiculi, nec quicquam considerabiles sunt, si comparentur cum offensis innumeris, & gravissimis, quas quotidie contra Deum committimus, & tamen hic tale nobis pactum offert: si amore mei condonaveris offensas, quas à proximis tuis accepisti, contentus sum tibi remittere, & condonare omne debitum, quo mihi propter offensas tuas mihi irrogatas obstringeris: hoc enim sonant verba illa: *Dimittite, & dimittimini.**

6 Ingeniosa est ratio illa, quam S. Thom. de Villanov. assignat, cur videlicet S. mater Ecclesia à Spiritu S. gubernetur.

164. Claz.
orari. 13. in
Matth.

Vade tam
subito iusti-
ficatio Pu-
blicani pro-
p. Jer. 18.
Luc. 18. 11.

D. Chrysost.
Beloga.

164. 1. 2.

S. Aug. Conf.
de temp.

1. Pet. 4.

D. Chrysost.
ser. 71.

In nostra
potestate si-
tum est ob-
tinere pecc-
atorum no-
strorum re-
missionem.

Corn. à Lap.
in Eccl. 1. 1.
18. 1.

Pulchrum
simile.

S. Thom. de
Villanov. ser. 18
ser. 6. Cin.

Matth. 18. 24.

Cornel. à
Lapid. ib.

Theophyl.
164. 1b.
Quid intelli-
gatur per de-
bitum decem
millium ta-
lentorum.
D. Chrysost.
17. in Gen.

4. Reg. 4. 1.

Oleum Vi-
daz multi-
plicatum de-
signat oleum
misericor-
diæ, quicquid
com. unica-
tum.

Con Ecclesia gubernata, in primis Quadragesimæ diebus, Euangelium de dilectione inimicorum fidelibus proponat; hoc enim eo mysterio fieri dicit, quia cum eo tempore specialiter Deum nobis per penitentiam pro peccatis commissis placare contendamus, modum facilem docere nos voluit, quo placationem hanc obtinere valeamus, nimirum si inimicos nostros dilexerimus: *Ad hoc forte, inquit, canitur hoc Evangelium in principio Quadragesimæ, ut si queritis veniam a Deo, primo dimittatis proximo, ne frustra laboretis. O Domine, quam bona, & utilis est hæc conventio! libenter accepto pactum, ut pro tantillo, mihi tanta dimittantur.* D. Chrysost. ut utilitatem ex dilectione inimicorum in nos redundantem melius intelligamus, sequentem format discursum: *Cum rei istorum facinorum (de vindicativis per justitiam vindicativam punitis loquitur) ad iudicium trahebantur, ac flamma intus incendebatur, circumstantibus carnificibus ac latera diserpentibus, si quis ibi assistens, ita eos ex transverso allocutus fuisset: si habetis inimicos, omittite similitudinem, & ex isto supplicio vos liberabo. Quid pœnas? An non cum osculis ad illius pedes se devolvissent? imo quid de pedibus loquor? si quis servitutem illis proposuisset, non eam conditionem aspernatis fuissent. Quod si humana pena, qua terminum habet, quaslibet iras superat, multo majus futurum supplicium, si memoria ejus perpetuo nostras mentes teneret, non solum simulas, sed omnes pravas cogitationes ab animo excluderet. Enimvero ob peccatorum nostrorum demerita infernalium pœnarum rei sumus, utpotè ad quas, secundum præsentem justitiam, sumus condemnati; securus verò has pœnas evadendi modus est, amplexari inimicum, eique nos reconciliare, quia dimittite, & dimittimini. Et quidem quis est, aut inveniri poterit, qui Deum non offenderit, inquit Nazianzenus? contentus sum ut injurias vestras nequaquam remittatis, dummodo vos nullam Deo injuriam intuleritis: at verò quis est qui excusare se poterit, dicendo, se nullam unquam Deo offensam ad minus venialem intulisse? Tu ne leve dixeris, inquit S. Bernardus, in quo offenditur Deus. Et Nazianzenus inquit: Si tu non affecisti injuriam Deum, nec tu remittas proximo: at quis est iste, qui non affecerit Deum injuria, velisque remittit? S. Leo, vel quis est Author sermonis ultimi de Martyribus, inter ejus opera relati, ita ad propositum nostrum discurret: Sed dicit aliquis: Tanta mala me inimicus meus compulsi sustinere, ut cum nulla ratione possim diligere. Attendis quid tibi fecerit homo, & non attendis, quid tu feceris Deo? si conscientiam diligenter discutis, & inquiris, sine ulla compensatione majora tu commisisti in Deum peccata, quam in te commiseris homo, & qua fronte vis ut Deus tibi dignetur dimittere multum, cum tu non acquiescis dimittere parum?*

7 S. Joannes dicit: *Advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum.* Hic igitur probè sciens nos propter offensas Deo irrogatas penes divinam Justitiam reos factos esse mortis æternæ, memoriale quoddam nos facere docuit, quod coram ejus tribunali præstetimus, ut à reatu absolvamur; inter alias verò illius petitiones hæc quoque continetur: *Dimittite nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Qui se docuit orare, inquit S. Augustinus, ipse pro te allegat preces, quia tu reus eras. Gande quia ille erit tuus iudex tuus, qui modo Advocatus tuus est. Ideo ergo qua oraturus es, alturus es causam tuam, paucis verbis venturus ad illa verba: *Dimittite nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Dicit enim tibi Deus: *Quid mihi das, ut ego dimittam tibi debita tua? Quale munus offers? Quale sacrificium conscientie tue imponis altari meo? Continuo docuite, quid petas, & quid offeras. Petis, dimittite nobis debita nostra, & tu offers. Quid? sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Debitor es ei qui falli non potest. Habes & tu debitorum. Dicit tibi Deus: Tu debitor meus es, ille debitor tuus, hoc facio ergo tibi debitori meo, quod tu feceris debitori tuo: rogas me pro misericordia tua, noli esse piger in misericordia, attende quod Scriptura dicit: Misericordiam volo magis, quam sacrificium; noli offerre sacrificium sine misericordia, quia non remittuntur tibi peccata tua, nisi offeras eam misericordiam. Euthymius valde efficaciter nobis insinuat motivum, ut nostram incli-*

nemus rebellem voluntatem ad inimicorum dilectionem; dicit enim: *Considera mihi, obsecro, humanitatis magnitudinem, in nostra constituit potestate peccatorum nostrorum remissionem. At dices fortasse, quod in multis delinquens, injuria te affeceris. Verum tu in pluribus, & majoribus, & ille quidem in consensum, tu vero in Dominum. Tu indigens remissione remittes, Deus vero nullius indigens est. Principes mundi hujus leges suas sapissime sub pœna capitis injungere, & præscribere solent, easque sine ulla remuneratione, aut præmio observari volunt. Longè verò benignior est Deus noster; Verum quidem est quod nobis præcipiat, dicens, Dimittite; diligite inimicos vestros; at verò simul etiam nobis promittit remunerationem, videlicet peccatorum nostrorum remissionem: Et dimittimini; atque insuper: ut sitis filii Patris vestri qui in caelis est. Poterat quidem hoc de dilectione inimicorum præceptum præscribere cum impositione pœnæ, quod tamen non fecit, sed potius præmium promittit, ut nos spe remunerationis, & specialiter spe hujus remissionis, & indulgentiæ peccatorum nostrorum, ad dimittendum inimicis nostris promoveret. Neque contentus fuit hanc promissionem in unico duntaxat Evangelii loco insinuari, quia præter adductum in principio Textum S. Lucæ, insuper apud S. Matthæum cap. 6. post orationem Dominicam hæc verba leguntur: Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater celestis debita vestra: si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra. Ubi Cajetanus observat celestem Magistrum nostrum non dixisse: sicuti remiseritis hominibus offensas vobis irrogatas, ita & Pater vester vobis condonabit, sed clavis verbis dixisse: Si remiseritis, & similiter si non remiseritis, ut omnem spem auferat consequendæ veniæ a Deo si non remittimus aliis offensas, & similiter plenam præbeat fiduciam consequendæ veniæ si aliis remittimus offensas.*

8 Verum inquires, ergone homo aliquis fornicarius, simoniacus, ulurarius, periurus, sacrilegus, spem concipere poterit, omnia sibi dimittenda esse scelera, licet aliud non faciat, quam quod inimicis suis illatas sibi injurias condonet? Mover hoc idem dubium S. Bernardinus, & in terminis scholasticis hoc modo respondet; nimirum verè ita esse, de congruo, & dispositivo; Nam absque dubio tenendum est, quod in mortali existens, indulgendo aliis, multum ad se trahit misericordiam Dei, & se ipsum ad charitatem vehementer preparat, & disponit. Etenim inter octo beatitudines hæc quoque legitur: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur;* remittere autem aliis offensas, est actus misericordiae, in quo imitatur Deum, qui se nobis misericordem exhibet, quando offensas sibi irrogatas liberaliter condonat. Cajetanus quoque ad propositam difficultatem respondet; sperare posse hominem indulgentiam omnium peccatorum suorum, etiam gravissimorum, & innumerabilium plenariam, dummodo condonet malè sibi facientibus, siquidem Christus, ad quem hæc spectat remissio, indefinitè de quovis loquitur peccato: Hoc tamen intelligendum esse dicit, dummodo nos ex parte nostra nullum ponamus obicem, habeamusque veram de peccatis penitentiam, firmumque emendationis propositum; moxque subjungit: *Hæc responsio secundum Theologici juris regulas procedit; crediderim tamen ego, hominem qui tanto Dei amore agitur, ut hominibus offendentibus ipsum, remittat ex corde propter Deum, etiam si in fornicatione perseveret, tandem a Deo converteri, ita quod Deus remittat ei omnia peccata sua, convertendo eum ejus ad veram penitentiam. Unde Dominus non dicit, quod vobis remittentibus Deus remittit, sed dicit in futuro remittet. Ut verò assertum hoc efficacius confirmet, subjungit: Novit enim solus IESVS, quam acceptum, gratumque sit Deo, remittere aliis offensas, & ideo ipse solus potuit hoc revelare.*

Efficax motivum ad dimittendum inimicos.

Matth. 6. 14.

Cajet.

Quomodo remittentibus injurias, Deus remittit peccata.

S. Bernardus, l. 3. ser. 28. Rub. 6. 1.

Matth. 5. 7.

Cajet. ib. in Luc.

DISCVRSVS XVII.
ARGUMENTUM.

Perstringuntur illi, qui in oratione Dominica verba illa recitantes: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*, odium adversus inimicos etiamnum fovent.

T H E M A.

Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, Matth. 6, v. 12.

I Dem ipse DEI Filius, cui post sanatum Paralyticum, primo loco omnium delictorum suorum indulgentia donatum (*remittuntur tibi peccata tua*) applaudebant turbæ, glorificantes DEVM qui dedit potestatem talem hominibus: idem, inquam, in oratione Dominica modum nos docuit, quo ab omnibus offensis, quæ continuò adversus æternum Patrem suum committimus, absolvi valeamus, si nimirum petamus: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*. Ubi advertendum est, quòd hanc peccatorum nostrorum veniam, nos per modum imperativum petere præceperit: *Dimitte nobis*, quasi dicere vellet, quòd dum ex amore DEI nobis illatas injurias nos contumeliantibus remittimus, tunc certo quodam modo veniam injuriarum, quas Deo irrogavimus, autoritativè prætereundere possimus. In capite 5. Sancti Matthæi Christus, post promulgatum dilectionis inimicorum præceptum, ad æterni Patris suus nos invitat imitationem dicens: *Estote ergo perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est*. At verò in hac petitione orationis Dominicæ quam nos ore suo docuit, jubet ut Patri suo dicamus, ut exemplum capiat à nobis, nosque imitemur; dicimus enim: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*: idque non ex presumptione aut arrogantia nos facere jubet, sed quia amore inimicorum tanti facit, ut per hunc quasi cum æterno Patre suo quodammodo concurrere valeamus, utpotè cui inseparabiliter proprium est, misereri semper, & parcere. Omnis homo verissimè dicere potest: *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, in peccatis natus sum totus*; septies in die cado: ac proinde unicuique hominum magnopere æstimandum est infinitum hoc beneficium, quo nobis Deus tam promptum, & facile pro culparum nostrarum expiatione dignatus est præbere remedium, quale est offensas contra nos factas ejus amore libenter remittere; *Modum venia nos ipsi definimus*, inquit Cajetanus, *ut sic Deus dimittat nobis, quod illi debemus, quemadmodum nos dimittimus debitoribus nostris*. Notandum verò est, Christum nequaquam nos docuisse, ut in tempore futuro diceremus: *Sicut nos dimittimus*, sed in tempore præsentis, *sicut nos dimittimus*; vult enim, ut quando coram æterno ejus Patre comparemus ad implorandam plenariam peccatorum nostrorum indulgentiam, prius impositum nobis de dilectione inimicorum adimpleverimus præceptum; quid enim Deo retribuimus pro eo, quòd infinitum, quo obstringebamur, debitum nobis remisit? Certè non aliud, quàm debitorum remissionem, id est, condonationem injuriarum nobis illatarum: *Petis: dimitte nobis debita nostra*, inquit Sanctus Augustinus, *& offers, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*. Ac proinde merito desiderare deberemus ab aliis, injuriis, & contumeliis affici, ut præsto nobis sit moneta ejus valoris, ut per eam excessivam delictorum nostrorum apud eum contractorum summam diluere valeamus: *Si debitoras, gratulare te habere debitorem, in quo facias, quod fiat in te*.

2 Controverti equidem nequit, quin omnes nos debitores simus, dicente Joanne Evangelista: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est: si dixerimus, quoniam non peccavimus, mendacem facimus eum, & verbum ejus non est in nobis*. Sanè is qui iram Dei incurrit, & æternum è cælo exul est, atque ad infernum condemnatus; nullam habere poterit in condonandis proximorum offensis repugnantiam, quandoquidem id faciundo, ipse quoque altera ex parte in amicitiam Dei restituitur, cælum recuperat, è barathro perditionis se subtrahit, veniamque consequitur debitorum omnium

quibus coram Justitiæ divinæ tribunali obligabatur. Quapropter S. August. illam Christi protestationem (*Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater meus cælestis delicta vestra: si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester, dimittet vobis peccata vestra*) ita ad præsens applicat propositum, dicens: *Adam magnum tonitruum qui non expergiscitur, non dormit, sed mortuus est*.

3 Eleemosyna quidem etiam culpam extinguendi pollet virtute, ut ex illis patet Tobiz verbis: *Eleemosyna ab omni peccato liberat*. Attamen quantum hac in re dilectio inimicorum Eleemosynam præcellat, ut à S. Augustino discamus, abs re non fuerit, qui in hæc nos instruit verba: *Multa sunt genera eleemosynarum, quæ cum facimus, adjuvamus, ut dimittantur nobis peccata nostra; sed ea nihil est majus, quæ ex corde dimittimus, quod in nos quisque peccavit*. Quod præsentissimum antidotum contra culpæ venenum, D. Chrysologus in nostram nobis utilitatem unicè commendat, dum ait: *Multa deliquimus, in magnis offendimus, & Dominum nostrum irritavimus, dedit ex sua humanitate hanc viam reconciliationis; ne igitur deseramus huic pulchrum thesaurum; nunquid non in illius potestate fuit, præcipere reconciliationem sine ulla proposita mercede? non enim habet qui sua præcepta corrigat: attamen ex sua multa benignitate mercedem spondit nobis, & magnam, & inestimabilem, & quam maxime desideramus, nimirum veniam nostrorum peccatorum. Quam veniam habebimus, cum & tantum premium accepturi, nec sic quidem obsequimur legislatori, sed perduramus in ejus contemptu?*

4 Nec est, quòd sibi quisquam persuadeat novum hoc de inimicis diligendis esse præceptum legis gratiæ, siquidem Ecclesiasticus nos admonet, dicens: *Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, & peccata illius servans servabit. Relinque proximo tuo nocentem, & tunc deprecanti tibi peccata solvantur*. Homo homini reservat iram, & à Deo quarit medelam: in hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur: ipse cum caro sit, reservat iram, & propitiationem petit à Deo: *Quis exorabit pro delictis illius?* Peccatorum condonatio per injuriarum nobis illatarum remissionem obtinetur, tanquam per indulgentiam plenariam, siquidem per illam, *Peccata solvantur quoad culpam, maculam, & panam*. Quid autem ulterius desiderare poterimus? Audite eundem Hug. Cardin. dicentem: *Tibi peccata solvantur à Domino sicut cera solvitur ab igne, & glacies à Sole. Dominus & Sol & ignis est*.

5 Paul. de Palat. illum citatum Scripturæ Textum, (*Quis exorabit pro peccatis illius*) ita pariter ad nostrum explicat intentum, dicens: *Sensus est; qui vis forsitan audebit orare Deum pro eo qui peccata proximo non donat, sed impossibile erit veniam impetrare, decretum enim Dei est minime remittere ei qui non remittat, quia si omnes Sancti eam remissionem à Deo precentur: & propitiationem, id est, remissionem petit à Deo? quasi dicas, presumptio est, orationis frustratio*. Quam enim temeraria futura esset subditi alicujus debitoris presumptio, qui cum Principi integrum auri millionem deberet, ad illius computum centum scuta ei, cui Princeps per expressum suum mandatum solvi præcepit, cum annexa promissione condonandi liberaliter quod est reliquum, solvere renueret? At verò qui Deum mortaliter offendit, longè majori debito se obstrinxit, quàm unius millionis auri, siquidem penes divinam justiciam tale contraxit debitum, quod quandam infiniti habet rationem: *Oblatus est ei unus, qui debebat illi decem millia talenta*; cui Deus in diminutionem hujus debiti certam quandam summam proximo suo solvere præcepit, id est, remissionem & condonationem unius offensæ ab aliis sibi irrogatæ: quòd si verò id ipsum facere renuat, quomodo, aut qua fronte se coram suo Principe præsentare audebit, ut debiti sui totius, ejusque immensi, ab eo postulet condonationem? Et tamen ut S. Greg. Nyssen. ait: *Oboli quidam revera viles, & numerati faciles sunt, cum innumeris talentis comparati, adversum nos debita fratrum, si cum nostris adversus Deum delictis conferantur*. Theophilact. considerans verba illa propositi thematis: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*, inquit: *Sic autem dimitte, quemadmodum & nos si vindictæ avidi, & memores fuerimus, non remittet*. Habet

Matth. 6, 9.
In oratione dominica docetur modus quo facilius delictorum veniam consequamur.

Matth. 6, 14.
In illa oratione præscribitur Deo modum quo nobis debita nostra.

Cajet. ibid.

Vult Christus nos dicere licet dimittimus, non vero sicut dimittimus.

S. Aug. Ser. 170. de temp.

1. Joann. 1, 8.
Mirum est quod circa dilecti. nem inimicorum habeamus repugnantiam.

Aug. 10. 1.
Ser. 170.

1. Joann. 1, 8.
Mirum est quod circa dilecti. nem inimicorum habeamus repugnantiam.

S. Aug.

D. Chryl.
1. h. 22.

Præceptum dilectionis inimicorum non est novum, cum & in V. L. scriptum. Eccl. 1, 1.

Hug. Card.

Paul. de Palat. illum citatum Scripturæ Textum, (*Quis exorabit pro peccatis illius*) ita pariter ad nostrum explicat intentum, dicens: *Sensus est; qui vis forsitan audebit orare Deum pro eo qui peccata proximo non donat, sed impossibile erit veniam impetrare, decretum enim Dei est minime remittere ei qui non remittat, quia si omnes Sancti eam remissionem à Deo precentur: & propitiationem, id est, remissionem petit à Deo? quasi dicas, presumptio est, orationis frustratio*. Quam enim temeraria futura esset subditi alicujus debitoris presumptio, qui cum Principi integrum auri millionem deberet, ad illius computum centum scuta ei, cui Princeps per expressum suum mandatum solvi præcepit, cum annexa promissione condonandi liberaliter quod est reliquum, solvere renueret? At verò qui Deum mortaliter offendit, longè majori debito se obstrinxit, quàm unius millionis auri, siquidem penes divinam justiciam tale contraxit debitum, quod quandam infiniti habet rationem: *Oblatus est ei unus, qui debebat illi decem millia talenta*; cui Deus in diminutionem hujus debiti certam quandam summam proximo suo solvere præcepit, id est, remissionem & condonationem unius offensæ ab aliis sibi irrogatæ: quòd si verò id ipsum facere renuat, quomodo, aut qua fronte se coram suo Principe præsentare audebit, ut debiti sui totius, ejusque immensi, ab eo postulet condonationem? Et tamen ut S. Greg. Nyssen. ait: *Oboli quidam revera viles, & numerati faciles sunt, cum innumeris talentis comparati, adversum nos debita fratrum, si cum nostris adversus Deum delictis conferantur*. Theophilact. considerans verba illa propositi thematis: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*, inquit: *Sic autem dimitte, quemadmodum & nos si vindictæ avidi, & memores fuerimus, non remittet*. Habet

Matth. 18. 14.

S. Gr. Nyss.
orat. 1. de orat. Dom. Theoph. in c. 6. Matt. Deus nobis dimittit, sicut nos dimittimus.

bet me Deus ut exemplar, & quod facio aliis, facio mihi. Unde insolubile est illud ab Ecclesiastico his verbis formatum argumentum: *In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur*, quasi dicere vellet: Licet is, qui te offendit, ex natura sua corrupta proclivis sit ad culpam, tu tamen propter hoc ei minime compateris, ut commissam in te culpam ei dimittas; qua igitur fronte coram Deo comparere audebis, postulaturus ab eo injuriarum justo Judici illatarum veniam? Tu erga consortem naturæ tuæ nulla moveris compassione, quomodo igitur præsumere audebis, ut Deum ad veniam tibi impetrandam roges, qui tantò est superior, & excellentior.

6 Consideret vindicativus notabilissimum, quod in eum redundat præjudicium, ex eo quodd hæc verba: sicut & nos dimittimus &c. coram Deo recitet, cum tamen ipse odium in corde suo erga inimicum retineat. Nam ut Sanctus Augustinus monet: *Sane antea omnia illud antidotum non recedat, quod contra omnes putredines, contra omnia peccatorum venena plurimum valet, ut dicas, & vere dicas Domino Deo tuo: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*. Ubi præcipue ponderanda sunt verba illa: *verè dicas*.

Idem quoque S. Doctor alibi in quadam homilia ita scribit: *Considerate fratres mei. Hoc Dominus Iesus Christus orare docuit discipulos suos, illos magnos primos Apostolos suos, arietes nostros. Si ergo peccatis suis dimittendis arietes orant, agni quid debent facere, de quibus dictum est: Afferte Domino filios arietum?* Hoc igitur jacto fundamento, quod videlicet unicuique necessitas incumbat hanc recitandi orationem, sequentem subiungit doctrinam: *Induxit nobiscum Deus patrum, & placitum, firmumque Chirographum, ut dicamus, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Si hoc quod est posterius, aut non dicis, aut fallaciter dicis, illud quod prius est, inaniter dicis*. Idem quoque Sanctus in alio sermone unicuique hanc orationem recitanti sequens tradit monitum, dicens: *Si debitor es, gratulare te habere debitorem, in quo facias, quod fiat in te. Audi me, & discute te, quia vel de paucis prodis, qui possunt veraciter orare, orationem Dominicam veraciter dicere, Domine, dimitte mihi, sicut & ego dimitto. Non fallaciter, non fide, ex corde vero fac, ut & in te verum fiat, sicut in qui te laesit, qui in te peccavit, petis à te veniam, & ignoscis, jam potes securus dicere: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*. S. Bernardinus Senensis damna recensens, quæ illi obveniunt, qui mortale erga inimicos odium conservans, Dominicam recitare præsumit orationem, inquit: *Deum contra se provocare videtur, cum dicit: Dimitte mihi, sicut ego dimitto aliis: Etiam Augustinus ait: non dimittis injuriam, quæ tibi facta est: non orationem pro te facis, sed maledictionem super te inducis, cum dicit: Dimitte nobis debita nostra, sicut &c. Necessum igitur est, quodd dum orationem, Pater noster, recitamus, nos à Deo eodem modo peccata nostra nobis dimitti rogemus, prout nos illas nobis à proximis injurias condonamus; ac proinde Deus nobis respondere poterit, memoriale tuum subscribens: libenter postulatam tibi facio gratiam, cum hac tamen conditione, cum qua eandem à me postulasti. Væ igitur nobis si proximis nostris offensas non remiserimus, quia nec nostrarum offensarum veniam unquam consequemur. Tu legem scribis de venia, & pena, inquit D. Chrysostomus, in tui causa fers sententiam, dimitte nobis, sicut dimittimus. Vide quid dicis, ne contra te enses ut insanus, & furens stringas*.

7 Sanctus Jacobus Apostolus sequentem tradit terribilem sententiam, videlicet: *Judicium sine misericordia fiet illi, qui non fecit misericordiam*. Deus enim, tanquam severus Judex nos castigabit, si sine pietate, & compassione erga offendentes nos primos coram illo compareamus. Divus Chrysologus super illa verba: *Dimitte nobis debita nostra*, ita nos monet: *Sic dicendo, o homo, indulgentie modum, mensuramque veniam tu tibi dedisti: qui à Domino Deo tantum tibi petis dimitti, quantum dimiseris ipse conservo. Dimitte igitur delinquenti in te totum, si vis ipse de tuis nihilominus habere delictis: in altero dimitte tibi, si vis ipse vindicem vitare sententiam*. Quodd si à Deo levere condemn-

nareris, eod quodd in cupidine vindictæ pertinax perfoveres, nullam utique haberes lamentandi occasionem; Ipse igitur tibi sis judex, inquit Sanctus Gregorius Nyssenus, ipse te tua sententia absolvo, ac serva. Remitti tibi à Deo debita desiderans, tu dimitte. Idem quoque Sanctus in ejusdem orationis progressu vindictæ cupidum ita monet: *Ne à justo judice ejusmodi quid audias: Medice, curate ipsum: me ad humanitatem hortaris, quam tu proximis non impertiris: remissionem debitorum petis, quo sis ergo, ut tu suffoces obaratum? tuus debitor est in carcere, & tu in oratorio: ille ob debita cruciatur, & tu remitti tibi debitum vis; exaudiri oratio tua non potest, superas enim sonus, & strepitus vocis ejus, qui cruciatur: si tu corporale debitum dimiseris, solvantur tibi anime vincula*.

8 Dimitte nobis debita nostra &c. D. Chrysologus verba illa in quodam sermonum suorum sequenti amplificat Commentario, dicens: *Quis sic petit, & debita non relaxat, iste se etiam, per quod orat, accusat*. Quod ut penetremus solidius, sequentem non abs te fuerit adducere similitudinem, seu ut verius dicam, casum victum. Est v. gr. qui se ad alicujus vestrum pedes abjicit, veniam petens offensæ gravissimæ, quam ei intulit, insuperque protestans, se amore illius omnibus suis ignovisse inimicis. Sed mentitur temerarius, utpotè odium mortale contra inimicum in suo corde constanter fovens; dum itaque illa ita prostratus jaceret pro venia supplex, casu unum adversariorum ejus transire contingit, moxque ille in pedes erectus, gladium arripit, ut trucidet hostem; pauldque post, ad pedes, ut prius, se provolvit; veniamque petit, quemadmodum ipse suo pepercit inimico in gratiam ejus, à quo sibi veniam dari postulat. Nonne talis duplici esset multandus poena; altera propter impudens mendacium, altera propter illusionem, & derisionem? Sed ecce ipsissimam vindicativæ operationem: coram Deo, *Pater noster*, recitaturus se prosternit, indulgentiam peccatorum suorum petit, dicens se amore Dei omnibus suis ignovisse inimicis; ast *Deus, qui scrutatur renes, & corda*, probè novit cor ejus odio plenum esse. Annon itaque hoc ipsum est irritare Deo, supraque se severissimum provocare supplicium? Ut proinde Hugo Victorinus dicere nequaquam dubitavit: *Quam multis timenda, & periculosa est ista oratio, multis enim plus confert detrimenti, quam augmenti. O infelix presumptio, iram Dei adversus se precibus provocare dicitur, cum homo homini servat iram, & a Deo querit medelam*. Homini equidem, sed non Deo illudere aut mentiri possumus: Ergo Christum decipere quavis, interrogat Angelicus Doctor, sed cerie non decipis: nam Christus qui hanc orationem fecit, bene recordatur ejus, unde non potest decipi.

9 Dimitte nobis debita nostra &c. Climacus de vindicativo tractans, ita in ipsius duritiam invehitur: *Erubescat hic ex Christi precatione, quam injuriarum memores, cum illo pronuntiare non possumus. Quidem Author in annotationibus hoc nobis sequens utilissimum verissimumque tradit dogma, dicens: Quando non dimittimus, nos ipsos redarguente conscientia pudore afficiamus, quemadmodum ipse explicando dicit: Erubescere facit illos Domini Iesu oratio. Quod ut confirmetur, solidius sequens ex Catechismo exemplorum liber subnectere factum; nam homo quidam, Tholosæ habitans, Ecclesias frequentare solitus fuerat quotidie, multamque forinsecus ostentare devotionem; ast in corde suo venenum fovebat malevolentiae contra inimicum suum; disposuitque Deus, ut per septem mentes integros, ne vel semel orationem Dominicam proferre potuerit. Quod ubi cum quodam Societatis Jesu Presbytero contulisset, hi cum ad plenam cum adversario reconciliationem exhortari cepit; cui ut paruit ille, *Pater noster*, atque difficultate ulla recitate cepit: *Falsa reconciliatione ad eam precationem lingua soluta est*.*

10 Sanctus Joannes Eleemosynarius, teste Surio, dum aliquando Missam celebrans, offertorio jam vicinus, recordaretur proximum suum aliquod contra se odium concepiße, mox illius memor Christi præcepti: *Si offers munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adversum te, va-*

S. Gr. Nyss. or. 1. Je or. Deo.

D. Chrys. ser. 2. Explicatur in qua similitudine.

Applicatio.

Hug. VI. de orat. Deo.

1. Th. 2.

Clim. gra. 9. Confessio non ipso orandi. Pater noster, si non dimittimus injuria. sch. Thom. 2. ibid. Catech. Tot. 1. c. 1. c. 1. 6. 9. Notabile exemplum.

Sur. 23. Jan. Alia duo præclara exempla. Maub. 1.

de prius reconciliari fratri suo; subito sub alio prætextu altare deseruit; & ad clericum offensum adveniens, se ad ejus pedes prostravit; qui iram Dei pertimecens, se quoque in terram ante pedes sancti viri abiecit placatus; Moxque Sanctus magna cum lætitia regressus, *Pater noster* recitavit. At longè diversum est, quod ad contumaciam nostram confundendam refert Catechismus exemplorum. Nam cum in translatione corporis Sancti Donatiani in Flandria Comes Balduinus multos Magnates, Primoresque invitasset, unus fuit inter eos, qui factas reliquias exosculans, Sanctum obtestatus est, ut suorum peccatorum sibi remissionem impetraret; quam proinde occasionem quidam alius, cui hic iratus erat, aucupari certus, eidem supplicavit humiliter pro venia; at dum ille semel, & iterum iterumque repugnaret, nec quibuscumque tam adversarii, quam ipsiusmet Cleri obsecrationibus emolliri posset, in suæ pertinaciæ poenam excessivis doloribus internis oppressus fuit, & oculorum lumine privatus. Quapropter in semetipsum reversus, inimicum amplexatus est, moxque amissum lumen, & pristinam recuperavit sanitatem.

11 *Dimitte nobis debita nostra*, &c. S. Greg. Nyssenus in citata oratione sequentem circa hæc verba format discursum, inquiens: *Nam quæ de hoc animum meum subit, cogitationem, temerarium quidem est, vel mente concipere, temerarium item vel oratione cogitationem, & mentis conceptum patefacere, atque aperire. Quid enim est quod dicitur? quemadmodum Deus bene, ac recte agentibus ad imitandum propositus est, sicut dixit Apostolus: Imitatores mei estote, sicut & ego Christi; ita vice versa, tuam affectionem Deo ad bonum pro exemplo esse vult, atque ordo quodammodo invertitur, ut audeamus quemadmodum bonum in nobis imitatione Divini amoris perficimus, ita sperare futurum, ut Deus nostra facta imitetur, cum aliquid boni consecerimus, ut tu item ad Deum dicas: quod ego feci, fac; imitare servum tuum, tu Domine, pauperem, & egenum, remisisti debita. Latum & alacrem dimisisti meum debitorem, talis item tuus fiat; ne tuum debitorem meo debitore tristiores reddas. Solvi, solvi; dimissi, dimitte; magnam ego proximo exhibui misericordiam, imitare tu Domine servi tui humanitatem.*

12 *Dimitte nobis*, &c. D. Chrysostomus in homilia cui titulus est: *De similitudine sive ira*, vindictivum alloquitur, dicens: *Quomodo poteris manus in cælum extendere, aut linguam movere, aut veniam postulare? si enim volueris tibi Deus peccata condonare, tu id non permittis, cum adversus conservum, offensum animum retineas. Sed quorsum his confirmandis immotor longius? siquidem S. Thomas à Villa Nova nobis abundantissime satisfacit, quando alias inter remissionis injuriarum utilitates, nostrarum culparum annumerat, veluti principalissimum effectum, remissionem, dicens: Grande meritum, & gloria peccatorum venia. Unde Plalmista: Verba iniquorum prevaluerunt super nos, & impietatibus nostris tu propitiaberis. S. Bernardinus quoque plurimorum consulturus miseris, & consolaturus angustias, auctoritatem in præsentem adducit S. Cæsarii, dicentis: *Quia captivos redimere, & pauperes pascere, vel vestire non prevalet, contra nullum odium in corde reseruet, & inimicis suis non solum malum pro malo non reddat, sed etiam diligat, & pro eis orare non desinat; certus de promissione, & misericordia Domini sui. Libera conscientia ante tribunal dicere poteris: Dimitte, quia dimissi.**

13 Tempore S. Philippi Neri, prout in vita ejus legitur, quidam erat juvenis, qui ad omnes rationes penitus surdaster, injuriam capitalem fovebat in corde suo: hujus itaque aliquando præsentiam nactus Sanctus vir, maximo cum spiritu crucifixum arripuit, atque ita juvenem allocutus est: Ecce hic, cogita quantum pro amore tuo Dominus iste sanguinem profuderit, & suis non modò ignoverit inimicis, sed & insuper pro eorum venia Patrem æternum rogaverit. An non vides miser, qualiter quotidie recitans, *Pater noster*, loco veniæ peccatorum tuorum, vindictam petas? Quibus dictis illi præcepit, ut secum genuflecteret, & aliqua verba per modum orationis coram eodem crucifixo secum pronunciaret; quibus Sanctus duritiam, & obstinationem cordis ejus exaggerans, insuper gravitatem pecca-

ti juvenis istius demonstrare cepit. Paruit ille, genuflectit, cumque orationem incipere vellet, ne verbum quidem pronunciare potuit, quin potius totus contremiscere cepit, in eoque situ per longum remansit tempus, tandem se in pedes erexit cum dicto: Ecce me pater paratum ad obedientiam præstandam: Ego omnem ignosco injuriam, & quamlibet satisfactionem præstare paratus sum: ita dixit, & fecit promptissime.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

De charitate, & ejus effectibus, qui in dilectione inimicorum reperiuntur.

THEMA.

Diligite inimicos vestros, Matth. 5. v. 44.

1 **R**eginæ virtutum omnium, charitatis videlicet, de qua dicitur: *Major autem horum est charitas*, munus officiumque est, diligere, & fovere inimicos; *Diligite inimicos vestros*. Nec mirum, in hoc namque singulariter amor relict, & nostra erga Deum dilectio quando scilicet amore, & intuitu ejus, bonum reddimus pro malo, ita ut in nobis verificetur assertum illud: *Aqua multe non possunt extinguere charitatem*. Quod clariù evincere volens S. Bruno, illa Christi verba (*Ergo salvaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis*) adducens, ait: *Quid est aliud salutare, nisi charitatis, & dilectionis affectum ostendere? sic igitur augetur amor, & concordia crescit.*

2 Audieritis indubiè, qualiter sponsa aliquando, quæ animæ justæ electæque figura est, malè in sacris Canticis tractata fuisse describat: *Percusserunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi custodes murorum*. An ne magis injuriosa insultationes, atque insolentia contra feminam adèò innocentem exerceri poterant? & nihilominus ne vel minimum indignationis protulit verbum, nisi quòd aliquando in aliarum Jerosolymitanarum filiarum consortium incidens, iis dixerit: *Adjuro vos filie Jerusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuntiatis ei*. At quidnam dilecto nunciare debebant? forsitan offensas illas, ut vindictam caperet? forsitan de receptis injuriis querelas, & lamenta? Minimè equidem, sed tacet simulatque injurias, percussiones, & verbera; causam ne nostis? Vera charitate ardebat, ideoque statum suum dilecto patefieri cupiens, dicebat: *Vi nuntiatis ei, quia amore langueo*; nec mirum, quia *delicta non videt ejus amor*.

3 *Diligite inimicos vestros*. S. Fulgentius in quodam sermone, cui titulus est: *De charitate Dei, & proximi*, quærit cuiusnam charitatem debeamus, ad quam omnia alia tendunt legis præcepta, dicente Apostolo: *Plenitudo legis dilectio*. Ita enim scribit: *Sed dicit aliquis, cui hanc debeo? vel cui oportet me hanc reddere charitatem? respondeo omnibus hominibus, id est, notis, & ignotis, bonis, & malis, amicis, & inimicis*. Nec id cuiuspiam durum videri debet, quia ut S. Antoninus in sua Summa discurret: *Cum ex charitate diligatur proximus propter Deum, quanto magis aliquis diligit Deum, tanto etiam magis ad proximum dilectionem ostendit, nulla inimicitia impediens; sicut si aliquis multum diligeret aliquem, amore ipsius ejus filios amaret, etiam sibi inimicos*. Qui idem Author in hujus Tractatus progressu, qualiter odium, & malevolentia versus pericutores nostros, per ignem charitatis in cordibus nostris ardentem, multoties, & in nobis, & in aliis extinguitur, ostendit, dicens: *Hujusmodi dilectio, id quod destruendum in inimico magis, destruit, quam aliquid aliud; ipsa enim est ignis inimicitiam in inimico annihilans*. Amor namque versus inimicum, hæc duo in nobis operatur bona, scilicet, quòd odium ex nostris, inimicorumque nostrorum cordibus eradicet; hi enim se à nobis beneficio affici, odiumque in amorem convertum esse videntes, placentur, reconciliantur, luctantur.

4 *Diligite inimicos vestros*. S. Augustinus in primæ Sancti Joannis Epistolæ Commentario, ita ad nostrum discurret propositum, dicens: *Ne putetis Joannem nihil de dilectione inimici præcepisse, quia de fraterna charitate non tacuit; Fratres diligatis. Quomodo, inquis, fratres diligimus? quare quare diligas inimicum? quare illum diligis? ut sanus sis in hac vita? quid si non illi ex-*

Amor Dei in nobis elucet per dilectionem inimicorum. 1. Cor. 13. 17.

Can. 8. 9. Mat. 1. 47. S. Bruno h. 10. l. 4. C. 10.

Sponsa in Canticis de nullis conqueritur illis injuriis. Cant. 5. 7.

S. Fulg. ser. de char. Dei, & proximi. Quibusnam exhibenda sunt opera charitatis.

S. Aug. Sum. Th. 4. 12. 4. 1.

ib. 4. 1.

S. Aug. 1. 9. 12. 4. 4. in 10. 1. Epist. Quid inimicis optandum sit.

De Inimicis, eorumque Dilectione, Discursus XVIII. 713

pedis? *Utrum dives sit? Quid si ipse divitiis excutatur? ut uxorem ducat? Quid si amaram vitam inde patietur? ut filios habeat? quid si & mali erunt? incerta sunt ergo ista, que videris optare inimico tuo, quia diligis eum; incerta sunt, opera illi, ut habeas tecum vitam aeternam; opera illi, ut sit frater tuus, & cum diligis, fratrem diligis; non enim amas in illo quod est, sed quod vis ut sit. Ex quibus verbis venustas relucet amoris erga inimicos, quam Deus ille à nobis requirit, qui nil nisi charitas est; scilicet ut iis primo loco non temporalia, & terrena, sed spiritualia, & aeterna, quæ vera bona sunt optemus.*

5 Sanctus Valerianus in quadam homilia intitulata, *de bono conservanda pacis*; ita quoque ad præsens scribit intentum: *Primus dilectionis gradus est, charitatis affectum amicis nutrire; integræ autem dilectionis est cumulus, odium amore recompensare.* Quanto majus enim bonum nostris desideramus, præstamus, conferimusque inimicis, tanto evidentius damus signum, quod divini amoris ignis in nostris ardeat animabus; unde in dictæ homiliæ progressu idem subiungit Sanctus: *Ille dilectionis plenus affectus est, si obliveritis contumelias, infirmitatibus miserearis alienis.*

6 *Diligite inimicos vestros.* Sanctus Paschasius sequens verbis istis annectit Commentarium, dicens: *Hæc est latitudo charitatis, & consummata armatura iustitia, quæ usque ad dilectionem inimicorum extenditur.* Nec est, quod quisquam respondeat, cor nostrum naturaliter angustum, strictumque; adedque inimici diligendi incapax esse; ad amandum namque inimicum, generoso, magnanimo, amploque opus est corde; adedque Sanctus Augustinus nos admonet, dicens: *Si angustantur vasa carnis, dilatentur spatia charitatis.* Ad amorem divinum enim, cælestemque ejus gratiam spectat nostrum ampliari, & dilatare cor, utpotè sine qua ampliatione nostros naturaliter vix unquam amaturi sumus inimicos; propter quod Tertullianus inquit: *Sci praeceptum esse nobis ad redundantiæ benignitatis, etiam pro inimicis Deum orare.*

7 Author operis Imperfecti necessitatem proximos diligendi considerans, exilem nobis id faciendi occasionem futuram fuisse astruit, nisi Deus amorem præcepisset inimicorum; cuius hanc assignat rationem, dicens: *Cum sit mundus iste scandalis plenus, si amicos voluerint diligere tantum, non poterunt invenire, quos diligant: hodie enim iste illum offendit in tali re, cras ille istum offendet in altera re, & ita fit, ut si decreverit homo inimicos suos odire, necesse est ut odiat omnes, & odiatur ab omnibus.* Quod autem nostrum magis promovet propositum, in sequenti ejusdem Doctoris consistit doctrina, qua ne sentus, & appetitus irascibilis impulsus, utpotè per quem præcepti dilectionis inimicorum executio intolerabilis redderetur, sequamur ullatenus, nos in hæc admonet verba: *Caro quidem inimicum suum diligere non potest, quemadmodum nec est possibile, ut injuriam non sentiat sibi illatam. Anima autem inimicum diligere potest, quia dilectio, vel odium carnis in sensu est, anima autem in intellectu. Quando ergo nocemur ab aliquo, & si odimus eum, non tamen exequimur odium nostrum, considerantes Dei iustitiam, sed magis confringentes motus doloris nostri; & benedicimus ei, & benefacimus. Cognosce, quia caro quidem nostra odit inimicum suum, quæ nos ita diligere non potest, anima autem diligit inimicum.*

8 Sanctus August. ut hanc dilectionis praxim nobis facilem reddat, oculos jubet ut convertamus, non ad offensas, & pessimas inimici qualitates, sed ad naturam, in qua convenit nobiscum; idedque sequens nobis tradit documentum, inquitens: *Amicitia non angustis finibus terminanda est, omnes enim, quibus & dilectio debetur, amplectitur, quamvis in alios propensius, in alios suspensius inclinatur. Pervenit autem usque ad inimicos, pro quibus etiam orare precipimur; ita nemo est in genere humano, cui non dilectio, etsi non promissa charitate, pro ipsa tamen communis naturæ societate debeat.* Ita S. August. ut in dicta nos praxi habituros reddat. Quod idem confirmaturus Sanctus Bernardinus, illum Apostolicum adducit Textum: *Si quid patitur vultus membrum, compatimur omnia membra ei; circa quæ proinde verba ita sermoinatur: Sicut*

*patenter experientia docet, nam si pes casu offenditur, statim subvenis ei manus; si caput fuerit laesum, manus statim succurrit illi; similiter si manus, vel dens linguam laeserit, omnes sibi invicem parcunt, compatiuntur, & solerter subvenire non cessant; quis enim tam demens, ut si masticando dens momorderis linguam, ad vindictam linguæ extrahas sibi dentem? aut si manus scindendo panem, alteram vulneraveris manum, manus laesa de ledente vindictam sumat? Hunc autem discursum autoritate confirmat S. Augustini asserentis, quod anima vitam corpori nunquam infundat, nisi membra hujus prius simul unita fuerint, & concordia; idedque subnectit, inquitens: *Augustinus de Civitate Dei ait: Spiritus humanus nunquam vivificat membra, nisi fuerint unita.* Si quod corporis nostri membrum nocivum fuerit, dolorem afferens, mortemve minitans, omnia in ejus modellam adhibentur remedia, quotquot haberi possunt. Ita inimicus est proximus noster, & ipse membrum putridum est; conveniens est itaque, ut per amorem, beneficentiam, & benignitatem nostram eum in salutis statum reducamus, & mortale odii venenum ex anima exstirpemus, reconspiciantes injurias nobis factas beneficiis nostris, quia sunt invicem membra; sic enim veraciter in nobis locum habuisset testabimur illud Christi præceptum: *Reversate his, qui oderunt vos.* Ad quod propositum S. Hieronymus ita scribit: *Puto quod hunc affectum erga proximos habere debeamus, ut eos non quasi aliena corpora, sed veluti membra nostra diligamus. Secundum hominem ergo, quod membra nostra invicem sumus, aequalem erga omnes habere dilectionem, similemque conveniet.**

9 Sanctus Antonius de Padua in quodam de inimicis sermone, idem Apostolicum assertum sequenti ampliat discursu, dicens: *Iuxta dictum Apostoli habens nobiscum corpus suum in Christo, nunc autem membro sano est bonum faciendum, non tamen propter hoc male aut infirmo est male faciendum, sed potius est subveniendum, & medicina remedium apponendum; imo quod plus est, interdum alia membra sunt affligenda pro membri infirmis salute, sicut patet, quod infirmitate existente in oculo, fit in ore minutio, procuratur evacuatio in stomacho, & interdum cantherium in capite.* Neque cuiquam doctrina hæc difficilis videatur, quia sicut dum nobis hic, aut ille displicet morbus, aut ista pars contaminata, atque infecta putrefactio, subito sanitatis perfectæ spe illecti applicamus remedia; ita quoque in præfenti pariter spiritualis infirmitatis (inimicitia dico) remedia propolita sunt applicanda.

10 Sanctus Augustinus idem sequenti stabilire conatur similitudine, dicens: *Faber optimus vidit lignum non dolentem, de sylva præcisum, adamavit, nescio quid inde vult facere; non enim ad hoc amavit, ut semper sic maneat. In arte vidit, quod futurum est, non in amore quod est, & amavit, quod inde facturus est, non illud quod est; sic & nos Deus amavit peccatores; ait enim: Non est opus sanis Medicus, sed male habentibus. Nunquid ad hoc amavit peccatores, ut peccatores remaneamus? Quasi lignum de sylva vidit nos faber, & cogitavit edificium quoddam, quod inde facturus est, non quod erat in sylva; sic & tu respicias inimicum tuum adversantem, savientem, mordentem verbis, exasperantem contumeliis, insectantem odiis; attendis ibi, quia homo est. Vides ista omnia, quæ adversa sunt ab homine facta, & vides in illo, quod a Deo factus est; quod autem homo factus est, a Deo factus est; quod autem te odit, ipse fecit; quod invidet, ipse fecit; & quid dicis in animo tuo? Domine propicius illi esto, dimitte illi peccata, incute illi terrorem, mune illum: non amas in illo quod est, sed quod vis ut sit, ergo cum inimicum amas, fratrem amas; quapropter perfecta dilectio est in dilectione inimici. Quinimo, ut idem Sanctus alibi advertit, DEUS periectiones, offensas, & improperia, quibus nos ab inimicis afficimur, in hunc ipsum applicat finem, ut charitatem, & amorem, qui perfectionis, & sanctitatis animæ est fundamentum, illis nostris adaugeat cordibus: *De malis exerceat nos, inquit ille, flagellat nos. Ad quam rem flagellat? utique ad regnum cælorum: flagellat enim omnem filium, quem recipit, & quis est filius, cui non des disciplinam pater.**

de membrorum, sibi invicem compatiuntur.

S. Hieron. h. p. in Cant.

S. Ant. de Pad. serm. for. A. Cin. Alia apud similitudo.

S. Aug. c. l. cit. Alia similitudo S. Augustini.

Idem in Ps. Dilectio Christiani perfecta non est, nisi diligatur inimici.

S. Valer. h. p. Odium dilectionis compensare, est cumulus dilectionis.

S. Pasch. l. p. in March. Laudando charitatis emendatur ad inimicos.

Tertull. in Apol. c. 31.

Auth. imp. h. p. Si non esset illud acti, præceptum dilectionis proximi non adum redigi vix posset.

Ut apud hoc præceptum circa inimicum in actu moderatur, consideranda est ipsius natura, non verò qualitates. S. Aug. op. 116. c. 4.

S. Bern. l. 2. ser. 30. ar. 3. c. 1. Probatur compatatione.

pater ejus? quodcum facis Deus, ad hereditatem sempiternam nos erudit, & hoc nobis prestat sapi de malis hominibus, in quibus exercet & perficit dilectionem nostram, quam vult extendi usque ad inimicos. Neque enim perfecta est dilectio Christiani, nisi cum implet, quod Christus praecepit: diligere inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, orate pro persequentibus, & calumniantibus vos.

Matth. 5. 29.
Christus
praecepit
reconciliari
fratri suo
antequam
offerat munus
ad altare.

1. Cor. 10. 17.

Ratio cur
Christus hoc
praecepit.

11 Salvator noster vice quadam nobis praecepisse legitur: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adversus te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo.* Causamne nostis praecepti hujus? Voluit per hoc nos docere Dominus, quod sanctissimo corpori ejus inimicus sit, qui discordiam fovet cum proximo; tum quia ille est, de quo ante communionem pectora nostra percutientes, dicimus: *Agnus Dei qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.* Tum etiam, quia, ut Apostolus ad Corinth. scribit: *Unus panis, unum corpus multi sumus, qui de uno pane participamus.* Tum denique quia Eucharistia communio appellatur, quia scilicet nos omnes cum sancta charitate unit; praeterquam quod *synaxis* idem sonet, ac congregatio; & sacrum Concil. Trident. Sacramentum Altaris appellare non dubitet *signum unitatis, vinculum charitatis, pacis & concordiae symbolum*: hinc & fideles olim jamjam communicaturi sibi invicem oscula dabant in unionis signum. Veruntamen ad aliam dicti Textus considerationem mea properat contemplatio, nimirum ex quo motivo coelestis Magister nobis praecepit, ut ad illum, qui nobis offensus est, placandum properemus; non enim supponit, quod nos contra illum male affecti simus, quin potius ait: *Si frater tuus habet aliquid adversum te*: Posset namque quis respondere: ego nihil habeo adversus eum, ego eum amo, ego ipsum non odi, adeoque ex parte mea dispositus sum ad sacrificium offerendum; sed falleris, ait Dominus, quinimo cum tu per humilitatis, benignitatis, mansuetudinis & charitatis actus, quodcumque ex corde proximi odium extirpare possis, eumque in statum reducere possis salutis; si id omiseris, signum manifestum est, quod animam bonumque ejus parvi facias; in hoc namque vera & perfecta inimici consistit dilectio, quando ita amatur, ut etiam animae ejus salus procuretur. Circa quam veritatem S. Ambrosium audiamus latius ita discurrentem: *Quidenim? laesus est meo facto, ut habeas ledentis affectum? ergo cum non suppetit causa ledendi, non potest culpa esse propositi. Ergo si justus sum, afficior propter charitatem, propter dilectionem, propter Ecclesiam damnum, propter corporis detrimentum. Possum etiam illum dolere, quod etiam si ego ledentem non laeserim, & non sim mihi conscius, quod eum in me aliquibus injuriis excitaverim, tamen causa illi fuerim lapsus ejus, quod innocentem me ledendo, delinquat, quod factus sum in materia peccati.*

S. Ambrosius
in
Ps. 118.
O. 7.

Luc. 24. 34.
Ad. 1. 1.

B. Laurent. in
ser. de Pent.
S. S. S. venit
in concordia.

B. Chrysostomus
ad Coloss.

12 Equando Spiritum Sanctum super Apostolos descendisse putatis? Utrique non quando facta est contentio inter eos, sed quando erant omnes pariter in eodem loco: Ideoque B. Laurent. Justm. ait: *Descendit Spiritus super unanimes sedentes: diligit hic spiritus unitatem, amat pacem, diligit concordiam*: hunc si suscipere cupis, noli dissidere cum fratribus, noli divisus esse in te. Quia ut bene advertit D. Chrysostomus. si vel cum unico duntaxat inimicitiam habuerimus, cum nullo penitus amicitiam fovere poterimus: *quidenim, inquit ille, si cum isto quidem pacem habuerimus, cum altero vero bellum & pugnam? quid hoc profuerit? neque enim in corpore, si quadam ex elementis bene quidem, & pacifice habeant, reliqua vero dissident, sanitatem unquam consistere possibile fuerit; sed illa consistit ex omnimoda omnium moderatione, consonantia, & paco.*

Sufficit Diabolus, ut in corde nostro conferret aliquod odium, ut omnes bonae vitae virtutes redderentur inutiles.
1. Cor. 13.

13 Est hzc serpentis antiqui mira astutia, quod scilicet non obstat homini, quod minus has illasve diversas exerceat virtutes, & opera perpetret bona ac meritoria, modo aliquod in corde suo foveat odium; hoc enim solum sufficit, ut omnes hominis actiones bonae inutiles efficiantur, prout ex sequentibus patet Apostoli verbis: *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, &c.* Quod totum capitulum si quis perlegerit, clarè inveniet, quod

opera ceteroquin bona, nullius sint valoris, si charitate destituantur; prout theatrum vitæ humanæ confirmat, quando ita de S. Annone Archiepiscopo Coloniensi scribit, quod scilicet sanctus hic Praeful, ultimo ante mortem suam anno, sequentem habuerit visionem. Domum ingredi sibi videbatur, admodum resplendentem, intusque & foris ornatisissimam, ubi diversis in sedibus tanquam in totidem tribunalibus residebant Heribertus Archiepiscopus Coloniensis, Bardus Archiepiscopus Moguntinus, Poppus & Eberhardus, Archiepiscopus Trevirensis, alique Episcopi Galli, quorum aliquos cognoverat viventes, alios ex sola fama agnoscebat; omnes itaque nivis instar candidas habebant vestes, quin & seipsum habitu vidit Pontificali indutum, in pectore tamen suo deformem observavit maculam, quæ totius habitus venustatem obfuscabat. Quam quidem labem manu regere, & ad præparatam sibi augustissimam sedem conscendere contendit, sed unus dictorum Episcoporum eum repulit dicendo: cum tali macula in hujusmodi apparere confesso, nequaquam convenit, vel igitur tollito eum, aut hinc abito: Cumque S. Archipraeful exinde contristaretur, jamque in procinctu abeundi fuisset, unus Episcoporum eum consolatus est, jussitque ne inde recederet, dummodo suam elueret maculam. Expergefactus itaque Sanctus Anno, prudenti & illuminato cuidam viro suum enarravit somnium, seu verius visionem; tuncque intellexit S. Praeful hanc maculam aliud non denotare, quam vivam quam in corde fovebat memoriam injuriæ, quam illi anno præcedenti, per ejectionem ex urbe Coloniensi, sui intulerant cives. Ad quod se reflectens S. Anno advertit, se revera etiamnum aliqualem contra civitatis illius incolas fovere rancorem; quem protinus e corde eliminans, cum grege suo se reconciliavit, illique rebenedixit, exules quoque in patriam revocans, omnia quæ confiscaverat, ipsorum bona plenariè restituit, ac paulò post vitam suam sanctissimo fine clausit.

Theat. vit.
hum. vitæ.
Purg. sol.
116.
Probatur
insigni hi-
storia S. An-
nonis Epi-
scopi.

14 Neque in præfenti præterire licet insignissimam quandam de inimicorum dilectione doctrinam, quam Gregorius Magnus in hæc nobis tradit verba: *In odium exardescimus, & cum foris invicti esse cupimus, intus graviter ferimur, dum parva foris defendimus, intus amittimus maxima, quia dum rem diligimus temporalem, veram amittimus dilectionem.* Omnis quippe qui nostra tollit, inimicus est. Sed si odio habere cœperimus inimicum, intus est quod perdimus, cum ergo aliquid exterius a proximo patimur, contra occultum raptorem interius vigilemus, qui nunquam melius vincitur, nisi cum raptor exterior amatur. Una quippe & summa est probatio charitatis, si & ipse diligatur, qui adversatur. Hinc est quod ipsa veritas & crucis patibulum sustinet, & tamen ipsis suis persecutoribus affectum dilectionis impendit, dicens: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.* Quid ergo mirum, si inimicos diligant discipuli, dum vivunt, quando & tunc inimicos diligit Magister, cum occiditur? cuius dilectionis summam exprimit, cum subiungit: *maiores hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Mori enim pro inimicis Dominus venerat, & tamen positum se animam pro amicis dicebat, ut profecto nobis ostenderet, quia dum diligendo lucrum facere de inimicis possumus, etiam ipsi amici sunt, qui persequuntur. S. Bernardinus evidens assignat charitatis & dilectionis veræ, in corde Christiani flagrantis indicium, hancque affert omnibus notam similitudinem: *Sicut si unus digitus dolet, totum corpus sentit, sed si incidis digitum, postquam incisus est, & separatus, si postea frustratim inciditur, nihil sentit; sic evenit si charitas est unita ad invicem, si vides aliquid adversi proximo, compateris sibi, sed si est divisa charitas, nihil sentis de passione proximi, sicut in mortuo, qui nihil sentit, & quando proximo non compateris, est malum signum.* D. Chrysostomus reprehendit illos, qui se indignè tractantes non amant, neque illos lucrari aut amicos sibi facere satagunt. Ita enim scribit: *Si videris membrum abscissum, omnia facis, ut conglutines corpori, idem fac in fratribus tuis, quando videris eis abscissos a tua amicitia, propera celeriter ad amplexus, ne expelles, donec ipsi ad te veniant, sed te ipsum priorem invita ad brachium. Nam ut inter alia*

Præclara
doctrina de
dilectione
inimicorum.
S. Greg. 1. 2.
in Evang.

Evidens si-
gnum veræ
charitatis in
corde Chri-
stiani.
S. Bern. 1. 4.
in ser. 6.
Cin. ser. 30.
1. p. princip.

D. Chrysostomus
1. 11.

Sera-

S. Franc. 1. l.
quod. 6. 4.

Seraphici Francisci documenta: Ille veraciter diligit inimicum suum, qui non dolet de injuria quam sibi fecit, sed de peccato anime sue uritur propter amorem Dei, & offendit ei ex operibus dilectionem.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

De virtute quæ exercetur, præveniendi illos qui nos offenderunt, in curanda reconciliatione mutua; quam sæpè inimicum in amicum transformat ostenditur.

THEMA.

Vade reconciliari fratri tuo. Matth. 5. v. 24.

Non modo Salvator noster præceptum dilectionis inimicorum nobis præscripsit, sed & insuper ut inimicum pro reconciliatione adeamus, & requiramus, commendavit; ex quo salutari consilio fideliter adimpleto ingentia penitus bona haurire possumus. Unde D. Chrysostomus inquit: Non dixit, exspecta donec ille veniat ad te, aut ut aliquo alio intercessore reconciliationem instituas, aut deprecatorem alleges, sed ut ad illum accurre, ubi prius reconciliari fratri tuo. Quando lucrum aliquod inigne consequi possumus utique non prætolamur, donec ipsum ædibus nostris inseratur, sed nos sollicitè illi occurrimus, omnique studio nostro & accurata industria illud procuramus. Hanc igitur diligentiam & sollicitudinem similiter pro reconciliandis inter nos inimicis adhibere debemus, siquidem maximum inde apud Deum lucrum facimus & apud omnes, dicente Sancto Bernardino: Signum largissimæ indulgentiæ, & magni meriti est, quod offensus non exspectet, quod ab offendente indulgentia requiratur. Sed prævenias offendentem, & ab eo humiliter corde & ore, & humili genuflexionis signo veniam petas. Et de hoc Chrysostomus inquit: Quæris si tibi injuriatum est à fratre, utrum debeas ejus amicitiam querere? & respondeo quod sic, ut duplicem gloriam consequaris, scilicet quia injuriam passus es, & indulxisti, & quia prior rogasti. Idem D. Chrysostomus in homilia quadam de similitudine fructu, Tom. 1. confutat illos, qui credunt reputationem eorum diminutam iri, si ab aliis læsi, primi reconciliationem & amicitiam cum inimico procurant: Imo verecundia esse debet, inquit, si in affectu persistas, expelesque, donec injuria Author pro reconciliatione te adeat; id probrum, id vitium, id ingens damnum. Qui enim prior venit, istotum lucrum anticipat; si enim ab alio exoratus iram relinquit, illi imputatur, cuius precibus impetratum est, non enim Deo obtemperans, sed illi gratificans legem adimplevisti; quod si nemine intercedente, neque illo qui læsus advenit aut preces adhibente, ipse reiecto ipso pudore, nihil cumlatus, ad injuria Authorem accurreris, eique iras tuas resolveris, tum ex toto sis illud officium, & opus virtutis, universamque mercedem ipse recipies. Idem quoque Chrysostomus in progressu ejusdem homiliæ, ut nos confundat, quando primi reconciliationem hanc ob varios mundi respectus querere aut procurare tergiverſamur, Christi nobis proponit exemplum, inquiens: Ipse, ut reconciliaret te patri, ne mactari quidem recusavit, aut sanguinem effundere: tu autem ut reconcilieris conservo, nec verbum vis emittere, aut prior accedere? Quinam gravius non solum verbis injuriolis, verum etiam lethiferis vulneribus lauciatus fuit Stephano? Stridebant dentibus in eum; impetum fecerunt unanimiter in eum; tanquam blasphemum illum lapidarunt: & tamen ex motivo propriæ, non verò alienæ charitatis permotus est, ut pro lapidatoribus suis intercederet, adeo ut S. Bernardus illum obſtupescat, utpotè qui se majorem salutis inimicorum suorum, quam propriæ sollicitudinem habere demonstravit: Quod in ipso mortis articulo pro persequentibus, quam pro se ipso sollicitudinem gereret ampliore, vinceretque in eo sensum corporis passionis, internæ compassionis affectus, ut illorum magis scelera, quam sua vulnera plangeret. Eiusdem quoque conditionis S. Job erat, qui ut S. Ambr. notat in impropriorum cumulo gaudebat: Ecce rideo in opprobriis, & non loquar, nec respondebo convitiis vestris.

2. Apostolus Philippenses ita aliquando exhortatus fuisse legitur: *Vt sitis sine querela, & simplices filii Dei,*

sine reprehensione in medio nationis prave & perverse, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. Admirabilis sanè loquendi modus. Quæ enim inter illos qui in medio nationis perverse tanquam filii Dei vivunt, necnon inter luminaria cœlestia est proportio? Juxta Discursus undecimi probationem in tractatu præfati, illi qui bonum pro malo reddunt, injuriasque beneficiis recompensant, verè adoptivi sunt filii Dei: virtutisque horum perverſos inter & malos, instar cœlestium planetarum illos relucere facit. Unde S. Augustinus pulcherrimam hanc observationem instituit, dicens: *Quomodo vides luminaria cum tota patientia dirigere cursus suos, & non curare quæ in se dicant homines; sic & tu non cures quidquid tibi fecerit caro.* Quot equidem sunt qui Soli, Lunæ, Stellis, Sphærisve maledicunt cœlestibus: Quot Planetis nomina attribuerunt hominum vitiorum & sceleratorum, v. g. Jovis, Martis, Mercurii, Veneris? & nihilominus benignos influxus suos impartialiter impartiri non dedignantur, etiam sibi injuriolis; ex dispositione scilicet ejus, qui *Solem suum oriri facit super bonos & malos, pluit super justos & injustos.*

3. Hæc autem præventio, redditioque boni pro malo, inimicum plerumque in amicum convertit, quemadmodum patet in Saule, qui licet Davidem usque ad mortem persequi non cessaret; hic tamen cum aliquando in propriæ vitæ defensionem eum perimere posset, nequaquam id attentare præsumpsit, quin de furorem repressit Abisai, qui audacter dicebat: *Ego perſodiam eum lancea in terra semel.* Evigilans igitur Saul, & exorare & lancea sublata, beneficium immentum condonare sibi vitæ suæ agnoscens, vocem elevavit, dicens: *Peccavi, revertere fili mi David, nequaquam ultra tibi male faciam, apparet quod stultus egerim, & ignoraverim.* Ex quibus verbis patet, quod mansuetudo Davidis Saulem ex persecutore patrem effecit, siquidem ait: *Revertere fili mi David;* quin insuper tantæ fuit efficacitæ, ut Saulem ad impietatem, & ingratitude suam confitendam, detestandamque stultitiam suam, & firmam stabilienda proposita, quod nunquam eum amplius persequi, sed impotenter semper loco filii habere vellet, promovit; cum tamen constet, quod Principes nunquam se errasse videri velint, sed suos potius semper tueantur defectus; unde D. Chrysostomus de Saule tractans, ait: *Affectu uno deposito alium sumpsit; ejecta enim ex animo ira, benevolentiam ac miserationem suscepit; ex homicida patrem fecit, ex lupo ovem.* Quid est gloriosius, inquit Seneca, quam iram amicitia commutare? Quos populus Romanus fideliores habet socios, quam quos habuit pertinacissimos hostes? quod hodie esset imperium, nisi salubris providentia victos misisset victoribus? Paulò autem ante idem Philoſophus præmiserat, dicens: *Illud quoque occurat, quantum commendationis nobis allatura sit clementiæ fama, & quam multos venia amicos miles fecerit.* Cum enim inimicus, qui sinistris actionibus suis & offensis plurimum apud nos ante demeruit, bonis moribus nostris devictus confundi incipit, ut plurimum odium in amorem transmutat. Hinc S. Ambrosius ait: *Sæpe maxima causa amoris existunt, cum patientia insolentia, gratia refertur iniuriæ.*

4. Alia quadam vice eundem Saul in spelunca Odolla in sua habens potestate, postquam eum egregiè adversus militem suorum iram atque furorem defendisset, tandem periculo creptus Saul, cum persecutionem adeo intensam tanto beneficio recompensatam vidisset, se continere non potuit, quin pariter exclamaret, dicens: *Nunquid vox hac tua est, fili mi David? & levavit Saul vocem suam, & flevis, dixitque ad David: Infirmitates, quam ego, tu enim tribuisti mihi bona, ego autem reddidi tibi mala.* Ubi D. Chrysostomus observat, quod licet David suæ sanguine Regio nullatenus voluerit inficere inanus, nihilominus honoratam de eo sumere potuisset vindictam, v. g. immensa à se illi præstita beneficia ob oculos illi statuendo; videlicet quod in capite ejus Regium firmasset diadema, sepiusque ab eo spiritum propulſasset malignum, quod nobilissimas pro eo reportasset victorias: veruntamen ne hanc quidem voluit sumere vindictæ speciem. *Ei tu ergo si quando in manus inimicum tuum nactus fueris,* inquit,

Probatur
exemplum
Planetarum.S. Aug. 10
Pl. 93.

Matth. 5. 24.

1. Reg. 26. 8.
Præventio
reconcili-
ationis, ex
inimico fa-
cis amicum.Patet in
Saul & Da-
vid.S. Chr. 1. 6.
h. 2.Sen. 1. 2. de
ira c. 34.S. Ambr. 1. 6.
in Luc. c. 16.Aliud exem-
plum Davidis.

1. Reg. 24. 17.

D. Chr. 1. 6.
Eclog. de
mansuetudine.Vultu
et humilitate
est, prior
accurre,
etiam læsus,
ad reconcili-
ationem.D. Chryſ.
loc. cit.1. Bern. 1. 1.
de Interpell.

D. Chr. 1. cit.

Præveniens
ad hoc ex
plum Christi.

Ad 7. 14.

1. Bern. 1. 1.
de Interpell.
Job c. 2.S. Ambr. 1. 6.
de Interpell.
Job c. 2.

Phil. 2. 14.

Inquit D. Chrysoſt. ne hoc cogites, ut ipſum ulciſcens, & inſinitis contumeliis afficiens, ejicias; ſed ut ipſum cures, ut ad manſuetudinem ipſum adducas, nec prius omnia facere & dicere deſiſtas, donec crudelitatem ipſius bonitate ſuperes. Idque Sanctus ille Davidis exemplo à nobis faciendum eſſe ſubjungit, inquit: Dum hoſtem contra ſalutem ſuam armari videret, non modo non efferatus eſt, ſed magis etiam ei condoluit; & quo majores inſidias ei ſtruxit, tanto magis ipſum deſlevit, nec ante deſtitit omnia facere, donec ipſum quoque cum ſletu & lachrymis ad excuſationem excitaret. Tandemque concludit, dicens: Quid Davide beatus? qui brevi temporis momento ita inimicum transformavit, & animam ſanguinis & cadis ſitientem naſtus in lacrymas & ululatus repente conſecit? non ita Moysen admiror, quod ex prærupta petra aquarum fontes eduxerit, quam illum ſuſpicio, quod ex talibus oculis ſcatebras deduxerit lacrymarum.

S. Aug. de SS. ſer. 4. c. 2.
Expenditur oratio Chriſti, pendens in cruce, pro inimicis.

5 S. Auguſtin. fructum orationis, quam Redemptor in patibulo pro ſuis profudit perſecutoribus, accuratiùs ponderans, ita quoque ad præſens diſcurret intentum: Quando in cruce pendens orabat, videbat & providebat omnes inimicos, ſed multos ex illis futuros amicos providebat, & ideo veniam omnibus poſtulabat; illi ſavebant, & ille orabat. Illi dicebant Pilato: crucifige, ille clamabat: pater ignoſce. In aſperis clavis pendebat, ſed lenitatem non amittebat, illis jam petebat veniam, à quibus tantam accipiebat injuriam. Illi ſavebant, illi circumlatrabant, illi inſultando caput agitabant, quod ſanum non habebant, quia caput quod eſt Chriſtus, non habebant, & quaſi in uno ſummo Medico, in medio conſtituto, Phrenetici circumquaque ſavebant. Pendebat ille, & ſanabat. Pater, inquit, ignoſce illis. Attendite fratres; magna pietas pendebat, & tamen petebat & non deſcendebat, quia de ſanguine ſuo medicamentum Phreneticis faciebat. Denique poſt reſurrexerit ſanavit, quos pendens inſaniffimos toleravit, & ſanguinem quem fuderunt ſavientes, biberunt credentes, & ſalvi ſunt ſequentes, qui erant perſequentes. Tandemque ita ad noſtrum concludit propoſitum, dicens: Ecce quare venit Chriſtus, ut diligendo ſavientes inimicos, faceret credentes amicos.

Exod. 21. 4.
Quo recodit præceptum Dei de reducere bove errante, & ſublevando aſino inimici.

6 Supremus Legislator tale quondam populo ſuo legitur dediſſe mandatum: Si occurreris bovi inimici tui, aut aſino erranti, reduc ad eum. Si videris aſinum odientis te jacere ſub onere, non pertransibis, ſed ſublevabis eum eo: quod præceptum ut Deus ſummæ ſibi curæ eſſe oſtenderet, in Deuteronomio iterum ſuſè repetivit. Sed nunquid de bobus cura eſt Deo? ut cum Apoloſo loquar; an propter nos utique hoc dicit? nam propter nos ſcripta ſunt. Sine dubio Deus ad has de bove & aſino ſublevando præſcribendas leges, nequaquam deſcendit abique myſterio magno, & utilitate noſtra; circa quem proinde Textum quid S. Iſid. Peluſ. ſenſerit, audiamus: Si tu in huiusce oraculi penetrabile oculorum aciem intendere nequis, ego tibi illud interpretari, inquit ille, ac Legislatoris mentem explicare conabor. Non enim quod animantis curat opere tangeretur, ſed ipſorum, præſertim hominum cauſa, hanc legem tulit. Nam inimicus ad prolapſum animam erigendum accedens, inimicum omnino alloquetur ac dicit: Tu iſthinc erige: Ego hinc. Colloquium porro reconciliationis præcludium eſt, ac via ad amicitiam ducens. Qui beneficio affectus eſt, niſi ſenſu magis quam lapides privatus ſit, ei à quo beneficia acceperit, par pari referre curabit. Alter vero beneficus audiens inimicum, non amplius eo nomine deſinit.

Chriſtus increpavit Iacobum & Joannem quod ipſi manſuetudinem impedire voluerant.

7 Porro inſignis quædam hiſtoria Euangelica, qualiter manſuetudo erga inimicos exercita eos placet, reconciliet, amicitiamque ſtringat, aperte docet, per S. Lucam commemorata: qui S. Euangelista refert, qualiter dum vice quadam Salvator noſter Jeruſolymanam properaret, aliquotque ſuorum eum in finem ante ſe ablegaret in Samariam, accidit ut ei urbem intrare volenti, portas occluſerint: Et non receperunt eum, quia facies ejus erat emiſſa in Jeruſalem: cum viſſent autem diſcipuli ejus Iacobus, & Joannes, dixerunt: Domine, vis dicimus ut ignis deſcendat de celo, & conſumat illos? & conſuevit increpavit illos, dicens: Neſciſtis cujus ſpiritus eſtis: Filius hominis non venit

Luc. 9. 55.

animas perdere, ſed ſalvare. Scio equidem, quod mihi dicturi ſitis, mirum eſſe quod Chriſtus ita diſcipulis ſuis reſpondere, illudque ab iſis praticari voluerit, quod alibi dixerat, ſcilicet: *Discite à me, quia mitis ſum*, &c. cum tamen duobus hiſce fratribus Iacobo & Joanni indignatus fuerit, dicente Scriptura: *Et conſuevit increpavit illos*. Facilis ad hæc eſt reſponſio, ſcilicet, quod Chriſtus ideo hiſce diſcipulis indignatus iratusque fuerit, quia ipſum ad vindictam provocare, & ne manſuetudinem ſuam exerceretur, impedire ſatagebant: hæc autem indignatio magnæ eſt virtutis, ſummi meriti, atque imitationem noſtram meretur. Veruntamen ut ad Hiſtoriam redeamus, quinam tandem ſummæ huius Chriſti cum Samaritanis uſitate benignitatis fuere effectus? Nimirum Judæi, qui Omnipotentiam Chriſti, in tot tantisque experti fuerant miraculis, qui ſupernaturalem ejus in tot prædicationibus ſuis agnoverant ſapientiam, ſummamque beneficentiam illius in tot didicerant gratiis & beneficiis ſibi collatis, ſemper nihilominus increduli, contumaces, rebellesque manſerunt: Samaritani autem tantæ Chriſti manſuetudinis memores, in diſſimulandis offenſis ſibi illatis, imò videntes quod injuriæ tanta re-compenſaretur charitate, qualem in impudicæ illius mulieris Samaritanæ converſione demonſtrarat; Multi crediderunt in eum; nam ut Scriptura dicit: Cum veniſſent ad illum Samaritani, rogaverunt eum, ut ibi maneret, & manſit ibi duos dies, & multo plures crediderunt in eum, propter ſermonem ejus; & mulieri dicebant: Quia jam non propter tuam loquelam credimus, ipſi enim audivimus & ſcimus, quia hic eſt vere Salvator mundi. Imo poſt crucifixionem Chriſti, quando multo tempore plurimi Palæſtinæ incolæ fidem in Chriſtum pertinaciter diſtulere, nuncius ad Apoſtolos venit, dicens, quod Samaritani verbum divinum ultro citroque admitterent: Cum auდიſſent Apoſtoli, qui erant Ieruoſolymis, quod recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Joannem; qui cum veniſſent, oraverunt pro ipſis, ut acciperent Spiritum Sanctum. Quod univerſum bonum S. Ambr. miſiſſimæ Chriſti benignitati aſcribere non dubitat, inquit: Quod diſcipulos increpavit, quia ignem ſuper eos deſcendere geſtiebant, qui non receperant Chriſtum; oſtenditur nobis, non ſemper in eos qui peccaverunt, vindicandum; quia nonnunquam prodeſt tibi clementia ad patientiam, lapſo ad correptionem. Denique Samaritani citius crediderunt, à quibus hoc loco ignis ardetur.

Matth. 23. 29.

Quis fuerit effectus benignitatis Chriſti erga Samaritanos.

10. 4. 59.

Act. 9. 34.

S. Ambr. l. 7. in Luc.

S. Martinus Britium ſibi injuriarum patientia vicit, & tantum effectus.

S. Aug. in Pl. 14.

Gratitudo Samaritanorum erga Chriſtum Propter ipſius benignitatem. Luc. 17. 19.

Luc. 20. 35.

8 Quot quantasque injurias ſanctiſſimo Epicoſo ſuo non intulit Britius, innumerabilibus eum maxima cum petulantia onerando impropetiis? & nihilominus Martyrologium Romanum ejusdem commemorationem facit 13. Novembris, duobus poſt feſtum S. Martini diebus, eumque nobis catalogo aſcriptum repræſentat Sanctorum, & Succellorem in Epicoſatu ejusdem S. Martini, qui eum patientia & invicta manſuetudine ſua lucratus eſt. Hinc S. Auguſtinus, poſtquam oſtendiſſet, quod Deus ſæpiùs hominum improborum opera ad exercendas juſtorum virtutes utatur, ſubjungit dicens: Utinam ergo, qui nos modo exercent, convertantur, & nobiſcum exerceantur; tamen quamdiu ita ſunt, ut exerceant nos, non eos oderimus, quia in eo quod malum eſt quis eorum, utrum uſque in finem perſeveraturus ſit, ignoramus. Et plerumque cum tibi videris odiſſe inimicum, fratrem odiſti & neſciſ.

9 Verum enimverò ſufficientibus nec dum Samaritanos laudibus extulimus, adeoque in favorem eorum notandum inſuper, quod ſe verſus Redemptorem ſuum adeo gratos, dociles, & obſequioſos reddiderint, in virtute exercitæ circa eos benignitatis, ut inter decem leproſos unus duntaxat, qui Samaritanus erat, redierit, gratias acturus Domino. Iterum qui erga illum, qui ad mortem vulneratus & à latronibus ſpoliatus fuerat, ſe benignum exhibuit, Samaritanus erat. Quis autem S. Joanni, quando inſinuatam cœleſtis Magiſtri ſui injuriam, igne cœleſti vindicare ſatagebat, prædicere præſumpſiſſet, dicendo: Scias te infra breve tempus, huc amandandum eſſe, non quidem ut populos illos igne conſicias elementari, ſed flamma accendas Spiritus S. ac plenitudine locupletes gratiarum donorumque di-

divinorum (*Oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spir. S.*) Quis inquam, hoc Joanni prophetizare præsumpisset? Jure igitur merito S. August. ait: *Ecce quare Dominus dicit: Diligite inimicos vestros, quia diligendo inimicum, facis amicum.*

10 Accidit quandoque, ut industrius sculptor lignum in terra offendar, igni destinatum, rude, durum, deforme, ad nihilum deserviens, præterquam ad ignem, & nihilominus arte & industria sua, licet post multos labores & dies, tandem formam ex eo educit crucifixi aut aliam Sancti cujuspiam statuam, quæ super altare cultui & adorationi exponitur fidelium. Ecce vobis præsentissimum in terminis calum. Ita namque sæpe etiam inultis vindicativis, sanguinariis, in odia & homicidia exardescens contingere solet; si enim homines virtute & perfectione pollentes, ejusmodi sceleratos supportarint, iis benefecerint, & erudierint, tandem emendantur, facti poenitent, mores immutant, & sancti evadunt. Id quod ex sequenti vobis planissimum fiet æterna memoria digno exemplo, quod circa quendam S. Columbanum Abbatis discipulum, tantique Patris dignum Filium accidisse scribitur in hæc verba: *Agilius Monachus, Columbanus Abbatis discipulus, cum manum aresaltam ei, qui se in itinere educto gladio ferire voluerat, sanitati restituit, Theodoricum Regem, ad quem ibas, Abbati suo Columbano iratum, antequam audisset, fama miraculi præveniente placavit, ita ut quem ille dudum de Monasterio expulerat, protinus revocaret. Igitur in Agilio benigne patientie virtus manum alterius male affectam sanavit, Regis iram mollivit, Abbatem in gratiam reduxit; qui si pro inimico orare neglexisset, nihil horum procul dubio efficere potuisset.*

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Magni meriti vindicta est, qua vincitur, confunditur, & comparatur inimicus, quando ei bonum pro malo redditur.

THEMA.

Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi; hoc enim faciens, carbonem ignis congeres super caput ejus. Rom. 12. v. 20.

1 **A** Postolus Paulus in Epistola ad Romanos alia inter saluberrima Documenta, singulariter eos ad pacem & concordiam recipiendam, nec non ad detestandum cujusunque injuriæ & vindictæ appetitum exhortatur, dicens: *Nulli malum pro malo reddentes, providentes bona, non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus: si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes: non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum ira, scriptum est enim: Mibi vindicta, & ego retribuam.* Quibus præmissis, hæc immediate subjungit verba: *Sed si esurierit, &c.* Ex prima quidem facie, per hunc loquendi modum, ad vindictam exstimulari videmur, quandoquidem superaddit dicens: *Carbonem ignis congeres super caput ejus.* At huic sensui aperte contradicit id quod immediate sequitur, scilicet: *Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.* Ubi S. Augustinus ad mysterium, qualiter scilicet super adversarii nostri caput, quando cibatur, carbonem igneos congeramus, subtiliter recurrit, ait: *Caput in homine sensus rationalis intelligitur, qui sensus cum a fervore charitatis recedens, factus fuerit frigidus; unde scriptum est: quia abundavit iniquitas, refragescet charitas multorum; necesse est, ut quod obest saluti, contrarium sapiat, ut cui deberet esse amicus, inimicus existat. Ad sanandum ergo talem phreneticum, homines sanctos, & charitatis igne succensos hortatur Spiritus Sanctus dicens: Carbonem ignis congeres super caput ejus, cum enim inimico tuo pio animo frequentius benefeceris, quamlibet sit impius, & crudelis, barbarus & cruentus, tamen tandem aliquando erubescit & dolet, & poenitere incipit, quod admisisse, nam cum poenitentiam capere agere, sensus rationalis, hoc est, caput ipsius incipit charitatis igne succendi, & quia prius quasi frigidus & phreneticus contra te consueverat iracundiam retinere, spirituali calore, de sua bonitate succensus, incipit toto corde diligere.*

2 S. Anselmus per hos carbonem ardentes beneficia intelligit, per quæ non tam beneficium inamicis, quam eos superamus, & lucratur, efficiendo, ut de injuriis nobis illatis poeniteant: *Carbonem ignis congeres super caput ejus, inquit, id est, accumulabis super mentem ejus carbonem ignis, id est, ferventes & urentes poenitentia dolores. Beneficiis enim tuis victus, dolebit se injurias tibi fecisse, a quo bona recipit, & converteretur ad poenitentiam, sicque lucraberis enim CHRISTO.* D. Chrysostomus pariter in quodam sermone, in expositionem hujus Textus latius diffunditur, dum hoc præceptum observandum esse dicit, eo quod nobis sit utile & valde salutare: *Præclarum, inquit, mandatum est, actum agentis, tum patienti perniciosum: si esurierit inimicus tuus, ciba illum, si sitit, potum da illi; quia & inimicus proximus tuus est, ac proinde in necessitate extrema posito, victum & sustentationem, ad conservandam ejus vitam subministrare tenemur; si secus enim fecerimus, verificabitur in nobis illud S. Ambrosii: Si non pavisti, occidisti. Verba verò sequentia majorem in se continent difficultatem; scilicet: Hoc enim faciens, carbonem, &c. nam ut idem S. Doctor ait: Minime videtur cum ejus, qui priora dixit, sententia convenire. Quidnam vero illud est, quod dicitur: hoc autem faciens carbonem ignis congeres super caput ejus? His enim verbis, & eum qui agit, & eum qui patitur, afficit injuria, cum istius caput exurat, & ignis carbonem imponat (quod enim tantum bonum obveniat ex eo quod cibatur, & poterit, quantum malum ex accumulatione carbonum?) Itaque illum qui beneficio afficitur, inquit, hoc pacto afficit injuria, cum in majus supplicium illum committat, enim vero qui beneficium contulit, alio rursus modo ledit; Quid enim referre lucri potest ex eo, quod de inimicis bene mereatur, cum illud spe supplicii faciat? Nam qui idcirco cibatur, vel potat inimicum, ut in caput ejus carbonem congerat, non benignus, & clemens, sed crudelis, & immitis dicendus est, qui per exiguum beneficium, supplicium immensum inferat. Quid enim asperius fieri potest eo, qui propterea nutrit, ut in caput ejus, qui nutritur, congerat carbonem ignis? Tandem verò ad propositas difficultates diffusè respondens, hunc illius Textus dicit esse sensum: *Noverat hoc probe magnus ac generosus ille vir, rem gravem ac molestantem esse celeriter cum inimico reconciliari, gravis ac molestum non ex sua natura, sed ob nostram ignaviam. At ipse non reconciliari tantum iussit, sed etiam alere, quod priori multo gravius fuit. Si enim conspexisset tantum illis, qui se molestia affecerint, efferuntur nonnulli, quo pacto adducerentur, ut alerent esurientes. Paulò post verò sequentem adducit piscatoris similitudinem, hamum quo piscis capitur, esca cooperientis: Quemadmodum enim piscator hamum illecebra contegit undique, tuncque piscibus objicit, ut ad consuetum cibum accurrentes, illo facile capiantur, ac detineantur, sic nimirum & Paulus cum affectum injuriæ vellet ad beneficium conferendum incitare, in illum qui injuriam intulerat, non nudum Philosophiæ vel patientiæ objicit hamum, sed tanquam illecebra quadam carbonibus ignis obiectum, & contumeliæ passum spe supplicii ad beneficium in eum conferendum quilesit, invitavit. In progressu verò sermonis hæc verba subjungit: His propemodum verbis illum affatur; Non irasceris causa cibare illum, qui te lesit? Saltem ob spem ultionis ciba: scis enim fore, ut si beneficium in illum conferre aggrediatur, jam cum initium fiat, ac via sternatur reconciliationi. Nemo enim nemo unquam poterit a se nutritum hominem ac potatum, infestum habere, licet initio spe ultionis id fecerit, S. Ambrosius super hæc verba aliam habet expositionem, à Divi Chrysostomi explicatione diversam; dicit enim: *Non nudam vindictam DEO reservari debere ostendit, sed & beneficia dari inimicis, ut vere ostendamus, non meritis nostris habere nos inimicos, quos ut ab inimicitia desinant, obsequiis vincere nitimur. Qui si in inimicitia perduraverint, in impietate mentis suæ, nostra obsequia proficient illis ad penam, aut certe obsequiorum nostrorum sedulitate compuncti veluti carbonem mortui reviviscunt.* S. Hieronymus priora verba interpretando, sensum illorum literalem his verbis declarat, inquit: *Noli illi negare, quod Deus nulli negat; hoc enim faciens, carbonem, &c. Vt cum***

S. Anselm. lib. A. i. q. d. v. 55. PP. explicationes de istis carbonibus ignis.

Chr. c. 1. 15.

S. Ambrosius.

Simile pl. Scavola.

S. Ambrosius. lib.

S. Hieronymus. lib.

S. Aug. I. 4. 40 ss.

Pekhrum. 11. 11.

Lib. 4. c. 8. Probatum etiam ex 11. 11. 710.

Bonum pro malo servit reddendum est.

Quomodo carbonem ignis super caput intulit, et congerere possumus. S. Aug. l. 12. c. 11. de civitate.

fibicarbones intellexeris per suam indebitam misericordiam congregari, excutias eos, hoc est, convertatur, & diligat te, quem habueras aliquando perosum. Paulò post vero subdit: Cibando inimicum & potando eum, ad pacem vel conciliationem provocamus, ut si ille in malitia persistens, ignem suo congerat capiti.

3 Idem quoque S. Hieronymus verba considerat Sapientis c. 25. Prov. unde S. Paulus suam eruit doctrinam; dictumque textum etiam de corporalibus simul ac spiritualibus alimentis intelligi posse probat, inquit: Non de incendiis panarum dicis, neque enim docet Sapientia, ut bona faciendo inimico, perditionis ejus causam ministrares, sed per prunas super caput ejus ardorem charitatis in corde ejus significat; sit enim nonnunquam, ut inimicus crebris vultus beneficiis, odiorum rigore emolito, calorem in mentem charitatis excipiat, ac de inimico amicus fieri, & eum quem injuste oderis, redamare incipiat. S. Anselmus nihilominus hanc aliam super prædicta verba (Carbones ignis congeres, &c.) instituit contemplationem, dicens: Id est charitatem, igne S. Spiritus ferventem congeres super cor ejus: hoc est dicere: Sicut carbonem ardentes incendunt corpus super quod congeruntur, sic bona facta tua inflammabunt ad dilectionem cor ejus, qui te persequabatur, sicque ad fervorem S. Spiritus exemplo tuo provocabis eum bene agat.

4 Nulla potest dari vindicta honorificentior, nec Deo gratior, quam si quis inimico suo benefaciat, hoc enim est propriè, quod S. Paulus per verba proposita dicere voluit, dum ait: Vince in bono malum. D. Chrysostomus in homil. quadam de ira & furore, interrogat: Accipisti injuriam, & cum qui intusculis cupis? beneficiis enim affice, & ultus es. In procinctu erat, ut Samaria à validissimo Regis Syriae exercitu interciperetur; Eliseus autem per donum Prophetiae occultæ cordium penetrando, omnia inimici consilia revelabat: unde Rex indignatus quasdam militiæ suæ copias ad eum misit, ut illum victum adducerent, eoque sine Dotham obsidione cinxerunt: Hostes descenderunt ad eum. At verò quoniam medio S. Dei Propheta hoc evasit periculum? Porro Eliseus oravit ad Dominum dicens: Percute obsecro gentem hanc cecitate; percussitque eos Dominus, ne viderent, juxta verbum Elisei. Dixit autem ad eos Eliseus, non est hac via, neque ista est civitas, sequimini me, & ostendam vobis virum, quem queritis. Duxit ergo eos in Samariam. Quid vobis de hoc Elisei facinore videtur? num forte Eliseum hunc in finem inimicum suum in Samariam duxisse existimatis, ut de illis sumat vindictam? Nequaquam, quin potius suspendatis hac in re vestrum judicium, contrarium enim ex sequentibus intelligetis. Cum enim Rex Israel Eliseum interrogasset, dicens: Nunquid percussisti eos, Pater mi, & occidam? Eliseus se illi opposuit, dicendo: Non percussisti: neque enim capisti eos gladio & arcu tuo, ut percucias, sed pone panem & aquam coram eis, ut comedant, & bibant, & vadant ad Dominum suum; appositaque est eis ciborum magna præparatio, & comederunt, & biberunt, & dimisit eos.

Cui beneficiæ adeo se agnovit esse obstrictos, videntes bonum sibi pro malo reddi, ut faceret textus subjungat: Ultra non venerunt latrones Syria in terram Israel, idque ut Lyranus exponit: Ex gratitudine beneficii sibi collati ab Eliseo. Hinc enim ut Glossa ait: Maluit hostem servare, quam perderet, quia decorum foret, hosti parcere, & adversario donare ultionem. D. Chrysostomus observat Eliseum primum fuisse, qui nos bonum pro malo inimicis reddere docuit: Docuit prior inimicis foveri, docuit primus hostibus parci, docuit adversariis propina epulas exhiberi. Author operis imperfecti super illa verba: Benefacite his, qui oderunt vos, ita scribit: Ideo jubet nos benefacere inimicis, ut eorum odia nostris beneficiis compefiantur, sicut enim dando & accipiendo amicitia nascitur, qua non erat prius, consequenter & odium, & omnis inimicitia, beneficiorum assiduitate compefiscitur. Ergo benefacite odientibus, ut ex vestra benevolentia ipsi se judicent, qui injuste vos odiant. In Annalibus Ecclesiasticis legitur, quod cum Theodosius Imperator Catholicis sacra templa restituisset, quæ Arriani quadraginta annorum spatio sub sceleris suæ Imperatoribus profanaverant,

sanctoque Gregorio Nazianzeno Ecclesiam consignasset majorem, atque ad eundem à furore sacrilegorum hæreticorum defendendum multis septem custodibus per plateas deduxisset, ipsi se nihil efficere posse videntes, fremendo & seditionem excitando, tanto crudeliùs sævire cœperunt, in ejusque mortem persequens stratagemata conspirarunt. Nimirum traditorem quendam ad eum miserunt, qui ei ob corporis indispositionem lecto attentò necem inferret; hic autem ad eum introductus non solum illum vulnerare non potuit, verum etiam ad pedes ejus se prosternens, multis cum lachrymis veniam ab eo petiit simulque finem aperuit, ob quem ab Arrianis subordinatus ad eum missus fuisset. Sanctus igitur Pater petitam ab eo veniam promptè eidem offerens, aliud ab eo non postulavit, nisi ut hæresin dimitteret. Quod sacerdotalis mansuetudinis exemplum, per Constantinopolim divulgatum, exasperatos hæreticorum animos adeo mitigavit, ut deinceps erga illum optimè affecti manserint & devoti.

5 S. Hieronymus consilium Salvatoris considerans, quo percutienti sinistram maxillam, dexteram quoque porrigi suavit, inquit: Si te percutit inimicus, tu ei præbe & alteram maxillam, ita scribit: Si tibi ille malefacit, tu illi fac bene; si enim hoc feceris, carbonem ignis congeres super caput ejus. Quid dicit, hoc est, mundabis eum à peccato, vincitur enim crudelitas illius patientia tua. Si sagittam dirigas in lapidem, & lapis durus fuerit, non solum non infingitur, sed resilit: sic inimicus tuus, si te percusserit, & repersus non fuerit, patientia tua superatus ad meliora convertetur. De quodam magnæ virtutis Episcopo legitur: Quod cum à quodam subdito suo, sacerdote discolo, qui pessimam habebat linguam, vitamque agebat licentiosam, calumniatus & gravem injuriam passus fuisset; die quadam eidem ad se in secreto accersito omnium scelerum suorum sigillatim expressorum processum prælegerit, simulque singula quæ contra eum machinatus fuerat speciatim recensuerit, ac demum interrogavit: quodnam putas me tibi pro omnibus histe injuriis inferre velle supplicium? moxque in amplexus illius & oscula prostratus, his cum est verbis affatus: Deinceps bene erga me affectus vitam sacerdoti dignam agere contendas; quibus auditis & visis discolus sacerdos ille ad pedes Episcopi prostratus veniam poposcit, tantæque beneficiæ indissolubilibus catenis victus, non solum vitam & mores emendavit, verum insuper beneficium pastorem suum, coram omnibus & singulis, tanquam virum integerrimum verèque sanctum præconizavit. S. Thomas de Villanova in sermone quodam ait: Tolle malitiam à fratre, & non te persequetur, non tibi male faciet; sed quomodo? Cibi illum, dicit Apostolus, hoc enim faciens carbonem ignis congeres super caput ejus; accendetur charitas, & destruetur malitia, & cessabis inimicitia, & erit frater, quem inimicum putabas. Noli vinci à malo, sed vince in bono malum, ut ait Apostolus. Certamen enim est magnum inter fratris malitiam, & tuam bonitatem, certa viriliter, ut beneficiis vincas illum, quæ aggreditur incommodis, grandis enim tibi gloria est, si in hoc certamine victor evaseris, & grandis est confusio, si superatus fueris; quid enim persecutori nostro, dum beneficiis se cumulari videt ab eo, à quo severissimam merebatur vindictam, aliud superest, quam ut ob malitiam suam confundatur, pœniteatque, se homini virtute & merito conspicuo intulisse injuriam? O quantæ gloria, inquit idem S. Thomas, coram Deo, & hominibus, & coram ipsis inimicis, videre illum confusum, verecundantem, non audentem aspicere, & attollere oculos ad faciem tuam, dolentem quod tam bonum hominum persecutus fuerit!

6 Idem quoque punctum S. Bernardinus his verbis tangit: Nulla honestior vindicta de hoste sumi potest, quam indulgentia liberalis: proinde etiam paganus Seneca de quatuor virtutibus ait: Scio magnum vindictæ esse genus, posse ignoscere. Idem quoque Sanctus in progressu ejusdem sermonis, verum nos modum docet bonam & dignam de inimicis sumendi vindictam; dicit enim: Triplex offensæ genus potest homini irrogari, cordis, oris, operis; corde odiendo, mala desiderando. Ore, detrahendo, infamando. Opere, offendendo animam,

Exemplum
inigne
S. Gregorii
Naziani.

S. Hier. in
M. 91.
Percutienti
maxillam,
præbenda
est altera.

Præclarum
exemplum
cujusdam
virtuosi
Episcopi.

S. Th. Vill. r.
in ser. 6. Cin.
Quomodo
lucra pos-
sintur laudari.

Idem.

S. Bern. 2.
in 2. a. c. 3.
Vt ut & bo-
nus modus
se vindican-
di de hoste.

Inimico
nostro non
solum cor-
poraliter,
sed etiam
spiritualiter
cibare de-
bet.

S. Anselm.

Benefacere
hostibus
suis, est ho-
norificentis-
sima Vindi-
cta, Deoque
gratissima.
Chr. 2. 6. h. 20.

A. Reg. 6. 27.
Pater in
exempla
bibliæ.

Quodnam
bonum pro-
venit inde
Israelitis.
Lyranus, ibi.
Gloss. ibi.

Chrysost. in
Gloss. cit.

Auct. Imp.
hom. 13.

Bar. ann. 38.
R. 10.

De Inimicis, eorumque Dilectione, Discursus XXI. 719

personam, substantiam. Vis de omnibus his beneficiis sumere vindictam? Vis quod nil relinquitur inultum? ignosce liberaliter, corda, ore, & opere. Si odit te corde, dilige eum amoris corde. Si nocuit tibi ore, in his, in quibus licitum est, lauda illum; ore, devotam orationem ad DEVM pro eo funde: Si vero opere te aut tuos plurimum laesit, aliquod servitium, vel beneficium illi impende. O vindicta benedicta, & omni pietate & honestate præcipua, & sibi bene conscia, proximo pacifica, atque Deo summe grata! Legaris velim in c. 26. Gen. injurias & molestias ab Isaac in Gerari receptas; simulque eum, sacro Chronista teste, bonum reddidisse pro malo inventietis: Vicia in bono malum, quia fecit eis convivium. Ac proinde D. Chrysostomus ait: *Que ab eo facta sunt, non solum mansuetudinem iusti indicabant, sed & præcepta Christi, suis illorum operibus implere ostendebant, nam id quod Christus discipulis suis præcipiens, & admonens dicebat, ne solos diligentes diligere, sed & inimicis charitatem exhiberent, hoc ille tunc multo antea implebat, & tanta hospitalitate tractabat eos, qui tanto odio ipsum persecuti fuerant, omnemque vindictam cupiditatem animo excluderat. Qua igitur venia nos digni erimus, qui post gratiam, & tantam doctrinam, & Salvatoris præcepta, neque ad huius iusti mensuram pervenire valeamus? Verum enimvero quisnam fuit fructus, quem Isaac ex hac sua mansuetudine percepit? Nimirum confederatio, unio, & stricta amicitia, quam cum ipso firmiter inierunt: Intrauerunt sibi in unum, dimissisque eos Isaac pacifice in locum suum.*

7 Memorabilis profectò est, huicque proposito aptè inservit consuetudo illa, qua S. Elisabeth Regis Pannoniæ filia multos sibi & Deo lucrata fuit: Postquam enim amisso viro, distractisque fortune, Deo in paupertate servire cepisset, sorte per semitam pergens hinc inde lacunosis silicibus voraginosam, nota cuidam feminae, & in quam non pauca quondam beneficia contulerat, facta est obviam; qua contemptim admodum superbeque occurrens, ipsam, quam antea coluerat, observaveratque hanc per injurias adverso impulsam latere evertit in lutum, atque præterit. Multo ergo deturpata ceno Christi ancilla, nihil indignationis præ se tulit, sed tacita tantum subrisit, gaudens se ab hominibus despici, ut placeret Deo. Nimirum obsecuta est aurez illi Senecæ sententiæ, dicentis: Irascetur aliquis? tu contra beneficiis provoca. Cadit statim similitas, ab altera parte deserta, nisi par non pugnat.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

Inimici salutis nostræ cooperantur, efficiendo, ut irreprehensibiliter vivamus, vel per vitæ emendationem, vel per obtentam à Deo, propter exhibitam inimicis veniam & dilectionem, peccatorum nostrorum remissionem.

THEMA.

Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos, Luc. I. v. 71.

1 **A**uthor operis imperfecti Christum inimicorum dilectionem, non tam propter eorum, quam ob nostram utilitatem, nobis præscripsisse militat, dicens: Puto quod Christus non tantum pro inimicis nostris illa mandavit, quantum pro nobis: non quia illi digni sunt, ut diligantur ab aliquo, sed quia non sumus nos digni, ut aliquem odiamus. Enimvero igitur conabor in discursu præsentis probare, quod præcepti huius adimpletio, modò ob fines debitos & cum circumstantiis convenientibus fiat, nobis utilissima sit, æternæque salutis nostræ mirabiliter cooperetur, juxta citata illa verba: *Salutem ex inimicis nostris &c.* Et imprimis quidem Plutarchus in libro, cui titulus est (de utilitate capiendæ ab inimicis) ita ad nostram scribit instructionem: *Reite dictum est ab Antisthene Philosopho, ad tuendam salutem opus esse, aut ingenuis amicis, aut acerbis inimicis, propterea quod illi, dum admonent peccantes; hi, dum maledicunt, revocant à vitis; sed quia ad libere admonendum pene vocem amisit amicitia, superest, ut ab inimicis veritatem audiamus.*

2 Nescio si quandoque observaveritis illam Davidis comparationem, qua se cervo assimilatur, dicens: *Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.* Quam utique similitudinem non absque mysterio instituit; cervi namque proprium est, serpentes per stomachi calorem in suum convertere nutrimentum, licet iidem ab aliis animalibus sumpti veneno suo momentum accelerent. In prædictis itaque verbis Psalmista ad ardentem suam erga inimicos alludebat charitatem, quorum opprobria pessimoque insultu calore digerebat divini amoris, qui in corde ejus exardescere, patienter omnes illorum sustinendo insidias, iisque ad animæ suæ salutem utendo. Hinc Sanctus Ambrosius ait: *Bonus servus in medio viperarum innocuus pascebat: illi trisulcis ore linguis micabant, hunc autem sancta pascebat oratio, in cibum obtrestantibus offerebat.* Offensæ enim & injuriæ, quæ hominibus imperfectis Deique timore vacuis stimuli esse solent, quibus ad vindictas, odia, & irreconciliabiles inimicitias præcipitari solent, Davidem magis magisque urgebant, ut in amore erga Deum, atque charitate erga proximos, ac probitate vitæ excellentissime proficeret.

3 *Salutem ex inimicis, &c.* S. Antoninus in summa sua Theologica ita ad idem scribit intentum: *Dilectio inimicorum est utilior nobis, quam amicorum, quia valet ad sanandum peccata.* Idque ex autoritate S. Augustini confirmat, dicentis: *Ego ad dilectionem vos moneo inimicorum, qua ad sanandum vulnera peccatorum, nullum medicamentum efficacius esse cognosco.* Prout in Davide patet, qui quamdiu æmulorum patiebatur persecutiones, facta ejus observantium, ut ipsum reprehenderent, semper irreprehensibilem se præstitit, inque omnibus operibus suis summa cum cautela & circumspectione processit: quem saluberrimum effectum ipsemet adversariis adscribere non dubitat, dum ait: *Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo, quia in æternum mihi est.* Qui enim in medio impiorum vivit, oculos apertos habet, & ne accusationi locum præbeat, suos cautè circumspicit mores. Ubi verò David thronum conscendit, persecutionibusque finitis omnes ei obsequiosè assurgebant, gloriari amplius ut prius non poterat: *Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ. Non proponebam ante oculos meos rem injustam, facientes pravaricationes odii;* scimus namque, qualiter adulterio & homicidio turpiter se deinceps contaminavit.

4 Sanè si quæ statua marmorea in Altaribus adorationi fidelium exposita rationis usu polleret, maxime se obligatam reputaret ferris, & scalpellis, quorum ictus atque percussiones tam nobilem ei figuram impertierunt, quæ si non accessissent, tanquam rudis petra in fundamenta subter terram collocata fuisset. Sed quid hac similitudine me inferre velle putatis? Id scilicet, quod continuo factæ tradunt historiæ, nimirum unicam causam, ob quam tot tantique viri sancti in virtutibus ac perfectione gradum conscenderunt eminentem, hanc fuisse quod contradictionibus, & persecutionibus, quibus viventes impetebantur, ad suum noverint uti profectum; qui proinde magnam erga persecutores obligationem habebant, utpote qui hoc circa illos munus exercuerunt, de quo canit Ecclesiæ: *Tumfonibus, pressuris expoliti lapides, suis coaptantur locis, per manus artificis disponuntur, permansuri in sacris aedificiis.* In vitis patrum de Joanne Thebæo Ammonis Abbatis discipulo refertur, hunc duodecim annis sancto huic seniori omni cum diligentia amantissime inserviisse, nec tamen ab eodem vel minimo benevolo verbo fuisse dignatum: Tandem verò senex moriturus coram aliis senibus tenuit manus ejus, & dixit ei tertio: *Salveris, salveris, salveris, & tradidit illum senibus dicens: Iste non homo est, sed angelus; qui tot annos mihi infirmantem serviens, nec bonum sermonem audiens, fecit tamen obsequium cum magna patientia.* Et merito quidem illum angelo comparavit, quia tot angeli custodes nostri quotidie à nobis recipiunt offensas, & injurias, nec tamen ob illas à nostra custodia & ministerio desistunt; nec benefacere nobis cessant. Sanctus Isidorus Pelusiota in quadam Epistola eandem paulò ante ex Plutarcho adductam tradit doctrinam,

Pl. 41. l. David se comparat cervo, ob dilectionem inimicorum.

S. Ambrosius in Epistola 66.

S. Antoninus in summa Theologica p. 4. m. 6. c. 4. §. 1. Dilectio inimicorum utilior nobis est, quam amicorum.

Pl. 118. 98.

Pl. 100. 1.

Pulchra similitudo huius utilitatis.

Vit. p. 1. 7. c. 19. Exemplum mirabilis patientiæ.

S. Isidorus Pelusiota l. 1. c. 120.

Gen. 26. Hoc prædictum Isaac.

Chrysostomus in Gen.

M. Marul. l. de patientia in p. Memorabile exemplum S. Elisabethæ.

Seneca l. 1. de ira c. 34.

Aug. Imp. l. de civitate Dei c. 1. Dilectio inimicorum nobis ipsa plurimum proficit.

Plat. l. de vit. cap. 22. m. 1.

Ab inimicis
audiri vo-
luntas.

Strinam, inquit: *Ab inimicis utilitatem capimus: Persape enim obortum maledictum, animi morbum, aut ignoratum, aut neglectum curas; siquidem prohi & clari viri, aut veris amicis, aut acribus, & inflamma- tis inimicis opus habent; illi siquidem admonendo, isti vero conviciando a peccatis avertunt. Quoniam vero nunc amicitia tenuem vocem habet, imo potius muta est ad libere loquendum, atque ad garriendum quidem, & assentandum loquax, & clamosa est, ad admonendum vero, ac reprehendendum muta, ab inimicis audienda est veritas, vitæque emendanda.*

Tol. in c. 6.
Luc. anhel.
70.

S. Greg.
Explicatur
utilitas illa
apo. similitudo.

Uterius
declatur
utilitas
inimicorum.

Insignis
similitudo.

S. Th. Villan.
ser. 6. Cin.

Apoc. 11. 27.
Efficax via
animas pu-
rificandi, est
oratio pro
inimicis.

S. Aug. l. 254.
de temp. c. 1.

5 Consideratione digna sunt Cardinalis Toleti ad præsens propositum congrua sequentia verba: *Si quis nos offendit, inquit, & saepe nocere intendat, tamen reverens offensa ipsa in nostram utilitatem spirituales cedit si volumus; non ergo difficile videri debet remittere illud quod utile est nobis ipsis.* Adducitque sequentem S. Gregorii auctoritatem in homilia 14. super Euange- lia, ita scribentis: *Ferrum anime nostre nequaquam ad acumen subtilitatis perducitur, si hoc non evaserit aliena lima pravitas.* Experientia quotidiana docet, civi- tates illas, quæ inimicum sibi vicinum habent, magna cum vigilantia vivere, nec portas suas duntaxat, ve- rum etiam omnes statuum suorum fines diligenter custodire; sciunt enim hostes nihil æquè meditari, quam insidias; hæc autem vigilantia ad salutem publi- cam cooperans, bonum quoddam est, à male volen- tibus & inimicis illarum procedens. Quot sunt qui sine dubio propriæ salutis obliti viverent, suæque sensualitati fræna laxarent, nisi omnes operationes suas ab æmulis suis diligenter explorari & investigari scirent? Scipio Nafica suavit Romanis, ne Carthagi- nem destruerent, eò quod hæc juventuti illorum in armis exercitandæ continuo deserviret; ob hunc quo- que finem implet Deus in terra promissionis multos permittit vivere populos, Israelitis minimè subjectos, sed potius continuo illis insidiantes, ut in eis erudiret Israelitem. Et ideo author quidam inimicos ingeniosè appellat frænum vitiorum, stimulos virtutum, necnon directivas bonorum morum regulas. Non est igitur consideranda à nobis ejus, qui nos odit, malignitas, sed potius profectus, quem ad ingens animarum no- strarum bonum ab eadem referre possumus; salutem enim ex inimicis nostris & de manu omnium, qui ode- runt nos. Quod si turri cuiquam inclusus, sanc ibidem mori cogereris, essetque non nemo, qui te percutere & indignè tractare volens, nec habens quod in re- jaceret, panes ad te lændendum in faciem tibi projiceret, profectò nihil inde mali patereris, quin potius ingens inde perciperes bonum; pari quoque modo verum quidem est, quod is qui te persequitur, qui famam & reputationem tuam dilacerat, quique facultates tuas injustè tibi ereptas usurpat, aliud nihil in animo suo molitur, quam ut te contristet, & vivum quasi sepelire contendat; veruntamen si hac occasione bene uti nos- ses, quam is tibi subministrat, in hac vita bene meren- di, peccatorum veniam tibi impetrandi, teque in amo- re divino excitandi, atque ingens meritorum lucrum comparandi ad cælum possidendum, utique lucrum istud æqua lance ponderatum omnibus injuriis ab ini- mico tibi intentatis longè præponderare deprehenderes. Amicus videtur, qui te persequitur, inquit S. Thomas de Villanova, nam ille facit, ut cognoscas te ipsum, di- cis tibi vera, & vitia tua tibi pandit; ille facit te vivere sollicitum, ne turpia agas, sciens quia non parcat tibi; ille excitat te, & exercet ad omnia opera virtutum, hu- miliat te, & præbet tibi materiam patientiæ, mansuetu- dinis, fortitudinis, & charitatis, & illustrem facit & præstantem in bonitate; ille licet cum magno detrimento sua conscientia & fama, fabricat tibi coronam, & gran- dem coram Deo gloriam parat, & magni meriti occa- sionem tribuit.

6 Axioma est infallibile à S. Joanne de Jerosolyma cœlesti differente, dictatum: *Non intrahis in eam ali- quid conquinatum, aut abominationem faciens; quænam verò est efficacior via animas nostras ab omnibus fordibus purificandi, ut purè & mundè in cælo præ- sentari valeant? Audiamus S. Augustinum in sermone quodam ad hoc ita respondentem: Incipe orare pro ini- mico tuo illo magno, qui tibi multa mala fecit, qui in te*

multa dura congestit, incipe pro illo orare, & vide cor- tum tecum litigare: quod ergo vis, quod tibi placet, quod delectaris secundum interiorem hominem, quod ob- temperas domino tuo, & oras pro inimico tuo, aurum est. Quod vero cum orare cæperis, incipit tecum carnalis infirmitas litigare, ipsa sunt sordes, à quibus te vult DEVS in fornace purgare. Ipse quoque Plutarchus de utilitate, quæ ab inimicis in nos redundat, differens ait: Quid impedit, quo minus gratis docentem magistrum admittentes inimicum, utilitatem capiamus, & aliquid eorum, quæ nos latebant discamus? Quot defectus nobis ipsis occultos non agnoscimus, non æstimamus, quos tamen corrigimus & emendamus, mox ut à malevolis nostris nobis improperantur? Ex quadam D. Chryso- stom. homil. clarè deducitur inimicos esse ob ingentem, quam nobis adferunt utilitatem, non solum amandos, verum etiam sollicitè quærendos esse, ita enim scribit: Tu ut frugi servum compares, & aurum dinumeras, & cum mercatoribus multis verba facis, & longas interdum peregrinationes suscipis; ut autem inimicum amicum facias, curam non adhibes? Servi possessio non magna emolumenta afferre potest, inimicus contra amicus fa- ctus, & DEVM nobis propitiū, & benevolentem faciet, & facile nostra peccata resolvet, & inter ho- mines laudem, & vita nostra magnam securitatem conciliabit.

7 Salutem ex inimicis nostris. Nullum habemus aliud æternæ salutis nostræ obstaculum, præterquam DE I offensam; ad illam verò abolendam inter omnia effi- caciora remedia (ut ipsamet prima & infallibilis veritas sæpius nos docuit) nullum est securius, brevius, ma- gisque indubitatum, quam indulgentia offensarum, quas inimici nostri nobis irrogarunt; per hanc nam- que nos vicissim à Deo omnium offensarum, quas in illum commisimus, indulgentiam consequimur. Hugo Cardinalis de inimicis inquit: *Utiles sunt nobis, qui adducunt nos ad portum, quia debita nostra persolvunt. Hi qui nos persequuntur, causa sunt, quod mores no- stros reformemus, quodque effrænis appetitibus nostris morem minimè geramus; nam ut D. Chryso- stom. in homil. de odio & inimicitia optime notat: Fit odium maxima utilitatis occasio. Frequenter quæ laudando & gratificando effecerunt amici nostri, hæc præstiterunt inimici laceffendo maledictis, & si vera obiciant. Illi enim gratificantes, siue etiam assensantes superbie ma- lum in nobis augent, hi vero odio perciti crimina ex- probrant, & nos ad vitiorum correctionem compellunt. Præterea ut in Discursibus XVI. & XVII. probavimus, Deus se peccata remissurum nobis promisit, quoties injurias & contumelias nobis illatas remiserimus. Si proximo remiseris peccata, inquit in alia quadam homil. D. Chryso- stom. ea quæ tum retexenda erunt, nunc in hoc sa- culo abolebuntur, veniesque ad iudicium, nihil tecum trahens ex tuis peccatis, adeo ut multò plus recipias, quam de tuo remisisti. Idem quoque Sanctus in ejusdem homilæ progressu ait: Tot peccata, tanta supplicia, tantum pudoris elicere licet per condonationem offense, nihil enim est huic virtuti æquale. Vis cognoscere hujus vires? si steteris Moyses & Samuel ante faciem meam, non est anima mea adeos. Attamen quos non potuerunt Moyses & Samuel eripere ab ira Dei, hujus præcepti observatio eripere potuit, ac proinde illis quibus ista dixit, assidue præcepit, inquit: Remitte (Zacch. 7. v. 20.) male- facta unusquisque fratri suo, ne sis memores offensarum in cordibus vestris, de malefactis proximi ne cogitaveris. Isidorus Clarus Episcopus Fulginas in quadam oratio- ne, illa Dominicæ orationis verba ponderans: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos &c. inquit: Facilitatem remissionis consequenda confirmat hæc adjecta conditio, quæ tanquam signo quodam nos certos de sua voluntate facit Deus, nostramque imbecillitatem, ac diffidentiam confirmat, ac corrigit, quod scilicet remittenti su remit- tendum: quod ut exploratius haberemus, non contentus hæc verba in hac preceptione posuisse, per alia hæc præcan- didi forma, mox adiecit: proinde si remiseris hominibus peccata eorum, remitte & vobis Pater vester peccata vestra. Magnifica planè & liberalis conditio, & quæ os inimicorum obstruere idonea sit, ne queri possint cur in gehennam condemnati fuerint, nam iudicium de nobis futurum in nostrâ posuit potestate. Quæ res si assentius cogi-*

Plut. lib.

Defectus
nostros oc-
cultos, co-
gnoscimus
per inimi-
cos.
Chr. 1. h. 11.

Nullum
brevius &
securius re-
medium sa-
lutis nostræ
habemus.
Adnotatione
injuriarum.

Hug. Card.

Chr. 1. h. 11.

De hoc cen-
tum ex
promissione
divina.

Chr. 1. h. 11.
de similitud.

Isid. Clar.
orat. 12. in
Manh.

Zz lic

lit cibum, pedes illius lavit, & osculatus est, sacerdotem ipsum creavit, lunque sacratissimo corpore eum pavit, osculum ab eo in Gethsemani recepit, eum quantumvis traditorem titulo amici affecit, nec unquam scelus ipsius, ad evitandam confusionem ejus & ruborem, manifestare voluit; quæ omnia Christus fecit, ut suo exemplo datum nobis de inimicorum dilectione dogma & præceptum corroboraret. Nec est quod obijcias, Christum Deum simul & hominem fuisse, adeoque nos longè impares ad tantam victoriam aspirare non posse; respondeo enim cum S. Augustino: *Tot viri, tot mulieres, tot pueri, tanta & tam delicata puella, flammæ & ignes & bestias equanimiter perculerunt, & nos stultorum hominum convitiis dicimus tolerare non posse? quæ nobis malorum hominum nequitia inferuntur, si possumus, etiam usque ad mortem illorum nostras injurias vindicamus, unde nescio qua fronte, vel qua conscientia, cum omnibus sanctis in æterna beatitudine partem habere desideramus, quorum exempla, æqui in rebus inimicis non acquiescimus.*

3 *Vince in bono malum.* Unquamne ad hoc vos reflexistis, quod dum ab inimico vestro injuriam patimini, primus omnium Deus offendatur, innititur majestatis & omnipotentis Dominus, secundo verò loco vos? Qui namque proximum suum offendit notabiliter, certum est quod eodem tempore, Deo sit injurius, divinæque legi se rebellem declaret, sanguinem unigeniti Dei, quantum est in se, conculcet, & de novo crucifigat Christum. Nunc itaque quis magis offenditur Deus, an vos? utique Deus, ille namque à vili luti pugillo, à terræ vermiculo vilipenditur; & tamen nequaquam Deus ille fulmina jacit sui justii furoris, prout experimur, & Apostolus in hæc docet verba: *Suscepit in multa patientia vasa ira apta ad interitum, ut ostenderet divitias gloriæ in vasa misericordiæ.* Quapropter S. Cyprianus paterne nos admonet dictis: *Qui ad vindictam suam nimium festinat, consideret, quia nec dum vindictus est ipse, qui vindicat. Quanta patientia ejus, ut qui in calce adoratur, necdum vindicetur in terris? Si igitur Deus indulgens est, nunquid ratio exigit, ut eum imitemur, imo illi obediamus, ne scilicet cum inimicis nostris odium continuando, Deum pariter ad eorum imitationem offendamus? Cui stabilendo fortissimum Toleti, in Sanctuarii pondere accuratè examinandum subnecto argumentum, dicentis: *Si Deus illi dimittit quod gravius est, & graviolem injuriam condonat ei, ergo & tu debes dimittere quod minus est, & multo minus, & levius.**

4 Deus quidem à petra multis diebus aquæ limpide & lapideæque rivos melle dulciores populo suo in potum manare fecerat, dicente Psalmista: *De petra melle saturavit eos, consequente eos petra:* Et tamen, licet dum ardentissima lux cruciaretur in Calvario, & vel unicam aquæ guttam in aridioris sul refrigerium petens, nec ipsam impetrare posset, longè liberalior quam unquam suum aperuit latus, atque exinde aquam & sanguinem promanare fecit, quæ symbolum fuisse sacramentorum, iisdemque corpus & animam illuminavit Longini, qui tanta cum crudelitate in cadaver suam contorserat lanceam: an non igitur verè ab eo adimpletum fuit illud Apostoli præceptum: *Vince in bono malum? At dices fortasse, inquit Euthymius, quod in multis delinquens, injuriæ te affecerit, verum tu in pluribus & majoribus, & ille quidem in consensum, in vero in Dominum. Quid ad hæc? Ergone Deo ad veniam facili existente, homo obstinatus manebit & contumax?*

5 *Vince in bono malum.* Quodnam inimicus ostendit severius poterit experiri supplicium, quam esse in diſgratia Dei, inque manibus Dæmonis, propter injuriam nobis illatam? Hæc igitur, utpotè maxima pœna ei sufficiat, sine alia quam illi de novo superaddatis; quia non est addenda afflictio afflictis. Circa quam veritatem explicandam se diffundit Paulus de Palatio, dum ait: *Tantopere infelix est casus inimici tui in peccato, tam est misera conditio, ut vel hoc unum debeas tibi lacrymas misericordiæ excutere, & stimulos addere, ut quacunque poneris arte, vel ope, erigas fratrem in cano jacentem, liberesque a morte eum, qui in inferni faucibus est. Si autem inimici sub onere jacentem lex antiqua sub-*

levare jubet, quanto magis animam? Utique si quis nostrum sciret inimicum suum Turcarum factum esse mancipium, & ad igneam condemnatum fornacem, nunquid compassione moveretur ad liberandum & obligandum eum, ut scilicet vitam suam ei debitam agnosceret, se in perpetuum illius manciparet servituti? Porro inimicus tuus, propter odium quo te prosequitur, in servitutem redactus est, non jam Algerinorum, sed infernalis tyranni, quia secundum præsentem justitiam condemnatus est ad infernum: quod si verò ei condonaveris, bonumque pro malo reddideris, è dæmonis ipsum manibus eripies, ipsumque lucrarum totum tibi vendicabis; neque enim ad repellendum à corde suo odii venenum, alia re opus habet, quam amore & benignitate tua.

6 Christus Salvator noster de Juda inimico suo occulto differens, frequentem dæmonis facit mentionem: Cum diabolus jam misisset in cor Jude; post bucellam introivit in eum Satanas; unus ex vobis diabolus est: idque non alia de causa, quam quia qui odio locum præbet, dæmonem intra se recipit, ille enim homicida erat ab initio. Hunc autem dæmonem ab anima inimici repellere possumus, dummodo ei bonum pro malo reddamus: simulque eodem tempore in nobismetipsis exinimium hoc lucrum acquirere vellemus, ut efficiamur dæmonis victores. S. Athanasius bene observat quod S. Paulus dum Ephesiis suadet, dicens: *Induite vos armaturam Dei ut possitis stare adversus insidias Diaboli,* simul etiam bonum pro malo reddendum esse docuit; dicit enim: *Persecutoribus benefaciendum docuit, sic enim facilius de Diabolo, omni que malitia ejus victoria obtinebitur, quam si nos ipsos vindicemus.* Eruditissimus Idioxa in suis contemplationibus de divino amore, pariter ex S. Augustino dicit: *Sicut homo vincitur humana felicitate, sic diabolus vincitur inimici dilectione.* Hildebertus in quodam sermone de Christi beneficiis, postquam Christi erga crucifixores mansuetudinem ponderasset, ad hominem Christianum discursum suum dirigens, inquit: *Ostensa sunt tibi arma fortia, arma victorica, arma quibus pugnatur adversus principatus, & potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in caelestibus.* Sanctus Augustinus super Psalm. 34. hac de re in favorem nostrum diffuse in hunc modum discutit: *Quid te securus, cui dictum est; nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere? quid est ergo timendum quando pateris inimicum? ne conturbetur in te dilectio, qua diligis inimicum. Etenim inimicus ille caro & sanguis, quod videt in te, appetit; alius vero inimicus occultus (rector harum tenebrarum quas tu pateris in carne & sanguine) alterum occultum tuum petit, thesauros tuos interiores depradari & vastare molitur. Duos ergo inimicos constitue tibi ante oculos, unum apertum, & alterum occultum; apertum hominem, occultum Diabolum. Unum dilige, alterum cave, inimicus enim quem vides, hoc in te vult humiliare, unde vincitur; si divitiis tuis vincitur, pauperem te vult facere; si honore tuo vincitur, humilem te vult facere; si viribus tuis vincitur, debilem te vult facere. Ea ergo attendis in te, vel dejicere, vel auferre, quibus vincitur, & ille occultus inimicus illud tibi vult tollere, unde vincitur. Homo enim hominem vincit humana felicitate, diabolus autem vincit inimici dilectione. Cura in corde servare inimici dilectionem, qua diabolus vincis. Saviat homo, quantum potest, auferat quidquid potest; si diligitur aperte serviens, vitius est occulte serviens. Angeli mali pejus a nobis haberi non possunt, quam dum nos vident mansuetos esse, ostentatum illatarum oblivisci, atque in mente serena & tranquilla semper perseverare, quia in hoc angelos imitatur bonos, inimicos illorum, de quibus B. Petrus Damianus ita scribit: *Quotidie illos, ad nostri custodiam deputatos, multipliciter offendimus, & offensam negligentia cumulamur. Ipsi autem licet a nobis frequenter injurias patiantur, sustinent tamen, & compatiuntur peccantibus, ne minor illorum circa nos custodia, imo major sollicitudo, cum boni custodis sis infirmis magis quam sanis operam exhibere.**

7 *Vince in bono malum.* Ad remittendam injuriam inimico efficax quoque motivum esse potest, si consideremus verbum contumeliosum jam de facto esse prolatum, ictumque nobis inflictum; ac proinde si

Accommoda
similitudo.

Reddendo
bonum pro
malo, expel-
limus Dia-
bolum ab
anima inimi-
ci.
Joan. 13. 2.
Joan. 8. 44.

S. Athan.
hom. de pass.
Eph. 6. 11.

Et de illo fa-
cile obtine-
mus victo-
riam.

Idioxa am.
div. 6. 10.

Hildeb. ser.
de Christi
benef.

S. Aug. in
Ps. 34.

Angeli mali
maxime
torquent
nostra man-
suetudine.

S. Petrus, Dam.
l. 2. de exalt.
S. crucis.

Aliud moti-
vum ad re-
mittendam
injuriam.

nos

S. Aug. 1. 61.
de temp.

Dum inju-
riam affici-
mur, Deus
omnium
primus, &
gravius la-
ditur, & ta-
men igno-
scit.

Rom. 9. 12.

S. Cypri. de
bono pat.
Quid ratio
nobis non est
faciendum?

Tol. ann. 70.
in c. 6. Luc.

Ps. 17.
Christus in
Cruce vici-
tus in bono ma-
lum.

Euthym. in
c. 6. 11.

Maximum
supplicium
injuriæ
est, quod sit
in diſgratia
Dei, & in
manibus
Dæmonis.

Paul. de Pal.
in c. 1. Mal.

Plat. I. de capi-
enda ex
inimici
util.

Similitudo
Struthionis,
& Apis.

Lib. 8. c. 17.
vita S. Car.
Borr.
Stupendum
exemplum
S. Caroli
Borromei.

Insuper
S. Methodii.
Bat. an. 845.
n. 1.

an. 378. n. 49.
S. Eusebii
Samosatensis.

ann. 63. n. 6.
S. Jac. Apost.

Hist. select.
Aug. Manu
c. 251.
Exemplum
cujusdam
mulieris.

Cogit. Iesus
autem ali-
quanto ab
inimico ho-
morem aut
beneficium
accepit.

nos inde percussit, aut vulneravit, pro eo quod jam dictum, aut factum est, nullum est remedium; prudentia igitur singularis actus erit, si ex necessitate faciamus virtutem. De Rudolpho Austriaco legitur: quod dum eunti ad respiciendam metam, in quem balistarum globi explodebantur, vulnus ex improvise inflicturn fuisset, fuerit nonnemo, qui ei morti vicino suggererat, ut auctori mortis suae, licet involuntario, brachium amputari juberet; cui ipse sapienter respondit: *Bene & provide priusquam me laesisset, sed quidnam emolumenti exinde consequar?* Cumque ipso nescio auctor vulneris in carcerem conjectus fuisset, mox ut hoc rescivit, eum inde liberum dimitti praecepit. Considerari insuper potest, quod quanto magis inimico irascimur, tanto vehementius eundem iritemus, eumque ad majus contra nos malum machinandum provocemus; cum econtra benefaciendo illi, eundem ex inimico amicum nostrum faciamus. Origenes in cap. 12. Epistolae ad Romanos scribens, hunc in modum discursit: *Non nos vindicantes charissimi, sed date locum ira; hi qui seipsos non vindicant, quomodo ira locum dent, dupliciter mihi videtur intelligi; nam & hoc ipso quod v. g. manus manu non referunt, aut convitio convitium non reddunt, ira illius, qui fecit iniuriam, pertranscendi & evanescenti locum dederunt. Nemo enim ita rabidus invenietur, qui illata iniuria, si vicem non recipiat, iterum savias, sed quasi effuso & digesto furore necessario misceat; est ergo & grande lucrum, ubi & peccantis multitudo compescitur peccatorum, & iniuria passio patientia probabilis fit apud DEVM; est autem & hoc modo ira locum dare, quando pro his qui inferuntur injuriis, qui peccant, secundum ipsius Pauli sententiam, iram sibi thesaurizant in die ira, tunc, cum reddet Dominus unicuique secundum opera sua. Optimum est illud Senecae consilium, dicentis: Cogitemus quoties ad ignoscendum difficiles erimus, an expedit omnes nobis inexorabiles esse; Deus enim promittit omnes quoque nobis inexorabiles futuros esse, quos nos offenderimus vindicando; in qua enim mensura mensi fueritis, remeietur & vobis. Praeterea inimicum magis erga nos ferocem reddemus, si ei irasci, & de ipso vindictam sumere coeperimus, nam ut Paulus de Palatio ait: *Si illum irrito, persequi me perget: dignum igitur est, ut beneficia etiam nolenti obtrudam, ut vel hac ratione mihi incommodari desistat.* D. Chrysostomus objectioni cuidam respondet, nimirum fieri posse, ut per facilem nimium condonationem major detur ansa majoris insolentiae, nobisque irrogandae injuriae; dicit enim: *Si illud tibi cura est, ne eum deteriores tua bonitate facias, scias velim eum hoc facto deteriores non futurum, sed deteriores potius futurum, si eum non places; nam etsi mortalium omnium scelestissimus sit, etsi non dicat, neque palam praeferas, attamen tacitus approbabis tuos Philosophicos mores, conscientiaque suam reverebitur mansuetudinem.* Idem quoque S. Doctor in Homilia secunda de Davide & Saul optimam considerat affectionem, quam sibi David apud omnes comparavit, quando Saul ex spelunca Odolla liberum abire permisit, omnem ei tanta cum magnanimitate condonando injuriam: *Quomodo, inquit, milites deinceps illum observasse consentaneum est, quanta erga illum benevolentia fuisse affectos? nam si mille habuissent vitas, annon prompte impendissent pro suo duce, jam ex reverentia quam hosti praestitit, re ipsa perspectum habentes, quam benevolum animam gereret erga suos? siquidem is qui mitis ac mansuetus est in eos, a quibus molestia affectus est, multo magis erit erga benevolos eum affectum gesturus: quaprofecto res fuit illi maximum securitatis pignus.**

8 *Vince in bono malo.* Nos quidem odium, astutiam, & malignitatem detestamur, quae nos persequitur noster inimicus; at verò si ob id ei irascamur, nosque de illo vindicemus, nostram eadem pice commaculabimus conscientiam, quam in illo abominamur, quamque Deus detestatur, & punit. V. Beda proinde ad nostram instructionem ita scribit: *Inimici homines, qualescunque sint, non sunt odio habendi, ne cum malus odit malum, quem patitur, duo sint mala: diligit ergo bonus malum, quem patitur, ut vel unus tantum sit malus; atque ideo per virtutem tuam vince & confunde illum, qui in*

Mansi Bibl. Pred. Tom. II.

offendit. Phutarchus in libro de capienda ex inimicis utilitate, exemplo Diogenis, virtuosum quendam nos vindicandi modum nobis tradit, dicit enim: *Diogenis effatum oppido Philosophicum est & civile, nam interroganti cuidam: quo facto ulciscar inimicum? respondit si ipse probus honestusque fias.*

9 *Noli vinci a malo.* Struthionis stomachus utpote calidissimus, ferrum totaliter digexit & chalybem; apis similiter ex eodem flore mel fugit, è quo aranea elicit venenum. Quisquis igitur cor habuerit vero erga Deum & proximos amore ardens, id ipsum demonstrabit, si chalybem improperiorum & injuriarum receptarum facile digerere queat; nam ut scriptura ait: *Diligentibus DEVM omnia cooperantur in bonum.* Quod si quis vitam S. Caroli Borromaei diligenter pervolvat, verissimum esse comperiet, ipsum aptiori quam Caroli nomine, appellari non potuisse, siquidem Carolus à Charitate derivatur. Hanc autem specialiter per victam suam monstravit mansuetudinem, de qua hoc solum dicere sufficiat; cum enim ad eum magna cum celeritate quidam literarum fasciculus Savona missus fuisset, in qua certior reddebatur de conjuratione, quam maligni aliquot in ipsius machinabantur vitam, habito prius cum illustri Hieronymo Visconti (qui summo mane ante diluculum literas praefatas attulerat, earumque seriem ore tenus Cardinali recensebat) sermone, sanctus Vir Dei de nulla vindicta cogitans, priusquam literas aperiret, easdem in abjectum locum coniecit, dicens: Tibi vir optime pro hoc benevolentiae officio gratias ago, simulque rogo, ut easdem nomine meo Illustrissimo Domino Episcopo Savonensi referre digneris, quem admodum & ego literis meis debitas ei relaturus sum gratias. Noli videre ex literis, quoniam perversa erga me voluntate afficiantur, quia paulò post missae sum celebraturus sacrificium; ac proinde tentationi malae erga quempiam concipiendae voluntatis me subicere nolo. Sanctus Methodius Patriarcha Constantinopolitanus à nonnullis æmulis suis de impunitatis vitio infamatus fuit, siquidem falsas cujusdam impudicae mulieris subornarant imposturas: dejecta autem calumniae falsitate, pro iisdem efficaciter se interposuit, ne justo afficerentur supplicio. In iisdem annalibus Ecclesiasticis legitur, quod cum Sanctus Eusebius Samosatensis à muliere quadam Ariana in fidei Catholicae despectum tegula quadam in capite vulneratus fuisset, in agone constitutus, suos ad iuramentum adegerit, de non inferendo malo mulieri huic, quae ipsum tam horrendum in modum lauciverat. S. Jacobus Apostolus primus Episcopus Ierosolymit. dum lapidaretur, exemplo Christi, pro se lapidantibus hunc in modum oravit: *Obsecro Domine pater, da illis veniam, nesciunt enim quid faciunt.* Unde Rechabita quidam exclamavit, dicens: *Quid agitis? iustus pro vobis deprecatur.* Verum opponat fortasse aliquis, non omnes simili pollere spiritu hoc Apostolico, quali viri sancti praedicti praediti fuerunt. Vana autem est hæc & inepta objectio, quandoquidem sexus debilis, mulieris cujusdam non in cœnobis instructæ, sed vitam profectæ secularem nos confundit. Cum enim Cajetæ quondam occisus fuisset certæ cujusdam Dominae filius; atque ad capiendum homicidam magistratus iussu omnes urbis portæ clausæ mansissent, ut sic omnis fugæ præcluderetur occasio, reus ad paternas occisi ædes accurrens, ibidem sublectum matris se abscondit; quid vero illam quæ nec causam quæsiel latibuli noverat, neque ullam adhuc homicidii filii sui habebat notitiam, fecisse arbitramini? num forsitan malefactorem iustitiæ ministris prodidit? Audite historiam: *Ille constanti animo sublevatis in caelum oculis, benedictum sit, inquit, nomen DOMINI, sicut Domino placuit, ita factum est. Et ut erat generoso & Christiano spiritu praedita, non modo à vindicta abstinuit, sed ejus saluti consulens, in abditissimo loco servavit oculum.* Imò non solum à periculo eum eripuit, sed ut pro capienda fuga securitati ejus consuleret, pecuniam subministravit.

10 *Vince in bono malo.* Is qui ab inimico offensus, vel laesus est, insuper etiam meminisse deberet, num ab eodem inimico suo alias aliquo saltem modo, honore

Zz 2 aut

Indigne
exemplum
Rudolphi
Austriaci.

Indignum est
nostra vin-
dicta reddi-
turi fructus.
Orig. L. 9.

San. I. a. de
ira c. 34.
Esset illa
Deus nobis
redderet im-
exorabilem.
Mansi. 7. 6.

Paul. de Pal.
in c. 7. Matt.

Chr. I. I. h. 12.
de Rom. 12.

Chrys. h. de
David, &
Saul.

Vindicando
nos de ini-
mici, cum
illu eadem
pice inqu-
amur.

V. Bed. in
Ps. 36.

Chryf. 11.
in 11. 11.
2. Reg. 19. 11.

aut beneficiis affectus fuisset, nam ut D. Chrysostomus ait: *Nec modo, quia vituperat modo aliquis, cogita, verum etiam si quid boni unquam ab illo in te profectum est, diligenter considera, & confestim ad clementiam redigeris.* Porro dura fuit illa à Davide contra Mephiboseth, in favorem Sibæ servi sui, sine præmisso causæ examine, solum ex adhibita falsæ deceptoris relationi fide, pronuntiata sententia; imo quod magis admirandum est, postquam suam Mephiboseth clarè ostendisset innocentiam, Rex se deceptum cognoscens, adhuc in sententia lata persistit, inquiens: *Fixum sit, quod locutus sum, dividite;* nec tamen eundem Mephiboseth vel minimo verbo contra Davidem conquestum fuisse constat, imò prima vice hoc eum titulo honoravit: *Tu autem Domine mi Rex, sicut angelus Dei es, fac sicut placitum est tibi;* demum verò postquam per adductas varias rationes suam conatus fuisset ostendere ab omni culpa immunem, nec tamen quidquam apud Davidem obtinere potuisset, iterum respondit: *Etiā cuncta accipiat, postquam reversus est Dominus meus Rex pacifice in domum suam.* Cuius rei interpres quidam modernus nobis explicat mysterium, dicens: *Non queritur de iniusto aut severo iudicio regis, quo à paternis bonis dejectus est, cum loco beneficii ponat, quod vivas: quare concludit sibi nefas esse, queri de regis decreto, cum plura acceperit, quàm à regia liberalitate sperare debuerat.* Memor etenim erat ingentis, quod à Rege acceperat, beneficii, quo eum honoraverat, perpetuum suum commentalem eum declarando; memor quoque erat mansuetudinis & beneficentiae erga Saul & Jonathan exercitæ. Ex quo exemplo discamus oportet, quòd tametsi nobis nonnunquam aliquid fastidii vel injuriæ ab aliquo inferatur, à quo aliis in occasionibus beneficia & obsequia accepimus, illa minime nos movere, aut ad impatientiam adigere debeant, sed recogitanda à nobis sunt beneficia alius temporibus ab eodem recepta.

Prom fecit
Mephibo-
seth in Da-
vide.

Sanctus lib.

Vindicativo
cogitandum
est de iudi-
cio extre-
mo.
Eccl. 12. 6.
Hug. Car. ib.

Paul. de Pal.

11 Vince in bono malum. Memento novissimorum, inquit Ecclesiasticus, *& desine inimicari, tabitudo enim & mors imminet in mandatis ejus.* Quæ verba Hugo Cardinalis ita exponit: *Memento mortis, iudicii, suppliciorum inferni, gaudiorum Paradisi, & de sine inimicari, id est, desine.* Paulus de Palatio pariter ita scribit: *Plane deponet furor, qui furor Dei in morte, iudicio, & inferno, novit explicandum, & in non remittentem effundendum. Qui intelligens, præcindi sibi vitam, non velut leo irascitur, sed sicut pullus hirundinis clamat, meditatur ut columba.*

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Per varia eximiorum virorum (è quibus nonnulli gentiles fuerunt) exempla, ostenditur illos summæ sibi gloriæ duxisse offensas acceptas remittere.

T H E M A.

Doctrina viri per patientiam noscitur, & gloria ejus est iniqua prætergredi. Prov. 19. v. 11.

Sapientia
viri virtuosè
cognoscitur
ex tolerantia
injuriarum.

Typus.

Calix.

Dion. Car. lib.

1 Salomon Regum sapientissimus & gloriæ caprandæ avidus, in parabolicis documentis suis experientiam doctrinæ & sapientiae virtuosè cupisdam hominis, à patientia & tolerantia injuriarum, desumendam esse insinuat, gloriamque & honorem suum in dissimulandis contumeliis, iisque minime vindicandis præcipuè relucere, pariter dicit: Doctrina viri per patientiam noscitur, & gloria ejus est iniqua prætergredi. Alia quædam versio legit: *Prudens homo differt iram suam, & delicta dissimulando major & major fit.* Cajetanus quoque in expositione hujus textus, ad gloriam alludit, quæ per injuriarum tolerantiam acquiritur; dicit enim: *Gloria viri est, occurrentes rebelliones, hoc est contemptum aliquem surda aure pertransire.* Similo modo eadem verba Dionysius Carthusianus exponens, inquit: *Præclarum meritum & honor viri patientis consistit in hoc, ut aliorum improbitatem ac perversitatem æquanimiter ferat.* Quanta igitur fuit, cunctisque seculis futuris futura erit Davidis gloria, qui cunctas sibi illatas injurias tam gloriôsè vicit, suisque persecutoribus bonum semper pro malo retribuit; quique cum

post rebellionem Absalonis in pacificam throni Israelitici possessionem restitutus fuisset, & ad lumendam de Sennai vindictam provocaretur, respondit; *cureffici-
mini mihi hodie in Satan? ergone hodie interficietur vir in Israel? an ignore me hodie factum Regem super Israel?* At verò jam dudum à Samuele jussu Dei in regem Israelis consecratus fuerat, multisque ante annis omnes Israelis tribus debitam ei sponponderant obedientiam; quomodo igitur se eo die inthronizatum, sceptrumque regium manibus ejus insertum fuisse dicit? Nimirum hisce verbis, ni fallor, insinuare voluit, se eo die, ob exercitum adeo heroicum facinus, quale erat tam notabilium injuriarum remissio, regia corona & scepro dignum factum fuisse, ideoque iis, qui eum ad sumendum de inimicis supplicium proritabant, indignans, illos sibi in Satanam convertos esse dicebat. *Hoc est,* inquit Cajetanus, *vos creditis partes meas fovere, & tamen in hoc eritis mihi hodie in adversarii officium; & rationem subjungit, quia dies hodiernus est tanquam dies creationis mihi in rege, & ideo oportet me agere tanquam novum regem, & oblivisci præteritum.* An hodie morietur vir in Israel? quia nonne novi, quod hodie sum rex super Israel? Abulensis protestationem hanc à Davide factam, non ex politica humana, vel ratione status, sed ex vera ejus mansuetudine profectam esse dicit: *Noluit,* inquit, *quod occideretur aliquis in illa die, ex sola benignitate, quia remisit liberaliter injurias omnibus, qui eum contempserant.* Similiter postquam Saul vidisset à Davide donatam sibi vitam fuisse, seque ab eo fuisse defensum, ne ab ejus militibus internecioni traderetur, hanc inde deduxit infallibilem consequentiam: *Nunc scio certissime, quod regnaturus sis.* At verò undenam hoc colligere Saul poterat, qui ad eum usque diem imperii Israelitici habenas gubernabat? Nimirum intellexit, quod redditio boni pro malo, injuriarumque remissio, virtus sit gloriosissima & rege digna. Et ideo Saul adeo indubitata fide Davidem regnaturum esse asseruit, ut ei totam suam recommendavit progeniem. Unde D. Chrysost. ait: *Preces Rex privatas offert, & diademate cinctus supplicem agit, pro filiis suis exulem rogans, hostem filiis suis relinquit Tutorem, suosque posteros in illius manibus deponit.* Idem quoque Saul Davidi prædixit: *Faciens facies, & potens poteris.* Ubi Chaldeus legit; *Regnando regnabis, & prosperando prosperaberis.* Nec semel, sed sæpius eum in tam heroicæ mansuetudinis præmium filii titulo honoravit. Unde ex mente Carthusiani dicere voluit: *Faciens facies, id est, magna, ut concedet Regem, ages, juxta illud Isaja 32. Princeps ea, quæ digna sunt principe, cogitabit; & potens poteris, id est, mihi jam prævalens, adhuc amplius prævalebis, & Rex præpotens eris.*

2 S. Matthæus ex peculiari Spiritus sancti instinctu Davidem in Genealogia Christi omnibus illius majoribus, etiam Abrahamo, anteposuit, titulo patris filii Dei eum honorando: Liber generationis Iesu Christi, filii David, filii Abraham; quod verò majori admiratione dignum est, Davidem non semel tantum, sed bives regem appellavit, dicendo: *David Rex;* & iterum: *David autem Regem,* cum tamen constet, quòd coram illo, in cujus femore scriptum est: *Rex Regum, & Dominus Dominantium,* seniores illi in Apocalypsi coronas & diademata sua ad pedes agni reverenter deposuerunt. Quodnam verò aliud in eo latet mysterium, quàm quòd David, qui in hac mansuetudinis virtute, filio Dei adeo conformis erat, simul cum eo Regis titulo honorari pariter meruerit, siquidem inimicis condonare nescio quod divinum in se habet?

3 Nescio an aliquando notabilem illam observaveritis differentiam circa modum, quo Joseph Patriarcha sese in ordine ad suam venditionem & in ordine ad illatas sibi à fratribus suis offensas habuerit. Enimverò quando Pharaonis rogavit Pincernam, ut à carceris illum compedibus liberari faceret, ait: Furto sublati sum de terra Hebræorum; at verò quando cum fratribus suis in Ægypto egit, solam fecit somniorum quæ habuit, mentionem: Recordatusque somniorum, quæ aliquando viderat &c. At verò cur ei in memoriam non incidit fratrum suorum odium, & invidia; impropria item, quibus illum oneraverant, ini-

Pater in
exemplo
Davidis erga
Sennai.
2. Reg. 19. 11.

Cajet.

Abul. qu. 11.
ib.

Et Sennai.

2. Reg. 14. 31.

Chryf. 11.
eclog. de
mansuet.

Chald.

Dion. Carth.
16. 31.

Matth. 1. 1.
Cur David
in genealo-
gia Christi
præponatur
alii Patri-
archis.

Apoc. 4. 10.

Joseph corā
pincerna
Pharaonis
peperit ho-
nori fratrum
suorum.

Gen. 40. 15.

Gen. 42. 21

iniquum denique attentatum inferendæ illi necis, nisi id ipsi dissuasum fuisset? Scitisne quid ad hoc responderi possit? Nimirum quando ait: Furto sublati sum &c. in carcere inter compedes & catenas victus morabatur, & in statu privato degebat: Quando verò receptarum injuriarum immemorem se ostendit, jam in regio Ægypti throno positus erat: animi verò regis individua virtus est injuriarum oblivisci: *Non dicit eum memorem venditionis*, inquit Oleaster, *aut mortis sibi intentate, sed seminiorum, ut nos doceat, non esse memores, sed oblivioni tradere injurias.* Verum quidem est, quod paulò post in cap. 45. venditionis illius fecerit mentionem; hoc tamen ideo factum est, ut omnem etiam minimum indignationis suæ metum ab eis arceret: dicebat enim: *Nolite pavere, neque vobis durum esse videatur, quod vendidistis me in his regionibus, pro salute enim vestra misit me Deus in Ægyptum.* Notat insuper idem Oleaster super hoc caput scribens, quod non vindicat peccatum, neque saltem exprobrat, sed ex peccato opus bonum efficere nititur, imò opus Dei: Sanctorum namque proprium est, ex malo semper elicere bonum, intentionemque exculare, quando opus, & actio defendi non potest. Id quod in S. Stephano & Christo Domino exemplificat, dicens: *Quod opus in rerum natura desiderius lapidatione innocentis? & tamen B. Stephanus etiam ignorantia lapidantium excusat, dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatum, quia nesciunt quid faciunt. Didicerat id à magistro, qui opus pessimum crucisgentium patri quasi non malum offert, dicens: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt: sic nunc iustus, nefandissimum venditionis opus, & maxima clementie Dei fuisse contendit, & grave facinus in eorum utilitatem convertere nititur.* Unde sequitur, quod cum malum in bonum convertere opus sit Dei, in hoc divinam bonitatem imitantes, summam acquiramus gloriam, tam in hac, quam in alia vita.

4. Apud Oseam de Deo nostro legitur: *Non faciam furorẽ iram meam, non convertar, ut disperdam Ephraim;* ac verò quamnam Deus hujus sui asserti assignat rationem? nimirum quoniam Deus ego, & non homo, in medio tui sanctus. Quæ verba Rupertus Abbas explicans, Deum hunc in modum loquentem introducit: *Non ita mutabor ab insua mihi clementia, ut saliter compleam furorẽ meum, quoniam Deus ego, & non homo, in medio tui sanctus. Homo dum irascitur accepta injuria profundè laesus, cò totus intendit, ut vindictam exigat, & de panis satiatur ejus, qui laesus; nec enim panitentiam, sed solum querit vindictam.* At verò scire jam velim, quatenus imitatione dignior sit, homo, an Deus? quemnam illorum majori cum gloria & famæ nostræ existimatione sequi possumus; an exemplum Dei, an verò vilissimi vermis, & pugilli terræ exemplum? Enimverò Deus, ut S. Paulus ad Romanos scribit, potentiam suam manifestam facere volens, quam in re eandem demonstravit? *Quod si Deus volens ostendere iram, inquit Apostolus, & notam facere potentiam suam; num fortè illi fecit cæli aperiendo catartas, ut terram de novo inundaret? aut verò vibrando fulmina, vel denique mundum per insolitos terræ motus quatendo? Minimè; sed sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum.* In hoc enim Deus suam facit elucescere magnificentiam & omnipotentiam, quod scilicet irrogatas patienter sustineat injurias, nec in illas per justissimæ iræ suæ fulmina animadvertat.

5. Historias pervolvendo reperiemus clementiam ut plurimum in personis sublimibus maximèque illustribus suam habuisse prædominium, cum sit virtus generoso & magnanimo corde dignissima. Refert D. Chrysostomus, quod cum Constantini M. statua ingenti fuisset injuria affecta, isque ad eam vindicandam irritaretur, vultu manu sua tacto responderit: *Ego nusquam vulnus in fronte factum video, sed sanum quidem caput, sana vero & facies tota.* Quem heroicum actum postquam S. Doctor recensuisset, tandem exclamat, dicens: *Hoc verbum hactenus canunt omnes, nec tantum temporis labefecit, aut hujus memoriam extinxit. Quæ non sit hoc trophæis splendidius?* De Theodosio Augusto refert S. August. l. 5. de Civ. Dei sequentia mansuetudinis illius exempla: *Non solum vivo servavit,*

quam debebat, fidem, verum etiam post ejus mortem, pulsum ab ejus interfessore Maximo Valentinianum ejus parvulum fratrem, in sui partes Imperii, tanquam Christianus, excepit pupillum, & paterno custodivit affectu, quem destitutum omnibus opibus nullo negotio posset auferre, si latius regnandi cupiditate magis, quam benefaciendi charitate flagraret. De Theodosio II. Annales Ecclesiastici referunt, adeo cum benignum & clementem fuisse, ut nullus unquam eum viderit iratum, nec injuriis personæ propriæ illatis indignari potuerit. A quodam suo familiari aliquando interrogatus, cur necem non intulisset cuidam, qui graviter illum offenderat, respondit: *Vtinam potius mihi potestas esset, eos, qui mortui sunt, ad vitam denovo revocandi.* De Urbano IV. qui ex infimo fortunæ statu ad supremos fuit evehctus honores, leguntur sequentia: *Egregium Urbanus Christianæ mansuetudinis exemplum in remittendis hostibus injuriis explicuit, cum enim ad efferendas, ruendasque Guilielmi regis Romanorum partes, Nuntii Apostolici partes in Germania sustineret, à nonnullis hostibus captus, traditusque vinculis, quibus non sine miraculo ereptus est, gloriosissime pepercit, cum adepto pontificatu injuriam ulcisci poterat.* In quadam ejus Epist. Deo gratias sequent. verbis egisse legitur: *Spinam omnis odii, seu rancoris à corde nostro pracidimus, & dilectionem illorum in ipso firmissime solidamus, qui nostram innocentiam quandoque calumniis, & interdum gravibus affixere jacturis.* Historia quædam, quæ in iisdem Annalibus de Bonifacio VIII. recensetur, hanc inimicis condonandi magnanimitatem, in personis eminentibus communiter relucere confirmat. Cum enim hic Pontifex Anagninæ à Sciara Colonna carceri mancipatus, contemptus, multisque injuriis affectus, postea à civibus & Cardinali Urfino liberatus, summaque cum pompa Romam triumphabundus introductus fuisset, Anagninenses in ejus defensionem armati, cum manus cuidam iniecissent, qui præcipuus injuriæ illatæ autor fuerat, Papa idipsum reciscens, subito eum à vinculis eximijussit. *Capitur qui maximus eorum extiterat, summusque pater jam carcere liber, protinus hunc solvit, rediens festinus in altam urbem, nunquam sic glorius.* De Carolomanno potentissimo & invictissimo Franciæ Rege scribitur à Baronio, quod cum incognitus ab Abbate Montis Cassinensis habitu religioso indutus fuisset, isque in vilissimis culinæ servitiis constitutus, ob suam in illis obsequiis inexperiencem quemdam commisisset errorem, coquus calore vini succensus, insignem ei impegerit alapam; cui ille sine ulla mentis turbatione facie serena respondit: *condonet id tibi ò frater, Dominus, & Carolomannus.* Et tamen idem coquus hunc ictum aliis temporibus non semel, sed treces repetivisset, ipse tamen semper constans sibi que similis nullum ostendit indignationis vestigium; tamen ejus in servitio collega has injurias diutius tolerare nequiens, eandem in coquo ultus fuerit. Joannes Papa XXII. Philippum Franciæ Regem his verbis in mansuetudinem hortatus fuisse scribitur: *Cum fili misereri posse sit opus potentie, virtusque potentis, & ignoscere genus optimum sit vincendi, &c.*

6. Sed quid mirum est, quod mansuetudo communiter reperitur in viris illustribus Christianis, ad præceptum dilectionis inimicorum obligatis; quando eandem quoque gentiles exercuisse, atque inter eos in viris insignibus resplenduisse deprehenditur? Seneca porro sequentem habet sententiam, ad confundendum Christi fideles efficacissimam, dicit enim: *Iracundissime, ac pro corporis capiti pugnacissima sunt apes, aculeos in vulnere relinquunt; Rex vero sine aculeo est: noluit illum natura, nec fas, seivum esse, nec ulationem magnam constitutam petere, telumque detraxis, & iram ejus inermem reliquit.* Exemplar hoc magnis regibus ingens est: *Pudeat ab exiguis animalibus non trahere mores, cum tanto hominum moderatior esse animus debeat, quanto vehementius nocet.* Idem quoque author in variis operum suorum locis exempla adducit magnatum diversorum, qui contra se offendentes, modò damnum publicum cessaret, se placidos mansuetosque exhibuerunt. Ita Rex Antigonus dum aliquando graves contra reputationem suam ab aulicis & circumstantibus militibus murmuraciones audiret,

Zz 3 man-

Animi Regis
est oblivisci
injuria: tam
sic fecit
Joseph.

Oleaster. lib.

9m. 41. 4.

Theodosii II.
Bar. ann. 4. 1.
2. 14.

Urbanus IV.
Rayn. ann.
1264. 2. 10.

Bonifacii
VIII.

Baron. ann.
2. 42.

9m. 11. 9.

Rup. Abb.

Deus vult
peccatoribus
tribuere, po-
tius imitari
dus, quam
homo vindic-
di querens.

Baron. ann.
747. n. 11.
Carolomanni
Regis Franciæ.

9m. 137. 2. 6.

Præfata
exempla in-
juriarum con-
donationum.

Constant. M.
Chryl. an.
ad popul.

Theodosii
Augusti.
S. Aug. l. 5.
c. 46.

Antigonus
Rex.

mansuetior ille malum benignitate recompensavit, quia cum inter dicentes & audientem palla interesset, quam ille leviter commovit, & longius, inquit, discedite, ne nos Rex audiat. Ita pariter Marcus Cato ab insolente aliquando percussus, injuriam se recepisse negavit, quia melius putavit non agnoscere (verba sunt Senecæ) quam vindicare. Nihil inquit post tantam perulantiam mali factum est? Imo multum boni; cepit Catonem nosse. Magni animi est injurias despicere. Multi leves injurias altius sibi dimisere, dum vindicant. Ille magnus & nobilis est, qui more magna fera, latratus minorum canum securus exaudis. Et in tertio de ira libro, hanc quoque pulcherrimam adducit propositionem, inquit: Non est magnus animus, quem incurvat injuria: nec non in ejusdem libri progressu idem aliis confirmat verbis. Dicit enim: illud non venit in dubium, quin se exemeris turba, & altius steteris, quisquis despectis laceffantes proprium est magnitudinis vere non se sentire percussum.

7 Salmeron quoque S. August. authoritati nixus, non minus efficaciter idem promovet intentum, quando ait: B. Augustinus Epistola ad Marcellinum, Tomo secundo, Epistola quinta ante medium, eleganter respondit iis, qui propter hoc præceptum, & alia similia, calumniabantur Christianam Religionem, quasi contrariam bono reipublice, in qua hac servari non possunt, ubi ostendit, similia etiam a Gentilibus laudata esse. Quomodo Casari administratori Reipublice, mores ejus extollens Cicero dicebat, quod nihil oblivisci solebas, nisi injurias. Dicebat enim hoc tam magnus laudator, aut tam magnus adulator? Sed si laudator, talem Casarem noveras; si autem adulator, talem esse debere ostendebat principem civitatis, qualem illum fallaciter predicabas. Quid est autem non reddere malum pro malo, nisi abhorre ab ulciscendi libidine? Quid est accepta injuria agnoscere malle, quam persequi, & nihil nisi injurias oblivisci? Hæc cum in eorum leguntur authoribus, exclamatur & plauditur; describi atque predicari mores videntur, quibus dignum esset exurgere civitatem, que tot gentibus imperaret, quod accepta injuria agnoscere, quam persequi mallebant.

8 Sanctus etiam Bernardinus ejusdem S. Augustini Epist. meminit, quando, qualiter Cæsar injuriarum oblitus fuerit, in hæc docet verba: Lucanus quoque refert, quod cum quedam persona vilis ei se opponeret importune, contra eum irasci contemnens, ait: Dignum te Caesaris ira nullus honor faciet. Vespasianus etiam Imperator, sicut historia Romanorum narrat, injuriarum immemor factus, nunquam exitit vindicator. Nam & Vitellii inimici sui, qui eum præcesserat in imperio, & omnem ejus domum incendio tradiderat, filiam, que ex illo superstes erat, aliter maritavit. In eodem quoque sermone idem Sanctus doctrinam adducit Aristotelis, qui quarto Ethicorum hoc tradit documentum: Magnanimus non est memor mali accepti. Quam eandem veritatem Senecæ confirmat authoritate, qui in libro de quatuor virtutibus ita discurret: Si magnanimus fueris, nunquam judicabis tibi contumeliam fieri de inimicis. Dices: Non nocuit mihi, sed animum nocendi habuit, & cum illum in potestate videris, vindictam patiris, vindicare potuisse. Romanis usitatum erat proverbium, ut Titus Livius in historiis eorundem refert: Amicitias immortales, inimicitias mortales debere esse. At verò, inquit, ex quo inimicitias mortales ab omnibus legibus naturalibus, divinis, politicis & ecclesiasticis damnatæ fuerint, quomodo subsistet proverbium asserens: Inimicitias mortales debere esse? Nimirum per hoc innuitur, inimicitias subito mori debere, & deficere, absque eo, quod repetantur, aut resuscitentur. Cæsar capitaliorem non habebat inimicum ipso Pompejo, & tamen ad imperium assumptus, suum erga ipsum affectum quam maxime demonstravit, de quo proinde dicitur: Cæsar Pompei statuas everti vetuit, suas stabilivit. De Tito in Annalibus Ecclesiasticis scribitur, quod cum duo patritii imperium affectasse convicti fuissent, ipse hoc recitans aliud non fecit, quam quod eos monuerit, dicendo, quod principatus per destinationem dari soleant, ceterum ipsis promittebat, quod si aliud quidpiam desiderassent, eorum voluntati libenter obsecundaturus fuisset.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Condonando inimicis injurias, nihil de honore deperdimus, quin potius illum augemus, Deo id præcipienti obediendo; cum è contra vindicta de inimicis sumpta magnam adferat ignominiam.

THEMA.

Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi quam mille thesauri pretiosi, Eccl. 41. v. 15.

1 **U**Nus ex præcipuis erroribus humanas mentes in hac tam delicata injuriarum materia infascinantibus, est timor, ne si non se vindicaverint, viles, abjecti & inermes esse censeantur. Unde ad hoc propositum aptissima mihi esse videtur illa à S. Greg. Nazianz. his verbis facta consideratio: Quomodo eadem terra fita quidem sanis & non agrocantibus, movetur autem versiginosis, & his qui sese circumvolvunt, cum videntium passio ad id quod cernitur transmutatur, ita & nos facile decipimur propter inimicitias. Homines ut plurimum passionem sibi prædominari sinunt irascibilem, mundique torrentem sectantes, nec Dei habent timorē, nec divinam ejus legem magnificiunt, & ideo honorem sibi diminuendum esse metuunt, nisi injurias sibi illatas vindicent: At verò homines prudentes, & timorati, qui se sapientiorum judicio regulari sinunt, infamem vindictam esse censent, sibi que honori ducunt si eandem remiserint. Ex quo Dei filius tanta cum sollicitudine non semel tantum, sed sæpius inimicorum nobis imposuit dilectionem (proxi hactenus in præcedentibus discursibus vidimus) simulque nobis per Spiritum S. ut magna cura honorem, & famam, utpote quovis thesauro opulentiorē, conservemus, præceperit, necessario inde consequitur, quod juxta infallibile ipsius judicium, quod errare aut fallere non potest, nil nobis adimatur honoris, dum injurias remittimus; secus enim inimicorum nobis nec suavisset, nec præcepisset dilectionem: Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi.

2 Pervolvatis velim quaquaversum tam vetus, quam novum Testamentum, nusquam tamen Deum nobis suavisset reperietis, ut honorem & assumptionem nostram pessundemus, quin potius Sapiens monet: Ne des alienis honorem tuum; imò verò variis illis occasionibus illum honorem nostrum anxie defendisse deprehendemus. Sic enim fecit Abraham (servo suo, siquidem cum Sara conjux ejus ei erepta, & in curiam Pharaonis Regis perducta fuisset, Deus pudicitie ejus conservandæ curam in se sumpsit, nam flagellavit Deus Pharaonem plagis maximis, & domum ejus propter Saram uxorem Abraham; quorum exemplorum plura alia adduci possent, ex quibus peripicue deducitur, quanta cum cura & sollicitudine Deus amicorum suorum honorem & reputationem defendere soleat. Enimverò in dubium revocari nequit, quin actio abominabilis & reprehensibilis sit, si quis legi justæ & rationabili à principe suo promulgatæ rebellem se & contumacem exhibeat. Quis igitur infamatum censerebit subditum, qui Domini sui præcepto exacte obedire contendit? Porro præceptum de dilectione inimici nobis impositum justissimum est, hominique à Deo præscriptum; quis igitur ita insanus erit, qui per illius impletionem honorem eidem obediens imminuendum esse credere possit? nisi forte sibi persuadeat, plurius homini Christiano faciendum esse principis terreni respectum, quam Regis celestis. Quibus te indicis ego fidelem potero agnoscere? querit D. Chrysostomus, an quia sacra aqua fontis ingressus est? At hoc ipsum quod datum tibi fuerat ad salutem, sit tibi gravioris causa supplicii: honoris siquidem magnitudo, his, qui digno non vivunt honore, cumulus incipit esse pernam. Cum igitur Deus nos ad tam sublimem honorem evexerit, qualis est hominem aliquem Christianum esse, quamam in re tanto honori correspondere censebimur, si divinæ ejus legi divinisque præceptis rebelles simus? & quis est qui nesciat, omnia Dei præcepta in unico dilectionis proximi præcepto, velut in brevi

Turbetur qui ex oblatione injuriarum timens vili fieri & pusillamine reputari.

Deus nunquam præceptum ut honorem nostrum pessundemus, cuius ipse curam habet. Prov. 1. 9.

Gen. 12. 17.

Præceptum dilectionis inimicorum justissimum est, & nullatenus nocet honori nostro.

Chryst. in Matt.

Marc. Cato.

Sen. lib. 3. de ira c. 12.

Idem.

Ibid. c. 11.

Salmeron. s. 41.

Julius Cæsar.

S. Bern. s. 1. c. 10. q. 2. c. 3.

Vespasianus Imperator.

Veri magnanimi negligunt injurias.

Livius dec. 4. lib. 40. Inimicitias debent esse mortales.

Titus Imp.

De Inimicis, eorumque Dilectione, Discursus XXIV. 727

compendio, contineri? juxta illud: *Qui diligit proximum, legem implevit.*

3 Notum est omnibus præceptum illud Abraham à Deo olim impositum, quo filium suum Isaac in sacrificium offerre jubebatur; at verò si quis bonum hunc senem manu cultello armata ad filium suum unicum, innocentem, & sempiterna vita dignum, jugulandum paratum, ignem item ad eundem in cinerem redigendum vidisset, nunquid illum quavis tygride sæviorem & ferociorem esse judicasset? Veruntamen illidem ille scivisset, Abrahamum hac de re speciale à Deo sibi impositum habuisse præceptum, eumque id faciendo divinam executum fuisse voluntatem, Abrahamum utique super omnes Seraphinos laudibus extulisset. At verò quidnam per hanc historiam vobis insinuare contendo? Nimirum homines mundani, qui exiguum Dei habent notitiam vel lumen, homines illos viles, ignavos, & abjecti animi esse censent, qui verbum injuriosum impacta alapa cum indignatione non respondent, aut qui ad impactum colaphum ense vel cultro suum non stringunt: at verò homines sapientes & prudentes, qui per divinam legem suas regulare solent passiones, scientes Deum præcepisse: *Diligite inimicos vestros*, illos qui bonum pro malo reddunt, illasque sibi injurias condonare sciunt, admirantur, & ad cæli usque stellas exaltant. *Abraham senio curvatus*, inquit Basilus Seleucus, *intrepida manu charissima proli gladium intentas, quia imperantis Dei charitate vincit naturæ difficultatem, ut hostia minimè casa Domini sacrificium imitaretur.* S. Hieronymus super illa Apostoli verba: *Si quis videtur inter vos sapiens esse*, &c. ita scribit: *Si quis ad reddendam vicem injuria, si eadem feceris, putet se esse sapientem, stultus fiat; in hoc enim seculo stultus est, qui evangelica voluerit implere præcepta, qui enim percutienti alteram præbet maxillam, voluntate stultus est, non natura, sapientia enim hujus mundi, stultitia est apud Deum. Nihil stultius est, quam ut velis se, qui non potest, vindicare, & Deo suam non reservet injuriam, & ita de contumelia vindictam apud Deum perdat, & de patientia mercedem.* D. Chrysostomus in quadam homilia de similitudine & ira ita scribit: *Qua pena digni non fuerimus, si secularium rerum causa, & servilia sustineamus ministeria, & præter dignitatem inservimus, pecunias expendimus, scelestis hominibus adulamur, omnia denique & dicimus, & facimus, ut proposita efficiamus; pro divina autem lege fratrem qui laesit, non solum non sustinemus exorare, sed inter probra ducimus eum priores adire! an vero tibi probro esse putas, si tu prior præoccupes? In quocumque occasione nobilis quidam & equestris ordinis vir, qui honoris conservandi specialem facit professionem, contemnitur & deridetur, & tamen inter hasce derisiones patiens esse perieverat: è contra verò cum de dilectione inimici agitur, honorem sibi diminuendum esse metuit, si legem illam adimpleat? Imò vero veretur die esse debet, inquit idem Chrysostomus, si in eo affectu persistas, expellesque donec injuria auctor pro reconciliatione te adeat; id probrum, id vitium, id ingens damnum, qui enim prior venit, is totum lucrum anticipat. Idem Sanctus Doctor in alia quadam homilia idiplum considerat, quod frequenter iis accidere solet, qui impuris capti sunt amoribus; hi enim à dilecta sua multas libenter sustinent injurias & derisiones, ut tandem indigno sine suo potiri valeant. Sic Aulicus ille, prout apud Senecam legimus, *injurias accipiendo, & gratias agendo*, in curia consueverat. Potrò ut fines assequamur nobis propositos vel voluptatis carnalis, vel ambitionis, omnia nobis obvia, etiam indignissima, & honori nostro adversantia, libenter sustinemus, pro adimplenda verò lege Dei, in condonando inimicis, nos vituperio dignos esse censebimus? Absit.*

Morbis iste, inquit idem D. Chrysostomus, *aut ex inflammatione fit, aut ex frigidityte, verum utrique dilectionis virtus suo calore mederi consuevit. Non vides turpes illos amatores alapas, spolia, opprobria, innumeraque alia incommoda, quæ fornicariæ illæ mulieres infligunt, patienter ferre? quid igitur amorem hunc extinguit illata convitia? nequaquam; imò magis inde accenditur. Quanquam ista facientes muliercula præterquam quod fornicantur, obscuro etiam ac vili genere sint; qui*

Manf. Bibl. Prad. Tom. II.

verò talia ab ipsis patiuntur, illustres septennero progenitores numerant, neque tamen hoc ab amata cohibet. An non erubescimus, quod tantam erga Deum dilectionem, quantam habet potentiam diabolicus ille ac demoniacus amor, ostendere nequimus?

4 Scire utique percuperem, unde & à quo difficultates circa injuriarum materiam occurrentes decedendas expectare debeamus nos Christiani: forsitan ab hominibus mundi hujus, rudibus & vanis, an verò à personis illuminatis & sapientibus? Utique vulgus judicium certum non format; sed Doctores sacri cum prudentia & scientia veridica nobis veritatem edicent, ad hos itaque convertamur, & in primis quidem ad S. Ambrosium, qui super illa Psalmi verba, (*aufer à me opprobrium*) ita scribit: *Pro nomine tuo pati opprobrium, gloriosum est; & alibi ait: Maledicent illi, & tu benedices. Docuit nos, quod timere maledicta persequentium minimè debeamus; cum habemus persecutionis auctorem: nec movere nos convitia debeant, ubi præsul est, qui possit auferre maledicta.* In aliquibus Thuscæ urbibus quidam viget lusus, Italicè calcio appellatus, in quo bacillus, qui princeps dicitur, permittit, ut quicumque socium suum licitè colaphis, pugnis, calcibus percutere possit, ea tamen conditione, ut priusquam lulum finiant, pacem promittant, nec ullus per hujusmodi alapas, aut calces se injuria affectum esse repuret, siquidem princeps vult & decedit, ne in opprobrium impudentur: *nec movere vos convitia debent, ubi præsul est, qui possit auferre maledicta.* Nunquid autem Deus noster minus poterit, quam talis ficticius princeps cum subditis suis? nunquid, inquam, Deus minus poterit cum fidelibus & sequacibus suis?

5 Quin si S. Gregorio Nysseno credimus, *dedecus est viro prudenti, non sanè convitiantem audire, sed ea quæ dicuntur convitia, retorquere.* Quod idem dogma nobis in hæc verba tradit S. Ilidorus Pelusiota: *Accipiarum injuriarum memoriam retinere, haud generosi animi est, verum improbi ac miseri.* An non hoc in quodam circa Davidem facto relucet? qui cum semper generosum omnibusque injuriis superiorem monstrasset animum, semel nihilominus pessimè exceptus à Nabal, dum vindictam sumere vellet, his cum verbis repressit Abigail, dicens: *Cum feceris tibi Dominus Domino meo omnia hæc, quæ locutus est bona de te, & constitueris te ducem super Israel, non erit tibi hoc in scrupulum cordis, quod ipse te ultus fueris.* Quibus verbis mulier hæc tanquam prudens sapiensque à sacro textu laudata, Davidi ostendit, cum postquam passio deferbuisset, tandem pœnitudine agendum esse, desumpta ultione, & ad thronum regium evectum vindictæ nunquam sine indignatione futurum esse memorem, tanquam actionis minus honoratæ, & virum magnanimum dedecentis plurimum. Unde Lyranus præmissorum verborum Abigailis hunc fuisse sensum existimat: *Malitia non inveniatur in te omnibus diebus vitæ tuæ, quia non decet tantam dignitatem.* Hæc namque vindicta sufficiens fuisset ad obfuscamendam aliarum heroicarum actionum ejus gloriam, maxime autem ad obliterandam toties ab ipso circa Saul exercitam mansuetudinem. Atque ob eandem sortè causam David mortuo Nabal, Abigailen tanquam mulierem prudentissimam in uxorem accepit.

6 Idem confirmat intentum Seneca verbis sequentibus: *Hoc est Alexandri crimen æternum, quod nulla vitæ, nulla bellorum felicitas redimet. Nam quoties quis dixerit, occidit Persarum multa millia, apponetur; & Calisthenem. Quoties dictum erit, occidit Darium, penes quem tunc magnum regnum erat, apponetur; & Calisthenem. Quoties dictum erit, Oceano tenuis vicis, ipsum quoque tentavit novis classibus, & imperium ex angulo Thraciæ usque ad Orientis terminos protulit, dicetur; sed Calisthenem occidit. Omnia licet antiqua ducum, regumque exempla transferis ex his, quæ fecit, nihil tam magnum erit, quam scelus in Calisthenem commissum. Detur mihi nobilis aliquis, in cunctis aliis actionibus suis virtuosus, qui tamen alia ex parte iracundus sit & vindicativus, hoc unicum ad obfuscamendam omnium aliarum virtutum suarum gloriam abundè sufficiet. Enimverò quisquis in vindicativus, te inter-*

Culpa si
difficultas
circa materiam
injuriarum deci-
dere.

S. Amb. in
Psalm. 118.

Mirabilia lu-
sus Thuscæ.

S. Greg. Nyss.
in 4. cont.
Eusebium.

S. Ild. Pel.
l. 1. cap. 7.
Improbi
animi est,
injurias
ulcisci.

r. Reg. 24. 31.
Patet exom-
plo Davidis
erga Nabal.

Lyranus.

Sen. l. 1. de
9. 21.
Occidio Cal-
listhenis,
reddidit
Alexandrum
vitem & im-
perium.

Vindicativus
de duellis
reputatur
pro Atheis
et barbaris.

Chryl. 41.
in act.

Quandvis
sint nobiles,
apud Deum
tamen sunt
ignobiles.

1. Reg. 2. 30.

Rom. 13. 10.

A quibus
consilium
quærit
vindicativus,
injuriarum
ulciscendi.

Simile Regis
vindictam
prohibentis.

Prov. 8. 15.

Mundani ex
sola conde-
natione in-
juriarum

rogatum velim, num legem Dei profitearis, an verò leges duelli, teque declarat-Atheistam, barbarum, vel paganum; siquidem ipsi quoque Gentiles, ut in præcedentibus discensibus probavimus, licet Evangelio fidem non habuerint, injuriarum remissionem summe reputant gloriosam, vindictam verò actionem maxime vituperosam æstimant. D. Chrysostomus iis, qui ne digitis monstrantur, atque à mundo contemptui habeantur, nisi injurias sentiant & ulciscantur, planè metunt, his verbis respondet: *Miser homo, & erumnose; non vis à conservo derideri, sed odio haberi à Domino tuo? non vis contemni à conservo tuo, & contemnis Dominum? non putas indignari Deum quod illum contemnis, & quod illum derideas? non vis illi obtemperare? Quo putaris nomine appellari vindictam? Pusillanimitatis opus, sed quid remittere appellatur? opus magnanimitatis. Cuinam adhibenda est fides hac in re? an homini cuidam sanguinario, an verò Deo, primæ & æternæ veritati? Hic autem Deus expressis verbis insinuat, quod quisquis ipsum contemnet, plebejus, vilis, & infamis reputabitur. *Qui contemnit me, inquit, erunt ignobiles.* Qui verò divino de dilectione inimici præcepto in veteri cunctè se opponit, illudque pedibus suis conciliet, universam legem Evangel. proterit, quia *plenitudo legis est dilectio.* Merito igitur D. Chrysost. contra illos qui ex timore, ne ab aliis derideantur, inimicis irascuntur, deque illis se vindicant, hisce verbis se opponit: *Videamus, non quid dicant, sed quid nos deceat. Aliqui autem dicunt: Non me deriseris, & gloriantur quidam. O insipientiam! Nullus me ludent derisit me, inquit, hoc est, ultus sum, quin ob hoc derideri merearis, quia ultus es. Unde hæc verba introducit, quæ confusio, perditioque nostra vita sunt? nonne illa, quæ licet Deo adversa sunt, loquimur? non ulisci enim, Deo facit æqualem. Risumne hoc putas? nonne propter hoc derideri mereamur, & nostris, & gentibus, ita contradicentes Deo? mundus quod sumus, diligis. Et ideo mundus vindictam nobis suadet sumendam esse, quia id quod amas, sunt rixæ, dissensiones, inimicitie mortales, strages, & ut uno verbo dicam, quodvis nostrum præcipitium & exterminium.**

7. Cujusnam is, qui aliquam ab inimico accepit injuriam, implorat consilium? communiter cum milite, vel alio simili ferociori homine de vindicta deliberat, de quibus etiam Poeta canit: *Nulla fides potasque viris, qui castra sequuntur.* Vindicativus eorum explorat opinionem & sententiam, quæ omni sunt timore Dei destituti, qui licentiosè vivunt, non verò consulit homines qualificados, & timoratz conscientie: vel si nonnunquam ad illos recurrit, dum nihilominus interius ad vindictam se urgeri sentit, illos sibi consultores eligit, qui partem Dei non sustinent, sed ad quodvis maham committunt. Quod si Rex aliquis talem promulgaret legem, quod qui deinceps in vindictam injuriarum prorumperet, carnificis manu infallibilis sit sustigandus, aut ad tritemes condemnandus, quis adeo fururus esset temerarius, qui non subito ensen in vaginam recondideret, ne ejusmodi infami plecteretur poena? Jam verò Deus ex una parte dicit: *Per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt; per me principes imperant, & potentes decernunt justitiam;* qui idem sequentem quoque promulgavit legem: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos;* ex altera verò parte dicit: *Qui contemnit me, erunt ignobiles.* Quomodo igitur in hæc Christianos reperiri poterit, qui honoratam confitentur esse actionem, si quis contrarium illius, quod Deus præcepit, operatus fuerit? omnes legislatores, & principes dependentes ab eo suas promulgant leges, & ideo si legem Evangelicam sequi decreveris, leges saltem revertere civiles à republica emanatas, quæ sub gravissimis poenis vindictam prohibent, transgressores verò perpetua infamia castigandos esse decernunt. Regulæ quidem directivæ cujuslibet boni regiminis justam permittunt defensionem, non tamen vindictam, quia si hæc concederetur, genus humanum in totalem desolationem corrueret.

8 Una excusationum apparenter magis rationabilium, quæ vindicativi uti solent, hæc esse videtur, cum ajunt, quid alià de me dicent? ab omnibus tanquam

homo ignavus digito monstrabor, censeborque meum stultè prodegitte honorem. At verò nequaquam hoc verum est, quia si in aliis actionibus tuis timorem Dei pro regula habere solitus fueris, non solum sapientiores, verum etiam licentiosiores homines existimabunt, quod dum inimicis non dedignaris, ab eodem movearis sine, qui ab eadem timoris Dei radice derivetur, non verò ab ignavia: unde David ait: *Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis.* At verò si aliàs vivere solitus fueris dissolutè, unum te interrogatum velim, cur scilicet tu, qui adeo es sollicitus honoris & reputationis tue conservandæ, illam tunc solum defendere velis, quando agitur de spernenda voluntate Dei, ejusque lege prævaricanda, de inimicis tuis te vindicando; cum tamen alia ex parte in tot actionibus sceleratis tam sit honoris tui prodigus, committendo usuras, illicitos stipulando contractus, instituendo iniquas subditorum extorsiones, committendo fraudes, suspectas frequentando conversationes, totque alia patiendo scandala publica? Tibi ne honor esse videtur defraudare justas aliorum mercedes, divitemque te facere ex aliorum facultatibus, calumnias ordiri per invidiam, insidias machinari sodali, bonam proximis auferre famam (hæc enim & longè deteriora mundani homines quotidie operantes, nullam sibi videntur infamiam maculam contrahere) & non potius honorificum tibi videbitur condonare inimicis, qui est actus gloriosissimæ virtutis? Enimverò ut hanc rem tibi tantò efficacius persuadendam, sequenti utamur similitudine, seu potius casu quodam ficto: ponamus enim quod Rex quidam potens in conspectu totius aulae suæ, à quodam servo, vel mancipio suo in faciem percussus fuerit, cuiusdem Rex, licet dictum servum trucidare posset, acceptam injuriam facile condonet; quod si verò alius quidam hujus Regis aulicus, à quodam æmulo suo in honorem quandam recipiens injuriam, inhonorificum sibi futurum esse censeret, si exemplo Regis sui, acceptam hanc pariter condonaret offensam, nunquid stultum & infanum hominem illum esse diceret, qui honorem suum majori quàm Rex ipse, in pretio haberet? Quot, obitero, Deus à te quotidie recipit contumelias, contemptus, injurias & offensas? nec tamen, dum omnia tibi clementer condonat, ob id aliquod honori suo præjudicium inferri censeat, imò honorificum sibi esse reputat: *Deus enim omnipotentiam suam parcendo maxime & miserando manifestat,* quoties hanc tibi injuriam remittit: & tu honorem tuum lædi existimabis, si ad imitationem Dei illatas tibi injurias remittas? Noli quæso tantam tibi persuadere stultitiam. Ponamus itaque, quod Rex aliquis cum toto suo comitatu, principibus regni stipatus, in magna pompa per medium civitatis incedens, aliquem à temerario quodam subdito patitur insultum, v. g. luxu conspuatur, aut lapidum experjatur, imbres: ipse tamen hanc non solum dissimulet, verum etiam clementer condonet injuriam, nec tamen inde suum æstimet lædi majestatis honorem: sitque alius quidam vilis stabularius, qui eandem accipiens injuriam, adeo sit presumptuosus, ut non solum se vindicare velit, sed etiam se infamatum esse reputet, nisi rigorosam de injuriante sumat vindictam, illum jugulando, vel omnium bonorum suorum procurando confiscationem, vel domum ejus solo tenus demoliendo, vel denique totam ipsius disperdendo progeniem & familiam, cum tamen non sit major servus domini suo; qua lege talem judicandum esse existimabis?

9 Regius Prophetæ David Psalmum 57, ab his verbis orditur: *Si vere unigue justitiam loquimini, recta judicate filii hominum, etenim in corde iniquitates operamini, in terra iniustitias manus vestra concinnant.* Nos porro leges nobis modo nostro formamus, secundum quod nobis furor vel appetitus irascibilis & vindicativus suggerit, & sæpè mala pessimorum sequendo exempla, eorum scilicet, qui sine anima & conscientia interris vivunt, nostros defendimus furores, sub mundani honoris & reputationis prætextu. Hebraeus loco illius dictionis *etenim*, legit *acutamen iniustitias manus vestra concinnant*; S. Hieronymus legit, *appendant*; vindicativi enim in una bilancia parte respectum ponunt humanum,

potent, se reddentes infames, non verò ex aliis gravibus delictis, quæ inde committuntur.

Pulchra & apta similitudo.

Alia similitudo.

Joan. 15. 10.

Psalm. 57. Vindicativus sibi ipsi formans legem secundum suum appetitum irascibilem.

S. Hier. lib.

manum, vel opinionem falsam hominis cuiusdam sanguinari, & homicidæ; ex alia, verò parte Deum collocant, unâ cum suo Evangelio, cum suo regno cælorum, cum animæ propriæ salutē: & tamen his omnibus falsa, & deceptoria reputatio, & honor apud illos præponderat.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Offensas remittere gloriosum est, & quidam est eximie fortitudinis actus, cum è contra vindicta nobis in ignominiam redundet.

THEMA.

Nequaquam ultar tibi malefaciam: apparet quod stulte egerim, & ignoraverim. 1. Reg. 26. v. 21.

Sanctus Ambrosius de agnitione Davidis, quæ reprehensus à Nathan, culpæ se reum esse fatebatur, differens, hoc illum encomio exornavit: *Peccavit David, quod solent Reges; sed penitentiam gessit, flevis, ingemuit, quod non solent Reges.* Reges enim scelera sua defendere solent, semper præsto habent adulatores, qui eorum facta canonizant, nec illos errasse monstrare volunt; & tamen Saul, tametsi etiam Rex esset, Davidis à se implacabiliter ad mortem usque persecuti mansuetudine se superatum esse cernens, vidensque quod dum in propriam defensionem sibi vitam eripere potens, illatum se abire permisisset, alta voce exclamavit, & confessus est, dicens: *Nequaquam ultar tibi malefaciam: apparet, quod stulte egerim, & ignoraverim.* Hanc igitur sibi gloriam David acquisivit, ut Regem quendam suam coegerit confiteri propriam ignorantiam, & stultitiam, quam illum persequendo, & male tractando commiserat. Poterat ne sublimiorem ambire honorem? Paulò ante, quando in spelunca Odolla, iterata vice vitæ ejus pariter pepercit, eundem ut in hos paternæ tenetudinis affectus prorumperet, coegit: *Nunquid vox hac tua est fili mi?* hinc quoque ipsum ad errorem suum confitendum extimulavit, ut diceret: *Iustior tu es quam ego, tu enim tribuisti mihi bona, ego autem reddidi tibi mala.* D. Chrysostomus diffusè Davidis texuit encomia, & glorias, quas in hac sibi occasione acquisivit; hanc namque victoriam, quam in illa occasione de semetipso retulit, cum alia, quam contra Goliath obtinuit, comparans, ait: *Tunc temporis magis exultans, quam cum Goliath deiecisset; siquidem hac illa magnificentior eras victoria, hac magnificentior spolia, hac praeda illustrior, hoc gloriosius trophæum.* Siquidem illic, & funda, & lapidibus, & acie habebat opus, hic vero cuncta prudentia rationeque peracta sunt. Idem quoque in ejusdem hominæ progressu, Davidem è spelunca pedem efferentem his verbis prosequitur: *Egressus est David, dexteram illam totius orbis pretio parem, simul cum capite coronatam gestans.* Quemadmodum enim saepenumero fit, ut Imperatores eorum qui sese in pugilum certamine, aut in reliquis certandi generibus fortiter gesserunt, ante caput coronent dexteram, ita & Deus manum illam coronavit, quæ gladium purum potuerit educere, ensisque Deo nullo contaminatum sanguine ostendere; denique tantam adversus iracundiam procellam resistere: non egressus est gestans Saulis diadema, sed egressus est gestans coronam iustitiæ. Quis obsecro, invenietur, qui injuriæ remissionem, tanquam actionem magnanimam, & heroicam ad cæli stellas usque non exaltet? dummodo solos impios excipias, de quibus semper verum est, quod animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus Dei. Magni animi est proprium, inquit Thomas Cantuariensis, placidum esse, tranquillumque, & injurias atque offensiones supremè despiciere, si magnanimus fueris, nunquam tibi injuriæ ferri judicabis.

2 In vita S. Spiridionis legitur, quod Imperator Constantius Antiochiæ ex dolore quodam, & incurabili vulnere infirmus existens, Deo se recommendaverit, cui promdenocte quadam angelus apparuit, interum ei sanctorum Episcoporum chorum demonstrans, & inter illos duos præcipuè, dicendo ei: Hi soli sunt, qui te curare possunt. Cumque multos ad se accersiri

fecisset, illos inter etiam S. Spiridionem Cypri Episcopus accessit; quem cum intuitus fuisset, subito illum unum ex demonstratis sibi ab angelo esse agnovit. At verò audire obsecro, quid eo in Palatio Imperiali comparente, acciderit: Cum enim pauperibus vestimentis indutus esset, temerarius quidam Aulicus, eum non agnoscens, validum illi colaphum impexit, utpotè qui temerè nimis ad penetralia Regis se ingessisset; qua in occasione quis, & qualis esset, manifestè demonstravit, scilicet vir summæ virtutis, summæque gloria, & æstimatione dignus, quia subito alteram percutientem maxillam præbuit, qua iteratum reciperet colaphum; percussor igitur confusus existens, magnum de sanctitate ejus formavit conceptum, atque ad pedes ejus prostratus, remeritis suæ veniam poposcit, & quis esset, exinde agnovit. Quod si S. Spiridionem illatam sibi per colaphum injuriam ulcisci voluisset, nunquam hanc sibi apud Deum & mundum acquisivisset æstimationem, & meritum. Hæ etenim existimationes ab Historicis ad perpetuam facti memoriam ipsorum inferuntur Annalibus, non verò ultiones, & vindictæ de inimicis sumptæ; hæ enim vindicativis æternam conciliant confusionem. *Magna gloria est,* inquit S. Bernardus, *si cui nocere potuisti, parcas. Nobile vindictæ genus est ignoscere victo.*

3 In vita S. Joannis Eleemosynarii Patriarchæ Alexandrini legitur, quod dum quidam ejus nepos dolens domum rediisset, sanctum adiens Episcopum, singultibus, & voce suspiriis interrupta irrogatam sibi à quodam tabernario significavit injuriam. Sanctus verò Patriarcha, ut illum consolaretur, dixit ei: Quomodo possibile est, aliquem adeò fuisse temerarium, ut hac te injuria afficere præsumeret? talem utique de illo statutam vindictam, ut tota Alexandria inde rapienda sit in admirationem. Quibus verbis auditis, ira nepotis nonnihil conquievit, existimans Episcopum severum de injuriante sumpturum esse supplicium: at verò quid accidit? Nepotem suum amplexatus eidem dixit, quod si se agnoscere cognatum, & vicissim ab eo agnosci vellet, se ad remittendam injuriam, eamque patienter ferendam disponeret, eò quod vera parentela non à carne, & sanguine, sed à spiritu, & virtute derivaretur. Unde cum summa omnium admiratione, & cum incredibili sua gloria, hoc de illo statuit vindictæ genus, quod scilicet illum à quodam tributo annuo, quo ei obligabatur, in perpetuum remitteret. D. Chrysostomus de ira, & furore, quaerit: *Accepisti injuriam, & eum qui intulit, ulcisci cupis? Beneficiis eum affice, & ultus es. Si enim ulciscaris, similiter & te, & illum vituperabunt omnes: Si vero tolere, te quidem suspicient, de illo autem male loquentur, quod vero minus malo, & acerbius contingere inimico possit, quam videre inimicum omnibus esse admirationi, plausuque excipi, se vero in oculis inimici ab omnibus vituperari?* S. Isidorus Pelusiota in quadam Epistola sua ita scribit: *Prohènovi, ipsam injuriarum improbitatisque alienæ tolerantiam, & in hac vita gloriam parere, cum in altera decus esse allaturam maximum: Injuriam verò facienti, ac ledenti, gratias agere, rem esse, quæ ad maiorem vitæ perfectionem hominem impellat, ac præsertim si ad ipsum sepius agas, etiam honorem referas ac laudem.* Non quod dicam, aut verum nos laureas ex alienis debere malis confexere, id enim permagnum est, & meis longe impar viribus, per quas possim, & injurias perpeti, & contumelias, nequeam tam inde emendari, atque injuriam inferenti gratiam habere, & sincero orare pro calumniantibus nos. S. Basilii ad Andronicum præsidem scribens, eundem ad mansuetudinem, & injuriarum remissionem his verbis invitavit: *Illud tibi animadvertendum fuerit, quod de iis, qui deliquerunt, multi quidem eorum, quæ ante nos vixerunt, supplicia sumpserunt, quorum jam apud posteros nulla prorsus est ratio. Qui vero in Philosophia quam plurimos excellere, animi indignationem remisissent, quorum immortalis memoria per omnia secula durat.*

4 D. Chrysologus de virtute differens, quam anima electa, compatiendo illis, qui nos injuriis afficiunt, exercere debet, honoris & gloriæ mentionem facit, quæ eos consequitur, qui injurias beneficiis compensant: *Fris frater, inquit, dabis imprudenter infirmitati culpam, fratri veniam, ut illius sanitas ad sui gloriam recurrat.*

S. Ambrosius de David, c. 1.

Offensas remittere, est actus Regis.

1. Reg. 26. v. 21.

Quædam videtur Davidis fuerit illustrior, de Goliath, an de Saul.

Chrys. in 3. hom. 1. de David & Saul.

Th. Cantuariensis, Apum c. 18. §. 1.

Tractatum exemplum S. Spiridionis Episcopi.

S. Bern. l. 44. de inve. dom.

S. Hieron. Aliud exemplum S. Joannis Eleemosynarii.

D. Chrys. l. 6. hom. 10.

S. Isid. Pelusi. l. 1. ep. 358.

S. Basil. ep. 164.

Chrys. l. 1. Magna gloria est homini injuriarum remissio.

curras. Ingens est Medici alicujus gloria, quod alterius curavit infirmitatem, maxime quando hæc infirmi obfuscabat, & inturbidabat judicium, & partem rationalem; furis frater, in magnam igitur tibi gloriam cederet, si adferre noveris opportunum alienæ phrenesi remedium, & antidotum. S. Bernardinus incomparabilem considerat prærogativam, ad quam illi, qui injurias remittunt, sublimantur, videlicet filiationem divinam: Sublimitas, inquit, finalis est, ut homo a Deo ut filius in honorem erigatur, & sublimetur quasi in omnibus jura filii obtineat in paterna hereditate. Idem in alio quodam sermone inquit, Deum nobis occasionem præbere, ut ad sublimiorem gradum exaltemur, dum nobis occasionem suggerit injurias remittendi: Magna, inquit, gloria & honor sit homini, & est, magnanimitate injuriantes, & injurias superare. S. Thomas de Villanova in quodam sermone de dilectione inimicorum, verba illa Psalmistæ exponens: Et gloriam meam in pulverem deducam, inquit, quod non solum de gloria beatitudinis æternæ, sed etiam de gloria illa, & corona ex victoria virtutis, & patientiæ, de qua diximus, intelligi potest, quam habuisset coram Deo, & angelis, si inimici malitiam superasset; addi quoque potuisset, coram hominibus, quia etiam apud sapientiores summæ gloriæ loco ducitur remissio injuriarum, maxime quando aliquis facillè se de iis vindicare potest.

5 Ingens est error, quod nonnulli se per omissionem vindictæ vilitatem, & contemptum contracturos esse existiment, quia dimissio injuriarum actus est summæ fortitudinis. S. Fulgentius S. Protomartyrem, velut contra suos lapidatores, de quibus gloriosam reportavit victoriam, armatum introducit; arma verò, quibus munitus fuit, actus fuerunt heroici patientiæ, mansuetudinis, charitatis, in quibus se erga peccatores exercuit: *Necessarium est nobis, fratres charissimi, agnoscere, quibus armis præcinctus Stephanus, se vitiam Iudeorum potuit superare. Haud vero vilibus armis potuit præmuniri, qui a multis non potuit superari. Invidæ namque in eo enituit insigne virtutis, quæ nec frementium savitiam formidavit, nec lapidantium ictibus devicta succubuit. Quod tam magnum atque inseparabile genus armorum, quo munitus savientes argueret, lapidantes non percutiens, sed patiens superaret? Bellovacensis de Alexandro M. refert, quod dum hic se erga quendam, qui illum offenderat, implacabilem, & inexorabilem ostendisset, surdisque auribus quorumlibet preces auscultasset, Aristoteles eundem hoc argumento convicerit; O Rex nobilis, documentum docebo te ceteris utilius, si feceris, quo respondente, præstosum, ait: Quis est, qui superavit omnia regna mundi, regna & reges? certe nobile cor tuum, & strenuum. Sed majorem victoriam hodie acquiris ceteris, si vincas animum, qui tibi dicit, quod non remittas injurias, ipsum dico alium victorem, qui si te non viceris, non es victor, sed victus; ad que verba placatus est.*

6 Moyses Deum nostrum ad indulgentiam populi, à quo graviter adedò offensus fuerat, concedendam exhortaturus, quali putatis usus fuerit phrasi loquendi? *Magnificetur, inquit, fortitudo Domini, sicut jurasti, dicens: Dominus patiens; ecce itaque vobis in quo fortitudo Dei consistat, scilicet in offensarum tolerantia, atque ideo merito dicitur: Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium. Quam ob causam pariter Cassianus, magnus ille spiritualis vitæ magister, dum veterum Patrum selectiores insinuat conferentias, & de veris virtutum maximis tractat, eos, qui ad injurias aliis inferendas faciles sunt, ignavos nuncupat, dicens: Notandum etiam illud est, infirmorum naturam semper esse ejusmodi, ut prompti quidem, & faciles sint ad consumelias ingerendas, & jurgia conferenda, ipsi verò ne minima injuria velint suspicionem contingi. Eandem igitur ob causam quoque asserere possumus, illos, qui injurias vindicant, ignavos esse, & viles, quia ad illas æquanimiter tolerandas, sufficientibus non sunt virtutibus instructi, & communiti. In spelunca Odolla Saul solus, & incermis in potestate erat Davidis, quem ad mortem utque persequabatur; David verò armatus, & validis militibus suis, adversus persecutorem sævionibus cinctus erat; nec tamen dubito, quin vestrum aliqui illum majorem existi-*

ment reportaturum fuisse victoriam, si Sauli necem intulisset, quam dum illatum abire permisit; verum non ita se res habet. Alter, qui statuerat invadere, inquit D. Chrysostomus, nudus, & incermis, omnibusque destitutus auxiliis, non aliter quam captivus in manus inimici traditus jacebat; hic vero dum cedit, & ubique dat locum, dumque ne justè quidem vult manus injicere machinis, sine armis, sine comitatu, sine militibus hostem in potestatem suam accepit, & quod est omnium maximum, Deum erga se benevolentiorum reddidit. Idem quoque S. Doctor paulò ante eandem hanc Davidis victoriam sequentibus ponderaverat verbis: Haud intempestivum fuerit, inquit, si quis hic meminerit etiam Danielis; quemadmodum enim ille ascendit è lacu superatis feris leonibus, itidem hic è specu prodiit, aliis bestiis longè sævioribus devictis; nam sicut iusto illi leones hinc atque illinc affidebant, ita hunc omnibus leonibus efferaiores ac validiores animi motus invaserunt, hinc indignationes præteriti, illinc futurorum metus; verum horum utrumque hic coercuit, ora bestiis occludens. Idem quoque in alia quadam homilia gloriosam ponderat victoriam, quam de se ipso refert is, qui inimicum sæpius dilexit, eumque in locum expectatæ vindictæ beneficiis affecit; dicit enim: Ab affectione non vinci, non est contemptibilius hominum; ita autem timere externum risum, ut propter hunc affectionis propriæ subjacere, & Deum offendere, ac se ipsum ulcisci velis, utique contemptissimum fueris; hæc revera digna sunt risu.

7 Apparet, quod stulte egerim, fateor de semetipso Saul vindicativus, quia qui aliorum factus est persecutor, quique proximum odit, insanum se, & stultum esse declarat; qui verò illatas sibi injurias vindicat, in eundem impingit scopolum. Talis enim omne perdit judicium, & rationis discursum. Fatuus statim indicat iram suam, inquit Sapiens, qui autem dissimulat injuriam, callidus est. Mentis se & prudentiæ ac virtutis inopem esse ostendit, qui ab ira, & vindictæ tyrannide se superari permittit. Callidus, inquit Hugo Cardinalis, id est, sapiens est, citatque versionem 70. qui legunt: Improvidens eadem hora enunciat iram suam. Textus Hebræus loco verborum illorum, dissimulas injuriam, legit, operiens ignominiam callidus est, injurias enim ulcisci probrotum est, & ignominiosum. Sæpe suggerit adversarius noster, inquit S. Bernard. quod nisi vindicemus de nostrorum, & nostris illatis injuriis, veluti viles ac vecordes reputabimur à plerisque. Audi quid Prov. 13. dicitur: Detestantur stulticos, qui fugiunt mala. Nonne insanissimus esses, si domo super te ruente, propter aliorum derisionem, ruinam, & mortis periculo aufugere nolles? longè quidem majori laboras insania, si ex vecordia detineris parcere inimicis, cum evadas non tantum supplicia æterna, verum etiam multa temporalia damna; insuper consequaris divinam gratiam, & gloriam sine fine mansuram. Trita est illa propositio: Ira furor brevis est; appetitus namque irascibilis tollit discursum in vindicativis, & obfuscat rationem; id quod verum esse, clarè videri potuit in fratribus Joseph Patriarchæ; hi enim cum à Jacob patre suo vehementer amari scientes, dum in ætate sedecim annorum constitutus esset, velut mancipium Imaelitæ vendiderunt, non considerantes, patrem subito de sui servitute certior fieri, eumque redimere posse, eorum interea malitia detecta, & summi probri loco habita. Præterea scientes, quod frater ipsorum esset, (frater & caro nostra est) non poterat in illorum non cedere infamiam, quod hominibus extraneis in servum, & mancipium venderetur: *Mannus ejus in cephino servierunt. Et ut S. Propheta Job ait: Stultum interficit iracundia. Potius igitur substantias paternas impugnare debuissent, ut illum ad boni nominis domus paternæ conservationem, à tam abjecto statu, qualis servitus est, redimerent. Præterea licet quidem delictum suum coram patre celare contendentes, vultes ejus in sanguine hædi intinctas attulerint, dicentes: Fera pessima devoravit eum; attamen nisi Jacob doloris vehementia nimium oppressus fuisset, ex propriis illorum verbis eos contra ipsum levissime conjicere potuisset; nam se eum minime in fratrem suum agnoscere voluisse, clarè satis insinuabant, dicendo: Vide an tunica filii mei sit. Et quidem merito dixerunt, fera pessima devoravit eum, quia vindicativus feta potius naturam sortiti sunt, quam*

S. Ber. 10. 1.
ser. 2. 3. c. 1.

com. 2. l. 30.
2. 2.

S. Th. Vill.
serm. in ser.
6. Cii.

Dimissio injuriarum est actus summæ fortitudinis. S. Fulg. term. de S. Steph.

Bellovacensis de Alexandro M. refert, quod dum hic se erga quendam, qui illum offenderat, implacabilem, & inexorabilem ostendisset, surdisque auribus quorumlibet preces auscultasset, Aristoteles eundem hoc argumento convicerit; O Rex nobilis, documentum docebo te ceteris utilius, si feceris, quo respondente, præstosum, ait: Quis est, qui superavit omnia regna mundi, regna & reges? certe nobile cor tuum, & strenuum. Sed majorem victoriam hodie acquiris ceteris, si vincas animum, qui tibi dicit, quod non remittas injurias, ipsum dico alium victorem, qui si te non viceris, non es victor, sed victus; ad que verba placatus est.

Quo argumento Moyses placavit Deum summe iratum. Num. 14. 17.

Prov. 16. 31.

Cass. coll. l. 16. 24.

Vindicantem injuriam, vere sunt ignavi.

Victoria Davidis de Saul in spelunca Odolla.

Chryl. 10. 2.
de David, & Saul.

Ex Danielis de leonibus in Lacu Leonum.

D. Chrysost. hom. 41. ad acta.

Vindicativus, & odiosus proximo, declarat se esse insanum.

Prov. 16. 31.

Hugo Card. lib. 1.

S. Bern. 10. 2. c. 1. 1.

Appetitus vindicativus, obfuscat rationem.

Pater in fratribus Joseph.

Ps. 70. 7. Job. 1. 2.

De Inimicis, eorumque Dilectione, Discursus XXVI. 731

quàm hominis. Hinc Pittacus ab aliis ad vindictam aliquando exstimulatus, respondit: *Venia ultione melior est, illa namque mitis est ingenis, hac ferini.* Superbi, & elati omnibus abominabiles sunt, & contemptibiles, teste Sapiente, qui ait: *Ubi fueris superbia, ibi eris & contumelia: ubi autem humilitas, ibi & sapientia;* is verò qui injurias ulciscitur, superbum se esse significat; è contra verò qui illas tolerat, humilem, virtuosum, patientem, prudentem, & sapientem se esse ostendit. Juxta Hebræum legendum est, inquit Cajotanus: *Veni impietas, & veni ignominia. Comes impietatis describitur ignominia, & verificatur tam altive, quam passivè, nam adveniens impius, & infert aliis ignominiam, & ipse meretur, & frequenter incurrit ignominiam.* Hugo quoque Cardinalis similiter in hæc verba scribit: *Nemo ingerit aliis contumeliam, vel sentit illam, nisi per superbiam.* Dion. Carth. hanc illius reddit rationem: *Superbi cum sint magni in oculis suis, facilius arbitrantur sibi factam injuriam, quamvis quandoque non sit, & injuriam sibi factam reputant nimis magnam, siquæ in contumeliosa verba prorumpunt.*

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Vindicativus majus sibi metipsum damnum infert, quàm inimico; siquidem animæ suæ mortem conciliat, omnemque claudit aditum ad recipiendam à Deo remissionem peccatorum.

THEMA.

Gladus eorum intret in corda eorum, & arcus eorum confringatur. Psal. 36. v. 15.

VNum ex efficacioribus motivis, quibus à vindicta inimicorum revocamur, est amor, & interesse proprium; certum est enim ultionem injuriarum majus nobis malum creare, quàm nos inferre possimus injurianti. S. Thomas de Villanova ex auctoritate S. Augustini ita hac de re scribit: *Omnis qui alium persequitur in corpore, prius ipse persecutionem sustinet in corde; unde Psalmista: Gladus eorum intret in corda ipsorum: alium non vulnerasti, & jam animam tuam jugulasti, nam qui odit fratrem suum, homicida est, & bis scilicet homicida, sui & proximi, si non facto, certè animo.* S. Bernardinus quoque ad probandum homicidium spirituale, quod vindicativus sibi ipsi machinatur, eundem adducit Psalmistæ textum, inquiens: *Qui odium erga proximum in corde habet, & illi nocere desiderat, faciendum Augustinum similis est illi, qui gladio sese transfodit, ut inimici sui tunicam scindat; unde 1. Joan. 3. dicitur: Qui odit fratrem suum, homicida est, scilicet sui ipsius, & de talibus Propheta ait: Gladus eorum intret in corda ipsorum.* S. Antoninus quoque eandem habet considerationem, fundatus nimirum in adducta auctoritate S. Augustini, dicit enim: *Non potes nocere inimico, quin tibi noceas.* Augustinus ait: *Quod malitia tua alteri non noceat, fieri potest, sed quod tibi non noceat, fieri non potest. Solum ex hoc, quod odium portat, nocet multum sibi ipsi, quia & peccat, & remissionem peccatorum præteritam evacuat, quoad fructum.* Author operis imperfecti postquam Salvatorem nostrum præceptum de dilectione inimicorum ipsummet promulgasse demonstrasset, intendens nimirum magis ad promotionem boni nostri, quàm ipsorum, hanc illius subjunxit rationem: *Non tantum ideo jubet diligere inimicos, ut illos diligamus, quantum ut à nobis ipsis, quod malum est, repellamus, & ideo non dicam; si læseris inimicum, sed si oderis eum, tantum amplius tibi nocuisti secundum animam, quàm illi secundum corpus. At illi forsitan nihil nocet, odiens eum, te autem ipsum sine dubio lædis. Si ergo pepercideris inimico, tibi amplius pepercisti, quàm illi, & si benefeceris ei, tibi jam plus præstasti.* Quod si tu adversario tuo insidias struas, visceraque ejus terro transigere contendas, nunquid reflectis quod eodem tempore animæ tuæ vulnus lethale infligas, dum illam vitæ gratiæ, & amicitia Dei destituis: *Qui non diligit, manet in morte?* Id ipsum quoque Sapientis de vindicativis differens, dicere voluit, dum ait: *Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur, & moluntur frondes contra animas suas.* Nulla unquam dari potuit gene-

rosior animositas, quàm fuerit illa Davidis, quàm in primis adolescentiæ annis exhibuit, quando urfos, & leones dilaceravit: idem quoque dicere non dubitavit: *Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum;* & tamen ipsum alibi invenimus formidolosum, & toto corde trepidantem: *Cor meum, inquit, conturbatum est in me, & formido mortis cecidit super me.* At verò quidnam Davidi acciderat, unde vir ille imperturbabilis, qui in evidentissima mortis pericula se sæpius ultro conjecerat, adeo trepidare coheretur? Non est quod vobis persuadeatis, ipsum mortalem Saulis persecutionem timuisse, utpote qui infallibile cœli noverat decretum, quo à Deo statutum fuerat, se Sauli in regno successurum; neque etiam ullo alio rum inimicorum metu percelleretur, quin se illos vinciturum esse certus erat, ideoque dicebat: *Persequar inimicos meos, & comprehendam illos;* quos tamen ita persequeretur, ut persequentem in sua habens potestate, eisdem beneficeret. Idem quoque Regius Propheta alibi ait: *Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælum, & digitos meos ad bellum, si ambulavero in medio umbra mortis, non timebo mala; at verò si ita est, cur igitur dicebat: Formido mortis cecidit super me?* Respondeo, quod quia David à Deo illuminatus optimè agnoscebat periculum, quod animæ propriæ imminet, quando indignè ab inimico tractatur, dum videlicet contra illum odium concipit, & spiritum vindictæ, ideo de hoc solo, & non de aliis timebat, & formidabat: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum, qui potest, & animam, & corpus perdere in Gehennam.* Talis verò inimicus odium est, & vindicta, hæc enim timenda est omnibus etiam fortissimis, quia irreparabilem animæ mortem conciliat, eandemque in infernum perturbat; sæpè etiam ab inimico magis irritato vindicativus mortem sibi corporalem adiscit.

A Ecclesiasticus illos, qui se in ulciscendo animosos exhibere gestiunt, hoc salutari monito instruit: *Iracundia animositas illius, subversio illius est,* quia non tantum sunt causa ruinæ sibi, verum etiam tori ab ipsis descendenti polteritati, nam ut S. Ambrosius ait: *Si qui effuderit sanguinem hominis, ipse quasi sanguis effundetur, quod spem ei posteritatis eripiat.* S. Augustinus super illa verba: *Gladus eorum intret in corda ipsorum,* ita scribit: *Quia in corpore vulnerum occidere, & in anima moriuntur.* Nescio, an vos aliquando ad illam reflexeritis similitudinem, quam David Psal. 117. de truculentioribus adversariis suis differens, his verbis adducit: *Circumdederunt me sicut apes.* At verò ex quo Davidi animus erat adversariorum suorum exprimere ferociam, & implacabilitatem, aptius locuturus fuisse videtur, si dixisset: *Circumdederunt me sicut ursi, leones, tygrides;* & tamen apum similitudine non sine mysterio uti voluit. Tamen enim hæc mel in ore habeant, habent tamen simul & aculeum, quo nos feriunt. Ingeniosum est illud Hispanorum proverbium, quo in sua lingua dicere solent: quot sunt qui manum illam osculantur, quam amputatam videre mallent? Quot sunt qui secundum apparentiam externam nos honorant, nobisque adulantur, qui tamen interius nos miserabiles, & desolatos videre mallent, quique in occasionibus obviis nos tradunt, & in occulto famam nostram lacerant? vel etiam dici posset, Davidem dixisse *sicut apes*, propter fructum, quem sæpius ab inimico percipimus, ut in Disc. 27. vidimus, quia tamen apes aculeum secum deferant, quo nos pungunt, sua tamen industria mellis compositione salutifera nobis medicamenta præparant ad salutem. Refert Pierius Valerianus de urfis, eos mellei hujus liquoris avidissimos esse, adeo ut cum tanto impetu alvearia invadant, ut apes inde exasperatæ illos ex omni parte pungentes, copiosum ex capite illorum sanguinem extrahant; id quod tamen ad ipsorum confectum sanitatem, dum hoc facto caput exoneratur; ita quoque nos de Davide dicere possumus, quod videlicet per hanc similitudinem nobis indicare voluerit, quod ex inimicorum persecutionibus magnum pro animæ suæ salute perceperit profectum. Veruntamen germanior sensus hic esse videtur, quod sicut apes dum seviunt, aculeum in vulnere imprellum relin-

Sub. 117.

Vindicativus
sui animi
sui.

Prov. 11. 2.
In persequenti
superbi.

Cajot. 117.

Reg. Card.
Hug. Card.
Dion.

Pl. 16. 1.

Pl. 14. 9.
Cur David
vice quadam
totus fuerit
pavidus, &
formidave-
rit mortem.

Pl. 17. 10.

Pl. 14. 1.

Pl. 14. 4.

Matth. 10.

Vitio inje-
rædam me-
ipso nobis
damnum in-
feri quoniam
injuriæ.

S. Bern. 10. 2.
S. Thom. Vil.
1. in 2. d. 4.
C. 11.

S. Amb. 10. 2.
S. Amb. 10. 2.

Ant. imperf.
117.

Vindicativus
sui, lethale
vulnus infligit
animæ suæ
proprie.

1. in 2. 14.

Prov. 11. 2.

Ecc. 1. 10.

S. Amb. 10. 2.
S. de Non c.
16.
S. August. in
Pl. 16.

David com-
parat adver-
sarios suos
apes, & apes
quæ.

Pl. 17. 10.

Ingeniosum
Hispanorum
proverbium.

Ursi ex pen-
turis apum
magnam
consequuntur
sanitatem.

Agos pum-
pues qd.
ipſis inferi
damnum &
morum.

relinquentes, inde moriuntur, ac proinde majus sibi
ipſis damnum accerſunt, quàm aliis inferant. Eodem
modo vindicativi majus malum ſibi ipſis adſciunt,
quàm aliis, de quibus ſe ulciſcuntur, quia animæ pro-
pria mortem inferunt, inimicos verò ſuos vel in ſacul-
tatibus tantum, vel in honore, & fama, vel denique in
vita damnificant; animæ verò nullum præjudicium in-
ferre poſſunt. *Ipfos ulciſcendi avidos*, inquit D. Chry-
ſoſtomus, *primum perdis ultionum meditatio*.

Chryſ. hom.
41. in acta.
Phil. Hebr.
Cogitationes
Vindictæ.
Dunt ſecus
vigilant.

3 Philo Hebræus cogitationes hominis vindicativi
partus viperinos appellat, quia hujus ſerpentis ſectus in
lucem egrediendi impatientes, priuſquam naſcantur in
lucem, viſcera matris rodunt, eandemque occidunt.

Aug. ſer. 37.
de temp.
Quomodo in
qui alterum
odit dicatur
bonitatis.

Eodem modo qui illatas ſibi injurias repellere, & ulci-
ſci intendit, priuſquam inimicum ſauciet, animæ pro-
pria mortem inferit. S. Auguſt. qua ratione is, qui odit,
homicida eſſe dicatur, ita declarat: *Non venenum pa-
raſti*, inquit, *non ad percipiendum inimicum cum gla-
dio proceſſiſti, non miniſterium ſceleris perpetravi, non*

Chryſ. 10. 1.
hom. 21. ad
pop. Antioch.

locum, non tempus, poſtremo ipſum ſcelus non feciſti?
Tamen odiſti, & prius te, quàm illum occidiſti. D.

Chryſoſtomi ingenio, & ſpiritu dignus eſt ille diſcur-
ſus, quem ad ſpiritus vindicationis in nobis reprimen-
dos inſtituit; probat enim quòd ſemper major ſit in-
juria, quam nobiſmetipſis facimus, ea, qua ab adver-
ſariis noſtris moleſta ſumus. Dicit igitur: *Corripe*
iram, extingue furorẽ, ſive quis afficiat invidia, ſi-
ve contumelia, lacrymis illum proſequere, ne indigne-
riſti, condole, ne exacerberis, ne dicas, in anima pa-
tior injuriam. Nemo eſt in anima injuriam patiens, niſi
nos ipſos in anima injuria afficiamus. Et quidem ratio
hæc eſt efficaciffima, quia quantumcunque inimicus
ferociat, & implacabilis exiſtat, nulla tamen injuria

Per ſpiritum
Vindictæ
privamur ſi-
lione Dei.

animam noſtram maculare potest, niſi nos ad hoc præ-
beamus conſenſum: At verò ſi nos contra injuriam

Chryſ. 10. 1.
hom. 21.

in corde ſpiritus vindictæ concipiamus, tunc nos ipſi
animam turpiſſima, & vituperofiſſima injuria quam
recipere poſſit, contaminamus, quia illam filiatione
Dei privamus, & mancipium dæmonis conſtituimus.

Unde D. Chryſoſtomus ait: *Conviciis te quiſpiam,*
& contumeliis affecti? te nil in anima laſit, ſed nec in
corpore: tu te ipſum in anima laſiſti, eorum que dixiſti,
illic panas ſubiturus. Idem Sanctus in ſequenti homi-
lia ſequens tradit monitum: *Ne dilecti, cum ulciſci in-*
imicum vis, te ipſum præcipites, aut Dei præſidio ſpo-
lies; quòd ſi inimico tuo condonabis, eodem tempo-
re tibi metipſi primo loco condonabis, quia in te prius
peccatorum tuorum remiſſionem recipies, juxta illud:
Dimittite, & dimittimini. Noli igitur mortaliter of-
fendere animam tuam per odium, & vindictam. Inſu-
per etiam inimicum tuum lucrari poteris, eundem in
hac vita, atque per remiſſionem injuriæ tuæque beni-
gnitatem ab omni iræ veneno in corde liberando. De
S. Stephano S. Fulgentius ita ſcribit: *Charitatis virtu-*
te ſuffultus vicis Saulum ſervientem, & quem habuit
in terra perſecutorem, in celo meritis habere confor-
tem.

1. Fulg. ſerm.
de S. Steph.

4 Legatis velim illam de debitore decem millium
talentorum à Chriſto traditam parabolam, cui quidem
immentum hoc debitum condonatum fuit: at verò quia
erga alterum conſervum ſuum adeo ſervus, & crudelis
fuit, Rex illum in carcerem conjecit, & ingentem
hanc ſummam ab illo ad noviffimum uſque quadrantem
repeti præcepit: *Et iratus Dominus ejus tradidit eum*
torrentibus, quoaduſque redderet univerſum debitum.
Quis hic non videt damnum quod infelix ille ſibi met-
ipſi fabricavit, longè majus fuiſſe illo, quod conſervo
ſuo intulit? Tandem verò incarnata ſapientia præfatam
parabolam his verbis concludit: *Sic & pater meus cae-*
leſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unusquiſque fratri
ſuo de cordibus veſtris. Hoc valde terribile eſt exemplum,
inquit Albertus M. omnibus hiſce, qui nolunt injurias il-
latas ex corde dimittere; niſi enim tibi irrogatas injurias
remiſeris, præparare te potes ad reddendum divinæ ju-
ſtitiz rigorofiſſimum computum omnium illorum, quæ
in tot annis commiſiſti: *Sic & pater meus caeſtis fa-*
ciet vobis. Obſervandus verò hic eſt modus, quo Chri-
ſtus loquitur, quando de vindicativis diſſerit; dicit
enim: *Sic pater meus; non dicit pater veſter, ſicut*
aliàs in tot occaſionibus dicere ſolitus fuit; tunc enim

1. Luc. 6. 17.

5 Scire percuperem quamnam vindicativus ex ultio-
ne utilitatem percipiat: certè non aliam, niſi quòd vin-
cens inimicum ipſemet eodem tempore victus ſervus,
& truculentiffimi inimici, dæmonis ſcilicet, manci-
pium evadat, à quo tantis improperiis in perpetuum
contemnetur, & cruciabitur: qui verò ad injurias re-
mittendas ſe diſpoſuerit, univerſum infernum impu-
gnat. S. Ephrem in tractatu, de eo, qui à maledictis,
& contumeliis alienus eſt, inquit: *Beatus ac feliciffimus,*
qui maledictis, & contumeliis proſcindendo proximum,
linguam ſuam non maculat, qui maledictis, & contu-
melia ſpiritum vitæ, ab improborum ſe conſuetudine ſer-
vat, exercitiſque dæmonum fugat ac ſuperat. Quiſquis
injuriatus non iraiſcitur, nec acceptas ulciſcitur inju-
rias, tantò ampliùs, & faciliùs dæmonem ſuperabit.
D. Chryſoſtomus de Davide, poſtquam Saul inimicum
dimiſerat, è ſpelunca Odolla egrediente, ita ſcribit:
Ascendit hoſte vulneribus innumeris ſanciato, ut qui sa-
met ſi ſervaffet ſalutem, tamen illum revera hoſtem dia-
bolum multis plagis afflixit. Alibi quoque in laudem
manſuetudinis ita eſſatur: *Nihil ſecurius eſt, quàm in-*
imicis parcere, neque periculoſius quidquam, quàm ſuam
perſequi injuriam, & ſe ipſum ulciſci velle. Qui enim oc-
ciderit, ſe ipſum ſepe condemnabit, & ſcleratiſſimam habe-
bit conſcientiam, in ſingulos dies, & horas ab illo pecca-
to velut ſtimulis punctus. S. Propheta Job ait: *Verè ſtulti-*
non interficit iracundia. Quòd ſi quis eſſet, qui ut ad-
verſarium ſuum cruento vulnere ſauciaret, ſibi metipſi
cor proprium pugione transfoderet, nunquid talis verè
ſtultus, catena vincendus cenſendus eſſet? Hæc au-
tem eſt deplorabilis hominis Chriſtiani ſtultitia,
qui manus ſuas inimici ſui ſanguine conſpurcat, non
reflectens ſe ad hoc, quòd dum illi necem inferit corpo-
ralem, ſemetipſum in anima occidat, quod longè eſt
majus malum: talis cum Lamech dicere poteſt: *Occidi*
virum in vulnus meum, & adoleſcentulum in livorem
meum.

1. Job. 5. 1.

6 Ponderari omninò merentur illa Eccleſiaſtici ver-
ba directa ad illos qui ad vindictam ſunt proclives, dicit
enim: *Homo homini reſervat iram, & a Deo querit me-*
delam; in hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam,
& de peccatis ſuis deprecatur; ipſe cum caro ſit, reſervat
iram, & propitiationem petit à Deo; quis exorabis pro de-
lictis illius? ubi ſingulariter notanda ſunt verba illa,
cum caro ſit.

7 Homo in corrupta natura ſua ad peccatum quotidie
contra Deum committendum proclivis eſt, ſiquidem
ſepties in die cadit juſtus, & in peccatis natus eſt totus;
adeoque continuam Deo pro delictis ſuis remittendis
ſupplicandi habet neceſſitatem; qualiter itaque ſalutis
animæque ſuz amans, offeſas ſuas ſibi à Deo indulgeri
petit, quando ipſe in ignoſcendis ſibi factis injuriis ſe
difficilem præbet? Nequaquam ſimile quid ſperet ho-
mo, niſi ipſemet prius injuriam remiſerit. Celebre
equi-

8. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

8. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

9. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

9. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

10. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

10. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

11. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

11. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

12. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

12. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

13. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

13. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

14. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

14. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

15. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

15. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

16. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

16. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

17. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

17. Titulus ſi-
lione Dei
cum Chriſto
nobis eſt
communiſi
condonamus
injurias.

digniffimus filiorum Dei titulus nobis cum Chriſto
communis eſt, in inimicis noſtris illatas injurias remi-
ſerimus; unde Matth. 5. de dilectione inimicorum lo-
quens, ait: *Diligite inimicos veſtros, benefacite his*
qui odervnt vos, orate pro perſequentibus, & calumnia-
tibus vos, ut ſitis filii patris veſtri, qui in caelis eſt; eſto-
te ergo perfecti, ſicut & pater veſter caeleſtis perfectus
eſt; hic verò poſtquam dixiſſet: Si non dimiſeritis;
mox nos jure divinæ filiationis deſtituit: Sic pater
meus caeleſtis faciet vobis: jam enim non ampliùs erga
vindicativos ſepatrem, ſed inexorabilem exhibet ju-
dicem; quia, ut Theophylactus ait: Indigni ſunt ta-
les, qui Deum habeant patrem. D. Chryſoſtomus quo-
que ſuper hæc verba ita ſcribit: *Non dicit: pater veſter,*
ſed meus; non enim digni ſunt iſti quorum pater Deus vo-
cetur, cum iſta nequam ſint, ut homines odio proſequantur.
S. Auguſtinus odium hominis vindicativi per ſequentia
S. Jacobi Apoſtoli verba hunc in modum ponderat:
Qui univerſam legem complevit, offendat autem in uno,
factus eſt omnium reus: quid eſt hoc unum, niſi quod ſu-
pra diximus, mandatum novum de vobis, ut vos invicem
diligatis? quid eſt inquam hoc unum, niſi id quod Apo-
ſtolus dicit: Omnis lex in uno ſermone completur: diliger
proximum tuum ſicut te ipſum? etiam inimicos diligite,
quia quicunque hoc implere nolunt, reliqua illis opera bona
prodeſſe non poterunt.

Matth. 5. 44.

Theop. ibid.

Chryſ. hom.
62. in Matth.

S. Aug. ſer.
de temp.

Vindicatus
de inimico
ſe mancipiū
dæmonis.

S. Ephr. de
virt. & vit.

Chryſ. hom.
1. de Dav. &
Saul. rom. 2.

rom. 1. eccl. 10.
de manſuet.

Vindicatus
occidit ſe-
ipſum.

Job. 5. 1.

Gen. 4. 13.

Ecl. 10. 1.

Vindicati-
vum ſuſtra-
petit remiſ-
ſionem pec-
catorum à
Deo.
Prov. 24. 19.

equidem illud notumque est, quod de Nicephoro, & Sapritio tradunt Annales Ecclesiastici. Hic enim odio flagrabat contra Nicephorum obstinatissimus in malo, neque illi ullatenus remittere volebat, licet ille per varios humilitatis, & submissionis actus ad quancunque satisfactionem præstandam sese obligaret, ut placaret inimicum. Cum itaque hic ad martyrium duceretur, occurrit ei Nicephorus, iterum instantissime pro venia supplicans; sed tunc magis ille induratus persistit; atque idem permittit Deus, ut dum carnifex ictum ei infligere vellet, ipse Christo renuncians, idolis sacrificaret: Ecce vobis odii effectum adeo miserabilem, siquidem etiam gloriosissima nos privat martyrii corona, fide quoque & anima. Nicephorus itaque longe fortior per Dei gratiam se carnifici iicit, & Christi fidem pro Apostata confitens, palmam martyrii eripuit vindicativo.

8 Alia inter, quibus Ecclesiam suam tempore Antichristi conquisitandam prædixit Dominus, infortunia, unum quoque fuit his expressum verbis: *Quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas multorum.* Ast qua in re charitatis ignis remittet in multis, ut iniquitas abundare incipiat? Respondet D. Chrysostomus: *Quid autem magis ridiculum, & quid frigidius anima, quam semper irascitur, & vult ulcisci?* In alia quoque homilia idem Sanctus hoc sequens pro extinguendo iracundia igne efficax assignat remedium in hæc verba: *Quomodo flammam extinguemus? si nostra ipsorum peccata mente versemus, quantum Deo debeamus, & ad ei reddendam rationem, sumus obnoxii. Sic cogitemus, quod non ulciscimur inimicum, sed nos ipsos; si cogitemus, quod diabolum latissia afficimus.* Et paulo post in ejusdem homiliae progressu, eundem prosequitur discursum, dicens: *Vis accepta injuria esse memor, & inimicus? sis inimicus, sed diaboli, non membrui. Propterea nos animo, & ira armavit Deus, non utensem in nostra corpora adjiciamus, sed ut totum gladium in diaboli pectore immergamus.*

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Varia considerantur pericula, timores, remorsus, anxietates, & alia mala, quibus vindicativi interius, & exterius agitantur.

THEMA.

Impii quasi mare servens, quod quiescere non potest, II. 57. v. 20.

Hæc de mari semper agitato, & tempestuoso similitudo, cor mirabiliter exprimit vindicativi, continuo impetuosis agitarum ventis, sibi que per iram, furorem, & vindictam invicem contrariis. Quam infelicem eorum, qui ab injuriarum ultione se sinunt seduci, conditionem, D. Chrysostomus, in homilia quadam, cui titulus de similitudine, in hæc describit verba: *Dum vindictam adornas, primum te ipsum tormento afficis, veluti si carnificem iram tibi apposuisse, dilanians tua ipsius viscera. Quid enim miserius homine perpetuo irato? Quemadmodum furiosi nunquam fruuntur tranquillitate, ita qui similitudinem gerit, & inimicum habet, nunquam fruatur pace, perpetuo estuans, tempestatemque cogitationum in dies aggravat, verba saltaque secum reputat, ipsius quoque nomini infestus, qui injuriam dedit.* S. Thomas de Villanova homini sanguinario verba illa Davidis adaptat, dicentis: *Domine Deus meus si feci istud, scilicet iniquitas, &c.* Tandem versum illum declaraturus, in quo David dicit: *Comprehendat, & conculcet in terra vitam meam,* inquit: *O quam conculcatam, & vexatam habet a diabolo vitam qui odit, quando premuntur illo odio quasi quodam veneno; sic furit, vexatur, saigatur, torquetur gravissimo tormento, semper tristis, & turbulentus, & furiosus. O miser, si non parcis proximo, parces tibi qui vexaris.*

9 Aman irreconciliabile quoddam adversus Mardocheum conceperat odium; idque non ob aliam causam, quam quia caput coram illo aperire omiserat; fuitque rancor inde natus tam magnus, ut ad turbandam delictorum, & gaudiorum suorum serenitatem, solus

si sufficeret; ex hoc enim continuum in se experiebatur furoris, vindictæ, conceptæ iræ, & mortis fluxum, & refluxum; unde dicebat: *Cum hac omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu video Mardocheum in daem sedentem ante fores regias;* hicque adversus Mardocheum conceptus animi rancor tantum apud ipsum obtinuit, ut mortem ei machinatus fuerit, erecto domus patibulo, ad eundem in eo suspendendum; ad quod Assueri Regis iussu ipsemet suspensus fuit. *Veniat illi laqueus, & capio quam abscondit, apprehendat eum, & in laqueum cadat in ipsum.* Enim verò multis privata autoritate receptas offensas per vulnera, & mortes vindicare volentibus sæpe contingit, quod per manum iustitiæ publicæ victi, tandem à carnificibus contemptibili morte afficiantur. *Plerique insipientes,* inquit Sanctus Bernardinus, *non considerant, quod mala spiritualia, & temporalia oriuntur ex discordia, & divisione.* Quando civitas aliqua arcta cincta est obudione, in quot non languet angustus, & ærumnis? Sub hoc autem obudionis nomine, D. Chrysostomus mentem describit illius, qui furoris, & odii passione agitur; vocat enim illam, *animi obudionem,* & subdit: *Quod si nec gehenna immineret odio laborantibus, saltem ob ipsius odii cruciatum, peccata proximorum condonanda essent; cum autem æterna supplicia nos maneant, quid stultius, quam hic, & illic semetipsum mulcare, dum de altero se credit ultionem sumere? Omnes quidem inordinatæ passionibus, & appetitus, teste experientia, pacem & tranquillitatem animi in nobis perturbant, nulla autem passione vehementius agitur, quam appetitu vindictæ: *Impii enim quasi mare servens;* & ideo Simon de Cassia inquit: *Nisi tanquam odium animi faciat, & turbat.**

3 Nescio an vos aliquando ad illam reflexeritis phrasin, qua David uritur, de suis discedens advertariis, in quorum medio positus erat: *Circumdederunt me,* inquit, *& in nomine Domini ultus sum in eos.* Et enim hi, qui in gyrum circumeunt, vertiginem facillimè patientes in terram concidunt, capiteque dolent; ita quoque accidit illis, qui furori dant locum; à vehementia enim passionis illius perturbantur in iudem ipsorum iudicium, & intellectus. Seneca de ira scribens, hanc nobis tradit instructionem: *Qui levem injuriam silentio ferre noluerant, gravissimis malis obruti sunt, indigni tique aliquid ex plenissima libertate dimitti, servile in sese attraxerunt iugum.* Quot sunt, qui per factam injuriarum ultionem, familias suas turpi infamiae nota conspurcaverunt; quas si prudenter dissimulassent, à sapientibus repotassent laudem, & à Deo æternam retributionem? Propter vindictas evolvuntur domus, factionibus, & divisionibus ab invicem discinduntur, multi quoque sub carnificis manibus vitam suam summa cum infamia claudere coguntur. Idem Seneca lib. 3. de ira, ita scribit: *Quanto satius erat amicos parare, inimicos mitigare, rem publicam administrare, transferre in res domesticas operam, quam circumspicere, quid alicui possis facere mali? Cum id tibi contingere sine caramine ac periculo possit, etiam si cum inferiore concusses? Enim verò ut quis ad remittendum inimicis inclinetur, sufficit vincere semetipsum; iræque, & odii appetitum reprimere: ut verò quis se ulciscatur, suoque potius intento, quot malas noctes inter anxietates, inquietudines, & vehementes animi perturbationes agere debet insomnes? quot illam difficultates apprehendunt? quot dispendia, quot pericula? *Vitio doloris confessio est,* inquit Seneca, *non est magnus animus, quem incurvat invidia; aut potentior te, aut imbecillior læsit; si imbecillior, parce illi; si potentior, tibi.* Remissio injuriarum in maiorem tuam redundabit gloriam, quando facile tibi est repellere offensam; quod si tibi dimicandum est cum eo, qui te potentior est, prudentia à te exigit, ut dissimules injuriam, quia semper sic substerneris. S. Joannes Climacus de injuriarum memoria discedens, ait: *Qui hanc servat in semetipso memoriam, aspidem nificans est, lethale virus secum ubique circumferens.* Quod si quis aspidem quendam in corde haberet, quoniam ille passurus esset dolores, quos continuo sensurus esset cruciatibus acerbissimos? talis enim est, inquit hic magnus spiritus magister, continua injuriarum non remissarum in corde vindicativi memo-*

Item 166. n. 32. Horrendus huius Sapritio, nolens reconciliari Nicephoro.

Matth. 21. Nihil frigidius animo, quam vult ulcisci.

D. Chrysost. hom. 4. ad Rom. 12. ubi.

Hom. 4. ad Eph.

Ps. 34. 7.

S. Bern. to. 3. serm. 10. n. 3. c. 2. Simile civitatis obudione.

Chrys. lib. 1.

Sim. de Cass. l. 1. c. 1.

Vindicativi comparantur circumstantibus in gyrum.

Ps. 117. 10.

Sen. lib. 3. de ira cap. 4.

Vindicativi sæpe sub carnificis manu vitam coguntur claudere.

Sen. cap. 18.

Præclarum monitum Senecæ. Lib. 3. de ira.

Clim. Gr. 9. Qui injuriis in corde recludit, aspidem servat in corde.

Vindicativi vel tibi ipsi parces debent.

Chrys. to. 3. hom. 11.

Describitur vitia conditione odii admodum.

S. Thom. 2. 2. q. 157. art. 6. c. 1.

Ps. 9.

Lib. 4. 21. Odium, & vicia Amana contra Mardocheum, in ipsum re. uat Aman.

memoria; aspisenim quidam est, qui in corde nidificat, aliosque aspides venenosos in anima homicidæ continuò parturit; rabies est, & species quædam veneni. Audiamus quid Divus Chrysostomus in sermone quodam de mansuetudine dicat, hic enim de hominibus vindictæ cupidis ita scribit: *semper insaniunt, rabidi sunt, & vincere alios conviciis, & verberibus cogitant; accusationes meditantur eorum, quæ neque audierunt, neque viderunt; & in die quidem sicut canes rabidi quærentes inimicum, noctem autem cogitando insumentes, quomodo malum aliquid machinentur, & insidias parent. Talibus neque somnus affectibus vacat, sed putant quod ad hoc adsit apud inimicum, ut & criminentur, & percutiant, & e somnis repente evigilantes, magis eadem mutnam, quam epulas diligunt.*

1. Reg. 19.8.

Saul propter odium in Davidem semper erat dolens, & inquietus.

Th. Cap. 1.1. Apoc. 1.18.

Vindictivus semper habet mentem repletam veneno odii, & rancoris.

Chrys. hom. 2. de Dav. & Saul.

Et pro uno hoste occiso, acquirit multos alios.

Hinc semper est pavidus.

Lev. 16.36.

S. Val. hom. 12.

Debitus ille secundo talentum figuram fuit hominis irreconciliabilis. Marc. 11.33.

4. Saul die quadam ad totam suam aulam regiam conversus eidem improperavit, dicens: *Non est, qui vicem meam doleat ex vobis.* At verò dic sodes, qua de re Rex ille dolebat? Num fortè de miseriis suis? Nequaquam, quia de Agastoni conditione ad Regium Israelis thronum evehctus fuerat; num igitur de spiritibus malignis, qui ipsum cruciabant? Sed nec hoc dici potest, quia David per Platerium, & suavem cantum suum illos agebat in fugam; forsitan de validis inimicorum exercitibus, qui regnum ejus infestabant? Sed nec hoc ipsum affligere poterat, quia Davidem habebat in promptu, qui illos generosè aggrediens, gloriosè debellabat. Legatis igitur capita antecedentia, & subsequencia, & invenietis, omnem ejus dolorem hinc promanasse, quia implacabile adversus benefactorem suum conceperat odium, metuens ne per illum à regno deturbaretur; hoc igitur venenum erat, quod vîcera ejus continuò torquebat. Thomas Episcopus Cantipræten- sis Senecam citat, ex quo sequentem allegat sententiam: *Si quis irascitur, & ab aliquo penas excutit, à se exigit.* Habet enim vindictivus mentem odii, & rancoris veneno, & felle amarissimo contaminatam; conversatur ut plurimum cum hominibus proscriptis, exulibus, assassinis, proditoribus, & sanguinariis; vel, ut melius dicam, cum feris bestiis, sanguinis humani siti- bundis; nunquam de facultatibus, de vita, de fama, de reputatione, multò minùs de anima vivit securus; subjacet continuò traditionibus, deceptionibus, rebellionibus; ac proinde nihil perniciosius, quam velle ulci- sci, inquit D. Chrysostomus. Quænam excogitari pos- test major miseria, quam si quis continuò lorica cin- ctus ferrea, & sicariis circumdatus incedat, qui non tam perionam illius defendunt, quam facultates ejus pro viribus dilapidare satagunt? quod si contingat ut suo fruatur intento occidendo, vel supplantando inimicum, primo omnium loco, quiquis se ultus est, suas amittit facultates, quæ confiscantur; proferibitur à patria, parentibus, amicis, sæpè etiam à justitia publica in carceres conjectus homicidium vita sua propria luere debet; vel si ab hoc periculo evadat, hydræ ut similes, cujus si unum caput amputetur, septem alia in locum ejus repullulant; qui enim inimicum prostravit, in lo- cum ejus tot alios videbit, in ejus perniciem conspi- rantes inimicos, quot occisus habet parentes, amicos, aliosque de vita occisi interessatos; adeoque in ejus- modi vindictivis adimpletur, quod in Levitico scribitur, scilicet: *dabo pavorem in cordibus eorum, terrebunt eos sicut folia volantis, semper enim suspicantur, & metuunt insidias; mox ut entem ab aliquo stringi conspiciunt, vel strepitum aliquem, aut excitationes rixas audiunt, subito cor illorum in pectore palpitat.* Quo- circa S. Valerianus in quadam homilia, de bono conser- vanda pacis, hoc suggerit consilium: *Respiciat, quicum- que est, ad vitam suam quietem, & intelliget, quia inimicum dilexisse, vicisse est. Mirum autem est, quantum peri- culi homini incumbat, cum duos emulos, furore con- similes, ad pugnam ille diabolus, magister litis, ar- maverit.*

5. Infelix homo ille, cui decem millia talenta condo- nata fuerant, quique conservo suo debitum tenuè di- mittere detrectabat, figura fuit hominis cujusdam post acceptas injurias irreconciliabilis, prout ex verbis à Salvatore pronuntiatis clarè deducitur: *Sic & Pater meus celestis facies vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo.* Id verò quod proposito nostro quàm maxi-

mè deservit, est, quod in tota Regis illius numerosa aula, omnes in perniciem duri illius hominis se erexe- rint: *Videntes conserved ejus, quæ fiebant, contristati sunt valde, & venerunt, & narraverunt Domino suo, omnia quæ facta fuerant:* quia postquam vindictivus domos, familias, civitates susque deque evertit, ab omnibus, & singulis in abominatione, & detestatione habetur, omnesque sibilicium esse ducunt, imò honestum, si officium exploratorum, accusatorum, & fiscalium obe- ant, ut pessimam hanc generationem à republica extir- pent. At verò, inquit, cur hi truculentiam servi illius apud Regem accusarunt, cum Spiritus Sanctus omnes velit esse unanimes, compatiens, fraternitatis amato- res? cur non prius, ex compassione erga ipsum, eum non correxerunt? Respondet Lucas Burgensis: *Optimi qui- que homines dum vident tyrannidem quorundam homi- num, quantum ipsi Deo debent, quantum nemo verbis exprimat, in alios, à quibus offensus fuerint, non se continent, quin gemant, & querelas exponant:* Tales enim non merentur compassionem, utpote qui Deo exo- si sunt, & hominibus. D. Chrysologus internos vindic- tivi actus his verbis expendit: *Quantum putas tor- mentum esse hominis afflicte anima, quotidie cogitare, ut ulciscatur inimicum? Necessarium semper apud se flagra- re ignem. Ipse te ipsum mordet, semper flammam vige- scientem ferens, & animam in se quiescere non sinens, sed semper in exasperatione, & in tempestate mentem ha- bens. Quid hac insania molestius? semper contristari, & ardere; tales enim sunt anime eorum, qui ultionem me- ditantur, nam ubi viderint eum, quem volunt ulcisci, statim percussus sunt, si vocem audiant, concidunt, tre- munt; si in lecto fuerint, innumeras penas apud se scribunt, dilacerantes, torquentes inimicum. Adhuc si illum clare- scere viderint, pape! Opanas! Remitte illi, & libera te ipsum a tormento. Cur perseveras ut te punias, ut illum semel flagelles, & in eum animadvertas? Quid parasti- bi ipsi morbum? Quare bestiam in viscera tua includis? Melius esset viperam vel serpentem in corde positum esse, quam iram, nam ille quidem statim nos liberaret, hac autem manet semper, dentes fortiter inficiens, immissoque veneno pessimarum cogitationum exercitus producit. Ete- nim tametsi mala conscientia synderesis reum omnis al- terius culpæ mortalis incessanter cruciet, attamen homi- cidium, sanguinisque humani effusio acutiùs mentem pungit, & transfigit, quàm cujusvis alterius reatus conscientia, quemadmodum à principio mundi con- diti in primo fraticida perspicue videtur, cui diceba- tur: *Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra.* At verò dices: Abel mitis erat, & benignus, aded ut ne moriens quidem fratri minimo verbo indi- gnaretur, quomodo igitur hic dicitur, sanguinem ejus alta voce postulasse vindictam? S. Ambrosius ait; *Bene ait, vox sanguinis fratris tui clamat de terra, non dixit, de fratris clamat corpore, sed de terra clamat; etsi frater parit, terra non parit; si frater tacet, terra con- demnat, ipsa est in te testis, & iudex.* Quidnam verò Deus huic fraticidæ dicere voluit, dum ait: *statim in foribus peccatum aderit?* vel ut in Hebræo legitur, *ac cubabis?* Nimirum ad fores domus canes latrare solent, & ideo Deus his verbis insinuare voluit, quod homici- da, & fraticida ille, ad instar continui latratus habiturus sit in corde suo continuum sanguinis à se effusi re- morum. Vix Cain adversus innocentem fratrem suum odium conceperat, cum ecce confestim factus est ma- cilentus, pallidus, vultuque in terram demisso, ta- citurnus; unde Deus eum interrogavit: *Cur concidis vultus tuus?* Præterea post commissum scelus, nullum invenire poterat in terra locum, qui eum sustentaret; unde ait: *Ecce ejicis me hodie a facie ter- re:* cumque occiso Abele, nullus in mundo præter pa- trem suum, & matrem viveret, nihilominus ab omni se creatura occidendum esse metuebat, unde ait: *Om- nis qui invenerit me, occidet me.* Ecce tibi in hoc im- pio expressas vindictivorum angustias, & cordis mo- lestias.*

6. Hic Romæ tempore Clementis VIII. in Ecclesia S. Mariæ in Montecelli, sequens accidit casus: cum enim quidam ibidem sepultus esset, qui existimabatur mortuus, licet revera mortuus non esset, sed solum ab aliquo accidente, quod eum insensibilem redderet, corre-

Omnes con- tra illum in- surgant.

1. Pet. 3.2.

Luc. Burg. ibid.

Chrys. Cro. 4. in act. Recensetur miseria vin- dictivi.

Homicidæ præ omnibus criminibus crudelius conscientiam cruciat.

Gen. 4.10.

S. Amb. 1.1. de Cain, & Abel. 9. In Cain cla- rissime patet vindictivo- rum, & san- guinolento- rum angus- tias.

Historia valde nota- bilis ad hanc rem facie ma-

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Quam abominabile Deo sit odium inimicorum, quamque se Deus severum, & inexorabilem adversus hoc peccatum exhibeat.

THEMA.

Qui odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, 1. Joan. 2. v. 10.

Sanctus Joannes Apostolus odii gravitatem nobis exprimere volens, scripsit eum, qui proximum suum odit, in tenebrarum obscuritate ambulare asserit: *Qui odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescis quæ eat, quia tenebra obsecaverunt oculos ejus.* Et paulò ante scripserat: *Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc.* At verò quoddam existimatis in eolatore mysterium, quòd S. Joannes de odio differens, adeo sæpè tenebrarum mentionem faciat? Nimirum, ut denotaret, quàm grave sit hoc peccatum, & quantopere Deo contrarietur, de quo dicitur: *Lucem inhabitat inaccessibilem*; & quantum illud abominetur Filius ejus, qui de se ipso dicit: *Ego sum lux mundi*; denique quantum illud pariter detestetur Spiritus Sanctus, cui similiter lucis titulus attribuitur ab Ecclesia canente: *O lux beatissima, reple cordis intima tuorum fidelium.* Enimverò per tenebras significantur peccata: *Abjiciamus opera tenebrarum; qui male agit, odit lucem*; qui verò proximum suum odit, profundissimo immergitur iniquitatum tenebroso bathro.

S. Valerianus in homilia 12. de bono conservanda pacis, inquit: *Odiorum semina abundantissimos iniquitatis fructus reddunt.* Author quoque operis imperfecti scribit: *Odium, spiritus est tenebrarum, & ubicunque infederit, sordidas pulchritudinem divinitatis.* Ipsemet quoque Seneca, licet gentilis fuerit, & sine veræ fidei lumine, in obscuro ambulavit, attamen dicit: *Nihil est iniquius, quàm aliquem heredem paterni odii fieri.* Quisquis in obscuro ambulat, ita ut nec videre, nec videri possit, dum alios percutit, amicum loco inimici percutere potest. Idem quoque est error, in quem is incurrit, qui se ab odio seduci permittit; hic enim indignè tractat, & vulnerat fratrem, credens quòd iram, & malevolentiam suam adversus inimicum evomat. *Inimicus autem diligendus est sicut proximus*, inquit S. Thomas de Villanova, *& non est excludendus a dilectione generali proximorum, quia per hoc, quòd factus est inimicus, non desinit esse proximus.* S. Augustinus querit: *Quid mali est, quòd odit homo inimicum suum? Odisti fratrem tuum, sed si odium contemnis, audi quòd non attendis: qui odit fratrem suum, homicida est.* Odium rectè naturæ legi contrarium, ac proinde intrinsecè malum est, quia tamet si inimicus sit, proximus tamen est, & loco fratris habendus. Sanctus Joannes in eadem Epistola dicit: *Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.* *Qui non diligit, manet in morte: omnis qui odit fratrem suum, homicida est.* Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in semetipso manentem. Vindicativus autem est homicida sui ipsius, & proximi sui, ut in discursu 26. probavimus. Sanctus Augustinus proinde inquit: *Expavesce vel quando dicitur: qui odit fratrem suum, homicida est: gladium non eduxisti, non vulnus in carne fecisti, non corpus plaga aliqua crucidasti; cogitatio sola odii in corde tuo est, & teneris homicida.* Renses ante oculos Dei, ille vivit, & tu occidisti; quantum ad te pertinet, occidisti, quem odisti. Idem S. Doctor alibi illa Psalmi verba: *Metus mortis cecidit super me*, exponens, quomodo is, qui proximum odit, sibimetipsi mortem inferat, his verbis declarat: *Vita nostra dilectio est, si vita dilectio, mors odium est.* Cum caperit homo timere, ne oderit quem diligebat, mortem timet, & acriorem mortem, & interioriorem mortem, qua occiditur anima, non corpus. Attendebas hominem saviorem in te. Quid erat facturus, contra quem tibi servitatem tuus Dominus dederat, dicens: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus*? Ille saviendo corpus occidit, in odio

Odio habens fratrem suum obsecutus est, & Deo contrariatus.

1. Tim. 6. 16.

Joan. 8. 12.

Rom. 13. 12. Joan. 1. 9.

S. Val. hom. 12. Auth. imp. hom. 13.

Sen. lib. 2. de ira, c. 14. Ambulat in tenebris.

S. Th. Vill. tom. 10. fol. 6. in.

S. A. 8. serm. 217. de tempore. Quia est legi naturæ contrarium, & hinc intrinsecè malum.

1. Joan. 3. 14.

S. Aug. hom. 23. c. 7. to. 10. Vindicativus est homicida sui ipsius, & proximi sui.

in Ps. 64.

contemptus, postquam evigilavit, in lecto suo se positum credens, suos advocavit; quibus non respondentibus, surrexit, & manibus circumquaque palpitans, in ossa incidit mortuorum, unde in hac obscuritate tumuli se sepultum esse animadvertit; cumque clamans à nemine audiretur, bona sua fortuna accidit, quòd dum ad alium quendam mortuum, intra eundem tumulum sepeliendum, apertiretur sepulchrum, expectans vespillonem, in sepulchrum descendentem, eundem videns, vivum se esse dixit; à quo in scalam constitutus, foras egressus est. Interrogatus verò postea, quidnam pro eo tempore, quo à sensibus alienatus fuerat, cogitasset? Respondit, quòd cum multis antea annis aliquem occidisset, videbatur ei, quòd anima occisi semper illi homicidium exprobraret, & ad Dei tribunal provocaret: in quo misero verè adimpletus fuit ille Scripturæ textus: *Vox sanguinis fratris tui clamat*; sed quo modo illud oraculum Evangelicum in eo verificatum fuit, quo dicitur: *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt*; siquidem, ut experientia docet, non omnes homicidæ gladio subjacent justitiæ publicæ, aut privatæ; & ideo de multis non verificatur illud: *Qui gladio ferit, gladio perit.* Ad mysterium itaque recurramus oportet, dicamusque, quòd omnes invisibilem illum, de quo in discursu præcedenti egimus, scilicet (*gladius eorum intret in corda eorum*) experiantur gladium justitiæ divinæ, quotquot vindictas exercent; nam cordium eorum trepidatio, reus conscientia supplicium, divini supplicii timor, morusque continuus, ne & ipsi ab inimicis invadantur, quasi ferrum acutissimum expriment, quòd corda, & viscera eorum excruciat.

7 D. Chrysostomus de Davide, qui pluribus in occasionibus se ex mortalibus Saulis inimici sui persecutionibus eripere per Regicidium poterat, & nihilominus eum illæsum abire permisit, fusiùs tractans, hanc inter cæteras adducit doctrinam, dum ita loquitur: *Ipsis factis docens, nihil esse tutius, quàm parcere inimico; contra nihil periculosius, quàm velle ulcisci.* Inque ejusdem homiliae progressu subjungit, inquiens: *Multo majus, ac incosius parcere, quàm perdere eum, qui nos laesit.* Is, qui occidit inimicum, frequenter & ipse sese condemnabit, dum pravam gerit conscientiam, dumque in singulas dies, & singulas horas à peccato urgente affligitur; at qui peperit, brevi tempore vicis affectus suos, post exultas ac delectatur, optima spe fultus, ac tolerantia præmia expectans à Deo.

8 S. Dorotheus in sermone cui titulus, *de ira, & injuriarum memoria non habenda*, facilem nobis inodum, qualiter nos à vindicta, & ultionis periculis, molestiisque eripere debeamus, & possimus, in hac tradit verba: *Si statim ab initio excusationem omnem, & omnem culpam in te ipso convertisses, & verbum illud fratris tui æquo animo perulisses, nec te ulcisci voluisses, nec pronuncio verbulo, duo viam, aut quinque rependisses, nec malum pro malo retulisses; haberes profecto unde mala hac omnia à te propellere quàm facillimè posses.* Atque ita sanè est, quisquis enim vindictam querit, in continuo vivit timore, & periculo, ne alia ab inimico offensa, & exasperato expectatur infortunia, majoresque offensas; qui autem injuriam remittit, securus agit & quietus, tam apud Deum, quàm homines.

6 Neque minis considerabile est quoddam Lactantii Firmiani motivum, dicentis: *Qui reserret injuriam nititur, eum ipsum à quo laesus est, gestis imitari; ita qui malum imitatur, bonus esse nullo pacto potest.* Tandem discursum hunc præclarissima quadam terminare licet S. Valeriani doctrina, qui in quadam homilia, *de bono conservanda pacis*, agens, hoc alio motivo nos ad patientiam exhortari conatur: *Infinisum est autem, quantum uni patientia sua præstet, si alter solus insanias; nam sicut duplicatas in se plagas excitat, qui repugnat, ita majoris rixæ luctum facit, qui manus suas alio feriente continet.*

Ambr. 12.

Chrys. hom. 1. de Dav. & Saul. Tactissimum est parcere inimico.

1. Doct. ser. 2. Facilis modus vindictam superari.

Alia dicitur. Lact. Firm. 1. l. 4. de vero cultu c. 18.

1. Val. hom. 12.

odio habendo anima occidisti; & ille corpus alienum, tu animam tuam. Eandem hanc doctrinam Beda super illa verba Psalmi 41. *Apud me oratio mea, &c.* tradit, inquiens: *Quasi dicat, quia cantandum est Domino canticum in nocte, ideo canticum est apud me, non recedens scilicet à me, cantatum Deo Patri auctori vita mea, scilicet qui me facit adeo in charitate proficere, ut etiam pro inimicis orem, & sic verè vivere.* Sicut enim odio habere inimicum, mors est, quia quisquis odit fratrem suum, homicida est, ideo & se ipsum interficit; ita quoque diligere inimicum, & pro ipso orare, vita est. Specialiter verò considerari merentur adversus eos, qui alios odio habent, verba illa S. Joannis: *Non habent vitam eternam.* S. Ambrosius salutare hoc nobis scriptum reliquit documentum: *Peccanti in te non retribuas secundum culpam, sciens quod in te venturum est iudicium, nam non habebis indulgentiam, nisi alteri donaveris; odium enim separat à regno, à cælo subtrahit, à paradiso deiecit.* Regius Propheta se nullum propriæ salutis consequendæ merum habere demonstrat, de quo proinde S. Augustinus in quodam sermone dicit: *Securus in Psalmo dicebas illud, quod omnes homines satis attento, & trementi animo dicere debent: reddids, inquit, retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis; persequatur inimicus animam meam, apprehendat, & conculet in terra vitam meam, & gloriam meam in pulverem deducat. Ecce quali maledictio se ipsum condemnat, qui de inimicis diligendis Dei præcepta contemnens, odium in corde servare non metuit; probè nempe David sciebat, ne umbram quidem odii in corde suo nidificasse, atque ideo tanta loquebatur cum securitate.* S. Fulgentius in quodam sermone de Protomartyre, ita de Salvatore nostro scribit: *Magnum donativum suis militibus attulit, quod eos non solum copiosè ditavit, sed etiam ad certandum invictissimè confortavit; attulit namque donum charitatis, quæ produceret hominem ad consortium Deitatis.* Et paulo post de Protomartyre subdit: *Charitatem pro armis habebat, & sic ubique vincebat; quidnam verò est illud, quod huius armis vincitur? odium nimirum, quod est inimicus ille de quo scribitur: Corpus, & animam perdit in gehennam: de quo inimico si victoriam reportaverimus, decorona gloriæ securi omnino esse possumus.*

3 Advertendum quoque est, S. Joannem in eodem capitulo præmisisse: *In hoc manifesti sunt filii Dei, & filii diaboli: omnis qui non est iustus, non est ex Deo, & qui non diligit fratrem suum.* Unde S. Basilus tale format argumentum, dicens: *Quod si, ut Ioannes ait, Deus charitas est, sine dubio necesse, diabolum odium esse. Ut igitur qui charitatem habet, Deum habet; sic qui odium habet, is diabolum in se ipso nuntiat.* Quapropter D. Chrysostomus, ut saniores nobis mentem ingerat, ad Davidem contemplandum nos invitat, in spelunca Odolla constitutum, ubi maximam in se ipso pugnam sensit, quando Saul in manibus suis habens, eumque pro securitate sui ipsius occidere potens, imò & morte ejus cum de throno Israelitico securus esset, nihilominus ipsum dimisit immunem. Unde dictus Sanctus Doctor hunc format discursum, dicens: *Et illis quidem foris, nihil ignis in quo versabantur, nocuit; hic vero cum intus haberet carbonem accensum, cum foris videret diabolum caminum incendientem, idque variis modis, ab inimici conspectu, ab exhortatione militum, &c. Diabolum namque odii instigator est, & author, utpotè de quo scriptum est: Ille homicida eras ab initio.* Ac proinde quàm Deo abominabile sit odium, ne verbis quidem exprimi potest, ut proinde Sanctus Cyprianus hanc meritò instituerit considerationem, dicens: *Admonet Apostolus, & docet: Nolite contristare Spiritum Sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor auferatur à vobis. Si enim Christianus à furore, & contentione, tanquam de maris turbinibus excessit, & tranquillus, & lenis in portu Christi esse jam capit; nec iram, nec discordiam debet in pectus admittere, cui nec malum pro malo reddere liceat, nec odisse.* Ut autem illi, qui proximos suos odio prosequuntur, magis magisque percellantur, & à pessimo proposito amoveantur, sententiam audiant Divi Chrysostomi, dicentis: *Nihilominus*

nium Deus ita odit, & adversatur, ut hominem ultionis avidum; tantum ejus peccati malum est, ut misericordiam Dei revocet, nec locum habere sinat. Quæ veritas ex parabola confirmatur de decem millibus talentorum, in qua, ut supra diximus, incarnata Sapientia damnum nobis exhibet, quod in eos, qui inimicis offensas non remittunt, redundat. Quæ eadem proinde idem Divus Chrysostomus utens, ita discurret: *Vidisti misericordiam Domini? Ille procidit, supplicat, orat, ut longius sibi tempus præsumatur; sed bonus Dominus misericors, nostrique curam habens, supplicii benevolus, non solum quantum petit, sed quantum ne cogitare quidem ausus fuit, dedit.* Notandum autem pro majori ejusdem argumenti confirmatione, quo titulo Rex servum illum, qui debitum consolida- li remittere nolebat, affecterit; ait illi: *Serve nequam.* Equidem qui absque veste nuptiali ad nuptias intrarat, quamvis & hic in infernum protruderetur, amicus nihilominus denominatus fuit: *Amice quomodo huc intrasti?* Traditorem quoque Judam, satellitem ducem, Christus amicum appellavit, dicens: *Amice, ad quid venisti?* Cur igitur huic unico tam exosus obigit titulus? præterquam quod Paulus de Palatio advertat, quod nequam non est, qui jure suo utitur, nec eo privatur, licet suam gratiam à suo hero receperit. Nunquid autem iste aliud præter suum petebat creditum? Ita quidem; sed ut bene nihilominus observat Hugo Cardinalis, servus ille dictus est, nequam, quasi non equus in misericordia facti exhibenda, quæ sibi prius exhibita est. Servus namque ille eum representabat, qui peccatorum suorum veniam à Deo consecutus, offensas sibi à proximis factas remittere detrectat; contra hos igitur Deus graviter indignatur, eos abominatur, & detestatur; ac propterea dicitur: *Iratus Dominus tradidit eum tortoribus.* Quem conceptum in D. Chrysostomo sequentibus repetitio expressum verbis: *Tunc accersito eo, inquit: Serve male. Verè hic videre est, quantum malum sit injuriarum reminisci, quoniam cum decem millia talenta consumpsisset, non vocavit eum malum, sed nunc quia conservo crudelis fuit. Vide & nunc ipsum irasci ob inhumanitatem erga servum, & tortoribus illum tradere: id quod prius non fecit, cum tot debitorum reus esset, nunc fieri jubet. Magna & ineffabilis Dei clementia, cum in se quidem peccatum est, ad nudas tantum preces totum remittit; cum autem in conservum videt crudelem, & inhumanum, suam revocat liberalitatem, monstrans illi re ipsa, quod non tantum illum, quam se ipsum offendisset. Quam eandem veritatem nobis Psalmista insinuat, dum de reliquis quidem peccatoribus agens, dicit: *Odisti omnes, qui operantur iniquitatem, perdes omnes, qui loquuntur mendacium.* Ait verò de sanguinem humanum fundentibus tractans, ait, eos Domino abominabiles esse: *Vtrum sanguinem abominabitur Dominus.**

4 Nec minùs in Ecclesiastico vindicta justitiæ divi- næ contra vindicativos nobis representatur, cum dicitur: *Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, & peccata illius servans servabit.* S. verò Bonaventura ad citatum Evangelicum textum, (*serve nequam,*) le- reflectens, ait: *Ecclesia scinditur, quæ est tunica Domini inconsutilis, unde rancorosi pejores videntur crucifixoribus, qui dixerunt: Non scindamus eam. Imò non solum tunicam, sed etiam membra corporis Christi scindens, quod crucifixo- res non fecerunt.*

5 S. Antoninus de vindicativis tractans, eos qui contra proximum offenderunt, spiritualiter mortuos appellat, dicens: *Ipse enim in se quasi manus injectæ, cum injuriam fecit. Quia juxta Sapientiam, per malitiam occidit homo animam suam.* Quo supposito fundamen- to, ad eos, qui injurias ulcisci volunt, suum conver- tit discursum, inquiens: *Crudeliore fuisse videntur, qui Christo mortuo non pepercerunt, quam qui vivum vulneraverunt; quis est autem adeo cæcus, qui non intel- ligat de decus non esse, si quis de inimico mortuo non vult se vindicare? Imò vindicta adeò detestabilis est coram Deo, ut etiam injuriæ, quæ ejus est origo, infernum directè minetur, inquiens: *Qui dixeris fratri suo: sa- tue, reus eris gehennæ ignis.* Quia non modò actua- lem contra inimicos ultionem abhorret Dominus, sed etiam*

Chrys. hom. 27. in Gen.

Mauh. 18.

Chrysost.

Cur debitor vocat talen- torum voca- tus fuerit servus ne- quam. Matt. 18. 24.

Matt. 23. 15.

Matt. 25. 12.

Paul. ad Pal. ibid.

Hug. Card. ibid.

Chrysost.

Eccl. 1. 1.

Eccl. 1. 1.

Vindicati- vo- lentem vin- dictam divi- næ justitiæ.

S. Bon. ser. 1. in Dom. 21. post Pent.

S. Am. p. 4. de 6. c. 4. 5. Sane spiri- tualiter mor- tui.

Et detestabi- les coram Deo. Matt. 5. 22.

3 Aug. Ser.
16. de temp.

ne de malo ejus lætemur, sub pœna indignationis suæ prohibet, prout Sanctus Augustinus in hæc clarissimè docet verba: *Per Salomonem Spiritus sanctus clamat, & dicit; cum cecideris inimicus tuus, ne gaudeas, ne forte te videas Deus, & displiceat illi, & avertat iracundiam suam ab eo, & utique cum ab eo averteris, ad illum dirigas, qui de inimici sui ruina gaudebat, secundum illud: Qui in ruina latatur alterius, non erit impunitus.*

Sunt inveni-
biles.

March. 11.

6 Considerandum verò, quodd idem omnino supplicium infelix ille expertus fuerit, qui absque veste nuptiali ad nuptias introivit, quale alter, qui debitum consodali suo remittere noluit, nec alteruter vel minimum verbum in sui defensionem proferre ausus fuit. Quia scilicet inexcusabiles sunt illi, quibus cum DEUS eorum culpas ignoscit, ipsi tamen injurias sibi illatas amore DEI remittere nolunt. Equidem quænam vestis erat illa, ob cujus defectum ad convivium accedens punitus fuit? Hugo Cardinalis respondet: *Vestimentum mixtum sanguine, erit in combustionem, & cibus ignis.* Homo namque sanguinarius erat, charitate, & amore erga DEUM, & proximum destitutus.

Hugo. Card.
lib. 1.

1. Cor. 10-17.
Iuxta à
Deo veniam
petunt, venit
proximo de-
sequens.

Paul. de Pal.
Eccl. 11.

7 Porro quid magis dedecet fideles, quàm vindicta, fideles, inquam, de quibus Apostolus ait: *Vnus panis, unum corpus, multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus.* Proindeque dicto mihi hæc meritò incubuit pœna: *Ligatis manibus, & pedibus, &c.* Ubi idem Hugo Cardinalis ita discursit: *Hoc de justitia factum est, Sap. 11. Per que quis peccat, per hac & torquetur, pedes enim fuerunt veloces ad effundendum sanguinem.* Quod idem Paulus de Palatio ex illis Ecclesiastici verbis, (*Ipse cum caro sit, reservat iram, & propitiationem petit à DEO? Quis exorabit pro delictis illius?*) confirmat, dum ea sequenti illustrat commentario, dicens: *Sensus est; quivis forsitan audebit orare DEVM, pro eo, qui peccata proximo donat; sed impossibile erit, non condonanti veniam impetrare. Decretum enim DEI est, minime remittere ei, qui non remittat, etiamsi omnes Sancti eandem remissionem à DEO precantur. Propitiationem, id est, remissionem petit à DEO? q. d. præsumptio est, & orationis frustratio. Quis exorabit pro delictis illius, cum effectu impetrationis? q. d. nullus. Ecce fraternum odium est simile peccato in Spiritum Sanctum; de simili est, 1. Joann. 5. est peccatum ad mortem: non pro illo dico, ut roget quis; omnis iniquitas peccatum est, & est peccatum ad mortem. Vindicta igitur peccatum ad mortem dici potest, quia corpori animæque mortem infert.*

Nellus san-
ctorum ora-
bit pro vin-
dicatione.

March. 12.

Chrys. hom.
11. de simul.
act. 2.

8 Sancti in cœlis charitatem non amittunt, quam in terris erga proximos habuerunt, imò potius eam adaugent; & nihilominus ubi de sanguinariis agitur, quis orabit pro delictis eorum? nullus namque Sanctorum pro iis intercedere vult, sciens se in hoc rem DEO ingratam facturum. Equidem ille decem millium talentorum debitor, Regem sibi benignum, & liberalem, quando ei pro debito dimittendo supplicavit, expertus est; non enim tunc vel verbum protulit alterationis, aut indignationis, quasi summa nimis excessiva esset; ast verò quando in consodalem enormem exercuit duritiem: *Iratus itaque DOMINVS.* Perquam rei gestæ seriem docemur, quodd licet DEUS sæpè dissimulet, patienterque sufferat innumerabilia contra eum admittita peccata, se tamen continere non posse; quin divinæ justitiæ gladio nos seriat, quando ob ejus amorem, & respectum offensas non remittimus nobis illatas; præsertim cum DEVS (ut Divus Chrysostomus discursit,) *iisdem, majoribusque injuriis pulsatus, idque quotidie ferme ab omnibus, in mansuetudine sua, & tolerantia perseverat.* Quod, ut nos à vindicta avocet, efficacissimum est, siquidem DEUS per illam gravissimè se offendi attestatur, dum ait: *Iratus DOMINVS.*

Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

Quam parabolam Christus adducit, ut immensam peccati hujus gravitatem nos edoceret. Unde & alio in loco ait: *Sic Pater meus cœlestis faciet vobis, &c.* Quam veritatem ut plenius elucidemus, sequentem formemus casum: Si quis Princeps uni subditorum suorum inimicum ejus, à quo in graviter læsus fuisset, in manus ejus consignaret, ut juxta beneplacitum suum iram suam, & furorem in eo per spatium unius horæ, & non amplius, explere posset, cum ea tamen conditione, ut ipse postea severissimæ justitiæ suæ suppliciis per unius septimanæ decursum, subjaceret; nunquid hic vel minimum talis adversarii sui crimen tangere auderet? Neutiquam credo: ita quoque Christus inquit: *Sic & Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis, &c.* Si enim vos vindicare volueritis, severissimam in vita sequenti, per omnem æternitatem, recipietis vindictam à DEO. Circa quæ proinde verba Sanctus Hieronymus ita discursit: *Formidolosa sententia si juxta nostram mentem sententia DEI flectitur atque mutatur; si parva fratribus non dimittimus, magna nobis à DEO non dimittentur.*

Insignis &
multitudo.

1. Hier. lib. 4.

Eccl. 9. 19.
Vindicativi
erunt esca
ignis æterni.

Judic. 16.

Rom. 9. 11.

Gen. 34. 1.

Theop. in 4.
6. Matth.

9 Ilias hanc aliquando legitur populo suo prophetasse pœnam: *In ira DOMINI exercituum consurbata est terra, & erit populus quasi esca ignis.* Ecquam putatis esse causam, quodd integræ nationes in hoc æternæ perditionis barathrum irremissibiliter præcipitentur? Eam ipsemet Propheta immediate subjungit, dum ait: *Vir fratri suo non parcat; quasi diceret, quia homines se invicem devorare volent, nec unus parcere alteri.* Ita sane nos edocet caput 16. libri Judicum, ubi Philisthi magnam leguntur instituisse solemnitatem, Diis suis gratias acturi, pro vindicta in Samsonem exercita, quem erutis ei oculis, in vertendo lapide molari laborare fecerant. Cumque media inter festiva gaudia, ut misero illuderent Samsoni, eundem è carcere eductum coram se saltare jussissent, mox super eos ira depluit divina, quando sub corruentis vastæ domus machina omnes sepulti, ad infernum descendunt. Eandem quoque veritatem discimus in Esau, quem DEUS utpotè prævisum reprobum, oderat, dicens: *Esau odio habui.* Sed quare eum exosum DEO fuisse putatis? quia scilicet vindicativi etiam nondum in lucem editi, esca sunt ignis æterni in conspectu DEI; talis autem Esau erat, qui etiamnum in matris utero constitutus cum Jacob confligebat, siquidem tradit Scriptura: *Collidebantur in utero ejus parvuli.*

10 Quam veritatem Theophylactus super illum Sancti Matthæi textum, (*Quod si non remiseritis hominibus, neque Pater vester remittet vobis delicta vestra,*) confirmat, dicens: *Nihil ita odit benignus Deus, ut crudelitatem.*

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Cum Deus supplicium de inimicis sibi assumat; utpotè quod ad ejus jurisdictionem propriè spectat, utique inimicos diligendo, multis perfrui-mur prærogativis, nam Deus illos maxime in hora mortis neutiquam impunitos esse sinit.

THEMA.

Mea est ultio, & ego retribuam in tempore, Deut. 32. vers. 39.

1 Apostolus in Epistola ad Romanos, hunc Deuteronomii adducens textum, nos, ut appetitum vindicativum reprimamus, admonet, dicens: *Non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum ira; scriptum est enim: Mibi vindicta: ego retribuam, dicit Dominus.* Ubi Divus Chrysostomus quærit: *Cui ira? DEI.* Quandoquidem enim hoc potissimum, qui injuriis affectus est, videre cupit, ut ultione fruatur, hoc ipsum Deus copiose, & abunde dabit, nam sit ipsum.

Vitis inju-
riam Deo
relinquenda
est.
Rom. 12. 19.

Chrys. hom.
11. ad Rom.

ipsum non fueris ultus, Deus erit, qui te iuvando, ulciscetur. Sanctus quoque Cyprianus, ut injuriam patienter sufferamus, spe vindictæ per DEUM consummandæ, nos exhortatur, inquiens: *Injuria accepta, patientiam tenemus, & ultionem DEO relinquimus. Ne dixeris; Ulciscar me de inimico meo, sed sustine DOMINVM, ut tibi auxilio sit.* Idem non minus efficaciter nobis Tertullianus in hæc verba promittit: *Satis idoneus patientia sequester DEVS; si injuriam deposueris pones eum, ultor est; si damnum, restitutor est; si dolorem, medicus est; si mortem, resuscitator est; quantum patientialicet, ut DEVM habeat debitorem.*

2 Filius DEI in mundum veniens, tempore universalis pacis nasci voluit, unde dicitur: *Toto orbe in pace composuit; insuper à spiritibus angelicis pacem hanc terræ annunciari disposuit; quis igitur hoc eidem ab æterno Patre impositum non miretur mandatum: Accingere gladio tuo super femur tuum? Quid pacis auctori gladius conducet? Dubium hoc Sanctus Paschasius verbis sequentibus resolvit: Imperatur à Patre, ut accingatur gladio sue fortitudinis, ad conservanda omnium rerum jura, ut in pace sint omnia, quæ possides, nec ullus de vindicta cogitet servorum, dum videris praeliantem DOMINVM, mucrone ultionis accinctum.* Unde idem Propheta, quantumvis Filium DEI summè misericordem futurum prædixisset, nihilominus eum quoque de iis, qui amore suo injurias tolerassent, iudicium formaturum, subjungit, dum ait: *Faciens misericordiam DOMINVS, & iudicium omnibus injuriam patientibus.* Atque ideo idem David nullos unquam, quantumvis juratos, & potentes inimicos, quales inter Saul primus erat, expavescere; quia nimirum noverat, quod consignata DEO vindicta ab eodem defendi poterat; unde aliquando in præsentia aulicorum suorum gloriabatur, dicens: *Non timebo millia populi circumdantis me, quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa, dentes peccatorum contrivisti.* Sanè, quando ferarum dentes, & ungues contriti sunt, & comminuti, nihil nobis nocere queunt, ita nec inimici, pugnante pro nobis DEO. Deus enim per potentiam suam inimicum prostravit, ne nocere queat, simulque nostram assumens defensionem, supplicium sumit de injuria facta. In capite quarto, & sequentibus libri Job, multi locorum ejus injuriis, calumniisque ipsum affecisse, leguntur; nec tamen DEUS aliquod indignationis signum edidit: At verò, quando Eliu eundem longo sermone aggressus est, qui à cap. 32. usque ad 37. describitur; tunc DEUS causam Jobi in se suscepit, adversariumque ejus impugnare aggressus est, dicente Scriptura: *Respondens autem Dominus Job de turbine, dixit: Quid est iste involvens sententias sermonibus imperitis? Ubi meritò querendum venit, quænam sit causa, quod DEUS prima vice tacuerit, secunda verò vice promptè, tanquam calumniati servi sui advocatus, ejus in se defensionem suscepit? Hujus rei mysterium in eo consistit, quia prima vice Job à semetipso innocentiam suam defendebat, secunda verò vice tacuerat, seque ipsum vincendo, contra se allatas accusationes non repulerat.*

3 Nicolaus Lyranus observat, quod cum Maria, & Aaron contra Moysen maledicas linguas suas laxassent, ipse verò Moyse patienter omnia sustinuit, DEUS ipsius loco in vindictam proruperit, dicente Scriptura: *Quod cum audisset DOMINVS, iratus est, erat enim Moyses vir mitissimus; Mariamque sororem ejus septa castigavit.* Unde Rupertus Abbas ait: *Moyse nullo modo se ipsum defendebat, & hoc pacto quasi legitima causa defensorem sui DEVM, magis tacendo constituabat.* Sanctus Ambrosius Davidem introducit dicentem: *Maledicebam, ego autem benedicebam; quam bonum est ferre convitium, & non referre? DEVM præfulem acquirit, qui convitianti nescit irasci.* Di-

vus Chrysostomus id, quod inter Moysen, & Mariam accidit, his verbis considerat: *Ve autem discatis, tametsi nos oremus pro inimicis, & injuriis, DEVM non dimittere illis peccata, si ex nostra tolerantia deteriores fiant; veterem historiam vobis recensebo.* Obreclavit Moysi Maria. Quid hic Deus? leprosam eam, & immundam fecit, probam alioqui, & castam; deinde Moyse deprecante, qui eam injuriam passus est, ut crimen remitteret, noluit DEVS, sed quid inquit? Si inspuens inspuisset frater in faciem ipsius, non confusa fuisset. Maneat extra castra septem dies. Cum die quadam perverius quidam sicarius magnum quendam nobilem mortem violenta sustulisset, uxor quidem ejus marito viduata omnem adhibuit diligentiam, ut homicida ille in publicæ justitiæ deveniret manus, quia tamen eventus votis ejus non respondit (habebat enim sicarius ille in aula principem quendam, valde potentem, qui eum protegebat,) ipsa tandem post multorum importunas preces, eidem commissum scelus condonavit. Quod cum ad aures cujusdam, qui sicarii illius amicus erat, devenisset, in mox ad eum mentis accumbentem properavit, dicens: *Exoptatum ad te nuntium defero; quo audito, sicarius tanto est timore, & tremore percussus, quod continuo velut demens exclamare cepit; Hæc me perditum! de me altum est, nam si mulieris ultionem evasi, justis tamen DEI manus non effugiam; & paulo post, transacta circiter hora, e domo egrediens, gravi cujusdam tegula, quæ e tecto in ejus caput decidit, istum percussus, illico animam efflavit.* Optinè igitur nos Ilias Propheta monet, dicens: *Nolite timere opprobria hominum.* At verò quo motivo nos inducere voluit ad hunc tam amarum bonum deglutendum? Subdit confestim, ex ore Dei loquens Propheta: *Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis, & sicut lanam, sic devorabis eos tinea; salus autem mea in sempiternum erit, & justitia mea non deficiet.* Etenim DEUS eo modo operabitur, ut talis calumnia in nostrum beneficium diluatur, omnesque falsas accusationes ab inimicis nostris contra nostram famam, & reputationem machinatas, cum illorum infamia dissipabit, & illos quidem per omnem æternitatem puniet, nobis verò, in præmium illius, quod omnem nostram vindictam DEO remisimus, corporalem, & spirituales salutem impertietur. Unde Sanctus Hieronymus ait: *Sicut vestimentum consumitur verme, vel tempore, & sicut lana a tinea devorantur; sic omne persecutorum opprobrium cum persecutoribus pertransibit: Unde & Apostoli gloriabantur, quod digni essent haberi pro Domino pati contumelias.* Divus Chrysostomus discursum quendam habet valde illis proficuum, & consolatorium, qui causam suam in materia calumniarum DEO committunt, dicit enim: *Multas injurias tulisti? sæpe convitia audisti? ac proinde desideras penam inimici? Atqui in hoc utilis tibi condonatio offensarum, si enim ipse vindicta incumbas, ultionemque prosequaris, siue per verba, siue per facta, siue per imprecationem, DEVS ipse a sumenda ultione superseabit, utpote satagente circa tui ipsius vindictam. Imò non solum non persequeris penas injuriarum tuarum, quas passus es, sed à te ipso multam exiges, ut injuriæ à te habitus. Meretur enim is, qui semetipsum vindicat, ut à DEO severe castigetur, quia falcem suam in messem mittit alienam, utpote qui jurisdictionem illam sibi usurpat, quæ DEO est propria. In nulla benè ordinata republica permittitur, ut persona aliqua privata, per se, & pro se justitiam exerceat. Unde Apostolus ait: *Tu quis es, qui iudicas alienum servum? Domino suo stat aut cadit.* Propheta Regius ait: *Deus ultionum Dominus, Deus ultionum libere agit.* Ubi bis ultionum Dominum DEUM appellat, sicut pariter Spiritus Sanctus in eadem scriptura, ut à principio diximus, bina vice protestatur, dicens: *Mea est ultio, & ego retribuam, mihi vindicta, &c.* ut intelligamus, quanto zelo Deus hoc punctum, & jurisdictionem suam protequatur.*

Per-

2. ypt. l. 1.
ad Quirin.
n. 106.

Tertullianus
patient.

Cur filius
Dei paci-
tus in hunc
mundum
veniens, ius-
sus fuerit ac-
cingere se
gladio.
Pl. 44.

2. Pasch. ib.

David an-
ticipat
hostem tu-
mebat, scilicet
Deum pro se
pugnare.

Deus defen-
dit causam
Job contra
Eliu.

Lyranus.
Et causam
Moyse contra
Aaron, &
Mariam
convitantes
illum.
Num. 12. 2.
Rup. Abb. l.
1. in Num. c.
34.

D. Ambrosius
Pl. 118. c. 6.

Chrys. hom.
22. com. 1. de
similit.

Hist. selecta.
Aug. Man.
c. 282.
Insignis hi-
storia vindic-
tæ Dei
injuriarum ab
injurioso
condonari.

Isai. 31. 7.

Omnes con-
donata inju-
ria cedunt
in nostrum
bonum.

S. Hier. ibid.

D. Chrys. ibid.

Qui seipsum
vindicat,
meretur ut à
Deo se-oris
castigetur.

Rom. 14. 4.

Pl. 91. 1.

Chryl. Pergit ulterius David, dicens: *Exaltare, qui iudicas terram, redde retributionem superbis*. Divus Chrysostomus in eadem homilia, eandem habet considerationem, dum ait: *Quod si in hominibus id fiat, ut vulnerato à nobis alieno servo, dominus illius indignetur, ac pro contumelia accipiat, ipsi quoque si injuriis afficiantur, sententia iudicum, & Dominorum expectanda est*. Idem quoque Sanctus id ipsum persuadere nititur sequenti motivo: *Si in rebus humanis, inquit, nemo sibi tuto jus dicit, & pro arbitrio ultionem dispensat, quanto magis id observandum in rebus illis, ubi Deus ipse vindex constitutus est?* Idem quoque punctum Sanctus Bernardinus his verbis commemorat: *Graviter injuriatur Deum, & turpiter inhonorat illum, si homo auferat sibi aliquid, quod sibi soli reservat Deus*. Tria autem sunt, quae sibi soli reservat, gloriam, iudicium, vindictam. Gloria, sicut *Isaia 42.* ipse Dominus ait: *Gloriam meam alteri non dabo*. Secundo reservat sibi iudicium, hoc est, finaliter iudicare; unde *Ioannis 5.* dicitur: *Dedit Pater omne iudicium Filio, quia Filius hominis est, id est, quia Deus, & homo est*. Tercio sibi reservat vindictam, ideo ad *Romanos 13.* ait: *Da mihi vindictam, & ego retribuam; qui ergo de inimico se vindicare contendit, rapinam perpetrat contra Deum*.

4 Sanctus Bonaventura ad propositum nostrum sequentem de antiquo quodam Romano refert historiam: *Marcus Bibulus vir amplissima dignitatis, & summis honoribus functus, dum in Syria moraretur, duos nobilissimos suos filios à militibus Aegypti occisos cognovit; quorum interfectores ad eum victos Cleopatra Aegypti Regina misit, ut ex eis quam vellet, appeteret ultionem; at ille hoc accepto beneficio, quo nullum majus lucenti dari poterat, dolorem cedere virtuti coegit, & carnifices filiorum intactos ad Reginam remisit, dicens: Hanc vindictam non suam, sed Semaeus esse debere*. Idem verò Seraphicus Doctor post recensitam hanc historiam, in hæc verba subjungit: *Utinam nos sic, cum offendimur, Divino Senatui vindictas relinqueremus, quia dicitur: Mihi vindicta, & ego retribuam; nullam enim injuriam inultam relinqueret, si se homines vindicare nollent*. Divus Chrysostomus in eadem homilia, de similitudine sive ira, inquit: *Injurias aliquis tibi fecit? laesi? infinita mala inflixit? cave penam tuam proseguare, ne Dominum tuum contumeliosè trahes; cede Deo, ipse negotium multo melius administrabit, quam tu cupis; sibi solummodo iustum est, ut pro eo, qui te laesi, preces fundas; quia autem de eo statuendum sit, sibi reservari iussit*. Nos in causa propria competentes iudices esse non possumus, non solum quia causa propria est, verum etiam quia iudicium, & mens nostra ab ira, & appetitu vindicativo conturbata rectè iudicare nescit. Venerabilis Beda super prædicta verba ita scribit: *Dare locum ira, ac si dicas: Quid opus est, vosmetipsos vestras ultum ire injurias, qui nec corda hominum nosse, nec agnita eorum scelera tranquillo valetis animo iudicare? Ego retribuam, mihi vindicta*. Id est, omnia mala, quae vobis irrogantur, mihi sunt, licet sim impassibilis, sed ego vindictam mihi pro his retribuam, puniens aternaliter eos, qui temporaliter vos affligunt. Poeta ille olim cecinit: *An nescis longas Regibus esse manus?* quod longè verius de Dei providentia dicere possumus; ac proinde, dic sodes, quemnam exaltimas inimicum tuum melius plectere posse? Tene, an verò Deum? Certum est, quod inimicus tuus priori loco Deum offenderit, & postea te, adeoque Deus per justitiam suam inimicum tuum ex pluribus titulis castigabit, tum ut infallibiles suas adimpleat promissiones, quia *justus Dominus, & justitias dilexit*, tum ne te defraudet, qui causam tuam ipsius manibus remisisti. Nunquid magnus futurus esset favor tuus, si te à potenti aliquo viro indignè tractato, princeps supremus se tibi obligaret, quod injuriam tibi factam aequali rigore castigare vellet, ac si offensa propriæ suæ personæ irrogata fuisset? Hunc autem favorem Filius Dei omnibus injuriam patientibus promittit, quas enim illi patiuntur injurias, sibi irrogatas esse censet, unde ait: *Quod uni ex minimis meis*

Mansi Bibl. Praed. Tom. II.

fecistis, mihi fecistis; ac proinde se nobis obligat, quod vindicaturus sit omnes nobis illatas offensas, idque duplici titulo: Primo, quia ipsemet per eandem offensus fuit, deinde verò, quia nobis causam nostram (dummodo hanc illi committamus) defendere promissit. Ac proinde ubicunque nosset, & ejus inimicus fuerit, ipsum suo tempore visitabit: Si ascendero, inquit David, in caelum, tu illic es, si descendero in infernum, ades: Si sumptero pennas meas, &c.

5 Obijcies fortasse, sæpè contingere, quod inimici per datam illis condonationem insolentiores evadant, alia verò ex parte divinum supplicium non semper illis immittatur, sed sæpè ab omni pena immunes ad mortem usque vivant. Ac proinde respondeo, Deum nostrum (de quo Psalmista ait: *De vultu tuo iudicium meum prodeat, oculi tui videant aequitates*,) non sine causa dicere: *Ego retribuam in tempore*. Quodnam est tempus illud, quod Deus ad puniendum expectat? Nimirum tempus transitus ex hac vita ad aliam. Ecclesiasticus vindicativo minatur, dicens: *Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, & peccata illius servans servabit*. Verum quidem est, quod Deus pro quovis tempore peccatorum promiserit remissionem, cum hac tamen conditione, si nos nostra quoque offensas dimittamus, secus verò minime; Deus igitur ad punctum usque mortis peccata vindicativi castigare sæpè differt; tunc verò illa infallibiliter, & severissime castigabit; tamen enim Deus pro aliis peccatis facillè reconciliatur, versus odium tamen, inimicitias, & vindictas, implacabilem se, & inexorabilem exhibebit; ideo dicit Scriptura: *Cor durum male habebis in novissimo; & iterum: Iudicium sine misericordia fiet illi, qui non fecerit misericordiam*. Variablis legit: *Cupidum ultionis, ultio manet à Domino*. Complutensis verò vertit: *Vindicans à Domino inveniet vindictam*. Hugo Cardinalis prædicta Ecclesiastici verba ita exponit: *Et peccata illius servans servabit, id est, peccata illius injuriantis servans Dominus ad puniendum, servabit ad puniendum, si non penituerit hic; & ideo Job 21. dicitur: In diem perditionis servabitur malus*.

6 Apud Ezechielem sequens legitur à Deo facta comminatio: *Pro eo, quod fecerunt Palaestini vindictam, & ulsi se sunt toto animo, &c. Ecce ego ostendam manum meam super Palaestinos, & interficiam interfectores, & perdam reliquias maritimae regionis*. Deus enim iusto suo iudicio permittit, ut familiarum, civitates, provinciae, & regna integra in ruinam abeant, & dispersionem. Paulò post verò subditur: *Reddes eis vices, Domine, juxta opera manuum suarum, dabis eis scutum cordis*. Quodnam verò est hoc supplicium, quod Deus comminatur, scilicet dare illis qui se vindicant, scutum cordis? ergone sagittae iræ Dei in ipsos penetrare non poterunt? siquidem circa cor scutum portant, per quod defendantur? Enimverò non est hic sensus verborum Dei, nec hoc vult dicere Deus, sed potius verba illa concordant cum iis, quæ paulò ante citavimus, nimirum: *Cor durum male habebis in novissimo*; nam circa corda illorum, qui spirant vindictas, in hora mortis cingentur veluti ferro, & chalybe, odiis, inimicitias, rancoribus, quibus quo ad usque vixerunt, fuerunt immergi, adeo ut verbum, vox, & gratia Dei ad corda illorum penetrare non possint, ideoque à se repellent confessorum monita, exhortationes religiosorum, propositasque illis de suppliciis æternis comminationes surdis auribus excipient. Unde Bellovacensis de iis ita scribit: *Tales descendant in infernum cum armis suis, sicut dicitur Ezechielis 30. qui scilicet armati odio, & mala voluntate moriuntur*. Sic dicit Magister Jacobus de quodam Comite, qui cum inungeretur, & moreretur, & diceretur ei ab inungente: *Pax tecum, cum habuisset guerram cum quodam vicino suo, credidit, quod rogaretur de pace facienda cum eo, cum autem totis viribus reclamaret, & contradice-*

Ps. 138.

Tempus est, si quis ex hac vita in aliam vitam Deo cōspiciat.

Ps. 138.

Ecclesi. 1. Promissio nobis Deus Viam peccatorum, si nos offensas aliorum dimittamus.

Ecclesi. 17. Variab. Complut. Hug. Card. in Ecclesi.

Ezechiel. 30.

Qui spiritus vindictae fovet, in hora mortis in iudicium moriuntur.

Bellov. spec. mor. lib. 1. p. 5. dist. 1. Sanch. 10.

et paci facienda, in illa contradictione spiritum exhalavit, & sic cum odio, & ira armatus ad inferos descendit.

S. Bern. de a.
h. 10. c. 24.
Superbia
historia vin-
dicatur V.
tula.

7 S. Bernardinus ad hoc propositum terribilem quendam refert casum, qui in monte Calvariae juxta Christi sepulchrum, videlicet Anno 1419. contigit. Cum enim ibidem in turre quadam diversi viatores ad visitandam terram Sanctam ex Hispania appulissent, accidit, quod vetula quaedam eos circumiens, ad adolescentis cujusdam pedes offendens, in terram corruerit, levi equidem casu, corpore quo illaesa. Exinde tanta indignatione, & odio contra illum adolescentem repleta est, quod cum pervenisset cum ceteris peregrinis ad locum nostrae redemptionis, id est, ad Calvariae montem, adolescente ab ea humiliter veniam postulante, illa talem loquem offensam parcere noluit; ac ne moris est, convenientibus aliis peregrinis ad humilem, & devotam confessionem, atque ad sacram communionem, antequam visissent illa loca sacra, inter alios accessit ad confessionem adolescentulus ille, qui inadvertenter laeserat mulierem; hic narravit confessori scandalum, quod de illo sumpserat vetula illa innocentem. Statim mittitur ad vetulam illam postulaturus veniam, & innocentiam nibilominus ostensurus; quod quidem ea humiliter in praesentia peregrinorum implente, & illam exhortantibus ad hoc etiam aliis, illa vero remittere denegante, ad confessorem revertitur adolescens, indicans duritiam mulieris; remittitur bis, & tertio ad eandem genibus flexis, & brachiis cancellatis, cunctis peregrinis ad indulgendum adolescenti innocentem, exhortantibus. Illa indignata, & a diabolo jam obsessa, oblita anima sua, oblita laborum atque discriminum praeteriti itineris, oblita sacrati loci, sanguinis Salvatoris, oblita illius, qui in cruce ibidem pendens, non tantum large pepercit, verum etiam ardenti charitate Patrem pro suis crucifixoribus exoravit, oblita divina misericordiae atque justitiae, tantum memor injuria, ad indulgendum adolescentulo, nullo modo potuit inclinari. Nimirum ad litteram in ea adimpletum fuit: Cor durum male habebit in novissimo. O judicium summi Dei! exclamat Sanctus Bernardinus. O tremenda justitia divina severitatis! dum juvenis ille cum ceteris peregrinis suscepit Dominicum Sacramentum, vetula illa a demone jam arrepta, in cisternam, qua quasi per viginti passus distabat, abiens, veloci se impetu precipitavit, & quod mirabile est, multis circa cisternam existentibus ut haurirent aquam, satis de parva cisterna ore, nullus de ejus precipitio percepit. Unde dictus Sanctus concludit, dicens: Discant hic omnes animae duri cordis, ac nolentes parcere inimicis, quod sicut Iacobi 2. scriptum est: Judicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam. Verisimile equidem est, eandem mulierem aliis quoque temporibus vindictae cupidam fuisse; ac proinde qua sic vixit, sic moritur. Porro quam tenaciter odium cordi humano adhæreat, exinde colligi potest, quod, ut in historiis Indiarum scribitur, quidam ex industria e Lusitania navigavit in Indias, nullo alio fine motus, quam ut inimico suo in Indiis commoranti necem inferret, qui tamen conversus est concionem auscultans Domini Albornodi, in qua de inimicorum dilectione peroravit. David in Psal. 40. mortale quoddam inimicorum suorum erga se odium his verbis expressit: Inimici mei dixerunt mala mihi, quando morietur, & peribit nomen ejus; verumtamen quia causam suam Deo commisit, ab eo defensus, atque ad vitam immortalem perductus fuit: Me autem propter innocentiam suscepisti, & confirmasti me in conspectu tuo in aeternum.

Sacchin. an.
1560. a. 171.
tom. 2.

Pl. 40. 6.

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

Acceptatum injuriarum remissio ex corde proficisci debet; ubi etiam nonnulla considerantur ad illam facilitandam opportuna media.

THEMA.

Non oderis fratrem tuum in corde tuo, Levitic. 19. vers. 17.

1 Deus olim in Levitico severè vetuisse scribitur, ne quis venenum odii contra fratrem suum in corde suo fovere præsumeret, prout ex illis verbis patet: Non oderis fratrem tuum in corde tuo; nomine autem fratris quilibet homo comprehenditur, ut Cajetanus exponit, dum ait: Et ratio repugnans alicui assignatur, frater enim non est materia odii, sed amoris, & quia propria odii sedes cor est, non ideo adjungitur: in corde tuo, quia extra cor possit esse odium, sed ut intelligatur, non odio occulto habendum esse fratrem. Eamque deordinationem in Absalone exemplificat, qui Amnon mortali odio prosequens, in externa tamen forma omnem erga eum exhibebat benevolentiam, & amorem, ita etiam ut ipsum ad convivium invitaret, cui mortem machinabatur occultè.

2 In parabola de decem millibus talentorum, celestis Magister severissimum aeterni Patris sui supplicium eis minitans, qui in remittendis per proximos illatis offensis obstreperi forent, sequentibus verbis usus fuisse legitur: Sic & Pater meus celestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. Ubi Sanctus Hieronymus, Christum magno cum mysterio, de cordibus vestris dixisse advertit, inquit: Quia potest unusquisque dicere, nihil habeo contra eum; ipse novit, habet Deum judicem; omnem simulationem ficta pacis evertit, dicens: Si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. Quem textum simili penitus commentario amplificat Cajetanus, dum inquit: Non vult simulatam remissionem, sed ex intimo corde, qui cordium scrutator, & judex est Deus; Adeoque non sufficit inimico reconciliari secundum oculos mundi, siquidem Deus, qui cor nostrum penetrat, quæ dilectionis nostræ sit ratio, an scilicet verè aurum sit, optimè dignoscit; quapropter Sanctus Augustinus hoc salutare nobis tradidit dogma, dicens: Melius est, ut clames ore, & dimittas in corde, quam sis blandus ore, & crudelis in corde. Neque minus efficaciter, & aptè eadem Christi verba explicat Dionysius Carth. dicens: Cordialiter diligendo injuriantem, & culpam penitus dimittendo, ita ut nihil amaritudinis, iræ vel impatientiae inhæreat animæ vestre.

3 Sanctus Bernardinus auctoritati S. Bernardi in quodam super Cantica sermone innixus, ita eandem confirmat veritatem, dicens: Sunt quidam sic donantes injuriam, ut non ulciscantur, sapienter tamen improperent. Sunt etiam alii, qui licet sileant, manet tamen odium altamente repositum, & rancorem tenent in animo, quorum neutrum plena indulgentia est. Sanè si quis Cainum vidisset DEO sacrificia offerentem, nunquid cum virum reputasset, religione, & pietate insignem? & nihilominus Deus, qui intima scrutatur cordium, oblationem ejus benigno non est intuitus oculo, quia scilicet venenum odii fraterni in corde ejus contemplantur; quapropter Sanctus Bernardus illi improperat, dicens: Quid miraris Cain, si non respicio ad te, qui ita divisus es in te, si manum devotioni, quid animam das livori? Ita pariter quot sunt (proh dolor) qui secundum externam speciem se reconciliatos perhibent offendentibus, qui tamen interiori viperinum fovent odii venenum? quos Sanctus Augustinus saluberrimè his admonet verbis: Ibi dimittite, ubi Deus videt, aliquando enim homo dimittit ore, & tenet odium in corde, non timens oculos Dei: Prorsus dimittite, quia quod propter homines dimittitur, non apud Deum valet; quod autem propter Deum dimittitur, apud Deum valet, &

Odium, licet non ostendat exteriori, sic nec fovet in corde. Cajet. ibid.

Monet Christus inquit, non remittendas non solum exteriori, sed & ex corde. Matth. 18. 35.

Hier. ibid.

Cajet. ibid.

S. Aug. ser. 15. de verb. Dom. in can. c. 1. Dion. Carth. ibid.

S. Bern. de a. 1560. a. 171.

Qui ita dimittunt injuriam ut odium conservent in corde, nihil benefacient neque merentur.

S. Bern. 34. in Cant. 1. 1. et in Cant.

S. Aug. de 10. 1. 44.

El corde
condonanda
est injuria.

1. Aug. Cris.
de temp.

Matth. 5. 44.
Inimici vo-
stros diligite
ut, & gradu-
dum pro
vobis.

1. Bern. 1. 1. 1.
1. 1. 1.

1. Bern. 1. 1. 1.
1. 1. 1.

Quomodo
inimici vo-
stros diligite.

1. Aug. 1. 1. 1.

1. Bern. 1. 1. 1.
1. 1. 1.

1. Bern. 1. 1. 1.

1. Bern. 1. 1. 1.
1. 1. 1.

apud homines prodest. Forsitanne amore Dei offen-
sum vos remississe inimico vestro dicetis? Advertite
quoniam Deus videt cor vestrum, vosque mentitos
esse cognoscit, siquidem in vobis non amor suus,
sed odium nidificat contra proximum. Unde Sanctus
Augustinus quendam in danda indulgentia offensus
difficilem ita interrogat: Quid dicis? respondebis for-
se: per infirmitatem non possum. Sed profice, & age ut
possis, maxime quia oraturus es iudicem, quem fallo-
re nemo potest, qui altissimus est causam tuam. Ubi
notandum, Sanctum Augustinum dicere: Iudicem,
quem fallere nemo potest: Deus enim iudex erit,
quem nemo potest decipere, ac proinde cum ille
cor nostrum penetret, necessum est ut circumspecti
simus, in abolendo ab eo omni rancore, omni ma-
levolentia, omni amaritudine. Nescio, an aliquan-
do observaveritis, quod incarnata sapientia Matth. 5.
praeceptum de dilectione inimicorum praescribens,
iussit, ut illos amemus, illis beneficeremus, &
rogaremus pro illis: Diligite inimicos vestros, bene-
facite his, qui oderunt vos, orate pro persequentibus,
& calumniantibus vos. Nunquid sufficisset dicere:
diligite illos? nequaquam; cum enim probatio dile-
ctionis, exhibitio sit operis, ut hic amor in nobis clu-
etcat, illos a nobis beneficiis affici voluit: Benefaci-
te his, qui oderunt vos; atque insuper ut hunc amo-
rem ex corde procedere demonstraremus, voluit, ut
cor nostrum in oratione pro ipsis elevareretur ad Deum.
Sanctus Bernardinus naturam, & conditionem de-
scribit illorum, qui solum extrinsecus condonant.
Sunt plerique, inquit ille, qui se dicunt parcere inimi-
cis suis, nec velle eis nocere, tamen non posse eos videri,
neque insuper volunt cum eis loqui; contra quos
Chrysostomus de compunctione cordis, tractans illud:
Dimitte nobis debita nostra, ait: Si tantummodo non
ladas cum qui te laesit, avertas te tamen ab eo, nec li-
benter eum videas, manet sine dubio vulnus in pectore,
& dolor augetur in corde; quod si est, nondum neque,
quod Christus mandavit, expletur. Numquid tu ita
vis propitium tibi Deum fieri, ut non quidem ladas,
avertas tamen se a te? & peccatorum tuorum ve-
niam possis, talem exhibere te debes his, qui delinquant
in te.

3. Salmeron de hac eadem inimicorum dilectionis
materia tractans, idem promovet intentum doctrinae
sequenti: Est magna virtus ita linguam possidere, ut
bonum pro malo reddat, cum tamen certissimus sit cor-
dis index. Non tamen ergo pro inimicis orandum, sed
etiam illis est bene precandum. Diligite corde, bene-
facite opere, orate verbo; diligite, dando primo cor,
benefacite, largiendo temporalia, orate, spiritualia
communicando. Cuius tenentis Sanctus Gregorius ple-
nissime subscribit, quando & ipse, qualiter ex corde
inimicum diligere debeamus, ita nos instruit, dicens:
Sciendum est, quia inimici dilecti tunc veraciter custo-
diuntur, cum nec de profectu abjiciuntur, nec de ruina il-
lius letantur. Nam saepe in dilectionis imagine erga ini-
micum animus fallitur, seque tunc diligere astimat,
sive vis contrarius non existat; sed dilectionis vim
occulte, & veraciter aut profectus inimici, aut casus
interrogat. Hac enim de re ad plenum semetipsam mens
hominis nescit, nisi cum quem sibi adversarium cre-
dit, in defectu vel profectu mutasse modum sui sta-
tus invenerit. Si enim de prosperitate abjicitur, &
de calamitate odientis letatur, constat quia non amat,
quem non vult esse meliorem, eumque etiam stantem
voto persequitur, quem cecidisse gratulatur. Quo in-
puncto Job veraciter se iustificatum ostendit, dum
ait: Si gavisus sum ad ruinam ejus, qui me oderat,
& exultavi quod invenisset eum malum; non enim
dedi ad peccandum gustum meum, ut expecerem male-
dicens animam ejus. Circa quae verba Sanctus Grego-
rius ita discursit: Peccaret quippe, si hoc optaret a
Deo fieri, quod ipse facere vel omnino non posset, vel
si posset, minime deceret; nam qui maledictionibus
inimicum impetunt, quid aliud in illo facere Deum
volunt, nisi quod ipsi facere aut nequeunt, aut eru-
bescunt?

6 Sanctus Bonaventura quandonam inimico ve-
niam petenti, offensam remittere teneatur, exami-
nans, quaerit: Vtrum teneatur quis remittere injuriam
inimico petenti; respondetque sub distinctione, in-
quiens; Ex injuria solent oriri tria. Primum est ran-
cor in affectu, secundum est rancoris signum in effectu,
tertium est actio contra injuriam. Primo tenetur quis
statim remittere, etiamsi non rogetur; secundo tenetur
remittere veniam veraciter petenti, id est, parato emen-
dare secundum facultatem suam; tertium non tenetur re-
mittere.

7 Salmeron citata examinans verba: Nisi remis-
eritis de cordibus vestris; ita eundem proposito nostro ac-
commodat textum: Addit, ex cordibus vestris, quia
injuria condonatio ab omni furore, & fitione debet ef-
se aliena. Pro cuius confirmatione quidam nobis
deserviet ceremonia missae; post Pater noster enim
in Sacrificio missae recitatum (ubi coram Deo, de-
bita, id est, offensas a proximis nostris illatas nos
remississe protestamur,) Sacerdos prosequitur, di-
cens: Pax Domini sit semper vobiscum, & paulo
post pax porrigitur, quae in missis solemnibus ad
omnes deferretur: id autem quod in praesenti notan-
dum, documentum est, quod Divus Chrysostomus
circa hanc ceremoniam insequentia tradit verba,
dicens: Nam osculum pacis parrigere, tempore quo mu-
nera offeruntur, in usu est; sed vereor, ne forte plures
ex nobis labijs hoc tantummodo faciant, cum Christus
pacem non ex ore, sed ex corde desideret, & affectu
velit proximum, non labijs honorari. Si enim pax non
habetur in corde, quasi in scena res agi videtur, & lu-
do, unde per hoc exacerbari Deus credendus est potius,
quam placari. Puritas enim, & veritas est, quae placet
Deo; respuit autem, & odit omne quod simulatur, & sim-
ulatur.

8 Ad facilitandam vero cordialem hanc injuriarum
remissionem, efficiendumque ut eadem sit permanens,
advertendum est, quod Sanctus Anselmus in capite quo-
dam cui titulus est: Ratio, quomodo inimici diligere pos-
sint, his verbis tradit: Ad hoc considerandum est, qua-
liter is, qui in bono proficere desiderat, sibi ipsi vim in-
ferre debet, ut proficere valeat: licet carnalis seu natu-
ralis appetitus meus damnum appetat, non tamen hoc ore
confiteri debeo, sed potius damnum ejus plangere, & con-
tra appetitum carnis meae illius prosperitati favere. Si ra-
tionem consideremus, rectius agimus, quando Deo obedi-
mus, quam faciamus quando carnali voluptati consenti-
mus; praeceptum enim Domini est, ut inimicos diligamus.
Si ergo eos affectuose diligere nequeo, quoniam carnalita-
tem meam ad amorem eorum adhuc flectere non valeo,
tamen velle debeo eos me posse amare, & donec valeam
hoc agere, verbum quod potestati meae subiacet, bonum &
non malum de illis promulgare. Cuiusque hoc ago, non
mentior quando dico me illos diligere, quoniam velle ad-
jacet mihi, perficere autem non habeo. Condoletur tamen
Dominico praecepto secundum rationem spiritus mei, ut eos
diligam, quamvis corruptibilitas carnis meae repugnet.
Unde consideratione quoque dignus est discursus quem
Sanctus Augustinus ad hoc idem propositum facit, di-
cens: Sicut in te homo; ille sicut, tu deprecare; ille
odit, tu miserere. Febris anima ipsius te odit; sanus erit,
& gratias aget tibi. Quomodo medici diligunt egrotos?
nunquid egrotos diligunt? ad hoc diligunt, ne egroti perma-
neant, sed ne ex egrotis sani fiant. Et quanta plerumque
patiuntur a phreneticis? quales contumelias verborum?
plerumque & percutiuntur. Persequitur ille febrem,
ignoscit homini. Et quid dicam fratres? Amat inimicum
suum? imo odit inimicum suum, morbum enim ipsius odit,
& amat hominem a quo percutitur, odit febrem; a quo
enim percutitur? a morbo, ab agra-tatione, a febre.
Illud tollis, quod illi adversatur, ut remaneat illud, unde
gratuletur. Sic & tu; si odit te inimicus tuus, & injuste
te oderit, ne veris quia cupiditas saeculi in illo regnat, pro-
pterea te odit. Si odisti illum, & tu contra reddis malum
pro malo. Quid facis reddere malum pro malo? Num egro-
tum flebam qui te oderat, jam duos plango, si & tu odisti?
Sed persequitur rem tuam; tollit tibi nescio quae habes in
terra. Ideo illum odisti, quia angustias tibi facis in terra?
Noli pati angustias, migra in caelum, sursum cor ibi ha-
bebis, ubi beatitudo est, ut nullas angustias patiaris in spe
vite aeternae. Attende, quae tibi tollis, nec illa tibi tolleret, ni-
si ille permitteret, qui flagellas omnem filium quem recipit.

Salmeron. 1. 1. 1.
Hoc ipsum
nos docet
aliqua cere-
monia in
Missae.

Chrysostomus
de compuncti-
one.

Quid facili-
ter cordiale
condonatio-
nem injuriarum
S. Anselmus de
1. 1. 1. 1.

1. Aug. 1. 1. 1.
1. 1. 1.

relinquentes, inde moriuntur, ac proinde majus sibi ipsis damnum accersunt, quam aliis inferant. Eodem modo vindicativi majus malum sibi ipsis adsciscunt, quam aliis, de quibus se ulciscuntur, quia animæ propriæ mortem inferunt, inimicos verò suos vel in facultatibus tantum, vel in honore, & fama, vel denique in vita damificant; animæ verò nullum præjudicium inferre possunt. *Ipse ulciscendi avidos*, inquit D. Chrysostomus, *primum perdit ultionum meditatio*.

3 Philo Hebræus cogitationes hominis vindicativi parus viperinos appellat, quia hujus serpentis fetus in lucem egrediendi impatientes, priusquam nascantur in lucem, viscera matris rodunt, eandemque occidunt. Eodem modo qui illatas sibi injurias repellere, & ulcisci intendit, priusquam inimicum sauciet, animæ propriæ mortem inferit. S. August. qua ratione is, qui odit, homicida esse dicatur, ita declarat: *Non venenum parasti, inquit, non ad percutiendum inimicum cum gladio processisti, non ministerium sceleris perpetrasti, non locum, non tempus, postremo ipsum scelus non fecisti? Tantum odisti, & prius te, quam illum occidisti*. D. Chrysostomi ingenio, & spiritu dignus est ille discursus, quem ad spiritus vindicationis in nobis reprimendos instituit; probat enim quod semper major sit injuria, quam nobismetipsis facimus, ea, qua ab adversariis nostris molestati sumus. Dicit igitur: *Corripe iram, extingue furorem, siue quis afficiat invidia, siue contumelia, lacrymis illum prosequere, ne indignemur, condole; ne exacerberis, ne dicas, in anima patior injuriam, Nemo est in anima injuriam patiens, nisi nos ipsos in anima injuria afficiamus*. Et quidem ratio hæc est efficacissima, quia quantumcunque inimicus ferociat, & implacabilis existat, nulla tamen injuria animam nostram maculare potest, nisi nos ad hoc præbeamus consensum: At verò si nos contra injuriam in corde spiritus vindictæ concipiamus, tunc nos ipsi animam turpissima, & vituperosissima injuria quam recipere possit, contaminamus, quia illam filiatione Dei privamus, & mancipium dæmonis constituimus. Unde D. Chrysostomus ait: *Conviciis te quispiam, & contumeliis afficit? te nil in anima læsit, sed nec in corpore: tu te ipsum in anima læsisti, aerum que dixisti, illic penas subiturus*. Idem Sanctus in sequenti homilia lequens tradit monitum: *Ne dilecti, cum multis inimicum vis, te ipsum precipites, aut Dei presidio spoliis; quod si inimico tuo condonabis, eodem tempore tibi metipso primo loco condonabis, quia in te prius peccatorum tuorum remissionem recipies, juxta illud: Dimittite, & dimittimini*. Noli igitur mortaliter offendere animam tuam per odium, & vindictam. Insuper etiam inimicum tuum luctari poteris, eundem in hac vita, atque per remissionem injuriæ tuæque benignitatem ab omni iræ veneno in corde liberando. De S. Stephano S. Fulgentius ita scribit: *Charitatis virtute suffultus vicit Saulum sevientem, & quem habuit in terra persecutorem, in celo meruit habere consortem*.

4 Legatis velim illam de debitore decem millium talentorum à Christo traditam parabolam, cui quidem immensum hoc debitum condonatum fuit: at verò quia erga alterum conservum suum adeo sævus, & crudelis fuit, Rex illum in carcerem conjecit, & ingentem hanc summam ab illo ad novissimum usque quadrantem reperti præcepit: *Et iratus Dominus ejus tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum*. Quis hic non videt damnum quod infelix ille sibi metipso fabricavit, longè majus fuisse illo, quod conservo suo intulit? Tandem verò incarnata sapientia præfatam parabolam his verbis concludit: *Sic & pater meus celestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris*. Hoc valde terribile est exemplum, inquit Albertus M. omnibus hisce, qui nolunt injurias illatas ex corde dimittere; nisi enim tibi irrogatas injurias remiseris, præparare te potes ad reddendum divinæ justitiæ rigorosissimum computum omnium illorum, quæ in tot annis commisisti: *Sic & pater meus celestis faciet vobis*. Observandus verò hic est modus, quo Christus loquitur, quando de vindicativis disserit; dicit enim: *Sic pater meus*; non dicit: *pater vester*, sicut alias in tot occasionibus dicere solitus fuit; tunc enim

dignissimus filiorum Dei titulus nobis cum Christo communis est, in inimicis nostris illatas injurias remiserimus; unde Matth. 5. de dilectione inimicorum loquens, ait: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui odervnt vos, orate pro persequentibus, & calumniantibus vos, ut sitis filii patris vestri, qui in celis est; esto te ergo perfecti, sicut & pater vester celestis perfectus est*; hic verò postquam dixisset: *Si non dimiseritis*; mox nos jure divinæ filiationis destituit: *Sic pater meus celestis faciet vobis*: jam enim non amplius erga vindicativos se patrem, sed inexorabilem exhibet judicem; quia, ut Theophylactus ait: *Indigni sunt tales, qui Deum habeant patrem*. D. Chrysostomus quoque super hæc verba ita scribit: *Non dixit: pater vester, sed meus; non enim digni sunt isti quorum pater Deus vocetur, cum ita nequam sint, ut homines odio prosequantur*. S. Augustinus odium hominis vindicativi per sequentia S. Jacobi Apostoli verba hunc in modum ponderat: *Qui universam legem complevit, offendar autem in uno, factus est omnium reus: quid est hoc unum, nisi quod supra diximus, mandatum novum de vobis, ut vos invicem diligatis? quid est inquam hoc unum, nisi id quod Apostolus dicit: Omnis lex in uno sermone completur: diliges proximum tuum sicut te ipsum? etiam inimicos diligite, quia quicumque hoc implere nolunt, reliqua illis opera bona prodesse non poterunt*.

5 Scire percuperem quamnam vindicativus ex ultione utilitatem percipiat: certe non aliam, nisi quod vincens inimicum implet eodem tempore victus servus, & truculentissimi inimici, dæmonis scilicet, mancipium evadat, à quo tantis improperiis in perpetuum contemnetur, & cruciabitur: qui verò ad injurias remittendas se disposuerit, universum infernum impugnat. S. Ephrem in tractatu, de eo, qui à maledictis, & contumeliis alienus est, inquit: *Beatus ac felicissimus, qui maledictis, & contumeliis proscindendo proximum, linguam suam non maculat, qui maledictis, & contumelia spiritum viciat, ab improborum se consuetudine servat, exercitusque demonum fugat ac superat*. Quisquis injuriatus non irascitur, nec acceptas ulciscitur injurias, tanto amplius, & facilius dæmonem superabit. D. Chrysostomus de Davide, postquam Saul inimicum dimiserat, è spelunca Odolla egrediente, ita scribit: *Ascendit hoste vulneribus innumeris sauciato, ut qui tametsi servasset salutem, tamen illum revera hostem diabolum multis plagis afflixit*. Alibi quoque in laudem mansuetudinis ita effatur: *Nil securius est, quam inimicis parcere, neque periculosius quidquam, quam suam persequi injuriam, & se ipsum ulcisci velle*. Qui enim occiderit, se ipsum sepe condemnabit, & sceleratam habebit conscientiam, in singulos dies, & horas ab illo peccato velut stimulis punctus. S. Prophetæ Job ait: *Vere stultum interfecit iracundia*. Quod si quis esset, qui ut adversarium suum cruento vulnere sauciaret, sibi metipso cor proprium pugione transfoderet, nunquid talis verè stultus, catena vincendus censendus esset? Hæc autem est deplorabilis hominis Christiani stultitia, qui manus suas inimici sui sanguine conspurcat, non reflectens se ad hoc, quod dum illi necem infert corporalem, semetipsum in anima occidat, quod longè est majus malum: talis enim Lamech dicere potest: *Occidi virum in vulnus meum, & adolescentulum in livorem meum*.

6 Ponderari omnino merentur illa Ecclesiastici verba directa ad illos qui ad vindictam sunt proclives, dicit enim: *Homo homini reservat iram, & a Deo querit mercedem; in hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur? ipse cum caro sit, reservat iram, & propitiationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius? ubi singulariter notanda sunt verba illa, cum caro sit*.

7 Homo in corrupta natura sua ad peccatum quotidie contra Deum committendum proclivis est, siquidem septies in die cadit justus, & in peccatis natus est totus; adeoque continuam Deo pro delictis suis remittendis supplicandi habet necessitatem; qualiter itaque salutis animæque suæ amans, offensas suas sibi à Deo indulgeri petit, quando ipse in ignoscendis sibi factis injuriis se difficilem præbet? Nequaquam simile quid speret homo, nisi ipsemet prius injuriam remiserit. Celebre equi-

Apoc. 18. 1. ipse inferit damnum, & mortem.

Chryl. hom. 4. in act. Phil. Hebr. Cogitationes Vindictæ. Sine formâ viperinâ.

Aug. ser. 37. de temp. Quomodo is qui alterum odit dicatur homicida.

Chryl. 10. 1. hom. 11. ad pop. Antioch.

Per Spiritum Vindictæ privamur filiatione Dei.

Chryl. 10. 1. hom. 11.

Luc. 6. 17.

S. Fulg. serm. de S. Joseph.

Damnus vindicativorum patet in debitorum decem millium talentorum.

Mat. 18. 14.

Albertus M. ibid.

Titulus filiationis Dei cum Christo nobis est communis, si condonamus injurias.

Matth. 14. 4.

Theop. 1. 1. 14.

Chryl. hom. 4. in Mat.

S. Aug. 161. de temp.

Vindictam se de inimico, si mancipiis dæmonis.

S. Ephr. de virt. & vic.

Chryl. hom. 1. de Dav. & Saul. 10. 1.

10. 1. eccl. de mansuet.

Vindictivus occidit se ipsum.

Job. 1. 1.

Gen. 4. 11.

Ecl. 18. 1.

Vindictivus frustra petit remissionem peccatorum à Deo. Prov. 14. 19.

Bar. an. 160.
n. 33.
Horrendus
lupus Sapi-
entis, nolens
reconciliari
Nicephoro.

equidem illud notumque est, quod de Nicephoro, & Sapphio tradunt Annales Ecclesiastici. Hic enim odio flagrabat contra Nicephorum obstinatissimus in malo, neque illi ullatenus remittere volebat, licet ille per varios humilitatis, & submissionis actus ad quamcunque satisfactionem præstandam sese obligaret, ut placaret inimicum. Cum itaque hic ad martyrium duceretur, occurrit ei Nicephorus, iterum instantissime pro venia supplicans; sed tunc magis ille induratus persistit; atque idem permisit Deus, ut dum carnifex ictum ei infligere vellet, ipse Christo renunciens, idolum sacrificaret: Ecce vobis odii effectum adeo miserabilem, siquidem etiam gloriosissima nos privavit martyrii corona, fide quoque & anima. Nicephorus itaque longè fortior per Dei gratiam se carnifici stetit, & Christi fidem pro Apostata confitens, palmam martyrii eripuit vindicativo.

Mat. 24. 12.
Nihil frigidius
est animo
ultra vo-
luntate.

D. Chrysost.
hom. 4. in
eod.

Hom. 14. ad
Eph.

8 Alia inter, quibus Ecclesiam suam tempore Antichristi conquassandam prædixit Dominus, infortunia, unum quoque fuit his expressum verbis: *Quoniam abundavit iniquitas, refrigescet charitas multorum.* At quæ in re charitatis ignis remittet in multis, ut iniquitas abundare incipiat? Respondet D. Chrysostomus: *Quid autem magis ridiculum, & quid frigidius anima, quæ semper irascitur, & vult ulcisci?* In alia quoque homilia idem Sanctus hoc sequens pro extinguendo iracundie igne efficax assignat remedium in hæc verba: *Quomodo flammam extinguemus? si nostra ipsorum peccata mente versemus, quantum Deo debeamus, & ad ei reddendam rationem, sumus obnoxii. Si cogitemus, quod non ulciscimur inimicum, sed nos ipsos; si cogitemus, quod diabolum latitia afficimus.* Et paulò post in eisdem homilia progressu, eundem prosequitur discursum, dicens: *Vix accepta injuria esse memor, & inimicus? sis inimicus, sed diaboli, non membrui. Propterea nos animo, & ira armavit Deus, non ut ense in nostra corpora adjiciamus, sed ut totum gladium in diaboli pectore immergamus.*

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Varia considerantur pericula, timores, remorsus, anxietates, & alia mala, quibus vindicativi interius, & exterius agitantur.

THEMA.

Impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest, II. 37. v. 30.

Vindictæ
vix ubi
pacem
debet.

Chrysost.
hom. 22.

De Scribitur
Biblia con-
dicio odien-
tis.

S. Thom.
Vil. 1. 1. in
1. 6. C. 1.

II. 3. 9.

II. 3. 11.
Odium, &
vindicta
non con-
tra Mardochæum
sed ipsam re-
cordamur.

Hæc de mari semper agitato, & tempestuoso similitudo, cor mirabiliter exprimit vindicativi, continuo impetuosius agitarum ventis, sibi que per iram, furorem, & vindictam invicem contrarius. Quam infelicem eorum, qui ab injuriarum ultione se linunt seduci, conditionem, D. Chrysostomus, in homilia quadam, cui titulus de similitudo, in hæc describit verba: *Dum vindictam adornas, primum te ipsum tormento afficis, veluti si carnificem iram tibi apposuisses, dilanians tua ipsius viscera. Quid enim miserius homine perpetuo irato? Quemadmodum furiosi nunquam fruuntur tranquillitate, ita qui similitudinem gerit, & inimicum habet, nunquam fruatur pace, perpetuo æstuans, tempestatemque cogitationum in dies aggravat, verba saltaque secum reputat, ipsius quoque nomini infestus, qui injuriam dedit.* S. Thomas de Villanova homini sanguinario verba illa Davidis adaptat, dicens: *Domine Deus meus si feci istud, si est iniquitas, &c.* Tandem verum illum declaraturus, in quo David dicit: *Comprehendat, & concutiet in terra vitam meam,* inquit: *O quam concutiatam, & vexatam habet a diabolo vitam qui odit, quando premuntur illo odio quasi quodam veneno; sic furit, vexatur, fatigatur, torquetur gravissimo tormento, semper tristis, & turbulentus, & furiosus. O miser, si non parcas proximo, parces tibi qui vexaris.*

3 Aman irreconciliabile quoddam adversus Mardochæum conceperat odium; idque non ob aliam causam, quam quia caput coram illo apertum omiserat; fuitque rancor inde natus tam magnus, ut ad turbandam deliciarum, & gaudiorum suorum serenitatem, solus

ei sufficeret; ex hoc enim continuum in se experiebatur furoris, vindictæ, conceptæ tragis, & mortis fluxum, & refluxum; unde dicebat: *Cum hac omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu video Mardochæum sedentem ante fores regias;* hicque adversus Mardochæum conceptus animi rancor tantum apud ipsum obtinuit, ut mortem ei machinatus fuerit, erecto domi suæ patibulo, ad eundem in eo suspendendum; ad quod Assueri Regis jussu ipsemet suspensus fuit. *Veniat illi laqueus, & captio quam abscondit, apprehendat eum, & in laqueum cadat in ipsum.* Enim verò multis privata autoritate receptas offensas per vulnera, & mortes vindicare volentibus sæpè contingit, quod per manum justitiæ publicæ vincti, tandem à carnificibus contemptibili morte afficiantur. *Plerique insipientes, inquit Sanctus Bernardinus, non considerant, quod mala spiritualia, & temporalia oriuntur ex discordia, & divisione.* Quando civitas aliqua arcta cincta est obsidione, in quor non languet angustus, & ærumnis? Sub hoc autem obsidionis nomine, D. Chrysostomus mentem describit illius, qui furoris, & odii passione agitur; vocat enim illam, *animi obsidionem*, & subdit: *Quod sine gehenna immineret odio laborantibus, saltem ob ipsius odii cruciatum, peccata proximorum condonanda essent; cum autem æterna supplicia nos maneant, quid stultius, quam hic, & illic semetipsum mulcere, dum de altero se credit ultionem sumere?* Omnes quidem inordinatæ passionis, & appetitus, teste experientia, pacem & tranquillitatem animi in nobis perturbant, nulla autem passione vehementius agitur, quam appetitu vindictæ: *Impii enim quasi mare fervens; & ideo Simon de Cassia inquit: Nil tanquam odium animum facit, & turbat.*

3 Nescio an vos aliquando ad illam reflexeritis phrasin, quæ David utitur, de suis differens adversariis, in quorum medio positus erat: *Circumdederunt me inquit, & in nomine Domini ultus sum in eos.* Et enim hi, qui in gyrum circumveniunt, vertiginem facillimè patientes in terram concidunt, capiteque dolent; ita quoque accidit illis, qui furori dant locum; à vehementia enim passionis illius perturbantur in iisdem ipsorum judicium, & intellectus. Seneca de ira scribens, hanc nobis tradit instructionem: *Qui levem injuriam silentio ferre noluerant, gravissimis malis obruti sunt, indignique aliquid ex plenissima libertate dimitti, servile in sese attraxerunt jugum.* Quot sunt, qui per factam injuriarum ultionem, familias suas turpi infamiae nota conspurcaverunt; quas si prudenter dissimulassent, à sapientibus reportassent laudem, & à Deo æternam retributionem? Propter vindictas evertuntur domus, factionibus, & divisionibus ab invicem discinduntur, multi quoque sub carnificis manibus vitam suam cum infamia claudere coguntur. Idem Seneca lib. 3. de ira, ita scribit: *Quanto satius erat amicos parare, inimicos mitigare, rempublicam administrare, transferre in res domesticas operam, quam circumspicere, quid alicui possis facere mali? Cum id tibi contingere sine certamine ac periculo possit, etiam si cum inferiore concussus?* Enim verò ut quis ad remittendum iniuriam inclinetur, sufficit vincere semetipsum; iræque, & odii appetitum reprimere: ut verò quis se ulciscatur, suoque potius intentio, quot malas noctes inter anxietates, inquietudines, & vehementes animi perturbationes agere debet insomnes? quot illum difficultates apprehendunt? quot dispendia, quot pericula? *Vitio doloris confessio est,* inquit Seneca, *non est magnus animus, quem incurvat invidia; aut potentior te, aut imbecillior lesit; si imbecillior, parces illi; si potentior, tibi.* Remissio injuriarum in majorem tuam redundabit gloriam, quando facile tibi est repellere offensam; quod si tibi dimicandum est cum eo, qui te potentior est, prudentia à te exigit, ut dissimules injuriam, quia semper sic substerneris. S. Joannes Climacus de injuriarum memoria differens, ait: *Qui hanc servat in semetipso memoriam, aspidem nescit, lethale virus secum ubique circumferens.* Quod si quis aspidem quendam in corde haberet, quoniam ille passurus esset dolores, quos continuo sensurus esset cruciatus acerbissimos? talis enim est, inquit hic magnus spiritus magister, continua injuriarum non remissarum in corde vindicativi memo-

Ps 147.

S. Bern. de 2.
serm. 10. a. 3.
c. 2.
Simile civili-
tatis obsidionem.

Chrys. ibid.

Sim. de Cass.
l. 1. cap. 1.

Vindictæ vi-
compa-
ratur circum-
venitibus in
gyrum.

Ps 117. 10.

Sen lib. 3. de
ira cap. 1.

Vindictæ vi-
sæpe sub
carnificis
manu vitam
coguntur
claudere.

Sen. cap. 18.

Præclarum
monitum
Senecæ.
Lib. 3. de ira.

Clim. Gr. 9.
Qui injuriis
in corde re-
cordat, nigra
dem ferat
in corde.

memoria; aspisenim quidam est, qui in corde nidificat, aliosque aspides venenosos in anima homicidæ continuò parturit; rabies est, & species quædam veneni. Audiamus quid Divus Chrysostomus in sermone quodam de mansuetudine dicat, hic enim de hominibus vindictæ cupidis ita scribit: *semper insaniunt, rabidi sunt, & vincere alios conviciis, & verberibus cogitant; accusationes meditantur eorum, quæ neque audierunt, neque viderunt; & in die quidem sicut canes rabidi quærentes inimicum, noctem autem cogitando insumentes, quomodo malum aliquid machinentur, & insidias parent. Talibus neque somnus affectibus vacat, sed putant quod ad hoc adsit apud inimicum, ut & criminentur, & percutiant, & e somnis repente evigilantes, magis eadem mutuum, quam epulas diligunt.*

2. Reg. 1.1.1.

Saul propter odium in Davidem semper erat dolens, & inquerens.

Th. Cam. l. 1.

Apum c. 18. §. 1. Vindictivus semper habet mentem repletam veneno odii, & tanioria.

Chrys. hom. 2. de Dav. & Saul.

Es pro uno hoste occiso, acquirit multos alios.

Hinc semper est pavidus.

Lev. 16. 16.

S. Val. hom. 12.

Debitur ille decem talentorum figura suis hominibus irreconciliabilis. Mac. 1. 13.

4. Saul die quadam ad totam suam aulam regiam conversus eidem improperavit, dicens: *Non est, qui vicem meam doleat ex vobis.* At verò dic sodes, qua de re Rex ille dolebat? Num fortè de miseriis suis? Nequaquam, quia de Agassonis conditione ad Regium Israelis thronum evectus fuerat; num igitur de spiritibus malignis, qui ipsum cruciabant? Sed nec hoc dici potest, quia David per Platerium, & suavem cantum suum illos agebat in fugam; forsitan de validis inimicorum exercitibus, qui regnum ejus infestabant? Sed nec hoc ipsum affligere poterat, quia Davidem habebat in promptu, qui illos generosè aggrediens, gloriosè debellabat. Legatis igitur capita antecedentia, & subsequenter, & invenietis, omnem ejus dolorem hinc promanasse, quia implacabile adversus benefactorem suum conceperat odium, metuens ne per illum à regno deturbaretur; hoc igitur venenum erat, quod viscera ejus continuò torquebat. Thomas Episcopus Cantipraten- sis Senecam citat, ex quo sequentem allegat sententiam: *Si quis irascitur, & ab aliquo penas excutit, à se exigit.* Habet enim vindictivus mentem odii, & ranoris veneno, & felle amarissimo contaminatam; conversatur ut plurimum cum hominibus proscriptis, exilibus, assassinis, proditoribus, & sanguinariis; vel, ut melius dicam, cum feris bestiis, sanguinis humani sitibundis; nunquam de facultatibus, de vita, de fama, de reputatione, multò minus de anima vivit securus; subjacet continuò traditionibus, deceptionibus, rebellionibus; ac proinde nihil perniciosius, quam velle ulcisci, inquit D. Chrysostomus. Quænam excogitari potest major miseria, quam si quis continuò lorica cinctus ferrea, & sicariis circumdatus incedat, qui non tam personam illius defendunt, quam facultates ejus pro viribus delapidare satagunt? quod si contingat ut suo fruatur intento occidendo, vel supplantando inimicum, primo omnium loco, quiquis se ultus est, suas amittit facultates, quæ confiscantur; proscribitur à patria, parentibus, amicis, sæpè etiam à justitia publica in carceres conjectus homicidium vita sua propria luere debet; vel si ab hoc periculo evadat, hydræ sit similis, cujus si unum caput amputetur, septem alia in locum ejus repullulant; qui enim inimicum prostravit, in locum ejus tot alios videbit, in ejus perniciem conspirantes inimicos, quot occisus habet parentes, amicos, aliosque de vita occisi interestatos; adeoque in ejusmodi vindictivis adimpletur, quod in Levitico scribitur, scilicet: *dabo pavorem in cordibus eorum, terrebunt eos sonitus folii volantis,* semper enim suspicantur, & metuunt insidias; mox ut ensem ab aliquo stringi conspiciunt, vel strepitum aliquem, aut excitatas rixas audiunt, subito cor illorum in pectore palpitat. Quocirca S. Valerianus in quadam homilia, de bono conservanda pacis, hoc suggerit consilium: *Respiciat, quicumque est, ad vitam suam quietem, & intelliget, quia inimicum dilexisse, vicisse est.* Mirum autem est, quantum periculi homini incumbat, cum duos emulos, furore consimiles, ad pugnam ille diabolus, magister lisis, armaverit.

5. Infelix homo ille, cui decem millia talenta condonata fuerant, quique conservo suo debitum tenue dimittere detrectabat, figura fuit hominis cujusdam post acceptas injurias irreconciliabilis, prout ex verbis à Salvatore pronuntiatis clarè deducitur: *Sic & Pater meus celestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo.* Id verò quod proposito nostro quàm maxi-

mè deservit, est, quod in tota Regis illius numerosa aula, omnes in perniciem duri illius hominis se crexerint: *Videntes conservi ejus, quæ fiebant, contristati sunt valde, & venerunt, & narraverunt Domino suo, omnia quæ facta fuerant:* quia postquam vindictivus domos, familias, civitates susque deque evertit, ab omnibus, & singulis in abominatione, & detestatione habetur, omnesque sibilicium esse ducunt, imò honestum, si officium exploratorum, accusatorum, & fiscalium ob-eant, ut pessimam hanc generationem à republica extirpent. At verò, inquit, cur hi truculentiam servi illius apud Regem accularunt, cum Spiritus Sanctus omnes velit esse *unanimis, compatiens, fraternitatis amatores?* cur non prius, ex compassione erga ipsum, eum non correxerunt? Respondet Lucas Burgensis: *Optimi quique homines dum vident tyrannidem quorundam hominum, qui tantum ipsi Deo debent, quantum nemo verbis exprimat, in alios, à quibus offensus forte fuerint, non se continent, quin gemant, & querelas exponant:* Tales enim non merentur compassionem, utpote qui Deo exosi sunt, & hominibus. D. Chrysologus internos vindictivi actus his verbis expendit: *Quantum putas tormentum esse hominis afflicta anima, quotidie cogitare, ut ulciscatur inimicum? Necessarium semper apud se flagrare ignem. Ipse se ipsum mordet, semper flammam vigescentem ferens, & animam in se quiescere non sinens, sed semper in exasperatione, & in tempestate mentem habens. Quid hac insania molestius? semper contristari, & ardere; tales enim sunt anime eorum, qui ultionem meditantur, nam ubi viderint eum, quem volunt ulcisci, statim percussus sunt, si vocem audiant, concidunt, tremunt; si in lecto fuerint, innumeras penas apud se scribunt, dilacerantes, torquentes inimicum. Adhuc si illum clarescere viderint, pape! Opone! Remitte illi, & libera te ipsum a tormento. Cur perseveras ut te punias, ut illum semel flagelles, & in eum animadvertas? Quid parastibi ipsi morbum? Quare bestiam in viscera sua includis? Melius esset viperam vel serpentem in corde positum esse, quam iram, nam ille quidem statim nos liberaret, hæc autem manet semper, dentes fortiter infigans, immissoque veneno pessimarum cogitationum exercitus producit. Etenim tametsi malæ conscientie synderesis reum omnis alterius culpæ mortalis incessanter cruciet, attamen homicidium, sanguinisque humani effusio acutius mentem pungit, & transfigit, quàm cujusvis alterius reatus conscientie, quemadmodum à principio mundi conditi in primo fratricida perspicuè videtur, cui dicebatur: *Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra.* At verò dices: Abel mitis erat, & benignus, aded ut ne moriens quidem fratri minimo verbo indignaretur, quomodo igitur hic dicitur, sanguinem ejus alta voce postulasse vindictam? S. Ambrosius ait; *Bene ait, vox sanguinis fratris tui clamat de terra, non dixit, de fratris clamat corpore, sed de terra clamat; esse frater parit, terra non parit; si frater tacet, terra condemnat, ipsa est in te testis, & iudex.* Quidnam verò Deus huic fratricidæ dicere voluit, dum ait: *statim in foribus peccatum aderit?* vel ut in Hebræo legitur, *ac cubabit?* Nimirum ad fores domus canes latrare solent, & ideo Deus his verbis insinuare voluit, quod homicida, & fratricida ille, ad instar continui latratus habiturus sit in corde suo continuum sanguinis à se effusi remorsum. Vix Cain adversus innocentem fratrem suum odium conceperat, cum ecce confestim factus est macilentus, pallidus, vultuque in terram demisso, taciturnus; unde Deus eum interrogavit: *Cur concidit vultus tuus?* Præterea post commissum scelus, nullum invenire poterat in terra locum, qui eum sustentaret; unde ait: *Ecce ejcis me hodie a facie terra:* cumque occiso Abele, nullus in mundo præter patrem suum, & matrem viveret, nihilominus ab omni se creatura occidendum esse metuebat, unde ait: *Omnis qui invenerit me, occidet me.* Ecce tibi in hoc impio expressas vindictivorum angustias, & cordis molestias.*

6. Hic Romæ tempore Clementis VIII. in Ecclesia S. Mariæ in Montecelli, sequens accidit casus: cum enim quidam ibidem sepultus esset, qui existimabatur mortuus, licet revera mortuus non esset, sed solum ab aliquo accidente, quod cum insensibilem redderat, corre-

Omnes contra illum insurgunt.

1. Pet. 3. 1.

Luc. Burg. ibid.

Chrys. Co. 4. in acta. Recensentur miseriæ vindictivi.

Homicidæ præ omnibus criminibus crudelius conscientiam cruciat.

Gen. 4. 10.

S. Amb. lib. 1. de Cain, & Abel. c. 9. In Cain clarescit peccatum post vindictivorum, & sanguinolentorum angustias.

Historia valde notabilis ad hanc rem faciens.

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Quam abominabile Deo sit odium inimicorum, quamque se Deus severum, & inexorabilem adversus hoc peccatum exhibeat.

THEMA.

Qui odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, 1. Joan. 2. v. 10.

S Sanctus Joannes Apostolus odii gravitatem nobis exprimere volens, sæpius eum, qui proximum suum odit, in tenebrarum obscuritate ambulare asserit: *Qui odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quæ eas, quia tenebre obsecaverunt oculos ejus.* Et paulò ante scripserat: *Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc.* At verò quodnam existimatis in colatere mysterium, quòd S. Joannes de odio disserens, adeo sæpè tenebrarum mentionem faciat? Nimirum, ut denotaret, quàm grave sit hoc peccatum, & quantopere Deo contrarietur, de quo dicitur: *Lucem inhabitat inaccessibilem*; & quantum illud abominetur Filius ejus, qui de se ipso dicit: *Ego sum lux mundi*; denique quantum illud pariter detestetur Spiritus Sanctus, cui similiter lucis titulus attribuitur ab Ecclesia canente: *O lux beatissima, reple cordis intima tuorum fidelium.* Enimverò per tenebras significantur peccata: *Abjiciamus opera tenebrarum*; qui male agit, odit lucem; qui verò proximum suum odit, profundissimo immersus est iniquitatum tenebroso barathro.

3 S. Valerianus in homilia 12. de bono conservanda pacis, inquit: *Odiorum semina abundantissimos iniquitatis fructus reddunt.* Author quoque operis imperfecti scribit: *Odium, spiritus est tenebrarum, & ubicunque infederit, sordidas pulchritudinem divinitatis.* Ipsemet quoque Seneca, licet gentilis fuerit, & sine veræ fidei lumine, in obscuro ambulavit, attamen dicit: *Nihil est iniquius, quàm aliquem herodem patrum odii fieri.* Quisquis in obscuro ambulat, ita ut nec videre, nec videri possit, dum alios percutit, amicum loco inimici percutere potest. Idem quoque est error, in quem is incurrit, qui se ab odio leduci permittit; hic enim indigne tractat, & vulnerat fratrem, credens quòd iram, & malevolentiam suam adversus inimicum evomat. *Inimicus autem diligendus est sicut proximus*, inquit S. Thomas de Villanova, & non est excludendus a dilectione generali proximorum, quia per hoc, quòd factus est inimicus, non desinit esse proximus. S. Augustinus querit: *Quid mali est, quòd odit homo inimicum suum? Odisti fratrem tuum, sed si odium contemnis, audi quòd non attendis: qui odit fratrem suum, homicida est.* Odium directe naturæ legi contrarium, ac proinde intrinsecè malum est, quia tametsi inimicus sit, proximus tamen est, & loco fratris habendus. Sanctus Joannes in eadem Epistola dicit: *Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.* *Qui non diligit, manet in morte: omnis qui odit fratrem suum, homicida est.* Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam eternam in semetipso manentem. Vindicativus autem est homicida sui ipsius, & proximi sui, ut in discursu 26. probavimus. Sanctus Augustinus proinde inquit: *Expavesce vel quando dicitur: qui odit fratrem suum, homicida est: gladium non eduxisti, non vulnus in carne fecisti, non corpus plaga aliqua trucidasti; cogitatio sola odii in corde tuo est, & teneris homicida.* Reuses ante oculos Dei, ille vivit, & tu occidisti; quantum ad te pertinet, occidisti, quem odisti. Idem S. Doctor alibi illa Psalmi verba: *Mertus mortis cecidit super me*, exponens, quomodo is, qui proximum odit, sibimeptipsum mortem inferat, his verbis declarat: *Vita nostra dilectio est, si vita dilectio, mors odium est.* Cum ceperit homo timere, ne oderit quem diligebat, mortem timet, & acriorem mortem, & interiorem mortem, qua occiditur anima, non corpus. Attendebas hominem saviorem in te. Quid erat facturus, contra quem tibi securitatem tuus Dominus dederat, dicens: *Nolite timere eas, qui occidunt corpus: ille saviendo corpus occidit, in odio*

Odio habens fratrem suum obsecavit, & Deo contrarietur.

1. Tim. 4. 16.

Joan. 2. 22.

Rom. 13. 12. Joan. 3. 19.

S. Val. hom. 12. Aurb. imp. hom. 13.

Sen. lib. 1. de ira, c. 34. Ambulat in tenebris.

S. Th. Vill. in 2. 2. 2. in.

S. A. 8. sermo 237 de tempore. Odium est legi naturæ contrarium, & hinc intrinsecè malum.

1. Joan. 3. 14.

S. Aug. hom. 21. c. 7. 10. 14. Vindicativus est homicida sui ipsius, & proximi sui.

in Pl. 24.

corruptus, postquam evigilavit, in lecto suo se posuimus credens, suos advocavit; quibus non respondentibus, surrexit, & manibus circumquaque palpitans, in ossa incidit mortuorum, unde in hac obscuritate tumuli se sepulchrum esse animadvertit; cumque clamans à nemine audiretur, bona sua fortuna accidit, quòd dum ad alium quendam mortuum, intra eundem tumulum sepeliendum, aperiretur sepulchrum, expectans vespillionem, in sepulchrum descendente, eundem videns, vivum se esse dixit; à quo in scalam constitutus, foras egressus est. Interrogatus verò postea, quidnam pro eo tempore, quo à sensibus alienatus fuerat, cogitasset? Respondit, quòd cum multis antea annis aliquem occidisset, videbatur ei, quòd anima occisi semper illi homicidium exprobraret, & ad Dei tribunal provocaret: in quo misero verè adimpletus fuit ille Scripturæ textus: *Vox sanguinis fratris tui clamat*; sed quo modo illud oraculum Evangelicum in eo verificatum fuit, quo dicitur: *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt*; siquidem, ut experientia docet, non omnes homicidæ gladio subjacent justitiæ publicæ, aut privæ; & ideo de multis non verificatur illud: *Qui gladio ferit, gladio perit.* Ad mysterium itaque recurrere oportet, dicamusque, quòd omnes invisibilem illum, de quo in discursu præcedenti egimus, scilicet (*gladius eorum intret in corda eorum*) experiantur gladium justitiæ divinæ, quotquot vindictas exercent; nam cordium eorum trepidatio, rex conscientiæ supplicium, divini supplicii timor, metusque continuus, ne & ipsi ab inimicis invadantur, quasi ferrum acutissimum exprimunt, quòd corda, & viscera eorum ex cruciat.

7 D. Chrysostomus de Davide, qui pluribus in occasionibus se ex mortalibus Saulis inimici sui persecutionibus eripere per Regicidium poterat, & nihilominus eum illæsum abire permisit, fusiùs tractans, hanc inter ceteras adducit doctrinam, dum ita loquitur: *Ipsis factis docens, nihil esse tutius, quàm parcere inimico; contra nihil periculosius, quàm velle ulcisci.* Inque ejusdem homiliæ progressu subjungit, inquiens: *Multò magis, ac lucrosius parcere, quàm perdere eum, qui nos laesit.* Is, qui occidit inimicum, frequenter & ipse sese condemnabit, dum pravam gerit conscientiam, dumque in singulos dies, & singulas horas à peccato urgente affligitur; ac qui perperit, brevique tempore vicis affectus suos, post exultat ac delectatur, optima spe fultus, ac tolerantia præmia expectans à Deo.

8 S. Dorotheus in sermone cui titulus, *de ira, & injuriarum memoria non habenda*, facilem nobis modum, qualiter nos à vindicta, & ultionis periculis, molestiisque eripere debeamus, & possimus, in hæc tradit verba: *Si statim ab initio excusationem omnem, & omnem culpam in te ipso convertisses, & verbum illud fratris tui a quo animo pertulisses, nec te ulcisci voluisses, nec promisso verbulo, duo etiam, aut quinque rependisses, nec malum pro malo retulisses; haberes profecto unde mala hæc omnia à te propellere quàm facillimè posses.* Atque ita sanè est, quisquis enim vindictam querit, in continuo vivit timore, & periculo, ne alia ab inimico offensa, & exasperato expectatur infortuna, majoresque offensas; qui autem injuriam remittit, securus agit & quietus, tam apud Deum, quàm homines.

6 Neque minus considerabile est quoddam Lactantii Firmiani motivum, dicentis: *Qui refert injuriam nititur, cum ipsum à quo laesus est, gestis imitari; ita qui malum imitatur, bonus esse nullo pacto potest.* Tandem discursum hunc præclarissima quadam terminare licet S. Valeriani doctrina, qui in quadam homilia, de bono conservanda pacis, agens, hoc alio motivo nos ad patientiam exhortari conatur: *Infinisum est autem, quantum uni patientia sua præstet, si aliter solus insanias; nam sicut duplicatas in se plagas excitat, qui repugnat, ita majoris rixæ luctum facis, qui manus suas alio feriente continet.*

Num. 1. 2.

Chrys. hom. 2. de Dav. & Saul. Terribilissimum est parcere inimico.

S. Dor. ser. 2. Facilis modus vindi. cæm super. tendi.

Alia duo motiva. Lact. Firm. 1. 1. c. de vero calce 4. 12.

S. Val. hom. 12.

Ven. Beda in
Psal. 41.

odio habendo anima occidisti; & ille corpus alienum, tu animam tuam. Eandem hanc doctrinam Beda super illa verba Psalmi 41. *Apud me oratio mea, &c.* tradit, inquiens: *Quasi dicat, quia cantandum est Domino canticum in nocte, ideo canticum est apud me, non recedens scilicet à me, cantatum Deo Patri auctori vite meae, scilicet qui me facit adeo in charitate proficere, ut etiam pro inimicis orem, & sic verè vivere. Sicut enim odio habere inimicum, mors est, quia quisquis odit fratrem suum, homicida est, ideo & se ipsum interficit; ita quoque diligere inimicum, & pro ipso orare, vita est.* Specialiter verò considerari merentur adversus eos, qui alios odio habent, verba illa S. Joannis: *Non habent vitam eternam.* S. Ambrosius salutare hoc nobis scriptum reliquit documentum: *Peccanti in te non retribuas secundum culpam, sciens quod in te venturum est iudicium, nam non habebis indulgentiam, nisi alteri donaveris; odium animi separat à regno, à celo subtrahit, à paradiso deiecit.* Regius Propheta se nullum propriae salutis consequendae metum habere demonstrat, de quo proinde S. Augustinus in quodam sermone dicit: *Securus in Psalmo dicebat illud, quod omnes homines satis assento, & trementi animo dicere debent: reddidi, inquit, retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis; persequatur inimicus animam meam, apprehendat, & conculcet in terra vitam meam, & gloriam meam in pulverem deducat. Ecce quali maledicto se ipsum condemnat, qui de inimicis diligendis Dei praecepta contemnens, odium in corde servare non metuit; probè nempe David sciebat, ne umbram quidem odii in corde suo nidificasse, atque idèd tanta loquebatur com securitate.* S. Fulgentius in quodam sermone de Protomartyre, ita de Salvatore nostro scribit: *Magnum donatum suis militibus attulit, quod eos non solum copiose ditavit, sed etiam ad certandum invictissimi confortavit; attulit namque donum charitatis, quae produceret hominem ad consortium Deitatis.* Et paulo post de Protomartyre subdit: *Charitatem pro armis habebat, & sic ubique vincebat; quidnam verò est illud, quod huius armis vincitur? odium nimirum, quod est inimicus ille de quo scribitur: Corpus, & animam perdit in gehennam: de quo inimico si victoriam reportaverimus, decora gloria securi omnino esse possumus.*

S. Amb. 1.4.
Epist. 19.

Cur David
animum ha-
buerit meo
consequendae
salutis.

S. Aug. 1.66.
de temp.

S. Fulg. serm.
de S. Steph.

Mat. 10. 28.

Qui odium
fovet in cor-
de diabolum
in illo l. bet.
S. Basil. de in-
fir. mon. 1. 2.

Chrys. hom.
2. de David,
&c.

Exemplum
David in
spelunca
Odonia.

Joan. 8. 44.

Cyp. lib. de
bon. pat.

Deus nihil
ira ac odium
amittit.

nium Deus ita odit, & adversatur, ut hominem ultio-
nis avidum; tantum ejus peccati malum est, ut miseri-
cordiam Dei revocet, nec locum habere sinat. Quae ve-
ritas ex parabola confirmatur de decem millibus ta-
lentorum, in qua, ut supra diximus, incarnata Sa-
pientia damnum nobis exhibet, quod in eos, qui ini-
micis offensas non remittunt, redundat. Qua eadem
proinde idem Divus Chrysostomus utens, ita discurret:
*Vidisti misericordiam Domini? Ille procidit, suppli-
cat, orat, ut longius sibi tempus praefinatur; sed bonus
Dominus misericors, nostrique curam habens, suppli-
ci benevolus, non solum quantum petit, sed quantum
ne cogitare quidem ausus fuit, dedit.* Notandum au-
tem pro majori ejusdem argumenti confirmatione,
quo titulo Rex servum illum, qui debitum confoda-
li remittere nolebat, affecterit; ait illi: *Serve nequam.*
Equidem qui absque veste nuptiali ad nuptias intraret,
quamvis & hic in infernum protruderetur, amicus
nihilominus denominatus fuit: *Amice quomodo huc in-
trasti?* Traditorem quoque Judam, satellitem ducem,
Christus amicum appellavit, dicens: *Amice, ad quid
venisti?* Cur igitur huic unico tam exosus obigit titu-
lus? praequam quod Paulus de Palatio advertat,
quod nequam non est, qui jure suus situr, nec eo priva-
tur, licet suam gratiam à suo hero receperis. Nunquid
autem iste aliud praeter suum petebat creditum? Ita-
quidem; sed ut bene nihilominus observat Hugo Car-
dinalis, servus ille dictus est, nequam, quasi non equus
in misericordia facti exhibenda, quae sibi prius exhibita
est. Servus namque ille eum repraesentabat, qui pecca-
torum suorum veniam à Deo consecutus, offensas si-
bi à proximis factas remittere detrectat; contra hos
igitur Deus graviter indignatur, eos abominatur, &
detestatur; ac propterea dicitur: *Iratus Dominus tra-
didit eum tortoribus.* Quem conceptum in D. Chryso-
stomo sequentibus reperio expressum verbis: *Tunc
accescit eo, inquit: Serve male. Verè hic videre est,
quantum malum sit injuriarum reminisci, quoniam cum
decem millia talenta consumpsisset, non vocavit eum ma-
lum, sed nunc quia conservo crudelis fuit. Vide & nunc
ipsum irasci ob inhumanitatem erga servum, & tortori-
bus illum tradere: id quod prius non fecit, cum tot de-
bitorum reus esset, nunc fieri jubet. Magna & ineffabi-
lis Dei clementia, cum in se quidem peccatum est,
ad nudas tantum preces totum remittit; cum autem
in conservum videt crudelem, & inhumanum, suam
revocat liberalitatem, monstrans illi re ipsa, quod
non tantum illum, quam se ipsum offendisset. Quam
eandem veritatem nobis Psalmista insinuat, dum de
reliquis quidem peccatoribus agens, dicit: *Odisti
omnes, qui operantur iniquitatem, perdes omnes,
qui loquuntur mendacium: Ait verò de sanguinem
humanum fundentibus tractans, ait, eos Domino abo-
minabiles esse: Virum sanguinem abominabitur Domi-
nus.**

Chrys. hom.
17. in Gen.

Manh. 18.

Chrys. 1.4.

Cur debitor
1000 talentorum
vocatus fuerit
servus ne-
quam.
Mat. 18. 24.

Mat. 22. 12.

Mat. 26. 14.

Paul. de Pal.
libid.

Hug. Card.
libid.

Chrys. 1.4.

Eccl. 1. 2.

Eccl. 1. 2.

Vindicati-
vum
sententia
divina
justitiae.

S. Bon. ser. 1.
in Dom. 21.
post Pen.

S. Aug. p. 4.
cit. 6. c. 4. §. 5.
Sunt spiri-
tualiter mor-
tui.

Et detestabi-
les coram
Deo.
Mat. 5. 21.

4 Nec minùs in Ecclesiastico vindicta justitiae divi-
nae contra vindicativos nobis repraesentatur, cum dicitur:
*Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam,
& peccata illius servans servabit.* S. verò Bonaventura
ad citatum Evangelicum textum, (*serve nequam,*) se
reflectens, ait: *Ecclesia scinditur, quae est unica Do-
mini inconsutilis, unde rancorosi peiores videntur cruci-
fixoribus, qui dixerunt: Non scindamus eam. Imò non
solum tunicam, sed etiam membra corporis Christi scin-
dunt, quod crucifixores non fecerunt.*

5 S. Antoninus de vindicativis tractans, eos qui con-
tra proximum offenderunt, spiritualiter mortuos appel-
lat, dicens: *Ipse enim in se quasi manus injecit, cum
injuriam fecit.* Quia juxta Sapientiam, *per malitiam
occidit homo animam suam.* Quo supposito fundamen-
to, ad eos, qui injurias ulcisci volunt, suum conver-
tit discursum, inquiens: *Crudeliore fuisse videntur,
qui Christo mortuo non pepercerunt, quam qui vivum
vulneraverunt; quis est autem adeo cecus, qui non intel-
ligat dedecus non esse, si quis de inimico mortuo non vult
se vindicare? Imò vindicta adeò detestabilis est coram
Deo, ut etiam injuriarum, quae ejus est origo, infernum
digestè minetur, inquiens: *Qui dixerit fratri suo: fa-
tus, reus erit gehenne ignis.* Quia non modò actuale
contra inimicos ultionem abhorret Dominus, sed etiam*

ne

3 Aug. Ser.
de temp.

ne de malo ejus letemur, sub poena indignationis suae prohibet, prout Sanctus Augustinus in hac clarissime docet verba: *Per Salomonem Spiritus sanctus clamat, & dicit; cum cecideris inimicus tuus, ne gaudeas, ne forte te videas Deus, & displiceat illi, & avertat iracundiam suam ab eo, & neque cum ab eo averterit, ad illum dirigat, qui de inimici sui ruina gaudebat, secundum illud: Qui in ruina latatur alterius, non erit impunitus.*

San. Inimici-
tates.

Matth. 22.

6 Considerandum verò, quodd idem omnino supplicium infelix ille expertus fuerit, qui abique veste nuptiali ad nuptias introivit, quale alter, qui debitum consodali suo remittere noluit, nec alteruter vel minimum verbum in sui defensionem proferre ausus fuit. Quia scilicet inexcusabiles sunt illi, quibus cum DEUS eorum culpas ignoscit, ipsi tamen injurias sibi illatas amore DEI remittere nolunt. Equidem quænam vestis erat illa, ob cujus defectum ad convivium accedens punitus fuit? Hugo Cardinalis respondet: *Vestimentum mixtum sanguine, eris in combustionem, & cibus ignis.* Homo namque sanguinarius erat, charitate, & amore erga DEUM, & proximum destitutus.

Steph. Card.
ibid.

1. Cor. 10-17.
Fructus à
Deo veniunt
per unum, veniunt
proximo de-
negantes.

7 Porro quid magis dedecet fideles, quam vindicta, fideles, inquam, de quibus Apostolus ait: *Unus panis, unum corpus, multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus?* Proindeque dicto mihi hanc meritò incubuit poena: *Ligatis manibus, & pedibus, &c.* Ubi idem Hugo Cardinalis ita discursit: *Hoc de justitia factum est, Sap. 11. Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur, pedes enim fuerunt veloces ad effundendum sanguinem.* Quod idem Paulus de Palatio ex illis Ecclesiastici verbis, (*Ipse cum caro sit, reservat iram, & propitiationem petit à DEO? Quis exorabit pro delictis illius?*) confirmat, dum ea sequenti illustrat commentario, dicens: *Sensus est; quisvis forsitan audebit orare DEUM, pro eo, qui peccata proximo donat; sed impossibile erit, non condonanti veniam impetrare. Decretum enim DEI est, minime remittere ei, qui non remittat, etiam si omnes Sancti eandem remissionem à DEO presentent. Propitiationem, id est, remissionem petit à DEO? q. d. presumptio est, & orationis frustratio. Quis exorabit pro delictis illius, cum effectu impetrationis? q. d. nullus. Ecce fraternum odium est simile peccato in Spiritum Sanctum; de simili est, 1. Joann. 3. est peccatum ad mortem: non pro illo dico, ut roget quis; omnis iniquitas peccatum est, & est peccatum ad mortem. Vindicta igitur peccatum ad mortem dici potest, quia corpori animæque mortem infert.*

Paul. de Pal.
Eccl. 22.

1. Joann. 3. 1.

Nellus san-
ctorum ora-
bit pro vin-
dicativo.

Matth. 12.

Chrys. hom.
11. de simul.
c. 1.

8 Sancti in cælis charitatem non amittunt, quam in terris erga proximos habuerunt, imò potius eam adaugent; & nihilominus ubi de sanguinariis agitur; quis orabit pro delictis eorum? nullus namque Sanctorum pro iis intercedere vult, sciens se in hoc rem DEO ingratam facturum. Equidem ille decem millium talentorum debitor, Regem sibi benignum, & liberalem, quando ei pro debito dimittendo supplicavit, expertus est; non enim tunc vel verbum protulit alterationis, aut indignationis, quasi summa nimis excessiva esset; aut verò quando in consodalem enormem exercuit duriciem: *Iratus itaque DOMINUS.* Perquam rei gestæ seriem docemur, quodd licet DEUS sepe dissimulet, patienterque sufferat innumerabilia contra eum admissa peccata, se tamen continere non posse; quin divinæ justitiæ gladio nos feriat, quando ob ejus amorem, & respectum offensas non remittimus nobis illatas; præsertim cum DEUS (ut Divus Chrysostomus discursit,) *isidem, majoribusque injuriis pulsatus, idque quotidie ferme ab omnibus, in mansuetudine sua, & tolerantia perseverat.* Quod, ut nos à vindicta avocet, efficacissimum est, siquidem DEUS per illam gravissimè se offendi attestatur, dum ait: *Iratus DOMINUS.*

Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

Quam parabolam Christus adducit, ut immensam peccati hujus gravitatem nos edoceret. Unde & alio in loco ait: *Sic Pater meus cælestis faciet vobis, &c.* Quam veritatem ut plenius elucidemus, sequentem formemus casum: Si quis Princeps uni subditorum suorum inimicum ejus, à quo is graviter læsus fuisset, in manus ejus consignaret, ut juxta beneplacitum suum iram suam, & furorem in eo per spatium unius horæ, & non amplius, explere posset, cum ea tamen conditione, ut ipse postea severissimæ justitiæ suæ suppliciis per unius septimanæ decursum, subiaceret; nunquid hic vel minimum talis adversarii sui crimen tangere auderet? Neutiquam credo: ita quoque Christus inquit: *Sic & Pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis, &c.* Si enim vos vindicare volueritis, severissimam in vita sequenti, per omnem æternitatem, recipietis vindictam à DEO. Circa quæ proinde verba Sanctus Hieronymus ita discursit: *Formidolosa sententia si juxta nostram mentem sententia DEI flectitur atque mutatur; si parva fratribus non dimittimus, magna nobis à DEO non dimittentur.*

Insignis si-
multudo.

S. Hier. ibid.

Mat. 9. 29.
Vindicativi
erunt etc a
ignis æterni.

9 Isaias hanc aliquando legitur populo suo prophetasse poenam: *In ira DOMINI exercituum conturbata est terra, & erit populus quasi esca ignis.* Ecquam putatis esse causam, quodd integræ nationes in hoc æternæ perditionis barathrum irremissibiliter præcipitentur? Eam ipsemet Propheta immediate subjungit, dum ait: *Vir fratri suo non parces;* quasi diceret, quia homines se invicem devorare volent, nec unus parcere alteri. Ita finè nos edocet caput 16. libri Judicum, ubi Philistæi magnam leguntur instituisse solemnitatem, Diis suis gratias acturi, pro vindicta in Samsonem exercita, quem crucis ei oculis, in vertendo lapide molari laborare fecerant. Cumque media inter festiva gaudia, ut misero illuderent Samsoni, eundem è carcere educum coram se saltare jussissent, mox super eos ira depluit divina, quando sub corruentis vastæ domus machina omnes sepulti, ad infernum descenderunt. Eandem quoque veritatem discimus in Esau, quem DEUS utpotè prævisum reprobum, oderat, dicens: *Esau odio habui.* Sed quare cum exosum DEO fuisse putatis? quia scilicet vindicativi etiam nondum in lucem editi, esca sunt ignis æterni in conspectu DEI; talis autem Esau erat, qui etiamnum in matris utero constitutus cum Jacob conflagraret, siquidem tradit Scriptura: *Collidebantur in utero ejus parvuli.*

Judic. 16.

Rom. 9. 13.

Gen. 25. 22.

10 Quam veritatem Theophylactus super illum Sancti Matthæi textum, (*Quod si non remiseritis hominibus, neque Pater vester remittet vobis delicta vestra,*) confirmat, dicens: *Nihil ita odit benignus Deus, ut crudelitatem.*

Theop. in 4.
Matth.

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Cum Deus supplicium de inimicis sibi assumat; utpotè quod ad ejus jurisdictionem propriè spectat, utique inimicos diligendo, multis perfruiur prærogativis, nam Deus illos maxime in hora mortis neutiquam impunitos esse finit.

THEMA.

Mea est ultio, & ego retribuam in tempore, Deut. 32. vers. 39.

1 **A**postolus in Epistola ad Romanos, hunc Deuteronomii adducens textum, nos, ut appetitum vindicativum reprimamus, admonet, dicens: *Non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum ire; scriptum est enim: Mihi vindicta: ego retribuam, dicit Dominus.* Ubi Divus Chrysostomus querit: *Cui ira? DEI.* Quandoquidem enim hoc potissimum, qui injuriis affectus est, videre cupit, ut ultione fruatur, hoc ipsum Deus copiose, & abundè dabit, nam sit ipsum.

Vltio inju-
riarum Deo
relinquenda
est.
Rom. 12. 19.

Chrys. hom.
22. ad Rom.

Aaa

ipsum

ipsum non fueris ultus, Deus erit, qui te juvando, ulciscetur. Sanctus quoque Cyprianus, ut injuriam patienter sufferamus, spe vindictæ per DEUM consummandæ, nos exhortatur, inquiens: Injuria accepta, patientiam tenemus, & ultionem DEO relinquimus. Ne dixeris; Ulciscar me de inimico meo, sed sustine DOMINUM, ut tibi auxilio sit. Idem non minus efficaciter nobis Tertullianus in hæc verba promittit: Satis idoneus patientia sequester DEVS; si injuriam deposueris panes eum, ultor est; si damnum, restitutor est; si dolorem, medicus est; si mortem, resuscitator est; quantum patientialicet, ut DEVM habeat debitorem?

3 Filius DEI in mundum veniens, tempore universalis pacis nasci voluit, unde dicitur: Toto orbe in pace composito; insuper à spiritibus angelicis pacem hanc terræ annunciari disposuit; quis igitur hoc eidem ab æterno Patre impositum non miretur mandatum: Accingere gladio tuo super femur tuum? Quid pacis auctori gladius conducet? Dubium hoc Sanctus Paschasius verbis sequentibus resolvit: Imperatur à Patre, ut accingatur gladio sue fortitudinis, ad conservanda omnium rerum jura, ut in pace sint omnia, quæ possidet, nec ullus de vindicta cogitet servorum, dum videris præstantem DOMINUM, mucrone ultionis accinctum. Unde idem Propheta, quantumvis Filium DEI summe misericordem futurum prædixisset, nihilominus eum quoque de iis, qui amore suo injurias tolerassent, judicium formaturum, subjungit, dum ait: Faciens misericordiam DOMINUS, & judicium omnibus injuriam patientibus. Atque ideo idem David nullos unquam, quantumvis juratos, & potentes inimicos, quales inter Saul primus erat, expavecebat; quia nimirum noverat, quod consignata DEO vindicta ab eodem defendi poterat; unde aliquando in præsentia aulicorum suorum gloriabatur, dicens: Non timebo millia populi circumdantis me, quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa, dentes peccatorum contrivisti. Sanè, quando seratum dentes, & ungues contriti sunt, & comminuti, nihil nobis nocere queunt, ita nec inimici, pugnante pro nobis DEO. Deus enim per potentiam suam inimicum prostermit, ne nocere queat, simulque nostram assumens defensionem, supplicium sumit de injuria facta. In capite quarto, & sequentibus libri Job, multi sociorum ejus injuriis, calumniisque ipsum affecisse, leguntur; nec tamen DEUS aliquod indignationis signum edidit: At verò, quando Eliu eundem longo sermone aggressus est, qui à cap. 32. usque ad 37. describitur; tunc DEUS causam Jobi in se suscepit, adversariumque ejus impugnare aggressus est, dicente Scriptura: Respondens autem Dominus Job de turbine, dixit: Quid est iste involvens sententias sermonibus imperitis? Ubi meritò querendum venit, quænam sit causa, quod DEUS prima vice tacuerit, secunda verò vice promptè, tanquam calumniati servi sui advocatus, ejus in se defensionem suscepit? Hujus rei mysterium in eo consistit, quia prima vice Job à semetipso innocentiam suam defenderat, secunda verò vice tacuerat, seque ipsum vincendo, contra se allatas accusationes non reputabat.

3 Nicolaus Lyranus observat, quod cum Maria, & Aaron contra Moysen maledicas linguas suas laxassent, ipse verò Moyses patienter omnia sustinuit, DEUS ipsius loco in vindictam proruperit, dicente Scriptura: Quod cum audisset DOMINUS, iratus est, erat enim Moyses vir mitissimus; Mariamque sororem ejus lepra castigavit. Unde Rupertus Abbas ait: Moyses nullo modo se ipsum defendebat, & hoc pacto quasi legitima causa defensorem sui DEVM, magis sacendo constituebatur. Sanctus Ambrosius Davidem introducit dicentem: Maledicebant, ego autem benedicebam; quam bonum est ferre convitium, & non referre? DEVM præfulem acquirit, qui convitianti nescis irasci. Di-

vus Chrysostomus id, quod inter Moysen, & Mariam accidit, his verbis considerat: Ut autem discatis, tametsi nos oremus pro inimicis, & injuriosis, DEVM non dimittere illis peccata, si ex nostra tolerantia deteriores fiant; veterem historiam vobis recensebo. Obtruncavit Moysi Maria. Quid hic Deus? leprosam eam, & immundam fecit, probam aliqui, & castam; deinde Moysen deprecante, qui eam injuriam passus est, ut crimen remitteret, noluit DEVS, sed quid inquit? Si inspuens inspuisset frater in faciem ipsius, non confusa fuisset. Maneat extra castra septem dies. Cum die quadam perverius quidam sicarius magnum quendam nobilem mortem violenta sustulisset, uxor quidem ejus marito viduata omnem adhibuit diligentiam, ut homicida ille in publicæ justitiæ deveniret manus, quia tamen eventus votis ejus non respondit (habebat enim sicarius ille in aula principem quendam, valde potentem, qui eum protegebat,) ipsa tandem post multorum importunas preces, eidem commissum scelus condonavit. Quod cum ad aures cujusdam, qui sicarii illius amicus erat, devenisset, is mox ad eum mentis accumbentem properavit, dicens: Exoptatum ad te nuntium defero; quo audito, sicarius tanto est timore, & tremore percussus, quod consensu velut demens exclamare cepit; Hæc me perditum! de me altum est, nam si mulieris ultionem evasi, justis tamen DEI manus non effugiam; & paulo post, transacta circiter hora, e domo egrediens, gravi cujusdam tegula, quæ e tecto in ejus caput decidit, illu percussus, illico animam efflavit. Optime igitur nos Isaias Propheta monet, dicens: Nolite timere opprobria hominum. At verò quo motivo nos inducere voluit ad hunc tam amarum bolum deglutendum? Subdit confestim, ex ore Dei loquens Propheta: Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis, & sicut lanam, sic devorabis eos tinea; salus autem mea in sempiternum erit, & justitia mea non deficiet. Etenim DEUS eo modo operabitur, ut talis calumnia in nostrum beneficium diluatur, omnesque falsas accusationes ab inimicis nostris contra nostram famam, & reputationem machinatas, cum illorum infamia dissipabit, & illos quidem per omnem æternitatem puniet, nobis verò, in præmium illius, quod omnem nostram vindictam DEO remisimus, corporalem, & spiritualet salutem impertietur. Unde Sanctus Hieronymus ait: Sicut vestimentum consumitur verme, vel tempore, & sicut lana a tinea devoratur; sic omne persecutorum opprobrium cum persecutoribus pertransibit: Unde & Apostoli gloriabantur, quod digni essent habiti pro Domino pati contumelias. Divus Chrysostomus discursum quendam habet valde illis proficuum, & consolatorium, qui causam suam in materia calumniarum DEO committant, dicit enim: Multas injurias tulisti? sæpe convitia audisti? ac proinde desideras poenam inimici? Atqui in hoc utilis tibi condonatio offensarum, si enim ipse vindicta incumbas, ultionemque prosequaris, sive per verba, sive per facta, sive per imprecationem, DEVS ipse a sumenda ultione superfedebit, utpote satagente circa tui ipsius vindictam. Imò non solum non persequeris poenas injuriarum tuarum, quas passus es, sed à te ipso multam exiges, ut injuriose à te habitus. Meretur enim is, qui semetipsum vindicat, ut à DEO severe castigetur, quia falcem suam in messem mittit alienam, utpote qui jurisdictionem illam sibi usurpat, quæ DEO est propria. In nulla bene ordinata republica permittitur, ut persona aliqua privata, per se, & pro se justitiam exerceat. Unde Apostolus ait: Tu quis es, qui iudicas alienum servum? Domino suo stat aus cadit. Propheta Regius ait: Deus ultionum Dominus, Deus ultionum libere agit. Ubi bis ultionum Dominum DEVM appellat, sicut pariter Spiritus Sanctus in eadem scriptura, ut à principio diximus, bina vice protestatur, dicens: Mea est ultio, & ego retribuam, mihi vindicta, &c. ut intelligamus, quanto zelo Deus hoc punctum, & jurisdictionem suam protequantur.

Pex-

2. Cyprianus. l. 1. ad Quirinum. n. 106.

Tertullianus. de patientia.

Car. illius Dei pacis. cui in hunc mundum veniens, iustitiam accingere se gladio. n. 44.

2. Paschasius. ibi.

Psalmus. David nollit hostem inebriari, scilicet Deum pro se pugnare.

Job. 4. Deus defendit causam Job contra inimicum.

Lyranus. l. 1. causam Moysi contra Aaron, & Mariam conviciantes illum. Num. 12. 2. Rup. Abb. l. 1. in Num. 6. 34.

D. Ambrosius. Pl. 1. 18. o. 2. 6.

Chrysostomus. ad Rom. 1. 24. similit.

Hieronymus. ad Aug. Man. c. 28. Insignis historia vindictæ Dei injuriam ab injuria condonant.

Ubi. 51. 7.

Omnes condonata injuria cedunt in nostrum bonum.

S. Hieronymus. ibi.

D. Chrysostomus.

Qui semetipsum vindicat, meretur ut à Deo se ore castigetur.

Rom. 14. 4.

Pl. 1. 1.

Chryl. Pergit ulterius David, dicens: *Exaltare, qui iudicas terram, redde retributionem superbis*. Divus Chrysostomus in eadem homilia, eandem habet considerationem, dum ait: *Quod si in hominibus id fiat, ut vulnerato a nobis alieno servo, dominus illius indignetur, ac pro contumelia accipias, ipsi quoque si injuriis afficiamur, sententia iudicium, & Dominorum exspectanda est*. Idem quoque Sanctus id ipsum persuadere nititur sequenti motivo: *Si in rebus humanis, inquit, nemo sibi into jus dicit, & pro arbitrio ultionem dispensat, quanto magis id observandum in rebus illis, ubi Deus ipse vindex constitutus est*. Idem quoque punctum Sanctus Bernardinus his verbis commemorat: *Graviter injuriatur Deum, & turpiter inhonorat illum, si homo auferat sibi aliquid, quod sibi soli reservat Deus*. Tria autem sunt, quae sibi soli reservat, gloriam, iudicium, vindictam. Gloria, sicut Isaia 42. ipse Dominus ait: *Gloriam meam alteri non dabo*. Secundo reservat sibi iudicium, hoc est, finaliter iudicare; unde Ioannis 3. dicitur: *Dedit Pater omne iudicium Filio, quia Filius hominis est, id est, quia Deus, & homo est*. Tertio sibi reservat vindictam, ideo ad Romanos 13. ait: *Da mihi vindictam, & ego retribuam*; qui ergo de inimico se vindicare contendit, rapinam perpetrat contra Deum.

S. Bon. de S. Agn. Præclara historia humilitatis. 4 Sanctus Bonaventura ad propositum nostrum sequentem de antiquo quodam Romano refert historiam: *Marcus Bibulus vir amplissima dignitatis, & summis honoribus functus, dum in Syria moraretur, duos nobilissimos suos filios à militibus Aegypti occisos cognovit; quorum interfectores ad eum victos Cleopatra Aegypti Regina misit, ut ex eis quam vellet, appeteret ultionem; at ille hoc accepto beneficio, quo nullum majus lucenti dari poterat, dolorem cedere virtuti coegit, & carnifices filiorum intactos ad Reginam remisit, dicens: Hanc vindictam non suam, sed Semaeus esse debere*. Idem verò Seraphicus Doctor post recensitam hanc historiam, in hæc verba subjungit: *Vtinam nos sic, cum offendimur, Divino Senatui vindictas relinqueremus, quia dicitur: Mihi vindicta, & ego retribuam; nullam enim injuriam inultam relinqueret, si se homines vindicare nollent*. Divus Chrysostomus in eadem homilia, de similitudine sive ira, inquit: *Injurias aliquis tibi fecit? laesit? infinita mala infligit? cave penam tuam prosequare, ne Dominum tuum contumeliose trahes; cede Deo, ipse negotium multo melius administrabit, quam tu cupis; tibi solummodo iustum est, ut pro eo, qui te laesit, preces fundas; quid autem de eo statuendum sis, sibi reservari iussit*. Nos in causa propria competentes iudices esse non possumus, non solum quia causa propria est, verum etiam quia iudicium, & mens nostra ab ira, & appetitu vindicativo conturbata rectè iudicare nescit. Venerabilis Beda super prædicta verba ita scribit: *Dare locum ira, ac si dicat: Quid opus est, vosmetipsos vestras ultum ire injurias, qui nec corda hominum nosse, nec agnita eorum scelera tranquillo valetis animo iudicare? Ego retribuam, mihi vindicta*. Id est, omnia mala, quae vobis irrogantur, mihi sunt, licet sim impassibilis, sed ego vindictam mihi pro his retribuam, puniens eternaliter eos, qui temporaliter vos affligunt. Poeta ille olim cecinit: *An nescis longas Regibus esse manus? quod longè veriùs de Dei providentia dicere possumus; ac proinde, dic sodes, quemnam mistimas inimicum tuum melius plectere posse?* Tene, an verò Deum? Certum est, quòd inimicus tuus priori loco Deum offenderit, & postea te, adeoque Deus per justitiam suam inimicum tuum ex pluribus titulis castigabit, tum ut infallibiles suas adimpleat promissiones, quia *justus Dominus, & justitias dilexit*, tum ne te defraudet, qui causam tuam ipsius manibus remisisti. Nunquid magnus futurus esset favor tuus, si te à potenti aliquo viro indignè tractato, princeps supremus se tibi obligaret, quòd injuriam tibi factam æquali rigore castigare vellet, ac si offensa propriæ suæ personæ irrogata fuisset? Hunc autem favorem Filius Dei omnibus injuriam patientibus promittit, quas enim illi patiuntur injurias, sibi irrogatas esse censet, unde ait: *Quod uni ex minimis meis*

Manfi Bibl. Præd. Tom. II.

fecistis, mihi fecistis; ac proinde se nobis obligat, quòd vindicaturus sit omnes nobis illatas offensas, idque duplici titulo: Primò, quia ipsemet per easdem offensus fuit, deinde verò, quia nobis causam nostram (dummodo hanc illi committamus) defendere promisit. Ac proinde ubicunque noster, & ejus inimicus fuerit, ipsum suo tempore visitabit: Si ascendero, inquit David, in caelum, tu illic es, si descendero in infernum, ades; Si sumpsero pennas meas, &c.

5 Obijcies fortasse, sæpè contingere, quòd inimici per datam illis condonationem insolentiores evadant, alia verò ex parte divinum supplicium non semper illis immitatur, sed sæpè ab omni poena immunes ad mortem usque vivant. Ac proinde respondeo, Deum nostrum (de quo Psalmista ait: *De vultu tuo iudicium meum prodeat, oculi tui videant aequitates*,) non sine causa dicere: *Ego retribuam in tempore*. Quodnam est tempus illud, quòd Deus ad puniendum expectat? Nimirum tempus transitus ex hac vita ad aliam. Ecclesiasticus vindicativo minatur, dicens: *Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, & peccata illius servans servabit*. Verum quidem est, quòd Deus pro quovis tempore peccatorum promiserit remissionem, cum hac tamen conditione, si nos nostra quoque offensas dimittamus, secus verò minime; Deus igitur ad punctum usque mortis peccata vindicativi castigare sæpè differt; tunc verò illa infallibiliter, & levetissimè castigabit; tametsi enim Deus pro aliis peccatis facillè reconcilietur, versùs odium tamen, inimicitias, & vindictas, implacabilem se, & inexorabilem exhibebit; ideo dicit Scriptura: *Cor durum male habebit in novissimo; & iterum: Iudicium sine misericordia fiet illi, qui non fecerit misericordiam*. Vatablus legit: *Cupidum ultionis, ultio manet à Domino*. Complutensis verò vertit: *Vindicans à Domino inveniet vindictam*. Hugo Cardinalis prædicta Ecclesiastici verba ita exponit: *Et peccata illius servans servabit, id est, peccata illius injuriantis servans Dominus ad puniendum, servabit ad puniendum, si non penituerit hic; & ideo Job 21. dicitur: In diem perditionis servabuntur malis*.

6 Apud Ezechielem sequens legitur à Deo facta comminatio: *Pro eo, quòd fecerunt Palaestini vindictam, & ultise sunt toto animo, &c. Ecce ego ostendam manum meam super Palaestinos, & interficiam interfectores, & perdam reliquias maritima regionis*. Deus enim justo suo iudicio permittit, ut familiarum, civitates, provinciae, & regna integra in ruinam abeant, & dispersionem. Paulò post verò subditur: *Reddes eis vices, Domine, juxta opera manuum suarum, dabis eis scutum cordis*. Quodnam verò est hoc supplicium, quòd Deus comminatur, scilicet dare illis qui se vindicant, scutum cordis? ergone sagittæ iræ Dei in ipsos penetrare non poterunt? siquidem circa cor scutum portant, per quòd defendantur? Enimverò non est hic sensus verborum Dei, nec hoc vult dicere Deus, sed potius verba illa concordant cum iis, quæ paulò ante citavimus, nimirum: *Cor durum male habebit in novissimo*; nam circa corda illorum, qui spirant vindictas, in hora mortis cinguntur veluti ferro, & chalybe, odiis, inimicitias, rancoribus, quibus quo ad usque vixerunt, fuerunt immergi, adeo ut verbum, vox, & gratia Dei ad corda illorum penetrare non possint, ideoque à se repellent confessorum monita, exhortationes religiosorum, propositasque illis de suppliciis æternis comminationes surdis auribus excipient. Unde Bellovacensis de iis ita scribit: *Tales descendunt in infernum cum armis suis, sicut dicitur Ezechielis 30. qui scilicet armati odio, & mala voluntate moriuntur*. Sic dicit Magister Jacobus de quodam Comite, qui cum inungeretur, & moreretur, & diceretur ei ab inungente: *Pax tecum, cum habuisses guerram cum quodam vicino suo, credidit, quòd rogaretur de pace facienda cum eo, cum autem totis viribus reclamaret, & contradice-*

Ps. 138.

Tempus tribus ex hac vita ad aliam erit Deo cõpus ultionis.

Ps. 138.

Ecclesi. 1. Promittit nobis Deus Vindictam peccatorum, si nos offensas aliorum dimittamus.

Ecclesi. 3. 17. Iac. 2. 13. Vatabl. Complut. Hug. Card. in Ecclesi.

Ezechiel. 30.

Qui spiritus vindictæ fuerit, in hora mortis in iurati moriuntur.

Bellovac. spec. mor. lib. 3. p. 1. dist. 1. Ezechiel. 30.

et paci facienda, in illa contradictione spiritum exhalavit, & sic cum odio, & ira armatus ad inferos descendit.

S. Bern. m. 2.
h. 10. c. 24.
Stupenda
historia vi-
dicatur Ver-
tute.

7 S. Bernardinus ad hoc propositum terribilem, quendam refert casum, qui in monte Calvarie juxta Christi sepulchrum, videlicet Anno 1419. contigit. Cum enim ibidem in itinere quadam diversis viatores ad visitandam terram Sanctam ex Hispania appulissent, accidit, quod vetula quadam eos circumiens, ad adolescentis cujusdam pedes offendens, in terram corruerit, levi equidem casu, corporeque illaesa. Exinde tanta indignatione, & odio contra illum adolescentem repleta est, quod cum pervenisset cum ceteris peregrinis ad locum nostrae redemptionis, id est, ad Calvariam montem, adolescente ab ea humiliter veniam postulante, illa talem levem offensam parcere noluit; ac ut maris est, convenientius aliis peregrinis ad humilem, & devotam confessionem, atque ad sacram communionem, antequam visitent illa loca sacra, inter alios accessit ad confessionem adolescentulus ille, qui inadvertenter laeserat mulierem; hic narravit confessori scandalum, quod de illo sumpserat vetula illa innocentem. Statim mittitur ad vetulam illam postulaturus veniam, & innocentiam nihilominus ostensurus; quod quidem humiliter in praesentia peregrinorum implente, & illam exhortantibus ad hoc etiam aliis, illa vero remittere denegante, ad confessorem revertitur adolescentens, indicans duriciem mulieris; remittitur bis, & tertio ad eandem genibus flexis, & brachiis cancellatis, cunctis peregrinis ad indulgendum adolescenti innocentem, exhortantibus. Illa indignata, & a diabolo jam obsessa, oblita animae suae, oblita laborum atque discriminum praeteriti itineris, oblita sacrali loci, sanguinis Salvatoris, oblita illius, qui in cruce ibidem pendens, non tantum large pepercit, verum etiam ardenti charitate Patrem pro suis crucifixoribus exoravit, oblita divinae misericordiae atque justitiae, tantum memor injuria, ad indulgendum adolescentulo, nullo modo potuit inclinari. Nimirum ad litteram in ea adimpletum fuit: Cor durum male habebit in novissimo. O judicium summi Dei! exclamat Sanctus Bernardinus. O tremenda justitia divinae severitatis! dum juvenis ille cum ceteris peregrinis suscepit Dominicum Sacramentum, vetula illa a demone jam arrepta, in cisternam, qua quasi per viginti passus distabat, abiens, veloci se impetu precipitavit, & quod mirabile est, multis circa cisternam existentibus ne baurerent aquam, satis de parva cisterna ore, nullus de ejus praecipitio percepit. Unde dictus Sanctus concludit, dicens: Discant hic omnes animae duri cordis, ac nolentes parcere inimicis, quod sicut Jacobi 2. scriptum est: Inducium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam. Verisimile equidem est, eandem mulierem aliis quoque temporibus vindictae cupidam fuisse; ac proinde quae sic vixit, sic moritur. Porro quam tenaciter odium cordi humano adhæreat, exinde colligi potest, quod, ut in historiis Indiarum scribitur, quidam ex industria à Lusitania navigavit in Indias, nullo alio fine motus, quam ut inimico suo in Indiis commoranti necem inferret, qui tamen conversus est concionem auscultans Domini Albornodi, in qua de inimicorum dilectione peroravit. David in Psal. 40. mortale quoddam inimicorum suorum erga se odium his verbis expressit: Inimici mei dixerunt mala mihi, quando morietur, & peribit nomen ejus; veruntamen quia causam suam Deo commisit, ab eo defensus, atque ad vitam immortalem perductus fuit: Me autem propter innocentiam suscepisti, & confirmasti me in conspectu tuo in aeternum.

Sacchin. m.
1 (60. a. 37).
600. 1.

Pl. 40. 6.

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

Acceptarum injuriarum remissio ex corde proficisci debet; et ubi etiam nonnulla considerantur ad illam facilitandam opportuna media.

T H E M A.

Nem oderis fratrem tuum in corde tuo, Levitic. 19. vers. 17.

1 Deus olim in Levitico severè vetuisse scribitur, ne quis venenum odii contra fratrem suum in corde suo fovere præsumeret, prout ex illis verbis patet: Non oderis fratrem tuum in corde tuo; nomine autem fratris quilibet homo comprehenditur, ut Cajetanus exponit, dum ait: Et ratio repugnans alicui assignatur, frater enim non est materia odii, sed amoris, & quia propria odii sedes cor est, non ideo adjungitur: in corde tuo, quia extra cor possit esse odium, sed ut intelligatur, non odio occulto habendum esse fratrem. Eamque deordinationem in Absalone exemplificat, qui Amnon mortali odio prosequens, in externa tamen forma omnem erga eum exhibebat benevolentiam, & amorem, ita etiam ut ipsum ad convivium invitaret, cui mortem machinabatur occultè.

Odium, si-
non ostendit
ad exteriora,
sic nec fovet
dum in corde.
Cajet. ibid.

2 In parabola de decem millibus talentorum, celestis Magister severissimum aeterni Patris sui supplicium eis minitans, qui in remittendis per proximos illatis offensis obstreperi forent, sequentibus verbis usus fuisse legitur: Sic & Pater meus celestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. Ubi Sanctus Hieronymus, Christum magna cum mysterio, de cordibus vestris dixisse advertit, inquit: Quia potest unusquisque dicere, nihil habeo contra eum; ipse novit, habet Deum judicem; omnem simulationem fide pacis evertit, dicens: Si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. Quomodo textum simili penitus commentario amplificat Cajetanus, dum inquit: Non vult simulatam remissionem, sed ex intimo corde, qui cordium scrutator, & iudex est Deus; Adeoque non sufficit inimico reconciliari secundum oculos mundi, siquidem Deus, qui cor nostrum penetrat, quæ dilectionis nostræ sit ratio, an scilicet verè aurum sit, optimè dignoscit; quapropter Sanctus Augustinus hoc salutare nobis tradidit dogma, dicens: Melius est, ut clames ore, & dimittas in corde, quam sis blandus ore, & crudelis in corde. Neque minus efficaciter, & aptè eadem Christi verba explicat Dionysius Carth. dicens: Cordialiter diligendo injuriantem, & culpam penitus dimittendo, ita ut nihil amaritudinis, iræ vel impatientie inhaereat animæ vestre.

Mortuus Christus
injuriam
remittendas
non solum
agitur, sed
& ex corde.
Matth. 18. 35.

Hier. ibid.

Cajet. ibid.

S. Aug. ser. 15.
de verb.
Dom. in ev.
ch. Dion.
Carth. ibid.

3 Sanctus Bernardinus auctoritati S. Bernardi in quodam super Cantica sermone innixus, ita eandem confirmat veritatem, dicens: Sunt quidam sic donantes injuriam, ut non ulciscantur, sapienter tamen improperent. Sunt etiam alii, qui licet sileant, manet tamen odium alicuius repostum, & rancorem tenent in animo, quorum neutrum plena indulgentia est. Sanè si quis Cainum vidisset DEO sacrificia offerentem, nunquid eum virum reputasset, religione, & pietate insignem? & nihilominus Deus, qui intima scrutatur cordium, oblationem ejus benigno non est intuitus oculo, quia scilicet venenum odii fraterni in corde ejus contemplantur; quapropter Sanctus Bernardus illi improperat, dicens: Quid miraris à Cain, si non respicio ad te, qui ita divisus es in te, si manum devotioni, quid animam das livori? Ita pariter quot sunt (proh dolor) qui secundum externam speciem se reconciliatos perhibent offendentibus, qui tamen interiori viperinum foveant odii venenum? quos Sanctus Augustinus saluberrimè his admonet verbis: Ibi dimittite, ubi Deus videt, aliquando enim homo dimittit ore, & tenet odium in corde, non timens oculos Dei: Prorsus dimittite, quia quod propter homines dimittitur, non apud Deum valet; quod autem propter Deum dimittitur, apud Deum valet, &

S. Bern. m. 2.
l. 1. c. 24. 1.

Qui ita di-
mittunt in-
juriam, ut
odiam ser-
vant in cor-
de, nihil bo-
nificiæ nec
mercedis.

S. Bern. 624.
in Cant. Pa-
tri in Cant.

S. Aug. 10. 10.
l. 4.

apud

Ex corde
condonanda
est injuria.

S. Aug. Cris.
de temp.

Matth. 5. 44.
Inimicus be-
nefaciens
est, & oran-
dum pro
illius.

S. Bern. ibid.
S. 1. c. 2.

Salmon. 9.
C. 22.

Quomodo
inimici vo-
luntatem
diligendi.

S. Greg. 1. 12.

Ad exemplū
S. Job.
Job. 31. 29.

S. Greg. ibid.

S. Bern. com-
pend. 3. 200.
verbal. 1. 2. 27.

apud homines prodest. Forſitanne amore Dei offen-
ſum vos remiſſiſſe inimico veſtro dicetis? Adverte-
re quoniam Deus videt cor veſtrum, voſque mentitos
eſſe cognoviſcit, ſiquidem in vobis non amor ſuus,
ſed odium nidiſicat contra proximum. Unde Sanctus
Augustinus quendam in danda indulgentia offendi-
ſſe difficilem ita interrogat: Quid dicis? reſpondebis for-
te: per infirmitatem non poſſum. Sed proſice, & age ut
poſſis, maxime quia oraturus es iudicem, quem fallere
nemo poteſt, qui æternus eſt cauſam tuam. Ubi
notandum, Sanctum Augustinum dicere: Iudicem,
quem fallere nemo poteſt: Deus enim iudex erit,
quem nemo poteſt decipere, ac proinde cum ille
cor noſtrum penetret, neceſſum eſt ut circumſpecti
ſimus, in abolendo ab eo omni rancore, omni ma-
levolentia, omni amaritudine. Neſcio, an aliquan-
do obſervaveritis, quod incarnata ſapientia Matth. 5.
præceptum de dilectione inimicorum præſcribens,
juſſerit, ut illos amaremus, illis beneficeremus, &
rogaremus pro illis: Diligite inimicos veſtros, be-
nefacite hiſ, qui oderunt vos, orate pro perſequentibus,
& calumniantibus vos. Nunquid ſuſcepiſſet dicere:
diligite illos? nequaquam; cum enim probatio dile-
ctionis, exhibitio ſit operis, ut hic amor in nobis cla-
ueſcat, illos a nobis beneficiis affici voluit: Bene-
facite hiſ, qui oderunt vos; atque inſuper ut hunc amo-
rem ex corde procedere demonſtrems, voluit, ut
cor noſtrum in oratione pro iſtis elevarems ad Deum.
Sanctus Bernardinus naturam, & conditionem de-
ſcribit illorum, qui ſolum extrinſecus condonant.
Sunt plerique, inquit ille, qui ſe dicunt parcere inimi-
cis ſuis, nec velle iis nocere, tamen non poſſe eas vide-
re, neque inſuper volunt cum eis loqui; contra quos
Chryſoſtomus de compunctione cordis, tractans illud:
Dimiſſe nobis debita noſtra, ait: Si tantummodo non
ladas eum qui te leſit, avertas te tamen ab eo, nec li-
benter eum videas, manet ſine dubio vulnus in pectore,
& dolor augeſcit in corde; quod ſi eſt, nondum miſue,
quod Chriſtus mandavit, expletur. Numquid tu ita
vis propitium tibi Deum fieri, ut non quidem ladas,
avertas tamen ſe a te? & peccatorum tuorum ve-
niam poſcis, talem exhibere te debes hiſ, qui delinquunt
in te.

3. Salmeron de hac eadem inimicorum dilectionis
materia tractans, idem promover intentum doctrina-
ſequenti: Eſt magna virtus ita linguam poſſidere, ut
bonum pro malo reddas, cum tamen certiffimus ſit cor-
dis index. Non tamen ergo pro inimicis orandum, ſed
etiam illis eſt bene precandum. Diligite corde, be-
nefacite opere, orate verbo; diligite, dando primo cor,
benefacite, largiendo temporalia, orate, ſpiritualia
communicando. Cuiſententia Sanctus Gregorius ple-
niſſimè ſubſcribit, quando & ipſe, qualiter ex corde
inimicum diligere debeamus, ita nos inſtruit, dicens:
Sciendum eſt, quia inimici dilecti tunc veraciter cuſto-
diuntur, cum neo de proſectu abjiciuntur, nec de ruina il-
lius letantur. Nam ſape in dilectionis imagine erga ini-
micum animus fallitur, ſequè tunc diligere æſtimat,
ſicque viſa contrarius non exiſtat; ſed dilectionis vim
occulte, & veraciter aut proſectus inimici, aut caſus
interrogat. Hac enim de re ad plenum ſemetipſam mens
hominis neſcit, niſi eum quem ſibi adverſarium cre-
dit, in deſectu vel proſectu muſaſſe modum ſui ſta-
tus invenerit. Si enim de proſperitate abjicitur, &
de calamitate odientis letatur, conſtat quia non amat,
quem non vult eſſe meliorem, eumque etiam ſtantiem
voto proſequitur, quem cecidiſſe gratulatur. Quo in
puncto Job veraciter ſe juſtificatum oſtendit, dum
ait: Si gaviſus ſum ad ruinam ejus, qui me oderat,
& exultavi quod inveniſſet eum malum; non enim
dedi ad peccandum guttur meum, ut expeterem male-
dicens animam ejus. Circa quæ verba Sanctus Grego-
rius ita diſcurrit: Peccaret quippe, ſi hoc optaret a
Deo fieri, quod ipſe facere vel omnino non poſſet, vel
ſi poſſet, minime deceret; nam qui maledictionibus
inimicum impetunt, quid aliud in illo facere Deum
volunt, niſi quod ipſi facere aut nequeunt, aut er-
reſcunt?

6 Sanctus Bonaventura quandonam inimico ve-
niam petenti, offenſam remittere teneamus, exami-
nans, quærit: Vtrum teneatur quis remittere injuriam

inimico petenti; reſpondetque ſub diſtinctione, in-
quiens; Ex injuria ſolent eriri tria. Primum eſt ran-
cor in affectu, ſecundum eſt rancoris ſignum in effectu,
tertium eſt actio contra injuriam. Primo tenetur quis
ſtatim remittere, etiam ſi non rogetur; ſecundo tenetur
remittere veniam veraciter petenti, id eſt, parato emen-
dare ſecundum facultatem ſuam; tertium non tenetur re-
mittere.

7 Salmeron citata examinans verba: Niſi remiſe-
ritis de cordibus veſtris; ita eundem propoſito noſtro ac-
commodat textum: Addit, ex cordibus veſtris, quia
injuria condonatio ab omni ſuſu, & ſiſtione debet eſ-
ſe aliena. Pro cujus confirmatione quædam nobis
deſerviet ceremonia miſſæ; poſt Pater noſter enim
in Sacrificio miſſæ recitatum (ubi coram Deo, de-
bita, id eſt, offenſas a proximis noſtris illatas nos
remiſiſſe proteſtamur,) Sacerdos proſequitur, di-
cens: Pax Domini ſit ſemper vobiſcum, & paulò
poſt pax porrigitur, quæ in miſſis ſolemnibus ad
omnes deſertur: id autem quod in præſenti notan-
dum, documentum eſt, quod Divus Chryſoſtomus
circa hanc ceremoniam inſequentia tradit verba
dicens: Nam oſculum pacis porrigere, tempore quo mu-
nera offeruntur, in uſu eſt; ſed vereor, ne forte plures
ex nobis labiis hoc tantummodo faciant, cum Chriſtus
pacem non ex ore, ſed ex corde deſideret, & affectu
velit proximum, non labiis honorari. Si enim pax non
habetur in corde, quaſi in ſcena res agi videtur, & lu-
do, unde per hac exacerbari Deus credendus eſt potius,
quam placari. Puritas enim, & veritas eſt, quæ placet
Deo; reſpuit autem, & odit omne quod ſimulatur, & ſu-
gitur.

8 Ad facilitandam verò cordialem hanc injuriarum
remiſſionem, efficiendumque ut eadem ſit permanens,
advertendum eſt, quod Sanctus Anſelmus in capite quo-
dam cui titulus eſt: Ratio, quomodo inimici diligere poſ-
ſunt, hiſ verbis tradit: Ad hoc conſiderandum eſt, qua-
liter is, qui in bono proſicere deſiderat, ſibi ipſi vim in-
ferre debet, ut proſicere valeat: licet carnalis ſeu natu-
ralis appetitus meus damnum appetat, non tamen hoc ore
conſiteri debeo, ſed potius damnum ejus plangere, & con-
tra appetitum carnis meæ illius proſperitati favere. Si ra-
tionem conſideremus, rectius agimus, quando Deo obedi-
mus, quam faciamus quando carnali voluptati conſenti-
mus; præceptum enim Domini eſt, ut inimicos diligamus.
Si ergo eos affectu noſe diligere nequeo, quoniam carnali ta-
tem meam ad amorem eorum adhuc ſteſtere non valeo,
tamen velle debeo eos me poſſe amare, & donec valeam
hoc agere, verbum quod poteſtat mea ſubjacet, bonum &
non malum de illis promulgare. Cumque hoc ago, non
mentior quando dico me illos diligere, quoniam velle ad-
jacet mihi, perſicere autem non habeo. Condeſcitor tamen
Dominico præcepto ſecundum rationem ſpiritus mei, ut eos
diligam, quamvis corruptibilitas carnis meæ repugnet.
Unde conſideratione quoque dignus eſt diſcurſus quem
Sanctus Augustinus ad hoc idem propoſitum facit, di-
cens: Scit in te homo; ille ſcit, in deprecare; ille
odit, tu miſerere. Febris anima ipſius odit; ſanus erit,
& gratias ageſt tibi. Quomodo medici diligunt agrotos?
nunquid agrotos diligunt? ad hoc diligunt, ne agroti perma-
neant, ſed ut ex agrotis ſani fiant. Et quanta plerumque
patiuntur a phreneticis? quales contumelias verborum
plerumque & percutiuntur. Perſequitur ille febrem,
ignoviſcit homini. Et quid dicam fratres? Amat inimicum
ſuum? imò odit inimicum ſuum, morbum enim ipſius odit,
& amat hominem a quo percutitur, odit febrem; a quo
enim percutitur? a morbo, ab agraſatione, a febre.
Illud tollis, quod illi adverſatur, ut remaneat illud, unde
gratuletur. Sic & tu; ſi odit te inimicus tuus, & inſuſte
te oderis; noveris quia cupiditas ſæculi in illo regnat, pro-
pterea te odit. Si odiſti illum, & tu contra reddis malum
pro malo. Quid facis reddere malum pro malo? Vnum agro-
tum ſtebam qui te oderat, jam duos plango, ſi & tu odiſti.
Sed perſequitur rem tuam; tollit tibi neſcio quæ habes in
terra. Ideo illum odiſti, quia anguſtias tibi facit in terra?
Noſi pari anguſtias, migra in cælum, ſuſum cor ibi ha-
bebis, ubi beatitudo eſt, ut nullas anguſtias patiaris in ſpo-
ſita æterna. Attende, quæ tibi tollis, nec illa tibi tolleretur, ni-
ſi ille permiſſeretur, qui flagellas omnem filium quem recipit.

Salmon. ibid.
Hoc ipſum
nos docet
aliqua cere-
monia in
Miſſa.

Chryſ. 1. 2.
de compunct.

Quid facilitet
cordiale
condonatio-
nem injuriæ?
S. Anſelm. de ſe-
mitis. c. 62.

S. Aug. 1. 2. 12.
1. Joan. c. 4.

Quodammodo ferramentum Dei est, quo sanaris, ipse inimicus tuus. Si novit Deus, utile tibi esse, ut exspolies te, permittit illum; sinovit Deus, utile tibi esse ut vapules, permittit ille ut cadaris. De illo te curat, opta ut ille sanetur.

Rigorosa ratio in iudicio reddenda erit de injuriis sine causa illatis.

Rom. 13. 17.

S. Bon. ser. 1. in Dom. 5. post Pent.

S. Bon. ib.

Injuria cito obliviscenda est.

Lev. 4. 24. & 30. 6.

9 Sciendum verò, quòd non solum rigorosam Deo rationem reddere debeamus de injuriis absque causa per nos illatis, & multiplicatis contra proximum nostrum, sed & de iis, quibus vindices de contumeliis, & impropriis quæ nobis fiunt, nos ulciscimur; siquidem Lex Evangelica, ut hujusmodi supportemus, præcipit, dum ait: *Non reddentes malum pro malo*. Quam doctrinam S. Bonaventura per argumentum à minori ad majus procedens, stabilire nititur in hæc verba: *De omni verbo otioso quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die judicii, ex verbis enim tuis justificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis; si enim de omni verbo otioso reddemus rationem in die judicii, multo potius de verbis injuriis. Sed quia mors, & vita in manibus lingua, secundum glossam, ideo dicit: Ex verbis tuis, scilicet bonis justificaberis; & ex verbis tuis, scilicet malis, injuriis, condemnaberis; quando coram tota curia celesti propter ea vituperaberis, & culpaberis. Qui idem Sanctus illa Christi verba (qui dixerit fratri suo: Racha, reus erit iudicio) ponderans, in ejusdem sermonis progressu subjungit, dicens: *De isto autem iudicio dicitur in Epistola Judith: Ecce venit Dominus, in Sanctis suis facere iudicium contra omnes impios, de omnibus duris quæ locuti sunt. Certè si hoc iudicium attenderent iracundi, nunquam fratrem suum crucifigerent veneno convitiatio-**

10 Insuper præsentissimum, ad abolendum ex corde odium, est remedium, si injuriatum subito obliviscamur, juxta Apostoli doctrinam, dicentis: *Sol non occidat super iracundiam vestram*. Quod & Ecclesiasticus admonet, dum ait: *Omnis injuria proximi ne memineris, & nihil agas in operibus injurie*. Aristoteles aliquando, ut Laetius lib. 1. cap. 3. attestatur, interrogatus, quid senectutem vel maxime acceleraret, quidve tardaret, respondit: *Gratia, & injuria*. Unde nec immerito beneficia in aqua corrente figurantur, injuriæ

verò in lapidibus molaribus, dicente Philosopho, *injuria memoria tenacissima esse, beneficii vero longe brevissima*.

11 Dionysius Carth. glossam securus circa illud Sapientis dictum; *Qui dissimulat injuriam, callidus est*, ita denique eidem suffragatur proposito: *Callidus non vult occultare iram, seu injuriam suam, ut dures, sed ut omnino deleatur; est enim natura ira, ut prolata plus ferveat, occultata languescat. Hoc modo Saul adhuc bonus in principio regni sui dissimulavit se audire verba injuriantium sibi, quæ nec postea voluit vindicare, data opportunitate. Quare Hugo Victorinus ad eandem nos virtutem sollicitè invitat, dicens: *Lites nullas habeatis, aut quam celerrimè finiatis, ne ira crescat in odium, trabem faciat de festuca, & animam faciat homicidam*.*

12 S. Augustinus iræ essentiam indagar, ut nos ab ejusdem vitii horrore avellat, dicens: *Quid est ira? libido vindictæ. Quid odium? ira inveterata; ira inveterata si facta est, item odium dicitur. Quid videtur confiteri ille, qui cum dixisset: turbatus est pro ira oculus meus, addidit: inveteravi in omnibus inimicis meis? Quod erat ira, cum esset nova, odium factum est, quia in vetustate conversum est. Ira festuca est, odium trabs est. Ac proinde, ut quantocius dum primi iracundiæ motus pullulare incipiunt, eos supprimamus, sollicitè nos admonet, dicens: *Si in domibus vestris scorpiones essent, aut aspides, quantum laboraretis ut domos vestras purgaretis, ut securi habitare posses? irascimini, inveterantur ira in cordibus vestris, fiunt tot odia, tot trabses, tot scorpiones, tot serpentes, & domum Dei, cor vestrum purgare non vultis? Quod idem documentum S. Isidorus Pelusiota nobis in hæc tradit verba, dicens: *Inimicitiam in aqua scribere oportet, ut quam primum abliteretur; amicitiam autem in as incidere, ut perpetuo firma, & immota conservetur. Neque enim ne odio simus, (hoc quippe nostri arbitrii haud est, ac fortasse ne fieri quidem potest, omni enim modo præstantissimi quique viri improbis invidi sum, ac propterea sancti viri hujusmodi odium subjerant: sed ne homines, sed improbitatem, quæ laborant, odio habeamus, nobis imperatum est*.**

Prov. 11. 16. Dion. Carth. ibid. Et dissimulanda.

Hug. Vig. 10m. Lin. 108. D. Aug. 4. 9.

S. Aug. h. 42. c. 7. tom. 10.

Iracundiæ motus statim suppressendi sunt.

Isid. Pelus. 1. 1. c. 118.

TRACTATUS XXXVI.

DE INJURIIS.

DISCURSUS SEPTEMDECIM.

DISCURSUS I. De gravitate, & malitia injuriarum, honorem lædentium.

II. Author, & instigator injuriarum demon est, ac proinde pessima hæc zizania ad ignem infernalem sunt destinata.

III. Considerantur ruinae, & damna ex injuriis in rempublicam sæpè redundantia, utpote quæ pacem turbant, rumpuntque amicitiam.

IV. De damnis quæ in injuriantem resultant; item de periculis quibus exponitur; necnon de suppliciis quibus Deus illum animadvertit.

V. Egregium est virtutis specimen, & exercitium, si quis adversus injurias se mitem ostendat, ac si eas non sentiret; nec eas indignè ferat, sed erga injuriantem magis se benignum exhibeat.

VI. Viri perfecti injurias cum læticia, & aviditate accipiunt, in exercitium virtutis, & meriti lucrum; ubi etiam ostenditur, quibus in casibus ultio injuriarum licita sit.

VII. De injuriarum tolerantia, quam Christus exemplo suo nos docuit, & per quam Deo similes effici-mur.

VIII. Primitivæ Ecclesiæ Christianos scopum injuriarum fuisse probatur, simulque ostenditur, recipere, &

dissimulare injurias, proprium esse Christiani hominis characterem.

IX. Qui injurias libenter tolerat, Dei sibi benevolentiam conciliat, & gloriæ coronam sibi fabricat; contra verò cum memoria, & ultio injuriarum gravissimum sit peccatum, damnationis aternæ pignus est certissimum.

X. Injuriantes utiles nobis sunt, quia nostros nos faciunt emendare defectus; dumque illos patienter toleramus, remissionem peccatorum pro mercede recipimus.

XI. In irrogatis nobis injuriis divinam erga nos dispositionem recognoscere debemus, quæ illas in nostrum ordinat emolumentum, cum ex multis capitibus nobis sint utiles.

XII. Injuriatoribus haud secus ac phræneticis, delirantibus, & arreptitiis compatiendum est; & tamen detestanda sit injuriæ malitia, ipse tamen injuriator, velut proximus noster, amandus est.

XIII. Majorem esse victoriam, injurias patienter ferre, quam easdem ulcisci.

XIV. De benignitate, & humilitate, qua respondendum est injuriatoribus, ut ira illorum mitigetur, illosque lucrificamus.

XV. Lan-

XV. Laudabile est, si quis injurias accipiens taceat, non verò acriter à se repellat; nisi justum, & debitum respondendi motivum urgeat.

XVI. Varia considerantur damna, quæ in illos resultant, qui verbis amaris injurias à se repellere contendunt.

XVII. Indignè ferendo injurias, illas cor nostrum vivaciter vulnerasse demonstramus, secus enim bona conscientia nos imperturbabiles reddere debet; nec est alius injurias vindicandi modus efficacior, quàm si nos illas minimè curare demonstremus.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De gravitate, & malitia injuriarum, honorem laudentium.

THEMA.

Qui dixeris fratri suo: *Racha*; reus eris concilio; qui autem dixeris: *fatue*; reuseris gehenna ignis. Matt. 5. v. 22.

Incarnata Sapiencia, quæ transgressionum humanarum competens est iudex, eadem in iustitia, & æquitate convenienti ponderans (*Iustus enim es Domine, & rectum iudicium tuum*,) cum ei injuriarum gravitas, & pondus æqua lance ponderanda esset, in hæc verba prorupit: *Qui dixeris fratri suo, &c.* quibus verbis, ut Cardinalis Baronius optimè observat, ad usum alludebat Judæorum, qui tam in civilibus, quàm in criminalibus, varia habebant tribunalia, & iudices; in quorum tribunalium uno tres admittebantur, qui causas judicabant minores, in alio viginti tres præsidebant iudices, à quibus causæ decidebantur capitales, in tertio septuaginta duo erant assessores, & hoc supremum erat, in quo res tractabantur arduæ, & maximi momenti, scilicet de Lege, de Rege, de Propheta, de summo Sacerdote; & hoc Jerosolymis tantum agebatur, alia verò in qualibet tribu dispersa erant. Hæc autem veridica novitia, ex annalibus Ecclesiasticis extracta, præsupposita, ecce tibi quantum in divinæ iustitiæ trutinâ, injuria præponderet, de hac enim dicitur: *Qui dixeris fratri suo &c.* Quibus verbis delictum hoc à concilio septuaginta duorum iudicum, qui maximum tribunal administrabant, judicandum esse ostendit. At verò si quis in alias graves prorumperet injurias, fratrem suum vocando fatuum, hujus injuriæ excessum adeo gravem esse censuit, ut nullum existimaret esse tribunal, quod illud sufficienter punire sciret, vel posset; ac proinde injuriantem, poenarum infernalium directè reum esse judicavit. Unde Divus Chrysostomus de injuriis differens, ait: *Non est omnino, non est intolerabilius aliquid injuriis; quodque possit magis hominis animam mordere.* Non dicit, injurias mordere corpus, sed animam. Paulus de Palatio in expositione hujus textus querit, cur Dominus nunquam de concilii severitate alicubi, nisi in sola fratris meminit injuria? moxque adæquatè per efficaces respondet rationes, dicens: *Hic apertum haberi iudicium, quanti Deus æstimet charitatem fratrum, quàm nulla vel levi ratione vult à nobis violari; & si, ut humana miseria solet, violetur, statim à concilio velis refarciri.* In cæteris velut committet, & velut dormitas Divina iustitia; hic verò nunquam non attentissimi vigilas, jubet, urget. Lucas Burgensis, quoad sensus literales accuratissimus interpret, verba hæc de Concilio Synedrion, intelligenda esse censet: *Reus eris concilio, intelligens concilium sive synedrion illud magnum septuaginta duorum senatorum, quo deferrebantur causæ gravissimæ: Eum, qui iratus fratri suo, Racha aut simile aliud impropèraverit, hujusmodi quid admisisse docet, quod ad Synedrion deferri mereatur, id est, ob quod Dei iudicio certo damnandus sit; sed incertum qua poena, ceterum tam gravi, quod ab ipso Synedrion sive summa inter homines auctoritatis tribunali, pro scelere gravissimo infligi possit.* D. Chrysostomus verbum hoc *Racha* iusta bilancis trutinâ

ponderans, illud non valdè grave esse existimat, dum ait: *Racha non grandis alicujus est verbum convitiis, sed magis de contemptu veniens, impatientiaque dicentis, ut ipsi nonnunquam vel servilis, vel inferioribus quibusque aliquid imperantes dicimus; vade tu, dic ut illi. Sic etiam quilingua utuntur Syrorum, Racha pro eo, quod est tu, dicere solent.* Rationem verò assignat, cur nihilominus Salvator hanc culpam adeo aggraveret; dicit enim: *Misericors Dominus cum majoribus etiam minima quæque delicta pariter evellit, præcipiens, ut mutuo nobismetipsis, & honorabilius utamur, & cautius, ut per hæc majora quæque peccata auferantur.* Albertus Magnus sensum hujus dictionis *Racha* declarans, diversæ est opinionis, inquit enim: *Est signum indignationis cum contumelia sine criminis impositione.* Sanctus Hilarius pariter inquit: *Vacuitatis opprobrium est.* Cui consentit S. Hieronymus, inquit: *Hoc verbum propriè Hebræorum est, & significat inanis, vacuus; quem nos possumus vulgata injuria absque cerebro nuncupare.* Sanctus Bonaventura in sermone 1. in Dominicam V. post Pentecosten, in cujus Evangelio proposita recitantur verba, ita scribit: *Irafcitur aliquis fratri suo duro verbo injuriosa convitiatio in ore; & hunc motum exteriorem remouet Dominus, cum dicit: Omnis qui dixerit fratri suo: Racha, vel fatue; quod sit, quando motus interior prorumpit in vocem exteriorem.* Consideratione quoque dignus est discursus, quem Hugo Card. super hunc Sancti Matthæi textum instituit; observat enim, quod per hæc tria, scilicet iudicium, concilium, & gehennam, Salvator injurianti poenam, infernalem comminatur, quia secundum qualitatem culpæ, poena quoque variari debet; vult igitur celestis magister noster, per varietatem nominum, suppliciorum quoque diversitatem indicare. Ira & furor internus minus est malum, quàm verbum expressivum alicujus vilipendi, quale est verbum *Racha*, hoc enim verbum majorem continet ira interiori malitiam, sicut & injuriosum verbum *fatue*. Ira igitur comminatur iudicium; exandescentiæ verò, quæ in verbum probrosum, & ignominiosum prorumpit, comminatur concilium; injuriam denique destinat ad gehennam. In iudicio accusatur reus, estque in illo defensionis locus, quæ furor reprimatur. In Concilio ventilatur sententia; unde ibi melior est conditio, quàm quando fulminatur condemnatio. Post gehennam verò fulminatam, nulla supponitur evasio. Paulus de Palatio illis, qui Salvatoris nostri, aliàs adeo benigni, admirantur severitatem, dum adeo asperè castigat injurias, maximè verò hanc: *qui autem dixerit: Fatue; reus erit gehenne ignis*, hunc in modum respondet: *Qui ita sentiunt, reipublica Christianæ majestatem non sentiunt, neque enim Christianos Christus humiles solum esse voluit, sed in suam protectionem adscivit, sub umbra alarum suarum locavit; fecit, ut Christiani essent gens sancta, populus acquisitionis; fecit, ut essent filii Dei, fratres Christi, heredes Dei, cohæredes Christi; fecit, ut essent cælestes, & angeli, & super rerum naturalium ordinem evelli; & ut nihil deesset tanta celsitudini, voluit in Christianis habitare, & quod omnem superat intellectum, consortes fecit suæ divinæ naturæ. Annuntiatur æquum, ut qui fatuos dicit hujusmodi homines, quos Deus sibi fecit amicos, & filios, gehenne dignus efficiatur.*

Divus Chrysostomus in supradicta homilia dictionem hanc *fatue*, exponens, his verbis nos monet; *Ne leve aliquid existimes fratrem fatuum vocare, quando enim isto, quo ab irrationabilibus separamur, & quo maxime homines sumus, intellectu scilicet atque prudentia, fratrem spoliasti, omni illum nobilitate privasti. Non ergo verborum tantummodo sonum simpliciter audiamus, sed in res ingredientibus ipsas, & vim illam convitiis ponderantes, consideremus, quantum sermo iste operetur dolorem, atque ad quantum malum sæpè perveniat; nam ut Seneca Philosophus ait: *Quosdam unius verbi contumelia, non equo animo lata, in exilium projecit.* Author operis imperfecti de hoc verbo *Racha*, ita scribit: *Racha dicitur hebrai-**

Chrys. ibid.
Quid significet verbum Racha.

Abail.

S. Hilary.
S. Hieron.

S. Bonav. serm.
1. in Dom. 5.
post Pentec.

Hug. Card.
Matth. 5.
Christus enim non
est injurians
sed poenam infernalem.

Paul. de Pal.

Chrysostom.
civ.
Graviter delinquit, qui
Virum honoratum
vocat fatuum.

Sen. L. 1. de
ira c. 14.

Aut. Imp.
bon. 11.

Adde-
re
satis

si vacuus, quamvis quantum ad sensum verbi, unum est dicere, *fatue*, & *Racha*; nam qui vacuus est, ille fatuus est: si *Racha* iracundiae causa non dicitur, quare peccatum est: Quia contemptus causa dicitur, nam etsi persona illius tibi contemptibilis videatur, tamen dignitas Christianitatis illius contemptibilis non erat; etsi illam aspiceres non volebas, tamen Christum, qui in ea est, aspicere debuisti. Enimvero unicum tantum verbum, unicus gestus, unicus subellus, unicus motus manus vel pedis, unicus obcurus, ad hominem quendam honoratum, contumeliandum, & vituperandum nonnunquam sufficit. Paulus de Palatio eandem dictionem *Racha*, ponderans, inquit: *Potest esse culpa mortalis, si malo animo vindicaveris*; idque sequenti probat practico exemplo: *Sicut furatus obulam, volens aureum nummum suffurari, mortaliter peccat, ita qui miserabilem dicit, majorem contumeliam dicere cupiens*. Abulensis super cap. 5. S. Matth. q. 102. pro hujus dictionis intelligentia, hanc tradit doctrinam, inquiens: *Est Racha dictio hebraica, nihil significans per modum conceptus, sed solum per modum affectus. Potest significari qualibet irrisio, vel contumelia, apud nos facta per signa aliqua, sine voce, quae signa equipollens vocibus non significativis, ut est in motu capitis vel aliorum membrorum, secundum diversam hominum consuetudinem*. De injuria, qua proximus vapulat, dum eum stultum appellamus, S. Bonaventura per auctoritatem glossæ ita scribit: *Non modicus furor est, quem Deus sibi sapientia condidit, infatuatum vocare, & salientem Deo derogare*. Paulus de Palatio infatum promereri considerat, qui causa est convitii proximi sui; dicit enim: *Si frater tuus infatuus, & animo tener est, audiens a te vocari fatuum, odium contra te concipit, percussisti ergo fratris conscientiam infatam, nulla ergo tibi justior poena, quam gehenna*. Idem quoque gravitatem ponderat injuriæ, per quam honor, & existimatio proximi vulneratur; subiungit enim: *Et quidem ex quo ad Dei imaginem conditus sumus, honorem cupimus, honoremque maxime pendimus*.

S. Bonav. in
Luc. c. 6.
Honor, &
existimatio
primum in
eum tenent
inter bona
temporalia.

3. S. Bonaventura hunc textum S. Lucæ: *Qui te percussit in maxillam unam, de injuria verbali interpretatur, dicens: Inferendo scilicet injuriam: ponit maxillam pro parte corporis nobiliori, quæ cum percutitur, præcipua injuria irrogatur*. Honor etenim, & existimatio inter bona temporalia primum locum obtinent, ideoque facultatibus, & vitæ, imò à multis ipsimet animæ, licet malè, anteponuntur; injuria autem directè ad bonam famam denigrandam tendit, acque ideo injuria flagelli nomine appellatur, diciturque flagellum lingua, est enim flagellum instrumentum aliquod, quo servi, & mancipia aliique viles homines cum ignominia caduntur. Unde impij illi apud Jeremiam dicebant: *Venite, percussimus vos lingua*. S. Bernardinus de injuriis ita scribit: *Pari potest justus persecutionem in fama, quod maxime per contumeliam fit, secundum enim magistrum Alexand. de Ales in 2. q. 43. Contumelia est peccatum ex improprio sermone, manifestè tendens in proximi nocumentum*. S. Basilii injuriam hoc modo definit: *Quid est maledictum, sive convitium? respondeo: omne verbum, quod eo animo profertur, ut ex eo contumelia sive ignominia aliter afficiatur*. In Theatro pariter vitæ humanæ dicitur: *Contumelia vocabulum à contemptu tractum voluit Vlpianus, & Seneca, estque alieni honoris injusta, & aperta violatio. Differt à detractio, quod hæc circa famam alterius, injuriam faciat, idque occultè fit in absentia. Hæc autem injuria sive dictis, sive signis inferri potest, idque presenti, sive absenti tanquam presenti; unde & rapina comparatur, sicut detractio furti: quippe contumelia velut vi illata, scienti & resistenti honorem auferit, detractio vero occultè famam denigrat, & ignorante alitero, sicut fur pecunias*.

S. Basil. in
reg. brev.
inven. 24.

S. Bern. in 3.
ser. 4. c. 1.
Quid sit con-
tumelia.

S. Basil. in
reg. brev.
inven. 24.

Theotr. vi.
hunc. v. con-
tum.

Nah. 1. 1.
Contumelia
comparatur
rapinæ.

4. Volens Spiritus S. Divinæ justitiæ in castigando exprimere severitatem, ita per Nahum loquitur: *Revelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam, & projeciam super te abominaciones, & contumelias te afficiant*; qui enim injuriantur nobis, nostra, quæ sæpe occulta sunt, quæque secretissima vellemus, publicant, & manifestant. Hæcque una est, per quam delicta innotescunt, via, Posset quando in procellibus publica inqui-

ritur flagitii notitia, tormenta applicantur rebus, quibus excruciatum suum confiteretur icetus; ac proinde injuria partes subit tormentorum, liquidem occultæ nostræ manifestat delicta: unde & in Sapientia dicitur: *Contumelia, & tormento interrogemus eum, ut sciamus reverentiam ejus; tormentum verò nobili animo acerbissima est injuria: circa quem textum Dionys. Carth. proinde sic scribit: Contumelia, & tormento interrogemus eum, id est, inferendo ei opprobria, & tormenta; ubi ut videtis, tormenta conjunguntur contumeliæ*.

Sap. 19.

Dion. Carth.
ibid.

5. Asserti hujus confirmationem accipere à S. Jobo, quem quidem providentia Divina sæculis omnibus veluti speculum exhibuit patientiæ Christianæ, utpote quem nec substantiæ licet opulentissimæ jactura, nec omnium filiorum suorum strages, nec sterquilini, aut ulcerum horrores, nec totius inferni contra eum annati furæ vel levissimæ commovere poterunt; ad uxoris nihilominus, amicorum, omniumque aliorum contumelias, omni alia tantarum plagarum carnificina contempta lamentari visus est, cum diceret: *Vsq. quo affligitis animam meam, & atteritis me sermonibus? Ulcera intus ossium ipsius modulas cruciabant, est injuriæ intima anima flagellabatur penetralia; ideoque se opponebat, inquiens: Arguitis me opprobriis: circa quem textum S. Ambrosius ita discursit: Tanquam pugno eos validiores percussit, qui verborum suorum saxa lapidabant inimicum. Amiserat omnia sua, id est patrimonium cum filiis, patiebatur vulneraculo ejus, manebat ut tentationes verborum vinceret*. Moxque Sanctus hoc ipsum prælium, omnium quæ sustinuit Propheta iste, crudelissimum fuisse subiungit, dicens: *Non mediocriter certamen, nihil sic penetras animam, nihil sic mordet, ut durius sermo. Multi cum vicerint adhibita tormenta sermonum, duritiam non sustinuerunt. Laborabat Job, sed sustinebat, & verborum illius juxta vulnerum onera portabat*. Cui ultro citroque S. Athanasius subscribit, quando de injuriarum pravitate, & acerbitate tractans, & ad Constantinum scribens, ait: *Contumeliam gravius ferire, quam lapides*. Saxa namque corpus quidem lacerare possunt, aut injuria reputationem percutit, animamque ferit. Unde & ipse redemptor noster non se taliter flagellis, spinis, clavis aliisque pœnis, & cruciatibus atrocissimis se offensum reputavit, quàm contumeliis, & opprobriis, quibus exagitatus fuit; unde D. Chrysostomus in quadam Homilia ait: *In patibulo pendentes videntes, transientes omnes amarum impertunt verbis*. Alii quidem cruciatus à militibus Romanis, atque justitiæ publicæ ministris inflati fuerunt, at verò Hebræi ad evomendam contra ipsum conceptam rabiem, illum percutiebant, & onerabant injuriis; unde S. August. merito ait: *Exacerant tanquam gladium linguas suas: non dicant Iudei: Non occidimus Christum. Unde occidistis gladio lingua; acutis animas linguas vestras*.

Confirmatur
exemplo
Job.

Job. 19. 1.

Job. 29. 5.
S. Ambrosius
de inno. pœll.

S. Athanasius
apud ad
Constantin.

Christus in
cruce null
gravius im-
properia,
quam alia
tormenta.

Chrys. h. 19.
in Matth.

S. Aug. in
Ps. 61.

Chrysostomus
ibid. in Matth.

Joan. 7. 10.

Theotr. ibi
Contumelia
gravissima
ad ducit con-
tumeliam.

S. Th. 2. 2. q.
72. a. 1.

6. D. Chrysologus postquam ex una parte ab Hebræis Christo illatas ponderasset injurias, ex alia verò parte crucem, flagella, coronam spineam, fel, clavos, cunctosque alios atrocissimos passionis, & mortis ipsius dolores, tandem de his concludit: *Quæ (scilicet opprobria) rebus ipsis mihi graviora videntur*. Apud S. Joannem c. 7. iidem Judæi acerbissima Christum onerant injuria, dicentes: *Demonium habes*; at verò scitine illatæ hujus contumeliæ causam; inquit Theophylactus; nimirum: *Contumeliæ, & audacter dicunt: Demonium habes, eo quod putabant se terrere illum, & animam ejus contumeliis cruciari*. Quotidiana nos docet experientia, nullum nobis infligi ictum posse, qui os hominis honorati vivaciùs penetret, quàm contumeliæ, & contumelias pati, hæc enim injuria est, quæ ad famæ, & æstimationis detractioem dirigitur; ac proinde Doctor Angelicus ita scribit: *Contumelia importat dehonorationem alicujus, quod contingit, cum aliquis id, quod est contra honorem alicujus, deducit in notitiam ejus, & aliorum, & hoc propriè pertinet ad contumeliam, quod quidem fit per aliqua signa, sed sicut August. dicit in secundo de doctrina Christiana: Omnia signa verbis comparata paucissima sunt, verba enim inter*

inter homines obtinuerunt principum signandi quacun- que animo concipiuntur, & ideo contumelia proprii lo- quendo in verbis consistit. Unde Paulus de Palatio hanc nos à nobismetipsis docet deducere consequen- tiam, quàm scilicet injuria corporalibus doloribus graviter præponderet: *Quam sit grave, inquit, in alium jactare contumeliam, ex se ipso discit, quàm eam gravate patiari.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Author & instigator injuriarum demon est, ac proinde pessima hæc zizania ad ignem infer- nalem sunt destinata.

THEMA.

Posui ori meo custodiam, cum confisteret peccator adver- sum me. Psal. 38. v. 2.

Propheta regius in principio Psal. 38. se ab ho- minibus perveris per injurias provocatum, unice statuisse reprimere linguam suam, ne in verba erumpat impatientiæ, his verbis protestatur: *Dixi cu- stodiam vias meas; ut non delinquam in lingua mea; posui ori meo custodiam, cum confisteret peccator adversum me;* quibus verbis ut, S. Ambrosius declarat, in eo qui infert injurias, demonem observat, utpote qui linguam injuriantis principaliter movet; *Adest, inquit S. Doctor semper inimicus, qui semper insidiatur, etsi illum non vides, adest, etsi illum non sentis, incurfas.* Et verò si per verba improprietatis ab aliquo demoniaco vituperaretis, cuiam vibratas in te adscriberes injurias? utique demoni. Jam verò si S. Ambr. fidem habere volumus, spiritus malignus, tanquam instigator & author inju- riæ, cum injuriante haud secus ac cum demoniaco cooperatur. Idque per Semei probat historiam, qui S. Davidem Regem tam vituperiosis turpiter oneravit contumeliis & injuriis. *Videbat David, inquit, confi- sere adversum se peccatorem, quando Semei maledicebat, & lapidabat Regem suum, & clamabat: Exi vir sangui- num; neque enim tam præruptus foret, ut nec tanti regis reverentia moveretur, nec armatum ejus timeret exerci- tum, cum unus de exercitu ejus convitiantem potuisset oc- cidere, sed amentem diabolus fecerat, qui eum impellebat ad mortem. Ideo David adversus authorem magis præ- liabatur, quam ministrum persequabatur. Quod enim magnum si de homine invalido vindicaret, quem ad fu- rorem alter urgebat, in cuius neco peccator habuisset volun- tatis affectum? non gladio Diabolus, sed verbo Dei vincitur. Nulla inter homines etiam virtuosos & justos semi- nari possunt pestifera magis & pernitiola zizania, quàm injuriæ, & contumeliæ. Quis verò illa spargit? Venit inimicus homo, & super seminavit zizania; ac proinde mirum non est, quod celestis agricolæ jussu, in ignem conjici jussa fuerint. Qui dixerit fratri suo, salue, reus erit gehennæ ignis. Injuriæ igitur, quæ odii & inimici- tatum fomenta sunt, zizania sunt infernalis inimici; id quod S. Augustinus in sermone quodam his verbis confirmat: *Quid exerceas inimicitias, inquit, quas eva- dere potuit nec ille, qui eas primus invenit? Initio namque inimicitias in protoplastum dum serpens exserit, interfici- tur, dum homini invidet, ipse prostratur. Ille homicida erat ab initio.**

2 Inter alias petitiones ab incarnata sapientia oratio- ni Dominicæ insertas, ultima hæc est: *Libera nos à malo,* quibus verbis ut Euthymius declarat, nos à Demone liberari petimus: *Malum quidem, inquit præfatus Euthymius, hoc in loco Diabolus nominavit, non quod na- tura malus sit, sed voluntate. Per antonomasiam autem malum eum appellavit, tanquam in extremo possum malitia. In eo verò quod nos precari jubet, ut ab eo libe- remur, ostendit quod atrocissimum & irreconciliabile contrarios gerat bellum, nobisque divino sit opus auxilio. Solum autem explicavit, ut ab eo liberari precemur, do- gens omnis mali hunc esse causam, & ita solum contra eum inimicitias convenit exercere, & non contra eos, qui ex inconsiderantia ab eo industi sunt, nobisque nocuerunt, quo- rum misereri potius oportet, utpote ab eo superatorum. Nostro igitur proposito aptissima est illa in vitis Patrum*

descripta propositio: *Angolorum est nulli irasci, sed esse in pace perpetua, demonem autem irrevocabiles per omnem vitam exercere inimicitias.*

3 Probrosior dari non poterat insultus, quàm ille quo Brixius præfatum quendam suum adeo Sanctum adeoque dignum, qualis S. Martinus erat, aggressus fuit: attamen omnes ab illo sibi irrogatas injurias S. Præful patienter ferebat, quia ut ejus historia nobis fidem facit, propè Britium duos Demones conspicie- bat, qui illum ad opprobria S. Martino inferenda irri- tabant, & accendebant. Cum Abisai Davidi contume- liatum honorem suum zelanti promississet, dicens: *Vadam & amputabo caput ejus;* prudens Rex non solum manus suas in temerarii hominis illius sanguine cruentari no- luit, verum etiam partes ejus defendendas sibi vindicavit, opponendo se illi qui injurias Regi illatas vindicare paratus erat; ipse namque velut à Deo illuminatus probe agnoscebat, Demonem in Semei operari, hunc- que esse omnium contumeliarum, quibus ipsum affecerat, authorem & instigatorem.

4 Optima consideratione dignus est textus ille S. Joannis: *Et cena facta, cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas Simonis Iscariotis.* His namque verbis Demon traditionis per Judam completæ autho- ris fuisse insinuat; quod etiam in aliis occasionibus, in quibus de hoc eodem scelere agitur, haud obscuris verbis innuitur; sic enim dicitur: *Et post buccellam introivit in eum Satanas;* alibi pariter Christus Apostolos suos de Juda traditore his verbis alloquitur: *Vnus ex vobis diabolus est:* & tamen quot æstimationis & affe- ctus testimonia Incarnata erga ipsum exhibuit Sapien- tia? etenim illum in sublimem Apostolatus apicem elegit, illum collegii sui Apostolici æconomum con- stituit, elemosynas & peculium eidem consignando; illi donum attribuit miraculorum, non minus quàm aliis Apostolis, illum ad pedum lotionem admisit, in cena lapidissimum illi propriis manibus portexit cli- bum, ipsumque sacratissimo corpore suo communica- vit; imo in ipsomet captivitate suæ in horto completæ articulo, amici titulo illum compellavit, suaveque labiis illius osculum impressit, cum tamen sciret, quod ab eo triginta denariorum pretio Judæis divenditus esset. Quid verò ad hæc omnia respondebimus? præterquam illud quod Origenes ingeniosè observavit, nimirum quod injuriam hanc, quæ major erat inter omnes, quæ infinitæ majestatis Deo inferri poterat, Christus non tam Judæ, quàm Demoni traditionis & vendi- tionis authori attribuebat: *Vnus ex vobis diabolus est.* Scriptum est enim de Iuda, & post buccellam introivit in eum Satanas; non est enim vobis pugna adversus carnem & sanguinem, licet videamur ex carne & san- guine, qui nos persequuntur; non eos oderimus, quin potius diligamus, licet inimici nostri velint permanere, misereamur eorum, demonium habent, illiusque patient- tur insaniam.

5 Filii Sarujæ quondam extimulabant David, ut de Semei insolentia ultionem sumeret; sed qualiter mansuetissimus Rex eos placavit, audiat velim: *Quid mihi & vobis filii Sarujæ, cur efficiamini mihi hodie in Satan?* illos enim, qui ad ulciscendas injurias provo- cabant, Satanæ partes subire censebat, quandoquidem aliud non meditatur Satan, quàm zizania odii, rancor- is, injuriarum, inimicitiarum, rixarum seminare, ut- pote de quo dicitur: *Ille homicida erat ab initio:* armans Cainum contra innocentem Abel: quapropter S. Ber- nardus in uno sermonum de modo bene vivendi, au- thoritatem Sancti Augustini secutus, ita unumquem- que nostrum, præsertim autem potentiores, admonet dicens: *Hominem vincis humana sollicitate, diabolum vincis inimici dilectione.* Nec enim fulmen ullum De- monem inagis ferit, quàm inimici dilectio, redditioque boni pro malo.

6 Ingeniosam quandam pro eodem proposito con- siderationem instituit Salmeton, quando Judæis Chri- stum calumniantibus & dicentibus: *Demonium habes;* ostendit, qualiter Christus mansuetissimè responderit: *Ego demonium non habeo, sed honorifico Patrem meum;* circa quod proinde responsum ita sermocinatur dictus author: *Tam mansueto responso ostendit, se demonem non habere, non enim demonum est ad conviciis patienter*

Lat. in vit. pp. 2. 65.

Juxta con- viciantem duo apparet demones, illum insti- gantes.

David agnoscebat Semei instigatum à Diabolo ad convitiandum. 2. Reg. 16. p.

Joan. 6. 2. Christus prædicationem Iudæ æstimabat Diabolo.

ib. v. 27.

Joan. 6. 72.

Orig. h. 11. in Isach.

Qui ad ul- tiones insti- gat, agnosce partes Sa- tanæ. 2. Reg. 16. m.

Joan. 8. 44. S. Bern. l. 1. p. de modo bene viv.

Salm. tom. 2. m. 42.

Joan. 8. 49.

Mansuetudo Christi contra convitiandum.

Paul. de Pal. lib.

Diabolus regit linguam contumeliosum.

S. Ambr. lib.

Probat per historiam Semei.

Matth. 13.

S. Aug. 17. in append. de divini.

Matth. 11. Euthym. A quo malo liberari pe- titus in orat. Domini.

Bed. hic,
in loc.

& mansuetos se prestare. At verò V. Beda in hæcenus dictorum confirmationem notat, quòd cum calumniosè Salvatori imposuissent, dicentes: *Samaritanus es tu, & demonium habes*, hoc ipsum facere non potuissent, nisi à Dæmone specialiter instigati fuissent; *Nisi impietati demonio*, inquit, *tam perversè de Deo loqui non possent.*

9. 10.
Diabolus
vincitur
solerantia
opprobri-
um.

Hug. Car. ib.

7 Regius Psalmista Deum interrogat, inquit: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo?* Porro alios inter æterni huius tabernaculi incolas annumerat illos, qui proximis suis nullas inferunt injurias: *Qui opprobrium non accepit adversus proximos suos, nec fecit proximo suo malum*, id est, ut Hugo Cardinalis explicat, *non acceptavit illatum à se vel ab alio; vel non accepit neque in corde ad cogitandum, neque in ore ad loquendum.* Quisquis enim taliter ab omnibus tam inferendis, quam ulciscendis injuriis alienus est, omnes infringit prostermitque inimici machinas; ideoque prosequitur David inquit: *Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignum.*

Convicta
sunt etiam
ignis infer-
nalis.

8 Neque dubium consequenter esse potest, quin hæc zizania ignis infernalis sint esca, ut evidenter ex minacibus illis deducitur Christi verbis, inquit: *Qui autem dixerit: fatue, reus erit gehennæ ignis.* Quot equidem humanæ malitiæ excessus atrocitatem æternitatemque merentur poenarum infernalium? & nihilominus prima omnium vice, qua justitia Divina gehennæ meminit in amplo sacræ Scripturæ volumine, eam ipsam non idololatris, maleficis, adulteris, simoniis, aut homicidis, sed iis qui proximos suos injuriis onerare audent, minatur. Quod D. Chrysostomus advertens, ait: *Eum qui fratri, fatue, dixisset, gehennæ ignibus deputat, modo certe primum nomen gehennæ commemorans: cum enim prius de regno multa dixisset, tunc istius intulit mentionem.* Unde & idem Sanctus Apostolum plurimos è cælo exclusos numerantem maledicorum pariter meminisse advertit, inquit: *Paulus non adulteros tantum, & masculorum concubito- res, sed etiam maledicos à regno Dei excludit, & merito.* Conviciator quippe bonum charitatis omnino corrumpit, & mille proximum involvit incommodis, ac juges inimicitias frequenter operatur, & Christi membra discerpit, ac desiderabilem Deo pacem singulis quibusque diebus exagitat, amplissimam diabolo viam per convicia parans, enimque efficiens fortio- rem.

Chrys. h. 16.
in Matt.
Quando in
S. Scriptura
primo dicit
maligni ignis
gehenne.

S. Ioan. Dam.
L. 1. parali.
c. 81.
Qui per jocu-
lum convul-
satur, etiam
per jocu-
lum ibi
ad infernum.

S. Th. 1. 2. q.
74. art. 2.

9 S. Joannes Damascenus cuidam, qui proximum suum non ex odio, sed ex joco seu derisione se offendisse pretendebat, ita respondisse legitur: *Ais te non inimica & infesta mente, sed per jocum, atque animi causam, ac veluti aliud agentem inter pocula convivia improbos viros jacere? igitur per ludium quoque ac latitiam, sempiternum cruciatum subi, ac veluti aliud agens, ad ignem illum cujus acerbitas nulla oratione explicari potest, proficiscere.* Ad cujus doctrinæ confirmationem aptissimè deserviet doctrina illa, quam Doctor Angelicus, injuriæ malitiam demonstraturus, in hæc adducit verba: *Nihil meretur poenam æternam inferni, nisi peccatum mortale, sed convitium vel contumelia meretur poenam inferni secundum illud Matth. 5. qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehennæ ignis, ergo convitium vel contumelia est peccatum mortale.* Cum convitium seu contumelia de sui ratione importet quandam dehonorationem, si intentio proferentis ad hoc feratur, ut aliquis per verba que proferit, honorem alterius auferat, hoc propriè & per se est dicere convitium vel contumeliam, & hoc est peccatum mortale, non minus quam furtum & rapina, non enim homo minus amat suum honorem, quam rem possessam. Si vero aliquis verbum convitii vel contumelie alteri dixerit, non tamen animo dehonorandi, sed forte per correctionem, vel propter aliquod huiusmodi, non dicit convitium, vel contumeliam formaliter, & per se, sed per accidens, & materialiter, in quantum scilicet dicit id quod potest esse convitium, vel contumelia; unde potest esse quandoque peccatum veniale, quandoque autem absque omni peccato; in quo tamen necessaria est discretio, ut moderate homo talibus verbis utatur, quia posset esse ita grave convitium, quod per incantellam prolatum auferret honorem ejus contra quem proferretur, & tunc posset peccare mortaliter, etiam si non intendere dehonorationem alterius.

10 S. Antoninus contumeliam sub hisce terminis circumscripsit: *Est expressio defectus alterius coram eo, per verba ad ipsum de honorandum.* Citatque Glossam super cap. 1. Epist. ad Romanos super verbum illud: *Contumeliosos*, dicentem: *Contumeliosi sunt qui dictis, vel factis injurias & turpia aliis inferunt, ut si quis projiceret lutum vel sputum in aliquem, & huiusmodi.* Est autem differentia inter contumeliam, convitium, & improprium; nam contumelia est, cum refertur defectus culpa in vituperium ejus, ut cum vocatur quis fur, adulter, vel huiusmodi; convitium cum refertur defectus culpa vel pæne, ut cum quis vocatur scellavus, cæcus, mendicus, & huiusmodi. Improprium autem importat defectum minorationis, cum reducit ad memoriam servitium in necessitate collatum. Sape tamen sumitur unum pro altero, & nomine contumelia vel etiam opprobrii, quodlibet horum hic intelligitur. In omnibus hisce casibus parum vel multum charitas offenditur proximi; idem verò ut plurimum in fama & existimatione læditur, quæ à quovis viro honorato cuilibet rei huius vitæ antepositur.

S. Anton. p. 1.
lib. 7. c. 8.
Rom. 1. 30.
Quid sit con-
tumelia,
convitium,
improprium.

11 Paulus de Palatio vocabulum *Racha* ita quoque explanat: *Etiamsi sit culpa venialis, vult Dominus ut a Concilio cognoscatur: prodit certe ea culpa ex animo, labo superbia contaminato, & parum fratris amatore, & ad majores contumelias preparato, quia igitur Dominus vehementer odit superbiam, simul & vehementer fraternam requirit charitatem, & proximorum agnoscit causas ut suas, idcirco vult & hanc causam ab Ecclesiastico Concilio cognosci.* Sanctus verò Antoninus radicem pessimæ propaginis huius, scilicet injuriæ examinans, ait: *Contumelia ponitur à Gregorio in libro moralium filia ira, & quamvis oriatur aliquando ex aliis vitiis, magis tamen directè & communiter ex ira, & ideo est, quia finis ira est vindicta, sed nulla vindicta magis est in promptu irato, quam contumeliam inferre alteri.* Aliquando oritur ex superbia, idque ex illo Proverbiorum textu (*ubi superbia, ibi contumelia*), deducit, inquit: *Ratio est quia superbi estimant alios inferiores se, ideo facilius contemnunt alios, & aliis irascuntur, inde nascitur contumelia.* Propter quas sicut & alias rationes culpabilis, æternæque poenæ meritoria est injuria, siquidem ut plurimum in corde maligno, superbo, charitate destituito erga Deum & proximum nidificare solet.

Paul. de Pal.
in Matt. 1. 30.
Contumelia
est filia ire
& superbiæ.

S. Ant. B.

12 Nec dicere sufficit, inquit D. Chrysostomus, quoniam contumelia nihil est præter unicum verbum, quoniam qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis. Multi hoc grave atque operosum putant esse mandatum, ut scilicet pronno undoque sermone tanta nobis pæna subeunda sit; unde quidam istud exaggeratione magis sive per hyperbolem dictum esse voluerunt; sed vereor, ne nosmetipsos his verbis omnino frivolis, vel potius infidelibus seducendo, ibi rebus ipsis supplicia extrema solvamus.

Chrys. h. 16.
ibid.
Frivola ex-
aggeratio con-
tumeliosorum.

13 Sanctus Bernardus de vitio detractionis agens, sequentem ejus duplicem assignat effectum in hæc verba: *Omnis qui detrahit* (dicamus nos, qui injuriam infligit) *primum quidem se ipsum prodit vacuum charitate, deinde detrahendo intendit, ut hic cui detrahit, veniat in odium vel contemptum ipsis apud quos detrahit; idem autem circa injuriam fieri contendit.* Sed longè efficacius intentum promovet author operis imperfecti, dum illa apud Sanctum Matthæum Christi verba (*qui dixerit fratri suo, Racha*) considerans, malitiam & pessimas vocabuli huius consequentias manifestat verbis sequentibus: *Alia ratione peccatum est dicere, Racha, quia etsi ille vanum aliquid audire merebatur, se tamen dicere vanum aliquid non oportebat, cum sic scriptum est: Amen dico vobis, quod de omni verbo otioso, quodcunque locuti fueritis, dabitur rationem. Quidquid non est lumen, senebra est; sic & quicquid bonum non est, malum est.* Dicit Apostolus: *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, & non dicit, si quis bonus tantummodo, sed si quis bonus ad adificationem fidei.* Si ergo nec bonum verbum sine causa dicere debemus, nisi fuerit pro occasione adificationis, ne ipsum verbum bonum, dum sine causa dicitur, sit otiosum & fiat malum; quanto magis illud verbum dicere non debemus, quod à semetipso naturaliter malum est, & ad injuriam pertinet audientis?

S. Bern. 1. 30.
in Cant.

Aug. imp.
hom. 11.
Malitia
verbi Racha
ulterius
declarat.

Et gravitas
supplicii
omnino
gravis
culpe.

Orat. in
Mat. 3.

Luc. Burg. lib.

Chrys. in
comp. cord.

Psal. 14.
Cognitio
modi
indis
tortum
pernam
miseriam.

Gen. 1. ibid.
Pater in
Dathan & Abi-
ron.

Chrys. in
1. 1.

Thom. 1. 4.
c. 16.

Mat. 17.

14. Sane ex pene qualitate in gravitatis culpa deve-
nitur notitia; supplicium autem injurianti intentatum
gravius esse nequit, utpote æternum; siquidem illud
minatur Dominus; *Reuseris gehennæ ignis*: circa quem
textum Cajetanus ita discurret: *A valle juxta Jerusa-
lem, à filiis Ennon demoniis dicata ad filiorum per ignem
consecrationem, creditur gehenna nomen derivatum, &
à Salvatore ad significandum penam alterius vita assum-
ptum, unde dicens fratri suo, salue; definiti jam concilii
& judicii pena certa (gehenna scilicet ignis) reus dicitur.*
Nec minus efficaciter ejusdem vocabuli, Racha, vim
explicat Lucas Burgensis, quando simul supplicium,
quod eum sequitur, qui dixerit, *salue* (scilicet reuseris
gehennæ ignis,) examinans, dicit: *supplicii æterni ma-
gis ille peccatum admisit, quam ut pro merito ab humano
tribunali puniri possit, æternarum penarum reus, quas
solus Deus inferre potest.* Sed longè terribiliora sunt
D. Chrysostomi verba, inquit: *Sive fatum quis
dixerit, sive vanum, sive latronem, sive quolibet alio
nomine injuriam vel maledictum fratri ingesseris, ex
quolibet horum vocabulo sub maledicti titulo gehennæ ignis
supplicii condemnatur.*

15. Psalmista aliquando petiisse legitur: *Quid detur
tibi aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam?* qua-
lem autem penam experitur lingua maledica & inju-
riosa? respondet idem Psalmista: *Sagitta potentis acule
cum carbonibus desolatoris.* Ubi Genebrardus per sa-
gittas temporalia, per carbonem verò æterna intelligit
supplicia. Ita experti sunt Dathan & Abiron, qui cum
Moysen improprie onerarent, subito infernus sub eo-
rum & sociorum pedibus se aperuit, vivique in aby-
ssum illam descenderunt; unde D. Chrysostomus ait:
*Os suum aperuit, scilicet infernus, adversus eum qui os
improbe aperuerat.* Quemadmodum & suo damno di-
didit quidam Valerius Imperatoris aulicus, qui, ut in
historia Ecclesiastica refert Theodoretus, cum Aphraati
injuriā intulisset, juxta consuetudinem suam balneum
Domino suo præparaturus abiens, quasi ratione desti-
tutus se in ferventes illas aquas præcipitavit, inque
illis submersus expiravit. *Sparsa est fama per totam ci-
vitatem, quales infelix ille luerit penas contumelia, qua
affecerat Aphraatem.*

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Considerantur ruine & damna ex injuriis in rem-
publicam sæpè redundantia, utpote quæ pacem
turbant, rumpuntque amicitiam.

THEMA.

*Regnum à gente in gentem transfertur propter injurias &
& contumelias.* Eccl. 10. v. 8.

Eccl. 10.

Sicut à pa-
va scintilla
magnum
ignis, sic à
verbo con-
tumelioso
magnum ori-
tus odium &
ruina.

1. Ecclesiasticus cap. 11. id quod experientia
quotidiana docet, scilicet unicam duntaxat
scintillam ad ingentem accendendum focum sufficere,
his verbis confirmat: *A scintilla una augetur ignis.* Id
ipsum verò de injuria quoque asserere possumus, nam
unicum verbum pungens & contumeliosum ad inextin-
guibilem odiorum, rixarum, inimicitiarum, stragum,
bello, calamitatum, & desolationum publicarum
ignem accendendum abundè sufficit. Idem porro Sa-
piens in præcedenti capite, dixerat: *Regnum à gente in
gentem* &c. pro cuius intelligentia sciendum, quod in
eodem capite prius affirmavit, dicens: *Odibilis coram
Deo & hominibus superbia*; hoc est, elationis vitium
præcipuum est inter alia, quod parit injuriam,
quæ ad contemptum & vilipendium aliorum tendit, &
ideo nil mirum, quod odio pariter habeatur à Deo &
hominibus propter irreparabilia damna quæ ab ipso
derivantur.

Agap. Diac.
1. 47.
Nallum offi-
cere injuria,
coactum lo-
cutionem.

2. Agapetus Diaconus Justinianum Imperatorem,
pro stabili imperii sui regimine ad repellendam ab eo
omnem injuriam his verbis exhortatur: *Iustissimam
arbitrari salutis tue custodiam, nulla quemquam ex sub-
ditis afficere injuria, qui unum offendit neminem, suspi-
cioni habet neminem: quod si nulla quemquam afficere in-
juria, tutelam concilias, longe beneficiis collatis magis id
prestabit, nam ut tutelam exhibet, ita charitatem non*

prodit. Idem Ecclesiasticus cap. 28. de linguæ non re-
frenatæ damnis differens, inquit: *Multos turbavit pacem
habentes; lingua tertio multos commovit, & dispersit
illos de gente in gentem, civitates muratas divisum de-
struxit, & domos magnarum effodit, virtutes populorum
concidit, & gentes fortes dissolvit: injuriæ enim causæ
sunt rixarum, duellorum, inimicitiarum, & stragum,
quæ in factiones dissolvunt familias & populos, quia
a scintilla una augetur ignis.* Variabilis vertit: *Exagitavit
multos, & eos ex alia in aliam gentem transulit, urbes di-
vulsas validas, potentumque domos evertit, confecit vires
populorum, gentesque potentes dissipavit.*

3. S. Jacobus Apostolus de damnis linguæ ita scribit:
*Lingua, modicum quidem membrum est, & magna exab-
tas, ecce quantus ignis quam magnam sylvam incendit;
& lingua ignis est, universas iniquitatis.* Unica scin-
tilla ad quantamcunque magnam sylvam quandam ac-
cendendam sufficit. *Arins in Alexandria parva scintil-
la fuit, inquit Sanctus Hieronymus, sed quia non statim
oppressus est, totum orbem flamma ejus est populata.*
Lingua Lutheri quantumvis parva fuerit, per totam
tamen Germaniam se extendit, eamque suis erroribus
infectit. *Vir impius fodit malum, inquit Sapiens, & in
labiis ejus ignis exardescit.* Unica injuria, ab homine
arrogante & superbo illata, ad integra regna & ingen-
tem populum exacerbandum & ruinandum sufficit,
maximè si relata ulterius & ponderata vindictam ex-
citet. Idem Sapiens in eodem capite ait: *Homo perner-
sus suscitavit lites, & verbosus separat Principes.* Qui
gesta superiorum temporum in memoriam revocat,
inveniet atque, qualiter verba aspera regna subverte-
rint, discordiam inter principes excitarint, & irrecon-
ciliabilia in nationibus bella accenderint. Unde, obse-
cro, suam habere originem felices Imperatoris Otto-
manni progressus, & immanes Turcarum adversus
imperium Romanum, & Rempublicam Christianam
tyrannides? Profectò non aliunde, quam ex unica il-
lata injuria, prout ex sequenti patet historia. Cum
enim vivente Heraclio Imperatore immoderata esset
ministorum suorum avaritia, accidit ut dum Thesau-
rarius ipsius Saracenis quos ex Arabia ad militandum
in suo exercitu acciverat, stipendia sua poscentibus,
cum furore, se panem canibus subministrandum non
habere, responderit; quæ injuria illos adeo atrociter
transfixit, ut reversi in Arabiam, jugum, quo imperio
subdebantur, excusserint, in Ducem sibi generalem
Mahometum eligendo; hacque ratione principium de-
derint bello desperato, talesque fecerint progressus,
ut hæc nostris diebus magnam quandam mundi par-
tem cum infinito fidei Christianæ damno possideant.

*Quis, quot mala ex lingua oriuntur, inquit S. Gregorius
Nazianzenus, oratione consequi possit? Domum cum do-
mo, si ita voluerit, urbem cum urbe, principem cum populo,
populum rursum cum principe, statim, atque sine ullo ne-
gotio committit. Non aliter atque igniculus stipula ad-
motus in magnum incendium cito excresecens, consiliores,
filios, fratres, parentes, amicos, uxores, maritos, om-
nes denique facile in mutuam perniciem armat.* Quis di-
gnè ponderare poterit, quantorum damnorum causa
extiterit à tot retro sæculis usque in præsentem diem,
non in una tantum domo, sed in toto universo illa ab
Heraclii Thesaurario militibus Saracenis illata injuria?
Aprè huic proposito illa congruunt S. Bernardi verba:
*Unus est qui loquitur, (quia unus est injuriator,) &
& unum tantum profert verbum, & tamen illud unum
verbum uno in momento multitudinis audientium animas
interficat, ut & aliquando corpora.* Ecclesiasticus proin-
de optime inquit: *Multi ceciderunt in ore gladii; sed
non sic, quasi qui interierunt per linguam suam; unica
injuria est instar gladii acuti, qui integre familie fi-
lios, & servus vitam ademittit, interque parentes, ami-
cos, & innumeros alios deplorandam stragem fecit.*
S. Dorotheus in sermone quodam de ira, & injuriæ me-
moriam non habenda, ita scribit: *Considerate queso, ut
ab uno verbo tam ingens malum, & vehemens incendium
eruperit. Quod si unica ignis scintilla in stramina vel
in ligna arida ad incendium concipiendum disposita in-
ciderit, dici nequit, quam subito flamma serpat, quan-
tumque damnum efficiat. Ita quoque sæpè fit, quod
unicum verbum asperum, ex iracundia prolarum, si
auri-*

Eccl. 10. 1.

Unica mala
lingua plu-
rima causas
mala.

Eccl. 1. 1.

Pater in
Ar. 1.

S. Hier. in c.
p. ad Galat.
et Luthero.

Prov. 16. 26.

Prov. 16. 26.

Tercapota
1. 8. histor.
Memorable
huius histo-
ria.

S. Greg. Naz.
or. de quado
fil.

S. Bern. 114.
in Cant.

Eccl. 10. 1.

S. Dorothe.
1. 8. de ira &
injuriæ memo-
ria non ha-
benda.
5. mila scin-
tille cadente
in stramen.

auribus hominis exasperati inciderit, facile ignem concipiat, flammaque iracundiae ejus notabiliter excreseat, & in vindictas ac strages prorumpat: ac proinde sicut non juvat dicere, unicam duntaxat fuisse ignis scintillam, quando hæc ad magnum ignem excitandum abunde sufficit; eodem modo non valet excusatio dicentis, injuria illata in unico tantum verbo consistit, quia etiam unicum verbum injuriosum & contumeliosum esse potuit, & de facto est ingentium causa ruinarum.

4 D. Chrysostomus illam Christi comminationem ponderans: qui dixerit, *satue, reus eris gehenna ignis*, inquit: *An forte nescis, quia plurima paricula parum atque parum ex verbis sumat exordium? noli aspicere quod unum hoc verbum sit, sed quantum periculi habeat, expende. An ignoras inimicitiarum tempore, excandescente ira, animoque prorsus ardente, etiam minimum aliquid magnum videri? tunc quippe & quod non valde injuriosum est, nimis tamen putatur onerosum; nam hoc ipsa paucula, & homicidia saepe pepererunt, & urbes crebro integras subruerunt.* Paulus de Palatio super prædicta Ecclesiastici verba: *Regnum a gente in gentem transfertur*, ita scribit: *Nota vehementissima causa cur regnum ab aliquibus transfertur; contumelia, id est, probrum iactum in alium.* Glossa hanc veritatem ab omnibus præteritorum seculorum historiis confirmari, his verbis asserit: *Hoc fere omnes gentium testantur historiae, Chaldeorum, Persarum, Græcorum & Romanorum.* Quando maligni Hebræi calumniosa hac contumelia Salvatorem onerant, dicentes: *In Beelzebub, principe demoniorum ejicit demonia*, Incarnata sapientia merito iisdem respondit: *Omne regnum in seipsum divisum desolabitur, & domus supra domum cadet*; volens illis verbis & Judæos erudire, & suam astruere innocentiam, nec non hac occasione ostendere, quod injuriæ causa sint ruinarum & desolationis populorum.

5 Ecclesiasticus ait: *Lingua tertia multos commovet, & dispersit illos de gente in gentem*; circa quæ verba Paulus de Palatio ait: *Lingua tertia vocatur, quæ inter duos seminat discordias, quæ inter amicos inimicitiam facit*: Talis autem lingua est injuria, quæ rixæ & discordiæ seminantur: *Hæc turbat pacem aliorum, facit ut is qui amisit famam, amittat & patriam.* Bella movent, quæ causa civitates divites, & domus Principum diruntur; populi currunt ad arma, eorum vires concidunt, & eorum fortitudo dissipatur. In fine seculorum fiet id, quod Christus prædixit; nimirum *surget gens contra gentem, regnum adversus regnum*; Anti-Christus enim universam terram tyrannico suo iugo subiciet; quoniam vero modo id faciet? Audite S. Cyrillum Hierosolymitanum. *Fraternum odium locum dabit Anti-Christo. Prepara diabolus schismata populorum, ut tanto facilius hostis recipiatur.* Quænam, obsecro, causa fuit, quod decem tribus Israel a tribu Juda se separaverint, eligendo potius jugum servi alicujus, qualis Jeroboam erat, quam proprio obedire Regi, vel è Regia David stirpe descendenti Roboam? num forte id causerunt gravamina tributorum, quibus se subjectos esse videbant? Nequaquam, tamen hæc enim causam dederint querelis, quibus lamentabantur, nec non sollicitationibus, ut ab iis exonerarentur; attamen causa impulsiva rebellionis suæ unica hæc fuit, quia se videbant contemptos, & tanquam mancipia quotidianis injuriis onustos: *dixerunt ei juvenes, qui nutriti fuerant cum eo: sic loquere populo huic, qui locuti sunt ad te, dicentes: Pater tuus aggravavit jugum nostrum, tu releva nos: sic loqueris ad eos: Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cadam vos scorpionibus.* Respondit Rex populo dura; at verò quisnam ex hac injuria fructus subsecutus fuit? nimirum inter se conspirantes dixerunt; *quæ nobis pars in David? recessit Israel a domo David*; itaque elegerunt Regem Jeroboam, qui regnavit in Samaria, & successive per multa secula multi alii Reges Israelis regnare continuarunt, à Rege Juda prorsus divisi. Injuria enim, ut in primo Discursu probavimus, gravius nobilem quandam animum concutit, quam quodvis flagellum, quantumvis asperum, corpus divexare possit.

6 Apud S. Joannem c. 2. Templum sanctum Jerosoly-

mitanum ab emptoribus & venditoribus profanatum fuisse legitur; notat verò Card. Toletus profanatores hosce binis vicibus ex eodem templo fuisse eliminatos, nimirum in principio prædicationis suæ, & in fine paulò ante Christi passionem; de hac secunda ejectione mentionem faciunt S. Matth. cap. 21. S. Marc. cap. 11. & S. Luc. cap. 19. Primæ verò expulsionis solus Joannes contexit historiam. De ultima ejectione inquit Toletus: *fuit acerbior, quæ post tot Christi prædicationes, adhuc nihil illis proficientibus facta est; hæc autem prior suavior.* Veruntamen quisquis utramque ejectionem mature considerat, prima facie dictum Toleti ei minimè verum esse videbitur, videlicet quod prima ejectio fuerit suavior, quam ultima; siquidem in prima ejectione sacer textus Christum flagello usum fuisse dicit, ad illos castigandos sacrilegos, & propriis manibus suis percutiendos; in ultima verò vice Christum flagello usum fuisse, Evangelista non dicit. Respondetur nihilominus, Christum hac ultima vice majori cum furore illos flagellare voluisse, quam in prima, & ideo illum flagello usum fuisse asperiori, ut illos acerbius percuteret; flagellum autem hoc injuriosa fuit illa reprehensio, quæ ait; *vos autem fecistis illam, speluncam latronum*; quibus verbis illos manifestè latrones appellat, quod verbum magnam in se injuriam continet.

7 S. Propheta Job injuriam vocat *flagellum lingue*; etenim sicut flagellum corpus percutit, ita contumelia animam vulnerat; unde Ecclesiasticus ait: *Flagelli plaga livorem facit; plaga autem lingue comminuet ossa; multi ceciderunt in ore gladii, sed non sic quasi qui interierunt per linguam.* S. Basilii injuriarum finem his verbis considerat: *Omni contumelia per linguam consumpta, ad manus venit & pugnam; ira namque certamen excitat, certamen vero convitium, convitia verbera, verbera demum vulnera, ex quibus & mortes saepe sequuntur.* S. Bernardinus id ipsum considerat, inquit: *ut Chrysostomus ait, non est aliquid contumelia molestius, & quod maximo potest mordere hominis animam; nam sicut idem inquit, inimicitie tempore ira accensa, & anima ardente, quod minimum est, magnum apparet, & quod non valde injuriosum est, onerosum esse videtur; occisiones enim peperit & civitates integras evertit.* Divus Chrysostomus in eadem Homilia, de qua S. Bernardinus hæc verba desumpsit, cælestem Magistrum nostrum Luciferi cornua contringere, ejusque tyrannidem infirmare voluisse dicit, quando injuriantibus proximos tam asperas comminatus est pœnas; utpotè qui cæca sunt & fomentum omnis mali, omnisque damni, quod in republicam redundat. *Propterea Christus nervos potentie ejus excindens, inquit dictus Sanctus, induxit hanc legem. Est quippe illi cura maxima charitatis, omnium enim mater est bonorum, & certum an discipulus Christi sis, experimentum, & ea quæ in nobis sunt bona cuncta complectens.* Iure igitur radices inimicitiarum, ipsosque fontes, per quos charitas necari solet, multa cum vehementia Christus intercipit. Salvator enim Ecclesiam suam, fideliumque congregationem stabilire volens, eos hoc charitatis & fraterni amoris vinculo strinxit, ipsum verò injuria & contumelia rapit; ideoque idem Author in eadem de Salvatore nostro homilia subjungens, ait: *vehemens animadversor atque punitor est eorum, qui præceptum tale contemnunt; nihil quippe est, quod ita omnem malitiam & pariat & firmet, ut interemptio charitatis.*

8 Prima quidem facie severa nimis illa Sapientie incarnatæ videtur esse determinatio (qui dixerit fratri suo, *racha, reus eris concilio*) nihilominus, ut Paulus de Palatio docet: *Etiam si sit culpa venialis, vult Dominus, ut a concilio cognoscatur; licet enim venialis sit, est tamen multorum causa malorum.* Unicum enim verbum ignominiosum, cum actibus vilipendii prolatum, ad intepescendam & infrigidandam charitatem sufficit: quia Dominus fraternam vehementer requirit charitatem, proximorum causas agnoscit ut suas. Adducitque Nazareorum exemplum, quibus non solum vinum bibere, verum etiam uvas gustare interdictum fuit: *Olim enim Nazarei arcebantur à vino, sicera, musto, uvis, & uvis passis, & earum acinis.* Cur ita? certe ne gustu ab uvarum acinis irritato, uvas, & tandem vinum concupiscerent. Ita & nunc verbum contumeliosum à Concilio de-

Chrys. h. 16.
in Matt.
Injuriosa
verba sunt
causa sub-
versionis
urbium &
regnum.

Paul. de Pal.
in Eccles. 10.

Glossa 164.

Luc. 11. 19.

Eccles. 18. 16.

Paul. de Pal.
ibid.

Matth. 24. 7.

S. Cyrill.
catech. 15.
Decem tri-
bus Israel
deserunt
Roboam
propter quo-
tidianas in-
jurias, &
contumelia-
ciones.

3. Reg. 12. 10.

Joan. 2.

Tol. 16.
Quale fuerit
flagellum
quo Christus
secunda vice
ejectus ven-
ditors, &
cruentus è
templo.

Quid sit
flagellum
lingue.

S. Basil. h. 16.
de ira.
Reverentia
fructus con-
tumeliarum

S. Bernard. 2. 3.
c. 1. 1. 1.

Chrys. h. 16.
in Matt.
Cum Christus
tam asperas
pœnas com-
minatus
fuerit inju-
riantibus.

Injuriosus
plurima cau-
sam mala.
Paul. de Pal.

Tollens pa-
cem & sepas
bello.

Mist. 4.

Chryl. ib.

Chryl.

Per convicio
devenitur ad
iraem & hor-
ridum.Eccles. 22. po-
Glossa.

Paul. de Pal.

Eccles. 22.

Lyrus.

Hug. Card.

Corn. Lap.

Injuria illa-
ta, maxime
ad injuri-
mandum.

Lyrus.

Seneca. l. 3. de
ira. c. 26.S. Thomas. 2.
q. 71. a. 4.Arist. l. 7.
Ethic.

debet compesci, ne hoc foramine laxato, tota in homici-
dium proruat ira. Quod si pax, concordia, & unio ci-
vium à Republica tollatur, paulatim ad sui destructio-
nem inclinabit; quis vero est, qui nesciat, aut per ex-
perientiam non videat, qualiter injuriæ sint illæ, quæ
quietem privatam & publicam perturbant? Rogate,
quæ ad pacem sunt Ierusalem, & abundantia diligentibus
se, inquit Regius Psaltes; ubi notandum, quod post
pacem confectum abundantia fiat mentio, quia quan-
do charitas regnat, omnia bona superabundant; &
paulo infra: fiat pax in virtute tua, inquit idem David;
circa quæ verba D. Chrysostomus quaerit: quid est in vir-
tute tua? in substantia tua, in iis qui in te habitant, in pro-
speritate tua. Quoniam enim bellum res est perniciofa,
idque eam perdidit, et pacem precatur. Quis etenim
est, qui nesciat, quod per rixas & inimicitias familiae
depauperentur, corruant domus, integritateque fursum
deorsum vertantur civitates? & abundantia in turribus
eius, id est, ut idem Chrysostomus exponit; jucundi-
tas, quies; non solum enim praedicat futuram à malis li-
berationem, sed etiam innumerabilium bonorum accessio-
nem, pacem, abundantiam, fertilitatem. Enimvero
unum ex majoribus bonis, quibus genus fruitur huma-
num, quodque rempublicam pace & quiete frui facit,
est amicitia reciproca, ac proinde Sapiens ille ait; quod
qui hanc mundo eripit, idem ei damnum patiat, ac si
Solem annihilaret; hujus autem amicitiae pestis est inju-
ria, quæ inimicitiarum & discordiarum irreconcilia-
bilitum est fomentum. *Ance ignem camini vapor*, inquit
Ecclesiast. & *sumus ignis exaltatur, sic & ante sanguinem
maledicta & contumelia*; ubi Glossa ait: sicut sumus pre-
cedit ignis incendium, sic dura verba homicidium, unde
sermo durus suscitatur rixas. Syriaca legit: *Coram igne
sumus sumus, & coram effundente sanguinem contumelia*:
communiter enim, quando ad effusionem sanguinis &
strages devenitur, aliqua utrinque praecessit injuria.
Unde Paulus de Palatio ait: *Nulla ratione dissolvitur
amicitia, nisi convitio & improprio*. Non accenditur
ignis in lignis camini, nisi vapor & fumus precedant, &
fumus exaltetur sursum, ita non effunditur sanguis in ri-
xam, nisi praecedant convitia; hac rescinde, & sanguinem
non effundes. Ecclesiast. in eodem capite ait: *Mittens
lapidem in volatilia, deiciet illa, sic & qui convitiatur
amico, dissolvit amicitiam*. Quod est magnum malum,
inquit Lyrus: nam amicitia multo pretiosior est quam
pecunia. Deiciet, id est, disperdet, inquit Hugo Card.
sicut jaculo lapidis grex avium dissipatur, sic verbo con-
vitiis vis amicitiae violatur. Cornelius à Lapide supra
hunc textum ita scribit: *Huc facit Gnome P. Syri: Ami-
cum ledere ne joco quidem licet, & amicum perdere, est
damnum maximum. Tanti homo est absque amico,
quantum corpus sine spiritu*.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

De damnis, quæ in injuriantem resultant; item de
periculis quibus exponitur; necnon de suppli-
ciis, quibus Deus in illum animadvertit.

THEMA.

Qui proferit contumeliam, insipiens est. Proverb. 10.
ver. 18.

Sapiens ex instinctu Spiritus Sancti loquens, in-
jurianti proximo illi nomen attribuit, non
quod jam rationis usum & discursum amiserit, inquit
Lyrus; sed quia dum alteri injuriam infert, se cerebro
vacuum & insipientem esse ostendit. Unde Seneca ait:
Maxima est facta injuria pena fecisse; & ideo quando
quis post prolatum verbum contumeliosum ad se rever-
tatur, pristinaque sanitati restituitur, mox penitere
incipit, quia damna exinde sibi imminutura agnoscit,
velletque se proximum suum nunquam offendisse.
Septuaginta legunt: *qui proferunt contumelias, insipien-
tissimi sunt*. S. Thomas, auctoritatem citans S. Greg.
injuriarum iræ portum esse probat, dicens: *Magnam
habet propinquitatem contumelia ad finem iræ, quæ est
vindicta; nulla vindicta est irato magis in promptu,
quam inferre contumeliam alteri, & ideo contumelia ma-
xime oritur ex ira*; citat quoque testimonium Arist. l. 7.

Ethic. dicens: *Ira non perfecte audit rationem, & sic
iratus patitur rationis defectum, in quo convenit cum
stultitia, & propter hoc ex stultitia oritur & contumelia,
secundum affinitatem quam habet cum ira*. S. Ambrosius
de hac injuriarum materia differens, ita scribit: *Quod
non mediocriter Scriptura condemnat, dicens: Ex ore
stultorum baculus contumelie. Stultitia igitur condemna-
tur, qui contumeliam facit*. Idem S. Doctor illa Psalmi
verba exponens: *Aufer à me opprobrium & contemptum*,
inquit: *Multi sunt, qui volunt inferre opprobrium servis
suis, sed ipsi sunt magis probrosi*. Injuriator famam &
existimationem injuriati contaminare pretendit, &
non cognoscit, quod super ipsum illa reincident infamia &
vilipendium. Idem quoque docet D. Chrysostomus, ut
nos animet, ne ob injuriam conturbemur, dicit enim;
*si contumelia affeceris, magno ser, & fortis animo; seipsum
enim, non te afficit injuria, & si percusserit, ne dexteram
contra tendas; ipse est enim qui feritur, te quidem manu,
se ipsum vero ira pulsans, & sibi malam ab omnibus
existimationem comparans*. Severinus Boetius ad pro-
positum nostrum ita discurret: *Si cognitor resideres, cui
supplicium inferendum putares? eum qui fecisset, an qui
perculisset injuriam? & respondet: nec ambigo, quin
perpeffo satisfacerem dolore facientis*. Et subjungit:
*Misericordia igitur tibi injuria illator, quam acceptor esse
videretur*. Ac tandem concludit, loquens: *Hac igitur
aliisque de causis, ex ea radice nitentibus, quod
impitudo suavitatis natura miseros faciat, apparet illatam
cuiuslibet injuriam, non accipientis, sed inferentis esse mi-
seriam*.

2 Huic doctrinae consonat, quod in Epistola quadam
S. Sinesii Episcopi Ptolemaidis, viri admirabili sanctita-
te, nec minori sapientia conspicui, his verbis legitur:
*Majus malum est inferre, quam perpeti injuriam, illud
enim proprium malum est, hoc alienum*. Sanctus August.
quoque id ipsum in quodam confirmat sermone, dicens:
*Ille injuriam fecit, & injuriam faciendo gravi se ipsum
vulnere percussit*. Quenam vero dari potest major stul-
titia, quam alteri pugnum impingere, ut semetipsum
pugione lauciet? Injuriator per verbum contumelio-
sum (apparenter quidem & secundum cæci vulgi con-
ceptum, quod non examinat veritatem, & facile est
ad credendum,) injuriati honorem aliquantulum deni-
grat, sed apud homines sapientes alterius reputationem
non diminuit, sed propriam suam famam potius conta-
minat: *Ad stultos enim pertinet dicere contumelias*,
inquit Abul. dicente Salomone, quod inter stultos semper
sunt iurgia, id est, contentiones vocales, quæ ad contu-
melias pertinent, vir autem sapiens ab illis abstinet.
Hugo Cardin. super prædicta verba inquit: *Insipiens est,
quia insipidum habet palatum, quia venenum sapit ei*.
Injuria enim venenum est charitatis & dilectionis fra-
ternæ; hoc autem venenum injuriator in corde suo
desert, quemadmodum lingua ejus manifeste declarat,
quia ex abundantia cordis os loquitur. Dum vero ca-
lumniator calumniose proximum contumelia afficit,
ipse se malignum, mendacem & impostorem esse de-
clarat; unde improprium in ipsum recidit: quod si
verò ex alia parte contumeliam hanc ob malos suos mo-
res & conversationem meretur, qui injuria afficitur,
ipsetamen injuriator exiguum se DEI timorem habere,
divinæque legis transgressorem se esse ostendit,
quia Salvator noster expresse comminatur, dicens:
qui dixerit fratri suo, Racha; reus erit Concilio; non
enim quis auctoritatem habet vituperandi & injuriandi
proximum suum. Dion. Carth. super illa verba: *qui
proferit contumeliam, insipiens est*, ita scribit: *Id est, im-
paciens, passionatus, & improbus, non attendens se ipsum,
& proximum ledere non formidans, quod charitati atque
justitiae est contrarium*.

3 De charitate scribitur: *Charitas operis multitudi-
nem peccatorum*, at verò qui per injuriam alteri contu-
meliam infert, vel errores suos exprobat, vel falso
imponit, non solum illos non cooperit, sed manifestat,
ac proinde opponitur charitati. S. Hieronymus super
illa verba, ubi fuerit superbia, ibi erit & contumelia,
ita scribit: *quia superbi vel contumeliosè se gerunt per
contemptum, quem proximis contumeliis ingerunt*. Et
ideo injuriatores se homines superbos & elatos, vel
etiam impios esse ostendunt, ut exponit Cajetan. juxta
ver-

Ira, ex qua
oritur inju-
ria, con-
venit cum
stultitia.
S. Ambros. l. 3.
de officiis.in Ps. 118.
O. 1.Chryl. in
Pl. 7.
Injuriantes
recidit in
infamiam
injuriarum.Sext. de
conf. Phil.
l. 4. prola 4.Syn. ap. 67.
Majus malum
est inferre,
quam pati
injuriarum.S. Aug. de
ver. Doct.
l. 6. c. 6.Abul. l. 2. in
c. 1. de MalisHug. Card. in
c. 10. Prov.
Injuria est
venenum
Charitatis.Dion. Carth. in
c. 10. Prov.Illi quoque dicitur
de cooperi-
tione.
Job 5. 10.Prov. 11. 2.
Stultus ibi.Cajetan. ibi
ver-

versionem Hebraicam. *Venit impietas, & venit ignominia. Comes impietatis describitur ignominia, & verificatur tam active quam passive, nam adveniens impius, & infert aliis ignominiam, & ipso meretur, & frequenter incurrit ignominiam.*

4 Psalmista de eodem hoc hominum genere tractans, ait: *labor laborum ipsorum operiet eos*; ubi obsecro cur injuria *labor laborum* appellatur? quia scilicet cum plerumque calumniosa sit, aut certe ad eripiendam reputationem proximo ordinetur, labore atque sudore opus est. Atque ideo superadditur: *operiet eos*, quia scilicet super ipsum injuriantem cadit; utpote qui in conceptum veniet viri imprudentis, iracundi, vindicativi, maligni, temerarii: cujus ejusdem vitii idem Psalmista alibi meminit, dum ait: *Sagittae parvulorum factae sunt plaga eorum*; quia linguae contumeliosae instar sagittarum fulmina evibrantes injuriarum, semetipsas primo loco offendunt, dicente Theodoro: *quemadmodum jacula a pueris emissa nihil damni afferunt his qui percutiuntur, sic istorum linguae nihil offendunt eos, qui configuntur*. Unde & Psalmista immediate subdit, *& infirmata sunt contra eos lingua eorum*; ubi Chaldaus vertit: *offendunt se ipsos lingua sua*. Et certe si juxta commune axioma, *honor est in honorante*, quid ni etiam (quandoquidem contrariorum eadem est disciplina) consequenter inferendum erit, quod villipendium, quo injurians proximum diffamare intendit, in ipsummet injuriantem retorqueatur? Hinc D. Chrysostomus cuidam de injuria sibi facta lamentanti, (*sed coram, inquit, omnibus, & verbis & verberibus me duriter vexavit*) ita respondet, dicens: *Coram omnibus dedecore atque infamia se notavit, & multorum adversus se ipsum aperuit ora*. Quae veritas nec ipsosmet quidem latuit gentiles, siquidem, ut Valer. Maximus tradit, dum aliquando Antisteni annuntiaretur, qualiter quidam mala de eo dixisset, respondit generose: *Non male dixit mihi, sed sibi; qui in se, quod ille culpae, agnoscit, sed etiam si mihi maledicere cures, non curo, quia auditis lingua debet esse robustior, cum singulis hominibus lingua sunt singula, sed aures binae; aliquatenus tamen curo, quia eo ipso me fateor esse superiorem, quia superioris personae usus est hoc pati, inferioris facere. Gaudeo itaque nisi urgente humanitate, homini compaterer infelici.*

5 Sapientissima sanè responsio simul & verissima, siquidem in pessimo apud homines prudentes & sapientes sunt conceptu, quotquot ad injurias inferendas sunt proclives; non enim judicium temerarium est, credere eos iracundos, arrogantes, & exilis aut nullius homines esse virtutis, praeterquam quod ordinariè tanquam mendaces & calumniosi reputentur & agnoscantur, dum nullus non videt, injuriatos non tam opprobrio, quam honore dignos esse. Unde David aliquando, juxta Divi Chrysostomi Commentarium, ita de amulis suis dixisse fertur: *Illi quidem verbis calumniantur, & ego re ipsa me purgo, ipsique factis depello crimen*. Quin & Plato de injuriis aliquando sibi illatis certificatus, hoc legitur reddidisse responsum: *At ego ita mores componam, ut illis fides nulla adhibeatur*.

6 His omnibus stabiliendis ingeniosa quaedam suffragatur S. Basilii similitudo, ab echo desumpta; si quis enim vocem elevat, eaque concavitatem soni percutit, eadem cum eodem redit sono & expressione: ita quoque saepius injurianti accidit, cum enim contumelia eum, in quem direxit injuriosus, utpote summæ virtutis & innocentiae virum ferire non possit, in ipsum recidit injuriantem; neque enim sic in locis desertis echo in ipsos clamantes intempestivè infringitur, sicut in hominem injustum & contumeliosum contumelia revertitur. Imo sonus quidam illic idem revertitur, contumelia vero augmentata recurrit. D. Chrysost. in alia quadam homilia ita scribit: *non ergo injuriam pati, sed injuriam facere malum est. Quot quantasque injurias ferebat David? quot quantasque faciebat Saul? uter enim istorum fortior fuit ac beatior, & uter miserior aut miserabilior, nonne qui injuriosè faciebat?*

7 Est & alia ratio, propter quam injurians meritò judicio & ratione destitutus esse credendus est, quia subjacet periculo, ne injuria ei replicetur, & ne disci-

operiantur occulta ejus peccata. In quodam fide digno Authore sequentia scripta reperio: *Carulus Philip. Oratori dicenti, quid latras? respondit: Furem video; convitium latrandi in ipsum retorquens, notavit hominis rapacitatem*. Lucius Crassus Censor, cum improperasset Domitio, flevisse illum ob delicatum quendam piscem in ejus piscina mortuum, pro responso eidem regetum fuit: in verò ob trium conjugum suarum mortem ne unicam effudisti lachrymam. Anacharsis cuidam natalium suorum objecit vilitatem, dicendo, quod in Scythia natus esset; quam injuriam is sagaciter in injuriatorem reverberare novit, dicendo: *Mibi probro est patria, tu patria*.

8 Considerandum quoque est, quod praeter infamiam, quae resultare potest in eum, qui alteri affert injuriam, saepe etiam, ut quotidiana nos docet experientia, eidem correspondetur per ultionem, non solum quae in verbis, sed etiam quae in factis consistit; attrahit sibi inimicitiam & odium, non solum eorum qui injurias acceperunt, verum etiam omnium aliorum illis adhaerentium. Non iis qui injuriam accipiunt, inquit S. Isidorus Pelusiota, sed iis qui inferunt, periculum omne impendit, eosque trepidare, atque contremiscere oportet: quod si ita est, injuriam perpeti malum non est, sed eam inferre, nec illas injurias perferre scire. Paulus de Palatio pariter hoc considerat periculum, cui se injuriator exponit; dicit enim: *quantus timor est, quamque misera vita, semper cavere eum, quem injuria lesisti? cupit ille de te vindicari, tu non semper ejus insidias fugere poteris; an non tua tranquillitati consulit, tuaque vita prospexit, quae ab injuria dicenda semovit?* Tritum est Proverbum, quo dicitur, quod beneficia aquis, injuria vero ari inscribantur; horum enim memoria indelebilis est, earumque ultio nonnunquam etiam post longum tempus, quando minus timetur, institui solet.

9 Qui proferit contumeliam, insipiens est; injuriator enim suum nititur evomere furorem, suasque explete vindictas, non se reflectens, quod adversum se Dei provocet iram & supplicia, seque ipsum in parte nobiliori, id est, anima, mortaliter laeciet; quae poena gravior, inquit S. Ambrosius quam interioris vulnus conscientiae? quod severius judicium, quam domesticum, quo unusquisque sibi est reus seque ipse arguit, quod injuriam fratri indignè fecerit? D. Chrysostomus in quadam Homilia super acta Apostolorum, miseram considerat injuriantis conditionem, inquit: *Vide oro quendam qui contumelia affecit, & non supplicio affectum, non propter hoc solum debet lachrymari, quia non contumelia datur poenam, sed etiam propter aliam causam ut lugeat, dignum. Et qualis haec quia impudentior facta est anima. Nam unumquodque peccatum ubi perpetratum fuerit, & ad finem pervenerit, relinquit in anima venenum; neque enim solum in corde venenum recludit, quod in proximum effundit, verum etiam causa est, quod in injuriato aliud saepe regeneretur venenum odii & vindictae. Quod si sacras pervolvatis historias, multa hujus culpae reus irrogata invenietis supplicia; S. Antoninus proinde monet, magna cum cautela & circumspectione in hac materia procedendum esse, ne quidem suos cupiam naturales exprobrando defectus: Debet quis abstinere, inquit, ab improprio, seu convitio defectus naturae, videlicet non vocando illegitimum, vel cecum, vel bebetem, vel stultum, & huiusmodi: idque in Phenenna exemplificat, inquit: *Phenenna quae multos habebat filios, quia exprobravit Anna, & improperebat, seu conviciabatur ei, quod Dominus conclusisset vulvam ejus, & quod sterilis esset, punita est, quia filios amisit*. Michol verbis injuriosis derisit Davidem, qui ex mentis devotione in conspectu totius populi in processione Arcæ saltaverat, inquit: *Nudatus est quasi si nudetur unus ex scurris*: paulò post verò sacer Textus subjungit: *Igitur Michol filia Saul non est natus filius, usque in diem mortis suae*; haec autem filiorum orbitas, una erat ex probrosioribus maledictionibus sexus illius. Pueri item qui Eliseum conviciabantur, clamantes: *Ascende calve, ascende calve*, per experientiam didicerunt, quam exactè divina iustitia in sua balance impropria trutinat, etiam illa, quae à linguis proferuntur eorum qui ob teneram aetatem malignitate interna peccare nondum poterant: Nam egressi*

Injurias
aliter est,
labor labio-
rum & quare.

M. G. S.

Theod. lib.
Injurias
est sagitta
parvuli.

Chrys. h. 43.
in Mat.

Val. M. 1.1.
Pulchrum
dixit An-
tisteni, in-
juria affe-
cit.

Convictus
ordinariè
habens
mendaces,
& alogos-
tes.

Chrys. h. 1.
de Saul &
David.

S. Basil. h. 10.
de ira.
Sunt similes
Echem.

Chrys. h. 43.
in Mat.

Acuto re-
sponso con-
viciatur in
conviciantes
revertitur.

Trat. 1. 4.
c. 40.

Trat. 1. 9.
Apoph. ex
Platarch.

Laert. 1. 1.
c. 6.

Saepe in-
juriant non
soli verbis,
sed etiam
factis re-
spondetur.

S. Isid. Pelus.
1. 1. ep. 100.

Paul. de Pal.
in c. 5. Mat.

Injurians in
se provocat
iram Dei,
ejusque sup-
plicia.

S. Ambrosius. 2. 3.
de off.

D. Chrys. h. 43.
in Mat.

S. Antonin.
p. 1 tit. 7. c. 6.
Varia puni-
tiones ex-
probrantiū,
ex S. Scriptu-
ra.

1. Reg. 6. 10.

1. Reg. 2. 13.

1 Reg. 41. 18.

Ser. in vita
S. Ludov.
Pena inju-
riarum. Lu-
dovicum
Regem
Francie.1 Reg. 21. 30.
Deus deserit
injuriarum
incurribiles
Tigur.

Bia. Car. 18.

Chryst. 18.
in Mat.Paul. de Pal.
in Eccl. 18.Basil. Sel.
in 1. 1.Veri gene-
rosus est, qui
convicta
dissimulat,
& beneficio
respondet.S. Greg. 1. 1.
dia. c. 7.

egressi sunt duo viri de saltu, & lacrauerunt ex eis qua-
draginta duos pueros. In Scriptura quoque infelix mors
Nabal describitur, quam nulla præcessit infirmitas,
cujus mortis autrix ipsamet divina justitia directè fuisse
traditur. Nam sacer Textus inquit: *Percussit Dominus*
Nabal, & mortuus est; quod si verò infelicitis hujus
mortis causam scire vultis, observate quàm probroliis
verbis Davidem virum adeo dignum & justum excep-
sit; dixerat enim: *Quis est David? & quis est filius*
Isai? Hodie increverunt servi, qui fugiunt Dominos
suos.

10 Surius in vita S. Ludovici Regis Franciæ refert,
quod cum Gelda nuntium quendam qui regias illi litten-
ras attulerat, interrogasset, an Regem in persona vidis-
set, isque respondisset: *Vidi miserum illum papillardum,*
grisea veste indutum, ad scapulas caputium gerentem.
Vix is verba finierat, per convitiium hoc illu sorium, quin
statim facies ejus retrorsum acta est, & sic contorta per-
ma: fuit. Terribilis est illa comminatio, quam Ecclesia-
sticus illis, qui ad alios injuriandos se assueverunt, in-
tentat, dicit enim: *Homo assuetus in verbis improperiis,*
in omnibus diebus suis non erudietur, quasi diceret: tales
sunt incorrigibiles, quia Deus illos totaliter deserit.
Et licet nonnunquam corrigantur, nihilominus quia
frequenter injuriando malum contraxerunt habitum, ad
novas denuò injurias evomendas faciliè revertuntur, nec
datas illis admonitiones in bonam partem recipiunt. Alia
quædam versio legit: *Homo verbis probrosis assuetus,*
disciplinam per omnem vitam suam non admittit. Diony-
sius Carthusianus hunc textum ita exponit: *Homo as-*
suetus in verbis improperiis, id est, assuetus aliis impro-
peranter, & opprobriose loqui, omnibus diebus vite sue
non erudietur ad bonos mores, scientiamque salubrem,
non quia erudiri nequeat, sed quia difficulter & raro.
D. Chrysostomus notat, Redemptorem nostrum in
monte Calvariæ benignos oculorum suorum obtutus
non deflexisse in illos, qui illum injuria affecerant,
quantumvis se erga alios, qui illum torquebant & cru-
cifigebant, misericordem exhibuerit: *quantumvis sequens*
turba etiam lapides fletu suo flexisset, nullo tamen modo
atrocissimas illas belluas commovit, propterea turbam
quidem allocutione dignam putavit, illos vero minime.
Paulus de Palatio prædictum Eccles. textum exponens,
inquit: *Cave, ne linguam affuescas, jaculari in alios*
contumelias, adeoque id signum æterna reprobationis est,
non enim tales homines a DEO erudiuntur: at vero ut
beatus est, quem tu erudieris Domine, ita reprobus, &
omni infelicitate infelicior, quem tu non erudieris.
Basilus Seleucus considerat, Davidem de victoria
adversus Goliath obtinenda, securum fuisse, eo quod
ab eo improperiis multis oneratus fuerat; inde namque
infallibiliter futurum esse prævidebat, quod divinæ
in illum justitiæ severitas animadversura esset. *Percu-*
tiam te, dicebat adolescentulus ille, *& auferam caput*
enim a te, quasi dicat: *maledicam inimici linguam,*
victoria pignus teneo.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Egregium est virtutis specimen, & exercitium,
si quis adversus injurias se mitem ostendit,
ac si eas non audiret; nec eas indignè ferat,
sed erga injuriantem magis sobenignum exhi-
beat.

THEMA.

Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, à voce expro-
brantis & obloquentis, à facie inimici & perse-
quentis; hæc omnia venerunt super nos, nec obli-
sumus te, & non recessit retro cor nostrum. Psal. 43.
vers. 18.

1 Psalmista Israelitas alienorum opprobriorum
metam effectos esse, simulque constantissimos
observatores divinarum legum peristere considerans,
hoc ipsum summæ reputat virtutis actum, ideoque ad
Deum gloriabundus conversus, ait: *nec oblitus sumus te,*
& non recessit retro cor nostrum. Nec immerito; siquidem
patientia in injuriis, veri Spiritus & perfectionis est
probatio, dicente S. Gregorio: *qualis quisque apud se*

lacet, contumelia illata probat; si namque quis calicem
veneni mortiferi sibi propinatum, alio recompensaret,
qui nectare & ambrosia plenus esset, quam non heroi-
cum ille exerceret virtutis actum? S. Valerianum au-
dit, qui in quadam Homilia, cui titulus est de bono
conservanda pacis, ita discurret: Infinita virtus est, odia
vicisse beneficiis, nam ille inter ceteros palmam perfe-
cta virtutis obtinet, qui ad vicem veneni pocula dulci mel-
le componit.

2 Agriculturæ experientiam habentes, juxta rosas
allium plantare solent, ut acuior & pungens hujus
odor eas exstimulet ad majorem transmittendam odo-
riferam fragrantiam; quo in facto obligatio exprimi-
tur uniuscujusque animæ virtutis, & ad perfectionem
tendentis, scilicet ut ab homine aspero & injuriante
occasionem accipiant exercendæ virtutis, se mortifi-
cando, nec resistendo, quin potius bonum pro malo
reddendo; quia ut bene Lact. Firm. docet, *nisi contum-*
eliis fuerit affectus (scilicet homo justus) *quantum ha-*
beat fortitudinis in se ipso cohibendo ignorabitur. Neque
minus efficaciter S. Bernardus ad ejusdem virtutis exer-
citiium nos inducere conatur, quando de injuriarum
oblivione, & harum superioritate tractans, sequentia
notatu dignissima pronunciat verba: *est actus magni &*
generosi cordis, injuria oblivisci. Idque ex autoritate
Aristotelis, quantumvis Pagani, confirmat, qui 4. Ethic.
ait: *magnanimus non est memor mali accepti.* Ac proinde
S. Joannes Climacus inter alios scilicet Paradisiacæ
gradus hunc quoque statuit, scilicet, quod, quando
quis continuis agitur opprobriis, ob ea tamen non
irascitur. *Felix ille*, (verba sunt dicti Authoris) *qui*
quotidie Deicausa, convitiis agitur & contemptus,
violenter se ipsum per patientiam vincit. Imo S. hic tales
generosos animos Martyribus Spiritibusque Angelicis
assimilare non dubitat; unde prosequitur, subiungens:
Ne ille cum martyribus tripudiet, & inter angelos li-
ber ut angelus incedet. Hinc S. Valerianus immarcesci-
bilem capiti ejus, qui injurias constans aspernatur, to-
xere non dubitat coronam, dicens: *sicut illum qui in-*
juriam fratri inferi, gravis peccati manet culpa, ita te
maxima protegis virtutis corona, si accepta non irascaris
injuria.

3 Aquila generosa est, atque magnanima, unde &
à veteribus in symbolum assumpta fuit hominis con-
stantis, & ad contumelias patientis. Eam itaque depin-
gere volentes, non oculis minutabundam, non terri-
bilem rostro, non alis horridam, non unguibus fulmi-
nantem, sed sedentem efforinatur in quiete, juxtaque
illa cornicem collocarunt, quæ identidem pro viribus
suis eam mordere, pungere & irritare non cessat.

4 Notabilia sunt quædam Tertull. verba, quibus nos
ad monstrandam in injuriarum tolerantia virtutem
exhortatur, dicens: *Ipsam animam ipsumque corpus in*
saeculo isto expositum omnibus ad injuriam gerimus, eiusque
injurie patientiam subimus, minorum delibatione lade-
mur? q. d. sanè si tot patimur corporis injurias, cur non
etiam illas quæ animam feriunt tolerabimus cum virtu-
te minus æquali? Absit à servo Christi (subjungit idem
Author) *tale inclinamentum, ut patientia maioribus*
tentationibus præparata, in frivolis excidat. Non pauci
se disciplinis cruentant, carnes lacerant proprias ciliciis
pungentibus, & ferreis uncinis, rigorosis extenuant jeju-
niis, & nihilominus postmodum vel unico opprobrii
verbo dejiciuntur. Magnificienda est promissio illa,
quam S. Valer. facit illis, qui contumelias patienter fe-
rendo virtuosos se probant, dicit enim: *Nec habet in*
eo locum pruina vitiorum, qui calcatis odiis integrum
charitatis custodit affectum. Qui enim vera est virtute
præditus, nullum ex corde suo impatientiæ, quantum-
vis minimum, aditum dare potest, uno ne quidem sentit
injuriam, multò minus ulciscitur eandem. Lactant.
Firmianus ad quandam se reflectens Tullu sententiam,
Cap. 7. lib. 1. de Officiis traditam, ad nostrum propo-
situm ita discurret: *si quis voluerit animi sui complicatam*
notionem evolvere, jam se ipse doceat, enim verum bo-
num esse, qui pro sit quibus possit, noceat nemini, nisi
laccessus injuria. O quam simplicem veramque senten-
tiam duorum verborum adjectione corruptis; quid enim
opus fuerat adjungere; nisi laccessus injuria? ut vitium
bono viro quasi candam turpissimam apponeret patientia-
que,

S. Val. lib. 11.

Cor juxta
Rois. m. pl.
teur allium.Lact. Firm.
1. 6. de vero
cultu c. 18.S. Bern. 1. 1.
[p. 4. l. 6. p.][Est gradus 3]
scilicet Para-
disi, ad inju-
rias non
irasci.
[S. Jo. Clim. 1. 1. c. 4.]

S. Val. lib. 11.

Aquila
tyr. olum.
et hominæ
inter inju-
rias, com-
pans.Tert. 1. de
Pat. c. 8.
Multi rigida
io exercens
patientia
& ad leve
Verbum deo
incurant.

S. Val. lib. 11.

Lact. Firm.

que, quæ omnium virtutum maxima est, faceret exper-
tem? nociturum esse dixit bonum virum, si fuerit lace-
ssus. Iam ex hoc ipso boni viri nomen amittas necesse est,
si nocebit; non minus enim mali est referre injuriam, quam
inferre.

3 Observandum est nomen quo Spiritus S. illos ap-
pellavit, qui patientissimum Jobum falsis imposturis
& calumniis onerarunt; dicit enim sacer Textus: Igi-
tur audientes tres amici Job omne malum quod accidisset
ei, venerunt singuli de loco suo Eliphaz Themanites;
& Baldad Suhites, & Sophar Nahamatites. At
verò cur calumniatores illi amici appellantur, cum po-
tius partes inimici sustinuerint? nimirum cum de viro
virtuoso & patiente agitur, is talis neminem reputat
inimicum, sed omnes indifferenter amicorum loco
habet & amat. Unde S. Gregorius ait: Nec mirum,
quod, qui adversantium formam exprimunt, nomi-
nentur amici, cum ipsi quoque traditori dicatur: Amice
ad quid venisti? Differentia quæ intercedit inter homi-
nem reprobum, & vera virtute præditum, in Davide
nobis demonstratur, qui cum à Saul tot modis tam fa-
ctis quam verbis contumeliatus fuisset, ne verbum ta-
men adversus illum protulit, quo debitum illi respectum
& reverentiam quicquam diminueret, nec unquam
illum inimicum suum appellare præsumpsit: Econtra
verò Saul Davidem proprio nomine appellare dedignaba-
tur, sed per vilipendiū eundem filium Isai appellavit; Non
eum filium ejus, ait D. Chrys., sed dignitatis nomine voca-
vit; Non enim injiciam manum meam, inquit, in Christum
Domini; sic ab ira munduseras, & ab injuriarum omni
memoria. Christum Domini vocat meam, à quo tot affe-
ctus erat injuriis, qui sanguinem ejus sivebat, & post in-
numera beneficia multoties illum aggressus est interimere.
Idem D. Chrysostomus super Psalmum 7. hoc inimici
nomen homini justo & virtuoso incognitum esse his
verbis ostendit: Quando odio habeor, & odio non habeo,
ille me inimicum, non ego cum habeo; quando ei bene
precor, quando ei volo benefacere, quomodo ego illi sum
inimicus? Optime profecto loquitur Seneca, dum de
homine bono & mansueto differens, inquit: Ille ingens
animus, & verus estimator sui, non vindicat injuriam,
quia non sentit: ut tela a duro resiliunt, & cum dolore
cadentis solida feriuntur, ita nulla magni animi
injuria ad sensum sui adducit, fragilior est quod petit.
Idem quoque Philosophus modum nos docere volens,
quo pertranseunda à nobis sit injuria, eandem subriden-
do, dissimulando, refert idipsum quod Socrati magnæ
virtutis viro accidit, inquiens: Circumscribenda mul-
tis modis ira est; pleraque in lulum jocumque vertuntur.
Socratem ajunt colapho percussum nihil amplius dixisse
quam molestum esse, quod nescirent homines, quando cum
galea prodire deberent. Inter alia veræ perfectionis do-
cumenta quæ Arnolphus Abbas Monachis sui tradidit,
hoc fuit: Nos qui septem fratres sumus, si vultis ut ma-
neamus simul, efficiamur sicut statua hæc, quæ contume-
liis affecta non turbatur. Ad hoc ut inter injurias imper-
turbabiles maneamus, plurimum servat sequens à D. Chry-
sostomo insinuata doctrina, dicit enim: sicut cum dicit
qui fratrem suum facinum vocat, reuserit gehenna, non
de sola istud pronunciat illius sermonis injuria, sed de
omni profecto maledicto, ita hic quoque non ut tantummo-
do palmis cæsi fortiter seramus jubet, sed quicquid nobis
fuerit illatum, absque ulla conturbatione patiamur. B. Pe-
trus Damianus non solum ut ab omni iracundia procul
absumus, suadet, verum etiam ut contumeliarum obli-
viscamur, exhortatur his verbis: sicut oblivio manda-
torum DEI proculdubio vitium est, sic illata contumelia
oblivio non parva virtus est. Multi sunt, inquit Sera-
phicus Franciscus, qui perfectionem & sanctitatem in
actibus mortificationis corporalis constituunt, non intel-
ligentes, quanto majus sit lucrum in tolerantia injuria-
rum: Multi sunt, qui orationibus & officiis insistentes,
multas abstinentias & afflictiones in suis corporibus fa-
ciunt, sed de solo uno verbo quod viderint injuriam esse,
scandalizantur statim, & conturbantur. Hi non sunt
vere pauperes spiritu, quia qui vero pauper est spiritum,
se ipsum odit, & alios diligit qui ipsum percussit in
maxillam.

6 Nescio, an aliquando ad hoc vos reflexeritis, quod
mortalium ignorantia seu potius temeritas Planetis

cælestibus ignominiosa & indigna imposuerit nomina;
communiter enim dicitur; hæc est stella Veneris, illa
Jovis, ista Mercurii. Quanta de ipsis luminaribus sin-
gunt homines, inquit S. Augustinus, & patienter so-
runt! quomodo justis patienter ferre non possunt de se omnes
etiam falsas criminationes? hoc ipsum quod jam dudum
dixi, quia illa est stella Mercurii, & illa Saturni est,
& illa stella Jovis est, convicia sunt stellis. Quis enim
nescit, Venerem impudicam fuisse, Mercurium latro-
nem, Saturnum impium, Jovem adulterum? nec ta-
men ob hoc hi Planetæ benignos suos influxus in com-
modum eorundem qui illos hoc modo criminarunt,
terræ immittere desinunt. Quid illa, cum audiunt tan-
ta convicia, nunquid moventur? aut non exercent cursus
suos? sic & Homo. Homo enim virtuosus à luminari-
bus cælestibus exemplum capere debet, & ad hoc for-
mari, ut bonum pro malo reddat, neque à benefaciendo
se criminantibus desistat: Quædam de Luna mentimur
homines, subdit idem Sanctus Augustinus, quando
vident obscurari; non curant tamen ista verba hominum
quæ in cælo est; sed quid est in cælo? in firmamento cæli
est. Cujus ergo cor in firmamento libri Dei est, ista non
curat.

7 Nota omnibus est illa S. Bernardi propositio: A
Christo dicti sumus Christiani, inquit, nonne & via,
quæ Christus ambulavit, & nos debemus ambulare? Cum enim omnis Christi actio nostra debeat esse in-
structio, necessum est ut consideremus, quod quando
Christus, vel maxime à malignis Hebræis, in monte
Calvarie passus est injurias, contumelias, derisiones
& calumnias, tunc vel maxime in dilectione & amore
erga illos efferebatur, apud æternum Patrem suum il-
los excusando & implorando illis veniam, ipsorumque
& nostram efficaciter operando Redemptionem. Divus
Chrysostomus super illa verba: Cum his qui oderunt
pacem, eram pacificus, cum loquebar illis, impugnabant
me gentes, ita scribit: Ne dixeris, est improbus, nec ferre
possum, tunc enim maxime attendenda est mansuetudo,
cum res nobis est cum sevis & agrestibus hominibus,
quando cum his qui sunt ab humanitate & mansuetudine
longe alienissimi, tunc ejus virtus ostenditur. Observans
verò verba illa: cum loquebar illis, impugnabant me
gratis, inquit: In ipso tempore colloquutionis, quando
maxime ostendebam charitatem, quando verba amica
emittebam, tunc efferebantur, & nihil eos flectebat,
tunc fraudes & dolos struebant, ego tamen propriam osten-
debam virtutem.

8 Salvator noster quondam ficui illi maledixit, eo
quod fructus in illa quærens, non invenerit, & tamen
S. Marcus inquit: Non enim erat tempus ficorum; at
verò cur igitur hanc arborem igni destinavit? Orige-
nes in sensu mystico respondet: per hanc arborem de-
notari animam, quæ fructificari debet etiam eo tem-
pore quod sibi videtur esse intempestivum seu inoppor-
tunum; per fructus autem illos agnoscit, de quibus
Sanctus Paulus ait: Fructus autem spiritus, charitas,
gaudium, pax, patientia, mansuetudo, &c. horum
fructuum proferendorum fertilis esse debet anima
quælibet fidelis, quando minus opportunum est tem-
pus, id est, tunc vel maxime mites & benigni esse de-
bemus, quando vel maxime injuriis oneratur & in-
dignè habemur: tunc fructus profert sicut in tempore non
suo. S. & Seraphicus D. Franciscus dicere solebat, in-
videre se terræ, quæ quanto magis ligonibus, & ara-
tris proscinditur, tantò magis ad proscindendum
commodum fructibus rependit injuriam, & quanto
pluribus conspurcatur sordibus & immunditiis,
tantò abundantiores & sapidiore parturit herbas &
fructus; Quanto etiam profundius ejus viscera exca-
vantur, tanto pretiosiores ad nos locupletandos aperit
argenti & auri mineras. Merito hoc exemplum cujus-
libet animæ justæ oculis propositum esse deberet, ut
inde disceret, quod quanto plus contumeliis, injuriis,
aliisque indignis modis exagitur, tanto ardentiores
in semetipsa excitaret amoris, mansuetudinis, benigni-
tatis, & beneficentiæ actus erga illos qui illam indignè
habent. Recepta ab omnibus spiritualis vitæ Magistris
est hæc propositio: Tantum proficies, quantum tibi
ipsi vim intuleris. Virtus circa ardua & contraria ver-
satur.

S. Aug. in
Pl. 91.

Christus in
Crucis inju-
ria &
contumeliis
effectus ma-
xime effec-
tibus anno-
10.

Pl. 119. 17.

Chrys., ib.

Quando
Christianos
persecutores
ferre debet
fructus.
Marc. 11. 17.
Orig. in
Mat. 27. 16.

Gal. 1. 22.

Quomodo
S. Franciscus
invidet
terre fructi-
ficationem.

Mat. 11. 12.
Ardus est
remissio in-
juriarum, sed
per illam
concedendi-
mus coram.

Ann. Eccl.
Rayn. Ann.
1512. B. 22.

Præclarum
exemplum
Clementis
VI circa
remissionem
injuriarum.

Greg. Naz.
or. 10.
Max.

Viribus
conditum
fuit sustine-
re injurias.

1. Basil. or. de
hæc. viam
solæ.

Dia. Can. 10.

9 Cælestis Magister noster inquit: *Regnum celorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*; ac proinde qui in cælum contendit conscendere, ei necessum est, ut contra torrentem navim ducat, & violentiam sibi inferat, vimque malis suis inclinationibus faciat, quæ dum quis injuriatur, ad irascendum & vindicandum semper propendit. In Annalibus Ecclesiasticis in laudem Clementis VI. qui *sicut nomine, ita & re Clementis* fuit, scribitur, quod die quadam strenuè contra semetipsum pugnans se vicerit, efficiendo, ut non irascendo injuriaribus, virtus ejus tantò magis elucesceret: priusquam verò factum Annales recenseant, hoc de illo encomium præmittunt: *non invenitur contra aliquem, quantumcumque inimicus sibi aut contrarius extiterit, aliquam ultionem exercuisse aut expetiisse vindictam*: id quod magis perspicuè ex facti Historia elucescet, quod tale fuit. Dum enim in statu privato degeret, pessimis à certo quodam homine in propria persona affectus fuerat injuriis; postquam verò jam longo tempore ad sublimem Papatus dignitatem evectus fuisset, injuriator credens Clementem nimia arduorum negotiorum mole obrutum, vel injuriarum factarum non posse recordari, vel illum minimè agniturum esse, quandam ei porrexit supplicam, in qua pro semetipso innumum quendam poscebat favorem. Clementis libellum supplicem magna quidem cum benevolentia, quoad exteriorem apparentiam, in manus proprias acceptavit, veruntamen interius se ad præcedentium injuriarum vindictam per petitionis repulsam sumendam stimulari sensit, & tamen semetipsum gloriose superavit. Entibi ipsissima Historiæ verba: *Qui licet supplicationem hujusmodi benigne in propria recepit, tamen in suo secreto existens, dum eam perlegisset, super vindicta de ipso assumenda per petitionis denegationem aut alias, quoddammodo tentatus, ipsam projecit ad terram, pedibusque conculcavit, quam demum jam sumis, & sero primo sumillime fecit, & ea postremo reasumpta, sibi ipsiloquendo, audientibus tamen aliquibus suis cubiculariis ibi astantibus, dixit: Vade Diabole, quia hodie facere non poteris, quod me vindictam de quocunque; & hoc dicto supplicationem prædictam illico, ut petebatur, signavit.* D. Gregorius Nazianzenus proinde quemlibet Prælatum Ecclesiasticum, qui in statu perfectionis esse supponitur, his verbis admonet: *Convitiis lacerabitur? vincet, convitia non regerendo. Persecutionibus affligetur? sustinebit. Maledictis proscindetur? exhortabitur. Calumniis agerabitur? Orabit. Probris impelletur? Christi societate honorabitur. Percutietur in dexteram maxillam? Probebis & alteram, imò tertiam si habebit.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Viri perfecti injurias cum lætitia & aviditate accipiunt, in exercitium virtutum, & meriti luctum; ubi etiam ostenditur, quibus in casibus ultio injuriarum licita sit.

T H E M A.

Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis.
Thren. 3. v. 30.

1 Ieremias Propheta in suis Lamentationibus de homine ad perfectionem aspirante, virtutibusque & Spiritu conspicuo dicit: *Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis*. Idem paulò ante dixerat: *Bonum est viro, cum portaveris jugum ab adolescentia sua, sedebit solitarius & tacebit, quia levavit se super se, circa quæ verba S. Basilii ait: se elevat supra se, quia Deum esuriens anima, a terrenis se verum obtutibus erigit, & in Divina contemplationis arce suspendit.* Harum autem magnarum animarum proprium est, ad receptas injurias non irasci, imò gaudere; sicut enim homo cibi avidus & vorax ex illis saturatur epulis, quæ majoris sunt substantiæ, magisque palato sapiunt; ita Spiritus S. qui Prophetæ hujus calamum direxit, gaudium exprimere volens, quo homo sanctus perfunditur, dum contumeliis afficitur, eandem adducit hominis gulosi similitudinem, inquit: *Saturabitur opprobriis, id est, ut Carthusianus exponit, plurima sustine-*
Manf. Bibl. Præd. Tom. 11.

bit, & in ipsis, quasi in epulis lætus erit. Unde Hugo Card. dicit: *Saturabitur, id est, gaudet opprobriis.* Talis enim contumeliis infestatus gaudet, quia interius inexplicabiles delicias percipit, memor retributionis quam à Deo se accepturum esse sperat. D. Chrysost. ait: *qui pepercit, & equo animo tulerit, lætatur post hæc, & deliciis perfruetur, præmia injuriarum oblivioni à Deo sperans.*

2 Quemnam existimatis fuisse sensum verborum Tertulliani, quando injuriam beneficii nomine appellavit, inquit: *Vobis verò post injuriæ beneficium &c.* Nimirum anima quæ ad perfectionem contendit, nullamque præterire vult occasionem, in qua mereri & in spiritu proficere possit, beneficii loco habere debet, si per injurias exagitetur, quia per tolerantiam in semetipsa actus charitatis, mansuetudinis, mortificationis, &c. excitando, apud Deum liberalem bonorum operum remuneratorem ingens sibi comparat luctum meritum. D. Chrysostomus gaudium, & jubulum internum quem anima Sancta opprobriis, & injuriis exposita percipit, his verbis declarat: *Vellem posse ostendere, inquit, qualis sit, qui vituperat, & qualis qui philosophatur, & nudum utrinque animum in medium ducere. Videres alterum pelago fluctibus exagitato similem esse, alterum verò tranquillo portui & quiescenti.* Elcana Annam conjugem habebat, quæ longo tempore sterilis fuerat, Phœnenna autem fecunda erat; quæ proinde Annæ suam maledictionem impropetabat: *Affligebat eam emula ejus, & vehementer angebat, in tantum ut exprobraret quod Dominus conclusisset vulvam ejus, & sic provocabat eam.* Quæ exprobratio temeraria, petulans, & intolerabilis erat, ut sequentibus verbis docet Abulensis, dum ait: *Affligebat, provocando eam ad magnas amaritudines, proferendo verba durissima in illam, & vehementer angebat, id est, erat durissima afflictio, quam Phœnenna provocabat super Annam, scilicet affligebat eam quantum poterat; exprobrabat ei, quod esset sterilis, & non solum quod esset sterilis, sed etiam quod Deus fecisset eam sterilem q. d. DEVS voluit te facere infelicitissimam mulierem, quia eras pessima inter omnes, & sic te reputavit, ideo inflixit tibi penarum maximam, scilicet sterilitatem.* Et nihilominus in omnibus illis continuorum opprobriorum annis, ne verbum indignationis quidem protulisse constat, unde & sancta fuit, partumque adeo dignum, qualis fuit Propheta Samuel, gignere meruit; quin potius inter hæc injurias gaudii ligna edebat, unde in cantico suo gloriabatur, dicens: *Exultavit cor meum in Domino, dilatatum est in meum super inimicos meos, quia lætata sum in salutaribus; famelici saturati sunt, donec sterilis peperit plurimos.* Infecunda enim existens, contumelias eluribat pro amore Dei tolerandas; *Saturata fuit opprobriis; ideoque retributionem dignam accipiens, peperit plurimos.*

3 Quodnam putatis ultimum fuisse octo beatitudinum documentum, quo Christus sublimissimam omnium perfectionum, suamque conclusit prædicationem? *Beati estis, cum maledixerint vobis & dixerint omne malum adversum vos, mentientes, gaudete & exultate:* q. d. in calumniis, falsis imputationibus, contumeliis virtutem colite solidam fideles mei, jubilate, festa institute; *gaudete & exultate:* Quod præceptum Sanctus quidam Religiosus nomine Stephanus fidelissimè adimplevit, de cujus honoratissima memoria Sanctus Gregorius tractans, ita scribit: *Fuit quidam diebus nostris Stephanus nomine, Pater Monasterii juxta Reatina urbis menia constituti, vir valde Sanctus, virtute patientia singularis. Virtus patientia in eo vehementer excreverat, ita ut sibi cum amicis crederet, qui sibi molestia aliquid irrogasset, redderet contumeliis gratias; cujus vestigiis constantissimè insitit S. Lidvina virgo, de cujus admirabili in tolerandis injuriis lætitia & exultatione, Historia vitæ ejus ita loquitur: Venit aliquando ad Lidviam, magnæ sanctitatis virginem, mulier quædam tremens & furens, innumeris eam injuriis, contumeliis, & convitiis proscindens, ut posset ejus commovere animum; sed cum hac ratione nihil proficeret, in faciem mitissima virginis fadissimè expulit: At vero nec sic*
Bbb eam

Hug. Card.

D. Chrys. l. 8.
Scilicet de
manif.

Tert. de
Pallio c. 1.
num. 5.
Injuria, do-
bet nobis
esse benefi-
cium, &c.
quare.

Chrys. h. 23.
in Mat.

Exemplum
Elcanæ &
Annæ.

1. Reg. 1. 6.

Abul. ib.

Mira docetur
in Annæ 10
exp. o. 10.
m. 10. 10.
10.

1. Reg. 22.

Quomodo
Christus
concluserit
ultimam
beatitudinem,
Mat. 5. 31.

Abbas S. Ste-
phanus
exultavit in
injuris.
S. Greg. h. 23.
in 10.

In vita
S. Lidvina
cap. 1.
Suspendit
sufferentia
injuriarum
in 6. Lid.

eam quidquam permoveri sentiens, clamoribus & male-
dictis tanquam vim passa vicinos concutere cepit; sed
S. Virgo in patientia animam possidens, adcomansit im-
mota, ut mirarentur universi. Maleficcium vero benefi-
cio compensare volens, clam ei munusculum transmisit,
dicebatque suis; illis ego debere me fateor, qui viam man-
datorum Dei, quorum plenitudo dilectio est, me currere
compellunt.

4. *Dabit percussienti &c.* Sanctus Paschasius in hujus Textus Commentario advertit, quod Spiritus Sanctus non dixit: *subibit opprobria, sed satiabitur, quia facile est unam aut alteram sustinere contumeliam, unde additur, saturabitur opprobriis; omnis saturitas ex aviditate sumendi nascitur.* S. verò Bonaventura loco saturabitur, *delectabitur* exponit, subjungens: *Quasi saturitate in multis opprobriis sustinendis.* Quem eundem sensum Lyranus exprimit, dum per satietatem, jubilum & lætitiā in contumeliis intelligit, dicens: *Saturabitur opprobriis, in ipsis gaudendo.* Enimverò si quis Redemptorem nostrum injuriis & impropriis impinguatum fuisse diceret, ut tantò acceptior ejus victima in passionis suæ holocausto fieret, ad æternum Patrem suum placandum, nihil utique à veritate alienum dicturus esset, quia S. Ambrosius Textum illum S. Lucæ: *occidisti illi vitulum saginatum,* de Christo interpretatur, inquit: *Memorare quia pro te Christus occisus est, qui ante fuit vitulus saginatus, injuriis videlicet & opprobriis.* Saturabatur igitur secundum hanc prædictionem opprobriis, etiam continuatis quadraginta dierum & quadraginta noctium jejuniis. Immo ut idem quoque Sanctus Ambrosius alibi de Christo, de cruce pendente, inquit: *Saginabatur venenatorum sermonibus.* Salvator noster postquam Lucæ cap. 6. dilectionem inimicorum præcepisset, hoc nobis suggerit consilium: *Et qui te percussit in maxillam, præbe ei & alteram,* id est, ut S. Bonaventura exponit, *inferendo scilicet injuriam; præbe illi & alteram maxillam, id est, paratus sis alteram percussione sustinere, exemplo Magistri, de quo David: dabit percussienti se maxillam, saturabitur opprobriis; dabit utique non irritando ad percussione, sed non apponendo defensionem, secundum illud: non vos defendentes charissimi sed date locum ire.*

3 Sanctus quoque Augustinus super sermonem Domini in monte, ubi de hac remissionis injuriarum materia tractat, pro eodem intento promovendo ita discursit: *Parum videtur DOMINO, si pro malo quod acceperis, nihil reddas mali; nisi etiam & amplius sis paratus accipere; quapropter non ait; ego autem dico vobis, non reddere malum pro malo (quamquam hoc etiam magnum praeceptum sit) sed ait: Non resistere adversus malum. Progredi autem ulterius, idest, non modò injurias non ulcisci, sed nec sentire, imò reddere bonum pro malo, in iis exultare, alteram percutienti genam porrigere, hic ipse supremus est virtutis gradus. Silex quantumcunque durus, si fornaci imponatur, in calcem albam & candidam transmutatur, quæ quantò magis madefit, tantò magis bullit, & ignescit, quantòque magis extinguitur, tantò amplius accenditur. Undè Sanctus Augustinus inquit: *Iam vero quam mirum est, quod cum extinguitur, tunc accenditur?* Ecce vobis expressum hominis vera charitate præditi symbolum, qui quantò magis improperiis & injuriis percutitur, tantò magis in amore erga DEUM, & dilectione versus proximos accenditur. Pro emblemate aliquando massa bituminis accenta depicta fuit, super quam, dum arderet, depluebat aqua; eique Epigraphæ adjuncta fuit hujusmodi: *etiam in flammis*; hanc enim proprietatem terra conservat bituminosa, ut per aquam magis magisque accendatur. Ita quoque in præsentī de anima Sancta, injuriarum patiente, veraciter dici potest: *Aqua multa non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam*. Non enim talis vel minimam amoris Divini aut charitatis amittit scintillam, quantumcunque ingens injuriarum & contumeliarum inundet torrens; quinimo eò magis magisque in intensus amoris actibus exardescere incipit; dicente Psalmista: *dum superbit impius, incenditur pauper*. Ubi Hugo Card. inquit: *Incenditur amore DEI*. Quis autem est pauper iste? Idem respondet*

inquiens? *pauper spiritus*. Qui enim est humilis, is si quando impiorum, superbiorum, malorumque injuriis se gravari advertit, non modò non rejicit, retunditque opprobria, sed potius iis utitur, ut medianibus illis magis accendatur in amore Divino. Quin & propterea inter alia lætitiæ signa, quibus gaudebant contenti Apostoli, unum erat, quòd contumeliarum & opprobriorum scopus effecti essent; hinc S. Paulus ad Corinth. scribens, ait: *Placeo mihi in contumeliis*; inque prima ad eosdem Epistola exultans, dixerat: *Facti sumus omni- bus peripssima*. Nec mirum quod S. Paulus hujusmodi habuerit animum, siquidem de se protestatur, quòd in Christo viveret, inquit enim: *Vivo ego jam non ego, vivit verò in me Christus*.

6 Quapropter Sanctus Bernardus hanc statuit maximam, dicens: Cum sic amor CHRISTI totum absorberit affectum hominis, ut negligens & immemor sui, non nisi IESVM CRISTVM, & ea quae sunt IESV CHRISTI, sentiat, tunc demum, ut arbitror, perfecta in eo est charitas. Iste non sentit injurias, videt opprobria, contemnit damna. Quin & Seneca, solius naturalis luminis virtute ductus, hominem omni contumelia superiorem admiratur, dicens: Illud non venit in dubium, quin se exemerit turba, & altius steterit, quisquis despectit lacessentes: proprium est magnitudinis vera, non se sentire percussum. Sic immanis fera ad latratum canum lenta respexit; sic irritus ingenti scopulo fluctus assuleat. Qui non irascitur, inconcussus injuria perstitit; qui irascitur, motus est.

7 Quantumvis variis ex signis CHRISTUM cognoscere potuisset Nathanael, nihilominus, ut notat D. Chrysostomus, cum Christus ab eodem Nathanaele his verbis illusus esset: *Nathanael potest aliquid boni esse?* & nihilominus injuriam Redemptor non modò dissimularet, sed etiam eam beneficio recompensaret, his honorificis eum laudando verbis: *Ecce verè Israelita, in quo dolus non est*; ex hoc singulariter factò in Christi notitiam devenit: Undè Sanctus Doëtor ait: *Demonstrat animi ejus cogitationes se plane intellexisse, praesertim cum, quae egre ferenda videbantur, ea non reprehendis, sed laudas.*

8 Comes Elzearius à conjuge sua aliquando interrogatus, qualiter omnes sibi factas injurias, earumque plurimas, pacato semper serenoque animo supportare posset; mox querenti sapientissimè satisfecit, prout ex sequentibus totius rei gestæ verbis colligitur: *sedate vultuque placido & jucundo, admirans tam insignem, tamque invictam in illo patientiam, neque ejus certius periculum faceret, intra conclave ita ait ad eum: Quid hominis es tu Elzeari, qui nunquam erga illos qui te injuria afficiunt, comminoris? videris esse trunci instar, aut statua nihil sentientis, & tamen passibilis. Aut fortasse vel nescis, vel non potes irasci? & quid, obsecro, officeret malis, qui interdum injuste coladunt, si te quandoque illis iratum ostenderes? Ad hæc homo lenissimus respondit: Ecquid vero Delphina prodest irasci? nihil profecto; at tamen explicabo tibi arcannum pectoris mei. Noveris me interdum sentire aliquam in anima adversus infestantes me indignationem, sed illico me converto ad meditandas injurias Christo illatas; dico mihi ipsi: Etiam si famulus tui barbam tibi convellerent, & colaphos tibi impingerent, nihil esset ad Dominum tuum, qui majora perpeffus est. Censum habeas me nunquam cessare ab injuriis Salvatoris commemorandis, donec animus meus planè sit tranquillatus; atque hanc fateor me habere a DEO peculiarem gratiam, ut eos qui mihi injuriosi sunt, vel æquè ut ante, vel plus etiam amem, & pro eis specialiter orem, agnoscamque & confitear me majoribus & atrocioribus injuriis dignum esse.*

9 Alia inter, quæ Jeremias domino præsentavit, merita, hoc ipsum principale fuit: *Scito, quoniam sustinui propter te opprobrium; sciendum autem, quod hæc immediate præmulerat verba, dicens: inscius Domine, quasi dicat: tu nosti, ponderas, accuratèque observas omnes actus quos offensu elicimus in reprimendo appetitu irascibili, bonumque pro malo reddendo, quibus innixus bonis operationibus, subjungit, dicens: Recordare mei & visita me, & tuere*

2. Patch 1.1.
in Thien.
Sand: lating
ei opprobri
in this gaud
debut.

Results

Lycanus.
Christus in
cruce, fuit
Vidima, op-
probriis im-
pugnata.

S. Amber-
for. 35c

S. Ambr, in
H, 118.00.6.

Luc. 6.29.
1. Ben. 1b.

8, Aug. 14.
J. L. McLean
Dor. 10
Dor. 6, 15.

Supremus
gradus dile-
ctionis est, in
ipso iniuriis
gaudere, &
ad amorem
accendi.
Ad similitu-
dinem siccis
in calcem
mutati in
fornace
ignis.
S. Aug. L. ii.
de Civ. Dei
c. 4.

5. Aug. 1. 11.
de Civ. Dei
6.4

**Pulchrum
emblemata
biuonnis.**

201.8.7.

Pf. 9.11.
Hug. Card.

1.000.11.10.

LCor. 4-15-

Cal. 2.30.

5. Bern. de
inter. domo
c. 17.
Charitas
perfecta non
tenet in iu-
rias.

Gen. L. J. de
122 C. 31.

Chryl. 19.
in loan.
loan. 1. 46.
Unde Na-
thanael de-
venerit in
notitiam
Christi.

3. Elzevrius
fingulari
modo diffi-
cultate
injuriam.

Flor. Exepl.
tit. 32. 1-4

147. **Felix est qui**
pro Deo la-
stinet op-
probria.

S. Hier. lib.

me ab his qui me persequuntur. Circa quem eundem Textum S. Hieronymus ita commentatur: *felix est autem illa conscientia, quæ pro DEO sustinet opprobrium.*

Quando im-
pior non
aut diffimu-
latur.

Ioh. 8. 49.

Cajetanus.

Quare inju-
riam Iob
non dissimu-
lavit.
Iob 1. 9.

Mat. 5. 22.

Quando &
quomodo
peccatur in
diffimula-
tione inju-
ria.
S. Basil.
Reg. brev.
lib. 2. 33.S. Thom. 2. 2.
q. 71. 2. 1.

10 Norandum nihilominus, non semper laudabile esse injurias dissimulare, siquidem casus dantur, in quibus debita cum correctione seu reprehensione injuriantium petulantia retundenda est. Ita namque Salvator, quando verbis illis injuriosè laceſcebatur: *Samaritanus es tu & demonium habes*, subito respondit: *Ego demonium non habeo, sed honorifico Patrem meum, & vos inhonorastis me.* Causam ne nostis, subiungit Cajetanus? Responderque: *Non ad contumeliam propriam, qua appellatus est Samaritanus, sed ad injuriam DEI, qua dictum est: Demonium habes, respon- dit.* Hac enim directè tollebat fidem credentium, tollebat veritatem doctrine, nocebat populo. Injurias itaque proprias toleremus, sed DEO illatas, aut Rei- publicæ perniciosas nequaquam conniveamus. Ad imitationem Jobi, qui cum ad multa amicorum & conjugis improperia semper patiens fuisset, se una tamen vice, quando sibi dici audire: *Adhuc perma- nes in simplicitate tua? benedic DEO, & morere*, mox cum indignatione respondit: *Quasi una de stultis mulieribus locuta es.* Et nihilominus ut vidimus in Discursu primo, Incarnata Sapientia protestatur, in- quiens: *Qui dixerit fratri suo, fatue, reus eris zehen- ne ignis.* Job autem uxorem suam stultam nominavit, & tamen DEUS illum non reprehendit, quin potius facit Textus immediatè subiungit: *In his omnibus non peccavit Iob labiis suis.* Quia scilicet injuriam DEI honorem defendere statuit, quando ab uxo- re sua ad blasphemandum DEUM extimulabatur; siquidem in præſenti benedic, idem est, quod ma- ledic.

11 Ut igitur quilibet, qualiter se circa punctum hoc gerere debeat, probè intelligat, sequentem S. Ba- silii accipiat doctrinam, dicentis: *Si quis injuria affe- ctus ab aliquo tenenda animi sui lenitatis causa, pa- tientiaque, ea de re cum nemine loquatur, atque hoc modo existimet se reddere iudicium DEO, nunquid hic faciat secundum DEUM? respondeo. Cum Do- minus dixerit: Modo dimittite si quid habetis, mo- do si peccaveris frater tuus, vade & corripe; hie le- nitatis quidem animi sui fructum in eo ostendere de- bet, ut precas DEO ex sincero animi affectu, pro eo a quo laſus sit, adhibeat, verbaque illa usurpet; Domine, ne statuas illi hoc peccatum, ne ut iratus, fratri suo reus efficiatur iudicio; admonitione vero le- ni & castigatione adversus ipsum injuria auctorem uti, quo videlicet illum quoque ab ira liberet, qua venit in filios contumacia. Si vero in hoc negligens fuerit, & tenenda videlicet patientia sua causa, id dissimulanter tuleris, dupliciter peccatum incurrit, & quod præcepto illi non paret: castigatione castigabis fratrem tuum, & non sumes propter eum peccatum; & taciturnitate illa peccantis particeps efficitur, & quod quem castigationibus lucrari poterat, sicut Dominus præcepit, in malum patitur perire. Cui simillimam Doctor Angelicus, quando de hac injuriarum ma- teria diffuse tractat, his verbis tradit doctrinam: quandoque oportet ut contumeliam illatam repellamus, maxime propter duo. Primo quidem propter bonum ejus qui contumeliam infert, ut videlicet ejus auda- cia reprimatur, & de cætero talia non attentet, se- cundum illud Proverb. 27. responde stulto juxta stul- titiam suam, ne sibi sapiens videatur. Aliomodo pro- pter bonum multorum, quorum profectus impeditur propter contumelias nobis illatas, unde Gregor. dicit: Super Ezech. Hom. 9. Hi quorum vita in exemplo imitationis est posita, debent si possunt, detrahentium sibi verba compescere, ne eorum predicationem non au- diant, qui audire poterant, & ita in pravis moribus remanentibus, bene vivere contemnant.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

De injuriarum tolerantia quam Christi nos exem- plum docet, & per quam DEO similes effi- cimur.

THEMA.

Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus, qui cum malediceretur, non maledicebat, 1. Pet. 2. vers. 21.

1 Sanctus Petrus omnium sub Christi insignibus militantium fidelium director, in prima Epistola sua hoc nobis documentum tradit, scilicet quod DEI Filius pro nobis passus sit, ut nos suo doceret exemplo, nosque ipsius vestigia sequeremur: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus: ut autem sciamus, quænam sint vestigia, per quæ gradi debemus, susceperunt propositum injuriarum, dicens: qui cum malediceretur, non maledicebat.* Et S. quidem Ildorus Pelusiota nullum unquam tot, quot Salvator noster, adeoque graves injurias sustinuisse opinatur, dicens: *neminem ego unquam tot tantisque arbi- tror injuriis, & contumeliis affectum esse, quot quantisque affectus est celestium Rex, cum in terris venisset, & qui- dem ab illis quos servatum venerat; qui neque latroni & homicide prælatum est, sed & colaphis caesus.* Qui porro Sanctus injuriarum gravitatem, nec non dignitatem & infinitam personæ injuriatæ Majestatem considerat, dicens: *Es enim similia forte quis perpeſsus est (datur enim ita esse) autem hoc dissimiles, & impares ostendit perpeſ- siones, quod illi qui perpeſſeas sunt, non à pari dignitate descenderunt. Non enim idem injuria afficere Regem, & hominem privatum, neque dominum & servum, sed qua adversus Regem quidem committuntur, quantumvis per se exigua sint, magna tamen ut judicentur, ejus, qui talia patitur, dignitas efficit; quæ vero in aliquem privatum perpetrantur, ut maxima sint, tamen iram minorem ha- bent, & sæpe ad veniam spectant.*

2 S. Senex Simeon de Christo, dum adhuc infans esset, aliquando ipsum maledictionum & contumelia- rum scopum futurum esse prædixit: *Positus est hic in signum, cui contradicetur;* & quidem in primis quot quantisque modis Hebræi ipsi insultarunt ac vilipen- derunt: in parentela; *nonne hic est fabri filius, & mater ejus dicitur Maria?* in patria: *a Nazareth potest ali- quid boni esse?* à Provincia, ubi natus erat: *A Galilæa Prophetam non surgit.* In propria persona: *In furorem versus est;* in moribus; *scimus, quia hic homo peccator est.* In professione fidei & religionis: *non est hic homo à Deo, qui Sabbatum non custodit.* In conversatione civili: *Ecce homo vorax & potator vini, amicus publicanorum & peccatorum.* De ambitione pariter & superbia eum inculcarunt, putantes, quod ad dignitates aspiraret, re- giumque thronum; imputarunt ei quod in virtute Beel- zebub Principis demoniorum, spiritus malignos ex obsessis pelleret corporibus; & nihilominus per hæc omnia opprobria & imposturas, ut notat Toletus, ni- hil effecerunt, nam hic positus & firmus permansit in ve- xillum contradictionis, & sagittæ parvulorum saltu sunt plagæ eorum. Ecce vobis exemplar, in quod intueri de- beamus, ut ei similes efficiamur: *Inspice, & fac secun- dam exemplar, quod tibi in monte demonstratum est.* S. quoque Ambrosius postquam prolixius de passioni- bus Christi egisset, tandem ad injurias descendens, ita scribit: *Injurias passus est, ne tu injuriam tuam doleres; grande remedium, solatium habere de Christo. Ille enim pro nobis hac patientius tulit, & sumus qui patienter hæc pro illius nomine ferre nequeamus?* Idem S. Præſul verba illa Psalmi: *Ego autem tanquam surdus non audiebam,* ad propositum nostrum ita exponit: *Inimici hoc agunt, ut provocent ad iracundiam, maledicunt, ut maledica- mus, criminantur, ut crimen retorqueamus, conviciantur, ut excitent nos ad vicissitudinem contumeliæ. Ac ve- rò quonam remedio vim irascibilem in nobis reprimere, & inter injurias constantes & patientes manere po- terimus? si nimirum cogitemus ad illud, quod Christus nobis reliquit exemplum; S. enim Ambrosius subjun- git: Unde præclare Petrus de Domino Iesu in Epistola*

Vestigia, per
quæ Christi
sequi debemus,
sunt
susceperunt
injuriarum.S. Ild. Pelus.
l. 4. op. 179.Christus om-
nibus modis
à ludis in-
juriatus pa-
tienter sustu-
luit.
Luc. 4. 35.Mat. 11. 19.
Ioh. 4. 46.Ioh. 7. 32.
Marc. 3. 21.
Ioh. 9. 24.Ioh. 9. 14.
Mat. 10. 19.

Tol. in Luc.

Hinc nobis
sumendum
exemplum.
Exod. 25. 40.S. Amb. l. 3.
de Gide. c. 13.S. Amb. in
Pl. 37. 14.

suapofuit; quicum malediceretur, non maledicobas; cum pateretur, non comminabatur. Adejus ergo similitudinem atque imaginem, iustus cupiens suae vite instituta formare, accusatus tacet, laesus remittit, dissimulat laceffitus, & non aperit os suum, ut illum imitetur, qui sicut agnus ad victimam ductus, sic non aperuit os suum, & cum possit habere quod referat, magis vult silere quam dicere. Nec est, quod quis sibi periuadeat, quod tacendo, injuriasque minimè ulciscendo suam sit diminuturus existimationem, quia si D. Chrysost. actionum honoratarum hominis Christiani competenti iudici credere volumus; longe gloriosius est ad imitationem Christi injurias tacendo tolerare, quam superare respondendo.

3 S. Gregorius considerat, quod quando Christus hanc contumeliam accepit, ut illum Samaritanum & demoniacum appellarent, responderit: *Ego autem non quero gloriam meam, est qui querat, & iudicet*, unde ita scribit: scimus certe, quod scriptum est, quia Pater omne iudicium dedit Filio, & tamen ecce idem filius injurias accipiens, gloriam suam non querit. Illatas contumelias Patris iudicio reservat, ut nobis profecto insinuet, quantum nos esse patientes debemus, dum se adhuc ulcisci non vult & ipse qui iudicat. Sed nunquid Salvatorem injurias non vindicando quicquam de honore suo amisisse existimatis? Nequaquam profecto, quia ipsemet dicit: *Gloriam meam alteri non dabo*; quibus verbis significat maiorem gloriam se acquisivisse patienter tolerando opprobria, quam si illa repulisset; nam *melior est patientis viro fortis*; & qui dominatur animo suo, expugnator urbium. Dicitur sodes, quodnam signum homines illi in libro Sapientiae à Christo requisiverunt, ut, an Christus, verus aeterni Patris sui Filius esset, noscere possent? Idipsum sequentia apud eundem Sapientem verba declarant, dicunt enim: *Contumelia, & tormento interrogemus eum, ut sciamus reverentiam ejus, & patientiam illius; morte turpissima condemnemus eum; id est, ait Dion. Cart. inferendo ei opprobria & tormenta, inquiramus & perscrutemur, an sis Filius Dei, & eruendus ex manibus nostris, ut sciamus reverentiam ejus, id est, an vere sit honorandus ut Filius Dei, & Rex Messias, & probemus patientiam illius. Et ideo Jeremias Propheta de eadem praedixerat, infallibile divinitatis suae signum futurum esse, si nimirum maxillam praeberet se percutienti, & saturaretur opprobriis. Circa quae verba Hugo Card. hanc habet observationem: *In contumeliis & tormentis finivit vitam Dominus, alteram per humilitatem, alteram superans per patientiam, datus nobis exemplum, ut similiter faciamus, si volumus ire post ipsum.**

4 Considerat S. Gregorius, quod quando Christus ab incredulis Hebraeis per contumelias & calumnias demoniacus fuit appellatus, tanta cum mansuetudine responderit: *Ego demonium non habeo. In quibus verbis, quid aliud nisi superbia nostra confunditur, quae si exagitata vel leviter fuerit, atrociore injurias reddit, quam acceperis; facit mala quae potest, minatur & quae facere non potest? Ecce injuriam suscipiens Dominus non irascitur, non contumeliosa verba respondit; qui si eisdem ista dicentibus respondere voluisset, demonium vos haberetis, verum profecto diceret, quia nisi impletio essens demonio, tam perversa de DEO loqui non possent, sed accepta injuria, etiam quod verum erat, dicere veritas voluit, ne non dixisse veritatem, sed provocatus contumeliam reddidisse videretur; ex qua re, quid nobis innuitur nisi ut eotempore, quo à proximis ex falsitate contumelias accipimus, eorum etiam vera mala taceamus, ne ministerium iustae correctionis in arma veritatis furoris? Quod si dixeris, nimis altum signum esse CHRISTI exemplum, qui DEUS simul & homo erat, ac proinde fragilitatem humanam ad illud pertinere nequaquam posse; respondeo cum Sancto Augustino dicente: *Tot viri, tot mulieres, clerici, pueri, tanta & tam delicata puella flammis & ignes, & bestias aequanimiter perculerunt, & nos stultorum hominum convitia dicimus tolerare non posse? quae nobis malorum hominum nequitia inferuntur, si possumus etiam usque ad mortem illorum nostras injurias vindicamus; unde nescio qua fronte, vel qua conscientia cum omnibus Sanctis in aeterna beatitudine partem habere desideramus, quorum exempla sequi in rebus minimis non acquiescimus. Injuriae & impropria atrocissima quae Christus**

in monte Calvariae toleravit, in conspectu infiniti cuiusdam populi eidem irrogata fuerunt, unde D. Chrysost. ad nos ad similem tolerantiam ejus exemplo subeundam animandos sequens facit argumentum: *Ille universa spectante civitate, imo vero & Iudeis & advenis, & indigenis quibus misericorditer nimium locutus est, tu paucis praesentibus ferre non poteris? Tertullianus de invincibili Christi in illatis injuriis patientia differens, ita scribit: Non contendit, non reclamavit, nec quisquam in plateis eorum vocem ejus audivit, arundinem quassatum non fregit, linum sumigans non restinxit, nec enim mentitus fuerat Propheta, imo ipsius Dei contestatio, Spiritum suum in filio cum tota patientia collocantis.*

5 Christus passus est pro nobis &c. S. Ambrosius ad haec S. Petri (qui Christi operationum oculus testis existens, inter reliquos summam ejus patientiam admiratur) verba considerans, ita discurret: *Humilitati putavit etiam patientiam copulandam, quin ipse quoque juxta testimonium Petri cum malediceretur, non maledixit, cum percuteretur non percussit. Hoc est ergo dicere imitatores mei estote, ultionis studia deponite, insolentiam verberantium non injuriarum relatione, sed magnanimitate patientiae supportate. Siquidem qui ad injurias juxta Christi imitationem non indignatur, se Deo similem reddit, & quid nescio Divinae participat bonitatis. Unde S. Ildor. Pelusioti aliquando dicere solebat: qui laesus injuria, scit eam non ulcisci, divinum id opus existimo. Quod idem confirmat S. Basil. dum hominem, qui contumeliarum impiorum hominum scopus effectus, non modò ictus non retundit, & corde amaricatur, sed etiam pro injuriantibus orat & intercedit, humana conditione superiorem reputat, inquit: *Quale enim spectaculum, quam grave & admirandum, ac sane non nibile etiam ipsam humanam naturam exsuperans, hominem multis convitiis jactatum, & qui etiam vulnus in facie accepit, quique alia sexcenta perpeffus est, quae & verbis & re ipsa ad extremam infamiam tendunt, non ira incendi, nec ultionem parare, sed mansuetum, pro eo qui sibi injurias intulit, preces fundere? Sanè non est quisquam, qui non sanctè similitudinem ambiat Dei; hanc autem participat, qui in injuriis patiens, eas tolerat cum aequanimitate, dicente Chrysostomo: Quisquis assimulari vult Deo, pro virili mansuetus sit ac mitis. Quod argumentum fusiùs prosequens, probat, quod licet omnes virtutes Christiani homini sint dotes, illa nihilominus mansuetudinis super omnes alias cum monstret, verum esse Christi imitatore, eumque ipsi similem efficit. Multa sunt virtutes, inquit ille, quae Christianum virum bene decet, maxime autem omnium mansuetudo; nam eos solos, qui hac conspicui sunt, Dei imitatores Christus nominat, proinde congruum est, ut quando quis contumelia nos afficit, sustineamus mansuetè, considerantes quod Dei imitatores mitis fati.**

6 Consideravi saepius, qua virtute David tam intensum sibi conciliaverit Dei amorem, ut hic protestatus fuerit ipsemet, se hominem respexisse, qui sit juxta cor ejus, id est, similem sibi: *Inveni David filium Jesse, virum secundum cor meum.* Meo sanè iudicio libere asserere possumus, meritum hoc ab heroica ejus processisse benignitate erga eos, à quibus malè tractabatur, injuriasque rejiciebat. Nam quando ad sumendam contra Semei, à quo coram universio populo nequissimè exagitatus fuerat, ultionem stimulabatur, potius contra ipsos ultionis suasores excandescere videbatur; ut proinde S. Bern. exclamare non dubitavit: *Overè hominem secundum cor Dei, qui se ulciscenti potius, quam exprobranti succensendum putavit! Cui S. Augustinus per omnia & in omnibus assentire videtur, dum in quodam sermone ita in ejusdem Regis laudem discurret: B. David, licet virtutibus multis fuerit exornatus, nullam tamen eum actio familiaris Deo conjunxit, quam dilectio inimicorum suorum.*

7 D. Chrysostomus illum Apostoli explicans textum: *Et vos Patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros, sed educate illos in disciplina, & correptione Domini, nos, in quo principalis hujus bonae educationis scopus consistat, verbis docet sequentibus: Educemus in disciplina & admonitione Domini, & magna nobis reponetur merces; nam si homines, qui Regum faciunt simulacra, & pingunt imagines, tantum honorem assequuntur-*

Chrys. h. de
Sulan.

S. Greg. h. 18.
in Euzug.
Christus in-
jurias remittit,
tenendo de ho-
mine suo nil
perdidit.

Prov. 16. 31.
sed ex hoc
signo agni-
tus fuit pro
Filio Dei.

Sap. 2. 24.
Dio. Cas. ib.

Thom. 1. 2.
Hug. Card.
in Sap. 2.

S. Greg. ib.

Jo. 8. 49.
Falso inju-
riati, ne qui-
dem calum-
nias veras
respondamus.

Refellitur
objectio dis-
cussatam
in hac re
patet deo.

Chrys. h. 11.
in Man.

Tertull. l. de
pat. c. 3.

S. Amb. l. 7. in
Luc. c. 16.
Patientia
Christi in
sufferendis
injuris nobis
imitanda
proponitur.

S. Ildor. Pelus.
l. 5. ep. 52.
S. Basil. or. 9.
de ira.
Injuriam
notam non
ulcisci, divi-
num opus
est.

Chrys. l. 6.
c. 46.

Unde David
evaleat in
vrum se-
cundum
Cor Dei.
Ad. Apoll.
11. 12.

S. Aug. l. 168.
de temp.

Chrys. h. 11.
in Eph.
in quo con-
sistat scopus
bonae educa-
tionis pro-
lium.

quantur, nos qui regiam ornamus imaginem (Dei enim imago est homo) non bonis fruamur innumerabilibus, id reddentes, quod est ad similitudinem? Qualiter autem specialissime ad imaginis hujus similitudinem pertingere valeamus, immediate subdit, dicens: *Nam hoc est simile, virtus animae, quando filios erudicimus, ut sint boni, quando ut non sint ad iram prompti, quando non sint injuria memores; haec sunt Despropria.*

8 Neque minorem meretur considerationem doctrina quaedam Origenis, quidam multos hujus virtutis mansuetudinis, & tolerantiae injuriarum gradus recensuisset, tandem omnium maximè eminentem in eo consistere asserit, quando non modò de injuriis non contristamur, sed etiam letamur. In nullo penitus ex illatis maledictis (verba sunt dicti Authoris) ex convitiis contristamur, sed sumus pro nimia mentis constantia & patientia, velut sensu doloris carentes, & per multam mansuetudinem (ut audeam ita nominare) velut imitatores efficiamur quodammodo DEI; Deus enim maledicitur ab Hereticis, blasphematur ab his, qui providentiam ejus negant; culpatur ab his, qui thesauros Sapientiae ejus ignorant. Nunquid potes hoc cogitare, quod pro his omnibus injuriis doleas quidem Deus, sed patiaris, sicut nos? Quare S. Gregorius ad dissimulanda opprobria nos ita in quadam homilia sua exhortatur, dicens: *Nemo se contra acceptas contumelias erigat, nemo convitiis convitium reddat, imitatione etenim DEI gloriosius est injuriam tacendo fugere, quam respondendo superare.*

9 In hujus virtutis praxi singulariter eminebat toties memoratus Propheta Regius, quem S. Antoninus ita ad Deum conversum loquentemque introducit: *Tu scis improprium meum, & reverentiam meam; quam scilicet habui ad te Deus in ipsis impropriis, quia non recessi à timore tuo, & dilectione, propter hujusmodi injurias & contumelias, sed voluntarie & patienter sustinui: ut autem dicis Petrus, Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, patienter ferendo contumelias, ut ipse fecit; unde Liberius Papa: non vos à pio mentis proposito afflictionis amaritudo coerceat recedere, considerantes quanta creator Dominus pro vobis pertulerit, quibusque contumeliis afficiendum tradiderit, pro vestra liberatione.* S. Bernardinus auctoritati D. Chrysostomi innixus, eandem his verbis confirmat veritatem, inquit: *Nihil ita Deo assimilatur, sicut injuriam tibi facientibus indulgere.* Id quod B. Elredus longè efficacissime clarissimeque confirmat, dum ait: *Quid divinitas tranquillitati tam proximum, quam illatis contumeliis non nocere, nullo supplicio, nullave persecutione terreri, unam mentis & in prosperis, & in adversis habere constantiam, inimicum & amicum eodem oculo intueri?* Quae quamvis doctrina clarissima sit, nihilominus eadem hanc aliam subnectere S. Cypriani, eaque Discursum terminare libet, dicens: *Patientia, DEI res est, & quisquis lenis & pater, & miris est, DEI Patris imitator est.*

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Christianos in primis Ecclesiae temporibus injuriarum scopum extitisse, huncque proprium nostrum esse Characterem, probatur, scilicet recipere & dissimulare injurias.

THEMA.

Maledicimur & benedicimus, blasphemamur, & obsecramus, tanquam purgamenta hujus mundi facti sumus, omnium peripsa usque adhuc. 1. Cor. 4. vers. 13.

1 EX hoc Apostoli, aliisque multis similibus Novi Testamenti textibus evidenter deducitur, sequaces Evangelii vel ab ipsis Ecclesiae nascentis principis scopum fuisse illusionum, injuriarum, & insultuum impiorum hominum, eosque tolerantia & charitate sua omnia superasse opprobria, imò ea beneficiis recompensasse: *Maledicimur & benedicimus &c.* & in primis quidem quo titulo Christianam professionem in diebus illis denominatam fuisse putatis? Nomine penitus probroso, prout ex actibus patet Apostolicis, in qui-

bus dicitur: *de Secta hac, notum est nobis, quia ubique ei contradicuntur;* id est, ut Interlinearis exponit, *de secta Christianorum.* Nec id cuiquam mirum videri debet, quia de Salvatore Senex praedixerat Simeon: *Positus est hic in signum, cui contradicetur.* S. verò Hieron. ad figuram, ad populum inquam Hebraeorum, se reflectens, quid in ea praecesserit ad instructionem nostram, ita in medium adducit, inquit: *Incipit possessio à Thamar, à palma videlicet, victoriaque vitiis usque ad aquas contradictionis, semper enim virtutibus contradicuntur; unde & predicationi Evangelicae Iudaei contra Paulum differentes, in toto orbe asserunt contradici, & in Evangelio legimus Simeonem dicentem: Hic erit in signum, cui contradicetur. Omnis autem contradictio est sanctitatis, quod interpretatur Cades, dicente Psalmista: Concussit Dominus desertum Cades.*

2 Idem Apostolus aliquando ad Hebraeos scribens, deque sanguine Redemptoris, quem in Calvario pro redemptione nostra fudit, tractans, nos ut in impropriis, qualia ipse amore nostro toleravit, sequaces, ac imitatores praestemus, ita adhortatur, dicens: *Exeamus igitur ad eum extra castra, improprium ejus portantes, id est, vilitatem pro eo patienter ferentes, ut explicat Hugo Cardin. vel ut Cajetanus commentatur: Improprium portantes, ad similitudinem Iesu qui sustinuit tot ignominias, imitando ipsum in toleratione Indubiorum.* Et quidem tanta hujus asserti est veritas, scilicet Characterem Christiani hominis fuisse, metam contumeliarum & impropiorum exillere, ut Tertullianus, qui in secundo saeculo vixit, fidelibus, quos inter se ipsum quoque reputabat, scribere non dubitavit: *Injuriarum titulo possumus.* Ex Arnobius Christianorum titulos, quibus afficiebantur ab aliis, referens, dixerit: *Nos impios, irreligiosos vocatis, & Atheos.* Sicut ergo nullus bonus honoratusque majus potest recipere improprium, quam si Atheista, sacrilegus, vel impius appelletur; ita in temporibus illis legis Evangelicae Professores magis vilipendi & contemni non poterant, quam per hujusmodi vituperosa impropria. Hinc & Lactantius Firmianus, Arnobii discipulus, qui sub implacabili nominis Christiani inimico Diocli Imperatore vixit, dum ad ultimos pervenit annos, quibus Constantinus Magnus ad imperium evectus est, ita scribit: *Iam cultores DEI pro sceleratis ac nefariis non habemur; sub fortunatis namque hujus Imperatoris auspiciis Christianismus respirare incipiebat; ideoque immutatam rerum faciem hic Author contemplans, dicebat: Iam emergente & illustrata veritate, non arguimur, ut angusti: Nemo jam nobis Dei nomen exprobrat, nemo irreligiosus appellatur.*

3 At quia Apostolus difficultatem penetrabat, quam ex gentilitate ad Christum conversi experiebantur in fortiter sufferendis illusionibus, injuriis, & contumeliis inimicorum fidei, ideo illos ad contemplandum pendentem in patibulo, tamque gravibus oneratum impropriis Dei Filium invitavit, dicens: *Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem Iesu, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta; recogitate enim eum, qui salutem sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris deficientes, nondum enim usque ad sanguinem resistitis.* Quasi novellas itas plantas exemplo Christi animare vellet, qui non modò verbis probrosis appetitus, sed etiam spinis, clavis, lanceisque confusus fuerat; quid enim rationabilius, quam ut eum ad minus in verborum tolerantia imitentur, quando pro ejus amore ne guttam quidem sanguinis fundere coguntur?

4 Ex Annalibus pariter Taciti, quo in conceptu tunc legis gratiae Professores fuerint, clarè liquet, siquidem hic de religione nostra tale perhibet testimonium, dicens: *In qua cuncta atrocitas & pudenda;* quapropter S. Petrus dum Christianorum opprobria, contumeliasque passivas multiplicari univertimque invalescere videret, ita eos in prima Epistola sua admonet, dicens: *Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis, quoniam quod est honoris, gloria, & virtutis Dei, & qui est ejus Spiritus, super vos requiescit. Nemo autem vestrum passatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor; si autem ut Christianus, non erubescat, glorificet.*

Bbb 3 autem

Ad. Ap. 18. 31. Gloss. Inc.

S. Hier. c. 47. in Ezech.

Exemplum Christi nobis proponitur imitandum.

Hebr. 11. 13.

Hug. Car. lib. Cajet.

Tert. Apol. c. 41.

Arnob. l. 3. adv. gentes.

Lact. Firm. l. de div. praemio c. 26.

S. Paulus, recentior con- versus proponit exemplum Christi Crucifixi, ut discant sufferre patienter injurias. Heb. 11. 1.

Convictum Taciti de peccatis fidelibus. Tacit. Ann. 16.

1. Pet. 4. 14.

Pro Christo exprobrari, beatorum est.

Supremum gradus tolerantiae injuriarum est, nullis letari. Orig. hom. 2. in Ps. 38.

S. Greg. h. 17.

In hoc est in David.

H. 12. 18. S. Anton. p. 2. 172. 4. 5. 7.

S. Bern. l. 1. 1. 4. 1. c. 4.

B. Elred. in specul. ch. 6. 7.

S. Cyp. l. de bono pac. c. 11.

Christiani ab exordio Ecclesiae fuerunt scopus illusionum & injuriarum priorum hominum.

autem Deum in isto nomine. Ad quam difficilem pugnam suos mature Apostolos Christus animavit, cum diceret: *Absque Synagogis facient vos, venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se prestare Deo.* Ubi Albertus Magnus in Commentario suo superaddit: *Tanquam excommunicatos; illi itaque Christiani, ludibria & verbera experti* (ut cum Apostolo loquar) *injurias sufferebant, in reputatione illusionem, & in persona verbera instar vilissimorum mancipiorum supportantes.* Ita cæcus à Christo Domino illuminatus, mox ut celestis benefactori se gratum exhibere volens, ejus defensionem agere, & sequacem se profiteri coepit, impropriis exagitatus est impiorum dicentium: *In peccatis natus es totus, & tu doces nos? & ejecerunt eum foras.* Conviciis & injuriis (inquit Lucas Burgenfis) *deicere conati sunt quem rationibus non poterant.* Contra quem proinde Toletus sancta invidia exstimulatur, dicens: *Felix cæcus, qui primus pronomine Iesu contumeliam passus, & absque synagogis factus est, quod Io. 15. Apostolis futurum Dominus prædixit;* sibi namque persuadebant impii, quod hoc ignominioso agendi modo cæcum hunc omni apud populum fide privaturi essent, dicente Luca Burgenfi: *Futurum sperarunt, ut excommunicatus, ac proinde declaratus infamis, & indignus consuetudine Israelitarum, fidem apud populum non mereretur, si ulterius promulgaret miraculum.* Contra quas proinde contumelias S. Paulinus in Epist. ad Severum, viriliter nos munit, dum ita scribit: *Nec metuenda est offensio talium, quæ quidem & optanda nobis est, quoniam de horum opprobriis, atque maledictis, nascitur illa merces, quam copiosam Deus promissit in celis.* Non est, inquit discipulus supra magistrum, nec servus supra Dominum suum, & si patrem familias Beelzebub vocaverit, quanto magis domesticos ejus? Hoc namque dogma Sapientia incarnata nobis tradidit, ut præsentissimum contra omnes injurias antidotum subministraret, scilicet: *non est discipulus super Magistrum, nec servus super Dominum suum: sufficit discipulo, ut sit sicut Magister ejus, & servo sicut Dominus ejus. Si patrem familias Beelzebub vocaverint, quanto magis domesticos ejus? ne ergo timeatis eos.*

3 Quando Apostoli in die Pentecostes prima omnium vice Christum crucifixum prædicaturi in publico, insignia crucis explicare, Evangelium annunciare, & multa Judæorum millia convertere cœperunt, mox dictum Christi oraculum adimpletum fuit, siquidem Apostoli tanquam ebrii ab impiis derisi fuere, dicente Scriptura: *Alii autem irridentes, dicebant: Quia musto pleni sunt isti.* At verò S. Petrus Ecclesiæ visibile caput, speculumque, in quod omnes Evangelii sequaces suos erant conjecturi oculos, eisdem qualiter circa injurias se gerere debeant, docere volens, summa cum benignitate respondit: *Non sicut vos aestimatis, hi ebrii sunt, cum sit hora diei tertia; sed hoc est quod dictum est per Prophetam Joel &c.*

6 S. Gregorius Nyssenus idem hoc dogma non obsecutè confirmat exemplo S. Gregor. Thaumaturgi, quando qualiter is in juventute sua, quæ ætas est maxime lubrica, omnibus venerabilis extiterit, recensens ait: *Grave atque molestum ejus aequalibus erat spectaculum, adolescens supra ætatem, supra civitatem, sobrietate & pudicitia ornatus.* Sed quo tandem effectu talis fuit? nimirum ejus vitæ puritatis atque integritatis laus, impiorum ac nequam juvenum probum erat atque dedecus. Sed quid hoc exemplo me inferre velle putatis? id scilicet, quod ipsa docet experientia; malè namque viventes dum timoratos à torrente mundi abhorretere vident, eorumque integritatem in oculis eorum spinas esse experiuntur, cum aliter eos à Christi sequela abstrahere nequeant, injuriis, impropriis, & illusionibus exagitant, juxta illa iniquorum apud Sapientem verba: *Contrarius est operibus nostris, improprie nobis peccata legis, & infamias in nos peccata disciplina nostre, gravis est nobis ad videndum, circumveniamus justum; id est, iannis & ludibriis vitæ ejus sanctitatem explo-damus & ridiculam efficiamus; hinc est, quod ut idem liber attestatur, in inferno lamententur, dicentes: Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improprii.*

7 Cum igitur Christiani character proprius sit,

improperiorum esse metam, nec non injuriis contumeliisque subijci, consequens est, propriam quoque ejusdem virtutem esse, non indignari ad illas, sed potius cum mansuetudine & benignitate eas supportare. Quemadmodum S. Bonav. S. August. autoritate usus, cæci illius modò memorati, & ex Synagoga ejecti, exemplo probat, dicens: *Illi pellunt, excipit Dominus, magis enim quia pulsus est, Christianus factus est.* Quando majoribus namque appetiti injuriis amore Dei solidi perstimus, tanto magis veros nos perhibemus Christianos, quemadmodum Apostoli, qui omnibus fidelibus tanquam norma actionum servire debebant, ad impropria & insultus nequaquam indignabantur, quin potius jubilabant, dicente S. Luca: *illi quidem ibant gaudentes à conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt pronomine Iesu contumeliam pati.*

8 Arnoldus Carnotensis verba ista Christi (*Pater ignosce illis*) ponderans, quænam inter legem Mosaicam & Evangelicam sit differentia, clarè docet, dum ait: *Oculum pro oculo, dentem pro dente evelli lex præcipit, nemini parcat Moyses, omnes injurias persequitur, & ulciscitur, & absque ulla miseratione decretorum ejus contemptor occiditur. Tempore gratiæ temperatur edita, & Evangelicam mansuetudo à populo acquisitionis iram & convicium & contemptum excludit.*

9 Nec minus considerabilia sunt illa Apostoli verba, quando Romam scribens, quæ toti Christianismo tanquam norma vivendi servire debebat, eique formam præscribens professionis Evangelicæ, inquit: *Non in contentione, & emulatione, sed induimini Dominum Iesum Christum.* Tota namque lex gratiæ, in proximorum dilectione comprehenditur; dicente alibi eodem Apostolo: *Plenitudo legis est dilectio: qui diligit proximum, legem implevit.* Imo gentilitia sequacium Christi tessera, in reciproca dilectione consistit, dicente eodem Salvatore: *In hoc cognoscet omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.* Qui namque veram erga proximos dilectionem habet, tactas sibi injurias non experitur, quin potius eas patienter tolerat. Quod B. Lanfr. Archiep. Cantuariensis, illa Apostoli ad Galatas verba (*alter alterius onera portate*) explicans, sanctique Augustini autoritate innitens, confirmat, dicens: *Qui portant invicem onera sua, nisi qui habent charitatem? qui non habent charitatem, graves sunt sibi; qui autem habent charitatem, portant se. Lasce te aliquis? petis veniam? si non dimittis, non portas onus fratris tui, si dimittis, portas infirmum.*

10 Imò S. Basilio illi, qui injurias patienter sufferunt, veri servi discipulique Christi exprobantur, quemadmodum econtra, qui eas impatienter excipit, tanquam demonis sectator esse videtur; ac proinde talem instituit discursum, inquiens: *quorum tu dic mihi, cupis esse discipulus? beatorumne hominum, & DEO gratorum, an eorum, qui spiritu referti sunt maligno? quando enim verborum contumelia tentaris, illud existima, periculum de te fieri, an Deo per patientiam adhareas, seu per iram in adversarii partes inclines.* Ad quod idem intentum Joan. Climacus quàm ab omni charitate & dilectione proximi injuriarum vindices remoti sint, ostendit, dicens: *Injuriarum memoria valde remota est à solida & genuina charitate, cui facile miscetur impurus amor.*

11 Alias inter orationis Dominicæ petitiones celestis Magister noster oblivionem seu injuriarum remissionem collocat, dicens: *dimitte nobis debita nostra, sicut nos dimittimus debitoribus nostris.* Ubi idem S. Climacus ad quendam improperiorum impatientem conversus, ait: *Erubescat hic ex Christi preceptione quam injuriarum memores cum illo pronunciare non possumus.* S. vero Hilarius ad præcitata illa verba (*audisti, quia dictum est, oculum pro oculo &c.*) se reflectens, ad idemmet intentum sic discursit: *Extensam fidei nostre in æternum spem rebus ipsis Dominus vult probari, ut ipsa dissimulanda injuria tolerantia, testis iudicii sit futuri. Lex infidelium Israel intra metum continebat, & injuria voluntatem, injuria vicissitudine coercerat. Fides autem nullius tam gravem dolorem esse patitur injurie, ut ultionem expetatur, & illata quisquam sibi vindex sit contumeliæ, quia in iudicio Dei, & perpeffis injuriarum plus est consolationis, & pena severior injuriis.*

Propria virtus Christi adest, injurias mansuetè supportare. S. Bon. Ioan. 9. 32.

Ad Ap. 1. 41.

Arn. Carn. in Bib. vet. Patrum 10. 10.

Rom. 15. 13. Tota Lex Christiani est in dilectione in dilectionem in dilectionem.

Rom. 13. 10.

S. Lanfranc. Archiep. Cant. in c. 6. ad Gal.

S. Basil. h. 20. de ira. Injurias patienter ferentes, sunt veri Christi discipuli.

Climac. Scala parad. 27. 9. n. 4.

Oblivio injuriarum petitur in oratione dominica. Climac. ib. n. 5.

S. Hilari. can. 4. in Mat.

Injuriam
solus apud
solos repen-
it & praece-
ptum est Chri-
stus.
Naz. 10. 1.

12 Quod autem notam meretur singularem, nulla alia penitus lex hanc injurianti benefaciendi obligatio- nem & retributionem praescribit, praeterquam christiana, ut proinde Nazianz. merito dixerit: ubi nam autem quaso, & apud quos homines sancitum est, ut qui maledicuntur, benedicant, qui blasphemantur, obsecrent, (quod scilicet non tam obiectum crimen, quam veritas ipsa nos ledat) qui persecutionem patiuntur, cedant, qui vestibus spoliuntur, amplius adhuc se exuant, qui maledictis & execratione afficiuntur, pro maledicentibus orent, atque ut uno verbo dicam, audaciam & importunitatem, benignitate vincant; eosque a quibus injuriam accipiant, patientia sua meliores efficiant? Ubi Elias ejusdem Nazianzeni Commentator subdit: Nonne apud solos Christianos? hoc enim subauditur.

Ann. Eccl.
Baron. ann.
317. p. 49.
Sic videntur
sufferentia
injuriarum
vixisse an-
te in
Abrahamo
Eremita, qua
conversus
idololatram.

13 Porro ex quodam in Annalibus Ecclesiasticis citato facto clarissime deducitur, quod mansuetudo in injuriis genuinum prodat significetque fidei Christianae partem. Abrahamus itaque Anachoreta in Diocesi Lampfacensi, in oppido quodam cui nomen Tenta, magno admodum & populofo, Paganis illis longo tempore praedicans, quandam inibi exstruxit Ecclesiam, in qua missam celebrabat, continuasque Deo offerebat preces; idola gentilium illorum destruxit, & exterminavit; quam ob causam praeter injurias & impropria, ligna & saxa furentium Paganorum super se concitavit in tanta copia, ut veluti mortuus maneret, & semivivus ad Ecclesiam suam ductus fuerit, ubi paulatim sibi restitutus, ferventes, pro populi illius illuminatione, ad DEUM preces effudit quidem, sed gratiam hanc pro tunc huic populo minime impetravit; nam postmodum reduces pagani, cum eum vivum, precibusque vacantem invenirent, iterum in eum debachari coeperunt, per dictum suburbium illum trahentes, & majorem quam unquam crudelitatem eum ludificantes, idque non una sed multis vicibus; superstes nihilominus ille domum suam repetiit, iterum orationi vacaturus pro illis, seque vultu sereno semper ad omnes injurias imperturbabilem monstrans. Tandem vero, post trium annorum constantissimam tolerantiam, invictamque sanctioris vitae consuetudinem, & exhortationem ferventissimam, ad lucem caelestem capiendam illustrati, hanc ipsam veram fidem, verumque Deum esse, quem dictus Anachoreta annuntiabat, agnoverunt, idque ex eo praecipue motivo, quia scilicet Eremita ille post tot injurias & assultus semper patiens & mutis, mala pessima beneficiis & orationibus recompensasset. Plurimi igitur ex populo se converterunt, quos ipse in mysteris Divinis omnes instruxit.

Turcellinus
c. 6.
Primum in-
deltus in la-
pionis con-
versus fuit
ex sufferentia
injuriarum.

14 Turcellinus quoque in vita S. Francisci Xaverii tradit, qualiter P. Ferdinandus socius ejus, in publico praedicans, dum a quodam transeunte notabilissimum ipse in faciem jacti opprobrium accepisset, sibi quod ipsum absque ulla animi perturbatione sudario abstergeret, unus e circumstantibus tam heretica convictus mansuetudine Patrem adiit, dicens, quod ex hoc ipsi facto veram quam ipse annuntiabat, fidem esse comprehenderet, ideoque se ab ejusdem veritate convictum esse. Qui proinde inter omnes in Japonia convertos Christianos primus fuit.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Qui injurias libenter tolerat, Dei sibi benevolentiam conciliat, & gloriae coronam fabricat; contra vero cum memoria & ultio injuriarum gravissimum sit peccatum, damnationis aeternae pignus est certissimum.

THEMA.

Beati estis cum maledixerint vobis, & dixerint omne malum adversum vos; gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis. Matt. 5. v. 11.

Ps. 68. 2.
David, pro-
pter patientiam
tolerans in-

1 Salvator noster meritum, quod animae fideles ex opprobriis & injuriis patienter toleratis capiunt, probe cognoscens, eas his ad patientiam exhortatur verbis: Beati estis cum maledixerint &c. Ad quem illustrandum Textum in primis deserviant verba illa Psalmistae, quibus Divinae Majestati, opprobria sibi Mansi Bibl. Prad. Tom. 11.

illata, patienter à se tolerata fuisse ostendit, inquit: Propter te sustinui opprobrium, operuit confusio faciem meam; adversum me loquebantur, qui sedebant in porta & in me psallebant, qui bibebant vinum. Sed qua ratione idem David hisce insultibus improprieque cor- respondit? Ego vero orationem meam ad te Domine. Si autem fructum inde consequentem dignoscere velitis, audite quod sequitur: Tempus beneplaciti Deus, in multitudine misericordiae tuae exaudi me, in veritate salutis tuae. Et paulò post exaudiri, divinamque misericordiam super se plueret audacter postulat, inquit: Exaudi me Domine quoniam benigna est misericordia tua, secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me, incede anima mee, & libera eam. Quae omnia sibi in recompensam petit obtingere propter injurias & contumelias amore Dei toleratas: Tu scis improprium meum & confusionem meam & reverentiam meam. D. Chrysostomus nihil penitus tantam DEO satisfactionem asserere posse sustinet, quam injuriarum oblivionem; ita ut tunc merito quilibet illud canere possit: Tempus beneplaciti Deus. Unde S. hic ait: Nihil aequale Deum laetificat, ut injuriarum immemorem esse. Unde etiam fortè propter eandem causam Christus de contumeliis agens, ad eas cum jubilo & laetitia excipendas invitat dicens: Gaudete & exultate; ubi singulariter advertendum, quod Christus, dum hæc diceret, discipulum suum ad Apostolos converteret, quasi docturus, quod injurias & inimicitias cum jubilo & laetitia tolerare proprium sit spiritus Apostolici, hominumque consummate sanctitatis, strictumque amicitiae cum DEO habentium socius.

injurias, insi-
gnem à Deo
petit re-
compensam.

Christ. 1. 14.
ad Philip.

2 D. Chrys. Annam sanctissimam Samuelis Matrem, tot tantaque impropria summa cum patientia ac amoris Divini incremento tolerasse considerans, ita nobis hujus rei gestae seriem exponit: Domi exprobrat emulæ; venit in Templum, & sacerdotis puer afficit illam contumelia, & increpat ipse sacerdos. Effugerat domesticam tempestatem, venit in portum, & rursum invenit undas, venit acceptura medicamen, & vulnus exasperatum est. Deinde virtutis ejus excellentiam, qua non modò summi sacerdotis injurias (id quod tolerabilis erat) sed etiam inferiorum opprobria patienter sustinuit, sublimiter admirans, ait: Nam si sacerdos fuisset convulsus, non erat perinde miranda tolerantia, propterea quod dignitatis magnitudo ac magistratus auctoritas vel invitam ipsam impulisset ad modestiam, nunc vero nec adversus sacerdotis puerum indignata est. Sed quis hujus tandem virtutis fructus fuit? Quomodo sibi conciliavit Deum, sic enim seros habet; quoties opprobriis, milleque malis affecti convulsantes excelsa ferimus animo, majorem nobis à Deo benevolentiam conciliamus.

Chrys. 2. ad
Anna.
Anna Mater
Samuelis
pluribus
fuit impeti-
ta aquila.

3 S. Ambr. Davidem contemplan, qui ab inimicis agitatus ad orationem recurrebat, proque iis Deum precabatur, ita ad præiens dicitur intentum: Bonum scutum oratio, qua contumelia excluditur, maledictum repellitur, & in ipsos qui maledixerunt, frequenter retorquetur, ut suotelo vulnerentur. Maledicent inquit, & tu benedices. Ambienda hominum maledictio, qua acquiris Dominicam benedictionem. Nec mirum, injuriarum namque respectu animæ justæ, ad instar gemmarum sunt inestimabilis valoris, ad locupletandos eos corona immarcescibili. Propter quod & S. Basilus virtutem hominis mitis atque benigni, quem nullæ turbant injuriarum, laudans ait: Sic talionem illi securus reddes, ostendesque quam sis contumeliis invulnerabilis, ac præclaram tibi patientia coronam comparabis, dum alterius insaniam occasionem Philosophia, ac tuorum feceris meritorum.

David inju-
riis appeti-
tus ad ora-
tionem re-
currebat.
Ambr. 1. p.
opit. ult.

S. Basil. h. 1. de
de la.

4 Annales Franciscanorum huic nostro mirabiliter suffragantur proposito, quando de fratre Junipero tractantes, referunt, qualiter hic multis aliquando impetitus contumeliis, vestimentum extendit, dicens: Amice proficias huc liberaliter, imple gremium istud lapidibus pretiosis, imple, ne timeas. Atque hic ipse Sanctorum erat spiritus, injurias scilicet reputare tanquam gemmas, siquidem illarum diadema nobis in caelis præparant. Hugo Card. super illum Proverbiorum Textum (vir prudens tacebit ad opprobria) ita quoque ad intentum præiens scribit: Non respondens tanquam surdus, colligit enim in sinu patientiae contumelias, quasi lapides pretiosos, quibus ornabitur corona sua.

Vlad. Annal.
ann. 1120.
n. 11.
Mira patientia
S. Juniperi
in injuriis.

Prov. 15. 1.
Hug. Card.

Ser. Corona
S. Liduina
in cor. s.
pe. f. & a. f. u.
suffert. n. r. i. a.
in iustitiam.

5 Liduina virgo, prout in vita ejus legitur, postquam post triginta octo annos continuam eamque gravissimam tolerasset infirmitatem, tandem Martyrii desiderio exardescens, in extasi raptam fuit, ubi coronam inestimabilis valoris pretiosam vidit, cujus necdum terminatus erat circulus; cum igitur eam sibi in caelis preparari audiret, facileque causam, cur nondum finita esset, intelligeret, à celesti sponso suo penas passionisque sibi inferri petiit, usque dum dictus perficeretur circulus, Sed quas putatis ejusdem fuisse geminas? Deus post aliquantulum temporis milites ei immisit, & ab illis per injurias, impropria, aliasque similes insolentias malè eam tractari permisit; quibus tractatis Angelus Solem splendore suo referens ei apparuit, dicens: *Salve charissima soror, ecce nunc absoluta est corona quam nuper imperfectam vidisti; ludibria, & verbera corpori tuo imposita fuerunt gemmae, quas in illa corona, & adesse vidisti & deesse.*

Job. 1. 20.

Orig. lib.
Job corona
sua sibi inju-
ritia.

6 Job quondam Orationis actum eliciturus, capite tonso se in terram prostravisse legitur, dicente Scriptura: *Tonso capite corruens in terram adoravit.* Scitilne quare, interrogat Origenes? respondensque subjungit: *Imperatores, qui victores existerunt, non stantes, sed adorantes coronam accipiunt, sic Job ad adorationem se prostravit, ut perfectas tolerantia sua à Deo acciperet coronas.* Quot namque impropria, quot contumelias, quot ab amicis recepit injurias, ab uxore & pluribus aliis? ideoque caput merito inclinavit, ut pretioso cingeretur diademate, quod ejus meruerat tolerantia & incomparabilis patientia. Quæ ut penetremus solidius, à Divo Chrysostomo ex sermone, cui titulus, *ut benedicamus maledicentibus*, differentiam dicamus oportet, quæ inter spirituales & mundanas versatur pugnas; in his igitur victores reputantur, præmiaque & coronas veluti triumphantes accipiunt illi, qui injuriam vindicant, inimicumque prosternunt; in palestra autem Christiana illi vincunt, & veluti victores coronantur, qui insultus atque injurias per sufferentiam virtuosam tolerant, & superant. Hinc Abbas Joannes, ut in vitis Patrum legitur, portam cæli injuriarum tolerantiam esse astruebat, inquit: *Porta cæli est injuriarum perpassio, & Patres nostri per multas injurias in eam gratulantes ingressi sunt.* Cujus veritatis tanta est infallibilitas, ut unus illorum Patrum, dum magna cum sollicitudine à superiore suo exercitium, per quod de æterna salute sua assicureretur, postularet, dicens: *Da mihi Paternam rem, quam custodiam, & per eam salver;* hoc à superiore suo, viro maxime illuminato inque materiis spiritualibus exercitato acceperit responsum: *Si potueris injuriari & affici convitiis, & portare & caccere, magna est hæc res & super alia mandata: hancque Evangelicam à nobis in principio adductam sæpe reiterabat veritatem: Beati estis cum maledixerint vobis homines, & dixerint omne malum, gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis.*

Thren. 3. 39.
Tolerantia
injuriarum
est certum
pignus vite
æternæ.

S. Aug. C. 148.
de temp.

S. Amb. in Ps.
116. Ocl. 6.

7 In Jeremia Spit. S. taciturnum quendam, ne verbum opprobriis respondentem, quin potius ea vincentem, aliasque injurias majoris in hac vita meriti comparandi amore experiri gestientem describit, dicens: *Pone in pulvere os suum, si forte sit spes, dabit percussenti se maxillam, saturabitur opprobriis; moxque eundem certum salutis suæ pignus habere subjungit, dum ait: Quia non repellet in sempiternum Dominus. Quasi injuriarum tolerantia certissimum esset beatitudinis æternæ pignus, quemadmodum & S. Augustinus evincere conatur, dum nullam penitus virtutem Davidi adeo meritoriam fuisse docet, quam redditionem boni pro malo; ac proinde quam securè æternam propterea retributionem sperare poterit, subnectit dicens: *Ideo securus in Psalmo dicebat: si reddidi, inquit, retribuuntibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis, persequatur inimicus animam meam, & conculcet vitam meam; ecce quali maledicto se ipsum condemnat, qui de inimicis diligendis Dei præcepta contemnens, odium in corde servare non metuit.* Quin & ex eadem causa S. Ambrosius eum, qui injurias patienter tolerat, easque non sentit, beatum nuncupare non dubitat, dicens: *Quam bonum est ferre convitium, & non referre? Deum Prasulem acquirit, qui convitianti nescit irasci, Denique quanta patienti gratia dicentis; male-**

dicent illi & tu benedices? Beatus qui maledicta non sentit; beatus quem maledicta non permovent.

8 Quis est quem probro lateant consumelie quibus coram tota curia & exercitu Regio Davidem oneravit Semei, dicente Scriptura: *Ita loquebatur Semei, cum malediceret Regi; Egredere, egredere vir sanguinum, & vir Belial.* Et nihilominus minimus David ad DEUM conversus supplicabat: *Memento Domine David & omnis mansuetudinis ejus;* aures improprietis præbebat, sperans firmiter se propter heroicam patientiam suam æternas à cælo recepturum benedictiones; ideoque dicebat: *Reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna: ubi D. Chrysostomus inquit: vides quod justos intellexit magno animo persequi convitia, occasionem esse adeptionis gloria. Cui eadem argumento stabiliendo insudat S. Isidorus Pelusiota, quando postquam in una Epistolarum suarum damna opprobrii in injuriantem cadere demonstrasset, tandem æternam retributionem in cælo miribus & benignis preparatam esse, probat hisce verbis: Qui & contumelia & injuria altior est, is & hic ab omnibus immortalibus coronabitur encomiis, quod non modo hostem, sed animos iramque suam superaverit, & in altera vita à Deo maxima obtinebit premia. Quod ut evincat irrefragabilius S. Basilii, injuriantem inter & injuratum comparisonem instituit, hujusque mansuetudinem & præmium considerans, ait: *Hic contumeliosus, tu magnanimus vocaberis. Hic iracundus, & durus, tu longanimis & misis; cum quandoque panis obit horum qua loquitur; renunquam benefacti, aut virtutis panis erit. Quid plura? Vbi contumelia regnum cælorum clausit, quod contumeliosi regnum Dei non consequantur, tibi taciturnitas idem aperuit.* Jacob ab Esau fratre suo tanquam impostor injuria affectus, & ad mortem usque odio habitus, & persecutionem passus, furori illius cedens, & in Regionem longinquam & peregrinam fugiens, cælum supra se apertum aspexit; unde ait: *Vere non est hic aliud nisi domus Dei & porta cæli.* Considerat id ipsum Divus Chrysostomus, quando in quadam homilia hæc in verba scribit: *Hic discimus, quod quando injuria nobis fit, nosque mansueti & misis, & tolerantes fuerimus, majori, & largiori Divino auxilio fruamur.* Deus olim Laban iratus apparuit, eique præcepit: *Cave ne quicquam asperè loquaris contra Jacob.* Eidem quoque Jacob à paradiso exercitum obviam misit Angelorum, dicente Scriptura: *Fuerunt ei obviam Angeli Dei, & ait: castra Dei sunt hæc; hunc autem favorem Jacob nullo alio merito à Deo comparavit, quam quia sollicitus erat, ne factas sibi injurias vindicaret, dissimularet contumelias, suosque sibi reconciliaret amicos.* Hugo Cardinalis postquam Christum vitam suam in mediis tormentis & injuriis terminasse monstrasset, tandem subjungit: *In contumeliis & tormentis finivis vitam Dominus, alteram per humilitatem, alteram superans per patientiam, datus nobis exemplum, ut similiter faciamus, si voluerimus ire post ipsum: hæc sunt duo latera scala, per quam ascenditur in cælum, cætera virtutes sunt gradus.**

9 Sicut verò dissimulatio & oblitio injuriarum, cælum nobis aperit, ita proportionaliter injuriarum memoria & vindicta idem nobis claudit, & æternæ perditionis barathrum aperit. Unde S. Ephrem ait: *Ne sis memor injuriarum apud fratrem tuum, nam scriptum est: via eorum qui reviviscuntur injuriarum, in mortem sunt.* S. Dorotheus insignis Magister vite spiritualis in sermone quodam de ira & injuriarum memoria non habenda, eandem injuriarum reminiscenciam pestiferæ passionis amaritudinem appellat; est enim cupidus vindictæ, pestis quædam, quæ sanè corpori non solum, verum etiam animæ infallibiliter, & semper mortem accersit; qui enim est in odio apud Deum, nullum ipsum cum Deo partem habere posse certum est; Nihil autem ut S. Joannes Damascenus ait, *Deus perinde odit, ut hominem injuriarum memorem.* Idem quoque in eodem loco hujus culpe gravitatem declarans illam æternam damnationem promereri his verbis tradidit: *Cum omne peccatum grave est, tum nihil gravius injuriarum recordatione. Grave hoc peccatum est, & nefarium. Etenim reliqua peccata etsi mala sunt, tamen ad breve duntaxat tempus durant, ut qua minus horum me-*

S. Reg. 16. 7.
Tolerantia
Davidi in
maledictione
Semei.

Chrys. h. 1.
de Anna.

S. Isid. Pelus.
l. 4. ep. 106.

S. Basil. h. 10.
de ira.
Præceptum
contumeliosus
sufferentis
recondit.

Gen. 32. 7.

Exemplum
Jac. adeo
Chrys. l. 17.
in Gen.

Gen. 32. 1.

Hug. Car. in
c. 1. sapient.

Injuriarum
memoria &
Vindicta
claudit Com-
muni.
S. Ephrem de
amore Dei.

S. Dorotheus.
ser. 4.

S. Jo. Dam. l.
1. Paral. 11.

mento peragantur. Si unum perpetravit quispiam? una hora perpetrato hoc malo, reliquas horas quiescere potest. Furtum admisit quispiam? una hora hoc scelere admissio, deinceps penitentiam fortasse agit. Cedit crimine se confinxit aliquis? malum est id quoque, ceterum una hora commissio hoc facinore, reliquis horis penitere potest. At qui injuriarum memor est, singulis horis peccat, ac vitium in pectore circumfert. Etiam si in Templum ingreditur, non tamen purus ad Deum preces mittere potest, cum pravo, & infesto ad proximum sit animo. Animus injuriarum memor, nunquam a peccato purus est; nunquam elemosynam impertit, nam qui charitatis expertus est, nec misericordia commovetur, nec opitulatur. Qui probus atque innocens est, hostem non habet, qui autem acceptam injuriam recordatur, nunquam hoste caret, ut qui propriam conscientiam hostem habeat. Ceterum est quod S. Joannes Climacus in sua paradisi scala injuriarum memoriam inter ceteros scale illius gradus minimè reponat, sed ut ostendat, quantum nos earundem injuriarum remissio, & oblivio, gloriæ obtinendæ securos reddat, malitiam animæ vindictam machinantis, vivamque receptarum contumeliarum memoriam conservantis, his verbis describit: *Injuriarum memoria est canda in quam ira desinit, peccatorum custos, adiuvis iustitiae, pestis virtutum, virus animæ, vermis mentis, orationis exterminatio, charitatis aversio, clavus animæ infixus, perpetuum peccatum, pervigil iniquitas, continua malitia. Unum est hoc ex obsecris, & tristibus visis, memoria injuriarum.* Paulò post de quodam Anachoreta loquens, subiungit: *Anachoreta injuriarum memoriam retinens in pectore, est aspidis nidus, moris ferum secum venenum ubique circumferens.* Author quidam eximæ scientiæ, & Spiritus, sequentem tradit sententiam: *Injuriarum, inquit, recordatio lepra est animæ; idem namque damnum, quod lepra infert corpori, imò majus proportionaliter ab injuriarum recordatione in animam redundat.* S. Isidorus Pelusiotæ in quadam Epistola ait: *Acceptarum injuriarum memoriam retinere haud generosi est animi, verum improbi ac miseri; seu potius improbi & reprobi.* Basilii Seleucus quærit: *Quomodo David sibi promittere potuerit quod Goliath gigantem occisurus esset, dicendo: auferam caput tuum a te?* & respondet, quia maledictam inimici linguam victoria pignus tenebat. David enim multis à Goliath contumeliis affectus fuerat.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Injuriatores utiles nobis sunt, quia nostros nos faciunt emendare defectus, dumque illos patienter toleramus, remissionem peccatorum pro mercedo recipimus.

THEMA.

Dimittite eum ut maledicat, si forte respiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac. 2. Reg. 16. v. 12.

ICum David Rex à Semei ignominiosè contumellatus provocaretur ad vindictam, non solum se opposuit, suisque qui illum armatum circumdabant, ut temerarium illum multis vulneribus faucium dilaniarent, omnem ultionem interdixit, verum etiam iisdem præcepit, ne illum à maledicendo, & contumeliando impedirent; sperabat enim magnum se exinde afflictionis habiturum sublevamen, copiosamque à Deo remunerationem recepturum, si vilipendium illud æquanimiter, & mansuete supportaret. *Maledictionem illius, inquit S. Ambrosius, sibi non solum non nocere, sed etiam prodesse memoravit, sicut scriptum est. Et dixit David ad Abessā, & ad omnes pueros ejus: Ecce filius meus, qui exivit de semine meo, quaerit animam meam, quanto magis filius Semei? Granditer impetum fregit ultoris. Quomodo enim maledictum extranei pro Regis injuria vindicaret, cum filii adhuc parricidium inultum remaneret?*

Ad tolerandas æquanimiter injurias, imò ad eandem ingenti cum aviditate desiderandas, efficacissimum est motivum, si quis sciat, & noscat, injurias nobis

minimè nocere, sed magni emolumenti causam esse. In vitis Patrum de Sancto quodam Monacho scribitur, quod quando injurias patiebatur, gaudebat, & injuriatorem digito demonstrans, dicere solitus erat: *Illi sunt qui nobis occasionem præbent ad profectum nostrum; qui autem beatificant nos, conturbant animas nostras.* Nota est Discipuli illius Historia, qui per integrum triennium nonnullos jussu Magistri sui stipendiis præmiabat, ut cum injuriis assidue onerarent, ut per easdem in patientia se exercere, virtutemque mansuetudinis sibi comparare posset. Post hoc verò tempus quando Athenas veniens, à quodam Philosopho convitiatus, non solum inde non conturbatus fuit, sed gaudens, & subridens easdem accepit; causam hujus sui gaudii, & risus interrogatus, respondit: *Tribus abhinc annis injuriatorem stipendio conduxì, nunc verò me illum sine meo dispendio reperisse magnopere gaudeo; cui Philosophus dixit: Ingredere in civitatem quia dignus es.* S. Gregorius considerans Davidem suis prohibuisse, ne de Semei calumniatore suo acciperent ultionem, ad nostram doctrinam ita scribit: *Contumeliosa verba, non tam convitia, quam adiutoria credidit, quibus se purgari, sibi que misereri posse judicavit.* Plutarchus in libro de utilitate capiendi ab inimicis, inquit: *Rectè dictum est ab Antisthene Philosopho, ad tuendam salutem opus esse, aut ingenuis amicis, aut acerbis inimicis, propterea quod dum illi admonent peccantes, hi dum maledicunt, revocant à vitiis; sed quia ad libere admonendum pene vocem amisit amicitia, superest ut ab inimicis veritatem audiamus.*

3. Porro charitas Christiana neminem excludit, sed ad omnes indifferenter se extendit, & tamen D. Chrysostomus suadet, inquiens: *Si aversari nonnullos decet, adulatores magis quam contumeliantes odisse oportet; major enim non ascendensibus ex adulatione pestis, quam ex vituperatione oriri solet, & facilius hanc, quam illam passionem superari.* Idem quoque S. Doctor in alia quadam homilia potens quoddam adducit motivum, ne illos à quibus injuria afficimur, odio prosequamur, videlicet, quia magnam nobis adferunt utilitatem: qui nos contumeliis afficiunt, inquit, qui traducunt, qui usque ad ipsius vitæ discrimen insidiantur, utilitatem adferunt, dum alii Martyrii coronam nobis plebunt, & alii rursum, dum peccata nobis exprobrant, ea subducunt, nosque ex injustis reddunt justos, quemadmodum accidit in Publicano. Dum enim superbus ille Phariseus Publicanum velut sceleratum, & indignum hominem in conspectu omnium digito monstraret, ipse injuriam sibi illatam humiliter tolerans, cum vero emendationis proposito compunctus, subito justificatus, & sanctificatus fuit: *Descendit hic justificatus in domum suam.* De eodem Publicano D. Chrysostomus in alia quadam Homilia ait: *Acceptis probum, & abiectis probum; proba convitiisque Pharisei, qui videbatur illum contumelia afficere, pepererunt justitiae coronam.* S. Isidorus ad quendam suorum scribens, eundem exhortatus fuit, ne irasceret iis, qui verbis contumeliosis luos ei exprobrant defectus: *Quid enim injuria afficere studeas, quem potius charum habere debebas, ut qui tibi, qua de te omnium existimatio ac sententia esset, aperuerit? Similitates enim ac dissidia, homines acutos, ac solerti ingenio pradios persape correxerunt, dum ut, qua ab iis contumeliosè perpetrata fuerunt, sanarentur, effecerunt.* Quocirca si contumelia ducis, que audisti, cura ut per probas actiones te ipsum ab omni contumelia purum, atque immunem custodias, nam si opera emendaveris, maledicta quoque, & convitia de medio tollentur. Enimverò si quis te moneat, quod vestem tuam luto vel aliis turpibus sordibus coniputaveris, nequaquam easdem velles per luto trahis, sed potius gratum habens judicantis monitum, easdem à sordibus purgare contendis: Eodem modo si quis tibi defectum aliquem, etiam cum animo contumelioso impropet, non ob id contra eum concipienda est vindicta, sed potius vita emendanda est. Plutarchus de Lacide Rege refert, quod dum Prometheo mortem machinaretur, acciderit, quod ictum gladii eidem inferens, casualiter locum illum transfoderit, ubi putridum quoddam apostema diu habuerat reconditum; quo aperto ingens egressa est putredinis sanies, pristinaque fuit sanitati restitutus, cujus malum antea incurabile erat.

Vic. pp.
l. 2. n. 80.
Probatur
vobis
Exempla.

S. Greg. l. 1. c. 17.

Plutarch.
l. de utilitate
capiendi
ab inimicis.

S. Chrys.
Hom. 38. in
Marth.
Vultus
quas habet
mus ex con-
vitiatoribus
Chrysost.
Hom. 2. de
Anna.

Luc. 18. 24.
Adducitur
Exemplum
Publicani
& Phar.
S. Isid.

Chrysost.
Hom. 3. de
David &
Saul.

S. Isid. Pelus.
l. 1. Epist. 480.

Similitud.
Rege Lacidi
utilis, fuit
vindicta
Promethei.
Plutarch.
ibid.

Sim. Scol.
per ad. pp.
9. 1.
Describitur
malitia ani-
mæ, vindi-
ctam con-
tinuam.

Thalaff.
Monachi
Hecumeni
3.

S. Isid. Pel.
l. 1. Epist. 7.

Basil. Seleuc.
omni.

David sole
invidiæ
ultionem
contra So-
mei sibi ma-
ledictionem.

S. Ambros.
l. 1. c. 7.

Ad toleran-
das injurias,
prodest scire
illas nobis
esse mag-
num causam.

4. Aug. l. 9.
confess. c. 3.
S. Monica
à famula sua
convitiata
emendavit
defectum.

Chrysost.
hom. 3. de
David &
Saul.
Docetur Mo-
dus, in recl-
piendis in-
juriis, ser-
vandum.

Injuriarum
nobilitatem
agunt sicut
Magistri cu
discipulis, &
parentes
cum filiis.

S. Amb. l. 1.
Pl. 37.

S. Amb.
Apol. 1. de
David c. 6.

S. Bern. Epist.
28. ad Eug.

Cum venia
spectemus de
peccatis no-
stris, nos
prius venia
concedamus
non offen-
dentibus.

4 S. Augustinus in confessionibus suis Historiam quandam refert, proposito nostro valde congruam; cum enim S. Monica Mater ejus in primis annis vinum extra prandii tempus bibere consuevisset, etiam hac de re à quadam maturæ ætatis muliere, domus suæ famulari, monita & increpara admonitionem flocci fecit, & furtivè bibere continuavit: *Quid tunc egisti Deus meus?* inquit S. Augustinus, unde curasti, unde sanasti? nonne protulisti durum, & acutum ex altera anima convitium, tamquam medicinale ferrum ex occultis provisionibus tuis, & uno ictu putredinem illam providisti? Ancilla enim cum qua solebat accedere ad cippam, litigans cum domina minore ut sit, sola cum sola objecit hoc crimen amarissima insultatione vocans meribulam; quo illa stimulo percussa, respexit fuditatem suam confestimque damnavit atque exiit. De quo eodem hujus materiz puncto D. Chrysostomus de Davide, & Saule tractans, fufius agit, modum nos docendo quem in injuriis recipiendis servare debeamus; quem in finem irrefragabilia aliquot & convincentia formans argumenta, ita discurret: *Plerisque ab inimicis affici convitiis, videtur omnibus moribus intolerabilis. Age igitur, & istud expendamus. Aliquis tibi male dixit, adulterum ac scortatorem appellavit, hoc si verè dicit, corrige; si falso, irride: si tibi ipse conscius es eorum qua tibi obijciuntur, resipisce; si ponas, despice. Imo potius, non solum deride, ac neglige, verum etiam gaude, atque exulta juxta Domini sermonem, qui nos id jubet ita facere; cum, inquit, exprobraverint vos, & dixerint omne malum verbum adversum vos, gaudete & exultate quoniam merces vestra copiosa est in calis. Ac rursum: gaudete, & exultate, cum ejecerint nomen vestrum tanquam malum mentientes. Ceterum ubi convitiator quidem vera dixerit, tu vero modestè pertuleris ea verba, non rezerens contumeliam, neque convitia convitiis retaliens, sed amare ingemueris, damnanstua delicta, haud minorem feres mercedem quam ille prior, idque vobis ex Scripturis approbare conabor, uti pernoscentis, quod tantum utilitatis non afferunt amici dum laudant, & ad gratiam loquuntur, quantum utilitatis afferunt inimici vituperando, etiam si vera dixerint, nam amici frequenter ad gratiam adulantur, contra hostes delicta proferunt in medium. Quoniam cum nos contra peccata non videmus ob amorem nostri nobis infutum, illi quia propter odium ea melius quam nos percipiunt, exprobrando nos, ad correctionis necessitatem impellunt, ut illorum malevolentia nobis cedat ad maximam utilitatem, non ob id tantum, quod per illos admoniti intelligimus errata nostra, sed quod ea deponimus quoque.*

5 Verba vilipendii quibus Magistri discipulos, parentesque suos reprehendunt filios, ad horum utilitatem ordinantur, ut studio exercitiisque suis, & disciplinz tantò magis intenti, & applicati vivant. Quem eundem in contumeliis, & opprobriis quibus nos sæpè onerari permittit Deus, finem habet, ut scilicet per hujusmodi emendemur, perque rectum virtutis tramitem gradiamur; præter quem impropriorum effectum adhuc alius superest, scilicet venia quam per illa facile impetramus: Cujus meminit S. Ambrosius, quando duobus in locis patientiam Davidis cum Semei considerans, & ad illa (*si forte respiciat &c.*) se verba reflectens, ita scribit: *Vides igitur quod à convitiatisibus adjuveris, ut Dominus audiat te, & peccatum tuum remittat.* Deinde in prima de eodem Rege Apologia, eadem explanans verba, ad idem propositum sic exclamat: *O altitudo prudentia! O altitudo patientie! O decoranda contumelia grande inventum! Ecce verborum contumelia parricidis levavit arumnam; Quis secum talem non commenset injuriam, ut, quem homo laesit, cum Deus meliorum retributione soletur?* S. quoque Bernardus idem inæstimabile injuriati simulque patientis luctum nobis ob oculos ponit, dum ait: *Ego plagis conscientia mea nullum judico accommodatius medicamentum, probris & contumeliis. Non est proinde quod commovear, homuncio sum, omni opprobrio dignus, & despectio. Et quidem quis est nostrum, qui supremam illam altissimi Majestatem variis offensis, & injuriis non affecerit? Veniam quaeritis? Ecce vobis præsentissimum indulgentiæ remedium; injurias à proximis vobis illatas, amore Dei remittite; Dei inquam, à nobis injuriati atque offensi; sicque veniam, & remissionem prætere-*

potestis, quemadmodum Psalmista quando dicebat: *Ab omnibus iniquitatibus meis erue me:* sed qua in virtute tam audacter culpam sibi remitti postulat Prophetata? *Opprobrium insipienti dedisti me.* Unde & alibi ait: *Verba iniquorum prevaluerunt super nos, & impietatis nostris tu propitiaberis:* ubi Hugo Card. advertit, non dicere Prophetam in nobis, sed super nos. Super bonos enim prevalent (prosequitur dictus eminentissimus) quia non prohibentur male, quin eos detrahendo concutiant, sed non in eis prevalent, quia corda eorum ad impatientiam vel odium non provocant. Deus non propitiatur eis, qui habent odium in corde, sed eis qui injurias dimittunt.

6 Porro Sanctus quidam, inque doctrinis perfectionem concernentibus illuminatus, scilicet Joannes Climacus, in scala Paradisi, ubi de hac eadem virtute agit, injuriarum oblivionem veræ poenitentiae indicium esse affirmat, dicens: *Vere germanaque poenitentia certum argumentum est oblivio injuriarum.* Et bene quidem dicit, injuriarum, non verò injuriarum in singulari, siquidem de Jerusalem poenitente in lamentationibus Jeremias dicitur: *Saturabitur opprobriis;* quem loquendi modum considerans S. Ambrosius, ait: *Non dixit, subibit opprobria; facile est enim unam aut alteram contumeliam sustinere; addidit, satiabitur in opprobriis, quo facilius Domini moveat misericordiam opprobriorum complurium deformitate miserabilis.* Misericordia etenim Divina gratiarum suarum liberalior est dispensatrix erga illos, qui injurias passi fuerunt, dummodo illas patienter, & cum gaudio susceperint: *Injuria remissio,* inquit S. Antonius de Padua, *purificat à peccatis, unde Dominus Matth. 6. si dimiseritis hominibus &c.* Pro hujus tamen veritatis meliori intelligentia sequens oportet præmittere fundamentum; Etenim S. Bernardus in serm. quodam de modo bene vivendi inquit: *Quando aliquis tibi convitiatur, propter tua peccata contingit tibi, quando tibi injuriatur, mala tua hoc faciunt.* Eandem quoque doctrinam S. Thomas de Villanova tradit, qui ex auctoritate S. Basilii inquit: *Quid quasi canis fremens lapidem insequeris? aspice manum qua illum projecit, attende scilicet peccatis tuis, quibus hac promeruisti; ille enim à Deo missus est, ut te premat in tuum commodum, si forte converteris, & te poeniteat.* Evidens autem veræ cujusdam poenitentiae (ut ex sententia S. Clinaci superius diximus) signum est, totalis injuriarum oblivio. S. Leo de S. Laurentio inquit, supplicia quibus ille in suo Martyrio exarnificatus fuit, cooperata fuisse ad sui gloriam triumphi: *In honorem transferunt triumphi etiam instrumenta supplicii.* Idem quoque de contumeliis dicere licet, nam opprobria, & contumeliaz, quæ nobis inferuntur, earum sunt injuriarum, & offensarum, quas Deo irrogavimus, condigna supplicia; Deus enim nos ob amorem ipsius injurias nobis illatas libenter condonat, & dissimulare videns, temporalia & æterna nobis libenter condonat supplicia, quorum ceteroquin habebamus meritum.

7 David se coram Divina justitia adulteri cum Bethsabee commissi, nec non homicidii circa Uriam patrat, indeque toti populo subnati scandali reum agnoscens, atrocissimas sibi imminere poenas sciebat; Deus autem cum illi occasionem præbuit hæc ira suæ flagella à se removendi, permittendo, ut tanto cum vilipendio Semei illum convitiaretur, ex altera verò parte efficiendo, ut per horum convitiarum remissionem Deum placare, ejusque flagella à se repellere posset, David ipsum egregiè præstitit, unde ait: *obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu fecisti.* Sub ipsis quoque sibi irrogatis contumeliis, confessus est, dicens: *Dominus præcepit illi, ut malediceret;* quem verò effectum hæc Davidis mansuetudo parturivit? nimirum ingens illa tempestas rebellionis Absalonis, & tumultuantis populi subsidit, & in magnam conversa est serenitatem, Davide in pacificam Regni sui possessionem restituto. Nonne ideo, inquit S. Ambrosius, *obmutuisse se dicit, & non aperuisse os suum, & patienter se pertulisse, ut satisfaceret Domino per opprobrium pro peccato? unde & adjunxit: amove à me plagas tuas. Quomodo hoc sibi congruit, quod in superiori Psalmo flagellis se obtulit, hic flagella à se postulat amoveri, nisi quia solvis jam de manu Domini duplicia peccata sua, erubescendo, opprobria sustinendo?*

8 S. Hle-

Pl. 37.

Pl. 44.

Hug. Card.

Climac.
Gra. 9. n. 4.
Condonatio
injuriarum,
est indicium
veræ poeni-
tentiae.
Thom. 2.

Et purificat
animam.
S. Ant. de
Pad. in
Uon. 2.
post Epiph.

S. Bern. de
modo bene
vivendi l. 48.
S. Thom. 2.
Villanova
serm. in ser.
6. c. 11.

S. Leo ser.
de S. Laur.

Dav. man-
suetudine, &
condonatio-
ne injuriarum,
delevit cri-
mina com-
missa in
Uriam.

Pl. 37.

S. Amb.
ibid. l. 12.
Pl. 32.

S. Hier. ibi.

S. Thom. 1. 2. q. 66. art. 2. ubi dicitur, quod si quis injuriat, non debet se excusare, sed debet se excusare.

S. Bern. 1. 2. c. 17.

Clim. 2. 2. c. 1. ubi dicitur, quod si quis injuriat, non debet se excusare, sed debet se excusare.

Chrysost. Hom. 14. ad Philip.

8 S. Hieronymus ad illa se verba reflectit: *Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: scilicet prateritis, presentibus, & futuris.* In vita S. Bernardi refertur, ipsum à quodam clerico pugno percussum fuisse, eo quod eundem in suam religionem suscipere renuisset; & tamen S. Abbas ex hoc impacto colapho in vultu exlivore intumuit, ex integro tamen corde eidem hanc condonavit injuriam, dicendo: *oportet eum aliis ignoscere, cui solus ignoscitur à Deo.* Rabanus super Davidis superius adductam historiam idem scribit, quod in S. Greg. cap. 9. l. 30. Moralium suorum legitur, nimirum: *Judicas, quia perpetrato cum Bethsabee scelere, exurgentem contra se fugiens filium reduxit ad animum malum, quod perpetravit, & equanimiter pertulit, quod audivis, & contumeliosa verba, non tam convitia, quam adjutori credidit, quibus se purgari, sibi que misereri posse, judicavit.* S. Joan. Climacus facilitatem considerat, qua is, qui injuriam passus est, securum se reddere potest de peccatorum suorum remissione; si nimirum injurias dissimulet: *magnos nonnulli labores, inquit, & dolores exantlant, ut venia donarentur, sed qui memoriam omnem injuriarum abolet, illos antevertit.* Idem quoque Sanctus hanc injuriarum remissionem nonum scalæ Paradisi gradum constituens, inquit: *nonum hunc gradum qui ascendis, securi Jesum Authorem salutis veniam peccatorum tuorum reges.* Inter documenta ejusdem Sancti doctrinis adjuncta, hæc quoque legitur Abbatis Zosimi sententia: *Demonibus ubi viderint quempiam vel contumelia affectum, vel ignominia notatum, vel damno aliquo multatum, vel quodcunque aliud damnum perpeffum non affligi, quod aliquid mali sustinuerit, sed quod illud ipsum generose, & fortiter pertulerit, hujus vim, & conatum magnopere pertimescunt.* In Discursibus præcedentibus mentionem quoque fecimus cujusdam sententiæ Divi Chrysost. dicentis: *nihil aque Deum letificat, atque injuriarum immemorem esse; & immediate subdit: Hoc te à peccatis liberat, hoc delet crimina.*

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

In irrogatis nobis injuriis divinam circa nos dispositionem agnoscere debemus, quæ illas in nostrum ordinat emolumentum, cum ex multis capitibus nobis sint utiles.

THEMA.

Opprobrium insipienti dedisti me; obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu fecisti. Psalm. 38. vers. 9.

Injurie non sunt vitæ præsumuntur, sed dispositione Dei, quod potest in Davide. S. Ambrosius.

Cajetan. Pl. 1. 2. c. 17.

Bellarm. ibi.

Dion. Carth. ibi.

Bellarm. in L. 2. Reg. c. 16.

S. Bern. 1. 2. c. 17.

1 P Ropheta Regius opprobriis infestatus se os suum ad refranandas injurias non aperuisse, sed tacuisse dicit, easdem heroica cum patientia tolerando, idque se ex eo præcipue motivo fecisse declarat, quia videlicet illas à manu Dei profectas fuisse agnoscebat: *quoniam tu fecisti; opprobrium insipienti dedisti me.* Quæ verba S. Ambrosius in favorem nostrum exponens, Davidem in improperiis Dei voluntatem agnovisse dicit: *agnovi voluntatem tuam: nonne ideo obmutuisse se dicit, & non aperuisse os suum, quia agnovit Domini voluntatem?* Eodem quoque modo Cajetan hanc verba interpretatur, dum ait: *Tu fuisti author injuriarum, propterea non debui sileere à bono, nec debui murmurare, considerando quia tu fecisti.* Bellarm. Davidem rationem assignare voluisse, inquit, cur inter impropéria obmutuerit, quia scilicet illa à Deo immissa fuisse agnoscebat: *quoniam tu fecisti, nimirum ut opprobria in me jactarentur, tu enim es, qui posuisti me opprobrium insipientibus.* Dion. Carth. hæc verba ita exponit: *Tu fecisti, id est, permisisti, vel præcepisti, ulciscendo culpam meam per penas temporales; sic & nos facere debemus, dum impropéria toleramus, ascribentes hæc nostris excessibus, & submissentes nos divino judicio.* Bellarm. super hunc versum illam adducit l. 2. Reg. cap. 16. descriptam historiam, quando David à Semei injuria affectus, & ad ultionem faciendam à suis excitatus, id ipsum eis prohibuit, dicens: *dimittite eum, ut maledicat; Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David.* At verò S. Bern. circa prædicta verba

interrogat, qua ratione dici potuerit, Deum cum hoc temerario homine ad tam execrandum excessum committendum concurrisset? *num quid in ore blasphemæ Deus absit;* qua igitur ratione hic Propheta dicit: *Dominus præcepit illi &c.* Respondet Abul. Davidem omnino existimasse Semei nequaquam in tantam prorumpere potuisse temeritatem, nisi id ipsum à Deo ei præceptum fuisset, major enim non poterat committi temeritas, quam quod contumelias, & vituperosa opprobria in eum, qui potentissimus Rex erat, conjiciendo in ipsum lapides, & pulveres, proferret qui solus erat, nec habebat qui ipsum defenderet; & hoc quidem in facie cujusdam numerosi, & potentis exercitus militum, quorum singuli facili negotio ipsi necem inferre poterant: ideo, inquit Abul. putavit, quod nullo modo ageret à se ipso, sed Deus misisset ei, & ob hoc non formidabat, & sic dixit: *Dominus præcepit ei, ut malediceret; Deus tamen nihil præceperat.* S. Bern. tamen in eodem sermone inquit: *venit prohiberi maledicere convitiantem, questum astimans maledicta; & addidit: Dominus misit illum ad maledicendum David.* Prorsus secundum cor Dei, qui de corde Dei ferebat sententiam. *Serviebat lingua maledica, & ille intendebat, quid in occulto ageret Deus.*

2 Porro quoniam modo Deus ad injurias quas Semei evomebat, concurreret, ex sacrorum interpretum sententia eviamus. S. August. inquit: *Deus voluntatem Semei vitio suo malam in hoc peccatum maledicendi David inclinavit;* id est, ut Cornelius à Lapide declarat, *inclinatam ad maledicendum direxit, franxit, & impedit, ne in alium quam in Davidem se exferret, & permisit, ut in eum omne rancoris virus suum effunderet.* Qui idem sequentem adducit leonis similitudinem, qui catena quadam vinctus in nostra est potestate constitutus; licet enim multi eum circumstant canes, non tamen, ut aliquem illorum invadat, permittimus, sed solum ut molossum quendam ingentem aggrediatur, catenam verius illum laxamus; quo facto dicere quidem quis posset, leonem illum à nobis in canem fuisse adaptum, & tamen falsum diceret, cum nos solum catenam qua vinctus fuerat, relaxaverimus. Eodem modo, inquit ipse Deus cum Semei fecisse dici potest; citatque auctoritatem S. Augustini ita scribentis: *Dicit Deus Semei, ut malediceret David, id est, cor eius malum misit, vel dimisit.* Abulensis verò ad hanc difficultatem alio modo respondet, inquiens: *Dicendum autem quod verum erat, quod Deus movebat Semei ad maledicendum David, non quidem directe, in quantum iste erat actus malus, & deordinatus, sed in quantum erat in penam David.* Dicitur Deus suscitare aliquem ad faciendum talia mala, in quantum permittit, quod illa faciat. Cajetan. eodem modo dubium hoc resolvit, dicens: *Agnoscebat, & fatebatur David maledictionem illam, quatenus penalem, sibi procedere à Deo propter peccata sua, & propterea dicit, Deum dixisse Semei, maledicere Davidem; dixit siquidem Deus non verbo, sed facto, efficiendo per Semei maledictionem illam, non quatenus erat peccatum, sed quatenus erat pena ipsius Davidis.* Quando igitur Deus disponit, ut injuriis afficiamur, non concurrat ad culpam impropéria, à lingua & corde maligni, & irati in nos evibrati, sed duntaxat ad penam, & supplicium, per quod nos ad correctionem, & emendationem nostram nos punire intendit. S. Ambr. post diligenter examinatam hanc historiam concludit, Davidem hunc in modum introducendo loquentem: *quod maledixit mihi, Dominus dixit ei, maledicere David.* Primum igitur culpam ejus excusavit, & causam ad Domini retulit voluntatem. Secundo in suum meritum retorset, ut non illum errasse, sed se meruisse significaret. In medium quoque adferri merentur verba, quibus Sanctus hunc textum exponit. Postquam enim notasset, Prophetam agnovisse has à Deo directè proficisci injurias, subdit, dicens: *gravissimum hoc documentum, & fortasse nullum potentius ad sedandum animum confirmandumque contra omnes hominum injurias, si consideremus, non fortuito, aut casu, aut a mortalium perfidia fuisse profecta, sed potius à vidente atque jubente, & annuente Domino contigisse, adversus quem velle quicquam moliri, & quam putamus injuriam vindicari, ejus esset, in quo neque pietas esset nulla, neque pudor aut mens.* Quotiescunque igitur injurias patimur, ad Deum respicere debemus, qui contumeliam

Abul. q. 11. in c. 16. l. 2. Reg.

S. Bern. ibi.

Qualiter Deus concurrens ad injurias Semei. S. Aug. 1. de gratia, & libero arbitrio c. 20. Corn. à Lap. ibi. in c. 16. Apia simili modo.

Abul. ibi.

Cajetan. ibi.

S. Ambr. in Pl. 1. 2. c. 17.

Sanctus ibi.

meliam in beneficium nostrum disponit, & permittit quia vel vult, ut nos emendemus, dum nobis aliquis impropertur defectus, cujus rei sumus; vel intendit, ut per nostram mansuetudinem earum mereamur injuriarum remissionem, quibus ipsum offendimus; vel denique coronam gloriæ nobis fabricare satagit, dum irreprehensibiles existentes, injurias læti toleramus.

Mat. 5.

Licet injuria ab impio inferatur, toleranda tamen est.

Probatu- si- militudine.

3 Unde Christus Salvator noster ait: *Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & dixerint omne malum, gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* Verum quidem est, impropertur nobis illatum reprehensibile esse ex parte impropertantis, at verò cum à Deo in nostrum profectum ordinetur, eidem est applaudendum. Nos crucem adoramus è ligno formatam, & à vermibus excelsamque cæteroquin conjiceretur in ignem, ex eo solum motivo, quia patibulum Redemptoris nostri repræsentat; eodem modo tametsi contumelia nobis ab impio quodam homine ingeratur, cujus cor plenum est veneno odii, rancoris, & invidiæ adversum nos conceptæ; attamen quia Deus id ipsum ordinat & dirigit, ut bonum pro malo reddamus (siquidem nec solum moveri potest sine divina ipsius voluntate) ideo contumeliam gratam habere debemus, quia scit Deus contumeliam hanc, si velimus, ad animarum nostrarum cooperaturam esse profectum; ac proinde virtuosè, & æquanimiter à nobis est toleranda, & dissimulanda.

S. Thom. 2. Vill. ser. in ser. 4. Cin. Ad toleran- eliam injuria prodest con- siderare quod justu patiamur propter pec- cata nostra.

4 Inter alia motiva quæ S. Thomas de Villanova ad reddendos nos inter opprobria immobiles, & imperturbabiles, adducit, unum hoc extat: *Consideratio valde utilis est ad hoc, inquit, ut consideres, quia licet amulus tuus injuste te persequatur, tamen in justis pateris propter peccata tua. Quid hominem aspicias? attende divinam justitiam, cujus est minister ille; non hunc laesisti, sed Deum maxime offendisti.* Quis est, qui ad patibulum ob scelera sua justè condemnatus, odio prosequatur liçtores, & carnificem, qui eum conducunt ad mortem? Quot nos per tot peccata mortalia Deo intulimus injurias? igitur Deus per suam justitiam justè disponit, ut illas ei injurias, per injurias à proximis nostris nobis factas libenterque toleratas diluamus, his enim Deus utitur veluti justissimi furoris sui ministris; cur igitur iram tuam in illos convertis? attende divinam justitiam; respice demerita tua, quoties enim tu aliis fecisti injurias? quoties contumeliatu es alios? Considerandum est insuper Deum ita disposuisse, ut injurias patienter, & pro ejus amore tolerando, immenso satisfacias debito, quod per tot injurias Deo irrogatas apud eundem contraxisti. S. Bernard. proinde ait: *Dum pensamus quales contra alios fuimus, esse contra nostros alios minus dolemus, quia aliena justitia in nobis vendicat, quod in se justè nostra conscientia accusat, & sic indulgere efficitur delectabile.* Quin & cogitatio, quod Deus vilipendia, & probra in nostram ordinavit utilitatem, in divinæ justitiæ suæ satisfactionem, in voluntatis suæ adimplentionem, motiva nobis potentissima suggerit, ut opprobria non modò non sentiamus, sed & insuper avidè illa optemus iisque obviamus. Hinc D. Chrys. ad ietus hujusmodi perferendos ita nos animat: *Quod si arduum sit negotium operosum, cogita, quod ob Deum talia pateris, & plenam percipies consolationem animamque subterfugientem, reformidantem, erubescantem, pudescantem evacua, eique continuo ista accine: quid cessas? quid subterfugis? quid detrahas? non de pecunia, non de aliis rebus momentaneis, sed de nostra ipsorum salute agitur. Deus ista facienda præcipit. Deus namque qui hostium nostrorum perversitate, injuriisque ad nostram utitur salutem, idem quoque ille nobis præcipit, ut injurias remittamus, earumque immemores, bonum pro malo reddamus, adimplentes illud: maledicimur, & benedicimus.*

S. Ber. rom. 1. Cin. art. 1. Cin. Deus vilipendia nostris utitur ad nostram utilitatem.

Chrys. to. 2. Hom. 22.

1. Cor. 4. 12. Raban. in 1. 2. Reg. c. 17.

Gen. 43. 9. Fratres Joseph convi- sionis, in re- flexerunt in injuriam fratris illa- ram.

5 Rabanus de Davide per Semei injuriato tractans, eandem, quam in S. Greg. invenio, doctrinam in hæc verbatradit: *Tunc illata convicia bene toleramus, cum in secreto mentis ad mala perpetrata recurrimus: quemadmodum faciebant illi fratres Joseph, qui cum in totius Regii palatii conspectu tanquam exploratores haberentur, (exploratores estis: ut videatis infirmiora terra venistis) intra se ipsos intrantes, suamque impietatem, quam in venditione Joseph ejusque contemptu admiserant, rememorantes, dicebant ad invicem: merito hoc*

patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum, videntes angustiam anime illius cum deprecaretur nos, & non audivimus, idcirco venit super nos tribulatio ista. Hinc S. Joan. Damasc. ad constantem injuriarum tolerantiam, nos animare volens, sequens tradit monitum: *Cum in mentem nobis venerit, quid injuriarum à consensu acceperimus, consideremus etiam, quæ adversus Dominum commisimus; ita fiet, ut peccatorum nostrorum metu, iracundiam ob alia peccata conceptam confestim propellamus.* Quam eandem ob causam S. Greg. nos ad conscientiam nostram, quoties injurias patimur, nos remittit, ut ibi offensas nostras DEO factas, & contra proximum illatas contemplantes, ad odium injuriantium nobis deponendum inducamur. *Leve quippe videbitur, inquit ille, quod injuria percutimur, dum in actione nostra conspicimus, quia pejus est, quod meremur, si que fiet, ut contumeliis gratia magis quam ira debeat, quarum interventu, Deo judice, pænagrorum declinari posse confiditur.* Ita quidem David in adulterii, & homicidii sui pœnam Regno erui merebatur, præsertim cum per longum tempus, cum publico scandalo, in pessima sua consuetudine perseverasset, usque dum à Nathan Propheta admoneretur. Nihilominus quia Deus illum omnibus sæculis futuris quasi veræ pœnitentiæ speculum exhibere volebat, ut suum aboleret crimen, malitia usus est Semei, ut hic Regem impiè adeo lacefferet, quod David maxima cum virtute sufferens, speratum inde fructum capturus esset, prout S. Ambrosius in hæc advertit verba: *Cum David datus in opprobrium fuerit, nudis pedibus Domino satisfecerit, in maledictionem non permiserit vindicari, & post hæc Regno suo integro restitutus sit, liquet, quia opprobrium à Domino sit, & pro sit magis sustinere, quam repellere.*

S. Jo. Dam. l. 1. parali. c. 11.

S. Greg. l. 10. mor. c. 9. Cum injuriis laceffimus, veniam in mentem injuriz a nobis decillat.

S. Ambrosius Ps. 38. cit. à Greg.

Propter magnam nostram utilitatem, injurias à nobis quærere debemus. S. Bern. to. 2. c. 2. art. 1.

6 Quæ ita vera sunt, ut si injurians nobis deficeret, nos ipsimet maxima cum diligentia talem investigare deberemus, propter maximum ex injuriarum tolerantia in nos redundantem fructum; ad quem dum S. Bernard. reflectit, S. August. citat auctoritatem, dicentis: *In manibus nostris, & in nostro arbitrio posuit Deus, unde salvemur, & damnemur; dimitte, & dimittetur tibi; si non dimiseris, nec Deus dimittet tibi; ineffabilis est Dei Clementia, quam neminem vult punire, vitamque brevem salutis inveniende ostendit.* Et quidem, ut probavimus in Discursu nono, injuriæ libenter toleratæ totidem sunt gemmæ seu lapides inestimabilis valoris, qui nobis coronam gloriæ exornant; artifex autem qui opus hoc perficit, Deus ipse est: *Dominus præcepit, ut illi malediceret; martelli denique, & limæ, sunt lingue injuriantium: quodnam igitur est damnum, quod contumelia animæ adfert? idem videlicet, quod limæ, & martelli auro, & lapidibus pretiosis conciliant, nimirum ut tantò elegantius elaborentur. Deus est faber, inquit S. Bernard. & ipsi sunt mallei seu lima ad removenam rubiginem peccatorum nostrorum, & ad fabricandum nobis coronam in gloria sempiterna.* Eodem modo S. Anton. de Padua de illis scribit, à quibus indignè habemur, his enim Deus utitur velut misericordiæ suæ instrumentis: sunt instar limarum quæ tametsi ferrum rodant, id tamen ad ipsius faciunt utilitatem, tollendo nimirum ab eo omnem rubiginem: malevoli qui per opprobria nos vituperant, ut irreprehensibiles deinceps vivamus, nostrosque emendemus errores, causa nobis instant. *Sunt instrumentum Dei, quia sunt lima amovens rubiginem sive malum. Unde Chrysost. super Psalmum: Inimici nobis frequentè talia præstant, qualia dulcissimi amici præstare non possunt.* Unde majorem nos erga inimicos quam erga amicos obligationem habere, & consequenter inimicos magis diligendos à nobis esse, S. August. his verbis probat: *Plus diligendi sunt inimici, quam amici, quoniam inimici sunt, corpori adversantur, & anima præparant æternam pœnam, quia qui carnalia nostra, & terrena rapiunt, cælestia nobis, & spiritualia congregant. Nonne magis diligendus est, quam odiendus, qui nobis dat æternas opes? amici carnis nostra nobis suavia suadere contendunt, quæ anima nostra præparant æternam mortem.*

S. Bern. rom. 5. Cin. art. 3. c. 2.

S. Anto. de Pad. l. 3. in ser. 6. Cin. Injuriantes hoc sunt nobis, quod est lima ferro.

S. Aug. l. 3. in app. de div. ver. Inimici plus diligendi sunt, quam amici.

S. Ild. Pel. l. 1. ep. 100. Plurimum obligamur illis, qui nobis convi- tiantur.

7 S. Isidorus Pelusiota ad immensa, quæ ab insultibus, & impropertis recipimus bona, si voluntariè, & amore Dei illa toleremus, se reflectens, in Epistola quadam ait: *Non iis qui injuriam accipiunt, optime vir, sed*

sed iis, qui inferunt, periculum omne impendit, eosque trepidare atque contremiscere oportet; quod si ita est, injuriam perpeti malum non est, sed eam inferre, nec illatas injurias perferre scire. D. Chryl. nobis insimulare volens, quàm simus illis, qui nobis convitiantur, obligati, aptè ad propositum nostrum hunc in modum loquitur: si dimiseritis hominibus delicta illorum, dimittet vobis Pater meus celestis; sciens etenim Deus, quàm facilliter, & frequenter eum offendamus, de remedio securo nobis prospicere voluit, ut eum placare valeamus, offensusque obtineamus veniam; medium autem hoc est, si nimirum aliorum nos per contumelias aggravantium malignitate utamur, ut eos, nos supplantare cupientes, amore Dei sufferendo, mercedis loco culparum nostrarum à Deo recipiamus remissionem: ne igitur putemus, quod dum benefacimus, alteri gratificamur, aut magnum quoddam beneficium apud illum deponamus; nam ipsi sumus, qui beneficio fruimur, & multum lucri inde nobis conciliamus. Quod si quis alteri vitrum aliquod daret, ut ab illo vicissim reciperet adamantem, numquid is excessivè lucrari diceretur? Jam verò nos Deo placendi causa injurias nobis factas remittimus, in hujus verò charitatis retributionem Deus infinita peccatorum nostrorum, quibus illum injuria affecimus, condonat debita: Festinemus igitur, & anhelemus, ut paratum inde lucrum repuantes, tam officiosi illis simus, qui nos offendere satagunt, quam sumus in eos, qui nobis benefaciunt. Imo amici sæpe animæ inimici existunt, æternamque salutem nostram frequenter impediunt: At inimici nos cautè vivere faciunt, charitatem, mansuetudinem, pacem, patientiam exercendi occasionem nobis præbent, nostrorumque peccatorum veniam obtinere nos faciunt: quapropter, si sapimus, non ita nobis prodesse poterunt, qui benevoli in nos sunt, & demereri cupiunt, atque istorum cultus, & observatio divinum favorem nobis conciliabit, nosque sarcina peccatorum levabit.

DISCURSUS XII. ARGUMENTUM.

Injuriatoribus haud secus ac phræneticis, delirantibus, & arreptitiis compatiendum est, & tamen si detestanda sit injuriæ malitia, ipse tamen injuriator velut proximus noster amandus est.

THEMA.

Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. Prov. 26. v. 4.

Sapiens in Parabolis suis stultorum hominum impropriis circumspicere ut respondeamus nos monet, ne similes illis efficiamur: ne respondeas stulto juxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. Quod si stultus aliquis injuriis, & contumeliis nos laceraret, ei utique non irasceremur, eo quod ipsum rationis usum amisisse sciamus, quin potius eidem compateremur: Eodem modo habenda nobis est compassio, cavendumque ne injuriantibus nos irascamur, ira enim est velut quædam stultitiæ species, juxta illud: Ira furor brevis est. S. Joannes Damascenus & S. Basilio ita scribit: cum quispiam graphrænesi mentis errore affectus, contumeliosus verbis se infestatur, miseratione potius, quam odio dignum eum censet. Injurius autem furiosus est, & à rationis rectitudine alienatus; unde & idem Sapiens eundem alibi stultum appellat, dicens: Fatuus indicat iram suam, qui autem dissimulat iracundiam, callidus est. Ubi teste S. Hieronymo, alia quædam versio legit: stultus eadem hora pronunciat iram suam. Quasi illi insipiens esset, qui in verba prorumpit injuriola, ut suam ostendat indignitatem, siquidem injuria iræ, & cholæræ partus est; unde & Salvator noster postquam iræ meminisset, dicens: qui irascitur fratri suo, immediate de contumeliis agere incipit, dicens: Qui autem dixeris Racha, qui facis &c.

2 Seneca de hac eadem iræ passione tractans, suum ad quendam, cui opprobria patienter fuisset grave videbatur, discursum convertit in hæc verba: quare fers

agri rabiem, & phrænetici verba? puerorum protervas manus? nempe quia videntur nescire, quid faciant. Ita quoque qui se ab irascibili, & appetitu vindicativo vincit permittit, non regitur ratione, non scit quid faciat aut dicat; ideoque Redemptor noster Hebræos rabie atque ira contra eum furentes, lingulisque maledictis tantas in ipsum super montem Calvarium effluentibus contumelias, apud æternum Patrem suum his excusavit verbis: nesciunt quid faciunt: ad cujus proinde imitationem S. August. paternè nos invitans, ait: & nos cum patimur ab inimicis, hoc clamare debemus; quia nesciunt quid faciunt: Phrænetici enim sunt. Accidet quandoque, ut quis amicorum vestrorum infirmetur, febrique crescente delirare incipiat, eoque in delirio execrabilibus forsitan vos provocet improperiis, quo in casu tantum adest, ut eum odisse, injuriasque aut contumelias vindicare retundereque moliamini, ut potius ad compassionem inducti, nullos non adhibeatis modos possibiles, ut miser in salutis statum reducat. Eadem penitus est ratio in presenti, quia ut D. Chrysolog. doctè discurret: Fratrem frater est in febre cum ledit, est in fide proximum cum delinquit, est suavescentis; huic, qui per compassionem non subvenit, hunc, qui per patientiam non curat, non per veniam sanat, sanus non est, agrotat, infirmatur, viscera non habet, & ab humano sensu monstratur alienus. Furis frater, ascribe agritudini, tu illum juva ut frater; ascribe tu, quod siceretur febrì, & fratri non poteris imputare commissum, dabisque tu prudenter infirmatæ culpam, fratri veniam, ut illius sanitas ad tuam gloriam recurrat. Sanè si quis infirmus febricitans Medicum invaderet, qui ad eum sanandum venerat, verbisque ipsum afficeret probrosis, & infamibus, quam hic sapiens prudensque vir indignationem propterea conciperet? Responsum accipite S. Ambros. dicente: ut bonus Medicus primo monet, deinde etiam si gravia patiatur, tamen ille tanquam agrum, etsi cadatur, sustinet; etsi maledicatur, non relinquit; & quidquid potest medicina, adhibere non denegat, nec tanquam contumacem deserit, sed tanquam bene de se meritum omni studio sanare contendit, exerceus non solum artis peritiam, sed etiam mentis benignitatem. Ita ergo etiam justus, & dum contemnitur, a peccatore non avertitur, & cum leditur, furoris illud putat esse, non improbitatis, magisque vulneri ejus medicinam afferre desiderat, & compatiatur, & dolet. Quod idem motivum D. Chryl. ut nos ad injurias, & impropria fortiter sufferenda animet, in medium adducit, inquiens: Cogita quia non est in se qui vituperat, sed insanit, & non moleste feres contumelias eius. Quod & S. Bernard. ne injuriantibus aures præbeamus, nos inducturus, per hæc eadem motiva, Div. Chryl. auctoritati innixus, in hæc sequentia probat verba: Remedium tribuit Chrysost. dicens: Cum convitiatus fueris ab aliquo, intellige quo supplicio torquetur, & non solum non habebis iram, sed lachrymas emittes. Adversus autem febricitantem nullus exacerbitur, neque adversus inflammatum, sed misereatur omnium talium. Sic contigit de illo, qui contumeliam infert, compatiendum est ei tanquam febricitanti.

3 Qualiter putatis generatur febris? per nimiam caloris accensionem; ita quoque ira in nobis producit & indignatio; est namque cholera, accensio sanguinis circulator, quæ etiam, ut alibi diximus, est furor brevis; quando verò in injurias prorumpit, quando impropria contra proximos multiplicat, jam non furor brevis, sed prolixus est. Equidem homines aliqui bile abundant, qui potius ob malæ naturæ suæ, quam voluntatis defectum, igne exardescunt furoris, subitoque linguas in verba relaxant contumeliosa; ideoque tunc D. Chryl. consilium sequamur oportet, dicentis, Furis frater? ascribe agritudini. Quin & Deo gratias agamus, quod non adeo phlegmaticam nos ipsi habeamus naturam, proximoque laboranti compatiamur.

4 S. Ambr. nos in vilipendiis vinuperiisque consolari, & animari volens, exemplum patris, a filio phrænetico pessimè tractati, adducit in hæc verba: sicut bonus pater in phrænesi constitui filii, cum ab eo maledicatur verberetur, afficiatur injuriis, non suam sed egroti dolet erumnam, & contumeliam dolet, non quod sibi sit irrogata, sed quia per furorem quid faciat eger, ignorat. Quo eodem argumento, ut nos ab omni contra proximum

Ejus applicatio.

S. Aug. Ser. 61. de temp. De latitudine similitudine.

Chryl. 119.

S. Ambr. III. Pl. 118. O. 4. 7. Medicus non desit in infirmum, quamvis ille infirmus contumeliosus.

Chryl. 119. in Math.

S. Bernard. 1. Ep. 11. c. 1.

Ira & febris eodem modo generantur.

S. Ambr. 119.

Nihil facilius est quam a stulto, & febricitante phrænetico male haberi: sic & ab iracundo.

Chryl. 119. in Gen.

Ambr. 119. in Gen.

Injuriatoris similitudo.

S. Jo. Dam. 119. in Gen.

S. Hieron. 119. in Prov. 26.

Sen. 1. de ira c. 14. Praclarum est cum Seneca.

Reet. l. 4. de
coniol. phi-
losof. pro-
124.

num odio atque rancore alienet, utitur Boetius Severinus, dicens: *quo fit, ut apud Sapientes nullus prorsus odio locus relinquatur: nam bonos quis nisi stultissimus oderit? malos vero odisse, ratione caret; tametsi enim scelerati, & perversi sint, à quibus indignè tractamur, & vilipendimur; tametsi alium in hoc finem non habeant, quàm ut nos diffament, attamen nihili à nobis illata ab iis contumelia fieri debet, neque enim alicujus æstimatur, quod à stulto quodam probro quis habeatur, vel à febricitante qui delirat. Idem verò dignissimus Author subjungit: nam sicuti corporum languor, ita vitiositas quidam est quasi morbus animorum; cum agros corpore minimo dignos odio, sed potius miseratione judicemus; multo magis non insequendi, sed miserandi sunt, quorum mentes omni languore atrocior urget improbitas. Seneca solo naturæ lumine illustratus, probaturus, quanta cum æquanimirate dissimulandi sint, à quibus indignè habemur, ita philosophatur: Ignoverunt multi hostibus, ego non ignoscam pigris, negligentibus, garrulis? Puerum etas excuset, feminam sexus; extraneum libertas; domesticum familiaritas. Nunc primum offendit? cogitemus quamdiu placuerit. Sape, & alias offendit? feramus quod diutulimus. Amicus est? fecit quod noluit. Inimicus est? fecit quod debuit. Prudentiori cedamus, stultiori remittamus. Ecce qualiter & hic stultum, & amentem appellet eum, qui nos contemnit, & contumeliatur. Idem quoque Philosophus, de constantia, & virtute hominis sapientis, differens, evidenter demonstrat, nequaquam nobis post acceptas injurias convenire, ut irascamur, & vindictam cogitemus, cujus hanc assignat rationem: Contumelia à contemptu dicta est, quia nemo, nisi quem contempsit, tali injuria notat, nemo autem majorem melioremque contemnit, etiam si facit aliquid, quod contemnentes solent. Nam & pueri os parentum ferunt, & crines matris turbavit, laceravitque infans, & sputo aspersit, aut nudavit in conspectu suorum tegenda, & verbis obscenioribus non pepercit, & nihil horum contumeliam dicimus: quare? quia qui fecit, contemnere non potest.*

Seneca l. 1.
de ira c. 24.
Seneca
præclarum
dictum ad
hoc propo-
situm.

Seneca l. 2.
de constantia,
c. 11.

Contumelio-
si habendi
pro stultis,
semetipsos
laudentes.

5 Quod si tu bonitate morum tuorum maledicentis alienis superior extiteris, vitamque irreprehensibilem duxeris, injuriator verbis tuis contumeliosis præjudicare tibi minime poterit, quia factis, & actionibus tuis, quæ omnibus patent, illum impostorem, calumniosum, malignum, & mendacem esse ostendis, & consequenter contumeliator infamat semetipsum, idque faciendo, se mentis inopem esse aperte satis ostendit. Furiosi funibus ligantur, secus enim vulneraturi essent semetipsos. Contumeliosi verò jure merito stultorum nomine appellantur, quia calumniarum, & maledicentiarum lux fulmina, in hominem virtuosum, & innocentem vibrantes, eadem in semetipsos retorquent, efficiuntque, ut super semetipsos recidat vituperium, quo alienam famam maculare machinabantur. Audite ad hoc propositum eximii authoris cujusdam egregiam doctrinam; dicit enim: *ad convitium propulsandum patientia præsto erit, neque enim laborem, neque afflictionem suapte natura convitiis iis, qui id audiunt, infert, sed decretum quod in nobis est, sive vanum sive iracundum. Illud quidem tantum facit, ut improbet convitiatorem. Ne igitur ex affectu nostro illa improbatio fiat; cognoscenda quidem est convitiatoris improbitas (aut enim falso convitiatur, aut ob similitudinem aliquam) ipsum vero convitium ferendum, cum nihil nobis noceat. Quid vero si convitiatoris improbitas vel hac de causa, quod is ipse leditur, ferenda est, qui voluntatem suam, hoc est, qui se ipsum contaminavit? Totum enim damnum super injuriatorem recidit, ac proinde D. Chrysostomus monere volens, ut in opprobriis patientes, & imperturbabiles simus, inquit: *sed injuria me vexavit, inquit. Miserrere igitur ejus, non avertaris ab eo, sed lachrymis, & fletu ipsi auxiliare; non enim te, sed Deum ille offendit. Imo præter offensam animæ propriæ aspersam, quæ ut plurimum mortalis esse solet, dum alios vituperare nititur, semetipsum infamat; cum enim eorum, quibus injurias inferunt, omnibus nota sit innocentia, mansuetudo, & patientia, ipsi apud circumstantes, maligni, mendaces, perditæque salutis homines audire incipiunt.**

Simplic. in c.
24. Ezech. Epit.

Chrysost.
Hom. 61.
in Matth.

6 Incidet quis fortasse in hominem quendam demo-

niacum, & obsessum, & licet magna cum ignominia gravissima ab illo patiatur convitia, nihil inde turbatur, quin potius eidem compatitur, utpote quem à malignis spiritibus agitari novit, probèque scit, verba illa derisoria, & vituperosa ab auditoribus nihili æstimari, cum Author illorum sit serpens infernalis, & pater mendacii. D. Chrysostomus in Homilia de odio, & inimicitias, de illatis nobis injuriis differens, ita scribit: *Si in mentem tibi venerint, Diabolo imputa.* S. Augustinus quoque id ipsum docet, nimirum quod maledicam injuriatoris linguam Diabolus dirigat, & moveat: *à contrario, inquit, spiritu possidentur, & ut nos persequantur, majorem persecutionem à Diabolo patiuntur, & ideo moris, ut liberentur, quam ut damnentur, orare debemus.* Ejusdem quoque sententiæ Author operis imperfecti fuit, dum simile nobis documentum his verbis tradidit: *qui te innocentem injuriatur, si incipias considerare, quomodo à Diabolo possidetur, & agitur, quomodo voluntatem suam adimplet per ministerium ejus, non solum non irasceris ei, sed adhuc misereberis ejus, misratio autem excitat affectum.* D. Chrysostomus in alia quadam Homilia eandem docet veritatem, postquam enim injuriatori stulti nomen imposuisset, sequentia verba subjungit: *Demoniaci plerumque nos verberant, nec solum non movemur, verum etiam eos deflemus. Ita igitur & tu facito; miserere te contumelianis; magna enim bellua, ira scilicet, & furore pernicioso, scilicet demone detinetur; solve ipsum qui ab hujusmodi demone vexatur. Quisquis enim Dei lumine præditus est, perspicue cognoscit, alium improperii autorem, & instigatorem esse non posse, quam Dæmonem, ut in secundo Discursu probavimus. Verum tamen, inquit, S. Ephrem, non ex seipso contumelia, & ignominia me affecit, sed hoc inimicus machinatus est; & ut amaro holce contumeliarum bolos tanto facilius degluriamus, sequens adducit motivum: *quamvis me contumeliis insectatus sit, frater tamen meus est, ego vero convitiis sum dignus: qui enim se nihili æstimat, neque aliquem sublimem de se conceptum format, non turbatur ab injuriis, imò illas libenter recipit, se illas promeritum esse credens. Nam ut S. Basilii ait: Qui ad summum usque pervasit vera humilitatis, dum maledicunt, per hoc quod prius sibi probe conscius fuit propriæ vilitatis, non jam animo commovebitur, probrosis verbis ignominia laceffitus. Verum tamen aliud quoque punctum non nihil ponderemus, quo scilicet S. Ephrem ait: *Frater meus est.***

Calumniato-
ribus com-
patendum
sicut dæmo-
niaci.

Chrysost. 6.
hom. 18.

S. Aug. l. 61.
de temp.

Auth. Im-
perit. h. 134

Chrysostom.
in 1. in Matth.

Non homo;
sed Dæmon
est instiga-
tor imprope-
riorum.
S. Eph. pa-
ra. 2.

S. Basilii in
11. 61.

Non Calum-
niator, sed
vitiator ipse
ostendit baba-
da sunt.

7 Pater quidam filium suum à serpente quodam cinctum videns, arcu apprehenso sagittam adeo sagaciter in serpentem vibravit, ut illæso filio serpentem transfixerit. Idem quoque facere debet quilibet anima iusta, quando injuste oneratur injuriis, nimirum concipere debet odium adversus culpam offendentis, utpote qui eodem tempore Deum offendit, displicere illi debet invidia, malignitas, iracundia, quæ in injuriatore prædominatur: Ex alia verò parte illum tanquam proximum diligere, eique tanquam fratri benefacere debet. Quod si etiam fortasse arcu te læserit, noli irasci contra illum, nec illum minutim confringas; culpa enim fuit brachii, quod illum terendit, & vibravit. Eodem modo non est sumenda vindicta de proximo, qui te injuria affecit, quemque ex Dei præcepto amare debes tanquam fratrem, sed odium tuum dirigendum est adversus malas illius qualitates, advertis perverfam inimici tui inclinationem, rogando Deum, ut hanc ab illo extirpet, & eradicet. Sic David cum in sui defensionem Sauli necem inferre posset, utpote qui vitæ ipsius totis modis insidiatus fuerat, totque improperiis aggravarat, solam tamen illi hastam sustulit.

1. Reg. 26.

8 Et verò quandoquidem Davidis mentionem fecimus, Textum Ecclesiastici quoque ponderemus velim, ita in præconium hujus discurrentem: *In tollendo manum saxo funda dejecit exultationem Goliath, quasi diceret: elegit David petram, non ut dejiceret Goliath, sed ut superbiam, & fastum ejus, per quem tanto cum præjudicio universo Israeli insultabat, attereret; quo loquendi modo discimus nos, ni fallor, quod nunquam contra personam nobis injuriantem, sed contra vitium illius, & malos ejus mores indignari debeamus.*

Eccle. 47. 50.

Deo in con-
vitiatore con-
sideranda
sunt.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Majorem esse victoriam, injurias patienter ferre quam easdem ulcisci.

T H E M A.

Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium. Prov. 16. v. 32.

UNum ex motivis, ob quæ homines in injuriarum prorumpunt vindictas, quas alias dissimularunt fuissent, est, quia timent, ne à mundo ignavi, viles, abjecti, & propriam reputationem parvi facientes existimentur; ac proinde Sapiens per hanc sententiam à spiritu veritatis, qui mentiri non potest, ei dictatam, ab hoc eos errore eximere volens, inquit: *Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.* Circa quæ verba Cajetanus ait: *Qui novit se continere ab ira impetu, melior est quam potens viribus exercere vindictam, & similiter longe melior est dominator spiritus proprii, quam expugnatore urbium, eo quod iste adversus alios prevalet, ille vero se ipsum possidet, se ipsum sibi subicit, quod est maximum in virtute morali.* Hugo Card. aliam assignat rationem, cur gloriosior sit victoria, qua quis vincit semetipsum, quam qua multæ civitates expugnantur; dicit enim: *Qui expugnat urbem, toto se pugnat extra, id est, quod intra se est, qui autem animum suum expugnat, dimidio se contra se ipsum pugnat, & ideo gloriosior est illi victoria.* Porro Sancti ab Ecclesia diademate vel corona in capite redimiri representantur, quæ evidens est victoriæ signum; at vero quænam illi reportarunt victorias? Idem Hugo easdem his verbis indicat: *Sancti nunquam, aut raro gloriantur in hoc, quod strenuè agunt, sed in eo quod patientur.* Nam ut D. Chrys. ait: *Magna est differentia inter militiam, quæ hic in terris agitur, & eam, quæ ad triumphum in cælis obtinendum ordinatur: In bellicis ostensio belli est si miles occiderit, illa fulgentissima victoria est, qua inferendam injuriam patiente superasti; Deus eas tibi vires concessit, non ut consensione manuum, sed ut patientia vincas.* V. Beda ad hoc propositum de iis qui honorem suum diminuendum esse metuant, nisi injurias ulciscantur, ita scribit: *gloriosus est injuriam tacendo superare, quam respondendo vindicare, melius est bene vinci, quam male vincere.* Nobilior est victoria, quam de nobismetipsis reportamus, quam ea in qua inimici externi prosternuntur, ut optimè ex S. Gregorio Glossa super hunc Textum probat, inquit: *Minor est victoria urbes expugnare, quia extra sunt, quæ vincuntur, majus est autem, quod per patientiam vincitur, quia à se animus superatur, & se ipsum sibi metipsum subicit, & patientia humilitate subternit.* Hanc quoque veritatem ipsimet gentiles agnovere, siquidem Tullius pro Marcello ita scribit: *Domuisti gentes immanitate barbaras, multitudinem innumerabiles, locis infinitas, omni copiarum genere abundantes, sed tamen ea vicisti, quæ & naturam, & conditionem, ut vinci possent, habebant. Nulla est enim tanta vis, tanta copia, quæ non ferro aut viribus debilitari frangique possit; verum animum vincere, iracundiam cohibere, &c. hac qui facias, non ego cum cum summis viris comparo, sed similitudinem Deo judico.*

2 In Annalibus Ecclesiasticis Joannes XXII. Philippum Regem Franciæ ad condonandas per clementiam suam injurias, his verbis exhortatus fuisse legitur: *Cum fili misereri posse sit opus potentie, virtusque potentis, & agnoscere genus optimum sit vincendi, mansuetudinem, tuam rogamus, & in illo, cujus est proprium misereri semper, & parcere, exhortamur attentius, &c. manus enim in humano coinquinare sanguine, truculentiam lapit, & barbariem: At verò bonum pro malo reddere, & benefacere his qui oderunt nos, animum indicat magnanimum, nobilem, omnique contumelia superiorem; unde & Valerius Maximus ita scribit: *speciosius injuriæ beneficiis vincuntur, quam minus odii pertinacia.* In laudem Patris sui dignissimus ejus filius Episcopus Nazianzenus ita perorat: *Inter omnia ipsius ornamenta nihil æquè pulchrum, eique proprium, ac multitudini etiam cogni-**

Melior victoria est condonare quam ulcisci injurias.

Cajet. ibid.

Hug. Card.

Cur sancti pinguius redimunt diademate in capite.

Chrysost. hom. 81. in Matth.

Beda in Proverb.

Glossa ibid.

Idem pro Marcello.

An. Eccl. Rayn. An. 1317. n. 6.

Suadet in iustitiam condonatio.

Valer. Max. l. 4.

Nazianzenus orat. 19.

mus. Duo namque distincta in offensore considerare debemus, scilicet naturam, secundum quam est similis nobis, deinde offensam seu malitiam ejus, quam omni modo detestari debemus; sique Deus hanc à nobis diligere ordinaret, lex injusta, & intolerabilis foret; solam itaque personæ, de qua veraciter dicere possumus; *Os nostrum, & caro nostra est*; & in qua imaginem Dei revereri debemus, dilectionem nobis præcipit. Nec quisquam hanc separationem, & distinctionem fieri posse neget; respondeo namque, & objectionem hujusmodi practico tali convinco exemplo. Pater ille filium castigat, & nihilominus eundem tenerè amat; verbera namque paterni affectus sunt demonstrationes; cum itaque percutit Pater, quia vitium illi displicet, dumque per hanc reprehensionem filium ad emendationem inducere tentat, ipsum veraciter à se amari ostendit. Quæ de re S. Cæsarius Arelatensem audire placeat, in hæc verba discurrentem: *Dilige ergo in eo carnem, & animam, hoc est, proximum tuum quem Deus facit; & odio habe malitiam, quam ipso consentiente Diabolus intromisit.* Quemadmodum & Medicus infirmitatem quidem odio, sed ipsum infirmum amore prosequitur. Quam eandem distinctionem Lucas Burgensis, ubi de inimicis, & adversariis nostris tractat, verbis adducit sequentibus, inquit: *Diligendi sunt, non quasi sensus inimici agunt, sed quatenus homines sunt, non obstante odio quo nos prosequuntur seu malitia ipsorum, astimati scilicet ex communi natura, non ex vitio, quod vitium ad majorem potius benevolentie affectum movere nos debet, quemadmodum Medici quando calce feriuntur à Phreneticis, tunc etiam magis misereantur illorum.*

9 Consequitur quandoque, ut saxum aliquod quod paucis ante diebus conculcabatis, modò super altare adoretis, quia scilicet Salvatoris imaginem representat, & statuam; ita quoque licet malevolus hic vel ille vos injurius affecerit, nihilominus quia imaginem Dei in ipso recognoscitis, quia proximus vester est, ipsum honorare, ipsique benefacere debetis; unde & S. Augustinus ita aliquando sermocinatus fuisse legitur: *Dicitur quidem in veteri Testamento: diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum, sed quis sano intellectu Scripturæ Divinæ sensum agnoscere cupit, sententiam istam hoc modo intelligat, ut diligat omnem hominem proximum suum, odio habeat Diabolum inimicum suum; quod etiam in uno homine malo implere potest, in ipso enim uno qui malus est, & proximum habet, & inimicum; nam quod homo est, proximus tuus est; quod malus est, non solum tuus, sed etiam suus inimicus est. Dilige in eo carnem, & animam, hoc est, proximum tuum quem facit Deus, & odio habe malitiam, quam ipso consentiente Diabolus intromisit: quod cum sancto, & pio animo feceris, vices celestis Medici agas, odio habens morbum, & diligens agrotum.*

10 Neque minus efficax in præsentis discursus occurrit S. Thomæ de Villanova, quando de inimicorum dilectione, deque mansuetudine erga injuriantes exhibenda tractans, ait: *Ego tibi veros inimicos ostendam, quos oderis, quos destruas, demones, peccata tua, & vitia; hæc sunt quæ te perdunt, quæ te destrunt, quæ tibi gehennam parant; contra hos inimicos ora, ut destruas Deus, & tu quantum vales, destrue illos. Sed & caro ista, quam tu tantum diligis, & fovet, in qua nutrienda vitam perdis, maximus inimicus tuus est, hanc castiga, subice, doma; quid fratrem, & proximum tuum odis, & persequeris? O stulte, non est ille inimicus, sed proximus; non te persequitur homo quem fecit Deus, sed malitia quam fecit homo. Illa est inimicus tuus, illam oderis, illam persequaris, illam destruito. Tolle malitiam à fratre, non te persequetur, non tibi malefaciet, fac ergo ut destruas illam.*

Probat f. m. m. m. m.

S. Cæs. Arel. l. 1. de dilig. 12. m.

Luc. Burg. Man. 1.

Alia simile.

S. Aug. l. 1. de temp.

Optimum sine vero inimici nostri. S. Thom. à Villanova l. 1. de 4. c. 1.

cognitum erat, ut simplicitas, & mores doli expertes, atque iniuriarum oblivio. Nimirum gloriam, ornamentum, & summum Patris honorem esse reputabat, injuriarum oblivionem. Ratio autem cur majoris estimanda sit victoria, qua quis vincit semetipsum, ea qua civitates, & Provinciae expugnantur, est quia ad urbes superandas, & expugnandas Princeps sua aperit araria, exercitibus numerosis, & pugnatoribus sua numerat stipendia, suas quoque adhibet machinas militares, multaque alia habet subsidia, quibus mediantribus, consiliorum suorum finem assequitur: at verò quando quis vincere nititur semetipsum, necessum est, ut contra se pugnet, cum unam sui partem sibi contrariam habeat: necessum quoque est, ut ratio, & discursus timore Dei communitus, appetitum prosternat, & deiciat irascibilem, qui ei forinsecus contumaciter resistit, tantoque majorem exhibet rebellionem, quanto magis ei inter se proponit famæ, & honoris, quod adeo est potens, ut non solum apud homines mundanos, verum etiam apud illos qui timoratum habent conscientiam, plurimum praevaleat. D. Chrysostomus non sariatur admirando heroicam Davidis in spelunca Odolla exhibitam virtutem, simulque rationem assignat, cur victoria quam de semetipso reportavit, condonando Sauli (quando eidem pro defensione vitæ propriæ, licite poterat eripere vitam) gloriosior fuerit illa quam de Goliath reportavit, victoria; dicit enim: *Hoc gloriosius trophæum, siquidem illic & funda, & lapidibus, & acie opus habebat, hic vero cuncta prudentia, rationeque peracta sunt, ac sine armis contigit victoria, atque incruentum trophæum evelutum est: itaque rediit, non Barbari illius caput gestans, sed animi commotionem mortificatam, sed iram enervatam, neque hac spolia reposuit Ierosolyma, sed in cælo; nunc haudquaquam in choris obviam veniebant femine, excipientes illum cum laudibus, sed angelicus populus è sublimi applaudebat; egressus est è spelunca tanta cum gloria, cum quanta tres pueri egressi sunt è camino ardenti; nam quemadmodum illos non exussit ignis, ita hic non conflagravit ira incendio.*

3 Reflexistis ne vos aliquando ad titulum, quem Pl. 56. præ se fert, quitalis est: *Ne disperdas, David in tituli inscriptionem, cum suggeret à facie Saul in speluncam?* S. Hieron. legit: *Victori ut non disperdas*; at verò inquires, qua ratione victor appellari poterat, qui Saullem fugiebat? nimirum melior est patiens viro forti. Vatablus vertit: *Vi non perdas insignem aureolam Davidis.* S. Greg. Nyssen. quoque hanc admiratur inscriptionem dicens: *quoties longanimitatis iste pugil ob coronam hujus victoria à seipso tanquam Agonotheta predicatur, ipso fortassis Spir. S. mirabiliter sapiens hanc vocem iterante, quasi præstantior sit virtute humana, ut supra natura staret evelta.* Porro in quonam victoria aliqua insignis, cunctisque aliis superior consistat, S. Ild. Pelusota in quadam Epistolarum suarum his verbis insinuat: *qui præclaram ac luculentam victoriam adipisci student, acceptas injurias, & contumelias, non modo fortis ac strenuo animo ferre debent, verum etiam plura ei, à quo injuria afficitur, præbere, quam ipse accipere cupiat. Quod si hac tibi ab hominum sensibus, & judicio remota esse videntur, à cælis sententiam feremus, illincque hanc legem recitabimus.* Idem quoque Pelusota hanc decisionem in cœlesti tribunali stabilitam, consilium dicit esse Evangelicum, à Sapientia incarnata nobis propositum, quando suavit, ut percussus in unam maxillam, subito præberemus & alteram. *Neque enim dixit Salvator, inquit, si quis in dexteram maxillam alapam tibi impigerit, fortis animo id patere, ac conquiesce (hoc enim nullis etiam præceptis, & consiliis instructi quidam Philosophia laude clari, atque insignes homines, atque ex lege ipsi à natura insita vitam moderantes præstiterunt) verum illud adjecit, ut alteram quoque ad excipiendam plagam promptam ac paratam habeas. Nam in hoc demum præclara, & splendida victoria sita est; illud enim Philosophicum est, hoc natura præstantius, & cœlestre.*

4 Enimverò ex quo Philosophorum gentilium cœpi-mus facere mentionem, interrogatos vos velim, quendam ex mente horum, nullam legis Christianæ notitiam aut respectum habentium, majori generositate, & fortitudine præditum esse censetis, an illum qui injuriam ulciscitur, an verò eum qui illam tolerat patien-

ter? Audite Aristotelem id decidentem, dum ait: *Sicut debilis stomachi est, cibum duriores non posse concoquere, ita pusillanimis est, verbum duriusculum non posse sustinere.* S. Augustinus interrogat: *Vis vincere inimicum tuum?* Moxque respondet: *Attende intrinsecos tuos, ne ibi habeas quod vincere debeas.* Appetitus namque irascibilis, qui ad injuriarum ultionem nos continuo instigat, implacabilis ille est inimicus, quem intra nos habemus, quique à nobis est vincendus. S. Bernardus refert, quòd cum Alexander Magnus gravi quadam injuria affectus, irreconciliabilem se injurianti exhibuisset, Aristoteles Magister ipsius eum conveniens interrogavit: *quis est qui omnes mundi potentias suo potentatui subjugavit, nisi cor tuum magnificentum? quis omnes Reges terra tue ditioni subiecit, nisi mens magnificentia? quis mundi regna sua potentia superavit, nisi nobilissimus, & strenuissimus animus tuus?* Attamen docebo te consequi al-tiorem triumphum atque dominium omnibus prædictis præstantius, si sequi volueris consilium meum. Cui Alexander: *Profecto sequar consilium tuum.* Tunc Aristoteles ait illi: *Vince cor tuum, vince animum tuum, vince te ipsum, tunc dominaberis illi, cujus imperio totus mundus subiectus est;* subdit verò S. Bernardus post receptam hanc Historiam: *Hoc Scriptura asserit Prov. 16. Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.* Quòd si quis universum expugnaret, & debellaret infernum, nunquid tibi supra modum videretur generosus, & dignus qui in cælo triumpharet? Audite S. Augustin. dicentem: *Neque enim perfecta est dilectio Christiani, nisi cum implet quod Christus præcepit: diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro eis qui vos persequuntur: hinc ipse Diabolus vincitur, hinc victoria corona perficitur.* D. Chrysostomus jacturam nobis ob oculos ponit, quam patimur, dum inimicos nostros vincere, & acceptas injurias ulcisci conamur: *Non queramus igitur, inquit, ubique victoriam, nec semper superari vereamur, est enim quandoque victoria detrimentum, offensio verò emolumentum adducit.*

5 Ex quo in Discursibus præcedentibus injurias nobis multis ex capitibus utiles esse probavimus, restat nunc, ut examinemus, qua ratione intelligendum sit, quòd victoria magna sæpe damna conciliet. Idem igitur D. Chrysostomus hac de re ita discurret. Qui pari retulit injurianti, deque eo se ultus est verbis mordacibus, & pungentibus, omnemque contra illum furorem suum effudit, is quidem se illo superiorem factum esse, cumque vicisse sibi persuadet, cum tamen res ita se non habeat, quin potius ab ira, furore, & impatientia sua rutiliter sit superatus: *Etenim in ira qui valde contumeliamus alium est, superasse videtur, cum revera ipse maxime à turpi hac perturbatione victus, non parum sibi ipsi nocuerit.* Qui autem magno animo tulit injuriam, hic profecto, & quidem cum laude superavit, ille namque ne suam quidem agriitudinem compressit, hic etiam alienam extinxit, & ille suo morbo superatus est, hic & etiam alienum curavit, nec solum ipse inflammatus non est, verum etiam ingentem alterius flammam extinxit. S. Augustinus ad verius injuriarum ultorem sequens format argumentum: *Quando vindicari vis, si-ne dubio vincere vis; vide ne dum vis hominem vincere, ab ira vincaris.* Quia læsit, vis & tu ledere, quia nocuit, vis & nocere; & si tu vincas amplius quam ille nocuit, quomodo vincis malum in malo? non hoc dixit Apostolus, non hoc audistis: *Ego nolo vinci à malo.* Audistis? & forsitan respondebis, hoc & ego volo, sed nemo me vincit, dixit enim Apostolus: *vinco in bono malum, hoc est, ut qui te læsit sua iracundia, tu illum vince tua patientia.* Idem quoque Apostoli consilium: *Noli vinci à malo, sed vince in bono malum,* S. Anselmus his verbis considerat: *Contende non malo, sed bonitate. Ipsa est enim vera contentio, vel certamen salubre, ut sis bonus contra malum, non ut sis duo mali.* Si tu jam non es malus, obsta malo, ut sis bonus. Si displicet tibi malus, noli fieri malus, nam si repercutis, malo vis vincere malum. In sensibus vel motibus animorum ille dicitur vicisse, qui alterum ad suam traxerit partem; si ergo mali vicissitudinem ad te receperis, ille te vicit, & passionis similitudine vitio suo subdatus; si autem

Maxima vi-
Aucia vinco-
re seipsum,

Chrystom.
a. de David,
& Saul,

Pl. 56.
In quo confi-
stat insignis
victoria.

S. Hieron.

Vatabl. ib.

S. Gregor.
Nyss.

S. Ild. Pelus.
lib. 1.
Epist. 6.

Cur altera
maxilla per-
cussenti sit
præbenda.

Luc. 6. 29.

Sententia
Philosopho-
rum, quæ
nam pro for-
tiori, & no-
riori sit ha-
bendus,

Arist. 1. 4.
Ethic. c. 3.

S. Aug. 1. 73.
ad fratres.

S. Bern.
tom. 2. c. 50.
Art. 2. c. 3.

Insigne mo-
ritum Ari-
stotelis ad
Alexandrum.

S. Aug. in
1. 93.

Chrysost.
tom. 8. c. 18.
Matth.

Victoria
contra inju-
riantem ob-
tenetur. ma-
gnum inferit
dammum
Victori.

S. Aug. ibi.

Rom. 12.
S. Anselm.
ibid.

autem per patientiam tuam cessare eum ab ira, vel injuria feceris, in vicisti, & de peccato ad salutem lucrando proximum, triumphasti. Porro in oculis hominum mundanorum (qui actionum virtuosarum, & Christianarum nequaquam sunt competentes judices) ita quidem videtur, quod is qui inter opprobria patiens est, nec illis refert vicissitudinem, ignavus sit, & honorari nominis sui oblitus; veruntamen alia debet esse Christi fidelium opinio, qui actiones suas per duelli legem minimè regulare debent. Etenim qui ledit, superare laesum videtur, inquit D. Chrysostomus, sed permissas sibi villorias superat. Laesus autem si magno animo perferat injuriam, quanquam victus videatur, coronam tamen splendidam adeptus est. Sæpe numero ergo vinci quam vincere præstantius est; optimus profecto iste victoria modus est.

6 Idem quoque punctum ex communi opinione à multis aliis sanctis discussum fuit, scilicet an gloriosior sit victoria, majorque virtus, si quis inimicum suum vincat cedendo, an verò eundem impugnando. S. Basilii de ira disserens, ita suadet: *Ne fratres dilectissimi malum malo curate, nec contendite invicem calamitate magna vincere; in rixa enim is inferior est, qui victor est, ac peccatis longe gravior discedit.* De Demosthene celeberrimo Oratore refertur, quod impropertis irritatus dixerit: *Committor in certamen, in quo qui superior evaserit, inferior est, & qui vicerit, victus.* Notatu quoque digna est quædam S. Bernardi sententia, dicentis: *Infelix victoria est, qua hominem superans succumbis vitio; os pravi tantum non est, ut quis illud dignetur responso.* Vilis enim est victoria (si tamen vel hunc titulum meretur) homine contentioso, impio, arrogante, maligno, fellisque pleno superiorem esse. Sanctus Valerianus meritò nos admonet, dicens: *Plena victoria est ad clamantem tacere, & non respondere provocanti.* Hinc & frater Algidius, S. Francisci sodalis, simili in occasione cuidam injuriato, quem modum circa impropertia excipienda servare deberet, sequentem dedit instructionem: *Quando quis contendit tecum, si vis vincere, perde; si vincis te ipsum, omnes inimicos tuos vicisti.*

7 D. Chrysostomus in alia quadam Homilia super Epistolam ad Romanos ad idem propositum ita discurret: *Injuria memoriam adhuc retinere, à malo vinci est. Sed istud primo loco non dicit, neque enim tum tempus erat. Postquam verò iram illius evacuavit, tunc subiunxit, dicens: sed vince in bono malum, quandoquidem & istud vincere est.* Pugnant enim tunc potissimum vincit, non quando suum ipsum corpus pugna exponis, ut plagas excipias, sed quando se ipsum eruens efficit, ut omnem suam potentiam adversarius in astra, frustra, & inaniter effundat, sic enim ipse plagas excipit, & omnes adversarii vires dissolvit: in quod & in conviciis fit; nam quando vicissim convicia regetis, vincetis, non ab homine, sed quod turpius est, ab illibero illo ira affectu permotus exsuperatis. Si verò tacueris, vincis & tropæum figis, & innumeros acquiris qui te coronent. Qui idem Sanctus in Homilia super Acta Apostolorum eandem tractans materiam, vindicativis præjudicium eorum ob oculos ponit in hæc verba: *Volunt ulcisci de his qui contristantur. Igitur ipsi risu digni. Etenim ira impetum ferre puerilis animi est, imperare autem fortitudinis fuerit.* Quod idem paucissimis his verbis tradit S. Ambrosius: *Vincis, dum cedis.*

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

De benignitate, & humilitate, qua respondendum est injuriis, ut ira illorum mitigetur, illosque lucrifaciamus.

THEMA.

Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitatur furor. PROV. 15. v. 1.

8 **S**apiens modum incendium iræ, & exardescentiæ nostræ contra injuriantem sopiendi, in verbis mitibus, benignis, & humilibus consistere docet, dum *Mansi Bihi. Præd. Tom. II.*

ait: *Sermo mollis frangit iram.* In aliquibus Lyciæ montibus talis habetur ignis, ut, quidquid sibi offeratur, consumat usque ad ipsos etiam durissimos lapides, neque nisi per terram, aut fornem extingui potest. Quid aliud injuriantis est indignatio, quam ignis, utpotè accensio sanguinis circa cor? hæc igitur inflammatio verbo miti, placido, humilique extingui potest, siquidem *responsio mollis frangit iram*; ubi Theodotius legit: *Responsio delicata*; Tygurina: *Responsio mitis*; Syriaca: *verbum molle avertit iram*. Ubi Cajetanus ita discurret: *Experimur, quod responsio mollis efficit, ut iratus retrahat iram suam, quo contra si responsum fuerit verbum contristans, ascendet furor irati, crescet ira in furorem.* Et ratio in promptu est, quia multiplicatur causa ira, dicendo sermonem contristantem, ira enim ex tristitia surgit, responsione vero molli minuitur ira materia: iratus enim videns humiliatum contra quem irascitur, retrahit iram, tanquam desierit contra quem irascitur.

2 Si sagittæ in materiam mollem, teneramque incidant, facile enervantur, si verò in resistentem, & duram, vires exercent. Unde S. Basilii ita in præsentia discurret: *Nonne vides quemadmodum sagittæ si duriora offendant, resultant ac excidunt, in mollibus verò ac obediens facili signantur? ita & in contumeliis evenit; qui eis occurrunt, & resistere queris, illas in sese recipis, qui autem mansuetudine ac patientia armatus ad eas excipiendas se preparavit, omnino excutiet ac evitabit.* D. Chrysostomus ad eundem finem aquæ adducit proprietatem, cujus proprium est flammam extinguere; eundem namque effectum, iracundiam injuriantis extinguendo, mansuetudo, & benignitas operatur. *Nihil mansuetudine violentius, inquit ille, nam sicut rogam cum valde accenditur, aqua injecta restinguit, ita & animum camino magis exardescens, verbum cum mansuetudine prolatum extinguit, & duplum inde nobis lucrum accrescit, tum quod nos mansuetudinem declaramus, tum quod fratris indignationem cessare facimus, & mentem ejus à turbatione liberamus.* S. Ambrosius ad consilium se reflectens Evangelicum de præbenda maxilla sinistra post dexteram percussam, inquit: *Quid tam mirum, quam percutienti maxillam præbere alteram? nonne omnis indignationis frangitur impetus, ira sedatur? nonne fit per patientiam, ut sua amplius penitentia reverberes verberantem? ita eris, ut & injuriam repellas, & gratiam quæras; quasi diceret: hic aptus est modus, tum se suaviter vindicandi de acceptis injuriis, tum sibi eodem tempore injuriantem reconciliandi.* Unde Spiritus S. de quo S. Mater Ecclesia canit, *dulcis hospes anima*, cujus etiam S. Paulus benignitatem, & mansuetudinem fructus esse agnovit, sequentem Ecclesiastici dictavit sententiam: *Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos.*

3 Inter alias à S. Augustino Monachis suis præscriptas regulas hæc quoque legitur: *à verbis durioribus parce; quæ si emissa fuerint ex ore vestro, non pignent ex ipso ore proferre medicamenta, unde facta sunt vulnera; hoc autem medicamentum lenitivum esse debet, id est, mitis quædam, & benigna responsio.* Hugo Cardin. factum quoddam refert, quod etiam diversis cum circumstantiis à Dionysio Carth. narratur; ambo verò Historiam hanc ex vitis Patrum desumpserunt. Cum enim Abbas quidam Monachum quendam juxta morem ad civitatem misisset, ut necessariam Monasterio provisionem compararet, in proscriptum quendam hominem incidens, zelo quodam non tamen secundum scientiam moderato abreptus, eundem interrogavit dicens: *quo vadis Demon? & ille respondit: Tu experieris me esse Demonem; & extratto gladio occidit eum.* Abbas verò à quo prædictus Monachus missus fuerat eidem latroni obviis factus, amicabiliter eundem salutavit; quem raptorem iterum Abbas inveniens, inquit Historia: *dixit ei: salve frater, & ille respondit, non frater tuus, sed frater Demonum sum, & secutus Abbatem factus est Monachus.* Circa quam Historiam S. Hieronymus ait: *Vide quid lenitas sermonis fecerit, & quid austeritas.* In Prato spirituali aliud quoddam simile refertur exemplum. Rusticus enim quidam cum citra causam Abbatem Servium inurbanè tractaret, quæ cum impropertis non modò patienter toleraret, sed &

Theodor.
Tygurina.
Syriaca.
Cajet.

Probatu
vitiis similitu
dinibus.
S. Basil. h. m.
de ira.

Chrysost. h.
1. in Gen.

S. Ambro. l. 5.
in Luc. c. 6.

Gal. 5. 22.

Eccl. 4. 9.
Doctrina S.
Augustini.

S. Aug. in re
gul. Tom. 2.
cap. 80.

Hug. Card.
Prov. 15.

Deo præclo
ra exempla
mansuetudi
nis injuria
afflictorum.

Sophron.
prat. Spic.
c. ult.

insuper benignè rustico responderet, non modò impium placavit, sed & tantum convertit, ut ad pedes Abbatis prostratus, veniam petierit, monasticumque statum amplexus fuerit; nec mirum, quia ut S. Chrysostomus scribit: *quis non mirabitur eum, qui opprimens contumelias aequo animo perferit? quemadmodum enim etiam cum iuste quispiam torquetur, si magno animo patitur, iniuste cruciari multis videtur; sic qui cum injuria vexatur, si non perferit, jure puniri putabitur, ac deridebitur, quasi mancipium ab ira distractus, & animi nobilitatem furori subjiciens.*

4 Scopulum hunc Sanctus quidam cui nomen Joannes, Religionis Canonorum Regularium, dexterrimè evitavit, de quo Surius in hæc discutit verba: *Quidam è fratribus monasterii hujus magni furore commotus, procaciter ingressus in aulam, ubi vir mansuetus cum quibusdam familiariter conferebat, multa in eum convicia contumeliose jactabat, minis & clamoribus id se effecturum sperans, ut ira promoveretur. At ille sellis expers, ne verbum quidem ei respondit. Id cernens quidam, præceteris viro Dei familiarior, curtam, inquit atrociam hujus hominis dicta perferens, cum verbo uno edicere possis, ut redeat ad cubiculum suum? vide quas suis verbis rationes prætexis, utque ex latenti nequitia fovea tumentis superbia innocentie proculcatrice caput exeat suum? quid ita negligis existimationem tuam, honorisque tui injuriam? cur tanta nequitia administrum non reprimis? Et beatus vir sic respondit: si flamma vitarum edificii tecta lambens in sublime feratur, num tu consulte facturum putabis, cum, qui plus etiam materia in flammam injicere velit? frater iste ad præsens magno ardet furoris estu, cui si ego comminationum saculas adducere velim, furor ejus magis magisque inflammabitur, atque ita fiet, ut in rectam viam facile, & amanter revocari non possit; sed ubi hæc flamma deserbuerit, tunc demum ad opportuna remedia animo deliberato accedemus.*

5 Sapientia in Parabolis suis eandem materiam tractans, ita scribit: *Faenus statim indicat iram suam, qui autem dissimulat iracundiam, callidus est.* Ubi Carthusianus ita ad præsens discursit intentum: *Foris erumpit per iracundia signa, & flammam suae commotionis evaporat per verba, & gestus distortos (de iracundo loquitur injuriante) non attendens, quam in bono sumus hoc, nam passioni subiectus nec per mansuetudinem refranare se didicit, idcirco per iram totaliter excacatur ejus ratio, propter quod recte stultus vocatur.* Si quando mare spumans tempestuosas inflataque suas cœlum versus elevat undas, qualiter mitigatur, & sedatur? & dixit: *hucusque venies, & non procedas amplius, & hic confringes rumentos fluctus tuos.* Suam itaque iram, & fastum arenæ terræque tactu reprimis, quam ipsissimam similitudinem Nazianz. ita ad præsens applicat intentum, dicens: *Verbis tuis frangatur, atque moribus blandissimis, solutus instar fluctuum ad terram illico.* Mitis siquidem, & placida vox injuriantem reprimis, sedat, & humiliat: *Responsio mollis frangit iram.*

6 Circa hæc ipsa verba Sapientis Cornelius à Lapide talem format discursum: *Injuria frangitur submissione, mitique responso, quo quis se irato quasi subijcit, & prosternit, domatur & vincitur.* Tunc enim iratus, & injuria affectus, videtur ultionem peregrisse, & honorem suum recuperasse, cum reum vel amulum sibi subiectum, & quasi supplicem aspiciat. Sæpè namque fieri solet, ut alium impropertis impetens, se prius ab eodem offensum fuisset, injuriamque ab eo, cui insultat, accepisse, arbitretur; quem proinde non post acceptas injurias minime irasci, sed potius patientem, & mitem esse conspiciens, quid mirum, si & ipse placetur?

7 Servus Dei Joannes Baptista Fulginiensis suo aliquando consilio, & directione, ut in vita ejus traditur, juvenem induxerat, ut Capucinorum se dederet oblationi: quod dum pater filii consilio, & suasionem hujus sancti viri factum esse intelligeret, injuriis, minisque in eum acerbis invehens, verbera illi intentavit, prima data occasione eidem infligenda. S. Vir Dei autem hoc audito, ad ejus se pedes prostravit, promptum se esse dicens, ad quamvis ab eo poenam recipiendam, liqui-

dem deteriora se pro peccatis suis meruisse agnosceret. Quibus humilitatis, & mansuetudinis actibus visis, arrogans vir ille ad cordis redactus est teneritudinem, oculisque lachrymantibus insultum ei factum detestans de terra eum elevavit, dicens: *optimè à se factum esse, quod filium suum ad religionem dimiserit, quia si in saeculo permansisset, in eminenti fuisset periculo, ne malo vitam suam sine clauderet.* S. Anselmus super illud Apostoli monitum in Epistola ad Roman. *Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes, non vosmetipsas defendentes charissimi, sed date locum ira,* ita ad propositum nostrum scribit: *Ille dat locum ira, qui iram superbientium humiliter fugiendo declinat, non se contra receptas contumelias erigens, sed de loca pia humilitatis recedens.*

8 S. Ambrosii illa Psalmi exponens verba: *posui ori meo custodiam, cum confisteret peccator adversum me,* textum hunc de injuria intelligendum esse ceniet, quam David à Semei recipiens, nullum defensionis protulit verbum, sed potius summa cum humilitate suos in vindictam paratos cohibuit; quam virtutem dictus Sanctus admirans, ait: *quid enim magnum de homine invalida vindicari, quem ad furorem alter urgebat, in cuius nec peccator habuisset voluntatis effectum? Non gladio Diabolus, sed verbo Dei vincitur.* Peractus itaque humilitatis lux, quæ hac in occasione singulariter in eo emicuit, victoriam retulit contra demonem, qui contumeliantem instigabat. Hinc & S. Dorotheus in sermone cui titulus est (de ira & injuriarum memoria non habenda) ita discuteit: *ubi cordis demissa seu humilitas inest, quid moliri, quid efficere, obsecro, poterit furor, & præceterarum injuriarum reminiscencia? aiebat Zosimus Abbas; si universa prestigia, machinas, & artes suas moveret ac strueret Diabolus una cum omni suo ille demonum cœno, nulla erunt omnes ejus insidia artes, & conatus.*

9 In obstinationibus urbium inexpugnabilium oblationibus, oblectis integras bombardarum, aliarumque machinarum militarium tempestates ejaculari solent; sed qualiter hæc omnes ab arte, & industria militari reprimuntur ac redduntur inutiles? Materialis obijciatur mollis V.G. lina, terra, falces aut similia alia, quæ omnem impetus illius destruit vigorem; sicut enim gladium ictus materiam ledunt duram, & lapides fortissimos rumpunt, ita econtra per materiam tenetam ac mollem penitus enervantur. Ita quoque in præceteris, nam *responsio mollis frangit iram, sermo datus suscitatur furor.*

10 Jeremias quendam nobis perfectæ virtutis virum, multisque non unius, sed plurium exacerbatum impropertis describere volens, ita discursit: *saturabitur opprobriis, sedebit solitarius, & tacebit, quia levavit super se; ex eo namque sono quis, utrum magno spiritu polleat, dignosci potest.* Quale igitur ex omnibus his impropertis commodum vel incommodum hausit? forsitan ea ulcisci statuit? forsitan offensas vindicare, se justificare, aut defendere mollius est: nequaquam; sed *dabit percutienti se maxillam, ponet in pulvere os suum.* Quis iste est pulvis? ille scilicet, qui bombardarum ictibus ad omnem eorum vigorem atterendum opponi solet; *responsio mollis frangit iram:* nec hoc ipsum cuiuspiam difficile accidet, præceterum si quis omni injuria se dignum esse reputabit, tunc enim cum submissione, & benignitate respondebit, sicque superbam placabit. Interl. circa prædictum textum ita discursit: *dabit in sepultura vel in fossura os suum, memorans, quia pulvis est, & in pulverem reverteretur.* Et Glossa ordinaria ait: *principium est professionis nostræ in pulvere asponere, & momentis singulis quod sumus pulvis, cogitare.* Lyranus autem longè apertius ad præsens discursit intentum, quando inquit: *ponet in pulvere os suum, humiliter loquendo; ubi & verba illa præcedentia (sedebit solitarius, & tacebit) considerans, subjungit: & quia quanto quis in Deum elevatur, tanto verius humiliatur, cogitans suam fragilitatem juxta divinam Majestatem, ideo subditur; ponet in pulvere os suum.* Quem eundem Jeremiam textum considerans Rupertus Abbas, ita acutè sermocinatur: *Non in calo, sed in pulvere ponet os suum, audiens sibi dicentem Adagium bonum, discite a me, quia misis sum, & humilis corde.* Cui & Dion. Carth. sub-

Chryl. h. m.
in Matth.

Aliud præ-
clara milita-
tis exemplum,
aut. 13. Odo.
6-2.

Proph. 11. 18.
ira, est pro-
phetas la-
psum,
Iliq. Carth.
ibid.

Joh. 18. 11.

Nazianz. in
carm. adv.
iram.
Iracundia
contumel-
lious fran-
gitur verbis
mansuetis.

Corn. à Lap.
in Prov. 11.

I. r. c. 19. v. 12.
Joan. Bapt.
Virell. Fulgi-
nat.
Insignis ex-
plum man-
suetudinis,
& patientie
contra con-
tumelias.

Rom. 12. 18.
S. Anselm.

S. Ambrosii in
Ps. 18.
David per
astutiam ha-
bitavit vi-
d. Abol. &
Salem.

S. Dorothei. l. 2.

Simile gla-
dium bom-
bardarum.

Thom. 1. 3. 18.
Quisnam sit
Vir perfectus
virtutis in
opprobriis.

Interl.

Glossa ib.

Lyran.

Rup. Abb. c.
et. in lex.

Silere, nec injuriantem retundere, modò justum, & debitum absit respondendi motivum, maxime est virtutis.

T H E M A.

*Ponet in pulvere asinum, dabis percutienti se maxillam,
saturabitur opprobriis. Thren. 3. v. 29.*

1 **J**eremias hominem mitem inque injuriis patientem his verbis describit, qui non modo eas lussert, sed & ipsas in se provocat, vultum colaphis porrigens, seque opprobriis veluti delicato cibo saturans: *dabit percussioni se maxillam, saturabitur opprobriis*. Id autem quod in presenti nobis singulariter ponderandum erit, silentium est, atque taciturnitas, qua omnia impropertie modestissime excipere debemus, siquidem *in silentio, & in spe erit fortitudo nostra*. Ita ut injuriantibus non respondeamus, nisi per sapiens prudentique silentium. Porro Vulgata legit: *dabit in putvere os suum*, alii vertunt *in sepulturam*; quam versionem S. Ambros. secutus ita discurret: quod ait, *dabit in sepulturam os suum, ostendit quandam supra modum patientia taciturnitatem, ut tanquam sepeliat os proprium, ne loquatur, & velut quodam virtutum aggere obstruat, ne vocem doloris emitat; tantum pondus asserens patientia, quam spes foveat, ut vocem ipsam vel quodam busto ac tumulo sepeliat, ac includat, quam nulla extorquere, & nulla excitare possit injuria*. Quod idem in S. Paschasio expressum invenimus dogma.

2 In tota Scriptura à nullo penitus meliorem pro injuriis sufferendis eruditionem expectare possumus, quam à Davide, qui ideo vir erat, *secundum cor Dei*, ut suprà diximus, quia hæc mansuetudinis virtus singulariter in eo refulcebat; hinc & exemplo suo nos ad eandem sæpè invitat; quando inter alia dum aliquando hujusmodi adversariorum suorum insultus, & maledicta commemorasset, subjungit, inquiens: *Ego autem tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum, & factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones.* Ex insequenti Psalmo profequitur, inquiens: *Posui ori meo custodiam, cum confisteret peccator adversum me, obmutui, & humiliatus sum. & filius à bonis.* Ubi S. Ambrosius advertit, Davidem non dixisse se surdum, aut mutum fuisse, ut injurias vel non audire, vel iis respondere non potuisset, sed potius fingens instar alicujus, qui nec loquelam nec audiri habet. Unde ita sanctus hic discurrit Doctor: *Non dixit, quia simulabam me non audire, quæ dicerent, sed non audiebam, dixit, quod quando intentione mentis vocem loquentis excluderet, nec aperires os suum sicut mutus.* Beatus qui potest tantam habere virtutem, ut læssus non irascatur, commotus se nolit ulcisci. Hinc & Hugo Card. illa ejusdem Psalmistæ verba (*obmutui, & non aperui os meum*) considerans, hunc ipsissimum arrogantiam injuriantium reprimendi, & confundendi aptissimum modum esse, resolvit in hæc verba: *nec melius reprimitur, aut confunditur exprobratio insipientia, quam tacendo & patienter, & mansuete sustinendo:* juxta illud S. Petri affectum: *ut benefacientes obmutescere faciatis improborum hominum ignorantiam.*

3 Alb. M. Davidem postquam se improperiis impetum fuisse dixisset, modum tibi, quo illa sustineret, subjungere advertit, dicens: *quia filenter omnino ait enim ita: dedisti opprobrium insipienti, & ego quid obtinui, ut non responderem, juxta illud Prov. 26. Ne respondeas stulto secundum stultitiam suam, ne efficiaris similis, & hoc secundum Consilium Aristotelis, hoc enim fuit de enigmatibus ejus: Ignem gladio ne confodias, iracundiam verbo ne laceffas. Quod idem Psalmistæ silentium novis considerationibus protequitur, & sublimat S. Ambr. dicens: David sacendo vicit adversarios suos Quod silentium tantò admirabilius, tantòque magis meritum extitit, quantò magis ad irritandum ipsum omnes adhibita fuere in contrarium machinæ. Tacebat David, inquit dictus Sanctus, loquebantur inimici, provocabant, ut aliquid & ipse loqueretur. Qua singulari sua virtute neutiquam se saturare potens S. hic Doctor, ad ejusdem delicias gustandas, & ad opprobria*

Ccc 2 patient-

scribit, dum ait: *Ponet in pulvere os suum, id est, pulverem, & cinerem se esse fatebitur, nec superba loquetur.* Cui Commentario illud S. Bonav. similem est, dicentis: *Profunditas humilitatis.* Rabanus: *Ille in pulvere os suum ponit, qui humiliter sentiens, fragilem se esse cognoscit.*

11 Quis majoribus unquam opprobriis quam Christus in vita, & morte sua oneratus fuit? contra quem exacerbatī impīi dicebant ad invicem: *Contumelia, & tormento interrogemus eum, ut sciamus reverentiam ejus*; quem texum Hugo Card. discutiens, Christum p^{at}re Dei Filio propter suam in improperiis monstratam humilitatem agnitum fuisse concludens, ita discutrit: *ut sciamus reverentiam ejus, id est, humilitatem, & patientiam, de qua Hebr. 5. exauditus est pro sua reverentia. Quasi sapiens Disputator respondit ad primam objectionem, id est, ad contumelias, humilitatem. Quæ humilitas sufficiens fuit, ut latronem in Apostolum, & satellites in Christianos commutaret, dicente Evangelista: revertebantur percutientes pectora sua, &c. hisque omnibus dictus Eminentissimus auctoritatem subnectit S. Bern. ita de Redemptore loquentis: Ad vulnera patiens fuit, ad opprobria humilis. Et ita quidem revera contingit, qui namque vera dotatus est humilitate, eam dum injuriatur, manifestat, quia scilicet injurias non sentit, aut placide mansuetèque respondet, omni se dignum reputans vilipendio. Qui studet humilitati, quondam dicebat S. Joannes Climacus, non curat convitiis. Cui accinit S. Bernardus, quando in libro de interiori domo, hoc sequens tradit documentum: qui laudem non appetit, nec contumelias sentit.*

12. S. Basilii ex illis Psalmistæ manfueriffimi verbis : *Nonne Deo subjecta eris anima mea* : hanc eandem in verba fequentia eruit veritatem, inquit : *Eliminata omni fuperbia, ritè quis virtutem humilitatis aflequetur. Impossibile enim fit, eum, qui non fibi perfuafit omnium opera indigere, omniumque effe fe noviffimum, poffe aliquando dum incefiffur quodam convifio, pervincere iram.* Quò fortè etiam Sponfus in facris Canticis refpexit, quando dilectam fuam ita laudat : *Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce.* Sed dicet quis : quæ inter vocem benignam, & vittam rubeam poteft effe proportio ? Vitta fparfos fimul unit connectitque capillos ; atque ita inferre voluit Salomon, quod anima electa, divinique amantis Sponfa, omnes cogitationes, & sermones fuos in charitate (*charitas quod eft vinculum*) per colorem rubrum denotata, unire debeat ; in charitate inquam, quæ non agit perperam, non percutit, non retundit injurias ; fed verbis fuavibus placidè refpondet : *Et eloquium tuum dulce.*

13 Equidem quod improprium animæ alicui amanti
gravius impingi posset, quàm eam brutam nigramque
appellare? hic autem ipse titulus sponsæ datus fuit, sed
quid eam respondisse putatis? *Nigra sum, sed formosa
filia Ierusalem*; ubi S. Bernardus ita discarrit: *Non red-
didit maledictum pro maledicto, sed etiam benedixit, fi-
lias Ierusalem vocans, quæ magis pro sua nequitia filie
Babylonis vel filie Baal appellari meruerant*. Ita quoque
Anna Samuelis mater, quando de ebrietate redargueba-
tur, suaviter respondit: *nequaquam Domine mi*. Circa
quæ verba subtiliter commentans D. Chryf. ait: *qui con-
tumeliosè locutus fuerat, eum appellat Dominum*: ita &
in die Pentecostes quando Apostolis à Synagoga inju-
riam passis, utpotè de ebrietatis vicio injustè reprehen-
sis (*quia musto pleni sunt isti*) nomine omnium respon-
dit S. Petrus: *non sicut vos aestimatis, hi ebrii sunt*. Ubi
idem dictus S. Doctor eandem notat virtutem, inquit: *non
dixit, sicut vos subsannatis, neque sicut vos ridetis, sed
sicut suspicamini*. Quæ aded miris responsio tantæ fuit
efficaciæ, ut mortale plurimorum Judæorum odium pla-
carit, eosque permoverit, ut benignas prædicationi S.
Petri aures præberent, & aliquot eorum millia ad Chri-
sti fidem perducerentur; & quid mirum? *responsio mollis
frangit iram*.

Manfi Bibl. Pred. Tom. II.

S. Amb. l. 1. de
offic. c. 7.

patienter sufferenda, exemplum nobis proponit silentii ejusdem Vatis, ipsumque veluti normam, quam imitemur, porrò exhibet in hæc verba: *Quid enim est opus moveri, cum audimus convitia? Cur non imitemur dicentem: obmutui, & humiliatus sum, & filii à bonis? An hoc dixit tantummodo, & non fecit David? imo & fecit, nam cum ei convitiaretur Semei, tacebat David, & quamvis sepius armatis, non retorquebat convitium, non ultionem querebat, eoque, ut dicente sibi Sarnia filio, quod vindicare in eum vellet, non permisit. Ibat ergo tanquam mutus, & humiliatus, ita tacens, nec movebatur, cum vir appellaretur sanguinum, qui erat confusus propriæ mansuetudinis.* Orig. ingeniosam, & utilem scripsit homiliam super hunc Pl. 38. in quo David sepius se unicum opprobriorum inimicorum suorum scopum fuisse, eademque patienter, & in silentio pertulisse repetit: in hac homilia inter cætera dicit: *dum constitit peccator adversum me, obmutui, & filii à bonis, id est, si quando peccator astitit adversum me, & loquebatur de me male, & obrectabat, atque irritabat me, ut similia ei redderem, & paria de meo ore proferrem, ego in illo tempore silentium meditabar, ut nihil penitus responderem.* Pergit idem Origenes ulterius ostendendo, quod licet homines parum timorati continuo studeant, ut invenire modum possint receptas vindicandi injurias, anima tamen hominis iusti in mediis injuriis taceat, & patientiam exerceat; horum namque verborum: *filii à bonis*, hunc sensum esse dicit: *non dixit, & filius, tantummodo, sed à bonis filii, in quo ostendit, quod cum sint in me bona, & edoctus, atque institutus sum bonis dogmatibus, atque disciplinis, & possim etiam ceteros docere, quæ bona sunt, tamen in eo tempore quo peccator constitit adversum me, & convitiis laceffit, ac iurgiis, ego etiam bona verba cohibeo, & reprimo, ne vel illi ignem sue perditionis inflammem, dum non potest pariter parere malis, & conspiciere bona, ne sermonum meorum faciam detrimentum.* Idem quoque ulterius demonstrat, quod virtus, & perfectio animæ iustæ in tacendo, & nonnunquam etiam in loquendo suo tempore consistat: *si aliquantum profeci, nondum tamen perfectus sum, & taceo, & sero convitia patienter, neque quicquam omnino respondeo. Si vero sum perfectus, non taceo.* At verò quisnam est modus linguam innoxie laxandi? *sum maledicor, benedico, sicut & Paulus dicebat, maledicimur, & benedicimus.*

Cass. Coll. 16.
c. 26.
Vilissima
doctrina pro
injuriato.

4 Cassianus eximius ille spiritualis vitæ Magister, sequentem habet doctrinam, monachis quidem traditam, attamen omnibus, cujuscunque demum sint vocationis, utilissimam; dicit enim: *Hæc ab his qui sodalitatibus affectum cupiunt inviolabilem custodire, præ omnibus observanda censemus, ut primum cujuscunque injuriis laceffus, non solum labia, sed etiam profunda pectoris sui Monachus tranquilla custodiat: quæ tamen si senseris vel tenuiter fuisse turbata, omni semetipsum tacurnitate contineat, & illud quod Psalmista commemorat, diligenter observet: turbatus sum, & non sum locutus, & dixi custodiam vias meas, &c.* Nec præsentem considerans statum ea proferat, quæ ad horam turbulentus suggerit furor dictasque animus exasperatus, sed vel recolat gratiam præteritæ charitatis, vel reformanda pacis redintegrationem mente prospicias. Mysterio utique non vacat phrasis illa Prophetæ, quæ se ori suo custodiam sive vigiliam adhibuisse, dicit: *Posui ori meo custodiam.* Etenim vigilum officium postulat, ut se juxta portam statuunt, eamque custodiant, ne quis inde egrediatur, qui violenter in urbe retinetur; eodem modo David dicere voluisse videtur, se appetitum irascibilem intra se captivum, ligatum, & timore Dei, patientia, mansuetudine, & charitate (quæ vinculum perfectionis appellatur) astrictum, & vinctum tenuisse, ne in verba iracunda prorumperet; quænam verò erat hæc custodia? *Obmutui, & filii, cum enim verissimum sit, quod patientia opus perfectum habet, ut Doctor Angelicus testatur, veræ & perfectæ sapientiæ indicium erit, inter opprobria tacere: Meritum sumitur ex parte patientis, inquit S. Thomas, patientiam quam habuit, ostendit, cum dicit: Obmutui. Signum patientiæ est, quod homo cum verba opprobrii inferuntur ei, non reddat malum pro malo; sicut Christus 1. Petri 2. cum malediceretur, non maledicebat: Obmutui ab opprobriis contra proximum. S. Valerianus in quadam homilia, de bono conservanda pacis, ad nostram instructionem*

Similitudo
Vigilum
ponas Civitatis.
Pl. 38.

Colof. 1. v. 14.
Jac. 1. 4.

S. Valerian.
hom. 11.

ita scribit: *Beatos illos judico, qui verba labiorum suorum tacito ore custodiunt, & memores celestium mandatorum aliena vocis contumeliam non requirunt. Cessant enim odia, ubi non reputatur injuria, nec habet ullam virtutem iracundia, si desit unius in contentione persona. Ita duplex patientiam manet victoria, hominem vicisse proprios animorum motus, & temperasse motus alienos.*

5 Quotidiana nos docet experientia, quod quando ventus aliquid fortitur, quod ipsum promoveat, ingentem excitet strepitum, & rumorem; quando verò nullum habet subsidium, placide se componat; sic enim videbitur, quod si unam portam solam alicujus conclavis aperueritis, ventus nullum prorsus strepitum faciat; e contra verò si etiam aliam directè ex opposito collocatam, patulam esse feceritis, subito ventus furere, omniaque quæ in conclavi sunt, evertere solet. Idem quoque accidit, quando inter litigantes ambo simul, scilicet injuriator, & injuriatus ora sua aperiunt, ita ut si unus verbum aliquod pungitivum in medium protulerit, alter vicissim verbo magis injurioso respondeat; nunc enim à verbis transitur ad rixas; ab his verò ad vulnera, & tandem ad strages, & cædes. Unde Ecclesiasticus monet, inquit: *Audisti verbum adversum proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te disrumpet.* Quidnam verò hisce verbis insinuare nobis voluit? Hoc nimirum, quod videlicet si aliquam inaudieris contumeliam, quæ famam & honorem tuum lædat, te mortifices non ulciscendo eandem; quando cor, & mentem nostram impetuosis quidam alieni furoris ventus ingreditur, non aperiamus oris nostri portam, ad illi se opponendum, faciendamque insistentiam; sed potius commoriatur in te, fidens quoniam non te disrumpet; unicum enim verbum, licet contumeliosum sit, non te faciet crepare, si quieto animo illud exceperis, illudque minime ultus fueris. Conserva semper accensum lumen illud, quod habitationis tuæ tenebras in obcuritate noctis diffugat; quod si verò portam vel fenestram aperueris, & lumen extinguetur, & tu in tenebrarum obcuritate hincinde palpitabis. Quot sunt, qui in æternæ damnationis barathrum præcipitantur, eo quod aperiendo portam, id est, os ad repellendam injuriam, charitatis erga proximos nostrum lumen extrinxerunt? *Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, inquit S. Joan. qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit, quo eat.* D. Chrys. ad hoc propositum ita scribit: *non vides in adibus, quando ex adverso, & directè steterint due janua, sitque ventus vehemens, si alteram clauseris, nihil prodest ventus, sed magnam partem ejus iterum præscinditur: nunc quoque due sunt janua, os tuum, & os ejus, quæ te contumeliis afficit, & convitiis, si tuam clauseris, extinguis totum spiritum, si autem aperueris, non potest cohiberi. De hac quoque similitudine prius his verbis dixerat: Os est ostium, claudere & obsere, ut & lucem præbeat, & externam repellat irruptionem; ut exempli causa, si te contumelia afficit, os claudere, nam si aperueris, ventum excitas, & ventilas.*

6 Pater Drexelius curiosam quandam, huicque proposito nostro accommodam refert historiam. Cum enim mulier quædam apud virum quendam sapientem & discretum de marito suo conquereretur, quod quasi semper ebrius quotidie cum ipsa contenderet, injuriis illam onetando, quas illa reciprocis injuriis rependens, pacem domus turbabat; vir autem ille huic mulieri de remedio providere volens, ne deinceps major in domo ejus accenderetur ignis, nec ipsa ad reciproca impropria prorumperet, aquam è vicino fonte hauritam illam sumere jussit, eandemque marito domum redeunte, in toto tempore quo vir ejus injurias evomebat, clauso ore retinere: quod consilium ipsa promptè executâ, virtutemque aquæ admirata fuit, utpotè cui hanc attribuebat virtutem, quod iram ejus compeccisset, ne referret injurias, non se reflectens, quod eandem per tacurnitatem, & silentium superasset. Cui historiarum optimè, & appositè quadrat dictum illud Sapientis: *qui dimittit aquam, caput est iurgiorum; si enim mulier illa aquam expuisset ad reddendum impropria pro improprietis, irreconciliabiles excitasset contentiones, majorisque iræ, & furoris ignem in ambobus accendisset.* Unde D. Gregorius M. ait: *Aqua dimittitur, cum lingua fluxus effunditur.* D. Chrys. patet

Aliud simile
veneri.

Eccl. 19. 10.

S. Joan. 1. 10.

Chrysost. H.
et ad 1. Th. 6.

Lepida
historia.

Prov. 11. 24.

S. Greg. 1. 1.
mor. c. 81.

Varia considerantur damna eorum, qui verbis amarioris injurias à se repellere conantur.

THEMA.

Fatnus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat injuriam, callidus est. Prov. 12. v. 16.

Sapiens dissimulationem injuriarum laudare volens, cum exilis judicii stultumque esse affirmat, qui injuriatus irascitur; quandoquidem dexteritas, prudentia, & sagacitas injurias contemnere, & dissimulare suadeant. Fatnus statim indicat iram, &c. Quod igitur Deus opprobriorum oblivionem nobis præscripserit, summi nobis beneficii loco id reputare debemus, siquidem ex hujus adimpletione maxima subterfugimus, & irreparabilia damna; hinc S. Isidorus Pelus. suadet, dicens; non modo pro acceptis beneficiis, sed etiam pro eo, quod injuriam inferre prohibitus es, gratiam se Deo habere convenit; nam hoc quoque etiam si tibi mirum atque ab hominum opinione alienum videatur, maximum beneficii genus est. Porro Dion. Carth. observat: interdum accipitur callidus pro astuto seu sagace, sicque qui dissimulat injuriam suam, habendo se ac si eam nesciret, atque ut penitus eam obliviscatur, callidus est, id est, astutus, & sagax. Enimvero cum injuria jam de facto recepta sit, jamque sit inflicto vulnus, illud quidem præteriri non potest; suadet tamen prudentia, ut vulnus inflicto curetur, non vero exacerbetur, & acerbioribus, & incurabilioribus vulneribus recipiendis homo non exponatur.

Elias Cretens. Commentator Nazianz. autoritatem refert Platonis, qui inter alias suas sententias hanc quoque tradit: *præstabilius atque optabilius esse, injuriam affici, quam injuriam inferre; hoc enim vitium est, nempe injuriam inferre, unde etiam vituperatur, ac legibus vindicatur, illud autem minime.* Lact. Firm. notabile quoddam injurias ulciscantis considerat præjudicium, id est, imitationem hominis maligni, iracundi, & pessimi; talis enim est persona injuriatrix: cujus exemplo injuriam passus, per iracundiam se seduci permittit, ut laxet linguam suam ad similitudinem illius, gravioribus magisque vituperosis contumeliis accepta retorquendo impropria; qui malum imitatur, inquit, bonus esse nulla pæte potest. Priusquam hoc loco argumentum quoddam à S. Basilio formatum in medium adducam, supponere vos velim, quod contumelia pessimum quoddam sit lolum, & zizania, ut in primo discursu probavimus, utpotè quod semen est demonis, adeoque omnibus nobis est abominanda, & detestanda: cur igitur nos quoque turpi hoc inquinamento maculare volumus, vicissim contumeliando eos, à quibus injuriam accepimus? nam ut D. Chryl. ait: *nihil ita implet mentem foridibus, ut ira intus consistens.* Porro quod nos defendamus, nostramque palam faciamus innocentiam, famam quoque, & reputationem læsam reparemus, quid longè diversum est ab eo, quod est injurias acceptas reciproci injuriis compensare. Jam verò inquit S. Basilius, si malum est contumelia, ejus incitationem fuge. Noli tuo adversario pro magistro uti, nec quod odio prosequeris, hoc emulari, nec fieri velut speculum irati velis, illius formam in te ipso ostendens. Tu in injuriatore reprehendis temeritatem, quia videlicet contra te linguam ad impropria laxavit; quod si tu idem contra ipsum feceris, consequens est, ut eadem quoque pice tu maculeris. Præterea ut benè advertit S. Ambr. si habetas, quo redarguas arguentem, melius tacebis, ne redarguendi vicissitudine commotionem tuam prodas. Seneca ut nos ab ultione injuriarum dehortetur, ita ad propositum nostrum loquitur: *quanto satius est sanari injuriam, quam ulcisci? multum temporis ultio absumis, multis se injuriis objicis, dum una dolet. Dintius irascimur omnes quam ledimur, quanto melius est igitur abire in diversum, nec vitia vitis componere?* Quod si tu velut vitium fugiendum æstimas contumeliam, quæ in proximum evomitur, utique si contra injuriatorem similes per vindictam evomas, cum ipso in eodem vitio communicabis, vitiumque vitio augebis. Idem quoque Am-

Pro magna reputandum quod nobis præcipitur Deus oblivionem injuriarum.

S. Isid. Pel. l. 1. c. 144.

Dion. Carth. in Prov.

Ellas Orat. 3. Nazianz. Injuriam inferre, unde etiam vituperatur, ac legibus vindicatur, illud autem minime. Lact. Firm. notabile quoddam injurias ulciscantis considerat præjudicium, id est, imitationem hominis maligni, iracundi, & pessimi. Lact. Firm. l. 6. de veratibus.

S. Chryl. ad hom. 22.

S. Basil. H. m. de ira. Injuriam inferre, unde etiam vituperatur, ac legibus vindicatur, illud autem minime. Lact. Firm. l. 6. de veratibus.

S. Ambr. in Ps. 57.

Seneca l. 3. de ira c. 27.

riter silentium inter injurias sequenti motivo suadet, dicit enim: *malum hominem tacendo, & locum dando melius vincis, quam respondendo, quia malitia non instruitur sermonibus, sed excitatur.* Sicut enim ignem extinguere volens, caves, ne oleum ei infundas, secus enim flamma ejus magis accenderetur; eodem modo verbum iracundum injuriatorem magis accendit, ad multiplicandum impropria, juxta illud: *sermo durus suscitatur furor.* S. Valer. in præallegata homilia post considerata sequentia Psalmi ita verba: *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantia labiis meis,* inquit: *si non vis injuriam pati, religa plectrum oris tui, & obtura aures tuas, ne ad te irascentis fratris verba perveniant, aut certe si pervenerint, silentio deputentur; sic fit ut conceptus furor virtutem perdat, si uno tacente alter solus insanias.* Epictetus insignis Philosophus ita hac de re discursit: *Audire convitia, quid ipsum per se est? adsta lapidi, eique convitiare. Quid proficies? si quis ergo ut lapis audieris, quam è suis maledictis capiet utilitatem convitiator? si convitiator ejus cui maledicit, imbecillitatem tanquam scalam prehenderit, tunc aliquid proficies.* Agaton Abbas dicere solebat: *si habitas cum proximo, esto sicut columba lapidea, quasi injuriatur, non irascitur.* S. Bern. in quodam sermonum suorum, de modo bene vivendi, modum nos docet vitam agendi tranquillam, & imperturbabilem, tametsi foris maledicentis, & contumeliis impetamur; dicit enim: *quamvis te quisquam irriter, quamvis convitium dicat, quamvis injuriam faciat, quamvis afficiat contumeliis, tu sile, tu tace, tu dissimula, tu contemne, tu non loquaris, tu tene silentium, ad injuriam non respondeas, convitium non resorquas.* Sed dicetis forsitan, hoc ipsum signum esse hominis ignari; at contra est, quia ut idem mox subdit Sanctus: *Tacendo citius vincis.*

Porro si meritum dignoscere vultis excellens, quod quis se ipsum vincendo, & mortificando, ne respondeat lucratur, doctrinam audite in vitis patrum memoratam. Abbas itaque Pimenius, ut refert Rufinus, interrogatus aliquando, qualiter hoc Christi dictum (*maioris hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat pro amicis suis*) executioni mandari posset, ita respondit: *si quis audit verbum malum à proximo suo, & cum possit similia respondere, pugnat tamen in corde suo portare laborem, & vim facit, ne respondeat malum, ut contristet illum, talis animam suam ponit pro amico suo.* Nihilominus si taciturnitas nostra injuriantem magis exstimulatura esset adversum nos, sicuti tunc iracundiam ejus magis accendere non convenit, ita quoque igni isti aquam subministrare decens est, id est, placidè humiliterque respondere, quia *responsio mollis frangit iram.* Quapropter S. Ant. ita nos in præsentem admonet, dicens: *aliquando contumelia est sufferenda, & hoc ratione evitanda temeritatis, juxta illud Prov. 21. ne respondeas stulto juxta stulticiam suam, nec ei similis efficiaris.* Tacere quippe, & non respondere contumeliantis, quando quis hoc faceret, ut sic tacens magis provocaret illum ad iracundiam, peccatum esset; sed tacere, ne & ipse respondens incurras contumelias, vel magis illum ad iracundiam accendas, debitum est, & virtuosum. Quod idem punctum diu ante S. Aug. attigerat, quando ita discursit: *ille injuriam fecit, & injuriam faciendo gravi se ipsum vulnere percussit. Tu vulnus fratris tui contemnis? tu eum vides perire, vel perisse, & negligis? peior es tacendo, quam ille convitiando.* Quando ergo in nobis aliquis peccat, habeamus magnam curam non pro nobis (nam gloriosum est injuriam oblivisci) sed obliviscere injuriam tuam, non vulnus fratris tui. Si itaque benigno responso venenum iræ, & rancoris è corde iratissimo extirpare possimus, nonne id facere omnino ratio suadebit, & charitas Christiana? siquidem responsio mollis frangit iram. Tandem S. Joan. Climacus, qua alia in occasione tacere non debeamus, nos verbis docet sequentibus: *Cum nos ipsi duntaxat contumeliosius tractamur, omnino tacendum est, tunc enim lucri comparandi est tempus; ubi vero contumelia in alterius quoque damnum redundat, tum mutua charitatis, & pacis indissolubilis vinculum exigit, ut pro altero respondeamus.*

S. Ambrosius.

brosius post traditum prædictum consilium subiungit: *Melius est dissimulare injuriam, quam cum redarguis, vindicare. Bonus mutus qui loqui male nescit, cuius ex ore crimen exire non novit. Quod si injuria injuriam rependis, linguam tuam, imo & cor tuum iisdem sordibus contaminabis, quas in æmulo tuo exhibuisti.*

Beda.

3 Quando Hebrei increduli Christum velut demoniacum calumniabantur, facile ipsi erat respondere, ipsosque tales esse perspicue probare; & tamen ad nostram instructionem id ipsum facere noluit, nam ut V. Beda ait: *Accepta injuria, etiam quod verum erat, dicere veritas noluit, ne non dixisse veritatem, sed provocatus contumeliam reddidisse videretur: ex qua re quid nobis innuitur, nisi ut eo tempore quo a proximis ex falsitate contumelias accipimus, eorum etiam vera mala taceamus, ne ministerium iustæ correctionis in arma vertatur furoris? Quænam est exculatio, dicebat olim cuidam vindicativo D. Chrysostomus, quod te defendas, dicendo te esse provocatum ad iracundiam? Sed valde me, inquit, ille irritavit. Quid hoc est? Tunc enim maxime oportet philosophari; nam quando non incitantur, feras quoque mansuetas esse videmus, non enim semper furore ipsas ferri cernimus, sed quando irritantur. Quare si tunc solummodo quiescimus, quando nemo irritat, in quo bellis præstamus? illa tamen iuste plerumque moventur; tu vero inferarum incidens morem, unde tibi excusationem parabis? Homo ratione præditus est, estque ferociter ab ejus natura alienum, utpotè cui humanitas propria esse debet; ac proinde tametsi homo irritetur, ratio tamen sensui prædominari, & irascibilem vim reprimere, & refranare debet; secus enim si fecerit, feras imitabitur, quæ provocatæ, & irritatæ mordere incipiunt. Qui faciliter ad furorem, & vindictas prorumpit, natura sua ferax, & inhumanus esse solet; quod si igitur adversus injuriatorem retorqueamus injuriam, & appetitu vindicativo nos seduci permittamus, simul injuriatoris truculentiam, & barbariem participabimus. Hoc motivo Antoninus Imperator usus est, ut se ab iracundia revocaret, dicere enim solebat: *Optima ratio est, ne similis fias ei, qui injuriam fecit. Videmus per experientiam, quod dum quis injuriis opprimitur, facile ad graviora impropria refundenda, imò infligenda verbera inducatur; aliud verò nos S. Augustinus docet in libro, de sermone Domini in Monte; verba enim sequentia Salvatoris nostri declarans: Audistis quia dictum est antiquis; oculum pro oculo, dentem pro dente; ego autem dico vobis, non resistere adversus malum, sed si quis te percusserit in maxillam, præbe illi & alteram, super illa, inquam, verba ita scribit S. Doct. Pharisearum justitia minor est, non excedere vindictæ modum, ne plus rependas quisque quam accepit; magnus hic gradus est, nemo enim facile invenitur, qui pugno accepto, pugnum reddere non velit, & uno convitiante verbo audito, unum, & quod tantundem valeat, referre contentus sit, sed siue ira perturbatus immoderate vindicat, siue quia justum putat, cum qui laeserit prior, gravius ledi quam laesus est qui non laeserit. Talem animam magna ex parte refranavit lex, in qua scriptum est: oculum pro oculo, dentem pro dente, &c. quibus nominibus significatur modus, ut injuriam vindicta non transeat, & hæc est pacis inchoatio. Perfecta autem pax est, talem penitus non nosse vindictam. Nimirum S. Doctor considerabat, quod sæpius in praxi, ab iis qui injuriam passi sunt, exerceri videmus, non enim illis sufficit, injuriam illatam similibus rependisse contumelias, sed ut plurimum ad verbera, & vulnera prorumpunt, propriaque facultates, parentes, amicos, vitam, sæpe etiam famam, & existimationem manifestis periculis prostituunt, dum per manum publicæ justitiæ mori coguntur, in pœnam homicidiorum, quæ committunt. Quot igitur majus est lucrum, quod nobis comparamus dissimulando, & negligendo injurias, & ostendendo nos illis longè esse superiores? sed nemo facile invenitur, qui pugno accepto &c. Vix autem nobis, si dum irritamur, ab vi irascibili nos sine freno seduci patiamur. Ascintilla una augetur ignis, inquit Ecclesiasticus, & ab uno doloso augetur sanguis. Mystica quoque sunt illa S. Jacobi Apostoli verba, de damnis linguæ ita differentis: *Ecce quantus ignis, quam magnam situlam incendit, & lingua ignis est.* Etenim unicuique**

duntaxat improprietatis verbum ad accendendum inextinguibilem quandam ignem sufficit, qui demum integras familias, civitates, provincias, & regna devastat. Quot bellorum inquietudines suam ab unico verbo odioso habuere originem? In hoc igitur viri sapientis prudentia consistit, ut si quando iracundiæ igne in æmulo suo ardere conspiciat, in contumelias minimè prorumpat, quin potius per prudentiam, & discretionem suam eundem extinguat, ne flamma illa ulterius exardescens, se cum omnibus suis consumat, implacabiles nutriendo inimicitias.

4 S. Dorotheus in sermone, de ira & injuriarum memoria non habenda, sequentia tradit documenta, inquiens: *Ignem qui accendit, primum quidem exiguum habet prunam seu carbunculum. Id sanè verbum significat, quod fratrem astricit, & affligit. Rursum enim ecce parvula est pruna; quid enim, obsecro, est verbum fratris tui? si equo animo tuleris illud, exinexisti prunam illam ignitam; quod si perstiteris, cogitando, & mente volvendo cur illud, & illud mihi dixit, cur ita locutus est? habeo quod illi invicem dicam; en ligna, & fomenta adjecisti; & fumum fecisti, quod est perturbatio. Perturbatio autem est motus, seu conflictatio, pugnae cogitationum, quæ cor nostrum excitant, & audax animosumque reddunt illud &c. Paulò post idem S. nobis insinuat, seu potius improprietat, quod ignem illum à principio non extingimus, qui postea in magnum crevit incendium: *Sic quoque animo, inquit, verbum illud tui fratris pertulisses, quam facillimè prunulam illam potuisses extinguere, antequam animus tuus perturbaretur? Moxque subiungit: Si pergas ignem accendere, & fumum excitare, cor tuum scilicet variis cogitationibus irritando, & in audaciam te met his verbis hortando: cur illud, & illud mihi dixit? habeo & ego quod illi dicam. Ex hac voluti retaliationis & conflictu seu tumultu cogitationum cum exagitur, & accenditur cor, suboritur veluti quedam flamma, & furoris accessio. Tertullianus in libro, de patientia, argumentum quoddam format, quo unicuique id ipsum, seriò ponderanti facile persuadet, ut ad quamvis illatam injuriam se surdum exhibeat; dicit enim: *Si parum equanimiter audiam dictum aliquod in me protervum, aut nequam; reddam & ipse amaritudinis vicem necesse est, aut cruciabor impatiente muta. At qui hujusmodi dictis aures obstruxerit, ab utroque incommodo eripietur; neque loquens maledicet, neque tacens affligitur.***

5 Considerari quoque hoc loco aliud quoddam potest damnum, super nos ipsos recidens ex offensa quam proximis nostris machinamur. Quando invidi Josephi fratres mortem illi inferre statuerant, Ruben se interposuit, sequens adducens motivum: *Melius est, ut venundetur Ismaelitis, & manus nostra non polluantur, frater enim, & caro nostra est; & acquieverunt fratres sermonibus illius. Oleaster legit: Quæ utilitas si occiderimus, seu quæ vindicta? & subdit: Expendere debet qui alteri vult nocere, an sibi etiam noceat, & magis; nam Iudas hac consideratione fratres ab homicidio deteruit, quibus suadebat, non solum puerum, sed sibi malum facere; cum puer esset caro eorum & frater. Enimverò si legi Evangelicæ fidem habere volumus, proximum utique fratris loco habere debemus, & dicere: *Frater, & caro nostra est;* ac proinde si improprietatem nobis factam ulciscimur, & ipsum offendimus, & nosmetipsos, præterquam quod ejus choletam adaugendo, eumque magis irritando, manifesto nos exponimus periculo, ne tota tempestas super nos redundet; Deus enim iusto judicio suo in pœnam non tolerari à nobis vel minimi verbi asperi petuntur, ut incidamus in rixas, duella, inimicitias mortales, perpetuæque jacturæ involvamus. Seneca inquit: *Plus mihi nocitura est ira, quam injuria. Quid ni plus? Illius modus certus est, ista quousque me latura sit, incertum est. Non possum, inquit, pati, grave est injuriam sustinere. Mentiris, quis enim injuriam non potest ferre, qui potest iram? adice nunc quod id agis, ut & iram feras, & injuriam. Quæ ratione dicere potes, te verbum quoddam mordax sustinere non posse, cum tamen irascendo adversario tuo, necessum sit, ut intra viscera tua ardere incipias bile, iracundia, rancore, & odio, unde cor tuum acerbissime cruciabitur? Quomodo majores tolerare poteris**

S. Dorotheus. Insignis comparatio prunæ ardentiæ, ad verbum injuriarum.

Tertul. l. de patientia c. 8.

Offensa, qui proximo machinamur, recidit in nos. Gen. 37. 27.

Oleaster ibi.

Sen. l. 3. de ira c. 26.

Mendax est qui dicit quod verbum injuriarum ferre non queat, cum tamen iram ferre possit.

S. Chrysostomus. Hom. 83. in Matth. Qui irritatus injuria, se vindicat, ferre similes est.

S. Aug. l. 4. l. 1. de l. Domini in monte c. 29.

A verbis, injurias eorum dentibus, veniunt ad verbera.

Ecclesi. 11. 34. Jac. 3. 5. Ex unico verbo improprietatis una ma- gna incendit ma-

teris inimici tui insultus, dum is magis irritatus (si quidem sermo durus suscitatur furor) insuper pericula suscitatur rixarum, homicidiorum, aliorumque malorum irreparabilium, quæ ex vindictis resultant? Nunquid incomparabiliter utilis est unicum sustinere verbum mordax, quam in tot se coniecere pericula? plus nobis nocitura est ira, quam injuria. Ira furor brevis, ideo quæ rationis nos judicio, & discursu destituit. Hugo Cardinalis super propositi thematis verba: *Fatus statim indicat iram suam*, hanc Glossam adjicit: *Contumeliam scilicet pro contumeliis ulciscendo se reddens. Provenit autem hac festinata indicatio ira vel contumeliosa reprehensio, de parvitate cordis. Tamen enim iracundus sibi persuadeat, quod ulciscendo se suam probet generositatem, quodque exinde gloriam, & honorem reportet, ipsiusmet tamen Spir. S. testimonio certum est, quod se judicio, & ratione destitutum esse demonstrat, nam fatus statim indicat iram suam; præterquam quod se angust, & ignavi cordis esse ostendat; quia melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatoris virtutem.*

Prov. 15. 1.

Hug. Card.
Prov. 12. 16.

Prov. 16. 7. 12.

Michab. 6.

Muleti error
qui se ulci-
scendo, ad-
versarium
vincere, &
suo humore
confutere
pretendit.Chryt.
Pl. 7.S. Cyprian.
Epist. 55.
ad Corn.Chrytost.
Hom. 11.
de B. Philo-
sopho.S. Thom. 2.
Villanova
ser. 10. ser. 6.
Cinev.
Alium ver-
bi, & factu
indens, per-
scriptum in-
gulari in pro-
prio corde
Ruffin. l. 1. n.
88. in vit. Pac.Chrytost.
Hom. 11.
de similitudine
& ira.

proximum inquit: *Quam veniam sperabimus, qui nos tali bellua ultra dedimus? esto contumelia te affecerit conservus, nonne tu sape Deo contumeliam facis? quid equale inter Dominum, & servum? atque hic interdum contumeliose habitus contumeliam forte reposuit, & exasperatus est; in nulla accepta injuria, adversus Dominum contumeliose agis, & quod magis est, non solum ab illo indigno non tractatus, sed perpetuis quotidie beneficiis affectus.*

8 Est & aliud quoddam potentissimum motivum, sed à paucis pro dignitate ponderatur, & executioni mandatur; quia si injurias ulciscere volumus, non solum duos, sed tres offendimus; primo scilicet nos ipsos, ut superius probavimus; secundo proximum; & tertio (quod maximum est) Deum, legem ejus Divinam concalcando, respectumque ei debitum sub pedibus sterno; sed quod offensam maximè gravat, est, quia Deo injuriamur, à quo nihil mali recepimus, nec opprobria ulla, sed innumerabilia bona. Si injurianti nobis injuriamur, malum reddimus pro malo; aut si Deum offendimus, summè nobis beneficium, bona recompensamus malis, cumque lædimus, qui de tali temeritate ultionem accipere solet, & poterit.

Vicio in-
juriarum tres
indies.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Indignè ferendo injurias, iis eor nostrum vivaciter vulneratum monstramus, secus enim bona conscientia nos imperturbabiles reddere debet; necesse aliis injurias vindicandi modus efficacior, quam si illas à nobis sperni monstre-
mus.

THEMA.

Omnis injuria proximi ne memineris, & nihil agas in operibus injuria. Eccl. 10. v. 6.

IN discursu præcedenti aliqua consideravimus præjudicia eorum, qui injurias retundunt; superest modò, ut aliquas alias, præter jam dictas, ex dissimulatione, & opprobriorum condonatione resultantes examinemus utilitates; præsertim cum Sapiens dicat: *Fatus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat injuriam, callidus est.* Ubi S. Hieron. pro callidus, sapiens legit; homo itaque ex illi præditus judicio, mox ignem concipit, indignatur, injurias refundit, secus verò sapiens: unde idem S. ait: *alia translatio sic habet, stultus eadem hora pronunciat iram suam, occultat autem ignominiam suam astutus, q. d. homo judiciosus, sapiens, & prudens celat passiones suas, reprimit, & refrænât irascibilem, ad minus propter reputationem humanam; occultat ignominiam suam.* Porro si talis ei injuria inferatur, quæ ipsum diffamare posset, ad diffamandum ipsum, vel si aliquod ejus vitium vel excessus tangatur, cujus aut reus, aut de quo suspectus esse posset, & ipse tunc indignatur, suam tunc magis publicat, & dilatat maculam; econtra verò si in silentio idem acceptum dissimularet, injuria ei parum noceret, neque illius notitia ad alios, nisi fortè ad paucos, transmitteretur. Hinc Cajetanus ait: *Tegit ignominiam ingeniosus, stultitia adscribitur indicare in die (hoc est manifeste) iram suam, comminando & manifestando se vindicaturum ignominiam, quam passus est: contra tegens illatam sibi injuriam, ingeniosus est.*

Prov. 12. 6.
S. Hieron. ibid.Dissimulatio
injuriam, ha-
betur pro vi-
ro prudente.

Cajet.

2 Propheta Regius quondam gloriari auditus est: *super inimicos meos prudentem me fecisti: quam David super adversarios suos à DEO obtinuit prudentiam? non aliam judicio meo, quam quod injurias sibi illatas, in silentio, & absque indignatione, sciverit dissimulare.* Quia ut S. Ambrosius ait: *Is qui cito injuria movetur, facit se dignum videri contumelia, dum vult ea indignus probari: melior est itaque, qui contemnit injuriam, quam qui dolet; qui enim contemnit, quasi non sentiat, ita despiciat; qui autem dolet, quasi senserit, torquetur.* Si quis lentire se monstrat, se tactum esse perhibet, & dolorem experiri, atque de culpa se suspectum reddit; econtra verò contumeliam spernere, signum est conscientie mundæ. Hinc S. Bernardus providè con-

Ps. 118. 68.
Quam
fuerit pruden-
tia David
super injuri-
as suas.S. Amb.
l. 1. de offic.
c. 6.S. Bern. de
modo bene
vivendi l. 4.

sulebat, dicens: Cum derogatur tibi, tu ora; quando aliquis maledixit tibi, tu benedic ei, qui maledixit tibi; tu tranquilla mente aliorum calumnias disperde; respice probra illata contumelia, despiciendo super irrisum probra. Quod idem de recta conscientia punctum in capite antecedenti tractaverat idem S. Ambrosius; quando namque quis innocens se rodi advertit, injuriam non persequitur, ad impropria non indignatur. Iusti est dissimulare, inquit ille, nihil loqui, tenere fructum bonae conscientiae, plus omittere bonorum iudicio, quam criminantis insolentiae, contentum esse gravitate morum suorum, hoc est enim filere a bonis, quia bene sibi conscius, falsis non debet moveri, nec aestimare plus ponderis in alieno esse convitio, quam in suo testimonio. S. Ildorus Pelusiotus ad quendam suorum scribit: Non hoc age, ne quis te injuria afficiat; neque enim in nostra est facultate positum, efficere ne injuriis afficiamur, imo sicut bonitas illorum, qui vitam ducunt irreprehensibilem, spina esse solet in oculis impiorum, ita quoque plurimum subjecta est vilipendiis; qualis igitur est virtus illa quae in facultate nostra est constituta, quamque hic Sanctus nobis suadet? ne afficere possit, ne maxime velit; id est, vivere eo modo, ut nullum injuriator habeat fundamentum, cui suum possit inniti improprium; quod si enim irreprehensibilem haberemus conscientiam, nihil utique esset, quod turbare nos posset, sed omnes derideremus injurias, fieretque, ut dicere possemus cum Philosopho illo: Ego ita vivam, ut illi nemo credat. Ponderatione digna est illa D. Chrysostomi doctrina, dicentis: si quando convitiis appetimur, cum oporteret excusare, & in gratiam redire, frequenter excitamus incendium, ac ferarum in morem exsilimus in convitiatores, revocantes, obstricto collo trahentes, supplicium reposcentes; atqui his ipsi falsis suspicionem de nobis confirmamus, nam si cupis exprobrantibus ostendere te non esse temulentum, ostende per mansuetudinem, ostende per humanitatem, non per contumelias, & convitia. Nam si percusseris eum qui te affecit convitiis, temulentiam tuam condemnaturi sunt omnes. Unde S. Ambrosius suadet, ut non solum, quando innocentes sumus, verum etiam quando omni reatu non caremus, in opprobriis tacentes, receptam non repellamus injuriam; Tacere debet, inquit, qui recognoscit obiectum, ne vulnus exasperet, & scindatur cicatrix; tacere & qui non recognoscit, audit enim alterius, non suum crimen; quod si referat, suum facit; si tacet, retorquet & convitiantem vulnerat. Idem quoque Sanctus in capite praecedenti dixerat: Bonum est convitium convitio non referre, ne & nos inter detrahentes adnumeremur. Imitemur hunc virum, qui silentio suo redarguebat convitiantes; ostendebat enim virtutem animi sui, quem contumelia non moverent, & conscientia innocentiam manifestabat, qui obiecta non recognosceret (de Jobo loquitur ab amicis suis injuriis affecto) sed quasi aliena videret. At vero si aliquid nobis obijciatur, dum nos purgare volumus, acerbamus, dum ulcisci cupimus, confitemur, cum dicas Scriptura Prov. 27. vers. 12. ne avertas de decoris sermonem, & auferas vestimentum tuum, praeteris enim injuriosus; taceamus ergo praeterea, ne vestimentum nostrum provocatus exuras, scriptum est enim: noli incendere carbones peccatoris, Eccles. 8. ne forte exuraris in igne flamma ejus.

3 D. Chrysost. in Homilia de ira & furore, pulchrum nos modum docet, sine offensa Dei & animae damno vindicandi injurias; ait enim: Nihil ita castigare solet eos qui nos vituperant, quam finos, dum vituperamur, vituperia irrideamus. Alium verò modum Seneca his verbis praescribit: Plurimum contumeliosissimum genus est, non esse visum dignum, ex quo peteretur ultio. D. Chrysostomus in Homilia quadam super Epistolam ad Romanos diffusè hanc materiam tractans, ait: Qui contradicit, ut qui convitiis morsum senserit, contra luctari videtur. Morsum vero sentiens, suspicionem de se praebebat dictorum se conscius esse; si vero deriseris, risu statim sententiam, & iudicium, quod qui audierint, contrite latuerant, exsolvisi. Et si nolueris apertum diderum argumentum accipere, ipsum tuum inimicum interroga, quando magis doleat, an cum prorsus accensus vicissim convitiaris, an cum convitiantem derides? atque hoc po-

stremum magis audies. Neque enim tantum juvat convitiis non impeti, quantum mordet quod te ad iram permoveat, & accendere nequit. Idem quoque Sanctus in alia quadam Homilia super S. Matthaeum idem tangens motivum, ait: Nihil ita cadentes coarctet, ut patientia, modestiaque laetorum, nec securum modo coarctet impetum, sed de precedente exigis poenitentiam, cogisque cadentem, ut a percusso cum modestia illius admiratione discedat. Tertullianus quoque in libro de patientia, meliorem insolentiam injuriatorum vindicandi modum non esse, quam non curare injurias, ait enim: Farigetur improbitas patientia tua, qui visus ictus ille sit, dolore & contumelia constrictus, gravius a Domino vapulat. Plus improbum illum cadis sustinendo; ab eo enim vapulabit, cujus gratia sustines.

4 Seneca in 3. de ira lib. hominem protervum, dum nobis injuriatur, licet non reprehendatur a nobis, suo tamen minimè carere astitit supplicio, liquidem poena illi est injuriam perpetrare. Ac proinde talem ille docet, format discursum: quid interest, quo quisque visio fiat imprudens? imprudentia par in omnibus patrocinium est. Quid ergo inquis, impune eris illi? puta, te velle, tamen non eris. Maxima est enim falsa injuria poena, fecisse. D. autem Chrysost. de eadem injuriarum remittendarum materia, in quadam super Matthaeum Homilia tractans, alios inter non indignandi stimulos, pariter assignat sequentem in haec verba: ponamus mirabilem quendam atque insignem esse virum, quem omnes adultorum, furem, homicidam, latronemque predicent, ille vero nec irrisetur, nec moleste ferat, nec alicujus hujusmodi rei sibi conscius sit; qua igitur inde vituperatione laeditur? nulla profecto. Quid, inquit, si multi malam de ipso habeant opinionem? nulla inquam omnino vituperatione ipse laesus est, sed illi se vituperaverunt, qui alium quam decet, talem virum existimant. Dic quæso: Si quis Solem tenebrarum auctorem existimet, Soline an sibi detrahit? sibi videlicet ipsi, cum insanientis opinionem consequatur. Lingua enim maledica invidi, maligni, & contumeliosi, apud nullos prudentes locum habet, ideoque rumor sinister conceptum bonum de proximo neutiquam imminuit; quin potius saepe adauget, hominemque talem virtutis, & perfectionis cultorem esse demonstrat, quando hic mitis, patientis, vultuque sereno, & imperturbabili excipit improprium.

5 Singulariter verò ponderari meretur in praesenti quidam S. Ambrosii discursus, quando poenam injuriarum, quam ab iniuriato, sed patiente humilique recipit, in hac probat verba: Peccator est qui nos provocat, qui injuriam facit, & nos similes sui fieri desiderat. Denique si taceas, si dissimules, solet dicere: quid taces? loquere si audeas; sed non audeas, murus es, elinguem te feci. Si ergo taceas, plus rumpitur, vultum se reputat, irrisum, posthabitu, atque illusum. Si respondeas, superiorem se factum arbitratur, quia parem invenit; si enim taceas dicitur; Ille convitiatus est huic, contempsit iste. Si referas contumeliam, dicitur: Ambo convitiati sunt; uterque condemnatur, nemo absolvitur. Ergo illius est studium ut irriter, ut similia illi loquar, similia agam. Quapropter S. Nilus saepe consulebat, dicens: In omnibus in quibus injuria afficeris, ad patientiam confugio. Sed quem fructum homo patiens ex injuria reportabit? & super injurias nocumentum devolvetur. D. Chrysostomus ad idem stabilendum intentum, similitudinem corporis penitus impenetrabilis, & consequenter instar adamantis contra quoscunque ictus securi in medium adducit, inquit: Et quemadmodum si corpus adamantinum haberemus, & si innumeris undique telis percereremur, non tamen vulnera reciperemus, non enim a manu tela torquente, sed a corporibus patientibus vulnera fiunt; sic & hic non a petulantium insania, sed a patientium contumelias imbecillitate, injuria, & contumelia constituuntur. Nec est, quod quis sibi persuadeat, quod impropria ridens, Bocciue aestimans, reus reputandus sit; cujus hanc rationem idem Sanctus sequentibus assignat verbis: Aliquis injuriam intulit, non sensisti, nec doluisti? non es injuriam passus, sed & magis percussisti, quam percussus es. Cum enim qui contumeliam intulit, plagam suam ad patientem animam non perveniens videris, ipse majorem in modum

Chrysost.
Hom. 13.
in Mat.

Tert. l. de pa.
ti. c. b.

Senec. l. 3. de
ira c. 16
Qui alteri in-
juriatur, se-
ipsum afficit
supplicio.

Chrysost.
Hom. 13.
in Mat.

S. Ambros. l. 1.
de offic. c. 4.
Convitiatus
non relinquit
decedam, ne
& nos con-
vitiatores
faciamus.

S. Nilus
Palma.

Chrysost.
Hom. 1. ad
pop. Antio-
ch.

Impropria
ridens,
reus non con-
putabitur.

S. Ambros.
ib. c. 1.

S. Ild. Pel.
l. 1. Epist. 7.
Vita proba-
rum est spina
in oculis im-
piorum, &
ideo obnoxia
illorum vilipen-
dionibus.

Chrysost.
Tert. l. 3.
Hom. 1. de
Anno.

Tacendo
optime re-
pellimus in-
urias.
S. Ambros. l. 1.
de interpret.
Job cap. 1.

S. Ambros.
ib. c. 1.

Optimum
medium est,
injurias de-
ridere.

Chrysost.
Hom. 20.
Senec. l. 1. de
ira c. 16.
Chrysost.
Hom. 11.
ad Rom.

S. Basil. h. 10.
de ira.
Si convi-
viorum non
respiciatur,
magis affli-
gitur.

Chryst. h. 18.
in Matt.

S. Ild. Pelus.
l. 4. ep. 196.
Vir perfectus
injuriis sub-
jacere non
potest.

Epist. En-
chir. c. 27.

Nazianz.
or. 14.
Prosecutio
quorum ar-
guenti.

roditur, & tacentibus iis, qui contumeliam patiuntur, sponte contumeliarum plaga contra mittentem conversa inferitur. Quia ut Sanctus Basilus de ira tractans advertit, dum contra personam injuriantem non est qui se opponit, sed potius injuriam passus vultum conservat serenum atque tranquillum, & consequenter contumelians omni se aditu prohiberi videt, tanto magis affligitur; ideoque Sanctus hic Doctor tale nobis dat consilium: Sine illum frustra te allatrare, in se ipso disrumpi. Sicut enim ille quiminime sentientem aut curantem verberas, se ipsum ledit, & incommodo afficit, quod nec inimicum plectere, nec animam iramque exsatiare se videas; sic & is, qui contumelia in eum, qui nequaquam doleat, utitur, perturbati animi consolationem invenire nullo modo poteris, quin potius ardebis magis, & animo aestuabis. Cui simillimam aliam Divus Chrysostomus, dum ad quendam in opprobriis imperturbabilem refert, in hac verba assignat doctrinam: Ille qui patitur injuriam, nihil se grave existimabit sustinere, sic ad philosophandum paratus, nam nec sensum quidem ipsum experietur injuriarum, ut qui se certare potius, quam vapulare arbitretur; cum etiam percussor pudore suffundatur, nec jam illum inferet secundum, etiamsi omni prorsus fera existat immanior, imo plurimum se etiam de priore culpabit.

6 Porro Sanctus Ildorus Pelusiota hominem irreprehensibilem atque perfectum impropertis subjacere non posse, sequenti conatur convincere discursu inquiens: Licet, o admirande vir, aliis contumeliam inferentibus, non tamen affici injuria, & a ladentibus injuste, non ladi. Quod si anigma hoc tibi videtur, illico id tibi solvere conabor. Nam qui philosophatur (hoc enim in rerum divinarum meditatione versatur) & ab inimicis illatas contumelias atque injurias moderate ac mansuete fert, is neque illis contumeliam facientibus ullam accipit; sed si verum dicendum est, illi sunt qui injuriam & contumeliam patiuntur, qui & ab hominibus condemnantur, & sermonibus differuntur. At qui contumelia & injuria altior est, is & hic ab omnibus immortalibus coronabitur encomiis, quod non modo hostem, sed animos iramque suam superaveris, & in altera vita a Deo maxima obtinebit premia. Neque minorem meretur notam illa Epicteti Philosophi sententia: Memento non eum qui convitiatur aut verberet, auctorem esse contumelie, sed opinionem de eis tanquam contumeliosis conceptam. Cum igitur te quispiam irritaris, opinione tua te irritatum esse scito.

7 Pro his omnibus confirmandis discursum Nazianzeni, quem in decima quarta orationum suarum format, audire placeat, ubi ita fermocinatur: Nec item me vel laudatores vel vituperatores immutabunt (quemadmodum qui cano unguentum, aut unguento canum admiscet, ac permixtionum qualitates confundunt) & maledicos sermones tanquam a me ipso mutatus, graviter & iniquo animo feram; nam alioqui multas pecunias laudatoribus numerarem, si me laudando meliorem efficerent. Verum aliter se res

habet, quod enim sum, hoc maneo, siue maledictis afficiar, siue laudibus in caelum ferar. Ac quantum petram spuma, aut pinum vel aliquam aliam densam & proceram arborem aura, tantum me lingue circumferunt, ac simul hujusmodi quiddam mecum committunt; si falsa objicit accusator, non me magis, quam eum qui loquitur, hac oratio attingit, etiamsi me nominatim convitiis petas. Si vera, me ipsum potius, quam qui loquitur, accusabo (a me enim illi sermonis materia subministratur, non autem illius sermo causa est, cur talis sim) ac vocibus prateritis, ut qua nihil sint, mei ipsius hostis ero, hoc unum ex eorum improbitate commodi capiens, ne laudabilius vitam institnam.

8 Et quidem propriæ conscientie mundæ testimonium, efficacissimum est ad contumelias irridendas remedium, dicente Sancto Ambrosio: Quid autem pulchrius, quam videre cum maledicunt nobis? gaudere enim debemus, si aliena dicantur. Primum quidem quia volens inimicus aliquid dicere adversum nos, quo crimen affingeret, non invenit quod verum est, sed quod falsa pro veris composuit. Hinc & Sanctus Nilus paternè nos admonet, dicens: Quando convitiis peteris, considera, an aliquid a te factum sit convitio dignum; si vero nihil a te admissum fuerit, summum fugientem convitium esse existimato. Quod idem forsitan Divus Chrysostomus inferre voluit, dum ait: Ni te ipsum laederis o homo, neque amicus, neque inimicus, nec ipse quidem Diabolus poterit te ledere. Quam veritatem Sanctus Bernardinus Senecæ autoritate confirmat, dicens: Insuper & Seneca de quatuor virtutibus ait; si magnanimus fueris, nunquam indicabis tibi contumeliam fieri; de inimico dices: non nocuit mihi, sed animum nocendi habuit; & cum illum in potestate tua videris, vindictam puta vindicare potuisse.

9 Sanctus Ephrem ne ad ultionem provolemus, nos avertere volens, sequenti utitur discursu: si affectus contumelias contumeliam rependas, duplicite ipsum contumelia afficis; primo quidem quod contumeliose tractatus, non patienter ac longanimiter tuleris, deinde vero quod imprudenter usus, vicissim maledixisti & convitiatus es. Injuriam itaque Christiana cum patientia tolerato, sic enim fiet ut in ipsum recidat injuriantem, dicente Sancto Augustino: Maledictum patientia repperit in suum redit auctorem, illaso eo qui poterat.

10 Seneca hoc nobis in presenti salutare exhibet consilium: Potentiorum injuria (idem quoque de æqualibus dici potest) hilari vultu, non patienter tantum ferenda sunt; facient iterum, si se fecisse crediderint. Dum bombardæ ictus in irritum cadit, eo quod in materiam incidat levem, nullum edit sonum, non resilit, non diversas ingreditur ambages; secus verò si resistentem offenderit metam. Ita quoque injurians, si quem impropertio contristari, indignari, percellique advertit, exultat; secus verò, quando se contemptum, suæque verba nihili fieri advertit, hinc enim confusus & cum pudore abcedit.

Beati con-
scientia opo-
rimum re-
mendum est illi
in dendas
contumelias
S. Ambrosio
de inespall.
Iob c. 1.
S. Nilus
paternè.

Chryst. h. 18.
in Matt.

S. Bern. l. 1.
c. 2. c. 1.

S. Ephrem
patern. 12.
ad ultionem
non est pro-
vocandum.

S. Aug. l. 1.
de solutio.

Sen. l. 1. de
ira c. 33.

TRACTATUS XXXVII.

DE INTENTIONE,

Et ejus Rectitudine.

DISCURSUS NOVE M.

DISCURSUS I. Deus primo loco intentionem rectam, quæ bonorum operum basis & fundamentum est, à nobis exigit.

II. Intentio opera nostra specificat, & meritoria reddit; illam respicit, & remunerat Deus.

III. Opera ceteroquin bona, si mala cum intentione fiant, in cassum cedere, ex variis probatur sacre Scripturæ Textibus.

IV. Dæmon rectam in operibus bonis intentionem in nobis abolere satagit, ut meritum earum perdamus.

V. Per actiones nostras indifferentes, & quæ nullius sunt meriti, si recta intentione vestiuntur, lucrari possumus apud Deum.

VI. Recta intentio sub oculi allusione exhibetur, simulque demonstratur, quod opus aliàs malum, bonum non efficiat.

VII. Varie instituuntur considerationes circa intentionem, nomine lucernæ, & lucis denotatam.

VIII. Deus juxta internam judicat intentionem, & non secundum apparentiam, idque semper & infallibiliter; quæ namque nobis minima videntur, apud Deum in pretio sunt, & æstimatione, utpote qui intentionem intuetur, & amorem à quo procedunt.

IX. Defectus rectæ intentionis multas actiones in se bonas, DEO facit non acceptas esse, imo & sæpè demeritorias.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Deus primo loco intentionem rectam, quæ bonorum operum basis est & fundamentum, à nobis exigit.

THEMA.

In omnibus viis tuis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos. Prov. 3. vers. 6.

I Sapientia omnes intentiones nostras in Deum ut dirigamus, exhortatur, divinam in omnibus actionibus nostris promittendo assistentiam in hæc verba: *In omnibus viis tuis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos.* Quem textum de intentionis rectitudine ita explicat Lyranus, id est, *in omnibus operibus tuis dirige intentionem tuam ad ipsum, & ipse diriget gressus tuos, id est, opera tua ad finem bonum.* Unde & forsitan alibi Deus noster cor nostrum exegit, inquiens: *Probe fili mi cor tuum mihi.* Nobiliorem utique corporis humani partem postulare non poterat, quam cor, utpote primum mobile omnes secum trahens reliquas potentias & sensus nostros. Et Chaldaus quidem legit: *pone fili mi cor tuum ad me.* q. d. Quidquid cogitas, desideras, & operaris, totum per intentionis rectitudinem in Deum ordinare debes.

2 Certi quidam discipuli, teste S. Joanne, servitio Salvatoris se dedicare decreverant, quos ego primos autumo fuisse Christianos, quia primi omnium Christum secuti sunt, *conversus autem Iesus, & videns eos sequentes se, dicit eis: quid queritis?* Nonne ipse intima noverat, & secretissima cordium omnium? quorsum igitur, quid vellent, interrogat, utpote probe sciens, clarèque discernens placitum eorum? Doctor Angelicus Christum hac interrogatione intentionem rectam, quacum sequelam ejus exorsi fuerant, declarare voluisse autumat; insuper observans, hæc ipsa verba prima fuisse, quæ Joannes in Evangelio suo retulit de Christo, in quibus quanta sollicitudine rectam finium

nostrorum directionem urgeret, ostendit. *Notandum*, inquit ille, *quod hoc est primum verbum, quod Christus in isto Evangelio loquitur, & congruè, quia primum quod querit DEVS ab homine, est recta intentio.* Hinc & Ecclesia sancta in Prima Officii divini à nobis recitari jubet verba illa: *Et sit splendor Domini DEI nostri super nos, & opera manuum nostrarum dirige super nos;* illa namque de rectitudine intentionis, quæ omnia opera nostra, ut Deo grata sint, & accepta, comitari debet, intelliguntur; hinc & mox prosequimur, dicentes: *Oremus: dirigere, & sanctificare, regere & gubernare, dignare Domine Deus Rex celi & terra hodie corda & corpora nostra, sensus, sermones & actus nostros in lege tua.*

3 Sanguis victimarum offerendarum olim ante Altare profundi debebat, adepsque earum honori & cultui divino consecrari, prout ex his, in Levitico contentis, colligitur verbis: *Omnis adeps Domini erit jure perpetuo in generationibus & cunctis habitaculis vestris, nec sanguinem nec adipem omnino comedetis.* Nonne Deus noster per Psalmistam protestatur: *numquid manducabo carnes taurorum aut sanguinem hircorum potabo? immola Deo sacrificium laudis, & redde Altissimo vota tua?* Cor, affectum, intentionem à nobis exigit Deus, quorsum igitur dictum de sanguine & adipe immolandis præceptum? Dubium hoc in suis super Leviticum Commentariis resolvit S. Cyrillus Alexandrinus in hæc verba: *Sanguis sedes animi; qui sanguinem, is & animum adimit.* Voluit ergo Deus in omni sacrificio, voluntatem, cor, intentionem velut sanguinem effundicoram se, nec guttula in alios usus reservata. Quando igitur DEUS totam victimæ pinguedinem ita sollicitè sibi deposuit, nil aliud præter intentionem, rectumque in operibus & oblationibus nostris, in honorem ejus factis, exigit finem, prout his verbis clarè docet Hesychius, dicens: *quia adipem in æternum præcepit Domino offerri, manifestum est, quia consecrari Deo nostrum desiderium vult.* In æternum autem hoc, ne ad Deum illud & ad mundum dividamus. Porro idem Angelicus Doctor ad supradictos duos discipulos Christi sequaces, ab eoque interrogatos, quid vellent, iterum se reflectens, sequentem in hæc verba format discursum: *Examinat autem eos specialiter de intentione, sequentium namque Christum non eadem intentio est; quidam enim eum sequuntur propter bona temporalia, alii vero propter bona spiritualia; & ideo quid isti intendant, Dominus querit, dicens, quid queritis? non quidem ut discas, sed ut rectam intentionem aperientes magis familiares faciat, & ostendat eos auditione dignos.*

4 Sponsa in Canticis, per quam omnes animam electam intelligunt, à celesti Amatore in vultu, & quidem quoad ambas genas speciosa dicitur: *Facies tua decora, pulchra sunt genæ tuæ.* Per faciem verò intentio denotatur; unde S. Gregorius de quatuor mysticis animalibus apud Ezechielem quadrigam Altissimi post se trahentibus discernens, ait: *facies eorum & penna eorum extensa de super describuntur, quia omnis intentio, omnisque contemplatio Sanctorum super se tendit, ut illud possit adipisci, quod in celestibus appetit.* Sive enim bono operi, sive invigilet contemplationi, tunc veraciter hoc quod agit, bonum est, quando ei complacere concupiscit, à quo est. S. Antonius de Padua similiter supra illa verba se reflectens: *Ornaverunt faciem templi coronis aureis: ita scribit: Facies dicta, eo quod facit homini notitiam opera nostra significat, de quibus Dominus Matth. 7. à fratribus*

Intentio nostrorum operationum semper ad Deum est dirigenda.

Lyranus.

Prov. 21. 16.

Chaldaus.

Primum quod à nobis Deus exigit, est recta intentio. Joan. 1. 35.

S. Thom. 2.

Lev. 17. 6.

Ps. 49. 13. Sub figura adipis & sanguinis depositi, à nobis Deum rectam intentionem.

S. Cyr. Al. lib. in Lev.

Hesych. lib. in Lev.

S. Thom. 2. in Joan. 1.

Gen. 2. 19.

Gen. 2. 9.

Ezech. 1. 10. S. Greg. 5. 4. in Ezech. per faciem denotatur intentio.

S. Anton. in Dom. 18. post Trina.

1. Mach. 4. 17.

Visibus eorum cognoscetis eos. Corona aurea in facie templi, est intentio pura in opere nostro. Ornemus ergo nostra opera coronis aureis pure intentionis. Hanc autem faciem, id est, intentionem, Deus decoram esse desiderat, non verò decoratam, id est, fucata pulchritudine affectam, non cerussa & stibio depictam, non apparentem, sed in substantia pulchram & speciosam: Facies tua decora; vult insuper, ut ambæ genæ sibi corresponsdeant; pulchra sunt genæ tuæ. Unde S. Bernardus ait: ut animam tuam facias sponsam Dei, stude ambas speciosas habere has genas tue intentionis. Sciens quippe sponsa, quantum divino sponso rectitudo placeat intentionis, eidem dicit: Recti diligunt te; in Hebræo legitur, rectitudo vel rectitudines diligunt te. Anima namque dilectionis, & amoris divini est recta intentio; hæc enim nullum respicit aliud objectum, quàm amatorem cœlestem. Multi sunt, qui se profitentur amare Deum, at verò simul cum illo alia nonnulla amant bona terrena; horum autem amor non est rectus, nec est pura eorum intentio. Unde Gregor. Magnus monet, dicens: Vigilanti cura per cuncta opera intentio nostra pensanda est, ut nihil temporale in his qua agit, appetat, totam se in soliditate eternitatis figat.

3 Deus noster sponsam suam quoad hanc rectitudinem variis in occasionibus laudibus extulit, specialiter vero in c. 4. Cant. ubi ait: vulnerasti cor meum soror mea sponsa in uno crine colli tui. Enimverò si sponsus hoc loco se à fulmine, vel à lapide, vel exploto sclopeto vulneratum fuisse dixisset, facile intelligi mens ejus potuisset, at verò unicus duntaxat capillus, quomodo cor ejus penetrare & vulnerare potuit? Responderetur per hunc capillum sponsum exprimere voluisse intentionis unitatem; hæc enim est quæ cor Dei sibi rapit. Unus crinis colli, inquit Richardus de S. Viêt. est unica cogitatio, & præcipua intentio qua laboras. In textu Hebræo loco vulnerasti, legitur rapuisti cor meum. Sponsa quoque in iisdem sacris Canticis dilectum suum laudans, inquit: Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus; caput ejus aurum optimum. Porro S. Ant. similitudines ibidem circa elegantias capitis sui delineatas, comæ ejus sicut &c. cum his quæ sequuntur, conditionibus ad meritum & perfectionem operum bonorum requisitis adaptat; & quidem primo loco statuit intentionem, inquit: prima dirigit intentiones, quæ signantur per caput; caput enim designat intentionem, quia sicut caput est principium corporis, ita intentio principium operis. S. Bonaventura ad laudem se reflectens, quæ Deus Job servum suum deprædicavit, cui nullus erat alius similis in universa terra, vir simplex & rectus, inquit: Talis diligit eum, secundum illud: Recti diligunt eum. Prædictum verò textum Canticorum in eodem loco exponens, subjungit: Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui; id est, in unitate & simplicitate intentionis rectæ, quæ sola Deo placet. Et quia tales quicquid faciunt, ex charitate faciunt, ideo totum rectum est, & bonum, & lucidum, secundum illud: ut filii lucis ambulate, fructus enim lucis est in omni bonitate, & justitia, & veritate. Mellissimus Bernardus inquit: Necessaria est charitas in intentione, cujus ratio est, quia charitas intentionem ad omnia illa, quæ ad finem sunt principaliter intentæ, dirigit, & extendit, & per hoc arctius unit, cum in omnibus unum intendit, & ad unum tendit, & omnia quantum potest, cum illa unire querit. Idem quoque S. Doctor alibi faciem sive bonam sive malam intentionis his verbis delineat: pura est intentio, inquit, si in omni actione nostra, aut bonam Dei, aut adificationem proximi, aut bonam conscientiam queramus. Duo quidem in intentione necessaria requiruntur, res, & causa, id est, quid intendas, & propter quid. Ex his sane duobus, anima vel decus vel deformitas indicatur.

6 Cœlestis sponsus pro adaugendo suo erga animam affectu, & ad eam sponsam suam declarandam, ab eadem exposcit, dicens: Ostende mihi faciem tuam: quod si enim hæc facies deformis fuerit, id est, si defuerit recta intentio, non amabitur tanquam sponsa, sed tanquam adultera rejicietur. Salvator noster cum Samaritana muliere circa novæ Legis Evangelicæ dogmata prolixè discursit, inter alia verò hanc ei utilissimam do-

ctrinam proposuit: venit hora, & nunc est, quando verò adoratores adorabunt Patrem in Spiritu & veritate, nam & Pater tales querit, qui adorent eum. Spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in Spiritu, & veritate oportet adorare. Ubi Cajetanus ait: Hinc habes, erudite lector, quod exterior cultus non propter seipsum gratus est DEO, sed pro quanto ordinatur ad interiora, qui sit in Spiritu & veritate. Hoc est in corde interno, ut Carthus. ait. S. Gregorius verba illa primi cap. l. 1. Regum: fuit vir unus de Ramatha Sophim, & nomen ejus Elcana, ad propositum nostrum exponens, ait: vir namque dicitur, quia proposito fortis est; unus, quia amore singularis. Perfectio viri in præconio ponitur unitatis, ut qui seculum potenter despiciat, mentem non dividat, solis supernis inhiat, & ad cœlitum aspiret. Finis enim & intentio quæ opus specificant, eique valorem & meritum attribuunt, ad solum Deum dirigi debet; neque enim dividenda est intentio, vel quicquam de mundo vel alio objecto terreno participando.

7 Recta intentio à sacris Doctoribus fundamentis & basis nomine describitur. Unde S. Bonav. ex S. Greg. ita inquit: Cum intentio actionem dirigat nostram in operatione, ut dicit Greg. l. 28. Mor. c. 6. unaqueque actio intentionem suam quasi intuentem oculum sequitur. Item cum intentio operi nostro quasi fundamentum finale præstitatur, ut dicit Greg. sicut fabrica columnis, columna autem basis fulciuntur; ita vita nostra virtutibus, virtutes vero in intima intentione subsistunt. In Apocal. pariter legimus: qui vicerit, faciam illum Columnam in templo Dei mei. Idem verò Gregorius per hanc columnam cui proprium est superædificatum sustinere, ædificium, intentionem intelligit, inquit: quisquis enim in Dei opere recta intentione firmatur, columna in structura fabricæ spiritualis erigitur, ut in hoc templo, quod est Ecclesia, positus, & utilitati sit, & decori. Sacramenta quoque Ecclesiæ à Spiritu S. columnarum nomine appellantur: Sapientia edificavit sibi domum, excidit columnas septem; quis autem ignorat, quod ad dandum esse hisce sacramentis omnino sit necessaria intentio ministri? S. Antonius de Padua hac de re in quodam sermone discurrens, ait: Dilectio Deum & proximum ligat. Hæc est linea, de qua Dominus in Job. 38. ait: quis tetendit super eam lineam? super quo bases illius solidatae sunt? Deus tetendit lineam dilectionis suæ super animam, ut ipsa se extendat usque ad dilectionem proximi; super quo nisi super Iesum Christum, bases, id est, animæ pure intentionis, quibus tota fabrica virtutum innisitur, sunt solidatae? basis omnis intentionis nisi in Christo sit solidata, totius operis fabrica minatur ruinam, & ruina illa erit magna. Quando verò fundamentum & columna seu basis fortis est ac solida, nulli fabrica subjacet periculo, quin potius securè innititur iis.

8 Ecclesiasticus aliquando gloriatus fuisse legitur: Ambulaui pes meus iter rectum; ubi Græcus legit: ascendit pes meus in rectitudine; Varabius autem: Pes meus recta ingressus. Quando itaque pes, id est, intentio nostra, rectus est, Deus omnes nostros numerat & renumerat gressus; dicente Jobo: posuisti in nervo pedem meum, & omnes semitas meas considerasti. Ubi S. Gregorius moralem format discursum: in nervo Deus pedes hominis posuit, quia pravitate illius fortis suæ defensionis sententia ligavit, cujus omnes semitas observat, quia subtiliter singula quæque dijudicat; semita enim angustior solet esse, quàm via, quia autem vias actiones, non immerito semitas ipsas actionum cogitationes accipimus. Deus itaque omnes semitas observat, in singulis quibusque nostris actibus etiam cogitationes pensat, & vestigia pedum considerat, quia intentiones nostrorum operum quam recte ponantur, examinat, ne hoc, quod bonum agitur, non recto desiderio agatur. Deus ipsemet Jobum ab intentionis rectitudine laudaverat, dicens: vir simplex & rectus; quid igitur mirum, si omnes ejus dinumeraverit passus, omnesque actiones ejus tanquam meritorias suscepit? in quidem gressus meos dinumerasti.

9 Hæc intentionis rectitudo in radice arboris figurari videtur; quemadmodum enim hæc truncum, ramos, frondes, flores, & fructus, medulla, virore, colore, sapore, temperie, & quocunque alio locupletat bono, quo

Calm. libid.

Dio. Car. lib.

1. Reg. 1.
S. Greg. l. 1.
in c. 1. Reg.S. Bonav.
de sep. idm.
sermonat.
dist. 1.
S. Greg. l. 18.
mor. c. 6.S. Greg. l. 17.
mor. c. 17.
R. 2a inten-
ti est basis
& funda-
mentum
operum
bonorum.

Prov. 9. 1.

S. Anton. de
Padua D. 12.
post Trin.

Eccl. 31. 20.

Recto intem-
te intentione
est am-
bulandum.

Job 13. 47.

S. Greg. l. 10.
Mor. c. 15.

Job. 1.

Job. 14. 26.

Recta inten-
tio est radix
operum bo-
norum.S. Bern. l. 40.
in Cant.Cant. l. 3.
Intentio non
debet esse
fucata.S. Greg. l. 18.
mor. c. 6.Cant. c. 4.
Per unum
crinem colli
sponsa in-
telligitur
motus in-
tentionis.Rich. de S.
Viêt. p. 2. cap.
21. in Cant.

Cant. 4. 10.

S. Ant. p. 4.
tit. c. 4.S. Bonav. in
c. 11. Luc.S. Bern. l. de
pæc. & di-
gnat.S. Bern. serm.
c. 177.Cant. l. 14.
Si facies in-
tentionis sit
deformis,
rejicitur
ipsum opus.
Joan. 4. 24.

quo ipsa gaudet, ita & bonæ rectæque intentionis radix quemcunque voluntatis cordisque in Deum fixi actum & desiderium, verba, cogitationes, & opera nostra meritoria esse facit; ac proinde S. Gregorius intentioni epithetum radicis attribuit, & S. Thomas de Villanova rationem assignans, cur tanta inter fideles bonorum operum sit penuria, defectum talem sterilitati hujus radicis attribuit non dubitat, dicens: unde fratres putatis, tanta in nobis sterilitas, & ad omne opus bonum tanta & tam gravis difficultas, nisi ex siccitate radicis? Ad quod & S. Paschasius alludere voluisse videtur, dum ait: *Voluntas si bona fuerit, & recta intentio, fructus malos non facit, sicut nec mala bonos facere potest. Quia omnia opera, licet bona videantur, vel mala, radicis suæ succum ad feminis virorem trahunt.* Neque minus considerabilis est illa S. Bernardi de intentione tractantis sententia: *Totum meritum est in voluntate: quantum vis, tantum mereris; fac ergo magnam voluntatem, si vis habere magnum meritum.* Hinc & Seneca prudentissimè monebat, dicens: *præstabunt tibi fortasse præcepta, ut quod oportet, facias, non præstabunt, ut quemadmodum oporteat; & si hoc non præstant, ad virtutem non perducunt. Faciet, quod oportet monitus, concedo, sed id parum est, quia non in facto laus est, sed in eo quemadmodum fiat.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Opera nostra specificat, & meritoria reddit intentio, quam Deus respicit & remunerat.

THEMA.

Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit.
Prov. 4. v. 23.

I Notabilissimum hoc est Sapientis dogma, in eo namque meritum operum nostrorum, à bonæ intentionis rectitudine derivari astringit; unde & Glossa inquit: *virtutes, id est, bona quæ agimus, ex ortu intentionis pensantur; quæ insuper Glossa illum Jobi textum (dicebat enim, ne forte peccaverint, & benedixerint) ita ad præsens accommodat propositum, inquit: id est, maledixerint in cordibus, in corde maledixit, qui recta opera non recta intentione facit.* S. autem Hieronymus ab errore, in quem sæpè impingere possumus, scilicet credendo opera aliorum apparenter bona Deo accepta esse, quæ tamen sæpè propter bonæ intentionis defectum omni privantur merito, nos liberare volens, ita discurtit: *Sunt qui recte vivere videntur hominibus, sed quia recta intentione non faciunt, à Deo, qui cor respicit prævum, vita eorum reprobat, quæ credebatur bona.* Hinc & S. Bernardus dicere solebat: *Tale erit opus tuum, qualis fuerit intentio tua.* Antè quem diu præmiserat S. Augustinus, inquit: *Bonum opus intentio facit, intentionem fides dirigit. Non valde astendas, quid homo faciat, sed quid cum facit, aspiciat, quos lacertos optime gubernationis dirigat.*

2 Huic proposito doctrinam quandam Senecæ Philosophi de beneficiis tractantis applicare possumus, qua ait: *non quid fiat, aut quid detur, refert, sed qua mente: quia beneficium non in eo quod fit, aut datur, consistit, sed in ipso dantis aut facientis animo; quod idem de operibus nostris asserere possumus, quæ apud Deum nullum habent meritum propter actum exteriorem, quantumvis bonum, sed propter affectum, finem, voluntatem, & intentionem cum qua fiunt.* Subdit verò idem Seneca: *Magnum autem esse inter ista discrimen, vel ex hoc intelligas licet, quod beneficium neque bonum est, id autem quod fit, aut datur, nec bonum nec malum est. Animus est, qui parva extollit, sordida illustrat, magna & in pretio habita de honestat; ipsa quæ appetuntur, neutram naturam habent, nec boni, nec mali. Id refert, quò illa rector animus impellat, à quo forma detur rebus.* Adducitque victimarum quæ antiquitus falsis Diis in sacrificium offerebantur, sequens exemplum: *sicut nec in victimis quidem, licet optima sint, auroque præfulgeant, Deorum est honos; sed pia ac recta voluntate venerantissimum.*

3 In Genesi dicitur: *respexit Dominus ad Abel, &*

ad munera ejus, ad Cain verò & ad munera illius non respexit. Ambo quidem fratres erant, inter quos Cain major erat ætate, primusque fuit, qui oblationem & sacrificium Altissimo obtulit; & tamen Moyses, cujus calamus à Spiritu veritatis motus fuit, testimonium perhibens, inquit: *ad Cain & ad munera illius non respexit; cum tamen Eva illum parturiens, dixerit: Possedi hominem per Deum. Factum est autem, ut offerret Cain de fructibus terra munera Domino; ubi actus quidem exterior ad cultum divinum dirigebatur, & tamen Deus qui scrutatur renes & corda, illum minime acceptum habuit.* Pro cuius intelligentia necessum est præmittere sequentem S. Bonav. doctrinam: *Intentio proprie & principaliter est actus voluntatis, ut elicientis, & libere ordinantis, & moventis in finem, & à ratione directus; & nota quod ista intentio, ut est à voluntate per gratiam formata, non solum actualis, sed & habitualis, facit actum, & opus meritorium.* Quod cum ita sit, asserere necessum est, hanc intentionis rectitudinem in Caino defecisse, quando oblationem suam faciebat, & ideo à Deo acceptata non fuit. Deus enim ut S. Greg. ait: *Cor & non substantiam pensat, nec perpendit quantum ejus sacrificium, sed ex quanto proferatur.* Idem verò de duobus hisce fratribus alibi ita scribit: *Omne quod datur Deo, ex dantis mente pensatur, unde scriptum est: respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus; neque enim sacrum eloquium dicit: respexit ad munera Abel, ad Cain autem non respexit; sed prius ait, quia respexit ad Abel, & deinde ait, ad munera ejus.* Prius enim Deus ad cor, animum, & intentionem offerentis, oculum dirigit, ac tum demum in oblationem. Cognoscebat Deus, quod Abel ex devotione & pietate moveretur, Cain verò ex vana agebat ostentatione. Unde Hugo Card. ait: *respexit ad offerentis devotionem, ipsa enim actio offerentis meritoria fuit, & inde primo dicit: ad Abel; Deus enim non quantum, sed ex quanto considerat.* De Cain verò Rupertus Abbas inquit: *nam ille, Cain scilicet, cum Deo offerret sua, se ipsum sibi retinuerat; hujusmodi autem portionem Deus non accipit, sed præbe, inquit, fili cor tuum mihi; at ille cor suum retinuit sibi, & fructus terra DEO obtulit. Porro Abel primo cor suum, deinde rem suam offerendo, plurimam hostiam per fidem obtulit.* De Cain quoque Gregorius Magnus ita scribit: *dicit, quia non respexit ad Cain, & deinde subdidit, nec ad munera ejus; ex dantis quippe corde id, quod datur, accipitur. Prius ad eum legitur Dominum respexisse qui dabat, quam ad illa quæ dabat.* Quod si quis munus aliquod pretiosum magnique valoris alteri cuiquam daret, is verò sciret, se à dante odio haberi, cumque sibi machinari mortem, vel donum hoc offerre, ut illum suo tempore tantò securius traderet, quantò minorem de illo concipere poterit diffidentiam, vel ob alios fines longè perniciosiores, quomodo munus hoc gratum esse posset? Probè autem Deus sciebat, quod in reprobi illius corde odii & invidiæ contra innocentem fratrem suum conceptum venenum lateret; videbat, quod in fide & religione erga ipsum vacillaret; unde nonnulli scribunt, ipsum hac de causa cum Abel fratre suo dimicasse, quia videlicet nullum futurum esse finale iudicium, nec expectandam esse à Deo iustitiam, nec remunerationem bonorum, nec malorum punitionem, nec misericordiam credebat; ad quid igitur ei hæc oblatio ex sola ostentatione facta servire poterat?

4 Paulò post in eodem libro Gen. de Noe iusto legitur, quod cum egressus ex arca in gratiarum actionem obtulisset sacrificium, carnes animalium igne crematæ suavem coram Deo spiravit odorem: *odoratus est Dominus odorem suavitatis.* At verò querendum hic venit, quænam ex crematis hisce carnibus ad Altissimum odorosa fragrantia ascendere potuerit, quando etiam thymiana, quod ex suavissimis odoribus ex Arabia allatis componitur, in naribus Dei factorem & puerolentiam spirabat? dicit enim Deus: *quo mihi multitudine victimarum vestrarum? plenus sum; holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum nolui; ne offeratis ultra sacrificium frustra, incensum abominatio est mihi.* Cur igitur Deus tantam habebat sacrificiorum nauseam, quæ venerabunda sunt tributa, in quibus sibi olim com-

Sacrificium Cain, defectu recte intentionis, non fuit Deo gratum.

Gen. 4. 4.

S. Bonav. de sept. itiner. spiritus, dist. 1.

S. Greg. h. 9. in Evang.

S. Greg. l. 12. mor. c. 6.

Sacrificium Abels, unde gratia fuerit.

Hug. Car. ib.

Rup. Ab. l. 4. in Gen. 2.

S. Greg. ib.

Insignis simulatio.

Cor. 1. 1. 1.

Gen. 8. 1. 1. Qui fuerit odor suavitatis sacrificii Noe.

Id. 1. 14.

S. Greg. l. 12. mor. c. 6. S. Th. 2. 2. 2. Villanova ser. de S. Nicol.

S. Pasch. l. 4. in Matt.

S. Bern. de inter. domo. c. 1.

Sen. ep. 97.

Merita bonorum operum derivantur à recta intentione.

Glossa in c. 1. Job.

S. Hieron. in c. 4. Prov.

S. Bern. de inter. domo. c. 41. S. August. in Pl. 31.

Senec. l. 1. de beneficiis. c. 6. Præclara sententia Senecæ circa intentionem.

Gen. 4. 4.

Chrys. h. 37.
in Gen.

complacere solebat, utpotè in obsequii nostri testimonium, supremæ illius Majestati oblata. D. Chrysostomus ait: *Odoratus est Dominus odorem fragrantia, at non ita de ingratis Indis. Sacrificium igitur Noe quidem bonum spirabat odorem, non verò quod ab incredulis Hebræis offerebatur, de quibus loquebatur Isaias; sed quomodo? Audi Prophetam dicentem: Thymiama in abominationem mihi est; quasi ostendat voluntatis offerentium malitiam, quemadmodum enim hic iusti virtus firmum fecit odorem fragrantia, & nidorem, sic apud illos offerentium nequitia bene oleus thymiama in abominationem convertit. Subditque idem Chrysostomus: Bonus DOMINVS non consuevit attendere ad ea, quæ à nobis sunt, sed ad internam mentem, à qua hæc faciamus, impellimur, & ad hanc spectans, vel approbat ea quæ à nobis sunt, vel aver-
satur.*

Lev. 1. 4.
Cur offerens
victimam
iustus fuerit
capiti ejus
imponere
manus.
Oleasti. ib.

Chrys. lib.

5 Deus olim in Levitico præceperat, ut victimæ imponerentur manus offerentis: *Poneque manum super caput bestie, & acceptabilis erit. Quodnam, obsecro, in hac manus impositione latebat mysterium? Oleaster idipsum declarat, dicens: Voluit Deus, ut sacrificaturus non solum hostiam offerret, sed se ipsum insuper, cor, voluntatem, intentionem adjungeret: hoc omnino necessarium est, nam sola pecudes, non Deo acceptæ sunt, nec offerentis fructuosa. Unde D. Chrysostomus in prædicta homilia, ut opera nostra coram Deo accepta redderet, ita nos monet: sive precemur, sive jejunemus, sive elemosynas faciamus (illa enim sunt spirituales nostra hostia) sive aliud spirituale quodpiam opus faciamus, hoc faciamus bona mente incitati, ut è laboribus dignam referamus coronam; esset enim per absurdum laborem nos sustinere, & retributione fraudari, quando non juxta leges ab illo nobis datas virtutem exercemus. Fieri autem potest, ut operenandum completo coronam quis accipiat à sola pia mente. Unde S. Mechthildis à sponso ejus cœlesti indicatum fuit, quòd licet coram illo compareret maximo instructa virtutum apparatu, qui ulli quantumvis magno Sancto possibilis esset, illam tamen tunc vel maxime tanquam dilectam sanctamque spon-
sam amplexaturus esset, si illum apparatus ex corde desideraret: *Es ego, inquit, amorem illum in te attendam, atque suscipiam, non sicut in te est, sed sicut velles eum esse in te. Cassianus spiritualis vitæ magnus Magister, inquit: Non proventus considerandus est operis, sed operantis affectus. S. Th. de Villanova in sermone quodam de ascensione Domini, docere nos volens, quibus gradibus ascendere possimus ad Paradisum, inquit: Vis tibi ostendam hos gradus? Prophetam audi: Ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion; & iterum: Beatus vir cujus est auxilium abste, ascensiones in corde suo disposuit. In corde, inquit: Scala tibi erigenda est, per quam ascendas in Paradisum; non in habitu, non in sermone, non in exteriori aliqua caremonia, vel cultu: omnis namque gradus perfectionis, profectusque virtutis, in corde potius, quam in opere & sermone querendus est, non enim aspiciat Deus quid, aut quantum agas, sed quantum in ejus desiderio & amore proficias.**

Lib. 1. c. 17.
Revelatio
circa hoc
fuit S.
Mechthildis.Cassianus
collat. 6. c. 9.S. Thom. 1.
Villan. l. 2. de
Ascens.
Quibus gra-
dibus ascen-
datur in pa-
radisum.

Cant. 1. 9.

S. Bern. l. 4.
in Cant.Duo infor-
mando in-
tentionem
facienda
sunt.

S. Bern. ep. 69.

6 In præcedenti discursu textum illum Cant. consideravimus, in quo cœlestis Amator sponsæ suæ, per quam anima electa figuratur, dicit: *pulchra sunt genae tuæ sicut turrus. Ubi S. Bernardus ait: Vide ne carnaliter cogites coloratam carnis putredinem, sed animæ faciem, mentis intentionem, ex qua nimirum rectitudo operis, sicut ex facie pulchritudo corporis aestimatur. Idem quoque mellissimus Doctor mysterium tangit, cur scilicet cœlestis Sponsus nulla facta mentione vultus ambas genas exprimere voluerit; dicit enim: *Est sine dubio causa, quæcunque illa sit, cur pluraliter genas maluerit, quam singulariter faciem dicere. Et si tu melius non habes, ego quod mihi videtur, aperio. Duo quædam in intentione (quam faciem animæ esse diximus) necessaria requiruntur, res, & causa, id est, quid intendas, & propter quid. Idem quoque in quadam Epistola sublimem hanc tradit doctrinam: Rerum causa, non materia, nec exitus actuum, sed intentionis propositum culpas discernit, & merita, dicente Domino. Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Porro quòd ad discetnendum nostrarum & alienarum**

actionum meritum ad finem & intentionem cum qua fiunt, necessariò recurrendum sit, S. August. his verbis tradit: *In disciplina nostra non tam queritur, utrum pius animus irascatur, sed quare irascatur; nec utrum sit tristis, sed unde sit tristis; nec utrum timeat, sed quid timeat. Irasci enim peccasti, ut corrigatur; contristari pro afflictio, ut liberetur; timere periclitanti, ne pereat, nescio utrum quisquam sana consideratione reprehendat.*

S. Aug. l. 1. de
Civ. Dei c. 1.Intentio bo-
na justificat
via actum
Phinees, &
Iudith.

Matt. 8. 19.

Defectus bo-
næ intentionis
Christus
noluit ut
Legisperitus
illum loqua-
retur.S. Aug. l. 7. de
verb. Dom.

7 Quod si quis Phinees apprehenso pugione Principem tribus Simeonis transadigentem vidisset, neque facti rationem penetrasset, eum homicidii reum, rigoroque dignum supplicio reputasset; & nihilominus honorem cultumque Dei offensi zelabat, unde & excessivam obtinuit remunerationem. Iterum qui Judith vidisset in obscura nocte Bethuliam egredi, & ad militum exercitus properare, speciosè vestitam, in ætatis flore, mirèque pulchram, quantum iudicii sinistri incurrisset periculum, nesciens, quod à Deo dirigeretur, quodque angelus ei continuò assistens ipsam tueretur, atque præcederet? Homo quidam, ut S. Marthæus refert, Christum olim in terris constitutum, per omnia rerum discrimina sequi statuerat, ideoque dicebat: *Magister sequar te quocunque ieris. Sed quodnam putatis ipsum à Christo retulisse responsum? vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos, Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet. Cur, obsecro, Salvator hanc sibi significavit non placere servitutem, præsertim cum S. August. dicat: quid tam promptum, quid tam impigrum, quid tam paratum, & quid ad tantum bonum apertissimum, sequi Dominum, quocunque ieris? mirans hoc dicens, quid est hoc, quod Magistro bono Domino Iesu Christo invitanti discipulos, quibus daret Regnum cœlorum, displicuit tam paratus? sed quia talis Magister erat, qui suam prævideret, intelligimus fratrem istum hominem, si sequeretur Christum, sua quæsiturum fuisse, non quæ Iesu Christi. Iste est de quo Evangelista ait, non opus habebat, ut quisquam ei testimonium perhiberet de homine, ipse enim sciebat, quod esset in homine. Dignior equidem oblatio esse non poterat, siquidem sequelam Christi vitamque proponebat Apostolicam, sed intentionis rectitudo, quæ opus meritum reddit, ei deficiebat.*

Joan. 1. 46.
Expendit
verbum Na-
thanael:A Nazareth
aliquid boni
esse potest.

S. Thom. ib.

8 S. Philippus Nathanaelem ad Christi sequelam his aliquando legitur invitalle verbis: *quem scripsit Moyses in Lege & Propheta, invenimus Iesum Filium Ioseph à Nazareth: quid autem eruditum illum, inque Scripturis sacris apprime versatum respondisse putatis? à Nazareth potest aliquid boni esse? Id quod per contemptum ab eo dictum esse videtur, & nihilominus incarnata Sapientia, quæ renium scrutatur intima, non modò in eo sibi non displicuit, sed & commendavit: Vidis Iesus Nathanael venientem ad se, & dicit de eo; ecce vere Israelita in quo dolus non est. Ubi Sanctus Thomas notat, Christum non absque causa voluisse, ut cum doli inexpertem esse sciremus, ne id quod dixerat, per ludibrium ab eo prolutum esse crederemus. Dixit Dominus de Nathanaele, inquit ille, in quo dolus non est, ne credatur quod malitiose dixeris; à Nazareth potest aliquid boni esse?*

Ps. 11. 11.
P. 3. 1. 1.
Medulla bo-
norum ope-
rum est re-
cta intentio.
Pl. 7. 11.

S. Thom.

Hug. Car. ib.

Pl. 65. 35.

Pl. 55. 12.
S. August. in
Pl. 65.

9 Psalmista eos qui recto sunt corde, exaltare non dubitat præ reliquis, dum ita unum è Psalmis suis terminat: *Lætamini in Domino & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde. Moxque subsequenter ita exorditur Psalmum: Exultate iusti in Domino, rectos decet collaudatio; & alibi iisdem salutis æternæ spem ingerit, dicens: qui salvos facis rectos corde. Quem Textum S. Thomas ita exprimit: *rectitudo pertinet in ordine ad finem, & ad hoc est intentio, & ideo oportet, ut intentio sit recta. Clarius autem Hugo Card. in ejusdem versiculi Glossa ita discutit: Salvos facis à culpa per gratiam, à sententia per augmentum gratiæ, à pœna per gloriam. Et iterum idem Psalmista alibi Deum ita alloquitur: Holocausta medullata offeram tibi, cum incenso arietum. Sed quid hoc loquendi modo Vatem inferre voluisse putatis? S. Augustinus super illa Psalm. 55. verba (in me sunt Deus vota tua, quæ reddam, laudationes tibi) inquit: *Quid vocatis? quid reddatis? Anferre animalia illa quæ offerebantur ad aras aliquando; nihil tale offeras, in te est quod voveas, & reddas, de cordis arca profer***

profer laudis incensum. Quenam verò sint hæc holocausta medullata, clariùs super Pl. 60. scribens his verbis declarat: *Quid est medullata? intus teneam charitatem tuam, non erit in superficie, in medullis meis erit quod diligo te; nihil quàm interius medullis nostris. Interiora ossa sunt carne, medulla interiores sunt ipsis ossibus; quisquis ergo in superficie colit DEVM, magis placere erit hominibus; aliud autem intus sentiens, non offert holocausta medullarum. At vero quoniam illi sunt qui hoc sacrificium hoc modo offerunt: hi videlicet, qui operi externo intentionem rectam non coniungunt, dicit enim: Aliud autem intus sentiens non offert holocausta medullarum, cuius autem medullam inspicit, ipsum totum accipit.*

DISCVRSVS III.

A R G U M E N T U M.

Opera ceteroquin bona, ■ mala cum intentione fiant, in cassum cedere, ex variis Scripturæ exemplis ostenditur.

T H E M A.

Non inuenio opera tua plena coram DEO meo. Apoc. 3. vers. 3.

Opera bona, mala intentione facta, separantur mortua.

1 Sanctus Joannes à Deo iussus fuerat, ut per litteram Episcopo Sardis, quæ insignis Lydiæ civitas erat, sequentia insinuaret: *Hæc dicit, qui habet septem Spiritus Dei, & septem Stellas; Scio opera tua, quia nomen habes quod vivas, & mortuus es.* Mors autem hæc de qua loquitur, utique non corporalis, sed spiritualis erat, loquebatur enim de culpa quæ animam à Deo separat, qui vera est vita. Insuper verò post præmissa insinuata, hoc ei monitum dedit: *Esto vigilans, & confirma quæ moritura erant, non enim inuenio opera tua plena coram Deo meo.* At verò undenam hic huius Prælati error tam præjudiciosus processerat, qui apparenter virtuosè operans (nomen habes quod vivas) nihilominus opera mortua habebat (& mortuus es? non inuenio opera tua plena coram Deo meo) Nimirum quia licet opera ipsius in oculis mundi visa fuerint exemplaria, in oculis tamen Dei contumax eique rebellis erat. Albertus Magnus omnem culpam intentionis suæ defectui attribuit; non enim recto fine operabatur, ut indicat hoc ei datum monitum: *Esto vigilans, quasi dicat: usque nunc dormivisti, non dirigendo intentionem tuam, sed nunc aperi oculos tuos; unde dicit: Esto vigilans, scilicet ut intentionem tuam in Deum dirigas, non ad homines, non ad mundum, & sic eris simplex intentio. Et confirma cetera quæ moritura erant, quasi dicat: si vis vivere in bonis, quæ facis, fac ea intentione bona, non enim inuenio opera tua plena, scilicet recta intentione; opera enim hypocritarum sunt vana, quia faciunt omnia pro inani gloria.*

Alb. Mag.

Quod est corpus sine anima, hoc est, anima sine bona intentione.

2 Corpus aliquod à quo separata est anima, immobile fit, sensuum totalem usum perdit, non audit, non loquitur, non videt, non respirat, non movetur, nec quicquam est aliud, quàm quædam putredinis congesta massa; simile quid nobis de anima imaginari licet, à qua abest recta intentio, quia tametsi secundum apparentiam exteriorum devotionum, & virtutum bona exempla exhibeat, tametsi actiones in quibus se exercet, in se bonæ sint, attamen in conspectu Dei nihil valent, quin potius abominabilia existunt; nam ut Hugo de S. Victore in libro de statu inferiori ait: *Quod est corpus sine vita, hoc est opus sine intentione bona: quælibet actio quantumvis bona videatur, tamen quasi mortua judicatur, si non per intentionem bonam animetur.*

Agg. 1. 1. Omnia bona opera evanescunt, & fructu carent, sine recta intentione.

3 Apud Aggæum dicitur: *Seminastis multum, & intulistis parum, comedistis, & non estis satiati, bibistis, & non estis inebriati, & qui mercedes congregavistis, misistis eas in sacculum pertusum.* At verò quoniam est causa, quod omnia illorum opera bona evanuerint, & sine fructu permanferint? Idipsum ex consilio antecederet dato perspicue deducitur, nimirum: *Ponite corda vestra super vias vestras;* requirit enim Deus à nobis, ut in omnibus actionibus nostris intentionem & finem rectum nobis proponamus. Legitur de quodam ex san-

ctis Patribus antiquis, quod semper quotiescunque aliquid ipsi agendum erat, cogitabundus in principio operis nonnihil hæserit; interrogatus verò cur id faceret, responderit: *Opera nostra ex se ipsis nihil valent, suntque velut tabula rasa, ideoque ut valorem accipiant, recta indigent intentione;* sicut enim sagittam in scopum evibraturus, primò studiosè metam respicit, & in illam contendit, ita quoque ego priusquam operi manum adhibeam, oculum rectæ intentionis dirigo. Etenim Salvator noster, ut in sequentium discursuum progressu videbimus, rectam intentionem oculo assimilavit; de quo in Ecclesiastico legimus, *nequius oculo quid creatum est?* quòd si enim oculus aliquis similis basilisci oculo esset, omniaque veneno intoxicaret quæ respicit, an non oculus ille supra modum pernitiosus esse censeretur? Pessimum autem hoc venenum sinistra & depravata intentionis oculus in se recludit; unde incarnata Sapientia apud S. Lucam ait: *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit, si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebriferum erit; id est, ut Didacus Stella explicat, omnes operationes simul aggregata male erunt; cum non habeant bonitatem completam, nisi ex intentione; quia dato quod alias operatio sit bona ex genere suo, si intentio non est bona, non adhuc erit perfecta talis operatio, nec meritoria.* Diu autem ante hunc authorem S. Bonav. in hæc verba scripserat: *Cum obtenebratur intentio, & deformatur, obtenebratur, & deformatur opus; unde in Glossa dicitur: semper perversa intentio præcessit prævum opus, etiam si iustum videatur.* Unde S. Gregorius in quadam Homilia super Ezechielem ait: *Pensandum est, ut omne bonum quod agitur, per intentionem semper ad celestia levetur; qui enim per bona quæ facit, terrenam gloriam concupiscit, pennas suas, & faciem suam deorsum deprimis. Hinc enim per Prophetam de quibusdam dicitur: Victimæ in profundum deferebant. Quid enim sunt lachrymæ orationis nisi victimæ oblationis nostræ? sicut scriptum est: sacrificium Deo spiritus contribulatus. Es sunt nonnulli qui idcirco se in prece lamentis afficiunt, ut aut terrena commoda acquirant, aut hominibus sancti esse videantur; quid isti nisi victimæ in profundum deferunt?*

4 Hinc & S. Bernardus in quodam ad Ecclesiasticos in Synodo congregatos sermone ita discurret: *quid enim prodesset disciplinam habere in conversatione, scientiam in predicatione, nisi adsit bonitas in intentione?* Ad quod idem propositum illa Bedæ applicari possunt verba, dicentis: *Pœnam de pretio salutis nostri mercantur æternam.* Multi enim bona quidem operantur, sed ob finem malum, talesque orationibus, disciplinis, elemosynis, & austeritatibus suis infernum sibi comparant, dicente Cassiano: *Destinatio mentis vel remunerat hominem vel condemnat, id est, intentio.* Hinc & S. Thomas de Villanova Dæmonis Martyres nuncupat eos, quia in via Dei virtuosè operari conantur, sed secundum solam apparentiam, rectitudinem finis non habentes. *Habet suos Martyres Diabolus, inquit ille, qui etiam dicere possunt; propter te mortificamur tota die. Neque minorem in præsentem considerationem quædam Sancti Augustini sibi deposcit doctrina, inquentis: Finis, quo referuntur ea quæ facimus, id est, propter quem facimus, quicquid facimus, si non solum inculpabilis, sed etiam laudabilis fuerit, tunc demum etiam facta nostra laude aliqua digna sunt; sin ille iure meritoque culpatur, quem spectamus, & intuemur, cum in aliquo versamur officio, id quoque officium nemo improbandum, vituperandumque dubitaverit. De Catilina memoria proditum est, quod frigus, sitis, famem ferre poterat. Hæc erant illi spurci sacrilegoque etiam cum Apostolis nostris communia; unde ergo discerneret Parricida iste ab Apostolis nostris, nisi sine illo, quem diversissimum sequebatur? namque ille ista tolerabat, ut immoderatissimas & immanissimas expleret cupiditates; ille contra ut eas premerens, & dominantis rationi servire cogerent.*

5 Sanctus Gregorius ut actiones nostras utiles & fructuosas efficiat, oculos nostros in finem supernaturalem ut conjiciamus, verbis exhortatur sequentibus, dicens: *Totum se in soliditatem eternitatis figat, ne si extra fundamentum nostræ actionis fabrica panatur, ratum opus*

Pulchrum huius exemplum.

Ecc. 11. 11. Sinistra intentio est pessimum venenum nostrorum operum.

Luc. 11. 14.

Didac. Stell. 1.

S. Bon. lib.

S. Greg. 1. 1. h. 4. 12. Eccl.

S. Bern. ser. ad past. in Synodo.

Qui bona, ad malum finem operantur, acquirunt sibi infernum.

Cassian. coll. 17. c. 14.

S. Thom. 2. Villan. ser. de uno Mart.

S. Aug. com. 1. de morib. Manich. l. 2. c. 19.

S. Greg. 1. 12. mor. c. 6. Oculi nostri conjiciendi sunt in finem supernaturalem.

Num. 16. 11.

Pere in
Aronem.1. Reg. 15. 2.
Et Absalom
m.

Mat. 2.

Act. Ap. 5. 1.
Detectum
bonae inten-
tionis per di-
dit Ananiam
& Saphiram.Haimon in
Apoc.Mat. 26. 10.
Proditur
Iudas Christi
tradidit illi
eum Deus
Pater: affec-
tus utriusque
differentia.1. Petr. Dam.
opus.Examinatur
dilectio
bonae inten-
tionis Saulis
& Davidis.

opus in nihilum salvatur; quia etiam summa opera inani-
ter fiunt, si intentiones cordium extra aternitatis recti-
tudinem deflectuntur. Si quis hinc ducentos & quin-
quaginta vidisset altare incensantes thuribus suis, il-
linc verò solum Aaronem, quis sibi non persuaderet
obsequium cuiusque numerosae illius turbae prae hoc
Aaronis in conspectu Dei prevalere? & nihilominus
exitus docuit, quod etiam manu externo applicu-
issent cultui Dei, cor nihilominus & intentionem dire-
xerint in ejusdem offensam; unde & in infernum cor-
ruerunt; quidquid enim faciebant, in hoc tendebat,
ut duos fratres Moysen & Aaronem quos odio & in-
vidia persequerentur, populo invidiosos redderent. Ita &
Absalon coram subditis Regis Patris sui se humiliabat,
eosque ad audientiam accedentes benignè excipiebat;
quique intentionem ejus non penetrasset, totum hoc
ex benigna humanitate ortum fuisse sibi persuaderet;
& nihilominus nil nisi superbiae effectus erat, cum tali-
ter affectum popularem sibi demereri, inque rebellio-
nem impellere niteretur. Scepti thronique Israelitici
avidus Herodes Magos requirit, ut post completam à
se naui Messiae adorationem, eum ubi esset, admonerent,
ut & ipse debitum ei cultum praestare posset, cum irve-
neritis, renunciate mihi, ut & ego veniens adorem eum.
Interius autem mortem ei intentabat, prout Innocen-
tium itrages probavit.

6 Ita & in nascentis Ecclesiae exordiis, quando ma-
ximè zelosi Christiani ut caelum sibi acquirerent, ter-
renas vendentes possessiones, earum pretium ad pedes
Apostolorum deferrebant, si quis duos conjuges vidis-
set, Ananiam & Saphiram, exemplum sequentes alio-
rum, quem non formasset conceptum? utique & hos
ipsos à Spiritu S. motos fuisse sibi persuaderet; & nihi-
lominus S. Petrus Ananiam exprobrat, dicens: *Cur sen-
tauit Satanas cor tuum mentiri te Spir. S. & fraudare
de pretio agri? quare posuisti in corde tuo hanc rem?*
partem enim pretii sibi retinuerat, quique exterius pio-
tatem, & bonorum terrestrium contemptum ostende-
bant, in corde & intentione sua sedem locarant Satanae.
Hinc merito Haimon super illa Apocalypsis verba: *Non
enim invenio opera tua plena*; ita scribit; scilicet recta in-
tentione, opera enim hypocrisis sunt vacua.

7 Iterum quando Judas in horto Gethsemani Chri-
sto osculum dedit, dicens: *Ave Rabbi, & osculatus est
eum*, si quis praesens fuisset, certus, hunc ipsum Christi
Apostolum & Discipulum esse, tantis ab eo affectum
beneficiis, nihil utique mali suspicatus fuisset; & tamen
perversus osculi finis in traditionem collimabat; quan-
doquidem antea turbis armatis osculi dederat signum;
circa quem proinde sacrilegum B. Petrus Dam. talem
format discursum: *Censes ne semper debere juxta rerum
asque verborum superficiem judicari? quid enim juxta
verborum strepitum magis est absolum, quam cum Deus
Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus mediator Dei
& hominum dicitur tradidisse? Ecce Christum tradidit
Iudas, tradidit & Deus Pater, nunquid non quasi simile
factum videtur? ergo ne traditor est Iudas, & traditor
Deus Pater? Qui idem Sanctus per aliquot sacrae Scri-
pturae loca SS. Triadem Christum morti dedisse conso-
quenter probans, subjungit: *Audi Apostolum dicentem:
qui proprio filio suo non peperit, sed pro nobis omnibus
tradidit illum; quod autem se filius tradiderit, idem di-
cit Apostolus; qui me dilexit, & tradidit semetipsum pro
me; quod autem & Spiritus S. tradiderit filium, Sapientia
perhibet. Et paulò post subdit: Ergo secundum te qui non
de cordis intentione, sed semper ex operis vis superficie
judicare, si Pater tradidit filium, & ipse tradidit filium
in super & Spir. S. Iudas quid mali fecit? facta est tra-
ditio à Patre, facta est à Filio, necnon à Spir. S. facta
est & à Iuda, una res à pluribus facta est, sed eadem res
in operatoribus discernenda est. Quod enim Deus omni-
potens ex charitate, hoc Iudas fecit ex pecunia acqui-
rendae cupidine; quod Deus fecit ad salutis nostrae reme-
dium, hoc illa fecit ad explendum insatiabilis avaritiae
votum. Vides ergo quia non quid homo faciat debemus
examinare, sed quo animo & voluntate faciat, diligenter
examinare. Utique si actiones Saulis & Davidis exami-
nare voluerimus, aliquando apparentem in iis repete-
mus uniformitatem, sed diversissimum Dei circa illas
judicium. Uterque ab eodem populo ad thronum subli-**

matus est Regium, ille asinos, hic custodiebat oves,
uterque per divinam immediatè providentiam, per
ejusdem Prophetae Samuelis manum promotus & con-
secratus fuit. Ambo divinam graviter transgressi sunt
legem, ille in praelio contra Amalech, hic in adulterio
cum Bethsabee, & homicidio Uriae. Et quidem longè
excusabilior videbatur inobedientia Saulis, siquidem
ex motivo compassionis Agag videbatur conservasse
inimicis, causaque Religionis illaefos custodisse greges
& armenta ad sacrificandum. Et nihilominus, ut ex iis
docuit, Sauli Deus misit Samuelem, qui transgressio-
nem ei exprobraret, & ad Davidem ablegavit Nathan.
Uterque igitur suum est confessus scelus, dicendo
peccavi, & nihilominus Saul à regno excidit, non ino-
dò terrestri, sed & caelesti; cum tamen David sibi dici
audierit: *Domine quoque transulit peccatum tuum*.
Uterque sanè exterius se poenitentem exhibuit, pro-
priumque humiliter confessus est errorem. Ast inte-
rius reprobus ille cum corde & intentione non sentio-
bat illud quod proferebat ore; non enim vera cum
poenitentia Deum placare satagebat, sed exteriorem
coram Propheta fingeat dolorem, ne ex estimationem
popularem amitteret; unde & postquam dixisset
peccavi, immediatè subjunxit, *sed nunc bonorum me co-
ram senioribus populi, porta quae peccatum meum*. Da-
vid autem sui poenitens homicidii, suaeque erga Deum
ingratitude, austerissimam aggressus est poeniten-
tiam, quam exinde per totius vitae decursum continua-
vit. Quam proinde utriusque Regis, hujus differentiam
B. Petrus Damianus in hac insinuat verba: *Quid est nisi
quia quod Saul habuit in ore, non fuit in corde? humilitas
qua in ore David extitit, etiam in corde radiavit*.

8 S. Matthaeus pretiosi effusionem unguenti, quod
Magdalena super Salvatoris caput profudit, describens,
quid circa eam circumstantium sententiae tulerint, in
hac describit verba: *Videntes discipuli indignati sunt
dicentes: Vt quid perdisio hanc poenit enim istud venunda-
ri multo, & dari pauperibus*. S. Joannes autem eandem
referens Historiam, seriem rei factae sub aliis insinuat
terminis, quando non quorumlibet Apostolorum, sed
soliis Judae mentionem faciens, inquit: *dixit ergo unus
ex discipulis ejus Iudas Iscariotes qui erat cum traditu-
rus; quare hoc unguentum non venit trecentis denariis, &
datum est egenis? Sed quare utriusque hujus Textus est
difformitas? An non utrique Evangelistae idem spiritus
eandem dictavit veritatem? Respondeo itaque, S. Joan-
nem, qui praesens aderat, optimè novisse alios quoque
confodales suos contra eandem poenitentem verbis in-
vectos fuisse; ast Spir. S. revelatione edoctus, reliquos
bona intentione, zelo & charitatis motivo ductos fuisse
intelligebat, ideoque non eorum, sed solius perversum
hunc finem habentis meminit Judae, inquiens: *dixit
autem hoc, non quia de egenis pertingebat ad eum, sed quia
fur erat, & loculos habens, ea qua mystabantur, portabat*.
Officium Domino praestitum (verba sunt S. Cyrilli Alex.)
sub pietatis obtentu reprehendit & deterrimum avaritiae
suae crimen protexit officio in pauperes exhibendo. Ceteri
propter pauperum curam simplici animo, & nihil mali suis
verbis obvelantes. Hugo à S. Vict. ad hoc ut intentionem
nostram optimè dirigamus, ne bonorum operum per-
damus meritum, ita nos monet: *Ex corde consilium de
oculto eruitur, & in secreto invenitur, & ex eo bona in-
tentio procedit, quoniam per consilium vita nostra deprava-
ta corrigitur; nam mors & vita ex ipso procedit, quoniam
si ex consilio intentio nostra depravatur, quid juxta
bonorum operum praelem gignere, & eam per pravam in-
tentionem necare? quidam in ipso proposito ex mala inten-
tione opera corrumpunt, alii post exercitia virtutum per
vanam laudem à bona intentione evanescunt. Primo,
abortivos faciunt parere; secundo natos vel adultos occi-
dunt. Non est satius non parere, quam dormiendo par-
tum opprimere, vel ex consilio necare? melior est sterilis
qua non parit, quam filiorum necatrix sine misericordia.
Quid enim sunt ossa arida sine anima, nisi opera sine in-
tentione bona?**

1. Reg. 15. 18.

1. Reg. 15. 18.

B. Petr. Dam.
serm. 3. de
S. Andr.Mat. 26. 10.
Varia indi-
cia de Mag-
dalena, ca-
put Christi
ungente.

Joan. 12. 4.

S. Cyrill. Alex.
l. 8. in Joan.
c. 7.Hugo de S.
Vict. com. 1.
erud.
Theol. ex
mat. coll. 1.
l. 4. c. 11.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Demonstram in operibus bonis intentionem in nobis abolere satagit, ut meritum eorum perdamus.

T H I M A.

In hoc seriam vobiscum facis, ut etiam omnium vestrum oculos dextros. 1. Reg. 11. v. 2.

Diabolus conatur vultu spiritibus erueri oculum dextrum puram intentionem.

Cum Naas Ammonites cum incolis Jabes Gilaad pugnaret, iique se prosternendos & profligandos esse metuerent, cum Naas pacisci coeperunt, & pacem postularunt, dicentes: *Habito nos confederatos, & serviemus tibi*: quibus superbus Naas respondit: *In hoc seriam vobiscum facis, ut etiam omnium vestrum oculos dextros*. Idque ea intentione faciebat, quia cum oculus sinister sub scuto abscondatur, si dexter eorum oculus erutus fuisset, consequens omnino erat, ut quasi utroque oculo destituti in caligine ambularent. Idem quoque pactum Tyrannus Tartareus cum suis paciscitur, nimirum ut intentio, quae dexter animi oculus est, obfusceretur, id est, depraveretur, quia quantumvis opera, quae exercentur, bona sint, si tamen finis propter quem fiunt, terrenus est, illa nihil prorsus ad meritum vitae caelestis valitura novit. Lyranus in moralitate huius Textus ita scribit: *Per Naas, qui serpens interpretatur, Diabolus intelligitur; hic autem querit erueri oculos dextros virorum labes, quae calor interpretatur, nam viris charitate ferventibus malignus insidiatur; per oculum autem significatur intentio, Matth. 6. Si oculus tuus simplex fuerit, id est, intentio tua, secundum Augustinum. Per oculum igitur dextrum intentio ad bona spiritualia, per sinistrum autem ad temporalia designatur; per hoc igitur quod Naas oculos dextros virorum labes querebat erueri, significatur, quod Diabolus intentiones virorum in charitate ferventium querit a bonis spiritualibus totaliter auertere.*

Tyrann. ib.

Eterna damnatio manet illis, qui in operibus penitentia unius habent sine. S. Bern. apol. ad Guil. Abb.

Radice bonae intentionis veneno infecta, omnia avertit.

Pl. 3.

S. Greg. 1. 12. mor. c. 6.

S. Greg. 1. 1. mor. c. 19.

Thron. 1. 16. Recta intentio donat coronam beatitudinis.

S. Anton. de Pad. in Dom. 2. post Pasc.

2. S. Bernardus aeternam comminatur damnationem illis, qui corpus per jejunia, disciplinas, aliaque similia opera afflictiva macerant, intentionem tamen DEO placendi, propriamque saluti cooperandi non habent, sed ab aliis terrenis finibus se moveri sinunt; hos enim Simoni Cyrenaeo similes esse dicit, qui angariatus sunt ad portandum Redemptoris patibulum: *Ve, inquit, portantibus crucem, non sicut Salvator suam, sed sicut ille Cyrenaeus alienam*. Duplici quippe contritione conteruntur qui huiusmodi sunt, quando & hic pro temporali gloria temporaliter se affligunt, & in futurum ad supplicia aeterna pertrahuntur; laborant cum Christo, sed non regnant cum Christo; de torrente bibunt in via, sed non exaltant caput in Patria. Inter alios serpentes Salamandra, ut Naturales scribunt, hunc habet instinctum, quod arboris radicem mordendo, illam exsiccat à vertice usque ad arboris truncum; venenum namque illius à radice ad truncum, ad frondes, ad flores, ad fructus, & ad omnia alia, quicquid in arbore bonum est, se transfundit; quod an verum sit, huius fides sit penes authorem; hoc saltem est certissimum, quod serpens infernalis huius arboris mysticae, hominis videlicet, qui vocatur lignum, quod plantatum est secus decursum aquarum, radicem, id est, finem intoxicare nitatur; quando enim intentio, quae à Sancto Gregorio radix operis appellatur, depravata est, omnia opera, quantumvis illa bona sint, infructuosa remanent. Si semel in intentione, inquit Sanctus Gregorius, cor corrumpitur, sequentis actionis medietas & terminus ab hoste callido securi possidetur, quoniam totam sibi arborem fructus ferre conspiciat, quam veneni dente in radice vitavit.

3. In Lamentationibus Jeremiae inter alia legitur: *cecidit corona capitis nostri, ut nobis quia peccavimus*; dictio autem *ut* expressiva est aeternae damnationis; tunc igitur homo amittit coronam beatitudinis, quando in propriis operibus deficit rectitudo intentionis: id quod S. Antonius de Padua in quodam sermone confirmat, inquit: *Corona in capite est pura intentio in mente, de qua Jeremias Threnorum 5. cecidit corona capitis nostri, ut nobis, quia peccavimus. Corona de*

capite cadit, cum homo intentionem puram amittit, & ideo vaei. Hanc verò coronam astutus ille serpens nobis è capite eripere satagit, ne in caelo occupemus sedes, è quibus ipse infelicitate cecidit. S. Augustinus hanc deordinationem finis in operibus nostris, sub nomine naufragii describit, inquit: *Fac hominem optime gubernare navim, & perdidisse quò tendis, quid valet, quia artemonem optime tener, optime movet, dat provam fluctibus, caves ne latera inflantur, tantis est viribus ut deterqueat navim quo velis, atque unde velis, & dicatur ei: usquequo is, & dicat: nescio, aut non dicat: nescio, sed dicat: ad illum portum eo, nec ducat in portum, sed in saxa festinet. Nonne iste quanto tibi videtur in navim gubernanda agilior & efficacior, tanto periculosius eam sic gubernat, ut ad naufragium preparando perducatur? talis est & qui optime currit praefer viam. Quod si enim aliquis in via veloci equo vectus eundem per omnes equitandi regulas perfecte moderetur, velocique cursu progrediendo multas postas absolvat, nec tamen itineris sui metam & scopum certum praefixum sibi habeat, per praerupta errando, tandem in praecipitia prolabetur. Idem quoque multis contingit, qui in hac praesenti vita viatores sunt; nam tametsi eorum opera apparenter bona sint, & virtuosa, si tamen in iisdem rectam sibi intentionem & finem praefixum non habeant, omni merito & fructu privati remanebunt, imo nonnunquam in errores prolabantur manifestos. Unde Sapiens ait: *Est via quae videtur homini iusta, novissima autem ejus deducunt ad mortem*. Sic enim si elemosyna, quae erogata videtur pro populi mendicitate sublevanda, per intentionem dantis ordinetur ad insidiandum honestati pauperis familiae, non solum bona non erit, sed etiam dantem ad infernum praecipitabit. Si quis in Templo Hierosolymitano Phariseum illum vidisset Evangelicum, in oratione absorptum, audissetque ardentes coram Deo factas ab illo orationes, jejunia, elemosynas, atque insuper ex ejus ore cognovisset, illum esse hominem à mundi torrente prorsus sequestratum: *Non sum sicut ceteri hominum, talis utique illum connumerasset inter viros perfectissimos, eximiaeque sanctitatis praestantes; & tamen quis est qui nesciat, illum à Deo reprobatum in domum suam concessisse? Porro orationis huius Pharisaicae errores Dionysius Carthusianus his verbis manifestat: (Oras simularis magis, quam verè, oratio enim est devota elevatio mentis ad Deum, cum impetrandi affectu, atque, ut ait Gregorius, orare est in compunctione amaro gemitu ex corde, non composita verba sonare; Deus enim cor & intentionem respicit, sonum verò verborum non attendit. Albertus Magnus notat, S. Lucam dixisse: Haec apud se orabat, unde subdit: Reprehendit quod apud se orabas, non apud Deum, apud se enim oras, qui se, & quod sibi placens est, oras. Origenes ad propositum nostrum sequentem facit utilem discursum: Altare quod votum sanctificat, est hominis cor, quod principale habetur in homine: Vota autem & dona, quae ponuntur super altare, omne quod superponitur cordi; ut puta, proponis orare, votum orationis posuisti super cor tuum, quasi super quoddam altare, & orationem offeras Deo. Proposuisti psallere, votum Psalmorum posuisti super cor tuum, quasi super quoddam altare, ut offeras Deo votum Psalmorum. Proposuisti elemosynas facere, votum elemosynarum posuisti super cor tuum; proposuisti jejunare: venerabile ergo & sanctum facit omne votum hominis, & orejas, ex quo votum Deo offertur. Tandem verò ad eliminandam à nobis vanam gloriam pro instructione nostra ita concludit: cecus est omnis, qui videt, aut elemosynas magnas, aut Psalmos, aut preces magnas, aut jejunia, & sine iudicio beatificat illa, & non considerat ex quali corde elemosyna offerantur, vel Psalmi, vel preces, vel jejunia; altare est enim cor, quod sanctificat votum ejus, qui mundi est cordis.**

4. Salvator noster Phariseos, qui extrinsecus rigore & austeritate erant, salubriter admonuit, ut actiones suas ad interiora cordis revocarent, dicit enim: *Pharisei caeci, munda prius quod intus est calicis & paropside, ut fiat id quod desoris est, mundum*. Hugo Cardinalis super illa verba Christi apud Sanctum Matthaeum: *Nisi abundaveris iustitia vestra plus quam Scribarum & Phariseorum*, ita scribit: *habebant exterius speciem pietatis, veri-*

S. August. in Psalm. 11. Pulchrum simile naufragii.

simile equitantis per abrupta.

Prov. 14. 12.

Examinatur narratio Pharisei in templo.

Luc. 11. 12.

Dion. Carth.

Alb. Mag.

Orig. 12. 15. in Matt.

Matth. 23. 26. Phariseus sanctitas revocatur ad interiora.

Matth. 23. 26. Hugo, Card.

S. Thom. ib.

Orig. tr. 25.
in Matt.Damna prava
intentionis.
Rich. de S.
Vict. p. 2. l. 2.
in Apoc. c. 1.Intentio
respicit re-
tributionem
Dei.
S. Antonin.
p. 1. l. 14.
c. 6. §. 1.
lac. 14. 15.Ista. 6.
Operaciones
virga Moy-
si applican-
tur inten-
tioni operis.S. Greg. 1. 1.
Mort. 19.

Pl. 11. 7.

Chrys. h. 17.
in Gen.
Malignus
spiritus fem-
per insidia-
tur recti-
tudinis boni &
intentionis
nostrae.

veritatem ejus abnegantes. S. Thomas ibidem eorundem Phariseorum declarat amorem, quo se coram mundo exhibebant tanquam viros spirituales, & perfectos, intentionem depravatam interius abscondendo: *Iustitia horum*, inquit, *erat in ostensione operis, non in rectitudine intentionis*. Origenes in eodem tractatu ita loquitur: *Hic sermo nos instruit, ut festinamus esse justi, non apparere, qui enim studet, ut appareat justus, ea qua a foris sunt mundat, & qua videntur curat, cor autem suum, & cogitationes suas, atque conscientiam negligit, non considerans, quoniam qui studet ea qua intus sunt, mundare, consequens est, ut ea etiam qua a foris sunt, studeat facere munda*. Rich. de S. Victore damna recenset irreparabilia, quae ab his qui cum prava intentione apparenter virtuosè vivunt, resultant; dicit enim: *Sunt qui intra S. Ecclesiam boni videntur in manifesto, sed mali sunt in occulto, & foris monstrant sanctitatis speciem, sed intus non habent sanctitatis veritatem; quorum malitia tanto nonnunquam perniciosius ledit, quanto occultior existit, & quanto minus potest cognosci, tanto difficilius potest vitari*. Hujusmodi igitur hominum qui se bonos verbo vel opere fingunt, sed cordis intentione mali sunt, pravam debemus vitam diligenter investigare, & examinare, & eorum occultam malitiam, nisi se corrigant, omnibus pro- palare, ut quanto manifestius agnoscitur, tanto melius caveatur.

5 Ad bene ordinandum operum nostrorum finem notabilis est illa S. Antonini doctrina: *Intentio ad hoc ut sit recta, oportet quod respiciat tanquam ad ultimum finem, ad retributionem Dei*. Juxta illum Lucæ Textum: *cum facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites*. Quo immixto seu interjecto Textu, discursum prosequitur idem Sanctus, dicens: *Qui inclinat cor suum, id est, proponit ad faciendas justificationes hominis, id est, ad servandum mandata, & ad faciendum bona propter hanc retributionem, ut scilicet prosperetur à Deo in temporalibus, non habet rectam intentionem, unde nec meretur*. Sic & Christus dixit quibusdam non recta intentione cum sequentibus; *queritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducaistis ex panibus meis, & saturati estis*.

6 Dum Moyses virgam suam in cælum elevarat, hæc portenta operabatur, velut omnipotentiae Divinae instrumentum; in terram autem projecta, in serpentem vovenerat convertita est. Idem quoque de intentione nostra asserere possumus, scilicet quod actiones nostras ad finem illum, qui Deus est, & ad gloriæ consecutionem ordinantes, bona acquiramus æterna, si autem bene propter fines faciamus terrenos, propter applausum humanum aut similes respectus, serpens infernalis dominium capit voluntatis, seque nostræ insinuat intentioni. Hinc S. Greg. cautè nos admonet, dicens: *Sciendum quod bona nostra antiquus hostis insequitur, ut videlicet hoc quod rectum coram hominibus agitur, in æterni judicii conspectu vitietur*. Et paulò post subdit: *Intentionem in bono opere polluit, ut in his que recta faciunt, ad appetenda ima, fortitudine intentionis inclinetur*. Unde recte sub Iudea specie de unaquaque anima misera intentionis laqueo capta, per Prophetam dicitur: *Facti sunt hostes ejus in capite, ac si aperte diceretur: Cum bonum opus non bona intentione sumitur, huic adversantes spiritus, ab ipso cogitationis exordio, principantur, tantaque eam plenius possident, quanta & per initium dominantes tenent*. Qui idem Sanctus illum Psalmi versiculum (ipsi calcaneum meum observabunt) ita consequenter ad nostrum applicat intentum, dicens: *Quia enim in calcaneo finis est corporis, quid per hunc nisi terminus signatur actionis? sive ergo maligni spiritus, sive pravi quique homines calcaneum observant, cum actionis bona finem vitare desiderant, unde & eidem serpenti dicitur: Ipsa tuum observabis caput, & tu calcaneum ejus*.

7 Notam pariter meretur singularem in presenti quædam D. Chrysost. sententia ita nos admonentis: *Unde quaque mentem nostram bene muniamus, ut per eam fiant accepta qua facimus; verbum namque munire ad inimicum qui nobiscum certat, rationem habet; accom- modè itaque, quia in hoc principaliter serpentis maligni consistit astutia, ut rectitudini finis & intentionis nostræ insidias struat, hæc ante omnia munita & fortificata esse debet*. Job aliquando sub allusione Behemoth de

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

Satana tractans, ait: *Ecce absorbebis fluvium & non mirabitur, & habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus*. Per Jordanem à Christo sanctificatum, homo virtute spiritali præditus intelligitur, hunc itaque Dæmon suam sperat futuram prædam, interna depravata ejus intentione; ideoque S. Greg. cautè nos admonet, dicens: *Nullum est bonum quod foris agitur, si non pro eo intus ante Dei oculos innocentia victima in ara cordis immolatur*. Tota itaque virtute perspicendus est fluvius operis, si purus emanat ex fonte cogitationis, omni cura servandus est à malitia pulvere oculis cordis, ne hoc quod in actione rectum hominibus ostentat, apud semetipsum per vitium prava intentionis intorqueat. Ita D. Sanctus Doctor, qui idem in Dialogis suis quandam proposito nostro accom- modam in hunc sensum narrat historiam. S. Fortunatus Episcopus Tudenis Dæmonem eiecerat ex obsessio: sub sera itaq; nocte spiritus ille malignus assumpta peregrini forma, per urbis circumjens plateas, clamabat: *O virum sanctum Fortunatum Episcopum, ecce quid fecis. Peregrinum hominem de hospitio suo expulis, quare ubi requiescere debeam, & in civitate ejus non invenio*. Quis autem nescit, quoniam nunquam non verum sit illud Sacra Scriptura assertum: *Serpens orat callidior cunctis animalibus terræ*. Ecce itaque astutissimam ejus sagacitatem: *Tunc quidam in hospitio cum uxore sua, & parvulo filio ad prunas sedebat, qui vocem ejus audiens, & quid Episcopus ei fecerit, requirens, hunc invitavit hospitio & sedere secum juxta prunas fecit; cumque vicissim aliqua confabularentur, parvulum ejus filium idem malignus spiritus intravit, atque in easdem prunas projecit, ibique mox ejus animam excussit; quo orbatus miser, vel quem ille susceperit, vel quem Episcopus expulit agnovit*. Petrus vero Diaconus post facti hujus narrationem, sanctum Pontificem interrogavit: *Quidnam hoc esse dicimus ne occidendi ansum in ejus hospitio antiquus hostis acciperet, qui hunc peregrinum estimans, ad se hospitalitatis gratia vocasset?* Responso vero quam S. Gregorius huic interrogationi subiecit, nobis insinuat, non omnia opera apparenter bona, grata esse Deo, imo nonnunquam directè ad ignominiam & offensam Dei vergere. In hunc enim modum S. Gregorius respondit: *Multa Petre, videntur bona, sed non sunt, quia bono animo non sunt, unde & in Evangelio veritas dicit: Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit, quia cum perversa est intentio qua procedit, pravam est omne opus quod sequitur, quamvis esse rectum videatur*. Ego namque hunc virum qui dum quasi hospitalitatem exhiberet, orbatus est, non pietatis opere delectatum aestimo, sed Episcopi derogatione, nam poena subsequente innuit, quia procedens illa susceptio non sine culpa fuit; sunt namque nonnulli, qui idcirco bona facere student, ut gratiam aliena operationis obnubilent, nec pascuntur bono quod faciunt, sed laude boni qua ceteros premunt. Qua de re existimo, hunc virum qui malignum spiritum in hospitalitatem suscepit, ostentationi potius boni intendisse, quam operi, ut meliora quam Episcopus fecisse videretur, quatenus ipse susceperet eum quem vir Domini Fortunatus expulisset.

8 Quod si quis Uriam privatum militem qui è campo redierat, in anticamera Davidis in conspectu totius aulae suæ, tanta cum benignitate acceptum, ciboque Regio honoratum vidisset: *Secutusque est eum cibus Regius*, quis non credidisset Regem per hanc amicitiam ejus voluisse præmiare fidelitatem in bello exhibitam, ubi pro servitio coronæ vitam suam tanto exposuerat discrimini; ut ceteri milites hanc erga Uriam exhibitam clementiam videntes, animum induerent generosum ad fortiter deinceps pro Rege pugnandum? & tamen quantum talis deceptus fuisset? siquidem David in corde suo celavit finem adeo indignum, quem gratiam hanc exhibendo sibi proposuerat, scilicet ut Uriam ad dormiendum cum uxore induceret, hacque ratione quantum ei possibile erat, adulterium suum in oculis mundi absconderet: nimirum interius ei machinabatur mortem, ut ejus uxore tanto majori cum libertate frui posset; erat igitur apparens quædam benevolentia, sed ad crudelitatem ordinata, nimirum ad inferendam Uriæ necem.

Job 40. 12.

S. Greg. 1. 1.
Mort. c. 19.S. Greg. 1. 1.
Dial. c. 14.
Probatum in
signi histo-
ria S. For-
tun. Episc.

Gen. 3. 1.

Qua inten-
tione David
Uriam cibo-
rem cibo
regio.
2. Reg. 11. 2.

DISCURSUS V.
ARGUMENTUM.

Per actiones nostras indifferentes, & quæ nullius sunt meriti, si recta intentione vestiuntur, lucrari possumus apud Deum.

THEMA.

Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Iesu Christi facite. Coloss. 3. v. 17.

Reditudo
intentionis
peram opera
indifferentia
reducit meri-
toriam.

S Sanctus Apostolus hisce verbis ad Coloss. scriptis modum nobis apud Deum etiam per operationes indifferentes egregie merendi insinuat, quia nihil excipit, dicendo: Omne quodcumque facitis in verbo aut opere &c. Quod si enim etiam actiones indifferentes ad eum ordinentur, fiantque à nobis ad implendam divinam voluntatem, certum est, quod per hanc directionem actiones nostræ eleventur adeo, ut quæ cæteroquin inutiles futuræ fuissent, per hanc directionem Deo gratæ fiant & acceptæ. Charta aliqua parvula parum vel nihil valet, aut æstimatur; at verò quando Regis vel Principis subscriptione aut sigillo subsignata est, omnis eidem exhibetur reverentia & obedientia: Sic quoque multæ operationes nostræ nullius futuræ essent meriti, ad consequendam vitam æternam, vel ad augendam & acquirendam gratiam; at verò quando conjunctæ sunt & signatæ sigillo rectæ intentionis, meritoria fiunt, & à Deo magnopere remunerantur. *Vult enim Deus*, inquit Didacus Stella, *ut opera nostra in ipsum dirigamus, & ut sigillo rectæ intentionis ea designemus, ne ea amittamus.*

Didac. Stella
in c. 11. Luc.

Quoniam
actiones hu-
manæ sunt
moraliter
bonæ, & quæ
indifferentes.

2 Pro hujus materiæ intelligentia sciendum est, quod actiones humanæ nonnullæ sunt moraliter bonæ, cujusmodi sunt jejunium, oratio, & elemosyna; aliz verò sunt indifferentes, videlicet, studium, negotium, recreatio, & similes; at verò quomodo tam has quam illas apud Deum meritorias efficere poterimus? Nimirum examinatur finis, ob quem jejunatur, an scilicet dirigatur jejunium ad macerationem corporis, ut hoc tantò promptius spiritui obediat, inajori-que cum facilitate castitatem conservet; item an habeat intentionem obediendi præcepto Ecclesiæ, vel patiendi pro amore Dei, ad Christi Sanctorumque imitationem; eodem modo circa alia opera virtutis discurrere licet; studium quoque, quod in se ipso actio quædam est indifferens, pluribus modis ad finem supernaturalem ordinari potest, ut Deo gratum fiat, & acceptum, æternaque remuneratione dignum. Id quod Author Theatri vitæ humanæ hunc in modum exemplificat: *Primo*, si quis studeat, ut consequatur veram Sapientiam, non vero plausam inuilem, aut lucrum; *Secundo*, ut serio impendat talenta à Deo mihi concessa; *Tertio*, ut vitæ otium, & prava consortia; *Quarto*, ut excolam & perficiam animam meam; *Quinto*, ut sim aliquando Ecclesiæ auxilio; *Sexto*, ut imitem illos Sanctos, qui studiis olim fuerunt dediti; *Septimo*, ut juvem patriam sive rempublicam; *Octavo*, ut fiam aptum Dei instrumentum ad omnia; *Nono*, ut satisficiam desiderio & expectationi aliorum; *Decimo*, ut adipiscar aureolam illam de qua Dan. 12. qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stelle in perpetuas æternitates.

Theat. vitæ
humanæ, vel
intentionis.

Applicatur
ad propositū
fabula Mida.

3 Poetæ olim de Mida fabulati sunt, quod quidquid manibus suis contingeret, hoc totum in purum converteretur aurum; & quidem tametsi hanc fabulosam quandam inventionem esse, in controversiam revocari nequeat; attamen, ut bene notat D. Chrysostomus, licitum nobis est ad nostram utilitatem, ex mendacio astruere veritatem. Etenim intentio & finis rectus, in actionibus nostris, cæteroquin inutilibus, & indifferentibus, ad easdem dignas, & vitæ æternæ meritorias efficiendas, abundè sufficit. Episcopo Laodicensi in Apoc. dictum fuit: *Incipiam te vomere ex ore meo, quia dicis: quod dives sum & locupletatus, & nullius ego, & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus;* quibus verbis innuere volebat, quod tametsi multa fecisset opera bona, propter quæ se locupletem æstimabat; attamen quia in eo deficiebat recta

Apoc. 1. 17.

intentio, omnia illa opera infructuosa facta sunt & inuilia; nescis quia tu es miser & miserabilis &c. Notandum verò Ly illud cæcus, quia, ut in sequentibus Discursibus dicemus, bona intentio per oculum denotatur, quo hic Episcopus orbatus erat; ac proinde subdit: *Suadeo tibi emere a me aurum ignitum, probatum, ut locuples fias.* Quæ verba de fine recto in operibus nostris intelliguntur. Unde Sanctus Antoninus de hac materia dillectans, & sequentia Canticorum verba: *Caput ejus aurum optimum*, adducens, inquit: *Caput designat intentionem, quia sicut caput est principium corporis, ita intentio est principium operis.* Ex paulò post subiungit: *Alii habent caput terrenum, qui scilicet non intendunt, nisi congregationem substantiæ in suis operibus, etiam de genere bonorum; propter hoc jejunant, orant, & hujusmodi faciunt, ut prosperentur. Alii caput carneum, qui intendunt tantum satisfacere naturæ, ut ea quæ fiunt propter parentelas, vel sensualitatem; ut multi sub specie spiritus, multa faciunt propter præsentiam corporalem personarum. Alii habent caput aureum; isti sunt sancti, qui omnia quæ faciunt, faciunt propter honorem Dei & amorem ejus; charitas enim aurum significat Apoc. 3. suadeo tibi emere aurum, id est, charitatem, quia sicut aurum excellit omnia alia metalla, ita charitas omnes virtutes, & quanto quis ex majori intentione charitatis aliquid facit, tanto magis est Deo gratus, & meretur.*

Caput desig-
nat inten-
tionem, &
debet esse
aurum.
S. Anton. p. 4.
tit. 1. cap. 4.
Cant. 1.

4 Quæ non adhibentur studia, qui non impenduntur sumptus, quanta supportantur propter Alchimiam perfecte addiscendam? & quantum is locupletandus foret, qui in hac arte eò usque pertingeret, ut lignum vel plumbum in aurum transmutare posset? Vera autem Alchimia est, per quam æternæ beatitudinis meritorias efficere possumus actiones, quæ cæteroquin indifferentes sunt, & nullius in se ipsis meriti, cujusmodi sunt dormire, spatari, manducare, studere, servire, & aliz similes; circa quas S. Paulus iuadet, inquiens: *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* At verò dices: quomodo mane & vesperti comedendo pro sustentatione corporis, apud Deum mereri potero, ut simul eodem tempore animæ quoque lucrum accersam? Theophylactus hunc Textum exponens, tunc id fieri ait: *Quando non ut gulosus, aut voluptatis sectator epulatur, sed velut is qui corpus conservare velit ad virtutis operationem.* S. August. super Psal. 146. alium quendam modum insinuat, dicens: *Si quod manducas & bibis, ad refecionem corporis sumis, reparationemque membrorum, gratias agens ei, qui tibi tribuit mortali & fragili ista supplementorum solatia, tunc cibus tuus & potus laudat Deum.* S. Basilii in regulis suis hunc in mensa merendi modum præscribit: *Mensam accedet animo non nimium soluto, & in solum cibum hians, qui tantum imperet, affer, affer; cibus est meus, è meo penore vivo, ideo curabo ut mihi bene sit, & sentiam me vivere; non sic loquendum, neque sic edendum, sed istud animo volvendum; Inspectorem habeo Deum; ergo cibum ita sumam, ut nullus inde offendantur, Dei gloria non minuat; nolo ventris mei esse mancipium, ut solam hic voluptatem secter, neque enim vivo ut edam, sed edo ut vivam, & par sim ferendis laboribus.* Theodoretus super eundem Textum considerat, Apostolum omnes nostras actiones comprehendere voluisse; unde ait: *Pulchre omnia comprehendis, & sedere, & ambulare, & differere, & misereri, & docere, ut omnis omnium sit scopus gloriæ Dei.* Eandem quoque considerationem Cajetanus his verbis exprimit: *Vi intelligamus, quod omnes liberas actiones, quantumcumque naturali necessitate opportunas, debemus sic exercere, ut sint ad Dei gloriam. Quantum ad intentionem dirigentem actualiter, vel virtualiter omnia ad Dei gloriam, consilium esse constat.* Non quidem hoc ita intelligendum est, ac si hoc esset præceptum, quia aliàs secus faciendo futuri essemus divini præcepti transgressores; sed solum est consilium à S. Paulo ad utilitatem & lucrum nostrum traditum, quia rectam forniando intentionem, elevamus opera, quæ aliàs ex semetipsis meriti capacia futura non essent. Quamvis doctissimus Salmeron in hoc proposito aliter in hæc verba scribat: *Hæc hortatio sive præceptum servari debet ab omnibus, & in omnibus, ut saltem quis sic habeat in voluntate, & animo se velle omnia in gloriam Dei facere, quæcumque facit,*

Docetur sub-
stantiali Al-
chimia, quæ
ex re vili
convivatur
aurum me-
diorum.

1. Cor. 10. 11.

Theophyl.
Quomodo &
qua inten-
tione com-
edendum sit.

S. August. in
Ps. 146.

S. Basil. in
Reg. brev.
Reg. 196.

Theod. Th.
1. Cor. 10.

Cajet. 15.
Salm. t. 14.
disp. 17.

quia

quia omnis nostra actio in illud tendere debet, ut glorificetur Deus. Ubi dictus Author Lv, *sive quid aliud facitis* singulariter considerans, inibi actum conjugalem, conservationi generis humani necessarium, ab Apostolo circumscripti autumat, dicens: *Honesto vocabulo explicavit opus vacandi generationi*, ut explicat Orig. hom. 5. in Gen. dicens: *Inverecunda conjugii negotia verecundo sermone signavit, ostendens etiam ipsa ad Dei gloriam geri, si posteritatis solius contemplatione procurentur.*

5 In Exodo scriptum legimus: *Abominaciones Egyptiorum immolabimus Deo nostro.* Animalia namque illa, quibus Egyptii cultum & honorem præstabant divinum, Israelitæ vero Deo in obsequii signum sacrificabant. Sed quid hoc loquendi modo me inferre velle putatis? Auscultate: Ludi, qui mundanis incentivum sunt ad vitia, iram, rixas, notabilemque pecuniarum & temporis jacturam, si recta cum intentione ad laborum sublevationem, debitaque cum temperantia exerceantur, actus evadent virtutum & meriti: Unde Doctor Angelicus ait: *Circa ludos & jocos, qui nonnunquam ad nimis solamen necessarii sunt, si secundum rationem fiant, aliquam virtutem esse oportet, quam eutrapeliam vocant.*

6 Sponsa, animæ electæ figura, suum ita legitur allocuta aliquando fuisse amantem: *Omnia poma nova & vetera, dilecte mi, servavi tibi.* Sed quid per hæc verba eam inferre velle putatis? Per fructus novos opera bona vi gratiæ in statu legis Evangelicæ facta intelligere possumus v. g. orationes, confessiones, communiones, opera misericordiarum corporalia & spiritalia, & similia. Per poma autem vetera, opera intelligere possumus, quæ à prava & corrupta natura hæreditavimus, qualia sunt indifferentia E. G. edere, dormire, vestire: anima itaque Dei amans, omnesque suos affectus & finem in Deo collocatos habens, tam hæc quam illa Deo offert, quia omnia per voluntatem & intentionem rectam in gloriam ejus dirigit. Si poma ex arbore in terram decidunt, subito deficiunt, & marcescunt, non verò si super arborem colligantur, inque loco elevato collocentur remoto à terra, sic enim per longum durant tempus. Ita quoque plurima opera nostra, si ad supernaturalem finem per intentionem ordinentur, æternitatem acquirunt conservantque beatam.

7 S. Ignatius Lojola alias inter regulas hanc pariter suis utilissimam præscripsit filiis: *Omnes rectam habere intentionem studeant, non solum circa vita sua statum, verum etiam circa res omnes particulares, id semper in eis sincere spectantes, ut serviant & placeant divini bonitati propter se ipsam, & propter charitatem, & eximia beneficia quibus prævenit nos.* Hinc & celestis sponsus suæ quondam dilectæ Gertrudi virgini sanctæ præcepit, ut Blosius scribit: *Ut omnia sua opera ei offerret & consecraret, quidquid legeret, & scriberet, omnes voces quas proferret, omnes characteres, omnes cibos, quibus nutrebat, usque ad ipsum etiam dormientis anhelitum.* Cujus ut meriti nos quoque particeps faceret S. Augustinus, hanc nobis veritatem imprimere conatur: *Non quid quisque faciat, sed quo animo faciat, considerandum est.* Licet enim hoc illudve opus nullius in se sit valoris, non ideo ad ipsum, sed ad intentionem attendendum est, quæ valorem confert operi: ad affectum, amorem Dei, finisque rectitudinem respiciendum est.

8 Teste Spiritu Sancto in Exodo, Moyses & Aaron, Nadab & Abiu cum 70. senioribus, viderunt Deum Israel & sub pedibus ejus quasi opus lapidis Sapphirini, & quasi cælum cum serenum est. Textus Hebræus habet: *Lateris Sapphirini.* Sed qualis fides, inter terram coctam seu lateres, & Sapphirum pretiosam gemmam potest esse proportio? Sciendum itaque Hebræos in Egypto sub Pharaonis servitute lateres confecisse; quos labores cum illi cum perfecta ad divinum beneplacitum conformitate patienter tolerassent, hunc illud in conspectu Dei in pretiosam gemmam, in Sapphirum commutatum fuerat, quia opera, quantumcunque vilia in se, si nihilominus rectam intentionem comitem habuerint, & amorem divinum, in maxima apud Deum exultatione sunt, & valore. Statu lignea aut fictilis exigui quidem est valoris secundum materiam & formam; si nihilominus sculptor

Manf. Bibl. Prad. Tom. II.

eam fabricavit famosus, pretio excessivo digna reputatur propter artem, ita ut aliam superet quandoque argenteam & auream. Numismata quoque in pretio sunt, non propter metallum, sed propter antiquitatem, propter imaginem & raritatem; ita quoque actio aliquando nostra naturalis est, homini necessaria, omnibus communis, ut edere, dormire, quæ secundum se apud DEUM meritoria non est; si verò intentio eam actuarit, ita ut opus necessitatis per voluntatem ad DEI gloriam ordinetur, meritoria est, dicente Apostolo: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Contra verò opera virtutum & perfectionis, si in illis hæc boni finis rectæque rationis directio defuit, à suo quoque valore deficiunt, unde S. Bonaventura ait: *Intentio operis, ut dicit S. Ambrosius, nomen imponit.* Enim verò qui laboriosam pastoris cujusdam vel agricolæ vitam considerat, cuiusnam quantumvis austeri Eremitæ eandem comparare audebit? hic enim ut plurimum in solitudine vivit, jacet in terra, tugurium domus loco habet, sub dio sæpe dormit, camiliam cilicio asperiotem gestat, discalceatus incedit, frugali & rudi pane vescitur, aqua potatur, ab omnibus contemnitur & posthabetur, non est dominus, quin potius tanquam mancipium indilcreti domini sui nutibus obedit; quod si igitur in tali quadam vita, tot incommoditatibus involuta, finis proponeretur supernaturalis in his omnibus placendi Deo divinæque ejus voluntati se conformandi, nunquid talis cum religiosorum etiam Reformatissimorum mortificationibus, disciplinis & jejuniis certare posset?

9 Sanctus Thomas Morus, magnus regni Anglicani Cancellarius & Martyr gloriosissimus, dicere solebat, multos iisdem laboribus & ærumnis, quibus in hac vita infernum sibi comparant, pari cum facilitate cælum sibi comparare posse, imò longè facilius, si nimirum illa sustinerent ad placendum Deo, seque divino beneplacito conformandum. Aula quoque virtutum est schola seu palæstra; quor enim in illa haberi possent occasionis exercendi mansuetudinem, patientiam, charitatem, humilitatem, mortificationem, & propriæ voluntatis abnegationem, si vellemus & sciremus ex necessitate facere virtutem? Porro quidnam intentio sit, S. Bonaventura his verbis declarat: *Videndum quid sit intentio, & a qua potentia anima oriatur: de quo notandum quod sicut dicit Anselmus in libro de concordia præsentis & liberi arbitrii, voluntas est instrumentum se ipsum movens, & omnia alia instrumenta, quibus sponte utimur, & quæ sunt in nobis, ut manus, linguam, visum, & cætera hujusmodi, & quæ sunt extra nos, ut stilum, securum & similia, & faciunt omnes voluntarios motus, ipsa vero se suis affectionibus movet in finem desideratum, & ideo sola voluntas elicit actum intentionis propriæ dictæ & principaliter, se à ratione seu intellectu dirigente sive dictante. Et nota quod hæc intentio non sit sine amoris desiderio, quia quanto major est amor finis, tanto vehementior est motus intentionis in finem, ita quod amor movet in finem desideratum, sed intentio omnia per que amor potest consequi hunc finem desideratum, ordinat & disponit ad illius finis consecutionem.* Denique Didacus Stella aliquot rectæ intentionis in bonis operibus nostris indicia in hæc adducit verba: *Vis cognoscere an sit opus bonum & perfectum? considera ejus finem ad quem dirigitur; si intentio & finis fuerit rectus, bonum erit opus. Ob eam causam asserunt Mathematici, circulum esse perfectam figuram, quia principium & finis idem est in illo; cum autem Deus sit principium & causa prima, aperte concluditur, tunc opera nostra esse perfecta, si eorum finis fuerit Deus. Deum autem esse principium & rerum omnium primam causam asserit ipse, qui per Joannem de seipso dicit: Ego principium, qui & loquor vobis; & ipse Joannes de eo loquens, inquit: Omnia per ipsum facta sunt. Et D. Paulus ad Romanos ait: Ex ipso & per ipsum, & in ipso sunt omnia. Et ideo viri justi opera sua in Deum dirigunt, & propter ipsum ea efficiunt.*

10 Homini quondam intimatum legimus: *In sudore vultus tui vesceris pane.* Cibo igitur indigemus, proque eo comparando laborare nos decet; sed qualiter hic corporalis labor, agrorumque cultura animæ etiam utilis reddetur? si nimirum id fecerimus, ut

Ddd 2 Deo,

Exod. 32.
Etiam bona
intentione
ludere pos-
sunt sine
peccato.

S. Thom. 2. 2.
q. 68. a. 2.

Cont. 7. 13.
Quid de-
betur per
poma nova
& vetera
operibus.

S. Ign. Reg.
17. sum.
c. 10.

Indic. Epit.
c. 9.
Monitum S.
Gertrudi à
Christo da-
tum circa
intentionem.

S. Aug. 1. 2. de
Ser. Dom. in
monte c. 13.

Exod. 34. 11.
Quomodo
cocti lateres
conversi ef-
ficantur in
Sapphirum.

Rom. 8. 18.

S. Bonav. in
c. 14. Luc.
Similitudo
agricolæ, &
Eremitæ.

Præclarum
dictum S.
Thomæ
Mori.

Quidnam
sit intentio.

S. Bonav. de
sep. 111.
mont. di. 1. 2.

Didac. Stella
in c. 11. Luc.

Gen. 3. 19.
Agricultura
potest reddi
meritoria, &
utilis animæ.

Deo, qui per sudores nostros familiam nostram à nobis sustentari vult, obediamus, cum subordinatione ad divinam voluntatem, & dependentia à celestibus influentiis, quia neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus. In diversis nihilominus vocationibus uniforme potest esse luctum & meritum, quia ut bene S. Ambrosius inquit: *Operationes bono commendantur affectu, neque enim minus beatus Elias quam Moyses, cum alter cibi indignus, melota de vili, sine filiis, sine sumptu, sine comite; alter populi Dux, laetus soboles, succinctus potentia, diverso genere meritis equalis fundarunt, quando cum DOMINO in resurrectionis gloria resulserunt.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Recta intentio sub oculi symbolo exhibetur, simul quo demonstratur, quod opus aliud malum, bonum non efficiat.

THEMA.

Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Luc. 11. v. 34.

Hæc per celestem Magistrum ex dictis præmissis inproprie videtur deducta consequentia, siquidem prima facie nulla inter oculi simplicitatem, & totius corporis claritatem apparet relatio; & nihilominus dicit: *Si oculus tuus simplex, &c.* quem simplicitatis effectum nec ratio nec experientia demonstrat. Unde necessum est ad mysticum sensum recurrere. Per oculum igitur, ut sacri Interpretes unanimiter exponunt, recta denotatur intentio. In S. Matthæo eadem verba leguntur, ubi Albertus Magnus ita scribit: *Naturam intentionis innuit per oculum, quando dicitur, oculus tuus, & dicitur oculus quo ad naturam; tuus autem quo ad Dominum, quia inter ea que sunt in potestate nostra est intentio. Quoad primum horum attende, quod secundum Platonem oculus videns (qui dirigit omnia opera membrorum corporis, & ostendit) componitur ex igne claro & tunici perspicuis circumpositis, per quas egreditur radius luminis interioris, & incidit in res visas. Sic ut igitur oculus corpus nostrum dirigit, & regulat ad actiones exteriores, ita intentio dirigere debet opera & eorundem fines.*

Advertendum verò est, quod incarnata Sapientia paulò ante de multis operibus bonis, elemosynis videlicet, jejuniis, & orationibus disseruerat; unde opportunè egregium hoc subiungit monitum, ut videlicet cum fine & intentione recta operemur, quia hæc specificat actionem. *Quid per oculum exprimitur, inquit Sanctus Gregorius, nisi opus suum præveniens cordis intentio? quæ priusquam se in actione exercent, hoc jam quod appetit, contemplantur; & quid appellatione corporis designatur, nisi unaquaque actio quæ intentionem suam, quasi intuentem oculum sequitur?* S. Paschasius rationem assignat, cur incarnata Sapientia hanc oculi similitudinem adduxerit, quia sicut oculis istis carnalibus omnia corporis membra ordinate ad operationem diriguntur, ita intentione mentis, & luce fidei cuncta virtutum genera ut lucidum corpus perficiant, illustrantur; vult ergo Christus & bona fieri, & ex bono mentis proposito illa oriri. Lyranus in sensibus literalibus admodum profundus, pro meliori nostra intelligentia inquit: *Hæc est locutio metaphorica, quia corpus accipitur hic pro congerie operationum, sicut corpus materiale est quædam aggregatio membrorum diversorum, & ideo sicut oculus dirigit membra ad operandum, ut pedem ad ambulandum, manum ad scribendum, sic intentio recta, prout includit fidem & charitatem, dirigit varias operationes in finem debitum, ideo subditur: Si oculus tuus simplex fuerit, id est, intentio tua recta sine plica falsa simulationis, totum corpus tuum, id est, congeries operationum tuarum, lucidum erit, id est, meritorium vite æternæ. Observandum quoque est, Christum non dixisse in numero plurali oculi tui, sed in singulari oculus, quia per hoc quod dicitur oculus singulariter, significat quod intentio debet esse ad unum. Sic Sponsa in sacris Canticis divinum Amatorem in corde suo vulneravit, idque non ambobus oculis, sed uno duntaxat: *Vulnerasti cor meum**

in uno oculorum tuorum: hoc est, ut Albertus Magnus ait, in unitate & simplicitate, & hic est oculus qui respicit æternam, & intentionem rectam.

3 De Cyro Persiarum Rege narratur, quod cum Tygranem Armeniæ Regem in bello superatum unâ cum Regina conjuge sua victum teneret, ad humanarum vicissitudinum instabilitatem se reflectens, ambos conjuges non solum magna cum benignitate visitarit, verum etiam ad Regiam mensam suâ accumbere fecerit. Cumque Cyrus Tygranem interrogasset, quidnam pro redemptione Regine pendere statuisset, respondit ille: universum Regnum meum, nisi fortuna tua id ipsum mihi invidens eripuisset: nunc verò cum præter caput hoc aliud mihi non super sit, hoc ipsum libenter pro ipsa tibi offero. Admiratus autem Rex tantum amoris conjugalis ardorem, ambos à vinculis liberos regno suo denuò restituit. Accidit autem, quod cum Tygranes die quadam conjugem suam interrogasset, quidnam sibi de magnanimitate Cyri ejusque vultu videretur, sapientissimum ei reddidit responsum, dicendo: Se oculos suos non in Cyrum coniecisse, sed potius in illum duntaxat Regem conjugem suum qui suam pro ipsius redemptione vitam prodigere paratus erat; in hunc, inquam, & non in alios suos confixos habebat oculorum obrutus; quam historiam proposito nostro facile applicare possumus, dicendo, justum & æquum esse, ut anima quæ sponsa Christi est: *Sponsabo te mihi in fide*, qui eandem vitæ suæ impendio redemit: *empti sumus pretio magno*, cuique proprii sanguinis sui pretio colorum regnum comparavit, intentionis suæ oculum in nullum aliud objectum quam in ipsum deflectat. Huc spectat illud ab Apostolo Ephesiis traditum consilium: *Non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate, servientes sicut Domino non hominibus*; quasi dicere velle: in omnibus operibus nostris intentio & finis primo loco in Deum est dirigendus. Dicunt Anatomici, quod ambo oculi uno eodemque nervo ligentur, ac proinde ut experientia docet, quod unus oculus deflectitur, eò pariter & alterum devolvi necessum est; neque enim fieri potest, ut homo uno eodemque tempore terram pariter & cælum versus respiciat, sed ad idem objectum conspiciendum necessitatur. Adde ideo nihil dari poterat, per quod rectæ intentionis condiciones vivacius quam per oculum, exprimerentur; hæc enim uno & eodem tempore pro fine habere nequit Deum simul & mundum, aut verò cælum pariter & terram; neque enim jejunium illud Deo acceptum esse potest, quod sit propter ostentationem vel applausum humanum, quia opus externum cum interno necessariam habet connexionem.

4 In duobus Canticorum locis oculi sponse oculis columbarum à divino Amatore assimilati fuisse leguntur, *Oculi tui columbarum*. At verò cur potius hujus avis oculis assimilantur, quam oculis aquilæ, vel falconis, aut accipitris, vel aliarum volucrum quæ acutissimo visu pollent? Respondetur, quod cum per oculum intentio denotetur, columba præ cæteris animalibus visum habet directum, non verò distortum: præterea Cornelius à Lapide in hunc Textum ita scribit: *Oculi columba toti designantur in id quod aspiciunt*. Chaldeus legit: *Et quam recta sunt opera tua, & occupationes tue sicut pullorum columba, qui mundi sunt ut offerantur super altari meo*. Idem verò Cornelius à Lapide in eodem loco ad propositum nostrum subiungit: *Intentio enim placendi Deo, eumque colendi & honorandi in quolibet opere, illud offert Deo, illique facit quasi holocaustum: Hinc notatur per oculos columba, columba enim erat vltima quam sibi in holocaustum deposcit Deus. Levit. 1. Sanctus Gregorius Nyssenus de mystica hac columba tractans, ita scribit: Anima liberata à corporali affectione habet speciem columba in oculis, hoc est, characterem vite spiritualis, sic quoniam purus factus est anima oculus, capax est characteris columba & Spiritus Sancti, propterea in eam cadit, ut contempletur sponsi pulchritudinem; nunc enim primum in sponsi formam intendit oculos, quoniam sponsum habebat in oculis. Sanctus Ambrosius super illa verba Psalm. 118. *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes, quando consolaberis me?* sequentem*

Indignis historia Cyri, & Tygranis cum uxore sua.

Applicatio istius historie. Osee 2. 19. 1. Cor. 6. 20.

Ephes. 6. 7. Recta intentio vivaciter designatur per oculum.

Cant. 1. 15. Cap. 2. 4. 1.

Specialiter autem per oculos columbarum.

Corn. à Lapide ibid.

Cujus variæ adducuntur rationes.

S. Greg. Nyss. hom. 4.

S. Ambrosius in Ps. 118.

1. Cor. 1. 2.

S. Ambrosius in 1. de Jacob & vita bona c. 8.

Per oculum denotatur recta intentio.

Matth. 6. 23.

Alb. Mag.

Neut oculi designant operationes totius corporis, sic recta intentio operationes animæ.

S. Greg. 1. 1. de mor. c. 6.

S. Pater 1. 4. in Math.

Lyran. in Luc.

Alb. Mag. Math. 6.

Cant. 4. 9.

rem in favorem nostrum instituit considerationem: Si oculi isti significati sunt, quibus cernimus & videmus, dicere debuerunt, quando consolaberis nos? hoc est non singulariter, sed pluraliter. Sed quia oculus mentis & oculus carnis unus oculus sunt, & tunc homo consolatione fulcitur, cum caro & mens diversa non capiunt, sed unum desiderant, & unum requirunt, ideo intenti ad eum qui ait: Ego & Pater unum sumus, isti quoque oculi unum esse se confitentur, quia uno atque eodem desiderio, officioque funguntur.

Ex l. 1. c. 1. q. 1. Quomodo oculi sapientis dicantur esse in capite ipsius.

Cajet. lib.

2. Greg. l. 17. mor. c. 1.

2. Greg. l. 2. in Ezech.

2. Anton. p. 1. in l. 1. c. 1.

2. Greg. l. 1. in l. 1. c. 1.

Qui sine voluntate & intentione bene utitur, illi omnia cedunt in bonum.

Rom. 8. 28.

Bios. cap. 7. monial. spū. Rubic. c. 20.

5 Consideratione digna sunt illa Ecclesiastici verba: Sapientis oculi in capite ejus, stultus in tenebris ambulat. At verò quis unquam stultū oculos extra caput positos habere conspexit? nunquid tam sapientes quam stultos oculos pariter in capite habere experientia demonstrat? Pro hujus loci intelligentia ad sensum recurrendum est mysticum. Et quidem S. Basilius hanc illius adducit expositionem: Sapientis oculi in capite ejus, id est, ut ea que sunt in sublimi, contemplantur. Cajetanus verò hunc Textum ita interpretatur: Potest intelligi quod Sapientis oculi secundum officium videndi sunt in capite, hoc est, in principio operis ejus, stultus operatur tanquam in tenebris non videns finem, qui principium est operis, nec videns media congrua ad finem; sapientis vero oculi vident caput, hoc est principium operis, qui finis est, & consequenter vident media. In S. Gregorio hunc Textum duobus in locis interpretatum invenio, & primò quidem lib. 17. Moral. c. 5. ubi dicit: Oculi sapientis in capite ejus, quia videlicet sapiens quisque illum tota intentione considerat, cujus se membrum esse per fidem pensat. In homilia verò secunda super Ezechielem ita scribit: Tunc in capite oculos habemus, cum vitam Redemptoris nostri tacita cogitatione conspiciamus, cum omnis nostra intentio in ejus imitationem se erigit, ne si vias lucis aspicere oculus mentis neglexerit, statim clausus in tenebris erroris cadat. Qua ratione porro intentio elicitus sit actus voluntatis, communique nomine oculus appelletur, Sanctus Antonius his verbis exponit: Est tertius actus elicitus à voluntate. Hanc Christus vocat oculum, dicens Luca 11. & Matthai 6. Si oculus tuus fuerit simplex, id est, intentio recta, totum corpus tuum, id est, opus inde sequens, lucidum erit. Quamvis autem oculus sit instrumentum visiva potentia, qua est apprehensiva potentia, non tamen intentio est actus intellectus, sed voluntatis. Dicitur autem oculus intentio, quia cognitionem presupponit, per quam proponitur voluntati finis ad quem movet, sicut oculo providemus quo tendere debeamus. Quod autem intentio sit actus voluntatis, Sanctus Thomas l. 2. q. 12. sic declarat art. 1. Intentio sicut ipsum nomen sonat, signat in aliquid tendere. In aliquid autem tendit & actio moventis, & motus mobilis, sed quod motus mobilis in aliquid tendat, ab actione moventis procedit. Unde intentio primo & principaliter pertinet ad id quod movet ad finem; Unde dicimus Architectorem suo imperio movere ad id, quod ipse intendit, & idem est in omni precipiente aliquid: Voluntas autem est, qua movet omnes alios fines animæ ad finem, & sic patet quod intentio est actus voluntatis proprie. Et hinc est, quod Deus primo loco voluntatem à nobis primò exposcat, quia hæc est primum mobile, quod desideria, affectus, & operationes nostras voluit, & movet. Unde Gregorius Magnus ait: Nihil quippe offertur Deo citius bona voluntate. Hæc enim omnibus operibus nostris valorem præstat & pretium.

6 Cum Julius Cæsar sacrificiis dans operam moneretur, quod interiora victimarum insautia ominarentur auspacia, respondit: Erunt bona cum volo. Idem quoque dicere potest quisquis voluntate & intentione bene uti novit; ex qualibet enim ærumna & adversitate magnum lucrum spirituale nobis comparare possumus, agnoscendo divinam super nos manum extensam, ferulamque osculando qua percutimur; unde Apostolus ait: Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Enimverò bonum illud quod non fecimus, quod tamen nos fecisse vellemus, & propter quod non factum affligimur, veniamque à Deo postulamus, Deus nihilominus nobis ascribit ad meritum. Unde B. Mechthildis dixisse fertur: Ajo igitur, & quidem constanter, quia per voluntatem possumus omnia, omnium labores sustinere, omnium bona opera exequi, & quicquid deum boni Manji Bibl. Prad. Tom. II.

excogitari potest. Si enim hac perfecte volo, & sola deficit exequendi facultas, omnia coram Deo fecisse arbitror; quando enim sic voluntas est affecta, ut quidquid potest facere, velit, idque non solum nunc, sed etiam si mille adhuc annis superviveret, tunc plane coram Deo totum hoc illi imputabitur, quod tanto interim annorum spatio perfici posset.

7 Advertendum tamen est in hac materia, quod non semper quando intentio est bona, opus pariter tale sit, quia non sufficit nuda intentio ad opus aliquod meritorium, & laudabile reddendum; ac proinde Abulensis examinans hæc verba: Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit, id est, si fuerit intentio recta, etiam omnes operationes erunt bonæ; hanc movet questionem: Utrum hoc sit generaliter verum. Et respondet, dicendo, quod intentio facit opus, quod alias erat bonum, scilicet ex genere suo, vel erat indifferens, esse bonum si sit intentio recta, sitamen opus malum sit, intentio non potest illud facere bonum; unde dicendum generaliter de mala intentione, quod mala intentio semper facit opus esse malum, id est, inordinatum, & non meritorium, sive illud esset bonum, sive malum. De intentione bona dicendum, quod non facit opus generaliter bonum, sed solum id quod erat bonum ex genere, vel indifferens, nam id quod malum est secundum se, ut adulterari, vel odisse proximum, non potest bonum effici per bonam intentionem, sed necessario semper est malum. Idem quoque dubium Salmeron his verbis tangit: Quod dici solet communiter, rectam mentem sive intentionem, opus bonum efficere, unde Ambrosius ait: Intentio imprimit speciem operi suo, intelligendum est de intentione operis correspondente, non de intentione operantis duntaxat; non enim excusatur qui hostem occidit, ut vivas pacifice. Didacus Stella cœlestem Magistrum nostrum circa persecutiones Apostolis suis intentandas prædixisse observat, Hebræos perlecutores per has persecutiones se Deo gratum, & acceptum offerre sacrificium existimatos esse: Venit hora ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo; unde dicit aliquem sic arguere posse: Si Hebræi existimabant quod Apostolos persequendo, Deo præstarent obsequium, credi posse videtur, illos hac intentione id faciendi, aliquid inde sperare potuisse meritum; sed respondet: Aliud esse intentionem rectam, & aliud bonam habere intentionem. Bona intentio est, qua bonum finem habet, sed facile potest se error illi admiscere, ita ut corrumpat illam, quia licet illa ex fine sit bona, tamen aliæ circumstantiæ illam depravare possunt, ut minus bona sit; recta autem intentio est voluntatis nostræ operatio, qua illa vero modo, & medio tendit in bonum, quando scilicet cum lege Dei mensuratur, & dirigitur cum lumine legis recta. Fieri autem potest, ut aliquid cum bona intentione fiat, & non sit opus bonum, quia non sit vero modo, & intentione recta. Quantumcunque finis & intentio bona sit, si media bona non fuerint, nunquam opus rectum consistet. De hoc opere ait Paulus Rom. 7. Non sunt facienda mala, ut eveniant bona; Et iterum: Zelum habent, sed non secundum scientiam. Error itaque perdit opus, dicente Dominus per Prophetam: Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam. Non sufficit itaque quod intentio bona sit, nisi sit perfecta.

8 Sanctus Antoninus hanc aliam rectæ intentionis circumstantiam observans, ait: Intentio debet esse immaculata, id est, quod ille qui facit aliquid bonum, & propter Deum, non habeat in se maculam peccati mortalis, quia de operibus hujusmodi, etsi bona intentione factis, retributionem à Deo non haberet in superna gloria. Unde Apostolus dicit: Si distribuero facultates meas in cibos pauperum &c. Charitatem autem &c. Qui ergo est in aliquo peccato mortali, ut odio, luxuria, invidia, & hujusmodi, quantumcunque supplicia sustineat pia intentione, scilicet propter Deum, non tamen inde recipit retributionem gloria.

Qualis debeat esse intentio ut reddat opus aliquod bonum vel malum. Abul. q. 178. in c. 6. Manj.

Salmeron. l. 9. c. 24.

Pidac. Stella in c. 12. Luca.

Joann. 16. 2.

Paulus differetia inter bonam & rectam intentionem.

S. Anton. l. 9. c. 6. 1.

DISCURSUS VII,
ARGUMENTUM.

Variz instituuntur considerationes circa intentio-
nem, nomine lucernæ & lucis denotatam,

Т Н Б М А.

*Lucerna corporis tui est oculus tuus. Vide, ne lumen quod
in te est, tenebrae fiant. Luc. 11. v. 34.*

**Lucerna
oculi nostri
est scilicet
in celo.
S. Bonav. ib.**

Lucernæ titulo Sapientia incarnata afficit in præ-
senti oculum, in quo, ut supra diximus, intentio
figuratur; circa quem proinde Textum S. Bonaventura
ita scribit: *Corporis namque materialis oculus corpora-
lis est lucerna, quia totum corpus dirigit & illuminat,
corporis vero spiritualis, id est, congeries bonorum ope-
rum lucerna, est oculus spiritualis, id est, intentio. In-
tentio namque dicitur oculus & lucerna, Oculus in quan-
tum illuminatur a Deo ad totius hominis directionem,
lucerna vero in quantum omnium actionum, cogitationum
& affectionum congeriem dirigit, quasi gressus hominis
in viam pacis, secundum illud: Illuminare his qui in
tenebris sedent &c. Per corpus autem nostrum Hugo
Cardinalis qualemcunque nostram intelligit operatio-
nem, dicens: *Lucerna corporis tui, id est, totius ope-
rationis tue, oculus tuus, id est, mentis intentio. Oculus
dicitur intentio, quia sicut oculus membra ad operandum
dirigit, & lucerna gressus ad ambulandum, ita intentio
congeriem operum dirigit & informat.**

Necesse est
ut opera no-
stra stu-
dientur
recta inten-
tione.

2 Si quæ aula argento auroque resplendens, picturis exornata rarissimus, statuisque instructa valoris & exultationis maxime, in obscura noctis caligine subintraret, omnis hic apparatus abique lucernæ aut Solis lumine in obscuro illo Chaos perditus reputabitur; ut primum autem aliquis se insinuat radius, mox tenebras pellit, & quidquid inibi pulchri, boni, venustique continetur, oculis immediate exhibetur præsentium. Ita quoque ipsa bona opera in se v. g. elemosinæ, orationes, jejunia, & similia nisi recta sanctaque intentione illustrentur, sed econtra potius insinuatæ hypocrisis aut finis sinistri caligine igneant, pro nihilo reputantur & perdita, dicente S. Gregorio: *Lucerna corporis est oculus quia per bonæ intentionis radium merita illustrantur actionis, Etsi oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit, quia si recte intendimus, per simplicitatem cogitationis bonum opus efficitur, etiamsi minus bonum esse videatur, & si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tenebrosus erit, quia cum perversa intentione quid vel rectum agitur, etsi splendere coram hominibus cernitur, apud examen tamen æterni judicii obscuratur. Neque minus efficaci-*

S. Aug. 1. 4. da
fer. Dom. in
p. 13.

Dion. Car.
in Luc.

ter eandem inculcare nititur veritatem Sanctus Augustinus, quando de sermone Domini in monte silius tractans, ubi ad horum verborum pervenit expositionem, ita scribit: *Qui locus sic intelligendus est, ut noverimus omnia opera nostra tunc esse munda, & placere in conspectu Dei, si fiant simplici corde, id est, intentione superna, sine illo charitatis; oculum hic accipere debemus ipsam charitatem, qua facimus quidquid facimus, que si munda fuerit, & recta, & illud aspiciens quod aspiciendum est, omnia opera nostra que secundum eam operamur, necesse est bona sint.* Dionysius Carthusianus super S. Lucam, de hujus oculi, per quem intentio significatur, mysterio differens, ait: *Non de corporali oculo principaliter loquitur, sed per verbum prehabitu innotuit, quod sicut oculus corporalis est sensibilis corporis nostri lucerna, sic oculus noster interior, scilicet intellectus seu ejus intentio, est oculus anime nostre, operumque nostrorum, que mystice vocantur corpus.*

orationum, eleemosynarum, jejunorum, & aliorum dilectionis operum mentionem, pariter meminisse lucernarum, quia cum per has denotetur recta intentio, insinuare voluit, hanc ad prædictorum operum valorem omnino esse necessariam. *Lucerna operis tui*, inquit Rupertus Abbas, *est intentio tua, si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit, & subintelligere debes, quia secundum rei hujus similitudinem, si intentio tua fuerit absque hypocrisis, tunc opus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit; sive jejunium, sive oratio, sive eleemosyna sit, simplicem oculum, id est, intentionem bonam in corde habeas, & quomodo vis fac. Nam si fuerit simplex oculus ejusmodi, tunc profecto acceptum est Deo, quod facis, sive cinere aspergas, sive oleo perungas caput tuum, cum jejunas; sive brevem, sive longam orationem facias, sive nullis videntibus, sive nullo sciente pauperes eleemosynas porrigas. Albertus Magnus pariter id ipsum considerat, videlicet, quod Magister cælestis postquam de multis discurrisset operibus virtutis & perfectis, doctrinam subjunxit de recta intentione, ex qua operandum est nobis, per oculum præfigurata: *Post opera justitia*, inquit, *ad que exigitur recta intentio, (de qua docuit, quo intendere & pergere debet, quia in cælum) docet hoc in ultimo isto capitulo, simplicitatem intentionis, ne una pars ejus tendat in cælum, & altera in mundum: ideo enim Dominus ascendit in cælum, ut illuc, ubi est ipse, nostre mentis intentio semper tendat. Porro cur Salvator noster intentionem lucernæ assimilaverit, hujus Lyranus hanc assignat rationem: Lucerna, inquit, hic accipitur pro intentione recta: includit enim lumen fidei, & ardorem charitatis, ad modum lucernæ ardentis. Sicut lucerna in aleo posita, illuminat ea que sunt in domo materiali, sic intentio recta — que sunt & disponuntur in domo Ecclesiæ, & etiam in domo conscientie. Enimverò quis discernere posset, an actio hæc vel illa meritoria sit, & Deo accepta, nisi illam bono fine factam fuisse sciret? Eleemosyna quidem in se, & in ordine ad pauperes, quos sublevar, bona est; at verò ei qui illam facit, sæpe numerò est scopulus quidam, ad quem allidens, æternæ perditionis patitur naufragium, si nimirum illam fecerit cum intentione hac, ut per illam insidiatur hujus vel illius personæ pudicitie, vel honestati, adeoque vel necessario examinandus est finis & intentio cum qua fit,**

Rup. Abb.
l. g. de glar.
Ex hon. Filij
Dei.

Alb. Mag.
Mat. 6. 11.
Christus fer-
mon de ho-
nis operibus,
facit tub-
juxit fer-
monem de
recta inuen-
tione.

Loc. 11,
Lyfco.

4 *Sapientis oculi in capite ejus, inquit Ecclesiastes, stultus in tenebris ambulat: Ubi Hugo Cardinalis ait: Oculi interiores in capite ejus, id est, in corde ejus: scilicet illud intuens, sapiens oculos suos, id est sensus, ad interiora sua circumspicienda ab exterioribus abducit: Stultus vero neglectis interioribus suis, oculos suos in exteriora dispergit, unde Proverb. 12. dicitur: Oculi stultorum in finibus terra; & ideo quasi cecus nescit quo vadat: unde sequitur: Stultus in tenebris ambulat. In tenebris nihil eorum quæ à potentia nostra visiva dependent, discerni potest, & ideo nobis opus est luce. Opera porro nostra in semetipsis obscura sunt, ideoque nec sunt meritoria, neque Deo accepta, nisi illa lux rectæ intentionis distinxerit. Glossa interlinearis verba illa; Si fueris oculus tuus simplex &c. ita exponit: Id est, intentio, cujus merito opera aut lucis, aut tenebrarum sint, discernuntur. Glossa ordinaria pariter ita scribit: Si pura intentione quæ potes bona agis, opera sunt lucis, etiam si non ita hominibus videantur. Si perversa intentio est, prævum est quidquid agitur, et si videatur rectum.*

Ecc. 3. 14.
Opera posita
non sunt in
gloria nisi
per lucem
et in
eternitate
vivent.

Matt. 6
fourth

Cliff end.

5 Non sine ratione Salvator nos monet, inquiens: *Vide ne lumen, quod in te est, tenebræ sint*; quia tamen fieri nequeat, quod lumen sint tenebræ, attamen per lumen intentionem intelligendo, fieri potest, ut hæc sit defectuosa, & depravata, unde necessariò sequitur, quod omne opus ab hac procedens, eundem defectum participet. Unde super illa verba: *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit; si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit*; ait Sanctus Gregorius: *Fit pravum quod in opere sequitur, quod non ex recta cogitationis intentione generatur*; unde bene in Evangelio veritas dicit: *Lucerna corporis tui est oculus tuus: si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit: si autem oculus tuus nequam fuerit, totum*

Omne opus
à place illi-
centione
procedens
in praxim.

S. Greg. I. 28.
1101. c. 6.

Luc 12, 34.
Intensio res
et, et uere
na ardens.

S. A. 1. 1. 9,
K. 4. 0. 2. C. 3. 1.

De Intentione, & ejus Rectitudine. Discursus VII. 791

171. in Luc.

Apoc. 1. 2.
Defectu
et inten-
tionis, opera
nostra non
sunt plena.

Primo om-
ni creavit
Deus lucem,
et non fuit
tenebrae.
Gen. 1.

Rom. 13.
Prov. 21. 26.
Lux bonorum
operum, est
recta inten-
tio.

Reg. Cat. 10.

Prov. 4. 18.

Intentionem
nam divi-
nam praece-
ptorum, do-
bet precedere
recta inten-
tio.
S. Ant. 1. p.
tit. 14. c. 6. p. 1.

totum corpus tuum tenebrosum erit; quid enim per oculum exprimitur, nisi opus suum praeveniens cordis intentio? qua priusquam se in actione exercent, hoc jam quod appetitis, contemplantur. Lyranus super verba illa S. Lucæ: Si oculus tuus nequam fuerit, inquit: id est, intentio perversa, etiam corpus tuum tenebrosum erit, id est, congeries operationum mala erit, quia opus bonum de genere, malum efficitur ex perversa intentione; sicut cum aliquis dat elemosynam mulieri pauperula, intentione trahendi eam ad peccatum luxurie.

6 Episcopus ille, cujus in Apocal. cap. 3. fit mentio, apparenter operabatur virtuosè, ac verò in conspectu Dei opera ejus accepta non erant, unde his verbis reprehendi merebatur: *Non invenio opera tua plena coram Deo meo*, quia intentio & finis rectus non erat, quia in operibus se virtuosè exercebat, ut auram sibi popularem, & mundi æstimationem compararet; unde Albertus Magnus ita scribit: *Si ergo non vigilaveris, id est, nisi fueris sollicitus, dirigendo tuam intentionem, ut bona facias propter Deum, non propter favorem hominum*. At verò dicat aliquis, quodnam in eo latet mysterium, quod Spiritus Sanctus, ut prælarum hunc per viam rectam operum meritoriorum dirigeret, his usus sit verbis: *Esto vigilans*? Albertus Magnus ad hoc ingeniosè respondet, illum hoc modo locutum fuisse: *quasi dicat, usque nunc dormivisti, non dirigenda intentionem tuam, sed nunc aperi oculos tuos*. Etenim qui evigilat, oculos aperit; oculus autem symbolum est bonæ intentionis, & hic aperiendus est nobis, id est, dum operamur, præfigendus nobis est bonus finis, & recta intentio, ut opera nostra plena, id est, Deo grata & accepta sint. Unde dicit: *esto vigilans, scilicet ut intentionem tuam in Deum dirigas, non ad homines, non ad mundum*.

7 Certum est, quod Deus omnia in sapientia fecerit, nihilque sine mysterio operatus fuerit; prima autem & præcipua creatura quam brachium omnipotentis artificis formavit, lux fuit: *Fiat lux*; hæc enim confusum mundi Chaos distinguere debebat, omnibusque aliis operibus complementum & perfectionem suam tribuere. Quæ enim utilitas & venustas eminuisset in mundo absque luce? Solem è mundo si tollitis; quantis mox obscuræ caliginis tenebris miseri infelices involveremur? Ita quoque nisi opera nostra à recta intentione & fine bono lumen accipiant, tenebrosa, id est, infructifera, imò & sæpius tenebris infernalibus digna erunt; hinc nobis consulebat Apostolus, dicens: *Abjiciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis*. Ad quod confirmandum, notetis velim, Deum nostrum postquam homini dixisset: *Probe fili mi cor tuum mihi*; mox subjunxisse. *Et oculi tui vias meas custodiant*. Quis nescit divinorum præceptorum impletionem non ab oculorum custodia, sed à voluntatis dependere deliberatione? qualiter itaque ait: *Oculi tui vias meas custodiant*? Voluntas primum est sensuum nostrorum mobile, ab eaque eorundem dependet operatio. Sed facilis est difficultatis resolutio, si per oculum intelligi consideremus finem, intentionem, & voluntatem operationis, juxta illa verba: *si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit*; id est, ut exponit Hugo Cardinalis: *Oculi tui interiores*. Chaldeus verò priorum versiculum ita legit: *Pone fili mi cor tuum ad me*; unde deducitur, DEUM animæ persuadere velle, ut suam ad eum dirigat intentionem.

8 In ejusdem quoque libri cap. 4. Sapiens eam, quæ inter justorum & reproborum operationes differentia intercedit, allegarat, dicens: *Iustorum semita, quasi lux splendens, procedit, & crescit usque ad perfectam diem; via impiorum tenebrosa*. Fili mi ausculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam, ne recedant ab oculis tuis, custodi ea in medio cordis tui. Postea autem suadet, divinorum præceptorum executionem nequaquam à nostro elongandam esse oculo, id est, sine recto regulari debere; ideoque ait: *Oculi tui recta videant, & palpebra tua precedant gressus tuos*. Quapropter Sanctus Antoninus communem admodum errorem, in quem incidunt plurimi, ut ab eodem qualiter nos præcavere possimus, nequaquam pos lateat, his verbis manifestat; *Qui servas mandata,*
Manfi Bibl. Prad. Tom. 11.

hac intentione principaliter, propter retributionem pene infernalis scilicet vitandam, non habet intentionem debitam, nec meritorie operatur, oportet enim secundum Augustinum non solum timere DEVM Indicem, & punitorem peccatorum, sed justum diligere, ut non tantum penam timeat, sed patiat pro gloria; & regula juris dicit: *Qui ex timore facit præceptum, etsi bonum est quod facit, non tamen bene facit*. In iudicio finali Deus noster illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, tunc laus erit unicuique à Deo. Secundum oculum namque mundi judicantur multi viri magnæ virtutis & perfectionis, sed sinistri eorum fines in eo tempore patebunt, fiteque hypocrites.

9 *Lucerna corporis tui, &c.* Sanctus Augustinus, cur sub lucis nomine, tam bona quam mala intentio nostra denotetur, sequentem assignat rationem, dicens: *Lumen dicitur, quia novit quisque quo animo faciat, etiam cum malo animo facit, sed ipsum lumen tenebra sunt, quia non in superna dirigitur simplex intentio, sed ad inferiora declinat, & duplici corde quasi umbram facit*. Si ergo lumen, quod in te est, tenebra sunt, ipsa tenebra quanta sunt? hoc est, si ipsa cordis intentio, qua facis, qua tibi nota est, sordidatur appetitu rerum terrenarum, & temporalium, atque cecatur; quanto magis ipsum factum cujus incertus est exitus, sordidum & tenebrosum est? Quam eandem inordinationem ibidem Sanctus hic Antipræsul magis exemplificans, subjungit: *Multi multa pauperibus non misericordia, sed ambitione largiuntur, & multi irant, vel potius videntur orare, non intuentes Deum, sed hominibus placere cupientes*. Et multi jejunant, & mirabilem abstinenciam præstunt eis, quibus ista difficilia videntur, & honore digna existimantur, & hujusmodi dolis eos capiunt, dum aliud ostentant ad decipiendum, aliud exerunt ad depradandum, vel interficiendum eos, qui sub vestitu ovino lupos videre non possunt. Hi ergo non sunt fructus, de quibus cognosci ardorem monet, ista enim aut cum bono animo in veritate sunt, & proprie sunt ovibus vestes, cum autem malo in errore, non aliud quam lupos tegunt. Quam eandem veritatem S. Thomas de Villanova his insinuat verbis: *Illæ opera elemosynarum & jejuniorum, quæ si ex charitate fierent, vitæ meritoria essent, propter inanem gloriam, & humanam laudem effecta, in peccata & vitia convertuntur*. Hinc Sanctus Bernardinus inquit: *Operatio humana depravata & mala redditur, maxime ex mala intentione, juxta illud Matt. 6. Si oculatus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit*. Per oculum intentio designatur, qua si nequam est, totum corpus, id est, opus tenebrosum est. Id ipsum quoque S. Antonius de Padua in quodam sermone his verbis confirmat: *Si bona non sit intentio, opus quod bonum videtur, perit: candore leprosum inficitur, quod humana opinione rectum cernitur, & non recta intentione agitur*.

10 Salomon Jerosolymis multorum millionum argenti & auri impendio templum erexit, nec tamen illum aliquam in eo armorum, vel nominis sui reliquisse constat memoriam; similiter Constantinus Magnus sumptuosissimas erexit Ecclesias, & præcipue illas quæ Romæ S. Petro & S. Paulo ab ipso dicatæ fuerunt, nec tamen scimus, illum insignia sua vel aliam quampiam sui in iisdem plantasse memoriam. Quamnam verò nos timere possumus fuisse, & semper esse multorum spirituales jacturam, qui pro ædificandis Ecclesiis, pro sumptuosis faciendis apparatibus & suppellectile sacra thesauros expendunt, non alio tamen fine, quam ut posteris liberalitatis & magnificentie suæ memoriam relinquunt, ut videantur ab hominibus? de quibus Christus ait: *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam*. Nam ut S. Bonaventura ait: *Qui facit rem pro mercede temporali, fraudatur mercede æterna, quia nulli operi debetur cælum, quod sit propter mundum*. Albertus Magnus insinuare volens, qualis debeat esse nostra intentio, oculi compositionem considerans, in hunc modum discursit: *Quamvis secundum Aristotelem, & secundum rei veritatem, oculus componatur ex aqua & tunicis perspicuis, tamen secundum formam eliciendi altum videndi, componitur ex lumine, & ideo dicit Plato: Quod componitur ex igne claro, & sic ac-*
Ddd 4 luc

1. Cor. 4. 5.

S. Aug. 1. 4. l. 1. de ser. Dom. in monte c. 11. Sub nomine lucis, demonstratur intentio mala & bona.

S. Aug. cap. 10. ibid.

S. Thom. Villanova ser. de S. Nicol.

S. Bern. 1. 4. l. 4. c. 1. 1.

S. Anton. de Pad. in D. 14. post Trin.

Salomon magnifico templo suo nō inscripsit nomen nec insignia sua. Nec Constantinus Magnus templum S. Apost. Petri & Pauli, & quæ bonam rationem

Matt. 6. 2.

S. Bonav. in c. 14. Luc.

Alb. Mag. in Luc. 11.

ius hominis est intellectus ejus & ratio; & sunt duo oculi; unus agnitio veri, & alter agnitio boni operabilis; qui precedere debent omnes vias hominis: & intentio est, qua finem prefigit, quo per opera perveniatur.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Deus juxta internam judicat intentionem, & non secundum apparentiam, idque semper & infallibiliter; quæ namque nobis minima videntur, apud DEUM in pretio sunt, & æstimatione, utpote qui intentionem intuetur, & amorem, à quo procedunt.

THEMA.

Non secundum visionem oculorum judicabit, neque secundum auditum aurium arguet. Isai. 11. v. 3.

Deus non judicabit secundum internam intentionem. Pl. 7. v. 10. Pl. 32. v. 10.

Postquam Propheta Evangelicus de Salvatore nostro prædixisset: Quod requiesceret super eum spiritus Domini, spiritus sapientie, & intellectus, spiritus consilii, spiritus scientie &c. simul etiam indicare voluit, quod nequaquam operum nostrorum judicium, secundum externam judicaturus sit apparentiam, quia non secundum visionem oculorum judicabit: ipse enim est, de quo dicitur: Quod sit scrutans corda & renes DEVS, de quo etiam David in Psalm. ait: Qui finxit sigillatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum.

Deus penderat intentionem cordis. Matth. 13. v. 34.

2. Salvator noster Phariseos & Scribas die quadam de ipsorum reprehendens hypocrisis, hæc illis verba improperat: Progenies vituperarum, quomodo potestis bonum loqui, cum sitis mali? Ex abundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona, & malus homo de malo thesauro profert mala. Nimirum penetralia cordium ipsorum penetrabat, quæ fictio, ne, invidia, & malitia plena erant, & tamen extrinsecis perfectionem & sanctitatem simulabant. Unde Glossa super hunc Textum ait: Homo saepe fallitur, qui pensat corde, ore, & opere: sed DEVS, opus & verba ex corde, quod nescit, judicat: Ille ergo ex abundantia cordis loquitur, qui scit ex qua intentione exit. Thesaurus cordis intentio est, ex qua DEVS judicat opera, ut & aliquando minora majorem, majora minorem habeant mercedem.

Gloss. ib.

Prov. 16. v. 1. Et attendit ad spiritum & intentionem.

3. Sapiens inquit: Omnes viae hominis patens oculis ejus, spiritum ponderator est Dominus: Homo per oculum videre nequit, nisi solam actionem externam, Deus autem ad spiritum & intentionem, finemque, quo opus fit, ponderandum usque pertingit. Unde de illo dicitur: Nunc juxta intuitum hominis ego judico, homo enim videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor. Consideratione digna est illa S. Ambr. super illis verbis S. Lucæ, de progenitoribus Baptiste scribentis, observatio; dicit enim Evangelista: Erant ambo justi apud Deum. Ubi S. Ambr. ait: Bene justos ante Deum dicit, non enim omnis qui justus est ante homines, justus est ante Deum: aliter vident homines, aliter videt Deus: homines in facie, Deus in corde: & ideo fieri potest, ut aliquis affectata bonitate populari justus videatur mihi, justus autem ante Deum non sit, si justitia non ex mentis simplicitate formetur, sed adulatione simuletur. Abscondita enim mea homo non poterit deprehendere. Apostolus quoque ad Hebræos scribens, hanc eandem illis inculcat veritatem, dum ait: Vivus est enim sermo DEI, & efficax, & penetrabilior omni gladio anticipi, & pertransiens usque ad divisionem animæ & spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum, & intentionum cordis: & non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus, omnia autem nuda & aperta sunt oculis tuis: nec miror, quia ut Cornelius à Lapide probat verbum hoc, sermo Dei, idem est, quod Filius DEI. Discernis, igitur, cogitationes & intentiones, inquit S. Gregorius, compages nostræ cogitationes sunt, medulla autem, intentiones. Aptè quoque huic proposito deservit illa Origenis doctrina, dicentis: Sed ne illud quidem otiose prætereo, quod addit Scriptura, quia accincti in conspectu Domini. Non enim sufficit, te apud homines

1. Reg. 16. v. 7.

Luc. 1.

S. Ambr. ib.

Hebr. 4. v. 1.

Corn. à Lap.

S. Greg. h. 21. in Ezech.

Orig. hom. 1. in Job.

videri servare veritatem; possibile namque est fallere homines, & veracem videri, sed non ex eo in veritate succintus, nisi & in conspectu Domini servaveris veritatem, id est, non solum quæ voce homines audiunt, sed & ea quæ in corde perspicit Deus, ut nihil sit falsum in lingua, nihil sit in corde fucatum, secundum quod Propheta dicit de talibus: Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem sunt in cordibus eorum.

4. Ex hac ponderatione & trutina finis, affectus, & intentionis, qua operans movetur, quam Deus facit, consequitur id, quod paulò ante glossa monuit, scilicet ut aliquando minora majorem, majora minorem habeant mercedem. Quando divites illi Ierosolymis die quadam monetas aureas in conspectu Christi in gazophylacium certatim mittebant, paupercula quædam vidua supervenit, quæ eidem gazophylacio duo minuta immisit: Respiciens autem vidit eos, qui mittebant munera sua in gazophylacium divites. Vidit autem & quandam viduam pauperculam, mittentem æreminuto duo. Sed qualenam Salvatorem de utrisque judicium formasse existimatis? Audiatis velim ipsissima Christi verba, dicentis: Vere dico vobis, quia vidua hæc pauper plus quam omnes misit. At verò quæ ratione paupercula hæc plus omnibus aliis dedisse dicitur, quando oblationem ejus ex moneta cuprea, & in modica quantitate fuisse constat, alii verò cum ingenti profusione manum suam in oblationibus expandebant? Victor Antiochenus super S. Marcum inquit: Neque enim Deus tam munusculum magnitudinem considerat, quam animi alacritatem & magnitudinem ponderat. V. Beda pariter supra S. Marcum ita scribit: Hic locus nobis moraliter quidem inrimat, quod sit acceptabile Deo quicquid bono animo obulerimus, qui non substantiam offerentium, sed conscientiam pensat, nec perpendit quantum in ejus sacrificio, sed ex quanto proferatur. Sanctus Ambrosius in libro de viduis, inquit: Ubi est numerus & parvo, quam thesaurus ex maximo, quia non quantum datur, sed quantum resident, expenditur; non ergo quod fastidio exspuas, sed quantum devotione conferas, estimandum est. Albertus Magnus super eundem S. Lucæ textum hanc adiicit explicationem: Plus misit, hoc est, in mittendo ipsa plus omnibus fuit, quia quamvis alii plus donaverint, tamen ipsa plus in mittendo fuit; secunda Corinth. 8. si voluntas prompta est, secundum id quod habet, accepta est, non secundum id quod non habet. Prima Paralipomenon ultimo: scio Domine quod probus, corda, & simplicitatem diligas; unde & ego in simplicitate cordis mei letus obtuli universa. S. Gregorius de Redemptore nato ad propositum nostrum ita scribit: Cæli cives offensi sunt qui clamarent: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, hominibus bonæ voluntatis; ante Deum quoque oculos, nunquam est vacua manus à munere, si fuerit arca cordis repleta bonæ voluntate. Prima & infallibilis veritas hanc nobis stipulatam facit promissionem: Quicumque potum dederit uni ex minimis istis, calicem aquæ frigide tantum in nomine discipuli, amen dico vobis non perdet mercedem suam. Ubi D. Chrysostomus quaerit: Nunquid poculo aquæ frigide tenuius quid est? sed animus pius mercedem inde sibi conciliat. Qui enim calicem aquæ, licet frigide, indigenti portigit, huic à Deo retributio promittitur, quia finem, affectum, & intentionem remunerat, qua datur; unde Glossa dicit: Deum magis ad primum affectum dantis respicere, quam ad quantitatem rei exhibite. Intenno quoque nostro accommodare possumus illam Senecæ doctrinam de beneficiis, ita scribentis: Si beneficia in rebus, non in ipsa beneficiendi voluntate consisterent, ea majora essent, quo majora sunt quæ accepimus; id autem falsum est; nonnunquam enim magis nos obligat, qui dedisse parva magnifice, qui Regem æquavit opes animo, qui exiguum tribuit, sed libenter. Exiguum est quod in me contulit, sed amplius non potuit. Idem quoque Philosophus in capite sequenti exemplum adducit, quod historicis Evangelicis hæcenus ponderatis adaptare licet, dicit enim: Socrati cum multa multi pro suis quisque facultatibus offerrent: Eschines pauper audire, nihil, inquit, dignum te, quod dare tibi possim, invenio, & hoc uno modo pauperem me esse sentio. Itaque donasti quod unum habeo, me ipsum. Hoc munus rogo, qualescunque est, boni consulas, cogitesque alios cum multum tibi darent,

Vidua illa duabus minutis in gazophylacio misit, plus promeruit quam alii moneta aurea & argentea. Luc. 21. v. 4.

Assignatur hujus ratio.

Marc. 12. v. 41.

Vict. Ant. Beda in Marc.

S. Ambr. l. de vidua ante med.

Alb. Magn. in Luc.

S. Greg. h. 1. in Evang.

Matt. 10. v. 42.

D. Chr. h. 27. in Gen.

Glossa in Matt. Senec. l. 1. de benef. c. 7. Beneficia non consistunt in donis, sed in beneficiendi voluntate.

Ibid. c. 8.

rent, plus sibi reliquisse. Cui Socrates: Quidni tu, inquit, mihi magnam munus dederis, nisi forte parvo magnum aestimas? habeo itaque cura, ut te meliorem tibi reddam, quam accepi. Vixit Eschines hoc munere Alcibiadis parem divitiis animum, & omnem juvenum opulentorum munificentiam. Tandem idem Philosophus in hacenus dictorum confirmationem ita concludit: Vides, quomodo animus inveniat liberalitatis materiam etiam inter angustias.

5 Rupertus Abbas de oblationibus olim pro fabrica tabernaculi erogatis disserens, ait: *Hæc sunt autem quæ recipere debetis. Aurum, & argentum, & es, & hyacinthum, & purpuram, coccumque bistinctum, & byssum, & pilos caprarum, & pelles arietum rubricatas.* Circa quæ verba hanc instituit observationem: Ergo ut primitiæ sint, quæ offeruntur, non oblationum quantitas, sed offerentium bona efficit voluntas; multum enim ab auro, & argento, pilis caprarum in pretio differunt, & tamen sub eodem vocabulo primitiarum positi sunt. Nec dubitandum pilos caprarum, & pelles arietum interdum auro, & argento, lapidibusque pretiosis, priora fuisse apud cordium inspectores Deum. Quam propositionem per Evangelicam viduæ duo minuta offerentis historiam, his verbis confirmat: *Nam ejusdem tabernaculi Deus ac Dominus, cum sederet contra gazophylacium, multique divites jactarent multa, venit una vidua pauper, & misit duo minuta, quod est quadrans, & convocans discipulos suos, ait illis: Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus misit.* Utilis est illa sancti Augustini doctrina, omnibusque, qui nihil habent, unde elemosynas tribuant, viribusque careant, ut exercitiis devotionis applicare se possint, si ve ob salutaris corporalis defectum, si ve propter occupationes vocationi annexas, in qua Deus illos collocavit, scilicet per necessaria; dicit enim: *Deus coronat bonam voluntatem, quando non invenit facultatem.* Huic consonat illa sancti Bernardi in quadam Epistola insignis sententia, dicentis: *Deus indubitanter tribuit bonam voluntati, quod defuit facultati.* Unde ei qui non habet pecuniam ad sublevandam mendici inopiam, desiderium, & intentio, quam in corde suo gerit, alienam sublevandi miseriam si posset, nec non tristitia concepta ex eo, quod non possit, abundè sufficit, ut à Deo remuneretur; nam si corde miserearis, ut inquit sanctus Augustinus, etiam si non habeas, quod porrigas manu, acceptat Deus elemosynam tuam; imò nonnunquam majus erit meritum, quod redundabit in illos, quam in eos qui magnam ex bursa pecuniam dispendunt. Sanctus Gregorius verba illa sancti Jobi ponderat, dicentis: *Flebam quondam super eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi;* equamnam enim elemosynam in oculis Dei digniorem magisque meritoriam fuisse aestimas? An hanc compassionem, & clementinam qua compatiebatur pauperibus, an verò aurum, argentum, frumentum, & vinum quod dum dives esset in pauperes liberaliter erogabat? Audite ad id respondentem Sanctum Pontificem: *Vir Sanctus, inquit, apud omnipotentem DEVM aliquando majus datum noverat mentis esse, quam muneris;* cujus hanc assignat efficacem rationem: *Exteriora enim largiens rem extra semetipsum præbuit; qui autem fletum, & compassionem proximo tribuit, ei aliquid etiam de semetipso dedit.*

6 Observatione dignus est discursus Didaci Stellæ super illa verba Lucæ 11. *Si oculus tuus fuerit simplex, &c.* ita scribentis: *Hoc est, si intentio tua fuerit simplex, & recta, tota anima rectè dirigetur ab intellectu, & luce sapientiæ ejus clarior efficietur.* Docet locus iste, ut in omnibus nostris operibus semper ob oculos DEVM præsentem habeamus, & ut ipse sit nostrer finis, & precipuus scopus. Multa sunt bona opera, quæ cum examinata fuerint perpendiculo divini iustitiæ, ab hac recta intentione deficient, intentionamque, & finis operis est, qui meritum tribuit. Nam coram tribunali DEI, nec virtutes morales per se, nec labores corporis quantumvis magni sunt, aliquid valens, nisi spiritui amoris DEI, qui ad oculum mittitur, conjungantur. Nihil erat in templo, quod non esset ex auro purissimo confectum, vel saltem deauratum, atque ita in templo vivo anima nostra nihil debet ef-

se, quod non sit charitas, vel ornatum cum charitate. Quapropter non tantum oculos debes conjicere in id quod facis, sed in id quod intendis, nam vilia, & minima opera, dum divino Spiritu fiant, & intentione recta, maximi sunt valoris; & contra maxima, & heroica opera, si debita intentione, & recto fine careant, nullius sunt valoris, & ponderis. Cælestis Magister noster regnum cælorum assimilavit rebus minimis, ut fermento, & grano sinapis, quod minimum est inter omnia alia, ut exinde verissimum esse intelligeremus, quod apud S. Lucam ait: *Regnum Dei intra vos est.* Porro gratia DEI, quæ beatitudinis semen est, in amore, & charitate consistit; hæc autem in corde humano recluditur, finemque & intentionem nostram specificat. *Regnum DEI intra vos est, id est, ut Hugo Cardinalis exponit: Regnum gratia;* quod si igitur recto fine placendi DEO operatus fueris, unicum granum sinapis, id est, unica operatio, quantumvis minima, regno cælorum æquivalere valebit.

7 Beata Catharina de Genua, quæ in seculo vivebat, religiosorum quendam die quadam sibi dicentem audivit, DEUM plus amari posse in religione, quam in statu seculari; cui ancilla Christi, zelo sancto repleta dixit: *Quod si id verum esse scirem, isto te habitu tuo religioso spoliarem, ut eo indui, indeque vel unicam charitatis scintillam mihi comparare possem;* subjunxit verò religiosus, nullam creaturam eam unquam impedireturam esse, quominus DEUM amaret, amore ferventissimo quo desideraret; id quod ex celebri illo sancti Pauli Textu 1. ad Corinth. cap. 13. deducitur, ubi Apostolus ait: *Quod si omnes facultates suas inter pauperes distribueret, si linguis loqueretur Angelorum, si revelationes haberet cælestes, si super pruinas conjectus arderet; ob hæc tamen opera, quantumvis magna, non subitò DEO acceptior foret, nisi illa simul cum charitate forent conjuncta;* unde colligitur, quod à DEO non ideo quis magis remunerandus sit, quia se plus cæteris flagellavit, quia liberalior erga pauperes fuerit, vel quia rigidiora jejunia sustinuerit, sed quia DEUM plus aliis amaverit; intentio igitur, & finis rectus in operando, cum dilectione, & amore Dei conjungi debet.

8 Cælestis Sponsa dilecto suo in Canticis ait: *Reverenti diligunt te, id est, ut Sanctus Thomas exponit: Illi qui recta corde sunt, diligunt te.* Hugo Cardinalis eadem verba sic interpretatur: *Illi sunt recti, qui in suis operibus habent DEVM principium, & finem.* Sanctus Gregorius de Diabolo astuto serpente ait: *In bono opere intentionem polluit, ut omne quod in actione sequitur eo, purum mundumque non exeat, quo hoc ab origine perturbat.* Traditur in vita sancti Ludovici Regis Franciæ, quod cum Damascum ad magnum Turcarum Tyrannum legatum misisset Patrem Ivonem Dominicanum, hic cuidam aliquando obviis factus fuerit mulieri maturæ ætatis, quæ ex una parte vas portabat carbonibus accensis plenum, in altera verò phialam aqua plenam; quare attonitus Ivo, finem mysteriumque huius facti interrogavit: Cui illa: *Paradisum igne hoc exurere, & aqua hac inferni flammæ extinguere animo meo sedet.* Tunc Ivo curiosior causam modumque sollicitare cepit, ad quem conversata respondit mulier: *Ne in posterum quisquam viri tui, & bonorum operum praxi se dedit spe mercedis, & ne à malo se temperet gehennæ timore, verum pure ob honorem DEI, & quem ei debemus, singularem amorem.*

Mat. 13. 11.

Luc. 17. 21.

Intensio ut recta sit, amoris Dei conjugenda est. Parec ex appposito exemplo.

1. Cor. 13.

Cam. 1. 4. S. Thom.

S. Greg. 1. 2. moral. c. 19.

Iovillius in vita S. Lud. Pulchra historia mulieris circa rem intentionis in Dei servitio.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Defectus rectæ intentionis multas actiones in se bonas Deo facit non acceptas esse, imo & sæpè demeritorias.

THEMA.

Si corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, eris lucidus totum. Lucæ 11. vers. 36.

Defectus rectæ intentionis, etiam bona opera sæpè reddit demeritoria. S. Bonav. lib.

His verbis Magister cœlestis nos instruere voluit, quod operationes nostræ in se multoties virtuosa, & perfectæ, apud eum nihilominus nullius sint meriti, quia lucem intentionis tenebræ obfuscant finis sinistri; quem proinde Textum S. Bonaventura ita explicat, dicens: *Non habens aliquam partem tenebrarum, ut videlicet non sit pravitas in intentione, nec cogitatione, nec affectione, nec locutione, nec operatione, quæ sunt partes totalitatis nostræ, & operationis meritoria, sive demeritoria. Si igitur in his non fueris ex aliqua parte impuritas, eris verum illud, quod sequitur: Eris lucidus totum &c.* Ita oratio Pharisei grata Deo futura iudicari poterat, utpotè ex conscientia, & corde apparenter mundo puroque procedens (non sum sicut ceteri hominum: Deus gratias ago tibi, jejuno bis in Sabbato. Decimas de omnium quæ possideo) & nihilominus propter intentionis defectum repudiata fuit. Ex nihilominus adimplebat illud Jeremix consilium: *Levamus corda nostra cum manibus ad Deum*, id est, ut S. Gregorius explicat: *Corda cum manibus levat, qui orationem suam operibus roborat.* Quod quin Phariseus executioni mandavit, dubitari non potest; sed hinc ad orationem digrediamur Regis Ezechiz, qui eundem orationis tenorem legitur servasse, ut patet ex verbis sequentibus: *Oravit Dominum, dicens: Obsecro Domine, memento queso quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te, fecerim.* Et nihilominus quis duarum harum uniformium precum fuit exitus? certè diversissimus; Phariseus enim domum rediit reprobatus; Ezechiz verò Dominus eundem misit Prophetam, qui ei mortem ante annunciarat, ut illi ex suo nomine, decretam vitæ prolongationem ad annos 15. prædiceret, decretumque mortis suspensum esse assecuraret: *Hec dicit Dominus Deus David Patris tui; audivi orationem tuam, ecce sanavi te, diutius ascendes templum Domini, & addam diebus tuis quindecim annos, sed & de manu Regis Assyriorum liberabo te.* Undenam tanta differentia? dubium solvit Glossa, dum ait: *Plerumque iusti necessitate aliqua, sua coguntur opera fateri, quod cum iniusti audiunt, elationem putant, ex suis enim cordibus dicta illorum pensant.* Atque idè postquam Pharisei huiusque Regis ad invicem comparasset orationes, tandem ita concludit, inquiens: *Verba singulorum Deus pensat ex corde ipsorum.* Phariseus igitur nil aliud spectabat, quam ut gloriaretur, sanctusque appareret coram oculis mundi, & applausus, popularemque famam aucuparetur; hinc lucem bonorum operum ejus caligo obtenebrabat superbiz occultæ; quapropter D. Chrysostomus nos admonet, dicens: *Et si quis innumera bona fecerit, virtutemque omnem absolverit, sitamen magnum quid de se sentis, maxime omnium miserabilis est, & miser.*

2 In capite 2. S. Lucæ duas hæc conscriptas legimus historias, cum enim Gabriel Archangelus S. Zachariæ Præcursoris annunciarat nativitatem, ab eodem interrogatus: *Vnde hoc sciam? ego enim sum senex, & uxor mea processit in diebus suis.* Qualenam idem Zacharias ad cœlestem hoc interrogatum retulit responsum? Nimirum hoc: *Et ecce eris tacens, & non poteris loqui, usque in diem quo hæc fiant.* Punitus itaque fuit obmutescencia, per novem mensium decursum, qui à conceptione Baptistæ ad ejus usque natalem præterierunt; Egressus autem non poterat loqui. Cumque eodem Evangelistâ enarrante, idem Archangelus verbi Dei incarnationem in utero Beatissimæ Virginis consummandam eidem annunciarat, ab eadem pariter interrogatus: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* subinfert idem

S. Lucas: *Et respondens Angelus dixit ei: Spiritus Sanctus superveniet in te, &c.* Unde meritò quærendum venit, si verum est quod S. Petrus Christi Vicarius ex infallibili cathedra sua postea pronuntiavit: *In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus, cur Deus Zachariam potius quam Beatissimam Virginem punierit, cum tamen utrimque dubitatio extiterit?* Respondet Sanctus Augustinus: *Intelligimus, quoniam Zacharias quando ait: Per quid cognoscam hoc? ego enim sum senex, & uxor mea processit in diebus suis, desperando dixit, non inquirendo; Maria vero quando e contra ait: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? inquirendo dixit, non desperando, dum interrogavit, non de promissione dubitavit.* D. Chrysologus in eundem quoque sensum ita scribit: *Eccæ Maria interrogat, & si qui interrogat, dubitat; cur solus Zacharias, velut querulus percussator incurrit? quia pectorum cognitor, non verba, sed corda pervidit: non quid dixerint, sed quid senserint judicavit; eras enim interrogantium causa dissimilis.*

3 Postquam S. Patriarcha Abraham tres illos cœlestes viatores benevolè excepisset hospitio, fortunatum hoc illi nuncium indicatum fuit, nimirum quod uxor ejus concipiens filium, ei paritura esset: *Revertens veniam ad te tempore isto visa comite, & habebit filium Sara uxor tua; quo audito, Sara risit post ostium tabernaculi.* Hic autem risus magna cum severitate in ea reprehensus fuit, dicente Scriptura: *Dixit autem Dominus ad Abraham: Quare risit Sara dicens: Num vere paritura sum anus? nunquid Deo quicquam est difficile?* Circa quæ verba inquit S. Augustinus: *Queritur, quare istam redarguat Dominus, cum & Abraham riserit; nisi quia illius admirationis, & lætitiæ fuit, Sara autem dubitationis; & ab illo dijudicari potuit, qui corda hominum novit.* Et verò quia magni hujus Patriarchæ mentionem fecimus, observationem quoque non minùs meretur, quod in sequenti capite Moyles, infamium civitatum Sodomitarum incendium recensens, inter alia quoque dicat, uxorem Loth, eo quod in Segor fugiens retrospexisset, ut compassivo obtutu populum igne cœlesti flagrantem intueretur, morte punitam fuisse, atque in statuam salis conversam: *Respicensque uxor ejus post se, versa est in statuam salis.* Subdit verò contestum idem sacer Textus: *Abraham autem consurgens mane, ubi steterat prius cum Domino, intuitus est Sodomam, & Gomorram, viditque descendentem favillam.* Combinatis etenim utrisque hinc Textibus, meritò quærendum venit, cur uxor Loth propter unicum obtutum tanta cum severitate castigata fuerit, Abraham verò idipsum faciens, neminimum quidem acerbæ reprehensionis verbum retulerit? Interpret quidam hanc difficultatem his verbis resolvit: *Aliter intuitus est perditionem Sodoma Abraham, & aliter uxor Loth; nam Abraham intuitus, commendans, & laudans in corde suo divinam justitiam se ulciscensem de obstinatis peccatoribus, uxor Loth, ut approbans Sodomorum nequitiam, & condemnans in corde suo divinam justitiam.* Eadem igitur actio in duabus personis laudabilis fuit, & reprehensibilis, poenam merebatur, & præmium, non obstante quod uniformis esset; id verò à differente in ambobus intentione derivabatur, quæ in uno recta, in altero sinistra, & perversa fuit. Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. Oculus autem, id est, finis uxoris Loth malitiosus erat. Unde Hugo Card. dictum Textum ita explicat: *Tenebrosum, id est opus demeritorium eris.*

4 Porro in eodem Genesis libro sequens de Jacob Patriarcha legitur encomium: *Convocata omni domo sua ait: Abjicite Deos alienos, qui in medio vestri sunt.* Moxque omnes promptè, & punctualiter obediens, dederunt ei omnes Deos alienos quos habebant, & in aureas quæ erant in arribus eorum; at ille infodit ea subter serebinthum. Sed qualiter Jacob falsa illa simulachra sepelire, & abscondere poterat, siquidem in Deuteronomio decretum extat cœlestè: *Maledictus homo qui facit sculptile, & conflatile, abominationem Domino, ponetque illud in abscondito?* Et nihilominus Jacob propter hoc factum, non modò non reprehensus, sed etiam à Scriptura sacra commendatus fuit; respondet itaque Chrysostomus, dicens: *Abscondis ea, & perdidisti, ut*

Non vult S. V. Maria, quæ etiam videbatur debere de veritate annunciationis.

Ad. Apost. 10. 14. S. Aug. h. 44. c. 1. T. 20.

D. Chrys.

Gen. 18. 10. Cur Sara reprehensa fuerit ob risum & Abraham non.

S. Aug. T. 4. 2. 16. super Gen. 1. 1.

Gen. 19. 26. Vxor Loth morte punita fuit quod respexit incendium Sodomæ.

Abraham vero non.

Mat. 6. 22.

Hugo C. 2.

Gen. 31. 43. Cur Jacob punitus non fuerit infodens idola in terra contra præceptum Dei. Gen. 31. 15.

D. Chrys. h. 19. in Gen.

ipsi erroris damna effugerent. Ad finem igitur, & intentionem dictæ legis in Deuteronomio promulgatæ recurramus oportet. Hæc itaque contra eos militat, qui falsa numina, timentes ne proditi castigarentur, abscondebant, non verò qui eadem ut perpetuè traderentur oblivioni, quemadmodum fecit Jacob, sepelirent; ideoque S. Nilus ita discurret in præfenti; Contraria videntur abscondere Deos in fœtibus, & ponere idola in abscondito; illud enim laudabile est, hoc vitiosum, & execrandum: neque enim idem est in terra desodere in perpetuum, & in abscondito ponere; nam quod in terra desodum est, & a sensu remotum, tempore ipso deletur etiam ex memoria; at quod in abscondito positum est, eos foras, qui foris sunt, latet; sed cum ab eo qui posuit, assidue cernatur, memoriam suæ revocat, & circumfert.

3. Authores de hac tractantes materia, accominodam valdè adducunt similitudinem, dicentes: Chirurgus v.g. infirmo brachium ligat, venam ei aperit, ægrum ferit, sanguinem elicit, membrum secat offensum, præmiumque recipit; e contra verò grassator brachium pauperi ligat peregrino, eundem ferit, brachium abscondit, & per justitiam publicam in mercedem suspenditur; quæ igitur ejusdem hujus actionis tanta est differentia? Responsio in promptu est; nam primus infirmi respicit sanitatem, secundus mortem sani. Quor Ecclésiæ Persecutores vindex ferit divinæ justitiæ gladius, inque æternæ perditionis barathrum præcipitavit; & nihilominus licet de S. Paulo dicatur: *Sauus adhuc spirans minarum, & cadis in discipulos Domini, &c.* tamen idem paulo post vas appellatur electionis, Doctor gentium, Apostolus & ionora Spiritus Sancti tuba. Unde nam tanta differentia? Siquidem & hic implacabilis erat nominis Christiani hostis? In eo sane adimpletum mihi esse videtur, quod in Sapientia dicitur, scilicet: *Iustum deduxit per vias rectas, & ostendis illi regnum Dei.* Saulus itaque paulo ante bonam habuerat intentionem, non errabat per voluntatem, aut malitiam, sed per intellectus errorem, siquidem Christianos, ut gratissimum Deo præstaret obsequium, persequabatur, ipsomet dicente: *Ignorans feci; abundantius emulato existens pauperum meorum traditionum.* Nerones verò, Diocletiani, cunctique alii gentiles persecutores falorum numinum suorum cultum iustitiam volebant, suasque manus propter politicam, & rationem status in Christianorum sanguine cruentabant, credentes se per hoc tantò magis stabilendos esse in subditorum dominio, populorumque pacem conservaturos. Deus olim S. Eliæ Prophetæ dicebat: *Nonne vidisti humiliatum Achab?* nec tamen hæc humiliatio, quæ in oculis mundi virtutosa, & meritoria reputabatur, ad placandum Deum idonea fuit.

6. Inter alias à S. Antonio circa rectitudinem intentionis præscriptas observationes, hæc admodum notabilis videtur: *Quicquid se a peccatis, inquit, vel bona aliqua faciunt, ut non flagellentur a Deo, & non alia intentione principaliter, parum vel nihil grati sunt Deo, sicut Achab Rex Israel, qui ex comminatione Eliæ humiliatus est exterius, deferendo cilicium, & jejunando, ad evadendum poenam sibi comminatum.* In cap. 6.4. lib. Regum scribitur, quod Rex Samariæ per civitatem transiens, duas vidit mulieres, quæ fame urgente de filiis suis manducandis inter se tractabant; jamque una illarum filio alterius in epulo fructa fuerat, quando altera filium suum indutrie abscondebatur: *Quod cum audisset Rex, scidit vestimenta sua, viditque omnis populus cilicium, quo vestitus erat ad carnem intrinsecus.* At verò num fortè propterea vobis persuadetis, hanc poenitentiam, & austeritatem Regis exteriori Deo fuisse acceptam? Minime: nam idem facit Textus immediatè subjungit: *Et ait Rex: Hæc mihi faciat Deus, & hæc addat, si steterit caput Elisei filii Saphath super ipsum hodie.* Ex quibus verbis satis constat, quod eodem tempore, quo circa carnem cilicio cinctus erat, virum dignissimum, & sanctissimum illius sæculi in Israel, Eliseum videlicet, horrendo homicidio trucidare statuerat: *Ex abundantia cordis loquitur, de corde exeunt homicidia, &c.* Quis sibi non persuaserit, quod Christus Salvator noster jussu Pilati Herodi præsentatus, ab eodem è manibus furiosi Hebræorum populi, qui contra ipsum conjuraverat, liberandus fuisset; maxime cum Scriptura S. di-

cat: *Herodes autem viso Iesugavissus est valdè: Ipsemet quoque Salvator paulo ante dixisset: Reati oculi qui vident quæ vos videtis: dico enim vobis quod multi Prophete, & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt.* Et tamen non solum ab hoc Christi aspectu nullam retulit utilitatem, aut profectum sibi beneficium, verum etiam idem ei cessit in maiorem ejus damnationem, nam sprevis illum *Herodes cum exercitu suo, & illis indutum veste alba.* Quis autem vestrum hujus mihi causam reddere poterit? Causa hæc perspicuè satis ex Textu colligitur, nam finis quo Herodes motus fuit, vana ejus curiositas fuisse noscitur: *Erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quod audierat multa de eo, & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri: interrogabas autem eum multis sermonibus.* Optime igitur S. Bonaventura ait: *Secundum diversitatem concupiscentiæ, siue amoris, erit diversitas intentionis: unde Bernardus super Cantica sermone 40. ostendit: Quod si amantur propter appetitum, etiam intentio turpis erit, & sordens faciem animæ vel spiritus: & si honesta, etiam intentio honesta erit.*

7. Duos invenio Scripturæ locos, quorum unus est in Exodo cap. 17. alter verò Numerorum cap. 20. in quibus Moyses duabus vicibus quasi iisdem verbis populo sitibundo aquam à Deo sibi ministrari fecit, & tamen secunda vice à Deo punitus fuit, non verò prima; quænam verò hujus differentia assignari poterit ratio? Dubium hoc solvit S. Augustinus ex illis verbis: *Et distinxit in labiis suis, scilicet, quando secunda vice aquam postulavit; circa hæc enim verba idem hic S. Doctor ait: Quod est distinxit? Dubitanter petram virga percussit, & ideo hoc miraculum distinxit à cæteris, in quibus non dubitaverat. Etenim Deus cor, & intentionem Moysis penetrans, in eo latere novit hujus gratiæ recipiendæ confidentiam; siquidem non quidem de omnipotentia divina, sed de populi demeritis dubitavit, ejus porro incredulitatis solus Deus conficius esse poterat, qui scrutatur corda, & renes. B. Petrus Damianus in quodam opusculo de controversiis synodalibus ait: Si sola duntaxat exteriora perpendimus, invenimus ipsum Dominum Salvatorem, & dixisse quod prohibet, & aliter fecisse quam jubet. Quisquis ait: Dixit fratri suo facite, viderit gehennæ ignis; & tamen ipso resurrectionis sue die duobus de se dubitative loquentibus ait: Ostendit, & tardi corde ad credendum. Dixit etiam in monte discipulis: Si quis te percussit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram: In passione vero positus, percussit se in maxillam pueri sacerdotis, non modo non alteram præbuit, sed insuper dixit: Si male locutus sum, exprobra de malo, sin autem bene, cur me cadis? Et quomodo jam verum erit, quod de illo Lucas ait: Quia cepit facere & docere, si quod docuit, non implevit? sed procul dubio intelligendum est, hoc enim præcepisse ad preparationem cordis, non ad ostensionem operis; quomodo enim paratus corde non fuit in maxillam alteram cedi, qui pro hominum salute decreverat toto corpore crucifigi? Paulus etiam palmas percussus jussione Pontificis, ait: Percutiat te Deus paries dealbatus, quod minus intelligenti videtur in verbo convitium, sed in sensu Prophetico tenet oraculæ Sacramentum. Paries enim dealbatus hypocrisis est, sacerdotalem sub hoc nomine præferens dignitatem, sed occultans intrinsecus lucam malitiæ turpitudinem, nam quod humiliatus fuit, mirabiliter custodivit. Cum enim illi diceretur: Principi Sacerdotum maledicis? Respondit: nescivi frater, quia Princeps esset sacerdotum; scriptum est enim: Principem populi tui non maledices; ubi patenter ostenditur, quanta illud tranquillitate dixisset, quod iratus intulisse videbatur. Quibus Scripturarum testimoniis quid aliud edocemur, nisi quia non juxta verba semper debemus sententias judicare, sed quo animo, quæ mentis intentione proferuntur, inspicere.*

8. Per magni refert icire rectam formare intentionem, atque ex necessitate facere virtutem. Etenim simul cum Redemptore duo fuere crucifixi latrones, & quidem ut credibile est, ob eadem scelera mortis condemnati; nec moriebantur pro amore Dei, neque pro veræ religionis Confessione; & tamen sacri Doctores uni illorum, scilicet bono latroni, gloriosum Martyris titulum attribuerunt. Nollisne causam? Nimirum bonus latro ex demeritis suis justam esse sui condemnationem cognovit,

S. Nilus in
Apoel.

Egregia si-
militudo in
hac matre-
riam accom-
moda.

M. Apost.
S. i.
Cur Saulu
persecutor
destruam, pu-
eris non
fuerit, sicut
alii persecu-
tores.
Sap. 10. 18.

1. Tim. 1. 13.

Gal. 1. 24.

1. Reg. 11. 29.

Rectitudo
intentionis
requiritur ad
operandum
meritorie.
S. Anton. 1. p.
et ac. 6. 4. 1.
4. Reg. 6. 30.
Pater in
exemplo Reg.
qui Samariam.

Mat. 12. 34.

Mat. 13. 19.

Luc. 23. 8.
Et Herodis

Luc. 10. 13.

S. Bonav. de
sept. miter.
et c. d. 3.

Exod. 17.
Num. 20.
Cur Moyses
secunda vice
a Deo punitus
fuit, quoniam
populo pu-
nitus fuerat.

S. Aug. in
Ps. 124.

Ps. 7. 10.

B. Petr. Dam.
opuscul. 4.

Secundum
exteriora, vi-
detur Christu
aliter fecisse,
quam iustis
sua faciendū.

Quam fa-
cienda sit re-
cta iuxta 10
patet in duo-
bus latroni-
bus, cum
Christo cru-
cifixis.

Luc. 23. 40.

gnovit, inquit: *Nos quidem iuste, nam digna factis recipimus*; ideoque supplicium cum patientia sustinuit, suamque intentionem ad Deum direxit, ad cuius divinam iulitiam, & providentiam malefactores castigare pertinet; ideoque radio divinæ gratiæ tactus fuit, qui cor ejus penetravit, vetique Dei quem adoravit, notitiam suggessit, unde ait: *Memento mei dum veneris in regnum tuum*, eundemque innocentem declarando pro viribus defendit: *Crucem mutat paradiso*, inquit Sanctus Hieronymus, & *facit homicidii penam martyrium*. Alter autem virtuosam in doloribus suis intentionem facere vel noluit, vel ignoravit. Jure igitur merito in præsentî proposito dicere possumus, quod S. Thomas à Villanova de Dæmonis Martyribus his verbis scriptum reliquit: *Quanta pro lacris, pro honoribus, pro deliciis tolerant? quantas patiuntur injurias? quantas sustinent pœnas? Unde Psalmographus horum bene conscius clamat: Indica me Deus, & discerne causam de gente non sancta, ac fiduciat: Nolo pœnam consideres, sed causam, molo quod pœrior attendas, sed propter quem pœrior, acerbiora enim isti pro mundo sustinent, quam ego*

prose sustineam; neque me magnitudo laboris, sed laborandi causa commendat. Richardus de S. Victore de statu interiori hominis differens, ait: *Quod est corpus sine anima, hoc est opus sine intentione bona*. Didacus Stella historiam adducens Moysis contra Amalec, ita scribit: *Sicut Moyses, cum levabat manus, conseqnebatur victoriam Israel contra Amalec, sic cum bona opera nostra, que per manus significantur, levamus, & dirigimus in Deum, victoriam de mundo, Diabolo, & carne reportamus*. Si autem eas in terrena direxerimus, laudem humanam captantes, & inanis glorie desiderio flagrantes, ab inimicis superabimur; Nam qui appetitu humane glorie ducuntur, & laudes hominum querunt, in Deum opera non dirigunt: ideo Christus in omnibus suis actionibus oculos levabat in celum, insinuare volens, ut in omnibus nostris operibus intentionem eleveamus in Deum. Sanctus Bonaventura cuidam capitulo hunc titulum prefixit: *Per que signa recta, & simplex intentio cognoscatur*: In eo vero inter alia recte intentionis signa hoc primo loco posuit: *Primum signum est, inquit, humane laudis detestatio, & Dei glorificatio*.

Rich. de S.
Vie. c. 7. l. de
inter. Ragu
homme.
Did. Stell. in
cap. II.
Lucr.

S. Bonav. ib.
dit. 4.

TRACTATUS XXXVIII.

DE INVIDIA.

DISCURSUS NOVE MDCEIM.

DISCURSUS I. Traditur etymologia invidiæ, varizque ejus distinctiones; eademque radix omnium malorum, perniciosissimumque, & pessimum vitium esse ostenditur.

II. Invidia in anima hominis omnia disperdit opera bona; est genuinus superbix partus, sodales verò illius sunt ira, & odium, quæ ad homicidium usque, & quodvis aliud pessimum malum prorumpunt.

III. Virtum hoc leges naturæ violare pro nihilo ducit, ideoque invidus contra proximos sanguine junctos armare se facit.

IV. Licet invidus per vitium hoc vitam sibi abbreviet, attamen cum dispendio propriæ salutis, & boni publici, benefactori suo malum machinari non curat.

V. Invidia Judaeorum contra Christum, cujus varias persecuti sunt actiones, semper obstinatissima fuit.

VI. Invidus Deo opponitur, & ideo procul ab eo recedit Deus, eumque in abominatione habet, suasque illi gratias subtrahit.

VII. Invidia certum est reprobationis signum, quod celum nobis claudit, & infernum aperit.

VIII. *Livor primum fuit peccatum, primusque partus Daemonis; qui proinde in invidio tanquam imitatore suo, imo ipsoemet Damone pejore, libenter nidificat.*

IX. Invidia opponitur charitati, estque cum hujus effectibus incompatibilis.

X. Invidia propria est hominum vilium, & pusillanimum, estque macula ignominiosa hominis; variz quoque adducuntur contra invidos animalium abjectorum, & foetidorum similitudines.

XI. Detractio invidiæ partus esse ostenditur, quæ bonam
alterius famam dilacerat, & diminuit.

XII. *Varia confiderantur invidiâ Deo inflicta supplicia, utpotè quorum peccata calamitatum exterminiorumque publicorum sæpe caufa exiftunt.*

XIII. De malitia invidi qui ex alienis bonis contristatus malum sibi inde accerfit.

XIV. *Invidia tormentum*, & poena est *invidio*, eundem ob alterius felicitatem crucians, & inquietum efficiens.

XV. Sæpè Denseorum qui aliorum invidia exagitantur, felicitas adauget, ut tantò magis invidum torqueat, & castiget.

XVI. Invidiam etiam viros spirituales sæpe infestare, ac proinde magna cum circumspectione fugiendam esse, ostenditur.

**XVII. Variæ adducuntur rationes, ob quas invidia mor-
bus sine remedio esse ostenditur.**

XVIII. Invidus inexcusabilis est, siquidem sibi metipsum omnium malorum est artifex, sine ulla spe alicujus boni, voluntarie vitam ducens inquietam, & miserabilem.

XIX. Remedia contra invidiam sunt charitas, bonorum aeternorum, & vanitatis mundanae consideratio; contemptus sui ipsius, imitatio creaturarum, quae sibi mutuo opem praestant, nec non membrorum corporis humani, quorum quodlibet suo contentum est officio, nec aliud ambit.

DISCVRSVS I.

ARGUMENTUM.

Etymologia varique invidiæ definitiones adducuntur ; quæ etiam radix omnium malorum , perniciosissimumque , & pessimum vitium esse ostenditur.

T H E M A.

*Memento quoniam malus est oculus nequam; nequius oc-
lo quid creatum est? Eccl. 31. v. 14.*

QUemadmodum inter animæ potentias primum & nobiliorem locum intellectus obtinet, ita inter sensus exteriores nomen intellectus corporalis merito sibi oculus vindicat. Cur igitur Ecclesiasticus infami hoc, & probroso nomine oculum appellat, in-
quiens: *Nequius oculo quid creatum est?* Promptam ad hoc responſionem verba ſubminiſtrant ſequentia, in quibus de invidia mentio fit, quam idem paulò antè cap. 14. in oculo livido nobis exhibuit, dum ait: *Nequam eſt oculus lividi*; quare enim ſupremus artifex nobili valdeque venuſto huic organo, & iſtrumento nos honorare voluit? Nimirum ut juxta Sapientem; *Oculi tui recta videant*; oculus verò invidi obliquus, & diſtortus eſt; unde veraciter de eo dici poſeſt: *Malus eſt oculus nequam*. Porro vitii hujus Etymologiam S. Bonaventura his verbis exponit: *Dicitur invidia à non vi- dendo, quia non poteſt videre bona aliorum*. Et Seneca inquit: *Humanus oculus caligat in aliena luce*, quantò namque alienæ felicitàtis lux magis coruſcat, tantò in- vidi oculus caliginosior, lividiorque evadit. Quin &

Oculi tarsi-
di, obliqui
sunt, et di-
storti.

Ecc1. 14. 2.
Prov. 4. 15.

Invidia dicitur a non videndo.
S. Bonav. l. 3o c. 16. cōpō.
Theof. verit.

Sec. 23. 13.

S. Bern. T. 3.
in de ex-
cisi malis.
cap. 1.
c. 2.

Sanctus Bernardinus ejusdem invidiæ etymon simile adducens, inquit: *Dicitur invidia à non videndo, quia non potest videre aliorum bona: unde invidere, quasi non posse videre: nam odium boni, quod latet in corde, etiam inadvertenter monstratur in facie: Proinde Seneca ait: Quicquid mente fugimus, ingesta oculis vix videmus.*

Var. definitio-
nes invidi-
æ.
S. Bonav.
concilio p. 1.
lib. 19.

2 Ab Etymologia ad varias, quibus Interpretes sacri invidiam circumscripserunt, digrediamur definitiones. Et imprimis quidem Sanctus Bonaventura aliquorum coacervat opiniones, dicens: *Definitur autem sic invidia à Sancto Augustino: Invidia est odium felicitatis alienæ; à Remigio sic: Invidia est dolor de alieno bono; à Damasceno: Invidia est tristitia de alienis bonis; à Philosopho: Invidia est tristitia in apparenti felicitate alicujus inimicorum. Item aliter: Invidia est dissensio ab alieno bono existimato diminuire proprium.* Doctor autem Angelicus definitionem Sancti Joannis Damasceni adducens eam, his fuscè explicat verbis: *Dicendum quod obiectum tristitiæ est malum proprium. Contingit autem id quod est alienum bonum apprehendi ut malum proprium, & secundum hoc de bono alieno potest esse tristitia; sed hoc contingit dupliciter. Uno modo quando quis tristatur de bono alicujus, in quantum imminet sibi ex hoc periculum, alicujus nocimenti. Sicut cum homo tristatur de exaltatione inimici sui, timens ne eum ledat; & talis tristitia non est invidia, sed magis timoris effectus, ut Philosophus dicit 2. Rhetor. Alio modo bonum alterius estimatur, ut malum proprium, in quantum est diminutivum propriæ gloriæ vel excellentiæ, & hoc modo de bono alterius tristatur invidia: Et postquam in Articulo sequenti auctoritati Philopoli innixus, hujus de bono alieno tristitiæ malitiam ostendisset, hanc ejusdem subdit rationem, inquit: *Quia dolet de eo, de quo est gaudendum, scilicet de bono proximi.* Sanctus autem Antoninus apprehensionem quæ invidum tristitiæ de alieno bono involvit, declarat, dum ait: *Videtur sibi quod ex hoc, quod aliquis excedit eum in bonis, vel equiparatur, ipse non sit in tanta reputatione apud homines; sicut si solus illa illa bona haberet supra omnes, & inde tristatur.**

S. Th. 2. 2. q.
36. art. 2.

S. Anton. 2. p.
lib. 1. c. 1.

Invidia est
pestiferum
venenum.

S. Bern. c. 13.
super pl.
Qui habet.

3 Nequius oculo quid creatum est? Plurimi sacre Scripturæ Textus, nec pauciora Sanctorum testimonia invidiam, prout in horum discursuum progressu videbimus, venenum asserunt esse pestiferum; imò sicut Basiliscus omnium serpentium est pestilentissimus, ita & invidia inter omnia vitia scelus est maxime perniciosum atque execrabile, ita ut Sanctus Bernardus dicere non dubitavit: *Nosse cupis oculum venenatum, oculum nequam, oculum fascinantem? invidiam cogitas. Quid vero invidere, nisi malum videre est? Nemo alterius bonum invidio aspicias oculo.* Basiliscus venenum in oculo portat, suoque inficit, mortemque infert irreparabilem solo obtutu. Basiliscus venenum in oculo gerit, inquit dictus mellissius; pessimum animal, & præ omnibus execrabile.

Compendium
Basil.
Gen. 3. 1.
Ez. 1. 14.
S. Bern. lib.

4 Serpens qui Evam convenit, nomine generico à Moysè serpens appellatur: *Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ.* Hunc autem Basiliscum fuisse, verisimile est, quia invidia Diaboli mors introivit in orbem terrarum. Unde Sanctus Bernardus ait: *Si non esset ille Basiliscus, nunquam per ejus invidiam mors intrasset in orbem terrarum.* Invidia namque Dæmonem ad præcipitandos Protoparentes nostros excitulavit; quæ eadem passio & hos, dum in scientia, & essentia inferiores proprio Creatore haberi nollent, ut manum ad potum extenderent, induxit, credentes, ita se divinitatem, & sapientiam DEI participaturos: cujus vitii progressum Sanctus Antoninus discutens, inquit: *Omnes errores primum parentum, seminavit Diabolus ex invidia; unde dicitur Sap. 2. Deus creavit hominem inextinguibilem, qui scilicet non potuisset errore decipi, vel corpore deficere, si obedisset; invidia autem Diaboli mors, scilicet anima, & corporis, introivit in orbem terrarum, nam ex invidia sua, ut hominem dejiceret, errorem, & falsitatem proposuit, dicens: Nequaquam moriemini; Ecce falsitas; scit enim Deus &c. quasi dicas: Ex invidia Deus hoc prohibuit, ne efficiamini ei similes in scientia: Ecce error: sicque exinde errores in mundo multiplicati sunt: omnes enim cito-*

S. Anton. lib.
c. 1.
Omnes erro-
res, & peccata,
scilicet, & peccata
habetur pro
dierunt ex
invidia.

res, ignorantia, omneque peccatum, nulla non miseria, & poenaltas, invidiæ effectus sunt; quæ proinde à sacris Doctoribus omnium malorum radix merito appellatur, dicente inter alios S. Zenone in ferm. de li-vore, & invidia: *Omnia mala ex radice nascuntur invidia, & hoc uno tanquam validissimo mucrone usus ab initio mundi usque ad consummationem ejus, Diabolus omnes pene animas trucidavit.* Cujus ejusdem vitii malignitatem perstringens S. Cyprianus, eandem illi tribuit verbis sequentibus nomenclaturam: *Radix est malorum omnium, fons cladum, seminarium delictorum, materia culparum.*

S. Zeno f. de
livore, & in-
vidia.

S. Cyp. de
zeilo, & li-
vore.

Mors prodit
ex invidia.
D. Chr. hab.
in Mach.

S. Cyp. ib.

Th. 1. 3.

5 Et imprimis quidem, quis mortem, quæ terribilissimum omnium ultimum appellatur, parturit, nisi invidia? Invidia, inquit S. Chrysostomus, *prima hominis cades apparuit.* Ita reprobus Cain propter invidiam, primus omnium falcem agitavit lethalem, innocentis Abelis spargens sanguinem: *Invidia sanguine hominis terram primo maculata est.* S. Cyprianus autem perniciosas aliquot pessimas hujus radices recenset propagines, dum ait: *Hinc Dominica pacis vinculum rumpitur, hinc fraterna charitas violatur, hinc adulteratur veritas, unitas scinditur, ad Hæreses atque ad Schismata profectur: dum obtruncatur sacerdotibus, dum Episcopus interdetur: dum quis, aut queritur, non se potius ordinatum, aut designatur, alterum ferro prepositum.* Quam veritatem Apostolus confirmat, quando de illorum, qui ante Salvatoris adventum vivebant, statu tractans, eos in effrenium appetitum prædam cessisse, his verbis affirmat: *Eramus enim aliquando & nos insipientes, increduli, errantes, servientes desideriis, & voluptatibus variis, in malitia, & invidia agentes, odibiles, odientes invicem.* Unde autem tanta processerit malitia, cujuscunque alterius vitii noverca, clarè deducitur ex Apostolicorum connexionem verborum, quibus dicitur: *In malitia, & invidia agentes.*

S. Cyp. 1. 10.
Re. con-
tut mala ex
invidia pul-
sulantur.

D. Chr. hab.
ibid.

D. Chr. hab.
in Jo.

S. Th. 2. 2. q.
36. art. 2.
D. Chr. hab.
in Jo.

6 Idem Apostolus ad Corinthios ita scripsisse legitur: *Timeo, ne forte cum venero, non quales volo inveniam vos, & ego inveniar à vobis; qualem non vultis, ne forte contentiones, emulationes, animositates, dissensiones, distractiones, susURATIONES, inflationes, seditiones sint inter vos.* Sed undenam ortum fuisse putatis tam multiplicem Corinthiorum defectum? Respondet D. Chrysostomus: *Hæc omnia ex invidia oriebantur, nimium calumnia, accusationes, dissidia; siquidem invidia, velut perniciofa quedam radix, iracundiam, accusationem, arrogantiam, atque alia omnia pariebat.* Et in alia super Sancti Joannis Evangelium idem Sanctus Doctor inquit: *Gravis quidam affectus est invidia: Hic orbem terrarum innumeris implevit malis.* Et paulò post hanc notatu dignissimam, ad detestandum pro viribus nostris hoc vitium, subinfert sententiam, dicens: *Quodcumque videris malum, ab invidia provenit.* Cui simillimam statuit decisionem Sanctus Thomas de Villanova, inquit: *Infinita mala fecit invidia, Deus nos liberet à tam malo vitio.* Sanctus Bernardus Senensis ob oculos nobis ponit caput Dæmoniacæ phalangis, scilicet invidiam, qua nos per innumera ab eadem procedentia vitia infestat: *Hic spiritus cum exercitu suo exagitat atque impellit animas ad quinque invidiæ filias, videlicet ad odium, ut invicem homines velint sibi malum, & nolint bonum, ad exultationem in proximorum adversis, ad afflictionem in proximorum prosperis, ad susURATIONEM latentem, ad distractionem patentem: ad tantam enim contrarietatem hic spiritus nequam seducit suos sequaces, ut ita Deo adversarii sint: ut sicut Deus tam bonus est, quod etiam de malis elicit bonum, sic e converso isti tam mali sunt, quod de bonis eliciunt malum: Et sicut bonis etiam mala cooperantur in bonum, ita invidis omnia bona cooperantur in malum.*

Quinque filie
invidiæ.

7 Albertus Magnus illum Amos Textum: *Mittam ignem in Theman, & devorabit ades Basra, ita ad præsens pariter exponit propositum, dicens: Ista pars spiritualiter exponitur de invidis, quorum tria, & quatuor scelera sunt: Primum quidem parvitas cordis, omnia enim parva reputat, quæ habet, quamdiu alium videt in prosperis. Job 5. Parvulum occidit invidia. Unde Esther Aman, qui iniquus interpretatur, cum omnia haberet, nihil reputavit, quia vidit. Adardochæum seden-*

Ab. Mag.
Amos 1. 11.
Alia invidia
germana.

sedentem ante fores palatii. Secundum est tristitia de bono alterius: Torquetur enim invidus in bonis proximi. Tertium est machinatio continua. Proverb. 6. Corde machinatur malum, & omni tempore jurgia seminat. Isti sunt tres spiritus. Apoc. 16. Vidi de ore draconis, & de ore bestiae, & de ore Pseudoprophetae exire spiritus tres immundos in modum ranarum, sunt enim spiritus Demoniorum. Quartum est peritiam fratris impugnatio, qua scilicet sine scelere fratres impugnat.

7 Sanctus Gregorius Nyssenus de heroicis Moyfis actionibus, quæ alios ad livorem exstimulatur, ex proposito tractans, se continere nequit, quin vitium hoc detestabile vehementi hac perstringat investiva: Post illos ascensus mirabiles, post gloriosas visiones, post inaudita miracula, invidia malorum Princeps, mortis mater, prima peccati janua, vitiorum radix, doloris initium, calamitatis parens, inobedientiae causa, ignominiae principium. Unde nec immerito Rupertus Abbas invidiæ per Antonomastiam malitiæ titulum competere opinatur, dicens: Hæc fuit iniquitas Ephraim, & hæc malitia Samaria, quia videlicet Ieroboam de tribu Ephraim malum hoc inique gessit. Et Samaria, per quam totum regnum ejus intelligitur (fuit enim metropolis decem tribuum) hoc ipsum malitiosè suscepit, scilicet invidendo domui David, invidendo & dedignando tribui Iuda, quod sibi tantum ex illa tribu Reges deberent esse destinati. Postquam verò divisionem hanc ex invidia processisse ostendisset, subiungit, inquiens: Ex dictis & factis hujusmodi palam datur intelligi, quanam illa fuerit malitia Samaria, de qua nunc loquitur hic, quia nimirum scissura illius causa fuit invidentia, quæ veraciter malitia dici potest, quia cuncta malitiosarum machinationum cogitationum parit. Id quod ex celebri illo Vicarii Christi, scilicet Sancti Petri, probatur asserto, quo primò Christianos ita exhortatur: Deponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & omnes detractiones, & invidias. Omnia namque vitia, ut dicemus, tributum invidiæ pendunt, quæ genericum malitiæ usurpat titulum, quia ut Sanctus Gregorius in Tractatu de Invidia scribit: Quamvis per omne vitium quod perpetratur, humano cordi antiqui hostis virus infunditur: In hac tamen nequitia, tota sua viscera serpens concutit, & imprimenda malitiæ, pestem movet.

8 Nequius oculo quid creatum est? Sanctus Bonaventura hanc contra invidiam statuit conclusionem: Spoliatur hominem omni bono, & est causa, quia odit, & impugnat omne bonum. Alia vitia opponuntur uni virtuti, ut superbia humilitati, luxuria castitati, avaritia largitati, & sic de aliis: Invidia vero opponitur omni bono: & quidem quis execrabilissimum monstrum, peccatum inquam, Deo, Angelis, hominibusque detestabile parit, præterquam invidia? Illa cælum spoliavit, inferni aperuit abyssum: Invidia in Empyreo Angelos mutavit in Diabolos; invidia omnium prima contra Deum se armavit, ipsumque offendit mortaliter; invidiæ autem pater alius non est, nisi Lucifer. Hinc S. Zeno inquit: Quid hoc morbo tetrius? quid humana vita perniciosius? quid tam natura inimicum? quid tam Deo ipsi adversum? Nec mirum; nam & ipsam malitiæ Principem Diabolum adversus humanum genus nihil aliud quam invidiæ morbus accendit; per hanc namque stimulat, etiam Deo ausus est repugnare: Etenim adversus Deum indignans, pro his donis quæ homini concesserat, quoniam in ipsum Deum nihil poterat, homini quem diligebat, perniciem mortemque molitus est. Contra hoc quoque monstrum S. Joannes Damascenus ex S. Basilio ita scribit: Invidia nullus exitiosior affectus in hominum animis innasci potest. Idem verò S. Basilius Magnus in hom. quadam de invidia inquit: Quid hoc morbo perniciosius esse possit? corruptela vitæ, perniciēs naturæ, inimicitia eorum quæ nobis à Deo data sunt, contrarietas adversus Deum. Imò invidiæ malignitatem humanus sufficienter comprehendere nequit intellectus, nec verba exprimere possunt, teste S. Prospero dicente: Quis facile potest, quale sit hoc malum, verbis exprimere, quæ invidus odio hominis prosequitur divinum munus in homine, cum potius amari homo debeat, etiam pro sui meritis sanctitate? Unde invidia vitium est omnium pessimum, dicente S. Chryologo: Invidia omnibus malis

pejor. Invidia delictorum venenum, criminum virus, peccatorum mater, origo vitiorum. Qui idem Doctor aureo calamo suo in alio quodam sermone in ejusdem detestationem inquit: Invidia malum vetustum, prima labe, antiquum virus, seculorum venenum. D. Chrysostomus vitium hoc in serpente symbolicè adumbrans, quærit: Cuiam huiusmodi animam contuleris? cui vipera? cui serpentis? Hoc certe animo neque detorrens, neque sceleratius quidquam.

9 Fratres illi qui Josephum germanum suum ex invidiæ motivo vendiderant, Jacob Patri suo illum à fera quadam dilanatum fuisse persuadere volentes, dixerunt: Fera pessima devoravit eum. At verò nulla unquam fera innocentem hunc juvenem dentibus vel unguibus aggredi præsumpsit, sed sola invidia, de qua D. Chrys. de invido differens, ita scribit: Omnium pessima atque scelestissima passio vexatur. Et paulò ante in eadem hom. pariter dixerat: Tale certe malum invidia est, quia nulla unquam malignitas pejor invenitur. Sacer Chronista Josephum fratres suos apud Jacob Patrem de crimine pessimo accusasse dicit: Accusavit fratres suos apud Patrem crimine pessimo. Hoc verò crimen nonnulli murmurationem fuisse asserunt, quæ Patri obrectabant ob specialem quo Josephum prolequebatur, affectum: alii verò per crimen illud pessimum vitium nefandum intelligunt: At verò sacer Textus immediate subiungit: Israel autem diligebat Joseph super omnes filios, eo quod in senectute genuisset eum, fecitque ei tunicam polymitam: videntes fratres ejus quod à Patre plus cunctis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quicquam pacifice loqui. Ex quibus verbis clare deduci posse videtur, quod eos apud Patrem de invidia, & odio accusarit, quo ipsum prolequebantur. Hunc igitur livorem Sp. S. crimen pessimum appellat, & merito; quod si enim peccatum Sodomiticum vitium pessimum appellari meretur, majori certè jure invidia hoc nomine indigitar meretur; tamen enim, ut S. Thomas probat, omnia delicta naturæ adversentur, dicente S. August. Omne vitium eo ipso quod vitium est, contrariatur naturæ, id tamen de invidia quàm maximè verificatur, utpotè quæ, ut diximus, radix & origo est omnium vitiorum, & consequenter plus cæteris omnibus naturæ contrariatur, omnem ejus legem violando. Hæc igitur devorat hominem sicut fera, ut S. Bonav. scribit, & ideo bene dicunt: Fera pessima comedit eum, bestia devoravit Joseph.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Invidia in anima hominis omnia disperdit opera bona; est genuinus superbiæ partus; sodales verò illius sunt ira, & odium, quæ ad homicidium usque, & quodvis aliud pessimum malum prorumpunt.

THEMA.

Vita carnis, sanitas cordis: putredo ossium, invidia. Prov. 14. v. 30.

1 EX hac Sapientis sententia, pestifera invidiæ malignitas deducitur, quæ omnia opera virtuosa, & perfecta animæ inficit, & ad nihilum reducit: Per carnem infirma quedam, ac tenera, inquit V. Beda, per ossa fortia alia signantur. Bene ergo dicitur: Vita carnis, sanitas cordis, quia si mentis innocentia custoditur, & quæ foris infirma sunt, quandoque roborantur. Et rectè subditur: Putredo ossium invidia, quia per livoris vitium, ante Dei oculos pereunt, ea quæ humanis oculis fortia videntur. Ossa quidem per invidiam putrescere, est quedam etiam robusta deperire. Quæ eadem verba etiam in S. Gregorio reperimus expressa.

2 Siquis quantumcumque robustæ vigorosæque complexionis, veneno inficeretur, evidens mortis certò certius incurreret discrimen; ita quoque quantumcumque Sanctus quis sit, & perfectus, si pestifero invidiæ veneno se contaminari permittit, vitam amittet gratiæ, jacturam faciet virtutum omnium, operum bonorum, cujuscumque doni, & gratiæ cælestis, dicente D. Chrysostomo: Sive signa quis faciat, sive virginitatem, sive jejunium, sive humi dormitionem ostenderit, ac

Continuatur
eadem ma-
teria.
S. Cr. Nyss. l.
de vita Mo.

Rup. Ab. l. 3.
in O. Cap. 11.
Ex invidia
processit de-
vicio Regni
Macedonici.

S. Petrus 2. 2.

Invidia op-
ponitur om-
ni bono.
S. Bonav. in
dilatatione
tit. 1. c. 4.

Invidia, de-
testabilissimum
monstrum, de-
testabil. ge-
nimina.

S. Zeno lib.

S. Jo. Dam. l.
3. Paral. c. 10.

S. Basil. h. de
Invid.

S. Prosper. l. 3.
de vita con-
templ. c. 1.

S. Chr. l. 4.

Id. ibid. 4.

D. Chrys. h.
7. ad Rom.

Invidia fera
pessima fuit,
quæ de ve-
ra dicitur
ur Joseph.
Gen. 37. 33.

D. Chrys. h.
41. in Matth.
Gen. 37. 1.

S. Tho. 1. 2. q.
71. art. 2.
S. Aug. l. 1.
de lib. arb.

S. Bonav. in
c. 6. Sap.

Malignitas
invidiæ in-
ficit omnia
opera vir-
tuosa.
Beda ibid.
Prov. 14.

S. Gregor. l. 3.
mor. c. 12.
Pestifero ve-
neno invidiæ
inficitur a-
nimæ vitium.

D. Chrys.
T. 4. Eccl.
de invid.

per

per ejusmodi virtutem ad Angelos usque pervenerit; invidia vero subjectus si sit affectui, omnibus est execrabilior. Quia sicut tinea pannos granumque corrumpit, & rodit electius, ita invidia meliora animæ absumit metita, dicente S. Augustino: *Invidia est illa pessima tinea qua purpura mentis virtutum demolitur; ergo qua thesaurum sapientie depredatur; bruchus qui terrarum virentia comburit; quia quidquid boni operis virefcit in homine, penè pestis invidia perdit.* Et paulò ante in eodem sermone idem Sanctus præmiserat, dicens: *Invidia omnes virtutes concremat, omnia bona dissipat, omnia mala generat.* Et S. Basilii de eodem vitio tractans, ait: *Fugiamus hoc vitium intolerabile, impedimentum pietatis.*

3 S. Gregorius citatis Sapientis verbis innixus, in hoc idem invenitur vitium, dicens: *Invidia cum mentem labefecerit, cuncta qua inveneris bene gesta, consumit;* unde bene per Salomonem dicitur: *Vna carnum sanitas cordis &c.* Quando enim cor infectum est, omnes spiritus vitales, totus vigor virefcque humanæ deficiunt; invidia autem ipsissima illa pestis est, quæ animam contaminat, quia scilicet inutilia, & omni exuta merito nostra efficit opera, quantumcunque virtuosa illa fuerint. Hinc S. Bern. ait: *Invidia cuncta germina virtutum concremat, cuncta bona pestifero ardore devorat.* Et Bellov. inquit: *Invidia bonis omnibus spoliatur.* Qui Author S. Greg. sententiam secutus, suum ita assertum consequenter probat: *Sicut enim homo ex charitate meretur in omnibus suis, & aliorum operibus; in suis operando, in aliorum complacendo vel congaudendo; ita invidus in omnibus demeretur.*

4 *Putredo ossium invidia.* Putredo omnium maximè mortifera est superbia, dicente Ecclesiastico. *Initium omnis peccati est superbia.* Ast certissimum est invidiam ejusdem esse partem, prout S. August. in hac attestatur verba: *Servo Dei cui subreperit superbia, continuo ibi est & invidia; non potest superbus esse non invidus, invidia filia est superbia; sed ista mater nescit esse sterilis, ubi fuerit, continuo parit.* Superbia generat invidiam, & invidia plurima alia vitia, prout in materiz hujus progressu patebit. Hinc Venerabilis Beda super illa Genesios verba (*Serpens erat callidior, &c.*) ita discurret: *Nonnulli dicunt, ipsum Diabolum fuisse lapsum à supernis sedibus, quod invideret homini factò ad imaginem Dei.* Porro autem invidia sequitur superbiam, non præcedit, non enim causa superbiendi est invidia, sed causa invidendi superbia. Cum igitur superbia sit amor excellentie propria, invidia verò sit odium felicitatis aliena, unde nascatur, satis in promptu est. Amando enim quisque excellentiam suam, vel paribus invidet, quod ei coæquantur; vel superioribus, quod eis non coæquantur. Superbiendo igitur invidus, non invidendo quisque superbus est.

5 Sanctus Prosper invidorum alienas felicitates in proprium ex mera superbia supplicium convertentium stultitiam insinuat, dicens: *Invidus certe qui alienum bonum, suum facit invidendo supplicium, nulla videtur ad invidendum concupiscentia provocari, sed tantum superbia morbo vexari: sed si animi ejus pestem, qua præcipitatur incensus, subtiliter atque rimemini, invenietis eum, & perditionis ejus cupidum, cui cupis interitum, & superbia malo teneri, quo sibi jugiter ingemiscit meliorem, cui invidet, anteferri.* Quam thes. S. Antoninus quadam Tullii sententia in hac verba confirmat: *Tullius in Tuscul. quest. ait: Invidentia est agritudo suscepta propter alterius res secundas, scilicet quæ etsi nihil noceant invidenti, tamen quia sibi videtur quod noceant, & diminuant sui gloriam, & reputationem, ideo appetit eum illis bonis privari; & si hoc non eveniat, magis tristatur.* Qui idem Sanctus originem invidiæ paulò ante manifestat, asserens, eam natales suos à vana gloria, quæ & ipsa superbiæ est filia, certissimè trahere. Ideoque ita discurret: *Invidia communis habet ortum ex vana gloria, unde Apostolus ad Gal. 6. non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes; prius ponit inanem gloriam, deinde invidiam, quia causa debet præcedere suum effectum.* Superbia enim omnes antecedere affectat, sibi que subijci æquales, atque idè alieno contristatur honore, & prosperitate; quodque notatu dignum, maximè inter ejusdem conditionis, & professionis homines regna-

resolet, dicente S. Thoma: *Quia invidia est de gloria alterius, in quantum diminuit gloriam, quam quis appetit, consequens est ut ad illos tantum invidia habeatur, quibus homo vult se equare, vel præferre in gloria.* Hoc autem non est respectu multum à se distantium; nullus enim etsi infans studeat se equare vel præferre in gloria his, qui sunt multo eo majores, puta plebeius homo Regi, vel etiam Rex plebejo, quem multum excedit; & ideo his qui multum distant vel loco, vel tempore, vel statu, homo non invidet, sed his qui sunt propinqui, quibus se nititur equare vel præferre. Quin & B. Laurentius Justinianus fastum invidiæ matrem esse docet, dum ait: *Invidia habet matrem suam superbiam, suffocat matrem, & non eris filia.* Qui enim humilis est, bono alterius invidere nescit, neque proximo superior evadere gestit.

6 V. Beda ad idem intentum ita sermocinatur: *Prior est in vitiis superbia, deinde invidia, non enim invidia peperit superbiam, sed superbia peperit invidiam.* Non enim invidet, nisi amor excellentie: amor excellentie superbia vocatur. Cum ergo in ordine prior sit superbia, sequatur autem invidia, Apostolus in laudibus charitatis noluit dicere prius: *Non inflatur, & postea non amulatur; sed prius dixit, non amulatur; postea, non inflatur.* Quare hoc? quia cum dixisset, non amulatur, quasi quasi-turus eras causam, quare non amulatur; subdidit: *Non inflatur.* Et tandem S. Augustinus alibi eidem subscribens sententiæ, invidiam superbiæ filiam esse astruit, dum ait: *Invidentia Diabolicum vitium est, sed habet matrem suam; superbia vocatur mater invidiæ, superbia invidos facit.*

7 Ex hac autem pestifera, & venenata propagine innumerabilia germinant mala, juxta S. Cypriani testimonium, quando delivoris damnis tractans, ita scribit: *Inde odium surgit, animositas inde procedit; avaritiam zelus inflammat, dum quis suo non potest esse contentus, videns alterum ditiores. Ambitionem zelus excitat, dum cernit quis alium in honoribus auctiorem, zelo excecans sensus nostros, atque in ditionem suam mentis arcana dirigente; Deitum spernitur, magisterium Christi negligitur, iudicii dies non prævidetur; inflat superbia, exacerbatur sevitia, perfidia prævaricatur, impatentia concutit, furis discordia, ira fervescit.*

8 S. Benedictus, insignis spiritualis vitæ Magister pessimos invidiæ examinans effectus, hanc clare arque infallibili Apostolico oraculo innitentem statuit conclusionem, dicens: *Vbi zelus & contentio, ibi inconstancia, & omne opus pravum:* quid enim non tentat, quid non machinatur invidus? Ipsemet hic Sanctus effectum invidiæ expertus est, quia ut in vita ejus legitur, Florentius Presbyter Ecclesiam suam vicinam habens monasterio, in quo cum religiosi suis in exemplaritate, & perfectione rara Sanctus degebat, ille invidia motus, famæ bonoque nomini S. Benedicti, & Monachorum ejus detrahare cœpit, deque hypocrisis redarguere. Ast cum nihil aut factis aut dictis proficeret, sua excecatus passione, viro Sancto panem veneno mortifero plenum submisit. Servus autem Dei, qui omnia in spiritu præviderat, corvo, qui quotidie ad Sanctum advolitans, aliquid ab eo alimenti recipere solebat, præcepit, ut panem istum auferret, inque locum deportaret, ubi nulus eum invenire posset; crocicans itaque corvus, alasque extendens promptè obedivit, licet extrinsecus magnam ostenderet renitentiam; sicque verificatum est, quod Psalmista ait: *Superbia eorum (addere possemus, invidia eorum) quæ te oderunt, ascendit semper.* Videns autem in vanum cessasse omnes conatum suorum machinas, septem excitavit adolescentulas speciosas, & lascivas, cum iisque pactus est, ut in hortum monasterii nudæ ingrederentur, ibidemque aliquousque tripudians moram traherent, ut earum aspectu mortem filiis ejus accerterent, quando Patri eorum necem inferre corporalem non poterant. Optimè igitur S. Jacobus ait: *Vbi zelus & contentio, ibi omne opus pravum.* Invidia mortifer stimulus, inquit S. Greg. Nyssen. macro reconditis naturæ morbus, bilis venenosa, sapes sponte adhibita, telum amarum figens animam clavis, flamma cordis, intestinum ignis. Hanc qui habet, non suis malis, sed alienis bonis infelix est, & cœtra nō suo bono, sed malis proximi felix est: invidus enim felicitate aliorum dolet, calamitatibus gaudet.

S. Thom. 2. 2.
q. 16. art. 1.

B. Laur. Just.
de lig. viii
c. 17.

Be' a To. 1. 2.
1. Cor. 13.

S. Aug. T. 9.
tr. 1. c. 7. de
discipl. Chris-
tian. Alia invidiæ
germina.

S. Cypri.
livore.

Invidiæ ma-
chinatur
omne opus
pravum.
S. Bened. c.
ult. regul.
Jacobi 3. 16.
Paret ex in-
vidia Floren-
tius Presbyte-
ri, contra S.
Benedictum.

Ps. 71. 11.

S. Gr. Nyf. l.
de vita Moſ.

Ab invidia
oriuntur fu-
ror & ira-
cundia
Gen. 37. 4.

S. Bonav.
Centiloq. p.
1. lect. 19.

S. Aug. lib. c. 1.

S. Laur. Iust.
c. 13.

Invidia im-
pellit ad ho-
miciidia.
S. Aug. 1. 19. de
civ. Dei. c. 1.
Patet in Ca-
pit. 10.

Chryl. h. 14.
in Gen.

S. Bern. f. 13.
super Pl. qui
habitat.

Gen. 37. 11.
Basil. c. 10.
oral. 8.

Judaei es
metu invidi
Christum oc-
ciderunt.

S. Aug. tract.
116. in Joan.

9 Ab invidia sæpè furor, & iracundia derivantur, quia cum invidus alienam tolerare felicitatem non possit, non solum contristatur, verum etiam indignatur. Unde facit Textus de invidis Josephi fratribus ait: *Nec poterant ei quidquam pacifice loqui, & S. Bonaventura inquit: Invidia dicitur aliquando nomine ira, ut dicitur Gen. 4. Quare irasceris? id est, ut Glossa exponit, livore torqueris? aliquando nomine odii, ut habetur in eodem: Oderant eum fratres, id est, invidebant. Idem quoque Seraphicus Doctor definitionem citat S. Augustini, dicentis: Invidia est odium felicitatis aliena. Porro hoc alienæ felicitatis odium, sæpè etiam ad personas transmittitur. Cum invidia sit tristitia de bono proximi, inquit S. Antoninus, sequitur quod bonum proximi reddatur nobis adiosum, & inde est, quod odium oritur ex invidia. Qui verò ab ira, & odio se percelli permittit, in quodvis ingens præcipitium corruit. Invidia enim in profundissimum quodvis iniquitatis barathrum invidum procedere, seu, ut melius dicam, utroque pede, ira nimirum, & odio præcipitari facit. B. Laurent. Just. in lib. de disciplina, & perfectione monastica conversationis, ad execrabilem fratrum Josephi malitiam se reflectens, inquit: Fecissent, invidia instigante, tam immane scelus (illum videlicet occidendo) nisi dissuasisset Ruben. Veruntamen ipsi, livore bacchanse, puerum Ismaelis vendiderunt. Et paulò post subiungit: De hoc invidia morbo cum plenus est animus, suggestione Diaboli non indiget, ipse namque sibi ipsi laqueus, & insidiator est.*

10 Primus homicida, impellentem ad hoc facinus habuit invidiam, qua instigatus, homicidium in fratrem innocen-tem, & sanctum commisit. Primus fuit terrena civitatis conditor fraticida, inquit S. Augustinus, nam suum fratrem civem civitatis æterna, in hac terra peregrinantem, invidentia vitius occidit. Refert quoque S. Doctor sequentem hunc versum: *Fraterno primi maduerunt sanguine muri. Sic enim condita est Roma, quando occisum Remum a fratre Romulo Romana testatur historia; nisi quod isti terrena civitatis ambo cives erant, & ambo gloriam de Romana reipublica institutione querebant, sed ambo eam tantam, quantam si unus esset, habere non poterant.* D. Chrysostomus quoque de invidia ita scribit: *Ita se habet malitia affectio, non ante desistit, donec a se capsum in præceptis deiciat, & ad homicidii currat scelus; radix enim homicidii invidia, & fructus invidiæ homicidium, ita & a principio fuit inter Abel, & Cain.* S. Bernardus aliam habet observationem, dicit enim: *Qui hominem odit, homicidam illum veritas ipsa testatur. Quidni & ille qui bonum odit in homine, nunquid non homicida poterit appellari?* Fratribus Josephi ira, & odium, & invidia, minimè satisfacit, nisi etiam illum deriderent, eique improperebant, minarenturque mortem, & in cisternam vincetum demitterent, ac cum in perpetuam servitutem divenderent; quid enim de eo facere statuerint, vestis Josephi in sanguinem intincta, & patri ostensa sufficienter ostendit, quando dixerunt: *vide, utrum tunica filii tui sit.* Qua de re audiamus Basilium Seleucum ita loquentem: *In speciem cedis vestem compositam patris offerunt manibus, quasi sine sanguine invidentiam nequeant extinguere.*

11 Quinimo Christus ipse (quem Joseph in figura præcellerat) innocentissimo sanguine suo rabidam Judæorum fratrum suorum secundum carnem invidiam extinguere non potuit; nam post innumeras carnis suæ dilacerationes, cum iussu Pilati crudelissimè flagellatus, & ad ossa usque tot percussionibus excarnificatus fuisset, adeo ut ne speciem quidem hominis haberet (propter quod ut agnosceretur à populo, necessarium fuit, ut Pilatus cum populo demonstret, diceret: *Ecce homo*) nihilominus magis magisque contra eum ferocientes crucifixionem ejus postulabant, ut proinde S. Augustinus Judæos his verbis perstringat: *Egreditur ad eos Jesus portans spineam coronam, & purpureum vestimentum, non clavis imperio, sed plenus opprobrio, & dicitur eis: Ecce homo. At vero si Regi invidetis, jam parcite, quia dejectum videtis, flagellatus est, spinis coronatus est, ludibrosa veste amictus est, amarum convitiis illusus est, fervet ignominia, frigescat invidia. Sed nunquid per hæc omnia invidia, & cum hac ira, & odium,*

contra mansuetum, & innocentem agnum conceptum, mitigatum fuit? Nequaquam; quin potius quando eum viderunt lacera purpura ignominiosè vestitum, corona spinea probrosè cinctum, arundinem loco sceptri manu sua ludibriosè portantem, quando audierunt, *regem vestrum crucifigam*, rabies eorum contra ipsum tantò magis exarsit; unde responderunt Pontifices: *Non habemus regem, nisi Cæsarem.* Tamen enim Imperatoris tyrannidem tolerare nequirent, ex motivo tamen invidiæ contra Christum, humeros suos jugo Imperiali libenter submiserunt, & unanimiter vociferando dixerunt: *Tolle, tolle, crucifige eum.* Unde S. Augustinus compassivam hanc invidiam hebraicam contemplans, subiungit: *Non frigesceis, sed inardescis potius, & increpescis.* Invidia enim pro nihilo habet, si manus violentas ipsimet Dei filio injiciat, si venas ejus flagellando aperiat, si indurum crucis truncum in medio duorum latronum eum configat; hæc enim omnia invidia suadente ab iis facta fuerunt; unde scriptura ait: *Sciebat enim, quod per invidiam tradidissent eum.*

Joan. 19. 12.

Matth. 27. 18.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Vitium hoc leges naturæ violare pro nihilo ducit, ideoque invidus contra proximo sanguine junctos armare se satagit.

THEMA.

Postquam filius tuus hic devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum. Luc. 15. v. 30.

1 Tamen in scriptura sacra nullum aliud suppetet argumentum, quo convinceretur, quod invidus omnibus naturæ legibus nuntium remittat, hoc unicum sufficeret, quod S. Lucas in præsentii themate subministrat, quia licet hic cum fratre suo germanæ, & fraternæ consanguinitatis vinculo conjunctus esset, attamen à livoris passione stimulatus, eundem tanquam fratrem agnoscere noluit, abjectaque omni patri suo debita, & convenienti reverentia, & respectu, eidem inciviliter nimis impropereavit, dicens: *Postquam filius tuus &c.* Cur enim non dixit, *frater meus?* D. Chrysologus ait: *Quem venire ad fratrem, & appropinquare domui, vocatio naturæ, hunc pervenire zelus non finit, livor non patitur introire.* S. Zeno ad hoc se reflectens, quod videlicet invidia ab ipso mundi exordio fratricidium machinata fuerit, ita scribit: *Naturæ iura confudit, ignorantiam consanguinitatis invenit.* Quibus propositionibus optimè consonat illa sententia D. Chrysostomi, in quadam homilia de hoc vitio ita loquentis: *Hoc natura leges à suis compagibus moras revellit, hoc morti valvas adaperit.* D. Chrysologus in quodam sermone de invidia ita scribit: *Ipsa primum contaminavit terras germano sanguine; ipsa germanos compulsi venundare germanum; ipsa Moysen fugavit; Aaron in fratris excitavit injuriam; Mariam maculavit livore germani.* S. Anton. pariter crudelitatem invidiæ considerat, quæ nec amico, nec fratri parcat. D. Chrysost. id considerat, quod in duobus primis fratribus Abele, & Caino accidit, qui tamen totius universi domini essent, attamen ut ipse animadvertit: *Fecit invidia, fecit, ut mundi tota angusta esset duobus fratribus latitudo, namque ipsa Cain, junioris crexit in mortem, ut esse solum celi livor faceret, quem primum fecerat lex natura.* Porro cum Deus benignus, & grato oculo sacrificium Abelis respexisset, reprobis ille, qui de fratris bono gaudere debebat, instar araneæ quæ venenum ex flore fragrantissimo ex fugit, ex manifestato erga germanum suum Dei amore venenum odii, & livoris extraxit, quod cum ad inhumanum & barbarum fratricidium committendum ex stimulavit. *Mirum est, inquit S. Antoninus, quod cum gaudium, & delectatio sit ex conjunctione convenientis cum convenienti, & naturaliter invidus sit bonus, & bonum omne appetat, de bono proximi gaudere deberet, & de malo dolere; sed propterea contrarium accidit, quia invidia convertit naturam quodammodo in malitiam, & ideo de malo proximi gaudet.*

Invidia non parcat sanguine junctis.

Chrysost. f. 4. S. Zeno ser. de livore, & invid. A mundi exordio machinata est fratricidia.

Chrys. ho. 7. ad Rom. Chrysost. f. 48.

S. Anton. p. 2. l. 8. c. 1. f. 4. Chrysost. f. 4.

S. Anton. 20.

2 Veruntamen ut propositæ in themate filii prodigi parabolæ considerandæ insistantur, placet D. Chry-

frater prodigi
invidie illi
in reditu
ad patriam, &
tunc gaudiu.

Chrysol. 14.

Chrysol. 6.
longa de
invidia.

Invidie
fratris, & in-
vidie fratris,
in Ioseph, ob
somnia.

Bas. 32.
om. 2.

Chry. h. 61.
in Gen.

Gen. 37.

Chrysol.
om. 4. de
Lazar. 62. c.
14. lac.

1. Reg. 17. 28.
Frater Jo-
seph ex in-
vidiam in
bello socium
habere no-
luerat.

Chrysol. ponderatio, qui patris, licet à filio suo of-
fensi, multisque modis contempti, erga eundem te-
neritudinem amoris observat, qua eundem tot bene-
volentiae paternae significationibus excepit, quando
frater non aliunde, quam ab invidia excitatus, amo-
rem fratri suo debitum, respectumque, & reverentiam
communi genitori convenientem, protulit deposuit. Qua
de re D. Chrysol. ita scribit: *Pater ergo illius egres-
sus capis rogare illum. Cor patris anxium variis arda-
tur moribus filiorum, & inter diversos pignorum casus ge-
nitoris pietas stupefacta discursit, quia videt fratrem
fratris reditu mox fugari, & salute alterius sibi alterum
mox perire, ac maiorem longum brevi gaudio pensatum,
invidia livore turbari. O zeli tumor, duos non capit do-
mus ampla germanos.* Merito igitur D. Chrysol. inter
alia detestabilia nomina, quibus invidos indigitat,
hoc quoque illis imponit, quo ab eo vocantur *commu-
nes quidam inimici, & hostes natura*. Porro id quod
Ioseph fratribus exposuerat, nihil aliud quam somnium
quoddam erat; veruntamen quia somnium hoc coro-
nas ei, & sceptrum prognosticare poterat, hinc ne illis
superior evaderet, metuebant: somnium hoc adeo il-
los ad iram, & livorem concitavit, ut ab illo momento
concorditer ipsius præceptum machinati fuerint. Un-
de Basilius Seleucus ait: *Frates invidentia surgebant,
neque notam ex somniis pueri sustinebant felicitatem, sed
usque ad somnia invidia stimulum extendentes, accepta
occasione necem meditabantur.* Enimvero quidnam
Iosephi fratres, qui homines agrestes, armentisque,
& gregibus pascendis assueti erant, magis desiderare
debuerant, quam ut quendam ex fratribus suis regem
haberent, qui illos ad prima Regni munera sublimare
potuisset? nunquid fame mori debuerant, nisi frater
ipsum, dum Vicerex Aegypti erat, illorum necessi-
tatis abundanter prospexisset? Veruntamen invidia
nec rationem, nec discursum admittit; dummodo ma-
lignitatem suam explere possit, non respicit ad ullam
naturam, aut sanguinis legem. *O excellentem amentiam!*
inquit D. Chrysol. *oportebat hoc scientes maiorem erga
illum benevolentiam declarare, & e medio tollere odii
causam, & effugare invidentia affectum. Obtenebrati
mente, & non videntes quod contra semetipsos omnia fa-
ciant, multo maiori odio in eum exarserunt. Quare omi-
seri, & calamitosam tantam declarastis invidiam, non co-
gitantes neque fraternum vinculum, neque quod in som-
niorum revelatio, manifestam Dei erga illum declarat be-
nevolentiam?* Enimvero tamen Iosephi fratres omni
studio fratrem suum venditum fuisse patri suo occulta-
re conati fuerint, persuadentes ei filium suum à fera
dilatatum, & devoratum esse, inhumana tamen in-
vidia illorum passionem celare non novit. Siquidem
mōstrando patri vestem hēdi sanguini intinctam, eidem
dixerunt: *Vide utrum tunica filii tui sit, an non, quasi*
hisce verbis eum tanquam fratrem agnoscere omnino
renuissent. D. Chrysol. quoque eorundem fratrum in-
ordinatam passionem considerans, ait: *Decuit illum
servare potius, quod totius familie corona, totiusque ge-
neris decus erat futurus. Sed ejusmodi res est invidia,
pugnat adversus domestica decora, mavultque lividus in-
numera perpeti mala, quam videre proximum in pretio
habitu, etiam si gloria pars ad ipsum sit permanitura.*
Quosane quid possit esse miserius? Idem quoque S. Do-
ctor ingeniose observat, quod eo præcipue tempore,
quo Ioseph fratribus suis prandium adferebat, ipsi ne-
cem ipsius machinati fuerint; unde ait: *Cum vidissent
illum procul venientem, ipsique cibum afferentem, inter
se dicebant: Venite interficiamus eum, ac videamus quid
sint illius somnia. Vt fratrem non reverearis, neque na-
turam agnoscas, certe mensam ipsam conveniebat revereri,
ipsamque ministerii officium, quandoquidem aliturus
te veniebat.*

3 In fratribus quoque Davidis, si sacrum textum
diligenter examinemus, hunc eundem invidie livo-
rem expressum inveniemus. Hi enim sciebant fratrem
suum adolescentem dum greges pasceret, manibus suis
leonum fauces diripiisse, & urso laniasse; sciebant in-
super, variisque in occasionibus experti fuerant cor
ejus intrepidum, & magnanimum; cur igitur cum
ad militiam Saulis proficiscerentur, eundem non se-
cum conduxerunt, ut generositatem suam contra Phi-
lippi Bibl. Pred. Tom. II.

listhæos probaret, & Regi Saul illum proponerent?
Verum hoc illis minime consultum esse videbatur, ideo-
que illum ad pecorum reliquias custodiam, ipsique
soli abierunt, dicente scriptura: *Tribus majoribus sec-
tis Saullem*; hoc autem sinistro faciebant sine, gloriæ
ipsius invidentes, prouti ex historiarum decursu manifeste
deducitur; nam cum Isai Davidem in castra misisset,
ut fratribus reficiendis edulia apportaret, ab Eliab fra-
tre suo reprehensus fuit, idque non ob aliud, quam quia
suspicebatur, quod animositate suæ probandæ avi-
dus in castra venisset. Unde scriptura ait: *Iratu est
contra David, & ait: Quare venisti, & quare dere-
liquisti pauculas oves illas in deserto? ego novi super-
biam tuam, & nequitiam cordis tui.* Circa quem tex-
tum D. Chrysol. ita discursit: *venit ad milites, atque
ad ipsos: quid dabitur viro, qui caput ipsi sustulerit? quid
agitur fratres? rursus invidia, rursus livor; quare in-
quirit pauculas illas oviculas reliquisti? superbiam tuam,
& cordis perversitatem cognitam, & exploratam habemus.*
*O invidia perturbationis plena, ignis qui nulla
ratione extinguatur.* Idem Chrysostomus in alia qua-
dam homilia id ipsum confirmat, scilicet quod fratres
invidia stimulari, Davidem in consortio suo habere
noluerint, ne in militia per generositatem suam illis an-
teferretur, qui natus minor erat; ait enim: *Invidia ipsis
aures obturabat.*

4 In capite antecedenti sacertextus commissionem
à Deo Samueli impositam recenset, dicens: *Imple cor-
num tuum oleo, & veni ut mittam te ad Isai Bethlehe-
mitem; providi enim in filiis ejus mihi regem.* Ubi quæ-
rendum venit, cur Deus Prophetam in hac ambiguitate
reliquerit, ut nesciret, quemnam ex septem Isai filiis ad
regnum promoturus eiset? *Ego ostendam tibi,* inquit
Deus, *quid facias, & unges quemcumque monstravero ti-
bi.* Porro ex his septem solum sex domi erant, & hos
Samuel omnes sigillatim coram se adduci fecit, omni-
busque repulsum dedit, tandem vero interrogavit Isai
patrem eorum: *Nunquid jam completi sunt filii? cui
respondit: adhuc reliquus est parvus qui pascit oves; &
ait Samuel ad Isai: Mitte & adduc eum: unxit enim in
medio fratrum ejus.* Ecce tibi igitur invidie motivum,
qua fratres adversus eum agitantur, ob quam videli-
cet eum olim à suo repulerant consortio, ne ipsi Del
super ipsos exaltaretur; unde ad imitationem fratrum
Iosephi: *non potuerunt ei quidquam pacifice loqui.* Porro
si Samuel à principio Davidem in Regem consecrasset,
majorem utique fratrum suorum erga illum exhauserat
invidiam, & odium, potuissetque ab illis magnam ex-
periri persecutionis procellam, uti Iosepho accidit,
quamvis non ex integro livorem ipsorum evitare potue-
rit. *Attende quæso quam diligentissime,* inquit D. Chry-
sol. *Non dixit ad eum Deus, vade, ac Davidem mihi
unge, sed vade, unge unum mihi ex filiis Jesse.* Cur au-
tem ambigue loquitur, nec nomen profert? nimirum ne idem
Davidi accideret, quod Iosepho prius acciderat, quem ad-
modum enim illius fratres, cum eum Regem suum fore in-
tellexissent, insidias illi struxerunt, eodem modo periculum
erat, ne isti quoque idem facinus perpetrarent. Quis est
qui nesciat, qualiter invidia duos germanos fratres qui
urbem Romanam totius universi Regiam fundarunt,
adversus se invicem in arma concitavit? De quibus S.
August. historiam referens, ait: *Ambo gloriam de Roma-
na reipublica institutione querebant (ut in primo discursu
diximus) sed ambo eam tantam, quantam si unus esset, ha-
bere non poterant; qui enim volebat dominando gloriari,
minus utique dominaretur, si ejus potestas vivo consorte di-
minueretur.* Atque ideo Romulus manus suas in fratris
sanguine cruentavit.

5 Esau adeo dominandi cupidus erat, ut etiam in
utero materno contra Jacob dimicaret, ut primus egre-
deretur, jure primogenituræ potiturus; at verò quia
eamdem pro lentis edulio fratri suo postea cessit, itque
paternam benedictionem præoccupavit, dicit Moy-
ses: *Esau irruisse clamore magno.* Sciendum verò est,
Esau lugendo tunc ferociter irruisse, quando nul-
lam ei utilem, & fructuosam benedictionem superesse
sciebat; ac proinde dolor rugitum hunc exprimens, in
eo præcipue consistebat, quod Jacob sibi prælatum,
miraque prosperitate cumularum cernebat. Unde
Eusebius in Catena ait: *Non tam dolet præreptam bene-
dictionem.*

1. Reg. 17. 14.

Chrysol. in
Pl. 10.

Chrysol. h. 14.
in 2. ad Cor.

1. Reg. 16.
Vnde pro-
phetia in-
vidie fratris
in Ioseph.

Gen. 37. 41

Chrysol. h. 2.
in Pl. 10.

1. Aug. 1. 15.
de civ. Dei
c. 1.

Gen. 27. 17.
Esau domi-
nandi cupi-
dus in Vtero
matris con-
tra Jacob di-
micabat ex
invidia.

Euseb. in
Cat. P.

Ecc
dicitio-

2. Cyr. de
zelo & li-
vo.

dictionem, quam fratris invidet dignitati. S. Cyr. pa-
riter Esau ex solo livoris motivo Jacob fratrem suum
odisse, & persecutum fuisse, his verbis dicit: Quod
Esau fratri suo inimicus exitit, zelus fuit; nam quia ille
benedictionem patris acceperat, hic in odium persecutionis
facibus livoris exarsit. Et quod Ioseph fratres sui vendido-
runt, causa vendendi de emulatione descendit. Postquam
id quod sibi in visionibus per spiritum fuerat ostensum, sim-
pliciter ut fratribus frater exposuit, in invidiam malevo-
lus animus exarsit. Quis item est qui nesciat, Aaronem,
& Mariam contra Moysen fratrem suum, cui proximo
sanguine conjuncti erant, livore accensos, tanta cum
perulantia adversus illum se erexisse, & arroganter mur-
murasse? Ipsa Moysen fugavit (inquit D. Chrysolog. de
invidia) Aaron in fratris excitavit injuriam, Mariam
maculavit livore germani.

Nam. 12. 1.

Chrysolog. 2.
ed.

Ioan. 7. 3.
Cognati
Christi ipsi
ex invidia
insidiaban-
tur.

6 Apud S. Joannem cap. 7. legitur qualiter Salvato-
rem proximi ejus cognati, qui fratres ejus appellaban-
tur, ut ab eis recederet, instigant: Dixerunt autem
ad eum fratres ejus: transi hinc, & vade in Iudaeam, ut
& discipuli tui videant opera que facis, nemo quippe in oc-
culto quid facit, & querit ipse in palam esse: si hac facis
manifesta te ipsum mundo. At verò creditisne hoc
Christi cognatos id ipsi persuasisse, quia inde exaltatio-
nem, & gloriam ipsius secururam sperant? Minime
hæc illorum mens erat, quinimo omnimodè huic fini
contraria; intendebant namque interius (utpotè à lu-
ce sanctitatis, & infinitæ gloriæ, quam sibi per prædi-
cationem suam, & miracula patrata compararat, per-
stricti) ipsum in Iudæam adeundam exstimulare, siqui-
dem probè noverant, quod ibi ei pararentur insidiæ, &
mors immineret. Unde Euthym. ait: Fingunt quidem de
bonis suadere tanquam cognati, finis vero eorum pravus
erat ab invidia procedens; conabantur siquidem in Iudæam
pellicere, ut ab illis occideretur qui illum querebant.

Euth. ib.

Psal. 55. 1.
Saul invidus
gloriæ Da-
vidis illum
persequen-
tibus ad mor-
tem, quam
vis sanguine
sibi juncti.

7 David olim in Psal. 55. lamentando, divinum his
verbis imploravit auxilium: Miserere mei Deus, quo-
niam conculcavit me homo, tota die impugnans tribula-
vit me. Ubi alludit ad cap. 21. lib. 1. Reg. v. 12. prout
denotatur in inscriptione Psalmi. Alludit quoque ad tru-
culentam quam patiebatur à Saule, persecutionem,
quando coactus est, salutis suæ tuendæ causâ, ad Regem
Achis populi Hebræi inimicum confugere; idque non
ob aliam causam coactus est facere, quam quia Saul
invidus, Davidis applausus & successus prosperos to-
lerare non poterat. In textu Hebræo loco conculcavit
me homo, legitur, aspexit, sive intuitus est homo; quia
Saul oculo livido, Davidis, qui pastor ovium fuerat,
felices progressus, & totius populi, à quo ob victo-
riam de gigante reportatam in magna habebatur vene-
ratione, applausus considerabat. Non rectis enim oc-
ulis aspicebat Saul David à die illa. At verò dicat ali-
quis: nunquid Saul Michol filiam suam Davidi in ux-
orem dederat? Nunquid igitur David eidem cum tota
sua familia sanguinis vinculo strictissimè conjunctus
erat? Respondeo, id totum verum est, veruntamen
invidiam naturæ juræ confundis. Licinius à Constantino
in consortem imperii assumptus fuerat, data ei in con-
jugem germana sua sorore; & tamen idem Constanti-
nus contra eundem Licinium invidia ascensus, tolera-
re non valens, hunc majorem sibi penes populum con-
ciliasse benevolentiam, & amorem, variis modis mor-
tem ei machinatus fuit; imò quia illum per orationes
Christianorum magis prosperari videbat, truculentis-
simas adversus illos movit persecutiones, diversos
Christianorum Episcopos lenienter subjiciendo. Tor-
vis igitur oculis intuebatur Davidem (ita discurret S.
Athan.) obliquis jam inde eum oculis notans. Tales
enim sunt invidi, ideoque scripturæ tibi dicit: Oculi tui
recta videant, nihil obliquum, nihil lividum. Aspice
amicum tuum rectè, nihil dissimulantes, nihil virulen-
ter. Sed enim Saul insensibilis oculis aspicebat Davidem.
Considera mihi quid non struatur; videbat illum magni
fieri. Cupiebat illi igitur dare filiam suam in uxorem. Hæc
mihi qualis tentatio invidia; insidiatur ei quem in gene-
rum accipit, neque filia parcendum putat, ut per speciem
magnificæ affinitatis filie marito insidiatur, & premium
querit centum alophylorum præputia. Credebat enim si
eum in bellum conjiceret, centum cum uno congressos facie-
re eum confecturos esse, & ita se a sua anxietate liberatum

1. Reg. 21.

Euth. lib. 9.
4. 7.

Constanti-
nus, invidus
Licinio, que-
sit illum oc-
cidere.

S. Athan. de
semine.

iri: quoloco & inimicus vere inimicus erat, & Deus ve-
re Deus. Abit David, & unus centum occidit. Saul au-
tem animadvertens Deum adversario suo opulatore
me ita quidem pudore deterritus est, mansitque in paran-
dis insidiis pertinax, atque id non contra inimicum, sed
bene meritum; tamen enim ejus gener esset, ab eo ta-
men ad mortem persequendo non ob id desistebar; idque
ex solo motivo livoris.

8 Geneleos cap. 30. Rachel à Jacob conjugis suo se-
quentem poposcisse petitionem legitur: Da mihi libe-
ros, alioquin moriar; haud secus ac si in mariti sui po-
testate, & arbitrio ejus fuisset reposita fecunditas, in
qua sola divina dispositio præcipuam partem obtinet.
Plures porro elapsi fuerant anni, in quibus sterilita-
tem suam nunquam ægrè tulerat, cumque Jacob ex
Lia Rachelis sorore quatuor filios possideret, nullam
habebat lamentandi causam, quasi domus ejus succes-
sione caritura esset; & tamen invidia ipsam exstimula-
vit, ut contra sororem pariter, & conjugem exaspera-
retur, dicit enim sacer textus: Cernens autem Rachel
quod infœcunda esset, invidit sorori suæ, & ait marito:
Da mihi liberos, alioquin moriar: neque mira cupiam
videri debet hæc sororis adversus sororiam fecundita-
tem invidia, quia ut eruditus quidam author in Summa
sua de invidia disserens, ait: Facit hominem penitus im-
misericordem, quæ non parcat patri, fratri, amico, nec
innocenti. Denique quis nescit Absalonem in rebellionem
egisse populum Israël, armisque suis Davidem patrem
suum fuisse aggressum, anhelus ad eripiendam ei vitam
pariter, & sceptrum, ejus fortunæ invidens? Plinius de
animalibus etiam ferocissimus ita scribit: Leonum feri-
tas inter se non dimicat. Serpentum morsus non petit ser-
pentes; nec maris quidem belluæ, & pisces nisi in diversa
genera seviunt; at mehercule homini plura ex homine
sunt mala; quod considerans D. Chrysost. in homil. qua-
dam ait: Fera esca indigentes vel a nobis irritata, adver-
sum nos armantur, invidi vero beneficiis affecti, beneme-
ritos maleficiis profectus sunt.

Gen. 30. 1.
Rachel suam
in Lig. in-
videt fecun-
ditatem.

Alex. Angl.
Sum. p. 7. c. 2.
h. 1.

Plin. lib. 7.
nat. hist.

Chrys. h. 44.
ad pop.

DISCURSUS IV. ARGUMENTUM.

Licet invidus per vitium hoc vitam sibi abbreviet,
attamen cum dispendio propriæ salutis, & boni
publici, benefactori suo malum machinari non
curat.

THEMA.

Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus senec-
tam adducunt. Eccl. 30. v. 26.

1 Invidia, teste Ecclesiastico, vitam abbreviat, &
intempestivos accelerat canos, & senectutem;
hinc Hugo Card. hunc textum ita explicat: Zelus in-
vidiæ minuet dies vitæ præsentis ad alteram. Idque probat
ex illo Proverbiorum textu: Spiritus tristis exsuccat ossa,
& ante tempus determinationem a natura senectam adducet.
Hoc enim vitium, ut in discursu 1. diximus, in tristitia,
& melancholia consistit, qua quis propter bonum affli-
gitur proximi. Unde & in iisdem Proverbiis dicitur:
Putredo ossium invidia.

Invidia ab-
brevis vitæ.
Hug. Card.

Prov. 17. 22.

Prov. 14. 10.

2 S. Lucas majorem natu filium illius patris fami-
lias, qui tanta cum benignitate filium prodigum redu-
cem exceperat, nobis repræsentare volens, inquit: Erat
autem filius ejus senior in agro. Quo titulo hic afficitur,
quia credibile est, eum propter livorem, & invidiam,
immaturam induisse senectutem; ac proinde D. Chry-
sol. inquit: De junioris filii reditu, & salute gaudentes,
senioris flebiliter pandimus, & dolemus invidiam, qui
summum frugalitatis bonum extremo zelis malo perdidit,
& livoris. Et quidem ipsa nos docet experientia verita-
tem præsentem, siquidem passioni huic immergi, pal-
lidi, extenuati, & macilenti esse solent; propter quod
S. Basil. inquit: Ipso fatentur ore hoc vitium invidi,
aspectus est illis aridus, gena subtristis, & cava, superci-
lium demissum. Unde & forsitan Syriaca versio loco pu-
trede ossium legit, sine ossium invidia; sicut enim tinea
rodit consumitque granum delicatius, ita invidia me-
dullas rodit, consumitque, & ossa invidi.

Luc. 15. 27.
Erat
prodigi
ipsum
invidet
fecun-
ditatem
suum, & hinc
ipsum
abbrevi-
at vitam.

Chrysol. 14.

S. Basil. h. de
invid.

3 Zelus & iracundia, &c. Nazianzenus sequens
de invidia perhibet testimonium, dicens: Solis ex omni-
bus

Nazianz.
Orat. 17.

Quomodo
invidia dica-
tur: affectus
iniquissimus.

S. Gregor.
Nyss. lib. de
vitiis. cap. 7.

Alciat.
lib. 7.
Emblema
invidiae.

S. Bonav. in
dico. salut.
m. 1. cap. 4.

S. Greg. lib. 9.
mor. cap. 31.
Invidia in-
vidiam non
consequitur.

Qui appa-
rentur in
Caino.

Gen. 4. 6.

Republ. in
Gen. c. 3.

1. Reg. 12. 8.
Expenditur
invidia Saul
contra
Davidem,
quo somno
excreta-
bat.

Chrys. h. 24.
in 2. ad Cor.

bus affectibus iniquissimus simul, & aequissimus est invidia. Cujus primam asserti partem quod concernit, probavimus supra; sed qualiter titulus aequissimi ei competere potest? Respondet idem Sanctus: *Iniquissimus quia bonis omnibus adversus est; aequissimus, quia dominos suos excedit, & conficit.* Quod & S. Gregor. Nyssenus de invidorum oculis tractans, confirmat his verbis: *Oculi aridi, intrapalpebras tabidas, & attenuatas recedentes, supercilium contractum, ossa loco carni transluentia.* Emblemata Alciati invidiam sub tali nobis exhibent figura. Mulierem exprimitur ætatis maturæ, macilentam, extenuatam, oculos habentem lividos, propriumque rodentem cor, & carnes suas viperinas, spinoso innixam baculo, manuumque purfcturis se ipsam dilacerantem. Ponderatione quoque dignum est quod S. Bonav. de hac pestilentiali passione disserens, ait: *Facit hominem penitus infelicem, inquit, de bonis aliorum affligitur, & de melioratione deterioratur, de profectu deficit, de pinguedine macrescit, de sanitate infirmatur.* Ex vultu autem exteriori, ut S. Gregor. ait, in putredinis interioris notitiam devenire possumus: *Cum enim devictum cum livoris putredo corruerit, ipsa quoque exteriora indicant, quam graviter animum vesania instiget.* Color quippe pallore afficitur, oculi depri-muntur, mens accenditur, & membra frigescent, sic in cogitatione rabies, in dentibus stridor, cumque in latebris cordis crescens absconditur odium, dolore cæco tenebras conscientiam vulnus inclusum. Quod ut verum esse fateamur, speculemur nonnihil primum invidum, Cainum videlicet; illum namque videbimus ambulanti vultu in terram demisso, fronte corrugata, supercilio dejecto, membris contremiscentibus præ pavorē, & continua cordis formidine. Dicit enim sacer textus: *Concidit vultus ejus. Dixitque Dominus ad eum: Quare iratus es? & cur concidit facies tua?* Ubi Rupert. Abbas ait: *Ira in odium versa trabali pondere declinavit in terram, vultum & oculos ejus.* Infirmittates porro quæ corpora nostra affligunt, abbreviantque annos vitæ nostræ, nunquam voluntariæ esse solent, sed semper invitis accidunt: Invidia autem morbus est exitiosus, & tamen à propriæ voluntatis nostræ malitia dependet; invidus enim torvo oculo alterius aspiciat felicitatem, seque inde affligit, nec quicquam curans proprium malum, quod inde consequitur.

4 Saul Rex aulicis suis circumstantibus dolenter dicebat: *Non est, qui vicem meam doceat ex vobis.* At verò quidnam erat, quod regem hunc premeret, de quo lamentabatur? Quin potius hilari, & jucundo animo esse debebat, is namque qui antea velut agaso asinos sequebatur, nunc in Regio Israelis throno gloriose confidet; & tamen si Philisthæi se contra eum erexerint, ut diadema è capite ejus eripiant, habebat tamen Davidem qui Goliathum prostraverat, quique cum in pacifica Regni sui possessione stabiliverat. Fortè dicēs, dolorem ejus in hoc positum fuisse, quòd videlicet à demone possideretur, & agigaretur continuo; veruntamen licet hoc quidem verum sit, David tamen plectro cytharæ suæ illum confestim in fugam agebat. Unde igitur hæc procedebat ejus tam vehemens afflictio? Profectò non aliunde quàm ab invidia, qua contra Davidem exstimulabatur, qui tamen benefactor, imo redemptor ipsius esset, ejus tamen pro viribus mortem continuo machinabatur. At verò nunquid David is erat, qui cum toties à Philisthæorum strage eriperat? Regnum ejus solidaverat? contra inimicos omnem ei procuraverat securitatem? à malignorum spirituum vexatione liberum, & immunem sæpius reddiderat? Vera quidem sunt hæc omnia; at verò invidus ipsi est inimicus, nec quicquam facit omnem suam salutem omneque bonum suum, dummodo personam ejus cui invidet, depressam videat. *Horrenda res est invidia,* inquit D. Chrysost. *horrenda, inquam, ac propriam salutem aspernari persuadet. Saul qui primum demonem adversus animam suam accersiverat, cumque accersivisset, medicorumque invidiebat.* Vibravit in illum lanceam suam, ut necem ei inferret, eligens potius torqueri à Diabolo, quàm ab invidia, quæ causa ipsi erat, ut applausus, & exultationem æmuli livido semper oculo aspiceret: *Ea enim invidie natura est: norat se ab eo servatum, malebatque perire, Mansi Bibl. Præd. Tom. II.*

quàm cum à quo salutem accepisset, florentem conspiceret. Nullus est, qui dum à spasmodis, & doloribus excessivis pœnolet, & atrocis cujuspiam infirmitatis cruciatur, ad se ab illis eximendum, non libenter se subjiciat medicis sectionibus, ferro item & igni, potionibus amaris, siccis balneis, cunctisque aliis quantumvis dispendiosis, & dolorosis remediis, quia novit, quòd sibi liceat inde sperare salutem. Quousque exultimatis ex crevisse pœnam, quam Saul intra viscera sua experiebat, quando à spiritu maligno infernali continuo aglabatur infestationibus? certè dolor hic tantus erat, ut majorem vix esse crederet; & tamen cum Davidem juxta se haberet, qui cytharam plectro suo tangendo, ab excessivo dolore illo eum confestim liberare poterat, minorem tamen in his cruciatibus se dolorem experiri credebat, quàm erat ille, quem experiebat, quando Davidem in omnibus prosperè agere videbat; *Malebas perire, quàm cum à quo salutem accepisset, florentem conspiceret.*

5 S. Antoninus notam quandam recentet historiam, aptissimam tamen ad demonstrandam invidi adversus eum, cui invidet, malignitatem, licet hanc quoque cum propriæ salutis dispendio exercere debeat: *Invidus vult potius aliquo bono carere cum aliis, quàm ipsum habere communiter cum aliis, ad quod facit quod dicit Horatius: Invidia Siculi non invenere tyranni tormentum majus,* ubi tangitur quædam historia, cujus factum omnibus notum S. Archipræs. hisce terminis recenset. Cum enim in aula principis cujusdam Siculi duo essent milites, quorum unus invidus erat, alter verò avarus, ambo verò omnibus hisce criminibus notati; princeps die quadam cum aulicis suis recreare volens, ambos ad se accersiri facit, & in conspectu omnium eorum sibi præstata beneficia magnificans, eademque grato animo remunerare volens, illos à se petere jussit, quidquid vellent, paratum enim se ad eorum desideriis satisfaciendum, ita tamen, quòd postquam primus pro voto accepisset petita, alter eadem duplicata reciperet. *Tacebant ambo, & nullus nolebat esse primus, nam cogitabat avarus: si sum primus, recipiam minus quàm si essem secundus, cum duplum sit ei promissum, quàm primo postulanti. Cogitabat invidus: si primus respondeo, iste socius meus plus me recipiet, nunquam hoc pateretur animus meus; potius nolo dimittere petitionem meam, & consecutionem alicujus boni: cumque inter se disceptarent, & alter alterum præponeret in petendo, domum voluit dominus, quod invidus esset primus in petendo. Cæpit iste cogitare intra se, quid petere possum, ut iste socius meus non excedat me in danis? Si petam unam vestem vel equum, iste duos habebit; si mille florenas, iste duo milia; si unum castrum, iste unam civitatem obtinebit. Sustinere hoc non possum; potius volo eligere aliquod malum pati, ut ipse in duplo habeat, quàm obtinere bonum, in quo ipse me superet. Dixit ergo: Domine mi, ego peto ut unus oculus mihi eruat, & sic socio duo extrahantur. Quid inde factum sit, non dicitur, sed bene fuisse invidio factum, ut uno oculo evulso, socius evasisset illesus, ex quo tam diabolica conditio fuit in eo.* Profectò si huic invidio res pro voto successisset, majus quidem damnum æmulo suo procurasset, quàm sibi metipso, illud tamen magno ipsi pretio constitisset, nimirum unius oculi carentia; veruntamen secundum regulam ordinariam invidus omne malum sibi metipso infert, quando occulto veneno suo nullum potest proximo adferre nocumentum; nam ut S. Zeno ait: *Nemo tristitia imminuere bona proximi potuit, emulans tamen se ipsum tabo conficit invidia.* Lyranus super cap. 3. Gen. post relatam prædictam historiam subjungit: *Sic demones tentant ex invidia homines, licet non ignorent, eorum pœnam in futurum crescere ex eorum damnatione.*

6 Nullus inficiari poterit, quin salus publica consequenter in salutem redundet hominum privatorum; hoc tamen invidus parum curat, dummodo propriam passionem explere possit. Quis est qui nesciat, quàm utilis Daniel populorum regimini, deque monarchia Babylonica benemeritus fuerit? dignus proinde erat, ut consiliarii Regis Babylonie per ejus interpositionem à morte liberati, quando somnium Regis explicare non valentes, mortis pœna suam luere debebant ignorantiam, debitam ei pro receptis beneficiis exhiberent.

S. Anton. p. 2. c. 1. 4. 2.
Mirabilis historia invidiae, & avaritiæ.

S. Zeno l. de
livore, & in-
vidia.
Lyran. in c.
3. Gen.

Principes
Babylonie
ex invidia
machinan-
tes Danieli
mortem.

II. Cyp. de
zelo & livore.

ditionem, quam fratris invidet dignitari. S. Cyp. pariter Esau ex solo livoris motivo Jacob fratrem suum odisse, & persecutum fuisse, his verbis dicit: Quod Esau fratri suo inimicus extitit, zelus fuit; nam quia ille benedictionem patris acceperat, hic in odium persecutionis facibus livoris exarsit. Et quod Ioseph fratres sui vendiderunt, causa vendendi de emulatione descendit. Postquam id quod sibi in visionibus per spiritum fuerat ostensum, simpliciter ut fratribus frater exposuit, in invidiam malevolus animus exarsit. Quis item est qui nesciat, Aaronem, & Mariam contra Moysen fratrem suum, cui proximo sanguine conjuncti erant, livore accensos, tanta cum petulantia adversus illum se erexisse, & arroganter murmurasse? Ipsa Moysen fugavit (inquit D. Chrysolog. de invidia) Aaron in fratris excitavit injuriam, Mariam maculavit livore germani.

Nam. 12. 1.

Chrysolog. 1.
48.

Joan. 7. 3.
Cognati
Christi ipsi
ex invidia
invidiantur.

6 Apud S. Joannem cap. 7. legitur qualiter Salvatorem proximi ejus cognati, qui fratres ejus appellabantur, ut ab eis recederet, instigant: Dixerunt autem ad eum fratres ejus: transi hinc, & vade in Iudeam, ut & discipuli tui videant opera que facis, nemo quippe in occulto quid facit, & querit ipse in palam esse: si hac facis manifesta te ipsum mundo. At verò creditur ne hoc Christi cognatos id ipsi persuasisse, quia inde exaltationem, & gloriam ipsius secururam sperarint? Minime hæc illorum mens erat, quinimo omnimodè huic fini contraria; intendebant namque interiorius (ut potè à luce sanctitatis, & infinitæ gloriæ, quam sibi per prædicationem suam, & miracula patrata compararat, perstricti) ipsum in Iudeam adeundam exstimulare, siquidem probe noverant, quod ibi ei pararentur insidiæ, & mors immineret. Unde Euthym. ait: Fingunt quidem de bonis suadere tanquam cognati, finis vero eorum pravus erat ab invidia procedens; conabantur siquidem in Iudeam pellicere, ut ab illis occideretur qui illum querebant.

Euth. ib.

Psal. 55. 1.
Saul invidus
gloriæ Davidis
illum
persequetur
ad mortem,
quam
vult sanguine
sibi juncti.

7 David olim in Psal. 55. lamentando, divinum his verbis imploravit auxilium: Misere mei Deus, quoniam concitatus me homo, tota die impugnans tribulavit me. Ubi alludit ad cap. 21. lib. 1. Reg. v. 12. prout denotatur in inscriptione Psalmi. Alludit quoque ad truculentam quam patiebatur à Saule, persecutionem, quando coactus est, salutis sue tuendæ causâ, ad Regem Achis populi Hebræi inimicum confugere; idque non ob aliam causam coactus est facere, quam quia Saul invidus, Davidis applausus & successus prosperos tolerare non poterat. In textu Hebræo loco concitatus me homo, legitur, aspexit, sive intus est homo; quia Saul oculo livido, Davidis, qui pastor ovium fuerat, felices progressus, & totius populi, à quo ob victoriam de gigante reportatam in magna habebatur veneratione, applausus considerabat. Non recte enim oculis aspiciebat Saul David à die illa. At verò dicat aliquis: nunquid Saul Michol filiam suam Davidi in uxorem dederat? Nunquid igitur David eidem cum tota sua familia sanguinis vinculo strictissime conjunctus erat? Respondeo, id totum verum est, veruntamen invidia naturæ jura confundit. Licinius à Constantino in consortem imperii assumptus fuerat, data ei in conjugem germana sua sorore; & tamen idem Constantinus contra eundem Licinium invidia ascensus, tolerare non valens, hunc majorem sibi penes populum conciliasse benevolentiam, & amorem, variis modis mortem ei machinatus fuit; imò quia illum per orationes Christianorum magis prosperari videbat, truculentissimas adversus illos movit persecutiones, diversos Christianorum Episcopos laniens subjiciendo. Torvis igitur oculis intuebatur Davidem (ita discurret S. Athan.) obliquis jam inde eum oculis notans. Tales enim sunt invidi, ideoque scripturæ tibi dicit: Oculi tui recta videant, nihil obliquum, nihil lividum. Aspice amicum tuum rectè, nihil dissimulantes, nihil virulenter. Sed enim Saul insensu oculis aspiciebat Davidem. Considera mihi quid non struatur; videbas illum magni fieri. Cupiebat illi igitur dare filiam suam in uxorem. Hæc mihi qualis tentatio invidia; insidias tunc in generum accipit, neque filia parcendum putat, ut per speciem magnifica affinitatis filia marito insidiatur, & premium querit centum alophylorum præputia. Credebat enim si eam in bellum conjiceret, centum cum uno congressos facile eum confecturos esse, & ita se a sua anxietate liberatum

1. Reg. 12.

Euseb. lib. 9.
c. 7.

Constantinus invidus
Licinio, quærit illum occidere.

S. Athan. de
sententia.

iri: quo loco & inimicus vere inimicus erat, & Deus vere Deus. Abit David, & unus centum occidit. Saul autem animadvertens Deum adversario suo opulatore me ita quidem pudore deterritus est, mansitque in parandis insidiis pertinax, atque id non contra inimicum, sed bene meritum; tamen enim ejus gener esset, ab eo tamen ad mortem persequendo non ob id desistebar; idque ex solo motivo livoris.

8 Geneleos cap. 30. Rachel à Jacob conjugis suo sequentem poposcisse petitionem legitur: Da mihi liberos, alioquin moriar; haud secus ac si in marito sui potestate, & arbitrio ejus fuisset reposita fecunditas, in qua sola divina dispositio præcipuam partem obtinet. Plures porro elapsi fuerant anni, in quibus sterilitatem suam nunquam ægrè tulerat, cumque Jacob ex Lia Rachelis sorore quatuor filios possideret, nullam habebat lamentandi causam, quasi domus ejus successionem caritura esset; & tamen invidia ipsam exstimulavit, ut contra sororem pariter, & conjugem exasperaretur, dicit enim sacer textus: Cernens autem Rachel quod infecunda esset, invidit sorori suæ, & ait marito: Da mihi liberos, alioquin moriar: neque mira cuiquam videri debet hæc sororis adversus sororiam fecunditatem invidia, quia ut eruditus quidam author in Summa sua de invidia differens, ait: Facis hominem penitus immisericordem, qui non parcat patri, fratri, amico, nec innocenti. Denique quis nescit Absalonem in rebellionem egisse populum Israël, armisque suis Davidem patrem suum fuisse aggressum, anhelus ad eripiendam ei vitam pariter, & sceptrum, ejus fortunæ invidens? Plinius de animalibus etiam ferocissimis ita scribit: Leonum feritas inter se non dimicat. Serpentum morsus non perit serpentes; nec maris quidem belluæ, & pisces nisi in diversa genera seviunt; at mehercule homini plura ex homine sunt mala; quod considerans D. Chrysost. in homil. quadam ait: Fera esca indigentes vel à nobis irritata, adversum nos armantur, invidi vero beneficiis affecti, benemeritos maleficiis persecuti sunt.

Gen. 30. 1.
Rachel sorori
Liz invidet
fecunditatem.

Alex. Angl.
sum. p. 7. c. 2.
n. 2.

Plin. lib. 7.
nat. hist.

Ethyc. lib. 4.
ad pop.

DISCURSUS IV. ARGUMENTUM.

Licet invidus per vitium hoc vitam sibi abbreviet, attamen cum dispendio propriæ salutis, & boni publici, benefactori suo malum machinari non curat.

THEMA.

Zelus & iracundia minuit dies, & ante tempus senectutem adducunt. Eccl. 30. v. 26.

1 Invidia, teste Ecclesiastico, vitam abbreviat, & intempestivos accelerat canos, & senectutem; hinc Hugo Card. hunc textum ita explicat: Zelus invidiæ minuit dies vite præsentis ad alteram. Idque probat ex illo Proverbiorum textu: Spiritus tristis exsiccat ossa, & ante tempus determinatum a natura senectutem adducet. Hoc enim vitium, ut in discursu 1. diximus, in tristitia, & melancholia consistit, qua quis propter bonum affligitur proximi. Unde & in eisdem Proverbiis dicitur: Putredo ossium invidia.

Invidia vitam
abbreviat vitæ
Hug. Cardin.

Prov. 17. 22.

Prov. 14. 30.

2 S. Lucas majorem natu filium illius patris familias, qui tanta cum benignitate filium prodigum redemptum exceperat, nobis repræsentare volens, inquit: Erat autem filius ejus senior in agro. Quo titulo hic afficitur, quia credibile est, cum propter livorem, & invidiam, immaturam induisse senectutem; ac proinde D. Chrysost. inquit: De junioris filii reditu, & salute gaudentes, senioris flebiliter pandimus, & dolemus invidiam, qui summum frugalitatis bonum extremo zeli malo perdidit, & livoris. Et quidem ipsa nos docet experientia veritatem præsentem, siquidem passioni huic immergi, pallidi, extenuati, & macilentum esse solent; propter quod S. Basil. inquit: Ipso fatentur ore hoc vitium invidi, aspectus est illis aridus, gena subtristis, & cava, supercilium demissum. Unde & forsitan Syriaca versio loco putredo ossium legit, rinea ossium invidia; sicut enim tinea rodit consumitque granum delicatius, ita invidia medullas rodit, consumitque, & ossa invidi.

Luc. 15. 26.
frater filii
prodigi ipsi
invidet
fratrem redemptum,
& inde
ipsi abbreviat vitam.

Chrysost. 14.

S. Basil. h. de
invid.

3 Zelus & iracundia, &c. Nazianzenus sequens de invidia perhibet testimonium, dicens: Solis ex omnibus

Nazianz.
orat. 17.

Commodo
invidia dicitur
ut affectus
iniquissimus.

S. Gregor.
Nyl. lib. de
viciis. cap. 7.

Alciat.
lib. 77.
Emblemata
invidia.

S. Bonav. in
dial. salom.
lib. 1. cap. 4.

S. Greg. lib. 9.
mor. cap. 31.
De viciis in-
vidiam.

Qui appa-
retur in
Caino.

Gen. 4. 6.

Rup. lib. 4. in
Gen. 4. 1.

S. Reg. 12. 8.
Expenditur
invidia Saul
contra
Davidem,
qui faciem
excruciatu-
m.

Chryl. h. 34.
in 2. ad Cor.

bus affectibus iniquissimus simul, & aequissimus est invidia. Cujus primam asserti partem quod concernit, probavimus supra; sed qualiter titulus æquissimi ei competere potest? Respondet idem Sanctus: *Iniquissimus quia bonis omnibus adversus est; æquissimus, quia dominos suos excedit, & conficit.* Quod & S. Gregor. Nyssenus de invidorum oculis tractans, confirmat his verbis: *Oculi aridi, intrapalpebras tabidas, & attenuatas recedentes, supercilium contractum, ossa loco carnis translucentia.* Emblemata Alciati invidiam sub tali nobis exhibent figura. Mulierem expriment ætatis maturæ, macilentam, extenuatam, oculos habentem lividos, propriumque rodentem cor, & carnes suas viperinas, spinoso innixam baculo, manuumque pueris ipsam dilacerantem. Ponderatione quoque dignum est quod S. Bonav. de hac pestilentiali passione disserens, ait: *Facit hominem penitus infelicem, inquit, de bonis aliorum affligitur, & de melioratione deterioratur, de profectu deficit, de pinguedine macrescit, de sanitate infirmatur.* Ex vultu autem exteriori, ut S. Gregor. ait, in putredinis interioris notitiam devenire possumus: *Cum enim devictum cum livoris putredo corruperit, ipsa quoque exteriora indicant, quam graviter animum vesania instiget. Color quippe pallore afficitur, oculi depri-muntur, mens accenditur, & membra frigescent, sic in cogitatione rabies, in dentibus stridor, cumque in latebris cordis crescens absconditur odium, dolore ceco tenebras conscientiam vulnus inclusum.* Quod ut verum esse fateamur, speculemur nonnihil primum invidum, Cainum videlicet; illum namque videbimus ambulanti vultu in terram demisso, fronte corrugata, supercilio dejecto, membris contremiscentibus præ pavore, & continua cordis formidine. Dicit enim sacer textus: *Concidit vultus ejus. Dixitque Dominus ad eum: Quare iratus es? & cur concidit facies tua?* Ubi Rupert. Abbas ait: *Ira in odium versa trabali pondere declinavit in terram, vultum & oculos ejus.* Infirmitates porro quæ corpora nostra affligunt, abbreviantque annos vite nostræ, nunquam voluntariæ esse solent, sed semper invitis accidunt: Invidia autem morbus est exitiosus, & tamen à propriæ voluntatis nostræ malitia dependet; invidus enim torvo oculo alterius aspicit felicitatem, seque inde affligit, nec quicquam curans proprium malum, quod inde consequitur.

4 Saul Rex aulicis suis circumstantibus dolenter dicebat: *Non est, qui vicem meam doceat ex vobis.* At verò quidnam erat, quod regem hunc premeret, de quo lamentabatur? Quin potius hilari, & jucundo animo esse debebat, is namque qui antea velut agasus alios sequebatur, nunc in Regio Israel throno gloriose confidet; & tametsi Philisthæi se contra eum erexerint, ut diadema è capite ejus eripiant, habebat tamen Davidem qui Goliathum prostraverat, quique eum in pacifica Regni sui possessione stabiliverat. Fortè dicet, dolorem ejus in hoc positum fuisse, quòd videlicet à demone possideretur, & ageretur continuò; veruntamen licet hoc quidem verum sit, David tamen plectro cytharæ suæ illum confestim in fugam agebat. Unde igitur hæc procedebat ejus tam vehemens afflictio? Profectò non aliunde quàm ab invidia, qua contra Davidem exstimulabatur, qui tametsi benefactor, imò redemptor ipsius esset, ejus tamen pro viribus mortem continuò machinabatur. At verò nunquid David is erat, qui eum toties à Philisthæorum strage eripuerat? Regnum ejus solidaverat? contra inimicos omnem ei procuraverat securitatem? à malignorum spirituum vexatione liberum, & immunem sæpius reddiderat? Vera quidem sunt hæc omnia; at verò invidus sui ipsius est inimicus, nec quicquam facit omnem suam salutem omneque bonum suum, dummodo personam ejus cui invidet, depressam videat. *Horrenda res est invidia,* inquit D. Chryl. *horrenda, inquam, ac propriam salutem aspernari persuadet. Saul qui pravi demonem adversus animam suam accersiverat, cumque accersivisset, medicoribus invidebat. Vi-bravit in illum lanceam suam, ut necem ei inferret, eligens potius torqueri à Diabolo, quàm ab invidia, quæ cauta ipsi erat, ut applausus, & exultationem æmuli livido semper oculo aspiceret: Ea enim invidie natura est: notas se ab eo servatum, malebatque perire, Mansi Bibl. Præd. Tom. II.*

quam cum à quo salutem accepisset, florentem conspiceret. Nullus est, qui dum à spasmodis, & doloribus excessivis pœnolet, & atrocis cujuspiam infirmitatis cruciatur, ad se ab illis eximendum, non libenter se subiciat medicis sectionibus, ferro item & igni, potionibus amaris, siccis balneis, cunctisque aliis quantumvis dispendiosis, & dolorosis remediis, quia novit, quòd sibi liceat inde sperare salutem. Quousque existimatis excrevisse pœnam, quam Saul intra viscera sua experiebat, quando à spiritu maligno infernali continuò agitabatur infestationibus? certè dolor hic tantus erat, ut majorem vix esse crederet; & tamen cum Davidem juxta se haberet, qui cytharam plectro suo tangendo, ab excessivo dolore illo cum confestim liberare poterat, minorem tamen in his cruciatibus se dolorem experiri credebat, quàm erat ille, quem experiebat, quando Davidem in omnibus prosperè agere videbat; Malebat perire, quàm cum à quo salutem accepisset, florentem conspiceret.

5 S. Antoninus notam quandam recentet historiam, aptissimam tamen ad demonstrandam invidi adversus eum, cui invidet, malignitatem, licet hanc quoque cum propriæ salutis dispendio exercere debeat: *Invidus vult potius aliquo bono carere cum aliis, quàm ipsum habere communiter cum aliis, ad quod facit quod dicit Horatius: Invidia Siculi non invenere tyranni tormentum majus,* ubi tangitur quædam historia, cujus factum omnibus notum S. Archipræsul hinc terminis recenset. Cum enim in aula principis cujusdam Siculi duo essent milites, quorum unus invidus erat, alter verò avarus, ambo verò omnibus hisce criminibus notati; princeps die quadam se cum aulicis suis recreare volens, ambos ad se accersiri facit, & in conspectu omnium eorum sibi præstita beneficia magnificans, eademque grato animo remunerare volens, illos à se petere jussit, quidquid vellent, paratum enim se ad eorum desideria satisfaciendum, ita tamen, quòd postquam primus pro voto accepisset petita, alter eadem duplicata reciperet. *Tacebant ambo, & nullus volebat esse primus, nam cogitabat avarus: si sum primus, recipiam minus quàm si essem secundus, cum duplum sit ei promissum, quàm primo postulanti. Cogitabat invidus: si primus respondeo, iste socius meus plus me recipiet, nunquam hoc pateretur animus meus; potius nolo dimittere petitionem meam, & consecutionem alicujus boni: cumque inter se disceptarent, & alter alterum preponeret in petendo, datum voluit dominus, quòd invidus esset primus in petendo. Cæpit iste cogitare intra se, quid petere possum, ut iste socius meus non excedat me in donis? Si petam unam vestem vel equum, iste duos habebit; si mille florenos, iste duo milia; si unum castrum, iste unam civitatem obtinebit. Sustinere hoc non possum; potius volo eligere aliquod malum pati, ut ipse in duplo habeat, quàm obtinere bonum, in quo ipse me superet. Dixit ergo: Domine mi, ego peto ut unus oculus mihi eruat, & sic socio duo extrahantur. Quid inde factum sit, non dicitur, sed bene fuisset invidio factum, ut uno oculo evulso, socius evasisset illæsus, ex quo tam diabolica conditio fuit in eo. Profectò si huic invidio res pro voto successisset, majus quidem damnum æmulo suo procurasset, quàm sibi metipso, illud tamen magno ipsi pretio constitisset, nimirum unius oculi carentia; veruntamen secundum regulam ordinariam invidus omne malum sibi metipso infert, quando occulto veneno suo nullum potest proximo adferre nocumentum; nam ut S. Zeno ait: *Nemo tristitia imminuere bona proximi potuit, emulans tamen se ipsum rabo conficit invidia.* Lyranus super cap. 3. Gen. post relatum prædictam historiam subjungit: *Sic demones tentant ex invidia homines, licet non ignorent, eorum poenam in futurum crescere ex eorum damnatione.**

6 Nullus inficiari poterit, quin salus publica consequenter in salutem redundet hominum privatorum; hoc tamen invidus parùm curat, dummodo propriam passionem explere possit. Quis est qui nesciat, quàm utilis Daniel populo regiimini, deque monarchia Babylonica benemeritus fuerit? dignus proinde erat, ut consiliarii Regis Babyloniæ per ejus interpositionem à morte liberati, quando somnium Regis explicare non valentes, mortis pœna suam luere debebant ignorantiam, debitam ei pro receptis beneficiis exhiberent.

S. Anton. p. 2. c. 1. 4. 2.
Mirabilis historia invidia, & avari.

S. Zeno l. de
livore, & in-
vidia.
Lyran. in c.
3. Gen.

Principes
Babyloni
ex invidia
machinan-
tur Danieli
mortem.

berent gratitudinem; at longè secus accidit, nam quia Daniel apud Regem acceptissimus erat, cunctisque aliis in dignitate præferebatur, omnes unanimiter in machinandum ei præcipitum conjurarunt. Quæ de re Lyranus ita scribit: *Ponitur livor ex parte principum, qui solet vigere incuriis magnatorum, & quia invidus semper querit occasionem contra innocentem, ideo querunt contra Daniel. Porro Rex cogitabat constituere eum, ut faceret textus, ait, super omne regnum; unde principes, & satrapa querebant occasionem, ut invenirent Danieli ex latere Regis, nullamque causam, & suspicionem reperire potuerunt, eo quod esset fidelis, & omnis culpa, & suspicio non inveniretur in eo. Dixerunt igitur ad invicem: Non invenimus Danieli huic aliquam occasionem, nisi forte in lege Dei sui. At verò quidnam hoc loquendi modo significare volebant? num fortè Prophetam acculare de aliqua transgressione in divinarum legum observantia? Nequaquam, quin potius verba hæc insinuant eum in cultu Dei sui fuisse exactissimum; hoc autem erat, quod ad invidiam eos excitulabat; Tunc principes, & satrapa surripuerunt Regi, & sic locuti sunt ei: Consilium inferunt omnes principes regni tui, ut edictum exeat, ut omnis qui petierit aliquam petitionem, a quocunque Deo, & homine, usque ad triginta dies, nisi a te Rex, mittatur in lacum Leonum. Quod decretum licet eò tendere videretur, ut per illud adularentur regi, utpotè quem par cum Deo loco constituebant; attamen præcipue ad hoc ordinabatur, ut Danielem proturbarent in lacum leonum, sciabant enim Danielem non propter hoc omisitum solitas ad Deum suum preces effundere, quemadmodum antea facere solitus erat. Audistisne unquam stultiorem hac resolutionem? veruntamen non est, quod admiremini, siquidem invidia sentationes resolutiones dictare non novit.*

7 D. Chrysostomus Phariseos considerans, eorumque malignitatem adeo impiam, ut Christum velut demoniacum calumniari non erubescerent, inquit: *Quamvis valde impudens illa calumnia erat, cum invidentes non considerent quid dicant, sed quidquid in buccam venerit, proferant. Idem quoque in calu nostro asserere possumus, scilicet: Invidentes non considerant quid faciant. Nunquid si per triginta dies pluvia, serenitas, sanitas, & propitius cæli influentia necessariae fuissent, nunquid, inquam, Darius super elementa, super salutem publicam vel privatam, dominium, & auctoritatem habebat? Nequaquam; sed invidus flocci facit, modò suam impleat passionem, ruinam Reipublicæ & salutis propriæ exterminium. Sacros inter expostores dubium non est, quin parabola de nuptiis à Christo adducta, reprobationem prætenderit populo Hebræi, in cujus locum gentiles substituendi erant, figurati in illis qui deficientibus primis, invitati fuerunt, quando servus suis iussit rex: *Ite ergo ad exitus viarum, & quoscunque inveneritis, vocate ad nuptias. Sed quale supplicium reportavit Judæismus? Rex cum audisset, iratus est, & missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, & civitatem illorum succendit. Quod exterminium juxta Lyranum accidit sub Vespasiano. Et nihilominus si hanc desolationem in una bilancis parte, & in altera collocare voluerimus invidiam, quæ populum illum rodebat, eò quod nos gentiles nuptiis illis assensuri, id est, divinam beneficium participaturi essemus, hæc tristitia magis eos, quam dicta cruciavit ruina, dicente Chrysost. Itaque quoniam crebro dicebat quod meretrices, & publicani celos hereditabant, sientque primi ultimi, & ultimi primi; id iuste fieri demonstrat. Hoc quippe maxime omnium Iudæos vexabat, & multo magis quam ipsius urbis ruina illos mordebat, quia gentes introduci jam audiebant.**

8 S. Ambrosius Sanctorum adhuc viventium, qui suis apud Deum intercessionibus divinæ justitiæ flagella à populis avertunt, Patrocinium considerans, ait: *Magnus murus patria vir justus, illius nos fides servat, justitia ab excidio defendit: Et tamen S. Stephanus invidis exprobravit Judæis, inquiens: Quem Prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et licet de eodem S. Stephano attestetur S. Lucas, quod faciebat prodigia, & signa magna in populo; viderunt faciem ejus tanquam faciem angeli; non poterant resistere sapientia, & spiri-*

ui qui loquebatur; & tamen licet invidi Hebræi S. Stephanum Deo in distribuendis donis gratiisque celestibus adeo liberali, acceptissimum esse scirent, per invidiam tamen excæcati, stridebant dentibus in eum, eumque vivum sub lapidibus sepeliebant. Circa quod proinde factum S. Augustinus ita discurret: Vidit Iesum stantem ad dexteram patris, vidit ut non taceret. Non illi videbant, sed invidebant, & ideo non videbant, quia invidebant.

9 De iustem Hebræis alibi loquens Apostolus, ait: *Si cognovissent, non utique Dominum crucifixissent. Sed qualiter propositio hæc cum illa ejusdem Christi, apud S. Matthæum in parabola adducta, protestatione concordat: Hic est hares, venite occidamus eum? Et in S. Joanne idem Redemptor inquit: Si non venissem, & locutus non fuisset eis, peccatum non haberent, nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Respondet itaque Leo Imperator verbis sequentibus ad nostrum accommodatissimis propositum: *Hæredem esse fassi, invidia ebrii, gloriæ ejus non intellexerunt, non cognoverunt, quia cognoscere noluerunt, tota cogitatione ad invidiam conversa. Nescio, si quando seriem observaveritis historiæ Evangelicæ à S. Joanne contextæ; qui S. Evangelista postquam celebre resurrectionis Lazari commemorasset miraculum, immediatè indilatèque subjunxit, dicens: Multi ergo ex Iudeis, qui venerant ad Mariam, & Martham, & viderant quæ fecit Iesus, crediderunt in eum; quidam autem ex ipsis abierunt ad Phariseos, & dixerunt eis quæ fecit Iesus. Sed quid hos ipsos resolvisse putatis? Collegerunt ergo Pontifices, & Pharisei Concilium. Fortitan ad ventilandum, an Christus promissus esset Messias, juxta Concordantiam scripturarum sacrarum vaticiniorum, miracula, prædicationem, vitæque suæ sanctitatem? Fortitan ad instituendum procelsum pro justificando miraculo? Nihil horum: quid igitur? dicebant: *Quid facimus quia hic homo multa signa facit? Ubi Salmeron ita scribit: Alibi petunt signa, ut credant, dicunt: quid ergo tu facis signum, ut videamus, & credamus tibi? Joann. 6. nunc signa confitentur, & propter illa Christum perdere conantur. Pauldante confessi fuerant, dicentes: Nunquid cum Christus venerit, plura signa faciet? Nicodemus quoque Synagogæ princeps, vir in scripturis sacris veratissimus, confessus fuerat, dicendo: Scimus quia a Deo venisti magister, nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo; & tamen ex omnibus hisce mortis ipsi inferendæ deduxerunt consequentiam, timentes ne Romani Jerusolymam devastarent; cum tamen indubitatam stabilire debuissent conclusionem omnino contrariam, quia ut in Ezechiele legimus, postquam in ossa, & crania mortuorum per agrum dispersa spiritus Dei ingressus fuisset, omnes mortui, quorum ossa hæc erant, resuscitati fuerunt, formaruntque ingentem quandam exercitum: *Steterunt super pedes suos, inquit facit textus, exercitus grandis nimis valde; persuadere igitur sibi poterant, quod Christus eadem voce, qua resurgere fecerat Lazarum quatruiduanum, vitam quoque omnibus defunctis restitutus fuisset, ut eodem in defensione Jerusolymæ armaret. Si exurgas adversum me praelium, dicebat David, in hoc ego sperabo. Cum igitur Christus, quot vestigia Judææ solo impressit, quando pertransiit benefaciendo, totidem illos bonis cumulaverit, cum illa quinque hominum milia quinque duntaxat panibus paverit, cum infirmos cujuscunque generis infirmitatibus obnoxios sanarit, cum elementis imperarit, cum denique se vitæ, & mortis dominum, & moderatorem esse ostendit, quidnam amplius in hoc, & in alto mundo desiderare poterant, ut fortunati, & felices essent? & tamen ex propria invidia excæcati, elegerunt potius perire, quam in Salvatorem, & benefactorem suum lividos oculos suos deligere. Annon amulationis sua facibus ardebat, inquit S. Gregorius, cum Redemptoris nostri signa conspiciens, per quosdam suos dicens: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? vel certe videtis, quia nihil proficimus, ecce totus mundus post eum abiit? Videbant unde conversi debuerant, querebant extinguere, quem cernebant mortuos vivificare. Apud S. Matth. c. 12. similiter legitur, quod cum Christus claudum quendam****

Lyran.

Don. 6. 1.

Chrys. 41. in Matth.

Invidia totius Reipublicæ ruinam flocci facit, dummodo suum assequatur incrementum.

Matth. 22. 9.

Patet ex iusticiæ gentibus invidis.

Lyran. ib.

Chrys. h. 70. in Matth.

S. Ambr. L. 1. de Abrah. c. 6. Judæi ex invidia S. Stephanum occiderunt. Act. Ap. 7. 1. Act. 22. 22.

Ag. Ap. 7. S. Aug. l. 94. de divi.

Et Christum crucifixum. 1. Cor. 2.

Matth. 21. 36.

S. Ioan. 15. 25.

Leo Imp. orat. de cruc. apud Greg. Th. l. 10. 1.

Ioan. 11. 46.

Audio miraculo resurrectionis Lazari, invidia tabet cor, in Chrysostom.

Salmeron. l. 2. c. 13.

Ioan. 7. 11. Ioan. 3. 2.

Ezech. 37. 30. Quod etiam in alio Christi miraculo, stultis fecerunt.

Ps. 15. 1.

Ag. Ap. 10. 1.

S. Greg. lib. 18. mor. c. 19.

Matth. 23. 14.

dam sano gressu restitisset, Pharisei simul congregati fuerint, ut de inferenda ei morte inter se consultarent. Cum tamen potius in ejus se sequelam recipere, eumque ardentem rogare debuissent, ut se erga illos semper beneficium exhibere continuaret: *Exeuntes autem Pharisei*, inquit Evangelista, *concilium faciebant adversus eum, quomodo perderent; scitisne causam?* inquit, D. Chrylost. *Multo magis aliena gloria offendit invidos, quam proprium damnum: collata beneficia magis irritant.*

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Invidia Judaeorum contra Christum, cujus varias persecuti sunt actiones, semper obstinatissima fuit.

THEMA.

Duxerunt illum usque ad supercilium montis, super quem civitas illorum erat edificata, ut precipitarent eum. Luc. 4. v. 39.

Quoniam livoris rabies ascendat, ex hac historia Evangelica facile deduci potest, in qua aperte videtur, quod Nazareni per Invidiam exasperati, longe plus circa Christum ausi fuerint tentare, quam ipsemet Satan facere praesumpserit; hic enim ausus non fuit Salvatorem ex pinaculo templi deorsum derubare, sed solum ei persuasit, dicens: *Mitte te deorsum*; at vero Nazareni illum ex monte precipitare jam jam statuerant, nisi se per miraculum invisibiliter ab eorum oculis protipuisset. Unde S. Bonav. ex V. Beda inquit: *Quod ille tantum dixit verbo, misit ut deorsum, hoc illi conati sunt facere.*

Alta quadam vice Salvatorem à civitate pellere non dubitarunt: *Ejecerunt illum extra civitatem*, id est ut Dionysius Carth. inquit: *Tanquam rem mortis irreverenter expulerunt*. At vero quodnam erat praecipuum hujus impietatis motivum? S. Ambrosius dicit: *Non mediocriter autem invidia proditur, quae civica charitatis obliata, in acerba odia causas amoris inflat*, cum enim ipse Dominus per populos beneficia diffunderet, illi injurias irragabant. Enim vero tametsi Judaei praeter solum de passione, & morte Christi locus fuerit quando ait: *Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum*; attamen si totum vitae Christi decursum consideraverimus, inveniemus utique quod major persecutio quam invidia Hebraei adversus Christum sine intermissione moverunt, fuerit illa quae ex livore invidiae proceffit. In Psal. 138. David in persona Redemptoris aeterno ejus patri dicit: *Tu formasti me, & posuisti super me manum tuam: mirabilis facta est scientia tua ex me*. Quibus verbis aeterno patri suo gratias agit, quod se incarnatione omnibus divinarum gratiarum thesauris praeferenda locupletavit. Observat autem S. Bruno verba illa, *tu formasti me*, idem significare, ac si diceret: *Tu formosum fecisti me; quia speciosus erat forma praefiliis hominum*. Quid igitur mirum, si subito subjungat: *foris tenebra concubant me, id est concepti apud me, quod tenebra concubant me in merem, invidia formositas*.

Vix Redemptor noster in Bethlehem natus fuerat, cum ecce post advenum trium regum orientalium, qui ad praestandum Redemptori servitutis homagium, ductu prodigioso illius in caelo parentis stellae, accesserant, Herodes subito per invidiam quasi crepans, per cruentam illam innocentium stragem, mortem quoque Redemptori machinari statuit; unde aeternus pater, ut filium suum ab ejus furore eriperet, angelum celsis ad Josephum destinavit, qui hunc cum verbis moneret: *Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in Aegyptum*. Porro Aegyptus regnum quoddam erat, praeter cunctis aliis mundi nationibus superstitionibus falsorum numinum quam maximè deditum; unde Poeta ille cecinit: *O sanctas gentes quibus haec nascuntur in hortis numina!* liquidem ipsos quoque è terra in hortis nascentes porcos, & capras adorabant. Pharaon quoque Rex regni illius, Atheistam se esse manifestè declaravit, dicens: *Nescio Dominum*. Cur igitur aeternus pater ad unigenitum suum à furore Herodis erigantur.

Manf. Bibl. Prad. Tom. II.

eundem ad populum illum destinavit, cujus multis ante saeculis omnes primogenitos occiderat, quemque decem illis horrendis plagis afflixerat, & in mari rubro inter undas submergerat? Non est dubium quin id ipsum summa cum sapientia factum fuerit. Cum enim Herodes invidiae stimulis ageretur, meliorem censebat futuram esse filii sui conditionem, inter Aegyptios, implacabiles Dei inimicos, degere, quam si moreretur intra invidi, ficti & simulati hujus Regis barbaras manus; nam ut S. Paschasius de hoc rege ait: *Simulato odio ac invidia Christum persequatur*. Exinde vero in Herode, qui Rex Judaeorum erat, Hebraei adversus filium Dei invidia se manifestè detexit. S. Gregor. super illa verba Cantorum: *Lampades ejus lampades ignis atque flammarum*, hunc Judaeorum livorem his verbis reprehendit: *Sicut ignis qui incendit, consumit, sic Judaeos ab omni fidei virtute invidia sua destruxit, de quibus bene alibi dicitur: Et nunc ignis adversarios consumit; ac si diceretur: Antequam ad aeternum ignem veniant, in presenti consumuntur, quia in se ipsis ignem invidia portant, qui sine portantis combustione non potatur*. Porro hoc Judaismi venenum in variis Salvatoris actionibus se dispersisse inveniemus, si historiam Evangelicam percurramus; quod tandem in eam usque malitiam ascendit, ut Judaeos ad inferendam Christo acerbissimam mortem extimularit. Unde D. Chrylogus postquam multa hujus viti mala recensuisset, quibus genus humanum damnificavit, tandem in haec verba concludit: *ac ne multis, quod paver mens, quod visus tremis, quod auditus non capit, ipsum Christi attendit, & pervenit ad sanguinem*. S. Antoninus sequentibus considerationibus Pharisaeam aggravat malignitatem, dicit enim: *Bona spiritualia ex hoc quod pluribus communicantur, non minuantur, sicut patet de scientia, & virtutibus; sed bona temporalia communicataeque minuantur, & sicut patet in divitiis*. Nam ex hoc quod unus habet centum florenos, alius non potest habere, nisi sibi subtrahantur; & ita gloriam mundi circa aliquid cum unus habet, alius non habet, vel non ita magnam. Si quis autem scientiam suam communicat discipulo, nihil ex ea ipse amittit, sed magis proficit; & ex hoc Scriba, & Pharisei invidabant Christo, quia ex virtute sua, & doctrina magis in honore, & fama erat, quam ipsi; propterea dicit: *Zelus domus tuae comedit me, id est invidia Scribarum, & Phariseorum, & Sacerdotum comedit me*.

Timotheus presbyter Jerosolymitanus in oratione quadam sanctissimam virginem introducit, quae verbis cum filio agentem, quando remansit in templo, cum Doctoribus, cum stupore & admiratione audientium, disputans. Ita enim in persona Virginis loquitur: *Cur pro sapientia Doctore te geris? cur invidiam adversum te concitas? cur me liberis orbare vis? ecce ardentibus oculis te utique aspiciunt, iam dentibus suis strident, tanquam fera bestia, quae adversus agnum tenerum moventur*. Cum Salvator noster die quadam, ut paulo ante diximus, in Nazareth patriam suam venisset, in synagogam ingressus est, ut eos edoceret: *Et veniens in patriam suam, docebat eos in synagoga eorum, ita ut mirarentur*. At vero existimatis ne hanc admirationem ex reverentia, & respectu ejus fuisse conceptam? si id creditis, magnopere erratis; ac proinde audite D. Chrysol. dicentem: *Evangelista hodie Judaeorum erga Christum proditoris injuriam, sic capit: Venit, inquit, Iesus in patriam suam, &c. non sic nubes caelum, nox diem, solem caligo, quomodo mentem cecat, & tenebras invidia*. Livor hoc Judaicus probat, qui Christi sapientiam miratur, virtutes stupet, attollit dicta, suscipit opera, & tamen ne in ipso videatur divinitas, Deitas sentiatur, carnalium parentum nomina commonet, & divulgat. Mirabantur indignatione, non gratia; stupabant livore, non laude. Etenim sese mutuo aspicientes, ad Christi gloriam obscurandam, cum contemptu dicebant: *Nonne hic est fabri filius? nonne mater ejus dicitur Maria, & fratres ejus Iacobus, & Ioseph, & Simon, & Judas? & sorores ejus nonne apud nos sunt? & scandalizabantur in eum*. Hic autem livor, ut audistis, ad machinandam ei mortem illos protraxit, dum ad eum praecipitandum conabantur, sub praetextu zeli, & religionis occultando invidiam, & extrinsecus simulando, ac si eum punirent tanquam Blasphematores. Unde Tole-

Ecc 3 tus

Exod. 1. 2. Voluit Deus pater filium suum vix natum potius inter Aegyptios idololatras, quam invidos Hebraeos commorari.

S. Pasch. lib. 1. in Mach.

S. Greg. in Cant. 1. 2.

Invidia Judaeorum in varias Christi actiones exarsit.

Chrysol. C. 1.

S. Anton. p. 1. lib. 1. c. 1.

Tim. orat. de occursu Domini. 10. 4. in Bibl. vet. Patrum.

Matth. 21. 29. Nam exaruit in ejus doctrinam.

Chrysol. C. 1.

Vilipendebant ipsos parentes, et ipsum vilificabant.

Tol. lib. 1. c. 1.

Chryl. h. 22. in Job.

Nazarenorum invidia in Christum major fuit quam illa Satanae.

Beda 2. de Prov. c. 1.

Dion. Carth. lib. 1. S. Ambros. in car. lib. 4. de Luc. 4. Quae invidia non Judaei Christi persequi solent.

Pl. 138. 1.

S. Bruno lib. 1.

Pl. 44. 1.

Christi vix Nazarenorum invidia Hebraei persequi solent.

Matth. 2. 13.

tus ait: *Responderi potest, verè illos invidia commotos fuisse, ut hoc facerent; prætenuisse tamen blasphemiam, quod se Christum, & Messiam predicaret.* Porro vitium hoc ut plurimum inter personas domesticas, & familiares vigere solet. Unde S. Zeno ita scribit: *Non Aegyptio invidet Scythia, aut Britanno Indus emulatur, sed unusquisque gentis suae hominibus, & contribulis invidet: non ignotis quibusque, sed vicinis & proximis, ac familiaribus suis, imò vero his, qui vel artificii ejusdem, vel officii, vel operis existunt.* Armat etiam proximas aetates morbus invidia, nonnunquam & in propinquo sanguine, atque inter ipsa saepe fraternae germanitatis iura grassatur.

5 Quoniam sine Judaeos motos fuisse existimatis, ut solennem illam ad Praeceptorem dirigerent legationem? Nimirum Christum secundum apparentiam exterminam ex gente paupercula natum esse sciebant, videbant illum cum plebe indifferenter conversantem, unde dicebant: *Nunquid ex principibus aliquis credidit in eum? sed turba haec, &c.* Videbant itidem illum quotidie in officina artium fabilem exercentem cum Joseph nutritio suo, unde agebant: *Nonne hic est fabri filius?* Ex alia verò parte considerabant, quod Baptista summi Sacerdotis esset filius, quodque in desertis Judaeae tanta cum austeritate viveret, ac proinde sublimem illam Messias dignitatem ex parte Concilii Synedrim, quod praecipuum erat, ei offerebant, ut populum hac ratione à Christi sequela retraherent, Tolertus verò ex D. Chrysostomo ita scribit: *Judaeos non esse motos opinione aut suspitione ulla, qua Joannem Christum esse suspicarentur; sciebant enim non esse Christum: sed odio potius, quo Christum persequerentur, & inde erat ut agere ferrent, quod Joannes sibi Christum praeponeret.* S. quoque Chrysostomus eandem hanc ponderans legationem, ait: *Grave vitium invidis est, grave & exorsum, non his quibus invidetur, sed ipsis invidentibus: quam porro haec passio miseros illos exagitarit, ex sequentibus jam subjungendis plenius colligi potest Evangelicis historiis.*

6 Teste S. Joanne, Christus aliquando flagellum assumens in conspectu omnium, Phariseos, Sacerdotes, omnesque alios templi profanatores percutere coepit; & tamen nullus eorum ad vindictam provolvit, sed interrogarunt dumtaxat, dicentes: *Quod signum ostendis nobis quia haec facis?* In aliis autem occasionibus quando Christus coram iisdem miracula patravit, ad invicem congregati concilia instituerunt, ad machinandam mortem, & tendendas Salvatori insidias, prout ex cap. 12. S. Matthaei & 11. S. Joann. clarè patet. Quoniam verò tantae huius differentiae ratio? D. auscultate Chrysostomum, dicentem: *Cur Judaei, qui in collatis beneficiis Christum accusabant, & persequerentur, cum credibile esset tam gravi castigatione gravius exardescere, non adeo iniquo animo tulerunt? nulla enim in eum contumelia usi sunt, sed quod signum, inquit, ostendis nobis, quia haec facis? Animadvertitis invidiam incredibilem, & quoniam pacto in alios collata beneficia eos magis irritabant? Et in alia quadam homilia idem sequentem hanc instituit ponderationem, dicens: *Et stupebant dicentes: Nunquid hic est filius David? Pharisei audientes dixerunt: Iste non ejicit demones nisi in Beelzebub principe demoniorum. Et certe nihil magni turba dixerunt, & tamen nec illud pati potuerunt, adeo, quemadmodum me dixisse memini, beneficiis aliorum, cum acerbo morsu exagitabantur.* Quod namque verbum magis eos exagitare poterat, quam ipsos demonis filios nominare? *Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis perficere?* Pessimam, quam habebant cum interficiendi intentionem, iis detexerat, & nihilominus ad hanc iis factam exprobrationem nihil prorsus commoti sunt: aut verò quando Christus dixit: *Antequam Abraham fieret, ego sum;* mox in rabiem acti ad lapides convolarunt, Christum oppressuri, nisi se abcondisset: *Tulerunt ergo lapides ut jacerent in eum.* Quia scilicet invidi inimicos, illusores, jacturam rerum, reputationis, propriæque vitae supponent pericula, aut felicitatem bonumque proximi ferre non possunt.*

7 Christus relicta Judaea, ut S. Joannes scribit, iterum in Galileam se contulit, & nihilominus in primo loco plurimum obsequiosi devotique populi à praedicatione sua dependentis habebat concursum; cur igitur

in Galileam abiit, ubi tyrannidem exercebat Herodes, juratus novae legis Evangelicæ inimicus, qui insuper praecursores Domini carceribus manciparat, ne veritati aures porrigere coeretur? Pro hujus itaque dubii solutione sciendum, quod cum Scribae, & Pharisei contra Christum ex invidia irritati essent, Christus longè sibi inter inimicos securius futurum duxit, quam inter invidos; unde S. Cyrillus Alexand. ait: *Magna utique perversitatis accusari Israelitas inde arbitror, quod satis ille existimas apud alienigenas reperiri, quam cum Judaeis versari.* Hinc & S. August. de Judaica semper contra Christum furente malignitate subtilius tractans, illa discutit S. Joannis verba: *Dominus autem haec cum audisset, cognovisse Phariseos, quod plures discipulos faceret, quam Joannes, & plures baptizaret, reliquit Iudaeam terram, & abiit iterum in Galileam.* Circa quem proinde textum Sanctus Augustinus hanc adjicit glossam: *Quia cognovit eorum scientiam, simul cognovit & invidentiam.* Porro in sequenti capitulo idem Evangelista miraculum recenset paralytici juxta probaticam piscinam post 38. annorum infirmitatem sanati; quo proinde surgente, lectumque in humeros elevante, accurrerunt, seque opposuerunt Pharisei dicentes: *Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum.* Respondit eis: *Quia sanum fecit, ille mihi dixit; tolle grabatum tuum, & ambula.* Ubi Phariseorum malitiam cautè observat Cajetanus, inquit: *Non interrogant: quis est qui te sanum fecit? sed solum quis est qui iussit tibi tollere grabatum tuum: nam invidorum lingua, bona nullatenus profari potest, mala cito profert: proinde sanitatem omittunt, & solam, quam censent, legis transgressionem obijciunt.* Ubique per Ierosolymam in illa nocte falsos perquirebant testes, ad colorandum coram praeside Judaeae mortis suae praetextum; quorum multi quidem adversus Redemptorem examinati fuerunt, sed convenientia testimonia non erant. Opportune tamen hoc loco querendum venit, cur Redemptori pro crimine laesae Majestatis non imputarint, quod ministris justitiae publicae sese opposuerit; siquidem haud improbabilius praesumi poterat, quod Petrus intimus ejus discipulus, vel ipso sciente, vel saltem ad minus ratificante, auriculam Malcho, qui licitorum caput erat, amputavit? At verò in promptu est responso, si consideretur, quod ad probandum corpus delicti, necessum fuerit simul etiam publicare miraculum, à benignissimo Redemptore pattatum in ejusdem auriculae restitutione: quia igitur miraculum istud justificare potuisset ejus innocentiam, sanctitatem, omnipotentiam, & divinitatem, satis esse duxerunt, si praetensum delictum istud sub silentio praetirent, ut suam tantò commodius invidiam explere possent: nam invidorum lingua bona nullatenus profari potest.

8 Cum idem Redemptor noster in civitate Capharnaum demoniacum curando, egregium patrasset miraculum, mirati sunt omnes, inquit S. Marcus, ita ut conquirerent inter se dicentes, *quidnam est hoc? quoniam doctrina haec nova? quia in potestate etiam spiritibus immundis imperat, & obediunt ei.* Et processit rumor ejus statim in omnem regionem Galilaeae. At verò quamobrem haec tam insignis miraculi notitia, non etiam in Judaeam ibidem contiguam sese transfudit? D. Chrysost. respondet: *Non in Judaeam, non in Ierosolymam; Doctores enim Judaeorum invidentes Iesu, rumorem egredi non sunebant. Denique Pilatus & alii noverant, quod Pharisei Iesum propter invidiam tradidissent; rumor ergo ingreditur in eas aures, quae invidia non clauduntur.* Hoc totum quare dico quia anima quae semel possessa fuerit ab invidia, difficile est ut virtutes recipiat.

9 Ictus flagellorum quibus Pilatus Redemptorem nostrum dilaniari fecit, fuerunt numero 6666. & tamen quis est qui nesciat, numerum ictuum flagellationis in Deuteronomio ad quadragesimum usque limitatum fuisse, ita ut plures addere ictus non licuerit? Judex illum sapientius innocentem pronuntiavit, non raro quoque cordis erga ipsum compassionem exhibuit; cur igitur plures quam ex lege liceret ictus sacratissimo ejus corpori inflixit? Ad hanc quæstionem aliter responderi nequit, quam quod Pilatus omnino sibi persuaserit, crudelitatem Judaeorum per hoc

inimicos, quam invidos.

S. Cyril. Alex. lib. in Joan. c. 5.

S. Aug. 19. in Joan. Joan. 4. 1. Iudaei invidiosissimi miraculo sancti paralytici Joan. 5. 10.

Cajetan.

Marc. 14. 16. I. auricula Malcho sec. fluit.

Marc. 1. 27. Sicut etiam miraculo sanati demoniaci.

Chrysost. in Marc.

Christo in flagellatione plura, quam lex praetulerat, inflixit Iesus. Deut. 25.

S. Zeno fer. de vit. & invid.

Joan. 1. 19. Qui sine Jo. uat. obitu. rini? Joan. d. Messiam. Joan. 7. 44.

Tolert. in Joan. 1.

Chrysost. in Joan.

Joan. 1. 18. Qui Phari. saci Christo flagellati in illud non introreerunt.

Matth. 12. Joan. 11. 46. Chrysost. in Joan. 11. 46. Et tamen ob beneficia, collata irritati fuerunt. Chrysost. in Joan. 11. 46.

Joan. 2. 44.

Joan. 2. 59.

Joan. 4. 1. Christus iterum sibi decedendum duxit. Marc.

hoc horrendum Christi flagellati spectaculum, quod dicens: *Eccce homo*, oculis eorum exhibuit, mitigandam fore: at verò longe aberravit, quia invidia, quantumvis malum personæ cui invidet, inferatur, mitigari nonquit. Unde V. Beda ait: *Hoc autem Pilatus non ob aliud fecisse credendus est, nisi ut ejus injuriis Iudei satiati, sufficere sibi existimarent, & usque ad ejus mortem favere desisterent.*

10 Christus Redemptor noster ad nostram instructionem, variis in occasionibus demonstraverat respectum, quem Cæsari tanquam principi temporali debebat, juxta illud: *Subditi estote Dominis, etiam disculis*; nam quando turbæ ab ipso in deserto quinque panibus satiatæ, ipsum viva voce in regem eligere paratæ erant, fugit in montem, ut hac ratione eorum conatus nullum sortirentur effectum. Similiter quando ei tributi denarium obtulerunt, eum interrogando, *licet ne censum dare Cæsari, an non?* Respondit, *quod est Cæsaris dare Cæsari*. Denique Petro præcepit, ut consuetum pro eo tributum penderet, & tamen velut crimen lætæ Majestatis ei imputarunt, quod se regem esse diceret; unde clamabant, *omnis qui se regem facit, contradicit Cæsari*; cum tamen id ipsum evidens calumnia esset, nec ullam haberent rationem credendi, nec talem accusationem probandi motivum aliquod suppeteret. Unde D. Chrysost. ait: *Nunquid seditionem docebat Christus? num dissuadebat censum dare Cæsari? Nonne regem ipsum facere voluistis, & renuit? Hæc sine ratione ulla dicebant, sed ex invidia tantum.* Hæc autem invidia sine dubio causa fuit, cur in duritie cordis, cæcitate, & ignorantia sua obstinati permanserint. In ejus quidem morte montes sese diviserunt, aperta fuerunt monumenta, defuncti resuscitati, obscuratus sol, aer totus lugubri sese velle contexit, velum templi scissum est per medium, imo ipsemet centurio divinitatem ejus confessus est, dicens: *Vere filius Dei erat iste*; at verò Judæi emoliri non poterant, unde D. Chrysost. ait: *Nec mortui solum excitantur, verum etiam lapides scinduntur, & terra concutitur, & hinc percipi posset illos quoque facile disrumpere potuisse; nam qui lapides scidis, qui terrarum orbem tenebris obduxit, multo magis illos, si voluisset perdere potuisset: verum noluit, sed vires suas in clementis ostendens, illos ex clementia salvare volebat, sed non fuerunt illi remissiores.* Talis quippe protervitas invidia est, ut non facile terminetur, sed hinc quidem vel adversus ea quæ mirifice fiebant, impudentissime resistebat. Neque sufficiebat Judæis, quod illum in patibulo crucis in duorum latronum medio exspirare vidissent, quin imo postquam à cruce depositus fuit, conveniunt principes Sacerdotum, & Pharisei ad Pilatum dicentes: *Domine recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens, post tres dies resurgam; jube ergo custodiri sepulchrum.* Ad hæc ut Salvatorem nostrum è vivis tollerent, non deerant multa alia atrocis mortis genera, qualia nimirum deinceps martyribus illata fuerunt; cur igitur acclamarent: *Tolle, tolle, crucifige eum?* Id ipsum utique non sine mysterio fecerunt: Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum. Eadem enim septimana universus populus eum cum triumpho palmarum exceperat; laudibusque ei applauserat, dicens: *Benedictus qui venit in nomine Domini rex Israel*; atque ideo ut gloriam hanc qua turba illum honoraverat, penitus abolerent, voluerunt, ut in conspectu infiniti populi in crucem in medio duorum latronum configeretur, ut sic non benedictus, sed maledictus esse crederetur; siquidem ut scriptura ait: *Maledictus qui pendet in ligno.*

11 Oecumenius sequentem habet ad propositum nostrum ingeniolam considerationem; siquidem ad miraculum illud se reflectens, quod S. Petrus, & S. Joannes ad portam speciosam templi in claudo illo erigendo paritrarant, notat: quod cum sancti hi Apostoli è carcere ad tribunal adducti fuissent, ut examinarentur, hanc illis proposuerunt interrogationem: *In qua virtute, aut in quo nomine fecistis hoc vos?* Nimirum invidia cor illorum rodens, non permittebat illis, ut vel minimo verbo illud attribuerent miraculo, sed contemptibiliter de re facta loquentes, voluissent, ut quidquid hac in re contigerat, ipsi adscriberetur, non verò virtuti, & nomini Christi; ideoque dicebant: *in quo nomine fecistis*

Manfi Bibl. Prad. Tom. II.

hoc? non dicunt miraculum, sed solum hoc, ipsumque factum non Christo, sed Apostolis attribunt, dicentes: *Fecistis hoc vos? vide quam è subdole interrogant*, inquit idem Oecum. malebant enim Apostolos fateri suum esse opus, quam potentia Christi. Et adverte, quod neque nominare volebant claudis sanisatem, neque enim dicunt quidnam sit, sed fecistis hoc.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Invidus Deo opponitur, & ideo procul ab eo recedit Deus, eumque in abominatione habet, suasque illi gratias subtrahit.

THEMA.

Et non poterat ibi virtutem ullam facere, Marc. 6. v. 5.

1 **E**X quo apud S. Lucam cap. 6. in laudem Salvatoris dicitur: *Virtus de illo exibat, & sanabat omnes*; atque insuper in Actis Apostolorum hoc ei perhibetur testimonium, quod scilicet, *pertransiis benefaciendo, & sanando omnes*; mirum profecto est, cur in Nazareth patria sua, teste S. Marco, non solum in gratiis suis distribuendis non fuerit beneficus, verum ne quidem ad impartiendas illis cœlestes suas benedictiones manus suas aperire potuerit? *Et non poterat ibi virtutem ullam facere.* S. Ambr. ait: *Hoc exemplo pariter & oraculo declaratur, quod frustra opem misericordia cœlestis expectes, si aliena virtutis fructibus invidias; aspernator enim Dominus invidorum est, & ab iis, qui divina beneficia in aliis persequuntur, miracula sua potestatis avertit.*

2 S. Zeno in sermone de livore, & invidia, invidiam primam fuisse censet, quæ Deo se opposuit, ad eum offendendum, & rebellandum contra ipsum; unde dicit: *Prima adversari Deo docuit.* Id quod verissime dicit, quia pulcherrimus totius cœli angelus naturæ humanæ invidens, quod divinitati hypostaticè uniretur, fieretque quasi cognata Dei, jugum obedientiæ, & reverentiæ creatori suo debite penitus excussit; atque insuper ex solius invidiæ motivo primos parentes in statum justitiæ originalis aggressus est: *Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum: In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solum meum, similis ero altissimo*; neque enim tufferet poterat, creatorem sibi esse superiorem, quia invidus alterius primatum bono oculo intueri nequit; ac proinde contra Deum rebelis factus, tertiam naturæ angelicæ partem in barathrum secum præcipitem egit; adeoque verissimum est illud S. Zenonis: *Prima adversari Deo docuit invidia.* Doctor Seraphicus inter alia pessimi hujus vitii damna, hoc quoque enumerat: *Deo contrariatur, quia tam bonus est Deus, ut ait August. ut etiam de malis bonum eliciat; sed è contra tam mali sunt isti, ut de bonis malum eliciant.* S. Antoninus quoque de hoc veneno fusè differens, ait: *Deo contrariatur, adducensque S. Dionysii Arcopagiti auctoritatem, subdit: Bonum est sui ipsius diffusivum, & communicativum; hinc est, quod Deus, qui est summè bonus, per maximè, & copiosissimè communicavit bonitatem suam, innumerabiles creaturas formando, & cuilibet certum gradum bonitatis tribuendo; unde Plato ait: A Deo omnis invidia relegata est, id est, exclusa; quin imo adeo bonus est, & omnipotens, ut dicit August. in Enchiridio, quod nullum malum fieret esse in suo universo, nisi ex illo eliceret majus bonum.* Invidus è contra non est communicativus, sed sibi soli vult omnia, & quod alii non participarent secum bona, ut solus exaltaretur, & ex bonis aliorum elicit mala, scilicet tristitiam cordis sui. Cui discursui consonat argumentum, quod ad hoc idem propositum format S. Cyrill. Alexandr. inquitens: *Cum odis invidentia quempiam propter bonum, jam principaliter ipsius hostis es boni, quoniam cujus gratia est unumquodque, & illud magis: sed cum ipsum bonum sit Deus, à quo tanquam à suo fonte, vena bonitatis manans, in omnia derivatur, hinc sanè convincitur, quod tu hostis Dei, & boni sis, & tui ipsius, & omnium inimicus. Ceterum cum malitia bonitati sit contraria, vide quantate depravavit malignitas, cui tota bonitas est adversa.*

Ecc 4 3 lre

Ind. in Joan.
19.

1. Petr. 2. 18.
Alia abomi-
nanda in-
duz Judæi
in Christum
exemplis.
Mat. 22. 20.

Joan. 19. 30.
Chryl. 1. 4.
in Joan.

Mat. 27. 14.
Chryl. 1. 4.
in Mat.

Mat. 27. 43.
Cur illi po-
tius crucifi-
gi, quam
alio mortis
genere, occi-
dere volue-
rit.

Joan. 19. 15.

Oecumen.
In invidia
miraculum
potius Apo-
stoli quam
Christi vir-
tuti ascribi
voluerunt.
Ad. Ap. 4. 7.

Lac. 6. 19.

Ad. Apost.
10. 38.
Apud in-
vidios Christum
miracula fa-
cere non po-
tuerat.

S. Ambr. 1. 4.
in Lac. 4.

S. Zeno 1. de
livore, & in-
vidia.
Invidia fuit
prima ad-
versaria, &
lamenta Dei.

Sap. 1. 24.
Mat. 14. 19.

S. Bonav.
comp. theol.
verit. 1. 3. c. 10.

S. Ant. apud
L. c. 1. §. 2.
Contrariatur
Deo, qui ex
malo elicit
bonum, illa
vero ex bono
non malum.

S. Cyrillus
Alex.

Invidus se
opponit om-
ni bono.
Jac. 1. 17.

8 Mart. ep. 1.
c. 7. ad Bur-
digal.

Intoxicat
dulcedine in
spiritus S.

5. Amb. 1b.

Opusc. 2.
Franc. 10. 1.
8. 8.

Invidia po-
terit huius-
modi.
Chrysost. ho-
m. 1. ad Rom.
Cassian. coll.
1. 4. 17.

Hort. Par.
sub. sacerdot.
1. 4. lect. 1.
Patet exem-
plo Lutheri.

28 Lucif. 1.

Naz. or. 27.
S. Bas. conc.
20 Luc. 11.

Alex. Angl.
sum. p. 7. c. 7.
Invidus tan-
quam aquila
adulterinus
solum bono-
rum opus
in alius in-
veniri nequit.
Deut. 32. 11.

3 Irrefragabilis veritas est, Deum omnis boni, na-
turae, fortunae, & gratiae fontem esse, juxta illud: *Om-
ne datum optimum, & omne donum perfectum desursum
est, descendens à patre luminum*; invidus autem omni
se bono opponit, quod in aliis conspicit, indeque con-
tristatur; imò & impedit quantum potest, & novit. Un-
de S. Martialis in epistola quadam nos exhortans, ait: *Nulla sit in nobis invidia, per hanc enim Spiritus sanctus
mentem derelinquit; recedente autem Spiritu sancto à
tabernaculo mentis, evacuat homo dulcedine, & im-
pletur omni amaritudine*. Porro inter alia gloriosa epi-
theta, quibus sancta Mater Ecclesia Spiritum S. vene-
ratur, unum hoc est: *Dulcis hospes animae, dulce re-
frigerium*. Hanc autem dulcedinem, hoc invidiae vitium
intoxicat, invidique cor veneno perfundit; ac proinde
Spiritum S. ex anima turpiter expellit. Salvator noster,
qui erga Galileam, & Judaeam adeo se benignum, &
beneficum exhibuit, inter compatriotas suos sibi invi-
dos demorari noluit, quia livor Deum à corde procul ar-
cet, & exulare facit. Unde S. Ambrosius ait: *Videte
quid mali invidia afferat, indigna propter invidiam pa-
tria judicatur, in qua civis operetur; quae digna fuit, in
qua Filius Dei nasceretur*. Alius quidam author anti-
quus inquit: *Invidus etiam in Spiritum S. peccat, quia
suam bonitatem meretur, quando dolet, bona sua fratri-
bus communicasse*. In quodam Seraphici Francisci opus-
culo sequentia verba leguntur: *Vi ait Apostolus, nemo
potest dicere Dominum Iesum, nisi in Spiritu S. quicunque
ergo invidet fratri suo de bono, quod Deus dicit, & facit
in ipso, pertinet ad peccatum blasphemia, quia ipsi altis-
simo invidet, qui dicit, & facit omne bonum*.

4 Invidia tanta cum aversione Deo, & religioni, ac
cultui ipsius opponitur, ut D. Chrysostomus in quadam
homilia affirmare non vereatur, dicendo: *Hoc malum,
hoc inquam malum, Christianorum conventus subvertit,
hoc haereses peperit*. Inter alia Joannis Cassiani docu-
menta hoc quoque legitur: *Invidia, quasi a regulo ser-
pente effusum virus, vitam ipsam religionis ac fidei, prin-
cipium vulnus in corpore sentitur, excludit*. Porro dic-
todes, unde haeresis Lutheri, quae innumerabilia, & ir-
reparabilia Ecclesiae Catholicae damna intulit, origi-
nem suam habuit? Erat ipse monachus Augustinianus,
cumque ab Archi-Episcopo Moguntino ad colligendas
pro bello contra infideles, eleemosynas, indulgentiae
cruciatum promulgarentur, ipse concursum ad Ecclesias
Dominicanorum multò majorem, quam ad suas esse
videns, inde exasperatus talem concepit displicentiam,
& furorem, ut calamum suum ad instar gladii acuens,
contra auctoritatem Romani Pontificis, nec non con-
tra indulgentias scribere coepit; & hinc originem
suam duxit ejus rebellio, qua tot alios unà secum in rot
errorum barathrum pertraxit. Quod si quis caelesti em-
pyreo suum pro eo tempore inferre potuisset oculum,
quando caelestis, & supremus artifex dixit: *Fiat lux*,
id est, secundum opinionem S. Augustini, quando na-
turam angelicam creavit; eodemque tempore aspexit-
set, seu potius admiratus fuisset Luciferum, tam rara
donorum, & gratiarum eximiarum pulchritudine or-
natum, & dotatum, ac demum eundem oculum in
tenebrosam perditionis deflexisset abyssum, ibique
eundem unà cum omnibus sequacibus suis, irreconcilia-
bilibus communis creatoris inimicis, in horribilem
vidisset transmutatum draconem, quidnam illum dictu-
rum fuisse existimatis? Ecce tibi quam sit pestifera, &
coram Deo abominabilis invidia: *Hec Luciferum ob-
scurovit*, inquit Nazianzenus. S. Basilus quoque ejus
praecipitium, & apostasiam considerans, ait: *Proprius
Diaboli effectus est invidia; non enim statim diabolus crea-
tus est diabolus, sed angeli potestate accepta, conversus
est in demonis naturam, & factus est praeus demon; hac
pravitate velut charactere notatus, & à consortio
Dei abalienatus*.

5 Aptissima est illa ab aquila desumpta similitudo,
quae Deo attribuitur; aquila enim pullos suos ad radios
solis, an sui sint, explorat: quod si enim irretortis ocu-
lis lucis illius reflexum constanter sustinere possint, eos
tanquam filios suos agnoscit, & nutrit; secus verò tan-
quam adulterinos à se rejicit, & derelinquit. Deus no-
ster in Deuteronomio c. 32. aquilae his verbis compara-
tur: *Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, &*

super eos volans. Hic igitur eos, quos felicitatis alio-
rum lucem constanter, & irretortis oculis adspicere
posse videt, blandè recipit, & tanquam filios adoptivos
delicatè demulcet; aliis verò, qui splendorem boni alio-
rum videre nequeunt, tanquam filiis adulterinis gratias
suas subtrahit, & desolatos relinquit. D. Chrysologus ad
illa Evangelii verba se refert, ubi dicitur: *Docebat in
synagogis eorum*, & specialiter ly illud: *eorum*, notat; nam,
ut à principio diximus, quia cives Nazareni Christum
livido oculo respiciebant, ideo, inquit idem Sanctus,
*synagoga non poterant ejus esse, in quibus conveniebat in-
vidia populus, non amoris; in quibus confidebat concilium
malignantium*. Idem quoque aureus scriptor confido-
rat, quod tamen Nazareni secum haberent ejus ma-
trem, fratres & sorores, partem tamen ejus secum ha-
bere gloriarì non poterant, quia Deus procul est ab in-
vidis, eisque prorsus est contrarius: *Si mater, si fra-
tres, si sorores apud vos sunt, pater ubi est? vobiscum non
est; quia Deus odit filios, invidos deserit, sibi non finis
crudeles, & impios commorari*. Tamen enim verum
esset, quod sanctissima Virgo mater ejus filium suum in
Nazareth conceperit, & educaverit; in magnum tamen
Christi vilipendium, & contemptum, atque ad ejus glo-
riam obcurandam dixerunt: *Nonne mater ejus dicitur
Maria? q. d. quid est mater ejus aliud, quam mulier
quedam paupercula? Unde Theophylactus ait: Ascen-
dit ad patriam, non ignorans se contemptum iri, sed ne
imposterum dicere queant: Si venisset, neque credidis-
semus ei*. In Symbolo Niceno haec verba inter alia reci-
tantur: *Propter nos homines, & propter nostram salutem
descendit de caelis, & incarnatus est de Spiritu S. ex Ma-
ria virgine, & homo factus est*. Ipsemet Christus quoque
dixit: *Non sum missus, nisi ad oves, quae perierunt do-
mus Israel*. At verò dicite, obsecro, ubinam hoc incar-
nationis mysterium pro humana salute consummatum
fuit? Utrique in Nazareth, nam Evangelista ait: *Mis-
sus est angelus Gabriel ad Mariam virginem, in civita-
tem, cui nomen Nazareth*. Super hanc igitur civitatem
caeli aperti sunt, ut divinarum gratiarum influentias no-
bis depluerent; ibi S. Gabriel ad Mariam virginem di-
xit: *Ave gratia plena*; & tamen, ut diximus, illa in-
ter omnes Judae, & Galilae civitates de salute Salva-
toris minime participavit, quia illum rejecit, imò ipsum
de monte deorsum praecipitare voluit. S. Marcus de
Christo ait: *Non poterat ibi, scilicet in Nazareth, vir-
tutem ullam facere; scilicet causam? Theophylactus ait:
Reprehendebat autem invidia illorum mentem. Opor-
tebat sane magis gloriarì de Domino, qui ipsorum patriam
ita ornaret, & doctrina, & miraculis; at illi despece-
runt illum ob humilitatem generis. Tam atrox malum est
invidia, semper enim obscurat bona, nec illa ab invidis
videri sinit*. Invidia igitur obstaculum erat, quod om-
nibus se divinis gratis opponebat. Toletus considerat,
quod Deus monstravit se amare patriam, non in com-
municandis ei gratis suis, quia hae eam reddidissent
magis culpabilem, & ream; sciebat enim, quod iis
aboluta esset, quia invidus, licet Dei beneficia reci-
piat, per hujus tamen vitii venenum, nullum in corde
suo inde profectum consequitur. *Ni fallor*, inquit To-
letus, *notanda est responsio haec; nam in hoc plus dilexit
suos; quando enim beneficiis Dei homo abusus est, ma-
jus accipit beneficium, magisque diligitur, si ea illi non
conferantur*. S. Cyrillus Alexandrinus existimat, quod
fera illa, quae juxta opinionem Jacob, ad lacerandum
Josephum in eundem irruerat, nulla alia fuerit, praeter-
quam invidia: *Illud opere pretium est videre, inquit,
quo pacto invidia impium semper ingressum habet, & per
qualia mala procedit. Invenimus autem illam esse feram
caecam, Deoque repugnantem*.

6 Electus Dei populus adeo erat in Aegypto multi-
plicatus, ut Pharaon ingentem illius multitudinem sus-
pectam habere coepit; & tamen gaudere debuisset,
videndo subditos suos multiplicatos, & consequenter
tributa, & lucra ejus augeri, attamen ob tristitiam boni
alieni, lividus omni conatu machinatus est totius He-
braismi exterminium, & desolationem. Quod ore S.
Augustinus super illum versum Psal. 104. *Exconvertis
cor eorum, ut odirent populum ejus*, ita scribit: *In eo,
quod populum suum multiplicavit, hoc beneficio suo ma-
los ad invidendum convertit; invidia est enim odium
feli-*

Chrysost. 1. 1.

Deus procul
est ab in-
vidis.

Theoph. in
Mat. 6.

Mat. 13. 11.

Ibid. 13. 24.

Invidia ob-
staculum pon-
it gratis
divinis.
Tolet. in
Luc. 4.

S. Cyrillus
Alex. 10. 1. 18
Gen. 1. 6.

Pharaon ex-
merta invidia
exterminare vo-
luit He-
braeos in A-
egypto.

Ps. 104. 25.
S. Aug.

felicitatis aliena. Sic enim convertis cor eorum, ne per invidentiam odissent populum ejus, & dolum facerent in servos ejus. Veruntamen mirum non est, invidum Pharaonem odium hoc contra Israel, qui electus Dei populus erat, concepisse, quia jam de facto Deo renuntiaverat, dicendo: *Nescio Dominum*; invidi enim lumen & notitiam Dei amittunt, & quantum possunt, se ei opponunt. Quenam, obsecro, causa fuit, quod Roma, Imperatorum sedes, totiusque mundi caput, & metropolis, nullum inter alios Deos, Dei Filio locum dederit; cum tamen per innumera prodigia & miracula adeo esset conspicuus & famosus? S. Leo ait: *Omnium gentium serviebat erroribus, & magnam sibi videbatur assumpsisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem.* Ex quibus verbis convincitur, Romam tantò magis religionem Christianam admittere debuisse, quanto hæc dictamini naturæ conformior est, magisque quieti publicæ, & bonis moribus cooperatur. Quoniam igitur mysterio Christus Dei Filius nequaquam à Romanis receptus, sed expulsus fuit? Pro resolutione sciendum est, quod Numina, & Dii, quos Roma in suum cultum admittebat, à Senatu Romano approbati debuerint; hoc enim indicabat superioritatem, & potestatem, quam super eosdem Deos habebant, quia veneratio illorum à Senatorum Romanorum dependebat arbitrio: Christus autem, qui suam super elementa, superque omnes alias suas creaturas ostenderat omnipotentiam, atque in patrandis portentis adeo famosus factus fuerat, magnam in illis excitavit invidiam, quæ sola ad Christum à numero Deorum excludendum sufficere poterat. *Vetus erat decretum, inquit Tertullianus, ne quis Deus ab Imperatore consecraretur, nisi à Senatu probatus.* Tiberius, cujus tempore nomen Christianum in seculum intravit, annunciatum sibi ex Syria Palestine, quæ illi veritatem istius divinitatis revelaverat, detulit ad Senatum, cum prerogativa suffragii sui. Senatus quia non ipse probaverat, respuit. Sola invidia, Judæis de crucifixione Christi deliberantibus, eandem prosequendam esse iisdem persuasit; nam quando prodigiosissimum resurrectionis Lazari patravit miraculum, tunc congregatum est concilium, in quod tandem hæc sententia emanavit: *Expedi, ut unus moriatur pro populo.* Motivum verò hujus sententiæ jam in præcedentibus discursibus expositum fuit; jam enim ante dixerant: *Quid facimus? quia hic homo multa signa facit.* Unde S. Cyprianus ait: *Judæi nonne inde perierunt, dum Christo maluit invidere, quam credere?* Et Venerabilis Beda inquit: *Per invidiam Christus crucifixus est, ideo quod invidet fratri suo, crucifigit Christum.* S. Antoninus verò præclarum Genesios textum adducens, scilicet: *Fera pessima devoravit filium meum Joseph,* inquit: *qui figurabat Christum, quem fratres ex invidia vendentes, putabant ad nihilum deduxisse.*

7 S. Cyprianus observat, vitium hoc specialiter à Christianis fugiendum esse, quia tota lex Evangelica, quam adimplere debemus, in charitate & dilectione proximi fundatur, cui invidia directè opponitur; & ideo per charitatem Deus nobiscum commoratur: *Deus enim charitas est: qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Si quis penitus inspicit, inquit Cyprianus, inveniet nihil magis Christiano cavendum, nihil cautius providendum, quam ne quis invidia & livore capiatur. Porro quàm primi fideles ab hac passione alieni fuerint, satis demonstrarunt, siquidem cum hæc, ut in discursu præcedenti probavimus, illis in Judaismo adeo impressa fuisset, nihilominus cum coram S. Petro conquesti fuissent, quod ab eo Gentiles quoque in gremium Ecclesiæ fuissent admissi, (siquidem sacrosanctum Baptismi lavacrum Cornelio Centurioni, cunctisque aliis ad numerosam ejus familiam pertinentibus contulerat,) quando ab eo audiverunt visionem, revelationem, & præceptum cœlitus ei datum, non fuere exasperati, sed de bono illorum, haud secus ac si proprium fuisset, gaudentes, divinæ bonitati gratias egerunt. *His auditis, inquit sacer textus, ræverunt & glorificaverunt Deum, dicentes: ergo & gentilibus partem dedit Deus ad vitam.* D. Chrysostomus textum illum S. Pauli adducens, in quo dicit: *Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus,* subjungit: *Flere cum flentibus est valde facile, gaudere autem cum gaudentibus*

non admodum facile; facilius enim cum iis, qui in calamitatibus sunt, dolemus, quàm cum iis, quibus sunt res secundæ, gaudemus. Nam illic quidem ipsa calamitatis natura potest vel lapidem flectere ad commiserationem, hic autem in rebus prosperis invidia & livor, cum qui non valde philosophatur, non sunt effici socium voluptatis; nam quemadmodum charitas ea quæ divisa sunt, conjungit & colligit, sic invidia ea quæ unita sunt, dividit. Porro causa ob quam Christiani primitivæ Ecclesiæ hac pice non fuerint contaminati, hæc est, quia in amore & charitate fraterna inter se perfectè erant uniti; unde S. Lucas in Actibus Apost. præclarum hoc de illis perhibet testimonium: *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una.* Enimverò quantum invidia Deo opponatur, in Herode liquido patet, quia tamen ipse tanquam Rex Judæorum præ cunctis aliis primus esse debuisset, qui natus veneraretur Messiam; atamen invidia stimulatus mortem ei machinatus est, ut bene his verbis notat D. Chrysologus: *Hæc Herodem in conspectu Christi sic compulsi deservire, ut ante lac, quàm sanguis teneris funderetur ex membris.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Invidia certum est reprobationis signum, quod cœlum nobis claudit, & infernum aperit.

THEMA.

Dura sicut infernus emulatio, Cant. 8. v. 6.

1 Invidiæ jure merito titulum inferni imponit Scriptura S. dicens: *Dura sicut infernus emulatio*, id est, ut S. Greg. & Venerab. Beda exponunt, invidia; hæc enim cœlum claudit, barathrumque perditionis aperit invido, cum insuper in æternæ salutis suæ præcipitans desperationem. Ingenuisse quondam legitur Psalmista, se infernalis undique cingi doloribus, quando dicebat: *Dolores inferni circumdederunt me;* sed quid hoc loquendi modo cum inferre voluisse putatis? forsitan quod spasmus, vel atroces pœnalarum infirmitatum aut acerbiorum mortaliumque vulnorum dolores perpassus esset? Nequaquam; sed de inimicorum, & particulariter quidem Saulis, eum usque ad mortem persequentis, lamentabatur emulatione atque invidia; hinc & Psalmo isti talem præmisit titulum, dicens: *In finem puero Domini David, qui locutus est Domino verba cantici hujus in die, quæ eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum ejus, & de manu Saul.* Quem sensum clarissimè expressit D. Augustinus, cum loco, dolores inferni, legit dolores invidentiæ; nec mirum, invidia namque atrocissimum est invidis tormentum atque supplicium infernale, utpote infallibiliter in abyssum præcipitans. Quod ut penetretis solidius, quis sodes primus in eandem corruit? Lucifer cum sequacibus suis invidia agitur; cum enim incarnationis mysterium ei revelatum esset, nequaquam sufferendum duxit, quod postposita angelica natura, humana ignobilior unienda esset, siquidem nusquam angelos apprehendit: ideoque rebellis ipsimet creatori similis evadere laboravit; invidia igitur fabricavit infernum. Unde S. August. ait: *Hæc est, quæ angelos de cœlo projecit;* & alio quodam in sermone super Joannem ita scribit: *Quid est invidere? horrendum malum; ipso malo Zabuus dejectus est, ipsum deiecit multum maligna pestis.*

2 Juxta concordem Theologorum sententiam, multi spiritus rebelles in media regione aeris cruciantur, dicente Apostolo: *Contra spiritualia nequitie in cœlestibus.* Ast quare hujusmodi locum iis in tormentum obtigisse putatis? Responderi potest, id ideo factum, ut nobis viatoribus, qui nostros continuo oculos sursum elevamus, æterna eorundem spirituum insinuetur damnatio, ut vitium invidiæ, utpotè rupem & scopulum, ad quem impingentes naufragi demerguntur in perditionis abyssum, abominari discamus. Paradisus equidem terrestris tot à Deo tantisque instructus & præparatus erat deliciis, ut inibi homo viator tanquam in deposito cœlesti demoraretur, sed invidia subito eundem expulit; unde D. Chrysologus ait: *Paradisi nobis amara flammæ custode seclusus.* Quam eandem considerationem cla-

Quia in charitate fraterna valde fuerunt uniti. Aq. Ap. 4. 32.

Chrys. l. 17.

Invidia invidio claudit cœlum, & aperit infernum, citius autem invidio citius tot infernum.

Psalm. 17. 4.

S. Aug. 2.

Luc. 11. fuit per. mus invidiam.

Hebr. 2. 16.

S. Aug. 11. 6. in 1. 1. 1.

S. Thom. 1. 2. 2. 46. 2. 2. 4.

Eph. 6. 12. Invidia nos expulit ex paradiso.

Chrys. l. 17.

S. Aug. ser. 12.
ad Fratres.S. Greg. Nyss.
lib. de vita
Moysis.Primus ex
massa homi-
num damna-
tus fuit in-
vidus Cain.

Iud. 11.

Exod. 33. 13.

Gen. 4. 14.

Ecc. 1. 8.
S. Zeno ser.
de livore &
invid.

Matth. 23.

Cur reprobi
in finali ju-
dicio com-
parentur
hædis.

S. Thom. 2. 2.

Luc. Burg.
ibid.Auth. Imp.
h. 14.Plin. lib. 8. c. 10.
Quia hædus
est partus
capræ, quæ
ex natura
sua invidia
est.Luc. 11. 18.
Chrysol. 1. 4.S. Ambr. 1. 8.
in Luc. 11. 18.

clarioribus fuisse verbis insinuat S. August. dum ita de invidia loquitur: *Hæc est, quæ hominem de paradiso exulavit.* Et S. Gregorius Nyssenus de vita Moysis, qui invidiæ scopus extitit, loquens, ita scribit: *Invidia nos longe à paradiso exterminavit, versa in serpentem adversus Evam invidia repulit à ligno vite, sacrisque impassibilitatis vestibus detractis, sicutneis ignominiose foliis induit.* Quis, obsecro, primus fuit, qui ex damnata Adæ massa in infernum præceps corruit? Non certe avarus quispiam, nec adulter, nec sacrilegus, nec vindicativus, sed invidus, qui ad execrabile fratricidii scelus exequendum se deduci permisit; Cain videlicet primus ille reprobis; ac proinde S. Judas Apost. in epistola sua canonica dicit: *Ve illis qui in viam Cain abierunt.* Etenim ly va quædam est sempiternæ damnationis comminatio. Porro beatitudo, ut omnibus notum est, in clara Dei visione consistit; ac proinde Moyses à Deo petit, dicens: *Si inveni gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuam.* Cain verò, postquam cor ejus hoc veneno infectum fuit, se in æternum à cælo excludendum fore agnoscens, coram Deo lamentatur, inquit: *Ecce ejicis me hodie à facie terra, & à facie tua abscondar.* Deus enim invidis faciem suam abscondit, id est, beatifica illos visione destituit; siquidem oculus lividi nequaquam dispositus est, ut obtutum suum in Deum figere possit, qui quidam est omnium bonorum epilogus & compendium, quia *nequam est oculus lividi.* Saluberrimè igitur S. Zeno nos exhortatur, dum ait: *Fugiamus invidiam, obicem pietatis, obstaculum regni cælorum, viam gehenna, pignus & primitias quasdam pene perpetue.*

3. Observatissime aliquando, quo nomine incarnata Sapientia, quæ veluti iudex supremus in finali judicio comparebit, reprobos appellet? *Statuer,* inquit Evangelista, *oves quidem à dextris suis, hædos autem à sinistris.* At verò ex quo Salvator illos animalibus quadrupedibus comparare voluit, cur non potius illos lupos, vel tygrides vocavit? Poterat utique, & quidem convenienter illos nominare serpentes, quia sub hac figura dæmon horrendum peccati & mortis monstrum introduxit in mundum, cur igitur illos non appellavit serpentes? Angelicus Doctor hæc verba exponens, inquit, *Per hædos intelligit peccatores, quia est animal per precipitia vadens.* Lucas Burgensis de naturali horum animalium instinctu ita scribit: *Hædos propter stupiditatem, rixositatem, immodestiam, præsertim vero vitia immunditiam, & fæcorem peccatorum; nec male additur, quod hircus locis altis & precipitiis gaudet.* At verò ut verba illa ad propositum nostrum explicemus, sciendum est, quod hædus capræ est partus, hæc autem supra omnia animalia est invidiosa. Audite hac de re loquentem authorem operis imperfecti: *Invidi,* inquit, *sibi alterutrum invident, sicut significat Salomon de invidis dicens: Sicut capra, sic aspexit ruinam proximi sui.* Plinius inquit: *Oleam si lambendo capra contigerit depaveritque, primogenitum sterilefcere, auctor est Marcellus Varro.* Oliva autem, ut omnibus notum est, symbolum charitatis est, quam invidia devorat ac destruit. Idem quoque Plinius alium memorat ejusdem capræ naturalem instinctum, dum ait: *Capra pinguedine sterilefcunt.* Sic pariter invidus ex aliena felicitate macrescit; prouti ex illa lamentatione constat, quam filii prodigi frater natu major patri suo proposuit; hic enim harmoniam, lætitiā & jubulum audiens, quem pater domi suæ instituerat, ob filii sui quondam discollē, nunc verò pœnitentis & emendati felicem reditum, indignatus volebat introire; quia ut D. Chrysologus ait: *Invidum fugat symphonia pietatis, chorus charitatis excludit.* Quod verò in hac historia specialiter advertendum est, est querela, quam filius major genitori suo objecit; ait enim: *Nunquam mihi dedisti hædum, ut cum amicis meis epularer.* At verò quale erat hoc hædi donum in conversatione & convivio cum amicis consumendum? aut quomodo illud filio patristam divitis & nobilis conveniebat? cur non potius vinulum tenerum & pinguem à patre suo poposcit? maxime cum idem pater pro filio prodigo pinguiorem juvenem, quem in armentis suis habebat, mactari fecerit; occidisti illi vitulum saginatum. S. Ambr. id ipsum in sententia myltico exponit, inquit: *Non enim pro invidia, sed pro venia mundi agnus est*

immolatus. *Invidus hædum querit, innocens agnum pro se desiderat immolari; ideo & senior dicitur, eo quod cito aliquis per invidiam consenescat. Ideo & foris stat, eo quod malevolentia cum animi livoris excludat.* Imaginemini vobis domum illam, in qua pater filii prodigi tot festa & gaudia instituerat, eam domum præfigurare, de qua Christus dicit: *In domo patris mei mansiones multe sunt;* in qua, ut idem apud S. Lucam testatur, *gaudium est coram angelis Dei in cælo, super uno peccatore penitentiam agente;* non igitur sine mysterio de hoc invidio filio dicitur, *nolebat introire,* quia cælum invidis occluditur; & merito, quia hoc vitium sectantes tergum paradiso obvertere, seque ipsos in propriam perniciem in profundum inferni præcipites agere non erubuerunt. Unde S. Marcialis in epistola quadam de invidio inquit: *Nullusque locus est ei in cælo, quia alienum se fecit à bonitate.* Filius igitur ille invidiæ livore plenus, non sine causa hædum appetebat, quia juxta tritam illam regulam, *omne simile appetit sibi simile;* cum enim de numero præcitorum esset, qui hædi appellantur, hædum desiderabat.

4. Spiritus S. in S. Scriptura tribus maxime invidis damnationem æternam manifestè indixit, videlicet; Caino, de quo locuti fuimus; Esau, de quo Deus apud Apostolum ait: *Esau odio habui;* ac denique Sauli, cui Deus per Samuel regni terreni pariter & cælestis devolutionem intimari fecit; quia verissimum est, quod S. Gregorius Nyssenus, de æterna beatitudine differens, in hæc verba scribit: *Quæ desperatorum lethalia signa sunt, ea sæpe numero in iis, qui invidia contabescunt, existunt.* Deus olim apud Isaiam angelis suis, veluti itæ suæ ministris, sequentem imposuisse commissionem legitur: *Ite angeli veloces ad gentem convulsam & dilaceratam, ad populum terribilem, post quem non est alius.* At verò quisnam ille erat populus adeo terribilis, qui tanta cum severitate puniendus erat? Hugo Card. inquit: *Ad populum terribilem per invidiam.* Sed cur non potius invidi populus crudelis, rebellis, & ingratus nominantur? quamnam invidia cum terribilitate habet proportionem? D. Chrysostomus in hujus inordinatæ passionis detestationem ita scribit: *Non erraveris quis, si belluis, & demonibus peiores invidios appellaveris. Belluæ enim cum alimento indigent, aut cum prius à nobis sunt concitate, tum demum se contra nos armant; hi vero beneficiis etiam affecti, frequenter eodem modo quo injuria se afficientes, benefactores tractaverunt.* Melius verò idem Hugo dubium hoc solvit, dicendo: *Quia invidia facit similem inferno.* De invidio idem D. Chrysostomus ait: *Propria malæ negligens, aliorum bonis contabescit, inaccessum sibi ipsi faciens cælum.* Etenim qui aliis peccatis immeritis est, facilius ad pœnitentiam reducitur; ac verò ubi invidus capus ab hoc morbo fuerit, ut D. Chrys. ait, *contra ipsius salutem facit omnia.* D. Chrysologus id ipsum in sermone quodam his verbis confirmat: *Quos ceperit, liberari nequeunt, quos vulneravit, ad curam non veniunt, non redeunt ad salutem.* Adam & Eva à Deo ad examen postulari, primò quidem se excusarunt, tandem verò errorem suum agnoverunt, fueruntque recepti ad pœnitentiam; ac verò in primogenito ipsorum Caino, divina gratia, & offensæ Deo & innocenti Abel illatæ pœnitentiæ aditum habere non potuit, quia ad veniam petendam non confugit, imò se in desperationis præcipitium irreparabiliter labi permisit, dicens: *Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear;* unde Deus videns illum ad pœnitentiam nequaquam rediturum, ei maledixit, atque ei tunc sententiam illam sempiternæ maledictionis, quam in judicio finali contra reprobos fulminaturus est, intimavit. At verò ad quid spectat hæc inter supplicium genitoribus & filio illatum intercedens differentia? Nimirum parentes divinum prævaricati fuerant præceptum, tanquam in obediētes, Cain verò tanquam invidus illud est prætergressus; invidia autem ut plurimum peccatum est in-expiabile, quod per propriam malitiam venia se reddit indignum. Unde Cassian. ait: *Sicut ille qui primus ejusdem mali peste corruptus est, nec medelam pœnitentiæ, nec fomentum ullius curationis admisit, ita & hi qui isdem se percussendos morsibus tradiderunt, omnem opem sancti incantatoris excludunt.* S. Prosper de hoc reprobo ita scribit: *Veruntamen si invidi quoque sicut alii peccatores*

Pater filii
prodigi à pa-
tre postula-
vit hædum.Ioc. 14. 2.
Luc. 15. 28.S. Marcial.
ep. 1. ad
Bardig. c. 9.Deum ostendit
invidia
indixit æternam
damnationem.
Rom. 9. 1.
1. Reg. 15. 10.S. Greg. Nyss.
lib. de bea-
titud. 7.
M. 16. 7.Hugo Card.
ibid.Chrysostomus
eclog. de
invid.
Cur invidia
dicatur pœ-
nitentiam terri-
bilem.Hug. Card. ib.
Chrys. ib.Chrys. 1. 4. in
Gen.
Chrys. 1. 4. 8.Gen. 4. 11.
Differentia
inter suppli-
cium primor-
um pœnitent-
ium & Cain,
primogeniti,
ob illorum
peccata.Cassianus
coll. 1. c. 17.S. Prosper de
vit. const. pl.
1. 1. c. 9.

terres divinitus inspirati, in spem recuperatae salutis affurgant, ac sibi quales sint, Deo placituri, displicent; si non imitentur Cain, qui postquam dominantis invidia furore cecatus, germano suo vitam per scelus extorsit, & animam suam fratris corporis sui morte percussam supplicio aeternae mortis addixit, consequenda veniam desperatione depressus, ait ad Dominum: Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear, hoc est dicere Deo: Indulgere mihi non poto, quia peccatorum meorum magnitudine indulgentia tua vincitur magnitudo. Denique nusquam legitur, aut puniuisse de suo scelere, aut veniam meruisse.

Mat. 23.
P. 7. l. 1.
Invidia in-
dignos facit
regno celo-
rum.

Mat. 23.

5 Post universi creationem nullus omnino populus majoribus à Deo beneficiis, honoribusque affectus fuit, quam Israel, dicente Psalmista: *Non fecit saliter omni nationi; notus in Iudaea Deus, in Israel magnum nomen ejus.* Et nihilominus ira Dei super Hebraicum fulmina vibravit iustissimae vindictae, eique usque in saeculorum finem gratitudinem suam exprobravit; sed quam ob causam? Resolutionem capite ex subnectendis. Postquam Salvator noster per multa aliquando miracula suam divinam manifestasset omnipotentiam, invidi eum interrogarunt Judaei, dicentes: *In qua potestate haec facis, & quis tibi dedit hanc potestatem?* Quorum proinde livorem discooperiens Dominus, ejus detestationem his inter alia manifestavit verbis: *Amen dico vobis, quia publicani & meretrices praecedent vos in regno Dei.* Moxque parabolam subjunxit vinitorum qui filium Domini sui exilio & morte mulctarunt, qui filium Dei figurabat, ex invidia, ad synagogae instantiam, cruci affixum; quibus praemissis conclusit Dominus, dicens: *Auferetur à vobis regnum Dei, quasi dicat: vestra vos invidia regno caelorum indignos efficit; unde circa praedicta verba ita discurret D. Chrysostomus: His profecto de causis fornicatores ac publicani ad caelos conscendere potuerunt; invidia autem morbo laborantes, cum intus essent, à regno caelorum exciderunt.*

Chrys. 41.
in Mat.

Christus ho-
mini in pa-
radiso lapso
prompte ob-
tulit gratiam,
non vero
Lucifero,
& quare.

S. Cyprianus de
p. 1. & c.

Mat. 23. 4.
Luc. 7. 40.

6 Homini in paradiso terrestri lapso, quanta cum facilitate, benignitate & promptitudine suam Deus obtulerit gratiam & auxilia poenitentiae, nemo est qui nesciat; quo tamen beneficio angelicam minimè affecit naturam in paradiso coelesti; neque tamen personarum acceptor Deus est: quare igitur hujus tantae differentiae ratio? Difficultati huic alterius satisfaciens solutio difficultatis, quam S. Cyprianus Episcopus movet, dicens: quare Filius Dei Lucifero se non manifestaverit in deserto, quemadmodum discipulis Baptista, quando dixit: *Euntes renunciate Joanni, quae audistis & vidistis; cecidit, claudi ambulant, &c.* Ex S. Lucae textu namque clarum est pariter, quod Christus in praesentia eorum plurimis miraculosam contulerit sanitatem, dicente Evangelista: *In illa autem hora multos curavit.* Cur igitur Luciferum lapides offerentem in panem convertendos, repulit & repudiavit? Respondet S. Doctor: *Nec opus erat, ut hoc facto insidiatori innotesceret, quia nullo signo, ejus poterat invidia commutari, cujus incorrigibilem iniquitatem desperatio sugillavit.* Ita quoque asstruere possumus, quod Lucifer summè invidus, propter nullum omnino miraculum divinitatem in Deo profiteri voluisset, quemadmodum homo.

Ecc. 10. 26.

Hugo Card.

S. Antonius de
Pad. ser. 4.
in passione,
invidia mi-
nuit diem
vite.

Scrupenda
punio
m. 11.

7 Ecclesiasticus de eodem hoc vitio tractans, ait: *Zelus & iracundia minuant dies:* quam diminutionem Hugo Card. de diebus beatis, quibus defraudantur invidi, intelligit, inquit: *Minuet dies vitae aeternae quam auferunt.* At S. Antonius de Padua in quodam sermone, S. Gregorium secutus, eundem textum magis ampliat, ad praesentem quoque vitae cursum eundem extendens, quando ait: *Malas non solum ignis per vindictam post cruciat, sed nunc etiam per livorem cremat, quia qui postmodum puniendi sunt retributionis supplicio, nunc se ipsos afficiunt vindicta tormento.* Quod assertum in vita S. Elisabethae reginae Portugalliae confirmatur, ubi quoddam narratur factum, ex quo evidenter deducitur, quod iustitia divina invidos igne temporali, tanquam infernalis praeludio, punire incipiat in hac vita. Quidam itaque reginae aulicus, optimorum vir morum, devotionique deditus, invidiam contra se provocavit cujusdam confodalis, eo quod hic illum praese à sancta regina aestimari videret. Implacabile itaque ei bellum

moturus, mortem ipsi machinari cepit. Quid bellum geris (exclamat Sanctus Basilus contra invidum quendam) cum eo, qui in bonis aliquibus est, cum nihil de tuis imminuerit? Invidus itaque ille calumniose regi detulit reginam, quasi inhonestis in æmulum suum implicitam desideris & affectibus. O nequissimam malignorum impietatem, vera asstruente, quorum ne minimum unquam apparuit vestigium! Zelyrpus igitur maritus fidem dedit imposturae; & juxta inita cum calumniatore pacta, eundem ephebum sub praetextu nuntii quibusdam carbonariis deferendi, ad eisdem destinavit, cum expresso ordine, quod mox ut apud illos appulisset, in flammis ignis conjiceretur. At verò placuit divina infallibili providentiae, quae innocentiam assidue protegit, ut ephebus ille in itinere tardaret, primam & secundam in quadam ecclesia audiendo missam; unde æmulus nuntii de morte ephebi illius audiendi impatiens, videns quod nuntius tardaret, ad sciendum totius rei eventum ipsemet in persona ad carbonarios properavit; qui commissionem à domino acceptam exequentes, nec cognoscentes illum, loco alterius eundem in flammis injecerunt: *Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam quam fecit: converteretur dolus in caput ejus, & in verticem illius iniquitas ejus descenderet.*

S. Basil. b. de
invid.

Mascat.
oral. 10.

Ec. 7. 16.

8 Nescio, an aliquando vos ad obstinatissimi Judae reflexeritis desperationem, resipiscere nolentis, tametsi tot ei à Salvatore auxilia subministrarentur; etenim Scriptura de illo ait: *Poenitentia ductus retulit triginta argenteos;* confessus est item peccatum suum, dicens: *Peccavi, tradens sanguinem iustum;* ad ultimum utque spiritum divina vox cum vocavit, ad contritionem eum excitavit divina gratia, etiam quando jam collum laqueo insertum habebat; siquidem dum nondum suffocatus esset, ex desperatione tamen se quaqua-versum per terram volvit, & agitavit, donec egredierentur viscera ejus; *suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera ejus.* Quid ad hoc respondere poterimus? Sanctus Petrus ipsum saepius additis perjuriis abnegavit; Sanctus Thomas aliquanto tempore post ejus resurrectionem incredulus permansit; eodem quoque die quo Judas damnatus fuit, bonus latro per pauca suspiria caelorum sibi regnum comparavit, imò ipsimet carnifices revertebantur percutientes pectora sua: cur igitur hic Apostolus desperavit, & damnatus fuit? Audistis jam S. Gregor. dicentem: *Quae desperationum lethalia signa sunt, ea saepenumero in iis qui invidia constabescunt, existunt.* Sanctus Paulinus interrogat, cur idem Judas, qui de pretioso unguento super caput Christi effuso murmuraverat, illum postea tam vili pretio vendiderit? Audite verò qualiter illum de livore invidiae arguat & reprehendat, dicens: *Habere non potest redemptorem, quem maluit habere venalem, & jure a commercio vitae mortis contractor excluditur, suo ipsius damnandus iudicio, quod triginta aureis vendidit eum, quem mulier, ut ipse taxaverat, unxit trecentis. Sed in hoc perversus, quod ipsum vili aestimans DOMINUM, unguentum illud, quod in salutarem nobis ejus sepulturam praemittebatur, caro aestimavit; verum ut Zabulus ignarus gratia DEI, in qua illi non esset portio, non charitate, sed invidia, magno aestimavit pretium mortis ejus, quae nos gratis servat, qui magno omis, non vendit.* Mortuus est igitur Judas desperatus, quia irremediabili hoc invidiae veneno infectus erat. Merito igitur Ecclesiasticus postquam dixisset: *Nequam est oculus lividi,* subjunxit: *Despiciens animam suam.* Sanctus Ambrosius invidos considerans Nazarenos, qui Salvatorem è Nazareth expulerunt: *Ejecerunt illum extra civitatem,* inquit: *Nec mirum si perdidit salutem, quia ejecerunt de suis finibus Salvatorem.*

Mat. 27. 1.
Desperatio
& perditio
Iudae origi-
nem suam ex
quis invidia.

Mat. 27. 1.

Luc. 23. 41.

S. Paul. 27. 4.
id. 27. 4.

Ecc. 10. 18.
S. Amb. in
cat. 30. c. 4.
Luc.

ut incola paradisi esset, electus est. Considerabat enim diabolus, quod ipse, qui superioris fuisset natura, in hac secularia & mundana ceciderat; homo autem inferioris creatura sperabat aeterna. Hoc est ergo quod invidet, dicens: Iste inferior adipiscetur, quod ego servare non potui? Iste de terris migrabit ad caelum, cum ego de caelo lapsus in terram sim? Quam eandem ponderationem Sanctus quoque Gregorius instituit dum, ait: Quia ipse malignus spiritus caelum perdidit, condito ob hoc homini invidet.

6 S. Zeno, quemadmodum Deo bona sunt communicare, ita demonis invidere, proprium esse considerat, inquiens: Sicut proprium est boni Dei liberalitas & largitas, ita proprium est diaboli livor & invidia; & ideo observemus fratres, vitii huius incursum, ne forte participes operum diaboli efficiamur, & pariter eo sententia condemnemur. Quapropter & S. Bonaventura accommodat, quae invidium inter & demonem versatur, similitudinem, in hac adducit verba: Similis est diabolo; vellet diabolus quod nullus esset bonus. Quia & S. August. inter alia de invidio salutaria documenta, hoc pariter statuit: Semper furor plenus, particeps demoniorum efficitur. Quod & S. Gregorius, dum vitii huius enormitatem perpendit, confirmat verbis sequentibus: Ecce alius fratri in corde suo tacitus invidet, & si occasionem reperiat, eum supplantare contendit. Cuius alterius membrum est, nisi ejus de quo scriptum est: Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum? Idem quoque alibi invidios tanquam venenosae ac pestilentiali antiqui serpentis malignitati, ad fauces usque immeritos depingit, dicens: Dicendum itaque est invidis, quia dum se a livore minimè custodiunt, in antiquam versuti hostis nequitiam demerguntur.

7 Nota est omnibus illa zizaniorum parabola. Bonus quidem ille paterfamilias bonum in agro suo semen seminarat, at subito ab inimico homine superfeminata fuerunt zizania. Hæc autem zizania, ut ipsemet Salvator noster apud Matt. c. 13. declarat: Filii sunt nequam, id est, invidi. An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Hic etenim livor venenum suum bonis virtutibusque immiscet operibus; at verò quisnam huius zizaniz author est & origo? Inimicus homo hoc fecit; invidus enim licet homo sit, minister tamen est demonis. S. Bernardus proinde in quodam sermone de modo bene vivendi, optimè inquit: Homo invidus membrum est diaboli. S. Antonius de Padua id ipsum confirmat ex Sancto Augustino, dicens: Secundum sententiam B. Augustini l. 5. de Civ. Dei, c. 8. sicut omnes virtutes (sic tamen virtutes sunt vera) constituunt hominem membrum Christi; sic juxta sententiam Doctorum, peccata constituunt hominem membrum diaboli; & sicut charitas est membrum corporis Christi connexio, ac etiam ligamentum, sic invidia est malorum ligamentum, demonis scilicet capitis. Sic igitur membra, quæ per charitatem sunt connexa Christo, non possunt esse sine debita operatione, sic membra, quæ per invidiam demoni connectuntur, quiescere non possunt, quin suo capiti conferuntur operentur. S. Thomas de Villanova in sermone de conciliabulo, in quo Judæi, impellente invidia, ad necem redemptori inferendam congregati fuerunt, ita scribit: Maxime contrariatur charitati, ac propterea sicut charitas facit hominem filium Dei, sic e converso invidia facit eum filium diaboli. D. Chrysostomus hoc vitium detestans, postquam multa in ejus vituperium dixisset, tandem de invidis ita concludit: Non aliter profecto agunt, quam canes rabie concitati, infestique demones atque furie. Idem quoque alibi eosdem invidios demonis procuratores appellat, qui illius nomine bello Ecclesiam infestant; ait enim: Id genus homines auctor diaboli Ecclesie bellum inferunt, fortasse etiam & multo pestilentius. Nam diabolus evitare facile posses, at hi sumpta amicitia persona, clam ignem succendunt. Idem quoque in progressu ejusdem homilæ, invidium hominem demoni læpius comparat; dicit enim, imprimis: invidus est animo peditus satanico; id quod in Caino exemplificans, lubiliter terminis describit: A diabolo stans animo ad consilium parato, etenim diabolus idem cum una cum Cain belli ducem agebat: de fratricidio autem adimpleto subdit: Vides ut insatiabilem diaboli animum impleveris?

8 Enimverò tametsi multa sint ob quæ invidus diabolo comparari possit, in hoc tamen præcipue illius symbolum gerit, quod videlicet cum proprio danno alterius malum suspiret & provocet. Licet enim inimicus infernalis meritò curare deberet, ne popularetur infernus nimia damnatorum multitudine, quia sicut in paradiso ob beatarum animarum multipliciter, in quolibet beato gloria augetur accidentaliter, eadem proportionem in inferno poena accidentaliter crescit & augetur, ob animarum reprobarum multiplicationem; at tamen demon hoc supplicii sui augmentum non curat, dummodo invidiam suam explere possit, arcendo hominem a sedibus illis, a quibus ipse infelicitè est prolapsus. Unde S. Gregorius omnes illos qui se ab hoc veneno intoxicari permittunt, ut supra diximus, ita monet: In antiquam hostis nequitiam demerguntur; quia enim ipse malignus spiritus adversarius noster caelum perdidit, & condito ad hoc homini invidet, ita damnationem suam perditus adhuc alios perdendo cumulavit. Neque enim diabolus quidquam curat, quod semetipsum infelicitè perdat, dummodo invidiam suam erga hominem evomere possit. Unde Rabanus ait: Dum stimulante livore homini gratiam immortalitatis eripit, ipse quoque id, quod prius fuerat, amisit.

9 Quod si quis hominem invidium demone pejorem esse diceret, a veritate utique non aberraret, quia conformiter loqueretur D. Chrysostomo, hanc opinionem his verbis sustinente: Invidus ipso diabolo magis diabolus est; invidet satan, sed hominibus, non sociis; tu vero homo cum sis, invidet hominibus, odium adversus genus naturamque communem exerceas; quod nec satan quidem fecit. Idem quoque punctum alibi contra hoc vitium diffusè scribens, his verbis tangit: Et demones in nos quidem implacabile odium habent, iis autem, qui ejusdem generis sunt cum ipsis, non insidiantur. Hi vero neque naturæ communiter reverentur, neque propriæ salutis parcunt, sed ante illos, quibus invidet, suas ipsi animas penis afficiunt. Et in progressu ejusdem tractatus repetit, dicens: Demon invidet quidem, sed hominibus, demonum verò nulli; tu vero homo cum sis, hominibus invidet. Pharisei Christum miracula patrare, indeque numerum sequacium suorum augeri videntes, unde mulier illa extollens vocem de turba dixit: Beatus venter, qui te portavit, & ubera, qua suxisti; cum illum in virtute Beelzebub capitis demoniorum, spiritus a possessis depellere contumeliosè arguerent, eisdem sequenti argumento mendacii convicit, dicens: Omne regnum in se ipsum divisum desolabitur, si autem & satanas in se ipsum divisum est, quomodo stabit regnum ejus? ac si diceret, ut exponit Cajetan: id si vetum esset, demones agerent ad desolationem proprii regni. Si enim in inferno inter demones regnaret invidia, desolarentur utique, jam verò arctissime inter se uniti sunt; ex quo clarè deducitur, invidios demonibus longè pejores esse, eorumque malitia effici, ut integræ subvertantur civitates & regna; nam ut Sanctus Augustinus ait: Muros Jerusalem everit, Romam depopulavit, Carthaginem destruxit, Trojam devastavit. Unde D. Chrysostomus malignos Phariseos reprehendens, illos demone iniquiores esse, his verbis dixit: Demone ipso magis dolebant, quippe demon ab homine citò recedens, ac nihil dicens, fugam arripuit; illi vero modo insensibiliter agitant consilia, modo existimationem hominum de eo retundere conantur.

10 Auscultandum quapropter est S. Martialis consilium, dicentis: Oculos vestros assidue ad misericordiam divinitatis ejus erigite, & malitiam diaboli calcate. Non est peccatum leve invidia, ideoque cum omni studio nobis detestandum est. Audite Rabanum dicentem: Illusione diabolica celare quod bonum est, & invidere melioribus, leve apud quosdam, & modicum crimen videtur; dumque existimatur leve esse, & modicum, non timetur. Hinc diabolus inter initia statim mundi, & perit primus, & perdidit. Peccatum hoc primum fuit, primusque demonis partus, estque contagium quo demon animas frequenter intoxicat. S. Mater Ecclesia Domin. 17. post Pentecost. illud proponit Evangelium, in quo lividi Pharisei Christum tentarunt, ut cum velut erroris alicujus reum arguere posset; Interrogavit unus ex eis legis doctor sentans eum, Ubi

Sunt similes diabolo, eo quod cum proprio danno, quædam damnum alterius.

S. Greg. p. 1. post. adm. 11.

Raban. l. 3. de pop. lib. c. 18.

Probatur esse peioris diaboli. Chryl. h. 41. in Joan.

Chryl. l. 6. eccl. de invid.

Luc. 12. 17.

Cajetan.

S. Aug. l. 8. ad fratres.

Chryl. h. 41. in Matt.

S. Marc. ep. 7. ad Rom. c. 7.

Raban. tom. 2. de agone Chryl. l. 1.

Invidia fuit primum, & est gravissimum peccatum.

Mat. 12. 31.

Ubi

S. Greg. p. 1. post. adm. 11.

S. Zeno lib. Sacri pen. prius Dei est liberalitas, sic pen. prius Diaboli est invidia.

S. Bonav. in dist. salu. lib. 1. c. 4.

S. Aug. l. 4. de salut. docum. c. 32. S. Greg. l. 1. post. adm. 11.

S. Greg. p. 1. post. adm. 11.

Mat. 12. 19.

Mat. 13. 16.

Mat. 20. 15. Invidi sunt filii & membra diaboli.

S. Bern. ser. 34. de modo bene vivendi. S. Anton. de Pad. serm. in ser. 4. Patch.

S. Th. 3. Villanova ser. 6. post Dom. Pasch.

Chryl. h. 41. in Marc. S. Marc. Cap. 7. c. 1.

Chryl. h. 7. ad Rom.

Tam. c. 112.
eoc. Euang.

Ubi Corn. Jansenius ait: *Invidia quadam contra Dominum concitati, convenientes in unum, consultaverunt inter sese de quadam questione a se Domino proponenda, ut si forte ad eam non aptè responderet, minueretur apud populum admiratio prudentie ejus, & majorem apud populum ipsi consequerentur honorem, & laudem.* Observandum verò est, quod cum laudabilis sit Ecclesiarum ritus, quo eas solet proponere Dominicarum collectas, quæ aliquam habeant cum Evangelio connexionem, oratio in hac Dominica hæc sit: *Da qua sumus Domine populus diabólica vitare contagia, id est, invidiam; quæ a sacris Doctoribus pluribus in locis, ut infra dicitur, sub nomine pestis describitur.*

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Invidia opponitur charitati, ostque cum hujus effectibus incompatibilis.

THEMA.

Charitas non emulatur, 1. Cor. 13. vers. 4.

I Ruditissimus Idiotæ, in eo tractatu, quem de amore Dei composuit, hæc post se verba scripta reliquit: *Quidquid latet, & quidquid patet in divinis sermonibus, & in tota S. Scriptura, dilectio comprehendit, quia scriptum est: Plenitudo legis est dilectio; nam tota lex, imo tota scriptura, aut consilium, aut præcipit ea quæ faciunt ad tuam, & ad proximorum dilectionem.* Imò ipsemet Deus, qui omnis boni, omnis gratiæ, omniumque donorum & virtutum objectum est & centrum, ad charitatem nobis tantò arctius commendandam, semetipsum per divini amoris sui Secretarium, titulo charitatis appellari voluit: *Deus charitas est.* Hoc autem eo præcipue sine dico, quia invidus charitatem expugnat, prostermit, & extinguit; ac proinde Cajetanus super prædicta verba thematis inquit: *Charitas invidiam omnem excludit; atque ideo a contrario sensu nos asserere possumus: Invidia charitatem omnem excludit, quia infallibile est illud S. Paulo à Spiritu veritatis dictatum oraculum: Charitas non emulatur, id est, ut Doctor Angelicus exponit, non invidet, quia scilicet facit cavere invidiam; inde & in Psal. 36. dicitur: Noti emulari in malignantibus.* Idem Angelicus Magister charitatem cum invidia incompatibilem esse his verbis concludit: *Cum per invidiam quis dolet de bonis proximi, directe contrariatur charitati, ad quam pertinet, quod homo diligat proximum, sicut se ipsum.* D. Chrysologus inter alios livoris effectus hunc quoque enuumerat, quod scilicet charitatem violat. B. Laurentius Justinianus in libro de spirituali anima interitu, significanter nobis exprimit damna, quæ invidia operatur in anima, utpotè quæ spirituales tuam vitam à charitate recipit, & conservat, quia axioma est irrefragabile: *Qui non diligit, manet in morte.* Verba autem Justiniani inter alia hæc sunt: *Charitatis fontes exhaurit.* Venerabilis Beda super prædictum textum ita scribit: *Ubi est invidia, amor fraternus esse non potest. Intendat charitas vestra. Qui invidet, non amat; peccatum diaboli est in illo, quia & angelos invidendo dejecit. Cecidit enim, & invidit statim; non ideo voluit dejicere, ut ipse staret, sed ne solus caderet. Tenete in animo, invidiam non posse esse in charitate. Habes aperte cum laudaretur ipsa charitas: Charitas non emulatur.* Idem quoque venerabilis Doctor in Scintillis suis hanc memorat S. Ephrem sententiam: *Invidia manifestat nos charitatem Dei penitus non habere.*

2 Extra controversiam est, quin videlicet sedes charitatis sit in corde Christiani, dicente Apostolo: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum S. qui datus est nobis.* Inimicus ergo infernalis huc omnes suos dirigit conatus, ut hanc nobis de cordibus nostris eripiat. Unde D. Chrysologus ejus nobis dilcooperiens invidias, inquit: *Invidia intestinus hostis, non carnis quatit muros, non elidit septa membrorum, sed in ipsam cordis arietat arcem, & antequam viscera sentiant ipsum, dominam corporis animam predo cepit, & adduxit inclusam.* Alia vitia mysticæ hujus Jerosolymæ muros quatunt, & impugnant: ac verò invidia est tra-

ditor ille, qui intra munitissimam optimèque custoditam cordis arcem latitans, fidemque frangens, animam in manus consignat inimici (prout in discursu præcedenti audistis) inde ejiciendo charitatem, quæ regina, & domina est omnium virtutum; imò & ipsummet Deum profligando. Quamnam existimatis fuisse tesseram, per quam Christus Christianos, acres & non fictos sequaces suos esse agnoscere voluit? Cælestis Legislator apud S. Joannem inquit: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem; in hoc cognoscent omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem; ecce tibi veram veri Christiani tesseram, dilectionem nimirum proximorum; hujus verò antitessera ex parte demonis ordinata, est invidia.*

3 Author operis imperfecti rationem assignat, cur Spiritus Sanctus super Jordanem formam sibi columbæ assumpserit; indeque motivum sibi eruit probandi, quod ubi charitas est, ibi diabólica nidificare nequaquam possit invidia: *Ideo Spiritus Sanctus speciem columbæ suscipit, inquit, quoniam præ omnibus animalibus hæc cultrix est charitatis; omnes enim species justitiæ, quas habent servi Dei in veritate, possunt habere & servi Diaboli in simulatione. Habet enim Diabolus & mansuetos & humiles, habet castos, & eleemosynarios, & jejunos, & omnem speciem boni, quam creavit Deus ad salutem hominum, ipsam speciem & Diabolus introduxit ad seductionem, ut inter bonum & verum, & bonum & simulatum confusio fiat, ut simplices homines qui boni veri, & boni simulati differentiam intelligere cunctò non possunt, dum quarunt bonos Dei viros, incurrant in seductores Diaboli. Solam autem charitatem Sancti Spiritus non potest immundus spiritus imitari. Omnis ergo species justitiæ in impostoribus invenitur, sola autem gratia vera charitatis non invenitur, nisi in solis servis Dei.* Ex quo discursu certam hanc deducere possumus conclusionem, quod ubi invidia est, charitas & amor Dei ac proximorum esse non possit; ac proinde securè, non verò temerè judicabimus, si credamus, quod in anima hominis invidi Dæmon, non verò Deus habitet. Id quod sequens Richardi de S. Victore, proposito nostro congruentissima, confirmat sententia, dicentis: *Invidia non penetrat pectus, quod charitatis perfectione munitum invenerit.*

4 Sanctus Antoninus de hac materia differens, inter alios Dæmonis insultus hunc præcipuum esse dicit, quod videlicet: *Quotidie invidiam suggerendo, conatur fraternam charitatem dissipare; inde Joannes Papa ait: Conatur versutus hostis ab initio ruina sua Ecclesiæ unitatem scindere, charitatem vulnerare, & bonorum operum dulcedinem felle invidiæ inficere, & omnibus modis, quibus potest, humanum genus evertere, & perturbare. Dolet enim satis, & erubescit, charitatem, quam ipse nequius habere, id est, conservare in calis, homines constantes ex lutea materia, possidere in terris. Et tanta est malitia invidiæ ejus, ut cum extentionibus quibus nos infestat, augeatur ei pana accidentaliter inferni, tamen potius eligat sibi illam augeri, tentando nos, ut urere faciat, quam illa carere, desistendo à tentationibus.* Sanctus Thomas ex hac ratione deducit, invidiam ex suo genere peccatum mortale esse, quia directè opponitur charitati: *Dicendum, inquit, quod invidia ex suo genere est peccatum mortale; genus autem peccati ex objecto consideratur. Invidia autem secundum rationem sui objecti contrariatur charitati, per quam est anima spiritualis vita, secundum illud primæ Joannis 3. Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Veriusque autem objectum charitatis & invidia, est bonum proximi, sed secundum contrarium motum; nam charitas gaudet de bono proximi, invidia autem de eodem tristatur.*

5 Revocandum est hic in memoriam, quod de filii prodigi fratre natu majore Evangelium Lucæ refert, qui audiens gaudium festivum, ob fratris sui reditum & resuscitentiam, in domo paterna celebrari, rodente cor ejus invidia, indignatus est contra genitorem suum, illamque musicalium instrumentorum concordiam harmoniacam audiens, in fugam se recepit, idque mirum non fuit, inquit D. Chrysologus, nam invidum fugat

1. Cor. 13. 14.

Aut. Imperf.
1. Cor. 4.
Ubi vero
charitas est,
invidia non
habet locum.

Rich. de S.
Vic. p. 1. in
Cant. c. 12.

S. Anton. 1. p.
ut 1. c. 1. §. 1.
Diabolus
per invidiam
conatur
eliminare
charitatem.

S. Thom. 2. 2.
q. 36. art. 3.

Invidia ex
suo genere
est peccatum
mortale.

Luc. 11. 28.
Fratres filii
prodigi audiens
domum patris
fugam
arripuit, &c
quare.

Chrysol. 1. 4.

Idiota de
amore Dei,
c. 26.

Invidia charitatem, &
charitas omnem
invidiam excludit.

1. Joan. 4. 26.

Cajet. ib.

S. Thom. ib.

Chrysol. 1. 2.

B. Laur. Just.
1. 1. de spir.
su. int.
Damas
invidiam.

1. Joan. 3. 14.

Beda 1. 1. lib.
1. Cor. 13.

Beda scintil.
c. 15.

Rom. 5. 5.
Telle i
Christi, est
charitas
cessa diabolici
invidia.

fugat symphonia pietatis, chorus charitatis illum excludit. Idem quoque S. Doctor ad indiscretam ejus se reflectit querelam, quando apud Patrem lamentatus est, dicens: *nunquam dedisti mihi hadum*. Circa hæc enim verba ita scribit: *Fratri invidus animus, gratus non potest esse patri, & paternæ largitatis memor non est, qui est fraternæ immemor charitatis. Hadum sibi datum negat qui substantia partem totam tempore divisionis accepit. Alcuinus celeberrimus Author, qui Caroli Magni Præceptor fuit, de virtutibus & vitiis differens, atque ad materiam de invidiæ livore descendens, ad nostram instructionem ita scribit: Nihil nequius potest esse invidia, quæ alienis torquetur bonis, & quod ipsa non habet, alios invidet habere: omnibus inimica est bonis invidia. Vbi est invidia, charitas esse non potest, & ubi charitas non est, ibi nihil boni esse poterit. Qui invidet, similis est Diabolo, qui per invidiam hominem de Paradisi felicitate deiecit. Porro juxta B. Laurentii Justiniani discursum nullum vitium charitati magis opponitur, quam invidia; dicit enim: nullum profecto vitium opponitur dilectioni quemadmodum ista.*

6 Sanctus Paulus, Cor. ad reciprocam animaturus dilectionem, sequentem adhibet doctrinam, seu potius similitudinem, inquit: *Id ipsum pro invicem sollicita sunt membra: si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: siue gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra: vos autem estis corpus Christi, & membra de membro*. Porro lex naturæ postulat, quod dum unum membrum vel pars corporis gaudet, alterum non tristetur de alterius bono; sicut v. g. si oculus visum habeat acutum, pes exinde dolere non debet, quia ducem gressibus suis habebit certissimum; & ita de reliquis corporis membris discurre licet. Quæ enim inonstrositas futuras esset, si stomachus contristaretur, quod os solidos habeat dentes ad manducandum cibum, ut illum tantò melius digerere possit vel si pes affligeretur ob capitis sanitatem? eadem verò est invidi deordinatio: *Sumus invicem membra*, & tamen invidus dolet, quod proximus ejus, quem veluti partem sui agnoscere debet, prosperè agat quoad honores, existimationem, & bona temporalia. Sanctus Antoninus hunc Sancti Pauli Textum ponderans, ait: *Experientia docet, si patitur unum membrum, patiuntur omnia membra, non letantur: & contra de exultatione unius membri, omnia gaudent. Si enim caput honoratur diademate, vel alio ornatu, alia membra letantur*. Unde Sanctus Augustinus invidis comminatur, dicens: *Cognoscant omnes invidi, qui de aliorum, etiam si inimici eorum sint, tribulationibus gaudent, quia membra sunt putrefacta, abscissa & mortua, & ideo non habent sensum*. Charitas enim, ut diximus, est quæ vitam gratiæ confert, quæ invidi carent, utpote membra à mystico fidelium corpore rescissa. D. Chrysologus enim ait: *Sicut Deus jungit charitas, à Deo invidia sic sejungit*. Et B. Laurentius Justinianus ait: *Docemur in Scriptura proximum sicut nos ipsos diligere, exemplo amoris membrorum corporis humani. Primum hoc quod unum membrum non invidet alii membro, licet non habeas idem officium: non omnia namque eundem altum habent membra, nec tamen sibi invicem invident; sic nec debet aliquis invidere proximo suo, habenti gratiam quam in se non habet*. Sanctus Augustinus, de invidia ita scribit: *Peccatum fratris ad mortem esse puto, cum post agnitionem Dei, per gratiam Domini nostri Jesu Christi, quis oppugnat fraternitatem, & adversus ipsam gratiam, qua reconciliatus est Deo, invident se facibus agitur*. Ingeniosa est illa à Sancto Thoma à Villanova circa sequentem Apoc. Textum instituta observatio, in quo dicitur: *Et quintus Angelus effudit phialam suam super sedem bestia, id est, inquit: Predicavit contra peccatum invidia, quæ est sedes Diaboli, Isa. 13. sedebo in monte testamenti, id est, superbia; in lateribus aquilonis, id est, invidis*. Quodnam verò in eo latet mysterium, quod Dæmon invidus in lateribus sedeat Aquilonis? cur non ad Austrum sedem suam locavit? Nimirum pars aquilonis frigida, gelida, & omnis expertis caloris est, per quem charitas denotatur: *In lateribus Aquilonis, id est, invidis, inquit idem S. Thomas à Villanova, quod nihil habent de igne charitatis. Et factum est regnum tenebrosum, id est, invidi exacerati sunt*

per invidiam de bonis aliorum, Job. 5. Per diem incurrent tenebras, & quasi in nocte sic palpabunt in meridie, & commanducaverunt linguas suas, per distractionem, quæ est filia invidia, secundum Gregorium, præ dolore habito de aliorum felicitate.

7 Inter effectus charitatis Sanctus Paulus hoc specialiter, & præcipuè enumerat, inquit: *Charitas patiens est, benigna est; charitas non emulatur, non agit perperam; non inflatur, non est ambitiosa, non querit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati; & quidem si diligenter hosc effectus examinaverimus, invidiam omnibus hisce effectibus directè opponi inveniemus. Sicut enim toxicum in omnes venas subito diffunditur, nisi confestim remedium adhibeatur; ita quoque idem facit invidia, quæ, ut Author quidam antiquus optimè dixit, venenum est, & toxicum charitatis. Porro charitas patiens est; qui autem invidia stimulat contra proximum, cor illius repletur rabie, & furore, irascitur bono alterius, indeque injustum concipit odium. Unde Sanctus Bonaventura adversus invidos illa Psalmi verba adducit: *Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet*. Subdit Apostolus: *benigna est*, quia ut Sanctus Gregorius ait: *Pro malis bona largiter ministras*. In hoc enim se prodit calor charitatis, si inimico quis bonum pro malo reddere noverit: Invidia autem contrarium facit, quia ex bono proximi omne malum suspicatur, & quantò major est felicitas, quæ proximus gaudet, tantò majus in corde suo concipit venenum pestilentialis livoris & odii. Pergit Apostolus, dicendo: *Non agit perperam*. Invidia autem, ut in primo Discursu probavimus, omnis malitiæ est receptaculum & centrum. *Facit homines penitus immisericordes*, inquit S. Bonaventura, sicut patet in Cain, qui ex invidia non pepercit Abel fratri suo innocenti. Sicut patet etiam in filiis Jacob, qui invidia stimulante non pepercerunt Joseph innocenti; sicut patet etiam in Judæis, qui non pepercerunt Christo innocentissimo; cujus causa fuit invidia, ut patet in Mattheo, quia Pilatus sciebat, quod per invidiam tradidissent eum. Est & alius charitatis effectus, quia scilicet non inflatur. Humili enim non displicet bonum alterius, imo de illo haud secus, ac proprium esset, gaudet; cujus contrarium facit is, cujus cor livore plenum est. Doctrina est Sancti Bernardi, dicentis: *Invidia duplices evomit flammæ. Modo illum urit, qui meliori invidet in id quod ipse non est; modo illum afficit, qui quemlibet consimilem dolet sibi esse aequalem. Ut hac discernere habeas, ista do tibi indicia. Superbia rubet, xenodoxia alget, invidia palle: furor igneus in superbis ex indignatione, candor in hypocritis ex simulatione, pallor in invidis ex nimio dolore. Præterea charitas non est ambitiosa; invidia autem, ut in secundo Discursu probavimus, superbiæ genuinus est partus. Charitas non querit quæ sua sunt: Nam, ut Sanctus Augustinus ait: *Quanto magis regnum cupiditatis destruitur, tanto regnum charitatis magis augetur*: invidia autem non solum omne bonum quod videt in aliis, desiderat, verum etiam illud totaliter sibi adsciscere proximumque illo privare concupiscit; tolerare enim nequit, quod aliquis sit eo superior. Unde Sanctus Ephrem in capite, cui titulus est: *De eo qui ab invidia & emulatione alienus est*, ad discernendam animam, quandam ab hac pice immunem, sequens tradit indicium: *Qui ab hoc morbo alienus est, inquit, nunquam aliorum profectum cruciatur; de honore alterius non turbatur, neque de dignitate dolet; cunctos enim se meliores præstantioresque ducit, indigniorem se aliis, omniumque infimum reputans: gloriam propriam non querit, non sectatur honores, gaudet cum gaudentibus, adjuvat proficientes, & cum præclare incedentibus exultat, & bene beateque viventes laudibus celebrat. Sequitur apud Apostolum: *Non irritatur*: Invidus autem non solum irritatur, sed & in rabiem agitur. Unde Sanctus Cyprianus hominem invidiæ livore agitatam ita describit: *Hinc vultus minax, torvus aspectus, pallor in facie, in labiis tremor, stridor in dentibus, verba rabida, effrenata convitia, manus ad cadis violentiam prompta, etiamsi a gladio interim vacua, odio tamen furata mentis armata. Præterea charitas non cogitat malum, qui enim****

Invidia contrariatur omnibus effectibus charitatis, à S. Paulo enumerata.

Holcomb. in Sapienz. lect. 19.

S. Bonav. cap. 6. Sap.

S. Bonav. in dict. salut. de 1. c. 7.

S. Bern. de ord. vita.

S. Aug. l. 1. de doctr. Christ. c. 10.

S. Ephrem de virt. & vitiis.

S. Cyp. de zelo.

Alcuin. l. de virt. & vitiis c. 12.

S. Laur. Just. mod.

1. Cor. 12. 26.

Invidiæ malignitas declaratur similitudine membrorum humani corporis.

1. Am. 1. 5. 1.

S. Aug. l. 17. de append. de divit.

D. Chrys. l. 4.

S. Laur. Just. de lig. vitiis c. 17.

S. Aug. ser. in mont. c. 11. Invidi designatur per Aquilonem frigidum.

S. Thom. à Villan. ib.

enim veram habet charitatem, non judicat, nec suspicatur malum de fratre. De invidio autem Sanctus Antoninus ait: *Oriuntur ex invidia judicia temeraria; unde Hieronymus: O invidia primum tui mordax. Quidam (proh nefas) nomine Christiani, relicta trabe propriis in oculis, in alieno festucam querunt, scilicet male judicant de parvis defectibus aliorum.* Glibertus Abbas inquit: *Invidiam animam non potest intrare estimatio bona; quare? quia livor dum privatam excellentiam cogitat, alienam obscurat.* Charitas insuper non gaudet super iniquitate, qui enim veram dilectionem fraternam in corde suo habet, hunc fratris iniquitas non lætificat; invidus autem de alterius miseriis exultat, & specialiter quanto sunt deplorabiliora, qualia sunt illa quæ animam offendunt. Denique charitas congaudet veritati: Invidia autem, ut experientia docet, & æmulation, veritatem frequenter impugnant, eique contradicunt; unde Poeta ille cecinit: *Qui velis ingenio cedere rarus erit.* Sanctus Antoninus scribit, quod Philosophus quidam ex invidia volens extinguere nomen & scientiam alterius, aliam opinionem inveniebat oppositam alterius sententia, quam etsi animo non sensiret, tamen persuasionibus aliquibus probare niterebatur. Hinc aliqui dicunt, Aristotelem motum fuisse, ad comburendum libros Platonis sui Magistri quos potuit, & postea ad impugnandum eum.

DISCURSUS X. ARGUMENTUM.

Invidia propria est hominum vilium & pusillanimum, estque macula ignominiosa hominis: variæ quoque adducuntur contra invidos, animalium abjectorum & foetidorum similitudines.

T H E M A.

Parvulum occidit invidia. Job 5. vers. 2.

I Sordida hæc invidiæ macula non coinquinat præterquam viles & abjectos homines, ignominiosamque humani generis faciem; ideo Job ait: *Parvulum occidit invidia.* Et Guerricus Abbas, dignus Sancti Bernardi discipulus, in sermone quodam, operibus Sancti Bernardi inserto, ait: *Hæc est illa, quæ non magnos, sed parvos semper torquet, dicente S. Job. Parvulum occidit invidia.* In eo enim quod aliquis alicui invidet, minorem se ostendit ei cui invidet. Et quidem si verba hæc proportionaliter ad vilipendia, quibus alii sacri Doctores hoc vitium depinxerunt, comparemus, parum nimis sanctum hunc Abbatem dixisse reperiemus: D. Chrysostomus enim in quadam homilia expressè ait: *Perdiscendum tibi est turpissimum flagitium esse invidiam.* S. Prosper l. 3. de vita contemplativa in vituperium invidorum inquit, quod *pleni sunt sordium.* Sanctus Thomas de Villanova in sermone quodam de conciliabulo ad inferendam Redemptori mortem, à Judæis livore stimulatis congregato, ita DEUM orat: *DEVS nos liberet à tam malo, & ignominioso vitio.* Est enim spurcities quædam quæ non nisi homines maximè abjectos & abominandos, ac undique ignominia dignissimos afficit, & contaminat. Unde Petrus Blefensis ait: *Nunquam invidisses, si qua tibi inesset generis, mentisve nobilitas, quia testimonio Poeta, livor iners vitium, mores non exit in altos; utque latens ima vipera serpit humo.* Romani qui universo dominabantur mundo, à sacra Scriptura, prout libro 1. Machabæorum legitur, ex eo vel maximè laudantur, quod ab hac macula prorsus liberi fuerint, & immunes; unde in cunctis seculis nobilitas & magnanimitas eorum omnibus in admiratione fuit: *Committunt uni homini Magistratum suum per singulos annos, dominari universe terre sue, & omnes obediunt uni, & non est invidia, neque zelus inter eos.* Invidi porro invidendo nihilum suum agnoscunt, sunt enim in veritate debiles, iisque quos livores prosequuntur, longè inferiores. Unde Sanctus Gregorius super prædicta verba ita scribit: *Invidere non possumus, nisi eis, quos nobis in aliquo meliores putamus. Parvulus ergo est qui livore occiditur, quia ipse sibi testimonium perhibet, quod & minor sit,*

cujus invidia torquetur. Hinc est quod hostis callidus primo homini invidendo surripuit, quia amissa beatitudine, minorem se immortalitate illius agnovit; hinc est, quod Cain ad perpetrandum fratricidium corruit, quia despecto suo sacrificio, prælatum sibi infrenavit, cuius Deus hostiam accepit, & quem meliorem se esse exhorruit, & ne utrumque esset, amputavit. Ilipsum quoque exemplificat in Elau, qui contra Jacob invidia armatus fuit; & in fratribus Josepho invidentibus, & in Saule contra Davidem æmulante. Sanctus Thomas de Villanova ait: *Invidia est vitium infame, & vile, non cadit in animum generosum, parvulum occidit invidia, nam invidendo se abjectum & defectuosum esse ostendit.* Porro invidos inertes esse, ignavos, & pusillanimes, Sanctus Thomas Doctor Angelicus pariter asserit, ejusque hanc reddit rationem: *Quia omnia reputant magna, & quidquid boni alicui accidat, reputant se in magno superatos esse; unde Job 5. dicitur: Parvulum occidit invidia; & Gregorius dicit in 5. libro Moralium, quod invidere non possumus nisi eis, quos nobis aliquo modo meliores putamus.* Unde convincitur, quod invidus non solum sit vilis in oculis aliorum, verum etiam sibi metipsum in conceptu & estimatione propria vilescat, quia enim cui invidet, se superiorem esse semper judicat. Sanctus Antoninus vitium hoc proinde feminile, imbellem debileque & imperfecto sexui proprium esse affirmat, dicens: *Mulieres quia plerumque sunt pusillanimes, inanis gloria cupide, quia reputant magna quæ parva & vilia sunt, ut pulchritudinem, ornatum, tripudium, secunditatem, & hujusmodi, ideo de facili individuetur uni alteri.*

2 Porro similitudines quas SS. Patres adducunt, ad declarandam invidiæ deformitatem, omnes sordidæ sunt & viles. Quis enim est qui nesciat quàm sit veipertilio abjectus & abominabilis? huic autem invidia ab eodem Sancto comparatur, dum ait: *Similis est invidia veipertilioni, quod animal non potest videre lumen diei, sed amat tenebras noctis; sic invidi prospera hominum videre non possunt, sed tantum adversa, de quibus gaudent, ubi dolere deberent.* Sanctus Basilus aliam adducit similitudinem, à vulture desumptam: *Quemadmodum, inquit, vultures ad graveolentia feruntur, multa præta, multos juncidos, & odoratos locos prætervolantes. Lividus enim tunc vel maximè gaudet & lætatur, quando proximum suum sub calamitatibus fatiscentem conspicit. Unicam expectat à malo refocillationem, inquit Sanctus Basilus, sic ubi videat aliquem ex his quibus invidet, ruentem.* Eandem quoque considerationem habet D. Chrysostomus, dum ita scribit: *Neque ullum solatis genus reperire est, cuius ope, atque adjumento furorem compescas; uno duntaxat excepto, nempe ut ei qui prosperis rerum successibus nititur, calamitas aliqua accidat.* Abominabilia prorsus & vilia æstimantur ab omnibus animalia illa, quæ ex humanis excrementis nutriuntur & saginantur: talis autem bestia est invidus, qui ejus cui invidet, saturatur miseriis, vitiis, pravis qualitatibus, & pessimis moribus; à quibus nos Clemens Alexandrinus his verbis dehortatur: *Ceterum ne forte sicut vultures unguenta abhorreamus. Bellovacensis auctoritatem adducit Sancti Gregorii, super illa verba Jobi: Putredo ossium invidia, ita scribens: Qualiter invidia sit putredo ossium, patet, quia invidus ita corruptus est, ut ei sententia redolent, & redolentia fateant, amara sunt ei dulcia, & e converso; unde similis est infirmanti, cui etiam boni cibi sunt contrarii; quia sicut mundas omnia munda sunt, ita invidis omnia sunt immunda.* Sanctus Gregorius Nyssenus quoque ad hoc nobis vitium declinandum, vulturum similitudinem his verbis adhibet: *Invidus malis proximi felix est, felicitate aliorum dolet, calamitatibus gaudet. Vultures enim quæ cadaveribus pascuntur, unguento necari ajunt; videtur enim ipsorum natura putridum ac purulentum amare. Quando huic morbo subiectus est aliquis, amicorum commodis quasi unguento tabescit, & si quid calamitosi incidisse proximo intellexerit, illico advolat, rostro invadit adunco, quo, si qualatent, distrahitis atque dissipat, & in medium proponit omnibus. Quod si enim non nemo aliquod commiserit fragilitatis peccatum, vel defectibus obnoxius sit occultis, quibus publicè macu-*

S. Am. lib. 4.

Gillb. cit. ab Hugo Card. l. Cor. 13.

S. Am. lib. 5.

Generosi, non sunt invidi. S. Thom. à Villanova.

S. Thom. 2. 2. q. 16. art. 1.

S. Anton. l. 9. de vit. c. 1. §. 2.

Invidi comparantur rebus sordidis & vilibus. S. Ambr. lib.

Guerr. Ab. in die Purif. Invidia est vitium hominum, & abjectorum.

D. Chryf. h. 4. in Mat.

S. Prosper. de vita contempl. l. 3. c. 9. S. Thom. à Villanova Fel. 6. post Dom. Pass.

Petr. Blef. ep. 71.

1. Mach. 8. 16.

S. Greg. l. 1. mor. c. 14.

S. Basil. h. de invid.

D. Chr. h. 27. in 1. ad Cor. Invidus est abominabilis bestia, quæ nutritur excrementis humanis.

Clem. Alex. l. 2. Pedagog. c. 1. Bellovac. spec. mor. l. 1. p. 4. dist. 1.

S. Greg. Nyss. lib. de vita Moysis.

lari potest, invidus illa infallibiliter manifestat, & ejus infamia gaudet.

3 D. Chrysostomus invidos porcis immundis similes esse dicit: Quia quemadmodum porcus luto, & Demon pernicie nostragaudet, ita hic quoque proximi latatur malis; ac si quid triste accidis, tunc resocillatur ac respirat. Et in homil. 41. super S. Matthæum, quasi idiplum repetit, dicens: Quemadmodum sues lutose immunditia, & Demones nostris damnis latantur, sic invidi calamitate proximorum exultant. Plutarchus quoque, licet Author gentilis, inter alios recenseri meretur, qui sequentem pulchram adducit similitudinem: Sicut acanthides maxime adultis vi frugibus, & rosas florentibus incumbunt, ita invidia maxime adoritur bonos, & ad virtutem proficientes, atque gloriam. Quis autem ignorat, hæc animalia inter vilissima & contempnibilissima ab omnibus haberi? Aptior autem est similitudo quæ a busonibus defumitur, quam Albertus Magnus his verbis memorat: Quanta hominum gaudia sunt, tanti invidiorum gemitus. Tales signantur per busones, qui moriuntur de floribus vinearum.

4 Richard. de S. Viç. de inordinata hac passione differens, sequentem adducit Textum Danielis cap. 7. Et ecce bestia alia similis urso; Et subdit: Est autem ursus, ut omnes novimus, animal deforme, & quod in locis remotis & abditis soleat habitare, & in hoc ipso formam gerit invidia; nam & ipsa quidem, utpote sæditatem suam erubescens, semper studet latere. Ursus autem est animal maliciosum & sævum, & forte ejusmodi est invidia vitium. Invidia est odium felicitatis aliena, & quid magis maliciosum: quid itaque aliud est invidia, quam lucifuga & tenebrosa malitia? Invidentia autem est malitia servens & in occulto sapiens. Est autem ursus animal inquietum valde, ita ut ad stipitem ligatus, nunquam pene desinat, vel in circuitum pergere, vel pedibus fixis, caput nunc in hanc nunc in illam partem jactitare, & in hoc habet formam, non modo invidia, sed invidentia quæ invidum nullo pene momento finit requiescere. Quod si oculis ursi laminam aliquam auream & resplendentem opposueritis, oculorum ejus aciem subito obfascari & obtenebrari compertis, quæ proprietas aptissime convenit homini livido, qui ex aliena felicitate conturbatur, cui proinde dicitur: An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?

5 Canes, ut experientia docet, hunc habent naturalem instinctum, quod scilicet de sociorum malo lætari soleant; id quod aliis animalibus, quantumvis crudelibus, & ferocibus nequaquam contingit. Quamprimum canis aliquis baculo vel lapide percussus ad terram prosterntur, subito alii gaudentes eundem aggrediuntur, ut eum strangulent & dilacerent, cum tamen natura unumquodque animal ejusdem speciei individuum diligere soleat; unde D. Chrysost. hunc format discursum, inquiens: Perspicuus furor est prosperis aliorum rebus tangi. Hoc furentium canum est rabieque laborantium. Hanc quoque pessimam propensionem magno damno nostro in invidis experimur, qui videntes aliorum calamitates, non solum inde gaudent, sed etiam quoad possunt easdem augere fatagunt.

6 S. Basilii invidos insuper muscis similes esse dicit: Musca, inquit, sanas corporis partes præservolans, & ad ulcus festinant, sic invidi, visa splendoris, & recte factorum magnitudines ne aspiciunt quidem, in marcida vero & puerida irrunt. Omnium verò aptissima est illa comparatio, qua multi sacri Doctores invidos scarabæis assimilant. D. Chrysost. ait: Sicut Scarabæi aluntur stercore, ita etiam isti alienis adversitatibus. Hanc quoque similitudinem Clemens Alexandrin. tangit his verbis: Sicut Scarabæi hoc enim rosaceo unguento delibatos mori inquirunt. Sic quoque qui cor livore plenum habet, ex aliena felicitate, præ nimia pœna moriturum se esse censet. Habemus hujus exemplum in terminis in Juda, de quo tamen priusquam loquar, examinemus prius si placet Textum illum Apost. in Epist. 2. ad Cor. ita scribentis: Deo autem gratias qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitie sue manifestas per nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus Deo in iis qui salvifunt, & in iis qui pereunt, aliis quidem odor mortis in mortem, aliis autem odor vite in vitam. Sicut enim homo justus de bono alterius haud secus, ac proprio gaudet; gaudet, inquam, cum gaudentibus, sicut cum

Manji Bibl. Prad. Tom. II.

flentibus, ita invidus ex bono & felicitate alterius, venenum livoris, quod ei mortem adsciscit, haurit: Odor mortis in mortem. Quemadmodum Apostolo accidit Traditori, qui impudenter adeo contra effusum à Magdalena super celestis Magistri sui caput, unguentum murmuravit, attestante his verbis Script. Dixit unus ex discipulis ejus Judas Iscariotes: quare hoc unguentum non veniit trecentis denariis, & datum est egenis? ut quid perditis hæc? Cujus unguenti fragrantiam exprefusus S. Joannes, inquit: Domus repleta est ex odore unguenti; hicque odor suavissimus in domo, id est, in Dei Ecclesia, usque in seculorum finem spirabit, dicente Christo: Opus bonum operata est in me; Amen dico vobis, ubicunque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam ejus. Ecce igitur quàm verum sit, quod aliis odor vite in vitam (quemadmodum in Maria Magdalena adimpletum fuit) aliis sit odor mortis in mortem, quod in Juda verificatum vidimus, de quo immediate subjungit S. Marth. dicens: Tunc abiit unus de duodecim qui dicebatur Judas Iscariotes ad Principes sacerdotum, & ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? Causamne dignoscere capitis hujus tragœdiæ? Eam paulò ante insinuavimus ex S. Paulino, quia scilicet Judas invidia ardebat in Christum, & livore; invidiorum autem proprietas est, ut suo loco dicemus fusiùs, detrudere & murmurare contra personas quibus invident.

7 Scarabæo proprium est stercorebus ali, unde & juxta Aristotelis doctrinam ad rosæ odorem expirat. Ecce vobis aptissimum invidi prototypum, de quo Sanctus Chrysostomus ita scribit: Quemadmodum Scarabæi alieno stercore, sic invidi adversa aliorum fortuna nutriuntur, cum sint communes humano generi hostes, atque inimici. Ad quod idem intentum S. Anselm. in dicti Apostolici Textus Commentario ita scribit: Paulus Apostolum bene agentem, bene viventem, justitiam verbo prædicantem, opere demonstrantem, Doctorem mirabilem, fidelem dispensatorem, fama usquequaque diffeminabat; quidam diligebant, quidam invidebant; illi qui diligebant, bono odore vivebant, illi qui invidebant, bono odore peribant; ideo perirentibus non malus odor, sed bonus erat, inde enim magis invidebant, quia tam bona gratia prævalebat, nemo enim invidet miseros. Et S. Bernardus inquit: Nulla virtus est quæ non habeat contrarium invidia malum, sola miseria caret invidia. Quare? quia nemo invidet misero. Nihilominus licet nullus misero invideat, certissimum tamen est, quod invidus felicem aliquem & fortunatum miseris implicari videns lætetur. Multi equidem Martyres intolerabile fœtoris Martyrium atque tormentum subire pro fidei Christianæ confessione; ita S. Marcellus, ut in lectionibus ejus habetur, loci sæditate afflictus, obdormivit in Domino. Eidem supplicio subjacuit S. Leocadia Virgo Toletana. Sed quis unquam inter narcissorum, liliorum, rosarumque fragrantiam in spasmos incidisse legitur mortales? Soli invidi bono virtutis & felicitatis alienæ odore torquentur, ex eodemque spirituales animarum suarum contrahunt mortem. Quam veritatem magis solidare nititur S. Augustinus verbis sequentibus: Non dixit: Bonus odor in his qui salvifunt, & malus odor in his qui pereunt sed quod ad nos attinet, bonus odor sumus & in iis qui salvifunt, & in his qui pereunt. Salvum fieri hominem bono odore, non est improbabile neque incredibile. Perire autem hominem bono odore quæ ratio est? Moxque S. Pauli subnectit exemplum, inquiens: Ecce ipse Paulus prædicabat Evangelium: multi qui illum amabant, bono odore salvabantur, qui illi invidebant, bono odore peribant; ideo & perirentibus non malus odor, sed bonus odor. Tandemque illo à nobis adducto S. Anselmi concludit asserto, inquiens: Quanto magis videbant in gloria prædicationis Evangelis & in vita inculpabili, tanto magis invidia torquebantur & occidebantur bono odore.

8 Accommodatissimam aliam invidi similitudinem Bellovacensis adducit verbis sequentibus: Est invidia vitium venenosum, quod primo ipsum invidentem inficit, deinde venenum suum circumquaque diffundit; sicut aranea quidquid fugit, in venenum convertit, sic invidus omnia bona proximorum in deteriorem partem interpretando corrumpit. Ex eodem flore apes mel, & aranea fugit venenum; ita quoque anima iusta ex bono &

Fff fell-

Patet in In-
da prodrom.
Joan. 11. 6.

Man. 30. 9.

Scarabæi
nutriuntur
stercore, &
moriuntur
odore rosæ.
Aristot. de
Mirab. c. 140.
D. Ch. h. 41.
in Mart.
S. Ansel. lib.
2. Cap. 2.

S. Bern. 2. 14.
de modo boni
vivendi.

S. August. in
PC. 44.

Bellov. Spec.
mor. l. 3. p. 4.
di. 1.
Invidia est
vitium pro-
prie veneno-
sum.

Invidi com-
parantur
porcis.
D. Chrysost.
1. 4. ecloga
de invidia.
Item h. 41.
in Mart.

Plut. de
invid.

Invidibus.

Ab. Magn.
apoc. 16.

Richard. de
S. Viç. p. 1.
l. 4. de crud.
hom. innot
et.

Ursus.

Man. 30. 11.

Canes.

D. Ch. h. 37.
in 1. ad Cor.

Musci.
S. Basil. lib.

D. Chrys.
ecloga de
invid.
Clem. Al. lib.
Scarabæia.

1. Cor. 1. 14.

Rom. 1. 18.

S. Bonav.
compend.
Theol. verit.
l. 1. c. 16.S. Cyr. de
sci. & invid.Ejus veneno
magis pesti-
ferum est,
quam ullius
serpentis.Alcuin. l. de
vit. & vit.
c. 12.S. Zeno serm.
de livore &
invid.

felicitate proximorum fructum haurit, quia diligenter *DEVM* omnia cooperantur in bonum; contra autem invidus suum inde cor livore odioque replet, de bono tristis alieno; quam veritatem S. Bonaventura his clarè succinctèque insinuat verbis: *Sicut bonis mala cooperantur in bonum, ita invidis bona cooperantur in malum; unde tales aurum convertunt in cuprum, gemmas in lutum, granum in paleam, vinum in aquam, mel in fel, diem in noctem, balsamum in sterquilinum, electuarium in venenum.* Hinc & Sanctus Cyprianus in Tractatu de invidia, in hoc idem vitium sequenti invenitur discursu: *Quæ cogitationum tabes, pectoris quantæ rubigo, zelare in altero vel virtutem ejus, vel felicitatem, id est, odisse in eo vel merita propria, vel beneficia divina: in malum proprium bona aliena convertere, aliorum gloriam facere suam penam?* Nullus serpentium, quantum novimus, pestiferum adeo in se recludit venenum, ut ipsemet eodem enecetur; solus invidus omnibus est pestilentior serpentibus, se proximumque suum simul interimens, quia qui non diligit, *manet in morte.* Tandem Alcuinus & ipse de invidio tractans, ait: *Quid infelicius est homini, quam alterius bonum, suum esse supplicium? omnis invidus animo torquetur; unde igitur bonus proficit, inde invidus contabescit.* De flore namque virtutis alienæ invidus venenum haurit animæ propriæ. Quod deforme hominum genus Sanctus Zeno nobis depingens, inquit: *Abstrusior his oculus, obscuriores genæ, demissum & triste supercilium.*

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Detractionem invidiæ partum esse docetur, quæ bonam alterius famam dilacerat & diminuit.

THEMA.

Locutus est mutus, & admirata sunt turba; quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub Principe Demoniorum ejicit Demonia. Luc. 11. v. 15.

Detractio
est proprium
invidorum
vitium.S. Bonav. in
Luc.
Alb. M. lib.

Cajet. in.

Invidi calu-
mniosi sunt,
& bonum
convertunt
in malum.

I CUM Salvator noster in conspectu totius populi Dæmonem ingenti cum admiratione à corpore cujusdam obsessi in fugam egisset, eique loquendi restituisse facultatem, invidi Scribæ & Pharisei, ad obscurandam tam insignis miraculi gloriam, & ad Salvatorem nostrum infamandum, sceleris & maledica ora sua in calumnias laxarunt, objicientes ei, quod in virtute Beelzebub spiritus malignos ejiceret. Quodque fiebat à Spiritu S. inquit S. Bonaventura, attribuebant spiritui maligno. Sed ut Albertus Magnus ait: *Excaciper invidiam hac dixerunt, & erraverunt; excacavit enim illos malitia eorum.* Idipsum quoque S. Bonaventura confirmat, inquiens: *In hac blasphemiam prorumpabant ex invidia.* Idem quoque Seraphicus Doctor observat, quod S. Mater Ecclesia, dum in Dom. 3. Quad. hanc in Evangelio prælegit historiam, eodem quoque tempore in officio divino recitari ordinaverit venditionem Joseph, à stimularis per invidiam fratribus suis factam; *Sicut enim fratres Joseph ex invidia vocaverunt eum inventorem somniorum, sic & isti dicebant CHRISTVM invocantem Demonum.* Et quidem notandum est, quod eodem tempore quo mutus linguam suam laxavit ad reddendas benefactori suo laudes, lividi & maligni Pharisei os suum ad DEUM pro viribus diffamandum, eique detrahendum aperuerunt: *Facientes Iesum non solum virum malum, ut inquit Cajetanus, sed pessimum magum, divinaque opera fingunt Diabolica.* Detractio enim est vitium invidiæ connexum, siquidem lividi maledici sunt & calumniosi. Nam ut B. Laur. Justinian. ait: *Frequenter face amulationis & invidiæ livore quorundam accendit animos. Repleti autem hujusmodi Diabolica malignitate, & invidiæ sagitta transfixi, profectum fratrum suorum proprium judicant detrimentum.* Propterea instigante livore, detractionibus lingua habenas laxans, & vitam proximorum murmurationibus dilaniare non cessant, observant gressus, verba discutunt, & mores illorum quibus invident, semper dijudicant, eorum derogant devotionibus, eorum virtutibus lacerantur, eorumque bonis operibus affliguntur.

Richard. de S. Victore de eruditione interioris hominis differens, & ipse hoc vitium detractionis invidiæ affine esse, his verbis asserit: *Familiale est invidiæ alienam vitam rodere, & morsibus obtreptionum lacerare.* Invidi enim bonam opinionem, & estimationem virtutis, & operum insignium æmulorum suorum tolerare nequeunt, ac proinde eadem, quoad possunt, depravate satagunt. Unde Petrus Blesensis ait: *Ecce quomodo invidia mel intoxicat, & dum aliena virtute torquetur, bonum quod apud se non invenit, malitiose depravat.* Opinionis enim aliene dispendium, suæ famæ reputat lucrum, totumque sibi detrabi credit, quod ad tientos vicine bonitatis accedit. Et hæc est causa, cur maledicus linguas suas ad derogandum bono æmulorum suorum nonnisi exacuat.

2 Observandus est ille Actuum Apostolicorum contextus, in quo S. Lucas persecutionem refert, qua Synagoga Protomartyrem S. Stephanum exagitavit. Et primo quidem dicit Evangelista: *Stephanus autem plenus gratia & fortitudine, faciebat prodigia, & signa magna in populo.* Vix autem S. Stephanum hoc modo in miraculis, in sanctitate, in æstimatione populi tam eminenter depinxerat, cum ecce immediate prosequitur disputationem, quam ingressus est cum multis, qui ex ejus sapientia obstupescit & convicti fuerunt: *non enim poterant resistere sapientiæ & spiritui, qui loquebatur.* Porro idem Evangelista statim subjungit: *Tunc submiservunt viros, qui dicerent, se audivisse eum dicentem verba blasphemie in Moysen, & in DEVM.* Ubi singulariter observanda sunt verba illa: *Tunc submiservunt viros &c.* Quia quando circa sanctitatem, doctrinam, miracula, & quævis alia, tam factis, quam verbis fuerit convicti, adeo ut dubitare non possent, quin Deus hæc omnia in eo operaretur, tunc operæ pretium fore æstimant, si famam ejus per impossuras & falsa testimonia obscurarent, efficerentque, ut tanquam blasphemus omnibus abominabilis fieret: *Tanta enim res est invidia, inquit D. Chrysostomus, stultos efficiens captos, ut neque contineantur quæ vident.* Unde Sanctus Antoninus ait: *Hieronymo propter famam ejus celebrem ex translatione optima Scripturarum, multi ex invidia detrahebant, & calumniabantur.* Gregorius etiam magnos habuit æmulos suos, qui post mortem manus posuerunt ad comburendum libros suos, sed obstitit Petrus præclaro miraculo. Sanctus Thomas de invidia disputans, & ipse detractionem invidiæ abortum esse agnovit, dum ait: *In conatu invidiæ est aliquid tanquam principium, & aliquid tanquam terminus. Principium quidem est, ut aliquis diminuat gloriam alterius, vel in occulto & sic est susurratio; vel manifestè, & sic est detractio. Medium autem est, quia aliquis intendens diminuerè gloriam alterius, aut potest, & sic est exultatio in adversis, aut non potest, & sic est afflictio in prosperis. Terminus autem est in ipso odio, quia sicut bonum delectat & causat amorem, ita tristitia causat odium.* Hac de re Alcuinus, utpotè dignus Venerabilis Bedæ discipulus, diu ante Doctorem Angelicum in hæc verba scripserat: *De invidia sive invidio, qui ab invidendo alterius felicitati dicitur, nascitur odium, susurratio, detractio, exultatio in adversis proximi, afflictio autem in prosperis.* Idem quoque Textum quendam S. Pauli ponderans, ulterius dicit: *De hac Apostolus comminatur, dicens: Qui odit fratrem suum, homicida est, & qui invidet, in tenebris est, & in tenebris ambulat.*

3 Sanctus Ephrem in ea est opinione, quod ab hac pessima radice etiam horrenda homicidia deriventur. Etenim in capitulo, cui titulus est: *De eo qui obnoxius est invidia & emulazione,* ita scribit: *Grave, & pestiferum est invidia venenum; unde detractiones, odia, ac eades pullulant.* Nam ut in primo discursu diximus, peccatum hoc in serpente omnium aliorum venenosissimo, Basilisco videlicet, cujus solus aspectus intoxicat, adumbratur. *Invidus nemini parcat,* inquit Sanctus Thomas à Villanova, *sic detrahit amico, sicut inimico; unde bene comparatur Basilisco, qui solo visu occidit, habet enim visum fascinantem & oculum venenosum: Si te videris letum, & prosperum, statim detractionis virus ostendit, etiamsi eum genueris, neque scies effugere.* In cap. 16. Apocal. legitur, quod septem Angeli, ministri iræ Dei, phialam

Richard. de
S. Victore
l. 1. c. 9.Petr. Bles.
op. 100.Act. Ap. 6. 2.
patet hoc
clare in per-
secutionibus
S. Stephan.Chrys. h. 11.
Act. Ap.S. Anton. p. 2.
tit. 3. c. 1.
Describitur
invidia fun-
damentum ab-
diti.S. Thom. 2. 2.
q. 86. art. 4.Alcuin. l. de
div. off. c. 13.S. Ephr. l. de
virt. & vit.
Ex invidia
oriuntur
horrenda
homicidia.S. Thom. 2.
Villanova
Fet. 4. post
Dom. Paul.

Apoc. 16. 19.

S. Aug. 27. 44.
in loan.

Job 19.
Omne bonu
quod invid
us videt in
proximo, in
terpetatur
in malum
suum.

Blanc. Just.
de iper.
mises en
œuvre.

2.2nd de
list.

S. B. Gillette Jr.

S. Epleura

Bellev. Spec.
Mor. 1.5.2.4
dist. 1.

**S. Prosper, de
vita conscript.**
l. j. ca.

**Probatum in
miraculo
casi nati.
Joan. 9. 12.**

1022. 9.24.
 1023. 9.16.

**Hugo Card,
Lic. S.B.**

Invidi inſe-
muſcarum,
non ſanam,
ſed putridā
partem cor-
poris inſe-
ſtantium.
S. Zeno ſer-
mo de livore.

**Invidi in ore
mel, in corde
feri venena.**

1. Reg. 17. 18.
Hoc probatur
tunc ad lon-
gum ex in-
vidia saul
contra Da-
videm.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 84

4- Tired. 9-4
in 1. RSE.

1.2.2.16.17

Rup. Ab. l. 1.
in c. 1. Act.

ait: *Omniaque de David in laudem dixisse videtur, in odium ejus dixisse dicitur, quia volebat inimicitia causa, & invidia livore, ut ad Saul venires, quatenus ibi qualibet occasione necaretur.* Dum aliquando David, ad alleviandum Regis dolorem, pro more suo in cythara luderet, Saul lanceam, ut eum occideret, in parietem impexit; sed ut suum protinus occultaret livorem, Daemonem impietatis authorem fuisse perhibuit, ideoque ipsum e domo paterna ad quam confugerat, revocavit. Hinc Lyranus inquit: *Saul revocavit eum, fingens quod non fecisset ex proposito, nec ex odio, sed nesciens quid faceret, agitur a Demone.* Ast postquam variis in occasionibus suum contra eum manifestasset, a livore procedens odium, inque mortis periculum precipitasset saepius, David implacabili huic se subducere volens persecutioni, se recepit in Geth. De qua Davidis ad Achis Regem, nec non de alia Jacobi fratrum Esau odium declinantis fuga, S. Hieronymus ad virginem Eustochium ita scribit: *Malens uterque hostibus, quam invidis subjacere, Goliath namque quem David cum Philistaeis prostraverat, natus erat in Geth, & insuper Achis juratus erat Davidis inimicus, utpote qui ipsum variis in praeliis acriter exercuerat, fortissimosque multos illius prostraverat milites, irreparabilia denique damna statibus illius intulerat, praeterquam quod ritum & religionem observaret contrariam; qualiter itaque apud eundem securitatem sibi spondere potuit? Omnem nobis difficultatem verba submovent Hieronymi dicentis, satius esse, ut quis sub virga degat inimici, quam sub oculis invidi.* Veruntamen hoc non obstante Davidem apud Achis non omnino sine metu fuisse, sacra attestatur Historia, dum ait: *Extimuit valde a facie Achis.* Sed quenam, obsecro, metus hujus causa fuit? Num forte datam sibi ab Achis fidem suspectam habebat? Glossa metus hujus assignat rationem, dum ait: *Ne invidia motus aliquid mali machinaretur.* Ex verbis namque sacri Textus clarè deducitur, quæ timendi motiva habuerit David; subditur enim: *Posuit autem David sermones istos in corde suo, & extimuit.* Quinam autem hujusmodi fuerant Davidem percellentes discursus? Num forte consiliarii status Regi ex politica quadam agendi methodo persuaserant, ut Davidem occideret? Nequaquam; imò ratio status, exigit, ut Principes benignè excipiant illos, qui alibi inimicorum magnatum gratia exciderunt & eisdem confugiunt, ut ab his æmulorum suorum statum & consilia explorare queant. Sola igitur causa cur David apud Achis timuerit, in eo consistebat, quia videlicet Davidi invidentes aulici, magnificè quidem de illo apud Regem loquebantur, eo tamen fine, ut malum ei machinarentur. Quia enim Davidem apud Achis gratiam sibi comparatè videbant, nec tamen de illo salva veritate malum quidpiam dicere poterant, in hoc unanimiter conspirant, ut eum pro viribus commendarent, ut hac ratione invidiam ei conciliarent. Ac proinde facit Textus ait: *Dixeruntque servi Achis ad eum, cum vidissent David: Nunquid non iste est David Rex terra, nonne huic cantabant per Choros dicentes: Percussit Saul mille, & David decem millia?* David igitur, qui Achis non minus Saule lividum esse sciebat, suspicari cepit, nec immeritò, ne nec rationem status, nec politicam, nec interesse, nec fidelitatem debitam respicientes, contra ipsum ferocirent; ac proinde ut tam in Achis Rege, quam in omnibus ejus aulicis compassionem potius, quam invidiam excitaret, amantem se & delirum esse simulavit; *Et immutavit os suum, inquit facit Textus, coram eis, & collabebatur inter manus eorum, & impingebat in ostia porta defluebantque saliva ejus in barbam;* & ait Achis ad servos suos: *Vidistis hominem insanum? quare adduxistis eum ad me?* Hec autem dicebant (inquit Lyranus de aulicis Achis, Davidi applaudentibus) *ut Achis eum detineret & occideret:* invidi enim, si quando laudes, vel boni aliquid de proximis dicunt, nil aliud quam insidias struere intendunt.

8 Sanctus Antonius de Padua ut invidiorum naturam accuratè describat, illum adducens Ezechielis cap. 19. Textum: *Tulit unum de leunculis sui &c.* inquit: *Invidi quasi dracones a propria conscientia spelunca tracti (non enim se possunt continere) aerem verbis implent, clamoribus concitant, blasphemias fundant, quorum vis*

malitia non tantum in dentibus quoad blasphemiam, sed maxime est in cauda quoad vindictam; & injuriam quam inferunt manuales. Sanctus Isidorus invidos pari cum pessimis Sodomitis loco habet; dicit enim: *Ita requirunt invidi auditum male fama, per quam bonorum vitam maculent, sicut quarebant ostium Sodomitæ, quo domum Loth nocturni introirent.* Illi vero cecitate erroris percussi, parietes videbant, ostium non inveniebant. Non aliter invidendo invidi, velut parietem virtutes dissimulant, vitia solum perquirunt, per que eorum conscientiam urant. Porro quàm proprium invidis sit proximo detrahere, & contra illum murmurare, in Parabola vineæ evidenter convincitur; siquidem dum ultimis laboratoribus, pari cum illis stipendio remuneratis inviderent, licet pactam recepissent mercedem, murmurare coeperunt: *Murmurabant adversus patrem familiam.* Ubi Divus Chrysostomus ait: *Cum nullum ipsi detrimentum paterentur, nec de mercede sua quicquam diminueretur, merore ac molestia, propter aliorum bona, premebantur.* Glossa quoque circa hæc verba, inquit: *Non dolent quasi fraudari suam mercedem, sed risu invidiorum, quod illi plus quam merentur accipiant, & non tam ipsi plus accipere desiderant, quasi alterius consortio sibi premium minuat.* Albertus Magnus verba illa Amos: *Olivea, & ficeta vestra comedite eruca,* ita ad propositum nostrum exponit: *Eruca significat invidiam superbie, ut dicit Augustinus, pedisequam.* Hæc consumit hortos, & vineas, quia quidquid viroris est in opere, & quicquid gaudii spiritualis in Sancti Spiritus consolatione, arefcere facit per detractionem. D. Chrysologus considerat, quod Judæi, ut Christum contemptibilem redderent, solius matris suæ, quæ in oculis mundi paupercula, & vilis esse videbatur, fecerint mentionem, subticuerintque æterni Patris sui nomen solum nominando Patrem putativum, qui faber lignarius erat, dicendo: *Nonne hic est fabri filius? nonne mater ejus dicitur Maria?* unde subjungit: *Indæ, matris nomen clamas, occultas Patris, Patrem dicis, nomen non dicis; fabrum dicis, opus non dicis.* Si enim verum dicere voluissent, oportuisset utique, ut dicerent eum talis esse artificis filium, qui totum fabricavit universum; at verò hæc invidi indoles non patitur, hic enim quicquid in laudem alterius cedit, sub silentio abscondit.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Varia considerantur invidis a DEO inflicta supplicia, utpotè quorum peccata calamitatum & exterminiorum publicorum sæpè causa existunt.

THEMA.

Qui ruina læsatur alterius, non erit impunitus. Prov. 17. vers. 5.

Quam gravis sit hujus vitii malitia, & quanto perire justissimam Dei iram provocet, ex supplicia, tam privatis, quam publicis, quibus divina Justitia in illud animadvertit, perspicuè deducitur, ut proinde non immeritò Sapiens dicat: *Qui ruina læsatur alterius, non erit impunitus.* Enimverò quisquis tam sacras quam profanas historias pervolveret, eos qui livori invidiæ aditum in corde suo præbuerunt, etiam in præienti vita severe punitos esse animadverteret. Memoro, inquit Ecclesiasticus, *quoniam malus est oculus nequam.* Nequius oculo quid creatum est? ideo ab omni facie sua lachrymabitur. Quæ verba Hugo Card. de pœna quam lividus in judicio nali incurreret, exponit, dicens: *Coram omnibus lachrymabitur in die judicii, iudice revelante ea, quæ modo latent.* Quamvis Deus in puniendis hisce malignis ut plurimum ad diem judicii & usque justitiæ suæ rigorem non differat. Etenim ut S. Anton. ait: *Extristitia de bono proximi, quæ est invidia, sequitur exultatio de malo ejus, sed ut dicitur Prov. 17. qui in ruina læsatur alterius, non erit impunitus.* Hoc esse magnum malum Job agebat, dicens: *Si exultavi ad ruinam ejus qui oderat me, quod invenisset eum malum, supple: accidas mihi malum.* Unde S. Ambrosius cum videret quen-

Comparatur
Sodomitis.
S. Isid. l. 1.
sum. c. 51.

Matt. 20. 11.
D. Chr. 2. 61.
in Matt.

Gloss. ib.

Et Erucia,
Alb. Magn.
in Amos 5.

D. Chr. 2. 61.

Matt. 23. 35.

Invidi
etiam in hac
vita severe
puniuntur.

Eccle. 31. 14.

S. Anton. 2. p.
lit. 2. c. 1. 54.

S. Hieron. de
obitu Paulæ.
David &
Jacob ma-
luerunt in-
terivos ho-
stes, quam
invidos
commemorari.

1. Reg. 2. 31.

Gloss. in Mat.

Invidi be-
ne laudant,
inventionem
mordendi.

S. Anton. de
Pad. in D. 10.
post Trin.

dam latari, & ridere de casu alterius in terram, dixit: *Qui stat, videat ne cadat: quo dicto, subito ridens, cecidit ipse.* Sanctus Prosper inquit: Non mirari se si invidi justam invidiæ suæ poenam reportent, cuius hanc affligebat rationem: *Considerate obsecro, inquit, qualiter invidos punitura sint mala sua, quos etiam bona puniunt aliena.* Nunquid enim vobis conveniens esse videtur, ut mala quæ invidi aliis desiderant, super ipsos recidant? *Aliorum felicitatem miseriam suam arbitrasur, inquit D. Chrysostomus de invido, nec magis considerat quid ipse suave consequatur, quam quid proximo calamitosum inferatur. Nonne igitur tales homines lapidibus petendi? nonne omni cruciatu torquendi sunt?*

2 De Elima Mago in Actibus Apostolorum legitur, illum se pro viribus suis Sancto Paulo Apostolo opposuisse, ut illum à fide Christiana removeret; Sergius Paulus Proconsul autem, quem idem Apostolus Ecclesiæ comparaverat, tolerare nequivit, quod Magus iste per artes suas diabolicas impediret, quod minus populus ad Evangelium concurreret, quod Apostolus tanto cum fructu annuntiabat. At verò quodnam pessimum Elimas inde supplicium reportavit? *Et nunc ecce manus Domini super te, inquit sacer Textus, & eriscacus, non videns Solem.* Quæ equidem poena mysterio non caruit; cum enim ille invidus esset, malus autem sit oculus nequam, justum erat, ut pariter in oculo puniretur. Cain qui se ab invidia ad homicidium pattandum seduci permisit, à DEO maledictus fuit: *Maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum; cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus suos: vagus, & profugus eris super terram.* In libro Numer. c. 12. Maria & Aaron contra Moysen arctissimo consanguinitatis vinculo iis astrictum, invidia stimulante murmurarunt, dicentes: *Nam per solum Moysen locutus est DOMINVS: nonne & nobis similiter est locutus? & sine mora divina iustitia virgæ punienti manum admovit, nam descendit Dominus in columna nubis; nimirum ipsemet in propria persona, ob huius injuriæ displicentiam descendit, ut invidiam castigaret; Et ecce Maria apparuit candens lepra quasi nix.* Et tamen Moyses, qui cæteroquin adeo potens erat, ut DEO aliis temporibus flagellum è manibus eripere potuerit, per orationem se pro fratre & sorore interponeret; attamen quia de peccato invidiæ agebatur, divinus furor mitigari nequaquam potuit.

3 Memorabile quoque exemplum est, quod narrat S. Gregor. de Florentio Presbytero, qui S. Benedicto sanctitate vitæ & miraculis adeo conspicuo, supra modum invidebat; *Antiqui hostis malitia percussus, inquit S. Gregorius, sancti viri studiis capis emulari, ejusque conversationi derogare: imò, ut in discursibus præcedentibus vidimus, eò usque in malitia progressus fuit, ut cum toxico è vivis tollerentur; quod quia Deo prohibente perficere non potuit, honestas purasque suorum Religiosorum animas nudarum mulierum aspectu ad turpia excitare conatus fuit; cumque S. Patriarcha unà cum omnibus suis ab eo monasterio discessisset, ut invidia locum daret, Florentius supra modum gavisus est, eò quod sibi visum fuisset egregiam reportasse victoriam: at verò quid tandem accidit? cum prædictus Presbyter stans in solario, Benedictum discessisse cognosceret, & exultaret, perdurante immobiliter tota domus fabrica, hoc ipsum tantum, in quo stabat, solarium cecidit, & Benedicti hostem conterens extinxit.* Collationes pariter Cassiani sequentem miserabilem invidi cujusdam exhibent tragediam: *Invidus quidam, qui S. Paphnutio astate inferiori, sed sacerdotii virtutisque honore eminenti invidebat, furtum libri flagitioso conatu ab ipso cubiculo ejusdem impositi impexit: quo nomine cum ipse tacite graves penas libens summa humilitate subiret, invidus à Damone possessus, nullius nisi ejusdem opera liberari potuit.* Insuper in vita S. Gregorii Episcopi Agrigentini, ut tradit Surius, legitur, quod cum ejus ad Episcopatum electio invidiam in se concitasset Sabini & Tessentini, qui ipsum gradum hunc ambiebant (cumque ex populi consensu quidem obtinuerant, sed nondum adierant, eo quod S. Gregorius ex divina revelatione ad eundem evectus fuisset) qui proinde exasperati, hujusmodi ei intenterant imposturam. Dum orationi in Ecclesia vacaret Sanctus, corruptis aliqui-

Manfi Bibl. Prad. Tom. II.

bus per pecuniam domesticis ejus, impii in lectum sancti viri famosam urbis illius introduxerunt meretricem, ut S. Prælatum cum Presbyteris suis redeunti, ipsa è plurimis proficiens, in præsentia omnium notam iniret impuritatis; quemadmodum & fecit coram plurimis, principaliter autem coram istis persecutoribus, qui maxima cum illusione eum in carcerem detruserunt. Sed opem non distulit Dominus ferre innocentem, quando Angelum de cælis ad Sanctum ablegavit, qui compedes ejus solveret, simulque Dæmonem ex abyssu solvit infernali, qui impudicam illam ingrederetur foeminam; quo mediante effectum fuit, ut in conspectu centum quinquaginta Episcoporum suam confiteretur imposturam, quodque duo invidi comminationi apud Jeremiam expressæ, scilicet, *denigrata est super carbones facies eorum*, subjacerent; siquidem facti sunt in vultibus suis nigri tanquam carbones, contractisque labiis loqui non valentes, in conspectu totius mundi horrida, exosa, & infamia facti sunt monstra. Optime igitur Petrus Blefensis inquit: *Sustine quod invidi & emuli tui seipsos occidunt, ut gladius eorum intret in corda ipsorum. Sane Goliath interfecit gladio, quo David exitum intentabat. Aman suspensus est in patibulo in quo supplicium destinaverat Mardochoas. Verbum Salomonis est: Qui mittit lapidem in alium, super caput ejus cadet; nec enim lex æquior ulla est, quam necis artifices arte perire sua.* Aulici, Sarrapæ, & Principes Babylonix præ invidia crepabant, dum tres illos Hebræos adolescentes officia & gubernia honorificentiora & utiliora occupare viderent; ac proinde ut illos ab iisdem dejicerent, omnem operam adhibebant. At verò quænam fuit consiliorum machina, quam contra illos struxit invidia? Nimirum Nabuchodonosori Regi persuaserunt, ut famosam illam erigeret statuem auream, Regiam ipsius Majestatem representantem, ederetque expressum decretum de eadem ab omnibus adoranda, quodque id facere negligentes, in contiguam ibidem projicerentur fornacem igneam, non dubitantes, quin adolescentes illi Hebræi, utpotè in cultu & religione veri Dei Israel constantes, illam minime adoraturi essent, & consequenter eosdem tanquam reos in flammam illas essent conjiciendi. At verò quid accidit? *Iustus es Domine, & rectum judicium tuum, cum enim Deus ingens illud pattasset miraculum, servos suos illælos conservando, dicit sacer Textus: Effundebatur flamma super fornacem cubitis quadraginta novem, & erupit, & incendit quos reperit, juxta fornacem.* Qui utique alii esse non potuerunt, quam iidem, qui ad æmulos suos tam crudeli morte concremandos totam hanc orditi fuerant; hi enim propè fornacem stantes, eventum expectabant, gaudentes tandem aliquando se ab æmulis suis liberandos fore.

4 Porro bina vice Danielem eorundem Sarrapærum invidia in lacum leonum immisum fuisse, & tamen ambabus vicibus miraculosè inde sanum & saluum egressum fuisse legimus; invidi autem tam primam quam secundam vice eidem pænz, quam æmulo suo machinati fuerant, fuere subjecti. Etenim de prima vice sacer Textus ita loquitur: *Subente Rege, adducti sunt viri illi, qui accusaverant Danielem, & in lacum leonum missi sunt, ipsi, & filii & uxores eorum, & non pervenerunt usque ad pavimentum lacu, donec arriperent eos leones, & omnia ossa eorum comminuerunt.* Secunda autem vice pariter manifestè se prodidit divina Justitia, nam ut sacer Textus ait: *Porro illos qui perditionis ejus causa fuerunt, intromisit in lacum, & devorati sunt in momento corameo.* S. Antoninus id ponderat, quod Aman accidit, postquam Mardocheum invido oculo aliquamdiu respexisset: Nam *Aman Agagites, inquit, invidens gloria Mardochoai, quæsit ab Assuero deleri totum genus Judæorum, & ipsum Mardocheum in ligno preparato suspendi, sed mediante Regina Esther, versa est sententia contra eum.* Enimverò quæ de tribus Hebræorum pueris, & de Daniele paulo ante diximus, idem Sanctus Archipræsul his verbis memorat: *Babylonii videntes quod tres juvenes Hebræi, scilicet Ananias, Azarias, & Misael, erant magni Principes in Curia Nabuchodonosor, invidentes gloria eorum, instigaverunt Regem ad statuem auream faciendam, & ut adoraretur præcipiendum sub pena ignis, ut per hunc modum*

Fif 3 mit-

S. Prosper de
vita conz.
l. 7. c. 6.

D. Chr. l. 4. c.
in Matt.

Ab. Ap. 13. m.
Pater in
Elima mago.

Gen. 4.

Cain.

Numer. 12. l.

Aaron &
ejus socer
Maria.

1. Greg. l. 1.
c. 1. c. 1.
Florentio
Presbytero
æmulo S.
Benedicti.

Cassian. l. 1. c.
collat. c. 13.
Alia similia
exemplis.

San. in vit.
S. Greg. l. 1.
c. 1. c. 1.
Noverat.
Supenda
historia
S. Gregorii
Episcopi
Agrigentini.

Thom. 4. 6.

Petr. Blef.
op. 30.

Qui inviden-
bant tribus
pueris in
Babylone,
morte puni-
untur.

Petr. 1. 37.

Dan. 3. 48.

Dan. 4. 24.
Invidi Da-
nielis similes
et morte puni-
untur.

Dan. 4. 41.
Sic etiam
invidi eve-
nit Aman.
S. Anton. ib.

S. Anton. ib.
c. 1. c. 2.

mitterentur in fornacem non adorando, prout factum est, sed DEVS miraculose in igne servavit illos. Similiter in Curia Regis Darius Principes ejus moti invidia contra Danyelem, quia cum illis erat honoratior.

5 Sic quoque Pharaonem, sola invidia stimulantem, extinguere voluisse populum Hebræum, supra Aegyptios magnopere multiplicatum, probat Sanctus Augustinus super Psalmum 104. At verò quodnam inde dictus Pharaos & universa Aegyptus reportavit supplicium? Nimirum quod decem plecterentur flagellis, regnum illud ad ultimum usque exterminium redigentibus; Pharaos autem cum universo exercitu suo in mari rubri submergeretur undis. Denique ad probandum, qualiter ira Dei in hoc vitio puniendo se habeat, hoc unicum dixisse sufficiat, quod nimirum per infallibilem suam providentiam ita disposuerit, ut primus qui deturbaretur in infernum, invidus quidam fuerit, nimirum Lucifer Angelus: Similiter primus qui ex genere humano ad infernum damnari meruit, invidus Cain fuit. Volvite & revolvite universum sacrae Scripturae volumen, & videte, an unquam Deus in alia quapiam occasione propter excessum supra modum detestabilem, terram aperuerit, infernumque avidas fauces suas dilatare jusserit, ad devorandos corpore & anima tenus alios impios, præterquam invidos; Dathan enim, Core, & Abiron in poenam livoris sui à Deo puniti fuerunt, devorante eos terra: *Disrupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum devoravit illos cum tabernaculis suis, descenderuntque vivi in infernum cooperti humo.* Ubi D. Chrysostomus, ait: *Invidia factum est, ut hiati suo Dathan, Core, Abiron, & universum illum populum vivos absorpserit; id quod Ecclesiasticus his verbis confirmat: Quia contra illum steterunt alieni, & propter invidiam circumdederunt illum homines in deserto, qui erant cum Dathan & Abiron, & congregatio Core.* Sanctus Antoninus pariter invidiam hujus supplicii causam fuisse his verbis dicit: *Detrahebant Moysi invidentes ei ex principatu.* Sanctus Nazianzenus de invidia dissertens, id ipsum his verbis scribit: *Hac Dathan, & Abiron adversus Moysen furore elatos in terram desodit.* D. Chrysostomus omnem à nobis hujus supplicii admirationem abigere nititur hoc argumento: *Illud libens vos interrogaverim, Si quem videremus ignem manibus, ac lignum gestantem, hanc ad eum unà cum altari demoliri, evertere, incendere, nonne fieret ut ab omnibus illis qui rem forte spectarent, lapidibus obrueretur, tanquam impius, & exlex? quid igitur? si quis flammam gesserit, hoc quousque igne edaciorem, invidentiam dico, non lapidum edificia demolientem, neque aureum Altare evertentem, sed quod longe & altari, & lapidibus pretiosus est, præceptorum edificium subvertentem, ac devastantem, hic quatenus tandem venia dignus esse queat?*

6 Verum enimverò necessum est, ut præter supplicia particularia, publica pariter damna, & ruinas in poenam invidiæ populus irrogatas consideremus. Et quidem Sanctus Thomas à Villanova in quodam sermone ait: *Est vitium periculosum, nam unus invidus sufficit evertere integrum populum.* Cujus exemplum in Aman invidio habemus, qui ob gratiam, qua apud Assuerum Mardochæus pollebat, eidem invidens, universum populum Hebræum extinguere machinatus fuisset, nisi Esther Regina suas interposuisset preces. De Sophia Justiniani Imperatoris conjugis legimus, quod ex motivo æmulationis gloriam victoriosi Narsetis ob subjugatam Italiam, in die qua illi triumphus præparabatur, tolerare non volens, ipsa eidem Narseti Eunuchos colum miseris, ut Eunuchum pensa inter mulieres dividere, non vibrare hastam decere indicaret: quo intellecto, ille victoris clarus; atqui, inquit, ego tibi & marito tuo telam texam, quam vestrum nemo retexet. At verò quoniam hujus femine invidiæ fructus extitit? Itaque in Italiam reversus, ejus magnam partem Longobardis tradidit; fueruntque innumera pariterque irreparabilia damna, quæ propter bella, exterminia, & tyrannides Longobardorum, in universam Italiam resultarunt. Quis est cui manifestus non sit invidus Belisarii animus? Etenim hic tanquam generalis Justiniani Imperatoris Archistrategus, ex urbe Roma & uni-

versa Italia Gothos expulit; profligavit Persas, Vandalos subiecit, Gelimerum regem ipsorum Constantinopoli in triumpho circumducendo; tributariam reddens Africam, Imperium Romanum adauxit; unde Imperator in tanto cum pretio habuit, ut in monetis argenteis imaginem suam ex una, ex alia verò parte Belisarii effigiem imprimi fecerit, cum hac subnexa Epigraphe: *Belisarius decus Romanorum.* Et tamen licet totius Romani Imperii solidissima columna & fulcrum esset, invidia tamen ipsum totaliter prosternere non dubitavit; *Unus invidus sufficit evertere unum populum, imo & integrum imperium:* cum enim æmuli ipsius eum apud Imperatorem accusassent, quasi affectasset Imperium, ab eodem Imperatore è dignitatis suæ sublimitate in profundissimum ignominie & miserie barathrum præcipitatus fuit; etenim eruti ei fuerunt oculi, atque eo usque paupertatis pervenit, ut ad mendicandum coactus fuerit: unde tritum est hoc, quod miser princeps ille mendicando dixerit: *Date obulum Belisario, quem virtus extulit, invidia obcecavit.*

7 Quisquis superiorum temporum legerit historias, inveniet utique magnorum principum ministros obmutuam invidiam ab reportandis in bonum reipublice gloriosis victoriis fuisse prohibitos, ne collega in patratu facinoris gloria participaret. Anno 1187. cum Philip. Rex Franciæ civitatem Acon obsideret, & ad ejus partes Richardus Rex Angliæ cum universo exercitu suo accederet, post insulam Cypri devictam & subjugatam, ambobus hæc regibus Regina quædam se alloctavit: at verò audite ab autore hanc scribente historiam, regine hujus profapiam: *Venis autem cum iisdem regibus, omnium incensura malorum, filia diaboli, potentissima Regina inferni, discordia, & sedis in medio eorum, cum sorore primogenita, macilenta & livida, invidia scilicet, & tam ipsos reges, quam totum Christianorum exercitum, in diversas voluntates, & actiones distraxit: cum enim Franco pugna contra civitatem placeret, Anglico displicebat: quod placebat Anglo displicebat Franco, & in tantum inter se aucta est discordia, quod fere inter se intestinum moverent bellum.* Aptè hoc loco, hacque occasione commemorare possumus verba illa Petri Blesensis, de invidia in hæc verba differentis: *Hæc est bestia saluta, quæ devoravit exercitum Absolon.* Etenim quis salutis publicæ in Israël Davide magis necessarius fuit, qui per fundam regnum Saulis securissimum reddiderat, qui solus integrum Philistinorum bellatorum exercitum dissipaverat, quique solus pariter in brevissimo temporis spatio aliquot hominum centena occiderat? & tamen ejusdem regis à Davide beneficiis aucti invidia sine ullo pacis, regni, & boni publici respectu, illum ex solo invidiæ motivo persequeretur usque ad mortem. Similiter licet in Israël constans esset opinio, quod Messias temporaliter esset regnaturus, & à populo Israël imperii Romani jugo excusso, eundem restitutus in pristinam libertatem, adeo ut etiam ipsimet Apostoli Christum ante suam in cælos ascensionem interrogarint, dicentes: *Domine quando restitues regnum Israël?* attamen Scribæ & Pharisei invidiæ stimulis agitati, tametsi prædictam à Christo scirent Jerosolymæ desolationem & exterminium, quod ipsis propter machinatam Christo mortem imminerebat, refrænare se nequiverunt, quin atrocius adversus ipsum ferocirent, quia invidi non salutem universalem, & publicam respiciunt, sed solum diabolicam passionem suam exsatiare contendunt, licet inde propria sua exterminia & ruinas formidare habeant. Unde Sanctus Antoninus ait: *Qui ex invidia occiderunt CHRISTVM, post exterminium maximum sue civitatis, & gentis, amissa omni gloria sua dispersi sunt per orbem.* Invidia enim, ut D. Chrysologus ait, *vastat populos.*

Lamærabili historia invidiæ inter Regem Galiliæ, & Angliæ. Flor. examp. l. 1. c. 6. tit. 16. § 4.

Petr. Bles. ep. 87.

Ag. Ap. 1.

S. Anton. ib.

Chryl. l. 172.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

De malicia invidi qui ex alienis bonis contristatus malum sibi indoaccersit.

THEMA.

An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Matt. 20. vers. 15.

Oculus quidem humanus, teste experientia, cum sit inter omnes sensus exteriores corporis nostri delicatissimus, maximeque sensitivus, à pulveribus, festuciis, aliisque similibus impedimentis facile offenditur; & tamen à luce, dummodo illa temperata sit, illuminatur & inclarescit: Solus tamen invidi oculus pessimam hanc habet indolem, quod à splendore virtutum & meritorum alienorum fascinetur & obfusceretur: unde enim dicitur: *An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?* Totidem oculus invidi patitur puncturas, quot in proximo suo videt prosperitates: *Malum multiplex*, inquit D. Chrysologus, *imminet invidis; quot sunt prosperitates hominum, tot tormenta sunt.*

2 Agricola ab optimo paterfamilias ad vineam suam excolendam invitati, licet serius, circa vespertam eandem consecuti sunt mercedem, quam alii, qui à primo diei diluculo tota die laboraverant; unde hi *murmurabant dicentes: Etenim novissimi una hora fecerunt, & parces illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei & aestus.* Circa quae verba D. Chrysost. ait: *Cum nullum detrimentum paterentur, nec de mercede sua quicquam diminueretur, merore ac molestia propter aliorum bona premebantur.* Non enim de propria lamentabantur jactura, quia talem nullam passi fuerant, sed de aliorum lucro; ac proinde optimus paterfamilias illis improperabat, dicens: *An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?* *livoris ipsum atque nequitia condemnat dicens: Nonne ex denario &c.* Author Imperfecti hanc eandem pariter notat malignitatem, dum ait: *Ergo illi non dolabant quasi fraudati de mercede sua, sed quia illi amplius quam merebantur, acceperant: hoc est enim invidia proprium, quando alteri aliquid additur, sic dolent invidi, quasi illis sit aliquid subductum, quod illi est additum; ut puta, si videris fieri aliquem ditiores, putas invidus se pauperem factum; si alter sapientior fuerit factus, ita dolet quasi ipse sit factus insipiens.* Hanc quoque malitiam Sanctus Basilus in homil. quadam ponderat his verbis: *Fertilis suis vicini agellus, abundas omnibus ad vitam hominis degendam commodis domus, non deficiunt homini animi voluptates: haec omnia alimentum morbi sunt, & invidio doloris incrementum.*

3 Alius quidam paterfamilias in agrum suum bonum quidem semen seminaverat, at verò intempesta nocte agricolis dormientibus, superveniens inimicus fraudulenter in eundem agrum superseminavit zizaniam. At verò quam putas utilitate hoc fecit? num fortè inde aliquem se fructum collecturum esse sperabat? nequaquam; quia lolium illud universam suffocabat mellem, quae ex bono semine sperari poterat. Unde D. Chrysost. ait: *Ut quid? ut periret Dominica messis, & hoc ad lucrum quid pertinebat inimici? nisi quod invidia spiritus hominum damnum, suum computas lucrum, & quod perierit hominibus, hoc se aestimat acquisivisse?* Deus in Palaestina Isaac servum suum tam abundanti prosperitate cumulaverat, ut ipsomet Moyses teste invenerit in ipso anno centuplum: *benedixitque ei Dominus, & locupletatus est homo, & ibat proficiens, atque succrescens, donec magnus vehementer effectus est; habuit quoque possessiones ovium, & armentorum, & familia plurimam.* Unde licet iustum fuisset, quod ex quo Deus, propter merita Isaac, regionibus illis benignas caeli influentias depluerat, à Palaestinis in pretio haberetur & amore, eumque inter se conmorari permitterent, attamen facit textus immediate subiungit: *Ob hoc invidentes ei Palaestini, omnes puteos quos foderant servi patris illius Abraham, illo tempore obstruxerunt, implentes humo, intantum ut ipse Abimelech diceret ad Isaac: recede à nobis.* Ubi, ut clarè videtur, patet, quod illum à se non repulerint, quasi aliquod ab ipso damnum acceperant, sed quia magnam illis attulerat utilitatem; quia possemus

Manfi Bibl. Praed. Tom. II.

tior nobis factus est valde. Ubi D. Chrysost. populum illum his verbis perstringit: *Cujus gratia abigis iustum? num aliqua in te tibi nocuit? num injuriam intulit? sed ita se habet invidia, nihil cum ratione operatur.* S. Cyprianus de invidio inquit: *Quanto ille, cui invidetur, successu meliore profecerit, tanto invidus in majus incendium livoris ignibus inardescit.* D. Chrysost. ad eandem Palaestinarum tyrannidem contra Isaac se refert, inquiens: *Considera quanta illorum malitia, qui & aquas iusto invident, & neque Rex, qui in tanta potestate erat, invidiam continere potuit, sed dicit: abi à nobis.* Oculus enim invidi, oculus est & obtutus basilisci, quia suum spargit venenum, dum alienam videndo felicitatem, apud se suscitatur odium. Unde S. Zeno ait: *Et ego quidem arbitror, venenatis & mortiferis serpentibus morbi huius esse venena graviora, nam ab illis ajunt, cum prius morsus corpori defixerint, per vulnus dentium venena diffundi; invidiae autem virus interdum etiam solo aspectu infunditur oculorum; nonnunquam etiam solo concipitur auditu; continuo namque, ut videris quis, vel audierit ea, qua non vult, de his quibus invidet, statim dilabitur, statim corrumpit, statim tabescit.*

4 Inter benedictiones quas Jacob filiis suis est impertitus, consideratione digna est illa qua Josepho filio suo benedixit, inquiens: *Filius accrescens Joseph, filius accrescens, & decorus aspectu;* paulò post verò mentionem facit invidiae fratrum suorum, qua illi ad eum Madianitis divendendum moti fuere: *Invideruntque illi habentes jacula,* inquit facit textus. Ubi non caret mysterio, quod scriptura, postquam illum rara pulchritudine decoratum, & filium dignum esse dixisset, qui semper magis magisque in virtutibus adaugeretur, immediate post ipsum invidiae fraternae scopum factum fuisse refert; notanda verò est phrasis qua sapiens Pater loquitur, dicens enim: *Inviderunt habentes jacula.* Scitisne cur ita locutus fuerit? nimirum, quia jacula & sagittae semper in album scopi collimant, ita quoque scopus & objectum invidiae, albedo & candor solet esse innocentiae. Ideo Judaei deliberantes de genere mortis Salvatori nostro inferendae dixerunt: *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?* Ubi, ut vides, non ob aliud in mortem ejus conspiciant, nisi quia ipse in sanctitate & miraculis mirè resplendebat; & ideo positus erat hic in signum cui contradiceretur. Pessimum profecto signum est, quando stomachus cibos substantiales & salutiferos in malignos & nocivos convertit humores, cuiusmodi stomachum habent febricitantes; quibus proinde S. Bonavent. invidios assimilat, dicens: *Invidus comparatur febricitanti, cui etiam boni cibi sunt contrarii.* Alibi quoque idem Seraphicus Doct. aliam his verbis tradit similitudinem: *Similis est invidus igni Graeco, qui in aqua fortius inardescit, sive succenditur; sic invidia in aquis gratiarum fortius exardescit, unde deberet extinguí.* Comparat quoque invidum Caino, dicens: *Comparatur invidus Cain, de quo dicitur: Quicumque invenerit me, occidet me; sic invidiam interficit omnis homo, quia aut videt bonum in homine, & tunc dolet; aut malum, & sic gaudet: & sic in omni homine peccat, vel moritur per peccatum.* S. Hieronymus qui multis quoque invidiae jaculis impetitus fuit, in Epist. ad Gal. ita scribit: *Invidia aliena felicitate torquetur, & in duplicem scinditur passionem, cum aut ipse est aliquid in eo, in quo alium esse non vult, aut alium esse videns meliorem, dolet se ei non esse consimilem.*

5 De Scipione Africano legitur, quod debellata Africa eademque reipublica Romana tributaria facta, magnam sibi apud æmulos conciliavit invidiam; audire enim quam fuerint ipolia, qualesque divitiae, quas ex tot tantisque victoriis reportavit; nimirum aliud inde sibi non comparavit, quam Africani cognomen, quod & ipsum ad novum excitandum contra ipsum livorem sufficiebat; unde ait: *Cum totam Africam vestra subjecerim potestati, nihil ex ea quod meum diceretur, nisi cognomen retuli.* Non igitur me Punica, nec fratrem meum Asiaticae gaze avarum reddiderunt, sed merque invidia magis, quam pecunia locupletior. In Proverbiis, ubi vulgata nostra legit: *Ne comedas cum homine invidio,* in Hebreo legitur: *Ne comedas panem mali oculi;* ubi nonnulli Interpretes Sapientem ad veneficas illas alludere existimant, quae oculis suis infantibus lactantibus elegantioribus venenosas qualitates impruunt;

Fff 4 tran-

Chrys. 82. in Gen.

S. Cyp. de zelo.

Chrys. ib.

S. Zeno form. de liv.

Gen. 49. 21. Filii Jacob invidi fuerunt Joseph propter modum ipsius elegantiam.

Sic & Judaei Christo. Ioan. 8. 47.

Luc. 1. 14. Iovis filius loquitur stomacho febricitanti.

S. Bonav. compend. Theol. verit. lib. 1. c. 16. Idem in dist. 1. a. 2. cap. 2. Et igne Graeco.

S. Hieron. ad Gal. c. 1.

Invidia Romanorum in Scipionem Africanum.

Val. Maxim. lib. 3. c. 7.

Prov. 23. 6.

Invidi comparantur quibusdam veneficis.

Oculus invidi est pessimus indolis.

Chrys. 137.

Matt. 20. 11. Operarii videntur invidiam ferre venenatam mercedem suam.

Chrys. 86. in Matt.

Auth. imp. hom. 34.

S. Basil. hom. de invid.

Matt. 21. Cur invidias homo bono semini supereminat? zizania.

Chrys. 137.

Gen. 26. 12. Licet Deus benedixit Palaestinis propter habitationem Isaac, tamen invidiebant illi prosperitatem suam.

transmittendo ex oculis venenum quoddam subtile, quod in teneros illos infantes transfusum, eosdem macilentos reddit, & pallidos, ac paulatim emori facit; cui tamen periculo non subjacent infantes illi qui turpes sunt, & deformes: id ipsum quoque invidi faciunt, non enim invidia prosequitur personas miserabiles, solos enim miseros ignorat invidia, ut Petrus Blefenfis ait; sed malum oculum solum in alienam prosperitatem defigunt. Unde Philo Hebræus ait: *Invidia magnarum fortunarum adversatrix perpetua, domum Iacob fortunatissimam perpetuo conturbavit.* Ex Manna, quæ talis conditionis cibus erat, ut omnes in se contineret exquisitissimos sapores, vermes nihilominus suo tempore icaturiebant; quam similitudinem S. August. ad propositum nostrum his verbis adducit: *Legimus quod filiis Israel manna melius datum est, quo reservato, scaturiebat multitudo vermium.* Sic ex cælesti gratia fidelis collata, occasionaliter in animo superbi invidia nascitur, & quanto magis cælesti gratia fidelis solidatur, tanto magis superbi mens in invidia vermem resolvitur. Porro quænam sint hominis lividi & superbi motiva hæc idem Sanctus Doctor super Psal. 139. ita declarat: *Nemo invidet alteri in eo, quod non vult vel esse, vel videri. Alius tibi invidet, quia dives es, aut dives vult esse, ut tibi invideat, aut putari vult dives. Alius tibi invidet, quia clarus es & nobilis, aut hoc esse affectat, aut hoc se putari cupit.*

6 Sanctus Antonius de Padua in quodam sermone varia distinguit febrium genera, eaque ad diversa vitia adaptans, quando ad invidiam descendit, ita scribit: *Quadam procedit ex inflammatione phlegmatis, & hæc vocatur quotidiana, & hæc appropriatur peccato invidie ad litteram. Potest huic vitium invidie adaptari, quæ procedit ex materia frigida; hæc pene est quotidiana, quia ut ait Bernardus cum quolibet vitium exerceat in brevi suum actum, invidia continue stimulat invidentem. Isti habent proprietatem quorundam piscium, de quibus legitur, quod gustantes aquam pluvialem statim moriantur, etiam ad modica aque gustum, quia est eis quasi venenum; quidam verò ære excæcantur. Sic invidus moritur, dum sentit stillam divinæ gratiæ, quam Deus immitit proximo. Item excæcantur, quia bonum proximi habere non possunt. Præterea invidi ab eodem Sancto avibus comparantur nocturnis, quæ iniquitæ sunt solis: *Sunt invidi, inquit, ut vespertilioes, & noctua, quæ a luce diei excæcantur, quia lucem proximi videre non possunt.**

7 Verum enim verò quosnam hoc invidiæ monstrum hic in terris habet natales? Audite D. Chrysost. dicentem: *Nihil livore, nihil invidia gravius, per eam mors in mundum venit; nam cum hominem honorari diabolus conspexisset, ejus bonis impatiens, omnia molitus est, ut eum perderet.* Invidia itaque nequaquam in agro sudore Adami irrorato, qui præter stipites & lilia nihil germinabat, concepta fuit, sed inter terrestres paradisi prosperitates, in statu scilicet innocentie & justitiæ originalis, quia oculus lividus circa alienam levire incipit felicitatem. Sacer textus in cap. 3. 1. Reg. Samuelem introducit Deo summè acceptum & gratum Prophetam, inquiens: *Puer autem Samuel ministrabat Domino coram Heli, & sermo Domini erat pretiosus in diebus illis.* Mox verò subdit: *Heli jacebat in loco suo & oculi ejus caligaverant, nec poterat videre.* Circa quæ verba nequaquam dicere intendo, Heli concepisse adversus Prophetam invidiam, eò quod illum in sanctitate splendidum evadere cernebat, solum adferam id, quod Sanctus Antoninus de invido his verbis scribit: *Invidus figuratur per Heli sacerdotem, de quo scribitur, quod lucernam Domini videre non poterat, donec extingueretur: sic invidus lumen, id est, prosperitatem temporalem, vel spirituale, non potest clara mente videre, nisi extinguitur, id est, nisi subtrahatur: tunc gaudet de malo talis persone.* Porro quàm huic naturæ nostræ corruptæ innata sit hæc malignitas, Tacitus considerat, dicens: *Insitum est mortalibus natura, recentem vicinorum felicitatem agris oculis inspicere, modumque fortune a nullis magis exigere, quam ab iis quas in agro videntur.* Sic Phariseorum oculi à clara luce miraculorum Christi perstricti fuere, non verò illuminati; ejus namque innocentiam & sanctitatem cognoscebant

quidem, ac verò eam tolerare non poterant; quin potius per livorem & æmulationem, ad eam usque rabiem adacti fuerunt, ut dicere non erubuerint: *Quousque animam nostram tollis?* Sanctus Gregorius illa verba Job cap. 5. *Per diem incurrunt tenebras, & quasi in nocte sic palpabunt in meridie,* invidis Scribis adaptat, dicens: *Iudei aperta ejus miracula viderant, & adhuc eum quasi palpantes querebant, cum dicerent: Quousque animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis palam.* Ecce miraculorum lux ante oculos aderat, & tamen in cordis sui tenebras offendentes, adhuc requiringdo palpabant.

8 Ecclesiasticus oculum hominis lividi & maligni nequaquam rectum obtutum, sed obliquum habere dicit: *Nequam est oculus lividi;* etenim bono oculo non respicit, nisi solas aliorum miseras, & casus finistros; addit quoque idem Sapiens de eodem oculo: *avertens faciem suam.* Unde D. Chrysostomus invido optimè in hæc verba exprobrat: *Quid enim queso te impallefcis? quid formidolosus es? quid tandem mali accidit, quod clarus, quod splendidus, quod bene audiens frater est? igitur coronari oportet, ac lætitia exsultare, Denique glorificare, quod videlicet membrum tuum relucens sit, & illustre.* Observandum quoque, quod postquam David dixisset: *Cornu ejus exaltabitur in gloria, sine mora subjunxerit: Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet.* Quæ verba D. Chrysost. exponens, ita scribit: *Quis miserior, quando aliorum etiam recte factis mordetur, & aliorum laudem suam penam existimat, & ipse à se ipso supplicium exigat, suam conscientiam lanians, & mentem extrucians, & se ipsum in se carnificem exhibens? Quemnam existimatis sensum esse verborum illorum Ecclesiastici: Nequius oculo quid creatum est? ideo ab omni facie sua lachrymabitur, cum viderit? Existimo omnino illum ad invidum alludendo, insinuare voluisse penam; quam invidus ex vitio suo sibi adsciscit, dum oculum suum quaquaversum circumflectendo, bona videt, & felicitatem aliorum; tunc enim lachrymabitur, & præ tristitia affligetur. S. Bonaventura testimonium citat Senecæ dicentis: *Vitam invidi in omnibus civitatibus, oculos, & aures habent, ut de omnium profectibus torquerentur.* S. Ambrosius ponderationem quandam habet, ex qua clarè deducitur, quod dæmon ob proprium interesse, invidia odioque inflammari cæperit contra Christum; homo autem in passione adeo cæcus est, ut se ipsum conficiat cum damno proprio; insuper majoribus proximos accumulet bonis, siquidem providentia infallibilis DEI eos sæpè magis prosperari facit, qui invidiam patiuntur alienam. Zelum passus est Satanas, inquit S. Doctor, adversus Salvatorem, videns eum docere homines, quomodo sibi propitium facerent Deum, renunciantes diabolo; & propter hoc occidit eum, nesciens futurum adversum se. Homo autem invidus probè novit, quod alienæ felicitatis invidia tristitiam, tormentumque, & animæ propriæ conciliet damnationem, & tamen ab ea non desistit, ideoque dæmone pejor est.*

9 *Sultus complicat manus suas, inquit Ecclesiast. & comedit carnes suas.* Quem textum S. Hieron. præsentem nostro applicat proposito, dicens: *Qui alienæ felicitati invidet, & quasi spiritu furoris raptatur, & invidiam in sinu suo receperit, nutrietque eam in pectore suo, ille comedit animam suam, & carnes suas. Quanto enim eum cui invidet, feliciorem videt, tanto ipse amplius contabescit, & deperit, & paulatim zelo & livore distillat.* Ideoque invidus meritò ad illud S. August. dogma se reflectat, dicentis: *Se ipsum primo infestans, primo se ipsum vulnerans & vexans.* O invidus quam paucos habes amicos, & fortè neminem habes de cujus bono non doleas, & de cujus malo non gaudas; merito omni amico privari debes, eo quod de nullo amicorum bono gaudere probaris. O invidia omni vitio pejor, & omni peste deterior! Tempore contagionis, ut experientia docet, velles pretiosiores granum electius, linum delicatius, pannos rationes inficit venenum: ita quoque invidus malitiæ suæ contagio bona & felicitates inficit alienas; ideoque dicitur: *Omni peste deterior,* siquidem illa non mentem, animam, aut bona offendit spiritualia, invidus autem bona gratiæ, donorum, & virtutum lædit.

In Job. 30. 24.
S. Greg. 1. 6.
Moc. 6. 19.

Ecclesiast. 14. 8.
Invidus lividus
videt aliorum
miserias.

Chrys. h. 7.
ad Rom.

Et sibi ipse
Carnificem.

Psalm. 10.
Chrys. 10.

Ecclesiast. 10. 21.
Invidus
alienæ felicitatis
iniquitatem
ipsi adsciscit
penam.

S. Bonav.
compend.
Theol. verit.
1. 3. c. 16.

S. Ambros. 2. ad
Cor. 1.

Ecclesiast. 4. 5.
S. Hieron. lib.
Et paulatim
tabescit.

S. Aug. 1. 18.
ad tractat.

Et omni pe-
ste deterior.

Diabolus, &
invidus, sibi
magis nocet
quam alijs.

Mr. Blet.
vult. 80.

S. Bonav.
concord.
Theol. lib.

Bellovac.
spec. mor.
lib. 3. p. 4.
dist. 1.

10 Nunquid si quis viso sodali suo sano, robusto, & incrassato, ipse propterea macer fieret, talis juxta judicium vestrum abominabili, nec unquam audire dicendus esset subiacere infirmitati? & nihilominus, ut canit Poeta: *Invidus alterius macrescit rebus opimis*. Hinc & Bletensis in quadam ad invidum epist. ita scribit: *Qui adversus innocentiam tuam erigebat tormenta invidia suum gerebat in mente tortorem*. Nam juxta verbum Ethici, justius invidia nihil est, quae protinus ipsum auctorem torquet, discrucians animam: nonne tormenta sunt ex bonis aliorum macrescere, agrescere, deperire? Quam invidi stultitiam S. quoque Bonav. considerans ait: *Nimis erras qui idcirco sibi vult oculum erui, ut alijs etiam unus eruatur*: sic facis invidus, & diabolus, qui per hoc quod alijs invidet, sibi magis nocet; quod idem punctum his verbis insinuat Bellovacensis: *Invidia animum cruciat; invidus enim de letitia tabescit, de sanitate languescit, de pinguedine macrescit*. O insania, & stultitia, invidia de alieno vulnere, suum vult sanare vulnus, sanitatem quaerit in aliena infirmitate, bonum in alieno malo, quod idem est, ac si quaereret ignem in aqua, & aquam in igne, in spinis uvas, in tribulis ficus. Quo fine S. Augustini citat auctoritatem, ita de homine invido loquentis: *De aliena poena quaerit sibi medicamentum, & de salute acquiris grande tormentum; invidia enim est agriudo animi, vel tristitia de felicitate alterius*.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Invidia tormentum, & poena est invido, eundem ob alterius felicitatem crucians, & inquietum efficiens.

THEMA.

Circumdederunt eum Iudaei, & dicebant ei: quousque animam nostram tollis? Joan. 10. v. 24.

Iudaei ad
Christi de-
circum, &
miracula
per invidia
se mori pu-
tabant.
Joan. 10. 24.

S. Aug. de
Trin. l. 4. in
Paul.

S. Isid. Pel.
lib. 1. epist.
157.

Laudabilis
invidia con-
ditio est,
quod condi-
tione puniat
illum qui ea
infectus est.

S. Valer. Max.

S. Basil. conc.
in Lactantio
habito.

S. Basil. orat.
10. de invid.
idem lib. 11.

1 Iudaei Christum circumdantes, praenimio invidiae livore morituros se credebant: *Circumdederunt eum Iudaei, & dicebant ei: Quousque animam nostram tollis?* sed quam hujus cruciatus sui habebant causam? nunquid redemptor noster vera vita erat: *Ego sum resurrectio, & vita*; qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet? Verum quidem id est, sed quia innocentiae ejus, & multitudini populi ipsum sequentis, nec non miraculis ejus invidebant, mirum non est, quod dolores experti fuerint penosissimos. Quia invidi Iudaei invidia plenierant, inquit S. Antonius de Padua, idcirco incessanter stimulabantur in corde tanto lethalius, quanto videbant Christum plus clarificari prodigijs, & doctrina; quousque, inquiunt, animam nostram tollis? id est suspendis, vel crucias, & affligis? ecce qualiter interius stimulantur. Sanctus autem Ilidorus Pelusiota justum Dei de invidis, dum etiam in vita praesenti, & post aeternaliter puniuntur, supplicium considerat, inquiens: *Non futuro duntaxat iudicio, ac tribunali, verum etiam in hac vita materiales penas pendunt, qui invidia laborant*. Unam enim vitium hoc laudabilem habet conditionem, & meritum, scilicet quod condigne cruciat eum, qui ipso infectus est, dicente S. Valeriano: *Pena istos sua poena puniunt, ut videatur mihi ipsa invidia aliquid habere discretionis, cum auctoris sui cor percussit, & male consciunt pectus cruento jugiter livore consumit*. Quam reflexionem diu ante instituerat Basilus verbis sequentibus: *Alius hic affectus in vita humana diversans, & semper animis nostris adherens, & cor magis consumens quam rubigo ferrum, ipsa invidia est, in qua multa quidem sunt mala, unum verum utile est, quod malum est ipsam possidenti: Invidus enim ipsum invidiosum parum laedit, seipsum vero matore ac gemitu consumit, ob proximi prosperum rerum successum; & agrum quidem vicini non diminuit, seipsum autem per invidiam consumit*. Quod in alia quadam oratione confirmat, inquiens: *Unicum tamen ei inest bonum, nempe quod nocumento sit illi ipse, qui ea affnat, quodque cor ejus magis exedat, quam rubigo ferrum*. Et in homilia sequenti idem replicans, ait: *Illud autem in hoc modo laudaveris quispiam, quod invidus quanto in proximum vehementius movetur, tanto sibi met majus parit incommodum*. Id quod similitudine

sagittarum, quae si in materiam rigidam, duram, & resistentem impingantur, ipsum jaculatorem ut feriant, reperiunt; ita probat atque confirmat. *Quemadmodum sagitta magna vi emissa, si in durum aliquod ac respuens inciderint, in emittentem facile redeunt; sic invidia proximis tristitiam nequaquam affert, tantum invidenti afficit*. Quam eandem similitudinem S. Zeno, dum ipsum lividum primo omnium cruciari, & affligi considerat, verbis insinuat sequentibus: *Sed & illud in causa hujus tanti languoris vel admirari quis poterit, vel laudare, quod quanto amplius creveris, tanto sit perniciosior ei cui crescit: sicut enim omne jaculum, quod vehementius fueris intortum, si forte in aliquod solidum, & durum corpus illiserit, in eum continuo, qui jecerat, reperiens jaculum retorquetur, ac resilit; ita etiam invidentis morus, & animorum telum cum nihil nocuerit ei cui intenditur, vulnus tamen intendentis efficitur*.

2 Tertia illa est regula, scilicet quod vitia sint ipsorummet vitiorum carnifices; unde semper verissima est illa S. Augustini sententia: *Iussisti Domine, & sic est, ut omnis sibi poena sit inordinatus amor*. Nihilominus nulla penitus noxa ita cruciat reum, quemadmodum livor invidum, dicente S. Chrysologo: *Omnia quidem vitia ad suorum semper intendunt, & prosiliunt laesionem, sed suos semper amplius invidia consumit; invidia suorum carnifex semper extitit*. Et paulo post in ejusdem sermonis progressu ejusdem vitii effectus fufius ponderat, subjungens: *Torquet animos, discrucians mentes*. Hanc qui receperit, sua sustinet sine fine supplicia, quia semper in se domesticum diligit habere tortorem. Quis ibi malorum finis, ubi alterius bonum poena est, ubi cruciatus est aliena felicitas? Philosophus quidam invidum sibi notum moestum, & afflictum observans, eidem dixit; utique moestitiae tuae alia non est causa, nisi quia tibi ob bonum vicini tui mali quippiam accidit; qui utique verum dixit, cum pessimum hoc vitium ejus sit indolis, quod ei obnoxium ob alterius affligat prosperitatem. Rex Assuerus Aman familiari aulae suae praefecto in mandatis dedit; ut amulum suum Mardochaeum, regis insignis velut triumphatorem, amictum, equo regio impositum, per civitatis compita circumduceret, passim clamando: *Sic honorabitur quemcumque rex voluerit honorare*; facit textus verò dicit, quod postquam hae Mardochaeo obsequia praestiterat, postque applausus, & honores eidem attributos, festinavit ire domum suam lugens, & aperto capite, narravitque Zares uxori suae, & amicis, omnia quae evenissent sibi. Scire hic percipere, cur vir ille qui imperii Assueri manus dextera erat, qui ad suum nutum omnes Satrapas, & vix illic monarchae Principes, promptos & obediens habebat, qui inexhaustos possidebat thesauros, omnibusque dignitate superior erat, post exhibitum Mardochaeo obsequium lugere coepit? num forte ex itinere lassus erat? aut verò quid ei sinistri accidit ut lugeret? Numrum transversus in corde ejus clavus, erat honor, quem amulus ipsius a rege acceperat. D. Chrysostomus invidorum malignitatem describens, inquit: *Multi una cum flentibus flent quidem & ipsi, iidem tamen non etiam una cum gaudentibus gaudent, quin potius alijs gaudio exsultantibus illachrymantur: quod ipsum sane est invidentia ac malignitas*. S. Antonin. nonnullas hoc vitium consequentes proprietates his verbis delineat: *Pectus felle virent, quia semper cogitant malum, & judicant prava de illo, cui invident. Lingua est suffusa veneno, quia scilicet semper murmurat, nunquam ridet, nisi de malo alieno. Tinea communiter in optimo, & subtilissimo panno nascitur, illumque rodit, & consumit. Quae utique optima est, & proposito nostro congruentissima similitudo; quam proinde S. Cyprian. his verbis tradit: *Qualis est anima tinea celare in alieno vel virtutem ejus, vel felicitatem, in malum proprium bona aliena convertere, aliorum gloriam facere suam poenam, & velut quosdam pectori suo admoveere carnifices, cogitationibus, & sensibus suis adhibere tortores, qui se intestinis cruciatibus lacerent?**

3 Porro de his qui ob bonum alterius contristantur, & affliguntur, in veritate affirmari potest, quod sine omnium aliorum hominum miserabiliores; cujus ratio est, quia alij solum affliguntur ob mala propria, invidi autem non solum ob propria, verum etiam pro-

S. Zeno l. de
livore.

Invidi sibi
ipsis vult ma-
xima poena.

Chrysot. ser.
171.

Histor. 6. 12.
Paret in
Aman.

Chrys. bo. 7.
ad Rom.

S. Anton. p. 10
tit. 8. c. 2. § 10
Similes sunt
Tinea.

S. Cypri. de li-
vore.

Invidi sunt
omnium mi-
serabiliores.

propter omnia bona, & prosperitates quas vident in aliis, corquentur: Cui non prosperitas aliena supplicium est? inquit Salvianus, quis non bonum alterius malum suum credit? Novum & inestimabile nunc in pluribus malum est: parum alicui est, si ipse sit felix, nisi alter fuerit infelix. Robertus Episcopus Lincolnensis in testamento Jacob Simeonem repræsentat, qui filios suos sequenti exhortatione affatur: Et vos ergo filii mei diligite unusquisque fratrem suum in bono corde, & amovete a vobis spiritum invidia, quoniam silvestrem facit animam, & corrumpit corpus; non sinit intellectum in hominibus operari; somnum aufert, & tribulationem tribuit animæ, & tremorem corpori; in somnio ipsum corrodit, spiritibus perniciosus conturbat animam ipsius, & expavescere corpus facit, & conturbatione excitari mentem. Quos effectus exinde probat, quia fratrem suum Joseph, omnes ejus odio persequiebantur germani, de quibus dicit Scriptura: oderant eum, nec quidquam ei poterant pacifice loqui. Ira namque & invidia, indignatione, rabie, & furore tanto, corda eorum repleta fuerat, ut Div. Chrysost. passionem hanc tyrannidem appellare non dubitet, inquiens: Invidentia tyrannus. Circa quem textum notandum est, non dixisse Moysen quoddam asperum, aut contentiosum locuti fuerint verbum, sed, nec poterant. Invidia namque cor inimici nimium possidet, atque constringit, omnemque affectus tollit libertatem; unde Chrysost. Clerico inquit: Quid est: nihil potuerunt ei loqui? quia affectio dominabatur eis, & invidia quotidie crescebat, quasi captivi facti, & tyrannidem hujus mali ferentes, nihil pacifice loqui poterant. Qui idem Sanctus tristitiam Jacob propter Joseph, quem mortuum credebatur, considerans, alio in loco ita discutit: Dirupit vestimenta sua, & posuit sacrum super lumbos suos, & luxit filium suum diebus multis. Quantis fuerunt illi digni lachrymis, qui non solum fratrem barbaris vendiderunt, sed & patrem in extrema necessitate in tantum luctum iniecerunt? Congregati autem sunt filii ejus, ut consolarentur eum, & noluit, dicens: Descendam ad filium meum lugens in inferno. Opinor & hoc illis aliam fuisse plagam, videbant enim quod pater tantum, tamque ferventem amorem declarabat erga eum, qui non aderat, imò & putabatur a bestiis discorsus, & majori tabescebat invidia.

4 S. Augustinus quendam ita aliquando legitur allocutus fuisse invidum; Tormentum sine refrigerio, laborem sine respiratione, penam sine intermissione, famem sine saturitate semper habere videris. O invide, vermis mortifere, qui in hedera lona quotidie nasceris. O igneus serpens quo populus Israel pungitur. S. Zeno quendam adducit similitudinem, qua deinceps magnus quoque Basilii usus fuit; videlicet æruginis, quæ ex ferro nascitur, illudque corrodit, & destruit: Sicut, inquit, ærugo ferrum, ita invidia illam ipsam animam, in qua est, interimit, & consumit. Ambo verò SS. Doctores aliam quendam adhibent in hac materia analogiam à viperis desumptam, quæ ut ad lucem prodeant, materna rodunt, & lacerant viscera: Et sicut ajunt viperas dilacerato, & exeso illo ipso materno utero, quo concepta sunt, nasci, ita & invidia naturam illam ipsam ante omnes qua concepta est, vel ex qua generatur, animam consumit, & perdit. D. Chrysostomus stultitiam considerat invidorum, utpotè qui ob aliorum felicitatem infelicitate vitam ducunt; dicit enim: Quid invidis hominibus est miserabilis, quibus cum liceat gaudere, & fructum lætitiæ suæ capere, ipsi tamen malunt propter alienas felicitates dolere, & cum dolore ipso penam à Deo, & supplicium intolerabile accersere? Hinc quoque Bellovacensis invidum stultum reputat, & appellat, dicens: Invidia stultum efficit; stultus enim est, qui vestes suas dilaniat, carnem propriam lacerat; alio sibi panem dante, invadit eum dentibus; alio sibi dante alapam, manum propriam amputat; oculum sibi eruit, ut aliis similiter eruat. Talis est invidus qui aliis invidendo, sibi ipsi nocet; & si aliis damnum temporale fecerit, ipse sibi ipsi infert damnum spirituale. Sapiens ait: Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum. Circa quam sententiam meritis querendum venit de quanam morte hic Sapiens loquatur? num fortè de morte animæ? aut verò de morte corporis? Responderi potest quod ex æquo tam anima, quam corpus morte per invidiam affi-

ciantur: Anima quidem, quia qui non diligit, morietur in morte; invidia enim hominem mancipium efficit mortis, non solum corporalis, sed & spiritualis: est quoque instrumentum mortis in corpore, quia, ut in discursu quarto probavimus, inordinata hæc passio vitam corporalem notabiliter abbreviat. Unde Petr. Blefensis ad quendam qui invidiæ livore stimulatus, impedire nitebatur, ne ad altiora promoveretur, ita scribit: Mihi sufficit ad vindictam, quod processu temporis in me promovendo misericordiam Altissimi videas, intabescasque videndo.

5 Lividi Pharisei, & Scribæ qui perpetua quadam æmulatione persecuti sunt Salvatorem, quando miraculum illud adeo prodigiosum, & inauditum viderunt resurrectionis cadaveris quattuoridui, & putrescentis, mortui Lazari, in crudeliorem acti sunt rabiem; ac proinde congregarunt consilium, ad machinandam illi mortem, atque anxii, & frementes inter se dixerunt: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Ecce tibi delictum quod ei objecerunt, nimirum multa signa facit. Ubi Salmeron ait: Pro crimine, quod omni laude, & admiratione dignum erat; ad hæc et si ex livore illum vellent perdere, nihil mali tamen ei poterant objicere, nisi tantum benefacta ejus. Albertus Magnus circa eadem verba, ad propositum nostrum inquit: Est autem verbum angustiat dicere: quid facimus? invidia enim malignum interius inquietat, cruciat, & anxium efficit. Unde quando in Actibus Apostolorum, S. Apostoli per miracula, quæ in controversiam revocari nequibant, se manifestè conspicuos reddebant, populi que animos rapiebant, & per sanctitatem vitæ, perque doctrinam, & legem irreprehensibilem, quam annuntiabant; Sacerdotes, & Scribæ in rabiem acti pariter dolentes, dicebant: Quid faciemus, viri fratres, hominibus istis? quoniam quidem notum signum factum est per eos omnibus? Ubi idem Albertus inquit: Contristati, & angustiat dicunt: quid facimus? Angustia hæc provenit ex angustia invidia, qua Christo in gratia miraculorum florenti Judæi invidiebant. Similiter is qui ad rationes reddendas vocatus fuerat, redde rationem villicationis tuæ, cum non haberet unde redderet, in angustia tantò majori, quàm major ejus infamia erat, constitutus, dolenter intra se dicebat: Quid faciam? quod verbum est afflictionis, & doloris expressivum. Unde S. Valerianus ait: Illos plusquam miseros puto, quos lucra aliena felicitatis exagitant, & iracundia impia æmulatione concepta, occultis cordis jaculis inquietat. Quod si quis esset qui inimici sui viscera transfigere volens, ultro citroque eodem tempore sibimetipsi cor ferro transfigeret, nunquid illum stultum vel desperatum esse, aut verò propriam mortem diligere diceret? Audiamus D. Chrysostomum hac de re loquentem: Illud etiam, inquit, tecum semper verte, quia non majorem illicui invidet, quàm tibi ipsi facis injuriam, cum te ipsum versus mucronem impellas. Eandem quoque considerationem S. Cyprianus habet, cum enim dixisset, nullum esse peccatum, à quo Christiano homini magis abstinendum sit, quàm ab isto, hanc ejus confestim rationem assignat: Ne quis valentis inimici ceciditque is implicatus, dum zelo frater in fratris odia convertitur, gladio suo nescius ipse perimatur. Author quidam antiquus de invidio disserens, ita scribit: Hoc solum invidus bene agit, quod se cruciat; cetera peccata in futurum puniunda servantur, invidia ob magnitudinem sceleris, etiam in presenti digna accipit. Invidia quod malum hosti operat, sibi ipsa facit, quia igne quo urit, uritur. D. Chrysostomus postquam huic vitio cælum impetrabile esse ostendisset, insuper terram quoque ei inimicam esse dicit, utpotè quæ invidio vitam quidem indulget, sed acerbissimam: Inaccessum sibi ipsi faciens cælum, & ante cælum ipsum, etiam presentem vitam acerbam.

6 Idem quoque S. Chrysostomus super Ps. 50. scribens, ad livorem se reflectit quo fratres Davidis, eidem ad campum properanti, ut se ad singulare cum Goliath certamen ineundum offerret, opponebant, ita scribit: Invidia perturbationis plena. Quemadmodum enim ignis lanam exest, ad eundem quoque modum invidia cum quidem qui invidet, conficit; cum autem cui invidetur, illustriorem reddit. S. Augustinus malignum invidum

Salvian. lib. 1. de provid.

Rob. Linc. Episc. in test. 12. cap. 2.

Gen. 17. 4. Invidia est tyrannidis.

Chrys. ib.

Chrys. h. in Gen.

Idem h. 61. in Gen. Maxima tristitia afflixit Jacob propter Joseph.

S. August. 1. 18. ad Fratres. Invidus si nullis est ærugini.

S. Zeno L. de livore.

Viperis.

Chrysost. 10. 2. ho. 22. Invidi sunt veri stulti.

Bellovac. spec. mor. 1. 2. p. 4. dist. 1.

Sap. 2. 14.

1. Joan. 3. 4.

Petr. Blef. epist. 72.

Joan. 11. 47.

Lividi Pharisæi ad miraculum resurrectionis Lazari per invidiam agitati in rabiem.

Salmer. c. 8. tract. 14.

Alb. Mag. ib.

Ad Ap. 4. 16. Sicut etiam videri miraculis Apostolorum.

Luc. 16. 1.

S. Valer. h. 1. Invidus cœptum petiit.

Chrysost. 4. 1. in Matth.

S. Cyp. de zelo.

Lat. Presb. Pisan. enchir. Evang. parat.

Chrys. 10. 4. Ecloga de invidia.

Chrysost. in Ps. 50. Invidia fratrum Davidis, ipsosque cruciavit.

S. Aug. 1. 8. de temp.

dum interrogat: *Quam mercedem recipiet, nisi horribiles animas tenebras, & confuse mentis horrorem, qui vultu semper animoque moriente, voto, quo vult aliis nocere, se cruciat, quem sevisissimis et agitatum stimulis, ab omni consilio ac mentis sobrietate deturbat?* Idem quoque in eodem sermone de Josepho per invidiam fratrum suorum exagitato differens, paulo ante dixerat: *Venenum invidie quo fratres suos noverat fuisse percussos, Deo auxiliante studuit de corde suo repellere; & revera fratres, quid in felici viro prestat invidia, quem in secretis conscientie quibusdam angulis livor ipse discerpit, & alienam felicitatem tormensum ipsius facit?* Idem quoque S. Doctor alibi invidum navi comparat, in alto mari per tempestatum procellas hinc inde agitatæ: *Invidus vir, inquit, similis est navi, que jactatur fluctibus maris: in perturbatione est semper, ut lupus rapax insanis inaniser, in miseria detinetur, & tabescens ad nihilum redigitur, semper furore plenus.* S. Bernardus inquit: *justum est ut invidus torqueatur, qui non querit nisi malum, & malum judicat, & suspicatur, ubi malum non est.*

DISCURSUS XV. ARGUMENTUM.

Sapè Deus eorum, qui aliorum invidia exagitantur, felicitates adauget, ut tantò magis invidum torqueat, & castiget.

THEMA.

Videbis emulum tuum in templo, in universis prosperis Israel. 1. Reg. 2. v. 32.

Divina justitia Heli castigare volens, ob nimiam erga sacrilegos aliosque gravibus transgressionibus obnoxios filios indulgentiam, poenam ei qua puniendus erat, prædixit, dicens: *Videbis emulum tuum in templo, in universis prosperis Israel*, quasi dicere voluisset: hæc est justissimi furoris divini indoles quod majori felicitate cumulet æmulos, ut tantò magis augeatur acerbum invidi supplicium. Abulensis hunc textum exponens, ita scribit: *Emulus dicitur esse invidus, ab emulando, id est invidendo. Erat autem poena magna Heli, & posteritati suæ, quod prius habuissent ipsi summum sacerdotium, & deinde viderent translatum ad alios.* Tantò autem magis poena illorum augebatur, quantò amplius æmulorum crescebat prosperitas, ut bene advertit Cajetanus, inquiens: *Prædicatur tempus opulenti habitaculi in domo Dei tempore Salomonis, videndum ab ipso Heli in filiis suis, non ad læticiam, sed ad angustiam.* Sequenti autem verba, in universis prosperis Israel: Abulensis ita exponit, quod videlicet per illa prædictum fuerit incrementum in dignitate, & divitiis quas Sadoc æmulus ejus habiturus erat: *Habebit omnia prospera Israel, scilicet maximos honores, & maximos reditus in toto populo.*

2 Divinæ justitiæ severitas, detestabilem fratrum Josephi, ipsum pro vilissimo pretio vendentium, excessum castigare volens, nullam aliam illis poenam impoluit, præterquam Josephi ad regnum sublimationem, & exaltationem, ut scilicet viderent impletum esse somnium, quod unicum fuerat livoris ipsorum motivum; *Solet enim Deus invidos torquere*, inquit Oleaster, *augendo bona iis quibus invident: non sat fuit ei Josepho ampliori dilectione facere dignum, sed ostendit fratribus fore eum eis præponendam in regno:* Divina enim, & infallibilis cæli providentia iisdem mediis, quibus ipsi uti statuerant ad evanidanda Josephi somnia, ipsa ad eum exaltandum, & ad somnia Josephi ad majorem ipsorum rabiem, & tormentum adimplenda usa fuit. Enimverò postquam in Ægypti carcere constructi hærebant, malæ conscientie quidem confessi sunt cruciatum, qui eos tot annis interiùs torserat; unde dicebant: *Merito hac patimur quia peccavimus in fratrem nostrum; ultra hanc tamen poenam, aliam experti sunt longè intensiorem, illam videlicet quam livor iis accendebat; nam gravis hac afflictio est* (inquit D. Chrysost. de eodem Josepho loquens) *& quando animam invaserit, non prius eam relinquit, donec in extremam absurditatem, eam inducat; & ledens animam, à quana-*

ta est, omnino aliter eum, cui invidet; afficit, quam vult, nempe clariorem, nobiliorem, illustriorem reddit, unde iterum alia plaga gravior invidio nascitur. Idem S. Doctor super Pl. 50. scribens, invidiæ effectus his insinuat verbis: *Eum, qui invidet, conficit; eum autem, cui invidetur, illustriorem reddit. Quod etiam in Josepho & fratribus ejus usu venit, nam qui invidia in eum affecti fuerant, libertate in servitutem redigebantur; is autem, cui illi inviderant, rex extitit.* Alibi quoque id ipsum confirmat, ad hoc se reflectens, quod, qui invidet, bonum alterius non minuat, sed potius Deus illud nonnunquam ad majorem invidi poenam adauget. Ait enim: *Quid Abeli nocuit Cain? nonne illum quidem citius ad regnum invisum transmisit, se ipsum vero innumeris malis confodit? Quid Iacobo damni attulit Esau? nonne ille quidem dives erat, atque innumerabilibus perfruebatur bonis, hic vero paternam etiam domo ejiciebatur? Fratres Josephi quod gravius malum ipsi intulerunt? maxime cum ad sanguinem usque pervenerint? Nonne illi quidem famem passim, & extrema pericula adierunt, hic vero rex universæ terre Ægypti factus est? Quanto enim magis invidet, tanto majora bona ei, cui invidet, procurat.* Præterea invidia, qua Satan S. Jobo infestus erat, immortales ei præparavit gloriæ coronas. *Hoc enim omnis invidus alienis virtutibus prestat, quod B. Iob Satan prestitit*, inquit S. Ilidorus; *nam dum emulatur prosperitatibus, commovit adversa, sed dum credidit eum diabolus posse prosterni, unde ejus acta sunt merita, atque claruerunt probabiliora patientia documenta.* Porro Deus ad augendam Satanæ poenam, Jobum in totius conspectu consistorii cælestis, ad stellas usque laudibus evexit: *Factum est autem*, inquit facit textus, *cum quadam die venissent filii Dei, & starent coram Domino; venisset quoque Satan inter eos, & staret in conspectu ejus, ut diceret Dominus ad Satan: nunquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra, vir simplex, & rectus, & timens Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam? nam ut S. Prosper ait: Tantos invidus habet poena justa tortores, quantos invidiosus habuerit laudatores, siquidem invidiosum facit excellentia meriti, invidum poena peccati.*

3 Esau Jacob fratri suo invidebat, eò quod ipsum à matre tenerius diligi videret, paternamque benedictionem præoccupando ei eripuisse; ac proinde dum fratrem ad mortem usque persequeretur, hic ad fugam capiendam, inque Melopotaniam ad Laban peregrinandum coactus fuit. Deus autem ad invidum hunc fratrem acerbius torquendum, Jacobum ingenti bonorum cumulo, aliisque prosperitatibus adauxit, adeo ut laudabiliter gloriatum fuerit, dicens: *In baculo meo transivi Jordanem istum, & nunc cum duabus turmis regredior.* Circa quem textum Petrus Blefensis ita scribit: *Jacob qui in baculo suo Jordanem transierat, non rediisset cum duabus turmis, nisi eum invidia Esau agitasset.* Ita & in Ægypto populus Hebræus servituti subiacebat, defudans pro Rege, plurimumque ei afferens bonum, & nihilominus hic livore in eos exarsit: *Filii Israel creverunt, & quasi germinantes multiplicati sunt ac roborati nimis.* Quem profecto populum pacificum cernere impotens Pharaon, talem legitur fecisse resolutionem: *Ecce populus filiorum Israel multus, & fortior nobis est, venite sapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur.* Sed quem rei hujus exitum fuisse putatis? Providentia divina multis Ægyptum ferit flagellis, ipsumque hunc invidum Regem, spectante toto Israele, semper miraculosè per omnipotentiam Divinam defenso atque protecto, internecioni dedit; hinc Scriptura ait: *Mortua sunt omnia animalia Ægyptiorum, de animalibus vero filiorum Israel nihil omnino perivit, & misit Pharaon ad videndum, nec erat quidquam mortuum de his, que possidebat Israel, ingravatissime est cor Pharaonis; videns namque his, quos ipse oderat, majores semper imperiti cœlitus prosperitates, in furorem convertebatur: nec immeritò, quia ut Oleaster ponderat, vult Dominus impios cognoscere bona piorum, ut inde magis invidia torqueantur, & constabescant, & ut dupliciter gaudeant pii, semel de beneficiis collatis, & iterum de admiratione, & invidia impiorum.* Aggravavit se cor Pharaonis: non solum malis sunt impii deteriores, sed bonis piorum quibus invident.

Sicut & fratres invidiosus Joseph.

S. August. in 4. de Gen. docem. c. 12.

Idem in Pl. 50.

Chrys. in 4. octag. de invid. Invidia Cain profanis abomin.

Et Job, invidia Satanæ.

S. Ild. lib. 5. de invid. c. 15.

Job 2. 1.

Dum majori felicitate cumulet æmulos, ut magis crucietur invidum.

Abul. in 1. Reg. 2. v. 32.

Cajet. ib.

Et Prosper. 1. 1. de vita contempl. c. 5.

Per invidiam Esau Jacob locupletatus fuit.

Gen. 32. 10.

Pet. Blef. epist. 80. Et filii Israel per invidiam Pharaonis in Ægyptum multiplicati.

Exod. 2. 7.

Ex. 9. 7.

Oleaster. ib.

Dum in Joseph, per invidiam fratrum, ad regnum elevatum.

Gen. 37. Oleaster.

Gen. 42. 21.

Chrys. in 6. de Gen.

1. Reg. 1. 11.
Maximum
supplicium
Heli fuit vi-
dere amulu-
m in omni
prospetti-
one.

4 Heli Dominus severissime punire decreverat, sed cui eum tandem putatis subiecisse supplicio? Ecce vobis ipsissima minatoria Domini verba: *Veruntamen non auferam virum penitus ex te ab altari meo, sed ut deficiant oculi tui, & tabescat anima tua.* Causa itaque quare Deus ab altari suo posteros Heli removeare volebat, in maiorem ejusdem cedebat poenam; dicente scriptura: *Ut deficiant oculi ejus, & defluat anima ejus;* Biblia Regia, & Complutensis legunt: *Faciam deficere oculos ejus, & defluere animam ipsius;* quibus verbis Deus indicare vult poenofum posteris Heli futurum esse tormentum, si nimirum amulos suos exaltatos, locupletatos, & in honore positos coram facie sua videbunt; invidio enim proprium est, non tam affligi propter suas miseras, quam propter alienam felicitatem. Porro verbis illis: *Ego indurabo cor Pharaonis;* à lacris Interpretibus variae adhibentur expositiones; ex quo enim Deus corda peccatorum tam sollicitè ad compunctionem invitat, cur nunc se cor Regis illius induraturum esse ipsemet declarat? Superius diximus, si meministis, Regem hunc invidiæ livore exstimulatum fuisse adversus Hebræos; quo supposito sequitur, quod Deo servis suis benefaciente, illoque in bonis spiritalibus, & temporalibus locupletante, non culpa Dei, sed malignitate invidiæ, quæ tantò magis crescit, & augetur, quantò majori proximus prosperitate gaudet, livor & invidia invidorum obduretur, dum perfimo oculo suo prosperitatem alienam aspiciunt: *Nec enim aliter juxta Psalmistam* (inquit Rupert. Abbas, alludens ad verba Pl. 104. *convertis cor eorum ut odirent populum ejus*) *nisi dum benedicit, & multiplicat populum suum, cor eorum invidens profecit, imo conversum est in asperum odium. Est autem invidia vel odii proprium, ut quanto eis, quibus invidetur, maiora conferuntur beneficia, tanto magis ipsa invidia vel odium confirmetur, siquidem quo amplius exsplendescit cui invidetur, tanto magis indurescit, atque uritur invidus.* D. Chrysost. rationem assignat, cur Deus ad invidum magis castigandum, æmulorum ejus adaugear prosperitatem; dicit enim: *Quanto magis invidet, tanto majora bona ei, cui invidet, procurat; Dens enim est, qui omnia inspicit, ac si injuria videat afflicti, qui injuriam nulli infert, magis extollit clarumque reddit, atque hunc in modum te castigas.*

Cor Pharaonis induratum fuit ex ejus invidia.

Rup. Ab. 1. 1.
in l. c. 25.

Chrysost. 18.
6. de invid.

S. Bonav. in
dixia salu-
tis 1. c. 4.
Invidus in
paradiso po-
nitur, more-
ntur ex li-
voro videns
aliorum fe-
licitatem.
Eph. 6. 11.

Cur aliqui
demonibus re-
legat sine ad-
modum arduo.

S. Bern. 1. 14.
in Cant.

Gen. 3. 14.
Cur Deus in
poenam ser-
pentis impo-
nere ut gra-
deretur su-
per pedes
suos.

Job 1. 7.

5 S. Bonavent. ingeniosam quandam habet ponderationem, quæ etiam, ut paulò infra dicemus, à S. Antonio de Padua adducitur: *Magnam, inquit, injuriam faceret Dominus invidio, si eum poneret in Paradiso; moreretur enim præ dolore, ubi videret alios gaudere.* Porro certum est, nonnullos ex spiritibus rebellibus à Deo in aere collocatos esse, ibique manere; hoc enim verba illa Apostoli insinuant: *Contra spiritualia nequitiæ in caelestibus.* At verò, inquit: quid poenæ in se habet, in aere demorari illos, qui inexpiabilia, & atrocissima tormenta merentur? Advertendum igitur spiritus illos relegatos esse in talem locum, ubi in medio inter Ecclesiam triumphantem paradisi, & militantem quæ in terris est, positi degunt; ubi proinde sursum aspicientes, gloriam vident coangelorum suorum, quos in caelis reliquerunt, & animarum beatarum, ex horum corporum luto egressarum ad occupandum sedes, à quibus ipsi inteliciter prolapsi fuerunt; deorsum verò respicientes, quotidie vident ascendentes ex nobis mortalibus ad gloriam, ex quo intensissimè experiuntur poenam propter invidiam qua bonum nostrum æmulantur. Unde S. Bernardus ait: *Diabolus in poenam suam locum in aere medium inter caelum, & terram sortitus est, ut videat, & invidet, ipsaque invidia torquetur.*

6 Quænam, obsecro, est poena illa ad quam fraudulentus ille serpens condemnatus fuit à Deo dicente: *Super pedes tuos gradieris?* In quonam hæc poena consistebat? Nunquid enim pectore per terram serpente naturalis est serpentium motus localis, siquidem natura illis de pedibus non prospexit? quod si condemnatus fuisset, ut intar avis volaret, forsitan hanc aliquam poenam esse ei videri potuisset; nascitur enim avis ad volatum, non item serpens. Respondeo Deum punire dæmonem in serpente voluisse, utpotè cujus in-

duerat similitudinem; ac proinde dicit ei: *super speculum tuum gradieris*, quod idem est ac si diceret: continuò in te experieris inexorabilem quendam vermem, id est, invidiam, quæ viscera tibi corrodet, & commordebis; sicut enim is qui cogitur ad serpendum corpore super terram, is utique carnes suas per obvia saxa laceraturus esset; eodem modo Deus Dæmoni comminatur, quod acerbè cruciandus sit, videndo felicitatem, beatitudinem, & inexhaustos donorum, & gratiarum caelestium thesauros, quos Deus homini æmulo ejus larga manu contulit. Diogenes quondam interrogatus, quonam modo quis se inimico suo vindicare posset, respondit: *veritate, & argutia*, id est, bene & virtuosè se habendo in cunctis operibus suis, hoc enim modo efficit, ut cor, & viscera adversarii sui per invidiam dirumpantur. Ideo quoque Sanctus August. ait: *Nunquid melius invidiosus torquere poteris, quam virtutibus, & gloria serviendo?* S. Anton. de Padua rationem reddit, cur invidus in Paradiso supra modum affligendus foret; dicit enim: *Magnam poenam faceret Deus invidio, si ipsum poneret in gloria paradisi, quia ibi totaliter excicaretur à gloria proximorum, & à luce beatitudinis ipsorum; experiretur enim in paradiso quendam perpetuam ærumnarum infernum, quia totidem habiturus esset carnifices, quos sunt innumerabiles angeli, & animæ beatæ quæ visione beatifica fruuntur.*

7 Videri non nemini posset, Salvatorem nostrum post institutum, & consummatum particulare animarum judicium (in quo unaquæque suam accepit vel absolutionis vel condemnationis sententiam) nequaquam aliud quoddam tribunal in judicio extremo de novo erigere debere, in quo repetita vice sententientur; veruntamen quia certum, & infallibile est axiona illud Davidicum: *Omnia in sapientia fecisti*, hinc respondeo, & quidem, ut videtur, appositè ad præfens intentum, videlicet, quod Deus per hoc intendat augere tormenta reprobis, ut videntes prius electos invitari ad dextram, & benedictionibus caelestibus cumulatos, tanta cum gloria transportari in paradysum, remanente in ipsis æternaliter impressa felicitatis, & deliciarum æternalium memoria, tantò magis ipsi præ livore, & invidia contabescant: *Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperata salutis, dicentes, & præ angustia spiritus gementes: Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improprietatis; nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam: ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos fors illorum est.* Unde D. Chrysost. in quodam serm. ait: *Regnum caelorum est premium iustorum, impiis poena.* Et S. Bernardus ad id ipsum alludens, inquit de reprobis: *Ut acerius dolent videntes.*

8 Apud S. Matth. de quibusdam spiritibus malignis è corporibus obsessorum ejectis legitur, quod appropinquante ad obsessos Christo, clamaverint, dicentes: *Venisti hic ante tempus torquere nos?* Quod equidem non satis facillè intelligitur, nunquid enim dæmones etiam ante Salvatoris in hunc mundum adventum torquebantur? Cur igitur dicunt, ipsum ad eos torquendos advenisse? Respondeo, dæmonibus visum fuisse, quod suam contra filium Dei conceptam iram, invidiam, & furorem quadantenus satiare possent, quando se in falsis numinibus à genere humano adorari faciebant, idemque velut mancipium in servitute, & tyrannide sua tenebant constrictum; at verò post Verbi incarnationem, quando homo totà Deo beneficiis fuit auctus, ejusque natura Verbo hypostaticè fuit unita, quando ignorantia, & cæcitatæ humanæ tenebras dissipavit (*illuminavit omnem hominem*) quando illum in filium suum adoptavit (*dedi eis potestatem filios Dei fieri*) quando caelestibus hominem thesauris locupletavit (*de plenitudine ejus omnes accepimus*); quando denique dæmon vidit hominem redimi, ipso in sempiterna damnatione relicto (*proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?*) quid mirum si dæmon lamentetur, dicens: *Venisti torquere nos?* Quia invidio major poena atrociusque tormentum infligi nequit, quam si videat æmulum suum in felicitate positum; plus torquebas

Quomodo se
quia de in-
imico suo
melius vin-
dicare possit.

S. August. 1.
18. ad Fru-
trem.
S. Ant. de
Pad. 1. in ser.
4. pass.

March. 21. 34.
Cur pater
particulare
judicium
animæ Deus
in fine insti-
tuitur vel
aliud gene-
rale.

Pl. 103. 24.

Sap. 1. 3.

Chrysost. 18.
167.

S. Bern. 1. 14.
in Pl. 30.

Math. 8. 19.

Quomodo
intelligendū
est illud dæ-
monum: Ven-
isti ante tem-
pus torquere
nos.

Joan. 1. 2.

Rom. 8. 28.

quebat serpentem, quodd videret hominem beneficiis auctum, quam quodd semetipsum videat à sempiterna inferni pœna irremediabiliter cruciatum.

9 Reflex istis ne vos aliquando ad illam ab epulone Abraham ex inferno propositam petitionem, quando elevans oculos vidit in sinu Abrahæ Lazarum æternæ felicitatis primitiis persfruentem? Pater Abraham, inquit, misere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam. Ubi querendum venit, quidnam infelix hic epulo sublevaminis ex unica aquæ stilla linguæ ejus immissa sperare potuerit, siquidem per experientiam videmus, quodd stillæ aquæ in ignem ardentem conjici soleant, ad augendum potius, quam ad diminuendum flammæ ardorem? Dubium hoc solvit D. Chrysologus, inquit: *Vi video, quod agit dives, non est novelli doloris, sed livoris antiqui, & zelo magis incenditur quam gehenna. Est grave illis malum, est illis incendium non ferendum, quos aliquando habuere contemptui, videre felices. Ubi speciali consideratione digna sunt verba illa: Zelo magis incenditur quam gehenna.* Mittatur ex una parte bilancis pœnarum infernalium atrocitas, & æternitas, & ex altera parte livor, & pœna, quam annexam habet invidia, hoc enim factum, inquit D. Chrysologus, hanc in reprobo præponderare videbis. Dic sodes: cur non petiit, ut sibi liceat adire Lazarum, eique suam necessitatem proponere, sed potius petiit ut Lazarus mitteretur ad ipsum? *Lazarum mitte, quo? ad infernum de gremio, de solio sublimi ad profundissimum chaos, ad tormentorum stridorem.* Notandum quoque est, quodd facit textus dicat: *Videns Lazarum in sinu ejus.* Ubi D. Chrysost. ait: *Diviti mortuo angebat exitium accubitus in gehenna, & prospectus delectationis Lazari, ne solum tormentorum natura, sed & collatione honoris illius intolerabilis sentiret supplicium.* Deus igitur ex industria ita disposuit, ut dives epulo ex inferno videret felicitates, & gaudia Lazari, ut illis invidens, plus ab illis, quam à flammis cruciaretur: *Zelo magis incenditur quam gehenna.* Unde D. Chrysost. ad eum modum, quo ignis inferni est inextinguibilis invidiam quoque inextinguibilem esse dicit: *Invidia ignis inextinguibilis.* D. Chrysologus considerat divitem hunc sub prætextu compassionis, qua erga suos inclinabatur, conatum fuisse, ut Lazarum è sinu Abrahæ removeret, ex cujus felicitatis aspectu ipse tantopere torquebatur: *Sub specie pietatis ad pristina vulnera, ad præteritos gemitus Lazarum vult redire, quem prima petitione ad suos devocare non potuit cruciatus. Ante dixit, mitte ad me; modo dicit, mitte ad fratres meos dolet, agis infelix, ne videas felicem, quem aliquando putaveras infelicem.*

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Invidiam etiam viros spirituales sæpè infestare, ac proinde magna cum circumspectione fugiendam esse, ostenditur.

THEMA.

Ad invidiam concupiscis spiritus, qui habitat in vobis? Jacob. 4. v. 5.

1 **C**assianus magnus ille spiritualis vitæ præceptor, inter alias institutiones, quas viam rectam virtutis ingredi desiderantibus post se scriptas reliquit, una hæc fuit, ut scilicet efficaciter divinum implorarent auxilium, ne à maligno invidiæ, & livoris serpente morderentur, quasi per hoc insinuare volens, difficile esse declinare hoc vitium, etiam viris perfectis: *Quapropter notum quidquid in nobis, vividum est, & quasi vitali vegetatione S. Spiritus animatur, notandum hujus mali morsu basiliscus interimat divinum (cui nihil impossibile est) juxta imploremus auxilium.* Et quidem, si D. Chrysost. idem habere volumus, invidia talis est pestis, quæ per fugam quidem evitari, non vero per certamen vinci potest: *Invidia, inquit, fuga vitari potest, non potest superari consilio.* Fili prodigi frater natu major, ut ex contextu Evangelico apparet, vitæ honestæ deditus erat, etenim agris colendis intende-

bat, erga patrem suum obediens, & venerabundus erat: *Eccet tot annis servio tibi, inquit, nunquam mandatum tuum præterivi; à conviviiis, & amicorum conversationibus alienus erat; unde ait: Nunquam dediisti mihi hordum, ut cum amicis meis epularer, & tamen à livore invidiæ nequaquam reperitur immunis.* Unde D. Chrysologus super illa verba: *Erat filius ejus senior in agro, inquit: Erat in agro terram percolens, se desertans, duritiam solvit cespitis, perdurat affectum, sentes eradicat, & gramina, stimulos invidia non evellit.*

2 B. Laurentius Justinianus invidiam quoque in claustris, inter illos qui disciplinam, & perfectionem monasticam profitentur, observat, dum ait: *Est & alia tentatio ceteris periculosior, quam in sordibus servarum Christi in congregatione viventium, & minus eam te conversantium, humani generis adversarius ad exterminandam charitatem, concordiam, & mentis tranquillitatem disseminare non desinit.* S. Jacobus Apostolus proinde primis fidelibus, magnis passibus ad perfectionem Evangelicam contendentibus, quasi admirans scribit: *Ad invidiam concupiscis spiritus qui habitat in vobis?* Unde necessum est, ut viri quoque spirituales magna cum circumspectione ab hoc sibi contagio caveant, monente S. Cypriano, qui ait: *Contra tantam mali perniciem vigilanter, fortiter dicata, & Deo peccata muniamus.* Quis enim ab hoc veneno in terris securus esse poterit, quando etiam in cælo in conspectu Dei creatoris pulcherrimum angelum cum sequacibus suis infecit? *Quale malum est quo angelus cecidit, inquit S. Cyprianus: quo circumveniri, & subverti alicui, & præclara sublimitas potuit, quo deceptus est ipse, qui decipit?* Primi parentes nostri in statu innocentie, & justitiæ originalis, Deo scientiam, & divinitatem suam inviderunt, & hæc æmulatio scopus fuit, ad quem allidentes lapsi fuerunt. Ipsi quoque scholæ Christi discipuli, ab hujus vitii tyrannide se subjugari permiserunt, quia quando duorum ambiciosorum fratrum petitionem audiverunt, qua primas in regno Christi sedes præoccupare nitebantur, ad iram, & invidiam irritati fuerunt: *Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus.* Ubi Jansenius ita scribit: *Hi nimirum sunt affectus eorum qui vivunt in aulis principum.* De his enim qui in aulis obsequuntur, Poeta ille cecinit: *Exeat aula qui vult esse pius.* Livor autem, & æmulatio, tanquam quintum elementum, suum in aulis centrum habet: *Sibi quisque placet, sibi quisque pollicetur primos honores, & aliis Prælati invidet.* Ex quo verò livor suum in aulis nidum habet, qua fronte in illam præsumpsit ingredi scholam, in qua incarnata Sapiencia nullam virtutem sollicitè magis docebat, quam humilitatem, & charitatis dilectionem: *Discite a me quia mitis sum, & humilis corde.* In hoc cognoscunt omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.

3 Quis unquam inter homines eminentiorem docuit perfectionem, & virtutem, quam Baptista Joannes in Israel? & tamen ejus discipuli invidia erga Christum fortiter stimulati fuerunt, eo quodd per miracula quotidie magis magisque inclaresceret. S. Lucas postquam adolescentis Naimitici recensuisset resuscitationem, ob quam totus populus in laudem Christi prorupit, dicens: *Propheta magnus surrexit in nobis, & quia Deus visitavit plebem suam,* mox quoque livorem subjunxit, quem sequaces Baptiste discipuli in corde suo conceperant: *Et nuntiaverunt Joanni discipuli ejus de omnibus his.* At verò quonam S. Joannes ad hunc morbum in discipulis sanandum consilio usus fuit: *Et convocavit duos de discipulis suis, & misit ad Iesum, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* Ubi Albertus M. finem egregiè explicat, quem discipuli sibi in relatione S. Joanni facta, præfixum habuerant; dicit enim: *Causa autem est, quia discipuli hoc ex livore, quem habebant ad Christum, sibi nuntiaverunt, tanquam Joannem pro se habere deberent, quia Christus non remitteret ad Joannem, sicut Joannes miserat ad Christum; unde simili livore dicunt, Ioan. 3. Rabbi, qui eras tecum trans flumen, cuius testimonium perhibuisti; ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum, quasi dicant: Inconveniens est, quodd te sic minorato, ille crescit, & ad te*

Luc. 15. 29.

Chrysost. 1. 4.

B. Laurent. Just. de discip. & perf. mon. convent. c. 11. Invidia eccl. claustrales infestat.

S. Cypri. de livore.

S. Cypri. ib. Angelus malus, & primus parentes ceciderunt ex invidia.

Matth. 10. 14.

Jansen. concord. c. 104. Invidia aulam suam habet in aulis.

Matth. 10. 19.

Joan. 11. 15.

Discipuli Baptiste invidi fuerunt ad Christum.

Luc. 7. 16.

Albertus M.

ad te non remittis multitudinem turbarum. Enimvero tamen si discipuli illi Præcursores adeo ab honore, & dignitatibus humanis alienum esse sciverint, ut etiam altissimam Messias dignitatem repudiarent; atamen impulsu sequentes naturalem, sibi invidiam prædominari sinentes, Christum majorem honorem accipere, quam Joannem, tolerare non poterant. Unde S. Antoninus ait: *Discipuli Joannis Baptista invidiebant aliquantulum Christo, eo quod haberet majorem concursum, & famam, quam magister eorum; unde zelantes pro ipso dixerunt ei: is cui testimonium perhibuisti, plures discipulos facit.*

S. Anton. 2. 7.
tit. 8. c. 1. §. 1.

Apostoli
etiam si mu-
lari fuerunt
invidia.

Quæ etiam
in congrega-
tione reli-
giosa invenit
locum.

S. Thom. 2. 2.
q. 16. art. 4.

S. Hier. to. 9.
ep. 18. 4. ad
Alaurellam.

Cain ex odio
& livore oc-
cidit fratrem
suum.

Differentia
inter Zelum
bonum, &
malum.
S. Benedic-
tus, cap. ult.

Matth. 9. 14.

Chrysost. 1. 31.
discipuli
Joannis ex
invidia con-
tra Christum
se junxerunt
Pharisæis.

4 Idem S. Archipiscopus eodem in loco ponderare pergit invidiam, qua Apostoli in prædicta duorum fratrum præfensione provocati fuerunt; dicit enim: *Similiter audientes decem de duobus fratribus, indignati sunt. Amatores honoris, & dignitatis sunt invidi, scilicet ad eos, quibus possunt in honore, & dignitate æquari, vel præferri.* Porro facile est, ut in personis devotioni, & spirituali viæ deditis, quæ simul cum aliis in congregatione religiosè convivunt, invidia locum accipiat, nisi magna cautela ad serpentis astuti insidias invigilent, quia sæpe oculo livido aliorum aspiciunt in spiritu felices progressus, & profectus; id quod gravissimum est peccatum, ut Doctor Angelicus his verbis ostendit: *Est quedam invidia, inquit, quæ inter gravissima peccata computatur, scilicet invidentia fraternæ gratiæ, secundum quod aliquis dolet de ipso augmento gratiæ Dei, non solum de bono proximi; unde ponitur peccatum in Spiritum S. quia per hanc invidentiam homo quodammodo invidet Spiritui S. qui in suis operibus glorificatur.* S. Hieronymus quandam tradit doctrinam, ex qua facile deducitur, quàm sit difficile evitare, nè quis aliorum pariat invidiam, quando in vita spirituali ardentioris sectatur fervorem; ita enim scribit: *Sed dicit aliquis, quisquis vitare invidiam cupit, timeat pluribus innotescere, vel placere. Ecce justus Abel nullos habuit quibus innotesceret, vel placeret, & tamen invidia odium vitare non potuit. Errat enim, quicumque absque hominum amicitia contrahi non posse opinatur invidiam, cum illa non tam humanas amicitias, quam solam Dei amicitiam prosequatur. Unde ne ille quidem absque invidia infestatione esse potuit, qui vel soli Deo placere gestierit; sufficit enim ad invidiam stimulos incitandos, si se illi placere cognoverit, ultra quem alius esse non potest.*

5 Nusquam ex S. Scriptura constat, quòd Cain usque ad illud tempus, in quo ab invidia stimulatus in reprobum sensum cecidit, in ulla alia re Deo rebellis existeret; imò ex testimonio Spiritus S. novimus, quòd mater ejus illo per partum enixo, protestata fuerit; dicens: *Possedi hominem per Deum.* Prima quoque actio, quam Scriptura de illo refert, in semetipsa meritosa fuit, quia protestativa divini cultus, religionis, & reverentiæ erga Deum: *Factum est, ut offerret Cain de fructibus terre munera Domino; & tamen quia sacrificium fractis sui benigniori oculo à Deo susceptum fuisse deprehendit, ira percitus, in tam profundum, & tenebrosum barathrum præcipitem se egit, livoris scilicet & fratricidii.*

6 In nonnullis S. Scripturæ locis invidia sub titulo zeli cognominatur, cum tamen zelum virtutem esse constet. At verò ut S. Benedictus in cap. ult. regulæ suæ, suis scriptum reliquit: *Sicut est zelus amaritudinis malus, qui separat à Deo, & ducit ad infernum; ita est zelus bonus, qui separat à vitiis, & ducit ad Deum, & ad vitam æternam.* Porro sæpe contingit, quòd secundum exteriorem apparentiam zelus æstimetur id, quod ab invidia procedit, idque specialiter locum habet in viris spiritualibus; unde idem Benedictus ait: *Passione movemur, & zelum putamus.* Dum quidam Baptiste discipuli in alia quadam occasione illos quos Christus in suam sequelam adsciverat, inviderent, eò usque progressi sunt iniquitatis, ut ad reprehendendum eundem cœlestem magistrum cum Phariseis se conjungere non erubuerint, dicentes: *Quare nos, & Pharisei jejunamus frequenter, discipuli autem tui non jejunant?* Ubi D. Chrysologus inquit: *Et cum discipulis Joannis quæ societas Phariseis? Et quidem existimatisne illos recto fine motos fuisse, videlicet, ut per abstinentiam, &*

macerationem corporalem, Deus quoque ab Apostolis glorificaretur? Audite quid idem Sanctus hac de re dicat: *Iunxerat invidia, quos disjungere disciplina. Hic jam sua perdit jura zelus; iunxit disjungere consuetus. Iudei postponi Moysen Domino non ferebant, discipuli Joannis Christum volebant Joanni ullatenus anteferri, sic in Christum fremebant utrique livore communi.* Porro Pharisei in populo Hebræo eodem loco habebantur, quo apud nos in Ecclesia habentur religiosi reformati, majorem perfectione prælucentes, quia annunciabant legem, populum per doctrinam, & exemplaritatem vitæ, in disciplina morali, in cultu divino, & religione instruebant; & tamen nullus in toto populo majori erga Salvatorem livore accensus fuit, quam Pharisei; cum tamen non ei inviderent ideo, quia scilicet habuerit auctoritatem, & dominium quoddam in populo, siquidem: *opprobrium hominum erat, & abiectio plebis; nec quia dives erat, quia ut ipsemet ait: Vulpes foveas habent, & volucres cælinas, filius autem hominis non habet ubi caput reclinet; neque ei invidebant ob natalium suorum splendorem, utpote qui matris conditionem, accuratè noverant, ideoque dicebant: Nonne hic est Filius fabri, & mater ejus dicitur Maria? nunquid ex principibus aliquis credidit in eum?* quasi dicerent, non, sed turbæ, & plebei homines ipsum sequuntur. Cur igitur ex æmulatione contra ipsum fuere concitati? Nimirum propter sanctitatem vitæ, quæ irreprehensibilis erat; propter donum prophetiæ, miraculorum, arcanorum cordis revelationem, nec non ob doctrinam cœlestem quam annunciabat; hæc enim communiter scopulus esse solent, ad quem multæ animæ naufragantur, quæ aliàs expansis velis versus paradisi litora navigant. S. Paulus catenis, & vinculis in carcere constrictus hærebat, & tamen ita scribit: *Quidam quidem & propter invidiam, & contentionem, quidam autem & propter bonam voluntatem Christum prædicant, quidam autem ex contentione Christum annunciant, non sincere, existimantes se pressuram suscitare vinculis meis.* Multi enim sanctitati S. Pauli propter æmulationem insidiantes, ejus desiderabant mortem, ut ipsi tantò facilius exaltari possent; nec Evangelium sincerè prædicabant, sed ad irritandum Neronem, ut illum tanquam errorum & doctrinæ falsæ seminarem interficeret: *O crudelitatem!* inquit D. Chrysostomus: *O diabolicam energiam! vinculum videbant, & tamen adhuc invidebant, acceptas volebant ejus calamitates, majorem regis iræ obnoxium facere.* Si quis nostrum illos Sacerdotum principes intuitus fuisset, à Concilio Synedri ad S. Joannem Baptistam ablegatos, qui interrogarent, an ipse Messias esset, ex bono religionis zelo id eos fecisse sibi persuasisset; præsertim quia ut Tolerus advertit: *hi erant primi Iudeorum, & quibus hoc negotium maxime incumberebat.* Florescent sacerdotes, Phariseorum, scribarum, seniorum, aliorumque, qui reliquos bonitate, & scientia antecellebant; desumpti ex illo cœtu, de quo ita scribit Lucas Burgensis: *Summus senatus, constans primariis viris.* Nihilominus si motum quod in eo habuere, dignoscere cupitis, Chrysostomum audite dicentem: *Joannem potius magistrum, quam Christum habere maluissent: mittunt autem ad eum, ut per adulationem ipsum alliciant ad confitendum se Christum esse; indignè namque ferebant S. Joannem se subicere Christo, dicente Toletus: Inde erat, ut egre ferrent, quod Joannes sibi Christum præponeret. Veniunt ergo, & adulatione quadam eum inducere tentant, ut se Christum esse fateatur, ut hac ratione opinio Christi obscuraretur.*

7 Si alios Scripturæ textus pariter examinare vo-
luerimus, vitio hoc etiam timoratiſsimos contamina-
ri inveniemus. Abraham postquam juxta legem divi-
nam è domo exisset paterna, secumque Loth, divinæ
pariter majestati gratum, conduxisset, intimum co-
gnatum suum, Deus in ejus fidelitatis præmium, hoc
illi fecit promissum, dicens: *Omni terram, quam
conspicis, tibi dabo, & semini tuo usque in sempiternum.*
Notat autem in præfenti acutè Moyses, quòd Deus
hanc illi promissionem facere distulerit, donec Loth
ab eo separatus esset: *Dixitque Dominus ad Abram,
postquam divisus est ab eo Loth.* Nunquid satius fuis-
set, ut ipsum, & Loth audisset, hic enim tantò magis
per

Cur Pharisei
ad invidiam
concitati
fuerint con-
tra Christum.
Pl. 11. 7.

Matth. 23. 30.
Matth. 23. 35.
Joan. 7. 46.

Phil. 2. 19.
S. Paulus
etiam Vin-
culum con-
strictus fuit
propter in-
vidiam.

Chrys. ib.

Principes
Sacerdotum
ex invidia
offerunt S.
Joanni di-
gnitatem
Messias.
Joan. 1. 19.
Tolet. ibid.

Lucas Bar.

Chrys. h. 15.
in Joan.

Tolet.

Vitium in-
vidiæ etiam
timoratiſsi-
mos conta-
minat.
Gen. 11. 34.

per huiusmodi sponſionem beneficii, & liberalis remunerationis, quæ fit ſequentibus Deum, ad conſtantem Dei cultum ſervitiumque animatus fuiſſet? Unde Oleaſter ad Dominum converſus, ait: *Quid hoc eſt, Domine Deus, quod ad donandam terram Abrahæ, exſpectas reſeſſum nepotis? Nunquid non poterat eo præſente donare? Sicut pius, invidiam aut odium nepotis timuit ipſi Abrahæ.* Quamvis enim Loth homo eſſet probæ virtutis, vitæque innocentis, Deus tamen, qui etiam perfectiſſimorum novit periculum, eum in diſcrimen adducere noluit. Saul pariter optimus erat totius populi Iſraelitici, innocens inſtar infantis unius anni, quando regium conſcendit thronum, ita humilis, ut cum Samuel eum in ordine divino conſecrare vellet, ipſe lateret abſconditus; & nihilominus invidia ipſum in tot iniquitatum præcipitavit abyſſum, dicente S. Antonino: *Saul peſſimus factus eſt ex invidia.* In toto mundo nullus omnino populus veri Dei lumen notitiamque habebat ſicuti Judaicus, in quo cultus Dei, veraque fides, & religio perſeveravit: Er nihilominus quis neſcit, quoniam depravatus, juſtiſſimæ Dei iræ evaſit ſcopus, unius vitio invidiæ dicente D. Chryſologo: *Hæc Abrahæ progeniem, populum ſanctitatis, ad authoris ſuæ cadem, ad mortem ſui Salvatoris armavit.* Poſt mortem Joſue filii Iſrael ſimul convenerunt, his Deum verbis interpellantes: *Quis aſcendet ante nos contra Canaanem, & erit dux belli?* At verò nunquid ipſimet immediate, & directè hanc electionem perficere poterant? cur igitur juſſum præſtolabantur? Abulenſis cauſam fuiſſe reſpondet, *invidentiam de altera præminencia, nam de quacunque tribu nunc ſumeretur princeps, illa tribus videbatur prælatæ cæteris, & ex hoc erat invidia quæ valde vitanda erat in tali actu, ubi oportebat omnes eſſe æquales; cum enim à Deo illuminari intelligerent, minimè convenire, ut pro electione unius, omnes alii mutuam adverſus ſe invidiam provocarent, tametiſi æquali reſignatione, & generoſitate præditi eſſent; hanc autem invidiam ſciebant ſe timere non poſſe, ſi Deus quoad eligendum divinam ſuam voluntatem manifeſtaret; hæc enim ad compellendum livorem, & æmulationem, quæ etiam inter viros virtuoſos sæpè ſe inſinuat, apertiſſima erat.*

8 Rabanus Maurus inquit: *Nihil magis Chriſtiano cavendum eſt, nihil cautius providendum, quam ne quis invidia, & livore capiatur.* Cuius S. Ephrem hanc aſſignat rationem: *Super ſe felici ſucceſſu proximi non deſcet nos invidia tangi, membra enim corporis Chriſti ſumus.* B. Laurentius Juſtinianus, poſtquam demonſtraverat reciprocam quam membra corporis humani inter ſe habent correſpondentiam, & unionem, (cui S. Paulus unionem ſocietatis aſſimilat) ſubjungit: *In hoc etiam docemur, quod ſicut unum membrum non ſibi appropriat aliquod officium, ſed omnibus illud communicat gratis: ſic & nos, nam multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra.* Et tamen hoc non obſtante, hoc veneno etiam cor corporis myſtici, ſcilicet eccleſiaſticos, infectum eſſe, ſequentibus deplorat verbis D. Chryſoſtomus: *Quodcumque videris malum, ab invidia provenit: jam in eccleſias irrepit, & à principio multa operata eſt mala.*

DISCURSUS XVII. ARGUMENTUM.

Variis ex rationibus invidiam morbum eſſe irremediabilem, oſtenditur.

THEMA.

Ecco ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio, & mordebunt vos, Jer. 8. 17.

1 **Q**uam hi incantationem non admittentes ſint ſerpentes, Caſſianus in ſuis collationibus ſpiritualiter explanat, cum ait: *Sciendum ſane eſt, invidia morbum difficilius ad medelam, quam cætera vitia pervenire; nam eum, quem ſemel veneni ſui peſte corrupevit, penè dixerim carcere remedio. Ipſa namque eſt lues, de qua figuratiſſe dicitur per Prophetam: Ecce ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus non eſt incantatio, & mordebunt vos. Reſtè igitur à Propheta morſiferis baſi-*

liſci venenis morſus invidiæ comparatur, quæ primus ille venenorum omnium author, & princeps, & perit, & peremittit. S. Hieronymus de Baſiliſco tractans, cum peſtifero ſtatu ſuo, avibus, quæ propè ad ipſum advolant, mortem inferre teſtatur; ita quoque invidus, quantum eſt ex ſe, omnibus proximis ſuis, qui alas elevante ætæra, id eſt, qui vitam in proſperitate, & honore degunt, mortem conciliat.

2 Eidem pariter invidio, aſpidis, quæ ſuas incantationi obſtruit aures, competit ſimilitudo, dicente Pſalmiſta: *Sicut aſpidis ſurda obturant aures ſuas, quæ non exaudiet vocem incantantium.* Invidus enim nulla æmuli ſui virtute, beneficio, aut merito vincitur, aut à ſua removeretur malitia, quin potiùs magis exaſperatur; quemadmodum in Hebræis patet, qui Protomartyrem livore perſequebantur, licet plurima ab illo tùm corporum, tùm animarum recepiſſent beneficia (ſiquidem faciebat prodigia, & ſigna magna in populo, tùm infirmitates eorum curando, tùm eos in veri Dei notitia illuminando,) nihilominus continerunt aures ſuas, & impetum fecerunt unanimiter in eum. Circa quod factum ita diſcurrit S. Auguſtinus: *Non erant ſurdi, ſed fecerunt ſe ſurdos; quia enim aures patentes in cordenon habebant, violentia tamen verbi per carnem aures irruens, etiam ipſis auribus cordis vim faciebat, clauſerunt aures ſuas, & ierunt ad lapides. Ecce aſpides ſurda duriores lapidibus, quibus incantatorem ſuum lapidaverunt: non audierunt vocem incantantis, & medicamentis medicati à ſapiente.*

3 Ecce ego mittam vobis. Conſiderabilis admodum in præſenti quædam D. Chryſoſtomi de invidiis Phariſæis, Redemptorem perimentibus, tractantis, occurrat ſententia, quæ inquit: *Anima quæ ſemel poſſeſſa fuerit ab invidia, difficile eſt, ut virtutes recipiat. Impoſſibile penè eſt remediari animam, quam invidia poſſederit.* Quam Sanctuſhic Doctör conſtanter id ſuſtinuerit, ex alia quadam ejusdem homilia deduci poteſt, ubi ita diſcurrit: *Quenam morbi huius medela inveniri queat conjunctim omnes preces fundamus, unam eandemque pro ipſis vocem, tanquam pro energumenis edentes. Hi enim hoc inſelicioſiſſimè conditione ſunt, quam illi, quod furor hic non niſi à certo animi propoſito ortum habet. Id quod idem in ejusdem homiliæ progreſſu confirmans, ſubjungit: Morbus immedicabilis, ut vel ſexcentis pharmacis adhibitis pius ſaturiret. Et in quadam homilia ad Corinthios, ſerpentem ſarius eſſe aſtruit deferre in viſceribus, quam hac agitari paſſione. Sane præſtat, (verba ſunt S. Doctöris,) ſerpentem in viſceribus provolutum habere, quam invidiam internè ſavientem; etenim ille & medicamentorum axilio ſæpe evomi, & alimenti ope miſigari poteſt; invidia non in viſceribus ſeſe volutat, ſed in anima ſitu verſatur, ſaque eſt huius morbi natura, ut egre deſeri atque extingui poſſit. Cuius ejusdem ſententiæ S. Petrus Chryſologus ſe eſſe declarat, dum ait: *Iſte velocius fugiendus eſt morbus, quia quos conſigerit, non patitur jam ſanari.**

4 Protomartyr, ut ſuprà inſinuavimus, plurima circa Hebræos operabatur portenta, dicente Scriptura: *Faciebat prodigia, & ſigna magna;* nihilominus nullum penitus ab hoc peſtifero morbo ſanari legitur. Unde B. Petrus Damianus ita in præſenti ad hoc loquitur inſtitutum: *Mirum quia non revocantur inſueti navitate miraculi, quod luminosa Protomartyris facies non refranat inſanos. Videbant, inquit, faciem ejus, tanquam vultum angeli ſtantis inter illos. Quid eſt Iudei? Luminis vultus Dei inſignitur glorioſus Levita, & vibranti ſplendore Stephanus ſerenatur, reverberantur oculi veſtri, & tamen invidia magnitudo viſionis majeſtatem occludit. Sicut enim flammam augmentat, magisque voracem efficit inſectorum copia lignorum; ita & æſtum invidiæ proſectus, & augmentum virtutis gloriæ, meritique amplificat; ut proinde D. Chryſoſtomus ſequentibus in livorem non dubitarit invehi verbis: *O invidia perturbationis plena, ignis, qui nulla ratione extinguitur. Quamobrem fortè & Auguſtinus invidiam peſtem morbumque penitus nuncupat irremediabilem, dicens: Tu invidia nequiſſima peſtis, tormentum ſine refrigerio, morbus ſine remedio. Equidem quid de morbi judicareis qualitate, quem remedia**

S. Hier. in e.
1. 16.

Invidi comparatur ab
apidi.
Pſal. 57.

Ag. Apoſt. 7.
16.

S. Aug. in
Pſ. 104.

Chryſ. ho. 1.
in Matth.
Energumens
facilius cu-
rari poſſunt
quam invidi.
Chryſ. ho. 7.
ad Rom.

Chryſ. ho. 17.
in 1. ad Cor.

Chryſ. 1. 17.

B. Pet. Dam.
Cde S. Steph.
Invidi nullus
potentis, &
miraculis ad
ſaniorum
mentem re-
doci poſſunt.

Chryſ. in
Pſ. 50.

S. Aug. C. 18.
ad Fabr.

Gen. 22.

Saul, aſſas
optimus, pe-
ſſimus factus
eſt ex in-
vidia.

S. Anton. p. 1.
in 1. C. 1. 4.

Chryſ. 1. 4.

Judic. 1. 1.

Abulq. 18. in
cap. 10. Judic.

Raban. 1. 2.
de poſtulat.
c. 18.
S. Iſid. doct.
7. 1. cap. 41.

B. Laur. Ju-
ſtin. de ligno
vitz cap. 17.
Omnia mala
in eccleſiam
irrepunt ex
invidia.

Chryſ. ho. 63.
in Ioan.

Caſſian. coll.
11. cap. 17.
Morbus in-
vidiæ irre-
mediabilis
eſt.

dia semper exasperant? Hæc autem ipsamet est invidi conditio; ut proinde S. Basilus contra eos, qui hujus vitii passione agitantur, ita scribat: *Quam bestiam non superant morum improbitate? Quas feras feritate non excellunt? Canes alimento dato, mansuescunt; leones curati, tractabiles evadunt; verum invidi curationibus amplius exasperantur.*

M. 11. 44.
S. Hier. ibid.
Christus co-
fusus Phari-
sæos, &
Sadduceos
invidiam ca-
vendi invidi-
bus curavit.

5 S. Hieronymus Phariseos, & Sadduceos simul unitos, Christum aggressos fuisse, cumque tentasse, considerat; qui quamvis ab eo convicti essent, nihilominus in malitia sua victores esse satagentes, mortem illi intenterunt. Etenim Scriptura quidem inquit: *Et nemo poterat respondere ei verbum, nec ausus fuit quisquam ex illa die cum amplius interrogare*: malignam, tamen eorum febrem non sanavit Dominus, sed longè hæc magis pestilens effecta est; unde Sanctus Hieronymus inquit: *Quia in sermonibus confutati sunt, ultra non interrogant, sed apertissime comprehensum Romana tradunt potestati*; ex quo intelligimus, venena invidia posse quidem superari, sed difficile conquirere. Quin & antiquus quidam author de hoc eodem longè vetustissimo vitio ita scribit: *Immedicabilis morbus invidia est, quia salubria sibi aegritudinem inferunt*. Quin & febris continua est, ut Sanctus Cyprianus scribit, dum ait: *Ab invidis nunquam livor deponitur, diebus ac noctibus pectus obsessum sine intermissione laniatur. Mala cetera habent terminum, & quodcumque delinquitur, delicti consummatione finitur. In adultero cessat facinus perpetrato stupro; in latrone conquiescit scelus homicidio admissio, & predoni rapacitatem statuit preda possessa, & falsario modum ponit impleta fallacia; zelus terminum non habet, permanens jugiter malum, & sine fine peccatum est*. Sanè quando ipsa in venenum convertuntur remedia, inque humores malignos, jam non sublevant, sed longè magis aggravant infirmum; ita quoque in presenti de invidis præsumendum est.

Laus. Pisan.
Presb. Euch.

S. Cyp. de
Zelo.
Invidia est
febris conti-
nua.

S. Prosper de
vit. contem-
plat. l. 3. c. 9.
Invidi alio-
rum bonis
exemplis, &
virtutibus
sunt peiores.

D. Laus. Lu-
cia de dic-
t. perfect.
mon. cap. 6.
c. 13.

6 S. Prosper de invidio sequens tradit testimonium: *Bonis utitur invidus male, quia omnibus bonis, que miser exaceratur, adjunctus, animi sui supplicio relinquitur affligendus. Et quis ei poterit subvenire, qui se sibi exhibet invidendo carnificem? Aut unde sibi parabit salutem, qui de salute male utendo facit perniciem? Quam eandem insanabilis invidiæ malignitatis considerationem instituit B. Laurentius, dum inquit: *Insanabilis est prorsus ipsorum livor; non enim placantur blanditiis, non mulcentur obsequiis, non rationibus acquiescunt, quin potius quem admodum ignis accenditur additione lignorum, ita & horum passio augetur multiplicatione virtutum*. Hæc namque inter illud, & alia vitia est differentia, quod dum alia aut bono proximi exemplo, aut exhortationibus, aut bonorum intercessionibus curantur, invidus ad hæc omnia magis ferociter incipiat: ita mea v.g. superbia, reprimetur, dum hunc aut illum consideravero nobilem, ex virtutis motivo se humiliantem, & exinanientem; meam incontinentiam refrabit contemplatio illius juvenis, qui in bullientis sanguinis æstu, inter delicias, voluptatesque nutritus, in mediis malorum occasionibus vitam puram, & angelicam duxerit. Ira & odium, quæ me ad vindictam exstimulant, mitigabuntur ex noticia, qua militem illum gravissimas sibi illatas injurias remisisse novi; & sic deinceps per alios inordinatos appetitus discurre licet. At verò quonam remedio invidus emendabitur, cujus passio augetur multiplicatione virtutum? Idem verò S. Patriarcha postquam hæc dixisset, ne ob ea invidus totaliter in desperationem ageretur, subiungit: *Hominibus insanabilis est hæc spiritualis infirmitas, Deo autem nihil est impossibile*.*

Invidia re-
mediis sit
deterior.
Gen. 4.

S. Zeno f. de
livore.

7 Quenam, obsecro, Deus, ut Cainum in statum salutis, & ad resipiscentiam reduceret, non dixit aut fecit? prout ex cap. 4. Gen. videre licet: & tamen in bathrum damnationis se præcipitari permisit, dicendo: *Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear*. S. Zeno in sermone de livore, pestiferam hujus vitii conditionem, nimirum quod remediis deterius fiat, his verbis pariter describit: *Nihil his inimicitias difficilius, quæ ex invidia amarissimo fonte descendunt, quandoquidem his, qui ex aliis actionibus inimici sunt, si alter forte aggrediatur alterum vincere beneficiis, continuo*

ferocias mitigatur; in invidum autem sibi beneficia conferantur, multo amplius inflammatur, & quanto plura fueris consecutus, tanto majoribus incendiis conflagrabis: magis enim irascitur, & dolet, quod ab eo boni aliquid consequitur, quem nolit quidquam boni vel habere, vel posse prestare. S. Thomas de Villanova hanc invidi infelicitatem, quæ magno illius emendationi est impedimento, his verbis pariter considerat: *Si quis iratus est, enim aut placas, aut declinas; si offensus, reconciliari procuras; si damnificatus vel latus, satisfacis; si lubricus, provides uxore; si lator, rem tuam custodis; sed invidio quid facies, ut non noceat? nisi miserum te viderit, nocere non cessabis, sola enim miseria, & paupertas caret invidia; unde invidus in inferno optimè locaretur, ubi quiesceret, quia non haberet, cui invideret*. S. Basilus sequentem invidio interrogationem proponit: *Quid, inquit, te excruciat? Proprium malum, an alienum bonum? Canes equidem nutriendos mansuescimus; invidio autem si benefecerimus, maligniorem ipsum efficiamus; non enim gaudet beneficiis, quibus afficitur, sed dolore affligitur ob tuam opulentiam, quod materiam habes, unde ipsius necessitati occurrere possis*. Idem quoque Sanctus in homilia de invidia id ipsum repetit, dicens: *Intractabilissima inimicitia species invidiæ est, etenim eos, qui alias nobis inimici sunt, beneficentia mansuetiores reddunt, in invidum autem, & malignum collata beneficia ipsum amplius irritant*.

S. Thomas de
Vill. c. in fer.
6. p. 11.

S. Bas. conc.
in Lazius
habita.

Idem ho. de
invid.

8 Macellus de existimata Josephi nece Jacob Patriarcha, ait: *Fera pessima comedis eum, bestia devoravit Joseph*. Nulla autem est truculentior fera, quam sit invidia. Unde S. Zeno ait: *Quam feram belluam! Canes beneficii memores videas, leones, ceteraque fera mitescunt, & vincuntur ad gloriam, soli invidi beneficiis pravus inflammantur*. S. Bonaventura ait: *Pessima est socia, devorat enim hominem sicut fera*. S. Joannes Damascenus ex S. Prospero ita scribit: *Quanta felicitum sunt gaudia, tanti invidorum sunt gemitus*. Quod si infirmum aliquem videres, cui omnia ex pharmacopolio allata antidota, & medicinz, venena essent mortifera, nunquid desperatam ejus censes sanitatem? Invidio autem omnia naturæ, fortunæ, & gratiæ bona, (ex quibus omnes alii vitam spiritualem pariter, & corporalem recipiunt) totidem sunt animæ, & corporis ejus venena; quam igitur de ejus salute spem, & fiduciam concipere poteris? S. Bernardinus in persona hominis lividi inquit: *Ex profectu eorum deficiebam; invidus enim ex bono alterius exemplo, vel virtute, quæ aliis stimulus ad bonum esse solet, spiritualem animæ mortem nanciscitur: Hæc verò odia intra me abscondebam, & in meos cruciatus enutriebam*, inquit ibidem S. Bernardinus; ac proinde putredo ossium invidia; estque hæc alia quædam ratio, ob quam irremediabilis est iste morbus, quia est occultus, in ossibus, & medullis absconditur, consumit calorem: *charitatis fontem exhaustis*, ut inquit B. Laurentius Justinianus, *de spirituali anima interitu differens*. Hanc eandem occultam malignitatem S. Prosper quoque his verbis tangit: *Nec ab homine potest remedium adhiberi, cujus est vulnus occultum*. Quantalibet enim super partes corporis exteriores ponantur unguenta, si morbus intra ossa absconditus lateat, difficillimum erit, ut eò virtus remedium pertingat: *Insanabilis est iste morbus*, inquit D. Chrysostomus, *ut & innumere medicamentis superpositis, propriam scaturias habet*. Cassianus hac de re ita ad propositum nostrum discurret: *Cunctis vitiis perniciosiorem, atque ad purgandum difficiliorem esse constat invidiam, quæ ipsi remediis, quibus reliqua extinguuntur, accenditur*. Nam v.g. qui damnum sibi illatum dolet, largitatis compensatione curatur; qui de illata indignatur injuria, humilitatis satisfactione placatur. Quid illi facias, qui hoc ipso magis quod te humiliorem ac benigniorem sentis, offenditur, quem non ad iracundiam cupiditas, quæ premio delinitur; non injuria læso, aut amor ultionis accendit, quæ officiorum vincitur blandimentis; sed successu tantum aliene prosperitatis irritas? Paulò antè citaverat illam Salomonis sententiam: *Nihil sustinet zelus*; subdendo: *Quanto enim amplius alius, aut humilitatis subiectione, aut patientia virtute, aut munificentie laude profecerit, tanto ille majoris invidia stimulis incitatur, qui non nisi*

Invidia est
pessima fera.
Gen. 17. 11.
S. Zeno ibi.

S. Bon. in c. 6.
Sap.
S. Jo. Damasc.
lib. 2.
orthod. 64.
c. 14.

S. Bern. de in-
ter. domo c.
11.

Invidia est
malum oc-
cultum, &
hinc irreme-
diabile.
Prov. 14. 3.

S. Laus. Ju-
stin. c. 1. de
spir. an. int.
S. Prosper. ibi.
c. 5.

Chrys. ho. 53.
ad pop.
Cassian. ibi.
Quia reme-
dium adhibi-
tis, magis
accenditur.

ruinam, aut mortem ejus, cui invidet, concupiscit. S. Isidorus Pelusiota similiter pessimam hanc invidi naturam his verbis detestatur: *Qui invidia facibus inflammanitur, ne beneficiis quidem meliores sunt; acceptis enim beneficiis magis irritantur.*

9 Potest & alia incurabilitatis hujus vitii assignari ratio, quia cum malum occultum sit, & soli invidio notum, is, qui eo infectus est, illud manifestare, & confiteri erubescit. Unde S. Zeno ait: *Nec interrogatus tamen potest indicare languorem, erubescit enim enunciare in publicum, qui tabescit invidia, quia amici bonis, & successibus proximi ipse consumitur, quia fratris bona, sua mala sunt; hac enim dilturus est sine dubio, si velit, quae vera sunt, dicere; verum quoniam erubescit horum aliquid confiteri, recondit, & celat intrinsecus morbum, ipsa ejus interna viscera consumentem. Neque ergo medicum languoris sui assumere, neque remedium aliquid invenire potest, cum praecipue omnes Scriptura repleta sint verbi Dei medicamentorum, quibus possint ista curari, sed inde quidem remedium non requirit. Quod idem verocundia punctum, S. Basilii, qui post Zenonem vixit, attingit, dum ait: *Hoc proprium diaboli malum est invidia, quae medelam non suscipit. Cujus rationem assignans, causam insinuat citatam verbis sequentibus: Qui caput dolet, manifestas medico capitis dolorem; qui ex invidia agrotat, quid dixeris? Morore me affligunt fratris bona? Veritas quidem haec est, verba autem haec dicere unusquisque erubescit. Et in homilia de invidia, idem repetit, dicens: Nihil horum eloqui volens, morbum in profundo detinet, tabefaciens viscera ipsius, & corrodentem.**

10 Cassianus, postquam basilisci instar vitium hoc nullam admittere incantationem, & irremediabiliter inficere probasset, de invidis subjungit, dicens: *Cum utique non culpis aliorum quibuslibet, sed prosperitate crucientur, erubescunt ipsam prodere veritatem, intrinsecus sibi quasdam superfluas, & ineptas causas offensionis inquirunt, quarum, quia omnibus modis false sunt, nulla curatio est, cum illud mortiferum virus, quod non vult prodire, lateat in medullis. Hinc & S. Gyprianus malitiam hujus vitii considerans, ipsum penitus incurabile, quia occultum est, nec exteriùs apparet, aut certe curatu difficillimum judicat, dicens: Facilis cura est, ubi plaga perspicua est, & cito ad sanitatem, medela subveniente, producit vulnus, quod videtur; zeli vulnera abstrusa sunt, & occulta, nec remedium cura medentis admittunt, quae se intra conscientiae latebras ceco dolore clauferunt. Legitur quidem de invidio quoddam in statum salutis reducto, speciale quoddam exemplum, sed miraculosum, quod propter annexas multas circumstantias transire nequit in exemplum aliorum; factum autem à Bellovacensi his verbis narratur: *Quidam ex antiquioribus fratribus, qui veteri odio plurimum infestus erat S. Anselmo, nec poterat ullatenus super eum respicere simplici oculo, infirmitate pressus, ad extrema est perductus. Cumque fratres meridie in lectis ex more quiescerent, ipse in domo infirmorum jacens, caput miserandas voces emittere, & quasi quorundam horrendorum aspectus subterfugere gestiret, pallens, & tremens, vultum suum delitescendo, hinc inde commutare. Territi fratres, qui aderant, quid haberet, querebant. At ille: *Geminis immanes lupos inter brachia sua me tenere compressum, & guttur meum impressis dentibus jam suffocare videtis, & quid mihi sit, queritis? Nuncium hoc subito S. Anselmo delatum fuit, qui confestim ferventem ad Deum orationem fundere coepit, eaque completa, ad infirmum accedens, paternam ei dedit benedictionem; viditque infirmus eodem tempore flammam ignis in specie lanceae ex ore Sancti egredientem, quae in lupos illos vibrata, eosdem dispulit, & in fugam egit. Tunc Anselmus fratrem de salute animae secretim alloquens, ad penitentiam, & confessionem cor ejus inclinavit. Hoc autem, ut dixi, miraculum fuit, à Sancto patratum circa hunc religiosum, magno suo commodo, inter alios religiosos conviventem. Quam bonum autem, & quam jucundum habere fratres in unum? siquidem orationibus multorum adjutus, invidiam deposuit, eumque, quem prius oderat, diligere coepit. Ut plurimum verò, experientia teste, videmus, quod invidi moriantur impotenter.***

Manfi Bibl. Praed. Tom. II.

nitentes, quia sicut electis, diligentibus omnia cooperantur in bonum, ita reprobis, & specialiter invidis, omnia cooperantur in malum, etiam virtutes gratiae, merita, & bona aliorum exempla; quia ex his longè magis pervertuntur; ut patet in summis sacerdotibus, qui miracula, & virtutes Christi videntes, in mortem ejus conspirare coeperunt, dicendo: *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? nimirum quos oportebat in miraculo stupere, augere malitiam.* Unde Sanctus Cyrillus Phariseis pariter impropere, dicens: *Cernis Pharisee operantem divina ac superna maiestate, liberantem languentem, & mortem portas ex livore?* Divus Chrysologus ait: *Cum aliis vitiis animus poterit confligere Christianus; invidiam quisquis antequam sentias, non fregeris, non evadis; hoc enim vitium nunquam moritur, ut videre licuit in Hebraeis, qui non obstantibus tot in morte Redemptoris, in resurrectione, in ascensione, in adventu Spiritus sancti visis miraculis, aliisque ab Apostolis, ceterisque sequacibus suis patratiss portendentis, nihilominus, rodente illos invidia, nomen Christi nec audire quidem poterant.*

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Invidus inexcusabilis est, siquidem sibi metipsum omnium malorum est artifex, sine ulla spe alicujus boni, voluntarie vitam ducens inquietam, & miserabilem.

THEMA.

Eris invidus vitae, Eccl. 18. v. 33.

1 **U**T invidum inexcusabilem esse, probetur, sufficit, verba illa Sapientis, licet in alio sensu ab eodem prolata, scilicet, *eris inimicus vitae*, maturè ponderare; in illis namque verbis de vita loquitur corporali, & spiritali, siquidem invidus utriusque est inimicus capitalis. Unde Sanctus Cyprianus ait: *Quicumque es invidus, & malignus, nullius magis, quam tua salutis inimicus es; & ideo est peccatum longè maximum, quod nullam admittit excusationem, nec compassionem meretur. Albertus Magnus, ut invidiam peccatum in Spiritum S. esse probet, ita discurret: Attende autem, quod tria exiguntur ad hoc, quod peccatum sit in Spiritum sanctum: Primum est radix, secundum genus peccati, tertium proprium. Radix semper est malitia, non infirmitas trahens; neque error vel ignorantia decipiens. Genus peccati, quod semper sit contra Spiritum sanctum, manifestum est in actibus, vel donis. Proprium autem, quod non habet aliquod pallium excusationis, nec à toto nec à parte, sicut habent peccata ex infirmitate, vel ignorantia facta. In genere autem quinque sunt talia peccata; obduratio scilicet, presumptio, finalis impenitentia, invidia fraterna gratiae, & impugnatio veritatis agnitae in divinis. Porro Divus Chrysostomus invidiam omni venia indignam esse censens, inquit: *An ignoras omni venia hoc peccatum carere? Ac merito illud quidem, etenim fornicator cupiditatem praetendere potest; fur inopiam, & homicida iram; frigidus quidem causas, & minime justas, habent tamen quas dicant; tu verò quas causas commemorabis? Dic mihi. Nullas, nisi vehementem tuam improbitatem. Si enim inimicos diligere jubemur, quam persolvemus penam, si amicos quoque odio prosequamur? Nam si is, qui amantes se diligit, nihil melius sese habet, quam Ethnicus, quam habebit veniam, qui nullam injuriam inferentes vexat? Estque hoc argumentum fortiter stringens in detestationem, & abominationem hujus vitii; si enim quispiam, quib ab inimico suo contemptus, percussus, & infamatus est, se vindicet, injuriam repellat, odium nutriet, si inquam, haec faciens, contra divinam legem peccet, licet quoad portionem hominis inferiorem, aliquam**

Rom. 8. 13.

Joan. 11. 47.
Tic. Bostr. in
cat. D. Th.
Cyril. Alex.

Chrysol. ser.
174.

Invidus tam
salutis ma-
ximus in-
imicus.

S. Cyp. de
celo, & invidi-
dia.

Alb. M. in c.
12. Matth.

Chrys. in 6.
ecloga de in-
vid
Est omni veni-
a indignum

quam excusationem prætexere possit; longè magis contra divinam legem peccabit, qui accenditur ad iram, ad malevolentiam, ad persecutionem contra proximum, qui nihil ipsi mali fecit, solummodo quia virtuosè vivit, & benè se habet. Quamnam talis malignus excusationem aut prætextum allegare poterit? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Rupertus Abbas inquit: Est autem invidia proprium, ut quanto eis, quibus invidetur, majora conferuntur beneficia, tanto magis ipsa invidia confirmetur; siquidem quo amplius splendet, cui invidetur, tanto magis invidus indurefcit, & ardet.

2 Eris invidus vite tua. Lividus invidendo bono alterius, nullum ipsi damnum adferre potest; irreparabile verò est damnum illud, quod sibi metipso conciliat; ac proinde S. Bernardus quendam ex invidis his verbis affatur: O quisquis es, qui saluti invides aliene, participo vite tue: Si enim ubi invidia, ibi mors, profecto non potes simul, & invidere, & vivere. Quamnam excusationem adducere homicida poterit? At verò ut Alcuipus scribit: Qui odit fratrem suum, homicida est, & qui invidet, insuper est homicida sui ipsius. S. Bernardus in eadem epistola subjungit: Quid molestus es fratri tuo, quoniam satagit, quemadmodum que processerunt de labiis suis, non facias irrita? Si quaras hominem, quomodo, & ubi persolvat quod pollicitus est D E O, quid tu perdis? Fortassis si aliquantec pecunia tu cum debitorem teneres, circuire cogeres mare, & aridam, donec usque ad novissimum quadrantem debitum redderet universum. Quid igitur meritis de te D E V S tuus, quoniam non vis, ut & ipse a suo, quod suum est, debitore recipiat? Imò uni invidens, duos tibi reddit insensos, dum & DOMINUM servi obsequio, & DOMINI gratia servum frandare conaris. Sanctus Thomas de Villanova livoris vitium peccatum nominat diabolicum, idque ob rationem sequentem: Hoc peccatum, inquit, diabolicum est, & purum malum; nam alia vitia, & peccata aliquod bonum prætexunt, licet inordinate. Nam ambiciosus querit honores, avarus divitias; lubricus voluptates; gulosus sapor; accidiosus quietem, & hæc omnia bona sunt, si non nimis, & præter divina legis, & rationis ordinem quererentur: Sed invidia pura malitia est, nihil habens commodi, sed tormenti plena, nihil voluptatis. Divus Chrysostomus similiter invidiam diabolicam, & iathanicam appellat, dicens: Bello perniciosior est invidentia, nam qui bella gerit, sublata belli causa, inimicitias deserit: At invidentia morbo qui laborat, amicitiam nunquam inierit. Ille honesta quidem ratione bellum excusare potest, hic autem aliud nihil, quam insanis, animo præditus iathanico. Idem quoque in alia quadam homilia ita discurret: Alii quidem homines, si animantes rationis expertes crudeliter cedi, ac dilaniari viderint, aliquantulum commiserentur: tu vero cum salutis beneficium conferri homini cernas, & palles, & in ferocitatem cadendi benefactoris conspiras. Et quid hac insania furiosus unquam reperietur?

3 Ad hoc quoque propositum considerari meretur ille S. Vincentii Ferrerii circa latus Redemptoris lancea apertum, intinctus discurtus; dicit enim: Septimum opus Christi in cruce fuit lanceatio. Dic quomodo post mortem unus militum aperuit lancea latus ejus, Ioan. 19. Quare voluit hoc fieri? Respondeo, quod ad dandum nobis exemplum, & instructionem vitandi peccatum invidia, alia vulnera voluit Christus recipere dum viveret, sed vulnus lateris post mortem. Ratio, quoniam alia peccata mortalia omnia habent quid boni, vel apparens bonum. Dic v.g. de omnibus: Primo de superbia, quia delectabile videtur superbo, quod honoratur, &c. & sic de aliis; sed peccatum invidia nullam habet rationem boni, totum est mors, quia invidia non est nisi dolor de bono alterius, qui in corde consistit, licet etiam ostendatur lingua; item de aliis plagis Christi exivit solum sanguis, de ista sanguis, & aqua; ratio est, quia calefcit invidus gaudendo de malo proximi, ideo exivit aqua ad refrigerandum. Secundo frigeſcit in amore, & bono proximi, ideo sanguis exivit ad calefaciendum. Advertendum quoque est, quod S. Hier. ad Demet. in hæc verba scribit: Duo sunt ex omnibus vitia, quæ homi-

nes maxime decipiunt sui voluptate, gula scilicet ac libido, quæ deponere eo difficilius est, quo eis uti dulcius est; & tamen hæc vitia tam molesta, tamque delectatione sub periculosa, ita a multis calcari vidimus, ut tota atase virgines permanserint in summa abstinentia; ut de illis taceam, quæ post deliciarum longum fluxum, & inveteratum usum libidinis, castitati ac temperantia se dederint, & utrumque vitium contraria sibi virtute mutaverint. Aliorum verò vitiorum est longe diversa ratio, quæ cum nihil habeant jucunditatis, tamen multum amaritudinis habent, quæque cum ad vivendum multo sint faciliora, raro a quibus vitentur, invenies. Quodnam verò vitium inter omnia alia dari poterit, quod amarius tel, & venenum a se scaturiat, quam invidia? Audite S. Isidorum ea de re sic differentem: Primum sibi met nocet, primum se mordet, primum suum autorem rodit; cor hominis quasi quadam pestis depascit. At verò quænam sunt consolationes, quas lividus, & malignus exinde sibi acquirit? Cum aliquid triste proximo acciderit, tunc aliquantulum acquiescit, ac respirat invidus; alienas enim jacturas suos quasi exstimat, & aliorum felicitatem miseriam suam arbitratur.

4 Omnes homines ex naturali inclinatione in hac vita desiderant gaudere, vivere quieti, multò verò magis ad requiem sempiternam suspirant. At verò quædam est illa invidi stultitia, qui ad ærumnas condemnatur æternas, & in hac vita vivum sibi infernum fabricat, siquidem dura sicut infernus emulatio? Porro quodnam sit unicum, & solum bonum invidiæ, S. Thomas à Villanova his verbis exponit: Nihil habens commodi, sed tormenti plena, nihil voluptatis. Nihil habet bonum invidia, nisi quod merito torquet habentem. Sanctus Hieronymus in Epistola quadam ita scribit: Quid invidio præstat invidia delectationis, quem secretis conscientia angulis livor ipse discerpit, & alienam felicitatem tormentum ejus facit? Idipsum S. Augustinus in sermone quodam his verbis confirmat: O invidie, qui nunquam quiescere potes; an ignoras, quod omnis malitia habet aliquam felicitatis umbram? Invidia autem sibi metipso fabricat ærumnam, & miseriam: Seipso perturbat, & cruciat, inquit D. Chrysostomus, & ita in agendo semper, invidendoque sunt, ut nunquam peccandi afferant finem. Alius quidam auctor ita scribit: Quando diabolus caput hominem vitiiis, aliquam delectationem ponit tanquam escam; sed invidiosus miserabilis caput, quia sine esca alienius delectationis, cum esca doloris, & cruciatibus quotidiani, trahit illos ad dolorem, & cruciatum æternum.

5 Consideremus nunc cruciatus, quos invidi sibi in hac vita adiciunt. S. Bonaventura hoc vitium tribus rebus assimilat; scilicet vermi, ærugini, & tineæ: Invidia, inquit, est sicut vermis in ligno, rubigo in ferro, tinea in vestimento. Porro ex quonam signo colligere possumus, hoc peccatum ad summum malitiae suæ culmen perigisse? Richardus de S. Victore de homine interiori differens, ita declarat: Invidia in invidentiam tum veraciter excrescit, quando animum eoque exagitat, ut eum nullo penè jam tempore quiescere sinat, adeo ut somnus, mensa, & refectio corporalis, quæ alios restaurat, ipsi molestram inferat. Non cibis talibus lætus, non potus potest esse jucundus, inquit S. August. In quacunque operatione lividi carnificem circa cor experiuntur, qui illos cruciat, & quocunque vadunt, eosdem associat. Quisquis ille est, quem in zelo suo persequitur invidus, subterfugere eum forsitan poterit, & vitare; invidus vero fugere non valebit. Ubique fuerit adversarius suus, secum est hostis in pectore semper inclusus. S. Gregorius illis, quibus hæc passio prædominatur, sequens præscribit documentum: Admonendi sunt invidi, ut perpendant, quanta cecitatis sunt, qui alieno profectu deficiunt, aliena exaltatione contabescunt; quanta infelicitatis sunt, qui melioratione proximi deteriores fiunt, dumque augmenta aliena prosperitatis aspiciunt, apud semetipsos anxii, afflicti cordis sui peste moriuntur. Quid istis infelicibus, quos dum conspecta felicitas afficit, poena nequiores reddit? Aliorum verò bona, quæ habere non possunt, si diligere, suafacerent. S. Bernardus in sermone quodam de modo bene vivendi, ærumnas, quas hoc vitium conjunctas habet, his verbis repræsentat: Invidia primum

Videm lividus amariſſimum & scaturit venenum. S. I. d. l. c. Synon. c. 8. Chryl. in Math.

Invidi sibi ipsi fabricant infernum in vita sua infernum. Cant. 8. 6.

S. Thomas à Vill. ibid.

S. Hieron. ad Adrom.

S. Aug. l. 18. ad S. Pauli.

Chryl. in Math. Alex. Angl. tom. p. 7. c. 1. n. 2.

S. Bonav. in dicta solut. ut & c. 4. Peccatum invidiæ ad summum malitiae culmen pertingit. Rich. de S. Vict. p. 1. l. 2. de erud. hom. inter. cap. 8.

S. August. l. 81. de temp.

S. Greg. 3. p. fast. adm. 11.

S. Bern. l. 10. de modo bene vivendi.

Mat. 20. 15. Rup. Ab. l. 1. in Esod. c. 21.

Invidus est homicida sui ipsius. S. Bern. ep. 7.

Alcuin. l. de div. offic. c. 13.

S. Thom. 2. Vill. c. 1. in ser. 4. pass. Invidia est vitium diabolicum.

Chryl. in 7. ad Rom.

Idem ho. 41. in Math.

S. Vinc. Ferr. ser. in Dom. 1. post oct. pasche. Christi latus post mortem aperit, & monet vitandam omnib. vitiam.

S. Hier. 10. 9. ad Demet. triad. de vitia.

suum mordet auctorem. Invidia sensum hominis comedit, peccus urit, mentem lacerat, cor hominis quasi quadam pestis pascit. Idem in libro de interiori domo, sequentia ejusdem viri mala recenset, dicens: Illa Deus offenditur, proximus leditur, animus affligitur: invidia enim semper torquet possessoris sui animum, quamvis sapere lede-
re non possit suum erga quem sedit, proximum. B. Lauren-
tius Justinianus quoque pessimas invidi qualitates in hunc modum describit: Eorum, quibus invident, bonis operibus affliguntur. Facile, & pro minimo adversus eos, quos emulantur, turbantur, nec spiritum livoris agi-
tati, suum valent exhibere vel dissimulare furorem. Non possunt pacifice loqui, sed mox ut verba protulerint, ser-
vere intrinsecus inchoant, forisque contumeliosa verba jaculantur. Quidquid haecenus à principio circa sen-
tentiam Ecclesiastici: Eris invidus vitae tuae, diximus, Cassianus confirmat; postquam enim invidum dz-
moni assimilasset, qui sibi metipsum mortem intulit, & pestem eandem homini per livorem procuravit, sub-
jungit: Nam ante suus, quam ejus, cui inviderat, in-
teremptor, priusquam in homines mortis virus effunde-
ret, ipse se perdidit. Quisquis bono alterius invidet, prius maximum malum, quod facere novit, & po-
test, sibi metipsum procurat, id est, semetipsum gratia Dei privat, & gloria; secundò verò in corde suo lo-
cum dat cuidam veneno, quod illum incessanter ama-
ritudine replet: Haec est illa, inquit, sursum terminans amaritudinis radix, quae se erigens ad superna, in con-
tumeliam ipsius, qui bonum homini confert, tendit au-
thoris.

6 Sanctus Antonius invidum, & malignum car-
nibus pasci viperinis, affirmat: Comedit, inquit, car-
nes viperas, quia solum malis aliorum satiatur, & pa-
scitur. Et hoc forte est mysterium, ob quod praecursor Domini lividam, & malignam Judaeorum adversus Sal-
vatorem cognoscens naturam, illos germina appellat viperarum, dicens: Progenies viperarum. De quibus proinde B. Laurentius Justinianus ita scribit: De hoc lethali veneno ex omni parte abundavit Judaeorum sacer-
dotes, & Pharisei contra Dominum Iesum. S. verò Au-
gustinus ita de eodem hoc invidiae vitio scribit: Sicut ajunt, viperas dilacerato, & disrupto illo ipso materno utero, in quo conceptae sunt, nasci; ita & invidia natura illam ipsam animam a qua concepta est, & consumit, & perdit. Equidem vespertilio tanquam lucis hostis, cir-
ca lumen volitare solet, ut illud extinguat, sed eo ipso uritur, & moritur; ita quoque invidis accidit, ut be-
nè quidam author probat in haec verba: Iusto DEI judicio contingit, quod sicut papilio circa lumen volitans, illudque extinguere volens, se ipsum consumit; sic invidi, dum aliis lumen bonae fame extinguere conantur, ipsimet inde leduntur, & turbantur. Quemadmodum patet in Caino; quis enim melancholiz pallorem ac tre-
morem ipsius à livore, quem in corde suo fovebat, processisse nescit? Dixit Dominus ad eum, cur con-
cidis facies tua? Iratus est vehementer, & concidit vul-
tus ejus; omnis, qui invenerit me, occidet me. A qua-
cunque fera ne dilaceraretur, timebat sibi impius. Sed quare? Respondet Rupertus Abbas: Iratus fuerat in-
videndo, & conciderat facies ejus parricidium medi-
tando.

7 Considerationem pariter meretur illa S. Prospe-
ri doctrina, qua invidos sibi ipsis inimicos esse, astruit. Equidem aliarum tribulationum ipsi nos auctores non sumus, cujusmodi contra nostram nobis accidunt vo-
luntatem, atque impedire, & remove conamur; invidus autem sui ipsius carnifex est, & voluntarius continuat, nec unquam intermisit afflictionis, inquietu-
dinis, & tristitiae est faber. Amici diaboli, inquit il-
le, inimici etiam sui, omnibus odiosi. Et paulò ante prae-
miserat, dicens: Omnia suis emulis fingunt, eorum pro-
fectu deficiunt, odia intra se abscondunt, suos cruciatus enutrient. Quia igitur naturae instinctu omnes malum declinamus, capere nequit Cassianus, qualiter solus invidus malum pro objecto habeat; siquidem de malo gaudet, deque bono contristatur alieno. Quis est, in-
quit ille, qui se ut satisfaciat invidenti, à bonis corrumpere, aut à prosperis alienari, aut calamitate aliqua optet in-
volvi?

8 Postquam D. Chrysostomus quandam homiliam Manji Bibl. Prad. Tom. II.

suam his esset exorsus verbis: Grave virium invidia est; paulò post subdit, dicens: Primum eos offendit, consu-
mitque, tanquam mortiferam quoddam virus eorum ani-
mos occupans. Si quo autem pacto eum, cui invidetur, ledit, parvum quidem, & nullius ferè momenti detri-
mentum est, quodque plus emolumenti, quam damni affe-
rat; sed qui afficit, is damnum accipit. Tandem verò quibus titulis S. Gregorius Nyssenus invidiam afficiat, ne vobis difficile fuerit auferre. Ait igitur: Morti-
fer stimulus, mucro reconditus, bilis venenosa, tabes sponte adhibita, telum amarum, figens animam clavus, flammacordis, intestinorum ignis. Hanc qui habet, non suis malis, sed alienis bonis infelix est.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Remedia contra invidiam sunt charitas, bono-
rum aeternorum, & vanitatis mundanae conside-
ratio, contemptus sui ipsius, imitatio creatura-
rum, quae sibi mutuò opem praestant, nec non membrorum corporis humani, quorum quod-
libet suo contentum est officio, nec aliud am-
bit.

THEMA.

Emulamini charismata meliora, & adhuc excel-
lentiorum viam vobis demonstro, 1. Corinth. 12.
vers. 31.

1 NE vobis persuadeatis, Apostolum in praesenti de emulatione loqui, quae relationem habet ad invidiam; quin potius, ut ex consequentibus colligitur verbis, hanc ipsam extinguere conatur, ad chari-
tatem nos animando; siquidem ut ex capite deducitur sequenti, regia ad caelum via, (adhuc excellentiorem viam vobis demonstro,) amor & dilectio Dei est, ideo-
que subnectit, inquiens: Si linguis hominum loquar, & angelorum, charitatem autem non habeam, &c. Hinc & S. Valerianus ait: Vbi occurrat oculis nostris aliena gloria felicitatis, emulationis nos magis studium teneat, non li-
voris; juxta illud, quod dicit Apostolus: Emulamini meliora.

2 D. Chrysostomus insignem nobis methodum, vicijus non modò à proximorum invidia liberi, sed etiam bonorum, & meritum ipsorum participes esse possimus, in haec verba tradit: Etiam si nihil aliud egeris, latatus sis autem ob ea, quae facta sunt, sic quoque non parum fuisti socius; attulisti enim charitatem, quae est summa bonorum omnium. Nam qui sicut, videntur esse luctus participes, & iis, qui lugent, multum gratifican-
tur, & doloris multum adimunt; multo magis etiam qui latantur, majorem afferunt voluptatem. Dilectio igitur erga proximos non solum expellet à nobis omnem li-
vorem, verum etiam meritum proximi participes efficiet, ejusdemque nobis gratiam ac benevolentiam conciliabit. S. Gregorius malignos detestatur invidos, qui ex aliorum bonis sibi metipsum malum acquirunt, cum tamen gaudent de iis, ex motivo charitatis, boni illius, cui invident, bonam sibi partem acquirere possent; dicit enim: Quid istis infelicibus, quos dum con-
specta felicitas afficit, poena nequiores reddit? Aliorum vero bona, quae habere non possunt, si diligenter, sua fa-
cerent. Hinc pensens invidi, charitas quanta virtus est, quae alieni quoque laboris opera nostra facit sine labore. Qui ergo hoc monstrum ab animo suo eliminare con-
tendit, non opus ei est ferro, nec ut lorica accingatur, neque ut galea caput suum contegat, sed solum si cor ejus charitate ardeat, sufficit; hanc enim suadet S. Iu-
dorus, dicens: Adversus invidiam charitas praeparatur. Hoc idem consilium quoque tradit B. Laurentius Justi-
nianus, dum nos proximos nostros tanquam fratres, & in coelesti hereditate coheredes diligere docet, his verbis: Qui ab hac pestifera tentatione liberari deside-
rat, proximum tanquam fratrem, tanquam celestis re-
gni coheredem diligat, & complectatur intus visceribus charitatis. Magnum profectò luctum est posse per viam amoris in ludoribus, & meritis alienis partici-
pare sine labore, cum è contra per viam livoris non

Ggg 2 solum

S. Greg. Nyss.
in vita Moy-
sa.

Bona, quae
videmus in
proximo ad
invidiam, sed
amulati de-
bemus, &
inveniri.

S. Val. ho. 13.

Chrys. ho. 11.
ad Coloss.
Quomodo
possimus esse
liberi ab
invidia, &
meritorum
proximi par-
ticipes.

Nempe per
dilectionem
proximi.

S. Greg. p. 1.
past. adm. 11.

S. Iud. 1. 2. 5.
nonym. c. 1.

B. Laur. in-
stin. de disc.
& perf. mo-
niti. conv.
c. 13.

Chrys. ho. 11.
in Joan.

solum nullum acquiramus lucrum, verum etiam perdamus omne illud, quidquid boni operati fuimus per totum vitam nostram decursum, quia qui non diligit, manet in morte. *Potesit homo*, inquit Alcuinus, *alterius bonum suum facere, dum amat in altero, quod in se non facit.* S. Augustinus in homilia 15. inquit: *Congraue illi, cui Deus gratiam aliquam donavit, & sua est. Habet ille forte virginitatem, amantissimam, sua est. Tu habes forte maiorem patientiam, diligas te, & sua est. Ille potest satis vigilare, si non invides, tuum est studium eius, Tu forte potes amplius jejunare, ames te, suum est jejunium, quia tu per charitatem in illos, & ipse in te est.* D. Chrysostomus in citata homilia similiter hanc praxin fuisse exemplificat sequentibus verbis: *Non est dicendo laudem affectus, sed in dum ei gratularis, maiorem es laudem adeptus, quam ille; si enim charitas est res magna, & caput omnium, tu eam, quae ex ipsa paratur, accepisti coronam; ille eam, quae acquiritur ex arte dicendi, tu eam, quae acquiritur ex vehementi amore. Ille ostendit vim verborum, tu per facta deiecisti invidiam, & conculecasti livorem, quamobrem multo magis quam ille fueris coronatus; certamen enim est praeclarior, non solum conculecasti invidiam, sed etiam aliqua fecisti; ille unam solum habet coronam, tu vero duas, & duas illas una splendidiores. Quoniam sunt haec unam suscepisti adversus invidiam, altera est, quae fusti redimensus ex charitate; non enim collatari solum est indicium, quod sis mundus ab invidia, sed etiam quod habeas charitatem, quae radices egerit.*

3 Est quoque contra hoc vitium remedium potentissimum sublevare mentem, & cor nostrum ad bona aeterna; quando enim bona temporalia eo loco habuimus, quo haberi merentur, erga possessores illorum, livore, & invidia exstimulari non poterimus. Cupiditas horum bonorum temporalium sola est, quae nos ad invidendum prosperitati alienae exstimulat. *Difficile enim est*, inquit S. Gregorius, *ut hoc alteri non invidetur, quod adipisci alter exoptat, quia quidquid temporaliter percipitur, tanto sit minus singulis, quanto dividitur in multis, & idcirco desiderantis mentem livor ex cruciat, quia hoc, quod appetit, aut funditus alter accipiens adipiscitur, aut a quantitate restringitur. Qui ergo livoris peste plene carere desiderat, illam hereditatem diligat, quam coheredum numerus non angustat, quae est omnibus una, & singulis tota.* Hunc discursum paulo post notabili hac sententia concludit: *Diminutio livoris, & plena mors ejus, est perfectus amor aeternitatis.* Guerricus Abbas, qui discipulus fuit S. Bernardi, ad hoc se reflectit, quod oculus lividus bona respiciens terrena, & ad caelestia bona se minimè elevans, maligna cor repleat emulatione, odioque venenoso, & mortifero. *Hac peste nullus moritur*, inquit, *nisi qui terrena hac appetit, quae tota non veniunt pluribus. Unde si quae desiderat, illi invidet, qui penitus ea accipit, vel ille partem habendo, quantitate ei restringit. Hunc parvulum occidit invidia, quia dum non potest adipisci quod aliis invidet, in odium invidiae filiam cadit.* Invidus enim simul, & avarus, in tantum opibus invidet alienis, bonisquae terrenis, in quantum ea ipse possidere vellet, ut amulo major evaderet: *Et quando invidus non avarus?* inquit Chrysologus, *quando quidquid habet aliter, se computat perdidisse.*

4 Alias inter patrie beatorum felicitates hanc pariter S. Augustinus ad invidorum recenset confusionem, dicens: *Id etiam beata civitas illa magnum in se bonum videbit, quod nulli superiori nullus inferior invidet. sicut nunc non invident archangelis angeli ceteri, tanquam nollet esse unusquisque quod non accepit, quamvis sit pacatissimo concordiae vinculo ei, qui accepit, obstrictus.* Et S. Bonaventura S. Anselmi similitudinibus autoritativè innixus, ait: *Ibi erit tam perfecta, & beata charitas iustorum, quod unusquisque in tantum diligit proximum suum, quantum se ipsum; ex quo illud inestimabile sequitur bonum, quod ita unusquisque de alterius bono vel gaudio gaudet, sicut de proprio: proinde cum inenarrabili sit numerus Electorum, quis putas narrare sufficiat gaudia beatorum?*

5 *Emulamini charismata meliora.* Sculticla est magna, si nobis, quod bona haec terrena nostram mereantur invidiam, petluadeamus; non enim si ita se res haberet, ea

à nobis contemni voluisset creator eorumdem. Ad quem proinde inordinatum appetitum se reflectens S. Basilus, sub morbi allusione ita sermocinatur: *Quomodo morbum hunc aut ab initio non perperimus, aut ipsi subiecti effugerimus? Si primum quidem, nihil magnum, nihil excellens rerum humanarum esse indicaverimus; non opulentiam, non gloriam marcescentem, non corporis bonam habitudinem, non enim in bonis praeteruentibus felicitatem statuimus, sed ad eternorum ac verorum bonorum participationem vocati sumus. Ad bona itaque aeterna cordis nostri oculos erigamus oportet, si intelligere desideramus, quam omni indigna sint livore animae ad coelum cretae bona haec inferiora; unde Richardus à S. Victore ait: *Quantum aeterna cognoscimus, tantum transitoria despiciamus, & damnamus: haec est enim illa pretiosa margarita, quam qui invenit, quae prius amaverat, libenter cuncta derelinquit.* Imò Sanctus Bernardus Senensis nihil penitus bonorum terrenorum contemptum ita eradicare autumat, quam aeternitatis praesentis notitia, ideoque ait: *Nec aliquid tantum valet ad spernendam praesentem vanitatem, quam cogitare iugiter aeternitatem.**

6 Ecclesiastes alia inter dogmata sua hoc quoque statuit: *Sapientis oculi in capite ejus, stultus in tenebris ambulat.* Quis unquam stultorum, aut sapientum oculos in alia corporis parte quam in capite, situatos vidit? Quis unquam quantumcunque stultus oculos suos in calcaneo habere vidit? Mylterium sententiae hujus explanat S. Basilus verbis sequentibus: *Cuiusnam oculi non sunt in capite? atque hic in capite, ut ea contempleretur, quae in sublimi sunt, nam qui non ad bona, quae in sublimi sunt, sed quae in terra respicit, utique defigit, detrahique oculos in terram.* Invidi namque certo quodam modo oculos non in capite habere dici possunt, invidia namque, & livor eos eruit aut lividos efficit, impotentes felicitatem intueri proximi, dicente Ecclesiastico: *Nequam est oculus lividi, & aversens faciem suam.* Insuper invidus, ut diximus supra, stultus est, inque tenebris ambulat, aliud non desiderans, nisi proximi videre malum, juxta Alcuinum dicentem: *Qui invidet, in tenebris est, & in tenebris ambulat.*

7 *Emulamini charismata meliora.* Invidiam ex pessima superbia, & praesumptionis propriae radice pullulare, abundè probavimus in articulo II. qui itaque hunc partem vult suffocare, matrem prius, quae ipsum in lucem edit, suffocet; humilitas igitur propriusque contemptus nostri ipsius ad invidiam extinguendam sufficit. Hinc fortè S. Paulus Galatas ad vitam dictaminis spiritus conformem ducendam exhortaturus, ita scribit: *Si spiritu vivimus, spiritum & ambulemus; non efficiamur inanis gloriae cupidi.* Moxque subnectit, dicens: *Invicem provocantes, invicem invidentes.* Quando namque quis ad gloriam aspirat mundanam, subito emulatio, & invidia se ingerere solet; secus verò quando quis vilescere querit, & contemni; ideoque S. Ambrosius quondam consulebat, dicens: *Ut invidiam reprimas, humiliorem se praestare debet.* Imò humilis, & abjectus non modò scopus, & meta non est invidiae, sed nec ipse invidet aliis, quia pedibus se subiecit omnium, propriam non urget promotionem, laetus, non tristis de bono alterius, nec per invidiam commoveretur aliorum, prout bene Seneca moralis advertit, dum ait: *Sic vere invidiam effugies, si te non ingesseris oculis, si bona tua non jactaveris, si scieris in sinu gaudere.* In hunc errorem Joseph incautè incidit, de quo proinde à patre suo redargutus fuit: *Incepavisti enim pater suus. Posset equidem aliquod in Joseph exultationis fieri argumentum, aut enim Jacob somnia illa vana esse, aut vera, & à Deo procedere arbitrabatur. Si primum, annis puerilibus vanitatem hujus modi indulgere debuisset. Si secundum, quorsum exprobratio, siquidem opera Dei revelare honorificum est? Respondet autem D. Chrysostomus, inquit: *Sciens pater quod fratres invidabant ei, propter hoc increpavit puerum, & dijudicavit etiam ipse somnium, & conjectans à Dei revelatione ei factum observabat verbum.* Sed nunquid aliud, praeterquam somnium erat? Quorsum itaque tot reprehensiones? Quorsum tot gravamina? Quia scilicet vel sola etiam somnia, solatiuspicio, imò quaecunque felicitatis, & boni somniati umbra, sufficiens est ad exci-*

carere mor-
tatur in-
vidiam.
S. Basilus de
invid.

Rich. de S.
Vict. p. 1. in
can. c. 9.

S. Bern. Sen.
in Doctr. 1.
Epiph. c. 4.

Ecclesi. 2. 14.
Invidus am-
bulat in o-
nebris.

S. Bas. hom.
in Ex.

Ecclesi. 14. 8.

Alcuin. 1. de
div. off. c. 2.

13. Humilitas
placatum
in te ad
suffocandam
invidiam.

Gal. 5. 26.

S. Ambros. 17b.
2. de Abrah.
c. 4.

Sen. ep. 109.

Gen. 37. 10.

Teb. 12. 7.
Chrysost. ho.
64. 18. 12b.

S. Jo. 1. 14.
Al. um. 1. de
v. c. 2.
S. Aug. ho. 1.

Chrys. ib.

Aliud reme-
dium contra
invidiam, est
se levare
mentis ad
bona aeterna.

S. Greg. 1. 1.
hom. 4. 11.

Guerric. in
die pasche.

Chrysol. 1. 4.

S. Aug. 11b.
2. de Civ. c. 2.
In caelo nul-
lus invidet
alteri.

S. Bonav.
in Solil.

Magna stul-
ticia est libi
petuare
quod bona

Gen. 13. 14.
Oleaster. ib.

Consilium
est etiam
ex sancta
scriptura
perhibet as-
peritatem
in viti-
o. ib. 1. 14.

Cajet.

S. Anselm. p. 2.
lib. 2. c. 1. §. 1.
Ab invidia
non compe-
tere po-
tuit conside-
ratio creatu-
re universa-
lis.

S. Anselm. lib.
de similit. c.
4.

excitandam invidiam æmulorum. Hinc etiam, ut su-
pra diximus, Deus noster magnam illam Palestinæ pro-
missionem Abraham facere distulit, donec Loth ab eo se-
paratus esset; ut enim Oleaster scribit, id Deus fecit,
ne Abraham nepotem, tantam Abrahami audiendo seli-
citatem, ad invidiam concitaret; ideoque ad nostram
subdit instructionem, dicens: *Quam oculati esse debent
domini in distribuendis bonis, aut ostendendis favoribus,
ne scilicet ex hoc alios ad invidiam provocent.*

7 Debbora æquali prudentia, & fortitudine prædita
mulier, post prælium contra Jabim Regem Canaan,
cum electissimis duarum tribuum Zabulon, & Nephtha-
li militibus habitum, gloriosamque reportatam victo-
riam, in Cantico suo reliquas etiam tribus, quantumvis
otiozæ bellici exitus fuissent spectatrices, laudasse legi-
tur; idque ut unicum invidiæ averteret malum, dicen-
te Cajetano: *Consentaneum fuit, ut Debbora iudex in
publica laude illarum tribuum, quæ adfuerunt, ne invidi-
diam excitaret in aliis tribubus, laudes aliarum tribuum
pro bonis pacis infernerit.* Sed ut ad nostrum de humili-
tate, contemptuque sui ipsius redeamus propositum,
(qui efficax invidiæ, ut diximus, remedium, & fræ-
num est,) phrasim immutarem ego, asserturus, ut san-
cta cum superbia quadam invidiam aspernemur, con-
siderantes ipsam vile, & abjectum esse vitium, ut pro-
bavimus in Discursu X.

8 S. Antoninus hanc aliam, ut ad invidiæ abomina-
tionem adducat, considerationem adducit, inquit: *Consideratio creature universalis. Omnis creatura com-
municat seipsam modo suo, Sol omnibus præbet lumen suum,
& Luna & stella; terra communicat fructus suos omnibus
animalibus, & nihil sibi retinet. Membra in corpore hu-
mano se invicem juvant, nec invidet pes oculo, quia no-
bilior est eo, & eminentiorem locum tenet, scilicet in capite.*
Pro cuius discursus intelligentia sciendum, nos fideles
corpus esse mysticum, cuius caput Christus est; de
qua partium corporis nostri proportionem S. Anselmus in
tractatu de beatorum in cælis unione ita scribit: *Nec
etiam in humano corpore vel pes leco aut officio manus, vel
manus pedis fungi exoptat, aut os, vel nasus, ubi oculi*

*sunt, aut oculi ubi os, vel nasus, vel illis sedibus suis cupiunt
transferri, aut si transferrentur, convenienter, & sine
injuria non id paterentur; eodem modo in illa admirabili,
& glorificata dispositione, & æquè disposita glorificatione
beate Civitatis Dei, ita quisque, quod adeptus fuerit,
amabit, ut statum suum priori gradu immutari non ve-
lit: quare? quia cuique satis erit felicitas sua, & beati-
tudo sibi promeritis suis misericorditer impersita. Quæ
doctrina servare potest omnibus, ne quis unquam
invidiam adversus proximos concipiat, quia sumus ejus-
dem corporis Ecclesiæ membra, tametsi illa quæ sur-
sum est, triumphans sit, hæc autem, quæ in terris est,
militans; unusquisque enim statu, sexu, conditione,
professione, & vocatione, in qua DEUS illum po-
suit, contentus esse debet: *Unusquisque in qua vocatio-
ne vocatus est, in ea permaneat.* Quod si verò de bo-
no alterius contristemur, injuriam facimus DEO,
ejusque divinæ voluntati nos opponimus, à qua bo-
num proximi dependet, juxta illud: *Quomodo maledi-
cam cui non maledixit DEUS?* Quis enim adeo te-
merarius erit, ut divinam arguere ausit providentiam,
& dicere: *Cur ita facis? annon licet mihi quod volo
facere?* Quod si bonum istud tibi datum fuisset, contu-
que abulurus, & supremo datori ingratus futurus fuisset.*

9 Chrysostomus aliud memorat motivum, ad re-
frændendum invidi livorem, & malignitatem; dicit
enim: *Si atrocitas malignitatis ejus omnibus paruerit,
facile ab ea resiliemus.* Quod si enim invidus firmiter
sibi tandem aliquando futurum esse persuaserit, ut ejus
occulta malignitas omnibus manifestetur, utique
eandem à se eliminabit, nec hanc sibi confusionem,
& vituperium superinducet. Advertendum nihilomi-
nus est, quod S. Bernardus in hac materia observat,
dicens: *Quomodo proficere possum, qui fratri proficienti
invidio? Si doles quod invidet, sentis, & non consentis,
passio est quandoque sananda, non alio condemnandi
standum; non illic resideas, iniquitatem meditans in cu-
bili tuo, qualiter videlicet saueas morbo, satisfacias
testi.*

1. Cor. 7. 32.

Num. 14. 2.

Chrysost.
Ho. 4. in
d. 1. ch.
1. an. sem. ju-
bat. c. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1. 1.
1. 1. 1. 1. 1. 1.

S. Bern. in
Plot. c. 118.

TRACTATUS XXXIX.

DE PECCATO IRÆ.

DISCURSUS SEPTEMDECIM.

Discursus I. Variæ traduntur iræ definitiones, &
distinctiones inter indignationem, iracundiam,
furorem, excandescuntiam, perturbationem,
& zelum, & quando ad gravem culpam im-
putetur.

II. Ira multorum est peccatorum origo,
utpotè quæ ad sanguinem, cædes, & quævis alia mala pro-
mouit.

III. Ira ab homine aufert humanitatem, feris illum si-
mitem, imò pejorem reddit, omnes rumpit honesti limi-
tes, & in quævis præcipitia proturbat.

IV. De turpi, & deformi iracundi specie, quam in vul-
tu, motibus, aliisque exterioribus operibus præferebat, qui-
bus se amentem esse ostendit.

V. Ira intellectum excæcat, absorbet discursum, & ra-
tionem, & iratum stulto similem efficit.

VI. Ira virtutibus opponitur, estque contraria Spiri-
tui sancto, & divinæ gratiæ, nec non compassionis ini-
mica.

VII. Effrenis ira animæ mortem infert, estque certum
reprobationis signum, & character infallibilis, quo filii dæ-
monis agnoscuntur.

VIII. Iracundi membra sunt dæmonis, & dæmoniis
similes, utpotè in quibus liberum habet aditum, cum ira
vitium diabolicum.

IX. De Animæ, & corporis morte, cuius effrenis ira
causa existit.

Manfi Bibl. Prad. Tom. II.

X. Ira amicitiz, & sociabilitati est contraria, multòque ma-
gis homines ad alios gubernandos inhabiles efficit.

XI. Ira abominabilis est coram Deo, cum sit ingentium
malorum causa, & origo; & licet homini connaturalis sit,
natura tamen eidem ad illam reprimendam de variis reme-
diis prospexit; ubi etiam Deo mansuetudinem placere osten-
ditur.

XII. Ira quæ vitiosa est, dedecet hominem, & multò ma-
gis Christianum, licet nonnunquam propter zelum lauda-
bilis existat.

XIII. Victoria iram vincens ponderatur, cum simul il-
lam superando dæmonem vincat; ubi etiam vilitas iracun-
dorum, & alia inde emergentia damna exponuntur, dum
ob causas frivolas irascuntur.

XIV. Dandus non est locus iræ impetuosæ, ut cum judicio
& maturitate operari possimus; celeriter quoque reprimen-
da est, priusquam Sol tam materialis, quam mysticus oc-
cidat.

XV. Iræ passio impressa est homini, ut contra inordina-
tos appetitus, & peccatum irascatur, nec non ut à pigritia
sua evigilet.

XVI. Varii adducuntur casus, in quibus homo licetè &
virtuosè irasci potest.

XVII. Varia considerantur adversus iram remedia.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Varie traduntur iræ definitiones, & distinctiones inter indignationem, iracundiam, furorem, excandesceniam, perturbationem, & zelum; insuperque docetur, quando illa culpam importet gravem.

THEMA.

Omnis amaritudo, & ira & indignatio, & clamor tollatur à vobis. Ephel. 4. v. 31.

Contra vitium in presenti tractatu nobis præliandum est, quod quemcunque statum, ætatem, & personarum oppugnat conditionem, dicente Seneca: Nullam transiit ætatem, nullum hominum genus excipit: quodam gentes beneficio egestatis non novere luxuriam, quodam quia exerceat, & vage sunt, effugere pigritiam; quibus incultus mos, agrestis vita est, circumscriptio ignota est, & fraus, & quodcumque in foro malum nascitur; nulla gens est quam non ira infliget: cetera singulos corripuit, hic unus affectus est, qui inter dum publice concipitur, nunquam universus populus unus femina amore flagrat; ambitio viritum singulos occupat, impatiens iam non est malum publicum, sapi in iram uno agmine itum est. Viri, femina, senes, pueri, Principes vulgusque consensere. Ex adductis autem Apostoli verbis clare deducitur, hydram istam plura habere capita, siquidem inquit: Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor tollatur à vobis. Quapropter & varias à variis ejusdem vitii effectibus, ut in progressu hujus discursus patebit, interpretes sacri adduxere definitiones.

2 Et imprimis quidem Sanctus Bonaventura Cassiodori adducens auctoritatem, inquit: Definatur ira à Cassiodoro sic; Ira est animi motus concitatus, ad poenam provocans inferendam; & paulò post quandam à Sancto Joanne Damasceno allegatam refert definitionem inquit: Ira est fervor ejus, qui circa cor est sanguinis, ex evaporatione fellis vel turbatione fiens. Et in tractatu declarationis terminorum theologorum, idem Seraphicus ita scribit: Ira est motus, & fervor sanguinis circa cor, ex evaporatione fellis, propter appetitum vindictæ. Et Sanctus Joannes Climacus de eadem tractans materia, iræ essentiam his aliis explicat verbis: Ira est occulti odii recordatio, sive memoria injuriarum; ira est desiderium ulciscendi eum, qui nos ad iram incitavit. Præter quas definitiones Bellovacensis superaddit sequentes, dicit enim: Glossa super illud Matth. 5. qui irascitur fratri suo; ira est omnis malus motus ad nocendum. Augustinus: Ira est tristitia ex impotentia ulciscendi se. Aliter à magistris describitur: Ira est subita animi tempestas, quæ dum inordinatè se concitat, cor hominis ad insaniam trahit.

3 Porro variæ inter iram, iracundiam, indignationem, furorem, & excandesceniam assignantur distinctiones, dicente imprimis inter alios Sancto Basilio: Sicut autem differentia nomina sunt indignationis, & iræ, sic & ab ipsis significantia plurimum invicem differunt. Est enim indignatio stimulus quidam brevis, & subitus, acutusque passionis pavor. Ira vero permanens ac diuturna tristitia, aptaque sese otiosè ulcisci, velut libido quædam se vindicandi. Sedulius in prædictorum verborum expositione hanc considerat differentiam: Omnis amaritudo est rancor in corde; ira, quæ in vultu apparet, furor restrincto, desiderat ultionem; indignatio est ex superbia, cum aliquem judicamus indignum, & ideo volumus eum sustinere. Porro quid sit iracundia, & quomodo ab ira distinguatur, multæ sunt sanctorum Patrum opinioniones.

4 Sanctus Antonius de Padua in quodam sermone dicit: Nota quod inter iram, & iracundiam hoc distat: Ira est præsens, & ex causa nascitur, iracundia vero vitium naturale, vel perpetuum. Iracundus dictus, eo quod accenso sanguine in furorem compellitur; ira enim

Græcè flamma dicitur, & ira in flamma est. Sanctus Hieronymus super caput 4. Ep. ad Galatas hanc assignat aliam differentiam: Inter iracundiam, & iram hoc interest, quod iracundus semper irascitur, iratus pro tempore concitatur. Et super caput primum Epistolæ ad Ephel. super illa verba, non iracundum, idem Sanctus Hieronymus ita scribit: Neque vero qui aliquando irascitur, iracundus est; sed ille dicitur iracundus qui crebro hac passione superatur. Sanctus Ephrem de timore Dei disserens, ad propositum nostrum inquit: quid porro est iracundia? perturbatio est impudens, & invincenda, cui dolor succedit, & penitentia; tristitia cor devorat incidens in eam. Sanctus Isidorus in libro de differentiis, hanc inter iram, & iracundiam statuit differentiam: Ira præsens est, & ex causa nascitur, iracundia autem vitium naturale, & perpetuum est. Item iratus pro tempore concitatur, iracundus autem frequenter irascitur, & ad levem sermonis auram, quasi à vento folium commoveretur: de talibus dicit scriptura: Vir iracundus inhonestus est; & iterum: iracundus effodit peccata. Sanctus Anselmus differentiam à prædictis adducit expositionem, inquit: Iracundia dicitur quasi ira abscondita, quia scilicet diu tenetur in animo.

5 Furor quoque ab ira distinguitur, prout liquet ex Psalm. 38. Desine ab ira, & derelinque furorem. Quæ distinctio pariter ab Ecclesiastico insinuat, dicente: Ira, & furor, utraque execrabilia, & vir peccator continens eris illorum. Commentator Nazianzeni hanc utriusque assignat diversitatem: Est autem furor subita turbulenta permotio inflammatio, & evaporatio; ira autem diuturnus moror, & continua ulciscenda acceptæ injuriæ cupiditas, animo videlicet ad eam vindicandam æstante, ac gestiente. Sanctus Joannes Climacus furorem terminis ab ira distinctis ita definit: Furor est intempestiva cordis inflammatio. De ira vero, quæ aliàs appellatur excandesceniam, Sanctus Isidorus Pelusiota in quadam epistola inquit: Indicas celorem commotionem affectus, quæ & cogitationes homini suffragatur, atque antevertit. Iræ vero hunc subindicat effectum: diuturnam in eo affectu commotionem ac perseverantiam significat. Sanctus Dorotheus ad distinguendum varios hujus passionis gradus, & motus, utilissimam hanc tradit doctrinam, inquit: Aliud est memoria injuriarum, aliud ira, aliud furor, sive impetus animi, & aliud perturbatio. Moxque quemlibet horum motuum sequenti facili, & omnibus manifesta similitudine declarat: Ignem qui accendit, inquit, primum quidem exiguum habet prunam, seu carbunculum, id solum verbum significat, quod fratrem contristat, & affligit. Rursus enim ecce paucula est pruna. Quid enim obsecro est verbum fratris tui? si æquo animo tuleris illud, extinxisti prunam illam ignitam; quod si perstiteris, cogitando, & mente volvendo, cur illud, & illud mihi dixit? cur ita locutus est? habeo certe quod illi invicem dicam; nam si nolisset me affligere, & ledere, nequaquam ita locutus fuisset; sed ne dubites, habeo, ut spero, quo invicem illum affligam, & ledam; & ligna, & fomenta adieci, cum qui ignem accendit, & fumum secisti; quod quidem est perturbatio. Perturbatio autem est motus sive conflictatio, pugna cogitationum, quæ cor nostrum excitant, & audax, animosumque reddunt illud; audacia vero est exercitatio quædam vindictæ, seu talionis reddendi adversus eum qui nos laesit. Si æquo animo verbum illud tui fratris pertulisses, facillime prunulam illam potuisses extinguere, antequam animus tuus perturbaretur. Sin pergas ignem accendere, & fumum excitare, cor tuum scilicet variis cogitationibus irritando, & in audaciam temet his verbis hortando: Cur illud, & illud mihi dixit? habeo & ego quod illi dicam; ex hac veluti velitatione, & conflictu, sentimulm cogitationum, cum agitur, & accenditur cor, suboritur veluti quædam flamma, & furoris accensio; est enim furor sanguinis circa cor fervor accensus, ut ait S. Basilius; hac est quam dicunt repentina ira seu bilis acuta; hanc si velis extinguere, potes, antequam fiat ira perfecta. Si vero turbatus turbare perstiteris, idem facies, ut qui ligna congerit in focum, & magis ac magis excitat ignis incendium, atque

Vitium iræ
oppugnat
omnem æta-
tem, & per-
sonarum con-
ditionem.
Senec. lib. 3.
de ira c. 1.

Varie de
Basilio ista.

S. Bonav.
T. 6. centil.
sect. 10.

S. Joann. Da-
masc. Orph.
lib. 1. c. 2.

S. Bonav. in
declat. ter-
min. theol.
S. Joann.
Clim. gra. 8.

Bellovac.
spec. mor.
lib. 3. p. 3.
dist. 1.

Adducunt
differentias
inter iram,
iracundiam
furor em dicit.
S. Basil. Hom.
de ira.

Sedul. Ephel.

Quomodo
distinguitur
ira ab ira-
cundia.

S. Anton. de
Pad. in Dom.
6. post Trin.

S. Hier. ad
Gal. c. 4.

Idem Eph. 1.

S. Ephrem de
timore Dei.

S. Isid. Hisp.
lib. different.
de ira. l. 1. m. 9.
p. 1.

S. Anselm.
Ephel. 4.

Furor distin-
guitur ab
ira.
Psalm. 38. 11.

Eccel. 17. 11.
Elias Crat.
Orat. 1.
Nazianz.

Chim. lib. 4.
S. 184. Pel.
lib. 4. epist.
133.

S. Dorothe.
serm. 8.
declatur
facili, & ma-
nifesta simi-
litudine.

atque ira deum complures sicut carbones, qua quidem absoluta est ira.

5 Quando ira limites suos notabiliter excedit, in culpam mortalem prorumpit, de qua varix sanctorum Patrum leguntur doctrinae. S. Bonaventura glossam citat, dicentem: *Ira est malus motus ad nocendum, qui si subitus est, cui non consentitur, pro passio dicitur, passio vero accedente consensu.* Enim vero haec ira passio nobis congenita est, & naturalis; ac proinde nos culpabiles non constituit, nisi in casu quo convenientes excedimus limites; ac proinde S. Ambrosius super illa verba S. Pauli, *irascimini, & nolite peccare*, inquit: *Quoniam irasci quis non potest prohiberi (quippe cum ira motus sit naturalis, conceptus ex causis, qui solet ad profectum pertinere delinquens) idcirco irascendum dicitur, sed commonet, ne per iram peccetur; solemus enim modum egredi, cum irascimur, & invenimur ipsi peccare, qui peccantes arguimus, dum plus irascimur, & amplius oneramus peccantem, quam mereatur.* Guilielmus Parisiensis aliquos irae vitiosae gradus considerat. Primus gradus est ira subitanea, id est primus motus, praecedens consensum, & deliberationem rationis, & hic tunc est veniale peccatum, quando refranatur, & ad effectum non perducitur; vocaturque pro passio. Secundus gradus est, quando huic motui consensus, & deliberatio una cum desiderio vindictae conjungitur, & in corde abconditur, nequaquam in actus exteriores per verba contumeliosa prorumpens; & haec ira reatu mortalis peccati est obnoxia. Albertus Magnus adducit doctrinam, ab incarnata Sapientia in hac materia. Matthaei cap. 5. celebribus hisce verbis traditam: *Omnes qui irascitur, &c.* dicit enim: *Dominus ponit tres gradus circa reatum ira, cum dicit: omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio; qui autem dixerit, Racha, reus erit concilio; qui autem dixerit, fatue, reus erit gehenna ignis.* De his dicendum est, quod ubi crevit gradus culpa, crevit & ordo poenae. Unde recte ira sine voce puniendi est iudicio, ira cum voce concilio, ira cum sermone consumelia, gehenna igni mancipatur; secundum Augustinum enim, in primo est ira tantum; in secundo ira & vox; in tertio ira est, & sermo, & certa expressio irrisuonis.

6 S. Thomas in articulo, in quo quaerit, *utrum ira sit peccatum*, per verba S. Pauli in praesenti themate adducta ita concludit: *Si ordinem rationis excludat, mala est: ordo autem rationis ita potest attendi quantum ad duo. Primo quidem quantum ad appetibile in quod tendit, quod est vindicta; unde si aliquis appetat, quod secundum ordinem rationis fiat vindicta, est laudabilis ira appetitus, & vocatur ira per zelum; si aliquis appetat, quod fiat vindicta qualitercunque contra ordinem rationis, puta si appetat puniri eum qui non meruit, vel ultra quam meruit, vel etiam non secundum legitimum ordinem, vel non propter debitum finem, qui est conservatio iustitiae, & correctio culpa, erit appetitus ira vitiosus, & nominatur ira per vitium.* Alio modo attenditur ordo rationis circa iram quantum ad modum irascendi, ut scilicet motus ira non immoderate fervescat, nec interius, nec exterius: quod si praetermittatur, non erit ira absque peccato. In articulo vero sequenti examinans: *An omnis ira sit peccatum mortale*, hanc statuit conclusionem: *Ira qua quis injustam appetit vindictam, peccatum mortale est; ira vero ex passione, & qua immodice vindictam appetimus, veniale est.* Quam propositionem his verbis declarat: *Ex genere suo ira est peccatum mortale, quia contrariatur charitati, & iustitiae; potest tamen contingere, quod talis appetitus sit peccatum veniale propter imperfectionem actus; qua quidem imperfectio attenditur, vel ex parte appetentis, puta cum motus ira praevenerit iudicium rationis; vel etiam ex parte appetibilis, puta cum aliquis appetit cum aliquo modico se vindicare; quod quasi nihil est reputandum, ita etiam quod si actu inferatur, non esset peccatum mortale; puta si aliquis parum trahit aliquem per capillos, vel aliquid huiusmodi.* Alio modo potest esse motus ira inordinatus quantum ad modum irascendi, utpote si nimis ardentem irascatur interius, vel si nimis exterius manifestet signa ira; & sic ira secundum se non habet de suo genere rationem peccati mortalis, potest tamen contingere quod sit peccatum mortale.

Manfi. Bibl. Prad. Tom. II.

tale, puta si ex vehementia ira aliquis excidas à dilectione Dei, & proximi. Idem Angelicus praeceptor in Articulo 5. Philosoph. lib. 4. Ethicorum consuetans tria distinguit iracundorum genera: *Quidam, inquit, sunt acuti, quidam amari, quidam difficiles, sive graves. Amari sunt, quorum ira difficile solvitur, & multo tempore manet; difficiles sive graves, quorum ira non commutatur sine cruciatu vel punitione. Acuti vero sunt, qui subito sine causa, vel ex levi motivo ad iram accenduntur.* Ciratque Sanctum Gregorium Nyssenum tres alias irae species his verbis considerantem: *Tres sunt irascibilitatis species, scilicet ira qua vocatur fellea, & Mania qua vocatur insania, & furor. Iram felleam dicit esse qua principium, & motum habet, quod Philosophus attribuit acutis: Maniam vero dicit esse iram qua permanet, & in veritatem devenit, quod Philosophus tribuit amaris: furorem autem dicit esse iram, qua observat tempus in supplicium, quod Philosophus attribuit difficultibus.*

7 Seneca Philosophus de ira diffusè tractans, hanc pro illius distinctione assignat regulam, inquiens: *Putavit se aliquis laesum, voluit ulcisci; dissuadente aliqua causa, statim resedit; hanc iram non voco, sed motum animi, rationi parentem. Illa est ira qua rationem transgreditur, qua secum rapit. Ergo illa prima agitatio animi quam species injuria incussit, non magis ira est, quam ipsa injuria species; sed ille sequens impetus, qui speciem injuria non tantum accepit, sed approbavit. Ira est comitatio animi, ad ultionem voluntate, & iudicio pergens.*

8 Porro ad cognoscendam irae gravitatem, ad culpam mortalem uique transcendentem, Sanctus Antoninus paucis verbis hanc regulam assignat, dicens: *Tunc ira est peccatum mortale, quando scilicet quis appetit injustam vindictam, seu punitionem proximi, notabiliter damnosam, & hoc secundum deliberatam rationem.* Ex parte autem modi quo quis irascitur interiorius, si ita ardentem irascitur, quod ex vehementia ira excidas à dilectione Dei vel proximi, quod solet contingere, quando ira transit in odium, tunc esset mortale. Quando vero actus imperfectus est, & indeliberatus, tunc malitia ejus diminuitur. Richardus de S. Victore ait: *Ira non est mortalis, quando aliquis non movetur circa proximum voluntate, & consensu nocendi ei in persona, aut in facultate, aut in fama, quando tantum primos motus iracundiae incurrit; & ideo Sol non occidat super iracundiam ejus, id est Christus.*

9 Advertendum quoque est iram à zelo multum differre, nam ut Sanctus Gregorius ait: *Solenter sciendum est, quod alia est ira, quam impatientia excitat; alia quam zelus iustitiae format; illa ex vitio, haec ex virtute generatur.* Attendenda tamen hac in re est doctrina illa S. Augustini, ob cujus neglectum multi saepe decipiuntur; dicit enim: *Passione movemur, & zelum putamus.* Sanctus Bernardinus ad hoc propositum sequentem habet considerationem: *Est duplex ira, inquit, una qua fit per vitium; secunda qua fit per zelum. Prima est qua fit per vitium, & de hac inquit: Irascimini, & nolite peccare, id est, si primus motus ira insurgat, nolite peccare, scilicet consentiendo in corde, vel ad effectum perducendo in opere, vel diuturnitudo in mente. Quod necessitas est, permittis, quod vero culpa est, interdicit. Secunda autem ira est qua fit per zelum; secundum enim Gregorium in S. Moral. in fine, super illud Iobi quintum, virum stultum interfecit iracundia, ira per vitium oculum mentis excacat, ira vero per zelum oculum mentis ad tempus conturbat.*

S. Tho. ibid. art. 1.

Seneca lib. 2. de ira c. 3. Gradus ira ex Seneca.

S. Antonin. p. 2. Sum. m. 7. c. 1. §. 2. Regula ad cognoscendum an ira sit peccatum mortale.

Rich. de S. Vict. p. 2. in cant. c. 25.

Distinctio inter zelum, & iram S. Greg. 1. p. mor. c. 30.

S. Bern. serm. 10. 1. c. de triplici art. 2. c. 2.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Ira multorum est peccatorum origo, utpotè quæ ad sanguinem, cædes, & quævis alia mala prorumpit.

THEMA.

Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor tollatur a vobis, cum omni malitia. Ephel. 4. v. 31.

I Sanctus Paulus pessimos iræ effectus recensere volens, postquam de pestiferis illius germinibus mentionem fecisset, subiungit: Cum omni malitia, quasi dicere vellet, ira omnem in se malitiam includit; unde Sedulius prædicta verba ita exponit: *Comprehendit omnia mala, dicendo omnem malitiam*. D. Chrysostomus in quadam homilia super Genesin, ad mysticum hunc S. Pauli loquendi modum se reflectens, subiungit, dicens: Denique radicem huius mali volens asfacere, & inutilem reddere, dicit: Cum omni malitia. S. Cyrillus Alexandrinus de Juliano Apostata iniquitatis centro, & maxime iracundo inquit: *Talis à quibus abstinet facinoribus*. S. Isidorus Pelusiota in huius vitii detestationem ita scribit: *Ira blasphemam graviter est, per quam omne malorum genus in mundum irrepit*. S. Ambrosius iram concupiscentiæ carnali conjungens, utramque omnium, & singulorum vitiorum nutricem esse dicit: *Libido, inquit, atque iracundia reliquorum vitiorum educatrices sunt*. Sapiens in Proverbiis inter alias aureas sententias, hanc quoque subiungit: *Qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum proclivior*. S. Hieronymus, vel ut alii volunt V. Beda hæc verba exponens, inquit: *Ira vitiorum omnium iracundia est, qua clausa virtutibus intrinsecus dabitur quies, extra vero ad omne facinus armabitur animus*. Considerari quoque, & in pondere sanctuarii trutinari merentur verba B. Petri Damiani in Epistola quadam, in qua hanc iræ passionem prolixè detestat, ita scribens: *Per omne vitium quod ab hominibus perpetratur, diversis inique modis misero cordi veteris hostis virus infunditur: in iracundia vero peste, tota sua viscera serpens concutit, omnem fellis amaritudinem evomens fundit*. Tamen enim ira nonnunquam in semetipsa peccati mortalis rea non sit, attamen qui huic vitio committendo pronus est, ad omnem se excessum committendum disponit. Unde S. Bonaventura quoque ait: *Ira facit hominem primum ad quodcumque peccatum, vulgo namque dicitur de homine irato, vel averso, quod omnia faceret*. Idem quoque in sermone quadam sup. Dom. quintam post Pentec. in cuius Evang. inter cætera dicitur: *Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio, &c.* prædictum memorans Proverbiorum textum, ita inquit: *Sicut omnium virtutum incrementum pendet à charitate, sic omnia vitia sumunt incrementum ex furore ira; unde glossa super illud: Vir iracundus suscitatur rixas, dicit sic: Ira omnium vitiorum est iracundia*. Hebræus verba illa: *Qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum proclivior*, ita legit: *Auctor ex candescencia multus prævaricatione*; Septuaginta vertunt: *Vir iracundus effodit peccatum*; Syriaca legit: *Iracundus multiplicat peccata*. Philo in libro cui titulus est: *quod Deus sit immortalis*, ita scribit: *Ira est peccatorum summum*. Ecclesiastes inquit, *aufer iram à corde tuo, & amove malitiam à carne tua*: ubi eodem nomine circumscribit iram, & malitiam, quæ genericum est omnis culpæ, omnisque vitii nomen habet.

2 S. Bonaventura dictum textum ita interpretatur: *Hortatur abjicere omnem nequitiam, videl. malitiam cordis, & immunditiam carnis*; at si iram duntaxat à nobis remove intendit, cur subiungit, dicens: *Et malitiam amove à carne tua*? Respondet Seraphicus: *Quantum ad malitiam cordis dicit, aufer iram à corde tuo, ut non irascaris, quia ira reddit hominem nequam*. Ira namque hominem iracundum ad quodcumque disponit malum, dicente S. Hieronymo in glossa: *In ira omnes perturbationes animi comprehendit*. Et Interlineari: *Omnes pravi motus, a parte totum, omnes malas voluntates*. Hinc & Cajetanus Ecclesiastem duo vitia,

quæ omnium aliorum radices esse solent, scil. concupiscibilem, & irascibilem partem attigisse observat, inquit: *Per hac duo insinuantur peccata omnia, nam per malitiam carnis insinuantur peccata reliqua repugnantia rectitudinis naturalis; per appetitum vero vindictæ insinuantur peccata reliqua, divina lege prohibita*. Quod autem ira associetur irascibili, varia confirmant testimonia, dicente inter alios Luciano in Dialogo cui titulus est: *Merc. & Maii: Iracundi sunt qui amant, nec non Aristotele 2. Rhetorices cap. 2. juvenes omnia nimis amant, nimis oderunt, ad irascendum apti sunt, acutæque ira potentes appetitiones sequi*.

3 Ecclesiasticus nos ad huius vitii detestationem loquentibus conatur inducere verbis: *Ira & furor utraque execrabilia sunt*. Qua præmissa detestatione, subiungit: *Et vir peccator continens erit illorum, q. d. quod utrumque vitium in peccatore, id est in eo, qui timorem Dei non habet, nidum centrumque habeat*; hinc & Spiritus S. impium seu seleratum delineaturus per Psalmistam, non adulterum, non simoniacum, non avarum, aut blasphemum, sed iracundum, & rabidum describit, dicens: *Peccator irascetur, dentibus suis fremet, & tabescet*. Quem Hugo Card. ita exponit: *Vir Peccator, id est, affectus peccare*. Ad quod idem intentum S. Ambrosius ita scribit: *Ille cui dominatur ira, subicitur iugo peccati; homo enim iracundus peccatis effodit*.

4 S. Joannes Climacus perniciosam admodum innumerabilium malorum ab ira procedentium propagationem agnoscens, sequenti utitur similitudine: *Quemadmodum in humanis corporibus febris quidem una est, sed multas habet ardoris causas; sic ira motus, & incandens, uti reliquorum vitiorum morbi, multas & varias origines habent, & fontes*. Quot namque iræ vitiose sunt causæ, totidem deordinationes, & mala sunt, quæ eidem sociantur: *Ira vitium est capitale* (inquit S. Thomas,) *ex quo multa oriri vitia possunt*. Imò S. Basiliius eradicata ex animabus ira, omnia pariter reliqua vitia noxasque extirpari, verbis docet loquentibus: *Si ab animo sapientis amaram iracundia radicem extirpare poteris, multa cum hoc principio perturbationis semina facile extingues; nam & dolus, & suspicio, & infidelitas, & malignitas, & insidia, & audacia, & omnia his similia, huius vitii germina sunt, acque appendices*. Itaque fratres amantissimi, ne obsecro tantum nobis malum inducamus, anime morbum, rationis tenebras, à Deo alienationem, oblivionem familiaritatis, principium bellorum, plenitudinem calamitatum, demonem pessimum nostris animis innatum, incolam quandam impudentem, nostra interiora possidentem.

5 Iram pariter interpretes sacri titulo afficiant veneni, nec immerito, sicut enim hoc per omnes diffunditur venas, easque inficit, ita & ira è corde promans suam in interiores animæ potentias, nec non in sensus exteriores transmittit malitiam, dicente Cassiano: *Ira mortiferum virus, de recessibus anime nostra funditur eruendum*. Hæc enim in cordibus nostris insidente, & oculum mentis noxiis tenebris obacante, nec iudicium rectæ discretionis acquirere, nec honesta contemplationis intuitum, nec maturitatem consilii possidere, nec vitæ participes, nec iustitiam tenaces, sed nec spiritualis quidem ac veri luminis capaces poterimus existere, quia turbatus est, inquit, præ ira oculus meus. Qui idem Author in sequenti ejusdem tractatus capite iram vocat: *pestiferum vitium*; qui igitur peste correptus est, innumeros quoque alios inficit, ita & hoc iræ vitium ad multos mortiferum suum transmittit venenum, dicente S. Augustino: *Ab ira procedit rancor, a rancore odium, quod est ira inveterata in animo; inde nascitur homicidium, & si non opere, saltem voluntate; inde contumelia, inde susurratio, suspicio, & injuria quæ sunt opera carnis, & diaboli*.

6 S. Bonaventura de spiritali tractans conflictu, dum inter alia iræ pariter dispendia recenset, ita discurret: *Est nociva bestia, sibi nocens, & alios scandalizans, virus mortiferum animam interficiens, & Spiritum S. expellens*. Cum autem vim irascibilem obtinuit, statim introducit ibi suam familiam, quæ sunt rixa, clamor

Ecl. 27. 31. Homo plant impius, ancononastit dicitur peccator.

Pl. 111. 10. Hugo Card. ib.

S. Amb. in Pl. 104.

Clim. gra. 2. Innumerabilia mala procedunt ab ira.

D. Thom. 2. 2. q. 112. art. 6. S. Basiliius de ira.

Ira est vitium venenosum, & pestiferum.

Cassian. lib. 8. de spiritibus in cap. 1.

Cassian. lib. 6. 1.

S. Aug. 1. 9. ad Frates.

S. Bonav. de pugna spirit. c. 4. Est nociva bestia, animam interficiens, & Spiritum S. expellens.

Innotuit peccata germina.

Sedul. ib. Chryl. ho. 11. in Gen.

S. Cyr. Alex. lib. 1. con. Julian. 8. lib. Pel. lib. 4. Ep. 314.

S. Amb. de obitu Satyr. Prov. 9. 22.

S. Hier. ib. Est ianus omnium vitiorum.

Per. Dam lib. 4. Ep. 17.

S. Bonav. in dicit. tal. tit. 1. de pec. c. 5.

Idem 1. 11. in Dom. 5. post Pentec.

Ecl. 27. 31.

S. Bonav. ib. Ira hominem iracundum ad quodcumque vitium disponit.

S. Hier. ib. cit. in Glossa in Interlineari. Cajet. ib.

Alb. M. lib. 3.
compend.
Theol. ver.
lib. 3. cap. 17.

Lingua hominis iracundi prorsum in verba impetiosa. S. Basil. hom. de ira.

Isid. 1. 6.

Oecumen. lib. 4.

Theophil. Iphet. 3. la. affumilatur igni.

Isid. 1. 12.

Vazab.

Hugo Card.

Senec. lib. 1. de ira cap. 1.

S. Anton. de Pad. ser. 1. de uno mari.

Ecc. 1. 19. Iracundus parvi facit effundere sanguinem.

mormentis, contumelia, clamor, indignatio & blasphemia. Cui alia quedam Alberti Magni consonat doctrina, quando pessimas filiarum iræ à Gregorio Mag. insinuat adducit qualitates inquit: *Filiæ iræ secundum Gregorium sunt sex. Prima est rixa; hæc est audax voluntas vindicandi injuriam fallam, per se. 2. Est rumor mentis; hæc est voluntas vindicandi causa fugiens adversantem, ne cum eo colloquium habeatur propter estimatas inimicitias. 3. Est contumelia, quæ est voluntas se vindicans per exprobrationem malorum. 4. Est clamor, quæ est voluntas se vindicans in exaltando vocem per vituperium exprobratum, & ad aliorum aures perveniens. 5. Est indignatio, quæ est voluntas se vindicans per signum molestiæ exterius declaratum. 6. Est blasphemia, quæ est voluntas se vindicans per opprobrium DEO, vel sanctis illatum. Enimvero experientia verissimum esse docet, quod lingua hominis iracundi in verba prorumpat injuriosa, vituperosa, & convitiatoria, per quæ tandem ad rixas & strages pervenitur. Primo jaciuntur contumelia inter iratos, inquit S. Basilus & sic durant donec consumelia, sicuti sagitta deficiunt, deinde omni contumelia per linguam consumpta, ad manus venit, & pugnam; iramque certamen excitat, certamen vero convitium, convitium verbera, hæc vulnera, ex quibus & mortes sæpe sequuntur. S. Jacobus Apostolus de lingua nostra non refrænata inquit, quod sit universis iniquitatis. Homo enim ab ira correptus, ad blasphemias, ad imprecationes, ad perjuria, ad maledicentias, ad impropria, ad obscenitates, denique ad hæreses, linguam suam laxat. Oecumenius enim verba illa: *Omnis amaritudo*, explicans, inquit: *Amarulentiam vocat preparationem ad iram, tumor autem iræ generativus est, ex ira vero procedis vociferatio, & ex hac maledicentia sive convitium. Hæc igitur omnia tollantur à vobis, non dicit cohibeantur, aut puniantur, sed omnem eorum significans ablationem, tollantur, inquit, cum omni malitia; quandoquidem enim nonnulli sunt homines more canum clam mordentes, qui neque vociferantur, neque manifestam faciunt iram, sed in animo eam servant, data occasione ulciscuntur se de eo qui contristavit.**

7 Theophylactus circa illud verbum: *Amaritudo*, ita scribit: *Est occulta inflammatio, dolus, prava suspicio ad malefaciendum preparata. Ira enim igni assimilatur, siquidem de eo qui ad hoc vitium proclivis est, dici solet: Facile ab igne apprehenditur; unica autem ignis scintilla ad ingens excitandum incendium sufficit, ita quoque unicum verbum iracundum ad innumeras & irreparabiles rixas pariendas abundè valet. Unde Ecclesiasticus ait: Certamen festinatum incendit ignem, & lis festinans effundit sanguinem, & lingua testificans adducit mortem: si sufflaveris in scintillam, quasi ignis exardebit. Vazabius non legit certamen concitatum, sed ira concitata accendit ignem. Quæ verba Hugo Card. ita exponit: *Certamen festinatum, id est, cito prorumpens ad opprobria, & convitia, incendit ignem iracundie & furoris. Seneca libro 1. de ira cap. 1. inter malignas hujus vitii conditiones, primo loco hunc precipue affectum, maxime ex omnibus tetræ ac rabidum recenset, quod licet enteris aliquid quieti placidique inest, hic totus concitatus, & in impetu sit armorum, sanguinis, suppliciorum, minime humana fervens cupiditate. S. Antonius de Padua circa facilitatem, qua invidi ad contumelias & impropria prorumpunt, hanc habet considerationem, quod scilicet iracundi, & impatientes, non sunt triticum, sed bordenum, quod longas, & pungitivas aristas habet, scilicet odii, rancoris, & contumeliarum, quando iracundus acuit, ut gladium linguam suam.**

8 Ecclesiasticus inquit: *Cum iracundo non facias rixam, & cum audace non eas in desertum, quoniam quasi nihil est ante illum sanguis. Iracundus enim & furiosus, tam parvi facit sanguinem fundere, quam aquam, quia sanguis præ ira bulliens, ad vulnera hominem extimulat & strages, imò ad mortem usque adversarium persequitur, maxime si in loco solitario constitutus sit, ubi nemo se iræ ipsius interponere possit, ibi namque ferocior est & truculentior; & ideo Sapiens subdit: Et ubi non est adiutorium elidete. Tigurina legit: Quoniam homicidium pro nihilo ducet, & ubi ni-*

hil est opus, prosternet te; Syriaca vertit: *Quoniam despicabilis est sanguis tuus in oculis ejus, & nisi habeas liberatorem, occidet te. Porro Sanctus Antonius de Padua, contra illos qui iram suam per verba contumeliosa evomunt, in quodam sermone ad febres alludens, ita scribit: Quadam procedit ex inflammatione, & accensione cholera. Hæc notat peccatum superbiæ & iracundiæ. Nota quod quando ignis non potest evaporare, & ipsi non subministratur materia, quam absorbeat, crudescit in se ipsum, sic iracundus creparet, nisi evaporaret & respiraret per verba contumelia. Nota quod tales sunt proprietates serpentium, qui propter abundantiam veneni in capite, non cessant linguam movere, & habent linguam nigram & acutam, sic iracundi propter abundantiam veneni in capite, id est in mente, & in corde, portant rancorem, & odium, & superbiam. Lingua nigra locutio prava & acuta, quia pungit & penetrant.*

9 Sanctus Gregorius alium quendam recenset pessimum iræ effectum, inquit: *Per iram concordia rumpitur, sicut scriptum est: Vir animosus parvis rixas, & vir iracundus effundit peccata: iracundus quippe peccata effundit, quia etiam malos quos incantat ad discordiam provocat, peiores facit. Alcuinus Caroli Magni præceptor, virtutibus & scientia celeberrimus, de ira, quæ tristitiam comitem habet, disserens, inquit: De tristitia quæ oritur ex ira, nascitur malitia, rancor, pusillanimitas, desperatio, torpor circa precepta, vagatio mentis extra illicita. Et in libro de virtutibus & vitiis diffusius ita scribit: *Ira una est de octo vitiis principalibus, quæ si ratione non regitur, in furorem vertitur, ita ut homo sui animi impotens eris faciens quæ non conveniunt. Hæc enim si cordi infederit, omnem eximiam providentiam, nec judicium rectæ directionis inquirere, nec maturitatem consilii habere poteris, sed omnia per precipitium quoddam facere videtur; de qua, id est ira, pululat tumor mentis, rixa, & contumelia, clamor, indignatio, presumptio, blasphemia, sanguinis effusio, homicidia, ulciscendi cupiditas, injuriarum memoria. S. Bonaventura iracundum apro similem his verbis dicit: *Iracundus similis est apro, nam sicut aper ex furore impingit, & currit contra gladium, sic iracundus currit ad peccatum, scilicet contentionem, injuriam & homicidium. Hugo Cardinalis observat, quod Ecclesiasticus cap. 28. iram inimicitiz conjungat; dicit enim: Ponit tres partes iracundia & inimicitia. Prima querere ultionem, sive se velle vindicare; secunda movere lites, quas ira semper vel comitatur vel generat. Tertia contumeliis, vel detractionibus deservire. Paulus de Palatio super illa verba ejusdem Ecclesiastici: *Ira & furor, utraque execrabilia sunt, ita scribit: Utrumque est execrabile monstrum. Tigurina legit: Vir scelerosus hic est obnoxius. Tandem D. Chrysostomus ad hoc propositum inquit: Fons & radix cadis est furor & iracundia.****

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Ira ab homine aufert humanitatem, feræque illum similem, imò peiorem efficiens, omnes rumpit honesti limites, & in quavis precipitia procurbat.

THEMA.

Furor illis secundum similitudinem serpentis. Psalm. 57. vers. 5.

ID Avid mitis & supra modum patiens (qui proinde dicebat: *Memento Domine David & omnis mansuetudinis ejus*:) de furore hominis iracundi discurrens, eundem serpenti assimilat, quia omni se humanitate exuit, & tanquam bestia ferociter incipit, quisquis iræ in prædam cedit. Unde S. Basilus ait: *Quando semel ira perturbatio mentem precipitans imperium anime sumpserit, hominem penitus inferam convertit, nec hominem, qui rationis sui compos, esse sinit. Idem quoque in oratione quadam de ira & inimicitia id ipsum confirmat, dicens: Cum iracundia rationem depuleris, & dominatum anime occupaveris, hominem penitus efferas, nec amplius hominem esse sinit, quod enim*

S. Anton. de Pad. serm. in ser. 1. post 1. Dam. Quad.

S. Greg. lib. 1. mor. c. 30. Alii effectus iræ enumerantur.

Alcuin. lib. de div. offic. cap. 13.

Idem lib. de virt. & vit. cap. 31.

Iracundus assimilatur apro. S. Bonav. in dicta talut. tit. 2. de peccat. cap. 1.

Hugo Card. Eccles. 28.

Paul. de Pal. Eccles. 27.

Chrys. 1. 1. de ver. Apoll. 2. Cor. Ser. 14.

Ps. 111. 5. Homo iratus simile est bestia, & canis rabido. S. Basil. hom. de ira.

S. Basil. 9.

bestiis, quæ venenum emittunt, est venenum, hoc hominibus exacerbatis est ira. Infantunt tanquam canes, impetum faciunt ut scorpiones, mordent veluti serpentes. Hunc eundem canis titulum & similitudinem Sanctus Bonaventura quoque eis impingit, dum ait: Homo iratus fugiendus est, sicut canis rabidus, & leo concitatus.

2 Origenes Herodem tribus Magis qui juxta conventionem non redierunt ad ipsum, ut nuntium novi regis nari ad eundem deferrent, iratum, manusque suas in strage innocentum cruentantem, considerans quandam adducit canum proprietatem, inquit: *Magos se eludentes apprehendere querens, nec potens, ut eos more canum, si fieri contigerit, dentibus discerpisset suis, & nullo modo reprensus, malitia canum rabidorum ad alios lacerandos conversus est, ut sua satisfaceret iracundia. Vel iterum sicut canis insanus saxo percussus dum percutientem sequi non praevalet, ad ipsum furore convertitur lapidem, quem pedibus dentibusque dissipare perquirat: non aliter Herodes sua precipitatus iracundia, solitoque insane suae mentis furore, in infantium caede versatus, & concitatus est. Commentator Nazianzeni similiter iracundos bestiis & feris assimilans, inquit: Cum molestus sermo aut alio, aut etiam suspicio incitavit, aut sanguis eorum circum cor inferbuerit, repente est, eos cernere, in apros, aut canes, aut pardos, aut aliud quoddam huiusmodi ferarum genus, pra animi concitatione atque iracundia mutatos. S. Nilus de ira scribens, hominem illius impetu percitum, omnem humanitatem excussisse his verbis inquit: Cum in tot ac tanta mala eum, quem semel invasi, conjiciat, miserandum in modum et humanitatem omnem excutit.*

3 Spiritus S. hominem vehementia iræ corruptum describere volens, de Iafone summo sacerdote, licet tam sublimi ministerio indigno, inquit: *Nihil habens dignum sacerdotio, animos vero crudelis tyranni, & fera belluæ iram gerens.* Bellovacensis rationem assignat, cur ira naturæ opponatur dictamini, inquiens: *Hoc vitium maxime videtur contra naturam, cum homo sit animal mansuetum natura: quod manifeste patet ex hoc quod natura non armavit hominem cornibus, nec unguibus, nec dentibus, sed dedit ei minores ungues, & dentes, quam alicui animali sue quantitatis, nec dedit ei risum, sed risum.* Sanctus Nilus in oratione de ira ita scribit: *In corde iracundo & perturbato fera nidos efficiunt.* Chrysostomus pariter iram feram his verbis appellat: *Ira fera est vehemens, & furibunda.* Et in homilia 4 super S. Matth. hominem iracundum sequenti argumento perstringit: *Ille quanquam naturaliter saeviant, si humana tamen arte palpentur, plerumque mansuefunt; hic autem qui illarum profecto naturalem fæditatem, in eam quæ contra naturam est, mansuetudinem sepe commutat, quam habebis excusationem? Leonem quidem mitigas, reddisque tractabilem, furorem vero animi tui omniprorsus efficis leone saeviorum? & certe cum ibi sint duo impedimenta vel maxima, quod fera ipsa & ratione privatur, & longè omnium alterius generis animalium excedit furorem, tutamen de copia a DEO tibi donatæ sapientiæ ipsam superas arte naturam. Qui igitur naturam vincis in bestiis, cur in semetipso cum natura etiam voluntatis bonum prodidisti? Siste, ut alium hominem mansuefaceres, juberem, nihil hic quidem impossibile viderer imponere, quanquam excusare posses, non te esse dominum voluntatis alienæ. Nunc vero tua hæc propriè fera est, & cui certissimo jure domineris. Quam igitur habes apologiam, quemve reperies honestum excusationis colorem, qui cum solerti studio hominem quodammodo facias de leone, tu tamen negligens leo efficiaris ex homine?* Superiùs ex sententia Sancti Bonaventuræ hominem iratum Leoni similem diximus; qui ad ipsum ex textu illo Genesios probat, in quo Esau ob præceptam sibi à Jacob benedictionem paternam, contra eundem iratus & exacerbatus, his verbis describitur: *Irrugit clamore magno.* Rugitus enim Leoni proprius est, qui cum calidissimæ sit complexionis, continuæ quasi febre laboret, & plus aliis feris iræ subiectus sit, utpotè copiosiore circa cor sanguinem habens, efficitur, ut mira cum proportionem iracundus leoni assimiletur.

4 Furor illis secundum similitudinem serpentis .

Euthymius de serpente inquit: *Ajunt serpentem, ubi in aliquem cœperit furere, nunquam iram, aut furorem deponere, donec venenum insulerit, aut rabiem mors ademerit. Furor aq̃e igitur his implacabilis est, perseverant enim irati. Pari quoque modo homo iratus & exacerbatus nullum habet inundantis furoris sui frænum, nec limitem, nec marginem. Et ideo Sapiens hunc ei titulum attribuit: Erumpens furor: impetum concisati ferre quis poterit? Quæ verba Cajetanus ex Hebræo ita adducit: Crudelitas ira, ac demum subjungit: Crudelitas attribuitur ira, inundatio furori. Furori attribuitur pejus quàm crudelitas, videlicet inundatio, hoc est impetus, & sevitia ad instar impetus aquarum inundantium, quæ eradicant arbores, & occurrentia omnia male non solum submergunt, sed transportant: homines enim furore alii destruant omnia promiscuè.*

5 In Deuteronomio legitimus DEUM populo suo præcepisse, ut existentes in terra promissionis nonnullas deputarent civitates, quæ civitates refugii appellerentur, in quas se recipere possent omnes illi qui alienum sanguinem licet infelicitè & contra voluntatem suam effudissent. At verò quænam causa DEUM ad hoc movit, ut præciperet in hæc III civitates recipere, & ad salvandam vitam confugere, licet innocentes essent? Olcafter inquit: *Admonentur homines, qui alios non sponte offenderunt, eorum fugere conspectum, ne præsentis dolore commoti, vindictam ex innocentibus sumant; homines enim vehementi ira affecti solent non discernere, quid justum, aut injustum sit.* Sanctus Basilii iræ affectum inundantis torrentis similitudine his verbis exponit: *Quemadmodum torrentes ad curva loca decurrentes, secum obvia quaque trahunt, sic & iratorum impetus violenti & instabiles, omnia similiter percurrunt atque obruunt.* Legatur Caput 32. libri 1. Reg. ibi namque reperietur, quod Saul iratus, eo quod Abimelech Sacerdos Davidi in Nobe hospitalitatis jura exhibuisset, sine ullo ministerii sacerdotalis, rationis vel justitiæ respectu, per inauditam crudelitatem 85. alios sacerdotes trucidari fecerit, neque hoc contentus, *Nobe Civitatem sacerdotum percussis in ore gladii, viros, & mulieres, & parvulos, & lactentes, bovemque & asinum, & ovem.* Et tamen idem Abimelech paulò ante Sauli suggesserat, dicens: *Quis in omnibus servis tuis sicut David fidelis, & gener Regis, & pergens ad imperium tuum, & gloriosus in domo sua?* Nec mirum, hanc enim Seneca inter iram & alia vitia assignat differentiam, quod cetera vitia impellunt animam, ira præcipitat, non sicut quam fulmina; procelleque.

6 Propriissima nullque non notissima est *سلا*
D. Chrylostomi similitudo, qua immoderatum iræ im-
petum in hæc repræsentat verba: *Quomodo importata*
quedam savissima, & immanissima bellua, quamdiu
quidem continetur infractis carceribus, etiam sefferetur
& vociferetur, neminem poterit ledere; quando vero ira
dominatus invaluerit, perfractisque, qua interjecta
erant, repagulis, poterit exsilire, omni tumultu, &
conturbatione replet civitatem, & omnes abigis: Ita
etiam in bili, quamdiu quidem continetur suis finibus,
nobis non magnum facit malum; postquam autem rupta
est que eam continebat membrana, nihil vetas quo
minus de cetero in universam diffundatur naturam.
Anchor opæ imperfecti adversus Herodem qui inno-
centes interiecit, longum tenuit discursum, & inter alia
ait: *Sicut fera bestia habens naturalem asperitatem, si*
ab aliquo fuerit vulnerata, naturalem crudelitatem ejus
duplicat ira doloris, & quasi cæca furore, jam non aspi-
cit vulnerantem, sed quicumque ante oculos ei occurrerit,
sive homo, sive alterum animal, quasi authorem vulne-
ris sui dilaniat, sic & ille delusus a Magis, iram suam
super parvulos effundebat. Paulò post impium tyrannum
his verbis interrogat: *Quid agit insensata ira tua Hero-*
des? si non credis verbis que Magi dixerunt de Rege
futuro, quare sine causa insanis in pueros? Si autem cre-
dis verum esse quod dictum est de puero, & de stella,
iterum dico, quare sine causa insanis in pueros? Ex tan-
dem per vetulimam hanc sententiam concludit, in-
quiens: *Ira non potest habere consilium; in præcipitum*
namque se abiciunt, impetum & furorem suum con-

Euthym. Ib.
in Pl. 57.
Ex serpenti
facit p.

Prov. 17-4
Cajalibabo

Dancer, 19.
Quare Deus
sanctus et
Civiles
refugii.

Class. No.

S. Basil, born
de la,
la est très
abundant.

1 Reg. 22. 29.

**Seneca lib. 3.
de ira C. 2.**

Chrys. b. r.
ad Ephes.
Est in mundo
bellum.

Aut. Insp. In.

tra omnia
agitatione & con-
fusione, quod
patet in He-
breo.

Chrys. c. 1.
in de consolat.
Bapt. furor
multis
maximus
est.

1. Reg. 10.

1. Reg. 10.

In vici non
monstru-
culenta quæ
mulieris.
S. in. Dam.
L. par. 4. 3.
Valer. Max.
L. 6. 12.

Seneca lib. 3.
de ira.

S. Cyril. Al.
lib. 6. cont.
Julian.
Iracundus
similis est
furo cadenti
in præcep.

S. Isid. Pelus.
lib. 1. ep. 479
In vino su-
perbia po-
tuit.

S. Anton. 2. p.
de 7. 1. 5-1.

Mirabile
exemplum
Cap. Caligula-
re.

S. Basil. hom.
de ira.

Bernardus.
Sed. lib. 1.
funestus im-
prensus.

festans. Idem S. Doctor alibi ad Herodiadem & ad filiam ejus, quæ tanta cum crudelitate ab altero Herode caput postularunt Baptiste, inquit: *Rursus furis Herodias, rursus perturbatur, rursus falsas, rursus querit caput Joannis sceleratè ab Herode amputari. Mibi quidem videtur nullas esse in mundo feras, quæ possint comparari cum irata muliere. Daniele in lacu Leones suis reveriti, justum autem Naboth, Ixabel occidit: cervi Eliam in monte aluerunt, Ixabel post beneficium persequebatur ad necem; Dracones & aspidēs Joannem formidarunt, Herodias autem ipsum in cerna interfecit. Elias potestatem habuit super mortem, resuscitando defunctos; super elementa, quæ nutribus ejus obediebant; super volucres, quæ obsequiosè ei prandium ministrabant, & tamen mulieris cujusdam iræ indomitæ subiectus fuit, timensque ne ab ea occideretur, per quadraginta dies & noctes ambulavit per montium prærupta præcipitia, montium inaccessibilia ascendit jugæ, præcipientesque torrentes expedire trajecit; & tamen Eliam timuit mulierem, qui pluviam orbis terræ gestabat in lingua. Unde D. Chrysostomus de ira ita concludit: Fera est, quæ non potest cicurari. Scio aspidēs blanditiis mansuescere, & leones, & tygrides, & pardos cicures fieri, & mites; mulier autem insanit, quia ut Ecclesiasticus inquit: Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram mulieris, commemorari leoni, & draconis placebit.*

7 Ira quoque viri non minus est furiosa quàm ira mulieris. Id quod S. Joannes Chrysostomus auctoritatem S. Cyrillicitans, docet, dum interrogat, *quænam bellua ita fava & iraculenta est, ut homo iracundus?* Imo teste Valerio Maximo, Alexandrum Deorum numero ascripserat gentilitas, nisi à furore suo se vinci permisisset, quo agitur, suis etiam charioribus optimèque meritis mortem intulit injustam. Ita Lisimachum Leonibus objici fecit, Clitum hasta perfodit, Callistenum ferro jugulari iussit. Quibus permotus sceleribus Seneca ait: *Hoc est Alexandri crimen æternum, quod nulla virtus, nulla rerum felicitas redimet; nam quoties quis dixerit, occidit Persarum multa millia, opponetur, & Callistenum &c.*

8 S. Cyrillus Alexandrinus iracundum saxo in præceps ruenti comparat, dicens: *Quemadmodum enim si lapis in præceps eat, & contra omne quod invenit, impetu fertur, ita etiam asper & audax si ferocitatis & furoris vim inferat, à nullo vel verbo vel opere abstinere: Deum etiam sicut hominem lingua sue immoderantia & ira impotentia invadat.* E. S. Isidorus Pelusiota iracundum vino, quod superflue potatum ebrii conturbat caput, comparat, dicens: *Quemadmodum vinum cum ultra satietatem infunditur, omnes sensuum meatus, ac cerebri membranas implet, mentemque in dementia convertit, ad eundem modum iracundia extra metas suas proficiens, mentem temulentiam reddit, eam videlicet furore afficiens.* Ad quem eundem effectum se reflectens S. Antoninus, dum hominem furore agitur considerat, inquit: *Ira turbat animum, adeo, ut si totus mundus filo teneretur, iratus frangeret, non curando de mundi totius destructione, ut satisfaceret iræ suæ.* Quod si quis hujus ebrietatis iræ aliquod desideret videre exemplum, consideret id ipsum quod de Caio Caligula recensetur; hic enim Imperator exultans, cum pretiosissima ingenti pompa sumptuumque dispendio præparasset spectacula, eodem verò die quo exhibenda erant, continuè de celo decedentes pluviz, tonitrua, & fulgura, omnia ejus destruxissent consilia, indignatus acerbissimè, ipsummet Jovem in duellum provocavit, dicendo cum Homero, *aut tolle me, aut ego te.* Magnis quoque injuriis Jovem affecit, suis namque militibus ut luas in cælum sagittas evibrarent, præcepit, licet hæc in terram recedentes, magnam in populo iragem effecerint. *Ob iram enis acuitur,* inquit S. Basilus, *mers homini ex homine venit, fratres inter se ignorantur, parentes ac liberi natura obliviscuntur, sed ante omnia se ipsos band agnoscunt irati.*

9 In quadam historia Patavina funestus hic legitur eventus, de duobus antiquæ & nobilis familiæ fratribus, ex familia nimirum Liminea Patavina antiquissima. Dum enim sub intempesta nocte vice quadam foris extra domum consistentes, cælum suspicerent stel-

larum, unus eorum dixit: Utinam tot boves haberem quor in cælo sunt stellæ; alter vero ex joco subjunxit: Utinam cælum pratum quoddam esset, & in mea proprietate & dominio posurum, in quo tu votivos hosce boves tuos pascere cogereris. Subjunxit alter: in tuone prato ego boves meos pascam? Respondit ille: quid si ego nollem? Subdebat alter: etiam te invito illos in pascua tua ducerem. Itane, inquit alter, in meum despectum hoc faceres? Tandem joco in furorem mutato, à verbis ad verbera, à verberibus ad enses devenum fuit, quibus unus alterius viscera transegit. Longè deplorabilior est alter quidam casus qui nostro hoc contigit sæculo, si auctori illum referenti fidem habere volumus. *Audiigitur quod novimus de facto contigisse avo nostro,* inquit ille. *Quidam ira quasi furia infernali agitat, cum in hostem incidisset, pedibus suis terebat diu prostratum, quasi deliberando, quamam via furori & odio concepso satisfacere posset. Tandem urget ut Deum abneget, alioquin mucrone jam jugulo incumbente se illum confossurum esse asserit, spem autem evadendi ei dabat, si modo abnegaret. Hærebat ille sub pugione trepidus, & mortem horrebat imminuentem, quam sperans evadere, & peccatum postmodum penitentia diluere, in Dei abnegationem ore sacrilego prorumpit; verum id malo suo æterno & irrevocabili. Mox enim cum alter perfodit, ubi abnegationem extorsit, hancque adjecit consolationem Satanicam: Jam tandem satiabor, jam in eo me solabor, quod tibi non solum corporis sed & animæ perennem salutem ademerim. In vita Divi Chrysostomi de Eudoxia Imperatrice refertur, quod cum Sancto huic Episcopo irata esset, eundem hæreseos coarguere conata fuerit, ut in exilium ipsum proscribere posset: hoc igitur sine Epiphanium Episcopum Cypri partibus suis adsciscere sategit, qui dum illam hortaretur, ut se cum S. Doctore reconciliaret, illa rabie & furore plena respondit: *Nisi tu Epiphani adjuveris, ut Ioannes exilio mulieretur, ego clausa idolorum templa aperiam, omnibusque ea adoranda proponam.* Vides igitur, quod nullum sit adeo profundum impietatis barathrum, in quo quod homo iracundus se præcipitem non agat, cholera ei prædominante.*

Horrendum
exemplum.
Hort. Past. de
ira propriæ.
Tuba Sacerd.
et. 1. 10. 1.

Aliud Eudo-
xie Impera-
triciæ.

DISCURSUS IV. ARGUMENTUM.

De turpi & deformi iracundi specie, quam in vultu, motibus, aliisque exterioribus operibus præfert, quibus se amentem esse ostendit.

T H E M A.

Impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest, & redundans fluctus ejus in conculcationem, & lutum. Isa. 57. v. 20.

Impetū cujuslibet impii cor velut mare sit tempestuosum, per hunc tamen loquendi modum, & adductam similitudinem, homo iracundus præ cæteris vivacius delineatur; de iracundis namque Procopius adductum illæ textum ita exponit: *Animi fluctuationem patiuntur, maris instar seipso ulciscetes, quod quos fluctus ad littora tradit, assidue pariter quidem, sed eundem in se reflexionem rursus pati cogitur.* Homo enim cholericus per continuum fluxum & refluxum, ex ore ipsam emittit, è faucibus & inundante ac amaro corde injuriosorum, obicernorum, maledicorum & blasphemorum verborum lodes evomit, nec tamen propter hoc ira ejus extinguitur; unde in Hebræo legitur: *Nunquam non stercus, & lutum projiciunt.* Et ideo de illis cum S. Juda Apostolo dicere licet, quod *sint fluctus feri maris, despumantes suas confusiones.* Quod si verum est, quod ex abundantia cordis os loquitur, observetis velum, quales homo iracundus præferat motus, gestus, verba, aliosque actus exteriores. *Perturbatio ira,* inquit Bellovacensis *usque ad exteriora membra producit, & maxime ad illa membra, in quibus relucet expressus vestigiis cordis, sicut in oculis, & in facie, & in lingua.*

Iracundi
assimilantur
tempestuosis
fluctibus
maris.
Procop. lib.

Isa. 57.

Bellov. Spec.
mor. l. 1. p. 1.
dist. 11.

S. Bonav. in
diz. 1. 1. p. 1.
tit. de pecc.
c. 5.

2 S. Bonaventura tria observat effraznem hanc passionem concernentia: *De ira,* inquit, *nota specialiter tria: scilicet odiosam ejus efficiem, ejus ruinosam permiscem,*

Plutarch. de
cohibenda
iracundia.
Ira digno-
scitur ex
vultu de-
formitate.

Seneca l. h. p.
de ira. c. 4.

Ad iram
cohibendam
multum ju-
vat con-
siderare hu-
minis iræ
effigiem.

Chrys. h. 19.
adversus
Judæos.

Seneca lib. 2.
de ira. c. 36.
Ira se con-
templatur
in speculo.

S. Ephr. de
timore Dei.

S. Nilus de
odio vitio-
rum. c. 11.
Seneca ibi.
cap. 35.

Chrys. h. 41.
in Iona.
Nihil turpius
aspectu iræ
est.

Seneca ibi.
cap. 35.

S. Basil. hom.
de ira.
Accuratè
delinatur
constitutio
hominis
irati.

ciem, & ejus vitiosam propaginem. Plutarchus ingenio-
sam nostroque proposito congruam habet reflexionem;
dicit enim, quod sicut infirmitas illa supra modum ma-
ligna esse censetur, quæ vultum infirmi adeo deformat,
ut amplius agnosci non possit, ipsum eundem esse qui
antea erat, nec ex voce, nec ex gestibus, nec ex facie:
eodem modo in cognitionem malignitatis iræ venire
possumus ex eo, quia scilicet hominem cholericum in-
teriorius & exteriorius adeo transformat, ut vix agnosci pos-
sit, an sit idem qui antea erat. Nulli certe affectui pe-
jor est vultus, inquit Seneca, habet enim vultum aspe-
rum, & acrem, & nunc subito retrorsum sanguine fuga-
to pallentem, nunc in os omni calore & spiritu verso sub
rubundum ac similem cruento, venis tumentibus, oculis
nunc trepidis, & exsiliantibus, nunc in uno obtutu defi-
xis, & harentibus. Adjice dentium inter se aristatorum,
& aliquem esse cupientium, non alium sonum, quam est
apris tela sua atterit acutibus. Adjice articulorum
crepitum, cum se ipsa manus frangunt, & pulsatum sa-
piens pectus, anhelitus crebros, tractosque alius gemitus,
instabile corpus, incerta verba subitis exclamacionibus,
tremencia labia, interdumque compressa & durum quid-
dam exsibilantia. Ferarum mehercules, siue illas fa-
mes exagitat, siue infixum visceribus ferrum, minus te-
tra facies est, etiam cum venatorem suum semianimes
morsu ultimo petunt, quam hominis ira fragrantis.
Obtulit quondam se nonnemo ad dandum huic morbo
curando efficacissimum remedium, hoc nimirum quod
Vespucius ex America secum attulit; nimirum vivam
quandam hominis cujusdam iracundi effigiem, cui
malum hoc nares corroserat, eumque in monstrum
quoddam horribile transformat. Etenim ad iram &
furorem abominabilem reddendum, nullum est effica-
cius antidotum, quam si quis gestus, motus, vultum-
que horrendum hominis iracundi attentè consideret;
nam ut D. Chrysostomus ait: quem tenet ira, ebrius est;
similiter & huic turget facies, vox fit asperior, oculi
fiunt sanguinolenti, mens obtenebratur, prudentia sub-
mergitur, lingua tremat, oculi intorquentur, aures alia
pro aliis audiunt. Seneca nonnullis ad refranandum
furorem profuisse scribit, quod semetipsum ira efferve-
scentes in speculo considerant. Quibusdam, ut ait
Sextius, iratis profuit aspexisse speculum: perturbavit
illos tanta mutatio sui: velut in rem presentem adducti
non agnoverunt se. S. Ephrem eorum qui ab aspide
morsu sunt, similitudinem his verbis adducit: Sicut ve-
nenum aspidum, ita se habet iracundia, quoniam & for-
mam atque aspectum immutat, & mentem conturbat,
& nervos dissolvit, & ad operandum imbecillitatem af-
fert. S. Nilus similiter ad deformitatem vultus hominis
cholericici se reflectens, ait: Etiam efficit, ut turpiter &
indecorè se homogerat. Seneca hanc eandem exterior-
em faciei turpitudinem pluribus in locis memorat:
Nihil æque profuit, inquit, quam primum intueri de for-
mitatem rei, deinde periculum. Non est ullius affectus
facies turbator. Pulcherrima ora scidavit, corvos vultus
ex tranquillissimis reddidit, liquit decor omnis iratos.
D. Chrysostomus pariter nullam dari posse odiosiorum
deformitatem cenlet, quam si quis oculos in quandam
ira effervecentem detigat. Vir iratus, inquit, immo-
destus est. Nihil turpius aspectu irati, nihil visu gra-
vius: quod si aspectus, multo magis anima. Seneca ho-
minem furibundum his verbis describit: Siue amittens
illius compositus sit ad legem, attrahet vestem, omnem-
que curam sui effundet. Si capillorum natura, vel arte
sacientium non informis est animus, cum animo inhorre-
scunt, tumescunt vena, concutitur crebro spiritu pectus,
rabida vocis eruptio colla distendit; tunc artus trepidi,
iniqua manus, totius corporis fluctuatio. Qualem pu-
tas intus esse animum, cujus extra imago tam scida est?
quanto illi intra pectus terribilior vultus, acrior spiritus
est, intensior impetus, rapturus se nisi erupuerit? S. Ba-
silii in homilia de ira hominem iracundia exasperatum
in hunc modum delineat, dicens: Supernè accensa facie
alio aspectu visendam exhibet iratus, eam formam que
omnibus consuevit & nota, quasi larva quadam, ut in
scena fieri solet, prorsus immutans. Oculi consueti non
apparent, sed ignei micantesque, dentes acunt, veluti
sues grassantes, vultu sicut liventi, sanguine suffuso.
Oris tumore increbescens, vena obturbata intra viscera.

spiritus angustia disrumpit. Vox aspera & intensa,
sermo inconstans, & confusus, ac temere cadens, nec
concinne, nec significanter, nec ex parte quidem prolatus.
Et in alia quadam homil. de hoc eodem vitio ita scribit:
Quisque sibi ex scripturis morbo suo convenientia sumat.
Iracundus? cohibe iram, vir iracundus, inquit, tur-
pis est; disce ex hac scriptura, sit vultui tuo speculi vice,
nam impia cogitatio mentem obtenebrans, non sinit agno-
scere quale sis ira peccatum; scriptura vero tibi dicit:
Vir iracundus turpis est. Quomodo turpis est? decorem
namque & humanam quasi figuram amittit, fera speciem
induit.

3 Ita binis vicibus Rex Nabuchodonosor aliam legi-
tur ab humana induisse figuram; quando scilicet ut
bestia pascebatur in deserto, & quando contra tres pue-
ros, statuam ejus adorare recitantes, iratus fuit, di-
cente scriptura; tunc Nabuchodonosor repletus est furore,
& aspectus faciei ejus immutatus est. Hinc idem Sanctus
Basilii hominem iratum ita porro describere pergit:
Considera parumper iratum, furit, debacchatur, im-
mutantur oculi, turbidi sanguineique fiunt, cor accendi-
ditur, sanguis commovetur. Hunc videas ut aprum den-
tes acutem, loqui sepe incipientem, ac verba imperfe-
cta relinquentem. Et Nazianzenus in sacris Poemati-
bus suis inter alia perniciofa hujus passionis damna pa-
riter annumerat sequentia, dicens: Iam scditatem
quantis sit queso vide, qualemque reddat ira, cui pla-
gani intulit. Nam veterum testis est morbus, quæque
amor odiumque moror & levor malus. Atque in quibus-
dam pressa sic morbi lues tenetur, ut non prorsus, aut
extet parum, ac forte citius intimo in cordis sinu lique-
scit, hominum visibus quam se exerat; occulta porro post-
modum est calamitas, ast ira nudum penitus & clarum est
malum. Qui enim passionem iræ occultare velit, non
posset, siquidem illa in vultum statim prorumpit &
motus exteriores. Itadum Esau Jacobo mortem ma-
chinaretur, subito pessimum animum penetravit Re-
becca, dicente Scriptura: nunciata sunt hac Rebecca.
Sed qualiter, obsecro, mater in ejus poterat devenire
notitiam odit, siquidem juxta sacrum textum Esau di-
ctam deliberationem in suo duxerat corde & mente
fecerat: Dixit Esau in corde suo? Responderi potest
quod licet interiorius vindictam exordiant iratus in cor-
de suo, nihilominus eam taliter abscondere nequeat
quin non se exterioris inlinuet, aut in vultu, verbis,
gestibus, aliave actione apparente sese prodant. Ita & He-
braei infideles, ira contra S. Stephanum excandescens,
dissecabantur cordibus suis, ut scribit S. Lucas: sed quod
immediate subjungitur, notetis velim, scilicet & stride-
bant dentibus in eum; quantumvis enim rabies corda eo-
rum corroderet interiorius, nihilominus etiam in dentium
se trans mittebat stridorem.

4 Seneca prædictis iræ effectibus novos adjicit, dum
ait: Quid opus est mensam evertere? quid pocula infrin-
gere? quid se in columnas impingere? quid capillos evel-
lere? semur pectusque percutere? quantam iram putas,
qua quia non tam cito in aliam quam vult, erumpit, in se
revertitur? Sanctus quoque Gregorius pessimam iracun-
di qualitates sequentibus suis describit verbis: Ira sue
stimulis accensum corpus palpat, corpus tremat, lingua se
preedit, facies ignescit, exasperantur oculi, & nequa-
quam recognoscuntur noti, ore quidem clamorem formas,
sed sensus quid loquatur, ignorat. In quo itaque ab ab-
reptis longe est, qui actionis sue conscius non est?
Cui ultimo asserto ultro citroque subscribit S. Basilii
dum iratum seu furibundum minime ab obfesso differre
docet in hæc verba: Neque enim ensis acies, neque ignis,
neque horrendum aliquid animum ira intumescens ac
furentem satis comescere valebit. Non magis quam a
Demonibus decens, a quibus irati nihil nec forma, neque
animi affectu differunt.

5 Albertus Magnus considerat, quod in capite 18
lib. 1. Reg. scribitur, ubi de Saule dicitur: Spiritus Do-
mini recessit a Saul, & exagitavit eum spiritus nequam
a Domino. Circa hæc enim verba dicit, iram & furo-
rem in Saule maligni spiritus partes expleffe: Spiritus
Domini, inquit, est spiritus mansuetudinis, sicut ipse
dicit Matth. 11. Discite a me quia mitis sum. Spiritus
autem malus & nequam est Spiritus ira, qui exagitavit
Saul, & exagitat iracundos, quia ad literam ex fervore
sanguis-

S. Basil. h. 21.
in aliqua
Scripturæ
loca.

Nabuchodo-
nosor his
aliam ab hu-
mana induit
figuram.
Dan. 5. 19.

S. Basil. ibi.

Nazianz.
lambro ut
advet. liam.

Passio ire
nequit oc-
culari.
Gen. 27. 47.

Ad. Ap. 7. 54.

Seneca.
Alti effectus
iræ adducuntur.

S. Greg. l. 1.
mor. c. 34.

S. Basil. homi-
de ira.

Ab. M. lib. de
mulier. loca.
cap. 10. §. 1.

Alia iræ
hominis
descriptio.

sanguinis circa cor, & ex aspiratione fellis ad superiora & ex proensione, & multiplicatione spirituum in superiori parte corporis, incipit corpus tremere, labia habere motum inordinatum, & oculi voluntur & rubescunt, nares ampliantur, quemadmodum in proverbii dicitur, quod iracundus spiritum habet in naribus, lingua balbutit impropria. Seneca de iracundorum facie differens, inquit: Iras quidem nulla est formosior effigies, quam atrox, & horrida, qualesque esse etiam videri volunt. Et in cap. 6. l. 3. pariter de homine irato ita scribit: Quis iratus dolori, & furens, non primam rejicit verecundiam? quis impetu turbidus, & in aliquem ruens, non quicquid in se verecundi habuit, abiecit? cui officiorum numerus, aut ordo constitit incitatus? quis lingua temperavit? quis nullam partem corporis tenuit? quis se regere potuit? Reperiuntur nonnulli, qui tamen non loquantur, ignem tamen iræ in corde suo fovant. Unde S. Gregorius ait: Aliquando ira perturbato animo quasi ex iudicio silentium indicit, & quod se foras per linguam non exprimit, intus deterius ignescit, ut iratus quisque colloquutionem suam proximo subtrahat, & nihil dicendo, quam sit accensus, dicat.

Alii verò loquuntur, interiorem ostendendo exandescuntiam: Certe extremi furoris est argumentum, inquit Climacus, cum quis apud seipsum seorsum, & solum verbis, & gestibus, cum absente, à quo molestia est affectus, depugnat & effertur. Cajetanus super illa verba S. Pauli ad Ephesios: Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor &c. ita scribit: *Vi amaritudo reseratur ad cor, furor ad impetum, & ira ad vindictam, & clamor in voce comes singulorum.*

6 Ira quoque appellatur stultitia, furor, Phrenesis: Unde Seneca inquit: *Vi furentium certa indicia sunt, audax & minax vultus, tristis frons, torva facies, citatus gradus, inquieta manus, color versus, crebra & vehementius acta suspiria: ita irascentium eadem signa sunt. Flagrant & micant oculi, multus ore toto rubor, astuante ab imis prae cordiis sanguine: labia quasiuntur dentes comprimuntur, horrent ac subriguntur capilli, spiritus coactus ac stridens, articulorum se ipsos torquentium sonus, gemitus, mugitusque & parum explanationis vocibus sermo praeceptus, & complosa sapiens manus, & pulsata humus pedibus, & totum concitum corpus, magnasque minas agens, sorda visu & horrenda facies: nescias utrum magis detestabile vitium sit, an deformis.*

7 Sicut homo ebrius, quis sit, extrinsecus per multos actus inordinatos & deformes ostendit, tales quoque sunt illi qui choleram sibi predominari permittunt. Unde D. Chrysostomus ait: *Cogita irascentes & ebrios a furore, quæ saliva non immundiora verba ejiciunt; profecto fatidum spiritum eructant; & sicut illi nullum ex presentibus norunt, ita neque hi; obumbrata est enim eorum mens, & distorti sunt oculi: Non amicum, non inimicum, non reverendum, non contemptibilem, sed omnes simpliciter vident. Ea dicunt, & faciunt, quæ ebrii, furoris astu percipiunt. Porro Seneca furiosos actus in quos iracundi & biliosi sæpe prorumpunt his verbis exemplificat: Quadam sine sensu sunt, ut librum quem novioribus litteris scriptum sæpe projecimus, & mendosum laceravimus; ut vestimenta, quæ quia displicebant, scidimus. His irasci quam stultum est, quæ iram nostram nec meminerunt, nec sentiunt? Eandem quoque stultitiam paulò post his verbis perstringit: Quid est dementius, quam bilem in homines collectam, in res effundere? Atqui ut his irasci dementis est, quæ anima caret, sic & musis animalibus, quia nulla est injuria, nisi à consilio profecta; nocere quidem nobis possunt, ut ferrum, aut lapis, injuriam verò facere non possunt. Et tamen ira rabidus omnia mordet quæ ipsi offeruntur; ira enim ut Seraphicus doctor ait: reddit hominem stultum, & quasi rabidum; unde eo tempore quo homo est iratus, perit ratio, & humanitas in homine.*

8 Sanctus Basiliius præcitatam ebrietatis similitudinem his verbis exponit: *Ira mentis est temulentia, eamque a sobrietate excutit, band aliter quam vinum. Considera mihi hominem irapercitum, quam temulentus sic eo morbo. Non est sui compos, non novit semetipsum, non novit qui adsunt, sed velut in pugna nocturna tentas omnia, impingit in omnia, inconsiderata loquitur, non*

potest cohiberi, convitiatur, cadit, minatur, pejerat, vociferatur, clamore disrumpitur. Sanctus Nilus de ira, ait: *Iracundia canum in morem cæcas cogitationes parit; sicut enim canes carulos suos cæcos parturiunt, ita quoque cogitationes, desideria, affectus, consilia iracundorum cæca sunt, omnisque luminis, vel rationis, vel discursus expertia. Unde D. Chrysostomus ait: Ira videre non permittit, canis est impudens ira. Similiter Hugo Cardin. de hac iræ vitio cæcitate ait: Ira per vitium omnino extinguit oculum mentis, ne possit discernere verum. Quisquis autem cæco modo graditur, in quemvis scopulum impingit, corruique in quodvis obvium præcipitium.*

DISCURSUS V. ARGUMENTUM.

Ira intellectum excæcat, absorbet discursum & rationem, & iratum stulto similem efficit.

THEMA.

Ira in sum stulti requiescit. Ecclesiast. 7. v. 10.

1 Sapiens apud Ecclesiastem furorem iracundi reprimere volens, iram in pectore hominis stulti commorari his verbis dicit: *Ira in sum stulti requiescit; non dicit, quod ibi sic per modum transeuntis, sed quod per modum permanentis in stulto velut in centro requiescat.* S. Bonaventura quinque notabilia damna enumerat, quæ ab ira proveniunt; quorum primum & præcipuum est illud quod Sapiens indicat: *Excæcat rationis oculum, nam dicitur: Turbatus est à furore oculus meus, id est, rationis; & per consequens non potest videre iratus, quid justum sit vel injustum.* R. Petrus Damianus in quadam Epistola hoc vitium detestans, inter alias ejus pessimas qualitates hanc quoque considerat: *Ira, inquit, reddit amentem, quæ dum exequitur quod impatientia suggerit, semetipsam videntibus pabulum subannationis exponit.* Seneca proinde iram eodem stultitiae nomine describit, inquiens: *Nullus affectus vindicandi cupidior est ira, & ob id ipsum ad vindicandum inhabilis, præarbitra, & amentis.* Sanctus Basiliius in homilia quadam de ira, inquit: *momentanea quadam insania est ira.* Marcus Tullius nullum vitium esse dicit, quod propinquius accedat ad stultitiam, quam ira: *An est, inquit, quicquam insania similis, quam ira? quam bene Ennius initium dixit insania! Color, vox, oculi, spiritus, impotentia dictorum atque factorum quam partem habet sanis?* Sanctus Hieronymus super prædicta verba thematis ita scribit: *Signum insipientie dedit; quia quamvis aliquis potens existimetur & sapiens; si iracundus sit, insipiens arguitur.*

2 Verum quidem est, iram homini connaturalem esse, verum tamen temperanda & imperio rationis reprimenda est, tunc enim degenerat in vitium, quando rationem supplantat. Unde Alcuinus ait: *Ira sine temperamento experta est rationis.* Sanctus Nilus iram fumo comparat, quod visum excæcat, vel ad minus turbat vel obfuscet. *Ira cum semel pectus obsederit, inquit, atque exarserit, mentem fumo obcæcat judiciumque corrumpit, ac denique lubrica omnia & confusa reddit: conturbatus est, inquit scriptura, in ira oculus meus.* Paulò post verò idem Sanctus iram nubi assimilat, quæ lucem & claritatem aeris sereni obscurat: *Ut nubes cum sursum effertur, tunc aerem condensat, sic iracundia excitatio iracundi mentem.* Merito igitur S. Joannes Climacus hominem iracundum his verbis instruit: *Coerce iram, ne mente excidas; castiga, & resunde exandescens animam, est enim insanie parens, qui modum omnem excedit.* Quod si quis cor hominis iracundi explicare posset, quemadmodum pannus aliquis explicatur & panditur, sine dubio intus præter stultitiam nil aliud reperiretur, teste S. Joanne Climaco, qui ait: *Si cor iracundi explicaveris, deprehendes insaniam.* S. Augustinus ad inordinatam hanc passionem fugiendam in sermone quodam nos exhortans, his verbis utitur: *Fugiamus iram, quæ rationem suffocat, mensuram iustitiae ignorat, Solem iustitiae nescit, animicitias rumpit, de facili aufert pacem mentis, sapientiam calcas, sapientes insanas, gravitatem in Pastoribus dilacerat.*

Ob-

S. Nilus or. de ira.

Chrys. h. 8. ad Pop. Hugo Card. Prov. 17. 9.

Ira excæcat oculum rationis, & facit hominem amentem.

S. Bonav. in dicta salut. tit. 1. de pecc. cap. 1.

R. Petr. Dam. lib. 4. ep. 17.

Seneca lib. 1. de ira c. 9.

S. Basil. hom. de ira. Cic. Thust. 4.

S. Hier. in Ecclesiast.

Ira comparatur fumo.

Alcuin. lib. de virt. & vit. c. 24. S. Nilus de octo vitiis cogit. de ira.

Clim. schol. 4. ad gr. 24.

Cor hominis irati est plenum insanie. Clim. gr. 24. S. Aug. c. 9. ad Pœne.

Seneca lib. 2. de ira c. 3. 6.

Item lib. 3. de ira c. 6.

S. Greg. 12.

Clim. gr. 24.

Cajet. Epistol. 4.

Ira est furor & phrenesis. Seneca lib. 1. de ira cap. 1.

Iræ affectus ebrius.

Chrys. h. 4. in acta c. 11.

Seneca lib. 2. de ira c. 16.

S. Bonav. in dicta salut. tit. 1. de pecc. cap. 1.

S. Basil. h. 8. de iud. pecc. Ira est temulentia mentis.

Ira impedit
usum ratio-
nis.

Observandum verò, quòd primus effectus iræ quem Sanctus Augustinus recenset, sit luminis rationis & discursus turbatio, unde postea omnem malum promanar.

S. Anton. p. 1.
sum. tit. 6.
c. 1. §. 1.
Idem 1. p.
tit. 7. c. 1. §. 1.

3 Sanctus Antoninus ait: *Ira inter ceteras passiones manifestius impedit usum rationis.* In secunda verò parte ejusdem Summæ, id quod in prima parte dixerat, fusiùs his verbis declarat: *Propter iram, omnes vires seu potentia animæ & virtutes alterantur; nam oculus intellectus obtenebratur, quia ut ait Cato: Ira impedit animum, ne possit cernere verum. Unde dicit Gregorius quod cum rector est in ira, non debet tunc judicare sententialiter, quia iudicium rationis est obscuratum; dicit enim: Restringenda est sub ratione potestas, nec quid agendum, priusquam concitata mens ad tranquillitatem redeat.* Porro quomodo nimia bilis rationem perturbet, Bellovacensis his verbis declarat: *Ad Tertium, utrum scilicet ira impediatur usum rationis, dicendum, quod mens seu ratio hominis, quamvis non mutatur organo corporali in proprio suo actu, tamen quia indiget ad suum actum quibusdam viribus sensitivis, quorum actus impediuntur corpore perturbato, necesse est quod perturbationes corporales etiam iudicium rationis impediunt, sicut patet in ebrietate & somno. Dicitur est autem, quod ira maxime facit perturbationem corporalem circa cor, ita ut etiam usque ad exteriora membra deriveretur; unde ira inter ceteras passiones manifestius impedit iudicium rationis, secundum illud Psalmi: Conturbatus est in ira oculus meus.* Idem verò author in alio loco ejusdem speculi moralis multos enumerat hujus stultitiæ effectus, inquit: *Iracundi multis stultitiis laborant. Primo quidem stultus est, qui illatam injuriam appetit vindicare, quia sicut dicit Augustinus, de aliena pœna querit sibi medicamentum, qui acquirit grande tormentum; simile est quasi si in aqua quereretur ignem. Stultus est insuper, quia potius vult morti corporis quandoque & animæ, semper & æterna se exponere, ut occidas & punias a se ipsum inimici sui, id est corpus, quam expectare Dominum justissimum, qui ita judicabit eum de hoste, & a seipso simul, quod totus mundus videns admirabitur & satiabitur. Ira omni consilio & discursui aditum praecludit, inquit Seneca. Stobæus sententiam Aristotelis sequens, ita scribit: *Ut sumus mordicans oculos non videre permittit quæ pedibus adjacent, sic iracundia oboriens, rationem obscurat, & quod bonum habitura mens fuerat à ratione, eo non finit ipsam iracundia sine labore potiri ac molestia.* Cujus rei corroborativa varia sunt exempla, tam in factis, quam profanis historiis relata, quæ iracundos in stultitiam incidisse confirmant.*

Bellov. spec.
mor. 1. p. 1.
dist. 33.

Bellov. spec.
mor. 1. p. 1.
dist. 1.
Alii stultitiæ
iræ effectus
adducunt.

Seneca lib.
de ira c. 1.
Stultitiam
facit.

Jon. 4. 5.
Jonas ex ira
Vesanius
factus est.

4 Postquam Jonas datum sibi à Deo ordinem de annunciendo Ninive exterminio impleisset, è civitate egressus, exitum præstolatus est suæ prædicationis, dicente scriptura: *Fecit sibi metas umbraculum, & sedebat subter illud in umbra, donec videret, quid accideret civitati: & preparavit Dominus Deus hedera, & ascendit super caput Iona, ut esset umbra, & protegeret eum.* Sed quo successu? vermis intra noctem unicam, arborem istam arefecit & exsiccavit; ideoque sol & ventus urens caput Prophetæ infestare cœperunt, ita ut peteret anima sua ut moreretur, & dixerit, melius est mihi mori quam vivere. Ecce vobis vesaniam hominis: non lachrymabatur, non vastæ adeo deplorabat urbis desolationem, non innumerabilis ruinam populi, sed mori petiit, quia herba, quæ ipsi umbram præstabat, fuerat exsiccata. Causamne nostis? Eam ipse facit textus in principio hujus capituli præmisit, dicens: *Afflictus est Jonas afflictione magna, & iratus est, ac furore tanto, ut etiam à DEO interrogatus: Putasne bene irasceris tu super hedera? responderit: bene irascor ego usque ad mortem.* Ubi Sanctus Ephrem ad Jonam conversus, ait: *Cucurbita tibi nunc loco magistri efficitur, ex qua sapientiam & prudentiam addisce: tugurium abjectum queris, & urbem funditus evertis? ubi rectum iudicium tuum à Iona? cucurbitam civitate potiorum ducis? super vili cucurbita commiserationis affectum ostendis, & in civitatem durissimam & severissimam te exhibes?*

S. Ephr. ser.
de Iona.

4 Reg. 5. 12.
Naaman ex
ira à lepra
curatus mo-
luit.

5 Naaman primus Regis Syriæ Consiliarius, homo ceteroquin prudentissimus, multo cum discrimine, dispendio, sumptibus, apparatibus, servis, & effica-

cissimis ad Regem Israel recom mendatōis litteris, ut à lepra per Elizeum liberaretur, se contulerat in Samariam: indignatus autem quòd sibi propheta cum obsequio & submissione non occurrisset, incuratus domum repetiisset, nisi, dum iratus recedebat, unus eum aulicorum placasset. *Nonne boni, inquit, Abana & Pharphar fluvii Damasci præ Jordanem? ubi S. Ambrosius inquit: Sed iratus hos prætulit: Jordanem meditatus elegit, nescit enim ira mysterium.* Nunquid enim maxima erat stultitia, à lepra eximi nolle, ut ultionem de vana quadam cerimonia sumeret, quam mysteriosè intermiserat Propheta? Ita & Balaam jumento insidens, dum ad instantiam Regis sui ad maledicendum pergeret populo Israeli, jumentum gressus fixit, multis adigendum stimulis; quapropter scissor ira concitatus, verbera adjecit verberibus; quando prodigiosè, quod auditum est nunquam, vocem asina formare cœpit humanam; moxque angelus gladio evaginato apparens visibiliter, ne ulterius progrediretur, Prophetæ minatus est severissimè; hic autem præ ira passione excæcatus, postposito angelo, cum jumento discurrere cœpit. Quæ autem irrationabiliter excogitari potest insania, quàm Angelum postponere asinæ? Bene itaque B. Laurentius Justinianus inquit: *Nihil prorsus sic statum mentis evertit, velut conturbans furor. Est quidem animi passio, subversio nature, debonestatio hominis. Et paulò post subdit: Nullum sanum consilium, nullam maturam potest esse deliberatio, ubi ira passio dominatur: periclitatur ratio, inebriatur cor, incompasita verba profiliunt, immutatur facies, lumen oculorum presente furore caligat.*

S. Ambr. 1. 4.
in Luc. c. 4.

Num. 22. 34.
Balaam ira
excæcatus,
Angelum
non vidit, &
cum jumento
suo expro-
stulabat.

B. Laur. Just.
de casto con-
silio c. 10.

6 Imò Job iracundum non modò stultum, sed veraciter stultum appellat, dum ait: *Verè stultum interficiis iracundia.* Quemadmodum enim amens haberetur, qui ut indusium inimici laceraret, propria discerperet viscera; ita quoque stultus est, qui contra proximum ferocit; lux namque animæ mortem infert, & damna intuper majora contra se agglomerat, quàm contra proximum: quemadmodum patet in Saule, David enim Regni Saulis fulcrum erat, ejusque sceptrum per gloriosam de Goliath victoriam stabilierat; ipse Saul em à vicinis, qui potentes erant, defendebat inimicis, eum à spirituum malignorum liberabat tyrannide, quin & gener regius evalebat; & nihilominus livore irritatus atque ira, Saul mortem continuò machinabatur Davidi: *Iratus est Saul.* Ecce vobis ipsillimum malum quod iracundum cerebro privat. Quem in finem Bellovacensis illum insuper Proverbiarum textum (qui impatiens est, exaltat stultitiam suam) adducit inquit: *Per impatientiam non solum in signa vel verba, verum & in opera fatuitatis prorumpit, sicut Sapiens Prov. 14. Impatiens operabitur stultitiam: turbatus enim per impatientiam multa facit, quæ nullo modo faceret serenatus.*

Job. 1. 1.
Ira non
nec pliciter,
sed veraciter
dicitur stul-
tia.

Patet ex-
plo
Saulis irati
in Davidem.

1 Reg. 20. 31.

Bellov. spec.
mor. 1. p. 1.
dist. 33.

7 Seneca celebre quoddam pro eodem intento factum de Cyro memorat in hæc verba: *Cum Babylonem oppugnatus festinaret ad bellum, cujus maxima momenta in occasionibus sunt, Cynden latè fufum animum vado transire tentavit: quod vix intum est etiam cum sensit astatem, & ad minimum deductus est. Ibi unus ex his equis, qui trahere regium currum alibi solebant, abreptus, vehementer commovit Regem: juravit itaque eo se redacturum, ut transire, calcarique etiam a faminis posset. Huc deinde omnem transfudit belli apparatus, & tandem affedit operi, donec centum octoginta cuniculis divisum alveum in 360. rivis dispergeret, & siccum relinqueret in diversum fluentibus aquis. Perit itaque & tempus, magna in vanis rebus jactura, & militum ardor, quem inutilis labor fregit, & occasio aggrediendi imparata, dum ille bellum inditum hosti cum flumine gerit. B. Petrus Damianus qui præsentem historiam refert, inquit: *Annum ut conjicitur totum in hoc ridiculoso labore perperuas, ac reum Majestatis fluvium cum multis utrinque fossis aperuit, quas totidem per latera vulneribus saucia; per quadringentos, scilicet & sexaginta rivales aquas fluminis subdivisit: sic, sic veluti inimici sui sanguinem solvere compulsi, & divisam venam in quam Tyrannus infremuit, paupertate multavit. Cernis itaque, qualiter ira reddis amentem.* De C. Cæsare Seneca lib. 1. de ira, sequens factum narrat: *C. Cæsar iratus celo quod**

Seneca lib. 1.
de ira c. 16.
Mæcus Bala-
am Cyri
Regis irati
narratur.

B. Petr. Dam.
ib.

Seneca lib. 1.
de ira c. 16.
Item Cæsar
Cæsar.

quod obstreperet Pantomimis, quos imitabatur studiosus, quam spectabat, quodque commissatio sua fulminibus ter-
reretur, ad pugnam vocavit Iovem. Quanta demencia
fuit? Putavit aut sibi nocere à Iove quidem posse, aut
se nocere etiam Iovi posse. Non puto parum momenti
hanc ejus vocem ad incitandum conjuratorum animos
addidisse; ultima enim patientia visum est, cum ferre
qui Iovem non ferret. De Xerxe Herodotus refert,
quod dum exercitus ipsius in mari dispersus esset, mi-
litibus sui præceperit, ut aquas Helleponti trecentis icti-
bus calligarent, totidemque colaphos impingerent
iisdem, ut vel sic ejus transiret incolumis exercitus; &
quia mons Ato eidem ob nimiam sui sublimitatem
transitum prohibebat, furore correptus, quandam ad
eum conscripsit epistolam, in qua eidem comminaba-
tur, quod illum divisurus, & particulatim in mare pro-
jecturus esset.

8 Dionysius Carthusianus super prædicta Ecclesia-
stis verba ita scribit: *Eo ipso quo quis iram non solum
admittit, sed etiam intra se retinet, stulto assimilatur, &
luce sapientie caret, & stultus est, non solum eo modo,
quo omnis qui in mortali est culpa, stultus asseritur, sed
& tanto specialius, quo ira mentem intus magis exca-
cat, & hominem in apparatu vultus exteriorique gestu
stulto, imò furioso facit similiorem.* Citaturque in eo-
dem loco sequentem Sancti Hieronymi auctoritatem
dicentis: *Quid iracundo furor suus conferat, quem sa-
vis simis exagitat stimulis passionis, & ita ab omni con-
silio & mente deturbat, ut dum irascitur, insanire
credatur?* Adducit quoque Tullium & Senecam, ita
scribentes: *Menti furore ebria rectum videtur, quid-
quid indicat, & operatur.* Porro phrenetici sive in
furorem adacti, elata voce clamant & strident; idem
quoque facit iracundus; ac proinde Sanctus Paulus ad
Ephesios ita scribit: *Omnis amaritudo, & ira, & in-
dignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis.*
Ubi Sanctus Ambrosius ait: *Per iram fit indignatio,
per indignationem clamor, quasi vox insanientis, qua
aliena est à DEI servo; per clamorem subrepsit bla-
sphemia.* Seneca ait: *Parum agilis est puer, aut te-
pidior aqua potui, aut turbatus cornu, aut mensa ne-
gligenter posita.* Ad ista concitari insania est; ager
& infelicitis valetudinis est, quem levis aura contraxit.
Sicut enim in ætate minori, debiliorque sexu mi-
nus quoque solet esse iudicium, minorque usus ra-
tionis; ita pariter & magis propria illis est iræ alpe-
ritas, ut idem Seneca asserit, inquiens: *Puerorum fa-
minarumque iræ acres magis quam graves sunt, id quod
Philosophus hic, ni fallor, à Platone didicit, qui diu
ante ipsum in hæc verba scripserat: Nam & in pue-
ris hoc aliquis videat, qui statim atque non sunt, ira
quidem pleni apparent, rationis vero meo iudicio
quidam nunquam compotes sunt.* Sunt & alia Sacra
Scripturæ loca, præter superius adducta, in quibus
iracundi stulti vocantur; sic in Proverbiis Cap. 12.
dicitur: *saxum statim indicat iram suam, citra quæ
verba Sanctus Hieronymus ita scribit: Hunc versicu-
lum alia translatio sic habet: stultus eadem hora pro-
nunciat iram suam.* In iisdem quoque Proverbiis
Cap. 27. dicitur: *Grave est saxum, & onerosa arena,
sed ira stulti utroque gravior.* Ira non habet miseri-
cordiam, nec erumpens furor. Et in Cap. 29. ejusdem
libri hæc verba leguntur: *Totum spiritum suum pro-
fert stultus, sapiens differt, & reservat impotenter,*
quæ verba juxta versionem Septuaginta de irato
intelliguntur; hi enim ita legunt: *Totam iram
suam profert stultus.* Dionysius Carthusianus in
Commentario Epistolæ Sancti Jacobi Apostoli in-
quit: *Iram Scriptura valde vituperat, & condem-
nat, stultitiam vocat, & iracundo valde assimi-
lat.*

DISCURSUS VI. ARGUMENTUM.

Ira virtutibus opponitur, estque contraria Spiritui Sancto, & Divinæ gratiæ, nec non com-
passionis inimica.

THEMA.

Ira viri justitiam DEI non operatur. Jacob. 1.
vers. 20.

1 Sanctus Jacobus Apostolus (qui discipulus fuit
scholæ Christi, in qua incarnata Sapientia man-
suetudinem præ cunctis aliis virtutibus inculcabat, di-
cens: *Discite à me quia mitis sum*) sine dubio jamdu-
dum celebrem illam à Christo toti collegio Apostolico
traditam audierat doctrinam, videlicet: *Nisi abunda-
verit justitia vestra, plusquam Scribarum, & Phari-
saorum, non intrabitis in regnum celorum.* Ubi D. Chry-
sostomus ait: *Hic justitiam universam dicit profectio
virtutem.* Cælestis itaque Magister noster planam vir-
tutum viam, quam Apostolos suos & consequenter
alios fideles ingredi volebat, complanare volens, iræ vi-
tium præ cunctis aliis primo omnium loco eradicare
conatus fuit, unde ait: *Andistis quia dictum est anti-
quis: non occides, qui autem occideris reus eris iudicio,
ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo
reus eris iudicio.* Hujus ratio est, quia ut S. Jacobus
asserit: *Ira viri justitiam Dei non operatur,* quia ubi ira
locum obtinet, omnis virtus exulat; & quia charitas
regina est omnium virtutum, hæc omnium aliarum
prima est, quæ per furorem & iracundiam ab anima
proscribitur. Unde S. Ephrem de iracundo dicit: *A
longanimitate, & charitate alienissimum est.* S. Doro-
theus pariter inquit: *ubi Charitas, & cordis demissio
seu humilitas inest, quid moliri, quid efficere, obsecro, po-
terit furor?* Sapientia similiter, quæ epitome quædam
est omnium virtutum, per iram amittitur. Unde San-
ctus Gregorius ait: *Per iram sapientia perditur, ut quid,
quove ordine agendum sit, omnino nesciat, sicut scriptum
est: Ira in sinu stulti requiescit: quia nimirum intelligentia
lumen subtrahit, cum mentem permovendo confundit.*
*Per iram justitia relinquatur, sicut scriptum est: Ira viri
justitiam Dei non operatur, quia dum perturbata mens
iudicium suæ rationis exasperat, omne quod furor sugge-
rit, rectum putat.* Idem pariter in quadam homilia in
hæc verba scribit: *Per impatientiam vitium ipsa virtutum
nutrix doctrina dissipatur; scriptum namque est: Doctri-
na viri per patientiam nescitur.* Tanto ergo minus
ostenditur doctus, quanto convincitur minus patiens.
Seneca similiter iram cum virtutibus incompatibilem
esse his verbis demonstrat: *Nec magis quisquam eodem
tempore & iratus potest esse, & vir bonus, quam ager,
& sanus.*

2 Notatu digna sunt ad propositum nostrum sequen-
tia B. Petri Damiani verba, dicentis: *Per iracundiam
cetera virtutum structura collabitur.* Imaginemini vobis
mysticam animæ nostræ Jerosolymam, tot cinctam &
munitam esse validis propugnaculis, quot est instructa
virtutibus. Hæc autem omnes in terram corruunt, dum
ira nos impugnat & vincit; cujus idem Sanctus sequen-
tem assignat rationem, quia per iram certè Sancti Spi-
ritus splendor excluditur, cujus scilicet habitaculum fieri
mens improba non meretur; unde per Prophetam dicitur:
*super quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilem,
& quietum, & tremmentem sermones meos? Nam cum
humilem dixit, quietum consequenter addidit, quia dum
ira menti quietem simul & humilitatem subtrahit, suam
Sancto Spiritui protinus habitationem claudis.* Unde
S. Bruno, Carthusianorum Patriarcha, inquit, quod
dum anima ab ira abstinet optimum signum erat, quod
in virtutibus & bonis moribus egregium profectum
acquirat: *Sit abstinent, inquit, irarum, & fugians
litium, ut bonis pollere moribus hoc indicio comprobetur.*
Glossa Interlinearis super propositi thematis verba in-
quit: *Iracundus & si apud homines, apud Deum non
est justus.* Cui consonat Hugo Cardinalis, inquiens:
Iustitiam Dei non operatur, nisi iustitiam apud homines.
Dionysius Carthusianus iisdem verbis aliam adhibet
expo-

Ubi ira loci
obtinere, om-
nis virtus
exulat.
Matth. 11.

Matth. 1. 10.

Chrys. h. 16.
in Matth.

S. Ephrem
lib. de virt.
& vit.
S. Dor. ser. 2.
Sapientia
amittitur
per iram.
S. Greg. lib. 9.
mor. c. 30.

S. Gregorius
hom. 11.

Seneca lib. 1.
de ira c. 12.

Ira est ruina
omnium
virtutum.
B. Petri Dam.
lib. 4. ep. 17.

S. Bern. de
ordine vizæ.

Interlin.
Jacob. 1. 20.

Hugo Card.

Dion. Car. lib.

expo-

Herod. lib. 7.
De Xerxis.

Dion. Carth.
Eccles. 7.
Iram rectius
est similis
stulto, & ca-
ret lumine
Sapientie.

Ep. 4. 12.

S. Amb. lib.

Seneca lib. 2.
de ira c. 25.

Seneca lib.
cap. 19.

Plato lib. 4.
de Repub.

Prov. 12. 12.
S. Hieron. lib.

Prov. 27. 3.

Prov. 29. 9.

Dion. Carth.
Jacob. 1. 19.

expositionem, dum ait: *Iustitiam Dei non operatur, id est, opus vere iustum & Deo acceptum non operatur, sed opus DEO displicens atque damnable facit, quia a rationis tramite abducit, & contra iustitiam agit.* Sanctus Hieronymus verba illa Amosi: *Quia convertistis in furorem iudicium, ita exponit: Fructum iustitiae qui dulcissimus est, vertit in amaritudinem. Quod de una virtute diximus, intelligamus & de reliquis, prudentia, fortitudine, temperantia, quarum qui iratus fuerit, fructus capere non poterit, & cum ceperit, amari erunt.* Idem quoque punctum de virtutum cum ira incompatibilitate Cassianus tangit, idque inter alias praecipue de honestate ostendit, inquit: *Honestatis gravitatem, quae etiam viris saeculi huius solet familiaris existere, nullo modo possidere poterimus, quia vir iracundus inhonestus est. Consilii maturitatem nullatenus valebimus obtinere, quamvis graves & summa scientia praediti videamur, quia vir iracundus agit sine consilio.*

3 Variæ leguntur factorum interpretum auctoritates, quibus Spiritum Sanctum ejusque divinas gratias cum ira incompatibiles esse ostenditur. Sanctus Basilus inter alios iram vocat, *S. Spiritus iter ad nos impediens.* S. Jacobus postquam dixisset: *Ira viri iustitiam Dei non operatur*, hoc consilium protinus suggerit: *Suscipite in mansuetudine insitum verbum, quod potest salvare animas vestras.* Etenim in ardore iræ, nullus in corde conturbato Spiritui Dei ejusque celestibus inspirationibus locus conceditur. In vita S. Joannis Columbini refertur, quod cum die quadam domum reversus promptum non invenisset prandium, cum furore conjugem suam reprehenderit; quæ cum ei librum legendum porrexisset, eundem in terram projecit, impropere ei, quod jam prandendi, non verò libros legendi tempus adesset; veruntamen paulò post nonnihil sibi restitutus, vultu & corde tranquillo librum aperuit, & cum mansuetudine suscepit insitum verbum, quod potest salvare animam suam: quia vitam S. Mariæ Aegyptiacæ quietè legendo adeo compunctus fuit, ut ab illo momento prima eximie sanctitatis suæ fundamenta jaciens, veterem exuerit hominem, novumque induerit. Nec sine Mysterio hanc loquendi phrasin adduco, quia Sanctus Paulus ad Ephesios ita scribit: *Renovamini spiritu mentis vestrae, & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est, in iustitia, & sanctitate veritatis.* Modum verò idipsum consequendi continuò subjungit, dicens primò: *Propter quod depouentes mendacium, loquimini veritatem, quia Deus prima & æterna veritas est.* Secundò dicit: *Ira scimini, & nolite peccare: Sol non occidat super iracundiam vestram; iræ namque passionem nobis connaturalem esset sciens, hanc tamen primos motus transcendere prohibuit.*

4 Dionysius Carthusianus super illa verba S. Job: *Virum stultum interficit iracundia, ita fatuit: Cum scriptum sit: Tu Dominator domine cum tranquillitate iudicas, ira facit hominem in iudicando specialiter DEO difformem, dum homo cum turbulentia iudicas, quod maxime indecens est.* Sanctus Gregorius inquit: *Sciendum nobis magnopere est, quia quoties turbulentos motus animi sub mansuetudinis virtute restringimus, ad similitudinem redire conditoris conamur; nam cum tranquillitate mentis ira diverberat, dilaniatam quoddammodo scissamque perturbat, ut sibi met ipsi non congruat, ac vim intimæ similitudinis amittat: quanta ergo sit iracundia culpa, pensemus, per quam, dum mansuetudo amittitur, superna imaginis similitudo vitatur.* Porro ad pessimum hunc iræ effectum insinuandum Beliovacensis sequentem Sancti Gregorii auctoritatem adducit, dicens: *Ira vel odium aufert imaginem Dei, & characterem filiorum Dei, quem imprimat charitas, imprimens characterem bestiae, id est, Diaboli.* Unde quando hominem aliquem ingenti cholera correptum fuisse indicare volumus, ipsum in bestiam commutatum esse dicere solemus. De quo character agit in Apocalypsi, cap. 13. Subditque immediate hic author: *Hic character imprimitur in corde, quando mens intrinsecus perturbatur; in manu autem, quando ad proximi lationem manus extenditur.* Nazianzenus in lacris suis poematibus postquam varia iræ adduxisset mala, subdit, dicens:

Hæc nonne dirigunt maximoplenè à DEO? est namque placidus, lenis, est summus pater. Qualiter autem imaginem Christi portare poterit iracundus, siquidem ille maxima cum cura atque instantia protestatur, inquit: Discite à me, quia mitis sum? Præterquam quod insuper B. Petrus Damianus discurret: Per iram Lux veritatis amittitur, & obtenebrata mentis obtutibus, occidui Solis radius occultatur, unde dicit Apostolus: Sol non occidat super iracundiam vestram; nam cum iracundia menti confusionis tenebras incutit, huic Deus illico radium suæ cognitionis abscondit. Quam eandem considerationem his verbis instituit Beliovacensis: Per iram gratia lumen amittitur, quia mentis oculos obacat, sicut equo operiuntur oculi, ut circumneat in molendino; sicut Philistym Samsonis oculos eruerunt, & clausum in carcere molere fecerunt.

5 Climacus ut illam quam Spiritus Sanctus contra iram aversionem habet, edoceat, tali utitur argumento: *Si Spiritus Sanctus Pax animæ dicitur, & est, ira verò cordis perturbatio & est & appellatur, necessario sequitur, nihil adeo Spiritus Sancti præsentia repugnare quam ira.* Sanctus Nilus sequentem adducit rationem: *Ut vir honestus & gravis obscenum diversorium averfatur, sic Deus iracundi pectus; ut fumus oculos turbat, sic ira animum.* Ac proinde Sanctus Bernardus in quodam sermone de modo bene vivendi, virginem quandam Christi Sponsam ita monet: *Virgo qua templum DEI debet fieri, nullo modo debet irasci; non decet Christi Sponsam esse iracundam, Virgo qua in pectore suo præparat mansionem Christo, omnibus modis debet expellere iracundiam à corde suo.* Advertendum quoque est, quod postquam S. Paulus Ephesius in hæc verba scripsisset: *Nolite contristare Spiritum Sanctum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis, mox ulterius evidenter demonstrat, quam in re præcipue contristetur, quia illos exhortatur ad fugiendam iram, furorem, & choleram, ne injuriam inferant Spiritui Sancto.* Unde Primasius ait: *Ostendit in quo contristetur Spiritus S. scilicet amaritudine, id est, provocatione & ira; quia statim S. Paulus eodem loco subdit: Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia à vobis tollatur.* Monet tamen Sedulius circa hunc textum S. Paulum ita loqui, non quod ipsa Spiritus Sancti substantia contristari possit, cum habeat eternam atque immutabilem beatitudinem. Sed quia ira in Sanctis habitat, ut eos impleat charitate; charitas autem iræ contraria existit, atque ideo incompatibiles sunt ira & charitas, quæ primus est fructus Spiritus Sancti.

6 Cassianus in duobus locis ad propositum nostrum ita discurret, & primò quidem dicit: *Puritatem mentis nostra mox perturbandam, templumque eam S. Spiritus effici omnino non posse, iracundia in nobis spiritu commorante.* Deinde paulò ante in capitulo undecimo ejusdem libri dixerat: *Ab arcanis nostri pectoris eruenda iracundia, ne tenebris illius obscurati, nec consilii salubris, nec scientia lumen admittere, sed nec templum Spiritus Sancti, habitante in nobis spiritu iracundia, nequaquam valeamus existere.* B. Laurentius in detestationem iræ dicit illam esse opprobrium servorum Christi: neque id mirum est, siquidem Sanctus Franciscus inter alia documenta hoc quoque sequacibus suis tradidit: *Ille est servus Dei qui non irascitur, neque turbatur pro aliquo.* Porro Beatus Laurentius Justinianus in eodem capite contra iracundum dicit, quod sit repulsio gratia, fugator Paracleti, omnisque Sanctitatis inimicus. Sanctus Augustinus quoque in sermone quodam ait: *Per iram ac superbiam anima negligentium, Spiritus Sancti custodia & protectione nudantur: non ergo per huiusmodi passiones contristemus Spiritum Sanctum, sed potius cum ad sedem cordis nostri, per gratiam humilitatis, & pacis mansuetudinem evocemus.* Apud Ecclesiasticum hanc legimus adversus hoc vitium terribilem comminationem: *Ira & furor utraque execrabilia sunt, id est, ut Lyranus exponit: Ira, quæ est per visum, & furor qui est notabilis excessus iræ, utraque execrabilia sunt; idque ut Hugo Cardinalis inquit: Apud DEVM & homines.*

7 Est & alius quidam abominabilis iræ effectus, videlicet, quod hominem iracundum omni compassione, misericordia & pietate destituat. Nam ut Sapiens ait:

Amos 7.
S. Hier. ib.

Cassian. l. 8.
de Spir. itz
cap. 1.

S. Basil. hom.
de ira.
Gratia Spiritus
S. est incompatibilis
cum ira.

Historia
S. Joannis
Columbini.

Eph. 4. 24.

Dion. Cath.
Job 5. 2.
Ira specialiter
facit hominem
Deo difformem.

S. Greg. lib. 9.
mor. c. 30.

Beliovac. spec.
mor. l. 3. p. 1.
diff. 1.
Aufert homini
characterem &
imaginem Dei.

Nazianz.
Iamb. 1.

R. Pet. Dam.
lib. 4. c. 17.

Beliovac. ib.

Clim. gr. l.
Ira singulariter
repugnare
spiritui Sancto.

S. Nilus de
ocho vit.
cogn.

S. Bern. l. 11. de
modo bene
vivendi.

Eph. 4. 26.

Primas. lib.

Sedul. ib.

Cassian. l. 8.
de Spir. itz
cap. 21.
Iracundi
templum
Spir. S. esse
non possunt.
Cassian. ib.
cap. 11.

B. Laur. Just.
de casto
conub.
c. 11. c. 1.
opus c. 11.
S. Franc.

S. Laur. ib.

S. Aug. l. 185.
de temp.

Ecc. 17. 9.

Lyr. ib.

Hugo Card.

Ira destituit
hominem
omni miseri-
cordia &
compassione.

Prov. 17. 4. - ait: *Ira non habet misericordiam*; Circa quæ verba
Glossa ait: *Ira stultus ubi incanduerit, mox viscerapiera-*
tis amittit. Legatis velim horrendas quas fratres Iosephi
eidem intulerunt injurias, non obstante quòd prandium
illis adferret, quòdque irreprehensibilis, & innocen-

tissimis moribus imbutus esset; neque mirum est, quòd
nullum habuerint respectum, neque tam arcte consan-
guinitatis, neque ætatis Iosephi tenerrimæ, multò mi-
nus reverentiæ paternæ, tamen si Patrem ex tristi nun-
cio extremè affligendum esse scirent, quia *ira non ha-*
bet misericordiam. S. Bonaventura de effræni hac pas-
sione tractans, postquam multos pessimos recensisset
effectus, ab ipsa procedentes, subjungit: *Auferet ho-*
mini omnem misericordiam, & compassionem, ideo di-
citur: Ira non habet misericordiam. Bellovacensis si-
militer eandem iræ malitiam his verbis indicat: *Per*
iram amittitur clementia, vel pietas, quia nec condolet
patienti, nec subvenit indigenti, nec ignoscit penitenti.

Hugo Cardinalis super illa verba S. Jacobi, à principio
adducta, scilicet: *Ira viri justitiam DEI non ope-*
ratur, ita scribit: *Quia talis sine compassione est. Vera*
autem justitia compassionem habet, non indignationem.
Seneca utilissimum quendam nobis insinuat modum,
tum ad acquirendam compassionem, tum ad cavendam
turbationem, efficiendumque, ut ira superiores sumus,
quæ ex illis rebus derivari solet, quæ vel sensualitati
nostræ opponuntur, vel quas nobis injurias esse cen-
semus. Hunc namque dictus Philosophus instituit sa-
pientissimum discursum. Num is cui irasceris puer est?
atque donetur: nescit, an peccet. Pater est? aut tantum
profuit, ut illi etiam injuria jus sit, aut fortassis ipsum
hoc meritum ejus est, quo offendimur. Mulier est? errat.
Jussus est? necessitati quis, nisi iniquus, succenset. Lasus
est? non est injuriam pati, quod prior feceris. Index est?
plus illius credas sententia, quam tæna. Rex est? Si inno-
centem punit, cede justitiæ: si innocentem, cede fortuna.
Munus animal est, aut simile mutor imitator illud, si
irasceris. Morbus est aut calamitas? levius transiit
sustinentem. Deus est? tam perdis operam, cum illi ira-
sceris, quam cum illum alteri precaris iratum. Bonus vir
est qui injuriam fecit? noli credere. Malus? noli mi-
rari. Dabit penas alteri, quas debet tibi, & jam sibi de-
dit qui peccavit.

8 Neque profectò mirum est, quòd ira omnem
in feris extinguat compassionem, aut humanitatem,
quia feritas & truculentia innata est eis: ac verò quo-
modo excusari homo poterit, cui humanitas propria
est, si hujus inordinatæ passionis impetum sequens ea
se exuat? Porro ad refrænandam iram optimi motivi
loco deservet, si feridè considerentur verba illa Sancti
Jacobi Apostoli, dicentis: *Cum mansuetudine suscipite*
ansitum verbum, quod potest salvare animas vestras.
Verbum hoc Dei salutare, Salvator noster est, qui se
in animas nostras insinuat, ut illas per mansuetudinem
& compassionem æternæ salutis participes efficiat;
cum econtra ira & furor perniciosus sit scopulus, ad
quem iracundi impingentes, in æternæ perditionis
abyssum proturbantur. Optimè Beatus Laurentius Ju-
stinianus ait: *Qui consensiosus existit, antiqui hostis in-*
se immisiones admittit, diaboli ministerium operatur,
disrumpit pacem, rixas concitat, parit odium, furorem
nutrit, denigrat honestatem, sapientiam perdit, ratio-
nem confundit, oculum mentis obnubilat, gratia lumen
repellit, fraternam dilectionem frangit, & ipsam cole-
stem in se occidit charitatem.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Effrænis ira anime mortem infert, estque certum
reprobationis signum, & character infallibilis
quo filii demonis agnoscuntur.

THEMA.

Perdis animam tuam in furore tuo. Job. 18. Vers. 4.

1 Quid si ex ira nullum aliud resuleret damnum,
præterquam illud quod Job, qui speculum pa-
Manfi Bibl. Præd. Tom. 11.

tientiz fuit, nobis in præcatis thematis verbis insi-
nuat, id utique sufficeret ad reprimendum quemvis
Christianum, qui animæ suæ æternam salutem deside-
rat; *perdis animam tuam in furore tuo*; ira etenim, quæ
limites suos notabiliter excedit, nos in manifestum
statuit maximæ & irreparabilis, quam facere possu-
mus, jacturæ periculum, videlicet æternitatis Beatæ,
vel æternitatis damnatæ pœnarum. Divus Angelicus
iram peccatum mortale esse, sub his terminis deci-
dit, nimirum *si modum rationis excedat*; ac proinde
nullum potest dari certius reprobationis signum, quam
timoris DEI carentia. Nam *quis sine timore est*; (in-
quit Spiritus Sanctus per os Ecclesiastici) *non poterit*
justificari; hic autem timor, teste eodem Ecclesiasti-
co, in iracundo locum non habet; subjungit enim:
Iracundia animositatis illius, subversio illius est. San-
ctus Joannes Climacus proinde nec DEUM nec san-
ctum ejus timorem in corde iracundi locum habere
dicit, ut ibi quiescat, sicut quietè in mansuetorum &
patientium cordibus requiescit: *In cordibus mansue-*
torum requiescit Dominus, inquit, *anima autem turbu-*
lenta nidus est diaboli. Mises heredis abunt terram
vel potius dominabuntur terris, furiosi autem extermi-
nabuntur à terris suis. Animus iracundus est archi-
tectus improbitatis; iracundus animus, socius, & do-
mesticus est caliginis. In Juliano Apostata priusquam
daretur in reprobum sensum, hoc præcessit reproba-
tionis suæ prognosticum indicium, ut ex Sancto Cyrillo
Alexandrino his verbis deducitur: *Quanda ab aliqua*
affectione succendebatur, tanta eum fuisse dicitur impu-
dentia, à nullo neque nomine neque re abstinere. Iam
quid turpius ira? An non pessimus animæ morbus est ira
impotens, & affectio implacabilis, & amaritudo vehemens?
S. August. in quodam sermone nos ad iram reprimen-
dam hoc efficacissimo motivo exhortatur, inquiens:
Depone iram, destrue rancorem, mitiga furem, ne filius
perditionis efficiaris.

2 DEUS apud Apostolum in Epistola ad Roma-
nos, inquit: *Jacob dilexi, Esau odio habui*; cujus ra-
tio est, quia Jacob mitis fuit, & ideo ad evitandam
cum fratre suo controversiam, & ut iræ ejus, ne ulterius
exasperaretur, locum daret, è domo paterna velut
peregrinus fugit, multoque tempore in dura perfidi &
indiscreti Laban servitute vixit: Esau verò quia repro-
bus, & DEO abominabilis erat, ideo cor ejus conti-
nuo iræ & odii erga fratrem concepti veneno imbu-
tum fuisse legimus; ut ex his verbis colligitur: *Venient*
dies luctus Patris mei, & occidam Jacob fratrem meum.
Observandum quoque est, quòd quando Sanctus Pau-
lus de electis & prædestinatis loquitur, semper de beni-
gnitate & mansuetudine, tanquam certo prædestina-
tionis signo & character, mentionem faciat. Sic enim
ad Colossenses cap. 3. ait: *Induite vos ergo sicut*
electi DEI, Sancti, & dilecti, viscera misericor-
dia, benignitatem, patientiam, supportantes invicem,
& donantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem ha-
bet querelam, sicut DOMINVS donavit vobis, ira
& vos, super omnia autem hac Charitatem habete,
& Pax CHRISTI exaltet in cordibus vestris. San-
ctus Antoninus multas nobis ostendit vias, seu potius
præcipitia, per quæ in inferni barathrum deturbamur;
& quidem inter cæteras vias, etiam meminit viæ ira-
cundorum, dicens: *Quinta via est tumultuosa, id est,*
cum multi ambulant per eam, ita quod se comprimunt,
hæc est via iracundorum, qui propter iracundiam suam
multis & diversis affliguntur, & conculantur contu-
melias, clamoribus, rixis, minis, odiis, & de his di-
cit Psalmus 13. Contritio & infelicitas in viis eorum,
& viam pacis non cognoverunt. Idem quoque Sanctus
alibi, in quo casu ira peccatum mortale sit, his verbis de-
clarat: *Tunc ira est peccatum mortale, quando scilicet*
quis appetit injustam vindictam, seu punitionem pro-
ximi notabiliter damnosam, & hoc secundum delibera-
tam rationem.

3 Nescio, an aliquando ad hoc vos reflexeritis,
quòd tamen Salvator noster tantam habeat salutis no-
stræ curam, ut de illo Sanctus Apostolus dicat: *Vult*
omnes salvos fieri; attamen quando ei sermo est de ira-
cundis, qui in proximorum injurias prorumpunt, illis
directè & immediatè comminetur infernum, dicens:
Hhh Ego

nos in bara-
thrum dam-
nationis.

S. Thom. 2. 2.
q. 118. art. 1.

Eccles. 1. 28.

Clim. gr. 14.
Nec DEUS,
nec sanctus
ejus timor
requiescent
in corde iraci
hominis.

S. Cyrill. 1. 6.
cont. Jul.

S. Aug. 1. 4.
ad Frates.

Rom. 9. 14.
Esau repro-
bus, tempore
in corde suo
conversus
contra fra-
trem suum
Jacob.

Gen. 27. 41.

Coloss. 3. 12.

S. Anton. p. 1.
sum. tit. 5.
c. 1. §. 1.
Ira est via
infernum.

S. Anton. 2. p.
ut. 7. c. 1. §. 2.

Christus ira-
cundus com-
minat infernum.
1. Tim. 2. 4.

Prov. 17. 4.
Glossa 1b.
Gen. 37.
Faret in fra-
tribus Jo-
seph.

S. Bonav. in
dicta salut.
tit. 1. c. 5.

Bellov. spec.
mor. 1. 3. p. 1.
c. 1. 1.
Jacob. 1. 20.

Hugo Card.

Consilium
Seneca ad
cavendam
iram, & ac-
quirendam
compassio-
nem.
Seneca lib. 2.
de ira c. 30.

Optimum
motivum ad
refrænan-
dam iram.

S. Lant. Just.
de discip.
mon. contrav.
cap. 13.

Ira timore
excedens,
præcipiat

Matt. 1. 21.

Chrys. h. 47.
in Ioan.

Ecc. 10. 16.

Interlin. lib.

Hugo Card.

E. 1. 20.

Bellov. ser.
moral. 3. 261.
dist. 1.Fabula ad
hanc mase-
ram appli-
cata.S. Pet. Dam.
lib. 4. ep. 17.Chrys. h. 1.
in Matt.
Præstare vi-
peram, quam
iram in cor-
de fovete.Chrys. h. 30.
ad pop.S. Ephrem
de perfec.
Monac.Iracundia
occidit ani-
mam.S. Ephr. lib. de
vitiis & virtutibus.

Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reuserit iudicio: qui dixerit fratri suo, reuserit gehennæ igni. Quam comminatoriam sententiam D. Chrysost. ponderans, ait: Injurie affecto in mentem venias quod illi supplicium maneat, & non modo nulla in proximum ira fureris, sed deplorabis vicem ejus. Et paulo post in hæc verba subjungit: Sævissem hanc belluam frano cobibeamus; inter iram & insaniam nihil differt, sed temporarius quidam demon est, imo quam qui demonio vexatur, gravior; ille enim venia dignus est, iratus nulla, sed supplicii innumeris, quia sponte sua in profundum perditionis desertur, & etiam ante futuram gehennam penas dat. Ecclesiasticus inquit: Zelus & iracundia minuant dies; quæ verba licet secundum sententiam litteralem de vita præsentis intelligantur, Interlinearis tamen eadem de vitæ æternæ diebus exponit, ut sensus sit: minuant dies, id est, vitæ æternæ ignis efficiunt. Et Hugo Cardinalis ait: Vita præsentis ad litteram, vel dies vitæ æternæ, quam auferunt. R. 1. 20. quoque eidem consentit interpretationi, dicens: Minuant dies hominis, cum eum vitæ æternæ indignum efficiant. Consideratione dignus est discursus ille, quem Bellovacensis ad propositum nostrum instituit, in quo inter alia dicit: Per iram quies mentis destruitur, quæ ira cor hominis dilacerat, & corrodit, ut gemina viperarum corpus & latera matris, ubi aluntur vermes corrodescentes se, & dilacerantes, quos debet excutere sinu suo ubi nutrit. Resertitque congruentissimam proposito nostro sequentem fabulam: Dum enim vir quidam serpentem in via gelidum, & quasi præ frigore mortuum invenisset, compatiens eidem, e terra sublato sinui impoluit calefaciendum; qui calore sinus recreatus, vigore suo pristino recuperato se extendere & dilatare, totumque benefactoris sui corpus stringere & mordere cepit; cumque bonus hic vir serpentem ob id corripere, is ei respondit, id se ex instinctu suo naturali facere, quem deicere non posset. Post hanc verò enarratam fabulam, idem Bellovacensis subjungit: Sic est de moribus ira, quæ pungunt cor in quo foventur; sicut vermis lignum & tinea vestem, qui tamen in eis & ex eis nascuntur, & aluntur. Iracundus enim vindicat hostem suum de se ipso, dum causas odii in se ipso abscondit, quibus affligitur, corrosus ab his, hoste illo. Iracundi quasi sepeliunt se vivos in infernum, a vermibus infernalibus, & immortalibus corrodescenti. Isaiæ ultimo, vermis eorum non morietur. Vermis infernalis est ira, rancor, insania, quo incessanter affliguntur. Isaiæ 4. Subter se sternetur tinea, & operimentum eorum erunt vermes. Beatus Petrus Damianus similiter iracundorum cogitationes viperis assimilat, dicens: Sapientis quidam ait: Cogitationes iracundi viperæ sunt generationes, mentem comedunt matrem suam. Idem quoque refert S. Gregorium lib. 5. moralium cap. 30. idipsum dicentem.

4 Divus Chrysostomus sequentem adducit considerationem: Nullus Leo, nulla scilicet vipera viscera quærens laniare, ut hominis iracundia ferreis quibusdam unguis universa confodiens; neque enim solummodo corpori nocet, sed ipsius etiam corrumpit animæ sanitatem. Et verò quidnam Divum Chrysostomum dicere voluisse existimatis, dum ita nobis suavit: Satiis tibi esset anguem vel viperam in corde tuo latere, quam iram & rancorem? Quis unquam credere potuisset, melioris conditionis esse eum in cujus corde vipera volvitur & revolvitur, illo cui ira prædominatur? & tamen revera ita est, nam vipera soli corpori mortem inferre potest, furor autem mortem animæ adsciscit æternam; vipera causare quidem potest, ut corpus recondatur in sepulchrum, iracundia verò, nisi refrænetur, condemnat animam in infernum. Unde Sanctus Ephrem hominem quendam honoratum his verbis exhortatur: Opta potius invadi gladio, quam iracundia corripi, magisque elige animi iracundiam comprimere, quam illam ostendere. Ratio autem, cur desiderabilior sit, acuto transigi gladio, quam iracundia tyrannidi subjugari, est eadem, quam statim attulimus, videlicet quia hæc mortem animæ æternam adfert, hic verò vitam corpori temporalem eripit. Idem quoque de virtutibus & vitiis disserens, in capite de iracundia, ita scribit: Iracundus animam suam occidit. Verè autem ani-

mam suam interficit, perditque iracundus, nam semper in perturbationibus vivit, animi tranquillitate ac pace, commodaque corporis valetudine carens. Guericus Abbas operibus Sancti Bernardi insertus, dum de hoc vitio, tractat sequentem proponit exhortationem: Ira, inquit, non habeat in nobis locum, quia ut ait Dominus in Evangelio, gradatim ducit ad gehennam puteum, dicens: Qui irascitur fratri suo, reuserit iudicio; qui dixerit, Racha, hoc est vocem indignationis per iram emisit, reus erit concilio, in quo tractatur quæ pena sit mulcendus; qui dixerit, fatue, hoc est tale quid fecerit, aut verbo, aut verberare, ut inter fratres despiciatur, reus erit gehennæ ignis nisi resipuerit. Hæc est ira quæ stultorum oculos extinguit, sapientium oculos nonnunquam turbat, dicente Psalmista: turbatus est præ ira oculus meus.

5 Sanctus Antonius de Padua historiam quæ in cap. 16. lib. 3. Reg. legitur, iracundis his verbis adaptat: Hic est ille homicida Zambri de quo 3. Reg. 16. dicitur: Ingressus palatium succendit se cum domo regia, & mortuus est in peccatis quæ fecerat. Zambri interpretatur ille lacerans, vel amarians, & significat iracundum, qui se & domum regiam, id est, animam suam regis sanguine emptam in igne iracundia succendit, & sic peccans mortaliter, moritur coram DEO. Unde merito contra vitium hoc exclamat Sanctus Augustinus dicens: O quanta frares mei, huius peccati laves? O quam grandis & laza miseria, tam corporis quam animæ!

6 Author quidam contra hoc idem vitium invehens inter alia detestationis motiva, pariter adducit sequens his verbis: Iram prohibet Scriptura. Job 36. dicens: Non superes te ira, ut aliquem opprimas, in quo verbo innuitur, quod ira est hostis, nos impugnans, magis enim timere debemus superari ab ira, quam a quocunque homine; quia quidquid potest inferre injuriam, minus est, quam mors animæ, quam interficit iracundia, dicente Scriptura Jobi 5. Virum stultum interficit iracundia. Anima per peccatum mortua, ad gratiam revivere non potest nisi per poenitentiam, hæc autem opponitur ira, dicente Sancto Joanne Climaco: Nihil tam inimicum poenitentibus, quam animi furor, qui mentem perturbat. Ad quod intentum considerabilis pariter quædam occurrit super illum Jobi textum (virum stultum interficit iracundia) Cajetani glossa, dicens: Secundum Hebræum habetur, quia stultum occidet ira. Ubi hic author subjungit, dicens: Est sermo non de interfectione corporis, sed animi, hoc est, de morte peccati.

7 S. David, qui laudabilissimè de sua gloriabatur mansuetudine, dicens: Memento DOMINE David & omnis mansuetudinis ejus; in Psalm. 36. fratrum quoddam ad reprimendam hanc passionem efficacissimum, meoque iudicio omnipotens assignat, dum ait: Desine ab ira & derelinque furorem, noli amulari, ut maligneris; ubi malitiæ & malignitatis titulo, quem admodum & nos in discursu primo probavimus, iram affici audimus; sed quo putatis motivo Prophetam hunc impetum reprimendum docere? Quoniam qui malignantur, inquit, exterminabuntur, sustinentes autem ipsi hereditabunt terram, id est, viventium terram. Nec mirum, quia iracundi, ut experientia docet, ut plurimum blasphemant, maledicunt, pessimèque tractant DEUM, & res sacras; ita ut de unoquoque iracundo illud Jobi adimpleatur oraculum; Tetendit adversus DEUM manum suam, & contra omnipotentem roboratus est, cussitque adversus eum cretæ collo. Contra DEUM namque indignantur iracundi, eumque contemnunt; Sanctissimam Dei Genitricem, sanctosque maledicunt; quemadmodum Julianus Apostata, qui divino oppressus supplicio, pugnum sanguine plenum è vulnere suo educens, eum contra DEUM in aera vibravit, horribilem & detestatissimam illam vomitando blasphemiam: Vicisti Galilee, vicisti; saturare Nazarene, saturare.

8 Sanctus Ephrem arma, quibus inimicus infernalis plurimas oppugnare & prostrare solet animas, innuat, dicens: Ipsius gladio, amarissima scilicet, gravissimæque iracundia; huiusmodi quippe velut anceps gladius, uno momento perimit, quem percutit, sicuti scri-

Guerr. Ab. in
die Purif.S. Anton. de
Pad. Dom. 6.
post Trin.
1. Reg. 16. 12.S. Aug. ser. 9.
ad iracund.Alex. Aug.
de iracundia
lib. 1. cap. 1.
Ira est vitium
quod est in
affectu.

Clim. gr. 1.

Cajet.
Job 5. 2.Pr. 36. 8.
Ira peccata
plurimum
est in
sanctis blasphemantibus
in Deum.

Job 15. 25.

S. Ephrem de
arma 5. 12.
Iracundia
ostendit se
filium esse
diaboli.

Alb. Mart.
Ab. comp.
Theol. verit.
c. 7.

Isa. 8. 44.

Alex. Angl.
I. c. 2. l. 10.

Sedul. lib. 3.
p. 1. c. 1. l. 1.
f. 1. c. 1. l. 1.
f. 1. c. 1. l. 1.
f. 1. c. 1. l. 1.

Matth. 2. 28.

Chr. Q. cha.
racter est
d. lect. 1.
Matth. 11. 29.
Joan. 1. 31.
Character
demonis est
ira.
S. Am. b. offic.
lib. 1. c. 44.

Apoc. 12. 12.

Crest. Clem.
lib. 1. c. 17.

ptum est, momentum animi furoris ruina illius. Et Albertus Magnus inquit: *Sicut in pace factus est locus DEI, sic in discordia locus diaboli; isti sunt similes Draconi, qui emittit ex ore suo ignem.* Equidem Salvator noster de inimico infernali attestatur, dicens: *Ille homicida erat ab initio; qui autem irascitur, ejusdem se perhibet esse naturæ, & diabolicæ affiliationis insignitum characterem; dicente eodem Salvatore; Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis perficere.* Ad quod idem intentum servit, quod in antiquo auctore quodam his reperio expressum verbis: *Ira placet diabolo, quia per iram multum dominatur diabolus homini; non enim timet homo iratus facere quæ diabolus precipit sibi, quantumcunque magnum sit peccatum; non parcat patri, nec matri, uxori, nec filiis, quin quandoque projiciat eos in ignem iracundia. Placet ira diabolo, quia cum hoc vitio non lucratur diabolus unum & unum, sed aliquando totam domum, aliquando totam civitatem, & aliquando regnum.*

9 Sedulius in Sacris poematibus suis ad duos illos demoniacos de quibus Matth. cap. 8. Marci cap. 5. & Lucæ pariter c. 8. mentio fit, alludens, ita cecinit: *Seva catenatis gestabant vincla lacertis; angebat quoque pœna duplex, heu dira furoris conditio, qui vim patitur, magis ille ligatur.* De his demoniacis Sanctus Matthæus testatur, quod fuerint *sevi nimis*; præfigurabant enim iracundos, qui sunt crudeles, sævi, implacabiles, & veluti a dæmone potestati, ut in discursu sequenti fufius probabimus: id verò quod ad præsens propositum præcipue facit, est, quod videlicet spiritus illi ingredi petierint in animalia illa immunda, eaque ingressi in profundum maris adegerint, & submergerint, ad denotandum, finem iracundorum illum tandem esse, quod videlicet finaliter in abyssum submergantur perditionis. Character sive livrea ex qua filii Dei dignoscuntur, mansuetudo est: *Discite a me quia mitis sum.* In hoc cognoscant quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem: Character verò dæmonis, ex quo filii ejus dignoscuntur, rabies est & furor; ac proinde Sanctus Ambrosius optimè monet, inquit: *Non inveniat in te adversarius imaginem suam, non rabiem, non furorem, in his enim imago nequitiæ est; adversarius enim diabolus tanquam Leo rugiens querit quem occidat.* At verò qua via diabolus infernum adimplere damnatorum multitudine nititur? Audite Apocalypsin dicentem: *Descendit diabolus ad vos habens iram magnam; ira itaque & furor illum ad predam animarum faciendam excitant, seminando inter nos rixas, iras, dissensiones, odia, inimicitias, lites, homicidia, bella, tumultus; ille homicida erat ab initio.* In constitutionibus S. Clementis Papæ sequentia verba leguntur: *Vbi est ira, non est Dominus, sed amica Satana.*

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Iracundi membra sunt dæmonis, & dæmoniacis similes, utpotè in quibus liberum habet aditum, cum ira vitium sit diabolicum.

THEMA.

Nolite locum dare Diabolo, ad Ephes. 4. v. 28.

1 Utillissimum est hoc S. Pauli ad Ephesios traditum monitum, quo omnes Evangelii profectiores docentur, ne diabolo in animas suas aditum præbeant, nolite locum dare diabolo. Advertendum verò est, quod postquam Apostolus dixisset: *Irafcimini & nolite peccare, Sol non occidat super iracundiam vestram*; immediate subiungat: *Nolite locum dare diabolo. Per quod significat Apostolus, inquit Estius, eum qui finit iram diutius apud se morari, dare locum diabolo; parit enim ira reservata odium, aut vindictæ consensum, per quem diabolus jam incipit in corde dominari.* Divus Chrysostomus autem diu ante scripserat: *Nunquam locum sic habet diabolus, ut in inimicis; hinc mala nascuntur innumera.* Si enim ira in corde succensa sit, ejusque incendium non celeriter extinguatur, unica scintilla in

ingentem flammam excrescit & dilatur. Sanctus Thomas observat, quod licet omnes inordinatæ passionēs usum rationis in nobis pervertant, multò tamen amplius idipsum ita præstet; unde ait: *Sed hoc specialiter facit ira, quæ consistit in accensione sanguinis, quæ quidem ratione velocitatis sui motus præcedit iudicium rationis; & quia sic nobis perturbatis, diabolus incipit locum habere in nobis, ideo dicit: Nolite locum dare diabolo, quasi dicat: non perseveretis in ira, quia per hoc datis locum diabolo, quia totus diabolus iracundus est; ideo Psalmo 17. dicitur: liberator meus de inimicis meis iracundis.* Theophilactus quoque circa hæc verba ita scribit: *Quamprimum animadverteris dissensionem inter nos, tum cum invento loco, caput suum introjicit, serpentis instar, ac deinceps omnem reliqui corporis tractum contrahit secum.* Sanctus Ambrosius eundem textum exponens, hoc nobis tradit documentum: *Iram transire vult, nec retineri in pectore; ut die orta, cum die decideret, quia si in animo manserit, dat occasionem diabolo gloriandi; necesse est enim iratus animus male cogitet quod cupit diabolus, invenit enim mentem paratam ad malum.*

2 Verum quidem est, quod ira & bilis passio quædam sit nobis connaturalis, quam proinde fugere non possumus; at verò, ut Cajetanus sapienter inquit: *Motus ira humana est passio, sed cum diutius protenditur, locum parat diabolo, ad suggerendum quæ confixa sunt irato, & sic paulatim ad principandum in animo; qui locus negatur diabolo, si quamprimum ira terminetur.* Salmeron spiritum malignum ignem iræ afflare dicit, ut magis in nobis accendatur. Unde subdit: *Nolite locum dare diabolo; de ira id intelligendum est, quæ ex sufflante dæmone crescit in odium, & de festuca iræbens efficit, & ita ultionis cupida, redditur homicida.* Sancta Mater Ecclesia à Spiritu S. directa in Litaniis nos loquentem petitionem DEO proponere docet: *Ab insidiis diaboli libera nos Domine; quænam verò sint hæc dæmonis insidiæ, per immediate subsequenter petitionem insidiare videtur, quia immediate post in istidem Litaniis subiungitur: Ab ira, & odio, & omni mala voluntate, libera nos Domine.* Quia astutus serpens in ira & cholera mortiferum venenum suum principaliter evomit. Sanctus Bernardus inquit: *Diabolus quando decipere quenquam tentat, prius naturam uniuscujusque intendit, & inde se applicat, unde apertum hominem ad peccandum aspicit. Blandis & lenibus mentibus luxuriam, aut vanam gloriam proponit; asperis vero mentibus iram.* Cum enim hæc passio nobis sit connaturalis, facile est dæmoni, ut ex parva scintilla ingens excitet incendium, maxime si ad illam suffocandam non sumus solliciti. Sanctus Hilarius periuadere nobis volens, ne irascamur illis qui indigne nos tractant, hoc præcipue utitur motivo, ut scilicet consideremus, dæmonem iracundorum esse instigatorem. *Non his irascendum est, inquit, à quibus aliqua perpetimur, sed quoties ad contumeliam ab iracundia provocamur, quotiescunque per convitia ad lites exhortamur, agnoscendus est hostis ille, per quem hac operum ac dictorum incentiva promoventur.* Neque irascendum est hominibus aliena instigationis operariis, sed potius in his detestandi officii intercessio fœda miseranda est, quod sint vasa diaboli, Satana ministerium, latrocinantium telum, & aliena malitiæ ac nequitiæ paritores. Divus Chrysostomus in quadam homilia de ira & furore, idipsum his verbis scribit: *Si quis se infestet, ne ad ipsum respicias, sed ad dæmonem hunc commoventem, atque universam iram contra illum effunde; ejus vero qui ab illa concitatur, misere; si enim mentiri à diabolo est, multo magis sine causa irasci.* Dum imperante Henrico Tertio, eodemque in Urbe Moguntina Festum Pentecostes devotè peragebat, familiares Archiepiscopi & Abbatis Fuldensis propter præcedentiam, de qua inter se Archiepiscopus & Abbas contendebant, manus confecerent, pavimento effuso utrinque sanguine conspersum fuit; at vero Prælati Fuldensi se interponente, utrinque præstantes reconciliati fuere: cumque post templi profanati repetitam benedictionem Missa sollemnis in eodem celebraretur, hæcque ver-

S. Thom. ib.

Theoph. ib.

Cajet.
Si motus ira
prolongatus,
locum parat
diabolo.

Salmer. c. 19.
disp. 11.

Ab ira diaboli
nobis
maxime
insidiatur.

S. Bern. de
inter. domo
cap. 47.

S. Hilari. in
Ps. 138.

Diabolus est
iracundorum
instigator.

Chrys. 1. 4.
hom. 20.

Hort. Past.
Tuba sagard.
tract. 6. lect. 3.
Pa. et ex
infirmit
histeria.

Diabolo da-
tur aditus
in animam
per iram.

Estius ib.

Chrys. h. 14.
ad Ephes.

ba recitarentur: *Hunc diem gloriosum fecisti*, audita est ex aere resonans vox, dicens: *Hunc diem bellicosum ego feci*; quam vocem Imperator audiens, facile sibi demonis vocem esse persuasit, prouti revera erat, ac proinde respondit: *Tu omnis malitia incensor & inventor diem bellicosum, & arrogantibus luctuosum fecisti, sed per gratiam DEI, qui illum gloriosum fecit, paciscentibus gratiosum faciemus*. Jussit igitur lautissimos mensæ suæ cibos inter pauperes distribui, quibus ipsemet cæsareis manibus suis ministravit. Inter alia exempla quæ de antiquis patribus leguntur, celebre est illud, quod de quodam illorum refertur, qui cum ad iram proclivis esset, solitarius vivere statuit, ne haberet occasionem, quod ad furorem iracundiæ concitaretur. Cum verò die quadam hydriam suam aqua implere vellet, hæc mox ut aqua impleta fuit, eversa est; secunda igitur vice eandem reimplevit, & hydria impleta denuò corruit: Cumque tertia vice eandem impleisset, hydria eversa denuò omnem aquam effudit. Unde ira percitus, hydriam in minutas partes confregit. Tandem verò in se reversus agnovit, quia ab eodem demone iracundiæ sit illus, & dixit: *Ecce ego solus sum, & vincis me; reversar in congregationem, quia ubique labore & patientia opus est, & maxime adjutorio Dei*.

3 Beatus Petrus Damianus in Epistola quadam ait: *Ira, sicut scriptum est, demonium habet; quod etiam experimento dignoscimus, si Saul irascentis historiam per ordinem perpendamus; ait enim Scriptura: quia cum mulieres Israelitarum ludentes in sistris, & letis iatympanis canerent; percussit Saul mille, & David decem millia, iratus est Saul nimis, & displicuit in oculis ejus iste sermo; deinde subinfert: post diem autem alteram invasit Spiritus DEI malus Saul. Ira præcessit, & mox nequitia Spiritum introduxit; dehinc arreptitium suum vesani furoris igne accendit, ac ad perjurandum David, quem sanctus inhabitabat Spiritus, incitavit. Sanctus Hieronymus super illa verba S. Pauli: *Nolite locum dare diabolo*, ita scribit: *Tunc vel maxime in potestatem ei damus, quando nec clementia, nec mansuetudine ejus vincimur, quem odimus indigne. Hinc quod nunc præcepit, neque locum desis diabolo, ad illud de Ecclesiastico comparatur: Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ei dederis ei. Nazianzenus in sacris suis Poematibus adversus iram ita canit: *Ira scilicet ira, demoni intus condito. Sanctus Basilus in oratione quadam contra iracundos, ita scribit: Si ex adverso equale malum resistens reperierint, nempe iram aliam, & insaniam parem, tum sane inter se commisti mutuo confligunt, ac in mala perpetuuntur, quæ par est eos perire, qui sub tali demone stipendia merentur*, Primalius super illa verba: *Nolite locum dare diabolo*, inquit: *Locum damus diabolo, iracundiam retinendo*.**

Beatus Petrus Damianus quandam refert historiam, quæ suo tempore in territorio Urbinatæ contigit. Cum enim duo presbyteri circa vespertinam inter se contententes, mutuis se injuriis & convitiis peterent, unus illorum vindictam machinans, correpta lancea domum se recepit, alteri comminando & conviciis eum afficiendo. Superveniente autem morte obvius habuit quinque equites nigris equis insidentes, & ejusdem coloris chlamydebz tectos, quorum unus qui præcipuus esse videbatur, presbytero dixit: *Sæpius te rogavi, ut te subditum meum declarares, militumque meorum albo te inscribi faceres; quod quidem hactenus diversis vicibus facere detrectasti, nunc autem id ipsum evitare, teque meum esse abnuere non poteris, quapropter ad nutum me sequere. Accepit igitur presbyter equitis sibi ignoti (quem nobilem quendam, Romanum nomine, esse credebatur, à quo ad suam societatem sæpius acceptandam invitatus fuerat) oblatum consortium, seque illius individuum sodalem futurum esse promisit: confestim verò demon (talis enim revera eques hic erat) presbytero dixit: *Scisne quis sim ego? Presbyter iter iratus respondit: Nonne tu es Dominus meus Romanus? Cui inimicus infernalis subintulit: Absit, absit, sed ego sum diabolus, cui tu nunc omissus es, & individua deinceps societate constrictus. Quibus verbis auditis vir ille consternatus, sine mora Episcopum suum adiens**

(cui Sanctus Petrus Damianus, qui hanc historiam scripsit, præsens aderat) ad ejus se pedes prostravit & ad rigorosam subeundam poenitentiam ultro se obtulit: à quo proinde ministerii sacri exercitio privatus, & in carcerem per integrum annum in rigorosa poenitentia sustinendum conjectus fuit. In quænimodum factò, inquit prædictus Sanct. Cardin. manifeste perpenditur, quoniam iracundus, dum zelo immoderati furoris accenditur, juxta Scripturæ testimonium à demonio possidetur: nunquid enim iracundus demonio vexante non agitur, qui nonnunquam ad plectendam cujuslibet non ledentis, quin potius sibi obsequentis innocentiam permoveatur?

4 In litteris Societatis Jesu sequens recensetur historia: *Eripienda fuit a potestate Diaboli femina, quæ se illi devoverat, se ingressa amplius esset sub tectum filii, à quo irata recesserat. Execrationis obrita, statim rediit, & statim demon mulierem indutus eam arripuit, in summam templi pinnam adduxit, & dedisset ex eo loco præcipitem, nisi illa ad se reversa, tremendo nomine hostem à se aliquantulum removisset, eodem telo circumcursantem quasi canem, januamque se immissentem tandem arcuisset, donec allatum esset præsidium, & ab homine Societatis reconciliata fuit DEO. Divus Chrysostomus in quadam homilia super acta Apostolorum, iracundos demoniacis non inferiores esse, his verbis dicit: *Nonne peccantes deterius affecti sumus, quam à demonio vexati? Sed quod non spumamus, neque pupillas distorquimus, neque manus, utinam in corpore hoc pateremur, & non in anima. Vis tibi monstremus animam spumabundam, immundam, & distortos oculos mentis? cogita irascentes, & ebrios à furore. Sanctus Bernardinus in sermone de exercitu spirituum malignorum, de ira inquit: Spiritus pessimus nuncupatur. Dicitur ira abur quod est ignis, quasi ura, quia uræ atque inflammas. De hoc spiritu iracundiæ Iudicium 9. circa medium, scriptum est: *Immisit DOMINUS spiritum pessimum inter Abimelech, & habitatores Sichem*: Citatque illum Jobi textum, quo dicitur: *Videte eos qui operantur iniquitatem, & seminant dolores, & metunt eos, flante DEO perisse, & spiritum ira ejus esse consumptos. Sanctus Antoninus per Demoniacum illum Evangelicum, qui vestes lacerabat, iracundum his verbis intelligendum esse dicit: *Movito figuratur per illum demoniacum, qui vestimentis suis dilaceratis, nudus incedebat, homines vexabat, in monumentis manebat. In libro cui titulus est: Admirandum divina vindicta theatrum, in capite de panis maledictionum, sequens legitur funesta tragœdia. Exenim virgo quædam ceteroquin bonis moribus prædita, cum apud quandam cognatam suam educaretur, fictilem scyphum modici valoris fortuitò fregit, ideoque à cognata sua ingenti cum severitate reprehensa, tali cœpit ira excandescere, ut ad cibum sumendum induci non posset: cumque à cognata urgeretur incessanter, ut saltem cibum vitæ necessarium sumeret, ipsa indignata dixit: *Si me oportet edere, in nomine diaboli fiat. Mensæ igitur accumbens, in primo cibi bolo muscam quandam ori ingestam sensit, quam cum nequaquam ejicere posset, deglutivit, simulque cum illa eam demon intravit*.****

5 Bellovacensis casum quendam refert, qui inter antiquos illos monachos quondam accidit: *Nam in colloctionibus Patrum, lib. 12. dicitur: Quod cum quidam senex visa probatissima quendam sermonem durum ex ira, & presumptione contra B. Macarium protulisset, traditus nequissimo demoni, humanas egestiones per os emittebat. Merito igitur Sanctus Augustinus in quodam sermone iracundum his verbis exhortatur: *Si verbo offendisti, verbo reconcilia; si vero factò, quod DEVS avertat, placam eum factò; sic enim decet servos DEI facere, sic decet eos demonem expellere, & Sanctos Angelos introducere; nam ubi ira regnaverit, ibi omnino princeps diabolus erit, nec inde aliquid boni exire poterit. Sanctus Bernardus in quodam sermone de modo bene vivendi, ait: *Non pacificus consortium non mereatur angelorum; iracundus erit particeps demoniorum*.**

Manip.
exempl.
part. 4.

Aliud exem-
plum.

2. Petr. Dam.
lib. 4. ep. 17.
Ex historia
Saul patet
iratum ha-
bere demoni-
um.

6. Hieron.
Eph. 4.

Moritas.
Iamb. 21.
S. Basil. 9.
de ira & in-
miciis.

Primal.
Eph. 4.

2. Petr. Dam.
ibid.
Terribilis
historia
iracundi-
æ cordis.

III Hieron.
Soc. Iesu
an. 198 p. 61.
Mulier iracunda, à demone abripita fuit.

Chrys. Ch. 41.
in acta.
Irati compo-
rati de-
moniaci.

S. Bern. 2. 1.
ser. de exerc.
spir. malign.
an. 106. 1.

Job. 4. 2.

S. Antonin.
sum. 2. p. 10.
7. cap. 1. 6. 1.

Virgo irata à
demonio
possidetur.

Bellov. spec.
mor. lib. 1.
p. 4. d. 1. 1.
Aliud exem-
plum.

S. Aug. 10. 9.
III Proet.

S. Bern. ser. 4.
de modo be-
ne vivendi.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

De animæ & corporis morte, cujus effronis ira causa existit.

THEMA.

Verè stultum interficit iracundia. Job 5. v. 2.

I Ametsi vita hominis ab unoquoque caro quidem in pretio habeatur, magnisque cum molestiis, dispendiis & curis conservetur, tamen iracundus eandem ultro citroque dissipat, sibi que abbreviat, mortem sibi voluntariam adsciscendo. Unde Job ait: *Verè stultum interficit iracundia*; siquidem & corpori & animæ mortem accelerat. Unde Beatus Petrus Damianus suadet, dicens: *Excludatur ab iratorum mentibus iracundia, quæ odium generat, quæ nimium cordis oculos, quos per semetipsum turbat, per virulentam sobolem deterius cecat; & iracundus quisque se veraciter perimit, dum lesionem proximi, vel, quod atrocius est, mortem facit; unde scriptum est: Virum stultum interficit iracundia*. S. Bonaventura de hoc vitio differens, inquit: *Auferit homini se ipsum, sicut vulgo dicitur, quod homo turbatus, vel iratus, non est in seipso; satis autem damnificatur, qui perdit seipsum*. Et quidem ingens jacura est, corpus simul & animam perdere, hanc quidem propter peccatum, illud verò quia viri sanguinum non dimidiabunt dies suos, iracundi enim viri sanguinum esse solent. *Stultum se demonstrat*, inquit alibi idem Seraphicus Doctor, *qui per cor suum immittit gladium, ut laedat tunicam inimici sui*; hoc autem iratum facere, experientia docet, prius enim iracundus mortali ferro animam propriam transfodit, quam offendat personam illius cui graviter irascitur. Unde Divus Chrysostomus in homilia quadam de ira & furore, ita scribit: *Non ita martyrum viscera discerpere interiora possunt sicut ira ferreis ungibus semper incidens universa pendit. Non enim corpus solum vastat, sed ipsam quoque animam ladit sanitatem*. Unde Sanctus Isidorus Pelusiota quendam ad iram valde proclivem his verbis monet: *Fac frantum iracundia quam occisimè injicias, ne te in exitum precipitem agat*. Cassianus venenose cujusdam iræ speciem insinuat, quæ ad cor usque serpendo mortem animæ infert, licet exterius non appareat; dicit enim: *Rancorem animi reservantes, negant quidem se verbi irasci, sed re ipsa & opere indignari gravissimo comprobantur. Nam neque eos congruo sermone compellant, neque affabilitate eis solita colloquuntur, & in cose minime delinquere putant, quod vindictam suæ commotionis non expetant; quam tamen quia proferre palam, & exercere, aut non audent, aut certe non possunt, in suam perniciem virus iracundia retorquentes, concoquunt eam in cordetaciti, ac silentes in semetipsis consumunt*.

2 Sanctus Ephrem considerat, quod malum ab iracundo in corde suo inimico præparatum, in propriam ipsius recidat perniciem & ruinam; unde ait: *Vasa ejus, ruina est ipsi*. S. Dorotheus iram pestis nomine compellat, dicens: *Annitatur, & invigilemus, opemque nobis ipsis mutuo feramus, ut ab hac pestifera passionis amaritudine adjuvante DEO liberemur*. Sanctus Joannes Climacus hoc iracundis suggerat remedium, ut scilicet considerarent ruinam, quam proximo præparant, ipsismet tandem fore pernitiosam; dicit enim: *Quidam cum ex ira facile commoveantur, nullum hinc morbo querunt remedium, & curam, dum infelices non meminerunt illud dicentis: momentum furoris ejus ruina est illi*. Sapiens aut: *Grave est saxum & onerosa arena, sed ira stulti utroque gravior*; cui quidem Venerab. Beda consonare videtur, cum iram æqualance trutinans, inquit: *Ira quia non corporale, sed spirituale est visum, quo minus deprehenditur, eo amplius gravas*: veruntamen opinione mea parum nimis dicit, quia ira, quæ animam peccato aggravat, corpus insuper detetendo, salutem ipsius nimium præjudicat. Idem V. Pater iracundum hortatur, ut passionem hanc celerrimè refrænet, eod quod periculum sit, ne diu continuata in odium de-

Ira corpori & animæ infert mortem.

S. Pet. Dam. lib. 4. ep. 17.

S. Bonav. in divisa salut. 1. de pecc. cap. 5.

S. Bonav. 1. 3. comp. theol. v. 1. c. 17.

Chrys. 1. 2. hom. 10.

S. Isid. Pelus. lib. 2. ep. 120.

Cassian. 1. 8. de spir. irr. cap. 12.

S. Ephrem doct. varia de humilitate.

S. Dorotheus serm. 8.

Clim. gr. 8. Ira est passio pestifera sibi ipsi præparans ruinam.

Prov. 17. Beda.

Eph. 4. Beda. Hinc cito reprimenda est.

De his 2. a. discurs. mag. 1. 7. sect. 1. Terribilis historia iræ nobilis.

6 In Silesia sequens contigit casus omnino horribilis. Cum enim nobilis quidam primores nonnullos loci illius convivas ad mensam suam invitasset, singulique eorum se excusassent, nobilis hospes indignatus in sequentia prorupit verba: Si venire nolunt, omnes ex inferno veniant diaboli. Domo itaque egressus, ad proximam se contulit Ecclesiam, ut inibi iræ locum daret. Quo interim tempore ad domum ejus nonnulli conveniunt statim proceræ atræque faciei æquites, qui servis præceperunt, ut dominum certiorum redderent, quoniam invitari ab eo advenissent: ille itaque ut res erat, suspicatus, tremulusque, quid faciendum deliberare coepit, cui suggererunt aliqui, ut totam e domo egredi juberet familiam; quæ e domo confestim egressa, innocentem inibi in cunis dormientem ex oblivione reliquit infantem. Dæmones autem familiaribus domus abeuntibus, mensæ acumbentes epulari mutuasque facere propinationes coeperunt, alii verò per fenestras prospicientes, luporum, urforum, aliarumque ferarum formas exhibebant; quorum unus infantem e cunis levatum durius cum tractaret, unus e famulis animosior miscelli infantuli lachrymis commotus, in domum properans, infantem e maligni illius Spiritus manibus extorquere conatus est, sed frustra, siquidem Dæmon infantem restituere renuit, donec prius Pater illius, a quo invitati fuerant, inter illos se præsentem listeret. Tandem verò servus invocato sanctissimo JESU nomine puerum obtinuit. Dæmones quoque postquam in domo illa aliquot perstitissent diebus, postea inde migrarunt. Ecce itaque pestiferos iræ fructus. Unde merito Sanctus Augustinus dicit: *Humatum est frater mei, irasci, & turbari, & iram incurrere, bonorum & malorum communis est conditio; sed in ira, vel odio perseverare, diabolicum est*. Ad quod idem facit quædam Sancti Ambrosii speculatio, dum Apostolum primo, *irascimini & nolite peccare*: postea verò, *nolite locum dare diabolo*, dixisse advertit, inquit: *Quoniam irasci quis non potest prohiberi (quippe cum iramotus sit naturalis) iacinto irascendum dicit, sed commonet, ne per iram peccetur; solemus enim modum egredi dum irascimur*.

7 Satius est, corpus a dæmone, quam animam & corpus possideri ab ira, juxta illam Divi Chrysostomi doctrinam: *Et si potius, quam qui a dæmone vexantur, miseri dicendi sunt; a dæmone enim vexari non immittit in gehennam, irasci autem, & accepta injuria meminisse, expellit a regno celorum*. Et alibi ita contra iracundos idem scribit doctor: *Miseriores infelicioresque eos censeo, qui ab ira quam qui a dæmone corripuntur. Da operam, ut iram remittat; libera eum a fœvissimo dæmone, propria scilicet mentis furore, nam & cum aliquas a dæmone alios videmus, sæpe lachrymamur, non autem agimur, ut ipsi quoque eadem patiamur. Hoc igitur etiam in ira percitis servemus, illorum enim sunt, similes iracundi, imò etiam illis longe inferiores*.

8 Sanctus denique Antoninus ita de iisdem iracundis ad præsens scribit intentum: *Conversantur cum talibus dæmones libenter, unde Apostolus ad Ephesios 4. Sol non occidat super iracundiam vestram, nolite locum dare diabolo, quasi dicat: per iracundiam diabolus habitat in vobis, & hoc cum sol rationis succumbit super iram, id est, quando tanta est, quod tollitur usus debitus rationis. Quinimo iracundi videntur peiores diabolo, nam diabolus non fuit ausus precipitare CHRISTVM de pinnaculo, sed dixit: Mitte te deorsum. Pharisei contra CHRISTVM repleti in Synagoga ira, propter verba ejus vera & sancta, duxerunt usque ad supercilium mentis, ut precipitarent*.

1. Ioan. 1. 14. generet. Ab omni, inquit, indignatione cito redeundum est ad mansuetudinis lenitatem, nam pertinax motus facile in eius odium transit, qui non celeriter ignoscit; unde sequitur, quod qui non diligit manet in morte.

S. Aug. 1. 10. bon. 1. 1. Sanctus Augustinus considerabilem in hoc proposito doctrinam adfert, dicens: Appende in statera considerationis iram & odium. Quid est ira? fervor quidam animi. Ad praesens displicet tibi. Iam in te ira ista inveterata est, ideo fecit odium. Ira festuca est, trabes futura crescendo; sicut enim festuca crescit in trabem, sic ira inveterata fit odium. Idem quoque de celebri

CHRISTI in monte habito sermone differens, post longum discursum de ira discurrens, nonnullos illius sequentibus verbis gradus distinguit, dicens: Gradus irae sunt in istis peccatis, ut primo quisque irascatur, & cum motum retineat corde conceptum. Iam si extorserit vocem indignantis ipsa commotio, non significans aliquid, sed illum animi motum ipsa eruptione testantem, quia feriat ille cui irascitur, plus est utique, quam si surgens ira silentio premeretur. Si vero non solum vox indignantis audiat, sed etiam verbum, quo iam certam eius vituperationem, in quem profertur, designet, & nolet, quis dubitat amplius hoc esse, quam si solus indignationis sonus ederetur? Itaque in primo annus est, id est ira sola; in secundo duo, & ira, & vox que iram significat; in tertio tria, & ira, & vox que iram significat, & in voce ipsa certa vituperationis expressio. Vnde nunc etiam tres reatus iudicii, concilii, & gehenna.

3 Bellovacensis similiter damna considerat, quae iracundus sibi metipsum infert, dum animam suam lethaliter offendit. Per iram, inquit, omne bonum succenditur, aufert enim homini bona sua temporalia, spiritualia & aeterna; Proverb. 19. Qui impatiens est sustinebit damnum. Ira est quasi ignis subitus, qui subito occupans domum hominis, aufert eise, & sua omnia; iracundia, & odium servens, similis est rhamno qui in radice fovet ignem, qui subito erumpens, primo se ipsam, post vicinas arbores consumit. Paulo post ignis adhibens similitudinem, id ipsum quasi repetit, dum ait: Ira ignis est, primo nocens ei, in quo nascitur, quam rebus alijs. Vnde Sanctus Augustinus inquit, nemo malus, qui non primo sibi noceat. Iracundus primo se succendit, faciens de se facinoram, quare proximi sui ladeat; se vero succendendo, animam suam occidit, sicut scriptum est, Job 3. Virum stultum interfecit iracundia. Et in eiusdem discursus progressu iracundi, sibi ipsi mortem inferentis, vesaniam insinuans, ita scribit contra virum stultum: Considera quam stultum sit irasci, non enim est iracundus solum stultus, sed insanus, quia in odium alterius se suo gladio impetit, vindicat eum seipso. Divus insuper Chrysostomus ad irreparabile, quod iracundus sibi infert, se reflectens damnum, nos ad mansuetudinem his exhortatur motivis: Si quis nobis insultaverit, humilietur; si quis exasperatur, mitigemus; si quis mordet & lacerat, & contumeliis prosequitur, nolite commoveri, ne vili nos ipsos perdamus. Etenim ira fera est vehemens, & furibunda, incantemus eam Divina Scriptura carminebus, dicentes: Terra & pulvis es, & quid superbis terra & pulvis? & impetus ira eius, casus ei. Olympiodorus similiter dicta exponens verba, inquit: Contra DEUM superbia elatus, insipienter ira accenderis, ita ut merito iusta divina ira impetum experiaris, vel à tua ipsius opprimaris; omni enim insipienti & iracundo, propria iracundia interitus affert.

Non tantum in anima, sed & corpore. Eccl. 30. 26.

Lyran. 4 Interficiat iracundia. Passio illa irrefrenata non modo animae, sed & corporis destruit salutem, dicente Ecclesiastico: Zelus & iracundia minuant dies; ubi Lyranus subdit: Quia corrodunt cor à quo procedit vita. Et ante tempus (prosequitur Ecclesiasticus) senectam adducet cogitatus, quia scilicet, inquit Lyranus, ante tempus determinatum à natura, senectam adducet cogitatus illius: Et Sanctus Ephrem in libro de virtutibus & vitiis, de Ira tractans, inquit: Iracundus semper in perturbationibus vivit, animi tranquillitate ac pace, commodaque corporis valetudine carens, semper illi corpus illius contabescit, & animus angitur, caro marcescit, oboritur pallor, & mens perturbatur;

sensus debilitatur, & cogitationes fluminis instar scaturimus. Seneca autem inter iram & reliqua vitia, pro eodem nostro stabiliendo proposito hanc assignat differentiam: alia vitia à ratione, hac à sanitate desciunt. Porro ut dicti Ecclesiastici textus (senectam adducet cogitatus illius) efficaciam magis penetremus, ad quendam Divi Chrysostomi nos divertamus oportet discursum, qui interiores hominis, hac effreni passione arrepti, angustias considerans, inquit: Nullus Leo, nulla sit vipera queque laniare, ut hominum iracundia, ferreis quibusdam unguibus confodiens universa. Neque enim solummodo corpori nocet, sed ipsius etiam corrumpit animam sanisatem; cunctas siquidem ejus omnino vires discerpit ac devorat, eamque ad omnia inutilem facit. Sicut enim si quis vermes in interioribus corporis nutriunt, ne respirare quidem sinuntur, vexatis profecto adesque visceribus; quomodo nos venenatam hanc in nobis alentes viperam, iram dico, quae omnia interiora hominis devascat, quid inquam, sanum aut forte poterimus cogitare, aut parere?

5 Quonam verò modo invidia & ira vitam hominis abbrevient, Dionysius Carthusianus his verbis declarat: Minuunt dies, inquit, abbreviant vitam; sunt enim passionis corporalis appetitus, & sunt cum transmutatione corporali, innaturali lesiva, & sunt velut quadam corrosiones compunctionesque cordis. Hugo Cardinalis inquit: Minuunt dies, id est, vitam praesentis ad litteram. Apostolus ad Ephesios scribens, ut eisdem ad declinandam iram exhortetur, hoc utitur mystico loquendi modo: Omnis amaritudo & ira, &c. Ira etenim à felle derivatur, quod est amarissimum, & à bile, haec enim in stomachum & in alias corporis partes cum earundem non modico detrimento se diffundit. Seneca capite ultimo libri 2. de Ira, inquit: Magis illud videndum est, quam multis ira per se nocuerit. Aliis nimio fervore rupere venas, & sanguinem supra vires elatus clamor egressit, & luminum suffudit aciem, in oculos vehementius humor egressus, & in morbos egri recidere. Nulla celerior ad insaniam via est. Multi itaque continuaverunt ira furorem, nec quam expulerat mentem, unquam receperunt; adeoque adimpletur in illis ad unguem illud Jobi: Virum stultum interfecit iracundia, siquidem haec praeterquam quod vitam abbreviet, etiam cerebrum laedi vel amitti facit. Jonas Propheta olim se moriendi cupidum esse ostendit, quando petiit anima sua, ut moreretur, & dixit: melius est mihi mori, quam vivere. At verò cur adeo vitae peritus erat? num fortè dolebat videndo DEUM contemni, Baal verò adorari, ad eum modum quo Elias super hoc doluit? Nequaquam; sed ira iudicium & discursum in ipso supplicasset; Nam afflicus est Jonas afflictione magna, & iratus est. Quem DEUS cum interrogasset: Putasne bene irascaris tu super hedera? respondit ipse: Bene irascor ego usque ad mortem. Id est vehementissime, ut Dionysius Carthusianus exponit: Potest autem contingere, ut homo ex nimia commotione ira lethalem infirmitatem, & mortem incurrat, quoniam passio ira propter accensionem & ebullitionem sanguinis circa cor, est corruptiva. Sanctus Augustinus in quodam sermone, postquam dixisset: Fugiamus iram quae rationem suffocat; paulò post sequens motivum allegat: O quam grandis, & lata miseria, tam corporis quam animae! Nam corpus quietem, somnum, & alacritatem amittit, & anima vitam perdit aeternam.

6 Sanctus Antoninus inter alia pessima pestiferæ huius plantæ germina, enumerat quoque sequentia, dicens: Talis vehemens ira accelerat mortem, unde animalia iracunda, ut Canis qui de facile mordet & latrat, sunt brevis vita; & de Sylla consule Romanorum narrat Augustinus de Civitate DEI, quod pra ira, cum turbulentissimus esset, fracta est sibi vena sanguinis in corpore, unde mortuus est. Victor Pisanus, exercitus maritimi Venetorum dux generalis, ob multas reportatas victorias gloriosus, accepto nuncio, quod suum locum tenens occasionem expugnandi & acquirendi decem Genuensium irremes neglexisset, nimio furore correptus in febrim incidit, mortuusque est rabidus pra nimio furore. Berchorius exemplum

Seneca lib. 1. de ira c. 1.

Chryl. 1. 4. in Matt.

Dion. Carth. in Ecclef. Quomodo ira abbreviat vitam hominis.

Hugo Card.

Ephes. 4.

Seneca.

Jonas 4. 2. Jonas petiit mori.

Dion. Carth.

S. Aug. serm. ad Praetor.

S. Anton. 1. 9. tit. 7. c. 1. 4. Sylla, & Victor Pisanus ex ira moriuntur.

T. 3. Berchorius, ex. ut. 19. 2. 1.

Berch. Red.
mos. ver. ira.

plum adducit apum, quæ eodem tempore, quo iracundæ aculeum iis, quos invadunt, affigunt, simul quoque semetipsas interficiunt: Sic cum iracundi multos taliter irascantur, quod absque iudicio rationis ad ledendum alios animantur, sepe fit, quod quantum ad Deum, & quantum ad mundum, corpus & animam perdere dignoscuntur. Apud Plutarchum in libro de cohibenda iracundia sequentia verba leguntur: Sicut Hippocrates ait; cum morbum esse gravissimum, qui faciem egrotantis quam maxime mutet in diversum; ita conspiciens alios ob iram maxime sibi excedere, & vultum immutantes, colorem, incessum & vocem in diversum vertere. Eodem quoque argumento utitur Seneca, ut quàm hoc vitium corpori perniciosum sit explicet; dicit enim: Vis scias non esse sanos, quos ira possedit, ipsum illorum habitum intueri. Nam furientium certa indicia sunt, audax & minax vultus, tristis frons, torva facies, citatus gradus, inquieta manus, crebra & vehementius alta suspiria; ita irascentium eadem signa sunt. Divus Chrysostomus pariter hoc tradit esse corporis ex ira male habituati evidens signum, inquiens: Non videris biliosa corpora quam sint injucunda, cum omni flos in eis emarcuerit? quam sint imbellia, & ingrabilia, & inepta ad omnia? Qui est ad gravem iram propensus, nunquam remittit animum, ut si semper cogit abundans, semper tristis. Ipsi primi sua mala sentiunt. Advertendum quoque est, quod Ecclesiasticus priusquam diminutionem vitæ corporalis ex ira sublequi insinuat, jam antecederet dixerat: Tristitiam longe repelle a te, multos enim occidis tristitia; iracundi enim semper sunt tetri, melancholici, Saturnales. Carthusianus super illa propositi themaus verba: Virum stultum interficit iracundia, inquit: Interdum enim etiam morte corporali eum efficit dignum. In historiis de Venceslao Rege Bohemæ sequentia leguntur: Cuidam subito offensus, morti eum adjudicare parabat, itaque ab iracundia est superatus, ut breve paralyti convulsus, membrorum officio destitutus in terram caderet, pauloque post moreretur. De Matthia Rege Hungariæ legitur, quod cum ipsi ad mentiam accumbenti diceretur, Legatum Franciæ adesse, ut ipsum regis sui nomine veneretur, servis suis recentes apponere ficus iusserit; cui cum servi nullas ficas superesse responderent, adeo vehementer iratus fuerit, ut subito ex apoplexia mortuus conciderit. In Sozomeno sequens legitur casus: Valentinianus Imperator expeditionem in Sarmatas & Quados facturum, legatis eorum pacem rogantibus, simul intellexit quod rogaret, eos videlicet sua gentis honoratissimos esse: tanto opere ob indignationem eorum, imperium suum exagitantium stomachatus est, ut ruptis venis atque arteriis sanguine exhaustis, mortuus subito corruerit. In Deuteronomio de Moyse scribitur, quod ad ætatem centum viginti annorum in continuata vigorosa sanitate pertigerit: Non caligavit oculus ejus, nec dentes liliis moti sunt; idque ex ea solum ratione, quia mansuetissimus fuit omnium hominum qui fuerunt super terram. Seneca sententiam quandam tradit, quæ sola sufficeret dominantibus, ut freno furorem suum coercerent; dicit enim: Necessarium est fuditatem ejus ac feritatem coarguere, & ante oculos ponere, quantum monstri sit homo in hominem furens, quantoque impetu ruat, non sine pernicie sua perniciosus.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Ira amicitie & socialitati est contraria, multoque magis homines ad alios gubernandos inhabiles efficit.

THEMA.

Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso, ne forte discas semitas ejus, & sumas scandalum animæ tuæ. Prov. 22. v. 24.

B. Petrus Dam.
lib. 4. ep. 17.
iracundus
privatur
bonorum
amicitiis.

BEatus Petrus Damianus in Epistola quadam hoc iræ vitium diffusè perstringens, inter alios perniciosos illius effectus hunc quoque iisdem annumerat, quod videlicet hominem iracundum bono amicitie Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

privet; ita enim scribit: Quanta sane sit iracundia pestis, in hoc patenter exprimitur, cum nobis iracundi hominis societas prohibetur, & quasi per antiqua scriptura sententiam, quadam jam, ut ita fatear, excommunicatione percellitur, dum à proximorum suorum consuburnio separatur; ait enim Salomon: Noli esse assiduum cum homine iracundo, ne discas semitas ejus, & sumas scandalum animæ tuæ. Symmacus legit: Ne amicitiam contraxeris. Experientia docet, quod sicut latratus canis alium confestim irritat ad latrandum, & sic se invicem mordent; eodem modo homo iracundus per iram suam alium quoque provocat ad bilem, adeo ut mox in pugnas devenientes, inter se confligant; ne sumas scandalum animæ tuæ; Varabius legit: Ne tandem male pereas, & ab aliis interficiaris. Sanctus Augustinus in libro de amicitia, ita scribit: Sunt vitia quedam, quibus si quis fuerit involutus, non diu leges amicitie, vel iura servabit; non enim ad amicitiam sunt idonei nimis iracundi. Difficile est enim quem sepe iracundia furor exagitat, non aliquando insurgere in amicum, unde Ecclesiasticus: Est amicus qui odium & rixas & convitia denudabit. Dionysius Carthusianus hoc ipsum verbis sequentibus assignat præjudicium: Per iram socialis vita confunditur, concordia dissipatur, societas aggratur, juxta illud Prov. Spiritum ad irascendum facilem quis poterit sustinere?

2 Hugo Cardinalis ad eum à nobis sepe citatum se reflectens textum: Ira in furore stulti requiescit, ita scribit: Quasi Leo in spelunca sua; unde non est ambulandum inter stultos, sicut nec inter speluncas Leonum: periculosum est Leonem dormientem excitare, sic stultum ad iram provocare; unde Proverb. 26. sicut qui apprehendit anribus canem, sic qui pertransit, & impatiens commiscetur rixæ alterius. Beatus quoque Laurentius Justinian. ob eandem rationem hoc de iracundo perhibet testimonium, dicens: quod sit fraternitatis dissipator; homo namque cholericus integram congregationem optimè munitam atque concordem dispergere & per se conturbare sufficiens est; in quem finem Sanctus Gregorius, præmissa de vitæ socialis iactura, quam ira operatur, consideratione, præter citatam, aliam pariter Scripturæ auctoritatem in hæc subjungit verba: Per iram gratia vitæ socialis amittitur, sicut scriptum est: Noli esse assiduum &c. & item: Quis poterit habitare cum homine, cujus spiritus facilis est ad irascendum? quia qui se ex humana ratione non temperat, necesse est, ut bestialiter solus vivat. Omnibus odiosus & exosus est iracundus, ad pacificam ineptus vitam & conversationem; quod & Sanctus Ephrem in capite de iracundia his insinuat verbis: Omnibus invisus iracundus redditur. Quemadmodum è contra mitis nulli non est gratus, prout de Moyse notanter, viro mansuetissimo, Scriptura Sacra in hæc attestatur verba: Dilectus Deo & hominibus. Unde idem mox subjungit Sanctus Ephrem, de iracundo dicens: Ubique odium sibi accumulatur. Quis hominem ejusmodi non depiorat? quoniam apud DEVM & homines abominabilis est. Nec id mirum, quia si pacem ipsemet secum servare nequit, quomodo unionem & charitatem cum proximo fovebit? Sibi ipsi adversatur, inquit Sanctus Justinus Martyr, quisquis ira commovetur, & contentiones animorum quasi quadam belli species hostiliter sibi ipsi obviam ire consuevit.

3 Ingeniosam quandam ponderationem Sanctus Ambrosius super illud, quod Joseph fratribus suis à se discedentibus dedit monitum, in hæc instituit verba: Et dixit illis Joseph, nolite irasci in via: quam bene docet ab iracundia præcavendum, quod ea possit etiam amantissimum separare germanos, & maxime in via fugiendam esse discordiam, ubi ipse viandi comitatus debet esse inviolabilis, & gratia habere consortium. Qui idem Sanctus super Psalm. 36. ita ad præiens scribit propositum: Amicos & fratres per indignationem plurimi peremerunt, ideo Sapiens dicit: Ira perdit & sapientes. Salomonis dictum est quia non solum quoscunque de medio homines, sed etiam ipsos perdat ira sapientes. Quod idem punctum Divus Chrysostomus, dum iracundos nec amicorum nec consanguineorum suorum rationem habere considerat, sequentibus insinuat verbis: Qui irascuntur, non agnoscunt præsentem, non memores sunt

Symmac.
Simile canis
alium alla-
trantis.

S. August. l. 4.
lib. de amic.
c. 12.

Dion. Carth.
c. 1. Joan.

Hugo Card.
Eccles. 7.
Confortium
iracundi
proclis devotum
fundetur.

S. L. Just.
de casto
conn. c. 11.

S. Greg. lib. 9.
mor. c. 10.

Iracundus
omnibus
est exosus.
S. Ephr. lib. de
viti. & vi.

Eccles. 41. 2.

S. Just. mart.
ep. ad Zen.
& Seren.

S. Ambros. lib.
de Joseph.
cap. 11.
Ab ira om-
nino caven-
dum etiam
inter fratres.
S. Ambros. in
Pl. 16.

Chrys. h. 59.
in Gen.
iracundorum
proprietas.

cognitionis, non amicitiam, non consuetudinem, non dignitatem, neque quidquam aliud in mentem accipiunt, sed ira oppressi, in præceptis miserabiliter feruntur. Ita Saul Davidis socer erat, ilque ei regium stabilierat diadema; regni ejus fulcrum erat, nec tamen rex ingratus, ullum cognitionis aut amicitiae habebat respectum. Quomodo quidem nox (verba sunt Divi Chrysostomi) adest, sepe ne præsentem quidem amicum agnoscimus, isidem & in iracundia solet usu venire. Donec inter nos malevolum animum gerimus, & vox audita nobis aliter sonat, & ipsam faciem corrupta mente aspicimus. Caterum ubi potuerimus iram deponere, & vox quæ prius erat invisa, atque hostilis, placida nobis ac jucundissima videtur, & aspectus ipse prius inimicus, & injucundus, tunc fit amabilis & jucundus.

4 Cum igitur iracundi pro vita sociali & amicitia conservanda nequaquam sint boni, consequens est, quod ad regimen aliorum multò minus sint apti. In historiis scriptum reperio, quod Isaacus Calojannis filius imperio exciderit, prælatoci fratre minore natu, eo quod ad iracundiam esset proclivior; sic enim pater jam moriturus ad proceres Imperii inter cetera ait: Filii mei quamvis eodem patre nati, tamen diversis præditi sunt ingeniis; quiescit ambo & viribus corporum, & dignitate vultuum, & animorum gravitate præcellunt, tamen natu minor Manuel ad Imperii administrationem mihi aptior videtur. Nam Isaacus sapiens ira percussus mihi adstitit, & quavis de causabile effervescente moderari animo non potest; quæ res inimicissima consilio sapientes perdit. Plutarchus rationem reddit, cur consules Romani in more positum habuerint, ante se, dum egrediebantur, cunctes habere lictores cum strictis virgarum fascibus, in quarum medio securis posita erat; ad denotandum videlicet, quod quando ad puniendos reos procedendum illis erat, procedere debebant cum maturitate & tempore, & nequaquam permittere, ut furor illis prædominaretur præmaturus, quia eam necessariò interponere debebant dilationem, donec solutis fascibus, virgas ab invicem separare, manumque ferro admoveere possent. De Athenodoro Philosopho refertur, quod moriens hoc Cæsari Augusto documentum post se relinquerit: Iratus ne dicas aut facias, priusquam alphabetum integrum recitaveris. Increata Sapientia, quæ omnia in ordine, pondere, & mensura disponit, inter omnes viventes Abrahamum omnium credentium patrem elegit, unde tot regum stirpem deinceps propagaret; cui ingentem hanc præstitit promissionem: *Leva oculos tuos, & vide à loco in quo nunc es, ad aquilonem & meridiem, ad orientem & occidentem; omnem terram quam conspicias, tibi dabo, & semini tuo usque in sempiternum. Surge & perambula terram in longitudine, & in latitudine sua, quia tibi daturus sum eam.* At verò scitisne quo merito Abraham hanc à DEO promissionem accepit? Nimirum Salvator noster inquit: *Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram.* Sanctus enim hic Patriarcha mansuetudini summopere deditus erat, ideoque omnem adhibebat operam, ut in quavis occasione lites, dissensiones, & furorem relecasset, non solum quoad se, sed etiam quoad alios. Jure sibi debitas dimittebat facultates, ut illam charitatem conservaret. Tamen enim tanquam ætate major, & tanquam patrum Loth superior esset, attamen eidem inferior esse, & cedere potius voluit bonis temporalibus, quam quod ira & furoris ipsius causa quantumvis remota fieret; unde ait: *Ne quæso sis iurgium inter me & te &c.* Ubi Divus Chrysostomus ait: *Ætate & dignitate senior juvenem fratris filium, fratrem appellat, & in eandem in qua ipse erat, dignitatem evehit, nihilque minus illi quam ipsi tribuit.* Quid hac anima pacatus? proinde non frustra neque temere principio dicebam, quod amore quietis & tranquillitatis solitudinem locis frequentibus prætulit. Statim in initio tentat vestigare incendium quod erupturum erat, & contentionem sedat. Debat enim ipse, nupote missus omnibus Palestina cultoribus sapientia doctor, nullam scandalum dare occasionem, vel ansam concedere, sed morum lenitate subaclaris omnes erudire, & sue virtutis facere imitatores.

5 Idem Sanctus Doctor in progressu ejusdem hominibus observat, quod sacer textus notanter dicat: *Et dixit DEVS Abra, postquam separatus est ab eo Loth;* non enim DEUS Abraham terræ promissionis contulit dominium, quando domum deseruit paternam; non quando ad sacrificandum Isaac cultum suum ejus faucibus apposuit; non quando tres illos angelos hospitio suscepit, sed quando erga Loth virtutem mansuetudinis zelosè probavit. *Vi diligenter discamus,* inquit Divus Chrysostomus, quod DEVS remuneraverit eum prois, quæ in Loth collocaverat, hæc addidit, quasi manifestò hac in verba dicens: *cessisti ob tuam mansuetudinem regionem meliorem, & amantorem fratris filio, & eximiam prætulisti humilitatem, tantamque pacis habuisti curam, ut nihil non potius delegeris, quam esse inter vos contentiones, capropter largas illas à me retributiones accipe.*

6 Duodecim illi Patriarchæ ex Jacob, non verò Esau lumbis egressi sunt, licet Esau ætate major esset; *Servians tibi populi,* inquit cum benedicens pater ejus & adoret te tribus, *esto Dominus fratrum tuorum, & incurventur ante te filii matris tue.* Rebecca quoque mater ejus, quæ Ecclesiam præfigurabat, Jacob, licet Esau natu minori, suavit, ut patris præoccuparet benedictionem: *Nunc ergo fili mi,* inquit, *acquiesce consiliis meis fili mi, tantum audi vocem meam;* ipsa namque utpote à DEO illuminata, probè intelligebat, iracundos, qui ad odium & furorem proni sunt, minimè aptos esse ad dominandum aliis, sed potius illos, qui iræ cedere norunt. Eadem quoque Rebecca Jacob suavit, ut malevolentiam Esau declinaret, non resistendo, sed se subducendo, ut hac ratione omnem illi rancoris occasionem eriperet: Unde ait: *Nunc ergo fili, audi vocem meam, & consurgens fuge ad Laban fratrem meum in Haran, habitabisque cum eo dies paucos, donec requiescat furor fratris tui, & cesset indignatio ejus.* Sanctus Ambrosius adducto hoc exemplo nos exhortatur, dicens: *resiste ira si potes; cede, si non potes, quia scriptum est: dase locum ira. Jacob fratri indignanti pater cessit, & Rebecca, id est, patientia instructus consilio abesse maluit, & peregrinari, quam excitare fratris indignationem.* Idem quoque Sanctus Doctor alibi de Esau ita scribit: *Minitabatur quod post obitum patris fratrem occideret, sed si id acciderit, discamus Rebecca quomodo admodum providendum sit, ne iracundia iracundiam excitet, iracundia in parricidium proruat. Veniat Rebecca, hoc est, induatur patientia, bona custos innocentie suadeat, ut ira locum demus. Concedamus aliquò longius, donec tempore indignatio molliatur, offensionis subrepat oblitio.*

7 DEUS olim Prophetam suum Samuelem in Bethleem ad domum Itai miserat, ut quendam filiorum suorum in Regem Israelis inungeret, nec tamen in individuo, quisnam ad sceptrum illud gubernandum, ab eo destinatus esset, specificaverat. Itai igitur è septem filiis quos domi habebat, Eliab proposuit; Samuel autem vidit Eliab & ait: *Num coram domino est Christus ejus? Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne respicias vultum ejus, neque altitudinem stature ejus, quoniam abjeci eum, nec juxta intuitum hominis ego judico.* Porro Samuel aliàs viderat Regem Saulem statura eminentem ab humero & sursum electum fuisse ad regnum, ac proinde sibi persuadebat, Eliab forte esse illum, quem consecraturus esset, at verò deceptus fuit. Scitisne autem causam, cur DEUS illum reprobareret? Abulensis hac de re ita discursit: *Erat pulcher vultu, & statura præclarus, ab hoc autem Samuel putabat, quod DEVS eum acceptasset; inducebatur autem ad hoc, quia Saul, quem DEVS prius in regem elegerat, erat corpore excellens, super omnes ab humero & sursum eminebat.* Et in quaestione sequenti inquit: *Quæret aliquis quare DEVS abjecit Eliab? respondet Nicolaus, & Hebraei, quod hoc factum est, quia Eliab erat superbus corde, & iracundus, quod patet ex eo quod dicitur capite sequenti.* Nam cum David à Patre in agrum missus fuisset, ad ferendum fratribus suis prandium, isque se ad ineundum cum gigante duellum offerret, Eliab ira & cholera plenus, contra ipsum surrexit, eique improperavit: *Iratus est contra David, & ait: Quare venisti &c.* Quicumque igitur faciles sunt ad iram, ad regendum

Et quando promissio possessionis terræ promissionis.

Gen. 27. 29. Esau propter iracundiam reprobatus fuit à domino.

Gen. 27. 41.

S. Amb. lib. 2. de off. c. 21.

S. Amb. lib. 2. de Jacob & vita beata cap. 4.

S. Reg. 16. 7. Cur. Ubi abiecit Eliab, & elegerit David fratrem eius in Regem.

Abul. q. 24. ibid.

q. 25. ib.

S. Reg. 17. 12.

Chryf. l. 2. hom. 1. de David & Saul.

Iracundi ad regimen aliorum non sunt apti. Flor. examp. l. 1. tit. 19. n. 6. Probatur exemplis.

Plutarch. lib. Problem.

Gen. 12. 14. Unde Abraham tot gratias & dona promissionis à DEO.

Matt. 5. 4.

Gen. 27. 2.

Chryf. h. 13. in Gen.

ARGUMENTUM.

Ser. in vita
h. 15. 16.
cap. 13.
D. Elzarius
Comes in fa-
miliam suā
conquā ita-
tus fuit.

**E. A. Adel,
Lynchburg**

Exod 31. 3-

Cajon.
Ocult.

S. Petr. Dam.
16. 4. 1917.

17. **Quomodo
B. Petrus
Damianus
supprellerit
et usque anno
1000.**

Deus pro
monibus vi
tibus abomi
nabilem trac

B. Petr. Dam.
lib. 4. epist.
17.
Conversio
de salus va-
cundi voca-
tur in debili.

Inst. No. 89

**Pace in Ca-
inquanta pe-
riculosa se
salvo iracun-
di.
Gen. 4. 9.**

**Tert. lib. de
oral. c. 10.**

S. Hier. ad
Gal. 4.
De qua in
hoc fit prob-
legendum.

S. Hieron.
lph. 5.

Chrysoft.
Hom. in
Plal. 4.

Chryf. Tom.
6. Honi. 10.

Ira est homicidium mer-
tale.

Callian. lib.
6. de spir. itat
6. 19.

THE M.A.

2 Primus omnium, in quo effrænis hic appetitus se-
se prodidit, reprobus fuit, quem proinde Deus gravissi-
mis perstrinxit verbis: *Iratusque est Cain vehementer, & concidit vultus ejus, dixitque Dominus ad eum; Qua-
re iratus es? & cur concidit facies tua? sub te erit appeti-
tus ejus, & tu dominaberis illius.* Nec est quodd severis-
sima impij hujus divinitus inflictæ supplicia, fusiùs
enarrem, siquidem notissima sunt. Ideoque Tertullia-
nus inquit: *Omnis ira ab initio interdicta est nobis.* In-
felix igitur hic homo, primus omnium fuit, qui de
salute sua desperans, in barathrum corruit perditionis;
per quod Deus manifestare voluit, in quanto salutis
periculo versentur iracundi, utpotè divini furoris
scopus.

3. S. Hieronymus nimiam irascendi libidinem in homine contemplanis, sequentem non dubitat pronuntiare sententiam: *Nescio quis poterit regnum Dei possidere, cum is qui irascitur, separetur a regno.* De qua autem ira id intelligendum sit, idem explicat in hæc verba: *Ira est, cujus amaritudo, & furor, species sunt, qua furore restincto desiderat ultionem, & eum quem nocuisse putat, vuls ledere.* Nos, si irascimur; perturbamur, & furore rapti, nostri esse desinimus. A quo proinde malo ut nos eximat D. Chrysostomus, sequenti nos imbuat dogmate, dicens: *Christus iram comprimens, & refranans, dicebat: Qui irascitur fratri suo temerè, reus erit gehenna ignis, qui irascitur temerè inquam (licet enim etiam iuste irasci) nam & Paulus Elime succensuit, & Petrus Sapphira; sed id non iram dixerim absolute, sed Philosophiam, curam, & æconomiam: irascitur enim pater filio, sed ejus curam gerens. Ille est, qui temerè irascitur, qui se ipsum ulciscitur.* Imò ira, ut idem docet Sanctus, vitium Deo tam abominabile est, ut nullum majori cum studio à nobis eradicandum sit, quàm hoc iptum. Unde in homilia de ira, & furore ita nos admonet, dicens: *Nihil tantoperè studeamus charissimi, quàm ab ira liberi esse. Quia scilicet homicidium mentale, ira est non sedata, prout ex quadam Cassiani, illum Salvatoris textum, (qui irascitur fratri suo &c.) considerantis patet sententia, dum inquit: Qui odit fratrem suum, homicida est, in eo scilicet, quod cum corde cupiat inscrivere: cujus cruorem propria manu, vel telo apud homines minimè fuisse cognoscitur, affectu ira homicida pronuntiatur à Domino, qui non solum pro operationis effectum, sed etiam pro voluntatis, ac voti desiderio un-*

S. Petrus Dam.
ibid.

enique aut premium reddet, aut penam. B. Petrus Damianus pariter eandem proximo irascenti à Salvatore nostro ceteroquin benigno, & misericorde comminatum penam, his verbis considerat: *Ira quippe, tanquam rapaci atque precipiti cuniam fluviis, Dominus trium obstaculorum sufflamen opposuit, in quibus utique furoris impetum disciplina loco cohibendum esse mandavit. Primum scilicet in corde, secundum in gutture, postremam oppositionis metam praeiis in voce: omnis, inquit, qui irascitur fratri suo, reuserit iudicio: hic opposuit obicem cordis: Qui autem dixerit Racha, reuserit consilio, ecce obstaculum gutturi: Qui autem facio, reuserit gehennae ignis: ecce obstaculum vocis.* Præterea quàm sit detestabilis ira, S. Gregorius ex odio deducit, quo illam prosequuntur omnes divinae Scripturae; dicit enim: Cum iram qua cor permovet, sacra eloquia tot testimoniis detestentur, perpendamus quâ intentione debemus hoc vitium fugere, quod Deo iudice in testimonium illius toties reprobat. Sicut enim inter omnia venenosa animalia draco horrendissimus, magisque lethifer est, ita inter omnes inordinatas passionis ira horribilior magisque mortifera esse videtur: *Ve vobis à Dracone*, inquit S. Bernardus, *immanis est bestia, flatu igneo quidquid attingit, necat, non modo bestias terrae, sed & volucres caeli. Hand alium ego draconem hunc, quàm spiritum iracundiae reor: quantos etiam sublimis (ut videbatur) vira, flatu huius Draconis miserè satis adustos, turpiter in huius os ingemiscimus cecidisse?*

S. Scriptura per totum clamat contra detestabile vitium irae.
S. Greg. lib. 8. regist. indict.

S. Bern. c. 21. super Ps. qui habitat.

Bellovac. spec. mor. lib. 3. p. 5. dist. 1.
Deus per omnia vitia detestatur iram.

Eccl. lib. 1. dist. 11.
Ira est vitium execrabile propter sex causas.
Alex. Aug. sum. p. 2. c. 1.

Omnium primo contra filium Dei bellum movit iratus Herodes.

Chrysol. ser. 134.

4 Bellovacensis illum in praesenti Prov. adducit textum: *Sex sunt quae odit Dominus, & septimum detestatur anima eius. Quid autem hoc, quod Deus super omnia detestatur, eum putatis? iracundia est, quae pessima rixarum discordiarumque zizania inter proximos disseminat: Qui seminat inter fratres discordias.* Qui enim ab ira abripitur, injuriola profert verba, percutit, sorit, malè tractat, contemnit, injuriis afficit quemcunque sibi indiscriminatum obvium: *Istud septimo loco ponit, inquit dictus Author, tanquam magis exosum Deo inter ceteros peccatores; nec mirum, quia tales tunicam Christi inconsutilem nituntur dividere, quam Dominus indivisam voluit remanere, per hanc tunicam significatur Charitas, in qua, & per quam unitas Ecclesiae conservatur; ad quam hortatur Apostolus Eph. 4. Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo Pacis. Tales sunt directè contrarii Christo, quia Christus venit ut dispersos congregaret in unum; de Diabolo autem vel de impio membro eius dicitur Joannis 10. Lupus rapit, & dispergit.* Imo Ecclesiasticus iram atque furorem summè Deo detestabilia vitia, titulo execrabilitatis afficere non dubitat, dum ait: *Ira & furor utraque execrabilia sunt, & vir peccator continens eris illorum.* Quae verba Author quidam ita exponit: *Execrabilia sum, supple Deo, pro quo notandum, quod sex de causis ira vehementer Deo displicet. 1. Quia hospitium eius turbat. Vnde ad Ephesios 4. Nolite contristare Spiritum Sanctum. 2. Ira imaginem Diaboli in loco eius collocat. Vnde Gregorius: Mansuetudo in nobis imaginem Dei servat, qui semper tranquillus est, sed ira imaginem Dei dissipat, & multis virtutibus privat, quae dum quietem mentis tollit, Spiritus Sanctus ibi non quiescit. 3. Displicet ira Deo quia templum Dei incendit, unde Ps. 5. Incenderunt igni sanctuarium tuum. 1. Cor. 3. Nescitis quia templum Dei estis vos, & Spiritus Sanctus habitat in vobis; si quis templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. 4. Displicet ira Deo, quia nullum vitium magis contemnit Deum, quàm ira, unde de irato homine potest intelligi illud Job. 15. Terendis adversus Deum manum suam, & contra omnipotentem roboratus est.*

5 Quis omnium primus sanguineum impiumque movit bellum contra Dei filium, quando in forma visibili in terram descendit? forsitan blasphemus, forsitan idololatra, adulter, latro, avarus, simoniacus? Nequaquam, sed iracundus, qui à furore abreptus, barbaram atque inhumanam Innocentium edidit stragem, ipsummet Messiam taliter è medio auferendum ratus, de quo impio Chrysologus ita scribit: *Herodes tunc cecus sic Christum gladiis querit, investigat crure, crudelitate rimatur, peremit innocentes, volens innocentiam deperire. De quo eodem ita canimus in antiphona quadà Herodes iratus occidit multos pueros in Bethlehem Iuda.*

Neque implum hunc hominem in tantam prolapsum esse barbariem quis admiretur, liquidem ira omnis tyrannidis est origo, ut his verbis docet Seneca, dum ait: *Si effectus ejus damnaque intueri velis, nulla pestis humani generi pluris fletis. Videbis cades ac venena, & reorum mutuas sordes, & urbium clades, & totarum exitia gentium, & principum, sub civili hasta capita venalia, & subiectas teidis faces, nec intra mania coercitos ignes, sed ingentia spatia regionum hostili flamma relucetia. Aspice nobilissimarum civitatum fundamenta vix notabilia, has ira deiecit; aspice solitudines per multa millia sine habitatione desertas, has ira exhausit.*

Seneca lib. 4. de ira c. 1.

6 Optatus Milevitanus de schismatis origine tractans, ita scribit: *Hoc apud Carthaginem, post ordinationem Caeliani factum esse, nemo est qui nesciat; per Lucillam scilicet, nescio quam feminam factiosam, quae cum corruptionem caci Archidiaconi Caeliani irata ferre non posset, discessit. Tribus convenientibus causis, & personis ut malignas haberet effectum. Schisma igitur illo tempore confusa mulieris iracundia peperit, ambitus nutrit, avaritia roboravit. Ecce tibi igitur, quàm abominabiles sint iracundiae partus, scilicet schisma, Apostasia à Deo, & haeresis. In vita S. Pantaleonis leguntur sequentia: Bego gener Ludovici Francia Regis cum per ostium oratorii non nihil humile, ipse corpore procerus ingrediens, caput impigisset, quod non satis se inclinasset, ira percitus, iussit dirui oratorium, dicens ad suos: Cavete ne huc revertens, istud hic inveniam, alioquin certè panas luetis. Verum ubi id dirui captum, ipse à Demone obsessus est.*

Optat. Miller. lib. ad ver. Parmenian. Partus irae sunt schismata, Apostasia, & haereses.

Lipelinus vita S. Pantal. Bego propter iram obsessus à Demone.

7 Porro quantum Deus iram detestetur, ex eo facile deduci potest, quod quando apud S. Lucam duo illi fratres Apostoli tam arcto cum Christo sanguine, & amore juncti, Samaritanis graviter indignabantur, eo quod portas civitatis in celestis magistris sui faciem laulissent, ab eodem acriter fuerint reprehensi: Dicit enim tacer textus: *Cum vidissent autem discipuli eius, Iacobus, & Joannes, dixerunt: Domine vis dicimus, ut ignis descendat de caelo, & consumat illos? & conversus increpavit illos dicens; nescitis cujus spiritus estis. Quibus verbis illos tanquam omnis spiritus expertes redarguit, quod certè probrolium est inproperium. Ceterum observandum, cum qui iræ deditus est, ad recipiendum Deum minimè esse dispositum; unde S. Iacobus monet, dicens: *In mansuetudine suscipite infinitum verbum, quod potest salvare animas vestras.* Enimverò tametsi ira passio sit nobis connaturalis, & impetiosa; attamen quia ipse fecit nos, & non ipsi nos, nobis pariter ad illam reprimentam de sufficientibus remediis providit, nam ut Philo Hebr. ait: *Philosophi iram locant in pectore, ajuntque hac de causa à natura munitam hanc partem densis ac validis ossibus, non secus ac strennum militem instructum thorace, & clypeo ad repellendos adversarios.* Et D. Chrysostomus ait: *Bestia quadam est ira, facile exsiliens, atque idcirco infinitis nobis opus est vallis, & septis ad eam superandam, & cohibendam. Ideo enim hanc maxime partem ex ossibus velati ex quibusdam lapidibus Deus nobis condidit, posita ei firmamento, ut ne aliquando ea disrupta, & discissa facile totum animal lederet. Ira est instar cuiusdam ignis, quia est accensio sanguinis circa cor; & ideo supremus artifex noster, cui dicere debemus: *Manus tua fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu, tali nos artificio fabricavit, ut ignem hunc facile extinguere valeamus, quando cum impetu erumpit.* Unde S. Basilii ait: *His qui ad vindictam anhelant, ita circum praecordia sanguis fervet, quasi vi ignis ebulliat, & exarsuet; atque ideo Deus pulmonem cordi vicinum posuit, quod certè non est parvum naturae beneficium. Quid enim tam salutare, inquit S. Ambrosius, quàm ut pulmo cordi finitimo limite jungeretur? ut cum exarsuerit cor ira, & indignatione, pulmonis sanguine atque humore citius temperetur: ideo mollior pulmo est, qui madet semper, simul ne vigorem indignationis emolliat.***

Luc. 9. 24. Quamvis Deus detestetur iram.

Iacobi 1. 20. Deus nobis providit de mediis remediis irae.

Philo lib. 2. allegor.

Chrysost. T. 6. Hom. 10. de ira, & superbia.

Ira habet instar ignis. Ps. 118. 71.

S. Basil. Hom. de ira.

S. Amb. lib. 6. examer. c. 9.

Aponius lib. 4. Diabolus percutit ira Christum multitudine.

8 Aponius considerans, sponsam in sacris canticis sponsum inter lilia delictari dixisse, hoc inde elicit salutare documentum: *Sicut Diabolus cruenta iracundia, & execrando cano libidinis saginatur, ita Christus Dei filius misericordiae, mansuetudinis, vel Castimonie liliis pasci-*

la cant. in
Job. vii.
Pavum.
S. Amb. lib.
de Joseph.
cap. 11.

pascitur. S. Ambrosius ad illud à Josepho fratribus suggestum monitum, scilicet, *ne irascamini in via*, alludens ita scribit: *Quid autem aliud ait Dominus Iesus, ex hoc corpore recessurus, cum discipulos dimitteret suos, nisi ne irascerentur in via, dicens: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis? ubi enim pax est, iracundia locum non habet, ablegatur discordia, fugatur dissensio. Porro eodem tempore quo Christus discipulis suis salutare hoc monitum suggessit, iisdem quoque semetipsum in sacramento altaris manducandum præbuit, in cuius honorem verba illa recitamus: Agnus Dei qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.* S. Bernardus sequens proponit dubium: *Sit ne videlicet tutum ira commoto accedere ad altare, an se subtrahere interim debeas, donec compefcat commotio?* & respondet: *Nunquam mihi contigit, turbatum ad pacis accedere sacrificium, cum ira & disceptatione contingere sacramentum, in quo Deus indubitanter est, mundum reconcilians sibi. Certe non recipitur munus quodcumque meum, quod defero ad altare, nisi ante placato fratre, quem me forte laffisse meminerò; quanto minus si me ipsum non placavero prius?*

S. Bern. de
precep. &
discep. c. 26.
Ira commo-
tus, non ac-
cedis ad al-
tare.

S. Cyr. Alex.
lib. 4. in Ioan.
c. 11.
Ad reprimen-
dam iracun-
di hominis
impetum, re-
quiritur om-
nipotentia
Dei.
Gen. 11. 34.

9 *Discite a me quia mitis sum*, inquit benignissimus Salvator noster; qui quando se Judæis ipsum lapidare volentibus abscondit, ut inquit S. Cyrillus Alexandrinus: *Nobis memorabile reliquit exemplum, ut etiam cum resistere possumus, iram superbientium humiliter declinemus; ut enim subtractione igni extinguitur ignis, & diminuitur, ita absentia eius, in quem quispiam ira inflammat, sedatur, & mitigatur effervens ira incendium, & ad lenitatem revocatur ebulliens animus.* Porro ex facto illo quod in Cap. 31. Gen. refertur, ad reprimendum iracundi hominis impetum Dei omnipotentiam necessariam esse manifestè deducitur; nam cum Laban Jacob genero suo vehementer indignaretur, eo quod in salutato hospite, unâ cum conjugibus, & familia sua, è domo sua fugisset, rabiose illum persequendo, cum ad montem usque Galaad pervenisset, Deus illi apparuit, Deus inquam, non verò angelus, nec quævis alia quantumvis autoritate præstans persona; viditque in somnis dicentem sibi Deum; *Cave, ne quidquam asperè loquaris contra Jacob*, quasi ad mitigandam indignantis viri iram dexteritate, & omnipotentia Dei opus sit. Abulensis super illa verba: *Deus autem meus omnipotens faciat cum vobis placabilem*, ita scribit: *Vocat enim omnipotentem, qui reddere aliquem quierat iratus, vel in odio, possit, ut sit placatus, & diligas; est enim mutatio voluntatis, & intellectus; & quia ista dua potentia excedunt corpus, nulla vis naturalis rerum elementarium, vel corporarum celestium, vel etiam ipsorum angelorum potest influere super istas potentias, sed ad solas infinitas potestates pertinet, quæ est divina: recte ergo vocavit Deum omnipotentem, cum nullus possit illum placatum facere, mutando scilicet eius intellectum, & voluntatem, nisi qui omnipotens est.* Refert Nicephorus, quod Antiocheni propter aliqua eis imposita tributa, in furiam acti, Placillæ Imperatricis statuum in terram prostraverint; unde Theophilus commotus, ad instituendam civium illorum clementiam eadem, eosque privilegiis suis privandos, magnam ad illos militum copiam submisit; cui se Macedonius Eremita Sanctus, licet Idiota opposuit, dicendo: *Imperator, si tu ob imaginem insensibilem ac mortuam ita offenderis, quo Deus ob imaginem suam vivam, & veram, quam homines occidendo violabis, offensum iri existimas?* Quotiescunque enim iracundia nostra in proximum nostrum se exerit, adversus imaginem, & similitudinem Dei sese effundit, illamque contumelia afficit, & consequenter gravissimi se supplicii ream constituit. S. Isidorus exemplo Christi nos in contradictionibus obviis, ad patientiam hortatur, quam nisi sectemur, supplicium nobis ex parte DEI his verbis prædicat: *Ipse dicit: si patrem familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus? si me persecuti sunt, & vos persequuntur. Sed quanta sunt in comparatione illius que patimur? ille enim opprobria, irrisiones, contumelias, alapas, sputa, flagella, spineam coronam, crucemque sustinuit; & nos miseri ad nostram confusionem uno sermone fatigamur, uno verbo deficiamus? Et quid agimus de eo quod dicitur: Si non compatimur, nec conregnabimus? quapropter retundendi sunt ira stimuli, & ejus metuenda*

Abul. Gen.
4.

Niceph. lib.
11. c. 43.

Qui adver-
sus proximi
ham effun-
dit, tradit
imaginem
Dei.
S. Isid. Hisp.
de consuetu-
dine, &
vitiis.

damnatio, unde scriptum est: qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio, &c.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Ira quæ vitiosa est, dedecet hominem, & multo magis CHRISTIANUM, licet nonnunquam propter zelum laudabilis existat.

THEMA.

Quoniam sumus invicem membra, irascimini, & nolite peccare. Ephes. 4. v. 26.

1 **S** Sanctus Paulus, ut nos ab ira mutua dehortaretur, efficacius nobis motivum subministrare non poterat, quam in memoriam nobis revocando, quod sumus unius, & ejusdem corporis membra, quia tamen nonnunquam contingat, quod manus pedem percutiat, non tamen propter hoc pes manui irascitur. Non enim possunt alterutrum membra, inquit Sedulius, *se salvere neque laniare, ita & vos.* Hujus autem corporis mystici Ecclesiæ caput CHRISTUS est, membra autem sumus nos Christiani; & quidem tamen ira huic nostræ naturæ corruptæ connaturalis sit, attamen per virtutem mansuetudinis temperanda est, ne offendant proximos. Unde S. Hieronymus ait: *Affectus & perturbationes, quamdiu in tabernaculo hujus corporis habitamus, & fragilicarnè circumdamur, moderari, & regere possumus, amputare non possumus, ideo Psalmista dicit: Irascimini, & nolite peccare; quia irasci hominis est, finem ira ponere Christiani.* Prædominantem sibi iram admittere, contra naturam est hominis, multo magis autem opponitur characteri hominis Christiani.

Ira temperanda est, ne non cesset peccare.

Sedul. lib.

S. Hier. T. 90
in reg. mon.
Ira in admittit
est contra naturam
hominis.

2 In Genesi Cap. 9. hoc à Deo homini præceptum impositum fuisse legitur: *Qui effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius; ad imaginem quippe Dei factus est homo.* Ecce tibi rationem ob quam Deus appetitum irascibilem, & vindicativum nobis eradicare nititur, quia scilicet *ad imaginem Dei factus est homo;* non enim bestia creati sumus, sed homines, ad imaginem Dei facti, illiusque in nobis portamus effigiem, de quo scribitur: *Tu autem cum tranquillitate judicas:* dedecet igitur hominem furor, & iracundia. S. Ambrosius ait: *Animus qui est rationis capax, non est suarum passionum dominus, sed repressor, neque enim fieri potest, ut facilis ad iracundiam non irascatur, sed ut ratione se temperet, indignationem cohibeat, & puniendo se revocet, sicut & Prophetas docet, dicens: Irascimini, & nolite peccare; concessit quod natura est, negavit quod culpa est.* Extra controversiam quidem est, iram homini connaturalem esse, verumtamen temperanda est, secus enim nisi reprimatur, degenerat in vitium, quod ab homine alienum esse debet. V. Beda verba S. Pauli in hunc sensum explicat: *Duobus modis intelligi potest, aut, etiam si irascimini, nolite peccare, id est, etiam si surgit jam motus animi (qui jam propter peccatum peccati non est in potestate) saltem non ei consentiat ratio, & mens, quæ intus regenerata est secundum Deum, ut mente serviamus legi Dei, si adhuc servimus carne legi peccati.* Aut, agite penitentiam, id est, irascimini vobismetipsis, de præteritis peccatis, & ulterius peccare desinite. S. Anselmus iram, quæ, utpotè connaturalis nobis, evitari à nobis nequit, distinguit ab ira prohibita, & vitiosa, dicens: *Cum prohibeat iram, videtur contrarius esse ei qui dicit: irascimini, & nolite peccare; sed qui dicit: irascimini, de passione dicit, quæ auferri non potest, & non est criminalis, imo naturalis; Deus autem prohibet passionis iram, quæ est ex deliberatione, quæ est criminalis.* Idem fortè S. Augustinus quoque dicere voluit, in-

Gen. 9. 6.
Ratio cur
appetitur
irascibilem,
& vindicativum
eradicare debeamus.

Sap. 12. 12.

S. Ambrosius de
Iacob, & vi-
ta bona lib.
1. c. 1.

Ira est homi-
ni quidem
connaturalis,
tempe-
randa tamen
est ne degen-
ret in vitium.

S. Anselm.
Man. 1.

S. Aug. 1. 201.
de temp.

Belloc.
Spec. mor.
lib. 3. p. 5.
cap. 1.

3 Bellovacensis aliam quandam horum verborum tradit intelligentiam, à sancto quodam seniore eremita tradi-

traditam, qui circa illa verba: *Maiorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis*, in hunc modum discurrebat: *Si quis audit verbum malum a proximo suo, & non respondet, sed vincit animum suum, hic animam suam ponit pro amicis suis*. Paulò post verò idem author subjungit: *Remedium obtemperandam iram, est virilis mens: quando homo cogitat se virum, & quod est homo animal mansuetum natura, repellere debet viriliter ferinas, & crudelos voluntates, & ei viriliter dominari*. Seneca lib. 1. de ira sequens movet dubium, dicens: *Queramus, an ira secundum naturam sit, & an utilis, atque ex aliqua parte retinenda. An secundum naturam sit, manifestum erit si hominem inspexerimus: quo quid est mirius, dum in recto animi habitu est? quid autem ira crudelius est? Homine quid aliorum amantius? quid ira infestius? Homo in adiutorium mutuum generatus est, ira in exitium*. Idem author idipsum paulò post alia quadam propositione confirmat, dicens: *Ira avida pona est, cuius cupidinem inesse pacatissimo hominis pectori, minime secundum ejus naturam est*. Quot fuerunt qui solum naturæ lumen sequentes, in virtute mansuetudinis celeberrimi extiterunt? *Contumeliam tibi fecit aliquis; querit idem Seneca alibi lib. 3. Nunquid maiorem quam Diogeni Philosopho Stoico? cui de ira cum maxime differenti adolescens protervus inspuis, tulit hoc illo leniter, ac sapienter: non quidem, inquit, irascor, sed dubito tamen, an irasci oporteat*. Cato noster melius, cui cum causam agenti in frontem mediam, quantum poterat attrita pingui saliva, inspuisset Lentulus ille, patrum nostrorum memoria factiosus, & impotens, abstergit faciem, & Affirmabo, inquit, omnibus Lentule, falli eos, qui te negant os habere. Idem cap. 36. paulò ante de alio quodam nomine Sextio ita scripserat: *Natura patientes sunt, si animus illos desinat corrumpere: qui quotidie ad rationem reddendam vocandus est. Faciebat hoc Sextius, ut consummato die, cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum: Quod hodie malum tuum sanasti? Cui vitio obstitisti? Qua parte melior es? Desinet ira, & erit moderatior, que sciet quotidie ad iudicem esse veniendum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine excusandi totum diem? Quod si verò gentiles tantam in reprimenda ira adhibuerunt industriam, quanto magis ad illam refrændam obligabitur Christianus, cum illum vel maxime hoc vitium dedecet, qui hoc est caractere insignitus?*

4 S. Hieronymus verba illa Evangelii considerans: *Qui irascitur fratri suo sine causa*, hæc verba, sine causa, indebitè, & inconvenienter adjuncta fuisse existimat, dicit enim: *Ad illud Evangelii, quicumque irascitur fratri suo sine causa, reus erit iudicio, frustra est additum sine causa, quia nec cum causa nobis irasci conceditur, manifestissime Apostolo nunc dicente: Amaritudo, & furor, & ira tollatur a vobis; & Psal. 36. universam commotionem animi generaliter auferente: Quiesce ab ira, & dimitte furorem. Si enim ira desiderat ultionem, omnis autem ultio rependere cupit ei malum, a quo se laesum putat, & Christianus non debet malum pro malo reddere, sed vincere in bono malum; mihi vindictam, & ego retribuam; omnis qui irascitur peccat, ira quippe viri iustitiam Dei non operatur*.

5 Cælestis Magister, ut scribit S. Matthæus, à suis quondam ita interrogatus est Apostollis: *Quis putas maior est in regno cælorum? & advocans IESVS parvulum, statuit eum in medio eorum, & dixit: Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum*. Ubi S. Ambrosius finem doctrinamque Christi, quam Collegium Apostolicum universo populo Christiano tradere debebat, nobis declarat ad intentum præfens; sciens namque Dominus iram corruptæ naturæ nostræ propriam esse, ut eam instar puerorum temperemus, exhortatur: *Commotiones, inquit Sanctus, in pueris innoxie sunt, quam plus habent gratia, quam amaritudinis. Et sicis pueri inter se moventur, facile sedantur, & majori suavitate in se recurrunt. Itaque & ipse Dominus (subdit idem Sanctus) hoc est Dei virtus, sicut puer, cum maledicetur, non remaledixit. Ita te compara, ut quasi puer injuriam non teneas*. In Capite 10. alia quadam vice omnibus coram se advocatis Apostollis, ea quæ pro fidei dilatatione, promulgatione Evangelii, bo-

noque animarum regimine facienda erant, ordinavit inter alia verò quæ ipsis præscripsit, hoc quoque fuit: *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris; non peram in via neque virgam*.

6 Enimverò quoddam Christus discipulis suis argentum, & aurum prohibuerit, huius mysterium intelligere non est difficile; siquidem volebat suam circa illos explicare providentiam, simulque spiritum alienitatis ab his bonis terrenis in Ecclesiam suam insinuare, nam S. Philippus Nerius dicere solebat: *date mihi decem viros à rebus terrenis prorsus alienos, mihi que promitto, quoddam cum iisdem universum mundum sim conversurus*. At verò quo sine prohibuit illis virgam, & baculum, maxime cum in tanta viarum difficultate, hic illis servire poterat pro fulcro? præterquam quoddam virga auctoritatem insinuare poterat, ad quam ipsi tanquam omnium Ecclesiarum electi pastores, & prælati assumpti fuerant; unde in Psalmo dicitur: *Constituens eos Principes super omnem terram; virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion*. Respondet huic difficultati idem S. Ambrosius his verbis: *Quid autem aliud ait Dominus Iesus ex hoc corpore recessurus, cum discipulos dimitteret suos, nisi ne irascerentur in via dicens: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis? ubi enim pax est, iracundia locum non habet*. Et paulò post subjungit: *Vnde dimittens ad evangelizandum discipulos, misit eos sine auro, sine argento, sine pecunia, sine virga, id est, ut incentivalis, & instrumenta eriperet ultionis*. Alibi quoque idem S. Doctor ait: *Si vis operari orationem tuam, leva puras manus per innocentiam; nam ut S. Paulus ait: Volo autem in omni loco viros orare, levantes puras manus sine ira, & disceptatione. Nihil verius. Ira, inquit, perdit etiam sapientes. Ideo omni tempore quantum fieri potest, vir Christianus iracundiam debet temperare*.

7 Amor Dei, & proximi duo sunt poli, circa quos lex à Christiano adimplenda vertitur, & volvitur; quis autem est qui non videat, quantum huic ira opponatur, ut paulò ante significavimus? *Iram vince patientia*, inquit S. Hieronymus: *Sanctus enim amor impatientiam non habet; mansuetudo namque nulla passione turbatur, & specialiter ira, & furore non rumpitur, quam qui habuerit, beatitudinem consequetur voce Domini promissam, ut terram possideat, id est, imperet, & dominetur corpori suo*. D. Chrysost. super illa verba S. Pauli ad Romanos: *Vince in bono malum*, ita scribit: *Ex diabolicis quippe legibus est, malefaciendo vincere, propterea & in Olympicis certaminibus Diabolo consecratis, ad eum modum vincunt, quotquot illic decertant. In studio vero Christi, non est ea certandi lex, sed omnino contraria; hic enim non eum qui percutit, sed qui percutitur, coronari decretum est. Lex Evangelica alium finem sibi non habet propositum, quam ut professores suos irreprehensibiles, & immaculatos efficiat, quia lex Domini immaculata, convertens animas: iracundus autem, ut in primo discursu probavimus, omnis culpæ centrum est, & nidus. Scriptum est, inquit B. Petrus Damianus: *vir iracundus effodit peccata: peccata namque iracundus perhibetur effodere, quia malos etiam quos ad furoris insaniam provocat, cogit ut deteriores per impatientiam fiant*.*

8 Deus olim Synagoga Hebræorum per 40. annorum spatium Moysen dedit principem, ducem, & directorem; hic autem inter omnes virtutes specialissime à mansuetudinis virtute commendatur, siquidem de illo Scriptura dicit: *Erat Moyses vir mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra*. Ubi D. Chrysostomus ait: *Hoc certissimum signum, quo internoscitur vir ratione præditus, si mansuetus fuerit, si lenis, si mitis, si modestus, & quietus, si non quasi servus ducatur, & trahatur, aut ab ira, aut ab aliis affectionibus, sed ratione vincat internos illos incompósitos motus, nobilemque suam generositatem servet, ne in brutorum ferociam negligentia degeneret. Et ut discas, quantum mansuetudinis, & lenitatis sit robur, & quod sola hac virtus possit se colentem diligenter ineffabilibus laudibus dignum reddere, audi B. Moysen hinc potissimum prædicari, & ex hac ei coronam plecti: & Moyses, inquit, erat mitissimus omnium hominum qui erant super terram. V-*

Cur Christus discipulis suis prohibuerit portare virgam in via.

S. Ambr. lib. de Joseph. 13.

Idem lib. de Iacobi. c. 4.

Ira adversatur amor Dei, & proximi.

S. Hier. T. 9. in reg. mox nac.

Rom. 12. Malefaciendo vincere, est Lex diaboli.

PC 118.2.

B. Pet. Dam. lib. 4. epist. 17.

Qualis facta ira Moysi, alioquin vixit in mundum.

Nom. 12. 3.

Chrys. Hom. 14. in Gen.

Homo, natura mansuetus, ferinam iram suppressit debet.

Seneca lib. 1. de ira c. 1.

Pulchra exempla Ethnicorum. Seneca lib. 1. de ira c. 12.

Seneca lib. 1. de ira c. 16.

S. Hier. ad Eph. 1. Ab ira, etiam data causa, abstinere debemus.

Matth. 18. 3. Debemus esse pueri, qui iram non servant.

S. Ambr. lib. 1. de off. c. 11.

Matth. 10. 9.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Victoria iram vincentis ponderatur, cum simul illam superando demonem vincat; ubi etiam vilitas iracundorum, & alia inde emergentia damna exponuntur, dum ob causas frivolas irascuntur.

THEMA.

Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnator urbium. Prov. 16. v. 32.

IHoc laudis encomio Sapiens illum commendare satagit, qui iram reprimere, & naturalem ad furorem inclinationem vincere novit. S. Gregorius dum iram viriolum suos excedentem limites reprehendit, ira scribit: *Contra hanc in laudem patientie dictum est: Melior est vir, qui vincit iram, quam qui capit civitatem magnam.* Eandem quoque laudem S. August. cholera refranantibus hinc verbis attribuit: *Contra iram dictum est: Turbatus est pro ira oculus meus, sed melior est qui vincit iram, quam qui capit civitatem.* Quod verum esse patet, si consideres constantiam, & invictam hominis cuiusdam fortitudinem, qui in injuriis, & oppositionibus mitis, & benignus persistit. Clim. ait: *Manfuetudo est immotus animi status, qui nulla vel contumelia, vel laude, de constantia dimoveri potest: primum virtutis huius, & ira vincende tyrocinium est, intra labia continere fervorem impetum, quamvis contumelietur.* Absoluta ira victoria est, inter immanium turbinum flatus tranquilla animi serenitas. Alibi quoque idem Sanctus mansuetudinem hinc terminis describit: *Manfuetudo est promittens adversus iram maris rupe, quæ omnes illis fluctus dissolvit, ac frangit, nec ipsa interim movetur, aut frangitur: mansuetudo est habilitamentum patientie, charitatis janua, imo verò patens.* Ad virtutem fortitudinis iram vincere pertinet, si credimus S. Ambrosio dicenti: *Est fortitudinis iram vincere, indignationem cohibere, ac per hoc fortitudo animi juxta corpusque confirmat.* Idem quoque in lib. I. de Off. ita scribit: *Melior est autem secundum Salomonem, qui iracundiam continet, quam qui urbem capit, quia ira etiam fortes decipit.* D. Chrysostomus in homilia quadam de ira, & furore, inquit: *Non tam illustres reges facit victoria ab hostibus reportata, quam iram, & furorem superasse; ibi enim armorum, & militum facinus bellicum fuit, hic aperte tua est victoria; & ibi quidem victoria alios habes participes, hic verò solus trophæum statuisti.* Idem quoque in homilia quadam ad populum Antiochenum his verbis scripserat: *Non tam claros facit Reges, hostes vincere, quam animum, & iram superare; illic enim armorum, & militum opus geritur, hic verò tantum solius simpliciter trophæum, & habes neminem qui tecum sapientie gloriam partiat. Superasti tantum barbaricum, supera & animum regium; discant omnes infideles, quod Christi timor omnem potentiam refranare potest.*

Quantumvis homo aliquis virtutibus, & insignibus meritis præstans sit, si tamen ab ira se vinci sinat, Deo gratus non erit; id quod ex Dionysio Carth. facile deducitur, qui ita scribit: *Abbas Agaito dixit: Iracundus homo etiam si mortuos suscitaret, Deo non placet.* Seneca similiter hanc mansuetudinis virtutem eximie laudibus extollit, dum ait: *Nullum est argumentum magnitudinis certius, quam nihil posse, quo instigeris, accidere.* Pars superior mundi, & ordinatio, ac propinqua sideribus, nec in nubem cogitur, nec in tempestatem impellitur, nec versatur in turbine; omni tumultu caret: inferiora fulminant. Eodem modo sublimis animus, quietus semper, & in statione tranquilla collocatus, intra se premit, quibus ira contrahitur, modestus, & venerabilis est, & compositus: quorum nihil invenies in irato. S. Augustinus quoque pluribus in locis hanc mansueti hominis semetipsum in ira vincentis victoriam considerat, & in primis quidem ait: *Non est fortitudo si convulsus percussus, quoniam ab ira victus es. Valde stultum est, hominem victum fortem dicere, cum dicat Scriptura;*

iram vincere, est opus magnæ fortitudinis. S. Greg. lib. 8. suggest. indic. 3. c. 11. S. Aug. T. 6. lib. 19. contra Faust. c. 68.

Clim. pra. 8.

Clim. pra. 4.

S. Amb. lib. 6. in Luc.

Idem lib. 1. de officiis.

Chrysost. T. 6. Hom. 10. de ira & furore.

Chrysost. T. 1. Hom. 6. ad Pop.

Homo ab ira superatus quantumvis bonus sit, Deo gratus non est. Dion. Carth. Jacobi 1. 19. Seneca lib. 1. de ira c. 6. Præclara mansuetudo.

S. August. in Ps. 9.

diffi encomii magnitudinem, quod omni eam humana generi parem pronunciat, imo omni hominum generi præfert? Quod si objecetis, Moysen quoque à Spiritu Sancto nonnunquam tanquam iratum, & cholericum describi, respondebo per doctrinam S. Hieronymi, qui super illa verba Prov. *Ira non habet misericordiam*, ita scribit: *Non de omni ira dicit; nam de mitissimo ac modesto viro scriptum est, quia exiit à Pharaone iratus nimis; sed de ira stulti, cuius in priori versiculo monueras, quæ ubi exanderit, mox viscera pietatis amittit, & furori tantum suo novit fran laxare. Alioquin de utili ac necessaria ira dictum est: melior est ira risu, quia per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis. Etenim Moyses honorem, & cultum Dei adoratione vituli contumeliatum videns, licet in manibus suis thesaurum portaret inextimabilem tabularum legis, quas Deus illi dederat, divino digito suo conscriptas, attamen ira percussus, projecit de manu tabulas, & confregit ad radices montis, cruentamque idololatrarum stragem, & eadem instituit.*

9 Marathias Macchabæorum pater, se ex templo exurbat, summoque sacerdotio, cunctisque bonis suis temporalibus spoliari, & exui, sine ira patienter tulit: At verò quando cultum Dei profanari, Hebræisque coram facie sua idolis sacrificare vidit, doluit, & contremuerunt renes ejus, & accensus est furor ejus secundum iudicium legis, & insiliens trucidavit eum super aram: sed & virum quem Rex Antiochus miserat, qui coquebat immolare, occidit in ipso tempore, & zelatus est legem. Ubi tamen advertendum est, quod S. Gregorius his verbis insinuat: *Cum per zelum animus moveatur, curandum summopere est, ne hac eadem, quæ instrumento virtutis assumitur, menti ira domineatur, nec quasi domina præeat, sed velut ancilla ad obsequium parata, à rationis tergo nunquam recedat.* S. Hieronymus in epistola quadam ad Salvinam ita scribit: *Irasci, hominis est, & iram non perficere, Christiani: Hi enim qui sequaces sunt Evangelii, plus ceteris ab ira stimulantur, quia demon intra nos suggestionibus suis promovendis magnum habet adiutorium, maxime in iis qui natura sua ad bilem propensi sunt. Unde bella, & lites in vobis? inquit S. Jacobus Apostolus, nonne hinc? ex concupiscentiis vestris quæ militant in membris vestris? Magnum est inimici subsidium, quod dum civitatem quandam obsidione cingit, intra illam correspondentes tecum habeat traditores, qui extrinsecus quidem se illam defendere simulant, revera tamen inimici partes tumentur, & sustinent: talis autem est ira, & appetitus vindictæ, si cum demone conspirent. Observandum proinde, quod postquam Ecclesia in Litanis postulavit, dicendo: *Ab insidiis diaboli libera nos Domine*, immediate subiungat: *Ab ira, & odio, & omni mala voluntate libera nos Domine.* Nemo quantumvis virtuosus, inquit Seneca, se ab ira liberum esse credat: *Nemo se iudices tutum ab ira, cum lentos quoque natura, & placidos, in furiis, & violentiam evocet. Quemadmodum adversus pestilentiam nihil prodest firmitas corporis, & diligens valetudinis cura; promiscue enim imbecilla robustaque invadit: ita ab ira tam inquietis moribus periculum est, quam compositis, & remissis.* Demon cum Christianis, iis præsertim, qui virtuti dediti sunt, magis ex industria colluctatur, ut eosdem ad iram incitet, quia novit quod vitia sordidiora, magisque erubescenda valde exhorrescant. Præterquam quod verissimum sit quod S. Antoninus observat, inquit: *Cholera inter ceteros humores citius movetur; assimilatur enim igni, & ideo magis est in promptu, ut ille qui dispositus est, secundum naturalem complexionem, ad iram, irascatur, quam ut ille qui est dispositus ad concupiscendum concupiscat; unde & Philosophus dicit 7. Esbitorum, quod ira magis traducitur a parentibus in filios, quam concupiscentia.**

Prov. 17. Aitiam.

Isid. 12. 19.

1. March. 2. 24. Qualis fuerit ira & furor Marathias, quo occidit duos viros.

S. Greg. lib. 1. Moral. c. 30.

S. Hier. ad Salv. Irasci, hominis est, non perficere, Christiani.

Isid. 4. 1.

Seneca l. 1. de ira c. 1. Nemo liber est a passione ira.

S. Antonin. p. 1. sum. ut. 6. c. 11. §. 1.

pitura: Meliore est qui vincit iram, quam qui capit civitatem. Meliorem dicit ira victorem, quam civitatis captivatore. Habes ergo adversarium magnum in te ipso. Cum audito convicio, ira caperis surgere, ut reddas malum pro malo, recordare verba Apostoli: non reddentes malum pro malo, neque maledictum pro maledicto. His verbis recordatis, frangis iram, tenes fortitudinem. Et super

S. August. in
Ps. 111.
Et repressio-
nis ira.
Idem ser. 9.
ad Frautem.

Ps. 111. non modo non probrium aliquod, sed etiam gloriam, & honorem, si indignationem represserimus, nos consecuturos probat, dicens: Non eris inglorius, ignoscendo, quia de ira victa laudabilis triumphatur. Et in alio quodam sermone ait: Fortiter spiritum irascibilem continere, magna prudentie est, & perfectionis. Equidem gloriosissima, quam homo referre potest, victoria, est, si inimicum infernalem superet; ira autem domita, & victa eundem vincit, & prosternit, quem admodum S. Antonium Magnum suos docuisse in hac attestatur verba D. Athanasius: Pertimescit Satanas mansuetudinem, & ira dominatum. Et S. Dorotheus inter alia documenta spiritualia pariter dicere solebat: Si perturbationem animi quis superarit, aut iram, is & demones proculdubio superavit. Cui simillimam considerationem D. Chrysostomus super Ps. 4. instituit, dum ait: Neque enim demon ita eum metuit, qui eum expellit, & ejicit ex alio homine, ut hominem, qui iram vincit, & animo imperat; nam hoc ipsum quoque est servus demon; & irati potius, quam qui a demone vexantur, miseri dicendi sunt. Neque minorem in presenti considerationem quædam S. Augustini meretur doctrina, dicentis: Deus tentat ut doceat, diabolus tentat ut decipiat. Cui tamen nisi ille qui tentatur, dederit locum, inanis tentatio, & irridenda repellitur. Ideo Apostolus: neque detis, ait, locum diabolo; dant autem locum homines diabolo, & concupiscentiis suis; non enim vident homines diabolum, cum quo pugnant, sed facile habent remedium. Facile itaque diabolum vincendi nobis modum tradit dicens: Se ipsos interius vincant, & de ipso fortes triumphent.

S. Athan. in
vita S. Ant.
S. Dorothei
ser. 8.

Chrysost. in
Ps. 4.

S. Aug. 1. 7.
de civ. p.

Ignominio-
sum est iræ
succumbere
S. Justinus
Mart. epist.
ad Zenam &
Serenum.

3. Quamto honorabilior est iræ victoria, tanto ignominiosius, & vilius est, eidem succumbere. Irasci nunquam quidem pulchrum (dicere solebat S. Iustinus Martyr) furoris enim species huiusmodi commotio est. Si quando tamen ilanos invaserit, concedendum aliquid est iræ, ad proximi curam, & correctionem; nam qui ea præter rationem utitur, se ipsum primum odit, deinde proximum, se ipsum perturbando, proximum dolore afficiendo. Imo vel ex sola hominis cholericæ, & furibundi exteriori specie, in iræ deformitatis notitiam deveniri potest, ut probavimus in discursu 4. quia ut S. Antoninus subdit: Per iram excedit quis a compositione corporali; debet enim quis esse bene compositus in gestibus suis, quod pertinet ad modestiam. Ad quod idem intentum inservit S. Joannes Climacus, dum & ipse deformitatem animæ, quam ira causat, ostendens, eam pariter ad corpus transmitti in hac asserit verba: Iræ est prona morum depravatio, & deformitas animi. Si namque quis hominem furore rabieque abreptum consideret, quis eum summè abominabilem esse non observat? Ubi consequenter hoc salutare proponit monitum Alcuinus: Displiceas tibi alterius ira; quod tibi in altero displicet, in te ipso quoque displiceas. Noli te equalem stulto facere; quia ira in sinu stulti requiescit. Si tu irasceris contra eum, eritis duo mali, tu, & ille. Melius est te esse bonum, quamquam ille sit malus; cur tu ex alterius malitia malus efficiaris? q. d. si iracundus vobis adeo displicet, tamque deformis apparet, cur eum imitamini, vosque ipsos indignationi, & rabiei subdimini?

S. Antonin. 1.
p. III. 7. c. 1.
S. 1.

Clim. gra. 3.

Alcuin. lib.
de virt. &
vit. c. 14.

S. Hieron.
Prov. 11.
Continuatur
idem argu-
mentum.

Chrysost. T.
4. hom. 10. de
ira, & furore.

4. S. Hieronymus super illa Scripturæ verba (stultus eadem hora pronunciat iram suam, occultat autem ignominiam suam astutus) iram pariter ignominiosam appellare non dubitat, inquiens: Non autem ignominiosam iracundie passionem ita sapientibus occultandam esse decernit, ut ejus velocitatem culpans, non prohibeat tarditatem, &c. Quam eandem veritatem D. quoque Chrysostomus dum ab ira vinci, idem esse quod vili, & ignominiosæ passioni subijci ostendit, in hac confirmat verba: Si vituperatus vicissim vituperas, superatus es, non quidem ab homine, sed quod turpius est, ab affectu illiberali, ira scilicet commotus. Si vero tacueris, vicisti, & citra laborem trophæum erexisti, & infinitos habebis,

qui te coronent. Ergo ira abstinendum est (consultit prudentissimè Seneca) siue par est, qui laceffendus est, siue superior, siue inferior. Nam cum pare contendere, anceps est; cum superiore, furiosum; cum inferiore, sortidum. Pusilli hominis, & miserie est, repetere mordentem; mures, & formica, si manum admoventis, ora converunt; imbecillia se ledipunt, stangantur.

Seneca 1. 2.
de ira c. 14.

5. Idem Seneca, ut iræ indignitatem nobis ob oculos ponat, aliquot ejusdem motiva, & causas, quæ pleurumque nos ad indignationem exstimulant, nobis in hæc verba consideranda proponit: Alius spem nostram fefellit, alius distulit, alius intercepit; non ex destinato proposito fluxerunt; nulli fortunatam dedita est, ut multa tentanti ubique respondeas; sequitur ergo, ut is, cui contra quam proposuerat, aliqua cesserunt, impatiens hominum rerumque sit, ex levissimis causis irascatur, nunc persona, nunc negotio, nunc loco, nunc fortuna, nunc sibi. Et in ejusdem libri progressu debilitatem hominis iracundi hac exprimit similitudine, dicens: Ut ulcera ad levem tactum, deinde etiam ad suspicionem tactus condoleant: ita animus affectus, minimis offenditur; ita ut quosdam salutiatio, epistola, oratio, & interrogatio in liem evocent. In libro primo autem alias frivolas, quibus iracundi faciliè turbari solent, adduxerat causas verbis sequentibus: Irascuntur boni viri pro suorum injuriis; sed idem faciunt, si calida non bene prebetur, si vitrum fractum est, si calcens luto sparsus est. Non pietas illam iram, sed infirmitas movet; sicut pueri qui tam parentibus amissis flebunt, quam nucibus. Irasci pro suis, non est pii animi, sed infirmi. Quod idem punctum in duobus diversis lib. 3. locis insinuaverat, dicens: Inde vobis ira, & insania est, quod exigua magni estimatis. Et paulò ante in eodem libro exemplum adduxerat animalium, inquiens: Quod accidere vides in animalibus mortis, idem in homine deprehendes: frivolis turbamur, & inanibus. Taurum color rubicundus excitat, ad umbram aspis exsurgit, ursos leonesque mappa prorit. Omnia que natura fera ac rabida sunt, consternuntur ad vana. Idem inquietis, & stolidis ingeniis evenit: rerum suspicionem perimuntur.

Idem lib. 3.
de ira c. 6.
Insignis do-
ctrina Seneca
de ira
supprimenda,
quæ ex levi
causa oritur.

Seneca ib.
c. 10.

Idem lib. 1.
de ira c. 18.

Idem lib. 3.
de ira c. 34.

Idem ibid.
c. 29. & 30.

6. Bellovacensis alias vilitatis huius vitii rationes assignat, dum ait: Per iram homo vilis efficitur. Magna vilitas est irasci, vel contendere cum satuo vel agro, aut de talibus vindicare se velle; talis autem est, qui tibi fecit injuriam injustè. Magna vilitas est, pugnare cum vilibus personis, quorum pugnam abhorret nobilis animus. In quorum confirmationem illum ex Proverbiis textum adducens, subdit: Honor est homini, qui separat se a contentione. Contra vilitas est inquinare os suum contumeliis, & convitiis, & quanto major est persona que irascitur, tanto vilis, & tibi indecentius est irasci. Sanè si quis propter insultus & injurias stulti alicujus verba irascetur, non exilem judicii sui ostenderet debilitatem. Ad quod intentum sapientissimè ita discurrentem auscultemus Senecam: Non possum, inquit, pati, grave malum est injuriam sustinere. Mentiris. Quis enim injuriam non potest ferre, qui potest iram? Adice nunc quod id agis, ut & iram feras, & injuriam. Quare fers agri rabiem, & phrenetici verba? puerorum protervas manus? nempe quia videntur nescire quid faciant. Quam eandem doctrinam in sequenti capite prosequens, ait: Num quis satis constare sibi videatur, simulam calcibus repetat, & canem morsu? Ista, inquit, peccare se nesciunt. Primum quam iniquus est, apud quem, hominem esse, ad impetrandam veniam nocet? Deinde si cetera animalia ire tue subducis, quod consilio carent, eo loco tibi sit, quisquis consilio caret.

Bellovac.
Spartan. lib.
1. p. 1. dist. 1.
Per iram ho-
mo efficitur
vilis.

Seneca lib. 3.
de ira c. 16.

Seneca ibid.
c. 27.

7. Definitionemne iræ nostis? furor brevis esse describitur; qui igitur iram non vincit, sed diu eidem subjacet, furibundus, judicio carens, rationis & discursus incapax dici potest; unde iratus compassionem potius meretur, quam indignationem. Unde idem Seneca inquit: Quid ergo? sanum hunc aliquis vocat, qui velut tempestate correptus non it, sed agitur, & furienti malo servit? Quis, obsecro, adeo stultus est, ut per medicinam contrahere intendat infirmitatem? hoc autem quibusdam accidit, qui ratione status sui, delinquentes corripere, & emendare obligati, à propria ira se abripi sinunt. Unde S. Nilus hoc tradit documentum: Ita comparari esse debemus, ut lenitatem, placiditatemque cum consecemur, nosque

Idem diu
subijciens,
furibundus
judicatur, &
ratione ca-
rens.
Seneca lib. 3.
de ira c. 7.

S. Nilus de
ordo vit. co-
git.

Ps. 77. 21.

Exod. 32.

Corn. 2. 1. p.

S. Ambrosius
de officiis. 11.Hugo Card.
Ecclesiast. 7
Ira in sinu
stulti, est
Leo in spe-
lunca sua.

Eph. 4. 26.

Chrysost.
Hom. 16. in
Matth.
Prima scin-
tilla ira ex-
tinguenda,
ne gravius
incendium
oriantur.Ps. 16. 3.
S. Ambrosius.S. Aug. 1. 121
de univ.Seneca lib. 1.
de ira c. 41.
Ira compa-
ratur festu-
cæ.
S. Aug. 10. 1.
Hom. 10.
Sed odium
trahi.
Idem Epist.
149.

juxta Sancti hujus mentem, idem est apud DEUM differre, ac monstrare se iratum. Unde & idem Psalmista alibi de Deo loquens, ait: *Audivit Dominus, & distulit, & ira ascendit in Israel.* q. d. quando DEUS justum suum exerere vult furorem, id cum maturitate facit, pœnamque differt; quæ doctrina semper tenenda est; ita etiam, ut quando ira nostra à vero zelo derivatur, & ordinata est, nihilominus in corrigendis alienis excessibus cum hujusmodi mora procedere debeamus, expectantes, donec primi evanuerint impetus. In Exodo DEUS noster aliquando Moyse dixisse legitur: *Dimitte me, ut irascatur furor meus.* At verò nunquid Deus iræ suæ fulmina contra rebellem populum evibrare poterat, nisi prius loqueretur Moyse? Quis dubitat, respondet Cornelius à Lapide? hoc tamen loquendi modo docere nos voluit Dominus, ut in ira nihil præcipitanter agamus: *Ferunt gentiles* (inquit S. Ambrosius) *ut in majus omnia verba extollere solent, Archiepiscopus Tarentini dictum Philosophi, quod ad villicum suum dixerit: O te infelicem, quam te afflicterem, nisi iratus essem. Sed etiam David, & armatam dexteram in indignatione compresserat: & quanto plus est non remaledicere, quam non vindicare? & bellatores adversus Nabal ad ultionem paratos, Abigail deprecatione revocaverat.*

5 Hugo Cardinalis Ecclesiastem eodem tempore, quo dixerat: *Ne sis velox ad irascendum*, subiunxit ad-vertit: *Quia ira in sinu stulti requiescit.* Ubi ipse consequenter ait: *Ideo tardus, quia viriis alienis periculose irascimur, dum enim turbatur oculus mentis, periculose adhibere poteris ignem aut ferrum alienis vulneribus sanandis. Nimis velox est ad saltum, qui prius salit, quam attendat, quo saliat: sic nimis velox est qui statim irascitur injurianti vel alia peccanti. Demum esse velocem ad irascendum, nihil aliud est, quam esse velocem ad insanandum. In sinu stulti dicitur requiescere ira, sicut in proprio domicilio; unde ira in sinu stulti, est quasi leo in spelunca sua; unde non est ambulandum inter stultos, sicut nec inter speluncas leonum.*

6 Videri nonnemi possit, id quod S. Jacobus his verbis docet: *Tardus ad iram*, contrarium esse isti quod postea S. Paulus tradidit, dicendo: *Sol non occidat super iracundiam vestram*; his enim verbis Apostolus non tarditatem, sed celeritatem, & velocitatem in ira suffocanda exigit; unde & D. Chrysostomus ait: *Novit talem esse hujusmodi passionem, quasatis velocis curationis inaeget.* Veruntamen respondetur, S. Jacobum de illis loqui resolutionibus, quæ ineundæ sunt ira exardescens; in hisce namque lentè procedendum est. S. Paulus autem requirit à nobis, ut ira quantocius extingatur, priusquam nox increbescat; quod idem Psalmista dicere voluit, dum ait: *Desine ab ira, & derelinqe furorrem*, quia nisi primas iræ scintillas extinxeris, ingens immoderati furoris incendium in te excitabis. Unde S. Ambrosius circa hæc Psalmi verba inquit: *Desine ab ira, ne cum accenderis eam, illa non te desinat, priusquam te ejus flamma consumat.* S. Augustinus in quodam sermone ita exponit: *Intelligitur quidem secundum tempus, quia est ex ipsa humana condicione, & infirmitate mortalitatis, quam portamus, subrepat ira Christiano, non debet diu teneri, & fieri pridianæ. Ejice illam de corde, antequam occidat lux ista visibilis, ne te deserat lux invisibilis. Sed aliter melius intelligitur, quia noster Sol justitia, & veritatis Christus, non iste Sol, qui adoratur à paganis, & Manicheis, & videtur etiam à peccatoribus, sed ille alius, cujus virtute anima humana illustratur, ad quem gaudent angeli. Non ergo occidat Sol iste super iracundiam tuam, id est non deserat Christus mentem tuam, quia non vult Deus habitare cum iracundia tua. Moxque rationem reddit, cur tanta cum celeritate extingui debeat ignis iræ; subdit enim: *Occideris ab iracundia tua, quia cum inveteraverit, fit odium.* Unde Seneca de ira non refrænata ita scribit: *Inemendabilis est, cum ira in odium occalluit.* S. Augustinus inquit: *In comparatione odii ira festuca est, sed festucam si nutrias traheris, si evellas, & projicias, nihil erit.* Et in Epistola quadam id ipsum sequenti similitudine declarat: *Inveterascens ira fit odium, dum quasi justis doloris admixta dulcedo, diutius eam in vase retinet, donec totum acefcuat, vasque corrumpat. In recipiendis hospitibus ignotis solemus**

dicere, multo esse melius, malum hominem perpeti, quam forsitan per ignorantiam excludi bonum, dum cavemus ne recipiatur malus: Sed in affectibus animi contra est, nam incomparabiliter salubrius est, etiam ira justè pulsanti non aperire penetrale cordis, quam admittere non facile recessuram, & perventuram de sarculo ad trabem. Audet quippe impudenter etiam crescere citius, quam putatur; non enim erubescis in tenebris, cum super eam Sol occiderit.

7 Beda similiter in sensu mystico hunc Solis occasum, qui iracundo accidit, hunc in modum exponit: *Quod interiorem solem, id est sapientiam Dei, tanquam occasum in se pati arbitratur mens, quæ suæ perturbatione illam videre non sinitur: supercecidit ignis, scilicet iracundia, & non viderunt solem.* Quantus ignis est? super quem ceciderit, non videbit solem, ideo dictum est: *ut non occidat Sol super iracundiam vestram.* S. Anselmus eandem ferè adfert expositionem; ait enim: *Noster Sol Christus est, qui veritas, & sapientia, & justitia est, cujus luce anima humana illustratur; sed hanc lucem desinit mens videre, cum perturbatione iracundia fuerit tanquam nubilo superata; & tunc quasi occidet super iracundiam hominis Sol, quia cum menti iracundia confusionis tenebras incutit, huic Deus radium suæ cognitionis abscondit: propter quod multum cavenda est iracundia, per quam lux veritatis amittitur, quæ amissa, princeps tenebrarum diabolus locum in homine sibi invenit; unde sequitur: nolite locum dare diabolo: Iratus enim mala cogitat, & sic se diabolo ingerit, atque pandit, ut cogitata perficiat, ostium cordis, & hostem sinit introire.* Cassianus in libro de spiritu ira, examinans de quo Sole intelligendus sit Apostolus, de eo Sole id accipiendum concludit, de quo dicitur: *Timentibus nomen meum orietur Sol justitia, & sanitas in pennis ejus.* Et alibi: *Occidit eis Sol in meridie.* Moxque aliam non abfimilem subiungit interpretationem, dicens: *Vel certe secundum tropicum sensum, mens, sive ratio, quapro eo, quod omnes cordis cogitationes, discretionisque perlustrat, Sol merito nuncupatur, ira vitio non extingatur, ne eadem occidente, perturbationum tenebra cum auctore suo diabolo universum nostri cordis occupent sensum, & tenebris ira possessi, velut in nocte caca, quid nos oporteat agere, ignoremus.*

8 S. Isidorus Pelusiota in Epistola quadam hominem ad iram proclivem, ad mansuetudinem, dicti S. Pauli asserto hortari conatur, dum inquit: *Quoniam cum iracundia rationis, quæ auriga munere fungitur, habenas infringat, hominis mentem extranatura terminos plerumque transversam agit, idcirco Paulus hujusmodi lapsus excogitata, non modo optima, sed etiam celerrima medicina, his verbis usus est: Sol non occidat super iracundiam vestram, hoc est, antequam Sol in occasum vergat, naturam agnoscite, furorem extinguite, arrogantiam comprimitis, cognationem, ac propinquitatem, quæ etiam feris dominatur, completimini, ne nox interjecta morbum immedicabilem efficiat. Nam tum diabolus idoneum tempus nactus, ea quæ contigerunt, magis inflammat, ad ultionem irritat, ad inimicitiam exstimulat, ad accusationes excitat, injuriarum memoriam parit, innumeraque hinc mala procreat. Considerabilia pariter verba sunt Tertulliani, quando idem Apostoli dictum, considerans, in libro de patientia, varia iræ prolongatæ damna his insinuat verbis: *Sol super iram nostram si occideris, periclitamur; non licet nobis una die sine patientia manere.* S. Thomas autem sensum prius hujus dicti Apostolici litteralem, ad promptam iræ extinctionem pariter applicat, dicens: *Sol non occidat super iracundiam vestram, id est, non persistatis in ira concepta, sed ante Solis occasum deponatis; quia licet permittatur motus per fragilitatem, non permittitur mora.**

9 S. Joannes Eleemosynarius Patriarcha Alexandrinus aliquando propter pauperes cum Niceta contenderat, Imperatoris cliente, non parum indignatus, quod inopes videret pessundari; nihilominus se ipsum de hac alteratione reprehendere cepit, seque ita alloqui: *Non vides, quoniam Sol ad occasum vergit? non recordaris præcepti Apostolici? Moxque vocatis sacerdotibus, eos ad Nicetam ablegavit, ut dicerent: Sol ad occasum est. Quo hic audito, intenescere cepit, ita ut mutui,*

Beda ibid.
Qualis Sol
occidere nō
debeat super
iracundiam
nostram.

S. Ansel. 2b.

Cassian. lib.
2. c. 9.S. Isid. Pel.
lib. 2. Epist.
186.
Contingunt
eadem cau-
sæ.Tertul. lib.
de patientia,
c. 11.S. Th. Epist.
4. ibid.Pulchrum
exemplum
S. Joannis
Eleemosyna-
rii.

rum, longè strictiorem, quàm unquam, renovare amicitiam. S. Thom. mysticam aliam ejusdem textus expositionem adducit verbis sequentibus: *Sol non occidat, id est, non obtenebretur dictamen rationis.* Hinc & S. Chrysostomus consulebat, dicens: *Si nata fueris aliqua offensivula, longior uno die non esto, neque spatium diurnum excedito.* Theodoretus textum hunc interpretans, primò dictum fuisse advertit: *Ira scimini, & nolite peccare; sciebas enim non semper rationem sorti, & generoso animo ferro motum & perturbationum impetum; jubet ergo ut iram solvant quam citissime: hoc ergo subjungitur: Sol non occidat super iracundiam vestram. Veretur ne noctu quiescens cogitatio morbum augeat. Porro etiam novis diaboli machinis, unde subjungitur: Nolite locum dare diabolo.*

10 S. Ambrosius pariter cum accuratius, quem serpens astutus animæ iracundi se insinuando, nisi subito refrænetur, celeriterque reprimatur impetus, accipit, perpendit aditum, inquit: *Iram transire vult, nec retineri in pectore, ut die orta cum die decidat, quia si in animo manserit, dat occasionem diabolo gloriandi; necesse est enim iratus animus male cogitet, quod cupit diabolus, invenit enim mentem paratam.* Salmerton pariter, qui & ipse Epistolæ Apostoli fusiùs examinat, ad textum hujus veniens interpretationem, difficultates ab aliis motas enumerans, ait: *Cum dixit: Sol non occidat super iracundiam vestram, admonuit, iram cito ponendam, & de pectore excutiendam, ne in odium convertatur, est enim ira inveterata ipsum odium; nam ira retenta, cogitationes vindictæ semper concipit, & ad vindictam sumendam vehementer impellit. Verus etiam esset sensus, si rationem, ut lumen judicii, per solem intelligamus; est enim intelligentia nostra Sol, qui non debet occidere super iracundiam, hoc est, non debet esse tam atrox, & implacabilis, quæ conficitur hominem absque misericordia, & absque judicio, & reddat illum furiosum, ac savam bestiam; alias enim si de sole corporeo capias, quid esset, si quis ab ortu solis, aut meridie irascere, & antequam Sol occidat, interficiat hominem? Quod si nocte irascere, & ferro hunc, & illum percuteret, an hoc sibi liceret, eo quod Sol non occideret super ejus iracundiam? S. Gregorius Magnus ait: *Per iram lux veritatis amittitur, sicut scriptum est: Sol non occidat super iracundiam vestram; quia cum menti iracundia confusionis tenebras incutit, huic DEVS radium suæ cognitionis abscondit.**

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Ira eo pacto impressa est homini, ut contra inordinatos appetitus, & peccatum irascatur, nec non ut a pigritia sua evigilet.

T H E M A.

Ne sis velox ad irascendum. Eccl. 7. v. 10.

1 Quid si Ecclesiastes iram totaliter prohibuisset, consequens utique esset, quod nunquam ex quacunque demum causa homini irasci liceret; nunc vero quia tempus limitat, sine defectu nonnunquam irasci licere, videtur subindicare. Hanc verò difficultatem Cajetanus solvit, dicendo: *Non prohibet iram (quoniam ira materia est virtutis, cum moderatè homo utitur illa adversus vitia) sed prohibet festinum impulsu ad iram, hoc est, ut ira non praveat rationem, nam pravenire, esset festinare; sed sequatur rationem.* Doctor Angelicus in quodam articulo disputat, an ira sit licita, hancque statuit in hac questione conclusionem: *Secundum rationem irasci, laudabile est; idque probat auctoritate D. Chrysostomi, dicentis: Qui sine causa irascitur, reus erit, qui vero cum causa, non erit reus; nam si ira non fuerit, nec doctrina proficit, nec judicia stant, nec crimina compescuntur.* S. Bonavent. non solum iram totaliter non condemnat, verum etià eandem nonnunquam convenientem, & necessariam esse censet; unde ait: *Non ut penis homo non irascatur, sed ubi debet, & quando debet; unde debet habere, & faciem hominis, & faciem leonem.* Idem quoque alibi in quodam sermone id ipsum confirmans, ait: *Ira quæ est ex causa, non est commotio illicita, sed iudicium, eo quod non irascitur fratri suo, sed Mansi Bibl. Præd. Tom. II.*

vitio. Seneca solo lumine naturali hujus nobis innata passionis inordinationem agnovit, dum ait: *Magna pars hominum est, quæ non peccatis irascitur, sed peccantibus.*

2 Ira autem, quæ in vitium degenerat, & peccaminosa est, illa dicitur, quæ contra proximum ex vindicta, & odio privato armatur; & huic incarnata Sapientia comminatur apud S. Matthæum cap. 5. dicens: *Qui irascitur fratri suo, &c.* Circa quæ verba Cornelius Jansenius hanc ad propositum nostrum habet ingeniosam, & utilem observationem; dicit enim: *Non prohibentur hic primi iracundia motus, qui in nostra non sunt potestate, sed ira deliberata, & perfecta, cui scilicet consensus accedit. Deinde nec ejusmodi ira, quæ quis vitio hominis offenditur, ad quod significandum quidam putant dictum: Qui irascitur fratri, hoc est non vitio hominis, sed homini, quem quod frater sit, diligere deberet. Itaque per dativum fratri, satis significatur, Dominum loqui de iracundi, quæ pugnat cum dilectione fraterna. Axioma est communiter receptum, quod Deus, & natura nihil agunt frustra. Non igitur supremus rerum artifex, quando corpus nostrum palmarum, bilem, & appetitum irascibilem sine causa nobis impressit. S. Bernardus in quodam sermone ait:*

*Quam melius, si sibi ipsis irasci potuerunt, non peccantes? Nimirum affectus naturalis ira hominum est, sed abutentibus bono natura, gravis perditio est, & miserranda perniciet. Occupemus iram fratres in quibus expedit, ne forte ad insulias illicitaque prorumpat. S. Basilii in homilia quadam contra iram ait: Est pars animi irascibilis, nobis ad multa virtutis opera necessaria, quando veluti miles quidam apud ducem arma sumens, paratus est ejus jussu auxilium præbere; sic iracundia rationi adiutrix contra peccatum furit. Idem S. Doctor alibi canem quidam molosso, qui ad custodiam gregis alicujus invigilat, appetitum irascibilem assimilatur. Continget nonnunquam, quod inimicus Pastorem aggrediatur ad illum ferendum, & dilacerandum; ac verò pastor id ipsum advertens, exaltat vocem suam, illum reprehendit, & canem se defendere parantem impedit; unde canis obediens inimicum deserit seque subducit; quod si verò lupo quidam, vel alia fera esset, quæ armentum damificare nitetur, permitteret canem, ut illum morderet, & dilaniaret, imò verò ad hoc illum animaret, & excitaret. Idem quoque dici potest, quod in nobis operetur appetitus irascibilis, dummodo eo utamur sine, quo Deus illum nobis inseruit; latrare enim debet, & dentes stringere adversus peccatum, vitia mordere, & inordinatos in nobis appetitus dilaniare; si tamen id ipsum adversus proximum facere tentaret, imperio rationis, & discursus reprimendus, & refræmandus esset; ira enim rationi, sicut canis pastori obediens. S. Isidorus Pelusiota in quadam Epistola ita scribit: *Ob eam causam nobis ira inserta est, non ut nos peccemus, verum ut peccantes prohibeamus; nec ut ea turbidus motus; ac morbus sit, verum ut vitiosarum sit affectionum medicina. Nos autem medicamentum in venenum commutamus, dum eo ad ea quæ minime decet, abutimur. Beda S. Clementis Papæ adducens auctoritatem, quænam ira laudabilis, & virtuosa sit, his verbis docet: *Hæc est iusta, & necessaria iracundia, quæ unusquisque in iis, in quibus erravit, & perperam gessit, indignatur, & semetipsum incusat.***

3 Consideratione digna est illa ad propositum nostrum ab Hugone de S. Victore adducta moralitas. Post Isachar, inquit, *Zabulon nascitur, qui habitaculum fortitudinis interpretatur. Quid enim per Zabulon intelligimus, nisi odium vitiorum? hunc procul dubio in nobis affectum Prophetæ ordinare cupiebat, cum dixit: irascimini, & nolite peccare. Quid est enim irascendo non peccare, & non peccando irasci, nisi homines utiliter, non ad oculum amando, eorum vitiis indignari? Hunc habere se filium idem Prophetæ significabat, cum alias dixit: *Perfecto odio oderam illos.* Et alibi: *omnem viam iniquitatis odio habui.* Hic est egregius ille miles Dei, qui prælia Domini præliari non cessat, & quem usitato vocabulo scriptura sacra zelum Domini, vel zelum relictitudinis appellat. Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei. Sane etiam quoque Bonaventura rationem, cur Deus hujusmodi nobis impresserit appetitum, in hæc assignat verba: *Ira affectus datus est homini, ut irascatur vitiis, & malis suggestionibus, & ex indignatione non patiat se trahi**

Seneca lib. 2. de ira c. 28.

Quæ ita dederet in vitium, & sit peccaminosa. Math. 5. Corn. Janf. concord. rub. arg. c. 40.

S. Bern. f. 11. super Ps. qui habuit.

S. Bas. Hom. de ira.

S. Basil. Hom. de invid. Appetitus irascibilis comparatur cani Molosso defendenti dominum suum, dum illum lavat hostia.

S. Isid. Pel. lib. 2. epist. 122.

Bedæ 10. 7. scilicet c. 19.

Rich. de S. Vict. p. 1. lib. Benjamin. cap. 40. Quid sit irascendo non peccare.

S. Bonav. de profect. reli. p. 6. c. 14.

Cor Deo
nobis im-
punitis af-
fectum ira-
scibilem
pampe et
irascitur
vitiis
Cassian. de
Spir. lib.
7. c. 7.

S. Nilus de
est. violat.
cogitat.

S. Anselm.
Eph. 4.

Theophyl.
ibid.

S. Bern. in
Rom. c. 130.

S. Aug. in
1. c. 4.

S. Thomas
Eph. 4.
Duplex spe-
cies est ira
bona, & ma-
la.

Quibus ini-
micis pizique
ici debeat
ma.

Alcuin. lib.
de animar.
ratione.

S. Ild. Pel.
lib. 1. Epul.
120.

S. Hier. in
vita S. Ila-
non.

in consensum peccati, & reprimas malos motus in se, & in aliis, ubi opportune potest, & ulciscatur Dei injurias, & transgressiones iustitia; & tunc dicitur zelus iustitia. Sic legitur Christus pluries iratus Phariseis, & aliis non recte agentibus, & aliis sancti viri. Cassian. inter alia documenta spiritualia, hoc quoque nobis inlinuat: Irascimini vitiis, & furori vestro, ne conniventibus vobis Solus iustitiae Christus incipiat propter iracundiam vestram mentibus obscuratis occidere, & discedente illo, locum diabolo in vestris cordibus praebeat. S. Nilus modum inquit, quo quis cum merito, & sine culpa irasci possit: Atqui fieri non potest, inquit, ut quis succensendo non peccet? Respondet sanctus: nimirum si adversus vitia sua semper irascatur, atque iracundiae causas, suae ipsius socordia ascribat. S. Anselm. super illa verba Apostoli: Irascimini, & nolite peccare, observat, Apostolum prius fuisse: Deponite veterem hominem, & postea verba illa praedicta subjunxit. Unde idem Sanctus ait: Si autem contigerit, ut vos aliquid adhuc vetusto modo agatis, irascimini inde vobismetipsis, id est, agite penitentiam, & ulterius peccare desistite. Quid enim est penitens, nisi homo irascens sibi? In eundem quoque sensum Theophyl. haec verba exponit, dum ait: Irascimini vobis ipsis, peccatis, & vitiis vestris, ea per penitentiam puniendo. S. Bern. nobis quidem ut irascamur permittit, imò suadet; ut verò notate quibuscum id circumstantiis contulatur: Ostendam, inquit, vobis, cui debeatis irasci; irascimini ei, quae sola vobis nocere potest, sola facere ut omnia illa non prosint, Vultis scire quanam illa sit? iniquitas propria, Ita dico vobis, hinc irascimini. S. Aug. se reflectens ad eandem exhortationem à Psalmista nobis propositam, & à S. Paulo iterum repetitam, duas adfert illius expositiones, inquit: Duobus modis intelligi potest. Aut, etiamsi irascimini, nolite peccare, id est, etiamsi surgit motus animi, qui iam propter penam peccati non est in potestate, saltem non consentiatis ratio, & mens, quae intus regenerata est secundum Deum, ut mente serviamus legi Dei, si adhuc carne servimus legi peccati. Aut, agite penitentiam, id est, irascimini vobismetipsis de praeiis peccatis, & ulterius peccare desinite. S. Thom. super eundem text. S. Pauli duo quoque distinguit iracundiae genera, dicens: Duplex est species irae; quaedam bona, & quaedam mala; mala quidem, quando inordinate tendit in vindictam, scilicet contra iustitiam; bona vero, quando in vindictam debitam, quando scilicet quis irascitur quando oportet, cum quibus, & quantum oportet. De utraque potest exponi; si de mala, hic est sensus; non praecipit, sed permittit, quasi dicat: si sic est quod motus ira insurgat (quod humanum est) nolite peccare, id est, nolite perducere ad effectum per consensum; si autem exponatur de bona, sic tenetur non solum permittit, ut primo, sed imperative; irascimini scilicet contra peccata vestra. Vna de seipso peccante, & sic penitentia est quaedam vindicta quam homo facit, & caput de seipso; & haec est bona ira, & de hac dicitur imperative; Irascimini, scilicet contra peccata vestra, & nolite peccare de cetero, nec talia committere, contra qua iterum oportet irasci.

4 Ira ut plurimum contra inimicos accendi solet, qui contra nos pugnant: At verò majores adversarios, ferocioreque inimicos habere non possumus, quam sine inordinati appetitus nostri; ac proinde contra illos dirigenda est ira nostra. Unde Alcuin. inquit: Ira data est ad vitia cohibenda, ne impiis, id est, peccatis homo serviat, tanquam dominis, quia juxta Domini vocem, qui facit peccatum, servus est peccati. S. Ild. Pelus. ad quendam qui apud omnes vindictivus audiebat, ita scribit: Multis re ut injuriarum memorem traducunt, malis armis, hoc est iracundia utentem, quam creator animae opulatricem adhibuit, ut corporis ignaviam, ac molliem corroboraret. S. Hier. in vita S. Hil. scribit, quod dum hic adhuc in annis adolescentiae constitutus in deserto viveret: Tirillabab diabolus sensus ejus, & putrescenti corpori solita voluptuaria incendia suggererat. Cogebatur circumcilius Christi cogitare quod nesciebat, & ejus rei animo pompam volvere, cujus experimenta non noverat. Iratus itaque sibi, & peccatis pugnis verberans, quasi cogitationes cade manus posset excludere. Ego, inquit, aselle, faciam ut non calcitres, nec te bordeo lam, sed paleis, fame te conficiam, & sui, gravi onerabo pondere, ut cibum potius quam lasciva cogites.

5 Cassian. sanctum illi considerat furorem, quod David, licet alioquin mitis, & benignissimus, variis in occasionibus accensus fuit: Cum aquam de cisterna Bethlehemo tica concupisset, namque a viris fortibus per medias hostium castruas suscepisset, allatam protinus effudit in terram, & ita voluptuosam concupiscentia passionem iratus extinguit, libavit eam Domino. Pergit ulterius ad ponderandam quoque iram, quam contra filios Sarujae conceperat, qui ipsum, ut se de Semei injuriante vindicaret, exstimulabant; unde subdit: Vel cum Semei in regem David, audiente eo, lapides, & maledicta coram omnibus irrogaret, velletque Abisai filius Sarujae principis militum convitiis regalis ultionem transatione capitis ejus explere, B. David adversus diram suggestionem ejus indignatione pia commotus, humilitatis modum, & patientia rigorem inconcussa lenitate servavit. S. August. declarat in quonam casu laudabilis, & meritoria sit ira, dum inquit: Volo vos irasci, sed non ut peccetis; ut autem non peccetis, quibus habetis irasci nisi vobis? quid est enim bono penitens, nisi homo irascens sibi? S. Bonav. de iracundo differens, inquit: Si sapienter faceret, prius se de ipso vindicare deberet, iram scilicet, & zelum adversus iram suam propter vitium assumendo. Quod si verò ira abutatur, degenerando in vitium, nobis ipsis irreparabilium animarum damnorum fabri sumus; II autem iram contra nosmetipsos, id est, contra vitia, & malas inclinationes dirigamus, magnas inde utilitates recipimus, magnamque nobis meritum comparamus. Unde D. Chryl. monebat, dicens: Ne nos temere irascamur; ira enim in nobis idcirco insana est, ut non peccemus, sed ut alios peccantes prohibeamus; non ut fiat animi perturbatio, & agritudo, sed ut sit agritudinis, & perturbationum remedium. Cogita apud te, quam sit insignis visum, quando medicamentum venenum efficitur, quando per quod aliorum vulneribus medendum est, per id vulnera infligimus; quemadmodum si quis accepto ferro, ut quae in aliis putrescunt sunt, excindat, se ipsum ubique concidat, se per totum corpus saucians; vel gubernator per clavum timbam submergat, per quem ventorum impetentium impetum oportebat cohibere. Huiusmodi est etiam ira utile instrumentum, ut nostram excitet somnolentiam, ut animum nostrum incendat, viresque, & robur addat, ut nos activiores efficiat, ut probis indignemur qui sunt affecti injuria; vel ad penas de insidiatoribus sumendas nos moveat; ut de causa dicat: Irascimini, & nolite peccare.

6 Alibi quoque id ipsum confirmat, quando dissensionem, quam inter se S. Paulus & S. Barnabas ratione Marci habuerunt, quae c. 13. Actuum Apostol. recensetur, examinans, inquit: Si verò Lucas refert, quoniam aliqua inter ipsos facta est contentio, noli hoc delictum passare; non enim commoveri malum est, sed irrationabiliter, nulloque iusto flagitante negotio commoveri. Iracundia, inquit, injusta non justificabitur; non ergo culpatur simplex iracundia, sed injusta. Et rursus: Qui iratus fuerit fratri suo sine causa, non ergo simpliciter iratus. Et Propheta ait: Irascimini, & nolite peccare; quod si omnino huiusmodi uti non oportet affectu, etiam cum tempus exposcit, frustra nobis videtur ingenitus; sed profecto non frustra, quem certe providus nobis creator inseruit, ut dormientes animas, atque resolutas, ab inertia ac desidia suscitaret. Paulò post insuper per sequentem similitudinem irae declarat effectus, dicens: Quasi enim gladio aciem, ita menti nostra ira acumen imposuit, ut eo, cum oportet, utamur.

7 Nota est omnibus illa Apostoli propositio, dicens: Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum; ac proinde cum haec ira passio omnibus naturaliter sit impressa, iusti & electi ea utantur, ad exercitium, & virtutum, & meritorum comparationem: Impii verò, ut effreni passioni satisfaciant, irae habenas relaxant. S. Bonav. de iracundo vitioso ita scribit: Limam purgationis convertit in rubiginem depravationis, adversitates enim quae ipsum deberent à peccato purgare, per impatentiam magis iniquant, & fornax probationis mutat ei aurum in cuprum, & flagellum ex grano facit paleam. Alcuin. in libro de virtutibus, & vitiis, iram non solum bonam, sed & necessariam, & iustam esse dicit: Illa, inquit, ira est iusta & necessaria, quando homo contra propria irascitur peccata, & contra se ipsum indignatur, cum male agit,

Cassian. lib.
David bis li-
cine iras
fuit.

S. Aug. 11.
de ver.
Domini.
Quo casu in-
ta meritoria

S. Bonav. lib.
1. comp. theol.
vitiis. c. 17.

S. Chrysol.
in Psal. 4.

S. Chrysol.
1. de laud.
Pauli
Pia dissensio
Pauli & Bar-
nabae.

Rom. 8. 8.
Iusti utantur
ira ad exer-
citium vir-
tutum, impii
concre.

S. Bonav. lib.
1. compen.
theol. vitiis.
c. 17.

Alcuin. lib.
de virt. &
vitiis. c. 24.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Varii adducuntur casus, in quibus homo licet, & virtuosè irasci potest.

THEMA.

Irascimini, & nolite peccare. Eph. 4. v. 26.

Idem lib.
Eph.
ita variè
explicatur.

Idem lib.
Eph.
ita variè
explicatur.

Idem lib.
Eph.
ita variè
explicatur.

Idem lib.
Eph.
ita variè
explicatur.

Idem lib.
Eph.
ita variè
explicatur.

Idem lib.
Eph.
ita variè
explicatur.

Idem lib.
Eph.
ita variè
explicatur.

Idem lib.
Eph.
ita variè
explicatur.

Hæc verba, quæ S. Paul. ad Ephes. scripsit, diu ante à Spir. S. regio Psalmistæ dictata fuerunt, siquidem in Psal. 4. hic quoque nos exhortatur, dicens: Irascimini, & nolite peccare: quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini. Ubi Eñius ait: Non præcipis, ut irascamur, sed hypotheticus sermo est, quæ per imperatorem solent Hebræi, quale illud Eccl. 30. Laeta filium, & paventem te facies; lude cum illo, & contristabit te, id est, si laetaveris eum, id est, si iusseris eum eo. Proinde sensus Apostolici præcepti est: si contingat irasci, cave, ne in opus ira prorumpas, id est, ne facias quod ira suggerit, ne finis eam progredi usque ad injuriam. S. Hieron. sup. Epist. S. Pauli ita scribit: De 4. Psalmo hoc usurpatum nulli dubium est, & videtur illi esse contrarium, quod alibi dicitur: Nunc autem deponite vos omnem iram, & indignationem, & malitiam, &c. sed & simpliciter intellectum nocet, dum putatur ira frangenda. Duplex autem non solum apud nos, sed etiam apud Philosophos ira nomen accipio; vel cum injuria læssis naturalibus stimulis concitatur, vel cum requiescente impetu, & furore restincto, potest mens habere iudicium; & nihilominus super eo quem putat læsse, desiderat ultionem. Arbitror itaque de prioris ira nunc dictum, & nobis quasi hominibus esse concessum, ut ad indigna alicujus rei faciem moveamur, tranquillitatemque mentis, velut lenis quedam aura consurberet; nequaquam tamen instrumentes gurgites furoris impetu sublevemur. Dion. Carth. Sanctum Paulum non irasci præcepisse, sed potius ad reprimendum hunc affectum, quando in vitium degenerat, exhortatum fuisse, his verbis dicit: Non est exhortatio irascendi, sed consilium atque remedium iram vincendi, quia immediate subditur: nolite peccare; Sol non occidat supra iracundiam vestram. Sol iustitia, id est, Christus; vel certe Sol intelligentia, hoc est iudicium rationis, non occidat supra iracundiam vestram, id est, a vobis non elongetur, nec separetur propter iracundiam vestram excessum. David equidem Saul in propriam defensionem iustissimè occidendo, se crudelissimis eripuisse persecutionibus, regiumque diadema in vertice suo stabilisset; & nihilominus ab ira, & furore provocatus, hunc deprimere decrevit, inquiens: Propitius sis mihi Domine, ne faciam hanc rem domino meo.

2 Dum impetuofus, naufragiumque minitans spirat ventus, tunc naucleri advertitur experientia, probaturque valor, in ducendis velis jaciendisque anchoris. Vide, quanta ira tempestas coorta fuerit (verba sunt D. Chryf. de David loquentis) at non processit ulterius, neque fecit naufragium, eo quod gubernatrix illico sentiens periculum pia ratio tempestatem vertit in tranquillitatem. Percussit enim David cor suum, ac velut equum subsilientem ac furocientem, revocavit iram. De quo eodem vitio tractans Cassian. sensum Psalmistæ, dum iram nobis permittens, inquit: Quæ dicitis in cordibus, &c. ita explicat: Inbemur irasci salubriter, sed nobismetipsis, ac superflitionibus accedentibus pravis; & non peccare: quæcumque in cordibus vestris, ingruentibus repentinis ac lubricis instigationibus, cogitatis, consilii moderatione omnem strepitum, & perturbationem furoris amoventes, velut in cubili quietis positi, compunctione saluberrima emendare. Qui idem author in cap. priori, ne ullam ob causam irasceremur, ita ad nostram scripserat instructionem. Qualibet ex causa iracundia motus effervescent exacerbat oculos cordis, & acuminis visus exitialem validioris morbi ingerens trabem, Solem iustitiam non finit intueri. Nihil interest, utrum aurea lamina, plumbeave se cuiuslibet metalli oculorum obrutibus imponatur: differentiam cæcitatæ non facit pretiositas metallorum. Habemus famam ira ministerium satis commode nobis insectum, ad quod solum eam recipere utile nobis est, ac salubre, cum con-

Manfi Bibl. Prad. Tom. 11.

ira lascivientes cordis nostri motus indignantes infremimus, & ea qua agere confundimur coram hominibus, vel proloqui, in latebras ascendisse nostri pectoris indignamur. Ad quod intentum quedam pariter S. Thomæ deservit doctrina, inquiens: Ira dupliciter se potest habere ad rationem. Vno quidem modo antecedenter, & sic habet rationem à sua rectitudine, unde habet rationem mali. Alio modo consequenter, prout scilicet appetitus sensitivus movetur contra visum secundum ordinem rationis, & hæc ira est bona, quæ dicitur ira per zelum; unde Gregorius dicit in 3. moral. Curandum summo per est, ne ira, quæ instrumentum virtutis assumitur, menti dominetur, ne quasi domina præceat, sed quasi ancilla ad obsequium parata, à ratione tergo nunquam recedat.

3 Irascimini, &c. S. Idem. Pelus. quadam in Epistola hæc verba ita exponit: Quoniam acris affectus iracundia est, quæque animam mire surripere queat (persæpe enim rationi præcurrit, ac præter voluntatem pene procreatur) idcirco ratione atque insequentem consideratione hanc sedate, non in ultionem prorumpentes, sed in lenitatem atque clementiam desinentes. Denique illud quoque designare potest: Irascimini huic affectui, qui vobis molestus atque infestus est, ac præsertim voluptati; & non peccabitis, nam si vos fractos ac dissolutos inveniet, nullo negotio vos superabit; si autem vigilantes, ac sobrios, ipsique irascentes, quam primum discedet.

4 Irascimini, &c. Iracundia, & vindicta nostra, contra inimicum infernalem convertatur; ira namque non modò nō peccabimus, sed etiam magnum ex ira acquiramus meritum, dicente D. Chryf. Si vis irasci, non ei qui est tibi genere conjunctus, sed malo demoni irascere, habes in quem affectum effundas; illi nunquam reconciliaris, illi iram tuam impende, & consume. Et in homilia de David, & Saule jubet, ut demonem agnoscamus esse malorum ab inimicis nostris illatorum unicam causam: Cum videris inimicum, inquit, si in mentem veniat, quam multa tunc audieris, tunc perpeffus fueris molestias, omnium horum obliviscaris. Etiam si recorderis, tamen fac ea diabolo imputes. Oecumenius super prædicta S. Pauli verba inquit: Quosdam ita audiivi interpretantes. Vna ait, inculcata ira est, nempe qui erga demones & affectus concitatur. Haym. Halberst. eadem verba sic interpretatur: Si quando peccaris, & à via rectitudinis diabolo suadente receditis, irascimini vobismetipsis, & indignamini, ne talia amplius faciatis, castigando corpus vestrum vigiliis, & jeuniis.

5 S. Bonavent. iram, quæ à zelo procedit, proximi correctione pro objecto habere debere, dicit: Sum enim, inquit, circa eandem materiam, scilicet, circa personam, ira per visum, & ira per zelum. Ira per visum vult, quod persona puniatur, ut sic satiatur vindicta persona; ira vero per zelum appetit punitionem persona, ut destruat visum in persona. Job quidem omnibus sæculis à DEO datus est velut exemplar & idæa mansuetudinis, & tamen ipsum uxori suæ iratum fuisse legimus, cum ait: Quasi una de stultis mulieribus locuta es; cum tamen celestis magister noster comminando dicat: Si quis dixerit fratri suo, satana, reus erit gehenne ignis; nisi fortè dicere quis velit, quod quia Job conjugem suam stultam nominaverit, idè ab omni culpa immunis fuerit, ed quod Christus condemnaret eum qui fratrem stultum appellat, non verò eum, qui hoc nomine compellat mulierem. At verò Lyran. in defensionem Jobi dicit: Quamvis afflictiones proprias patienter sustinueris, tamen injurias Dei absque reprehensione sustinere non potuit. Zelus ira & furore armandus est, ad vindicandum contumelias, non proprias, sed Dei; & ideo Job meritò adversus conjugem ira exarsit, utpotè quæ eum incitabat ad maledicendum & blasphemias impetendum Deum, qui ipsum per illatas miseras ad sterquilinum insidendum redegetat. Quis unquam Moyse repertus est mitior? & tamen hic videns Pharaonem in cultus divini ignominia populum suum flagellantem, manus suas in Egyptii illius sanguine cruentavit. In lib. Num. pariter de hoc Propheta legitur: Iratusque Moyse valde, dixit ad Dominum. Ubi Dion. Carth. inquit: Ista Sancti iracundia fuit ira per zelum; siquidem divinitatis amore, & vera aequitate repletus, tantam omnipotentis injuriam, & potestatis à Deo collata contempnum, amplius ferre nequivit. S. Idem. Pelus. ait: Licet utiliter irasci, cum id vel ob Dei

S. Tho. 2. 2.
q. 158. art. 2.
ad secundum.

S. 164. Pel.
lib. 1. epist.
124.

Iracundia
& vindicta
nostra
contra
hostem
infernalem
convertatur.
Chryf. in
Psal. 134.
Idem to. 2.
Hom. 1. de
David, &
Saul.

Oecum.
Ephes.

Haym. lib.

S. Bonav. 2.
4. concil.
sess. 24.
Ira pro ob-
jecto habet
correctionem
proximi.

Manfi. 4.

Job 1. 20.
Job uxori suæ
justè iratus
fuit.

Taliter enim
Moyse iras-
tus fuit in
Pharaonem.
Num. 26. 19.
Dion. Carth.

S. 164. Pel. lib.

gloriam sit, vel ob eos quibus injuria inferitur, vel ut proximi ad meliorem mentem revocentur; nam & Moyses vir aliquin summa lenitate praeclusus, in eos qui vitulum effecerant, ira exarsit, eosque funditus de medio tolli iussit. Et Phinees iis qui stupri crimine se dovinxerant, iratus est, eosque lancea interemit. Et Elias Iudeis, Paulus Elyma, & Petrus Anania, & Saphyra, & Pater filio, & magister discipulo ignavia torpenti irascitur.

6 Corn. Jansenius hac de re ita scribit: Non omnimodam abstulit iram, sed intempestivam. Dicitur autem opportuna, quae sumitur adversus eos, qui contra Dei praecepta vivunt, quando non ad vindicandum nos, sed ad utilitatem eorum, qui male vivunt, ex dilectione, & amore fraterno irascimur, cum congrua honestate. Tamen si Moyses, teste Spiritu veritatis, mansuetissimus fuerit omnium hominum, qui erant in mundo, attamen Scriptura de eo dicit: Exivit à Pharaone iratus nimis, iratus, videlicet, ut interlinearis ait, non perturbatione mentis, sed pro duritia Pharaonis, qui tactus tot poenis non resipuit. Ira enim, qua quis percellitur ob offensum DEUM, ob conculcatam divinam ejus legem, ob blasphemias temere effutitas, ira est zelilaudabilissima; similiter furor, quo quis armatur in defensionem divini cultus, adversus contemptum religionis inimicos, adversus impios, adversus scandala, ut illa extirpentur, furor est similis illi, quem sacra Scriptura DEO, qui imperturbabilis est, attribuit: Misisti iram tuam, quae devoravit eos sicut stipulam. Quem loquendi modum S. Hieron. observans, inquit, quod sicut sagitta vel telum quod sagittator in alium evibrat, cum sagittante minimè est conjunctum, & unum, ita pariter Scriptura Sacra hac phrasi insinuare voluerit, iram non esse intrinsecam DEO, sed nobis; propter supplicia tamen à divina justitia promanantia, quae immitit in delinquentes, DEUM iratum esse dicere solemus: Ex quo perspicuum est, inquit idem Hieron. non esse naturalem iram Dei, sed nostris vitiis, mansuetissimum, & elementissimum Deum ad iracundiam provocari. D. Chrys. iram vitiosam à zelo hoc modo distinguit: Ille est qui temere irascitur, qui se ipsum ulciscitur; qui autem aliena corrigit, is est omnium mansuetissimus. Nam Deus etiam quando dicitur irasci, non se ipsum vindicans irascitur, sed nos corrigens. S. Anton. verba propositi thematis examinans, inquit: Irascimini contra aliena vitia, & nostra, cum oportet, & nolite peccare; q. d. si hoc non facitis, peccatis, nolite ergo peccare non irascendo. Pro cuius declaratione dicit B. Tho. 2. 2. qu. 158. Art. 2. quod ira dupliciter potest intelligi; uno modo prout est simplex motus voluntatis, quo aliquis, non passione, sed ex iudicio rationis infligit poenam, & sic desolus ira absque dubio est peccatum, & hoc modo intelligitur verbum Chrys. cum dicit super Mattheum: Qui cum causa non irascitur, peccat; nam talis vitia seminat, negligentiam nutrit, & non solum bonos, sed etiam malos invitat ad peccandum; iracundia enim quae est cum causa iracundia non est, scilicet propria, sed iudicium. Hac Chrysost.

7 In vitia Patrum legitur, quod Abbas Pastor interrogatus: Quid est hoc quod scriptum est: qui irascitur fratri suo sine causa? respondit: Ex omni re, qua te gravare voluerit frater tuus, si irascaris adversus eum, donec oculus tuum dextrum ejicias, & à te proficiat, si ne causa irascaris ei. Si autem aliquis voluerit te separare a Deo, propter hoc irascere. Observandum tamen est in hac materia, quod etiam ira per seculum esse debeat temperata; nam ut S. Anton. observat: Etiam ex zelo irascendo peccatur. Ita ergo irascendum est contra sua, vel aliorum vitia, quod ratione ira regatur; non impatientia, vel odio, vel nimia severitate utatur. De S. Malachia qui zelantissimus fuit, ita S. Bern. scribit: Nonnunquam repletus zelo pro aliis in alios movebatur, ut eripiens inopes, & reprimens fortes, consuleret proximis omnibus in salutem. Itaque irascebatur, sed ne irascendo peccaret, juxta illud Psalmi: Irascimini, & nolite peccare; non ira illi, sed ipse animo dominabatur; erat suavis potius; sanè victor sui, ira superari non poterat, ira ejus in manu ejus, vocata veniebat, exiens, non erumpens; nunc, non impetu ferebatur; non urebatur illa sed utebatur. De S. Phil. Nerio legimus, quod pariter

à Deo praeclusus fuerit dono imperturbabilitatis, tamen extrinsecus nonnunquam videretur alteratus. Nunquam fuit visus rabi in cholera, imò irasci non posse videbatur; & tamen nonnunquam vel ad utilitatem filiorum suorum spiritualium, vel ad impendendam illis aliquam correctionem, vultum illis iratum exhiberet, subito illis ab eo recedentibus, ad aliquem eorum qui cum ipso remanserant, conversus dicebat: Ne tibi persuadeas me fuisse iratum: & confestim ad eandem vultus severitatem redibat, quam alias communiter praeferebat, imò quandoque eosdem quos reprehendebat, subito ardebat, dicendo: Nunquid ex me scandalizatus fuisti?

8 V. Beda verba illa S. Jacobi Apostoli, tardus ad iram, glossa sua illustrans, inquit: Vel certe tardus ad iram nos esse praecepit, ut non qualibet ob causas serenitatem nostri vultus in austeritatem vertamus, sed certa existente ratione, v. g. si aliter corrigi proximos, maxime qui nobis sunt commissi, non posse cernamus, severitatem erga eos, verbi, vel etiam iudicii districtioris exhibeamus, manente tamen, quantum natura patitur, statu mentis nostra sereno. Nam, ut credo, Phinees, Samuel, Elias, & Petrus, tardi fuerunt ad iram; & tamen peccantes, vel gladio, vel verbo peremerunt. Alcuinus ait: Illa iram mala est quae mentem turbat, & rectum consilium perdit. S. Ambr. verba Thematis nostri exponens, inquit: Commonet, ne per iram peccetur: solemus enim modum egredi, dum irascimur, & invenimus ipsi peccare, qui peccantes arguimus, dum plus irascimur, & amplius oneramus peccantem, quam meretur. Seneca ad hoc ipsum explicandum aptissimam adducit medicorum similitudinem, morbis aliorum mederi satagentium: Corrigen- dus est, inquit, qui peccat, & admonitione, & vi, & molliter, & asperè, meliorque tamen sibi quam aliis facien- dus, non sine castigatione, sed sine ira. Quis enim cui me- detur, irascitur? De Plutarcho scribitur, quod cum se- rum quendam suum contumacem in sua praesentia flagellari fecisset, hic ei improperavit, dicendo: Plutar- chum non se habere ut Philosophum qui librum scripserat de patientia, de ira cohibenda, & tamen prolapsus in iram & furorè, doctrinam suam moribus impugnabat. Ad hoc illo cum gravitate ait: Nunquid quia tu pulas, tibi iras- car? Estne ira, si a me debitum recipis? Mihi quidem nec oculi eruent, nec os turbidum, nec immaniter clamo; & conversus ad eum qui cadebat: interim, inquit, dum il- le & ego disputamus, tu ago quod cupisti; & sine iracun- dia mea retunde servilem contumaciam. S. Hieron. dif- ferentiam assignat, quae est nos inter, & Deum, dum limites debitos excedendo irascimur; dicit enim: Nos si irascimur, perturbamur, & furore rapti, nostri esse desi- nimus. Unde à nobis omnis amariundo, & furor, & ira penitus auferenda sunt.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Varia considerantur adversus iram remedia.

THEMA.

Date locum ira, Rom. 12. 19.

1 Oportunum fuit hoc S. Pauli monitum, quo nos hortatur, ut ira locum cedamus; cum enim malitia humana sit impetuosa quidam torrens, qui ex omni parte precipitanti exundat, si ob quemvis finistram eventum, ob quamvis contradictionem, & quamcun- que injuriam commoveri, & alterari vellemus, utique & nos ab eodem torrente in abyssum perditionis rapi- lineremus; prudenter igitur dissimulandum est, dandus- que est locus illi, qui nos offendit, donec ira, & furor à nobis transeat; date locum ira. Unde Seneca ait: Atqui si irasci sapiens debet turpiter saltis, & concitari tristari- que ob scelera, nihil est arduius sapiente: omnis illi per iracundiam maeroremque vita transibit; quod enim momentum erit, quo non improbanda videat? quoties processerit domo per scelerosos illi, avarosque, & prodigos, & impudentes, & ob ista felices incedendum erit; nusquam oculi ejus fle- bentur, ut non quod indignetur, inveniant: deficiet, si toties à se iram, quoties causa poscet, exegerit. Hinc tot millia ad ferum prima luce properantia, quam turpes lites, quam-

Corn. Jan- sen. concord. c. 40. Ita oportet- na laudabi- lis est.

Exod. 11. 9. Iureliq. Qua quib ar- centur of- Deum offe- sum.

Exod. 11. 7.

S. Hier. lib. 1. de Esch. Quis ita in Deo.

Chrysost. in Pl. 6.

S. Anton. 2. p. 1. tit. 7. c. 1. 5. 3. Peccati po- terit osum- ph ualcedo.

In vita Patrum lib. 1. p. 6.

Ira, etiam per zelum, temperata esse debet.

S. Anton. p. 1. sum. tit. 6. c. 11. 5. 2. Talis fuit il- la S. Malach. S. Bern. in fest. S. Ma- lachis.

S. Philippi Neri, lib. 1. c. 20. vult S. Phil. 10. 14.

Beda in Ep. Jacobi. Quomodo tardi esse de- beamus ad iram.

Alcuin. lib. de div. offic. c. 11. S. Ambros. lib. 1.

Seneca lib. 1. de ira c. 12.

In manib. exemp. vel. ira. Plutarchus sine ira sibi non casti- gari seculo- tam se.

S. Hier. lib. 4. ad Ioh.

Si vir sapiens ad omnia vi- tia irasci de- beret esset no- vera malitia- rios. Seneca lib. 2. de ira c. 7.

Seneca lib.
cap. II.

Ibid. c. 9.

Ibid. c. 20.

Ira est vehe-
mentis, & im-
periosa, & in-
firmas.Seneca lib. 3.
de ira c. 1.
Præclaræ
sententiæ
Senecæ de
malis iræ.

Ibid. c. 4.

Idem lib. 1.
c. 12.

Ibid. c. 28.

Ibid. c. 25.

Psal. 96. 3.

S. Aug. lib.

Prov. 6. 27.
Ira compa-
ratur igni.S. Aug. lib.
Ira vel ma-
ximè docet
iracundi.S. Nilus de
otto viciis.
cog.
Ira exco-
ciatur suis
appetibus.S. Basil. orat.
9. de ira, &
inimicis.

quantò turpiores advocatos habent? Et in capite sequenti subjungit: Nunquam irasci desinet sapiens, si semel ceperit: omnia sceleribus ac vitiis plena sunt: plus committitur quàm quod possit coercitione sanari. Denique in cap. 9. sequenti inquit: Si tantum irasci vis sapientem, quantum scelerum indignitas exigit: non irascendum illi, sed insaniendum est. Idem quoque Philosophus modum quendam facilem nos docet, ne concitemur ad iram, etiam ex motivo zeli, & conservandæ pacis, & tranquillitatis internæ. Ira enim scribit: Multi mihi occurrunt vino dediti, multi libidinosi, multi ingratis, multi avari, multi furis ambitionis agitati. Omnia ista tam propitius aspiciet, quàm agros suos medicus.

2 Porro Medici variis utuntur remediis ad curandas infirmitates; inter alia verò antidota iræ medendæ servientia, hoc unum efficacissimum esse videtur, si nimirum quis consideret iram impetuolam quandam, & vehementem esse infirmitatem; nam ut Seneca ait: Cateri affectus dilationem recipiunt, & curari tardius possunt: hujus incitata, & se ipsa rapiens violentia, non paulatim procedit, sed dum incipit, tota est. Quod si quis idoneum de malignitate iræ facere velit conceptum, eundem auscultet Philosophum, de iracundo dicentem: Excarnificati animi qualia verba sunt nonne revocare se quisquā ab ira vult, cum intellexerit illam a suo primum malo incipere? Et in cap. 12. ejusdem libri apertius loquitur: Omnis indignatio, inquit, in tormentum suum proficit, & imperia graviora sentis, quo contumacius patitur. In cap. 28. hanc legimus ejusdem Philosophi propositionem: Pleraque eorum propter quæ irascimur, offendunt nos magis, quàm ledunt. In cap. 25. dixerat: Plus mihi nocitura est ira, quàm injuria. Et paulò ante: Qui non irascitur, inconcussus injuria persistit; qui irascitur, motus est. At ille quem altiore omni incommodo posui, tenet quodam amplexu summum bonum. Enim verò ira ignis quidam est qui in nobis accenditur, cum sit accensio sanguinis circa cor; ac proinde sicut ignis sub terta conclusus vastas turres in æra vibrat, ita quoque ignis circa cor nostrum conclusus, potest (nisi ei aperturam quandam cedamus, dando locum iræ) in præcipitium infernale proturbare animam nostram, & sæpè corpus, & animam perdere in gehennam. Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus. Furor magis cruciat animum furentis, (verba sunt Sancti Augustini) quàm corpus patientis. Nunquid potest homo (interrogat Sapiens) abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant; aut ambulare super prunas, ut non comburantur planta ejus? Ira ignis est, utpotè accensio; suumque nidum in nostro habet gremio, quoniam ira in sinu stulti requiescit. Prius verò ignem hunc in se experitur iracundus, quàm contra proximos eum evomat; prius interiores ejus conturbat potentias, alterat sensus, primum mobile, scilicet judicium invertit, intellectum & discursum obtuscat, & obtenebrat; atque hoc est quod dicitur: Ira in sinu stulti requiescit.

3 S. Augustinus ita ad nostrum præiens discurret intentum: Cum videmus duos, unum irascentem, alterum patienter ferentem, quis eorum ardeat, vestrum est judicare. Penite vobis ante oculos hominem iniquum, commotum animo, truce vultu, flammantibus oculis, scintillantibus verbis ferri in hominis necem, in depravationem, in injurias, in contumelias, non se capere, non se tenere; alterum patienter excipientem verba ac plagas; hinc furias, inde lenitatem, hinc iram, inde patientiam, hinc flammam, inde tolerantiam, dubitas pronunciare, quis eorum ardeat, penamque patiatur? Adducitque illum Italicæ textum: Et nunc ignis adversarios comedit; cui innixus, subjungit inquiens: Quid est, & nunc? antequam veniat illis dies judicii, jam furore suo ardent, qui postea supplicio sempiterni illius ignis arsurus sunt. Quam veritatem non minùs sollicitè consideravit S. Nilus, dum & ipse iracundos ab ineffrenatis irascibilibus appetitibus suis excoxiari ostendit, inquiens: Iracundi cogitationes, viperini fetus sunt; affectus, ex quo orti sunt, erodunt. Accidit quandoque, ut iracundus in virum incidat virtuosum, sed quo putatis effectu? Audite S. Basilium: Si permanseris sine ira, inquit, pudore afficies eum, qui tibi injuriam dedit, re ipsa modestiam ostendens; Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

quemadmodum enim qui verberat nihil sentientem, se ipsum excoxiat; nam & inimicum non ulciscitur, & iram non sedat.

4 Date locum iræ. S. Anselmus circa verba hæc ita discurret: Sinite iram persecutoris in vobis expleri; ille enim dat locum iræ qui adversarium permittit facere quod vult. Et quidem heroica adeò virtus ista clavus est in corde iracundi. D. autem Chrysostomus ut iracundis potius compati, quàm indignari discamus, sequenti nos exhortatur, doctrina, & similitudine, dicens: Neque enim febribus laboranti, aut gravi inflammatione quispiam irascitur, sed his modis affecti, sui misericordiam, & lacrymas movent; hujusmodi est iratus animus, qui si in te profusius, tace, & opportunitatem ei plagam infliges.

5 Date locum iræ. Quoties indignatione nos abripi sinimus, imaginem & similitudinem creatoris maxima ex parte in nobis destruimus. Unde S. Paulus ait, quando Coloss. ita animasse legitur: Nunc autem deponite & vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. Ira enim abortus sunt, malitia, blasphemia, & verba obscena: sed Apostolicam prosequamur doctrinam: Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes novum eum, qui renovatur in agnitionem, secundum imaginem ejus, qui creavit illum. Et paulò post: Induite, sicut electi Dei, Sancti, & dilecti, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem. Ad quod conformiter dogma Petr. Dam. nos in quadam Epist. ubi de hoc vitio agit fusiùs, ita exhortatur: Cum scriptum sit: tu autem Domine cum tranquillitate judicas quoties turbulentos animi motus sub mansuetudinis vigore restringimus, ad conditoris nostri similitudinem redire conamur; nam dum quietem mentis ira diverberat, dilaniatam quodammodo, scissamque perturbat, ut sibi metipso non congruat, ac formam intimæ similitudinis, velut aqua fluctuante, confundat; & dum cor fluidum iracundia permoveat, tanquam unde fluctuantis imago propria origini non responderet.

6 Porro S. Paulus inter alias virtutes, humilitatis quoque specialem mentionem fecit, utpotè quæ correctiva iræ, illiusque frænum esset; ita enim nonnulli sacri interpretes scripserunt. S. Joannes Climacus ait: Ut ad solis exortum fugiunt tenebrae, ira ad odorem humilitatis omnis ex animo evanescit: amaritudo, & extinguuntur iracundia. Superbia, exultatio, & præsumptio nostri ipsius sæpissimè efficiunt, quod nos offensos esse existimemus, licet in veritate offensi non simus. Doctor Angelicus ait: Quidam sunt magni, & elati animi, qui facile provocantur ad iram, quod ideo est, quia ira est appetitus vindictæ ex præcedenti offensa proveniens; quanto autem aliquis est magis elati animi, tantò ex leviori causa se putat offensum, & ideo facilius provocatur ad iram. Porro originem iræ, & furoris, quæ iracundus ad vindictam concitatur, Seneca his verbis subindicat: Causa iracundia, opinio injuriæ est; cui non facile credendum, nec apertis quidem manifestisque statim accedendum. Quadam enim falsa, veri speciem præferunt. Dandum semper est tempus, veritatem dies aperit; quæ inviti audimus, libenter credimus: & antequam judicemus, irascimur. Qui autem verè est humilis, se omni contemptu dignum esse existimat, ac proinde non irascitur. In cap. 27. ejusdem libri idem Seneca in hunc modum discurret: Hoc primum nobis suadeamus, neminem nostrum esse sine culpa; hinc enim maxima indignatio oritur: nihil peccavi, nihil feci, imò nihil fateris. Indignamur aliqua admonitione, aut coercitione nos castigatos, cum illo ipso tempore peccemus, quo adjicimus malefactis arrogantiam, & contumaciam.

6 Porro ira cum clamoribus, & vociferationibus conjuncta esse solet; & ideo iracundi, & cholericæ vocem suam semper super recta extollunt, quæ causa est, quod Apostolus præcipiat, inquiens: Omnis ira, indignatio, & clamor tollatur. Ubi Theophylactus ait: Tumor autem iræ est principium, veluti accensio quadam. Ira autem est, quia jam ad opus etiam patrandum turget. Quia vero ira, nisi habuerit clamorem simul inflammantem ipsam, facile extinguatur, ideo adjicit, quod clamor etiam tollatur. Divus Chrysostomus proinde

S. Anselm.
Roth.
Ira est clavis
in corde
Chrys. Hom.
4. in Joan.Ira destruit
in nobis
imaginem
Creatoris
nostri.
Coloss. 3. 9.S. Petr.
Dam. lib. 4.
epist. 17.Virtus hu-
militatis est
correctiva
iræ.

Clim. gra. 8.

S. Th. 2. 2. 1.

Seneca lib. 2.
de ira c. 22.Seneca lib.
c. 27.Ira, sic sine
clamore, &
facile con-
quiescit.Theoph.
Eph. 4.Chrys. Hom.
11. ad Eph.

optimè monet, dicens: *Nunquam clames, & nunquam irasceris: ecce modum vacuitatis ira. Ira penitus amputas, si auferas clamorem, cordis impetum imprimis.*

7 Ad reprimendam iram, sapè à nobis citatus Seneca aliud quoddam his verbis suggerit remedium, inquit: *Non vis esse iracundus? Ne sis curiosus. Qui inquiris, quid in se dictum sit, qui malignos sermones, etiam si secreto habiti sint, eruit, se ipse inquietat.* Idem libro 2. cap. 31. jam ante dixerat: *Aut ignorantia nos verum, aut insolentia iracundos facit. Ignorantia, quid enim mirum est, malos mala facinora edere? Quid novi est, si inimicus nocet, amicus offendit, filius labitur, serpens peccat? Turpissimam aiebat Fabius imperatori excusationem esse: non putavi: Ego turpissimam homini puto. Omnia puta, expecta: etiam in bonis moribus aliquid existet asperius.* Idem quoque Philosophus aliud quoddam tangit consideratione dignum vitium, quod in iis præcipuè se prodit, qui iram suam tanquam rationabilem sustinere volunt, licet eam injustam esse agnoscant. At enim: *Multos absolvo, si coeperimus ante judicare, quam irasci. Nunc autem primum impetum sequimur; deinde quamvis vana nos concitaverint, perseveramus, ne videamur capisse sine causa; & quod iniquissimum est, pertinaciores nos facit iniquitas ira. Retinemus enim illam, & augemus, quasi argumentum sit justè irascendi, graviter irasci.*

8 Nescio, si verum sit, quod Lactantius Firmianus tradit, scilicet mortuum viperæ per cinerem ejusdem curari. Certissimum tamen esse non dubito, quod S. Chrysostomus scribit, nempe: *Melius est viperam in corde positam esse, quam iram.* Hujus itaque viperæ mortuum memoria sanat mortis, id quod Seneca insinuat, dum ait: *Quid servo, quid domino, quid regi, quid clienti tuo irasceris? sustine paulum. Venit ecce mors, quæ nos pares faciet.* Quod etiam spectat doctrina, quam Hector Pintus super Ezechielem scribens, à proprietate desumit apium, quæ si ad invicem indignatæ fuerint, per sparsionem pulveris subito reuniuntur, & pacificantur ad invicem. Bellovacensis autem efficax nobis iræ assignatur remedium, ad judicium invitat divinum, dicens, quod efficacissimum furoris emplastrum sit, *divini judicii consideratio, de qua Matt. 5. Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit judicio.* Cassianus verò ad prius se reflectens punctum, inquit: *Pra omnibus incertum statum conditionis humane præ oculis habentes, quotidie nos credamus à corpore migraturos, nihilque nobis continentia castitatis, nihil abrenuntiatione omnium facultatum, nihil divitiarum contemptu, nihil jejuniorum, vigiliarumque laboribus conferendum, quibus propter iracundiam solam, & odium, ab universitatis iudice supplicia promittuntur aeterna.*

9 Remedium ad evitandam iram præsentissimum est, si occasiones, & scintillas, quæ ignem hunc accendere possunt, removeamus, dicente S. Antonino: *Remedium contra iram est tollere occasiones, videlicet dura verba, & ea quæ magis accendunt iram; est enim ira accensio sanguinis, incendium autem ignis diminuitur per subtractionem lignorum, vel infusionem aquæ. Ligna*

quæ magis accendunt, sunt dura responsiones, dura verba, quæ dici non debent, sed taceri. Unde & S. Dorothæus magnus spiritus magister hanc suistradere solebat doctrinam: *Si æquo animo verbum illud fratris tui persulisses, facillimè prunulam illam potuisses extinguere, antequam animus tuus perturbaretur.*

10 Albertus Magnus hæc alia contra iram assignat remedia, dicens: *Remedia sunt ira, silentii observatio.* Prov. 26. *cum defecerint ligna, extinguetur ignis, quia sicut ex collusione duorum corporum elicitur ignis, ita ex amarioribus verbis, aliquorum ira concitatur.* Prov. 15. *responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitatur furor.* Quapropter S. Bernardus cholericos, & indilicetè zelantes, severosque ita admonet, dicens: *Sedulus sub specie corripienti, verbo acutus, & urenti transfigere non audeat ullatenus animam, pro qua Christus affligi cruci dignatus est; non grunnire quasi increpando, non labiis mussitare quasi murmurando, non narrem contrahere aut cachinnare quasi subsannando, non frontem rugare quasi invahendo aut comminando. Sane commotio tibi ibi mariatur, ubi oritur; nec permittatur exire quæ mortem portat, ne perimat, ut dicere possis & tu cum propheta: Turbatus sum, & non sum locutus.*

11 Deus quondam Labano contra Jacobum ex candelenti præcepisse legitur: *Cave ne loquaris quidquam asperè contra Jacob.* Idem omni illi dici potest, qui asperis provocatus est verbis: scilicet: Tace, aut benignè responde. Ita Gedeon pessimè à Tribu Ephraim exceptus, eo quod & ipsam ad præliandum contra Madian non vocasset, mansuetissimè respondit. *Quid enim tale facere potui, quale vos fecistis? nonne melior est racemus Ephraim undecim Abiazer? in manus vestras tradidit Deus principes Madian.* Quod cum locutus esset, requievit spiritus eorum, qui timebant contra eum. Unde D. Chrysostomus hanc accommodam in præsentem adducit similitudinem, inquit: *Quemadmodum si inflas in scintillam ignis, excitas incendium; contra verò si inspuas, extinguis, & utrumque tibi in manu tua est; sic si inflas, & vecordes inseras sermones, excitas ignem iracundi hominis; sin mites ac moderatos admoveas, priusquam ext. andescat, iram omnem extinguere.*

12 In Patrum antiquorum vitis de Sancto quodam seniore, cui nomen Ildorus, legitur, quod aliquando, cur dæmonibus adeò formidabilis esset, interrogatus, responderit: *Ex quo factus sum monachus, studeo ne permittam iracundiam usque ad fauces meas ascendere.* Ac proinde sapientissimum nobis consilium dat Seneca, dicens: *Nihil tibi liceat dum irasceris. Quare? quia vis omnia licere. Pugna tecum ipse: si iram vincere non potes, illa te incipit vincere.* Et in primo libro idem inquit: *Optimum est, primum irritamentum iræ protinus spernere, ipsique repugnare seminibus, & dare operam, ne incidamus in iram; nam si coeperis ferre transversos, difficilis ad salutem recursus est.*

13 Aliud iræ remedium super citata Pauli verba (da se locum iræ) in hæc verba assignat S. Anselmus: *Ille dat locum iræ, qui iram superbientium humiliter fugiendo declinat, non se contra acceptas contumelias erigens, sed de loco pia humilitate recedens.*

S. Dorot. l. 1.

Albert. Mag. l. 6. 1. Comp. theol. vetus. c. 17. silentii observatio est remedium l. 12.

S. Bern. l. 29. in cant.

Judic. 8. 2. Irato suavit. rei respon. dendum est.

Chrys. Hom. 12. non adducendo spec.

Pulchrum exemplum quem dæmonia comp. menda sit. in Man. l. 1. comp. ver. ira: ex vi. l. 1. l. 1. Seneca lib. 1. de ira c. 12.

Idem lib. 1. c. 2. de ira.

S. Anselm. Rom. 13.

TRACTATUS XL.

DE JUDICIBUS.

DISCURSUS DUODECIM.

Discursus I. Accurata justitia paci cooperatur Reipublicæ, injustitiæ verò fulmina iræ Dei populis adsciscunt.

II. Judices sunt in terra Dei locum tenentes, ideoque Dii appellantur; ac proinde secundum Deum judicare debent, ad illum semper respicientes, à quo tandem severè judicabuntur.

III. Judicandum, & decidendum est secundum acta, & probata, sequendo leges, non verò scientiam, & voluntatem propriam.

IV. De diligenti causarum examine, ne judicia pervertantur, sed potius veritas investigetur.

V. Judices ab omni passione alieni esse debent, seque ab amicitia, parentela, amore, vel odio moveri ne quidquam finant.

VI. Adducuntur nonnullæ rationes, cur judices in portis civitatum consistant; ubi etiam de facilitate, & promptitudine audientiarum differitur, quam quovis tempore exhibere debent, sine ulla personarum acceptione rectam administrando Justitiam.

VII. In vindicando, & condemnando, exemplo Dei, contemperanda, & unienda est severitas cum clementia.

VIII. Judices justitiam animosè defendere, timorem Dei nosse, veritatemque amare, & sectari debent.

IX. Dona, & munera rationem obfuscant, excruciant intellectum, tametsi judex antea timoratus, & sapiens existerit.

X. Munera judices obmutescere, omnemque in defensionem justitiæ, quæ per avaritiam corrumpitur, libertatem amittere faciunt.

XI. Considerantur supplicia, quæ divina justitia in poenam commissæ à judicibus injustitiæ, ad universale, & particulare judicium damnum immitit; ubi etiam nonnullæ instituuntur considerationes, circa judicium à Pilato contra Christum, factum.

XII. Culpa, & damnum ponderatur, quæ munera in judicibus, quibus avaritia exosa esse debet, operatur: Ubi etiam ranguntur laudes, & remuneratio judicum, rectè & sine spe lucri judicantium.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Accurata justitia Reipublicæ paci cooperatur, injustitiæ verò iræ Dei fulmina populis adsciscunt.

THEMA.

Justitia, & pax osculata sunt. Plal. 84. v. 11.

Propheta regius, utpotè qui sceptro Israelis longo tempore moderatus fuit, quantum publicæ quieti, & tranquillitati populorum, recta justitiæ administratio profluit, probè cognoscens, hanc simul cum pace conjunxit, dicendo: *Justitia & pax osculata sunt.* Quam veritatem in Psalmo 71. clariùs expressit, eundem ab hisce verbis exordiendo: *Deus, judicium tuum Regi da, & justitiam tuam filio Regis: judicare populum tuum in justitia, & pauperes tuos in judicio:* At verò quemnam ex eo Reipublica fructum, si balances æqua truiuna contemperatæ fuerint, reportabit: *Suscipiant, inquit Regius Psalter, montes pacem populo, & colles justitiam.* Sanctus Bonaventura in Hierarchia Ecclesiastica ita scribit: *Ut pax, & concordia in Christi Ecclesia habeatur, justitia à Domino est ordinata; justitia enim, & pax se invicem comitantur, nam dicitur Manji Bibl. Prad. Tom. 11.*

Psalmista: suscipiant montes pacem populo, & colles justitiam; quia non esset pax in montibus, id est, in superbis hominibus, nisi esset justitia in collibus, id est, in bonis, & humilibus prelati ac judicibus. Unde David in eodem Psalmo, iteratò pacem cum recta justitia conjungit, dicens: *Orietur in diebus ejus justitia, & abundantia pacis.*

2. Supremus legislator, postquam in Deuteronomio pro administranda accurata justitia, multas populo suo præscripsisset regulas, eidem in justitiæ rectæ administratæ mercedem, pacificam, & prosperam promisit terræ Chanaan possessionem, dicens: *Vi vivas, & possideas terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi.* Ubi Oleaster ait: *Isti sunt fructus justitiæ, in locis ubi administratur; scilicet vita civium, & conservatio civitatis; unde qui cupiunt urbis vitam, & consistentiam, justitiam administrare laborent.* Nota est omnibus ingens illa prosperitas, quæ urbium Regina Roma, tempore reipubl. tot sæculis in summa pace gavisa fuit, suumque imperium per omnes mundi partes dilatavit; hæc autem potissimum ex justitia rectissimè administrata dimanavit; prout perspicuè ex eo deducitur, quod in Actibus Apostolorum Textus ait: *Non est Romanis consuetudo damnare aliquem hominem, priusquam is, qui accusatur, presentes habeas accusatores, locumque defendendi accipias ad abolenda crimina.* Principia pariter reipublicæ Hebræorum, quæ tot annis feliciter stetit, & per specialem divini Patrociniū assistentiam, omnibus nationibus formidabilis, & terrificata fuit, in quonam alio fundata fuere, præterquam in accuratæ justitiæ rectitudine, quam Jethro Moysen docuit, prout in Exodo Cap. 18. legitur: *Provide, inquit Jethro, de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, & in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam, & constituere eos, qui judicent populum omni tempore.* Ubi author Catenæ ita scribit: *Libra, prudens lector, has quatuor conditiones virorum, qui assumendi sunt ad judicium, & perspicies, beatam esse Rempublicam illam, in quæ tales eliguntur.* Optime verò author hic Ly provide ponderat, quia ut principes bono publico debitè invigilent, necessum est, ut electionem, & provisionem rectorum, & prudentum judicum summa cum maturitate instituunt: *Provide, id est, considerabis, id est, cum multa animadversione, & cognitione deliges.*

3. Econtra verò certum est, quòd, quando ab his, quibus munus judicandi incumbit, rectitudo justitiæ negligitur, consequenter ingentia infortunia, & exitumina publica in Rempublicam deriventur; ideo Deus postquam apud Jeremiam asseruisset: *Causam viduæ non judicaverunt, causam pupilli non direxerunt;* mox supplicii comminationem subjungit, dicens: *Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut super gentem hujusmodi non ulciscetur anima mea?* Etenim fletus pupillorum, & viduarum ad cælum usque pertingentes, divinam implorant justitiam, quando humana deficit, atque ad perniciem uniuscujusque iræ supernæ flagella impugnant. Porro verbum hoc *visitare* in pluribus Scripturæ locis, tribulationum, & ærumnarum est expressivum; sic in Psalmo dicitur: *Visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum.* Unde S. Augustinus ad quendam Osee textum sic reflectens, ait: *Considerate o Iudæe terra, quid per Oseam servum suum Deus loquatur, ait enim: Visitabo populum meum, & judices, & vias eorum, & cogitationes eorum reddam eis.* O quam horrendum est, incidere in manus Domini, o quanta ultio! Apud Isaiam, severissimè cujusdam supplicii, nimirum exercituum inimicorum comminatio, Jeroso-

Pl. 71. 7.

Pax est merces justitiæ.

Deut. 16. 20. Oleast. ib.

Romani magnificavit, & conservavit justitiæ exacta administratio.

Act. 25. 16.

Similiter Hebræorum reipublica tempore Moysi.

Exod. 18. 1.

Liber. 16. 1.

Neglecta justitia omnia mala derivantur in Rempublicam. Luc. 11. 12.

Pl. 84. 11.

S. Aug. C. 11. ad Ital.

Neglecta causa viduarum, & pupillorum, provocat flagella Dei.

lymæ interminatur, per quos totaliter desolanda esset, idque in penam neglectæ, rectæ & incorruptæ justitiæ, pupillis, & viduis specialiter administrandæ: *Principes tui infideles, socii furum, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones, pupillo non judicant, & causa viduæ non ingreditur ad illos: propter hoc ait Dominus Deus exercituum, fortis Israel: ubi specialiter observandum est verbum illud: Propter hoc, quod est causativum, manifestatque motivum, ob quod Deus districte sit adversus Jerusalem, vindicativæ justitiæ suæ ensent: mox verò iubet: *Hec, consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis, & convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum scoriæ tuam. Circa quæ verba Abulensis super Cap. 18. Exodi ita scribit: *Exprimens causam destructionis Jerusalem, & totius Judææ, & captivacionem in Babylonem, dixit Isaia 1. Principes tui, &c.***

4 Dionysius Carth in eæst opinione, Judæos Romanis datos esse in prædam, pariter ob solam justitiæ perversæ causam. Unde ait: *Hoc fecit Dominus, tradendo eos in manus Romanorum. In aliis suppliciis immitendis Deus ad apprehendendum flagellum, invitum se semper ostendit: Unde in progressu ejusdem Prophetiæ dicitur: *Sicut in valle, quæ est in Gabaon, irascetur, ne faciat opus suum; alienum opus ejus, ne operetur opus suum, peregrinum est opus ejus ab eo: At verò quando de suppliciis pro injustis vindicandis agitur, maxime iis, quæ contra viduas, pupillos aliasque miserabiles personas committuntur, Deus se gaudere declarat, dum atrocissima justitiæ suæ fulmina in perniciem Civitatum, Provinciarum, & Populorum immitendi occasione accipit: *Consolabor super hostibus meis: ubi etiam specialiter notandum, quod eos, qui justitiæ contaminant, hostes suos specialiter vocet. Sic etiam apud Ezechielem legimus: *Complebo furorem meum, & requiescere faciam indignationem meam in eis, & consolationem accipiam. In Deut. pariter ita scribitur: *Sicut ante letatus est Dominus super vos, bene vobis faciens: sic letabitur disperdens vos, atque subvertens. Oleaster super Isaiam, hanc habet reflexionem: *Quemadmodum præcipuum in urbis sunt principes boni, ita initium destructionis eorum sunt principes, & judices mali.******

5 In Michæa, qui Isaiæ coteraneus fuit, legimus sequentia: *Veruntamen ego repletus sum fortitudine Spiritus Domini, ut annunciem Jacob scelus suum. At verò quænam erant illæ abominationes, quas ex parte Dei, illi populo annunciaturus erat: *Audite hac Principes domus Jacob, & Judices Israel, qui abominamini iudicium, & omnia recta pervertitis, qui adificatis Sion in sanguinibus, & Jerusalem in iniquitate: principes ejus in muneribus judicabant. At verò quid tandem hisce judiciis, & illatis ab hisce iniquis horrendis injustitiis eveniet: *Nunquid non Dominus in medio nostri? non venient super nos mala? Propter hoc Sion quasi ager arabitur, & Jerusalem quasi acervus lapidum erit. Quorum causa (inquit de perversis hisce iudicibus S. Hieronymus) speculatorium Dei hostili aratro dividitur, & locus quondam pacis, ruinis plenus fit, templum Domini in vepres spinasque convertitur, & est habitaculum bestiarum. Unde quando has vel illas Civitates desolatas, Ecclesiasque destructas conspiciamus, temerè utique non judicabimus, si desolationem illam ad vindicandas injustitias in tribunalibus, & judiciis commissas, accidisse nobis persuadeamus. *Quasi ager arabitur, scilicet a Romanis, inquit Hugo Cardinalis, quasi acervus lapidum, id est, tota subvertetur. Dionysius Carthusianus observat, quod Michæas Prophetæ, postquam corrupta à Judicibus, & perversa in tribunalibus judicia recensuisset, mox inde ad prædicandam Hierosolymæ, & templi desolationem progredietur, dicendo: *Propter hoc, id est, propter præscripta peccata, illa pars Hierusalem, in qua fuit templum, atque palatium, arabitur, id est in solitudinem redigetur, ita ut possit arari, adificiis destructis, habitatoribus occisis. Mons templi convertetur in excelsa sylvarum, id est, frutesca, & arbores alta crescent in eo: quæ omnia completa sunt tempore Babylonicæ captivitatis, quæ septuaginta annis duravit.*****

6 Regius Prophetæ David, justitiæ rectè admini-

strandæ zelotes ardentissimus, in Psal. 81. ad Judices corrumpti, & seduci se permittentes conversus, in hæc verba iisdem improperat: *Vsq; quo iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis? Iudicate egeno, & pupillo, humilem, & pauperem justifyate: eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate. Eandem ejusmodi quoque iudices ignorantie arguit, utpotè qui audere neglexerint, ut causas sibi propositas benè intelligenterque discuterent: *Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant. At verò quoniam sunt illi qui talia agunt, querit S. Hieronymus: moxque respondet, dicens: *Mali iudices, quos ego Deos vocabam, visio suo mali iudices appellati sunt. Nescierunt me, neque intellexerunt iudicium meum, in tenebris ambulant. Ego dixi: Vos estis lux mundi, & vos declinastis à luce, & facti estis tenebra: quia ergo hoc fecerunt, videamus quod sequitur. *Movebuntur omnia fundamenta terre. Videte principes mali qualem habent retributionem. Propter malos iudices terra fundamenta quatuntur. Quotiescunque enim terræ motus integras civitates & fundamentis subvertunt, quotiescunque montes dehiscere, & voragine aperiri faciunt, certi estote, hoc ipsum esse justum perversorum iudiciorum, commissarumque injustitiarum supplicium, Deique in similes excelsus manifestam vindictam. Hugo Cardinalis ad præsens propositum adversus Prælatos, & Cardinales his verbis invehitur: *Fundamenta terre, id est, Ecclesie sunt Prælati, & præcipue Romani Cardinales, qui debent portare, & sustinere totam fabricam Ecclesie. 1. Reg. 2. Domini sunt cardines terre, & posuit super eos orbem; moventur autem hæc fundamenta, nunc prece, nunc pretio. A quo moventur? A justitia, à veritate, & tandem movebuntur de loco suo, ubi turres, & palatia construxerunt, quando dices Dominus exterminatori Angelo illud Amos. 9. Percute cardinem, & commovebuntur superliminaria. Euthymius, & Nicephorus, à Lorino relati, Davidem hoc loquendi modo iram, & furorem Dei indicare his verbis dicunt: *Hunc esse sermonem Dei indignationis, iubendo terram commoveri, & fluctuare, ad incutiendum terrorem injustis principibus, atque iniquis iudicibus, velut eorum iniquitates nec terra sustineat, sed dehiscat, & eos absorbeat. Refert quoque idem Lorinus versionem Symmachi, ita legentis: *Conturbabo terram propter habitantes in ea, videl. ut idem Lorinus declarat, injustos iudices. Solet enim vehementior Dei ira vindictæque commotione terra, ac fundamentorum illius describi, præterea eradicari fundamenta, terras gentium everti a Domino, & perdere eas usque ad fundamentum; & cum complet furorem suum, & effundit iram indignationis suæ, succendere ignem, & devorare fundamenta, ad hæc exinaniri usque ad fundamentum, & hos destrui, & denudari.*******

7 Seniores, Magistratus, Sacerdotes, Scribæ, & quotquot in infami illo Hebræorum consilio simul conerant, per fraudem, & dolum, ut S. Matthæus ait, mortis sententiam adversus Salvatorem pronuntiare statuerunt. Tunc congregati sunt Principes Sacerdotum, & seniores populi in atrium Principis Sacerdotum, qui dicebatur Caiphas, & consilium fecerunt, ut Iesum dolo tenerent, & occiderent. Ecce tibi, quomodo à iudicibus protegatur innocentia, & justitia administretur: *Vt Iesum dolo tenerent, & occiderent: Quid igitur miramur, si populum hunc, velut servile quoddam mancipium, per omnes terræ nationes dispersum, & disternatum esse videamus? Audite Origenem in hæc verba scribentem: *Et propter atrium puto illud, in quo consilium fecerunt, ut Iesum dolo tenerent, dissoluta est Hierusalem. Non igitur populi hujus exterminium ejusdem attribuitur avaritiæ, nec repulsi quam Christo turpiter dederunt, nec Sacerdotum scandalis, nec Pharisæorum malignitati, aut exhibitæ erga Dei beneficia ingrati tudini; sed soli imputatur injustitiæ, quam in tribunalibus, notam opprimendo innocentiam, committere non dubitarunt.**

8 Enimverò tametsi David Rex sanctissimus toti sibi ac tanta apud Deum congregasset merita, ut ei dem se ex ejus stirpe carnem assumere velle promiserit, deque eo expressis verbis contestatus fuerit: *Inveni hominem juxta cor meum; nihilominus eo demor-*

Pl. 81. v. 1.
Iudicibus
perversis ex-
tremam, nola
committitur
Deus.

3. Hier. 2.

Quotiescunque
horrendæ ca-
lamitates
causantur ex
injustitiis ju-
diciorum.

Hug. Card.
ibid.

1. Reg. 2. 2.

Amos 9. 1.

Locutus 2.

Matth. 26. 3.

Exterminatio
Iudeorum
solum attri-
buendum est
iusto judi-
cio, quo non
denaturant
Christum
miserum.

Orig. Tr. 35.
in Iuan.

Regnum Is-
rael divinum
fuit in duas
partes pro-
pter Davidis
injustam se-
ntentiam in-
ter Abiam, &
Michab-
eum.

tuo regnum ipsius dividi, decemque tribus à Roboam discedere permisit; illis nimirum servum quendam in Regem sibi adsciscitibus. At verò quoniam ex motivo idipsum factum fuisse existimatis? Nimirum ut injustum illud puniret judicium, quod David inter Miphiboseth & Sibam pronuntiavit: Siquidem tamen Miphiboseth impostam sibi calumniam evidenti veritate à se depulset, Sibam tamen calumniatori præter omne fas & æquitatem, dimidium facultatum Miphiboseth adjudicavit. Unde Abulenſis opinionem refert Hebræorum, aſſerentium, quòd, quando David in hæc verba decretoriam proutisset sententiam: *Tu & Siba divide te inter vos; audita est quædam vox de cælo: Roboam & Jeroboam regnum dividunt, & sic datum fuit istud in pœnam David.* Hæc autem divisio irreconciliabilem inter utroſque Reges, Juda videlicet & Israel, necnon inter Jeruſalem & Samariam, obortorum bellorum causa extitit, & origo.

9 Tamenſi Samuel adeò fuerit de Hebræorum populo bene meritis, tantoque in amore & veneratione ab eodem habitus; attamen filii ejus, quia per munera corrupti & seducti judicia pervertebant, à regimine populi ejusdem fuerunt depositi & exauthorati; quod ipsum multis quoque accidit principibus, quorum populi aut subditi, ob non administratam illis incorruptam justitiam, adversus ipsos per rebellionem seſe contumaciter erigunt. Hinc Sanctus Petrus Damianus ait: *Filii Samuelis nullum aliud crimen habuisse leguntur, nisi quia munera dilexerunt; & quia paternæ munditiæ non ſequébantur exemplum, irreſcuſabiliter amiſerunt plebis Iſraeliticæ principatum.* Sanctus Gregorius hanc hſtoriam conſiderans, ita ad noſtram doctrinam, ſcribit: *Sed liber in iis valde admirari judicia omnipotentis Dei; nam filii Samuelis, dum poſt avaritiæ declinant, dum cauſa pervertendi iudicii munera ſuſcipiunt, populo, cui præſunt, exempla pravitatis impendunt. Ipſe autem populus dum Regem petit, de culmine poteſtatis Propheta filios abjicit. Quid juſtius eſt, quam ut populi iudicio corruat, qui reprobo mentis ſue iudicio ſe ſtuduit, ut ſe ſequens populus periret? Principes enim primi ſunt, qui cum ſubditorum damno & præjudicio caſtigari merentur, eo quòd, ut bono publico de iudicibus rectis & juſtis proſpiceretur, omni cum ſtudio ac induſtria non invigilarunt. Unde Sanctus Iſidorus ait: *Ad delictum pertinet Principum, qui prævios iudices contra voluntatem DEI, populis fidelibus præficiunt.* Culpa autem poſt ſe inſallibiliter trahit pœnam, DEUS enim hæc delicta ut plurimum impunita non dimittit; hæc autem pœnæ pariter demum tranſmittuntur in ſubditos populos.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Judices, utpote in terra locum Dei tenentes, Dii appellantur; ac proinde ſecundum Deum judicare debent, ad illum ſemper reſpicientes, à quo tandem rigide judicandi erunt.

THEMA.

Videte quid faciatis: non enim hominis exercetis iudicium, ſed Domini. 2. Paral. 19. v. 6.

Inter alias, à Rege Joſaphat pro bono ac ſelici regni ſui regimine factas proviſiones, Sacet textus hanc quoque, eamque non intimam, recenſet, videlicet quòd in cunctis, dominio ſuo ſubditis, civitatibus inſigne inſtituerit bonorum iudicum delectum: *Conſtituit iudices terra in cunctis civitatibus Juda munitis per ſingula loca, & præcipiens iudicibus: Videte, ait, quid faciatis, non enim hominis exercetis iudicium, ſed Domini.* Cum igitur hi iudices, omnes in illis Judaïſmi Civitatibus occurrentes, cauſas & controverſias examinare & decidere debuerint, merito Rex ille eos monebat, ut judicando, non in favorem vel odium hominum ſententias ſuas proferrent, ſed potius Domini iudicium ſe exercere cogitarent. *Non enim hominis exercetis iudicium ſed Dei.* Cajetanus in Hebræo in hunc modum legi dicit: *Quia non homini judicabitis, ſed*

Iehova, dativi caſus, quia non vices hominis, ſed vices ſummi DEI exercetis iudicando. Et hinc fit, quòd ſicut in progreſſu huius diſcurſus videbimus, iudices multis in locis ſacræ Scripturæ, Deorum titulo honorantur.

2 Moyses, utpote qui præterquam quòd illuminatiſſimus Dei Propheta eſſet, inſuper à Deo Dux generaliſſimus populi electus erat, continuo ingenti opprimebatur multitudine cauſarum, quæ certatim ad eum deferrebantur ad decidendum: *Altera die ſedit Moyses, ut iudicaret populum, qui aſſiſtebat Moysi à mane ſque ad vesp̄ram.* Cui proinde, ut ſe ab hac moleſtia eximeret, Jethro ſocer ejus modum propoſuit, facilius ſe ab hoc onere expediendi, depurando nimirum alios iudices inferiores, inter quos cauſæ populares ordinatè diſtribuerentur judicandæ. Quod vero vel maxime propoſito noſtro deſervit, eſt modus, quo Moyses loquebatur: *Venit ad me populus, inquit, querens ſententiam Dei.* Quem enim horum verborum ſenſum eſſe exiſtimatis? Num forte ad tabernaculum & Arcam conſugiendo, divinumque ibidem conſulendo oraculum, per cœlitus ſibi factam revelationem decidebat controverſiam? Nequaquam. Cur igitur dicit, populum ſteſſiſſe, ut expectaret ſententiam Dei, quando ipſe aſſatas ad ſe cauſas iudicabat more humano ſecundum acta & probata? Author Catenæ dicit: *Chaldaica habet: venit ad me populus, ut querat doctrinam à facie Domini.* Et Septuaginta: *Querere iudicium à Deo.* Ut ſenſus ſit: Populus ſententiam Domini ab eo exquirebat, id eſt, ut in pronuntianda ſententia, Deum, rectamque juſtitiam ſibi propoſitam haberet, deſiderabat. Deuteronomii cap. 1. ubi pariter huius electionis variorum iudicum & tribunalium, cauſarum examini & iudicio deputatorum, ſit mentio, Moyſes iudices, ne perſonarum eſſent acceptatores, his verbis monuit: *Nec accipietis cuiuſquam perſonam, quia Dei iudicium eſt.* Quæ verba Cajetanus pro meliori intelligentia noſtra ita exponit: *Quia iudicium ipſum ſupremo iudici ſanctatur.* Etenim licet Deus, tanquam ſupremus Jux in cœlo tribunal habeat rectum & juſtum, utpote qui ſervetur renes & corda; in terris tamen ad iudicium ſuum exercendum, hominibus utitur, locum DEI obtinentibus, qui in judicando ab eo dependere debent.

3 S. Bonaventura de Eccleſiaſtica Hierarchia diſſerens, per virtutes, quæ Angelici ſunt Spiritus, iudices intelligit, de quibus ita ſcribit: *Congruite eis, quod dicitur de virtutibus, quod ad Pontificem & ſuperſentialem virtutem perveniunt, id eſt, in ſuis motibus & operibus, ſolum DEVM, & non proprium commodum attendunt; ſic virtuoſi iudices nihil faciunt propter lucrum, ſed omnia peragunt propter DEVM, quia non hominum eſt iudicium, ſed divinum.* Dionyſius Carthufianus ſuper illa verba, à Rege Joſaphat propoſita: *Non enim hominis exercetis iudicium, ita ſcribit: Id eſt, in judicando eſtis vicarii iudicis ſummi; ſic & Rex in gubernando, & à DEO authoritas & poteſtas iudicialis derivatur, ita quod DEI locum, vicemque ſuppletis. Ideo iudices, ſicut & Principes, Dii in ſcripturis vocantur juxta illud Exod. 22. Diis non detrabes.* Sanctus quoque Cyrillus Alexandrinus iudices locum Dei in terris obtinere docet, qui proinde iudicia profanando, ipſummet DEVM directe offendunt, & injuriæ afficiunt. Ita enim ſcribit: *Cui officium iudicis mandatum eſt, locum DEI plane obtinet, cui & ſoli proprium eſt iudicare. Unus eſt enim Legislator & Index (Jacobi 1.) ut Sanctus quidam ait. Qui igitur juſtitia rationem adulterat, in divinam excellentiam injurioſus erit, & DEVM offendet, dicentem: Inſtium iudicium judicate.*

4 Propheta regius Pſalmum 49. ab his verbis exorditur: *Deus Deorum Dominus locutus eſt, & vocavit terram.* At verò qua ratione Deus noſter, Deus Deorum appellari poteſt, cum ex fide unicum ſolum Deum eſſe conſtet, non verò plures, ut falſo ſinxerunt & ſomnia-runt gentiles? Theodoretus inquit, Septuaginta Deorum nomine intelligere iudices: *Septuaginta nominans illos Deos, qui Imperium ſortiſi ſunt, & iudicandi officium commiſſum habent, id quod ſolius Dei proprium eſt.* Probatque idipſum ex Pſalm. 81. ubi dicitur: *Deus ſteſſiſſe*

Iudices ſente-
debent ſen-
tentiam
ſecundum
Deum.

Exod. 18. 15.

Lipp. lib.

Deut. 1. 17.
Iudices non
ſunt accepta-
tores perſo-
narum.

Cajet. lib.

S. Bonav. 2. 7.
de Eccl. Hier.
p. 1. c. 2.
iudices ſolè
Deum, &
non proprii
commodum
ſpectant.

Dion. Cart.
in Paral.

S. Cyrill. Al.
l. 1. c. 2. in
Ambr.

Obtinere
enim in ter-
ris locum
Dei, tanquā
eius Vicarii.

Pl. 49. 1.

Et hinc vo-
cantur Dii

Theodot.

Psalm. 81.

Theodoret.

in Synagoga Deorum, in medio autem Deos dijudicat. Circa quæ verba idem Doctor ita scribit: *Iudeorum Principes Deos, utpotè quibus iudicandi officium commissum erat, nominavit; eodem modo et etiam lex nuncupat: Diis non detrahēs. Quoniam enim verè Index est Deus, & hominibus iudicandi officium commissum est, propterea Iudices nuncupati sunt Dei, tanquam in hoc Deum imitantes.*

Exod. 22. 8. Cur Iudices appellantur nomine Deorum.

5 Exodi cap. 22. Deus ordinavit, quid fieri debeat in casu, quo quis amico suo aliquam mutasset pecuniam, vel vas aliquod ei consignasset in custodiam, & alterutrum horum mutuatario vel custodi, furto eriperetur: Si inveniat fur, duplum reddet; si latet fur, Dominus domus applicabitur ad Deos, id est, ut Abulensis exponit: *ducatur coram Iudicibus.* Et in Quæst. 7.

Abul. q. 4. ib. Ibid. q. 7.

rationem assignat, cur hi, quibus iudicandi munus incumbit, Deorum nomine appellantur: *Vocantur isti Iudices Diis, inquit, quia loco Dei ponuntur ad dirimendum litigia; nam iudicium istud ad Deum pertinet, & quia Deus non communicat tali modo cum hominibus, tradis iudicium hominibus, ut hi per alios iudicentur, tanquam Deus iudicaret; sic enim dicitur Deuter. 1. Nec accipietis cuiusquam personam, quia Dei iudicium est, id est, estis positi iudices loco Dei. Similiter in alio quodam Exodi loco de servo, qui nimio affectu domino suo adhærens, nihil curat de acquirenda libertate, ita statuitur: *Quod si dixerit servus: Diligo Dominum meum, & uxorem, ac liberos, non egrediar liber, offeret eum Dominus Diis.* Ubi Deorum nomine iudices intelliguntur, qui, ut interpret quidam ait; participant aliquid Divinitatis. Chaldaeus quoque loco hujus dictionis, Diis, legit iudicibus. Et Oleaster dicit: *Ad iudices, Hebraice ad Elohim, quod est Diis; vocantur autem Iudices Diis, quod debent esse ita constantes & inflexibiles in ius dicendo, sicut est Deus.**

Deuter. 1.

Exod. 22. 8.

Tyrin. ib. Oleast. ib.

Iudicem vel maxime cogitans, quod agant vices Dei.

6 Advertendum porro est, quod postquam Josaphat facta per civitates regni sui iudicum electione, iidem dixisset: *Videte quid faciatis, non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini;* ad eorum eruditionem, & Reipublicæ beneficium subjunxit: *Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite; non enim est apud Dominum DEVM nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec capido munerum.* Quibus verbis insinuare vult Iudicibus, quod tunc vel maxime integritatis & rectitudinis iustitiæ habituri sint curam, si se locum Dei obtinere, illudque ministerium, supremi Iudicis vice & loco, exercere & administrare recognoverint. Unde Cajetan ait: *Præsentia divina in iudicando describitur, ut ratio subjuncti timoris; quamvis enim Deus cunctis actionibus humanis sit præsens, quia tamen speciali modo præsens est iudiciis propriis (qualia erant ista, quæ per proprios vicarios exercebat) ideo describitur specialiter Deus præsens.* Nimis enim iniustitia Iudicem dedecere conspicitur, si is, velut locum Dei tenens, consideretur, de quo scriptum est: *Deus Index iustus, & fortis.* S. Hieronymus super illa verba Psalm. 81. quibus Deus malis Iudicibus improperat, scilicet: *Vsquequo iudicatis iniquitatem?* ita scribit: *Ipse Deus loquitur ad Iudices. Qui iudicat iniquitatem, Index iniquitatis est. Ille erat Index iniquitatis, de quo dicitur in Evangelio, quia Dominum non timebat, & hominem non reverebatur.*

Cajet. ib. Inquit Iudices sunt sicut timore Dei.

Ps. 7. 12. S. Hieron. in Ps. 81.

Exod. 22. 8.

Cajet. ib. Singularia conditio iudicis est, ut sit timor Dei.

7 Enim verò inter alias maxime necessarias conditiones, quas Jethro in Iudicibus requirebat, una hæc fuit, ut scilicet essent *timentes Deum.* Circa quæ verba Cajetan ait: *Prima animi virtus est timor Dei Iudicis; oportebat ius dicentem aliis, rationem habere superioris Iudicis, ut sic iudicet alios, tanquam certus, quod redditurus est rationem Deo de suis iudiciis, & ratione iudicandi; & quod puniendus est, si peccat, & quod timeat puniri à Deo.* Actandem optime concludit, quod ad conservandam in iudiciis integritatem, non sufficiat timor humanus, quia cum Iudices ut plurimum in supremæ autoritatis munere sint constituti, sæpè nullos habent superiores, quibus actionum suarum rationem reddere teneantur; ideoque subdit: *Si enim solus timor humanus in animo regnat Iudicis, innumerabiles injurias faciet.* Sanctus Hieronymus de Atheniensium Areopago differens, in quo tanquam in supremo & incorrupto tribunali causæ decidebantur singulorum, ita

S. Hieron. l. 3. ex radit. Hebræum ex lo. 12. Ad. Apost.

scribit: *Areopagus, hoc est villa Martis, Athenarum curia, ipsi quondam cum ducentis duodecim Diis dicantur. Athenienses itaque Iudices in eo loco decretoriam in causis pronuntiabant sententiam, ubi ducentorum duodecim Deorum habebant præsentiam, ut vel sic per horum præsentiam & venerationem, iustitiæ suæ incorruptibilitatem toti mundo facerent esse testatam. Unde magnoperè timendum est, ne hi Areopagitæ Iudices, innumerabiles aliquando condemnaturi sint Iudices Christianos, qui in pronuntiandis sententiis suis, non DEUM, sed genium suum vel interesse proprium, aut certè affectum sanguinis, vel amicitiae legem, vel alios similes fines humanos ob oculos positos habent.*

Atheniensis incorrupta iudicia.

8 Regius Psalter ait: *Annuntiabunt celi iustitiam ejus.* At verò inquires: quænam iustitiam inter & celos potest esse proportio? Quando alias Idem Prophetæ regius cecinit, dicens: *Celi enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum,* facile quidem id ipsum intelligi poterat: At verò quod sphaeræ cælestes, quæ continuò volvuntur & revolvuntur, cum Iustitia, quæ in tribunalibus administratur, quamque Deus ipse exercet, relationem habeant, quis hoc ipsum capere poterit? S. Bonaventura locum hunc de iudicibus exponit, qui, instar celorum incorruptibiles esse & cor suum in Deo fixum habere debent. *Annuntiabunt celi iustitiam ejus, non enim possunt annuntiare Dei iustitiam homines impii & terreni: Vnde Psalmista: Peccatori dixit Deus: quare tu enarras iustitias meas sed celi, id est, cælestes viri, quorum conversatio in cælis est, ad cælestem officium sunt digni.* Ubi observandum est, quod iudices celorum nomine appeller, eò quod Deum, tanquam iudicem, ob oculos positum habent; quoniam Deus iudex est. Idem quoque Seraphicus Doctor paulò ante de iudicibus dixerat: *Virtutibus celi comparantur, propter divina sapientia imitationem, quam semper debent iudices in suis sententiis præ oculis retinere; humana enim iustitia divinam debet, prout est possibile, imitari; & ne erret per ignorantiam, divino lumine illustrari: Ideo dicitur in libro sapientia: Diligite lumen sapientia, qui præstis. Qui a DEO illuminantur, sine offendiculo ipsius iustitiam exequentur: & hoc est quod dicit Psalmista: Domine in lumine vultus tui ambulabunt, & in iustitia tua exaltabuntur.*

Ps. 49. 6.

Ps. 18. Juliam Celi annuntiant iustitiam Dei.

S. Bonav. de Eccl. Hist. p. 4. c. 3.

S. Bonav. ib. p. 2. c. 2.

Sap. 6. 13.

9 Ad hoc ut Iudices iudicium non humanum, sed divinum, id est, iustum & rectum iudicent, nullo efficaci fortiorique fræno adigi possunt, quam si ob oculos sibi iudicium illud statuunt, quo & ipsi à supremo sunt iudice iudicandi; nam ut S. Isidorus ait: *Qui Dei iudicia oculis suis proponit, semper timens, tremensque in omni negotio reformidat, ne de iustitiæ tramite devians, cadat.* Quando Deus suas Iudicibus improperabat iniustitias, in tribunali, live in magnifico maiestatis throno se conspiciendum exponebat: *Deus stetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos dijudicat; usquequo iudicatis iniquitatem?* Ubi Theodoretus ait: *Iustus Index hoc in loco non iuste iudicantes, neque firmiter iustitiæ stateram tenentes redarguit, futurumque iustum iudicium ab eo exoriturum prædicat. Vsquequo iudicatis iniquitatem &c.* Bollandus in vita S. Antonii Magni refert, cujusvis generis & conditionis homines ad sanctum hunc Abbatem properasse, ut ab eo veluti cælesti quodam oraculo, perfectionis vitæ præcepta ediscerent. Inter alias verò insignes doctrinas, hoc iudicibus tradebat salutare monitum: *Snadebat iudicibus, ut in sententiâ proferenda, & odio, & gratia, timorem Dei anteponerent; nec ignorare eos debere, quod scriptum est: Quocumque iudicio iudicaveritis, in eo iudicabitur de vobis.* Thomas Cantipratensis optime considerat, quàm severe coram incorrupto Altissimi tribunali condemnandi sint iudices, qui delegata iis potestate temerè nimis fuere abusi: *Qua fronte, inquit, in futuro illo extremo Dei tremendo iudicio ipsum summum iudicem expectabit, qui hic temporaliter iudex, eum per inversum & falsum iudicium irritare non timuit?* Dionysius Carthusianus ad verba Jethro in iis, quibus per sententiam aliorum causas dirimere incumbit, timorem Dei exhortans, se reflectens, ait: *Data est vobis potestas ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, & co-*

Ubi iudices recte iudicant cogitantes se iusto iudici pariter præsentandos. S. Isidor. l. 1. Gen. c. 2.

Theodor. in Ps. 81. Pulchra instructio ut iusti iudicent. Bolland. in vit. S. Antonii c. 19. n. 108.

Th. Cantipr. l. 2. c. 15. § 4. Iusto Dei iudicio condemnabuntur iudices abusi temerè potestate sua.

Dion. Carth. in Exod. 18.

& cogitationes vestras scrutabitur. Cito & horrendè apparebit vobis, quoniam durissimum iudicium his, qui presunt, fiet. Idem quoque extaticus Doctor super propositi thematis verba ita scribit: Ideo iudices debent Deum precipue formidare, tanquam iustissime iudicandi ab eo, qui a veritate & equitate nequaquam flexibilis est; propter quod ait Scriptura: Præbete aures vos, qui continetis multitudines, quoniam data est vobis potestas à Domino, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes vestras scrutabitur. Josaphat iudices his verbis monuit: Quodcumque iudicaveritis, in vos redundabit, id est, ut Carthusianus exponit: Si iuste iudicaveritis, habebitis premium gloriosum à Deo; sin injustè, supplicium.

10 Nescio, an aliquando ad illam vos reflexeritis severitatem, quam Deus in Davidem, postquam ad regnum assumptus fuit, exercuit. Videmus porro per experientiam, quod Principes ad vendicandas sibi aliorum uxores valde sint proclives & faciles. Er quidem tamen hic Rex unica tantum, scilicet Bethsabee, idque semel duntaxat, abusus fuit; attamen quis est qui nesciat, quanta propter hoc iratus Deus Davidi supplicia immiserit? Etenim adulterium istud Deus in conspectu totius mundi publicavit; Absaloni quoque permisit, tum ut contra eum rebellaret, tum ut uxori- bus illius publicè se committeret, tum ut Amnon fra- tri suo proditoriè necem inferret, tum denique ut fo- rorem suam infami incestu defloraret. Idem quoque David in Psalmo 143. cui titulus est: Psalmus David, quando persequabatur eum Absalon filius ejus, Deum his verbis affatur: *Et non intres in iudicium cum servo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Quibus verbis hanc à Deo postulabat gratiam, ut ab ejus iudicio subtrahi mereretur; neque enim ejus se examini sistere audebat, quia durissimum iudicium fiet his, qui presunt. Non igitur abs te erit, si hac occa- sione salutare illud adduxero monitum S. Ambrosii, dicentis: Existimas o homo, qui iudicas de aliis, de iis qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei? Hoc est, nunquid quia tibi examen datum est, & potestas iudicandi de malis, & stupris, cum eadem agas, & non est qui te ad presens iudices, effugies iudicium Dei? Non utique, quia si iudicium Dei in mundo eva- fissi, quia omnis hac potestas & iudicium à Deo est, in futurum non evades.*

DISCURSUS III.

A R G U M E N T U M.

Judicandum & decidendum est secundum allegata & probata, sequendo Leges, non verò scien- tiam, & voluntatem propriam.

T H E M A.

Non possum à me ipso facere quidquam; sicut audio, iudico, & iudicium meum iustum est. Joan. 5. vers. 30.

1 **U**nigenitus Dei filius, prima & infallibilis veri- tas, apud S. Joannem, sibi ab æterno Patre suo absolutam & independentem in iudicando autho- ritatem delegatam fuisse, declarat: *Neque enim Pater iudicat quenkumque, sed omne iudicium dedit Filio; ac proinde valde mirum est, quod eadem incarnata & in- creata Sapientia paulò post dixerit: Non possum à me ipso facere quidquam.* Veruntamen Rupertus Abbas hanc illis verbis adhibet interpretationem: *Deus sicut nulli visio, nullisque accidentibus subiacet, ita summè iustus, tale quid omnino facere non potest. Igitur cum dico: Non possum à me ipso facere quidquam, tale est, ac si dicam: Non possum facere quidquam iniquum, non possum pervertere aut supplantare iudicium. Sed quid? sicut audio, iudico, id est, secundum causa iudicanda meritum, vel rei, qua iudicatur, essentiam, iudico, ac proinde cum in iudicando nihil à me ipso faciam, iudicium meum verum est. Quod si igitur Filius Dei, de quo scri- ptum est: Alta à longè cognoscit, scrutans renes & cor- da; ipse enim sciebat quid esset in homine, nihilominus iudicaturus & pronuntiaturus sententiam, nequaquam*

per scientiam & notitiam privatam procedere voluit; quanto magis homo, de quo Psalmista ait: *Omnis homo mendax*, secundum acta & probata decidere tenebitur? Sanctus Cyrillus Alexandrinus in expositione hujus textus inquit: *Nihil facere se posse ostendens, quod lex prohibeat, sed id iudicium sequi quod legi videatur.* Sanctus Ambrosius verba illa Psalmistæ (secundum iudi- cium tuum vivifica me) exponens, super prædicta Christi apud S. Joannem verba prolixè in hunc modum discurret: *Personam indicis, propositumque suscepit, dicens: Non possum à me facere quidquam. Bonus enim index non ex domestica proposito voluntatis, sed iuxta leges & iura pronuntiat, statuit iuris obtemperat, non indulget propria voluntati; nihil paratum & meditarum domi deseri, sed sicut audit, ita iudicat, & sicut se habet ne- gotii natura, decernit; obsequitur legibus, non ad- versatur; examinat causa merita, non mutat. Discite indices seculi, quem in iudicando tenere debeatis affe- ctum, quam sobrietatem, quam sinceritatem. Domi- nus omnium dicit: Non possum ego à me facere quidquam. Alibi lego: Negare semetipsum non potest: Non potest utique, non per infirmitatem, sed per integritatem; non per impossibilitatem faciendi, sed per observantiam in- dicandi. Quid non potest qui omnia potest, nisi quod posse nolit? Non vult posse adversus veritatem. Au- di postremo ipsum dicentem, cur non possit à se facere quicquam. Sicut audio, inquit, iudico, hoc est, non ex mea potestate decerno quod libitum, sed ex indicandi religione, quod iustum est; & ideo iudicium meum verum, quia non voluntati mee indulgeo, sed equi- tati.*

2 Enimverò si Scripturam sacram pervolverimus manifesta utique reperiemus huiusce veritatis exempla. Vix primi parentes nostri divinum fuerant prævaricati præceptum, cum ecce Deus noster, tametsi delictum eorum secundum omnes illius circumstantias plenè nos- set, & absque ulla discussione & examine illius, con- demnationis adversus illos posset pronuntiare senten- tiam; attamen processum potius formare voluit, de reatu illos convincendo, eosque inducendo ad confi- tendam suam proprio ore transgressionem. Unde Ca- jetanus ait: *Quamvis Deus certissime nosset, quod Adam peccaverat, & ubi tunc erat; iudicario tamen ordine procedere volens, tanquam iudicium habens, &c.* Et paulò post subdit: *Exemplum proinde indicibus, ut quam- vis certissimi forent, quod aliquis deliquerit, non pro- cedant incitato reo. Eandem quoque observationem diu ante Cajetanum expresserat Divus Chrysostomus, cum in Homilia 17. super Genesin ita scribit: Per hoc nos do- cendo, ne quem condemnemus, nisi causa antea diligen- ter cognita. Similiter commissum ab impio Caino cru- dele fratricidium, coram ipsismet Dei oculis patratum fuerat: Sanguis fratris tui clamat ad me de terra, ideo- que Deus nullo opus habebat præmissio criminis patrati examine; & tamen quanta cum ventilatione & matu- ritate processit, priusquam adversus sacrilegum, con- demnationis promulgaret sententiam? Quare de re Abu- lensis ita scribit: Dominus clarè videbat peccatum Cain, sed noluit eum punire, donec eum de peccato manifestè convinceret; ut datur forma procedendi indicibus, ut non ante sententiam, quam partes interrogent, & merita causarum discutiant.*

3 Pari quoque modo temerarii illi, qui turrim Ba- bylonicam ad cælum usque erigere & fabricare molie- bantur, ut exinde Deo ipsimet bellum indicere possent, merebantur utique, ut Divina iustitia abique ullo pro- cessu iustissimi furoris sui in eos fulmina evibraret; & tamen sacer textus ait: *Descendit Dominus, ut videret civitatem & turrim.* Utique non fuisset necessum, ut Deus ad puniendum & iudicandum hoc delictum de cælo ad videndam turrim descendere, utpotè qui ar- rogantis & præsumptuosi conatus hominum illorum oculatus testis fuerat; nam excelsus Dominus alta à longè cognoscit. Cur igitur sacer Chronista ipsum descen- disse dicit? Nunquid descensu indignus DOMINVS, inquit S. Cyrillus Alexandrinus, ad videndam turrim, cui omnia, antequam fiant, sunt cognita, & qui cælum atque terram implet? An non ideo descendisse scri- bitur, ut nobis significet examinandam prius esse causam criminis, quam feratur sententia? Similiter

PC. 115. 21.

S. Cyrill. Al. l. 1. in Joan. cap. 546.

S. Ambrosii in Pl. 118. o. 8. secundo 149. iudices de- bent iudica- re secundum Leges, & probata.

Gen. 1. Nemo con- demnari de- bet nisi cita- tus & audi- tus.

Cajet. ib.

Hanc iudicii formam ob- servavit ipse Deus.

D. Chrys. h. 17. in Gen.

Gen. 4. 10.

Abel. ib.

Gen. 11. Sedulo exa- minandus est status criminis antequam feratur sen- tentia.

PC. 117. 6. S. Cyr. Al. l. 1. in Joan. c. 16.

San-

Dion. Car. in 1. Paral. c. 19.

Dion. Carth.

Unicum Da- vidis pecca- tum gravit- sine sui pu- nium.

Pl. 143. 2. David peccat- subtrahi à iudicio Dei.

S. Ambrosii in Ep. ad Rom. c. 1.

Quomodo intelligendū quod Chri- stus in iudi- cio non pos- sit quidquid facere à se- mptipso.

Rup. Abb. l. 1. in Joan.

Pl. 157. 6. Apoc. 2. 23. Joan. 1. 25.

S. Thom. in
Gen.

Sanctus Thomas ait: *Nota, quod in hoc modo loquendi docet rectum & ordinatum processum iudicii; nam culpa prius debet esse certa iudici. Sed nunquid temeritas ipsorum Deo manifesta erat? quid igitur opus erat, ut in propria persona descenderet ad formandum iudicium?* Responsio ad hoc in promptu est, quia culpa ei certa & indubitata esse debebat, non per notitiam & scientiam suam privatam, sed per viam accusationis, & testium, nec non per iudicum examen & processum: *Sicut audio, sic iudico.* D. Chrysostomus pariter scribit, Deum per hunc sui descensum iudicibus hoc tradere voluisse documentum, ut videlicet prius clarum & perspicuum redderent iudicium suum, priusquam sententiam promulgarent. *Et descendit Dominus, inquit, non ut humano more intelligamus, sed ut per hoc erudiamur, nunquam temere fratres condemnandos, neque audiri solo iudicandum, nisi pluribus argumentis prius certi reddamur.*

Non sufficit
quod iudex
delictum
sciat, sed in-
super iuridice
probat
debet.

4 Similiter nefandorum peccatorum, quæ infames illas Pentapolitanas civitates incolebant, grave olentia & abominabilis factor jam cælum ipsum quasi imbuerat; ac proinde minimè opus erat, ut Deus (cui omne id quod facimus, prius præsens erat, quàm illud operemur; imò priusquam illud in cogitationem & imaginationem nostram incidat) Angelos suos mitteret, ut se de impiis illis, eorumque sceleribus informarent; & tamen Deus in Genesi Abrahæ dixisse legitur: *Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis; descendam & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint annon est ita, ut sciam.* Circa quæ verba D. Antoninus de iudiciis forensibus disserens, ita scribit: *Quod iudicari non debeat per suspensiones, sed per sufficientes probationes, ostendit Evaristus Papa, dicens: Si Deus omnium conditor Sodomorum mala, quorum clamor usque ad cælum pervenerat, omnia sciens prius, nec credere, nec iudicare voluit, quàm ipse ea cum fidelibus testibus diligenter investigans, quæ audierat, opere comprobaret: nos, qui sumus homines & peccatores, quibus incognita sunt occulta iudicia Dei, hæc præcaveantes, nullum ante veram, instamque probationem iudicare & damnare debemus.* 2. Q. 1. Deus omnipotens. Sanctus Ambrosius quoque notat, Deum scelera illa minimè ignorasse, sed iudices docere voluisse, non sufficere, quod ipsi delicta sciant, nisi etiam illis iuridicè probentur. *Non ignorabat Deus peccata Sodomorum, sed propter te instruendum verba huiusmodi loquebatur, ut in propius scruteris eorum commissi, in quos vindicandum arbutaris. Descendam, inquit, ut videam: hoc est, etiam tu descendere cura, descende indaginis studio, ne quid sis, quod fallat, aut lateat absentem, ut oculis facinus deprehendas. Eminus positi, multa nescire possunt.* Observandum quoque est, Deum tunc adversus Pentapolim pronuntiasse condemnationem, quando nefandi illius incolæ missos in Sodomam, sub specie humana Angelos, ausi fuerunt aggredi, ut illis turpiter abuterentur. P. Bollandus quandam recenset S. Isidori Pelusioræ, ad S. Cyrillum Alexandrinum conscriptam epistolam, in qua sequentia leguntur: *Præposterus favor haud acutè cernit, odium vero nihil cernit; quapropter si ab utraque lippitudine purus, atque immunis esse studes, noli violentas sententias ferre, verum illata crimina iusto & integro iudicio committe; quandoquidem DEVS etiam, qui omnia scit antequam oriantur, pro sua humanitate descendere, ac Sodomorum clamorem perspicere voluit; hinc videlicet nos ad res accurate perscrutandas ac perpendendas erudiens.*

Gen. 18. 30.

Non est iu-
dicandum
ex suspicio-
nibus.

S. Ambrosius
de Abrah. c. 1.

Bolland. t. 1.
Febr. 4. pag.
460. B. 1.

Is. 7. 17.
Licet Deo
notissimum
fuerit deli-
ctum Achan,
tamen vo-
luit illud
inquiri.

5 Favorabilis triumphorum rota, quos populus Israel sub Josue felici regimine de inimicis suis frequenter reportabat, in Iericho plurimum retardata fuit, ejusque mutationis causam hanc Deus servo suo esse revelavit: *Dixit Dominus ad Josue: Peccavit Israel, & prævaricatus est pactum meum, tuleruntque de anathemate, & furati sunt, atque mentiti, & absconderunt inter vasa sua: nec poterit Israel stare ante hostes suos, eosque fugiet.* Præcepitque proinde Deus, ut diligenter investigaret, quisnam sacrilegus ille esset, qui rapinam secerat, isque atrociter castigaretur: *Quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehensus, comburetur igne cum omni substantia sua.* Ubi notandum, Deum quidem delictum ad unguem

revelasse, imò insuper præcepisse, ut in eum diligens fieret inquisitio; imò & penam expressit, qua in eum animadvertendum esset; & licet perfectissimè sciret, quisnam in individuo delicti illius reus esset, illum tamen minimè revelasse, nec minimam illius legitur fecisse mentionem. Scitisne causam, cur id fecerit? Nimirum supremus ille iudex vult, ut in inquisitione criminum more humano procedatur, formentur processus, testesque examinentur, sicque vincatur reus. Unde contra Achan minimè processum fuit ad mortis sententiam, donec prius constaret de corpore delicti, isque illud proprio ore confiteretur.

6 Sanctus Marcus de Dæmoniaco quoddam refert, aded truculento & feroci, ut catenas ferreas haud secus ac subtilissimum quoddam linum rumperet, habitabatque ut plurimum in mortuorum sepulchris; de hoc, inquam, refert, quod Salvatori occurrens, velut eum adoraturus, se coram eo prostraverit, clamando: *Quid mihi & tibi Iesu, fili Dei altissimi? adjuro te per Deum, ne me torqueas; dicebat enim illi: Exi spiritus immunde ab homine; & interrogabat eum, quod tibi nomen est? Et dicit ei: Legio mihi nomen est.* Ubi meritò quærendum venit, quo fine Christus à Spiritibus illis infernalibus id scire contenderit, quod ei perspicuum erat & manifestum? Is, inquam, qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat, & in cujus nomine omne genus flexitur cælestium, terrestrium, & infernorum? At verò responsio præsto est, nam tamen Salvator Dæmones illos, quos interrogavit, quique coram ipso timent & contremiscunt, probè cognoverit ex nomine, attamen ut D. Chrysologus inquit: *Interrogat, non ignorat, sed implet iudicem, servat ordinem cognitoris, nomen interrogat, ut de conditione discutiat, iudicet de reatu, addicat de crimine.*

7 Huic quoque proposito optimè consentit parabola illa villici. Etenim homo ille dives Christum præfiguravit, ut D. Chrysologus declarat, inquiens: *Et quis erat homo iste, nisi Christus? Cui pariter D. Bonaventura his verbis subscribit: Intelligitur Deus Dominus omnium.* Per villicum verò homo intelligitur: *Hujus villicus est quilibet homo.* Observandum est igitur huic suppositis, quod tamen Deus probissimè sciret, æconomum istum suas dissipasse substantias & facultates, hac tamen privata scientia nequaquam uti voluerit, sed expectarit, donec publicè diffamaretur. *Hic diffamatus est apud illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tue.* Sed quo fine tantis erga eum utebatur ambagibus? Siquidem opus ei non erat, ut quis testimonium perhiberet de homine, ipse enim sciebat quid esset in homine, ut S. Joannes de Christo dicit. Veruntamen D. Chrysologus ait: *Ergo ille fama credidit, fama nuntiante cognovit? Absit: sed quia illa, qua noverat, querere tunc cepit, quando accusabat terram.* Nicodemum pariter, Synagogæ Principem, S. Joannes dixisse, refert: *Nunquid lex nostra iudicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, & cognoverit quid faciat?* Imò & ipsi gentiles hanc habebant consuetudinem, ut neminem condemnarent, nisi prius autoritate publica formarentur processus; ita enim ex Actibus Apostolorum deducitur, ubi textus de antiquis Romanis loquitur. Tullius quoque pro Cluentio ita scribit: *Est sapientis iudicis, meminisse se hominem, cogitare tantum sibi esse permixtum, quantum commissum sit & creditum; & non solum sibi soli potestatem esse datam, verum etiam fidem habitam esse meminisse; posse quem oderit, absolvere, quem non oderit, condemnare, & semper non quæ velit ipse, sed quid Lex & Religio cogat, cogitare.* Sanctus Ambrosius (qui prius iudicis, quàm Episcopi munus sustinuit) in quadam Epistola, Sapientie incarnatæ verba hunc in modum expendit: *Non possum à me ipso facere quidquam: sicut audio, sic iudico. Didici qualis iudex, qualis testis esse debeam; non enim quasi infirmus dicit: Non possum ego à me facere quicquam, sed infirmus ille qui hic intelligit. Nihil quidem sine patre facit filius, quia communis operatio, & unitas potestatis est. Sed hoc loco quasi iudex loquitur, ut cognoscamus homines in iudicando, quod non ex voluntate nostra, & potestate, sed ex aequitate debeamus formare sententiam.* Cajetanus verba illa: *Non quero voluntatem meam,* glossa sua illustrans, inquit: *Voluntas enim hu-*

Marc. 5. 4.
Hoc ipsum
observavit
Christus in
Dæmoniaco.

Pl. 146. 4.
Phil. 2. 10.

D. Chr. C. 17.

Luc. 16.

D. Chr. C. 121.
S. Bonav.
in Loc.
iudex non
debet solum
ut privata
scientia in
iudicio.

Joan. 1. 15.

D. Chryl. lib.

Joan. 7. 11.
Hoc etiam
observavit
gentiles.

Act. Apost.
21. 16.
Cicero pro
Cluentio.

S. Ambrosius
ep. 18.

Cajetanus
in Joan. 5.

mana destinare potest, & propterea quicumque queris facere voluntatem propriam, facile erras in iudicio; voluntas autem divina lex est omnis iudicii.

8 Sanctus Ambrosius eum quendam introducit, ad implorandam veniam & clementiam ante iudicis pedes prostratum, cui Iudex respondet: *Non possum a me facere quidquam; iustitia in iudicando, non potentia est; ego non iudico, sed facta tua de te iudicant, ipsa te accusant, & ipsa condemnant; leges te adjudicant, quas iudex non pervertit, sed custodit. Nihil ex me profero, sed ex te forma iudicii in te procedit.* S. Bernardinus objectioni, quæ in hac materia fieri poterat, nimirum quod hac ratione rei remanebant impuniti, si puniendi non sunt, nisi tales esse verè probentur, sique iudex scientia sua privata, suoque arbitrio uti non possit; hunc in modum respondet: *Nequaquam Respublica omnia mala punire debet, sed qua commissa sunt, punienda sunt: & hæc illa sunt, quæ coram officiali Respublica sufficienter probari possunt. Præterea non laeditur Respublica, sed divinum iudicium excedit iudicium ejus, ut scilicet aliqua reserventur iudicio Dei, super quonon potest Respublica iustum iudicium esse.* Sanctus Thomas super prædicta Joannis verba, pro quiete eorum, ad quos spectat formare sententias, hanc statuit conclusionem. *Iudicium meum verum est, inquit Christus; cuius ratio est, quia non quero voluntatem meam: non enim iudicium alicujus est injustum, quando procedit ab eo secundum regulam legis.* Sanctus Ambrosius quoque ita scribit: *Audite quid verus Iudex loquatur: Non quero voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me. Quasi homo loquitur, quasi Iudex docet; quoniam qui iudicas, non voluntati suæ obtemperare debet, sed tenere quod legum est.*

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

De diligenti causarum examine, ne iudicia pervertantur, sed potius veritas investigetur.

THEMA.

Causam, quam nesciebam, diligentissimi investigabam.
Job. 29. vers. 16.

1 Inter alias virtutes, quibus S. Job, qui multorum subditorum obtinuit dominium, præfulgebat, hæc quoque una ex præcipuis erat, quod scilicet causas coram se a latas accurate & exacte examinaret, priusquam illas decideret: *Causam, quam nesciebam, diligentissimi investigabam.* Hæc ad iudices potissime spectat, inquit Dionysius Carthusianus, ne ex suspitione, aut passione, aut facili creditione ad iudicandum procedant, sed cum maturitate & utriusque partis auditione, ac ceteris observandis omnia agant. Pari quoque sensu Hugo Cardinalis super hunc textum scribit: *Hic docet nos Job, ne sententiam precipitanter proferamus, ne indiscussa temeritate iudicemus, ne mala audita citò nos moveant, ne dicta passim sine probatione credamus.* Certus quidam interpres sagaciter observat, quod S. Job non dicat: *Diligentissimi interrogabam, sed investigabam; ut enim bonus canis venaticus non tam ad voces, quam ad feras, quam ad vestigia attendebat.* Cajetanus quoque hanc Jobi virtutem, in omnibus iudiciis forensibus merito practicandam, his verbis observat: *Manifestat se non precipitem processisse, sed vacasse inquisitioni, ad sciendam veritatem.* Hoc tamen in iis faciebat iudiciis, in quibus veritas & iustitia non manifesta, sed ambigua erat; cæteroquin, ut suo loco dicemus, quando iudices assecuti sunt causæ veritatem certam, nequaquam ab iis procrastinanda est, in litigantium perniciem & damnum, sententiæ pronuntiatio. S. Bonaventura circa hunc textum, auctoritatem adducit S. Greg. dicendo: *Vidit Gregorius bene, qualiter iudices debent esse diligentes in iudicando, ubi ait: Nota de iudicio, ne ad proferendam sententiam iniquam precipites esse debeamus, ne temerarie indiscussa iudicemus, ne quolibet mala audita nos moveant.*

2 Inter alias instructiones, quas Josaphat Rex dedit iudicibus, quos singulis regni sui civitatibus præposuit, una, eaque valde præcipua hæc fuit: *Præcipiens*

iudicibus: *videte, ait, quid faciatis, id est, ut Lyranus exponit, ne precipitanter, sed cum magna deliberatione sententiam feratis.* In tribunalibus enim de negotiis tractatur arduis, & maximi momenti; siquidem ut plurimum spectant vel facultatum iacturam, vel præiudicium & damnum famæ & existimationis, vel etiam in iis de vita sæpè agitur; ac proinde iustum est, ut ad promulgandam sententiam magna cum prudentia & maturitate procedatur. In Exodo hæc verba leguntur: *Altera autem die sedis Moyses, ut iudicaret populum.* Usus namque communiter ita obtinuit, ut iudices sententiam pronuntiaturi non stent, aut ambulent, sed quietè sedcant, quod maturitatem indicat actionis. Unde Abulensis super illa verba Sancti Matth. cap. 5. *Et cum sedisset, ita scribit: Ad signandam quandam maturitatem; signatur autem maturitas per sessionem; unde iudici sedendo iubetur sententiam dare, ut non videatur inconsultè data.* Neque Josaphato sufficere videbatur, quod iudices monuisset, dicendo: *Videte quid faciatis, sed postquam dixisset: Sit timor Domini vobiscum, subiunxit: Et cum diligentia cuncta facite.*

3 David quidem Rex fuit tanta iustitia & integritate præditus, ut Deus ipse de illo dixerit: *Interveni hominem secundum cor meum;* & tamen inter Sibam & Miphiboseth iudicaturus, turpiter erravit, condemnando Miphiboseth causâ ejus minimè examinata, ejusque facultatum dimidietatem calumniatori illius adjudicando. *Condemnavit eum in auditum, & non vocatum,* inquit Abulensis, & indefensum; nam etiam dato, quod verum fuisset peccatum obiectum Miphiboseth, condemnare eum non vocatum & indefensum peccatum erat, quia etiam in notoriis delictis citatio requiritur, ut veniat reus ad audiendam sententiam & allegandas aliquas excusationes, si quas habet; nam licet notorius sit actus, non est notorium, an injustè egerit; & ad hoc vocandus est, ne innocens condemnetur. Dionysius Carthusianus quoque hanc Davidis injustitiam considerans, hanc primo in eo relucere dicit, quod Sibæ tanta cum facilitate, absque ullo testium interventu, adhibuerit fidem. *Secundo inordinate proferendo iudicium, utpote sine accusati auditione, sine accusationis examine, sine debita mora seu deliberatione.* S. Paulus Apostolus Timotheum Episcopum Ephesinum his verbis hortatus fuit: *Sine præiudicio nihil faciens in alteram partem declinando.* Ubi enim de damno proximorum agitur, cum magna circumspectione procedendum est, ne inconsiderati quaecunque aliud inferamus præiudicium.

4 Thomas Cantipratensis, in iudiciorum perverfione duas notas accidere deordinationes: *In perverfione iudicii duo mala; unum offendit DEVM, aliud proximum.* Primum fit, mandatum Dei transgrediendo; secundum, proximo iudicium subtrahendo; retributio ergo ejus venit, ut offensam Dei, etiam si hic puniatur per afflictionem corporis luat, & offensam proximi, quam per iudicium injustum incurrit, damnis ejus satisfaciendo restituat; idem est enim iudicio, quam manu deripere. At verò si in sententiis capitalibus iudicia pervertantur, & offendatur iustitia, damnum, quod inde oritur, est irremediabile. Ex ideo refert Plutarchus, apud Lacedæmonios usu receptum esse, ut causæ tales magna cum maturitate per plures dies ventilentur: *Ideo pluribus diebus cognoscunt, quoniam si in capitis discrimine erraverint, non est corrigendi consilii potestas.*

5 Jonas in Niniven ad prædicandam populo penitentiam à Deo abire iussus, iter ingressus est iussui Dei omnino contrarium; siquidem in Joppen abiens, inventam ibidem navim expansis velis ad solvendum paratam, ingressus est, ut fugeret in Tharsum: in alto autem mari constitutus cum esset, sive inter undas maris commota est tempestas, quæ evidens omnibus comminabatur naufragium. Quia verò ejectis è navigio omnibus mercium oneribus, Aquilonares venti impetuosius urgebant procellas, suspicari cœperunt naucieri, ne fortè pondus navigium quàm maxime premeus, esset ingens cuiusdam illorum iniquitas, juxta ritum proverbium illud: *unius piscatoris culpa sæpè navis periclitatur;* iactis itaq; per singulos fortibus, Jonas deprehensus est reus, qui in profunda navigii carina somno jacebat sepultus. Nautæ verò licet idololatæ, verique Dei

Lyran. ibi.
Magna deliberatio præmittenda pronuntiandi sententia.

Exod. 18. 13.

Abul. in c. 1. Matth.

Ad. Apost. 19. 22.
David interveni-
do sententiam
contra Miphiboseth
turpiter erravit.
2. Reg. 16.
Abul. q. 6. lib.

Dio. Car. ibi.

1. Tim. 5. 22.

Th. Cantipr.
l. c. 31. 6. 4.
Duo mala
causantur
in perverfione
iudicii.

Plutarch. in
Lacedæmonicis.

Jonas 1. 9.
Nautæ Jonæ,
etiam culpâ
facientem nō
prosecuntur
in viare, nisi
accurate
examinandi.

S. Amb. ibi.
Solvitur dubium circa
omissionem
ibi.

S. Bern. c. 3.
ser de mul-
tiplici men-
dicio a. 1. c. 10.

S. Thom.
in Ioan. 1.

S. Amb. in Pl.
118. 0. 2. 20.

Scelus delicti
diligenter
examinan-
dus est.

Dio. Car. ibi.

Hug. Car. ibi.
Et sententia
non precipi-
tanda.
Cordetius.

Cajet.

S. Bonav. in
cap. 5. Joas.
S. Gregor.

2. Petr. 1. 9. 6.

Dei notitia destituti essent, non obstante quod ipsum met Jonam ore proprio audissent, dicentem: *Si per me orta est hac tempestas, projicite me in mare*; liquidem inobedientia, qua Deum offenderat, graviter ejus remordebat conscientiam: Imò licet aqua ad gulam usque singulorum ascendens, præsentem singulis intra navigium degentibus mortem minaretur; attamen in profundissimis abyssi voraginibus constituti, multum insumpserunt temporis in diligentissimo circa Jonæ patriam, nomen, cognomen, & professionem explorandam examine: *Indica nobis, cujus causam malum istud sit nobis? quod est opus tuum? quæ terra tua? & quo vadis? Velex quo populo es tu?* Et dixit ad eos: *Hebraeus ego sum, & Dominum Deum cali ego timeo, qui fecit mare & aridam. Et timuerunt viri timore magno, & dixerunt ad eum: quid hoc fecisti? (cognoverunt enim viri, quod à facie Dei fugeret;)* Et dixerunt ad eum: *Quid faciemus tibi, & cessabit mare à nobis? quia mare ibat & intumescibat.* Hæc enim tempestas à Deo adversus navigium istud excitata fuerat: *Dominus misit ventum magnum*; adeoque naturaliter nequaquam ab elementorum intemperie excitata fuerat, cujus signum erat, quia omnes alii, quotquot idem mare pernavigabant, optima fruebantur aeris coelique serenitate. Veruntamen est observandum, quod illum in mare non conjecerint, donec prius semetipsum pleno ore agnovisset, palamque confessus fuisset culpabilem, dicendo: *Tollite me, & mittite in mare, & cessabit mare à vobis*; scio enim ego, quoniam propter me tempestas hac grandis venit super vos. Imò postquam Propheta nautis de facto dedisset licentiam, ut eum ejicerent, remigabant viri, ut reverterentur ad aridam, & non valebant, quia mare ibat & intumescibat super eos: & clamaverunt ad Dominum, & dixerunt: *Quasumus Domine, ne peramus in anima viri istius, & ne des super nos sanguinem innocentem, quia tu Domine, sicut voluisti, fecisti: & tulerunt Jonam, & miserunt in mare, & stetit mare à fervore suo.* Eheu quot sunt hodie Judices, quos hi idololatæ condemnabunt, quando in universalis judicii die coram Deo comparebunt; ii videlicet, qui sine convenienti causarum examine ad mortis sententiam procedere non dubitarunt. Præfatam Jonæ historiam D. Chrysost. his verbis more suo efficaciter expendit: *Miserunt sortes & prodidit fors noxium. Hi vero neque sic arripientes eum demerserunt, sed tanto tumultu, tanta tempestate incumbente, veluti multa in quiete, multo silentio sic judicium in navi statuentes, & ut pro se loqueretur, seque defenderet, ei permiserunt, atque cuncta subtili cum indagine exquirebant, veluti rationes eorum, quæ decreverint, alicui reddituri. Audi igitur eos, quemadmodum in judicio, examine cuncta ex altissimo inquirunt. Quod opus est tuum? unde venis? quo vadis? qua de regione? quo de populo es? Et quidem accusabat mare acclamans contra; increpabat autem fors, & condemnabat: sed tamen neque mari contra exclamante, neque sorte ex adverso testimonium reddente, sententiam usque dabant, sed veluti in judicio & accusatoribus instantibus, & testibus presentibus, iudiciis atque argumentis veridicis prius damnautes ipsi sententiam ferunt, quoad damnandus ipse propria feret accusator culpa. Sic & hi nauta, homines barbari & insensati, eum qui in iudiciis optimus est, ordinem imitantur.* Porro hic in mare ejectus, & post triduum è balneæ ore denuò in littus evomitur Propheta, protipissimus fuit typus Christi, post triduum resurgens, utpotè qui haud secus ac Jonas, in mari passionis suæ acerbissimæ exagitatus fuit: *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me.*

6 At verò quis eidem Redemptori nostro necem tam iniquam intulit? Nullus profectò alius, quam sacrilegi illius conciliabuli præcipitum, utpotè quod in retanti momenti, qualis mors Christi erat, nullum consiliandi vel deliberandi tempus admittit. Sciebant utique, quod Christus juxta prædictiones Propheticas in Nazareth conceptus fuisset; quoniam *Nazareus vocabitur*; quod natus in Bethlehem, quod prodigiosa in ejus ortu prodiens stella Reges ad ipsum adorandum excitasset, quod Baptista digito eum palam indicasset, quod stupenda miracula patrasset; & tamen quando de nece Deo inferenda agebatur, sine ullius moræ interiectione,

subitò in ejus conspirant necem, ac condemnationem: *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Et ab illo die cogitaverunt, &c.* Pro deliberatione non tempus adhibent anni unius, vel aliquot mensium, aut septimanarum; sed ab illo die, &c. Non sic nobiscum Deus noster procedit, qui ab humano genere non per annorum, sed sæculorum decursum exasperatus (omnis quippe caro corrumperat viam suam; cuncta cogitatio hominis intenta erat ad malum omni tempore) nihilominus per centum annorum decursum prolongavit processus, prævaricatoribus liberum se defendendi locum indulgit; tametsi eorum delicta innumera, tori-que mundo, & vel maxime cælo notoria essent ac manifesta.

7 Sanctus Bonaventura super illum S. Lucæ textum, in quo Salvatore nostro in Synagoga Nazareth, liber Isajæ traditus fuisse dicitur, ita scribit: *Ad instructionem certitudinis ad judicandum subjungit: Et ut revolvis librum; in quo significatur diligens discendi inquisitio, quæ prevenire debet judicium certum; non ex abrupto procedendum est ad judicium, sed cum maturitate, propter quod dicitur: Causam quam nesciebam, diligentissime investigabam.*

8 Quidam nostri temporis prædicator Apostolicus in suis concionibus verba illa Psalmistæ: *Sacrificate sacrificium justitiæ*, accuratè ponderans, eadem iudicibus applicat, inquit: Sit vobis Judicibus tribunal eodem prorsus loco, quo Levitis altare erat. In eadem vobis veneratione sit sententia, qua hostiam veneramini. Ea cum religione legantur à vobis informationes & processus, qua legitur Canon Missæ, & qua super calicem profertur forma consecrationis, cujus vel minima quævis Syllaba omiſsa, ream læsæ Majestatis divinæ reddit negligentiam sacerdotis. Et ut summam plura uno verbo edicam, cum eodem sacro horrore tractetis causas partium, qua tractatur & adoratur Eucharistiæ sanctissimum sacrificium.

9 In Apocalypsi cap. 2. sequens legitur, Episcopo Ephesino ab Angelo facta, admonitio: *Memor esto, unde excideris, & age penitentiam, & prima opera fac; si autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum.* Circa quæ verba advertendum est, hunc Angelum locum obrinuisse iudicis; qui proinde ut hoc munus debite exerceret, primo loco præfato Episcopo dicit: *Memor esto, unde excideris*, ut his verbis ei ob oculos statuat statum perfectionis & sanctitatis, qui annexus est ministerio Episcopali, à quo exciderat. Secundò tradit ei modum à lapsu suo resurgendi: *Age penitentiam.* Tertio verò loco exhortatur illum, ut vias denuò reingrediat prius; dicit enim: *Prima opera fac.* His verò omnibus nihil proficientibus, minatur illi dicens: *Si autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco suo.* Rupertus Abbas hunc textum exponens, inquit: *Sicut multa sacra scriptura testimonia, sic & locus iste docet, nos non debere præcipitare sententiam, non enim dixit: Quia charitatem tuam primam reliquisti, idcirco venio tibi, & movebo candelabrum tuum; sed grande intervallum vocisue, magnumque frenum posuit currenti sententia (in originali dicitur: curantis sententia) dicendo: Ademor esto, unde excideris, & age, &c.*

10 Divus Chrysostomus quandam adducit considerationem, iudicibus scitu utilissimam, maximèque necessariam; qui nonnunquam advocatos eloquentes & doctæ cum energia & efficacia persuadentes auscultando, sæpè rapiuntur ad propendendum & inclinandum in illam partem, cui tales advocati patrocinantur: at verò in hoc contra iudicis munus gravissimè impingunt, quia iudex parti adversæ semper alteram autem reservare debet apertam: *Sæcularium rerum istarum iudices, & si videant eum, qui prius dicit, Oratorem concitato eloquentia flumine omnia inundantem, non sustinent, nisi etiam adversarii responsionibus cum longanimitate auditis promuntiare sententiam; sed etiam si prior iustissimam causam habere videatur, integras aures etiam alteri reservant; siquidem hæc quoque iudicum virtus est, ut utriusque partis causa quam accuratissime cognita, tum demum ipsi summo interponant iudicium.*

11 In Concilio Sinedrin nemo audire rationes unius

po-

Can. 41.

S. Bonav. in c. 9. S. Lucæ.

P. Oliv. 4. 6. Pl. 4. 6. Instructio iudicum qua maxime ferenda sit sententia.

Apoc. 2. 7. Angelus Apocalypsi- cus egit per Jonam iusti- judicis.

Rup. Abb. l. 2. in Apoc.

D. Chrys. l. 4. Quod nemo iudex nisi à seipso. Iudices non propendeant magis in unam, quam alteram partem.

D. Chrysost. l. 1. in Jo. 1. 1. 1.

Mat. 12. 40.

Mat. 12. 1.

Sacrilegium iudiciorum conciliabuli contra Christum præcipit moris sententia.

Joan. 11. 13.

Novario.
Lichediasm.
c. 12.
Semper in
iudicio au-
denda alie-
ra paco.

1. Tim. 2. 19.

Dio. Cass. lib.

Enilhel.
lib. 10.

poterat, quin etiam præsens esset, & audiretur pars altera, decisionesque magna cum maturitate ponderabatur: *Comperio innocentem esse, absolvunt. Sin iudicium ejus in crastinum differunt, binique conveniunt, & dimittunt cibo, vino non gustato, tota die inter se de causa conferunt, postridis matutino curam adveniunt; unus qui absolvit, sic ait: Ego absolvo, & in ea sententia persevero: qui condemnat: Ego condempno, & in ea sententia persevero. Qui condempnaverat, ei licet absolvere; & qui absolverat, ei non est licitum mutata sententia penam reum adjudicare. Facile homo decipitur, nihilque est difficilius, quam ipsissimam assequi veritatem; ac proinde S. Paulus non sine mysterio Timotheum his verbis monet: *Adversus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus*; cujus moniti convincentem rationem Dionysius Carthusianus his verbis assignat: *Presbyteri enim cum habeant alios corripere, facile adversarios acquirunt; veritas enim parvis odium, & ut Salomon proficitur, non amat pestilens cum qui se corripit; ideo non est accusatio contra Presbyterum admittenda, nisi sub duobus testibus ad minimum, vel tribus. S. Paulus in eadem Epistola subiungit: Testor coram DEO & CHRISTO IESU, & electis Angelis, ut haec custodias, sine praedicatione nihil faciens, in alteram partem declinando. Circa quæ verba Eftius hanc habet observationem: *Declarat Apostolus, se ea quæ dixit de exercendo iudicio præcipere Timotheo coram gravissimis testibus, ne forte negligentius agat in re tanti momenti. Si enim Paulus de seipso timuit, ne cum aliis prædicasset, ipse reprobus efficeretur; potuit & de Timotheo vereri, ne quid peccaret in hoc genere, præsertim cum res sua difficillima, tanta equitate iudicia exercere, ut nullus relinquatur locus affectibus, aut nulla obrepas negligentia; quanquam non propter Timotheum solum, sed propter alios Episcopos in uno Timotheo instruendos, adiungenda fuit hac tam gravis & terribilis obtestatio.***

DISCURSUS V. ARGUMENTUM.

Judices ab omni passione alieni esse debent, seque ab amicitia, parentela, amore vel odio ne quidquam moveri sinant.

T H E M A.

Altera autem die sedit Moyses, ut iudicaret populum.
Exod. 18. vers. 13.

Car sententia
proferatur
a iudice
sedente.

Lippoman. lib.

Joan. 8. 6.
Christus in
adulteram
notuit præ-
cipitare sen-
tentiam.

2. Cyrill. Al.
l. 1. in Joan.
c. 16.

Hugo Card.
lib. 1.

R Eceptus in tribunalibus usus est, quod sententia sedendo pronuntietur; neque usus ille mysterio vacat, hæc enim sessio notat in iudice animum tranquillum atque à passione minimè agitatam; ac proinde author Catenæ super Exodum, ad propositi thematis verba se reflectens, ita scribit: *Quia vero omne iudicium non in motu passionis, sed in rationis tranquillitate exerceri debet, ideo sedit Moyses ad iudicium peragendum; & hinc venit, quod iudices pro tribunali sedentes, sententiam proferant; sessio enim corporis tranquillitatis mentis figura est.*

2 Malignantes Pharisei apud S. Joan. cap. 8. coram Salvatore adduxerunt mulierem quandam in adulterio deprehensam, ut adversus ipsam ore suo veridico condignam pronuntiaret sententiam. At verò quoniam consilio Salvatorem usum fuisse existimas? *Iesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terram.* Is enim, qui olim in monte Synai tabulas legis digito suo exculpando consideratè conscripsit, in hac præsentis occasione circumspeditionem & maturitatem indicare voluit, qua procedendum est in ferenda sententia. Unde S. Cyrillus ait: *Antequam hanc aperires sententiam, inclinavis se, & digito scribebat in terra, quoniam ostendat, quod antequam iudicium feramus de proximo, ad veritatis investigationem condescendere, & animum inclinare debemus, & discretionis digito singula ad rem propositam astinentia prius discutere; alioquin rectè iudicare non possumus, si prætermissa indagatio veritatis, & examine diligenti, præcipiti & inconsiderato animo proximum in publico iudicio, aut absolvimus, aut damnamus.* Hugo Cardinalis eandem considerationem exprimit his verbis: *Notuit statim proferre sententiam, ne*

levem eum in iudiciis arguerent. Veruntamen aliud insuper ad propositum nostrum advertere in hoc facto possumus documentum; nimirum per hoc insinuare voluit, quod is, cui munus iudicis incumbit, in iudicandi faciem minimè respicere debeat, ne passione aliqua moveatur, nec quinam & quales litigantes sint, agnoscere aut scire contendat. Et ideo Iesus inclinans se deorsum digito scribebat in terra. Plutarchus Iudices in urbe Thebana ideo sine manibus & sine oculis pingi consuevisse dicit: *quia Iustitia nec numeribus capitur, nec hominum vultu flectitur.* Cælius Aug. pariter scribit iustitiam antiquitus in hac forma representatam fuisse à pictoribus: In manibus namque stateram quandam tenebat, caput autem intra nubes absconditum, cælum versus ita convertebat, ut hic deorsum nihil penitus aspicere posset; per quod denotabatur, quod ne in loco, ubi iustitia administranda est, ullo moveamur affectu vel passione, sola respicienda sit legis integritas & rectitudo, nullius autem contemplanda sit facies, ne ab effectu terreno pervertamur.

3 Refert S. Matthæus, quod Redemptor noster vice quadam à nonnemine bonus appellatus, titulum hunc indignè tulerit: *Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam? Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? unus est bonus Deus.* Sed nunquid epithetum istud ei, qui verus Deus erat, aptissimè conveniebat? Imò omni jure istud ei debebatur: cur igitur illud à se repulit? S. Hilarius dicit, ideo Christum hunc titulum acceptare renuisse, quia sustinebat personam iudicis, à quo omnis laus, omnisque adulatio procul abesse debet: *Quid me vocas bonum? Is enim, cui necesse est impia & iniqua punire, nemine bonitatis abstinet, soli hoc nomen Deo Patri reservans, qui se iudicem dando, officio severitatis exuerit; non quod bonus & ipse non esset, sed quod congrua in eum severitate iudex esset futurus.*

4 Moyses de populo Dei electo ait: *Veni ad me populus, querens sententiam Dei;* at verò ex quo ipsemet Moyses, non verò Deus sententias pronuntiabat, cur dicit, *sententiam Dei?* Lippomanus inquit: *Ego juxta legem Dei, & dictamen Spiritus divini iudico populum, & lites compono, non juxta meos affectus.* Solent communiter bene regulatæ respublicæ stipendio extraneos conducere iudices, ne ulli per parentelam, amicitiam, vel alios similes respectus adhærescant, sed iustitiam impartialiter & indifferenter administrent. Hanc verò consuetudinem verisimile est valde esse antiquam, siquidem & Seneca Philosophus moralis ita scribit: *Evocati à longinquis regionibus iudices sedent iudicaturi.* Enim verò quantum ab illis iudicibus nascatur præjudicium, qui à passione rapi se sinunt, Abulensis his verbis insinuat: *Considerandum, quod iudicia plerumque detorquentur propter passionem iudicis, ut quia moventur ad iram, vel odium, vel amorem, aut invidiam; cum autem ad aliquam istarum iudex commotus fuerit, necesse est male iudicare.*

5 S. Bernardinus quatuor enumerat scopulos, ad quos iustitia impingens, submergi & naufragari solet: *Musari à recto affectu solet quadruplici affectione mentali, quæ sunt amor, & odium, spes & timor:* adducitque verba illa Danielis cap. 7. ubi ingentem ventorum luctam in mari viam fuisse dicit: *Ecce quatuor venti cæli pugnabant in mari magno, id est, ut idem Sanctus declarat, in mente iudicis partialis.* Difficile quidem est, quod cuius interest iustitiam recta lance tenere, quod aliqua istarum affectionum ad iniustitiam non flectatur; nam amor affectum trahit ad suum compartialem & amicum; odium ab adversa parte repellit, de dilectis enim difficulter malè sentimus, sicut de non dilectis difficulter bene. Offendit amicus, culpa magna assumitur parva; delinquit adversarius, offensa parva sentitur magna. Servit dilectus, super sydera exaltatur, fidelisque plenis faucibus predicatur; alter contraria partis maxima præstat commoda, impendit magna servitia, parvi penditur, eique detrahuntur. Ex quacunque causa paratur crimen, pro sua partiali quilibet supplex orat, culpam minuit, aut ipsam negat, aut pro misericordia instat. Pars verò adversa offensam gravat, iustitiam postulat; adest spes sua parti inherens, & timor contrariam partem pavens. Indicantis intellectus his mentis turbidibus con-

Ne possit
iudicari se-
cundum iudi-
cis esse.

Plutarch. de
Iude.

Cælius Aug.
l. 11.
Iudices olim
pingebantur
line oculis
& manibus.

Matth. 19. 17.
A iudice
abesse debet
omnis laus
& adulatio.

S. Hilat. Can.
19. in Matth.

Exod. 18. 16.

Lippoman. lib.
Iudices ex-
tranei &
impartiales
quandoque
advocandi.

Seneca lib. 9.
de ira c. 33.

Abul. c. 1. in
c. 31. Exod.

S. Bern. c. 1.
c. 31. m. c. 1.

Dan. 7. 2.
Adducuntur
quatuor ven-
ti, id est quos
iustitia ple-
rumque im-
pingit.

conquassatus, discernere verum nescis, vix vult, & si fas est dicere, nequaquam potest; inde consequens est, quod reus justificatur, innocens condemnatur.

6 Quod si considerationis oculum ad amicitiam deflectamus, si hæc aliquem in iudice locum habeat, nihil est certius, quam quod per eum iustitia violanda sit & pervertenda. Et ideo Tullius inquit: quod is, cui munus iudicandi incumbit, amicitia legibus penitus renuntiare debeat. *Ponit personam amici, cum induit iudicis; nam si omnia facienda sint, que amici velint, non amicitia tales, sed conjurationes puzanda sunt.* Dignissima igitur consideratione est illa Blantis sententia; quæ dicit se mallo inser inimicos, quam inter amicos iudicare, nam ex amicis alterum prorsus futurum inimicum, ex inimicis autem alterum fore amicum. *Qui consanguinitatis, inquit S. Hieronymus, vel amicitia favore, sine inimicitiarum odio iudicium pervertunt, sine dubio in Christum, qui est veritas & iustitia, peccare no-*

7 Deus populo suo summum quendam sacerdotem dare volens, Aaronem ad hoc tam præclarum munus deputavit. At verò ex quo Moyse generale populi sui imperium contulerat, eique in tot aliis bonum publicum concernentibus negotiis, divinæ voluntatis suæ placita revelarat, cur non etiam suum de summo Aaronis sacerdotio decretum eidem manifestavit? Etenim Deus, ut nostis, præcepit, ut ex qualibet tribu sicca quædam virga acciperetur: *quem ex his elegero, germinabit virga.* Germinavit igitur virga Aaronis, voluitque Deus per prodigium hocce miraculum, Aaronis indicare promotionem ad sacerdotium, ne illius unquam vel suspicari quidem posset, Aaronem à Moyse, tanquam fratre ejus, carnis & sanguinis propinqui affectu ad sacerdotium fuisse proventum. Unde Oleaster ait: *Ne quis diceret eum acceptare personas, voluit rem committere iudicio sortium, quoniam de his quæ nobis sorte accidunt, non conquerimur.* Quia igitur Aaron munus iudicis Ecclesiastici administraturus erat, ideo DEI speciali dispositione factum est, ut in hac ejus ad tam sublimem dignitatem promotione nullam parentelæ aut fraterni amoris affectus partem haberet, sed ab ipsiusmet Dei providentia immediate per tam insigne prodigium & miraculum eveniret.

8 Obiervastisne aliquando ritulum, quo Apostolus Melchisedechum condecoravit? *Interpretatur, inquit, Rex iustitiæ; Melchisedech enim idem significat, quod Rex iustitiæ.* Subdit verò ibidem Apostolus: *Deinde autem & Rex Salem, quod est Rex pacis, sine Patre, sine matre, sine genealogia, assimilatus filio Dei;* talis enim necessum est ut sint illi, qui rectam volunt administrare iusticiam. Nescio, an aliquando observaveritis in Libro Josue, quod Spiritus Sanctus illum vocat filium Nun: *Factum est, ut loqueretur Dominus ad Josue filium Nun;* & tamen paulò post in eodem capite illum nominans, hanc ejus nomenclaturam omittit, & simpliciter Josue appellat. Quoniam id mysterio factum fuisse existimatis? Ideo nimirum, quia ibi Josue tanquam populi Imperatorem & Iudicem introducit, quo in munere nulla fieri debet mentio alicujus consanguinitatis. *Præcepit Josue principibus populi: transite per medium castrorum.* Ex sacris sermonis observationibus illa maest, inquit Arias Montanus, ut cum quispiam patris cognomento appellatur, nisi quid præterea exprimat, privati hominis locum, circa ullam publicam dignitatem tenere intelligatur. Quod idem punctum ex eo, quod in monte Calvario accidit, manifestius probatur; ibi namque Christus, qui alioquin erga suam sanctissimam matrem adeo venerabilis exstitit, eandem, mulierem tantum, non verò matrem appellasse legitur: *Mulier ecce filius tuus.* Scitisne causam, cur id fecerit? Ideo nimirum, quia in patibulo Crucis Christus tanquam Iudex penderet suspensus; ibidemque bonus Latio representabat electos, malus verò Latio reprobos significabat iudicandos; ubi verò dignitas intervenit iudicis, necessum est, ut ne quidem per umbram mentio fiat parentelæ aut matris. *Cum iniquis veritas deputata, inquit S. Hieronymus, unum reliquit sinistrum, alterum assumis dexterum, sicut in die iudicii facies.* Jacob Josephum præ cunctis filiis tenerrimè amabat, & merito; & tamen non propter hoc ei regnum

& sceptrum Israelis destinavit, sed illud Judæ commisit: *Non auferetur sceptrum de Juda.* Hujus verò ratio est, quia in destinatione Regni non affectum naturalem, sed superiorem consti instinctum sequi voluit.

9 Deus injusticiam iudicum illorum, qui ex effræta libidine sua castissimam Susannam deperibant, manifestare volens, juveniculum adhibuit, qui in medio populi, in facie senum illorum tribunal erigeret iustitiæ. Cur ita? *Omnia in sapientia fecisti.* Nimirum DEUS per hoc indicare voluit, quod homines maturæ ætatis & iudicii, ob carnalem affectum, in iis prædominantem, sæpe pervertant sententias, gravesque iniquitates committant; ut igitur in hoc casu, in quo sensus huius passionis impetus haud immerito timeri poterat, iustitia debita cum æquitate & rectitudine administraretur, opus erat puerili innocentia. Unde S. Ambrosius de Daniele inquit, *quod fuerit non senior longævitate, sed gratia; erat enim in illo ætas senectutis, vita immaculata.* Putiphar econtrà sine ullo præmissio veritatis examine, Josephum in vincula conjecit, quia iustitiam ei à conjugis sua calumniæ imposturam veram esse credidit; amor namque carnalis ut plurimum obfuscet iudicium, ac iustitiæ rectitudinem discernere minime permittit. Unde Regius Propheta elata voce exclamat: *Erudimini, qui iudicatis terram, servite Domino in timore;* at verò qua ratione hunc finem incorruptè & in timore Dei iudicandi assequi poterunt? Medium ad hoc obtinendum confectum subdit, dicens: *Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iustæ;* quibus verbis hortatur iudices, ut vitæ diligant honestatem & continentiam; nam Sanctus Hieronymus & alii loco huius dictionis, *disciplinam*, legunt, *adornate puritatem.* S. Ambrosius de Daniele, à Spiritu Sancto in arbitrium libidinosorum iudicum electo, ita scribit: *Iudicem meretur castitas Danielem puerum juniorem, nec dum pubescentis ætatis. Secura est de victoria castitas, cui est iudicatura virginitas; pudicitia autem causam nisi vir pudicus audire non debuit; talem enim arbitrum meretur castimonia, apud quem non periclitetur verecundia.*

10 Secus verò accidit circa impium quendam iudicem, de quo Iustus Lipsius sequentem contextit hanc historiam. Carolus enim Audax, Comes & Dux Burgundia, severum de iudice quodam Zelandiaë impolit supplicium, qui nobili cuidam matronæ, cæteroquin castissimæ, violentiam intulerat. Hic enim ut deinceps majori cum libertate suos posset exsatiare vestis carnis appetitus, maritum huius matronæ coram tribunali falso accusari curavit de crimine læsæ Majestatis, obque hoc eminentum scelus illum moti fecit in carcere. Mortuo autem marito, conjugem ejus sub prætextu securitæ liberationis mariti subito ad se accersiri fecit, quæ mox ut in conspectum cadaveris conjugis perducta fuit, præ nimio dolore quasi insanire & inconiubiliter plorare cepit; cui tandem suavis est ab amicis, ut atrox hoc crimen in iudicium deduceret. Quapropter ad Ducem confugiens, omnia ei recensuit, speciatim fatalem illam violentiam, & lascivos impij iudicis fines & conatus. Qui iudicem protinus ad se evocavit, qui remordente eum delicti conscientia, protinus ad satisfaciendum illatis ei & marito ejus injuriis, idque illam paris nobilitatis sponso, submeritiplii videlicet jungendo, tamque amplissima dote locupletando, promptè se obtulit. Et quidem tametsi huius oblationibus vidua frequentius dedisset repullam, at tamen à multis viris sapientibus tandem ei suavis fuit, ut factis oblationibus suum præberet consensum; adeoque mox matrimonium istud stipulatum fuit, ita tamen ut iustissimus & zelotissimus Princeps eodem die & tempore præceptum ne sponso imposuerit, ut suum conderet testamentum, in eoque noviter sibi desponsatam, omniū facultatum suarum ex alie assereret heredem. Quod cum executus perfectè fuisset, sperans quod sibi tandem capta præda frui & gaudere liceret; Dux præfatus eidem nondum iustitiæ publicæ ab eo satisfactum esse dixit; præcipiensque ei, ut huic adimplendæ locum cederet, decretoriam adversus ipsum pronuntiavit mortis sententiam, eodemmet temporis puncto in eodem carcere, in quo maritum viduæ illius innocen-

Propter amicitiam sæpe violatur iustitia, Cicero l. 1. offic.

S. Hieron. l. 1. de op. & m. v. 11.

Nun. 17. 1. Quare Deus per signum germinantis virgæ elegit Aaronem in summum sacerdotem.

Oleaster:

Hebr. 7. 1. Omnis affinitas consanguinitatis à iudice est præciudicanda.

Is. 1. 1.

Arias Montanus in c. 2. Josue.

Hoc fecit Christus pendens in Cruce.

Joan. 19. 24.

S. Hieron. in Marci 6. 11.

Amor Carnalis obfuscet iudicium.

S. Ambrosius in Psal. 119.

Psal. 119. Deus iudicem, ut diligant honestatem, & continentiam.

S. Hieron. Locutus ibi.

S. Ambrosius in c. 1. Daniele.

Iustus Lipsius Poliac. Exempl. l. 1. cap. 9. Fuit illa historia de iudice.

tem capitali affecerat supplicio, sine ulla dilatione exequendam. Illud quod reipia circa illum adimpletum fuit, illa omnium divitiarum iniqui, & adulteri iudicis reliqua herede.

11 Habent quoque ira, & odium eundem effectum, scilicet quod intellectum adeo excæcent, ut assequi nequeat veritatem. *Furor in iudice*, inquit Sanctus Isidorus, *investigationem veri non valet attingere, quia mens ejus turbata furore, à scrutatione alienatur justitie*. Seneca pariter in primo libro suo de ira scribit: *Procedam in tribunal non furens, nec infestus, sed vultu legis*. Et paulò post subjungit: *Cum cervicem noxio præcidi imperabo, cum parricidam insuam culeo, & cum mittam in supplicium militare, & cum Tarpejo proditorum, hostemve publicum imponam, sine ira, eo vultu animoque ero, quo serpentes & animalia venenata percussio*. Sanctus Hieronymus super caput 6. Amos verba illa exponens: *Convertistis in amaritudinem iudicium, legit; in furorem: convertit in furorem iudicium, qui iratus iudicat*. Denique Divus Chrysostomus concludit, tunc vel maximè iudicem futurum esse summæ rectitudinis & æquitatis cultorem, si inimicus factus fuerit sui ipsius, omnemque amorem proprium deposuerit. *Qui sui amore ducitur, inquit, non immerito suspensus est, ne in gratia iustum transgrediatur; qui vero nullam sui ipsius curam habet, quid eum impedire potest, ne iustam ferat sententiam?*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Adducuntur nonnullæ rationes, cur iudices olim in portis Civitatis jus unicuique dixerint; ubi etiam de facilitate & promptitudine audientiarum differitur, quam quovis tempore exhibere debent, sine ulla personarum acceptione, rectam administrando iustitiam.

THEMA.

Præcepi eis, dicens; Audite illos, & quod iustum est, iudicate, sive civis sit ille, sive peregrinus: nulla erit distantia personarum, ita parum audietis, ut magnum. Deuteron. 1. vers. 16.

1 IN his Deuteronomii verbis multæ continentur salutare regulæ pro iudiciis rectè administrandis, quas in hoc discursu ad utilitatem iudicum in pondere sanctuarii accuratè trutinabimus. Primò igitur dicitur: *Audite illos*: Iudicum namque munus postulat, ut partes litigantes & delinquentes diligenter audiant, facilem omnibus audientiam præbeant, sintque quovis tempore ad obsequendum parati. DEUS quondam populo suo, cujus regimen cunctis velut rectæ gubernii norma servire debebat, præcepit, inquit: *Iudices constitues in omnibus portis tuis, ut iudicent populum iusto iudicio*. Varii porro à sacris expositioribus adducuntur fines, ob quos increata Sapientia tribunalia in portis civitatis erigi decreverit. Venerabilis Beda de muliere illa forti, de qua Sapiens inter cætera ait: *Nobilis in portis vir ejus*, ita scribit: *In portis sedere ad iudicandum solebant, ut venientes ad civitatem alimnde, paratum continuo responsum iudicantis acciperent; & ne rusticos vel pastores insolita urbis adificia stupescerent; nec rursus pacem urbis intrinsecus frequens litigantium controversia fœdaret*. Sanctus Hieronymus super illum textum Zachariæ: *Iudicate in portis vestris*, idem movet his verbis dubium: *Queritur, quare apud Iudeos in portis locus fuerit iudicandi?* Et respondet: *Ne cogerentur agricola intrare urbes, & aliquod subire dispendium, iudices in portis residebant*. DEUS namque supremus Iudex sollicitè providebat, ne miseri & pauperes rustici aliquas in civitatibus expensas facere cogentur, ideoque iudices in portis earum eos præstolari debebant, ut inde iudices intelligerent, curam illis incumbere, ut dispendia quæ rescare possunt, à litigantibus avertant. Idem quoque super illa Amos verba: *Odio habuerunt in porta corripientem*, quasi id ipsum scribit, quod jam ex Venerabili

illis Beda diximus, nimirum: *ut agricola ad causam veniens nec frequentia civitatis, nec novo terretur aspectu*. Subjungit insuper: *nec urbis habitator longe ab urbe properaret*. Abulensis ad publicitatem loci se refert, inquit: *Quia sicut Iudex est persona publica, cuilibet iustum distribuens, ita congruebat ei locus publicissimus, scilicet porta civitatis, ad quam accedebant omnes, sive divites, sive pauperes, advena & indigena*. Venerabil. Beda alibi commentando super verba illa Psalmi: *Qui exaltas me de portis mortis*, diversam à superiori causam insinuat, dum ait: *Id est, de humanis iudiciis, quæ antiquitus solebant fieri ante portas urbium, ut egredientes & ingredientes, videntes damnationem malorum, & remunerationem bonorum, caveant vitanda, & appetere facienda*. Ratio verò, quam Rabanus adducit, cujus etiam Sanctus Hieronymus meminit, proposito nostro præ cunctis aliis maxime deservit; dicit enim, ideo DEUM iudicibus locum suum ad portas urbium destinasse, ut ad ipsorum tribunalia confluentes, non solum in publico & manifesto loco haberent audientiam, sed etiam ut hæc prompta illis esset, nec diù illam præstolari cogerentur: *In portis, ut advenientes undique statim in introitu civitatis iudices paratos inveniant, à quibus iusta iudicia accipiant*. Sanctus Hieronymus similiter super Zachariam ita scribit: *Ut tam urbanos quam rusticos in exitu & introitu urbis audirent, & finito negotio, unusquisque confestim ad sedes proprias reverteretur*. Imò quidam populi, ut Abulensis testatur, promptas & faciles audientias adeo curabant, ut Iudices in curribus singulos circuire debuerint, ut ad privatarum domuum portas audirent, quidquid in causis illorum ad tribunalia deducere oportebat. *Olim iudices in curribus ferebantur per totam civitatem, ut volentes aliquid petere, exentes januas domorum suarum, sine labore iudices invenirent*. Quod iudex ambularet in curru, erat quasi iret ad expediendum aliquid, quod leviter expediri posset; forales tamen disceptationes iurgiorum maturitate peraguntur. Etenim ad administrandam rectam & illibatam iustitiam permagni refert, si iudices propriis auribus omnes audiant accusationes & purificationes, nec illas aliis committant; hi enim saepenumero sunt infideles, passionati, invidi & malevoli.

2 David de supremo iudice DEO differens, ait: *Oculus ejus in pauperem respiciunt, palpebre ejus interrogant filios hominum*. Enimverò divites, stipendio conductos habent advocatos eloquentes, qui rationes & argumenta ipsorum adeo expolire & exaggerare norunt, ut in ipsorum favorem moveant & inclinent iudicem; ac proinde nisi pauperes benignè auscultentur, & ipsorum querimoniis æquè pronæ præbeantur aures, quisnam ad ipsi patrocinandum moveri poterit? Joseph, Putipharis servus emptitius & mancipium erat, eique tot annis adeo fideliter servierat, ut ne quidem per umbram quidquam impudicitæ adversus eum suspicari posset, & tamen iratus valde, tradidit Joseph in carcerem. Scitisne causam? videlicet id faciebat nimium credulus verbis conjugis; verbis uxoris adhibuit fidem, at verò iustis & legitimis servi rationibus non præbuit aurem.

3 Verumtamen advertendum est, quod ad bonam iustitiam administrandam minimè sufficiat aures præbere informationibus; insuper enim requiritur, ut audientia partim promptæ sint quovis tempore, ne litigantes longas & dispendiosas necesse moras cogantur. Sanctus Ambrosius à Lippomano citatus, circa Moysen observat, quod *Moysè usus est populus quotidie à mane usque ad vespertam, iudicium DEI aperiendo*. Circa quæ verba Origenes inquit: *Audiant principes populi, & presbyteri plebis, quia debent omni hora populum iudicare, semper & sine intermissione sedere in iudicio, dirimere lites*. Interlinearis super hæc verba, locum illum Psalmistæ adducit, dicentis: *Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore*. Circa quæ verba Oleaster ait: *Admonentur hic iudices, paratos semper esse ad iudicandum, ne populus remoretur in expectando iudice, aut iudicio*. Ad hoc verò à iudicibus obtinendum, necessum est, ut considerent damna & præ-

Abul. ibid.
Deut. 16. 9. 42

V. Beda in
Ps. 9. 35.

Aliq. rationes
cur iudices
sederent in
portis.

Raban. l. 1. in
Deut. 13.

S. Hieron. in
Zach.

Abul. ib.
Aliq. iudices
in curribus
vehantur
per plateas
& quæ
sunt.

Ps. 40. 9.
Putiphar
verbis uxoris
nimis credulus,
Joseph
misit in
Carcerem.

Gen. 39. 20.

Iudices Com-
per debent
esse prompti
ad audiendos
causas litigantium.

S. Ambrosius
in
Causa.

Orig. b. 11.
in Exod.

Interlin. in
Ps. 101. 3.
Oleaster. ib.

Et hoc consi-
deratione
damnorum

Kkk judi-

Manfi Bibl. Prad. Tom. II.

Ira & odium
procul sunt
à iudice.

S. Isidor. l. 1.
sent. c. 32.
Seneca l. de
ira c. 16.

S. Hieron.
Amos 6. 13.

D. Chr. b. 38.
in ioh. 1.

Salutares
regulæ pro
iudicibus.

Litigantes
diligenter
audiant.

Deut. 16. 18.
Cur olim
tribunalia in
portis for-
tium erecta.
V. Beda l. 7.
lib. de mal.
forti.
Prov. 31. 39.

Zach. 2. 16.
S. Hieron. ib.

Amos 1. 14.
S. Hieron. ib.

que patitur
paties de
dilatione
audientie

judicia, quæ patiuntur litigantes, quando ob defectum vel dilationem audientiarum, à domo propria procul absentes, patiuntur sumptuum gravia dispendia, sæpe etiam enormia præjudicia in persona propria, in facultatibus, nec non frequenter in suis familiis, à quibus ob aliorum negligentiam diu abesse coguntur. Plurimum proinde laudatur in Scriptura sacra Samuel, populi Israelitici iudex integerrimus, eo quod ad audiendos ad ipsum quaquaversum confluentes, promptus semper existerit: *Judicabat quoque Samuel Israelitibus cunctis diebus vite sue*. Nullus ipsi præteribat dies, in quo ad bonam promptamque justitiam administrandam omnibus non esset palam expositus. Ideo quoque Sanctus Ambrosius suis continuò præcipere solebat, ut portas domus suæ semper tenerent apertas, ut quilibet ad ipsum sine ulla difficultate aditum habere posset.

Loc. 7.
t. h. h. h.
meretricem
hora valde
importuna
patienter
sustulit.

4 Advertendum quoque est, quod Salvator noster, qui cunctas actiones suas ad nostram instructionem direxit, agrè nequaquam tulerit, quod publica quædam meretrix hora valde importuna, & in loco pariter improprio, scilicet in domo Pharisei, dum mentis accumberet pransurus, eum convenerit, de rebus suis cum illo actura. Quæ de re Sanctus Augustinus ita scribit: *Vidistis non invitati irruisse convivio, ubi suus medicus recumbebat, & quasi se pia impudentia sanitatem, irruens quasi importuna convivio, opportuna beneficiis; moverat enim, quanto morbo laboraret. Quod ipsum quoque nonnullis applicare licet, qui licet in exquirendis audientibus importuni esse videantur, sunt tamen compassionem & veniam digni, quia de arduo ipsorum agitur negotio. Enimvero CHRISTUS die quodam discipulis suis præcepit, ut per breve spatium à laboribus se subducendo, nonnihil sibi quietis indulgerent: *Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum*. Cujus ordinationis Sanctus Marcus hanc assignat rationem: *Erant enim qui veniebant, & redibant, multi, nec spatium manducandi habebant*. Ex quibus verbis perspicue deducitur, quod si Iudex nonnunquam solitam intermitteret audientiam, id ex hoc solo motivo facere possit, ut scilicet vires suas ex præcedentibus laboribus nimio opere fatigatas restauraret, ut sequentes tanto majori cum vigore animi resumere valeat.*

g. Aug. h. 24.
Exod. 30.

Mat. 6. 12.

Indices om-
nino inentis
sunt justitia
etiam agant
de persona
pauperis.

5 Sequitur: *Et quod justum est, judicate*. Quibus verbis iudicibus præcipitur, ut soli sint intenti justitiæ, aliisque propensione in alias virtutes, quibus justitia labefactari possit. Fieri enim nonnunquam potest, ut pauperis causæ jus parum vel nihil suffragetur, licet cæteroquin compassionem & subsidio opus habeat; tunc enim ad iudicem non spectat compassionem erga illum exercere, quando pro tribunali sedet ad administrandam singulis justitiam: *Quod justum est, judicate*. DEUS, qui adeò partialiter addictus est pauperibus, ut dicat: *Pauper sum ego, & in laboribus à juventute mea*, siquidem pauper nasci & perpetuò vivere voluit, In Exodo nihilominus expressè præcepit: *Pauperis non misereberis in iudicio*. Circa quæ verba Sanctus Hieronymus sequens movet dubium: *Diligis misericordiam & iudicium Dominus; quomodo autem dicit: Diligis misericordiam, cum in alio loco dicat: Ne miserearis pauperis in iudicio*? Respondetque, verba illa hoc sensu intelligenda esse, quod videlicet nec intuitu pauperis, nec ob respectum divitis unquam sit pervertendum iudicium; *Præiudica rectum iudicium, & postea subveniat misericordia*. Sanctus Augustinus quoque hanc questionem examinans, inquit: *Nisi addidisset: in iudicio, magna esset questio, sed intelligendum esset, etiam si scriptum non esset; ac tandem idem Sanctus Doctor his verbis concludit: Bona est misericordia, sed non debet esse contra iudicium*. Author Catenæ pariter in hæc verba monet, dicens: *Cum agitur in iudicio de equitate & iniquitate causarum, ibi tunc nullus est habendus respectus paupertatis, sed tantum ipsius causæ & circumstantiarum, quæ propriè ad illam pertinent. Utinam hæc inculcari possint pectoribus iudicum, ut de justitia diligentissime conservanda semper cogitent, & non flectantur affectibus, maxime id autem ante prolatam sententiam; postea enim ubi non exegerit, misereri possunt*.

Psal. 37. 16.

Exod. 23. 1.

g. Hieron. in
Psal. 37.

g. Aug. q. 83.
in Exod.
in iudicio
nullus ha-
bendus est
respectus
pauperis.
Lippoman.

In manij.
Exeropl. V.
iudex.

6 Refert Cæsarîus de quodam Episcopo, quod dum in Quadragesima Psalterium legens, ad illa verba per-

venisset: *Quis loquetur potentias DOMINI*? quidam minister iustitiæ in ejus cameram ingressus fuerit, interrogaturus, quid sibi circa quendam capitalis delicti reum faciendum esset. Cui Episcopus, compassionem erga reum commotus, respondit: ex quo quadragesimæ tempus misericordiam suadet, vita ei condonetur. *Redeunte autem iudice, ut reum dimitteret, Episcopus reflexis oculis ad Psalterium dimissum, vidit verbum: Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt justitiam in omni tempore; quæ voce territus, iudicem revocavit, & ait: Discute diligenter causam; siquæ ad vocem Propheticiam vita privatus est*.

7 Sequitur ulterius: *Sive civis sit ille, sive &c.* Non enim vult DEUS, ut in tribunalia irreat acceptatio & distinctio personarum. CHRISTUS quoque Joan. 7. ait: *Nolite iudicare secundum faciem*, quæ verba Sanctus Bonaventura exponens, inquit: *Quod evadere in hoc seculo magni laboris est*; citatque auctoritatem Sancti Augustini, dicentis: *Non personaliter iudicemus, sed rectum iudicium teneamus. Quis autem est, qui non iudicat personaliter? Qui equaliter diligit. Dilectio equalis facit non acceptari personas; iudicium secundum faciem est ex personarum acceptione*. CHRISTUS supremus iudex Apostolos suos in Ecclesiæ iudices elegit, de quibus proinde Ecclesia canit: *Vos sæculi iustitiam*; eosdemque in iudicio finali suos futuros esse assessores & coniudices prædixit: *Sedebitis super sedes, iudicantes duodecim tribus Israel*; at verò quo præcipue titulo eos insignivit? nimirum lucem mundi & solem eos appellavit: *Vos estis lux mundi*. Nec immerito, quia Sol in medio Planetarum constitutus, lumen suum divitibus & pauperibus, principibus & subditis ex æquo ministrat. Cum eadem igitur hac indifferentia iudices sapientiæ suæ lucem ministrare debent omnibus equaliter, absque ulla discretionis differentia. *Iniqui iudices*, inquit Sanctus Isidorus, *errant in veritate sententia, dum intendunt in qualitatem personæ, & exulcerant sæpe iustos, dum improbi defendunt iniquos*. Consideratione dignus est ille Isaiæ textus, maxime secundum expositionem à Cornelio à Lapide allatam: *Iustitia habitavit in ea*, inquit Propheta, ubi præfatus Cornelius juxta Hebræum textum legit: *Pernoctavit*. Iustitia enim in tenebris noctis centrum suum habere debet, non solum quia hoc tempus post datas audientias, acceptis utrinque informationibus, studiis, & expeditionibus causarum absolvendis valde faver, verum etiam denotandum, quod tunc iustitia rectè administratur, quando personæ non cognoscuntur, nec ulla earum intervenit distinctio & acceptatio.

8 Insuper additur: *Ita pauperum audietis, ut magnum*. Antiquitus inter Iudicem & reum, velum quoddam seu cortina extensa intercedebat, ne iudex illum videns aut agnoscens, ad compassionem, vel alium similem affectum commoveretur; ad quod velum Ecclesia alludere videtur, dum in Antiphona quadam Paschali de communi Martyrum ita canit: *In velamento clamabant Sancti tui DOMINE*. Nec accipietis cuiusque personam, quia iudicium DEI est. Cur autem Moyses iudicium à iudice prolatum, iudicium DEI esse dicit? Idem nimirum, quia sicut Sanctus Petrus de DEO testimonium perhibet, quod non sit acceptor personarum, ita quoque iudex in tribunali eandem personarum acceptionem cavere debet, quia iudicium DEI est: est enim iudex vices gerens DEI. Adversus iniquos & parciales iudices DEUS olim per Psalmistam sic lamentabatur: *Usquequò iudicatis iniquitatem*? at verò undenam illos verè iniquos iudices esse arguere poterat? ex eo videlicet, quod sequitur: *Et facies peccatorum sumitis*. Quæ verba Sanctus Hieronymus in favorem nostrum, hunc in modum declarat: *Quando venerit ad vos iudicium, non consideratis causam, non consideratis iudicium, sed personas eorum qui habent causas; ac si dicat: Si venerit pauper habens iustum negotium, & venerit dives habens malum negotium, vos personam accipitis, non negotium*. Et quidem satis est verisimile, abusum hunc tempore Sancti Gregorii Nazianzeni plurimum viguisse, siquidem is ita scribit: *Hoc plerisque iudicibus hac tempestate accidere videmus, ut sublimibus viris magna flagitia*

Prohem
pulchra
historia.

Joan. 7. 24.
3. Bonav. ib.
iudices
equaliter
sine acce-
ptione per-
sonarum, ad-
ministrant
iudicium.

Mat. 19. 18.

Mat. 1. 14.

Hinc com-
paratur
sol.

Isid. l. 1.
sent. 6. 15.

Isai. 1. 21.
Corn. à Lap.

Optim. exem-
plum debet
inter iudicem
& reum.

Ad. Ap. 10. 4.
Deut. 1. 17.
iudicium à
iudice prola-
tum, vocatur
iudicium Dei,
& quom.

Psal. 37.

g. Hieron. ib.

Nazianz. ch.
à O. amaf. l. 1.
Psalm. 94.

prom-

promptius condonent, quam minima humilibus & abjectis. Quando Christus ad judicandum venit, ignis prodromus ejus erit: *Ignis ante ipsum precedet; ignis ante ipsum exardescet.* Scitisne causam? Ideo videlicet, quia sicut ignis tam sericum quam seras, tam lanam quam aurum, quam linum, tam denique ferrum aequaliter comburit, sine ullo majoris, quæ in illis est, aut minoris pretiositatis discrimine; ita quoque per hoc indifferentiam indicare voluit, quæ præditus iudex esse debet, ut unumquemque ex æquo judicet sine ulla personarum distinctione. Cajetanus verba illa (*ita parvum audietis, ut magnum*) exponens, ita scribit: *Iuxta Hebræum habetur: Non timebitis a facie viri. Triavittia iudices prohibet, videlicet habere rationem sanguinis, amicitia, & huiusmodi. Discernere audiendo inter magnum & parvum, divitiis, potentia, statum, & huiusmodi. Demum timere a potentia cuiuscunque viri.* Eadem hæc indifferentia in pluribus aliis scripturæ locis inculcatur; & quidem in Levitico dicitur: *Non facies quod iniquum est, nec iniuste judicabis;* ac verò quia acceptio personarum primus ut plurimum scopolus esse solet, in quem iudices impingunt, ideo subiungit: *Non consideres personam pauperis, nec honores vulgum potentis, iuste iudica.* In Deuteronomio cap. 10. denudò repetitur: *DEUS personam non accipit.* Nonnulli benedictionem observant, quam Jacob Judæ est impetratus, è cuius progenie tot populi illius electi principes & iudices procreandierant, dicit enim inter cætera: *Pulchriores sunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores.* Circa quæ verba Divus Chrysostomus ait: *Iustitiam signas & claritatem iudicis, nam per dentes, & lac nihil aliud significare vult, quam fore candidum & manifestum iudicium, ut est lactis & dentium qualitas.* Quod verò ad propositum nostrum specialissimè servit, est, quod lac hanc sibi peculiaritatem habeat proprietatem, quod rerum imagines non referat, ut alii liquores, quia iudex nullius personam aspicere debet; secus enim facientibus rigida illa apud Isaiam, cap. 6. vers. 5. intentatur comminatio: *Va, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum;* nam ut Sanctus Hieronymus super Amos scribens, & commissas in tribunalibus iniustitias detestans, ait: *Hoc illi dicunt, qui non causas in iudicando, sed personas considerant, & fructum Christi iustitiae, qui est dulcissimus, vertunt in amaritudinem.* Hanc autem partialitatem Sanctus Ambrosius in Judicibus Ecclesiasticis gravitorem esse dicit, utpotè detestabilior, magisque perniciosam. Ita enim scribit: *Cum in omnibus iniustitia cito offendant, tum maxime in Ecclesia, ubi aequalitatem esse oportet, ubi aequalitatem haberi decet, ut nihil sibi potentior plus vindicet: nec personam alterius accipiamus in iudicio, gratia absit, causam merita discernant.* Nihil sic opinionem, imò fidem gravat, quam si in iudicando potentiori dones causam inferioris, vel pauperem innocentem arguas, divitem excuses reum culpa; procul quippe est genus hominum favere honorabilioribus.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Exemplo DEI contemperanda & unienda est in iudicando & condemnando severitas cum clementia.

THEMA.

Diligis misericordiam & iudicium. Psal. 32. v. 5.

PROpheta regius, qui iustitiæ administrandæ causa, thronum Israelis infidebat, simul ad invicem misericordiam conjungit & iudicium, siquidem de DEO supremo iudice ait: *Diligis misericordiam & iudicium.* Hæc autem duo, inquit Hugo Cardinalis, sicut fuerunt in ipso, scilicet misericordia, & iustitia; ita debent præcipue esse similiter in Prælati; adducitque sequentem Sancti Gregorii Magni sententiam, dicentis: *Iustitia aut misericordia multum destituitur, si una sine altera teneatur; sed erga subditos inesse rectoribus debet, & iusto consulens misericordia, & pie sequens disciplina.* Verum enimverò haud immerito hic cula-

Manfi Bibl. Prad. Tom. II.

piam subnaki posset dubium, qua ratione David iudicibus suadere possit, ut in iudicio adhibeant & intermiscant misericordiam; cum DEUS, ut in discursu præcedenti vidimus, expressè prohibeat, ne Iudices in tribunalibus forensibus misereantur aut compatiantur pauperibus: *Ne miserearis pauperi in iudicio.* At verò Sanctus Hieronymus, ut supra diximus, responderet, verborum illorum hunc esse sensum: *Non miserearis in iudicio, id est, non propter pauperem, nec propter divitem, nec propter proximum, & longinquum, non propter cognitum & incognitum declines a recto iudicio; sed prius iudica rectum iudicium, & postea subveniat misericordia.* Non enim est temeranda iustitia ob respectum divitis, sicut nec ob intuitum pauperis; sed hæc virtus eo modo est exercenda, ac si iudex penitus nesciret statum & conditionem litigantis; neque enim in iudicio, alteri rei studendum est, quam integritati & æquitati; quantumvis verum sit, quod iudex sententiam pronuntiaturus, memor esse debeat se iudicem esse, non verò tyrannum, quia tritum est axioma illud: *Summum jus, summa iniuria.*

2 Cæterum hanc iustitiæ & misericordiæ connexionem ipsemet DEUS nos, à primis generis humani natalibus, in primis parentibus nostris, docere voluit, quando illos post Divini præcepti sui prævaricationem in iudicium advocavit: Nam ut Divus Chrysostomus graviter considerat: *Cum posset statim poenam infligere, quam prius statuerat prævaricatorum, longanimitas tamen est, & suffere, & interrogat, & responsum accipit, quasi ad defensionem eum provocans; ut arrepta occasione etiam post tantam prævaricationem, suam erga illum misericordiam declararet.* Quo etiam nos docet, ut quando & nos reis ius dicimus, non tam crudeliter illis loquamur; neque serina in illos utamur servitia, sed longanimitè & misericorditer agamus, utpote nos ipsorum membris ius dicturi, & cogitantes illos nobis secundum naturam cognatos, supplicium misericordia temperemus. Considerandum est itaque, quod, cum infinita illa Altissimi majestas, quam adorant dominationes, tremunt potestates, ab homine, qui villis terræ pugillus est, quemque tantoperè sublimat, tam enormi injuria affecta fuisset, illum tamen non quemadmodum Luciferum in profundissimam abyssum præcipitari, quin potius summa cum benignitate illum affata fuerit, dicens: *Quis annuntiavit tibi, quod nudus es, nisi de Ligno, &c.* ubi Divus Chrysostomus ait: *Considera bonitatis DEI excellentiam, quomodo quasi amicus amice loquitur.* Qui idem Sanctus Doctor, postquam discursum à DEO cum Adamo, adversus quem paulò post promulgaturus erat sententiam, habitum maturè ponderasset, subiungit: *Vidistis iudicis Clementiam? Vidistis mansuetudinem & tolerantiam DOMINI? Vidistis verborum attemperationem? Innuas illi aperire vult defensionis, ut & misericordiam suam erga eum, qui tantum peccaverat, declararet.*

3 Hic iustitiæ & mansuetudinis nexu apud Michæam pariter exprimitur, ubi namque c. 6. dicitur: *Indicabo tibi, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te; utique facere iudicium & diligere misericordiam.* Enimverò quando reus intra limites legum absolvi potest, haud æquum est, illum condemnare; nam Psalmista postquam dixisset: *Diligis misericordiam & iudicium,* statim subiungit: *Misericordia Domini plena est terra.* Idem quoque regius Psalter in Psal. 16. se quamdam DEI vocem audisse dicit: *Semel locutus est Deus; duo hæc audiivi, quia potestas DEO est, & tibi Domine misericordia;* imò DEUS non tantum de potestate in iudicando gloriatur, quantum de misericordia, quam iudicando exercet; attamen utramque virtutem simul conjungit: *Duo hæc audiivi: In sui iudicii veritate misereri,* inquit Sanctus Hieronymus. Iosue, qui JESU CHRISTI Domini nostri figura fuit, castigaturus Achan, qui divino præcepto non obediendo, irreparabilia universo populo Dei damna intulerat, cum jam ejus formatus fuisset processus, examinati testes, ipseque reus proprii oris testimonio convictus fuisset, nihilominus supplicium, quod DEUS ipsemet

S. Hieron. in Psal. 32.

Hoc fecit Deus iudicando primos parentes nostros.

D. Chrys. h. 17. in Gen.

D. Chrys. ib.

Quando reus licet absolvi potest, non committitur. Mich. 6. 8.

Psal. 112.

S. Hier. ib. Iosue 7. 19. Sententia in Reum sonatur cum compassionem.

celitus contra Achan deceiverat, executurus, atrocitati supplicii cordis junxit compassionem, quia ubi vulgata nostra legit: *Quia turbasti nos, exturbet te DEVS in die hac*, in Hebræo Josue dixisse fertur: *Hæc conturbasti nos, conturbabis te DOMINVS in die hac*. Hæc enim dictio *Hæc*, flebile quoddam est suspirium, expressivum animi amari & compatiens. Unde docentur hi, qui alios condemnare debent, ut semper idipsum cordialiter compauendo exequantur.

4 Sanctus Ambrosius inhumanum Caini in Innocente Abel committitur fratricidium considerans, dicit, quod licet sanguis Abel sumaret, & ad stellas cœli utque stridula voce clamaret vindictam, *Iusti sanguis clamat & moritur*; attamen DEUS, deficientibus adhuc in terra tribunalibus, tanti sceleris processum formaturus, iustitiam simul cum pietate conjugere voluerit. Cum enim paricidium esset admissum, hoc est scelerum principatus, ubi peccatum obrepit, statim & Lex divine mansuetudinis prorogari debuit, ne, si continuo vindictam esset in reum, homines quoque in vindicando nullam patientiam moderationemque servarent, sed statim reos supplicio darent. Divina autem sententia providentia est, ut magnanimitatem & patientiam doceret iudices, ne quis praepræpère raperetur studio vindictæ, & ipsa deliberationis immaturitate puniret innoxium, aut penam exacerbarer irati. Porro neminem esse credo, cui nota non sit illa infelicitas illius hominis historia, qui descendens in Jericho, in Latrones incidens, ab iisdem ab mortem usque vulneratus fuit; ad cuius curationem accelerandam Samaritanus vino pariter & oleo usus fuit: *Appropians alligavit vulnera ejus, infundens oleum & vinum*. Cur autem ipsum in hac vulnera oleum pariter & vinum infudisse arbitraris? Sanctus Gregorius idem id factum esse dicit; *Ut per vinum mordeantur vulnera, & per oleum soveantur, necesse quippe est, ut is, qui sanandis vulneribus præstet, in vino morum doloris adhibeat, in oleo molitionis pietatis. Sit amor, sed non emollitus; sit rigor, sed non exasperans*.

5 In arca fœderis manna, quod suave & amabile erat, conservatum fuit, ita tamen ut pariter in illa custodiretur virga, quæ symbolum est severitatis. Quæ omnia in figura contingebant, nimirum ad insinuandam nobis hanc severitatis & mansuetudinis concinnam inter se unionem. Unde idem Pontifex ait: *Sic est virga distractionis, sic & manna dulcedinis*. S. Isidorus ait: *In iudicio sine misericordia non sedeat, custodi discretione iustitiam; non superius iustus, quam iustum est, omne enim quod nimis est, vitium est; impii iustitia est, fragilitati humane non ignoscere; Tene ergo vigorem in discussione iustitiae, misericordiam in definitione sententiae*. Idem David Rex, qui iustitiam populis administrabat, Deum his verbis affabatur: *Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine*; nam ut Cassiodorus à Glossa citatus inquit: *Hæc duo munera societate iunguntur*. Tyrannus hanc proposito nostro apertissimam habet observationem: *Psalmum istum fecit David, quando cognovit se confirmatum in regno Israel, proponens uti regia dignitate, ad Dei honorem, innocentiam sui, & populi utilitatem; ac proinde ad hosce fines assequendos, scilicet ad integerrimum Reipublicæ regimen obtinendum, necessum sibi esse intelligebat, ut cum iustitia illibata & severitate procederet, ita tamen ut hæc à mansuetudine & benignitate minimè disjungeretur*. S. Bruno, solitudinis Carthusianæ Patriarcha, in expositione huius Psalmi, Davidem in spiritu Christum hisce verbis affari voluisse existimat: *Multis Prælati te solummodo misericordem considerantes, non iustum iudicem, & peccata punientem, non puniendo subditos, eorum peccatis consentiunt, quæ jam ipsimet operantur. At ego sic te reputans misericordem, ut etiam cognoscam esse iustum iudicem, hoc aliis ad instructionem cantabo*. S. Augustinus pariter in quodam sermone, in quo de virtutibus agit, quæ iudicem exornare debent, idipsum his verbis prædicat: *Decet iudices clementie esse cultores, desectatores sevitie, cum illis benignos, ad iram tardos, ad misericordiam festinos, in adversus firmos, in prosperis humiles & cætos, & quibusque dignitatibus sublimatos seipsos agnoscant, caveant ne suos inferiores despiciant*.

6 Apud Jeremiam dicitur: *A facie ira columba, & a facie ira furoris Domini*. Columba autem avis est mitis & benigna, sellegue carens non irascitur; vult igitur Jeremias hisce verbis dicere, talem quoque esse supremi iudicis severitatem. Unde S. Gregorius ait: *Quod iram columba prædixerat, hoc furorem Domini subjunxerat; columba namque valde simplex est animal, & quia in DEVM nulla furoris inæqualitas serpit, furorem Domini iram columba nominavit. Ut enim divina distractionis vim imperturbabilem demonstraret, & iram dixit, & columba, ac si apertius diceret: distractionem iudicium inconcussus exivit, qui permanens mansuetus, injustos punit. Iudex ergo velut lex esse debet, quia zelus ejus armari debet in puniendis delictis: in corde autem suo columbæ mansuetudinem conservare debet, delinquenti compatiendo, quem aliàs in vigore legum, & ad satisfaciendum Reipublicæ, quæ cum ad hoc munus evexit, punire tenetur. Temerarius vir ille, qui sine veste nuptiali cum cæteris convivis eleganter vestitis, mensæ accumbere præsumpsit, furorem Regis illius graviter provocavit; à quo proinde debita cum severitate castigatus fuit, siquidem delictum ejus patens adeo & manifestum fuit, ut nullam ejus excusationem aut defensionem excogitare valuerit: Ab ille obmutuit. Tunc dicit Rex ministris: *Ligatis manibus & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores*. Quis igitur tanta cum asperitate benignitatem conjunctam fuisse credere potuisset? Etiamen revera ad invicem conjunctissimæ fuerunt, siquidem cum amicum appellavit: *Amice, quomodo hic intrasti non habens vestem nuptialem*? Ubi Cajetanusan ait: *Nora prudens Lector, quod non consumeliose increpas: Non dicit, indigne, præsumptuose, impudens, sed amice. Non, quomodo ausus es? sed quomodo hic intrasti? proponendo interrogativè factum simplex, ut ipse seipsum damnet, ad erudiendum nos, ut etiam in notorio facto non iudicemus inaudito, sed examinemus absque contumelia, absque convitio, cum dilectione hominum, & odio vitiorum*. Sanctus Isidorus proinde iudicibus, ne in tyrannidem incidant, sequentem valde adæquatam regulam præscribit: *Sic alios iudica, inquit, ut ipse iudicari cupis; dum enim indulges alieno vitio, & tibi misereris. Quamvis hæc indulgentia in eo solum casu admittenda sit, quem lex permittit. In Deuteronomio Deus iudici populi præcipit, dicens: *Iuste quod iustum est, persequeris, id est, ut Hugo Cardin. declarat, non durius æquo, nec remissius*. Dionysius Carthusianus quoque Iudices, ne nimis severi sint, nec indulgentes nimium, his verbis hortatur: *Nec in alteram partem declinent; hoc est, nullo modo à veritate aequitatis & veritatis recedant, nec unam partem præ alia palpent; nec nimis rigores, nec nimis remissi existant: sed per discretionem temperent misericordiam atque iustitiam**.*

7 Nobilem profectò conceptum S. Propheta Job exprimit, dum de fulminibus à tanto divinæ iustitiæ arcu vibratis differens, ita inquit: *Mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur*. DEUS enim fulmina iræ suæ talicū cautela & circumspectione emittit, ut neminem lædant, aut feriant, nisi quem ipse sanciatum esse cupit; adeoque à scopo suo nunquam aberrat, per hoc docens illos, ad quos munus puniendi & processus criminales formandi spectat, ut solos culpabiles feriant, adversus delicta & crimina ferociendo, fulmen verò sententiæ innocentes non involvat; reorum quoque naturæ comparantur, utpote quæ à nostra nequaquam differt. Ergo fulmina locum alium, inquit Sanctus Gregorius, nequaquam tangunt, quia videlicet igne suo, non grana, sed paleas incendunt. Sola enim comburuntur zizania, non verò frumentum: si igitur à reo commissum est delictum, caveat iudex, ne propter illud malè tractet innocentes, ut reorum delicta probet, & convincat.

8 Porro quod filius Dei ad finale iudicium humana specie indutus venturus sit, ex Scriptura sacra manifestè constat: *Cum venerit filius hominis in maiestate sua*: At verò cur non potius in qualitate Verbi Patris æterni, nube carnis humanæ omnino occultata comparebit? Motivum propter quod Pater cœlestis potestatem ei iudicariam delegavit, S. Joannes his verbis exprimit: *Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius*

Hoc oblatum fuit in eodem nomine Caini. S. Ambrosius. I. de Abel & Cain c. 10.

Quid significet per oleum & vinum totum vulnibus illius qui incidit in Latrones. Luc. 10. 34.

S. Gregorius lib. 1. Registr. iudic. 7. capit. 24.

Quid significet manna, & virga, resposita in arca fœderis.

S. Gregorius. S. Isidorus Synon. l. 1. c. 16.

Ps. 100. r. Cassiodorus in Glossa.

Tyrannus ad prædictum Psalmum. Quid insinuat voluerit David cantando Domino misericordiam & iudicium.

S. Bruno in Psal.

S. Aug. l. 35. ad Francos.

Jer. 48. 28. Iudex similis sic Columba.

S. Gregorius lib. 1. c. 27.

Delinquentes exhibeat compassionem, prout illi faciunt, qui caruit velle speciali. Mart. 23. 2.

Cajet. ibid.

Isid. ibid.

Deut. 16. 10.

Dio. Cass. 2.

Job 41. 4. Fulmen ferientis cœlestis prolatum, ut involvat innoxios.

S. Gregorius lib. 1. c. 24. mor. c. 24.

Car Christus iudex in extremo iudicio comparatur sit in forma hominis. Ioan. 1. 27.

filii hominis est: In medio igitur fulgurum & fulminum furoris sui Filius Dei in specie humana apparebit, ut aliquis etiam pietatis suae splendor inter iudicandum reluceat. Ita enim meditatatur Sanctus Bernardus, dum in hæc verba scribit: *O verò patrem misericordiarum vult per hominem homines iudicari, quoniam tanta trepidatione malorum, electis fiduciam præstat naturæ similitudo.*

9 Similiter licet DEUS, ut à principio diximus, iustitiæ suæ rigorem affatim demonstravit, hoc tamen ita fecit, ut aliquam clementiæ suæ propensionem patenter exhibere non omiserit. Tamen enim condemnationem illius jam in promptu haberet, tempus tamen se defendendi & purgandi eidem simul indulgit, dum ambulabat ad auram post meridiem; id quod Abulensis considerans, ait: *Sic enim DEVS ad puniendum peccatum primorum parentum tardus veniebat, quia DEO proprium est misereri semper & parcere.* Sanctus Ambrosius quoque dicit, quod DEUS illum advocando & interrogando, signum manifestum ediderit, quod illum ad resipiscendum, poenitendum, & veniam deprecandam invitavit: *Hoc ipsum quod vocat, indicium sanaturus est; quia DEVS quibus miseretur, hos vocat.* Verum quidem est, quod DEUS illum à Paradiso eiecerit, sed quo fine id fecit? non est quidem dubium, quin hoc ad illum castigandum & puniendum fecerit, verum tamen poenam hanc certa quadam clementiæ mixtura multum attemperavit; fecit enim hoc, ne forte sumat de ligno vite, & vivat in æternum, id est, ne manducando de arbore vitæ, suas nimium prolongaret misérias. Unde Sanctus Hilarius ait: *De Paradiso post culpam, ne lignum vite attingens in æternitate poena maneret, eiecit.* Et quidem tamen Cherubinus ille ad Paradysi custodiam collocatus fuerit, advertendum tamen est, quod gladius, quem Angelus ille vibrabat, versatilis fuerit; habuit enim flammam gladium atque versatilem. Unde Rupertus Abbas ait: *Ira Dei grandis necessaria misericordia societatem non relinquit; ira namque DEI est, quod posuit sit flammens gladius, misericordie verò, quod versatilis sit.* Quidquid igitur Deus in iudicandis protoparentibus nostris operatus est, hoc totum eò ordinatum fuit, ut homines illos, quibus in unum alios homines iudicandi incumbit, ad imitationem DEI, severitatem cum iustitiâ temperare discerent; DEUS enim misericordiam & iudicium diligit.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Judices iustitiam animosè defendere, timorem Dei sectari, veritatemque amare debent.

THEMA.

Provide autem viros potentes, & timentes Deum, in quibus sit veritas. Exod. 18. v. 21.

1 Inter alia requisita quibus ii qui Tribunalibus præsumunt, instructi esse debent, Jethro Moyse hoc quoque necessarium esse dixit, ut sint viri potentes, & timentes Deum, in quibus sit veritas. Et primò quidem dicit: *Provide autem viros.* Circa quæ verba doctissimus Cajetanus ingeniosè observat, quod facit textus viros, dicat, non verò mulieres: Quia ut iudex aliquis se malis opponat, iustitiamque a potentum oppressionibus illatam sustineat, pectore opus est virili. Et ideo Ecclesiasticus salubriter monet: *Noli querere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumperè iniquitates, ne forte extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in aequitate tua.* Sanctus Bonaventura de Ecclesiastica Hierarchia differens, perspiritus Angelicos, qui virtutes appellantur, Iudices intelligit. Hi enim sic vocantur, ut dicit Dionysius, propter sortem & immutabilem virilitatem, ad susceptionem divinarum illuminationum nullatenus infirmam, sed viriliter in DEI imitationem reductam; demum verò ad propositum nostrum ita concludit: *Hæc omnia figurative intellecta sunt ad illos, qui iudicandi recipiunt potestatem.* Idem quoque Seraphicus paulò post ulterius progreditur ostendendo, quàm sit in Iudicibus necessaria Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

virtus virilis; dicit enim: *In his virilitas sive Angelica virtuositas requiritur, ut nec benedictione nec maledictione à rectitudine iustitiæ moveantur.* Adducitque Davidis exemplum, cui hoc datum est encomium: *Tu autem domine mi Rex, es sicut Angelus, qui nec maledictione, nec benedictione movetur.* Fortis igitur & virilis debet esse iudex, ne timore, odio, vel amore à vigore iustitiæ deflectat. Oleaster ad sapientissimum Jethro, qui vivam Iudicis recti delineavit effigiem, se reflectens, ait: *Ad vivum depingit prudens senex, quales debeant esse iudices, cuius nomen utinam nostri principes manu tenerent, cum Iudices in Republica constituerent.* Et mirum valde est, quod inter Iudicis conditiones, scientiæ non meminerit, quod scilicet essent viri scientes, ut doceret, quod non tam exigitur in iudice scientia, quàm fortitudo.

2 Duo præcipuè in Hebraismo reperiuntur viri fortes, qui adversus Sacerdotum & Pharisæorum malignitatem & iniustitiam virili se pectore opposuerunt. Primus est Nicodemus, qui ad Christi defensionem protestatus est, dicendo: *Nunquid Lex nostra iudicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, & cognoverit quid facias?* Alter verò est Joseph ab Arimathæa, nobilis decurio, qui pariter fortitudinem suam probavit, dum determinationibus, adversus innocentem Salvatorem factis, fortiter resistit: *Hic non consenserat concilio, & alibi eorum.* Et idè hi ambo digni æstimati fuerunt, qui Sacratissimum Christi corpus de Cruce deponerent, & honorificè sepellirent. Et Joseph quidem revelata facie & manifestè se ejus declaravit esse discipulum, dum à Pilato thesaurum hunc inestimabilem dono sibi dari postulavit. Quis vestrum causam edicere poterit, cur divina providentia, postquam ambos fratres Moysen & Aaronem simul destinasset ad Pharaonem, ut populi sui ab eo exposerent libertatem, virgam tamen prodigiosam solis Moysis manibus crediderit, non verò Aaronis? Virgam quoque hanc sume in manu tua. Pro cuius resolutione revocandum est in memoriam, Aaronem se virili animo præditum non fuisse satis declarasse, quando populus vitulum sibi ab eo fundi & erigi instanter petiit; mox enim sacrilegæ eorum petitioni meticoloso animo acquievit: Econtra verò Moyses generoso animo se Pharaoni opposuit, nec thesaurorum, nec dignitatum, imò nec vitæ propriæ jacturam subire quidquam curavit: *negavit enim se esse filium filie Pharaonis.* Tales autem optimi sunt Iudices, talibusque virga imperii aptissime congruit. Abulensis super prædicta verba ita scribit: *Dicendum, quod præter ista duo, quæ sunt verus intellectus, & bona voluntas, requiritur quadam constantia & vis anime, ut ipse iudex sit fortis animo, non formidans rectè iudicare, & executioni mandare sententiam, propter aliquam personam, sed cogat omnes in virga ferrea.* Hoc autem est, quod communiter deficit in Iudicibus; nam licet multum inva cognoscant, & bene iudicare velint, adeo molles & formidolosi sunt, quod propter magnas personas rectè iudicare non audent, tales autem iudices effici non debent. Quisquis igitur se ad cuiusvis contradictionem, in defensione iustitiæ, resistendum, pectus & animum non habere cognoscit, iudicis munus acceptando, ut Abulensis ait, graviter peccat: *Valde magna culpa est.*

3 Viros potentes; id est, ut Abulensis exponit, tales, qui sunt majoris potestatis, quam populares; nam ceteris paribus, melius potentes iudicabunt, quam vulgares, & impotentes, nam hi de respectu habentur, & si ipsi bene sentiant, non poterunt sententias executioni mandare. Potentia igitur & autoritate opus est, ut iustitia defendi, & debiliores cum opprimuntur, protegi possint. Unde Seraphicus Doctor viros potentes necessarios esse dicit: *Propter celerem & virilem oppressorum liberationem; nam iudex virtuosus innocenter oppressos viriliter eripit, & facientem injuriam totis viribus se opponit.* Merito igitur S. Job, qui multorum in Oriente subditorum principatum gerens, rectam illis & intemeratam administrabat iustitiam, de se gloriabatur, dicens: *Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferbam prædam.* Idè etiam Deus Ezechiel dicit: *Et ad amantem & scilicet, dedi faciem tuam.* At verò dices fortasse quis est qui infinitam, quæ

2. Reg. 19. 17.

Oleaster. in Exodum.

Duo Viri fortes se opposuerunt malitiæ sacerdotum & Pharisæorum. leon. 7.

Luc. 22.

Exod. 4. 17. Qui Moysi commissa fuerit Virga miraculosa & non Aaronis.

Hebr. 11. 26.

Abul. Q. 6. in c. 18. Exod.

Secundo: sicut Viri potentes. Abul. lib.

S. Bonav.

Job 29. 17.

Ezech. 3. 9. Iustus iudex comparatur adamanti & sileci.

adamanter inter & silicem est, distantiam ignoret; si-
quidem hic in plateis publicis conculcatur, ille verò
regiis diadematis ad majorem decorem & opulen-
tiam exprimendam immittitur; qua igitur ratione in-
creata illa Sapientia duos hosce tam disparatos inter
se lapides unit, dicendo; *ut adamantem & silicem*; Pro-
pensione notandum, Deum paulo ante eisdem Pro-
phetæ dixisse; *Ecce dedi faciem tuam valentiorum fa-
ciebus eorum, & frontem tuam duriorum frontibus eorum*;
quali Prophetæ huic dicere voluisset: animi tibi ge-
nerosum suggessi, quo mediante justitiam tam adver-
sus magnates, per adamantem denotatos, quam ad-
versus populares, significatos per silicem, defendere
possis, *In silice duro*, inquit Sanctus Bonaventura,
& *adamante solido, omnis ferri attractivo, significatur
judicis constantia & fortitudo*, Hunc enim Ecclesiasticus
monet, dicens: *Pro justitia agonizare, & usque ad mor-
tem certa pro justitia*.

4 Theodoretus de S. Jacobo Episcopo Nisibita, ita
scribit; *Is cum aliquando vidisset judicem Persam ini-
quam tulisse sententiam, quandam maximum lapidem,
qui prope situs erat, excraus, iussit eum conteri, &
dispergi, & illius iniquam arguere sententiam. Lapis
autem statim comminuto in particulas innumerabiles,
conterriti fuerunt qui aderant; horrore autem plenus iudex
revocavit quidem priorem, alteram autem justam tulit
sententiam*. Sanctus Idorus Pelusiota in Epistola
quodam quoad judicem rectum, quisnam talis verè
dicendus sit, suam his verbis exprimit opinionem: *Ille
mea quidem sententia iustissimus contraversiarum iudex
est, non qui homines amplissimis dignitatibus ornatos per-
tinet, verum qui imbecillioribus id, quo carent, pro
eo atque equitas postulat, subministrat*. Sanctus Augu-
stinus in sermone quodam ad Judices, dotes, quibus
ji qui judicant ornati esse debent, ita describit; *Judices
terra, orphanorum patres, viduarum mariti, justitie
zelatores, Reipublice amatores. Caveat ergo, ne cor-
rumpamini odio, amore, pretio, precibus, vel timore*.
Sanctus Bernardus quoque ejusmodi vult esse judices,
qui justitiae sint defensores, Unde Eugenium Papam
his verbis monet; *Qui sunt viriliter pro afflictis, &
judicant in equitate promanantibus terra, Quovis timore
superior esse debet, cui incumbit decretoria promul-
gare sententiam*. S. Idorus Pelusiota postquam in
alia quadam Epistola, malorum iudicum recensuisset
vitia, tandem de iudice recto & equo ita scribit;
*Quocirca opus est, iudicem & sagacem & integrum esse,
pudoreque ac blanditiis, & metu superiorem, nam cui
vis istorum affectuum succumbat, totum iudicii religionem
obteret*.

5 Viros potentes, Cajetanus legit Sapientes, & subdit;
*Non tamen significat sapientes, sed proprie viros valen-
tes, seu valoris, Et etiam apud Hebraeos hac nomen pa-
tio communis tam valentibus ingenio seu arte aliqua,
quam valentibus viribus & armis est. In hoc loco viros
valentes ingenio intelligunt, ac si in specie dictum esset,
viros ingenii; & vere prima pars iudicis à naturali in-
genio est. Enimvero necessum est, ut iudices ad assecu-
randum iudicium, bono sint præditi iudicio, ad re-
ctam discernendam justitiam, maxime quando hæc à
variarum opinionum probabilitate obfuscatur*. Diony-
sius Carthusianus Ly, potentes, interpretans, ait; *Vbi
nostra translatio habet; Provide viros potentes, alia
continet, sapientes, siquidem sapientia, studium, & in-
telligentia partes sunt iudicis essentielles, Sapientia quip-
pe summe est necessaria iudicibus; Iudex enim scientia
destitutus, est veluti oculus sine luce, vel sicut cæcus,
in turri vigilas agens, vel sicut pastor gregem suum à
lupis defendere nesciens aut negligens, ut auctor qui-
dam ait; Et ideo Psalmista dicit; Erudimini, qui iudi-
catis terram, Deus cum Moyse de propitiatorio disce-
rens, hoc ei præceptum imposuit; Quos quoque Che-
rubim aureos & productiles facies ex utraque parte
oraculi, At verò cur non duos Seraphinos fieri præce-
pit, qui Spiritus sunt DEO propinquiores? Omnia in
figura contingebant; Cherubin enim, non verò Se-
raphinis sapientia attribuitur; Propitiatorium autem
velut cathedra quædam erat, à qua Deus velut Iudex
supremus pronuntiabat sententias, easque tanquam
infallibile quoddam oraculum promulgabat; ac pro-*

inde procul à iudiciis abesse debent Seraphini, quibus
amor tribuitur, qui in amicitia locum habet, quia
amor, bonæ justitiæ integritatem corrumpit; quin
potius oraculum, à quo sententiæ promanant, Che-
rubini cingant, quia in eo sola scientia, doctrina, &
eruditio ad justum discernendum, locum habere de-
bent, Cajetanus ponderans verba illa; *Inde loquar*
ad te de medio duorum Cherubim, inquit; *Iuxta He-
braum, sensus hic est; Ego paratus tibi ibi, paratus
ad officium audiens*. Beda quoque Ly Cherubim in-
terpretatur; *scientiamultitudo, vel scientie intellectus*,
ac proinde Cherubini oraculo superimpositi significa-
bant necessitatem scientiæ ad causas examinandas,
ventilanda dubia, rationes ponderandas, discuti-
endasque sententias minus probabiles. Plutarchus de
Philippo Macedonum Rege refert, quòd cum in causa
quodam, Machetem concernente, somniculosus inju-
stam pronuntiasset sententiam, & hic appellationem à la-
to Regis arbitrio interposuisset; Rex iratus eum in-
terrogavit, ad quem appellaret; nullum enim se supe-
riorem agnoscebat iudicem, ad quem posset appellan-
do habere recursum. Qui protinus respondit: *Ad
te ipsum, o Rex, si expersiscaris, & attentius audias
causam*. Quo audito, Rex intrepidus, causæque exami-
nandæ & trutinandæ diligenter incubuit. Et quidem
tamen, ne errasse videretur, sententiam non revoca-
vit, Machetis tamen causam justam & æquam esse
agnoscens, clandestino modo omnia quæ perpessus
fuerat damna, reparavit. Sanctus Hieronymus super
illa Amos verba: *Convertistis in furorem iudicium*, ita
scribit; *Ille irata ad iudicandum mente descendit, qui
cum causam nesciat, nec iudicii noverit veritatem, an-
te præjudicat, qualem debeat ferre sententiam. Fru-
strum iustitia, qui dulcissimus est, vertit in amaritudi-
nem*.

6 Et timentes DEUM, De hoc puncto porro in
discurtu secundo egimus. Quibus addi potest, quòd
Sanctus Augustinus in sermone quodam eos, qui in ca-
thedra sedere, justitiamque in tribunalibus administra-
re gestiunt, hoc salutaris monito instruat, dicens: *Ve
ergo non sitis iniquæ potestatis, quicunque per homines
vultis habere in homines potestatem, erudimini, ne per-
verse iudicetis, & ante in anima pereatis, quam quem-
quam in carne perdat. Iudex esse vis? Potes meritis,
vel pecunia? nondum reprehendo. Fortasse enim pro-
desse cupis rebus humanis, & emis ut prosi; ut servias
justitia, non parvis pecunia. Id verò quod ibidem
sequitur, documentum in se continet utilissimum eis,
ad quos stipulari in iudiciis sententias spectat. Prius,
inquit, propter te esto iudex in te; prius iudica de te,
& de penitenti conscientie securus procedas ad alter-
um. Author catenæ super illa verba Moysis: *Veni
ad me populus, querens sententiam DEI*, inquit;
*Vbi discendum, iudicium nobis iustum inquirendum à
DEO, cuius Lex est, non nostra, verbum DEI, spi-
ritum legis tenendo, non solum literam; ne qui legum sunt
peritissimi, fiant omnium pessimi, ac versutissimi homi-
nes. Oportet enim iudices esse viros pios, & fideles, Deum-
que metuentes, qui juxta mentem Legis & DEI iudi-
cent*.*

7 In quibus sit veritas, Scribit Diod. Siculus, veteres
iudicem effigiare solitos fuisse velut senem quendam, à
cujus collo pendulus Zaphyrus erat, qui hanc dictio-
nem, *veritas*, sibi inculptam habebat. Merito autem
iudicem in specie senis præfigurabant, quia ut ait Ec-
clesiasticus: *Quam speciosum canitiq; iudicium, & præ-
sbyteris cognoscere consilium; quam speciosa veteranis
sapientia, & intellectus, & consilium*! Porro Presby-
ter, idem significat, quod senex; & ideo in Syriaca
legitur; *Quam decet senes iudicium, & provisos etate
intelligentia*! S. Idorus Pelusiota rationem assignat,
cur iudicibus necessaria sit peripicax intelligentia, ni-
mirum ut veritatem explorare valeant: *Eos qui de rebus
iudicant, acutissimo ingenio esse oportet, ut & eorum qui
loquuntur, facundiam; & eorum, quæ dicuntur, proba-
bilitatem, ac verisimilitudinem missa facientes, sensa
ipsa introspicere, atque hinc expiscantes, veritatem
haurire queant*. Maligni quoque Pharisei rectitudinem
justi iudicis in Christo Salvatore nostro (de quo apud
S. Joannem dicitur: *Pater omne iudicium dedit filio*)
adum-

S. Bonav. lib.

Recl. 4. 33.

In vitis Pa-
rum l. 9.
Eum. 1. 1.
condiciones
iusti iudicis.S. Id. Pelus.
l. 1. ep. 107.S. Aug. Ep. 15.
ad Frates.S. Bern. l. 4. de
consol. c. 4.S. Id. Pelus.
l. 1. ep. 176.Sint etiam
Viri sapien-
tes.
Cajetan. in
Exod.Sint etiam
bono iudi-
cio.
Dion. Carth.
in Exod.

Psal. 1. 19.

Exod. 25. 18.
Cui Deus in
propitiatorio
posuit. 1. 1.
duos Cheru-
binos & non
Seraphinos.

Cajetan. lib.

V. Beda c. 1.
in Cat.Plutarch. de
Apophr.
Pulchra his-
toria Phi-
lippi Regis
Macedoni.Hieron. in
Amos.Tertio, iudi-
ce. 1. 1. 1.
S. Aug. 1. 1.
de Temp.
cap. 6.

Exod. 18. 16.

Lippoman.

Quarto sic in
illis veritas.
Diod. Siculus
de fili.
arch. 1. 1.
Excl. 25. 6.
Iudex olim
figuratus
fuit in specie
senis.S. Id. Pelus.
l. 1. ep. 176.

Ionn. 1. 20.

adumbrarunt ad vivum, quando hanc de eo veritatem, licet ex solo adulationis motivo, pronuntiarunt: *Magister scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo.* Talis enim esse debet iudex, ut verum iudicium proferat.

8 Adhuc non vacat mysterio, quod Jacob Judæ filio suo, ex cuius stirpe multi Hebræorum iudices prodituri erant, benedicendo dixerit: *Pulchriores sunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores;* nam ut in præcedentibus discursibus diximus, D. Chrysostomus ait: quod Patriarcha *justitiam signet, & claritatem iudicis; nam per dentes & lac, nihil aliud significare vult, quam fore candidum & manifestum iudicium, ut est lallis, & dentium qualitas.* At verò dicit fortasse quispiam: qua ratione vini similitudo iudici adaptari poterit? Cui ego respondeo, hanc illi optime respondere; quis enim tritum illud ignorat proverbium, quo dicitur: *In vino veritas?* Iudex enim veritatem inquirere & explorare tenetur, quantum potest. Dionysius Carthusianus super illa verba: *In quibus sit veritas,* triplicem iudici veritatem inesse debere dicit: *scilicet veritatem vite, doctrinae, justitiæ;* & ideo Christus securè dicit: *Iudicium meum verum est,* quia triplici hac veritate cohonestabatur. Josaphat Rex Juda iudices, quos per Regni sui civitates distribuerat, his verbis monuit: *Videte quid faciatis, id est, ut Dionysius Carthusianus exponit, actus vestros, verba, & sententias diligenter pensate, ne devietis in aliquo;* hoc enim modo in veri agnitionem & notitiam devenitur.

9 Deus apud Sophoniam de iniquis quibusdam iudicibus, his verbis lamentatur: *Iudices ejus Lupi vespere.* Qui modus loquendi valde obscurus est & difficilis intellectu. Si enim illos tantum lupos esse dixisset, facile intelligi potuisset propter lupi voracitatem intatiabilem; ac verò *Ly vespere,* adjunctum, sententiam difficillimum efficit. Cur igitur hanc dictionem adjecit? Ideo nimirum, quia iniqui illi iudices abscondebant veritatem, ut injustitiam tantò liberius exercere possent. Unde S. Hieronymus ait: *Hoc est, occidentes vespere, non aspicientes ad ortum solis, sed morantes semper in tenebris, qui quasi in nocte, & nullo vidente, omnia depopulantur.* Econtra verò in Bythinia, iudices tribunalia sua ad Solem exposita habebant, ne veritas obscurari posset, quam multi iniqui obtenebrare sagunt; ac proinde David Deum rogabat, ut se eriperet: *A negotio perambulante in tenebris.* Sanctus Hieronymus super illa Isaiæ verba: *In die illa erunt quinque civitates in terra Aegypti, Civitas solis vocabitur una;* De hac civitate Solis ita scribit: *Hanc septuaginta interpretantur civitatem justitiæ,* quia hæc in aperto & in propatulo esse debet; neque enim veritas abscondi debet. Cajetanus super illa verba: *in quibus sit veritas,* dicit in Hebræo legi: *viros veritatis: quemadmodum dicitur vir sanguinum, qui effusus est multis sanguinis, ita dicitur vir veritatis, qui sectator est veritatis, hoc est, & quod sit verax, tum dicendo, tum faciendo, quod dixit; & quod veritas rerum gestarum, testium & hujusmodi inveniant locum suum apud eum: hac enim duo exiguntur ad usum veritatis.*

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Dona & munera rationem obfuscant, excæcant intellectum, tamen iudex antea timoratus & sapiens extiterit.

THEMA.

Iudices constitues in omnibus portis tuis, ut judicent populum iusto iudicio: non accipies munera, quia munera excæcant oculos Sapientum. Deut. 16. v. 18.

1 SUPREMIUS Legislator Deus inter alias leges, bonum publicum concernentes, populo suo in Deuteronomio præscriptas, hanc quoque sancivit longè utilissimam, videlicet, ne iudices muneribus se corrumpi aut depravari sinerent; cuius legis hæc est præcipua ratio, quia cum Deus hominem, natura sua divitiarum avidum & ferè insatiabilem esse sciret, meritò vereri poterat, ne si ii, qui pro tribunalibus sedent, munera

sine metu conscientie acceptent, graviter inde sit laudenda & violanda justitia, quia munera excæcant, &c. Ex ideo æquum putabat lex & merito, inquit S. Cyrillus Alexandrinus, quicumque ad iudicia exercenda collocari essent, eos sui lucri atque emolumenti cupiditate minime capi, neque aliorum gratia tantum tribuere, ut à recto integroque officio declinarent.

2 Mysterio utique non vacant verba illa: *Munera excæcant oculos Sapientum;* nam licet non nemini videri possit, Spiritum Sanctum potius dicere debuisset: munera aperiunt oculos Sapientum, non verò illos obtenebrant, quia munera nobis ferentes, blando & benevolo oculo respicere solemus; ut proinde Sidorius Apollinaris in Epistola quadam ita scribat: *Quorum si naves afflaverit uspiam rubiginosi aura maris, confestim videbis illic & oculos Argi, & manus Briarei, & Sphingarum ungues:* Veruntamen Spiritus Sanctus prædictis verbis non de oculo corporis, sed de animæ oculo, qui est intellectus, loqui intendit; hic enim obfuscatur & caligine quadam per munera induitur. Lampridius Severum Imperatorem erga iudices iniquos rigidissimum fuisse, & præ nimia abominatione, qua illos execrabatur, dicere solitum fuisse refert; se in promptu semper habere digitum, quo oculum erat iudicis illius excavaturus, qui rectam offendere justitiam non dubitaret; atque ideo quotiescunque commissam fuisset aliquam injustitiam intelligebat, gravissimam de illius auctore semper sumebat vindictam. Samson Israelitici populi iudex, qui unica tantum asini maxilla, multa inimicorum millia interemerat, tandem factus est hostium suorum risus, fabula, & ludibrium, atque post ambos ei oculos erutos, ad instar asini cuiusdam molam vertere coactus fuit. At verò undenam hæc ejus miseria originaliter processit? profectò ex nullo alio principio, quam ex muneribus, quibus Philisthiæ sibi comparabant Dalilam uxorem ejus, ut eum traderet. Per experientiam quotidianam videmus, quod ubicunque dona & munera aditum habent, omnes planè leges contemnantur, sive illæ naturales sint, sive humanæ, vel divinæ; fiantque iudices cæci. Sacer textus de Samstone ait: *Venerunt ad eam principes Philisthinorum, atque dixerunt: decipe eum, & disce ab eo in quo habeas tantam fortitudinem: quod si feceris, dabimus tibi singuli mille & centum argenteos.* Quam historiam S. Ambrosius ponderans, his verbis adversus avaritiæ crimen exclamat: *Ille qui rugientem leonem manibus discerpit suis, qui vincens, & alienigenis traditus, sine ullo adjutorio, solus dissolutis vinculis, mille ex his percussit viros, is super genua mulieris inflexa cervice truncatus, invicti criminis ornatum, prærogativam suæ virtutis amisit: influxis pecunia in gremium mulieris, & a viro discessit gratia.* Eheu quot sunt hæc temporibus, quibus hoc idem prorsus accidit, qui cum antea pro justitiæ defensione firmi & constantes fuerint, tandem nihilominus in sinu Dalilæ cuiusdam procumbentes, vel Philisthinorum argento corrupti, leges convellunt, truncant codices, & ad imitationem Samsonis cæci fiunt, non corpore, sed intellectu & animo, quia munera excæcant oculos sapientum? S. Ild. Pelusiota in quadam Epistola inquit: *Rectum illi iudicium apparet, qui avaritia non expugnatur, cui lucri studium anima oculos non extinguit; si enim munera excæcant sapientum oculos, lumini insipientum quid non facient?* Unde quod Ecclesi. de lasciva muliere dicit, nos quoque avaritiæ adaptare possumus: *Nequitia mulieris immutat faciem ejus, & obæcat vultum suum tanquam ursus.* Pecuniæ enim cupiditas eundem habet effectum in iudice, quem lamina auri vel argenti, uris oculis objecta, præstat in urso; si enim hujus feræ oculis splendescens objiciatur lamina auri vel argenti, visus ejus aded obæcatur, ut excutire incipiat. Quot enim sunt hodie iudices, quibus idem accidit? cum enim antea in iudicando Argi essent, oblato auro vel argento, efficiuntur talpa cæciores. Porro Spir. S. in multis aliis Scripturæ locis præter Deuteron. evidens huic veritati perhibet testimonium. In Exod. enim c. 23. dicitur: *Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes & subvertunt verba justorum.* Ubi Cajet dicit, quod in Hebræo *prudentes* idem significet, quod *aperos*, hoc est, ad similitudinem videntium

S. Cyr. Alex. l. 2. de adon.

Oculi anima excæcantur per munera in iudicibus.

Sidor. Apoll. l. 7. ep. 15.

Lampridius Severus rigidissimus punitur injuriosos iudices.

Samson à Dalila productus fore propter munera.

Jud. 16. 9.

S. Ambr. l. 6. de officiis. 16. Graviter corrumpuntur iudices avari & munera diligentes, per quæ excæcantur.

S. Ild. Pelus. l. 1. ep. 182.

Ecclesi. 10. 26.

Ursi excæcantur splendore laminæ aureæ vel argenteæ.

Exod. 23. 8.

Cajetan. ib.

apertis oculis; significatur ad litteram, quod tanta est vis munerum, ut non solum parum, aut mediocriter videntes ea que sunt juris, excacant intus; mutando enim affectum, efficiunt, ut appareat, et si non speculative, saltem practice, hoc est, apparet fovenda, vel excusanda, vel toleranda pars a qua suscepit munera. Oleaster dictionem, excacant, poderans dicit, quod juxta textum Hebræi proprie significat erueret; munus enim eruit oculos videntis: ac si apertius dicat, nedum excacat videntes, sed etiam oculos illi eruit. Quod si verò munera oculos judicis eruant, quomodo igitur scrutari scripturas Doctorum, pervolvere Bartol. aut Baldum, videre codices, perquirere processum acta, opinionumque probabilitatem rimari aut ventilare poterunt? Cæci enim sunt, & cæco modo judicant, in eamque partem, à qua sunt excacati, vel maxime propendent. Solent enim prius munera offerentis videre, quam causam, inquit idem Oleaster, & muneris affectu excacati, ad judicandum pergunt; unde non possunt recte merita causa speculari, cum specialis mali affectu causam intueantur. Eadem quoque apud Eccles. sententia reperitur, dicens: Xenia & dona excacant oculos judicium, interiores videlicet, ut Hugo Card. exponit, ut non videant veritatem. Idem quoque Ecclesiast. immediate post subjungit: Et quasi minus in ore &c. Ubi Paulus de Pal. exclamat, dicens: Omifera dona, que cecos & mutos faciunt! Audite miraculum. Christus venit aperire oculos cecorum, & linguas mutorum disertas facere, ac dona cecant oculos apertos, mutas faciunt linguas disertas, ac proinde surdas faciunt patentes aures. Oleaster super adducta superius Deuter. verba, cæcitatem, quam avaritia in judicio operatur, ponderans, ait: Expende, quomodo omnia, que sunt in Judice bona, munus corrumpit. Duo sunt in judice maxime necessaria, scilicet judicium & judicii executio; quæ duo munus omnino pervertere solet. Judicium verò & intellectus sunt oculi animæ nostræ, sicut oculus materialis appellari potest corporis intellectus; & hi ambo oculi, scilicet intellectus & judicium, à donis & muneribus obtenebrantur; ac proinde advertendum est, quod Moyles non dicat oculum, sed in num. plurali oculos; id quod Cajetan. pariter his verbis ponderat: Perpende vim munerum contra utramque partem animi, intellectum scilicet, & affectum; & quod amplius est, intellectum perfectum sapientia, & affectum præditum justitia.

3 Sapiensum. At verò dicit fortasse aliquis: ex quo judices etiam muneribus affecti, tanta adhuc sapientia præditi manent, sicut antea, qua igitur ratione fieri potest, quod irreparabilia non cognoscant damna & præjudicia, quæ violatam communiter consequuntur justitiam? Dion. Carth. id ipsum exponit, dum ait: Qui scilicet ante munerum acceptionem fuerant sapientes, sed per munera seducuntur, & fiunt insipientes. Avaritia enim intellectum adeo excacat, ut pessimas, quæ ex injustitiis commissis in Reipubl. litigantium, imò & ipsiusmet judicis præjudicium enascuntur, consequentias discernere non permittat. Unde Oleaster optime advertit, quod nullus iudex, quantumvis is sapiens existat, si munera acceptet, oculatum se mansurum esse sibi promittere possit, licet firmum habeat, justitiam ne quidquam offendendi propositum: Nemo vestrum sibi fidat, & ut perspicuus visu se esse præsumat. Nullus dicat, constantis animi sum, non mutabor munere. Utri enim hac in re magis credendum erit? An fortè voluntati humanæ, de qua Job ait: Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, nunquam in eodem statu permanet? an verò primæ & æternæ veritati, de qua Oleast. ait: Teste DEO, munus excacat oculos videntium? Cajetan. propositum Deuter. textum interpretans, ita scribit: Perpende hanc sententiam non esse Moyse, sed Dei, cui nota sunt corda hominum, qui scis instabilitatem animi humani, animi etiam virtute præditi.

4 De iudice quodam superiorum temporum referatur, quod cum hætenus acerbissimo iudicio, & sapientia non vulgari conspicuus, Deumque timens, à pronuntiatione justæ æquissimæque sententiæ dimoveri non potuisset; tandem in diversum mutatus, & à justitia plane degenerans, cum de hujus mutationis causa motiva interrogatus fuisset, ideo id factum esse responderit, quia videl. quater mille equitibus ipsum instantibus resistere minime potuerit; ad quater mille alludens

ungaros, qui equum sibi impressum referunt. Similiter tamen verisimile sit, quod etiam S. Augustini sæculo, multi sapientes & timorati viri vixerint, attamen etiam illo tempore munerum donativorumque interesse fortissima etiam pectora impugnavit, ut integritatis virtutem & constantiam penitus depravarit. Usque adeo hoc inolevit malum, inquit S. August. ut jam quasi ex consuetudine vendantur leges, corrumpantur jura, sententia ipsa venalis sit, & nullam causam possit esse sine causa. Quisnam inveniri Davide iustior potuisset, de quo indubitatum DEUS perhibuit testimonium, dicendo: Inveni hominem secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas? quique rectam iudicibus justitiæ administrationem in tot Psalterii sui locis tam anxie inculcavit? Et tamen si id, quod circa Sibam fecit, recte examinemus, cum à recto justitiæ tramite procul aberrasse conperiemus. Cum enim ob Absal. rebellionem tristis omnino & anxius fugeret de Jerusalem, obvium sibi Miphib. servum, Sibam nomine, qualiter cum domino suo ageretur, & ubinam degeret, interrogavit; hic enim cum filius Jonathæ Filii Saul esset, & consequenter stirpis regis genuina propago, aliquem adversum Davidem conjuratis & rebellibus calorem imprimere, & rebellionem fovere potuisset. Cui cum Siba respondisset: Remansit in Jerusalem, dicens: Hodie restituet mihi domus Israel regnum Patris mei. Ait Rex Siba: Tua sunt omnia, que fuerunt Miphiboseth. Poteratne hac injustior proferri à tam sancto & integerrimo Rege sententia? Regius hic vates de semetipso haud immerito gloriabatur, dicens: Super senes unicus: neque dubitare licet, quin ad ejus notitiam celibre illud Ecclesiast. monitum pervenerit: Qui credit cito, levis est corde; & tamen Abul. Davidis in hac sententia injustitiam ex pluribus capitibus redarguit, dicens: Condemnavit inauditum, non vocatum, & indefensum; in notoriis quoque delictis requiritur citatio, ut reus veniat ad audiendam sententiam, & allegandas excusationes, si quas habet. Eadem quoque Davidis injustitiæ rationes Dion. Carth. tetigit, insuper addens, Davidem soli accusatori sine teste calumnianti nequaquam credere debuisset, perverloque iudicii ordine, sine examine, sine ulla præcedentis deliberationis mora pronuntiare sententiam, maxime cum de fidelitate Miphiboseth nihil finitri ne suspicari quidem potuerit: Præterquam quod de illo, utpotè claudo, & consequenter Davidi ad militandum in exercitu minimè servare valente, facile sibi persuadere potuerit, hac solum de causa illum Davidis castra minimè fuisse secutum. Cur igitur in tam injustam, & præter omnem juris ordinem prolatam sententiam prorupit? Responso ad hoc dubium, adæquata est, quia apparuit Siba in occursum ejus cum duobus asinis, qui onerati erant ducentis panibus, & centum alligatoribus novæ passæ, & centum massis palmarum, & vine vini. Unde Lyranus in moralibus sequens eruit documentum: David sanctus, ex verbis, & done licet modico hujus adulatoris & detrectatoris, in tantum fuit deceptus, quod sine verborum ejus examinatione, dedit ei hereditatem domini. Quodque inajori dignum est admiratione, est, quod cum impostura Sibæ jam detecta fuisset, ideoque severe puniri mereretur, non solum in illum non animadverterit, eaque quæ Miphiboseth injustè ablata ei donaverat, non repetierit, verum etiam illum in pacifica medietatis facultatum Miphiboseth possessione reliquerit. Unde Abulensis, qui historiam hanc diligenter examinavit, cum etiam in hoc secundo casu, tanquam manifestè injustum condemnavit, dum ait: Locutus est contra conditionem iudicis recti, quia iudex non debet sequi voluntatem suam, sed statuta patrum & leges, & rectam rationem. At verò Abulensis de Siba inquit: Ut captaret Regis favorem, non solum munera cibi & potus, sed etiam in quibus portabantur, Regi obtulit, dicens: Asini, domestici Regis ut sedeant. Et ideo factum est, quod postea, non obstante quod jure merito latam debuisset revocare sententiam, & ei qui domini sui calumniator, detractor, & traditor fuerat, non solum adjudicatas ei facultates eripere, verum insuper & suas confiscare teneretur, Miphiboseth plenè se ab injusta calumnia purgandi responderit: Quid ultra loqueris? fixum est, quod locutus sum. Quid de hac tam manifesta Davidis injustitia dicemus? Unde nam

Oleast. in Exod. ib.

Sic moneta eruit oculos iudicium.

Eccles. 30. 31.

Hugo Card. ibid.

Paul. de Pal. ibid. in Eccles.

Oleast. in Deut. 16.

Cajetan. ibid.

Mutata excacant intellectum iudicium sapientum.

Dion. Carth. ib.

Oleast. in Exod. 23.

Job. 14. 2.

Cajetan. in Deut. ibid.

Historia iudicis Ungarici Ducatus bostranstrum acti.

S. Aug. in 1. Append. in diversis.

Act. 11. 12. David imp. item iust. sententiam contra Miphiboseth. 2. Reg. 16. 1.

Ps. 111. 100. Eccl. 19. 4.

Abul. lib. Q. 4.

Dion. Carth. ib.

David ad hac seditionem fuit munusculis.

Lyran. in moral.

Abul. Q. 2. in c. 19. lib. 3. Reg.

Abul. Q. 2. in cap. 16. ibid. Ibi graviter peccavit ut revocando posita sententiam iniquam.

nam in illam se adeo turpiter seduci permisit? Certè non aliunde, quam quia vivam oblatorum sibi à Siba munerum habebat memoriam; quæ tamen, ut verisimile satis est, ex bonis domini sui, quæ ipse administrabat, desumpta fuerint, at tamen sola munerum memoria tantum efficere potuit, ut David, ceteroquin sanctus, justitiam adeo enormiter violaret: quia *munera excacant oculos Sapientum*.

5 Eliu Jobum in sterquilinio miserrimè sedentem, conspiciens, id ei in penam culparum suarum accidisse temerè judicavit; ideoque ei dixit: *Non te superet ira, ut aliquem opprimas, nec multitudo donorum inclinet te*. Sed nunquid hic Jobi amici sibi innocentiam, & sanctitatem probè sibi perspectam habebat? Cui etiam Deus ipse testimonium perhibuit, quòd esset *vir rectus, & timens Deum, & recedens à malo*? Verum quidem hoc est, at tamen alia ex parte quoque sciebat, quòd etiam viri sapientissimi, & timorati in hunc scopulum sæpissimè impingant. Et quidem ingeniosè Eliu iram, & dona simul inter se junxit, quia sicut furor rationem obfuscat, & excacat intellectum viri iracundi, ita quoque dona eundem prorsus operantur effectum, quia *munera excacant oculos Sapientum*. Unde Nazianz. ait: *Munera faciunt, ut Sapientes quoque hallucinentur, atque ut aves laqueo, sic homines autem capiantur*.

6 Consideratione digna est illa munerum oblatio, quam Saul Samueli deferre decreverat, à quo ad Regnum Israel electus fuit: *Ecce ibimus, quid feremus ad virum Dei? panis defecit in sarcinis nostris, & sportulas non habemus, ut demus homini Dei, nec quidquam aliud*. Sed nunquid Sauli hujus Prophetæ sanctitas probè nota erat, qui de hoc præcipuè ipsemet gloriari non dubitavit: *Loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus, utrum bovem cujusquam tulerim, aut asinum; si de manu cujusquam munus accepi*. Ex quo igitur hic Samuelis à muneribus accipiendis alienissimus animus universo Israeli manifestus erat, qua ratione Saul timere aut suspicari poterat, ne si vacuis ad Samuelem manibus venisset, eum sibi non haberet favorabilem, aut proprium? In promptu est responsio, si consideretur, quòd filii ejus munerum fuerint amatores, imò iniqui extorsores; & ideo saltem minus timorati haud immeritò suspicari poterant, ipsum quoque Samuelem, suum inde habere participium, quia *munera excacant oculos Sapientum*.

7 Erat Giezi intimus scholæ Elisei discipulus, illumque Eliseus summo complectebatur amore: Et tamen licet Magistrum, maximum esse sciret donorum, & munerum inimicum, quippe qui oblata sibi à Naaman munera acceptare penitus abnuerat, ipse tamen sub speciosi mendacii prætextu eadem à manibus principis elicit; quod cum Eliseus in spiritu vidisset, eum ad se revertentem interrogavit: *Vnde venis Giezi?* Qui libere Magistro suo respondit: *Non ideo servus tuus quoquam*. Quænam verò mendacis hujus discipuli temeritas? nunquid Eliseum spiritu Prophetico præfulgere per tot annorum experientiam scire poterat, ideoque metuere, ne & hoc factum, licet à procul distante commissum, à Deo sibi esset revelatum, vel certè relatum ab aliis? Veruntamen licet hæc omnia vera sint, *munera nihilominus excacant oculos Sapientum*. Etenim dum argentum Naaman offerentem perciperet, inquit B. Petr. Damian. domini sui spiritum suspicabatur absentem. Merito profectò interpretes quidam hujus ejusdem Naaman aliud quoddam factum admirantur. Recepta namque in aquis Jordanis sanitate miraculosa, non constat ex Scriptura, ipsum vel minimam aquarum illarum stillam in grati animi signum, & recepti beneficii memoriam secum asportasse, bene tamen de terra Israel haud secus ac de reliquiis, duas ingentes sarcinas implevit, secumque tulit, ut exinde domi suæ altare quoddam erigere posset. Scitisne, quid illum ad hoc faciendum permoverit? Ecce tibi ipsissima sacri illius Scriptoris verba: *Sanctiorem judicavit terram illam, in qua munerum cupiditas sepelitur, quam illam aquam in qua corporum lepra expiatur*. Naaman Giezi nec quidquam miratus est, at verò Eliseum licet Prophetam sanctum videns, attonitus remansit, & portionem terræ illius, quam Eliseus tam generoso animo oblata sibi respuens munera, pedibus suis calcaverat, reliquiarum loco secum tulit.

8 Et quidem quid dicturus esses, si ipsi quoque Angeli reipsa se metuere ostenderent, ne muneribus depravarentur? Id autem verè ita se habere sequens ex pluribus aliis demonstrat historia. Postquam enim Abraham Angelos, qui ad Sodomam jussu Dei castigandam abituri erant, hospitio benevolo excepisset, tandem eos abeuntes aliquousque est comitatus: *Abraham simul gradiebat, deducens eos*. Quam societatem Lyranus civilitati Abraham attribuit, dicens: *Sicut solet fieri ex civilitate humana, quòd hospites per aliquod spatium conducantur*. Cajetanus verò dicit: *Declinaverant à via publica, & propterea Abraham comitabatur eos, tanquam ad mittendum eos per viam publicam*. Ipsi verò quia ad infames illas ituri erant civitates ad formandos adversus illius incolæ criminales processus, veluti rigoroſi judices ad eos puniendos, extra viam divertere noluerunt: *Non declinaverunt, neque ad dexteram, neque ad sinistram*; ut eos, quibus judicandi officium incumbit, docerent, quòd ne quidem per viam suam in domibus privatis hospitium capere non debeant, ne erga ullum se obligatione aliqua adstringant. Ex eodem motivo observandum, quòd mox, ut in Sodomam apulerunt, in publica platea demorari voluerint, quamvis inde à Loth in domum suam fuerint deducti; quam etiam haud dubiè ingressi non fuissent, nisi illum à divina vindicta immunem futurum esse scivissent. Ex quo apparet, ipsos quoque Angelos aliquo quasi percelli timore, ne munera acceptantes, à rectitudine justitiæ propter receptam hospitalitatis benevolentiam declinent; id tamen, ut jam dixi, ad solam nostram fecere eruditionem, cum Angeli boni impeccabiles existant. S. Augustin. considerat, quòd quando Martha de sorore sua Christo dixit: *Dic illi ut me adjuvet, Dominus pro Maria responderit Martha, & ipse ejus factus est advocatus, qui judex fuerat interpellatus*. Neque enim Christus in illa domo judicis partes exercere voluit, eò quòd in eadem tanta cum benevolentia fuerat receptus hospitio.

DISCURSUS X.

AGUMENTUM.

Munera judices obmutescere, omnemque in defensionem justitiæ, quæ per avaritiam corrumpitur, libertatem amittere faciunt.

THEMA.

Xenia, & dona excacant oculos judicum, & quasi mutus in ore, avertit correptiones eorum. Ecclesiast. 30. vers. 31.

1 **D** excicare porro, quam dona, & munera judicum intellectui superinducunt, actum est in discursu præcedenti; nunc reliquum est, ut examine-mus, quænam sit mystica illa obmutescencia, de qua Ecclesiasticus dicit: *Es quasi mutus in ore &c.* At verò inquires: ex quo ad Judicis munus spectat proferre sententiam, in audientiis benignas præbere informationibus aures, simulque movere difficultates, ut illas componat, denique litigantes vel reos interrogare; qua igitur ratione judex mutus esse poterit? Ac proinde respondeo, judicem acceptis muneribus confectum mutum fieri, id est, ad perquirenda causæ merita, ad justam pronuntiandam sententiam, ad innocentiam tuendam omninò impotentem, & inhabilem; nam ut B. Petrus Damian. ait: *Acceptis muneribus, si contra datorem quid agere volumus, mox in ore nostro verba mollescent, locutionis acumen obtunditur, lingua quadam pudoris erubescencia præpeditur; mens quippe percepti muneris conscia, debilitans judicialis censura vigorem, reprimis eloquentia libertatem*. Huc spectat ingeniosa illa S. Gregorii Nazian. propositio, quam inter ejus poemata sacra scriptam reperio, qua dicit: *Auro loquente, iners est omnis ratio*. Cui si objicias, auri metallum ejus esse proprietatis, quòd exiguum sonum edere soleat, ut proinde Tertullian. dicat: *Aurum percussum silet*; idem Nazianz. quo sensu ejus propositio intelligenda sit, his verbis exponit: *Persuadet enim illud, etiam si nullam vocem edat. Aurum &c. enim voces edit, auribus quidem insensibiles,*

Ipse 31. Angelus videtur metuere ne muneribus depravetur. Gen. 18. 31.

Lyranus.

Cajetanus.

S. Augustin. 17. de verbis Domini.

Munera faciunt judices obmutescere.

B. Petr. Dam. 1. 2. Epist. 1.

Nazian. in distich.

Aurum solum sonum edens, etiam mutum reddit judicem.

Non suspicabatur Job muneribus corruptum fuisse. Job 34. 12.

Job 1. 1.

Nazian. in distich.

1. Reg. 9. 7. Sicut &c. Saul, Samuel. 1. Reg. 20. 3.

Elezi muneribus Naaman spiritum excacavit. 1. Reg. 1. 25.

1. Reg. 1. 25.

B. Petr. Dam. 1. 2. Epist. 1.

biles, non verò cordi iudicis; coram hoc enim tanta cum efficacia perorat, ut ei os ocludat, & in magnum iustitiæ præjudicium, mutum efficiat. Porro loco ejus, ubi vulgata nostra legit: *Mutus in ore*, Græci, ut Paulus de Palatio observat, habent: *Adjectum frantum ori iudicis*; unde sermonis impotentia sequitur; quòd si enim frantum equinum ori alicujus, qui loqui debet, immiseris, experientia ipsa docebit, quòd talisne verbum quidem intelligibile profert potest: *Ergo iudices xenia accipientes, sunt & equus, & mulus, quorum maxillas dona, velut chamo, & frano confringunt*; ac proinde de talibus dici potest illud Psalmistæ, scilicet quòd fiant *sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus*; siquidem dona excacant oculos Sapientum. Equus ferox & indomitus juxta arbitrium nostrum regi non potest, donec frantum ori ejus immisum fuerit; hoc autem immisso, potest frano, ut S. Jacob. ait, *circumducere totum corpus*, adeo ut quantumvis ferox sit, illum tamen agitare possimus, quocunque, & quomodo volumus: *Si equis frana in ora mittimus ad consentiendum nobis, & omne corpus illorum circumferimus*. Eodem protus modo, si iudicem donis, & muneribus nobis devinciamus, & obligemus, oris ipsius domini erimus, cogemusque, ut pro voto, & desiderio nostro nobis obsequatur, imò & voluntati ejus dominabimur, eumque pro libito, & arbitrio nostro dirigemus; erit enim obediens donatario, sequeturque opinionem ipsi propitiam, & favorabilem, tametsi illa nec æqua sit, nec favorabilis.

2 Cornel. à Lapide appositè observat, quòd *mutus in ore*, in Græco textu idem sit, quòd *bos in lingua*. Et ratio est, quia antiquitus ad hujus animalis effigiem, pecuniam appendebant. Enimverò si quis bovem in lingua haberet, lingua sua utique uti non posset, præterquam quòd instar bovis ignorans futurus esset. Hic igitur est effectus, quem aurum, & argentum in iudice operatur; talis enim munere corruptus iudex, in defensionem iustitiæ os suum non aperit, quia non potest; seque ostendit ignorantem, dum sententiam profert irrationabilem. P. Oliverius, qui commentatus est super Ecclesiasticum, curiosum refert litigantis cujusdam factum, qui cum causam in tribunali controversam haberet, die pridiano ante ferendam sententiam, iudici bovem dono transmisit; adversarius autem de hoc dono certior factus, iudicis conjugii vaccam donavit, quæ hoc munere delinita, maritum suum eousque disposuit, ut sequenti die in favorem donatarii sui sententia ab eo decisa fuerit. Cumque is, qui bovem donaverat, certam sibi promittens victoriam, spei suæ contrariam audisset pronuntiarî sententiam, coram iudice altum clamare cepit: *Bos loquere*; cui iudex se defendere volens, respondit: *Bos loqui non potest, quia vacca non finit*. Eheu quot hodie sunt iudices muti, qui in defensionem iustitiæ, & innocentis non loquuntur, sive quia præventi sunt muneribus, sive quia nonnunquam *vacca loqui non finit*, ex æquo se seduci, & depravari sinentes ad injustitias, sive ab avaritia, sive à luxuria per conjugis, alteri iniquiori parti patrocinantis, imperium! Et verò quia bovis mentionem facere cepimus, opportunè, ut reor, incidit mihi bos ille aureus in deserto ad idololatrandum in ignominiam cultus, & honoris divini fabricatus. Etenim quisnam illum fudit? *Populus congregatus adversus Aaron*, dixit: *surge fac nobis DEOS*, qui nos precedant; *formavit opere fusorio, & fecit vitulum conflatilem*; dixerunt: *Hisunt DII tui Israel*. Circa quòd facinus, querendum venit, cur Aaron tam iniquis populi postulationibus se non opposuerit, proque contumeliari Dei honore defendendo etiam cum vitæ propriæ discrimine animum generosum induendo, eis non contradixit? Audiatis velim, qua de causa id ipsum non fecerit; nam ut facit textus ait: *Dixit ad eos Aaron: Tollite in aures aureas de uxorum, filiorumque, & filiarum vestrarum auribus, & afferte ad me: fecitque populus quæ jufferat, deferens in aures ad Aaron; quas cum accepisset, formavit opere fusorio, & fecit ex eis vitulum*. Et ecce confestim apparuit, non immeritò cecinisse Poetam illum: *Auri sacra fames, quid non mortalia pectora cogis?* Nam postquam Aaron, summus licet sacerdos, hoc aurum vidit, & manibus suis tangere, & tractare cepit, factus est murus, quia ad ram enorme populi delictum reprehendendum, ne minimo quidem

verbo os suum aperire potuit; quin potius Moyses frater ejus, qui hanc conscripsit historiam, ipsummet Aaronem fabricatorem vituli aurei fuisse expressè scribit: *Auro enim, & argento*, ut Euseb. Emissenus inquit, *appetit veritas, expugnatur integritas, iustitia vincitur, innocentia proditur, pietas fidesque violatur*. Multos quidem invenietis, qui se iustitiæ seminandæ probent esse Atlantes, magnatibus iustitiæ adversantibus generosè resistunt, favores aspernantur recommendantium, faciem personæ minimè respiciunt, nec sunt acceptores personarum; sed quamdiu integritas, & æquitas ista durabit? quamdiu muneribus non infestantur; nam ut S. Gregorius ait: *Plerumque nonnulli terrena munera appetunt, & iustitiam defendunt, seque innocentes estimant, & esse defensores rectitudinis exultant; quibus si spes muneris subtrahitur, à defensione protinus iustitia cessatur, & tamen defensores iustitiæ se cogitant, seque afferunt rectos, qui nequaquam rectitudinem, sed munera querunt*. Contra quos bene per Moysen dicitur: *Iuste quod iustum est, exequere*. Injustè quippe quod iustum est exequitur, qui ad defensionem iustitiæ, non virtutis amore, sed amore præmii excitatur.

3 Quasi murus, &c. Hugo Cardinalis hæc verba exponens, ait: *Sicut bolus carnis vel panis in os carnis projectus, obmutescere facit eum; sic xenia, & dona obmutescere faciunt iudices, ne iudicent veritatem*. Adducitque auctoritatem Strabonis super c. 8. Exodi, qui de certo quodam ranarum genere, quæ Calamitæ appellantur, refert, quòd una illarum ori canis injecta, eundem à latratibus suis compescat, & mutum efficiat: *Sic xenia, id est, dona obmutescere faciunt iudices*. Unde fit quòd Isaias suo tempore irreparabile hoc damnum in Hebraismo deplorans, dicat: *Speculatores ejus cæci omnes, canes muti non valentes latrare*. Albertus Magnus ranarum proprietates describens ait, quòd si vel minimum ranæ alicujus officulum ollæ bullienti injiciatur, subito desinat ad superficiem ejicere bullitus, adeo ut refrigescere, & gelari videatur. Idem quoque multis iudicibus accidit, qui prius in defensione iustitiæ zelosæ se, & fervidos exhibebant, protegendo illos, qui à divitibus, & potentibus opprimebantur; at verò mox ut opulentis muneribus afficiuntur, refrigescere incipiunt adeo, ut non solum iste zelus, & fervor iste in eis deficiat, verum etiam leges, & statuta pro libito suo interpretando corrumpant, adeoque de tali iudice per mureta corrupto, verificatur illud Psalmistæ: *Ego autem tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum*. Nam acceptis muneribus, partis quidem adversæ informationibus aures præbet, sed ad discutiendas difficultates, causamque examinandam os suum non aperit: *& factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones*, quia quasi mutus in ore avertit correptiones eorum.

4 Salomon Rex, tanti tamque sancti patris filius, cui ad populum rectè iudicandum à Deo communicata, & infusa fuerat sapientia admirabilis, porticum quandam, in qua tribunal ejus positum erat, à pavimento ad fornices usque vestiri fecit tabulis cedrinis: *Porticum, in qua tribunal erat, texit lignis cedrinis à pavimento usque ad summam partem, & domuncula, in qua sedebatur ad iudicandum, erat in media porticu simili opere*. Qua in historia multa ad nostram eruditionem concurrunt, mysteriis turgida. Et quidem in primis observat Abulensis, porticum illam, in qua thronus, & tribunal Salomonis erat, non parietibus, sed columnis fuisse innixam: *Vocatur porticus, quia erat solum tectum innixum super columnas, & non habebat parietes in lateribus: Omnia in figura, ad insinuandum videl. quòd iudices ad instar columnam stabilem, fortes esse debeant ad sustinendam iustitiam: Et domuncula, in qua sedebatur ad iudicandum, erat in media porticu, id est, in medietate*, inquit Abul. quia iudex indifferens esse, & in medio partium litigantium stare debet, ad neutram partium propendendo per affectum, & inclinationem. Est alius quidam author, qui considerat, linguam iudicis similem esse debere linguæ bilanci; quia sicut hæc, ut balancem in æquilibrio teneat, in medio consistere debet, ita pariter lingua, & conscientia iudicis in medio sit oportet, id est, non magis ad unam, quam ad alteram partium propendere debet. *In medio illius, id est, porticus, in*

Paul. de Pal.
lo Eccl.

Pl. p. 9.

Job. 1. 1.

Corn. à Lap.
Iudex mune-
ribus corru-
ptus ad de-
fensionem
iustitiæ fit
mutus.

Oliver. in
Eccl. ibid.
Lepidus cor-
ruptus iudicis
exemplum.

Exod. 31.

Cor Aaron
se non oppo-
suerit popu-
lo vitulæ au-
reæ peccati.

Euseb. Emis.
Hom. 4. de
Epiph.
Multi iudi-
ces sunt iu-
stitiæ defen-
sores, donec
muneribus
corrupti an-
t.

S. Greg. 1. 9.
mor. c. 19.

Hug. Card.
Similes sunt
Cani.

Isai. 56. 10.

Abul. Mag. 1.
de an-
imal.
Et canis.

Pl. 7. 14.

1. Reg. 7. 7.
Porticus in
quo erat cri-
bital Salo-
monis inni-
xibus Co-
lumnis.

Abul. ibid.

In qua tribunal Salomonis propositum erat, inquit Abulensis, erat domuncula iudicii, aque distans à laetibus istius persiens. At verò quamobrem sapiens hic Rex ad exornandum hunc locum potius ligna cedrina adhibuit, quam alia? *rexit lignis cedrinis a pavimento usque ad summam, Omnia in figura.* Etenim ligna Cedri incorruptibilia sunt, ideoque per hoc omnibus iudicibus insinuat, quòd in talibus debeant tribunalibus sedere, quæ se à muneribus seduci aut corrumpi non sinant: Cedro similes esse debent, quæ hominem iustum typicè representat. Unde dicitur: *Iustus sicut cedrus Libani multiplicabitur.* Salomon quidem in iudiciis suis incorruptus erat, quantumvis se ab effræni concupiscentia sua ad tam enormes excessus seduci permiserit; neque hæc ejus æquitas cuiusdam mira videri debet, quia thesauris inestimabilibus adeo abundabat, ut suis temporibus non major esset argenti, & auri, quam lapidum æstimatio: Veruntamen, ut in Ecclesiaste legimus, lamentatus fuit, dicens: *Vidi sub sole in loco iudicii impietatem, & in loco iustitiæ iniquitatem:* Ex quibus verbis colligitur, quòd ejus tempore iudices inferiores integritatem, & rectitudinem iustitiæ ut plurimum profanarint. Unde S. Hieron. ita scribit: *Manifestus sensus est, sed nullo interpretationis obvolvitur. Sub sole, inquit, isto veritatem, & iudicium exquisivi, & vidi etiam inter iudiciorum iysa subsellia, non veritatem valere, sed mænera.*

5 Virga, quam Moyses in manu sua ferebat, quæ iudicium denotabat auctoritatem, & jurisdictionem (*virga directionis, virga regni tui: dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem*) rectissima erat, & ideo bonæ, & intemeratæ iustitiæ denotabat rectitudinem. Hæc eadem in terram projecta in tortuosum convertebatur serpentem, ad significandum, quòd, quando iudices rectam habentes intentionem, & ad æquitatem dispositi, terrenos parentelæ, amicitie, favorum, dignitatum, speciatum verò munerum sibi sinunt prædominari affectus, subito efficiantur volubiles, & tortuosi, & ad instar serpentum in perniciem alterius, iniustitiæ evomant venenum: Si queras, quare iudices virga recta utantur, inquit Oleaster: *adverte eos hac virga rectitudine rectitudinem animi iudicis designare; aut quia virga metiri solemus, ostenditur, iudices unicuique debere servare mensuram.* Idem quoque paulò post declarans causam, ob quam virga illa in serpentem fuerit mutata, subdit: *Est etiam hic aliud, quod advertas; virgam scilicet in terram projectam in serpentem verti, quoniam iudex terrena capiens, omnia velut serpens devorat; sed si iudex eam amplectetur, & finem consideret, virga misisset iustitia in consideratione terreni hominis videtur serpens.*

6 Valdè mystica est visio illa, quam S. Joannes in Apocalypsi habuit, & his verbis refert: *Conversus vidi septem candelabra aurea, & in medio septem candelabrorum ancorum similem filio hominis; caput autem ejus, & capillierant candidi, tanquam lana alba, & oculi ejus tanquam flamma ignis: & habebat in dextera sua stellas septem, & de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat, & facies ejus sicut lux lucet.* Septem namque candelabra aurea, septem significant Episcopos Aſiæ, quibus S. Joannes Apostolus, cui hæc visio facta fuit, tanquam caput præminebat. Ratio autem, cur ei in figura propria representati non fuerint, ut sacri observant interpretes, hæc est, quia Deus est iudex, cui Præsules non exponuntur ex dignitate, solummodo ex fulgore luendi; atque ideo nonnulli illorum ob defectus suos fuere reprehensi: *Habeo adversum te, &c.* Quòd si quaſieris, cur capilli Christi supremi iudicis visi fuerint tanquam lana alba? Respondeo cum S. Hieronymo, scribente in cap. 7. Danielis: *Antiquus dierum sedet, vestimentum ejus candidum, quasi nix, & capilli capitis ejus quasi lana munda. Quod capilli ejus lana mundissime comparantur, purum ostenditur, sincerumque iudicium, & nullam personam in iudicando respiciens.* Oculi ejus tanquam flamma ignis erant, quia hoc elementum, ut in discursibus præcedentibus diximus, symbolum est recti, & æqui iudicis, qui pari facilitate comburitur purpuras, quala- gum mancipiorum; pauperesque æqualiter calefacit, & refovet, ac divites; principes, ac subditos. In hac autem proprietate monentur impartialitatis, & indiffe-

rentie omnes, quibus iudicandi munus incumbit. Magis tamen proposito nostro deservunt verba, quæ sequuntur: *Et habebat in dextera sua stellas septem.* Quis enim adeò hebes est animo, qui nesciat, quòd stellæ iustitiam administrantes significant? *Qui ad iustitiam studierint multos, erunt quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Etenim stellæ à terra ad infinitum quasi spatium distant; ac proinde per illas, cuncti incorrupti, & integerrimi intelliguntur iudices, qui affectu suo à bonis terrenis omnino sunt alieni. Qui etiam non in manu duntaxat, verum etiam in ore, & lingua sua ad capita reorum truncanda, ad vitia eliminanda, & profliganda scandala, delinquentesque castigandos, acutum gladium portant: *Et de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat.* Apparebat etiam in specie iudicis in hoc, inquit Lyranus, quod gladius exibat de ore ejus; id quod tamen nihil in se mirum habet, quia habebat in dextera sua stellas. Econtra verò & oculos vestros, obsecro, ad illa Psalmistæ verba deflectatis, quibus dicit: *In quorum scilicet iudicium, manibus iniquitates sunt.* Nulla igitur ibi stellæ erant, sed funesti cometæ, qui aliud nihil sunt, quam vaporum terrestrium exhalationes. Vultne hoc videre clariùs? Audite id, quod sequitur: *Dextera eorum repleta est muneribus;* de quibus proinde iustitiam profanantibus idem Psalmista illis Psalm. 81. verbis acerbè lamentatur: *Usquequo iudicatis iniquitatem, &c. Indicate ego, & pupillo, humilem, & pauperem iustificare;* iustamque habet de hoc abusu lamentandi causam, quia solum ideo quòd à divitibus, & potentibus muneribus, & retributionem accipere sperant, vel quia illa de facto ab ipsis sunt consecuti, pauperum causas nequaquam auscultant, sed penitus negligunt. At verò quis tandem abinde nascitur eventus? *Movébuntur omnia fundamenta terra.* Deus enim communiter principibus bonam iustitiam negligentibus, terræ motus, rebelliones, bella aliasque similes calamitates publicas immittit. Aut verò, ut S. Hieronymus ait: *Dicamus & aliter: S. Hier. ibi. Movébuntur omnia fundamenta terra, id est, malos iudices, qui fundamenta posuerunt in terra, & non in caelo, subversam.*

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Considerantur supplicia, quæ divina iustitia in penam commissæ à iudicibus iniustitiæ, ad universale Reipublicæ, & particulare iudicium damnatum immittit; ubi etiam nonnullæ instituuntur considerationes circa factum à Pilato contra Christum, iudicium.

THEMA.

Pe, qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti auferitis ab eo. Isai. 5. v. 23.

1 **A**DVERSUS eos, qui propter dona, & munera iustitiam corrumpunt, inevitabilia celestis oraculum per os Isaiæ comminatur supplicia, dum ait: *Pe, qui iustificatis, &c.* Hæc enim dictio va comminationem indicat formidabilem; ac proinde subdit: *Propter hoc, sicut devorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit; sic germen eorum, ut pulvis ascendet.* Quæ enim in tribunalibus per innocentium oppressionem committuntur iniquitates, divinæ iræ fulmina non solum Reipublicæ, sed ipsismet quoque transgressoribus infallibiliter accerfunt, prout in præfenti discursu latius videbitur. Dicit igitur vindex Dei iustitia: *Propter hoc sicut, &c.* ubi S. Hieronymus inquit: *Omnis flos, & pulchritudo divitiarum pulveri comparabitur.* Ipsa namque experientia teste, vidimus semper, quòd male parta, male dilabuntur. Infallibilis siquidem Dei providentia permittit, ut divitiæ, quæ per viam iniustitiæ congregatæ sunt, per bella, & patriæ devastaciones penitus exterminantur. *Propter hoc sicut devorat, &c.* Hugo Cardinalis autem ex modo loquendi Isaiæ Prophete flagellorum, iniquis iudicibus immitrendorum, deducit asperitatem: *In hoc, inquit, quod dicis, devorat, notatur parva acerbitas; in hoc quod dicis: Radix & germen, notatur puniendorum universitas; nam per radicem pecca-*

Et restitua-
tur per totu
lignu cedri-
nu. & quæ
veritatem
tand.

et. 91. 19.

Isid. 1. 24.

Isid. 4.

Et. 44. 7.
Quid doli-
gat virga
Moyſis, dum
in terrâ pro-
jecta veru-
tatem in ser-
pentem.

Oleſt. in
Isid. 4.

Apoc. 1. 16.
Mystica vi-
ſio septem
candelabro-
rum applica-
tur iudici-
bus.

Cur capilli
iudicis Chri-
ſti, fuerint
albi.
S. Hieron. in
cap. 7. Dan.

Cur oculi
quasi flamma
ignis.

Cur septem
stellæ in ma-
nu ejus.
Dan. 12. 3.

Cur gladius
in ore ejus.
Lyran. ibi.

Ps. 11. 10.

Ps. 11. 5.

S. Hier. ibi.

Iniqua iusti-
cia infallibiliter
sequitur penam.

S. Hier. ibi.
Divitiæ per
iniustitiam iudi-
cia compa-
rantur, per bel-
la, & vastat-
iones pa-
triam exten-
minantur.
Hug. Card.
ib.

peccata cordis, per germina peccata operis accipiuntur. Similiter Deus in Psal. 81. adversus perversos iudices exag-
geranter loquitur, & in illius progressu minatur illis, dicens: *Vos autem sicut homines moriemini*; ubi S. Hieronymus inquit: *Adelius habetur in Hebræo: vos autem sicut Adam moriemini*. At verò dicite fodes, quam connexionem inter se habent pœna mortis, quam Adam ob prævaricationem divinum præceptum incurrit, & pœna illa qua Deus animadvertiturus est in iudices iniquos? Pro responsione verò observandum, quòd Adam, ut pomum vetitum manducando Evæ complaceret, pro nihilo duxerit, quòd hoc faciendo universum genus humanum, tot miseriarum præcipitio involveret: Simili autem reatu obnoxii sunt iudices pravi, qui ut propriam suam exsatiarent avaritiam, nihili faciunt, si, ut in primo discursu vidimus, irreparabilia damna Reipublicæ, civitatibus, & populis superinducant; quamvis majora sint præjudicia, quæ ipsis causantibus in personas ipsorum privatas refulcant, utpotè qui disperguntur & fortuna totaliter, inversa in extremam rediguntur paupertatem. Merito igitur Nazianzenus in suis poematibus ita canit:

*Quam vereor, ne iudiciis pater almus iniquis
Offensus, iusta facinus grave vindicet ira?*

Idem quoque sanctus Doctor in oratione prima Abacuc Prophetam, de nimia Dei benignitate his verbis lamentantem, introducit: *Adversus Deum ipsum somnolabat, ac benignum Dominum propter iudicium iniquitatem velut clamoribus insequitur, dicens: Vsq. quo Domine clamabo, & non exaudies? vociferabor injuriam patiens, & non salvabis? quare ostendisti mihi labores, & erumnas? videre afflictionem, & impietatem? In conspectu meo factum est iudicium, & iudex caput. Ecce tibi in postremis hisce verbis ipsissimam tot miseriarum, & ærumnarum causam; eorum videlicet, qui in tribunalibus sedent, insatiabilem avaritiam. Sed quid inde subsecutum fuit? Propter hoc dissipata est Lex, & non pervenit usque ad finem iudicium; deinde comminatio; ac deinceps, videte contemptores, & respicite, & disperdemini. S. Cyrillus Alexandrinus populi Hebræi exterminium, iudicium injustitiæ attribuit, inquit: *Præter alias faditates hoc etiam verbo laborabant, quod recte scilicet nunquam iudicarent, sed injuste potius ferrent calculos, & munerum atque donorum illecebra corrumpentur; ut enim Propheta inquit: Duces eorum propter munera iudicabant*. Idem quoque punctum S. Hieronymus in cap. 3. Michæ Prophetæ scribens, his verbis tangit: *Iudices domus Jacob, & domus Israel, non solum iudicium non faciebant, sed etiam abominabantur illud, & omnia recta pervertebant, ne saltem parva iustitia remaneret in civitate. Qui edificaverunt Sion in sanguinibus, & Ierusalem in iniquitate, rapinis pauperum, cede in fontem. Quod si quis de principibus videbatur iudicare, quod erat rectum, vendebat magis sententiam, & in muneribus iudicabat*.*

Quòd si verò post adducta in discursu primo supplicia publica, ex iudicium injustitia nascentia, privata quoque inde oriunda mala examinare voluerimus, primus occurrit Sapiens, qui ait: *Conturbat domum suam, qui sectatur avaritiam: qui autem odit munera, vivet*. S. Propheta Job pariter inquit: *Ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt; quasi diceret: Iustitia Dei per iudicium iniquorum injustitias contumeliata, multos videns ipsorum iniquitate dispergi pauperes, eorumque penitus dissipari substantias, ignem devorantem illorum domibus immittere*. S. Gregorius hunc textum ponderans, ait: *Sicut enim corpus in tabernaculo, sic mens habitas in cogitatione; sed ignis tabernacula devorat, cum avaritia cogitationes devastat*. Imò ipsimet Angeli sæpius de cælo in terras comparent, ut contra iniquos hosce iudices rigorosi divinæ vindictæ ministri existant. Postquam senes illi libidinosi, qui castam Susannam calumniosè condemnarant, populum ad illam lapidandam excitassent, Spiritus Sanctus ad subvertendum iniquum illorum iudicium hoc usus est consilio; nimirum puerum quendam in medium prostrile fecit, eique auctoritatem dedit contra ipsos erigendi tribunal, in quo ipsos tanquam falsos, & iniquos iudices convinceret, & condemnaret: *Suscitavit Dominus Spiritum Sanctum pueri junioris*. Hic igitur

hanc adversus ipsos fulminavit sententiam. Et uni quidem illorum dixit: *Ecce Angelus Dei accepta sententia ab eo, scindet te medium*: alteri verò similiter convicto comminatus est, dicens: *Angelus Domini gladium habens, ut secet te medium*. Ex quibus verbis liquet, quòd in officina cælesti fabricentur enses, quibus maligni transigantur iudices, inque hoc ministerium Spiritus adhibentur cælestes. Notanda quoque est phrasus loquendi, qua usus est Daniel, dum illos per medium secandos esse dicit; hoc namque supplicium, tormentum longum habet conjunctum, & dolores acerbissimos; ac proinde atrocissimum iniquorum iudicum indicat supplicium.

Omni passim notum est famosum illud Cambylis Regis Persarum iudicium; qui certior factus, iudicem quendam in causa quadam ardua iniquam pronuntiasse sententiam, eundem vivum decorari, ejusque pellem in tribunali, in quo successores ejus iudicaturi erant, suspendi & explicari iussit, ut ceteri ejus exemplo rectam administrare justitiam discerent. In apparitionibus S. Vedasti Episcopi P. Bollandus quoque refert sequentem: *Verbum ad Vinfridum iudicem edicto ex mea parte; ut non familiam loci huius immerito exerceat, ne forte eandem quam Gillibertus olim expendit, qui eodem die functus est officio, habeat penam. Nam & ipse ut Echardus præsidio ligni, morte tenus proprium conficit iter. Reddat itaque & nummos undecim, quos ab Ebruno immerito sumpsit, qui scilicet Ebrunus, quia & ipse ausus fuit nostram inique proprio servitio subjungere familiam, intelligat dextriluminis amisisse virtutem, filiamque propriam ita una corporis parte esse debilem, ut vix jam recuperationem adipisci amplius queat ullam*. Quando enim habituales in familiis accidunt infirmitates, alique similes ærumnæ, qualium nullam discursus humanus assequitur causam, tunc credi potest, illas supplicia esse, à Divina justitia vindice immissa in pœnam illorum, qui ab avaritia seducti, justitiæ violentiam intulerunt, iniquas proferendo sententias. *Maledictus enim, qui accipit munera* (dicitur in Demetronio) *ut percutiat animam sanguinis innocentis*. Quæ sententia iusto Dei cœlitus fulminata, ac demum ab universo populo in terra ratificata fuit: *Et dicit omnis populus; Amen*.

David à Siba se passus est seduci, qui cum manibus coram eo plenis prodisset, multaque jumenta donativis onusta adduxisset, sine ullo veritatis examine, omnes Miphiboseth facultates illi adjudicavit. Et tamen postea de falsitate, & calumnia Miphiboseth à Siba impacta edoctus fuisset, earundem tamen facultatum medietatem calumniatori indulsit. Ubi Cajetanus super illa verba: *Tua sint omnia*, inquit: *Iniqua temerariaque sententia fuit hæc; ad quam eum, ut in præcedentibus discursibus diximus, oblata ei munera induxerunt*. At verò audite, obsecro, pœnam, quam ex hac sententia reportavit. Etenim Deus iusto iudicio suo permisit, ut eodem tempore conjuges ejus, ab Absalone degenerate filio suo, in conspectu omnium violarentur. Item ut petulans quidam privatus miles, Semei nomine, per publicum vilipendium ipsi convitiaretur, & lapidaret. Denique ut Nabal tanta cum arrogantia necessariam ei alimoniam denegaret. *Ideo permisit Deus, inquit Cornelius à Lapide, ut hanc injustitiam gravissima ab alio servo injuria compensaret, nimirum ut Semei servus malediceret David suo principi; postulabat enim divina iustitia, ut qui unum servum injuste locupletarar, per aliorum gravissime castigaretur*. Cajetanus verò injustitiam Davidis magis aggravat ex eo, quòd alia vice de veritate certior factus, nihilominus facultates inter iniquum servum, & legitimum dominum ex æquo dividi præcepit: *Prins David fuerat princeps, dando totum Siba inaudita parte, modo audita parte, sed indiscussa veritate manifeste injustus invenitur, & ingratus Jonatha, patri Miphiboseth*. At verò culpam injustæ huius divisionis Roboam luere debuit, quando, divisum est regnum ejus, decem tribubus Jeroboam adjudicatis; præterquæ quòd filii ejus in continuis vixerint divisionibus & discordiis irreconciliabilibus, prout videre fuit inter Adoniam, & Salomonem. Tandem verò sanctus Rex resipiscens, pœnituit. Unde Pl. 25. Deum his verbis est affatus: *Ne perdas cum impiis Deus animam meam, in*

Ps. 81. 7.
S. Hier. lib.

Nazian. in
præc. adv. v.

Nazianz.
Orat. 1.
Abacuc Ro-
machatur
cencia Dei
propter in-
justos iudi-
ces.

S. Cyrill.
Alex. l. 2. in
Isa. orat. 1.
Injusta iudi-
cia fuerunt
causa exter-
mini iu-
dæorum.
S. Hieron. in
c. 3. Mich.

Iniquus iu-
dex propriam
domum per
suam avari-
tiam evertit.

Prov. 25. 27.
Job. 15. 34.

S. Greg. l. 12.
mor. c. 27.

Isa. 11. 41.
Solimet An-
geli puniunt
iniquos in-
dices.

Valer. Max.
l. 6. c. 3.
Cambyses
injustum ju-
dicem Viri
loci deco-
rari.

Bolland. T. 1.
Febr. 6.
Deus Vin-
frido in quo
iudici com-
minatur
pœnam.

Dant. 27. 26.

2. Reg. 16.
Da vid præ-
vener à Deo
punitus fuit
propter in-
justam sen-
tentiam cæ-
sa Miphib-
oseth lra.
Cajetan. lib.

Corn. à Lap.
ibid.

Cajetan. lib.
c. 9.

Ps. 25. 26

quorum manibus iniquitates sunt, dextera eorum repleta est muneribus. Ego autem in innocentia mea ingressus sum, pes meus stetit in directo.

Prat. flor. 2.
p. lib. 3. c. 6.
indignis hi-
storia, qua
dicuntur in-
justi iudices
& Advocati
in infernum
propere.

6 In Prato florido factum quoddam legitur ex Chronicis Minorum, parte 2. desumptum, circa modum, quo F. Joannes Parens, qui primus post S. Franciscum Generalis fuit, Minorum Religionem est ingressus. Cum enim secularis existens, Doctor Legum, & Judex esset, & vesperi quodam e fenestra domus suae prospiciens, videret rusticum anxie laborantem, ut porcos in stabulum reduceret, audivit quendam e vicinia rustico illi acclamantem, & dicentem; quod si porcos tuos sine mora stabulum ingredi desideres, his verbis eisdem inclames: Porci, porci ingrediamini eo modo haram vestram, quo Doctores, Advocati, Procuratores, & Judices ingrediuntur in infernum, id est, turmatim. Vixque rusticus verba haec pronuntiavit, cum ecce porci, qui antea omnibus rustici conatibus obstreperi erant, sine mora, magna cum facilitate, stabulum suum sunt ingressi. Quo viso, & audito, Judex metu divinae justitiae commotus, dimisso iudicis officio, mundoque valedicens, sancto Francisco etiamnum vivente, una cum filio suo ordinem ingressus est Minorum, in quo tandem factus Generalis, Religionem suam nudis semper pedibus visitando, circuevit. In eodem Libro alia quaedam legitur visio, quam Sancta Francisca Romana, in societate Angeli sui custodis constituta, de poenis inferni habuit. Ipsi namque sub variis tormentorum similitudinibus ingens revelata fuit poenarum differentia, quas damnati pro quolibet genere patiebantur delictorum. Inter alios vero hi, qui iudicum officio functi, pecuniarum amore falsas pronuntiabant sententias, in lebetes, auro & argento liquefacto pleno, immersi, in capite mitris igneis redimiti cernebantur, nec ullus erat in corpore sensus, qui a Daemonibus, specialibus non torqueretur suppliciis. Admiranda quoque est illa de Felice iudice, in actibus Apostolicis a Sancto Luca recensita historia. Dum enim sonora illa Spiritus Sancti tuba, Sanctus Paulus inquam, illius auribus horribili sono insonaret, ejusque oculis iudicium extremum, mortem, & infernum apertum proposuisset: disputante illo de justitia, & de iudicio futuro, tremefactus Felix, a vertice capitis usque ad plantas pedum, torus obrigit; & tamen (ut pecuniae accipiendae prestantisque muneribus alienatus erat) se minime emendavit, neque se vel unico passu ab abyssu infernali retrorsum subduxit; imò S. Lucas immediate post subdit: Simul & sperans, quod pecunia ei daretur a Paulo.

Prat. flor. 2.
p. lib. 3. c. 75.
S. Francisca
Romana vi-
dit in infer-
no horren-
das poenas
iniquorum
iudicum.

Ad. Apost.
14. 17.

Expenditur
iniquissima
iudex Pilatus
propterea
quia Christi
condemnavit
ad mortem.
Luc. 23. 14.
Joan. 19. 6.
Mat. 27. 17.

Joan. 19. 13.

Joan. 19. 22.

Joan. 19. 22.

7 Verum enimvero quisquis ad illud, ex omni parte injustissimum, se reflectit iudicium, quo filius Dei triginta denariorum pretio coemptus, ad mortem condemnatus fuit, utique Ierosolymae destructionem, populiue illius ex omni parte mundi proscripti, dispersi, & in servilem conditionem redacti exterminium, nequaquam mirabitur. Pilatus Praeses in conspectu totius Hebraei quidem protestabatur, dicens: Nihil invenio causam in homine isto; Ego non invenio in eo causam; & tamen super crucis patibulo scripta fuit condemnationis suae causa: Imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam; vel ut Syriaea legit: Occasionem mortis ipsius. Et quidem eadem causa iussu Pilati scripta, & Cruci Christi super imposita fuit: Scripsit autem & titulum Pilatus, imò Judaeis scripturam istam reformari, & modo suo formari cupientibus, nequaquam acquiescens, respondit: Quod scripsi, scripsi. Quoniam igitur modo haec inter se pugnant contradictiones conciliabuntur? Responderi ad hoc facile potest; in principio enim, quando causam CHRISTI per terminos juridicos, & per viam iustitiae examinare cepit, nullam in eo causam inveniebat, per quam reus constitueretur; at vero quando Hebraeos audivit clamantes: Si hunc dimittis, non es amicus Caesaris, quia pluris faciebat terrae, quam caeli Imperatorem, tunc modum loquendi plane invertens, innocentem Redemptorem occidendi potestatem se habere ex-

pressè dixit. Sanctus Ambrosius autem verba illa CHRISTI: Non possum a meipso facere quidquam; sicut audio, sic iudico; & verba illa Pilati: Nescis, quia potestatem habeo, &c. inter se combinans, ita hac de re scribit: Audite, quid iudex dicat caelestis: Non possum a me facere quidquam, sed sicut audio, iudico; & Pilatus dicebat ad DOMINUM IESUM: Potestatem habeo dimittendi te, & potestatem habeo crucifigendi te. Usurpas o homo, potestatem, quam non habes, cum DOMINVS neget se habere, qui habet super omnia potestatem: Audite, quid iustitia dicat: Non possum a me facere quidquam; audite, quid iudex equitatis asserat: Sicut audio, ita & iudico; audite quid iudex iniquitatis loquatur: Potestatem habeo dimittendi te, & potestatem habeo crucifigendi te. Tuae, Pilate, voce constringeris, tua damnaris sententia; pro potestate igitur, non pro equitate crucifigendum DOMINUM tradidisti; per potestatem absolvisti latronem, auctorem vero vite interfecisti. Pilatus utique populum, sacerdotes, & principes Synagogae tumultuose agentes videns, eosque a sola invidia, non verò ab æquis fundatisque rationibus agitari probè cognoscens, generoso animo se illis oppondere, & innocentiam defendere debuisset; & tamen adjudicavit fieri petitionem eorum. Audite, obsecro, qualiter Sanctus Ambrosius iniquum hunc iudicem perstringat: Lavit manus Pilatus, sed facta non dimisit; iudex enim nec invidia cedere debuit, nec timori, ut sanguinem innocentem addiceret. Imò quando veritatis mentionem fieri audivit, haud secus ac si peregrinum, & ignotum idioma audivisset, attonitus Christum interrogavit: Quid est veritas? Unde ejus iniquitas manifestè potest redargui; iudices enim veritatis indagandae causa, tribunalia conscendunt. ipse verò interrogationis propositae non expectavit responsum; dicit enim sacer textus: Cum hoc dixisset, iterum exivit ad Iudeos. Ubi Lyranus ait: Per hoc autem quod non expectavit Christi responsum, significata fuit ejus instabilitas, quia timore Caesaris, & favore Iudeorum a veritate declinavit, dando sententiam contra CHRISTUM. Et sic hodie faciunt multi iudices, timore, & favore a veritate iudicii declinantes. Sanctus Matthaeus inquit, quod dum Pilatus pro tribunali sederet, uxor ejus nuntium ei misert, qui diceret: Nihil tibi, & iusto illi; quasi diceret, ut Sanctus Thomas ex opinione glossae cuiusdam scribit: Non pertinet ad te iudicare, imò ipse debet esse iudex tuus. Sanctus Bonaventura de hoc iniquo iudice, Salvatorem condemnante, dicit: Patet iudicis injustitia, qui pecuniarum gratia omnia audebat, ut ait Chrysostomus; metuebat enim; ne Caesaris sibi indignationem concilians, a munere, quod gerebat, amoveretur, & hoc solum æquitati iudicii obstitit. Unde patet, quod Pilatus hic gerit typum iudicum iniquorum, qui timore pervertunt iudicium justum. Sed quid tandem accidit? Comprehenduntur in consiliis, quibus cogitant. Ado Episcopus Viennensis in Gallia scribit, quod Pilatus in desperationem adductus, postquam a Caesare in exilium missus fuisset, cultro sibi vitam ademertit: Tantis ibi irrogante Caeso langoribus coarctatus est, ut sua se transverberans manu, multorum malorum compendium, mortis celeritate quaeseret. Adimpletum itaque in ipso fuit illud Isaiæ oraculum, dicens: Va impio in malum, retributio enim manuum ejus fiet ei. Ad exemplum enim, & terrorem omnium impiorum iudicum, eadem manu, qua iniquae condemnationi subscripsit, subimet ipsi corporis, & animae necem intulit.

S. Ambrosius in
Psal. 118.
Ost. 20. Exa-
minatur
Christi, ju-
sti sen-
tentia, com-
para illam in-
justi Pilati.

Luc. 23. 24.
S. Ambrosius
in Luc. 23.

Joan. 18. 18.

Lyran. ibi.

Matth. 27. 19.

S. Thom. in
Matth.

S. Bonav. in
c. 19. Joan.
Pilatus fuit
typus im-
piorum iu-
dicum. An-
41. n. 20.

Ado Vien. in
Chron.

Isai. 1. 11.

DISCURSUS XII.
ARGUMENTUM.

Culpa, & damnum ponderatur, quæ munera in iudicibus, quibus avaritia exosa esse debet, operantur. Vbi etiam tanguntur laudes, & remuneratio iudicum, recte & sine spe lucri iudicantium.

T H E M A.

Si verè utique iustitiam loquimini, rectè iudicate filii hominum. Plal. 57. v. 1.

Regius Propheta omnes, quotquot pro tribunali sedent, ad bonæ iustitiæ rectitudinem invitatur, dicens: Si verè utique iustitiam loquimini, rectè iudicate. Porro in Aſtrex manibus balances depingi solent; experimur autem, quod si in illarum unam partem pondus aliquod immittatur, balances minimè iustæ sint, & æquales. Eadem similitudine S. Isidorus Pelusiotæ utitur, dum ait: Quemadmodum si alteri bilanci aurum imponas, statim deprimitur, & inæquale ostendit iugum; sic & iudex cum auro corrumpitur, nihil rectum iudicat. Unde in Exodo dicitur: Munera subvertunt verba iustorum, vel ut Cajetanus legit: torquebunt verba, &c. Iudices enim muneribus corrupti, torquent verba, flectendo illa hinc & inde. Vel ut Dionysius Carthusianus exponit: Qui ante proferebant verba iustitiæ, incipiunt loqui injustè, & falsè proferre iudicia. Nam ut habet S. Leonis, omni exceptione major, sententia: Nul- lum est in eo corde iustitiæ vestigium, in quo avaritia habitaculum fecit. Idem Deus apud Ezechielem de populo suo lamentabatur, dicens: Violabant me propter pugilum bordes, & fragmen panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur, & vivificarent animas, quæ non vivunt. Quæ verba Sanctus Gregorius hunc sensum habere dicit: Non morientem interficis, qui iustum dam- nas; non victurum vivificare nititur, qui rem a supplicio absolvere conatur. Porro huius peccati gravitas ex multiplicibus cupiditatis auri, & argenti ponderibus trutinari melius poterit. Axioma receptum est illud Apo- stoli: Radix omnium malorum est cupiditas; hæc tamen culpa in iudicibus potius, quàm in aliis præponderat. Li- pomanus super illa, ad iudices in Exodo directæ, ver- ba: Qui oderint avaritiam, ita scribit: Hoc est, qui non cupiant congregare opes, augere rem, ad falsum conten- dere, & luxum, propter quæ desiderantur divitiæ; cupi- ditas enim si iudicis oculos perstrinxerit, rectum nihil ge- ritur.

2 Bellovacensis in speculo suo morali nonnullas pes- simæ huius radices enumerat propaggines, inquit: Sciendum, quod per acceptionem munerum impeditur co- gnitio veritatis, pervertitur affectus bonitatis, amittitur conditio libertatis, subvertitur executio equitatis, amit- titur æterna retributio, incurritur æterna damnatio. Quan- tum enim per acceptionem munerum vigor, & gene- rositas animi in iudicibus ad iustitiæ defensionem dimi- nuitur; tantum in illis, qui munera dederunt ad effe- ctum conculcandi iustitiæ, crescit ad tyrannidem in- ipsosmet iudices exercendam major temeritas. Idem quoque damnum Dionysius Carthusianus his verbis ob- servat: Inter cetera mala inde sequentia, præstat mala audacia ei, qui contulit munus, & res illa speciem habet mali, mentemque iudicis inficit, corrumpit, & inordina- ta flectit amore ad dantem. Bellovacensis oppressiones pauperum, pugillorum, innocentum, &c. inde conse- quentes, his verbis deplorat: Heu, quam amarus est vi- dere, quod curia, quæ debet, & solet esse recursus paupe- rum, refugium afflictorum, locus iudicii, libra iustitiæ; nunc sit pauperum spoliatio, afflictorum desperatio, sub- versio iudicii, locus injuriæ, & omnium bonorum desola- tio! unde Dominus per Prophetam conqueritur, dicens: Quomodo facta est meretrix civitas fidelis, plena iudicii! Principes tui infideles, socii surum, omnes diligunt mune- ra. Cur autem Ierosolyma titulo meretricis dehonestetur, hanc idem Author rationem assignat: Quia vena- lis exponitur. Venduntur enim in ea iustitia, audientia, tempus, id est, tarda vel festina expeditio, locus, imo in-

gressus ad locum, patrocinium, testimonium, consilium, favor, silentium. Tandem quo sensu iudices infideles dicantur esse, & latrones, idem Bellovacensis declarat, dum ait: Nec mirum; non enim potest fidelis esse domino temporali, qui infidelis est & domino creatori; nec so- lum sunt infideles subditis, sed etiam domino suo, quia nec fideliter diligunt, nec fideliter consulunt, nec fideliter ejus bona vel jura custodiunt; nam ut modicum lucrum ac- quirant sibi, vel alicui suorum, vel alii danti sibi munera, in multo suum damnificare dominum non verentur. Quem- admodum igitur omnes leges abominantur, & detestantur virginis alicujus deflorationem, ita quoque servata proportionem, execratur iustitiæ violationem; nam ut Plato ait: Iudicium virgo quædam pudica verè dicitur. Quod ipsum Plutarchus confirmat, dicens: Virgo est, juxta Hesiodum, nimirum incorrupta, pudoris, mode- stie, & humilitatis amica. At verò ut quid testimonia pro- fana requirimus? cum Ecclesiasticus quoque dicat: Con- cupiscentia spadonis de virginavit juvenulam; sic qui fa- cit per vim iudicium iniquum. Philo Hebræus in libro, quem de Iudice composuit, inquit: Præses venalis mu- neribus iustitiæ suapte natura pulcherrimam, dehone- stare se non intelligit. S. Cyrillus textum illum Isaïæ c. 1. adducit, in quo dicitur: Principes tui pupillis non judi- cant, & iudicio viduarum non attendunt; cujus eodem in loco rationem assignat, dicens: quia diligunt munera. Concludit proinde S. Doctor, inquit: Execranda igitur res apud omnes, non rectè, & citra calumniam judi- candi munere fungi.

3 Hæc est præcipua litigantium miseria, quod dives ut plurimum pro parte sua possit sperare victoriam, etsi nullam pro se fundatam habeat rationem, quia ut S. Isidorus ait: Dives muneribus cito corrumpit iudicem pauper autem qui non habet quod offerat, non solum audiri contem- nitur, sed etiam contra veritatem opprimitur. Hanc ob causam Ecclesiasticus, mediocri fortunæ homini hoc suggerit consilium: Ne litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius; nec contendas cum viro locuplete, ne forte contra te constituat litem tibi; multos enim per- didisti aurum, & argentum. Græcus text. legit: Ne forte statuat contra te pondus auri, & argenti, id est, ut Paulus de Palatio exponit, quo sua causa pejor facta, tamen auri pondere gravis, suam causam elevet, & vincat. Aristoteles hanc Thebanos statuisse legem scribit, ne aliquis, qui hætenus mercaturam exercuisset, iudicis posset exer- cere officium, nisi prius aliquot annis à mercatura ces- sasset; supponebant enim, quod interea ab omni avari- tiæ immoderato affectu pariter cessaret. Hinc quoque est, quod Plutarchus de Iride, & Osiride scribat: Simu- lacra Thebis consecrata fuere iudicium, manibus mutila.

4 Inter alias condiciones, quas Jethro Moyſi pro illis, qui pro tribunalibus sedere debebant, in Exodo præscri- pſit, una & quidem valde præcipua hæc fuit, ut scilicet sint tales: Qui oderint avaritiam, id est, ut Dionysius Carthusianus exponit, ut scilicet non solum non sint avari, sed tam in se, quàm in aliis, totis præcordiis avaritiam detestentur. Cajetan. super illud ly, oderint, allam ha- bet observationem; dicit enim: Quamvis sufficiat ho- mini non esse avarum, non sufficit tamen iudici; hinc enim oportet tam alienum esse ab avaritia, ut oderit eam. Mi- nus dico, quia participium habet in Hebræo, puta odiens avaritiam significans affectos continuo odio avaritia, & non quia ad horam oderint avaritiam. Oleaster similiter iu- dici, infinitam quasi ab omni lucro, & interesse aver- sionem sectandam esse dicit: Notavit hic quidam, in- quit, à iudice non solum exigi, ut expert avaritia sit, sed odio eam habeat, ut discat quàm longe ab ea esse debeat. Ex quidem ad hoc ut iudices hac in re oculati sint, ideo avari- tiam iudicibus vel maxime cavendam esse subdit, quia nulla passio humana ita infestari iudices videtur, sicut avaritia. Hinc etiam S. Carolus Vicarios ab omni quantumvis minimo munuculo alienos esse volebat, in- quiens: Nullum neque munus, neque donum, neque co- jusvis xenia, & exculenta quidem, peculentiave, vicarii ab aliis accipiant, qui coram eis causa vel habent, vel agunt. Nec pecunia item quidquam ordinarius delegatus, vel iudex accipiat pro recognitione, aut, ut vocant, visio- ne scripturarum, ad causas, quæ apud se aguntur, perti- nentium.

Ex latronib.

Iudicium comparatur pudicæ virgini. Plac. l. 1. de legibus. Plac. Libello de Princ. Doct.

Philo lib. de iudic.

S. Cyrill. Alex. l. 1. c. 1. in Annot.

Cor divites, potius quàm pauperes in iudicio pos- sunt sperare victoriam. S. Isid. l. 1. Gen. c. 14.

Eccl. 8. 1.

Paul. de Pa- lat. ibid. Aristot. l. 1. Polit. c. 1.

Exod. 18. Iudici de- bent esse odium avaritiam. Dio. Carth. ibid.

Cajetan.

Oleaster. lib.

A. B. Eccl. Mediol. pag. 104. Coccol. Prov. 1.

Summa Præ-
dic. V. Iudi-
cis n. 12.
Lepida histo-
ria de iudi-
ciis iudicis.

5 In Summa Prædicantium sequens legitur lepida hi-
storia. Cum enim paupercula quædam mulier, causam
in tribunali suspensam habens, ritum illud audivisset
proverbiarum, quo dici solet: si felicem causæ tuæ exitum,
celeremque iustitiam desideras, iudicis manus inungere
non omittas; ipsa causam suam de die in diem procrastina-
ri videns, & læpius quæsitam apud iudicem audien-
tiam habere non valens; domum sollicitè properavit,
& transeuntem iudicem se in secreto alloqui velle simu-
lans, accepto unguento manus ejus arreptas liberaliter
unxit: *Manum aperiri fecit*, inquit Author, *quasi vo-
lens in ea pecuniam ponere; quæ aperta coram omnibus,
non sine magna iudicis verecundia, ferretur manus illius un-
xisse, qui confusione compulsus, ipsam expedit*. Idem
quoque author manus iudicis iniquorum, rotis mini-
mè unctis assimilat: *Tales*, inquit, *curru malè uncto
assimilantur, quia sicut ille stridet, ita isti*. Optimè sa-
nè S. Augustinus iudices his verbis hortatur: *Decet iu-
dices despiciere avaritiam, quæ ne verca dicitur esse, & sum-
ma inimica iustitiæ*. Idem quoque S. Doctor in Epistola qua-
dam disparitatem ostendit, quæ versatur inter advocatum
& iudicem: *Non ideo debet iudex vendere iustum iudi-
cium, aut testis verum testimonium, & juris peritus verum
consilium; illi enim inter utramque partem ad examina ad-
hibentur, isti ex una parte consistunt: cum autem iudicia, &
testimonia quæ nec iusta nec vera vendenda sunt, iniqua &
falsa venduntur, multo sceleratius utique pecunia sumitur,
quæ sceleratè etiam quamvis à volentibus datur. Ille tamen
solet tanquam malè sibi ablata pecuniam repetere, qui ius-
tum iudicium emit, quoniam venale esse non debuit. Qui ve-
rò pro iniquo iudicio dedit, vellet quidem repetere, nisi ti-
meret, vel puderet emisse*.

6 A iudicum quoque aviditate aliud notabile dam-
num consequitur, videlicet quòd expeditiones causarum
procrastinentur. De quo præiudicio S. Isidorus ita scri-
bit: *Sapè iudices pravi cupiditatis causa, aut differunt,
aut pervertunt iudicium, nec finiunt capta partium nego-
tia, quousque marsupia eorum, qui causantur, exhaustiant*.
Est tamen meritò ad mentem revocare deberent, quod
his verbis dicit S. Augustinus: *Decet iudices plus Deum
timere, quam alii homines, plus de salute animarum cu-
rare, quam corporis, plus honorem Dei, quam marsupia
plena diligere*. Ille sempiterna memoria dignissimus Tho-
mas Morus cum Angliæ totius supremus esset iudex, &
Cancellarius, invenissetque tribunal suum, plenum causis
& litibus, spatio biennii omnes expedit, & decidit, ut
nullam quidem reliquam reliquerit, idque ea fide, ut de
eo nemo posset queri. Tanti vero fuit avaritia hostis, &
munerum contemptor, ut cum à puero in Republica, usque
ad annum ætatis quinquagesimum esset versatus, summi-
sque muneribus perfusus, annum tamen censum suum toto hoc
tempore non auxerit ultra septuaginta aureos.

7 In lib. 1. Regum c. 14. refertur, quòd cum Jona-
thas contra præceptum, & ordinationem Patris sui, ag-
gressus fuisset Philistæos, Pater ejus, quoniam præce-
ptum suum transgressus fuisset, ignorans, præcepit Sa-
cerdoti: *Applica arcam Dei*: paulò post verò idem Pa-
ter monuit eundem, dicens: *Contrahere manum tuam*,
quia jam transgressor detectus erat. Saul igitur oraculum
consultum esse voluit, quamdiù prævaricatoris noctis
ambigua fuit, sufficienti verò accepta informatione, ab
oraculo consulendo desistens, adversus delinquentem,
quantumvis filium, processum instituit. Quo in facto
saluberrimum utique documentum traditum fuit iudici-
bus; hi enim, quamdiù causa dubia est, meritò permitti-
tere debent, ut utrinque causarum merita compilentur,
contradictoriè disceptetur, examinentur testes: at verò
manifestata veritate, cavendum est, ne in dispendiis ex-
hantiantur delinquentes. *Quid enim aliud signat*, inquit
S. Gregorius, *quod prius applicari Saul arcam petiit, de-
inde Sacerdotem contrahere manum iussit, nisi quia &
obscura debemus consulendo disponere, & quæ clarius inno-
tescunt, cum festinatione complere*.

8 Magnum sine dubio æternæ salutis suæ pignus pos-
sidet, qui cum rectitudine, & æquitate, sine ullo suo
interesse, iudicia complet. *Quis ascendet in montem
Domini*, interrogabat olim David, *aut quis stabit in lo-
co sancto ejus*? Et confestim respondebat: *Innocens ma-
nibus, & mundo corde, qui non accepit in vano animam
suam, & munera super innocentem non accepit*. Isaias pa-
riter c. 23. Inquit: *Qui excutit manus suas ab omni mune-
re, iste in excelsis habitabit*. Christus tanquam iudex su-
premus, Apostolos suos in terra constituit iudices dele-
gatos, unde in ipsorum honorem Ecclesia canit: *Vos so-
cisi iusti iudices*; at verò insuper voluit, ut lucerna ar-
dentes essent in ipsorum manibus; voluit enim, ut per hæc
lucernas ardentes etiam in densissimarum tenebra-
rum obscuritate experiremur, & videremus, quòd res-
plendentes, & mundæ essent ipsorum manus, conspi-
cuæque quales essent, videretur ab omnibus. Sic Vale-
rius Maximus de Scipione refert, quòd de muneribus,
& donativis receptis accusatus, sese purgaverit, dicen-
do, quòd ob Africam in Romanorum potestatem subju-
gatam, aliam non reportasset retributionem, quàm quòd
ob id Africanus passim appellaretur. Celebre quoque
est exemplum illud, quod S. Bern. Eugenio Papæ, de
Martino Daniz legato his verbis scribit: *Tam pauper re-
meavi, ut penè expensis, & equis deficientibus, vix per-
veniret Florentiam. Ibi Episcopus loci donavit ei equum,
quo Pisas usque, ubi eramus tunc, pervectus est. Postridie
credo secutus Episcopus (eras enim illic causa cum adver-
sario, & agendi aderat dies) cepit requirere suffragia ami-
corum, cumque per singulos sollicitaretur, ventum est ad
Martinum. Fiducia erat major in illo, qui non posset im-
memor esse recentis beneficii. Tum Martinus: decepisti
me, inquit; nesciebam tibi imminere negotium, tolle equum
tuum, ecce in stabulo est; & hora eadem resignavit illi.
Quid dicis mi Eugeni? Nonne alterius seculi res est, redi-
se legatum de terra auri sine auro? Donum insuper, quod
poterat esse suspectum, illico rejecisse? Idem quoque mel-
lissimus D. de Gaufrido Episcopo Carnotensi refert, quòd
diu in Aquitania propriis se sumptibus sustentavit, ut ef-
se posset in iudiciis incorruptus, quæ in legatione sua
ipsi occurrere potuissent. Rem loquar, quam vidit ipse,
inquit S. Bernardus: *Eram cum ipso in terra illa, cum à
quodam Presbytero presentatus esset illi piscis, quem vulgo
vocat sturionem; percunctatus legatus quanti venieris,
non accipio, inquit, nisi receperis pretium, & resignavit
solidas quinque in viso, & verecundo. De hoc eodem Epis-
copo, qui erat sedis Apostolicæ legatus, subdit: Cum ef-
femus in quodam oppido, domina illius oppidi obtulit ei pro
devotione cum mantergio, duas vel tres paropside pul-
chras, ligneas tamen; quas aliquando intuens homo scrupu-
losa conscientia, laudavit eas, sed non acquievit acci-
pere. Unde S. Bernardus sequens formabat argumentum:
Quando argenteas recepisset, si ligneas recusavit? O sita-
lium daretur virorum copia, quales perstrinximus nunc,
quid se felicius, quid isto jucundius seculo? Beati qui stu-
dium, & sicut iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur: id
quod Christus alias inter beatitudines reposuit; & à D.
Chrysostomo intelligitur de illis, qui sine ullo res-
pectu incorruptam administrant iustitiam. Tamen
enim hi dona, & munera accipere renuant, nec ullam
habeant terrenorum bonorum rationem, infallibiliter ta-
men Dei providentia ita disponit, ut in hujus repul-
sæ præmium, bonis fortune copiosè abundant, quoniam
ipsi saturabuntur. Noli igitur, inquit idem D. Chrysosto-
mus, iustitiam exercens, formidare pauperiem, neque
famem timere, cum certè illi magis bonis omnibus excidant,
qui aliena diripiunt; ut ex adverso ille, qui iustitiam di-
ligit, tutissimè omnia bona videt. Nam æterna veritas
apud Isaiam stipulata fide pollicetur, quòd: *Qui projecit
avaritiam, & excutit manus suas ab omni munere, iste in
excelsis habitabit; munimenta saxorum sublimitas ejus;
panis ei datus est, aque ejus fideles sunt, reges in docere suo
videbunt oculi ejus*.**

Magnum pignus
salutis suæ
iudicem est
iustè iudica-
re, & sine ullo
interesse.

Isai. 23. 19.

Mat. 23. 35.

Valer. Max.
c. 1.

S. Bern. l. 4.
de consolat. 7.
Pulchra ex-
empla iudi-
cium munerum
avaritiam.

S. Aug. c. 14.
de Peccatis.

S. Aug. T. 2.
Epist. 14.

Avillanus in-
dicium pro
iniquitate
procedit, &
auctor
summa
I. lib. 1. lib.
c. 14.

S. Aug. de Civ.
de Civ.

Com. 1. Reg.
lib. 1. lib.

1. Reg. 14. 18.
Iudices cum
Saul summa
diligentem
informationem
de statu
causarum.

1. Reg. 1. 1. 30.
c. 14. lib. 1.
lib.

Matth. 1. 6.

TRACTATUS XLI.

DE JUDICIO FINALI.

DISCURSUS TRIGINTAUNUM.

Discursus I. Quam utilis sit hæc de extremo judicio tradita materia, qualiterque nos tanquam frænum à peccatis abarceat, hoc discursu ostenditur.

II. Consideratio finalis iudicii ad timoræ, & virtuosè vivendum, ad assecurandam salutem, Deique offensas cavendas, magno nobis est auxilio.

III. Nonnullæ adducuntur rationes, cur optimè ordinata Dei iustitia, præter privatum uniuscujusque animæ iudicium, etiam universale institui velit.

IV. Hoc discursu de commotione agitur omnium creaturarum, à Deo adversus reprobos armatarum, quæ in vindicandis communi creatori ab his illatis injuriis, zelum suum probabunt.

V. Varia adducuntur motiva, ob quæ corda hominum in illo die novissimo, timore ac tremore percullen-
tur.

VI. De timore, quo viri sanctissimi, quoadusque, vixerunt, perculsi fuerunt, nec non de Angelorum ob iudicii illius terribilitatem commotione ac tremore.

VII. Multas habemus in iudicio illo timendi causas, in quo iudicis in maiestate futurus adventus majorem terrorem hominibus conciliabit.

VIII. Cur dies ille iudicii dies Domini, dies magnus, & dies iræ appelletur in Sacra Scriptura.

IX. De ira, & furore Christi iudicis, deque severitate suppliciorum quæ immittet; nec non de causis timendi, quas habituri sumus.

X. De igne qui in finali iudicio præcedet Judicem, deque effectibus quos operabitur, nec non de nonnullis quæ in eo latent, mysteriis moralibus.

XI. Crux, & vulnera Christi reprobris in die iudicii majorem adferent damnationem, eò quod redemptione ipsius, aliisque auxiliis abusi fuerint.

XII. Iudex in die illa ad preces nostras inexorabilis erit, adeoque derelinquemur ab omnibus, ut nec Angeli, nec Sancti, nec sanctissima Virgo, nec Redemptoris nostri sacratissima vulnera nobis sint præsidio futura, quin potius totaliter adversabuntur.

XIII. De rigoroso examine, quod subituri sumus in reddenda ratione bonorum gratiæ, naturæ, & fortunæ, peccatorum omissionis, aliarumque rerum, quæ nunc iudicio nostro minimè esse apparent.

XIV. Iudex in illo die manifestabit abscondita cordium, manifestas omnibus efficiendo conscientias nostras, nobisque Legem suam ob oculos statuet, quam in hac vita nobis observandam dedit.

XV. Variæ opiniones in ordine ad libros, qui in iudicio finali sunt aperiendi, in quibus divina virtute, plena, & distincta unicuique revelabitur conscientia propriæ, & aliorum notitia, fietque examen in comparatione actuum nostrorum ad legem.

XVI. Excessiva futura erit reproborum erubescencia, & confusio, dum sua videbunt in conspectu omnium manifestari peccata, adeoque ut illa occultare haud quaquam possint.

XVII. Præsciti de suis peccatis à Dæmone, à propria conscientia, & à Christo, veluti teste, accusati, & convicti, ne verbum quidem respondere poterunt.

XVIII. Variæ considerantur rationes, cur reprobi in illa die futuri sint inexcusabiles, eorumque excusationes omnes confutandæ sint, & exhibilandæ.

XIX. De reproborum angustiis, utpotè quibus omnes recursus, & appellationes, omniaque subterfugiorum genera intercluduntur, eò quod Iudex in illa die futurus est iustus, incorruptus, potens, sapiens, inexorabilis, & inflexibilis.

XX. Dæmon in iudicio finali se reprobris opponet, qui supplicii, & iræ Dei subiecti, & à proximis, cognatis & amicis infestati, & derelicti, nullibi habituri sunt ullum refugium.

XXI. De rigorosissimo finalis iudicii examine, cui

etiam perfecti, & sancti subicientur, quibus Dæmon adversabitur, de culpis quibusque levissimis illos accusando.

XXII. De rigoroso examine operum bonorum, quæ quatenus defectuosa sunt, nec non eorum, quæ solùm apparenter bona existunt.

XXIII. Nullus, quantumvis sit sanctus, & innocens, coram divino tribunali securus erit, sed omnes timebunt ob transgressionem, & defectus etiam minimos.

XXIV. Variæ instituuntur considerationes super verba sententiæ illius, quam Christus adversus reprobos fulminabit, dicendo: Discedite à me &c.

XXV. De invitatione, qua Christus electos advocabit ad gloriam, dicendo: Venite benedicti, &c. ubi etiam ostenditur, nullam electos habituros occasionem timendi iudicium, siquidem rectam quandam possident conscientiam.

XXVI. Cur Christus in iudicio sub specie humana sit compariturus.

XXVII. Quod si in vita per exactum conscientia examen judicaremur nos ipsos, nulla nobis esset iudicem timendi ratio, quia bonus iudicii universalis exitus, à particulari uniuscujusque dependebit iudicio, quod post singulorum mortem confestim instituitur.

XXVIII. Iudicium, quod in scripturis vicinum esse prædicatur, ex improvviso veniet; tempus autem certum Deus nobis ignotum esse vult ob utilitatem nostram, illudque differt, ut tantò melius ad illud subeundum nos præparemus.

XXIX. Christus finale iudicium infallibile nobis prædixit, ut in illo iram ejus effugiamus, nosque ad illud per bona opera, & continuam mentis applicationem præparemus.

XXX. Continua iudicii finalis consideratio ad ducendam vitam immaculatam, culpamque fugiendam plurimum confert. Unde certum indicium est, unde hominem novissimum iudicium credere conjici potest, si in continuo iudicis venturi timore vivat, deque novissimo die continuo cogitet.

XXXI. Examen, & processus iudicii finalis præcipue circa opera misericordiæ instituetur, quibus se electi tuebuntur, eorum verò omissio reprobis in damnationem vertetur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Quam utilis sit hæc de iudicio extremo digesta materia, qualiterque nos tanquam frænum à peccatis abarceat, hoc discursu ostenditur,

THEMA.

Inquinata sunt viæ illius in omni tempore, auferantur iudicia tua à facie ejus. Pl. 9. 26.

Propheta regius omnes gentes, cunctosque totius universi populos ad potrigendas prædicationi ejus aures, eamque sermone cum attentione auscultandam, his verbis invitat: *Audite hæc omnes gentes, auribus percipite omnes, qui habitatis orbem: quique terrigenæ, & filii hominum, simul in unum dives, & pauper.* Erat quidem hic vates celesti prorsus eloquentia, & sapientia conspicuus, sedens in cathedra Sapientissimus; veruntamen in hac occasione cunctas se sapientiæ exerceturum vires fortè promittit, ut tantò efficacius, id quod volebat, inculcetet: *Osmemum loquetur Sapientiam, & meditatio cordis mei prudentiam, inclinabo in parabolam aurem meam, aperiam in Psalterio propositionem meam.* At verò quodnam mysticæ hujus prædicationis thema fuisse existimatis? Certè non aliud, quam quod pro

Pl. 9. 26.
David à nobis requirit
omne mentis
attentionem
in considera-
tione exerceturum
iudicii.
2. Reg. 21. 8.

pro gloria Dei, & pro animarum salute arduissimum, maximèque necessarium proponi poterat; videlicet materia de universali, & finali judicio: siquidem tanquam discursus sui principale subiectum subnectit, dicens: *Cur timebo in die mali?* id est, ut apud Loricum sacri interpretes exponunt: *In die Judicii, iniquitas calcanei mei circumdabit me*, id est, ut Chaldeus legit: *Cur timebo, nisi quando reatus peccati mei circumdabit me?* David igitur attentionem, & applicationem mentis fidelium ad judicium finale majori cum sollicitudine, quam ad quævis alia fidei nostræ mysteria, rapere contendit, quia hæc, ut videbimus, præ cæteris potentissimum est ad profliganda vitia, nosque in virtutibus confirmandos instrumentum; cum enim divinæ legis adimpletio in duobus hisce polis vertatur: *Declina à malo, & fac bonum*, manifestum est, quod utrumque hunc effectum per seriam universalis judicii considerationem perfecte assequamur.

2 Reflexistisne vos aliquando ad sollicitudinem illam, quam infallibilis illa divina providentia adhibuit, ut hoc nobis mysterium vivacissimè imprimeret? Prima enim omnium vice, qua calamus Spiritus S. ad exarandam nobis Scripturam sacram se movit, Deum nobis simul non solum ut creatorem totius universi, verum etiam ut judicem ob oculos statuit, dum ait: *In principio creavit Deus cælum, & terram*. Ubi, ut Cajetan. & alii observant, in Hebræo loco, *Deus*, hæc dictio *Elohim* ponitur; subdit verò idem Cajetanus: *Appropriatè utitur hoc nomine, significat enim Deum, quatenus judicem*. Quamobrem verò Spiritus Sanctus ab initio, dum vix Universum creatum fuisset, Deum nobis immediatè ob oculos tanquam judicem statuit? *In promptu causa est*, inquit idem Cajetanus, *ut unus atque idem Deus credatur creator mundi, & index universum*. Voluit nimirum increata Dei Sapientia ab ipsis mundi primis natalibus, imò à prima nostrum productione, firmam judicii extremi insinuare memoriam, ut illud continuo in mente, & corde nostro haberemus insculptum. Ob eundem quoque finem postquam in terras descendisset, ut nostram operaretur salutem, nos in oratione quotidiana, regnum ipsius petere docuit, dicendo: *Adveniat regnum tuum*; his namque verbis, ut S. Cyrillus Alexandrin. opinatur, petimus, ut diem illum tremendum feliciter evadere valeamus: *Mandavit in oratione petere illud tempus, revera terribile, ut sciant quod vivere decet eos non lente, vel remisse, ut illud tempus non paret eis flammam vel vindictam*. Voluit quoque ut sanctissimus præcursor suus mundo mysterium istud specialiter annuntiaret: *Cujus ventilabrum in manu sua, & permundabit arcam suam, & congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igne inextinguibili*. Similiter ipsiusmet incarnati Verbi prædicatio, ut videre est, Matt. 25. per judicii extremi historiam terminata fuit: *Cum venerit filius hominis in maiestate sua, &c.* ac proinde idem Evangelista cap. 26. immediatè sequenti ait: *Et factum est, cum consummasset Iesus sermones hos omnes*. Præterea non constat, quod in Passionis suæ decursu aliam doctrinam æquè sollicitè inculcarit, ac istam: *Amodo videbitis filium hominis, venientem in nubibus cæli, cum potestate magna, & maiestate*. In sua ad cælos Ascensione pariter nihil æquè sollicitè curavit, quam ut in montem Oliveti, unde ascenderat, Angelos mitteret, qui mundo hoc mysterium insinuarent, dicentes: *Sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cælum*.

S. Mater Ecclesia à Spiritu S. instructa, & gubernata, instituit, ut Annus Ecclesiasticus exordium suum à judicio finali sumeret; unde in prima Dominica Adventus illud proponit Evangelium, in quo dicitur: *Erunt signa in Sole, &c.* eundemque pariter in ultima Dominica Pentecostes per eandem terminat Judicii finalis historiam Evangelicam. Verum enim verò quanto divina Sapientia sollicitior est ad imprimendam in fidelium mentibus vivam hujus mysterii apprehensionem, tanto sterilior est hominis lingua, impeditiorque redditur omnis calamus id dignè de illo discurrendum, aut scribendum; quia scriptum est, quod horror diei illius tam futurus sit excessivus, ut homines præ timore exarescant: *Arescentibus præ timore*. Et tamen Psaltes regius materiam hanc dilucidandam aggredi non dubitavit, dicendo: *Os meum loquetur Sapientiam, &c.* Inter alios

autem hujusce considerationis salutares effectus, unum hunc, eumque utilissimum esse significat, quod scilicet viam ad quævis præcipitia detruncet, nosque à peccandi libertate coerceat, & refrænet.

3 Observandum verò est, in quem usque excessum in impio multiplicata fuerint scelera; in tantum videlicet, ut David dicat: *Landatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur, exacerbat Dominum, non est Deus in conspectu ejus, inquinata sunt via illius in omni tempore*. At verò quisnam fuit ille scopulus, ad quem allidentes tam enormiter ceciderunt? Nimirum quia obliti fuere, se aliquando coram divino tribunali presentandos, & judicandos esse: *Auferuntur*, inquit *judicia tua à facie ejus*: id est, ut exponit S. Hieronymus. *Longè sunt judicia tua à facie ejus*. Quem textum Divus Chryl. Hom. 38. super Joan. adducit, & nos exhortatur, ne unquam novissimi hujus diei memoriam à mente nostra excludamus. *Judicium*, inquit, *semper præ oculis habeamus, & ita semper virtuti vacare poterimus; nam sicut qui die illius obliviscitur, tanquam freno abjecto in præcipitium deferatur (inquinata enim sunt, inquit, via illius in omni tempore, & causam offert: auferuntur judicia tua à facie ejus) ita quem continuis hic percellit timor, modeste vivendi viam ingreditur*. Idem quoque Psalmista impii considerans inveterandam temeritatem, & impudentiam, qua sibi in quoscunque excessus committendos freno laxat, attonitus interrogat: *Propter quid irritavit impius Deum?* moxque causam, cur in barathrum istud corruerit, hanc assignat: *Dixit enim in corde suo: non requiescit*. Unde S. Augustin. in quodam sermone ad populum inquit: *Irremediabile periculum est, sic aliquem vitiiis, & cupiditatibus freno laxare, ut sensationem Deo non meminerit redditurum*. Puto, quod magna sit peccati pena, metum ac memoriam suam perdidisse iudici.

4 Ad voces Joannis Baptistæ egrediebantur ad eum in desertum Judææ, Publicani, milites, Saducæi, alique peccatores enormes, qui ipsius opinione viperæ appellari merebantur: *Progenies viperarum*: ex quo nomine facile colligere licet, quam mortiferum culpæ venenum ipsorum corda invaserit: *Quis demonstravit vobis fugere à ventura ira?* Et tamen paulò post idem præcursor ad illos dixisse legitur: *Ego baptizo vos in aqua*: Nimirum in aquis Jordanis baptizabat eos. At verò author quidam modernus appositè notat, quod *Jordanus* idem significet, quod *Fluvius judicii*. In hoc igitur flumine abluuntur omnes maculæ, & sordes, quantumvis sint deformes, & inveteratæ. Regius Psaltes quosdam, qui instar Luciferi elati, & superbi exstentes, blasphemabant DEUM, erantque abominabilis sæx sacrilegorum, & impiorum hominum, his verbis alloquebatur: *Dixi iniquis: nolite iniquè agere, & delinquentibus: nolite extollere in altum cornu vestrum, nolite loqui adversus DEUM iniquitatem*. Sed quæ ratione Propheta illos coercendos, & refræmandos fore existimavit? Nimirum per hanc novissimi judicii seriam considerationem; ideoque mox subdit: *Quoniam DEVS Index est*: id est, ut S. Remigius exponit: *Quoniam Deus est qui judicat, & ubique presens est*. Nam ut S. Vincentius Ferrerius in sermone quodam ait: *Inter alia, que multum retrahunt hominem à malo, & à peccato, est timor judicii*.

5 S. Lucas S. Paulum tanquam furibundum leonem, & Christi persecutorem nobis describit, qui adversus Evangelii sequaces, fulmina iræ suæ evibrare satagebat: *Saulus adhuc spirans minarum, & cadis in Discipulos Domini*; quem tamen eundem paulò post in eodem capite nobis exhibet, velut agnum quendam longè mansuetissimum: *Domine, quid me vis facere?* Undè illum ex nunc veneramus tanquam vasclectionis, Doctorem gentium, & Apostolum gloriosissimum, ad totius mundi conversionem specialiter destinatum: Sed undenam orta est hæc tanta vixi hujus mutatio? Ex consideratione finalis judicii. Audiamus hac de re loquentem S. Vincentium: *Quando, inquit, Christus sibi dixit: Saule, Saule, durum est tibi contra stimulum calcitrare, cui CHRISTVS ostendit se, ut dicunt Glossæ, sicut stabis in judicio, Paulus statim tremens, ac stupens, dixit: Domine, quid me vis facere?*

Oblivio extremi judicii præcipiat nos in omni malum.

S. Hier. Ib. D. Chryl. Hom. 38. in Joan. in princ.

PL. 10. 11.

S. Aug. 1. 10. in Append.

Matth. 3. 7. S. Joannes baptizabat venientes ad se in aquis Jordanis, quæ interpretatur Fluvius judicii.

Novat. Ib.

PL. 74. 1.

S. Remig. Ib.

S. Vinc. Ferr. L. 1. in Serap.

Ab. Ap. 1. 1. Con Edocione extremi judicii S. Paulus conversus fuit.

S. Vinc. Ferr. Ib.

Bolland. 9.
Febr. 401. 146.
n. 64.
Rex Bulgarorum in-
ens depictus
extremam
judicium, ad
fidem con-
versus fuit.

5 Apud Bollandum in vita Sanctæ Theodoræ Imperatricis, Bulgarorum ad fidem nostram Christianam legimus conversionem, quorum Rex habitum, & vitam professus est monasticam. Hic venationi supra modum deditus erat, adeoque non solum delectabatur in confectionibus ferarum prædis, verum etiam summa cum voluptate intuebatur venationes, penicillo affabre in domo quadam specialiter hoc sine delineatas; ad quas eleganter depingendas, usus est opera Monachi cujusdam, natione Romani, cui nomen Methodius erat, in arte pictoria admodum experti: Sed veluti divina quadam providentia ductus, non præscripsit definitæ quæ, & qualia is animalia pingeret. Solum mandavit, ut suo arbitratu pingeret quæ vellet, modo terribilia ea essent, quæque horrorem ac metum incuterent spectantibus. Ille cum nihil nosset esse terribilius secundo Christi adventu, cum illic pinxit. Princeps ab hac parte justorum expressum cæcum inueniens, ab altera impiorum supplicia, eductusque à pictore, quid sibi ista vellent, illico avitam superstitionem ejuravit, institutusque à sancto Episcopo divinis arcanis, intempesta nocte sacrum suscepit baptismum.

6 Bern. C. 2.
in Psal. qui
habitat.
Nullam vir-
tutis causam
habet, quin
cogitat ex-
tremum ju-
dicium.

6 Merito igitur Sanctus Bernardus ad propositum nostrum ait: Unde vero impii tanto furore tabescent, nisi in regnum summa beatitudinis, coram se vidissent alios introduci? Plenæ sunt historię conversionum innumerabiles, quæ suam originem traxerunt ex eodem, unde secundum S. Vincentium S. Paulus conversus fuit: Nam in D. Chrysostomus ait: Nulla illi virginitas, qui credit se non redditurum rationem de his, quæ hic operatus est; sed opinatur res nostras tantum intra angustos præsentis vitæ limites contineri, neque ultra se extendere. Quoniam obligationem reddendarum post hanc vitam rationum non considerat, virtutem sectari parum curat; imò verò, quod pejus est, ad quemvis excessum sibi ipsi fræna laxat. Neque peccare desinit, inquit idem S. Doctor, cum nihil suppliciorum imminere suis malè actis credat, permittit se facili concupiscentiis, & in nullum non peccandi genus ruit.

D. Chrysost.
T. 1. f. 11. de
Resurr.

2. Pet. 1. 3.

Considera-
tione exte-
mi judicii,
tanquā fræ-
na, restabi-
mus à pecca-
tis.

7 S. Petrus in Epistola secunda certum quoddam hominum impiorum genus nobis describit, dum ait: Hoc primum scientes, quod veniens in novissimis diebus in deceptione lusores, juxta proprias concupiscentias ambulantes. Sed quoniam futuri sunt hi impii, & sacrilegi? Illi nimirum, qui ab extremo judicio mentem suam avertunt, qui se aliquando coram tribunali Christi judicis præsentandos esse minime credunt, dicentes: ubi est promissio, aut adventus ejus? At verò Sanctus Petrus paulo post iisdem dicit: Non tardat Dominus promissionem suam: adveniet dies Domini ut fur. Denique postquam futurum illis creaturarum exterminium repræsentasset, subjungit. Propter quod charissimi hæc expectantes, satagite immaculati, & inviolati ei inveniri. Enimverò equus indomitus, & ad præcipitia pronus, fræno coercetur: Hæc quoque similitudine D. Chrysostomus utitur, dum modum suggestiones infernales, ad lapsum nos excitantes, refrænandi his verbis insinuat: Si disscere, si rapere, si absurdum aliquid facere voluerimus; evestigio dies illa, & judicium animo inscribatur, & omni fræno vehementius absurdos affectus cogitatio hæc cohibebit, atque invicem, & nobiscum semper dicamus: Horrendum illud nos judicium monet.

D. Chrysost.
Hic. 44. 18
Joan.

Cur domus
latro puz
alio sapientis
acceperit
promissionem
paradisi.

8 Consideratione dignissima est miraculosa illa mutatio, quæ in unico momento circa bonum latronem facta fuisse noscitur, qui pedem suum Paradiso ante Sanctum Joannem Baptistam intulit, qui prædicando dixerat: Appropinquavit regnum cælorum; imò & ante Sanctum Petrum, cui claves cæli consignatæ fuerant à Christo, qui porta cæli erat: Ego sum ostium, primus omnium mortalium sibi dici audit: Hodie mecum eris in Paradiso. Et tamen quis est, qui ipsum vitam suam inter continuata latrocinia traduxisse ignoret? Imò paulo ante simul cum suo criminis, & supplicii collega, Redemptorem nostrum blasphemaverat. Quam difficultatem Sanctus Ambrosius movet, dicens: Videamus, cur sanctorum criminum reus, tam cito à Salvatore Paradisum promeretur, cum aliis multis.

Luc. 21. 41.
Mat. 27. 44.

S. Amb. T. 4.
lib. 49.

rum temporum lachrymis frequentibusque jeuniis, via delictorum suorum veniam consequantur. Inter alias verò subitanæ hujus conversionis rationes, quas adducit, una est, quia Judicium finale vivaciter apprehendendo compunctus, postulavit veniam; nec tamen idcirco subito Paradisum sibi donari, aut dolores, & cruciatus, quibus angebatur, mitigari sibi petiit, sed solum in die finalis judicii, bonam sui memoriam haberi rogavit. Devotione fidei, inquit præfatus sanctus Doctor, tam repente mutatus est, ut præsentem penam despiceret, ac de futura veniam precaretur, & magis crederet utile sibi esse de æterno judicio petere, quam de temporali supplicio supplicare. Reminiscens scelerum suorum, & penitudinem gerens, plus incipit dolere quod sperat, quam sentire quod patitur; potuit enim, nisi de futuris amplius cogitasset, qui in Christum semel crediderat, de præsentis magis supplicio deprecari.

9 Peculiaris tartarei serpentis astutia est, qua hæc aded salutarem ultimi diei reminiscenciam impio abscondit, ut culpas semper suas tanto amplius multiplicet. Cæcilius Arelatensis, idem quoque punctum in Homilia quadam his verbis tangit: Habet hoc infelix consuetudo peccandi, ut, quantum amplius unusquisque peccaverit, tantum minus peccata ipsa intelligat. Venit illud, quod Propheta peccatoribus clamat: Non est Deus in conspectu ejus; auferuntur judicia tua à facie ejus; etenim quando subrepat peccandi delectatio, statim futuri judicii diem abscondit oblivio. Eandem quoque veritatem nobis illa, quam incarnata Sapientia de illo, qui Regi suo decem millia talentorum debebat, proposuit, parabola expressè declarat: In ea namque dicitur: Assimilatum est regnum cælorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis; nam ut Carthusianus ait: In die judicii nullum peccatum relinquet inultum. Et quidem ut venerab. Beda ait, per Regem hunc quis melius, quam Redemptor noster intelligitur, de quo Psalmista ait: DEVS judicium tuum Regi dæ? Oblatus est ei annus, qui debebat ei decem millia talenta: Quis autem erat iste, qui tam excessivum contraxerat debitum? Salmeron ait: Significatur insignis peccator, quasi millies transgressus sit decem præcepta Dei. Causa autem, cur tam excessivum æs alienum contraxerit, est, quia de rationibus reddendis nunquam cogitaverat, quæ proinde inopinatè ab eo exacta fuit. Is verò, qui de judicio minime cogitat, in quemcunque quantumvis enormem excessum facile incidit. Jehu, qui ad extirpandam Achabii stirpem, ad thronum regium evectus fuerat, cum Jezabelem à fenestra præcipitem agi præcepisset, hæc quidem à canibus devorata fuit, ita tamen, ut calvaria capitis, pedes & manus intactæ permanerent: Cum isseus ut sepelirent eam, non invenerunt nisi calvariam, & pedes, & summas manus. Quoddam verò in eo latet mysterium, quod toto impie Jezabelis corpore à canibus consumpto, solæ pedum, manuum, & capitis extremitates remanerent superstitæ? Utrique de justitia divina dicendum, quod omnia in sapientia fecerit. Jezabel namque mundi, & carnis lenocinia significat, quæ omnia tandem deficiunt, & à vermibus tanquam canibus devorantur; sæpè tamen Deus per infinitam suam misericordiam, extremæ dici nos commonefacit, ut hujus memoria impletæ Jezabelis detestemur. Unde quidam sacer interpres hæc de re ita scribit: Ecce Dominus voluit, ut extrema Jezabel conservarentur, quia quocunque modo Jezabel pereat, Dominus vult, ut præ oculis habeamus extrema, quæ in miseria sunt; & non media, quæ in gaudio sunt.

Diabolus ut
suggerat pec-
cata abscon-
dit à nobis
memoriam
extremi ju-
dicii.
Cæcilius. Rom.
29.

Mat. 25. 17.

Dio. Cart. 30.
Ven. Beda lib.

Salmeron. Tem.
7. T. 2.
Corpore Je-
zabelis à ca-
nibus devo-
rato sola
calvaria, &
extremitates
pedum, &
manuum
manerunt
intactæ, &
quid per hoc
signetur.
4. Reg. 9. 35.

Steph. Cræ-
tius. apud
Godefrid.

DISCURSUS II.

AGUMENTUM.

Consideratio finalis iudicii, ad timorâ, & virtuosè vivendum, & assecurandam salutem, Deique offensas cavendas, magno nobis est auxilio.

THEMA.

Confige timore tuo carnes meas, à iudiciis enim tuis timui. Pl. 118. v. 120.

Supplicatio, qua Propheta regius se clavis timoris cujusdam reverentialis, in corde suo transfigi instantè interrogabat, in eo fundabatur timore, quo idem Rex extremum Dei iudicium sibi aliquando superventurum anxie metuebat: *Confige timore tuo carnes meas, à iudiciis enim tuis timui.* Incessanter namque in animo, & memoria sua, dici illius rigores, & formidabiles revolvebat sententias; hæ enim nostimorem Dei reverentialem concipere, & conservare faciunt. Unde S. Ephrem Syrus nos exhortabatur, inquit: *Semper cor, & lingua tua de extremo iudicio meditentur. Sive igitur operi, sive orationi intentus sis, sive ambules, sive sedas, sive comedas, sive jejunes, sive incubilis tuo vultu jaceas, sive quid aliud agas, non desistas mens tua cogitare, & os tuum loqui de iudicio.* Quibus in verbis S. Ephrem nihil aliud intendit, quàm ut animam hominis ad perfectionem vitæ acquirendam dirigat, & perducatur, prout ex ejus instructionibus clarè deducitur. Ad proficiendum verò in virtutibus, optimum est medium, ut quis continuè in mente sua fixum habeat tribunal Christi iudicis. Cæsius Arelatensis in Homilia quadam de die iudicii, utilissimam quandam nobis proponit doctrinam, quæ si benè capiatur, ad nos in schola Christi perfectè erudiendos, abundè sufficit: *Andivimus, inquit, fratres, cum Evangelium legeretur, terribilem vocem, & metuendam pariter, & desiderandam.* Est enim terribilis reprobis, contra quos tremenda illa fulminabitur sententia: *Discedite à me maledicti:* desiderabilis verò electis, qui ad æternam invitabuntur beatitudinem: *Venite benedicti Patris mei.* Subdit verò idem Cæsius: *Rogo vos fratres charissimi, ut lectionem istam attento corde audiat, & memoriter retineatis; qui enim istam lectionem diligenti mente attendit, etiam si reliquas scripturas minimè intelligat, ista sola lectio sufficere potest ad omne opus bonum faciendum, & ad omne opus malum fugiendum.* Ut enim quis irreprehensibilem agat vitam, virtuosèque operetur, hoc unicum sufficit, si quis iudicii memoriam in mente sua semper fixam habuerit; nam ut D. Chrysostomus ait: *Qui sibi persuadet futurum aliquando iudicium, & ante oculos statuerit terribile hoc tribunal, is modis omnibus conabitur, ut studeat temperantia atque aliis virtutibus.*

2. Præclarum illud patientiæ speculum, S. Job his Deum verbis affabatur: *Oculi tui in me, & non subsistam.* Super quæ verba S. Gregorius ita scribit: *Voci iustorum congruit, quorum mens semper sollicita venturo examini intendit; omne enim quod agunt, metunt, dum causæ considerant, ante quantum iudicem stabunt.* Electi proinde semper sollicitè student accumulandis meritis, virtutibus, & operibus sanctis, scientes, quòd hæc sola nos ante tremendum supremi iudicis tribunal comitabuntur; non verò dignitates, non thesauri, non sceptra, nec voluptates: *Opera enim illorum sequuntur illos.* Regius vates Psalmum 100. ab his exorditur verbis: *Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine, psallam, &c.* At verò inquit, quis non timeat, & contremisecat, horrendum & terribile illum rememorando diem, in quo à Christi throno omnis misericordia exulabit? Sed advertendum id, quod immediate subiungit: *Et intelligam in via immaculata, quando venies ad me: perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus mea. Non proponebam ante oculos meos rem injustam; facientes pravariationes odivi: non adhasi mihi cor pravam.* At verò scitisne, undenam hæc ejus fuerit derivata innocentia? Ex continua nimirum, *Manfi Bibl. Præd. Tom. II.*

& seria finalis iudicii consideratione: *Confige timore tuo carnes meas, à iudiciis enim tuis timui.* Feci iudicium, & iustitiam. Providebam Dominum, inquit in alio Psalmo, in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commovear: id est, ut Hugo Cardinalis declarat, Tribunal Christi iudicis menti mea obversabatur incessanter; nam ut Sapiens ait: *Rex qui sedet in solio iudicii, dissipat omne malum intuitu suo; dum inspicitur, addit Hugo. Providebam Dominum in conspectu meo semper, id est, ut iudicem, ut timeamus, quia non solum videt, quæ facimus, & cogitamus, sed & districte iudicabit.* Unde Prov. 20. *Rex qui sedet in solio iudicii, id est, Christus, quem homo in corde suo statuit iudicem, intuitu suo dissipat omne malum.* Pueris constituuntur Magistri, & Pedagogi, qui illos in virtutibus dirigant, lubricamque juventutis ætatem gubernent, sintque illis velut calcar ad bonum, & sicut ferrum coercens à malo; ad virtutem autem sectandam nullus dari potest melior pedagogus, quàm seria finalis iudicii cogitatio. Unde S. Basiliius ait: *Timor iudicii pedagogus est ad pietatem.*

3. S. Joannes in Apocalypsi auditit à cælo vocem, dicentem sibi: *Scribe: beati mortui, qui in Domino moriuntur.* In Domino mortuos, & beatos appellat illos, qui pleni bonorum operum ex hac vita discesserunt. *Amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant à laboribus suis; opera enim illorum sequuntur illos.* At verò scirene causam vultis, cur beatificati fuerint, & in hoc caduco mundo sanctè viventes, cælestium sibi gratiarum thesauros accumulaverint? Nimirum quoadusque vixerunt, mentem suam in iudicium extremum defixam habebant; nam S. Joannes immediate subdit: *Et vidi, & ecce nubem candidam, & super nubem, sedentem similem filio hominis, habentem in manu sua falceem acutam.* Christus enim in cælos ascendens, nube usus est, velut curru triumphali: *Qui ponis nubem, ascensum tuum:* quando autem venturus est ad iudicium, pariter descendet in nube: *Venientem in nubibus;* per quod nobis insinuat, quòd si in ejus societate ascendere velimus, mentis nostræ oculum in hanc alteram nubem iudicii universalis defigere debeamus; ac proinde mori ut in Symbolo diximus: *Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis,* subiungimus statim: *Inde venturus est iudicare vivos, & mortuos;* quasi Apostoli, qui Symboli fuere conditores, per hanc Ascensionis ad cælum, & iudicii connexionem indicare voluissent, hoc ad illam assequendam iugenti præsidio esse. Idè quoque Christo in cælos ascendente, Angeli in montem Oliveti descendentes, dixerunt: *Sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cælum.* Quapropter D. Chrysologus in sermone quodam super Symbolum ait: *Si credimus venturum iudicem, innocentes iudicii nos præparemus: iudicem negat esse, advenire non credis, iudicandum se satis esse diffidit, qui malè vivit.* Econtra verò qui in timore Dei vitam agunt, se iudicium finale sæpius cogitare ostendit, sicut qui legem divinam conculat, se de rationibus actionum suarum Deo reddendis parùm sollicitum esse, manifesto indicio probat. Nam iudicandum se esse diffidit, qui malè vivit. Propheta regius sanctè de se gloriabatur, dicens: *Ego autem in innocentia mea ingressus sum,* quia se tremendi iudicis tribunali vicinum esse semper cogitabat. *Omnia iudicia ejus in conspectu meo. Iudicia Domini vera, iustificata in semetipsa. Memor sui iudiciorum tuorum à faculo Domine, &c.* Cognovi Domine, quia equitas iudicia tua. *Lucundus homo qui misereretur, & commendas, disponet sermones suos in iudicio.* Huc spectat, quod S. Augustinus super Psal. 49. his verbis scribit: *Minis Dei prohiberis à malo, invitaris ad bonum. Unde piget, nisi quia non credis? Excitant ergo unusquisque cor suum, & videat quid ibi fides teneat. Si credimus futurum iudicium fratres, benè vivamus: tempus misericordiae nunc est, tempus iudicii tunc erit: modo penitent.*

4. David Deo generosè promittebat, se ei soli victurum, cumque per omnia sæcula laudibus celebraturum esse: *Vivet anima mea, & laudabit te:* at verò qua ratione se in æternum victurum esse, tanta cum libertate promittere sibi poterat; maximè cum homo nesciat, utrum amore vel odio dignus sit? Nimirum iudicia tua adjuvabunt me: Per hanc namque iudicii

Optimum medium ad proficiendum in Virtutibus, semper præ oculis habere tribunal iudicii Christi.

S. Ephrem. Tom. 2. P. 120. 47.

S. Cæsar. Ant. Hom. II.

D. Chrysost. Tom. 1. 63. de Refut.

Job 7. 8. Hoc expem tuus Job.

Apocal. 14. 11. Pl. 100. 1. Et David.

Pl. 118.

Hug. Card. ibid.

Prov. 20. 2.

S. Basil. in c. 11. Mai. 7.

Apocal. 14. 14. In Domino beati moriuntur, pleni bonis operibus, acquisitione cœlestium iudicii.

Pl. 101. 9.

Mat. 24. 24. Quid significet quod Christus ascendit in nubem, & se mittit ad iudicium venturum in nube.

Ad. Apost. 2.

D. Chrysost. loc. 19.

Qui conculant Legem Dei, non cogitant de finali iudicio.

Pl. 118. 10.

Pl. 118. 10. Pl. 118. 12. Pl. 118. 13. Pl. 118. 14.

S. August. in Pl. 49.

Pl. 118. 17.

Ecc. 9. 2.

Perseverantiam in bono obtinere, si Christum judicem pro oculis habeamus. Math. 10. 22.

S. Basil. in c. 3. li. 1.

S. Cypri. ad Demetr. 2. c. 1. Ezech. 3. 6.

Qui finalis iudicii diem constantiter meditatur, salutis discrimina securè evadet. S. Ambrosius. 1. 8. in Luc. c. 17.

S. Hilari. in Pl. 12. 16.

Reg. 19. 11. Quis illic audierit vocem Dei.

Hug. de S. Vict. T. 4. c. 22. miscellan. 1. 14. Tib. 104.

D. Chrysost. T. 4. De cæco & Zachæo. Inordinatas cogitationes in corde non voluit, qui contemplatione iudicii Christi perfruitur.

finalis continuam meditationem, ab omni se sinistro eventu tueri posse confidebat, seque securum reputabat. Verum quidem est, quod sola perseverantia coronas impertiatur: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*; Veruntamen hanc perseverantiam securè obtinebimus, si Christum iudicem continuè nobis ob oculos positum habeamus. Unde S. Basilii super verba Isaie inquit: *Exquirite iudicium, Christi videlicet, secundum quod de nobis fert sententiam, singulis quibusque nostrum pro meritorum qualitate rependens mercedem: quod quidem nisi observemus, nisi pro oculis habeamus, non possumus persistere in ullo opere bono*. S. Cyprianus textum illum adducens Ezechielis: *Super quem videritis Tan, ne occidas*, illumque comparans cum illis Exodi verbis: *Videbo sanguinem, & transibo, nec erit in vobis plaga disperdens*, ita demum scribit: *Cum vastari ceperit mundus, & percuti, quisquis in sanguine, & cum signo Christi inventus fuerit, solus evadet: Respicite itaque dum tempus est ad veram, & eternam salutem, quia jam mundi finis in proximo est: ad Deum mentes vestras Dei timore convertite*. Quisquis enim extremum iudicii diem seridè, & constanter meditatatus fuerit, securè evadet salutis discrimina. *Vivet anima nostra, & laudabit Dominum, iudicia ejus adjuvabunt nos*. S. Ambrosius quoque fructum meditationis finalis iudicii, æternam retributionem futuram esse his verbis affirmat: *In lege Dei atque hereditate fidei constitutos, iudicii dies non ad penam inveniet, sed ad gloriam*. S. Hilarius beatos appellat illos, qui per continuam iudicii memoriam actiones suas dirigunt, siquidem verba illa Psalmi: *Superbi iniquè agebant usquequaque, explicans, in regni Prophetæ laudem his verbis excutit: Internimias, & consummasas superbiorum iniquitates, valde enim iniquè agebant, nullo Propheta deflexu à lege Dei declinat, oportet esse eum memoriam iudiciorum Dei. In omni enim vita nostra genere, memoria nobis divini iudicii inferenda, & continenda est: ut, cum aliquid agimus, residente in nobis iudicii memoria, vel nunquam potius abeunte, præceptis Dei opera nostra famulentur. Beatus eris, quisquis non sine memoria divini iudicii omnia gesseris, quod de se proficitur Propheta dicens: Memoratus sum iudiciorum tuorum à faculo, & exhortatus sum*.

De S. Elia Propheta legimus, quod, dum in specula delitesceret, inde à Deo egredi iussus fuerit: *Egrederere, & sta in monte coram Domino; & ecce Dominus transiit, & spiritus grandis, & fortis subvertens montes, & contrensus petras*. Simul tamè aliam vocem affirmantem audivit Dominum in impetuoso vento minime esse præsentem: *Non in spiritu Dominus*. Post hunc verò ventum, ingentem quandam audivit commotionem: *Et post Spiritum commotio*: nec tamen in hac commotione Dominus aderat: *Non in commotione Dominus*. Post hanc verò commotionem comparuit ignis: *Et post commotionem ignis*; sed neque in igne Deus erat: *Non in igne Dominus*. *Et post ignem sibilus aura tenuis*, moxque vocem audivit Dei: *Et ecce vox ad eum*. Hugo de S. Victore historiam hanc nostro adaptans proposito, inquit: *Ecce præambulus Dei spiritus, commotionem, & ignem: non venit Dominus ad te, nisi prius isti veniant. Spiritus est terror iudicii æterni, qui si in cor peccatoris impigerit, & montes superbia deficiat, & petras duritie dissolvit. Sed hic nequaquam Deus esse dicitur, quia anima, quam adhuc timor perditionis afficit, nondum perfecta charitatis dulcedinem sensit. Post spiritum commotio sequitur, quia terrore iudicii concussa mens, mox à sua stabilitate movetur. Post commotionem verò ignis sequitur, quia post anxietatem futuri sæculi, adversus se sevens animus, ardore compunctionis inflammatur. Postremo igni sibilus aura lenis succedit, quia post longa compunctionis incendia purgata mens, afflata spiritu, consolationis refrigerium sensit*.

6 D. Joan. Chrysostomus postquam varios terribiles illius diei exposuisset horrores, tandem subjungit: *Hæc à nobis dicuntur, non ut terrorem incutiamus, sed ut ad meliorem mentem traducamus, ne præferatur Christo pecunia, ne Christo industria, & avaritia præferatur*. Difficile etenim est, ut Christianus in corde suo volvere, & fovere possit cogitationes inordinatas, si in contemplatione iudicii illius, qui nos iudicaturus, & fortasse condemnaturus est, mente sua fixus persisterit;

nam ut S. Isidorus Pelusiota ait: *Divinum iudicium apud animum agentes, & eo tanquam ad scopum dirigentes oculum mentis, nihil unquam mali facere audebunt*. In Exodo dum vestes Sacerdotales à Deo ordinabantur, simul etiam præceptum fuit, ut in earundem extremitatibus certa quædam tintinnabula suspenderentur: *Deorsum verò ad pedes ejusdem tunica per circuitum, quasi mala punica facies ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis*. Per hæc autem tintinnabula Origenes prædicationem intelligit, ministerio sacerdotali annexam; simulque eorundem situm vel posituram observat, quia illa circa extremitatem corporis, id est, circa pedes, pariterque in extremitate vestis appendi volebat, *ad pedes ejus*; ad denotandum, quod præcipuum prædicationis sacerdotalis argumentum tangere debeat ultimum, & extremum iudicii diem, sic enim ingentem in animabus effectum producere poterunt: *Et hæc tintinnabula, quæ semper sonare debent, in extremo vestimento sint posita; idcirco credo, ut de extremis temporibus, & fine mundi nunquam sileas, sed inde semper sonas, inde disputes, & loquaris, secundum eum qui dixit: Memor esto novissimorum tuorum, & non peccabis*.

7 B. Laurentius Justinianus pariter effectum considerat, quæ ex hujus mysterii consideratione producit; nam super illa Psalmistæ verba: *Tu terribilises, & quis resistet tibi?* ita scribit: *Quis verò mentis consideratione iudicem intuetur iratum, & non contremiscit, & deficit? Quis divinam animadversionem attendens, voluntarie delinquit interius? Hoc expressit vates eximius, dicens: Tu terribilises, & quis resistet tibi? De celo audivimus fecisti iudicium, terra tremavit, & quievit. Quievit inquam, cum peccare ex proposito desist. Salubris ergo huiusmodi iudicii comminatio est. Bellovacensis de sancto quodam Eremita scribit, qui semper ob oculos, & in ore ac in mente habebat verba ista: *O anima mea scias, & recognoscas, quid operaris, dum potestas est in manu tua, antequam movearis de loco tuo, antequam venias ad locum, in quo est iustitia, & ad portam iudicii, in quo leges omnia, quæ fecisti in rotula conscientia; ubi Angeli à dextris, & à sinistris, consilium tuum nudabunt, quando ante Deum venies iudicium tuum; ubi omnes fratres, & amici tui te deferent. Memento ergo modo, dum potas, Creatoris tui. Profecto si quis sanctum hunc Eremitam imitaretur, vitam ducturus esset irreprehensibilem; & consequenter severum, & pariter iustissimum Dei tribunal nec quidquam formidaturus*.*

8 Imò & S. Augustinus in soliloquiis suis pientissime meditatatur, quod si attentè conditionem nostram considerare velimus, ad hoc ut in Christiana innocentia vitam nostram agamus, cunctaque opera nostra ex vero Dei timore exerceamus, quadam necessitate adstricti sumus, eò quod omnia opera nostra in facie Dei illius, qui nos iudicaturus est, omnia videt, omnia novit, omnibusque sive cogitationibus, sive verbis, sive actionibus nostris intimè præsens est, faciamus. *Magna*, inquit præfatus S. Doctor, *nobis est indita necessitas iuste rectèque vivendi, qui cuncta facimus ante oculos iudicis, cuncta cernentis*. Quantumcunque enim quis insolens sit, & dissolutus, ante tamen tribunal illius iudicis terreni, cui in hac vita subijcitur, timorati cautus, timoratus, & modestus esse studebit; quantum igitur magis id ipsum facere obligabitur Christianus, qui se semper in conspectu, & oculis Dei positum esse novit? Porro hanc eandem Sancti Augustini sententiam B. Laurentius Justinianus pariter his verbis transcripsit: *Indita nobis est probitatis necessitas, cum agamus coram oculis iudicis, cuncta cernentis*.

S. Isid. Pelus. 1. 4. Epist. 146.

Exod. 28. 35.

Orig. Hom. 9. in Exod.

S. Laurent. Justinian. de Trinitate. Oratio. 7. c. 1.

Bellovac. Spec. mor. 1. 2. dist. 71. Primum exercitium cuiusdam Eremitæ circa finale iudicium.

Cogitare debemus quod omnia opera faciamus coram discipulo iudicis.

S. Aug. in Soliloquiis. c. 14.

S. Laurent. Justinian. de Trinitate. c. 14.

DISCURSUS III.
ARGUMENTUM.

Nonnullæ adducuntur rationes, cur optimè ordinata Dei justitia præter privatum uniuscujusque animæ judicium, etiam universale institui velit.

THEMA.

Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum. 2. Cor. 5. v. 10.

SANCTUS Paulus Apostolus perspectas sibi habens illorum impiissimorum hominum miseras, qui à mundi hujus gubernatione infallibilem Dei providentiam, ejusque excludebant justitiam, dicentes: *Circa cardines celi ambulat, nec nostra considerat*, de quibus etiam Psalmista ait: *Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus*; illis omnibus sequens æternæ veritatis effatum proponit: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal, &c.* Omnes enim in extremo universali judicio coram divino tribunali præsentandi sumus, tam electi, quam reprobi: *Ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.* At verò dicit quispiam: nunquid animæ beatæ jam exultant in gloria, lætantur in cubilibus suis? Cur igitur coram divino tribunali iterum comparere debent? nunquid potius curandum esset, ne quis evigilare faciat dilectas? Similiter si reprobi jam de facto in abyssum perditionis sunt profundari, quo sine inde denuò eruendi sunt, ut in valle Josaphat cum cæteris judicandis denuò compareant? Ad hoc regius Plaltes optimè respondet, dicens: *Judicia Domini vera, justificata in semetipsa.* Redemptor enim noster, qui totum universum justissimè regit, naturamque Angelicam & humanam providè gubernat, universam œconomiam suam causam in conspectu totius mundi justificare satagit, ut justificeris in sermonibus tuis.

2 Redemptor noster apud S. Matthæum cap. 24. de judicio finali è longinquo loquens, hanc statuit conclusionem: *Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.* Tametsi enim Deus in Scripturis Sacris multas sequacibus suis retributionis, & bonorum permanentium fecerit promissiones, sicut econtrà reprobis multas comminatus est pœnas, & supplicia; attamen quoad apparentiam exteriorē sæpè experimur, promissionibus, & minis à Deo factis omninò contrarium. Has igitur, & alias similes contrarietates, quæ promissionibus, & minis suis opponi possent, Deus noster in tribunali universalis judicii elucidare intendit: ac proinde dicit: *Cælum & terra quidem deficient, & statum suum mutabunt, verbum autem meum nunquam præteribit; quod verum esse, in universali judicio maximè ad oculum, & palpabiliter patebit.* Eandem quoque difficultatem Didacus Stella movet, nani ex verbis Nahum Prophetæ Christum his verbis affatur: *Non punis his in idipsum: si hominem in morte judicas, ad quid æternum judicium facis, & iterum damnas?* Nunquid uniuscujusque animæ judicium particulare sufficiebat, quo igitur sine insuper intimatur universale judicium? Scimus quidem, symboli fidei articulum esse, quod *Inde venturus est judicare vivos, & mortuos, ad cujus adventum omnes homines resurgere habent cum corporibus suis, & redduri sunt de factis propriis rationem; & qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, qui vero mala, in ignem æternum.* At verò ex quo quælibet anima immediate post mortem, vitæ & operum suorum reddidit rationem exactam, pariterque destinata est vel ad beatitudinem Paradisi, vel ad æternam damnationem, quo sine unamquamque animam ad suum vult tribunal redire, ut uniuscujusque culpa ventiletur? S. Thomas in supplemento tertiæ partis, Q. 88. Art. 1. ubi quærit: *Utrum generale judicium sit futurum?* varias hac de re dubitandi adducit rationes. Prima est, quia ut apud Nahum Prophetam dicitur: *Non judicabit Deus his in idipsum; sed nunc Deus iudicat de singulis hominum operibus, tum post mortem pœnas vel præmia promeritis tribuit; & dum etiam quosdam in hac vita pro bonis vel ma-*

lis operibus præmiat, vel punit; ergo videtur, quod non sit aliud judicium futurum. Secunda dubitandi ratio est, quia in nullo tribunali executio condemnationis ipso est anterior judicio: Sententia autem finalis judicii vertitur vel circa consecutionem beatitudinis cœlestis, vel circa condemnationem ad abyssum inferni, quorum alterutrum tam electi quam reprobi per judicium particulare sunt affecti: Ergo alia sententia aliòve judicio opus non erit. Tertia difficultas est, quia causæ idè in tribunalibus ventilantur, ut si quæ sunt dubia, elucidentur, & veritas manifestetur; sed hoc totum unaquæque anima affecta est in judicio particulari, priusquam adveniat dies novissimus: Ergo hic non erit necessarius. His verò rationibus dubitandi Angelicus Doctor per ordinem adæquatè responderet. Ad primam namque observandum esse dicit, hominem dupliciter posse considerari, vel ut est persona particularis, vel ut est pars totius humani generis; prout igitur est persona particularis, sic ei convenit judicium particulare, prout verò est pars generis humani, sic ei judicium universale debetur. Ad locum ex Nahum adductum responderet his verbis: *Nec tamen Deus judicabit his in idipsum, quia non duas pœnas pro uno peccato infert, sed pœna, quæ ante judicium complete inflicta non fuerat, in ultimo judicio completitur, postquam impij cruciabuntur quoad corpus, & animam simul.* Ad secundum argumentum responderet, propriam finalis judicii sententiam in eo præcipuè consistere, ut per illam fiat universalis separatio bonorum ab impiis, quæ utique idem judicium non præcedit; præterquam quod electorum remuneratio in judicio particulari perfectè non adimpleatur: *Quia etiam boni amplius post judicium præmiabuntur, tum ex gloria corporis adjuncta, tum ex numero sanctorum completo: & mali etiam plus torquebuntur, ex adjuncta pœna corpori, & in completo in pœnis numero damnatorum, qui quanto cum pluribus ardebunt, magis ardebunt.* Ad tertiam objectionem responderet, quod judicium universale directè magis respiciat universalitatem generis humani, quam singulos homines in particulari: *Quamvis ergo cuilibet homini ante judicium sit certa notitia de sua damnatione, vel premio, non tamen omnibus damnatio vel premium innotescit. Unde judicium necessarium est.* Judicium enim & processus qui fabricatur, nec non sententia uniuscujusque animæ in particulari, quæ in puncto mortis in particulari judicio pronuntiatur, aliis est ignota, quia solum absolvi-tur inter Deum, & animam ejusque Angelum custodem, ac proinde divina justitia merito disposuit, ut tandem veniat tempus, in quo in conspectu omnium manifestentur singularum processus, appareatque æquitas ejus, sive in absolutione, sive in condemnatione; siquidem *Judicia Domini vera, justificata in semetipsa.*

3 S. Antonius de eadem materia differens, considerat, quod, sicut Deus in mundo omnipotentiam suam manifestavit in productione creaturarum, in incarnatione verò, & justificatione peccatorum, misericordiam suam; ita quoque conveniens sit, ut manifestet pariter in toto mundo justitiam suam, siquidem hæc propriè est dos illa, quæ gloriosum illum principem facit, & dignum judicem, quia in Lib. Sapientiæ cap. 1. dicitur: *Diligite justitiam, qui iudicatis terram.* Justitia autem Dei in hac vita in multis rebus abscondita latet, ac proinde cum ad illam pertineat, ut boni præmientur, malique castigentur, sæpè tamen in hac vita omninò experimur hujus contrarium; unde deploramus justorum persecutiones, & oppressiones pauperum, & de impiorum prosperitate plurimum scandalizamus. B. Laurentius Justinianus hanc quoque habet reflexionem: *Frequenter justis viris, & divina legis præcepta servantibus, se continentibus à voluptatibus carnis, & ventris, à rapinis, à lucris prohibitis, & divitiarum cupiditatibus, nulli reddentibus malum pro malo, neque maledictum pro maledicto, seque ab omni mendacio, linguaque detractionibus cohibentibus, elemosynam facientibus, orationique vacantibus, permittente Deo adversa proveniunt multa, infirmitates varie, damna creberrima, adeo ut eorum justitiæ oblivioni tradita esse videantur.* Quod licet tolerabile sit, si consideremus lucra, quæ passionibus ex amore Dei tolerata secum subinferunt; attamen id quod maximam viris etiam justis atque perfectis attulit tentationem,

S. Antonius, sum. Theol. Tit. 14 c. 11. §. 2. Judicium generale manifestabit toti mundo justitiam Dei.

B. Laur. Justinianus, de just. & regim. Prælat. c. 5.

Iob 21. 24.

Psalm. 93. 2. In extremo judicio omnes dei comparere debent, tam beati quam damnati. Pl. 149. 3.

Can. 2. 7.

Psalm. 10.

Psalm. 6.

Matth. 24. 35. Cur Deus iudicet particulari judicio animam, & insuper influere velit aliud generale.

Didacus Stella in c. 11. Luc.

Symbolum Athanasii.

S. Thom. in suppl. 3. p. Q. 88. A. 1. Hujus variæ rationes adducuntur à S. Thomæ.

hoc fuit, quod scilicet impios quovis tempore in summo prosperitatis, & felicitatis apice positos fuisse conspexerint; unde subdit idem S. Patriarcha: *E contrario quot sunt scelesti, & nequissimi homines, elati corde, moribus incompotiti, avari, raptores, pauperum oppressores, absque compassione, sine misericordia, susurrantes, mendaces, maledici, vaniloqui, impudici, incontinentes, gula deduci, Deo odibiles, mandatis divinis non obtemperantes, neque Ecclesia Sacerdotibus obedientes, quibus pene ad vota, prospera cuncta procedunt, ac si cernit vita Altissimo semper esset accepta? Unde non immerito toti mundo videri posset, subdit idem Justinianus, quasi iustitia divina æquitati oculos claudens, à bono mundi regimine exularet: *Sane cum bona bonis, inquit, & mala debeantur malis, omnis videtur periclitari iustitia, quando mala bonis, & bona à Deo irrogantur malis; & hoc apud illos qui secundum carnem sapiunt, & humana æstimatione Dei iudicia metuntur, opinantes bonum divine eruditionis flagellum, malum; & malum terrena felicitatis esse bonum.* Unde apud Malachiam sequentia contra iustitiam, & gubernationem Dei leguntur lamenta: *Omnis qui facit malum, bonus est in conspectu Domini, & tales ei placent, aut certe ubi est Deus iudicii? Et quidem, inquit idem B. Laurentius, licet quibus inest mens sana, qui claritate fidei illuminatos habent oculos, mundoque cordis intuitu futura, & æterna prospiciant, aliter arbitrantur; atiamen scimus, nonnullos fuisse illuminatos sanctosque viros, qui priusquam ad finale se iudicium reflecterent, adversus infallibilem Altissimi providentiam magnas edidit querimonias: Sic enim David ait: *Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns. In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur.* Legatis velim totum hunc Psalmum, & invenietis, Davidem totaliter hæsisse ambiguum, & perplexum, nescisseque, quomodo maiorum prosperitas bonæ iustitiæ periodis conformis dici possit. Verum quidem est, quod tandem de Dei iustitia ne quidquam dubitans, utpotè quam incorruptam esse, nec unquam deficere posse sciebat, exitum, prosperitatis malorum ad finale iudicium remiserit, inquiens: *Existimabam, ut cognoscerem hoc, labor est ante me, donec intrem in sanctuarium Dei, & intelligam in novissimis eorum.* Jeremias quoque his verbis Deum interpellat: *Iustus quidem tu es Domine, si disputem tecum. Veruntamen iusta loquar ad te; Quare via impiorum prosperatur, bene est omnibus qui pravaricantur, & inique agunt?* Ecclesiastes similiter iustorum considerans adversitates, ait: *Vidi calumnias, quæ sub solo geruntur, & lachrymas innocentium, & neminem consolatorem.* Quot enim sunt, qui honorem Dei defendentes, patiuntur calumnias, incarcerantur, contemnantur, & tanquam vita indigni, ab impiis indignissime habentur? Idem Ecclesiastes in capite præcedenti dixerat: *Vidi sub sole in loco iudicii impietatem, & in loco iustitiæ iniquitatem; qui tamen ex iudicii universalis consideratione semetipsum solatus est, dicens: Et dixi in corde meo: Iustum, & impium iudicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit.***

4 Bellovacensis proinde ad nostram eruditionem ita scribit: *Si credis Deum creatorem, aut gubernatorem mundi, non debes eum credere aut casum, ut ea quæ sunt, non videat: aut insipientem, ut, si videat, non cognoscat; aut malignum, ut malum quod videt, ei placeat, punire non curet, aut negligat: aut impotentem, ut si velit, non valeat: aut injustum, ut nec bonis bona, nec malis mala tribuat.* Ex quibus præmissis hanc subinfert consequentiam: *Cum optimus sis, & fons bonorum omnium, & principium; cum in præsentis non fiat ab eo semper bonorum, & malorum retributio, necesse est, ut fiat in futuro, & à iusto iudice, & generali omnium in iudicio generali.* Mundus enim Babylonia quædam futurus esset, si impiis semper triumphandum foret, nec venturus aliquando esset dies, in quo hi castigarentur, fideles verò Dei sequaces præmiarentur.

5 Admiramur omnes, inquit S. Thomas de Villanova, in rebus naturalibus infinitam Dei sapientiam, divinæque providentiæ ordinem, dispositionemque regulatissimam; qua igitur ratione humana imaginatio affligi poterit, quod in operibus supernaturalibus, & in

ordine gratiæ tanta sit futura deordinatio, ut boni semper habeantur indignè, perversi verò prosperitatibus jugiter affluant? *Quid hoc mundo peius? Quid inordinatius? Quid à vera sapientia distantius? Quæ enim tanta inordinatio, quam ut tanta mala maneant impunita, tanta bona sine premio relinquantur? Quid ergo? Dicemus Deum sapienter omnia condidisse, sed nescire gubernare quod condidit? Absit, absit. Mundus iste domus Dei est, & ordinatissima, qualem decet esse tanti principis domum.* Verum quidem est, quod quilibet anima in puncto mortis secundum merita vel demerita sua præmiatur, & condemnetur, indeque divinæ iustitiæ satisfieri videatur: Veruntamen quoque verum est, quod eidem iustitiæ per hoc non totaliter satisfiat: *Iudicia Domini vera, iustificata in semetipsa.* Neque enim hæc retributio, & satisfactio toti mundo est manifesta, cum privati, & in occulto fiat; ac proinde Apostolus ait: *Omnis vos manifestari oportet ante tribunal Christi.* Et S. Anthonin, inquit: *Quamvis in morte iniqui puniantur sine dubio in alio seculo, & iusti præmia æterna recipiant, hoc tamen non constat, nisi ipsis recipientibus, quod meruerunt, non autem his potissime, qui versantur in mundo.*

6 Didacus Stella scribit, quod tamen Deus minimè teneatur actionum suarum reddere rationes, atiamen adeò sit bonus, ut in conspectu totius mundi æquitatem suam iustificare non dedignetur: *Est adeo bonus, quod cum sit maximus, & omnipotens, nos autem adeo minimi, non dedignatur nobis rationem reddere, humiliari, suamque coram hominibus defendere causam, ut suam ostendat iustitiam, & quomodo quæ facit, rectè & iustissime faciat.* Ad hoc quoque propositum servit, quod D. Angelicus hætenus dicta confirmans, in hæc verba scribit: *In ultimo, & communi iudicio oportet, quod divina iustitia omnibus evidenter appareat, quæ nunc in plerisque latet.* Sicut igitur in tribunalibus huius mundi aperiuntur processus, sententiarumque datarum causæ manifestantur, ut condemnationem iustè factam esse appareat, ita quoque Christus finale sibi reservavit iudicium, ut iudicia sua coram cælo, terra, & inferno iustificet: *Paratus in iudicio thronum suum, & ipse iudicabit orbem terre in æquitate, iudicabit populos in iustitia;* vult enim, ut unusquisque ad eum dicere possit: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum;* & quilibet confiteatur, dicendo, quia *bene omnia fecisti.* Ibi namque videbitur oppressiones à iustis hic perpeffas, ordinatas fuisse ad majus gloriæ ipsorum augmentum, benignamque impiorum tolerantiam, licet effectu sperato destitutam, atrocissima ipsius furoris sui fulmina conciliasse.

7 S. Apostolus in Epist. 1. ad Timoth. ait: *Quorundam hominum peccata manifesta sunt præcedentia ad iudicium, quorundam autem & subsequuntur.* Deus igitur in iudicio pessimas, & irreparabiles vult demonstrare consequentias, quæ ab excessibus derivantur multorum, qui reliquerunt opus post se: Videlicet ruinas, quas in Dei Ecclesia fecerunt Mahometes, Calvinus, Lutherus, & similes alii hæresiarchæ; Prælatorum quoque Ecclesiasticorum, Principum, & Religiosorum scandala. E contra verò omnibus quoque manifesta facere intendit bona, quæ vel à Religionum fundatoribus, à locis piis, aliisque similibus derivantur; patet facere item contendit tot heroicos virtutum, multorumque aliorum bonorum operum actus, in quibus electi in hac vita se exercendo, eadem ex modestia & humilitate à mundi oculis abscondebant. Præterea detegere contendit illorum hypocrisis, qui hominum virtuosorum sibi nomen, & estimationem furtivè comparant, licet revera virtuosissimi coram Deo essent: *Illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium; tunc laus erit unicuique a Deo.* Quot enim servi Dei inter calumnias mortui sunt inglorii, quorum tunc in conspectu omnium innocentia defenderetur, & palam omnibus manifesta evaderet? *Tunc erit illis gloria coram simul discumbentibus, quantum qui se humiliat, exaltabitur.* Quot item e contra ex hac vita migrarunt cum laude, & sanctitatis ac vitæ immaculatæ opinione, qui tamen sub ovina pelle, lupi rapacitatem contegebant? Unde dicitur apud S. Lucam: *Ne emulemini simulatores, quia veniet profecto tempus, in quo & vestra virtus omnibus, & eorum reveletur hypocrisis.* S. Cyprian. pariter ad Florentium detractorem suum ita scribit: *Hæc*

Mal. 1. 17.

Pl. 71. 1.

Jer. 12. 1.

Ecc. 4. 1.

Ecc. 3. 16.

Bellovac. Spec. mor. l. 1. diff. 4. Cum in præsentis vitæ semper fiat bonorum retributio, & malorum poenitentia, tunc hæc ad finale iudicium.

S. Thom. de Villanova l. in Dum. 1. Adv. Multi scandalizantur quod Deus in hoc mundo iniquos non puniat.

S. Anthonin.

Dil. Scilicet ibid. Per. Scilicet iudicii manifestabit Deus omnibus æquitatem suam.

S. Thom. in 2. diff. 14. Quæ.

Pl. 71.

Pl. 118. 117.

Mat. 7. 17.

1. Tim. 5. 24. In extremo iudicio operam iustorum, quæ iniquorum, etiam modo occulta, manifestabitur.

1. Cor. 4. 5.

Luc. 14. 10.

S. Cyprian. l. 4. Epist. 9. ad Florent.

Hac pro animi mei pura conscientia, & Domini, & Dei mei fiducia scripsi. Habes tu literas meas, & ego tuas; in die iudicii ante tribunal Christi utraque recitabuntur. D. Chrysost. in sermone quodam, cui titulus est, *De mones non gubernare mundum*, quorundam refert querelas, qui in hac vita presenti, divinæ justitiæ leges, & discrimina comprehendere non valentes, hunc in modum discurrebant: *Cur cum duo sint improbi, unus puniatur, & alter evitatus supplicio discedit: & cum duo sint boni, unus honoribus cumulat, alter continuis penis affligitur?* Quibus idem S. Doctor his verbis adæquatè respondet: *Hoc ipsum providentia divina opus est maximum. Si enim improbos omnes hic puniret, nec ullum bonum honore afficeret, & pravi peiores fierent, & deteriores, ut qui multo sunt probi negligentiores, & qui blasphemare velant, Deum magis accusarent, planeque res nostras negarent Dei providentia gubernari.*

8 S. Antonin. ubi supra hujus reſaliam rationem assignat, nimirum quia reprobi in iudicio particulari solum in anima puniuntur; at verò in iudicio universalis corpora denudè caſſumtes, in his quoque cruciabantur, cum iustum sit, ut, cum animæ instrumenta, & causæ fuerint offendendi Deum, in illarum quoque societate æterni sint participes supplicii: *Vt ergo pateat omnibus, quod Princeps, & Rex omnium seculorum Deus iustissime mundum gubernaverit, & retribuatur omnibus secundum ea, quæ gesserunt in corpore, premium vel supplicium, & integraliter, quoad animam, & corpus; ideo necessarium est futurum iudicium in fine mundi. Nos autem manifestari oportet ante tribunal, ut referat unusquisque propria corporis,* inquit S. Paul'. Quoties enim contingit, quod corpus reprobi cum ingenti pompa, cum ritibus, & ceremoniis sacris, magnæque cum solemnitate, imò nonnunquam cum opinione magnæ sanctitatis, & perfectionis deferatur ad Ecclesiam, & publicè exponatur ad sepulturam, idque cum magno veritatis præiudicio? Pro quo tollendo necessarium est universale iudicium, in quo illuminabis abscondita tenebrarum, &c.

DISCURSUS IV.

AGUMENTUM.

Hoc discursu agitur de commotione omnium creaturarum, quæ adversus reprobos armabuntur, ut in vindicandis communi Creatori illatis injuriis zelum suum probent.

THEMA.

Armabit creaturam ad ultionem inimicorum, pugnabit cum illo orbis terrarum contra inferos. Sapient. 3. vers. 21.

Sapiens Iudicem nobis supremum, veluti armis validissimè munitum, ut adversus humanum genus in iudicio finali acerrimè decertet, ob oculos ponit, dum ait: *Accipiet armaturam zelus illius, induet pro thorace iustitiam, & accipiet pro galea iudicium certum, sumet scutum inexpugnabile æquitatem, acuet autem duram iram in lanceam.* Quibus autem utitur armorum & exercituum phalangibus, ut inimicos suos dissipet, & prosternat? Non utique Angelis in choros, & hierarchias distributis, siquidem Apostolus ait: *Nescitis, quia Angelos iudicabimus?* Nec regni cælorum beatis cœlitibus, siquidem *iustus vix salvabitur*; nec Dæmonibus, quia & hi contremiscent. Sed *armabit creaturam ad ultionem, pugnabit cum illo orbis terrarum.* *Toto orbe,* inquit Sanctus Thomas à Villanova, *mortales omnes naufragabuntur ubique.* Adducitque illud Apocalypſeos testimonium, in quo dicitur: *Omnis mons, & insula de locis suis move sunt, videlicet, ut idem S. Archiepiscopus explicat: a terra motus magnitudinis; tantum enim motum neque montes sustinere valent, quin corruant, & ab inundatione fluitum, aliis operis aqua, alia de novo maris insula alibi apparebunt.*

Ad terreni iudicis tribunal citatur reus, ministri emittuntur iustitiæ, ut eum captivum illic ducant; qui si non sufficient, militibus stipantur bene armatis. Sic

Manſi Bibl. Præd. Tom. II.

etiam, ut Bellovacensis inquit: *Circummodum vocationis sciendum, quod illa voce terribili, & tuba mirabili perſtrepenſe, cælum, & terra concutietur, & omnis creatura commovebitur, omnes ad iudicium vocabuntur, & ad tribunal æterni iudicis citabuntur.* Idem quoque Author hanc citationem variis epithetis appellari considerat; vocatur enim tempeſtas, turbo, tonitru, fulgur, fulmen &c. Incircumſcripta ejus tempeſtas valida, ad vocabis cælum deſurſum, inquit de iudicio novissimo Psalmista, & terram discernere populum suum. Nahum illam in turbine repræſentat: *Dominus in turbine.* Job illam vocat tonitru: *Quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?* Idem quoque citans iudex fulguri affimilator: *Sicut fulgur exit ab oriente, ita erit adventus filii hominis.* Fulguri quoque à Psalmista comparatur: *Aluxerunt cornſcationes tua orbem terræ, commota est, & contremuit terra.* Merito autem, ut Bellovacensis ait, Scriptura his ſimilitudinibus utitur, ut per illas omnes denotet, quod in perniciem noſtram omnes creaturæ quali conjurabunt. *Tempeſtas enim facit commotionem in mari, turbo in terra, fulgura, & tonitrua in cælo, ad designandum quod omnis creatura terreſtrium, cæleſtium & infernorum in illa citatione commovebitur.* Advocavit Deus noſter apud Iſaiam per voces, ad ſtellas uſque perſtringentes, cælum & terram, ut ob unum duntaxat peccatum ingratiſtudinis Hebræorum erga ipſum, pariter obſtupescant: *Audite cæli,* inquit, *& auribus percipite terra, quoniam Dominus locutus eſt: Filios enutrevi, & exaltavi, ipſi autem ſpreverunt me.* Quale igitur futurum ejusdem Dei lamentum adverſus execrabilia omnium populorum, à principio mundi ad finem uſque ſæculorum, peccata? Verum quidem eſt, quod cæli per ſiniſtras ſuas influentias, tempeſtatum, famis, fulminum, & peſtiferorum influxuum horrenda flagella, in certam quandam regionem immiſerint; at verò hæc omnia tantum ſunt ſtilla quedam iræ, & juſtitie Creatoris: *Furor Domini ſtillavit ſuper nos:* Aſt in die illo novissimo cælum, & terra pariter armabuntur ad vindicandas injurias, ab univerſo humano genere Creatori ſuo illatas, idque tanta cum ſeveritate, quanta à tenſo divinæ juſtitie arcu evibrari poterit; adeoque diluvium quoddam iræ Dei inundabit ſuper illos: *armabit creaturam, &c.*

3 Apud S. Lucam dicitur: *Virtutes cælorum movebuntur: id eſt, ut S. Thomas de Villanova explicat, influentia cæleſtes movebuntur, diſtemperabuntur, & quibus omnis iſta inferior machina gubernatur; quibus ita diſtemperatis, omnis elementorum ordo ſolvetur, ac proinde ſiunt tonitrua, fulmina, fulgura tremenda, tempeſtates horribiles, grandines incredibilis magnitudinis, terra motus, hiatuſque terra formidabiles, fluctus maris intumeſcent adeo, ut videantur univerſam terram devoraturi.* Sanctus Bonaventura multa, etiam ab aliis recenſita refert horribilia ſigna. Etenim primo die, mare 15. cubitis elevabitur ſuper altitudinem montium, perſiſtendo hoc modo ſolidum, & conſtans inſtar maris validi. Secundo die iterum adeo profundè ſubſidet, ut videri vix poſſit. Tercio die, monſtra marina ſuper maris ſuperficiem ſe erigentia horrendos edent mugitus. Quarto die ſuccenderetur mare, & bulliet, eodemque die quævis alia aqua ardebit. Quinto die herbar, & arbores humorem quendam ſcaturient ſanguineum. Sexto die omnia ædificia ſolo æquabuntur, & perfectam facient planitiem. Septimodie omnes petræ allidentur ad invicem, & confringentur in octo partes, & quælibet partium allidetur ad alteram. Octavo die erit quidam terræ motus adeo horrendus, ut omnia animalia ſimul cum hominibus proſternantur in terram. Nonodie montes, & colles complanabuntur, omneſque redigentur in pulverem, fiet univerſa terra plana, & æqualis. Decimodie egredientur omnes, qui in cavernis terræ latebant, & tanquam inſani diſcurrent, nec loquetur unus ad alterum. Undecimodie omnia mortuorum oſſa reſurgent, ſequè monumentis levabunt, quæ omnia aperientur, ut cadavera reſtintuant. Duodecimodie ſtelle è cælo decident. Decimotercio die omnes in vita ſuperſtites morientur, ut in ſocietate aliorum reſurgere poſſint. Decimo quarto die cælum, & terra conflagrabit. Decimo quinto die: *Fiet cælum novum, & terra nova, &*

Bellov. ſpec. mor. l. 1. diſt. 4.
Citatione illa variis epithetis appellatur.

Nahum 1. 9.

Job 36. 14.
Mort. 19.
Pl. 76. 19.

Iſai. 1. 2.

2. Paul. 14.
11.

Luc. 21. 26.
S. Th. de Villanova ib.

S. Bonav. in Diſta ſalut. Tu. 9. c. 11. Enumerantur ſedecim ſigna finale iudicii immediatè conſequentia.

D. Chryſoſt. Tom. 3. L. 6.

S. Aug. 16. Quod neceſſario in extremo iudicio fieri debet.

Quib. armis & exercitiis iudex in finali iudicio utitur.

1. Cor. 2. 9.
1. Petri 4.

S. Thom. à Villanova. l. 1. in D. 1. 1. Adv.

Iudex observabit flitium terreni iudicis in citando, & adducendo reum.

LII 4 reſur-

resurgent mortui secundum virtutes, merita, & demerita. Tandem verò idem Seraphicus Doctor concludendo discursum suum, dicit, omnia hæc signa velut citationes quasdam futura esse, quibus omnes judicandi invitabuntur ad iudicium: *Ista signa erunt quedam peremptoria citatio, & terribilis, cum executione sententiae, sine omni excusatione ad iudicium vocatio.*

4 S. Job de hoc funesto die inquit: *Revelabunt cæli iniquitatem ejus, & terra consurget adversus eum.* Sed nunquid cælorum, & terræ testimonio opuserit, ut peccatorum & impiorum accusentur iniquitates? Sanctus Gregorius hæc verba ad nostrum propositum ita explicat: *Ut hic nec bonis unquam, nec malis pepercis, in illo eum tremendo examine, & iustorum vita, & peccatorum pariter accuset.* Bellov. inquit: *Accusabunt impios, & contra ipsos testificabuntur omnes creaturae sensibiles, quarum usus vel obsequio sunt abusi.* Invocabo, inquit Deus in Deuteronomio, *contra eos cælum & terram*, id est, ut præfatus Author declarat, *omnes creaturas, quæ sunt in cælo, & in terra.* Sanctus Antoninus ex Sancto Gregorio ita scribit: *Si queris, quis te accusabit, dico, totus mundus; offenso enim creatore, offenditur totus mundus.* Idem quoque auctoritatem citat Divi Chrysostomi, dicentis: *In illa die nihil erit, quod respondeamus; ubi cælum, & terra, aqua, luna, & sol, & dies, & noctes, & totus mundus stabunt contra nos ad accusandum.* Quod si terra, inquit idem Sanctus Doctor, ratione esset prædita, utique in illa die reprobis dictura esset: *Ego super me hosce reprobos sustinui, videntes illis subministravi herbas, elegantes flores, fructusque suavissimos, multa in illorum commodum nutriti animalia, variaque, & pretiosa in visceribus meis produxi metalla, ut communi creatori servientes, gratos se ei exhiberent; illi verò omnibus hæc in ejus sunt abusi offensam, ac proinde meritò à me absorberi merentur.* Aqua pariter dicere posset: *Ego peccatoribus servivi ad temperandum ardorem, & restinguendam illorum sitim, ad abluendas corporis, & suppellectilis ipsorum lordes; Sacramentis materiam exhibui, ut exinde à peccatis purificarentur, dedi eis marium commoditatem, ut ex una provincia ad aliam navigare, mercesque suas devehere possent, pisces quoque in cibum illorum generavi, & nutriti, at ipsi in malum usi sunt, & ideo a me submerguntur.* Aet pariter, opponere poterit: *Ego hisce impiis per contiguam respirationem, vitam subministravi, dedi illis pluvias opportunas, variarumque avium ingentem multitudinem, & quia conditorem suum, & nostrum non cognoverunt, in me suspendantur, suffocentur.* Ignis similiter objiciet: *Quia sine meo calore victuri non fuissent, & tamen usui meo fuerunt ingrati, ex me accendantur, & perpetuò ardentes, consumantur nunquam.* Sol, luna, & stelle, & calicæ colorum: *Quia lumine nostro non sunt usi ad querendum lumen æternum, eo privati, perpetuis tenebris occupentur.*

5 Porro hæc omnium creaturarum obornatio, ut S. Augustinus ait, ad castigandam creaturarum adversus creatorem rebellionem, præcipuè ordinatur: *Ut ostenderetur, quod contra rebelles, & contumaces sese pariter universus orbis armabit.* Etenim cum Rex aliquis quandam civitatum suarum pacificè ingreditur, omnes prædiali milites tam eum, quàm curiam & comitatum suum, explosis in lætitiæ testimonium sclopetis, reverenter saluant: at verò si in civitatem paulò ante sibi rebellem huic ingrediendum sit, eandem armato exercitu stipatus ingreditur, ut eam castiget. Pari quoque modo quia primus Christi adventus cò spectabat, ut se naturæ postre desponsaret, pacemque universo mundo indiceret, idè omnes mundi creaturæ ediderunt signa júbili, & lætitiæ: *Hodie per totum mundum mellis sui facti sunt cæli.* Tunc exultabunt omnia ligna sylvarum à facie Domini, quia venit: in stellis novæ stellæ conspicuè compaernerunt, tres visi sunt promicate soles, torrentes olei & balsami terra fecaturavit; Angeli de cælis descendunt, ut canerent, *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax*: at verò quia in adventu ejus secundo descensurus est ad castigandam humanam rebellionem, idè Solem, lunam, stellæ, & elementa adversum nos armabit, atque idè erunt signa in sole, luna, & stellis, & in terris profusa gentium. Porro creaturæ contra voluntatem suam, & per potentiam obedientialem adstrictæ, impiis servio-

runt, teste scriptura, quæ ait: *Vanitas creaturae subiecta est non volens, sed propter eum qui subiecit eam in spe, quia & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis*; at verò quando veniet tempus illud, in quo creatura ab hoc servitio præstando liberabitur? In iudicio finali hoc fiet; tunc enim omnis creatura adversus impios laxabitur, & tanquam instrumentum divinæ justitiæ injurias, creatori suo illatas, acerrimè vindicabit; quia ut Sanctus Gregorius ait: *Qui in cunctis deliquimus, in cunctis servimur, ut impleatur quod dicitur: & pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos.* Quod si canis aliquis domesticus dolosè à quodam latrone ad mordendum dominum suum incitaretur, à quo per longum tempus blandè tractatus, & nutritus fuerat, hic utique ingratitudinis, & fraudis si notitiam accipere posset, suam in eum rabiem converteret, qui eum deciperet: Deus autem in novissimo iudicii die omnibus creaturis, etiam insensatis, lumen aliquod ministrabit, quo agnoscere possint receptas ab hominibus contumelias, & injurias, quos ipse tot beneficiis accumulavit, quibusque ipsæ tanta cum exactitudine, sua exhibuerunt servitia; ac proinde verisimile est, quòd dum illas armabit, ut eisdem in illorum castigationem uti possit, ipsæ ad iram, & furorem permovendæ sint tantò vehementiorem, quantò clariùs percipient, quòd non solum vindicaturæ sint offensas, creatori suo irrogatas, verum etiam injurias, quas se ab eis recepisse agnoscent, serviendo iis, qui inimici, & rebelles sunt Dei.

6 Vix primus reprobis, Cainum intelligo, manus suas in innocentis fratris sui sanguine eruentarat, cum ecce formidine, & terrore plenus, dixit: *Omni qui invenerit me, occidet me.* At verò quidnam funesti virile inhumanissimum timere poterat, quandoquidem eo tempore nullus præter genitores suos super terram vivebat? Si autem feras metuebat, certè vanus timor erat, quis enim illas homini subiectas fuisse ignorat? Verum tamen tamen id verè ita se habeat, ob divini tamen præcepti prævaricationem hoc illos dominio constat fuisse exutos. Unde S. Ambrosius ait: *Sed à quo timebat occidi, qui solos parentes habebat in terris? Potius quidem & incursus bestiarum timere, qui legis divinæ iura violaverat, nec præsumere de subiectis animalibus ceteris, qui hominem docuerat occidi.* Non solum igitur adversus reprobos feræ excitabuntur, verum etiam mirissima animalia ad serviendum justitiæ Dei in sævissimos leones convertentur: *Armabit creaturam ad actionem inimicorum.*

7 Amos Propheta iudicii diem prædicens, ait: *Va desiderantibus diem Domini: ad quid eam vobis? dies Domini ista, tenebra, & non lux. Quomodo si fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei ursus. Observastine aliquando mortem, qua Absalom ex capillis ad ramum quærens suspensus manens, interijt: In arbore sublimi suspensus est, inquit D. Chrysostomus, qui adversus Patrem erigebatur; & à planta detinebatur, qui cum radice pugnabat, & vinculus erat cum ramo, ramus qui erat à paterna affectione abrupus, & capite tenebatur qui genitoris caput auferre contendebat: Coma tenebat coma tyrannum, illic enim contundens, ubi diadema patrum gestare contendebat. Arbor igitur, imò unicus arboris ramus ad rebellem hunc puniendam, munus sibi carnificis assumpsit, eumque tandiù per capillos vincitum, & captivum detinuit, donec viscera ejus tribus lanceis transdigerentur. Si hoc ex peculiari Dei providentis dispositione unica arbor, imò unicus arboris ramus efficere potuit, quid futurum erit, quando non jam arbor aliqua, sed innumerabilis omnium creaturarum exercitus, facta adversus reprobos conjuratione, ad infinitos totius humani generis excelsus puniendos armabitur?*

8 Virtutes cælorum movebuntur: id est; Cæli velut exercitus quidam adversum nos præliabuntur, ad faciendam stragem. Unde ubi vulgata nostra legit: *Igitur perfelli sunt cæli*; Hebræus vertit: *Es omnis exercitus eorum.* Et in libro Iudicum similiter dicitur: *Stella manentes in ordine, & cursu suo, adversus Sissaram pugnaverunt.* Supernæ item cælestium astrosorum sphaeræ ac elementa contra reprobos armabuntur: *Armabit creaturam: Erunt signa in sole, luna, & stellis.* Denique sicut in hyeme folia ab arboribus decidunt,

Joh. 10. 27.
Omnes creaturæ contra nos testimo-

Bellov. ib.
dist. 8.

Deut. 32. 13.

S. Antonin.
s. m. Theol.
l. 4. tit. 14.
c. 4. §. 5.

Quid dictura
sit terra con-
tra peccato-
res.

Quid aqua.

Quid ignis.

Quid ignis.

Quid sol, luna,
& stellæ.

S. Aug. l. 1.
de civitat.
8. Script. c. 9.

Primus Christi
adventus
in mundum
fuit totus pa-
cis & gaudii.

Pl. 91. 12.

Secundus
adventus
erit
tribunus.

Rom. 8. 19.

S. Gregor. 12.
in Evang.
dumlib. Ca-
nis, propter
dominum
mordendum.

A quo Cain
occidit
Gen. 4.

S. Ambrosius
de Cain. 2. 51

Amos 1. 14.
Vincit arbor
ramum
pauit rebellem
Absalom.

D. Chrysostomus
in Pl. 1.

Cæli cum
suo exercitu
contra nos
præliabuntur.
Gen. 1. 4.

Isa. 6. 10.

Lev. 21. 20.

S. Ephr. l. i.
Auch. Imp.
hom. 49.

cidunt, ita in illa die stellæ de cælis cadent; ut S. Ephrem de consummatione huius sæculi, his verbis scribit: *Astra tanquam folia decident. Author operis imperfecti ait: Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum: super impiorum pessima opera indignantes, ac novissimam in eis Dei iracundiam demonstrantes, ut adhuc viventibus impiis, super terram iam gustus detur infernalium tenebrarum.* Videri quidem nonnemi posset exaggeratum quendam loquendi modum esse, quo sol & luna præ criminum nostrorum pudore & confusione ac vetecundia confundenda esse dicuntur; & tamen ipsissima & à Spiritu Sancto Isajæ his verbis ad calamum dictata veritas est, dicit enim præfatus Propheta: *Erubescet luna & confundetur sol, cum regnaverit Dominus exercituum.* Erubescant inquam, & confundentur, quod rebellibus Dei, tanto tempore, servitutis suæ obsequia exhibuerint. Sicut igitur Deus unico verbo Cælos creavit. Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritus oris ejus omnis virtus eorum, idcirco nunc eisdem adversus impios armabit: *Tabescet omnis militia cælorum, & complacentur sicut libri, & omnis militia eorum defluet, sicut defluit folium de vinea, quoniam inebriatus est in celo gladius meus.* Nec defunt, qui existiment, Deum non solos castigare velle reprobos, verum & omnia illa, quæ ipsis in hac vita ad offensam Dei committendam deservierunt, ut exinde intelligatur, quod omnes creaturæ, quæ ipsis ministrarunt ad peccandum, participium quoque habituræ sint penarum.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Varia adducuntur motiva, ob quæ corda hominum in illo die novissimo, timore & tremore percellentur.

THEMA.

Quantus tremor est futurus, quando iudex est venturus?

Timor & tremor diei illius erit indicibilis.

Isa. l. 15.

Ab. Mag. lib.

Ab. Hieron. lib.

Cor. l. 1. cap. 13.

Prov. 17. 12.

Am. 1. 15.

S. Hier. ad Demet. de virgin. Hic timor & tremor docetur similitudine.

Sancta Mater Ecclesia flebilibus hinc verbis, fidelibus suis horrendissimum extremi iudicii diem in memoriam revocare nititur: *Quantus tremor est futurus?* Etenim timor & tremor ille indicibilis, inexplicabilis, & imperceptibilis erit, omnemque humanam capacitem & imaginationem superans, viros etiam sanctissimos contremiscere facit. Apud Joëlem de hoc funesto die flebiliter dicitur: *A, a, a, diei; quia prope est dies Domini, & quasi vastitas à potente venit: à potente autem dicit, ut Albertus Magnus declarat, ut nullus valeat resistere.* At verò quisnam est hic adeo peregrinus loquendi modus: *A, a, a?* Septuaginta legunt: *Hen, hen, hen, diei,* quæ verba dolorem & pavorem eo modo exprimere videntur, quasi illum condignè declarare ignoret. Sanctus Hieronymus per hunc diem, finalis & extremi iudicii diem intelligit, de quo Isajæ ait: *Ecce dies Domini insaniabilis venit, furoris & ira, ut universum orbem desertum & peccatores perdat ex eo.* Cornelius à Lapide dicit, quod, ubi vulgata nostra legit: *A, a, a,* in Hebræo vertatur, *Ab, ab, ab,* in Græco verò, Syriaco & Arabico: *Hen, hen, hen, diei.* Unusquisque enim Prophetarum, quantumvis eloquens fuerit, se ad dici illius terribilitatem explicandam insufficientem declaravit, quia sicut Spiritus tristis exsiccata ossa, ita quoque fauces ex timore vehementi exarscunt: *Arescentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ superveniens universo orbi.*

In præcedenti discursu de commotione disseruimus omnium creaturarum, quas Creator adversus reprobos obarmabit, nunc de variis agemus iusti timoris & tremoris, quo corda hominum in illa die percellentur, motiva. Et quidem Sanctus Hieronymus ad Demetriadem scribens, ut eidem horrorem diei illius tantò efficacius persuaheat, practicum adducit sequens exemplum: *Recons factum est, & quod ipsa audisti, cum ad stridula buccina sonum, Gothorumque clamorem lugubri oppressa metu, Domina orbis Roma contremuit, omni domui planctus, & aqualis fuit per cunctos pavor. Si ita mortales timemus hostes, quid faciemus, dum clau-*

gore terribili tuba insonare de celo cæperit, & ad illam Archangeli vocem omni buccina clariorem, totus simul remagiet mundus? Cum viderimus super nos non manufacta arma conenti, sed & virtutes cælorum commoveri? Idem quoque Sanctus Doctor Monachos suos, ut auscultando stridulotubæ, in extremo iudicii die clagentis, sono aures suas arrigant, his verbis exhortatur: *Semper tuba illa terribilis vestris perstrepat auribus: Surgite mortui, venite ad iudicium.* Sanctus Thomas de Villanova, huius mundi Monarchas & principes considerans, qui solo perstreptentis militaris buccinæ sonitu Provincias & regna horrore & pavor ubique replent, ad illum se reflectit terrorem, qui ipsos quoque terrificos Reges in die illa tremenda occupabit. *Timore, inquit, agitati Reges terra, & principes, & tribuni, & aruites, & fortes abscondent se in speluncis & in petris montium, ne videlicet horrendam tremendamque rerum omnium videant confusionem, mundi que pereuntis formidabilem casum. Reges qui enteris solebant esse terrori, errabundi confugiunt ad speluncas, & veluti reptilia quoddam perterriti, montium perquirent latibula. Unde Ioannes Angelum buccinantem audivit: va, va, va, habitantibus in terra.*

3 D. Chrysostomus aliud quoddam format efficax argumentum, dum se reflectit ad tremorem rei alicujus, qui ob commissum capitale crimen in tribunali terreni alicujus iudicis examinandus sistitur: *Cogita, quo pacto afficiaris coram iudice, si contrito commentariis, quibus iniquitas tua contineatur, coram magistratu apriorantur.* Cogita, quantus timor, quantus tremor invadat te, quomodo membra contremiscant, quomodo interiora omnia concutiantur homine iudicante. Quod si homine iudicante tantus est timor; quis illum timorem queat enarrare, qui tum ingruet, cum universum orbem terrarum Dominus omnium iudicabit? Experientia teste sæpè fieri videmus, quod, dum nonnulli hunc terrorem diei illius audiunt, vel apprehendunt, cor illorum præ nimio timore & horrore, velut gelu quodam imbutum obtingescat: *Si adeo terribilia sunt, dum audiantur, inquit idem D. Chrysostomus, quantò terribiliora erunt, dum spectabuntur?* Tremenda quoque est illa S. Bernardi propositio, dicentis: *Recordatio iudicii in barathrum desperationis precipitas.* Et in alio quodam sermone idem mellissimus Pater de hoc timore pariter inquit: *Quid tam pavendum, quid tam plenum anxietatis, & vehementissime solitudinis excogitari potest, quam iudicandum ad stare illi tam terrifico tribunali, & incertam adhuc expectare subitam distracto iudice sententiam?* S. Gregor. facta reflexione ad omnium creaturarum in illa die commotionem, nec non ad horribilia signa, quæ iudicium præcedent, in Homilia 1. super Euangelia ita scribit: *Quid autem terrores, quos cernimus, nisi sequentis iræ præcones dixerimus? Unde & considerare necesse est, quia ab illa tribulatione ultima, tanto sunt ista tribulationes dissimiles, quantum à sententia iudicis, persona præconis distat.* S. Ambrosius pariter universalem hanc mundi commotionem describens, inquit: *Cælum plicabitur, & mare siccabitur, & montes sicut cera ardebunt usque ad inferos, & sol convertetur in tenebras, & luna non dabit lumen suum, & stelle cadent de celo, & virtutes cælorum commovebuntur.* Sapiens universum mundum conqussatum, & ad præliandum contra reprobos in armis positum introducens, dictos reprobos insensatorum nomine appellat, dicens: *Pugnabit pro illo orbis terrarum contra insensatos.* At verò cur illos insensatos vocat, cum illos vivos & attentos ad offensam creatoris sui sensus habuisse constet? Notandum est igitur, illos propriè insensatos dici, qui extra se positi, sicut à mente sana alieni, stupidi & stolidi existunt; hunc autem effectum vehemens ille terror, quo percellentur, operabitur, adeo ut amisso sensuum usu, sine motu permansuri sint, veluti statuz: *arescentibus hominibus præ timore.*

4 Author operis imperfecti nonnullos recenset effectus, quos sonus tubæ illius operabitur, de quo canit sancta Mater Ecclesia, dum ait: *Tuba mirum spargens sonum, per sepulchra regionum, coget omnes ante thronum.* Dicit enim: *Peremagna vox tubæ terribilis, cui omnia obaudiunt elementa, quæ petras scindit, inferos aperit, portas æreas conserit, velles adamantinos & fer-*

S. Hieron. in Res. Mon. c. 30.

S. Thom. de Villanova Conc. 1. in Dom. 1. Adv.

Timor ille etiam Reges terrificos occupabit.

D. Chrys. c. 6. De cæco & Zachæo. Timor ille variis probatur rationibus.

S. Bern. Ser. 7. in Cant.

S. Bern. Ser. 8. super Plalm. qui habet. Et SS. PP. sententia.

S. Greg. h. 1. in Euang.

S. Ambros. l. 1. in Fer. 1. post Dom. 1. Qu. tom. 1.

Isa. 1. 11.

Auch. Imp. hom. 49. Varii effectus tubæ novissimi.

reos constringet, vincula moris dirumpet, & de profundo abyssi animas liberatas corporibus suis assignabit. Hac omnia citius consumet in opere, quam sagitta transis in aere, dicente Apostolo: In momento, in istu oculi, in novissima tuba. Sacet textus horrorem illum recenset, quo formidabilis Holofernis exercitus universum quasi mundum opplevit: *Descendit in campos Damasci in diebus messis, & succendit omnia sata, omnesque arbores & vineas fecit incidi, & cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.* At verò si in solas arbores, vineas & messes crudelitatem suam exhibuit, cur inde omnes populi tanto fuerunt timore consternati? Nimirum ab hac barbarie & inhumanitate, faciliè in ejus devenire poterant notitiam. De Adige Rege scribitur, quòd licèt in cruento quodam praelio suos devicisset inimicos, hi tamen dispersis viribus suis recuperatis, iteratum adversus eundem Regem aggressi fuerint praelium; cumque uterque exercitus in acie flaret, Rex suos trepidare animadvertens, hisce eos verbis animare contendit: *Cum enim nos qui vicimus, trepidamus, quid facere & censeris eos, qui à nobis victi sunt.* Eodem modo mihi in presentia dicere licet, quòd si elementa & creaturæ insensatae, licèt jussu DEI, impiis invitz servierint (*subjecta est non volens*, inquit Sanctus Paulus) nihilominus primo omnium loco castigabuntur, eò quòd impiis occasionem dederint, ex propria licèt malitia, creatorem offendendi, quantò potiori jure timere & contremiscere debebunt illi, qui tot iniquitatum auctores & operatores fuerunt?

3 *Virgines celorum movebuntur*, id est, præ nimio terrore ipsimet quoque cæli contremiscent. *Sol & Luna obtenebrati sunt*, inquit Joel; ubi ad propositum nostrum S. Hieronymus ita scribit: *Cujus marorem diei, & tormenta perentium, ne Sol quidem & Luna, astraque cætera poterant intueri, sed retrahens fulgorem suum, & severitatem judicantis aspicere non audebunt; non quod clementiora sint, quam Dei judicia, sed quod omnis creatura in tormentis aliorum de suo judicio pertimescat.* Et quidem licet exaggeratio quædam esse videatur, quod ipse quoque Sol & Luna propter peccata nostra, & ob judicis horrorem trepidabunt & contremiscent, attamen doctrina est tam eximii Ecclesiæ Doctoris, qualis S. Hieronymus fuit. Neque solum cælestium sphaerarum poli trepidabunt, verum insuper cilicio, quod pœnitentiæ habitum indicat, accingentur; nam in Apocalypsi dicitur: *Ecce terra motus factus est magnus, & Sol factus est niger, tanquam sacculus cilicinus, & Luna tota facta est sicut sanguis, & stelle de cælo ceciderunt super terram, & cælum recessit sicut liber involutus.* Syriace legit: *Cæli separati sunt*; Arabicus vertit: *Cælum involvetur quasi charta*; licet Psalmista dicat: *Extendens cælum sicut pellem.* Porro cilicia ex setis contexti solent, quæ hispida sunt & pungentes: Sol igitur asperi cujusdam cilicii speciem assumet, ad denotandam excessivam mœstitiam & dolorem, quem ex horrenda illa creaturarum commotione percipiet.

6 Bellovacensisca, quæ miseris mortalibus, audito
tubæ sono, eventura sunt, his verbis declarat: *Statim
ut audierint miseritubam illam tam horribiliter perstre-
pentem, occurret eis repente, & ante mentis oculos re-
volvetur omnium suorum congeries peccatorum, omni ter-
mento amarior. Inde namque remorsus conscientia, omni
serpente mordacior; inde gehenna timor inconsolabilis,
inde dolor irremediabilis, inde desperationis horror inas-
timabilis, inde confusionis pudor intolerabilis.* Sanctus
Hieronymus in Regula Monachis præscripta, de finali
judicio differens, hoc facit argumentum: Quid si dum
Cælum tempestatibus, turbinibus, fulguribus arma-
tur, corda nostra tanto adimplentur timore & horrore,
quid futurum erit, quando Sol obscurabitur, Luna non
dabit lumen suum? Ecce enim si umbrato repente cælo
Solis claritas nostris aspectibus denegetur, si commotis,
ut assolent, elementis, ut in rotam sui currus tonitrua
concidentur, & dehinc fulgurum jacula palpebris terribi-
liter obiecta coruscant, quanquam & consuetudine ista
contingant, pavemus, contremiscimus: Quid faciemus in
illa die miseri, quando revelato cælo, cum angelicis vir-
tutibus igneus Dominus totus adveniet? Quando caden-
tibus de super stellis, Sol in tenebras, & in sanguinem
Luna mutabitur? quando montes sicut cera liquecant?

quando peccatores dicent monibus: cadite super nos, & collibus: regite nos? Quod si solus sonus nominis Moyſis populos illos bellicoſos, quales Cananæitarum, adeo perterritus & ſtravit; quanto horrore mortalium DEO rebellium peccata ultrix divinæ juſtitie machina terrore percelleret, quando hæc eiſdem ſuperimminebit, ut juſtiſſimi divini furoris fulmina in eos exoneret? De Moyſe enim, licet miſiſſimo & manſuetiſſimo omnium hominum, æterna veritas inquit: *Hodie incipiam immittere terrorem, atque formidinem tuam in populos, qui habitant ſub omni cælo, ut audito nomine tuo paveant, & in moram parturientium contremiſcant, & dolore teneantur.* Idem quoque Deus comminatus eſt populis illis, quod ad leviſſimum quemvis folii motum aded ſint trepidaturi, ac ſi integer hoſtium exercitus illis immineret: *Terrebit eos ſonitus folii volantis, & ita fugient quaſi gladium, cadent nemine perſequentem.* Quod ſi igitur exigui folii motus ad terrefaciendos tot generoſos & invincibiles Palæſtinæ populos ſufficiebat, quid futurum eſſe dicemus, quando juſtitia Dei *armabit creaturam ad ultionem inimicorum*; illius, inquam, Dei juſtitia, de quo ſcriptum eſt: *reſpiciet terram, & faciet eam tremere*? Merito igitur Sanctus Hieronymus inquit: *Judicaturus Domino, lugubre mundus irruget, tribus ac tribus ferient peccata, potentiſſimi quondam Reges nudo latere palpitabunt.*

7 Divus Chrysostomus ac reum, qui catenis onustus coram tribunali sistitur, in quo decretoriam accepturus est mortis sententiam, se reflectens, ait: *Qui vincit propter sua scelera fuerit, cum solvitur, ut ad iudicium produci queat, tunc maxime tremis, tunc formidas, quando ad tribunal iudicis appropinquat, quando ad relationem rationum devenit. Quando igitur reprobi cogentur, ut coram iudice supremo se sistant (nam omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi) idque funibus & catenis gravissimis adstricti, nam funibus peccatorum unusquisque constringitur, quanto putas horrore & terrore percellentur? Quantus tremor est futurus, quando iudex est venturus, cuncta stridite discussurus? Defecimus in ira (inquiunt per os Psalmistæ, impii) & in furore tuo turbati sumus: At quænamurbationis causa futura erit? Nimirum singuli coram se omnia peccata sua posita videbunt, quæ ipsis velut totidem futuri sunt carnifices; nam ut habet irum illud Sancti Augustini effatum: *Iussisti Domine, & sic est, ut omnis sibi pœna sit exordinatus amor.* Et ideo præscripti apud Psalmistam dicunt: *Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, seculum nostrum in illuminatione vultus tui, & in ira tua defecimus.* Bellovacensis auctoritatem adducit Sancti Hieronymi, dicentis: *Si tanta cura pertimescitur iudicii pulveris, qua intentione cogitandum est, qua formidine providendum tanta iudicii maiestatis.* Apparebit enim in throno maiestatis, cum veneris in maiestate sua, atque hoc ipsum erit, quod nos vel maxime trepidare faciet, siquidem videbunt, in quem transfixerunt. Porro quando personam aliquam vilem, pauperem, nulliusq; æstimationis, enormi licet affecimus injuria, illius vindictam non magnopere formidamus: non verò item quando magnum aliquem principem nos offendisse scimus; huic enim, quia longas manus habet, facilis est atrociter se de receptis injuriis vindicandi modus.*

8 Enimverò quòd ad Dei offensas committendas fa-
ciles adèd & pròni simus, hujus alia causa non est, quàm
quia ad sublimem ejus, quem injuria afficimus, digni-
tatem non reflectimus, tametsi revera hæc talis sit,
quam adorant dominationes, tremunt potestates; hoc-
que vel maximum motivum erit, ex quo in die illo
peccatores poussimum trepidabunt, quando eundem
in die illo velut judicem in throno majestatis posurum
aspicient. Tunc præciti, ut Sapiens ait: *Videntes tur-
babitur timore horribili, dicentes intra se, & præ an-
gustia spiritus gementes: Hi sunt quos habuimus aliquan-
do in derisum & in similitudinem improperii*. Ac proin-
de si iidem præciti trepidabunt, videntes electos in
gloria positos, quos hic offenderunt, quantò magis
supremum illum judicem timebunt, quid de illatis sibi
injuriis atrociter nimis se est vindicaturus? *Quantus
tunc iniquorum gemitus, inquit Sanctus Thomas de
Villanova, quis dentium stridor, quantus affantis animi*

Solos Coeni
nomini
Moysē per-
territū popu-
lū bellico-
sū, quid non
facit: iudex
in illa dicit.

News & Events

Direct 2.2g.

Plat. 101-51.
S. Hieron. 10.

D. Chr. h. 94.
in Mat.
Smile related
tribunal
flatus, ut
adax (encl)
nam moris.
S. Cor. 1.10.

Page 431

PL. 89.7.
Causa turba-
tionis in iu-
dicio, est
quod Eng-
li mandu-
cabantur
peccata ius-
S. August.

Bellow, M.
dist. 7.

Mar. 21, 1970

June 19-17

Causa quod
Deum tam
leviter offe-
damus, est
quod non
reflectamus
nos ad ipsius
sublimem
dignitatem.
Sap. 1.

S. Thom. de
Villanova
Conc. j. in
Dom. j. Adv.

fr-

fremitus & indignatio, cum pra oculis gloriam, quam amiserunt, inspexerint, & decorem filiorum Dei, quem neglexerunt, ascenderint?

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

De timore, quo viri sanctissimi, quoadusque vixerunt, perculsi fuere; nec non de Angelorum, ob iudicii illius terribilitatem, commotione & tremore.

THEMA.

Columnae caeli contremiscunt, & pavore ad nutum ejus.
Job. 26. vers. 11.

106. Angeli, & sancti trepidant in extremo iudicio.
S. Antonin. serm. Theol. 4. p. tit. 14. c. 11. §. 1.

Job 14. 1.

Job tempore iudicii peribit ab omni in inferno.
S. Greg. 1. 13. mod. cult.

Job 1. 22.

S. August. ep. 80.

Isai. 13. 6.

D. Chrys. 1. 4. h. de caco & Zachar.

Gen. 15. 12.
Abraham ad unicum filium verbum, & Deo prolatum (iudicabo) horrore percussus fuit.

Gen. 28. 11.
Per scalam Jacob dormiens finalis iudicium.

A Deo horrendum & formidabile futurum est extremum iudicium, ut etiam fortissimae caeli columnae inde sint trepidaturae: *Columnae caeli*, inquit S. Antoninus, id est, *Angeli & sancti homines pavent ad iudicium ejus*. Porro S. Propheta Job, cuius est illud in themate adductum oraculum, una ex his columnis erat; quem proinde vel sola extremi iudicii futuri reminiscencia, & in mente sua in spiritu Prophetico, licet è longinquo facta apprehensio, adeo faciebat timere & contremiscere, ut hanc sibi à Deo gratiam fieri peterit, ut durante hoc iudicio, vel in ipsomet inferno illum protegere dignaretur: *Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, donec pertranseat furor tuus, & constituas mihi tempus, in quo recorderis mei?* Quam huius Deo tam accepti, adeoque ab ipsomet commendati & benemeriti sei vi Dei petitionem, tanta cum anxietate animi factam, S. Gregorius considerans, hanc inde deducit consequentiam: *Perpendamus, quanta debemus formidine futurum iudicium semper expavescere, quando & ille qui a iudice laudatus est, adhuc de retributione iudicis in suis vocibus securus non est*. Nunquid enim ille idem ipse est, de quo aeterna & infallibilis veritas protestata fuerat, dicendo: *In omnibus his non peccavit Job?* Verum id quidem est, ut verò prout in discursu praecedenti vidimus, Iudicem illum non solum reprobi expavescunt, sed etiam virtus perfectissimos & sanctissimos formidine replebit. Audiamus hac de re loquentem S. Augustinum: *Nunc autem, inquit, ista mala, quae tanquam summa & extrema creduntur, utrique genti, & utrique regno, & Christi scilicet & Diaboli videmus esse communia; pariter quippe his & boni affliguntur & mali*. Propheta Evangelicus hunc diem in spiritu Prophetico ob oculos sibi ponens, omnes ad ululatum & clamoris stridorem invitat, dicens: *Ululate, quia prope est dies Domini, quasi vastitas à Domino veniet, omnis cor hominis tabescet, & conteretur*; neminem his verbis à pavore excipit, quantumcunque is sanctus sit & immaculatus: *Torsiones & dolores tenebunt, quasi parturiens dolebit*. Unde D. Chrysostomus tale format argumentum: *Si Propheta, cum diei recordatur, tremit; nos qui sexcentorum sumus peccatorum rei, sine timore recordabimur?*

2 Gen. cap. 15. sacrificium quoddam variorum animalium Abraham à Deo praescribitur, prout ibidem diffusius narratur. Id verò quod proposito nostro quam maximè deferuit, est terror & horror, quo cor ejus tunc percussus fuit: *Sopor irruit super Abram, & horror magnus & tenebrae invasit eum*. Ubi merito querendum venit, quodnam sanctus hic Patriarcha timendi motivum habuerit, quandoquidem ingens eidem paulò ante promissio facta fuerat, universae ejus progeniem caelitus fore propagandam: *Suspice caelum, & numera stellas super te, & dixit ei: Sic erit semen tuum. Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam*. Quid igitur magnus hic credentium, Deo adeo familiaris, & unicè charus Patriarcha, timere potuit? Nimirum unicum duntaxat tunc à Deo prolatum verbum timuit, scilicet: *Iudicabo*; & tamen hic iudicii rigor supra stirpem suam minimè cadebat, sed super illos tantum, qui indignè illam tractaturi essent: *Veruntamen gentem, cui servituri sunt, ego iudicabo*. Omnibus existimo notum esse somnium illud, quod Jacob habuit, dum in Mesopotamiam peregrinaretur; vidit enim scalam, per quam

ascendebant & descendebant Angeli, & vertici illius innitentem Dominum; ubi sacer textus inter alia inquit: *Pavensque dixit: quam terribilis est locus iste?* Ac verò quid est, quod in hac visione trepidabat? num fortè timebat spirituum Angelicorum aspectum? At verò quidnam maiorem illi consolationem adferre poterat? Aut verò ideo forsitan trepidavit, quia vultum illum in scalae illius vertice conspexit, qui letitia perfundit universum Paradisum? Tertullianus illum in hac visione quandam finalis iudicii similitudinem vidisse existimat: *Cum vero Iacob somniaret scalam obfirmatas in terra ad caelum, & Angelos alios ascendentes, & alios descendentes, innixum desuper Dominum, temere sic fortè interpretabimur, scalam huius iter ad caelum demonstrari, quo alii perveniant, alii decendant, Domini constitutum esse iudicium*. Cur autem ut evigilavit, & primum loci horrore concussus est, convertitur ad interpretationem somnii? *Cum enim dixisset, quam terribilis est locus iste: non est, inquit, aliud, sed sedes Dei, & haec porta caeli*. Similiter Davidem ad conspectum leonum & urorum minimè exhortuisse scimus, siquidem eosdem in minutissimas partes dilacerabat; veruntamen unicum ipsum exhortuisse constat: *ast quodnam erat illud? A iudiciis tuis timui*; huncque timorem omnibus saeculis voluit esse persuasum & manifestum, quando universum mundum ad se auscultandum his verbis invitavit: *Audite haec omnes gentes, auribus percipite omnes qui habitatis orbem, quique terrigenae & filii hominum, simul in unum dives & pauper: os meum loquetur sapientiam, & meditatio cordis mei prudentiam*. Postquam verò hanc sibi conciliasset attentionem, isde quo ipsemet Deus testimonium perhibuerat, dicendo: *Inveni hominem secundum cor meum*; is inquam, se diem extremum timere & formidare protestatus est: *Cur timebo in die mala?* Ideoque se formidulosis vocibus Deo commendavit: *Non intres in iudicium cum servo tuo*. Ad hunc ei timorem eximendum, nihil ipsi profuit, se hominem secundum cor Dei esse. Denique quisnam unquam Deo charior & acceptior erat S. Joanne Evangelista, qui à Spiritu sancto appellatur *discipulus ille, quem diligebat Iesus*? Imò licet jam centenarius esset, ob suam tamen innocentiam puer appellatus fuit: *Ecco puer meus, noli timere*; & tamen in Apocalypsi cap. 1. postquam solum in spiritu iudicem hunc, & ancipitem gladium in ore ejus egredientem conspexisset: *De ore ejus gladius, utraque parte acutus, exibat, dixit: Cecidi ad pedes ejus tanquam mortuus*.

3 Quòd si demùm ad protestationes, quas multi servi Dei rarè virtutis quoad hunc timorem palam fecerunt, reflexionem aliquam facere velimus, utique in huiusce veritatis agnitione magis confirmabimur. Refert Bollandus, S. Joannem Eleemosynarium his verbis se reprehendere solitum fuisse: *Quomodo transire poteris bestias arundineti, quando obviabunt tibi exatores? Vae, qualis timor & tremor obtinet animam, tunc rationem ponentem tantis exquisitoribus, tam amaris & immisericordibus?* Et tamen ille idem ipse erat, qui per innumeras à se factas eleemosynas ab omni iudicis furore liberè se tueri poterat, maximè cum hic suos sit formaturus processus quoad opera misericordiae, erga proximos exercita, vel omissa, quia *lucundus homo, qui miseretur & commodat, disponet sermones suos in iudicio, quia in aeternum non commovebitur*. Quis itidem maiorem exhibuit innocentiam & poenitentiam S. Hieronymo, qui in desertis à Solis radiis adustus, extenuatus à jejuniis, & veluti Scorpionum socius, durissimo filice senile suum cruentabat pectus? Et tamen hic de semetipso ita scribit: *Ego diebus ac noctibus operor cum timore reddere novissimum quadrantem*. S. Arsenius quoque austerissimam in Eremita transegerat vitam, post factum in illa ex aula imperialis, in qua summa in veneratione erat apud omnes, regis deliciis transitum; & tamen interrogatus aliquando: *Et tu pater trepidas?* respondit: *Non est novus hic timor, o filii; quamdiu vixi, hunc diem timui*. De sanctitate S. Ephrem S. Basilus egregium perhibet testimonium, praeterquam quòd, cuius ille Spiritus fuerit, ejus opera sufficienter demonstrent; & tamen audite, qualiter idem ille in pluribus librorum suorum locis de hoc timore locutus fuerit. In quodam enim loco de apparitione crucis in iudicio, inquit:

Tertull. 1. 3. contra Marcion. c. 14.

David qui non expavit conspectu Leonibus & Uris, timuit recordationem iudicii Dei.
Ps. 112. 110. Pl. 42.

Ab. Apoc. 13. 22.

Pl. 142. 2.

S. Joannes Evang. in spiritu videt figuram iudicis, ostendit quod mortuus.
Apoc. 1. 17.

Variorum sanctorum exempla, qui iudicium hoc singulariter exhorrorent.
S. Joannes Eleemosyn. Bolland. 1. 3. Jan. 23. c. 11. a 77 in vita S. Jo. Elem.

Pl. 111. 9.

S. Hieron.

S. Hier. ep. 2. ad Florent. S. Arsenius.

S. Ephrem 1. 1. de appar. Crucis. S. Ephrem.

Hen

*Hec mihi fratres mei in Christo dilecti, recordatus sum hora illius, & contremui. Et iterum: Hac dum mecum cogito, timore corripuntur verba mea, & dissolvor undique, oculi præ timore lachrymas fundunt, vox mihi deficit, labia mea quasi congelata habent, lingua mea contremiscit. Idem quoque alio in loco de judicio extremo differens, ita scribit: Mihi sanè cor tremis, & renes immutantur, dum cogito de ætuum omnium manifestatione, cogitationumque, ac sermonum exacta discussione, quæ ibi fiet. D. Chrysostomus & ipse diem hunc novissimum meditando, quantum hic dies formidandus sit, clarè indicat, dum, quantumvis innocens & sanctus fuerit, ex sola tamen hujus judicii memoria, toto corpore se contremuisse dicit: Horror invadit terribilis, inquit, & amarissime persens, ex profundo cordo ingemisco. Audiamus, obsecro, quos sensus timoris ex funesti hujus diei apprehensione, S. Bernardus in se expertus fuerit, licet à primis unguiculis vitam duxerit puram & immaculatam, & devotus per antonomasiam fuerit appellatus: *Veni mihi misero, inquit, cum veneris dies illa judicii, & aperti fuerint libri, in quibus omnes mei actus & cogitationes Domino presentanda recitabuntur. Tunc demisso capite, præ confusione mala conscientie, in judicio coram Domino stabo trepidus & anxius, utpote commemoratis scelerum commissis meorum. Idem in serm. 7. super Cant. dicit, quod rigorosas judicii illius rationes considerans se quasi à quodam horroris & pavoris barathro absorptum fuisse crediderit: Si quando stimulante conscientia, judicio paulo diutius inharem, mox metu incredibili ac miserabili confusione disjectus, & tenebroso circumfusus horrere, hoc solum palpitans de profundo clamabam: Quis novit potestatem iræ tue, & præ timore tuo iram tuam dinumerare? Hujus autem incredibilis pavoris rationem in Epistola quadam his verbis declarat: An ignoratis quis minetur? Cum accepero tempus, ego justitias judicabo. Quod si justitias, quanto magis injustitias?**

4 S. Ambrosius & S. Augustinus, dum inter se conjunctis animis Canticum illud: *Te Deum laudamus* componerent, licet illud cæteroquin passim aliud non resonet præter lætitiæ & jubili gaudiosa verba, attamen ex laudabili ab Ecclesia introducta consuetudine, quando in illius progressu fit mentio Christi, tanquam in die illo novissimo futuri judicii, omnes Christi fideles, timore & horrore pleni, genua flectentes divinam pietatem implorant: *Judex crederis esse venturus. Te ergo quesumus famulis tuis subvoni, quos pretioso sanguine redemisti.* S. Bernardus in alio quodam sermone inquit: *Paveo judicis vultum, ipsis quoque pavendum angelicis potestatibus. Quid enim S. Lucam dicere voluisse exillimatis, quando ait: Nam virtutes caelorum movebuntur? Albertus Magnus ait: Illi Angeli, qui virtutes dicuntur, tunc circummovebuntur, ut multa terribilia faciant. Dion. Carth. testem adducit Origenem, in hæc verba scribentem: His accidentibus consequens est, caelorum rationabiles virtutes, stuporem & commotionem aliquam pati ac conturbari. S. Bonaventura verisimile quoque esse censet, Angelos Paradisi ob judicis terribilitatem, vehementi percellendos esse horrore & pavore: Virtutes sunt Angeli, qui ex turbatione omnium dicuntur commoveri, dicuntur pavere, non timore pœnæ, sed horrore divine vindictæ. S. Chrysostomus, à S. Thoma in Catena citatus, idiplum confirmat, dicens: Movebuntur, quamvis sibi conscientia non sint; videntes enim infinitas multitudines condemnari, non intrepide stabunt illic. Verum enimverò quia hic timor nonnullis videri posset, quoad Angelos incredibilis & inconveniens, hinc est, quod Haymo Halberstadiensis Episcopus eundem sequenti similitudine nitatur persuadere: Sicut dum Rex severum & districturn judicium in subditos exercet, non solum illi timeant, qui pro suis meritis judicantur, sed etiam illi, qui ejus lateri adherere solent; sic cum Deus omnipotens reprobos puniet in judicio, ut terror & districtio judicii ostendatur, etiam illi timere dicuntur, qui æterna stabilitate firmati sunt; unde bene per Job dicitur: Columnæ caeli contremiscunt, & pavent. Hujus quoque pavoris D. Chrysostomus alibi his verbis meminit: Tum omnia stupore completa erunt, & horrore, & metu, tum etiam Angelos ingens metus occupabit, neque solum Angelos, sed etiam Archangulos, & thronos, & potestates caelorum, propterea quod conservi judicium subituri sunt de peracta in hoc*

mundo vita. S. Augustinus pariter ejusdem est opinionis, quod scilicet per virtutes Angelis intelligantur; hæc enim verba: *Virtutes caelorum movebuntur*, in quodam sermone, glossa sua illustrans, ait: De Angelis dicitur, tremor enim illos apprehendet, & timor magnus. At verò quia hoc ejus effatum nimis videri poterat exaggerativum & paradoxum, ideo subjungit: Cujus rei causa, dic mihi. Quia tunc tam terribile erit judicium illud, ut etiam ab Angelis timeatur. Quamobrem ergo tunc Angeli contremiscunt, & unde tremor apprehendet eos? Non enim illi habent judicari. Sed quemadmodum Principe judicante, non solum rei, sed & officia, quæ nihil sibi conscientia sunt, timore ac tremore comprehenduntur propter judicis terrorem; ita & tunc cum genus humanum judicabitur, etiam caelestes ministri pavent, & terribili apparatu de judicis intuentis horrenda formidine contremiscunt.

5 Rupertus Abbas Tuitiensis omnino censet esse conveniens, ut & illi in die novissimo timeant, qui majori sunt intellectu & sapientia præditi, nam: *Quinon trepidat timore, inquit, iste sapiens non est; tunc enim timebunt Angeli, ait Dominus.* Beda similiter in commentario super Lucam, nequaquam se mirari dicit, quod homines timore in die illo futuri sint pleni, quando etiam coram irati judicis tribunali ipsimet Angeli trepidabunt: *Nec mirum, inquit, homines ad ejus judicium turbari, cujus aspectum & ipsa caelorum virtutes, hoc est angelica tremunt potestates.* Id quod ex assumpti thematis verbis probat: *Columnæ caeli contremiscunt;* unde eadem quæ diu ante ex S. Gregorio allata fuit, colligitur consequentia, scilicet: *Quid ergo facient tabule, quando tremunt columnæ? Quid virgula deserti patietur, cum cedrus Paradisi concutitur?* Eandem quoque veritatem S. Ephrem Syrus his verbis testatur: *Contremiscet tibi omnis creatura, ipsaque sanctorum Angelorum agmina ob majestatem illam & gloriam adventus ejus expavescent.* S. Bernardinus in progressu cujusdam sermonis, hæc verba: *Virtutes caelorum movebuntur*, ita exponit: *Id est, horrebunt præ magnitudine signorum & cladis; sicut enim homo manens in supercilio montis, videns aliquam absorberi civitatem hiato terra, aut incendio concremari, quodam naturali instinctu horret, licet videat periculum sibi non imminere; sic Angeli atque beati, videntes contra reprobos pugnare universum orbem, quodam naturali horrore commovebuntur.* S. Gregorius, à S. Thoma in Catena citatus, ita scribit: *Quid enim per virtutes caelorum, nisi Angelos, dominationes, & principatus & potestates appellat, quæ in adventu districti judicis, nostris tunc oculis visibiliter apparebunt, ut districtè tunc à nobis exigant hoc, quod modo invisibilis conditor æquanimiter portat; ac proinde timebunt, ne forte in commillarum sibi animarum cura defecerint, & consequenter quoad hunc defectum, judicis sint examini subijciendi.*

6 Apud Isaiam dicitur: *Angeli pacis amare flebunt:* *Uai. 11. 7.* Qua autem ratione id fieri possit, difficulter intelligi posse videtur; nunquid enim David sperat, quod in gloria cœlesti beatificatus, consequenter beata quadam gavisorus sit imperturbabilitate? *Ego dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum? Quomodo igitur Angeli & sancti in animabus suis, tristitiæ incapaces, timorem aliquem, qui illos ad lachrymas permovere possit, concipere poterunt? Ecce tibi igitur, qualis in die illo futura sit omnium creaturarum confusio, contra omnem naturæ & gratiæ pugnantem ordinem, ita disponente eo, qui omnia potest, qui armabis creaturas ad ultionem.* S. Ambrosius super illa Psalmi verba: *Judicame Deus, & discern causam meam*, quandam statuit conclusionem, ea quæ hætenus diximus, confirmantem, & valde considerabilem. Nam de supremo Judice Redemptore nostro differens, inquit: *Ipsius solus est non timere judicium, qui vincis cum judicatur. Quibus verbis, neminem, solo ipsomet Christo judice excepto, ab hoc timore exemptum fore declarat.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Multas habemus in Judicio illo timendi causas, in quo Judicis in maiestate futurus adventus majorem hominibus terrorem conciliabit.

THEMA.

Arescentibus hominibus pra timore. Luc. 21. v. 26.

In tremendo illa judicio arescent homines pro pavoris.

Dion. Carth.

S. Vinc. Ferr. serm. de Consona. Exemplum juvenis una nocte caniscentis, pra hoc timorem.

Exod. 15. 26. June 6.

Tempore judicii primo desolabitur terra. Mat. 24. 11.

D. Chrys. ad Theod. Lap. Patm. 1.

S. Aug. 1. 67. de temp. Quam in hoc judicio augebunt terrorem.

Isaac. III. in PL. 142.

Dan. 7. 9.

S. Thom. de Villanova Conc. 1. in Dom. 1. Adv.

Apo. 19. 11.

I Demille, qui in die novissimo velut formidabilis judex ad judicandum omnes in throno sedebit, proprio nobis indicatore, pavoris, quo tunc humana percellentur pectora, adeo futurum esse excessivum, ut à semetipsis intrinsecus exarescere incipiant: *Arescentibus hominibus pra timore*; praesertim injustis, inquit Carthusianus, quia pra magnitudine formidinis & morroris, corporalis harmonia quandam exsiccationem & extenuationem incurrat. S. Vincentius Ferrerius de quodam juvene, qui quantum erat pulcher aspectu, tantum moribus & conversatione turpis & deformis erat, refert, quod nocte quadam se coram tribunali Dei, ad reddendas vitae suae rationes praesentandum mox esse somnians, adeo exhorruerit, ut sequenti diluculo omnes capilli capitis ejus perfectissime incanuerint. Hic igitur Judicium extremum in somno duntaxat apprehenderat, & tamen tantopere exinde exhorruit, ut in unica nocte instar decrepiti senis canitiem toto capite inducit: quid igitur futurum esse dicemus, quando Christus supremus & implacabilis judex, ut reprobos horrore & pavoris adimpleat, in hoc praecceptum prorumpet: *Irui super vos formido, & pavor in magnitudine brachii mei*. In Libro Josue Civitatis Hierichuntinae legitur exterminium, quando ipsa in potestatem ignis tradita, muri ejus & mœnia ad tubæ sonitum everfa & solo æquata fuere. *Omnia in figura*: Civitas enim illa mundum praefigurabat, qui igne conflagrabit, & ad horribilis illius tubæ sonum, qui ipsis quoque mortuis hæc verba insonabit: *Surgite mortui & venite ad judicium*, totaliter desolabitur.

2 Sapiencia incarnata de judicio finali differens, ruinae quoque Hierosolymitanæ mentionem facit, dicens: *Cum videritis abominationem desolationis*; quia primo desolabitur terra, & in hac omnium creaturarum subversione reprobi turbabuntur timore horribili. *Calum concutietur*, inquit D. Chrysostomus, & terra commovebitur ex fundamentis suis, propter furorē ira Domini Sabaoth, in die qua venerit furor ejus. Quod si verò fortasse accidat casus, quod in hac totius universi agitatione, homo ex luto compositus non timeat & contremiscat, nil utique non aliunde eveniet, quam quia pra nimio terrore exaruit, & in fax insensibilitatem redactus fuit: *Arescentibus hominibus pra timore*. Merito igitur S. August. ait: *Quid faciemus in illo metuendo judicii die, cum tremante mundo Dominus praesentibus Angelorum buccinis, in illo maiestatis suae throno circumdatus celestis militia luce confederis*. Thronus enim Judicis maiestate plenus, potestas judiciaria, Angelicarum hierarchiarum magnifica praesentia, omnium Paradisi coelorum promptum obsequium, spirituum infernalium ad nutum parens obedientia, nec non omnium creaturarum ab eo infallibilis dependentia, mirum in modum in reis terrorem augebunt; nam ut Innocentius III. ait: *Cum sis potentissimus, manus ejus nemo potest effugere*. Porro tremendum hoc tribunal Danieli in spiritu fuit exhibitum, ut ipse testatur, dicens: *Aspicebam, donec throni positi sunt, & antiquis dierum sedes: thronus ejus flamma ignis, fluvius igneus, rapidusque egrediebatur a facie ejus, millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei*; quando autem reus judicium, quod injuriose contempsit, potentius esse conspexerit atque augustius, tanto magis timebit & contremiscet, tale autem judicium novissimum infallibiliter erit. *Nunc enim sicut in primo adventu, misis & humilis eris*, inquit S. Thomas de Villanova, sed fortis & potens; videbunt venientem non in virginis utero, sed in altissimo solio; non vagientem in praesepio, sed regnantem in throno. Et quidem throni hujus visio S. Joanni in Apo-

calypsi representata fuit; quam proinde his verbis describit: *Vidi thronum magnum candidum, & sedentem super eum, à cuius conspectu fugit terra & calum, & vidi mortuos magnos*. Salmeron existimat, quod celestis curia, qua tribunal Christi circumquaque circumdatum erit, majorem impiis terrorem incutiet; unde ait: *Omnes Angeli ejus cum eo, ut majore terrore sint reprobis*. S. August. dicit, per verbum illud *sedebis*, non exprimi sessionem corporalem, sed judiciariam auctoritatem: *Sedere quod dicitur Deus, non membrorum positionem, sed judiciariam significat potestatem, qua maiestas illa nunquam caret*. Didacus Stella super illa verba: *Venientem cum potestate magna & maiestate*, considerat, quod impiorum timor & tormentum ex eo augebitur, quod scilicet se similem judicem habere videant; in majorem namque divitis cedit confusionem, dum sibi destinatum esse videt judicem pauperem, à quo facile sit condemnandus, idque sequenti explicat similitudine: Si enim alicui debitorem suum in judicio convenire volenti, ab intimis judicis servis diceretur, quod omnes quotquot similem habuere causam, qualis sua est, in tribunali illo sententiam acceperint adversam, is utique animo totaliter liqueretur, desperaretque totaliter: Eodem modo ille avarus quispiam coram Christo iudice constituitur judicandus, is causam suam desperatam esse judicare debet; siquidem Christus jam de facto avidam terrenorum bonorum cupiditatem condemnavit, dum pauper in stabulo nasci, & tanquam mendicus nudus & inops vivere & mori voluit. *Damnabit CHRISTVS*, inquit idem Didacus Stella, *qui erit Index, avaritiam, luxuriam, iram, gulam, invidiam, ceteraque vitia; iste datur judex, qui fuit oppositus vitiis*.

3 Augebitur item mirum in modum impiorum terrorem, dum videbunt tantam gloriam & maiestatem Dei illius, cuius sanctam legem, & preciosissimum sanguinem, pro animarum suarum redemptione effusum, toties conculcarunt, & contempserunt. Ecclesiast. dicit: *Noli fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne forte extimescas faciem potentis*: Talis autem iudex iste erit, neque enim ille quidquam timebit Neronem, vel Domitianum, quantumvis illi fuerint feroces, & saevi, nec quovis alios terræ Monarchas, siquidem hi omnes velut leve quoddam folium coram illo trepidabunt. Imperatores quidem olim formidabiles erant, quia per terrificos exercitus suos innumeras faciebant strages; nec tamen mortem nisi solis corporibus inferebant: at verò Christus iudex irrepares tam animarum quam corporum faciet strages. *Ne igitur terreamini ab his, qui occidunt corpus, & post hac non habent amplius quod faciant*. *Ostendam vobis quem timeatis: timeo eum, qui postquam occideris, habet potestatem mittere in gehennam: ita dico vobis, hunc timeo*. Et quidem ille ipse, qui hoc dixit, id ipsum quoque tunc cum inexorabili severitate adimplebit; est enim *iudex summus cum potentia insuperabili*, ut inquit Bellov. Qui & ipse effica inde format sequens argumentum, inquiens: *Nota, si tam sancti, tam chari amici Dei, tam innocentes & virgines, scil. Ioannes Evangelista & Daniel, viso unico Angelo, tanquam mortui ceciderunt, sicut de Ioanne dicitur Apoc. 1. & Dan. 10. cum tamen Angeli illi mitterentur ad eorum consolationem; quid facturi sunt in judicio peccatores, videntes tot sanctos & Angelos missos ad eorum confusionem & condemnationem*? Neque enim in die illo soli comparebunt Angeli, divinæ justitiæ rigidi & severi ministri, verum etiam spiritus infernales ex gehennæ abyso evocati, reproborum animas accusabunt & confundent, atque in perditionis abyssum secum rapient. Sanctus Antoninus ex magnifico Christi throno sequens majoris pavoris reprobos colligit mori-vum: *Habebunt ex visione illa malum maximum penam, ita ut dicant moribus: Cadite super nos; sicut enim gloria amici maxime delectat, ita contrario gloria & potestas inimici maxime contristat; mali autem Christum odunt in quantum punientem*.

4 S. Paulus de fine mundi differens, inquit: *Cum tradideris regnum Deo & Patri, cum evacaveris omnem principatum, & potestatem, & virtutem: oportet illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus*. Idque optimè cum stipulata illa CHRISTO, per os Pal-

Salmer. 1. 7. ut. 40.

S. Aug. 1. 1. de P. de & Symbol. c. 2. Angeli cum Christo ad iudicium venientes augebunt terrorem impiorum. Didac. Stella in Luc. 21.

Augebitur etiam impiorum terrorem confecta gloria & maiestate iudicis. Eccl. 7. 4.

Luc. 21. 4.

Bellov. Spec. moral. lib. 10. dist. 1. Cum aliqui sancti como specto Angelo consolatio ceciderunt in terrâ quasi mortui: quid fiet impiis conspectu iudicis.

S. Antonin. sum. Theol. P. 4. tit. 14. c. 11.

1. Cor. 15. 24. Continuatio ejusdem sententiae.

Mat. 10.
Apoc. 1.16.

Auth. Insp.
Don, G.

S. Bern. Sen.
c. 2. §. 11. Art. 2.
cap. 1.
Descriptio
Judicis ma-
joris.

**G. Thom. de
Villanova
Conc. 2. in
Dign. Adv.**

Ex impiorum
judicandorum
multitudo
& qualitas.

8. Epistola
tam. in eos
qui in Chri.
sto obdorm.

S. Ephrem
tom. 1. orat.
de futuro
judicio.
Etiā 55.
Angeli ap-
parebunt
vultus in-
discrepantia.

Dad. 9.

March 9, 9.
S. H. 1000.

**Impii oam
areiceni
pru linoie
de boiute.**

V. Boda L.C.
10 L.C. 11

**Eriam jetti
non crux
sive tremo-
re .
S. Bern. in
Medic. 2.**

**B.Law. Inst.
opuk. de
contempn
gaurd. C.16**

**Quidam
Christus
agonia sua
in horto
significave-
rit.
Matt. 26. 38**

LOC-23, 44.

Office 11.4

S. Greg. 1. 24.
 1846. 6. 7.

Cum animus
in particula
ri iudicio
vehementi
trepidat.
Quid ille in
extremo,
cum iudica
tur in con
spectu totius
mundi.

LOC. 24-25.
Union. Card

Haym, b.f.
Dom. Ad.
Arch. Imp.
Dom. 42.

suis, nigris se cooperiunt vestimentis; sic & humano genere, propter quod fuerant omnia creata, circa exitum constituto, totus contristatur mundus, universa cœli ministeria lugens, & candore deposito, pro vestibus, lustris tenebris vestientur. Optimum igitur & utilissimum est illud S. Augustini monitum, dicentis, quod quanto magis Deum in hac vita experimur patientem & benignum in tolerando & expectando nos ad penitentiam, tanto magis nobis metuendum sit in illa die, si exinde non profecerimus. Hic enim misericors est, ibi iustus; nam quod non statim in peccatores vindicat, patientia est, non negligentia; non ille potentiam perdidit, sed nos ad penitentiam reservavit; unde valde timendum est, ne, quanto diutius expectas, ut corrigamur, tanto gravius vindicet, si emendari noluerimus.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Cur dies illo iudicii, dies Domini, dies magnus, & dies iræ appelletur in Scriptura.

THEMA.

Thesaurizas tibi iram in die iræ, & revelationis iustitiae Dei, Rom. 2. vers. 5.

1 Sanctus Apostolus novissimum iudicii diem, diem iræ & furoris Domini appellat; unde sancta mater Ecclesia, à Deo edocta, canit: *Dies ira, dies illa solvet seclum in favilla.* Id quod etiam Sophonias his verbis expressit: *Dies ira dies illa, dies tribulationis & angustia, dies calamitatis & miseria, dies tenebrarum & caliginis, dies nebula & turbinis, dies tuba & clangoris. In igne zelus eius devorabitur omnis terra,* subiungit B. Laur. Justin. ad hunc textum, ut huius diei terribilitatem demonstraret.

2 Primò igitur dies finalis iudicii per antonomasiam *dies illa* appellatur. Ita enim eundem ipsemet Iudex apud S. Matthæum vocat, inquit: *Multi dicent mihi in illa die, scilicet, ut Lyranus secundum litteram exponit, iudicii extremi;* cuius Abulensis hanc rationem assignat, quia per excellentiam est illa dies, cum post eam non sit futura alia dies. D. Chrysostomus à S. Thoma in Catena citatus, ait: *In illa die, quando veneris in maiestate patris tui.* At verò diceret aliquis: ex quo veritas fidei est, quod Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum, qua ratione tempus illud dies appellari poterit? Respondet ad hoc D. Angelicus: *Diem terminum nominat, sed non servandum ad temporis qualitatem, quia dies iudicii aliquando nox dicitur.* Eiusdem Angelici Doctoris Præceptor Albert. Magnus pariter dicit, tempus illud non idè diem vocari, quia sit illuminatus; nec vocat diem pro qualitate temporis vel aeris tunc illuminata, sed pro qualitate luminis, quod tunc conscientias singulorum perlustrabit. Abulensis aliam assignat rationem, cur tempus iudicii finalis dies illa absolute vocetur: *In illa die, quia est terribilior omni die; sicut enim terribiliora in die illa, quam in toto tempore præterito facta fuerint.*

3 Appellatur quoque dies novissimus in pluribus scripturæ locis *Dies Domini*, sicut enim illum Apostolus ad Corinthios scribens appellat, dum ait: *Dies Domini declarabit, quia in igne revelabitur.* Quæ verba S. Anselmus ita exponit: *Dies iudicii vocatur dies Domini, non quod omnes dies non sint eius, sed per excellentiam hoc dicitur, & ad differentiam humani diei; dies enim præsentis temporis est dies hominis, quia in illo agit homo quod vult, sed ille dies erit Domini, quia in illo facies Dominus, quod iustum erit.* Idem quoque Apostolus in Epistola ad Thessalon. ita scribit: *Ipse enim diligenter scitis, quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet.* Quorum verborum sensum S. Thom. ita declarat: *Sciendum, quod tunc dicitur esse tempus, & dies alicujus rei, quando est in optimo statu, & maximo sui esse.* Unde Ecclesiastis 3. dicitur: *Omnia tempus habent; quando ergo homo suam voluntatem implet, etiam contra DEUM, tunc est dies hominis; unde dicitur Jerem. 17. Diem hominis non desideravi, tu scis. Dies vero Domini dicitur, quando voluntas Domini completur de hominibus, qui per ejus ju-*

stitiam vel premiabuntur, vel damnabuntur. In illa autem die omnipotens Dei iustitia & severitas omnem vim suam exercebit, de qua dicitur: *Quis novit potestatem iræ tue?*

4 In aliis quoque scripturæ locis dies iudicii *dies Domini magnus* vocatur. Sic Joel postquam prædixisset: *Daboprodigia in cælo & in terra, sanguinem, & ignem, & vaporem fumi, Sol convertetur in tenebras & Luna in sanguinem &c.* subiungit: *Antequam veniat dies Domini magnus & terribilis.* Sophon. pariter cap. 1. inquit: *Iuxta est dies Domini magnus.* In Apocal. quoque eodem subepitheto describitur: *Venit dies magnus ira ipsorum, & quis poterit stare?* Rupertus Abbas postquam horrenda considerasset portenta, quæ novissimum iudicii diem præcedent, & comitabuntur, ita scribit: *Magna & horribilia sunt hæc, ut merito pro ipsis dicatur ille dies Domini magnus. Dies ille pro sui magnitudine, & dies multi multorum dierum sive annorum dicitur tempus, utpote cui nulla lucis & tenebrarum vicissitudo, sive alternatio successura sit.* Paulus de Palatio rationem haud dissimilem his verbis adducit: *Vocatur ille dies magnus, quia sicut in eo maxima mirabilia, conflagratio mundi, tubarum sonitus, mortuorum resurrectio, Angelorum cum Christo descensus, Christi cum omnibus sanctis adventus, iudicium omnium, supplicium damnatorum, gloria beatorum.* Ubi vulgata nostra in Apocalypsi legit: *Dies magnus;* Syriaca legit: *Ille ira.* Hugo Card. ita exponit: *Dies magnus, id est, animadversionis Dei contra ipsos.* Diei iudicii terrorem videns Apostolus Joannes exclamat, dicens: *Et quis poterit stare?* Alb. Magn. similiter hæc verba de excessivo iudicis furore exponit, inquit: *Magnus potestate, quia miramur tunc magnitudinem potentie, Deus in condemnationem impiorum ostendet.* Huic quoque proposito illud Psalmistæ testimonium aptè deservit, dicentis: *Quis novit potestatem iræ tue?* nimirum potentiam, qua Dominus ad iudicandum veniet, potestatem iræ & furoris appellat. At verò quis adèd ignarus rerum invenietur, qui hanc Dei potentiam, qua hæcenus à sex annorum millibus & ultra, iratos transgressores acerrimè punivit, non agnoverit? Etenim Pharaonem cum universo exercitu suo in mari rubro submersit, super Pentapolim sulphur & bitumen de cælo depluit, totum mundum per diluvium universale extinxit: quomodo igitur Psalm. ait: *Quis novit potestatem iræ tue, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?* Veruntamen notandum, quod Psalmista idem dicat: *Ex tunc ira tua:* Tunc enim & non antea furorem suum agnosci faciet: *Ex tunc.* Scitisne causam, cur ex tunc id faciet? Videlicet, quia omnes alie iustissime iræ suæ demonstrationes, ad finem usque sæculorum ediræ, quasi flagella ex rosis contexta existimari poterunt, nam *ludis in humanis divina potentia rebus.* Ludite enim nunc, quando suppliciorum suorum ense vibrat; sed ex tunc ira tua, id est, ut Cassiod. exponit, tempore, qui dies ira & furoris dicitur.

5 Porro qua ratione dies ille *dies Domini magnus* dicatur, Bellovacensis quoque hunc in modum explicat: *Dies magnus erit magnitudine iudicantis, & magnitudine reorum; item multitudine iudicandorum.* Tunc enim coram illo tribunali cælum, terra, & infernus simul comparebunt, adimplebiturque quod Apostolus ad Philippenes in hæc verba scribit: *In nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris.* A principio quidem mundi ad illum usque diem infinita iudicia particularia ab hoc Iudice peracta fuerunt; veruntamen, ut Bellovacensis præfatus obiervat, tunc omnia illa iudicia, omnesque sententiae, de qualibet anima in privato pronuntiatæ, in conspectu omnium manifestabuntur. *Magnus quoque hic dies erit,* inquit Albertus Magnus, *quia magnos punit.* Unde Prophetia regis omnes mundi potentatus monet, dicens: *Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram: servite Domino in timore.* Sed cur Rex ille omnes suos reges collegas monet, ut Deo serviant, & licet sceptris dominantur, in conspectu Divinæ maiestatis trepidi & formidolosi consistant? Pro meliori huius intelligentiæ observandum, quod idem regius Psalter paulò ante dixerit, æternum Patrem filio suo potestatem suam delegasse,

Cur dies Domini magnus. Joel 2. 30.

Sophon. 1. 24. Apoc. 6. 17.

Rup. Abb. 1. 4. in Joel cap. 3.

Paul. de Pal. in Joel.

Hugo Card. in Apoc. 4.

Alb. Mag. in Joel 2.

Ps. 94. 11.

Cassiod. ib. in Psalm. Aliæ rationes cur dicatur dies Domini magnus. Bellov. Spec. moral. lib. 9. dist. 1. Philip. 2. 10.

Alb. Magn.

Psalm. 1. 10.

S. August. in append. de civit. l. 19. cap. 28.

Sophon. 1. 17. Cur dies extremi iudicii vocetur dies illa.

B. Laur. Justin. opusc. de excruc. p. mundi c. 24.

Mat. 7. 22. Lyrano. ib. Abul. qu. 10. in Mat.

D. Chrys. in Cat. 5. Th. in Mat.

Alb. Magn.

Abul. ib.

Cur vocatur dies Domini. 1. Cor. 1. 7.

S. Ansel. ib.

1. Thess. 5. 2.

S. Thom. 1. 2. q. 1. 1.

dicendoci: *Reges in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringentes*; quasi dicere voluisset, ut exponit Bellarm. ib. Cardinalis Bellarminus: In die iudicii Monarchas mundi hujus, qui legibus suis fuere rebelles, haud secus tractabit, ac figulus vasa figulina tractare assolet, qui pro suo illa arbitrio rumpit, & in pulverem redigit. *Figulus Christus, vas homo*, inquit S. Hieronymus. *ut est illud: sicut vas in manu figuli, sic vos in manu mea, dicit Dominus; confringitur in die iudicii in ignem.*

6 Potest quoque dies ille iudicii appellari *dies Domini magnus*, quia tunc dies temporis hujus in æternitatem immergetur; tunc enim cursus cælorum quiescet, cessabitque primi mobilis motus. Unde S. Hieronymus ait: *Erit dies Domini magnus propter æternitatem*: tunc enim tempus finem habebit, neque ulla amplius erit temporis in dies & noctes distinctio. Ecclesiasticus de Josue differens, ait: *Quis ante illum sic resistit? nam hostes ipse Dominus perduxit. Annon in iracundia ejus impeditus est Sol, & una dies facta est quasi duo? Non fuit antea*, inquit in Libro Josue sacer textus, *nec postea tam longa dies*: Solem enim stare fecit, prolongavitque diem, ut inimicorum suorum totalem posset facere stragem. Quamto igitur majori cum potentia & auctoritate, verus Josue, ad vindicandum se de inimicis suis, Solem sistet, cælorumque gyrum firmabit; ut proinde dies ille verè dici possit: *Dies Domini magnus*.

7 In die ira. Appellatur dies illa dies iræ & furoris. *Ecce dies Domini venit*, inquit Isaias, *crudelis, & indignatione plenus, & ira, furorisque, ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores ejus conterendos.* Origenes super Epistolam S. Pauli ad Romanos commentando, inquit: *Nunc videamus, quis est dies ira, quem hic Apostolus nominat; qui tamen facilius agnoscitur, si de eo, quid etiam relique scriptura indicent, requiramus. Quæ ergo ad præsens exempla occurrere poterunt, aptabimus, & ex his, qui sit dies ira, monstrabitur. Scriptum est in Amos: Vobis, qui desiderant diem Domini; ut quid vobis dies Domini? & hæc est tenebra, & non lux. Citatque textum quendam Joelis dicentis: Hæmo, Hæmo in diem, quia prope est dies Domini; nec non verba illa Isaiæ, dicentis: Ecce dies Domini venit, insanabilis furoris, & ira, ponere orbem terra desertum. Cælum furore accendetur, & terra movebitur a fundamentis suis propter furorem ira Domini Sabaoth, in die qua venerit furor ejus. Magna autem consideratione digna sunt inter cætera verba illa, quibus dies ille ab eodem Propheta appellatur crudelis & indignatione plenus, & ira, furorisque. Quæ S. Elredus in hunc modum egregiè explicat: Crudelitas est, quando ira modum excedit; indignatio, quando persone alicujus, qui fecit injuriam, certa aliqua nota vilitas innotescit; ira in voce solet apparere, vel vuln, furor in actu. Dies itaque illa crudelis erit, quia in ea maxima crudelitatis species apparebit, quando elementa ignis calore solvantur, & in conspectu Domini ignis ardebit, & in circuitu ejus tempestas valida. Plenus erit indignatione, quando divina majestas & hominis innotescet infirmitas, manifestumque erit omnibus, quomodo adversus tantam potestatem tanta sevieris infirmitas, ut nullum lateat, quantum debeat indignari Rex gloria, quod tantam sit passus injuriam a vilissimo pulvere. Erit & plenus ira, quando vox illa terribilis audietur: *Discedite a me maledicti in ignem æternum: quam profecto sententiam iudicis, furor sequitur tribulantis, quando euntibus illis in combustionem æternam, nulla erit effugiendi facultas, nulla spes evadendi.**

8 Verum enim verò infinitum & inexorabilem Christi iudicis furorem S. Apostolus in assumpti thematis verbis expressit, dum reprobum his verbis affatur: *Thesaurizas tibi iram in die ira*; quæ verba sequenti facile, omnibusque nota similitudine declarare licebit. Is namque qui thesaurum sibi accumulare contendit, vastam quandam, firmiterque clausam & obsecratam arcam sibi fabricari facit, in eamque per multorum annorum decursum varias auri monetas quotidie conjicit, donec tota repleta fuerit, quantumque diutius illam aperire distulit, tanto thesauri cumulus majora incrementa sumpsit, adeo ut tandem eandem omnem mensuram, omnemque numerum supergredi deprehendat, dum illam aperit: Pari quoque modo ad pro-

positum nostrum dicere possumus; peccator namque Christi est veluti clausa quædam arca, in qua nobis occulta ejus occultantur judicia: In hujus pectoris arca reconduntur bonorum merita, & demerita impiorum. In hanc arcam impii quotidie per 30. 40. 50. vel 60. annorum spatium, innumera projiciunt scelera, nihil omnino curantes, dum bibunt quasi aquam iniquitatem; neque enim de reddenda iudici supremo scelerum suorum ratione unquam cogitant: at verò quando tandem tempus adveniet, in quo arca hæc aperietur; id est, quando exactissima à nobis sunt reddenda rationes, non solum omnium culpæ mortalium, verum etiam venialium, imò cujuslibet verbi otiosi; cheu in quantum illorum summam excrevisse deprehendemus? quantum in numero, in specie, & malignitate, peccata innumerala & commissa à nobis iniquitates excrevisse experiemur? Verè tunc supremus ille Iudex dicere nobis poterit: *Nonne hæc condita sunt apud me, & figurata in thesauris meis?* inque majorem terrorem & consternationem nostram subjunget: *Mea est ultio & ego retribuam in tempore.* Neque enim sibi persuadere debent impii, se peccata sua in sacculum recondidisse pertusum & lacerum; nam ut S. Job ait: *Signasti quasi in sacculo delicta mea, & curasti iniquitatem meam.* S. Bernardus in quodam sermone hunc textum his verbis declarat: *Thesaurizas tibi thesauros ira, pro pro-*

rogatis thesauris misericordia, quos contemnis, & evacas in te misericordiam Dei. Quamto enim quis in hac vita pietate divina magis abutitur, non faciendo peccatorum suorum poenitentiam, tanto iratam sibi DEI justitiam magis experietur severam & implacabilem. Eftius mysterium exponens, ob quod dies iudicii dies iræ appelletur, inquit: *Merito diem iudicii vocat diem ira, quia tunc impiis nulla erit spes misericordie, sicut nunc est, dum vivunt.* Hugo Cardinalis ad illa se reflectens verba: *Thesaurizas iram*, textum illum adducit Jeremias cap. 50. *Aperuit Dominus thesaurum suum, protulit vasa ira sua*; pariterque citat verba illa Jobi: *Nunquid ingressus es thesauros nivis, aut thesauros grandinis aspexisti; quæ preparavi in tempus hostis, in diem pugne, & bellis id est, ut Hugo exponit: In diem iudicii, sicut quando quis debet pugnare contra aliquid, vadit ad thesauros suos.* S. Thomas hunc locum sic interpretatur: *Multiplicas tibi reatum poenæ*, adducitque auctoritatem S. Jacobi Apostoli, c. 5. dicentis: *Thesaurizatis vobis iram in novissimis diebus.* Cajetanus super illa verba: *In die ira*, observat, Apostolum tribus præcipue ex capitibus insinuare velle rigorosam Christi in iudicio vindictam. Primo ab ira, dicendo in die ira, hoc est, in die justitiæ vindicative sine misericordia. Et revelationis; ecce secundum, hoc est detestationis, & in manifestum deductionis, quæcumque erant crimina occulta. Iusti iudicii Dei; ecce tertium. Tertia siquidem diei illius conditio, est iustum iudicium divinum, hoc est, non secundum allegata & probata, sed secundum justitiam Dei. S. Thomas observat, tunc verè detegendam esse Dei justitiam: *Tunc revelabitur justitia divini iudicii, quod nunc non creditur esse, aut non videtur esse iustum.* Quamdiu in hac vita sumus, de misericordia Dei plurimum confidimus, nobisque persuademus, quod Deus peccata nostra dissimulet, neque tam sit futurum iudicium rigidum, quantum à prædicatoribus exaggeratur; sed valde decipimur; nam licet Propheta regius adeo esset innocens, ut dicere non dubitaret: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus mea,* attamen timebat & tremebat: *Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me;* id est, iniquitates, quas in hac vita flocci feci; dicere enim soleamus de eo, qui rem aliquam parvi facit, quod rem illam post calces pedum projecit. Vult igitur David illis verbis dicere, in illa die nos à culpis illis, quas tanquam leves contempnimus, circumquaque coram tribunali DEI circundandos, & quasi obsidendos esse. Quisnam enim pomi alicujus degustationem lethaliter factam estimasset? & tamen hæc erit, quæ majori humani generis parti infernale pandet barathrum. Quam exiguum existimasset delictum in eo commissum fuisse, si quis exiguum ligni fascem collegisset? & tamen Deus talem ab universo populo lapidari præcepit. Ananias & Sapphira simplex quoddam dixerunt mendacium, & ta-

Job 15. 16.

Deut. 32. 34. Peccata quæ nunc dissimulamus, recondita sunt in thesauris Dei, suo tempore manifesta. Job 14. 17. S. Bernardus de triplici misericordia.

Eftius ibid. ad Rom. Alia ratio, nam cur dicatur de ira, Hug. Car. ib.

Job 38. 34.

S. Thom. 2. 2.

Iacob 5. Cajetan. ib. ad Rom.

S. Thom. ib. Qui sibi imaginatur iudicium esse fore adeo rigidi scriptos decipiat.

Eftius 1.

Eccl. 6.

de tamen repentina fuerunt morte punkti. Quis igitur novit potestatem ira tua? Sanctus Joannes Chrysostomus verba illa Psalmi considerans: *Paravit in iudicio thronum suum*, ita scribit: *Quoniam throni meminit, ostendit throni naturam, non ex lignis, neque ex aliqua materia compositam, sed ex iustitia; in iustitia enim, inquit, collocatus est; iudicabit orbem terra in iustitia.* Deus igitur, inquit Sanctus Augustinus, nunc quidem se ostendit patientem, sed vix nobis, ubi tempus hoc aliquando transierit: *Transiet enim tempus patientia, veniet tempus iudicii; ipse videbitur terribilis, qui visus est contemptibilis; demonstrabit potentiam, qui demonstravit patientiam. In cruce patientia erat, in iudicio potentia erit.*

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

De ira & furore CHRISTI iudicis, deque severitate suppliciorum, quae immittet, necnon de causis timendi, quas tunc habituri sumus.

THEMA.

Taceo semper, filii, patientes fui: sicut parturiens loquar, dissipabo & absorbebo simul. Itai. 42. v. 14.

Minatur Deus apud Isaiam, quod post longam patientiam in tolerandis impiis habitam, tandem aliquando fræna laxaturus sit furori suo, iustitiaeque suae vindictivæ districtum gladium fortiter sit vibraturus: *Taceo semper, filii, &c. Sustinui*, inquit Apostolus, *in multa patientia vasa ira, apertum in interitum*: at verò tandem veniet tempus, in quo illa *tanquam vas signi confringet; sicut parturiens loquar, dissipabo, &c.* Quando fluminis alicujus rapidi, aquis inundantis, aggeres, quibus coarcebat, rumpuntur, mox ingenti cum impetu erumpit, agros passim inundat, & obvia quæque prostermit, secumque abripit: Ita quoque Daniel in visione ex ore filii Dei iudicis torrentem igneum emanare vidit: *Fluvius igneus rapidusque egrediebatur de ore Dei.* Job pariter funesti huius diei mentionem faciens, inquit: *Semper quasi tumens super me fluctus similis Deo, & pondus ejus ferre non potui.* Hic autem fluvius igneus, quamdiu præfens hæc vita durat, quasi intra spondas coarceatur, quia quamdiu hic vivimus, Deus iniquitatem impiorum, qui bibunt quasi aquam iniquitatem, patienter sustinet & tolerat; at verò in illa die, rupto aggeris erumpet fluvius hic igneus, id est, divini furoris plenitudo, ut rebellem hunc mundum inundet & submergat. Unde Sanctus Thomas de Villanova Conc. 2. in Domin. 1. Adventus, propositi thematis verba ponderans, inquit: *Omni indignationem, quam longo tempore precedentium seculorum in reprobos concepit, tunc effundet in eos.* Tunc etenim divina iustitia, omnia peccata quæ ab eo momento, quo Eva ad pomum vetitum manum suam extendit, usque ad diem novissimum iudicii ab hominibus commissa fuerunt, vindicare disposuit, idque summa cum severitate in iudicio exequetur.

2. Filius Dei, de quo Isaias dicit: *Quasi agnus coram tondente se obmutescet*, à Joële Propheta tanquam Leo in ipsamet Jerosolyma rugiens, describitur: *Domineus de Sion rugiet, & de Jerusalem dabit vocem suam, quia in valle Josaphat sicut parturiens loquetur.* Et ideo Psalmista affectuosis hisce verbis se Deo commendabat: *Aspice in me & miserere mei.* Licet enim Rupertus Abbas obtutus CHRISTI vocet fenestras salutis, & patentes misericordiae januas; attamen in illa die oculi CHRISTI extenso superciliis suorum arcus fulmina evibrabunt & sagittas: *Aspexit, & dissolvit gentes, & contritis sunt montes seculi, incurvati sunt colles mundi.* Unde ubi vulgata nostra legit: *In furore obstupescies gentes:* Septuaginta vertunt: *Aspexit & distabuerunt.* Porro de voce ejus Isaias inquit: *Ardens furor ejus, labia ejus repleta sunt indignatione, & lingua ejus quasi ignis devorans.* Tametsi Filius DEI in monte Thabor jucunda facie, & quasi jubilans conspiceretur; attamen tres illi Apostoli ibidem præfentes, mox ut vocem illam audierunt: *Hic est filius meus dilectus* Bibi. Præd. Tom. II.

lectus, in quo mihi bene complacui: *timuerunt valde & ceciderunt in faciem suam.* Quod si igitur dilectissimi illi ejus discipuli, magistrum suum in gloria positum videntes, vocemque æterni Patris benignissimam audientes, præ timore contremuerunt, quisnam pavor ille futurus erit, quem impii ex tonitribus iracundæ vocis Christi iudicis sunt concepturi? Sanctus Gregorius id, quod in horto Gethsemani militibus, Christum capere volentibus, accidit, his verbis considerat: *Præquam se tenari permitteret, persecutores suos requisivit, dicens: Quem queritis? Cui illico responderunt: Iesum Nazareth.* Quibus cum repente diceret: *Ego sum, vocem solummodo mutissimæ responsionis edidit, & armatos persecutores suos protinus in terram stravit.* Quid ergo facturus est, cum iudicaturus venerit, qui una voce hostes suos perculit, etiam cum iudicandus venit? Quis ejus iram toleret, cujus & ipsa non potuit mansuetudo tolerari? Quando velut agnus mansuetissimus in proclivem erat, ut se ad Calvarii montis macellum duci sineret, mox ut os suum aperiens verba illa protulit: *Ego sum, armatos satellites in terram prostravit:* quid igitur facturus esse dicemus, quando velut furibundus Leo rugiet? *sicut parturiens loquar.* Merito igitur Sanctus Ambrosius inquit: *Quo mihi legiones Angelorum? quo mihi celestem exercitum? vox Domini sola plus terret.* Sanctus Augustinus notanter considerat, quod licet Herodes Rex toti Judææ formidabilis esset, attamen præ nimio terrore conturbatus est, mox ut Christum tenellum infantulum in terris natum esse audivit: *Timuit cum Rex Herodes Magis nuntiantibus, cum adhuc quærerent parvulum. Quid erit tribunal iudicantis, quando superbus Rex cum abula terrebant infantes?*

3. David quidem adeo mitis & placidus erat, ut ipsemet de se coram Deo dicere non dubitavit: *Memento Domine David, & omnis mansuetudinis ejus:* tamen enim à Saule ad mortem usque persequeretur, ipseque in tali occasione positus esset, ut caput ejus ad vitam suam defendendam amputare possit; tantum tamen abfuit, ut hoc faceret, ut etiam ob præcisam chlamydis ejus oram graviter se accensaret; & tamen quam truculentum & sævum illi adversus Ammonitas ob irrogatas legatis suis contumelias & injurias, exhibuit? Rabath namque civitatem violententer sibi suba etiam militibus suis in prædam dedit, postea verò accersitos coram se omnes magnos & parvos, per medium secari iussit, cultisque carnes eorum in minutas partes scindi, carnesque hoc modo comminutas actis super eas currum rotis conteri fecit, hisque peractis, carnes illas in ardentem laterum fornacem, in pulverem redigendas, conjici mandavit: *Sic fecit universis civitatibus filiorum Ammon.* Et quidem Abulensis Davidem hanc in vindicta minime peccasse ostendit. Et licet cuiuspiam videri posset, quod David tam multiplici vindictæ genere se ulciscens, iustitiæ limites excesserit; huic tamen responderetur, quod David in hac actione Christum severissimum in novissimo die futurum iudicem præfiguravit, qui non obstante furore & iracundia, quæ se ultor est, nihilominus iudicabit populos in iustitia, quia castigabit eos citra condignum. Si acervo ut fulgur gladium meum, arripit iudicium manus mea, reddam ultionem hostibus meis, & his qui oderunt me retribuam: *inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus devorabit carnes.* Postque ingentem hanc stragem editam triumphabundus, militiaque angelica circumdatus, in coelestem reverteretur Jerusalem: *Reversus est David, & omnis exercitus in Jerusalem.*

4. Idem ille DEUS, qui antea manum suam tanta cum animi repugnantia virgæ castiganti admovebat, in illa die, ut Isaias inquit, de rebelibus suis se vindicando, consolabitur & gaudebit: *Non consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis mei.* Cui consonat, quod reprobis alibi impropertat, dicens: *Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis: ego quoque in interitum vestro ridebo, & subfannabo:* ubi alia quædam verò legit: *Ego adversus vos permicem ridebo.* Septuaginta quoque loco *Ly subfannabo*, legunt, *gaudebo.* B. Antiochus in Homilia quadam veteri: *Vestra perditioni insultabo.* Sanctus Bonaventura

S. Greg. I. 17. mor. 2. 21.

Joan. 18. 6. Ad mansuetudinem Christi vocem in horto: Ego sum: milites ceciderunt: etiam in iudicio.

S. Amb. in Luc. 1. 30. in c. 21. S. Aug. II. 30. de temp.

Ps. 135.

David severissimè puniens Ammonitas, figuravit severitatem Christi in finali iudicio.

Abul. 9. 12. in c. 30. L. Paralip.

Ps. 9. 9. Dom. 2. 4.

1. Reg. 12. 31.

Deus qui in hac vita coarcebat manus suas: Vindicabit in illa die cum gaudio illam accipiet. Luc. 1. 24. Prov. 1. 24.

B. Antioch. hom. 12. de inobedientia.

M m m ven-

S. Bonav. in
dixit talit.
lib. 2. cap. 1.

ventura pariter ad illa se verba reflectens, inquit: *Christus qui tantum misericors est, quod pro peccatoribus tradidit semetipsum, ridebit in damnatione eorum; in cuius persona dicitur: Ego quoque in interitum vestro ridebo. Ridebit & gaudebit, inquit S. Bernardus, non ob severitatem, sed ob iustitiam suam adimpletam: Quid ergo in insipientium interitum Sapientia credimus placitum, nisi iustissimam suam dispositionem, & irreprehensibilem ordinem rerum?*

Job. 14. 17.
Impiis in ex-
tremo judi-
cio malitiam
phcondi in
inferno, quia
videre non
vultum ju-
dicis.

5 Meminimus superius petitionis illius, quam Job novissimum iudicii diem mente sua versans, Deo proposuit, dicendo: *Quis mihi det, ut in inferno protegas me, donec pertranseat furor tuus? Quae utique petitio valde paradoxa esse videtur; nunquid enim tenebrosam illam abyssum, ignem gehennae, Daemonumque societatem levius quid esse censuit, quam in illa die comparere ante Christum iudicem? Sine dubio haec fuit Jobi sententia; nec mirum, nam ut D. Chrysostomus ait: Si quis est, qui sensu ac mente praeclusus sit, is certe gehennam tolerare mallet, quam coram adverso DEO stare. Non sine mysterio de reprobis Evangelista dicit: Ibunt in supplicium aeternum; non dicit illos eo violentier raptandos & trahendos esse, sed sponte propria & sine violentia illuc esse concessuros, quasi meliorem conditionem esse censentes, in ignem infernalem immergi, quam constitutum esse coram iracundo & furente iudice: Majus enim tormentum malis erit, furorem vultus divini tolerare, inquit S. Augustinus, quam cruciatus infernales perpeti. S. Vincentius Ferrerius super illam Psalmistae verba: Domine Deus virtutum converte nos, notat Ly illud, converte nos, scilicet ad bonam vitam; quia alias melius esset animae in iudicio videre centum milia Daemonum, quam faciem Christi irati. Quemnam, obsecro, verborum illorum Apostoli sentium fuisse existimatis, dum ait: Terribilis autem quedam expectatio iudicii, & ignis annulatio, quae consumptura est adversarios? Quenam est haec annulatio, de qua Apostolus loquitur? Nimirum Apostolus, ut fallor, dicere voluit, quod adventus tremendi & irati iudicis, cum igne infernali sit dimicaturus; sicut enim poena illa, quae damni poena dicitur, major est poena sentis, ita dicere licebit, quod in iudicio majus sit futurum tormentum aspicere vultum Christi irati, quam in poenis infernalibus cruciari.*

D. Chr. h. 1.
ad Rom.

Matt. 16. 46.

S. Aug. C. 120.
de temp.
S. Vinc. Ferr.
ser. in Vigil.
Nat.

Hebr. 10. 37.

Valer. Max.
l. 4.
Hierogly-
phicum ful-
guris appli-
catur finali
iudicio.

6 Numa & Antoninus Pius in monentis suis fulgur quoddam in lectum evibratum effigiare solebant, ad denotandum ipsorum erga subditos propositum, quod scilicet erga illos mites & patientes esse volebant: Veruntamen per idem Hieroglyphicum pariter populi monebantur, quod fulgur etiam dormire videretur, excitari tamen facile posset. *Tacui semper, filii, patiens fui: Ecce tibi fulgur dormiens; at vero in die illo ad generalem illum totius Universi strepitum evigilabit & expergiscetur: Vi parturiens loquar, dissipabo, & absorbebo: Ecce tibi fulgur expergescit, tunc enim Deus acnet ut fulgur gladium suum. Patiens est, inquit S. Augustinus, super peccatores, non exercens iram, sed expectans poenitentiam: Dixit alio loco: Tacui, nunquid semper tacebo? Vi parturiens loquar. S. Ephrem populo Dei cor defuisse dicit, nec potuisse intrepidum persistere ad sonum tubarum, in Sinai monte resonantium, neque ad fumum & caliginem montis illius, multo minus ad vocem Dei, e medio ignis erumpentis; ac proinde Moysen rogasse, ut se Deum inter & ipsos mediatorem exhiberet; indeque sequens format argumentum: Neque cum horrore descenderat, neque cum ira alloquebatur ipsos, sed omni potius cum consolatione certiores eos reddebat, esse cum illis Deum. Audite ergo fratres charissimi, si neque cum consolatione valuerunt sufferre adventum ejus, quando nec calisuccensi igne soluti sunt, nec terra cum his qui in ipsa sunt, exusta, neque tunc dederunt sonum, neque ignis devoravit universum mundum, & non potuerunt tolerare.*

S. August. in
Psalm. 49.

S. Ephr. e. 1.
de pat. &
confum.
hujus sac.
Sonus tuba-
rum in monte
Sinai percus-
savit lu-
c. 1.
Exod. 1.

Chas. in
nube ad ju-
dicii ventur.
quae commo-
nabitur hor-
rendum irae
ipsius tem-
pestatem.
ad. Ap. 4.

7 Alia profecto nubes futura est illa, in qua in secundo adventu in monte Oliveti comparebit, juxta illud dictum Angelorum: *Sic veniet, quemadmodum vidistis eum, ab illa, in qua in caelos ascendit, vel etiam ab illa, in qua in monte Sinai visus est comparere; tametsi etiam verè similis fuerit nubi illi, quae populo Dei electo ad terram promissionis ducatum praestitit, in*

illa tamen die imaginandus est nobis Dominus tanquam respiciens per columnas ignis & nubes super castra Aegyptiorum, quando interfecit exercitum eorum. Tunc verè nubes erit, quae communabitur tempestatem; nam in circuitu ejus tempestas valida. Ecce Dominus in igne veniet, praedixit Ilias Propheta, & quasi turbo quadrigae ejus, reddere in indignatione furorem suum, & increpationem suam in flamma ignis, quia in igne Dominus judicabit, & in gladio suo ad omnem carnem. Quidnam, obsecro, Psalmistam dicere voluisse existimatis, quando ait: *Viam fecit semita ira sua?* Pro resolutione hujus observandum, quod quando idem Psalmista de divina ejus pietate diserebat, dixerit: *Continebis in ira tua misericordias tuas: At vero quando in tremendo illo tribunali sedebit, ira sua frangna laxabit, furorque & indignatio ejus omni retinaculo carebit. Apud Iliam dicitur: Nocte vastatus est murus Moab. Cur verò, dic fodes, hanc noctis circumstantiam adjecit? S. Basilii respondet: Quod nocte irrogatum supplicium, atrocius esse solet & amarulentius. Per hunc igitur murum Moab, reprobis intelligi potest & peccator, qui nocturno tempore castigabitur, ad denotandam summam iudicis severitatem, qui exco quodam modo sine misericordia reus percutiet, quia Sol obscurabitur. Moyses in Deuteronomio inquit: *Vidit Dominus & ad iracundiam concitatus est, quia provocaverunt eum filii sui & filiae, & ait: abscondam faciem meam ab eis. At verò dices fortasse, hoc videri esse illud, quod impii desiderant, ut scilicet Deus illos non videat, ne furorem suum tantò majori cum libertate exferere possit. Veruntamen graviter erras, inquit Cajetanus, quisquis id tibi persuades, nam haec faciei suae absconditio severius indicat supplicium. Poena describitur, inquit, ad similitudinem patris irati, nolentis videre miseras filiorum, ne ad misericordiam moveatur.**

8 Consideranda quoque est in verbis assumpti thematici dictio illa: *Absorbebo.* Etenim David in quodam Psalmo iudicium finale sub titulo diluvii describit, prout in progressu horum discursuum videbimus: *Pro hac, inquit, orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno: veruntamen in diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt. Cuncta supplicia, quae iustitia DEI per omnia saecula immisit, velut stillae quaedam erunt: Quam veritatem Hugo Cardinalis super illa verba S. Joannis: Arguet mundum de iudicio, his verbis expressit: Quot enim tribulationes, quot infirmitates patimur, tot stillas de Dei iudicio sentimus: Si ergo tanta est stilla, quanta erit abyssus ipsius? Iudicia DEI abyssus multa. Job loco paulò ante citato inquit: Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferro non potui: at verò idem cap. 26. omnia vitae hujus mala, stillae cuidam assimilat, cum ait: Cum vix parvam stillam sermonis ejus audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis ejus intueri? Hugo Cardinalis super illa verba Psalmi 135. Illic trepidaverunt timore, ita scribit: Tumentes fluctus extremam potestatem dicit, quando comminatus omnibus elementis, supernus iudex veniens, finem omnium apportabit, quem sancti quoties expavescunt: & pondus ejus ferro non potui, quia qui extremi iudicii ejus adventum intentam mente considerat, profecto videt, quatenus pavor imminet, quantum non solum eum videre, sed & nunc praevidere pertimescit. At verò Sanctus Gregorius super hunc Jobi textum clarius ita scribit: Quia quicquid terribile in hac vita posui, de ejus consideratione cognoscimus, ex immensitate caelestium secretorum, velut tenuis ad nos gutta superni liquoris emanat. Et quis poterit tonitruum magnitudinis ejus intueri? ac si aperte dicat: si humilitatis ejus admiranda vix ferimus, horrendam atque terribilem majestatis ejus adventum quae virtute tolerabimus? Idem quoque S. Doctor in Homilia prima populum Romanum alloquens, turbinem quendam, qui triduo ante universam Romam trepidare fecerat, eidem in memoriam revocat, dicens: *Nudius tertius agnovistis, quod subito turbine annosa arbuta eruta, destruita domus atque Ecclesiae fundamentis eversa sunt. Atque ut auditorio suo finalis iudicii horrorem tantò tenacius imprimat, eodem exemplo nititur, dicens: Considerandum**

Exod. 14.

Ps. 42. 4.
Eccl. 16. 19.

Psalm. 77. 6.

Ps. 76. 10.
In illo judi-
cio laxabit
iudex frangna
ira & furor
suo
Isa. 15. 2.

S. Basil. lib.

Deut. 32. 19.

Cajetanus.

Cuncta sup-
plicia quae
Deus in hoc
mundo inflit-
xit, sunt stillae
si compa-
rentur sup-
plicis ex-
tremi iudicii.
Ps. 136. 6.

Joan. 16. 9.
Hugo Card.
ibid.

Job 31. 24.

Job 24. 24.

Hugo Card.
in Ps. 135.

S. Greg. l. 17.
mor. c. 31.

S. Greg. h. 1.

nobis est dilectissimi, quod ad hoc agenda inviolabilis iudex, venti tenuissimi spiritum movit, unius procellam vobis excitavit, & terram subruit, casura tot adificiorum fundamenta concussit. Quid ergo iudex ipse salturus est, cum per semetipsum venerit, & in ultionem peccatorum ira eius exarserit, si portari non potest, cum nos per tenuissimam nubem feriet? In ira eius presentia que caro subsistet, si ventum movit, & terram subruit concitavit aera, & tot adificia prostravit? Unicum aeris spiraculum, in concavitate terræ reclusum, susque deque evertit vastissimos montes: quid igitur futurum erit in die illa, quando iratus iudex respiciet terram, & faciet eam tremere? Universus aer, imò cuncta elementa, & natura universa adversus impios armabitur: armabit creaturam ad ultionem. Rupertus Abbas visione in illam Apocalypicam, in qua Sanctus Joannes gladium ex utraque parte acutum ex ore filii Dei egredientem vidit, exponens, inquit: Gladius quippe hoc loco ultimum significat iudicium, quemadmodum & in Cantico Deuteronomii Deus dicit: si aenro ut fulgur gladium meum; nam exponens, quod diceret gladium meum, continuo subiunxit: & arripuerit iudicium manus mea. Iste iudicii gladius utraque ex parte acutus, tunc ore eius exhibet, & utramque partem, dexteram scilicet & sinistram, promeritis efficaciter discernet & dijudicabit. Et idem D. Hieronymus, nullam creaturam hunc timorem & horrorem qui ex hoc iudicio consurget, explicare aut capere posse dicit; nam postquam multa formidabilia signa, quæ iudicium præcessura sunt, exposuisset, tandem in hæc verba concludit: Est tamen sciendum, quod iudicium Dei humana non possit scire fragilitas, nec de penarum magnitudine atque mensura ferre sententiam, quæ Domini arbitrio derelicta est,

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

De Igne, qui in finali iudicio præcessurus est ante iudicem, deque effectibus, quos operabitur; nec non de nonnullis, quæ in eo latent, mysteriis moralibus.

THEMA.

Ignis ante ipsum præcedet. Psal. 96. vers. 3.

Signa præcedentia finale iudicium.

S. Thom. de Villanova Conc. 2. in Dom. 1. Adv.

Intra cetera signa erit ignis, & quid per illum ignem intell. ligatur.

S. Hieron. lib.

S. Aug. lib.

1 Signa porro, quæ iudicium finale præcedent, ex historię Evangelicę testimonio aded sunt manifesta, ut nullo prorsus examine indigeant. Sanctus Thomas de Villanova postquam Antichristi exposuisset persecutionem, quæ diem novissimum præcedet, subiungit: *Insurgent prelia, dissensiones, rixa, inimicitia, fames, pestilentia, agnitiones, aliaque innumera infertunia, non qualia a principio sæculi visa sunt, sed multo maiora, & quæ finis sæculi apertissimum mortalibus ingereant testimonium.* Idem quoque Sanctus Præsul ad illa se Christi verba reflectens: *Erunt signa in sole & luna, & stellis, & virtutes caelorum movebuntur; conturbationem ostendit sphaerarum celestium, inquit: Fient tonitrua, fulmina, fulguraque tremenda, tempestates horribiles, grandines incredibilis magnitudinis, terræ motus, hiatusque terræ formidabiles; fluctus maris intumescens adeo, atque litoribus imminet, ut videatur universam terram devoraturus.* Verum enimverò inter omnia finalis iudicii signa prognostica, prodromus, qui iudicem proximè præcedet, ignis erit; unde David postquam dixisset: *Iustitia & iudicium correctio sedis eius,* immediatè subiungit: *Ignis ante ipsum præcedet.* Per hunc verò ignem Sanctus Hieronymus super illa verba scribens, naturam intelligit Angelicam, quam Christus in finali iudicio tanquam administram adhibebit, juxta illud eiusdem Psalmistæ effatum: *Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem urentem.* Unde ait: *Ego puto istos esse ignes, hoc est, Angelos eius. Isti ergo Angeli, hoc est, ignis eius, præcedent ante eum.* Sanctus Augustinus in ea est opinione, verba illa de igne infernali minimè intelligi; cuius hanc vivam subnectit rationem: *Quia de quodam dicit, qui præbit ante illum, antequam veniat ad iudicium: dictum est enim præire ignem, & inflammare in circuitu, id est, per totum* Mansi Bibl. Prad. Tom. II.

orbem terrarum. Dion. Carthusian. verba illa de igne exponit elementari, inquit: *Ignis conflagrationis, qui elementa exuret, tunc tam altè ascendet, ut aqua diluvii: quemadmodum enim mundus primo perit aquis diluvii, sic ultimo peribit igni conflagrationis, qui omnes viuentes in mundo occidet.*

Dion. Carth.

2 At verò quærat fortasse nonnemo, cur Deus in novissimodie, igne potius, quàm allo quovis instrumento usus sit? *Omnia in sapientia fecisti:* Est enim ignis proprium Divinitatis symbolum, liquidem Deus ignis consumens est: Eratque ignis olim certum imperii prognosticum, sic enim Servio Tullio infallibile fuit Regni potiundi augurium; Reges quoque Persarum, itinera facientes, in signum Majestatis suæ ignem ante se portari voluerunt. Merito igitur CHRISTUS iudex ignem ante se præire vult, ut omnipotentiam, Majestatem & Divinitatem suam per illum ostendet, quando omnes eum videbunt venientem in nube cum potestate magna & maiestate. Tamen enim verum sit, quod, ut Sanctus Bernardinus ait, venturus sit in specie & forma hominis; attamen magna cum maiestate comparebit: *Veniet ut homo, & hoc cum tanta altitudine maiestatis & gloria, quod expresse in eius corpore, non solum iustis, sed etiam impiis celsitudo maiestatis suæ mirabiliter resurget.* Idem quoque sanctus in alio quodam sermone considerans verba illa: *Sedebit super sedem maiestatis suæ,* inquit: *Quid enim per hanc sedem, nisi maiestas, quæ data est Christo homini, denotatur, de quo Psalmista ait: Sedes tua Deus in seculum sæculi, virga directionis, virga regni tui?* Porro in primo suo in hunc mundum adventu, in specie apparuit humili: at verò secundæ ejus adventus magnificus & maiestate plenus erit, cuius hanc assignat rationem, quia tunc apparuit iudicandus, nunc vero iudicaturus.

Cur Deus in novissimodie usus sit igne.

Luc. 21. 26. S. Bern. l. 1. c. 11. 2. 3. 4.

Quid ignis minor fieri possit resistens.

Amos 1. 24.

3 Enimverò inter omnia alia elementa, imò inter omnia alia creata, nihil est, cui minor fieri possit resistens, quodque omnia alia aded disperdat & consumat, quemadmodum ignis. Verum quidem est, quod Amos Propheta dicat: *Revelabitur quasi aqua iudicium;* qui proinde textus hæcenus à nobis dictis planè videtur contrariari, scilicet, quod ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit: attamen si certam quandam ignis proprietatem considerare velimus, videlicet quod aqua superflua magis accendatur, diutiusque duret, nullam inter utrumque textum discrepantiam esse comperiemus: Videmus enim per experientiam fabros ferrarios carbones ardentes aqua conspergere, ut vehementius ardeant. Observandum quoque est, quod, postquam Amos dixisset: *Revelabitur quasi aqua iudicium,* confessim subiungat: *Et iustitia quasi torrens fortis:* Iustitia enim DEI velut impetuosa quidam torrens erit, qui in ignem illum exonerabitur, ut eundem vehementiorem ardentemque efficiat. Sanctus Bonaventura inquit: *Ignis maximus præcedet faciem iudicis, quia virtute divina non solum ignis, qui est in sphaera sua, sed etiam omnes ignes, qui in terra & supra terram sunt, concurrent ad mundi conflagrationem.* Idem quoque Seraphicus Doctor hunc ignem sequentes quatuor effectus habere dicit: scilicet, *Habebit officium ignis infernalis, reprobos puniendo. Purgatorii, bonos à venialibus purgando. Terrestris, vegetabilia & sensibilia consumendo, & omnium corpora incinerando; & ignis elementaris, elementa subtilizando, & ad innovationem disponendo.* Quia Seraphici Doctoris tradita doctrina, verisimile est, usum fuisse Beatorum Laurentium Justinianum, dum hunc in modum scribit: *Ignis vehementia erit propter mundi innovationem, propter hominum purgationem, propter malorum damnationem cruciationem, & propter maiorem sanctorum illuminationem.*

S. Bonav. l. 2. in compend. Theol. verit. c. 11. Quatuor effectus ignis.

S. Lant. Just. de lign. vice cap. 4.

S. Bern. c. 1. l. 1. art. 3. Ex quatuor ignibus divino iudicio fiet unus.

4 S. Bernardinus probabile esse subindicat, quod divina virtute efficietur, ut ignis, qui nunc in propria sphaera sua residet, cum eo, qui hic in terris, & sub terra in Inferno & in Purgatorio ardet, simul inter se uniantur, & hi quatuor ignes inter se conjuncti, venturi iudicis sint prodromi. *Ex quatuor ignibus divino iudicio fiet unus. Ignis terrestris purgabit iustos, puniet malos, incinerabit corpora & consummet terrena. Ignis elementaris elementa subtilizabit, atque ad innovationem disponet. Ignis purgatorii purgabit electos illos, qui* Memm 2

S. Basil. or. 23.
de Jul. iudic.

bus purgatio necessaria erit; ignis vero inferni impios iam incipiet cruciare. S. Basilus hanc sustinet opinionem, quod scilicet Deus per omnipotentiam suam, in igne reprobis preparato, lucem ab ardore sit separaturus. Ignis ille, inquit, qui est separatus in supplicium Diaboli, & Angelis ipsius, voce Domini dissecabitur; & cum sint quæ ignis facultates, urendi una, illustrandi altera, acris quidem & punitoria vis ignis permanet apud eos, qui morerentur uterentur: At illustrandi & perspicua exhilarationi beatorum cedit, ita ut supplicii quidem ignis obscurus, requies vero urendi expertus permaneat. Quod idem S. Ephrem in oratione quadam de futuro iudicio ad unguem confirmat.

S. August. in
Psalm. 36.
Cont. 1.
Omnes elo-
qui habent
remedium
ut ignis ille
non nocet
eis.

5 Opportunè igitur ad propositum nostrum inquit Sanctus Augustinus: Ignis ante ipsum praebit. Timeamus, mutemur & non timebimus. Ignem palea timet, quo quid facit? Est autem nunc in potestate quid facias, ne illud, quod & te nolente venturum est, non correptus experiaris. Si enim possumus facere fratres, ut dies iudicii non veniret, puto quia nec sic erat male vivendum. Quod si quis preservativum aliquod haberet, quo efficeretur, ne ignem hunc quidquam tanquam nocivum sibi timeret, nunquid illud ei inestimabilis pretii futurum esset, quippe qui per hoc illatus permaneret? Tale autem preservativum omnes electi habent. Audiamus Dionysium Carthusianum, qui id ipsum exemplo practico trium puerorum, in fornacem ardentem sine læsione conjectorum, clarè asserit, inquiens: Electos non tanget, nec contristabit, nec aliquid molestie inferet: cuius figura precessit in tribus pueris, quos Rex Babilonis misit in fornacem ignis, quos non tetigit ignis, sed Chaldaeos combussit. Idem quoque Psalmista regius in prædictis verbis insinuare videtur: Nam dicit quidem: Ignis ante ipsum praecedet, & inflammabit in circuitu: Sed quosnam inflammabit? an omnes universum tam electos quam reprobos? Minime, sed inflammabit in circuitu inimicos ejus. Unde Cajetan super illa verba ita scribit: Hoc erit mirabile, quod ignis ille non erit molestus electis, sed reprobis, cum tamen ignis futurus sit in circuitu, & non seorsim in una parte. Idè quoque Sanctus Hieronymus animas iustas hortatur, ne incendium illud formident: Ignem istum, qui sanctus est, non timeas: qui peccator est, timeas. Quod si verò illo tempore vir quispiam aut mulier sancta in vita hac mortali superstes fuerit, huic ignis ille in vicem purgatorii deserviet; nam ignis iste sanctos purgat, peccatores consumit. Celebris pariter, huicque proposito opportunus est textus quidam Apostoli ad Corinthios. Dum enim de fabrica spiritali, quæ super fundamentum fidei erigitur, disserat, ita scribit: Si quis autem superadificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fenum, stipulam, uniuscujusque opus manifestum erit. Sed quo modo in die novissimo discerni poterit is, qui huic fundamento superadificaverit fenum, ab eo, qui lapides pretiosos superstruxit? Nimirum ignis ostendet, quoniam paleas & quis aurum huic fundamento inædificaverit: Dies Domini declarabit, quia in igne revelabitur; & uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit: si cuius opus manserit, quod superadificavit, mercedem accipiet: Autum enim, per quod electi, eorumque opera meritoria denotantur, non consumeretur ab igne, sed splendidius & pretiosius ac mundius evadet; non item fenum, per quod significantur homines carnales, nam omnis caro fenum: Si cuius opus arserit, detrimentum patietur. Unde S. Hieronymus quaerit: Iste ignis quos consumit? & respondet: Quicumque est lignum, fenum, stipula; qui autem aurum, argentum est, & lapides pretiosi, mittitur quidem in ignem, sed mundior invenitur. S. Bernardus super illa verba: Cuius opus arserit, detrimentum patietur, inquit: Ecce iudicium damnationis inutilium operum, in quibus homo quasi totam vitam suam consumit.

Dion. Carth.
in Psalm. 36.

Solus repro-
bus inflam-
mabit ille
ignis.

Cajetan. ib.
in Psalm. 36.

S. Hieron. ib.

S. Cor. 13.

S. Hieron. in
Psalm.

S. Bern. 1. 2.
lib. 2. c. 5.

Iob 13. 25.
Ignis ille in
damnum
impiorum
tanquam
fenum
cum voce
clisus
erit.

6 S. Prophetia Job in spiritu prophetico, se quasi coram tribunali huius iudicii positum apprehendens inquit: Cur stipulam siccam persequeris? Sed cur, obsecro, se sicca & arida eadem stipula assimilatur? Quoniam hæc comparatio spectat? Nimirum quia sicut lignum siccum & aridum facile ignem sibi appositum concipit, eodem modo tunc anima, quæ Deum offenderit, ad hoc incendium valde disposita erit; ac prom-

de statim subjungit: Consumere me vis peccatis adolescentie meae, scribis contra me amaritudines. Unde Sanctus Antoninus impium quendam his verbis affatur: Amplexaris peccata tua & delicias carnis tuae? stipulam ad te congeris, veniet ignis. Didacus Stella super illa verba S. Lucæ: Arescentibus hominibus pro timore: differentiam observat, quæ inter lignum siccum & viride versatur, videlicet quod hoc non ita subito ignem concipiat, sicut illud. Observa, inquit, quod hoc interest inter bonos & malos, quod boni sint viride lignum, quod non facile comburitur & inflammatur: mali vero sicca sunt ligna. Quod verò boni ligno viridi similes sint, testimonio Christi confirmat, qui mulieribus Jerusalemitanis ipsum, Calvarie montem adscendentem, lugentibus, de semetipso dixit: Si in ligno viridi sit hoc, quid eritis in sicco? De iustis quoque Pater regis dicit: Lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Ignis igitur ille in damnum reproborum voracissimus erit: Ecce dies veniet succensa, inquit Malachias, quasi caminus, & erunt omnes superbi, & omnes facientes impietatem, stipula: & inflammabit eos dies veniens, quæ non derelinquet eis radicem & germen. Quæ ultima particula non facile intelligitur, quia flamma vorax sylva alicui applicata, frondes, germina, & ramos arborum devorat; at verò nusquam ignis terræ viscera eoque penetrare videtur, ut ipsas quoque consumat arborum radices; & tamen Malachias dicit: Non relinquet eis radicem. Hugo Cardinalis per hunc ignem, iudicium universale intelligit, ostenditque, quod hoc non solum ad opera se exteriora extendat, verum etiam examinabit & condemnabit intentiones, fines, desideria, & omnes alios actus internos: Dies Domini non relinquet in eis neque radices, neque germen, id est, neque impunitam relinquet cogitationem, neque opus.

S. Anton.
sum. Theol.
p. 4. tit. 14.
c. 11. §. 1.
Didac. Stella
locat. loc.

Luc. 11. 31.

Psalm.

Malach. 4.

Hugo Card.
ibid.

7 Ignis ante ipsum praecedet, & inflammabit in circuitu. Hic ignis quaquaversum ardebit, quia in circuitu, id est, indifferenter & sine ulla distinctione; nam ut in discursibus de iudiciis forensibus diximus, elementum hoc ignis, rectorum & incorruptorum iudicium proprium est symbolum, quia sicut ignis nullum habet divitiis, nobilis, docti, principis, vel pauperis respectum, sed omnes pariter sine differentia comburit & incinerat: ita quoque Christus iudex supremus, nullum habebit iudicandorum respectum, sed quemlibet, cuiuscunque sit status vel conditionis, pro meritum ratione salvabit, vel condemnabit. Quis igitur non iudicis huius formidet aspectum, inquit Beatus Laurentius Justinianus? Ipse quidem sine passione iudicat, sine commotione terret, absque compassione damnat. S. Ephrem in discursu quodam de patientia & consumptione huius seculi, quaerit: Vbi tunc potentia? Vbi tunc Tyranni? Vbi qui in opibus, ubi qui in multitudine gloriabantur divitiarum suarum, & DEVM contemnebant? Nota est omnibus illa, apud S. Matth. c. 13. de zizaniis conscripta parabola: In tempore messis dicam messoribus: colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum. In tempore messis, id est, iudicii, inquit Lyranus, dicam messoribus, id est, Angelis. Hos Spiritus Angelicos messorum, de quibus meminit Evangelium, D. Chrysostomus, divinae iustitiae adversus reprobos, ministros futuros esse dicit: Sicut enim ministrant nobis in procuranda salute nostra, ita etiam in remuneratione accipienda, & in malos & reprobos divini iudicii sententiam exequentur. Quod verò ad propositum nostrum quàm maximè considerandum venit, est, quod in fasciculo lignorum, qui in ignem conjicitur, nulla habetur lignorum ratio, an recta sine vel distorta & curva, nec cuius arboris sint, sed hinc inde sine discrimine colliguntur, & mittuntur in ignem: ita quoque, ut Paulus de Palatio inquit: Nullus erit Regum aut servorum ordo, sed eorum confusio, & horror sempiternus. S. Joanni aliquando in visione quadam iudex supremus, in throno maiestatis positus, exhibitus fuit: Vidi super nubem, sedentem similem filio hominis, habentem in manu sua falcem acutam. At verò quidnam nobis mysterii per falcem, quæ messorum est instrumentum, in manu Christi iudicis positam insinuat? Pro responsione observandum, quod, priusquam spica in agro demetantur, aliquæ illarum em-

Ignis ille
sine respectu
conditionis
aut personæ
tam quocumque
que lapsus
incendit.

S. Laurent. Just.
de cast. con-
suet. c. 16.

S. Ephr. 1. 1.
Angeli, tan-
quam mes-
sorum colli-
gunt ziza-
nia, id est,
impios in fa-
sciculos.

Lyran. ib.

D. Chr. 1. 2.
in Matth.

Paul. de Pal.
ibid.

Apoc. 14. 18.
Falcem
similitudine
messorum
declarat
ut omnes
iudicandos
sine respectu
personarum.

pen-

mentiores sint, alie humiliores, alie gravis abundanter onusta, alie vacue; at verò post falcem à messoribus adhibitam, omnes in terra vel in horreo pariter prostratae jacene: Ita quoque quamdiu durat hæc vita præsens, graduum quidem, statum & conditionem in personis cernitur distinctio & differentia ingens; at verò quando in Valle Josaphat constituti erunt, unus altero major non erit, sed erunt omnes æquales. Unica tantum tunc inter iudicandos erit distinctio, nam ut notat Sanctus Antonius de Padua: *Omnes reprobis sinantur ad sinistram DEI, electi verò ponentur a dextris. O dura distinctio finis!* Porro Sanctus Paulus non sine mysterio dixit: *Ignis revelabit, illuminabit abscondita*; nam ut idem Sanctus Antonius subiungit: *Quos namque putas sunt, qui modo videntur sub divina dextera constituti, qui non solum habent in hoc mundo prosperitatem, verum etiam qui videntur tanquam electi sanctitate fulgere, qui tunc stibilibiter ad sinistram pellentur, & è converso?*

8 *Ignis ante ipsum procedet.* S. Bernardinus aliam quandam adducit rationem, cur hoc elementum, iudicium finale præcurret. *Quia mundus iste purgari debet cum homine purgando, & homo in fine temporum indiget expurgari à seculi avaritia, & malitia, sicut in primo tempore à seculi luxurie; indiget etiam purgari velociter, intus, & perfecte. Hinc est, quod sicut primus mundus deletus est per aquam, quæ est frigida & purgativa contra ardorem & sordorem luxurie, quæ illud sæculum inficiebat; sic finalis mundus per ignem, qui calidus est & consumptivus, finire debet contra torporem charitatis, & frigus malitiæ & cupiditatis, quæ maxime regnabit in sæculi senectute.* Ignis ante ipsum procedet, Quisquis autem vult non timere hunc ignem, ad illum subito extinguendum maturè facis de sufficienti aqua sibi prospiciat; in communi namque proverbio dicere solemus: qui ignem domum alienam corripuisse conspuit, domui suæ de aqua prospicere non omittit: Aqua enim planctus & lachrymarum hunc ignem extinguit. Christus vocem suam exaltat, ut nos moneat, & præmuniat, quatenus nobis pro die novissimo prospiciamus: *Ideo multo ante nobis prædicatur*, inquit Sanctus Augustinus, *ut à nobis totis visceribus caveatur; si enim nos Deus iustiter vellet punire, non nos ante tot secula commoneret: At nos Christi monita surdis auribus excipimus, de nulla reminus, quam de die novissimo cogitantes: Memorare novissima tua.*

DISCURSUS XI. ARGUMENTUM.

Cruz & vulnera Christi reprobis in die iudicii maiorem adferent damnationem, eò quòd redemptione ipsius, aliisque auxiliis abusi fuerint.

T H E M A.

Videbunt, in quem transfixerunt. Joan. 19. v. 37.

1 **S**anctus Joannes Apostolus post recensitam Redemptionis nostri crucifixionem, cui ipse solus inter omnes alios Coapostolos præsens adstir, non sine mysterio dixit: *Videbunt, in quem transfixerunt*, quasi dicere vellet: Tamen Dominum tanto cum vilipendio, tantisque cum injuriis in crucem egerint, veniet tamen tempus aliquando, in quo omnes videbunt, in quem transfixerunt. Eritque hic aspectus unum ex atrocioribus tormentis, quæ tunc nostram cruciare poterunt ingratitude: *Hoc signum Crucis erit in celo, cum Dominus ad iudicandum venerit*, canit Ecclesia, idque incarnata Sapientia claris verbis prædixit, inquiens: *Tunc parebit signum filii hominis, & tunc plangent omnes tribus terra.* Sanctus Thomas, vel quisquis Commentarii super Apocalypsin author est, ait: *Plangent, quia offenderunt, vel etiam ut S. Augustinus dicit: Plangent, videntes accusatorem suum, id est, ipsam crucem.* Aliam planctus huius rationem D. Chrysostomus his verbis assignat: *Plangent, quia ex morte ipsius nihil profecerunt, quia crucifixum, quem adorare oportebat, contempserunt.* Paulus de Palatio in Commentario huius loci, inquit: *Cum lucentem crucem videbunt, nigredinem & tenebras propria conscientia cognoscunt; plan-*

gent se omnes tribus terra; quid ni plangent inimici crucis Christi, cum ipsa splendentis Crucis lux impietatis impios condemnabit?

2 Enimverò an illud ipsum lignum, cui affixus fuit, verè comparitum sit in iudicio, an verò figura quædam Crucis in aere omnibus visibilibus exhibenda, nondum inter sacros Doctores convenit. Author operis Imperfecti dicit: *Quidam putant Crucem Christi ostendendam esse in celo: verius autem est, ipsum Christum in corpore suo, habentem testimoniâ passionis, id est, vulnera lanceæ & clavorum.* Verum enimverò cur in glorioso illo corpore, quod tanta cum maiestate gloriæ Patris assidet, vulnerum retineri voluit cicatrices? Sanctus Augustinus inquit: *Sciebat, quare cicatrices in suo corpore reservaret, sicut enim demonstravit Thomas non credenti, nisi tangeret, & videret, ita etiam inimicis suis vulnera demonstraturus est sua, non quod eis dicat sicut Thomas: Quia vidisti, credidisti; sed ut convincens eos veritas, dicat: Ecce hominem, quem crucifixi stis; videtis vulnera quæ influxistis, agnoscitis latus quod pupugistis, quoniam per vos & propter vos apertum est, & intrare nolulistis.* Ex quidem tamen verum sit, quòd soli Iudæi ipsum Crucis patibulo affixerint, huius tamen ejusdem sceleris reus erit, quisquis illum mortaliter offenderit, teste S. Paulo, qui ait: quòd tales sint rursum crucifigentes sibi metipsis filium Dei, & ostentui habentes: Imò nos præ illis digniores supplicio erimus, quia majus præ illis lumen, & Divinitatis suæ notitiam habemus, majoribusque quam Iudæi beneficiis ab eodem cumulari sumus, quæ si Iudæis exhibita fuissent, tale scelus in Christum committere nunquam præsumpissent; Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Enimverò ab hoc cruciatu Christi latere exivit sanguis & aqua, quæ symbola sunt Sacramentorum, ut inquit S. Augustinus, quæ beatæ illæ portæ sunt, quæ ad vitam immortalem & beatam nobis aditum præbent.

3 Author Imperfecti inquit: *Corpus suscitavit, vulnera servavit, ut in die iudicii proficerent ad testimonium passionis contra Iudæos, & omnes, qui denegantes filium DEI crucifixum in corpore, judicant.* De quo puncto Eusebius Emisenus in Homilia quadam diffusè disserens, inter cætera ait: *Quod si requiras, unde veniat? Illo neque corpore, quod pro nostra salute susceptum, pro nostris criminibus additum, pro nostra absolutione damnatum, & pro nostrorum vulnerum medicina, lancea clavisque confixum est.* Prima erit in reos intoleranda sententia, reverendarum præsentia cicatricum. Inter alias rationes, ob quas Venerab. Beda Redemptorem nostrum vulnera in humanitate sua retinere voluisse existimat, una est: *Ut perfidis in iudicio, quæ iusti damnentur, ostensa inter alia flagitia, etiam vulnerum, quæ ab eis suscepta, cicatrice denuntiet.* Idem quoque venerabilis Pater scribens in cap. 9. S. Lucæ, illos ipsos, à quibus Christus in passione sua iudicatus & sententiatu fuit, in illa die præsentem futuros esse asserit, quibus, quisnam sit, ex vulnerum exhibitione ostendet: *In ipso tempore iudicandi, & bonis simul & malis in forma servi videbuntur, ut videlicet impiis, quem spreverunt, Iudæi, quem negaverunt, milites, quem crucifixerunt, Pilatus & Herodes, quem iudicaverunt, quæant agnoscere iudicem.* Sanctus Augustinus Christum vulneribus insignitum introducit, vel actorum, pro redemptione impii patienter tolerata, eodem impio graviter in hæc verba impropertantem: *Cur, quod pro te pertuli, perdidisti? Cur ingrater redemptionis tuæ munera tenuisti? Non te ego de morte mea quero, redde mihi vitam tuam, pro qua meam dedi. Redde mihi vitam tuam, quam vulneribus peccatorum indefinenter occidis. Cur habitaculum, quod mihi in te consecraveram, luxuria sordibus polluisti? Cur me graviore criminum tuorum cruce, quam illa, quæ quondam perpenderam, afflixisti?* Similiter Christum in novissimi iudicii die, in specie crucifixi comparitum esse, ex alio quodam S. Augustini loco facillè deducitur, ubi dicit: *Sane ubi dixerunt Septuaginta interpretes: Et aspicient ad me, quem &c. pro eo quod insultaverunt (sic interpretatum est in Hebræo) Et aspicient ad me, quem confixerunt; quo quidem verbo evidentiùs Christus appareat crucifixus.* Sanctus Hieronymus de timore iudicii

Qualis crux apparuit in.

Arch. Imp. Rom. 49.

1. August. de symb. Cor. Christus reficuit cicatrices vulnerum.

Hab. 6. 6.

S. August.

Arch. Imp. ibid. Alia ratio cur Christus vulnera retinuerit. Euseb. Emis. hom. 4. ad Monachos.

V. Beda Lf. in Luc. 21.

V. Beda in c. 9. Luc. 13.

S. Aug. Coy. de temp.

Quid Christus improparatus sit impiis ratione SS. sanctorum vulnerum.

S. Aug. 1. 10. de Civ. Dei cap. 30.

S. Hieron. in Reg. Monac.

S. Anton. de Pad. in ser. 1. post Dom. 1. Cap. 2.

S. Bern. c. 7. de lra. 1. c. 4. Alia ratio cur hoc elementum ignis iudicii finale procedet.

Aqua lacrymarum est, sicut ignis in hac vita.

S. Aug. serm. de sanctis.

Impiis summo concubitu huius apparet crucem in finali iudicio.

Matt. 24. 30. S. Thom. in cap. 1. Apoc. S. Aug. 1. 19. de temp.

D. Chr. h. 77. in Matt.

Paul. de Pal. in c. 14.

finalis differens, iudicem introducit his verbis, Judicis & Romanis improperantem: *Cerne manus Judae, quas fixeras; cerne laeus Romane, quod foderas.* Ex citata Eusebii Emisleni Homilia, cum ejusdem cum S. August. sententia fuisse deduci posse videtur; ita enim scribit ibidem: *Quid igitur illo tempore salturi sumus, quando contra illos crucifixi Domini livores, nota peccatorum nostrorum, ac maculae libidinum proferuntur? Aut quo putas vultu respicias Redemptio nostra perditionem nostram? Tanto graviora erunt humana delicta, quanto majora se ostenderunt divina beneficia.* Unde Judicem reprobo in illa die dictum esse existimat: *Infer dignum tuum huc, & vide manus meas, agnosce quae pro te, & a te impietas humana pertulerim. Illantique clarorum signo bonis salutaria, malis terribilia, quae usque ad diem iudicii non delentur, sine dubio obicienda servantur.* Pauloque post ostendit planctus & stridores damnatorum, quos eduxerunt, quando à divino ejus conspectu rejicientur: *Dicit enim: Quam lugubre erit homini Deum videre & perdere, & ante pretium suum perire conspectum!*

4 Incarnata Sapientia non sine mysterio vallem elegit Josaphat, ut ibidem tremendum tribunal suum collocaret; siquidem haec vicina est locis illis, in quibus ipsa per tot arumnas, triginta trium annorum decursu, pro redemptione nostra laboravit. Hujc valli vicina erat Nazareth, in qua mortale hoc lutum nostrum sibi assumpsit, & ubi *verbum caro factum est, & habitavit in nobis*; Bethlehem quoque, ubi in fortido stabulo natus fuit; Gethsemani, ubi sanguineas guttas in terram manantes sudavit; Calvariae mons in quo crucifixus fuit; Judaea denique per quam *pertransiit benefaciendo*: quid est, quod debui ultra facere vinea mea, & non feci? Ac proinde velut Judex iratus iniquo & ingrato generi humano improperabit, dicendo: *Hi montes, Calvariae scilicet & Oliveti, sanguine meo irrigati, vindictam contra te magis inclamant, quam sanguis Abel fecerit.* Hic erectum videris montem Sion, in quo ad hunc usque diem, tibi corpus & sanguinem meum dedi & reliqui in tui nutrimentum; ibidemque cum jam vix surrexisses à mortuis, cumque potius tam ignominiosam mortem meam in eo ulcisci debuisses, Ecclesiae meae delegavi potestatem remittendi & delendi peccata tua. Ibi pariter post meam in coelos ascensionem, Spiritum Sanctum in commodum tuum ad te misi cum plenitudine gratiarum & donorum suorum, ut in sanctificarem. Ecce tibi hic petras ex compassione mortis meae scissas & disruptas, quando tu, pro quo sanguinem meum fudi & vitam prodegi, cor habuisti quovis silice durius. Sanctus Antoninus ad illa se verba reflectens: *Tunc parebis signum filii hominis, ad nostram instructionem ita scribit: Hoc non apparebis ad iudicium tunc existentis infirmitatis, sed prae terita, ut per hoc justior appareat eorum condemnatio, qui tantam misericordiam neglexerunt. Exprobratissimam autem mortem ostendet, non sensibiliter oculis eam ingerens, ac si tunc eam pateretur, sed ex his, quae apparebunt, indicis prae terita passionis, hominem in recogitationem prae terita ejus mortis adducet.* Divus Chrysostomus, ab Hugone Cardinali citatus, peccatores vivaciter terret verbis sequentibus, brevibus quidem, sed valde nervosis: *Cruce, inquit, apparebit, sole luculentior existens, & non est necessitas accusationis, cum viderint crucem*: Haec enim infinita nobis exprobrabit beneficia Redemptoris, qui tunc partes agere severi iudicis; haec nos de abominabili convincet ingratitude, eò quod inestimabili passionis suae pretio abusi fuerimus, eandem pro vilibus & turpibus delectationibus, pro exiguo lucro, & ob humanos respectus concalcando.

5 Sanctus Thomas inter alias ab ipso relatas rationes, cur Christus in glorioso corpore cicatrices vulnerum retinere voluerit, hanc quoque adducit: *Ut sua morte redemptis, quam misericorditer sint adjuvi, propositis ejusdem mortis indicis, insinuet, & ut in iudicio extremo, quam justè damnetur, emittet.* In Psalmo 36, dicitur: *Nec damnabit eum, cum iudicabitur illi.* Quae verba Sanctus Ambrosius exponens, inquit: *Quia septuaginta viri sic posuerunt: Cum iudicabitur illi, putamus, quod ad illud respexerit, quod scriptum est: Quo-*

niam ipse Dominus veniet ad iudicium; Isaja 3. Sed ad quod iudicium? Audi dicentem: Tibi soli peccavi, & malum coram te feci, ut iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris. Ideo ergo praebet DOMINVS ad iudicandum, ut de se iudicetur, quo magis vincas. At verò idem Sanctus Ambrosius subdit, quod ex eo, quod ipsemet iudex non solum iudicare, sed etiam iudicari velit, sententia nostra tanto magis enormiter aggravabitur: *Grave hoc iudicium, cum Dominus de se postulat contra hominem iudicari: quia enim respondeas ei, qui universa tibi consulit, omnibus te praefecit? Ille te creavit, te condidit, ille suo sanguine te redemit, & tu tradiste, ut ejus servias inimico? Iudicium profectò nostrum non tam propter scelera nostra intolerabile erit, quam propter donorum abusum, propter illorum repulsum, propter ingratitudinem pro tot auxiliis & beneficiis, à divina sua bonitate concessis.* Quidam valde illuminatus DEI servus dicere solebat: *Nisi propositio scandalosa esset, auderem dicere, quod mallem in extremo iudicio iudicari & condemnari à Diabolo, quam à CHRISTO; cuius pronuntiationi hanc dabat rationem, quia si CHRISTUS mihi obiciat, quam parum tot auxiliis & gratis, ad propriam salutem mihi subministratis, cooperatus & obsecutus fuerim, ne verbum quidem pro mea excusatione adducere potero; quod possem forsitan, si de hac culpa à Diabolo iudicandus essem.* In illa die Principes & Reges potentissimi supplicabunt & dicent montibus & petris: *Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira agni*: Sed cur in throno illo agnum sedere dicit, si in ad instar furibundi Leonis rugitus est editurus? Non sine mysterio agni facit mentionem; hoc enim fit ad exprobandum reprobis, quod hic idem ille sit agnus, de quo Scriptura dicit: *Agnus occisus ab origine mundi pro ipsorum salute; agnus videlicet ille, qui ad macellum crucis ductus, non aperuit os suum, ut nos sanguine suo redimeret: Ecce agnus DEI, ecce qui tollis peccata mundi, sacrificatus in altari crucis, ut in favorem nostrum divinam iram placaret.* De hoc Agno quidem Isajas praedixit, quod *coram tendente se obmutescet*: at verò tunc, si quando patiens fuit, veniet tempus in quo dicit: *Et parturiens loquar.* S. Augustinus super illa verba Psalmistae: *Ego autem tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum*, inquit, Christum locutionem suam eò usque distulisse, donec prius omnes adimplete fuissent Prophetiae, & specialiter quam ex Isaja paulò ante adduximus; ac proinde ad nostrum propositum subjungit: *Oportebat ergo, ut acceret in passione, non taciturnus in iudicio. Iudicandus enim venerat, qui postea iudicaturus veniret; & ideo cum magna potestate iudicaturus, quia cum magna humilitate iudicatus.*

6 S. Joan. qui Passionis Redemptoris nostri testis fuit oculatus, adeoque scivit, viditque quanta & quanto cum amore passus fuerit, non sine mysterio in Apocal. c. i. finalis iudicii mentionem faciens, simul quoque vulnerum, crucifixionis & ardentis charitatis, qua passus est, meminit: *Qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis nostris. Ecce veniet cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt; quibus verbis insinuare vult processum, qui in illo tribunali formabitur, specialiter circa auxilia gratiae, pro nostra salute in ejus morte, in tanta copia, nobis subministrata, à nobis verò toties rejecta & contempta, vertendum esse.* S. Paulus de exaltatione Christi, in sua crucifixione humiliati, differens, ait: *formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo; & in eadem similitudine venturus est ad finale iudicium, juxta illud: cum venerit filius hominis in maiestate sua.* At verò dic sodes, cur ad iudicium in similitudine servi venturus esse dicitur, quando quidem ipsemet se in maiestate venturum esse praedixerit? Responderi potest, id factum esse, ad faciendam de impiis vindictam tanto acerbiorē. Servus enim, qui multo tempore à domino suo verberibus & plagis indignè tractatus, illud quidem patienter suffert, quia in eo statu defendere se nequit; at verò si deinceps illum sua libertate frui, seque vindicare posse contingat, id ipsum ex possibilitate virium suarum facit. Christus qui in forma servi nobiscum vixit, multus à nobis

Ref. Emili. ib.

Cur Christus tremendum tribunal suum erecturus sit in valle Josaphat.

Ad. Apoc. 16.

Kal. 1. 4.

S. Antonia. sum. Theol. p. 4. tit. 14. c. 11. §. 1.

D. Chrysost. cit. ab Hugone Cardin. in Mat. c. 24.

S. Thom. 3. p. q. 54. art. 4. Alia ratio cur Christus cicatrices vulnerum in suo corpore retineat. Psal. 36. 33.

S. Ambr. ib.

Mirabilis sententia cuiusdam tevi Dei de tevo ruse iudicis in extremo iudicio.

Apoc. 16.

Cur severissimus iudex comparetur agno.

Apoc. 11. 9.

Isai. 11. 7.

Isai. 42. 14.

Psal. 17. 14. S. Aug. 16.

Processus extremi iudicii formabitur circa auxilia gratiae nobis à Deo frustra peracta.

Phil. 2. 7. Cur iudex venturus sit in similitudine servi. Mat. 24. 30.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Judex in die illo ad preces nostras inexorabilis erit, adeoque tunc derelinquemur ab omnibus, ut nec Angeli, nec Sancti, imò nec sanctissima Virgo, nec Redemptoris nostri sacratissima vulnera, nobis sine praesidio futura, quin potius totaliter adversabuntur.

THEMA.

Zelus & furor viri non parces in die vindictæ, nec acquiescet cujusquam precibus. Prov. 6. v. 35.

TEmpus, quod divina justitia ad infligenda reprobis supplicia sibi reservavit, est finale iudicium juxta illud Interlineatis: *Furor viri, id est, Christi, in die vindictæ, id est, iudicii; appellatur autem Christus homo, eo quod in figura comparebit humana. Septuaginta legunt: in die iudicii non parces; & verè equidem, nam in iudiciis forensibus tam civilibus, quam criminalibus, procuratores & advocati, causarum defensores admittuntur, proque delictorum capitalium remissione Principibus supplicatur supremis, à quibus aut revisio causæ, aut venia sperari potest: in eo autem tribunali extremo iudex penitus inflexibilis & inexorabilis erit; unde & S. Bonaventura in presenti ita sermocinatur: In illo iudicio tam tremendo, vel sententia tremenda iudicis, nota severitatem vel inflexibilitatem; unde dicitur: & quis poterit cogitare diem adventus ejus, aut quis stabit ad videndum eum?*

2 Postquam Sapiens Christum minimè placandum sed penitus inexorabilem esse asseruisset, subiunxit: *nec suscipiet pro redemptione dona plurima.* Si enim quis pro redemptione sui totum vellet offerre mundum, quid ei proderit, quando ipsam vel solo statu iudex in exterminium præcipitabit? Sed non erit, qui quidquam offerre queat, ne inter ipsos quidem maximè formidabiles Mundi monarchas, siquidem tunc temporis & ipsi inter promiscuum vulgus, pauperes nudique stabunt, & ut cum B. Laurentio Justiniano loquar: *nullum intercessorem habituri sunt, nulloque pretio redimendi.* Porro ratio, quam S. Bernardus in presenti adducit proposito, admodum efficax est, & convincens, quod tunc cuilibet intercessionis omnis sit præclusus aditus, nec ullus residuus misericordiae locus, quia nimirum nullum ampliùs superest emendationi tempus; unde inquit: *nec ulla omnino credenda est erga impios illius misericordia, ubi nulla speranda est correctio.* Ad quam veritatem illa quoque Jobi verba certum est respexisse, quibus ait: *Nunquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollior? nihil enim aliud hoc loquendi modo inferre voluit propheta, quàm quod in tribunali illo omnis facundia, omnisque verborum & argumentorum apparatus penitus inuutilis sit futurus, nec in minimo placaturus Iudicem, dicente S. Gregorio: Quis ad Dominum preces multiplicat, cum extremi die iudicii, iniqui, qui ejus corpus sunt, sibi parci deprecantur?*

3 Sanctus Hieronymus de Iudicio finali ad Heliodoro & ipse ita scribit: *Adducetur cum suis stultus Plato discipulis.* Sed nunquid tota scientia & eloquentia, qua pollent, eos vel minimè poterit eripere ignis scintillæ? Responsum accipite ab eodem Sancto, protinus subiungente: *Aristotelis argumenta non proderunt.* Aliàs equidem lachrymæ veluti Oratores quidam, nostræ, apud Justitiæ signaturam, patrocinantur causæ ad impetrandam gratiam; tunc verò, ut Sanctus Cyprianus attestatur, *continuis erit & superfluis illarum lachrymarum decursus, non miserebitur ultra Deus, neque tunc audiet penitentes.* Quod ut confirmet solidius, ad virginum fatuarum se convertit parabolam, quæ, ut sibi consulerent, à prudentibus petiere oleum, ne à sponsi nuptiis excluderentur; sed instantiæ omnes inuiles atque infructuosæ fuere: *Cum clausa fuerit janua (subdit ille) frustra carentes oleo acclamabunt exclusi: irreprehensibilis erit illa sententia, & immutabile iudicium.*

4 Sanctus Joannes in Apocal. quendam aliquando

nobis injuriis oneratus, de se quidem quandiu mortalis nobiscum vixit, ait: *Silvi, patiens fui; at verò in die iudicii, cum ad statum libertatis, & potestatem vindicandi se pervenerit, dicet, quod eodem in loco subditur: Ut parturiens loquar, dissipabo & absorbebo simul.* Vel etiam dici potest, quod ideò in iudicio comparebit, *formam servi accipiens*, ut nobis impropere servitia, per triginta trium annorum cursum, pro nostra salute, ab ipso exhibita. Unde S. Thom. de Villan. supremum illum Iudicem introducit, quasi in hæc verba Adæ posteris exprobrantem: *Quid invenisti in me iniquitatis, quia recessisti à me? Quid causa est, quod inimico meo, vestroque servitui magis libuit, quam mihi? neque enim ille creavit vos, sed neque pavit quidem, aut tempora vestra ipse disposuit. Et si parva hæc videntur ingratis, non ille, sed ego redemi vos; sed quo pretio? non utique corruptilibus auro, & argento, non sale, vel luna, non saltem aliquo angelorum, sed proprio vos cruce redemi. Testes sunt plagæ istæ, quas in meo corpore cernitis: testis crux illa, quæ super insruclat in excelsis. Testes hi, qui morienti adfuerunt & adhaeserunt. O generatio stulta & prava, quare cum labore huic deterrimo hosti obedire voluisti, quàm mihi cum gaudio, Deo tuo, Redemptori tuo? Idem quoque S. Archipræsul subdit, quod iudex Angelorum interrogabit hierarchias, an in utilitatem nostram plus facere potuerit, quàm fecit; unde his verbis Angelos allocuturum esse dicit: *Dicite vos Angeli, dicite vos Iudices, iudicate inter me & vineam meam, quid amplius illi debui facere, & non feci? Attollent tunc omnes vocem suam, & dicent: Iustus es Domine & rectum iudicium tuum.**

7 Passim quidem nota & trita sunt illa S. Gregorii verba in homilia de talentis, sed parum admodum à nobis considerata; *Leſio, inquit, S. Evangelii sollicitè considerare nos admonet, ne nos, qui plus ceteris accepisse aliquid cernimur ab autore mundi, gravius inde iudicemur: cum enim augentur dona, rationes etiam crescunt donorum.* Ex quibus verbis perspicue constat, nos Christianos severius à Deo examinandos & iudicandos esse, utpote qui infinitis à Deo beneficiis cumulati sumus. Apud sanctum Joannem supremus ille iudex ait: *Qui spernit me, & non accipit verba mea, habet qui iudicet eum; sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in novissimo die.* Bellovacensis inquit: *Ad eorum confusionem amplius cumulandam, & ut prorsus inexcusabiles videantur, ostendet eis Christus sua passionis insignia: quanto benignior suis, peccata nostra dissimulando, longanimior ad penitentiam expectando, promptior ad indulgendum, promior ad gratiam conferendam, tanto tunc erit severior ad increpandum, gravior ad audiendum, implacabilior ad puniendum.* S. August. in quodam sermone auditoribus suis continuam finalis iudicii memoriam vivaciter imprimere volens, inquit: *Me necesse est & pro vestra, & pro mea salute frequentius predicare, studio vestros animos & ad timendum iudicium, & ad desiderandum premium excitare.* Et paulò post subdit, dicens: *Certum est, quod si semper beneficia Dei nostri, quæ nobis collata sunt, assidue cogitemus, peccata nostra nobis aut non dominabuntur, aut si forte subreperint, cito per penitentiam corrigentur.* Ubi, ut videtis, S. Doctor, ne in iudicio timeamus, beneficiorum divinatorum memoriam, tanquam frænum à peccatis nos coercens proponit: at verò cur non potius supplicia nobis ob oculos hoc fine statuit, quæ in illa die in reprobos fulminabit? scitisne causam? Superius in sententia Eusebii, & Micenii diximus, quod *tantò graviora erunt humana delicta, quanto majora se ostenderunt divina beneficia:* Unde idem S. Augustinus in homilia quadam salutare hoc nobis monitum inculcat: *Quantum possumus, totis visceribus laboremus, ut beneficia non nobis iudicium pariant, sed profectum: ne cum tremendus iudicii dies, & tempus reddenda rationis advenierit, quidquid nobis Deus & Salvator noster contulit iudicatus, integram inveniat iudicatus. Equidem ille cum venerit, reddidurus est quod promissit, sed requisitus est quod redemit: & quod in primo adventu contulit, exalturus est in secundo.*

Apoc. 10. 6.
In finali ju-
dicio DEUS
preces &
lacrymas
nostras de-
sidebit.

Eccles. 1. 1.

Eccles. 1. 4.

Prov. 1. 25.

Salvian. l. 1.
ad Ecclesiam
Lathol.

Ps. 11. 21.
Supremus
Iudex desig-
natur no-
mine Leo-
nis.
Joel 1. 15.

Cæsar. Arel.
horn. 1. Bibl.
Parr. de
parric.

Ecc. 12. 19.
Anima in
iudicio illo
sola relin-
quatur omni
consilio &
auxilio de-
stitutæ.

D. Chrysol.
serm. 144.

S. Ephr. l. 1. de
compunct.

Homo caris
vestro nu-
ptiali, præ-
parabat ani-
mam iudicio.
D. Chrysol.

Angelum ita jurasse attestatur: *Juravit per viventem in saecula seculorum, qui creavit celum, & ea que in eo sunt; & terram, & ea que in ea sunt; & mare, & ea que in eo sunt.* Sed quorsum solemne adeo hoc tendebat juramentum? *Quia tempus non erit amplius.* Verum quidem est, quod Eccles. ait: *Omnia tempus habent, tempus flendi & tempus ridendi.* Tempus flendi durat, quamdiu tempus est, id est, quamdiu vita hæc præsens durat, siue quamdiu cæli moventur; at vero quando ad æternitatem pervenerimus, tempus non erit amplius; tunc enim Deus lachrymas & preces nostras deridebit, quantumcunque illæ humiles & ferventes fuerint. *Vocavi, inquit Deus, & remisisti, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret, despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis, ego quoque in interitu vestro ridebo & subsannabo.* Tunc invocabunt me, & non exaudiam, eo quod timorem Domini non susceperint. Salvianus super verba illa Eccles. cap. 30. *miserere anime tue,* scribens, his animam verbis aitatur: *Vide pietatem erga te Domini nostri, vide quam misericors sit Dominus Deus noster, qui nos ipsos pro nobis misericordiam rogat. Miserere, inquit, anima tue, hoc est dicere: miserere etiam illius, cuius vides miseratione me tangi. Rogat te, ut mihi miserearis, & non vis; causam tuam apud te agit, & a te non admittitur: dignatur te pro te petere, & a te non potest impetrare. Et quomodo, quisquis es, o miserrime homo, quomodo te postea supplicantiem ille in iudicio suo audiet, cum in hic cum pro te rogantiem audire ipse noluerit? In sequentia, quam Ecclesia pro defunctis canit, inter cetera dicitur: *Quid sum miser tunc dicturus, quem patronum rogarurus, dum vix justus sit securus?**

5 Regius Psalmista in hac præsentis vita hanc DEO supplicationem proposuit: *Erue a framea DEVS animam meam, & de manu Canisunicam meam: salva me ex ore Leonis.* Ubi Leonis nomine supremus Iudex intelligitur, qui, ut apud Joëlem legitur, in throno confidens, Leonis instat rugiet. At verò non æquè clarum est mysterium, cur epitheton unicæ adscribatur animæ; unde Cæsarius Arelatensis interrogans, *quare unicam dixit?* sibi ipsi in hæc respondet verba: *Sive quia tanquam unica diligenda est, sive quia ipsa sola de singulis ante tribunal celestem rationem, remotis omnibus solatiis, redditura est.* Dives ille, qui multam collegerat segetem, sollicitè secum disceptabat, quo eam loco securè reponeret, moxque resolutionem fecit, inquit: *destruam horrea mea, & majora faciam;* id autem quod nostro in præsentis deservit proposito, est verbum illud: *Cogitabat intra se;* nunquid enim, qui tantis abundabat opibus, amicos, cognatos, servos non habebat & alios, quibuscum consultare poterat? Ne admiremini successum; per hanc namque parabolam, incarnata Sapientia infelicitatem nobis exhibere voluit animæ iudicio præsentandæ, coramque divino Tribunali rationem reddituræ; hæc enim deseritur ab omnibus. Dixit illi DEUS: *Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te;* ubi Divus Chrysologus ita ad nostrum discorrit intentum: *Digno consiliario se usus, qui mali animi non poterat habere solatium, non poterat habere collegam.* In illa hora, inquit S. Ephrem, *nemo alteri auxiliari ibi poterit, non frater fratri, non parentes filiis, non filii parentibus.* Meministisne illius, qui propter vestis nuptialis defectum ad tenebras condemnatus fuit? nullus certè ex omnibus vel minimus, in ejus defensionem, legitur protulisse verbum; cum tamen verisimile sit, quod cum sodalibus aliis ingressus, faciliè quempiam nancisci potuisset intercessorem & advocatum. Accipite mysterium. Miser ille animam præfigurabat, inexorabili atque implacabili sistendam Christi iudicis tribunali. *Dicite* (exclamat Divus Chrysostomus) *quomodo nos adjuvare potest nemo, non frater fratrem redimet, non amicus amicum, non parentes filios, non filii parentes; & quid dico homines miserabiles, cum neque si Noe veniat, & Iob, & Daniel, tum judicantem exorare possint? Sed dices, unde horum demonstratio? Vide non indutum veste nuptiali, ex sponsali domo expulsum, & neminem pro illo intercedentem. Vide talentum habentem creditum, & non negotiatum, & quomodo pro illo supplicet nemo. Respiciete mihi quinque virgines exclusas, &*

æquales pro illis non deprecas. Interlinearis quoque prædictum prætextum commentans, dum Virginum fatuarum, quam à prudentibus rulare, considerat repellam, talem hujus assignat causam: *quia non tempus orandi, sed remunerandi erat.*

6 S. David aliquando ad DEUM conversus, ita orasse legitur: *Dixi: Confitebor adversum me iniquitatem meam Domino, & turre misisti impietatem peccati mei: pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno; veruntamen in diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt.* Quasi dicat: ad impetrandam peccatorum nostrorum veniam vita hæc tempus est opportunum, in tempore autem diluvii aquarum plurimarum nullus omnino sanctus pro patrocinio ad Deum accedere audebit. Sed quale hoc est diluvium? Nunquid infallibilem primæ veritatis, quæ mentiri nefcit (ego DEVS & non mentior) protestationem novimus, asruentis: *Nequaquam ultra interficietur omnis caro aquis diluvii?* Tenet itaque dictum assertum de aquarum diluvio, non de ignis, quod ultimo iudicii die totum universum inundabit; cui testimonium perhibet clarissimum ille S. Matthæi textus: *Sicut autem in diebus Noe, ita erit & adventus Filii hominis;* ubi Christus ipsemet Iudex finale iudicium tempori assimilavit diluvii. Porro in textu hebraico pro tempore opportuno scriptum reperimus: *in tempore inveniendi.* Sanctus itaque Hieronymus diluvium dictum de iudicio intelligit extremo, quando nullus, quantumcunque potens, sua præsumet appropinquare intercessione ad tremendum illud tribunal, ut misericordiam imploret ac compassionem; quia nimirum, ut Sanctus Gregorius affirmat: *Index supremus ante iudicium placari potest, in iudicio non potest.* De eodem quoque iudicio extremo vates regius fusè agit in Psalm. 71. in cuius fine sequentia leguntur verba: *Defecerunt laudes David filii Iesse;* quæ verba non exilem continent difficultatem: quomodo namque Poetæ illi admodum eloquenti, dum de Christo Iudice tractaret, defecere laudes & rhythmi? Alia quædam versio habet: *orationes David;* ad denotandum, quod ibi nullum supererit gratiæ divinæ lucranda tempus, nec per laudes, nec per orationes, nec per intercessionem viri quantumcunque sancti, etiam si hic ipsemet David foret, de quo protestatur Dominus: *inveni hominem secundum cor meum.* Quin potius, ut S. Bonavent. discurre; *Sancti, qui pro salute omnium morti se exposuerunt, non compatiantur tunc miseria reproborum, sed potius gaudebunt in damnatione illorum, juxta illud: letabitur justus, cum viderit vindictam.*

7 Sanctus Hieronymus de supremo illo tractans tribunali, quantumque ipsum exhorrescere debeamus, ostendens, ita scribit: *Ibi cum ante tribunal CHRISTI venerimus, scimus, nec Iob, nec Danielelem, nec Noe rogare posse pro quoquam, sed unumquemque portare onus suum.* Quam eandem veritatem his nonnihil distinctis verbis S. Antoninus insinuat: *Cum ante tribunal Christi venerimus, nec Noe, nec Iob, nec Danielelem, scimus nos posse juvare, scilicet oratione vel meritis; sed unusquisque onus suum portabit. Nullus sanctorum, quantumvis amicitia vel parentela conjunctus in hoc saeculo, orabit pro damnato aliquo in illo iudicio.*

8 At quid de Angelis statuemus, istis maxime, qui in vita hac nobis assignati fuerunt custodes, aliusque omnibus, qui in auxilium nostrum missi fuerunt? Sanè juxta sacrorum expositorum testimonia non modò, ut videbimus, sanctos nobis, sed & angelicos spiritus contrarios habebimus; de quibus Ezechiel in sanguinea illa strage, quæ ipsi tanquam iudicii finalis figura representata fuit, ita scribit: *unusquisque vas interfectionis habebat in manu sua,* id est, singuli illi sex angelici instrumenta mortis manu propria deterebant; de qua materia S. Ephrem ita fermocinatur: *tunc abibunt hi quidem in tenebras exteriores, propellentes eos cum diligentia & festinatione angelis, & ad eos dicentibus: sicut oves facti estis inferni, mors depascet vos.* Hinc & incarnata Sapientia, in illa de zizaniis parabola, ita discurre: *Messis consummatio saeculi est, messores autem angeli sunt; sicut ergo colliguntur zizania & igni comburuntur, sic eris in consummatione saeculi: mittet Filius hominis angelos suos, & colligent de regno ejus omnia scan-*

Interlin. in
C. A. Prov.

Ps. 11. 5.
Ad impetrandam
veniam
peccatorum
modò est
tempus op-
portunum.

Gen. 9. 11.

Mat. 24. 27.

S. Hieron. ib.
in iudicio
autem ex-
tra
na nullus
audebit ac-
cedere in-
tercedere
celis.
S. Greg. l. 15.
mor. c. 30.
Ps. 71. 20.

A. A. Apoc.
13. 12.
S. Bonav. ib.

S. Hieron. de
reg. Monac.

S. Antonin.
sum. theol.
p. 4. tit. 14.
c. 16. § 4.

Is. 55. An-
gelis præcili-
ter Angelus
castos, erunt
nobis con-
siliarii.

Ezech. 9. 1.

S. Ephrem
tom. 1. de 2.
Dum. Adv.

Mat. 13. 19.

scandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis. *Va fontibus* (exclamat S. Cyrillus Alexandr.) cum S. Angelis odio, & sanctis testibus erunt execrationi. Ad quod idem intentum respiciunt illa Bellovacensis verba: *ibi nec proderunt divitiae divitibus, nec parentes parentibus, nec angeli pro hominibus intercedent*; quæ omnia illo superius à nobis citato confirmat Apocalypstæ textus: *tempus non erit amplius, scilicet merendi*; & illo S. Matthæi: *clausa est janua, quia misericordia est sublata*. Deindeque in tractatus sui progressu subiungit, dicens: *S. angeli perhibebunt contra impios testimonium, sub quorum custodia peccaverunt; quorum doctrinam, monitiones, & consilia, nec non intercessionem, & auxilia, reprehensionem, & omne charitativum mysterium contempserunt*; moxque Origenis adducit auctoritatem, dicens: *Vnusquisque angelorum in extremo iudicio aderit, perducens illos, quibus præsuis, quos adiuvit, quos instruxit, pro quibus semper faciem Patris vidit*.

9 Imò angeli, & Sancti suas conjungunt vires, ut causæ patrocinentur iudicis supremi contra præcitos, dicente Psalmista: *exultabunt sancti in gloria, latibuntur in cubilibus suis; gladius ancipites in manibus eorum ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis; ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis, ut faciant in eis iudicium conscriptum*. Fortitanne sibi dedecori ventent electi executionem divinæ iustitiæ? Nequaquam, respondet David, quin potius gloria est hæc omnibus Sanctis eius: ad maiorem sanctorum cedit gloriam, quod divinum zelaverint, & vindicaverint honorem, seque Dei rebellibus opposuerint; unde aptè illam à militibus Psalmista desumpsit metaphoram, qui suum sequuntur caput, & ducem, quando inimicum oppugnat exercitum. Cum Christo in extremo iudicio (inquit Card. Bellar.) sententiam ferent adversus Antiochos, Herodes, Neronem, Diocletianos, & ceteros principes malos. Cui eidem veritati S. Aug. testimonium in hæc perhibet verba: *Omnes contra nos tunc erunt, Abraham contra inobedientes, & Isaac contra impatientes, & Iacob contra negligentes, & Ioseph contra incontinentes*.

10 S. Anton. aliam, cur, ne sanctos nobis contrarios habeamus, unice timere debeamus, rationem in hæc assignat verba: *Accusatores erunt sancti homines, à quorum consortio peccantes recesserunt, quos in presenti contumelias affecerunt, vel quorum festa fregerunt, vel loca profana erunt; unde dicitur Sap. 5. Stabant iusti in magna constantia adversus eos, &c.* Cui illa consonant Bellovaceni verba: *Accusabunt sancti, quorum pejeraverunt nomina, fregerunt vota, blasphemias, & nefandis operibus impugnaverunt, juxta illum apocalypstæ textum: Clamant omnes sancti: usquequo Domine sanctus, & verus, non vindicas, & iudicas sanguinem nostrum?*

11 Hoc similiter insinuare volunt verba illa Luc. 21. *erunt signa in Sole, luna, & stellis*; tunc enim planetæ luminosissimi ingentem patientur eclipsin, nosque in obicuro commorabimur, id est, sine ulla fruitione intercessionis Sanctorum, qui denotantur per stellas, aut B. Virginis, per Lunam figuratæ, vel Solis iustitiæ, Christi; nam ut apud Danielem dicitur: *Qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stella in perpetuas æternitates erunt*. Haymon quoque dicit: *stella calis sancti sunt, qui in tenebris istius vite lucens, velut in firmamento stellæ: at verò in illa die, ut Joel cap. 3. 15. ait: juxta est dies Domini in valle concisionis: Sol, & luna obtenebrata sunt, & stella retraxerunt splendorem*. Tunc verè adimplebitur illud, quod in libro Iudicium legitur: *stellæ manentes in ordine, & cursu suo adversum Sisaram, &c. est reprobum, pugnaverunt. Luna quoque non dabit lumen suum, quia, ut Alb. M. ait, per lunam figuratur Virgo Maria; in hac ergo luna, id est, in B. Virgine, factum est signum mirabile, quia scilicet conversa erit in sanguinem; ipsa namque Deipara in stragibus, & vindictis, quas Filius ejus facturus est, magnam partem habebit, quantumvis hac vita præsentis durante, refugium peccatorum fuerit securissimum. Porro quod in illa die luna non dabit lumen suum, id est, B. Virgo Maria suam nobis subtrahet protectionem, multa confirmant sanctorum Patrum testimonia: & quidem imprimis S. Bonav. ait: *Tanta erit tunc iudicis severitas, & inflexibi-**

litas, quod si B. Virgo, & omnes angeli, & sancti, & sancta genia steterent, & cum lacrymis orarent pro aliquo, qui esset in peccato mortali, Iudex non exaudiret eos. Virgines illæ fatuæ, non obstante quod virgines erant, ob defectum tamen olei charitatis, se quidem virginibus prudentibus recommendarunt, quarum antesignana est Maria, utpotè quam Ecclesia hoc titulo, Regina Virginum honorat: & tamen passæ fuerunt repulsam, sponso dicente: *Nescio vos, clausa est janua*; & hæc quidem parabola ab ipsomet Iudice Christo composita fuit, ad denotandum, se tunc in tribunali suo fore inexorabilem. S. Aug. quoque in sermone quodam inquit: *Non tunc sancti nobis subvenient, quia tempus non erit miserendi, & misericordiam impetrandi, & jam fugiet janua Paradisi Maria, quæ hoc titulo ab Ecclesia insignitur: Janua calis, & felix calis Porta. Sanctus Antoninus pariter ait: Nullus orabit pro damnato aliquo in illo iudicio, nec ipsa piissima Virgo Maria, Mater misericordie, quæ nunc assidue interpellat pro nobis, quia cognoscunt, hoc DEVM non velle; & si per impossibile posito rogarent, non exaudirentur; idque ex illo adducto probat Proverb. textus: *Zelus, & furor viri, &c.**

12 In memoriam vobis veniat illud Davidis præceptum, quando suis iussit: *reportate arcam Dei in urbem*; tunc enim quando hoc edictum promulgavit, vel maxime arca indigere videbatur, ut mediatore illa, rebellionem Filii sui Absalonis pessundaret: Cur itaque eam à se elongari voluit? Rationem assignat Theodoretus, inquiens: *non possum mecum circumferre accusationem, hinc audio legem dicentem: non machaberis, non occides*; timebat namque David, ne arca patrum adulterium atque homicidium, eò quod legem in se recluderet, exprobarer: ita quoque acerbissimum erit impiorum tormentum, quando noverint Virginem sacratissimam, quæ ceteroqui eorum existerat refugium, quæque fœderis arca nuncupatur, non modò sibi auxilium non ferre, sed etiam opem eò usque subministratam exprobrare. Aman, postquam Ašueri gratia excidisset, supplicio sibi imminenti se subtrahere nitabatur per intercessionem Esther: ast illa subito respondit: *Hostis & inimicus noster pessimus iste est Aman: quod ille audiens, illico obstupuit, vultum regis ac regina ferre non sustinens*. Aman ille reprobum præfigurabat, in protectione reginæ cælorum, cuius typus Esther erat, confidentem; sed turpiter illudetur, siquidem clausa est janua, nullum amplius superest refugii aut misericordie, sed solius iustitiæ tempus. Sique peccator ad crucem, quæ, ut in discursu præcedenti probavimus, in cælo resplendet, confugerit, hæc maiorem ipsi potius afferet cruciatum, dicente Bellov. *Cruz Christi contra te perorabis, si ad Redemptoris confugeris plagas: respondet illic idem author: Christus per vulnera sua contra te allegabit, cicatrices contra te loquentur, clavi de te concenterentur*. Tunc enim stricissima à nobis erit reddenda ratio, qualiter Christi pro nobis effusus in nobis profecerit sanguis: *En, sanguis ejus exquiratur; unanimesque impio omnes ore confitebuntur, dicentes: Merito hac patimur*.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

De rigorofo examine, quod subituri sumus in reddenda ratione bonorum gratiæ, naturæ, & fortunæ, præceptorum omissionis, aliarumque rerum, quæ nunc iudicio nostro minimè esse apparent.

THEMA.

Redderationem villicationis tuæ. Luc. 16. v. 2.

1 Sanctus Petrus Chrysolog. parabolæ hujus de villico seu œconomo sensum explicans, ait: *Homo quidam erat dives; quis erat homo iste nisi Christus? erat in Majestate sua dives. Cum hac igitur majestate ad iudicium procedet finale, ut ab homine de bonorum, quæ illi subministravit, administratione, stricctissimam exigat rationem: unde idem sanctus inquit: Habebat villicum,*

Matth. 21.

S. Aug. C. 6. ad Ital.

S. Anthon. lib. 5. 2.

Prov. 4. v. 14.

2. Reg. 19. 29. Quod erit impiis acerbum iudicium. Theodo. 9. 3.

Esth. 7. 6.

Ipsa Cruz Christi, cuiusque Vulnera, impiis afforent tormentum. Bellov. lib. 2. dist. 9.

Gen. 48.

S. Cyrill. A. lex. 1. 1. p. 2. Hom. 2. 1. 1. Bellov. Spec. mor. 1. 2. dist. 1.

Bellov. lib. 2. dist. 8. Et perhibebunt contra nos testimonium.

Orig. Hom. 1. 1. in Num.

Omnes SS. cum Angelis conjungunt vires suas contra impios. (Ibid. 14. 1.)

Card. Bellar. lib. 1.

S. Aug. C. 16. ad Italicos.

S. Anthon. lib. 5. 2. Et erunt accusatores nostri.

Sap. 5.

Bellov. dist. 2.

Apoc. 6.

Luc. 21. 19. Impii in illa die nulla fuerunt intercessio sanctorum.

Dan. 12. 3. Haymon. in C. 6. Apoc.

Joel. 3. 15.

Jud. 4. 20.

Alb. Magn. 1. in Dom. 1. Adv. 6. 2.

Ne quidem B. Virgini Maria. S. Bonav. lib.

D. Chrysost. ser. 121. Christus, homo dives, stricctam exigat rationem de Villicatione nostra.

licum, quem nisi hominem? huic ergo diligentissimum, exactissimumque intimabitur examen per verba illa: *reddo rationem villicationis tue*: ubi prædictus S. Doctor addit: *venit finis vite, jam te apparitio superna constringit, jam iudicium vocat*. Ubi Christo, qui tanquam

1. Machab. 14.

Prima Inven-
tione in-
stituitur
circa finem
ad quem a-
nima tam
nobile acci-
perit.
S. Aug. 1. de
spiritu, &
anima.

Psal. 16. 11.

Deut. 4. 9.

1. Cor. 4. 7.

Rom. 9. 1.
Reddenda
est etiam
ratio de re-
missione
peccatorum
nobis facta.
Bellovac.
spec. mor. 1.
2. dist. 6.
Matth. 18. 34.

100. 12. 67.

Bellov. ib.
Pulchra in-
tuitio
eiusdem
scholaris.

Exod. 14. 3.
Cura quæ
ulterior exa-
minandi fi-
nit in iu-
dicio.

Oleas. ib.

Rex gloriæ in augusto residebit throno, illa ex lib. 2. Machab. desumpta attribueret possumus verba: *Considerans Rex, & rem diligenter examinans*; ipsam namque uniuscujusque animæ causam, tanta cum diligentia, & circumspeditione discutiet, ac si unica duntaxat sententiam subitura esset, nec non si unius solummodo causa revidenda ac discutienda foret: *Reddo rationem*. Prima, ut credibile est, interrogatio circa finem instituetur propter quem esse adeo nobile animæ concessum fuit; scilicet propter Deum, cælum, salutemque æternam ad imaginem, & similitudinem creatoris sui creata fuit, ut, teste S. Aug. *factorem suum pro imagine cognoscat, & pro similitudine diligat*: aut quanta tunc obruetur amaritudine, quando ab hoc fine deviasse convincetur, toto amore in bonis collocato terrenis, eorumque gregi associabitur, de quibus scriptum est: *oculos suos statuerunt declinare in terram*: Inviolabile cuique homini Deus hoc statuit præceptum: *custodi te ipsum, & animam tuam sollicitè*; ubi nova nos obruet confusione congeries; si enim thesauros materiales summa cum sollicitudine custodivimus, quàm culpabiles reputabimur, si cum neglexerimus thesaurum, de quo Apostolus ita scribit: *habemus thesaurum istum in vasis fictilibus*? Tunc igitur Iudex apertis plagis, signoque desuper scintillante crucis, pretium inestimabile, pro hoc datum thesauro, animæ exprobrabit, quæ ipsum propter sordidam voluptuositatem, vile interesse, aut propter respectum humanum prodegit. Neque tunc anima sese excusare poterit, quod divinæ gratiæ thesauris locupletata non fuerit, siquidem *charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum S. qui datus est nobis*, & ut tritissimum fert axioma: *Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam*.

2. *Reddo rationem*. Juxta Bellovacensis doctrinam, reddere debemus rationem *de remissionibus peccatorum*, quas nobis Dominus fecit. Idque illa probat decem millium talentorum parabola, quæ servus ille debebat, cui Rex improperavit, dicens: *Serve nequam, omne debitum dimisi tibi*. Sed cheu quoties in contumeliam promissionum, in sacramento poenitentiae Deo factarum, temeraria cum præsumptione divinæ misericordiae iterum facti sumus recidivi? ac proinde rigorosius nobis fidelibus formabitur examen, quàm illis, qui in infidelitatis tenebris continuo vixerunt; nam *seruus, qui cognovit voluntatem Domini sui, & non fecit, vapulabit multis*. Idem quoque author refert, quod S. Bern. Parisiis in Schola quadam constitutus, in qua Logica prælegebatur, luctum consideravit cuiusdam scholarium illorum, qui hunc in modum negotiabatur: *Finita disputatione, rogans eum Magister, quid determinaret, ait: Nobis Deus fecit hoc argumentum; respondete. Deus proponit nobis legem, & ejus mandata dicens: hec mandata, & hanc legem dedi vobis, assumit transgressionem, concludit damnationem. Sic ergo argumentatur homini. Legem tibi tradidi, tu pravaricator fuisti, ergo damnationem promeruisse à justo iudice, ergo damnaberis. Et verè talis unicuique homini processus instituetur; in conspectu enim omnium hominum, in medium producentur promissiones, à nobis solemniter in sacrosancto lavacro stipulatae, quando in militiam Christianam adscripti fuimus, de quibus rigidè examinabimur, qualiter eas adimpleverimus. Similem in Exodo legimus processum: *Venit enim Moyses, & narravit plebi omnia verba Domini, atque iudicia, responditque omnis populus una voce: omnia verba Domini, quæ locutus est, faciemus. Scripsit autem Moyses universos sermones*; at verò cur Moyses omnes hosce populi sermones in tabula conscripsit? quærit Oleaster, & respondet: *Quid præferat huiusmodi scriptura, nescio homo, si oculos non amisisti; servatur enim, ut peream in die examinis extremi interrogis. Unde quod fidei donum receperimus, eidem tamen minimè correspondentes, vitam duxerimus infideli, & pagano homine dignam, hoc unum erit ex improperis asperioribus, quæ Iudex iratus reprobis exprobrabit. Interrogabit enim, an in Evang. & religio-**

nem credideris, quam professus es Christianam, & catholicam; an sacramentis, in ecclesia sua institutis, tempore congruo usus fueris; an post hanc vitam aliam superesse, verèque paradysum vel infernum, post hanc vitam, hominem manere, firmiter existimaris; denique an Christum Creatorem, Redemptorem, & Salvatorem tuum esse firmiter tibi persuasum habueris; quod si ad hæc omnia affirmativè responderis, per evidentiam manifestam convictus eris, quod in omni actione tua haud secus vixeris, ac si post hanc vitam nullus esset Deus, nec ulla alia vita, nec præmii aut poenæ retributio æterna. Audiamus, obsecro, S. Ephrem, in oratione quadam de Iudicio extremo in hæc verba lamentantem: *Hem mihi Fratres mei in Christo dilecti. Timore percussus impediatur, & vox mea deficit, lachrymaque mihi excidant, dum tremendam hanc narrationem aggredior. Discutitur sigillum Christianismi, quod quisque nostrum accepit in Ecclesia, confessionis fidei, & baptis-*

1. Epist. T. 1.
Orat. de iudicio.

3. Idemmet Christus, qui in illa die Iudex futurus erit, populo suo, cui lumen, & notitiam fidei suæ communicaverat, hanc propositionem die quadam promulgavit, cum juramento eandem ratificando, dum ait: *Amen dico vobis, tolerabilis eris terra Sodomorum, & Gomorrhæorum, quàm illi Civitati*. Horrenda profectò propositio. Ergone enim Christiani deteriori loco erunt, quàm Sodoma, & Gomorrah incolæ? Quis est, cui non sint manifesti nefandi civium illorum excessus, utpotè qui per ignem cœlis dilapsi puniri fuerint? S. Hilarius hujus à Christo pronuntiatæ sententiæ causam edisserit, inquit: *Quia illis ignorato Christo, errasse sit levius, his verò inexpiabile sit, aut prædicatum non recepisse, aut receptum non sanctè atque catholicè prædicasse*. Quamvis enim clarior erit lumen, & notitia, quam à Deo accepimus, tantò densiores erunt tenebræ, in quas ejiciemur, si vita concessa luminis non corresponderit; ut adimpleatur illud: *Sicut lumen ejus, ita & tenebræ ejus*. Habebimus quoque in illa die nobis adversantes angelos nostros custodes, qui in rigorosissimo illo examine, fidei partes contrarios agent. Unde Origenes inquit: *Puto etiam tibi inquisitionem futuram, non quidem an cultura hominum angelus defuerit, sed an cultura angelica nequaquam digne signis humana responderit*. Hi igitur in iudicio omnes allegabunt sigillatim inspirationes internas, quibus Deus ad virtutem nos exstimulavit, omnia specialia gratiarum suarum auxilia, quæ quovis nobis tempore subministrata fuerunt; omnesque stimulos efficaces ad ducendam vitam irreprehensibilem, quos nobis addidit per salutaria aliorum exempla, per prædicatorum, confessorum, Patrum spiritualium, Magistrorum, superiorum, & amicorum efficaces exhortationes; adeoque agnosceretur clarè, Deum pro salute nostra plus facere non potuisse, juxta illud: *Quid est, quod debuisti facere vi-
na mea, & non feci?*

Impiis Chris-
tiani in illo
iudicio deter-
iori loco erunt
quàm incolæ So-
domæ, &
Gomorrah.

S. Hilar.
Cap. 9. in
Matth.

Angeli cu-
stodes agent
fidei partes con-
tra reprobos.

Orig. Hom.
10. in Num.

Mat. 23. 4.

4. *Reddo rationem villicationis tue*. Diligentissima ibi instituetur discussio, circa bona naturæ, & specia-
rim quidem circa nobilissimas animæ potentias, intelle-
ctum videlicet, voluntatem, & memoriam, nec non
circa ingenium, & per illud acquisitas scientias; ac pro-
inde ibi manifestum erit, quot fuerint, qui acumine,
& perspicacia intellectus sui in offensam Dei fuere abusi,
novos in perniciem veræ fidei catholicæ adinvenien-
do errores. Quot item ingenium suum exacerant, ut
per astutias, & fraudes suos circumveniant sodales;
quot denique eo fuerint abusi ad adulandum, & lasciv-
as componendum Poeseos cantiones; simulque ad æter-
nam illorum confusionem manifestabuntur præjudicia,
& consequentiæ pessimæ, quæ ex eorum scriptis, &
compositionibus in innumeros alios derivarunt; de
quibus Apostolus proinde ait: *Quorum sermo ut cancer
serpit*. Severissimus pariter circa bona corporis formabi-
tur processus: *An nescitis, quia corpora vestra templum
sunt Spiritus Sancti, qui in vobis est, quem habetis à
Deo? Hoc autem templum sepius inordinatis sordi-
disque appetitibus nostris violasse atque profanasse con-
vincemur, cum tamen, ut Apostolus inquit: corpus
non fornicationi, sed Domino, & Dominus corpori. Ani-
mæ unitum est corpus, ut illius crescant merita, ut sci-
licet carnem subiciat spiritui, & per macerationem casti-*

Severissima
instituetur
discussio cir-
ca bona na-
turæ.

1. Tim. 2. 17.
Et bona com-
posita.

1. Cor. 6. 19.

castigationemque suam victima fiat illi, qui eam suis coagulavit manibus; ideoque Apostolus quondam suos exhortabatur, dicens: *Osecro vos, ne exhibeatis corpora vestra bestiam viventem, sanctam, Deo placentem.*

Rom. 12.
S. Anselmus.
Specialiter
de docibus
corporis.

Et quinque
sensuum ubi-
bus.

Matt. 12. 36.

De omnibus
gressibus.
Job 24. 16.

Psal. 48. 6.

Job 13. 16.

Bellov. lib.
dist. 6.

De usu ma-
nuum.

De gula.

Deut. 32. 15.

Eccl. 9. 15.

Lyran. lib.
De bonis
temporalibus.

Matt. 23. 12.
S. Aug. 1. 12.
de Sordibus.

5 S. Anselmus ad DEUM aliquando conversus, in sequentia legitur prorupisse verba: *Domine, quia totum me fecisti, totum me debes amoris tuo.* Qualiter igitur vires, pulchritudinem, juventutem, sanitatem, doctusque corporis impendimus? *Redde rationem.* Nunquid vigorem, complexionemque robustam dilapidasti in voluptatibus carnalibus, in rixis, duellis, vindictis? Pulchritudinem tuam ed contulisti, ut alios ad illicita pertraheres? Juventutem in vanitatibus, otii, ludis, omnibusque aliis ineptiis consumpsisti? Sanitatem in crapulis, & fornicationibus exhaustisti? *Redde rationem* de omnibus illis, nec non de aliis sensuum tuorum usibus. Aures forsitan non modò verbo divino, Patrumque temporalium, & spiritualium admonitionibus turdè obduruerunt; sed insuper discursibus patuerunt obsecenis, murmurationibus, famæque alienæ detractationibus. Oculi discuntur circa tot impurorum obituum, qui innumerabilibus aditum patefecere inhonestatibus, transgressionibus. Linguae discuntur male dicta, perjuria, mendacia, blasphemix, injuriæ, detractationes, imposturæ, & discursus impudici; imò ne vel minimum indiscussum remanebit verbum otiosum, ipso protestante Iudice: *Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii.* Reddent rationem de omnibus malè institutis gressibus, dicente Jobo: *Tu quidem gressus meos dinumerasti.* Unde & ipse David gemebundus agebat: *Cur timebo in die malæ? iniquitas calcanei mei circumdabit me.* Severissimus namque Iudex ille per 30. & 70. annos decursum, quibus nostra duravit vitia, quemcunque pedum nostrorum diligentissimè observaverit motum, ut rationem de quolibet exigat passu in tribunali illo, cui in omnium conspectu præsidebit. Neque hic meus est conceptus, sed ipsamet à veritatis Spiritu, per os sanctissimi illius Prophetæ, qualem sæculum illud veneratum est præ reliquis, nobis dictata veritas; ille namque de severissimo hoc examine ingemiscens, in hæc sequentia prorumpit verba: *Scribe contra me amaritudines, & consume me vis peccatis adolescentie mee: posuisti in nervum pedem meum, observasti omnes semitas, & vestigia pedum meorum considerasti; ubi 70. legunt: usque ad radices pedum meorum pervenisti.* Id quod & Bellovacensis ex illo Jobi textu (ipse considerat vias meas) postquam glossam adduxisset, in hæc confirmat verba: *Sic Deus vias uniuscujusque considerat, sic gressus dinumerat, ut nec minutissima cogitatione ejus iudicio, ac verba tenuissima, que apud nos usu videntur, indiscussa remaneant.* Si autem tantam à pedibus exigit rationem, quantò maiorem à manibus, quas fortè excessibus contaminavimus verberum, vulnorum, stragum, tactuum illicitorum, ludorumque, si non semper illicitorum, sed honestorum quandoque, limites tamen excedentium convenientes temporis, loci, & personarum qualitates; ut nihil dicam de rapinis atque extorsionibus, quarum manus fuerunt instrumentum? Iterum rationem exigit à gula, de tot violatis jejuniis, de crapulis, ebrietatibus atque excessivis in conviviorum lautitè dispendiis, non ob alium finem institutis, nisi ad fartiendum opiparèque tractandum implacabilem Dei animæque inimicum, qualis corpus nostrum est, delicatè enutritum; quod incrassatum, impingatur, derelinquitur DEUM factorem suum; præterquam quod corpus, quod corrumpitur, aggravet animam.

6 *Redde rationem Villicationis tue.* Quia de omnibus tibi traditis, inquit Lyranus, Deus exigit rationem usque ad minimum quadrantem; bona namque temporalia nobis ad facilitandam æternorum acquisitionem contulit, ut iis cum subordinatione debitaque directione uteremur, tunc itaque rationem exigit, dicturus: *Esurivi, & non dedisti mihi manducare;* ubi S. Augustinus inquit: *Non illis dicendum est: quia homicidia fecisti, adulteria commisisti, quia alienam substantiam rapuisti; sed hoc solum audiri sunt: quia esurivi, & non dedisti mihi manducare.* Heu quot tunc confunden-

tur, qui panem canibus prodegerunt, tenacissimi in pauperes (in quibus Dei Filius recognosci voluit) quos præ fame deficere, emoriri passim sunt! *Rogo vos fratres* (subdit idem Ecclesiæ Doctor) *notare hac transitoriè cogitare.* Porro ex his præmissis Sanctus ille talem eruit consequentiam, dicens: *Si in ignem mittetur, qui esurienti non dedit panem suum, putas ubi mittendus est, qui tulit alienum? Si in ignem mittetur, qui nudum non vestivit; ubi mittendus est, qui vestitum expoliavit? Si periturus est, qui in carcere non visitavit; quid de illo fiet, qui forte in carcerem misit? Rogo vos fratres charissimi, hinc attendite, quam spem habere possunt qui male faciunt, quando illi perituri sunt, qui bona non faciunt? Merito itaque iis, qui fortunæ bonis abundant, atque abutuntur, Jacobus Apostolus protestatur, inquit: *Agite nunc divites, plorate ululantes in miseriis vestris, que advenient vobis. Aurum, & argentum vestrum aruginavit, & erugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis; thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus.* Imò quantò magis quis hic delictis, voluptatibus, opibusque gavilius fuerit, tantò severiorem ibi experietur processum, & condemnationem, juxta illa Apocalypsis verba: *Quantum glorificavisti te, & in deliciis fuit, tantum illi date tormentum, & luctum;* hinc & Job prophetizabat, dicens: *Divitias, quas devoravit, evomet, & de ventre ejus extrahet eas Deus.**

Eccl. 1. 1.

Apoc. 18. 7.

Job 20. 9. 15.

7 *Redde rationem.* Requirit Dominus (verba sunt Bellovacensis) quomodo Pater, & Mater filium vel filiam servavit, quomodo familiam; quomodo Magister discipulum, socius socium, vicinus vicinum. Cujus hanc convincentem adducit rationem, quia juxta irrefragabile axioma: *Unicuique mandavit Deus de proximo suo.* Rationem itaque reddere tenebimur non modò de nobis, sed etiam de proximis nostris; an scilicet bona illis præbuerimus exempla, salutes præmonitiones, prudentiam, & opportuna consilia, utrùm temporales spiritualesque eorum sublevaverimus necessitates; cui intento confirmando apprimè defervit sequens S. Augustini discursus, quando illum commentans Evangelicum textum (Omnis arbor, que non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur) ita sermocinatur: *Dominus terribiliter nos admonet, dicens: Omnis arbor, que, &c. Non dixit; quæ facit fructum malum, sed, quæ non facit fructum bonum; hinc ergo possumus evidenter agnoscere, quas pœnas arbor spinosa in die iudicii patietur, quando illa, quæ fructum non dedit, excidetur, & in ignem mittetur.* In iudiciis criminalibus, quæ hic in terris aguntur, processus & condemnationes solùm spectant delictorum castigationem: at verò in tribunali Christi Iudicis exactissima quoque fiet inquisitio circa omissionem boni, quod poteramus, & obligabamur facere; omnium namque legum divinarum, quas adimplere debemus, observantia circa duos hosce polos vertitur, scilicet: *Declina a malo, & fac bonum.* Idem quoque S. Augustinus in alio quodam sermone notat id, quod Iudex ille supremus protestatus fuerat, dicendo: *Filius hominis venturus est in gloria Patris sui cum angelis suis, & reddet unicuique secundum opera sua; non dixit, ut reddat unicuique secundum misericordiam, sed secundum opera.* Unde Bellovac. ait: *Hoc autem sciendum, quod Iudex improperebit eis non solum mala quæ fecerint, & locuti fuerint, aut etiam cogitaverint; verum etiam bona, quæ omiserint aut neglexerint, & beneficiorum suorum omnium immensam multitudinem, quæ ingratis susceperint, quibus abusi fuerint, quæ neglexerint, contempserint aut abjecerint; castigationes, medelas, atque innumera remedia, quibus curari debuerint, & non sunt curati.* Idem quoque author cum fundamento sacræ Scripturæ nos de minima quavis transgressionem rigorosissimè examinandos esse dicit: *Tunc condemnabitur, inquit, quidquid fuerit inventum operis, & otii, sermonis, & silentii, usque ad minimam cogitationem etiam, quod dixi, si non fuerit ad Dei voluntatem directum.*

De administratione
familie, &
educatione
prolium.
Bellov. lib.
Eccl. 17. 12.

S. Aug. 12.

Matt. 7. 19.

De omissione
bonorum
operum.

Psal. 36. 17.
S. Aug. 1. 19.
c. 11. in Ap-
pend. de di-
versis.
Matt. 16. 27.

Bellov. lib.
dist. 9.

Bellov. lib.
dist. 6.

8 Optime igitur Ecclesiastes unamquamque animam monet, dicens: *In bono sit cor tuum in diebus juventutis tue, & ambula in visceribus tuis, & in intuitu oculorum tuorum: cuius moniti hanc subnectit rationem: Scito, quod pro omnibus his adducet te Deus in iudicium.* Idem quoque Ecclesiastes capite sequenti librum suum nota-

Eccl. 11. 9.
De quovis
etiam leviss.
simo errore
reddenda
est ratio.

bili hac sententia concludit, inquit: *Finem loquendi omnes pariter audiamus: Deum time, & mandata ejus observa, hoc est enim omnis homo, & cuncta que sunt, adducet Deus in judicium pro omni errato.* Ubi notandum est, quod dicat pro omni errato; quia pro quovis etiam levissimo errore in illo rigoroso judicio conveniemur. Quod verò idem Sapiens subdit, *sive bonum sive malum illud sit*, difficilius est intellectu; si enim *bonum malum* dixisset, facile mens ejus intelligi potuisset; at verò quod dicat etiam *sive bonum*, non satis capi potest; quomodo enim etiam de bono in tribunali illo processabimur?

9 S. Bernardinus inquit: *Tempore generalis judicii non solum maligna hominum opera, sed etiam inutilia, & que quandoque videntur hominibus justa, premio aeterna vite indigna judicabit.* Qua de re insignem quoque habemus, ad hoc propositum servientem, S. Antonini doctrinam; nam ita scribit: *Sed & de bonis operibus judicabuntur homines, videlicet sicut debitis circumstantiis facta fuerint.* Unde Dominus Psalmo 74. inquit: *Cum accepero tempus, scilicet in fine mundi (tunc enim tempus, quod mensuratur motu primi mobilis, subtrahetur, cessante motu ipsius primi mobilis) ego, inquit, justitias judicabo: id est, discutiam opera justa sicut debito modo sint facta.* Adducitque auctoritatem quandam S. Gregorii ad Mauritium Imperatorem ita scribentis: *Multa sunt, qua de illius judicio homines ignorant; nam fortassis quod vos laudatis, ille reprehendet; & quod vos vituperatis, ille laudabit.* Beilovacensis pariter idem hoc dubium his verbis declarat: *De omnibus bonis operibus inquiratur, qua intentione, discretionem, utilitate, & devotione facta sint.*

DISCURSUS XIV.

AGUMENTUM.

Judex in illa die manifestabit abscondita cordium, manifestas omnibus efficiendo conscientias nostras, nobisque legem suam ob oculos statuet, quam in hac vita nobis observandam dedit.

THEMA.

Et erit in tempore illo, scrutabor Ierusalem in lucernis. Sophoniz I. v. 12.

IDEUS apud Sophoniam comminatur, venturum aliquando esse tempus, in quo Ierusalem in lucernis investigaturus sit: Septuaginta legunt: *Scrutabor Ierusalem cum lucerna.* S. Hieronymus litteralem horum verborum sensum considerans, innixus historię Josephi Hebręi, in ea vit opinione, quod Propheta prędicare intenderet inquisitionem, quam Hierosolymis circa potentes divites, principes, & sacerdotes, qui in speluncis, antris & sepulchrorum cavernis abscondendi essent, facturum esset exercitus inimicus, adhibendo in hunc effectum lucernas, ut eos inde extrahere, & eductis mortem inferre possent; quod ipsum judicio finali adaptare possumus, maxime cum Glossa verba prędicta Sophoniz: *in tempore illo, de tempore judicii intelligat.*

2 Ilias Propheta vaticinatur, dicens: *Introibunt in speluncas petrarum, & in voragine terra a facie formidinis Domini, & a gloria Majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram,* quasi diceret: introibunt in cavernas, ut ibidem latentes foras extractos ad supremum perducant tribunal Regis illius, in cujus femore scriptum est: *Rex regum, & Dominus Dominantium:* lex enim communis omnibus statuta est: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi,* nec ab hac lege quicquam excipitur, quantumvis sit potens; imò ut idem S. Hieronymus ad Heliodorum scribit: *Ibi, ante hoc Judicium, potentissimi quondam reges nudo latere palpabunt.* Verum enim verò juxta aliam quandam ejusdem S. Hieronymi expositionem, ex prędictis quoque verbis deduci potest severitas examinis, quod instituetur etiam de animabus electis, & justis, per civitatem sanctam Jerusalem denotatis; dicit enim: *Multiplicata iniquitas in novissimo tempore refrigescit charitas, & Solis*

lumen recedat ab Ierusalem, & tanta erit vastitas, ut difficile salventur etiam electi Dei. Tunc in lucerna sermonis sui, atque rationis, omnia vilia scrutabuntur Dominus in Ierusalem, & in medium proferet, & de otioso quoque verbo fiet judicium, & vindicta. At verò quæret hic aliquis, quid opus sit lucernis, quibus inter tenebras nocturnas uti solemus, cum, sicut alibi probavimus, tempus judicii extremi, dies appelletur: *Dies illa, dies ira, die Domini;* in die autem nullus est lucernarum vincti Cui responderi potest, quod tunc Sol obscurabitur, *Luna non dabit lumen suum, & stella de celo cadent.* At verò Albert. M. ly in lucernis ita exponit, ut sensus sit: *Scrutabitur illos in illuminationibus, ut omnia occulta manifestentur.* Etenim Sol solam exteriorem terrę superficiem illuminat, recondita autem cavernarum, & specuum subterraneorum latibula minime penetrat, atque ideo ut eò penetrare possit, lucernis opus erit: vult igitur Sophonias dicere, in Judicio finali veniet Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Mystero quoque non vacat verbum illud *scrutabor;* quia de hoc Judice scribitur, quod sit *scrutans corda, & renes Deus.* Vidisti ne aliquando, quid expertus anatomista circa cadaver aliquod anatomizandum facere soleat? Nimirum acutissima cum novacula pellem scindere incipit, postea lacerat carnem, venas aperit, dilatat cartilagine; imò usque ad musculos, ad arterias, magisque intimas ossium medullas scrutando progreditur. S. Joannes in Apocalypsi, ex ore Christi Judicis egredientem vidit gladium, utraque parte acutum: *de ore ejus gladius, utraque parte acutus exibat;* & hoc mediante, anatomiam cordium, & renum perfectissime absolvet. Quia verò Dens se animas in lucernis investigaturum esse dicit, revocandum est in memoriam, quod Psalmista vocem, & verbum Dei lucernę nomine appellet: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis;* huic autem verbo, & voci Christi, S. Paulus titulum gladii acuti attribuit, qui abstrusissima humani cordis viscera, & pręcordia penetrat; dicit enim: *Vivus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem anime, & spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum, & intentionum cordis, & non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus, omnia autem nuda, & aperta sunt oculis ejus.* Judices quidem pro nostris tribunalibus sedentes, ut veritatem in claram lucem edant, necessum habent fabricare processum, testes examinare, eorumque testimonia ad invicem conferre, quia facile decipere, & decipi possunt; quia *pravum est cor hominis, & inscrutabile, quis cognoscet illud?* At verò Deus illud aperte manifestat, ideoque dicit: *Ego Dominus scrutans cor, & probans renes, qui de unicuique juxta viam suam, & juxta fructum adinventionum suarum.* Et ut Daniel ait: *Ipsa revelat profunda, & abscondita, & novit in tenebris constituta, & lux cum eo est.* Regius Psalmista pariter dicit, quod in die illo consummetur nequitia peccatorum, & diriget justum, *scrutans corda, & renes.* Ubi S. Basilii significatum hujus dictionis: *Scrutans, observans, ait: Scrutatio proprie est, cum omnibus torturis, & argumentis facta inquisitio, qua a iudicibus adhibetur tortura ad motis, ut si consciis sint verum arcanarum, que in inquisitionem posite sunt, vitiorum tormentum adacti, eas prius delitescences, in apertum constituent.* Imaginandum proinde nobis est, quod, quidquid Judices hujus terrę operantur per torturas, comminationes, testes, & processus ad manifestandam commissorum scelerum veritatem, hoc ipsum Christus Judex multò melius operabitur per unicum tantum voluntatis suę actum. Dionysius Carthusianus vim verbi hujus: *Scrutabor,* ponderans, Christum hoc modo loquentem introducit: *Ego unigenitus DEI IESVS CHRISTVS, qui sum Iudex, & testis, cui pater dedit omne judicium; Ierusalem, id est, animam credentem, lucernis, id est, libris conscientie, vel lamine veritatis, & sacra Scriptura sermonibus examinabo.*

3 Cœlestis Sponsa divinum amatorem suum caprea assimilat, dicens: *Similis est dilectus meus caprea.* At verò quænam inter regem glorię, & capram, animal sylvestre, esse potest proportio? S. Bernardus observat, capram acutissimo visu pręditam esse; unde hanc

Qualis sit
Lucerna,
quantum
erit in die
judicii.

Mat. 24. 29.
Ab. Magn. in
Sophon.

1. Cor. 4. 5.

Pl. 7. 10.
Simile
anatomizandum
facere soleat.

Apoc. 1. 16.

Pl. 118. 10.
Vox iudicis
comparatur
gladio acuto.

Hab. 4. 13.

Judex non
habet opus
instituire
processum, ut
examinare
testes.

Dan. 2. 22.

Pl. 7. 10.
S. Basil. ib.
Pl. 94. 11.

Dis. Camb.
ib. in Soph.

Christus Iu-
dex compara-
tur caprea.
Cap. 2. 9.
S. Bern. L. 1.
in Camb.

S. Bern. T. 2.
L. 1. Art. 1. c. 1.
Sicut & de
bonis ope-
ribus, non de-
bitè facti s.
S. Anton. in
sum. Theol.
p. 4. tit. 14. c.
11. §. 1.

S. Gregor.

Beilov. ib.
dist. 6.

In extremo
judicio etiam
abscondita
cordium ma-
nifestabun-
tur.
S. Hier. ib.

Glossa ib.

Isai. 2. 19.
Ab hoc judi-
cio nullus,
quantumvis
potens exi-
metur.

Apoc. 19.

2. Cor. 5. 10.

S. Hieron. ad
Heliodorum.
Neq. deus
animę ele-
ctę & justę.

hanc proprietatem Christo, ad extremum iudicium venturo, adaptans, inquit: *Tunc scrutinium iudicis, tunc oculoscaprea, tunc illud qui per Prophetam dicit: erit in die illa, scrutabitur Ierusalem in lucernis; acuto visus est, nihil in scrutatibus velinquit. Oculis suis scrutabitur renes, & corda, ipsaque cogitatio hominis confitebitur illi.* Plinius quoque, quantumvis gentilis, de DEO, licet sibi non satis perspicue cognito, dicit: *DEVS totus est sensus, totus visus, totus auditus, totus animus, totus animi, totus sui.* Quasi diceret: nihil est adeo occultum, quod ipse nesciat, vel clare non perspiciat. Idem quoque Tertullianus affirmat, inquiens: *DEVS totus est oculus.* Ipsamet experientia teste videmus, quod tamen nocturno tempore varix in conclavi aliquo effigiatæ sive picturæ, sculpturæ, flores, acupicta peristromata; hæc tamen omnia, nisi obcuritas noctis lucerna aut face illuminetur, minimè distinguantur, aut discernantur; subito verò illata in idem conclave lucerna, vel ardens facula, illuminat abscondita tenebrarum; eodem modo quamdiu caligo, & obcuritas huius vitæ durat, fines, intentiones perversæ, consiliorum machinæ, hypocrisis, & fictiones, in corde maligno latentes, videri minimè possunt; at veniet tempus, in quo Christus Sol iustitiæ illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium; scrutabitur Ierusalem in lucernis. Unde Sanctus Antonius de Padua ait: *Sicut lux corporalis manifestat figuras, & picturas, turpes vel pulchras, juxta qualitates ipsorum colorum; sic lux illa infinita ex suo splendore manifestabit, quidquid unquam fuit in cordibus bonum, sive malum.* Nocturno tempore vili nonnulli vermes parvæ stellulæ esse videntur, quæ tamen in luce die vermes putridi esse conspiciuntur; sic quoque quamdiu sumus in hac caligine, quamdiu videmus nunc per speculum in enigmate, hæc vel illa proximi nostri actio virtuosa esse videtur; at verò tunc in oculis omnium intentio, & finis perversus, & inordinatus, cum quo facta fuit, manifestè comparabitur.

4 Hugo Cardinalis super illa verba Psalmistæ *scrutans corda, & renes DEVS*, ita inquit: *id est, operationes, & cogitationes scrutans, & aspiciens; unde prædixit se habere oculos tanquam flammam ignis.* Dionysius Carthusianus eadem verba sic interpretatur: *Scrutans, id est, intus cernens, diligenter discutiens usque ad unguem.* Sapiens DEUM spiritus nostros, id est omnes actus interiores cordis, & mentis diligenter scrutari, & ponderare dicit: *Omnes via hominis patens oculis ejus.* Spiritum ponderator est Dominus, ubi non dicit actum, sed spiritum, quia nostra quidem opera externa ut plurimum patent oculis hominum, at verò desideria, intentiones, & fines occultos, DEUS tunc in balance Archangeli collocabit, ut illos ponderet, & in conspectu omnium manifestet, quia manifestabit consilia cordium. Id quod Sanctus Basilii sequenti exempli declarat, inquiens: *Singula per partes in sese habeant, veluti in pictura noscuntur, exempli causa: quomodo ad patrandum quisque adulterium properans à lecto surrexit, quibus passibus incedens usus est, quo motu corporis, leniore, an concitatior; quem habitum, cum progrediretur, assumpsit, ex qua parte irrumpens, uxorem alienam violavit, quo item ordine hinc mulier ad nefarium opus se prostravit.* Et quia hæc omnia in tenebris acta fuerunt (siquidem quicquid agit, odit lucem) ideo CHRISTUS Iudex severissimæ iustitiæ lux lucernam accendet, & illuminabit abscondita tenebrarum, scrutabitur in lucernis. Unde apud Nahum Prophetam ait: *Revelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam gentibus nuditatem tuam.* David quidem se adulterium, cum Bethsabee commissum, coram oculis Israel abscondere posse speravit; at verò graviter se deceptum fuisse deprehendit, siquidem DEUS illud per Nathan Prophetam velut per præconem publicari fecit: *Tu fecisti absconditè, ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, & in conspectu Solis.*

5 Danieli quondam Filius DEI, ad iudicium universale venturus, in throno magnifico consedens, per visionem quandam representatus fuit: *Aspicie-*

bam, donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedet. De quo tribunali Sanctus Paulus quoque mentionem facit, inquiens: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi;* huius autem throni mysterium Origenes his verbis declarat: *Iudicandi forma ex iis, quæ inter homines geruntur, assumpta est; quo scilicet nosceremus, quia sicut iudex ille terrenus celsiorem quandam locum, quod tribunal appellatur, ascendit, ut ex eo altior, & eminentior ceteris, qui iudicandi sunt, fiat, ne conspectui ejus lateant, vel malorum supplicia, vel allegationes innocentium; intelligamus, & iudicem omnium CHRISTVM, naturæ, & maiestate ceteris eminentem, intraspicere corda, & conscientias singulorum, manifestare occulta, & obiecta revelare, ut & bonis actibus laudem tribuat, & mali poenam, quam merentur, accipiant.* Indicabit, inquit pariter Bellovacensis, & manifestabit, quæ intentione, & affectione, attentione, & in quo statu opera facta sunt. Regius Psalmistæ ait: *Delicta quis intelligit? ab oculis meis munda me, & ab alienis parce servo tuo.* Etenim quot erunt transgressionis, quas quotidie commisimus, de quibus nullum nobis fecimus scrupulum, sive quia de illis non cogitavimus, sive quia eadem ignoravimus? At verò tunc scrutabitur Ierusalem in lucernis. Unde Sanctus Bernardus ait: *Multa peccata tunc prorsus ex improbo, quasi ex insidiis, quæ modo non vides; & fors an plura, & terribiliora his, quæ nunc vides.*

6 Sapientia Incarnata apud Sanctum Mattheum, Scribas, & Phariseos reprehendens, inquit: *De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemia.* Hæc autem omnia peccata, quæ non transierunt in actum, sive per verecundiam, sive ob impotentiam, sive ob alium quemcunque finem, quæ tamen interius in corde machinati fuimus, quorum sunt innumera, in illa die prodibunt in lucem; nam ut Paulus de Palatio, hunc textum exponens, inquit: *Vita Christiana maximè interioribus intenta est, contra Mosaicæ exterioribus; & ob hoc motivum Sanctus Cyrillus Alexandrinus miseram reprobos in illo novissimo die conditionem deploravit, dicens: Ve fontibus, cum mentis agitationes arguerentur, & pravæ cogitationum conspirationes trutinabuntur, & mens expendetur.* Trutinabuntur, inquit, quia meritum, & malitia actuum humanorum ex fine, intentione, & animo ponderabitur, cum quo fuerunt elicti; nam spiritum ponderator est DEVS: Tunc igitur in balance æquitatis, & iustitiæ suæ, per infinitam suam sapientiam, in pondere sanctuarii ponderabit omnes cogitationes nostras, & desideria occulta, eadem in conspectu uniuscujusque manifestando; siquidem omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi. Sanctus Ephrem de comparatione crucis in iudicio, quando Redemptor iudicaturus descendet, quæ Sole luminosior erit, differens, inquit: *Horrendum, Fratres, ibi erit iudicium, in quo etiam absque testibus cuncta erunt manifestata opera atque sermones, cogitationes, & animorum sensa; nam ut superius ex sententia Apostoli diximus, ante tribunal Christi omnia nuda, & aperta erunt oculis ejus.*

7 Sanctus Isidorus Pelusiota victimarum exterminatorum adducit similitudinem, inquiens: *Hæc verba, nuda, & aperta, translatione ducta à victimis, quæ ad sacrificium adhibentur, à Paula, ingenti sapientia prædicatoris, scripta sunt. Quemadmodum enim illæ, cum pelles detrahuntur, omni conspicuo indumento spoliantur, abditarumque internæ partium statum, & affectionem indicant, atque ad omnium offitium, & membrorum indagationem dissecantur, ut omni ab re, cui adhibentur, puritate expurgentur; eodem etiam modo, in magno illo Domini die, actuum nobis incognitarum, & obscurarum patefactio cuncta demudabit, diffinitione similis apparebit. Neque enim quisquam latere poterit, verum omnes in apertum adducuntur. Sanctus Thomas de Villanova in concione super Dominicam primam Adventus, hanc omnium interiorum animarum, in illa die instituendam manifestationem, sequenti declaravit similitudine, inquiens: *Omnia secreta cordium,**

in Cor. 4. 19.

Oelg. lib. 9. cap. 14. ad Rom.

Bellovac. Spec. mor. l. 2. dist. 6. p. 12. 13.

S. Bern. de innot. domo 6. 12.

Matth. 15. 19. Peccata quæ in corde machinatus fueris, etiam in iudicio erunt.

Paulus de Palat. lib.

S. Cyrill. Alex. in T. 1. p. 24. rictus. div. ult.

S. Ephr. T. 2. de apparc. Crucis.

Isid. 4. 13.

Hæc declaratur duabus similitudinibus. S. Isid. Pelusi. l. 1. Ep. 94. Victimarum exterminatorum.

S. Th. de Villanova conc. 2. in Dom. 1. Adv.

Plin. l. 2. c. 27.

Tertull. lib. de Trinit. Quia acutus sicut visus est.

Inimicus dei recedens penitentem. S. Anton. de Pad. ser. 2. post Dom. 1. Quadr.

L. Om. 13. 12.

Hugo Card. in Pl. 1. 10. Continuat eadem materiam. S. 10. Card. lib. in Pl.

Prov. 16. 2.

S. Basil. lib. de vera v. p. 12.

Isid. 4. 13.

Nahum 1. 10.

2. Reg. 11. 7. 11.

Declamator mysteriorum. S. 2. 9.

omnes cogitationes, affectionesque, & desideria nuda-
buntur. Omnia opera, siue bona siue mala, publica-
buntur; & ita quisque astantium conscius erit alienarum
cogitationum, affectionum, & operum, sicut suorum.
Deo prodente, omnibus nota erunt, ut omnibus *DEI*
iustitia manifesta sit. Sicut enim in radio Solis atomi,
qui prius non apparebant, oculis sunt noti: ita in ra-
dio divina lucis, omnis illa congeries cogitationum, af-
fectionum, & operum; veluti atomorum multitudo, aper-
tè, & clarè videbitur coram omnibus. Monet quoque
idem Sanctus Præsul, ut in operationibus intellectuallibus
magna cum cautela procedamus, nec persuadeamus
nobis, illas fore occultas, nobisque solum notas, quia
tunc manifestabit consilia cordium. Hoc est, quod
Dominus apertè in Evangelio insinuat: *Nil operum*
quod non reveletur; neque absconditum, quod non
sciatur; quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine di-
centur.

Et atomi
in radio so-
lu.

Luc. 12. 2.

Per drachmā
perditam in-
telligitur
anima pec-
cata.

Luc. 15. 8.

Glossa Bp. d.

Hug. Card.
ibid.
Que quæ-
ritur in illo
die cum lu-
cerna.
Glossa.

Prov. 6. 23.
Ec. 12. 10.

Ps. 112. 140.

S. Ambros.
ser. 12. lib.

S. Ephr. T. 1.
orat. de iudicio.

8 *Scrutaber in lucernis.* Quenam, obsecro, hæc lu-
cerna erit, per quam omne id, quod in tenebris, &
occulto operati aut meditati fuimus, revelabit? Salva-
tor noster apud Sanctum Lucam parabolam proponit
mulieris, quæ accensa lucerna everrit domum, ut drach-
mam perditam reinveniret: *Accendit lucernam, & ever-*
rit domum, & querit diligenter. Per hanc mulierem
Glossa divinam intelligit Sapientiam, inquiens: *Dei*
sapientia decem drachmas habuit, cum homines, & an-
gelos ad imaginem suam creavit; sed unam perdidit,
cum homo à similitudine Creatoris recessit. Cui & Hu-
go Cardinalis subscribit, dum ait: *Per drachmam si-*
gnificatur qualibet anima, DEI imagine insignita. Di-
vina itaque incarnata Sapientia hanc videns perdi-
tam animam (ut cum Glossa loquar) lucernam ad
querendum accendit, cum in carne apparuit; quia lu-
cerna est lux in testa, id est, Verbum in carne; ast
quia incarnationem, redemptionemque minime sibi
utilem reddidit anima, ideo in iudicio prævaricationem
hanc illi exprobrabit Dominus: *everret domum,*
quia conscientias hominum, inquit Glossa, de reatu suo
perturbabit. Conscientias dissipabit per lucernam,
id est, Evangelii, Scripturæ sacræ, & legis, quam
quælibet anima observare tenebatur, ostensionem:
juxta quod Sapiens inquit: *Mandatum lucerna est,*
Lex lux, & Psalmista: Lucerna pedibus meis verbum
tuum, & lumen semitis meis. Nemo se excusare
poterit de suis prævaricationibus, calibusque in via
DEI, siquidem semper ad rectè dirigendos pedes
suos, divinam ante oculos legem habebat; unde &
Psalmista immediatè subiungit, dicens: *Iuravi, &*
statui custodire iudicia iustitiæ tue. Causa itaque prin-
cipalis, cur in profundissimum præcipitemur bara-
thrum, est, quia in obscuro gradimur, & intellectus
nostri oculos huic divinæ legis, & Evangelii lucernæ
occludimus.

9 Sanctus Ambrosius illa Psalmistæ commentans
verba: *Ignitum eloquium tuum vehementer, & servus*
tuus dilexisti illud, ita ad idem discurret propositum: *Tri-*
plex iter describi tibi ignitum eloquium DEI, vel quod
mundat, vel quod accendit, vel quod illuminat audien-
tes; ideo ait Dominus: servatus sum Jerusalem ad lu-
cernam. Sed quid per nostram putatis accidete mise-
riam? Audite consequentem discursum: *Sed neminem*
in ea vel qui mundaretur, vel qui incenderetur, aut
illuminaretur, invenit; ideo eam in tenebris dereli-
quit. Denique & Sanctus Ephrem dictam Evangelii
lucernam in die iudicii, ut nostras pellat tenebras,
in medium adducendam his astruit verbis: *Videte,*
quod secundum Evangelium sumus iudicandi in illo die,
attendite diligenter, quæ scripta sunt, & non despo-
xeritis.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Varie adducuntur opiniones circa libros, qui in
iudicio finali aperiendi sunt; in quibus divina
virtute, plena & distincta unicuique revelabitur
conscientiæ propriæ, & aliorum notitia, fietque
examen in comparatione actuum nostrorum ad
legem divinam.

THEMA.

Libri aperti sunt, & iudicati sunt ex his, quæ scripta
erant in libris, secundum opera ipsorum. Apoc. 20.
vers. 12.

1 **S**ancto Joanni in Apocalypsi augustus, in quo
Christus iudicium universale aggressurus confide-
bit, thronus exhibitus fuit, prout his ipsemet attestatur
verbis: *Et vidi thronum magnum, & sedentem super eum,*
ad cuius conspectum fugit terra, & cælum; & vidi mortuos
magnum, & pusillos, stantes in conspectu throni, & libri
aperti sunt. Ubi Lyranus inquit: *Hoc literaliter expo-*
nitur de iudicio finali. De quibus libris Ecclesia in Se-
quentia pro defunctis ita canit: *Liber scriptus profereatur,*
in quo totum continetur, unde mundus iudicetur. Unde
& Daniel de tremendo Christi iudicantis tribunali
agens, libros illos in numero plurali insinuat, dicens:
Iudicium sedet, & libri aperti sunt. Et S. Joannes: *Li-*
bri aperti sunt: qui tamen paulò post in numero singula-
ri subdit, dicens: *& alius liber apertus est, qui est vita.*
Cur verò hunc unum, illos verò multos esse arbitrami-
ni? undenam hæc differentia? Dubio nostro S. respon-
det Ambrosius in hæc verba: *Libri multi ad reprobos;*
unus, qui est vita, ad electos pertinet. Multos libros re-
probi possident, quia multis modis Deum offendunt. Aliam
tamen huius mysterii rationem assignat Alcazar, dum
ait: *Cum, qui salvantur, sint pauci; & qui damnan-*
tur, multi; ideo prædestinatorum librum esse unicum,
reproborum multos. Unde ipsemet Iudex sæpius hanc tre-
mendam in Evangelio statuit conclusionem: *Multi sunt*
vocati, pauci vero electi.

In iudicio
pro impiis
aperientur
libri, pro cla-
ris verò li-
ber unus.

Lyran. ib.

Dan. 7. 10.

S. Ambros. in
Glossa.

Alcazar. ib.

Matt. 20. 16.

Matt. 22. 14.

Quomodo hi
libri conser-
vabuntur ab
igne.
Ps. 96. 1.

Interim. 3. 14.

Luc. 7. 17.
Per illud li-
brum intelli-
gitur con-
servanda.

S. Aug. Com.
Theol. 1. 4. p.
4. 2. 14. c. 14
p. 7.

Glossa Bp. d.
Rup. Abb. l.
11. in Apoc.
ibid.

S. Thom. 3. p.
q. 87. Art. 2.

2 **Libri aperti sunt.** In discursu decimo, igne mun-
dum conflagraturum probavimus, juxta illa Psalmistæ
verba: *Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in cir-*
cuitu. Unde merito quæritur, qua ratione conservan-
di sint illæ hi libri? Scio equidem, Jeremias à Deo præ-
ceptum fuisse, ut libros quosdam ab incendio, quod
Hierosolymæ à Chaldeis imminerebat, & in eodem ca-
pire prædictum fuerat, illæcos conservaret; dixit enim
Deus ad ipsum: *Sume libros istos, librum emptionis hunc*
signatum, & librum, qui apertus est, & pone illos in va-
se fictili, ut permanere possint diebus multis. Est quidem
axioma irrefragabile ab Angelo pronunciatum: *Nam*
est impossibile apud Deum omne verbum; veruntamen sup-
ponendum hic est, libros illos, qui tunc aperientur,
nequaquam chartaceos futuros esse; nam ut S. Anton.
ex autoritate S. Augustini optinè notat: *Nimis magnus*
esset liber ille, in quo scripta essent omnia facta unius homi-
nis, nedum omnium hominum mundi. Ac proinde dictus
Anton. concludit, per hæc volumina uniuscuiusque con-
scientias intelligendas esse: *Per librum, inquit, intelli-*
gantur conscientia singulorum. Glossa quoque ait: *Libri*
conscientia singulorum, quæ aperta omnibus erunt. Rupert.
Abbas pariter in comment. horum verborum, ita scri-
bit: *Apertio librorum, manifestatio est conscientiarum.*
S. Thomas in quodam articulo sequens allegat S. Augu-
stini testimonium, dicentis: *Habet pro inconvenienti*
quod legatur aliquis liber materialis in iudicio, in quo facta
singulorum sint scripta, eo quod nullus valeat estimare il-
lius magnitudinem, vel quanto tempore legi posset; sed si-
militer etiam non posset estimari tempus, quantum oportet
ponere ad considerandum omnia merita, & demerita sua,
& aliena ab aliquo homine, si successivè diversa videat.
Ac proinde Doct. Angelicus, expedire dicit, ut unaquæ-
que anima in brevissimo tempore omnia videat; unde
hanc statuit conclusionem: *Et si in instanti aliquis visurus*
non sit singula, tamen brevissimo tempore, auxilio divina
virtutis.

Alb. Mag. in
Apoc. libid.

virtutis, omnia particularia considerabis. Abertus M. eidem quoque opinioni subscribit, inquit: *Liber apertus est, idem enim est quadam vis divina ostendens unicuique facta sua.*

1. Cor. 13. 12.
Per virtutem
supernaturalem
in instanti
omnia vide-
bunt, quae
scilicet, live
bona, live
mala.

3 S. Apostolus de hoc novissimo die discernens, inquit: *In momento, in illo oculi, scilicet haec omnia fient; oculus enim acutus, & perspicax unico obtutu in brevissimo tempore innumera, & quasi infinita à se distantia conspiciet objecta, cuiusmodi sunt stellae in firmamento; quanto igitur magis per virtutem supernaturalem animae à Deo infusam, homo ante se praesentia videre poterit, quaecunque in decursu 60. vel 80. annorum ab ipso facta, dicta, cogitata, & neglecta fuerunt? Non est quidem revocandum in dubium, inquit idem Sanctus, quin animae beatæ in unico instanti omnia videant merita, vel demerita, propria vel aliena, quia omnia in Verbo videbunt: At verò de reprobis, & damnatis major est difficultas, eò quod intellectus ipsorum ad visionem Dei non sit elevatus; ac proinde quoad illos sequentem statuit conclusionem: *Singula, inquit, considerabunt, non tamen in instanti, sed in tempore brevissimo, divina virtute ad hoc adjuvante.* Eandem quoque doctrinam à Bellovacensi traditam invenio, qui ad nostram instructionem ita scribit: *Tunc virtute divina fiet, ut unicuique omnia opera sua, bona vel mala, ad memoriam revocentur, ac mentis intuitu mira celeritate cernantur, ut hominem vel accuset conscientia, vel excuset; eaque teste, vel damnetur aternaliter, vel salvetur.* S. Bernardin. pariter huic Doctoris Angelici opinioni subscribit, inquit: *Conscientia liber est in die iudicii aperiendus, nam tunc singulis aderit vis divina, & tunc hac virtute fiet, ut omnia merita vel demerita sibi ipsis, & ceteris innotescant.* Quod verò unumquemque in particulari attinget, idem S. Pater subiungit: *Primo sibi ipsis propria innotescant, ut in promptu habeant singuli cogitationes &c. accusantes, vel etiam defendentes. Reducuntur enim ad memoriam singulorum, cogitationes, affectiones, operationes, & intentiones, ad ostensionem divinae iustitiae.* S. Bernardus in suis meditationibus iisdem quasi verbis idipsum dicit, præterquam quod sequentes duos hosce verius adiungat:*

*Iudicium faciet gestorum quisque suorum,
Cunctaque cunctorum cunctis arcana patebunt.*

1. Basil. serm.
21. de sus. iud.
licio.

4 S. Basilus de apertura horum librorum tractans, inquit: *Libri aperti sunt, qui manifeste bona, mala, aperta, abducta, facta, verba, cogitationes, omnia acervatim, ita ut ab angelis, & hominibus exaudiri possint, patefaciunt.* Porro dies iudicii, extremi in libro Sapientiae appellatur dies agnitionis, scilicet universalis, ut exponit Doct. Seraphicus, *qua erit in iudicio secundum Glossam; dies autem iudicii dicitur dies agnitionis quoad bonos, qui à Deo cognoscuntur; item quoad malos, quia occulta eorum cognoscuntur.* Hoc autem agnitionis lumen, ut Origenes inquit, à Deo unicuique animae infundetur; nam volens Deus ventilare omnium mentes, ut unusquisque sentiat proprias actus bonos, & malos, citò omnia ab omnibus gesta, omni tempore, faciet singulis quibusque in mentem ineffabili quadam virtute venire. Neque solum claram nobis Deus, & sollicitam infundet agnitionem, ad rememorandum, & repraesentandum nobis, quidquid fecerimus; verum insuper ad manifestandum quidquid à principio creationis suae ad finem usque saeculorum à nobis gestum fuerit: *Non relinquetur in caelo Angelus, inquit S. Thomas de Villanova, neque demon in inferno, neque quisquam hominum, ex quo Adam conditus est sive in caelo sit, sive in inferno sive in limbo, qui non assistet in hoc iudicio, & bonorum malorumque causam apertissime cognoscat.* Venerabilis Beda observat, quod alii legant: *liber, qui est visa unuscuiusque;* & subdit: *librum visae unuscuiusque, memoriam dicit gestorum nostrorum;* certum est igitur, quod omnes libri conscientiarum, & vitae cuiuslibet hominis aperiuntur; nam ut S. Augustin. ait: *Futurum est, ut per Dei potentiam, cuiusque opera mira celeritate a quolibet conspiciantur.* Et Origenes inquit: *Nudabitur universa, ut ego arbitror, creatura rationalis cor nostrum: videbunt haec, & legent etiam angeli, & millies millia angelorum, & decies millies dena millia ministrorum.*

Orig. Tr. 7.
in Matth.
Omnia fa-
ctiora no-
stra legentur
in libris co-
scientiarum
monstrarum
ab omnibus.

S. Th. de Vil-
lanova conc.
3. 10. Dom. 1.
Adv.

V. Beda T. 1.
in Apoc.

S. Aug. 1. 2. de
Civ. Dei c. 14.
Orig. 1. 9. c. 11.
ad Rom.

D. Chryso-
st. T. 6. Hom. de
exco. & Za-
chao.

5 D. Chrysostr. modum nobis insinuare volens, quo animam nostram in Dei habitationem custodire valea-

mus, ita in quadam homilia concionatur: *Per animam tuam velut Dei habitaculum praepares, memento horrendi multum, & tremendi illius diei, in quo omnes Christi libro no assistentes, eorum hic gestarum rationes reddemus, ubi ante omnium oculos peccata nostra ponentur, & rursus revelabuntur, & ignorantibus ostendentur actiones; ubi omnia nuda, & aperta, ubi cordium nostrorum libri aperiuntur, & in medio theatri manifesta legentur, & occulta, nocturna, & diurna, & ex inconsiderantia, & oblivione facta.* Idem quoque S. Doctor in alia quadam homilia super illa verba, *Libri aperti sunt*, inquit: *Libri, in quibus scripta sunt mala, in quibus scripta sunt bona, in quibus scripta est cuiusque vita.* Qui & id, quod paulò ante ex sententia SS. Thomae, & Antonini diximus, scilicet, quod libri hi non sint futuri manuscripti vel impressi, his verbis confirmat: *Librum autem vocat, non quod pellis aut membrana sit apud Deum, & litera, sed quoniam apud te liber memoria est instrumentum, Dei memoriam tanquam in libro positam narrat: libro siquidem Deus non indiget, liber enim Deus est memoria.* In his itaque apertis libris S. Ephrem, notitiam nobis omnibusque aliis contineri astruit manifestissimam eorum omnium, quae per totius vitae nostrae decursum fecimus aut cogitavimus: *Libri aperti sunt* (inquit ille): *bona, & mala, manifesta, & occulta, facta, & dicta atque cogitationes, omnia acervatim, ita ut ab omnibus pariter angelis, & hominibus exaudiri possint, aperte revelabuntur.* Quam eandem irrefragabilem sententiam S. quoque sustinet Bernardin. dum vitam, actiones, cogitationes, intentiones, & quemcunque alium cuiuscunque animae statum, & conditionem minutissimè propalari debere, in hac astruit verba: *Innotescant omnibus aliis singula singulorum, & gesta, & cogitata, bona & mala, & ex tunc nota erunt omnibus, & aperta.* Qualiter autem hac notitia communicari possit, Cornelius à Lapide ad varios, & differentes se reflectens modos, declarat; quos inter primum hunc statuit: *Per locutionem mentalem, nimirum per divinam revelationem ex sua omniscentia cuique indendo, & suggerendo, quidquid aliud quisque fecerit.* Exemplumque adducit Prophetarum, qui per Dei revelationem atque inspirationem, futuros post saecula multa praedicebant eventus. Secundum autem modum in hac insinuat verba: *Deo simul, & semel elevante omnium hominum phantasiam, & intellectum, illisque vires, & lumen supernaturale praebeante ac concurrente supernaturaliter cum quocunque, ut videas facta cuiuscunque in alterius conscientia, & memoria quasi descripta.*

Quomodo
anima in
stra in Die
habitationem
sit cu-
stodienda.

S. Ephr. T. 1.
orat. de sus.
iudicio.

S. Bern. libid.

Quomodo
crentia sin-
gularum pec-
catorum aliis
possit commu-
nicari.
Corn. à Lap.
in Apocal.

6 *Libri aperti sunt.* Notabilis quaedam horum in praesenti librorum, alias inter occurrit conditio, quod scilicet omnia, quorum rei fuimus sumusque, continebunt peccata, dicente Ecclesia: *Liber scriptus praesentur, in quo totum continetur. Iudicabuntur* (verba sunt Lyrani) *non solum secundum opera, & dicta, sed etiam secundum intentiones interiores, & cogitata.* In quo totum continetur, in libro namque uniuscuiusque conscientiae non modò opera legentur, & verba, sed etiam desideria, cogitatus, intentiones, quin & imaginationes, quas ab eo tempore, quo utrum rationis possidere incepimus, eliciimus, aut habuimus unquam, qualesque infinitas 70. annorum cogitationes numerare nunquam potuimus, tunc omnes simul contemplantur conjunctas cum singulis circumstantiis temporis, loci, & modi; tunc verba illa, quae in auras evanescere, contra nos montium instar confluent, dicente Christo: *Dico autem vobis, quod omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddens rationem in die iudicii.*

In libro con-
scientiae con-
tinentur om-
nia peccata
rei suae.

Lyrani. in
Apocal.

Mat. 12. 36.

7 *Liber conscientiarum continebit tria capitula*, inquit S. Bonaventura: *cogitationes, quia ut dicitur: in cogitationibus impii interrogatio erit: continebit etiam verba, & locutiones otiosas.* Idque ex illo probat citato textu: *Omne verbum otiosum, &c.* Continebit etiam liber ille facta, & operationes, juxta illum Ecclesiasticus textum: *Cuncta quae sunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato, sive bonum, sive malum illud sit.* Neque minùs obiter libri huius aperti, omniaque continentis scripturam examinavit S. Thomas de Villanova, quando in primo super primam Dominicam adventus discursu ita lermocinatur: *Omnia opera ejus, cogitationes, & affectus in libro Dei scripti sunt: & sunt ipse per Prophetam ait:*

S. Bonav. in
Dist. salut.
Tr. 9. c. 10.
Liber con-
scientiae con-
tinebit tria
capitula.

Eccl. 12. 14.

S. Thom. de
Villanov. 6.
in Dom. 1.
Adv.

ait: *Condita sunt apud ipsum, & signata in thesauris ejus: unde rursus alius Propheta inquit: Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur, scilicet defectus mei: dies formabuntur, id est, tualucis radius fulgebit in judicio: & nemo in eis, scilicet latebit.*

8 Celebrem aliquando Zacharias Propheta habuit visionem, quam his ipsemet exprimit verbis: *Et levavi oculos meos, & vidi, & ecce volumen volans, & dixit ad me: quid tu vides? Et dixi: ego video volumen volans, longitudo ejus viginti cubitorum, & latitudo ejus decem cubitorum. Et dixit ad me: hec est maledictio.* Hoc igitur loquendi modo Spiritus S. nos edocere voluit, quod maledictorum reproborumque processus immensus futurus sit, utpotè innumerabiles in se contenturus excessus, quandoquidem impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit; peccator adjiciet ad peccandum; abyssus abyssum invocat. Opportunum igitur Ecclesiastes nobis tradit monitum, dicens: *Si annis multis vixeris homo, & in his omnibus latatus fueris, meminisse debet tenebrosi temporis, & dierum multorum.* Heu nobis, si rigorosum de quolibet verbo oratio instituendum est examen, quot quantaque, & vitæ nostræ annos, menses, septimanas, dies, & horas numeraverimus, deprehendemus, præter ea, quæ nos subterfugerint latenter, peccata? Quot alios inveniemus excessus? Totum hoc in illo ad perpetuam memoriam indelebiter continetur volumine, aperiendo coram tremendo illo tribunali: *Liber scriptus proferetur, in quo totum continetur, unde mundus judicetur.* Hujus autem tam exactæ discussionis, ad notitiam uniuscujusque deducendæ, rationem S. Antoninus assignat his verbis: *Sicut oportet, quod Index, & assessor Judicis merita causa cognoscant ad hoc, ut justam sententiam proferant: ita oportet ad hoc ut justa sententia appareat, quod omnibus, sententiam cognoscentibus, merita innotescant: unde sicut unicuique nota erit sua præmiatio, & damnatio, & omnibus aliis innotescet; ita oportet, quod sicut cuilibet sua merita, vel demerita reducet ad memoriam, ita etiam & aliena ejus cognitioni subjaceant.*

9 *Libri aperti sunt.* Per hosce libros Venerabilis Beda Sacram Scripturam, id est, duo Testamenta, vetus, & novum, intelligit, quæ coram fidelibus adducuntur, ut examinetur, an per opera sua dogmatibus & præceptis Evangelicis correspondere: *Libros apertos, inquit, testamenta Dei dicis, secundum enim utrumque testamentum judicabitur mundus.* Glossa similiter ait: *Libri, id est, divina præcepta, quæ quia dimiserunt, scient se pro merito puniri.* Quapropter imaginemini vobis, ac si judicem e cælo in vallem Josaphat in illa similitudine descendente videretis, quæ in Deuteronomio capite 33. representata fuit, ubi dicitur: *Apparuit de monte, & cum eo sanctorum millia. In dextera ejus ignea lex.* Ubi, ut Cajetanus advertit, in Hebræo legitur: *a dextera ejus ignis, lex eis;* qui idem subjungit: *Non dicit, quod in manu dextera gestaret ignem aut legem, sed quod a dextera ejus erat tam ignis quam lex: in specie siquidem principis apparebit, ad cujus dexteram lex gestabatur, & ignis.* Et quidem lex eo fine deserviet, ut uniuscujusque vita exinde examinetur, an videlicet hæc conformiter ad illam regulata fuerit: ignis autem bibebitur, ut per illum transgressores æternaliter puniantur. Verum quæres forsitan, quisnam futurus sit liber, qui coram Paganis, Mahometanis, aliisque infidelibus, Evangelii notitia destitutus, ad eos confutandos aperiendus erit? Respondetur, librum hunc futurum esse legem naturæ, & instinctum rationis, de quo in Psalmi dicitur: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine: ex hoc enim libro examinabuntur infideles, & pagani, an conformiter huic lumini vixerint.* Si enim huic lumini cooperati fuissent, Deus utique sacrosanctum lavacrum baptismi illis procurare non omisit; unde Apostolus ad Romanos scribit: *Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt; ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum; & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus, in die cum judicabit Deus occulta hominum secundum Evangelium meum per Jesum Christum.* Denique quod nos attinet, Hugo Car-

dinalis inquit: *Libri sunt præcepta Dei, quæ modo clausa sunt multis, quia non attendunt, quid sequitur ad impletionem eorum vel transgressionem: Sed tunc aperti erunt libri, quando videbunt se puniri, quia præcepta Dei dimiserunt.* S. Thomas pariter, vel quisquis commentarii in Apocalypsin alius est author, ita scribit: *Libri, id est divina præcepta manifesta erunt, quæ modo multi nolunt cognoscere.* Venerabilis Beda aliam hisce libris expositionem adhibet; dicit enim: *Possunt etiam libri facta justorum intelligi, quorum dum ex comparatione reprobi damnantur, quasi in librorum expansione legunt bonum, quod agere ipsi noluerunt.* Denique S. Bonaventura quoad librum vitæ ita scribit: *Aperietur liber vitæ, id est, Christus, cujus virtute manifestabuntur secreta conscientiarum unius ad alterum.*

DISCURSUS XVI.

AGUMENTUM.

Excessiva erit reproborum erubescencia, & confusio, dum sua videbunt, in conspectu omnium, manifestari peccata, adeo ut illa occultare haudquaquam possint.

THEMA.

Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum: revelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam. Nahum cap. 3. vers. 5.

1 Glossa Interlinearis ingeniosè observat, Deum statuisse, confusionem, & erubescenciam reprobi, mundo, non per Angelum, vel quemvis alium, sed per semetipsum immediatè, & directè revelare voluisse. Unde ait: *Non Angelis vel cuicumque alii committam judicium tuum, sed ipse discooperiam pudenda tua.* Haymon Halberstadiensis in commentario horum verborum, perspicuè nobis explicat similitudinem, quæ divina sapientia hoc loco utitur, ad exprimendam confusionem, & ignominiam præscitorum, quando coram tribunali supremi judicis præsentabuntur: *Est, inquit, metaphora mulieris adulteræ, quæcum fuerit deprehensa, producit in medium, & ante omnium oculos damnatur. Hac ad mundum tropologicè referri possunt, cujus pudenda in faciem Dominus revelabit. Hac quoque referri potest, quod Rupertus Abbas in expositione hujus textus, ad aliud licet propositum, his verbis scribit: Nuda turpitudinis conscientia patebit in facie tua, in oculis tuis, jugi memoria quasi libro aperto, ut legere cogaris, quæcumque fecisti, dixisti, aut mente transisti.*

2 S. Thomas de Villanova rationem assignat, cur justissimus judex disposuerit punire impios, præter penam, & supplicium æternum, insuper confusione, & vituperio, idque in conspectu totius cæli, terræ, & inferni. Adducitque justitiæ politicæ, quæ in nostris tribunalibus administratur, sequens exemplum: *Peccator non solum meretur penam, sed etiam verecundiam, & confusionem; unde justissime præcipiunt leges Imperatorum, ut delicta reorum publice puniantur, ut videlicet penam inflictam affantium verecundia, & confusio comiteatur.* Unde si Judex aliquis famosum quendam latronem secretò in carcere decapitari curet, æquis justitiæ legibus minimè satisfaciet, quia de supplicio, latrociniis debito, magnam partem adimit, scilicet confusionem, & contumeliam publicam, in conspectu omnium illi meritò irrogandam; quæ per nullam aliam penam suppleri potest, cum confusio ad sphaeram quasi penæ superiorem pertineat. Subdit verò S. Thomas, cujus totus hic est discursus: *Vsq. adeo confusio, & verecundia humana pena est, ut hæc præcipua sit hominis pena, quatenus homo est; nam & jumenta flagellari, cruciari, occidi possunt, sed non verecundari; quo fit, ut ingenuus quisque malis, aliquando secretò torqueri, quam publicè confundi; & libenter quamlibet penam secretò portare, ut publici pudoris confusionem evadat.*

3 Propheta Evangelicus quondam de Filio Dei, ad judicium universale venturo, prædixit: *Erubescet luna, & confundetur Sol, cum regnaverit Dominus exercituum in*

Zach. 1. 1.
Reproborum
processus,
erit immen-
sus.

Prov. 11. 3.
Eccl. 9. 14.
Psal. 41.
Eccl. 11. 2.

Rigorosam
reddere de-
bemus ra-
tionem de
quolibet
verbo ocu-
lo.

S. Antonio.
som. Theol.
p. 4. Tit. 14. c.
11. 3. 7.

V. Beda lib.
Per libros
apertos etiam
intelligitur
Lex vetus,
& nova.

Gloss. ibid.

Deut. 33. 2.
Cajet. ibid.

Quia liber
aperiendus
sit coram in-
fidelibus.

Psal. 4. 7.

Rom. 1. 14.

Hugo Card.
in Apoc.

S. Thom. in
Apoc.

V. Beda lib.

S. Bonav. 11.

Interlin.
Index per
semetipsum
revelabit
peccata mu-
lteræ.

Haymon. c. 1.
in Nahum
ibid.

Rup. Abbas
1. 1. in Nah.
ibid.

S. Thom. de
Villanova. c.
2. in Dom. 1.
Adv.
Impii etiam
punientur
confusione,
& vituperio.

Isai. 24. 23.
Quomodo
sol, & luna
erubescunt, &
confunduntur
in judicio.

in monte Sion. Sed amabo, quisnam est hic mons, in quo Filius Dei est regnaturus? Dionysius Carthusianus per hunc montem, cœlum intelligit; ait enim: Cum peracto iudicio regnaverit in gloria triumphanti. Sed unde rubor hic, & verecundia splendidissimis cœli luminaribus, soli videlicet, & lunæ eveniet? Idem Carthusianus ait: Hoc metaphorice intelligendum est, ita quod Sol, & luna dicuntur confundi. In his namque astris cœlestibus, ut bene Oleaster observat, nulla dari potest erubescencia, cum hæc operum turpium conscientiam, & cognitionem supponat: In Sole, & luna, inquit, non potest esse verecundia vel erubescencia, quæ supponit turpes actus, aut mali cognitionem: Sed signatur, & lunam, & solem se habituros ad modum erubescens, qui faciem suam operit, & occultat, & erubescit. Glossa ex Sancto Hieronymo hanc assignat erubescencie horum luminarium rationem, quia cornent homines, qui suo fruebantur lumine, nihil dignum Dei bonitate fecisse, qui Solem suum oris facis super iustos, & iniustos. Nescio, annon Hugo Cardinalis in expositione huius textus exaggerativè locutus fuerit, quando sibi persuasit, quod Sol, & luna suam cooperient faciem, non turpitudinum, & abominationum nostrarum verecundiam; dicit enim: Visus nequitissimorum hominum, quæ omnibus patebunt, erubescere possent. Nescio itidem, an pariter exaggeratio, an verò veritas sit, si quis diceret confusionem, quæ in illa die reprobos cruciabit, ipso inferno futuram esse pœnosio-rem. Profectò id ipsum asserere non audeam, nisi id ipsum in duobus sanctis maximæ fidei Patribus, me legisse recorderer. Quorum primus est Sanctus Basilii qui opinionem hanc in illis verbis exprimit: Plus torquentur iniqui peccatores pudore in extremo iudicio, cum illis ante oculos fuerint proposita peccatorum maculosa sordida, quamcum fuerint igni aeterno traditi. Alter verò S. Pater, qui hanc quoque opinionem sustinuit, est Divus Chrysologus, qui parabolam exponens villici Evangelici (qui, ut in discursu decimo tertio vidimus, typus est animæ, in funesto illo die coram tribunali Christi examinandæ) dum hæc illius verba: Mendicare erubescit, exponit, ita scribit: Confusionem futuri iudicii pertimescit, in quo iam non penitendi tempus est, sed pœnarum; & ubi reus magis de conscientia, quam de gehenna erubescit incendio. Job quidem in conspectu Dei reus non erat, quia hic illum tanquam irreprehensibilem commendarat, dicendo: In omnibus his non peccavit Job, vir simplex, & rectus, actimens Deum: & tamen dum sibi immensam illius diei confusionem, vel ex longinquo repræsentaret, hanc sibi à Deo concedi postulavit gratiam: Quis mihi det, ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus? S. Joanni in Apocalypsi datum est videre, qualiter mundi huius monarchæ in illa die præ nimia verecundia, tetræ ic cavernis incluserint; unde ait: Reges terre, & Principes, & tribuni, & divites, & fortes absconderunt se in speluncis, & in petris montium, & dicunt montibus, & petris: Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira agni, quoniam veniet dies magnus ira ipsorum, & quis poterit stare? Sanctus Antonius de Padua reprobos in illa die ab Angelis, tanquam instrumentis træ, & iustitiæ Dei, postularuros esse existimat, ut promerita supplicia in ipsis quantocius, & sine mora exequantur: Tunc procul dubio, inquit, dicens illud Luca 23. montibus, id est Angelis (de quibus in Psalmo; montes in circuitu ejus) Cadite super nos, id est, cito exequimini iustitiam contra nos inferendam; cuius unica ratio est, quia tantam tolerare nequeunt confusionem.

4 Porro hæc erubescencia, & confusio, à Sacris Doctoribus tam æstimatur horribilis, & metuenda, ut quoad hoc nihil ei comparari possit: Nudabitur in illo iudicii die, inquit Sanctus Ambrosius, unusquisque peccatum, testimonium reddente omnibus conscientia sua. Quis pudor ille, cum prodi omnibus ceperit, quod putamus occultum? Ingentem experimur ruborem, & verecundiam intolerabilem, quoties nobis per auricularem confessionem aperiendum, & explicandum est turpe aliquod peccatum, tamen illud aperiamus homini, iisdem nobiscum fragilitatibus subiecto, inviolabilisque secreti sigillo obstricto; quid igitur futurum erit, quando tale peccatum, & tot alii excessus coram toto publi-

Manfi Bibl. Pred. Tom. II.

cabuntur universo? Unde sanctus Bernardus ait: Quod enim nunc confiteri erubescimus, tunc omnibus manifestabitur; & quidquid hic dissimulando palparamus, totum illi vindex flamma comburet. Id quod Nahum Propheta prædixit, dum in nomine tremendi huius iudicii ait: Revelabo pudenda tua in facietua, & ostendam gentibus nuditatem tuam.

5 Bellovacensis ut infinitam, quæ in extremo iudicio reprobos obruet, ubi omnia peccata sua propalata viderint, exprimat ignominiam, hac sequenti utitur similitudine: Attende, quanta verecundia suffunderetur honesta mulier, & pudica, si coram hominibus totius regni in suam ignominiam nudaretur: revera præ nimia confusione deficeret: adhuc longè magis horreret, si multa scanda, & enormia in secreto cordis ejus jacencia coram omnibus divulgarentur: quanto igitur incomparabilius, imo inefabilius qualibet anima confundetur, quando corpus omni deformitate turpius, & omni factore facientius omnibus ostendetur? Adhuc longè vehementius, quia cuncta ejus horrenda flagitia omnibus reprobis hominibus, & demonibus nudabuntur: Adhuc etiam horribilius, quia ab omnibus bonis Angelis, & hominibus videbuntur: sed inestimabiliter intolerabilius se videri à summo Iudice confundentur: juxta illum Jeremiæ textum: Confundentur vehementer, quia non intellexerunt opprobrium sempiternum, quod nunquam delebitur. Ad quod intentum, quendam recenset ex vitis Patrum desumptum successum, scilicet sequentem. Adolescens quidam in ætate florida vitam profiteri desiderans monasticam, à sancti propositi executione per matrem dissuadebatur; cui ille constanter obstrepens, repetebat identidem: Volo salvare animam meam. Monachus itaque effectus, sua in vocatione repescere cepit, defunctaque Matre, dum aliquando ad mortem infirmus esset, nocte quadam thronum CHRISTI iudicis se videre, illique ut iudicaretur, præsentari videbatur: Inter iudicandos igitur videt Matrem suam, dicentem sibi: Quid est fili, quod venisti nobiscum hic iudicandus? Vbi sunt verba illa, quæ dicebas; volo salvare animam meam? Qui confusus erubuit, atque obmutuit, audivitque vocem dicentem sibi, ut adhuc reduceretur. Superstes itaque in vita, dictam seriò meditari cepit visionem, cellulæque inclusus, tempus quod in servitio divino tepidus transegerat, inconsolabiliter deplorare: Cum mulis autem dissuaderent ei tantum fletum, ne lationem oculorum pateretur, non acquiescebat eis, sed dicebat: Si improprium Matris meæ ferre non potui, quomodo ferre potero improprium Christi, & Angelorum, & Sanctorum omnium? Et sanè quidem ipsa experientia teste, quanto non suffundimur rubore, coram personis gravibus nostra detegantur peccata, præsertim carnalia, quorum testes noctem duntaxat adhibemus, & tenebras? Quanta igitur infamia erit, quando eadem in Dei, Angelorum, Sanctorum, totiusque generis humani conspectu manifestabuntur? Quando, ut Origenes inquit: Criminum nostrorum, in quibus nunc unum saltem testem pati confundimur, celestium tunc virtutum testes, catervas innumerabiles patiemur? Porro qualis in iudicio universali spectatorum futura sit turba, & multitudo, S. Bonaventura his verbis indicat: Nota in isto iudicio auditorum multitudinem vel curia solemnitate, in cuius conspectu reprobi confundentur; totus enim mundus congregabitur, omnes Angeli de cælo, omnes homines de mundo, omnes diaboli de inferno. Sanctus Thomas de Villanova populo suo Valentino similiter hunc in modum prædicavit: Non relinquetur in cælo Angelus, neque demon in inferno, neque quisquam hominum, ex quo Adam conditus est, siue in cælo sit, siue in inferno, siue in limbo, qui non adest in hoc iudicio, & bonorum malorumque causas aperitissime cognoscas. Petrus Blesensis fortissimum hoc stringit argumentum: Libri conscientiarum tunc aperientur, qui modo iniqua obstinatione sigillati tenebantur. Si modo alienius nostrorum omnia secreta ad omnium nostrum notitiam prodirent, vix præ pudore subsisteret, quia sic se detectum conspiceret. Nullus nostrum adeo rectè vixit, nullius nostrum adeo rectè sunt opera, quin viro perfunderetur rubore si videret referari omnibus latebras conscientie: quem discurrendi modum, ni fallor, à Divo Chrysost. didicit, qui in Homilia 5. super Epistolam ad Romanos, eadem

Non

uitur

S. Bern. Mo-
dix. c. 2.

Bellov. spe-
mor. l. 2.
dist. 7.
Explicatur
verecundia
illa apta si-
militudine.

let. 10. 12.

Insignis hi-
storia de hac
verecundia.

Origen. l. 9.
c. 14. ad
Rom.
De multitu-
dine specta-
torum in il-
lo iudicio.
Bonav. in
Dist. salut.
Th. 9. c. 10.

S. Thom. de
Villanov.
Conc. 2. in
Dom. 1.
Adv.

Petr. Bles. f.
41. in Synod.
ad sacerdot.
In quo om-
nia secreta
nostra pœna-
dantur.

D. Chrysost.
Hom. 1. in
Epist. ad
Rom.

Dion. Carr.
ibid.

Oleaster. ibid.

Glossa ex
S. Hieron.

Hugo Card.
ibid.

Confusio
quam patien-
tur reprobi
in iudicio
magis illos
torquet, quam
ipse infernus.
S. Basil. Or.
de iudic. &
in Pl. 33.

D. Chrysost.
ibid.

Luc. 16. 9.

Job 1. 22.

Job 1. 1.
Reges, &
principes in
alta die vo-
lent operari
moribus
ne patiantur
confusionem
illam.

Job 14. 13.
Apoc. 6. 15.

S. Anton. de
Pad. l. 2. post
Dom. 1.
Quadr.

Confusio
illi nihil
comparari
possit.
S. Ambros.
Apoc. post.
pro David.
c. 12.

nitur ratiocinatione: Si nostrum cuiusquam occultum crimen aliquod, in medium delatum, huiusmodi confessui innotesceret, nonne fieret, ut ille interire, ac terram potius sibi dehiscere, quam tam multos peccati sui testes habere mallet? Quid igitur tum nobis fiet miseris, cum omnia orbi universo palam facta, in tam aperto tamque illustris theatro denudata, hominum nobis cognitorum oculis subjiciantur? Imò, inquit idem Sanctus Doctor, si tolerare non possumus, quòd in conspectu hominum confundamur, quomodo in conspectu Dei, & Sanctorum, confusionem sustinere poterimus? Enimvero pro dolor! Undenam ipse territare vos cogor? nempe ab hominum opinione, cum id facere convenientius fuerit ab ipsius Dei, tum terrore, cum condemnatione. S. Ephrem pariter ad ignominiosam hanc confusionem se reflectit, cui reprobi subiacebunt, videntes, scelera ab ipsis in occulto commissa, in conspectu totius mundi manifestari; dicit enim: Quis ergo non perhorrescat, aut quis non lugeat, ac ploret, quoniam ibi manifestanda erunt, quæ unusquisque in occulto, & obscuro hic gesserit? Peccata illa, quæ ventus quasi secum rapuit, cuiusmodi sunt verba perjurii, blasphemiarum, detractionum, injuriarum, & similia à nobis prolata, in illa die, ad maximam confusionem nostram, indelebiter descripta reperientur, in conscientis uniuscuiusque, quæ tunc erunt apertæ. Sanctus Bernardinus ex Origene ita scribit: Nudabitur peccatoris conscientia, & aperto corde videbuntur litteræ peccatorum, quæ stylo ferro, & ungue adamantino scriptæ sunt; atque universa scrutantium multitudo leges in pectore nostro signatas imagines peccatorum.

6 Verum enim verò num forte aliquod in quo abscondamur, sperare refugium poterimus, ut ab hac confusione nos eximere valeamus? Vbi anima illa submergetur, quærit S. Ephrem, quæ in tot spectantium oculis tam fœda turpitudine plena esse visa est? Ubinam poterit occultari? Audire S. Bernardum, dicentem: Non eris, in quo lateas misera, frustra dicis montibus: cadite super nos, & operite nos, nudam, & operitam oportet te stare ante tribunal Christi. Nam ut S. Paulus ait: Omnes manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit. Unde Ecclesiasticus ait: Non dicas: a DEO abscondar, & ex summo quis mei memorabitur? in populo magno non agnoscat, quæ est enim anima mea in tam immensa creatura? & si quis forte tale quid sibi persuaderet, huic vanæ fiduciæ vir quidam illuminatus respondet, dicens: Agnosceris, nec abscondi poteris. Tu solus ante Iudicem stabis. De unoquoque enim in singulari iudicium fiet, haud secus ac si solus ipse ex infinita illa multitudo iudicandus, & examinandus foret. Primi parentes nostri post transgressionem, & manducationem pomi vetiti, videntes DEUM ad processum de illis formandum appropinquare, erubescens de commissa prævaricatione, sub umbra arboris suam quæsi verunt refugium, ut absconderentur; Abscondit se Adam, inquit facit textus, & uxor ejus a facie DOMINI DEI in medio ligni paradisi. At verò hoc ab illis quæsitum latibulum illis non infeliciter cessit, nam DEUS illorum erubescens videntem, eos ad poenitentiam invitare, & reducere fategit; hoc enim innuere videtur facit textus, cum ait: Cum audissent vocem Domini DEI, deambulantis in Paradiso ad auram: Veruntamen non ita erit in die Judicii, ibi namque tempus misericordiæ amplius non erit, nec locus ullus dabitur poenitentiae, nec erubescens indulgebatur; ibi ignis omnes comburet, & conflabit arbores, sub quibus quæri latibula potuissent; nam ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu.

7 Veruntamen dices fortasse, quòd, ex quo iudicandus in obscuro constitutus erit, non sit futura tanta erubescens, & confusio, ac si in conspectu Solis staret, quia Isaias dicit: Dies Domini veniet crudelis, & indignationis plenus, & ira furorisque. Stelle cæli, & splendor earum non expandent lumen suum, obtenebratus est Sol in ortu suo, & Luna non splendebit in lumine suo; & consequenter Solis, & Lunæ lumine deficiente, tenebræ erunt, quæ omnem excludunt veritatem, & erubescens. Respondeo igitur, hæc omnia vera esse, scilicet quòd Sol, & Luna omni de-

stituentur lumine; veruntamen considerandum est, tunc tantò splendidior futuram esse crucem Christi, & gloriosissimam ejus humanitatem, nam ut S. Ambrosius ait: Tunc apparebit signum Filii hominis in cælo, in cuius lumine tenebrescent totius mundi lumina; & idem inquit S. Basilii: Eo die, quæ habemus delituerunt occultæ tenebrarum, in apertam lucem depromentur; nam Sol Justitia Christus, illuminabit abscondita tenebrarum, & ideo dies illa peculiari hac ratione designatur. Nox autem præsens hac vita est, in qua occultantur infamie, & dedecoris opera.

8 Consideratione dignissima sunt illa S. Apostoli verba: Spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus. Quis autem aded effrons, & inverecundus futurus erit, qui in theatro publico, in oculis omnium præsentium spectatorum, inhonestatem vel impudicitiam aliquam auderet committere? Est autem veritas Evangelica, quòd in die iudicii velut in theatro quodam omnes turpitudines nostræ in conspectu omnium manifestabuntur. De Julio Druso, Tribuno plebis, scribit Plutarchus, quòd cum habitatio illius ex omni ferè parte aperta esset, aded ut, quidquid ageret, oculis omnium pateret, & à vicinis observari posset, architectus quidam ad eum accesserit, dicens, se quinque talentorum impendio hanc ab eo amovere posse subjectionem, & levitatem, cui subiciebatur: cui ipse sapienter respondit: Decem dabo si feceris domum meam ita patulam, ut omnes cives videant, quid domi meæ agam. Hunc animi sentum meritò habere deberet quilibet Christianus, quamdiu in hoc mundo vivit, nimirum omnia opera, sermones, & cogitationes eo modo deberet insinuare, ac si in conspectu Dei, & totius mundi operaretur, ne ullam habeat erubescens causam: Vbi me abscondam, quærit Sanctus Ambrosius, qui turbat profundum maris? Si ascendero in cælum, ibi est, si descendero in infernum, adest: non ergo falli potest, qui ubique est. Adest itaque iudicii dies: si vis non comprehendere, quotidie time, quotidie fuge. Quæris, quomodo fugias? ascende in montem, qui Evangelizans Sion, ut excelsorum vertice possis eminere meritum; Deus enim montium, & non vallium est. Sint actiones nostræ exemplares, sint regulatæ secundum normam legis Dei, hic enim unicus est modus, quo nos ab omni confusione eximere valeamus. Hoc modo se David tuebatur, ideoque inquit: Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis: proficiamus ex viis aliorum, bonis exemplis, quia ut Sanctus Bernardus ait: tot arguentibus confunderis, quot tibi præbuerunt bene vivendi exempla.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Præciti de suis peccatis à Dæmone, à propria conscientia, & à Christo veluti teste accusati, & convicti, ne verbum quidem respondere poterunt.

THEMA.

Omnis iniquitas oppilabit os suum. Psalm. 106. versicul. 41.

Regius Psalmista per cælestis oraculi sententiam reprobis insinuat, quòd in supremi Iudicii iustissimo iudicio aded erunt convicti, ut ad se excusandum vel defendendum, ne os quidem suum aperire audent: ideoque dicit: omnis iniquitas oppilabit os suum, id est, ut Interlinearis exponit, omnis iniquitas convicta. In illo tribunali Philosophi, & Sapientes doctissimi, facundissimique Oratores erunt sine voce, intellectus illorum confundetur, nec scient, quid in sui excusationem respondere possint, licet hic in terris aliorum ex propriis causis summa cum laude ante patrocinari fuerint: Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius, & omnis sapientia eorum devorata est. S. Ephrem de extremo iudicio differens, ait: Obturabitur coram tribunali illo os hominis peccatoris; conscientia enim propria illum accusabit, confutabit, convincet, & irremissibili condemnationis sententia feriet: Sna quisque

S. Ambrosius lib. 1. in Fer. 1. post Octav. 1. Quædrag. S. Basil. lib.

1. Cor. 4. 9. Ita ut omnis homo causa nostræ turpitudines.

Præclarum dictum Iulii Drusi.

Quamdiu vivimus in ista infirma vita nostra ac si in conspectu Dei, & totius mundi operemur. S. Ambrosius lib. 1. in Luc. in c. 17.

Psalm.

Omnes Philosophi, & Sapientes in iudicio ad se defendendum non poterunt aperire os suum. Inter. 10.

Ps. 106. 27. S. Ephrem. T. 1. de extremo iudicio.

S. Ezechiel de exilium. jud.

S. Bern. T. 1. l. 1. c. 3. c. 4.

Anima impia tunc nulli inveniet refugium. S. Hieronimus lib. 1. de verbis Abrahæ. 2. Cor. 1. 10.

Ecc. 16. 16.

Unusquisque solus ante iudicem stabit, quasi solus iudicandus.

Gen. 3. 6.

Isai. 11. 9. S. Cruz, & humanitas cunctis illuminabit omnia.

S. Thom. de
Villanova.
Cunc. 2. in
Dom. 1.
A. 14.

que conscientia convincetur, inquit S. Thomas de Villanova, nec erit, quid valeat respondere convictus, sed sicut scriptum est: omnis iniquitas oppilabit os suum, & rursus: Impii in tenebris conticescent; unde & servus ille nequam in Evangelio, quia quod pro se responderet, non habebat, obmutuit.

Adducitur
circa hoc
exemplum
Iosephi, &
fratris eius,
Gen. 43-3.

2 Joseph nimia ex cordis teneritudine suos benignissime excipiens fratres, se, quis esset, manifestavit, dicente Scriptura: Non se poterat ultra cohibere Ioseph; & nihilominus, ut idem sacer subnectit textus: Non poterant respondere Fratres, nimio terrore perterriti; ad quos ille clementer: Accedite, inquit, ad me. Ex his argumentum formemus convincens; quando CHRISTUS veniet non Salvator, sed Iudex, non benignus sed iracundus atque inexorabilis, reprobis non unam sed multas contra se factas exprobraturus traditiones; quando ipse non dicet: Accedite ad me, sed horrendum intonabit: Discedite a me maledicti, qualiter os nostrum aperire poterimus? quid respondere valebimus? non tunc amplius dicet: Ego sum Frater vester, sed: Iudex vester. Quando nullum excusationi supererit effugium, quia ut Sapientia divina de misera præfitorum condicione tractans, astruit: Erunt post hac decedentes sine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum: quoniam dirumpet illos inflatos sine voce, & commovebit illos a fundamentis, & usque ad supremum desolabuntur, & erunt rementes. Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traduent illos ex adverso iniquitates ipsorum. Si enim reprobis quicquam temeraria cum impudentia suas vellet negare noxas, singulæ ad ipsum convincendum, accusandum, & condemnandum ei ob oculos ponentur: Traduent illos ex adverso iniquitates ipsorum. Quam eandem veritatem Sanctus Ambrosius hinc declarat verbis: Adversarius nobis omnium vitiarum est usus, adversaria nobis libido, adversaria avaritia, adversaria omnis improbitas, adversaria omnis iniqua cogitatio, omnis denique mala conscientia, qua nos & hic afficit, & in futuro accusabit, & proderit. Imò nullus in iudicio illo præter peccatum proprium necessarius erit accusator, dicente B. Laurentio Justiniano: Accusator erit proprium scelus, tunc loquentia simul opera nostra dicent: tu nos egisti, opera tua sumus, non te deseremus, tecum erimus, & tecum ad iudicium pergemus. Quæ omnia Sanctus Bernardus diu ante accuratè meditatus fuerat, prout ex secundo meditationum ejus patet capitulo, ubi hæc inter cetera reperio verba: Vitia quoque multis, & multiplicibus criminibus eam accusabunt, multaque falsa testimonia adversus illam invenient, quamquam vero ad condemnationem ejus satis possent sufficere.

S. Ambro. 1. 7.
in Luc. in c.
12.
Omnia vicia
in iudicio
habunt con-
tra nos, tan-
quam accu-
satores, & in-
dices.

B. Laus. in
Bib. de Lig.
vitar. c. 4.

S. Bern. lib.
medit. c. 2.

S. Anton. de
Pad. Ser. 2.
post. Dom.
Quadr.

S. Bern. de in-
ter. domo c.
1, 2.

S. Ephr. T. 2.
de loc. advé-
tu Domini.

3 Peccata, in quibus se oblectavit reprobus, implacabiles in die illo adversus eum agent accusatores, fideles, inimicos atque iudices. Unde S. Anton. de Padua exclamat: O infelix peccator quid facies, quando sic comprehensus, nec ipse te poteris adjuvare, nec excusare? Audo, quid dicis Hieronymus super Matth. In iudicio extremo opera singulorum loquentur, & ora tacebunt. In iudiciis quidem criminalibus multiquandoque nos infestant accusatores, at in numero semper limitato: accusatores autem qui in Christi tribunali adversus impios se opponunt, tot erunt, quot per longum annorum cursum commissa fuerint peccata, dicente Sancto Bernardo: Accusaberis multis, & magnis offensis, non uno, non paucis, sed innumeris criminibus, non parvis, sed immensis, non dubiis, sed certis, non brevi accusatione, sed tam longa, quam longa est tota vita tua: non uno accusatore, sed tot, quot sunt delicta tua. Unde & Sanctus Ephrem de secundo Christi in mundum adventu tractans, cuilibet in iudicio locum, quem propriæ ipsi assignaverint operationes, obventurum attestatur, dum ait: Tunc quisque abibit, quo & opera ejus. Constat quippe unicuique coram ipso erunt opera. Ibi omnia coram videbuntur adulteria, incestus, usura, extorsiones, vindictæ, homicidia, blasphemiae, perjuria &c. omnes hæc impietates adversus impium consurgent, eodem in hæc verba affirmante Sancto: Tu nos fecisti, omiser: debuisses tuos nos delevisse lacry-
mis.

Exiguitas
exiguitas
exiguitas

4 Alia inter Jeremiam lamenta, hoc quoque expres-
Mausi Bibl. Prad. Tom. 11.

sum legimus: Vocavit adversum me tempus; quin & Psalmista pariter in DEI, ad iudicium ventientis, persona loquens, prædicit: Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Ad quod intentum nostro accommodè proposito ita scribit Bellovacensis: Sicut non peribit capillus de capite, sic nec peribit momentum de tempore, quando à te requiretur ratio illius; nam inter omnia creata videtur esse nihil acceptabilius tempore, quia in uno momento possent peccatores lucrari plus, quam valeant infiniti mundi, scilicet animas suas. Tunc palam erit illud, quod in Apocalypsi legimus: Dedit ei Dominus tempus penitentiae, & non vult penitere. Tunc impiis datum in penitentiam tempus, quo ad suas continuandas abusi sunt voluptates, exprobrabitur; quia scilicet ut Job inquit, dedit ei (scilicet reprobo) Deus locum vel tempus penitentiae, & ipse abutitur eo: quam nimiam temporis iacturam, ab eis, qui emendationem suam negligunt, factam, aliquando medicans Sanctus Anselmus, in sequentia prorumpebat lamenta: O lignum aridum, & inutile, æternis ignibus dignum, quid respondebis illa die, cum exigerit à te usque ad ultimum oculi, omne tempus vivendi tibi impensum, qualiter à te fuerit expensum? Idem quoque tempus in iudicio contra peccatores ob aliam quandam rationem produceretur in medium, quam Sanctus Augustinus his verbis tangit: Obijciat nobis in faciem omnia quæcumque fecimus, in qua die, & in quæ hora peccavimus, & quid facere debuimus: & quidem, ut idem S. Doctor advertit, id ipsum nobis demon obijciat: Presto, inquit, erit Diabolus ante tribunal Christi, & recipiet verba professionis nostræ. Bollandus in vita S. Joannis Eleemosynarii refert, hunc S. Patriarcham in memoria recentiter tenere solitum fuisse, quidquid circa iudicium particulare cuiusque animæ quondam à S. Simone Stilite audierat, videlicet: Obijciat ei chorus demoniorum superbia, investigat eam, si habeat opera superbia. Obijciat chorus spirituum detractionis, ne aspicias, si quando oblocutus sis, & penitentiam non egeris. Obijciat demones fornicationis, & scrutantur, si recognoscant in ea voluptates suas: & quando à terra usque ad celum misera anima positura rationem pervenerit, seorsim ab ea sancti Angeli stabunt, & non adjuvabunt eam nisi bonitates sue. Et quidem credibile est, malignos hosce Spiritus easdem oppositiones in iudicio universali facturos esse contra præfictos in conspectu omnium, ut viam eis occludant, ne excusare se possint. Sanctus Augustinus testatur, demonem audacter coram iudice proditurum, ei que dicturum esse: Equissime Iudex, iudica hunc esse meum perculpatum, qui tunc noluit esse per gratiam: tuus per naturam, meus per malitiam: tuus ob passionem, meus ob suasionem: tibi inobediens, mihi obediens: qui tunc noluit habere vitam, iudica ut mecum habeat gehennam.

Th. 1. 12.

Psal. 74. 3.

Bellov. spec.
mor. 1. 2.
dist. 6.

Apoc. 2.

Job 14.

S. Anselm. in
Medit.

S. Aug. T. 6.
c. 10. l. 1. &
Attianor.

Exemplum
S. Joannis Eleemosynarii.
Bolland. T. 2.
lan. 3. c. 12.
p. 77.

S. Aug. 12.

1. Reg. 17. 19.
Nemo in iudicio peccata sua negare, aut excusare poterit.

5 DEUS olim Sauli expressum imposuerat mandatum, igne conflagrandi universam Amalec prædam: cui præcepto quia is inobediens exstiterat, missus ad DEUM fuit Samuel, ut eum reprehenderet, & à regno exauthoraret, iustissimamque DEI indignationem ei indiceret. Cumque is excusare se vellet, Propheta armentorum, & gregum audivisset vocem, quos à morte præservarat, qui claris indicibus eum inobedientiae accusarent. Unde Propheta ait: Es quæ est vox gregum, quæ resonat in auribus meis, & armentorum, quam ego audio? Eheu quot sunt hodie mendaces, & fraudulentum homines, qui in illo die iniquitates suas Christo in faciem impudenter negare posse sperant? Verum omnis iniquitas oppilabit os suum, quia ad eos convincendos in medium prodibunt pauperes, quos fame mortuè crudeliter permiserunt; cum tamen econtra canes, & equos abundanter saginarent: Accusabunt illos pupilli, & viduæ, quibus injustas moverunt lites, quotque per iniquas oppræsserunt exactiones: virgines nem deffloratæ, & malè educati filii, cunctique, quos per scandala sua in innumerorum excessuum barathrum induxerunt, suis quoque partibus non deerunt.

6 S. Joannes in Apocalypsi hoc mandatum septem Angelis dari audivit: Ite, & effundite septem phialas iræ Dei in terram: paulò post verò Angelum quendam audivit, dicentem: Iustus es Domine, quies, Non a &

Apoc. 16. 1.
Omnes electi iniquorum condemnationem approbaverunt.

*Et iras sanctus, qui hoc iudicasti; quia sanguinem sancto-
rum, & prophetarum effuderunt. Totam namque curiam
coelestis, praecursorum sacrilegia, impietates, & abomi-
nationes, quae in illa die manifestabuntur, videns, di-
cet: Iustus es Domine: omnes electi ipsorum condem-
nationem tanquam iustissimam approbabit, dicentes:
Digni sunt. Beatus Laurentius Justinianus universum
mundum illos accusaturum, & convicturum esse existi-
mat; dicit enim: Accusator quoque erit mundus; merito
namque accusator eris, quia offenso Creatore offenditur to-
tus mundus.*

7 S. Bernardus aliud quoddam punctum valde nota-
bile adfert in medium, propter quod omnium ora occlu-
duntur, ne excusare se possint; in conspectu enim repro-
borum, dum iudicaturi erunt, praesentes quoque aderunt
illi, qui impiis illis in variis occasionibus, bonis prae-
xerunt exemplis, eosque ex fraterna charitate reprehen-
derunt, & cortexerunt, quamvis sine ullo fructu ob
propriam illorum obstinationem: *Tot iudicibus, & po-
pulis astantibus, inquit mellissimus Doctor, quos praecesserunt
se in opere bono; tot convinceris testibus, quos se monue-
runt bonis sermonibus, & iustis actionibus.* Processus au-
tem, qui illos atque convincet, vel maxime intra
uniuscuiusque conscientiam absolvetur, nam ut S. Bo-
naventura discit: *Tria sunt in iudicio, testis, tortor,
Iudex. Sic in mente hominis: ibi testis conscientia, qua
accusat, tortor, dolor qui cruciat, ratio est iudex, qui iudicat.*
S. Augustinus super illa verba Psalmistae: *Latentur, &
exultant gentes, quoniam iudicas populos in equitate, sen-
tentiandum in illa die his verbis affatur: Nemo te fallit,
gaudeat iudicandus, qui timuit iudicaturum. Cum vene-
rit, populos in equitate iudicabit. Quid ibi valebit calli-
ditas accusatoris, ubi est testis conscientia, ubi tu eris
& causa tua, ubi iudex non queris testem?* Etenim à pro-
pria nostra conscientia convincemur, & ideo hic Iudex
nec accusatoribus opus habebit nec testibus, quia con-
scientia nostra nos accusabit, ipseque Iudex omnis no-
strae operationis praesens, & oculatus est testis. *Certum
est, in die illa (inquit idem S. Doctor in quodam ser-
mone) ipsum ante se hominem constituendum, & ipsam
sibi vitam in cordis speculo demonstrandam, & testes con-
tra eam non de foris aliquando, sed intus de ipsa anima pro-
ferendos. Adicienda erunt non aliqua peregrina, sed ni-
mum nota testimonia, id est, opera sua.* Tandem S. Do-
ctor concludit, dicitque quod ad impii animam convin-
cendam, & debellandam, perpetuamque mortem ei
inferendam, formidabilis propriorum suorum peccato-
rum ordinabitur exercitus: *Ordinabuntur, inquit, an-
te infelicem animam peccata, & crimina sua, ut eam,
& convincat probatio, & confundat agnitio.* Id ipsum
quoque B. Laurentius Justinianus his verbis insinuat:
*Iudicandus est unusquisque non ex alieno testimonio, sed
ex conscientie propria, & inevitabili, verissimoque ope-
rum suorum testimonio.* Et ideo juxta doctrinam S. Ber-
nardi, non erit Deo opus, ut in illa die impium exami-
net, & processum contra eum instituat, quia implaca-
bilis contra nos ipsos Iudex erit rea uniuscuiusque con-
scientia. *In die illa, inquit Mellissimus Doctor, cum
Dominus ad iudicandum venerit, uniuscuiusque conscientia
ad testimonium adducetur, & aperto libro conscientia,
omnis culpa ante oculos reducet, atque ita cogente con-
scientia, unusquisque erit accusator, & Iudex suus.* S.
Antoninus ad idem propositum probandum, adducit
textum illum Apostoli ad Romanos, ubi dicitur: *Te-
stimonium illis reddente conscientia sua, & cogitationibus
accusantibus, & defendentibus, &c. Accusantibus, in-
quit S. Antoninus, id est, remordentibus, scilicet quoad
mala opera; defendentibus, id est, excusantibus à malo
quoad bona opera.* Citatque testimonium S. Augustini,
dicentis: *Semi de Augustino, quidquid libet, solum me
in oculis Dei conscientia non accuset, id est, non testifice-
tur.* Imò Bellovacensis docet, quod unusquisque
priusquam coram tremendo illo tribunalis compareat,
secum portaturus sit sententiam suam, in propria con-
scientia descriptam: *Unusquisque, inquit, librum con-
demnationis suae portabit, & apertum coram omnibus de-
monstrabit; qui omnibus aliis evidentior, & irrefragabi-
lior testis erit, cunctisque, & ipso Iudice tacentibus, id
est, sitacerent, quinimò si pro ipso testimonium perhibere
possent, & vellent, ipsum impium nihilominus condemna-*

*bit. S. Basilus ait: Nemo alius accusator sistetur, quam
propria facta, quae gesta sunt forma, unumquodque assi-
stens, censens adulterium, furtum fornicatio, cum ipsa
nocte, cum modo, cum propriis motis formam peccati desi-
gnantibus.*

8 Imò tamen conscientia propria scelera sua impu-
denter negaret, & abscondere posset, illa tamen eis per
testem omni exceptione maiorem, ipsummet videlicet
Iudicem, exprobrarentur: Nam Deus ipse apud Mala-
chiam protellatur, dicens: *Et accedam ad vos in iudi-
cio, & ero testis velocis.* Quae verba Sanctus Augustinus
adducit ad demonstrandum, quod Christus ipsemet,
ut potest scelerum nostrorum testis, reprobos confutabit:
*Testem se dicit futurum, inquit S. Doctor, quia in iu-
dicio suo non indiget testibus; enimque velocem, sive quia
repente venturus est, eritque iudicium ipso inopinato ejus
adventu celerissimum, quod tardissimum videbatur; sive
quia ipsas convincet sine ulla sermonis prolixitate conscien-
tias.* Idem quoque Sanctus super Psal. 47. ad idem
propositum ita scribit: *Est ibi alius testis, qui non videri-
tur, & videt.* Sed ubinam hunc testem praesentem el-
se existimatis? num forte ubi Sponsa dicit: *En ipse stat
post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospici-
ens per cancellos?* Audiamus eundem Sanctum ad hoc
respondentem: *Non in cubiculo adest parietum, sed in
cubilibus conscientiarum vestrarum.* Memorabilia quo-
que sunt illa S. Gregorii verba: *Ille quippe vita causas exa-
minat, qui has per alienum testimonium non explorat, quia
qui districtus quandoque ostenditur illator poenae, ipse di-
latus extitit testis culpe.*

9 Propter has igitur, & alias rationes, quas in se-
quentibus discursibus adducemus, reprobi ita confusi,
& convicti remanebunt, ut ne verbo quidem respon-
dere aut excusare se possint. S. Propheta Job inquit: *du-
cant in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descen-
dunt; ubi alii legunt: Cum quiescit: id quod cum illis
Psalmistae verbis concordat: Sicut oves in inferno positi
sunt. Quod si illos in inferno velut haedos positos esse
dixisset, facile intelligi potuisset; ac verò cur in inferno
positis ovium nomen attribuit, per quod electi prae-
figurari solent? Nimirum ut per hoc denoteretur, quod sicut
oves sine ulla resistentia ad macellum ducuntur, ita
damnati quietè, & sine ulla recalcitratione in abyssum
perditionis descendunt, iuste se hanc poenam meritos
fuisse confitentes. Unde reprobi apud Jeremiam dicunt:
*Scrutemur vias nostras: nos inique eximus, & ad iracu-
diam provocavimus; idcirco tu inexorabilis es, operivisti
nos in furore, & percussisti nos; occidisti, nec pepercisti.*
B. Laur. Justin. tres nos irrefragabiles testes habituros ef-
se dicit, à quibus convincemur, & confutabimur:
*Tres testes habebimus, inquit, unum supra nos, scili-
cet DEVM, de quo ait Jeremias: Ego sum Iudex,
& testis, dicit Dominus. Alium intra nos, scilicet con-
scientiam propriam: Quisquis es o homo, qui futurum
iudicium times, praesens conscientiam corrige: Ser-
mo namque causa tua, testimonium conscientia tua.
Alium juxta nos, scilicet nostrum Angelum custodem,
de quo ait Job: Revelabunt caeli, id est, Angeli iniqui-
tatem ejus.* Omnes hi testes impiorum ora claudent,
& aperient: claudent quidem ne se excusent, defen-
dant aut iustificent; aperient autem, ut confitean-
tur, dicentes: *Iustus es Domine, & rectum iudicium
tuum.**

DISCURSUS XVIII.

A G U M E N T U M.

Varie considerantur rationes, cur reprobi in
illa die futuri sint inexcusabiles, eorumque ex-
cusationes omnes confutandae sint, & exhibi-
landae.

T H E M A.

Arguam te, & statnam contra faciem tuam. Psal. 49. v. 31.

1 D E U S peccatori futurum aliquando tempus ef-
se comminatur, in quo positus coram eo com-
missis sceleribus suis, & exprobrato abusu, gratia-
rumque, & auxiliorum suorum repulsa, ad eas sit redi-
gendus

S. Basil. in
Pl. 47.

Ipsemet Iu-
dex omnia
leones, erit
testis contra
nos.
Malach. 3. 1.
S. Aug. l. 30.
de Civit.
Dei c. 26.

S. August. in
Pl. 47.

Can. 1. 9.

Cur reprobi
dicantur in
inferno positi
in figura
Job 2. 13.

Pl. 48. 15.

Thron. 1. 4.

B. Laur. Ju-
stin. de Lig-
vit. c. 4.
Tres testes
habebimus
in iudicio
contra nos.

Pl. 118. 137.

Impi in iu-
dicio convi-
cti, non ha-
bebunt quod
respondeant.

S. Laur. Ju-
stin. de Lig-
vit. c. 4.

S. Bern. de
Innoc. domo
c. 15.
Condemna-
buntur, &
ab his qui
illis prae-
xerunt bonis
exemplis, &
salutaribus
monitis.

S. Bonav. in
Pl. 12.

S. August. in
Pl. 66.

A propria
conscientia
convincen-
tur impij.

S. Aug. c. 19.
in App. de
divit. c. 8.

S. Laur. Ju-
stin. de Lig-
& regim.
vitali. c. 5.

S. Bern. de
Innoc. Dom.
c. 26.

S. Anton.
sum. Theol.
p. 2. Tit. 14.
c. 15. §. 7.
Rom. 2. 15.

Bellov. Spec.
mor. l. 2.
dist. 8.

gendus angustias, ut convictus, nesciat quid dicat, aut quid opponat: *Arguam te*, inquit, & *statuam contra faciem tuam*. Sed quando tempus hoc veniet? S. Hieronymus respondet: *Cum in sinistra parte sedis fueris collocatus in futuro iudicio*. Tunc enim præciti, audita æternæ damnationis suæ sententia, caput suum inclinabunt, hanc se iuste promeritos fuisse agnoscentes, scientesque se esse inexcusabiles. S. Thomas verba illa: *Statuam te contra faciem tuam*, ita exponit, ut sensus sit: *Tu ipse te condemnabis*.

3. Nemini ignota est illa Regis Evangelici parabola, qui fecit nuptias Filio suo, in quibus is, qui sine veste nuptiali mensæ accumbere præsumpsit, ad ignem condemnatus fuit: *Mittite eum in tenebras exteriores; ibi erit fletus, & stridor dentium*. Priusquam verò sententiaretur, arrogantis facti illius rationem reddere iussus fuit: *Amice, quomodo hanc intraisti, non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit*; non solum non respondit quidquam in sui defensionem, sed nec os suum aperire potuit, imò nec post fulminatam contra eum sententiam de injuria lamentatus fuisse legitur: hic autem reus reprobum præfiguratur, qui ab æternæ beatitudinis nuptiis in iudicio finali repellitur, nec quidquam in sui excusationem respondere poterit: *Nullus enim potest respondere Deo*, inquit Lyranus; *sed propria argente conscientia, convincitur, & mutus efficitur*. Præ cæteris autem ad propositum nostrum melius in hæc verba scribit Paulus de Palatio: *Quidem dicat, cui monstrabuntur tot beneficia, tot ab eo impensa auxilia, tot instituta remedia, toties Deus contemptus, toties violata sacramenta? Verè scio quod ita sit*, inquit S. Job, & *quod non iustificetur homo composuit Deo: si volueris contendere cum eo, non poterit respondere unum pro mille*. Quantumvis enim cavillosus, astutus, & eloquens talis reprobus fuerit, ex mille criminibus sibi objectis, ne unum quidem coram hoc Iudice excusare aut defendere poterit; tunc enim Christus Iudex animæ reprobe exprobrabit, dicendo: *Perditio tua ex te*; tunc aperiet, & palam monstrabit vulnera sua: *statuam contra faciem tuam*, ut illi conspiciat, videat illa tam frequenter pro salute ipsius sibi ministrata auxilia; ut videat quod culpa propria illa perdidit: *Perditio tua ex te, tantummodo in me auxilium tuum*. S. Hieronymus in prædictorum verborum commentario, ejus se monstrat esse sententiæ, quod scilicet reprobis lex atque decalogus, quem pro cæli consecratione adimplere debebant, ob oculos ponendus sit: *Arguam te* (inquit ille) & *statuam contra faciem tuam*, ut *his confusus damneris, hoc est, per illa mandata, quæ non custodisti*.

3. Juxta quod supra probavimus, Deus noster in Deuteronomio augustam Iudicis induit figuram, quando ad iudicium veniet finale; unde dicitur: *Cum eo sanctorum nulla, in dextra ejus ignea lex*. At cur legem illam igneam fuisse arbitramini? Respondebitis forsitan, quia *Deus ignis consumens est*. Aliam nihilominus etiam superaddere possumus rationem, dicendo, quod, cum ignis amoris, & charitatis sit symbolum, Deus hujus transgressores inexcusabiles prostruere velit; siquidem protinus cælestis regni acquisitione, legem ad eam facilem suavemque adimplere detrectarunt. Tota, ut notis, illius substantia atque essentia in dilectione comprehenditur, dicente Apostolo: *plenitudo legis est dilectio*, hancque ipsam non est, cur in remotis indagemus regionibus, quandoquidem *charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum Sanctum qui datus est nobis*, cuilibet animæ illa in Sacrosancto infusa est lavacro: unde & Psalmista dicebat: *Non est, qui se abscondat à calore ejus*: ubi Hugo Cardinalis ita scribit: *nec est, qui se possit excusare, quoniam diligere possit*. Væ vobis, si pro æternæ beatitudinis pretio Deus aliud quidpiam ab amore distinctum statuisset. Quot enim tunc quantique non defecissemus? Ast nemo à Dei, tanta digni dilectione, se eximere potest amore, nisi penitus excors sit; siquidem ille Creator, Redemptor, Benefactor, & Salvator noster est. Qua de re eruditissimi auscultemus Idiotæ iudicium, in libro illo aureo de Dei amore, ita discurrentis: *Amor facilis res est, omnibus se exhibet, nulli se negat, capit enim juvenis, & senex: vir & mulier: sanus, & infirmus: dives, & pauper: summus, & infimus: liber, & servus: secularis, & religiosus: de-*

bilis, & fortis: nec est, qui se valeat excusare. Amoris hujus objecto nihil nobilius, nihil dignius, nihil magis meritorium, magisque utile esse potest. Nihil nobilius, quia ille est, quem adorant Dominationes, tremunt Potestates: nihil dignius, quia in suo circumfert femore scriptum: *Rex regum, & Dominus dominantium*: nihil opulentius, quia innumerabilia atque inestimabilia nobis confert beneficia: nihil denique utilius, quia in præmium, ipsum nobis exhibet paradysum. Jure itaque meritisimo Apostolus hanc pronuntiat excommunicationem: *Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, anathema sit*. Si autem quis curiosior indagare voluerit, cur hanc charitatis nobis imposuerit legem, responsum accipiat à D. Hieronymo, dum ita ad Cælantiam scribit: *Ideo imperat, ut causas habeat remunerandi; neque enim obsequii nostri Deus indiget, sed nos illius indigemus imperio*. Si enim Deus nobis hanc non statuisset legem, defuisset nobis, quo gloriam lucrificeremus. Ideoque cuicumque nostrum dicitur: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*. Sed quid amore facilis: *Tam leve præceptum ad observandum* (verba sunt Divi Augustini) *tam breve ad memoriam retinendum, tanto majori injustitia violatum est, quanto facilius poterat diligentia custodiri*. Sanè si canes amore persecuti estis, cur non & Deum? Nec erit, qui se possit excusare.

4. *Arguam te*. Si vos excusare volueritis, dicendo: *Militia est vita hominis super terram*, quoddamque sufficientes ad resistendum, potentesque inimicos vestros vincendos defecerint vires, Apostolus irrefragabili illo confutabit vos axioma: *Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis; sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere*. In militia namque Christiana, viribus non opus est corporalibus, quandoquidem teneræ, in aciei frontispicio, eminebunt virgunculae, quæ licet inermes, sexumque habentes imbellem, nihilominus pugnarunt strenuè, dæmonem, carnem, mundumque vincentes. Unde Glossa nos admonet, dicens: *Non vos terreat ista militia, quæ facile fideliter militanti-bus impletur. Solent in his castris mulieres vincere, non corporis robore, sed fidei virtute: in his, qui militant Deo, non corporis, sed animæ fortitudo queritur*. Hoc autem robur nemini deest, quia certa hæc lex est: *Facienti, quod in se est, Deus non denegat gratiam*: Gratia autem est, quæ animam fidem corroborat; unde Apostolus dicebat: *Non ego, sed gratia Dei mecum; omnia possum in eo, qui me confortat*. Porro tres potissimum sunt inimici, qui continuo nos impugnant; videlicet dæmon, caro, & mundus. Quod primum atinet, eundem vincere, in nostra positum est potestate, quia hoc sine Deo nobis assistere voluit Angelum Custodem, qui, accedente voluntatis nostræ cooperatione, omnibus interni conatibus sine dubio prævalet. Matth. 15. dicitur: *Cum veneris filius hominis in Majestate sua, & omnes Angeli ejus cum eo*; circa quæ verba D. Chrysostomus querit, cur hic Angelicarum Hierarchiarum comitatus simul cum Christo descensus sit in iudicium? & respondet: *Evacuari, ut ita dixerim, celos offendit; omnes enim Angeli erunt cum ipso, testantes quot, quantaque ministerio suo, cum à Domino mitterentur ad salutem hominum, peracta sunt*. Cum servus Elisei à longè innumerum prospexisset exercitum, unà Dothain castra metantem, ut Eliseum Dominum suum caperent, timore perculsus, hoc ei triste retulit nuncium; qui libere & generose respondit: *Noli timere, plures enim nobiscum sunt, quam cum illis*: quæ in re ipsissima dixit veritatem, quia DEUS ab Emphyreo in ejus auxilium, cælestem expediverat militiam, juxta illud: *Angelus meus Deus mandavit de te, ut custodians te in omnibus viis tuis, ne unquam offendas ad lapidem pedem tuum; id est, ut Interlinearis declarat: Nonnunquam offendas legem in lapideis tabulis scriptam, in quo omnes offende-bant*. At verò quid respondebimus, quando cerberus infernalis iniquitates nobis nostras improperebit? Ne de hoc solliciti simus unquam, nam *in morder omnia non potest, nisi volentem: non enim cogendo, sed suadendo nocet; non extorquet à nobis consensum, sed petit; ideoque si in fauces illius voluntariè incidimus, culpa nostra est*.

Curo.

5 *Arguam te*. Enim verò quòd si te per carnis tuæ fragilitatem excusare volueris, de eo quòd à concupiscentia carnali te superari permiseris, excusatio ista pluribus modis repudiabitur. Tamen enim verissimum sit, quòd continuam nec unquam intermissam in nobis experiamur luctam, quia caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem; verissimum pariter est, quòd caro nostra infirma sit. At verò quid respondere poterimus, si alia ex parte obijciatur: Spiritus quidem promptus? Verum quidem est, violentos esse appetitus nostros, adeo etiam ut vel ipse S. Paulus hac de re conquestus fuerit, dicens: *Videō aliam legem in membris meis, repugnantem legimentis meæ, & captivantem me in lege peccati. Infelix ego homo, quis me liberabis de corpore mortis huius?* Veruntamen attendendum est, quòd sequitur: *Gratia Dei per Iesum Christum*; efficaciora enim sunt auxilia gratiæ, Sacramenta, Orationes, abstinentiæ, disciplinæ, solitudines, & penitentiæ, super omnes, quos spiritus fornicationis nobis intemere potest, insultus, Sanctus Augustinus, qui per 33. annorum decursum carnaliter vixerat, tandem resipiscens, hoc divini gratiæ auxilio confortatus, innocentiam baptismalem ad ultimum usque spiritum conservavit. Idem quoque S. Doctor in capitulo quodam confessionum suarum, cui titulus est: *Lucta Spiritus, & carnis in Augustino*, refert, apparuisse sibi in specie pulcherrimæ virginis, castitatis virtutem, eique amabilissimas promississe delectationes atque delicias: *Casti dignitas continentia, serena, & non dissoluite hilaris, honeste blandiens, invitavit ut venirem, neque dubitarem, & extendit ad me suscipiendum atque amplectendum piæ manus*. Subdit quoque insuper, eandem virtutem innumeros ex omni sexu, ætate, & statu tenerarum virginum, & viduarum, in continentia fortiter perseverantium, exhibuisse exercitus, sibi que dixisse: *Tu non poteris, quòd isti, & istæ? An vero isti, & istæ in seipsum possunt, ac non in Domino Deo suo?* Non est quidem dubium, quin longius, & prolixius, quòd in Iudicio fiet, examen futurum sit illud, quòd de peccato carnali instituitur, de quo S. Remigius inquit: *Demptis parvulis, ex adultis pauci propter hoc vitium salvantur*; & hi quidem Iudicem se sibi conciliare posse sperant his verbis: *Memento quæso, quòd sicut luctum feceris me; ac verò ipsis respondebitur: Ipse cognovit signum nostrum*. Quid enim supremus ille Artifex Apostolo suo, de quo dixerat, *vas electionis est mihi iste*, carnis tentationibus exagitato, (*datus est mihi stimulus carnis meæ*) atque exinde liberari desideranti respondit? Hoc videlicet: *Sufficit tibi gratia mea*; tamen enim caro infirma sit, à Spiritu tamen, & gratia fortificatur. S. Ephrem de his, qui universalem negant resurrectionem, differens, dum ad materiam de iudicio tractandam descendit, in hæc verba scribit: *Ve, qui iudicatur ab eo, qui illum finxit: quasi dicere vellet: Deus qui nos creavit, & plasmavit, fragilitatem nostram optimè sibi habet perpectam, idemque qui iustissimus est, noster est futurus iudex; ac proinde nihil apud ipsum valebunt futiles excusationes nostræ, siquidem is, qui nos finxit, pariter novit, quid à nobis fieri possit: ac proinde time, o homo, subdit idem Sanctus Ephrem; durum est tibi contra stimulum calcitrare.*

Mundus.

6 *Arguam te*. Quòd si allegare voluerimus, nos à mundileno ciniis miserè deceptos, & victos fuisse, Iudex, qui illum in iudicio extremo, statu oris sui subvertet, & devastabit, improperebit nobis, dicendo: Ecce miserum amoris tui objectum, quòd plus quàm me Creatorem tuum amasti; peristi enim mundus, cum tamen ego in æternum permanens sim. Non sine mysterio Deus cælum in habitationem nostram creans (propter quòd electis dicturus est: *possidete parvum vobis regnum à constitutione mundi*) simul etiam insinuare voluit, mundum, quem tanquam exilii nostri locum creaverat, nihil in se habere boni; nam post prima illa sacre Scripturæ verba: *In principio creavit Deus cælum, & terram*, ne terræ nimium per affectum adhereremus, subito subiunxit: *Terra autem erat inanis, & vacua; & tenebræ erant super faciem abyssi*. Et quis est, qui non videat, in maiori numero esse ipinas, quibus Deus mundi huius vias obsepsit, quàm sint ro-

sa? *Amarus est mundus, & diliguntur*, inquit ingemiscens Sanctus Augustinus; *putas si dulcis esset, qualiter amaretur?* 3. Augustin.

7 Non sine causa, æterna, & infallibilis veritas iis, qui ponderoso mundi iugo gravati sunt, dicit: *Venite ad me, qui laboratis, & onerati estis*; verè enim mundi huius vita laboriosa est, & difficilis; quòd vel ipsimet præcui, seriùs licet, confitebuntur: *Lassati sumus in via iniquitatis, ambulavimus vias difficiles*. Quid igitur in sui excusationem respondere poterunt, quando eis obijciuntur labores, angustia, sudores, vilipendia, & dolores excessivi, quos ut demonis, & inferni mancipia fierent, sustinuerunt; quando se suavi divini legis iugo subjiciendo, cælum tanta cum facilitate sibi comparare poterant: *Iugum enim meum suave est, & onus meum leve*: Ego reficiam vos? O quàm facilius, iucundior, & suavior est via virtutis, præ via peccatorum? Ut quis assequatur thesauros, honores, voluptates, satisfaciatque carni, ambitioni, cupiditati, innumeros necessum est sustinere labores, & angustias: at verò ut quis sibi virtutem, quæ sanctos nos facit, acquirat, unares queritur, ut inquit D. Chrysostomus; *ingenitudo scilicet, & generositas animi, quam non atas, non inopia, non divitiæ, non aliquid aliud, ne ad virtutem pervenias, coercebit*. Quòd si lamentatus fueris, crucem, ad quam invitatus à Christo, dicente: *Qui non bajulat crucem suam, non potest meus esse discipulus*, viribus nimium ponderosam, intolerabilem, & superiorem esse; *arguam te*, quia convinceris à Christo, dicente: *Non te obligavi, ut in humeros tuos suscipias crucem meam, sed tuam; qui non bajulat crucem suam, non dicit meam*. At verò nunquid, o Domine, longè pretiosius esset, patibulum crucis tuæ, utpote innumeris meritis cumulatam, tuoque inestimabili sanguine copiosè unctam? Verum quidem hoc est, at verò ad tantum onus portandum alii, quàm Christi humeri, minime sufficiebant; & ideo dicit, *qui non bajulat crucem suam, non verò crucem meam*, quasi diceret, ut Sanctus Thomas de Villanova ait: *Tollas crucem suam, nam meam non poteris; gravissima est enim, quam nullus viri hominis humerus portare sustineat; non meam injungo, sed tollas suam, levem & facilem*. Deus enim unicuique crucem, quam scalam ad paradysum conscendendum esse voluit, ita adaptavit viribus unicuique, ut ætati, statui, sexui, conditioni, & professioni unicuique conformis existeret. Scala Jacob, per quam angeli ascendebant, & descendebant, multos habebat gradus, ideoque varios figurabat status, eosque omnes gloriæ capaces. De hac scala Sanctus Bernardinus ait: *Crux Christi scala usque est, quæ merito per scalam Jacob signatur*. Deus igitur ex omnibus vocationibus certos quosdam homines habere voluit in cælo, ut illos reprobis in die iudicii opponeret, ad eos confutandos, & convincendos: *Arguam te, & statuum contra faciem tuam*. Ingeniosa porro est illa Oleastri observatio, illis Deuteronomi verbis, *cum eos sanctorum millia*, adhibita. Citans enim illum Psalmistæ textum: *Congregate mihi sanctos meos, qui pepigerunt pactum meum supra sacrificium*, inquit: *Quid est, quæso Domine, quòd ad iudicium, & ad promulgandas leges tuas, sanctos tuos tecum adfers?* Et respondet, quòd data opera sanctis Paradisi cælitibus associatus, venturus sit ad iudicium, ut horum exemplo, reorum retundat malitiam, quæ se tunc excusare nitentur: *Solens*, inquit, *transgressores legis divinæ excusationes adferre ad iudicium*. Alius, cui jejuniū præceptum est, & non jejunavit, causatur imbecillitatem carnis suæ. Alius, quem ad Fratrem veniam dandam inclinare vix potes, dicit se hominem, non Christum; & sic quisque transgressorum excusationes suas ad manum habet, quas Iudici offerat; ad quarum confutationem sanctos secum affert. His igitur, qui se jejunare non posse dicunt, opponet Baptistam continuè jejunantem: vindictæ cupidus obijciat S. Stephanum, qui genuflexus pro suis lapidatoribus oravit; & sic de cæteris Sanctis cuiuslibet professionis, & vocationis discurre licet.

8 *Arguam te*. Similiter quid respondebimus, dum nobis improperebitur nos, majoris æstimasse certum quendam hominis, & mundi respectum, quàm sui sequelam, quàm honoris sui tutamen, quàm denique divi-

3. Augustin.

Mat. 23.

Sap. 1-7.

Iugum huius mundi est gravissimum.

D. Chrysost. Hom. 44. in Matth.

Luc. 14. 27. Sequentes Christum jubentur portare Crucem suam, id est propriam, non illam Christi.

S. Thom. de Villanova.

S. Bern. T. 2. c. 4. a. c. 1.

Quare Iudex cælestis non sit adeo durus tecum in iudicio. Oleastri in Deuteronomio. Deut. 2. 34.

Pl. 4. v. 5.

Quid d. em qui plaris fuerunt respectum hominis, quam honoris Dei

divinæ legis suæ adimpletionem, quando videlicet ne modicum quid erubescit sustinere, vel à solis impiis digito monstrari cogeremur, virtuosè & Christianè operari negleximus; maximè cum idem Judex antecederet nobis protestatus fuerit, dicendo: *Qui erubuerit me, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in maiestate sua, & Patris, & SS. Angelorum.*

Luc. 9. 26.

Acquisitio
beatitudinis,
potissimum
consistit in
operibus
charitatis.

D. Chrysost.
f. 41.
Luc. 17. 32.

D. Chrysost.
Hom. 17. ad
pop.

Matt. 10. 41.

S. Bern. T. 1.
L. 11. A. 3. C. 1.

Jacobi 1. 1.
Impi operat
hunc impiis
quod negle
xerint, qui
applicare
poterunt san
guinis Christi.

S. Aug. C. 77.
de temp.

Hug. Card. in
P.

S. Aug. 1. 29.
de Civ. Dei c.
25.

8 *Arguam te.* In illa namque die Judex electorum, & praelectorum evidenter in processu, quem formaturus est, monstrabit, beatitudinem, cujus adipiscendæ causa, creata est anima, potissimum consistere in operibus charitatis, quorum unusquisque capax existit. *Deus regnum suum fragmento panis vendit*, inquit D. Chrysostolus: *quis excusare poterit non ementem, quem tanta vilis venditionis accusat?* Salvator noster non sine causa apud S. Lucam dicit: *Regnum Dei intra vos est*; quasi dicat, in potestate vestra consistit; gratia enim Dei non deest nobis, quin potius ultrò citroque eam nobis offert; hæc autem pignus est gloriæ, de qua D. Chrysostomus asserit: *Pretium non appono, ne obicias inopiam: quantipotes, tantum me.* Idem Deus æternam promissit retributionem, calicem aquæ, licet frigidæ, ex amore suo pauperi propinanti: *Quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigide tantum, amen dico vobis non perdet mercedem suam.* S. Bernardinus D. Chrysostoli authoritati innixus, in quodam sermone suo ait: *Coram Angelis Domini in conspectu resurgentium, quod Abel passus sit, quod mundum salvavit Noe, quod Abraham fidem custodivit, quod Moyses legem dedit, quod Petrus etiam crucem ascendit, Deus tacet, & clamat, quod Pauper comedit: esurivi, & dedistis mihi manducare.* Ecce tibi quam exiguo pretio cælum comparari possit.

9 *Arguam te.* Quod si te excusaveris, dicendo: *in multis offendimus omnes*, ac proinde te à peccatis immunem vivere non posse; utique respondebitur tibi: *Habes sanguinem agni immaculat, in monte Calvario effusum, ad tuum arbitrium, ut per actus contritionis, perque poenitentiam sacramentalem culpas commissas delere possis: iisdem peccatis, quibus tibi infernum aperuisti, dummodo ea detestaris, & cum vero dolore, & proposito ea non repetendi amplius, confitearis, erigere tibi poteris scalam quandam, per quam ascendere possis in paradysum.* Expresse id ipsum dicit S. Augustinus: *De vitiis nostris scalam nobis facimus, si vitia ipsa calcamus: elevabunt nos, si fuerint infranos.* Hugo Cardinalis super illa verba: *Statuam contra faciem tuam*, inquit: *Faciam te argui à peccatis tuis.* Peccataque quasi quædam personæ apparebunt in iudicio, accusantes peccatores, confessa, & tuè per poenitentiam expiata, gradus nobis erunt, per quos ascendere poterimus in paradysum; avertat autem Deus, ne per nostram obstinationem illa convertamus in ligna inferni, quibus crememur, conculcando sanguinem Christi, in sacramentis pro nostra utilitate depositum. Tandem verò S. Augustinus de impiis, per considerabilem hanc propositionem concludit, inquiens: *Hoc in extremo iudicio relinquitur, ut iniqui, & impij, bonorum damna in cruciatibus desistant, sentientes eorum ablatores iustissimos DEVM, quem contempserunt largitorem benignissimum.*

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

De reproborum angustiis, utpotè quibus omnes recursus, & appellationes, omniaque subterfugiorum genera intercluduntur, eò quod Judex in illa die futurus est iustus, incorruptus, potens, sapiens, inexorabilis, & inflexibilis.

THEMA.

Dies ira dies illa, dies tribulationis, & angustia. Sophon. 1. v. 15.

Dies finalis
iudicii vocat
ur dies angustia.

1 **T**remendus finalis iudicii dies à Spiritu S. non solum per os Sophoniz dies angustia appellatus fuit, verum etiam in pluribus aliis sacre Scripturæ *Manfi Bibl. Prad. Tom. 11.*

locis idem epithetum ei attributum fuisse reperio. S. Propheta Job de peccatore differens, interrogat: *Nunquid Deus audiet clamorem ejus, cum venerit super eum angustia?* Idem pariter alibi de eodem die prædicit: *Terrebit eum tribulatio, & angustia vallabit eum.* Isaias de iudicio mentionem faciens, simul quoque angustia meminit, inquiens: *De angustia, & de iudicio.* Erratio est, quia ut S. Bernardus ait: *Arcta, & stricte erunt tunc via omnium peccatorum, quando non poterunt negare, non excusare, non appellare, non fugere, non impetrare veniam, non habere refugium.* Omnes enim via præoccupata erunt: *Contrahentur in angustiis suis.*

Job 19. 7.

Job 17. 24.

Isa. 55. 3.

S. Bern. C. 54.

in Cant.

2. Reg. 22. 6.

Vaditque

enim angu-

stia habetur

impit.

Sap. 5. 21.

Sap. 5. 18.

S. Bern. 1. 7.

comp. Theol.

vult. 2. 17.

Iacob. III. 12.

Psal. 142.

Psal. 142. 9.

Job 19. 8.

Nullus dabi-

tur latendi

locus, sed

omnes circ-

umbunt, &

comparato

cogentur.

S. Anon. de

Pad. 1. in Fer.

2. post Dom.

1. Quæd.

Rom. 14.

2. Cor. 5. 10.

S. Thom. 1b.

S. Epix. T. 1.

contra ne-

santes re-

surre. mortuo-

rum.

S. Tb. de Vil-

lanov. conc.

1. in Dec. 1.

Adv.

2 Undecim tribus populi Hebræi olim præliabantur contra tribum Benjamin, ut nefandum illum excessum, à quodam illorum in Gabaa commissum, vindicarent, adeoque illos ex omni parte per insidias cinxerunt, ut quasi omnes in ore gladii fuerint interfecti: *Non enim intellexerunt, quod ex omni parte illis instaret interitus.* Pari quoque modo sciendum est reprobis, quod ex omni parte in illa die angustiat erunt, & obfessi: *Pugnabit cum illo* (id est in favorem iudicis) *opibus terrarum: armabit creaturam ad ultionem.* S. Bonaventura terribilem iudicis faciem, his verbis, nobis repræsentat: *Est horribile ex omni parte, quia supra erit iudex austerus, & iratus, subspatens infernus, intus conscientia remordens, extra mundus ardens, à dextris peccata accusantia, à sinistris demonia terrentia, circa illa boni Angeli in inferna propellentes, ibidem omnes sancti iudicis sententiam approbantes, & omnes mali cum bonis, peccata damnatorum cognoscentes.* Innocentius III. discursum suum ad Iudicem Christum dirigens, inquit: *Cum sis Potentissimus, manus tuas nemo potest effugere; cum sis Sapientissimus, oculos tuos nihil potest latere; cum sis Iustissimus, animus tuus nemo potest corrumpere.* Nec est quod quis speret, quod se per fugam subducere possit, quia Psalmista ait: *Quò ibo à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? si ascendero in cælum, tu illic es; si descendero in infernum, ades; si sumptero pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris; etenim illuc manus tua deducet me.* Omnes creaturæ propellent à se reprobos ante tribunal Dei, utpotè illis vehementer iratæ, ut in Discursu IV. probavimus; ac proinde nullum reprobis potest sperare in universa natura creata refugium aut latibulum; & idem meritò reprobis dicet: *Quò à facie tua fugiam?*

3 S. Propheta Job ait: *Semitam meam circumsepsi, & transire non possum.* At verò nunquid se in innumera-bili electorum multitudine abscondere poterit, ita ut non agnoscat? Audiamus ad id respondentem S. Antonium de Padua: *Nullus malus inter bonos poterit locari, ut ibi salvetur.* Citatque textum illud Danielis 13. *Separate eos ab invicem, & iudicabo eos.* Nullus se subducere poterit; est enim generalis citatio; omnes peremptoriè citantur, nec ullus poterit se ullatenus absentare; nam ut Apostolus ad Romanos capite 14. ait: *Omnes stabimus ante tribunal Christi.* Et ad Corinthios scribit: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi.* Omnes nos, inquit D. Angelicus: *nul-lus excipitur.* Unde S. Mater Ecclesia canit: *Tuba mirum spargens sonum per sepulchra regionum, coget omnes ante thronum.* Idem quoque Angelicus in dictio-ne illa, oportet, necessitatem observat, qua omnes, & singuli ad comparendum adstringentur: *Ponit iudicii necessitatem*, inquit, *quia nec per interpositam personam, nec per contumaciam poterit quis effugere iudicium illud; unde dicit: oportet, id est, necessarium est.* Unde S. Ephrem ait: *Huc, & illuc diffugere volens, non reperiet ullum aufugiendi modum.* Sanctus Thomas de Villanova CHRISTUM per Psalmistam impio prædixisse considerat, illum nusquam habiturum refugium. *Ad iniquos ita proloquitur*, inquit: *Dixi iniquis; nolite iniquè agere, nolite loqui adversus Deum iniquitatem.* Propter quid? Propheta? qua ratione? Sequitur: *quia neque ab Oriente neque ab Occidente, neque à desertis montibus; scilicet fuga vobis patet.* Porro qui capitale aliquod admisit delictum, in regionem longinquam, & peregrinam fugit, ut sic Principis sui iustitiam evadat, vel potentis alicujus re-

gis favorem sibi conciliare nititur, ut in ejus regnis securus degat: At verò in die illa id fieri non poterit, cujus Psalmista hanc reddit rationem, quoniam *Deus Iudex est*. Unde & S. Ephrem dicit: *Nullus, qui auxiliari sibi possit, reperietur. Ubi cuncta tunc mundi opes? ubi potentia regum? ubi principum temeritas? quomodo nusquam tunc apparebis, qui adjuvare possis dilectos? ubi tunc, qui genuit Patrem? ubi fratres? ubi amici?* Sanctus Thomas de Villanova miserabilem in illa die magnatum considerat conditionem, inquit: *Quot Reges, & potentes, bubulcis ibi, & agricolis sociati silabunt? Quid illis tunc proderit gloria mundi? Quid fastus, & pompa Regalis? Quid apparatus familiae? Tantum adest, quod ante illum Judicem, in cujus semore scriptum est: Rex Regum, & Dominus dominantium, tueri, & defendere se possint, ut illas de ipsis praxiderit: Reges terra, qui sunt super terram, congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum. Ubi S. Hieronymus ait: Congregationem Regum, & Principum in unum fascem, in die Iudicii pariter colligatos, mittet in lacum inferni. Quod si quis Nabuchodonosorem, ante quem totus mundus tremebat, in sylva quadam adinstat bestiae alicujus herbas depalcentem vidisset, quid dicturus fuisset? In illo autem die augusti Reges, & Imperatores ab iisdem concutiebuntur, quos in hac vita velut mancipia vilipendebant.*

4 Cum sis Sapiensissimus, oculos tuos nihil potest latere. Reprobentium tunc Iudicis rigorem, veritatem celando vel fraudes adhibendo, evadere non poterunt; nam ut S. Bonaventura ait: *Nullus tunc poterit fallere sapientiam. Bellovacensis postquam Iudicis considerasset omnipotentiam, statim subiungit: Cujus scientia indeceptibilis. Timendus est Iudex iste, quia ejus scientia infallibilis, quia nec falli potest, quia scit omnia Iudex iste, quia coram eo argutie nihil proderunt: nam ut S. Job capite 42. ait: Scio, quia omnia potes, & quia nulla te latet cogitatio. Alii Iudices pro eruenda in lucem veritate necessarii examina praxmittere, & testes utriusque audire debent; at verò de hoc Iudice Salvianus inquit: *Alia omnia, id est, humana dicta, argumentis, & testibus egent, Dei autem sermo ipse sibi testis est.* S. Antonin. ex S. Thoma in tertio Sententiarum inquit: *Novi Christus omnia quae unquam fuerunt, sunt, & erunt in alio; unde omnes operationes humanas, cogitationes, & affectus malorum, & bonorum novit, cum de his omnibus habeat iudicare.* Unde sequentem deducit consequentiam, condemnato omne refugium praxcludentem: *Non ergo per ignorantiam aliquam fiet aliqua injustitia.* B. Laurentius Justinianus inter alias hujus Iudicis condiciones, hanc quoque enumerat: *Nec errore fallatur, quia Sapiensissimus est: Ista namque est scientia summi Iudicis, iste tremendus aspectus, cui pervium est omne solidum & apertum omne secretum, cui obscura clarent, muta respondent, silentium consuevit, & sine voce mens loquitur; & ideo cum ejus sapientia sit tanta, & talis, non praxvalebit contra eam praxclarissimum eloquium, & astutia versutiorum Orationum.* Regius Propheta in Psal. 95. de Christo, coram Tribunali sedente, inquit: *Iudicabit orbem terrarum in aequitate, & populos in veritate sua.* At verò cur Propheta ipsum iudicaturum esse dicit, in aequitate, & veritate sua; quis enim veritatem iudicium, aliam quam suam esse suspicari posset? Nimirum inter iudicia, quae hic in terris à Iudicibus humanis fiunt, & illud quod Filius Dei in die illa administabit, hæc est differentia, quod in nostris Iudiciis ignorantia vel passiones, eorum intellectum exercantes, efficiant, ut unam rem pro alia iudicent, sintque erroribus obnoxii; sæpè etiam inconsideratio in ipsis locum habet: At verò non sic erit in iudicio Dei: *Iudicabit in veritate sua, non vero in veritate accusantium vel testium; cum enim sis Sapiensissimus, oculos tuos nihil potest latere.* S. Thomas super illa verba: *Manifestari oportet ante tribunal Christi,* inquit: *In illo perfectissimo iudicio certitudo erit, quia erit ibi manifestatio cordium.**

5 Cum sis Iustissimus, animum tuum nemo potest corrumpere. S. Job de hoc iudicio differens, ait: *Si foret iudex queritur, robustissimus est; enim verò inter alias dotes, ad iudicem rectum requisitas, una hæc est, ut scilicet generoso sit pectore praxditus, ut personis se*

opponere possit potentibus: *Si aequitas iudicii, nemo audet prome testimonium dicere.* Iudices sententiam pronuntiant, secundum aequitatem, & probata; de Christo autem dicitur: *Reddet unicuique secundum opera sua.* Unde S. August. in persona Christi ait: *Ecce non potest iustitia mea aliud iudicare, nisi quod merentur opera vestra.* Sanctam Brigittam Christus die quadam interrogavit: *Potes querere, si omni iustitia habes misericordiam, quomodo misericors sum in damnatos?* Et respondet ei, adducta similitudine iudicis alicujus, pro tribunali sedentis, coram quo dilecti fratris sui causa agitur; hic enim, si iudex rectus sit, fratri suo utique dicet: *Tu frater meus es, & ego Iudex tuus; & licet te intus diligam, tamen non potero, nec decet facere contra iustitiam. Tu vides omnem iustitiam in conscientia tua secundum meritum tuum, secundum hanc oportet te iudicari.* Perque hanc similitudinem Christus sanctæ Sponsæ demonstrabat, quod licet ipse per assumptam humanitatem Frater noster sit, attamen ut Iudex constitutus, necessarii iuxta merita, & demerita nostra iudicare debeat. S. Antoninus ait: *Sciendum, iudicium illud fore iustissimum; cujus has reddit rationes: Humanum pervertitur iudicium timore, cupiditate, avaritia, odio, & amore amicitiae vel consanguinitatis. Addit Glossa tres alios defectus, scilicet imperitiam seu ignorantiam, nimiam compassionem miseriae alterius, rigorem, severitatem; sed nihil horum poterit esse in Christo.* Citatque auctoritatem S. Hieronymi, modum, quo iram, & furorem huic iudici inesse intelligi debeat, in hæc verba explicantis: *Ira Dei non est concitati animi furor ut nostra, sed iusti supplicii constitutio.*

6 Ezechiel Propheta divites nequaquam sperare posse praxdicat, quod iustitiam Iudicis hujus corrumpere, vel ipsum donis, & muneribus placare poterunt: *Argentum eorum foras projicietur, & aurum eorum in sterquilinum erit: argentum, & aurum eorum non valebis liberare eos in die furoris Domini.* S. Bernardus in Epistola quadam, quam ad Robertum nepotem suum scripsit, eandem habet considerationem, nimirum quod iudicium hoc venale non erit, & consequenter nullum sit effugium, quo incorrupta hujus iudicis severitas declinari possit: *Veniet, inquit, veniet dies iudicii, ubi plus valebunt pura corda, quam astuta verba; & conscientia bona, quam manus plena; quandoquidem Iudex ille nec fallatur verbis, nec flectetur donis. Tuum Domine Iesu tribunal appello, tuo me iudicio servo, tibi committo causam meam, Domine Deus Sabaoth.* At verò dicat aliquis: nunquid ille idem Bernardus est, qui paulò ante praxdicaverat, dicens: *Paveo Iudicis vulgum, ipsis quoque tremendum angelicis potestatibus?* Quomodo igitur nunc ad hoc tribunal appellat, & ad iudicium illud recurrit? Nimirum rationem mox subdit, dicens: *Quia iudicas iuste: in tribunalibus mundi hujus aliquando subinde nobis spes affulget appellationis, revisionis causæ, differendæ executionis sententiæ, recursus ad tribunal supremum: At verò hic, inquit S. Bernardus: Sententia semel lata erit immutabilis; tortores horribiles, qui nunquam misereantur, erunt parati, ut data sententia, te damnatum ad tormenta rapiant.*

7 Trita est illa regula juris: *In criminibus notariis non admittitur appellatio; reprobos autem crimina, omnibus nota, & manifesta erunt, quia ut S. Paulus ait: Nos manifestari oportet; atque ideo nulla ratione poterunt in controversiam vocari.* Præterquam quod S. Hieronymus dicat: *Quanta formido iudicii, cum ipse sit testis, & iudex! testis est autem cunctis malefactorum, & adulterum; hæc enim crimina perpetratur occultè, & ideo proferuntur in medium, ne dilascant.* In Apocalypsi dicitur: *à Iesu Christo, qui est testis fidelis.* Ubi vulgata nostra apud Malachiam legit: *Ero testis velox, Vatablus vertit, ero testis promptus.* D. Chrysostomus quoque ait: *Hominum iudicia sæpè falluntur, sententia divina nec reprehendi unquam poteris, nec corrumpi; & dato casu, quod contra reprobos nullus esset alius testis ad testificandum, tamen contra illos praxtentes aderunt illi, qui ab ipsis fuere oppressi.* Unde Bellovacensis ait: *Testimonium perhibebunt homines iusti, quos contemnentes deriserunt; pauperes quos oppresserunt temporaliter, laferunt corporaliter vel spiritaliter.*

S. Petr. T. 2. de 1. Adv. 1. M. Hieronim. 1. 1. c. 1. Mag. 1. 1. c. 1. S. Th. 2. 2. q. 1. 2. de Dom. Adv.

1. 2. 2. 2. 2.

S. Hier. ib.

Reprobi iudicis rigore fallere, aut evadere non poterunt. S. Bonav. Soliloq. c. 3. Bellovac. spec. mor. 1. 1. dist. 1.

Salvian. 1. 3. de Provid. 3. Ant. 1. 1. Theol. 4. P. Tit. 14. c. 11. S. 2.

S. Laur. Justin. de sig. vii. c. 4.

Pl. 91. 93.

Iste enim iudicium populi in veritate sua, non vero testium, aut aliorum.

S. Tho. in 2. Cor. 1. 12.

Iudicis iustitiam nemo potest corrumpere. S. Job 9. 19. Mal. 16. 17.

S. Aug. de civitate sacculi. Revelat. S. Brigittæ. 2. c. 13. Revelatio circa hoc facta S. Brigittæ.

S. Anton. ib. S. 2.

Ezech. 7. 19. Divites iudicem corrumpere non poterunt: aurum vel argentum.

S. Bern. Ep. 1. ad Robertum. Iudicium enim hoc non est venale.

S. Bern. 1. 1. in Cant.

S. Bern. de inter. domo c. 18.

Nulla admittitur appellatio.

S. Hier.

Apoc. 1. 5. Malach. 3. 5. U. Chrysost. 1. 1. c. 1. ad Cor.

Bellovac. spec. mor. 1. 1. dist. 5. Qui sunt facti testes.

ritualiter gravaverunt, vel ad peccata iraxerunt, impedierunt a bono, verbis, moribus, & exemplis, occasionem ruinae, vel scandalii praeberunt, pacem eorum turbaverunt, & Creatorem eorum & Dominum offenderunt. Sancti quoque & Angeli, ut in disc. 12. probavimus, confutabunt eos, illisque obijciunt, quod auxiliis & intercessionibus suis fuerint abusi; unde sequitur, ut idem Author notat, quod per horum testimonium tantum manifestiore evadet meritissima eorum condemnatio; Unde tot testibus & tantis multiplicatis contra miseros, omni fide dignissimis, & omni exceptione maioribus, non habebit aliquis eorum, quid valeat respondere. Sanctus Antoninus pariter hoc irrevocabilis sententiae punctum his verbis tangit: Valde emendandum circa hoc iudicium est sententia iustissima irrevocatio. In humanis iudiciis quia Index potest errare, ideo inventum est remedium appellationis, per quod sententia lata potest retractari, & pluries, sed per superiorem, ut patet 1. quasi. 6. per totum. Sed a sententia Christi ista appellari non potest, quia superiorem non habet. Aequitas & iustitia eius controversi non poterit, ut potest cui caelum, terra & infernus his verbis applaudunt: Iustus Domine, & rectum iudicium tuum. Non se finet flecti per preces, lachrymas, emendationis promissionem, & propositum, nec per favores, parentelam, amicitias, lucra, intercessionem. Ad illum placandum & in suam sententiam trahendum, locum non habebit nobilitas, autoritas, divitiarum abundantia, timor, eloquentia, passio, odium, doctrina, compassio, furor, sed iustissimus, inflexibilis, & inexorabilis erit. S. Ephrem de divina retributione differens, inquit: Hec anima mea quidnam tibi faciendum putabis, quando formidabiles Angeli, supplicii exigendis destinati, te cum omnibus peccatoribus arripient? Quid faciam? quid agam? Hec mihi, quod nulla via queam relaxatione potiri. Recessit tempus exorandi. Quis mihi indulget exoptatam annis diei penitentiam, quo possim flendo ad misericordiam Christum flectere? Quod si quis integritate mare quoddam lachrymis impleat, vorax inferni ignis illud immediate absorberet; quia ignis ante ipsum procedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius; praeterquam quod inutile futurum esset, quia recessit tempus exorandi, quia inexorabilis eris, inquit Sanctus Bonaventura; quia zelus & furor viri non parcat in die vindictae. Sanctus Augustinus in quodam sermone id, quod Christus reprobis sibi supplicaturis respondebit, in hac nobis expressum reliquit verba: Despexistis in homine Deum, in infirmo salutem, in via reditum, in iudice veniam, in cruce vitam, in supplicii medicinam.

8 Sanctus Cyprianus Christum contemplan, in monte Oliveti ascendente (quando duo angeli comparuerunt, dicentes: Sic veniet, quemadmodum vidistis eum ascendente in caelum; ita ad praesens pariter sermone cinatur intentum: Hoc duo angeli Christo ascendente testati sunt, quia qui iudicatus abibat, Index esset terribilis rediturus; & videret collecta in unum generalitas hominum, quas foderat manus, quod terebraverat latus, faciem quam conpulerat: & prolata in medium inflexibili sententia, occurrentibus Salvatori electis, remanentibus impiis infinitis deputati tormentis. Et bene verèque infinitis, quia iuxta infallibile Spiritus veritatis axioma, non est Deus quasi homo, ut mentitur; nec ut filius hominis, ut mutetur: quemadmodum iudices terreni, qui sententias suas mutant ex noviter deductis; coram illo enim tribunali omnia nuda & aperta sunt. Deus novit perfectissime, quidquid opere, intentione aut imaginatione transactum, ut potest qui alia a longe cognoscit.

9 Beatus Laurentius Justinianus de eodem hoc Iudice inexorabili ita scribit: Non flectitur timore, quia potentissimus est, de quo legitur: non est, qui possit tua resistere voluntati; tu enim fecisti caelum & omnia, & universa quae caeli ambitu continentur: nec flectitur munere, quia ditissimus est. Equidem Elau cum benedictionem paternam, sibi debitam, fratri minori Jacob collatam esse audiret, irruens clamore magno, & consternatus ait: Benedic etiam & mihi, Pater mi. Inclinatorque Pater precibus nimis, novam Elau imperit benedictionem, dicente Scriptura: cum ejulatu magno fletu, motus Isaac, dixit ad eum: In pinguedine terra & in rore caeli desuper erit benedictio tua. Nequaquam autem similem in iudicio illo gratiam experientur reprobi; plorent namque, quantum poterunt & noverint, CHRISTUM constanter nihilominus inflexibilem & inexorabilem offendunt, nulla alia audituri verba, praeterquam: Discedite a me maledicti in ignem aeternum. Index summus, inquit Bellovacensis, cuius potentia insuperabilis, cuius scientia indeceptibilis, cuius aequitas implacabilis, cuius sententia inflexibilis.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Dæmon in iudicio finali se reprobis opponet; qui suppliciis, iræque Dei subiecti, & a propriis cognatis & amicis infestati, & derelicti, nullum ullibi habituri sunt refugium.

THEMA.

Venient dies inter, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique. Lucz 19. vers. 43.

1 **L**icet incarnata Sapientia hanc exercitus inimici oblationem contra Jerusalem praedixerit, Veni nihilominus Beda in sensu morali de angustis, quas reprobi in die iudicii experientur, in hac exponit verba: Qui sunt humanae animae majores inimici, quam maligni spiritus? quam vallo circumdant, quia ante mentis ejus oculos reducis iniquitatibus, quas perpetravit, hanc ad societatem suam damnationis trabentes coarctant. Et circumdabunt te, & coangustabunt te undique: maligni spiritus undique animam coangustant, quando ei non solum operis, verum etiam locutionis atque insuper cogitationis iniquitates replicant. Quod idem & S. Gregorius, verbis tamen nonnihil differentibus, in homil. 39. super Evangelia expressit.

2 Nostro autem in primis proposito quidam S. Cypriani favet discursus, in quo factum Luciferi, quo in die iudicii adversus Christum, propter majorem suorum sequacium numerum insultabit, in hac repraesentat verba: Ponat unusquisque ante oculos suos, Diabolum cum servis suis, id est, cum populo perditionis ac mortis, in medium proficere, plebem Christi, praesente & iudicante ipso, comparationis examine provocare, dicentem: Ego pro istis, quos mecum vides, non alapas accepi, nec flagella sustuli, nec crucem pertuli, nec sanguinem fudi, nec familiam meam pretio passionis & crucis redemi; sed nec regnum illi caeleste promitto, nec ad paradisum restituta immortalitate denno revoco. Et sane si reprobi nullius alterius rei forent transgressores, nisi quod dorsum Christi obverissent labaro, sub quo conscripti fidelitatem juraverunt in Baptismo, Dei animarumque inimico renuntiantes Diabolo; nonne delictum sufficiens hoc foret, ut ad poenarum infernalium condemnarentur aeternitatem? Eventum auscultate mirabilem, quem Bellovacensis de quodam commemorat oblecto, qui praedicatoris cujusdam, eo quod auditoribus summe placuisset, inaudientis laudes, se quoque obtulit ad praedicandum, promittens, se nihil a veritate alienum, nec quod ulli nocere posset, pronuntiaturum. Novit itaque avidus populus, concurrere plurimus. In cuius praesentia diabolus per os oblecti loquens, efficacem & fructuosum discursum quendam texere coepit de suo è caelis lapsu, de hominis è paradiso exilio, de subministratis nobis à Deo pro nostra salute auxiliis, pro qua etiam Prophetas suos, Unigenitum suum, Apostolos denique, Martyres & Confessores ad nos miserat, ac tandem in fine conclusit, inquit: Et ne aliquid omittat Deus, noveritis me esse Diabolum, qui vobis compellor veritatem praedicare. Verum enim verò quærendum hic venit, cur Dæmon, qui perditionem nostram unice copit, ea in occasione in auditoribus suis compunctionem excitare, materiamque adeo utilem illis praedicare conatus fuerit? Ecce vobis causam: Nimirum: ut Deus magis habeat in die iudicii, quid vobis impropere, & ego unde vos magis accusem. S. August. pariter oppositiones insinuat, quibuscum Dæmon coram Tribunali supremi Iudicis luctaturus est cum reprobis: Habet tunc dicens ipse Diabolus: Aequissime Index, iudica hunc esse meum;

Bellov. spec. mor. lib. 3. dist. 1.

Dæmones capiteles hominis inimici in illa die animam undique oblectant. V. Beda h. 10. post Trim.

S. Gregor. hom. 19.

S. Cypri. de opere & Elemon. num. 46. Lucifer in illa die Christo, eo quod plures habeat sequaces quæ ipse.

Bellov. spec. mor. lib. 1. dist. 8. Mirabilis historia Dæmonis, in homine oblecto, praedicantis.

S. Aug. t. 4. lib. de salut. docum. c. 42. Qualiter Dæmon insinuat diabolum coram iudice.

S. Anton. lib. 92.

Nihil habet locum ad iudicium placandum. Ps. 118. 137.

S. Ephr. t. 1. de divina misericordia.

Ps. 96. 3.

S. Bonav. l. 7. comp. Theol. verit. cap. 17. S. Aug. l. 67. de temp.

S. Cypri. de Asc. Christi. Sententia iudicis mutari non potest.

Nam. 23. 19.

S. Laur. Just. de sign. viar. cap. 4. Quibuscumque ejulatus & fletus.

Gen. 27. 34.

meum; à te accepit immortalitatis stolam, à me hanc pannosam, qua indutus est vestem; tuam vestem amisit, cum mea veste huc advenit. Quid apud Deum impudicitia faciebat, quid intemperantia, quid avaritia, quid ira, quid superbia, quid cetera membra mea? dimisit te, refugium fecit ad me. Mens esse voluit & mea concupivit, necum puniri debet, quoniam quem tu dignatus es tanto pretio liberare, ipse mihi voluit se postmodum libenter obligare. Quid igitur (querit Sanctus Augustinus) infelix ille in his angustiis positus, ad hæc impropria & exprobrationes respondere valebit? Poteritne talis aperire os, qui talis ibi invenietur, ut iusta ira cum diabolo deputetur?

3 Circumdabunt te, & coangustabunt te undique. S. Bonaventura hanc animæ in futuro iudicio obsidionem ex S. Bernardo his verbis delineat: *Considera*, inquit, *anima mea cum tremore, quid eris de te in die novissimo, quando contra te de cogitationibus loquetur conscientia; quando te de tuis actionibus omnibus accusabunt elementa; quando contra te crux Christi portabitur in testimonium; quando verbera ipsius contra te clamabunt, vulnera ejus allegabunt, clavi loquentur, cicatrices conquerentur. O angustia! Hinc erunt peccata accusantia, inde terrens justitia, intus furens conscientia, subtus horrendum chaos inferni, supra iudex iratus iusti iudicii, foris mundus ardens, intus iustitia iudicantis terrens.* S. Bernard. innumeram hominum iudicandorum considerat turbam, coram magnifico illo tribunali consistentem: *Congregabuntur ante faciem ejus omnes gentes; ubi Glossa ab eo citata inquit: Congregabitur ante eum omnis ætas, omnis sexus, quia scilicet mali & boni; boni per angelos, mali per demones.* Et quidem priusquam ad separationem zizaniarum à frumento perveniat, omnes simul conglobati stabunt; ac tum demum Iudicis iussu, pro reis dura illa separatio fiet.

4 Bellovacensis verba illa S. Pauli observat, dicentis: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal CHRISTI*; eademque hunc in modum exponit: *Terrorem multum exaggerat comparandi necessitas, de qua dicit Apostolus 1. Cor. 5. Omnes, generaliter, sine exceptione; nos, personaliter, sine excusatione; oportet, sine evasione, manifestari, sine absconsione vel tergiversatione; ante tribunal Christi, sine retardatione. Non poteris pro te procuratorem mittere, nemo pro te poterit respondere, nulli licebit tibi consulere, nullus pro te audebit intercedere, nec al. quis poterit te juvare.* Funesta illa & horribilis scena, quæ in tremendo illo die repræsentabitur, in Deuteronomio hisce perspicuis verbis, nobis describitur: *Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima, devorabitque terram cum germine suo & montium fundamenta comburet; congregabo super eos mala, & sagittas meas complebo in eis; dentes bestiarum immittam in eos, cum furore trahentium super terram atque serpentium; foris vastabit eos gladius & intus pavor.* Quod si impius ad cælum suos levet oculos, videbit inde ardentes contra se evibrari sagittas; si ad terram se convertat, hæc sub pedibus ejus dehiscens, per tremendos terræ motus aperietur, atque à voraci ignis torrenti conflabitur. Quod si in montium se abscondere voluerit cavernis, à feris dilaniabitur; si fugere voluerit, præcipitabitur in voragines; si amicos conquirit, eorum loco urfos sibi obvios habebit: *Quomodo si fugias vir à facie leonis, & occurrat ei iursus, & ingrediar domum, & innitatur manus sua super parietem, & mordeat eum coluber. Coangustabunt te undique.*

5 Deus olim per Ezechielem comminabatur, dicens: *Egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem, ab Austro usque ad Aquilonem*; id quod vel maxime in die illo novissimo adimplebitur: in omnibus namque quantumvis diris suppliciis, cujusmodi sunt incendium, quinquæ civitatum, diluvium universale, aliaque quæ plurima, quæ durante hac vita præsentem, per longissimum præteritorum sæculorum spatium, super terram immissa fuerunt, Deus vindicativæ justitiæ suæ enssem semper intra vaginam continuit, quia semper, etiam puniens, misericordie suæ memor fuit: at verò in illa die gladium evaginabit; egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem, cuiusque stringet adversum omnes & singulos; siquidem, ut in sequentibus

discursibus videbimus, in illa die trepidabunt viri etiam sanctissimi: *armabitur creaturam ad ultionem.* Mare enim restituet omnia corpora, quæ deglutiverat; ignis pariter reddet omnes carnes & ossa, quæ in cineres redacta devoraverat; terra foris integra ejiciet omnia cadavera, quæ intra ejus viscera putrefacta fuerant; infernus os suum dilatabit ad mittendum in vallem Josaphat omnes animas reproborum, quas hætenus in carceribus suis tenuit vinctas; Cælum Empyreum quoque eò mittet angelos & animas beatas, ad supremi iudicis obsequium & improprium reproborum. *Gladius Domini*, dicitur apud Isaiam, *repletus est sanguine, incrassatus est adipe*, quasi diceret: iustitia Dei tunc in centro suo erit, & incrassabitur. Omnia supplicia hujus vitæ quantumvis severissima, unicæ duntaxat stillæ assimulantur: *Furor Domini stillavit super nos*: At verò in novissimo iudicii die cataraçæ cælorum aperientur, dilatabunturque abyssi furoris ejus; nam *iudicia tua abyssus multa.*

6 Apud Danielelem Rex Balthasar, visa manu ad parietem scribente, toto corpore contremiscere cepit: *Facies regis commutata est, & cogitationes ejus conturbabant eum, & compages venarum ejus solvebantur, & genua ejus ad se invicem collidebantur.* Forsitanne lethalia sibi imminere videbat fulmina? Inaudierat foris suos succubuisse exercitus, & regna perditæ? Nequaquam; sed epulabatur jucundus, suis cinctus concubinis, omnibusque vastissimi regni sui stipatus satrapis. Quæ igitur tantitimoris ratio? *Apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis.* Hi duo digiti mortem ipsi, & regni intimarunt jacturam. Iterum totum 8. Exodi percutit caput, duritiem decem ponderaturi flagellorum, quibus Ægyptus percussa fuit; & nihilominus velut digitus duntaxat manus divinæ erat: *Digitus Dei est hic.* Ubi Philo ita scribit: *Quid enim scyniphe vilis? & tamen tantum efficit, ut tota Ægyptus exclamare videatur hunc, esse digitum Dei.* Mulkæ, ranæ, scyniphes milites agebant, mediis quibus Deus suos oppugnabat rebelles, ass quia ira Dei illos duxerat, feroces videbantur leones; unde & alibi dicitur: *Dabo pavorem in cordibus eorum, terrebunt eos sonitus folii volantis, cadent nullo persequente, & corrudent singuli super fratres suos.* Sed ut ad primum de digito redeamus sermonem, iterum Philonem audiamus, querentem, quare Ægyptii dixerint: *Digitus Dei, & non potius, manus Dei*: respondetque: *nam manus nec à tota quidem terra, quanta quanta est, sustentari posset, imo nec à mundo universo.* Si namque Deus Ægyptum percussurus, unicam duntaxat elevarat manum, totum Universum in exterminium ultimum coniecisset. Oculum in miseras conjicte Jobi: utique majus familiam, substantiam, personamque ejus opprimere non poterat infortunium; & nihilominus dicit solummodo: *Manus Domini tetigit me*: dicit se unica duntaxat manu non percussam, sed leviter duntaxat attactum fuisse. *Tetigit me.* At quid de iudicio statuemus finali, quod dicitur *dies ira, dies ultionis in corde Dei*? Quid autem eventurum putatis? *Indignatio mea ipsa auxiliata est mihi, conculcavi populos in furore meo, & inebriabo eos in indignatione mea.* Tunc illud adimplebitur, quod à divina quondam iustitia poscebat Psalmista: *leva manus tuas in superbas eorum*: quæ tunc rerum facies erit, quando non una, sed utraque Dei manus, vindicativæ justitiæ vibrabit gladium? *In finem*, id est, in iudicio finali. Quot equidem sæculis iudex ille suis cruci affixis nos ad poenitentiam invitavit manibus, ut hoc implorandæ misericordiæ doceret esse tempus? Sed *thesaurizavimus nobis iram in die ira.* Tunc manus suas, ut nostram vindicet duritiem & obstinationem, resolvit. *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem mihi: tunc autem levabis manus suas.* Circa quem text. Bellovacensis sequens format argumentum: *Si Balthasar Rex adeo extenuavit articulos manus, quos vidit scribentes in pariete: Mane, Thocel, Phares, id est, numeravit, appendit, divisum est; quanto plus timebunt videntes illum, qui numerabit bona & mala, appendet singulorum merita, dividet bona & mala?*

7 Unicus Moyses sufficiens fuit, qui integrum sexcentorum millium militum attereret exercitum, 23. millibus gla-

Sap. 2. 12.
Corium &
terra erunt
homini com-
itaria.

Isai. 34. 6.

1. Paral. 24. 2.

Psalm. 11. 7.

Rex Balthasar visa manu scribente contra parietem contremiscit.
Dan. 5. 6.

Flagr. Ægypti, de-
corbantur di-
gitus Dei
flagrantibus
scyniphes.
Philo 1. 3. de
vita Moysi.

Lev. 26. 36.

Job omnes
poenas suas
solum dixit
fuisse tactum
manu Dei.
Job 19. 21.

Isai. 64. 4.

Psalm. 79. 9.
In iudicio
finali, utraq;
manu percus-
sit Deus.

Rom. 10. 13.

Bellov. ib.
dist. 7.

Exod. 12.
Unicus
Moyse alpe-
ditum mo-

S. Bonav. 1. 7.
soliloq. c. 3.
Anima in-
quorum un-
dique coan-
gustabun-
tur.

S. Bern. 1. 1.
1. 1. 2. 1. 2. 1.

Bellov. ib.
dist. 1.
Terrorum
iniquorum
multum au-
gebit com-
parandi ne-
cessitas.

Psalm. 79. 11.
Quicumque
se impius
veret, inve-
niet omnia
sibi contra-
ria.

Amos 1. 19.

Ezech. 21. 4.
In poenis in
hac vita in-
flicis conti-
nuit DEUS
gladium in
vagina sua,
sed in finali
iudicio ex-
trahet illum
& vaginam.

metuissimam
fata a peccatis
et erant.

Abulq. 10.

Psalm. 103. 12.
Angelus, qui
matum dicitur
erat cum re-
tores, erat
in iudicio
notus inimi-
ci.

Matt. 11. 19.

S. Aug. 1. 19.
de Sanctis.

Job 20. 22.

D. Chr. hom.
in Eucop.

S. Anton. de
Pad. in ser. 2.
post Dom. 1.
Quadr.
4. Reg. 10.
Et colliga-
bunt impios
in fasciculos
ad combu-
rendum.
4. Reg. 10.

Theodoret.
9. 3. ibid.

Sennacherib
a propriis
filiis interfe-
ctus fuit.

S. Cyr. Alex.
L. 3. in illud.

gladio interfecit; quia scilicet ut Abulensis inquit, extimuerunt, nec quidquam obicere audebant. Iterum, quantumvis Israelitæ bovem illum, pro cuius fabrica pretiosissimum subministraverant metallum, ut Deum suum adorarent, tamen ad praesentiam Moysi (verba sunt ejusdem Tostati) vinculum illum concalcant, & in eorum confusionem maximam, turpiter destruentis, nullus aliquid faciebat, quia invaserat eos timor & tremor. Arbitratur autem hic author, Moysen de monte Sinai descendente, vultu emicuisse resplendenti, quo reprobos illos attereret; unde inquit: *Emittens aliquos radios de vultu suo ad terrorem malorum.* Quamvis igitur major terror obrueret reprobos, tot reos idololatrarum, quot effrenes secuti sunt appetitus; quantum inquam major eos percelleret formido obtutus Dei, qui respicit terram, & facit eam tremere; tangit montes & fumigant? Angeli quos hac in vita defensores, animarumque nostrarum habuimus custodes, tunc nostri erunt inimici, abutum nobis exprobrantes auxiliorum, quæ nobis subministrarunt; eorumque ope uteretur Christus, ut zizania colligar, frumentumque separet ab illis, ut hæc in faeces conclusa, in flammam conijciantur inextinguibiles: *Dicam messoribus: colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum.* Ubi S. Augustinus inquit: *Messor hac est genus humanum, in consummatione seculi ad iudicium congregandum; zizania peccatores, inimicus homo diabolus, qui supereminuit peccata; messores sunt angeli, qui eligunt iustos a peccatoribus. Ligato fasciculus, hoc est, rapaces cum rapacibus, adulteros cum adulteris, fornicatores cum fornicatoribus; ut scilicet conijciantur in ignem illum, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat: nullus siquidem in colligendis hæc fascibus habebitur respectus, sed stridentissime simul constringentur servi & domini, reges & subditi, divites & mendici, nobiles & plebei, Cæsares cum fossoribus. Qui omnes maiorem longè incurrent confusionem, quam Eutropius quondam, cuius immutatam scenam, dum primitus Imperatori gratus, sed postmodum fugitivus & desperationis effectus fuerat præda, hunc in modum deplorat Chrysostomus: *Ubi nunc inclytus ille consularis splendor? ubi illustres illi fasces? ubi apparatus illi & festi conventus? ubi corona & aulea?**

8 Infelicem porro reproborum conditionem vivacius ob oculos ponit S. Anton. de Padua, dum inquit: *Peccatores concalcabunt se ipsos, & inter ipsos erit mutua pressura & mira propter arctitudinem loci. Iusti verò erant sublevari a terra.* Spiritus igitur illi Angelici, qui per 60. & 70. annos, nostras cælo lucrari voluerant animas, ut suas restaurarent ruinas, in die illo faeces coagulabunt, ut in infernum projiciant; quotque confidentissimos habuimus amicos & cognatos, tunc implacabiles nostri erunt inimici. Septuaginta equidem Filios Achab iidem illi occiderunt Padagogi morumque rectores, à quibus abscondi protegiq; debebant: *Apud civitatem optimates nutriebantur; & nihilominus multas occisorum capitibus impleverunt citas, quas veluti in triumpho transierunt ad Jehu, qui huiusmodi accipiens, nequaquam admiratus fuit, probè sciens, quod ita DEI, contra Achab eorum Patrem, tantæ stragis exitisset instrumentum.* Audite Theodoretum: *Filii Achab interfecit non ab hostibus, sapienter Jehu dixit populo: Annon ira Dei immixta, qua necessariis & sanguine junctus usa est ministris? Ecce vobis ipsissimum furoris divini iudicium, dum scilicet nobis conjunctissimos in suæ contra nos adhibet vindictæ ministros.* Sennacherib totius exercitus 185. millium militum, per angelis manum, in nocte unica passus stragem, ipse solus mortem evasit; quam tamen ei proprii postmodum inculere Filii. Grande mysterium! Cur enim 185. mille militibus occisis, ipse, qui caput erat, illæsus evasit? Ita scilicet infallibilis ordinabat Dei providentia, ut per Filiorum propriorum manum plecteretur; *Omnia in figura continebant.* Ast quæ pluribus circa factum hoc prosequi possemus, paucis à S. Cyrillo Alexandrino excipiamus, dicente: *Percellitur itaque miraculo quantumvis audacissimus hic vir bellicosus, vixque reductus est domum, omninoque nudus exercitus, quem advexit. Et paulò post subjungit, dicens: Nam divina sententia in aliquos lata; undecunque & omnibus modis veniunt in pericula, quibus hoc accidit, non sanguinis conjunctionem*

incolumitatis pignus habentes, non affectum, neque studium filiorum Patribus debitum; sed à quibus servari eos par erat, periclitantes, per eos ipsos in seveam interitus precipitantur. Tunc omnis exulabit parentela, artificio, & factus, nec ulla defendet autoritas, dicente S. Augustino: *In futuro Christi iudicio, nec absida gradata, nec cathedra velata, nec sanctorum aliorum occurrant, ubi carceris angustias adhibebantur ad defensionem, ubi carceris accusare conscientia, & conscientiam arbitror iudicare. Quæ hic honorant, ibi onerant; quæ hic relevant, ibi gravant.*

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

De rigorosissimo finalis Iudicii examine, cui etiam quantumcunque perfecti & sancti subijciuntur; quibus Daemon adversabitur, de culpis levissimis illos accusando.

THEMA.

Si iustus vix salvabitur, impius & peccator ubi peribunt? 1. Pet. 4. v. 14.

1 Hæc S. Petri doctrina in Testam. N. cum illa consonat Veteris, Ezechielis, consistente in eo, quod iudicii finalis examen à iustis inchoandum sit. Primum namque ad scrutinium vocabuntur, quicumque virtutum & perfectionis vixerunt apparentia: *Tempus est, ut incipiat iudicium a domo Dei; vel ut Hebræus legit: A sanctuario meo incipere, a sanctis meis; severus namque iudex ille nos per Ezechielem præmonet, rigorosum admodum exactumque in exigenda ratione futurum Christum, ut vix ipsi met etiam sanctissimi sint evasuri; quod ad intentum Origenes ita discutit: Cum Paulus dicat, quia omnes stabimus ante tribunal Dei, & secundum societatem nostram, qui stabimus ante tribunal, quisnam est, qui semetipsum ita decipiat & fallat, ut ad iudicium Christi & tribunal cognitionis ejus non putet esse venturum? Apostolus de sua erat certus salute; siquidem prima & æterna veritas, quæ nec mentiri nec mutari potest, hanc manifestam fecerat declarationem: *Vas electionis est misiste; & nihilominus coram tremendo illo tribunali in societate collocat reliquorum.**

2 Sanctus Hieronymus, tantus Ecclesiæ doctor, ut ad Latam de S. Hilarii libris scribere non dubitaret: *Hilarii libris inoffenso decurras pede, quid putatis creditisve, super illius Psalmi scriptis versiculi commentarium: Concupivi animam meam desiderare iudicia tua in omni tempore? Audite ipsissima Sanctus Doctor, verba: Cum nemo vivens in conspectu ipsius mundus sit, quomodo desiderabile ejus potest esse iudicium? An cum ex omni otioso verbo rationem sumus præstituri, diem iudicii concupiscimus, in quo est nobis ille indefessus ignis obnoxius, in quo subenda sunt prævia illa expianda & peccatis anima supplicia? B. Maria animam gladiis pertransivit, ut revelentur multorum cordum coactiones. Si in iudicio severitate capax illa Dei virgo ventura est, desiderare quis audebit ab illo iudicari? Hinc & Rupertus Abbas dicto S. Petri, ab ipsamet incarnata Sapientia edocti, innixus testimonio, ita scribit: *Tunc veniunt Angeli, ait Dominus Vix enim iustus salvabitur, etiam si pro merito iustitiae talis sit, ut recte vocetur Angelus.**

3 Si iustus &c. Micheas Propheta ita sextum Prophetæ suæ exorditur capitulum: *Audite, quæ Dominus loquitur: Surge, contende iudicio adversum montes, & audiant collis vocem tuam; audiant montes iudicium Domini, & fortia fundamenta terre, quia iudicium Domini. Quos hosce putatis esse montes, Dei in iudicio itati audituros vocem? Audite Glossam: *Sunt administratores spiritus, quibus commissa est procuratio humanarum rerum: adversus hos iubetur iudicio contendere, ut, si inveniunt, fuerint non bene procurasse populum, si culpa sit ipsorum, si non egerint, quæ ad officium eorum pertinebant. De quibus iisdem spiritibus Angelicis, qui stellarum instar in beato firmamento scintillant, illa Jobi quamvis possint intelligi verba: *Ecce stellæ non sunt munda in conspectu ejus; nihilominus S. Gregorius illa de hominibus***

S. Aug. 1. 1.
cap. 101.

Ab ipso iudicio
incipit
examen in
iudicio finalis.

Ezech. 9. 6.

Orig. 1. 3. cap. 14.
ad Rom.

Ad. Apost. 9. 15.

Continuatur
eadem materia.
S. Hilari, in
Psalm. 118.

Rup. Abbas
1. 2. de opor.
Spir. 6. 1.

Mich. 6. 1.
etiam ipsi
Angeli, citan-
tur ad
iudicium.

Gloss. ibid.

S. Greg. lib. 8.
mor. cap. 10.

Sicut & ho-
mines quos
et. ore &
sanctiores.
Job 1. 16

Job 4. 17.

Bolland. 2. 2.
Jan. 21. c. 12.
num. 77.
Exemplo sic
S. Joannes
Baptista.

S. Greg. To-
ron. in Bibl.
vet. Patr.
c. 7. l. 1. c. 9.
Etiam ipsum
S. Martinum
Sezare non
velit in ho-
minibus spiri-
tus in hora
mortis ejus.

In def. S.
Martini Tu-
ron. Episc.

Zach. 1. 1.
Quod ipsum
etiam facit
alii viri
sancti.

S. Cyr. Alex.
ibid.

Thom. Illeg.
Operum
Tauleri cap.
10.
Patet exem-
plo Joannis
Tauleri.

1. 3. c. 4. vitz
N. Philippi
Beniti
Item N. Phi-
lippi Beniti.

nibus perfectioribus sanctioribusque explicat, dicens: *Quia apud Deum districte iudicari, ipsi quoque maculas iniquitatis habent, qui per mundiciam sanctitatis lucent.* Quisnam, obsecro, ipsomet Jobo irreprehensibilior & innocentior erat, de quo æterna veritas veridicum hoc perhibuit testimonium, quod nullus in sanctitate illi similis esset? & tamen idem ipse inquit: *Nunquid homo Dei comparatione iustificabitur? Ecce, qui serviunt ei, non sunt stabiles, & in angelis suis reperit pravitate;* quanto magis hi, qui habitant domo luteas, qui terrenum habent fundamentum? Bollandus in vita S. Joannis Eleemosynarii refert, hunc sæpè numero se reflectere solitum fuisse ad S. Hylarionem transiitum, qui in extremo illo timebat & tremebat; unde S. Joan. hoc formavit argumentum: *Sic, qui 80. annos servavit Christo, & mortuos suscitavit, & signa fecit, timuit amarum illam horam; quid habes tu humilis Joannes dicere aut facere, quando obviaverint in faciem tuam erudeles illi exaltiores & immisericordes inquisitores? Ad quantos cogis rationem reddere? ad eos qui exquirunt de mendacio, ad eos qui de detractone, ad eos, qui de crudelitate, ad eos qui de avaritia, ad eos qui de memoria mali, ad eos qui de odio, ad eos qui exquirunt de perjurio? Tam lyncea malorum illorum spirituum est impietas, ut etiam insidias tentent, ubi nunquam quis posuit pedem.*

4 Si iustus &c. Gregorius Turonensis de prodigiis S. Martini tractans miraculis, cum ad visionem, quam S. Severinus Archiepiscopus Coloniensis habuit, recensendam sese accingit, quando sublimis illa anima ab hac ad beatam transiit vitam; postquam harmonicos Angelorum stipantium cantus audisse asseruisset Severinum, subiungit nihilominus: *Diabolus enim cum iniqui; angelis retinere tentabat, nihilque suum in eodem reperiens, confusus abcessit: quid ergo de nobis peccatoribus eris, si tantum sacerdotem voluit pars iniqua nocere? Hinc & in hujus Sancti lectionibus scriptum repetimus: Instante jam morte, viso humani generis hoste: quid, inquit, astas cruenta bestia? Nihil in me fuisse reperies.*

5 Si iustus &c. Talem aliquando Zacharias Propheeta habuisse legitur visionem: *Ostendis mihi Dominus Iesus sacerdotem magnum, stantem coram angelo Domini, & Satan stabat à dextris ejus, ut adversaretur ei; ubi Varius legit: Ut eum accusaret. Ast nunquid Magnus ille sacerdos, consummata perfectæque virtutis & sanctitatis homo erat? Ita sanè, sed S. Cyrillum Alexandrinum audiamus, dicentem: Quod quidem ad arbitrium & voluntatem ipsius astinebat, misericordiam, ut peccatis obnoxio & impietatis criminibus irretito, & nullius frugis, tribui non sinens: Stabat, inquit, à dextris ejus; non enim sinistras res nostras, sed dexteræ & laudabiles oppugnat. Unde & Joannes Taulerus, Ecclesiasticus insignis, notæ famosæque perfectionis homo, morti vicinus, cum ad particulare hoc iudicium processurus esset, ut in operum ejus principio legitur, & vitæ ipsius perhibet historia, cepit gestus terribiles ac paventes edere, impatienter luctari, fremere, ac velle fugere, nec posse, huc illuc manus jactare, oculos sædum interquere, aspectu esse formidabili; ita enim scribit vitæ ejus historia. Quidam verò amicus huic spectaculo præsens, ex hoc spectaculo supra modum perterritus est adeo, ut ab illo loco discedens, in longinquam se contulerit regionem; tertia autem itineris sui nocte, requiescens, vocem quandam audit abique eo, quod, quis illam ederet, videret; terrore mutus tacuit, sed attentissime vigilavit; cui vox: *Ne metue; ego sum amicus tuus ante triduum mortuus; ex quo responso Taulerum agnoscens, & de loco moræ suæ ambiguus, eo quod ex hac vita migrans, tam terribilia signa edidisset, cum, ubi moraretur, interrogavit: cui Taulerus subito hoc responsum subiungit: Ita iudex in me fieri decrevit, ut ad beatitudinem tantò expeditius transirem, quanto in morte difficilius pugnarem. Et revera in eas me angustias cecodemones adduxerunt, tum subtilibus ac pravalidis fallaciis impugnavit, ut mihi videretur desperationi esse proximus.**

6 In vita B. Philippi Beniti, religionis servorum B. Virginis fundatoris, ac sanctitate & miraculis illustris, legitur, ipsum in agone mortis suæ terribilem

quandam habuisse visionem, in qua sibi, se coram Tribunali Dei præsentari videbatur, ubi demon levis nonnullos defectus ei impropetabat, ut cum ad desperationem induceret. Unde altum inclamare cepit terrificis verbis, à circumstantibus suum postulando librum: *Date mihi librum meum, exclamabat, quærite illum; quis illum mihi sustulit? Cur me, eundem aufertis, cruciatis? Accurrentes igitur omnes & singuli certatim, dederunt ei alius hunc, alius illum librum, ne tamen ei satisfacere valentes, unus suorum illum oculos suos ad parvulum crucifixum frequenter dirigere observavit, quasi indicare volendo, hunc esse suum librum, quia eundem frequentissime in manibus suis portare solitus erat. Ideoque hunc ei crucifixum in manibus dedere, moxque pristina serenitati mentis integrè restitutus fuit; unde credere licet, sanctum hunc virum, Christo crucifixo addictissimum, ad Apostoli imitationem dicere solitum fuisse: *Non judicavi me scire aliquid, nisi Iesum Christum, & hunc Crucifixum.**

7 De S. Elzeario Comiti Ariani, eminenti virtute conspicuo viro, qui in statu conjugal, de consensu confortis suæ, virginitatem perpetuò conservavit, narrat Laurentius Surius, quod in agone positus, vultum præ se tulit valde terribilem; unde colligere licet eum in magno versari labore, & quadam illi objecta: atque sub ejusmodi conflictu exclamavit: *plane vici.* Post aliquantum temporis spatium, cum ingenti clamore dixit: *Totum me divino iudicio committo.* Causavitque hoc spectaculum & conflictus, à sancto cum demone habitus, tantum in circumstantibus horrorem, ut Nobilis quidam ibidem præsens, cum sensu intimo ferventissimæ compunctionis, ad peccata sua expianda, ad pedes cujusdam confessorii se projecit. *Hec omnia, inquit Surius, vidit quidam Nobilis, multum petulans & lubricus, adeoque ob suam peccata corde compunctus est, ut nullo pacto ferre sustinens, mox accito ad se Fratrem Franciscum, qui illic aderat in quodam cubiculo, cum ingenti pietate & largissimo lacrymarum imbri sua peccata confiteretur. Utrique Deus illa citata S. Petri verba ei in memoriam revocaverat: *si iustus vix salvabitur, impius & peccator ubi parebit?* Unde & S. Hieronymus, qui in tota vita maximum iudicii concepit timorem, ita in suo libro ad Monachos scribit: *Ecce Rex in manu potenti venit, à cunctis vult exigere rationem, certè de cogitationibus minimis, certè de levibus & otiosis verbis.* Eidem huic S. Comiti (quem providentia divina secularibus, ut ad imitationem ejus magnos in Dei via passus promoverent, speculum ideamque statuit) Rex Robertus (cujus subditum agebat) præceperat, ut unà cum Fratre suo, ejus sub insignibus militaturus, se Romam conferret, finito autem bello, S. Elzearus febri ardentissima mortem usque confici cepit, prout ejusdem vitæ historia in hæc edocet verba: *Tam acri febre correptus est, ut sibi videretur, inter duos lectos igneos totus inflammari. Reminiscens bellijam confecti, admodum dolere cepit, se illi interfuisse; cumque in ea cogitatione perseveraret, audivit corporeis auribus Christum sibi dicentem: Scias Elzeari, in hoc bello, cui armatus adversi, expositum te fuisse periculo amittendi gratiam meam, sed quia ejus te pœnit, volo te flagellare; tum ille inclinavit se, cepit dicere Ps. 30. *Ad singulos autem versus Christum eum ter, ut ipse solus erat, in tergo cecidit.***

8 Longè tamen manifestius dicta S. Hieronymi. propositio ex quodam colligitur facto, quod in vita S. Odonis, Abbatis Cluniacensis, recensetur. Quidam igitur ejus Monasterii Monachus, morti vicinus, in extasim velut raptus fuit, quando vox subito insonuit, dicentis. *Modo raptus sum ad iudicium, ibique protulit accusator humani generis Diabolus contra me, ad testimonium de micis panum sacculum plenum, quas comedere secundum consuetudinem nolui, & de mensa ceciderunt. Quæ ex historia iudicii divini rigor colligi potest; quod ad intentum, præclara quedam S. Augustini considero verba, dicentis. *Si in ignem mittetur, qui esuriens non dat panem suum; putas, ubi mittendus est, qui tulit alienum? Si in ignem mittetur, qui nudum non vestivit, ubi mittendus est, qui vestitum expoliavit? Si diabolus tanta cum severitate accusat, & quasi grave desert delictum ante Dei tribunal levem negligentiam unius religiosi, contra quem nonnulli unicam poterat prætere culpam**

1. Chr. 2. 3.

Sur. 28. Sept.
de S. Elze-
rio.
Et B. Elze-
rio.

S. Hieron. in
Reg. Monac.
cap. 10.

Ser. 19.
Nov. in vit.
S. Odonis.
Diabolus
monachum
accusavit de
micis panis.

S. Aug. 2. 11.
ad Fructus
in Exmo.

culpam, scilicet quoddam micas panis de mensa cadere permittit; quæ putatis exprobrabit peccata iis, qui neglectis pauperibus, canes suos pane impinguarint, qui extorsiones instituerint, qui domos destruxerint? Monachorum itaque precibus efficaciter se recommendabat agonizans ille, eod quod transgressionem illam demon amplificarer: Unde in historia subditur: *Atque post pusillum iterum clamare cepit terribiliter, & dice- re: Ecce, de quo vobis dixi, diabolus adest, defe- rens prædictum sacculum; dum territi fratres mira- rentur, adjecit rursum: Illo in loco adest, annon vide- sis illum?*

9 Sequens nobis in Daniele exhibetur visio: *Vide- bas, donec abscissus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuam; tunc convulsa sunt pariter ferrum, testa, as, argentum, & aurum, & redacta quasi in sa- villam æstiva arca, que rapta sunt a vento. Lapis, qui percussit statuam, factus est mons magnus. Ita sæpe peccatum occultum, flocci à nobis æstimatum, gene- ris humani inimicus coram Dei Judicis throno veluti montem apparere faciet. Unde Psalmista supplicabat, dicens: Non intres in iudicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Vel unica per ignorantiam culpabilem neglecta culpa, sufficiens erit ad conterendam statuam, inque pulverem redu- cendum argentum & aurum omnium aliorum operum bonorum. Nemo non illud noverit, quod duo quidam amici (si ita Deo placitum foret) fecerant pactum, ut, qui primus eorum moreretur, alteri statum suum re- velaret: Mortuus itaque prior socio apparuit, nihilque aliud præterquam vicibus trinis verba repetiit sequen- tia: *Nemo credit, nemo credit, nemo credit; hisque dictis disparuit. Alter igitur totus perplexus, neque dictorum assequens intelligentiam, tandem ferventibus precibus senium eorum sibi meruit revelari, quando ei responsum fuit: Nemo credit, quam districte iudicet Deus, & quam severe puniat. Unde & Job dicebat: Si contempsi subire iudicium cum servo meo, & ancilla mea, cum disceptarent adversum me; quid enim faciam, cum surrexerit ad iudicandum Deus? & cum quaesierit, quid respondebo illi? Quot equidem modis negotiisque lan- guis hic vir se, ut in eo tribunali subisteret, præmunire satagebat? Noverat processum circa misericordie cor- poralis opera instituenda, siquidem *esurivi, & non do- distis mihi manducare: sitivi, & non dedistis mihi po- tum: hospes eram, & non collegistis me; nudus, & non cooperuistis me; ad hæc omnia te respondere posse cie- bat, prout ex eodem in hæc verba deducitur capitulo: Si negavi, quod volebam, pauperibus, & oculos vidue expectare feci; si comedi buccellam meam solus, & non comedi populus ex ea: (quia ab infantia mea crevit me- cum miseria, & de utero matris mee egressa est mecum); si desperi percontem, eo quod non habueris indumentum, & absque operimento pauperem; si non benedixerunt mi- hi latera ejus, & de velleribus ovium mearum calefa- ctus est; humerus aeneus à iunctura cadat, & brachium meum cum suis ossibus confringatur. Juxta regum vatem jucundus homo, qui miseratur & commodat; disponet ser- mones suos in iudicio, quia in æternum non commovebitur; quis igitur in iudicio illo magis imperturbabilis stare poterat, quam Job, tot misericordie deditus operibus? Nihilominus quotiescunque tremendi hujus tribunalis habebat memoriam, omnes maris undæ humeris suis supereminuere videbantur: *semper quasi tumentes super me fluctus timni Domini, & pondus ejus ferre non potui. Erat hic Propheta, Princeps admodum potens, quem omnia Orientis regna timebant, cumque à Throno in sterquilinum utique dejectus, loco sceptri testam ma- nibus vertisset, qua defluentem ex ulceribus saniem abraderet, loco regni paludamenti, ceu purpuræ, for- tuda tegetetur lepra, jacturam quoque bonorum tem- poralium, domus suæ exterminium, omnium filiorum suorum mortem, insultus subditorum, conjugis san- nas, spasmus & dolores acerbissimos, qui irremissibili- ter corpus ejus affligebant, utpote in quo à planta pedis usque ad verticem non erat sanitas; denique omnium furiarum infernalium in ejus perniciem conjurantium obsidione incontinuo præ oculis haberet, attamen di- xit: Nunc non infero furorem meum, nec ulciscor valde scelus; quasi dicere vellet: nullum est hujus vitæ ma-****

lum, quod cum ærumnis diei novissimæ comparari possit; atque ideo donec judicis ira transisset, in inferno à Deo protegi postulabat: *In inferno protegas me, donec pertranseat furor tuus.*

10 S. Gregorius in dialogis suis in capite, cui titulus est: *De quodam sancto viro, qui veniens ad mortem ex- pavit*; aptam huic proposito habet doctrinam: dicit enim: *Plerumque de culpis minimis ipse solus pavor egre- diens ipsorum animas purgat. Et in alio quodam loco patiter inquit: Conversus quisque sibi causæ, sollicitè, tacite secum considerare non cessat, æternus iudex quem districte adveniat, suumque terminum quotidie prospici- cit, & ante severitatem tantæ justitiæ, quas rationes vitæ suæ sit positurus, attendit. Et sic cuncta prava opera, quæ intelligere potuit, devitavit, venturus tamen coram districte iudice, illa magis, quæ in semetipso non intelli- git, pertimescit. Quis enim considerare valeat, quanta mala per momenta temporum in inconstantibus cogita- tionum motibus perpetravit? Facile est enim, opera per- versa vitare, sed nimis difficile est, ab illicita cogitatio- ne cortergere, & tamen scriptum est: *Va vobis, qui co- gitatis inutile; & rursum: In die, cum iudicabit Domi- nus occulta hominum.* Deus olim die quadam Ezechie- lem vocavit, eique præcepit, ut assumpta acuta nova- cula, omnes capitis & barbe suæ pilos raderet, unam- que earum partem in ignem conjiceret, aliam gladio in minutissimas partes concideret, tertiam verò partem in ventum dispergeret; ac demum dixit: *Gladium na- dabo post eos.* Inter alias hujus textus expositiones, præ- cipuè nobis servitilla Hugonis Cardinalis explicatio, di- centis: *Per pilos capitis possunt intelligi peccata cogitatio- nis, caput enim mentem significat. Hæc igitur cogitatio- num, occultarumque intentionum peccata etiam ab ultore Judicis hujus gladio comminuenda sunt, unde Isaias prædixit: In illa die radet Dominus in novacula. Eademque quoque hujus finalis iudicii severitas in**

sanctus co-
gitationes in
iudicio exa-
minabuntur.
S. Greg. l. 4.
Dial. c. 36.
S. Greg. l. 24.
mor. cap. 7.

Licet illas
vix devitare
possimus.

Ezech. 1. 1.

Hugo Card.
ibid.

Mat. 7.

Auth. Imp.
hom. 52.

DISCURSUS XXII.

A R G U M E N T U M.

De rigorofo examine operum bonorum quæ qua-
dantenus defectuosa sunt, nec non eorum, quæ
solum apparenter bona existunt.

T H E M A.

Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Psal. 70.
vers. 4.

1 S Acriter interpretes hanc à Deo per os Psalmistæ fa-
ctam protestationem (cum accepero tempus, ego
iustitias iudicabo) in pondere sanctuarii revocarunt ad
trutinam. Et quidem ut Sanctus Thomas de Villanova
obtervat, non ait: *Iudicabo peccata, & scelera, sed ius-
titias.* Albertus Magnus ad Ly ego se refert, dicens:
Nota, quod dicit: ego, discretive, quasi diceret; non alius;
cujus ratio est, quia ut Christus ipse Joannis capite 3.
dicit: *Pater omne iudicium dedit Filio; & merito, cum*
enim ipse offensus per longum tempus illatas patienter
tulit injurias, eadem in propria persona tandem ju-
dicabit, eritque Iudex non solum transgressionum, sed
etiam operum bonorum, quia *Iustitias iudicabit.*
Non enim mali tantum iudicabuntur, sed etiam iusti;
ac proinde Ecclesiastes inquit: *Iustum & impium iudi-
cabit Deus.* Dionysius Carthusianus simili modo expo-
nit, inquit: *Iudicabo iustitias electorum, prout eorum*
iustitia exigunt & merentur. S. Bernardus in quodam
sermone super Cantica, eadem verba exponens, de exa-
mine rigorofo iudicii illa intelligenda esse dicit: *Ius-
titias iudicabo: vias iustorum, si fallor, & altus eorum*
discussurum se, & examinaturum dixit. Etenim in fine
seculorum restaurandæ sunt Angelorum ruinæ, hoc
enim sine creata est natura humana, juxta illud Psalmi-
stæ:

Etiam opera
bona subji-
cientur in
iudicio exa-
mini.
S. Thom. de
Villanova
Com. 1. in
Dom. 1. Adv.
Alb. M. ibid.

Ecc. 3. 17.
Dio. Cart. ib.

S. Bern. 155.
in Cant.

Dan. 2. 34.
Pari modo
peccata oc-
cultæ & le-
via diabolus
in iudicio
contra eas ag-
gretabit.

Quem distri-
ctè Deus ju-
dicet, decla-
ratur per hi-
storiæ.

Job 31. 13.

Mat. 23. 41.

Job quanta-
cumque ju-
stus, unde
exhorruit
extremum
iudicium.

Psal. 111. 5.

Nihil est
mans pernas
temporales
contra illud.

Job 2. 3.

Job 31. 35.

Pl. 109. 6.
S. Bern. Sen.
l. 3. l. 1. c. 11.
cap. 1.
S. Bern. l. 1.
de verb. lib.

Nox: Inducabit in nationibus, implebit ruinas, id est, ut Sanctus Bernardinus explicat: Implebit ruinas Angelorum: conquassabit capita in terra multorum, quia multi sunt vocati, pauci vero electi. Hoc igitur supposito Sanctus Bernardus merito dicit, quod cum à nobis sint occupandæ sedes illæ, à quibus Spiritus Angelici ceciderunt, necessum sit, ut Angelica quoque munditia & puritate præditi simus. Qualem ergo putas, inquit, necesse est hominem inveniri, qui repudiati locum Angeli fortietur?

Gen. 1. 4.
Cum in locis
rebellium
Angelorum
substituendi
sunt, ad-
fusa in nobis
requiritur
puritas.

2 In capite primo Geneseos dicitur: *Vidit DEVS lucem, quod esset bona*; quæ phrasi loquendi Moyses insinuare velle videtur, quod Deus lucem, postquam creata fuit, serio examinavit; per lucis verò creationem, ex mente S. Augustini, natura Angelica ejusque creatio intelligitur, quæ non minus quàm aliæ creaturæ, examinata & judicata fuit: cum igitur in locum illorum Angelorum, qui ob rebellionem suam in barathrum perditionis præcipitati fuerunt, subintrare debeant animæ electæ, meritò lux examinabitur, id est, prius omnia merita, cunctaque opera bona, quæ fecerimus, in pondere sanctuarii trutinabuntur; hæc enim lucis nomine à S. Paulo appellantur: *Induamur armalucis*. Auctor Imperfecti verba illa Jobi considerans: *stelle non sunt munda in conspectu ejus, & cælum sine crimine non est*: hoc insolubile format argumentum: Si ergo impeccabilis natura stellarum & cæli quantum ad justitiā Dei, invenitur esse peccatrix; quomodo ante eum homo appareat justus, cujus & sine voluntate peccando, natura ipsa peccatum est? Huncque in finem illa Apostoli ad Romanos adducit verba, dicentis: *Ego autem carnalis homo sum, venundatus sub peccato: quod enim operor, non intelligo: non enim quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio*.

Rom. 7. 14.
Auth. imp.
hom. 12.
Job 35. 5.

Rom. 7. 14.

Alb. Mag. lib.
S. Bern. l. 1.
in Cant.

3 *Iustitias judicabo*, id est, inquit Albertus Magnus, quæ videntur apud homines justitiæ; juxta illam S. Bernardi super Cantica doctrinam: *Valde verendum est, ne sub tam subtili examine, multa nostre justitiæ (ut putantur) peccata appareant*. Qui idem S. Doctor in quadam ad Robertum Nepotem suum Epistola, eandem reinsinuat veritatem, inquit: *Veniet, veniet, qui male judicata rejudicabit, illicite jurata confutabit, qui facies judicium injuriam patientibus: qui judicabit in justitia pauperes, & arguet in equitate pro mansuetis terra: Quæ omnia cum præmisisset, illum citatum subdit Psalmistæ versiculum: Cum accepero tempus, &c. Hinc & Isaias, cui Seraphim labra purificavit, homo summè Deo acceptus, raræque sanctitatis, aliquando lamentari auditus est: *Facti sumus ut immundus omnes nos, & quasi pannus menstruatus, universa justitia nostra*. Quin & Apostolus, qui ab ipsa increata & incarnata Sapientia audierat: *Vas electionis est mihi iste*, & licet suam examinans conscientiam, diceret intrepidè: *Nihil mihi conscius sum*, nihilominus subjunxit, inquit: *Sed non in hoc justificatus sum*: cujus hanc assignat rationem: *Qui judicat me, Dominus est*. Ubi Angelicus Doctor ita commentatur: *Non sufficit ad hoc, quod me justum pronunciem, quia possunt in me aliqua peccata latere, quæ ignoro, secundum illud Psalmistæ: Peccata quis intelligit? Atque hæc ipsamet causa erat, cur David Deo se sollicitè commendaret, dicens: Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce servo tuo*.*

S. Bern. op. 1.
ad Rob. Nep.
Quales justitiæ
sunt judicandæ
de hoc in
judicio.

1. Cor. 4. 4.

1. Cor. 4. 4.

S. Thom. lib.

Pl. 18. 13.

Peccata, quæ
modo non
advertemus,
severè nobis
imputa-
buntur.
Rom. 7. 11.

4 *Iustitias judicabo*. Multa peccata, quæ modò non advertemus, in rigoroso illo examine severè nobis imputabuntur: in vita namque præsentis, in obscuro gradimur, undè & culpæ, opera tenebrarum appellantur: & Apostolus dixit: *Nox præcessit, dies autem appropinquavit*. Sanè si cubiculum aliquod ingrediamur, apertis clararum fenestris, aerem intuemur purum: ast ubi Solis subintraverit radius, subito atomi & pulveres, quos primò non videramus, comparent. Ita quoque multis accidet animabus, quæ variis operibus bonis & meritoriis se vacasse sibi videbuntur; ubi autem Sol ille affulserit Justitiæ & examen strictissimum, multi cognoscentur defectus; discutietur enim, an Missa debita cum attentione & devotione celebrata vel audita fuerit, si Officium divinum cum recollectione recitatum, si Confessio stabilia non recidivæ habuerit proposita, actusque pœnitentiæ ferventes, si Communio cum præparatione gratiarumque actione convenienti associata

fuerit; quia scilicet ut Ecclesiast. inquit, *qui timet Deum, nihil negligit*. Atque hanc ob causam David cor suum, ut scilicet in illa hora, quando coram divino tribunali se justificaturus erat, mundus potiusque apparetet, purificari petierat, supplicans: *Fiat cor meum immaculatum*: Sed quomodo in suis justificationibus, ut non confundar.

5 *Iustitias judicabo*. Sanctus Thomas de Villanova de libris ad iudicium producendis tractans, ejusdem quoque examinis severitatem nobis ob oculos ponit in hæc verba: *Hi sunt libri infallibiles & veri, quos nemo potest rejicere; ipsa enim cujusque conscientia reatus sui testimonium palam omnibus exhibebit. Ita ad amissim ibi discernentur non solum exteriores actus & opera, sed radices quoque operum, intentiones & voluntates, meritorum quoque & demeritorum causa, intentionumque & desideriorum & fines, & circumstantiæ, ut vix ulla repariatur pura justitia, quæ non auxilio gratiæ & misericordiæ egeat roborari*. Porro in parabola zizaniorum observandum est, quod prudens ac providus ille Pater familias servis suis permittere noluerit, ut malam herbam à frumento sincero discernere, sed hoc messoribus reliquerit reservatum. Per messoribus autem, ut in discursibus præcedentibus notavimus, Angeli intelliguntur; per messem verò iudicium finale; per servos denique, homines repræsentantur: hi autem discretionem sufficientem non habent, ad distinguendum frumentum à zizaniis, id est, discernere nequeunt, quænam sint verè opera bona, meritoria, Deo accepta, & vita æterna digna: soli Angeli illa discernent, hancque cognitionem specialiter à Deo habebunt: *Dicam messoribus: colligite &c.* Sanctus Gregorius de animabus iustis ait: *Etsi ea quæ sciunt, nunquam se prætermisisse meminerunt, formidant tamen illa, quæ nesciunt*. Idem quoque S. Pontifex in ejusdem capituli progressu, in persona electorum loquens, subjungit: *Consideramus, quia viam vite præsentis nequaquam sine culpa transire potuimus: consideramus etiam, quia nec hoc quidem sine reatu nostro est, quod laudabiliter gessimus, si remota pietate judicemur*. S. Bonaventura in memoriam revocans textum illum Zachariæ; in quo Deus minatur, se reconditis Jerusolymæ penetralia scrutaturum in lucernis, eundem in sensum morali exponens, inquit: *Jerusalem scrutabitur in lucernis, id est, hi qui apparebunt velut sancti, investigabuntur ibi, & quidquid in eis occultum erit, ad lumen veniet*.

6 Mysteriis turgēt illa decem virginum parabola, quibus Christus regnum cælorum assimilavit, id est, Ecclesiam suam. Quinque ex eis fatuæ virgines quoque erant: ideo dicitur *decem virginibus*: Eadem quoque fatuæ lampades in manibus ferebant, & licet in societate prudentum non nihil dormierint, nihilominus expergefactæ sunt: *Dormitaverunt omnes & dormierunt. Ornaverunt quoque lampades suas, & exierunt obviam sponso & sponse*. Quid ergo illis defuit, quominus ad nuptias ingrederentur? Nihil profectò aliud, quàm modicum olei, & ob hoc in faciem sibi dici audierunt: *Nescio vos: clausa est janua*. Idem quoque multis contingeret animabus, quas Deo acceptas, & gratas, & è numero prædestinatorum esse existimamus; tamen enim multa opera bona fecerint, tunc tamen in iis charitatis experiemur defectum. S. Jacobus Apostolus ait: *Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus*. At verò dicite vobis, si per has decem virgines, omnes denotentur fideles, nunquid spem firmam concipere possumus, quod sicut ex hoc denario numero medietas in securo habuit suam salutem, ita quoque medietas Christianorum salvanda sit? Consequentia quidem probabilis esse apparet; verum tamen Cajetanus dicit: *Adverte bene, quia non sic se res habet, ut existimatis; Parabola enim non intendit loqui de omnibus Christianis, quia multorum opera etiam apparenter bona, perversa sunt: Unde concludit: Habes, quod parabola ista ad litteram tractas non de omnibus Christianis (nam multorum extrinseca opera manifestè sunt mala) sed de illis tantum, qui profitentur se studere factis ad continuum progressum versus patriam cælestem; horum enim lampades exteriorum operum lucentes apparent: At verò si in iudicio Dei examinentur, iis oleum charitatis & divinæ gratiæ de-*

Eccl. 7. 19.

Pl. 18. 13.

S. Thomas à
Villanova. ib.
Adamus
examinabitur
radices
operum &
intentiones.

Matt. 13. 10.
Cur pater
familias vo-
luerit à mel-
loribus in
messe segre-
gari zizaniis
à tritico.
Quoniam for-
tissimi messor,
& quæ mel-
liora.

S. Greg. l. 19.
mor. c. 7.

S. Bonav. in
Falscul. c. 4.

Matt. 25. 4.
Parabola de-
cem virginum
applicatur
ad hoc in-
teritum.

Eccl. 1. 10.

An per has
decem Vir-
gines deno-
tentur om-
nes fideles.
Cajet. ib.

desuisse cognoscitur. Sape ipsa iustitia nostra, ad examinem divine iustitie deducta, iniustitia est; & sordet in distinctione iudicis, inquit Gregorius Magnus, quod fulget in affirmatione operantis. Idem quoque S. Pontifex exponens verba illa: *Virentius abscondita est via*, & circumdedit eum Deus tenebris, ad hoc ne in operibus nostris bonis confidamus, sed semper in timore & perplexitate vivamus, sequentem nobis tradit utilissimam doctrinam, inquit: *Est autem & alia vita nostra abscondita*, quia nonnunquam ea ipsa, qua recte nos agere credimus, an in districti iudicis examine recta sint, ignoramus. Sape enim opus nostrum causa damnationis est, quod & profectus putatur esse virtutis. Sape unde placari Index creditur, inde ad irascendum placidus instigatur: juxta illud Sapientis: *Est via, qua videtur homini recta, novissima autem ejus ducunt ad mortem*.

7 Agathon Abbas morti vicinus, per tridui spatium, oculis apertis immobilis permansit: quod si, quilectum circumstabant, obstupescerent, eundem hinc inde trahendo movebant, ut sibi denuo illum restituere possent: ad se vero reversum cum interrogarent, quid egisset, se coram tribunali Dei constitutum fuisse, respondit. Interrogatus autem ab illis, an iudicium Dei formidasset, utpote qui vitam semper immaculatam duxerat, respondit: Verum quidem est, quod, quantum in me fuit, divina quidem precepta obtemperare satagerem, veruntamen quia homo sum, an actiones meae Deo acceptae sint, ignoro. Ergone, replicarunt illi, operata tua Deo grata esse diffidis? Respondit: Nequaquam id mihi promitto, quia diversa sunt iudicia Dei a iudiciis hominum. Mater mea, femina sancta erat, inquit Sanctus Augustinus, orationibus, jejuniis, aliisque devotionibus plurimum dedita: *Sed va etiam laudabili vita hominum, si remota misericordia, clementia & pietate, discutias eam*. In illa namque die non solum nobis rationes reddendae sunt, quomodo virtuosè operati fuerimus, an scilicet convenientibus & debitis cum circumstantiis; verum etiam bonum illud examinabitur, quod facere negleximus: ita enim meditatur S. Bernardus: *Quis considerare valeat, quanta mala per momenta perpetravimus, & quanta bona facere negleximus? Sicut enim peccatum est perpetratio mali, sic delictum est desertio boni*.

8 S. Propheta Job his Deum verbis affatur: *Oculi tui in me, & non subsistam; & memento quidem, nam oculus Dei servatur renes & corda*. De hisce divinis oculis inquit Ecclesiasticus: *Oculi Domini plus lucidiores sunt super Solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditis partibus: quid mirum igitur, si Job hos super se defixos oculos videns, timuerit, ne opera sua in conspectu Dei non subsisterent? Sanctus Gregorius ad idem propositum, ejusdem Jobi verba (astra non sunt munda in conspectu ejus) adducens, inquit: Quia apud Deum districtè iudicant, ipsi quoque maculas iniquationes habent, qui per munditiam sanctitatis lucent. Bene ergo dicitur: *oculi tui in me, & non subsistam; ac si aperte iussi voce diceretur: Si subtili examinatione discutiar, ad perferendum iudicium non affurgo, quia ad penam vita non sufficit, si hanc immanitas iusta retributionis premittit*. Christus Iudex in Evangelio nos monet, dicens: *Attendite a falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces*. Multi enim sunt, qui coram mundi oculis de numero electorum esse creduntur, quia ovina pelle se contegunt, qui tamen coram illo tribunali nudi comparebunt, quorumque lupina rapacitas manifestè videbitur. S. Cyprianus in Epistola quadam ad hoc propositum ita scribit: *Nos, in quantum nobis & videre & iudicare conceditur, faciem singulorum videmus, cor scrutari & mentem perspicere non possumus: in his iudicat occultorum scrutator, & cognitor cito venturus, & de arcanis cordis atque abditis iudicaturus*.*

9 Sanctus Paulus de hac iudicii materia in Epistola prima ad Corinthios disserens, nihil se iudicia hominum, nec proprium suum de se sensum facere inquit; ejusque hanc reddit rationem, quia scilicet necessum est expectare iudicem, qui cordium occulta revelabit. *Mihi, inquit, pro minimo est, ut à vobis iudicer, aut*

*ab humano die: Sed neque me ipsum iudico: nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum. Quis competentior magisque veridicus sui ipsius Iudex esse poterat, quam Apostolus? & tamen propriae conscientiae suae non fidit, quando omnibus nobis coram Christo tribunali comparandum erit: Unde subdit: Qui autem iudicat me, Dominus est; indeque hoc deducit salutare consilium: Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadque veniat DOMINVS, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo. Sanctus Gregorius considerans, quod Apostolus hanc causam assignet, cur se minimè justificatum esse censeat, licet eum propria conscientia nullius reatus argueret, quia videlicet Christus ejus Iudex futurus erat, eandem rationem his verbis magis declarat: Idcirco in eo, quod nihil mihi conscius sum, justificatum me esse abnego, quia ab eo, qui me iudicat, examinari me subtilius scio. At verò inquit fortassis: qua in re Apostolus rigorosum huius iudicis examen timere poterat? num fortè perfectiones, quibus dum lupina pelle tegeretur (Benjamin lupus rapax) Evangelii sequaces infestabat? Saulus adhuc spirans minarum & cadis, &c. At verò de huius criminis remissione securus erat, liquidem ait: Qui prius blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus: sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. Quid ergo timere poterat, quod in bilance Dei positum, minus haberet? an fortè visiones, revelationes, extases, ad caelum Empyreum raptus, vel totius mundi per ipsum procurata conversio? in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter, &c. Certè aliud nil ad hoc responderi potest, quam quod illi, qui majori à Deo lumine praediti sunt, quanto se divino tribunali viciniore esse vident, tanto magis timeant & contremiscant; quia qui iudicat, Dominus est. S. Gregorius verba illa Job: *Cogitationes meae varia succedunt mihi, & mens in diversa rapitur*, exponens, inquit: *Ac si in apertis vocibus dicat. Quia extremi iudicii terrorem considero, idcirco cogitationum tumultibus in timore confundor: tanto se quippe animus amplius in cogitatione dilatat, quanto illud esse terribile, quod imminet, pensat: & in diversa mens rapitur, quando modo mala quae egit, modo bona quae agere neglexit, modo reprehensibilia, in quibus est, modo recta quae sibi adhuc deesse conspiciat, sollicito pavore perpendit*.*

DISCURSVS XXIII.

ARGUMENTUM.

Nullus, quantum is sit sanctus & innocens, coram divino tribunali securus erit, sed omnes timebunt ob transgressionem & defectus etiam minimos.

THEMA.

Confige timore tuo carnes meas, à iudiciis enim tuis timeo. Psal. 118, vers. 120.

1 Regius Propheta hanc sibi à Deo gratiam concedi rogat, ut scilicet carnes suae sancto ejus transfigantur timore: *Confige timore tuo carnes meas*: ubi Sanctus Ambrosius legit: *Confige clavus, &c.* neque mediocrem postulabat timorem, sed excessivum, & transcendenter, optasset enim, ut clavus quidam per transversum cor suum continuò transigeret, ut in observantia divinatorum praeceptorum tantò exactior esset. Sed quodnam erat motivum, cur adeo vehementer concipere timorem posset? à iudiciis enim tuis timeo. Licet enim Sanctus hic Rex vitam egisset sanctam & immaculatam, finale tamen iudicium penes se commemorans, toto corpore contremiscebat: *Viscramus autem clavos spirituales esse*, inquit idem Ambrosius. *Etiā stimuli spirituales sunt, de quibus scriptum est: dandum tibi est adversum stimulum calcitrare. Hoc stimulo Paulus stimulatus surrexit à terra, & se levavit, ut conversaretur in caelo*.

2 Probavimus ex Sancto Vincentio Ferrerio, dum Christus Sauli, Damasco vicino, & Ecclesiae persecutori, appa-

S. Greg. I. 1.
mor. c. 2.
Job 1. 21.
S. Greg. lib. 5.
mor. c. 6.

Prov. 16. 21.

In vit. PP.
I. 1. c. 21.
Agathon
Abbas in
morte dubi-
tabat an bo-
na opera ip-
sae Deo re-
spondeant accepta.

Dictum S.
Augustini
de vita ma-
gistrae.
I. Aug. I. 9.
Conf. c. 13.

S. Bern. in
Medit. c. 2.

Job 7. 2.
Pl. 7. 10.

Ecc. 1. 3. 18.
Job perti-
nuit perip-
etiam iud-
icis oculo-
in timendis
oculis no-
stris.
S. Greg. I. 8.
mor. c. 9.

Matt. 7. 15.

S. Cyp. ep. 14.

1. Cor. 4.
S. Paulus
etiam diffi-
debat iusti-
tiam suam.

S. Greg. lib. 1.
mor. c. 2.
Et quoniam
huius tunc
causa.

Gen. 49. 27.
Aq. Ap. 1.

1. Tim. 1. 13.

2. Cor. 11. 34.

Job 30. 2.
S. Greg. lib. 1.
mor. c. 1.

David qui
timore lau-
datur, exten-
dit finale
iudicium.
S. Amb. lib.

S. Vinc. Ferr.
Christus ap-
paruit S.
Paulo in sua
conversione
in forma
judicis.
Act. Ap. 9. 4.
Describitur
thronus Sa-
lomonis, &
applicatur
tribunali
judicii.

Bellov. Spec.
moral. lib. 1.
dist. 1.

Rup. Abbat.
1. 1. de Trin.
& operib.
c. 1. inc. 31.
R. 6.

Viri maxime
perfecti vo-
cuntur ad ju-
dicium Dei.

S. Greg. lib. 8.
mor. c. 15.

S. Bern. de
inter. domo
c. 11.
Patet in S.
Bernardo.

Ecl. 9. 1.
Eo quod ne-
sciret an di-
gnus esset
amore, vel
odio.

S. Bern. 1. 3.
in Cant.

Ruffin. Ag.
1. 3. c. 17. n. 4.
Pallad. c. 11.
Quid timeat
Abbas
Elia, qui 140.
annis deli-
cuerat in an-
tro rigidissi-
me vivens.

appareret, formam induisse judicis, qualis ad judi-
cium descendet extremum; hæcque figura Apostolum
in timoris coniecit angustias; dicente Scriptura: *durum
est tibi contra stimulum calcitrare: & tremens ac stupens,
dixit: Domine, quid me vis facere?* Iterum augustus
Salomonis thronus illi typus erat, cui Christus in
judicio universali insidebit, de quo scriptum est: *ecce
plus quam Salomon hic*: id autem quod ad nostrum in
præsenti deservit propositum, in throni hujus consi-
lit fabrica, quam hunc in modum describit Spiritus S.
*Due manus hinc atque inde, tenentes sedile, & duo leo-
nes stabant juxta manus singulas.* Equidem in parte
sinistra leonem collocandum nemo ambigit, siquidem
Judeus tanquam leo furibundus consurgeret contra repro-
bos, dicente Bellovacensi: *Comparant Scriptura (ici-
licet Christum Judicem) Leoni fureti & rugienti Prov.
19. Sicut fremitus leonis, ita ira Regis, que facit omnes
feras timere & tremere*: At cur in dextra sedilis parte
sapientissimus ille Rex non potius agnum statuit man-
suetum, siquidem ista benedictionem præfigurabat ele-
ctorum? Respondet Rupertus Abbas: *Grandis thro-
nus, grande quippe judicium cospiciamus: thronus ex
ebore, judicium quippe ex puritate constabit justitia. Sex
ille habebit gradus, sex enim sententias judicium perficitur:
Esurivi, & dedisti mihi manducare, &c. due manus
hinc atque inde, id est, duo tenores, hinc judicii atque
inde misericordie. At ubi misericordia locum habet,
quorsum collocantur leones? Respondet idem Author:
*Duo leones juxta manus singulas, id est, utrobique fortis
ac formidabilis judicii veritas; nam & à sinistris omnis
iniquus condemnabitur, & à dextris vix justus salvabitur.*
Timent, tremuntque in judicio Dei severissimo, viri
maximè perfecti & sancti, scientes se absque Dei mise-
ricordia nequaquam evadere posse. *Perituros se abs-
que ambiguitate sciunt*, inquit S. Gregorius, *si remota
pietate judicentur; hoc ipsum quod justè videmur vivere,
culpa est, si vitam nostram cum judicat, hanc apud se di-
vina misericordia non excusat.* Et sanè quis S. Bernardi
in sæculo illo æquavit merita, stabilissimum tunc Ec-
clesiæ vacillantis fulcrum, quem per Antonomastiam
devotum appellare non dubitamus? Et nihilominus in
quodam sermone de interiori domo, hanc Deo offert
supplicam: *Eripe me Domine ab homine malo, id est,
à me ipso, à quo recedere non possum; nam quocumque me
verto, vitia mea me sequuntur: ubicumque vado, conscien-
tia mea non me deserit, sed præsens afficit, & quidquid
facio scribit.* Verum enim verò quid aliud hic scribere
poterat, nisi quotidiana jejunia, excessivas innocen-
tis & immaculatæ carnis emacerationes, extases, pro-
phetias, miracula, hæreticorum conversiones, varias
pro fidei Catholice sedisque Apostolicæ defensione
susceptas peregrinationes? & nihilominus Sanctus sub-
dit, dicens: *Idcirco quanquam humana subterfugio ju-
dicia, judicium propria conscientia fugere non valeo.
Proprii reatus conscientia me non requiescere sinis, sed de
die in diem vehementer me torquet, & de die judicii ve-
hementer terret.**

3 Notatu dignissima illa in præsentì occurrit Eccle-
siasticis propositio: *Sunt justi, & opera eorum in manu
Dei.* Igitur ne (dicet aliquis) propriæ salutis securitatem
capere poterunt, coramque Dei throno alacres com-
parere? Præsertim cum & Ecclesiæ canet: *Iustorum
anime in manu Dei sunt.* Difficultati huic satisfacit idem
Ecclesiastes, dum subdit: *Et tamen nescit homo, utrum
amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum servantur
incerta, eo quod universa aequè eveniant justo & impio,
bono & malo, mundo & immundo.* Quæ verba S. Ber-
nardo tremendi & timendi occasionem præbuere; di-
cit enim: *Terribilis est locus iste, & totius expers quie-
tis, totus in horru, si quando in eum raptus sum, illam
apud me replicans cum timore sententiam: Quis scit, si
est dignus amore, an odio?* Ruffinus Aquilejensis & Pal-
ladius de Elia Abbate referunt, quod 70. annis in antro
quodam sepultus delitescens, vixque pane & olivis pa-
stus, imò frequentes septimanas sine cibo transigens,
ad ætatem perlegerit 110. annorum, qui si quis visitan-
di causa ad eum accederet, dicere illi solitus erat: *Tria sunt que timeo: Primum anima à corpore discessio:
Secundum inevitabilis necessitas comparandi coram Deo:
Tertium sententia, quam in me dicturus est Index.*

Si Cedri Libani contemiscunt, quantum magis inanet
vacillabunt paludum arundines? Præstate, quantum
poteritis & sciveritis, nunquam immen auream vali-
damque offeretis monetam, nisi acceptationis & mi-
sericordie divinæ eidem impressa reperiantur insignia.
Unde Sanctus Isidorus dicere consueverat: *Ad di-
stricti examen judicis nec iustitia justis secunda est, nisi
pietate divina: at & ipsa iustitia, qua quisque justus est,
DEO justificante justificetur, alioquin apud DEVM
& ipsa peccatum est.* Quem in finem, librum consu-
lite Prophetæ Job, ubi dignissimum licet ac copiosissi-
mum operum Heroicorum, quæ ipse priusquam cum
inferno confingeret, exercuerat, reperturi sitis; ipse
nihilominus protestatur, dicens: *Verebar omnia ope-
ra mea: si lotus fuero, quasi aquis nivis, & fulserim
velut mandissima manus mee, tamen sordibus intinges
me.*

4 A judiciis tuis timui. Sanctus Bernardus in præsen-
ti illum Apostoli adducens textum (*nihil mihi conscius
sum, sed non in hoc justificatus sum: qui judicat me, Do-
minus est*) ita ad præsens discurrit intentum, in Apo-
stoli persona: *Illius enim prorsus nequeo declinare judi-
cium, & si justus fuero non levabo caput, quoniam omnes
iustitia mee, tanquam pannus menstruatus coram D. F. O.*
Sancti namque, quantumcunque se viriliter conflax-
se, inimicosque mundum, carnem & demonem se
vicisse noverint, nihilominus usque dum prælium ter-
minatum sit, semper expavescunt; dicente S. Gregorio:
*Sancti viricum mala superant, sua etiam bene gesta for-
midant, ne cum bona agere appetunt, de actionis imagi-
ne fallantur: quemadmodum Angeli, qui in cælo Em-
pyreo venustissimi, abominabiles abyssi facti sunt
titiones, idque propter unicum superbie peccatum,
tancum rigore judicati à Domino: at quis nescit,
vanam gloriam nostris vel maximè virtuosiss sanctisque
incessanter insidiari operibus? Omnipotens Deus judicia
(exclamat S. Gregorius) super nos valde occulta sunt, &
injusta non sunt. Sed si tendamus oculum mentis ad supe-
riora, in illis aspiciamus, quia de nobis, quod justè conque-
ri non habemus: Omnipotens enim Deus angelorum merita
discernens, alios in æterna luce sine lapsu permanere con-
stituit, alios sponte lapsos à statu suæ celsitudinis, in æterna
damnationis ultione prostravit: nobis igitur injustè nihil
agit, qui & subtiliorem nobis naturam justè judicavit.*
Si itaque vel unicum superbie peccatum cælestes illos
Spiritus in profundissimas inferni abiecit abyssos, quan-
tò magis expavescunt vel maximè sancti, præsertim cum
ab illis ipsis incessanter ex invidiæ motivo, ad veram
gloriam & superbiam ex bonis operibus aucupandam
incitentur? Audite Hildebertum, in quadam Episto-
larum suarum ita discurrentem: *Superbia nationis cæle-
stis sublimes appetit mentes; & velut ad proprios revo-
lans ortus, in gloriam & puritatem irrumpit hominum,
quæ à gloria & puritate prorupit Angelorum.* Hæc vana
gloria macula est, quæ perfectiores etiam insensibiliter
inficit, quam Magistri spirituales lineam appellaverunt
sanctitatis.

5 A judiciis tuis timui. S. Ephrem, teste Bollandio,
suum in hunc modum legitur fecisse testamentum: *Cum
tempus meum perfecerim, hinc abeo ac migro: utrinque
circumdederunt me lictores atque satellites, severi exa-
ctores ad subjiciendum cervicibus meas, tanquam hominis
malefactoris, gravissimo supplicio. Quid igitur? plore-
mne? At non est, qui attendat: damemne? at ubi est,
qui me exaudiat? Huius mihi! ab increpatione judicii ex-
spectatio mihi gravis. Nam quando astitero ante horren-
dum Domini tribunal, & ibi dijudicabunt me, undique
circumdantes, qui noverunt me, valde confundi incipiam.*
Quod si verò vir tam eximie sanctus, quem Sanctus
Basilius Magnus in tanta habuit veneratione, de he-
roicis operibus suis diffidebat, quantum majorem timendi
occasionem habebunt illi, qui largam mundi viam
ingrediuntur? Veruntamen non est, quod S. Ephrem
in tremendo hoc tribunali admiremini timorem, si-
quidem is in Tomo 1. operum suorum de novissimo
judicio disserens, in ea fuit opinione, quod etiam ip-
somet Spiritus Angelici in illa die sint trepidaturi: *Ut
vel ipsæ virtutes cælorum tremore magno corripiantur.*
Nos quales oportebit tunc esse? nos timor & horror in-
vadet.

S. 102. lib. 1.
c. 12.

Job. 1.

S. Bern. 1. 1. de
verb. Orig.
Quamvis
sancti, Do-
monem, mi-
dum & can-
ne vicerunt,
semper in
timore vi-
vant.

S. Greg. lib. 1.
mor. cap. 6.

Propter uni-
cum super-
bie peccatum
Angeli facti
sunt diaboli.

S. Greg. 1. 1.
mor. c. 12.

Hil. ep. 11.

Bollandus
1. febr. c. 1.
S. Ephrem
plurimum
extenuit ex-
tremum ju-
dicium.

S. Ephr. 1. 1.
de pat. ier.
& consue.
in p. 1. c. 1.

Luc. 23. 14.

Matt. 23. 24.
Cur Virgines
prudenter
denegaverint sociabus
accusando
Mat. 23. 8.

Matt. 6. 6.

Auth. Imp.
hom. 21.Nōllz inter-
cessionem in
illa die erūt
uiles.

Apoc. 14. 14.

Auth. oper.
Imp. 20.S. Bern. l. 79.
in Cons.
Cm. Christus
in specie hu-
mana ven-
tuus ut sit ad
iudicium.

1. Joan. 1. 8.

Etiam de le-
vitiis trans-
gressionibus
reddenda
est ratio.
S. Greg. l. 14.
mor. c. 27.

6 Observastisne aliquando, quod CHRISTUS, priusquam in hoc tribunali sederet, prius accusari, iudicari, & sententiarum voluerit, non obstante, quod Pilatus diceret: *Nullam invenio causam in homine isto. Innocens ego sum a sanguine iusti huius*? Unde certus quidam author scribit: *Ex hoc valde pertimescendum DEI iudicium, cum non solum peccator, sed ipse Index CHRISTVS dijudicandus adjicitur*. Ex quo, ut paulo ante probavimus, parabola de decem virginibus ad iudicium, quod tam de animabus electis, quam reprobis instituendum erit, alludit, merito querendum venit, quanam causa fuerit, cur prudentes, à sociabus ad modicum olei accommodandum rogatz (date nobis de oleo vestro, quia lampades nostre extinguuntur) repulsam illis dederint? Cum enim oleum charitatis symbolum sit, nullum ad eam exercendam opportunius tempus esse videbatur, quam illud in quod illarum ruinæ remedium adferre poterant, ne à nuptiis celestis sponsi excluderentur, maximè cum tritum sit axioma: *Unicuique mandavit DEVS de proximo suo*. For- sitan dicetis, charitatis rectum ordinem id exigere, ut à seipsa & à salute propria incipiat; nam quid prodest homini, si universum mundum lucretur, anima vero sue detrimentum patitur? Unde & prudentes virgines se exultant, dicentes: *Ne forte non sufficiat nobis & vobis*. Author operis Imperfecti verum huius petitionis (date nobis de oleo vestro,) sensum esse dicit: *Hoc est, vos Sancti, qui habetis opera larga iustitie sufficientia vobis, non solum ad evadendam penam, sed etiam ad gloriam consequendam, accommodate nobis auxilium bonorum operum vestrorum, id est, intercedite pro nobis peccatoribus ad DOMINVM, quia iustitia vestra sufficiens est vos glorificare, & nos excusare*. Veruntamen valde in hoc hallucinatæ fuerunt, nam tamen prudentes virgines fatuarum petitioni consentire, & illis propriorum meritum oleum communicare voluissent, idipsum tamen facere non potuissent; nam opera illorum sequuntur illos, ut in Apocalypsi dicitur, id est, sola illa bona opera, quæ nos ipsi fecerimus, nos tuebuntur, nobisque prode- runt, non verò aliorum. Ac proinde intercessionem, quantumcunque potentes sint & efficaces, in tempore illo nequaquam utiles erunt, ut in discursu duodecimo fusiùs diximus. Imò tamen sancti eximia merita sua alii applicare possent, idipsum tamen in illa die facere minimè conveniret, siquidem coram illo tribunali tanta erit ipsismet sanctis meritum necessitas, ut etiam illi, qui operum bonorum ditissimi in hac vita sunt, clientum suorum petitioni consentire, iisque merita sua participare non auderent. *Ne forte non sufficiat nobis & vobis*. Offendit in his verbis, quod ita terribile erit futurum iudicium, ut nulla innocentia sibi confidat: & verè quis est homo natus de muliere, qui credit iustum se esse invenendum in conspectu illius, de quo beatissimus Iob dicit: *Stella in conspectu ejus non sunt munda, & cælum sine crimine non est*? Sanctus Bernardus rationem assignare volens, cur CHRISTUS in specie humana ad iudicium sit compariturus, idè id futurum esse existimat, ut se erga electos humanum & benignum ostendat: *Etenim si iniquitates observaverit etiam electorum, quis sustinebit? astra non sunt munda in conspectu ejus, & in angelis suis reperit pravitatem*. Audite sanctum & electum, quid dicat DEO: *Tu remisisti iniquitatem peccati mei; pro hac orabis ad te omnis Sanctus in tempore opportuno*. Opus itaque habent & Sancti pro peccatis exorare, ut de misericordia salvi fiant, propria iustitia non fidentes. Est & alia ratio, cur viri etiam sanctissimi in novissimo die, timore percellendi sint, eaque ex illa deducitur S. Joannis Apostoli sententia: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est*. Hac enim veritate, quæ est indubitata, à nobis supposita, certum est, quod etiam electi, utpotè, qui alicujus saltem quantumvis levis transgressionis rei sunt, rigorosissimam daturi sint Iudici illi rationem. Sanctus Gregorius inquit: *Sapienter etiam nolentibus, in cogitatione surripitur, quod in se quidem solerter inspicunt, & ante Dei oculos quanti sit reatus, attendunt, & cum de his omnibus districta iudicia semper pertimescant, tunc tamen hac vehementer*

Missi Bibl. Præd. Tom. II.

metuunt, cum ad solvendum humane conditionis debi- tum venientes, districto Iudici appropinquare se cernunt: & sit tanto timor auctior, quanto & retributio æterna vicinior: ante oculos autem cordis nihil inane tunc transvolat de phantasmate cogitationis. Tunc etiam minima quævis cogitatio, quæ simul cum vento eva- nuerit, examinabitur; an videlicet debitam ei fecerimus resistantiam, an convenientem illius habuerimus horrorem, an de ea doluerimus, ut oportet, an omnem simili cogitationis habendæ sustulerimus oc- casionem: *Quoniam omne verbum otiosum*, inquit apud Sanctum Mattheum inexorabilis ille iudex, *quod locuti fuerunt homines, reddent rationem de eo in die iudicii*. Ubi Sanctus Ambrosius ait: *Si pro otioso verbo periculum est, quanto magis pro criminoso*? Sanctus Bernardus pariter hanc inde deducit consequentiam: *Quantum districtius de verbo mendacii, mordaci, inju- rioso, elato, velle scivo, de adulatorio vel detractorio iudicabuntur*?

Matt. 12. 6.

S. Amb. in
Ps. 1.
S. Bern. ser.
de triplici
custodia.Invito S.
la homilia
Monachus
trinit le
apt & mo-
ri exhibere
videndum.

Ps. 44. 13.

S. Bern. l. 24.
in Cons.

7 In vita Sancti Pachomii legitur, quod cum Theo- doro Monacho ab eo præciperetur, ut se Matri suæ videndum exhiberet, utpotè quæ ejus videndi causa illuc se contulisset, is Magistro suo dixerit: *Præ me venerabilis Pater certum facito, quod post tantam spi- ritualium rerum cognitionem, si viderem, non da- bo inde rationem Domino in die iudicii, & quod præci- pis, faciam*. At verò quanam in re Filius hic deficere poterat, quando cum superioris sui licentia, corpo- rali sua præsentia consolabatur matrem? Foritan memo- riæ illius verba illa psalmi obveniant: *Audi filia, obliviscere domum Patris tui*? Veruntamen quidquid sit, Sanctus Pachomius, quia Deo magnopere humili- natus erat, huic objectioni aliud respon- dere non potuit, præterquam sequentia verba: *Si probas id tibi non expedire filium, non te cogo*. Sancti igitur viri peccata etiam venialia ponderant, tantòque rigorosius horum contra illos examen instituendum esse intelligunt, quan- tò majus fuerit lumen, quo à DEO fuerint dotati, maioraque ad illa evitanda acceperint auxilia. Unde Sanctus Bernardus salubriter monet: *Tunc leve dixo- ris, in quo offenditur CHRISTVS; unde ad Dei iudi- cium pertrahi habes, cum horrendum sit in idere in manus DEI viventis*?

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Varie instituuntur considerationes super verba sententiæ illius, quam CHRISTUS adversus reprobos fulminabit, dicendo: *Discedite à me maledicti*.

THEMA.

Discedit à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & angelis ejus. Matt. 25. v. 41.

HÆC à Christo adversus reprobos fulminata con- demnatio, simul cum pœna infinitam ipsi- adaugebit confusionem, ed quod promulganda ut in cœli, terræ, & inferni totius conspectu; ac proinde non sine mysterio idem iudex de se prædixit: *Cum venerit Filius hominis in Majestate sua, & omnes an- geli ejus cum eo, tunc sedebit super sedem Majestatis sue, & congregabuntur ante eum omnes gentes*. Circa quæ verba S. Bernardus ait: *Hoc planè illis grave tor- mentum, & magnus malorum cumulus erit; forte enim quodcumque solatium videretur, eorum quos tam mali- tiose impugnauerunt, vel conscientiam latere, vel ipsos saltem declinare posse conspectus*. Mysterio utique non caret dictio illa Evangelii: *Tunc*, expressiva tempo- ris, in quo sententia contra prædictos pronunciabitur. *Tunc dicit & his, qui à sinistris erunt*, id est, postquam electos retributione æterna remuneraverit, in conspec- tu omnium illorum, bonis applaudendo operibus, tunc iræ suæ fulmina contra impios vibrabit; id enim S. Bernardus observavit, dicens: *Præ benedictis vo- cantur in regnum, quam maledicti ejiciantur in ignem æternum*. Ad illa quoque te Psalmi verba reflectens, & retributionem peccatorum videbis, mox interrogat Sanctus, qualem animæ beatæ ex impiorum damna- tione haurient satisfactionem: *Etsi illis ex hac nostra consideratione immensum quoddam miserie genus ac-*

Maximum
tormentum
iniquorum
est, quod
videtur
justis
etiam
ad
cœlestem
gloriam.
Matt. 25. 32.S. Bern. ser. 8.
in Psal. 1.
Qui habit.

Matt.

S. Bern. ib.

Ps. 90. 2.
Electi de re-
tributione
impiorum
gaudebunt
de qua sa-
tis.

Ooo cedat

cedas nobis, quæ necessitas erit, quæ utilitas, quæ voluptas? Inhumanitas namque esse videtur, aliorum pasci sanguine, quantumvis inimicorum Deoque rebellium: at ipsemet respondens, mox subjungit: *Attamen si ens videbit peccator & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet* (prius enim benedicti vocabuntur in regnum, quam maledicti in caminum deficiantur ignis eterni, quod videlicet acius doleant, videntes quid amiserint) sic iusti quoque videbunt & letabuntur, considerantes quid evaserint. Ac proinde damnatis illa competent Exodi verba: *Irruat super eos formido & pavor, donec pertransierit populus tuus ista, quem possidisti; cruciabuntur namque crudelissime, dum se tormentis addici, electos vero, quos hac in vita contempserant, ad paradisi gaudia conspicient abripi, juxta illa Sapientie verba: Videntes turbabuntur timore horribili, dicentes intra se, & præ angustia spiritus gementes: Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, De qua proinde sententia fulminatoria merito dici potest: Tot sacramenta, quot apices.*

2. *Discedite à me, &c.* S. Bonaventura hac in sententia sex notabiles considerat circumstantias: Primo, à Deo separationem, cum dicit: *Discedite*. Secundo, maledictionem, maledicti. Tertio, incarcerationem per hanc præpositionem *IN*, designatam. Quarto, Pœna acerbissimam, ignem. Quinto, liberationis desperationem ibi, æternum. Sexto, Demonum associationem, ibi: qui paratus est Diabolo & angelis ejus.

3. *Discedite &c.* Sacrorum exppositorum Inherentes vestigiis, primum hoc enucleemus verbum, ab Alberto Magno inchoaturi, qui reproborum abominationem & detestationem in hoc loquendi modo denotari autumat, dicens: *Sententia est cum exprobratione; quam doctrinam forsitan haurerat ab operis Imperfecti auctore, hunc in modum scribente: Quasi qui non suffere præsentiam illorum vel aspicere, sic dicit: Discedite à me. Deus, qui in sanctitate delectatur animarum, peccatores animas aspiciens, quasi gravatus non suffert; tanquam dicat eis: quasi putredo & spurcitia estis, nec tamdiu vos sustineo, quamdiu statis in iudicio meo.* Quando quis iusta cum indignatione atque contemptu cum à se rejicit, à quo offensus fuit, cum indignatione dicere solet; Apage. Similem igitur circa verbum hoc considerationem instituit Abulensis, dum ait: *Pœna contra eos contumelia, & quasi ex indignatione dicit eis: Discedite; quia magnus contemptus est, quando quis abiecit alterum à facie.* Ob idem igitur motivum, quo paulò ante electos invitaverat ad gloriam, dicendo: *Venite*; ob idem quoque Impiis dicit: *Discedite*. Porro ad iustos dicit: *Venite ad me*, ad hos vero alios: *Discedite à me*: Tametsi enim iusti etiam prius Christo vicini essent, siquidem qui adhaeret Domino, unus spiritus est; attamen præsentia corporum vicini non erant, ac proinde illos invitatur, ut non solum quoad animas, sed etiam quoad corpora gloria sua fruantur. Abulensis inquit: *Incunditas est in tali præsentia, ideo venite dicitur, id est, accedite ad me. Econtrario malis dicitur, quod recedant, ne ex præsentia ejus aliquem favorem habere videantur.* Origenes à Doctore Angelico in catena cuatus, dicit: *Sicut iustis dixerat: Venite, ita & iniustis dicit: Discedite; nam propinquius verbo, qui servant Dei mandatum, & vocantur ut adhuc propinquiores efficiantur; longè autem ab eo sunt, qui non faciunt mandata ipsius.*

4. Samson Philistæis aded erat formidabilis, ut unica Asini maxilla, multa ex ipsis licet armatis millia exciderit: Et tamen ipsorum postea factus est præda, & postquam illi tanquam vilissimo mancipio oculos eruisent, ad instar jumenti, condemnatus fuit ad volvendam molendini rotam: *Ernerunt oculos ejus, & vinclum catenis clausum in carcere molere fecerunt*; At verò scirene vultus huius mutata conditionis suæ causam? nimirum recesserat ab eo Dominus: *Dalila cepit abigere eum, & à se repellere.* Quando enim trita nobis Dei iustitia peccatores tanquam reos à se rejicere, jam non Philistæi, sed spiritus infernales illos in carcerem abyssi recludent, ut re ipsa experiantur, quidnam sit à DEO repudiatum esse. Apud Oseam Deus olim comminatus est, dicens: *Vaeis, cum recessero ab eis; ubi Sanctus Basilius ait: Nulla atrocior pœna,*

ceteras omnes vincit calamitas hac, deferri à DEO. At verò quid de reprobis futurum erit, quando iudex adversus eos positivam fulminabit condemnationis sententiam dicendo: *Discedite à me*? Nescio, an ad hoc vos aliquando reflexeritis, quod idemmet Iudex, qui omnia, quæ in die illa tremenda facere disposuit, clarè prædixit, de animabus prædestinatis dicat: *Tunc dicit Rex his, qui à dextris ejus erunt.* At verò quando de præcitis loquitur, ita non dicit, sed mutat phrasin inquit: *Tunc dicit & his qui à sinistra erunt*: non dicit à sinistris ejus; quod observat Sanctus Paschasius, inquit: *Nequaquam invenies dixisse à sinistris ejus, aut à sinistris suis stesisse hodos, sed solummodo in sinistris quia abominatio & aversio, qua Deus reprobos execratur, aded est excessiva, ut, quando de ejus vicinia, licet illa à sinistris fiat, agitur, illos ne quidem nominari sustineat.*

5. Albertus Magnus ostendit, reprobos magnopere meruisse, ut à CHRISTO rejicerentur: *Discedite à me, qui dum vixeratis, dixistis mihi: Recede à nobis.* Apud Jobum mentio fit quorundam impiorum hujus mundi hominum, vitam suam in gaudiis, & voluptatibus consummentium: *Ducunt, inquit sacer textus, in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt; qui dixerunt DEO: Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus, qui est omnipotens, ut serviamus ei?* Qui proinde cum DEUM à se repulerint, iuste merentur, ut in novissimo die coram tribunali divino adstantes, audiant: *Discedite à me.* Nec vacat mysterio dictio illa à me; quam Sanctus Bernardinus in sermone quodam de iudicio extremo considerans, exclamat: *O infelix discessio, & separatio ab omnibus bonis! O verbum pertingens usque ad divisionem animæ à summo DEO, compagumque & medullarum & interiorum cordis & corporis concussivum! O radicatio universorum malorum, cum nemo possit à DEO divelli, qui malis omnibus repleatur! Ad hoc propositum, uti nobis licet verbis illis: Magnum chaos firmatum est inter nos & vos. Enimverò hæc reproborum repudiatio & discessio, æqua rationis trutina ponderanda est, seriòque considerandus est terminus à quo & terminus ad quem; discedit namque anima à DEO, omnis boni fontis, ut ingrediatur fauces inferni, centrum omnis mali. Idem Sanctus Bernardinus in alio quodam sermone hisce verbis *Discedite à me*, pœnam damni significati exilimat: *Repellet eos à suo consortio, dicens: Discedite à me; tollatur impius, ne videat gloriam DEI.* Quando Hebræi, audito sermone Christi de ineffabili Eucharistie mysterio, ab eodem discesserunt, Christus discipulos suos interrogavit, dicens: *Nunquid & vos vultis abire?* At verò Sanctus Petrus subito ei respondit: *Quo ibimus? Verba vitæ æterna habes.* Vita autem beata & æterna, à divini vultus visione inseparabilis existit; ac proinde quando supremus ille iudex impiis dicit: *Discedite à me*, idem erit, ac si eos à Visione beatifica eliminet; hæc autem pœna sine dubio, pœna sensus major est, ac proinde hanc primo loco fulminabit, dicendo: *Discedite à me*; ac tum demum subjunget: *In ignem æternum.* Confirmat id ipsum Divus Chrysostomus his verbis: *Litet quis innumerabiles ponat gehennas, tale nihil dicat, quale est illa excidere gloria, à CHRISTO odio haberi, audire: Nescio vos.* At verò dicet aliquis: nunquid & reprobi faciem iudicis videbunt, juxta illud: *videbunt, in quem transfixerunt?* Respondet Sanctus Ildorus: *In iudicio reprobi humanitatem Christi, in qua iudicatus est, videbunt, ut doleant; divinitatem vero ejus non videbunt, ne gaudeant; quibus enim divinitas ostenditur, utique ad gaudium demonstratur.**

6. *Maledicti.* Abulensis inquit, quod sicut benedicti dicuntur, qui omnium bonorum abundantia fruuntur, ita maledicti appellantur illi, quibus hæc omnia deficiunt; nulli autem magis in bono deficiunt, quam damnati, quia nullum bonum eis manet, & omne genus mali eis applicatur. Sanctus Bernardinus maledictionem hanc ita explicat: *Maledicti, id est, malis nature, culpe, & pœne, æternaliter applicati.* Obervandum est enim, quod sinistra æruinas & miseria significet; unde quando alicujus funesti eventus facimus mentionem, illum eventum sinistram appellare

Exponitur
modus quo
fulminabit
reprobos.
contra
reprobos.

Mart. 11. 14.
S. Paschasius
lib. 1. cap. 11.
Mans. ib.

Alb. Magn.
in Mart.
Reprobi
optime ob
servant à
Christo re
pelli.

Job 11. 13.

S. Bern. l. 1.
lib. 1. c. 1.
Discedite
parit. quia
illa reprobos
reprobos
A me.

Luc. 16. 16.

S. Bern. l. 1.
lib. 1. c. 1.

Joan. 6. 67.

D. Chrysost.
lib. 1. cap. 10.

Joan. 19. 17.
S. Ild. lib. 1.
cap. 17.

Examinatur
verbum:
Maledicti.
Apost. 1. q. 40.
in Mart. 11.

S. Bern. l. 1.
ser. 11. de ult.
iudicio 3. c. 1.

Exod. 15. 16.

Sap. 1. 7.

S. Bonav. l. 7.
comp. theol.
ver. 1. 7. c. 19.
Sex circum
stantiæ sen
tentia re
proborum.

Explicatur
verbum:
Discedite.
Alb. Magn.
in Mart. 10.

Auth. Imp.
hom. 14.

Per hoc ver
bum iniqui
magis affi
cientur con
tumelia.
Abul. q. 400.
in 6. 2. Mart.

1. Cor. 6. 17.

Abul. ib.

Orig. in Cat.
D. Thom. ib.

Jud. 16. 21.
Maximè
tormentum
erit, per il
lud verbum
repellit à
Deo.

Oseam. 12.
S. Paul. in 1.
lib.

re solemus; nec sine mysterio de præscitis in numero plurali dicitur *a sinistris sunt*, non verò *a sinistra*; quia in illa die omnigenis subiecti erunt ærumnis & miseris. Albertus Magnus inquit: *Maledicti, idem est, quod malo additi*, adducitque textum illum ad Habrazos capite 6. *Proferens spinas ac tribulos terra maledicta, est combustioni proxima*; tunc enim spinæ & fentes, quas maledicta peccatorum terra produxerit, ignis æternalis alimentum erunt: *Maledicti, qui declinant a mandatis suis*. Verum querendum hic venit, quænam causa sit, cur CHRISTUS iudex benedictionem electis etiam in æterni Patris sui nomine annunciet, dicendo: *Venite benedicti Patris mei*; in maledictione autem impiorum nulla Patris fiat mentio? Quæstionem hanc movet, pariterque resolvit Doctorissimus Abulensis, inquit: *Benedictio est a Patre, id est, DEO; maledictio autem a quolibet, & DEVS non est author ejus*. Prædestinatio opus manuum DEI est, eique proinde in acceptis referenda; reprobatio autem à nostra solum dependet malitia, in eaque Deus omni culpacaret, siquidem maledictionem nos nobis ipsis fabricamus; citatque textum illum Apostoli ad Ephesios: *Benedictus DEVS & Pater Domini nostri IESU CRISTI, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in celestibus in CHRISTO, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti & immaculati, qui prædestinavit nos in adoptionem Filiorum*. Non est penes nos, ut salvemur, sed penes Deum, qui tamen nostram pariter cooperationem à nobis exigit; & ideo Apostolus de prædestinatione loquens, ait: *Non est currentis neque volentis, sed misereantis Dei*: cum tamen sacer textus de reprobatione differens, eandem unicæ nostræ malitiæ attribuat. Unde apud Oseam dicitur: *Perditio tua Israel ex te est, tantummodo in me auxilium tuum*. Sanctus Thomas quoque super Matthæum scribens, eandem hanc tangit difficultatem, inquit: *Benedictio nostra à Deo est, maledictio autem à nobis*: quia enim, ut Psalmista ait: *Dilexisti maledictionem, ideo & veniet ei, & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo*; damnati enim, ut Theophylactus quoque ait, verè suam volvere maledictionem, quia maledicti propriis operibus facti sunt. Verum enim verò quodnam in colaret mysterium, inquit Sanctus Hieronymus, quod Incarnata Sapientia præscitos hædos, non verò capras appellet? & respondet: *Nec dixit capras, quæ possunt habere statum, & consuegreduntur de lavacro, omnes gemellis satibus, & sterilibus nulla inter eos: sed hædos lascivum animal, & petulcum, & servens semper ad coitum*. Divus Chrysostomus quoque notat, quod nomine ovium & hædorum denotentur bonorum & malorum mores: *Mores utriusque partis aperiuntur, cum alii hedorum, alii ovium nuncupatione nominentur, ut illorum fertilitas ostendatur. Vberes enim & multi ab ovibus fructus proficiuntur, à lallis copia, ab elegancia lana, a statu; quibus omnibus hedorum genus omnino caret*: Albertus Magnus in detestationem horum hædorum ita scribit: *Hædis indomitis, satentibus, scandentibus alta, depascentibus viridiarum, & cornibus acutis & altis impingentibus*.

7 In ignem. Psalmista ait: *Introibunt in inferiorem terræ, quia infernus, in quo ignis hic ardet, in centro terræ est situatus*; in hunc locum multa millionum millia corruent, erit præcipitium quoddam ruinofum & irreparabile, cadent cumulatim unus super alium cum ingenti confusione, ad invicem contriti, sicut carbonem in ampla quadam fornace super se invicem jacere videntur. S. Anselmus ait: *Tanto penarum prementur pondere, ut ne pedem vel manum impio movere possint*. Sanctus Ephrem de iudicio extremo differens, infelicem damnatorum conditionem his verbis deploret. *Hæu, hæu, quanta pressura & angustia spiritus afficientur, quando supervenerit clamor, omnibus audientibus: Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes, quæ obliviscuntur Deum!* Sanctus Bernardinus inquit: *Verba illa: In ignem, acerbæ pænæ incarcerationem inferunt*. Et in progressu ejusdem sermonis, subiungit: *Totus ignis ille, qui præcedet faciem iudicantis, & omnis caliditas ejus conglomeratos involvet & attrahet ad inferos peccatores, & sic precipitanter ruent in supplicium*. Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

cum sempiternum. Ilajas Propheta inquit: *Interfecti eorum projicientur, & de cadaveribus eorum ascendet futor, tabescent montes à sanguine eorum*. Infernus enim sentina quædam erit omnium sordium, cunctarumque enormium abominationum, quæ à principio mundi ad finem usque sæculorum commissæ erunt, quibus mundus sctoribus & putolentis pestiferis adimpletur. De fumo ignis illius dicitur in Apocalypsi: *Fumus tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum*. At verò dicet fortasse aliquis: ex quo in illa perditionis abyssu non solum flammæ comburent, sed alii quoque innumeri cruciatus aderunt, cur hisce omis, solus sit ignis mentio? Nullus modus afflictionis est, inquit Abulensis, quem mali non patiantur in inferno, sed nominatur ignis, quia ista forte erit præcipua pænæ inferni. Cajetan quoque similem tradit rationem, inquit: *Ignis inter omnia, corpora vehementer cruciat, & quia pænâ illa est maxima ex suo genere, ideo ignis nominata est nobis, quibus alterius vitæ pænâ ignota sunt*. Dionysius Cartusianus iudicem, partem pro toto accepisse existimat, dum ait: *Per ignem infernalem intelliguntur cetera gehennæ supplicia, de quibus ait Psalmista: Pluit super peccatores laqueos ignis, sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum*. At verò quisnam erit solus, quo hæc flamma accendetur? Respondet Ilajas: *Pluit Domini sicut torrens sulphuris succendens eam, nocte & die non extinguetur, in sempiternum ascendet fumus ejus*.

8 Aeternum. Tertullianus de inextinguibili hoc igne ita scribit: *Quid mirum, si æternaliter ardebit? æterna erit materia, æternum pabulum, anima & peccatum*. Abulensis Christum hanc pænæ æternitatem comminatum esse scribit, ut illarum horrore offensas nostras coerceret & refrænet: *Æternum, per incussionem timoris, nam nihil est, quod homines arceat à malo, quam cum sciunt pænâ damnatorum esse æternam. Qui paratus est diabolo & angelis ejus: Sicut enim regnum cælorum pro electis est fabricatum, juxta illud: Possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi: ita infernus pro spiritibus rebellibus est paratus*. Divus Chrysostomus hac de re ita scribit: *Ego regnum vobis, ignem autem non vobis, sed Diabolo & angelis ejus præparavi; in quem quoniam vos sponte inieci, vobis ipsis id reputate*. Idem quoque in alia quadam homilia repetit, & impiis exprobat, dicens: *Quod si vos tantam vitam exhibuistis, ut pænâ digni & supplicio fieretis, id vobismetipsis imputare merito potestis*. Sanctus Thomas auctoritatem adducit Origenis, dicentis: *Deus pænas non fecit propter homines, sed homines fecit propter bonum; sed ipsi acquirunt sibi mortem manibus suis*. In his quoque verbis considerari potest horrendum, quam reprobi habituri sunt, Dæmonum societas; Societas est malorum, inquit Albertus Magnus. Sanctus Bernardinus pariter ait: *O consortium horribile ad imaginandum, horribilius ad videndum, horribilissimum ad cobabitandum!*

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

De invitatione, qua Christus electos vocabit ad gloriam dicendo, *venite benedicti, &c.* Ubi etiam ostenditur, nullam electos habituros occasionem timendi iudicium, siquidem rectam & irreprehensibilem possident conscientiam.

THEMA.

Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Matth. 25. v. 34.

1 Sanctus Bonaventura in soliloquiis suis salutare quoddam nobis tradit monitum, ut in amore & timore Dei stabiliamur; videlicet seriam quandam & continuam considerationem sententiæ illius, quam in iudicio finali iudex promulgabit, tam in favorem electorum, quam in præscitorum æternam perniciem. *O anima, nunquam excidas à tua memoria: sic maledicti in ignem æternum, venite benedicti, percipite regnum*. O quid potest lamentabilius, & terribilius cogitari,

Mat. 24. 1.

Apoc. 14. 11. Cur in temptationibus reprobis aliis pænâ omis solam flammam mentio fiat.

Abul. 9. 40.

Cajetan. in Marc.

Mat. 40.

Ignis erit æternus. Tertullianus in Apolog. Abul. 9. 4. ibid.

Ignis ille paratus est diabolo & angelis ejus.

D. Chr. h. 8. in Marc.

D. Chrysost. hom. 11. de pecc. filior. Zohed. c. 1.

S. Thom. in Marc.

Alb. Magn. in Marc. 2. Bern. 1. 2. c. 1. 2. 3.

S. Bonav. 2. 9. soliloq. c. 1. in amore Dei stabiliti possumus consideratione sententiæ, in finali iudicio promulgandam.

Mon. Pass.
l. 1. tract. 3.
lect. 33.
S. Mechthildis
in hora mor-
tis sua audi-
vit vocem
Christi:
Veni bene-
dicta Patri.

S. Bern. l. 2.
l. 12. c. 1. c. 3.

S. Bern. l. 2.
l. 11. c. 4. c. 3.
Exponitur
iucunditas
huius verbi
Venite be-
nedicti.
Mart. 21. 28.

Auth. Imp.
Rom. 4.

Alb. Mag. lib.

Martyrol.
Rom. 2. Febr.

S. Pasch. ib.

S. Bern. ib.
Patri mei.

S. Bern. ib.

Possidete re-
gnum vobis
paratum.
S. Chr. h. 20.
in Mart.

S. Athanas.
1. contr. Ar-
rianos.

tari, quam isti? & quid desiderabilius exprimi, quam
venite? Dna sunt voces, quarum nihil horribilius una,
& nihil iucundius altera poterat audiri. De B. Mechthil-
de, nobilissimi cuiusdam Germaniae Comitissae filia,
legitur, quod, cum à primis annis Christo desponsata
fuiſſet, hic ejus sponsus animam illius ineffabili adim-
pleverit gaudio & exultatione per solam horum ver-
borum meditationem: *Venite benedicti*, adeo ut saepe
solita fuerit dicere: *O si essem una ex illis benedictis*,
qui hanc dulcissimam vocem sunt audieturi! Inter quae
verba aliquando caelestem audivit sponsum suum,
sibi dicentem: *Scias certe te ex illis esse, & ut nihil du-
bites, ecce do tibi cor meum in pignus amoris, & in do-
mum refugii, ut semper & maxime in hora mortis, tibi con-
solationem, & requiem invenias*. Unde & in articulo
mortis, nulla alia proferebat verba, quam haec: *Iesu
bone, Iesu bone*; in ipso verò momento, quo animam
expiravit, audita est vox de caelo, in haec verba pro-
rumpens: *Veni benedicta Patri mei, posside regnum tibi
paratum à constitutione mundi*. Sanctus Bernardinus
quoque suavissimam horum verborum amabilitatem
considerat, inquit: *O dulcissima locutio, & vox omni
iucunditate plenissima, invitans ad amplexum totius
Trinitatis, & ad quietem, & aeternam possessionem sua
gloriae triumphantis! O quantajucunditas erit cuilibet, vi-
dere se Regem fieri aeterni Regni! Idem quoque sanctus
Pater dum in primo tomo pariter de iudicio disserit,
haec verba: *Venite benedicti*, considerans, in affectus
pariter à praedictis differentes, his verbis prorumpit:
*O vox omni iucunditate ac suavitate repleta, qua invitatur
ad visionem, ad possessionem & ad fruitionem totius
sanctissime Trinitatis*. Primo invitat eos ad glorificatio-
nem, dicens: *Venite: Venite*, inquam, ad me fontem
vitalis indeficientem, ad me lucem gloriae vivificantem, ad
me torrentem voluptatis inebriantem, ad me plenitudinem
ubertatis inundantem. Valdè differt haec invitatio ab il-
la, quae apud Sanctum Matthaeum his verbis describitur:
*Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego
reficiam vos tollite iugum meum super vos, iugum enim
meum suave est, & onus meum leve*; quia hoc *venite*
est invitatorium, quo inducimur ad deferendum illud
jugum licet suave, ut vera filiorum DEI libertate
perfrui, & pro meritis remunerari possimus. Quos esse
suos agnoscit, inquit Author Imperfecti, tantis eos la-
boribus onerat, & tandem laborare facit, donec digni
efficiantur regno caelesti. Albertus Magnus tamen ait,
quod in hac invitatione hoc ipsum plenè adimplebitur,
quod his verbis, ut alibi diximus, promissum, vide-
licet: *Venite ad me omnes, qui laboratis &c.* & ego
reficiam vos. In Martyrologio Romano, die Secunda
Februarii, commemoratio fit S. Apronianus Martyris,
qui cum Paganus esset, sanctum Sisinium è carcere
educens, ut Laodicio Praefecto, coram tribunali seden-
ti, praesentaret, hancque de caelo delapsam audisset
vocem: *Venite benedicti Patri mei, percipite regnum*,
quod vobis paratum est à constitutione mundi; sine ulla
mora sub vexillo fidei & crucis Christi se recenserit fece-
rit, dignusque factus fuerit, qui corona decoraretur
Martyrii.*

2. *Benedicti*. Sanctus Paschasius super hoc verbum
ita scribit: *Vocati benedicti Patri sui ob eminentiam di-
vine benedictionis, qua condonatur eis immensa gloria*,
qui benedicuntur à Domino, qui fecit caelum & terram,
quia nullam majorem est benedictio quam ea, qua per Filium
benedicuntur a Patre. Sanctus Bernardinus bona specifi-
cat quibuscum Iudex iustis benefacere intendit: *Bene-
dicti*, inquit, id est, bonis natura, gratia & gloria insepa-
rabiliter additi. Patri mei. Idem Sanctus Bernar-
dinus inquit: *Attribuit paternam dilectionem, dicens: Pa-
tris mei, quia benedictus DEVS & Pater Domini no-
stri IESU CHRISTI benedixit nos in omni benedictio-
ne spiritualium caelestium in CHRISTO IESU*. Possi-
dete paratum vobis regnum à constitutione mundi: Non
dixit accipite (inquit Divus Chrysostomus) sed posside-
te, sive familiaria dona, sive paterna. Cum enim ad
divinam adoptari sint filiationem, consequenter & ad
hereditatem; unde Pagninus legit: *Accipite heredita-
tem*. Quam eandem retributionem Sanctus Athanasius
contra Arrianos scribens, hunc nobis in modum di-
scursumque exhibet: *Agite benedicti Patri mei, pro*

hereditate vestra possidete Regnum, paratum à pri-
mis mundi fundamentis; prima namque supremi huius
artificis manuum fabrica caelum fuit Empyreum, ut in
iudicio finali ipsum impertiretur electis, societate
sua frueretur aeternum; hinc notanter Spiritus Sanctus
inquit: *in principio creavit Deus caelum*, id est, Em-
pyreum seu paradyum, ad quem electos vocabit in die
illo extremo. Cujus invitationis sublimitatem Sanctus
Bernardinus exprimit, dum ait: *Introducitis eos in posses-
sionem: possidete aeternaliter Filii visionem, Patri ten-
tionem & Spir. S. fruitionem, & anima & corporis eter-
nam glorificationem*.

3. *Venite benedicti*, &c. Paulus de Palatio sublimem
in praesenti considerat honorem, ad quem sublima-
buntur electi, caelesti beatoque dotandi regno, &
consequenter totidem coronis insigniti reges. *Agnosce
dignitatem electorum* (inquit ille) *quos CHRISTVS
Angeli, mundus, & infernus ut Reges habebit*; cui &
Sanctus Bernardinus adstipulatur, inquit: *Facit eos
Reges, nam quilibet beatus Rex erit totius caelestis Regni*.
Quod illa Jeremiae (quantumvis secundum litteram,
Jerusalem spectaret terrestrem) collimat propheta:
*Ingredientur per portas civitatis huius (id est caelestis)
Reges & Principes*. Quibus ex praemissis vel maxime
consolatoriam deducere licet consequentiam pro quo-
libet timore pietateque vivente, scilicet quod talis ju-
dicem non timebit, sed potius coram illo exultabit,
dicente Psalmista: *Iucundus homo, qui misertus est
commodas, disponet sermones suos in iudicio, quia in
aeternum non commovebitur*. Doctor quoque Ansel-
mus, illi S. Matthaei innixus textui, ubi CHRISTUS
Apostolis, quod in universali duodecim thronorum
iudicio assessores futuri essent, promissit, inquit: *Se-
debitis super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus
Israel*; & insuper illum Ilijae allegans textum (*Domine
ad iudicium venies cum senioribus populi sui*) hanc sta-
bilis conclusionem: *Judicabunt perfecti viri cum CHRI-
STO*, in quantum in eis continentur decreta divina
iustitia; in quibus homines judicabuntur, non quidem
ex propria auctoritate, sed CHRISTI sententiam in
aliorum notitiam ducendo. Quam eandem dignitatem
animatum illarum, quae in terris majori cum perfe-
ctione vivere, specificè magis illo Sapientiae ad iusto
textu: *Judicabunt sancti nationes*, elucidat in hae
verba: *Dicuntur judicare, quia ad similitudinem ju-
dicis se habent, in quantum sedent in loco eminenti,
sicut & Iudex, & sicut assessores dicuntur judicare; &
secundum hunc modum dicunt quidam, quod perfecti vi-
ri, quibus iudicaria potestas promittitur Matth. 19. judi-
cabunt; scilicet per honorabilem affectionem, quia su-
pioribus ceteris apparebunt in iudicio, obvenientes Christo in
aere*.

4. *Venite benedicti*, &c. Evangelium evidenti cui-
dam favet testimonio atque promisso, quod in iusto-
rum favorem iudex ipsemet fecit, dum ait: *Dico autem
vobis, omnis qui cum confessor fuerit me coram homini-
bus, & Filius hominis confitebitur illum coram Ange-
lis DEI*; qua ex promissione Divus Chrysostomus
honorificentiam, quae in die illo palam fiet electis, eruit,
dicens: *Cogita, quantagloria, quantus honor, quanta
corona illa futura sit, cum Iudex dicet: iste verbum
meum servavit, iste fidem meam predicavit, iste pau-
perem meum non despexit, iste avaritiam contempsit,
& iustitiam illi praeiulit; iste mandum, quasi non ef-
fet, derisit; iste verbum meum honore affectu*. Electi
itaque ex his similibusque verbis maximam capient
consolationem, quemadmodum & Sanctus Augu-
stinus super illa Psalmistae verba (*Misericordiam & iudi-
cium cantabo tibi Domine*) advertit asserens, quod iu-
dicium extremum impios terrefaciet, bonos autem
consolabitur. Nunquid ideo (verba sunt S. Doctoris)
iudicium Dei tantummodo formidandum est; & non
amandum; formidandum malis propter poenam, aman-
dum bonis propter coronam. Sanctus Joannes Apo-
stolus nos ad fiduciam, coram Tribunali CHRISTI ju-
dicis, concipiendam exhortatur, inquit: *Cum appa-
verit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo
in adventu ejus*. Quibus verbis utique secundo ad-
ventu loquitur, quia quando hanc conscripsit episto-
lam, jam Christus prima vice venerat ad mundum re-
di-

S. Bern. 2.

Paul. de Pal.
in Mart.
Omnes electi
per hanc
speciem po-
tius declar-
antur Re-
ges.
Bern. ib.
Joan. 17. 26.

Psalm. 112.

S. Thom. in
2. 2. q. 1.
sup. art. 2.

1. 2. q. 1. 2. 3.
1. 2. q. 1. 2. 3.
1. 2. q. 1. 2. 3.
1. 2. q. 1. 2. 3.

Quoniam in
favorem ju-
storum de-
claratur Ju-
des.
Luc. 2. 2.

Chrys. 2. 2.
Joan. de Ca-
sa & Zach.

S. August. in
Ps. 112.
Exponitur
iudicium
impiorum ter-
refaciet, &
bonorum con-
solabitur.

1. 2. q. 1. 2. 3.

alimendum; at verò scirene vultis, quomodo sanctus idem Apostolus hanc fiduciam nostram suffulciat: Nimirum hæc verba præmittit: *Sicut docuit vos, manete in eo, & nunc filii manete in eo*: Hæc autem mansio per viam charitatis & amoris DEI habetur, dicente

1. Joan. 1. 17.

1. Aug. 11. 6. in epist. 1. Joan.

Magna erit electorum prærogativa, & unde. 1. Cor. 1. 9. 5. Ant. 1. am. Theol. 1. 4. tit. 14. cap. 1. 5. 1.

Sancto Joanne: *Qui manet in charitate, in DEO manet, & DEVS in eo. In hoc perfecta est dilectio in nobis* (inquit S. Augustinus) *ut fiduciam habeamus in die iudicii. Quisquis fiduciam habet in die iudicii, perfecta est in illo charitas.*

5 Magna tunc uniuscujusque electi erit prærogativa, quod super verum solidumque edificaverint fundamentum; quos Apostolus alloquitur, dum dicit: *DEI edificatio estis*: ac proinde Sanctus Antoninus, doctrina ex S. Thoma desumpta, discussionem & examen in die illo, non nisi ubi scenum & palca cum alia materia commixta fuerit, instituendum sustinet, inquit: *Quantum ad discussionem meritorum, hoc non fit nisi ubi est aliqua commixtio meritorum bonorum cum malis. Unde illi, qui edificant super fundamentum fidei aurum & argentum & lapides pretiosos, divinis servitiis totaliter inherentes, quia nullam admixtionem alicujus mali meriti habeant, in eis discussio meritorum non habet locum. Quin potius à supremo iudice laudabuntur electi, omnes iis applaudent angeli, animæque beatæ, dicente Chrysostomo: Illi qui rebus mundi penitus abjectis, sollicitè cogitant solum quæ Dei sunt, salvabuntur, & non iudicabuntur. Illi vero, qui edificant super fundamentum fidei vivæ, lignum, saxum & stipulam; qui scilicet amant secularia & implentur terrenis, ita tamen quod CHRISTO nihil præponunt, in eis discussio meritorum locum habet, & hi iudicabuntur, sed salvabuntur. Doctrina hæc est S. Thomæ 3. p. q. 89. art. 6.*

D. Chrysost.

Phil. 118. 2. S. Hilarius. Bona conscientia non metuet extremi iudicii rigorem.

6 Ubi vulgata nostra legit: *Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore*; Sanctus Hilarius vertit: *Concupivit anima mea, ut desiderem iudicia tua in omni tempore*. Ex postquam ostendisset, quantum etiam viri sancti & perfecti iudicium DEI timeant, mox quæ ratione hic textus intelligendus sit, his verbis declarat: *Non iudicium desiderat, sed ut desideret, concupiscit; desiderii enim cupiditas, non iudicii continebat; concupiscit enim desiderare, scilicet, ut in tanta innocentia maneat, ut tuto iam & sine metuendi iudicii terrore desideret rem ipsam, nondum per concupiscentiam humana conditionis desiderans, sed ejus desiderium ex conscientia perfecta sibi proveniat innocentie, concupiscens*. Sicut enim infirmus vocem chirurgi auscultans metuit, quia incisiones sibi adhiberi formidat, indeque se aliquam corporis partem læsam habere indicat; e contra verò qui sanus est, omnis est expertus timoris: Ita quoque quoad timorem iudicii extremi ratiocinari possumus, qui enim bonam habet conscientiam, estque capax amabilissimæ hujus invitationis *Venite benedicti Patris mei*, horam comparandi ad iudicium nec videt, nec metuit; non verò item, qui conscientiam habet peccatis onustam; nam ut Sanctus Gregorius ait: *Visionem iusti iudicis, quam iustus vehementer expectat, iniustus venire formidat; iste namque labores suos considerans, mercedem retributionis quarit, & causa suæ meriti se ens, præsentiam iudicis expectat; ille verò qui iniustus suæ meminit, venire ad iudicium perhorrescit, quia damnari, si examinetur, se novit*. Consideratione digna est illa Sancti Augustini propositio, dicentis: *In potestate nostra positum est, qualiter in die iudicii iudicemur*. Iudicium enim nostrum à conscientie nostræ inspectione dependebit, hæc autem in manu uniuscujusque consistit. Idem Sanctus Doctor exponens verba illa Psalmi: *Quoniam iudicas populos in equitate*, ut animæ innocentie & irreprehensibili animum & fiduciam suggerat, his eam verbis alloquitur: *Ergo securus sis. Nemo corrumpit DEVM, manifestum est, ne forte ideo magis timendus sit, quia corrumpi nullo modo potest*. Idem quoque super alium quendam Psalmum scribens, causas examinat, quæ horrorem iudicii patere solent; dicit enim: *Unde autem timor? quia iudex venturus est; nunquid iniustus? nunquid malevolus? nunquid invidus? nunquid postremo ab altero expectans nosse causam tuam, ne forte ille, quem instruxisti, vel pravaricatione te decipiat* Manj. Bibl. Præd. Tom. 11.

piat, vel minori sacundia & facultate deficiens, innocentia tua bonum verbis demonstrare non possit? Nihil horum. Quis ergo venturus est? Quare non gaudes? Quis venturus est iudicare te, nisi qui venis iudicari propter te?

7 Neque ullam habemus causam, inimicum timendi infernalem, inquit idem Sanctus Doctor, quia idemmet CHRISTUS, qui noster futurus est Iudex, securos nos reddidit, quod ejus destruxerit & prostraverit tyrannidem, dicens: *Nunc princeps mundi hujus ejicitur foras. Non timeas malum advocatum, ille enim tibi modo advocatus est, qui tunc iudex futurus est. Ille erit & tu & tua causa, sermo causa tue, testimonium conscientie tue. Quisquis ergo futurum iudicem timet, præsentem conscientiam suam modo corrigat. Propheta Regius in Psalmo 97. dicit: Iudicabit orbem terra in justitia & populo in equitate: ac proinde iusti dignam habebunt occasionem lætandi, eò quod iudicium istud omni comæquitare sit absolvendum. Venturo forte aliquo iudice homine, cui non potest parere conscientia, contremiscunt homines, etiam innocentes, si ab ipso expectant premium laudis, vel timeant poenam damnationis. Quando ille veniet, qui falli non potest, gaudeant montes, securi gaudeant, illuminabuntur ab eo, non damnabuntur. Unusquisque nostrum scit, in qua specie Iudex in novissimo illo die coram tribunali sit compariturus, an in affabili & benigna, an verò in tremenda & terrificâ; idem Sanctus Isidorus his verbis innuat: *Pro diversitate conscientiarum, & mitis apparebit in iudicio Christus electis, & terribilis reprobis; nam qualem quisquis conscientiam tulerit, tale iudicium habebit, ut manente in sua tranquillitate Christo, illis solis terribilis appareat, quos conscientia in malis accusat. Hanc quoque eandem doctrinam Sanctus Gregorius in quadam homilia super Ezechielem his verbis tradit: Redemptor humani generis cum iudex apparuerit, & speciosus iustis, & terribilis erit iniustis; quem enim mansuetum aspiciunt electi, hunc eundem pavendum atque terribilem conspiciunt reprobi. Sed hunc ideo tunc electi terribilem non videbunt, quia modo terrorem illius considerare non cessant.**

Non timebimus inimicū infernalem, cuius Christus destruxit tyrannidem. 1. Joan. 1. 17.

Psalm. 97. 11. S. August. 11.

Pro diversitate conscientiarum, apparet Iudex. 1. Isid. 1. 1. l. 1. c. 67.

1. Greg. 1. 1. hom. 7. in Ezech.

1. August. in Psal. 57. Nallam habebimus causam timendi in iudicio, dummodo rectam afferamus conscientiam.

8 Sanctus Augustinus allusioni causæ forensis, quæ in tribunalibus nostris vertitur, insilens, similiter probare nixitur, nullum nobis in die illo futurum esse timendi motivum, dummodo rectam possideamus conscientiam; ait enim: *Queris te defendere, & nemo accipis defensionem tuam. Iam in periturus, quasi perdidisti causam tuam, quia nullius habes defensionem vel testimonium. Ut verò nos in causa nostra triumphemus, idem Sanctus valde efficax nobis insinuat remedium, dicens: Custodi intus innocentiam tuam, ubi nemo opprimit causam tuam. Prevaluit in te falsum testimonium, sed apud homines; nunquid apud DEVM valebit, ubi causa tua dicenda est? Quando Deus iudex erit, alius testis quam conscientia tua non erit; si causam malam non habueris, nullum accusatorem pertimesces, nullum falsum testem refelles, nullum verum requires; in tantum bonam conscientiam affer, ut possis dicere: Quoniam in te Domine speravi, tu exaudies Domine Deus meus.*

DISCURSVS XXVI.

ARGUMENTUM.

Cur CHRISTUS in Iudicio sub specie humana sit compariturus?

T H E M A.

Cum venerit Filius hominis in maiestate sua, statuet oves à dextris suis, & hædos à sinistris. Matth. 25. vers. 31.

1 Ipfemet Iudex, se ad iudicium universale in specie humana, magnifica tamen & maiestate plena, descensurum esse, manifestè indicat, dicens: *Cum venerit Filius hominis in maiestate sua*. Ubi Sanctus Thomas ait: *Non est dubium, quoniam idem sit Filius Dei; sed quare potius nominat se Filium hominis, quam Filium Dei,*

Cur Iudex compariturus sit in specie humana. S. Thom. in Mart.

cum denominatio merito a potiori fieri debuisset; nimirum hoc loquendi modo insinuate nobis voluit, se in forma humana comparitorum, ut adimpleatur, quod scriptum est Joannis quinto: *Dedit ei potestatem iudicium facere, quia Filius hominis est.*

Joan. 5. 27.

S. Thom. 1. 2. p. 4. q. 5. art. 1. Tria requiruntur in forma iudiciali.

Ecc. 7. 6.

Ecc. 10. 7. Cur iudicialia potestas attribuitur filio.

S. Thom. 2. 2.

S. Thom. in suppl. ad 1. 2. p. 4. q. 5. art. 1. Quæritur an Christus in forma humanitate sit iudicaturus. Prima sententia tenet contrarium.

Dan. 7.

Secunda affirmat.

Job 16. 17.

2 Sanctus Thomas in quodam articulo considerat, ad formandum iudicium in forma iudiciali, tria potissimum requiri: primum est autoritas refragandi & reprimendi subditos; ac proinde Ecclesiastes capite 7. monet: *Noli querere fieri Index, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates.* Secunda conditio est, zelus rectitudinis, ut scilicet iudex non moveatur per odium nec per invidiam, nec per amorem ad ministrandam iustitiam. Tertia est scientia ejus, qui iudicium arbitri esse debet; propter quod Ecclesiasticus capite decimo inquit: *Index sapiens iudicabit populum suum.* Subdit verò idem Angelicus Doctor: *Prima duo præexiguntur ad iudicium, sed propriè tertium est, secundum quod accipitur forma iudicii, quia ipsa ratio iudicii est lex sapientie vel veritatis, secundum quam iudicatur.* Ex quibus deducitur, quod Pater æternus iudiciariam potestatem Filio adæquate delegavit, eodem subdente Doctore Angelico: *Et quia Filius est Sapientia genita, & Veritas à Patre procedens, & ipsum perfectè representans, ideo propriè iudiciaria potestas attribuitur Filio DEI.* Hæc verò autoritas illi non modo ut DEI, sed etiam ut hominis Filio concessa fuit juxta illa ejusdem primæ Veritatis verba: *Cum venerit Filius hominis, dedit ei potestatem iudicium facere, quia Filius hominis est;* ideoque in articulo sequenti idem Sanctus Thomas hanc veridicam statuit conclusionem: *Potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est; non quidem propter conditionem naturæ (quia omnes homines huiusmodi potestatem haberent) sed hoc pertinet ad gratiam Capitis, quam Christus in humana natura accepit.*

3 Idem Doctor in supplemento ad tertiam partem hoc aliud dubium in quodam ventilat articulo, qui quæst. 90. est primus, scilicet *utrum CHRISTVS in forma humanitatis sit iudicaturus;* & rationes quidem in contrarium suadentes sunt hæc sequentes: Iudicium auctoritatem annexam habet, hæc autem magis in Divinitate, quam in natura relucet humana; potestasque super vivos & mortuos data est CHRISTO, tanquam DEI Filio: Iterum in iudice invincibilis requiritur potestas, quæ CHRISTO competit ut DEO. Insuper eidem favere videtur pater ille S. Joannis textus: *Omne iudicium dedit Filio, ut omnes honorificent Patrem; sed honor equalis Patri non datur Filio secundum humanam naturam, ergo non iudicabit secundum formam humanam.* Quin & in Danielis prophetia legimus, quod *Antiquus dierum sedet,* qua voce natura divina, antiqua & æterna CHRISTI exprimi videtur. Tandem pro eadem sententia Sanctus Doctor quandam Sancti Augustini attestacionem adducit, dicentis: *Per Dei verbum fit animarum resurrectio, per Verbum factum in carne filium hominis, fit resurrectio corporum; sed iudicium finale pertinet magis ad animam, quam ad carnem, ergo magis convenit iudicare CHRISTO secundum quod est DEVS, quam secundum quod est homo.* Nihilominus oppositam, superiori conformem Angelicus statuit conclusionem, dicens: *Cum ultimum iudicium hanc ob causam ordinetur, ut boni recipiantur in regnum celeste, mali vero ab eo arceantur; congruum est, ut Christus secundum humanam naturam sit mundum iudicaturus, cujus redemptionis beneficio ad regnum celorum admittitur.* Hancque veritatem dupliciter probat, primò quidem ex Scriptura sacra per illum citatum S. Joannis textum: *Potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est, & in illo* Jobi: *Causa tua quasi impii iudicata est;* ubi Glossa subdit: *a Pilato, ideo iudicium causamque recipies;* Gloss. ut iuste iudices, sed CHRISTVS secundum humanam naturam est iudicatus a Pilato, ergo secundum illam iudicabit. Quibus sacre Scripturæ testimoniis hanc sequentem adiecit rationem: *Ejus est iudicare, cujus est legem condere; sed CHRISTVS in humana natura apparens, nobis legem evangelii dedit, ergo secundum eandem naturam iudicabit.* Deinde Sanctus in contrarium adductis respondet objectionibus; scilicet quod

in CHRISTO secundum naturam humanam datur dominii autoritas, quam passione sua meruit, quoddamque potestas ejus vi divinitatis, utpotè omnes subjectas habentis creaturas, penitus sit invincibilis; & sic deinceps ad reliquas in contrarium respondet rationes, quas suo loco videre poterit lector.

4 *Filius hominis.* In secundo quæstionis 39. jam adductæ articulo, Sanctus Thomas auctoritatem adducit Divi Augustini, dicentis: *Erit resurrectio corporum mortuorum, quæ suscitabit Deus per Filium hominis, sicut per eundem CHRISTVS suscitavit animas, in quantum est Filius Dei;* ad sonitum itaque tubæ omnia defunctorum resurgent corpora; unde canit Ecclesia: *Tubamini spargens sonum per sepulchra regionum, coget omnes ante thronum.* Quam callaverum extinctorum resurrectionem ita describit Sanctus Ephrem: *Pulvis, qui computruerat, nature humana, audita voce tubæ, spiritum, vitamque recipiet. Erit verè tunc mirabile, hora illa, quasi in istu oculi, in inferno innumerabilem multitudinem cernere, instar piscium maris agitari, & ossa infinita humane nature circumcurrere, suas unam quodque compages, atque jancturas requirere.* Hæc autem corporum resurrectio super illam Christi fundata est, dicente Apostolo: *Christus resurrexit à mortuis primitia dormientium, in Christo omnes vivificabuntur;* cum igitur in virtute & per merita humanitatis Christi fieri debeat, æquum est, ut in similitudine & forma humana compareat.

5 *Filius hominis.* Consideratione digna sunt illa ad hoc propositum servientia Lucæ Burgensis verba, in persona CHRISTI, dicentis: *Ego vilis quædam habeo homuncio, eadem quidem hac hominis forma, sed in maiestate veniam; quasi diceret, in eodem servi habitu, quo contemptus fui, in maiestate quoque apparebo.* Enimverò Christus quamdiu nobiscum hic in terris vixit, à majore humani generis parte pro homine nati æstimatus fuit, ac proinde manifestè monstrabit, quod se contemptum, contumeliatum, in crucem affixum esse, voluntatis fuerit effectus, non verò impotentie & debilitatis. Sanctus Antonius de Padua inter alias rationes, propter quas ipsum naturam assumpserum humanam censet, una hæc est: *Ad ostendendam celsam potentiam; quia enim in forma hominis iudicatus est, ne videretur hoc passus ex impotentia, idcirco in tali forma iudicabit, juxta illud: Vincas, cum iudicaris. Venientem in nube cum potestate: nubem loco throni vel currus triumphalis adhibebit, quia hæc ex parte lucida est, & in parte obscura, ideoque humanitatis suæ pariter & divinitatis est symbolum.* Et ideo, tametsi Filius hominis dicatur, additur tamen immediate, in maiestate sua, & omnes Angeli ejus cum eo, & sedebis super sedem Maiestatis suæ.

6 Porro Sanctus Lucas prædixerat: *Videbit omnis caro salutare Dei;* quod utique in primo CHRISTI adventu adimpleri non poterat, siquidem quamdiu vixit, in sola Palæstina demoratus fuit, ac consequenter in iudicio universali adimplebitur; nam in die Iudicii, ut ait Venerabilis Beda, *in sede Maiestatis ipsum & electi & reprobi pariter videbunt.* Minimè autem conveniebat, ut à præcitis secundum naturam videretur divinitatem, utpotè cujus videndæ incapaces sunt & indigni, ideoque in figura humana illum ab ipsis videri oportebat. Hoc est, quod S. Augustinus ait: *Cum enim boni & mali visuri sint Iudicem vivorum & mortuorum, proculdubio cum videre non poterunt mali, nisi secundum formam qua Filius hominis est; sed tamen in claritate, in qua iudicabit, non in humilitate in qua iudicatus est.* Caterum in illa DEI forma, in qua equalis est Patri, impii cum non videbunt, non enim sunt mundi corde. Idem super Joannem scribens, id ipsum denuò repetit, inquit: *Quia iudicium futurum est iustorum & iniquorum, nec licet, ut iniqui videant DEVM (beati enim mundi corde, quoniam ipsi Deum videbunt) talis apparebit Iudex, qualis videri possit, & ab his, quos coronaturus est, & ab eis, quos damnaturus.* Eandem quoque rationem Doctor Angelicus his verbis tangit: *Restabat, ut in iudicio forma servi, & bonis, & malis ostenderetur, forma DEI solis bonis servaretur.*

7 *Filius hominis.* S. Augustinus Christum Iudicem in forma hominis appariturum esse censet, ut hominibus sum-

S. Thom. 1. 2. p. 4. q. 5. art. 1. Alia ratio pro sententia affirmativa.

S. Ephr. 1. de ult. relig.

1. Cor. 15. 20.

Confirmatio ejusdem sententia. Luc. Burg. in Mart.

S. Anton. de Pad. Fer. 2. post Dom. 1. Quæst.

Luc. 11. 27.

Luc. 1. 6. Adiecit alia ejusdem ratio.

Beda in Gloss. ib.

S. Aug. 1. de Trin. c. 13.

S. Aug. 11. 10. in Joan.

S. Thom. 2. 2. p. 4. q. 5. art. 1.

S. August. ibi.
in forma ho-
minis judi-
cabit, ut ex-
probet ho-
minibus
summam in-
gratitudinis
pro benefi-
cio redem-
ptionis.

S. Aug. l. 64.
de vet. Dom.
cap. 7.

S. August.
Append. de
div. ser. 49.
S. Anton. de
Pad. ib.

Beda l. 6. in
Luc. 1. 33.

Phil. 2. 8.
Christus ho-
minis dehe-
re judicialis
potestas, eo
quod in iusto
ab homine
judicatus
fuerit.

S. Thom. 1. 2.
q. 19. art. 1.

Convenit ut
Christus qui
in sua passio-
ne coram ju-
dice iniquo
tacuit, iudex
effectus tan-
dem iudicet.
Mat. 23. 14.

Mat. 27. 14.

Mal. 4.
Cur David
petierit ju-
dicari ab
ipso Deo.

Matth. 19.
S. Aug. l. 1. de
Trib. c. 13.

summam erga ipsum pro redemptione sua ingrati-
tudinem exhibitam, exprobraret. Ideo videbunt, in
quem pupugerunt. Forma illa erit iudex, inquit Augu-
stinus, qua stes sub iudice; illa iudicabit qua iudicata
est; iudicata est enim inique, iudicabit iuste; veniet er-
go forma servi, & ipsa apparebit. Idipsum quoque in
alio quodam sermone replicans, adjungit: Audite &
intelligite. Iam hoc Propheta dixerat: Videbunt, in
quem pupugerunt: ipsam formam videbunt, quam lan-
cea percusserunt: sedebis iudex, qui stes sub iudice.
Ac proinde cum in die iudicii regia crucis insignia
explicare, atque cum cicatricibus vulnerum comparere
debeat, ipsum in ea forma, in qua vulnera inflata
fuerant, descendere omnino conveniebat. Nam ut
Sanctus Augustinus ait: Quid autem miraris, si cru-
cem afferens, veniet, ubi & ipsa vulnera ostendet?
Sanctus Antonius de Padua eandem quoque rationem
his verbis adducit: Ad hoc apparebit in humanitate, ut
ostendas electis, quomodo beneficium incarnationis ad
ipsorum non sufficiebat salutem, nisi quibus adhuc esset
beneficium redemptionis, & ut ostendat reprobis, quomo-
do digne reprobandi sint, qui tantum beneficium contem-
pserunt. Venerabilis Beda Redemptorem, cicatrices
clavorum & lancee, duobus ex capitibus precipue re-
tinuisse observat, scilicet primo ut spem & fidem disci-
pulorum suorum circa resurrectionis articulum, de
quo titubabant, tanto firmitus stabiliret & corrobora-
ret; secundum vero caput est, quia in die iudicii, ea-
dem sua passionis indicia, & ipsam pariter crucem mon-
strando venturus est, superbiorum impietatem infidelita-
temque confundere, scilicet ut ipsum se esse, qui ab impiis
& pro impiis mortuus est, cunctis palam angelis & ho-
minibus ostendat, videantque, ut scriptum est, in quem
pupugerunt.

8 Filius hominis. Apostolus ad Philipenses ita scribit:
Humiliavit semetipsum DOMINVS IESVS CHRI-
STVS: factus obediens usque ad mortem, mortem autem
crucis, propter quod & DEVS exaltavit illum. Hæc
autem exaltatio Christo in iudicio universali debebatur
in remunerationem humilitatis & contemptus sui, nec
non tam ignominiosæ mortis, ad quam tanquam reus
iudicatus & sententiatu fuit. Sanctus Thomas autho-
ritatem adducit Sancti Augustini, dicentis: Sedebis ju-
dex, qui stes sub iudice, damnabis veroreus, qui falso
factus est reus. Nihil prohibet unum & idem deberi ali-
cui ex diversis causis; sicut gloria corpore resurgentis de-
bita fuit CHRISTO non solum propter congruentiam
divinitatis & propter gloriam animæ, sed etiam ex
merito humilitatis passionis. Et similiter dicendum, quod
judicialia potestas homini CHRISTO competit &
propter divinam personam, & propter plenitudinem gra-
tia habitualis, & tamen etiam ex merito eam obti-
nuis, ut scilicet secundum DEI iustitiam iudex esset,
qui pro DEI iustitia pugnavit & viciis, & iniuste iudica-
tus est.

9 Filius hominis. Antiquum est proverbium: Homo
homini lupus. Quanto enim quis offensus est ab alio, &
vindictam se occasionem accipit, tanto magis vindi-
cantis aggravatur manus. Quoties autem CHRISTUS
à reprobo offensus fuit? & tamen tacuit semper, siluit,
patiens fuit; quando ab homine iudicabatur, tacebat,
ita ut Praefes miraretur vehementer. At verò ut Sanctus
Augustinus notat: oportebat, ut taceret in passione, non
taciturnus in iudicio; iudicandus enim venerat, qui postea
iudicaturus venires; & ideo cum magna potestate iudica-
tus, quia cum magna humilitate iudicatus. Miram
quandam rem regius Propheta David à Deo postula-
bat, videlicet ut Deus ipse eum iudicaret; dicebat enim:
Iudica me Deus, & discerne causam meam: sed nunquid
ipse utpotè prophetæ dono illuminatus, prævidere
poterat, Christum iudicem in forma humana compari-
turum esse: Cum venerit Filius hominis? cur igitur in-
quit, iudica me Deus? Nimirum David aliquid amplius
habere desiderabat, quippe maiorem se in Deo bonita-
tem experturum confidens. Christus olim sub hoc ti-
tulo: Magister bone, interrogatus fuit; at verò subito
respondit: Quid me interrogas de bono? unus est bonus
DEVS, ut videre est apud Matthæum: ubi S. Augustinus
ait: Unus Deus ipse est solus bonus, quia nemo eum videt
ad iustum & planctum, sed tantum ad salutem & laci-
Manfi Bibl. Prad. Tom. 11.

tiam veram, secundum illam formam; si me intelligis,
bonus sum; si autem secundum hanc solam, quid me inter-
rogas de bono, si inter illos es, qui videbunt, in quem pu-
pugerunt, & ipsa visio malum eis erit, quia pœnalis erat.
Multi quidem se excusare nitentur, huius nostræ na-
turæ allegando fragilitatem; ac verò Sanctus Antonius
de Padua inquit: Aliter possumus dicere, quod ipse in
forma hominis iudicabit ad convincendam saxam fami-
liam; ipse enim in forma hominis ostendit & docuit for-
mam vivendi, & ideo in tali veniet ad iudicandum, ut
ipse sit iudex & testis.

10 Filius hominis. Idem Sanctus Antonius aliam
quandam, à multis quoque aliis SS. Patribus insinua-
tam, tradit rationem, ob quam Christus in forma ho-
minis ad iudicium sit compariturus, nimirum ad exhi-
bendum & exercendum gratiam clementiam, ut sit mani-
festum, quod in misericordia iudicabit, puniendo extra
condignum. Idcirco veniet in forma humana, ut ex his,
quæ passus est, discat misereri. Sanctus Thomas de
Villanova in Conc. 1. de Iudicio extremo ita scribit:
In hoc iudicio omnia terrent me, omnia me conturbant,
neque sine timore nimio, huius tanti iudicii valeo recorda-
ri; solabac mihi reliqua est consolatio, Domine mi, quia
criminum meorum tu solus futurus es iudex, tu inquam
Redemptor meus, Advocatus meus, Pater meus, tota
spes mea, & totum bonum meum & solatium. S. Thomas
Doctor Angelicus expressurus nobis mysterium, ob
quod Filius Dei in habitu hominis ad iudicandum de-
scensurus est, ita scribit: Competit autem Christo hoc
modo secundum humanam naturam iudicialia potestas
propter convenientiam & affinitatem ipsius ad homines:
sicut enim Deus per causas medias, tanquam propinquo-
res effectibus, operatur, ita iudicat per hominem Christum
homines, ut sit suavis iudicium hominibus. Hinc addu-
cit textum illum sancti Pauli ad Hebræos cap. 4. dicentis:
Non habemus pontificem, qui non possit compati infirmita-
tibus nostris, tentatum autem per omnia pro similitudine
absque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum
gratia, ut misericordiam consequamur, & gratiam invo-
cemus in auxilio opportuno. Idem quoque Sanctus Tho-
mas de Villanova confirmat, indeque hanc deducit con-
sequentiam: Quanta hominibus fiducia? Quanta mor-
talibus spes in iudice isto? Quis non sperabit salutem,
etiam si peccator sit & indignus, quando à Patre piissimo
eius sententia ferenda est? unde Apostolus: Quis accusa-
bit adversus electos Dei? Deus qui iustificat, quis est, qui
condemnet? Christus Iesus, qui mortuus est, imo qui &
resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpel-
lat pro nobis, quomodo condemnabit interpellator, qui ne
damnaret, ipse mortis subit damnationem? Quando
Salvator damnabit, qui morte redemit? Sanctus Ber-
nardus in sermone 73. in Cantica ejusdem est opinionis,
quod scilicet forma hominis mitiorem reddet magisque
misericordem; dicit enim: Cur hoc? nempe ut ex utro-
que admonetur infimo mitescere in divina, meminerit-
que in iudicio misericordiam superexaltare iudicio. Et-
enim si iniquitates observaverit, etiam electorum quis
sustinebit? In ejusdem sermonis progressu paulò post sub-
dit, dicens: Denique ipse Pater Deus dedit Filio iudicii
potestatem, & non quia fuit, sed quia filius hominis est.
Overò patrem misericordiarum! vult per hominem ho-
mines iudicari, quo in tanta trepidatione & perturba-
tione malorum, electis fiduciam præstet natura simili-
tudo.

11 Ingeniosam admodum circa luminarium cla-
riorum caliginem, quam induent in die illa, obser-
vationem instituit Paulus de Palatio, dicens: Cur
DOMINVS vult Solem, Lunam, & Stellæ obtene-
brari? cur vult hunc mundum emori? & paulò post re-
liquas inter, hanc assignat rationem, inquiens: Si
tantis tenebris mundus tegitur, ubi iudex venit ira-
tus; non id igitur opus est iudicis, non est opus suum
irasci, condemnare, punire; alienum opus ejus, po-
tergrinum opus ejus, ut apud Isaiam habetur; alio-
qui si iubens & gaudens venisset ad penam, rideret or-
bis. Nec minù efficaciter Sanctus Thomas de Villa-
nova fiduciam, quam CHRISTUM, dum in figura
humana ad iudicium veniet, videntes concipere
debemus, ob oculos ponit, dum ait: non recuso ju-
dicem, quem habui Redemptorem; agnum pro me occisum,
Ooo 4 hunc

S. Anton. de
Pad. ib.

S. Anton. ib.
Alia addu-
citur ratio-
nes cur
Christus in
forma hu-
mana sit iu-
dicaturus.

S. Thom. de
Villanova.
Conc. 1. de
Iudicio.
Adv.

S. Thom. 1. 2.
q. 19. art. 2.

Hebr. 4. 15.

S. Thom. 3.
Villanova.
ib.

S. Bern. l. 72.
in Cant.

Cur Sol, Lu-
na, & Stellæ
obtenebran-
da sint in
die illa.
Paul. de Pal.
in c. 14. Matt.

S. Thom. de
Villanova ib.
Magna fidu-
cia concipere
debemus ex
eo quod
Christus nos
iudicaturus
sit in forma
humana.

hunc judicem efflagito, hunc desidero, hunc totis visceribus concupisco. Non ipsius crudelitatem accusabo, quia agnus est, non suspectam habeo amicitiam, quia Frater meus & caro est: imò ipsammet plagam nos in spem erigere debent, totidem divinæ ejus clementiæ testes. Unde idem Sanctus Præsul subdit: *Quidni confidam, ubi in corpore mei iudicis, salutis meae impressa insignia fulgent?* Quibus præmissis Sanctus hoc saluberrimum subdit monitum: *Sed quamvis ista dixerim, nemo se circumveniat, nemo dormitet, nemo in peccatis suis perdat in spe veniæ: Maledictus enim, qui peccat in spe.* Ad Prophetam itaque regium nos invitat, dicentem: *DEVS noster, DEVS saluos facienti, & Domini Domini exitus mortis.* Ubi Sanctus hic Præsul talem subdit doctrinam, inquiens: *Ita est profecto, DEVS saluos facienti, non damnandi, ab ipso enim non mori, sed exitus mortis: verumtamen etsi ita sit, DEVS confringet capita inimicorum suorum, verticem capilli perambulantium in delictis suis,*

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Si in vita per exactum conscientie examen judicarem nosmetipsos, nulla nobis esset Judicem timendi ratio; quia bonus iudicii universalis exitus à particulari uniuscujusque dependebit iudicio, quod post singulorum mortem confirmatum instituitur,

THEMA.

Si nosmetipsos dijudicemus, non utique iudicabimur.
1. ad Corinth. II. v. 31.

Quomodo
maiores di-
stincti iudi-
ci exagere
possimus.

S. Bonav. in
comp. theol.
viii. c. 7.

Rom. 14. 10.

S. Anselm.

1. Cor. II.
S. Bern. de
iustis, domo
6. 31.

S. Bern. 6. 31.
in Cantu.

S. Bern. 6. 31.
super 1. Calm.
Qui habet.

Job 13. 18.

Job 25. 31

CApere nequeo, quomodo Apostolus asserat, nos à iudicio eximendos fore, si nos ipsos dijudicemus; quandoquidem idem Apostolus in secunda epistola ad eosdem Corinthios expressè protestatur, dicens: *Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi.* Et S. Bonaventura inter alias iudicii finalis conditiones, hanc quoque recenset, quod scilicet sit inevitabile. Quod si ita est, quomodo nunc Sanctus Paulus dicit: *Si nosmetipsos dijudicemus, non utique iudicabimur?* Nullus etenim sui ipsius iudex esse potest, sed omnes coram supremo illo tribunali infallibili & inevitabili iudicandi sumus. Idem quoque S. Apostolus ad Romanos contrarium affirmat, dicens: *Omnes stabimus ante tribunal Christi, scriptum est enim, Vivo ego dicis Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu: unusquisque nostrum pro se rationem reddet.* Sed responderetur, Apostolum in assumpti thematis verbis non voluisse dicere, quod absolute evaluari simus necessitatem præsentandi nos coram supremi iudicis tribunali, sed potius quod rigorem & severitatem iudicis effugiemus, si priusquam coram illo compareamus, nosmetipsos diligenter examinare studuerimus. Unde Sanctus Anselmus ait: *Cessat vindicta divina, si conversio precedat humana, quia ait Apostolus: si nos ipsos dijudicemus, non utique à Domino iudicabimur.* Et idem Sanctus Bernardus tametsi ad eundem innocentem & immaculatam duxerit vitam, nihilominus de semetipso dicebat: *Statim me ante me, & iudicabo me ipsum, ut illius extrema tremenda diei iudicium evadere possim.* Ubi Sanctus ille non à iudicio, sed ab ejus horrore eximi postulabat; ideoque primò severum secum ipse instituebat examen: unde & in quodam super sacra Cantica sermone ita scribit: *Vnum est examen, si nosmetipsos iudicaverimus, non utique iudicabimur. Bonum iudicium quod me illi districto divinoque iudicio subducit & abscondit. Prorsus horreo incidere in manus Dei viventis. Nec non super Psalmum, Qui habitat, &c. in sermone octavo, hoc idem repetit monitum, dicens: Iudicemus interim fratres, & terribilem illam expectationem præsentis studemus declinare iudicio. Non iudicabis DEVS bis in idipsum.*

3 S. Job, ut ex quibusdam ejusdem deductur verbis, supremum hoc tribunal iudicandus adire non exhorrecere visus fuit, quando dicebat intrepidè: *Si fuero iudicatus, scio quod iustus inveniar.* Alii nunquid hic

iple protestatus fuerat, dicens: *Stellenon sunt munda in conspectu ejus?* Nunquid in inferno abscondi petierat, donec illa ira indignationisque transisset dies? Ita sanè: ast non suæ diffidebat causæ, sed tot tantarumque animarum discrimini; quod namque ipsum concernebat, dicebat audacter: *Scio quod iustus inveniar.* Sed causam forsitan nostis tam intrepidamini? In Chaldaeo illa insinuat, qui ita legit: *Ecce nunc ordinavi iudicium;* ubi Sanctus Gregorius ait: *In hoc mentis nostra iudicio, tanto citius absolvimur, quanto nos districtius reos tenemus.* Unde & ipsemet Job, ne coram tribunali hoc, ceteroquin tremendo, expavescere cohereremur, sequens nobis tradidit consiliū: *Judicare coram illo, & expecta illum:* quasi diceret Sanctus: si in hac vita in conspectu Dei, exactum circa nos ipsos instituerimus iudicium, tunc ipsum absque pavore præstolabimur. Ast ecce ipsummet Sancti Gregorii textum, hunc ita interpretantis discursum: *Coram Domino iudicatur, qui corde Dominum conspiciit, & actus suos sub ejus presentia sollicita inquisitione discerpit, quem tanto quis securius expectat, quanto quotidie vitam suam suspectius examinat. Qui enim ad extremum ejus iudicium venit, non jam coram illo, sed ab illo iudicatur.* Idque illa apud Isaiam Dei confirmat protestatione, dicens: *Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.* Ast qualiter hoc adimplendum esse putatis? Reduc me in memoriam & iudicemur simul; narra, si quid habes, ut iustificeris. Quin & in alio quodam loco epistolarum suarum, dictum replicans Isaiæ textum, idem nobis re-inculcare nititur verbis sequentibus: *Iudicemus modo in nostra cogitatione cum Deo, ne directe postmodum iudicemur à Deo.*

3 Quisquis bonam habet conscientiam, dextram electorum, & benedictionem, qua Deus ad possessionem Regni cælorum invitat, quasi in manu sua habet. Unde Sanctus Paulus expressè dicit: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientie nostræ.* Porro in iudicis forensibus non sufficit innocentem esse, quia vel testes falsi, vel malignitas iudicis, nos reos & culpabiles declarare possunt, licet reverà irreprehensibiles simus. Unde Sanctus Augustinus ait: *Hic in terreno iudicio, & iusti condemnantur, & iniusti, effugiunt & rei dimittuntur, & innocentes puniuntur. Volentes namque & nolentes, multum errant qui iudicant; ignorantes enim iustitiam, seducuntur, vel certe scientes, per avaritiam corrumpuntur, ut sanguinem innocentem vendant.* Hæc autem præiudicia in hoc tribunali timere non possumus, utpotè in quo gloria nostra hæc est, testimonium conscientie nostræ; nostra verò conscientia CHRISTO patens est & manifesta. Unde idem Augustinus subiungit: *In supernis nihil tale, Index enim iustus est, & iudicium ejus tanquam lumen prodit, non habens tenebras, neque ignorantiam.* Totum igitur negotium nostrum in hoc consistit, ut per rigorosum quoddam examen, conscientiam nostram purificando, adaptemus. Et forsitan hoc est, quod Ecclesiasticus nos monere voluit, dum ait: *Ante iudicium, para iustitiam tibi.* Quænam enim hæc est iustitia, quam Sapiens vult, ut ante iudicium nobis præparemus? Quis nescit CHRISTUM severissimum futurum iudicem, ultoremque iustitiæ suæ gladium sine ullo hominum respectu vibraturum? Quænam igitur est illa iustitia, quam Ecclesiasticus suadet, ut nobis præparemus? Potius dicendum fuisse videbatur: *Para misericordiam:* & tamen optimè dixit, quia quanto adversum nos rigorosiores fideles sive iudices erimus, priusquam coram CHRISTI tribunali præsentemur, tantò CHRISTUM iudicem favorabiliorem nobis futurum esse sperare possumus; nam ut Sanctus Thomas de Villanova ait: *Secundum iudicandorum conscientiam, Index in se unus, variis apparebit, probis agnus, improbis leo. Quomodoque districtior fuerit in se ipsum peccatorum vindex, eo illi mitior tunc apparebit Index. Felix, qui dicere poterit in illo die: Feci iudicium & iustitiam Domine, non tradas me calumniantibus me. Iudicium facit contra se, qui se rem agnoscat & confiteatur, & iudicat. Iustitiam facit, qui peccata, quæ sententia damnat, penitentia puniat. Quod si igitur contra nos ipsos implacabiles & inc-*

Job 14. 13.
Exemplum
Job non est
timendum
iudicium
extremum &
non prius ip-
sos iudica-
verimus in
vita.

S. Greg. I. 25.
mot. cap. 7.

Job 14. 14.

S. Greg. I. 25.
cap. 5.

1. Cor. 11.

S. Greg. I. 9.
indict. 4.
ep. 25.

Lata & bo-
na conscientia
non timet
iudicium.

1. Cor. 11. 31.

S. Aug. Cap.
in Apocal.

Eccl. 18. 19.

S. Thom. de
Villanova
Conc. 1. in
Dom. 1. Adv.

inexorabiles fuerimus, si iustitiam, non verò pietatem in castigandis culpis nostris exercuerimus, sine dubio misericordem iudicem sperare possumus. Ita enim nobis promittit S. Gregorius, dicens: *Pius Conditor noster, cum ad iudicium venerit, tanto nos maiori gratia consolabitur, quanto nunc conspicit, quod à nobis nostra delicta puniuntur.* Et in libro 25. moralium cap. 6. ita scribit: *Cogitationes iustorum, iudicia.* Cujus propositionis sensum sequentibus verbis declarat: *Accedunt ad Secretarium Iudicis intra sinum cordis, considerant quàm districte quandoque feriat, qui diu patienter expectat; metuent in his, quæ se egisse meminerunt, & puniunt stendo, quod perpetrasse intelligunt. Ibi adversum se, quidquid se impugnat, enumerant. Ibi ante oculos suos omne quod defleant, coarctant. Ibi, quidquid per iram districte Iudicis decerni possit, intuentur. Ibi tor patiantur supplicia, quos pati merent, nec deest in hoc iudicio mente concepto omne ministerium, quod punire eos suos plenius debeat. Nam conscientia accusat, ratio iudicat, timor ligat, dolor excruciat. Quod iudicium eo certius punit, quo interius sevit.*

4 Apud Michæam Prophetam salutare quoddam nobis traditur documentum, ad effectum non timendi iudicium extremum. Dicit enim sacer textus: *Iudicabo tibi o homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te. Vtique facere iudicium.* Sed dicet fortasse aliquis, nunquid hoc iudicium ad Filium Dei pertinet: *Pater omne iudicium dedit Filio;* aut verò unus Scripturæ textus alteri contrarius erit? Rupertus Abbas dubium hoc solvit, dicendo: *Quid est iudicium facere, nisi iudicium Dei prævenire? Prævenies autem iudicium Dei, si temetipsum prior iudicas in conspectu Dei, ne à Deo iudicaris.* Idem quoque alibi verba illa adducit sancti Gregorii, videlicet: *cogitationes iustorum iudicia,* simulque declarat modum, quo id in homine iusto adimpletur, dicit enim: *Ponit in mente sua Domini sui tribunal, & accusante conscientia (iustus enim in principio accusator est sui) confusio iudicat, timor ligat; ibique audit, vel audire sibi videtur dictum Domini: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tue. Enim verò hæc iudicii forma à Sanctis, pluribus modis ponderata fuit, atque ideò fuerunt Sancti. S. Anselmus super assumpti thematis verba inquit: *Si de singulis, quæ nos male egimus, aut cogitavimus, nos ipsos districte puniendo iudicavimus, non utique à Domino iudicemur. Ascendat itaque homo contra se tribunal mentis sue, & constituat se ante se. Testis conscientia, carnifex timor, versetur ante oculos ejus imago futuri iudicii, & quidquid in se viderit, quod à Iudice futuro reprehendi possit, & puniri, ipse nunc in se puniat, & reprehendat.**

5 Porro reum inexorabilem futurum, nec habiturum, quod pro sui defensione respondere possit, in discursu decimo octavo probavimus; nam ut sanctus Augustinus ait: *Arguet, quando correctioni locus nullus erit, statum se, inquit, ante faciem tuam.* Ne igitur malum hoc nobis quoque eveniat, famusque ante Christi tribunal inexorabiles, idem S. Augustinus ibidem sequens tradit consilium: *Modo in fac, quisquis talis es, quod tibi minatur facere Deus. Tolle te à tergo tuo, ubi te videre non vis, dissimulans à factis tuis, & constitue te ante te. Ascende tribunal mentis tue; esto tibi Iudex; torqueat me te timor, erumpat à te confessio, & dic Deo tuo: Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & delictum meum ante est semper. Quod erat post te, fiat ante te, ne tu ipse postea à Deo Iudice fias ante te, & non sis, quo fugias à te. Idem quoque sanctus Doctor super Psalm. 57. ita scribit: *Iudica causam, Iudicis tribunal est in mente tua, sedet ibi DEVS, adest accusatrix conscientia, tortor, timor.**

6 D. Chrysostomus similiter discursum suum ad quenquam, quem in iudicio extremo securum esse cupiebat, dirigens, ita illi suadet: *Si cupiditate iudicandi iudex esse velis, sedem ego tibi ostendam, quæ magnum questum tibi conferet, & nulla criminis sordis maculabit. Sedeat mens, atque cogitatio tua Iudex in animam, atque conscientiam tuam; adducas omnia delicta tua in medium; scrutare, quæ animo commisisti, & sedulo rationem exigas, & dicas: Quare hoc atque hoc ausus es? accusa tua vitia; sic assidue ipsam ad hunc terrorem revoca. Idem quoque sanctus Doctor modum tradit, quem servare*

debemus, si quando corpus hoc nostrum contumax, & rebelle erit, hincque appetitus sensitivus, & portio inferior in hoc iudicio obedire detrectaverint: *Sic causam tuam dicere non possit, inquit, sed subterfugias, & detrectet, quasi superbam ancillam cede, verberibus, ac flagellus dilania. Hoc iudicium quotidie tibi diligenter construat. At verò quisnam huius iudicii futurus est fructus? Hunc idem Doctor his verbis declarat: *Id si quotidie diligenter facias, terribili futuri iudicii tribunali letus affries.* Assignat quoque jam dictus Ecclesiæ Doctor opportunum tempus, quo hoc tribunal quotidie erigere possimus; nam in expositione Psalmi 4. ita scribit: *Post carnem, quando itis dormitum, quando estis decubaturi, & nullo presente multa quies, & silentium est, excita iudicium tue conscientie, & ipsa rationes exige; ibidem quoque modum diffusè tradit in hoc examine observandum, ac demum concludit, dicens: *Qui hoc hic iudicium statuerit, acerbis illis pœnas non dabit.* Nam homines timoratz conscientiz, qui se exactè examinant, & sæpè confitentur, si id ipsum debitis cum circumstantiis, & dispositionibus faciant, securum pignus non experienti iram iudicis habent. Unde S. Augustinus ait: *Unusquisque conscientiam suam ante conspectum interioris hominis constituat, ipsi nosmetipsos castigemus, ipsi nobiscum rationem de quotidiana conversatione faciamus, ipsi nos accusemus quotidie iudici nostro.* Idem quoque in Psalmum 74. scribens, docet, quod juxta mensuram, quo rigorosi, & austeri in nos ipsos fuerimus iudices, Christi iudicis in tremendo ejus tribunali experturi simus clementiam, & misericordiam: *Qui se conterit, irascitur sibi. Se habeat iratum, ut illum habeat propitium; se habeat iudicem, ut illum habeat defensorem. Quem in finem non abire fuerit, illam accuratius ponderare confusionem, quam in iudicio universali incursum sumus, simulque considerare, quantum contra pudorem istum prævaleat secreta accusatio in confessione sacramentali. Qua de re idem S. Doctor ita scribit: *In iudicio confundentur perniciosè, qui modo nolunt confundi salubriter. Modo ergo confundantur, accusent vias suas malas, & teneant viam bonam. Præbet illis Deus modo aditum salubris confusionis, si non contemnunt medicinam confessionis.****

7 Communis autem in presenti, cui maxima generis humani pars subiacet, notandus occurrit error, dum plerique diem iudicii extremi adhuc remotum esse credentes, tempus sufficiens ad præparationem debitam superesse sibi persuadent. Sanctus itaque Cyprianus eo nos tempore ita iudicandos esse docet, juxta quod, dum nos vocaverit Iudex, sententiati fuerimus: *Qualem te invenit Dominus cum vocat, talem & iudicat.* Iudicium universale nos examinabit, procedet atque sententiabit conformiter ad particulare, quod in mortis nostræ momento instituitur; hoc autem nullo non momento nobis est imminens; unde D. Chrysostomus suos aliquando ita alloquebatur auditores: *Ponamus sæculi consummationem post viginti annos futuram, post triginta, post centum. Quid hoc ad nos? an non uniuscujusque consummatio est vita sue terminus.* Idque autoritate Apostoli, qui CHRISTI adventum veluti faris nocturni, dum minimè timeretur, futurum esse asseruit, confirmat, dicens: *Ipsi exactè scitis, diem Domini ut furem in nocte ita venturum: non solum communis ille, sed & uniuscujusque proprius ita veniet; iste quippe illum comitatur; est enim & iste cognatus illi; quod enim ille simul, & summatus, hoc iste per partes facit: quæ omnia novo illo confirmat Jobi textu, dicentis: *Nescio, quam diu subsistam; et si post modicum tollas me factor meus. Quam eandem veritatem Sanctus quoque Iustinus Martyr in hæc verba insinuat: *Dominus Christus Iesus dixit: in quibus vos deprehendero, in eis & iudicabo.* Nec diversum ab eo dogmate B. Laurentius Iustinianus inferre voluit, dum ait: *Particulare iudicium quotidie agitur, nam quamprimum quis de corpore egreditur, fit de illo iudicium, & candidam operum suorum recipit mercedem.***

8 Ineptam itaque argumentationem censuit S. Augustinus, qua quis diem finalem longè adhuc abesse statuit: ideoque Sanctus hic Præsul hoc in contrarium subministrat, adducitque argumentum: *Longè est quidem dies iudicii, sed uniuscujusque hominis dies ultimus longe esse*

S. Greg. 1. 2. in Job. 11. Epist. 39.

S. Greg. 1. 39. moral. c. 6.

Aliud remedium evadendi iudicium scilicet prævenire illud. Mich. 6. 8. Ioan. 5. 32.

Rup. Abb. 1. in Mich. c. 7.

Rup. Abb. 1. de oper. spec. S. c. 22.

S. Anselm.

1. Cor. 11.

Consilium ut non famus inexorabiles in iudicio. S. Aug. in Psalm. 49.

S. Aug.

S. August. in Pl. 17.

D. Chryf. Hom. 43. in Matth. Assignatur tempus quo nos iudicabimus.

D. Chryf. in Pl. 4.

ibid.

Fraus ex proprio iudicio quotidiana, & confusio ex negligentia ejusdem.

S. August. in Pl. 74.

S. Aug. c. 19. in Append. c. 9. S. Aug. in Pl. 84.

Iudicium longe abesse nullus sibi persuadeat.

S. Cyprian. 1. 4. de mortalitate.

D. Chryf. H. 9. in 1. Theol.

1. Theol. 1. 2.

S. Iulianus Mart. Dial. cont. Tryph. 1. 207. B. Laur. Justin. de Inst. & regim. Prælat. c. 5.

S. Aug. c. 16. de verb. Dom. c. 9. Opinia præparatio ad diem ultimum iudicii, est præparatio ad diem mortis.

*esse non potest; quia brevis est vita, & quia ipsa brevis
semper incerta est; quando sit dies tuus ultimus, nescis.*
S. Aug. Ep. 80. Concludensque Sanctus, hoc maximi momenti subno-
dit monitum: *Corrige te hodie propter cras.* Quam-
eandem materiam in quadam Epistolarum suarum fu-
sius profectur, inquit: *In quo quemque invenerit suus
novissimus dies, in hoc enim comprehendet mundi novissimus
dies; quoniam qualis in die illo quisque moritur, talis in
die illo judicabitur.* Optimam itaque pro judicio finali
preparationem esse, si quis ad ultimum vite sue diem se
disponat, tandem statuit idem S. Doctor in hæc verba: *Vigilare debet omnis Christianus, ne imparatum eum in-
venias Domini adventus. Imparatum autem inveniet dies
ille, quem imparatum invenerit sua vita hujus ultimus
dies.*

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Judicem, quod in scripturis vicinum esse præ-
dicitur, ex improvise venit; tempus autem
certum DEUS nobis ignotum esse vult ob uti-
litatem nostram, illudque differt, ut tantò
melius ad illud subeundum nos præpare-
mus.

THEMA.

*Ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini sicut fur in
nocte, ita veniet.* 1. Theß. 5. v. 20.

Ides Domini (ut probatum est discursu octavo)
judicium appellatur universale; hoc itaque
Apostolus ex improvise, inexpectatum, & latronis
instar in media noctis caligine venturum protestatur ver-
bis illis: *Ipsi enim diligenter scitis, &c.* Egyptus, mun-
di figura, decem horribilissimis legitur percussa flagellis,
quæ signa præfigurabant horrida, quæ judicium extre-
mum antecessura erant, quibusque justitia divina Uni-
versum erat punitura; ultima autem plaga, quæ primo-
genitorum strages erat, secundum temporis circumstan-
tiam specialiter notari meretur; dicit enim Scriptura
sacra: *Factum est in noctis medio, percussit Dominus om-
ne primogenitum.* Media quoque nocte supervenit Spon-
sus ad decem illas Virgines, juxta illum Matthæi textum:
Media nocte clamor factus est; hæc autem Virgines, ut
suo loco dictum est, id representabant, quod in judicio
eventurum erat. Media igitur nocte quis dormire solet,
nec malum timer ullum sibi imminens, alioqui enim
vigilaret; eo autem tempore Judex veniet, rationes
exacturus: *Quæ hora non putatis, Filius hominis veniet.*
Unde Rupertus Abbas dictum Exoditextum ita ad no-
stram applicat instructionem, dicens: *Scientes, quia
quisque exemplo Egyptiorum thesaurizaverit sibi iram in
die ire, nihilominus exemplo ipsorum improvise accipiet
vindictam.* Sic enim universale judicium doris corde,
& impenitentibus ex improvise superveniet, tanquam
laqueus, & tanquam fur; idcirco DOMINVS ad-
ventum suum, quo perdendi sunt impii, media nocte
comparavit. Quod & illa authoris Imperfecti spectat sen-
tentia, inquit: *Subitus veniet novissimus mundi
interitus, hominibus nihil adhuc tale fieri suspicantibus,
secundum quod dicit & Apostolus. Cum dixerint; pax
& securitas, tunc repentinus eis superveniet interi-
tus.*

3 Allquam nihilominus temporis, quando ad judi-
cium venturus est, ab ipso met Judice Christo in Evan-
gelio hausisse videmus notitiam, dum ait: *De die autem
illa, & hora nemo scit, neque Angeli caelorum, nisi solus
Pater.* Mox enim subdit: *Sicut autem in diebus Noe,*
ita erit & adventus Filii hominis. Quando igitur ad
imitationem temporis illius, quando diluvium ingruit,
minimè cogitaverimus, & absque timore festis, gau-
diis, epulis, & choreis vacaverimus, tunc ex improvise
veniet; & quando minimè credemus, tunc Judex
vicinissimus erit. Qua de materia fusiùs tractans San-
ctus Bernardinus, septem statuit vicini judicii signa
verbis sequentibus: *Septem sunt signa maiora messis, per
que finale judicium cognosci poterit; & cognoscuntur in ge-
nerali, quando futura sint. Primum est horribilissas pec-*

catorum multorum. Secundum multiudo peccantium. Ter-
tium impunitas manifestorum scelerum. Quartum animad-
versio in peccatis. Quintum affectio ad scelera. Sextum
studium peccandi. Septimum longa perseverantia in omni-
bus supradictis.

3 In Deuteronomio Judicium futurum nobis vici-
num esse clarè significatur, his verbis: *Juxta est dies
perditionis, & adesse festinant tempora.* Sanctus Jaco-
bus Apostolus pariter de suo sæculo scribit: *Ecce Index
ante januam assistit.* In eodem sæculo Christus S. Joanni
dilecto, & familiari Discipulo suo revelavit, dicens: *Ecce venio cito, & merces mea mecum est, dare unicuique
secundum opera sua.* S. Thomas de Villanova in Con-
cione 1. Dominice primæ Adventus, nonnullis, qui
de hoc novissimo judicii die parum cogitabant, illum-
que procul a nobis abesse existimabant, in hæc verba
improperat: *Nolite putare, quod commenta, aut aniles
fabulas vobis narremus, rem certam, seriamque narra-
mus. Hæc, hæc, quam securi, & intrepidi hæc dicimus,
& audimus, quasi nos non tangeret hæc scientia, quasi ad
nos non pertineret historia, quasi alii, non nos, tribunal
astare deberent, rationemque reddituri essent; aut quasi
dies ille nunquam esset venturus; sed adesse festinant tem-
pora, & cum minus putaverimus, festinus adveniet.* Idem
quoque Archi-Pæsul observat, quod, quando Christus
de hoc mysterio locutus est, ut illud infallibiliter, & si-
ne ulla hæsitacione crederemus, dixerit: *Cælum, &
terra transibunt, verba autem mea non transibunt; quam
distorum confirmationem huic maxime loco apponendam
idcirco Dominus judicavit, ut sopitos, & securos ad pe-
nitentiam excitaret, indubitati examinis cognita certitu-
dine.*

4 Sanctus Gregorius in quadam Epistola, signa judi-
cium præcedentia jam de facto adimpleta esse, his verbis
demonstrat: *Ecce jam mundi hujus omnia perita con-
spicimus, quæ in sacris paginis audiebamus peritura. Ever-
se urbes, regna eruta, Ecclesia destructa, nullus terram
vestram cultor inhabitat. In nobis ipsis paucissimis, qui ad
modicum derelicti sumus, cum superna percussione cladibus
humanus gladius incessanter sevit. Mundi igitur ma-
la, quæ dudum audiebamus ventura, aspiciamus; quasi pa-
gina nobis codicum facta sunt ipse jam plaga terrarum. Ne-
scio, an S. Bernard. de judicio particulari, an verò de
extremo loqui intendat, quando his verbis minatur: *Attende,
quam subito veniet dies ultima: subito veniet, & forsitan
hodie erit. Jam adest, jam præsentaberis ante
timendum Judicem.* Sophonias Propheta cap. 1. hunc ex-
tremi judicii diem vaticinari volens, clarè dicit: *Juxta
est dies Domini magnus: juxta est, & velox nimis, dies
ira, dies illa.* Super quæ verba Rup. Abbas ita com-
mentatur: *Quo autem verbo, qualive d. llo attentionem
speculator melius excitaret, quam dicendo: juxta est? Contem-
platus est diligenter, multoque, & claro intuitu
vidit, quia juxta est id, quod lippis, & cæcutientibus lon-
gè esse videtur, & dicunt; in tempora longa fiet istud. Nec
semel contentus dixisse: juxta est dies Domini, re-
petivit; juxta est, & velox nimis. Quoniam verò mo-
do intelligendum sit, judicium extremum ad eò nobis
esse vicinum, cum tamen ab eo tempore, in quo illud
proximum esse prædictum fuit, tot elapsa sint sæcula,
his verbis declarat: juxta, & velox nimis: hoc non va-
nè videtur homini, habenti quippiam de sensu Dei, cujus
ante oculos mille anni sunt, tanquam dies hesternæ quæ
præterit.**

5 Verum qua ratione intelligendus erit sacer ille tex-
tus apud S. Matthæum: *De die autem illa, & hora, nemo
scit, nisi solus Pater?* Ergone Filius, qui in Symbolo
dicitur venturus judicare vivos, & mortuos, tempus il-
lud ignorabit? Impii porro, ut S. Isidorus Pelusiora
inquit, hoc textu in favorem suum abutuntur, asseren-
tes, quod ne quidem ipse met Dei Filius hujus novissimæ
diei notitiam habeat: *Consummationis diem, inquit,
Dominus ignoravit. Absit. Verum inutiles quæstiones ex-
plicare recusavit. Alioquin quoniam pacto horam, & diem
ignorare poterat seculorum effector, in quo thesauri omnes
sapientia sui sunt?* S. Bernardinus quidem testimonium
citatur S. Marci capite 13. ubi ipse met Christus aperte di-
cit: *De die autem illa vel hora, nemo scit, neque Angeli
in cælo, neque Filius, nisi Pater;* quibus verbis Christus
fateri videtur, quod ne quidem ipse sciat, quando ad
judi-

Deut. 32. 33.
Judicium
prope est.
Jacob 5.

Apoc. 18. 22.
S. Thom. de
Villanova
Conc. 1. in
Dom. 1. Adv.

S. Greg. Ro-
m. 1. a. Ind.
11. Epist. 29.
Signa judi-
cium præce-
dencia facta
sunt.

S. Bern. de
inter. dom.
c. 15.

Sophon. 1. 14.

Rup. Abb. 1.
1. in Soph.

Verum Chri-
stus ignoret
diem hunc
extremum.
Mat. 24. 36.
S. 162. Pet. 1.
1. Epist. 17.

S. Bern. T. 2.
L. 1. c. 1. 1.
M. 13.

iudicium universale sit adventurus. Veruntamen idem Sanctus Pater Sanctum Hieronymum allegat, prædictum textum in hæc verba exponentem: *Com omnia tempora fecerit Iesus, hoc est Verbum Dei (omnia enim per ipsum facta sunt) in omnibus autem temporibus cum dies iudicii sit, quæ consequentia esse potest, ejus ignorare partem, cuius totum novit? hic quoque dicendum est. Qui enim major est notitia Patris, ac Filii? si major novit, quomodo ignorare potuit, quod minus est? Nunquid Deus Pater cognitionem illius diei Filio denegavit, cum dicit: Omnia mihi tradita sunt a Patre meo? Ergo non omnia, si est aliquid, quod negatur. Tandem idem Sanctus Bernardinus per auctoritatem S. Augustini concludit: Dicitur Christus secundum Augustinum, illum nescire diem, quia non facit homines scire.*

6 At verò quo fine infallibilis Dei providentia diem hunc novissimum nobis ignotum esse voluit? B. Laurentius Justinianus super illa verba: *Dies Domini quemadmodum fur in nocte veniet*, dicit: *Voluit hunc hominibus esse ignotum, ut ad vigilandum singulas induceret generationes.* S. Bernardinus multas adducit rationes, ob quas utilis nobis est, & expediens, ignorantia diei illius venturi; dicit enim: *Talis dies debet abscondi, sicut & mortis, ex multiplici ratione. Primo, ut semper timeant. Secundo, ut semper se præparent ad diem illum, tanquam de proximo imminens. Tertio, ut tam in hoc, quam in plerisque aliis ignorantes se nescant; quod quidem est perniciosum ad superbiam comprimendam. Quarto, ut arcana divinorum iudiciorum magis revereantur. Quinto, quia non decet Dei secreta indignis, & indispositis revelare. Sexta ratio prædictos tangit; ignotum enim esse voluit hunc diem ad excitandos reprobos talium temporum, & ad hoc, ut tale iudicium Dei veniat super eos subito, & improvisè. Eandem quoque difficultatem S. Hilarius in hæc verba discutit: Cur autem diei scientia abscondita sit, non in obscuro est; namque cum monet nos irremissas, fide intentos semper manere, securitatem cognitionis ademit, ut pendula expectationis incerto mens sollicita, festinans, & adventus diem semper expectans, semper expectando speraret, curamque per vigilem incertum ipsum non ambigendi tamen temporis detineret.*

7 S. Cyprian. exponens illum symboli articulum: *Inde venturus est iudicare vivos, & mortuos; finem pariter declarat, ob quem incarnata Sapientia, quæ omnia novit, tempus quo ad iudicium est descensura, occultare nobis voluit: Illud, inquit, necessario arbitror admonendum, quod ista fidei traditio, quotidie nos vult de adventu iudicis esse sollicitos, ut ætius nostros ita præparemus, velut redduri imminenti iudicationem.* Idem Psalmista de homine perfectò, & sancto hæc scribit: *Disponet sermones suos in iudicio, quia in æternum non commovebitur.* Cum enim incerti simus, quo tempore Christus venturus sit ad exigendam à nobis exactam, & rigorosam vitæ nostræ rationem, convenit omnino, ut in hoc tempore mortalis vitæ, si forsitan ob vitam malam ad sinistram spectemus, sine dilatione ita operemur, ut ad dexteram locum nobis comparare valeamus. Unde saluberrimum est illud S. Aug. consilium: *Sed quia, quando, vel qua hora de hoc seculo rapiamur, scire non possumus, sine ulla dilatione vel mora de sinistra fugere festinemus ad dexteram. Non sanitati, non ætati credendum est: non in remedium salutis suæ semper finis tardandus est, qui vita suæ semper incertus est, quia qui nos securos facit, dicendo: Peccator, in qua die conversus fueris, omnes iniquitates illius oblivioni traduntur, ipse nos etiam cunctos voluit, dicens: Nolite tardare converti ad Dominum, nec differatis de die in diem.*

8 Neque solum iudicii universalis diem nobis incertum esse voluit, verum etiam diem iudicii particularis, ut unusquisque tanto cautior sit, & unumquemque diem suspectum habeat, an forte sit ultimus. Idem S. Augustinus super Psal. 36. insinuat, terrore illius diei solum percellendos esse illos, qui male vivant, non verò animas timoratas: *Novissimus dies, inquit, terribiliter venturus auditur eis, qui securi esse bene vivendo nolunt, & male vivere diu volunt. Viriliter autem Deus latere voluit illum diem, ut semper sit paratum cor ad expectandum, quod esse venturum scit, & quando venturum sit, nescit. In nostra igitur est potestate positum, diem hunc timere vel non timere: Si enim peccatis immersi sumus, tem-*

pus habemus nos emendandi, quamdiu in hoc corpore respiramus; nam ut S. Augustinus alibi dicit: *Corrigamur, & gaudeamus. In potestate tua est, quomodo expectes venturum Christum. Ideo enim differt venire, ut cum venerit, non te damnet.* Huic doctrinæ S. Augustini optime consonat, quod S. Gregorius in homilia quadam in hæc verba scribit: *Neceffe est, ut semper pavidi, semperque suspecti ponamus ante oculos cordis, hinc culpas operis, illinc iudicium extrema distributionis. Pensamus, quam distriktus iudex veniat, qui iudicium minatur, & latet, terrores peccatoribus intonat, & tamen adhuc sustinet. At verò ex quo motivo ultorem divinæ iustitiæ suæ gladium in nos stringere tardat? Responder idem S. Greg. Idcirco venire citius differt, ut minus inveniat, quod condemnnet.*

9 Porro quam sit fallax eorum spes, & fiducia, qui se in extremo vitæ suæ die ad poenitentiam reducendos esse confidunt, Sanctus Augustinus his verbis declarat: *Ipsæ se seducit, & de morte sua ludit, qui hoc cogitat: Potest mihi extremi temporis indulgentia subvenire. Non est hoc. Primum, quia periculosissima est in ultimam diem promissa securitas; deinde stultissimum est, ut causa, qua de necessitatibus agitur æternis, inutilitatibus vitæ deficientis committatur extremis. Deus nobis hanc vitam dedit, ut in illa vitam negotiemur æternam, nosque ex industria particulari præparemus ad vitæ finem; duo enim sunt præcipui dies, de quibus unaquæque anima necessariò, quantum novit, & potest, cogitare debet; videlicet ultimus vitæ hominis dies, & novissimus dies omnium sæculorum, id est, dies iudicii extremi; hi autem dies ita se habent, ut hic ab illo dependeat, si enim finis vitæ felix fuerit, in iudicio universali omnis timor experies erimus; nam ut Sanctus Bernardus ait: *Qui tempus misericordie negligit, iudicii tempus formidet.* Unde Beda super illa verba Proverbiorum: *Utrumquæ piger dormis?* scilicet, in vitis, ut idem Sanctus exponit, homini, tunc novissimum diem sæpius cogitare negligenti, hunc in modum exprobat: *Quando potes resurgere ad bene operandum, quid noxio torpore depressus, semper dicis: Paululum adhuc jaceam, & sic postea poenitendo resurgam? Fit namque, ut se semper differens opus bonum, repente iudex, qui mala tua facta considerat, adest.**

10 Videri quidem alicui posset, saluti animarum nostrarum plurimum profuturum, si de adventu Christi, tam ad iudicium nostrum particulare in articulo mortis, quam ad iudicium universale, exactam haberet notitiam, sic enim ad utrumque iudicium melius, & sollicitius præparare se posset: Veruntamen verissimum est axioma illud Evangelicum: *Bene omnia fecit. Omnia in sapientia fecisti.* Quot enim futuri essent, qui, si utriusque adventus perfectam haberent notitiam, tempus vitæ illis concessum, solum in recreationes, & voluptates impenderent, sperantes se vitam suam emendaturos, dum mortis hora imminere inciperet? Cum tamen tunc ad id in vitio habituati forent, ut propter inveteratam peccandi consuetudinem, impossibile illis foret se convertere ad Deum: *Si enim mutare potest aethiopæ pellem suam.* Optimè igitur S. Isidorus Pelusiota ait: *Quid dic quasi, militatis attuleris finis mundi, diem exploratum habere? At vero eundem ignorare conducit, ut omnem diem illum esse existimantes, parati ad eum simus, vigilantes ac Dominum nostrum expectantes.* In Missis Defunctorum verba illa Apocalypsicis identidem leguntur: *Scribe: Beati mortui, qui in Domino moriuntur; opera enim illorum sequuntur illos.* Ubi Bellovacensis ex S. Bernardo inquit: *Opera bonorum sequuntur eos, sed opera malorum eos persequuntur.* Id quod ex illis Psalmistæ verbis probat: *Cognoscetur Dominus iudicia faciens, in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.* Ut verò damna, & pernitiola præiudicia demonstret, quæ impij libimetipis conciliant, dum præsentis vitæ tempore abutuntur, ut in continuando peccata, poenitentiam procrastinent, sequenti utitur similitudine: *Utrumque Ericius, quando venit ad pomam, onerat se pomis, infixis in ejus aculeis; & cum venit hortulanus, & credit fugere, non potest minus excutere, sed capitur cum furto; ita mali capiuntur in peccatis suis.*

S. Aug. in Pl. 97.

S. Gregor. Hom. 10. in Evang.

Non est differenda poenitentia usque ad finem vitæ. S. Aug. l. 91. in Append. de divit.

S. Bern. ser. in Cena Dom.

Bonum, & salutare est, quod iudicium tam particulare, quam universale, utrumque sit expectandum. Mat. 7. 12.

Ierem. 17. 21. S. Isid. Pelus. l. 2. Epist. 117.

Apoc. 14.

Bellovac. spec. mor. 2. dist. 10.

Cur voluerit Deus diem extremum nobis ignotum esse. B. Laur. Justin. de iust. & iust. Prælat. c. 1. S. Bernard. ibid. c. 3.

S. Hilari. de Trin. l. 9. tit. 80.

Alia causa cur dies iudicii nobis sit ignotus S. Cyprian. in Epist. ad Symb.

PL III. 1.

S. August. in Append. de divit. l. 9. c. 10.

Dies ultimus iudicii particularis est incertus. S. Aug. in Pl. 36. com. 1.

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Christus finale iudicium infallibile nobis prædixit, ut in illo iram ejus effugiamus, nosque ad illud per bona opera, & continuam mentis applicationem præparemus.

THEMA.

In hoc gloriatur, qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam, & iudicium. Jerem. 9. v. 24.

De quo glo-
riari oportet.

Deus noster apud Jeremiam Prophetam, ne sapiens de sapientia, nec fortis in robore suo, nec dives in opibus suis superbiat, & insolecat, nos commouit, dicens: *Non gloriatur sapiens in sapientia sua, & non gloriatur fortis in fortitudine sua, & non gloriatur dives in divitiis suis. Quia igitur in te nos gloriari vult?* In hoc gloriatur, qui gloriatur, scire & nosse me. Hæc autem scientia, & notitia, ad quam nos invitat, non qualiscunque est, sed ad misericordiam, & iudicium, quod circa nos instituit, ponderandum ordinata. Ideoque subdit: *Quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam, & iudicium.* Sed dicet forte quispiam: si conformiter ad dicta, nullus in iudicio finali, misericordiae, sed soli iustitiae locus erit, cur igitur eam iudicio associat? Ecce vobis in promptu ratio, quia nimirum Deus noster magnam nobis exhibet misericordiam, dum iudicii extremi, ut ad ipsum nos præparare possimus, rigorem nobis, & infallibilitatem ob oculos ponit; tela namque prævisa facilius evitantur. Quem eundem finem in die extremo hoc prædicendo Incarnata Sapientia spectavit, S. Augustino teste, dum ait: *Propterea so Index venturum minatur, ut non inveniat, quos puniat, cum venerit. Propterea illud causant Propheta, ut corrigamur: si damnare vellet, taceret.* Unde & in S. Luca interrogantibus discipulis: *Quando hæc erunt, & quod signum, cum fieri incipient?* Magister celestis, qui Index ipse futurus erat, ad perpetuam memoriam in Evangelio signa aperte revelavit, quæ iudicium præcedent, diemque illum novissimum, infallibiliterque eventurum, maximis indubitat, adeoque manifestis declaravit, ut glossa seu interpretatione non indigeant ulla. Quapropter & S. Gregorius in quadam homilia, quam frequenter in Officio divino de communi plurimorum Martyrum legimus, ita fermocinatur: *Dominus ac Redemptor noster perituri mundi præcurrentia mala denuntiat, ut eo minus perturbentur venientia, quæ fuerint præscita; minus enim jacula feriunt, quæ prævidentur; & nos tolerabiles mundi mala suscipimus, si contra hæc per præscientiam clypeum munimus.*

S. Ild. Pelus.
l. 3. Epist. 1.
Cui tot testi-
monia exte-
rius in sacra scri-
ptura de ex-
tremo iudi-
cio.

2 In eandem condescendit sententiam S. Ildorus Pelusiorum, quando diem hunc novissimum, per omnia secula à cunctis Scripturis decantatum, ab omnibus Sanctis prædicatum, & innumerabilibus testimoniis ratificatum considerans, id factum fuisse docet, ut majori cum dispositione ad ipsum accederemus. Ita enim in quadam epistolarum suarum scribit: *Non dubium, sed clarum, atque cognitum, & verum, & ab omnibus viris eruditum, & sacris Scripturis confessum, atque omnino futurum, extremi iudicii dogma pectore conditum habere sanè debebas, ab usque abstinere, quæ, dum iudicium minime fore existimas, committis.* Sanctus autem Thomas de Villanova subtili hanc instituit contemplationem, quod scilicet alia fidei mysteria in Scriptura sacra non nisi à paucis fuerint prædicta Prophetis; non item iudicium finale, de quo tam vetus quam novum Testamentum clarum patensque perhibent testimonium, prout ex textibus colligere licet, in tractatu hoc jam adductis. Quinimò infallibilis cæli providentia secundum hunc Filii Dei iudicaturi adventum ipsi etiam Sibyllis revelare voluit. Id quod obstupescens dictus S. Præsul, ad Deum conversus, querit: *Quare hoc Domine?* responderetque: *Nempe ut nullus in iudicio reus ullam tanti examinis futuri ignorantiam obtineat.*

In extremo
iudicio tanta
est poeniten-
tia.

3 S. Bernardinus in quodam sermone de iudicio, illa Apocalypsis considerans verba (& iuravit per viventem

in sacula saculorum) ita ad præsens discurrentem : *In quo quidem iuramento certitudo ostenditur futurorum, cum omnia, quæ divino consilio decreta, atque definita sunt, irritari nequaquam possint. Iuravit Dominus, & non poenitebit eum: indicat iuramentum divinum, divini consilii immutabilitatem, & firmitatem.* Sanctus quoque Augustinus illa Psalmi interpretans verba (*Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant à facie arcus*) quærebat: *Quid ergo futurum est in iudicio? Arcus est extensus, adhuc in comminatione est, nondum in presentatione; & videte, quid sit in arcu. Nonne sagitta in priora mittenda est? Nervus tamen retro tenditur in contrarium, quæ illa mittenda est, & quanto plus erit ejus extensio retrorsum, tanto majori impetu illa recurrit in priora. Quid est, quod dixi: quanto magis differtur iudicium, tanto majori impetu venturum est.* Ex ejusdem quoque Sancti super Psalmum 49. commentario, clarè deducitur id, quod in principio discursus hujus ex Jeremia insinuvimus, scilicet quod Deus in suo iudicio misericordiam unierit severitati, cum hac tamen distinctione, quod misericordia, duntaxat priusquam iudicium veniat, locum habeat: *Si credimus, inquit ille, futurum iudicium, bene vivamus. Tempus misericordiae nunc est, tempus iudicii tunc erit; nemo dicet, revoca me ad priores annos; poenitebit & tunc, sed & frustra poenitebit: modo poeniteat cum fructus est poenitendi.*

S. Bernard.
T. 1. ser. 11. A.
L. c. 2.
Apoc. 10. 6.

Pl. 109. 2.
S. Aug. in
Pl. 19. 6.

S. Aug. in
Pl. 49.

4 Ingens utique prærogativa foret, si in tribunali quodam conveniendus eundem haberet, à quo causa ipsius pronuncianda esset, Iudicem, quem alias habuerat advocatum. Id autem nobis in hoc iudicio eveniet, ut idem Sanctus Augustinus ait, quia Christus, qui Redemptor noster est, idem quoque tunc futurus est Iudex. Audiamus ipsissima Sancti Doctoris verba: *Advocatum, inquit, misisti tibi propter illum, & per illum confiter. Aget causam tuam, & defensor est poenitentis, & petitor veniæ contentis, & iudex innocentis. Unde timere poteris causam tuam, ubi advocatus tuus, eris Index tuus? Sciendum tamen est, S. Doctorem paulò ante dixisse: Gaudeat iudicandus, qui timuit iudicaturum.* Væ nobis, inquit Sanctus Bernardus, nisi hisce prænunciis moniti, hocque iudicium antecedente tempore, ad nostram præparationem bene usi fuerimus; quia *Quanto diutius Deus nos expectat, ut emendemus; tanto displicentius iudicabit, si neglexerimus.* Sapiens, qui ex instinctu Spiritus Sancti loquebatur, ad animal quoddam tenue, & vile, quale est formica, nos remittit, inquiens: *Vade ad formicam piger, & considera vias ejus, & discite sapientiam.* Sed nunquid alia erant animalia, formica longè nobiliora, magisque illustria, ad quæ nos remittere potuisset? Cur non ad apem vel bombycem nos remisit? Pro resolutione notandum est, hunc esse formicæ instinctum naturalem, quod singulari quadam cum providentia in æstate sibi annonam comparat, unde hyberno tempore vivere possit, eo quod tunc frumenta colligendi tempus præterierit. Vult igitur Sapiens, ut quævis anima fidelis, hujus mortalis vitæ tempore, de operibus bonis sibi prospiciat, ut iisdem in articulo mortis, quando coram tribunali divino præsentandi sumus, decorari valeamus: *Dies enim iudicii, hyemis simulatur frigoribus, inquit Beda, quia tunc nimirum nulla relinquitur facultas pro vita laborandi, sed tantum cogitur quisque de horreo prisce ælitionis, quod recondidit, proferre. Unde & Dominus præcipit, dicens: Orate autem, ut non fiat fuga vestra in hyeme.*

Christus est
futurus ju-
dex.

S. Aug. in
Pl. 66.

S. Bern. in
Medit. c. 2.

Prov. 30. 6.
Remedium
in vita est
habenda cum
ratio.

Beda in
Prov. c. 6.

Iob 19. 24.
Remedium
non timendi
iustitiam di-
vine rigo-
rum.

Pl. 142. 2.

S. Gregor. 1.
14. mor. cap.
11.

Offenditur
tutum iudicium
in ex-
tremo iudicio.

5 S. Propheta Job ait: *Fugite ergo à facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est, & scitote esse iudicium.* At verò, inquit, quisnam adeo dexter, fortis & potens erit, qui hunc gladium, id est, hunc divinæ iustitiæ rigorem declinare possit? Nunquid Psalmista ait: *Si ascendero in caelum, tu illic es; si descendero in infernum ades; si sumptero pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris: etenim illuc manus tua deducet me, & tenebis me dextera tua?* Audiamus sanctum Gregorium, super hunc Jobi textum scribentem, huicque dubio in hæc verba respondentem: *Faciem gladii fugere, est animadversionis districta sententiam, priusquam appareat, placare; vitæ namque terror iudicii non nisi ante iudicium potest.*

6 Ingeniosa, & fructuosa est ponderatio, quam S. Ambrosius circa consiliū ab ipso iudice, pro

tem-

tempore iudicii vicino traditum, instituit; dicit enim Salvator: *Tunc qui in Iudaea sunt, fugiant ad montes; ubi S. Ambrosius ait: Quales autem isti sunt montes qui possunt metum suum habere iudicii, cum scriptum sit: tremor ante te montes occupabit, & cælum & terra transibunt? Quomodo terrarum portio manebit immunis, aut tueri me poteris, quæ nec ipsa se servat? Vbi igitur me ab ira ejus abscondam, qui conturbat profundum maris?* Tandem verò S. Doctor respondet, montes, in quibus turum, & securum refugium habere possumus, esse virtutes Christianas, & opera bona, per quæ antecederet nos ad iudicium præparavimus. *Quæris, inquit, quomodo fugias? Ascende in montem, qui Evangelizans Sion, ut ex calvarum vertice possis eminere meritorum; Deus enim montium, & non vallium est.*

7 S. Hieronymus Demetriadem monet, inquiens: *Ad illud tantum diem totam para te, in quo mundi gloria finienda est.* Vult igitur, ut Sancta hæc mulier in triginta, 50. vel 80. annorum vitæ suæ spatio, illum duntaxat diem recogitet, fiatque illi meditando totaliter intenta; totam para te ad illud tantum diem. Et certe quævis anima de salute sua æterna sollicita, merito frequenter considerare deberet, quænam sit hæc ipsius causa, quæ in hoc tam rigido tribunali tractanda erit. Etenim id quod in iudiciis forensibus, criminalibus vel maxime amittere possumus, est vel divitiarum substantia, vel vita, vel bona fama, vel parentes, vel alia similis res temporalis; anima verò ibi extra omne est periculum; nam in iudiciis hujus mundi Deus, & cælum auferri nobis nequit nisi contentientibus; in iudicio autem finali omnia, quæ in hoc mundo possidebamus, periclitabuntur; nam corpus, & animam perdet in gehennam. Si enim in hoc iudicio rei fuerimus, simul, & semel amittemus Deum, cælum, Angelorum, & Beatorum consortium, idque per omnem æternitatem, præcipitesque corruemus in sempiternæ perditionis barathrum in æternum, & ultra. Unde turgentia, summaque consideratione digna sunt verba illa: *Sunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.* Quid Filius Dei, quamdiu hic in terra nobiscum vixit, viva voce non fecit, per omnium Prophetarum varicinia, per tot innumeras protestationes, & comminationes, ut nos præpararet, & excitaret ad cogitandum de gravi illo, quod nobis reddendum incumbit, vitæ, & actionum nostrarum ratiocinio? & tamen quanta est in hominibus negligentia?

8 S. Antoninus ad præcitata Psalmi verba se reflectens, videlicet: *Dedisti motuentibus te significationem, ut fugiant a facie æreis, scilicet divini iudicii; ut liberentur dilecti tui;* Ita scribit: *Silet, ait Augustinus, & non silet nunc a iudicando finaliter, non silet admonendo, nec etiam flagellando.* Idem S. Augustinus in quodam sermone finem, ob quem Christus tot ante sæcula iudicium prædixit, hunc fuisse ait, ut videlicet iustum ejus fingeremus rigorem: *Irrevocabilis sententia erit, inquit, quæ a piissimo Deo ideo multo ante prædicatur, ut nobis totis visceribus caveamus: si enim nos Deus noster vellet punire, non nos ante tot sæcula commoneret: invitus quodammodo vindicat, qui quomodo evadere possimus, multo ante demonstrat; non enim te vult percutere, qui tibi clamat: observa.* Apud Isaiam legimus, Deum nunquam defuisse, quin nobis auxilia sua offerret in tempore opportuno, ut iram ejus evadere possemus: *Hæc dicit Dominus: In tempore placito exaudivi te, & in die salutis auxiliatus sum tui.* Quodnam verò aliud est tempus adeo propitium nobis, præterquam tempus hujus præsentis vitæ, de quo exclamans S. Paulus, ait: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis?* S. Gregorius proinde inquit: *Regni janna lugentibus claudetur, quæ modo quotidie penitentibus aperitur; nequaquam tunc veniam inveniet, qui modo veniam tempus perdidit;* citatque illa Psalmi 49. verba: *Tunc invocabunt me, & non exaudiam eos.*

9 Nescio, an aliquando observaveritis, quod incarta Sapienzia de iudicio finali, signisque illud præcedentibus diffusè loqui volens, suam a desolatione Hierosolymitana duxerit discursus exordium, inquiens: *Cum videritis abominationem desolationis, quæ dicta est a Daniele, &c. cujus mysterium est, quia videlicet circa tempus iudicii finalis, totum Universum desolabitur.* At

verò cur, obsecro, tam innumerabiles animæ sub illis ruinis in vitceribus terræ sepultæ manebunt? Audiamus Propheticum Jeremæ oraculum: *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est, qui recogitet corde; id est, nullus reperitur, qui oculum, & multo minus cor suum in hunc novissimum diem defixum teneat.* Sanctus Bernardus inter alia Salvatoris beneficia, hoc quoque valde eximium enumerat: *Dextrum sibi propter me passus est latere offodi, quod videlicet non nisi de dextra mihi propinare vellet, non nisi in dextra locum parare refugii.* At verò si ita est, cur, obsecro, tot nihilominus sunt, qui ad sinistram collocantur: *Cadent a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis;* ac proinde illorum, qui a dextra decidunt, decuplo plures sunt, quam qui a sinistra ad dextram se recipiunt; ac proinde S. Bernardus optime monet, inquiens: *Ceterum jam nunc tibi provide, quisquis es dextræ negligens, sinistræ latens cultor, ne cum hædis locum accipias in sinistra.* Non enim sufficit, quod Christus ex latere dextro pretium redemptionis meæ exsolverit, ut me in die illo ad dextram collocaret, nisi ego illud in anima mea custodiero; ac proinde Eusebius Emisenus postquam dixisset, quod Christus Judex, ostenso lateris sui vulnere, reprobis exprobraturus sit sanguinis sui contempnum, ab ipsis sapientis iteratum, subjungit: *Ista, dum tempus est, cogitantes, ita in desesso studio laboremus, ut, quod nobis contulit iudicatus, integrum in nobis inveniat iudicaturus.*

10 Mylteriis plena sunt verba illa Jobi: *Vitam, & misericordiam tribuisti mihi:* ubi advertendum, quod non dicat animam, & misericordiam, sed vitam, & misericordiam; quia licet divina pietas animæ se associet, quamdiu hæc corpori huic unita est, non tamen postquam a corpore resoluta erit; pietas enim, & misericordia solum durat, quoadusque vita durat, non verò quamdiu durat anima, quia post hanc vitam sine ulla misericordia examinabitur, quando iustus vix salvabitur; tunc enim opera illorum sequuntur illos. Valdè igitur opportunum est illud Sancti Bernardi consilium, dicentis: *Vitius & multo salubrius est, hodie audire sum consulentem, consolantem, docentem, admonentem, corripientem, increpantem, quam in die illa tam amara, tam lugubri, audire iudicantem, indignantem, ulciscentem, severantem, condemnantem.* In primis igitur ipsum auscultemus consulentem, per inspirationes internas, quibus nos intelligat ad mores emendandos, ad terendam non solum latam præceptorum viam, verum etiam angustam consiliorum semitam. Audiamus consolantem, id est, si modo iniustas patimur persecutiones, si infirmitates toleramus, si paupertate divexamur, & calumniis; aures præbeamus Christo promittenti nobis, quod tandem aliquando venturus sit dies ille, in quo nos, & opera nostra liberaliter remunerabit, dicendo suave illud verbum: *Venite Benedicti, &c.* Auscultemus docentem, dum per verbum suum prædicatum, & scriptum nos erudit, qualiter ipsum, misericordie operibus mediantibus, propitium nobis reddere valeamus. Audiamus admonentem, per Superiores, Confessores, Prædicatores, librorum spiritualium lectiones &c.

11 S. Augustinus ad consolationem eorum, qui coram illo tribunali arduum æternæ salutis negotium tuendum habent, hunc in modum ratiocinatur: *Si haberes causam apud aliquem iudicem agendam, & infirmus ad advocatum, esses susceptus ab Advocato, ageres causam tuam, sicut posset, & si non illam finisset; & audires illum in iudicio venturum iudicem: quantum gauderes, quia ipse potuit esse iudex tuus, qui fuit pario ante advocatus tuus? Et modo ipse pro nobis oras, ipse pro nobis interpellat, qui in illa die nos iudicabit.* Innuitur verò Sanctus hic Doctor verbis illis S. Joannis Apostoli, dicentis: *Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.* Advertendum verò, quod Sanctus Augustinus dicat: *modo ipse pro nobis oras;* modo, inquam, id est, quamdiu durat hæc præsens vita, quia post hanc vitam non jam amplius advocatus erit, sed inexorabilis iudex. Nec decipià nobis poterit, quia tanquam advocatus noster de meritis, & demeritis optime est informatus. Divus Chrysostomus admiratur, ne dicam scandalizatur, ob nostram negligentiam, & exigam ad negotium tanti momenti, animi applicationem; ac proinde dicit:

S. Ambrosius. l. 1. in Luc. c. 17.

S. Hieron. ad Demetriadem. de Virginitate. On. in ap. b. c. in illis tremendo iudicio.

Matth. 24. 41.

Cur Domine ante tot sæcula hunc diem prædixeris. S. Antoninus Sum. Theol. p. 4. Tit. 14. c. 11. §. 1. S. Aug. 1. 12. de Sanctis.

Matth. 24. 1.

1. Cor. 6. 2. S. Gregor. Hom. 10. in Evangelio.

Causa minus multorum salutem.

Matth. 24. 11.

Matth. 24. 12.

S. Bern. ser. 7. in per. Pl. Qui habet.

Pl. 9. 7.

S. Bernard.

Iul. Emil. Hom. 4. de Monachis.

Iob 10. 12. Tempore vite nostre durat misericordia Dei, non illam sequitur.

1. Pet. 4. 18. Apoc. 14. 13. S. Bernard. Hom. de verb. Abac.

S. Aug. Cap. 19. de temp. c. 6. Christus est hic & ca. postea advo. atus, post illam iudex.

S. Iohann. 1. 1.

D. Chrysost. Hom. 1. in 1. Thess. 1.

ch: *Ne effugiamus, quæ de gehenna dicuntur, ut gehennam ipsam effugiamus. Ne fugiamus supplicii memoriam, ne supplicio puniamur. Si Dives ille ignem cogitasset, utique non deliquisset, quia verò nunquam in mentem ejus venit, illic venit.* Demum verò ad materiam de Judicio finali descendens, hominem, de illo parùm vel nihil cogitantem, his verbis alloquitur: *Dic mihi homo, tribunali Christi cum sistendus sis, omnia magis loqueris, quam de isto?* Quænam hæc est inexcusabilis negligentia, nihil cogitare de illo, unde tantum pendet æternitatis momentum? Dum item aliquam in tribunali quodam agendam habes, in qua omnes facultates tuæ, fama, & existimatio, vel vita periclitatur; die nocteque studes, & laboras, ut defendere te possis, omnes exploras in favorem tuum servientes scripturas, ut Procuratores, Advocatos, Judices benè informēs, ejusque, qui sententiam est pronunciaturus, gratiam, & benevolentiam captare pro viribus niteris: Quid igitur tibi in hoc tribunali Christi faciendum erit, ubi causa tua tam ardua agitur, unde æternitas vel beata, vel damnata unice dependet?

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

Continua finalis Judicii consideratio ad ducendam vitam immaculatam, culpamque fugiendam plurimum confert. Et ideo certum indicium, unde hominem novissimum judicium credere conjici potest, est, si in continuo Judicis venturi timore vivat, deque novissimo die continuo cogitet.

THEMA.

In hoc perfecta est Charitas Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die judicii. 1. Joan. 4. v. 17.

A Nimiam aliquam amore Dei ferventer ardere, ex nullo evidentiori indicio colligere possumus, quam si ignem, qui judicem præcessurus est (*Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu*) nequaquam timeat, eò quòd alius quidam ignis longè ferventior, id est, amoris divini, in ejus corde vehementer ardeat; de quo scriptum est: *Dens ignis consumens est.* Unde S. Augustinus ait: *Quisquis fiduciam habet in die judicii, perfecta est in illo charitas. Quid est, habere fiduciam in die judicii? Non timere, ne veniat dies judicii. Date operam, intus agite vobiscum, ut desideretis diem judicii, aliter non probatur perfecta charitas, nisi cum ceperit ille dies desiderari. Ille autem eum desiderat, qui fiduciam habet in illo; ille autem fiduciam habet in illo, cujus conscientia non trepidat in charitate perfecta atque sincera.* Porro ad acquirendam hanc puram conscientiam, ad accendendum in corde charitatis ignem, ad excludendum omnem judicii timorem, nullum est efficacius medium, quam si quis continuo de futuro judicio cogitet.

2 S. Prophetæ Job querit: *Quid enim faciam, cum surrexerit ad judicandum Dens? & cum quaesierit, quid respondebo illi?* Super quæ verba S. Gregorius ita scribit: *Qui venturum judicem cogitat indefinenter, quotidie rationum suarum in melius causas parat: Econtra verò, qui malè vivit, eo ipso indicat, quòd diem hunc tremendum venturum, seque coram supremi Judicis tribunali præsentandum esse minimè credat.* Unde idem S. Gregorius super illa Jobi verba: *Scitote esse judicium, ita scribit: Omnis qui perversa agit, eo ipso quo hoc despiciat, esse Dei judicium nescit; si enim hoc timendum sciret, quæ in illo sunt puniendæ, non ageret. Nam sunt plerique, qui extremum esse judicium verbo tenus sciunt, sed perversè agendo testantur, quia nesciunt. Quodnam, obsecro, in eo latet mysterium, quòd solum illa animalia, quæ divisam in pede ungulam habeant, ad sacrificia admittuntur? Nimirum quia animalia illa reputantur pura, & munda. Unde Interpretes quidam ait: *Ungula nostra finis noster est; quam non findimus, si novissima non providemus. Non enim est unum novissimum hominum, non est unicus finis noster, sed divisus in partes, & per partes valde contrarias. Providet autem novissima, & ungulam**

findit, qui circa eandem divisionem sedula intentione versatur.

3 Nota passim omnibus est illa nuptiarum parabola, ad quas illos Rex invitari præcepit, qui in exitu viarum deprehendebantur: *Ite ergo ad exitus viarum, & quoscunque inveneritis, vocate ad nuptias.* Misceat quidem & alios servos ad invitandum alios, sed sine ullo subsecuto fructu; in his autem nullam reperit resistantiam, quia hi, qui de novissimo judicio, de ultimo hoc fine, deque reddendis ibi rationibus continuo cogitant, semper reperiuntur dispositi, qui veste nuptiali charitatis ornati, nuptiis assideant sponsi ecclesiæ, dicente Alberto Magno: *Illisunt in exitibus viarum, qui mortem suam jugiter prospiciunt. Tales dignos se efficiunt, ut ad Christi nuptias introire mereantur. Quicunque enim mortis suæ efficaciter recordantur (idem de judicio universali dicendum, quod à particulari dependet) student esse continentēs, patientes, obediētes.*

4 Observastis ne aliquando, quòd incarnata Sapientia, de electis pro die judicii tractans, eos aquilis assimilaverit, dicens: *Ubiunque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquila.* In Deuteronomio Deus autem se in die illo ultimo sagittas vibraturum minatus est, dum ait: *Sagittas meas complebo in eis.* Quod igitur ad præfens de Aquila servit intentum, Plinius subministrat verbis sequentibus: *Aquilam solam è volucribus fulminis tangere, quæ ob hoc armigeræ hujus soli fingitur.* Ecce itaque vobis ipsissimam rationem, cur prædestinati aquilis equiparentur, quia scilicet in die illo ab ira vindictivæ Dei sagittis immunes erunt. Insuper aquilæ proprietates rejuvenescere, & antiquas mutare exuvias, dicente Athenæo: *Seipsam eventilat, & à vetustate expurgat, librando se in sublime ad tertiam regionem aeris, ubi cum radiis Solis, & calido aere incaluerit, ita ut ferè exuri videatur, subito in fontem frigidum se dimittit; inde ad nidum revelans sudat, eoque sudore veteres pennas excutit, & novis deinde vestitur.* Idem perfecta operatur anima: Soli se opponit justitiæ Christo, amore & charitate accenditur, suam examinat conscientiam, ætus excitat compunctionis, confitetur se ream, & culpabilem coram Deo, suis immergitur lacrymis; atque ita veteres peccaminorum habituum deponit exuvias, exspolians veterem hominem, & induens novum, qui secundum Deum creatus est.

5 Teste S. Joanne Climaco, quidam aliquando solitarius, habitans in Choreb, tepidam traduxerat vitam, qui tandem mortali oppressus infirmitate, in extasim raptus fuit. Postea autem sensibus restitutus, circumstantes, ut discederent, obtestatus est; iisque egressis, portam cellæ suæ muro occlusit, ubi per duodecim annos solo pane, & aqua victitans, nil nisi habitam discutebat visionem inter continuos fletus. Post 12. autem annorum circulum, iterum infirmatus, portam dejici curavit; adituque patefacto, ingressi Patres salutare à decumbente petiere monitum. Quid autem infirmum respondisse putatis? Ipsiusmet auscultare dicti Sancti authoris verba: *Hoc tantum audivimus: Ignoscite mihi, nemo, qui mortis, & judicii memoriam verè agnoverit, peccare unquam poterit.* Unde & Baptista, ut publicanos, & alios perverios peccatores non modò ad penitentiam, sed etiam ad perfectionem reduceret, horrorem judicii finalis incutere satagebat, inquires: *Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere à ventura ira?* id est, à die judicii, qui dies istæ nuncupatur. Sed quem hujus considerationis fuisse putatis effectum? *Facite ergo fructus dignos penitentia;* ubi ly dignos singulariter notetis oportet. V. quoque Beda de Sancto quodam tradit Episcopo, qui, quoties tonaret, judicii memor ad Ecclesiam convolabat, & precaturus se prosternens, non surgebat, donec cælum serenatum esset, dicere solitus: *Leo rugit, quis non timebit? Per hoc enim nos monemur, ut arcum Dei sensum precibus retundamus, & conscientia inspecta paratos nos sistamus ad reddendam judicis rationem.* Quo sancto exercitio representationis judicii extremi in corde suo, ad tam eminentem meruit pertingere sanctitatem, ut ab Angelis de suo ab hac ad alteram beatam vitam transitu præmonitus fuerit, & anima ejus ab iisdem spiritibus visa fuerit in cælum portari. Alius pariter quidam Dei servus, dum lethaliter infirmus ad confessionem faciendam moneretur, ut coram Altissimi tribunali ratio-

Optima dispositio ad hoc judicium est quotidiana memoria. Mart. 24. 9.

Alb. Mag. l. 74. in Doct. no. p. Trin.

Cur electi assimilantur aquilæ. Mart. 24. 22. Deuter. 32. 11.

Plin. Hist. nat. l. 10. c. 16.

Col. 3. 9.

S. Joan. Climaco in scal. Parad. gr. 6. Fuga peccati est cœlestis judicii, & mortis memoria.

Mart. 3. v. 9.

Beda l. 4. Hist. Angl. c. 1. de S. Cuthbert. add. Meritorum Episc.

Cur Ignis præcedat judicium. Psal. 96. 3.

Deuter. 4. 34. S. August. Tr. 9. ibid.

Job 31. 20. Confilium non timendi judicem veterum. S. Gregor. l. 21. mor. c. 10.

Job 19. 29. S. Greg. l. 14. Mor. c. ult.

Levit. 22. 1.

Coluid. in Syl. Alleg.

rationem reddere posset optatam, respondisse legitur: Benedictus Deus, quia in eius semper vixi timore; unde modo ad iudicium meum particulare accedens, ad meum me converto Creatorem, & Redemptorem crucifixum, illique cum Iob dicit: *Vocabis me, & ego respondebo tibi, operi manuum tuarum porriges dexteram*; hocque dicto, exspiravit.

6 S. Gregorius vitæ morumque nostrorum emendationem memorie associat iudicii, inquit: *Illum diem Fratres charissimi, tota intentione cogitate, vitam corrigite, mores mutate, mala tentantia resistendo vincite, perpeccata fleibus punite; adventum namque æterni iudicii tanto securiores quandoque videbitis, quanto nunc distributionem illius timendo prevenitis*. Nec minus sollicitus S. Augustinus hoc utilissimum diæ recordationis exercitium nobis inculcare nititur, dum ait: *Scire & intelligere debemus Fratres charissimi, nihil nobis esse salubrius, quam ut damnatis omnium presentium rerum voluptatibus, id potius cogitemus, quando erimus de hoc saculo transiuri, vel quando tabernaculum corporis ultimo die superveniente deposiuri, & iterum illud resurrectionis tempore recepturi, ut cum eodem recipiamus prout gessimus, sive bonum sive malum*. Et ideo rogo Fratres, ut quotidie cogitemus, quales erimus in die iudicii, purissimis Angelorum conspectibus offerendi, & æterno iudici rationem de libris conscientie reddendi, remotis omnibus probationibus. Libet namque uniuscuiusque, qui produceretur, plus minusve cuiuslibet incutiet terroris: *Liber scriptus proferetur, in quo totum continetur*. Equidem non nego, quoniam facilius innumerabilibus repletur debitis; sed & verissimum, quod per vitæ nostræ cursum eadem abolere valeamus: id quod facile factu fuerit, si rigorosam, quam coram cælo, terra, & inferno reddituri sumus, perpenderit rationem: *Ibi scribuntur virtutis opera*, inquit D. Chrysostomus: *Ibi prava scribuntur*. *Ne tibi timeas inde præiudicium; licet perversa tua per scripta sint opera, bonis operibus possunt deleri; ut rursum, si cuius inibi nomen pietatis ergo per scriptum sit, moribus autem abnegavit, nullum ex eo sit præiudicium, quod scriptum sit, sed deletur*.

7 Job audacter aliquando in hæc legitur prorupisse verba: *Per singulos gradus meos pronuntiabo illum, & quasi Principi offeram eum*. Altissima quorum verborum mysteria ex S. Gregorii interpretatione hauriamus oportet, dicentis: *Sacri itaque libri, id est, divini eloqui memoriam faciens, dicit: Per singulos gradus meos pronuntiabo illum; quia nimirum ille ad doctrinam Dei veraciter ascendit, qui ad obtinendam hanc gradibus sancta operationis erumpens, & quasi per singulos gradus suos librum pronunciat, qui percepisse se eius scientiam non per verba tantummodo, sed etiam per opera demonstrat*. Unde adhuc subditur: *Et quasi Principi offeram eum; omne enim quod offerimus, in manibus tenemus*. Venienti ergo ad iudicium Principi librum offerre, est, verba præceptorum illius in actione tenuisse. Nec est, quod in tribunali illo eloquentiam, favores, adhaerentias, dona, respectusve humanos cuiquam suffragaturos sibi quis persuadeat, dicente S. Ephremo: *Nil nobis in illa proderit hora præter bona, quæ hinc nobiscum detulerimus opera; futurum est enim, ut unusquisque nostrum propria facta ac dicta ante incorrumpit, atque tremendi Iudicis tribunal deferat*. Utique si de minimo etiam otioso verbo, quod dissipatur à vento, rigorosam nos rationem reddituros cogitaremus, non faciliter ad eam ora nostra in verba resolveremus detractoria, injuriosa, obscena, sacrilega, quin & quandoque blasphemata.

8 S. Gregorius illa Scripturæ sacræ considerans verba (*sitimeritis Dominum, & servieritis ei*), Prophetam dixisse advertit, non satisfieri per timorem (*sitimeritis*) sed & requiri obsequium, (*si servieritis*) Quisquis igitur hunc timet iudicem, illi conformiter operatur timori, suo exactissime serviens Iudici: *Quid est ergo, quod ait (verba sunt dicti S. Doctoris) sitimeritis Dominum, & servieritis ei; nisi quia plerique distributionis iudicia metunt, & tamen prava agere non desistunt? Parenti quidem corde futura iudicia cogitant, sed presentis voluptate devicti, mala committere nequaquam vitant*. Bene ergo post timorem Domini, eius servitia memorantur, quia ille solus timor probabilis est, qui dum mentem concussit, ad bonis operis studium trahit. Hunc

Salvianus, se intelligere posse negabat, qualiter quis credens in iudicium, in quo tanta cum severitate examinandus est, nihilominus cum tanta animi vivat relaxatione, & licentia, quasi non veritas Catholica, sed fabula esset Poetica: *Quid cause est (interrogat ille) ut, si quispiam Christianus futura credis, futura non timeas? Quid ergo cause est, ut si credis, quæ dixit Deus, non timeas, quæ minatur Deus? Moxque rationem, quæ Christianum non credentem, dum, quæ Deus prædicit, & minatur, non timet, validè convincit, in hæc subnectit verba: Neque enim se probat promissionibus Dei credere, qui non sic agit, ut possit ad promissa Dei premia pervenire*. Quo fine practicum ab eo, qui hic coram tribunalibus quampiam magni momenti litem negotiumque tractat, desumptum adducit exemplum, verbis sequentibus: *In ipsa quippe hac vita hominum, si iudicandum se aliquis ab humana hac potestate, & rapiendum ad tribunal terrenum esse cognoverit, advocatos requirit, patronos adhibet, officialium gratiam, & favorem mercatur; & hac omnia metu futuri iudicii agit, cum tamen eventum iudicii comparare non possit*. Dic mihi, quisquis ille es, qui credere te iudicium Dei dicis: tu si supradictorum exemplo hominum iudicandum te esse à Deo crederes, nonne spem ac salutem tuam quolibet pretio comparares? Sed non credis utique, non credis; & licet credulitatem tuam verbis velis asseverare, non credis. Verbis enim, ut ait Apostolus, confiteris, sed factis negas. Quis enim sibi persuadebit, possibile fore, ut quis in diem illum novissimum credens, eumque cogitans, omnes affectus suos in vita presenti collocet: *Quæ est visa vestra*, inquit Iacobus Apostolus: *vapor est ad modicum parens, & deinceps exterminabitur*. Qui idem Apostolus in eadem epistola paulò post ad eos, qui hisce bonis terrenis affixi hærent, & ad illa duntaxat corda sua convertunt, conversus, in hæc minatur verba: *Thesaurizatis vobis iram in novissimis diebus*. Ubi Salvianus in primo Ecclesiæ libro ita scribit: *Thesaurizatis in novissimis diebus: per hoc duplex, & cupiditatis noxa est, & infidelitatis*.

9 Sanctus quoque Isidorus Pelusiota in quadam epistola, in eos, qui mysterium hoc tractant, credunt, nec controvertunt; ex alia tamen parte quasi ludus foret, in peccatorum tenebris caligant, acriter invehitur, dum ait: *Absurdissimum meo quidem iudicio illud est, eorum quidem, in quibus externi sapientes, & Scriptura sacræ inter se dissident, magnam rationem habere, eorum in quibus consentiunt, exiguam*. Etenim iudicii extremi dogma, tametsi & rationi consentaneum, & iustum, & ratione præditis congruens, atque à nobis, & ab ipsis confessum ac receptum sit, tamen paucos inducit, ut ea, quæ officii ratio postulat, faciant. Plerique enim (nec vero me quisquam iracundia commotum hæc dicere arbitretur) non secus ac si nec iudicium futurum sit, nec providentia ulla rebus præsit, atque humanas actiones conspiciat, velut in densissimis noctis tenebris eas faciunt, quæ faciunt.

10 Merito itaque omnes sacri Doctores ad seriam huius tribunalis recordationem unisono nos exhortantur ore. Et in primis quidem D. Chrysostomus in quadam homilia ita sermocinatur: *Vt animam tuam velut Dei habitaculum præpares, memento horrendi multum, & tremendi illius diei, in quo omnes Christi throno assistentes, rerum hic gestarum rationes reddemus; ubi ante omnium oculos peccata nostra ponentur, & rursum revelabuntur, & ignorantibus ostendentur*. Insignis quidam præceptor, magna præditus scientia, teste Bellovacensi, timebatur quondam ab omnibus, nec erat, qui cum eo congregari præsumeret, nisi vincendus. Tunc ille ad eos conversus, ait: *Quid timetis ab homine concludi, qui non cavetis à Deo concludi? Nulla autem conclusio à Deo timetur*. Nec minus efficaciter atque utiliter S. Bernardus ad idem nos propositum exhortatur, dum ait: *Iudicium districti iudicis vestigemus fratres, & non amplius frequentemus in timore ac tremore ipsius considerationem, quominus comprehendere possumus investigabilem abyssum iudiciorum Dei, & irrefragabilem dispositionem*. S. Gregorius inquit, quod, quanto Iudicis adventus magis tardat, tanto magis rigorosam eius iustitiam timere debeamus: *Nece est, inquit, nunc timere iudicem, cum necdum iudicium exercet, cum diu mala sustinet, dum mala adhuc*

Salvian. l. 9.
ad Eccles.
Cathol.

lac. 4. 19.

lac. 1. 4.
Solv. l. 1. ad
Ecclesiæ.

S. Isid. Pelos.
l. 3. Epist. 57.
Invictio in
eos qui hæc
iudicium con-
gitare negligunt.

Seria exhortatio
ad hoc
iudicium con-
gandum.
D. Chrysost.
Hom. 77. de
Pœnit.

Bellovac.
spec. mor.
l. 2. dist. 5.

S. Bernard. l. 2.
super Ps.
Qui habitant.

S. Greg. l. 10.
mor. c. ult.

Iob 14. 15.

S. Gregor.
Homil. 1. in
Evang.
Apostolicus
in ore ad
hunc iudicium
præparandum.

S. Aug. P. 1.
49 in Apoc.
de divit. c. 1.

D. Chrysost.
Tom. 6. de
Cæco, & Za-
chæo.

Iob 11. 7.

S. Gregor. l. 1.
12. mor. c. 14.
Bona opera
tantum se-
quuntur ho-
minem inju-
dicio.

S. Ephrem.
T. 1. de extre-
mo iudicio.

S. Greg. l. 1. 9.
in 1. Reg. c.
30.
Qui timet
iudicem in
hac vita, &
servit ei non
habet sibi ti-
more in ex-
tremo iudi-
cio.

adhuc tolerat quæ videt; ne, cum semel manum in retributione ultionis excusserit, tanto in judicio districtius feriat, quanto ante judicium diutius expectat. S. Isidorus Pelusiota in epistola quadam dicit, Judicii extremi incredulitatem impiis dedisse motivum relaxandi fræna ad quemlibet excessum: *Non mors, inquit, sed judicium, quod post mortem futurum est, avertit à peccatis. Impii enim cum existimarent animam esse scintillam quandam, quæ extincta, ut aiebant, corpus in cinerem abibat, mori se tantum (more brutorum) putantes, non autem post mortem judicari. Hac enim talia in libro, qui Sapientia Salomonis inscribitur, dixerunt, ut nosti: quod si nescis, sume in manus eum librum, & scies quod nihil intentatum vel inausum relinquebant. Unde Psalmista ait: Ausferuntur iudicia tua a facie ejus. Et quid inde secutum fuit? Inquinata sunt vis illius in omni tempore.*

DISCURSUS XXXI.

ARGUMENTUM.

Examen, & processus judicii finalis præcipuè circa opera misericordiæ instituitur, quibus electi tuebuntur; eorum verò omisso reprobis in damnationem vertetur.

THEMA.

Venite benedicti Patris mei: esurivi enim, & dedistis mihi manducare. Matth. 25. v. 34.

EX hujus thematis adducti loco evidenter constat, quod cum Christus, qui nos judicaturus est, examen, & processum, qui in judicio extremo coram ejus tribunali formandus erit, manifestasset; simul etiam modum nos edocuerit, quem observare debemus, ut ad ejus dextram collocari mereamur; qui in adimplendis in hac præfenti vita misericordiæ operibus præcipuè consistit. Atque hinc est, quod tot ante sæcula per Prophetam suum Regium, virum secundum cor ejus, nos monuerit, dicendo: *Jucundus homo qui miseretur, & commodat, disponet sermones suos in judicio, quia in æternum non commovebitur.*

2 De S. Elisabetha Ungariæ Regina refertur, quod cum eis hospitalia sæpè frequentanti, infirmisque ibidem decumbentibus magna cum charitate, & compassione interienti, pium hoc ministerium à pedissequis suis dissuaderetur, ipsa eas resposito adæquato compescuerit, imò ad se sequendam, & imitandam stimulos addiderit, dicendo: *Ego me dispono, & præparo ad diem judicii, ut examinanti me judici aptè respondere possim; dictura enim sum Christo: Recordare, quod ubi in hospitalibus infirmanti tanta cum charitate interviverim, ut pedissequæ meæ ab hoc pietatis officio me revocare conatæ fuerint. Porro quod judicandi de sola sint misericordia examinandi, antequam illam adimpleverint, & circa quos, an verò eandem neglexerint, hujus veritatis plenæ sunt antiqui, & novi Testam. paginæ. Et certè si in illa die congregares omnes eloquentissimos totius mundi oratores, advocatos item celeberrimos, sanctos quoque Paradisi efficacissimos, causam tuam in illo tribunali nulla ratione tueri, vel ab inexorabili Judice gratiam quantumvis minimam obtinere posses: At verò si tecum habere potueris pauperculum aliquem à te sublevatum, vel infirmum sollicitè à te curatum, vel vincitum in carcere à te visitatum; hi utique efficacius, & potentiùs te juvabunt, quàm omnes mundi thesauri, omnesque cœlites paradisi. Auscultemus igitur illud salubre Tobia: consilium: *Ex substantia tua fac elemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere. Ita enim fiet, ut nec a te avertatur facies Domini.* Ast quia mendicus v.g. se excusare poterat, eò quod inops ipse alienas non posset sublevare necessitates, vel infirmus, quod aliis servire non posset; ideo subdit Tobias, inquit: *Quomodo potueris, ita esto misericors; Deus enim non tam manum, quàm cor respicit, dicente S. Gregorio: Ante Dei oculos nunquam est vacua manus à munere, si fuerit arca cordis repleta bona voluntate. Dextera sua non plus deposcit, quàm nostræ valeant vires; unde si misericordiam, & charitatem executioni mandare non possumus, sufficit eam in corde fovere. Unde S. Bernardus dicere consueverat:**

Deus indubitanter tribuit bonæ voluntati, quod deficit facultati.

3 Doctissimè simul, & succinctissimè ad hoc intentum discurrebat Chrysostomus, dum ait: *Da indigentibus, si minus habueris, vel suspirium; si profers, omne tribuisti, nam in somnis ille oculus vidit te dedisse, quod habueras.* Væ nobis, si alio præterito paradisi comparandus fuisset, non enim omnes illibatum servare possunt virginitalis liliū, non omnes pro fidei confessione collum suum mucronibus subdere tyrannorum, non omnes per viam prædicationis, & sacramentorum administrationis abundantem facere animarum mellem. Ast quis vel unicum saltem compassionis non poterit excitare actum, nisi penitus excors fuerit? Proponit ista tanquam minora, (inquit Doctor Angelicus) quæ dicuntur natura; nihil namque naturæ nostræ conformius, & facilius, quàm benefacere, dicente Dionysio Carthusiano: *Nihil naturalius, quàm benefacere consorti naturæ.* Quinvis autem Judex ille rigorosissimus futurus sit, nihilominus etiam summæ discretionis erit, & æquiratis, quia judicabit orbem terrarum in æquitate.

4 *Esurivi, &c.* Deus non unum, sed varia misericordiæ recenset opera, ut quilibet juxta habilitatem, & vocationem suam in eo se exercere possit, quod illi facilius, & conformius erit: specificam autem operum misericordiæ insinuat mentionem, juxta Carthusiani mentem, quia directè, & evidenter includunt charitatem, quæ nos Dei declarat amicos, nobisque divinam conservat gratiam, gloriæ cœlestis pignus. Ast verò Cornelius Jansenius aliam, cur incarnata Sapientia dicta commemorabit opera, assignat rationem in hæc verba: *De quibus nemo se facile excusare potest; hujusmodi dilectionis enumerat opera, quæ omnibus competere possunt.* Jejunia enim, eremi, cilicia, religiones, aliaque similia perfectionis exercitia non omnium personarum statibus, & conditionibus adæquantur: *Ex his, quæ possumus* (verba sunt Euthymii) *humanitatem requirit; his enim, qui non possunt, sufficit quod velint.* Quid amplius dici posset? Certè facilius ad cœlum aditus dari nequit: Sed dictum porro auscultemus Authorem, dicentem: *Varia siquidem humanitatis partes recenset, ut siquidem possumus, omnes impleamus: Sin autem, & saltem eas, quas possumus.* Beliovacensis quoque cur Judex in examine finali prædicta sit memoraturus opera, discutit, inquit: *Ut se prout ad remunerandum ostendat, magis opera misericordiæ, quàm justitiæ, vel alterius virtutis commemorat. Si enim operam faciliā, & ad quæ ratio naturalis inclinat, tanto premio remunerabit, quanto magis ea, quæ sunt difficiliora?*

5 Ast quale putatis subesse mysterium, quod nulla operum misericordiæ spiritualium, quæ perfectiora sunt, sed corporalium duntaxat mentio fiat? Dubium hoc Abulensis ventilat; inter cujus varia responsa, sequentia ad nostrum imprimis deterrunt propositum, quando ait: *Opera misericordiæ spiritualia sunt majoris difficultatis, ad talia non statim aspirant imperfecti. Corporalia possunt pertinere ad omnes, spiritualia non. Christus voluit porro, causam salutis nostræ esse cuilibet facilem.* Quo fine Author inspectus, ut illicet immensam, quam Deus in nostra erga proximos compassione exprimitur satisfactionem, exprimat, tali utitur exemplo: Si quis hodie amicus vester, aut rusticus vobis unam è suis donaret vestibus, vosque eam contempnibiliter in præfentia sua alicui circumstantium projiceretis, utique munus vobis factum cum donatoris rubore villipenderetis: Ast si eam subito indueretis, summè eam vobis placitam, gratamque esse demonstraretis. Nunc autem ad intentum sic prosequitur dictus author: *Putas, quanto gaudio extolluntur Sancti, quando in conspectu omnium Angelorum, quod fecerunt hominibus, ipse Dominus se fatetur accepisse? Dimidiam chlamydem, quam S. Martinus etiamnum Catechumenus pauperculo militi sub portis Ambianensibus sui elargitus, Christus eadem se contegens, in conspectu totius paradisi ostendit, dicendo: Martinus adhuc Catechumenus hac me veste contexit; eademque amicus in judicio apparebit, omnibusque pauperes, & nudos contegenibus, dicit: Nudus eram, & operuisti me.* S. Lucas de Tabitha scribit, quod, postquam plena operibus bonis, & elemosynis, quas faciebat, mortua fuisset, discipuli sancti Petri

Sola opera misericordiæ sunt, quæ ad hoc judicium pertinent. D. Chrys. 1. 1. c. 7. de Poenit.

S. Thom. 1. 2. Mach. 1. 1.

Dion. Carth. ibid.

Pl. 2. 6.

Non enim, sed varia ad hoc sunt misericordiæ opera.

Dion. Carth. ibid.

Jon. Sen. cap. 127. Conc. Euseb.

Euthym. ibid.

Beliovac. spec. mor. 1. 2. dist. 9.

Cur opera misericordiæ corporalia potius quam spiritualia ad hoc contemnerentur. Abul. Q. 28. in c. 35. Mach.

Auth. Im. post. H. 34.

S. Isid. Pel. 1. 4. epist. 146.

Plat. 2. 1.

Opera misericordiæ, quæ ad hoc judicium pertinent, sunt bona, & beatitudo.

Pl. 2. 1.

Hoc probatur ex eo, quod omnia, quæ ad hoc judicium pertinent, sunt bona, & beatitudo.

1. 1.

Tob. 4. 7.

S. Gregor. 1. 1. c. 1. in Evang.

S. Bern. Ep.

12. Ap. 2. 34. Petri velocem acceleravit adventum, ut eo iubente, in vitam revocaretur: Circumfeteruntque illum omnes viduae flantes, & ostendentes etunicas, & vestes, quas faciebat illis; id est, quod S. Petro efficax ad patrandum miraculum, ipsamque resuscitandam fuit motivum. Hæc autem vidua eleemosynaria quamlibet præfigurabat animam electam, quæ in die iudicii ab omnibus pauperibus, qui aliquod ab ea acceperunt subsidium, auxilio, & patrocinio adjuvabitur, & à morte æterna immunis fiet.

Cur in valle Josaphat ubi futurum iudicium.

Act. Ap. 1.

Isai. 26. 17.

S. Anton. serm. Theol. 7. c. 14. c. 11. §. 2.

Miseri cordes in extremo iudicio habent pauperes pro ipsis intercedentes. Pl. 40. v. 2. Petr. Blas. 1. 41. in 12. S. Ephr. T. 3. de Cōpunct. animi.

Matth. 25. 40. S. Ephrem. T. 3. de app. 12. Crucis.

6 Non sine mysterio vallis Josaphat pro erigendo in ea tribunali supremi iudicii à Deo electa fuit, utpotè quæ monti oliveo adjacet, superquem iudicaturus descenderet; sicut pariter ex eodem ascendit, futurum faciens angelis intimari iudicium, dicentibus: *Hic Iesus, qui à vobis assumptus est in celum, sic veniet, quem admodum vidistis eum ascendentem.* Quæ omnia profecto in sapientia à Deo facta sunt; oliva enim symbolum est misericordiae, quique hanc in domibus suis plantavit, in supremi iudicii societate, & favore consistet. Sola enim erga proximos misericordia in futuro iudicio, sublato omni metu, securos cultores suos efficit, & spem certam tribuit: *Ponam iudicium in spem,* inquit Deus apud Isaiam, *at misericordia mea in stateris.* Nullus erit in futuro iudicio, quantumcunque sit sanctus, & irreprehensibilis, qui non timeat, & contremiscat; solus tamen misericors, & eleemosynarius in eo jucundabitur: unde Psalmista ait: *Iocundus homo, qui miseretur, & commodat; disponet sermones suos in iudicio, quia in æternum non commovebitur;* idque propter opera misericordiae pauperibus exhibita, quæ in balance S. Michaelis posita, spem salutis certam, & securam ei tribuent: *Miseri cordia mea in stateris.* Hujus celebre in persona Petri Tolentarii habemus exemplum, qui propter panem in balance Archangeli positum salvatus fuit, immersi illum per impatientiam pauperi projecisset. Sanctus Antoninus felicem, & fortunatam illam considerans invitationem: *Venite benedicti Patris mei,* illam præmium dicit esse benedictionum, quas in hac vita per beneficentiam erga pauperes seminavimus, de quibus S. Paulus scripserat, inquit: *Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet;* scilicet eleemosynarum, largè dando pauperibus, propter quod à Deo, & hominibus benedicatur, & collaudatur, de benedictionibus & metet, ut ait Apostolus Dei.

7 Summæ consolationis est Propheticum illud oraculum, quod illos concernit, qui operibus dediti fuerint charitatis; videlicet beatus, qui intelligit super egenum, & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. Ubi Petrus Blesensis in quodam sermone, per diem malam, finalis iudicii diem intelligit, inquit: *Diem malam appellat diem iudicii; non quia mala, sed quia multis amara propter amaritudinem futurorum in ea.* S. Ephrem ait: *Bonum in illa tunc hora tibi subveniet auxilium, si pauperibus hic compassus fueris.* Boni pro te apud Christum tunc erunt advocati, qui hic egeni à te nutriti, & misericordiam consecuti, protecti, ac conservati fuerint. Magni hi tunc Patroni tibi isti erunt. Magni defensores, magni fautores, atque auxiliatores, exhibentes tunc Christo, quæcunque ipsis hic dederis, quemadmodum ipsos paveris, quomodo ipsi refeceris. Boni tibi hi fratres isti reddentur, sicut sunt fratres Christi. Quibus ultimis verbis sanctus hic pater sequens innuat argumentum: Si enim Frater Regis plurimum valet ad obrinendam alicui gratiam, quando se is apud Regem efficaciter interponit; quando efficacior erit intercessio magnæ cujusdam multitudinis Fratrum, illi est, pauperum, coram hujus Regi tribunali? Christus enim Rex Regum in magnifico illo throno positus, pauperes, & egenos fratrum suorum nomine honorare non dedignabitur: *Quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis:* ubi idem S. Ephrem ait: *Hoc dicens, omnes ostendit digito ibi praesentes, & ad pedes suos consistentes. Quis porro dignus, quis ita felix in illa erit hora, quando cuncti exhorrescentes, & contremiscent angeli, & homines, ut tunc minari mereatur Frater Christi? Quam multis auri istud thesauris erit potius? Idem quoque S. Ephrem in tomo 1. de comparitione crucis ad iudicium ita scribit: *Miseri cordes cernunt ibi mendicos ac pauperes, quorum hic miseri sunt, pro ipsis interpellantes, eorumque opera**

Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

ra bona, coram angelis, & hominibus annunciantes.

8 Magnus ille Dei servus Camillus de Lellis, qui religionem clericorum, infirmis ministrantium, instituit, probè sciens, quod natura nostra inter sectores, vulnera, putredinem, & saniem inde emanantem nauseat, & abhorreat, ut suos ad constantiam, & lætitiā spirituales, in hoc munere concipiendam, animaret, hanc finalis iudicii historiam ob oculos illis ponebat, volebatque, ut hoc monitum continuò audire nunquam intermitterent: *Non te pigeat visitare infirmum, ex his enim in dilectione firmaberis.* Ubi notanda est dictio illa: *Pigeat,* quia magnam experimur in ministrando infirmis naturæ repugnantiam, maxime quando nauseabundi sunt, & stomachum provocant. At verò si consideremus, quod Christus, qui iudex noster futurus est, in illorum persona velit agnosci, in dilectione, & amore illius magis confirmabimur. Vide autem, inquit Euthymius, quomodo de sola humanitate sive amore erga proximos differat. In illius namque tribunalis processu, & allegationibus, solum de charitate, & amore erga proximos disputabitur; ac proinde opus est, ut in illo fortiter stabiliamur. Ab hac sola iustus honore dignos iudicet, peccatores supplicio. Non quod cetera vel iustorum bona opera, vel peccatorum delicta sine examinatione, vel discussione relinquenda sint; omnium siquidem cuncta inquirat, & opera, & verba, & cogitationes, ne ipsemet frequenter sua doctrina manifestavis; sed nunc de sola hac virtute differit, confirmare volens, quod hanc maxime requirit, & hanc præ omnibus expetit, utpote Christianis maxime necessariam; cuiusque enim Christiani insigne, quo cognosci potest, est dilectio; huius autem optima pars, est pauperum amor, & erga proximum misericordia, & compassio. S. Ephrem sæpè citatus eximia benevolentiae signa, quæ Christus exhibiturus est illis, qui misericordiae operibus dediti fuerint, affectuosus hisce verbis exprimit: *Cernens Christus, in throno sedens, ad ipsum ingredientem, latus excipiet, obviamque illi procedet hilaris facio, & aspectu arridente, atque appellatione lata, & benigna allocatione hunc apprehensum amplectetur, & tanquam ex longinqua peregrinatione venientem amicum, seu filium, de osculabitur, talibusque eum verbis compellabit. Bene venisti o amice bone, & fidelis. Bene venisti educator, & altor meus, hospes meus. Non sum oblitus charitatis tue. Memini, quanta mihi dona praestiteris, memini quoties me refeceris: quæ dum ad eum ait Christus, tenet ipsum manu coram omni illa magna celebritate, coram Angelis, & Archangelis, & omni Principatu, & Potestate, coram omnibus iustis, & Prophetis, & Apostolis, ac Sanctis, statuensque hunc in medio, simul prædicat, & ostendit eum omnibus, ac dicit: hic homo esurientem me aliquando conspexit, & pavit; sitientem, & potavit; frigescentem, & cooperuit me; hospitem, & suscepit me; infirmum me vidit, & ministravit, gestavit, & in domum suam introduxit.*

Euthymio ad visitandos infirmos pro habendo benigno finali iudicio.

Euthym. c. 61. in Matth. Maxima hæc discussio in die extremo de charitate erga proximum.

S. Ephrem. T. 1. in eo. qui in Christo obdormiunt.

9 Quam verò deplorabilis erit conditio illorum, qui charitatis viscera minimè habuerint? De quibus Sanctus Jacobus Apostolus ita scribit: *Iudicium sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam.* Unde exclamat D. Augustinus: *Parva putatis opera misericordiae? libet de his aliquid dicere. Attendite primo illam sententiam, è sacra Scriptura depromptam, quam modo commemoravi: Iudicium sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam. Sine misericordia iudicabitur, qui misericordiam non fecit, antequam iudicaretur. Quid deinde quod sequitur? Superexaltat misericordia iudicium. Superponitur misericordia iudicio, in quo inventum fuerit opus misericordiae. Et si habueris aliquid fortè in iudicio, quo puniatur, tanquam unda misericordiae peccati ignis extinguatur.*

Miser eorum statui qui ob habentem charitatem. 1. ad. 3. 12. S. Aug. in Pl. 143.

10 S. Bernardinus Iudicem condemnationis, contra reprobos pronuntiandæ, rationem redditurum observat, eamque in operum misericordiae omissione constituturum. Siquidem nulla explicata de adulteriis, sacrilegiis, simoniis, rapinis, homicidiis fiet mentio; sed: *Esurivi, & non dedistis mihi manducare, &c.* Unde nihilominus ealem Sanctus hic deducit consequentiam: *In hoc innuit Dominus, quod si propter peccata omissionis*

S. Bernard. T. 1. 1. 1. de ult. iud. A. 1. c. 2. sola fiet mentio in iudicio de operibus misericordiae omissionis.

Ppp impiis

impii tot cruciatibus puniuntur, quos suppliciiis placendi sunt, qui scelera commissionis impie patraverunt. Sicut sunt forisilegi, sacrilegi, fures, raptores, usurarii, lufores, perjuri, blasphemii, homicida, & hujusmodi. Et in alio quodam secundi tomis sermone, super eandem scribens materiam, cur operum misericordiae duntaxat omisionis mentio facienda sit, has sequentes adducit causas: Primo, ut non solum spe pramii, sed etiam propter timorem supplicii, homines ad opera misericordiae provocentur. Secundo, ad monstrandum, quod ita nihil provocat Deum ad rigorem justitiae, sicut defectus pietatis. Tertio, ut ostendatur, quod non solum per mala opera, sed etiam propter defectum bonorum operum homo damnandus sit. Idque ex illo probat Christi apud Matthaeum asserto: Omnis arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Quarto, ut secundum Gregorium aperte clarescat, quod si tanta poena muldatur, qui sua non dedisse convinctur, quae poena feriendus est, qui aliena redarguitur abfuisse?

11 Salvianus saepe eos, qui à misericordia alieni, ultimi illius judicii processum, & examen non cogitant,

redarguit, illo Ecclesiastici usus monito: *Miserere anima tua, placens Deo. Dic mihi quae so, o miser, o infidelis. Cum multis patrimonium tuum divides, cum multis facultatibus tuis dices, nunquid de solo te est tam male meritis, ut tibi nec inter extraneos locum facias heredis?* Quae & similia in ejusdem libri progressu repetens, cetera inter ita sermocinatur: *Et credere te futurum judicem dicis? apud quem? nullus est minor atque despectior, quam ipse Index, nam in tantum cum spernis, in tantum cum despicias, ut nec tibi metipsum consulas, dummodo ejus iussa contemnas. Aut refelle me, & convince, si mentior. Clamas tibi ecce morienti ipse, quae judicaturus est, Index tuus, ne ullum omnino hominem in prorogandis rebus ac facultatibus tuis plus quam te ipsum ames. Nec ulli de tua substantia moriens magis quam tibi consulas, nullum animam tuam propinquorem, nullum judices, chariorem. Quis non videt, quam exilis de anima in judicio assecurando habeatur ratio, dum substantia, pro Dei amore operibus erogata, nos secutos ante judicem sifteret; & nihilominus eam inter extraneos, ad provocandam contra nos Dei iram, disperdimus?*

Amentia eorum qui non student misericordiae operibus.

TRACTATUS XLII.

DE JUDICIO TEMERARIO.

DISCURSUS DUODECIM.

Discursus I. Judicium temerarium charitati opponitur, derivatur à malignitate judicantis, estque species detractionis, & contemptum proximi includit. Ubi etiam, quibus in casibus committatur, fusiùs exponitur.

II. Judicare malè de aliis, zizania quaedam est, quam demon seminat, & nutrit, quaeque ad ignem destinata est infernalem.

III. Peccati judicii temerarii consideratur gravitas, utpotè quod iram Dei ad severa provocat supplicia.

IV. Qui sinistrè de aliis judicat, injuriam Deo facit, quia ejus jurisdictionem temerè sibi usurpat, cum judicium de rebus occultis ferre ad solum Deum pertineat.

V. Facile proximos nostros judicando decipimur, quia finem, & intentionem, ob quam ad operandum moventur, penetrare non possumus.

VI. Quàm sine fallacia humana judicia, utpotè quae solum juxta apparentiam exteriorem regulantur, per varia exempla ostenditur.

VII. Variis eventibus, & factis, quàm facilè, judicando actiones alienas, erremus, demonstratur.

VIII. Saepè fallitur humanum judicium, quando solum ad statum praeteritum respicitur, praesens verò, & futurus, sicut & emendatio non advertitur, quam proximus tam intus, quàm exterius fecisse potuit.

IX. Priusquam de aliis feramus judicium, maximè quando dubii sumus, veritatem diligenter examinare, & ad credendum bonum potius, quàm malum, propiores esse debemus.

X. Justorum proprium est, malum de aliis non credere; virtus enim Charitatis alienarum imperfectionum reatus cooperit, dissimulat, iisque compatitur, estque alienis superior defectibus.

XI. Peccata aliorum judicare, & condemnare non debet, qui multis obnoxius est propriis criminibus; potius igitur talis prius examinet, & condemnet seipsum, timeatque ne & ipse similiter cadat.

XII. Qui sinistrè de aliis judicant, ut plurimum eadem sunt pice coinquinati; aut verò Deus justè permittit, ut in easdem culpas incidant, quas in aliis condemnant. Ubi & variaz adducuntur declarationes verborum: *Nolite iudicare, & non iudicabimini.*

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Judicium temerarium charitati opponitur, derivatur à malignitate judicantis, estque species detractionis, & proximi in se includit contemptum; ubi & quibus in casibus hoc peccatum committatur, latius ostenditur.

THEMA.

Charitas non cogitat malum. 1. Cor. 13. v. 6.

Cum lex Evangelica basi charitatis innitatur, juxta illud: *Plenitudo legis est dilectio*, necessariò consequitur, quòd judicium temerarium dilectioni tam Dei quàm proximi directè opponatur, cum indubitata sit illa Ecclesiae, ab Apostolo dictata, veritas: *Charitas non cogitat malum.* Unde B. Dorotheus in quodam sermone de hac materia fusiùs differens, causam cur ad eòdè temerè judicandum de proximis faciles simus, charitatis defectum esse his verbis dicit: *Vnde autem istud patimur, nisi ex eo, quòd charitate vacamus? nulla enim; vel admodum tenuis, & exigua inest nobis charitas: Nam charitas non cogitat malum, omnia suffert, ac tolerat, omnia credit.* S. Bonaventura de hoc vitio ita scribit: *Occulta pestis est, sed gravissima, quae Deum fugat, & fraternam lacerat charitatem.* Pestis enim est venenum quoddam occultum, quòd ad cordis regionem serpendo, vitam homini eripit. Vita autem animae in charitate consistit, quia *qui non diligit, manet in morte.* Ac proinde judicium temerarium, venenum quoddam & pestis est, quae charitatem extinguit, quam proximo debemus, quia *fraternam lacerat charitatem.* Ipsum quoque Deum in fugam agit, quia *Deus charitas est.* Idem B. Dorotheus dignam hanc nobis insinuat propositionem: *Tanto quisque ad Deum proximè accedit, quanto magis in amore, & benevolentia Christiana proximo suo adhaerit.* Docet verò experientia, quòd, dum quis malè de proximo suo judicat, manifestè per hoc indicet, se ab eo esse aversum; alias enim non tam facilè sinistrum de eo formaret conceptum. Sicut enim deficiente in stomacho calore naturali, ad cibum digerendum requisito, quantum vis cibus delicatus, & substantiosus sit, illum tamen in bilem, & malos humores convertit; econtra verò stomachus vigorosus alimentum, ceteroquin crudum, & noxium, in bonam transmutat substantiam: Ita quoque in casu praesentis asserere possumus: Nam anima charitate ardens, licet actionem quandam proximi sui secundum exteriorem apparentiam malam videat, attamen *non cogitat malum*, quia *charitas operis multitudinem peccatorum*, convertitque in virtutem, quòd oculo vitium esse videtur, excusat actionem illam, eandemque recta cum intentione factam fuisse interpretatur. At verò qui animam depravam, & cor malignum, ac charitatis expertus habet, actus quoque reverà virtuosos sinistrè interpretatur. Unde S. Augustinus inquit: *Maximè hi temerè judicant de*

Causa temerarii judicii est defectus charitatis. Rom. 13. v. 10.

B. Dorotheus. ser. 6.

S. Bonav. in sim. amoris c. 10.

1. Joan. 4. 8.

B. Dorotheus. ibid.

1. Pet. 4. 8.

S. Aug. T. 4 de serm. Dom. in monte L. 2 c. 16.

de incertis, & facile reprehendunt, qui magis amant exsuperare, & damnare, quam emendare atque corrigere.

Nazianz.
Orat. 10. n.
92.
Malum hu-
jus vitii can-
git.
S. Greg. Na-
zianz.

2 S. Gregorius Nazianzenus in oratione quadam, quam in Magni Basilii laudem composuit, hanc quoque tetigit malignitatem. Cum enim nonnulli perversi homines sanctum hunc Prælatum, humilitate valde conspicuum, superbiam, & fastus arguerent, Nazianzenus se illis opponens, his eos verbis perstringit: Quid ad hoc nobis dicturi sunt, qui hominis fastum, superciliumque obijciunt? Iniqui sane, & acerbiterum hujusmodi iudices. An vero fieri potest, ut qui leproso deosculetur, & hucusque se demittat, adversus sanos, & valentes supercilium attollat? Mox quoque modum declarat, quo malignantes virtutibus vitiorum nomina attribuebant; dicit enim: *Morum constantia, & gravitati fastus nomen imposuerunt. At iidem homines facile quoque mihi fasturi videntur, ut & forsens temerarium appellent, & prudentem ac circumspexitum timidum, & temperantem agrestem, & inhumanum & justum asperum, & contumacem.*

S. Bernard.
T. 2. l. 14. c. 3.
c. 1.
Enumeratur malis hu-
jus vitii.

3 S. Bernardinus Senensis multa quoque hujus pestilentis radices iudicii temerarii pessima enumerat germina, & inter cetera, in temerè alios judicante, hanc manifestat malitiam: Quod videlicet *in tantam insaniam venias, ut omnia beneficia pervertas in malum.* Idque exemplo malignorum scribarum, & pharisorum confirmat, qui omnia Christi bona opera in malam partem interpretabantur. Ita igitur scribit: *Dicunt, si quis studet, & vacat humilitati, hypocrita est. Si recreationi, gulosus est. Si patientia, timidus est. Si iustitia, impatiens est. Si simplicitati, fatuus est. Si prudentia, malitiosus est. Si maturitati, phlegmaticus est. Si iucunditati, dissolutus est. Si religioni, singularis est. Si societati, familiaris est. Si silentio, & patientia, dissimulatus est. Si aliorum correctioni, presumptuosus est. Si instat vigiliis, & orationibus, indifferens est. Si communi dormitioni, somnolentus est. Si predicationi, & aliorum saluti, appetitor laudis est. Si desistis, negligens, & remissus est. Si habet gratiam hominum, adulator est. Si adulare renuit, superbus est. O Deus, quis poteris evadere ab his labiis iniquis, & a lingua dolosa, cum & te Domine Iesu Christe non legimus evasisse? Quando radix arboris alicujus vitiosa est, videmus per experientiam, quod humorem suum vitiatum in ramos, & germina transmittens, malam qualitatem suam illis pariter communicet. Eadem quoque ratio est cordis, & mentis humanæ; quando enim hæc veneno odii, & aversionis erga proximum est obnoxia, quidquid huc boni operatur, defectui adscribitur.*

Descriptio
temerarii
iudicii.
S. Anton. serm.
Theol. p. 2.
Tit. c. 8. §. 1.

4 S. Anton. iudicium temerarium hæc terminis definit: *Iudicium temerarium est, cum aliquis opus proximi, de quo non habet sufficientia indicia ad cognoscendum, utrum bonum vel malum sit, in mente sua firmiter æstimat, seu determinat illud esse malum.* Idem quoque inter alias causas, à quibus hæc malitia derivatur, & hanc assignat, inquiens: *Provenit hoc ex eo, quod quis male afficitur ad alterum. Cum enim quis contemnit alium, vel odit, vel irascitur, vel invidet, ex levibus signis opinatur male de ipso, quia unusquisque facillime credit, quod appetit; quia igitur male affectus ad alium, appetit illi malum, promptus est ad æstimandum malum de eo.* Eandem quoque doctrinam S. Thomas his verbis tradit: *Cum aliquis contemnit, vel odit aliquem, aut irascitur, vel invidet, ex levibus signis opinatur mala de ipso. Qui enim infirmum habet palatum, omnisque cibi patitur inappetentiam, omnis cibis, quantumvis sit delicatus, & sapidus, illi insipidus, & insipidus esse videtur: Ita quoque ut D. Chrysostomus ait: Donec inter nos malevolam gerimus animam, & vox audita nobis aliter sonat, & ipsam faciem corruptam mente aspicimus.*

S. Thom. 2. 2.
Q. 60. Art. 2.

D. Chrysost.
Herm. 3. de
David, &
Saul.
Temerarius
omnia male
interpretatur.
Iob 35. 2.

Iob 9. 28.

Pined. lib. 1.

5 In libro Job cap. 35. eundem Jobum ab Eliu reprehensum fuisse legimus; dicit enim sacer textus: *Igitur Eliu hac rursum locutus est: Nunquid equatibi videtur hac tua cogitatio, ut diceret: iustior sum Deo? At verò qua ratione de hoc tam humili, & modesto viro, qualis Job erat, qui alias dixerat: Verebar omnia opera mea, tam sinistram iudicium formare potuit? Septuaginta Interpretes, ut Pineda notat, ex Hebræo ita vertunt: Quam hoc existimasti in iudicio? At verò, inquit idem Author: Mansi Bibl. Pred. Tom. II.*

Vbi nam Job dixit se iustiorum Deo? Nusquam ut apparet. Idque plurimum interpretum Latinorum autoritate probat. Ac proinde Eliu mentitum fuisse concludit, dum hanc imposturam Jobo innocenti affinxit; quia *id semper moris est accusatoribus, ut dubia pro certis, conjecturas prove ipsa, verisimile signum pro necessario asserant contrarium.* Porro itaque Eliu ex eo, quod Job asseruit se iustum coram Deo, imponere, quod dixerit se iustiorum. Nec mirum, quia malum adversus Jobum animum gerebat, ideoque hoc iudicium temerarium de ipso formabat. Nazianzenus in oratione de laudibus S. Basilii ita scribit: *Neque enim hoc quidam male tradiderunt, virtutibus finitima, & quodammodo vicina esse vitia, nihilque facilius esse, quam ut ab illis, qui hujusmodi rerum scientiam non tenent, res quadam aliud esse iudicetur, quam reveras.*

Nazianz. lib.
n. 95.

6 Sanctus Bernardinus iudicii temerarii malignitatem his verbis exprimit: *Videntur tales amare malum fraternum; constat enim, quod iudicium, quo indefinitè asserunt eos malos, ex affectu inclinante eos, trahit ad sentiendum male de eis. Includit igitur, & nutrit absconditum venenum, & odium.* Citatque auctoritatem Divi Chrysostomi, dicentis: *Perfectum odium, & perfectus amor rerum, iudicia non cognoscit. Videntur tales quodammodo se impinguare de proximi ruina, culpa atque infamia.* Et ideo ab his, qui tales sunt, exulat charitas, & amor, Deo & proximis debitus; quia si charitas non cogitat malum de proximo, multò minùs malum illius videre desiderat aut gaudet. Porro observandum, quod incarnata Sapientia non sine mysterio apud S. Lucam capite 6. aded fuscè dilectionem fraternam, & misericordiam opera commendat, ac demum subiungat: *Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini.* Quodnam enim in eo latet mysterium, quærit Didacus Stella? & respondet: *Ostendit, in quo consistat misericordia, quam erga proximos exercere debemus, nempe si eos non iudicaverimus. Charitas quippe, & misericordia vetant, ne quid mali de proximis suspicemur.* Cum igitur alienæ famæ detractio, ut certum est, charitati opponatur, quis iudicium temerarium occultæ detractiois speciem apud nosmetipsos esse non videt? Quod in vitium vates regius invehatur, cum diceret: *Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequerbar.* Iudicium igitur temerarium, quod in mentis cordisque nostri secreto formamus, occultæ detractiois est species, quia scilicet, dum ipsum intra nos absque ulla manifestatione externa facimus, injustè apud nosmetipsos, & temerariè, absque sufficienti fundamento, bonum conceptum, bonamque proximi nostri, qui non minorem reputabit offensam, & injuriam, dum suam apud te, quam apud quemcunque alium bonam perdidit æstimationem, eluimus, & annihilamus famam.

S. Bernard.
ibid. c. 2.
Mala iudicii
temerarii
S. Bernardinus
describit.

Luc. 6. 37.

Did. Stella
ibid.

Iudicium temerarium
est species
occultæ detractiois.

Eccl. 300. 1.

7 Jacob Patriarcha suo aliquando socero graviter legitur indignatus fuisse, dicente Scriptura: *Tumensque Jacob cum iurgio, ait: Quam ob culpam meam, & ob quod peccatum meum sic exarsisti post me, & scrutatus es omnem suppellectilem meam? Minas equidem sustinuerat Fratri sui Esau, quin & per multos annos, varios insultus vexationesque ipsiusmet devoraverat Laban: Noctis & die astutabar, & gelu; idque absque omni impatientie verbo; & modò nihilominus tumens cum iurgio, &c.* Causam igitur tantæ indignationis intelligamus oportet. Socer ejus totam Jacob perscrutatus fuerat suppellectilem atque substantiam, credens eum sua abstulisse idola: Ut igitur Jacob de furto se infamari vidit, se continere nequit, quin lamentaretur graviter, dicente Dionysio Carthusiano: *Iuste indignans Jacob, quoniam contumeliosum fuit, ita de furto impeti, reprehendi, & examinari.* Quia scilicet proximus noster jus habet, bonum nomen bonamque famam, tam apud nos, quam quemcunque alium, exigendi, modò malis suis, illique manifestis, & patentibus actionibus, conceptum bonum non destruxerit. Illi itaque injuriatur, dum absque conjecturis, & argumentis sufficientibus in contrarium sinistram formamus conceptum; atque ita charitatem, cujus debitores sumus, offendimus. Hinc Dionysius Carthusianus sequens statuit monitum: *Sicut in grave damnum inferi proximo, apud alterum ejus famam, & bonam opinionem ledendo, ita & apud te ipsum; quia non minus optat proximus*

Genes. 31. 16.

7. 40.

Dion. Carth.
ibid.

idem.

apud te estimari probus, quam apud alterum. Atque hinc manifesta postmodum procedit detractio, quia ut plurimum conceptus ille sinister iudiciumque temerarium intra nos non persistit, sed propalatur. Unde Sanctus Bernardinus dicebat: *Decimus fructus* (scilicet iudicii temerarii) est detractio; nam tale iudicium temerarium radix est, & sumentum omnis detractio- nis.

8 Ex iudicio temerario contemptus quoque oritur proximi, quem iudicamus. Unde sanctus Antoninus alia inter vitia huius praeiudicia hunc etiam effectum an- numerare non dubitavit, quando ait: *Contemnit proximum ex iudicio suspicioso*. Idque illa S. Thomae confirmat autoritate, dicentis: *Ex hoc quod habet aliquis malam opinionem de aliquo, absque sufficienti causa, injuriatur ei, & contemnit ipsum in mente sua*. Nullus autem debet contemnere proximum, vel quodcumque nocumentum in- ferre absque causa urgente, quia hoc est contra charitatem proximi. Quod idem punctum & a S. Bernardino in- sinuatum legimus, dicente: *Ostentus fructus est despectio; facit enim hominem despicere propinquum, licet iustum*. Idque exemplo superbi, & fastuosi probat pharisei, qui publicanum contemnebat, eum, quando jam justificatus, inque gratia constitutus erat, indignum reputans con- spectu Dei. *Tale iudicium* (inquit dictus Sanctus) *est signum incompassionis, & impietatis, quia cum quodam contemptu talis mordet, & corradit aliorum vitam, & eo ipso, quod sic iudicantur, eis irreverentia, & contume- lia irrogatur*. Cui & S. Thomas assentitur, quando in articulo quodam, ubi de hac materia tractat, ita scri- bit: *Ex hoc ipso, quod aliquis malam opinionem habet de alio sine causa sufficienti, indolite contemnit ipsum, & ideo injuriatur ei*. Ad quod idem intentum sequens Abu- lensis deservit doctrina, quando illum sancti Matthaei committens reatum (*Nolite iudicare, & non iudica- bimini*) ita sermoneinatur: *Ex quibusdam signis exterioribus habitis male aliquis iudicat, id est, opinatur in corde suo de proximo suo. Et quia id, ut communiter, solet prove- nire ex radice iniqua, vetat nobis Christus iudicare, id est, nihil praeiudicium de proximo in corde nostro affir- mare*.

9 Idem Author in quadam quaestione hoc ventilans dubium (quando sit malum iudicium) ad radicem, unde derivatur, attendendum esse resolvit. Hae autem ut plurimum tres sunt. Prima est, quando quis in se ipso malus est; talis namque alios sibi reputat similes, difficile estimans factu, ut quis ab iis vitiis temerarius sit, quibus ipse immeritus haeret. Secunda iudicii temerarii radix, est malignitas atque odium, quod quis concipit contra proximum, a passione invidiae, contemptus, aut indignationis traductus. Talis enim vel levissimis movebitur indicibus, ut quodcumque de proximo for- met iudicium; quilibet enim facilliter credit, quod ap- petit. Tertia radix in longa fundatur experientia, quam quis de malis alterius habet actionibus, & inclinationi- bus; tunc enim facilliter movetur ad credendum ma- lum; unde Aristoteles libro 2. Rhetorices, senes ut plurimum prae reliquis suspiciosos esse astringit, quia ma- iorem de juvenibus experientiam habent. Hisque prae- missis, tandem concludit Abulensis in haec verba: *Prima duae radices iudicandi male sunt, quia manifeste pertinent ad perversitatem iudicantis, scilicet ad praeiudicium, & ad malum affectum*. Nam quod quis iudicet alios ma- los esse, quia ipse malus est, gravitas iudicii est. Quod ve- ro mala iudicet, quia mala capit, iniquitas voluntatis est. Ideo istis duobus modis iudicare semper peccatum est. Iu- dicare autem tertio modo habet aliqualem rationem, quia experientia praeteritorum certificat hominem aliquali- ter circa ea, quae contingunt, & in quantum causas ali- quam certitudinem, tollit vel diminuit conditionem sus- picionis. Quae doctrina magna ex parte ex S. Thoma de- sumpta est, qui tres suspicionis gradus in hac distinguit verba: *Primus gradus est, ut homo ex levibus indicibus de bonitate alicuius dubitare incipiat, & hoc est veniale, & leve peccatum; pertinet enim ad tentationem humanam, sine qua vita ista non ducitur*. Secundus gradus est, cum aliquis pro certo malitiam alterius estimat ex levibus in- diciis, & hoc si sit de aliquo gravi, est peccatum mortale, in quantum non est sine contemptu proximi. Cuiusque Glo- sam, sequens suggerentem consilium: *Si suspensiones vi-*

tare non possumus, quia homines sumus, iudicia tamen, id est, definitivas, & firmas sententias continere debemus. Tertius gradus est, cum aliquis Index ex suspitione procedit ad aliquem condemnandum, & hoc directe ad iniustitiam pertinet, unde est peccatum mortale.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Judicare male de aliis, zizania quaedam est, quam Daemon seminat, & nutrit, quaeque ad ignem destinata est infernalem.

THEMA.

Filia mea male a Daemonio vexatur. Matth. 15. ver- sicul. 21.

1 Super haec verba, quibus afflicta Cananaea Fi- liam suam a Dæmone male vexari lamentabatur, ait Glossa: *Filia, est anima vel conscientia cuiuslibet dia- bolo mancipata*. S. Bernardinus autem haec verba de iu- dicio temerario exponens, inquit: *Quenam est ista Fi- lia, quae alligatur a Diabolo male vexata, nisi anima, quae variis suspitionibus, nec non & iudiciis temerariis, & falsis, contra charitatem Christi molestat*. Sicut enim daemon iudicii temerarii primus author fuit, ita pariter pro viribus illud, ubi potest, fovet, nutrit, & insi- nuat.

2 Deus olim tanquam Creator, & Dominus homi- nis, eidem tributum quoddam imposuerat obedientiae, & subiectionis, videlicet ne pomum arboris scientiae boni, & mali ullatenus gustaret. Et ecce subito serpens malignus temerarium formavit iudicium, illudque primis parentibus nostris pariter aperuit, & manifesta- vit, videlicet prohibitionem hanc singulari Dei artifi- cio illis fuisse impositam, ne scilicet Divinitatis, scientiae, & sapientiae ejus redderentur participes: Scit Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperien- tur oculi vestri, & eritis sicut Dei, scientes bonum, & ma- lum. Hocque venenum quo vis saeculo in universam hu- manam progeniem transfundere molitus fuit. Propter quod S. Augustinus in Epistola quadam ita scribit: *Qui timetis Deum, memento, quod ait Apostolus Petrus, quoniam adversarius vester Diabolus tanquam Leo rugiens circuit, querens quem devoret; quem non potest devora- re seductum ad nequitiam, famam ipsius inquinare co- natur, ut, si fieri potest, opprobriis hominum, & mali- gnarum linguarum detractioe deficiat, & sic in eius san- ges ruat. Si autem nec famam innocentis maculare po- tuerit, hoc persuadere tentat, ut per malevolos suspicio- nes de fratre suo indicet, & sic ab illo implicatus absor- beatur*.

3 Merito igitur monet Corinthios Apostolus, ne se a tentatione, praeterquam humana, seduci permit- tant: *Tentatio vos non apprehendat, nisi humana*; Dia- bolica enim tentatio est, in interiora mentium, & cor- dium alienorum penetrare velle, deque iis formare iu- dicium, quod soli reservatum est Deo, qui scrutatur cor- da, & renes. Unde S. Augustinus ait: *Hoc ad huma- nam tentationem pertinere arbitror, sine qua duci ista non potest vita, ita ut Apostolus diceret: Tentatio vos non ap- prehendat, nisi humana*. Quid enim tam humanum, quam non posse inspicere cor humanum, & ideo non eius latebras perscrutari, sed plerumque aliud, quam id, quod ibi agi- tur, suspicari? Nam ut Deus per os Jeremiae protella- tur: *Pravum est cor hominis, & inscrutabile, quis cognos- cet illud? Ego Dominus scrutans cor, & renes probans*. Quis igitur corda humana, illorumque sinum penetra- re, Deique iurisdictionem sibi usurpare praesumat, praeterquam Lucifer, qui temere de se gloriatus est, dicens: *Ascendam super altitudinem nubium, ero similis Altissimo*. Author quidam modernus ingeniose hac de re ita scri- bit: *Nube quasi velata sunt hominum corda, eorumque cogitationes, & intentiones, quas naturaliter Angeli non possunt cognoscere, nisi voce aut signo prodantur: cum ve- ro actiones hominum, quae ex natura sua mala non sunt, pendeant ex intentione agentium, consequens est, ut, qui de illis praeiudicium fert iudicium, nubes transcendere, &*

Dei

S. Bernard.
ibid. c. 3.

Ex iudicio
temerario
contem-
ptus pro-
ximi.
S. Antonin.
sum. Theol.
p. 2. tit. 3.
c. 8. §. 1.

S. Bernard.
ibid. p. 2.

S. Thom. 2.2.
Q. 69. art. 3.

Abul. in c. 7.
Matth.

Abul. ibid.
Q. 2.
Radix iudi-
cii temera-
rii.

S. Thom. 2.2.
Q. 60. art. 3.

Temerarium
iudicium af-
flictae 6.
l. 2. a diabo-
lo vexatur.
Glossa ibid.
S. Bernardus.
Tom. 2. c. 14.

Daemon illi
primus au-
thor temera-
rii iudicii.

Gen. 3. 1.

S. Aug. Tom.
2. Epist. 117.

De heretico
ab hoc vitio.
1. Cor. 10. 13.

Psalm. 70.
S. Aug. Tr. 91.
in Ioan.

Jer. 17.

Matth. 24. 24.

Dei similitudinem attribueret sibi velis. Qui hoc conatur facere, Luciferina temerarii suam similitudinem, seque asseclam illius esse demonstrat. S. Joannes Climacus, magnus spiritualis vite Magister, ait: *Nostri hostes Demones, aut ad peccandum nos incitant, aut, si hoc non possint, saltem ad peccantes iudicandos, ut per alterum etiam primum assequantur, & peccato nos homicidis inquinant, & occidant.*

4 Omnibus passim nota est illa Divitis Epulonis Evangelica historia: hic enim in abyso perditionis constitutus, hanc Abraham potrexerat supplicationem: *Pater Abraham mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam.* Ubi Theophylactus interrogat, cur dives ille Lazarum in sinu Abraham positum videns, hoc refrigerium non directè à Lazaro petierit, sed potius Abraham tanquam mediatorem interposuerit; & respondet: *Confundebatur, forte existimans Lazarum vindicta avidum, & ex suis causis iudicabat illum. Si enim ego, tanta felicitate fruens, contempni illum tantis malis coangustatum, & neque mihi ei communicavi, multo magis ipse contemptus simus habetur.* Ecce tibi, quam verum sit, quod subditi Daemonis in inferno eundem in peccatis temerarius mutantur, inquit dem hic, qui in illa abyso potius habebat, se mendicantem panis denegare, & debetens, iudicabat in corde suo illum pariter ex merito vindictæ, illam aquam petitam sibi denegaturum. Neque id mirum videatur, quia illis, qui proximos temerè iudicant, liberè dici potest: *Vox ex Patre Diabolo estis, & desideria Patris vestri vultis perficere.*

5 *Inimicus homo super seminavit zizania.* Bonus ille Paterfamilias bonum semen in agrum suum seminare rat, at verò inimicus in eum zizania super seminavit. Quam lervis ejus evellere volentibus, ipse minime consensit; quod nonnisi inconsultè ab eo factum fuisse videri potest, cum horretum Apostolus: *Auferite malum ex vobis.* Veruntamen ad vitandum est, hanc Patrifamilias prohibitionem ne nunquam indicare, quod is pessimum illud semen approbavit; sed ut ipsemet declarat, timebat, ne servi locum aliarum herbarum, frumentum pariter evellent: *Ne forte colligentes zizania, eradicetis cum eis simul & triticum.* hoc namque Daemonis est artificium, ut nos ad credendum inducat, & in sententia similitudo bonas iudicandum operationes, quæ cum tunc, & intentione virtuosa, licet hoc oculis nostris non appareat, factæ fuerint. Ideoque Chrysostomus nos admonet, dicens: *Nolite iudicare secundum speciem, sed iuxta iudicium iudicate.* Et sanè quis inquit a meretricis Thauri domo Monachum frequenter observaret, qualem formaret conceptum? utique totum a limasse igni destinatum infernali, & universum quamlongè aberrasset à veritate? Monachus ille, Sanctus erat Paphnutius, qui ceteris conferebat, ut inanis totum a mala vita avulsum, ad penitentiam sanctam induceret. Quod etiam spectat illud S. Patchasii commentarium, quod super prædictum Apostoli textum, nec non super illa Christi verba: *(nolite iudicare, & non iudicabimini)* intulit in hunc modum: *Non dico, ut contradicam illud Apostoli: Auferite malum ex vobis, quod contrarium huic loco sonare videtur; sed aliud est, de manifestis apertisque criminibus iudicare in Ecclesia, aliud de his quæ adhuc in herba latent.*

6 Zizania non seminavit inimicus, quando frumentum jam excreverat, sed dum adhuc in herba foret. Et ecce novam Daemonis malitiam, conatus industriè, ut malum iudicemus, quantumvis factum adhuc obicuum, dubiumque sit. Ubi dictus Sanctus sequentem proinde statuit doctrinam: *Vnde colligitur ne, ubi quid ambiguum est, Magister Ecclesie sententiam cito præferat, sed Dei iudicio terminum reservemus.* Naas Ammonites contra incolæ Jabes Galaad præliari constituerunt. Qui expavescerent, subinod ad pacta bonæ confederationis convolarunt, dicentes: *Habeto nos fœderato, & serviemus tibi.* At ille superbus quid opinamini, responderit? *In hoc feriam vobiscum fœdus, ut serviamini vobis oculos dexteros, ponamque vos opprobrium in universo Israel.* Per hunc igitur tyrannum Dionysius Carthusianus, ad intentum nostrum, demonem intelligit, dicens: *Diabolus respondet fidelibus.* Atquinam illi dextri sunt oculi, quos eruere intendit Saas? Oculi inter-

Manji Bibl. Præd. Tom. II.

iores, scilicet iudicii rectitudo, cuius apud S. Lucam fit mentio, cum dicitur: *Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Quamvis utroque oculo (subnectit dictus interpret) excacari majus fuisset damnum, tamen dextro privari fuisset majus opprobrium.* Dictos igitur habitatores coram universo Israel infames prostituere volebat. Quod probum in quo consistat, David ostendit, quando ad Deum conversus, in hac supplicat verba: *Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum, quia iudicia tua iucunda.* Hoc ipso iudicii temerarii opprobrio, & vituperio Daemon nos onerare satagit; quemadmodum ex vita colligitur S. Mariæ Magdalene de Pazzi Carmelitana, cuius Sanctæ Virginis similitudinem et in tororibus fundatæ conceptum, ejus assumptæ figuram. Et quia in pane, & aqua jejuna solita erat, impollit culinam ingreditur, & in coquæ abientia patrem carnis lebetæ extractam secum auferit, moxque obivis eandem montali, quæ ipsam sanctam Virginem esse credebatur, non egre præbuit scandalum. Nec mirum, mox enim rumor facti per totum vagari coepit monasterium. Ad terpentis maligni disceptum, in stratacena, siquidem eo ipso tempore sanctam in domo caputari pro communione faciendâ fuisse, compertum fuit. Atque pariter vice eandem Diabolus assumens formam, tempore nocturno res aliquas abstulit commestibiles. Sed ex novitiæ ejusdam relatione omnes certitate fuerunt loquaces, Sanctam toto illo tempore, quod dictum furtum memorabatur admissum, nunquam ex novitiæ oratorio egressam fuisse. Idem Sancto Henrico Imperatori accidit, qui de communi concilio virginitatem perpetuam coluit cū Imperatrice Cunegunda uxore sua; & nihilominus non una, sed vicibus trinis, ex Conjugis thoro quendam exire vidit in forma mulieris, unde & similitudinem conare cepit conceptum. Sed demonis, qui, ut sua um de sancta iudicium suscitaret, dictum habitum induerat, illusionem fuisse, tandem didicit.

7 Aliquando ad responsum, quod Satan Deo dedit, reflexionem fecit: *Nunquid considerasti dicebat Dominus ad Satanam? servum meum Job, quod non sit e similis in terra, homo simplex, & rectus, & timens Deum, & recedens a malo.* Quod enim temerarium hunc suspensum existimatis? Hoc nimirum, quod ad malè de aliis iudicandum proclives dicere solent: *Nunquid Job frustra timet Deum? Nonne in vallasti eum, ac dormiens, universamque substantiam per circuitum? Nimirum, ut Olympiodorus ait, similitudinem Jobi ostentat religionem, quæ dicere voluisset: Nil mirum est, quod Job fideliter tibi exhibuerit, quia quidquid faciebat, id totum ad suum interesse augendum dirigebatur; haud scilicet id sine recto faciebat, scilicet ob bonitatis, & divinitatis tuæ meritum. Ac postinde, Extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ possides, nisi in faciem benedixeris tibi.* Sanctus Augustinus super illa verba: *Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum, quia iudicia tua iucunda,* dicit: *Hominum iudicia de oculis hominum non juvant, quia temeraria; & ideo summi dixit opprobrium, quod de aliis suspicatus est: hoc opprobrium suum volebat auferre, ut non esset Diabolo similis, quæ de oculis S. Job suspicatus est, quod non gratus Deum coleret.* Prosequens verò ait, quod Jobo evenit, lapsusgit: *Inventum est autem falsum iudicium Diaboli, & opprobrium platum, dum temerè iudicavit.* Simile quoque venenum contra Christum ipsum evomit; quo enim movo attutus ille terpens (*serpens erat callidior*) Christum de vanagloria tentare molitus fuit? Num illi alia loca deerant, in quibus machinarum suarum plantare potuisset balistas? Nonne Christum virtutem humilitatis specialiter docuisse sciebat: *Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde.* Nunquid in Jordane, æterni Patris sui vocem sciebat in hac verba insonuisse: *Hic est Filius meus dilectus.* Veruntamen Author operis Imperfecti dubium hoc resolvit, dicendo: *Sicut concupiscentia vanagloria ipse ruit de celo (nam cum esset angelus, volens se ostendere Deum, perdidit & illud quod erat) dum voluit apparere, quod non erat, sic putavit, & Christum concupiscentia vanagloria ferri. Nam sicut difficile aliquem suspicatur malum, qui ipse est bonus; sic difficile aliquem suspicatur bonum, qui ipse est malus.*

8 Hæc autem pessima temerarioz judiciorum z-
tania, ab inimico maligno seminata, centum testæ
pro agro suo habuit, atque ad ignem inferni destinata
fuit. Disposuit olim divina justitia severe castigare Core,
Dathan, & Abiron: quodnam verò fuit illud suppli-
cium, quod illis cœlitus imminisit? *Dirupta est terra sub
pedibus eorum, & aperiens os suum devoravit illos, de-
scenderuntque vivi in infernum.* At verò quodnam hæc in-
audita, & à principio mundi ad illud usque tempus nun-
quam practicata poena collimavit, ut scilicet præcisi illi
vivi in infernum commigrarent? Nimirum poena culpæ
ipsorum condignè respondit: Ipsi namque ut Lyranus, &
Abulensis asserunt, adversus duos fratres Moysen, &
Aaron malignati fuerant, dum illos temerè judicarunt,
ac si ex propriæ ambitionis motivo, populo Dei domi-
nari, in eumque tyrannidem exercere voluissent: Ideo-
que priusquam in abyssum deturbarentur, Moyses cau-
sam suam justificare volens, inquit: *In hoc sciatis, quod
Dominus miserit me, ut facerem universa, que cernitis,
& non ex proprio ea corde protulerim: Si consueti hominum
morte interierint, non misit me Dominus: Sin autem novam
rem fecerit Dominus, ut aperiens terra os suum deglutiat
eos, descenderintque viventes in infernum, sciatis quod
blasphemaverint Dominum.* Sanctus Dorotheus ibi,
qui non solum privata in corde suo temeraria de
proximis suis formant judicia, verum etiam aliis ea-
dem aperiunt, & manifestant, Deum severissimè
comminari, illosque dzmonis conductores esse;
his verbis demonstrat: *Nos miseri citra delectum ju-
dicamus, fastidimus, odimusque, ac nihili facimus, quid-
quid videmus, quidquid audimus, quidquid tandem
suspectum habemus; & quod longè gravius est, non ma-
lo ac damno nostro contenti, ceteros in communem rui-
nam pertrahimus. Quemcumque enim ex fratribus ob-
vium habuerimus, confestim illum alloquimur ac dici-
mus: Illud & illud effectum est; eique pariter voca-
mus, dum cordi ejus pravæ cogitationes luctulentæque
eloacas ingerimus; nec enim timeamus qui dicit: Va ve
illi qui proximo suo turbidam subversionis potionem pro-
pinat. Quod verò id facientes spiritum malignum ini-
tentur, & ipsi cooperentur, idem sanctus his verbis po-
bat: Ceterum dum hoc agimus, dzmonis peragimus
opus ac munus. Neque id cura prorsus nobis. Quid
enim opus aliud agit dzmon, quam ludere, & obtu-
bare quemquam? Itaque dzmonum sumus coadjutores,
in nostram ipsorum ac proximorum perniciem, & rui-
nam.*

9 Phariseus Evangelicus, non obstantibus operibus
bonis, de quibus se jactabat, dzmonis factus est præ-
da. Illum quidem in templo reperimus orationibus fun-
dendis agendisque laudibus, & gratiis Deo intentum,
eò quod ipsum à multis enormibus excessibus conser-
vasset immunem, in quos reliquis mundi torrens ve-
locibus passibus properabat: *Deus gratias ago tibi,
quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, injusti,
adulteri, jejuno bis in sabbato. Decimas de omnibus,
qua possideo: Et tamen nulla habita operum horum
sanctorum ratione, ipsum legimus à Deo reprobatum,
eò quod dzmonis coadjutor esset; de quo proinde
S. Joannes Chrysostomus ait: Phariseus quamvis ipse
nihil peccaverat, sed justè vixerat, & multa de se prædi-
care poterat; quia tamen publicanum raptozem, ava-
rum, & iniquissimum, condemnavit, justificatus non
est, & ad majorem quam ille penam servatus. Unde
idem Sanctus Doctor, ut illos qui ad judicandum male
de aliis poni sunt, culpabiles esse, & severa supplicia
promereri ostendat, sequens format validum argu-
mentum: Quod si is, qui nihil peccavit, & peccantem
alium (qui manifestus erat omnibus) verbo brevi con-
demnavit, tantum jactura fecit, & in tantum est punitus,
qui multum quotidie peccant, aliorumque vitam condem-
nant, cogita quantam sustinebunt penam, quomodo omni
venia excident: in quo enim judicio judicatis, inquit, con-
demnabimini.*

DISCURSUS III.

A R G U M E N T U M.

Peccati judicii temerarii consideratur gravitas;
utpotè quod iram Dei ad severa provocat sup-
plicia.

T H E M A.

*Nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam. Sa-
pientiz 3. v. 4.*

1 **E**X hoc Sapientiz textu, certum quoddam sup-
pliciorum divinæ justitiæ, temerè judicantibus
inflictorum, specimen deduci potest. Ipsimet namque
damnati ex perditionis barathro consentunt, & deplo-
rant, quod virtuosam optimèque regulatam justorum
vitam, insaniam aestimarint, & stultitiam: *Nos insensati
vitam illorum aestimabamus insaniam, & finem illorum
sine honore.* S. Dorotheus in sermone quodam cunctitu-
lus est: *Quod proximum judicare non debemus, ex hisce
verbis peccati hujus ponderat gravitatem, inquit: Ecce
quàm grave peccatum, & scelus, proximum judica-
re. Quid gravius? Quid est hoc visio molestius? Certum
est, quod quanta anima longinquius à Deo, qui sum-
mum bonum est, recedit, tanto magis rea, & culpa-
bilis efficiatur. Cum igitur proximum temerè judicans
contra charitatem directè operetur (nam ut in discus-
su præcedenti probavimus, charitas non cogitat malum)
consequens est, ut & ipse procul à Deo recedat, quia
Deus charitas est. Quid magis avversatur, & abomina-
tur Deus, inquit idem S. Dorotheus, quam crimen hoc
ut præclare omnes asserunt patres nostri? quandoquidem ni-
hil pejus, nihil deterius, quam proximum judicare cen-
suerunt.*

2 Idem quoque S. Pater Ingeniosam habet confide-
rationem super illa Christi verba apud S. Matthæum: *Quid
vides festucam in oculo Fratris tui, & trabem in oculo
tuo non vides? Monuerat paulò ante incarnata Sapien-
tia, inquit: Nolite judicare, & non judicabimini: Un-
de idem sanctus observat, Christum peccatum illud,
cujus proximum nostrum in mente nostra reum faci-
mus, festucæ nomine appellasse: At verò peccatum,
quod à nobis contrahitur, sinistram hunc de proximo
formando conceptum, appellasse trabem. Adeo, inquit,
grave, & molestum est de quovis peccato judicare, ut
Christus in Evangelio aperte dixerit: *Hypocrita egerce pri-
mum trabem de oculo tuo, & tunc poteris egerce festucam
de oculo Fratris tui. Comparavit proximi peccatum festu-
cæ, suum verò trabi: usque adeo grave, & insuave
est, proximum judicare, ut ferè omne peccatum excodat.
Et quidem observandum est, Christum hujus culpæ reum
nomine quodam reprehendisse, sibi met valdè exoso,
nam hypocritam illum vocavit. Vix autem in Scriptura
hypocritarum sit mentio, quin dictio illa de semper præ-
mittatur, quæ certa est poenæ æternæ comminatio. Ca-
jetanus super illa verba: *In quo judicio judicaveritis, ju-
dicabimini, observat, Christum non dixisse, in qualis qua
non judicabimini temerario aut injusto judicio, quali alios
judicastis. Nec dicit, judicabit vos Deus aut judicabo ego; sed
dicit, judicabimini, significando judicium passivè. Et verè in
quo judicio judicamus, illo met judicabimur meritorie, quia
illud met judicium quod nos exercemus, erit ratio, quo
judicabimur ad æternam. Et hinc est quod apud S. Lucam
hanc legamus promissionem, ab ipsomet, qui tam in ju-
dicio particulat, quàm universali nos judicaturus est,
stipulatam: *Nolite judicare, & non judicabimini.****

3 In Epistola ad Romanos prolixum legimus innu-
merabilium, eorumque omnium execrabiliū ini-
quitatum catagum: Dicit enim Apostolus: *Et si
cui non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit
illos Deus in verbum sensum, ut faciant ea, que non
conveniunt, refectos omni iniquitate, malitia, fornica-
tione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio,
contentione, dolo, malignitate, fures, detractores,
Deo odibiles, intumeliosos, superbos, elatos, invento-
res malorum. Circa quæ verba si Justiniani legeritis pa-
raphrasim, invenietis utique, Deum illis, qui cum agno-
scere noluerunt (propter quod in omnis malitiæ bara-
thrum præcipiti acti sunt) majora non intulisse supplicia
quàm*

Gravitas ju-
dicii temerarii.

S. Dorotheus.

S. Dorotheus. L. 6.
Quam con-
stans sit temerarium
judicium.

Temerarii
sunt similes
dzmoni.

Luc. 11. 10.
Temerarium
judicium
omnia bona
opera de-
struit exem-
plo pharisei.

S. Chrysostomus.
Tom. 5. l. 17.

Punitio di-
vina in te-
merarios.

1. Cor. 13. 6.

1. Ioh. 4. 8.

Dehortatio
letia ab hoc
vicio.
Matth. 7. 6.

Cajetan. 3.
Matth. 7. 2.
Sicut judica-
mus, ita &
judicabi-
mur.

Luc. 6. 37.

Temerarium
judicium est
via ad quæ-
libet scelera.
Rom. 1. 28.

Iustin. 88.
l. 29.

quàm hoc, quodd scilicet permiserit illos ad temerè judicandum fieri proclives: *Quemadmodum*, inquit, *eam*, quàm de Deo rebusque divinis assequi poterant cognitionem, mente complecti, & excolere neglexerunt: ita illos Deus in averfam ac planè detestabilem mentem, & omnis veri, probique judicii expertem tradidit. Idem quoque sanctus Patriarcha commentando secundum textum græcum, dictionem illam: *Malignitate*, inquit, hoc verbo denotari vitium, quo in deteriore partem omnia accipiuntur. Ecce igitur, in quoniam excessus est, qui hac pice coinquinati sunt, deturbentur. Consideranda quoque est dictio illa, *Deo odibiles*; quia Deo exosi sunt, cum divinam ejus usurpantes jurisdictionem, faciem suam in messem alienam immittant. Unde B. Laurentius Justinianus ait: *Quod aliusma divina Sapientia tuba Apostolus Paulus exhortatur, dicens: Nolite Fratres mei ante tempus judicare, quoadusque venias tempus, &c. Hoc propterea sanctus ille agebat, quoniam noverat, quàm facile de factis alienis consueverint judicia fieri. Noverat Deo odiosum esse, mentium proximorum velle sacrilegari.*

4 Considerabilis est quædam D. Chrysostomi comminatio, quæ ad hoc vitium fugiendum, mentibus, & cordibus nostris imprimenda est; dicit enim: *In die illo magno non solum de his, quæ peccavimus, sed & de his, ob quæ in alias sententiam tulimus, omnino judicabit nos Deus. Et quod sæpè natura leve peccatum est, hoc grave, & incondonabile fit, dum peccans alium judicat. S. Joannes Climacus, Magnus magister spiritus, ita scribit: Quemadmodum superbia etiam sine alio vitio hominem perdere potest, ita judicare, per se jam solum sufficit ad nos funditus perdendos. B. Dorotheus temerè judicantem, in pœnam hujus transgressionis, auxiliis, & gratiis celestibus omnino spoliari, his verbis docet: Atqui nihil adeo provocat Deum ad iram, nihil ita hominem spoliat, & omni præsidiis ac virtutibus denudat, nec non ad summum discrimen adducit, ut proximum judicare, & condemnare, & nihil eum ducere. D. Chrysostomus in cap. 7. S. Matthæi scribens, Christum in eradicandis à nobis judiciis temerariis magnopere sollicitum fuisse dicit, quia gravissimam illis comminatur pœnam: *Plurimum*, inquit, *incussit timorem, inevitabile supplicium comminando atque dicendo: In quo enim judicio judicaveritis, judicabitur de vobis. Non enim illum condemnas, inquit, sed te metipsum profecto condemnas, & facis tibi terribilius esse judicium, cogisque adversum te dignissimam fieri etiam de minimis ultionem. Ecce tibi quod vel maxime à judiciis temerariis nos retrahere debet, videlicet majori cum rigore nos à Deo severissimo judice de nostris peccatis, quantumvis alias levibus, examinandos esse. Idem sanctus Doctor in progressu ejusdem homiliæ, id ipsum, quod paulò ante advertimus, considerat, videlicet quodd Christus illos, qui ad hoc vitium proclives sunt, reprehendere volens, hypocritarum nomine perstringat: *Hypocrita ejice primum trabem de oculo tuo. Hic jam iram vult monstrare plurimam, inquit ille, quàm habet in eos, qui ista committunt. Quotiescunque enim voluerit ostendere, aliquod malignum esse peccatum, magnanque etiam propter illud, & pœnam, & iram, à convulsio facit correctionis exordium. Idem quoque memorat id ipsum, quod debitori decem millium talentorum accidit; huic enim, quia sodali suo summam illam tenuem condonare noluit, dictum fuit: *Serve nequam. In quo eodem sensu Christus ex furore iracundiæ eos, qui temerè judicant, hypocritas appellavit.****

5 B. Laurentius Justinianus Spiritum S. temerè judicantibus, his verbis comminatum fuisse dicit: *Va, qui dicunt malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. S. Antonius de hac materia differens, damna recenset, quæ sibi metipso conciliat, qui proximum suum sinistra judicat, & condemnat: Per hujusmodi judicium, inquit, ledit homo se ipsum: Nam ut dicit Augustinus, de occultis alieni cordis judicare peccatum est. In quo enim alium judicas, aut Apostolus, te ipsum condemnas, id est, tibi nocet, committendo peccatum, unde punieris. Quantum hoc displiceat Deo, ostenditur per punitionem. Porro cur Deus temerè judicantibus adeò graviter indignetur, eosque sine remissione castiget, hujus efficacem rationem Didacus Stella his verbis tradit: *Fieri non potest, quin in manus divine ira**

incidas, quandoquidem tam audax es, ut judicium Dei fureris. Homo quippe videt quæ foris sunt, Deus autem intuetur cor. D. Chrysostomus ad hoc propositum commemorat, quod Mariz sorori Moylis accidit, quæ ingenti cum ignominia per totum corpus turpile pra percussa fuit; pro qua licet Moyles tanta cum efficacia se interponeret, nullam tamen pro ipsa gratiam consequi potuit. Dicit igitur S. Doctor: Fratre Deum orante veniam non obtinuit, tametsi illa ipsa esset, quæ sanctum illum olim exposuerat, & pro ejus educatione multa excogitaverat, ut ejus Mater in alumnam, & nutricem assummeretur. Neque enim solum Moyles de judicio temerario, quod ipsa adversus illum commiserat, offensus eidem hoc condonavit, verum etiam pro impetranda illi venia mediatorem se interposuit, licet conatu frustraneo: Nec Moyles qui tantum populum post recentem illam impietatem precibus obtinuerat, pro sorore supplicans, & veniam petens, placare Deum potuit; sed ab eo valde increpatur, quo discamus & nos, quantum mali sit, aliorum judicare vitam.

6 S. Antoninus de duobus Fratribus, qui servitio Dei cum fervore intentiorem incolebant, refert, eos ad tantam pervenisse puritatem, & perfectionem, ut sæpè unus super capite alterius splendidissimos videret lucis radios, clara supernæ gratiæ indicia. Accidit autem, quod, dum sancti Patres illius solitudinis, in qua demorabantur, illos inviserent, unus ex duobus hisce Fratribus Monachum quendam, in die veneris ad horam tertiarum, manducantem conspiciens, illum jejunium, quod tunc haud secus, ac si præceptum fuisset, inviolabile esse censebat, transgressum fuisse temerè judicavit. Qui cum ad cellam suam reverteretur, Frater ejus natu major solitos super caput ejus splendores minimè videns, illum, an conscientia alicujus culpæ illum redargueret, interrogavit, eò quod nullus super eum lucis radius splendescere conspiceretur. Qui rigidum circa se ipsum examen instituens, nihil aliud invenit, præterquam temerarium illud judicium, quod de illo Eremita sibi formaverat. Intellexit ergo major natu, illud temerarium judicium fuisse causam illius subtractionis gratiæ, justam enim causam potuit habere ille solvendi jejunii.

7 Viri Bethsamar olim, tanta cum severitate, subitanea morte fuisse puniti, eò quod per curiositatem non profanam, sed devotam potius, arcam Domini fuissent intuiti: Percussit autem de viris Bethsamitibus, eò quod vidissent arcam Domini, & percussit de populo 70 viros & quinquaginta millia plebis. Sed hæc omnia in figura contingebant illis: Unde Didacus Stella prædicta historia sequentem deducit moralitatem: *Quanto, obsecro secretius est ipsum hominis cor, quàm ipsa arca? Quanto major temeritas, penetralia cordis hominis judicare, quàm secreta loca arce illius? Maxime igitur tu, qui hunc pessimum morem habes, ut semper alienam vitam inquiras, timere debes, ne in te Dominus mitas similem punitionem, & majorem. In vita S. Auxentii presbyteri Archimandritæ Bollandus de impio quodam homine refert, quod, cum ab Amico suo rogaretur, ut secum ad S. illum Archimandritam ad recipiendum salutis monitum concederet: Ille diabolico quodam instinctu ab eo alienus, non solum non fuit persuasus, ut iret, sed etiam eum capis maledictis incoffere, & irridere, eum vocans impostorem. Cumque nihilominus ambo ad sanctum virum Dei accessissent, ab eodem summa cum charitate accepti fuere, veruntamen illum qui incredulus erat, ne verbo quidem affatus est; propter quod is abinde recedens pluribus rursus maledictis B. Auxentium insectatus est, ut, qui gloria causa, & non virtutis quidquam faceret. At verò quamnam hujus suæ temeritatis pœnam retulit? Nimirum imaginem obvium quendam filiorum suorum habuit, qui vestem sibi lacerans, inconsolabiliter plorabat: à quo cum fletus sui causam interrogaret, neque is eam patere auderet, tandem Patris importunitate victus dixit, filiam ejus fortiter à Dæmone exagitari. Tunc ille stimulo motus conscientie, capis faciem suam percutere, & vellere capillos suos, & magna voce clamare: *Va mea incredulitati. Cumque ad pœnitentiam reductus, ad S. Virum Dei recurrere, & erroris sui veniam postulare**

D. Chr. T. 1. fol. 17.

Num. 13. 10.

S. Ant. Ho. Probatum exemplo quod judicium temerarium etiam alias sanctis gratiam subtrahat.

S. Reg. 6. 19. Punio judicii temerarii.

Did. Stella ibid. in Luz.

Bolland. T. 3. Febr. 14. Fol. 77. l. 2. c. 14.

B. Lau. Just. de vit. fol. c. 3.

Quanto melius temerariis judicium causet. D. Chryl. T. 3. l. 17.

S. Ioa. Clim. Gr. 12. Ital. Parad. B. Dorothei, lib. 4.

D. Chryl. 1. c. hom. 24. vel 23. in c. 7. Math.

Math. 23.

B. Lau. Just. ibid. Mai. 4. 30. Qui judicat alium sibi soli nocet. S. Ant. 1. p. sum. Theol. T. 4. c. 6. 1.

Cor Deus hoc vitium tam leve castigat. Did. Stella. Luc. 6.

late moneretur, hic bona aliorum consilia sequens, subito Fissam suam à spiritu maligno, se verò ab ejus malignitate liberum esse factum, expertus est.

8 In vita S. Philippi Neri scribitur, quòd anno 1559. adversus visitationem septem Ecclesiarum, quas ille instituerat, quasque cum ingenti hominum concursu ad huc usque tempora, feria 5. post Dominicam Sexagesimæ, ad declinanda Bacchanaliorum pericula, Patres Congregationis, ab eo institutæ, continuare solent, sæva suscitata fuerit persecutio, siquidem arguebant eum, quòd ex superbia, tanta populi multitudine congregata, totius urbis oculos ad se niteretur convertere; crevitque hic persecutionis strepitus ed usque, ut ad vicarium summi Pontificis in alma Urbe rumor ille tandem pervenerit, qui malevolorum sermonibus, pernotus, Philippum accersiri jubet, & accedentem acriter his verbis objurgat: Non est pudet, inquit, hominem, qui mundi contemptum profiteris, ut auram popularem colligas, tanta stipatum turba per Urbem incedere, tibi que his rebus Ecclesiæ dignitates aucupari? At verò quemnam res hæc tandem finem habuit? nimium Prælati iste, prout ei prædictum fuerat, intra 15. dies miserabiliter mortuus occubuit, sicque persecutio cessavit, sanctique Viri Dei bona, & recta intentio omnibus per signa miraculosa, manifesta evasit. Heroicas Davidis Regis actiones alia, quàm Saulis reprobi Filia in sinistram partem interpretari non potuit; Michol enim Regem conjugem suum in processione solenni coram arca saltantem videns, despectum eum in corde suo, hisque probris verbis, & convitiis est aggressa: Quam gloriosus fuit hodie Rex Israel, discedens se ante ancillas servorum suorum, & nudatus est, quasi nudetur unus ex scurris? Et tamen constat, quòd omnes SS. Doctores hanc solam Davidis actionem omnibus victoriis, & triumphis, ab inimicis suis reportatis, generosiorē esse asserant. Unde celebris est illa Gregorii Magni sententia: Ego David plus saltantem studeo, quàm pugnantem. Advertendum est autem, quòd subito condignum, Michol uxorem suam, eum iridentem, exceperit supplicium; siquidem sterilitate punita fuit, quæ illo tempore in populo Dei manifestum erat divinæ maledictionis indicium; unde sacer textus postquam sinistram hoc Michol judicium retulisset, confectam subjungit: Igitur Michol Filia Saul non est natus filius usque in diem mortis sue. Porro incomparabiliter major pœna fuit, quæ Ammonitis immissa legitur, ob judicium quoddam sinistram, quod de legatis Davidis formaverant, dum eisdem regionis Ammonitarum exploratores esse censuerant. Quid verò Regis legatis intulerint, notum est omnibus, quia contra jus gentium ministros publicos pessimè tractarunt: David autem licet de mansuetudine sua gloriari non dubitavit, dicendo: Memento Domine David, & omnis mansuetudinis ejus, nihilominus adeo atroci pœna illos multavit, ut atrocior in historiis tam sacris, quàm profanis, hæcenus nunquam lecta fuerit, nec legetur deinceps. Nam Rabat Civitatem destruxit, omnem Madianitarum populum per medium secari, & super carnes, in minutas partes confectas, curus ferratos agitari, easque tandem in ardentem laterum fornacem conjici imperavit; & sic fecit cunctis civitatibus Filiorum Ammon. In prato florido legitur, quòd in regno Lusitaniz, juvenis quidam fuerit in religione conspicuus, multisque virtutibus dotatus, & orationis exercitio plurimum deditus, qui tamen ad contemnendum alios, eorumque actiones sinistrè judicandas, pronus & facilis fuit. Hic igitur post mortem amicis suis apparens, dixit, quòd tamen ob conservatam virginitatem multasque effusas lacrymas in salvo esset, nihilominus in purgatorio graviter arderet, ob nimis pronam, alios judicandi, & contemnendi consuetudinem.

9 Idem Author aliud quoddam valdè peregrinum narrat vindictæ divinæ in sinistrè judicantes exemplum. Sibi namque à multis scriptoribus, quos nominatim specificat, relatum fuisse dicit: quod an verè, ut scribitur, acciderit, prudentis lectoris fidei arbitrandum relinquo. Margarita enim, olim Hollandiæ Comitissa, pauperulam quandam sceminam duobus infantibus, quos uno partu enixa fuerat, onustam videns, eam illos ex adulterio genuisse temerè judicavit, & tanquam

adulteram publicè calumniata fuit. Quæ calumniam hanc sibi inultam cum dolore audiens, Comitissa respondit: Ego tamen pauper, & egena sum, mulier tamen sum boni nominis, & honesta, neque hujus mihi inultu criminis vel minimum conscia; ac proinde Deum obsecro, ut ad innocentiz meæ tutandæ testimonium circa te disponat, ut tot Filios unico partu enitaris, quot sunt dies in anno. Nec diù suspensum est justum Dei judicium, quia in hujus temerarii judicii pœnam post multos menses, trecentos sexaginta quinque filios unico genuit partu, qui omnes vivi simul ab Ottone Episcopo sacri baptismatis undis abluti fuere. Celebre quoque est, quod S. Gregorius in dialogis suis de Totila recenset, qui S. Cassium, sanctitate insignem, in vultu rubicundum nimis esse cernens, ruborem hunc à nimio vino potato processisse judicavit. Deus autem servi sui causam tueri volens, disposuit, ut Dæmon scutiferum ejus ingrederetur; qui cum à S. Episcopo miraculosè à tartareo hoc hospite liberaretur, Totila judicium suum, quod de viro Dei temerè formaverat, agnovit, & damnavit. Abulensis super illa verba Christi apud Matthæum cap. 7. In quo judicio judicaveritis, judicabimini, ita scribit: Deus judicat nos tali judicio, id est tanto, quanto nos judicaverimus; id est, tantum malum nobis infert, quantum nos proximo intulimus. Cum hac tamen differentia, quod cum nos injustè de proximo judicaverimus, Deus contra justè nos judicet. Unde dum de aliis sinistram formamus judicium, meritò nobis timendum erit, ne in Judicio ad sinistram cum damnatis collocemur.

DISCURSUS IV. ARGUMENTUM.

Qui sinistrè de aliis judicat, injuriam Deo facit, quia ejus jurisdictionem temerè sibi usurpat, cum judicium de rebus occultis ferro, ad solum Deum pertineat.

T H E M A.

Tu quises, qui judicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit. Rom. 14. v. 4.

1 **D**amnata, & ab omnibus legibus ponita arrogantia est, si quis falcem suam in messem alienam mittere præsumat. Qui verò in rebus, à sola intentione, & finibus internis dependentibus, alios judicare præsumit, Altissimi jurisdictionem sibi usurpat, ad quem solum corda hominum scrutari pertinet. Deus olim in Deuteronomio hoc condidit præceptum: Nec accipietis cujusquam personam, quia Dei judicium est. Quo loquendi modo juxta expositionem S. Cyrilli Alexandrini, Deus prohibere voluit, ne quis judicium formet de rebus illis, quæ in mentibus, & cordibus hominum occultantur; hoc enim facere, nihil est aliud, quàm jus soli Deo debitum usurpare: Qui se ad iniquè judicandum exercet, inquit Idem S. Cyrillus, non tantum divinum, & altissimum thronum invadit, sed in ipsam ineffabilem gloriam se peccare sciat, quæ nisi rectè, & justè judicare novit. S. Bernardinus inquit: Duo sunt, quæ sibi Deus retinuit, & spectant ad ipsum solum; scilicet gloria, & judicium: Gloriam meam nemini dabo. Judicium dedit ei Pater facere. Magna utique, & omni severissimo supplicio dignissima arrogantia foret, si subditos aliquis Regi, in Throno sedenti, & diademate regio redimito, sceptrumque in manibus ferenti, coronam, & sceptrum violenter eriperet: hoc autem facit omnis ille, qui proximum de occultis cordis sui temerè judicat. Audiamus eundem S. Bernardinum, id clarè his verbis dicentem: Quando judicas, accipis sceptrum de manu Dei, & iste est modus presumptuosus, & huic dicit Paulus: Tu quises, qui judicas alienum servum? quia Domino suo stat, scilicet judicare, si bene vel male facit, quia tibi non est datum judicare, sed potestatis in hoc mundo per justitiam, & Deo super omnia.

2 Imò tamen peccata aliorum manifestè videamus, habeamusque nobis certò perspectam illorum malitiam, illos tamen judicare vel condemnare nec tunc nobis competit; nam ut Cajetanus super illa verba apud S. Matthæum: Nolite judicare, inquit: Quamvis cognoscamus per-

Lib. 1. vitæ
S. Philippi
Neri c. 16.
Terribile ex-
emplum de
temerarie
judicauit.

2. Reg. 6. 16.

Multorum
punitio ob
temerarium
judicium.

2. Reg. 12. 30.

Præf. Florid.
p. 1. 4. c. 37.

Ibid. lib. 2.
c. 70.
Alia exem-
pla de hac
matéria.

S. Greg. 1. 2.
Dial. c. 4.

Abul. Q. 9.
in cap. 7.
Matth.

Judicium mo-
derarie ju-
isdictionem
Dei aggre-
ditur.

Deut. 1. 17.

S. Cyrill.
Alex.

S. Bernardin.
T. 4. lib. 1.
parte 1. 1.
capitoli.

S. Bernardin.
ibid.

Matth. 7.
Cajetanus
ibid.

personas blasphemias, adulteras &c. prohibentur tamen privati judicare illas, quia non nisi usurpato judicio, aut temerè eis dicere illis. Christus enim judicare alios prohibens, non de iudicibus à Republica deputatis, sed de personis privatis loqui intendit: Prohibet enim mala iudicii. Primum malum est temeritas, seu usurpatio iudicii. Non alloquitur Dominus iudices, sed instruit privatos homines. S. Bernardinus tom. 2. in alio quodam sermone, hanc eandem tangit injuriam, quæ Deo irrogatur ab iis, qui ejus jurisdictionem temerè usurpant. *Judicis injuria est, inquit, si ante ejus iudicium à servo procedas sententia. Sed notandum est, quod talis iudicii usurpatio tanto gravior est, quanto summo iudicio iudicandi auctoritas usurpatur.* Adducitque verba illa Apostoli: *Tu quis es, qui iudicas alienum servum?* in quibus verbis Apostolum tria præcipue tangere observat. Primo iudicantis nihilitatem, dicens: *Tu quis es? Id est, cujus auctoritatis es, cum nihil à te sis, & vis rapere iudicium à Filio Dei, cui dedit Pater iudicium facere, quia filius hominis est?* Secundo iudicantis rapacitatem vel temeritatem, ibi: *Qui iudicas alienum servum.* Exod. secundo: *Quis te constituit principem super nos?* Tercio iudicantis auctoritatem, dicens: *Domino suo stat, aut cadit.* Citaturque textum illum Apostoli prima Corinth. 4. *Qui autem iudicas me, Dominus est; & superius dixit: Sed neque me ipsum iudico, quasi dicat: Quanto magis tu, qui interiora mea non nosti?* Sanctus Joannes Climacus præsumptionem & temeritatem alios iudicantium vivacius exprimere non poterat, quam dum ait: *Judicare alterum, est divini honoris, per impudentem rapinam, usurpatio. Condemnare, præsens animæ propriæ est exitium.* Et certe nunquid summe impudens, præsumptuosus, elatus & reprehensibilis esset, ille quis propria auctoritate, absque eo quod ad decidendum causas tribunalibus præfectus esset, ad ea iudicanda se ultro ingereret, quæ ad supremam Principis sui pertinent jurisdictionem? *Tu autem quis es?* querit Sanctus Jacobus Apostolus, qui iudicas proximum tuum? Quasi diceret: qua ratione tibi vendicare audes iudicium, scientiam, discretionem, & experientiam sufficientem, ut infallibile & rectum iudicium formare possis?

3 Petrus Blesensis inquit: *Nolite hominem criminose arguere, nolite iudicare servum Domini; suo enim Domino stat, aut cadit. Ejus est iudicium, qui scrutatur renes & corda, qui scrutatur Ierusalem in lucernis, cui cogitatio hominis constituitur. Et soli relinquatur iudicium, cui omne iudicium dedit Pater.* Unde priusquam Sanctus Jacobus prædictam exprobraret arrogantiam volendi iudicare illos, qui ad nostram non pertinent jurisdictionem, paulo ante hæc præmiserat verba: *Vnus est legislator, & index, qui potest perdere & liberare.* S. Basilius exponens verba illa Psalmi: *Scrutans corda & renes Deus, modum, quo hæc investigatio intelligenda sit, his verbis declarat: Scrutatio propriè est, cum omnibus torturis & argumentis inquisitio, quæ à iudicibus adhibetur torture admodis, ut, si consci sunt rerum arcanarum, quæ in questione posite sunt, vi tormentorum adacti, eas primum deluscentes, in apertum constituent, Et quidem inquiretur in cogitationes nostras, æquissimi iudicis examine prorsus infallibili.* Hanc autem perquisitionem solus DEUS facere potest, utpotè cui abstrusissima cordium nostrorum arcana sunt manifesta; ac proinde idem Basilius monendo subiungit: *Nemo igitur huius verissimi iudicis prævertat sibi sumere vices, neque ante tempus iudicet, donec veniat ipse Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Sanctus Ambrosius super verba S. Pauli, in Themate adducta, ita scribit: *Monet illos, ne iudicent, cum iudicandi sine, & habeant duplex peccatum, sicut ait Dominus: Nolite iudicare, ne non iudicemini; sed expectate diem iudicii Dei. Injuria iudicis est, si ante cognitionem ejus, à servo procedas iudicium aut sententia.*

4 Injuriam certè facimus Deo, inquit Beatus Laurentius Justinianus, si id, quod ad solum Deum pertinet, scire præsumamus. *Dei gloriam depredati videntur, quicunque humanarum mentium assuescit arcana perquirere. Ipsi soli hominum cogitationes, sicut nota sunt, ita iudicanda ab illo.* S. Bonaventura rationem assignat,

cur alios modico intellectu nostro minimè judicare debeamus, quia videlicet, quæ intentione hoc, quod censura nostra perstringimus, factum sit, ignoramus. *Sicut enim non videmus aliorum cogitationes, ita nec intentiones eorum, quare hoc vel hoc fiat. Unde quicquid aliquo modo potest excusari, semper ad meliorem partem interpretemur, si volumus tranquillam cor nobiscum habere, & cum aliis, & alios non turbare, & Deum non offendere, quia sæpe iudicamus malum esse, quod in se non est malum.* Videri quidem non nemini posset, solum nos offendere proximum, dum illum, sine præhabita facti certitudine, sinistro conceptu dijudicamus; & tamen Deus primo omnium loco per hoc offensus esse censetur. *Peccamus enim per temeritatem, inquit idem Doctor Seraphicus, usurpando nobis iudicia Dei de occultis cordium.* Cum Appelles insignem quandam publicæ censuræ exposuisset, à se artificiosè depictam tabulam, transiensque suorum de calceo quodam inibi expresso suum ederet iudicium, illum non benè factum esse dicendo, Appelles post tabulam delitescens, suorumque iudicium audiens, libenter accepit censuram; at quando etiam ad alias picturæ partes considerandas progressus est, præsumptionem retudit, dicens: *Ne tutor ultra crepidam.* Idem omninò multis accini potest; quamdiu namque de rebus iudicant sibi & apud alios manifestatis, & dependentibus à sensibus, excusationi locus esse potest; at ubi finem & intentionem pariter internam discutere præsumpserint, singulis exprobari potest dictum Apostoli verbum: *Tu quis es, qui iudicas &c.*

5 Didacus Stella insignem, super caput sextum Lucæ, ad præsens intentum, nobis doctrinam exhibet, dum ait: *Si solus Dominus corda hominum videt, quid est, quod officium Domini usurpare vis, qui hominum intentiones novit & iudicat? At Dominus honorem suum recuperabit, & in te gravius, quam tu cogitas, animadvertet.* Quam eandem de injuria, quam per iudicium temerarium Deo inferimus, rationem in Summa sua his verbis assignat Sanctus Antoninus: *Ex iudicio huiusmodi suspicose usurpatur Dei proprium; dicitur enim dist. 23. c. erubescant: Occultorum cognitor & Index est Deus, ideo solus habet iudicare de occultis, quia solus novit occulta, secundum illud quod ait Salomon: Tu solus nosti corda filiorum hominum.* Ut autem inter iudicia temeraria & alia discernere valeamus, hanc sequentem idem sanctus in hæc verba assignat regulam: *Cum de his, quæ de se mala non sunt, sed de genere bonorum, ut elemosyna, jejunium, & huiusmodi, vel indifferencia, ut comedere, bibere, loqui, & huiusmodi; malitia eorum, id est, quod sint malefacta, procedat hoc ex mala intentione facientis, & intentio sit occulta, ideo iudicans malè de aliquo, usurpat Deo iudicium suum; unde valde superbus & arrogans.*

6 Nec minus accommodè Beatus Laurentius Justinianus in quodam libello, cui titulus: *De spirituali anime interitu*, hanc pertractat materiam, dicens: quod homo virtuosus & sapiens occulta cordium alienorum nequaquam præsumat examinare penetralia, certus, id Deo soli reservatum esse; ideoque arrogantiam eorum, qui hoc in vitio faciles repertiuntur, detestatur in hæc verba: *Hinc quorundam presumptuosorum est redarguenda temeritas, qui nedum proximorum opera discutiunt, verum etiam alieni cordis se faciunt iudices. Volunt quippe iudicare, quales sint hominum cogitationes, quibus agitentur affectionibus, quæ intentione operentur, quove spiritu moveantur; quod omninò non licet, cum nemo scire valeat, quid agatur in homine, nisi spiritus hominis, qui in illo est, quæque per sepe contingat, quod sibi ipsi ignotus sit.* Divinam in se tales reflectunt auctoritatem, quæ interiorum sola est capax, dum intentionum, cogitationumque abdita penetrare posse se putant. *De his legitur sic: Ambulabunt in tenebris, sicut in meridie. Porro quemadmodum in meridie, ita illi in tenebris ambulare dicendi sunt, qui mentium proximorum profunda consilia, curiosa investigatione perlustrant. Et ex hoc iudicia temeraria contingentes, in nocte ignorantia ambulantes, meridiem se aspexisse exultant.*

7 *Tu quis es, qui iudicas?* B. Dorotheus in quodam sermonum suorum, historiam adducit in vitis Patrum contentam. At priusquam eam commemorare incipiat,

Ratio cur non debeamus iudicare proximum.

Didac. Stella in c. 6. Luc. Remedium contra iudicium temerarium.

Regula cognoscendi illud.

B. Laur. Just. De Spirit. animæ inco. Dehortatio ab hoc vitio.

B. Dorotheus. term. 6.

Temerariū iudicium est ignorantia tum Deo.

S. Bernardin. tom. 2. l. 14. art. 3. cap. 2.

1. Cor. 4.

S. Jo. Clim. gr. 10. Scala parad.

Jacob 4. 13.

Petr. Bles. epist. 45. iudicium soli DEO competit.

S. Basil. hom. in Psal. 7.

S. Ambr. in 1. Cor. 4.

B. Laur. Just. de vit. sol. cap. 3.

S. Bonav. t. 7. de prof. relig. l. 1. c. 7.

Quam grave sit proxi-
mo iudicare ha-
bitur a Ma-
gistra alicui
ius tenet.

piat, hæc præmittit verba: *Cur DE I iudicium nobis usurpamus? Quid ad nos de creatura eius? Nonne contra-
miscere debemus, cum id, quod magno illi seni accide-
rit, audimus? Qui cum audisset, quendam ex Fratribus
in fornicationem incidisse, dixit: O quam male egit!
An nescitis, quam horrenda res de ipso narratur in libro
seniorum? Nam Angelus sanctus animam illius qui pec-
cavit, cum jam ex hac vita migrasset, ad senem hunc
deulit, & ait illi: Ecce quem iudicasti, vita sanctus est;
quo igitur animam eius iubes deferri, ad calorum regnum,
an ad penas æternas? Moxque idem sanctus finem,
quem Deus in seniore hoc, quantumvis sancto, sed
ad similitudinem iudicandum proclivi, habuit interpretari
satagit, dicens: Quid queso aliud innuere seni volebat
Angelicus sermo, quam hoc? Quoniam tu iam iudex ac
censor es iustorum, simul & peccatorum, quid fieri iubes
de hac misera anima? censere misericordia dignam, an
penam, & cruciatum? Quæquidem horrenda visione adeo
perculsus est senex ille sanctissimus, ut reliquum vita sua
tempus ingemitibus, lacrymis, in innumeris arumnis,
& laboribus egerit, Deum assiduis precibus fatigans, &
pulsans, ut veniam tantisceleris, & erroris sibi conceder-
et. Ad pedes itaque angeli se prosternens, veniam pe-
tuit de culpa, moxque ab eodem audiit: Ecce ostendit
tibi Deus, quam grave sit proximum iudicare, ne
posthac amplius rem hanc commiseris. Quapropter
S. Joannes Climacus, ne unquam actionem, quantum-
cunque apparenter malam, in proximo condemnemus,
admonet, dicens: Tu, si quempiam etiam in extremo
spiritu videris peccare, noli tamen condemnare; nam di-
vini iudicii nobis est incognitum.*

S. Jo. Clim.
serm. 10. de
Scala Parad.

Tertull. l. de
anim. c. 17.
Quam fallax
sit iudicium
temerarium.

Mat. 11. 2.

8 *Tu quis es &c.* Tertullianus, quam facile in rebus,
quarum ipsi oculati testes sumus, errare possimus,
sequenti docet discursu: *Mendacium visui obijciunt,
quod remos in aqua inflexos vel infractos asseverat adver-
sus conscientiam integritatis. Quod turrem quadrangu-
latam ac longinquo rotundam persuadeat. Quod cælum
santa sublimitate suspensum, mari jungat. Sed ulterius
digrediamur ad Itajam, eandem ab illo edocendi veri-
tatem, quando de Messia, pro nova lege Evangelica
prophetizans, inquit: Et requiescet super eum spiritus
sapientie & intellectus, spiritus consilii, spiritus scientie.
Et nihilominus licet per hanc scientiam & sapientiam,
secretilimos quovis cordium humanorum recessus pe-
netrare potuisset, tamen subdit propheta: Non secun-
dum visionem oculorum iudicabis, neque secundum audi-
tum aurium audiet; sed iudicabis in iustitia, & arguet
in equitate. Quæ omnia ad nostram descripta sunt do-
ctrinam: si enim ille juxta judiciales iustitiæ terminos,
& non secundum visum vel auditum iudicaturum
Messiam astruit, quin potius juxta probationes & alle-
gata; quam nos temerarii erimus, si illud iudicare
præsumpserimus, quod sensui duntaxat subiacet, &
neutiquam scientiæ certæ & infallibilis. Utique si quis
Sanctum Ambrosium vultu severo videret exande-
scens, carnificesque exstimulantes ad severæ iusti-
tiæ executionem, necnon impudicas in palatio ejus
observasset mulieres, Episcopum utraque reputasset in
fectum macula, scilicet lasciviæ & crudelitatis. Et ni-
hilominus injustissimum fuisset iudicium atque condem-
natio; ut enim Archiepiscopatum Mediolanensem,
ad quem viva voce proclamatus fuerat, heroicè excu-
teret, dictas adinvenit methodos, ut suam apud popu-
lum bonam opinionem infirmaret. Sententiam itaque
audiamus atque sequamur Sancti Bernardini, dicentis:
*Temerarium est, propter aliquod opus præsens bonum vel
malum iudicare de aliquo, hoc solius est Dei.* Idque ex
illo confirmat Apostolicotextu: *Scimus, quoniam iu-
dicium Dei est secundum veritatem; quod ex tribus
probans capitibus, subdit: Primo, quia ipse solus corda
novit. Secundo quia, qui sunt ejus, novit. Tertio quia
mercedem iustam retribuit. Iudicium enim humanum
inficitur & pervertitur multis modis, sed iudicium Dei est
secundum veritatem.**

S. Bern. l. 2.
tit. 2. c. 3.

Rom. 2.

D. Chrysost.
h. 14. vel 15.
in Mat.

9 Divus Chrysostomus non levem nos incutere
culpam, dum proximo, quantumvis in mente duntaxat
& corde nostro, transgressionem adscribimus, à qua
ipse multoties immunis est, incutere docet, cum ait:
*opus malitiæ implet extrema, dum falsa proximo oppro-
bria affigit & crimina, & invadit locum Magistris, cum*

*non sit dignus tenere discipuli. Quin & aliam alibi
de ordinationem idem attingit sanctus; scilicet quod
authoritate privata universale prævenire velimus ju-
dicium, ad quod rerum occultarum reservata spectat
manifestatio: Nolite ante tempus iudicare, quoad
usque &c. Cur ante tempus invadit iudicis ius? Cur
prævenis diem illum terribilem? Vis iudex esse? Iu-
dica semetipsum.*

D. Chrysost.
in Gen.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Facile proximos nostros iudicando decipimur;
quia finem & intentionem, ob quam ad operan-
dum moventur, penetrare non possumus.

THEMA.

*Nolite ante tempus iudicare, quoad usque veniat Domi-
nus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, &
manifestabit consilia cordium, & tunc laus eris unicui-
que a Deo. 1. Cor. 4. v. 5.*

1 **P**ostquam Sanctus Paulus protestatus fuisset, ni-
hil se facere iudicia, quæ de ipso faciebant ho-
mines, cum DEUS ejus futurus esset iudex, mox Co-
rinthiis insinuat, ne nimirum sint in iudicando præci-
pites, priusquam veniat tempus, in quo DEUS per
adventum suum res manifestabit secretas, occultaque
cordium penetralia dilucidabit, quia tunc unicuique
laus vera erit. In hac autem tenebrarum caligine,
quæ obumbrat mentes nostras, quæ ad discernendas
intentiones & fines internos operantium pertingere
nequeunt, nihil est facilius, quam quod iudicando
decipiamur, & à veritate aberremus. Cum DEUS
olim Samuelem prophetam in Bethlehém ad domum
Isai ablegasset ad consecrandum Regem, qui Sauli suc-
cessurus erat, nec tamen in specie declarasset ei, quem-
nam ex filiis Isai speciatim ungere deberet, videns co-
ram se Eliab, qui statura altus erat, hunc à DEO ele-
ctum fuisse sibi persuasit; unde Deum interrogavit
propheta: *Num coram Domino est CHRISTVS ejus?*
Qui respondit servo Dei: *Ne respicias vultum ejus, ne-
que altitudinem stature ejus, quoniam abieci eum, nec
juxta intuitum hominis ego iudico; homo enim videt ea,
quæ parent, Deus autem intuetur cor.* Quo loquendi
modo Deus insinuare nobis voluit, quam facile deci-
piamur, si secundum externam apparentiam iudicare
velimus. Cum enim operationis humanæ malitia se-
cundum actus internos metiri debeat, certum est, quod
hos solus Deus videre & ponderare possit, utpote qui
manifestat consilia cordium; homo autem non nisi exter-
na iudicare potest.

Quam facile
erret & deci-
piatur temer-
arie iudico-
cans.

1. Reg. 16. 1.

2 Et quidem ne adductam de Saule & Davide egre-
diamur historiam, in ambobus hîsce humanorum iudi-
ciorum fallacitas perspicue videri poterit. Etenim unus
illorum post alium jussu Dei ad idem regnum Israelita-
rum electus fuit. Saul sequebatur asinas, David oves.
Ab eodem quoque Samuele in Reges præconizati &
consecrati fuerunt. Uterque in dignitate illa sublimi
enormiter peccavit, fueruntque ad ambos corrigendos
missi Prophetæ; ad Saulem quidem Samuel, ad David
verò Nathan, & ambo pariter responderunt pœnitendo:
Peccavi. Quod si hac in re nobis iudicandum esset,
crederemus utique, ambos fuisse verè pœnitentes,
Deumque ambobus pariter sua dimisisse peccata: &
tamen certum est, Saulem à regno cœli pariter & ter-
ræ fuisse reprobatum, nec unquam verè pœnituisse,
Davidem verò à pietate Divina benignè fuisse reco-
ptum; qui proinde à Nathan audire meruit: *Domine
quoque transulit peccatum tuum.* Porro differentiam
hanc inter utrumque prædictum Regem nemo homi-
num, sed solus Deus per spiritum veritatis penetrare
potuit, quia, sicut dictum est, *homo videt ea quæ parent,
Deus autem intuetur cor.* Unde B. Petrus Damianus
ait: *Quid est, nisi quia quod Saul habuit in ore, non fuit
in corde? humilitas quæ in ore David extitit, etiam in
corde radiavit.*

Fallaciam
h. ius vultu
patet ex sa-
cra scriptura.

3 Sanctus Matthæus scribit, quod in secunda pretiosi
unguenti super caput Salvatoris effusione à Magdalena
facta,

Non temet
iudicare do-
cet nos S.
Matthæus.

B. Petr. Dam.
scr. 2. de
S. Andrea.
Mist. 36. 8.

facta, videntes discipuli, indignati sunt, dicentes: *Ut quid perdisis hoc?* Econtra verò S. Joannes solum traditorem de hujus unguenti effusione conquestum fuisse scribit, de aliis verò Discipulis nihil meminit. Sed cur ita differenter utrumque Evangelistam hac de re scripsisse existimatis? Cur Joannes solius traditoris mentionem facit? Responderetur, quòd tamen si forsitan alii quoque de Magdalene liberalitate obmurmurarent, existimantes ex fine recto & sincera intentione, pretium hoc melius in subsidium pauperum adhiberi potuisse; veruntamen quia Judas ex solo avaritiæ motivo de Magdalene liberalitate scandalizabatur, denarium illum burse suæ eripi dolens, idèd Evangelista, cujus calamus à Spiritu Sancto dirigebatur, id ipsum deiegere nobis voluit ad nostram instructionem, ut intelligeremus, quòd in ferendo de aliis judicio, primo loco examinanda sit intentio & motivum, ob quod proximi operantur; certum autem est, quòd hoc solus DEUS assequatur & penetret, non verò homines.

Joan. 11. 6.
S. Bonav. 1. 7.
in Reg. No.
cap. 12.
S. Bonav. lib.
de prof.
relig. 1. 3. c. 1.
Quid sit te-
merarie ju-
dicare, quam-
do aut quo-
modo id fiat.

4 Bonaventura salutare hoc monitum addit: *Cum non sit commissum alicui, occulta cordis judicare, dicit Apostolus: Nolite judicare, quoadusque veniat Dominus, qui &c.* Idcirco nunquam te transferas ad aliorum judicium vel contemptum. Idem quoque Sanctus Doctor alibi dixerat: *Judicium temerarium est, quando credo aliquod factum mala intentione, quod potuit fieri alia intentione, cum actio sit indifferens.* Et hoc est vitium, quia judicatur cordis intentio, qua soli DEO est manifesta, qui dicit *Jeremia capite 7. Ego Dominus scrutans corda & probans renes.* Beatus Laurentius Justinianus super illa verba Sancti Pauli. *Nolite ante tempus &c.* adversus illos, qui fines & intentiones aliorum qui operantur, pericrutarum & penetrare præsumunt, sequens format efficax argumentum: *Noverat Apostolus, DEO odio sum esse, mentium proximorum valde secretum videri. Ceterum qui ad plenum ignorat se, atque sui interioris latebras penetrare non valet, quomodo poteris detegere occulta aliorum?* Idem in eodem capitulo hanc præsumptionem & facilitatem judicandi alios, his verbis detestatur: *Imprudencia ac temeritas signum mortis est, quempiam velle estimare se scire, quod investigare non licet. Quamobrem audite omnes, qui judicia temeraria agere consueveritis, æterni judicii præconem, qualiter vos admonendo coerceat, qua sententia audaciam repercutiat vestram.* Quis, inquit, hominum scit, que sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in illo est? Quis quæso non erret in judicando occulta proximorum, cum frequentissime fallatur quisque in propriis? Sanctus Augustinus in libro quodam, in quo nonnullas explicat propositiones super epistolam ad Romanos, ita scribit: *Quod autem dicit: Tu quis es, qui judicas alienum servum? ad hoc dicit, ut his rebus, que possunt & bono animo fieri & male, judicium Deo dimittamus, nec audeamus de alterius corde, quod non videmus, ferre sententiam.* Idem Sanctus Doctor in epistola 137. Idem repetit monitum; postquam enim judicium temerarium zizaniam esse, quam inimicus infernalis mentibus nostris inserit, demonstrasset, subjungit: *Iam verò ne malevolo animo de servis Dei falsa suspicando pereatis, illud Apostolicum recordemini, ubi ait: Nolite ante tempus judicare quidquam, donec veniat tempus, & illuminet &c.* Et item illud quod scriptum est: *Qua manifesta sunt, vobis; qua autem occulta sunt, Domino Deo nostro.* Idem quoque exponens in Psalmis à Davide factam petitionem: *Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum, quia judicia tua jucunda, rationem reddit prærogativa illius, qua judicia Dei nostris superexcellunt;* dicit enim: *Possunt homines videre, quod agimus; cujus autem rei contemplatione agimus, occultum est; & ideo datur suspicionibus locus, ut audeat homo judicare de occultis hominum, & falsa plerumque, & si vera, tamen ei incognita temere suspicari.*

B. Laur. Just.
de vit. solut.
cap. 3.

S. Aug. 1. 4.
l. 1.
Dehortatio
ab hoc vitio.

S. August.
ep. 137.

Plat. 2. 19.

Matth. 11. 19.
Judicium te-
merarium
fugendum
esse docet
parabola
paterfamilias.

simul cum eis & triticum. Circa quam parabolam bene observandum est, eos, qui hanc malam herbam eradicandi postulabant licentiam, non fuisse agricolas, qui agrum illum ex coluerant, quique proinde germine tam boni quam mali aliquam habere potuissent notitiam & discretionem, sed servos, agriculturæ parum peritos, qui facile errare potuissent, siquidem zizania hanc habet proprietatem, quòd quoadusque virefcit, & germinat in agro, frumento simillima sit; ideoque facile errare poterant, loco lolii evellendo frumentum. *Quæ omnia in figura contingebant;* nam ille Paterfamilias, qui incarnatam præfigurabat Sapientiam, per hoc nobis indicare voluit, quòd ad discernendum frumentum & zizaniam, necessarium sit expectare messem, id est, novissimum judicii diem; in illo enim apparebit, quid sit Zizania, quid verò frumentum. *Nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus &c.* Quamdiu enim zizania & frumentum inviridi herba consistunt, id est, quamdiu in hac vita moramur, fines & intentiones occultas operantium penetrare non possumus, nisi forte dono prophetiæ & discretionis spirituum à Deo dotati simus, sicut multis sanctis illi contigisse constat. Optime igitur monet B. Laurentius Justinianus, inquiens: *Ubi opus ambiguum est, & quo fiat animo, ignoratur, definitum judicium evitandum est, ne efficiatur homo temeraria sententia reus, dum quod rectum est, arbitratur esse obliquum.*

Laur. Just. lib.

Judicium
temerarium
patet de
S. Philippo
Nero.

S. Aug. 1. 18.

S. Aug. 1. 9. de
Civ. Dei. 1.

Eccl. 1. 9. 4.
Charitas
proximi est
opimum me-
dicum
contra hoc
vitium.

1. Cor. 13. 4.
Gloss.
Rom. 12. 2.

Prov. 12. 11.

6 S. Philippus Neri in atrio basilicæ Sancti Petri in vinculis, primo die Augusti, quando solemniissimum Ecclesiæ illius celebratur festum, haud secus ac si ex nimio vino potato ebrius aut insanus fuisset, publicè coram omnibus saltare cepit; unde aliqui illum delirum esse existimabant, alii verò id vini nimii sumpti dicebant esse effectum, quia *animalis homo non percipit ea, que sunt spiritus.* Et tamen id ipsum ex speciali divini spiritus instinctu faciebat, ut famam, estimationem, & honorem, quo ab universa Urbe Romana ob sanctitatem suam in deliciis habebatur, reprimeret, seque consilio conformaret Apostoli, dicens: *Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat, ut sit sapiens.* Ex quo enim sanctus vir Dei, Cardinalium & Pontificum illius temporis erat oraculum, omnesque sapientes & viri sancti ab ejus ore pendeant, omni studio in id connitebatur, ut ab omnibus velut homo insanus & delirus contemneretur. Nonnunquam etiam iracundum se simulans, in verba furoris plena prorumpebat, cum tamen animo intus tranquillo esset. Nimirum per hoc ab omnibus aspernari, & tamquam homo multis imperfectionibus obnoxius haberi prætendebat. At verò magnopere decipiebantur illi, qui secundum exteriorem hanc apparentiam, illum judicabant. Optime igitur ad propositum nostrum servit illud Augustini documentum: *In disciplina nostra non tam queritur, utrum pius animus irascatur, sed quare irascatur: nec utrum sit tristis, sed unde sit tristis: nec utrum timeat, sed quis timeat. Irasci enim peccanti ut corrigatur, contristari pro afflictio ut liberetur, timere periclitanti ne pereat, nescio utrum quisque sana consideratione reprehendat.* De his igitur & similibus actionibus, experientia teste, major pars hominum semper quasi sinistrè judicat, inque pejus propendit. Ast quis hoc ex levitate & virtutis præliquo defectu promanare nescit? dicente Ecclesiastico: *Qui credit cito, levis corde est.*

Ex eodem pulchro, venusto atque odorifero flore mè colligitur suave & salutarum, necnon venenum amarum & mortiferum. Quæ tanta rei hujus differentia; forsitan in flore consistit? Nequaquam; sed totum penes animalia, quæ eis insident, est discrimen; apismel fugit, aranea verò virus, quia aranea est. Ita quoque homo virtute & charitate præditus omnia, quantumvis apparenter mala, in meliorem interpretatur partem, aut indifferentia reputat, aut judicium suspendit, quia scilicet, ut Apostolus inquit; *charitas non cogitat malum, diligentibus DEUM omnia cooperantur in bonum; etiam peccata,* ut Glossa subnequit. Contra verò cor malignitate plenum semper ad malum inclinatur, licet actio proximi indifferens sit, dicente Scriptura: *Impii autem replebuntur male.* Si quis Philites vidisset, pugione confodientem Principem tribus

Si-

Simconis, qualenam formasset iudicium, nisi ei constitisset, quod eum illum tanquam iustitiae, zeli, honorisque divini vibraisset instrumentum; unde & tantam laudem tantumque retulit primum? Ita quoque si quis Christianus zelosus injuriam Deo factam vindicaturus, colaphum impingat blasphemum, ad ejus & aliorum emendationem; sanè si quis blasphemiam non audierit, neque finem noverit, cur alapa inflicta sit, injuriam reputabit à percussore illatam, huncque, qui Dei servus est, malæ vitæ reum arbitrabitur: Ita *pes facti facit in domum proximi*. Ubi singulariter notetur velim illam Spiritus Sancti loquendi circumstantiam, dum eos qui in judicandis proximis faciles sunt, deseribit. Nunquid enim eum, qui in domo proximi dominari gellit, presumptuosè eam ingredi, ludere cum auctoritate, iudicium dare, sententiae, condemnare; nunquid inquam, arrogans reputabitur ab omnibus, expetique jure? At quantum reprehensibilior foret, si Patrem familias, ad quem ingressus est, etiam de rebus occultis & intra remotos recessus mentis ejus reclusis, censurare vellet? *Pes facti*. Se irrationalem istumque monstrat, pertingere præsumens, quò necesse nec pervenire potest. Quandoquidem solus *Deus manifestat consilia cordium*.

8 Apostolus ad præfens pariter institutum locutus fuisse videtur, dum ait: *Videmus nunc per speculum in enigmate*. Enigma namque definitur: *A veritate quadam abscondito. Aliud palam ostendit, aliud in abscondito habet*. Quamdiu igitur in vitæ huius caligine respiramus, incerti sumus, nec finem, nec intentiones hominum penetramus; solus eas DEUS videt, necquæ per speculum videmus in enigmate, contemplantur formæque, cujus contrarium delitet interius, propter finem qui rectus est. Si aquam limpidam inspicis, baculus quantumvis rectus sit & integer, rursus plerumque apparebit. Et interim homo qui coram oculis vestris malè operatur, propter rectam intentionem à qua movetur (nec vos eam penetrare potestis) primum meretur apud DEUM, finitrumque vestrum deludit iudicium. Quapropter illud Abbatis Macheris, in Cassiano repertum, amplexemur documentum, dicens: *Etiā ob hoc judicare de aliis est periculum, quod ignorantes vel necessitatem, vel rationem, quæ illis habet, in quibus offendimus, aut recte coram Deo aut venialiter agunt, invenimus eos temerè judicasse, & admittimus non leve peccatum*.

9 Celebris est illa apud Sanctum Mattheum de nuptiis parabola, ad quas invitati accedere non tenuissent, servi ex præcepto domini, omnes quotquot paucissimi poterant, convocarunt, bonos & malos, dicens Scriptura: *Congregaverunt omnes, quos invenerunt, bonos & malos*. Ubi scire optarem an Regis illius intentio fuerit, ut mensæ ejus mali etiam homines assiderent? Minimè equidem, prout exitus docuit. Cur igitur servi non iussit, ut bonos à malis, zizania secernerent à frumento? Responsio ad hoc dubium eadem est, quam paulò ante allegavimus circa parabolam de zizaniis, Igitur qui missi fuerant, servi erant; ad Deum autem, in eo Rege figuratum, duntaxat discernere spectat inter bonos & malos; ipse namque solus mentes videt & corda. At quare servi illi convivam sine velle nuptiali accumbentem non repulerunt? Cur ipsum, quod expellendus, quod reliquis convivantibus Regeque ipsi exosus futurus esset, non admonuerunt? Voluit nimirum per hoc docere nos Dominus, quod iudicium hominis non ad alium hominem, sed ad ipsum solum spectet, quoniam *Deus iudex est*: Vestis illa Charitatem, virtutum perfectionem, & sanctitatem denotat, quam solus videt & dicitur Deus. Audiamus hæc de re Sanctum Paschasium, ita loquentem: *Quia malos in conscientia intus intelligere non omnium est, ideo hunc malum solus DEUS invenit*. Sanctus Augustinus ad demonstrandum, quam facile ob defectum huius notitiæ actuum interiorum decipiamur, sequens adducit exemplum practicum: *Si quispiam conquestus de stomacho jejnare noluerit, & tu id non credens, edacitatis vitio tribueris, temerè judicabis*. Idem quoque Sanctus Doctor causam huius temeritatis, ignorantiam effudit causarum & motivorum interiorum, quibus pro-

ximus noster urgetur ad operandum: *Non ergo reprehendamus ea, inquit, quæ nescimus, quo animo fiant*. Sanctus Bernardinus quoque hanc incertitudinem iudiciorum alienorum, quæ formamus, ex ignorantia intentionis occultæ oriri observat, inquit: *Est nobis aliquod dubium ex ignorantia principii; nam principium boni vel mali operis, est intentio vel voluntas; unde cum incertum sit, quo animo, vel qua intentione opus sit factum, temerarium iudicium præcavere debemus*. Adhucque auctoritatem Sancti Augustini in libro 12. contra Manichæos, dicens: *Quandoque opus est bonum, & voluntas non est mala, sicut cum aliquis hominem inadvertenter occidit. Quandoque insuper opus est bonum, & voluntas est mala, sicut cum quis equum misericordie facit, sed non pro honore Dei, sed ut bonus reputetur*. Ecce igitur tibi, quam facili citate possimus tam in bono, quam in malo, dum minus precipitanter alios iudicamus.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Quid sit fallacia humana iudicia, utpotè quæ solum juxta apparentiam exteriorem regulantur, per varia exempla ostenditur.

THEMA.

Nolite judicare secundum faciem, sed rectum iudicium judicate. Joan. 7. vers. 24.

1. QUAM fallax sit hominis iudicium, proximum ex ipse exteriore iudicantis, Salvator noster apud S. Joannem his verbis indicat: *Nolite judicare secundum faciem, sed rectum iudicium judicate*. Porro duo sunt, quæ cetera & infallibilia esse novimus. Primum est; quod omnis homo sit mendax: *Omnis homo mendax*, inquit Psalmista. Secundum est, quod intentiones & finis, propter quos operantur, quos nos iudicamus, attingere minimè valeamus; atque ex ambobus hæc capibus decipimur, & ad iudicia temeraria procedimus. Quod si nos ipsi met sensus nostri decipiant, quantum magis deludemur ab illo, quod sub sensu nostris minimè cadit, sed in corde & mente altius reconditum latet: *Auditus fallacia reus*, inquit Terullianus, *ut cum caeleste murmur putamus, & plan-*

2. Panchasius & Xeuxes tam experti & famosi pictores seicentis egregiè deceperunt, dum unus depictam ab alio avam esse credidit, quia aves ad illam degustandam advolare viderat: Alius verò picturam à collega tactam, cortina & velo quodam obductam existimavit, quod fictum duntaxat & apparens erat. *Interdum aspectus ceterorum sensuum testimonio indiget*, inquit Nemethus, *cum id, quod cernitur, artificio ad fallendum factum fuerit, ut in pictura; nam pingendi artis opus est fallere aspectum non veris eminentius: & hinc, si res ejusmodi natura est, ut opus sit maxime quædam tactum aspicere & interdum etiam gustatum & odoratum, ut imponere*. Isaac, Jacob primogenitum Iltum suum Etavile credidit, licet audiret loquelam & vocem ejus à voce Esau plurimum differentem, & Jacob manibus suis contrectaret. Qua de re Lyranus tribuit: *Clare audiebat, & ad vocem videbatur iterum, ad tactum Iltum*. Verumtamen quia sensus tactus in hominibus ceterior est, quam sensus auditus, quia homo in tactu excidit omnia animalia, ut dicitur libro 3. de animalibus: *in auditu autem excellit à multis animalibus, ideo iudicavit magis secundum tactum, quam secundum auditum*: Et tamen maxime delusus fuit. Quisquis tactas legit historias, multos inveniet dilectos à Deo, & velut Jacob electos ad gloriam, titulumque meruisse Israelis, qui tamen vel ex sensu humilitatis, vel propter majorem DEI gloriam coram oculis mundi se tanquam Etav exhibuerunt, id est, maximos se peccatores esse, & æstimari voluerunt.

Historia cer-
nibilis de te-
merario ju-
dicio.

3 In vitis Patrum de Seneca quodam sexagenario, & consummate perfectionis viro narratur, quod in Alexandriam cedens, omnium celebriorum meretricum in ea urbe existentium, conscripserit catalogum, & per quotidiani laboris mercedem ad singulas illarum sibi fecerit aditum, datisque illis stipendiis, easdem induxerit, ut per noctes ad suum illas haberet arbitrium. Ipse vero stabat a vespere in uno angulo cellula, ubi dormiebat mulier, psallens & orans pro ea, & mittens genuflexiones usque ad auroram. Unde meretrices frequentans, omni cum studio finem abscondebatur rectum, quem in stipendiandis hisce mulieribus habebat, nimirum ne corpora sua prostituerent; istdemque ne id ipsum manifestarent, serio prohibebat. Interea vero in urbe Alexandrina male audiens sinister de vita ejus conceptus quotidie magis invalescebat, adeo ut illum calumniarentur, in prejudicium quoque aliorum Monachorum, dicentes: *verè & ipsi homines sunt ut omnes*. His vero, qui ipsi persuadere conabantur, ut à mulierum istarum familiaritate, quam malam esse suspicabantur, imò judicabant, se subduceret; respondebat: *Quid vultis ex me? Nunquid iudices constituti estis super me à Deo? Ite, de vobis curam habetote, vos pro me DEO non reddetis rationem. Unus est iudex, & sancta dies iudicii, qui singulis reddet secundum opera eorum*. Tandem apud Sanctum Joannem Eleemosynarium Patriarcham accusatus fuit, qui tamen ejus cum meretricibus initam familiaritatem, malam esse nunquam sibi persuadere potuit, sicut re ipsa mala non erat, sed sanctissima & plane irreprehensibilis. Convertit enim Vitalis (hoc fuit hujus nomen erat) per continuatam hanc familiaritatem multas meretrices. Accidit verò, quod dum matutino tempore domum cujusdam meretricis egrediretur, vir quidam fornicarius eandem ingrediens, validam illi impegerit alapam, dicendo: *Vsquequo pessime illuser CHRISTI, non emendas te ab his nequitiiis tuis? Qui dixit ad eum: Credo mihi, accipies alapam à me humili, ut tota Alexandria colligatur ad clamores tuos*. Paulò post verò vir sanctus in cella sua mortuus est, absque eo quod ullus de morte ipsius certior fieret. Interea verò ater quidam Dæmon ad instar Æthiopis ei, qui illum percusserat, apparens, insignem quoque ei colaphum retulit, dicendo: *Suscipe alapam, quam misit tibi Abbas Vitalis: & cadens statim capis spumare*. Hæc autem alapa tanto cum rumore à circumstantibus audita fuit, ac si sclopetum explosum fuisset, unde tota illic concurrat Civitas; ipse verò serios poenitentiae actus exercens, & quia à spiritu maligno atrociter vexabatur, resipiscens, ad cellam Sancti Vitalis accurrit, ut liberaretur: ubi & protinus ad solum cellæ illius aspectum, desideratam obtinuit gratiam. Dum verò porta cellula aperiretur, sanctum virum DEI, genibus innixum, veluti animam expirantem invenerunt; in pavimento autem legebantur digito inscripta hæc verba: *Viri Alexandrini, nolite ante tempus aliquid judicare, quoadusque veniat Dominus*.

In vita
Patr. 6. 35.

Alia historia
de hac mon-
achia.

4 Idem Sanctus Patriarcha, alia quadam vice deceptus fuit, ut fidem adhibuerit accusationibus, quæ coram eodem Monacho quodam deponebantur, qui sapius cum muliere quadam juvencula per Civitatem incedere visus, fama publica laborare cepit, ac si ea tanquam concubina sua abuteretur. Sanctus itaque Patriarcha ipsum pariter & juvenulam acerbe fustigatos, in carcerem retrudi præceperat; verum eadem nocte pius ille Monachus ei in somnis apparuit, eique humeros & dorsum lividum ostendens, his verbis eum est affatus: *Hæc una vice errasti in homo, crede mihi, quia de proximo est vita & mors*; hisque dictis confestim disparuit. Illucescente diluculo, experiri volens, an Monachus, quem in carcerem conjici fecerat, similis esset illi, quem viderat in somno, eum ad se accersiri jussit, eumque Monacho, qui sibi apparuerat, simillimum videns, eum Eunuchum, mulierem verò Hebræam esse intellexit, quæ in Gaza monachum conveniens, ab ipso in fidei mysteriis instruit, & baptismi lavacro tingi petierat. Insuper dictus Monachus Sancto Joanni seriatim verba recensuit,

quibus ipsa hanc sibi ab eo gratiam fieri postulaverat: *Capis narrare verbis horribilibus, ut non permitterem perire eam; timens ego iudicium Dei, sumpsi eam, affirmans quod non immitteret tentationem Satanas spadonibus*. Illa igitur baptizata, tantam hanc inde conquisivit pecuniam, quæ ad eam in monasterium quoddam collocandam sufficere poterat. Cum hæc audisset Patriarcha, dixit: *Papæ? Quot absconditos servos habet Deus, & nescimus nos humiles?*

5 Job capite 13. inquit: *Nunquid faciem ejus accipis, & DEO judicare nitimini?* quasi diceret: ergone vos solum alterius hominis vultum respiciendo, iudicium formare, Dei que jurisdictionem vobis usurpare præsumitis, ad quem solum interiora hominis penetrare spectat? Plinius junior de Domitiano Imperatore ita scribit, quod erat *pallor in corpore, in ore impudentia, multo rubore suffusa*. Unusquisque proinde illum aspiciens, facile ruborem hunc à verecundia laudabili & virtuosa procedere sibi persuadere potuisset, & tamen falsum fuisset iudicium, quia in ore ejus impudentia relucebat. Optimè igitur Seneca inquit: *Quidam nunquam magis, quam cum erubuerint, timendi sunt, quasi omnem verecundiam effuderint*. Quando igitur signa exteriora tam manifesta etiam fallacia sunt, quanto magis decipiemur, si fines & intentiones internas, quas discernere non possumus, judicare præsumperimus? Neque ad iurè judicandum de aliis famæ publicæ confidere possumus, nam & hæc ut plurimum mendax est, & judicantem fallit. *Natura fama omnibus nota est*, inquit Tertullianus, *malum est fama, quo non aliud velocius ullum*. *Cursus fama malum? quia velox? quia iudex? an quia plurimum mendax? quæ ne tunc quidem, cum aliquid veri affert, sine mendacii vitio est, detrahens, adjiciens, demutans de veritate*. *Quid? quod ea illi conditio est, ut non nisi, cum mentitur, perseveret*. *Fama, nomen incerti, locum non habet, ubi certum est*. *An vero fama credas, nisi inconsideratus? quia sapiens non credit incerto*. Ergone nos in tanti momenti re, qualis est bona fama, bonus conceptus, & bona proximi nostri conscientia, fideamus verbo quantumvis publico vulgi, & iudicium inde formabimus? Audite, quid hac de re Tertullianus senserit, cum de fama loquens, ita scribit: *Ita modici seminis vitium cetera rumoris obscurat, ut non recogites, num primum illud os mendacium seminaverit, quod sæpe fit; aut ingenia emulationis, aut arbitrio suspensionis, aut non nova, sed ingentia quibusdam metuendi voluptate*.

Job 13. v. 3.

Plin. junior.

Difficile est
judicare de
interioribus
cum in ex-
terioribus
fallamur.
Senec. ap. 12.

Tert. Apol.
p. 101.

6 In illa nuptiarum parabola servi missi leguntur, ut, quotquot reperirent, in convivium invitarent. Ubi singulariter notandum, textum sacrum in numero plurali dicere, *congregaverunt bonos & malos*. Ast unus duntaxat, eò quod veste nuptiali careret, ejectus fuit. Qualiter itaque dicitur, *malos*? Responsio in promptu est, quia scilicet servorum illorum oculus ita quidem judicabat, ast Rex ipsemet unicum duntaxat exulare jussit; quia scilicet alia Dei & alia hominum sunt iudicia, qui ordinariè, quod pejus est, cogitamus. Quis tibi persuasisset unquam, unicum inter duodecim Apostolos fuisse traditorem, furem, avarum, sacrilegum, & præciturum? Inter latrones autem in carceribus Jerosolymitanis inclusos unum electum, qui partibus fungeretur Apostolicis, & Redemptorem in conspectu Synagoga, sacerdotum, Pontificum, imò ipsiusmet defenderet collegii Apostolici, à quo CHRISTUS derelictus erat? Joseph in ætate flore, singularis adolescens venustatis (quæ ut plurimum ad voluptates incentivum esse solet) à domina sua continuò tentatus atque vexatus fuerat; sed semper inaniter, resistente viriliter juvene castissimo; si quis autem in manibus dominæ pallium profugi vidisset Adolescentis, indubiè sibi persuasisset, eum manus declinare Potipharis, à quo in adulterio deprehensus fuisset. Et nihilominus turpissimè aberrasset. Prudentissimè itaque nobis Seneca consulit, dum ait: *Tollenda ex animo suspicio & conjectura, fallacissima irritamenta*.

Matt. 22.
Jodorum
semerarium
pauca in
parabola
invitatis
nuptiarum.

Facile
lapsus in
hoc vitium.

Senec. l. 1. de
ira cap. 34.
n. 161.

7 Nolite judicare. Sanctus Thomas de Villanova, dum Valentiz Archiepiscopum ageret, per duos con-
tinuos

Frequens &
communis
error quem
semper iudi-
cans iusti-
fici renouat
conuicta hoc
vitium; hoc
patet in S.
Thoma &
Villanova.
Gen. 18.
Idem patet
in sacra scri-
ptura de
Abraham &
Sara uxore
eius.

tinuos annos fovere, demulcere, & beneficiis afficere non destitit discolum quendam sacerdotem, pessimorum hominem morum, totiusque scandalum diocesis. Qui autem sancti hujus Prælati integritatem ignorasset, similia videns, quale putatis judicium formasset? Credidisset utique, Præsulem ejusdem fuisse farinae. Et nihilominus omnia hæc, spe lucranda & ad poenitentiam inducenda animæ, quemadmodum & accidit, operabatur. Neminem risus lateret Abraham & Saræ conjugis ejus; & nihilominus hanc duntaxat, non verò illum reprehendit Angelus. Undenam hæc differentia, siquidem ex una eademque causa, tantus júbilus atque læticia utriusque derivabatur? Ecce vobis rationem: dissidentiam prætendebat Sara, reputans se in senili ista ætate concipere & parere non posse, ideoque ridebat: dicente Sancto Augustino: *Illius risus, admirationis, & lætitiæ fuit, Saræ dubitationis. Et ab illo dijudicari potuit, quicorda hominum noverat.* Hic itaque actus internus erat, quem ex instinctu divino manifestavit, reprehenditque Angelus.

5. Aug. 7-10.
in Cen.

1. Reg. 1.
Heli iunior
sacerdos in
hoc vitium
incide.

**Apostoli in
Pentecoste
repleti
Spiritu S.
judicantur
temere.
Act. Ap. 13**

Mat. 9:1.
Christus
indicator
blasphemus

**Quomodo
Abraham
pervenit
et nunc
iudicari.**

VINEYARD
L. A. C. S.

Quam facili
possit qu
contra h
vnde impi
Eius proba
tur diver
exemplis.
Iudic. 11. 3.

D. 14. 14.

talem fuisset arbitratus, maximè cum ipsimet ætatis maturæ iudices, ad populi regimen deputati, tanquam oculati testes, & ideoque fide dignissimi, de prætenso delicto perhiberent testimonium. Et tamen quantum ille, ut eventus probavit, fuisset hallucinatus, cum per specialem divinæ providentiæ instinctum, innocentia ejus justificata fuerit? Quis unquam imaginari sibi potuisset, pastores in lupos fuisse transmutatos, ut innocentem devorarent oviculam? Et tamen credidit eis multitudo quasi senibus, & iudicibus populi, & condemnaverunt eam ad mortem. Econtra verò in Genesi legimus, quòd Laban postquam Jacob cum universa familia sua è domo ejus fugisset, inveniens Idola sibi esse sublata, eundem in itinere interceptum accusavit; tanquam illa sibi fraudulentè surripuisset; Jacob verò non solum furtum negavit, verum etiam neminem suorum furti illius reum esse tanta cum securitate affirmavit, ut diceret: *Apud quemcunque inveneris DEOS tuos, necetur coram fratribus nostris; scrutare, quidquid tuorum apud me inveneris, & aufer.* Sed ecce quàm sint incerta judicia nostra; nam hæc dicens, ignorabat, quod Rachel furata esset Idola. Tamen si igitur Israel, id est, videns Deum esset, non tamen omnia videbat, iudicium socii sui temerarium esse existimabat, & tamen reverà tale non erat, quia socius ejus veritatem dicebat. Unde Ruperrus Abbas ait: *Neque quisquam hominum unquam omnia scivit, vel semper subiectum prophetiæ spiritum habuit, præter eum, qui cum homo sit, DEUS etiam est, & omnia scit, cum sit ipse sapientia Dei.* Non ergo parum in verbo contra semetipsum offendit, qui tam cito protulit sententiam.

Geo. H. H.

Rep. Abb.
1.7. de Trin.
Cap. 44.

B. Doroth.
Acta 6.
U. non po-
cessit con-
tra hoc vni-
uersitatis
ordinem iudi-
cium Del.

10 Beatus Dorotheus sibi à persona quadam sui sculi fidedignissima, relatum fuisse refert, quòd, cum nauta quidam navigio mancipiis pleno, ad civitatis cuiusdam portum, ut mancipia sua in ■ divenderet, appulisset, virgo quædam sanctitate celebris in eadem civitate habitans, nauclerum interrogavit, an lorer mancipia ejus, puella quædam esset annis juvencola, omnisque mundanæ malitiæ experta & innocens; hanc enim suo sibi servitio vindicare statuerat. Hic se duas tales habere asserens, unam huic virgini consignavit, aliam verò mulieri cuidam lascivæ & mundanæ, quæ comædiis agendis operam dando, vitam ducebat. Quam proinde huic consignando, ingenti exposuit periculo; sicut enim prima sub magisterio & educatione sanctæ illius Virginis, ad vitæ promovebatur sanctitatem, ita secunda pleno cursu agebatur in præcipitium. Audiamus hac de re Sanctum Dorotheum in hæc verba loquentem: *Considerate mysterium Dei, considerate judicium. Quisnam hujus rei rationem reddere par est? Quid ac horrendo hoc DEI judicio effari possimus?* Certè necessum est, ut judicium nostrum demittentes, divino judicio substernamus, dicendo: *Bene omnia fecit.*

DISCVRSVS VII.

A R G U M E N T U M.

Variis ex eventibus & factis , quàm facile judicando actiones alienas errorem , demonstratur.

T H E M A.

*Mendaces filii hominum in stateris . Psalmo 61.
vers. 10.*

1 **D**ivinum nos docet oraculum, homines in alienis actionibus irutinandis esse mendaces, quia raro vel nunquam dicunt, aut judicant verum. David porro hinc verbis præniserat: *Veruntamen vani filii hominum in stateris, ut decipiant ipsi*. Tales enim per judicia temeraria, quæ de aliis formant, reverà nos decipiunt; imò dum interiora cordium penetrare nequeunt, non solum nos decipiunt, sed decipiuntur & ipsi; hanc enim scientiam Deus sibi metipsi reservavit. Et idcirco *vani sunt omnes homines; in quibus non subest scientia*.

Témère je
disance; pla-
rue que es-
tant, & ideo
vere dicunt
mendaces.

Sup. 11. 2.

1. Tim. in
Pl. ibid.

scientia Dei. Quæ verba, ut Lorinus refert, Græci, Rufinus, & multi interpretes Latini de humanorum judiciorum fallacia exponunt. *Mendaces in statervis ajunt esse, qui de rebus iniquè judicant, ut decipiant; decipiunt autem, quia decipiuntur.* Cujus Sapiens hanc rationem assignat, quia non habent scientiam Dei, qui est scrutans corda, & renes.

Gen. 25. 22.
Rebecca
mulieris
pudicitia
reputat ob
sterilitatem.

2 In Genesi Rebecca, mulieris sanctæ, conjugis Isaac Fili Abrahæ, Deoque magnopere accepti, è cuius progenie populus Dei propagandus erat, legimus sterilitatem. Certum verò est, sterilitatem apud populum illum, manifestum fuisse maledictionis indicium; ac proinde nullum est dubium, quin varia de illa formata fuerint judicia ab illis, qui ad omnia in peiorem partem interpretanda proclives erant. Audiamus Chrysostomum ita scribentem: *Quare cum ipsa & vir ejus, vite fuerint eximia, sterilis fuit non possumus carere eorum vitam, & dicere, quod sterilitatem illam peccata fuerint operata. Et ut discas rem miram, non solum ipsa sterilis fuit, sed & mater Iusti Sara, neque mater ejus sola, sed & nurus Rachel uxor Jacob.* Hi omnes apud DEUM tantis meritis præclari, ut teste

D. Chr. 1. 49.
in Gen.

Monito ad
hoc vitium
fugendum.

Apostolo ad Hebr. 11. v. 16. Deus gloriantur appellari voluerit: *Deus Abraham, Deus Jacob, Deus Isaac.* Respondet igitur Divus Chrysostomus, ex hoc manifestum fieri, omni studio nobiscavendum esse, ne in adversis justorum eventibus ad sinistra judicandum faciles simus, quia multa niliter DEVS dispensat, quorum nos causam nescimus. Quis enim ad ponderandas infallibilis providentiæ divinæ periodos penetrare præsumat? Diogenes quendam, qui de cælo liberè nimis diserebat, interrogavit: *Quam nuper in de cælo venisti?* Quis nostrum est, qui in secreta divinorum judiciorum penetralia unquam inspexit, ut sinistra interpretari præsumat id, quod Deus in beneficium alterius per infinitam suam sapientiam disponit? Paulus vas electionis raptus fuerat in cælum Emphyreum, divina ei secreta revelata erant, quia raptus in paradysum, *audivis arcana verba;* mortis, omniumque creaturarum imperium autoritativum habebat; & tamen illum in mari inter procellosas tempestates jactatum, ventorumque ludibrium factum fuisse videmus. Vix fractum & dissipatum, quo vehabatur, navigium ad insulam Melitensem appulerat, & ecce in insulam eandem exicendens, cum accenso ibidem igne, ad restauranda frigida corporis membra, vellesque ex aquis madidas, exsicandas, sarmenia hinc inde colligeret, *vipera à calore cum processisset, invasit manum ejus.* Quod videntes barbari, ejusdem loci incolæ, veri Dei notitia destituti, subito de S. Paulo temerarium formarunt judicium; dixit enim sacer Textus: *Uti verò viderunt barbari pendentem bestiam de manu ejus, ad invicem dicebant: Visque homicida est homo hic, quicum evaserit de mari, ultio non finis eum vivere.* Videntes autem postea, quod omnis damni expertus mansisset, ceperunt inter se concludere, ipsum non hominem, sed Deum quendam esse. Ecce tibi duo judicia temeraria, aded inter se distantia, quorum uno ipsum homicidam, altero autem Deum ipsum esse arbitrabantur; neque hoc mirum est, siquidem Sanctus Lucas eos barbarorum nomine appellat. Quantum verò in primo judicio errarint, ex eo constat, quia Deus per merita hujus Apostoli, omnes tecum navigantes è naufragio liberaverat, atque insuper disposuerat, ut hac vipera mediante, insula prædicta in sempiternum privilegiaretur, ut scilicet animalia illa venenosa ibidem nemini nocerent, indeque ad alia loca translata antidota fierent, quibus à similibus venenis sanarentur & præservarentur. Unde Dionysius Carthusianus inquit: *In judicando de causa erraverunt; non enim in peccati ultionem, sed ad sanctitatis sue ostensionem, divinæque potestatis declarationem illa res contigit.* Legatur Cornelius à Lapide, qui multa specialissima enumerat beneficia ab Apostolo huic Insulæ collata, quæ omnia facilitatem condemnant, qua à principio tam sinistra homicidæ opinionem de eo formarunt, qui potius illis datus erat velut instrumentum ad vitam conservandam.

Dia. Carr. 1b.

3 Inter alia, à Sancto Antonio Magno tradita

documenta, etiam leguntur sequentia: *Illius quoque admonerat præceptis memores esse, quod dicit de his: Di-judicate vosmetipsos, & probate; nolite judicare ante tempus; magis debere hac CHRISTI, cui soli occulta patent, reservari judicio. Multas esse (ut scriptum est) vias, quæ videntur hominibus justæ, sed fines earum ad profundum respicere inferni. Sæpe nostra non posse nos intelligere peccata, sæpe falli in ratione gestorum. Aliud esse Dei, cuncta cernentis, judicium, qui non ex superficie corporum, sed ex mentium judicat arcanis.* Porro error, quo homines decipiuntur in dijudicandis & ponderandis aliorum actionibus, in eo consistit, quod mensura, qua illas ponderant, nimium sit levis & exigua; hæc enim non est alia, quam ignorantia intentionis & finis, ob quem tales actiones factæ fuerunt; cum tamen hic solus sit, qui actiones bonas vel malas reddit. Sanctus Paulus pro nihilo ducebat ab hominibus se judicari, quia judicia humana rectè regulari non posse sciebat: *Mibi autem pro minimo est, ut à vobis judicer.* De judicio humano dici potest, quod de homine livido & invidio in Proverbiis scribitur: *Videlicet in similitudinem Arioli & conjectoris æstimat, quod ignorat.* In vita Sanctorum Apostolorum Simonis & Judæ legitur, quod quia viliter vestiti erant, ab omnibus contempni fuerint, propter quod dixerunt: *Sæpe evenit, ut inter serinia aurea, quæque vilia habeantur; & inter vilissimas capfas, sint gemmarum pretiosa monilia.* Rex Josaphat, ut Sanctus Joannes Damascenus in vita ejus refert, duo fecit accommodari serinia, quorum unum foris deforme, cariosum, & aspectu vile, gemmis & lapidibus pretiosis implevit: Alterum verò gemmis distinctum, autisque laminis ornatum, fortentibus mortuorum ossibus & cineribus scatebat; deditque fratri suo optionem, ut alterutrum ex his eligeret, quod maxime placeret. Qui subito capsulam oculolencinantem petiit, eaque aperta, commissum à se agnovit errorem; maxime quando alterum oculis quidem vile, intus verò thesauris plenum, licet foris turpe & vile, aspexit.

In viciis Patr.
cap. 28.
Documenti
qui hoc vi-
tium fugiunt
dicit.

In quo con-
sistat error
in judicio
temerario.

1. Cor. 4. 1.

Prov. 11.
Sic. ibid.

4 Quot sunt hodie, in eisdem errores incidentes, homines, ab exteriori apparentia, & imaginatione læsa, sæpe etiam passionata, seduci se permittentes? Sylenes Alcibiadis, imagines erant Numinum & Deorum, quos cæci gentiles venerabantur; erant autem imagines hæc, foris quidem rudes & viles, at verò patefactæ, aurum & gemmas de se evibrabant, & nescio quid divini præ se ferebant. Quot sunt hodie servi Dei, qui in conspectu mundi se alijs vulgaribus hominibus similes esse demonstrantes, ab oculis se hominum abscondunt, nullaque apud homines fulgent virtutis opinione, licet in propria conscientia irreprehensibiles sint, & immaculati? *Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore.* Ecce tibi claudas hæc imagines, at verò mox ut apertæ fuerint, dicetur de illis: *Ecce, quomodo computati sunt inter Filios DEI.* Quis Jacob Patriarcham non existimasset à DEO derelictum, quando exul à domo paterna vagabatur, reprobi Esau ad mortem usque infestabatur persecutionibus, adeoque angustabatur, ut prolecto nudam humum, cervicalis loco saxum habens, aeris injuriis expositus, sub deciduis pruinis noctem transigeret, tantaque affligeretur fame, ut ad sui sustentationem vix panem haberet? Et tamen hic celos supra se apertos vidit, cum Deus mystica illum scalarum dignatus est visione, per quam ascendebant, & descendebant angeli. Hic colloquia cum Deo habebat, eique manifestum fecit, quod tunc in majori erat gratia & amicitia Dei positus, quando magis coram oculis humanis videbatur derelictus. Quisquis Esau audisset de fratre suo conquerentem: *Iuste vocatum est nomen ejus Jacob, supplantavit enim me in altera vice. Primogenita mea ante tulit, & nunc secundo surripuit benedictionem meam;* utique in favorem ejus judicasset: Et nihilominus Abulenſis in eum invehitur, dicens: *Mentitur Esau in duobus. Primo quia dicit Jacob abstulisse primogenita sua; tamen non erant sua, sed Jacob; cum DEVS transfuisset illa ad Jacob. Secundo quia dicit, quod Jacob abstulit, sed falsum est; quia non abstulit, sed ipse gratis vendidit, Jacob autem jus suum redemit.*

Quam multi
hoc vitio
labuntur.

Quam in-
scrutabiles
sint hominum
intentiones,
ideoque vix
sine errore
judicantur.

Gen. 17. 12.

Abel. 1b.

Gen. 27. 30.

Itc.

Iterum quando Laban de furto eundem suum generum redarguebat, negavit ipse, nescius quod Rachel idola abstulisset; & nihilominus iudicium erat temerarium penes socerum, prout pluribus rationibus probat Oleaster, factumque illud a furto eximit, dicens: *Prima, ob ablata mercedem Mariti a Patre. Secunda, ne Pater illorum monitis, per quod iter abiissent, cognosceret. Tertia, ut ita Patrem ab Idololatria avocasset.*

Oleaster. ib.

Quod Petrus & Paulus a se invicem separati sunt non propterea iudicandi sunt ut inimici.

Gen. 13. 11. Abul. ibid.

Joan. 13. 35. Act. Apoll. 21. 39.

Quomodo Christus uteretur iudicium.

Luc. 9. 54.

Christus in ipso agere temere & inique iudicatur.

Mat. 27. 46.

Hug. Car. ib.

5 Continget quandoque, homines multa ceteroquin præditos virtute, contendere invicem: quod ubi quis observavit, aversionis & antipathie rubiginem in corde eorum nidificare suspicabitur, cum tamen nil nisi zelus sit; quemadmodum apparuit inter Sanctos Petrum & Paulum, inter Abraham & Loth. Opinionem itaque contrariam erunt, aut consentientes voluntates: id quod in Abraham & Loth singulariter advertit Abulensis, quando illa Scripturæ verba (*divisi sunt alterutrum a fratre suo*) considerans, hanc separationis istius rationem assignat verbis sequentibus: *Fuit ad instructionem nostram, quam principaliter intendit Scriptura, ut non iudicemus malum esse, quod sancti viri aliquando ab invicem separati sunt, neque possent salvacharitate cohabitare.* Discesserunt itaque ab invicem non ex discordia, sed ut tanto magis viverent concordēs. Iterum Apostoli vestes deserebant, quas cælestis Magister eis consignaverat, gentilitias dilectionis recipere: *In hoc cognoscent omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem:* Et nihilominus SS. Paulum & Barnabam separatos fuisse legimus; quod apparenter quidem ex dissensione factum fuisse videtur, veraciter tamen providentia divinæ dispositio erat, ut scilicet separati tanto largius in aliis mundi partibus prædicationem extenderent Euangelii.

6 Alia inter impropria, quibus innocentem Salvatorem maligni onerarunt Pharisei, illud quoque fuit de Samaritano, quando dicebant: *Samaritanus es tu.* Sed quodnam, obsecro, eos, ut simile quid dicerent, inducere poterat motivum? Equidem quod talis secundum natales foret Salvator, ei nequaquam imputabant, probe scientes, quod in Nazareth conceptus, educatusque esset; præterquam quod matrem & patrem ejus cognoscerent putativum; volebant itaque calumniari eum, quasi schismaticus esset, qui erroribus adhereret Samaritanorum. Et nihilominus novimus omnes, quod portas ipsi civitatis occluserint in faciem, qua injuria permoti zelosissimi illi duo fratres Jacobus & Joannes, agebant: *vis dicimus, ut descendat ignis de caelo, & consumat eos?* Quod igitur motivum reprobos induxit, ut iudicarent, eum cum Samaritanis communicare? Non aliud sanè iudicio meo, nisi quia illum vice quadam cum muliere Samaritana longum sermonem habuisse intellexerant. Sed ecce turpiter delusos; id enim eò spectabat, ut ad veri cultus, veræ religionis, verique DEI notitiam reduceretur; adeoque tantum abest, ut per hoc blasphemiam meruerit, quin potius propterea summa fuerit laude dignus.

7 In ipso momento, quo CHRISTUS in Calvario monte jam jam expiraturus erat, hæc ab ejus ore audita sunt verba: *Eli, Eli, Lamma Sabbaſhani?* Hoc est, *DEVS meus, DEVS meus, ut quid dereliquisti me?* At verò quomodo maligni Hebræi crudelesque lictores hæc verba fuisse interpretati? Sacer Textus inquit: *Quidam illic stantes & audientes, dicebant: Eliam vocat iste.* Forsitan, inquit Hugo Cardinalis, erant ibidem præsentēs nonnulli Romani, qui linguam Hebraicam non intelligentes, existimarint Salvatorem in subsidium suum vocasse Eliam, utpotè de quo aliàs sæpe disseruerat? Vel etiam idem fortasse sibi persuasere Judæi, eò quod propter strepitum circumstantium eum distinctè satis intelligere non potuerint. Quot mira dicuntur, quæ veritati minimè sunt conformia, dum differenter narrantur, quàm acciderunt, idque ob maliginitatem, vel ignorantiam referentium, qui illa secus interpretantur? Similes sunt hi testibus illis, qui ad constituendum CHRISTUM mortis reum examinati, CHRISTUM dixisse testabantur:

Possunt destruere Templum DEI, & post triduum reedificare illud, quod tamen nullo modo dixerat, sed potius: Solvite Templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud, quibus verbis de resurrectione corporis sui loquitur. Unde Sanctus Paschasius inquit: *Templum hoc quasi digito tangit.* Maligni autem interpretabantur & iudicabant, prout illis propria dictabat malignitas. In venerabili Beda doctrinam quandam invenio, quæ pariter est Sancti Augustini in libro 2. de sermone Domini in monte cap. 18. his verbis traditam: *Non reprehendamus ea, quæ nescimus, quo animo fiant; neque ita reprehendamus, quæ manifesta sunt, ut desperemus sanitatem, & vitabimus iudicium, de quo nunc dicitur: Nolite iudicare, ut non iudicetur de vobis. Maxime autem hi iudicant temere de incertis, & facile reprehendunt, quia magis amant vituperare & damnare, quàm emendare, & corrigere.* Idem quoque venerabilis Beda in quadam homilia causam assignat, ob quam in ponderandis per iudicium nostrum, aliorum actionibus toties erramus; dicens enim: *Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum, & malus homo de malo thesauro cordis sui profert malum. Thesaurus cordis intentio est cogitationis, ex qua proveniunt operis interni arbitri iudicis.* Indesit plerumque, ut minora bona nonnulli majori cælestis gratia mercede operentur, videlicet propter intentionem cordis, quæ majora voluerant parare bona si possent; & alia majora virtutum opera ostentantes, ob incuriam cordis repidi, minora a Domino premia fortiantur. Hæc autem omnia, de quibus Beda loquitur, nemo alius ponderare aut æstimare potest, præterquam Deus, de quo dicitur: *spirituum ponderator est;* noster autem intellectus nimis est brevis & exiguus, quàm nullam æquatur. *Humanum enim iudicium, subditidem Beda, sæpe fallit, quia cor proximi nescit, nisi ex ore & opere pensare; Dominus autem ipsum opus & sermones ex cordis radice perpendit.*

Mat. 26. 60.

Beda c. 6. ad Rom. 15.

Beda in dedicat. altarium cum. 7.

8 Theus Guerrius Senensis, vir valdè illuminatus, pietate notissimus, Sancto Philippo Nerio valdè familiaris, maximeque ab eodem æstimatus, cum ad negotia Romam venisset, a S. Philippo hospitis excepitus, vidit vespere S. Virum Dei, unà cum quibusdam Prælati hilariter admodum se gerere, simulque risus miscere. Quamobrem ratus isthæc puerilem redolere levitatem, tentatione actus est, num reverà tanta sanctitate floreret, quanta vulgus arbitrabatur. At cum mane insequenti ad S. virum culpas expiaturus accederet, quam de eo conceperat opinionem, omnino reticuit. Ad quem is: Caveas, inquit, d. Thee, ne fidè ad confessionem accedas, culpamque vel levissimam humanis de causis silentio involvas: Eritur, subiecit, confessus non es, quod heri vespere de me perperam cogitasti? Admiratus est Theus, remque omnem aperuit; atque hominis sanctitatem veneratus, altiora de eo opinionem animo defixit. Merud igitur Sanctus Ephtem monet, inquiens: *Verum neque iudicemus quemquam, non enim ejus novimus penitentiam, neque si ridentem, aut quid loquentem aspexerimus, cum nobis exploratum non sit, quomodo in cella sua vitam degat, aut cujusmodi erga DEVM laborem subeat.* Surius in vita Sancti Severini Archi-Episcopi Colonien-sis refert, quod dominus quidam, magnis natalibus oriundus, in die nuptiarum suarum ab Angelo quodam, ad se sequendum eum invitante, in eremum quandam ductus fuerit, in qua vitam per multos annos transegit austerissimam. Huic die quadam scire desideranti, quale sibi pro vita hactam austeram in cæcio præmium præparatum esset, Deus revelavit, eum pari præmio donandum, quo Archi-Episcopus Colonien-sis. Quare ut illum ejusque conversationem videret, Coloniam profectus, sanctum Severinum, in Throno quodam magnifico sedentem invenit, atque post finitam missam unà cum aliis personis illustribus laudissimo convivio accumbere vidit. Tunc Eremita perterritus timere cœpit, ne hactenus ab eo in summa austeritate transacta vita DEO parum grata fuisset, utpotè pro qua altiori non esset præmio donandus, quàm is, quem in summa maiestate, & deliciis sedere conspexerat. DEUS igitur, ut ab hoc illum errore libe-

S. vit. S. Philippi Nerii lib. 2. c. 7.

S. Ephr. c. 2. Par. 4.

libe-

DISCURSUS VIII.

A R G U M E N T U M.

Sæpe fallitur humanum judicium, quando solum ad statum præteritum respicitur, præsens vero & futurus, necnon consequens emendatio non advertitur, quam proximus tam intus quam exterius fecisse potuit.

T H E M A.

Sinite utraque crescere usque ad messem. Matth. 13. vers. 30.

Ratio, cur Paterfamilias Evangelicus servis de eradicandis zizaniis, ab inimico superseminatis, sollicitis, & licentiam ea eradicandi efflagrantibus, consentire noluerit, hæc præcipue fuit: *Ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum.* At verò quænam fuit ratio timendi, ne simul cum zizaniis triticum pariter evelleretur? Ergone ministri non habebant oculos, aut adeò stolidi erant, ut triticum à lolio discernere non possent? Pro responsione sciendum, finem hujus parabolæ illuc tendere, ut instruamur, quod proximos nostros judicare & condemnare nequaquam debeamus, eò quod sæpe deludamur, non valentes penetrare finem, quocum operantur; vel etiam quia frequenter accidit, quod, qui jam est lolium, paulò post in conspectu Dei fiat triticum, nobis id minimè advertentibus. Audite, quàm opportunè ad propositum nostrum hac de re loquatur Beatus Laurentius Justinianus; dicit enim: *Evangelium sapè cognoscimus, ut, qui heri nequam fuit, hodie efficiatur bonus, & qui gehenna filius existimatur, in filiorum Dei sit numero computatus: idque per prædictam demonstrat parabolam, inquiens: Ad res ecandæ itaque temeraria judicium zizaniorum, nobis Dominus in Evangelio parabolam proposuit, in qua illos compescuit, qui ante tempus messem illam evellere cupiebant, dicens: sinite utraque crescere, ne forte &c. Sic sane in judicandis proximorum meritis frequentissimè contingit, ut damnetur justus, accusetur innocens, & electus a Deo, reprobatur existimetur.*

Parabola de non eradicandis zizaniis ab inimico superseminatis, docet proximum non esse judicandum.

B. Laur. Just. libello de spir. animæ inermis.

3 Quando Ananias à Deo Saulum adire jubebatur, utique sibi imaginabatur, se in fauces luporum mittendum esse; ita enim jam ante suis prædixerat: *Ecce ego mitto vos in medio luporum;* idque sibi persuasum fuisse satis indicat his verbis: *Audivi à multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem.* Veruntamen Dominus ad hunc timorem evellendum, indicavit ei, Saulum jam non zizaniam, sed electum esse triticum: *Vade, inquit, quoniam vas electionis est mihi iste.* Hæcque mutatio in unico momento consummata fuit; unde Rupertus Abbas inquit: *Vbi projectus est in terram Saulus, surrexit Paulus.* D. Chrysologus Ananiam dicere voluisse ait: *Dominus eradicet zizania, quid ad lupum ovis?* Subdit verò idem S. Pater: *Cum Ananias videret Saulum, Paulum Dominus tunc videbat. Cum Ananias persecutorem diceret, tunc Dominus predicatorem sciebat. Et cum ille eum zizania reputaret inferni, Christus eum, tanquam vas electionis & triticum in celesti horreo jam ponebat.* Sanctus Augustinus tom. 4. in libro illo, in quo varias Epistolæ ad Romanos examinat propositiones, exponens verba illa S. Pauli: *Alius judicat diem inter diem, alius judicat omnem diem;* inquit: *Non de duobus hominibus mihi videtur dictum, sed de homine, & Deo. Qui enim æternos dies judicat, homo est; potest enim hodie aliud, cras aliud judicare, id est, ut quemcumque hodie malum, convitium, confessumque damnaveris, cras bonum invenias, & correctum; vel contra, cum aliquem justum hodie laudaveris, cras invenias depravatum. Qui autem judicat omnem diem, Deus est, quia non solum, qualis quisque sit, sed etiam qualis omni die futurus sit, novit. Vnusquisque ergo in suo intellectu abundet, inquit, id est, quantum humano intellectui,*

Matth. 13.

Judicium temerarium patet in conversione S. Pauli.

Rup. Abbas l. 4. cap. 8. de operib. Spūs. Sancti. D. Chryl. tom. 91.

Rom. 14. 1. 2. Aug. l. 4.

liberaret, Angelum quendam ei submisit, qui eum morderet, majori ipsum affectu, suspensæ ad cingulum laniunculæ adhæretere, quàm Archi-Episcopum omnibus dignitatibus & felicitatibus humanis, quibus ipsum propitius mundus locupletare potuisset. Porro ex quo Sancti Ephrem mentionem fecimus, intermittere nequeo, quin id, quod ei cum Sancto Basilio Magno accidit, pariter recenseam. Ille enim cum eximio de sanctitate Basilii Magni conceptu, ex instinctu cælesti, Cæsaream se recipiens, sanctum hunc Episcopum cum non minori apparatu, quàm sanctum alter ille Severinum, solemni celebrantem invenit; unde hæc enus apud se de sanctitate ejus formatus conceptus notabiliter imminutus fuit; quamvis postea sanctitatem viæ ejus considerans, errore deposito confessus fuerit, dicens: *Veraciter sanctus Basilius columna ignis, veraciter Spiritus sanctus loquitur per os ejus.*

Sut. tom. 1. l. 1. v. 1. S. Basilii M. n. 110.

In vita S. Thomæ de Villanova.

Temere judicavit S. Thomas de Villanova.

9 In vita Sancti Thomæ de Villanova, Archi-Episcopi Valentini, scribitur, quod, dum sibi à sartore quodam thoracem confecti fecisset, in solutione adhiberi laboris tanta cum tenacitate cum illo egerit, ut ille passionem hanc avaritiæ attribuens, non parùm scandalizatus ab eo recesserit. Cum verò filia ejusdem sartoris ad annos nobiles pertigisset, ut illam honesto in matrimonio collocaret, suum ei fuit, ut pro subsidio dotis ad Archi-Episcopum recurreret; qui modicam sibi in illo spem repositam respondit, utpotè qui illum facultatibus suis nimium addictum esse probè sciret: veruntamen considerans, quod tentare Archi-Episcopi liberalitatem nihil noceret, confectum à se memoriale eidem porrexit. Sanctus igitur Præsul, debitis acceptis informationibus, dotem ei dari jussit. Nocte verò sequenti cogitavit, non abs re futurum, si ultra dotem, quam largitus fuerat, summam aliquam superadderet; quare Patrem filia ad se accersiri præcepit: quem cum eundem illum sartorem esse animadvertet, qui scandalizatus nuper ab eo cum murmure recesserat, dixit eidem: *lucrum, quod per parcimoniam sumptuum, pro sua persona impendendorum, reponerat, in nullum alium ordinari finem, quàm ut pauperibus benefacere posset: quo responso tacitus temerarium illius judicium condemnavit. Quis non deciperetur, qui videns Aman, super lectum Esther Reginae prostratum, ad tantam eum crederet pervenisse arrogantiam, ut Reginali pudicitia violentiam inferre moliretur, prout Rex Assuerus judicavit? & tamen is simul cum Rege deciperetur; quia Aman præ nimio dolore in lectum decidit, videns se ex favore & gratia Principis sui deturbatum.*

Judicavit temere Aman. Esther 7. 8.

S. Amb. l. 1. de Virg.

10 Celebris est illa Sancti Ambrosii de S. Theodora, à tyranno in prostibulo exposita, descripta Historia. Quod si quis vidisset ad sanctam hanc Virginem ingredientem juvenem dissolutum & militari viæ addictum, quem sibi conceptum formaturus fuisset? Et tamen audiamus, qualis novellus hic Martyr Dydimus sanctam hanc Virginem allocutus fuerit: *Frater hoc vni, inquit, salvare animam, non perdere; serva me, ut ipsa servetis. Quasi adulter ingressus, sis, sis, Martyr egrediar. Vestimenta mutemus, sume habitum, qui abscondat feminam, trade qui consecret Martyrem.* Contra verò, si quis vidisset Beisabeam ingredientem domum Davidis Regis tam sancti, qui septies, diem inter & noctem, Domino psallebat, is utique credidisset, eam illuc accessisse, ut pronegotio quodam valde arduo Regiam haberet audientiam: certè nullus mali quidquam suspicari potuisset: & tamen facit Textus inquit, *reversa est in domum suam, conceptu forni.* O quàm sumus ad judicandum faciles, & quàm pariter fallaces? *Mendaces filii hominum in stateris, ut decipiant.*

2. Reg. 11. 4.

vel unicuique homini concessum est, tantum audeat judicare. Qui sapit, inquit, diem, Domino sapit, id est, qui hoc ipsum ad presentem diem bene judicat, Domino sapit. Hoc est autem bene judicare ad diem, ut noveris non esse de correctione ejus desperandum in futurum, de cujus culpam manifesta in presentia judicaveris.

Cur iudicium
Dei rectum,
et infirmum
et incertum
et fallax.

3 Una ex causis, ob quas iudicium DEI semper rectum, nostrum verò ut plurimum est temerarium, vel ad minus incertum & fallibile, hæc est, quia semper ei præsens est æternitas; nostrum verò iudicium fallax est, quia in rebus dubiis regulamur ab illo, quod aliis temporibus in proximis nostris vidimus, & ab eo pro tempore presenti deducimus consequentias. At verò hæc regula sæpius fallit, quia ab illo tempore potest quis mutatus fuisse, & quidem hæc emendatio, hæc mutatio sæpè fit in instanti, licet nobis sit ignota.

Job 14. 3.

S. Propheta Job de homine ait: *Homo natus de muliere, nunquam in eodem statu permanet.* Unde necessum est considerare humanorum eventuum, pariterque mentium nostrarum metamorphosin & instabilitatem. Sic enim pulcherrimus Angelorum de cælo corruit; homo in statu innocentie, iustitia originali amictus, è Paradiso proscriptus fuit; Judas in Apostolatu factus est traditor & latro; Petrus caput Ecclesie multis perjuris negavit CHRISTUM; David inter Prophetas non solum adulter, sed & homicida fuit; Ex alia verò parte publicanus Marthæus unico CHRISTI verbo transmutatus est in Apostolum; Zachæus, publicanorum Princeps, hospitio recipere meruit CHRISTUM, qui in ejus domum non invitatus ultro se ingessit; alius quidam publicanus è Templo in domum suam descendit justificatus; unus latronum, primus fuit hominum visione beatifica perfructus; Magdalena meretrix publica, in unico momento, Christo desponsari meruit; adeoque impossibile est, ut in iudiciis nostris tui simus. Videbitis sculptorem aliquem, saxum quoddam è fundamentis erutum, quod antea ab omnibus conculcabatur, intra paucos menses adedè expolire, ut ab omnibus in Altaribus adoretur & incensetur. Si tempore Sancti Augustini vixisset, vidissetque illum per triginta tres annos rursus carnis voluptatibus operam dantem, & hæreticum Manichæum; cum utique contempsisset tanquam reprobum, deque ejus salute pessimum tibi formales conceptum; & tamen DEUS adedè ipsum sanctum facere novit, ut, postquam aquis baptismalibus rinctus fuit, illam semper conservavit suam innocentiam; Potens est enim DEUS de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.

Humana
mentis in-
constancia,
quæ enim
homo in-
justus, cras-
tus efficitur
& sic è con-
trario: idque
patet ex
multis scri-
ptura locis;
ideò, nihil
temere judi-
candum.

Mat. 1. 9.
Anastasi-
us Sinaita T. 1.
Dicit. ver. PP.
ex form. de
sancta com-
munionem.

Anastasius Sinaita in quodam sermone de Communionem inquit: *Tu fratrem tuum forte peccantem vides, nescis autem, quis sit ejus vita futurus exitus.* Probatque id ipsum Judæ Apostoli, & boni latronis exemplo; circa utrumque enim in exiguo tempore magna verum commutatio facta est, & latro in regnum, & discipulus in perniciem factus est. Simon Pharisæus Magdalenam fuisse publicam meretricem certò sciebat, nam & talem illam veridicus Spiritus Sancti calamus his verbis describit: *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix:* Et tamen Simon falsum dixit, deceptus fuit, ejusque iudicium ipsum graviter sefellit; quando in tempore presenti assererat, *quia peccatrix est.* Si dixisset, *Fuit*, verum dixisset; nunc autem quando dicit, *Est*, graviter erravit; siquidem ipsa post excitatos in corde suo ferventes contritionis & Divini amoris actus, sancta evasit. Observandum quoque est, Sanctum Lucam non sine mysterio dixisse: *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix;* dicit in tempore præterito, *erat*: malè autem locutus est Simon Pharisæus, dum ait, *quia peccatrix est*; ex quo enim illa passis crinibus, & ingenti effuso lacrymarum imbri, suspirans & dolens ad pedes Christi veniam postulabat, justum erat, ut pristinum suum de ea mutaret concep- tum. Cur igitur illam etiamnum censebat peccatricem? Ratio est, quia judicabat illam secundum vitam præteritam, minimè considerando mutationem præsentem. Sanctus Joannes Climacus se quoque ad illam reflectens mutationem, quæ in Juda & latrone in brevissimo tempore visa fuit, ita scribit: *Quin & hoc as- sendo, & penitus abstinere à judicando, si quem videris*

S. Jo. Clim.
lib. grad. 10.
Sca. Parad.

peccantem. Judas in Collegio discipulorum erat, latro vero in numero homicidarum, & mirandum est, quanta verum uno momento facta sit conversio. In vita Sancti Philippi Neri (qui corda penetrandi dono pollebat, aliorumque obsecram impuritatem ex solo sentiebat odore) legitur, quoddam malum ejus detexerit conscientiam, dicendo ei, quoddam pessimum faciei præ se ferret colorem; ad peccatum alludens, quo coinquinatus erat: hic autem seorsim se subducens, cum in corde suo compunctionis actus excitasset, ad præsentiam Sancti Philippi denuò rediit, cui tunc sanctus vir dixit: *Fili, vultus tui mutasti colorem, jucundior enim refert faciem, quam antea.* Idem Sanctus Climacus ibidem ait: *Vidi, qui palam peccaret & clam penitenter, & quem ego ut impurum & nequam damnaveram, jam apud DEUM, temperans & pudicus habebatur, cum per sinceram emendationem DEUM sibi propitiasset.* Sanctus Ephrem quoque ita scribit: *Si fratrem peccantem aspexeris, & postero die eundem videris, ne ipsum ut peccatorem tecum reputes; ignoras enim, an te absente post lapsum bene operatus sit, & suspiriis atque gemitibus Dominum placaverit.*

Vit. S. Phi-
lippi Neri
l. c. 8. n. 18.

S. Jo. Clim.
ibid.

S. Ephr. l. 13.
de timore
Dni.

4 Apud S. Joannem legimus, Petrum à CHRISTO post ejus resurrectionem his verbis fuisse interrogatum: *Simon Joannis diligis me plus his? Dicit ei: etiam Domine, tu scis, quia amo te; dicit ei: Pasce agnos meos.* Sed nunquid Petrus idem ille erat, qui eadem septimana, adhibitis perjuris, ipsum sæpè turpiter negaverat, asserendo se nescire, quis esset? Verillimum quidem hoc est, nihilominus celestis Magister non solum ei delictum suum non impropertavit, sed laud secus ac illud nunquam commisisset, summis cum beneficiis adeat, dando ei primam & sublimissimam Ecclesie suæ dignitatem, constituendo illum suum in terris vicarium, denique consignando illi gregem illum, quem paulò antè pretiosissimo sanguine suo redemerat, idque quæ, ut faceret Textus ait: *Egressus foras, flevit amare.* Quod si quis in atrio Capharæ præiens, hujus Apostoli audivisset perjuriam & negationem, credidisset utique, Petrum Christi amicitiam nunquam fuisse recuperaturum; & tamen paulò post, unico benigno obtutu mediante, eum denuò in suam restituit gratiam: *Qui respexit Petrum, & flevit amare.* Sanctus Paulus ad Ephesios ita scribit: *Et vos cum effectis mortui delictis & peccatis vestris, in quibus aliquando ambulastis, secundum seculum mundi hujus & c. cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo.*

Mat. 26. 75.
Quod pro-
pter lapsum
aut peccatū
aliquos nul-
lus iudicem-
dus ut er-
re moneat
inimicos
Dni, locet
penitentia
Petrus.

Mat. 26. 75.

1. Cor. 1. 1.

5 Dic sodes, si superioribus temporibus malè vi-
vientes, nunc in timore Dei vitam ageremus sanctam,
quidnam nobis futurum esset gratius, an ut à proximis
nostris iudicaretur secundum statum præsentem, an
verò secundum præteritum? Utique secundum præsen-
tem iudicari mallems, quomodo Sanctus Paulus de
Corinthiis iudicavit, dum ait: *Hec quidem fuistis, sed
abluti estis, sed sanctificati estis.* Justum est igitur, ut
nos quoque idem circa alios faciamus; scilicet ut non
iudicemus actiones, ab illis superioribus temporibus
factas, sed præsentem illorum iudicemus emendatio-
nem. In parabola de operariis vineæ, unusquisque
nostrum in suis iudiciis fuit deceptus; nam eadem
merces ultimis, qui una duntaxat hora laboraverunt,
assignata fuit, quam pactus fuerat paterfamilias cum
primis, qui tota die operati fuerant. Utique quilibet
nostrum id videns, credidisset illos, qui portarunt pon-
dus diei & æstus, majori cum liberalitate fuisse præman-
dos; & tamen revera non ita accidit. Inid cum primi
de hac diversitate laboris, & mercedis identitate lamen-
tarentur, prudens paterfamilias respondit: *Amice, non
facio tibi injuriam.* Sciebat enim illos, qui modico tem-
pore laboraverant, laborem suum tanta cum diligentia,
affectu & fervore explevisse, ut digni essent pari præmio,
quali remunerati fuerant illi, qui per totum diem, pon-
dus laboris sustinuerant. Unde incarnata Sapientia pa-
rabolam his verbis concludit: *Sic erunt novissimi primi, &
primi novissimi.*

Ut iudicium
nostrum sit
rectum non
debemus
iudicare
ad hoc præ-
teritis aut
futuris, sed
præsentem
1. Cor. 6. 9.

Mat. 20. 13.

6 Petrus Blesensis in Epistola quadam ita scribit: *Deus Dearum Dominus loquetur, & vocabit terram, habensque ventilabrum in manu sua, veniet, ut discer-
nat populum suum. Interim cum Ierosolymis habitas*

Petr. Bleff.
epist. 44.
Est in vobis
num. iudicii
aliqui in
maiori p.
dicare da-
mandum.
S. Anton. p.
Theol. p. 1.
cl. 3. a. 5. 11.

Iehusans, in horto patrisfamilias simul sunt saluinea & abies, urtica & myrtus. Non est nostrum, aliquem indicare, novit enim DOMINVS, qui sunt ejus, cum fuerint sint prout novissimi, & novissimi primi. Credo, quod vos precedet ad vitam, quem novissimum reputatis. Cui & Sanctus Antoninus subscribit, quando in Summa sua ita loquitur: Pertinet etiam ad temerarium iudicium, quod aliquis eum, qui nunc malus est, manifeste velit judicare damnandum, nisi per praesuppositionem, scilicet si perseveres in malo. Potest enim quilibet, quantumcunque malus, converti ad DOMINVM: juxta illud S. Leonis Papae assertum: Nemo est desperandus, dum est in hoc corpore constitutus. Dicit autem temeritatis idem Sanctus Antoninus hanc assignat rationem, dicens: Hoc enim esset judicare de futuris, quorum cognitio Deo est nota; sed & de praeteritis malis proximi quae novimus, non debemus judicare, scilicet quod perseveres in eis, nisi hoc appareat.

S. Jo. Clim.
gr. 10. Scalp.
Parad.
Peccator
proest oc-
culis facit
p. 1. 1. 1. 1.
idoneus non
judicandus
ut patet de
maiori in
adulterio
deprehensa.
Joan. 8. 4.
Matth. 1. 17.

7 Sanctus Joannes Climacus hanc quoque notabilem instituit reflexionem, quod scilicet multi errantes in publico, emendantur occulte, privatamque agunt poenitentiam; quam dum nos ignoramus, sinistramque de peccato admissio conceptum retinemus, quod poenitentiam tamen superveniens aboleverat, maximam iis injuriam inferimus: *Quidam propalam (inquit ille) graviter dereliquerunt, & clam multo majora bona perpetrarunt: & magnopere decepti illi aliorum derisores, qui summo pro Sole complexi sunt. Ita Scribae & Pharisei mulierem aliquando ad Salvatorem nostrum adduxerunt in adulterio deprehensam, interrogantes: Magister, haec mulier modo deprehensa est in adulterio; in lege autem Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare, tu ergo quid dicis? Sanè Christus jam protestatus fuerat, dicens: Non veni legem solvere, sed adimplere. Iota unum aut minus apex non praeeribit à lege, donec omnia fiant. Erat Christus honoris aeterni Patris sui zelantissimus, offensarumque ei illatarum inimicus; & nihilominus suum in adulterio hujus punitionem minime armasse legitur zelum; causamne nostis? mulier illa interiori jam fuerat poenitentia ducta, deque errore suo dolebat. Hanc igitur poenitentiam & emendationem videbat Christus, non Scribae; ideoque eam ream judicare & condemnare noluit. Notandum autem in praesenti, duo sinistra à Phariseis formata fuisse iudicia; primum, quod in conspectu DEI rea esset, quam jam poenituerat erroris; secundum, quod Christus legis posset esse transgressor, ut ex illis liquet Scripturae verbis: Hoc autem dicebant, tentantes eum, ut possent accusare. Circa quem proinde processum ita sermocinatur Chrysologus: *Judicatur hic solus, qui solus judicare noluit, ne puniret. Improbata severitate discutitur, qui, ut largiretur veniam, nihil quaesivit: & cum solus innocens invenerit omnes reos, ad iudicium pietatis immensa suscipere maluit, quam rogare sententiam.**

D. Chrysol.
serm. 49.

S. Doroth.
serm. 6.
Monitum ab
hoc vicio -

8 Sanctus Dorothaeus in quodam sermone suo de hac eadem iudiciorum temerarium materia fuse tractans, alia inter monita hoc pariter statuit: *Si contigerit, ut desleas & labatur, unde queso in nosti, quantas ille pertuleris prius, quanto certamine sudaveris, aut quanto sanguine madueris? Fortasse fieri potest, ut error illius coram DEO tanquam iustitia reputetur; intuetur enim DEVS agonem, & laborem illius, & afflictionem quam pertulit, antequam errorem illum & casum incurreret, proindeque miseretur & ignoscit. Itaque DEVS miseretur & veniam illi praestat, in vero condemnas & animam tuam perdis. Unde queso tu nosti, quam largas & uberes effuderis ille pro suo delicto lachrymas ante conspectum Domini? Quam eandem iudiciorum temerarium, circa facta praeterita, Sanctus quoque Bernardinus reprehendit temeritatem, dum ait: *Licet fuerit malus, nunc forte non est. Quemadmodum Britius adeo scandalosus, & S. Martino injuriosus. Quis enim praesumpsisset unquam, cum S. Martino, ut Sanctus hic Praeful ipsi praedixerat, in Episcopatu successurum, atque insuper tantae sanctitatis virum futurum fuisse? Camillus de Lellis à servitio Hospitalis Romani, Sancti Jacobi incurabili, ejectus fuit, eo quod infirmos male tractaret, eorumque necessitates negligeret; quod si quis vidisset &**

Manfi Bibl. Praed. Tom. II.

audisset, utique hanc de ipso opinionem concepisset, eum aliquando in iudicio finali maledictionem reportaturum reproborem, & auditurum esse: *Infirmus eram, & non visitastis me: & tamen quantum is fuisset deciprus? siquidem emendavit se, ideoque in idem hospitale receptus fuit, ac tandem religionem clericorum, ministrantium infirmis, instituit. Benè igitur Sanctus Bernardinus ait: De quo desperamus, subito convertitur, & fit optimus; de quo multum praesumpseramus, deficit & fit malus: nec timor noster certus est, nec amor. Quid sit hodie quisque homo, vix novit ipse homo. Quo fine auctoritatem Sancti Bernardi adducit, dicens: Duo sunt, in quibus temerarium iudicium cavere debemus, cum incertum est, quo animo sit quid factum, vel cum incertum est, quid futurum sit, qui nunc bonus vel malus appareat. Praeter quae aliud, non exilis momenti, documentum, idem paulò ante praemiserat Sanctus Bernardinus, in hac verba: *Licet homo tale opus inceperit bona, vel mala intentione, tamen in ipso opere perverti & converti potest de bono in malum, & econtra.**

Man. 15. 41.

S. Bern. ib.
serm. 1. c. 2.

Quid sit ho-
mo vixit, et si
sit magnus
peccator, po-
tè se con-
vertit; ideo-
que nunquàm
tenere iudi-
candus.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Priusquam de aliis feramus iudicium, maxime quando dubii sumus, veritatem diligenter examinare, & ad credendum bonum potius quam malum, proniores esse debemus.

THEMA.

Die septimo contemplantur: si obscurior fuerit lepra, & non creverit in cute, mundabit eum, quia scabies est. Levit. 13. vers. 6.

1 Sanctus Augustinus hunc majoris Christianorum patris deplorat abusum, quod scilicet praecipitanter adeo in sinistra de proximis prorumpant iudicia. *Maxima pars generis humani (verba sunt dicti Sancti Praefuli) indiscreto iudicio ad reprehendendum prompta & parata esse probatur; cum tamen non ita velit ab aliis judicari, quomodo vult alios judicare. Quod abominabile vitium in lepra praefiguratum fuit, circa quam, talem DEUS legitur in Levitico dedisse ordinem, ut scilicet, quando lepra in corpore cuiuspiam appareret, ille ad summum sacerdotem Aaron, aut ad filios ejus, ut huiusmodi de veritate formarent, adduceretur. Deinde modum discernendi atque examinandi eam, priusquam sententia & decisio fieret, ipsa quoque praescripsit Increata Sapiencia, statuens, ut, si de malo dubium foret, per dies 7. leprosus includeretur, atque interim effectus morbi probarentur; quo spatio elapso, si lepra non accrevisset, iterum per 7. alios dies includi debebat: Rursus recludet eum 7. diebus aliis, & die septimo contemplantur. Sanè si Apostolus aliquando admirandus dixit: Nunquid de bobus cura est DEO? quidni & nos astruemus, dicentes: Nunquid de lepra cura est DEO? Igitur ne Sapiencia Altissimi, omnia in mensura, numero, & pondere ordinantis & disponentis, adeo se humiliat atque exinanit, ut summum Sacerdotem modestam abominabilis morbi curandi edoceat? Ita sanè quia nimirum lepra illa iudicia temeraria, & sinistros, quos de proximorum formamus operationibus, praefigurabat conceptus, dicente Oleastro: *Sunt homines, qui ea facilitate alios de malo iudicant, ac si qua in corde eorum sunt, ut acumine viderent, quo DEVS scrutatur renes & corda: quos locus iste arguere videtur, qui non permittit, sacerdotem facile hominem leprosum judicare, sed prius multis diebus includere, iudicium suspendere. Quod si DOMINVS non finit, sacerdotem suum statim de lepra, quam oculis cernit, discernere, quomodo te permittet de cordis malitia proximum temere judicare?**

S. Aug. C. 105.
de temp.
iudicium co-
mestatum
fit plerumque
praecipitatio
ine: iniqui-
tatis vel ve-
ritatis.

1. Cor. 9. 9.

Sap. 11. 21.

Oleastr. ib.

2 Sollicitè proinde Ecclesiasticus nos admonet, ne ullum, nisi praemissa diligenti circa veritatem inquisitione, diffamemus; iudicium autem temerarium,

Qgg a licet

Test. 11. 9.
Si aliquid de
proximo
velinus ju-
dicare id nos
est praeiudicium
diligentem
circa verita-
tem inquisi-
tionem.
D. Chr. h. 41.
in Gen.

Gen. 18. 21.

Rup. Abbas
l. 6. de Trin.
cap. 6.

Job. 7.

S. Bern. l. 1.
l. 7. cap. 1. 14.

Pl. 7. 10.
Ante quam
Deus iudicet
prius rem
occurrit
examinationi.

Gen. 11. 5.

Clem. Alex.
l. 7. Stromat.
Philo Hebr.
l. de confu-
sione lin-
guarum.

licet proximis non patefaciamus, apud nosmetipsos nihilominus proximum infamas, bonaque exui fama. At ecce ipsamet Ecclesiastici verba: *Prusquam interroges, ne vituperes quemquam*. Ubi Biblia Regia legitur: *Prusquam exquiras, ne accuses*. Varabius autem: *Ne quid reprehendas, prusquam exploraveris*. Ad quod intentum promovendum, quædam Divi Chrysostomi singulariter deseruit observatio, quam super illa instituit Genesis verba, ubi Deus in Pentapolim, ut, il clamores atque nefandæ illorum populorum accusationes veræ essent, probaret, se descensurum protestatus est, inquit: *Descendam & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint*. Circa quæ verba dictus Sanctus Doctor ita discurret: *Docere nos vult, quod opus sit magna diligentia, & non audiri solo peccatores condemnandi sint, neque sententia ferenda, nisi cum probatio precedat. Audiamus hac omnes, non enim solum hi, qui pro tribunali sedent, observare hanc legem debent; sed & nullus unquam ad nudam accusationem, proximum condemnet*. Idcirco enim & post hæc R. Moyses Spiritu sancto afflatus admonet, dicens: *Audium vanum ne accipias*. Et B. Paulus scribens, clamabat: *Tu autem cur iudicas fratrem tuum?* Rupertus Abbas considerans, in Sodomam non unum, sed duos Angelos, non sine mysterio, missos fuisse, inquit: *Bene duo venerunt, ut in testimonium duorum iustum fieret iudicium; hoc enim ad illud respicit, quod supra dixerat Dominus: Descendam & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, an non est ita, ut sciam*. Sicut illa idcirco dicta sunt, ut de in experta culpa temerariam nemo promat sententiam.

3 In factio Achab (propter quod DEUS adeo fuit offensus, ut totius populi impediverit victorias, donec transgressor condigne puniretur) licet Deus transgressionis reum nominare & indigare potuisset, Josue tamen, ut porè duci generali totius populi, impotuit, ut ad illum explorandum jacerentur sortes; voluit quoque ut examinarentur primò tribus, postea verò familia, ac demum cujuslibet domus personæ, & ut reo deprehensio, is furtum à se commissum proprio ore confiteretur. Quæ omnia increata Sapientia fieri voluit, ut temeritatem confunderet humanam, quæ ad iudicandum & condemnandum proximum nimis est præceps, licet in illo iudicio de honore & bona fama illius agatur. Sanctus Bernardinus inter alia iudicii temerarii pestifera germina hoc quoque recenset, quod scilicet *sententia precipitur ante examinationem, & certam discussionem ipsius veritatis*.

4 Regius Propheta David in Psalmo 7. ait: *Consumetur nequitia peccatorum, & diriges iustum, scrutans corda, & renes DEVS*. At verò quid opus est DEO, ut ad dignoscendam veritatem, corda & renes nostros scrutetur & investiget, quando omnia ipsi sine huiusmodi scrutatione manifesta sunt atque præsentia? Nimirum hoc dixit ad condemnandam præsumptionem & arrogantiam nostram, qua sine indagatione veri ad sinistrè iudicandum illa prorumpimus, quæ scire non possumus, eò quod assequi non valeamus intentionem operantis; & ideo DEUS ipsemet ostendit se certo quodam modo laborare pro investiganda veritate, tamen hæc ipsi cæteroqui notissima sit. Unde quando superbi illi turrim conati sunt erigere Babyloniam, sacer Chronista DEUM introducit velut de cælo descendentem ad videndum eam: *Descendit autem DOMINVS*, inquit sacer Textus, *ut videret civitatem & turrim*. Sed qua ratione descendit? Uti que non est hoc factum corporaliter, quia humanitatem nostram nondum assumpserat, neque secundum Divinitatem descendere poterat, cum ipse sit, qui *cælum & terram implet*; & de quo Clemens Alexandrinus scribit, quod sit totus oculus, omnia videns, omnia audiens, omnia sciens. Philo Hebræus dubium ad nostram instructionem his verbis resolvit: *Ista humana more legislator de DEO dixit (quamvis is non sit humana forma & natura præditus) sed ad legentium & discipulorum utilitatem*. Migratoris motus nequaquam DEO conveniunt, nihilominus tamen dicitur DEVS descendens videre, qui omnia prius antequam fiant, clarissime prævidet; ut doceamur, ne quis homo de absenti-

bus rebus & incertis putet se certum posse iudicium ferre. Imò ex ipsis idololatriæ homines quoque abjectissimi, quales nautæ esse solent, nos Christianos condemnant, quia tam faciliter sine ulla demeritorum discussione alios condemnamus & iudicamus. Enimverò propter Jonam furibunda illa in mari exorta fuerat tempestas, quæ manifestum navi minabatur naufragium, pariterque facultatum & vitæ omnium navigantium iacturam; nec tamen quidquam mali de Propheta opinari præsumperunt. Unde priusquam illum in mare deicerent, diligenter causam ejus examinarunt, ac tandem postquam diligenti præmillo examine, illum solum in culpa esse deprehendissent, cum mare sui que deque ageretur, ex hoc solum capite, & ob nullam aliam causam, eum reum & culpabilem esse censuerunt: *Cognoverunt viri, quod à facie Domini fugeret, quia indicaverat eis*. Optimum proinde est illud Divi Chrysostomi consilium, dicentis: *Esti iudiciaria potestatis non sis particeps, attamen iudicasti mente, & peccato non fecisti obnoxium, præsertim quando nulla demonstratione audita, sed sepe numero sola suspitione, & tenui accusatione condemnas; quapropter B. David clamabat, dicens: Detrahentem clam proximo suo hunc persequabar*.

5 Si obscurior fuerit lepra, & non creveris in cute, mundabit eum, quia scabies est. Ecce tibi traditum utilissimum monitum, à quavis anima Christiana merito practicandum; quamdiu enim lepra in obscuro est & ambiguo, id est, quamdiu de malo proximi certi non sumus, sed dubii, gradiendum est ea via, quæ proximo nostro melius expedit. Dignissima namque est illa Sancti Cyrilli Alexandrini sententia, dicentis: *Gloria & laus Evangelii, rectè iudicare*. Hæcque doctrina, qua in dubio potius bonum quàm malum de proximo arbitrari monemur, passim à sacris Doctoribus suscinetur. Sanctus Bonaventura innixus auctoritatibus Sancti Augustini, & venerabilis Bedæ dicit, quod, dum Christus ait; *nolite iudicare*, dicere voluerit, quod quoadusque dubii sumus, omnia in meliorem partem interpretari debeamus. *Hoc loco*, inquit, *nihil aliud præcipit, nisi ut casu, qua dubium est, quo antemofiamus, in meliorem partem interpretemur*. Abulensis in quæst. 5. super cap. 7. Sancti Matthæi, hanc statuit conclusionem: *Debet iudicari in dubio potius aliquis esse bonus quàm malus, quia magis debemus nisi ad bonum quàm ad malum, nisi appareat ratio manifestam contrarium*.

6 Sanctus Propheta Job quotidie DEO pro filiis suis, simul per vices epulantibus, offerebat sacrificia; dicit enim sacer Textus: *Cum in orbem transissent dies convivii, mittebat ad eos Job, & sanctificabat illos: confurgensque diluculo, offerebat holocausta pro singulis, dicebat enim: ne forte peccaverint filii mei*. Verum enimverò dictio illa forte frustra posita nonnemini videri potest, tum quia difficulter fieri potest, ut quis se in convivii lautis ab aliqua saltem ad minus veniali deordinatione eximere possit; tum quia ipsemet Propheta de se ipso dicebat: *Antequam comedam, suspiro*; semper enim timebat, ne forte per cibi necessitatem furtivè subingeretur nimia aliqua cibi complacentia; tum denique, quia cum filii & filiar ejus opulentissimi, valdeque potentes Orientis Principes essent, utique sibi invicem lautissima præparabant sercula, à quibus vix peccatum abesse potest; nam ut Sanctus Gregorius ait: *Nam nulla quippe sunt vitia, quæ a convivii aut separari vix possunt, aut certe nequaquam possunt; pene enim semper epulas comitatur voluptas: nam cum corpus in refectiois delectatione resolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur*. Quidnam igitur Sanctum Jobum movit, ut diceret: *Ne forte?* Pro responsione observandum, quod Spiritus Sanctus innocentem Jobum his epithetis describebat: *Vir simplex, & rectus, & timorati*, in dubio exillentes, semper in partem propendent meliorem; malum autem de aliis iudicare non possunt, imò ne suspicari quidem. Unde Sanctus Gregorius ait: *Quia verò de alienis cordibus iudicare temere non debeamus, in Sancti huius viri verbis agnoscimus*.

Hoc etiam fecerunt idololatri.

Joan. 1. 10.

D. Chryl. 1b.

In debili omnia in meliorem partem sunt interpretanda.

S. Cyr. Alex. l. 1. in Iul. Oct. 1.

S. Bonav. p. 1. capitulum 10.

Abul. q. 5. in c. 7. Mat.

Job. 1. 1.

Homines simplices in meliorem propendent in dubio partem. Job. 1. 14.

S. Greg. 1b. 2. mor. c. 4.

S. Greg. 1b. 1. mor. c. 1.

sciunt, quoniam ait: quia benedixerunt Deum in cordibus suis, sed, ne forte benedixerint DEO. Sanctus Augustinus quoque in sermone quodam hanc nobis tradit doctrinam: In istis ergo, & in his similibus, quæ utrum bono, an malo animo fiant, scire non possumus, melius est, ut ad partem dexteram nostrum animum declinemus, quia tolerabilius est, nos in hoc praesumiri, ut eos, qui mali sunt, bonos esse credamus, quam ex consuetudine iudicandi, etiam de bonis, quod malum est, suspicemur.

7 In libro Geneseos Historia quædam legitur, quæ multorum Christianorum temeritatem, qui ad credendum semper pejus de proximis adeo sunt proclives, manifestè condemnat. Cum enim Abraham una cum Sara, raræ pulchritudinis femina, uxore sua Ægyptum ingrederetur, illam sibi eripiendam esse formidans, eam, ut se sororem, non verò uxorem suam appellaret, rogavit. Mox verò ut fama adventus eorum apud Pharaonem innotuit, sublata est mulier in domum Pharaonis. DEUS autem manum ferulæ adiciens, Regem istum graviter flagellavit; qui proinde apud Abraham conquestus est, dicens: Quam ob causam dixisti esse sororem tuam, ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc igitur ecce conjux tua, accipe eam, & vade. Etenim malitia humana id, quod pejus est, credere semper solet. Dum enim peregrinum unam cum muliere elegantis formæ, per diversoria & hospitium vagari conspexit, subito pessima quæque de utrique suspicari incipit. Veruntamen Pharo de Abrahâ nihil sinistri iudicavit, Saram verò sororem non verò uxorem esse credens; si enim hoc scivisset, eam neutiquam in Regiam suam perducere permisisset. Isaac pariter unam cum Rebecca conjugem suam in Gerati appellens, interrogatus, quænam illa esset mulier, respondit: Soror mea est; timebat namque mortem, reputans, ne forte interficerent eum propter ejus pulchritudinem. Accidit autem, ut Abimelech Rex Palæstinæ, die quadam e fenestra prospiciens, videret eum jocantem cum Rebecca uxore sua; qui proinde accersito eo, ait: perspicuum est, quod uxor tua sit. Videri portò nonneminis posset, quod vir hic barbarus & idololatra, ab omni lege charitatis alienus, contrarium potius arbitrari debuisset, scilicet Isaac fornicarium, Rebeccam verò concubinam ipsius fuisse: Et tamen iudicio suo ad partem inclinavit meliorem, non verò peiorem, inquit: Perspicuum est, quod uxor tua sit. Ubi Lippomanus ait: Regis notatur hic probitas, qui non iudicabat in casum; & integra fama illorum, & honesta maturitas, non sinebat turpia in suspicionem adduci.

8 Sanctus Thomas Doctor Angelicus in articulo quodam querit: Virum dubiasini in meliorem partem interpretanda? Ratio autem ejus dubitandi hæc est, quia iudicium de illis rebus formandum esse videtur, quæ ut plurimum accidere solent. At verò ipsamet experientia testatur, quod major pars hominum ex depravata & vitiosa natura magis semper inclinet ad malum. Unde Scriptura ait: Omnes declinaverunt; stultorum infinitus est numerus. Prone sunt sensus hominis ad malum ab adolescentia sua. Sanctus Thomas autem per rationem efficacem & convincentem, hunc in modum respondet: Potest contingere, quod ille, qui in meliorem partem interpretatur, fallatur frequenter, habens bonam opinionem de aliquo malo homine, quam quod rarius fallatur, habens malam opinionem de aliquo bono; quia ex hoc fit injuria alicui, non autem ex primo. Ad hoc tamen propositum observanda est quædam à Sancto Bonaventura adducta responsio, quæ in praxi necessaria est, ut cum cautela procedamus, gubernemusque nos prudenter, ne nostram inquinemus conscientiam. Dicit igitur Seraphicus Doctor: Est differentia inter timorem, & suspensionem, temerarium iudicium, & justum. Timor est secundum illam acceptionem, quando nihil mali suspicor de aliquo, timo tamen, quod malum, quod nondum evenit, possit evenire, nisi caveatur; sicut cum obscurantur coris monasteria, & juvenes prohibentur ab incantis familiaritatibus, non quia malum jam velle praesumuntur, sed timeatur mali occasio, si non praecaveatur. Suspicio est, Mansi Bibl. Præd. Tom. II.

quando sine rationabili presumptione reputo aliquod factum esse malum, vel aliquem velle male facere, & non est ita; hoc vitium est etiam sæpe peccatum. Iudicium temerarium est, quando credo aliquid factum mala intentione, quod potuit & alia fieri, cum actio sit indifferens. Optimum proinde est illud Sancti Bernardi consilium: Cave, aliena conversationis esse aut curiosus explorator, aut temerarius iudex. Etiam si perperam alium quid deprehendas, nec sic iudices proximum, magis autem excusa. Excusa intentionem, si opus non potes; puta ignorantiam, puta subreptionem, puta casum. Quod si omnem omnino dissimulationem rei certitudo recusat, suade nihilominus ipse sibi, & dicit apud semetipsum: vehementer fuit nimis tentatio. Quid de me illa fecisset, si accepisset in me similiter potestatem?

9 Cum CHRISTUS in ultima cæna collegio Apostolico, unum ex ipsis se traditurum esse in mortem prædixisset, aspiciebant ad invicem discipuli, hesitantes, de quo diceret. Quia verò Sanctus Joannes, utpotè dilectissimus CHRISTI discipulus, capite suo super pectus ejus reclinaret, Sanctus Petrus cupidus sciendi, quisnam sacrilegus ille Apostata esset, ad eum modestè accedens, rogavit, ut traditorem hunc à Christo manifestari sibi peteret. Tuncque cœlestis Magister evidens expressit signum, unde dignosci posset, dicendo: Ille est, cui ego insinillum panem porrexero: & cum insinxisset panem, dedit Iudæ Simonis Iscariotes; & post buccellam, introivit in eum Satanæ, & dixit ei Iesus: quod facis, fac citius. Ex quibus omnibus signis simul collectis, si vel modicum ad illa se reflexissent, in notitiam traditoris facile pervenire potuissent, & tamen sacer Textus (cujus idem Sanctus Joannes, qui ibidem præsens adfuerat, scriptor fuit) inquit: Quidam putabant, quia locales habebat Iudæi, quod dixisset ei IESVS: Eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum, aut exenis ut aliquid daret. Nullius mali quippiam de ullo collegium suspicari poterat, licet tam manifesta conjecturæ indicia haberent. Nec mirum, quia Christus in illa nocte charitatem & dilectionem reciprocā maximè operè commendaverat, charitas autem non cogitat malum. Audiamus Sanctum Cyrillum Alexandrinum, super hanc historiam ita scribentem: Admirari in his oportet, & pietatem in CHRISTVM, & religionem discipulorum; nam cum neque consci sibi essent, neque conjecturis dare se vellent, per Petrum, qui omnibus præerat, interrogare maluerunt. Quod verò hac in re maximam admirationem meretur, est, quod etiam postquam, quisnam traditor ille esset, sciverunt, nullus illorum fuerit, qui illum reprehenderet, teneret, vel impediret, quasi scelus tam enorme de ipso persuadere sibi minime possent.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Iustorum proprium est, malum de aliis non credere; virtus enim charitatis alienarum imperfectionum reatus cooperit, dissimulat, iis comparitur, estque alienis superior defectibus.

THEMA.

Si verè utique iustitiam loquimini, recta iudicate filii hominum. Pl. 57. vers. 1.

1 Psalmista his verbis monet, ut, si quis sit homo virtute & conscientia recta præditus, id ipsum, bene & rectè de proximis iudicando, demonstret: Si verè utique iustitiam loquimini, recta iudicate. Quapropter Beatus Laurentius Justinianus nos admonet, dicens: A cordibus famulantium Christo, proximorum sunt rescandenda iudicia, quæ commaculant puritatem animæ, interiorumque perturbant oculum. Quemadmodum enim vel minima palea oculum obfuscatur & obtepebratur; ita sinistra de proximo suspicio æstimationem, quam de eo habere, affectumque, quo eum prosequi debemus, dimittit. Ast animæ iustæ oculus illum clau-

Qqq 3 rum

S. Aug. C. 103.
de Temp.

Gen. 12. 13.

Malitia humana omnia iudicia in malum partem.
Exempla Pharaonis.

Gen. 14. 8.

Et Abimelech in conspectum.

Lippom. lib.

S. Thom. 2. 2. q. 40. art. 4. Quomodo dubia sint interpretanda.

Pl. 13. 13. Eccl. 1. 15. Gen. 8.

S. Bonav. 7. de pref. rel. 2. 1. cap. 1.

S. Bern. Cap. in Cam.

Joan. 11. 26. Ubi Apostolus monuit habere quis traditor esset, attamen de Iudæi malum suspicari non debet.

S. Cyr. Alex. 1. 9. cap. 15. in Joan.

Charitas aperit aliorum delicta.

S. Laur. Just. de vit. solia. cap. 1.

rum conservare student, de quo dicitur apud Mattheum: *Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.*

Mat. 6. 22.

Gen. 12.
Fidelium
hujusce
modi habemus
in Abraham
et in Sodomis
pauca.

2 Considerabilis admodum est illa Geneseos Historia, ubi Abraham, postquam in Mambre tres illos Angelos hospitio excepisset, se iis ad demonstrandam viam associasse legitur; quo tempore Deus supplicium, quo quinque infames civitates abolere statuerat, manifestavit. Moxque Abraham pessimam illius populi vitam se ignorare adeo constanter asseruit, ut multos etiam virtute & perfectione insignes inibi demorari crederet, inquiens: *Nunquid perdes justum cum impio? Si fuerint quinquaginta justi in civitate, peribunt simul?* Et nihilominus nequidem decem justos reperire erat; quin potius scetor peccatorum nefandorum gentis illius usque ad Emphyreum ascenderat: *Clamor Sodomorum venit ad me*; quantum igitur magis ad Mambre, vicinum ad pauca miliaria locum, pertigisse debuerat, praesertim cum verisimile sit, mutuum inter habitatores utriusque loci viguisse commercium? Imò bonum adeo de Sodoma conceptum formabat Abraham, ut non in plurali (*cum impiis*) sed in numero singulari malos designaret, dicens: *Nunquid perdes justum cum impio?* Maximam Patriarcha ille servorum habebat familiam 308. adeoque de pessimis populi illorum poterat informatus esse moribus, Dubium nobis accommode resolvit Procopius, dum ait: *Iustus cum foret, & ceteros justos esse credebat; quisque enim ex suo ingenio etiam alios judicat.*

Gen. 12. 17.

Procopius.

Innocentius
etiam alios
tales esse
judicat.
Judith. 6. 12.

3 Dum populus Dei in servitute degeret Madianitica, Angelus de caelo ad Gedeonem descendens, eum in hac legitur salutasse verba: *Dominus tecum virorum fortissime.* Cui mox Heros ille: *Si Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos haec omnia?* Ubi notandum, Angelum in numero singulari ad Gedeonem dixisse: *Dominus tecum*, quasi dicat: tu es Deo gratus, atque acceptus, non populus ille; & nihilominus Gedeon, dum reliquos omnes ejusdem secum perfectionis, rectique cultores esse arbitraretur, respondit in plurali: *Si Dominus nobiscum est.* Nec mirum, quia ut Theodoretus inquit: *Enim vero consuetudo est boni animi & innocentis, ut etiam alios ab iniquitate procul esse credat, à qua se noverit esse immunem.* Nec minus efficaciter idem promoverintentum Historia Josue: Hebraeis namque per gloriosas victorias Palaestinam sibi subjugantibus, Gabaonitae excidium suum praevidentes, per notissimum omnibus stratagemata supplantarunt Josue, cumque eo foedus pepigerunt, non obstante, quod Israelitis praecepisset Deus, ut nulli parcerent terrae illius habitatori. Circa quod factum interrogaverit merito quisquam, an non Josue tanquam prudens expertusque Capitaneus de aliqua fraude suspicari poterat? Sed Sanctus Ambrosius ejus partes defendendas suscipiens, in hac respondet verba: *Quia ab hac erat ignarus locorum, & incolarum inscius, non cognovit fraudes eorum, neque Dominum interrogavit, sed cito credidit.* Non ex levitate, sed ex virtute talis promanavit credulitas, prout idem Sanctus Doctor in hac porro attestatur verba: *Adeo sancta erat illis temporibus fides, ut fallere aliquos posse non crederetur. Quis hoc reprehendat in Sanctis, qui ceteros de suo affectu astimant, & quia ipsis amica est veritas, mentiri neminem putant; fallere quid sit, ignorant; credunt, quod ipsi sunt; nec possunt suspensum habere, quod non sunt?* Ita Petrus Blesensis Reginaldum excusat Episcopum, & cooperatorem, consciuntque mortis negat fuisse Sancti Thomae Cantuariensis, dicens: *Quod si verbis aut factis in illa participavit, id totum per ignorantiam fecerit.* Et exinde conceptum sinistrum, quialiquando de hominibus Sanctis formatur, innocentiae & candori eorum minime praedjudicare ostendit, quia scilicet homines timorati atque pii probe norunt, justos ut plurimum calumniis appeti & persecutionibus impiorum.

S. Ambrosius
de officiis.

Petr. Bles.
de officiis.

Cur J. Bernardus
de Quintavalle
habuerit
oculos scintillantes
in illis stellis.

4 Frater Bernardus de Quintavalle, Sancti Francisci socius, scintillantes duarum instar stellarum habebat oculos; perque divinam revelationem intellexit frater Leo; *Ideo esse ejus oculos radiantes, quod quidquid videret, semper in maiorem partem interpretaretur,*

et non in maiorem afficeret, quem se meliorem non judicaret. Unde si quem paupercula opertum videbat vestem, dicebat intra se: *Hic patientius paupertatem solerat, quam in Bernarde;* si pretiosam videbat chlamydem: *Hic forte sub veste delicata melior est, quam in sub tunica rudis Bernarde.*

5 Postquam Salvator vice quadam loquelam auditumque muto & sordo cuidam restituisse, circumstantes acclamaverunt, dicentes: *Bene omnia fecit. Et surdos fecit audire, & mutos loqui.* At si CHRISTUS in praesentia illorum unicum duntaxat fuerat operatus miraculum, qualiter inde intulerunt populi, quod cunctis bene operatus fuisset: *Bene enim omnia fecit?* Gratitude obitupefactis populi, insulamque eius divinitus notitiam: *Quanto eis praeceperat, tanto magis plus praeceperat, & eo amplius admirabantur.* Populi namque illi iustas denotabant animas, quarum proprium est, vel ex unica laudabili & virtuosa in aliis conspecta actione consequentiam deducere ad omnes, ceterasque similes judicare: E contra maligni si vel unicum in proximo malum observant factum, cetera pariter omnia defectuosa esse concludunt. Ita quoque in parabola de zizaniis, servi semen malum in agro seminatum fuisse dum ad patrem familias deferrent, quibus putatis terminis usi fuerint? *Inimicus homo hoc fecit.* In numero singulari loquebantur, nullam penitus nominando personam, nec ullum sinistrum formando iudicium, sed in genere duntaxat dicendo: *Inimicus homo hoc fecit.* Indubie dominus eorum diversis patiebatur persecutiones, siquidem verissimum est illud Apostoli axioma: *Omnes qui volunt pie vivere in CHRISTO, persecutionem patientur.* Homo autem tunc timoratus erat conscientiae, utpote qui semina bonum semen in agro suo. Praeterea credibile est, sciri potuisse, aut ad minus suspicari, unde huiusmodi promanasset malignitas. Nihilominus tanquam servi viri timorati nequaquam sinistram de quopiam formare praesumpserunt suspicionem. Quia scilicet, ut Sanctus Hieronymus inquit, *praecones DOMINVS, ne ubi quid ambiguum est, cito sententiam proferamus, sed DEO iudici terminum referemus.*

Marc. 7. 15.
Isti et ego
opere
virtuoso
inducunt
etiam esse
illa.

Mat. 13. 25.

2. Tim. 11.

S. Hieron.

Omne iustitiam
Dei
relinquendum.
Gen. 16. 4.
Exemplo 3a.
12.

S. Greg. 1. 4.
Moc. c. 1.

S. Laurentius
Ibid.

Baron. Ann.
179. n. 8.
Ista Monachorum
qui de iudicio
sua temere.

6 Saram serva sua Aegyptia, postquam ex Abraham concepisset, insolenter exagitabat, dicente Scriptura: *At illa concepisse se videns, despexit dominam suam.* Verba autem, quibus Sara insolenti ancillae suae respondit, unamquamque animam fidelem modum docent, quo regulandi sumus in iudiciis, quae de proximis formamus; dixit enim: *Iudice DEVS inter te & me.* Iudicium enim eorum eorum, quascertò non scimus, remittendum est ei, ad quem spectat, videlicet Deo; nam ut Sanctus Gregorius ait: *non tanto minus debemus aliena corda audacter reprehendere, quanto scimus, quia vi a nostro non possumus aliena cogitationis tenebras illustrare.* Porro iusti, quia iudicium, quod de ipsis faciendum est, continuò praeculis habent, ab aliis iudicandis prorsus abstinere, scriptum esse scientes: *Nolite iudicare, & non iudicabimini.* Ac proinde Beatus Laurentius Justinianus de homine iusto dicit: *Semper ipsum laudabiliter damnando iudicat, quatenus aeternum tremendi DEI valeat non formidare iudicium.* Cardinalis Baronius ex Anastasio Sinaita Episcopo Antiocheno, sequentem de Monacho quodam refert Historiam. Hic enim cum in otio magna negligentia suam transgisset vitam, tandem infirmitate correptus, cum morti vicinus esset, non solum non timebat, verum etiam perlibenter gaudens, Deoque gratias agens ultimum suum expectabat vitae finem: quem nonnulli ejusdem Monasterii religiosi, qui cum ipso familiariter egerant, convenientes, dixerunt ei: *Frater unde hac tanta tua procedat securitas, scire haudquaquam possumus, utpote qui haecenus te usque in praesentem horam cum summa negligentia vixisse vidimus.* Quibus moribundus respondit: *Verè ita est, negligentissime inter vos vixi; verum tamen scire vos velim, Angelos Domini in hac eadem hora quandam ad me attulisse chartam, omnia à me admissa peccata continentem, qui ea, quae post dimissam secularem vitam commisi, mihi praegentes, me interrogarunt, an ea à me commissa*

missa esse agnoscerem, quibus ego subjunxi: Imò verò hæc omnia negare non possum, veruntamen certiores estote, quòd ab ea hora, qua factus monachus, mundum reliqui, neminem unquam temerè iudicaverim, neque illatas mihi injurias recordari unquam voluerim. Ac proinde spero, & DEUM rogo, ut in me quoque verificentur verba illa Domini, dicentis: *Nolite iudicare, & non iudicabimini*, nec non & illa: *Dimittite, & dimittetur vobis*. Quibus à me dictis, Angeli protinus dictam scripturam dilacerarunt, & ideo lætus, & securus hinc recedo ad Dominum. Et post hæc verba placidè suum spiritum emisit. Consonat factum istud dignissimæ sancti Joannis Climaci sententiæ, dicentis: *Et hæc est brevissima, qua ad impetrandam peccatorum veniam ducit, via, non iudicare. Si enim non iudicaveritis, non iudicabimini*. Verissimum quidem est, Monachum illum, eo quòd in Religione repidè vixerat, reprehensibilem fuisse, veruntamen virtus hæc non iudicandi aliquem, quam in corde suo sæpius exercuerat, omnibus iis ab eodem commissis imperfectionibus præponderabat. Optimè igitur D. Chrysostomus in quadam Homilia ad propositum nostrum in hæc verba scribit: *Si nos peccata nostra imminuere volumus, hoc maxime omnium servemus, ne condemnemus fratres nostros*. Quòd si enim aliquis veram pro peccatis suis poenitentiam facere proposuisset, & postea in sinistra aliorum iudicia prorumperet, sibi ipsi futurus esset contrarius, inquit sanctus Joannes Climacus; nam ut contrarius est ignis aque, ita quemque velle iudicare repugnat illi, qui de suis peccatis vult ex animo poenitere.

7 Sanctus Evangelista Matthæus priusquam referret, qualiter sancto Iosepho Beatissimam Virginem gravidam esse, ignotum fuerit, hæc verba præmittit: *Ioseph autem cum esset iustus*. Hæc enim vitæ iustitia, & innocentia efficiebat, quòd, licet Ioseph in gravido Virginis utero partem se non habere sciret, nossetque iniuper, ex lege adulteras lapidandas esse, nihilominus ne minimam, in præiudicium Virginitatis Sponsæ suæ, suspicionem concipere præsumperit: *Quod velim audiant temerarii*, inquit sanctus Paschasius, *& discant inter causarum incerta diu secum, ex reverentia timoris DEI, deliberare negotia, ne discrimine levitatis preffi, in deterius cadant*. Porro factum hoc Iosephi, Authorem operis Imperfecti induxit, ut in hæc verba exclamaret: *O inestimabilis laus MARIÆ! Magis credebas castitati ejus, quam utero ejus. Et plus gratia, quam naturæ. Conceptionem manifestè videbat, & fornicationem suspicari non poterat. Possibilis esse credebas, mulierem sine viro posse concipere, quam MARIA posse peccare*. Quoties nos rem aliquam oculis vidisse iuramus, quam tamen postea falsam esse deprehendimus? DEUS enim nonnunquam, ut nos probe, permittit, ut in videndo etiam decipiamur, videaturque à nobis unum pro altero.

8 In vitis Patrum de Abbate Iosepho refertur, quòd Abbatem Pastorem die quadam interrogavit, dicendo: *Dic mihi, quomodo Monachus fiam*, qui respondit: *Si vis invenire requiem in hoc seculo, & in futuro, in omni causa dic: Quis sum ego? Ne iudices quemquam*. Enim verò certissimum est, progressus in via DEI, & vitæ spiritualis profectus, ab exercitio procedere charitatis, & dilectionis erga DEUM, & proximum; hanc autem charitatem cum ingentilucro nostro exercere poterimus, si semper nobis ea, quæ meliora sunt, de aliis persuadeamus, si defectibus eorum compatiamur, eosque, quoad possumus, excusemus. Qui imaginem Crucifixi in luto jacentem invenit, eam reverenter inde levat, lavatque, & in luto nequaquam manere permittit. Eodem modo, qui veram charitatem habet, & proximum nostrum, qui est imago DEI, nonnunquam defectui vel vitio alicui manifestò immersum esse deprehendit, illum corrigere studet, ei que compatitur, & si defectus non sint publici, eos pro viribus celat; si verò sint incerti, malè de illis non iudicat, quia *charitas operis multitudinem peccatorum*. Sanctus Basilus in quadam Homilia hæc esse sturnorum proprietatem dicit, quòd, licet cicutam, quæ venenosa est, manducant, talem tamen habeant viscerum constitutionem, ut exinde nocuum non recipiant. *Cicuta quidem,*

inquit, *sturni vescuntur, & tamen propter cordis constitutionem, à veneno non occupantur*. Cum enim per tenues ad corda penetrantes mentis transeat, sit ut antea devoratam cicutam concoquant, quam inde lethale gelu ad præcordia perveneris. Quam eandem sturnorum proprietatem iustis applicare, indeque hunc in modum discurrere possumus: Cicuta, id est, venenum operationis vitiosæ proximi nostri, animæ nostræ tunc minime perniciosum erit, si de proximis nostris sinistrè nihil opinemur, si in nobis ardeat calor charitatis; si aliorum defectus excusemus, dissimulemus, iisque ex corde compatiamur: *Charitas enim non cogitat malum, & qui non diligit, manet in morte*. Econtra verò si hanc virtutem non exercuerimus, venenum ad cor usque serpendo, procedet. B. Dorotheus ait: *Quis ita abominatur, & odio prosequitur peccata, ut Sancti viri? Et tamen peccatorem non abominantur, neque item dijudicant, aut illius facta disquirunt, sed condolent potius, admonent, hortantur, medentur*. Idem quoque B. Dorotheus de Sancto quodam Monacho, nomine Amon, refert, quòd cum quidam zelo ardentis, cum furore abiissent ad accusandum quendam Monachum, qui mulierem quandam in cellam suam introducere præsumperat, ut verò idem Dorotheus ostenderet viscera charitatis Amonis, in hæc verba prorupit: *Bone DEVS, quæ miserationis viscera ostendit, quam præ se tulit anima illa sanctissima charitatem? Cum enim non ignoraret, sub pithacio absconditam haberi, lateoque ibi, ingressus cellam, super pithacium sedis, iussitque ut cellam universam fratres perscrutarentur, sed cum nihil penitus invenissent, dixit ad eos: Parcat vobis Deus fratres. Quo pacto penè illos confusos dimisit, præmonuitque, ne facile quidquam adversus proximum crederent. Illum vero fratrem correctione sua modestum ac sobrium reddidit*. In vita Sancti Joannis Eleemosynarii, Patriarchæ Alexandrini, in Concilio Nicæno secundo sequentem accidisse Historiam refertur. Cum enim unus aut alter Ecclesiasticos quosdam cleri secularis, & regularis, deductis in scripto eorundem delictis, accusarent, libellosque famulos Imperatori Constantino porrexissent, hic videns calumnias hæc veras esse, cum postularetur ad faciendum iustitiam, respondit: *Si propriis oculis viderem, chlamydem meam explicarem, & cooperirem, ne ab aliquo viderentur*. Hisque verbis dictis, eos confusos dimisit. Cum igitur hic Imperator delicta, quæ vera esse sciebat, omni studio conatus fuerit abscondere, quid de iis delictis dicemus, quæ dubia sunt? quando magis per charitatem illa cooperienda essent? Ipse quoque Seneca, licet gentilis esset, hanc charitatis virtutem exercendam esse monuit, ne debitus erga proximos affectus, & benevolentia ab animis nostris depereat. Ita enim scribit: *Tollenda ex animo suspicio. Ille me parum humanè salutavit, illius vultus aversior visus est. Non deoris suspicioni argumentatio. Hic simplicitate opus est, & benigna rerum estimatio. Nihil nisi, quod in oculis incurvet, manifestumque erit, credamus. Et quoties suspicio nostra vana apparuerit, objurgemus credulitatem. Hæc enim castigatio consuetudinem efficiet non facile credendi*. Pius ille Pater Filii prodigi, quando filium suum laceris sordidisque vestibus amictum è longinquo vidit, subito accurrit, ut illum amplexaretur, eumque ab oculis suorum absconderet, quo fine vestimenta nova protinus adferri mandavit; quo facto docere nos voluit, ut pro viribus, aliorum defectus per amorem cooperiamur. Quæ de re S. Ambrosius ita scribit: *Et cum adhuc longè sit, videt, & accurrit. Videt in pectore suo, accurrit ne quis impediat, complectitur quoque. In occursum præscientia est, in complexu clementia*. Merito autem filium suum prius decoris induci voluit vestimentis, priusquam eum ad oculos suorum adduceret, quia si domestici illius prodigum illum adeò sordidè, & lacerè indurum vidissent, licet in oculis paternis jam non amplius talis apparet, ipsi tamen quodvis malum faciliè de eo credidissent. Unde D. Chrysologus ait: *Ante vestiri voluit, quam videri, & sic sustulit filii crimina*. Ex paulò post subiungit: *Visulus pinguis testatur paterna pinguedinem charitatis*.

1. Cor. 13. 6.
1. Joan. 1. 14.

B. Dorotheus.
Ser. 6.
Sancti abominantur peccata, sed non peccatorem.

In vita Patr.
l. 1. c. 4.
Præclarum dictum Constantini Magni.

Seneca l. 2.
de irac. 24.
n. 164.

Luc. 15. 20.
Pater filii prodigi cogit delicta.

S. Ambrosius l. 7.
in Luc.

D. Chrysostomus.
Ser. 3.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Peccata aliorum judicare, & condemnare non debet, qui multis obnoxius est propriis criminibus. Potius igitur talis prius examinet, & condemnet se ipsum, timeatque, ne & ipse similiter cadat.

THEMA.

Quid vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo est, non consideras? Lucæ cap. 6. vers. 41.

Gravibus peccatis obnoxii leviores aliorum delictis facilius judicant.

Theophyl. ibid.

S. Thom. 2. 2. q. 60. A. 2. ad 1.

S. Bon. ib.

P. Chrys. 11. ad. in Gen.

Magna temeritas est propria vicia dissimulare, & aliena scutari. Petr. Blesens. Epist. 46.

S. Ambr. Octav. 20. in Pl. 118.

D. Chrys. 1. 24. vel 25. in Matth. Christus non prohibuit non peccata judicare.

Postquam increata Sapientia de temerariis dissuadet judiciis, dicendo: *Nolite judicare, & non judicabimini*, pergit ulterius quorundam perstringere arrogantiam, & temeritatem, qui cum ad fauces usque vitii sint immersi, de culpâ tamen levibus proximorum suos judicare, & condemnare non dubitant; colque similes esse dicunt illis, qui cum trabem in oculis suis ferant, ad discernendum tamen festucas in oculis aliorum, argos se exhibere presumunt. *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quæ in oculo tuo est, non consideras?* id est, ut exponit Theophylactus: *Modicum criminis in oculo fratris tui vides, trabem autem, quæ in oculo tuo est, id est, peccatum tuum maximum non advertis.* Quæ de re Sanctus Thomas ait: *Dicendum, quod illi, qui sunt in gravibus peccatis, non debent judicare eos, qui sunt in iisdem peccatis vel minoribus. Aut quomodo potes dicere fratri tuo: Sine, ejiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non videns? Quæ verba S. Bonaventura ad nostrum propositum hoc modo declarat: Quasi dicat, potest tibi dici: qui alium judicas, te ipsum non judicas? Hic revocat à temeritate judicandi, quod quidem facit ostendendo eum, qui temere judicas, iniquum in cogitatione, indiscretum in locutione, inordinatum in operatione. Nomine igitur trabis, peccatum indicat temere judicantis, hic enim præter peccatum proprium, sibi meriti culpam adauget: id quod etiam Divus Chrysostomus his verbis observavit: *Si relictis rebus tuis, sedes ad judicandum alios majores te, tibi ipsi colligere peccatorum sarcinas non sentis. Idcirco obsecro, fugiamus omnino, ne condemnemus alios.* Nimis enim arrogans temeritas est, dissimulando peccatum, & vitium proprium, cui quis est immeritus, oculum suum in domos dirigere aliorum, illorum censurando, & judicando defectus. Id quod etiam Petrus Blesensis his verbis indicat: *Temerarium est, si tuum delictum dissimulas, & judicas alienum.* Sanctus Ambrosius exponens verba illa Psalmi: *Secundum iudicium tuum vivifica me*, quam periculosum sit, aliquem aliena judicare peccata, in quibus & ipse suam partem habet, demonstrat, inquit: *Grave est, de alio judicare; unde etiam scriptum est: Nolite judicare, & non judicabimini.* Cum enim unusquisque sit suorum conscius peccatorum, quomodo potest de alterius judicare peccato? *Judices de alterius errore, qui non habet, quod in se ipso condemnet. Iudices ille, qui non agit eadem, quæ in alio putaveris puniendâ, ne, cum de alio judicas, in se ferat ipse sententiam. Iudices ille, qui ad pronuntiandum nullo odio, nulla offensione, nulla levitate ducatur.**

2 Divus Chrysostomus sensum verborum illorum: *Quid autem vides festucam, &c.* considerans, declarat, cœlestem Magistrum non voluisse generaliter prohibere, ne quis omnino condemnet, & judicet delinquentes, quia nonnulli illorum sunt publici, & manifesti, & consequenter detestandi: *Hic, inquit, non generaliter omnia peccata prohibuit judicari, nec prorsus istius rei abstulit potestatem; sed profecto solis, qui cum flagitiis abundant innumeris, alios de levissimis quibusque delictis tota temeritate condemnant. Quos in progressu ejusdem homilix, iudices amatos appellat,*

dicens: Noli judicare, noli effici iudex amarus: quid autem vides festucam, &c. In hunc autem errorem multi profecto incidunt. Videbunt, inquit idem Sanctus Doctor, Monachum quendam veste superflua indutum, & subito illi dictum objicient Christi, præcipientis, ut unica sint tunica contenti; cum tamen ipsi mille habeant vestes inutiles in armariis suis, vel extorsionibus suis alios spoliare satagent. Videbunt religiosum aliquem sibi in modico cibo solito indulgentiorem esse, & statim sinistram de illo concipient opinionem; cum tamen ipsi quotidie crapulæ indulgeant, & inebrientur. Quos idem S. Doctor his verbis monet: *Præ diligentius peccata examinentur tua, legem prius ipse posuisti, severius de his, quæ proximus peccaverit, judicando.*

3 Sanctus Bernardinus Senensis curiosum quoddam factum, quod in patria ipsius contigit, in hunc modum refert. Cum tempore magnæ caritatis annonæ, Magistratus in granariis suis copiosam congregasset farinam, proque illius custodia ad capita vicinarum platearum constitisset vigilias, ne quis de farina illa quidquam auferre præsumeret, contigit, quod astutus quidam, & rapax prædo suspensa ad collum campanella, bestiam se fingens, in noctis obscuritatem circa granaria illa oberraret. Vigiles autem sonum campanellæ audientes, eumque de longè videntes quidem, sed discernere non valentes, an homo vel bestia esset, illum porcum vel aliud simile animal fuisse existimabant. Hic singulis noctibus sacculum, quem ex transverso circa dorsum portabat, farina implebat, idque longo tempore facere continuavit. Cumque diebus illis reus quidam ob latrocinia commissa suspenderetur, jamque lictores circa illum exequerentur justitiam, hic prædo spectator assistens, ad circumstantem populum conversus, dicebat: *Fratres mei, capite exemplum ab isto latrone, qui propter sua latrocinia est suspensus; caveatis, ne faciatis similiter, vivite de laboribus vestris, quia si ipse vixisset de laboribus sicut ego facio, non fuisset suspensus.* Audistisne unquam majorem hac impudentiam & arrogantiam? Hanc autem caro pretio luere debuit, nam & ipse in idem rete incidit; cum enim detectum esset ejus latrocinium, pariter & ipse in patibulo suspensus fuit; nimirum in quo judicavit alium, se ipsam condemnavit.

4 Idem Sanctus Bernardinus tomo 3. auctoritatem allegat Chrysostomi, ita scribentis: *In alienis delictis severi, & amarissimi iudices residemus; nostras autem trabes, oculis infixas propriis non videmus, quia aliena etiam minima perscrutamur.* Hæc tales autem idem sanctus illis similes esse existimat, qui accusant adulteram, eamque ad Christum adduxerunt judicandam; cum tamen Christus illos similibus, & longè gravioribus reatibus, quos mulier illa non commiserat, obnoxios esse sciret. Unde idem sanctus concludit, dicens: *Stultum est, in domo propria habenti mortuum, ad alienum deflendum pergere.* Sanctus Ambrosius super illa verba Christi apud Sanctum Lucam: *Nolite judicare, & non judicabimini*, dicit, quod dum alios de peccatis judicamus, quorum ipsi rei sumus, severissimam adversus nos ipsos provocemus, & proferamus condemnationis sententiam: *Addit, inquit, non temere judicandum: cum sis tuiconsciens ipse delicti, dum alterum judicas, in te ipsum cogeris ferre sententiam.* Saluberrimum proinde est illud Sancti Bernardi documentum, dicentis: *Tractemens esto in alienis delictis, sicut & in tuis, nec quemquam districte quam te judices; sic alios judica, ut ipse judicari cupis.* Sanctus Bonaventura utilissimam hac in re nobis tradit regulam, videlicet ut, dum aliquid in proximo nostro videmus, quod nobis displiceat, priusquam sinistram de illo concipiētes opinionem, eum condemnemus, prius dispiciamus, qualiter constituta sit propria nostra conscientia: *Quandocumque aliquid videris fieri quod tibi displiceat, antequam iudices facientem, primo respicias temetipsum, utrum in te invenias aliquid reprehensibile: quod si inveneris, tunc in illo in quo alium judicas, temetipsum condemna, dicendo cum Propheta: Ego sum qui peccavi, ego qui inique & non sis sicut hypocrita, qui nunquam respicit defectus suos, sed presumis de se, & omnes alios judicas, detrahit, & condemnas,*

S. Ber. sen. T. 4. ser. 18. 2. p. principali. Lepidum Exemplum pravi iudicii.

S. Ber. T. 4. c. 14. ser. 1. 2. 3.

Temerarii iudices, graves suorum illis qui adulteram adduxerunt ad Christum.

S. Ambr. 1. 1. in Luc. c. 7.

S. Ber. de inter. domo c. 41.

S. Bon. T. 3. in Reg. nov. c. 11.

Tam cito iudicemus priusquam alios scire non ipsos.

domnat, & vult videre festucam in oculis eorum; trabem autem, quæ est in oculo suo, non considerat; quem Veritas reprehendit, dicens: Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc perspicies ut educa festucam de oculo fratris tui.

5 Sanctus Augustinus super illa verba Psalmi 65. *Iniquitatem si aspexi in corde meo*, illos, qui ad alios judicandum faciles sunt, cum ipsi sint simili, vel alia pice inquinati, his verbis instruit: *Vide si non in corde tuo conspicias iniquitatem, ne forte quod reprehendis in altero, cogites facere. Redi ad te, intus esto tibi Index*. Videbitis aliquando non neminem, qui de alio scandalizatur, eò quod illum facilem videat ad iram; cum tamen actus ille sit motus primò primus, eò quod ex bilioso consitet temperamento. Ex tamen is, qui hoc modo judicat, & sinistra format iudicium, non considerat semetipsum, quod scilicet in corde suo inveterata foveat odia, & mortales inimicitias: *In quo judicat alium, se ipsum condemnat*. Observat diligenter in oculis sodalis sui festucam, & trabem oculis suis infixam non advertit. Tales erant impii illi, qui in libro Sapientie de electis dicebant: *Nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam*. Sanctus Gregorius hanc esse implorum in judicandis alienis transgressionibus docet proprietatem, quod scilicet, *stultis tantò intensius de aliis judicent, quanto sua profundiùs ignorant*. In quo similes sunt oculo, qui videns, & discernens alios, semetipsum non videt.

6 Quando Nathan Davidi exposuit, qualiter dives quidam alteri egeno suam surripuisset oviculam, quam filie loco habebat, & nutriebat, ut gregi suo copiosissimo parcens, venienti ad se peregrino epulas pararet, David subito iratus, magna cum severitate respondit: *Iratus autem indignatione David adversus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quoniam filius mortis est vir, qui fecit hoc, ovem reddet in quadruplum*. Neque enim David cogitabat, quod Nathan propheta de adulterio, & homicidio ipsius loqueretur. In parabola, quam Christus scribit, & Phariseis de vinea proposuit, legitur, quod, postquam Christus vitatores servos, quos Pater familias ad fructus ab eis exigendos miserat, sicut & proprium ejus filium occidisse dixisset, Phariseos interrogavit: *Cum ergo veneris Dominus vinea, quid faciet agricolis illis?* Qui subito, & inadvertenter respondentes, condemnarunt se ipsos; nam ajunt illi: *Malos male perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis*.

7 S. Propheta Job ait: *Os meum condemnabit me, & pravum me esse comprobabit*. Sed cheu quot sunt hodie, quibus idem accidit, qui, cum proprios defectus non considerant, judicando alios, condemnant se ipsos? Sanctus Gregorius in homilia quadam super Ezechielem, causam, cur oculos nostros in defectus aliorum, non verò in proprios dirigamus, his verbis edisserit: *Sunt multa peccata, quæ committimus, sed idcirco nobis graviora non videntur, quia privato nos amore diligentes, clausis nobis oculis, in nostra deceptione blandimur; unde fit plerumque, ut & nostra gravia leviter, & proximorum mala leviter graviter judicemus*. Idem quoque rationem explicat, ob quam ad eò sumus severi iudices quoad alios, cum tamen eandem judicii severitatem non adhibeamus quoad nos ipsos; dicit enim: *Sed quare hoc grave videtur nobis esse in proximo, nisi quia nec nos sicut proximum, nec proximum conspiciamus sicut nos?* Si enim nos sicut proximum aspiceremus, nostra reprehensibilia distinctè videremus; & rursum, si proximum aspiceremus ut nos, nunquam nobis ejus alio appareret intolerabilis, qui sæpe fortasse talia egimus. Adducitque in confirmationem illius, textum illum Proverbiorum, in quo postquam Sapienter dixisset: *Quis potest dicere: mundum est cor meum, purus sum à peccato?* immediatè hoc monitum subiungit: *Pondus & pondus, mensura, & mensura, utrumque abominabile est apud Deum*. Quasi vellet dicere: Deus velut gravem, & manifestam rectæ justitiæ læsionem summè abominatur, si quis sibi mensuram latam, & magni ponderis, aliis verò strictam, & levem mensuram adhibeat. Huncque textum idem S. Doctor proposito nostro applicans, alium quendam Scripturæ locum, priori similem, adducit, ita loquens: *Hoc malè divisum mentis nostra iudicium corrigere, per leges præ-*

ceptum, Moyses studuit, cum dixit, ut justus deberet esse modius, æquisque sextarius. Hinc Salomon ait: *Pondus, & pondus, mensura, & mensura, utrumque abominabile est apud DEVM*. Scimus, quia in negotiorum duplici pondere, aliud majus, aliud minus est; nam aliud pondus habent, ad quod pensant sibi, & aliud pondus, ad quod pensant proximo. Ad dandum, pondera leviora; ad recipiendum vero, graviora. Omnis itaque homo, qui aliter pensat ea, quæ sunt proximi, & aliter ea, quæ sua sunt, pondus & pondus habet; utrumque ergo abominabile est apud Deum, quia si sic proximum se diligeret, hunc in bonis sicut se amaret; & si sic se sicut proximum aspiceret, se in malis sicut proximum judicaret. S. Bonaventura propositi Thematibus verba exponens, eundem quoque Proverbiorum textum adducit, inquit: *Non judicat equaliter; festucam vocat leve peccatum, quod quis reprehendit in alio, magnum negligens in semetipso*. Ideò addit; *trabem autem, quæ in oculo tuo est, non consideras; trabem magnum peccatum; ex quo colligitur, quod sic judicantis iniquum est iudicium, quia abominatio est apud DEVM pondus, & pondus*. Statera dolosa non est bona, non habet æquale pondus, qui magis ponderat culpam in alio, quàm in se; & talis dicitur abominabilis, quia dupliciter peccat, & se ipsum, cum sit superbus & impius, justificando, & suum proximum condemnando. Quod si peccata, & transgressionibus nostras proprias sine passione examinare vellemus, tantam in his condemnandis experiremur difficultatem, ut non facile tentaremur in condemnandum unquam transgressionibus alienas; nam ut Sanctus Joannes Climacus ait: *Quicumque sua ipsius vitia sine amoris proprii velo accurate perspexerit, nullius rei alterius humana curam suscipiet, ut qui intelligat, nullum tempus ad sua sibi peccata deflenda sufficere, etiam si centum annos viveret, videretque totum Iordanem in lacrymas versum ex oculis suis defluere*.

8 Divus Chrysostomus utilissimam quandam scientiamque necessariam in hac re tradit doctrinam, nimirum quod in iudicio DEI severè puniendi sumus, non tam propter peccata nostra propria, quàm propter illa, quæ in proximis nostris judicaverimus, cum tamen eadem essemus pice coinquinati: *Peccavit aliquis, inquit, & alium idem committentem peccatum condemnavit. Is in die illo valde amaro non eam panam luet, quam peccati natura exposcit, sed majorem, quàm duplicem, & triplicem, non propter id, quod ipse peccavit, sed quod alium judicavit. Et ideo in eum sententiam feret DEVS*. Beatus Dorotheus in sermone sexto, à nobis in præcedentibus discursibus sæpiùs citato, nos exhortatur, ut ad propria nostra peccata iudicanda intenti simus; dicit enim: *Cur obsecro nosmetipsos potius non dijudicamus? Cur mala nostra nostrosque errores, & ea potissimum, de quibus rationem reddere DEO debemus, exactè agnoscere non studemus?* Idem quoque monitum B. Laurentius Justinianus his verbis tradit: *Sibi intendens, ceterorum minimè perquiris errata; negligitque, dum plangit propria, aliena iudicare delicta*. Sanctus Bernardinus pariter reprehendit illos, qui oculos suos ad peccata aliorum dirigunt, propria non considerantes; dicitque iudicii temerarii fructum esse, propria peccata non advertere: *Incircumspectio sui ipsius, inquit, & suorum alium, fructus est temerarii iudicii, contra quod Ecclesiasticus 18. Ante iudicium, scilicet proximi, interroga te ipsum; & ad Romanos 14. Beatus, qui non iudicat se ipsum in eo quod probat, id est, continuo de se experitur*. Unde Hugo: *Si te ipsum non vides, nihil bene vides. Quidam vir sanctus cum audisset quemdam peccasse, amare flevit, dicens: Iste hodie, & ego cras*. Idem quoque exercitium Sanctus Dorotheus, ipsummet ejusdem sancti responsum memorans, his verbis insinuat: *Cernis cationem? Quemadmodum videlicet fugis, ne proximum judicares? Ob id enim quod dixit: Cras utique & ego, sibi ipsi timorem incussit, & sollicitudinem iniecit, ne eodem & ipse scelere involveretur, & sic evasit, ne proximum suum dijudicaret. Et paulò post hominum timoratorum, & virtuosorum consuetudinem describens, ait: Qui salutem assequi optant, minimis proximorum delictis, & erroribus non attendunt, neque ea curiosius involgant, sed sua tantum curantes, proficiunt semper*.

S. Aug. in Pl. 65. Temerarii iudices. Si miles tunc oculo qui videt alius, & non semetipsum.

Sep. 9. 4. S. Greg. L. 4. mor. C. 6.

Alium iudicis, scriptum condemnat.

2. Reg. 19. 1. Pater exen- glo Davidis.

Matth. 23.

Job 9. 30.

S. Greg. L. 1. Hom. 4. in Ezech. Iniqua statera pondus nostra, & alia peccata.

Prov. 10. 20.

Levit. 19. 16.

S. Bonav. in C. 4. Lucæ.

S. Ioh. Climac. Grad. 10. Scal. Pa- tal.

D. Chrys. T. 1. Ser. 17. Severè à Christo iudicabuntur, qui aliena, & non propria peccata iudicant.

S. Dorothe. Ser. 6.

B. Laur. Justin. de vit. Solit. C. 3.

S. Bernard. Senen. T. 2. ser. 14. A. 30. C. 2.

S. Dorothe. Ib.

S. Bern. ib.

9 Sanctus Bernardinus inter alios iudicii temerarii effectus, præsumptionem quoque recenset, dicens: *Qui enim alios iudicant, si se longe inferiores, & peiores illis, quos iudicant, existimarent, temerarie eos iudicare non auderent.* In Vitis Patrum refertur, quod dum quis seniore quendam eremitam interrogat, quis sit sensus verborum Sancti Pauli ad Titum: *Omnia munda mundis; sanctus vir Dei illi responderit: Qui hoc intelligit, videt se inferiorem omni creatura.* Cumque Monachus ille replicaret, dicendo: *Quomodo possum me minorem iudicare eo quem vidi homicidium perpetrasse?* respondit senior: *Iste semel homicidium fecit, ego autem omni hora occido animam meam. Hæc enim est sola hominis iustitia, ut se ipsum reprobendat; tunc enim iustus est homo, cum mens sua peccata condemnat.* B. Laurentius Justinianus dicit, quod anima iusta humilis sit, trepider, & formidet, ne forte & ipsa cadat; ac proinde aliorum lapsus non investigat: *Sanè, inquit, pertimescis humilis perferuari mentium proximorum ignota consilia, sibi ipsi utiliter vacans. Stat insatigabili cura super suscitodiam, ut motus mentis insurgentis cognoscat.* Idipsum quoque B. Dorotheus his verbis nos docet: *Quid nobis de proximis? Quid nobis de alieno malo & peccato? Habemus in nobis, quod curemus, habemus quid cogitare, & satagere debeamus: unusquisque nostrum attendat sibi ipsi, & sua ipsius mala caveat.*

Vitz. Part. Atum non iudicat qui se alio inferiore agnoscit.

B. Laur. Justin. ib.

B. Dorotheus. l. 4.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Qui sinistrè de aliis iudicant, ut plurimum eadem sunt pice coinquinati; aut verò Deus iuste permittit, ut in eadem culpas incidant, quas in aliis condemnant; ubi & variaz adducuntur declarationes verborum illorum; *Nolite iudicare, & non iudicabimini.*

THEMA.

In quo iudicas alium, te ipsum condemnas: eadem enim agis, que iudicas. Rom. 2. v. 1.

INUS quisque homo honorem, & bonam famam suam permagni æstimat, ideoque pro viribus cavet, ne condemnetur; & tamen infallibilis est illa Apostoli ad Romanos sententia, quod, qui temerè iudicat proximum, sibi metipsi conciliet condemnationem, totique mundo palam faciat, se eisdem esse erroribus imbutum, de quibus alios redarguit: *In quo iudicas alium, te ipsum condemnas: eadem enim agis, que iudicas.* S. Antoninus in Summa sua ita scribit: *Ex hoc, quod aliquis in se ipso malus est, & ex hoc ipso quod conscius est malitiæ suæ, facilius male de aliis opinatur.* S. Bernardinus Senensis pessimam illorum describit naturam, qui ad iudicandum de aliis pessima prompti sunt, & faciles; idque ex malis eorum vitæ moribus derivari, his verbis ostendit: *Multi invidia, & odio, atque omni malitia pleni, plerumque nesciunt de aliis nisi male iudicare, & sentire temerarie.* Sic enim, inquit idem Sanctus, avarus sodalem suum pariter cupiditati deditum esse credit; carnalis similiter alios carnalibus desideriis vacare præsumit, & qualiter quis continenter vivere possit, intelligere nequit: *Vtique proverbium est: credis lauro, quod omnes sint fratres ejus.* Citatque Senecam, in libro de moribus dicentem: *Hoc habet omnis affectus, ut, in quod ipse insanit, in idem putet ceteros insanire.* Adducitque similitudinem illius, qui in aquis arbores vident, illas putare esse curvas, vel ruptas; nec non & speculi, in quo dextera apparet sinistra: *Sic impietas impij pervertit iudicium suum: Unde Chrysostomus super Matthæum ait: sicut difficile aliquem suspicatur malum, qui bonus est; ita difficile suspicatur aliquem bonum, qui malus est.* Adfertque exemplum oculorum, quibus, dum sanguine pleni sunt, cuncta quæ vident, rubicunda videntur. S. Bonaventura auctoritatem citat Divi Chrysostomi, idem quod S. Bernardinus dixerat, in hæc verba scribentis: *Omnis homo secundum se existimat*

Communi- ter eodem vitio laboramus de quo alium iudicamus.

S. Ant. sum. Theol. p. 1. Tit. 3. c. 8. S. Bernard. l. 2. T. 1. f. 14. A. 3. c. 3.

S. Bon. inc. 80. Lucæ.

alterum, & fornicarius neminem putat castum, castus non facile de fornicario suspicatur; superbus neminem putat humilem.

2 Vago, Holofernis cubicularius, licet pudicissimæ Judith oculis suis inspiceret sobrietatem, modestiam, pietatem, & honestatem; illam tamen carnalibus domini sui desideriis adhærescere credidit, quia & ipse eodem vitio, ad quod ipsam inducere nitebatur, coinquinatus erat. Nazarel, Salvatori nostro per parentellam proximè conjuncti, eidem persuadere conabantur, ut ex motivo vanitatis, & humani applausus, Jerosolymam ad festivitatem concelebrandam properaret: *Dixerunt autem ad eum fratres ejus: Transi hinc, & vade in Iudeam, ut & discipulis tui videant operatua, que facis: nemo quippe in occulto quid facit, & querit ipse in palam esse; si hæc facis, manifesta te ipsum mundo.* Num forte nesciebant vani hi CHRISTI patriotæ, Salvatorem nostrum humilitatem, & sui ipsius contemptum summo in gradu prædicasse, & exercuisse, aded ut diceret: *Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde?* Unde igitur vel minimum vanæ gloriæ vestigium de Christo suspicari poterant? Respondet Angelicus Doctor: *Hoc est proprium malorum, ut credant alios similes eis animi passiones habere.* Ita fratres Joseph ad ipsum introducti, cum se furti reos reputarent declaratos, dixerunt ad invicem: *Introducti sumus, ut devolvat in nos calumniam, & violenter subiciat servitutines, & asinos nostros.* Undenam talem suspicari poterant violentiam, scientes, quod Aegyptium non ut tyrannus, sed ut Salvator gubernaret? Sanè usque ad tempus illud Joseph nullum servitutis subiecerat jugo; unde nulla fratribus suppetebat ratio tam indigni atque temerarii formandi iudicii. Facilis est responsio: in quo iudicabant alium, se ipsos condemnabant. Ipsi faciles aded fuerant in divendendo, & servituti Ismaeliticæ mancipando fratrem; quid igitur mirum, si Joseph, quem necdum noverant, similes sibi persuaderent habere cogitationes? siquidem homo impius omnes alios per eandem iniquitatis semitam tecum gradi opinatur; juxta illud Ecclesiastis: *In via stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat.* Et quidem hæc per viam gradientis accommodatissima est similitudo, siquidem experientia teste, aliqui in iudicando sinistrè adeo maligni sunt, & faciles, ut, si quem religiosum domum quampiam bona cum occasione atque ratione ingredi videant, subito non modo suspicentur, sed & iudicent deliberatè, quod huiusmodi ingressus ex malo, sine fiat. Unde dicere solent: Continuo ille gyrat, & regyrat per unam eandemque plateam, non alio fine, nisi ut honestati insidietur alienæ, ut carnali suæ satisfaciatur curiositati, ut voluptati suæ obtemperandi nanciscatur commoditatem; hæc autem non aliunde oriuntur, nisi quia murmurator iste, qui huiusmodi impiè effluit, talia prædicare consuevit, ideoque omnes alios eodem autumat duci motivo. *Omnes stultos æstimat,* inquit Dionysius Carthusianus, *ut, in qui ipse insanit, omnes furere putet.* Ita Laban Jacob fugientem, quamvis per tot semper innocens apud eum annos demoratus esset, de furto arguebat, ideoque omnè ejus invertit supellectilem. Unde & Jacob indignatus fuit, nec immeritò, ut inquit Carthusianus, quia iuste indignatur Jacob, quoniam contumeliosus fuit, ita de furto impet, reprehendi, & examinari. Sed quod putatis huius iudicii fuisse motivum? Laban ipse homo rapax, cupidus, rerumque alienarum avidus erat.

3 Notandum verò, Apostolum in tempore præsentis, (eadem que agis iudicas) non verò in futuro dicere, quia non modò antehac, sed etiam ut plurimum de facto huiusmodi iudices is sunt inquinati defectibus, quos in aliis temerè, & absque fundamento reprehendunt, & accusant. Quod illa spectat Hugonis Victorini expositio, quam super illa Psalmi verba (& si ingrediebatur, ut videret, vana loquebatur, cor ejus congregavit iniquitatem sibi) instituit, dum ait: *Neque enim alieni peccati affectus in eo radicasset. Iusto ergo iudicio, dum ex suicordis pravitate falsam de alio existimationem colligit, per eandem se existimationem in affectum pravitatis amplius accendit; & inde veraciter mens ejus corrumpitur, unde fallaciter aliena alio insinuat.*

Pam. ex. plo. Vago cubicularii Holofernis.

Ioen. 2. 1.

S. Thom. ib.

Et fratrum Josephi. Gen. 41. 14.

Ecc. 1. 1.

Dion. Carth. ibid. Gen. 31. 14.

Dion. Carth. ibid.

Eadem agitur in quibus alios iudicamus.

Hug. de S. Vid. T. 1. in Pl. Dav. c. 10.

Inc. 16.
Theophyl.
in ill.
Dives opolo
ex suo facto,
judicabat
Lazarum et
seu iudicari
eodem.

Gen. 4. 14.

Matth. 27. 10.

Oleastrum. 16.

3. Aug. in
Ps. 118.

Iudas teme-
re indicavit
Christum
delictum esse
dedimus.

Matth. 26. 13.

B. Dorotheus.
in illa ca-
dimus de
quibus alios
judicamus.

4. Nullum Evangelica divinis Epulonis latet historia, qui in inferno constitutus, Abraham rogavit, ut Lazarum mitteret, qui unica aqua gutta linguam ejus refrigeraret; ubi Theophylactus subtiliter interrogat, dicens: *At cur non vertis sermonem ad Lazarum, sed ad Abraham?* Directe namque ad Lazarum recurrere debuisse videtur, absque licentia, & persuasione petenda. Abraham; cur igitur auctoritatem Abraham interponi voluit? Respondet idem Doctor: *Confundebatur fortassis, existimans forsitan Lazarum vindicta avidum; juxta malitiam propriam mentes, & corda mensurans, aliena timebat, ne subsidio destitueretur, quin potius vindictam impietatis, quam contra Lazarum exercuerat, incursum.* Hic namque impiorum stylus est ordinarius, scilicet alios juxta impietatis suae mensuram judicare. Sed ecce ipsamet, quae praecitatus Doctor in persona Epulonis pronunciat, verba: *Sic enim ego tanta felicitate fruens, contempsisti, tantis malis coangustatum, & neque micam ei communicavi; multo magis ipse contemptus vindicabit, & non annuet, ut mihi beneficium concedatur.* Primus inter homines reprobos, post innocentis Abelis mortem adeo perterritus est, ut timuerit, ne ad quemvis gressum in homicidam aliquem incideret, qui necem ei inferret; unde dicebat: *Omnis igitur qui invenerit me, occidet me.* At verò quemnam hic Fratricida timere poterat, quando in toto mundo praeter domus suae familiares, nulli alii homines vivebant? Num fortè mali aliquid de genitoribus suis suspicari poterat? Aut fortè meruebat, quòd, sicut manus suas in fratris sanguine cruentaverat, ita quoque pater, & mater ejus, hanc de ipso haberent opinionem, quòd pari quoque modo illorum se sanguine conturbareret. Quando Jerosolyma quaquaverum ab exercitu Chaldaeorum obsidione cincta erat, blasphemus Chaldaeorum Archistrategus ad Ezechiam Regem, de auxilio celesti confisum, ideoque violentiae inimicorum se dedere nolentem, nuncios misit, qui ei dicerent: *Non se decipias DEVS tuus, in quo tu confidis.* Sed unde impius ille vir de Deo Israel suspicandi occasionem habere poterat, quòd decepturus esset illos, qui in ipsum confidebant? Audite Oleastrum, dicentem: *Solent impii homines alios ex se ipsis judicare, & quia sapienter sibi sunt mentiti, tales omnes alios, etiam Deum, arbitrantur.*

5. S. Augustinus exponens verba illa Psalmi: *Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum, quia judicia tua jucunda, considerat, Christum ex una parte dicere: Nolite judicare, ut non judicemini; Psalmistam verò, postquam dixisset: Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum, ex alia parte subjungere, quia judicia tua jucunda: id est, judicia tua vera. Veritatis enim amator suave clamat esse, quod verum est. Hominum autem judicia de occultis hominum, non jucunda, quia temeraria; & ideo suum dixit opprobrium, quod de aliis est suspicatus, quia & hoc, quod Apostolus ait, Comparantes semetipsos sibi metipsis, non intelligunt; hoc enim proclivius homo suspicatur in alio, quod sentit in se ipso. Hoc itaque opprobrium suum petebat auferri, quod in se senerat, & in aliis fuerat suspicatus. Enim verò verisimile satis est, Judam Iscariotem licet de schola Christi esset, longè tamen delicatius praeter ceteris Apostolis vixisse, hocque sine furtis operam dedisse; ac proinde nihil mirandum est, si temerarium de Magistro suo formarit judicium, quando de unguento, à Magdalena corpori ipsius adhibito, dixit: *Ut quid perditio haec? Nimirum pretiosae illius fragrantiae effusionem Christo acceptam, delictis attribuit, qui secundum sensus suos in judicando Magistro suo dirigebatur: At verò quantum in hoc deceptus fuerit, verba Redemptoris significant, dicentis: Mittens hoc unguentum, ad sepeliendum me fecit.**

6. B. Dorotheus hoc temerarii iudicii pessimum vitium, veluti hydram venenosam multicipitem, summè detestatur, inquiens: *Incipit mens nostra propria peccata, & errores proprios dimittere, & negligere, & contra proximum negari, ac fusili loquacitate joculari. Hinc nempe postmodum illud nascitur, quod proximum dijudicamus, condemnamusque, & contra eum obloquimur, & nobilem facimus.* Subdit verò aliud quoddam praecipitum longè perniciosius, dum ait: *Ex quibus quidem erroribus procul dubio fit, ut in eadem vitia prolabor, quae ipsi damnaveramus in aliis.* Sanctus Cassianus de

sancto quodam seniore, cui nomen Machetes erat, refert, illum in ordine ad iudicia temeraria evitanda, variè dedisse praecepta, in exemplum deducens id, quod sibi metipsum in persona acciderat: *Iniulit enim, tria fuisse, in quibus discusseris, vel reprehenderis Fratres; quod scilicet iram sibi nonnulli paterentur abscindi, quod haberent in cellulis sagum, quod oleum benedictum expositibus secularibus darent. Et haec omnia se incurrisse dicebat. Justè enim Deus permisit, ut in omnes illos incideret errores, quos in aliis reprehenderat, & iudicaret. Auscultemus velim illud S. Joannis Climaci documentum, dicentis: Audite me, auscultate omnes improbi, alienorum factorum censors, si vera vox Christi, ut est verissima: In quo iudicio judicaveritis, judicabimini. Sine dubitatione enim, in quibus rebus alios vituperamus, in illas ipsas incidimus, seu corporeas, seu spirituales. Qui faciles, & acres sunt ad aliena delicta censenda, in hoc vitium incurrunt, quod suorum ipsi vitiorum, & peccatorum, nondum perfectam, & certam fixamque memoriam habeant, neque curam eorum emendandorum susceperint.*

7. Sanctus Antoninus tria iudicii temerarii damna notat, quia, ut inquit: *Contemnit proximum, usurpat DEI proprium, ledit se ipsum.* Et quidem ex his duo prima damna facillè intelliguntur: At verò qua ratione tertium adimpletur? Respondeo, Deum justo suo iudicio permittere, ut temerè judicantes, in temeritatis suae poenam, in eadem vel alia similia peccata, quae in proximis judicant, miserè labantur: *Eadem enim agis, quae iudicas.* Id ipsum quoque Sanctus Augustinus tradit, dum de hac materia prolixè differens, ait: *Temeritas, quae punis alium, eadem ipsa te puniat, necessum est; sepe nihil nocet ei, qui patitur injuriam; ei autem qui facit, necesse est ut noceat. Temerarium iudicium plerumque nihil nocet ei, de quo temerè iudicatur; ei autem qui temerè iudicat, ipsi temeritas necesse est ut noceat.* Sanctus Bonaventura illa citans S. Pauli verba: *Tu quis es, qui iudicas alienum servum?* subjungit: *Sepe merentur temerarii iudices aliorum, ut aut in similibus, aut gravioribus excessibus cadere permittantur, ut discant ex sua infirmitate compati aliena. Apud Isaiam, terribilem quandam legimus comminationem, quae pariter temerè judicantibus haud difficultè applicari potest, videlicet: Va, qui pradaris, nonne & ipse pradaberis? Va qui spernis, nonne & ipse sperneris?*

8. Abulensis super illa verba Christi apud Matthaeum: *Nolite judicare, & non judicabimini,* prolixè more suo discutit, variasque verborum illorum adfert expositiones: *Potest intelligi, inquit, hoc de iudicio proximi, ut non judicemus de fallis ejus, & tunc dicitur: Ut non judicemini, id est, ut non peccetis mortaliter, & per hoc sitis digni iudicari, quia qui peccavit, est dignus iudicio. Declarat insuper, qualiter intelligenda sit illa propositio: Quo iudicio judicaveritis, judicabimini; id est, si durè judicaveritis de aliquo, etiam fiet de vobis durum iudicium; & si iudicando de proximo, infamaveritis eum, etiam de vobis iudicabitur, & infamabimini.* Cujus in vita B. Joannis de Deo, manifestum habemus exemplum; cum enim hic domum viduae cujusdam saepius frequentaret, impius quidam subito temerarium de eo formavit iudicium, in quo ut se melius certificaret, eum insecutus est, ut occasionem haberet tantò securius ejus lacerandi famam. Cum autem juxta domum illam accessisset, Deus ipsum videre fecit in muris descripta omnia sua peccata, simul ipsum interiùs comminendo, ut priùs consideraret proprias iniquitates, quàm iudicaret, & suspicaretur malum de aliis; vidit quoque in eodem momento suspensum in aere, super caput ejus, gladium: unde ex utroque prodigio terrefactus, cecidit in terram quasi mortuus; quod advertens sanctus vir Dei, opportunum ei attulit subsidium. Idem Abulensis alios quoque adfert eorundem verborum sensus: *Nolite judicare, & non judicabimini;* dicit enim: *Intelligi potest proprie de iudicio humano, scilicet quod non iudicet homo proximum suum, quia alias ipse iudicabitur ab aliis; hoc enim Deus posuit in poenam, scilicet quod permittit homines illos, qui judicant de aliis, quod*

S. Cass. l. 1.
Instit. c. 18.

S. Joan. Clim.
Gr. 10. scal.
Psal. 118.

S. Anton.
sum. Theol.
p. 2. T. 1. c. 8.
6. 1.
Iudicium temerarium
iudicantis
iudicantis damna.

S. Aug. Tom.
7. de l. Dom.
in monach. l. 1.
c. 18.

S. Bonav. T.
7. de prof. res.
l. 1. c. 1.

Isaia 59. 1.

Abul. in c.
7. Matth.
Qualiter intelligenda
illa verba
Christi, nolite
iudicare, &
& non judicabimini.

Vita B. Joannis
de Deo.
Insignis prodigium
temerarii iudicantis.

Abul. ibid.
Q. 1.

quod judicentur ab aliis ; & quia homines timeant judicari , quia in hoc honor eorum minuitur , qui consistat ex opinione aliorum , & si malè opinantur de illo , jam iste perdit honorem . Non fuit ergo aliquid , per quod homines magis vitarent rationabiliter se à judicando alios , quam ne ipsi non incurrant alio-

rum judicium . In tertia verò questione sequenti dicitur ulterius : Si intelligatur de iudicio humano , est Q. 9. Abul. 24. sensus , quod si judicaverimus de hominibus , ita alii homines judicabunt de nobis ; & si bene judicaverimus , bene de nobis judicabitur ; si vero malè , etiam de nobis malè judicabitur .

F I N I S.

INDEX LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ,

Quæ in hoc Secundo Tomo Bibliothecæ
Moralis explanantur.

*Primus Numerus Tractatum, secundus Discursum, tertius
Paragraphum denotat uniuscujusque Discursus.*

EX LIBRO GENESIS.

C A P. I.

Vers. 1. In principio creavit Deus cælum, & terram, *trac. 17. disc. 7. num. 7. trac. 30. disc. 1. num. 2. trac. 41. disc. 1. num. 2. disc. 18. num. 6.*

Vers. 2. Tenebræ erant super faciem abyssi; dixitque Deus: fiat lux, & facta est lux, *tr. 26. d. 2. n. 5. tr. 34. disc. 10. num. 6. trac. 37. disc. 7. num. 7.*

Vers. 4. Vidit Deus lucem quod esset bona, *tr. 41. d. 2. n. 2.*

Vers. 6. Dixit quoque: fiat firmamentum, *tr. 26. d. 1. n. 3.*

Vers. 11. Germinet terra herbam virentem, & lignum pomiferum faciens fructum, *tr. 30. d. 11. n. 11.*

Vers. 14. Dixit Deus: fiant luminaria in firmamento cœli, & dividant diem, ac noctem, & sint in signa, ac tempora & dies, & annos, *tr. 30. d. 2. n. 6. d. 11. n. 4.*

Vers. 26. Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, *tr. 30. d. 1. n. 6.*

Vers. eod. Et præsit piscibus maris, & volatilibus cœli, & bestiis, omnique reptili, quod movetur in terra, *tr. 31. d. 2. n. 2.*

Vers. 27. Creavit Deus hominem ad imaginem suam, *trac. 30. d. 12. num. 4.*

Vers. 28. Dominamini universis animantibus, quæ moventur super terram, *tr. 35. d. 3. n. 6.*

Vers. 29. Ecce dedi vobis omnem herbam, & universa ligna, ut sint vobis in escam, & cunctis animantibus terræ, *trac. 31. d. 6. num. 7.*

Vers. 31. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona, *tr. 30. disc. 3. num. 3.*

C A P. II.

Vers. 1. Igitur perfecti sunt cœli & terra, & omnis ornatus eorum, complevitque Deus die septimo opus suum quod fecerat, & requievit ab omni opere quod patrarat, *tr. 30. d. 12. n. 1. tr. 28. d. 4. n. 4. tr. 41. d. 4. n. 8.*

Vers. 3. Benedixit diei septimo, & sanctificavit illum, *tr. 28. d. 1. per cor. d. 12. n. 1.*

Vers. 7. Formavit Dominus Deus hominem de limo terræ, *tr. 30. d. 13. n. 4.*

Vers. 15. Ut operaretur, & custodiret illum, *tr. 30. d. 1. n. 8.*

Vers. 16. Præcepit ei, dicens: ex omni ligno Paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni, & mali, ne comedas, *tr. 31. d. 11. per cor. d. 21. n. 8. d. 25. n. 5.*

Vers. 17. In quocunque die comederis ex eo, morte morieris, *tr. 26. d. 2. n. 5.*

C A P. III.

Vers. 1. Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ, *tr. 31. d. 1. n. 1. tr. 33. d. 2. n. 3. tr. 37. d. 4. n. 7. trac. 38. disc. 1. num. 4. d. 2. n. 4. tr. 22. d. 28. n. 7.*

Vers. 5. Scit Deus, quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri; & eritis sicut Dii, scientes bonum, & malum, *trac. 42. d. 2. n. 2. tr. 26. d. 7. n. 3.*

Vers. 6. Tulit de fructu illius, & comedit; deditque viro sibi, qui comedit, *tr. 31. d. 1. per totum.*

Vers. 7. Confuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizonata, *tr. 31. d. 8. num. 3. tr. 33. d. 4. n. 6.*

Vers. 8. Cum audissent vocem Domini Dei deambulantis in Paradiso ad auram post meridiem, *tr. 31. d. 1. n. 4. tr. 40. d. 7. n. 9.*

Vers. eod. Abcondit se Adam, & uxor ejus à facie Domini Dei, in medio ligni Paradisi, *tr. 41. d. 16. num. 6.*

Vers. 14. Quia fecisti hoc, super pectus tuum gradieris, *trac. 31. disc. 2. per totum, trac. 38. disc. 15. num. 6. trac. 31. disc. 8. n. 4. tr. 27. d. 7. n. 8.*

Vers. 17. Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos germinabit tibi, *tr. 30. d. 11. n. 11.*

Vers. 19. In sudore vultus tui vesceris pane tuo, *tr. 31. d. 25. n. 2. tr. 37. disc. 5. num. 10.*

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

Vers. 21. Fecit quoque Dominus Deus Adæ, & uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos, *trac. 33. d. 4. n. 6.*

Vers. 24. Collocavit ante Paradisum voluptatis Cherubim, *tr. 22. d. 34. n. 3.*

C A P. IV.

Vers. 1. Concepit, & peperit Cain, dicens: possedi hominem per Deum, *tr. 30. d. 2. n. 2. tr. 23. d. 1. n. 2. d. 8. n. 3. d. 16. n. 6.*

Vers. 2. Fuit Abel Pastor ovium, & Cain agricola: factum est autem post dies multos, ut offerret Cain de fructibus terræ, *tr. 26. d. 36. n. 2. tr. 33. d. 11. n. 5. tr. 37. d. 2. n. 3.*

Vers. 4. Obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum, & respexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus, *trac. 30. d. 2. num. 2. d. 3. n. 3. d. 5. n. 1. tr. 33. d. 2. n. 3. tr. 37. d. 2. n. 3.*

Vers. 5. Concidit vultus ejus; dixitque Dominus ad eum: quare iratus es, & cur concidit facies tua? *tr. 38. d. 4. n. 3. d. 18. n. 6. tr. 39. d. 11. n. 2.*

Vers. 10. Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra, *tr. 35. d. 27. n. 5. tr. 40. d. 3. n. 2.*

Vers. 11. Maledictus eris super terram, quàm cum operatus fueris, non dabit tibi fructus, *tr. 30. d. 11. n. 11. tr. 38. d. 12. n. 2.*

Vers. 13. Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear, *tr. 38. d. 7. n. 4. d. 17. n. 7.*

Vers. 14. Ecce ejicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abscondar, *tr. 38. d. 7. n. 2.*

Vers. eod. Omnis qui invenerit me, occidet me, *tr. 27. d. 9. n. 6. tr. 41. d. 4. n. 6. tr. 42. d. 12. n. 4.*

Vers. 15. Septuplum punietur, *tr. 23. d. 19. n. 1.*

Vers. 23. Occidi virum in vulnus meum, & adolescentulum in livorem meum, *tr. 35. d. 26. n. 5.*

C A P. V.

Vers. 3. Vixit autem Adam centum & triginta annis, & genuit ad imaginem, & similitudinem suam, vocavitque nomen ejus Seth, *tr. 23. d. 4. n. 5.*

C A P. VI.

Vers. 2. Videntes filii Dei filios hominum, quod essent pulchræ, acceperunt sibi uxores, *tr. 27. d. 10. n. 10. tr. 23. d. 4. n. 4.*

Vers. 3. Non permanebit Spiritus meus in homine, quia caro est, *tr. 22. d. 17. n. 3.*

Vers. 5. Cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, *tr. 33. d. 7. n. 7. tr. 40. d. 4. num. 6.*

Vers. 8. Noe invenit gratiam coram Domino; vir justus, atque perfectus fuit in generationibus suis, *trac. 31. disc. 27. num. 4. tr. 25. d. 5. n. 5. d. 7. n. 5.*

Vers. 9. Noe vir justus, & perfectus fuit in generationibus suis, *tr. 23. d. 17. num. 3.*

Vers. 12. Omnis caro corrumperat viam suam, *tr. 30. d. 14. num. 11. tr. 31. d. 26. n. 7.*

C A P. VII.

Vers. 1. Te enim vidi justum coram me in generatione hac, *tr. 31. d. 27. n. 4. tr. 30. d. 9. n. 5.*

Vers. 2. Ex omnibus animantibus mundis tolle septena & septena, masculum & foeminam: de animantibus vero immundis duo & duo, *tr. 30. d. 2. n. 3.*

C A P. VIII.

Vers. 6. Aperiens Noe fenestram arcæ, quam fecerat, misit corvum, & egressus est, &c. *tr. 30. d. 26. n. 8.*

Vers. 11. Portans ramum olivæ virentibus foliis, *trac. 29. disc. 6. num. 13.*

Vers. 20. Edificavit Noe altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus, & volucribus, obtulit holocausta super altare, & odoratus est Dominus odorem suavitatis, *tr. 30. d. 2. n. 3. d. 6. n. 8. d. 7. n. 2. tr. 37. d. 2. n. 4.*

C A P. IX.

Vers. 3. Omne quod movetur, & vivit, erit vobis in cibum, *tr. 31. d. 14. n. 2. d. 18. n. 8.*

Vers. 4. Carnem cum sanguine non comedetis, *tr. 35. d. 2. n. 3.*

a Vers. 6.

Vers. 6. Qui effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius ad imaginem quippe Dei factus est homo, *rr. 39. d. 12. n. 2.*

Vers. 11. Nequaquam ultra interficietur omnis caro aquis dilu-
vii, *rr. 41. d. 12. n. 6.*

Vers. 20. Corpit Noe vir agricola exercere terram, & plantavit vineam, bibensque vinum inebriatus est, & nudatus jacuit in tabernaculo suo, *rr. 31. d. 6. n. 6. d. 8. n. 1.*

Vers. 22. Quod cum vidisset Cham Pater Chanaan, *rr. 23. d. 3. num. 3.*

Vers. 27. Dilatet Deus Japheth, & habitet in tabernaculis Sem, *rr. 23. d. 16. n. 6.*

C A P. XI.

Vers. 5. Descendit Dominus, ut videret civitatem, & rursum, *rr. 40. d. 3. n. 3. rr. 42. d. 9. n. 4.*

C A P. XII.

Vers. 15. Sublata est mulier in domum Pharaonis, *rr. 42. d. 9. num. 7.*

Vers. 17. Flagellavit Dominus Pharaonem plagis maximis, & domum ejus, propter Saram uxorem Abram, *rr. 47. d. 8. n. 3. rr. 35. d. 34. n. 3.*

C A P. XIII.

Vers. 1. Ascendit Abram de Aegypto, erat enim dives valde in possessione auri, & argenti, reversusque est per iter quo venerat, *rr. 30. d. 2. n. 4.*

Vers. 8. Ne queso sit jurgium inter me, & inter te, *rr. 39. d. 10. num. 4.*

Vers. 11. Divisi sunt alterutrum à fratre suo, *rr. 42. d. 7. num. 5.*

Vers. 14. Leva oculos tuos, & vide à loco in quo nunc es, ad Aquilonem & Meridiem, ad Orientem & Occidentem, omnem terram quam conspicias, tibi dabo & semini tuo, usque in sempiternum, *rr. 24. d. 10. n. 4. rr. 38. d. 16. n. 7.*

Vers. 15. Omnem terram quam conspicias, tibi dabo, *rr. 30. d. 2. n. 4.*

Vers. 16. Faciam semen tuum sicut pulverem terrae, *rr. 32. d. 16. num. 8.*

C A P. XIV.

Vers. 18. Proferens panem, & vinum (erat enim sacerdos Dei Altissimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt, *rr. 30. d. 5. n. 4. rr. 22. d. 11. num. 4.*

Vers. 22. Leva manum meam ad Dominum Deum excelsum possessorem caeli, & terrae; quod à filo subtegminis usque ad corrigiam caligae, non accipiam ex omnibus, *rr. 26. d. 10. n. 4.*

C A P. XV.

Vers. 12. Sopor irrumpit super Abram & horror magnus, & tenebrosus invaluit eum, *rr. 46. d. 6. n. 2.*

Vers. 14. Veruntamen gentem, cui servituri sunt, ego judicabo, *rr. 41. d. 6. n. 2.*

Vers. 16. Necdum completæ sunt iniquitates Amorrhæorum, usque ad præsens tempus, *rr. 22. d. 14. n. 10.*

C A P. XVI.

Vers. 4. At illa videns se concepisse, despexit dominam suam, *rr. 42. d. 10. n. 6.*

Vers. 6. Affligente igitur eam Sarai, fugam init, &c. Revertere ad dominam tuam, & humiliare sub manu illius, *rr. 32. d. 14. n. 5.*

C A P. XVII.

Vers. 1. Ambula coram me, & esto perfectus, *rr. 32. d. 3. n. 4.*

Vers. 2. Ponam fords meum inter me & te, & multiplicabo te vehementer nimis, *rr. 30. d. 7. n. 8.*

Vers. 3. Cecidit Abram pronus in faciem, *rr. 32. d. 3. n. 4.*

Vers. 18. Utinam Ismael vivat coram te, *rr. 23. d. 2. n. 5.*

C A P. XVIII.

Vers. 1. Apparuit ei Dominus in convalle Mambre, *rr. 24. d. 10. n. 3. rr. 32. d. 5. n. 6.*

Vers. 2. In ipso fervore diei cucurrit in occursum eorum, de ostio tabernaculi, & adoravit in terram; & dixit: Domine si inveni gratiam in oculis tuis, ne transias servum tuum, *rr. 24. d. 2. n. 4.*

Vers. 5. Ponam buccellam panis, & confortate cor vestrum, *rr. 26. d. 23. n. 3. d. 28. n. 7.*

Vers. 6. Festinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: accelera, tria fata similis commisce, & fac subcinericios panes, *rr. 26. d. 51. n. 4.*

Vers. 10. Revertens veniam ad te tempore isto, vita comite, & habebit filium Sara uxor tua: quo audito, Sara risit post osium tabernaculi, &c. *rr. 37. d. 9. n. 3.*

Vers. 16. Abraham simul gradiebatur, deducens eos, *rr. 40. d. 9. num. 8.*

Vers. 17. Num celare potero Abraham, quæ gesturus sum, cum futurus sit in gentem magnam & robustissimam, & benedicendæ sint in illo omnes nationes terræ, *rr. 23. d. 14. n. 5. rr. 32. d. 10. n. 2.*

Vers. 20. Clamor Sodomorum, & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis: descendam & videbo, utrum clamorem, qui venerit ad me, opere compleverint; an non est ita, ut sciam, *rr. 40. d. 3. n. 4. rr. 42. d. 9. n. 2. rr. 35. d. 3. num. 4.*

Vers. 23. Nunquid perdes iustum cum impio? si fuerint quinquaginta iusti in civitate, peribunt simul, *rr. 42. d. 10. n. 2.*

Vers. 27. Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis, & cinis, *rr. 37. d. 14. n. 3.*

C A P. XIX.

Vers. 19. Quæso, Domine mi, quia invenit servus tuus gratiam coram te, & magnificasti misericordiam tuam, quam fecisti mecum, &c. *rr. 30. d. 7. n. 4.*

Vers. 26. Respiciens uxor ejus post se, versa est in statum salis, *rr. 33. d. 8. num. 11. rr. 37. d. 9. n. 3.*

C A P. XXI.

Vers. 9. Cumque vidisset Sara filium Agar Aegyptiæ, ludentem cum Isaac, *rr. 25. d. 1. n. 1.*

Vers. 17. Vocavitque Angelus Agar de caelo, *rr. 22. d. 10. n. 1.*

Vers. 20. Quid agis Agar? *rr. 30. d. 4. n. 9.*

C A P. XXII.

Vers. 17. Multiplicabo semen tuum sicut Stellæ caeli, & velut arenam, *rr. 32. d. 16. n. 8.*

C A P. XXIV.

Vers. 1. Erat Abraham senex, & Dominus in cunctis benedixit ei, *rr. 30. d. 5. n. 3.*

Vers. 3. Non accipias uxorem filio meo de filiabus Chananzorum, *rr. 23. d. 19. n. 5.*

Vers. 7. Ipse mittet Angelum suum coram te, & accipies inde uxorem filio meo, *rr. 30. d. 6. n. 9.*

Vers. 14. Inclina hydriam tuam, ut bibam, & illa responderit: bibe, quin & camelis tuis dabo potum, ipsa est quam præparasti servo tuo Isaac, *rr. 24. d. 5. n. 10. rr. 30. d. 7. n. 8.*

Vers. 47. Suspendi itaque in aures ad ornandam faciem ejus, & armillas posui in manibus ejus, *rr. 29. d. 8. n. 15.*

C A P. XXV.

Vers. 22. Collidebantur in utero ejus parvuli, *rr. 35. d. 28. n. 9.*

Vers. 28. Isaac amabat Esau, eo quod de venationibus ejus vesceretur, *rr. 31. d. 13. n. 11. d. 27. per tot.*

Vers. 34. Accepto pane, & lentis edulio comedit & bibit, & abiit, parvipendens quod primogenita vendidisset, *rr. 31. d. 5. per tot. d. 13. n. 6.*

C A P. XXVI.

Vers. 8. Vidit eum jocanem cum Rebecca uxore sua. Et accersito eo, ait: perspicuum est quod uxor tua sit, *rr. 42. d. 9. n. 7.*

Vers. 12. Benedixitque ei Dominus, & locupletatus est homo, & ibat proficiens, atque succrescens, donec magnus vehementer effectus est, &c. *rr. 38. d. 13. n. 3.*

C A P. XXVII.

Vers. 22. Vox quidem, vox Jacob est; manus autem Esau, *rr. 26. d. 49. num. 3.*

Vers. 27. Ecce odor filii mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus, *rr. 29. d. 9. n. 7.*

Vers. 28. Det tibi Deus de rore caeli, & de pinguedine terræ, *rr. 28. d. 12. n. 4. rr. 26. d. 1. n. 1.*

Vers. 29. Serviant tibi populi, & adorent te tribus: esto Dominus fratrum tuorum, & incurventur ante te filii matris tuæ, *rr. 39. d. 10. n. 6. rr. 26. d. 1. n. 1.*

Vers. 34. Esau irrugiit clamore magno, *rr. 38. d. 3. n. 5. rr. 41. d. 29. num. 9.*

Vers. 36. Iuste vocatum est nomen ejus Jacob, supplantavit enim me altera vice: Primogenita mea ante tulit, & nunc secundo surripuit benedictionem meam, *rr. 42. d. 7. n. 4.*

Vers. 37. Frumento, & vino stabilivi eum, *rr. 26. d. 1. per tot.*

Vers. 37. Et tibi post hæc, fili mi, quid faciam? *rr. 26. d. 47. n. 3.*

Vers. 40. Vives in gladio, & fratri tuo servies, *rr. 31. d. 5. n. 9.*

Vers. 41. Venient dies luctus Patris mei, & occidam Jacob fratrem meum, *rr. 39. d. 7. num. 2.*

Vers. 42. Nuntiata sunt hæc Rebecca, *rr. 39. d. 4. n. 2.*

Vers. 43. Nunc ergo, fili mi, audi vocem meam, & consergens fuge ad Laban fratrem meum in Haran, habitabisque cum eo dies paucos, donec requiescat furor fratris tui, & cesset indignatio ejus, *rr. 39. d. 10. num. 6.*

C A P. XXVIII.

Vers. 13. Et Dominum innixum scalæ, *rr. 30. d. 7. n. 5.*

Vers. 20. Ego sum Dominus Deus Abraham Patris tui, & Deus Isaac: terram, in qua dormis, dabo tibi, & semini tuo, &c. *rr. 47. d. 5. n. 5.*

Vers. 17. Quam terribilis est locus iste! *rr. 29. d. 8. n. 11. rr. 41. d. 6. num. 2.*

Vers. 20. Non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta caeli, *rr. 29. d. 3. n. 8. rr. 35. d. 7. n. 3. rr. 36. d. 9. n. 8. rr. 35. d. 15. n. 5.*

Vers. 18. Fundens oleum desuper, *rr. 22. d. 13. n. 5.*

Vers. 20. Si fuerit Deus tecum, & dederit mihi panem ad vescendum, erit mihi Dominus in Deum, *rr. 26. d. 7. per tot.*

C A P. XXX.

Vers. 1. Da mihi liberos, alioquin moriar, *rr. 38. d. 3. n. 8.*

Vers. 19. Rursum Lia concipiens, peperit sextum filium, & ait: dotavit me Deus dote bona, *rr. 23. d. 5. n. 2.*

Vers. 37. Tollens Jacob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticavit eas, detraxitque corticibus, in his quæ spoliata fuerant, candor apparuit, &c. *rr. 22. d. 10. num. 9.*

C A P. XXXI.

Verf. 13. Qui, assumptis fratribus suis, persecutus est eum diebus septem, & comprehendit eum in monte Galaad, *rr. 35. d. 4. n. 9. rr. 33. d. 11. n. 8.*

Verf. 14. Viditque in somnis, dicentem sibi Dominum: Cave ne quidquam asperè loquaris contra Jacob, *rr. 39. d. 11. n. 9. disc. 17. num. 10.*

Verf. 32. Apud quemcumque inveneris deos tuos, necetur coram fratribus nostris: scrutare, quidquid tuorum apud me inveneris, & aufer, *rr. 42. d. 6. n. 9.*

Verf. 35. Ne irascatur dominus meus, quòd coram te assurgere nequeo, *rr. 33. d. 11. n. 4. rr. 23. d. 14. n. 2.*

Verf. 36. Tumenique Jacob, cum iurgio ait: quam ob culpam meam, & ob quod peccatum meum sic exarsisti post me, & scrutatus es omnem suppellectilem meam, *rr. 42. d. 1. n. 7.*

Verf. 40. Diu noctuque æstu urebar, & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis, *rr. 42. d. 1. n. 7.*

C A P. XXXII.

Verf. 2. Castra Dei sunt hæc, *rr. 35. d. 7. num. 3. num. 8. disc. 25. n. 4. rr. 36. d. 9. n. 8.*

Verf. 8. Si venerit Esau ad unam turmam, & percusserit eam, alia turma, quæ reliqua est, salvabitur, *rr. 22. d. 33. n. 11.*

Verf. 10. In baculo meo transivi Jordanem istum, & nunc cum duabus turmis regredior, *rr. 28. d. 15. num. 3. rr. 26. d. 36. n. 6.*

Verf. 18. Si contra Deum fortis fuisti, quàmò magis contra homines prævalebis? *rr. 32. d. 10. n. 3.*

Verf. 29. Non dimittam te, nisi benedixeris mihi: & benedixit ei in eodem loco, *rr. 35. d. 12. n. 4.*

C A P. XXXIII.

Verf. 10. Vidi faciem tuam, quasi viderim vultum Dei, *rr. 35. d. 10. n. 13. d. 12. n. 5.*

C A P. XXXV.

Verf. 1. Surge & ascende Bethel, & habita ibi, facq; altare Deo, qui apparuit tibi, quando fugiebas Esau, *rr. 30. d. 5. num. 5.*

Verf. 2. Abjicite deos alienos, qui in medio vestri sunt, & mundamini, ac mutate vestimenta vestra, *rr. 32. d. 32. num. 8.*

Verf. 10. Convocata omni domo sua, ait, abjicite Deos alienos, qui in medio vestri sunt, *rr. 37. d. 9. num. 4.*

C A P. XXXVII.

Verf. 1. Accusavit fratres suos apud Patrem de crimine pessimo, *rr. 38. d. 1. num. 9.*

Verf. 3. Israel autem diligebat Joseph super omnes filios suos, *rr. 35. d. 9. n. 5.*

Verf. 4. Nec poterant ei quidquam pacificè loqui, *rr. 38. d. 2. n. 9. d. 3. n. 4. d. 14. n. 3.*

Verf. 8. Nunquid Rex noster eris, aut subiiciemur ditioni tuæ? *rr. 32. d. 10. n. 3.*

Verf. 10. Quid sibi vult somnium hoc? num ego & mater tua, & fratres tui adorabimus te super terram? increpavit eum Pater suus, *rr. 23. d. 13. n. 10. rr. 38. d. 19. n. 6.*

Verf. 14. Vade, & vide si cuncta prospera sint erga fratres tuos, *rr. 30. d. 24. num. 2.*

Verf. 19. Ecce somniator venit, venite occidamus eum, tunc apparebit quid illi profint somnia sua, *rr. 35. d. 9. n. 7.*

Verf. 26. Dixit Judas fratribus suis: quid nobis prodest, si occidamus fratrem nostrum? *rr. 25. d. 9. n. 9.*

Verf. 27. Melius est, ut venundetur Ismaelitis, & manus nostræ non polluantur, frater enim & caro nostra est, &c. *rr. 36. d. 16. n. 5. rr. 35. d. 25. n. 7.*

Verf. 32. Vide, utrùm tunica filii tui sit, an non? *rr. 38. d. 2. n. 10. disc. 3. num. 2.*

Verf. 33. Fera pessima devoravit Joseph, *rr. 30. d. 14. n. 2. rr. 38. d. 1. n. 9. d. 17. n. 8.*

C A P. XXXIX.

Verf. 6. Nec quidquam aliud noverat, nisi panem quo vesceretur, *rr. 31. d. 8. n. 8.*

Verf. 9. Quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum? *rr. 30. d. 9. n. 4.*

Verf. 19. Nimiùm credulus verbis conjugis, iratus est valdè, tradiditque Joseph in carcerem, *rr. 40. d. 6. n. 2.*

C A P. XL.

Verf. 15. Furto sublati sum de terra Hebræorum, *rr. 35. d. 23. num. 3.*

Verf. 16. Vidi somnium, quòd tria canistra farinae haberem super caput meum; & in uno canistro quod erat excelsius, portare me omnes cibos, qui sunt arte pistoria, *rr. 26. d. 26. n. 4. d. 37. n. 8.*

Verf. 18. Tres adhuc dies sunt; post quos recordabitur Pharaon ministerii tui, & restituet te in gradum pristinum, &c. *rr. 30. d. 25. n. 2. rr. 31. d. 15. n. 8.*

C A P. XLI.

Verf. 40. Uno tantùm regni folio te præcedam, *rr. 30. d. 8. n. 2.*

Verf. 52. Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ, *rr. 31. d. 10. n. 3.*

Verf. 54. In universo orbe famet prævaluit; in cuncta autem terra Ægypti panis erat, *rr. 26. d. 2. num. 3.*

Verf. 56. Aperuit universa horrea, *rr. 26. d. 33. n. 5.*

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

C A P. XLII.

Verf. 9. Recordatusque somniorum, quæ aliquando viderat, &c. *rr. 35. d. 23. n. 3.*

Verf. 9. Exploratores estis, ut videatis infirmiora terræ, venistis, *rr. 36. d. 11. n. 5.*

Verf. 10. Fratrem vestrum minimum ad me adducite, ut possim vestros probare sermones, *rr. 32. d. 15. n. 3.*

Verf. 11. Merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum, videntes angustias animæ illius, &c. *rr. 36. d. 11. n. 5. rr. 38. d. 15. n. 2. rr. 41. d. 12. n. 12.*

C A P. XLIII.

Verf. 15. Instrue convivium, quoniam mecum comesturi sunt hodie, *rr. 26. d. 19. n. 4.*

Verf. 18. Introducti sumus, ut devolvat in nos calumniam, & violenter subiciat servituti & nos, & asinos nostros, *rr. 42. d. 12. num. 2.*

Verf. 32. Illicitum est enim Ægyptiis comedere cum Hebræis, & profanum putant huiusmodi convivium, *rr. 35. d. 1. n. 3.*

C A P. XLIV.

Verf. 5. Scyphus quem furati estis, ipse est in quo bibit Dominus meus: pessimam rem fecistis, *rr. 30. d. 24. n. 2.*

Verf. 12. Invenit scyphum in sacco Benjamin, *rr. 26. d. 45. n. 7.*

C A P. XLV.

Verf. 3. Non poterant respondere fratres nimio terrore perterriti: quos ille clementer: accedite, inquit, ad me, *rr. 41. d. 17. num. 2.*

Verf. 5. Nolite pavere, neque vobis durum esse videatur, quòd vendidistis me in hisce regionibus; pro salute enim vestra misit me Deus in Ægyptum, *rr. 35. d. 23. num. 3.*

C A P. XLVI.

Verf. 28. Misit Judam ante se ad Joseph, *rr. 33. d. 14. n. 6.*

C A P. XLVII.

Verf. 1. Ingressus ergo Joseph, nunciavit Pharaoni, dicens: Pater meus, & fratres, oves & armenta, & cuncta quæ possident, venerunt de terra Chanaan, *rr. 23. d. 13. n. 9.*

C A P. XLVIII.

Verf. 5. Duo filii, qui nati sunt tibi, mei erunt, *rr. 23. d. 16. n. 8.*

C A P. XLIX.

Verf. 3. Primogenitus meus, & principium doloris mei: effusus es sicut aqua, non crescas, *rr. 35. d. 7. n. 7.*

Verf. 4. Effusus es sicut aqua, non crescas, *rr. 23. d. 8. n. 5.*

Verf. 10. Non auferetur sceptrum de Juda, & Dux de semore ejus, donec veniat, qui mittendus est, *rr. 35. d. 9. n. 9. rr. 40. d. 5. n. 8.*

Verf. 11. Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum, *rr. 26. d. 20. n. 5.*

Verf. 12. Pulchriores sunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores, *rr. 40. d. 6. n. 8. d. 8. n. 8.*

Verf. 20. Afer, pinguis panis ejus, & præbebit delicias Regibus, *rr. 26. d. 9. n. 6. d. 23. per tot. d. 33. n. 1.*

Verf. 21. Nephthali, cervus emissus, & dans eloquia pulchritudinis, *rr. 30. d. 6. n. 3.*

Verf. 22. Filius accrescens Joseph, filius accrescens, & decens aspectu, invideruntque illi portantes jacula, *rr. 38. d. 13. num. 4.*

Verf. 25. Deus Patris tui erit adjutor tuus: omnipotens benedicet tibi, benedictionibus uberum & vulvæ, *rr. 23. d. 16. n. 3.*

Verf. 27. Benjamin, lupus rapax, *rr. 41. d. 22. num. 9.*

Verf. 32. Collegit pedes suos super lectulum, *rr. 29. d. 8. n. 12.*

C A P. L.

Verf. 15. Quo mortuo, timentes fratres ejus, & mutuo colloquentes: ne fortè memor sit injuriæ, quam passus est, & reddat nobis omne malum quod fecimus, &c. *rr. 35. d. 4. n. 10.*

Verf. 17. Obsecro, ut obliviscaris scelera fratrum tuorum, & peccati, atque malitia, quam exercuerunt in te, *rr. 35. d. 13. num. 11.*

Verf. 24. Cum adjurasset eos, atque dixisset; Deus visitabit vos; asportate ossa mea vobiscum de loco isto, *rr. 30. d. 26. n. 13.*

EX LIBRO EXODI.

C A P. I.

Verf. 7. Filii Israel creverunt, & quasi germinantes multiplicati sunt, ac roborati nimis, *rr. 38. d. 15. n. 3.*

Verf. 8. Surrexit interea Rex novus super Ægyptum, qui ignorabat Joseph, *rr. 30. d. 21. n. 4. d. 25. n. 3.*

Verf. 11. Præposuit eis magistros operum, *rr. 27. d. 10. n. 7.*

Verf. 17. Oderant filios Israel Ægyptii, & affligebant, illudentes eis, *rr. 25. d. 1. n. 2.*

C A P. II.

Verf. 8. Perrexit puella, & vocavit matrem suam; ad quam locuta filia Pharaonis: Accipe, ait, puerum, & nutri mihi, *rr. 23. d. 7. num. 7.*

Verf. 15. Fugiens, moratus est in terra Madian, *rr. 30. d. 8. num. 2.*

Verf. 18. Cur velocius venistis solito? *rr. 23. d. 8. n. 7.*

C A P. III.

- Verf. 2.* Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi, *rr. 30. d. 21. n. 10.*
Verf. 5. Solve calceamenta de pedibus tuis, *rr. 26. d. 16. n. 10.*
Verf. 6. Abscondit Moyses faciem suam; non enim audebat aspiciere contra Deum, *rr. 32. d. 5. n. 9.*

C A P. IV.

- Verf. 17.* Virgam quoque hanc sume in manu tua, *rr. 40. d. 8. n. 1.*

C A P. V.

- Verf. 2.* Nescio Dominum, *rr. 28. d. 17. n. 5. rr. 38. d. 5. n. 3. d. 6. n. 6. rr. 25. d. 3. n. 4.*
Verf. 4. Ite ad onera vestra, *rr. 28. d. 7. n. 13.*
Verf. 17. Vacatis otio, & idcirco dicitis: Eamus, & sacrificemus Domino: Ite ergo, & operamini, *rr. 28. d. 7. n. 13.*

C A P. VI.

- Verf. 26.* Ille est Aaron, & Moyses, quibus praecepit Dominus, *rr. 22. d. 13. n. 14.*

C A P. VII.

- Verf. 1.* Ecce, constitui te Deum Pharaonis, *rr. 35. d. 12. n. 7. rr. 25. d. 7. n. 9.*
Verf. 11. Vocavit Pharaon sapientes & maleficos, & fecerunt sic, *rr. 33. d. 9. n. 12.*
Verf. 19. Dic ad Aaron: Tolle virgam tuam, & extende manum tuam super aquas Egypti, & super fluvijs eorum, &c. *rr. 30. d. 22. n. 8.*

C A P. VIII.

- Verf. 19.* Digitus Dei est hic, *rr. 35. d. 2. n. 8. rr. 32. d. 8. n. 7. rr. 35. d. 10. n. 9.*
Verf. 24. Venit musca gravissima, corruptaque est terra ab hujusmodi muscis, *rr. 23. d. 18. n. 5.*
Verf. 26. Abominabiles Egyptiorum immolabimus Deo nostro, *rr. 37. d. 5. n. 5.*

C A P. IX.

- Verf. 7.* Mortua sunt omnia animalia Egyptiorum; de animalibus vero filiorum Israel, nihil omnino perit: & misit Pharaon ad videndum, &c. *rr. 38. d. 15. n. 3.*

C A P. X.

- Verf. 1.* Narres in auribus filii tui, & nepotum tuorum, quoties contriverim Egyptios, & signa mea fecerim in eis; & sciat quia ego Dominus, *rr. 14. d. 27. n. 2. rr. 23. d. 2. n. 8.*
Verf. 22. Factae sunt tenebrae horribiles; nemo vidit fratrem suum, nec movit se de loco in quo erat, *rr. 34. d. 6. n. 12. rr. 29. d. 12. n. 5.*
Verf. 26. Non remanebit ex eis ungula, *rr. 30. d. 5. n. 8.*

C A P. XI.

- Verf. 9.* Exivit à Pharaone iratus nimis, *rr. 39. d. 16. n. 6.*

C A P. XII.

- Verf. 3.* Decima die mensis hujus tollat unusquisque agnam, *rr. 22. d. 22. n. 3.*
Verf. 5. Erit agnus absque macula, *rr. 22. d. 21. n. 2. rr. 26. d. 27. per totum.*
Verf. 8. Edent carnes nocte illa assas igni, cum lactucis agrestibus, *rr. 26. d. 16. n. 11.*
Verf. 8. Edent carnes nocte illa, *rr. 26. d. 46. n. 6.*
Verf. 9. Sed tantum illum igni, *rr. 26. d. 36. n. 5.*
Verf. 8. Caput cum pedibus ejus, & intestinis vorabit, *rr. 26. d. 8. n. 9.*
Verf. 8. Non comedetis ex eo crudum quid, *rr. 22. d. 21. n. 4. rr. 26. d. 25. n. 3. d. 26. n. 2.*
Verf. 11. Sic autem comedetis illum, tenentes baculos in manibus, *rr. 26. d. 17. n. 2. d. 29. per tot. d. 34. n. 2. d. 48. n. 10.*
Verf. 8. Renes vestros accingetis, *rr. 22. d. 21. n. 13. rr. 26. d. 41. n. 7.*
Verf. 8. Calceamenta habebitis in pedibus, *rr. 22. d. 21. n. 12.*
Verf. 13. Videbo sanguinem, & transibo, nec erit in vobis plaga disperdens, *rr. 26. d. 46. n. 8.*
Verf. 14. Non erit fermentum in domibus vestris; quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israel, *rr. 27. d. 7. n. 5.*
Verf. 12. Fasciculum hyssopi tingite in sanguine, qui est in limine, & aspergite ex eo superliminare, & utrumque postem, *rr. 26. d. 26. n. 3. d. 26. n. 6. & 9.*
Verf. 13. Transibit enim Dominus percutiens Egyptios, cumque viderit sanguinem in superliminari, & in utroque poste, transibit ostium domus, & non sinit percussorem ingredi domos vestras, & ledere, *rr. 26. d. 20. n. 6.*
Verf. 26. Cum dixerint filii vestri; quare est ista Religio? dicetis eis: Victimam transitus est, *rr. 23. d. 2. n. 7.*
Verf. 29. Factum est in noctis medio, percussit Dominus omne primogenitum, *rr. 41. d. 28. n. 1.*
Verf. 32. Abeuntes benedicite mihi, *rr. 35. d. 11. n. 7.*
Verf. 37. Profectique sunt filii Israel & oves, & armenta, & animalia diversi generis, *rr. 30. d. 5. n. 8.*

C A P. XIV.

- Verf. 14.* Dominus pugnabit pro vobis, *rr. 26. d. 20. n. 9.*
Verf. 31. Viderunt Egyptios mortuos super litus maris, *rr. 30. d. 15. n. 7.*

C A P. XV.

- Verf. 2.* Fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem, *rr. 30. d. 17. n. 11.*
Verf. 5. Descenderunt in profundum quasi lapis, *rr. 34. d. 6. n. 10.*
Verf. 7. Misisti iram tuam, quae devoravit eos quasi stipulam, *rr. 39. d. 16. n. 6.*
Verf. 10. Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus, *rr. 30. d. 15. n. 7. rr. 34. d. 15. n. 2. & 7.*
Verf. 16. Irruat super eos formido, & pavor, in magnitudine brachii mei, *rr. 41. d. 7. n. 1. d. 24. n. 1.*

C A P. XVI.

- Verf. 3.* Utinam mortui essemus, quando sedebamus super ollas carni, & comedebamus panem in saturitate, *rr. 31. d. 21. n. 8.*
Verf. 4. Ecce ego pluam vobis panem de coelo: egredietur populus, & colligat, *rr. 26. d. 13. n. 9.*
Verf. 8. Egredietur populus, & colligat, ut tentem eum, utrum ambulet in lege mea, an non? *rr. 26. d. 49. n. 9. & 10.*
Verf. 12. Mane saturabimini panibus, scietisque quod ego sum Dominus Deus vester, *rr. 26. d. 24. n. 7. d. 26. n. 6.*
Verf. 13. Ascendens coturnix, cooperuit castra: ros jacuit per circuitum castrorum, *rr. 26. d. 19. n. 1. d. 13. n. 2.*
Verf. 14. Apparuit in solitudine minutum, *rr. 26. d. 13. n. 3.*
Verf. 16. Hic est sermo quem praecepit Dominus: colligat unusquisque ex eo quantum sufficiat ad vescendum, *rr. 31. d. 15. n. 1.*

- Verf. 22.* Die sexto collegerunt cibos duplices, *rr. 28. d. 4. n. 8.*
Verf. 26. Sex diebus colligetis; in die autem septimo Sabbatum est Domini, *rr. 28. d. 1. n. 3.*
Verf. 28. Dixit Dominus ad Moysen: Usquequid non vultis custodire mandata mea, & legem meam? Videte, quod Dominus dederit vobis Sabbatum, &c. *rr. 28. d. 1. n. 3. d. 13. n. 4.*
Verf. 29. Maneat unusquisque apud semetipsum, nullus egredietur de loco suo die septimo, *rr. 26. d. 13. n. 9. rr. 28. d. 4. n. 9.*
Verf. 31. Erat quasi semen coriandri album, *rr. 26. d. 14. n. 5.*
Verf. 32. Imple gomor ex eo, & custodiat in futuras retrò generationes, *rr. 30. d. 27. n. 4.*
Verf. 33. Sume vas, & mitte ibi Man, quantum capere potest gomor, *rr. 26. d. 13. n. 10.*

C A P. XVII.

- Verf. 8.* Venit autem Amalec, & pugnabat contra Israel, *rr. 29. d. 4. n. 6.*
Verf. 9. Elige viros, & egredietur pugna contra Amalec: cras ego stabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea, *rr. 24. d. 17. n. 8. rr. 26. d. 20. n. 3.*
Verf. 14. Delebo memoriam Amalec sub coelo, *rr. 25. d. 2. n. 5.*
Verf. 15. Aedificavitque Moyses altare, & vocavit nomen ejus: Dominus exaltatio mea, *rr. 30. d. 3. n. 2.*

C A P. XVIII.

- Verf. 13.* Altera die sedit Moyses, ut judicaret populum, qui affluebat Moysi à mane, usque ad vespem, *rr. 40. d. 2. n. 2. d. 4. n. 2. d. 5. per totum.*
Verf. 15. Venit ad me populus, querens sententiam Dei, *rr. 40. d. 5. n. 4. d. 8. n. 6.*
Verf. 21. Provide de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, & in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam, & constitue ex eis, qui judicent populum omni tempore, *rr. 40. d. 1. n. 2. d. 2. n. 7. d. 8. per tot. d. 12. n. 4.*

C A P. XIX.

- Verf. 10.* Vade ad populum, sanctifica illos hodie, & cras, laventque vestimenta sua, *rr. 22. d. 17. n. 6.*
Verf. 12. Cavete, ne ascendatis in montem, nec tangaris fines illius: qui tetigerit montem, morte morietur, *rr. 29. d. 15. n. 10.*

C A P. XX.

- Verf. 2.* Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Egypti, de domo servitutis, *rr. 30. d. 9. n. 4.*
Verf. 8. Memento, ut diem Sabbati sanctifices, *rr. 28. d. 2. per totum, d. 12. n. 1.*
Verf. 10. Sabbatum Domini Dei tui est, non facies omne opus in eo, *rr. 28. d. 3. per totum.*
Verf. 18. Cunctus autem populus videbat voces & lampades, & sonitum buccinae, montemque fumantem, *rr. 29. d. 15. n. 4.*

C A P. XXI.

- Verf. 5.* Quod si dixerit servus: diligo dominum meum, & uxorem, ac liberos, non egrediar liber: offeret enim dominus Diis, *rr. 40. d. 2. n. 5. & rr. 22. d. 11. n. 1.*
Verf. 12. Si rixati fuerint viri, & percusserit quis mulierem pregnantem, & abortivum quidem fecerit, sed ipsa vixerit; subiacebit damno, *rr. 27. d. 13. n. 2.*
Verf. 33. Si quis aperuerit cisternam, & non operuerit eam, cecideritque bos, aut asinus in eam, reddet dominus cisternae pretium jumentorum, *rr. 27. d. 13. n. 8.*

C A P. XXII.

Vers. 7. Si invenitur fur, duplum reddet; si latet fur, dominus domus applicabitur illi deos, *rr. 46. d. 2. n. 5.*

Vers. 28. Diis non detrahes, *rr. 32. d. 11. per tot.*

C A P. XXIII.

Vers. 3. Pauperis non misereberis in iudicio, *rr. 40. d. 6. n. 5.*

Vers. 4. Si occurreris bovi inimici tui, aut asino erranti, reduc ad eum. Si videris asinum odientis te jacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis cum eo, *rr. 35. d. 19. n. 6.*

Vers. 8. Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & subvertunt verba iustorum, *rr. 40. d. 9. n. 2. d. 13. n. 1.*

Vers. 10. Sex annis feminabis terram, sed septimo anno dimittes eam, ut comedant pauperes populi tui, *rr. 34. d. 6. n. 4.*

Vers. 14. Tribus vicibus per singulos annos mihi festa celebrabis, *rr. 30. d. 2. n. 5.*

C A P. XXIV.

Vers. 3. Venit enim Moyses, & narravit plebi omnia verba Domini, atque iudicia, responditque omnis populus una voce: Omnia verba Domini, quæ locutus est, faciemus, *rr. 41. d. 13. n. 3.*

Vers. 4. Mane confurgens, ædificavit altare ad radices montis, & duodecim titulos per duodecim tribus Israel, *rr. 30. d. 5. n. 7.*

Vers. 6. Tulit dimidiam partem sanguinis, & misit in crateras, *rr. 32. d. 7. n. 9.*

Vers. 10. Viderunt Deum Israel, & sub pedibus ejus quasi opus lapidis Sapphyrini, & quasi cœlum, cum serenum est, *rr. 32. d. 12. n. 7. rr. 37. d. 5. n. 8.*

C A P. XXV.

Vers. 8. Duos quoque Cherubim aureos, & producibiles facies ex utraque parte oraculi, *rr. 40. d. 8. n. 5. rr. 32. d. 34. n. 3.*

Vers. 10. Cherubim utrumque latus propitiatorii tegant, *rr. 36. d. 50. num. 4.*

Vers. 13. Facies & mensam, *rr. 36. d. 9. n. 3.*

Vers. 14. Faciesque illi labium aureum per circuitum, & ipsi labio coronam, & super illam, alteram coronam aureolam, *rr. 36. d. 9. num. 3.*

Vers. 30. Pones super mensam, panes propositionis, *rr. 36. d. 37. num. 9.*

Vers. 40. Inspice, & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est, *rr. 32. d. 7. n. 2. rr. 36. d. 7. n. 2.*

C A P. XXVI.

Vers. 19. Dixit Dominus ad Moysen: usquequid non vultis custodire mandata mea, & legem meam? Videte, quod Dominus dederit vobis Sabbatum, & propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices, *rr. 38. d. 1. n. 3. d. 13. n. 4.*

C A P. XXVIII.

Vers. 1. Applica quoque ad te Aaron fratrem tuum, cum filiis suis de medio filiorum Israel, ut sacerdotio fungantur mihi, *rr. 21. d. 1. n. 1.*

Vers. 2. Facies vestem sanctam Aaron fratri tuo, in gloriam & decorem, *rr. 22. d. 6. per totum.*

Vers. 9. Sculpes in eis nomina filiorum Israel, *rr. 22. d. 15. n. 7.*

Vers. 30. Pones in rationali Doctrinam, & Veritatem, *rr. 32. d. 34. num. 9.*

Vers. 33. Deorsum verò ad pedes ejusdem tunice per circuitum, quasi mala punica facies ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, mixtis in medio tintinabulis, *rr. 41. d. 3. n. 6.*

Vers. 42. Facies & sceminalia linea, ut operiant carnem turpitudinis sue, à renibus usque ad femora, & utentur eis Aaron, & filii ejus, *rr. 22. d. 17. n. 6.*

Vers. 43. Iniquitatis rei moriantur, *rr. 22. d. 18. n. 8.*

C A P. XXX.

Vers. 30. Unges, sanctificabisque eos, ut sacerdotio fungantur mihi; filiis quoque Israel dicis: Hoc oleum unctionis sanctum erit mihi in generationes vestras; caro hominis non ungetur ex eo, *rr. 22. d. 9. n. 15. rr. 22. d. 10. n. 14. rr. 22. d. 17. n. 9. rr. 22. d. 11. n. 11.*

C A P. XXXI.

Vers. 13. Loquere filiis Israel, & dices ad eos: Videte, ut Sabbatum meum custodiatis, *rr. 28. d. 8. n. 7.*

Vers. 14. Custodite Sabbatum meum, sanctum est enim vobis, *rr. 28. d. 13. n. 1.*

C A P. XXXII.

Vers. 1. Videns populus, quod moram faceret descendendi de monte Moyses, congregatus adversus Aaron, dixit: Surge, fac nobis deos, qui nos præcedant, *rr. 30. d. 17. n. 10. rr. 31. d. 14. n. 3. rr. 40. d. 10. n. 2.*

Vers. 4. Fecit vitulum conflatilem, dixeruntque: Illi sunt Dii tui Israel; quod cum vidisset Aaron, ædificavit altare coram eo, & præconis voce clamavit, dicens: Cras solemnitas Domini est, *rr. 28. d. 7. n. 8.*

Vers. 6. Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere, *rr. 31. d. 7. n. 7. d. 10. n. 7. d. 14. n. 3.*

Vers. 10. Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & delectam eos, faciamque te in gentem magnam, *rr. 22. d. 31. n. 4. rr. 31. d. 16. n. 4. rr. 32. d. 14. n. 14. rr. 35. d. 9. n. 7.*

Vers. 19. Projecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis, *rr. 31. d. 12. n. 11. rr. 39. d. 12. n. 7. rr. 27. d. 2. n. 3.*

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

Vers. 21. Quid tibi fecit hic populus, ut introduceres super eum peccatum maximum? *rr. 22. d. 29. n. 6.*

Vers. 27. Ponat vir gladium super femur suum, & occidat unusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum, *rr. 22. d. 37. n. 7.*

Vers. 28. Cecideruntque in die illa, quasi viginti tria millia hominum, *rr. 27. d. 9. n. 4.*

Vers. 29. Consecrastis manus vestras hodie Domino, *rr. 27. d. 10. num. 7.*

Vers. 31. Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo, *rr. 22. d. 3. n. 13. rr. 35. d. 15. n. 6.*

C A P. XXXIII.

Vers. 1. Vade, descende de loco isto tu, & populus tuus, & mittam præcursores tui Angelum; non enim ascendam tecum, quia populus duræ cervicis es; ne forte disperdam te in via, *rr. 30. d. 19. n. 8. rr. 39. d. 10. n. 8.*

Vers. 11. Loquebatur Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet homo loqui ad amicum suum, *rr. 35. d. 10. n. 9.*

Vers. 13. Ostende mihi faciem tuam, *rr. 35. d. 15. num. 7. rr. 38. d. 7. num. 2.*

Vers. 18. Ostende mihi gloriam tuam. Ego omne bonum tibi, *rr. 35. d. 7. n. 2.*

Vers. 20. Non enim videbit me homo, & vivet, *rr. 25. d. 15. n. 7.*

C A P. XXXIV.

Vers. 1. Præcide tibi duas tabulas lapideas instar priorum, *rr. 30. d. 9. n. 2.*

Vers. 22. Solemnitatem hebdomadarum facies tibi in primitiis frugum messis tue triticeæ, & solemnitatem, quando redeunte anni tempore cuncta conduntur, *rr. 30. d. 2. n. 5.*

Vers. 23. Tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum in conspectu omnipotentis Domini Dei Israel, nullus insidiabitur terræ tue, ascendente te, & apparense in conspectu Dei tui, *rr. 28. d. 12. n. 8.*

Vers. 28. Panem non comedit, & aquam non bibit, & scripserit in tabulis verba fœderis decem, *rr. 27. d. 2. n. 3.*

Vers. 29. Ignorabat Moyses, quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis Domini, *rr. 32. d. 18. n. 4.*

C A P. XXXV.

Vers. 2. Septimus dies erit vobis sanctus, *rr. 23. d. 13. n. 1.*

Vers. 30. Vocavit Dominus Beseleel filium Uri: implevitque eum Spiritu Dei, sapientia & intelligentia, *rr. 22. d. 6. n. 3.*

C A P. XXXVI.

Vers. 4. Unde artifices venire compulsi, dixerunt Moyse: Plus offert populus, quàm necessarium est, *rr. 22. d. 35. n. 7.*

C A P. XXXVIII.

Vers. 8. Fecit & labrum æneum cum basi sua, de speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi, *rr. 22. d. 8. n. 1.*

EX LIBRO LEVITICI.

C A P. I.

Vers. 3. Masculum immaculatum offeret, *rr. 26. d. 28. n. 7.*

Vers. 4. Ponetque manum super caput hostiæ, & acceptabilis erit, *rr. 37. d. 2. n. 5. rr. 36. d. 32. n. 4.*

Vers. 14 & 16. Si autem de avibus holocausti oblatio fuerit Domino, vesiculam gutturis, & olumas projiciet ad orientalem plagam, in loco in quo cineres effundi solent, *rr. 31. d. 10. n. 8.*

Vers. 15. Retorto ad collum capite, *rr. 27. d. 3. n. 4.*

C A P. II.

Vers. 1. Anima cum obtulerit oblationem sacrificii, *rr. 27. d. 21. d. 21. num. 7.*

Vers. 4. Cum obtuleris sacrificium coctum in clibano: de simila, panes scilicet absque fermento, *rr. 33. d. 9. n. 1.*

Vers. 5. Si oblatio fuerit de sartagine, divides eam minutatim, *rr. 26. d. 36. n. 3. d. 46. n. 7.*

Vers. 11. Nec quidquam mellis adolebitur in sacrificio Domini, *rr. 35. d. 8. n. 9. rr. 22. d. 17. n. 6.*

Vers. 13. Quidquid obtuleris sacrificii, sale condies, *rr. 27. d. 35. d. 8. num. 9.*

Vers. 14. Obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino de spicis adhuc virentibus, &c. *rr. 34. d. 3. n. 9.*

C A P. III.

Vers. 17. Omnis adeps Domini erit jure perpetuo, in generationibus, & cunctis habitaculis vestris: nec sanguinem, nec adipem omnino comedetis, *rr. 37. d. 1. n. 3.*

C A P. IV.

Vers. 2. Si peccaverit per ignorantiam, *rr. 22. d. 34. n. 11.*

Vers. 3. Si Sacerdos peccaverit, delinquere faciens populum, offeret vitulum: si peccaverit Princeps, offeret hostiam Domino, hircum de capris, *rr. 22. d. 13. n. 14. rr. 22. d. 25. n. 2. rr. 22. d. 27. n. 8. rr. 22. d. 29. n. 3.*

Vers. 12. In locum mundum, ubi cineres effundi solent, *rr. 22. d. 21. num. 6.*

Vers. 26. Rogabit pro eo Sacerdos, & pro peccato ejus, & remittetur ei, *rr. 22. d. 35. n. 9.*

C A P. VI.

Vers. 12. Ignis in altari meo semper ardebit, quem nutriet Sacerdos, subjiciens ligna per singulos dies, *rr. 27. d. 6. n. 5.*

a 3 *Vers. 25.*

Verf. 25. Ista est lex hostiæ pro peccato : in loco ubi offertur holocaustum, immolabitur coram Domino, Sancto Sanctorum est, Sacerdos qui offert, comedit eam in loco sancto : quidquid tetigerit carnes ejus, sanctificabitur, *ir. 26. d. 42. n. 3.*

C A P. VII.

Verf. 20. Anima polluta, quæ ederet de carnibus hostiæ pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de populis suis, *ir. 26. d. 40. num. 4.*

Verf. 35. Hæc est unctio Aaron, & filiorum ejus, in ceremoniis Domini, *ir. 28. d. 4. n. 3.*

C A P. VIII.

Verf. 4. Congregata omni turba ante fores Tabernaculi, *ir. 28. d. 4. n. 6.*

Verf. 33. De ostio Tabernaculi non exhibitis septem diebus, usque ad diem, quo complebitur tempus consecrationis vestræ, *ir. 28. d. 15. n. 4.*

C A P. X.

Verf. 1. Arreptis Nadab & Abiu filii Aaron thuribulis, posuerunt ignem & incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum : quod eis præceptum non erat, *ir. 28. d. 31. disc. 13. num. 9.*

Verf. 2. Egredius ignis à Domino devoravit eos, & mortui sunt coram Domino, *ir. 28. d. 19. n. 2.*

Verf. 3. Hoc est, quod locutus est Dominus, Sanctificabor in iis, qui appropinquant mihi, *ir. 28. d. 4. n. 5.*

Verf. 9. Vinum & omne quod inebriare potest, non bibetis, ni & filii tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonii, ne moriamini : quia præceptum sempiternum est in generationes vestras, *ir. 28. d. 17. n. 5. ir. 31. d. 13. n. 9.*

C A P. XI.

Verf. 13. Hæc sunt, quæ de avibus comedere non debetis, & vitanda sunt vobis ; aquilam & gryphem, & cygnum, *ir. 33. d. 7. num. 8.*

C A P. XIII.

Verf. 6. Die septimo contemplabitur : si obscurior fuerit lepra, & non creverit in cute, mundabit eum, quia scabies est, *ir. 42. d. 9. per totum.*

C A P. XVI.

Verf. 30. In hac die expiatio erit vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris ; Sabbatum enim requietionis est, & affligetis animas vestras, *ir. 28. d. 4. n. 6. 7. d. 14. n. 6.*

C A P. XIX.

Verf. 15. Non facies, quod iniquum est, nec injustè judicabis, &c. *ir. 40. d. 6. n. 8.*

Verf. 17. Non oderis fratrem tuum in corde tuo, *ir. 31. d. 30. per totum.*

Verf. 19. Veste quæ ex duobus textis est, non indueris, *ir. 33. d. 1. num. 3.*

Verf. 24. Quarto anno omnis fructus eorum sanctificabitur, laudabilis Domino, *ir. 24. d. 6. n. 5.*

Verf. 36. Justus modius, æquisque sextarius, *ir. 42. disc. 11. num. 7.*

C A P. XX.

Verf. 26. Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus, & separavi vos à cæteris populis, ut essetis mei, *ir. 22. d. 1. per totum.*

C A P. XXI.

Verf. 6. Sancti erunt Deo suo, incensum enim Domini, & panes DEI sui offerunt, & idè sancti erunt, *ir. 22. d. 7. per totum.*

Verf. 10. Sancti erunt Deo suo, & non polloquent nomen ejus, incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt, & idè Sancti erunt, *ir. 22. d. 1. n. 4.*

Verf. 9. Sacerdotis filia, si deprehensa fuerit in stupro, & violaverit nomen Patris, sui flammis exuretur, *ir. 22. d. 1. disc. 19. num. 3.*

Verf. 10. Caput suum non discooperiet, *ir. 22. d. 13. n. 11.*

Verf. 17. Non offeret panes Deo suo, nec accedet ad ministerium ejus, si fuerit gibbus, *ir. 22. d. 3. n. 2.*

Verf. 21. Omnis qui habuerit maculam de semine Aaron Sacerdotis, non accedet offerre hostias Domino, nec panes Deo suo, *ir. 22. d. 20. n. 9.*

C A P. XXII.

Verf. 3. Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea, quæ consecrata sunt, & quæ obtulerunt filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino. Ego sum Dominus, *ir. 22. d. 20. n. 9.*

Verf. 21. Omnis macula non erit in eo, si cæcum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas, aut scabiem, aut impetiginem, non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis super altare Domino, *ir. 22. d. 20. n. 9.*

C A P. XXIII.

Verf. 1. Locutus est Dominus ad Moylen, dicens : loquere filiis Israel, & dices ad eos : hæc sunt feriæ Domini, quas vocabitis sanctas : sex diebus facietis opus : dies septimus, quia Sabbati re-

quies est, vocabitur sanctus, &c. *ir. 28. d. 3. n. 1. d. 4. n. 7. d. 6. n. 4. d. 13. num. 5.*

Verf. 24. Erit vobis Sabbatum memoriale clangentibus tubis, *ir. 28. d. 15. n. 6.*

Verf. 34. A quinto decimo die mensis hujus septimi, erunt feriæ tabernaculorum septem diebus Domino, *ir. 28. d. 8. n. 8.*

Verf. 40. Sumetis vobis fructus arboris pulcherrimæ, spathulæque palmarum, celebrabitque solemnitatem, *ir. 28. d. 7. n. 12.*

C A P. XXV.

Verf. 21. Dabo vobis benedictionem meam anno sexto, & faciet fructus annorum trium ; leretique anno octavo, & comedetis fruges veteres, usque ad annum novum, &c. *ir. 24. d. 6. n. 4.*

C A P. XXVI.

Verf. 2. Custodite Sabbata mea, & dabo vobis pluvias temporibus suis, & terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur : apprehendet messium tritura vindemiam, &c. *ir. 28. disc. 12. n. 7. ir. 30. d. 11. n. 6.*

Verf. 36. Dabo pavorem in cordibus eorum, terrebit eos sonitus folii volantis, *ir. 34. d. 15. num. 9. ir. 35. d. 27. n. 4. ir. 41. d. 20. num. 6.*

EX LIBRO NUMERI.

C A P. VI.

Verf. 18. Radetur Nazarus ante ostium tabernaculi sorderis caræ consecrationis suæ ; tolletque capillos ejus, & ponet super ignem, qui est suppositus sacrificio pacificorum, *ir. 22. d. 2. per totum.*

C A P. VIII.

Verf. 6. Tolle Levitas de medio filiorum Israel, & purificabis eos juxta hunc ritum : Aspergantur aqua lustrationis, & radant omnes pilos carnis suæ, *ir. 22. d. 17. n. 6. & d. 8. n. 4.*

Verf. 24. Hæc est lex Levitarum : à viginti quinque annis, & supra ingredientur, ut ministrent in tabernaculo foederis, *ir. 25. d. 1. num. 5.*

C A P. X.

Verf. 4. Si semel clangueris, venient ad te Principes, & capita multitudinis Israel : si autem prolixior, atque concisus clangor increpuerit, movebunt castra primi, qui sunt ad Orientalem plagam, *ir. 27. d. 5. n. 3.*

C A P. XI.

Verf. 4. Quis dabit nobis ad vescendum carnes ? recordamur piscium, quos comedebamus in Ægypto gratis, &c. *ir. 26. d. 13. n. 12.*

Verf. 8. Saporis quasi panis oleati, *ir. 26. d. 13. n. 3.*

Verf. 13. Flent contra me, dicentes : da nobis carnes, ut comedamus, *ir. 31. d. 15. n. 2.*

Verf. 14. Non possum sustinere hunc populum, quia gravis est mihi, *ir. 31. d. 16. n. 4.*

Verf. 32. Surgens populus toto die illo, & nocte, ac die altero, congregavit coturnicum, qui parum decem coros, *ir. 31. d. 15. n. 2.*

Verf. 33. Percussit eos plaga magna nimis, *ir. 31. d. 17. n. 6.*

C A P. XII.

Verf. 2. Num per solum Moylen locutus est Dominus ? nonne & nobis similiter est locutus ? *ir. 38. d. 12. n. 2.*

Verf. 10. Quod cum audisset Dominus, iratus est, *ir. 35. d. 29. num. 3.*

Verf. 3. Erat Moyles vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra, *ir. 35. disc. 9. num. 7. d. 14. n. 7. ir. 39. d. 12. num. 7.*

C A P. XIII.

Verf. 24. Pergentesque usque ad Torrentem botri, absciderunt palmitem cum uva sua, quem portaverunt in veste duo viri, *ir. 26. d. 36. n. 2. d. 38. n. 2.*

C A P. XIV.

Verf. 3. Utinam essemus mortui in Ægypto, *ir. 30. disc. 25. num. 4.*

Verf. 17. Magnificetur fortitudo Domini, sicut jurasti, dicens : Dominus patiens, *ir. 35. d. 25. n. 6.*

C A P. XV.

Verf. 35. Dixit Dominus ad Moylen : Morie moriatur homo iste ; obruat eum lapidibus omnis turba, *ir. 28. d. 10. per totum.*

C A P. XVI.

Verf. 15. Iratusque Moyles valde, dixit ad Dominum, *ir. 39. d. 16. n. 5.*

Verf. 31. Disrupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum, devoravit illos cum tabernaculis suis, descenderuntque vivi in infernum cooperti humo, *ir. 38. d. 12. n. 5. ir. 42. d. 2. n. 8.*

Verf. 48. Stans inter mortuos, & viventes, pro populo deprecatus est, & plaga cessavit, *ir. 35. d. 14. n. 7.*

C A P. XVII.

Verf. 5. Quem ex his elegero, germinabit virga ejus, *ir. 22. d. 5. n. 2. ir. 40. d. 5. n. 7.*

Verf. 8. Invenit germinasse virgam Aaron in domo Levi, & tur-

turgentibus geminis eruperant flores, qui folia dilatatis in amygdalas deformati sunt, *17. 22. d. 32. n. 3.*

C A P. XVIII.

Vers. 10. In terra eorum nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos: ego pars, & hereditas tua in medio filiorum Israel, *17. 22. d. 3. n. 1.*

C A P. XX.

Vers. 8. Loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas, *17. 27. d. 2. n. 7.*

Vers. 9. Tulit Moyses virgam, quae erat in conspectu Domini, *17. 22. d. 13. n. 2.*

Vers. 10. Audite rebelles, & increduli: num de petra hac vobis aquam poterimus eicere, *17. 25. d. 10. n. 6.*

Vers. 12. Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filiis Israel, *17. 27. d. 11. n. 5.*

Vers. 24. Ed quod incredulus fuerit ori meo ad aquas contradictionis, *17. 22. d. 30. n. 9.*

C A P. XXI.

Vers. 5. Anima nostra nauscat super cibo isto levissimo, *17. 34. d. 27. n. 16. 17. 31. d. 14. n. 3. 17. 26. d. 13. n. 6. d. 43. n. 4. d. 47. n. 3.*

C A P. XXII.

Vers. 28. Aperuitque Dominus os asinae, & locuta est, *17. 28. d. 30. n. 9.*

C A P. XXIII.

Vers. 8. Quomodo maledicam, cui non maledixit Deus? *17. 38. d. 19. n. 8.*

Vers. 19. Non est Deus quasi homo, ut mentiat, nec ut filius hominis, ut mutetur, *17. 41. d. 19. n. 8.*

C A P. XXIV.

Vers. 3. Irruente in te spiritu Dei, assumpta parabola ait: dixit Balaam filius Beor, dixit homo cuius obturatus est oculus, &c. *17. 32. d. 15. n. 12.*

C A P. XXV.

Vers. 1. Adoraverunt Deos earum, vocaverunt eos ad sacrificia sua, *17. 31. d. 14. n. 7. d. 17. n. 6.*

Vers. 3. Initiatus est Israel Beelphegor, & iratus Dominus, ait ad Moysen: Tolle cunctos Principes populi, & suspende eos contra Solem in patibulis, ut avertatur furor meus, *17. 27. d. 9. per totum.*

Vers. 4. Tolle cunctos Principes populi, & suspende eos contra Solem in patibulis, *17. 22. d. 29. n. 12.*

Vers. 13. Erit tam ipsi, quam semini ejus, pactum Sacerdotii sempiternum, quia zelatus est pro Deo, *17. 22. d. 14. n. 14. 17. 22. d. 19. n. 11.*

Vers. 14. Erat autem nomen viri Israelitae, qui occisus est cum Madianitide, Zambri filius Salu, Dux de cognatione, & tribu Simeonis. Porro mulier Madianitis vocabatur Cozbi, Filia Sur Principis nobilissimi Madianitarum, *17. 27. d. 9. n. 1.*

C A P. XXVI.

Vers. 2. Nemerate omnem summam filiorum Israel à viginti annis & supra, cunctos qui possunt ad bella procedere, *17. 22. d. 4. n. 4.*

C A P. XXVII.

Vers. 16. Provideat Dominus Deus spirituum omnis carnis hominem, qui sit super multitudinem hanc, *17. 33. d. 10. n. 5.*

Vers. 18. Tolle Josue filium Num, virum in quo est spiritus, & ponemanum tuam super eum, *17. 22. d. 13. n. 7. 17. 22. d. 13. n. 7.*

C A P. XXVIII.

Vers. 29. Dies sepeimus celeberrimus, & sanctus erit vobis, omne opus servile non facietis in eo, *17. 26. d. 4. per totum.*

C A P. XXXI.

Vers. 15. Cur forminas reservastis? Nonne istae sunt, quae deciperunt filios Israel ad suggestionem Balaam, & pravaricari vos fecerunt? *17. 27. d. 9. n. 5.*

C A P. XXXIII.

Vers. 1. Egressi sunt de Aegypto in manu Moyse, & Aaron, *17. 22. d. 16. n. 2.*

EX LIBRO DEUTERONOMII.

C A P. I.

Vers. 14. Praecepit eis, dicens: Audite illos, & quod justum est iudicate, siue civis sit ille, siue peregrinus: nulla erit distantia personarum, ita parvum audietis, ut magnum, *17. 40. d. 6. per totum.*

Vers. 17. Nec accipietis cuiusquam personam, quia Dei iudicium est, *17. 40. d. 2. n. 2. 17. 42. d. 4. n. 1.*

C A P. II.

Vers. 25. Hodie incipiam immittere terrorem, atque formidinem tuam in populos, qui habitant sub omni caelo, ut audito nomine tuo paveant, & in morem patrum suorum contremiscant, & dolore teneantur, *17. 43. d. 5. n. 6.*

C A P. III.

Vers. 25. Transibo, & videbo terram hanc optimam transiendam, & montem istum egregium, *17. 30. d. 15. n. 7.*

C A P. IV.

Vers. 7. Neque enim est, aut fuit aliquando tam grandis natio

Manf. Bibl. Praed. Tom. II.

quae habeat Deos appropinquantes sibi, sicut adest nobis DEUS noster, *17. 26. d. 47. n. 8.*

Vers. 9. Custodi temetipsum, & animam tuam sollicitè, *17. 41. d. 13. n. 1.*

Vers. 14. Deus ignis consumens est, *17. 41. d. 30. n. 1.*

C A P. V.

Vers. 12. Observa diem Sabbati, ut sanctifices eum, sicut praecepit tibi Dominus Deus tuus, *17. 28. d. 13. per totum.*

Vers. 16. Honora patrem tuum, & matrem tuam, sicut praecepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo vivas tempore, *17. 23. d. 18. n. 8.*

C A P. VI.

Vers. 8. Ligabis ea quasi signum in manu tua, & ante oculos, *17. 33. d. 15. n. 10.*

Vers. 13. Cave diligenter, ne obliviscaris Domini, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo servitutis, *17. 31. d. 12. n. 9.*

C A P. VIII.

Vers. 10. Cum comederis, & satiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo, pro terra optima quam dedit tibi: observa & cave, ne quando obliviscaris Domini Dei tui, *17. 26. d. 48. n. 5.*

C A P. X.

Vers. 10. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies, *17. 29. d. 9. n. 12.*

C A P. XVI.

Vers. 18. Iudices constitues in omnibus portis tuis, ut iudicent populum iusto iudicio, *17. 40. d. 6. n. 1. d. 9. per totum.*

Vers. 19. Non accipies munera, quia munera excæcant oculos Sapientum, *17. 40. d. 9. per totum.*

Vers. 20. Iuste, quod iustum est, exequeris, *17. 40. d. 7. n. 6.*

Vers. 24. Ut vivas, & possideas terram, quam Dominus Deus tuus dedit tibi, *17. 40. d. 1. n. 2.*

C A P. XVIII.

Vers. 3. Hoc est iudicium Sacerdotum, à populo, & ab his, qui offerunt victimas: siue bovem, siue ovem immolaverint, dabunt Sacerdoti armum, *17. 27. d. 4. n. 9.*

C A P. XXI.

Vers. 18. Si genuerit homo filium contumacem, & protervum, qui non audiat patris, aut matris imperium, & coercitus obedire contempserit, apprehendens eum, & ducent ad Seniores civitatis illius, &c. *17. 23. d. 15. n. 6.*

C A P. XXII.

Vers. 5. Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste feminae: abominabilis enim apud Deum est, qui facit hæc, *17. 33. d. 1. n. 4.*

Vers. 8. Cum edificaveris domum novam, facies murum tecti per circuitum, *17. 32. d. 4. n. 2.*

Vers. 11. Non indueris vestimento, quod ex lana, linoque contextum est, *17. 33. d. 1. n. 4.*

C A P. XXIII.

Vers. 3. Ammonites, & Moabites, etiam post decimam generationem non intrabunt Ecclesiam Domini in æternum, *17. 30. d. 5. n. 6.*

C A P. XXV.

Vers. 3. Pro mensura peccati, erit & plagarum modus, *17. 24. d. 30. n. 1.*

Vers. 9. Sic fiet homini, qui non edificat domum fratris sui, *17. 23. d. 8. n. 4.*

C A P. XXVII.

Vers. 5. Edificabis altare Domino Deo tuo de lapidibus, quos ferrum non tetigit, *17. 26. d. 19. n. 9. & 17. 35. d. 8. n. 9.*

Vers. 15. Maledictus homo, qui facit sculpeile, & constabile, abominationem Domino, ponetque illud in abscondito, *17. 37. d. 9. n. 4.*

Vers. 26. Maledictus qui accipit munera, ut percutiat animam innocentis, *17. 40. d. 11. n. 4.*

C A P. XXVIII.

Vers. 10. Mittere super te Dominus famem, & esuriam, & inopiam in omnia opera tua, quæ tu facies, *17. 30. d. 30. n. 12.*

Vers. 22. Percutiat te Dominus egestate, frigore, poræ ardore, &c. *17. 34. d. 7. n. 1. & 5.*

Vers. 63. Sicut ante lætatus est Dominus super vos, bene vobis faciens, sic lætabitur disperdens vos, atque subvertens, *17. 40. d. 1. n. 4.*

C A P. XXXI.

Vers. 17. Abscondam faciem meam ab eo, & erit in devorationem: invenient eum omnia mala, *17. 34. d. 22. per totum.*

Vers. 28. Invocabo contra eos corum, & terram, *17. 41. d. 4. n. 4.*

C A P. XXXII.

Vers. 1. Audite celi quæ loquor, audiat terra verba oris mei, *17. 27. d. 9. n. 6. 17. 30. d. 27. n. 6.*

Vers. 6. Hæcine reddis Domino, popule stulte, & insipiens? Nunquid non ipse est Pater tuus, *17. 30. d. 1. n. 10. 17. 23. d. 1. n. 2.*

Vers. 10. Invenit eum in terra deserta, in loco horroris, & vastæ solitudinis, *17. 30. d. 16. n. 3.*

Vers. 11. Sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, *17. 38. d. 6. n. 5. 17. 26. d. 10. n. 6.*

Vers. 13. Ut fugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo, butyrum de armento, & lac de ovibus cum adipe agnorum, &c. *17. 31. d. 7. n. 5.*

Verf. 14. Intransatus est dilectus, & recalcitravit: impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum factorem suum, *17.30.d.24.n.9. 17.31.d.12.n.9. d.27.n.6. 17.26.d.33.n.4.*

Verf. 17. Inmolaverunt demoniis, & non Deo, diis quos ignorabant, *17.31.d.14.n.3. 17.22.d.17.n.4.*

Verf. 18. Deum qui te genuit, dereliquisti, & oblitus es Domini Creatoris tui: vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus est, *17.30.d.20. per 102. 17.41.d.9.n.7.*

Verf. 22. Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima, *17.34.d.9.n.3. 17.30.d.21.n.10. 17.30.d.24.n.9. 17.41.d.10.n.4.*

Verf. 23. Congregabo super eos mala, & ligatas meas complebo in eis, *17.34.d.7.n.1. 17.41.d.30.n.4.*

Verf. 32. De vinea Sodomorum vinea eorum, propago eorum de Gomer, vna eorum uva fellis, &c. *17.34.d.13.n.6. d.28.n.2.*

Verf. 33. Fel Draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile, *17.31.d.16.n.3. 17.34.d.27.n.16.*

Verf. 34. Nonne hæc condita sunt apud me, & signata in thesauris meis? mea est ultio, & ego retribuam in tempore, *17.41.d.8. num.8.*

Verf. 35. Mea est ultio, & ego retribuam in tempore, *17.35.d.29. per eorum.*

Verf. 35. Juxta est dies perditionis, & adesse festinant tempore, *17.41.d.28.n.8.*

Verf. 41. Si acvero, ut fulgur gladium meum, arripet iudicium manus mea, reddam ultionem hostibus meis, &c. *17.41.d.9.n.3.*

C A P. XXXIII.

Verf. 3. Apparuit de monte Pharan, & cum eo Sanctorum milia; in dextera ejus ignea lex, *17.41.d.15.n.9. d.18.n.3. 17.35.d.1.n.9.*

Verf. 3. Qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius, *17.32.d.15.n.4.*

Verf. 7. Manus ejus pugnabunt pro eo, & adiutor illius contra adversarios ejus erit, *17.26.d.20.n.5.*

Verf. 8. Levi quoque ait: Qui dixerit patri suo, & matri suæ nescio vos, & fratribus suis, ignoro vos: hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum servaverunt, *17.23.d.10.n.1.*

Verf. 17. Benedictio illius, qui apparuit in rubo, veniat super caput Joseph, quasi primogeniti tauri pulchritudo ejus, corona Rhinocerotis, *17.35.d.7.n.6.*

C A P. XXXIV.

Verf. 5. Mortuus est ibi Moyses servus Domini, jubente Domino, *17.26.d.9.n.5.*

Verf. 7. Non caligavit oculus ejus, nec dentes illius moti sunt, *17.29.d.22.n.6. 17.39.d.9.n.6.*

EX LIBRO JOSUE.

C A P. I.

Verf. 1. Factum est, ut loqueretur Dominus ad Josue filium Nun, *17.40.d.5.n.8.*

Verf. 2. Surge, & transi Jordanem istum tu, & omnis populus tecum, *17.27.d.5.n.6.*

C A P. II.

Verf. 11. Dominus Deus vester, ipse est Deus in caelo sursum, *17.22.d.20.n.8.*

C A P. IV.

Verf. 6. Ut sit signum inter vos, & quando interrogaverint filii vestri cras, dicentes: quid sibi volunt isti lapides? Respondebitis eis, &c. *17.30.d.22.n.7.*

C A P. V.

Verf. 11. Comederunt de frugibus terræ azymos panes, & potentiam ejusdem anni, *17.31.d.11.n.5.*

C A P. VII.

Verf. 15. Quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehensus, comburetur igne cum omni substantia sua, *17.40.d.8.n.5.*

Verf. 25. Quia turbasti nos, exturbet te Deus in die hac, *17.40.d.7. num.3.*

C A P. VIII.

Verf. 18. Leva chypeum, qui in manu tua est, contra urbem Hai, quoniam tibi tradam eam, *17.29.d.4.n.7. 17.26.d.22.n.5.*

C A P. X.

Verf. 13. Sol contra Gabaon ne movearis, &c. stetit itaque Sol, obediens Deo voci hominis, *17.32.d.10.n.5. 17.22.d.12.n.4. 17.26.d.52. num.10.*

C A P. XI.

Verf. 11. Cepit Achor, & Regem ejus percussit gladio, percussitque omnes animas, quæ ibidem morabantur, *17.27.d.5.n.3.*

C A P. XIX.

Verf. 1. Egressa est fors secunda filiorum Simeon per cognationes suas, suisque hereditas eorum in medio possessionis filiorum Juda, *17.27.d.9.n.1.*

EX LIBRO JUDICUM.

C A P. I.

Verf. 1. Quis ascendet ante nos contra Chanaanem, & erit Dux belli? *17.38.d.16.n.7.*

C A P. V.

Verf. 20. Stellæ manentes in ordine & cursu suo, adversus Sissara pugnaverunt, *17.41.d.4.n.8. d.12.n.11.*

C A P. VI.

Verf. 12. Dominus tecum, virorum fortissime: Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hæc omnia? *17.41.d.10.n.3.*

C A P. VII.

Verf. 12. Madian autem & Abalec, & omnes orientales populi jacebant in valle, in locustarum multitudo, camelique quoque innumerabiles erant sicut arena, *17.26.d.22.n.2.*

Verf. 13. Videbatur mihi quasi submeritis panis volvi, & in castra Madian descendere: cumque pervenisset ad tabernaculum percussit illud, atque subvertit, & terræ funditus corquavit, *17.26.d.16.n.4. d.22.n.2.*

Verf. 16. Divisit trecentos viros in tres partes, & dedit tubas in manibus eorum, lagenasque vacuas, ac lampades in medio lagenarum, & dixit ad eos: quod me videritis facere, facite, *17.27.d.5.n.4.*

Verf. 20. Cumque per gym castorum in tribus personarent locis, & hydrias confregissent, tenuerunt: sinistris manibus lampades, & dextris sonantes tubas, clamaverunt: Gladius Domini, & Gedeonis, *17.27.d.1.n.3.*

C A P. VIII.

Verf. 2. Quid enim tale facere potui, quale vos fecistis? Nonne melior est racemus Ephraim vindemias Abiezer? In manus vestras tradidit Deus Principes Madian. Quod cum locutus esset, requievit spiritus eorum, quo tenebant contra eum, *17.39.d.17.n.12.*

Verf. 12. Dominare nostri tu, & filius tuus, quia liberasti nos de manibus Madian, *17.30.d.8.n.2.*

C A P. IX.

Verf. 8. Iterunt ligna, ut ungerent super se Regem, dixeruntque olive, impera nobis: quæ respondit, nunquid possum deferere, &c. *17.31.d.17.n.3.*

Verf. 13. Nunquid possum deferere vinum meum, quod latificat Deum, & homines, *17.26.d.4.n.10.*

Verf. 45. Interfectis habitatoribus ejus, ipsaque destructa, ita ut nil in ea dispergeret, *17.30.d.20.n.7.*

Verf. 48. Arrepta securi, præcidit arboris rami, impositumque ferens humero, dixit ad socios: Quod me videtis facere, citò facite, *17.27.d.5.n.5.*

Verf. 49. Factum est, ut fumo, & igne mille homines necarentur, viri pariter & mulieres habitatorum turris Sichem, *17.34.d.27. num.7.*

C A P. XIII.

Verf. 3. & 5. Cui apparuit Angelus Domini, & dixit ad eam: Concipies & paries Filium, erit Nazareus Dei ab infantia sua, & ex matris utero, & ipse incipiet liberare Israel de manu Philistinorum, *17.23.d.6.n.6.*

C A P. XIV.

Verf. 5. Descendit itaque Samson cum patre suo, & matre in Thamnatha, cumque venisset ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis lævus, & rugiens, *17.23.d.17.n.4.*

C A P. XVI.

Verf. 5. Venerunt ad eam Principes Philistinorum, atque dixerunt: decipe eum, & disce ab eo, in quo habeat tantam fortunam: quod si feceris, &c. *17.40.d.9.n.2.*

Verf. 20. Ab eo fortitudo discessit, nesciens quod recessisset ab eo Dominus, *17.31.d.12.n.3.*

Verf. 21. Eruerunt oculos ejus, & vinctum catenis, & clausum in carcere molere fecerunt, *17.41.d.24.n.4.*

Verf. 25. Lætantes per convivia, sumptis jam epulis, præceperunt, ut vocaretur Samson, & ante eos luderet, *17.31.d.7.n.7. d.52. num.7.*

EX LIBRO RUTH.

C A P. I.

Verf. 10. Ne vocetis me Noemi, id est, pulchram, sed vocate me Mara, id est, amaram, quia amaritudine valde replevit me Omnipotens, *17.29.d.12.n.4.*

C A P. II.

Verf. 14. Comede panem, & iminge buccellam tuam in aceto, *17.26.d.14.n.5. d.36.n.8.*

EX LIBRO PRIMO REGUM.

C A P. I.

Verf. 1. Fuit vir unus de Ramothaimophim, & nomen ejus Elimelech, *17.39.d.1.n.6.*

Verf. 6. Affligebat eam amara ejus, & vehementer agebat, in tantum ut exprobraret, quod Dominus conclusisset vulvam ejus, *17.36.d.6.n.2.*

Verf. 15.

Verf. 17. Nequaquam, domine mi, *1. Reg. 14. n. 17.*

C A P. II.

Verf. 1. Exultavit cor meum in Domino, dilatatum est os meum super inimicos meos, quia letata sum in salutari tuo, *1. Reg. 36. d. 6. n. 1.*

Verf. 5. Repleti panis, pro panibus se locaverunt, & famelici saturati sunt, *1. Reg. 26. d. 10. n. 7. d. 34. n. 1. d. 35. n. 8.*

Verf. 6. Dominus deducit ad inferos, & reducit, *1. Reg. 34. d. 3. n. 1.*

Verf. 8. Sufficit de pulvere egenum, & de stercore elevat pauperem, ut sedeat cum Principibus, & solium gloriæ teneat, &c. *1. Reg. 32. d. 8. n. 7. d. 41. n. 7.*

Verf. eod. Domini sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem, *1. Reg. 40. d. 1. n. 6.*

Verf. 12. Porro filii Heli, filii Bethai, nescientes Dominum, *1. Reg. 31. d. 2. n. 12. d. 13. n. 8.*

Verf. 13. Quicumque immolasset victimas, veniebat puer sacerdotis, dum coquerentur carnes, & habebat fulcinulam tridentem in manu sua, &c. *1. Reg. 32. d. 9. n. 9. d. 19. n. 3.*

Verf. 15. Da mihi carnem, & coquam sacerdoti, non enim accipiam à te carnem coctam, sed crudam. Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia retrahabant homines à sacrificio Domini, *1. Reg. 31. d. 13. n. 8.*

Verf. 17. Erat peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia retrahabant homines à sacrificio Domini, *1. Reg. 31. d. 13. n. 8.*

Verf. 22. Visitavit ergo Dominus Annam, & concepit, & peperit tres filios, & duas filias, *1. Reg. 30. d. 6. n. 1.*

Verf. 23. Quare facitis res hujusmodi, quas ego audio res pessimas ab omni populo, *1. Reg. 27. d. 10. n. 5.*

Verf. 25. Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus, si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? *1. Reg. 22. d. 30. n. 8.*

Verf. 29. Honorasti filios tuos magis quam me, *1. Reg. 27. d. 37. n. 10. n. 1.*

Verf. 29. Quare ergo cales abiectionis victimam meam, *1. Reg. 33. d. 9. n. 6. 1. Reg. 23. d. 9. n. 9.*

Verf. 30. Quicumque glorificaverit me, glorificabo eum, qui autem contemnunt me, erunt ignobiles, *1. Reg. 34. d. 18. n. 5. 1. Reg. 35. d. 24. n. 6.*

Verf. 31. Eccedies veniunt, & præcidam brachium tuum, & brachium domus patris tui, ut non sit senex in domo tua, & videbis æmulum tuum in templo, &c. *1. Reg. 31. d. 15. n. 4. d. 16. n. 5.*

Verf. 32. Videbis æmulum tuum in templo in universis prosperis Israel, *1. Reg. 38. d. 15. n. 10.*

Verf. 33. Verumtamen non auferam virum penitus ex te ab altari meo, sed ut deficiam oculi tui, & tabescat anima tua, *1. Reg. 38. d. 15. n. 4.*

C A P. III.

Verf. 1. Puer autem Samuel ministrabat Domino coram Heli, *1. Reg. 22. d. 17. n. 5.*

Verf. 2. Heli jacebat in loco suo, & oculi ejus caligaverant, nec poterat videre, *1. Reg. 38. d. 13. n. 7.*

Verf. 11. Facio verbum, quod quicumque audierit, omnino ambulet aures ejus, *1. Reg. 37. d. 8. n. 7.*

Verf. 13. Prædixi ei, quod judicaturus essem domum ejus in æternum, propter iniquitatem, eo quod noveras indignè agere filios suos, & non corripuerit eos, *1. Reg. 31. d. 16. n. 10. 1. Reg. 23. d. 9. n. 9.*

Verf. 14. Idcirco juravi domui Heli, quod non expietur iniquitas domus ejus victimis, & muneribus usque in æternum, *1. Reg. 29. d. 14. n. 7.*

C A P. IV.

Verf. 3. Afferamus ad nos de Silo arcam fœderis Domini, & veniat in medium nostri, ut salvet nos de manu inimicorum nostrorum, *1. Reg. 24. d. 22. n. 10.*

C A P. V.

Verf. 6. Percussit in secretiori parte narium Azotum, & fines ejus, *1. Reg. 31. d. 20. n. 5.*

Verf. 10. Cumque venisset arca Dei in Actaron, exclamaverunt Accaronitæ dicentes: Adduxerunt ad nos arcam Dei Israel, ut interficiat nos, & populum nostrum, *1. Reg. 29. d. 7. n. 13.*

C A P. VI.

Verf. 15. Ibant in directum vacæ, *1. Reg. 33. d. 10. n. 2.*

Verf. 19. Percussit autem te viris Bethsamitibus, eo quod vidissent arcam Domini, & percussit de populo 70 viros, & quinquaginta millia plebis, *1. Reg. 42. d. 3. n. 7.*

C A P. VII.

Verf. 11. Judicabat quoque Samuel Israelem cunctis diebus vite sue, *1. Reg. 40. d. 6. n. 3.*

C A P. VIII.

Verf. 1. Ecce tu sensisti, & filii tui non ambulant in viis tuis, constitue nobis Regem, *1. Reg. 23. d. 5. n. 9.*

C A P. IX.

Verf. 2. Electus, & bonus, & non erat vir de filiis Israel melior illo, *1. Reg. 38. d. 3. n. 3.*

Verf. 7. Ecce ibimus: quid feremus ad virum Dei? panis deficit in sitaribus nostris, & sportulas non habemus, ut demus homini Dei, nec quicquam aliud, *1. Reg. 30. d. 9. n. 6.*

C A P. X.

Verf. 6. Infiliet in te Spiritus Domini, & mutaberis in virum altitum, *1. Reg. 29. d. 23. n. 5. 1. Reg. 26. d. 31. n. 7.*

Verf. 11. Num & Saul inter Prophetas, *1. Reg. 36. d. 7. n. 3.*

C A P. XI.

Verf. 1. Habeto nos fœderatos, & serviemus tibi. In hoc sariam vobiscum sœdus, ut eruiam omnium vestrum oculos dextros, *1. Reg. 29. d. 4. n. 3. 1. Reg. 31. d. 1. n. 9. 1. Reg. 37. d. 4. n. 4. per totum, n. 6. 1. Reg. 42. d. 1.*

C A P. XII.

Verf. 3. Loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus, utrum bovem cujusquam tulerim, aut asinum, si de manu cujusquam munus accepi, *1. Reg. 40. d. 9. n. 6.*

C A P. XIV.

Verf. 18. Applica arcam Dei, *1. Reg. 40. d. 12. n. 7.*

Verf. 27. Intinxit in favum mellis, & convertit manum suam ad os suum, & illuminati sunt oculi ejus, *1. Reg. 26. d. 12. n. 12. n. 13.*

C A P. XV.

Verf. 14. Et quæ est hæc vox gregum quæ resonat in auribus meis, & armentorum quam ego audio, *1. Reg. 33. d. 14. n. 6.*

Verf. 17. Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? unxitque te Dominus in Regem super Israel, &c. quare ergo non audisti vocem Domini, sed fecisti malum hoc in oculis Domini? *1. Reg. 30. d. 9. n. 6. 1. Reg. 31. d. 10. n. 6. d. 12. n. 1.*

Verf. 23. Quia projecisti sermonem Domini, projecit te Dominus, ne sis Rex super Israel, *1. Reg. 34. d. 12. n. 12.*

Verf. 32. Siccine separat amara mors, *1. Reg. 31. d. 16. n. 2.*

C A P. XVI.

Verf. 1. Imple cornu tuum oleo, & veni ut mittam te ad Isai Bethlehemitem: providi enim in filiis ejus mihi Regem, &c. *1. Reg. 38. d. 3. n. 4.*

Verf. 5. Sanctificamini, & venite mecum, ut immolem, *1. Reg. 31. d. 18. n. 2.*

Verf. 7. Vidit Eliab, & ait: num coram Domino est Christus ejus? & dixit Dominus ad Samuelem: ne respicias vultum ejus, neque altitudinem stature ejus, quoniam abieci eum, *1. Reg. 39. d. 10. n. 7. 1. Reg. 42. d. 5. n. 1.*

Verf. 7. Nec juxta intuitum hominis ego judico: homo enim videt, quæ parent, Dominus autem intuetur cor, *1. Reg. 37. d. 8. n. 3.*

Verf. 7. Homo videt ea, quæ parent, Dominus autem intuetur cor, *1. Reg. 33. d. 10. n. 2.*

Verf. 11. Adhuc reliquus est unus parvulus, *1. Reg. 25. d. 8. n. 1. 1. Reg. 33. d. 12. n. 3.*

Verf. 18. Et respondens unus de pueris, ait: Ecce vidi filium Isai Bethlehemitem, scientem psallere, & fortissimum hominem, & virum bellicolum, &c. *1. Reg. 38. d. 13. n. 7.*

Verf. 19. Misi ergo Saul nuncios ad Isai, dicens: Mitte ad me David filium tuum, qui est in pascuis, *1. Reg. 34. d. 12. n. 7.*

C A P. XVII.

Verf. 17. Curre in castra ad fratres tuos, visitabis, si rectè agant, & cum quibus ordinati sunt, disce, *1. Reg. 23. d. 5. n. 11.*

Verf. 26. Iratus est contra David, & ait: quare venisti, & quare dereliquisti pauculas oves in deserto? Ego novi superbiam tuam, & nequitiam cordis tui, *1. Reg. 38. d. 3. n. 3. 1. Reg. 39. d. 10. n. 7.*

Verf. 45. Ego venio ad te in nomine Domini, *1. Reg. 25. d. 12. n. 3.*

Verf. 55. Ait ad Abner Principem militum: de qua stirpe descendit hic adolescens, *1. Reg. 23. d. 4. n. 2.*

C A P. XVIII.

Verf. 4. Spoliavit se Jonathas tunica sua, qua erat indutus, & dedit eam David, & reliqua vestimenta, *1. Reg. 26. d. 47. n. 6.*

Verf. 7. Percussit Saul mille, & David decem millia, *1. Reg. 38. d. 11. n. 7.*

Verf. 8. Dederunt David decem millia, & mihi mille de lerun, quid ei superest nisi solum regnum, *1. Reg. 38. d. 8. n. 3.*

Verf. 9. Non rectis ergo oculis aspiciebat Saul David à die illa, *1. Reg. 38. d. 3. n. 7. d. 8. n. 3.*

C A P. XIX.

Verf. 4. Locutus est Jonathas de David bona ad Saulem patrem suum, dixitque ad eum: ne pecces, &c. *1. Reg. 30. d. 21. n. 3.*

C A P. XX.

Vers. 30. Iratus est autem Saul, *rr. 39. d. 5. n. 6.*
Eodem. Nunquid ignoro, quia diligis filium Isai in confusione-
nem tuam, & in confusione ignominiosae matris tuae, *rr. 30. d. 21.*
num. 3.

C A P. XXI.

Vers. 4. Si mundi sunt pueri, maxime à mulieribus, *rr. 22. d. 18.*
num. 4.
Vers. 12. Extimuit valde à facie Achis, *rr. 38. d. 11. n. 7.*

C A P. XXII.

Vers. 2. Convenerunt ad eum omnes, qui erant in angustia con-
stituti, & factus est eorum Princeps, *rr. 32. d. 8. n. 3.*
Vers. 8. Non est, qui vicem meam doleat ex vobis, *rr. 35. d. 17. n.*
4. rr. 38. d. 4. n. 4.
Vers. 19. Nobe civitatem sacerdotum percussit in ore gladii, vi-
ros, & mulieres, & parvulos, & lactentes, bovemque & asinum,
& ovem, *rr. 39. d. 3. n. 5.*
Vers. 22. Et ait David Abiathar: sciebam, quod in die illa
eum ibi esset Doeg Idumaeus, procul dubio annuntiaret Sauli,
&c. *rr. 30. d. 5. n. 9.*

C A P. XXIV.

Vers. 7. Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem do-
mino meo, *rr. 39. d. 16. n. 1.*
Vers. 11. Quare audis verba hominum loquentium, David quer-
rit malum adversum te? ecce hodie viderunt oculi tui, quod tra-
diderit te Dominus in manu mea, &c. *rr. 35. d. 5. n. 8.*
Vers. 12. Quin potius pater mi, vide, & cognosce oram chlamy-
dis tuae in manu mea, *rr. 35. d. 11. n. 8.*
Vers. 15. Quem persequeris? carnem mortuum, *rr. 32. d. 15. n. 7.*
Vers. 19. Nunquid vox hanc tua est mi David? & levavit vo-
cem suam, & flevit, dixitque ad David: iustior tu es, quam ego,
&c. *rr. 35. d. 11. n. 8. d. 19. n. 4. d. 25. n. 1.*
Vers. 20. Quis cum invenerit inimicum suum, dimittet eum in
via bona? sed Dominus reddat tibi vicissitudinem hanc, &c. *rr.*
35. d. 8. n. 9.
Vers. 21. Nunc scio, quod certissime regnatus sis, & habitu-
rus in manu tua Regnum Israel, *rr. 35. d. 9. n. 10. d. 15. n. 1.*

C A P. XXV.

Vers. 31. Cum fecerit tibi Dominus omnia haec &c. non erit ti-
bi hoc in scrupulum cordis, quod ipse te ultus fueris, *rr. 35. d.*
24. n. 5.
Vers. 38. Percussit Dominus Nabal, & mortuus est, *rr. 36. d.*
4. n. 9.

C A P. XXVI.

Vers. 8. Ego perfodiam eum lancea in terra semel, *rr. 35. d.*
19. n. 3.
Vers. 11. Peccavi, revertere fili mi David, nequaquam ultra ti-
bi malefaciam: apparet quod stulte egerim, *rr. 35. d. 19. n. 3. d. 25.*
per tot.
Vers. 25. Benedictus es tu fili mi David, & quidem faciens fa-
cles, & potens poteris, *rr. 35. d. 9. n. 2.*

EX LIBRO II. REGUM.

C A P. I.

Vers. 1. Factum est autem, postquam mortuus est Saul, ut Da-
vid reverteretur à cede Amalec, *rr. 27. d. 1. n. 4.*

C A P. II.

Vers. 25. Insonuit Joab buccina, & stetit omnis exercitus,
neque persecuti sunt ultra Israel, neque iniere certamen, *rr. 35.*
d. 4. n. 6.

C A P. VI.

Vers. 6. Extendit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam,
quoniam calcitrabant boves, & declinaverunt eam, *rr. 22. d. 18.*
n. 9. rr. 22. d. 18. n. 11.
Vers. 9. Extimuit Dominum David, *rr. 22. d. 21. n. 15.*
Vers. 20. Quam gloriosus fuit hodie Rex Israel, discooperiens
se ante ancillas servorum suorum, & nudatus est, quasi si nudetur
unus ex scurris, *rr. 42. d. 3. n. 8. rr. 25. d. 3. n. 7. rr. 36. d. 15. n. 9.*
Vers. 22. Ludam & vilior fiam, plus quam factus sum, *rr. 32. d. 5.*
n. 8. d. 21. n. 9. rr. 25. d. 4. n. 6. d. 8. per tot.
Vers. 23. Ero humilis in oculis meis, *rr. 32. d. 1. n. 2.*
Vers. 23. Igitur Mihol filia Saul non est natus filius usque in
diem mortis suae, *rr. 36. d. 4. n. 9. rr. 42. d. 3. n. 8.*

C A P. VII.

Vers. 18. Ingressus autem est Rex David, & sedit coram Do-
mino, & dixit: Quis ego sum, Domine Deus, & quae domus mea,

quia adduxisti me hucusque? *rr. 30. d. 5. n. 9. d. 7. n. 14. rr. 32. d. 10.*
num. 6.

C A P. VIII.

Vers. 1. Factum est post haec, percussit David Philistinum, & per-
cussit Moab, & percussit Adarezer, *rr. 30. d. 7. n. 4.*

C A P. IX.

Vers. 3. Putashe est aliquis qui remanserit de domo Saul, ut fa-
ciam cum eo misericordiam propter Jonathan, *rr. 35. d. 10.*
num. 5.
Vers. 8. Quis ego sum servus tuus, quoniam respexisti super
canem mortuum, similem mei? *rr. 31. d. 20. n. 5.*

C A P. X.

Vers. 1. Dixitque David: faciam misericordiam cum Hanon fi-
lio Naas: misit ergo consolans eum per servos suos, &c. *rr. 30. d.*
10. n. 8.

C A P. XI.

Vers. 8. Secutusque est eum cibus Regius, *rr. 36. d. 15. n. 8.*

C A P. XII.

Vers. 9. Iratus autem indignatione David adversus hominem
illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quia filius mor-
tis est vir, qui fecit hoc, ovem reddet in quadruplum, *rr. 42. d.*
11. n. 6.
Vers. 7. Haec dicit Dominus Deus Israel: ego unxi te Regem su-
per Israel, & ego erui te de manu Saul, & dedit tibi domum Do-
mini tui, &c. quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres
malum in conspectu meo, *rr. 30. d. 8. n. 6.*
Vers. 10. Non recedet gladius de domo tua usque in semper-
num: suscitabo super te malum de domo tua, tollam uxores tuas
in oculis tuis, *rr. 30. d. 19. n. 5.*
Vers. 12. Tu fecisti abscondite, ego autem faciam verbum istud
in conspectu omnis Israel, *rr. 34. d. 18. n. 9.*
Vers. 13. Peccavi Domino: Dominus quoque transiit pecca-
tum tuum, *rr. 37. d. 3. n. 7.*
Vers. 31. Sic fecit universis civitatibus filiorum Ammon. *rr. 41.*
d. 9. n. 3. rr. 42. d. 3. n. 8.

C A P. XIII.

Vers. 6. Veniat, obsecro, Thamar soror mea, ut faciat mihi in ocu-
lis meis duas sortitionunculas, ut cibum capiam de manu ejus, &c.
rr. 31. d. 9. n. 4.
Vers. 28. Observate cum temulentus fuerit Ammon, & dixerò
vobis: percutite eum, & interficite: nolite timere, ego enim sum
qui precipio vobis, *rr. 35. d. 5. n. 8. rr. 31. d. 15. n. 8.*

C A P. XIV.

Vers. 17. Sicut enim Angelus Dei, sic est Dominus meus Rex,
ut nec benedictione, nec maledictione moveatur, *rr. 35. d.*
15. n. 2.
Vers. 24. Verumtamen faciem meam non videt, *rr. 34. d. 15. n. 4.*

C A P. XV.

Vers. 7. Vadam & reddam vota mea quae vovi Domino in He-
bron, *rr. 33. d. 3. n. 9.*
Vers. 25. Reporta arcam Dei in urbem, *rr. 41. d. 12. n. 12.*

C A P. XVI.

Vers. 3. Hodie restituet mihi domus Israel regnum Patris mei;
ait Rex Siba, tua sint omnia quae fuerunt Miphiboseth. *rr. 40.*
d. 9. n. 4.
Vers. 6. Maledicebat, mittebatque lapides contra David, *rr. 39.*
d. 8. n. 9.
Vers. 7. Ita loquebatur Semei cum malediceret Regi: Egredere-
te, egredere vir sanguinum, & vir Belial. *rr. 36. d. 9. n. 8.*
Vers. 9. Quare maledicit canis hic mortuus Domino meo Re-
gi? *rr. 31. d. 20. n. 5.*
Vers. 10. Vadam, & amputabo caput ejus, *rr. 36. d. 2.*
num. 3.
Vers. 10. Quid mihi, & vobis est filii Saruza? cur efficiamini mi-
hi hodie in Satan, *rr. 36. d. 2. n. 5.*
Vers. 12. Reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac
hodierna, *rr. 36. d. 9. n. 8. d. 10. per tot.*

C A P. XVIII.

Vers. 17. Tulerunt Absalon, & projecerunt eum in foveam, in fo-
veam grandem, & comportaverunt super eum acervum lapidum
grandem nimis, *rr. 23. d. 15. n. 6.*

C A P. XIX.

Vers. 22. Cur efficiamini mihi hodie in Satan, ergone hodie in-
terficietur vir in Israel? An ignoro me hodie factum Regem super
Israel, *rr. 35. d. 23. n. 1.*
Vers. 27. Tu autem Domine mi Rex, sicut Angelus Dei es: Ne-
que enim fuit domus Patris mei, nisi morti obnoxia Domino
meo Regi, &c. *rr. 35. d. 15. n. 5. rr. 40. d. 8. n. 1.*
Vers. 29. Fixum sit quod locutus sum, dividite, *rr. 35. d. 22.*
num. 10.

C A P. XXIII.

Vers. 1. Quasi tenerimus ligni vemiculus, qui octingentos interfecit impetu uno, *ir. 32. d. 18. n. 3.*

C A P. XXIV.

Vers. 15. Obtulit holocausta, & pacifica; & propitiatus est Dominus, *ir. 26. d. 23. n. 9.*

EX LIBRO III. REGUM.

C A P. II.

Vers. 19. Surrexit Rex in occursum ejus, adoravitque eam, & sedit super thronum suum; postulatque est thronus matri Regis, quæ sedit ad dexteram ejus, *ir. 23. d. 21. n. 9.*

Vers. 26. Equidem vir mortis es, sed hodie te non interficiam, quia portasti arcam Domini, *ir. 26. d. 23. n. 9.*

Vers. 25. Habitabatque Juda & Israel absque timore ullo, unusquisque sub vite sua, cunctis diebus Salomonis, *ir. 26. d. 23. n. 9.*

C A P. VII.

Vers. 7. Porticum in qua tribunal erat, texit lignis cedriis à pavimento usque ad summitatem: & domuncula in qua sedebatur ad judicandum, erat in media porticu, simili opere, *ir. 40. d. 10. n. 4.*

Vers. 29. Et inter coronulas & plectas, leones & boves & Cherubim, *ir. 22. d. 34. n. 2.*

C A P. VIII.

Vers. 27. Ergone putandum est, quodd verè Deus habiter super terram? si enim coelum, & cæli cælorum te capere non possunt, quantum magis domus hæc, quam ædificavi, *ir. 26. d. 31. n. 7. ir. 22. d. 21. n. 1.*

C A P. XII.

Vers. 10. Dixerunt juvenes qui nutriti fuerant cum eo: sic loqueris populo huic, qui locuti sunt ad te, dicentes, &c. *ir. 36. d. 3. n. 5.*

Vers. 28. Nolite uerè ascendere in Jerusalem; ecce dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti, *ir. 30. d. 34. n. 5.*

C A P. XIII.

Vers. 6. Oravitque vir Dei faciem Domini, & reversa est manus Regis ad eum, & facta est sicut prius fuerat, *ir. 35. d. 14. n. 8.*

Vers. 8. Si dederis mihi mediam partem domus tuæ, non veniam tecum, *ir. 31. d. 27. n. 12.*

Vers. 33. Post verba hæc non est reversus Jeroboam de via sua pessima, sed è contrario fecit de novissimis populis sacerdotes excelsorum, *ir. 27. d. 11. n. 4.*

C A P. XIV.

Vers. 2. Surge & commuta habitum, ne cognoscaris; & vade in Silo, ubi est Ahas, *ir. 33. d. 3. n. 9.*

Vers. 6. Quare aliam te esse simulat? *ir. 33. d. 6. n. 7.*

Vers. 10. Percutiam de Jeroboam mingentem ad parietem: mundabo reliquias domus Jeroboam, sicut mundari solet finis usque ad purum, &c. *ir. 30. d. 20. n. 3.*

C A P. XVI.

Vers. 18. Ingressus palatium, succendit se cum domo Regia, & mortuus est in peccatis quæ fecerat, *ir. 39. d. 7. n. 5.*

C A P. XVII.

Vers. 11. Affer mihi buccellam panis in manu tua. Quæ respondit: Vivit Dominus Deus, quia non habeo panem, *ir. 24. d. 3. n. 8. ir. 26. d. 29. n. 1.*

Vers. 13. Fac mihi primum subcinericium panem, *ir. 24. d. 6. n. 3.*

Vers. 19. Dixit ad eam Elias: da mihi filium tuum; tulitque eum de sinu ejus, & portavit in cornaculum, ubi ipse manebat, & posuit super lectulum suum: expandit se, atque mensas est super puerum, &c. *ir. 23. d. 8. n. 9.*

C A P. XVIII.

Vers. 12. Usquequò claudicatis in duas partes, *ir. 29. d. 7. n. 3.*

Vers. 28. Incidebant se juxta ritum suum cultris, & lanceolis, donec perfunderentur sanguine, *ir. 33. d. 13. n. 1.*

Vers. 38. Voravit holocaustum, & lingua, & lapides, pulverem quoque, & aquam, quæ erat in aqueductu lambens, *ir. 35. d. 1. n. 9.*

Vers. 44. Ecce nubecula parva, *ir. 26. d. 23. n. 10.*

C A P. XIX.

Vers. 5. Projecitque se, & obdormivit in umbra juniperi, *ir. 26. d. 36. n. 7.*

Vers. 6. Et ecce ad caput ejus subcinericius panis, *ir. 36. d. 26. n. 4. d. 29. n. 6.*

Vers. 8. Ambulavit in fortitudine cibi illius usque ad montem Dei Horeb, *ir. 26. d. 15. n. 5. d. 23. n. 7. d. 24. n. 9. d. 36. n. 7.*

Vers. 11. Egredere, & sta in monte coram Domino: & ecce Dominus transit, & spiritus grandis, & fortis subvestiens montes, & conterens petras, *ir. 41. d. 2. n. 5.*

C A P. XX.

Vers. 1. Benadad Rex Syrie congregavit omnem exercitum suum, & triginta duos Reges secum, &c. *ir. 31. d. 17. n. 6.*

C A P. XXI.

Vers. 29. Nonne vidisti humiliatum Achab? *ir. 37. d. 9. n. 5.*

EX LIBRO IV. REGUM.

C A P. I.

Vers. 9. Homo Dei, Rex præcepit, ut descendas, *ir. 22. d. 24. n. 12.*

C A P. II.

Vers. 23. Ascende calve, ascende calve &c. egressique sunt duo ursi de silva, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros, *ir. 36. d. 4. n. 9.*

Vers. 24. Qui cum respexisset, vidit eos, & maledixit eis in nomine Domini: egressique sunt quatuor ursi, &c. *ir. 37. d. 3. n. 9. ir. 25. d. 12. n. 6.*

C A P. III.

Vers. 20. Factum est igitur mane, quando sacrificium offerri solet, & ecce aquæ veniebant per viam Edom, & repleta est terra aquis, *ir. 25. d. 23. n. 10.*

C A P. IV.

Vers. 1. Ecce creditor venit, ut tollat duos filios meos ad sciendum sibi, *ir. 35. d. 16. n. 4.*

Vers. 10. Fecit ei cornaculum parvum, & posuit in eo lectum, & mensam, *ir. 22. d. 15. n. 13.*

Vers. 38. Pone ollam grandem, & coque pulmentum filiis Prophetarum, *ir. 31. d. 19. n. 5.*

C A P. V.

Vers. 12. Nonne boni Abana, & Parphar fluvii Damasci, præ Jordanem? *ir. 39. d. 5. n. 1.*

Vers. 25. Unde venis Giezi? non ivit servus tuus quoquam, *ir. 40. d. 9. n. 7.*

C A P. VI.

Vers. 16. Noli timere; plures enim nobiscum sunt, quam cum illis, *ir. 41. d. 18. n. 4.*

Vers. 18. Porro Elisæus oravit ad Dominum, dicens: Percute, obsecro, gentem hanc cæcitate; percussitque eos Dominus, ne viderent, &c. *ir. 35. d. 20. n. 4.*

Vers. 23. Appositaque est eis ciborum magna præparatio, & comederunt, & biberunt, *ir. 26. d. 46. n. 9.*

Vers. 28. Mulier ista dixit mihi: da filium tuum ut comedamus eum hodie, & filium meum comedemus cras, &c. *ir. 34. d. 13. n. 1.*

Vers. 30. Quod cum audisset Rex, sciuit vestimenta sua; viditque omnis populus cilicium quo vestitus erat intrinsecus, *ir. 37. d. 9. n. 6.*

Vers. 31. Hæc mihi faciat Deus, & hæc addat, si steterit caput Elisæi filii Saphat super ipsum hodie, *ir. 21. d. 14. n. 13.*

C A P. VII.

Vers. 2. Si Dominus fecerit etiam cataractas in celo, nunquid poterit esse quod loqueris? *ir. 26. d. 43. n. 4.*

C A P. VIII.

Vers. 12. Quare Dominus meus flevit quia scio quæ facturus sis Israel mala; civitates munitas eorum succendes, &c. *ir. 30. d. 26. n. 10.*

C A P. IX.

Vers. 30. Depinxit oculos suos sibi, & ornavit caput suum, & respexit per fenestram, *ir. 33. d. 3. n. 12.*

Vers. 35. Cumque essent, ut sepelirent eam, non invenerunt nisi calvariam, & pedes, & summam manus, *ir. 41. d. 1. n. 8.*

C A P. X.

Vers. 15. Nunquid est cor tuum rectum, sicut cor meum cum corde tuo? si ita est, da mihi manum tuam, *ir. 29. d. 4. n. 9.*

C A P. XIII.

Vers. 21. Quod cum tetigisset ossa Elieci, revixit homo, *ir. 26. d. 6. n. 8.*

C A P. XVIII.

Vers. 31. Nolite audire Ezechiam. Hæc enim dicit Rex Assyriorum: facite mecum, quod vobis est utile, &c. *ir. 31. d. 17. n. 7.*

C A P. XIX.

Vers. 15. Domine Deus Israel, qui sedes super Cherubim, tu es Deus solus Regum omnium terrarum, *ir. 26. d. 22. n. 9.*

Vers. 35. Factum est igitur nocte illa, venit Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque milia, *ir. 33. d. 3. n. 14.*

C A P. XX.

Vers. 3. Obsecro, Domine, memento quæso quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te, fecerim, *ir. 37. d. 9. n. 1.*

Vers. 13. Non fuit quod non monstraret eis Ezechias in domo sua, & in omni potestate sua, *ir. 33. d. 22. n. 1.*

CAP. XXV.

Vers. 2. Venit Nabuzardan Princeps exercitus, servus Regis Babylonis, in Jerusalem; omnemque domum combussit igni, & succendit domum Domini, & muros Jerusalem in circuitu destruxit, *tr. 31. d. 12. n. 5. d. 17. n. 4.*

EX LIBRO I. PARALIPOMENON.

CAP. XIII.

Vers. 7. Imposuerunt arcam Dei super plaustrum novum, de domo Abinadab, *tr. 12. d. 18. n. 9.*

Vers. 9. Bos lascivius inclinaverat eam, *tr. 22. d. 18. n. 9.*

CAP. XXIX.

Vers. 1. Grande opus est: neque enim homini preparatur habitatio, sed Deo, *tr. 12. d. 22. per totum.*

EX LIBRO II. PARALIPOMENON.

CAP. XIX.

Vers. 6. Videte, quid faciat; non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini, *tr. 40. d. 2. per tot. d. 4. n. 2. d. 8. n. 8.*

CAP. XXIV.

Vers. 22. Non est recordatus Joas Rex misericordiae quam fecerat Jojada pater ejus secum, sed interfecit filium ejus: qui cum moreretur, ait: videat Dominus, & requirat, *tr. 41. d. 20. n. 5.*

CAP. XXVIII.

Vers. 24. Fecit sibi altaria in universis angulis Jerusalem, *tr. 33. d. 25. n. 4.*

CAP. XXIX.

Vers. 31. Offerre victimas, & laudes in domo Domini, *tr. 30. d. 3. n. 7.*

CAP. XXXIII.

Vers. 1. Fecit malum coram Domino, juxta abominationes gentium, *tr. 27. d. 9. n. 3.*

CAP. XXXIV.

Vers. 21. Furor Domini stillavit super nos, *tr. 41. d. 4. n. 2. d. 20. n. 5.*

Vers. 25. Quia dereliquerunt me, & sacrificaverunt diis alienis, ut me ad iracundiam provocarent; idcirco stillabit furor meus super locum istum, *tr. 28. d. 11. n. 6.*

CAP. XXXVI.

Vers. 16. Subfannabant nuntios Dei, & parvipendebant sermones ejus, *tr. 25. d. 12. n. 4.*

EX LIBRO II. ESDRÆ.

CAP. X.

Vers. 31. Populi quoque terræ, qui important venalia, & omnia ad usum, per diem Sabbati ut vendant, non accipiemus ab eis in Sabbato, & in die sanctificato, *tr. 18. d. 11. n. 3.*

CAP. XII.

Vers. 17. In dedicatione muri Jerusalem requisierunt Levitæ de omnibus locis suis, ut adducerent eos in Jerusalem, & facerent dedicationem, & lætitiâ in gratiarum actione, & cantico, *tr. 30. d. 5. per tot.*

CAP. XIII.

Vers. 17. Et objurgavi optimates Judæ: Quæ est hæc res mala quam vos facitis, & profanatis diem Sabbati? *tr. 18. d. 12. n. 6.*

Vers. 18. Nunquid non hæc fecerunt Patres nostri, & adduxit DEUS nos super nos omne malum hoc, & super civitatem hanc? *tr. 18. d. 11. n. 3.*

Vers. 19. Factum est, cum quiescissent portæ Jerusalem in die Sabbati, dixi: & clausuram januas, & præcepi, ut non aperirent eas usque post Sabbatum, *tr. 18. d. 3. n. 6.*

Vers. 12. Dixi quoque Levitis, ut mundarentur, *tr. 18. d. 13. n. 6.*

EX LIBRO TOBIÆ.

CAP. I.

Vers. 5. Denique cum irent omnes ad vitulos aureos, &c. *tr. 23. d. 6. n. 11.*

Vers. 6. Solus fugiebat confortia omnium, & pergebat Jerusalem ad Templum, & ibi adorabat Dominum Deum Israel, *tr. 18. d. 11. n. 2. tr. 25. d. 1. n. 3.*

CAP. II.

Vers. 13. Nam cum ab infantia sua semper Deum timeret, & mandata ejus custodierit, non est contristatus contra Deum, *tr. 23. d. 6. n. 11.*

CAP. IV.

Vers. 3. Honorem habebis Matri tuæ, omnibus diebus vitæ ejus: memor enim esse debes, quæ & quanta pericula passa sit propter te in utero suo, *tr. 23. d. 15. n. 2.*

Vers. 7. Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere; ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini, *tr. 41. d. 31. n. 2.*

Vers. 8. Quomodo potueris, ita esto misericors: si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, exiguum etiam libenter impertiri stude, *tr. 41. d. 26. d. 2. n. 9. tr. 24. d. 18. n. 8.*

Vers. 11. Eleemosyna ab omni peccato liberat, *tr. 35. d. 17. n. 3. tr. 34. d. 11. per tot.*

Vers. eod. Eleemosyna à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras, *tr. 24. d. 13. n. 8.*

CAP. V.

Vers. 12. Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video? *tr. 34. d. 10. n. 9.*

CAP. VI.

Vers. 1. Profectus est autem Tobias, & canis secutus est eum, *tr. 30. d. 10. per tot.*

CAP. VII.

Vers. 2. Quam similis est juvenis iste consobрино meo? *tr. 23. d. 4. n. 8.*

CAP. XII.

Vers. 1. Quid possumus dare viro isti sancto, qui venit tecum? &c. *tr. 30. d. 5. n. 11.*

Vers. 2. Quid dignum poterit esse beneficiis ejus? *tr. 30. d. 17. per tot.*

Vers. 19. Videbar quidem vobiscum manducare, & bibere, *tr. 26. d. 37. n. 2.*

Vers. eod. Ego cibo invisibili, & potui, qui ab hominibus videri non potest, utor, *tr. 26. d. 2. n. 4.*

EX LIBRO JUDITH.

CAP. II.

Vers. 3. Dixit cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subjugaret Imperio: quod dictum cum placuisset omnibus, *tr. 27. d. 11. n. 2.*

Vers. 17. Descendit in campos Damasceni in diebus messis, & succendit omnia fata, omnesque arbores, & vineas fecit incidi, & cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram, *tr. 41. d. 5. n. 4.*

CAP. VII.

Vers. 6. Incidi præcepit aqueductum illorum, *tr. 41. d. 43. n. 2.*

CAP. VIII.

Vers. 21. Quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, *tr. 23. d. 32. n. 12.*

CAP. IX.

Vers. 1. Ingressa est oratorium suum, posuit cinerem super caput suum, & prosternens se Domino, clamabat ad Dominum, &c. *tr. 32. d. 14. n. 3.*

CAP. XII.

Vers. 10. Holofernes fecit cenam servis suis, & dixit ad Vagao Eunuchum suum: Vade, & suade Hebræam illam, &c. *tr. 31. d. 9. n. 6.*

CAP. XIII.

Vers. 20. Vivit ipse Dominus, quoniam custodivit me Angelus ejus, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem: & non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari, *tr. 41. d. 6. n. 9.*

CAP. XVI.

Vers. 21. Dabit ignem in carnes eorum, ut comburantur, & sentiant usque in sempiternum, *tr. 34. d. 9. n. 7. d. 29. per totum.*

EX LIBRO ESTHER.

CAP. I.

Vers. 12. Renuit, & ad Regis Imperium venire contempsit, *tr. 32. d. 14. n. 10.*

Vers. 16. Non solum Regem læsit, sed omnes populos, & Principes, *tr. 27. d. 10. n. 8.*

CAP. V.

Vers. 12. Regina quoque Esther nullum alium vocavit ad convivium, præter me, *tr. 26. d. 36. n. 3.*

Vers. 13. Cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochæum Judæum sedentem ante fores Regias, *tr. 35. d. 27. n. 2.*

C A P. VI.

Vers. 1. Noctem illam duxit Rex in somnum, &c. *rr. 31. d. 19. numer. 4.*

Vers. 10. Festina, & sumpta stola & equo, fac ut locutus es Mardocheo Judæo: cave ne quidquam de his quæ locutus es, prætermittas, &c. *rr. 35. d. 4. n. 8.*

Vers. 12. Festinavit ire in domum suam, lugens, & operto capite; narravitque Zares uxori suæ, & amicis, omnia quæ evenissent sibi, *rr. 38. d. 14. n. 2. rr. 34. d. 21. n. 9.*

C A P. VII.

Vers. 6. Hostis & inimicus noster pessimus iste est Aman: quod ille audiens, illico obstupuit, vultum Regis ac Reginae ferre non sustinens, *rr. 41. disc. 12. n. 12.*

C A P. XIII.

Vers. 13. Vestigia pedum ejus deosculari paratus essem; sed timui, ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, *rr. 32. d. 14. numer. 10.*

C A P. XIV.

Vers. 1. Esther quoque Regina confugit ad Dominum, pavens periculum quod imminabat, &c. *rr. 32. d. 14. n. 10.*

EX LIBRO JOB.

C A P. I.

Vers. 1. Vir simplex, & rectus, *rr. 33. d. 1. numer. 9. rr. 37. d. 1. n. 5. rr. 40. d. 9. n. 5.*

Vers. 5. Ne fortè peccaverint Filii mei, & benedixerint Deo in cordibus suis, *rr. 31. d. 27. n. 6. rr. 42. d. 9. n. 6. rr. 31. d. 6. n. 4. rr. 23. d. 2. n. 9.*

Vers. 9. & 10. Nunquid Job frustra timet Deum? nunquid tu vallasti eum, ac domum ejus, universamque substantiam ejus per circuitum? Extende paululum manum tuam, &c. *rr. 42. d. 2. n. 7. rr. 38. d. 10. n. 4.*

Vers. 11. Extende paululum manum tuam, *rr. 34. d. 9. n. 3.*

Vers. 19. Ventus vehemens irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, *rr. 33. d. 3. n. 6. d. 6. n. 12.*

Vers. 20. Tonso capite corruit in terram, *rr. 32. d. 14. n. 12. rr. 36. d. 9. n. 6.*

Vers. 21. Nudus egressus sum de ventre Matris meæ, & nudus revertar illuc, *rr. 34. d. 5. n. 5.*

Vers. 22. In omnibus his non peccavit Job, *rr. 41. discurs. 6. numer. 1.*

C A P. II.

Vers. 1. Factum est autem, cum quadam die venissent filii Dei, & starent coram Domino, venisset quoque Satan inter eos, &c. *rr. 48. d. 15. n. 2. rr. 30. d. 14. n. 4.*

Vers. 3. Nunquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra? *rr. 23. d. 1. n. 7.*

Vers. 6. Verumtamen animam illius serva, *rr. 41. disc. 12. numer. 1. & 5.*

Vers. 7. A planta pedis usque ad verticem non erat in eo sanitas, *rr. 34. d. 23. n. 6.*

Vers. 9. Adhuc permanens in simplicitate tua? benedic Deo, & morere, *rr. 36. d. 6. n. 10.*

Vers. 10. Quasi una de stultis mulieribus locuta es, *rr. 36. d. 6. numer. 10.*

Vers. 11. Audientes tres amici Job omne malum quod acciderat ei, venerunt singuli de loco suo, *rr. 36. d. 5. n. 5.*

C A P. III.

Vers. 18. Non audierunt vocem exactoris, *rr. 31. d. 24. n. 5. d. 25. numer. 6.*

Vers. 23. Viro cujus abscondita est vis, & circumdedit eum Deus tenebris? *rr. 41. d. 22. n. 6.*

Vers. 24. Antequam comedam, suspiro, *rr. 31. d. 26. per tot. rr. 42. d. 9. n. 6. d. 30. n. 10.*

C A P. IV.

Vers. 11. Tygris periit, eò quod non haberet prædam, *rr. 26. d. 21. n. 7. rr. 33. d. 15. n. 12.*

Vers. 17. Nunquid homo, Dei comparatione justificabitur? Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit pravitatem: quanto magis qui habitant domos luteas? *rr. 41. d. 21. numer. 3.*

C A P. V.

Vers. 2. Stultum interficit iracundia, *rr. 35. d. 25. n. 7. d. 26. n. 5. rr. 39. d. 5. n. 6. d. 7. n. 6. d. 9. per tot.*

Vers. 6. Parvulum occidit invidia, *rr. 38. d. 10. per tot.*

Vers. 7. Nascitur avis ad volatum, *rr. 38. d. 15. n. 6.*

Vers. 9. Qui facit magna, & inscrutabilia, & mirabilia absque numero, *rr. 30. d. 11. n. 6.*

Vers. 11. Ponit humiles in sublime, *rr. 32. d. 9. per totum.*

Vers. 15. Salvum faciet egenum à gladio oris eorum, *rr. 32. d. 13. numer. 2.*

Vers. 17. Beatus homo qui corripitur à Deo: increpationem Domini ne reprobes: quia ipse vulnerat, & medetur: percutit, & manus ejus sanabunt, *rr. 30. d. 18. n. 8.*

Vers. 21. Flagellum linguæ, *rr. 36. d. 3. n. 7.*

C A P. VI.

Vers. 16. Qui timet pruinam, irruet super eum nix, *rr. 34. d. 14. numer. 9.*

C A P. VII.

Vers. 1. Militia est vita hominis super terram, *rr. 29. d. 4. numer. 3. rr. 31. d. 11. n. 1. rr. 33. d. 8. n. 7.*

Vers. 7. Memento quia ventus est vita mea, & non revertetur oculus meus, ut videat bona, *rr. 34. d. 29. n. 2.*

Vers. 8. Oculi tui in me, & non subsistam, *rr. 41. d. 2. numer. 2. d. 22. numer. 8.*

C A P. VIII.

Vers. 11. Nunquid vivere potest scirpus absque humore, aut crescere carectum absque aqua? *rr. 33. d. 12. n. 7.*

Vers. 13. Spes hypocritæ peribit, *rr. 33. d. 2. numer. 10. d. 12. per tot. d. 13. n. 3.*

C A P. IX.

Vers. 2. Verè scio quod ita sit, & quod non justificetur homo compositus Deo. Si voluerit contendere cum eo, non poterit respondere unum pro mille, *rr. 41. d. 18. n. 2.*

Vers. 19. Si fortitudo quæritur, robustissimus est; si æquitas judicii, nemo audet pro me testimonium dicere, *rr. 41. d. 19. numer. 5.*

Vers. 20. Os meum condemnabit me, & pravam me esse comprobabit, *rr. 42. d. 11. n. 7.*

Vers. 23. Non de poenis innocentium rideat, *rr. 34. d. 24. n. 2.*

Vers. 28. Verebar omnia opera mea, *rr. 42. d. 1. n. 5. rr. 34. d. 3. n. 9.*

C A P. X.

Vers. 9. Memento quæso, quod sicut lutum feceris me, *rr. 30. d. 1. numer. 8.*

Vers. 12. Vitam & misericordiam tribuisti mihi, *rr. 41. disc. 29. numer. 10.*

Vers. 21. Terram tenebrarum, & operam mortis caligine, *rr. 34. d. 10. per tot.*

Vers. 22. Ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat, *rr. 54. d. 10. n. 7. d. 14. n. 5. d. 24. n. 5. d. 6. n. 7. d. 18. n. 4. d. 19. n. 2. d. 23. per tot. d. 31. n. 4.*

C A P. XII.

Vers. 4. Qui deridetur ab amico suo sicut ego, invocabit Deum, & exaudiet eum; deridetur enim iusti simplicitas, *rr. 25. d. 6. n. 4. rr. 25. d. 9. n. 1.*

C A P. XIII.

Vers. 8. Nunquid faciem ejus accipitis, & Deo judicare nitimini? *rr. 42. d. 6. n. 5.*

Vers. 14. Animam meam porto in manibus meis, *rr. 29. d. 9. n. 10.*

Vers. 16. Et ipse erit Salvator meus; non enim veniet in conspectu ejus omnis hypocrita, *rr. 35. d. 1. n. 9.*

Vers. 18. Si fuerò judicatus, scio quod justus inveniar, *rr. 41. d. 27. numer. 2.*

Vers. 24. Cur faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum? *rr. 26. d. 50. n. 3.*

Vers. 26. Scribis contra me amaritudines, & consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ, *rr. 41. d. 10. numer. 6. rr. 23. discurs. 7. numer. 4.*

Vers. 27. Posuisti in nervo pedem meum, & observasti omnes semitas meas; & vestigia pedum meorum considerasti, *rr. 25. d. 10. n. 6. rr. 37. d. 1. n. 8.*

C A P. XIV.

Vers. 1. Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis, *rr. 30. d. 17. n. 4. rr. 40. d. 9. n. 3.*

Vers. 4. Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne ille qui solus es? *rr. 29. d. 23. numer. 6. rr. 26. d. 45. numer. 7.*

Vers. 13. Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus? *rr. 34. d. 31. n. 8. rr. 41. d. 6. n. 1. rr. 41. d. 9. n. 5. d. 16. n. 3. rr. 34. d. 5. n. 5.*

Vers. 16. Tu quidem gressus meos dinumerasti, *rr. 37. d. 1. numer. 8. rr. 41. d. 13. numer. 6.*

Vers. 17. Signasti quasi in sacculo delicta mea, sed curasti iniquitatem meam, *rr. 41. d. 8. n. 8.*

C A P. XVII.

Vers. 3. Pone me juxta te, & cujusvis manus pugnet contra me, *rr. 26. d. 21. n. 8.*

Vers. 14. Putredini dixi: Pater meus es; mater mea, & soror mea, vermibus, *rr. 31. d. 20. n. 4.*

C A P. XVIII.

Vers. 4. Perdis animam tuam in furore tuo, *rr. 37. d. 7. per tot.*

C A P. XIX.

Vers. 1. Usquequod affligitis animam meam, & atteritis me sermonibus, *rr. 36. d. 1. n. 5.*

Vers. 5. Arguitis me opprobriis, *rr. 36. d. 1. n. 5.*

Vers. 8. Semitam meam circumsepsit, & transire non possum, *rr. 41. d. 19. n. 3.*

Vers.

Vers. 29. Fugite ergo à facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est, & scitote esse iudicium, *rr. 41. d. 29. numer. 5. rr. 41. d. 30. numer. 2.*

C A P. XX.

Vers. 2. Cogitationes meae variae succedunt mihi, & mens diversa capitur, *rr. 41. d. 22. numer. 9.*

Vers. 5. Gaudium hypocritae ad instar puncti; si ascenderit usque ad coelum superbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit, &c. *rr. 33. d. 2. numer. 2. d. 4. numer. 9.*

Vers. 11. Ossa ejus implebuntur viciis adolescentiae ejus, & cum eo in pulvere dormient, *rr. 33. d. 12. numer. 4. rr. 23. d. 6. numer. 5. d. 7. numer. 5.*

Vers. 14. Panis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus, *rr. 34. d. 20. numer. 11. rr. 26. d. 12. numer. 15.*

Vers. 18. Luctus quae fecit omnia, nec tamen consumetur, *rr. 34. d. 23. numer. 2.*

Vers. Eod. Juxta multitudinem adinventionum suarum, sic & sustinebit, *rr. 34. d. 15. numer. 1. d. 26. numer. 6. d. 31. numer. 5.*

Vers. 22. Cum satiatus fuerit, arctabitur, aestuabit, & omnis dolor irruet super eum, *rr. 34. d. 13. numer. 2. d. 15. per tot.*

Vers. 26. Devoravit eum ignis, qui non succenditur, *rr. 34. d. 8. per tot.*

Vers. 27. Revelabunt caeli iniquitatem ejus, & terra consurget adversus eum, *rr. 33. d. 14. numer. 9. rr. 41. d. 4. numer. 9.*

C A P. XXI.

Vers. 11. Egrediuntur quasi greges parvuli eorum, & infantes eorum exultant lusu: tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad sonitum organi, *rr. 23. d. 9. numer. 8. rr. 34. d. 13. numer. 2. d. 20. numer. 4. rr. 41. d. 17. numer. 8. d. 24. numer. 5.*

Vers. 13. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt, *rr. 41. d. 17. numer. 8. d. 24. numer. 5. rr. 34. d. 20. numer. 4.*

C A P. XXII.

Vers. 14. Circa cardines caeli perambulat, nec nostra considerat, *rr. 33. d. 8. numer. 2. rr. 41. d. 3. numer. 1.*

C A P. XXIV.

Vers. 19. Ab aquis nivium ad calorem nimium transeat, *rr. 34. d. 8. numer. 5. d. 13. numer. 9. d. 14. per tot.*

C A P. XXV.

Vers. 5. Stellae non sunt mundae in conspectu ejus, *rr. 41. d. 21. numer. 3. d. 22. numer. 2. d. 27. numer. 2.*

C A P. XXVI.

Vers. 11. Columnae caeli contremiscunt, & pavore ad nutum ejus, *rr. 41. d. 6. per tot.*

Vers. 14. Cum vix parvam stillam sermonum ejus audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri, *rr. 34. d. 27. numer. 1. rr. 41. d. 4. numer. 2. d. 9. numer. 8.*

C A P. XXVII.

Vers. 8. Quae est enim spes hypocritae, si sivarè rapiat, & non liberet Deus animam ejus? nunquid Deus audiet clamorem ejus, &c. *rr. 33. d. 2. numer. 10.*

C A P. XXVIII.

Vers. 13. Non invenitur in terra suaviter viventium, *rr. 31. d. 12. numer. 1.*

C A P. XXIX.

Vers. 4. Quando secretò Deus erat in tabernaculo meo, *rr. 29. d. 11. numer. 4.*

Vers. 16. Causam, quam nesciebam, diligentissimè investigabam, *rr. 40. d. 4. per tot.*

Vers. 17. Conterebam molas iniqui, & de denebris illius auferbam praeda, *rr. 40. d. 8. numer. 3.*

Vers. 24. Si quando ridebam ad eos, non credebant, *rr. 23. disc. 9. numer. 6.*

C A P. XXX.

Vers. 1. Nunc autem derident me juniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei, *rr. 41. d. 18. numer. 7.*

Vers. 12. Ad dexteram Orientis calamitates meae illicò surrexerunt, *rr. 29. d. 12. numer. 6.*

Vers. 15. Flebam super eo, qui afflictus erat, & compatiabatur anima mea pauperi, *rr. 30. d. 3. numer. 6. rr. 24. d. 18. numer. 9.*

Vers. 29. Frater sui draconum, & socius struthionum: cutis mea denigrata est super me, *rr. 34. d. 19. numer. 3.*

Vers. 30. Cutis mea denigrata est, *rr. 34. d. 18. numer. 2.*

C A P. XXXI.

Vers. 13. Si contempsi subire iudicium cum servo meo, & ancilla mea, cum disceptarent adversum me, &c. *rr. 41. d. 21. numer. 9.*

Vers. 14. Quid enim faciam, cum surrexerit ad iudicandum Deus? & cum quæsierit, quid respondebo illi? *rr. 41. d. 30. numer. 2.*

Vers. 18. Ab infantia mea mecum crevit miseria, & de utero matris meae egressa est mecum, *rr. 24. d. 6. numer. 2.*

Vers. 23. Semper enim quasi tomentes super me fluctus; timui Deum, & pondus ejus ferre non potui, *rr. 41. d. 9. numer. 1. rr. 34. d. 5. numer. 5.*

Vers. 29. Si gavissus sum ad ruinam ejus, qui me oderat, & exaltavi quòd invenisset eum malum: non enim dedi ad peccandum guttur meum, *rr. 35. d. 30. numer. 5.*

Vers. 31. Dixerunt viri tabernaculi mei: quis det de carnibus ejus, ut saturemur, *rr. 26. d. 8. numer. 4. rr. 26. d. 47. numer. 3.*

Vers. 37. Per singulos gradus meos pronuntiabo illum, & quasi Principi offeram eum, *rr. 41. d. 30. numer. 7.*

Vers. 38. Si adversum me terra mea clamat, & cum ipsa sulci ejus desilent, pro frumento orietur mihi tribulus, *rr. 27. disc. 10. numer. 9.*

C A P. XXXIV.

Vers. 30. Regnare facit hominem hypocritam, *rr. 33. disc. 5. numer. 11.*

C A P. XXXV.

Vers. 2. Igitur Eliu hæc rursus locutus est: nunquid æqua tibi videtur hæc tua cogitatio, ut diceret: justior sum Deo? *rr. 41. d. 1. numer. 5.*

Vers. 14. Judicare coram illo, & expecta eum, *rr. 41. disc. 27. numer. 2.*

Vers. 15. Nunc non infert furorem suum, nec ulciscitur valde scelus, *rr. 41. d. 21. numer. 9.*

C A P. XXXVI.

Vers. 13. Simulatores, & callidi provocant iram Dei, *rr. 33. d. 1. numer. 9. d. 3. numer. 4.*

Vers. 16. Igitur salvabit te de ore angusto latissimè, & non habente fundamentum subter te, *rr. 34. d. 6. numer. 6.*

Vers. 17. Causa tua quasi impii judicata est, *rr. 41. disc. 26. numer. 3.*

Vers. 18. Non te superet ira, ut aliquem opprimas; nec multitudo donorum inclinet te, *rr. 40. d. 9. numer. 5.*

C A P. XXXVII.

Vers. 11. Frumentum desiderat nubes, *rr. 26. d. 4. numer. 4.*

C A P. XXXVIII.

Vers. 2. Quis est iste, involvens sententias sermonibus impetitis, *rr. 35. d. 29. numer. 2.*

Vers. 7. Cum me laudarent simul astra matutina, *rr. 41. d. 11. numer. 10.*

Vers. 11. Hucusque venies, & non procedes amplius, hic constringes tumetes fluctus tuos, *rr. 35. d. 4. numer. 12. rr. 41. d. 14. numer. 5.*

Vers. 16. Et in novissimis abyssi deambulasti, *rr. 41. d. 34. disc. 31. numer. 8.*

Vers. 22. Nunquid ingressus es thesauros nivis, aut thesauros grandinis aspexisti, quæ preparavi in tempus hostis, in diem pugne, & belli? *rr. 41. d. 8. numer. 8.*

C A P. XXXIX.

Vers. 7. Clamorem exactoris non audit, *rr. 31. d. 11. numer. 4. disc. 22. numer. 4.*

Vers. 14. Quando relinquit ova sua in terra, tu forsan in pulvere calefacies ea? Obliviscitur, quòd pes conculcat ea, aut bestia agri conterat: duratur ad filios suos, quasi non sint sui, *rr. 23. d. 9. numer. 7.*

Vers. 20. Gloria narium ejus terror, *rr. 29. d. 23. numer. 5.*

C A P. XL.

Vers. 11. Fortitudo ejus in lumbis ejus, & virtus illius in umbilico ventris ejus, *rr. 31. d. 1. numer. 3.*

Vers. 16. Sub umbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus: circumdabunt eum falices, *rr. 33. d. 6. numer. 2.*

Vers. 18. Ecce absorbebit fluvium, & non mirabitur; & habet fiduciam, quòd influat Jordanis in os ejus, *rr. 29. d. 13. numer. 7. rr. 37. d. 4. numer. 7.*

Vers. 22. Nunquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia? *rr. 41. d. 12. numer. 2.*

C A P. XLI.

Vers. 10. De ore ejus lampades procedunt, sicut tede ignis accensæ: de naribus ejus procedit fumus, *rr. 34. d. 12. numer. 3.*

Vers. 14. Mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non ferretur, *rr. 40. d. 7. numer. 7.*

Vers. 23. Aestimabit abyssum quasi senescentem, *rr. 34. d. 5. numer. 6.*

Vers. 24. Non est super terram potestas, quæ comparetur ei, qui factus est, ut nullum timeret, *rr. 34. d. 12. numer. 7.*

C A P. XLII.

Vers. 8. Ite ad servum meum Job, & offerte holocaustum pro vobis: Job autem servus meus orabit pro vobis: faciem ejus suscipiam, *rr. 35. d. 14. numer. 11.*

EX PSALMIS.

PSAL. I.

Vers. 1. Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiae non sed-
dit, *tractat. 25. discurs. 11. num. 2. tract. 27. disc. 10. n. 4. tractat. 27. d. 11. n. 7.*

Vers. 2. In lege Domini voluntas ejus, *tractat. 35. disc. 14. numer. 11.*

Vers. 3. Et erit tamquam lignum, quod plantatum est secus de-
cursum aquarum, quod fructum suum dabit, *tr. 29. d. 6. n. 13. tr. 23. d. 4. n. 13. tr. 34. d. 8. numer. 9.*

PSAL. II.

Vers. 1. Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terrae, &c. *tract. 29. d. 21. n. 3. tr. 27. d. 9. numer. 3.*

Vers. 4. Qui habitat in coelis, iridebit eos, *tract. 25. disc. 12. numer. 1.*

Vers. 6. Ego autem constitutus sum Rex ab eo, super Sion mon-
tem sanctum ejus, praedicans praeceptum ejus, *tr. 21. d. 13. n. 2. tr. 35. d. 4. n. 2. tr. 29. d. 17. n. 1. tr. 32. d. 9. n. 8.*

Vers. 10. Erudimini, qui judicatis terram: servite Domino in ti-
more, *tr. 40. d. 5. n. 9. d. 8. n. 5. tr. 41. d. 8. numer. 5.*

Vers. 12. Apprehendite disciplinam, *tr. 22. d. 22. n. 5.*

PSAL. IV.

Vers. 3. Filii homini, usquequod gravi corde? *tractat. 31. d. 10. numer. 7.*

Vers. 6. Sacrificate sacrificium iustitiae, *tr. 40. d. 4. n. 8.*

Vers. eod. Multi dicunt, qui ostendit nobis bona? à fructu
frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt, *tract. 30. disc. 25. per
totum.*

Vers. 7. Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine, *tr. 41. d. 15. n. 9.*

Vers. 8. A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt,
tr. 26. d. 1. n. 6.

PSAL. V.

Vers. 1. Verba mea auribus percipe Domine, intellige clamo-
rem meum, *tr. 35. d. 14. n. 9.*

Vers. 7. Odisti omnes, qui operantur iniquitatem, perdes om-
nes, qui loquuntur mendacium, *tr. 35. d. 28. numer. 3.*

Vers. 11. Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis do-
lose agebant, judica illos Deus, *tr. 27. d. 11. n. 7.*

Vers. 13. Scuto bonae voluntatis tuae coronasti eum, *tract. 35. d. 14. n. 11.*

PSAL. VI.

Vers. 6. Quoniam non est in morte, qui memor sit tui; in infer-
no autem quis confitebitur tibi? *tr. 34. d. 25. n. 6. d. 26. n. 4.*

PSAL. VII.

Vers. 3. Ne quando rapiat ut leo animam meam, *tract. 23. d. 18. numer. 2.*

Vers. 6. Comprehdatur, & conculcet in terra vitam meam, *tr. 35. d. 27. n. 1.*

Vers. 10. Consumetur nequitia peccatorum, & diriges iustum,
scrutans corda & renes Deus, *tr. 37. d. 9. n. 7. tr. 41. d. 14. n. 2. tr. 42. d. 9. n. 4.*

Vers. 11. Qui salvos facit rectos corde, *tr. 37. d. 1. numer. 9.*

Vers. 16. Lacum aperuit, & effodit eum, & incidit in foveam,
quam fecit, *tractat. 29. disc. 18. numer. 3. tractat. 38. disc. 7. n. 7. tr. 34. d. 16. n. 7.*

PSAL. VIII.

Vers. 4. Quoniam videbo celos tuos, opera digitorum tuorum,
Lunam, & Stellae quae tu fundasti, *tract. 26. d. 52. numer. 1. tr. 30. d. 14. n. 2.*

Vers. 5. Quid est homo, quod memor es ejus, *tr. 30. d. 1. n. 1.*

Vers. 6. Minuisti eum paulo minus ab angelis, gloria, & ho-
nore coronasti eum, *tr. 34. d. 20. n. 3. tr. 35. d. 4. n. 3. tr. 30. d. 1. n. 5. disc. 11. per tot. tr. 31. d. 6. n. 1.*

Vers. 8. Omnia subiecisti sub pedibus ejus; oves & boves uni-
versas, insuper & pecora campi; volucres caeli, & pisces maris,
tr. 31. d. 25. n. 1.

PSAL. IX.

Vers. 7. Inimici defecerunt frameae in finem, & civitates eorum
destruxisti, *tr. 34. d. 4. n. 6.*

Vers. 9. Paravit in iudicio thronum suum, & ipse iudicabit or-
bem terrae in aequitate, iudicabit populos in iustitia, *tr. 41. d. 3. numer. 6.*

Vers. 18. Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes
quae obliviscuntur Deum, *tr. 34. d. 20. n. 10. tr. 34. d. 2. n. 6. d. 5. per
totum.*

PSAL. X. Secundum Hebr.

Vers. 1. Dum superbit impius, incenditur pauper, *tr. 36. d. 6. numer. 5.*

Vers. 5. Non est Deus in conspectu ejus, inquinatae sunt viae il-
lius in omni tempore, *tr. 34. d. 2. n. 2.*

Vers. eod. Inquinatae sunt viae illius in omni tempore, auferun-
tur judicia tua à facie ejus, *tr. 34. d. 2. n. 2.*

Vers. 13. Propter quid irritavit impius Deum? dixit enim in cor-
de suo: Non requirit, *tr. 41. d. 1. n. 2.*

PSAL. X.

Vers. 3. Ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt sagie-
tas suas in pharetra, ut sagittent in obscuro rectos corde, *tr. 25. d. 6. n. 3.*

Vers. 5. Oculi ejus in pauperem respiciunt, palpebrae ejus inter-
rogant filios hominum, *tr. 40. d. 6. n. 2.*

Vers. 7. Pluit super peccatores laqueos, ignis, & sulphur, &c. *tr. 34. d. 6. n. 10. & d. 7. per tot.*

Vers. 8. Iustus Dominus, & iustitias dilexit, *tractat. 35. disc. 29. numer. 4.*

PSAL. XI.

Vers. 2. Salvum me fac DEUS, *tract. 27. d. 11. numer. 3. tr. 33. d. 5. numer. 9.*

Vers. eod. Diminutae sunt veritates à filiis hominum: vana lo-
cuti sunt unusquisque ad proximum suum, labia dolosa in corde,
& corde locuti sunt: disperdat Dominus universa labia dolosa,
tr. 27. d. 1. n. 8.

Vers. 3. Labia dolosa in corde, & corde locuti sunt, *tr. 33. d. 9. numer. 3.*

Vers. 9. Secundum altitudinem tuam multiplicasti filios homi-
num, *tr. 26. d. 1. n. 6.*

PSAL. XII.

Vers. 6. Ego in misericordia tua speravi, exultavit cor meum in
salutari tuo, *tr. 30. d. 7. n. 4.*

PSAL. XIII.

Vers. 1. Dixit insipiens in corde suo, non est Deus: corrupti sunt,
& abominabiles facti sunt in studiis suis, &c. *tr. 27. d. 8. n. 8. tr. 41. d. 3. n. 1. tr. 23. d. 8. n. 1.*

Vers. 2. Dominus de coelo prosperit super filios hominum, ut
videat, si est intelligens aut requirens Deum, *tractat. 26. disc. 8. numer. 6. tr. 27. d. 10. n. 10. tr. 34. d. 2. n. 3.*

Vers. 3. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem, *tr. 34. d. 6. n. 13. tr. 30. d. 17. n. 3.*

Vers. 5. Trepidaverunt timore, ubi non erat timor, *tr. 34. d. 18. numer. 1.*

PSAL. XV.

Vers. 1. Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum
meorum non eges, *tr. 24. d. 6. n. 9. tr. 30. d. 1. n. 1. d. 6. n. 2.*

Vers. 4. Nec memor ero nominum eorum per labia mea, *tr. 30. d. 21. n. 9.*

Vers. 5. Dominus pars hereditatis meae, *tr. 22. d. 3. per tot.*

Vers. 8. Providebam Dominum in conspectu meo semper,
quoniam à dextris est mihi, ne commovear, *tractat. 41. disc. 26. d. 33. numer. 2.*

PSAL. XVI.

Vers. 2. De vultu tuo iudicium meum prodest, oculi tui videant
equitates, *tr. 35. d. 29. n. 5.*

Vers. 4. Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias da-
tas, *tr. 35. d. 5. n. 10.*

Vers. 8. Custodi me, ut pupillam oculi, *tr. 31. d. 13. n. 2.*

Vers. 10. Adipem suum concluserunt, os eorum lucum est
superbiam, *tractat. 31. d. 7. numer. 9. discurs. 10. numer. 10. disc. 16. numer. 3.*

Vers. 11. Oculos suos statuerunt declinare in terram, *tract. 41. d. 13. n. 2.*

Vers. 12. Susceperunt me sicut leo paratus ad praedam, & sicut
catulus leonis habitans in abditis, *tr. 26. d. 19. n. 8.*

Vers. 14. Domine a paucis divide eos in vita eorum, *tr. 34. d. 32. numer. 6.*

Vers. 15. Satiabor, cum apparuerit gloria tua, *tr. 26. d. 9. n. 3. d. 34. n. 8.*

PSAL. XVII.

Vers. 6. Dolores inferni circumdederunt me, preoccupaverunt
me laquei mortis, *tr. 34. d. 19. per tot. d. 31. n. 6. tr. 38. d. 7. n. 1. tr. 34. d. 21. n. 9.*

Vers. 9. Ascendit fumus in ira ejus, & ignis à facie ejus exar-
sit: carbonem succensi sunt ab eo, *tr. 34. d. 5. n. 9.*

Vers. 12. Poluit tenebras latibulum suum, *tractat. 26. disc. 46. numer. 4.*

Vers. 40. Praecinxisti me virtute ad bellum, & supplantasti in-
surgentes in me subtus me, *tr. 31. d. 17. n. 4.*

Vers. 46. Filii alieni meortici sunt mihi, *tr. 29. d. 14.*

P S A L. XVIII.

Vers. 1. Coeli enarrant gloriam Dei, *tr. 27. d. 4. n. 2. tr. 29. d. 11. n. 30. tr. 30. d. 1. n. 2.*

Vers. 5. In omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terre verba eorum, *tr. 29. d. 17. per tot.*

Vers. 6. Exultavit ut gigas ad currendam viam, à summo coelo egressio ejus, *tr. 27. d. 17. discurs. 6. numer. 1. tr. 28. d. 32. disc. 7. numer. 2.*

Vers. 7. Nec est, qui se abscondat à calore ejus, *tr. 28. d. 14. disc. 18. numer. 1.*

Vers. 8. Lex Domini immaculata, convertens animas, *tr. 39. d. 12. n. 6. tr. 29. d. 13. n. 3. d. 23. per tot. tr. 30. disc. 9. numer. 1.*

Vers. 10. Judicia Domini vera, justificata in semetipsa, *tr. 41. d. 3. numer. 1.*

Vers. 13. Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce servo tuo, *tr. 41. d. 14. numer. 5. disc. 22. numer. 3.*

P S A L. XX.

Vers. 7. Latificabis eum in gaudio cum vultu tuo, *tr. 26. d. 37. numer. 9.*

Vers. 9. Inveniat manus tua omnibus inimicis tuis, &c. *tr. 34. d. 10. n. 4.*

Vers. 10. Devorabit eos ignis, *tr. 34. d. 8. numer. 3. & d. 16. per totum.*

P S A L. XXI.

Vers. 7. Ego autem sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis, *tr. 32. disc. 10. numer. 7. tr. 26. d. 47. numer. 5.*

Vers. 11. Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis uticam meam: salva me ex ore leonis, *tr. 41. d. 12. n. 5.*

Vers. 17. Edent pauperes, & saturabuntur, *tr. 26. d. 8. n. 3. d. 9. n. 4. d. 10. n. 8. d. 36. n. 8.*

Vers. 28. Convertentur ad Dominum universi fines terræ, & adorabunt in conspectu ejus universæ familie gentium, *tr. 29. d. 17. numer. 2.*

P S A L. XXII.

Vers. 1. Dominus regit me, & nihil mihi deerit: in loco pascue ibi me collocavit, super aquam refectiois educavit me, *tr. 26. d. 8. n. 5. d. 9. n. 7.*

Vers. 4. Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt, *tr. 26. d. 36. n. 6.*

Vers. 5. Parasti in conspectu meo mensam, adversus eos qui tribulant me, *tr. 26. d. 20. per tot.*

Vers. eod. Impinguasti in oleo caput meum, & calix meus inebrians quàm præclarus est! *tr. 26. d. 11. n. 9.*

P S A L. XXIII.

Vers. 3. Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus? &c. *tr. 22. d. 1. n. 2. tr. 40. d. 12. n. 8.*

Vers. 8. Dominus fortis, & potens in prælio, *tr. 35. d. 4. n. 6.*

P S A L. XXIV.

Vers. 7. Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris, Domine, *tr. 23. d. 7. n. 1.*

Vers. 15. Oculi mei semper ad Dominum, *tr. 35. d. 5. n. 8.*

P S A L. XXV.

Vers. 6. Lavabo inter innocentes manus meas, & circumdabo altare tuum Domine, *tr. 22. d. 8. per tot. tr. 26. d. 25. n. 1.*

Vers. 9. Ne perdas cum impiis Deus animam meam, *tr. 40. d. 11. numer. 5.*

Vers. 10. In quorum manibus iniquitates sunt, *tr. 22. d. 35. n. 16. tr. 40. d. 10. n. 6. d. 11. n. 5.*

Vers. 18. Vide humilitatem meam & laborem meum, & dimitte universa delicta mea, *tr. 32. d. 13. n. 4.*

P S A L. XXVI.

Vers. 1. Dominus illuminatio mea, & salus mea, *tr. 35. d. 8. n. 5. numer. 14.*

Vers. 3. Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum, *tr. 35. d. 26. n. 1. tr. 26. d. 20. n. 2.*

Vers. eod. Si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo, *tr. 36. d. 4. n. 9.*

P S A L. XXVIII.

Vers. 1. Afferte Domino filii Dei, afferte Domino filios arietum, *tr. 22. d. 11. n. 8. tr. 26. d. 32. n. 4.*

Vers. 4. Vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia, *tr. 26. d. 47. numer. 4. tr. 35. d. 5. per tot.*

Vers. eod. Vox Domini in magnificentia, *tr. 26. d. 8. n. 7.*

P S A L. XXIX.

Vers. 4. Domine eduxisti ab inferno animam meam, *tr. 34. d. 3. n. 7. d. 51. n. 6.*

Vers. 5. Confitemini memoriæ sanctitatis ejus, *tr. 26. d. 32. numer. 9.*

Vers. 7. Ego dixi in abundantia mea: non movebor in æternum, *tr. 41. d. 6. n. 6. tr. 34. d. 25. n. 2.*

Vers. 10. Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem? *tr. 26. d. 42. n. 5.*

P S A L. XXX.

Vers. 8. Quoniam respexisti humilitatem meam, salvasti de necessitatibus animam meam, *tr. 28. d. 32. disc. 13. numer. 2. d. 17. per totum.*

Vers. 12. Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium, & vicinis meis valde, *tr. 29. d. 12. n. 7.*

Vers. 14. Audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu: in eo dum convenirent adversum me, accipere animam meam consiliati sunt. Ego autem in te, Domine, speravi, *tr. 25. d. 5. n. 2.*

Vers. 17. Illustra faciem tuam super servum tuum, saluum me fac in misericordia tua, *tr. 25. d. 8. n. 6.*

Vers. 18. Erubescant impii, & deducantur in infernum: muta fiant labia dolosa, *tr. 34. d. 11. n. 3.*

P S A L. XXXI.

Vers. 4. Die ac nocte gravata est super me manus tua, dum configitur spina, *tr. 34. d. 17. n. 10. d. 9. n. 10.*

Vers. 5. Dixi: Confitebor adversum me iniquitatem meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei, &c. *tr. 28. d. 41. d. 1. numer. 6.*

Vers. 6. Pro hac orabit ad te omnis Sanctus in tempore opportuno: verumtamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non approximabunt, *tr. 41. d. 9. n. 8.*

Vers. 9. Sicut equus & mulus quibus non est intellectus, *tr. 40. d. 10. n. 1. tr. 30. d. 26. n. 6.*

Vers. 11. Exultate in Domino, & exultate justi, & gloriamini omnes recti corde, *tr. 37. d. 2. n. 9.*

P S A L. XXXII.

Vers. 1. Exultate justi in Domino, rectos decet collaudatio, *tr. 37. discurs. 2. n. 9.*

Vers. 4. Quia rectum est verbum Domini, & omnia opera ejus in fide, *tr. 29. d. 15. n. 7.*

Vers. 5. Diligit misericordiam, & judicium, *tr. 28. d. 40. discurs. 7. per tot.*

Vers. 6. Verbo Domini coeli firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum, *tr. 28. d. 41. d. 4. numer. 8. tr. 30. d. 1. numer. 3. tr. 30. d. 13. n. 5.*

P S A L. XXXIII.

Vers. 1. Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo, *tr. 30. d. 18. n. 4.*

Vers. 3. In Domino laudabitur anima mea, *tr. 28. d. 30. discurs. 5. numer. 9.*

Vers. 6. Accedite ad eum, & illuminamini, *tr. 28. d. 26. discurs. 24. numer. 3.*

Vers. 9. Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus, *tr. 26. d. 26. n. 5. d. 30. n. 1. tr. 34. d. 22. n. 8.*

Vers. 12. Venite filii, audite me: timorem Domini docebo vos, *tr. 23. d. 2. n. 11. tr. 23. d. 7. n. 2. tr. 34. d. 5. n. 5.*

Vers. 15. Inquire pacem, & persequere eam, *tr. 28. d. 26. disc. 19. numer. 9.*

Vers. 17. Vultus autem Domini super facientes mala, *tr. 34. d. 10. n. 4. d. 22. n. 10. tr. 26. d. 37. n. 9.*

Vers. 22. Mors peccatorum pessima, *tr. 34. d. 26. n. 5.*

P S A L. XXXIV.

Vers. 6. Vis illorum tenebræ, & lubricum, *tr. 28. d. 30. disc. 15. numer. 3.*

Vers. 8. Veniat illi laqueus, & captio, quam abscondit, apprehendat eum, & in laqueum cadat in ipsum, *tr. 28. d. 35. disc. 27. numer. 2.*

Vers. 11. Surgentes testes iniqui, quæ ignorabam, interrogabant me: retribuebant mihi mala pro bonis, &c. *tr. 28. d. 35. d. 14. numer. 10.*

Vers. 12. Retribuebant mihi mala pro bonis, sterilitatem animæ meæ, *tr. 30. d. 21. n. 10. d. 22. n. 9. d. 24. n. 1. n. 10.*

Vers. 14. Quasi proximum, & fratrem nostrum, sic complacbam, *tr. 30. d. 26. n. 12.*

P S A L. XXXV.

Vers. 9. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos, &c. non veniat mihi pes superbiæ, *tr. 31. d. 5. n. 8. tr. 34. d. 22. n. 8. tr. 26. d. 4. numer. 10.*

P S A L. XXXVI.

Vers. 3. Fac bonitatem, & pascere in divitiis ejus, *tr. 26. d. 4. per tot.*

Vers. 4. Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui, *tr. 26. d. 11. n. 1.*

Vers. 11. Manusculi autem hæreditabunt terram, *tr. 35. d. 9. n. 2. d. 15. numer. 8.*

Vers. 12. Observabit peccator justum, & stidebit super eum dentibus suis, *tr. 34. d. 21. numer. 9. tr. 28. d. 2. n. 7.*

Vers.

Vers. 15. Gladius eorum intret in corda eorum, & arcus eorum confringatur, *rr. 35. d. 26. per tot.*

Vers. 27. Declina à malo, & fac bonum, *rr. 41. d. 1. numer. 1. d. 13. n. 8. rr. 32. d. 2. n. 4.*

Vers. 33. Nec damnabit eum, cum judicabitur ei, *rr. 41. d. 11. numer. 5.*

P S A L. XXXVII.

Vers. 5. Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus grave gravatæ sunt super me, *rr. 28. d. 5. n. 8. rr. 34. d. 15. n. 2.*

Vers. 10. Domine, ante te omne desiderium meum, & gemitus meus à te non est abconditus, *rr. 33. d. 2. n. 12.*

Vers. 14. Ego autem tamquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum, &c. *rr. 36. d. 15. n. 2. rr. 40. d. 10. n. 3. rr. 41. d. 11. n. 5. rr. 35. d. 3. n. 9.*

Vers. 21. Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi, quoniam sequebar bonitatem, *rr. 25. d. 2. n. 8.*

P S A L. XXXVIII.

Vers. 2. Posui ori meo custodiam, cum confisteret peccator adversum me, *rr. 36. d. 2. per tot. d. 15. n. 2. & 4. rr. 35. d. 14. n. 11. d. 15. numer. 6.*

Vers. 4. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis, &c. *rr. 34. d. 3. n. 10.*

Vers. 9. Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: opprobrium insipienti dedisti me, *rr. 25. d. 36. disc. 10. n. 5. d. 11. per totum.*

Vers. 10. Obmutui, & non aperui os meum, quoniam in fecisti, *rr. 36. d. 10. n. 7.*

P S A L. XXXIX.

Vers. 23. Circumdederunt me mala, quorum non est numerus, *rr. 34. d. 7. n. 3. rr. 30. d. 15. n. 2.*

Vers. 24. Cor meum dereliquit me, *rr. 34. d. 3. n. 10.*

P S A L. XL.

Vers. 2. Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem, *rr. 24. d. 15. per tot. rr. 41. d. 31. n. 7.*

Vers. 3. Dominus conservet eum, & vivificet eum, *rr. 24. d. 14. per tot.*

Vers. 4. Universum stratum ejus versasti in infirmitate ejus, *rr. 24. d. 6. n. 7.*

Vers. 6. Inimici mei dixerunt mala mihi: Quando morietur, & peribit nomen ejus? *rr. 35. d. 29. n. 7.*

P S A L. XLI.

Vers. 2. Quemadmodum cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus, *rr. 35. d. 21. n. 2.*

P S A L. XLII.

Vers. 1. Judica me Deus, & discerne causam meam, *rr. 26. d. 30. n. 3.*

Vers. 3. Emitte lucem tuam, & veritatem, *rr. 26. discurs. 34. numer. 6.*

P S A L. XLIII.

Vers. 1. Patres nostri annuntiaverunt nobis, *rr. 25. d. 13. disc. 2. numer. 8.*

Vers. 13. Vendidisti populum tuum sine pretio, *rr. 25. d. 24. n. 8.*

Vers. 14. Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, subsannationem, & derisum his qui sunt in circuitu nostro, *rr. 25. d. 1. per tot. rr. 34. d. 18. numer. 7. rr. 25. d. 1. n. 5. rr. 36. d. 5. per tot.*

Vers. 16. Toxæ die verecundia mea contra me est, & confusio faciei meæ cooperuit me à facie exprobrantis, & obloquentis, *rr. 25. d. 4. n. 6. rr. 25. d. 6. n. 5.*

Vers. 25. Conglutinatus est in terra venter eorum, *rr. 31. d. 16. n. 2. rr. 34. d. 16. n. 9.*

P S A L. XLIV.

Vers. 6. Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent, *rr. 34. d. 3. numer. 8.*

Vers. 7. Hæc est virga directionis, *rr. 23. d. 8. n. 3. rr. 40. d. 10. numer. 5.*

Vers. 10. Astitit Regina à dextris tuis, in vestitu deaurato, circumdata varietate, *rr. 22. d. 32. n. 6.*

Vers. 11. Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviscere populum tuum, & domum Patris tui: & concupiscet Rex decorem tuum, quoniam ipse est Dominus Deus tuus, *rr. 22. d. 37. n. 1. rr. 29. disc. 8. n. 15.*

Vers. 13. Filiz Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur, *rr. 24. d. 17. n. 4. rr. 22. d. 9. n. 7. rr. 22. d. 1. n. 5.*

Vers. 14. Omnis gloria filiz Regis ab intus, in fimbriis aureis circumamicta varietatibus, *rr. 39. disc. 7. n. 1.*

Vers. 17. Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos principes super omnem terram, *rr. 22. d. 13. n. 2.*

P S A L. XLV.

Vers. 5. Fluminis impetus lætificat civitatem Dei, *rr. 34. d. 22. numer. 5.*

Vers. 11. Vacate, & videte quoniam ego sum Deus, *rr. 28. d. 1. n. 7. d. 13. numer. 4. d. 14. per tot. rr. 26. d. 26. n. 5.*

P S A L. XLVI.

Vers. 10. Dii fortes terræ vehementer elevati sunt, *rr. 22. d. 11. numer. 9.*

P S A L. XLVII.

Vers. 4. Deus in domibus ejus cognoscetur, cum suscipiet eam, *rr. 32. d. 8. n. 5.*

P S A L. XLVIII.

Vers. 2. Audite hæc omnes gentes, auribus percipite, qui habitatis orbem, &c. *rr. 41. d. 1. n. 1. d. 6. numer. 2.*

Vers. 6. Cur timebo in die malæ iniquitas calcanei mei circumdabit me, *rr. 41. d. 8. n. 8. d. 13. n. 6.*

Vers. 8. Non dabit Deo placationem suam, *rr. 34. d. 24. n. 4. d. 25. per tot.*

Vers. 11. Simul insipiens, & stultus peribunt, *rr. 24. d. 12. n. 10.*

Vers. 13. Homo, cum in honore esset, non intellexit; comparatus est jumentis insipientibus, &c. *rr. 34. d. 11. n. 10. d. 22. n. 5. rr. 30. d. 23. n. 3. rr. 25. d. 36. discurs. 31. n. 2. discurs. 35. numer. 17. 31. d. 6. per tot.*

Vers. 14. Hæc via illorum scandalum ipsis, & postea in ore suo complacebunt, *rr. 33. d. 5. n. 10.*

Vers. 15. Sicut oves in inferno positi sunt, *rr. 34. disc. 2. per tot. & d. 6. numer. 9. & n. 13. d. 12. n. 5. d. 20. n. 5. discurs. 23. n. 11. d. 26. n. 6. d. 32. n. 4. rr. 41. d. 17. n. 8.*

Vers. 24. Auxilium eorum veterascet in inferno, *rr. 34. disc. 10. numer. 11.*

Vers. 18. Cum interierit, non sumet omnia; neque descendet cum eo gloria ejus, *rr. 31. d. 23. n. 6.*

Vers. 19. Confitebitur tibi cum benefeceris ei, *rr. 30. d. 8. n. 1. d. 18. n. 1.*

P S A L. XLIX.

Vers. 1. Deus deorum Dominus locutus est, & vocavit terram, *rr. 40. d. 2. n. 4.*

Vers. 3. Ignis in conspectu ejus exardescet, *rr. 40. d. 6. n. 8.*

Vers. 4. Advocabit eorum delictum, & terram discernere populum suum. Congregate illi Sanctos ejus, *rr. 22. d. 27. n. 4.*

Vers. 5. Congregate illi Sanctos ejus qui ordinant testamentum ejus super sacrificia, *rr. 22. d. 7. n. 2.*

Vers. 6. Annuntiabunt coeli justitiam ejus, *rr. 25. d. 40. disc. 2. n. 8.*

Vers. 8. Non in sacrificiis tuis arguam te; holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper, *rr. 30. d. 12. n. 8.*

Vers. 13. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Immola Deo sacrificium laudis, &c. *rr. 37. d. 1. n. 3.*

Vers. 14. Immola Deo sacrificium laudis, *rr. 30. d. 3. per tot.*

Vers. 21. Arguam te, & statuam contra faciem tuam, *rr. 34. d. 17. n. 8. rr. 41. d. 18. per totum.*

P S A L. L.

Vers. 4. Amplius lava me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me, *rr. 22. d. 22. n. 6. rr. 30. d. 19. n. 9.*

Vers. 6. Tibi soli peccavi, & malum coram in feci, *rr. 30. d. 16. n. 1. rr. 30. d. 27. numer. 9.*

Vers. 7. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea, *rr. 23. d. 8. n. 1. rr. 26. d. 18. n. 1.*

Vers. 8. Incerta, & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi, *rr. 32. d. 15. n. 5.*

Vers. 9. Asperges me hyssopo, & mundabor, lavabis me, & super nivem dealbabor, *rr. 26. d. 18. numer. 3.*

Vers. 16. Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ, *rr. 30. d. 7. n. 4. rr. 26. d. 15. n. 9.*

Vers. 19. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum, *rr. 28. d. 8. n. 9. d. 14. n. 3.*

P S A L. LI.

Vers. 10. Ego autem sicut oliva fructifera in domo Dei, *rr. 29. d. 7. n. 12. rr. 25. d. 22. discurs. 33. numer. 2.*

P S A L. LII.

Vers. 6. Dissipavit DEUS ossa eorum qui hominibus placent: confusi sunt, quoniam DEUS sprevit eos, *rr. 33. d. 1. numer. 9.*

P S A L. LIV.

Vers. 1. Exaudi Deus orationem meam, & ne despexeris deprecationem meam; intende mihi, & exaudi me, &c. *rr. 35. d. 14. numer. 10.*

Vers. 5. Cor meum conturbatum est in me, & formido mortis cecidit super me, *rr. 35. d. 26. n. 1.*

Vers. 7. Quis dabit mihi pennas sicut columba? *tr. 35. d. 5. num. 8.*
Vers. 13. Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique. Tu verò, &c. *tr. 22. d. 27. n. 11. tr. 29. d. 12. n. 2. tr. 30. d. 19. num. 1. d. 24. n. 3. tr. 26. d. 30. num. 3.*
Vers. 16. Descendant in infernum viventes, *tr. 34. disc. 4. per tot.*

P S A L. LV.

Vers. 1. Misere mei Deus quoniam conculcavit me homo, tota die impugnans tribulavit me, *tr. 38. d. 3. n. 7.*
Vers. 7. Ipsi calcaneum meum observabunt, *tr. 37. d. 4. numer. 6.*
Vers. 12. In me sunt Deus vota tua, quæ reddam, laudationes tibi, *tr. 37. d. 2. num. 9.*

P S A L. LVII.

Vers. 1. Si verè utique iustitiam loquimini, recta iudicate filii hominum, &c. *tr. 35. disc. 24. num. 9. tr. 40. d. 12. per tot. tr. 42. d. 12. per tot.*
Vers. 4. Erraverunt ab utero, locuti sunt falsa, *tr. 31. disc. 7. numer. 9.*
Vers. 5. Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ, & obturant aures suas, quæ non exaudiet, &c. *tr. 35. d. 3. num. 9. tr. 38. d. 17. num. 2. tr. 39. d. 3. per tot.*
Vers. 8. Ad nihilum devenient, tamquam aqua decurrens, *tr. 30. d. 12. n. 3.*
Vers. 9. Supercecidit ignis, & non viderunt Solem, *tr. 34. d. 10. n. 8. d. 22. n. 12.*
Vers. 11. Letabitur iustus cum viderit vindictam, manus suas lavabit in sanguine peccatoris, *tr. 34. disc. 5. num. 10. tr. 34. d. 31. num. 3. d. 24. n. 2. 3.*

P S A L. LVIII.

Vers. 7. Famem patientur ut canes, *tr. 34. d. 13. per tot. d. 21. n. 3. d. 28. num. 2.*
Vers. 8. Ecce loquentur in ore suo, & gladius in labiis eorum, *tr. 25. d. 12. n. 7.*

P S A L. LIX.

Vers. 5. Dedisti meruentibus te significationem, ut fugiant à facie arcus, *tr. 34. d. 27. per tot.*

P S A L. LXI.

Vers. 10. Mendaces filii hominum in stateris, *tr. 42. disc. 7. per tot.*
Vers. 12. Semel locutus est Deus, duo hæc audivi, quia potestas Dei est, & tibi, Domine, misericordia, *tr. 40. d. 7. n. 3.*

P S A L. LXII.

Vers. 6. Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum, *tr. 26. d. 33. per tot.*
Vers. 10. Introibunt in inferiora terræ, *tr. 34. d. 5. n. 1.*

P S A L. LXIII.

Vers. 4. Exacerunt ut gladium linguas suas, *tr. 33. d. 14. n. 9.*
Vers. 5. Firmaverunt sibi sermonem nequam, narraverunt ut absconderent laqueos, *tr. 33. d. 7. num. 10.*
Vers. 9. Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum, *tr. 36. d. 4. numer. 4.*
Vers. eod. Infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum, *tr. 32. d. 16. num. 12.*

P S A L. LXIV.

Vers. 4. Verba iniquorum prævaluerunt super nos, & impletati-
 bus nostris tu propitiaberis, *tr. 36. d. 10. n. 5.*
Vers. 10. Vificasti terram, & inebriasti eam, *tr. 26. d. 8. n. 1.*
Vers. 13. Pinguescent speciosa deserti, *tr. 26. d. 13. n. 9.*

P S A L. LXV.

Vers. 10. Igne nos examinasti, sicut examinatur argentum, *tr. 34. d. 5. n. 9.*
Vers. 15. Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum, *tr. 37. d. 2. n. 9.*

P S A L. LXVII.

Vers. 1. Exurgat Deus, & dissipentur inimici ejus, & fugiant, *tr. 26. d. 22. n. 1.*
Vers. 10. Coeli distillaverunt à facie, *tr. 26. d. 13. n. 2.*
Vers. 12. Paraisti in dulcedine tua pauperi Deus, *tr. 26. d. 10. numer. 8.*
Vers. 12. Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa, *tr. 29. d. 17. n. 1.*
Vers. 13. Rex virtutum dilecti dilecti, & speciei domus dividere spolia: si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, *tr. 37. d. 2. n. 2.*
Vers. 14. Pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi ejus in pallore auri, *tr. 24. d. 9. numer. 2.*
Vers. 15. Super eam nive dealbabuntur in Selmon, *tr. 26. d. 18. n. 5. tr. 33. d. 14. n. 4.*
Vers. 34. Dabit voci fæx vocem virtutis, *tr. 37. disc. 2. numer. 3.*

P S A L. LXVIII.

Vers. 2. Intraverunt aquæ usque ad animam meam, *tr. 24. d. 4. num. 4. tr. 26. d. 39. n. 4.*
Vers. 3. Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me, *tr. 23. d. 12. num. 6. tr. 22. d. 25. num. 4. tr. 24. d. 15. n. 7.*
Vers. 8. Propter te sustinui opprobrium, operuit confusio faciem meam: adversum me loquebantur, qui sedebant in porta, &c. *tr. 36. d. 9. n. 1.*
Vers. 14. Ego verò orationem meam ad te, Domine: tempus beneplaciti Deus; in multitudine misericordiæ tuæ exaudi me, *tr. 35. d. 14. numer. 6.*
Vers. 15. Libera me, de profundis aquarum, non me demergat tempestas aquæ, &c. *tr. 34. d. 6. n. 6.*
Vers. 16. Neque urgeat super me puteus os suum, *tr. 34. d. 6. numer. 3.*
Vers. 20. Tu scis improprium meum, & reverentiam meam, *tr. 36. d. 7. numer. 9.*
Vers. 21. Sustinui qui simul contristaretur, & non fuit, *tr. 23. d. 12. n. 1.*
Vers. 22. Dederunt in escam meam fel, *tr. 22. d. 20. num. 3. tr. 26. d. 41. n. 3.*
Vers. 23. Fiat mensa eorum ipsis in laqueum, & in retributionem, & in scandalum, *tr. 26. d. 39. n. 3. d. 41. num. 3.*
Vers. 30. Ego sum pauper & dolens, salus tua Deus suscepit me, *tr. 26. d. 12. n. 9.*
Vers. 31. Laudabo nomen Dei cum cantico, & magnificabo eum in laude, &c. *tr. 30. d. 3. n. 8.*

P S A L. LXX.

Vers. 6. In te confirmatus sum ex utero, de ventre matris meæ tu es protector meus, *tr. 30. d. 17. n. 7.*
Vers. 8. Repleatur os meum laude, ut hymnum dicam gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam, *tr. 30. d. 18. n. 2.*
Vers. 20. De abyssis terræ iterum reduxisti me, *tr. 30. disc. 26. n. 1.*

P S A L. LXXI.

Vers. 2. Deus iudicium tuum Regi da, & iustitiam tuam filio Regis: iudicare populum tuum in iustitia, & pauperes tuos in iudicio, *tr. 40. d. 1. n. 1.*
Vers. 8. Dominabitur à mari usque ad mare, &c. *tr. 26. d. 1. numer. 3.*
Vers. 16. Et erit firmamentum in terra in summis montium, *tr. 26. d. 1. num. 3.*

P S A L. LXXII.

Vers. 2. Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei; quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns, &c. *tr. 41. d. 3. n. 3.*
Vers. 7. Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum, *tr. 31. d. 4. per tot. disc. 7. numer. 9. tr. 33. disc. 11. n. 7.*
Vers. 9. Posuerunt in cælum os suum, & lingua eorum transivit in terra, *tr. 22. disc. 15. n. 4.*
Vers. 12. Ecce ipsi peccatores, & abundantes in seculo, obtinuerunt divitias, *tr. 24. d. 2. num. 3. tr. 24. disc. 8. num. 3. tr. 34. d. 2. numer. 3.*
Vers. 22. Ut iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum, *tr. 26. d. 42. n. 5. tr. 32. d. 10. n. 7.*

P S A L. LXXIII.

Vers. 3. Quanta malignatus est inimicus in sancto! *tr. 28. d. 7. n. 3. d. 10. n. 1. d. 11. n. 6.*
Vers. eod. Leva manus tuas in superbias eorum in sinem, *tr. 34. d. 9. num. 3.*
Vers. 4. Gloriantur qui te oderunt, in medio solemnitate tuæ, *tr. 28. d. 5. per tot.*
Vers. 7. Incenderunt igni sanctuarium tuum: in terra polluerunt tabernaculum nominis tui, *tr. 8. d. 9. per tot. tr. 22. d. 35. n. 6.*
Vers. 8. Quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra, *tr. 28. d. 7. per tot. d. 9. n. 1.*
Vers. 23. Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper, *tr. 34. d. 12. n. 6. & d. 16. n. 9. tr. 38. d. 2. n. 8.*

P S A L. LXXIV.

Vers. 3. Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo, *tr. 41. d. 17. n. 4. d. 22. per totum.*
Vers. 5. Dixi iniquis: nolite iniquè agere; & delinquentibus: nolite extollere in altum cornu vestrum, quoniam Deus iudex est, *tr. 41. d. 1. n. 3.*
Vers. 9. Bibent omnes peccatores terræ; verumtamen sèx ejus non est exinanita, *tr. 34. d. 13. n. 7.*
Vers. 1. Notus in Iudæa Deus, in Israël magnum nomen ejus, *tr. 29. d. 17. n. 4.*
Vers. 5. Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis, *tr. 22. d. 34. n. 11.*
Vers. 8. Tu terribilis es, & quis resistet tibi? *tr. 41. d. 2. numer. 7.*

Vers. 11.

Verf. 11. Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiae cogitationis diem testum agent tibi, *tractat. 28. d. 13. n. 8.*

Verf. 12. Reddite Domino Deo vestro, omnes qui in circuitu ejus affertis munda, *tr. 34. d. 10. numer. 2.*

P S A L. LXXVI.

Verf. 6. Cogitavi dies antiquos: meditatus sum nocte cum corde meo, *tractat. 30. d. 9. n. 3.*

Verf. 10. Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui, & meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum, *tr. 34. d. 28. per tot.*

Verf. 11. Nunquid in æternum projiciet Deus, aut non apponet ut complacitior sit adhuc? *tr. 34. d. 30. per tot.*

Verf. 10. Continebit in ira sua misericordias suas, *tractat. 41. d. 9. numer. 7.*

Verf. 11. Hæc mutatio dexterae excelsi, *tr. 29. d. 17. n. 8. disc. 18. numer. 8.*

Verf. 19. Illuxerunt coruscationes tuæ orbis terræ, commota est, & contremuit terra, *tr. 41. d. 4. n. 2.*

P S A L. LXXVII.

Verf. 6. Quanta mandavit Patribus nostris, nota facere ea filiis suis, ut cognoscat generatio altera; ut ponant in Deo spem suam, & non obliviscantur operum Dei, & mandata ejus exquirant, *tr. 23. d. 2. numer. 4.*

Verf. 12. Coram patribus eorum fecit mirabilia, *tractat. 21. d. 37. numer. 8.*

Verf. 14. Deduxit eos in nube diei, & tota nocte in illuminatione ignis, *tr. 34. d. 4. n. 2.*

Verf. 19. Nunquid poterit Deus parare mensam in deserto? *tr. 31. d. 25. n. 3. tractat. 35. d. 10. n. 14.*

Verf. 20. Percussit petram, & fluxerunt aquæ, *tractat. 31. disc. 18. numer. 4.*

Verf. 21. Audivit Dominus, & distulit, & ira ascendit in Israel, *tr. 39. d. 14. n. 4.*

Verf. 25. Panem Angelorum manducavit homo, cibaria misit eis in abundantia, *tr. 26. d. 13. numer. 2. d. 33. n. 6.*

Verf. 29. Manducaverunt, & saturati sunt nimis, *tr. 34. d. 13. numer. 2.*

Verf. 30. Adhuc escae erant in ore ipsorum, & ira Dei descendit super eos, *tr. 31. d. 15. per tot. d. 16. numer. 7. d. 24. numer. 5. disc. 25. n. 7. tr. 26. d. 41. n. 3. d. 42. n. 9.*

Verf. 50. Viam fecit semitæ iræ suæ, *tr. 41. d. 9. n. 7.*

Verf. 65. Et excitatus est tamquam dormiens Dominus, tamquam potens crapulatus à vino; & percussit inimicos suos, &c. *tr. 31. d. 20. n. 5.*

Verf. 70. Elegit David servum suum, & sustulit eum de gregibus ovium, pascere Jacob servum suum, & Israel hereditatem suam. Pavit eos in innocentia cordis sui, *tractat. 27. d. 7. numer. 4. tr. 27. d. 3. n. 3.*

P S A L. LXXIX.

Verf. 1. Qui regis Israel intende, qui deducis velut ovem Joseph, *tr. 27. d. 4. n. 9.*

P S A L. LXXX.

Verf. 2. Exultate Deo adjutori nostro, jubilate Deo Jacob: sumite psalmum, & date tympanum, *tr. 30. d. 27. n. 7.*

Verf. 4. Buccinate in Neomenia tuba, in insigni die solemnitatis vestræ, quia præceptum in Israel est, *tr. 30. d. 2. n. 5.*

Verf. 7. Manus ejus in cophino servierunt, *tr. 35. d. 9. n. 5. d. 25. numer. 7.*

Verf. 11. Dilata os tuum, & implebo illud, *tr. 26. d. 6. n. 3. disc. 8. numer. 2.*

Verf. 13. Dimisit eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis, *tr. 30. d. 19. n. 6.*

Verf. 16. Inimici Domini mentiti sunt ei, & erit tempus eorum in sæcula, *tractat. 35. d. 10. n. 14.*

Verf. 17. Et cibavit eos ex adipe frumenti, *tr. 26. d. 3. n. 7. d. 4. n. 5. d. 11. n. 5. d. 13. n. 6.*

Verf. 104. De petra, melle saturavit eos, *tr. 35. d. 22. n. 4. tr. 26. d. 12. per tot.*

P S A L. LXXXI.

Verf. 1. Deus stetit in Synagoga Deorum, in medio autem deos judicavit, *tr. 40. d. 2. n. 4.*

Verf. 2. Usquequò judicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis? Judicate egeno, & pupillo, humilem, & pauperem justificare, &c. *tr. 40. d. 1. n. 6. d. 2. n. 6. d. 6. n. 8. d. 10. n. 6.*

Verf. 7. Vos autem sicut homines moriemini, *tr. 40. d. 11. n. 1.*

P S A L. LXXXII.

Verf. 17. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum, Domine, *tr. 27. d. 4. n. 4.*

P S A L. LXXXIII.

Verf. 1. Ut quid Deus repulisti in finem, iratus est furor tuus super oves pascuæ tuæ, *tr. 28. d. 11. n. 5.*

Verf. 6. Ascensiones suas disposuit, in valle lacrymarum, *tr. 32. d. 5. n. 9. d. 16. n. 3.*

Manf. Bibl. Prad. Tom. II.

Verf. 8. Ibant de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion, *tr. 22. d. 5. n. 2. tr. 29. d. 5. n. 9.*

Verf. 11. Elegi abjectus esse in domo Dei mei, *tr. 32. d. 5. numer. 8. d. 17. n. 6.*

Verf. 104. Melior est dies una in atriis tuis super millia, *tr. 34. d. 22. numer. 8.*

P S A L. LXXXIV.

Verf. 10. Veruntamen propè timentes eum salutare ipsius, ut inhabitet gloria in terra nostra, *tr. 26. d. 32. numer. 1.*

Verf. 11. Justitia, & pax osculatz sunt, *tr. 40. d. 1. per tot.*

Verf. 13. Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum, *tractat. 26. d. 4. n. 2. d. 12. n. 3.*

P S A L. LXXXV.

Verf. 2. Custodi animam meam, quoniam sanctus sum, *tr. 24. d. 5. n. 6.*

P S A L. LXXXVII.

Verf. 4. Vita mea inferno appropinquavit, *tr. 32. d. 7. n. 3.*

Verf. 16. In laboribus à juventute mea, *tractat. 23. disc. 12. n. 1. tr. 40. d. 6. numer. 5.*

P S A L. LXXXVIII.

Verf. 33. Visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum, *tr. 40. d. 1. numer. 3.*

Verf. 38. Sicut Luna perfecta in æternum, *tr. 32. d. 18. n. 1.*

P S A L. LXXXIX.

Verf. 4. Mille anni ante oculos tuos, tamquam dies hesternæ, quæ præterit, *tr. 34. d. 29. n. 7.*

Verf. 7. Defecimus in ira, & in furore tuo turbati sumus, *tr. 41. d. 5. n. 7.*

Verf. 8. Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, sæculum nostrum in illuminatione vultus tui, *tr. 23. d. 7. n. 4.*

Verf. 11. Quis novit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare? *tr. 41. d. 8. n. 4. tr. 34. d. 9. n. 3.*

Verf. 14. Repleti sumus manè misericordia tua: exultavimus, & delectati sumus omnibus diebus nostris, *tr. 26. d. 8. n. 9.*

P S A L. XC.

Verf. 1. Qui habitat in adjutorio Altissimi, *tractat. 31. disc. 1. numer. 4.*

Verf. 6. A negotio perambulante in tenebris, ab incurfu, & demonio meridiano, *tr. 33. d. 5. n. 13. d. 10. n. 1. tr. 40. d. 8. numer. 9.*

Verf. 7. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, *tractat. 41. d. 29. numer. 9.*

Verf. 8. Retributionem peccatorum videbis, *tractat. 41. disc. 14. numer. 1.*

Verf. 11. Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis: ne unquam offendas ad lapidem pedem tuum, *tr. 27. d. 14. n. 12. tr. 22. d. 10. n. 17. tr. 30. disc. 14. numer. 2.*

Verf. 13. Super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem, *tr. 34. d. 12. n. 3.*

P S A L. XCI.

Verf. 13. Sicut cedrus Libani multiplicabitur, *tractat. 40. d. 10. numer. 4.*

Verf. 14. Plantati in domo Domini, in atriis domus Dei nostri florebut: adhuc multiplicabuntur in senecta uberi, *tr. 23. d. 6. numer. 9.*

P S A L. XCII.

Verf. 5. Testimonia tua credibili facta sunt nimis, *tr. 29. d. 21. per tot.*

P S A L. XCIII.

Verf. 1. Deus ulcionum Dominus: Deus ulcionum liberè egit, *tr. 36. d. 29. n. 3.*

Verf. 17. Nisi quia Dominus adjecit me, paulò minùs habitasset in inferno anima mea, *tr. 30. d. 15. numer. 3. d. 16. per tot. tr. 34. d. 21. numer. 16.*

Verf. 19. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam, *tr. 35. d. 8. numer. 6.*

P S A L. XCIV.

Verf. 5. Quoniam ipse est mure, & ipse fecit illud, *tr. 29. d. 18. numer. 7.*

P S A L. XCV.

Verf. 9. Omnes dii gentium demonia, *tr. 22. d. 23. numer. 3. tr. 29. d. 21. n. 10.*

Verf. 8. Tollite hostias, & introite in atria ejus, adorare Dominum in atrio sancto ejus, *tr. 24. d. 33. n. 1.*

Verf. 12. Tunc exultabunt omnia ligna sylvarum à facie Domini, quia venit, *tr. 41. d. 4. numer. 5.*

Verf. 13. Judicabit orbem erræ in æquitate, & populos in veritate sua, *tr. 41. d. 19. n. 4. d. 2. n. 7.*

P S A L. XCVI.

Vers. 3. Ignis ante ipsum præcedet, *tr. 40. d. 6. n. 8. tr. 39. d. 17. n. 1. tr. 41. d. 10. per totum, discurs. 15. numer. 2. discurs. 19. num. 7. discurs. 30. num. 1.*

P S A L. C.

Vers. 1. Misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine, *tr. 40. d. 7. n. 5. tr. 41. d. 2. n. 2.*

Vers. 2. Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ, *tr. 30. d. 15. n. 3. tr. 33. d. 11. n. 1. tr. 35. d. 21. n. 3. tr. 41. d. 8. numer. 8.*

Vers. 4. Declinantem ad me malignum non cognoscebam. Detrahentem secretò proximo suo, hunc persequabar, &c. *tr. 27. d. 5. n. 2.*

Vers. 5. Detrahentem secretò proximo suo, hunc persequabar, *tr. 42. d. 2. n. 6.*

Vers. 8. In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem, *tr. 27. d. 7. n. 4.*

P S A L. CI.

Vers. 5. Percussus sum ut fœnum, & aruit cor meum, quia oblitus suum comedere panem meum, *tr. 26. d. 17. numer. 9. discurs. 43. numer. 7.*

Vers. 7. Similis factus sum pellicano solitudinis, factus sum sicut nycticorax in domicilio, *tr. 27. d. 11. numer. 8.*

Vers. 14. Tu exurgens misereberis Sion, *tr. 29. d. 20. n. 1.*

Vers. 18. Respexit in orationem humilium, & non sprexit preces eorum, *tr. 32. d. 14. n. 8.*

P S A L. CII.

Vers. 1. Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto ejus, *tractat. 30. disc. 3. n. 6.*

Vers. 3. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, *tr. 30. d. 11. n. 6.*

Vers. 6. Faciens misericordiam Dominus, & iudicium omnibus injuriarum patientibus, *tr. 35. d. 19. n. 1.*

Vers. 11. Quoniam secundum altitudinem cœli à terra, *tr. 35. d. 3. numer. 4.*

P S A L. CIII.

Vers. 3. Extendens cœlum sicut pellem, *tractat. 41. d. 5. n. 5.*

Vers. cod. Qui ponis nubem ascensum tuum, *tractat. 41. d. 2. numer. 3.*

Vers. 10. Qui emittis fontes in convallibus, *tr. 32. disc. 5. n. 5.*

Vers. 15. Panis cor hominis confirmet, *tr. 26. d. 1. numer. 3. tr. 26. d. 2. numer. 5. tr. 26. d. 3. numer. 8. tr. 26. d. 1. numer. 3. disc. 2. numer. 8. disc. 17. per totum.*

Vers. 16. Saturabuntur ligna campī, & cedri Libani quas plantavit, *tr. 26. d. 25. n. 9.*

Vers. 20. Posuisti tenebras, & facta est nox, & in ipsa pertransibunt omnes bestię sylvę. Ortus est Sol, & congregati sunt, &c. *tr. 29. d. 12. n. 5.*

Vers. 24. Omnia in sapientia fecisti, *tr. 34. d. 1. numer. 1.*

Vers. 27. Das escam illorum in tempore, *tractat. 26. discurs. 46. numer. 1.*

Vers. 29. Auferens spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur, *tr. 30. d. 12. n. 1. tr. 32. d. 21. n. 2.*

Vers. 32. Qui respicit terram, & facit eam tremere, *tr. 35. d. 4. numer. 6.*

P S A L. CIV.

Vers. 15. Nolite tangere Christos meos, *tractat. 22. discurs. 25. per tot.*

Vers. 16. Omne firmamentum manūs contrivit, *tr. 26. d. 1. numer. 3. d. 3. n. 1. d. 17. n. 8.*

Vers. 17. In servum venundatus est Joseph, humiliaverunt in compedibus pedes ejus, *tr. 35. d. 9. numer. 5. d. 25. n. 7.*

Vers. 37. Non erat in tribubus eorum infirmus, *tractat. 31. disc. 18. numer. 4.*

Vers. 44. Et dedit illis regiones gentium, & labores populorum possederunt, *tr. 30. d. 34. n. 9.*

P S A L. CV.

Vers. 3. Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iusticiam in omni tempore, *tr. 40. d. 6. n. 3.*

Vers. 29. Irritaverunt eum in advectionibus suis, *tr. 34. d. 12. numer. 9.*

Vers. 37. Immolaverunt filios suos, & filias suas Dæmoniis, *tr. 29. d. 17. n. 4.*

Vers. cod. Immolaverunt filios suos, & filias suas Dæmoniis, diis quos ignoraverunt, *tr. 23. d. 1. numer. 8. tr. 29. d. 17. n. 4.*

P S A L. CVI.

Vers. 8. Confiteantur Domino misericordię ejus, & mirabilia ejus filiis hominum: Quia satiavit animam inavem, & animam esurientem implevit bonis, *tr. 36. d. 33. n. 1.*

Vers. 27. Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius; & omnis sapientia eorum devorata est, *tr. 41. d. 17. n. 1.*

Vers. 42. Omnis iniquitas oppilabit os suum, *tr. 41. d. 17. per tot. tr. 34. d. 17. n. 8.*

P S A L. CVIII.

Vers. 4. Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi, *tr. 30. d. 24. n. 4. tr. 35. d. 14. n. 10.*

Vers. 6. Diabolus stet à dextris ejus, cum iudicatur, exeat condemnatus, &c. *tr. 34. d. 19. n. 4.*

P S A L. CIX.

Vers. 1. Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum, *tr. 41. d. 7. n. 4.*

Vers. 4. Juravit Dominus, & non poenitebit eum, *tr. 41. d. 29. numer. 3.*

Vers. 6. Iudicabit in nationibus, implebit ruinas, *tr. 41. d. 22. numer. 1.*

P S A L. CX.

Vers. 4. Memoriam fecit mirabilium suorum: escam dedit timentibus se, *tr. 26. d. 52. per tot. tr. 26. d. 12. numer. 4. d. 32. per totum.*

Vers. 9. Mandavit in æternum testamentum suum, *tractat. 26. d. 9. numer. 4.*

P S A L. CXI.

Vers. 5. Jucundus homo qui miseretur, & commodat, disponet sermones suos in iudicio, &c. *tr. 24. d. 4. n. 3. tr. 24. d. 13. per tot. tr. 41. d. 6. n. 3. d. 21. n. 9. d. 25. n. 3. d. 28. n. 7.*

Vers. 9. Disperfit, dedit pauperibus, iustitia ejus manet in sæculum sæculi, *tr. 34. d. 4. numer. 1. tr. 24. d. 4. numer. 7. tractat. 14. discurs. 6. numer. 1.*

Vers. 10. Peccator videbit, & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet, *tr. 38. d. 13. n. 8. tr. 39. d. 2. n. 3. tr. 34. d. 16. n. 10. tr. 34. d. 21. numer. 1.*

P S A L. CXIV.

Vers. 1. Exaudiet Dominus vocem orationis meæ: inclinavit aurem suam mihi, & in diebus meis invocabo, *tr. 32. disc. 14. numer. 4.*

Vers. 3. Pericula inferni invenerunt me, *tr. 34. d. 6. n. 8. tr. 32. d. 13. n. 2.*

P S A L. CXV.

Vers. 10. Credidi, propter quod locurus sum: ego autem humiliatus sum nimis, *tr. 29. d. 7. n. 5. tr. 32. d. 16. n. 10.*

Vers. 11. Ego dixi in excessu meo: Omnis homo mendax, *tr. 25. d. 8. n. 5. tr. 32. d. 5. numer. 5. d. 10. numer. 7. d. 17. numer. 6. tr. 33. disc. 7. numer. 9.*

Vers. 12. Quid retribuerebam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi, *tr. 30. d. 3. numer. 5. d. 8. per tot. d. 9. numer. 1. disc. 18. numer. 3.*

Vers. 13. Calicem salutaris accipiam, & nomen Domini invocabo, *tr. 26. d. 33. n. 6. tr. 30. d. 6. n. 2.*

Vers. 17. Tibi sacrificabo hostiam laudis, vota mea Domino reddam, *tr. 25. d. 4. n. 5.*

P S A L. CXVII.

Vers. 10. Et in nomine Domini, quia ultus sum in eos, *tr. 35. d. 27. numer. 3.*

Vers. 12. Circumdederunt me sicut apes, *tr. 35. d. 8. numer. 9. d. 16. numer. 2.*

Vers. 13. A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris, *tr. 29. d. 20. n. 12.*

Vers. 17. Constituite diem solemnem in condensis, *tr. 28. d. 15. numer. 5.*

P S A L. CXVIII.

Vers. 6. Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis, *tr. 34. d. 4. tr. 35. d. 24. n. 8.*

Vers. 9. In quo corrigit adolescentior viam suam, *tr. 25. disc. 7. numer. 2.*

Vers. 20. Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore, *tr. 41. d. 25. n. 6.*

Vers. 21. Maledicti, qui declinant à mandatis tuis, *tr. 41. d. 14. numer. 6.*

Vers. 32. Viam mandatorum tuorum cucurri, *tr. 31. d. 11. n. 3.*

Vers. 36. Inclina cor meum in testimonia tua, & non in avaritiam, *tr. 30. d. 9. n. 1.*

Vers. 39. Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum; quia iudicia tua jucunda, *tr. 42. d. 2. n. 6. d. 5. n. 4.*

Vers. 46. Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum, & non confundebar, *tr. 29. d. 7. n. 5.*

Vers. 51. Superbi iniquè agebant usquequaque, *tr. 41. d. 2. n. 4.*

Vers. 62. Media nocte surgebam ad confitendum tibi, *tr. 30. d. 18. numer. 4.*

Vers. 63. Particeps ego sum timendum te, & custodientium mandata tua, *tr. 26. d. 32. n. 1.*

Vers. 66. Mandatis tuis credidi, *tr. 29. d. 9. per tot.*

Vers. 73.

Sacra Scriptura.

21

Vers. 73. Manus tue fecerunt me, & plasnaverunt me, *ir. 39. d. 11. n. 7.*

Vers. 98. Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo, quia in eternum mihi est, *ir. 35. d. 21. n. 3. tractat. 36. disc. 17. numer. 2.*

Vers. 105. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen seminis meis, *ir. 41. d. 14. n. 2. & 7. tractat. 34. discurs. 9. tractat. 29. disc. 3. numer. 10.*

Vers. 107. Humilitatus sum usquequaque Domine, vivifica me secundum verbum tuum, *ir. 32. d. 15. n. 5. d. 19. per tot.*

Vers. 109. Anima mea in manibus meis semper, *ir. 24. d. 14. n. 4. ir. 30. d. 13. n. 5.*

Vers. 112. Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in eternum, propter retributionem, *ir. 30. d. 9. per tot.*

Vers. 119. Pravaricantes reputavi omnes peccatores terrae, *ir. 22. d. 1. n. 9.*

Vers. 120. Confige timore tuo carnes meas; à judiciis enim tuis timui, *ir. 41. d. 2. per tot. d. 6. numer. 2. d. 23. per tot.*

Vers. 126. Tempus faciendi Domine: dissipaverunt legem tuam, *ir. 27. d. 6. per tot.*

Vers. 129. Mirabilia testimonia tua, ideo scrutata est ea anima mea: declaratio sermonum tuorum illuminat, *ir. 29. d. 24. per totum.*

Vers. 136. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia non custodierunt legem tuam, *ir. 34. d. 31. n. 3.*

Vers. 137. Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum, *ir. 38. d. 12. n. 3. ir. 41. d. 19. n. 7.*

Vers. 139. Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei, *ir. 35. d. 7. n. 4.*

Vers. 145. Clamavi in toto corde meo, exaudi me Domine, *ir. 32. d. 3. n. 5.*

Vers. 149. Secundum iudicium tuum vivifica me, *tractat. 40. d. 3. numer. 1.*

Vers. 153. Vide humilitatem meam, quia legem tuam non sum oblitus, *ir. 32. d. 4. per tot.*

Vers. 155. Longè a peccatoribus salus, *ir. 30. d. 22. n. 12.*

Vers. 175. Vivet anima mea, & laudabit te: & iudicia tua adjuvabunt me, *ir. 41. d. 2. n. 4.*

P S A L. CXIX.

Vers. 2. Domine libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa, *ir. 25. d. 1. n. 1.*

Vers. 3. Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam? Sagittæ potentis acutæ, &c. *ir. 36. d. 2. n. 15.*

Vers. 4. Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus desolatoriis, *ir. 34. d. 3. n. 8.*

Vers. 6. Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus; cum loquebar illis, impugnabant me gratis, *ir. 36. d. 5. n. 7.*

P S A L. CXX.

Vers. 4. Non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel, *ir. 29. d. 18. n. 6.*

P S A L. CXXI.

Vers. 6. Rogate quæ ad pacem sunt Jerusalem, & abundantia diligenter te, *tractat. 36. d. 3. numer. 8.*

P S A L. CXXII.

Vers. 3. Miserere nostri, Domine, miserere nostri, quia multum repleti sumus despectione, *ir. 25. d. 6. n. 4.*

P S A L. CXXIII.

Vers. 7. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium: laqueus contritus est, & nos liberati sumus, *ir. 34. d. 21. n. 6. ir. 32. d. 17. n. 6.*

P S A L. CXXV.

Vers. 6. Euntes ibant, & flebant, mittentes semina sua: venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos, *ir. 26. d. 30. n. 10.*

P S A L. CXXVII.

Vers. 1. Labores manuum tuarum, quia manducabis: beatus es, & bene tibi erit, *ir. 32. d. 13. n. 3. ir. 26. d. 6. n. 4.*

Vers. 3. Uxor tua sicut vitis abundans, in lateribus domus tuæ, *ir. 23. d. 4. n. 2. ir. 23. d. 5. n. 7. ir. 26. d. 16. n. 1. d. 19. per tot. disc. 26. numer. 2.*

P S A L. CXXIX.

Vers. 4. Propter legem tuam sustinui: sustinuit anima mea in verbo ejus, speravit anima mea in Domino, *ir. 35. d. 5. n. 3.*

P S A L. CXXXI.

Vers. 1. Memento Domine David, & omnis mansuetudinis ejus, *ir. 35. d. 5. n. 3. ir. 41. d. 9. n. 3. ir. 30. d. 20. n. 8. ir. 39. d. 3. n. 1.*

Vers. 9. Yacerdotes tui induantur iustitiam, *tractat. 22. discurs. 5. per tot.*

Vers. 16. Sacerdotes ejus induam salutari, & Sancti ejus exultatione exultabunt, *ir. 22. d. 22. numer. 1.*

P S A L. CXXXIII.

Vers. 2. Extollite manus vestras in Sanctum, *ir. 24. d. 16. n. 2.*

P S A L. CXXXIV.

Vers. 6. Omnia quæcunque voluit, Dominus fecit in cælo, & in terra, in mari, & in omnibus abyſſis, *ir. 34. d. 14. n. 6.*

P S A L. CXXXVI.

Vers. 7. Memor esto Domine filiorum Edom, in die Jerusalem: qui dicunt: Exinanite usque ad fundamentum in ea, *ir. 39. d. 18. numer. 3.*

P S A L. CXXXVII.

Vers. 6. Quoniam excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta à longe cognoscit, *tractat. 29. d. 24. n. 7.*

Vers. 104. Quoniam excelsus Dominus, & humilia respicit, *ir. 32. d. 5. n. 1. d. 6. n. 1.*

P S A L. CXXXVIII.

Vers. 2. Domine probasti me, & cognovisti me, *ir. 39. d. 8. n. 2.*

Vers. 9. Tu formasti me, & posuisti super me manum tuam: mirabilis facta est scientia tua ex me, *ir. 38. d. 5. n. 2.*

Vers. 6. Mirabilis facta est scientia tua ex me, *ir. 26. d. 52. n. 2.*

Vers. 8. Si ascendero in cælum, tu illic es: si descendero in infernum, ades, *tractat. 35. discurs. 29. numer. 4. ir. 41. d. 29. n. 5.*

Vers. 11. Nox illuminatio mea in deliciis meis, *ir. 26. d. 46. n. 5.*

Vers. 17. Nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est Principatus eorum, *tractat. 22. d. 12. per tot.*

Vers. 10. Accipient in vanitate civitates tuas, *tractat. 34. d. 4. numer. 6.*

Vers. 21. Nonne qui oderunt te, Domine, oderam; & super inimicos tuos tabescebam, *tractat. 23. disc. 10. numer. 2.*

P S A L. CXXXIX.

Vers. 6. Absconderunt superbi laqueum mihi, *ir. 31. d. 2. numer. 3.*

Vers. 7. Et funes extenderunt in laqueum, juxta iter scandalum posuerunt mihi, *ir. 27. d. 12. n. 1.*

P S A L. CXL.

Vers. 8. Dissipata sunt ossa nostra secus infernum, *ir. 32. d. 7. n. 8.*

Vers. 9. Custodi me à laqueo, quem statuerunt mihi, & à scandalis operantium iniquitatem, *ir. 27. d. 12. per tot.*

P S A L. CXLII.

Vers. 2. Non intres in iudicium cum servo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens, *ir. 24. d. 13. n. 4. ir. 40. d. 2. n. 10. ir. 41. d. 6. n. 2.*

P S A L. CXLIII.

Vers. 5. Tange montes, & fumigabunt, *ir. 33. d. 15. n. 13.*

P S A L. CXLIV.

Vers. 2. Per singulos dies benedicam tibi, *ir. 30. d. 18. n. 4.*

Vers. 7. Memoriam abundantie suavitatis tuæ eructabunt, *ir. 26. d. 48. n. 10.*

Vers. 15. Oculi omnium in te sperant, Domine: & tu das escam illorum in tempore opportuno, *ir. 31. d. 19. n. 1.*

Vers. 16. Aperis tu manum tuam, & implet omne animal benedictione, *tractat. 31. disc. 25. n. 1.*

P S A L. CXLV.

Vers. 7. Dat escam esurientibus, *ir. 26. d. 34. n. 1.*

P S A L. CXLVI.

Vers. 9. Qui dat jumentis escam ipsorum, & pullis corvorum invocantibus eum, *ir. 30. d. 10. numer. 12.*

P S A L. CXLVII.

Vers. 1. Lauda Jerusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion: quoniam confortavit, &c. *tractat. 20. disc. 19. numer. 2.*

Vers. 14. Adipe frumenti satiat te, *tractat. 26. d. 19. numer. 2.*

Vers. 20. Non fecit taliter omni nationi, *ir. 29. disc. 14. numer. 11. tractat. 30. d. 19. numer. 2.*

P S A L. CXLVIII.

Vers. 8. Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum: quæ faciunt verbum ejus, *ir. 34. d. 14. numer. 2.*

P S A L. CXLIX.

Vers. 2. Latetur Israel in eo qui fecit eum, *ir. 30. d. 13. per tot.*

Vers. 5. Exultabunt Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis: gladii ancipites in manibus eorum, ad faciendam vindictam, &c. *ir. 41. d. 12. n. 9. ir. 34. d. 23. numer. 2.*

EX LIBRO PROVERBIORUM.

CAP. I.

Vers. 8. Audi, fili mi, disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ: ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo, *ir. 23. d. 16. numer. 8.*

Vers. 18. Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur, & moluntur fraudes contra animas suas, *tractat. 35. disc. 26. numer. 1.*

Vers. 25. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis: ego quoque in interitu vestro ridebo, & subianabo, *ir. 34. d. 18. numer. 7. d. 24. n. 2. ir. 41. d. 9. numer. 4. ir. 25. d. 12. n. 1.*

CAP. II.

Vers. 14. Lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus pessimis, *ir. 25. d. 3. n. 7.*

CAP. III.

Vers. 6. In omnibus viis tuis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos, *ir. 27. d. 1. per tot.*

Vers. 31. Ne zimuleris hominem iniustum, nec imiteris vias ejus, quia abominatio Domini est omnis illusor, *tractat. 25. d. 11. numer. 3. d. 2. n. 7.*

Vers. 34. Ipse deludit illos, *ir. 25. d. 12. per tot.*

C A P. IV.

Vers. 18. Justorum semina quasi lux procedit, & crescit usque ad perfectum diem: via impiorum tenebrosa, &c. *tr. 37. d. 7. n. 8.*

Vers. 23. Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit, *tr. 37. d. 2. per tot.*

Vers. 25. Oculi tui videant recta, *tr. 38. d. 1. numer. 1.*

C A P. V.

Vers. 9. Ne des alienis honorem tuum, *tr. 35. d. 24. n. 1.*

C A P. VI.

Vers. 1. Fili, si sponderis pro amico, illaqueatus es verbis oris tui. Fac ergo quod dico, fili mi, & temetipsum libera: discurre, festina, suscita amicum tuum, ne dederis somnum oculis tuis, neque dormitent palpebrae tuae, *tr. 22. d. 32. n. 7.*

Vers. 6. Vade ad fornicam, & piger, *tr. 35. d. 10. n. 12. tr. 41. d. 29. n. 4. tr. 42. d. 6. n. 4.*

Vers. 23. Mandatum lucerna est, lex, lux, *tr. 41. d. 14. n. 7.*

Vers. 24. Lex, lux est, & via vitae, *tr. 29. d. 13. n. 8.*

Vers. 27. Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant? aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantae ejus? *tr. 39. d. 17. n. 2.*

Vers. 34. Zelus & furor viri non parcat in die vindictae, nec acquiescet cuiusquam precibus, *tr. 41. d. 12. per tot.*

C A P. VII.

Vers. 27. Viae inferi domus ejus, *tr. 34. d. 29. n. 9.*

C A P. VIII.

Vers. 15. Per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: per me Principes imperant, &c. *tr. 35. d. 24. n. 7. d. 4. n. 2. tr. 25. d. 8. n. 1.*

Vers. 22. Dominus possedit me in initio viarum suarum, *tr. 32. d. 7. n. 5.*

Vers. 28. Librabat fontes aquarum, & circumdabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos, *tr. 29. d. 18. n. 5.*

Vers. 31. Delitiae meae, esse cum filiis hominum, *tr. 35. d. 7. n. 5. tr. 26. d. 46. n. 5. d. 47. per tot.*

C A P. IX.

Vers. 1. Sapientia aedificavit sibi domum, excidit columnas septem, &c. Misit ancillas suas ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis, *tr. 27. d. 5. numer. 5. tr. 23. d. 5. n. 5. tr. 26. d. 1. n. 7. tr. 32. d. 15. n. 2. tr. 37. d. 1. n. 7. tr. 26. d. 20. n. 1. d. 29. n. 2.*

Vers. 5. Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis, *tr. 26. d. 16. n. 1. d. 44. n. 4.*

Vers. 9. Da sapienti occasionem, & sapientior erit, *tr. 25. d. 11. numer. 6.*

C A P. X.

Vers. 15. Substantia divitis, urbs fortitudinis ejus, *tr. 24. d. 8. per totum.*

Vers. 18. Qui profert contumeliam, insipiens est, *tr. 24. d. 36. d. 4. per tot.*

Vers. 26. Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, sic piger his, qui miserunt eum, *tr. 22. d. 30. n. 3.*

Vers. 28. Spes impiorum peribit, *tr. 34. d. 24. per tot.*

C A P. XI.

Vers. 2. Ubi fuerit superbia, ibi erit & contumelia: ubi autem est humilitas, ibi & sapientia, *tr. 35. d. 25. n. 7. tr. 36. d. 4. n. 3. tr. 32. d. 15. per tot.*

Vers. 24. Alii dividunt propria, & ditiores fiunt, *tr. 24. d. 3. n. 2.*

Vers. 26. Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis; benedictio autem super caput vendentium, *tr. 24. d. 5. n. 9.*

C A P. XII.

Vers. 16. Fatuus statim indicat iram suam; qui autem dissimulat injuriam, callidus est, *tr. 35. d. 25. n. 7. d. 30. n. 11. tr. 36. d. 24. n. 5. d. 16. per tot. d. 17. n. 2. tr. 39. d. 5. n. 8.*

Vers. 31. Non contristabit iustum quidquid acciderit ei, *tr. 33. d. 15. n. 13.*

Vers. 34. Impii autem replebuntur malo, *tr. 42. d. 5. n. 7.*

C A P. XIII.

Vers. 19. Detestantur stulti eos, qui fugiunt mala, *tr. 25. d. 5. numer. 1.*

Vers. 24. Qui parcat virgæ, odit filium: qui autem diligit illum, instanter erudit, *tr. 23. d. 8. n. 5.*

Vers. 25. Iustus comedit, & replet animam suam; venter autem impiorum insaturabilis, *tr. 31. d. 21. n. 3. disc. 23. n. 12.*

C A P. XIV.

Vers. 2. Ambulans recto itinere, & timens Deum, despicitur ab eo, qui infami graditur via, *tr. 25. d. 2. n. 9.*

Vers. 4. Ubi non sunt boves, praesepe vacuum est; ubi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis, *tr. 22. d. 4. n. 10.*

Vers. 12. Est via quæ videtur homini iusta, novissima autem ejus ducunt ad mortem, *tr. 37. d. 4. n. 3.*

Vers. 30. Vita carniū, sanitas cordis: putredo ossium, invidia, *tr. 38. d. 2. per tot. d. 17. n. 8.*

C A P. XV.

Vers. 1. Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitatur furorem, *tr. 36. d. 14. per tot. d. 15. n. 6.*

Vers. 12. Non amat pestilens eum, qui se corripit, *tr. 33. d. 15. numer. 10.*

Vers. 19. Via justorum absque offenculo, *tr. 27. d. 14. per tot.*

Vers. 27. Conturbat domum suam, qui sectatur avaritiam: qui autem odit munera, vivet, *tr. 40. d. 11. n. 3.*

Vers. 34. Per misericordiam, & fidem purgantur peccata, *tr. 29. d. 3. n. 6.*

C A P. XVI.

Vers. 2. Omnes viæ hominis patent oculis ejus, spirituum ponderator est Dominus, *tr. 24. d. 37. disc. 8. numer. 3. tr. 41. d. 14. numer. 4.*

Vers. 17. Vir impius fodit malum, & in labiis ejus ignis exardescit, *tr. 36. d. 3. n. 3.*

Vers. 28. Homo perversus suscitatur lites, & verbosus separat Principes, *tr. 36. d. 3. n. 3.*

Vers. 32. Melior est patiens viro forti; & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium, *tr. 25. d. 35. disc. 9. numer. 4. d. 15. n. 3. disc. 25. n. 6. tr. 36. d. 7. n. 3. d. 13. per tot. tr. 39. d. 13. per tot. tr. 35. d. 1. n. 7. d. 5. numer. 8.*

C A P. XVII.

Vers. 5. Qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus, *tr. 38. d. 12. per tot.*

Vers. 13. Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus, *tr. 30. d. 20. n. 7.*

Vers. 14. Qui dimittit aquam, caput est iurgiorum, *tr. 36. d. 15. numer. 6.*

Vers. 21. Spiritus tristis excavat ossa, & ante tempus determinatum à natura senectam adducet, *tr. 38. disc. 4. n. 1.*

C A P. XVIII.

Vers. 3. Impius, cum in profundum venerit peccatorum, contemnit, *tr. 34. d. 18. n. 7. tr. 41. d. 15. n. 8. tr. 34. d. 5. n. 8. tr. 25. d. 11. numer. 2.*

C A P. XIX.

Vers. 11. Doctrina viri per patientiam noscitur, & gloria ejus est iniqua prætergredi, *tr. 35. d. 22. per tot.*

Vers. 13. Dolor Patris, filius stultus, *tr. 23. d. 5. n. 8.*

Vers. 17. Fœderatur Domino qui miseretur pauperis, *tr. 24. d. 3. per tot.*

Vers. 18. Erudi filium tuum, ne desperes, *tr. 23. d. 8. numer. 2.*

Vers. 29. Parata sunt derisoribus judicia, *tr. 25. d. 11. numer. 2.*

C A P. XX.

Vers. 1. Luxuriola res, vinum, & tumultuosa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit sapiens, *tr. 31. d. 10. n. 1. d. 17. n. 2.*

Vers. 4. Propter frigus piger arare noluit; mendicabit ergo æstate, *tr. 34. d. 14. n. 8.*

Vers. 8. Rex qui sedet in solio iudicii, dissipat omne malum intuitu suo, *tr. 41. d. 2. n. 2.*

Vers. 9. Quis potest dicere: mundum est cor meum, purus sum à peccato? *tr. 42. d. 11. n. 7.*

Vers. 10. Pondus & pondus, mensura & mensura, utrumque abominabile est apud Deum, *tr. 33. d. 1. n. 8. tr. 42. d. 11. numer. 7.*

Vers. 20. Qui maledicit Patri suo & Matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris, *tr. 23. d. 16. n. 6.*

C A P. XXI.

Vers. 1. Cor Regis est in manu Domini, & quocunque voluerit, inclinabit illud, *tr. 35. d. 5. n. 1.*

Vers. 13. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur: munus absconditum extinguit iras, & donum in sinu indignationem maximam, *tr. 24. d. 12. per tot. tr. 24. d. 16. n. 6. tr. 26. disc. 2. n. 7.*

Vers. 17. Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum, & pinguis: non ditabitur, *tr. 31. d. 23. per tot.*

Vers. 20. Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis, *tr. 34. d. 1. n. 2.*

Vers. 26. Qui iustus est, tribuet, & non cessabit, *tr. 24. d. 8. numer. 8.*

C A P. XXII.

Vers. 2. Dives & pauper obviaverunt sibi: utriusque operator est Dominus, *tr. 24. d. 2. per tot.*

Vers. 6. Proverbium est: Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea, *tr. 23. d. 6. per tot.*

Vers. 15. Stultitia colligata est in corde pueri, & virga discipline fugabit eam, *tr. 23. d. 8. per tot.*

Vers. 24. Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso, ne forte discas semitas ejus, & lumas scandalum animæ tuæ, *tr. 39. d. 10. per tot.*

C A P. XXIII.

Vers. 1. Quando sederis ut comedas cum Principe, diligenter attende quæ appositæ sunt ante faciem tuam, *tr. 26. d. 26. n. 9. d. 30. n. 4.*

Vers. 6. Ne comedas cum homine invido, *tr. 38. disc. 13. numer. 5.*

Vers. 8. Cibos, quos comederas, evomes, *tr. 31. disc. 19. numer. 6.*

Vers. 13.

Verf. 13. Noli subtrahere à puero disciplinam, *tr. 23. d. 8. n. 3.*
Verf. 19. Audi, fili mi, & esto sapiens, & dirige in via animum tuum. Noli esse in conviviis potatorum, &c. *tr. 31. d. 23. numer. 7.*
Verf. 20. Noli esse in comestationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt, *tr. 31. d. 7. n. 10. d. 24. n. 7.*
Verf. 26. Præbe, fili mi, cor tuum mihi, *tr. 37. discurs. 1. n. 1. d. 7. n. 7.*

Verf. 29. Cui rixæ? cui foveæ? cui sine causa vulnera? cui suffusio oculorum? nonne his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? *tr. 31. d. 5. n. 6. d. 10. n. 4. d. 15. n. 3. d. 19. n. 2.*

Verf. 31. Ne intuearis vinum, quando flavescit, cum splenduerit in vitro color ejus: ingreditur blandè, sed in novissimo mordebit ut coluber., *tr. 31. d. 19. n. 3.*

Verf. 34. Erit sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator, amisso clavo, *tr. 31. d. 15. n. 4.*

C A P. XXIV.

Verf. 13. Comede, fili mi, mel, quia bonum est, *tr. 26. d. 12. n. 13.*

C A P. XXV.

Verf. 27. Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum, &c. *tr. 29. d. 15. n. 13.*

Verf. eod. Qui scrutator est majestatis, opprimetur à gloria, *tr. 39. d. 15. n. 1.*

C A P. XXVI.

Verf. 4. Ne respondeas stulto juxta stulticiam suam, ne efficiaris ei similis, *tr. 36. d. 12. per tot.*

Verf. 8. Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii, ita qui tribuit insipienti honorem, *tr. 32. d. 24. n. 5.*

Verf. 13. Dicit piger: leo est in via, in medio platearum occidendus sum, *tr. 34. d. 28. n. 1.*

Verf. 22. Verba fuffurronis quasi simplicia, & ipsa perveniunt ad intima ventris, *tr. 25. d. 6. n. 3. d. 12. n. 2.*

C A P. XXVII.

Verf. 3. Grave est saxum, & onerosa arena, sed ira stulti utroque gravior, *tr. 39. d. 5. numer. 8. d. 9. n. 2.*

Verf. 4. Ira non habet misericordiam, *tr. 29. d. 4. n. 7. d. 12. n. 7.*

Verf. eod. Erumpens furor: impetum concitati ferre quis poterit? *tr. 39. d. 3. n. 4.*

Verf. 20. Infernus, & perditio numquam implentur, *tr. 34. d. 12. n. 5. d. 25. n. 5.*

C A P. XXVIII.

Verf. 27. Qui dat pauperi, non indigebit: qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam, *tr. 24. d. 3. n. 6.*

C A P. XXIX.

Verf. 12. Totum spiritum suum profert stultus, sapiens differt, & reservat in posterum, *tr. 39. d. 5. n. 8.*

Verf. 15. Puer qui dimittitur voluntati suæ, confundit matrem suam, *tr. 23. d. 9. n. 10. tr. 31. d. 19. n. 3.*

Verf. 21. Qui delicatè à pueritia nutrit servum suum, postea sentiet eum contumacem, *tr. 31. d. 5. numer. 9.*

Verf. 23. Humilem spiritu, suscipiet gloria, *tr. 32. d. 1. per tot. d. 36. per tot.*

C A P. XXX.

Verf. 15. Tria sunt insaturabilia, & quartum quod nunquam dicit: sufficit, *tr. 34. d. 8. n. 7.*

Verf. 17. Oculum, qui subfammat Patrem, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ, *tr. 23. d. 18. per tot.*

Verf. 27. Regem locuta non habet, & egreditur universa per turmas suas, *tr. 29. d. 10. n. 8.*

Verf. 30. Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pavebit incursum, *tr. 34. d. 4. n. 8.*

C A P. XXXI.

Verf. 4. Noli Regibus, ò Lamuel, noli Regibus dare vinum: quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas, *tr. 31. disc. 7. numer. 2.*

Verf. 13. Quæsi vit lanam, & linum, & operata est consilio manum suam, &c. *tr. 29. d. 7. n. 9.*

Verf. 18. Gustavit, & vidit quia bona est negotiatio ejus, *tr. 24. d. 5. per tot.*

Verf. 21. Omnes domestici ejus vestiti sunt duplicibus, *tr. 27. d. 25. numer. 3. tr. 29. d. 8. n. 17.*

Verf. 23. Nobilis in portis vir ejus, *tr. 40. d. 6. n. 1.*

Verf. 24. Sindonem fecit, *tr. 26. d. 26. n. 1.*

Verf. 27. Consideravit semitas domus suæ, & panem otiosa non comedit, *tr. 26. d. 6. n. 5. d. 32. n. 6.*

EX LIBRO ECCLESIASTE,

C A P. I.

Verf. 4. Generatio præterit, & generatio advenit; terra autem in æternum stat. Oritur Sol & occidit, & ad locum suum revertitur, &c. *tr. 34. d. 29. n. 6.*

Verf. 7. Ad locum, unde exeunt flumina, revertuntur, ut iterum fluant, *tr. 30. d. 6. numer. 4. d. 7. per tot. d. 23. n. 1.*

C A P. II.

Verf. 3. Cogitavi in corde meo abstrahere à vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, *tr. 31. discurs. 10. per totum.*

Verf. 14. Sapientis oculi in capite ejus, stultus in tenebris ambulat, *tr. 37. d. 6. numer. 5. d. 7. n. 4. d. 19. n. 5.*

C A P. III.

Verf. 1. Omnia tempus habent: tempus fletu, & tempus ridendi, *tr. 31. d. 12. n. 4.*

Verf. 6. Tempus acquirendi, & tempus perdendi, *tr. 28. disc. 5. numer. 5.*

Verf. 16. Vidi sub Sole in loco judicii impietatem, & in loco justitiæ iniquitatem; & dixi in corde meo: Justum & impium judicabit Deus, *tr. 41. d. 3. n. 3.*

C A P. IV.

Verf. 1. Vidi calumnias quæ sub Sole geruntur, & lacrymas innocentium, & neminem consolatorem, *tr. 41. d. 3. n. 3.*

Verf. 5. Stulus complicat manus suas, & comedit carnes suas, *tr. 38. d. 13. n. 9.*

C A P. V.

Verf. 17. Hoc itaque visum est mihi bonum, ut comedat quis & bibat, *tr. 26. disc. 11. n. 3.*

C A P. VI.

Verf. 6. Nonne ad unum locum properant omnia? Omnis labor hominis in ore ejus, sed anima ejus non implebitur, *tr. 31. d. 21. n. 11. d. 23. n. 5.*

C A P. VII.

Verf. 3. Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum convivii: in illa enim finis cunctorum admonetur, &c. *tr. 34. d. 3. numer. 6.*

Verf. 10. Ira in sinu stulti requiescit, *tr. 39. d. 5. per tot. disc. 10. numer. 2.*

Verf. eod. Ne sis velox ad irascendum, *tr. 39. d. 14. numer. 2. & 5. d. 25. per tot.*

Verf. 19. Qui timet Deum, nihil negligit, *tr. 41. d. 2. n. 4.*

C A P. VIII.

Verf. 15. Laudavi igitur læticiam, quòd non esset homini bonum sub Sole, nisi quod comederet, & biberet, atque gauderet, *tr. 26. d. 11. n. 3.*

C A P. IX.

Verf. 1. Sunt justi, & opera eorum in manu Dei, *tr. 41. d. 23. n. 3.*

Verf. eod. Nescit homo utrum amore, vel odio dignus sit, *tr. 32. d. 21. n. 3.*

Verf. 10. Quodcumque potest facere manus tua, instanter operare; quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quòd tu properas, *tr. 34. d. 25. n. 7.*

Verf. 13. Hanc sub Sole vidi sapientiam, & probavi maximam. Civitas parva, & pauci in ea viri; venit contra eam Rex magnus, & vallavit eam, &c. *tr. 30. d. 16. n. 2.*

C A P. X.

Verf. 3. In via stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat, *tr. 42. d. 12. n. 2.*

Verf. 15. Labor stultorum affliget eos, *tr. 34. d. 16. n. 7.*

Verf. 16. Væ tibi terræ, cujus Principes mane comedunt: beata terra, cujus Principes vescuntur in tempore suo, *tr. 31. d. 17. per tot.*

C A P. XI.

Verf. 1. Mitte panem tuum super transeuntes aquas, quia post tempora multa invenies illum, *tr. 24. d. 4. n. 4. & 10. d. 9. n. 1.*

Verf. 3. Si ceciderit lignum ad Austrum aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit, *tr. 34. d. 8. n. 9. d. 25. n. 1.*

Verf. 8. Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, & dierum multorum, *tr. 41. d. 15. n. 8.*

Verf. 9. In bono sit cor tuum in diebus juventutis tuæ, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum: & scito, quòd pro omnibus his adducet te Deus in judicium, *tr. 41. d. 13. numer. 9.*

Verf. 10. Aufer iram à corde tuo, & amove malitiam à carne tua, *tr. 39. d. 2. n. 1.*

C A P. XII.

Verf. 14. Cuncta quæ sunt, adducet Deus in judicium pro omni errato, sive bonum, sive malum illud sit, *tr. 42. d. 5. n. 7.*

EX CANTICO CANTICORUM.

CAP. I.

Vers. 1. Osculetur me osculo oris sui : quia meliora sunt ubera tua vino, *tr. 26. d. 11. n. 4. d. 31. n. 2.*

Vers. 3. Trahe me : post te curremus in odorem unguentorum tuorum, *tr. 27. d. 1. n. 10.*

Vers. eod. Recti diligunt te, *tr. 29. d. 15. n. 2. tr. 37. d. 1. n. 4. d. 8. n. 8.*

Vers. 4. Nigra sum, sed formosa, *tr. 32. d. 7. n. 8. tr. 33. d. 11. n. 4.*

Vers. 8. Equitavi meo in curribus Pharaonis, assimilavi te amicæ meæ, *tr. 22. d. 31. n. 6.*

Vers. 9. Pulchræ sunt genæ tuæ, *tr. 37. d. 1. n. 4. d. 1. n. 6.*

Vers. eod. Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis, collum tuum sicut monilia, *tr. 25. d. 4. n. 3.*

Vers. 11. Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suavitatis, *tr. 32. d. 6. n. 3.*

Vers. 13. Rotrus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi, *tr. 26. d. 36. n. 2. d. 50. n. 10. tr. 26. d. 4. n. 1.*

Vers. 15. Lectulus noster floridus, *tr. 29. d. 8. n. 10.*

Vers. 16. Tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cyprellina, *tr. 22. d. 4. n. 12. d. 5. n. 9.*

CAP. II.

Vers. 1. Flos campi, & lilium convallium, *tr. 35. d. 10. n. 14. tr. 26. d. 12. n. 6. d. 15. n. 2.*

Vers. 2. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias, *tr. 27. d. 15. n. 4.*

Vers. 3. Fructus ejus dulcis gutturi meo : ordinavit in me charitatem : fucite me floribus, stipate me malis, *tr. 29. d. 8. n. 9. tr. 26. d. 6. n. 4. d. 9. n. 7.*

Vers. 4. Introduxit me in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem, *tr. 26. d. 25. n. 4.*

Vers. 5. Fucite me floribus, stipate me malis, quia amore languo, *tr. 28. d. 11. n. 5.*

Vers. 8. Vox dilecti mei : ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles ; similis est dilectus meus caprea, hinnuloque cervorum, *tr. 29. d. 7. n. 11. tr. 41. d. 14. n. 3.*

Vers. 9. En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos, *tr. 41. d. 17. n. 7. tr. 26. d. 50. n. 10.*

Vers. 13. Vineæ florentes dederunt odorem suum, *tr. 23. d. 6. n. 10.*

Vers. 14. Ostende mihi faciem tuam, *tr. 37. d. 1. n. 6. tr. 23. d. 4. n. 1.*

Vers. eod. Facies tua decora, *tr. 37. d. 1. n. 4.*

CAP. III.

Vers. 2. Surgam, & circuibo civitates per vicus, & plateas, *tr. 28. d. 9. n. 5.*

Vers. 3. Invenierunt me vigiles, qui custodiunt civitatem, *tr. 22. d. 10. n. 13. tr. 22. d. 32. n. 1.*

Vers. 4. Tenui eum, nec dimittam, *tr. 34. d. 22. n. 5.*

Vers. 11. Videte filie Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater sua in die desponsationis ejus, *tr. 29. d. 8. n. 4. tr. 22. d. 20. n. 2.*

CAP. IV.

Vers. 1. Oculi tui columbarum, *tr. 37. d. 6. n. 4.*

Vers. 2. Dentes tui sicut greges tonfarum, quæ ascenderunt de avacro, omnes gemellis foetibus, & sterilibus non est inter eas, *tr. 29. d. 7. n. 9. tr. 22. d. 2. n. 9.*

Vers. 3. Sicut vitæ coccinea, labia tua ; & eloquium tuum, dulce, *tr. 26. d. 36. n. 2. d. 50. n. 10.*

Vers. eod. Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, *tr. 25. d. 4. n. 2. tr. 29. d. 7. n. 2.*

Vers. 4. Sicut turris David, collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis ; mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium, *tr. 26. d. 22. n. 8. tr. 28. d. 5. n. 4.*

Vers. 9. Vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, *tr. 26. d. 49. n. 6.*

Vers. eod. Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, in uno crine colli tui, *tr. 37. d. 1. n. 5. d. 6. n. 2.*

Vers. 11. Mel, & lac sub lingua tua, *tr. 26. d. 11. n. 7.*

Vers. 12. Hortus conclusus soror mea sponsa, *tr. 26. d. 36. n. 2. d. 50. n. 10.*

Vers. 13. Emissiones tuæ paradisus, *tr. 26. d. 52. n. 5.*

CAP. V.

Vers. 1. Veniat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructum pomorum suorum, *tr. 32. d. 21. n. 5.*

Vers. eod. Comedi favum cum melle meo, bibi vinum cum lacte meo : comedite amici, & bibite, *tr. 26. d. 12. n. 2. d. 19. n. 3. d. 31. n. 4. d. 36. n. 8. d. 50. n. 3.*

Vers. 2. Ego dormio, & cor meum vigilat, *tr. 29. d. 18. n. 6. tr. 26. d. 19. n. 3.*

Vers. 7. Invenierunt me custodes, qui circumcunt civitatem, perculserunt me, & vulneraverunt me : tulerunopallium meum mihi, *tr. 33. d. 2. n. 8. tr. 35. d. 18. n. 2.*

Vers. 10. Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus ; caput ejus aurum optimum, *tr. 37. d. 1. n. 5.*

Vers. 14. Manus ejus tornatiles, plene hyacinthis, *tr. 28. d. 10. n. 2. tr. 22. d. 36. n. 6.*

CAP. VI.

Vers. 1. Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, *tr. 32. d. 3. n. 10.*

Vers. 2. Qui pascitur inter lilia, *tr. 26. d. 7. n. 1. d. 16. n. 2.*

Vers. 9. Quasi aurora confurgens, *tr. 32. d. 2. n. 6.*

Vers. 10. Descendi in hortum nucum, ut viderem poma convallium, *tr. 32. d. 5. n. 10. tr. 35. d. 7. n. 5.*

CAP. VII.

Vers. 2. Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus filijs, *tr. 26. d. 15. n. 4. d. 16. n. 10.*

Vers. eod. Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis, *tr. 22. d. 5. n. 7.*

Vers. 5. Comæ capitis tui, ut purpura Regis vincta canalibus, *tr. 26. d. 36. n. 9.*

Vers. 6. Quam pulchra es, & quam decora charissima, in deliciis ! *tr. 26. d. 14. n. 11.*

Vers. 9. Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labijsque, & dentibus illius ad ruminandum, *tr. 22. d. 22. n. 2.*

Vers. 13. Omnia poma, nova & vetera, dilecte mi, servavi tibi, *tr. 37. d. 5. n. 6.*

CAP. VIII.

Vers. 3. Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me, *tr. 30. d. 8. n. 6.*

Vers. 5. Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum ? *tr. 26. d. 33. n. 3. tr. 23. d. 12. n. 9.*

Vers. 6. Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum, *tr. 29. d. 8. n. 8. tr. 23. d. 1. n. 10.*

Vers. eod. Fortis est ut mors dilectio, *tr. 26. d. 47. n. 5.*

Vers. eod. Dura sicut infernus æmulatio, *tr. 37. d. 7. n. 2. d. 18. n. 4.*

Vers. eod. Lampades ejus, lampades ignis atque flammarum, *tr. 38. d. 5. n. 3.*

Vers. 7. Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem, *tr. 35. d. 18. n. 1. tr. 36. d. 6. n. 5.*

EX LIBRO SAPIENTIÆ.

CAP. I.

Vers. 1. In simplicitate cordis quærite illum, *tr. 33. d. 11. n. 5.*

Vers. 4. In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis, &c. *tr. 33. d. 1. n. 11. tr. 26. d. 37. n. 2.*

Vers. eod. Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, *tr. 33. d. 6. n. 4.*

Vers. 14. Non est in illis medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra, *tr. 34. d. 31. n. 2.*

CAP. II.

Vers. 1. Non est qui agnitus sit reversus ab inferis, *tr. 34. d. 2. n. 5. d. 25. n. 7. d. 31. n. 8.*

Vers. 12. Contrarius est operibus nostris, improperat nobis peccata legis, & infamat in nos peccata disciplinæ nostræ ; gravis est nobis ad videndum ; circumveniamus iustum, *tr. 36. d. 8. n. 6. tr. 25. d. 3. n. 10.*

Vers. 19. Contumelia, & tormento interrogemus eum, ut sciamus reverentiam ejus, *tr. 36. d. 1. n. 4. d. 7. n. 3. d. 14. n. 11.*

Vers. 24. Invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum, *tr. 38. d. 1. n. 4. d. 6. n. 2. d. 8. n. 1. d. 14. n. 4.*

CAP. IV.

Vers. 13. Consummatus in brevi explevit tempora multa, *tr. 23. d. 17. n. 6.*

Vers. 18. Illos Dominus iridebit, & erunt post hæc decidentes sine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum, *tr. 34. d. 18. n. 9.*

Vers. 20. Venient in cogitationem peccatorum suorum timidi, *tr. 34. d. 15. n. 9. tr. 41. d. 17. n. 2.*

CAP. V.

Vers. 1. Stabunt iusti in magna constantia adversus eos, &c. *tr. 41. d. 12. n. 10.*

Vers. 2. Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione imperatoris salutis, *tr. 34. d. 10. n. 4. d. 12. n. 2. d. 15. n. 9. d. 18. n. 2. d. 20. n. 11. d. 21. n. 1. tr. 38. d. 15. n. 7. tr. 41. d. 5. n. 8.*

Vers. 3. Pro angustia spiritus gementes, *tr. 34. d. 15. n. 6. d. 21. n. 9. d. 24. n. 1. d. 29. n. 2.*

Vers. eod.

Sacra Scriptura.

25

Verf. 3. Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperii, *tr. 36. d. 8. n. 6. tr. 38. d. 15. n. 7. tr. 41. d. 24. n. 1. tr. 25. d. 9. n. 3. d. 9. n. 4.*

Verf. 4. Nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam, *tr. 41. d. 3. per tot. d. 11. n. 5. tr. 25. d. 9. n. 3.*

Verf. 5. Ecce, quomodo computati sunt inter filios Dei, *tr. 34. d. 21. n. 5.*

Verf. 6. Ergo erravimus à via veritatis, & iustitiae lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiae non est ortus nobis, *tr. 33. d. 8. n. 6.*

Verf. 7. Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis; viam Domini ignoravimus, *tr. 34. d. 2. n. 4. d. 17. n. 10. d. 22. n. 8. d. 27. n. 14. d. 31. n. 7. tr. 41. d. 18. n. 6.*

Verf. 8. Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? Tranferunt omnia illa tanquam umbra, *tr. 24. d. 20. n. 7. d. 23. n. 10.*

Verf. 18. Armabit creaturam ad ultionem inimicorum, *tr. 28. d. 10. n. 1. tr. 41. d. 18. n. 6. per tot. tr. 34. d. 23. n. 9.*

Verf. 21. Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos, *tr. 30. d. 1. n. 4. tr. 41. d. 4. per tot. d. 5. n. 3. tr. 14. d. 7. n. 2. & 5.*

C A P. VI.

Verf. 7. Potentes potenter tormenta patientur, *tr. 34. d. 18. n. 4. d. 20. n. 7.*

Verf. 23. Diligite lumen sapientiae, qui praestis, *tr. 40. d. 2. n. 8.*

C A P. VII.

Verf. 26. Candor lucis aeternae, *tr. 26. d. 31. n. 1.*

Verf. 30. Speculum sine macula Dei Majestatis, & imago bonitatis illius, *tr. 23. d. 4. n. 9.*

C A P. VIII.

Verf. 9. Proposui hanc adducere mihi ad convivendum, sciens, quia necum communicabit de bonis, *tr. 29. d. 8. n. 17.*

Verf. 21. Scivi, quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, *tr. 30. d. 14. n. 8.*

C A P. IX.

Verf. 15. Corpus quod corrumpitur, aggravat animam; & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem, *tr. 28. d. 1. n. 8. tr. 31. d. 10. n. 5. d. 23. n. 5.*

C A P. X.

Verf. 10. Iustum deduxit per vias rectas, & ostendit illi Regnum Dei, *tr. 37. d. 9. n. 7.*

C A P. XI.

Verf. 17. Per quae quis peccat, per haec & torquetur, *tr. 31. d. 5. n. 2.*

Verf. 21. Omnia in mensura & numero, & pondere disposuisti, *tr. 32. d. 10. n. 7.*

C A P. XII.

Verf. 18. Tu autem cum tranquillitate judicas, *tr. 39. d. 12. n. 2.*

C A P. XIII.

Verf. 1. Vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei, *tr. 42. d. 7. n. 1.*

Verf. 5. A magnitudine speciei & creaturae, cognoscibiliter poterit eorum creator videri, *tr. 29. d. 21. n. 5.*

C A P. XVI.

Verf. 16. Negantes te nosse impii, per fortitudinem brachii tui flagellati sunt; novis aquis & grandinibus, & pluviis persecutionem passi, &c. *tr. 34. d. 14. n. 6.*

Verf. 20. Angelorum elca nutriti populum tuum, *tr. 22. d. 10. n. 2.*

Verf. 30. Paratum panem de caelo praestitisti illis, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem, *tr. 26. d. 11. per tot. d. 15. per tot.*

Verf. 31. Substantia enim tua, dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat, *tr. 26. d. 6. n. 2. d. 11. n. 9. d. 25. per tot.*

C A P. XVII.

Verf. 5. Ignis quidem nulla vis poterat illis lumen praeberere, nec siderum limpida flamma illuminare poterant illam noctem horrendam, *tr. 34. d. 10. n. 6.*

Verf. 17. Una catena tenebrarum omnes erant alligati, *tr. 34. d. 6. n. 13.*

C A P. XVIII.

Verf. 14. Dum quietum silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus de caelo, à regalibus sedibus venit, *tr. 26. d. 46. n. 2.*

Verf. 21. Non diu permanfit ira tua; properans enim homo sine querela deprecari pro populis, proferens servitutis suae scutum, orationem, & per incensum deprecationem allegans, restitit irae, ostendens, quoniam tuus est famulus, *tr. 22. d. 14. n. 4.*

EX LIBRO ECCLESIASTICI.

C A P. I.

Verf. 2. Altitudinem caeli, & latitudinem terrae, & profundum abyssi quis dimensus est? &c. *tr. 26. d. 51. n. 4.*

Verf. 28. Qui sine timore est, non poterit justificari, *tr. 39. d. 7. n. 1.*

Verf. 30. Iracundia animositatis illius, subversio illius est, *tr. 39. d. 26. n. 2.*

Verf. 36. Ne accesseris ad eum duplici corde, *tr. 33. d. 11. n. 5.*

Verf. 37. Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, ne forte adducas animae tuae inhonorationem, & revelet Deus absconsa tua, &c. *tr. 33. d. 14. n. 2.*

Verf. 40. Accessisti malignè ad Dominum, & cor tuum plenum est dolo, & fallacia, *tr. 33. d. 11. n. 5.*

C A P. II.

Verf. 1. Fili, accedens ad servitutem Dei, praepara animam tuam ad tentationem, *tr. 22. d. 2. n. 6.*

Verf. 14. Vx duplici corde, & peccatori terram ingredienti duabus viis, *tr. 33. d. 3. per totum.*

Verf. 20. Qui timent Dominum, praeeparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas, *tr. 32. d. 3. n. 7. tr. 26. d. 32. n. 1.*

C A P. III.

Verf. 2. Judicium Patris audire filii, & sic facite, ut salvi sitis, *tr. 23. d. 17. n. 8.*

Verf. 5. Et sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam, & qui honorat patrem suum, *tr. 23. d. 16. n. 2.*

Verf. 6. Qui honorat patrem suum, jucundabitur in filiis, *tr. 23. d. 16. n. 7.*

Verf. 7. Qui obedit patri, refrigerabit matrem, *tr. 23. d. 16. n. 4.*

Verf. 8. Qui timet Dominum, honorat parentes; & quasi dominis serviet his, qui se genuerunt, *tr. 23. d. 11. n. 4. tr. 23. d. 13. per tot. tr. 23. d. 14. n. 2.*

Verf. 9. In opere & sermone, & omni patientia honora patrem tuum, *tr. 23. d. 14. per tot. tr. 23. d. 15. n. 4. tr. 23. d. 17. n. 9.*

Verf. 10. In opere & sermone, & omni patientia honora patrem tuum, ut superveniat tibi benedictio ab eo, *tr. 23. d. 16. n. 10.*

Verf. 11. Benedictio Patris firmat domos, *tr. 23. d. 5. per tot. tr. 23. d. 16. n. 4.*

Verf. 14. Fili, suscipe senectam patris tui, *tr. 23. d. 14. n. 3. tr. 23. d. 15. n. 5.*

Verf. 15. Fili, ne spernas eum in virtute tua, *tr. 23. d. 13. n. 11.*

Verf. 20. Humiliate in omnibus, & coram Deo invenies gratiam, *tr. 32. d. 5. per tot. d. 18. per tot.*

Verf. 27. Cor durum malè habebit in novissimo, *tr. 35. d. 29. n. 5. tr. 24. d. 12. n. 9.*

Verf. 33. Ignem ardentem extinguit aqua, & elemosyna reficit peccatis, *tr. 24. d. 11. n. 2.*

Verf. 30. Elemosyna reficit peccatis, *tr. 24. d. 9. n. 6. tr. 24. d. 11. n. 6.*

C A P. IV.

Verf. 1. Elemosynam pauperis, ne defraudes, *tr. 24. d. 1. n. 2.*

Verf. 5. Non relinquo querentibus tibi retrò maledicere; maledicentis enim tibi in amaritudine animae, exaudietur deprecatio illius, *tr. 24. d. 12. n. 7.*

Verf. 24. Pro anima tua ne confundaris dicere verum; est enim confusio adducens gloriam, & gratiam, *tr. 25. d. 7. per tot. tr. 40. d. 4. n. 2.*

Verf. 33. Pro iustitia agonizare, & usque ad mortem certa pro iustitia, *tr. 40. d. 8. n. 3.*

C A P. VI.

Verf. 5. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos, *tr. 36. d. 14. n. 3.*

C A P. VII.

Verf. 3. Non semines mala in sulcis injustitiae, & non metes ea in septuplum, *tr. 34. d. 7. n. 4.*

Verf. 6. Noli querere fieri iudex, nisi valeas virtute irumpere iniquitates; ne forte extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in aequitate tua, *tr. 40. d. 8. n. 2. tr. 41. d. 7. n. 3. d. 26. n. 2.*

Verf. 19. Humilia valde spiritum tuum, *tr. 32. d. 10. per tot.*

Verf. 30. Vindicta carnis impii, ignis & vermis, *tr. 34. d. 17. n. 2.*

Verf. 35. Fili tibi sunt? erudi illos, & curva illos à pueritia, *tr. 23. d. 1. per tot. tr. 23. d. 6. n. 1. tr. 23. d. 8. n. 1.*

Verf. 26. Filiae tibi sunt? serva corpus illarum, *tr. 23. d. 5. n. 11.*

Verf. 29. In toto corde tuo honora patrem tuum, & gemitus matris tuae, ne obliviscaris: retribue illis, quomodo & illi tibi, *tr. 23. d. 15. per tot. d. 13. n. 8.*

Verf. 32. In omni virtute tua dilige eum, qui te fecit, *tr. 30. d. 1. n. 10.*

Verf. 33. Honora Deum ex tota anima tua, & honorifica Sacerdotes, *tr. 22. d. 24. per tot.*

Verf. 39. Non te pigeat visitare infirmum; ex his enim in dilectione firmaberis, *tr. 41. d. 31. n. 8.*

Verf. 40. In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in aeternum non peccabis, *tr. 34. d. 5. n. 6.*

C A P. VIII.

Verf. 1. Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius: ne contendas cum viro locuplete, ne forte contra te constituat litem tibi; multos enim perdidit aurum, & argentum, *tr. 40. d. 12. n. 3.*

Verf. 8.

Verf. 8. Regnum à gente in gentem transfertur propter injurias, & contumelias, *rr. 36. d. 3. per tot.*

Verf. 19. Cum iracundo non facias rixam, & cum audace non eas in desertum; quoniam quasi nihil est ante illum sanguis, *rr. 39. d. 2. n. 8.*

C A P. X.

Verf. 1. Iudex sapiens judicabit populum suum, *rr. 41. d. 26. num. 2.*

Verf. 2. Qualis Rector est civitatis, tales & inhabitantes in ea, *rr. 27. d. 4. n. 6.*

Verf. 6. Omnis injuriæ proximi, ne memineris, & nihil agas in operibus injuriæ, *rr. 35. d. 30. n. 10. rr. 36. d. 17. per tot.*

Verf. 9. Quid superbis terra, & cinis? *rr. 31. d. 20. n. 9.*

Verf. 15. Initium omnis peccati est superbia, *rr. 33. d. 7. n. 9. rr. 38. d. 2. n. 4.*

C A P. XI.

Verf. 30. In filiis suis agnoscitur vir, *rr. 23. d. 4. per tot.*

Verf. 34. Ab una scintilla augetur ignis, & ab uno doloso augetur sanguis, *rr. 27. d. 7. n. 5. rr. 36. d. 3. n. 1. d. 16. n. 3.*

C A P. XII.

Verf. 2. Benefac justo, & invenies retributionem magnam; & si non ab ipso, certe à Domino, *rr. 30. d. 8. n. 8.*

C A P. XIII.

Verf. 23. Venatio leonis, onager in eremo; sic pascua divitum sunt pauperes, *rr. 24. d. 12. n. 7.*

C A P. XIV.

Verf. 8. Nequam est oculus lividi, *rr. 38. d. 7. num. 2. n. 7. d. 13. n. 8. d. 19. n. 5.*

Verf. 14. Non defrauderis à die bono, & particula boni doni non te prætereat, *rr. 28. d. 12. per tot.*

C A P. XV.

Verf. 3. Cibabit illum pane vitæ, & intellectus, *rr. 26. d. 24. n. 7. d. 26. num. 4.*

Verf. 14. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilii sui: ante hominem vita & mors, bonum & malum, *rr. 34. d. 32. n. 11.*

C A P. XVI.

Verf. 16. Non dicas, à Deo abscondar, & ex summo quis mei memorabitur? in populo magno non agnoscat, quæ est enim anima mea in tam immensa creatura? *rr. 41. d. 16. n. 6.*

C A P. XVII.

Verf. 12. Unicuique mandavit Deus de proximo suo, *rr. 41. d. 13. num. 8.*

Verf. 18. Elcemofyna viri, quasi signaculum cum ipso, *rr. 24. d. 4. n. 2.*

C A P. XVIII.

Verf. 16. Nonne ardorem refrigerabit ros? *rr. 26. d. 14. n. 6.*

Verf. 19. Ante judicium para justitiam tibi, *rr. 41. d. 27. n. 3.*

Verf. 33. Eris invidus vitæ tuæ, *rr. 38. d. 18. per tot.*

C A P. XIX.

Verf. 1. Operarius ebriolus non locupletabitur, *rr. 31. d. 23. num. 3.*

Verf. 2. Vinum apostatare facit, *rr. 31. d. 7. num. 2. d. 8. num. 8. d. 13. n. 7. d. 27. n. 3.*

Verf. 4. Qui credit citò, levis corde est, *rr. 31. d. 27. num. 12. rr. 40. d. 9. n. 4.*

Verf. 10. Audisti verbum adversus proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet, *rr. 36. d. 11. num. 5.*

Verf. 23. Est qui nequiter se humiliat, & interiora ejus plena sunt dolo, *rr. 32. d. 1. n. 2. rr. 33. d. 7. n. 6.*

C A P. XX.

Verf. 31. Xenia, & dona excæcant oculos judicum, *rr. 40. d. 9. n. 2. d. 10. per totum.*

C A P. XXI.

Verf. 2. Quasi à facie colubri fuge peccata, *rr. 25. d. 11. n. 6.*

Verf. 25. Pes fatui facilis in domum proximi, *rr. 42. d. 5. n. 7.*

C A P. XXII.

Verf. 17. Super plumbum quid gravabitur? Arenam & salem, & massam ferri facilius est ferre, quàm impium, *rr. 34. d. 15. num. 2.*

Verf. 15. Mittens lapidem in volatilia, dejiciet illa; sic & qui convitiatur amico, dissolvit amicitiam, *rr. 36. d. 3. n. 8.*

Verf. 30. Ante ignem camini vapor, & fumus ignis inaltratur; sic & ante sanguinem maledicta, & contumeliæ, *rr. 36. d. 3. num. 8.*

C A P. XXIII.

Verf. 14. Replebitur retributione domus illius, *rr. 30. d. 8. per totum.*

Verf. 10. Homo assuetus in verbis improprietatis, in omnibus diebus suis non erudietur, *rr. 36. d. 4. n. 10.*

Verf. 26. Quis me videt? tenebræ circumdant me, & parietes conperiunt me, & nemo circumspicit me: quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus, *rr. 34. d. 10. n. 10. rr. 33. d. 10. n. 2.*

Verf. 28. Oculi Domini multò plus incidiores sunt super Solum, circumspicientes profundum abyssi, *rr. 32. d. 5. n. 1. rr. 33. d. 10. n. 2. rr. 41. d. 22. n. 8.*

C A P. XXIV.

Verf. 25. In me gratia omnis viæ, & veritatis, in me omnis spes viæ, & virtutis, *rr. 26. d. 2. n. 5.*

Verf. 29. Qui edunt me adhuc esurient, *rr. 26. d. 34. n. 8.*

C A P. XXV.

Verf. 1. In tribus placitum est Spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus: concordia fratrum, & amor proximorum, &c. *rr. 35. d. 8. n. 3.*

Verf. 22. Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram mulieris: commorari leoni, & draconi placebit, *rr. 39. d. 3. n. 6.*

Verf. 24. Nequitia mulieris immutat faciem ejus, & obcæcat vultum suum tanquam ursus, *rr. 40. d. 9. n. 2.*

C A P. XXVI.

Verf. 9. Flagellum linguæ, *rr. 36. d. 1. n. 3.*

Verf. 11. Mulier ebriosa, ira magna; turpitudine illius non tegitur, *rr. 31. d. 8. n. 8. d. 15. n. 3. d. 20. n. 7.*

C A P. XXVII.

Verf. 12. Sanctus homo manet in sapientia sicut Sol, *rr. 25. d. 3. n. 2. d. 5. n. 6.*

Verf. 33. Ira & furor utraque execrabilia, & vir peccator continens erit illorum, *rr. 39. d. 1. num. 4. d. 2. n. 3. d. 6. n. 6. d. 11. n. 4.*

C A P. XXVIII.

Verf. 1. Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, & peccata illius servans servabit. Relinque proximo tuo nocente, & tunc deprecanti tibi peccata solventur, &c. *rr. 35. d. 17. n. 4. d. 29. num. 5.*

Verf. 3. Homo homini reservat iram, & à Deo querit medelam? In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur, &c. *rr. 35. d. 26. n. 6. d. 28. n. 7. rr. 39. d. 11. per totum.*

Verf. 6. Memento novissimorum, & define inimicari; tabitudo enim & mors imminet in mandatis ejus, *rr. 35. d. 22. n. 11.*

Verf. 13. Certamen festinatum incendit ignem, & lis festinans effundit sanguinem, & lingua testificans adducit mortem: si susflaveris in scintillam, quasi ignis exardebit, *rr. 39. d. 2. n. 7.*

Verf. 15. Multos turbavit pacem habentes: lingua tertia multos commovit, & disperfit illos de gente in gentem, &c. *rr. 36. d. 3. n. 2. n. 5.*

Verf. 21. Flagelli plaga livorem facit; plaga autem linguæ comminuet ossa, *rr. 36. d. 3. n. 7.*

Verf. 22. Multi ceciderunt in ore gladii; sed non sic quasi, qui interierunt per linguam suam, *rr. 36. d. 3. n. 3.*

C A P. XXIX.

Verf. 15. Conclude elcemofynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Super scutum potentis, & super lanceam adversus inimicum tuum pugnabit, *rr. 24. d. 17. per totum.*

Verf. 28. Initium vitæ hominis, aqua & panis, *rr. 31. d. 25. num. 1.*

C A P. XXX.

Verf. 1. Qui diligit filium suum, affiduat illi flagella, ut lateatur in novissimo suo, & non palpet proximorum ossa, *rr. 23. d. 6. n. 12.*

Verf. 2. Qui docet filium suum, laudabitur in illo, & in medio domesticorum in illo gloriabitur; mortuus est pater ejus, & quasi non est mortuus, *rr. 23. d. 4. n. 2.*

Verf. 5. In vita sua vidit, & lætatus est in illo; in obitu suo non est contristatus, neq; confusus coram inimicis, *rr. 23. d. 19. n. 7.*

Verf. 8. Equus indomitus evadit durus, & filius remissus evadet præceps, *rr. 23. d. 8. n. 2.*

Verf. 9. Læta filium, & paventem te faciet; lude cum eo, & contristabit te: non corrideas illi, ne doleas, & in novissimo obstupescant dentes tui: non des illi potestatem in juventute, *rr. 23. d. 9. n. 5. rr. 23. d. 9. n. 10.*

Verf. 13. Docce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudine illius offendas, *rr. 23. d. 5. n. 2.*

Verf. 16. Non est census super censum salutis corporis, *rr. 30. d. 17. num. 4.*

Verf. 24. Miserere animæ tuæ placens Deo, *rr. 41. d. 31. n. 11.*

Verf. 20. Tristitiam longè repelle à te; multos enim occidit tristitia, *rr. 39. d. 9. n. 6.*

Verf. 26. Zelus, & iracundia minuunt dies, & ante tempus senectam adducunt, *rr. 38. d. 4. per tot. d. 7. num. 7. rr. 39. d. 7. n. 3. d. 9. num. 4.*

C A P. XXXI.

Verf. 11. Stabilita sunt bona illius in Domino, *rr. 24. d. 4. n. 3.*

Verf. 12. Supra mensam magnam sedisti? non aperies super illam faucem tuam prior, *rr. 26. d. 26. n. 9.*

Verf. 15. Nequius oculo quid creatum est? *rr. 37. d. 3. n. 3. rr. 38. d. 1. per tot. d. 12. n. 1. d. 17. num. 8.*

Verf. 19. Utete quasi homo frugi, his quæ tibi apponuntur, *rr. 31. d. 6. n. 7.*

Verf. 37.

Verf. 37. Sanitas est animæ, & corporis sobrius potus: vinum multum potatum irritationem & iram, & ruinas multas facit, *rr. 31. d. 17. n. 8. d. 4. n. 10.*

Verf. 39. Amaritudo animæ vinum multum potatum; ebrietas animositas imprudentis offensio, minorans virtutem, & faciens vulnera, *rr. 31. d. 24. n. 6.*

C A P. XXXII.

Verf. 7. Gemmula carbunculi in ornamento auri, *rr. 26. d. 18. n. 4.*

C A P. XXXIII.

Verf. 9. Et immutavit tempora, & dies festos ipsorum, & in iis dies festos celebraverunt ad horam, *rr. 28. d. 8. n. 3.*

Verf. 13. Quasi lutum figuli in manu ipsius, plasmare illud & disponere, *rr. 35. d. 4. n. 3.*

C A P. XXXV.

Verf. 14. Qui offert sacrificium de substantia pauperis, quasi victimat filium in conspectu Patris, *rr. 24. d. 16. n. 8.*

Verf. 25. Panis egentium, vita pauperum est; qui defraudat illum, homo sanguinis est, *rr. 26. d. 43. n. 6.*

C A P. XXXV.

Verf. 21. Oratio humiliantis se, nubes penetrabit, *rr. 31. d. 14. per totum.*

C A P. XXXVII.

Verf. 3. Præsumptio nequissima, unde creata es operire aridam malitia, & dolositate illius: Sodalis amico conjucundatur in oblationibus, & in tempore tribulationis adversarius erit, *rr. 33. d. 4. n. 10. d. 7. n. 10.*

Verf. 32. Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam; in multis enim escis erit infirmitas, & aviditas appropinquabit usque ad choleram, *rr. 31. d. 18. n. 3. d. 19. per totum.*

Verf. 34. Qui abstinens est, adjiciet vitam, *rr. 31. d. 19. n. 7.*

Verf. 34. Propter crapulam multi obierunt, *rr. 31. d. 16. n. 7. d. 18. per totum.*

C A P. XXXIX.

Verf. 33. Sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt, *rr. 34. d. 12. n. 3.*

C A P. XL.

Verf. 1. Grave jugum super filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulturæ, *rr. 26. d. 21. n. 2.*

C A P. XLI.

Verf. 1. O mors, quàm amara est memoria tua, homini pacem habenti in substantiis suis, & adhuc valenti accipere cibum? *rr. 31. d. 16. n. 2.*

Verf. 10. De patre impio conqueruntur filii, *rr. 34. d. 17. n. 6.*

Verf. 15. Curam habe de bono nomine; hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille thesauri, *rr. 35. d. 24. per totum.*

C A P. XLIII.

Verf. 17. Luminare, quod minuitur in consummatione, *rr. 32. d. 18. n. 1.*

C A P. XLIV.

Verf. 10. Viri misericordiz sunt, quorum pietates non defuerunt: cum semine eorum permanent bona, *rr. 24. d. 6. per totum.*

C A P. XLV.

Verf. 1. Dilectus Deo, & hominibus, *rr. 39. d. 10. n. 2.*

Verf. 20. Ipsum elegit ab omni vivente, offerre sacrificium Deo, incensum, & bonum odorem, *rr. 22. d. 1. n. 1. d. 14. per totum.*

Verf. 22. Quia contra illum steterunt alieni, & propter invidiam circumdederunt illum homines in deserto, qui erant cum Dathan, & Abiron, & congregatio Chore, *rr. 38. d. 21. n. 5.*

C A P. XLVII.

Verf. 5. In tollendo manum, saxo fundæ dejecit exultationem Goliz, *rr. 36. d. 12. n. 8.*

C A P. LI.

Verf. 1. Confitebor tibi, Domine Rex, & collaudabo te Deum Salvatorem meum, &c. *rr. 29. d. 19. n. 9.*

Verf. 2. Confitebor nomini tuo, quoniam adjutor, & protector factus es mihi, *rr. 30. d. 15. per totum.*

Verf. 20. Ambulavit pes meus iter rectum, *rr. 37. d. 1. n. 8.*

ISAIA S.

C A P. I.

Verf. 2. Audite cæli, & auribus percipe terra: filios enutrivit, & exaltavi; ipsi autem spreverunt me. Cognovit bos possessorem suum, &c. *rr. 28. d. 2. n. 6. rr. 30. d. 10. n. 9. d. 22. per totum. d. 26. per totum. rr. 41. d. 4. n. 2. rr. 26. d. 48. n. 6.*

Verf. 3. Cognovit bos possessorem suum, *rr. 29. d. 15. n. 13. rr. 30. d. 10. n. 3. rr. 26. d. 24. n. 5.*

Verf. 5. Omne caput languidum, & omne cor moriens; à planta pedis usque ad verticem, non est in eo sanitas, *rr. 22. d. 29. n. 2.*

Verf. 11. Quò mihi multitudinem victimarum vestrarum? plenus sum; holocausta arietum, & adipem pinguium, &c. nolui, *rr. 37. d. 2. n. 4.*

Verf. 13. Neomeniam, & Sabbatum, & festivitates alias non fe-

ram, iniqui sunt coetus vestri; calendæ vestras, & solemnitates vestras odit anima mea, *rr. 28. d. 2. n. 6. d. 5. n. 6. per totum. d. 9. n. 6. d. 15. n. 4. rr. 26. d. 8. n. 9. 10. d. 15. n. 4. rr. 33. d. 1. n. 10.*

Verf. 15. Manus vestras sanguine plenæ sunt: Lavamini, mundi estote, *rr. 24. d. 11. n. 2. rr. 28. d. 8. n. 10.*

Verf. 16. & 17. Quiescite agere perversè, discite benefacere, subvenite oppresso, judicate pupillum, defendite viduam, *rr. 28. d. 14. n. 4.*

Verf. 21. Justitia habitavit in ea, *rr. 40. d. 6. n. 7.*

Verf. 23. Principes tui infideles, locii furum: omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. Pupillo non judicant, & causa viduæ non ingreditur apud illos: Propter hoc, ait Dominus Deus exercituum fortis Israel, &c. *rr. 40. d. 1. n. 3. rr. 40. d. 12. n. 2.*

Verf. 24. Heu, consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis, *rr. 41. d. 9. n. 4.*

Verf. 31. Erit fortitudo vestra, ut favilla suppet, *rr. 34. d. 15. n. 4.*

C A P. II.

Verf. 19. Introibunt in speluncas petrarum, & in voragine terræ, à facie formidinis Domini, & à gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram, *rr. 41. d. 14. n. 2.*

C A P. III.

Verf. 11. Væ impio in malum, retributio enim manuum ejus fiet ei, *rr. 40. d. 11. n. 7.*

Verf. 14. Dominus ad judicium veniet cum senioribus populi sui, *rr. 41. d. 25. n. 3.*

Verf. 17. Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit, *rr. 33. d. 14. n. 3.*

Verf. 24. Et erit pro suavi odore foetor, *rr. 34. d. 11. n. 9.*

C A P. V.

Verf. 1. & 2. Vineæ facta est dilectio mea: sepivit eam, & lapides elegit ex illa, & plantavit eam electam, &c. *rr. 30. d. 23. n. 6.*

Verf. 4. Quid est, quod ultra debui facere vineæ meæ, & non feci? *rr. 41. d. 11. n. 4.*

Verf. 8. Væ qui conjungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis, usque ad terminum loci, *rr. 24. d. 1. n. 1.*

Verf. 11. Væ qui conflurgitis manè ad ebrietatem sectandam, Cithara, & Lyra, & Tympanum, & Tibia, & vinum in conviviis vestris, *rr. 34. d. 20. n. 4. rr. 31. d. 10. n. 9. d. 11. n. 5. d. 17. n. 1.*

Verf. 14. Propterea dilatavit Infernus animam suam, & aperuit os suum abique ullo termino, *rr. 27. d. 10. n. 4. rr. 34. d. 6. per totum. d. 7. n. 2. d. 26. n. 9. rr. 31. d. 3. n. 2.*

Verf. 20. Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum; ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras, *rr. 42. d. 3. n. 5.*

Verf. 22. Væ qui potentes estis ad bibendum vinum; propter hoc sicut devorat stipulam linguæ ignis, & calor flammæ exurit, sic radix eorum quasi favilla erit, &c. *rr. 31. d. 15. n. 3. rr. 34. d. 13. n. 2.*

Verf. 23. Væ qui justificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti auferitis ab eo, *rr. 40. d. 11. per totum.*

C A P. VI.

Verf. 2. Duabus velabant faciem ejus, & duabus volabant, *rr. 26. d. 10. n. 4.*

Verf. 5. Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, *rr. 27. d. 4. n. 7. rr. 40. d. 6. n. 8.*

Verf. 9. Vade & dic populo huic: Audite audientes, & nolite intelligere: & videte visionem, & nolite cognoscere, *rr. 31. d. 10. n. 10.*

C A P. VII.

Verf. 15. Butyrum, & mel comedet, ut sciat reprobare malum, & eligere bonum, *rr. 32. d. 15. n. 9.*

C A P. IX.

Verf. 2. Populus qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, *rr. 29. d. 8. n. 3.*

Verf. 9. Multiplicasti gentem, & non magnificasti læticiam, *rr. 28. d. 5. n. 4.*

Verf. 19. In ira Domini exercituum conturbata est terra, & erit populus quasi elica ignis, *rr. 35. d. 28. n. 9. rr. 34. d. 13. n. 8.*

C A P. XI.

Verf. 2. Et requiescet super eum spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus consilii, spiritus scientiæ, *rr. 42. d. 4. n. 8.*

Verf. 3. Non secundum visionem oculorum judicabit, neque secundum auditum aurium arguet, *rr. 37. d. 8. per totum.*

C A P. XII.

Verf. 3. & 4. Dominus factus est mihi in salutem. Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris, & dicetis in die illa: confitemini Domino, & invocate nomen ejus, *rr. 26. d. 46. n. 11.*

C A P. XIII.

Verf. 6. Ululate, quia propè est dies Domini, quasi vastitas à Domino veniet; omne cor hominis tabescet, & conteretur, *rr. 41. d. 6. n. 1.*

Verf. 9. Ecce dies Domini veniet, crudelis & indignatione plenus, & iræ, furorisque ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores ejus conterendos, *rr. 41. d. 8. n. 7. d. 16. n. 7.*

C A P. XIV.

Verf. 9. Infernus subter conturbatus est in occursum adventus tui, *rr. 34. d. 6. n. 1.*

Verf. 12.

Verf. 11. Detrahta est ad inferos superbia tua, concidit cadaver tuum, *ir. 34. d. 18. n. 1. d. 20. n. 2.*

Verf. eod. Subter te sternetur tineæ, & operimentum tuum erunt vermes, *ir. 34. d. 4. n. 10. d. 27. n. 13.*

Verf. 13. In cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, &c. *ir. 32. d. 7. n. 3. ir. 38. d. 6. n. 2. ir. 42. d. 2. n. 3.*

Verf. eod. Sedebo in lateribus aquilonis, *ir. 34. d. 14. n. 8. ir. 41. d. 1. n. 9.*

C A P. XV.

Verf. 1. Nocte vastatus est murus Moab, *ir. 41. d. 9. n. 7.*

C A P. XVII.

Verf. 5. Et erit sicut congregans in messe quod restiterit, & brachium ejus spicas leget, & erit sicut quærens spicas in valle Raphaim, *ir. 41. d. 34. d. 1. n. 5.*

C A P. XVIII.

Verf. 2. Ite Angeli veloces, &c. *ir. 22. d. 10. n. 16. ir. 38. d. 7. n. 4.*

C A P. XXI.

Verf. 5. Pone mensam, contemplare in specula comedentes, & bibentes: surgite Principes, arripite clypeum, *ir. 26. d. 21. n. 3.*

C A P. XXII.

Verf. 12. Vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, ad calvitium, & ad cingulum sacci, *ir. 31. d. 13. n. 4.*

Verf. 13. Ecce gaudium, & læticia, occidere vitulos, jugulare arietes, comedere carnes, bibere vinum. Comedamus & bibamus, cras enim moriemur, *ir. 31. d. 16. n. 7. ir. 34. d. 13. n. 2.*

Verf. 14. Et revelata est in auribus meis vox Domini exercituum: si dimittetur iniquitas hæc vobis, donec moriamini, *ir. 31. d. 16. n. 10.*

C A P. XXIII.

Verf. 4. Erubescet Sidon, ait mare, *ir. 35. d. 4. n. 12.*

C A P. XXIV.

Verf. 13. Quomodo si paucæ olivæ, quæ remanserunt, excutiantur ex olea, & racemi, cum fuerit finita vindemia, *ir. 34. d. 32. n. 5.*

Verf. 21. In die illa visitabit Dominus super militiam cœli in excelsis, & super Reges terræ, qui sunt super terram, *ir. 34. d. 18. n. 5.*

Verf. 12. Congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum, & claudentur ibi in carcere, *ir. 34. d. 14. n. 2. ir. 41. d. 19. n. 3.*

Verf. 23. Erubescet Luna, & confunderetur Sol, cum regnaverit Dominus exercituum, *ir. 41. d. 4. n. 8. d. 16. n. 3.*

C A P. XXV.

Verf. 6. Faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium vindemiæ, & præcipitabit in monte isto faciem vinculi colligati, *ir. 26. d. 21. per tot. ir. 34. d. 13. n. 9. d. 21. n. 3.*

C A P. XXVI.

Verf. 1. Urbs fortitudinis nostræ Sion, Salvator ponetur in ea, &c. *ir. 26. d. 20. n. 2. ir. 29. d. 4. n. 8.*

Verf. 10. In terra Sanctorum iniqua gessit, & ideo non videbit gloriam Domini, *ir. 22. d. 28. n. 5.*

Verf. 12. Omnia opera nostra operatus es nobis, *ir. 31. d. 21. n. 5.*

C A P. XXVIII.

Verf. 7. Præ vino nescierunt: sacerdos & Propheta nescierunt præ ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt. Quem docebit scientiam? & quem intelligere faciet auditum? *ir. 31. d. 10. n. 10. ir. 31. d. 6. n. 5.*

C A P. XXIX.

Verf. 4. Humiliaberis, de terra loqueris, & de humo audietur eloquium tuum, *ir. 32. d. 13. n. 2.*

Verf. 13. Populus iste ore suo, & labiis suis glorificat me; cor autem ejus longe est à me, *ir. 29. d. 11. n. 11. ir. 33. d. 4. n. 1.*

C A P. XXX.

Verf. 14. Et comminuetur sicut conteritur lagena figuli contritione prævalida, & non inveniatur de fragmentis ejus testa, &c. *ir. 34. d. 23. n. 5.*

Verf. 25. In silentio, & spe erit fortitudo vestra, *ir. 36. d. 19. n. 1.*

Verf. 20. Dabit Dominus vobis Panem arctum, *ir. 26. d. 13. n. 3.*

Verf. 27. Ardens furor ejus, labia ejus repleta sunt indignatione, & lingua ejus quasi ignis devorans, *ir. 41. d. 9. n. 2.*

Verf. 32. Requiescere faciet Dominus super eum in tympanis, & citharis; & in bellis præcipuis expugnabit eos, *ir. 26. d. 22. n. 3.*

Verf. 13. Nutrimenta ejus, ligna, *ir. 34. d. 8. n. 9.*

Verf. eod. Flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eum, *ir. 34. d. 9. per tot. ir. 34. d. 29. n. 2.*

C A P. XXXII.

Verf. 14. Tenebræ, & palpatio factæ sunt usque in æternum, *ir. 34. d. 29. n. 2.*

Verf. 20. Beati, qui seminatis super omnes aquas, *ir. 22. d. 33. n. 1.*

C A P. XXXIII.

Verf. 1. Væ qui spernis, nonne & ipse sperneris? *ir. 25. d. 12. n. 7.*

Verf. 7. Angeli pacis amarè flebunt, *ir. 41. d. 6. n. 6.*

Verf. 14. Possedit tremor hypocritas, *ir. 33. d. 3. n. 2.*

Verf. eod. Quis ex vobis habitare poterit cum ardoribus sempiternis? *ir. 34. d. 2. n. 4. & d. 4. n. 1. d. 8. n. 3. d. 9. n. 12. d. 27. n. 15. ir. 33. d. 2. per tot.*

Verf. 15. Qui excutit manus suas ab omni munere, iste in excelsis habitabit, *ir. 40. d. 12. n. 8.*

Verf. 18. Ubi est literatus? ubi legis verba ponderans? ubi doctor parvulorum? *ir. 23. d. 5. n. 4.*

C A P. XXXIV.

Verf. 3. Interfecti eorum projicientur, & de cadaveribus eorum ascendet foetor: tabescent montes à sanguine eorum, *ir. 41. d. 24. n. 7. ir. 34. d. 11. per tot.*

Verf. 4. Tabescet omnis militia cœlorum, & complicabitur sicut liber cœli; & omnis militia eorum defluet, sicut defluit folium de vinea, quoniam inebriatus est in cœlo gladius meus, *ir. 41. d. 4. n. 8.*

Verf. 5. Inebriatus est in cœlo gladius meus: ecce super Idumæam descendet, & super populum interfectionis, *ir. 33. d. 3. n. 11.*

Verf. 6. Gladius Domini repletus est sanguine, incrassatus est adipe, *ir. 41. d. 10. n. 5.*

C A P. XXXV.

Verf. 7. In cubilibus, in quibus prius habitabant dracones, orientur viror calami & junci, & ibi semita & via, & via Sancta vocabitur, *ir. 29. d. 17. n. 8.*

C A P. XXXVII.

Verf. 10. Non te decipiat Deus tuus in quo tu confidis, *ir. 42. d. 12. n. 4.*

C A P. XXXVIII.

Verf. 10. Ego dixi: In dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi, *ir. 34. d. 31. n. 6.*

Verf. 17. Ecce in pace amaritudo mea amarissima, *ir. 29. d. 12. per totum.*

Verf. 19. Pater filiis notam faciet voluntatem tuam, *ir. 41. d. 23. d. 2. n. 4.*

Verf. 21. Et iussit Isaias, ut tollerent massam de ficis, & cataplasma rent super vulnus, & sanaretur, *ir. 26. d. 16. n. 5.*

C A P. XXXIX.

Verf. 3. Quid dixerunt viri isti, & unde venerunt ad te? Et dixit Ezechias: De terra longinqua, &c. *ir. 30. d. 20. n. 4.*

C A P. XL.

Verf. 9. Super montem excelsum ascende tu, qui evangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, *ir. 27. d. 3. n. 4.*

Verf. 31. Mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient, *ir. 27. d. 6. n. 7.*

C A P. XLII.

Verf. 14. Tacui semper, filii, patiens fui, sicut parturiens loquar: dissipabo, & absorbebo simul, *ir. 41. d. 9. per tot. d. 26. n. 9. ir. 35. d. 13. n. 1.*

C A P. XLIII.

Verf. 22. Non me invocasti Jacob, nec laborasti in me Israel: nec obtulisti mihi arietem holocausti tui, & victimis tuis non glorificasti me, *ir. 28. d. 9. n. 6.*

Verf. 24. Servire me fecisti in peccatis tuis, præbuiisti mihi laborem in iniquitatibus tuis, *ir. 33. d. 8. per tot.*

Verf. 25. Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor. Reduc in memoriam, & judicemur simul: narra si quid habes, ut iustificeris, *ir. 41. d. 27. n. 2. ir. 26. d. 18. n. 5.*

C A P. XLV.

Verf. 9. Væ qui contradicit fictori suo; nunquid dicet lutum figulo suo: quid facis? *ir. 35. d. 4. n. 3.*

C A P. XLVII.

Verf. 3. Revelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum, ultionem capiam, & non resister mihi homo, *ir. 33. d. 14. n. 2.*

C A P. XLVIII.

Verf. 9. Laude mea infranabo te, ne intereas, *ir. 30. d. 9. n. 8.*

Verf. 12. Audi me Jacob, & Israel quem ego voco, *ir. 23. d. 4. n. 8.*

C A P. XLIX.

Verf. 8. Hæc dicit Dominus: In tempore placito exaudivi te, & in die salutis auxiliatus sum tibi, *ir. 41. d. 29. n. 8.*

Verf. 23. Et erunt Reges nutritii tui, *ir. 22. d. 13. n. 10.*

C A P. LI.

Verf. 3. Invenietur in ea gratiarum actio, & vox laudis, *ir. 30. d. 2. per tot. d. 4. n. 6.*

Verf. 7. Nolite timere opprobria hominum; sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis; & sicut lanam, sic devorabit eos tineæ, &c. *ir. 35. d. 29. n. 3.*

Verf. 17. Bibisti de manu Domini calicem iræ ejus; usque ad fundum calicis bibisti, & potasti usque ad fæces, *ir. 34. d. 13. n. 7.*

C A P. LII.

Verf. 2. Excutere de pulvere, confurge, sede filia Jerusalem, solve vincula colli tui, captiva filia Sion, *ir. 32. d. 14. n. 3.*

Verf. 5.

Vers. 5. Jugiter tota die nomen meum blasphematur, *tr. 26. d. 2. n. 7. tr. 27. d. 10. n. 9.*

Vers. 7. Quam pulchri sunt pedes annunciantia, & predicantis? *tr. 27. d. 3. n. 5.*

Vers. 11. Mundamini, qui fertis vasa Domini, *tr. 22. d. 8. n. 7. tr. 26. disc. 31. per tot.*

C A P. LIII.

Vers. 7. Oblatus est, quia ipse voluit, & non aperuit os suum, quasi agnus coram tondente se obmutescet, *tr. 30. d. 22. n. 10. tr. 32. d. 9. n. 9. tr. 35. disc. 13. n. 2. tr. 41. d. 9. n. 1.*

Vers. 8. Propter scelus populi mei percussit eum, *tr. 30. d. 22. n. 6. tr. 26. d. 40. n. 2.*

Vers. 12. Et pro transgressoribus rogavit, *tr. 35. d. 7. n. 2.*

Vers. 13. Cum sceleratis reputatus est, *tr. 32. d. 8. n. 7.*

C A P. LIV.

Vers. 1. Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, emite & comedite: venite, emite absque argento, & absque ulla commutatione vinum, & lac, *tr. 26. d. 3. n. 4.*

Vers. 2. Comedite bonum, & delectabitur in crassitudine anima vestra, *tr. 26. d. 11. n. 3.*

C A P. LVI.

Vers. 6. Omnem custodientem sabbatum ne polluat; adducam in montem sanctum meum, & lætificabo in domo orationis meæ; holocausta & victimæ eorum placebunt mihi, *tr. 28. d. 12. n. 8.*

Vers. 10. Speculatores ejus cæci omnes, canes muti non valentes latrare, *tr. 40. d. 10. num. 3.*

Vers. 11. Canes impudentissimi nescierunt saturitatem, *tr. 31. disc. 20. num. 5.*

C A P. LVII.

Vers. 10. Cor impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest, *tr. 34. d. 16. n. 4. tr. 35. d. 27. per tot. tr. 39. d. 4. per tot.*

C A P. LVIII.

Vers. 5. Nunquid tale est jejunium quod elegi, per diem affligere hominem animum suum? nunquid istud vocabis jejunium, &c. *tr. 33. d. 2. num. 10.*

Vers. 6. Dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos depri-
mentes. Frange esurienti panem, *tr. 24. d. 11. n. 4.*

Vers. 7. Frange esurienti Panem tuum, & egenos, vagosque induc in domum tuam, &c. *tr. 24. disc. 5. num. 6. tr. 24. disc. 13. num. 10. tr. 24. disc. 17. num. 2.*

Vers. 8. Sanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuam justitia tua, *tr. 24. d. 11. n. 6.*

Vers. 13. Si vocaveris sabbatum delicatum, tunc delectaberis super Domino, *tr. 28. disc. 1. num. 8. d. 12. n. 2.*

C A P. LX.

Vers. 1. Surge, illuminare Jerusalem, quia venit lumen tuum, *tr. 29. disc. 3. num. 11.*

Vers. 8. Qui sunt isti, qui ut nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? *tr. 27. d. 6. n. 7.*

C A P. LXI.

Vers. 8. Ego Dominus diligens judicium, & odio habens rapinam in holocausto, *tr. 24. d. 16. n. 9.*

C A P. LXII.

Vers. 3. Vocabitur tibi nomen novum, quod os Domini nominabit, *tr. 29. d. 10. num. 9.*

Vers. 6. Super muros tuos, Jerusalem, constitui custodes, *tr. 22. d. 32. num. 6.*

Vers. 8. Juravit Dominus in dextera sua, & in brachio fortitudinis suæ: si dederò triticum tuum ultra cibum inimicis tuis; & si biberint viri alieni vinum tuum, in quo laborasti, &c. *tr. 26. disc. 43. num. 5.*

C A P. LXIII.

Vers. 2. Quare rubrum est indumentum tuum? *tr. 28. d. 8. n. 4.*

Vers. 3. Torcular calcavi solus, *tr. 23. d. 12. n. 5.*

Vers. 9. Indignatio mea ipsa auxiliata est mihi; conculcavi populos in furore meo, & inebriavi eos in indignatione mea, *tr. 28. d. 1. disc. 20. num. 6.*

C A P. LXIV.

Vers. 6. Facti sumus, ut immundus omnes nos, & quasi pannus menstruatus universæ justitiæ nostræ, *tr. 41. d. 22. num. 3. tr. 26. d. 18. num. 4.*

Vers. 8. Et nunc Domine, Pater noster es tu, nos verò lutum; & fictor noster es tu, & opera manuum tuarum omnes nos, *tr. 30. d. 13. num. 4.*

C A P. LXV.

Vers. 8. Hæc dicit Dominus: Quomodo si inveniatur granus in botro, *tr. 26. d. 4. per tot.*

Vers. 13. Ecce servi mei comedent, & vos esurietis, *tr. 34. d. 13. num. 3. & 9.*

C A P. LXVI.

Vers. 2. Ad quem respiciam, nisi ad pauperulum? *tr. 31. disc. 6. per totum.*

Vers. 15. Ecce Dominus in igne venit, & quasi turbo quadrigæ ejus; reddere in indignatione furorem suum, & increpationem suam in flamma ignis; quia in igne Dominus judicabit, *tr. 41. d. 9. n. 7.*

Vers. 23. Et erit sabbatum ex sabbato, *tr. 28. d. 12. n. 11.*

Vers. 24. Egredientur, & videbunt cadavera virorum, qui prævaricati sunt in me, *tr. 34. d. 11. n. 4. d. 17. n. 5. d. 21. n. 9.*

Vers. 28. Vermis eorum non morietur, *tr. 34. d. 13. n. 7. d. 17. per tot. d. 26. n. 1. d. 27. n. 10. & 12. d. 30. n. 3.*

Vers. 29. Ignis eorum non exstinguetur, *tr. 34. d. 9. n. 1.*

J E R E M I A S.

C A P. I.

Vers. 11. Virgam vigilantem ego video, *tr. 22. d. 31. n. 2.*

Vers. 14. Ab aquilone pandetur omne malum, *tr. 31. d. 13. n. 6. & tr. 34. d. 14. n. 8.*

Vers. 19. Bellabunt adversum te, & non prævalcbunt, *tr. 29. d. 18. num. 3.*

C A P. II.

Vers. 13. Duo mala fecit populus meus; me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, *tr. 26. d. 6. n. 3. tr. 26. d. 48. n. 3.*

C A P. III.

Vers. 12. Vade, & clama sermones istos contra Aquilonem, & dicens: Revertere averfatrix Israel, *tr. 31. d. 13. num. 6.*

C A P. IV.

Vers. 14. Lava à malitia cor tuum Jerusalem, *tr. 33. d. 11. n. 6.*

C A P. V.

Vers. 7. Saturavi eos, & mœchati sunt, *tr. 31. d. 8. num. 5. d. 9. per totum.*

Vers. 19. Servietis diis alienis, *tr. 34. d. 12. n. 4. d. 13. n. 2.*

Vers. 28. Causam viduæ non judicaverunt, causam pupilli non direxerunt. Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut super gentem hujusmodi non ulciscetur anima mea? *tr. 40. disc. 1. num. 3.*

C A P. VI.

Vers. 16. Hæc dicit Dominus: state super vias & videte, & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea, *tr. 26. d. 44. n. 2.*

Vers. 13. A minori usque ad majorem omnes avaritiæ student, à Propheta usque ad Sacerdotem cuncti faciunt dolum, *tr. 31. d. 35. num. 16.*

C A P. VII.

Vers. 1. Verbum quod factum est ad Jeremiam à Domino, dicens: sta in porta domus Domini, & prædica ibi verbum illud, & dic: Audite verbum Domini omnis Juda, qui ingredimini per portas has, *tr. 28. d. 2. n. 4.*

C A P. VIII.

Vers. 7. Milvus in coelo cognovit tempus suum, turtur & hirundo, & ciconia custodierunt tempus adventus sui; populus autem meus non cognovit judicium Domini, *tr. 30. d. 26. n. 9.*

Vers. 17. Mittam vobis serpentes Regulos: quibus non est incantatio, & mordebunt vos, *tr. 34. d. 12. n. 5. tr. 38. d. 17. per tot.*

C A P. IX.

Vers. 24. In hoc gloriatur, qui gloriatur, scire & nosse me, quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam, & judicium, *tr. 41. d. 29. per tot.*

C A P. X.

Vers. 20. Tabernaculum meum vastatum est, omnes funiculi mei disrupti, non est qui extendat ultra tentorium meum, *tr. 22. d. 3. num. 10.*

C A P. XI.

Vers. 15. Quid est quod dilectus meus in domo mea fecit scelus multa? nunquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas? *tr. 22. d. 27. n. 11.*

Vers. 19. Venite, mittamus lignum in panem ejus, & eradamus eum de terra viventium, & nomen ejus non memoretur amplius, *tr. 30. d. 14. n. 13. tr. 26. d. 29. n. 3. d. 36. n. 4.*

C A P. XII.

Vers. 1. Justus quidem tu es Domine, si disputem tecum: verumtamen justa loquar ad te: quare via impiorum prosperatur; bene est omnibus, qui prævaricantur? *tr. 41. d. 3. num. 3.*

Vers. 2. Propter es tu ori eorum, & longè à renibus eorum; & tu Domine nosti me, & vidisti me, &c. *tr. 33. d. 3. num. 4.*

Vers. 3. Congrega eos quasi greges ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis, *tr. 34. d. 25. n. 7.*

Vers. 9. Nunquid avis discolor hæreditas mea mihi? nunquid avis tincta per totum? *tr. 33. d. 13. n. 8. d. 14. n. 6.*

Vers. 11. Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est, qui recogitet corde, *tr. 41. d. 29. n. 9. tr. 30. d. 9. n. 3.*

C A P. XIV.

Vers. 9. Tu autem in nobis es Domine, & nomen sanctum tuum invocatum est super nos; ne derelinquas nos, Domine Deus noster, *tr. 29. disc. 19. num. 7.*

C A P. XV.

Vers. 1. Dixit Dominus: Si steterit Moyses, & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum: ejice eos à facie mea, *tr. 34. d. 24. n. 2.*

Vers. 15.

Vers. 15. Scito, quoniam fastidui propterea opprobrium, *rr. 36. d. 6. num. 9.*

Vers. 18. Factus est dolor meus perpetuus, & plaga mea desperabilis renuit curari, *rr. 34. d. 26. n. 5.*

C A P. XVI.

Vers. 13. Servietis diis alienis, qui non dabunt vobis requiem, *rr. 29. d. 21. num. 10.*

C A P. XVII.

Vers. 4. Ignem succendisti in furore meo; usque in æternum ardebit, *rr. 34. d. 9. n. 4.*

Vers. 9. Præsumptum est cor hominis, & inscrutabile, quis cognoscet illud? ego Dominus scrutans corda, & probans renes, *rr. 33. d. 9. n. 3. rr. 41. d. 14. n. 2. rr. 42. d. 2. n. 3.*

Vers. 18. Induc super eos diem afflictionis, & duplici contritione contere eos, *rr. 33. d. 13. per totum.*

Vers. 19. Vade & sta in porta filiorum populi, & dices ad eos: Sanctificate diem Sabbati, *rr. 28. d. 10. num. 9.*

Vers. 24. ¶ audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas civitatis hujus in die Sabbati, & si sanctificaveritis diem Sabbati, ne faciat in eo omne opus, *rr. 28. d. 4. n. 3. d. 12. n. 5.*

Vers. 25. Ingredientur per portas civitatis hujus Reges, & Principes, *rr. 28. d. 12. n. 5. & 10. rr. 41. d. 25. n. 3. rr. 34. d. 19. n. 3.*

C A P. XVIII.

Vers. 6. Sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea, *rr. 35. d. 4. num. 3.*

Vers. 17. Dorsum & non faciem, ostendam eis in die perditionis eorum, *rr. 34. d. 10. n. 4.*

Vers. 18. Venite, percutiamus eum lingua, *rr. 36. d. 1. n. 3.*

Vers. 20. Nunquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam animæ meæ? *rr. 30. d. 24. per totum.*

C A P. XX.

Vers. 11. Confundentur vehementer, quia non intellexerunt opprobrium sempiternum, quod nunquam delebitur, *rr. 41. d. 16. num. 5.*

C A P. XXIV.

Vers. 2. Calathus unus ficus bonas habebat nimis, ut solent fici esse primi temporis; & calathus unus ficus habebat malas nimis, &c. *rr. 33. d. 4. n. 5.*

C A P. XXV.

Vers. 38. A facie iræ columbæ, & a facie iræ furoris Domini, *rr. 40. d. 7. n. 6.*

C A P. XXVI.

Vers. 8. Apprehenderunt eum Sacerdotes & Prophetæ, & omnis populus, dicens: morte moriatur, *rr. 22. d. 35. n. 4.*

C A P. XXXI.

Vers. 3. In charitate perpetua dilexi te; idcirco attraxi te, *rr. 30. d. 13. n. 1.*

Vers. 12. Et venient, & laudabunt in monte Sion, & confluent ad bona Domini super frumento, & vino, eritque anima eorum quasi hortus irriguus, & ultra non esurient, *rr. 26. d. 8. n. 3.*

C A P. XXXII.

Vers. 14. Sume libros istos, librum emptionis hunc signatum, & librum hunc qui apertus est, & pone illos in vase fictili, ut permanere possint diebus multis, *rr. 41. d. 15. n. 2.*

Vers. 31. In furore, & in indignatione mea facta est mihi civitas hæc, *rr. 29. d. 14. n. 8.*

Vers. 41. Plantabo eos in veritate, *rr. 29. d. 22. n. 5.*

C A P. XXXIII.

Vers. 3. Clama ad me, & exaudiam te, *rr. 34. d. 14. n. 6.*

C A P. XXXV.

Vers. 5. Posui coram filiis domus Rechabitarum scyphos plenos vino, & calices, & dixi ad eos: bibite vinum. Qui responderunt: non bibemus vinum, &c. *rr. 31. d. 24. n. 7.*

Vers. 13. Vade, & dic viris Juda, & habitatoribus Jerusalem: Nunquid non recipietis disciplinam, ut obediatis verbis meis, dicit Dominus? &c. *rr. 35. d. 4. n. 5.*

C A P. XLIX.

Vers. 12. Ecce quibus non erat iudicium, ut biberent calicem; bibentes bibent, & tu quasi innocens relinqueris? *rr. 34. d. 27. n. 8.*

C A P. LI.

Vers. 7. Calix aureus Babylon in manu Domini, inebrians omnem terram; de vino eius biberunt gentes, & idcirco commotæ sunt. Subito cecidit Babylon, & contrita est: ululate super eam, *rr. 27. d. 8. n. 6. rr. 33. d. 10. n. 4.*

Vers. 9. Curavimus Babylonem, & non est sanata; derelinquamus eam, *rr. 34. d. 5. num. 8. d. 21. n. 3.*

Vers. 25. Ecce ad te mons pessifer, qui corrumpit universam terram; & extendam manum meam super te, & dabo te in montem combustionis, *rr. 27. d. 10. n. 4.*

T H R E N I.

C A P. I.

Vers. 4. Vix Sion lugent, eo quod non sint, qui veniant ad sollemnitatem, *rr. 28. d. 9. n. 2. d. 8. n. 6.*

Vers. 7. Viderunt eam hostes, & deriserunt Sabbata ejus, *rr. 28. d. 2. n. 6. d. 3. n. 4. d. 5. n. 4. d. 6. n. 4. d. 7. n. 12. d. 14. n. 2.*

Vers. 11. Dederunt pretiosa quæque pro cibo. Considera, quoniam facta sum vilis, *rr. 31. d. 20. per totum.*

Vers. 13. De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudit me, *rr. 34. d. 1. n. 6.*

Vers. 15. Vocavit adversum me tempus, *rr. 41. d. 17. n. 4.*

C A P. II.

Vers. 9. Defixæ sunt in terra portæ ejus, perdidit & contrivit vestes ejus; non est lex, & Prophetæ ejus non invenerunt visionem à Domino, *rr. 22. d. 35. n. 10.*

Vers. 12. Matribus suis dixerunt: Ubi est triticum, & vinum? cum deficerent quasi vulnerati in plateis civitatis, cum exhalarent animas suas, *rr. 26. d. 33. n. 4.*

Vers. 13. Velut mare contritio tua, *rr. 22. d. 22. n. 6.*

C A P. III.

Vers. 17. Bonum erit viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua, *rr. 23. d. 7. per totum.*

Vers. 29. Ponet in pulvere os suum, dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis, *rr. 35. d. 15. n. 7. rr. 32. d. 14. n. 3.*

Vers. 30. Dabit percutienti se maxillam, saturabitur opprobriis, *rr. 36. d. 6. per totum. d. 9. num. 7. d. 10. num. 6. d. 14. num. 10. d. 15. per totum. d. 6. n. 11.*

Vers. 40. Scrutemur vias nostras: Nos iniquè egimus, & ad iracundiam provocavimus; idcirco tu inexorabilis es: Operuisti nos furore, & percussisti nos, *rr. 41. d. 17. n. 8.*

Vers. 41. Levemus corda nostra cum manibus ad Deum, *rr. 37. d. 9. n. 1.*

C A P. IV.

Vers. 1. Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii? *rr. 22. d. 3. num. 8. d. 27. num. 4.*

Vers. 3. Crudelis, quasi struthio in deserto, *rr. 23. d. 2. n. 3.*

Vers. 4. Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret, *rr. 26. d. 29. n. 2.*

Vers. 6. Et major effecta est iniquitas filiarum populi mei peccato Sodomorum, quæ subversa est in momento, *rr. 34. d. 10. num. 6.*

Vers. 8. Denigrata est super carbones facies eorum, *rr. 38. d. 12. num. 3.*

Vers. 20. Et non sunt cogniti; adhæsit cutis eorum ossibus, aruit, & facta est quasi lignum, *rr. 34. d. 18. n. 2.*

Vers. 21. Inebriaberis, atque nudaberis, *rr. 31. d. 12. n. 6.*

C A P. V.

Vers. 7. Patres nostri peccaverunt, & non sumus; & nos iniquitates eorum portavimus, *rr. 23. d. 23. num. 7.*

Vers. 16. Cecidit corona capitis nostri: vix nobis quia peccavimus, *rr. 37. d. 4. n. 3.*

B A R U C H.

C A P. III.

Vers. 38. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est, *rr. 31. d. 13. n. 2. rr. 32. d. 8. n. 9.*

E Z E C H I E L.

C A P. I.

Vers. 8. Et manus hominis sub pennis eorum, *rr. 26. d. 31. n. 7.*

Vers. 11. Facies eorum, & penne eorum extentæ desuper, *rr. 37. d. 1. n. 4.*

Vers. 13. Hæc erat visio discurrens in medio animalium, splendor ignis, & de igne fulgur egrediens, *rr. 29. d. 5. n. 9.*

Vers. 19. Cum ambulabant animalia, ambulabant pariter & rotæ juxta ea; & cum elevari entur animalia de terra, elebantur simul & rotæ, *rr. 27. d. 4. n. 5.*

C A P. II.

Vers. 9. Ex vidi, & ecce manus missa ad me, in qua erat involutus liber; & expandit illum coram me, qui erat scriptus intus, & foris, *rr. 34. d. 1. n. 8.*

C A P. III.

Vers. 1. Scriptæ erant in eo lamentationes, & carmen, & vix: & dixit ad me: Comede volumen istud, & vadens loquere ad filios Israël, *rr. 34. d. 1. n. 8.*

Vers. 9. Ut adamantem, & silicem dedi faciem tuam, *rr. 40. d. 8. num. 3.*

Vers. 17. Speculatorem dedi te domui Israël, *rr. 22. d. 10. n. 15.*

Vers. 18. Si dicente me ad impium: morte morieris; non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur à via sua impia, & vivat; ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram, *rr. 22. d. 32. n. 9.*

C A P. V.

Vers. 1. Sume tibi gladium acutum radentem pilos; & assumes eum, & duces per caput tuum, & per barbam tuam, *rr. 22. d. 2. n. 1. rr. 23. d. 32. n. 5.*

Vers. 2. Gladium nudabo post eos, *rr. 41. d. 21. n. 10.*

Vers. 11. Pro eo quod sanctum meum violasti in omnibus offensionibus tuis, ego quoque confringam te, *rr. 22. d. 30. n. 9.*

Vers. 13. Complebo furorem meum, & requiescere faciam indignationem meam in eis, & consolationem accipiam, *rr. 40. d. 1. n. 4.*

CAP.

Sacra Scriptura.

31

C A P. VII.

Vers. 3. Nunc finis super te, & dimittam furorem meum in te; & ponam contra te omnes abominationes tuas, & non parcat oculus meus super te, & non miserebor, *tr. 34. d. 18. n. 10.*

Vers. 19. Argentum eorum foras projicietur, & aurum eorum in sterquilinum erit; argentum & aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini, *tr. 41. d. 19. n. 6.*

Vers. 20. Animam suam non saturabunt, & ventres eorum non implebuntur, *tr. 31. d. 21. n. 1.*

Vers. 23. Terra plena est judicio sanguinum, & civitas plena iniquitate, *tr. 34. d. 1. n. 8.*

C A P. VIII.

Vers. 6. Fili hominis, vidisti abominationes maximas; at conversus videbis majores, *tr. 22. d. 28. n. 2. tr. 18. d. 5. n. 6.*

Vers. 8. Fili hominis, fode parietem: & cum fodissem, apparuit osium unum; & dixit ad me: Ingredere, & vide abominationes pessimas, &c. *tr. 33. d. 7. n. 2.*

C A P. IX.

Vers. 1. Unusquisque vas interfectionis habet in manu sua, *tr. 41. d. 12. n. 8.*

Vers. 4. Signa Thau super frontes dolentium, & gementium, *tr. 25. d. 7. num. 7.*

Vers. 5. Non parcat oculus vester, neque misereamini, *tr. 26. d. 38. n. 4. d. 40. n. 5.*

Vers. 6. Super quem videritis Thau, ne occidatis, *tr. 41. d. 2. n. 4.*

Vers. 20. A sanctuario meo incipite. Corperunt ergo à viris senioribus, qui erant ante faciem domus, *tr. 22. d. 27. per tot. tr. 41. d. 21. n. 1. tr. 26. d. 40. n. 5.*

C A P. XIII.

Vers. 5. Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in pralio pro die Domini, *tr. 22. d. 14. n. 6. d. 37. n. 14.*

Vers. 19. Violabant me propter pugillum hordei, & fragmen panis, ut interficerent animas, quæ non moriuntur; & vivificarent animas, quæ non vivunt, *tr. 40. d. 12. n. 1.*

C A P. XIV.

Vers. 4. Homo de domo Israel, quicumque scandalum iniquitatis statuerit contra faciem suam, ponam faciem meam super hominem illum, *tr. 27. d. 15. n. 10.*

Vers. 13. Fili hominis, terra cum peccaverit mihi, ut prævaricaret prævaricans, extendam manum meam super eam, & conteram virga panis ejus; & immittam in eam famem, *tr. 22. d. 27. n. 10.*

C A P. XV.

Vers. 2. Quid fiet de ligno vitis? *tr. 22. d. 30. n. 11. tr. 34. d. 9. n. 12.*

C A P. XVI.

Vers. 3. Radix tua, & generatio tua, terra Chanaan, *tr. 29. d. 13. n. 11.*

Vers. 37. Nudabo ignominiam tuam, & videbunt omnes turpitudinem tuam, *tr. 34. d. 18. per tot.*

Vers. 49. Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ: saturitas panis, & abundantia; & manum egeno, & pauperi non porrigebant, *tr. 24. d. 11. n. 6.*

Vers. 20. Hæc fuit iniquitas Sodomæ; saturitas panis, & abundantia, *tr. 30. d. 24. n. 7. tr. 31. d. 7. n. 14. d. 11. n. 7.*

C A P. XVII.

Vers. 3. Aquila grandis tulit medullam cedri, *tr. 27. d. 5. n. 8.*

Vers. 12. Ecce venit Rex Babylonis in Jerusalem, & assumet Regem & Principes ejus, & adducet eos ad semetipsum in Babylonem; & tollet de semine Regni, ferietque cum eo fœdus, *tr. 27. d. 10. n. 2.*

Vers. 22. Sumam de medulla cedri sublimis, & de vertice ramorum ejus; & plantabo super montem excelsum, & erumpet in germen, & faciet fructum, *tr. 26. d. 10. num. 1.*

C A P. XVIII.

Vers. 32. Nolo mortem morientis, dicit Dominus Deus: revertimini, & vivite, *tr. 23. d. 17. n. 10.*

C A P. XX.

Vers. 13. Irritaverunt me domus Israel in deserto, in præceptis meis non ambulaverunt, *tr. 27. d. 8. n. 8.*

Vers. 20. Sabbata mea violaverunt vehementer: dixi ergo, ut effunderem furorem meum super eos in deserto, & consumerem eos, *tr. 28. d. 11. n. 6.*

C A P. XXI.

Vers. 4. Egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem ab Austro usque ad Aquilonem, *tr. 41. d. 30. n. 9.*

Vers. 5. Ut sciat omnis caro, quia ego Dominus, eduxi gladium meum de vagina sua irrevocabilem, *tr. 34. d. 24. n. 2.*

Vers. 9. Gladius, gladius, exacutus est, & limatus, *tr. 34. d. 4. num. 6.*

Vers. 10. Ut cadat victimas, exacutus est, *ibid.*

C A P. XXII.

Vers. 26. Sacerdotes polluerunt sanctuaria mea, & coinquinar bar in medio eorum, *tr. 22. d. 18. per totum.*

C A P. XXIII.

Vers. 33. Ebrietate & dolore repleberis; calice mœroris, & tribulæ, *tr. 31. d. 24. n. 6.*

Vers. 38. Polluerunt sanctuarium meum, & Sabbata mea profanaverunt, *tr. 28. d. 5. n. 2.*

C A P. XXV.

Vers. 15. Pro eo quod fecerunt Palæstini vindictam, & ultri se sunt toto animo, &c. ecce ego extendam manum meam super Palæstinos, &c. *tr. 35. d. 29. n. 6.*

C A P. XXVIII.

Vers. 12. Tu signaculum similitudinis, lapis pretiosus operimentum tuum, *tr. 34. d. 20. n. 3.*

C A P. XXXII.

Vers. 27. Descenderunt in infernum cum armis suis, *tr. 34. d. 16. num. 11.*

C A P. XXXIV.

Vers. 2. Væ Pastoribus, qui pascebant semetipsos, *tr. 22. d. 31. n. 6.*

Vers. 18. Nonne latis vobis erat pascua bona depasci intuper & reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedibus vestris, *tr. 27. d. 10. n. 6.*

Vers. 14. In pascuis uberrimis pascam eos, *tr. 26. d. 7. n. 5.*

C A P. XXXVII.

Vers. 10. Steterunt super suos exercitus grandis nimis valde, *tr. 38. d. 4. n. 9.*

C A P. XLIV.

Vers. 1. Converti me ad viam portæ sanctuarii exterioris, quæ respiciebat ad Orientem, & erat clausa, *tr. 27. d. 12. num. 4.*

D A N I E L.

C A P. I.

Vers. 4. De semine regio pueros, in quibus nulla esset macula, decoros forma, & eruditos omni sapientia, *tr. 22. d. 1. num. 3.*

Vers. 5. Constituit eis Rex annonam per singulos dies de cibis suis, & de vino unde bibebat ipse, *tr. 31. d. 27. n. 7.*

C A P. II.

Vers. 22. Ipse revelat profunda & abscondita, & novit in tenebris constituta: & lux cum eo est, *tr. 41. d. 14. n. 2.*

Vers. 34. Abiecit lapis de monte sine manibus, & percussit statuam, & comminuit, &c. *tr. 29. d. 22. n. 9. tr. 41. d. 21. n. 9.*

C A P. III.

Vers. 3. Tunc congregati sunt Sarrapæ, Magistratus & Judices, Duces & Tyranni, &c. ut convenirent ad dedicationem statuar, *tr. 27. d. 10. n. 3.*

Vers. 19. Tunc Nabuchodonosor repletus est furore, & aspectus faciei ejus immutatus est, *tr. 39. d. 4. n. 3.*

Vers. 24. Ambulabant in medio flammæ, laudantes Deum, & benedicentes: fecit enim medium fornacis, quasi ventum roris flantem, &c. *tr. 34. d. 31. n. 8.*

Vers. 39. In Spiritu humilitatis suscipiamur, *tr. 32. d. 21. per totum.*

Vers. 47. Effundebatur flamma super fornacem cubitis quadraginta novem, & erupit, & incendit, quos reperit juxta fornacem, *tr. 38. d. 12. n. 3. tr. 34. d. 24. num. 2.*

Vers. 49. Angelus Domini descendit cum Azaria, & sociis ejus, in fornacem, & excussit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis, quasi ventum roris flantem, *tr. 30. d. 18. n. 1.*

Vers. 51. Quasi ex uno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornace, *tr. 30. d. 18. per tot.*

Vers. 87. Benedicite Sancti, & humiles corde Domino, laudate, & superexaltate eum in sæcula, *tr. 32. d. 16. n. 15.*

Vers. 92. Ecce video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis; & nihil corruptionis in eis est, & species quarti similis Filio Dei, *tr. 30. d. 18. n. 1.*

C A P. IV.

Vers. 24. Peccata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas miserationibus pauperum, *tr. 24. d. 11. n. 1. tr. 24. d. 12. n. 3.*

C A P. V.

Vers. 2. Præcepit jam temulentus, ut afferrentur vasa aurea, & argentea, quæ alportaverat Nabuchodonosor, &c. *tr. 31. d. 21. num. 9.*

Vers. 5. Apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulae Regiæ: & Rex aspicebat articulos manus scribentis, *tr. 31. d. 21. num. 5. tr. 41. d. 20. n. 6.*

Vers. 6. Facies Regis commorata est, & cogitationes conturbabant eum; & compages renum ejus solvebantur, & genua ejus ad invicem collidebantur, *tr. 41. d. 20. n. 6.*

C A P. VI.

Vers. 4. Porro Rex cogitabat constituere eum super omne Regnum: unde Principes, & Sarrapæ quærebant occasionem, ut invenirent Danieli ex latere Regis, &c. *tr. 38. d. 4. n. 6.*

Vers. 22. Deus meus misit angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi, *tr. 29. d. 20. n. 12.*

Vers. 24. Jubente Rege, adducti sunt viri illi, qui accusaverant Danielem, & in lacum leonum missi sunt ipsi, & filii, & uxores eorum, & non pervenerunt usque ad pavimentum lacu, donec arri-

pe-

perent eos leones, & omnia ossa eorum comminuerunt, *trah.* 38. *disc.* 12. *num.* 4.

C A P. VII.

Vers. 2. Ecce quatuor venti cœli pugnabant in mari magno, *tr.* 40. *d.* 1. *n.* 5.

Vers. 9. Aspiciebam, donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedet: thronus ejus flammæ ignis, fluvius igneus, rapidusque egrediebatur à facie ejus, *trah.* 41. *d.* 7. *num.* 3. & 7. *d.* 9. *num.* 1. *disc.* 14. *num.* 5.

Vers. 10. Judicium sedet, & libri aperti sunt, *tr.* 41. *d.* 15. *n.* 1.

C A P. XII.

Vers. 3. Qui ad justitiam erudiunt multos, erunt quasi stellæ in perpetuas æternitates.

C A P. XIII.

Vers. 9. Everterunt sensum suum, & declinaverunt oculos suos, ut non viderent cœlum, neque recordarentur judiciorum justorum, *tr.* 34. *d.* 22. *n.* 12.

Vers. 31. Erat delicata nimis, & pulchra facie: at iniqui illi iusserunt, ut discooperiretur; erat enim cooperta, *tr.* 27. *d.* 14. *n.* 7.

Vers. 41. Credidit eis multitudo, quasi senibus, & iudicibus populi, & condemnaverunt eam ad mortem, *tr.* 42. *d.* 6. *n.* 9.

Vers. 45. Suscitavit Dominus Spiritum Sanctum pueri junioris, *tr.* 40. *d.* 11. *n.* 3.

Vers. 55. Ecce angelus Dei accepta sententia ab eo, scindet te medium, *tr.* 40. *d.* 11. *n.* 3.

C A P. XIV.

Vers. 2. Erat idolum apud Babylonios nomine Bel; & impendebantur in eo per dies singulos similitæ artabæ duodecim, & oves quadraginta, vinique amphoræ sex, *trah.* 31. *d.* 14. *num.* 5. *disc.* 15. *n.* 7. *d.* 20. *n.* 3.

Vers. 5. An non vides, quanta comedat, & bibat quotidie? *tr.* 31. *d.* 15. *n.* 7.

Vers. 19. Video vestigia virorum, & mulierum, & infantium, *tr.* 33. *d.* 15. *n.* 2.

Vers. 41. Porro illos, qui perditionis ejus causa fuerant, intro-misit in lacum, & devorati sunt in momento coram eo, *tr.* 38. *d.* 12. *num.* 4.

O S E E.

C A P. II.

Vers. 5. Vadam post amatores meos. Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria, &c. *trah.* 30. *disc.* 25. *num.* 5.

Vers. 8. Ego dedi ei frumentum & vinum, & oleum, & argentum multiplicavi ei, & aurum, quæ fecerunt Baal, *trah.* 30. *disc.* 24. *n.* 6.

Vers. 20. Sponsabo te mihi in fide, *tr.* 35. *d.* 4. *n.* 2. *tr.* 29. *d.* 3. *n.* 4. *d.* 8. *per totum.* *tr.* 37. *d.* 6. *n.* 1. *tr.* 29. *d.* 8. *n.* 17.

C A P. IV.

Vers. 4. Populus tuus, sicut hi, qui contradicunt Sacerdoti, *tr.* 22. *d.* 24. *n.* 3.

Vers. 8. Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum sublevarunt animas eorum, *tr.* 22. *d.* 35. *num.* 15.

Vers. 10. Comedent, & non saturabuntur, *trah.* 31. *d.* 4. *n.* 10. *d.* 21. *per totum.*

Vers. 11. Vinum, & ebrietas auferunt cor, *tr.* 31. *d.* 6. *n.* 4. *d.* 9. *n.* 7. *d.* 10. *n.* 11. *d.* 14. *n.* 4. *d.* 16. *n.* 1.

Vers. 15. Nolite ingredi in Galgala, *tr.* 30. *d.* 24. *n.* 14.

C A P. V.

Vers. 1. Audite hoc Sacerdotes; quia vobis iudicium est, quoniam laqueus facti estis speculationi, *trah.* 22. *disc.* 29. *num.* 6. *tr.* 22. *d.* 27. *n.* 7.

Vers. 4. Non dabunt cogitationes suas, ut revertantur ad Dominum, *tr.* 31. *d.* 16. *n.* 1.

C A P. VII.

Vers. 8. Ephraim factus est subcinericius panis, qui non revertatur: alieni comederunt robur ejus, *tr.* 33. *d.* 12. *n.* 4.

Vers. 14. Super triticum, & vinum ruminabant, *trah.* 26. *d.* 26. *per totum.*

Vers. 15. Ego erudivi eos, & confortavi brachia eorum, & in me cogitaverunt malitiam, *trah.* 30. *d.* 24. *num.* 14.

C A P. VIII.

Vers. 4. Ipsi regnaverunt, & non ex me: Principes extiterunt, & non cognovi, *tr.* 22. *d.* 31. *n.* 2.

Vers. 7. Quia ventum seminabunt, & turbinem metent; culmus stans non est in eo, *tr.* 33. *d.* 12. *n.* 2.

C A P. IX.

Vers. 12. Væ eis, cum recessero ab eis, *tr.* 30. *d.* 22. *n.* 12. *trah.* 41. *disc.* 24. *num.* 4.

C A P. X.

Vers. 12. Seminate vobis in justitia, & metite in ore misericordiarum, *trah.* 24. *disc.* 10. *num.* 5.

C A P. XI.

Vers. 4. Declinavi ad eum, ut vinceretur, *tr.* 26. *d.* 35. *n.* 5.

Vers. 9. Non faciam furorem iræ meæ; non convertam, ut disperdam Ephraim, quoniam Deus ego, & non homo, *tr.* 35. *d.* 10. *n.* 11. *d.* 23. *n.* 4.

C A P. XII.

Vers. 1. Oleum in Ægyptum ferebat, *tr.* 29. *d.* 22. *n.* 10.

C A P. XIII.

Vers. 8. Occurrat eis quasi ursæ raptis catulis, *trah.* 25. *disc.* 12. *num.* 6.

Vers. 9. Perditio tua ex te; tantummodò in me auxilium tuum, *tr.* 41. *d.* 18. *n.* 2. *d.* 24. *n.* 6.

J O E L.

C A P. I.

Vers. 5. Expergiscimini ebrii, & flete, & ululate, *tr.* 31. *d.* 6. *n.* 9. *d.* 24. *n.* 5. *d.* 26. *n.* 9.

Vers. 15. A, a, a, diei, quia propè est dies Domini, & quasi vastitas à potente veniet, *tr.* 41. *d.* 5. *num.* 1.

C A P. II.

Vers. 3. Ante faciem ejus ignis vorans, & post eum exurens flamma, *tr.* 34. *d.* 8. *num.* 3.

Vers. 6. Omnes vultus redigentur in ollam, *tr.* 34. *d.* 18. *n.* 2.

Vers. 10. Sol, & Luna obtenebrati sunt, *tr.* 41. *d.* 5. *n.* 5.

Vers. 23. Et filii Sion exultate, & lætamini in Domino Deo vestro, quia dedit vobis doctorem justitiæ, *tr.* 26. *d.* 24. *n.* 8.

Vers. 26. Comeditis vescentes, & saturabimini, & laudabitis nomen Domini Dei vestri, qui fecit vobiscum mirabilia, *tr.* 26. *d.* 33. *n.* 1.

Vers. 30. Dabo prodigia in cœlo, & in terra; sanguinem, & ignem, & vaporem fumi: Sol convertetur in sanguinem, & Luna in tenebras, *tr.* 41. *d.* 8. *n.* 4.

C A P. III.

Vers. 14. Juxta est dies Domini in valle concisionis: Sol, & Luna obtenebratæ sunt, & Stellæ retraxerunt splendorem, *trah.* 41. *disc.* 12. *num.* 11.

Vers. 16. Dominus de Sion rugiet, & de Jerusalem dabit vocem suam, *tr.* 41. *d.* 9. *num.* 2.

A M O S.

C A P. I.

Vers. 12. Mittam ignem in Theman, & devorabit ædes Bostræ; *trah.* 38. *d.* 1. *num.* 6.

Vers. 13. Super tribus sceleribus filiorum Ammon, & super quatuor non convertam eum, eò quòd disseverit prægnantes Galaad, *tr.* 27. *d.* 12. *n.* 3.

C A P. III.

Vers. 8. Leo rugiet, quis non timebit? *tr.* 29. *d.* 4. *n.* 4.

C A P. IV.

Vers. 2. Juravit Dominus Deus in Sancto suo: Quia ecce dies venient super vos, levabunt vos in contis, & reliquias vestras in ollis ferventibus, &c. *tr.* 34. *d.* 16. *n.* 5.

Vers. 10. Ascendere faci putredinem castrorum vestrorum in nares vestras, *tr.* 34. *d.* 11. *n.* 4.

C A P. V.

Vers. 10. Odio habuerunt in porta corripientem, *tr.* 40. *d.* 6. *n.* 1.

Vers. 18. Væ desiderantibus diem Domini; ad quid eam vobis? dies Domini ista, tenebræ & non lux. Quomodo si fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei ursus, *tr.* 41. *d.* 4. *n.* 7. *d.* 20. *n.* 4.

Vers. 21. Odi, & projecit seditivitates vestras, & non capiam odorem coetuum vestrorum: quod si obtuleritis mihi holocausta, & munera vestra, non suscipiam, *trah.* 28. *d.* 2. *n.* 2. & 10. *d.* 15. *per totum.*

Vers. 24. Revelabitur quasi aqua iudicium, *tr.* 41. *d.* 10. *n.* 3.

C A P. VI.

Vers. 3. Separati estis in diem malum, & appropinquatis folio iniquitatis, *tr.* 31. *disc.* 16. *n.* 2.

Vers. 4. Comeditis agnos de grege, & vitulos de medio armenti, *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 8.

Vers. 6. Bibentes vinum in phialis, nihil patiebantur super correctione Joseph, *tr.* 31. *d.* 17. *n.* 8.

C A P. VII.

Vers. 7. Ecce Dominus stans super murum lieum, & in manu ejus trulla coementarii, *tr.* 32. *d.* 11. *n.* 2.

Vers. 14. Non sum Propheta, & non sum filius Prophetæ; sed armentarius ego sum, *tr.* 32. *d.* 11. *n.* 2.

C A P. VIII.

Vers. 9. Et erit in die illa, dicit Dominus: occidet Sol in meridie, & tenebrescere faciam terram in die luminis: convertam festivitates vestras in lutum, & omnia cantica vestra in planctum, *tr.* 28. *d.* 10. *n.* 3. *d.* 11. *n.* 3.

Vers. 11. Mittam famem in terram; non famem panis, sed audiendi verbum Domini, *tr.* 26. *d.* 2. *n.* 3.

C A P. IX.

Vers. 1. Percute cardinem, & commoveantur superliminaria, *tr.* 40. *d.* 1. *n.* 6.

J O N A S.

C A P. I.

Vers. 1. Indica nobis, cujus causa malum istud sit nobis: quod est opus tuum? quare terratur? & quid vadis? vel ex quo populo es tu? &c. *rr. 40. d. 4. n. 5.*

Vers. 10. Cognoverunt viri, quod à facie Domini fugeret, quia indicaverat eis, *rr. 41. n. 9. n. 4.*

C A P. III.

Vers. 5. Vestiti sum saccis à majori usque ad minorem, *rr. 41. d. 4. n. 5.*

C A P. IV.

Vers. 5. Fecit sibi metumbraculum ibi, & sedebat subter illud in umbra, donec videret, quid accideret civitati: & preparavit Dominus Deus hederam, & ascendit super caput Jonæ, *rr. 39. d. 5. n. 4.*

Vers. 9. Putasne benè irasceris tu super hederam? Benè irascor ego usque ad mortem, *rr. 39. d. 9. n. 5.*

M I C H A E L.

C A P. III.

Vers. 8. Veruntamen ego repletus sum fortitudine Spiritus Domini: ut annunciem Jacob scelus suum, *rr. 40. d. 5. n. 5.*

C A P. VI.

Vers. 1. Audite, quare Dominus loquitur. Surge contende iudicio adversus montes, & audiant colles vocem tuam: audiant montes iudicium Domini, & fortia fundamenta terræ, quia iudicium Domini, *rr. 41. d. 5. n. 3.*

Vers. 8. Indicabo tibi, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te. Utique facere iudicium, & diligere misericordiam, *rr. 40. d. 7. n. 3. rr. 41. d. 7. n. 4.*

Vers. 14. Humiliatio tui, in medio tui est, *rr. 31. d. 7. n. 9.*

C A P. VIII.

Vers. 1. Vem mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumnum racemos vindemiz; non est boerus ad comedendum. Perit Sanctus de terra, & reclusi hominibus non est, *rr. 34. d. 3. n. 5.*

N A H U M.

C A P. I.

Vers. 3. Dominus in turbine, *rr. 41. d. 4. n. 2.*

Vers. 10. Sicut spinæ se invicem complectuntur, sic convivium eorum pariter potantium: contumentur quasi stipula ariditate plana, *rr. 31. d. 15. n. 3. d. 24. n. 6.*

C A P. II.

Vers. 10. Facies eorum sicut nigredo ollæ, *rr. 34. d. 5. n. 2.*

C A P. III.

Vers. 5. Revelabo pudenda tua in conspectu omnium nationum, & manifestabo gentibus ignominiam tuam, *rr. 34. d. 18. n. 11. rr. 36. n. 4. rr. 41. d. 14. n. 4. d. 16. per tot.*

H A B A C U C.

C A P. II.

Vers. 6. Vix qui multiplicat non sua? usquequid & aggravat contra se densum lutum? *rr. 40. d. 24. n. 7.*

C A P. III.

Vers. 2. Domine opus tuum, in medio annorum tuorum vivifica illud; in medio annorum notum facies, cum iratus fueris, misericordiarum recordaberis, *rr. 26. d. 13. n. 9.*

Vers. 5. Ibi abscondita est fortitudo ejus, *rr. 16. d. 20. n. 7.*

Vers. 6. Incurvati sunt colles mundi, ab itineribus æternitatis ejus, *rr. 34. d. 29. n. 9. rr. 41. d. 9. n. 2.*

S O P H O N I A S.

C A P. I.

Vers. 7. Silete à facie Domini Dei: quia preparavit Dominus hostiam, *rr. 26. d. 47. n. 3.*

Vers. 8. Visitabo super omnes, qui induti sunt veste peregrina, *rr. 33. d. 1. n. 6.*

Vers. 12. Er erit in tempore illo: scrutabor Jerusalem in lucernis, *rr. 41. d. 14. per tot. rr. 42. d. 29. d. 34. n. 2. rr. 30. d. 29. n. 12.*

Vers. 14. Iuxta est dies Domini magnus, iuxta est & velox nimis, *rr. 41. d. 28. n. 4.*

Vers. 15. Dies iræ dies illa, dies tribulationis & angustiae, dies calamitatis & miserie, dies tenebrarum & caliginis, &c. *rr. 34. d. 24. n. 4. rr. 33. d. 2. n. 11. rr. 41. d. 8. n. 1. d. 19. per tot.*

C A P. III.

Vers. 3. Iudices ejus lupi vespere, *rr. 40. d. 8. n. 9.*

A G G A E U S.

C A P. I.

Vers. 9. Et nunc hæc dicit Dominus exercituum: Seminastis multum; & intulistis parum; comeditis, & non estis satiati, bibistis, & non estis inebriati, &c. *rr. 31. d. 23. n. 4. rr. 33. d. 12. n. 9. rr. 37. d. 3. n. 3. rr. 26. d. 48. n. 3.*

C A P. II.

Vers. 12. Interroga Sacerdotes legem, *rr. 21. d. 34. per tot.*

Z A C H A R I A S.

C A P. II.

Vers. 8. Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei, *rr. 22. d. 1. n. 5.*

Vers. 10. Ipsi sunt, quibus dixit Dominus: Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei, *rr. 22. d. 29. n. 1.*

C A P. III.

Vers. 1. Ostendit mihi Dominus Jesum sacerdotem magnum, stantem coram Angelo Domini, & Satan stabat à dextris ejus, ut adversaretur ei, *rr. 41. d. 21. n. 5.*

C A P. V.

Vers. 1. Et levavi oculos meos & vidi, & ecce volumen volans: & dixit ad me: Quid tu vides? & dixi: Ego video volumen volans; longitudo ejus viginti cubitorum, & latitudo ejus decem cubitorum, & dixit ad me: hæc est maledictio, *rr. 41. d. 19. n. 6.*

C A P. VII.

Vers. 12. Cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent legem, & verba, quæ misit Dominus, *rr. 21. d. 19. n. 6.*

C A P. VIII.

Vers. 10. Ante dies illos merces hominum non erat, *rr. 29. d. 1. n. 10.*

Vers. 16. Judicate in portis vestris, *rr. 40. d. 6. n. 1.*

C A P. IX.

Vers. 17. Quid enim bonum ejus est, & quid pulchrum ejus, nisi trumentum electorum, & vinum germinans virgines? *rr. 26. d. 4. n. 9. d. 22. n. 3. d. 14. per tot. d. 19. per tot. d. 26. n. 1. rr. 22. d. 22. n. 2.*

C A P. X.

Vers. 1. Petite à Domino pluviam in tempore semino, & Dominus faciet nives, & pluviam imbris dabit, *rr. 26. d. 14. n. 4.*

C A P. XI.

Vers. 17. O Pastor & Idolum, *rr. 21. d. 32. n. 9.*

C A P. XIII.

Vers. 6. Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? His plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me, *rr. 35. d. 13. n. 9.*

M A L A C H I A S.

C A P. I.

Vers. 6. Filius honorat patrem, & servus dominum suum: si ergo pater ego sum, ubi est honor meus? & si Dominus ego sum, ubi est timor meus? *rr. 35. d. 13. n. 13.*

Vers. 11. In omni loco sacrificatur nomini meo oblatio munda, *rr. 22. d. 8. n. 7.*

C A P. II.

Vers. 2. Si nolueritis ponere super cor, ut detis gloriam nomini meo, mittam in vos egestatem, & maledicam benedictionibus vestris, & maledicam illis; ecce ego projiciam vobis brachium, *rr. 28. d. 10. n. 3. rr. 30. d. 24. n. 10.*

Vers. 3. Ecce ego vobis projiciam brachium, & dispergam super vultum vestrum, stercus solemnitatum vestrarum, & assumet vos secum, *rr. 22. d. 30. n. 9. rr. 28. d. 7. n. 6. d. 8. n. 2. d. 9. n. 5. d. 11. per totum.*

Vers. 6. In pace, & æquitate ambulavit mecum, *rr. 22. d. 34. n. 10.*

Vers. 7. Labia Sacerdotis custodient scientiam, *rr. 21. d. 34. per tot.*

Vers. 10. Angelus Domini exercituum est, *rr. 21. d. 10. per tot.*

Vers. 8. Scandalizastis plurimos: propter quod & ego dedi vos contemptibiles omnibus populis, *rr. 27. d. 10. per tot.*

Vers. 17. Omnis qui facit malum, bonus est in conspectu Domini, & tales ei placent: aut certe ubi est Deus iudicii? *rr. 4. d. 3. n. 3.*

C A P. III.

Vers. 5. Accedam vos in iudicio, & ero testis velum, *rr. 41. d. 7. n. 5. d. 17. n. 7.*

Vers. 6. Ego Dominus, & non mutor, *rr. 28. d. 8. n. 1.*

Vers. 10. Inferte omnem decimam in horreum, & sit cibus in domo mea, & probate me super hoc, dicit Dominus; si non aperuero vobis caratæ coeli, & effudero vobis benedictionem, *rr. 22. d. 35. n. 12. rr. 24. d. 12. n. 4.*

C A P. IV.

Vers. 1. Ecce dies veniet succensa quasi caminus; & erunt omnes superbi, & omnes facientes iniquitatem. Stipula; & inflammabit eos dies veniens, quæ non derelinquet eis radicem, & germen, *rr. 41. d. 10. n. 6.*

EX LIB. I. MACHABÆORUM.

CAP. II.

Vers. 14. Doluit & contremuerunt renes ejus, & accensus est furor ejus secundum judicium legis, & insiliens trucidavit eum super aram, &c. *rr. 39. d. 12. n. 8.*

CAP. IV.

Vers. 55. Adoraverunt, & benedixerunt in coram eum, qui prosperavit eis, *rr. 30. d. 7. n. 6.*

Vers. 57. Ornauerunt faciem templi coronis aureis, *rr. 37. d. 1. n. 4.*

CAP. VI.

Vers. 34. Elephantis ostenderunt sanguinem uræ, & mori, ut acuerent eos in prælium, *rr. 26. d. 28. num. 5.*

CAP. VIII.

Vers. 16. Committunt uni homini magistratum suum per singulos annos, dominari universæ terræ suæ, & omnes obediunt uni, & non est invidia neque zelus inter eos, *rr. 38. d. 10. n. 1.*

EX LIB. II. MACHABÆORUM.

CAP. I.

Vers. 19. Cum in Perfidem ducerentur Patres nostri, Sacerdotes qui tunc Cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occultè absconderunt in valle, ubi erat puteus altus & fœcus, & in eo contutati sunt eum, *rr. 22. d. 3. n. 17.*

Vers. 34. Considerans Rex, & rem diligenter examinans, *rr. 41. d. 13. n. 1.*

CAP. IV.

Vers. 15. Nihil habens dignum sacerdotio, animos verò crudelis tyranni, & feræ bellæ iram gerens, *rr. 39. d. 3. n. 3.*

CAP. VI.

Vers. 23. Præmitti se velle in infernum: non enim ætati nostræ dignum est, inquit, fingere, *rr. 27. d. 24. n. 12.*

CAP. VII.

Vers. 22. Neque enim ego spiritum, & animam donavi vobis & vitam, & singulorum membra non ego compegi; sed enim mundi Creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, *rr. 23. d. 2. num. 1.*

CAP. IX.

Vers. 8. Manifestam Dei virtutem in semetipso contestans, ita ut de corpore impii vermes scaturirent, &c. *rr. 34. d. 11. n. 6.*

Vers. 12. Justum est, subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire, *rr. 32. d. 2. n. 8.*

Vers. 13. Orabat hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus, *rr. 34. d. 24. n. 1.*

CAP. X.

Vers. 38. In hymnis, & confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israël, *rr. 30. d. 7. num. 7.*

EX EUANGELIO S. MATTHÆI.

CAP. I.

Vers. 1. Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham, *rr. 32. d. 10. n. 7. rr. 31. d. 11. n. 7. d. 23. n. 2.*

Vers. 5. Obed genuit Jesse, *rr. 23. d. 17. n. 8.*

Vers. 19. Joseph autem, cum esset justus, voluit occultè dimittere eam, *rr. 32. d. 18. n. 6. rr. 42. d. 10. num. 7.*

Vers. 20. Quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est, *rr. 23. d. 12. n. 4. rr. 26. d. 15. n. 1.*

CAP. II.

Vers. 3. Turbatus est Herodes, & omnis Jerosolyma cum illo, *rr. 31. d. 13. num. 2.*

Vers. 8. Ut & ego veniens adorem eum, *rr. 33. d. 3. n. 10.*

Vers. 11. Et procidentes, adoraverunt eum: & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, *rr. 32. d. 9. num. 3. d. 18. num. 8. rr. 29. d. 7. num. 2.*

Vers. 13. Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & fuge in Ægyptum, *rr. 38. d. 5. n. 3.*

Vers. 23. Nazareus vocabitur, *rr. 23. d. 6. n. 10.*

CAP. III.

Vers. 2. Pœnitentiam agite, *rr. 34. d. 5. n. 4. rr. 33. d. 2. n. 12.*

Vers. 3. Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus, *rr. 34. d. 1. n. 7. rr. 33. d. 11. num. 9.*

Vers. 5. Exibat ad eum Jerosolyma, & omnis Judæa, & omnis Regio circa Jordanem, & baptizabantur ab eo in Jordane, consistentes peccata sua, *rr. 34. d. 1. n. 7.*

Vers. 7. Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere à ventura ira? *rr. 22. d. 25. num. 6. rr. 41. d. 1. n. 3. d. 30. n. 5. rr. 38. d. 18. num. 6.*

Vers. 9. Potens est enim Deus de lapidibus suscitare filios Abraham, *rr. 42. d. 6. n. 3.*

Vers. 10. Jam securis ad radicem arboris posita est, *rr. 34. d. 8. n. 9.*

Vers. 12. Cujus ventilabrum in manu sua, & permundabit aream suam, & congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igne inextinguibili, *rr. 41. d. 1. n. 3.*

Vers. 14. Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? *rr. 32. d. 9. num. 7.*

Vers. 15. Sine modò; sic enim decet, nos implere omnem justitiam, *rr. 32. d. 3. n. 9. d. 9. n. 7. d. 13. n. 9. & rr. 27. d. 3. n. 3.*

Vers. 17. Et ecce vox de coelo dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, *rr. 23. d. 12. num. 2. rr. 35. d. 12. n. 15. rr. 32. d. 16. n. 11.*

CAP. IV.

Vers. 1. Ductus est in desertum à Spiritu, ut tentaretur à Diabolo, *rr. 32. d. 9. n. 7.*

Vers. 3. Si filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant, *rr. 26. d. 51. num. 5.*

Vers. 4. Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei, *rr. 31. d. 24. n. 3.*

Vers. 6. Mite te deorsum, *rr. 22. d. 28. n. 7.*

Vers. 17. Exinde cepit Jesus predicare, & dicere: Pœnitentiam agite, *rr. 27. d. 2. n. 2. rr. 34. d. 1. n. 1.*

Vers. 21. Cum Zebedeo patre illorum, resicientes retia sua, & vocavit eos, *rr. 23. d. 16. n. 8.*

CAP. V.

Vers. 3. Beati pauperes, quoniam ipsorum est Regnum celorum, *rr. 24. d. 14. n. 9. rr. 32. d. 1. n. 2. d. 2. n. 4.*

Vers. 4. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram, *rr. 35. d. 9. n. 2. rr. 39. d. 10. n. 4.*

Vers. 6. Beati qui esuriunt, & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur, *rr. 40. d. 12. n. 8. rr. 26. d. 34. n. 7.*

Vers. 7. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur, *rr. 35. d. 16. num. 8.*

Vers. 8. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt, *rr. 29. d. 1. num. 1. rr. 32. d. 16. n. 9.*

Vers. 9. Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur, *rr. 35. d. 11. n. 5.*

Vers. 10. Beati qui persecutionem patiuntur, &c. beati estis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversum vos, &c. *rr. 35. d. 15. n. 5. rr. 36. d. 6. n. 4. d. 9. per tot. d. 11. n. 3. rr. 29. d. 1. n. 1.*

Vers. 13. Vos estis sal terræ, vos estis lux mundi, non potest civitas abscondi supra montem posita, neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, *rr. 22. d. 9. per tot. rr. 27. d. 2. num. 8. rr. 22. d. 16. n. 5.*

Vers. 14. Vos estis lux mundi, *rr. 22. d. 4. num. 9. rr. 22. d. 31. n. 4. rr. 40. d. 6. n. 7.*

Vers. 15. Nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat eis, qui in domo sunt, *rr. 22. d. 7. n. 3. rr. 22. d. 34. num. 6.*

Vers. 16. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in celis est, *rr. 22. d. 16. per totum, rr. 22. d. 5. num. 5. rr. 27. d. 2. n. 3. rr. 27. d. 5. n. 4.*

Vers. 18. Iota unum, aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant, *rr. 33. d. 15. n. 12. rr. 28. d. 13. num. 3.*

Vers. 19. Qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in Regno celorum, *rr. 27. d. 3. n. 5.*

Vers. 20. Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum, & Phariseorum, &c. *rr. 37. d. 4. rr. 39. d. 6. num. 1.*

Vers. 22. Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio, *rr. 39. d. 1. num. 5. d. 7. n. 3. d. 15. n. 2.*

Vers. 24. Qui dixerit fratri suo, fatue: reus erit gehennæ ignis, *rr. 22. d. 24. n. 11. rr. 35. d. 28. num. 5. rr. 36. d. 1. per tot. d. 2. n. 1. & 14. d. 6. n. 10. rr. 39. d. 16. n. 5. rr. 34. d. 6. n. 3.*

Vers. 25. Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quodd frater tuus habeat aliquid adversum te, vade, &c. *rr. 35. d. 8. per tot. d. 17. num. 10. d. 18. num. 11. d. 19. per tot. rr. 26. d. 19. num. 8.*

Vers. 26. Non exles inde, donec reddas novissimum quadrantem, *rr. 34. d. 25. n. 3.*

Vers. 43. Audistis, quia dictum est antiquis: diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum, *rr. 35. d. 2. per tot.*

Vers. 44. Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros, *rr. 35. d. 2. n. 3. d. 4. per tot. d. 10. n. 3. d. 12. per tot. d. 12. n. 1. & 14. d. 13. n. 1. d. 14. per tot. d. 18. per tot. d. 26. n. 4. d. 30. n. 3.*

Vers. 45. Qui Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super justos & injustos, *rr. 35. d. 3. per tot. rr. 29. d. 9. n. 5. rr. 30. d. 11. n. 9. rr. 35. d. 10. n. 3. d. 12. n. 11. d. 19. n. 2.*

Vers. 46. Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? si salutaveritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne & Ethnici hoc faciunt? *rr. 35. d. 1. per tot. d. 6. per tot. rr. 35. d. 18. num. 1.*

Vers. 48. Estote ergo perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est, *rr. 35. d. 7. per tot. d. 17. n. 1.*

Sacra Scripturae.

35

C A P. VI.

Vers. 1. Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritae faciunt in Synagogis & vicis, ut honorificentur, *tr. 24. disc. 16. num. 5.*

Vers. 2. Ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam, *tr. 37. d. 7. n. 10.*

Vers. 3. Te faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera, *tr. 24. d. 16. n. 5.*

Vers. 4. Cum oratis, non eritis sicut hypocritae, qui amant in synagogis, & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus, *tr. 33. d. 15. n. 4.*

Vers. 5. Receperunt mercedem suam, *tr. 33. d. 12. n. 2.*

Vers. 10. Adveniat Regnum tuum, *tr. 41. d. 1. n. 2.*

Vers. 11. Panem nostrum supersubstantialem, *tr. 26. disc. 3. num. 3. d. 32. n. 7.*

Vers. 12. Dimitte nobis debita nostra, *tr. 35. d. 7. n. 8. d. 12. n. 8. d. 17. per totum.*

Vers. 13. Libera nos à malo, *tr. 36. d. 2. n. 2.*

Vers. 14. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater coelestis debita vestra, &c. *tr. 35. d. 16. n. 7.*

Vers. 16. Nolite fieri sicut hypocritae tristes, &c. *tr. 33. disc. 1. num. 10. d. 11. n. 8.*

Vers. 23. Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit, *tr. 37. d. 9. num. 3.*

Vers. 25. Nescitis quid sitis animae vestrae, quid manducetis, *tr. 31. d. 21. n. 9. d. 22. per totum.*

Vers. 28. Considerate lilia agri, *tr. 35. d. 10. n. 12.*

Vers. 33. Quærite primum Regnum Dei, & haec omnia adjicientur vobis, *tr. 26. d. 10. n. 8. tr. 34. d. 9. num. 4.*

C A P. VII.

Vers. 1. Nolite judicare, ut non judicemini, *tr. 42. d. 4. n. 2.*

Vers. 2. In quo judicio judicaveritis, judicabimini, *tr. 42. disc. 3. num. 2.*

Vers. 3. Qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, *tr. 35. d. 22. n. 7.*

Vers. 3. Quid vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? *tr. 42. d. 3. n. 2.*

Vers. 12. Omnia quaecunque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis, *tr. 29. d. 23. n. 2.*

Vers. 13. Lata porta, & spaciofa via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui intrant per eam, *tr. 34. disc. 32. per totum.*

Vers. 14. Arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam, *tr. 24. d. 14. n. 7. tr. 34. d. 32. n. 5.*

Vers. 15. Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos, *tr. 33. disc. 2. num. 6. & 8. disc. 5. num. 10. disc. 15. num. 6. & 11. tr. 41. disc. 22. num. 8.*

Vers. 16. Ex fructibus eorum cognoscetis eos, *tr. 22. d. 6. n. 12. d. 8. n. 5. tr. 33. d. 15. per totum.*

Vers. 17. Omnis arbor bona bonos fructus facit; mala autem arbor malos fructus facit, *tr. 23. disc. 3. per totum, tr. 31. disc. 1. num. 2.*

Vers. 18. Non potest arbor bona malos fructus facere, *tr. 31. d. 27. num. 6.*

Vers. 19. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur, *tr. 34. d. 8. num. 9. tr. 29. d. 6. n. 13. tr. 33. d. 2. n. 6. tr. 41. d. 13. n. 8. d. 31. n. 9.*

Vers. 21. Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in Regnum coelorum, *tr. 29. d. 5. num. 6. d. 6. n. 12. d. 8. num. 12. disc. 11. num. 4.*

Vers. 22. Multi dicent mihi in die illa: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus? & tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos; discedite à me, qui operamini iniquitatem, *tr. 34. d. 25. num. 5. tr. 33. disc. 13. num. 6.*

Vers. 26. & 27. Omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificat domum suam super arenam, & descendit pluvia, &c. *tr. 34. d. 1. n. 3. tr. 32. disc. 2. num. 9.*

Vers. 28. & 29. Et factum est; cum consummasset Jesus verba hæc, admirabantur turbæ super doctrina ejus; erat enim docens eos sicut potestatem habens, *tr. 34. d. 1. num. 2. tr. 27. d. 2. num. 1.*

C A P. VIII.

Vers. 4. Vade, ostende te Sacerdoti, *tr. 22. d. 5. n. 9.*

Vers. 7. Ego veniam, & curabo eum, *tr. 32. d. 14. n. 7.*

Vers. 8. Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, *tr. 26. d. 18. n. 5. d. 35. per totum.*

Vers. 9. Habens sub me milites, dico huic: vade, & vadit; & alii: veni, & venit: Fac hoc, & facit, *tr. 27. disc. 5. num. 3.*

Vers. 10. Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel, *tr. 32. disc. 2. num. 7. d. 5. n. 11.*

Vers. 12. Ibi erit fletus, & stridor dentium, *tr. 34. d. 21. num. 9. d. 31. num. 3.*

Vers. 19. Unus scriba ait illi: Magister, sequar te, quocunque ieris: vulpes foveas habent, &c. *tr. 31. disc. 15. n. 20. tr. 37. d. 2. num. 7.*

Atanasi Bibli. Præd. Tom. II.

Vers. 20. Vulpes foveas habent, & volucres coeli nidos; Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet, *tr. 38. d. 16. n. 6.*

Vers. 21. Domine, dimitte me primò ire, & sepelire Patrem meum. Jesus autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos, *tr. 23. d. 10. n. 4. tr. 29. d. 6. n. 4.*

Vers. 23. Ascendente eo in naviculam, secuti sunt eum discipuli ejus; & ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus; ipse vero dormiebat, *tr. 29. d. 18. num. 6. tr. 34. d. 32. n. 8.*

Vers. 29. Quid nobis, & tibi Jesu Fili Dei? venisti huc ante tempus torquere nos, *tr. 29. d. 31. num. 1.*

Vers. 30. Venisti ante tempus torquere nos, *tr. 38. d. 15. n. 8.*

Vers. 34. Tota civitas exiit obviam Jesu, & viso eo, rogabant, ut transiret à sinibus eorum, *tr. 30. d. 22. n. 12.*

C A P. IX.

Vers. 1. Remittuntur tibi peccata tua, *tr. 15. d. 17. n. 1.*

Vers. 12. Non est opus valentibus medicus, sed malè habentibus, *tr. 27. disc. 6. num. 1. tr. 26. d. 18. num. 5. d. 20. n. 7. tr. 30. d. 18. num. 7.*

Vers. 13. Misericordiam volo, & non sacrificium, *tr. 35. d. 8. num. 4.*

Vers. 14. Quare nos, & Pharisei jejunamus frequenter, discipuli autem tui non jejunant? *tr. 38. d. 16. n. 1.*

Vers. 17. Neque mittunt vinum novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres, *tr. 26. d. 22. n. 7.*

Vers. 18. Veni, impone manum tuam super eam, & viver, *tr. 22. d. 25. n. 6.*

Vers. 21. Si tetigero tantum subriam vestimenti ejus, salva ero, *tr. 26. d. 15. n. 8. d. 21. n. 7.*

Vers. 23. Cum vidisset tibrices, & turbam tumultuantem, dicebat: Recedite, non est mortua puella, sed dormit; & deridebant eum, *tr. 25. disc. 2. n. 5.*

Vers. 25. Tenuit manum ejus, & surrexit puella, *tr. 30. disc. 6. num. 10.*

C A P. X.

Vers. 9. Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris; non peram in via, neque virgam, &c. *tr. 29. d. 12. num. 5.*

Vers. 12. Pax huic domui, *tr. 29. d. 9. n. 10.*

Vers. 14. Quicumque non receperit vos, exeuntes foras de domo vel civitate, pulverem excutite de pedibus vestris. Amen dico vobis: tolerabilius erit terræ Sodomorum, *tr. 24. d. 12. n. 8.*

Vers. 15. Amen dico vobis: tolerabilius erit terræ Sodomorum, & Gomorthæorum, quam illi civitati, *tr. 41. d. 13. num. 4.*

Vers. 16. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio lporum, *tr. 31. d. 1. n. 7. tr. 29. d. 20. n. 11.*

Vers. 20. Estote simplices sicut columbæ, *tr. 22. d. 29. n. 6. tr. 22. d. 35. n. 3. tr. 22. d. 37. num. 3. tr. 35. d. 10. n. 12.*

Vers. 20. Non enim vos estis, qui loquimini; sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis, *tr. 29. d. 16. n. 4.*

Vers. 22. Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit, *tr. 41. d. 2. n. 4.*

Vers. 24. Non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum: sufficit discipulo, ut sit sicut magister ejus, &c. *tr. 36. d. 8. n. 4.*

Vers. 27. Quod in aure auditis, prædicate super tota, *tr. 31. d. 4. num. 2.*

Vers. 28. Corpus & animam perdit in gehennam, *tr. 35. d. 28. num. 1.*

Vers. 31. Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in coelis est, *tr. 25. d. 9. num. 6.*

Vers. 33. Qui negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui in coelis est, *tr. 25. d. 9. per totum.*

Vers. 41. Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet, *tr. 24. d. 14. n. 3.*

Vers. 42. Quicumque potum dederit uni ex minimis istis, calicem aquæ frigida tantum in nomine discipuli; amen dico vobis, non perdet mercedem suam, *tr. 24. disc. 8. num. 10. tr. 30. d. 8. n. 1. tr. 37. d. 8. n. 4. tr. 41. disc. 18. num. 8.*

C A P. XI.

Vers. 3. Tu es, qui venturus es, an alium expectamus? *tr. 29. d. 24. num. 3.*

Vers. 4. Euntes renunciate Joanni, quæ audistis, & vidistis: cæci vident, claudi ambulant, &c. *tr. 38. d. 7. n. 6.*

Vers. 11. Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista, *tr. 23. d. 11. n. 3.*

Vers. 12. Regnum coelorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, *tr. 24. d. 14. n. 10. tr. 35. d. 15. n. 3. tr. 26. d. 5. n. 9.*

Vers. 19. Ecce homo vorax, & potator vini, amicus publicanorum, & peccatorum, *tr. 36. d. 7. n. 2.*

Vers. 20. Tunc coepit exprobrare civitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes ejus, quia non egissent poenitentiam. Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, &c. *tr. 29. d. 14. n. 11.*

C 2 *Vers. 23.*

Verf. 12. Et ut Capharnaum, nunquid usque in Coelum exaltaberis? usque in infernum descendes, quia si in Sodomis facta fuissent virtutes, &c. *rr. 30. d. 19. n. 7.*

Verf. 15. Confiteor tibi, Pater, Domine cœli, & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis, *rr. 32. d. 5. n. 8. d. 15. n. 1.*

Verf. 19. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, *rr. 35. d. 1. n. 2. & 9. rr. 28. d. 2. n. 3. d. 10. n. 2. rr. 32. d. 1. n. 3. d. 7. per tot. d. 9. n. 2. d. 12. n. 3. d. 13. n. 6. d. 14. n. 4. d. 15. n. 1. d. 16. n. 1. rr. 35. d. 10. n. 1. rr. 38. d. 16. n. 2. rr. 42. d. 2. n. 7.*

C A P. XII.

Verf. 9. Venit in synagogam eorum. Et ecce homo, manum habens aridam. Ait homini: Extende manum tuam. Et extendit, &c. *rr. 22. d. 36. num. 3.*

Verf. 13. Extende manum tuam: & extendit, & restituta est sanitas, sicut altera, *rr. 39. d. 5. n. 4.*

Verf. 14. Exeuntes autem Pharisei, consilium faciebant adversum eum, quomodo perderent, *rr. 38. d. 4. n. 9.*

Verf. 24. Hic non ejicit dæmones, nisi in Beelzebub Principe Dæmoniorum, *rr. 35. d. 12. n. 11.*

Verf. 34. Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui cum sitis mali: ex abundantia enim cordis vobis loquitur, &c. *rr. 37. d. 8. num. 2. d. 9. n. 6. rr. 34. d. 16. n. 11. rr. 33. d. 11. num. 9.*

Verf. 36. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii, *rr. 41. d. 13. num. 6. d. 15. n. 6. d. 32. n. 6.*

Verf. 38. Magister, volumus à te signum videre, *rr. 35. d. 12. num. 13.*

C A P. XIII.

Verf. 25. Venit inimicus homo, & superfeminavit zizania, &c. *rr. 36. d. 2. n. 1. rr. 42. d. 2. n. 5. rr. 42. d. 10. n. 5. rr. 34. d. 14. n. 8.*

Verf. 26. Cum autem crevisset herba, tunc apparuerunt & zizania, *rr. 23. d. 6. num. 7.*

Verf. 28. Servi autem dixerunt ei: Visimus & colligimus ea? Et ait: Non: ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum, *rr. 42. d. 5. n. 5.*

Verf. 30. Sinite utraque crescere usque ad messem, *rr. 41. d. 8. per totum.*

Verf. 30d. In tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum igni, *rr. 41. d. 10. n. 7. d. 20. n. 7. d. 21. n. 5.*

Verf. 30d. Zizania alligate in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum, *rr. 34. d. 3. n. 4. d. 19. n. 8. rr. 33. d. 12. n. 2.*

Verf. 34. Sine parabolis non loquebatur eis, *rr. 34. d. 1. n. 2.*

Verf. 41. Mittet Filius hominis Angelos suos, & colligent de Regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem; & mittent eos in ignem ignis, *rr. 27. d. 7. per tot. rr. 41. d. 12. n. 8.*

Verf. 42. Mitterent eos in caminum ignis, ubi erit fletus, & stridor dentium, *rr. 44. d. 1. n. 2.*

Verf. 44. Simile est Regnum cœlorum thesauro abscondito in agro: quem qui invenit, præ gaudio illius vadit, & vendit universa, quæ habet, *rr. 19. d. 2. n. 2.*

Verf. 51. Ait illis: ideo omnis Scriba doctus in Regno cœlorum, similis est homini Patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova, & vetera, *rr. 34. d. 1. n. 2.*

Verf. 54. Veniens in patriam suam docebat eos in Synagogis eorum, ita ut mirarentur, *rr. 38. d. 5. n. 4.*

Verf. 55. Nonne hic est fabri filius, & mater ejus dicitur Maria? *rr. 36. d. 7. num. 2. rr. 38. d. 5. n. 4. d. 11. n. 8. d. 16. n. 6.*

C A P. XIV.

Verf. 22. Statim compulit discipulos suos ascendere in naviculam, *rr. 26. d. 48. n. 7.*

C A P. XV.

Verf. 5. Quicumque dixerit patri, & matri: munus quodcumque est ex me, tibi proderit; & non honorificabit patrem suum, aut matrem suam: & utrum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram, *rr. 23. d. 11. n. 5.*

Verf. 17. Quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur, *rr. 31. d. 14. num. 3.*

Verf. 19. De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonio, blasphemiz, *rr. 41. d. 14. num. 6. rr. 26. d. 18. n. 6.*

Verf. 21. Filia mea malè à Dæmonio vexatur, *rr. 42. d. 12. per totum.*

Verf. 24. Non sum missus, nisi ad oves, quæ perierunt, domus Israel, *rr. 38. d. 6. n. 5.*

Verf. 27. Etiam Domine; nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum, *rr. 32. d. 5. n. 12. d. 14. n. 6. rr. 26. d. 35. n. 9.*

C A P. XVI.

Verf. 6. Intuemini, & cavete à fermento Phariseorum, *rr. 33. d. 10. n. 1.*

Verf. 13. Quem dicunt homines esse Filium hominis? *rr. 22. d. 11. num. 6.*

Verf. 16. Tu es Christus Filius Dei vivi, *rr. 29. d. 5. n. 4. d. 15. n. 5. rr. 30. d. 2. n. 11.*

Verf. 18. Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalerunt adversus eam, *rr. 29. d. 18. per totum.*

Verf. 23. Vade post me Satana, *rr. 22. d. 34. num. 12. rr. 27. d. 7. num. 2.*

Verf. 24. Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me, *rr. 33. d. 13. n. 2. rr. 35. d. 1. n. 4. rr. 29. d. 7. n. 6. & d. 10. n. 2.*

Verf. 26. Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? *rr. 29. d. 4. n. 1.*

Verf. 27. Filius hominis venturus est in gloria Patris sui cum Angelis suis, & tunc reddet unicuique secundum opera sua, *rr. 41. d. 13. num. 8.*

C A P. XVII.

Verf. 6. Timorunt valde, & ceciderunt in faciem suam, *rr. 41. d. 9. n. 2.*

C A P. XVIII.

Verf. 3. Nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in Regnum cœlorum, *rr. 32. d. 2. n. 3. d. 16. n. 1. rr. 39. d. 12. n. 5.*

Verf. 4. Quicumque humiliaverit se, sicut parvulus iste, hic est major in Regno cœlorum, *rr. 32. d. 3. num. 2.*

Verf. 6. Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris, *rr. 27. d. 8. per totum, rr. 23. d. 18. n. 9.*

Verf. 7. Vt mundo à scandalis, vt homini illi, per quem scandalum venit, *rr. 27. d. 7. n. 6. rr. 33. d. 9. n. 9.*

Verf. 8. Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & projice abs te; si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te, *rr. 27. d. 8. n. 5. rr. 26. d. 49. n. 7.*

Verf. 21. Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? usque septies? dicit illi Jesus, &c. *rr. 35. d. 8. n. 8. rr. 41. d. 1. n. 8.*

Verf. 23. Voluit rationem ponere cum servis suis, *rr. 27. d. 11. num. 6.*

Verf. 24. Oblatus est ei unus, qui debebat decem millia talenta, *rr. 35. d. 10. n. 3. d. 17. n. 5.*

Verf. 32. Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, *rr. 41. d. 13. n. 3. rr. 35. d. 28. num. 3. rr. 42. d. 3. n. 4.*

Verf. 34. Tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum, *rr. 34. d. 19. n. 2. rr. 35. d. 26. n. 4.*

Verf. 35. Sic & Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unicuique fratri suo, *rr. 35. d. 27. n. 5. d. 30. n. 2.*

C A P. XIX.

Verf. 16. Magister bone! Quid me interrogas de bono? unus est bonus Deus, *rr. 22. d. 16. n. 12.*

Verf. 30d. Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam? Qui dixit ei: quid me interrogas de bono? unus est bonus Deus, *rr. 40. d. 5. n. 3. rr. 41. d. 26. num. 9.*

Verf. 17. Serva mandata, omnia hæc custodivi à juventute mea, quid adhuc mihi deest, *rr. 23. d. 7. n. 6. rr. 41. d. 18. num. 4.*

Verf. 21. Si vis perfectus esse, vade, & vende quæ habes, & da pauperibus, *rr. 24. d. 7. n. 17. rr. 24. d. 16. n. 4.*

Verf. 22. Abiit tristis; erat enim habens multas possessiones, *rr. 24. d. 9. num. 3.*

Verf. 28. Sedebitis super sedes, judicantes duodecim tribus Israel, *rr. 40. d. 6. num. 7. rr. 41. d. 25. n. 3.*

C A P. XX.

Verf. 1. Conducere operarios in vineam suam, *rr. 23. d. 33. n. 4. rr. 22. d. 35. n. 9.*

Verf. 11. Murmurabant adversus Patremfamilias, *rr. 38. d. 11. n. 8. d. 13. num. 2.*

Verf. 13. Amice, non facio tibi injuriam, *rr. 42. d. 8. n. 5.*

Verf. 15. An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? *rr. 38. d. 13. per tot. d. 18. n. 1. rr. 38. d. 8. n. 6.*

Verf. 23. Sedere ad dexteram meam, vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo, *rr. 32. d. 7. num. 3.*

Verf. 24. Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus, *rr. 38. d. 16. n. 2.*

Verf. 31. Turba autem increpabat eos, ut tacerent, *rr. 25. d. 3. num. 8.*

C A P. XXI.

Verf. 5. Ecce, Rex tuus venit tibi mansuetus, *rr. 22. d. 30. num. 10.*

Verf. 7. Adduxerunt asinam & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua, *rr. 26. d. 31. n. 2.*

Verf. 13. Vos autem fecistis illam speluncam latronum, *rr. 22. d. 29. num. 4.*

Verf. 16. Audis, quid illi dicunt? *rr. 27. d. 12. n. 6.*

Verf. 19. Videns fici arborem unam secus viam, venit ad eum,

Sacra Scriptura.

37

Verf. 12. Cum, & nihil invenit in ea, nisi folia tantum; & ait illi: nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum; & arefacta est continuo ficulnea, *trac. 39. d. 6. num. 12. trac. 33. disc. 4. per tot.*

Verf. 13. In qua potestate hæc facis, & quis dedit tibi hanc potestatem? *tr. 38. d. 7. n. 5.*

Verf. 18. Homo quidam habebat duos filios, & accedens ad primum dixit; fili, vade hodie operari in vinea mea; ille autem respondens, ait: nolo; postea autem poenitentia motus, abiit, *trac. 13. disc. 14. num. 1.*

Verf. 37. Verebuntur filium meum, *trac. 15. disc. 7. n. 8.*

Verf. 38. Hic est hæres, venite, occidamus eum, *trac. 11. d. 30. n. 2. trac. 38. disc. 4. num. 8.*

Verf. 41. Auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus, *trac. 30. disc. 27. per tot.*

C A P. XXII.

Verf. 1. Neglexerunt, & abierunt, alius in villam suam, alius vero in negotiationem suam, *trac. 30. d. 19. n. 6.*

Verf. 9. Ite ergo ad exitus viarum, & quoscunque inveneritis, vocate ad nuptias, *tr. 38. disc. 4. n. 7. tr. 41. d. 30. n. 3. tr. 26. d. 19. num. 4.*

Verf. 10. Congregaverunt omnes, quos invenerunt, bonos, & malos, *tr. 41. d. 5. n. 9. d. 6. n. 6. tr. 31. d. 15. n. 3.*

Verf. 12. Quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? at ille obmutuit, *trac. 33. d. 8. num. 9.*

Verf. 40. At ille obmutuit: tunc dixit Rex ministris: ligatis manibus, & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores, *tr. 40. d. 7. n. 6. tr. 41. d. 18. n. 2. tr. 26. d. 41. per tot. tr. 35. d. 28. n. 3. tr. 26. d. 41. per totum.*

Verf. 13. Ligatis manibus, & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores, *tr. 34. d. 6. n. 13. tr. 29. d. 2. n. 8. tr. 33. d. 2. n. 6. tr. 34. d. 24. n. 6. d. 25. n. 1. d. 27. n. 12. d. 10. n. 5.*

Verf. 14. Multi sunt vocati, pauci vero electi, *tr. 34. d. 32. n. 5.*

Verf. 16. Magister scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, nec est tibi cura de aliquo, *tr. 40. d. 8. n. 7.*

Verf. 17. Licetne censum dare Cæsari, an non? *tr. 38. d. 5. n. 10. tr. 33. d. 7. n. 10. d. 10. n. 6.*

Verf. 35. Interrogavit unus ex eis Legis Doctor, tentans eum, *trac. 38. disc. 8. num. 10.*

Verf. 37. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, *trac. 15. disc. 6. num. 6.*

Verf. 46. Et nemo poterat respondere ei verbum, nec ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare, *tr. 38. disc. 17. num. 5.*

C A P. XXIII.

Verf. 1. Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisei, *tr. 27. d. 2. n. 5.*

Verf. 3. Quæcunque dixerint vobis, servate & facite; secundum opera illorum nolite facere, *tr. 22. d. 23. n. 9. tr. 22. d. 26. per totum.*

Verf. 5. Dilatant phylacteria sua, & magnificant simbrias, *tr. 33. d. 7. num. 1.*

Verf. 40. Opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus, *tr. 33. d. 13. num. 1.*

Verf. 12. Qui se humiliaverit, exaltabitur, *trac. 31. disc. 1. num. 2.*

Verf. 13. Væ vobis Scribæ, & Pharisei, quia clauditis Regnum coelorum ante homines; vos enim non intratis, nec introeuntes finitis intrare, *tr. 27. d. 7. n. 6. tr. 22. d. 27. num. 1. trac. 33. d. 2. n. 12. tr. 33. d. 1. per tot.*

Verf. 14. Propter hoc amplius accipietis judicium, *trac. 33. disc. 8. num. 4.*

Verf. 15. Væ vobis Scribæ, & Pharisei hypocritæ, qui circumcitis mare, & asidam, ut faciatis unum proselytum, &c. *tr. 33. d. 9. num. 7.*

Verf. 23. Væ vobis, Scribæ, & Pharisei hypocritæ, qui decimatis mentham & anethum, & cyminum, & reliquistis, quæ graviora sunt legis, &c. *trac. 33. disc. 15. num. 2.*

Verf. 24. Excolantes culicem, *tr. 33. d. 15. n. 10.*

Verf. 25. Væ vobis Scribæ, & Pharisei hypocritæ, quia mundatis quod deforis est, calicis; intus autem pleni estis rapina, *tr. 33. d. 10. n. 4. d. 11. n. 3.*

Verf. 26. Pharisee cæce, munda prius quod intus est calicis, & paropside, ut fiat id quod deforis est, mundum, *tr. 33. d. 11. n. 6. tr. 37. d. 4. n. 4.*

Verf. 27. Væ vobis Scribæ, & Pharisei hypocritæ, quia similes estis sepulchris dealbatis, &c. *tr. 33. d. 7. n. 6. d. 11. n. 2.*

Verf. 28. A foris quidem parietis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocriti, & iniquitate, *tr. 33. d. 7. per tot.*

Verf. 29. Væ vobis Scribæ, & Pharisei hypocritæ, qui ædificatis sepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta iustorum, &c. *tr. 33. d. 10. n. 3.*

Verf. 33. Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis à iudicio gehennæ? *trac. 33. d. 2. n. 1.*

C A P. XXIV.

Verf. 7. Surget gens contra gentem, & Regnum adversus Regnum, *tr. 36. d. 3. n. 5.*

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

Verf. 12. Quoniam abundavit iniquitas, refrigeret charitas multorum, *tr. 35. d. 26. n. 8.*

Verf. 15. Cum videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele Propheta, stantem in loco sancto; qui legit, intelligat, *tr. 22. d. 29. per tot. tr. 41. d. 7. n. 2. d. 19. n. 9.*

Verf. 19. Væ autem pregnantibus, & nutriendibus in illis diebus, *tr. 33. d. 14. n. 5.*

Verf. 20. Orate, ne fiat fuga vestra in hyeme, vel sabbato, *tr. 28. d. 2. n. 3.*

Verf. 28. Ubique fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ, *tr. 26. disc. 10. per tot. tr. 41. d. 30. n. 4.*

Verf. 29. Luna non dabit lumen suum, & stellæ de coelo cadent, *tr. 41. d. 14. num. 2.*

Verf. 30. Tunc parebit signum Filii hominis, & tunc plangent omnes tribus terræ, *tr. 41. d. 11. n. 1.*

Verf. 35. Coelum, & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt, *tr. 41. d. 3. n. 2.*

Verf. 36. De die autem illa, & hora nemo scit; neque Angeli coelorum, nisi solus Pater, *tr. 41. d. 28. n. 2. & 4.*

Verf. 37. Sicut autem in diebus Noe, ita erit & adventus Filii hominis, *tr. 41. d. 12. num. 6.*

Verf. 40. Veniet Dominus servi illius, & dividet eum, partemque ejus ponet cum hypocritis, *tr. 33. d. 2. n. 1. d. 5. n. 9.*

C A P. XXV.

Verf. 8. Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur, *tr. 41. d. 23. n. 6.*

Verf. 12. Nescio vos, *trac. 34. d. 22. num. 11. d. 32. n. 2. trac. 33. d. 10. num. 6.*

Verf. 29. Omni habenti dabitur, & abundabit; ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo, *tr. 30. d. 23. per tot.*

Verf. 31. Cum venerit Filius hominis in majestate sua, *trac. 41. disc. 11. num. 6. disc. 18. num. 4. disc. 26. per totum, trac. 41. disc. 1. num. 2. disc. 24.*

Verf. 33. Statuet quidem oves à dextris, *tr. 34. d. 2. n. 1. d. 11. n. 10. d. 26. n. 8. tr. 38. d. 7. n. 3. & trac. 27. d. 11. num. 1.*

Verf. 34. Possidete paratum vobis Regnum à constitutione mundi, *tr. 34. d. 3. n. 3. d. 31. num. 2. tr. 41. d. 25. per totum, tr. 41. disc. 31. per totum.*

Verf. 40. Tunc dicet Rex his, qui à dextris erunt, *trac. 41. d. 24. n. 4.*

Verf. 35. Esurivi, & dedistis mihi manducare, *tr. 30. d. 8. n. 1. tr. 41. d. 31. per totum.*

Verf. 40. Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis, *trac. 24. d. 10. per tot. tr. 41. d. 31. n. 7.*

Verf. 41. Maledicti discedite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, &c. *tr. 34. d. 3. n. 3. d. 29. n. 1. tr. 41. d. 24. per tot. tr. 34. d. 6. n. 4. & 9. d. 22. n. 3.*

Verf. 42. Esurivi, & non dedistis mihi manducare, *trac. 41. d. 13. num. 7.*

Verf. 43. Infirmus eram, & non me visitastis, *tr. 42. d. 8. n. 8.*

Verf. 46. Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam, *tr. 41. d. 29. n. 7. tr. 34. d. 3. per tot.*

C A P. XXVI.

Verf. 1. Factum est, cum consummasset Jesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis: Scitis quia post biduum Pascha fiet, & Filius hominis tradetur, ut crucifigatur, *tr. 34. d. 1. n. 1.*

Verf. 3. Tunc congregati sunt Principes Sacerdotum, & Seniores populi in atrium Principis sacerdotum, qui dicebatur Caiphas; & consilium fecerunt, ut Jesum dolo tenerent, & occiderent, *tr. 40. d. 1. n. 7.*

Verf. 5. Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo, *tr. 28. d. 6. n. 8.*

Verf. 8. Videntes autem discipuli, indignati sunt, dicentes: Ut quid perditio hæc? potuit enim istud vnumdari multo, & dari pauperibus, *tr. 37. d. 3. n. 8. tr. 38. d. 10. n. 6. tr. 42. d. 5. n. 3. d. 12. n. 5.*

Verf. 15. Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos, *tr. 26. d. 39. n. 2.*

Verf. 24. Væ homini illi, per quem Filius hominis tradetur; bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille, *tr. 26. disc. 29. num. 1.*

Verf. 26. Accipit Jesus panem & benedixit, ac fregit, dedique discipulis suis, & ait: Accipite & comedite, hoc est corpus meum, *tr. 26. d. 3. num. 4.*

Verf. 29. Dico autem vobis: non bibam amodò de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in Regno Patris mei, *tr. 26. d. 10. n. 6. d. 29. n. 2.*

Verf. 30. Hymno dicto, exierunt in montem, *tr. 26. d. 33. n. 1.*

Verf. 33. Et omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor, *tr. 32. disc. 4. num. 8.*

Verf. 35. Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo, *tr. 25. d. 6. n. 3.*

c 3 *Verf. 38.*

Verf. 38. Suffinete hic, & vigilate mecum, *Matth. 23. disc. 32. num. 3.*

Verf. eod. Tristis est anima mea usque ad mortem, *Matth. 41. disc. 7. num. 7.*

Verf. 39. Pater, si possibile est, transeat à me calix iste, *Matth. 35. d. 13. n. 8.*

Verf. 40. Sic non potuistis una hora vigilare mecum? orate, ut non intretis in tentationem, *Matth. 26. d. 48. n. 3.*

Verf. 48. Quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, *Matth. 26. d. 5. n. 7. Matth. 12. d. 11. n. 7.*

Verf. 49. Ave Rabbi, & osculatus est eum, *Matth. 37. d. 3. n. 7.*

Verf. 50. Amice, ad quid venistis? *Matth. 35. d. 28. n. 3.*

Verf. 52. Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt, *Matth. 35. d. 27. n. 6.*

Verf. 53. An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modò plus, quàm duodecim legiones Angelorum? *Matth. 35. d. 12. num. 13.*

Verf. 61. Possum destruere Templum Dei, & post triduum reedificare illud, *Matth. 42. disc. 7. n. 7.*

Verf. 64. Amodò videbitis Filium hominis venientem in nubi-
bus coeli cum potestate magna, *Matth. 41. d. 1. n. 1. Matth. 34. d. 29. n. 7.*

Verf. 65. Ecce, nunc audistis blasphemiam, *Matth. 33. d. 14. num. 9.*

Verf. 75. Egressus foras, flevit amarè, *Matth. 42. d. 8. n. 4.*

C A P. XXVII.

Verf. 3. Poenitentia ductus, retulit triginta argenteos, dicens: Peccavi, tradens sanguinem iustum, *Matth. 3. d. 7. n. 7. Matth. 30. d. 21. n. 5.*

Verf. 6. Non licet eos mittere in carbonem, quia pretium sanguinis est, *Matth. 22. d. 36. n. 4.*

Verf. 13. Non audis, quanta adversum te dicunt testimonia? & non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur Praeses vehementer, *Matth. 30. d. 22. n. 10. Matth. 35. d. 13. n. 1.*

Verf. 18. Sciebat enim, quòd per invidiam tradidissent eum, *Matth. 33. d. 7. n. 11. d. 14. n. 9. Matth. 38. d. 5. n. 2.*

Verf. 24. Innocens ego sum à sanguine Iusti huius, *Matth. 41. d. 23. n. 6. Matth. 33. d. 8. n. 5.*

Verf. 28. Exuentes, chlamydem coccineam circumdederunt ei; & plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput ejus, & arundinem in dextera ejus, &c. *Matth. 22. d. 7. num. 6.*

Verf. 32. Angariaverunt eum, ut tolleret crucem ejus, *Matth. 33. d. 13. num. 2.*

Verf. 34. Dederunt ei vinum bibere felle mixtum, *Matth. 26. d. 41. num. 3.*

Verf. 37. Imposuerunt super caput ejus causam ipsius scriptam, *Matth. 40. d. 21. n. 7.*

Verf. 44. Idipsum autem & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperebant ei, *Matth. 35. d. 12. n. 14.*

Verf. 46. Eli, Eli, lamma sabachthani? hoc est; Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? *Matth. 42. d. 7. num. 7. Matth. 35. d. 12. num. 14.*

Verf. 54. Verè Filius Dei erat iste, *Matth. 32. d. 5. num. 10.*

Verf. 57. Venit quidam homo dives ab Arimathæa nomine Joseph: hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus Jesu, *Matth. 26. d. 28. n. 2. d. 32. n. 4.*

Verf. 59. Accepto corpore, Joseph, involvit illud in syndone munda, *Matth. 26. d. 28. per tot.*

Verf. 62. Convenerunt Principes Sacerdotum, & Pharisei ad Pilatum, dicentes: Domine, recordati sumus, quia seductor ille dixit, &c. *Matth. 38. d. 5. n. 10.*

C A P. XXVIII.

Verf. 10. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi, *Matth. 22. disc. 12. num. 3. Matth. 26. d. 22. n. 8. d. 44. n. 2. d. 47. n. 6.*

EX EUANGELIO S. MARCI.

C A P. I.

Verf. 17. Mirati sunt omnes, ita ut conquirerent inter se, dicentes: Quidnam est hoc, quanam doctrina hæc nova? &c. *Matth. 38. d. 5. n. 8.*

C A P. II.

Verf. 16. Quare cum publicanis, & peccatoribus manducat Magister vester? *Matth. 26. d. 50. n. 3.*

C A P. V.

Verf. 9. Exi spiritus immunde ab homine; & interrogabat eum: Quod tibi nomen est? & dicit ei: Legio mihi nomen est, *Matth. 40. d. 3. n. 6.*

Verf. 12. Mitte nos in porcos, *Matth. 34. d. 11. n. 7. Matth. 31. d. 2. n. 11.*

C A P. VI.

Verf. 3. Nonne hic est filius Maria? *Matth. 29. d. 17. n. 4.*

Verf. 5. Et non poterat ibi virtutem ullam facere, *Matth. 38. disc. 6. per totum.*

Verf. 19. Herodias infidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat; Herodes enim metuebat Joannem, *Matth. 31. d. 2. n. 9.*

Verf. 30. Libenter eum audiebat, & audito eo, multa faciebat, *Matth. 31. disc. 1. num. 2. d. 5. n. 5. d. 16. n. 5.*

Verf. 21. Cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui coenam fecit, *Matth. 31. d. 1. n. 8.*

Verf. 31. Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum: erant enim qui veniebant & redibant multi, & nec spatium manducandi habebant, *Matth. 40. d. 6. n. 4.*

Verf. 40. Discubuerunt in paries, per centenos, & quinquagenos, *Matth. 26. d. 29. n. 5.*

C A P. VII.

Verf. 3. Pharisei & omnes Judæi, nisi crebrò laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum, &c. *Matth. 33. d. 11. n. 6.*

Verf. 10. Moyses dixit: honora patrem tuum, & matrem tuam; qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur, *Matth. 23. d. 19. per totum.*

Verf. 36. Præcepit illis, ne cui dicerent; quamdò autem eis præcipiebat, tantò magis plus prædicabant, &c. *Matth. 30. d. 4. num. 10.*

Verf. 37. Benè omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui, *Matth. 42. d. 10. num. 5.*

C A P. VIII.

Verf. 14. Video homines velut arbores ambulantes, *Matth. 34. disc. 8. num. 9.*

Verf. 33. Vide retro me, Satana, *Matth. 25. d. 2. n. 2.*

Verf. 38. Qui me confessus fuerit, & verba mea, in generatione ista adultera & peccatrice, & filius hominis confitebitur eum, cum venerit in gloria Patris sui, *Matth. 25. d. 9. n. 2.*

C A P. IX.

Verf. 10. Quantum temporis est, ex quo ei hoc accidit, *Matth. 23. d. 5. n. 10.*

Verf. 43. In ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non moritur, *Matth. 34. d. 17. n. 3.*

C A P. XI.

Verf. 2. Pullum, super quem nemo adhuc hominum sedit, *Matth. 26. d. 31. n. 2.*

Verf. 13. Non enim erat tempus siccorum, *Matth. 33. d. 4. n. 1. Matth. 36. d. 5. num. 8.*

Verf. 20. Viderunt ficum aridam factam à radicibus; & recordatus Petrus, dixit ei: Rabbi, ecce ficus cui maledixisti, aruit. Respondens Jesus, ait illis: habete fidem Dei, *Matth. 29. d. 6. num. 12.*

C A P. XII.

Verf. 41. Aspiciebat quomodo turba jactaret æs, *Matth. 24. d. 9. num. 6.*

C A P. XIII.

Verf. 32. De die autem illa vel hora nemo scit, neque Angeli in coelo, neque Filius, nisi Pater, *Matth. 41. d. 28. n. 5.*

C A P. XIV.

Verf. 12. Quòd vis eamus, & paremus tibi, ut manduces Pascha? *Matth. 26. d. 28. n. 2. d. 32. n. 7.*

Verf. 26. Hymno dicto, exierunt in montem olivet, *Matth. 30. d. 18. num. 5.*

Verf. 56. Sed convenientia testimonia non erant, *Matth. 38. d. 5. num. 7.*

C A P. XV.

Verf. 39. Videns autem Centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Verè hic homo Filius Dei erat, *Matth. 35. d. 12. per tot.*

Verf. 43. Audacter introivit ad Pilatum, & petiit corpus Jesu, *Matth. 29. d. 6. n. 11.*

Verf. 46. Joseph autem mercatus syndonem, & deponens eum, involvit syndone, *Matth. 26. d. 28. n. 9.*

C A P. XVI.

Verf. 1. Maria Magdalene, & Jacobi, & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum, *Matth. 26. d. 33. n. 2.*

Verf. 14. Recumbentibus illis undecim, apparuit illis Jesus, *Matth. 26. d. 10. n. 2.*

Verf. 15. Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ, *Matth. 29. d. 24. n. 1.*

EX EUANGELIO S. LUCÆ.

C A P. I.

Verf. 18. Unde hoc sciam? ego enim sum fener, & uxor mea processit in diebus suis, &c. *Matth. 37. d. 9. n. 2. Matth. 22. d. 24. n. 12.*

Verf. 22. Egressus autem non poterat loqui ad illos, & cognoverunt quòd visionem vidisset in Templo, *Matth. 23. d. 35. n. 6.*

Verf. 30. Ne timeas Maria, invenisti enim gratiam apud Deum, *Matth. 26. d. 7. n. 6.*

Verf. 31. Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum, *Matth. 31. d. 18. n. 7.*

Verf. 32. Dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus, & regnabit in æternum, *Matth. 25. d. 8. n. 1. Matth. 27. d. 1. n. 4. Matth. 30. d. 5. n. 9. Matth. 32. d. 18. n. 8. Matth. 35. d. 9. n. 1.*

Verf. eod. Regnabit in domo Jacob in æternum, *Matth. 29. d. 3. n. 8. Matth. 31. d. 11. n. 11. Matth. 32. d. 8. n. 3. Matth. 35. d. 7. n. 3. Matth. 26. d. 7. n. 1. d. 47. n. 3.*

Verf. 37. Non erit impossibile apud Deum omne verbum, *Matth. 34. d. 14. n. 6. Matth. 26. d. 51. num. 3.*

Verf. 39.

Perf. 39. Abiit in montana cum festinatione, *tr. 26. d. 35. n. 9. tr. 32. d. 18. n. 8.*

Perf. 45. Beata quae credidisti, quoniam perficietur ea, quae dicta sunt tibi à Domino, *tr. 29. d. 1. n. 4.*

Perf. 49. Fecit mihi magna, qui potens est, & sanctum nomen ejus, *tr. 29. d. 10. n. 6.*

Perf. 71. Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium, qui oderunt nos, *tr. 35. d. 21. per totum.*

Perf. 76. Praebis enim ante faciem Domini parare vias ejus, *tr. 32. d. 1. n. 7.*

Perf. 79. Illuminare his, qui in tenebris, & in umbra mortis sedent, *tr. 26. d. 2. n. 2. tr. 29. d. 3. n. 8.*

C A P. II.

Perf. 8. Pastores erant in Regione eadem vigilantes, *tr. 22. d. 32. n. 6.*

Perf. 12. Hoc vobis signum: Invenietis infantem pannis involutum, & positum in praesepe, *tr. 32. d. 7. n. 5. d. 9. n. 4.*

Perf. 20. Glorificantes, & laudantes Deum, in omnibus quae audierant, & viderant, *tr. 34. d. 2. n. 12.*

Perf. 32. Positus est hic in signum, cui contradicetur, *tr. 36. d. 7. n. 1.*

Perf. 42. Cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis Ierosolimam secundum consuetudinem diei festi, &c. *tr. 28. d. 2. n. 2.*

Perf. 48. Fili mi, quid fecisti nobis sic? *tr. 23. d. 8. n. 8.*

Perf. 49. Nescitis, quia in his, quae Patris mei sunt, oportet me esse? &c. *tr. 32. d. 8. n. 8. d. 15. n. 8.*

Perf. 51. Descendit cum illis, & venit Nazareth, & erat subditus illis, *tr. 23. d. 11. n. 6. tr. 23. d. 12. per totum, tr. 23. d. 1. n. 5.*

Perf. 52. Jesus proficiebat sapientia, & aetate, & gratia apud Deum, & homines, *tr. 23. d. 12. n. 1.*

C A P. III.

Perf. 3. Venit in omnem regionem Jordanis, praedicans, *tr. 34. d. 1. n. 7.*

Perf. 6. Videbit omnis caro salutare Dei, *tr. 41. d. 26. n. 6.*

Perf. 7. Dicebat illi turbas, quae exibant, ut baptizarentur ab ipso: Genimina viperarum, *tr. 22. d. 25. n. 6.*

Perf. 9. Jam securis ad radicem arboris posita est, *tr. 24. d. 1. n. 7.*

Perf. 11. Qui habet duas tunicas, det non habenti, *tr. 24. d. 8. n. 8.*

Perf. 12. Venerunt autem & publicani, ut baptizarentur, *tr. 34. d. 1. n. 7.*

Perf. 14. Quid faciemus, & nos? *tr. 34. d. 1. n. 7.*

Perf. 16. Non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus, *tr. 32. d. 17. n. 8.*

Perf. 17. Congregabit triticum in horreum suum, *tr. 24. d. 7. n. 3.*

C A P. IV.

Perf. 6. Tibi dabo potestatem hanc universam, & gloriam illorum: quia mihi tradita sunt, & cui volo, do illa, *tr. 32. d. 7. n. 3.*

Perf. 29. Duxerunt illum usque ad superciliium montis, super quem civitas illorum erat aedificata, ut praecipitarent illum, *tr. 38. d. 5. per totum.*

Perf. 38. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus: stans super illam, imperavit febre, & dimisit illam, *tr. 30. d. 4. n. 8.*

C A P. V.

Perf. 3. Ascendens in unam navim, quae erat Simonis, rogavit eum à terra reducere pusillum: & sedens, docebat de navicula turbas, *tr. 30. d. 4. n. 5.*

Perf. 8. Exi à me, quia homo peccator sum, *tr. 32. d. 11. n. 4. tr. 26. d. 38. n. 1. tr. 32. d. 6. n. 5.*

Perf. 11. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? *tr. 35. d. 10. n. 12.*

C A P. VI.

Perf. 1. Cum transiret per facta, vellebant Discipuli ejus spicas, *tr. 34. d. 3. n. 8.*

Perf. 12. Erat pernoctans in oratione Dei, *tr. 22. d. 32. n. 10.*

Perf. 19. Virtus de illo exibat, & sanabat omnes, *tr. 38. d. 6. n. 1.*

Perf. 25. Vae vobis, qui saturati estis; quia esurietis, *tr. 24. d. 13. n. 3.*

Perf. 36. Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est, *tr. 24. d. 9. n. 5. tr. 35. d. 10. per totum.*

Perf. 37. Nolite judicare, & non judicabimini: dimitte, & dimittemini, *tr. 35. d. 15. n. 9. d. 16. per totum, tr. 42. d. 1. n. 6.*

Perf. 41. Quid vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem, quae in oculo tuo est, non consideras? *tr. 42. d. 11. per totum.*

C A P. VII.

Perf. 4. Dignus est, ut hoc illi praestes; diligit enim gentem nostram, & Synagogam ipse aedificavit nobis, *tr. 26. d. 19. n. 5.*

Perf. 14. Adolescens tibi dico, surge, *tr. 30. d. 6. n. 10.*

Perf. 16. Propheta magnus surrexit in nobis, & quia Deus visitavit plebem suam, *tr. 38. d. 16. n. 3. tr. 26. d. 24. n. 4.*

Perf. 21. In illa autem hora multos curavit, *tr. 38. d. 7. n. 6.*

Manf. Bibl. Praed. Tom. II.

Perf. 37. Et ecce mulier, quae erat in civitate peccatrix, *tr. 25. d. 7. n. 5. tr. 42. d. 8. n. 3. tr. 26. d. 6. n. 4.*

Perf. 38. Capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes ejus, *tr. 26. d. 15. n. 7.*

Perf. 47. Dilexit multum, *tr. 25. d. 4. n. 6.*

C A P. VIII.

Perf. 5. Exiit qui seminat seminare semen suum, & dum seminat, aliud cecidit secus viam, &c. *tr. 33. d. 12. n. 3.*

Perf. 10. Volucres coeli comederunt illud, *tr. 26. d. 50. n. 10.*

Perf. 35. Rogabat illum vir, à quo demonia exierant, ut cum eo esset, *tr. 30. d. 4. n. 6.*

Perf. 100. Dimisit autem eum Jesus, dicens: Redi in domum tuam, & narra, quanta tibi fecit Deus, &c. *tr. 30. d. 8. n. 3. d. 9. n. 9.*

Perf. 42. Contigit, dum iset, à turbis comprimebatur. Quis me tetigit, &c. *tr. 28. d. 8. n. 4.*

Perf. 53. Et deridebant eum, *tr. 25. d. 5. n. 5.*

Perf. 55. Reversus est spiritus ejus, & surrexit continuo; & iussit illi dare manducare, *tr. 26. d. 17. n. 7. d. 24. n. 4.*

C A P. IX.

Perf. 13. Eos qui cura indigebant, sanabat, *tr. 26. d. 30. n. 2.*

Perf. 16. Nam qui me erubuerit, & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, *tr. 25. d. 9. n. 1. tr. 25. d. 9. n. 2. tr. 25. d. 3. n. 6. tr. 28. d. 9. n. 10.*

Perf. 53. Et non receperunt eum, quia facies ejus erat tuncis in Ierosalem, &c. vis dicimus, ut ignis descendat de caelo, &c. nescitis cujus spiritus sitis, *tr. 35. d. 19. n. 7. tr. 39. d. 11. n. 7. tr. 42. d. 7. n. 6. tr. 35. d. 1. n. 2.*

Perf. 58. Filius hominis non habet ubi caput reclinet, *tr. 27. d. 3. n. 1.*

C A P. X.

Perf. 1. Rogate Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam, *tr. 22. d. 16. n. 4.*

Perf. 16. Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit; qui autem me spernit, eum spernit, qui misit me, *tr. 22. d. 24. n. 3.*

Perf. 17. Domine, etiam demonia subiciuntur nobis in nomine tuo, *tr. 33. d. 2. n. 3.*

Perf. 18. Videbam satanam, sicut fulgur de caelo cadentem, *tr. 33. d. 5. n. 3.*

Perf. 23. Beati oculi, qui vident, quae vos videtis; dico enim vobis, quod multi Prophetae, & Reges voluerunt videre, quae vos videtis, & non viderunt, *tr. 27. d. 9. n. 6.*

Perf. 25. Magister, quid faciendo vitam aeternam possidebo? *tr. 29. d. 5. n. 6.*

Perf. 31. Accidit autem, ut sacerdos quidam descenderet eadem via, *tr. 22. d. 23. n. 9. tr. 22. d. 3. n. 5. tr. 22. d. 31. n. 5.*

Perf. 34. Et appropians, alligavit vulnera ejus, infundens oleum, & vinum, *tr. 23. d. 9. n. 5. tr. 40. d. 7. n. 4.*

Perf. 39. Sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius, *tr. 32. d. 17. n. 7.*

C A P. XI.

Perf. 1. Domine, doce nos orare, *tr. 22. d. 15. per totum.*

Perf. 3. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, *tr. 26. d. 45. per totum, tr. 31. d. 25. per totum.*

Perf. 5. Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Commoda mihi tres panes, &c. *tr. 24. d. 6. n. 3. tr. 24. d. 9. n. 4.*

Perf. 15. In Beelzebub Principe demoniorum ejicit demonia, &c. *tr. 36. d. 3. n. 4. tr. 38. d. 11. per totum.*

Perf. 17. Omne regnum in se divisum desolabitur: si autem & Satanas in seipsum divisus est, quomodo stabit regnum ejus? *tr. 38. d. 8. n. 9.*

Perf. 24. Cum immundus spiritus exierit ab homine, quarens requiem, & non inveniens, dicit, &c. *tr. 32. d. 17. n. 7. tr. 33. d. 6. n. 1.*

Perf. 26. Finit novissima hominis illius pejora prioribus, *tr. 30. d. 21. n. 9.*

Perf. 34. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit; si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit, *tr. 37. d. 3. n. 3. d. 6. per totum, tr. 43. d. 1. n. 6.*

Perf. 35. Vide, ne lumen quod in te est, tenebrae fiant, *tr. 22. d. 5. n. 5. tr. 37. d. 7. per totum.*

Perf. 36. Si corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, *tr. 37. d. 9. per totum.*

Perf. 41. Quod superest, date eleemosynam, *tr. 24. d. 1. n. 7.*

C A P. XII.

Perf. 1. Attendite à fermento Phariseorum, quod est hypocrisis, *tr. 33. d. 1. n. 1. d. 9. per totum, d. 10. n. 1. d. 14. per totum.*

Perf. 4. Ne igitur terreamini ab his, qui occidunt corpus, &c. timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam, *tr. 41. d. 7. n. 3.*

Perf. 8. Dico autem vobis: Omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus, & Filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei, *tr. 41. d. 25. n. 4. tr. 25. d. 4. n. 4.*

Vers. 18. Quid faciam? destruaui horrea mea, *rr. 14. d. 1. n. 3. rr. 41. d. 12. n. 5.*

Vers. 19. Anima mea, habes multa bona disposita in annos plurimos: comede, bibe, epulare, *rr. 31. d. 2. n. 6. d. 6. n. 8. d. 16. n. 2. & 7. d. 23. n. 6. rr. 24. d. 1. n. 6. & 2.*

Vers. 32. Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis Regnum, *rr. 34. d. 32. n. 5. rr. 32. d. 16. n. 12.*

Vers. 33. Date eleemosynam: facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in coelis, *rr. 14. d. 4. per totum.*

Vers. 35. Lucernae ardentes in manibus vestris, *rr. 37. d. 7. n. 3.*

Vers. 37. Praecingat se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis, *rr. 26. disc. 43. num. 3.*

Vers. 40. Qua hora non putatis, Filius hominis veniet, *rr. 41. d. 18. num. 1.*

Vers. 45. Quod si dixerit servus ille in corde suo: Moram facit Dominus meus venire, & coeperit percutere servos, & ancillas, &c. *rr. 31. d. 5. n. 5. d. 8. n. 2.*

Vers. 46. Partem ejus cum infidelibus ponet, *rr. 33. d. 5. n. 9.*

Vers. 47. Servus qui cognovit voluntatem Domini sui, & non fecit, vapulabit multis, *rr. 29. d. 14. per tot. rr. 41. d. 13. num. 3. rr. 33. d. 8. n. 6.*

Vers. 49. Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendatur? *rr. 35. d. 1. num. 9. rr. 29. d. 18. num. 4.*

C A P. XIII.

Vers. 3. Si poenitentiam non egeritis, omnes simul peribitis, *rr. 34. d. 2. n. 6.*

Vers. 7. Ecce annitres sum, ex quo venio querens fructum in ficulnea hac, &c. *rr. 34. d. 2. num. 6.*

Vers. 8. Fodiam circa illam, & mittam stercora, *rr. 32. disc. 20. num. 3.*

Vers. cod. Dimitte illam, & hoc anno, usque dum fodiam, &c. *ibid.*

Vers. 14. Sex dies sunt, in quibus oportet operari; in his ergo venite & curamini, & non in die Sabbati, &c. *rr. 28. disc. 3. n. 7.*

Vers. 23. Ait autem illi quidam: Domine, si pauci sunt, qui salvantur? *rr. 34. d. 32. n. 2.*

Vers. 27. Nescio vos unde sitis: discedite à me omnes operarii iniquitatis, *rr. 31. disc. 3. num. 4.*

C A P. XIV.

Vers. 1. Cum intraret Jesus in domum cujusdam Principis Pharizorum Sabbato, manducare panem, & ipsi observabant eum, &c. si licet Sabbato curare, *rr. 28. d. 1. num. 7.*

Vers. 2. Et ecce, homo quidam hydropicus erat ante illum, *rr. 31. d. 4. n. 10.*

Vers. 10. Recumbe in novissimo loco, ut cum venerit, qui te invitavit, dicat tibi: Amice, ascende superius, *rr. 32. d. 16. n. 13.*

Vers. 11. Qui se humiliat, exaltabitur, *rr. 29. disc. 1. num. 1.*

Vers. 12. Cum facis prandium, aut coenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites, *rr. 37. disc. 4. num. 5.*

Vers. 15. Beatus, qui manducabit panem in Regno Dei, *rr. 26. d. 2. n. 4. rr. 26. d. 9. n. 5. rr. 32. disc. 16. num. 13.*

Vers. 16. Homo quidam fecit coenam magnam, *rr. 26. disc. 29. num. 2.*

Vers. 18. Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam, *rr. 26. d. 10. n. 6.*

Vers. 20. Uxorem duxi, & ideo non possum venire, *rr. 26. disc. 42. num. 8.*

Vers. 24. Nemo virorum illorum gustabit coenam meam, *rr. 26. d. 10. n. 8. d. 43. n. 4.*

Vers. 26. Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxores, & filios, non potest meus esse discipulus, *rr. 23. d. 10. num. 2.*

Vers. 27. Qui non bajulat crucem suam, non potest meus esse discipulus, *rr. 41. d. 18. num. 6.*

C A P. XV.

Vers. 8. Aut quae mulier habens drachmas decem, si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & everrit domum, & quatit diligenter, donec inveniat? *rr. 34. d. 1. num. 9. rr. 41. d. 14. n. 7.*

Vers. 10. Gaudium erit coram Angelis Dei in caelo, super uno peccatore poenitentiam agente, *rr. 38. d. 7. n. 3.*

Vers. 12. Da mihi portionem substantiae, quae me contingit, *rr. 31. d. 23. n. 11.*

Vers. 14. Facta est fames valida in Regione illa, & ipse coepit egere, *rr. 29. d. 9. n. 3.*

Vers. 16. Cupiebat implere ventrem suum, *rr. 38. d. 6. n. 7. d. 9. n. 8. d. 11. n. 5.*

Vers. 17. Quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus? *rr. 26. d. 15. n. 11.*

Vers. 17. In se reversus, ait: Surgam, & ibo ad patrem meum, *rr. 28. d. 4. num. 9.*

Vers. 22. Date annulum in manum ejus, *rr. 29. d. 8. n. 2.*

Vers. 25. Erat autem filius ejus senior in agro, *rr. 38. d. 4. n. 2. d. 16. num. 1.*

Vers. 28. Indignatus, volebat introire, *rr. 38. d. 7. n. 3.*

Vers. 29. Ecce tot annis servio tibi, nunquam mandatum tuum praeterivi, & non dedisti mihi haecum, ut cum amicis meis epularer, *rr. 38. d. 19. num. 1.*

Vers. 30. Postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum, *rr. 38. d. 3. per tot.*

Vers. 32. Epulari, & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & revixit; perierat, & inventus est, *rr. 28. disc. 4. num. 6.*

C A P. XVI.

Vers. 1. Hic diffamatus est apud illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuae, *rr. 40. d. 3. n. 7. rr. 41. d. 13. per totum.*

Vers. 3. Quid faciam? quia Dominus aufert à me villicationem? *rr. 38. d. 14. num. 5.*

Vers. cod. Mendicare erubesco, *rr. 41. d. 16. num. 3.*

Vers. 6. Quantum debes Domino meo? centum cados olei, *rr. 22. d. 23. n. 3.*

Vers. 9. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, &c. *rr. 24. d. 8. n. 1. rr. 24. d. 8. n. 2. rr. 24. d. 16. n. 10.*

Vers. 15. Vos estis, qui justificatis vos coram hominibus; Deus autem novit corda vestra, quia quod hominibus altum est, abominatio est apud Deum, *rr. 33. d. 14. n. 8.*

Vers. 19. Epulabatur quotidie splendide, *rr. 31. d. 2. n. 4. d. 7. n. 7. d. 11. n. 8. d. 18. n. 9. d. 23. n. 2. & 6.*

Vers. 21. Cupiens saturari de micis, quae cadebant de mensa divitis, & nemo illi dabat, *rr. 24. d. 8. n. 7.*

Vers. 22. Mortuus est dives, & sepultus est in inferno, *rr. 24. disc. 12. num. 5.*

Vers. cod. Sepultus est in inferno, *rr. 34. disc. 6. num. 12. d. 12. n. 5. d. 20. n. 6. rr. 31. disc. 3. per tot. d. 7. n. 11.*

Vers. 24. Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam, *rr. 38. d. 15. n. 9. rr. 42. d. 2. n. 4. rr. 34. d. 12. n. 5. & 9. d. 21. num. 5.*

Vers. 25. Recordare, quia recepisti bona in vita tua, *rr. 34. disc. 16. num. 8. d. 20. n. 8. d. 28. n. 5. rr. 30. d. 21. n. 8.*

Vers. 26. In his omnibus, inter nos, & vos Chaos magnum firmatum est, ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transire, *rr. 34. d. 25. n. 2. rr. 41. d. 24. n. 5.*

Vers. 28. Ne veniant in hunc locum tormentorum, *rr. 34. d. 23. n. 3. rr. 31. d. 13. n. 3.*

Vers. 29. Habent Moysen, & Prophetas, audiant illos: at ille dixit, &c. *rr. 34. d. 1. n. 10. rr. 31. d. 13. n. 3. d. 16. n. 6.*

Vers. 31. Si Moysen, & Prophetas non audiunt, &c. *rr. 34. d. 1. n. 10.*

C A P. XVII.

Vers. 1. Utilius est illi, si lapis molaris imponatur circa collum ejus, & projiciatur in mare, quam ut scandalizet unum de pusillis istis, *rr. 27. d. 8. n. 1.*

Vers. 14. Factum est dum irent, mundati sunt: unus autem ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum, *rr. 30. d. 3. n. 4.*

Vers. 15. Unus ex illis, ut vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum, *rr. 30. d. 4. n. 6.*

Vers. 17. Novem ubi sunt? *rr. 30. d. 8. n. 3. disc. 21. per tot. disc. 22. num. 1.*

Vers. 21. Regnum Dei intra vos est, *rr. 37. d. 8. n. 7. rr. 26. d. 45. n. 8. rr. 41. d. 18. n. 8. rr. 32. d. 6. n. 8. rr. 26. d. 9. num. 1.*

Vers. 26. Sicut factum est in diebus Noe, ita erit, & in diebus Filii hominis. Edebant & bibebant, *rr. 31. d. 12. n. 8. d. 13. n. 4. d. 16. n. 5. d. 17. n. 9.*

C A P. XVIII.

Vers. 8. Veruntamen Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra? *rr. 34. d. 2. n. 3.*

Vers. 10. Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent: unus Phariseus, & alter Publicanus, &c. *rr. 32. d. 6. n. 8.*

Vers. 11. Non sum sicut ceteri hominum, raptores, injusti, adulteri, *rr. 32. d. 1. n. 4. rr. 37. d. 4. num. 3. rr. 42. d. 2. n. 9. rr. 30. d. 15. n. 3.*

Vers. 12. Jejuno bis in Sabbato, decimas de omnibus, quae possideo, *rr. 32. d. 5. n. 4. rr. 37. d. 9. n. 1. rr. 41. d. 2. n. 9.*

Vers. 13. Deus propitius esto mihi peccatori, *rr. 35. d. 16. num. 2.*

Vers. 14. Descendit justificatus in domum suam, *rr. 32. d. 13. n. 7. d. 14. n. 11. rr. 36. d. 10. n. 3.*

Vers. cod. Qui se humiliat, exaltabitur, *rr. 32. d. 11. per tot.*

Vers. 39. Qui praebant, increpabant eum, ut taceret; ipse vero multo magis clamabat: Fili David miserere mei, *rr. 25. d. 4. per totum.*

Vers. 41. Jesu Fili David, miserere mei. Quid tibi vis faciam? *rr. 30. d. 4. n. 7. rr. 34. disc. 22. num. 5.*

C A P. XIX.

Vers. 2. Princeps Publicanorum, & ipse dives, *rr. 24. d. 14. n. 7.*

Vers. 3. Statura pusillus erat, *rr. 24. d. 6. n. 8.*

Vers. 5.

Vers. 5. Suspiciens Iesus, vidit illum, & dixit: Zachæ festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere, *rr. 32. d. 6. numer. 4.*

Vers. 8. Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, *rr. 24. d. 16. n. 7. trass. 26. d. 10. n. 6. d. 32. n. 8.*

Vers. 20. Et alter venit, dicens: Domine, ecce mna tua, quam habui repositam in sudario, *rr. 26. d. 33. n. 6.*

Vers. 30. Solvite, & adducite mihi, *rr. 26. d. 31. n. 2.*

Vers. 42. Quia si cognovisses & tu, *rr. 30. d. 10. n. 9.*

Vers. 43. Venient dies in te, & circumdabunt inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, *rr. 41. d. 10. per tot.*

Vers. 44. Non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tue, *rr. 30. d. 27. n. 11.*

C A P. XX.

Vers. 46. Attendite à Scribis, qui volunt ambulare in stolis, &c. simulantes longam orationem, *rr. 33. d. 10. n. 1.*

C A P. XXI.

Vers. 2. Vidit quendam viduam pauperulam, mittentem tra minuta duo, & dixit: Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper plus quam omnes misit, *rr. 24. d. 18. per tot. rr. 37. d. 8. n. 4.*

Vers. 25. Erunt signa in Sole, & Luna, & stellis, *rr. 41. d. 4. n. 8. d. 7. n. 7. d. 18. n. 11.*

Vers. 26. Virtutes coelorum movebuntur; justus vix salvabitur, *rr. 25. d. 12. n. 2. rr. 41. d. 4. numer. 3. d. 6. n. 4. rr. 41. d. 7. per tot. rr. 24. d. 13. n. 1.*

Vers. 27. Venientem in nube cum potestate magna, & majestate, *rr. 41. d. 10. n. 2. d. 26. n. 5.*

Vers. 33. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt, *trass. 24. disc. 4. numer. 3.*

Vers. 34. Attendite vobis, ne fortè graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vite, *rr. 28. d. 9. n. 3. rr. 31. d. 24. per tot.*

C A P. XXII.

Vers. 8. Et misit Petrum & Joannem, dicens: Euntes parate nobis Pascha, *trass. 26. d. 18. n. 2.*

Vers. 10. Occurret vobis homo, amphoram aquæ portans, *rr. 22. d. 12. n. 10. rr. 26. d. 24. numer. 8. d. 28. n. 3.*

Vers. 15. Desiderio desideravi hoc Pascha manducate vobiscum, *rr. 26. d. 25. n. 3.*

Vers. 19. Accepit pane, dedit eis, dicens: Hoc est corpus meum, *rr. 26. d. 3. per tot.*

Vers. 20. Hic est calix novum Testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur; veruntamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa, *rr. 22. d. 20. per tot. rr. 26. d. 39. n. 1.*

Vers. 24. Facta est contentio inter eos, quis eorum videretur esse major, *rr. 26. d. 10. n. 7. d. 19. n. 3.*

Vers. 30. Ut edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo, *rr. 34. d. 13. n. 9. d. 21. n. 3.*

Vers. 31. Ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum; ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, *rr. 26. d. 1. n. 2.*

Vers. 32. Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua, *rr. 28. d. 18. n. 5. rr. 29. d. 12. per tot.*

Vers. 41. Avulsus est ab eis, quantum jactus est lapidis, *rr. 26. d. 5. n. 5.*

Vers. 43. Apparuit Angelus de coelo, confortans eum, *rr. 22. d. 32. n. 3. rr. 30. d. 22. n. 11.*

Vers. 44. Factus in agonia, prolixius orabat, & factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram, *rr. 41. d. 7. n. 7.*

Vers. 53. Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum, *rr. 27. d. 12. n. 2.*

Vers. 56. Et hic cum illo erat, *trass. 25. disc. 3. numer. 4.*

Vers. 61. Respexit Petrum, & flevit amare, *trass. 35. d. 13. n. 9.*

C A P. XXIII.

Vers. 4. Nihil invenio causæ in homine isto, *rr. 40. d. 11. n. 7. rr. 41. d. 23. n. 6.*

Vers. 8. Herodes autem viso Jesu, gavisus est valdè, *rr. 37. d. 9. n. 6.*

Vers. 12. Nullam causam mortis invenio in eo, *rr. 33. d. 8. n. 5.*

Vers. 14. Adjudicavit fieri peritorem eorum, *rr. 40. d. 11. n. 7.*

Vers. 34. Iesus autem dicebat: Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt, *rr. 35. d. 13. per tot.*

Vers. 41. Nos quidem justè, nam digna factis recipimus, *rr. 37. d. 9. n. 8.*

Vers. 42. Memento mei, dum veneris in regnum tuum, *rr. 35. d. 12. n. 3. d. 15. n. 4.*

Vers. 43. Hodie mecum eris in Paradiso, *rr. 41. d. 1. n. 7.*

Vers. 48. Revertebantur percutientes pectora sua, *rr. 30. d. 25. n. 5. trass. 35. disc. 7. numer. 2. rr. 36. d. 14. n. 11. rr. 38. d. 7. n. 7.*

Vers. 51. Hic non consenserat consilio, & actibus eorum, *rr. 40. d. 8. n. 2.*

C A P. XXIV.

Vers. 1. Una autem Sabbati valdè diluculò veniunt ad monumentum, portantes quæ paraverunt, aromata, *rr. 26. d. 30. n. 3.*

Vers. 16. Oculi eorum tenebantur, ne eum agnoscerent, *rr. 26. d. 46. n. 5.*

Vers. 29. Mane nobiscum, quoniam advesperascit, *rr. 24. d. 5. n. 10.*

Vers. 32. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis? *rr. 26. d. 48. numer. 6.*

Vers. 35. Et cognoverunt eum in fractione panis, *trass. 26. disc. 24. per tot. d. 32. n. 7. d. 44. n. 1.*

Vers. 39. Palpate, & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, *rr. 26. d. 51. n. 1.*

EX EUANGELIO S. JOANNIS.

C A P. I.

Vers. 1. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, *trass. 26. disc. 35. numer. 4.*

Vers. 4. In ipso vita erat, & vita erat lux hominum, *rr. 26. d. 2. numer. 2.*

Vers. 7. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, *rr. 32. d. 11. n. 3.*

Vers. 9. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum, *rr. 34. d. 22. n. 5. rr. 32. d. 11. n. 3.*

Vers. 11. In propria venit, & sui eum non receperunt, *rr. 29. disc. 17. n. 4. rr. 30. d. 19. n. 7.*

Vers. 12. Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus, *rr. 29. d. 9. numer. 6. rr. 32. d. 8. n. 6.*

Vers. 14. Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus, *rr. 32. d. 8. n. 2. d. 12. n. 3. rr. 26. d. 5. n. 8. d. 6. n. 5. d. 35. n. 3.*

Vers. 19. Miserunt Judæi ab Jerosolymis Sacerdotes, & Levitas ad Joannem, *rr. 22. d. 25. n. 6.*

Vers. 23. Ego vox clamantis in deserto, *rr. 32. d. 1. n. 7.*

Vers. 27. Non sum dignus, ut solvam ejus corrigiam calceamenti, *rr. 32. d. 1. n. 7. d. 11. n. 3.*

Vers. 29. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, *rr. 26. d. 18. per tot. rr. 32. d. 11. n. 3.*

Vers. 38. Conversus autem Iesus, & videns eos sequentes se, dicit eis: Quid queritis? *rr. 37. disc. 1. numer. 1.*

Vers. 45. Quem scripsit Moyses in lege, & Prophetæ, invenimus Jesum à Nazareth, *rr. 37. d. 2. n. 8.*

Vers. 46. A Nazareth potest aliquid boni esse? *rr. 36. d. 6. n. 7. d. 7. n. 2. rr. 37. d. 2. n. 8.*

C A P. II.

Vers. 4. Quid mihi, & tibi est mulier? nondum venit hora mea, *rr. 23. d. 12. n. 5. trass. 26. d. 46. n. 11.*

Vers. 13. Propè erat Pascha Judæorum, & ascendit Iesus Jerosolymam, & invenit in Templo vendentes boves, & oves, &c. *rr. 28. d. 2. n. 3. d. 10. n. 2.*

Vers. 18. Quod signum ostendis nobis, quia hæc facis? *trass. 38. d. 5. n. 6.*

Vers. 25. Ipse enim sciebat, quid esset in homine, *trass. 32. disc. 4. n. 8. trass. 33. disc. 14. numer. 7.*

C A P. III.

Vers. 2. Scimus, quia à Deo venisti Magister: nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo, *rr. 38. d. 4. numer. 9.*

Vers. 10. Tu es Magister in Israel, & hæc ignoras? *rr. 32. d. 15. numer. 6.*

Vers. 16. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, *trass. 26. d. 2. numer. 1. rr. 26. d. 47. n. 1. d. 2. n. 1.*

Vers. 19. Hoc est autem judicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem, *rr. 34. d. 10. n. 10.*

Vers. 30. Illum oportet crescere, me autem minui, *rr. 32. d. 11. numer. 3.*

Vers. 36. Qui credit in Filium, habet vitam æternam: qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum, *rr. 34. d. 22. n. 5.*

C A P. IV.

Vers. 3. Reliquit Judæam, & abiit iterum in Galilæam, *rr. 38. d. 5. n. 7.*

Vers. 9. Quomodo tu Judæas cum sis, bibere à me possis? *rr. 26. d. 24. numer. 3.*

Vers. 13. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam, *trass. 22. disc. 23. n. 2. rr. 20. d. 14. n. 10. d. 25. n. 3.*

Vers. 23. Venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate; nam & Pater tales querit, qui adorent eum, *rr. 37. d. 1. n. 6.*

Vers. 34. Meus cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei, qui in cælis est, *rr. 26. d. 23. n. 4.*

Vers. 38. Alii laboraverunt, vos in labores eorum introistis, *rr. 30. d. 24. numer. 9.*

Vers. 40. Cum venissent ad illum Samaritani, rogaverunt eum, ut ibi maneret; & mansit ibi duos dies, & multò plures crediderunt in eum, *rr. 35. d. 19. numer. 7.*

Vers. 46. Venit ergo iterum in Cana Galilææ, *rr. 30. d. 1. n. 6.*

Vers. 48.

Vers. 48. Nisi signa, & prodigia videritis, non creditis, *tr. 32. d. 6. n. 4.*

Vers. 49. Descende, priusquam moriatur filius meus, *tr. 32. d. 25. numer. 8. tr. 32. d. 6. numer. 4.*

Vers. 50. Credidit homo sermoni, quem dixit ei Jesus, & ibat, *tr. 32. d. 8. n. 9. d. 6. n. 8.*

Vers. 52. Credidit ipse, & domus ejus tota, *tr. 32. d. 4. n. 3. tr. 30. d. 18. n. 7.*

C A P. V.

Vers. 1. Post hæc erat dies festus Judæorum, & ascendit Jesus Jerosolymam, *tr. 28. d. 14. n. 9. d. 2. n. 2.*

Vers. 2. Est autem Jerosolymis probatica piscina, *tr. 28. d. 2. n. 2.*

Vers. 6. Vis sanus fieri? *tr. 30. d. 4. n. 7.*

Vers. 10. Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum. Respondit eis: Qui me sanum fecit, ille mihi dixit: tolle grabatum tuum, & ambula, *tr. 38. d. 5. n. 7.*

Vers. 14. Postea invenit eum Jesus in templo, & dixit illi: Ecce sanus factus es; jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat, *tr. 30. d. 7. numer. 10.*

Vers. 19. Abiit ille homo, & nuntiavit Judæis, quia Jesus esset, qui fecit eum sanum, *tr. 30. d. 4. numer. 7.*

Vers. 22. Pater omne judicium dedit Filio, *tr. 40. d. 8. n. 7. tr. 41. d. 27. n. 4.*

Vers. 27. Potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est, *tr. 40. d. 7. n. 8.*

Vers. 30. Non possum à me ipso facere quidquam; sicut audio, judico; & judicium meum verum est, *tr. 40. d. 3. per tot. d. 8. n. 8. d. 11. n. 7.*

C A P. VI.

Vers. 10. Facite homines discumbere; erat autem fornum multum in loco, *tr. 26. d. 16. n. 12.*

Vers. 11. Discubuerunt ergo viri, numero quasi quinque millia, *tr. 26. d. 42. numer. 3.*

Vers. 12. Accepit ergo Jesus panes, & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus, *tr. 30. d. 7. n. 5.*

Vers. 13. Colligite fragmenta, ne pereant, *tr. 26. d. 48. n. 4. tr. 30. d. 25. n. 8.*

Vers. 14. Illi ergo homines cum vidissent, quod fecerat Jesus signum, dicebant: Quia hic est verè Propheta, qui venturus est in mundum, *tr. 31. d. 7. n. 3.*

Vers. 26. Amen amen dico vobis, quæritis me, non quia vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis, *tr. 22. d. 35. n. 1.*

Vers. 27. Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis; hunc enim Pater signavit Deus, *tr. 26. d. 2. n. 6. tr. 25. d. 9. n. 4. tr. 26. d. 2. n. 6.*

Vers. 28. Quid faciemus, ut operemur opera Dei? Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille, *tr. 31. d. 11. n. 5. tr. 29. d. 3. n. 6.*

Vers. 30. Quod ergo signum facis, ut videamus, & credamus tibi, *tr. 29. d. 24. n. 3.*

Vers. 31. Panis Dei est, qui de cælo descendit, & dat vitam mundo, *tr. 26. d. 2. per tot.*

Vers. 38. Descendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me, *tr. 32. d. 11. n. 6.*

Vers. 41. Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi, *tr. 26. d. 30. numer. 4.*

Vers. 44. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum, *tr. 30. d. 14. n. 9.*

Vers. 53. Litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes: Quomodo potest hic nobis nobis carnem suam dare ad manducandum? *tr. 26. d. 19. n. 3. d. 38. numer. 1. d. 42. numer. 8.*

Vers. 54. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis, *tr. 26. d. 43. per tot.*

Vers. 55. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, *tr. 26. d. 9. per tot.* Et ego resuscitabo eum in novissimo die, *tr. 26. d. 43. n. 7.*

Vers. 56. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus, *tr. 26. d. 2. n. 6. d. 3. n. 2. d. 51. per tot.*

Vers. 57. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo, *tr. 26. d. 5. per tot. d. 6. n. 5. d. 7. n. 1. d. 34. n. 4. d. 30. n. 4. d. 31. n. 7. d. 37. n. 2.*

Vers. 58. Sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem, & qui manducat me, & ipse vivet propter me, *tr. 26. d. 2. n. 6. d. 5. n. 2.*

Vers. 61. Durus est hic sermo, & quis potest audire eum? *tr. 26. d. 9. n. 10. d. 47. n. 3. d. 50. n. 6.*

Vers. 62. Hoc vos scandalizat? si ergo videritis Filium hominis ascendentem, ubi erat prius? *tr. 26. d. 51. n. 11.*

Vers. 68. Nunquid & vos vultis abire? Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, *tr. 26. d. 9. n. 8. d. 38. n. 2. d. 47. n. 3. d. 49. n. 4. tr. 34. d. 1. n. 2.*

Vers. 71. Unus ex vobis diabolus est, *tr. 26. d. 21. n. 4. tr. 36. d. 3. n. 4. tr. 36. d. 2. n. 4. tr. 26. d. 39. n. 15.*

C A P. VII.

Vers. 3. Dixerunt autem ad eum fratres ejus; Transi hinc, & vade in Judæam, ut discipuli tui videant opera, quæ facis, nemo quippe in occulto quid facit, *tr. 38. d. 3. n. 6. tr. 42. d. 12. n. 2.*

Vers. 8. Vos ascendite ad diem festum hunc, *tr. 28. d. 8. numer. 7. d. 15. n. 2.*

Vers. 10. Ascendit ad diem festum non manifestè, sed quasi in occulto, *tr. 28. d. 14. numer. 8.*

Vers. 20. Dæmonium habes, *tr. 36. d. 1. n. 6.*

Vers. 23. Si circumcisionem accipit homo in Sabbato, ut non solvatur lex Moyse, mihi indignamini, quia totum hominem salvum feci in Sabbato? *tr. 28. d. 3. n. 8.*

Vers. 24. Nolite judicare secundum faciem, *tr. 40. d. 6. n. 7. tr. 42. d. 2. n. 5. d. 6. per tot.*

Vers. 31. Nunquid cum Christus venerit, plura signa faciet, *tr. 29. d. 24. n. 8. tr. 38. d. 4. n. 9.*

Vers. 37. In novissimo autem die magno festivitatis habet Jesus, &c. *tr. 38. d. 13. n. 3.*

Vers. 40. Si quis sitit, veniat ad me, & bibat, *tr. 26. d. 25. n. 4. tr. 32. d. 5. n. 3.*

Vers. 48. Nunquid aliquis ex Principibus credidit in eum, *tr. 25. d. 11. n. 5. tr. 38. d. 5. numer. 5. d. 16. numer. 6.*

Vers. 51. Nunquid lex nostra judicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, & cognoverit, quid faciat, *tr. 40. d. 3. n. 7. d. 8. n. 2.*

C A P. VIII.

Vers. 4. Magister, hæc mulier modò deprehensa est in adulterio; in lege autem Moyses mandavit nobis hujusmodi lapidare; tu ergo quid dicis? *tr. 42. d. 8. n. 7.*

Vers. 6. JESUS autem inclinans se deorsum digito scribebat in terram, *tr. 40. d. 5. n. 2.*

Vers. 9. Ex remansit solus Jesus, & mulier in medio stans, *tr. 26. d. 16. numer. 9.*

Vers. 34. Omnis qui facit peccatum, servus est peccati, *tr. 28. d. 4. n. 18.*

Vers. 39. Si filii Abraham estis, opera Abraham facite, *tr. 23. d. 4. numer. 3.*

Vers. 44. Vos ex patre Diabolo estis, *tr. 34. d. 18. numer. 5. tr. 33. d. 6. per tot. tr. 38. d. 5. n. 6. tr. 39. d. 7. n. 8. tr. 27. d. 7. n. 3.*

Vers. 46. Ille homicida erat ab initio, *tr. 34. d. 12. n. 3. tr. 35. d. 10. n. 11. d. 22. n. 6. d. 28. n. 3. tr. 36. d. 2. n. 5. tr. 39. d. 7. n. 8.*

Vers. 49. Ego dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum, *tr. 36. d. 2. numer. 6. tr. 36. d. 6. n. 9. d. 7. n. 4.*

Vers. 58. Antequam Abraham fieret, ego sum, *tr. 38. d. 5. n. 6. tr. 23. d. 4. n. 5.*

C A P. IX.

Vers. 4. Venit enim nox, quando nemo potest operari, *tr. 34. d. 25. numer. 7.*

Vers. 6. Expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & linivit lutum super oculos ejus, *tr. 26. d. 24. n. 5.*

Vers. 16. Non est hic homo à Deo, qui Sabbatum non custodit, *tr. 28. d. 3. n. 7. d. 38. d. 4. numer. 3. tr. 38. d. 11. numer. 5. tr. 36. d. 7. n. 2.*

Vers. 22. Conspiraverunt Judæi, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra Synagogam fieret, *tr. 30. d. 7. n. 10.*

Vers. 24. Da gloriam Deo; nos scimus, quia hic homo peccator est, *tr. 30. d. 4. n. 7. tr. 38. d. 11. n. 5.*

Vers. 29. Hunc autem nescimus, unde sit, *tr. 31. d. 7. n. 3.*

Vers. 32. A sæculo non est auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati, *tr. 36. d. 11. numer. 5.*

Vers. 34. In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et ejecerunt eum foras, *tr. 36. d. 8. n. 4.*

Vers. 38. Ait ille: credo Domine, & procidens, adoravit eum, *tr. 29. d. 8. n. 3.*

Vers. 39. Ego in hunc mundum veni, ut qui non vident, videant; & qui vident, cæci fiant, *tr. 32. d. 15. n. 13.*

C A P. X.

Vers. 3. Oves vocem ejus audium; cum proprias oves emiserit, ante eas vadit, & oves illum sequuntur, quia sciunt vocem ejus, *tr. 27. d. 3. n. 9.*

Vers. 9. Ego sum ostium; per me si quis introierit, salvabitur, *tr. 32. d. 3. n. 2. d. 7. n. 3. d. 38. d. 1. n. 1. tr. 35. d. 15. n. 4. tr. 34. d. 32. n. 1. tr. 29. d. 2. n. 2.*

Vers. 11. Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis, *tr. 21. d. 33. n. 9.*

Vers. 12. Mercenarius enim, & qui non est Pastor, & non pertinet ad eum de ovibus, videt lupum venientem, & fugit, *tr. 21. d. 33. numer. 11.*

Vers. 17. Ego pono animam meam, & iterum sumo eam: nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso, &c. *tr. 32. d. 9. n. 9.*

Vers. 24. Quousque animam nostram tollis? *tr. 38. d. 13. n. 7. d. 14. per tot.*

Vers. 40. Si tu es Christus, dic nobis palàm, *tr. 29. d. 9. n. 12.*

Vers. 32.

Vers. 32. Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus in me lapidatis? *trahat. 30. d. 27. numer. 11.*

C A P. XI.

Vers. 14. Ego sum Pastor bonus, *tr. 22. d. 16. nu. 12.*
Vers. 16. Eamus & nos, & moriamur cum eo, *tr. 26. d. 19. nu. 3.*
Vers. 25. Ego sum resurrectio & vita; qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet, *tr. 38. d. 14. nu. 1. tr. 29. d. 3. nu. 3.*
Vers. 45. Multi ergo ex Judæis, qui venerant ad Mariam, & Martham, & viderant, quæ fecit JESUS, crediderunt in eum; quidam autem ex ipsis abierunt ad Phariseos, &c. *tr. 38. d. 4. nu. 9. tr. 30. d. 27. nu. 2.*
Vers. 47. Quid facimus, quia hic homo multa signa facit, *tr. 33. d. 7. nu. 11. tr. 38. d. 13. nu. 4. d. 14. nu. 5. d. 17. nu. 10. tr. 40. d. 4. nu. 6. tr. 29. d. 24. nu. 8.*
Vers. 50. Expedit, ut unus moriatur pro populo, *tr. 38. d. 6. nu. 6.*
Vers. 51. Cum esset Pontifex illius anni, prophetavit, *tr. 22. d. 24. numer. 9.*
Vers. 53. Ab illo ergo die cogitaverunt, ut interficerent eum, *tr. 40. d. 4. nu. 6.*

C A P. XII.

Vers. 3. Unxit pedes Jesu, *tr. 32. d. 17. nu. 7.*
Vers. 4. Dixit ergo unus ex Discipulis ejus, Judas Iscariotes, qui erat eum traditurus, quare hoc unguentum non venit trecentis denariis, & datum est egenis, *tr. 37. d. 3. nu. 8. tr. 38. d. 10. nu. 6.*
Vers. 24. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert, *trahat. 26. disc. 4. nu. 2. d. 16. nu. 1.*
Vers. 25. Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam, *tr. 29. d. 4. nu. 1.*
Vers. 31. Nunc Princeps hujus mundi ejicietur foras. Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum, *tr. 32. d. 8. nu. 9. d. 17. nu. 4. tr. 41. d. 25. nu. 7. tr. 26. d. 1. nu. 6. tr. 30. d. 16. nu. 2.*
Vers. 48. Qui spernit me, & non accipit verba mea, habet qui judicet eum; sermo quem locutus sum, ille judicabit eum in novissimo die, *trahat. 43. d. 11. numer. 6.*

C A P. XIII.

Vers. 1. Sciens Jesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, *tr. 26. d. 46. nu. 11. d. 47. nu. 6. tr. 26. d. 10. nu. 5. tr. 27. d. 1. nu. 3.*
Vers. 10. Cum dilexisset suos, in finem dilexit eos, *trahat. 32. d. 6. nu. 6. tr. 26. d. 9. nu. 7. d. 14. nu. 9. d. 25. nu. 3. tr. 26. d. 47. nu. 4.*
Vers. 2. Cum Diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum, *tr. 33. d. 6. nu. 4. tr. 35. d. 22. nu. 6. trahat. 26. disc. 2. nu. 4.*
Vers. 3. Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus, *tr. 26. d. 51. nu. 3. tr. 35. disc. 4. numer. 1. trahat. 32. disc. 7. nu. 3. d. 12. nu. 5. tr. 35. d. 13. nu. 4. tr. 26. d. 8. nu. 1.*
Vers. 4. Surgit à cena, & popit vestimenta sua, *tr. 22. d. 22. nu. 9.*
Vers. 10. Pone vestimenta sua, & cum accepisset lineum, percinxit se, &c. *tr. 32. d. 9. nu. 8.*
Vers. 5. Mittit aquam in pelvim, & coepit lavare pedes discipulorum, & extergere linteo, *tr. 22. d. 8. nu. 5. tr. 26. d. 28. nu. 7.*
Vers. 8. Domine, non lavabis mihi pedes in æternum, *tr. 32. d. 11. numer. 4.*
Vers. 10. Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet, *tr. 26. d. 32. nu. 2.*
Vers. 13. Vos vocatis me Magister, & benè dicitis, sum etenim, *tr. 32. d. 15. nu. 6.*
Vers. 15. Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis, *tr. 32. d. 15. nu. 6. trahat. 35. d. 13. numer. 11.*
Vers. 18. Qui manducat mecum panem, levabit contra me calcaneum suum, *tr. 26. d. 39. nu. 2.*
Vers. 22. Aspiciebant ad invicem discipuli, hæsitantes de quo diceret, *tr. 42. d. 9. nu. 9.*
Vers. 27. Et post buccellam, introivit in eum Satanas, *tr. 22. d. 20. nu. 2. tr. 26. d. 2. nu. 4. tr. 26. d. 39. per tot.*
Vers. 34. Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, *tr. 35. d. 2. nu. 2.*
Vers. 35. In hoc cognoscent omnes, quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem, *trahat. 29. discurs. 9. nu. 10. tr. 38. d. 9. nu. 2. d. 16. nu. 2. tr. 39. d. 7. numer. 9. tr. 42. d. 7. nu. 5. tr. 35. d. 1. numer. 3.*

C A P. XIV.

Vers. 2. In domo Patris mei mansiones multe sunt, *trahat. 38. disc. 7. nu. 3.*
Vers. 6. Ego sum via, veritas, & vita, *trahat. 34. d. 32. nu. 1.*
Vers. 7. Si cognovissetis me, & Patrem meum unique cognovissetis, &c. *tr. 26. d. 4. nu. 9.*
Vers. 9. Philippe qui videt me, videt & Patrem meum, *tr. 26. d. 7. nu. 10.*
Vers. 16. Rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, Spiritum veritatis, *tr. 26. d. 51. nu. 2.*

C A P. XV.

Vers. 1. Ego sum vitis vera, & Pater meus agricola est. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum, *tr. 29. d. 2. nu. 12. disc. 23. numer. 9. tr. 30. d. 6. nu. 1.*

Vers. 5. Ego sum vitis vera, & vos palmites, *tr. 34. d. 9. nu. 12.*
Vers. 12. Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos, *tr. 35. d. 4. nu. 2.*
Vers. 13. Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis, *tr. 36. d. 15. nu. 7.*
Vers. 15. Jam non dicam vos servos, quia servus nescit, quid faciat dominus ejus: vos autem dixi amicos, *tr. 22. d. 12. nu. 1.*
Vers. 16. Jam non dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat dominus ejus: vos autem dixi amicos, quia omnia quæcunque audivi à Patre meo, nota feci vobis, *tr. 26. d. 24. nu. 6. d. 50. nu. 3. tr. 22. d. 28. nu. 1.*
Vers. 19. Si de mundo fuissetis, mundus, &c. *trahat. 25. disc. 3. nu. 3. tr. 25. d. 11. nu. 4.*
Vers. 22. Si non venissem, & locutus non fuisset eis, peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent, *trahat. 38. d. 4. nu. 9.*

C A P. XVI.

Vers. 1. Absque Synagogis facient vos: sed venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo, *tr. 36. d. 8. nu. 4. trahat. 37. disc. 6. nu. 7.*
Vers. 8. Cum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de justitia, &c. *tr. 34. d. 2. nu. 3.*
Vers. 10. Arguet mundum de judicio, *tr. 41. d. 9. nu. 8.*
Vers. 11. Princeps hujus mundi jam judicatus est, *trahat. 26. d. 21. numer. 2.*
Vers. 27. Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia ego à Deo exivi, *tr. 29. d. 2. nu. 8. d. 17. nu. 4.*

C A P. XVIII.

Vers. 3. Judas ergo cum accepisset cohortem, & à Pontificibus, & Phariseis ministros, venit illuc cum lateris, sacibus, & armis, *tr. 30. d. 27. nu. 12. trahat. 29. disc. 24. nu. 8.*
Vers. 4. Quem queritis? Jesum Nazarenum: ego sum, *tr. 41. d. 9. numer. 2.*
Vers. 8. Si me queritis, sinite hos abire, *tr. 35. d. 13. nu. 9.*
Vers. 10. Erat autem nomen servo Malchus, *tr. 30. d. 22. nu. 10.*
Vers. 14. Expedit unum hominem mori pro populo, *tr. 30. d. 17. numer. 2.*
Vers. 21. Unus assistens ministrorum dedit alapam Jesu, dicens: sic respondes Pontifici? Respondit ei Jesus, &c. *tr. 30. d. 22. nu. 10.*
Vers. 23. Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem benè, quid me exdis? *tr. 22. d. 25. nu. 7. trahat. 27. d. 11. nu. 2.*
Vers. 31. Nobis non licet interficere quemquam, *tr. 28. d. 6. nu. 8.*
Vers. 38. Quid est veritas? Cum hoc dixisset, iterum exivit ad Judæos, *tr. 40. d. 11. nu. 7.*

C A P. XIX.

Vers. 6. Ego non invenio in eo causam, *tr. 40. d. 11. nu. 7.*
Vers. 7. Nos legem habemus, & secundum legem nostram debet mori, *tr. 33. d. 7. numer. 11. d. 14. nu. 9.*
Vers. 10. Mihi non loqueris? *tr. 35. d. 13. nu. 3.*
Vers. 11. Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet, *tr. 26. d. 39. nu. 4.*
Vers. 12. Si hanc dimittis, non es amicus Cæsaris, *tr. 40. disc. 11. numer. 7.*
Vers. 15. Regem vestrum crucifigam? *tr. 38. d. 2. nu. 11.*
Vers. 16. Non habemus Regem, nisi Cæsarem, *tr. 31. d. 7. nu. 3. tr. 38. d. 2. nu. 11.*
Vers. 17. Tolle, tolle, crucifige eum, *tr. 38. d. 5. nu. 20.*
Vers. 22. Quod icripti, scripsi, *tr. 40. d. 11. nu. 7.*
Vers. 26. Mulier, ecce filius tuus, *trahat. 40. d. 5. nu. 8.*
Vers. 27. Ecce mater tua, *tr. 23. d. 12. nu. 7.*
Vers. 30. Cum ergo accepisset Jesus acetum, dixit: Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum, *tr. 26. d. 39. nu. 4.*
Vers. 31. Erat enim magnus dies ille Sabbati, *tr. 28. d. 6. nu. 8. d. 11. nu. 5. d. 14. nu. 5.*
Vers. 37. Videbunt, in quem transfixerunt, *tr. 41. d. 11. per tot. d. 24. nu. 5. tr. 34. d. 10. nu. 4.*

C A P. XX.

Vers. 12. Insufflavit in eos, dicens: Accipite Spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis, *tr. 26. d. 31. nu. 3.*

C A P. XXI.

Vers. 5. Nunquid pulmentarium habetis, *tr. 37. d. 5. nu. 1.*
Vers. 7. Dominus est. Simon Petrus cum audisset, quia Dominus est, tunica succinxit se (erat enim nudus) & misit se in mare, *tr. 22. d. 22. nu. 6.*
Vers. 15. Simon Joannis diligis me plus his? dicit ei: Etiam Domine, tu scis, quia amo te, *tr. 32. d. 4. nu. 8. d. 21. nu. 7. tr. 42. d. 8. nu. 4.*

EX ACTIS APOSTOLORUM.

C A P. I.

- Verf. 1.* Coepit Iesus facere, & docere, *tr. 27. d. 3. per tot. tr. 35. d. 13. n. 1.*
Verf. 11. Viri Galilaei, quid statis aspicientes? *tr. 29. d. 10. num. 7.*
Verf. 104. Sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in celum, *tr. 41. d. 1. n. 2. d. 2. n. 3. d. 31. n. 6.*
Verf. 18. Suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera ejus, *tr. 26. d. 37. n. 5. tr. 30. d. 21. n. 5. tr. 33. d. 3. n. 10. d. 6. n. 5. tr. 38. d. 7. num. 7.*
Verf. 25. Accipere locum ministerii hujus, *tr. 32. d. 33. n. 2.*

C A P. II.

- Verf. 1.* Erant omnes pariter in eodem loco, *tr. 35. d. 18. num. 12.*
Verf. 3. Apparuerunt illis despectae linguae tamquam ignis, *tr. 34. d. 8. n. 1.*
Verf. 13. Alii autem iridentes dicebant: Quia musto pleni sunt illi, *tr. 36. d. 8. num. 5. d. 14. n. 13.*
Verf. 15. Non sicut vos existimatis, hi ebrii sunt, *tr. 36. d. 8. num. 5. d. 14. n. 13. tr. 42. d. 6. num. 8.*
Verf. 37. His auditis, compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos discipulos: Quid faciemus viri fratres, *tr. 29. d. 6. n. 9.*
Verf. 41. Appositae sunt in die illa animae, circiter tria millia, *tr. 26. d. 1. n. 4.*
Verf. 42. Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, *tr. 26. d. 24. num. 2. d. 44. per tot.*

C A P. III.

- Verf. 7.* Apprehensa manu ejus, dixit: surge, & ambula, *tr. 29. d. 7. num. 3.*

C A P. IV.

- Verf. 7.* In qua virtute, aut in quo nomine fecistis hoc vos, *tr. 38. d. 5. n. 11.*
Verf. 16. Quid faciemus viri fratres hominibus istis? quoniam quidem notum signum factum est per eos, omnibus, &c. *tr. 38. d. 14. num. 5.*
Verf. 32. Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, *tr. 29. d. 2. n. 10. tr. 38. d. 3. d. 6. num. 7. tr. 26. d. 19. n. 3.*

C A P. V.

- Verf. 3.* Currentavit Satanas cor tuum, memini te Spiritui sancto, *tr. 33. d. 6. n. 4. tr. 37. d. 3. n. 6.*
Verf. 4. Non es mentitus hominibus, sed Deo, *tr. 32. d. 11. n. 12.*
Verf. 38. Si est ex hominibus consilium hoc, aut opus, dissolvetur; si vero ex Deo est, non poteritis dissolvere illud, ne forte, & Deo repugnare inveniamini, *tr. 29. d. 22. n. 7.*
Verf. 41. Ibant gaudentes a conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt, pro nomine Iesu contumeliam pati, *tr. 25. d. 6. n. 10. tr. 25. d. 10. n. 4. tr. 35. d. 1. num. 8. tr. 32. d. 19. n. 7.*

C A P. VI.

- Verf. 8.* Stephanus autem faciebat prodigia, & signa magna in populo, *tr. 35. d. 14. n. 3. tr. 38. d. 11. n. 2. d. 17. n. 2.*
Verf. 15. Viderunt faciem ejus, tamquam faciem Angeli, *tr. 35. d. 25. n. 2. tr. 38. d. 4. num. 8.*

C A P. VII.

- Verf. 52.* Quem Prophetarum non sunt persecuti Patres vestri? *tr. 38. d. 4. n. 8.*
Verf. 54. Dissocabantur cordibus suis, & stridebant dentibus in eum, &c. *tr. 35. d. 15. n. 2. d. 19. n. 1. tr. 38. d. 4. num. 8. tr. 39. d. 4. n. 3. tr. 34. d. 21. n. 10.*
Verf. 55. Ecce video caelos apertos, & Iesum stantem a dextris virtutis Dei, *tr. 35. d. 7. n. 8. d. 15. per tot. tr. 38. d. 4. n. 8.*
Verf. 56. Continuerunt aures suas, & impetum fecerunt unanimiter in eum, *tr. 38. d. 17. num. 2.*
Verf. 59. Domine, ne statuas illis hoc peccatum: & cum hoc dixisset, obdormivit in Domino, *tr. 35. d. 15. per tot. tr. 38. d. 4. num. 8.*

C A P. VIII.

- Verf. 1.* Facta est persecutio magna in Ecclesia, & omnes dispersi sunt, *tr. 29. d. 18. num. 4.*
Verf. 14. Cum audissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum, & Joannem, &c. *tr. 35. d. 19. n. 7.*

C A P. IX.

- Verf. 1.* Saulus adhuc spirans minarum, & caedis in discipulos Domini, &c. *tr. 37. d. 9. n. 5. tr. 41. d. 1. n. 4. d. 22. n. 9. tr. 35. d. 12. n. 3.*
Verf. 3. Circumfulsit eum lux de caelo, *tr. 32. d. 3. num. 2.*
Verf. 5. Durum est tibi, contra stimulum calcitrare: & tremens ac stupens dixit: Domine, quid me vis facere? *tr. 41. d. 23. n. 2.*
Verf. 15. Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum

coram gentibus, & Regibus, & filiis Israel, *tr. 32. d. 2. n. 2. d. 21. n. 4. tr. 42. d. 8. n. 2.*

Verf. 16. Ego ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati, *tr. 29. d. 11. n. 2.*

Verf. 18. Ceciderunt ab oculis ejus tamquam squamae, *tr. 29. d. 3. n. 8. tr. 26. d. 24. num. 7.*

Verf. 39. Circumsteteruntque illum omnes viduae sentes, & ostendentes ei tunicas quas faciebat illis, *tr. 41. d. 31. n. 5.*

C A P. X.

Verf. 2. Vir religiosus ac cimens Deum, cum omni domo sua, faciens eleemosynas multas plebi, & deprecans Deum semper, *tr. 29. d. 1. num. 5.*

Verf. 6. Hic dicit tibi, quid te oporteat facere, *tr. 29. d. 7. n. 4.*

Verf. 15. Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris, *tr. 36. d. 28. n. 9.*

Verf. 34. In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus, *tr. 34. d. 18. num. 6. tr. 37. d. 9. n. 2.*

Verf. 38. Continuo pertransiit benefaciendo, & sanando omnes, *tr. 30. d. 27. num. 2. tr. 38. d. 4. n. 9. d. 6. n. 1. tr. 30. d. 19. num. 7.*

C A P. XI.

Verf. 18. His auditis, tacuerunt & glorificaverunt Deum, dicentes: Ergo & gentibus poenitentiam dedit Deus ad vitam, *tr. 38. d. 6. n. 7.*

C A P. XII.

Verf. 10. Oplene omni dolo, & omni fallacia, fili Diaboli, inimice omnis justitiae, non desinis subvertere vias Domini rectas, *tr. 25. d. 2. per tot. tr. 38. d. 8. n. 4.*

Verf. 11. Et nunc ecce manus Domini super te, & eris cecus, non videas Solem usque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo, & tenebrae, *tr. 22. d. 25. n. 7. tr. 38. d. 12. n. 2.*

Verf. 22. Elegi mihi virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas, *tr. 25. d. 4. n. 5. tr. 39. d. 7. num. 12. tr. 32. d. 10. num. 7. tr. 33. d. 11. n. 1. tr. 35. d. 7. num. 4. tr. 36. d. 7. n. 6. tr. 40. d. 4. num. 3. d. 9. n. 4.*

Verf. 27. Voces Prophetarum, quae per omne Sabbatum leguntur, *tr. 28. d. 14. n. 9.*

C A P. XVII.

Verf. 32. Quidam quidem iridebant, *tr. 25. d. 5. n. 3.*

C A P. XIX.

Verf. 2. Si Spiritum sanctum accepistis credentes? sed neque si Spiritus sanctus est, audivimus, *tr. 29. d. 17. n. 4.*

C A P. XX.

Verf. 28. Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, regere Ecclesiam Dei, &c. *tr. 33. d. 10. num. 1.*

C A P. XXII.

Verf. 3. Sedens secus pedes Gamaliele, eruditus, *tr. 31. d. 15. num. 3.*

C A P. XXIII.

Verf. 3. Percutiet te Deus, paries dealbate, *tr. 32. d. 22. num. 7.*

C A P. XXIV.

Verf. 16. Studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, & ad homines semper, *tr. 27. d. 15. per tot.*

Verf. 25. Disputante illo de justitia, & de judicio futuro, tremefactus Felix, &c. simul & sperans, quod pecunia ei daretur a Paulo, *tr. 40. d. 11. n. 6.*

C A P. XXV.

Verf. 16. Non est Romanis consuetudo, damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur, praesentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad ablucenda crimina, *tr. 40. d. 1. num. 2.*

C A P. XXVIII.

Verf. 4. Ut verbis viderunt barbari pendente bestiam de manu ejus, ad invicem dicebant: Utrique homicida est homo hic, qui cum evaserit de mari, ultio non finit eum vivere, *tr. 41. d. 7. num. 2.*

Verf. 22. De secta hac notum est nobis, quia ubique ei contradicitur, *tr. 25. d. 1. n. 4. tr. 36. d. 8. n. 1.*

EX EPISTOLA S. PAULI AD ROMANOS.

C A P. I.

- Verf. 7.* Gratia vobis, & pax a Deo Patre, *tr. 29. d. 9. n. 10.*
Verf. 8. Gratias ago Deo meo, pro omnibus vobis, *tr. 30. d. 3. n. 11. d. 6. n. 4.*
Verf. 104. Fides vestra annuntiatur in universo mundo, *tr. 29. d. 1. num. 2.*
Verf. 9. Testis mihi est Deus, cui servio in spiritu meo, *tr. 33. d. 11. per tot.*
Verf. 16. Non erubescio Euangelium, *tr. 22. d. 6. n. 16. tr. 25. d. 4. per tot. tr. 25. d. 5. n. 4.*

Verf. 17.

Sacra Scriptura.

45

Vers. 17. Justus autem ex fide vivit, *trac. 29. d. 5. n. 2.*
Vers. 21. Cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt; sed evanuerunt in cogitationibus suis, *tr. 30. d. 23. numer. 2.*

Vers. 28. Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit eos Deus in reprobum sensum, &c. *trac. 42. d. 3. n. 3.*

C A P. II.

Vers. 1. In quo judicas alium, te ipsum condemnas; eadem enim agis, quæ judicas, *tr. 42. d. 12. per tot. tr. 22. disc. 17. n. 8.*

Vers. 2. Scimus, quoniam iudicium Dei est secundum veritatem, *tr. 42. d. 4. n. 8.*

Vers. 4. An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? ignoras, quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit, &c. *tr. 34. d. 7. n. 9. tr. 30. d. 16. n. 6. d. 19. per tot.*

Vers. 5. Secundum autem duritiam tuam, & impetens cor, thesaurizas tibi iram, *tr. 34. d. 9. n. 2.*

Vers. 14. Cum enim Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt Lex; qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, &c. *tr. 41. d. 15. n. 9.*

Vers. 15. Testimonium illis reddente conscientia sua, & cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus, *tr. 41. d. 17. n. 7.*

Vers. 22. Qui abominaris idola, sacrilegium facis, *tr. 29. d. 14. numer. 10.*

Vers. 24. Qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras, nomen enim Dei per vos blasphematur inter gentes, *tr. 29. d. 14. n. 10.*

Vers. 25. Circumcisio quidem prodest, si legem observes; si autem prævaricator legis sis, circumcisio tua præputium facta est, *tr. 29. d. 13. n. 5.*

C A P. IV.

Vers. 15. Lex iram operatur, *tr. 29. d. 13. n. 8.*

C A P. V.

Vers. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, *tr. 41. d. 13. n. 2. tr. 38. d. 9. n. 2.*

Vers. 8. Cum adhuc peccatores essemus, *tr. 35. d. 4. n. 4.*

C A P. VI.

Vers. 1. Quid ergo dicemus? permanebimus in peccato? absit, *tr. 29. d. 9. n. 3.*

Vers. 4. Ita & nos in novitate vitæ ambulemus, *tr. 29. d. 10. numer. 9.*

Vers. 19. Sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita &c. *tr. 35. d. 6. n. 8.*

Vers. 21. Quem fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? *tr. 31. discurs. 20. n. 5.*

Vers. 23. Stipendia peccati, mors, *tr. 34. d. 26. n. 4.*

C A P. VII.

Vers. 23. Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, *trac. 41. d. 18. n. 5.*

Vers. 24. Quis me liberabit de corpore mortis hujus? *trac. 26. d. 21. n. 2.*

Vers. 25. Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, *trac. 26. d. 2. n. 5.*

C A P. VIII.

Vers. 20. Vanitati creatura subiecta est non volens, sed propter eum, qui subjecit eam in spe; quia & ipsa creatura liberabitur à serviente corruptionis, *tr. 41. d. 4. n. 5. d. 5. n. 4.*

Vers. 23. Nos ipsi primitias spiritus habentes, *tr. 26. d. 45. n. 2.*

Vers. 28. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, *tr. 37. d. 5. n. 8. d. 6. n. 6. tr. 38. d. 10. n. 8. d. 17. n. 10. trac. 39. d. 15. n. 7. tr. 42. d. 5. n. 7.*

C A P. IX.

Vers. 6. Non omnes, qui ex Israel sunt, hi sunt Israelitæ, nec qui semen Abraham sunt, omnes filii, *trac. 29. d. 10. numer. 1.*

Vers. 11. Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali; non ex operibus, sed ex vocante dictum est: Quia major serviet minori, *tr. 30. d. 13. n. 4.*

Vers. 13. Esau odio habui, *tr. 31. d. 3. n. 10. d. 27. n. 1. trac. 35. d. 7. n. 3. d. 10. n. 13. d. 28. numer. 9. tr. 38. d. 7. numer. 4. tr. 39. d. 7. n. 2.*

Vers. 22. Sustinuit in multa patientia vasa iræ apta ad interitum, ut ostenderet divitiis gloriæ suæ in vasa misericordiæ, *tr. 35. d. 22. n. 3. tr. 41. d. 9. n. 1.*

C A P. X.

Vers. 6. Ne dixeris in corde tuo: quis ascendet coelum? quid dicit Scriptura? Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo, *tr. 32. d. 13. n. 1.*

Vers. 17. Fides ex auditu, *tr. 29. d. 8. n. 15.*

C A P. XI.

Vers. 20. Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time, *tr. 29. d. 15. n. 11.*

C A P. XII.

Vers. 1. Obsecro vos fratres, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum, *trac. 28. d. 15. n. 5. tr. 33. d. 13. n. 2. tr. 41. d. 33. n. 5. tr. 25. d. 9. n. 1.*

Vers. 6. Dico per gratiam, quæ data est mihi, omnibus, qui sunt inter vos: non plus sapere, quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, *tr. 29. d. 15. n. 12.*

Vers. 13. Necessitatibus Sanctorum communicantes, *tr. 24. d. 5. numer. 3.*

Vers. 17. Non reddentes malum pro malo, *trac. 35. disc. 30. n. 9.*

Vers. 19. Non volueritis ipsos defendentes, charissimi; sed date locum iræ, scriptum est enim, &c. *tr. 30. d. 29. n. 1. tr. 36. d. 14. n. 7. tr. 39. d. 14. n. 3. d. 17. per tot.*

Vers. 20. Mihi vindicta, & ego retribuam, *trac. 35. d. 9. n. 1.*

Vers. 20. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi; hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ejus, *tr. 35. d. 20. per tot.*

Vers. 21. Noli vinci à malo, sed vince in bono malum, *tr. 35. d. 22. per tot. tr. 36. d. 13. n. 5. tr. 39. d. 12. n. 6.*

C A P. XIII.

Vers. 8. Qui diligit proximum, legem implevit, *tr. 35. d. 1. n. 3. d. 4. n. 1. tr. 36. d. 8. n. 9.*

Vers. 10. Plenitudo legis est dilectio, *tr. 35. d. 1. n. 3. disc. 4. n. 1. d. 10. numer. 2. d. 24. n. 6. tr. 36. d. 8. n. 9. tr. 42. d. 1. n. 1.*

Vers. 11. Fratres, hora est jam nos de somno surgere; nunc enim propior est nostra salus, *tr. 34. d. 5. n. 2. d. 26. n. 6.*

Vers. 12. Nox præcessit, dies autem appropinquavit, abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sicut in die honestè ambulemus, *tr. 28. disc. 4. n. 4. tr. 34. d. 10. n. 6. tr. 29. d. 3. n. 10. d. 12. n. 5. tr. 41. disc. 22. n. 4. tr. 24. d. 46. n. 3.*

Vers. 13. Induamur arma lucis, sicut in die honestè ambulemus, *tr. 31. disc. 27. n. 8. tr. 37. d. 7. n. 7. tr. 41. disc. 22. n. 2. tr. 36. d. 8. n. 9.*

C A P. XIV.

Vers. 4. Tu quis es, qui iudicas alienum servum? Domino suo stat aut cadit, *trac. 35. d. 29. n. 3. tr. 42. d. 4. per tot.*

Vers. 5. Alius iudicat diem inter diem, alius iudicat omnem diem, *tr. 42. d. 8. n. 2.*

Vers. 10. Omnes stabimus ante tribunal Christi, scriptum est enim: Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, &c. *tr. 41. d. 27. n. 1.*

Vers. 15. Si propter cibum frater tuus contristatur, jam non secundum charitatem ambulas; noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est, *tr. 27. d. 13. numer. 3. tr. 27. d. 15. n. 5. tr. 31. d. 11. n. 11.*

Vers. 17. Non est regnum Dei esca, & potus, *tr. 31. d. 3. n. 11. d. 14. n. 10. d. 23. n. 5. tr. 26. d. 11. n. 3.*

Vers. 19. Quæ ædificationis sunt, in invicem custodiamus: noli propter escam destruere opus Dei, *tr. 31. d. 12. per tot.*

Vers. 20. Noli propter escam destruere opus Dei; *tr. 31. d. 12. per tot.*

C A P. XVI.

Vers. 18. Christo Domino non serviunt, sed suo ventri, *tr. 31. d. 14. n. 8. d. 20. n. 7.*

EX EPISTOLA I AD CORINTHIOS.

C A P. I.

Vers. 4. Gratias ago Deo meo semper pro vobis, *tr. 30. d. 12. n. 6.*

Vers. 9. Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem filii ejus Domini nostri Jesu Christi, *trac. 29. disc. 10. n. 10.*

Vers. 23. Judæis scandalum, gentibus stultitiam, *tr. 25. d. 6. n. 9. trac. 25. d. 10. n. 2. tr. 29. d. 17. numer. 4.*

Vers. 26. Videte vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles; sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, *tr. 29. d. 21. n. 2.*

C A P. II.

Vers. 9. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, &c. *tr. 34. d. 7. n. 1. tr. 32. d. 3. n. 2.*

Vers. 14. Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus, *tr. 31. d. 10. n. 11.*

C A P. III.

Vers. 6. Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit, *tr. 33. d. 12. n. 2.*

Vers. 7. Neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus, *tr. 30. d. 6. n. 3. d. 20. n. 12. tr. 37. d. 5. n. 10. tr. 24. d. 7. n. 8. d. 15. n. 6.*

Vers. 9. Dei adiutores sumus, *trac. 22. discurs. 11. n. 11.*

Vers. 10. Dei ædificatio estis, *tr. 41. d. 25. n. 5.*

Vers. 10. Secundum gratiam Dei, quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui, *tr. 29. d. 1. per tot. d. 18. n. 1. tr. 32. d. 2. per tot.*

Vers. 11. Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus: Il quis autem superædificat, &c. *tr. 29. d. 5. n. 4. tr. 33. d. 12. n. 5.*

Vers. 12. Supra fundamentum hoc, alii ædificant fœnum & stipulam, quale cujusque opus sit, &c. *tr. 34. d. 8. n. 9. tr. 41. d. 10. numer. 5.*

Vers. 13.

Vers. 13. Dies Domini declarabit, quia in igne revelabitur, *ir. 41. d. 8. n. 3.*

Vers. 100. Uniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit, *ir. 34. d. 5. numer. 9.*

Vers. 16. Nescitis, quia templum Dei estis? *ir. 33. d. 7. n. 2. ir. 261 d. 40. n. 4.*

Vers. 17. Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus, *ir. 26. d. 40. n. 4. ir. 27. d. 13. n. 4.*

Vers. 100. Templum Dei sanctum est, quod estis vos, *ir. 22. d. 23. numer. 1.*

Vers. 18. Si quis videtur inter vos sapiens esse, &c. *ir. 35. d. 24. n. 3. ir. 42. d. 5. n. 6.*

C A P. IV.

Vers. 1. Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores Mysteriorum Dei, *ir. 22. d. 5. n. 6. ir. 22. d. 36. per tot.*

Vers. 3. Mihi autem pro minimo est, ut à vobis iudicer, *ir. 42. d. 7. n. 3.*

Vers. 4. Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum; qui autem iudicat me, Dominus est, *ir. 32. d. 21. n. 4. ir. 41. d. 22. n. 3. & 9. ir. 42. d. 4. n. 2.*

Vers. 5. Nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo, *ir. 33. d. 14. n. 5. & 8. ir. 37. d. 7. n. 8. ir. 41. d. 3. n. 7. d. 14. n. 2. ir. 42. d. 5. per tot.*

Vers. 7. Quid habes, quod non accepisti? *ir. 30. d. 14. n. 8.*

Vers. 9. Spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus, *ir. 35. d. 7. n. 8. ir. 41. d. 16. numer. 8.*

Vers. 10. Nos stulti propter Christum, *ir. 25. d. 6. n. 11.*

Vers. 12. Maledicimur, & benedicimus, persecutionem patimur & sustinemus, blasphemamur & obsecramus, *ir. 35. d. 1. n. 6. d. 7. n. 8. ir. 36. d. 8. per tot.*

Vers. 13. Facti sumus omnium peripsema, *ir. 32. d. 15. n. 2. ir. 36. d. 6. n. 6.*

C A P. V.

Vers. 1. Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat, *ir. 26. d. 15. n. 10.*

Vers. 6. Nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit, *ir. 27. d. 11. n. 5. ir. 33. d. 15. numer. 12.*

Vers. 7. Pascha nostrum immolatus est Christus: itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiae, & nequitiae; sed in azymis sinceritatis, & veritatis, *ir. 28. d. 4. n. 9. d. 13. numer. 5.*

Vers. 13. Auferte malum ex vobis, *ir. 42. d. 2. n. 5.*

C A P. VI.

Vers. 3. Nescitis, quoniam Angelos iudicabimus? quanto magis secularia? *ir. 22. d. 10. n. 3. ir. 41. d. 4. n. 1.*

Vers. 9. Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, &c. regnum Dei possidebunt, *ir. 31. d. 3. n. 9. d. 4. n. 2.*

Vers. 11. Hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, *ir. 42. d. 8. n. 5.*

Vers. 15. Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit. An nescitis, quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur, *ir. 22. d. 20. n. 7. ir. 26. d. 42. per tot. ir. 31. d. 14. n. 8.*

Vers. 17. Qui adhæret Deo, unus Spiritus est, *ir. 41. d. 24. n. 3.*

Vers. 18. Fugite fornicationem: omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est; qui autem fornicatur, in corpus suum peccat, *ir. 26. d. 42. n. 5.*

Vers. 19. Nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non estis vestri? Glorificate & portate Deum in corpore vestro, *ir. 28. d. 4. n. 9. ir. 31. d. 14. numer. 8. ir. 33. d. 7. n. 2. ir. 41. d. 13. n. 5. ir. 26. d. 7. n. 3. ir. 26. d. 31. n. 2. d. 48. n. 6.*

C A P. VII.

Vers. 20. Unusquisque, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat, *ir. 38. d. 19. numer. 8.*

C A P. VIII.

Vers. 11. Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est? Sic autem peccantes in fratres, & percutientes eorum conscientiam infirmam, in Christum peccatis, *ir. 27. d. 10. n. 4. ir. 27. d. 13. per totum.*

C A P. IX.

Vers. 9. Nunquid de bobus cura est Deo? *ir. 30. d. 11. n. 11. d. 22. n. 9. ir. 42. d. 31. d. 10. numer. 8. ir. 35. d. 19. n. 6. ir. 42. d. 9. n. 1.*

C A P. X.

Vers. 1. Nolo vos ignorare fratres, quoniam Patres nostri omnes sub nube fuerant, & omnes mare transierunt; sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo, nam prostrati sunt in deserto: hæc autem in figura facta sunt, *ir. 34. d. 31. n. 6. ir. 29. d. 5. n. 4. ir. 34. d. 4. n. 3.*

Vers. 12. Qui se existimat stare, videat, ne cadat, *ir. 32. d. 11. n. 8.*

Vers. 13. Tentatio vos non apprehendat, nisi humana, *ir. 42. d. 2. n. 3.*

Vers. 100. Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, *ir. 34. d. 12. numer. 9. ir. 30. d. 15. n. 3. ir. 42. d. 18. n. 4.*

Vers. 16. Panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? *ir. 26. d. 24. n. 2. d. 44. n. 1.*

Vers. 17. Unus panis, & unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane, & de uno calice participamus, *ir. 35. d. 18. n. 1. d. 28. n. 6. ir. 26. d. 3. n. 7.*

Vers. 31. Sive manducatis, sive bibitis, sive aliquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite, *ir. 37. d. 5. numer. 4.*

Vers. 32. Sine offensione estote Iudæis, & Gentibus, & Ecclesie Dei, sicut & ego, *ir. 27. d. 14. n. 1. ir. 27. d. 15. numer. 6.*

C A P. XI.

Vers. 10. Debet mulier potestatem habere supra caput, propter Angelos, *ir. 22. d. 10. n. 4. d. 18. n. 5.*

Vers. 17. Hoc autem præcipio; non laudans, quod non in melius, sed in deterius convenitis, *ir. 28. d. 8. n. 2.*

Vers. 24. Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis, *ir. 29. d. 16. n. 4. ir. 42. d. 26. d. 15. numer. 10.*

Vers. 100. In qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens, fregit & dixit: hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, *ir. 26. d. 46. per tot. d. 48. per tot. d. 51. n. 1. 2.*

Vers. 26. Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat, *ir. 22. d. 22. numer. 3. ir. 26. d. 36. per tot.*

Vers. 27. Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis, & sanguinis Domini, *ir. 26. d. 40. per tot. d. 42. numer. 7.*

Vers. 28. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat, *ir. 26. d. 30. per tot. d. 32. n. 1. d. 45. n. 7.*

Vers. 29. Qui enim manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit, non dijudicans corpus Domini, *ir. 26. d. 6. n. 3. d. 38. per totum, d. 41. n. 2.*

Vers. 31. Si nosmetipsos dijudicarem, non utique iudicamur, *ir. 42. d. 17. per tot.*

C A P. XII.

Vers. 25. Idipsum pro invicem sollicita sunt membra: si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: siue gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra, &c. *ir. 38. d. 9. n. 6.*

Vers. 31. Emulamini charismata meliora, & adhuc excellentiorem viam vobis demonstro, *ir. 38. d. 19. per tot.*

C A P. XIII.

Vers. 1. Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, &c. *ir. 32. d. 3. n. 2. ir. 35. d. 18. n. 12.*

Vers. 2. Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum, *ir. 29. d. 2. n. 8.*

Vers. 3. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest, *ir. 30. d. 3. n. 6. ir. 42. d. 24. d. 16. per totum.*

Vers. 4. Caritas patiens est, benigna est, non æmulatur, *ir. 42. d. 1. numer. 3. ir. 42. d. 38. d. 9. per totum.*

Vers. 5. Caritas non cogitat malum, *ir. 42. d. 1. per tot. d. 3. n. 1. d. 5. n. 7.*

Vers. 12. Videmus nunc per speculum in ænigmate, *ir. 29. d. 3. n. 9. ir. 41. d. 14. numer. 4. ir. 42. d. 5. ir. 26. d. 46. n. 4. d. 50. n. 8.*

Vers. 13. Major autem horum est charitas, *ir. 32. d. 2. n. 9. d. 3. n. 1. d. 6. n. 5. ir. 35. d. 7. n. 5. d. 18. n. 1.*

C A P. XV.

Vers. 9. Non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei, *ir. 32. d. 2. numer. 2. d. 18. n. 2. d. 20. n. 7.*

Vers. 10. Abundantius illis omnibus laboravi, *ir. 29. d. 7. n. 5. ir. 32. d. 18. numer. 2.*

Vers. 100. Non ego, sed gratia Dei mecum, *ir. 29. d. 9. n. 12. ir. 30. d. 15. n. 3.*

Vers. 20. Christus resurrexit à mortuis primis dormientium; in Christo omnes vivificabuntur, *ir. 41. d. 26. n. 4.*

Vers. 24. Cum tradiderit Regnum Deo & Patri, cum evacuaverit omnem principatum, & potestatem, & virtutem, oportet illum regnare, &c. *ir. 41. d. 7. n. 4.*

Vers. 31. Quotidie morior per vestram gloriam, *ir. 26. d. 47. n. 6.*

Vers. 52. In momento, in ictu oculi, *ir. 42. d. 15. numer. 3.*

Vers. 56. Stimulus mortis, peccatum est, *ir. 30. d. 16. n. 3.*

C A P. XVI.

Vers. 3. Cum autem præfens fuero, quos probaveritis per Epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram in Jerusalem, *ir. 42. d. 14. d. 5. n. 7.*

Vers. 12. Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, anathema sit, *ir. 42. d. 18. n. 3.*

Sacra Scriptura.

47

EX EPISTOLA II. AD CORINTHIOS.

CAP. I.

Vers. 1. Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, & Timotheus frater, Ecclesiae Dei, quae est Corinthi, cum omnibus sanctis, qui sunt in universa Achaia, *tratt. 22. d. 4. n. 2.*

Vers. 12. Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae, *tr. 41. d. 27. num. 3.*

CAP. II.

Vers. 14. Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Jesu, & odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi sunt, &c. *tr. 38. d. 10. n. 6. tr. 22. d. 4. n. 3. tratt. 29. d. 9. n. 7.*

CAP. III.

Vers. 5. Non quoddam sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, quasi à nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, *tr. 29. d. 5. num. 5. tr. 30. disc. 15. numer. 3. tr. 32. d. 2. n. 5. tratt. 26. disc. 45. numer. 7. tr. 34. d. 16. n. 9.*

Vers. 7. Ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi propter gloriam vultus ejus, *tr. 26. d. 5. num. 7.*

CAP. IV.

Vers. 7. Habemus thesaurum istum in vasculis fictilibus; ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis, *tr. 29. d. 2. n. 2. d. 19. n. 10.*

Vers. 13. Habentes autem Spiritum Dei, sicut scriptum est: Credidi propter quod locutus sum; & nos credimus, propter quod & loquimur, *tr. 29. d. 7. n. 5.*

Vers. 17. Momentaneum hoc & leve nostrae tribulationis aeternum gloriae pondus operatur in nobis, *tr. 34. d. 28. n. 5.*

CAP. V.

Vers. 1. Scimus, quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, *tr. 26. d. 17. num. 2.*

Vers. 10. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum, *tr. 41. d. 2. per tot. d. 5. n. 7. d. 14. n. 2. & 5. d. 19. n. 3.*

CAP. VI.

Vers. 1. Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis, *tr. 30. d. 14. num. 11.*

Vers. 2. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, *tr. 30. d. 14. n. 11. tr. 41. d. 29. n. 8.*

CAP. VIII.

Vers. 14. In praesenti tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat, ut & illorum abundantia vestrae inopie sit supplementum, ut fiat aequalitas, *tr. 24. d. 8. n. 2. d. 1. per totum.*

CAP. IX.

Vers. 6. Qui parce seminat, parce & metet; & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet, *tr. 34. d. 5. num. 7. tr. 24. d. 7. per tot.*

Vers. 7. Hilarem datorem diligit Deus, *tr. 24. d. 9. per tot.*

Vers. 10. Augebit incrementa frugum justitiae vestrae, *tr. 24. d. 15. numer. 8.*

CAP. X.

Vers. 5. Per fidem in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, *tr. 29. d. 1. n. 3.*

CAP. XI.

Vers. 2. Emulor enim vos Dei emulatione. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo, *tr. 26. d. 15. n. 10.*

Vers. 14. Transfiguratur se in Angelum lucis, *tr. 33. d. 2. num. 3. d. 5. per tot.*

Vers. 23. In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter, *tratt. 43. disc. 22. n. 9.*

CAP. XII.

Vers. 4. Audivit arcana verba, quae non licet homini loqui, *tr. 32. d. 2. n. 2. d. 11. n. 4.*

Vers. 7. Ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meae, Angelus Satan, qui me colaphizet, *tr. 32. d. 2. n. 7. tr. 22. d. 4. n. 10.*

Vers. 8. Ter Dominum rogavi, ut discederet à me; & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea, *tratt. 30. disc. 17. numer. 2.*

Vers. 9. Glorior in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi, *tr. 32. d. 2. n. 2. d. 6. n. 6.*

Vers. 10. Placeo mihi in contumeliis, *tr. 36. d. 6. n. 5.*

Vers. 12. Signa Apostolatus mei facta sunt super vos, in omni patientia, in signis, & prodigiis, & virtutibus, *tr. 35. d. 14. num. 3.*

Vers. 20. Timeo, ne forte cum venero, non quales volo, inveniam vos, & ego inveniar à vobis, qualem non vultis: ne forte contentiones, emulationes, &c. sint inter vos, *tr. 38. d. 1. n. 5.*

EX EPISTOLA AD GALATAS.

CAP. I.

Vers. 10. Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem, *tr. 25. d. 6. per tot.*

Vers. 14. Abundantius emulator existens paternarum mearum traditionum, *tr. 37. d. 9. n. 5.*

CAP. II.

Vers. 11. Restiti ei in faciem, quia reprehensibilis erat, *tr. 27. d. 4. num. 8.*

Vers. 20. Vivo ego, jam non ego: vivit verò in me Christus, *tr. 32. d. 6. n. 7. tr. 36. d. 6. n. 5. tr. 26. d. 5. n. 3.*

CAP. III.

Vers. 1. Ante quorum oculos Jesus Christus, praescriptus est, in vobis crucifixus, *tr. 29. d. 15. n. 6.*

CAP. V.

Vers. 6. In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque praepitium; sed fides, quae per charitatem operatur, *tr. 29. d. 2. n. 8. d. 6. n. 5.*

Vers. 9. Modicum fermentum totam massam corrumpit, *tr. 33. d. 4. numer. 8. d. 9. n. 1.*

Vers. 17. Caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, *tr. 26. d. 18. n. 3. tr. 34. d. 2. n. 7. tr. 31. d. 11. n. 2.*

Vers. 22. Fructus autem Spiritus: charitas, gaudium, pax, patientia, mansuetudo, &c. *tratt. 36. disc. 5. num. 8. tr. 26. d. 23. n. 3.*

Vers. 25. Si spiritu vivimus, spiritu & ambulemus: non efficiamur inanis gloriae cupidi provocantes, invicem invidentes, *tr. 38. d. 19. n. 6.*

CAP. VI.

Vers. 8. Quae seminaverit homo, haec & metet, *tr. 25. d. 2. num. 3.*

Vers. 10. Dum tempus habemus, operemur bonum, *tr. 34. d. 25. numer. 7.*

Vers. 14. Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo, *tr. 32. d. 6. n. 7.*

EX EPISTOLA AD EPHESIOS.

CAP. I.

Vers. 3. Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in benedictione spirituali, &c. *tr. 41. d. 24. n. 6.*

Vers. 10. Instaurare omnia in Christo, quae in caelis, & quae in terra sunt, in ipso, *tr. 32. d. 16. n. 12.*

CAP. II.

Vers. 20. Superedificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, &c. *tr. 33. d. 12. num. 5.*

CAP. III.

Vers. 16. Det vobis secundum divitias gloriae suae, Christum habitare per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati, & fundati, *tr. 29. d. 2. n. 11.*

CAP. IV.

Vers. 1. Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni humilitate, *tr. 32. d. 1. num. 3.*

Vers. 9. Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit, primum in inferiores partes terrae? *tr. 32. d. 7. n. 3. d. 9. n. 10.*

Vers. 14. Circumferamur omni vento doctrinae, in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris, *tratt. 29. disc. 21. n. 10.*

Vers. 23. Renovamini Spiritu mentis vestrae, & induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est, in iustitia, & sanctitate veritatis, *tr. 39. d. 6. n. 3.*

Vers. 25. Quoniam sumus invicem membra; inascimini, & nolite peccare, *tr. 39. d. 12. per tot. d. 16. per tot.*

Vers. 26. Sol non occidat super iracundiam vestram, *tr. 35. d. 30. n. 10. tr. 39. d. 14. num. 6.*

Vers. 27. Nolite locum dare Diabolo, *tr. 39. d. 2. per totum.*

Vers. 30. Nolite contristare Spir. S. Dei, in quo signati estis in diem redemptionis, *tr. 39. d. 6. n. 5.*

Vers. 31. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor tollatur à vobis, *tr. 39. d. 1. per tot. d. 2. per tot. d. 5. n. 8. d. 6. n. 5.*

Vers. 32. Effote autem invicem benigni, misericordes, domnantes invicem, *tr. 24. d. 2. n. 5.*

CAP. V.

Vers. 1. Effote ergo imitatores Dei, sicut filii charissimi, *tr. 35. d. 11. num. 4.*

Vers. 2. Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis, oblationem, & hostiam Deo, in odorem suavitatis, *tr. 22. d. 14. n. 2.*

Vers. 8. Eratis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino: ut filii lucis ambulate, &c. *tratt. 29. disc. 3. n. 10.*

Vers. 12. Quae in occulto sunt ab ipsis, turpe est dicere, *tr. 33. d. 7. n. 3.*

Vers. 18. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, *tr. 37. d. 8. per tot. d. 26. n. 7. tratt. 22. d. 17. n. 5.*

Vers. eod. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed implemini Spiritu sancto, *tr. 26. d. 15. n. 1. d. 48. n. 2.*

Vers. 18. Implemini Spir. S. loquentes vobismetipsis in psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes, &c. Deo gratias agentes semper pro omnibus, *tratt. 30. d. 2. num. 8.*

Vers. 25. Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, &c. *tr. 26. d. 31. num. 4.*

C A P. VI.

Vers. 1. Filii, obedite parentibus vestris in Domino; hoc enim justum est, *rr. 23. d. 10. per tot.*

Vers. 2. Honora patrem tuum, & matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione, *rr. 23. d. 11. per totum, rr. 23. d. 12. n. 1. rr. 23. d. 16. per tot.*

Vers. 3. Ut bene sit tibi, & sis longævus super terram, *rr. 23. d. 11. n. 3. rr. 23. d. 17. per tot.*

Vers. 4. Educate illos in disciplina, & correptione Domini, *rr. 23. d. 2. per tot.*

Vers. 5. Obedite dominis carnalibus cum timore, & tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo: non ad oculum servientes, *rr. 22. d. 16. n. 9.*

Vers. 6. Non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate, *rr. 37. d. 6. n. 3.*

Vers. 11. Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias Diaboli, *rr. 35. d. 22. n. 6.*

Vers. 12. Spiritualia nequitiæ, in coelestibus, *rr. 33. d. 7. n. 10. rr. 38. d. 7. n. 2. d. 15. n. 5.*

Vers. 16. In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, *rr. 29. d. 4. per tot.*

EX EPISTOLA AD PHILIPPENSES.

C A P. I.

Vers. 12. Scire vos volo fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad profectum venerunt Evangelii; ita ut vincula mea manifesta fierent in omni prætorio, *rr. 29. d. 18. n. 9.*

Vers. 15. Quidam quidem, & propter invidiam, & contentionem, quidam autem, & propter bonam voluntatem Christum prædicant, quidam autem ex contentione Christum annunciant, &c. *rr. 38. d. 16. n. 6.*

Vers. 29. Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini, *rr. 29. d. 9. n. 12.*

C A P. II.

Vers. 3. Superiores sibi invicem arbitantes, *rr. 32. d. 19. n. 8.*

Vers. 6. Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, *rr. 32. d. 1. n. 5. d. 7. n. 3. d. 12. n. 3. rr. 41. d. 11. n. 6.*

Vers. 8. Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis; propter quod & Deus exaltavit illum, *rr. 32. d. 8. per tot. d. 9. n. 9. d. 17. n. 4. rr. 41. d. 26. n. 8.*

Vers. 10. In nomine Jesu omne genu flectatur coelestium, terrestrium, & infernorum; & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris, *rr. 41. d. 8. n. 5.*

Vers. 12. Cum metu, & tremore salutem vestram operamini, *rr. 32. d. 21. n. 2.*

Vers. 15. Ut sitis sine querela, & simplices filii Dei, sine reprehensione in medio nationis prave, & perversæ; inter quos lucetis, sicut luminaria in mundo, *rr. 35. d. 19. n. 2.*

Vers. 21. Quæ sua sunt, querunt, non quæ Jesu Christi, *rr. 22. d. 31. n. 3.*

C A P. III.

Vers. 8. Omnia arbitror ut stercora, *rr. 34. d. 1. n. 9. d. 11. n. 10.*

Vers. 9. Quæ ex Deo est justitia in fide, ad cognoscendum illum, & virtutem resurrectionis ejus, & societatem passionum illius, configuratus mortui ejus, *rr. 29. d. 5. n. 10.*

Vers. 18. Multi ambulavit, quos sæpè dicebam (& nunc fens dico) inimicos crucis Christi, *rr. 31. d. 13. per tot.*

Vers. 19. Quorum deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt, *rr. 34. d. 22. n. 8. rr. 31. d. 10. n. 8. d. 14. per tot. d. 16. n. 8. d. 18. n. 10. d. 20. n. 3.*

Vers. 21. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configurationem corpori claritatis suæ, *rr. 32. d. 16. n. 3.*

C A P. IV.

Vers. 18. Habeo autem omnia, & abundo: repletus sum, acceptis ab Epaphrodito quæ misistis, odorem suavitatis, hostiam acceptam, placentem Deo, *rr. 24. d. 16. n. 3.*

Vers. 22. Salutant vos omnes sancti, maxime autem qui de domo Cæsaris sunt, *rr. 29. d. 23. n. 8.*

EX EPISTOLA AD COLOSSENSES.

C A P. I.

Vers. 12. Gratias agentes Deo, qui nos fecit dignos in partem sortis sanctorum in lumine, *rr. 29. d. 10. n. 6.*

C A P. II.

Vers. 9. In ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, qui est caput omnis principatus, & potestatis, *rr. 26. d. 8. n. 4.*

C A P. III.

Vers. 8. Nunc autem deponite, & vos omnem iram, indigna-

tionem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro, *rr. 39. d. 17. n. 5.*

Vers. 9. Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, induentes novum, cum qui renovatur in agnitionem, secundum imaginem ejus, qui creavit illum, *rr. 29. d. 9. n. 4.*

Vers. 12. Induite vos ergo, sicut electi Dei, Sancti, & dilecti viscera misericordiz, benignitatem, patientiam; supportantes invicem, & donantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem habet querelam, &c. *rr. 39. d. 7. n. 2.*

Vers. 15. Grati estote, *rr. 30. d. 4. per tot.*

Vers. 17. Omne quodcumque facitis in verbo, & in opere, omnia in nomine Domini Jesu Christi facite, *rr. 29. d. 10. n. 9. rr. 37. d. 5. per tot.*

Vers. 21. Patres, nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant, *rr. 23. d. 9. per tot.*

C A P. IV.

Vers. 3. Orantes simul, & pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi, *rr. 32. d. 15. n. 3.*

EX EPIST. I AD THESSALONICENSES.

C A P. II.

Vers. 13. Gratias agimus Deo sine intermissione, *rr. 30. d. 12. per totum.*

C A P. III.

Vers. 2. Misimus Timotheum fratrem nostrum, & ministrum Dei in Evangelio Christi, ad confirmandum vos, & exhortandos pro fide vestra, *rr. 29. d. 6. n. 10.*

C A P. IV.

Vers. 16. Rapiemur in nubibus obviam Christo in æter, & sic semper cum Domino erimus, *rr. 34. d. 21. n. 3.*

C A P. V.

Vers. 2. Ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini, sicut fur nocte, ita veniet, *rr. 41. d. 8. n. 3. d. 17. n. 7. d. 28. per tot.*

Vers. 5. Omnes vos filii lucis estis, & filii diei, *rr. 29. d. 12. n. 5.*

Vers. 12. Rogamus vos fratres, ut noveritis eos, qui laborant inter vos, ut habeatis illos abundantius in charitate, *rr. 22. d. 28. n. 9.*

Vers. 17. Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite, *rr. 30. d. 12. n. 6.*

Vers. 18. Gratias agite; hæc est enim voluntas Dei, *rr. 30. d. 1. per tot. d. 18. n. 11.*

EX EPIST. II AD THESSALONICENSES.

C A P. II.

Vers. 19. Mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio, ut judicentur omnes, qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati, *rr. 29. d. 10. n. 3.*

EX EPISTOLA I AD TIMOTHEUM.

C A P. I.

Vers. 12. Gratias ago ei, qui me confortavit, Christo Jesu Domino nostro, quia fidelem me existimavit, *rr. 30. d. 14. per tot.*

Vers. 13. Qui prius blasphemus fuit, & persecutor, & contumeliosus; sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate, *rr. 41. d. 22. n. 9. rr. 37. d. 9. n. 5.*

Vers. 15. Fidelis sermo, & omni acceptione dignus; quod Christus Jesus venit in hunc mundum, peccatores salvos facere, quorum primus ego sum, *rr. 32. d. 2. n. 2.*

Vers. 18. Hoc præceptum commendo tibi fili Timothee, secundum præcedentes in te Prophetias, ut milites in illis bonam militiam, *rr. 29. d. 4. n. 8.*

Vers. 19. Habens fidem, & bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt, *rr. 29. d. 11. n. 7. d. 5. per totum.*

C A P. II.

Vers. 4. Vult omnes homines salvos fieri, *rr. 34. d. 5. n. 4.*

C A P. III.

Vers. 1. Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, *rr. 22. d. 33. n. 6.*

Vers. 2. Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, oportet illum & testimonium habere ab iis, qui foris sunt, *rr. 22. d. 16. n. 3.*

Vers. 3. Oportet esse Episcopum pudicum, *rr. 22. d. 17. n. 1. rr. 22. d. 36. n. 11.*

Vers. 4. Filios habentem subditos cum omni castitate, *rr. 23. d. 3. n. 2.*

Vers. 5. Oportet Episcopum non esse cupidum, *rr. 22. d. 35. per tot.*

Vers. 4. Domui suæ bene præpositum, *rr. 22. d. 16. n. 11.*

Vers. 5.

Sacra Scriptura.

49

EX EPIST. AD HEBRÆOS.

CAP. I.

Verf. 7. Oportet illum, & testimonium habere bonum ab iis, qui foris sunt, *tr. 22. d. 4. n. 6. d. 16. n. 3.*

Verf. 25. Ecclesia Dei vivi, columna, & firmamentum veritatis, *tr. 29. d. 3. n. 9.*

CAP. IV.

Verf. 12. Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, *tr. 27. disc. 2. per tot. tractat. 27. d. 4. n. 3.*

Verf. 14. Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per Prophetiam, cum impositione manuum presbyterii, *tr. 22. d. 9. numer. 4.*

CAP. V.

Verf. 8. Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior, *tr. 23. d. 1. n. 4.*

Verf. 17. Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur, *tr. 22. d. 23. per tot.*

Verf. 19. Adversus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus, *tr. 40. d. 4. n. 11.*

Verf. 21. Sine præiudicio, nihil faciens, in alteram partem declinando, *tractat. 40. disc. 4. numer. 3.*

Verf. 24. Quorundam hominum peccata manifesta sunt, præcedentia ad iudicium, quosdam autem & subsequuntur, *tr. 41. d. 3. numer. 7.*

CAP. VI.

Verf. 19. Facile tribuere, & communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant vitam æternam, *tr. 24. d. 13. n. 5.*

EX EPISTOLA II. AD TIMOTHEUM.

CAP. I.

Verf. 6. Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum: non enim dedit nobis Deus Spiritum timoris, sed virtutis, *tract. 25. d. 1. n. 6.*

CAP. II.

Verf. 4. Nemo militans Deo, implicat se negotiis secularibus, *tract. 22. d. 3. numer. 3. tr. 22. d. 35. n. 8.*

Verf. 5. Non coronatur, nisi qui legitime certaverit, *tr. 29. d. 8. n. 21. tr. 32. d. 13. n. 3.*

Verf. 6. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere, *tr. 22. d. 16. n. 6.*

Verf. 17. Quorum sermo ut cancer serpit, *tr. 41. d. 13. numer. 5.*

Verf. 19. Firmiter fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: cognovit Dominus, qui sunt ejus, & discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini, *tract. 29. d. 9. n. 3. d. 10. n. 10.*

CAP. III.

Verf. 1. Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa: erunt homines seiplos amantes, cupidi, elati, superbi, &c. *tr. 30. d. 22. n. 3.*

Verf. 3. Habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem ejus penitus abnegantes, *tract. 33. d. 10. n. 3.*

Verf. 17. Perfectus sit homo, ad omne opus bonum instructus, *tr. 22. d. 1. numer. 4.*

CAP. IV.

Verf. 1. Increpa in omni patientia, *tr. 22. d. 33. n. 8.*

Verf. 10. Argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina, *tract. 22. disc. 16. n. 4.*

Verf. 15. Tu verò vigila, *tr. 22. d. 10. n. 5. tr. 22. d. 33. per tot.*

Verf. 10. In omnibus labora, *tr. 22. d. 33. per tot.*

Verf. 7. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi: In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus, iustus Iudex, *tr. 29. d. 8. n. 11.*

EX EPISTOLA AD TITUM.

CAP. I.

Verf. 7. Oportet Episcopum sine crimine esse, non superbum, non iracundum, non vinolentum, non turpis lucii cupidum, sed hospitalem, benignum, sobrium, iustum, sanctum, &c. *tr. 22. disc. 26. n. 3.*

Verf. 8. Oportet Episcopum esse continentem, *tr. 22. d. 17. per tot.*

Verf. 9. Ut potens sit exhortari in doctrina sana, *tr. 22. d. 34. n. 7.*

Verf. 16. Confitentur se nosse Deum, factis autem negant, *tr. 29. d. 5. numer. 4. d. 11. per tot.*

CAP. II.

Verf. 1. Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam, senes ut sobrii sint, *tr. 27. d. 1. n. 7.*

Verf. 7. In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum, *tr. 27. d. 4. per tot.*

Verf. 15. Hæc loquere, & exhortare, & arguere cum omni imperio, *tr. 27. d. 2. n. 1.*

CAP. III.

Verf. 3. Eramus enim & nos aliquando insipientes, increduli, errantes, servientes desideriis, & voluptatibus variis, in malitia, & invidia agentes, odibiles, odientes invicem, *tr. 38. d. 1. n. 4. tr. 29. d. 1. n. 10.*

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

CAP. I.

Verf. 6. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terrarum, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei, *tr. 32. disc. 9. n. 2.*

Verf. 14. Sunt administratorii Spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis, *tr. 34. d. 21. n. 2.*

CAP. II.

Verf. 16. Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abraham, *tr. 30. d. 14. n. 2.*

CAP. IV.

Verf. 12. Vivus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ, & spiritus, &c. *tr. 37. d. 8. n. 3. tr. 41. d. 14. n. 2.*

Verf. 13. Omnia nuda, & aperta sunt oculis ejus, *tr. 41. d. 14. n. 6.*

Verf. 15. Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris; tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato, &c. *tr. 41. d. 26. n. 10.*

CAP. V.

Verf. 1. Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, *tr. 22. d. 1. n. 2. tr. 22. d. 3. n. 11. tr. 22. d. 37. n. 14. d. 31. n. 3.*

Verf. 4. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo, *tr. 22. d. 31. per tot.*

Verf. 7. Cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia, *tr. 35. d. 13. n. 3. d. 14. n. 3.*

CAP. VI.

Verf. 4. Gustaverunt donum cœlestis, & participes facti sunt Spiritui Sancto, *tract. 22. d. 20. n. 6.*

Verf. 6. Rursum crucifigentes sibi metipsis Filium Dei, & ostentui habentes, *tr. 28. d. 6. n. 7. tr. 41. d. 11. n. 2. tr. 32. d. 30. n. 3.*

Verf. 8. Proferens spinas ac tribulos, terra maledicta est, & combustioni proxima, *tr. 41. d. 24. n. 6.*

CAP. VII.

Verf. 1. Hic enim Melchisedech Rex Salem, Sacerdos Dei Altissimi, qui obviavit Abraham, & benedixit ei, cui & decimas omnium divisit Abraham; sine Patre, sine Matre, sine Genealogia, *tr. 22. d. 37. n. 1.*

Verf. 2. Interpretatur Rex iustitiæ: deinde autem & Rex Salem quod est Rex Pacis: sine Patre, sine Matre, sine Genealogia, assimilatus Filio Dei, *tr. 40. d. 5. n. 8.*

CAP. IX.

Verf. 22. Sine sanguinis effusione non fit remissio, *tr. 26. d. 18. n. 1.*

CAP. X.

Verf. 7. In capite libri scriptum est de me: ut facerem voluntatem tuam, *tr. 35. d. 13. n. 5.*

Verf. 19. Habentes itaque fratres fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi, quam initiavit in nobis viam novam, *tr. 35. d. 2. n. 2.*

Verf. 22. Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, *tr. 29. d. 2. n. 9. tr. 33. d. 11. n. 5.*

Verf. 26. Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia; terribilis autem quædam expectatio iudicii, & ignis æmulatio, *tract. 29. d. 14. n. 1. tract. 41. disc. 9. n. 5.*

Verf. 27. Terribilis quædam expectatio iudicii, & ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios, *tr. 34. d. 9. numer. 4.*

Verf. 28. Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur: quantum magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit? *tr. 22. d. 18. n. 7. tr. 22. d. 19. per tot.*

CAP. XI.

Verf. 1. Est fides sperandarum substantiarum rerum, *tr. 29. d. 1. n. 1. d. 3. n. 8. & 9.*

Verf. 4. Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain obtulit Deo, *tr. 26. d. 36. n. 2.*

Verf. 6. Sine fide autem impossibile est placere Deo: credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit, *tr. 29. d. 1. n. 5. d. 15. per tot.*

Verf. 14. Fide Moyses grandis effectus, negavit se esse filium filii Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem, *tr. 29. d. 2. n. 2. tr. 30. d. 8. n. 2. d. 27. n. 10. tr. 32. d. 10. n. 4. tr. 35. d. 9. n. 7. tr. 40. d. 8. n. 2.*

Verf. 26. Estimavit improperium Christi, *tr. 25. disc. 7. n. 9.*

Verf. 33. Sancti per fidem vicerunt Regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, *tr. 29. d. 2. per tot.*

Verf. 36. Ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres, lapidati sunt, secti sunt, *tr. 27. d. 6. n. 4.*

CAP. XII.

Verf. 1. Curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in authorem fidei, & consummatorem Jesum, qui propositum sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta, *tr. 25. d. 6. n. 7. tr. 27. d. 6. per tot. tr. 36. d. 8. n. 3.*

Verf. 16. Ne quis fornicator aut profanus ut Esau, *tr. 31. d. 8. n. 7. d. 13. n. 6. d. 14. n. 6.*

d

Verf. 17.

Vers. 17. Reprobatus est; non enim invenit penitentiae locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam, *tract. 31. disc. 16. per tot.*
Vers. 23. Accessistis ad Ecclesiam primitivorum, & testamenti novi mediatorum Jesum, & sanguinis asperfusionem, melius loquentem quam Abel, *tr. 35. d. 1. numer. 13.*

C A P. XIII.

Vers. 8. Jesus Christus heri, & hodie, ipse & in saecula, *tr. 26. d. 21. num. 8.*

Vers. 9. Optimum est gratia stabilire cor, *tr. 26. d. 2. num. 5. d. 6. n. 1.*

Vers. 10. Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui Tabernaculo deserviunt, *tractat. 22. d. 10. numer. 21.*

Vers. 13. Exeamus ad eum extra castra, improprium ejus portantes, *tract. 22. disc. 2. n. 3. tr. 25. d. 1. n. 7. tr. 36. d. 8. n. 2.*

Vers. 16. Beneficentiae, & communionis nolite oblivisci, *tr. 26. d. 8. per tot. d. 23. n. 3.*

Vers. 17. Obedite praepositis vestris, & subjacete eis, *tract. 22. d. 23. num. 6.*

EX EPISTOLA CANONICA S. JACOBI.

C A P. I.

Vers. 17. Omne datum optimum desursum est, descendens à Patre luminum, *tr. 34. d. 25. num. 7. tr. 29. d. 23. n. 6. tr. 30. d. 6. n. 4. tr. 38. d. 6. num. 3.*

Vers. 20. Ira viri iustitiam Dei non operatur, *tr. 39. d. 6. per tot.*

Vers. 21. In mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras, *tr. 39. d. 11. num. 7. tr. 26. d. 5. n. 5. d. 30. n. 4.*

Vers. 27. Religio pura, & immaculata apud Deum, & Patrem, hæc est; visitare pupillos, & viduas in tribulatione earum, *tr. 28. d. 14. num. 4.*

C A P. II.

Vers. 10. Quicumque verò legem servaverit, offendet autem in uno, factus est omnium reus, *tr. 34. d. 32. numer. 4. tr. 41. d. 22. num. 6.*

Vers. 13. Judicium sine misericordia fiet illi, qui non fecit misericordiam, *tr. 35. d. 17. num. 7. d. 29. n. 1. tr. 41. d. 31. n. 9.*

Vers. 14. Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? nunquid poterit fides salvare eum? *tr. 29. d. 6. numer. 7. d. 7. n. 10. d. 11. n. 6.*

Vers. 15. Si frater & soror nudi sint, & indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis; ite in pace, &c. *tr. 24. d. 10. num. 5.*

Vers. 18. Sed dicit aliquis: tu fidem habes, & ego opera habeo: ostende mihi sine operibus fidem tuam, & ego ostendam tibi ex operibus fidem meam, *tractat. 29. d. 8. n. 5. d. 9. n. 2.*

Vers. 19. Tu credis quoniam unus est Deus, & bene facis, & Dæmones credunt, & contremiscunt, *tr. 29. d. 13. per tot.*

Vers. 20. Vis autem cognoscere, homo inanis, *tr. 29. disc. 8. n. 13.*

Vers. 20. Fides sine operibus mortua est, *tr. 29. d. 4. n. 5. d. 11. n. 3.*

Vers. 26. Sicut corpus sine spiritu mortuum est, ita & fides sine operibus mortua est, *tr. 29. d. 6. per tot.*

C A P. III.

Vers. 2. In multis offendimus omnes, *tractat. 35. disc. 16. n. 4.*

Vers. 3. Si equis fræna in ora mittimus, ad contentiendum nobis, & omne corpus illorum circumferimus, *tr. 40. d. 10. n. 1.*

Vers. 5. Lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat: ecce quantus ignis, quam magnam tyllam accendit: & lingua ignis est, & universitas iniquitatis, *tr. 36. d. 3. num. 3. d. 16. n. 3. tractat. 39. disc. 2. n. 6.*

Vers. 16. Ubi zelus & contentio, ibi inconstantia, & omne opus prævum, *tr. 38. d. 2. n. 8.*

C A P. IV.

Vers. 1. Unde bella & lites in vobis? nonne hinc ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris, *tr. 39. d. 11. num. 8.*

Vers. 5. Ad invidiam concupiscit Spiritus, qui habitat in vobis, *tr. 38. d. 16. per tot.*

Vers. 6. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, *tr. 32. d. 5. n. 1.*

Vers. 10. Humiliamini in conspectu Domini, & exaltabit vos, *tr. 32. d. 10. per tot. d. 14. n. 5.*

Vers. 15. Quæ est vita vestra? Vapor est ad modicum parens, & deinceps exterminabitur, *tract. 41. d. 30. n. 11.*

C A P. V.

Vers. 1. Agite nunc divites, & plorate ululantes in miseriis vestris, quæ advenient vobis: aurum & argentum vestrum ærugavit, & ærugo eorum in testimonium vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis, &c. *tractat. 41. discurs. 13. num. 7.*

Vers. 3. Thesaurizatis vobis iram in novissimis diebus, *tr. 41. d. 30. num. 8.*

Vers. 5. Epulati estis super terram, & in luxuriis enutristis corda vestra, in die occisionis, *tr. 31. d. 21. n. 9.*

Vers. 18. Oravit, & cælum dedit pluviam, & terra dedit fructum suum, *tr. 30. d. 25. numer. 5.*

EX CANONICA I. S. PETRI.

C A P. I.

Vers. 7. Probatio fidei multò pretiosior auro, *tractat. 29. d. 2. per tot.*

Vers. 12. In quem desiderant Angeli prospicere, *tr. 34. d. 22. n. 4.*

C A P. II.

Vers. 1. Deponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & detractiones, & invidias, *tr. 38. d. 1. n. 7.*

Vers. 8. Lapis offensionis, & petra scandali, *tr. 27. d. 11. per tot.*

Vers. 9. Vos autem genus electum, gens sancta, populus acquisitionis, &c. *tr. 29. d. 10. n. 6. tr. 22. d. 4. per tot.*

Vers. 10. Regale sacerdotium, *tr. 22. d. 13. per tot.*

Vers. 12. Charissimi, obsecro vos abstinere à carnalibus desideriis, conversationem vestram inter gentes habere bonam, ut ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum, *tr. 27. d. 1. per tot. d. 11. n. 4.*

Vers. 13. Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, *tr. 32. d. 1. n. 7.*

Vers. 18. Subditi estote Dominis, etiam discoloris, *tr. 38. d. 5. n. 10.*

Vers. 21. In hoc enim vocati estis; quia & Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus; qui cum malediceretur, non maledicebat, *tr. 29. d. 9. n. 10. tr. 35. d. 7. n. 3. tr. 36. d. 7. per tot.*

Vers. 22. Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus, *tr. 23. d. 9. n. 5.*

C A P. III.

Vers. 19. Et his qui in carcere erant, spiritibus veniens prædicavit; qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe, *tr. 31. disc. 12. numer. 8.*

Vers. 10. Cum fabricaretur arca, in qua pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt, *tract. 34. discurs. 31. num. 5.*

C A P. IV.

Vers. 8. Caritas operit multitudinem peccatorum, *tr. 22. disc. 22. num. 11. tr. 24. d. 5. n. 8. tract. 26. disc. 18. n. 4.*

Vers. 14. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis; quoniam quod est honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui est ejus Spiritus, super vos requiescit, &c. *tr. 36. d. 8. n. 4.*

Vers. 15. Nemo vestrum patietur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor; si autem ut Christianus, non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine, *tr. 25. d. 7. n. 4. tr. 25. d. 10. per tot. tr. 29. d. 9. num. 9.*

Vers. 17. Tempus est, ut incipiat iudicium à domo Dei, *tractat. 22. disc. 28. per tot.*

Vers. 18. Si iustus vix salvabitur, impius & peccator ubi parent, *tr. 41. d. 21. per tot.*

C A P. V.

Vers. 3. Forma facti gregis in animo, *tr. 22. d. 16. n. 9. tr. 27. d. 5. per tot.*

Vers. 5. Omnes invicem humilitatem insonate, quia Deus humilibus dat gratiam, *tr. 32. d. 13. per tot.*

Vers. 8. Tamquam leo rugiens circuit, querens quem devoret, *tr. 34. d. 4. n. 8. tr. 29. d. 4. n. 4. tr. 33. d. 6. n. 1. tr. 25. d. 2. n. 3.*

EX CANONICA II. S. PETRI.

C A P. I.

Vers. 5. Ministrare in fide vestra virtutem, in virtute scientiam, in scientia abstinentiam, *tractat. 29. discurs. 23. num. 8.*

Vers. 10. Magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis, *tr. 29. d. 7. per tot.*

Vers. 16. Non doctas fabulas secuti, notam fecimus vobis Domini nostri Jesu Christi virtutem, sed speculatores facti illius magnitudinis, *tr. 29. d. 16. per tot.*

Vers. 19. Habemus firmiorem propheticum sermonem, *tr. 29. d. 16. num. 1. tr. 34. d. 1. num. 10.*

C A P. II.

Vers. 13. Voluptatem existimantes dei delicias; coinquinationes, & maculæ delictis affluentes, in conviviis suis luxuriantes vobiscum, oculos habentes plenos adulterii, *tr. 31. d. 9. n. 3.*

Vers. 21. Melius erat illis non cognoscere viam iustitiæ, *tr. 29. d. 12. n. 7. d. 13. n. 3.*

Vers. 22. Canis reversus ad suum vomitum, *tr. 31. d. 10. n. 5.*

C A P. III.

Vers. 3. Hoc primum scientes, quod venient in novissimis diebus in deceptione illudores, juxta proprias concupiscentias ambulantes, *tr. 41. d. 1. num. 6.*

EX CANONICA I. S. JOANNIS.

C A P. I.

Vers. 1. Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perpeximus, & manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ, &c. *tr. 29. d. 16. num. 1.*

Vers. 8. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est, &c. *tr. 35. d. 17. num. 2. tr. 41. d. 23. num. 6.*

C A P. II.

Vers. 1. Advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum, *rr. 35. d. 16. n. 7. rr. 41. d. 19. n. 11.*

Vers. 11. Qui odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, *rr. 35. d. 18. per tot. rr. 36. d. 15. num. 5.*

Vers. 16. Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, *rr. 38. d. 5. n. 4. rr. 38. d. 8. num. 2.*

Vers. 18. Cum apparuerit, habemus fiduciam, & non confundamur ab eo in adventu ejus, *rr. 41. d. 25. num. 4.*

C A P. III.

Vers. 12. Non sicut Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum, quoniam opera ejus maligna erant, fratris autem ejus iusta, *rr. 33. d. 11. n. 5.*

Vers. 14. Qui non diligit, manet in morte, *rr. 35. d. 16. n. 1. d. 18. n. 2. rr. 38. d. 9. n. 1. d. 14. n. 4. d. 19. num. 2. rr. 39. d. 9. n. 2. rr. 42. d. 1. n. 1. rr. 16. d. 43. n. 1.*

Vers. 17. Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum egere, & non dederit, quomodo charitas Dei manet in illo? *rr. 31. d. 11. n. 9.*

C A P. IV.

Vers. 16. Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo, *rr. 32. d. 6. num. 5. rr. 35. d. 10. num. 8. rr. 38. d. 6. n. 7. rr. 38. d. 9. n. 1. rr. 41. d. 3. n. 1. rr. 41. d. 25. num. 4.*

Vers. 17. In hoc perfecta est charitas Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die judicii, *rr. 41. d. 30. per tot.*

Vers. 20. Si quis dixerit, quia diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est; qui enim non diligit fratrem suum, quem vidit, &c. *rr. 35. d. 6. num. 7.*

C A P. V.

Vers. 4. Hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra, *rr. 39. d. 3. num. 5. d. 4. num. 6. d. 18. n. 2.*

Vers. 7. Tres sunt, qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt, *rr. 39. d. 16. n. 2.*

Vers. 19. Totus mundus in maligno positus est, *rr. 29. d. 7. n. 4.*

EX CANONICA III. S. JOANNIS.

C A P. I.

Vers. 4. Majorem horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in veritate ambulare, *rr. 22. d. 23. n. 6.*

EX EPISTOLA B. JUDÆ APOSTOLI.

Vers. 4. Subintroierunt quidam homines impii, Dei nostri gratiam transverentes in luxuriam, &c. hi sunt in epulis suis macula, convivantes sine timore, semetipsos pascentes, *rr. 31. d. 13. num. 11.*

Vers. 11. Vix illis, quia in via Cain abierunt, *rr. 38. d. 7. n. 2.*

Vers. 13. Fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, *rr. 39. d. 4. n. 1.*

EX LIBRO APOCALYPSIS B. JOANNIS APOST.

C A P. I.

Vers. 10. Fui in spiritu in Dominica die, *rr. 28. d. 1. n. 4.*

Vers. 12. Conversus vidi septem candelabra aurea; & in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis, &c. *rr. 40. d. 10. n. 6.*

Vers. 14. Caput ejus, & capilli erant candidi tamquam lana alba, *rr. 22. d. 4. n. 1.*

Vers. eod. Oculi ejus tamquam flamma ignis, & pedes ejus similes aurichalco, sicut in camino ardenti, &c. *rr. 34. d. 10. n. 4.*

Vers. 16. De ore ejus gladius utraque parte acutus exibat, *rr. 41. d. 14. n. 2.*

C A P. II.

Vers. 5. Memor esto, unde excideris, & age poenitentiam, *rr. 31. d. 24. n. 8. rr. 40. d. 4. num. 9.*

Vers. 9. Scio paupertatem tuam, sed dives, *rr. 32. d. 3. n. 10.*

Vers. 14. Habeo adversuste pauca: habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel, edere & fornicari, *rr. 31. d. 7. per tot. d. 13. n. 11.*

Vers. 17. Qui habet aurem audiendi, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo manna absconditum, *rr. 26. d. 20. n. 8.*

C A P. III.

Vers. 1. Hæc dicit, qui habet septem Spiritus Dei, & septem stellas: scio opera tua, *rr. 33. d. 10. num. 7. d. 1. n. 2. d. 14. num. 7.*

Vers. eod. Nomen habes, quod vivas, & mortuus es; non enim invenio opera tua plena coram Deo meo, *rr. 41. d. 29. d. 10. per tot. d. 11. n. 4. rr. 33. d. 7. n. 5. d. 10. n. 7. rr. 37. d. 3. per tot. rr. 37. d. 7. n. 6.*

Vers. 8. Ecce, dedi ostium apertum coram te, quod nemo potest claudere; quia modicam habes virtutem, *rr. 31. d. 15. num. 3.*

Vers. 14. Angelo Laodiceæ Ecclesiæ scribe: hæc dicit: Amen, testis fidelis: scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus: utinam frigidus esses, aut calidus; sed quia tepidus es, &c. *rr. 29. d. 2. n. 5.*

Vers. 17. Quia dicis: Quod dives sum, & locupletatus, & nulli

Manfi Bibl. Præd. Tom. II.

lius egeo: & nescis, quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus, *rr. 37. d. 5. n. 3.*

Vers. 18. Collyrio inunge oculos tuos, ut videas, *rr. 32. d. 18. n. 2.*

C A P. IV.

Vers. 6. Plena erant oculis ante, & retrò, *rr. 22. d. 20. n. 1.*

C A P. V.

Vers. 10. Fecisti nos Deo nostro regnum, & Sacerdotes, & regnabimus, *rr. 22. d. 13. n. 4. rr. 34. d. 19. n. 3.*

Vers. 13. Et omnem creaturam quæ in cælo est, & super terram, & sub terra, & quæ sunt in mari, &c. audiivi dicentes: Sedit in throno, benedictio, & honor, & gloria, &c. *rr. 30. d. 4. n. 2.*

C A P. VI.

Vers. 6. Vinum, & oleum ne laferis, *rr. 34. d. 13. n. 7.*

Vers. 8. Et ecce equus pallidus, & qui sedebat super eum, nomen illi Mors, & internus sequebatur eum, *rr. 33. d. 2. n. 5. d. 5. n. 5.*

Vers. 12. Ecce terræ motus factus est magnus, & Sol factus est niger tamquam sacculus cilicinus, & Luna tota facta est sicut sanguis, & stellæ de cælo ceciderunt super terram, & cælum recessit sicut liber involutus, *rr. 41. d. 5. n. 5.*

Vers. 13. Et Stellæ de cælo ceciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos suos, & cum à vento magno movetur, *rr. 33. d. 4. n. 4.*

Vers. 16. Tunc dicunt montibus & petris: Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira Agni, *rr. 41. d. 11. num. 5. d. 16. num. 3. & rr. 41. d. 34. d. 16. num. 9.*

Vers. 17. Venit dies magnus iræ ipsorum, & quis poterit stare? *rr. 41. d. 8. num. 4.*

C A P. VII.

Vers. 10. Clamabant voce magna, dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & Agno, *rr. 30. d. 18. n. 3.*

Vers. 11. Et omnes Angeli stabant in circuitu throni, &c. *rr. 30. d. 4. num. 3.*

Vers. 12. Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, & honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum, Amen, *rr. 30. d. 2. n. 9.*

C A P. VIII.

Vers. 3. Stetit Angelus juxta aram templi, habens thuribulum aureum in manu sua, *rr. 22. d. 10. n. 18.*

C A P. IX.

Vers. 1. Vidi stellam de cælo cecidisse in terram, & data est ei clavis putei abyssi, &c. *rr. 34. d. 10. n. 6.*

Vers. 6. Querent mortem, & non invenient eam; & desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis, *rr. 34. d. 26. per tot.*

C A P. X.

Vers. 1. Et Angelus quem vidi stantem super mare, & super terram, levavit manum suam, &c. *rr. 34. d. 25. n. 7.*

Vers. 6. Juravit per viventem in sæcula sæculorum: Quod tempus non erit amplius, *rr. 34. d. 24. n. 5. rr. 41. d. 12. n. 4. d. 29. num. 3.*

C A P. XI.

Vers. 2. Atrium autem, quod est foris templum, ejice foras, *rr. 29. d. 11. n. 6. rr. 33. d. 2. n. 12.*

C A P. XII.

Vers. 3. Et ecce draco magnus: cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum cæli, & misit eas in terram, *rr. 33. d. 6. n. 1.*

Vers. 9. Projectus est draco ille magnus, *rr. 33. d. 2. n. 3. d. 5. num. 3. rr. 34. d. 12. num. 3.*

Vers. 12. Descendit Diabolus ad vos, habens iram magnam, *rr. 39. d. 7. n. 9.*

C A P. XIII.

Vers. 8. Agnus occisus ab origine mundi, *rr. 26. d. 18. n. 1.*

C A P. XIV.

Vers. 5. Sine macula enim sunt ante thronum Dei, *rr. 34. d. 16. n. 9.*

Vers. 10. Bibet de vino iræ Dei, quod mixtum est mero in calice iræ ipsius, & cruciabitur igne, & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, *rr. 34. d. 21. num. 4.*

Vers. 11. Si quis adoraverit bestiam, & imaginem, & acceperit characterem, &c. *rr. 34. d. 9. num. 1.*

Vers. eod. Cruciabitur igne & sulphure, & fumus tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum, nec habent requiem die ac nocte, *rr. 34. d. 23. num. 1. d. 27. n. 7. rr. 41. d. 24. n. 7.*

Vers. 13. Scribe: Beati mortui, qui in Domino moriuntur: opera enim illorum sequuntur illos, *rr. 41. d. 2. n. 2. & 3. d. 18. n. 10.*

Vers. 14. Vidi super nubem sedentem similem Filio hominis, habentem in manu sua falcem acutam, *rr. 41. d. 10. n. 7.*

Vers. 19. Misit in lacum iræ Dei magnum, *rr. 34. d. 11. n. 4. d. 32. n. 4.*

Vers. eod. Misit Angelus falcem suam acutam in terram, & vindemiavit vineam terræ, *rr. 34. d. 32. n. 4.*

C A P. XVI.

Vers. 1. Ite & effundite septem phialas iræ Dei in terram, *rr. 41. d. 17. n. 6.*

Vers. 5. Justus es Domine, qui es, & qui eras sanctus, qui hæc judicasti; quia sanguinem Sanctorum, & Prophetarum effuderunt, *rr. 41. d. 17. n. 6.*

Vers. 9. Blasphemaverunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, *rr. 34. d. 16. n. 10.*

Vers. 10. Et quintus Angelus effudit phialam suam super sedem

d 2 be-

bestiæ, & factum est Regnum ejus tenebrosum, & commanduca-
verunt linguas suas præ dolore, *tr. 38. d. 10. n. 3.*

C A P. XVII.

Vers. 4. Et mulier erat circumdata purpura & coccino, & inau-
rata auro, habens poculum aureum in manu sua, plenum abomi-
natione, *tr. 33. disc. 1. n. 8.*

Vers. 5. In fronte ejus nomen scriptum: Myſterium, *tr. 33. d. 9. n. 10.*

C A P. XVIII.

Vers. 2. Babylon magna, facta est habitatio demoniorum, &
custodia omnis spiritus immundi, quia de vino iræ fornicationis
ejus biberunt omnes gentes, *tr. 37. d. 10. num. 5.*

Vers. 7. Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date
illi tormentum, & luctum, *tr. 34. d. 10. per. 6. tr. 41. d. 13. num. 7.*

Vers. 11. Lapidem magnum quasi molarem, *tr. 34. d. 15. n. 7.*

C A P. XIX.

Vers. 17. Et vidi unum Angelum stantem in Sole, & clamavit
voce magna, dicens omnibus avibus, quæ volabant per medium
coeli: Venite & congregamini ad cornam magnam Dei, ut man-
ducetis carnes Regum, *tr. 36. d. 48. n. 3.*

Vers. 20. Stagnum ignis ardentis sulphure, *tr. 34. d. 11. numer. 2. d. 20. n. 11.*

C A P. XX.

Vers. 6. Beatus & Sanctus, qui habet partem in resurrectione
prima; in his secunda mors non habet potestatem, *tr. 34. d. 26. n. 2.*

Vers. 9. Diabolus missus est in stagnum ignis & sulphuris, *tr. 34. d. 11. n. 2.*

Vers. 10. Cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum, *tr. 34. d. 29. n. 1.*

Vers. 12. Libri aperti sunt, & judicati sunt mortui ex his, quæ
scripta erant in libris, secundum opera eorum, *tr. 41. d. 15. per. 10.*

Vers. 14. Missi sunt in stagnum ignis, *tr. 34. d. 24. n. 5.*

C A P. XXI.

Vers. 8. Timidis autem, & execratis, &c. pars illorum erit in
stagno ardenti, igne, & sulphure, *tr. 34. d. 11. num. 2. d. 15. num. 9.*

Vers. 19. Fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso orna-
ta, *tr. 34. d. 31. n. 7.*

Vers. 27. Non intrabit in eam aliquid coinquinatum, nec abo-
minationem faciens, *tr. 34. d. 11. n. 8. tr. 35. disc. 21. num. 6.*

C A P. XXII.

Vers. 12. Ecce venio cito, & merces mea mecum est, dare uni-
cuique secundum opera sua, *tr. 41. d. 28. n. 3.*

Vers. 14. Ut sit potestas eorum in ligno vitæ, & per portas in-
trent in Civitatem, *tr. 36. disc. 42. n. 9.*

F I N I S.

I N D E X R E R U M E T V E R B O R U M

Memorabilium, quæ in hoc Secundo Tomo Bibliothecæ Moralis continentur.

Numerus primus Tractatum, secundus Discursum, tertius Numerum in quolibet Discursu significat.

A

A

Aron, *tratt.* 11. d. 9. num. 9. & d. 13. num. 14.
Dum ad sacerdotium evehendus esset, cur id per germinantem virgam significare Deus voluerit, *tratt.* 40. d. 5. num. 7.

A B D I A S.

Factus est Propheta propter erogatam Eleemosynam, *tr.* 14. d. 17. n. 8.

A B E L.

Curejus sacrificium Deo acceptius fuerit, quam quod Cain frater ejus obtulit.

A B I G A I L.

Davidem donis, & muneribus placavit, *tr.* 14. d. 12. n. 2.

A B I M E L E C H.

Suo exemplo populum adversus Sichemitas continuit, *tr.* 17. d. 5. num. 5.

Fumo suffocavit milites, & cujus rei sit hoc factum figura, *tr.* 34. d. 17. n. 7.

A B R A H A M P A T R I A R C H A.

Monitus est ab Angelo de Isaac, sibi ex Sara nascituro, *tr.* 16. d. 4. num. 8. 9.

Non est invitatus ab Angelo ad specialem gratiarum actionem, sed tunc solum gratias exit, quando filium suum in monte Deo in sacrificium obtulit, *ib.*

Tribus Angelis in Mambre convivium præparavit, *tr.* 16. d. 51. num. 4.

Cur post quinque Reges devictos nihil ab eis spoliis accepit, *tratt.* 26. d. 10. n. 4.

Abraham gratitudo expenditur, *tr.* 30. d. 5. num. 1. *tr.* 30. d. 7. n. 8.

Abraham gratitudine sua Rebeccam Isaac filio suo in uxorem obtinuit, *tr.* 30. d. 6. n. 9. & *tr.* 30. d. 7. n. 8.

Limbus Patrum sinus Abraham appellatur, & cur? *tr.* 30. d. 5. num. 3.

Abraham magnalia humilitatis ejus præmia fuere, *tr.* 31. d. 10. num. 1.

Abraham post receptas in Tabernaculum suum tres personas divinas, tanto est humilior factus, *tr.* 32. d. 18. n. 1.

S. A B R A H A M E R E M I T A.

Injurias, & contumelias tolerando convertit Paganos.

A B R A H A M.

Anachoreta per patientiam injuriarum, Idololatrias ad Christianam fidem convertit, *tr.* 30. d. 18. n. 13.

A B S A L O M.

Vide *tr.* 13. d. 15. n. 6.

Intolerabilis eidem fuit paterni affectus privatio, *tr.* 34. d. 22. n. 4.

A B S T I N E N T I A.

A carnibus, præcedit communiter dies festos solemniores, *tr.* 18. d. 9. n. 2.

A vino, optimum est castitatis conservandæ remedium, *tratt.* 31. d. 8. n. 7. & 8.

Judith per abstinenciam Holofernis evasit libidinem, *tr.* 31. d. 9. num. 6.

Abstinencia ferrum est, quo omnes inordinatorum affectuum noxæ herbæ eradicantur, *tr.* 31. d. 12. n. 5.

Julius Cæsar abstinencia, & sobrietate sua Romanum Imperium restauravit, *tr.* 31. d. 17. n. 3.

Alphonfus Aragoniz Rex indecense dicebat, quod Rex sapientiam per intemperantiam supprimit, *tr.* 31. d. 17. n. 3.

Abstinencia, & frugalitas victus liberat à morbis, & plures vitæ adjicit annos, *tr.* 31. d. 18. per tot.

Os hominis parvum, & erectus ejus ad sidera vultus, victus ei præscribunt abstinenciam, *tr.* 31. d. 25. n. 7.

Diis simillimus est abstinent, *tr.* 31. d. 25. n. 8.

Egregium in S. Romualdo cernitur abstinenciz exemplum, *tr.* 31. d. 36. n. 5.

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

A C H A B.

Rex Israel ob peccatum suum castigari meruit, *tr.* 17. d. 18. n. 6.

A C H E R O N.

Idem est quod luctuosus, *tr.* 34. d. 6. n. 1. Item dicitur Infernus ab A quod est sine, & Cheronia, quod est solus, quasi sine salute, *ibid.*

A C C I D E N T I A.

In Sacramento Eucharistiz subsistunt sine subjecto, *tr.* 16. d. 52. num. 1.

A C C I P I T E R.

Gratus est erga aviculam captam se calefacientem, *tr.* 30. d. 10. num. 11.

A C T I O.

Actiones humanæ in quatuor duplici sunt differentia, *tr.* 37. d. 5. n. 2. Actio eadem in diversis personis, & laudabilis, & reprehensibilis, & quomodo, *tr.* 37. d. 9. n. 3.

A D A M A S.

Per sanguinem hircinum frangitur, *tr.* 22. d. 37. n. 4.

A D I G E S.

Rex in cruento prælio milites suos nimium pavidos, hisce verbis animavit: Cum nos qui vincimus, trepidamus, quid facere censetis eos, qui victi sunt? dictum hoc terrori extremi judicii eleganter applicatur, *tr.* 41. d. 5. n. 4.

A D U L A T O R.

Magis virapudus quam injurius, *tr.* 36. d. 10. n. 3.

A D U L T E R A.

Euangelica cur sola cum Christo permanferit, *tr.* 18. d. 16. n. 9.

Æ G Y P T U S.

Ægypti decem flagella, umbra sunt poenarum infernalium, *tr.* 34. d. 15. n. 5.

Æ T A S.

Ætas juvenilis ceræ comparatur, *tr.* 23. d. 6. n. 2. & 3.

Æ T E R N I T A S.

Inferni, & ejusdem poenarum, variè probatur, *tr.* 34. d. 19. per tot.

Vitæ beatæ, probat æternitatem inferni, *ib.*

Quid sit æternitas, *tr.* 34. d. 19. n. 1.

Poenarum infernalium non confiderata, causa est præcipua damnationis multorum, *tr.* 34. d. 29. n. 8.

Confiderata verò causa est salutis, *ib.* n. 9.

Ejus consideratio pro fide certantibus vires addit, *tr.* 34. d. 20. n. 9.

A G A P I T U S P A P A.

Quem pro eleemosyna ex purpura conceptum formavit, *tr.* 24. d. 14. n. 7.

S. A G A T H A V I R G. E T M A R T.

Lætabunda ibat ad carcerem, *tr.* 29. d. 29. n. 5.

A G N U S.

Paschalis, ejusque figura, circumstantiæ, membra, eorumque rationes explicantur, *tr.* 27. d. 7. n. 1. & *tr.* 22. d. 21. num. 4. & *tr.* 26. d. 50. n. 10.

Paschalis crudus manducari non poterat, & quare? *tr.* 26. d. 8. n. 9.

Pedibus calcatis manducari debebat, *tr.* 22. d. 21. n. 12.

Item succinctis renibus, *ib.*

Sacrificabatur die decimo, *tr.* 22. d. 23. n. 3.

Vesperis sacrificabatur, & manducabatur in nocte, *tr.* 26. d. 46. n. 6.

Cur domi quattiduo stare debuerit, priusquam sacrificaretur, *tr.* 26. d. 18. n. 2.

Qua ratione manducari debuerit, ejusque mysterium, *tratt.* 26. d. 8. n. 9.

A L B A S A C E R D O T A L I S.

Quid significet, *tr.* 22. d. 17. n. 4. & d. 8. n. 10.

S. A L B A N U S M A R T Y R.

Per bonum exemplum conversus fuit, *tr.* 27. d. 1. n. 6.

A L E X A N D E R M A G N U S.

Per Jaddo sacerdotis præsentiam mitigabatur, *tr.* 22. d. 13. n. 9.

Summum Hebræorum Sacerdotem veluti Deum, quendam adoravit, *tr.* 22. d. 14. n. 8.

Mores in juventute imbibitos deferere non potuit, *tr.* 23. d. 6. n. 7.

d 3 In-

bestia, & factum est Regnum ejus tenebrosum, & commanda-
verunt linguas suas pro dolore, *17.38.d.10.n.3.*

C A P. XVII.

Vers.4. Et mulier erat circumdata purpura & coccino, & inau-
rata auro, habens poculum aureum in manu sua, plenum abomi-
natione, *17.18.33. discurs.1.n.6.*

Vers.5. In fronte ejus nomen scriptum: Myſterium, *17.33.d.9.n.10.*

C A P. XVIII.

Vers.2. Babylon magna, facta est habitatio demoniorum, &
custodia omnis spiritus immundi, quia de vino irae fornicationis
ejus biberunt omnes gentes, *17.18.17. d.10. num.5.*

Vers.7. Quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date
illi tormentum, & luctum, *17.34. d.10. per rec. num. 6. 17.41. d.
13. num.7.*

Vers.21. Lapidem magnum quasi molarem, *17.34.d.15.n.7.*

C A P. XIX.

Vers. 17. Et vidi unum Angelum stantem in Sole, & clamavit
voce magna, dicens omnibus avibus, quae volabant per medium
coeli: Venite & congregamini ad cenam magnam Dei, ut man-
ducetis carnes Regum, *17.18.36. d.48.n.3.*

Vers.10. Stagnum ignis ardentis sulphure, *17.34.d.11. num.17.2.
d.20.n.11.*

C A P. XX.

Vers. 6. Beatus & Sanctus, qui habet partem in resurrectione
prima; in his secunda mors non habet potestatem, *17.34.d.26.n.2.*

Vers.9. Diabolus missus est in stagnum ignis & sulphuris, *17.34.
d.11.n.2.*

Vers.10. Cruciabuntur die ac nocte in saecula saeculorum, *17.34.
d.29.n.1.*

Vers.12. Libri aperti sunt, & judicati sunt mortui ex his, quae
scripta erant in libris, secundum opera eorum, *17.41.d.15. per rec.*

Vers.14. Missi sunt in stagnum ignis, *17.34.d.24.n.5.*

C A P. XXI.

Vers. 8. Timidis autem, & execratis, &c. pars illorum erit in
stagno ardenti, igne, & sulphure, *17.34.d.11. num.2.d.15. no.9.*

Vers.19. Fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso orna-
ta, *17.34.d.32.n.7.*

Vers.27. Non intrabit in eam aliquid coinquinatum, aut abo-
minationem faciens, *17.34.d.11.n.8. 17.18.35. disc.21. num.6.*

C A P. XXII.

Vers.12. Ecce venio cito, & merces mea mecum est, dare uni-
cuique secundum opera sua, *17.18.41.d.28.n.3.*

Vers.14. Ut sit potestas eorum in ligno vitae, & per portas in-
trent in Civitatem, *17.18.26. disc.42.n.9.*

F I N I S.

I N D E X R E R U M E T V E R B O R U M

Memorabilium, quæ in hoc Secundo Tomo Bibliothecæ Moralis continentur.

Numerus primus Tractatum, secundus Discursum, tertius Numerum in quolibet Discursu significat.

A

A

Aron, *tratt.* 22. d. 9. num. 9. & d. 13. num. 14.
Dum ad sacerdotium evehendus esset, cur id per germinantem virgam significare Deus voluerit, *tratt.* 40. d. 5. num. 7.

A B D I A S.

Factus est Propheta propter erogatam Eleemosynam, *tr.* 24. d. 17. n. 8.

A B E L.

Curejus sacrificium Deo acceptius fuerit, quam quod Cain frater ejus obtulit.

A B I G A I L.

Davidem donis, & muneribus placavit, *tr.* 24. d. 12. n. 2.

A B I M E L E C H.

Suo exemplo populum adversus Sichemitas continuit, *tr.* 27. d. 5. num. 5.

Fumo suffocavit milites, & cujus rei sit hoc factum figura, *tr.* 34. d. 27. n. 7.

A B R A H A M P A T R I A R C H A.

Monitus est ab Angelo de Isaac, sibi ex Sara nascituro, *tr.* 26. d. 4. num. 8. 9.

Non est invitatus ab Angelo ad specialem gratiarum actionem, sed tunc solum gratias egit, quando filium suum in monte Deo in sacrificium obtulit, *ib.*

Tribus Angelis in Mambre convivium præparavit, *tr.* 26. d. 51. num. 4.

Cur post quinque Reges devictos nihil ab eis spoliolum accepit, *tratt.* 26. d. 10. n. 4.

Abrahæ gratitudo expenditur, *tr.* 30. d. 5. num. 3. *tr.* 30. d. 7. n. 8.

Abraham gratitudine sua Rebeccam Isaac filio suo in uxorem obtinuit, *tr.* 30. d. 6. n. 9. & *tr.* 30. d. 7. n. 8.

Limbus Patrum sinus Abrahæ appellatur, & cur? *tr.* 30. d. 5. num. 3.

Abrahæ magnalia humilitatis ejus præmia fuere, *tr.* 32. d. 10. num. 2.

Abraham post receptas in Tabernaculum suum tres personas divinas, tantò est humilior factus, *tr.* 32. d. 18. n. 1.

S. A B R A H A M E R E M I T A.

Injurias, & contumelias tolerando convertit Paganos.

A B R A H A M.

Anachoreta per patientiam injuriarum, Idololatras ad Christianam fidem convertit, *tr.* 30. d. 8. n. 13.

A B S A L O M.

Vide *tr.* 23. d. 15. n. 6.

Intolerabilis eidem fuit paterni affectus privatio, *tr.* 34. d. 22. n. 4.

A B S T I N E N T I A.

A carnibus, præcedit communiter dies festos solemniore, *tr.* 28. d. 9. n. 2.

A vino, optimum est castitatis conservandæ remedium, *tratt.* 31. d. 8. n. 7. & 8.

Judith per abstinentiam Holofernis evasit libidinem, *tr.* 31. d. 9. num. 6.

Abstinentia ferrum est, quo omnes inordinatorum affectuum noxæ herbæ eradicantur, *tr.* 31. d. 12. n. 5.

Julius Cæsar abstinentia, & sobrietate sua Romanum Imperium restauravit, *tr.* 31. d. 17. n. 3.

Alphonfus Aragoniæ Rex indecens esse dicebat, quòd Rex sapientiam per intemperantiam supprimit, *tr.* 32. d. 17. n. 3.

Abstinentia, & frugalitas victus liberat à morbis, & plures vitæ adjicit annos, *tr.* 32. d. 18. per tot.

Oshominis parvum, & erectus ejus ad sidera vultus, victus ei præscribunt abstinentiam, *tr.* 32. d. 25. n. 7.

Diis similis est abstiniens, *tr.* 32. d. 25. n. 8.

Egregium in S. Romualdo cernitur abstinentiæ exemplum, *tr.* 32. d. 36. n. 5.

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

A C H A B.

Rex Israel ob peccatum suum castigari meruit, *tr.* 27. d. 18. n. 6.

A C H E R O N.

Idem est quod luctuosus, *tr.* 34. d. 6. n. 2. Item dicitur Infernus ab A quod est sine, & Cheronea, quod est salus, quasi sine salute, *ibid.*

A C C I D E N T I A.

In Sacramento Eucharistiæ subsistunt sine subjecto, *tr.* 26. d. 52. num. 1.

A C C I P I T E R.

Gratus est erga aviculam captam se calefacientem, *tr.* 30. d. 10. num. 11.

A C T I O.

Actiones humanæ in quatuorplex sunt differentia, *tr.* 37. d. 5. n. 2. Actio eadem in diversis personis, & laudabilis, & reprehensibilis, & quomodo, *tr.* 37. d. 9. n. 3.

A D A M A S.

Per sanguinem hircinum frangitur, *tr.* 22. d. 37. n. 4.

A D I G E S.

Rex in cruento prælio milites suos nimium pavidos, hisce verbis animavit: Cum nos qui vincimus, trepidamus, quid facere censeatis eos, qui victi sunt? dictum hoc terrori extremi judicii eleganter applicatur, *tr.* 41. d. 5. n. 4.

A D U L A T O R.

Magis vitandus quam injurius, *tr.* 36. d. 20. n. 3.

A D U L T E R A.

Euangelica cur sola cum Christo permanferit, *tr.* 28. d. 16. n. 9.

Æ G Y P T U S.

Ægypti decem flagella, umbra sunt poenarum infernalium, *tr.* 34. d. 15. n. 5.

Æ T A S.

Ætas juvenilis ceteræ comparatur, *tr.* 23. d. 6. n. 2. & 3.

Æ T E R N I T A S.

Inferni, & ejusdem poenarum, variè probatur, *tr.* 34. d. 29. per tot.

Vitæ beatæ, probat æternitatem inferni, *ib.*

Quid sit æternitas, *tr.* 34. d. 29. n. 2.

Poenarum infernalium non considerata, causa est præcipua damnationis multorum, *tr.* 34. d. 29. n. 8.

Considerata verò causa est salutis, *ib.* n. 9.

Ejus consideratio pro fide certantibus vires addit, *tr.* 34. d. 30. n. 9.

A G A P I T U S P A P A.

Quem pro eleemosyna ex purpura conceptum formavit, *tr.* 24. d. 14. n. 7.

S. A G A T H A V I R G. E T M A R T.

Lætabunda ibat ad carcerem, *tr.* 29. d. 29. n. 5.

A G N U S.

Paschalis, ejusque figura, circumstantiæ, membra, eorumque rationes explicantur, *tr.* 27. d. 7. n. 1. & *tr.* 22. d. 21. num. 4. & *tr.* 26. d. 50. n. 10.

Paschalis crudus manducari non poterat, & quare? *tr.* 26. d. 8. n. 9.

Pedibus calcatis manducari debebat, *tr.* 22. d. 21. n. 12.

Item succinctis renibus, *ib.*

Sacrificabatur die decimo, *tr.* 22. d. 22. n. 3.

Vesperis sacrificabatur, & manducabatur in nocte, *tr.* 26. d. 46. n. 6.

Cur domi quatrinduo stare debuerit, priusquam sacrificaretur, *tr.* 26. d. 18. n. 2.

Qua ratione manducari debuerit, ejusque mysterium, *tratt.* 26. d. 8. n. 9.

A L B A S A C E R D O T A L I S.

Quid significet, *tr.* 22. d. 7. n. 4. & d. 8. n. 10.

S. A L B A N U S M A R T Y R.

Per bonum exemplum conversus fuit, *tr.* 27. d. 1. n. 6.

A L E X A N D E R M A G N U S.

Per Jaddo sacerdotis præsentiam mitigabatur, *tr.* 22. d. 13. n. 9.

Summum Hebræorum Sacerdotem veluti Deum quendam adoravit, *tr.* 22. d. 14. n. 8.

Mores in juventute imbibitos deserere non potuit, *tr.* 23. d. 6. n. 7.

d 3 10.

In summo existens furore, & vindictæ capiendæ proposito, hisce verbis placatus est: O Rex, totius mundi victor es; ac si te non viceris, non es victor, sed victus, *tr. 35. d. 25. n. 5. & tr. 36. d. 13. num. 4.*

In Deorum numerum relatus fuisset, nisi à furore se vinci permisisset,

In temulentia occidit Clitum charissimum amicum, *tr. 31. d. 5. num. 6.*

Antigonus Alexandrum ob temulentiam imperio indignum esse censuit, *tr. 31. d. 17. n. 2.*

De ebrietate Alexandri Magni, *tr. 31. d. 17. n. 5.*

Calisthenes Alexandri craterem ebibere noluit, ne Æsculapio indigeret, *tr. 31. d. 18. n. 5.*

Brachmanensem ad Alex. M. Epistola de frugalitate victus ipsorum, *tr. 31. d. 18. n. 9.*

Androclides monebat Alexandrum, ut vinum bibens, se terræ sanguinem potare crederet, *tr. 31. d. 19. n. 3.*

B. ALGERUS.

Ejus dictum de venerabili Sacramento Eucharistiæ, *tr. 26. d. 16. num. 8.*

S. ALIPIUS.

S. Augustini in conversione socius, qualiter ad primam vitam reductus fuerit.

B. ALOYSIUS GONZAGA.

A S. Carolo Borromæo visitatus, Spiritum, & sanctitatem acquisivit, deque morte ipsius, *tr. 26. d. 10. n. 3.*

ALPHONSUS VI. REX.

A Matre sua maledictus, id ipsum ab inimicis suis passus fuit, quod matri intulerat, *tr. 23. d. 15. n. 8.*

ALPHONSUS, ARRAGONIÆ REX.

Non decere Regem dixit, ut per temulentiam sapientiam suam obscuraret, *tr. 31. d. 17. num. 3.*

Ejus de Antonio Picentino insigni hypocrita à vermibus devorato, egregium dictum, *tr. 33. d. 3. n. 5.*

P. ALPHONSUS VALENTINUS ORD. PRÆDICAT.

Hospitium sibi à sacerdote quodam exhibitum, grata mercede compenavit orando, *tr. 30. d. 8. num. 10.*

ALTARE.

Symbolum est cordis, *tr. 22. d. 8. n. 2.*

AMBITIOSI.

A terra sunt devorati, *tr. 22. d. 14. num. 4.*

AMICITIA.

Philosophus quidam amicitiam duorum impensè se diligentiū parvificet, eò quod eorum unus dives, alter pauper esset, *tr. 26. d. 47. num. 7.*

AMICUS S. R. E. CARDINALIS.

A Paulo II. creatus, quia pastor ovium antea fuerat, pro insigni suo agnum librum tenentem sibi assumpsit.

S. AMMONIUS.

Illius egregium facinus, quod, ne Episcopus fieret, præstitit, *tr. 22. d. 31. num. 8.*

AMOR.

Jonathæ erga Davidem, *tr. 26. d. 47. n. 6.*

ANACHORETÆ.

Quidam post vitam trepidè transactam, ad modicam inferni considerationem, austerissimam ducere cepit, *tr. 34. d. 3. num. 2. & 3.*

ANASTASIUS SYNAITA.

Episcopus Antiochiæ, ejusque doctrina, *tr. 26. d. 31. n. 7.*

ANDRODUS SERVUS FUGITIVUS.

Egregium huic à Leone exhibitæ gratitudinis exemplum, *tr. 30. d. 10. n. 4.*

B. ANGELA DE FULGINIO.

Quos ex SS. Sacramento perceperit effectus, *tr. 26. d. 11. num. 6.*

Ejus circa idem Sacramentum instructiones, & visiones, *tr. 26. d. 26. n. 10. & d. 35. n. 5.*

Ejus de humilitate effatum, *tr. 32. d. 6. n. 5.*

Egregia ipsi à Christo sponso suo de humilitate tradita instructio, *tr. 32. d. 7. n. 3. & tr. 32. d. 13. n. 6.*

ANGELI.

Angelorum damnatorum nonnulli sunt in aere collocati, & quare, *tr. 38. d. 15. n. 5.*

Angeli in extremo judicio timebunt, *tr. 41. d. 6. n. 1.*

Eorundem intentionibus assistentia, *tr. 41. d. 18. n. 4.*

Serviunt nobis propter Deum, propter nos, & propter seipsos, *tr. 30. d. 14. n. 3.*

Deus minus contulit Angelis, quàm hominibus, *tr. 30. d. 14. num. 5.*

Ingens est hominis beneficium, habere ab ortu nativitatis suæ custodem Angelum, *tr. 30. d. 14. num. 7.*

Angeli Christum carne indutum jussi sunt adorare, *tr. 32. d. 9. num. 2.*

Cur Angeli Christi nativitatem solis denunciarint pastoribus, *tr. 32. d. 9. n. 4.*

Lucta Angeli cum Jacob consideratur, *tr. 32. d. 18. n. 4.*

ANGERUS JAPO.

Primus Japonis Christianus, ejusque fides laudata, *tr. 26. d. 1. num. 7.*

ANICETUS PAPA.

Scripsit de non nutrienda coma ad Episcopos Franciæ, *tr. 21. d. 2. num. 5.*

ANIMA.

In quonam ejus finis, & voluptas consistat, *tr. 26. d. 11. num. 6.*

Sponsalitium animæ cum Deo qualiter fiat, *tr. 29. d. 8. per totum disc.*

Tertis hujus sponsalicii sunt opera, *tr. 29. d. 8. n. 5.*

In sponsalicio animæ cum Christo fieri debet mutua corporum traditio, *tr. 29. d. 8. n. 13.*

Anima sponsa Christi armillis ornanda est, *tr. 29. d. 8. num. 15.*

Anima sponsa pretiosis induenda est vestibus, & quonam illæ sint, *tr. 29. d. 8. n. 16.*

Dos animæ quæ sit, *tr. 29. d. 8. n. 17.*

Quid sit, animam in manibus portare, *tr. 29. d. 8. num. 10.*

Cur Deus animam nostram adeo nobilem luteo corpori conjunxerit, *tr. 30. d. 13. n. 4.*

Cur Deus homini animam per afflatum inferuerit, *tr. 30. d. 13. n. 5.*

Horrendum exemplum cujusdam, animam suam vendere, & pretium potu dissipare volentis, *tr. 31. d. 2. n. 11.*

Pravis appetitibus nimium dedita, portatilis quidam est inferus, *tr. 34. d. 16. n. 4.*

Extra abyssum existens, quomodo ab igne infernali incessanter puniatur, *tr. 34. d. 16. n. 7.*

Damnata deformitas, *tr. 34. d. 18. num. 2.*

ANIMALIA.

Defectuosa à sacrificiis excluduntur, *tr. 22. d. 20. num. 9.*

SS. ANNA, ET JOACHIM.

Quo merito B. Virginem in prolem obtinuerint, *tr. 25. d. 8. num. 4.*

S. ANNA MATER SAMUELIS.

Ob gratitudinem suam fecunda mater exitit trium filiorum, & duarum filiarum loco Samuelis, *tr. 30. d. 6. num. 1.*

S. ANNO ARCHIEPISCOPUS COLONIENSIS.

Ejus memorabilis visio, rancorem, & odium quod contra cives Colonenses in corde fovebat, in ipso corrigens, *tr. 35. d. 18. num. 12.*

ANNONÆ CARITAS.

In obsidione Samaritæ ab Elifzo prædicta fuit, *tr. 26. d. 43. num. 4.*

ANNULUS.

Quid significet, *tr. 29. d. 8. n. 3.*

ANTICHRISTUS.

In Angelum lucis se transformans, animas multas seducet, *tr. 33. d. 5. n. 11. & seqq.*

ANTIOCHIA.

Qualiter à terræ motu liberata fuerit, *tr. 26. d. 17. num. 3.*

S. ANTONIUS MAGNUS ABBAS.

A S. Athanasio celebratus, & à Constantino Magno Imperatore in honore habitus, *tr. 25. d. 9. n. 9.*

S. ANTONINUS ARCHIEPISCOPUS FLORENT.

Quod rustico poma afferenti retulit: Retribuat tibi Deus, magis, quàm poma, in pondere habuit, *tr. 30. d. 8. n. 5.*

ANTONINUS IMPERATOR.

Ad refræmandam iracundiam, optimam dicebat esse rationem, timere, ne similis fieret ei, qui injuriam fecit, *tr. 35. d. 10. num. 6.*

S. ANTONIUS.

Mulca à Daemonibus est perpeffus, *tr. 34. d. 15. n. 6.*

ANTYSTHENES.

Cum illi nuntiatum esset, quasi quidam malè de illo aliquid dixisset, respondit: Non male dixit mihi, sed sibi, *tr. 36. d. 4. num. 4.*

APIS.

Symbolum est hominis vindicativi, *tr. 35. d. 8. num. 9. & tr. 35. d. 26. n. 2.*

S. APOLLINARIS MARTYR.

Ejusdem Martyrii descriptio, *tr. 29. d. 19. n. 5.*

S. APOLLINARIS.

Quomodo juveni cuidam è conditione diviti ad paupertatem redacto eleemosynam erogavit, *tr. 24. d. 15. n. 4.*

SS. APOSTOLI.

Simon, & Judas operibus, & bonis exemplis converterunt infideles, *tr. 27. d. 1. n. 11.*

Cur SS. Paulus, & Barnabas à gentilibus Deorum loco in veneratione fuerint, *tr. 27. d. 14. n. 13.*

APOSTOLI.

Tam brevi tempore mundum ad fidem convertisse, ex 3. præcipue capitibus mirum est, *tr. 29. d. 17. n. 3.*
 Apostoli omnia errorum, ignorantiz, malitiz, & sacrilegiorum Iolia ab hoc mundo extirparunt, *tr. 29. d. 17. n. 4.*
 Apostoli puncta difficillima proponebant, fide divina credenda, *tr. 29. d. 17. n. 4.*
 Apostoli significantur per coelos, *tr. 29. disc. 33. n. 1.*
 Apostoli sunt Cardines terræ, super quos Deus posuit orbem, *tr. 32. d. 8. n. 7.*

APOSTATA.

Cur Deus multos à fide apostatare permittat, *tr. 29. d. 10. n. 3. & tr. 29. d. 11. n. 6. seqq.*
 Apostataz à fide, vel instituto religioso, dici merentur alium Ecclesiæ, vel religionis, *tr. 29. d. 11. n. 6.*
 Frustra se excusant per mala aliorum exempla, *tr. 29. d. 11. n. 7. & seqq.*
 Male prius vivendo, fidem quam habent, amittunt, *tr. 29. d. 11. n. 7. & seqq.*
 Naufragantur circa fidem, vel religionem, *tr. 29. d. 11. n. 8. & seqq.*
 Difficiliter convertuntur ad Deum, *tr. 29. d. 11. n. 9. & seqq.*

APPETITUS.

Iracibilis cani cuidam Molosso comparatur, *tr. 39. disc. 15. n. 2.*

AQUILA.

Qualiter à veteribus depicta, ut symbolum esset patientiæ, *tr. 36. d. 5. n. 3.*
 Ex cæteris volucribus sola à fulmine immunis dicitur, *tr. 41. d. 30. n. 4.*

ARCA DOMINI.

In quanta munditie conservata fuerit, & quamobrem, *tr. 26. d. 22. n. 9.*

ARCA NOE.

Cur Deus ex animalibus septena, & septena in arcam duci voluerit, *tr. 30. d. 2. n. 3.*

ARELATENSES.

Dum adhuc gentiles essent, tres juvenes benè saginatos quotannis Demoni sacrificabant, *tr. 31. d. 2. n. 7.*

ARISTOMACHUS.

Apes per 58. annos observans, quid didicerit, *tr. 26. d. 12. n. 4.*

ARISTIDES.

Philosophus, dum aliquis ex injuria in faciem ei spueret, illam abstergens dicebat: Admone istum, ne postea tam improbè oscitetur, *tr. 35. d. 2. n. 4.*

ARISTOTELES.

Ex invidia contra Platonem Magistrum suum concepta, libros ejus combussisse dicitur, ut facilius eum impugnaret, *tr. 39. d. 9. n. 7.*

ARRIUS, HÆRET. ARRIANI.

Fictum quoddam Cerulæ Episcopi Arriani miraculum, *tr. 29. d. 24. n. 6.*

ASINUS.

Natura sua gratus est ei qui sibi pabulum præbet, *tr. 30. d. 10. n. 1. & tr. 30. d. 26. n. 9.*
 Christum natum halitu suo calefecit, *ib.*
 Cur Deus Asinæ Balaam loquelam indulerit, *tr. 30. disc. 22. n. 9.*

ASINUS PISCIS.

Cor in ventre habens, gulosi symbolum est, *tr. 31. d. 21. n. 2.*

ASSIUS EPISCOPUS.

Alios nimio timore à Martyrio sustinendo deterritos ad idem suo exemplo animavit, ejusque historia, *tr. 27. d. 6. n. 6.*

ASSUERUS.

Ejusque convivium, quid significavit, *tr. 26. d. 14. n. 11.*

ASSYRII.

Nocte quadam cum Hebræis bellantes, cæcati sunt, & cur, *tr. 26. d. 22. n. 9.*

ASPIS.

Symbolum est hominis vindicativi, *tr. 35. d. 3. n. 9.* Item invidi, *tr. 38. d. 17. n. 2.*

ATTILA.

Hunorum Rex, Leonis Pontificis affabilitate victus, tyrannidem compescuit, *tr. 35. d. 22. n. 2.*

AVES.

Horum gratitudo exponitur, *tr. 30. d. 10. n. 9.*
 Cur Deus avibus benedixit, non verò quadrupedibus, *tr. 30. d. 26. n. 14.*

AUGURES.

Romani leges annullant, & deponunt Consules, *tr. 22. d. 13. n. 18.*

M. AVILA.

Sacerdotem lingua cælum aperire, & claudere, respondit.

AULA, AULICUS.

Cur vitio tancopere patrocinetur, *tr. 27. d. 5. n. 2.*
 Imperatoris aulici, S. Anconii exemplo conversi sunt, *tr. 27. d. 6. n. 6.*

AURUM.

In vestibus sacerdotum quid significet, *tr. 22. d. 6. n. 6.*

AZARIAS.

Sacerdos Oñam Regem reprehendit, & cur, *tr. 22. d. 13. n. 11.*

B

BAJAZETHES.

A Tamberlano ferrea cavea inclusus fuit, *tr. 34. d. 18. n. 5.*

BALDUINUS.

Archiepiscopus Cantuariensis, ejus dictum de Eucharistia, *tr. 26. d. 38. n. 3.*

BALDUINUS REX JEROSOLYMORUM.

Ejus egregia erga Admirati Turcarum Przfecti conjugem exhibita beneficentia, *tr. 30. d. 8. n. 6.*

BALTHASAR REX BABYLONIÆ.

Cur convivium instituerit, quando à Cyro Rege ad extrema redactus erat, *tr. 31. d. 14. n. 4.*

Cur vasa sacra templi in convivium adduci jussit, *tr. 31. d. 14. n. 4.*

De sententia mortis Balthasari per Scripturam ad parietem insinuata, *tr. 31. d. 15. n. 5.*

Balthasaris gulosisas ponderatur, *tr. 31. d. 21. n. 7.*

Cur ob minorem errorem punitus, & in majori dissimulatus fuerit, *tr. 27. d. 10. n. 6.*

BAPTISMUS.

Post Baptismum tutò cum Diabolo pugnare licet, *tr. 29. d. 4. n. 5.*

Ut Baptismus contra Diabolum prævaleat, opera fidei conjungenda sunt, *ib.*

Verus Christianus non solo Baptismo efficitur, sed per sanctam conversationem, *tr. 29. d. 9. n. 6.*

In Baptismo nomina Christiana imponuntur, ut mores induamus Christiano dignos, *tr. 29. d. 11. n. 2.*

Examinatur professio quam in Baptismo profiteamur, *tr. 29. d. 14. n. 2.*

Qui factas in Baptismo promissiones violaverit, severissimè punietur, *tr. 29. d. 14. per totum.*

Ceremoniæ Baptismi consideratz, *tr. 29. d. 14. n. 2.*

Cur Deus deletò per Baptismum peccato originali, poenam tamen corruptionis ab homine non auferat, *tr. 32. d. 20. n. 4.*

V. MATER BAPTISTA DE CAMERINO.

Existimabat nec B. Virginem, nec Angelos, nec Sanctos alios sufficientes pro unico campi flore gratias agere posse, *tr. 30. d. 25. n. 7.*

BARATHRUM.

Idem est quod vorago atra, *tr. 34. d. 6. n. 2.*

S. BARLAAM.

In tormentis summa gaudia ostendit, *tr. 29. d. 20. n. 4.*

BARNABAS, ET PAULUS.

Vid. v. Apostoli.

S. BASILIUS MAGNUS.

Quid de Eucharistia docuerit, *tr. 26. d. 4. n. 8.*

Quid de quotidie communicantibus fenserit, *tr. 26. d. 45. n. 2.*

BASILIVS MACEDO IMPERAT.

Erga servum liberatorem suum ingratus fuit, *tr. 30. d. 20. n. 6.*

BEATI.

Ad augmentum gloriæ suæ, damnatorum videbunt penas, *tr. 34. d. 21. n. 6.*

BELISARIUS.

Ejus laus eximia ab invidia obscurata, *tr. 38. d. 12. n. 6.*

BELLARMINUS.

Cardinalis sacerdotem mentiri non posse credidit, *tr. 22. d. 5. n. 10.*

S. BENEDICTUS.

Justiniani, & Heraclii filiorum Imperatoris comas recepit, *tr. 22. d. 2. n. 2.*

Eum Monachi præ invidia veneno necare tentarunt, *tr. 38. d. 2. n. 8.*

BENEDICTUS PONTIFEX.

Bestiæ instar vivens, post vitæ finem bestiæ speciem refertre coactus fuit, *tr. 34. d. 18. n. 2.*

BENEFACERE, BENEFICIUM.

Tres præcipue ob causas unus alteri benefacit, scilicet vel ex timore mali, vel ex spe boni, vel ex virtute beneficentiæ, *tr. 30. d. 1. n. 1.*

Beneficia non sunt danda invidis, *tr. 30. d. 4. n. 7.*

Insignis Balduini erga conjugem Admirati Tur. capitis exercitia beneficentia, *rr. 30. d. 8. n. 6.*

Egregium militis Angli erga militem Hispanum beneficentiae exemplum, *rr. 30. d. 8. n. 6.*

Beneficia nos coercent, ne offendamus benefactorem, *rr. 30. d. 9. n. 4. & seqq.*

De beneficiorum multiplicitate, & varietate quibus homo in creaturarum in sui usum productarum creatione, accumulatus fuit, *rr. 30. d. 10. per tot.*

Magnum Dei beneficium est hominis aliarumque creaturarum jugis conservatio, *rr. 30. d. 12. per tot.*

Ingens à Deo homini concessum beneficium est nobilissimae ejus essentia, & corpus elegantissime formatum, *rr. 30. d. 13. per totum.*

Ingens hominis beneficium est Angelus ejus custos à Deo ab ortu nativitatis suae eidem ordinatus, *rr. 30. d. 14. n. 7.*

Ingens Dei donum est gratia, & ejusdem auxilia, *rr. 30. d. 14. per tot.*

Eximium Dei beneficium est vocatio ad fidem, *rr. 30. d. 14. n. 9. & seqq.*

Magnum Dei beneficium est, quod multa culpa, & poenae mala à nobis arceat, *rr. 30. d. 15. per tot.*

Ingens Dei beneficium est, quod in statu peccati mortalis aeternae damnationis executionem ab homine suspendat, *rr. 30. d. 16. per tot.*

De variis beneficiis particularibus uniuscujusque hominis, *rr. 30. d. 17. per tot.*

Ingens Dei beneficium est peccatorum remissio, *rr. 30. d. 17. n. 10.*

Ingens beneficium Dei est exactissima illius circa nos providentia, *rr. 30. d. 17. n. 11.*

Quod majora sunt beneficia, eò majora erunt ingratorum supplicia, *rr. 30. d. 19. per tot.*

Sub nomine frumenti, vini, & olei, omnigena exprimuntur beneficia, *rr. 30. d. 25. n. 1.*

Beneficium tantò majus est, quantò major est qui illud confert, *rr. 30. d. 25. n. 6. & 7.*

Amor erga benefactorem innatus est nobis, *rr. 30. d. 25. n. 7.*

S. BERNARDUS.

Ad altare accedens timebat, & contremiscebat, *rr. 22. d. 8. n. 10.*

Parentem suum per praedicationem poenarum inferni ad statum Religiosum amplectendum induxit, *rr. 34. d. 5. n. 7.*

De inferno cogitans, toto tremebat corpore, *rr. 34. d. 7. n. 10.*

A quodam Clerico etiam ad tumorem in faciem percussus dicebat: Oportet eum aliis ignoscere, cui toties ignoscitur à Deo, *rr. 35. d. 19. n. 10.*

BERNARDUS DE QUINTAVALLE.

Fuit is socius S. Francisci, oculi autem ejus semper radios quosdam emittebant, quia omnia in bonam partem interpretabatur, *rr. 42. d. 10. n. 2.*

S. BERNARDINUS.

Eucharistiam ultimum, & perfectissimum divini amoris gradum esse censuit, *rr. 26. d. 44. n. 5.*

S. BERTRANDUS.

Dissolutus pridem juvenis medias inter choreas, & tripudia, levi quadam tactus inferni cogitatione mox resipuit, *rr. 34. d. 4. n. 8.*

BENADAD.

Rex Syriæ Samaritanam obsidet, *rr. 26. d. 52. n. 3.*

BENIGNITAS.

Christi in conversando, *rr. 26. d. 59. n. 3.*

BERSABEA.

A Salomone honorata, *rr. 23. d. 13. n. 8.*

S. BIRGITTA.

Terribilem de iis qui Eucharistiam aufeant, à Christo revelationem habuit, *rr. 26. d. 43. n. 8.*

Alta ejus circa indignè communicantes revelatio, *rr. 26. d. 37. n. 5.*

Ejus pedissequa ferventem in se libidinis ignem consideratione ignis infernalis extinguit, *rr. 34. d. 20. n. 9.*

S. BLANDINA MARTYR.

Qua ratione in tormentis tuta fuerit, *rr. 27. d. 1. n. 2.*

De ejus in tormentis invicta constantia, *rr. 29. d. 19. n. 7.*

S. BLASIUS EPISCOPUS, ET MARTYR.

Insigne in ejus historia refertur invictae mulieris, & filii ejus fortitudinis exemplum, *rr. 29. d. 20. n. 6.*

BLASPHEMI.

In inferno quomodo puniantur, *rr. 34. d. 31. n. 4.*

S. BONAVENTURA.

Ejus humilitas, *rr. 26. d. 35. n. 7.*

Contra scandalosos, *rr. 27. d. 13. n. 4.*

A Communionem quotidiana, ob sui existimatum indignitatem abstinens, ab Angelo communicatus fuit, *rr. 26. d. 45. n. 5.*

S. BONIFACIUS.

Archiepiscopus Moguntinus suo tempore sacerdotes aureos, & calices ligneos fuisse asserit, *rr. 22. d. 8. n. 6.*

B O S.

Gratus est Domino suo, *rr. 36. d. 1. n. 3.*

Ad ejus effigiem olim pecunia appendebatur, & quare, *rr. 40. d. 10. n. 2.*

B O V E S.

Quid significant, hujusque Allegoriae applicatio, *rr. 22. d. 4. n. 10.*

S. BRITIUS.

Per mansuetudinem sancti Martini conversus, *rr. 35. d. 19. n. 8.*

B U L G A R I.

Eorum Rex per depictam effigiem Judicii finalis, ad Christianam fidem cum tota sua gente conversus fuit, *rr. 42. d. 1. n. 15.*

B U S O.

Etiam hic ad agendas gratias nos invitat.

C

C A I N.

Ingratus, & primus reprobus fuit, *rr. 30. d. 21. n. 1.*

Cain inter homines primus hypocrita fuit, *rr. 33. d. 3. passim.*

Cain primus sacrificium Deo obtulit, *rr. 33. d. 2. n. 3. & rr. 33. d. 11. n. 5.*

Qualiter opera Cain maligna fuerint.

CADAVER MOYSIS.

Cur ab Hebraeorum oculis absconditum fuerit, *rr. 27. d. 24. n. 4.*

C A D E S.

Interpretatur contradictio, *rr. 36. d. 8. n. 1.*

CÆSAR DE BUS.

Doctrinae Christianae in Francia institutor, ob insignem humilitatem suam magnum à Deo spiritum acquisivit, & quomodo, *rr. 25. d. 8. n. 6.*

CAJUS CALIGULA.

Per iram eò temeritatis devenit, ut Jovi bellum indicere ausus fuerit, *rr. 39. d. 3. n. 8.*

C A L C I O.

Lusus in Tuscia usitatus quid importet.

Vid. v. *Lusus.*

C A L V I N U S.

Ignem infernalem asseruit esse metaphoricum, & imaginarium, *rr. 34. d. 2. n. 8.*

C A M B Y S E S.

Ejus de iniquo Judice atrox sumptuum supplicium, *rr. 40. d. 11. n. 4.*

Ejus crudele facinus, ut licentiosem sibi redderet intemperantiam, *rr. 35. d. 2. n. 4.*

C A M E L I.

Defarigati, harmonico sono ad progrediendum incitantur, *rr. 23. d. 9. n. 4.*

CAMILLUS DE LELLIS.

Clericorum infirmis ministrantium fundator, quem hujus instituti habuerit finem, *rr. 41. d. 31. n. 9.*

CAMPANULÆ.

Aureæ in extremitate Pontificiae vestis positæ, quid significant, *rr. 22. d. 16. n. 11.*

C A N I S.

Natura sua gratus est, *rr. 36. d. 10. n. 1. & 2. & d. 26. n. 3. & 10.*

Canis animal est vilissimum, *rr. 31. d. 10. n. 6.*

Canis gulosi hominis est symbolum, *rr. 31. d. 10. n. 6.*

C A N E S.

Eos qui Eucharistiam derident, dilacerant, *rr. 26. d. 41. n. 6.*

Canis cum præ cæteris animalibus de sociorum malo gaudet, invidios adumbrat, *rr. 38. d. 10. n. 5.*

CANONICUS.

Unde dicatur, *rr. 22. d. 2. n. 5.*

CANTIONES LASCIVÆ.

Quomodo in inferno puniantur, *rr. 34. d. 12. n. 5.*

C A P U T.

Vel Dux Banditorum, seu proscriptorum per Eleemosynam convertitur, *rr. 24. d. 11. n. 3.*

CAPITANEUS.

Sen quinquagenarius Belli Dux Eliam deridens, cælesti igne conflagrat, & moritur, *rr. 25. d. 12. n. 4.*

C A R B O.

Carbones congregare super caput inimici, qualiter sit intelligendum, *rr. 36. d. 20. n. 1. & 3.*

C A R O.

Post diluvium carnes manducandi licentia indulta fuit, *rr. 26. d. 47. n. 3.*

Cruda aggravat stomachum, *rr. 26. d. 26. n. 3.*

Cur Deus tam serò, id est, post sedecim secula carnes homini edendas inlulserit, *rr. 31. d. 14. n. 2.*

Quomodo à nobis carnes manducandæ sint, ne sanitati noceant, *rr. 31. d. 18. n. 8.*

Ejus concupiscentias ignis extinguit infernalis, *rr. 34. d. 2. n. 7. Item rr. 34. d. 4. n. 5. & 6.*

Carnis tentationes Monachus quidam Scythiæ fortidi cadaveris vermibus restrinxit, *rr. 34. d. 23. n. 6.*

C A R O L U S.

Filius Ludovici Regis Germaniæ, à Dæmone obsessus fuit, & quare, *rr. 23. d. 15. n. 7.*

S. CAROLUS BORROMÆUS.

Egregias Ecclesiasticis instructiones tradidit, *rr. 22. d. 1. n. 2.*

Quænam monita Ecclesiasticis per Prædicatores inculcari voluerit, *ibid. n. 4.*

Subdiaconandos per mensem exercitiis spiritualibus vacare, & Confessionem Generalem instituere voluit, *rr. 22. d. 3. n. 6.*

Parochis imposuit, ut subditos frequenter ad communionem sacram accedere faciant, *rr. 26. d. 44. n. 4.*

Impudicæ cujusdam mulieris tentationes derisit, *rr. 25. d. 11. n. 6.*

Plus, & majoricum fructu loquebatur per bona exempla, quam per verba, *rr. 27. d. 2. n. 6.*

Suo exemplo reformavit Ecclesiam Mediolanensem, *rr. 27. d. 5. num. 7.*

Laqueum collo suo injectum portavit, *rr. 22. d. 14. n. 6.*

Valde urgit observantiam Festorum, *rr. 28. d. 2. n. 4.*

Onera servorum suorum iter faciens in humeros sumpsit, *rr. 32. d. 1. n. 7. & rr. 32. d. 11. n. 8.*

Ejus symbolum erat hæc dictio, humilitas, *rr. 32. d. 11. n. 8.*

Nomini, & insigniis familiæ Borromææ renunciatis, Cardinalem S. Prædixisse nominavit, *ibid.*

Sub habitu Cardinalitio tam laceris induebatur vestibus, ut pauper quidam eas acceptare renuerit, *ibid.*

Diabolus quadam vice exclamavit: O utinam in laciniam purpuræ Card. Borromæi gloriolam aliquam immittere possem, *rr. 32. d. 11. n. 8. & rr. 32. d. 17. n. 5.*

In eo Ecclesiæ loco, qui magis calcabatur ab hominibus, lepelli voluit, *rr. 32. d. 11. n. 8.*

Intra quatuor annorum spatium post mortem, & ante ejus Canonizationem supra 14. millia tabularum argentearum ad pretium 38. millium scutorum ad ejus tumulum oblata fuere, *rr. 32. d. 11. num. 8.*

In ejus canonizatione centum, & quinquaginta milliones Medalliorum cusi fuerunt, *rr. 32. d. 11. n. 8.*

Carolus à charitate dictus, *rr. 35. d. 22. num. 9.*

Ejusdem in perferendis injuriis magna constantia, & animi æquitas, *rr. 35. d. 22. n. 9.*

CAROLUS REX FRANCORUM.

Pipinum ad Luitprandum ablegat, *rr. 22. d. 2. n. 2.*

C A S U S.

Qui impuro cuidam sacerdoti contigit, *rr. 22. d. 18. n. 9.*

CASSIANUS MARTYR.

Ejus ingens supplicium, *rr. 34. d. 27. n. 12.*

CASTUS, CASTITAS.

Castè vivendum est diebus Festis, *rr. 28. d. 9. passim.*

Ingens Dei donum est castitas, seu continentia, *rr. 30. d. 14. num. 7. & 8.*

Castitatis conservandæ optimum est remedium abstinencia à vino, *rr. 31. d. 8. n. 7. & 8.*

CATASTÆ SUPPLICIUM.

Quid sit, *rr. 29. d. 19. n. 3.*

S. CATHARINA SENENSIS.

A Christo in Eucharistia instruitur, *rr. 26. d. 25. num. 3.*

Huic revelatum fuit, id quod in calice Passionis Christi amarissimum fuit, ingratitudinem fuisse, *rr. 30. d. 22. n. 11.*

Mulieri gangræna laboranti inserviens, variè à Dæmone infestatur, *rr. 35. d. 8. n. 6.*

CATHEDRA SYNAGOGICA.

Cur Cathedra Moysis, potius quam Aaronis appellata fuerit, *rr. 27. d. 2. n. 5.*

CENTURIO EUANGELICUS.

Ejus humilitas, *rr. 32. d. 2. n. 8. & rr. 32. d. 5. n. 11.*

Cur ipse milites suos recedens, punitus non fuerit sicut David, *rr. 32. d. 2. n. 8.*

Cur Christus non in domum Reguli Capharnaïcæ, benè tamen in Centurionis domum descenderit, *rr. 32. d. 6. n. 4.*

Humiliter orans, exaudiri subito meruit, *rr. 32. d. 14. n. 7.*

In Monte Calvariz ad factam à Christo pro intersectoribus orationem conversus fuit, *rr. 35. d. 12. n. 1.*

CERULA EPISCOPUS ARRIANUS.

Fictum quoddam circa simulatum cœcum patrare voluit miraculum, sed divinitus elusum, *rr. 29. d. 24. n. 6.*

C E R V U S.

Apologus cervi, & vitis, *rr. 30. d. 20. n. 6.*

Basilium Macedonem Imperatorem è cornu per cingulum suspensum habuit, *rr. 30. d. 20. n. 6.*

C H A L D Æ I.

Sanctuarium igne absumunt, *rr. 22. d. 34. n. 6.*

C H A N A N Æ A.

Ejus humilitas expenditur, *rr. 35. d. 5. n. 12. & rr. 32. d. 14. n. 6.*

Humiliter orans, exaudiri meruit, *rr. 32. d. 14. n. 6.*

C H A R A C T E R.

Christiani est dilectio inimicorum, *rr. 35. disc. 1. num. 1. & passim.*

Idem vermis est singularis in inferno, *rr. 34. d. 17. n. 9.*

C H A R I T A S.

Qua Abraham flagravat, *rr. 24. d. 2. n. 4.*

Qua S. Gregorius exarsit, *rr. 24. d. 3. n. 5.*

Qua subditi erga Job dominum suum affecti fuere, *rr. 26. d. 47. num. 3.*

Sine hac fides apud Deum est sine pretio, & præmio, *rr. 29. d. 2. n. 5. & seqq.*

Est vestis nuptialis, *ibid. n. 8.*

Sola charitas fictionem non admittit, *rr. 29. d. 9. n. 6.*

Charitas vera non est, quam non informat humilitas, *rr. 32. d. 3. num. 1.*

Nutrix, & bajula charitatis est humilitas, *rr. 32. d. 3. n. 2.*

Ejus in hac vita defectus, & concupiscentiæ ardor, causa est excessivi in damnatis frigoris, & caloris, *rr. 34. disc. 14. num. 7. & 8.*

Charitas lex ignea est, *rr. 41. d. 18. n. 3.*

Ejus pulchræ quædam condiciones explicantur, *rr. 42. d. 10. per totum.*

C H R I S M A.

Cur signo crucis fronti confirmandi affricetur, *rr. 25. d. 4. n. 3.*

C H R I S T I A N I.

A Gentilibus velut Dei sui manducatores derisi fuerunt, *rr. 27. d. 1. n. 2.*

Divinitatis sunt participes, & quomodo, *rr. 26. d. 7. n. 4.*

C H R I S T U S.

Obedit sacerdoti consecranti, *rr. 22. d. 12. n. 4.*

Resuscitatus primò omnium Mariæ Virgini Matri suæ apparuit, *rr. 23. d. 12. n. 8.*

Corpus suum magna adversus communem hostem virtute præditum esse S. Birgittæ revelavit, *rr. 26. d. 43. n. 2.*

S. Mechtildi, ut se omni cum affectu possibili ad communionem præpararet, injunxit, *rr. 26. d. 48. n. 9.*

Cur nobis in Eucharistia non exhibetur gloriosus, *rr. 26. d. 50. num. 2.*

Corpus Christi in Eucharistia velatum est, ejusque mysteria, *rr. 26. d. 50. n. 8.*

Filiam Archisynagogi resuscitare volens, derisus fuit, hujusque mysteria.

Quantum Christo peccatorum erubescencia placeat, *rr. 25. d. 6. num. 5.*

Post toleratas poenitentias baptizari, & prædicare corpit, *rr. 27. d. 3. num. 3.*

Christus ejusque actiones gratiarum sunt prodigia, *rr. 26. d. 23. num. 2.*

Magnopere Christo placet verecundia de peccatis concepta, *rr. 25. d. 7. n. 7. & 8.*

Christus cur duodennis ascenderit in templum, *rr. 28. d. 2. n. 2.*

Sæpe ad festa celebranda se contulit, *ibid.*

Christus assimilatur à sponsa capræ, hinnuloque cervorum, & cur primò capræ, deinde verò cervo, *rr. 29. d. 7. n. 11.*

Cur Christus pastor bonus oves suas lupis objecerit laniandas, *rr. 29. d. 20. n. 11.*

Christus pauper, vinctus, flagellatus, crucifixus, per pauperes piscatores universum mundum fidei suæ subjecit, *rr. 29. d. 21. num. 2.*

Christus ante sacrificium cruentum Passionis obtulit sacrificium laudis, & gratiarum actionis, *rr. 30. d. 18. n. 5.*

Cur Christus rariora apud Nazarethanos, quam alibi fecerit miracula, *rr. 30. d. 19. n. 7.*

Cur Christus in tota passione sua silens colaphizantem objuravit, *rr. 30. d. 22. n. 10.*

Malchus Christo alapam impegit, *ibid.*

Amarissimum calicis Christi toxicum ingratitudo fuit, *rr. 30. d. 22. num. 11.*

Qua nocte Christus hominibus summum largiebatur beneficium, Judæi ipsi machinabantur mortem, *rr. 30. d. 24. n. 13.*

Cur Christus refecta in deserto plebe, fragmenta colligi præcepit, *rr. 30. d. 25. n. 8.*

De heroica humilitate Christi, *rr. 32. d. 1. n. 5. in fine.*

Cur Christus pedes discipulorum aqua, & non alio liquore laverit, *rr. 32. d. 4. n. 6.*

Cur Christus dixerit: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, *rr. 32. d. 7. n. 1. & seqq.*

Inter Christi humilitatem, & Luciferi superbiam apta antithesis, *rr. 32. d. 7. n. 4.*

Christi humilitas in omnibus ipsum attinentibus resplenduit, *rr. 32. d. 7. n. 5. & seqq.*

Christi Nativitas mira resplenduit humilitate, *tr. 32. d. 7. n. 6.*
 Christi cum Diabolo certamen humilitate confectum est, *tr. 33. d. 7. num. 7.*
 Christus longè speciosior in humilitatis actibus, quàm in miraculis fuit.
 Christus per suam humilitatem mundo est manifestatus, qui antea non cognoscebatur, nec colebatur, *tratt. 32. disc. 8. per totum.*
 Christus per suam divinitatem non habebat, unde exaltaretur, aut cresceret; crevit autem, & exaltatus fuit per humanitatis assumptionis humilitatem, *tr. 32. d. 8. n. 5. & seqq.*
 Christus in præsepi Bethlehemitico gloriosè magnificatus est, *tr. 32. d. 8. num. 3.*
 Christus in stabulo Bethlehemitico suum exoriturus est regnum, *tr. 32. d. 8. num. 3.*
 Christus crucifixus omnes sibi attraxit, *tr. 32. d. 8. n. 7.*
 Quàto Christus in principalioribus vitæ mysteriis magis humiliatus fuit, tamò magis ab Æterno Patre secundum humanitatem exaltari meruit, *tr. 32. d. 9. per tot.*
 Christus incarnatus meruit adorari ab Angelis, *tratt. 32. disc. 6. num. 2.*
 Christi incarnatio negotium fuit omnium sæculorum, *ibid.*
 Christi Nativitas glorificata est multifariam, *tr. 32. d. 9. n. 3.*
 Humilitas Christi nati non minuit in tribus Magis reverentiam, *tr. 32. d. 9. n. 3. in fine.*
 Cur Christi Nativitas ab Angelis fuerit solis Pastoribus annuntiata, *tr. 32. d. 9. n. 4.*
 Christus in sua Circumcisione infamam exhibuit humilitatem, *tr. 32. d. 9. n. 5.*
 Præsentatio Christi in templum, magnum fuit humilitatis suæ indicium, *tr. 32. d. 9. n. 6.*
 Christus à Diabolo ex humilitate se tentari permisit, *tr. 32. disc. 9. num. 7.*
 Baptismus Christi, signum humilitatis fuit eximium, *tr. 32. d. 9. n. 7.*
 Christus discipulorum pedes lavans humillimus fuit, *tratt. 32. d. 9. num. 8.*
 Christus non lapidari, sed ex humilitate in cruce mori voluit, *tr. 32. d. 9. n. 9.*
 Mira in Christi morte facta sunt prodigia, *tr. 32. d. 9. n. 10.*
 Christus post mortem, humilitatis minimè oblitus, ad inferos descendere voluit, *ibid.*
 Judicaria Christi potestas humilitatis suæ præmium est, *tr. 32. d. 9. num. 11.*
 Cur Christus ante lotionem pedum discipulorum suorum dixerit: Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit, *tr. 32. d. 12. n. 5.*
 Cur Christus post lotos Apostolorum pedes, Magistri nomen quo appellabatur ab Apostolis, probaverit, *tr. 32. d. 15. n. 7.*
 Cur Christus duodennis in templo reinventus, cum Maria, & Joseph in Nazareth descendens, ibidem illis subditus fuerit, *tr. 32. d. 15. n. 8.*
 Cur Christus Scribam ipsum sequi volentem quocunque iret, ad scholam suam admittere noluerit, *tr. 32. d. 15. n. 10.*
 Quem locum designare voluerit, cum dixit: Reus erit gehennæ ignis, *tr. 34. d. 6. n. 3.*
 Cur in passione sitim passus, & quàm acerbum hoc fuerit tormentum, *tr. 34. d. 13. n. 8.*
 Christi, & Martyrum passionibus indicant poenarum inferni atrocitatem, *tr. 34. d. 27. n. 8.*
 Ex Judæis licet ingratis prima jecit Ecclesiæ fundamenta, *tr. 35. d. 1. num. 4.*
 Cui præcepit Apostolis, ne gestarent virgam, *tratt. 35. disc. 1. num. 5.*
 Cur dixerit: Mitto vos sicut oves in medio luporum, & non sicut urfos, & leones, *tr. 35. d. 1. n. 7.*
 Pro inimicis suis oravit, *tr. 35. d. 7. n. 2. & 3.*
 Quando in cruce pro transgressoribus oravit, coram Patre speciosissimus apparuit, *tr. 35. d. 7. n. 8.*
 Pro inimicis orans, quare dixerit: Pater, & non: Deus dimitte illis, &c. *ibid. d. 13. n. 5. 6. 7.*
 Pro quibus inimicis in cruce oravit, *ibid. n. 9.*
 Christi Spiritus, Spiritus est mansuetudinis, quo plurimos convertit, *tr. 35. d. 19. n. 7.*
 Christi in Judam summa clementia efficax motivum, ut inimicis ignoscamus, *tr. 35. d. 22. n. 2. & 4.*
 Christo Domino injuriæ, & contumeliæ gravissimum fuere tormentum, *tr. 36. d. 1. n. 5. 6.*
 Christus in cruce pro inimicis oravit, ut omnibus pateret, quòd hoc, quòd prædicavit verbo, docuerit quoque exemplo, *tr. 35. d. 13. n. 1.*
 Christum Dominum in Monte Calvariz, se torquentes, & crucifigentes benigniori obtutu respexisse, non verò se convitantes, *tr. 36. d. 6. n. 10.*
 Christus quas passus fuit patienter injurias, summam ad mores recensetur, *tr. 36. d. 7. n. 2.*
 Christum occidit invidia, *tratt. 38. disc. 2. num. 1. 1. ibid. d. 5. n. 3.*

Christus infans, quare à S. Josepho, Angelo monente, in Ægyptum fuga abductus fuerit, *tr. 38. d. 5. n. 3.*
 Christus quòd præclariora edebat miracula, unde à populo æstimeretur, eò magis Judæi invidia stimulari honori ejus detrahebant, *tr. 38. d. 11. passim per tot.*
 Christi Judicis ira & furor, *tr. 41. d. 9. per tot.*
 Christi Judicis aspectus summum reprobis tormentum, *tratt. 41. d. 9. num. 5.*
 Christus quare in forma servi venisse dicatur, *tratt. 41. d. 11. num. 6.*
 Christus ut Judex sub specie humana comparebit, *tratt. 41. d. 26. per totum.*
 Christus non ignoravit tempus judicii, sed inutile judicavit illud manifestare, *tr. 41. d. 28. n. 5.*
 Christus quare non objurgavit mulierem in adulterio deprehensam, *tr. 42. d. 8. n. 7.*
 Christiani mali peiori loco erunt post hanc vitam, quàm infideles, *tr. 41. d. 13. n. 4.*
 Quanta fuerint in primitiva Ecclesia passi, pulchrè deducitur, *tr. 36. d. 8. per tot.*

CHRISTIANUS.

Christiani in primitiva Ecclesia variis fuerunt nominibus appellati, *tr. 29. d. 2. n. 10.*
 De Christiani nominis dignitate, & excellentia, *tr. 29. disc. 10. num. 6. & seqq.*
 Nomen Christiani ad meliorem vitam sectandam nos exstimulare debet, *tr. 29. d. 14. n. 4.*
 Primi Christiani se fratres mutuò appellabant, *tratt. 29. d. 23. num. 8.*
 Omnes primitivæ Ecclesiæ Christiani sancti erant, *tratt. 29. d. 23. num. 7.*
 Quantum Martyres ex nomine Christianus solatii, & virium acceperint, *tr. 29. d. 19. n. 7.*
 Cur Christiani fideles appellentur, *tr. 29. d. 10. n. 10.*
 Christiani nomen unde derivetur, *tr. 29. d. 9. num. 3. & tr. 29. d. 10. num. 3.*
 Multi Christiani sunt nomine, re autem pauci, *tr. 29. d. 9. n. 3. & tr. 29. d. 10. per totum.*
 Certa veri Christiani indicia, *tr. 29. d. 9. per tot.*
 Christianus mori debet sicut Jacob, pedes suos super lectulum colligendo, *tr. 29. d. 8. n. 12.*
 Officium Christiani est mandatis Dei obedire, *tratt. 29. d. 9. num. 1. & 2.*
 Item inculpabiliter vivere, *tr. 29. d. 9. n. 3. & seqq.*
 Item Christum imitari, *tr. 29. d. 9. n. 5. & 6.*
 Item charitatem exercere in alios, *tr. 29. d. 9. n. 5.*
 Boni nominis fragrantiam spirare, *tr. 29. d. 9. n. 7.*
 Item facere ea, quæ credit, *tr. 29. d. 9. n. 8.*
 Item implere, quæ in Baptismo promissit, *tr. 29. d. 9. n. 8.*
 Item fidem habere debet in corde. 1. Illam confiteri ore. 3. Eandem confirmare opere, *tr. 29. d. 9. n. 10.*
 Item de futuro sæculo jugiter cogitare, *tr. 29. d. 9. n. 11.*
 Item pro Deo quidvis libenter pati, *tr. 29. d. 9. n. 12.*
 Ex moribus dignoscitur, non verò ex solis verbis, *tratt. 29. d. 9. num. 6.*
 Fidem profiteatur coram Tyrannis, coram amicis illam non erubescit, & inimicis charitatem non abnuat, *tratt. 29. d. 9. num. 10.*
 Comedit ut vivat, non verò vivit ut comedat, *tratt. 31. d. 15. num. 8.*
 Christi humilitatem sectatur, *tr. 32. d. 7. n. 10.*
 Verus Christianus est anima mundi, *tr. 29. d. 9. n. 11.*
 Christianum dedecet otium, *tr. 29. d. 10. n. 7.*
 Christiani sunt filii lucis, *tr. 29. d. 12. n. 4.*
 Christianorum alii fidem mortuam habent, alii fictam, alii perversam, alii rectam, *tr. 29. d. 14. n. 4.*
 Cur Christus Dæmoniacum in finibus Gerasenorum liberatum in discipulum recipere noluerit, *tr. 30. d. 9. n. 9.*
 Mali Christiani Deum blasphemari faciunt, & alios à fide avertunt, *tr. 29. d. 14. n. 9. & 10.*
 Abominabiles sunt, qui ore Christum confitentur, & factis negant, *tr. 29. d. 11. per totum.*
 Mali Christiani naufragantur circa fidem, *tr. 29. d. 11. n. 9. & 10. & tr. 29. d. 14. in fine.*
 Variè Deum, & ejus attributa negant, *tr. 29. d. 11. n. 2.*
 Eorum vitia, & mali mores sævam movent Ecclesiæ persecutionem, *tr. 29. d. 12. per tot.*
 Mali Christiani sunt Antichristi, *tr. 29. d. 12. n. 4.*
 Pejores sunt infidelibus, *tr. 29. d. 12. n. 6. & 7. tr. 29. d. 13. n. 3. & seqq. tr. 29. d. 14. per tot.*
 Dæmonibus pejores sunt, *tr. 29. d. 13. per tot.*
 Magna est Christianorum confusio, quòd Dæmon credit, & contremiscit, ipsi verò credentes, nihil timeant, *tratt. 29. d. 13. num. 2.*
 Melius esset Christiano fidei lumen non habere, quàm cum illo malè vivere, *tr. 29. d. 13. n. 3. & seqq.*

Malus Christianus tepidus est, infidelis, frigidus, & tamen hic illo felicior est, *rr. 29. d. 13. n. 4.*

Mali Christiani lapidant Christum, *rr. 29. d. 14. n. 3.*

Infideles Deos criminosos colentes, si & ipsi criminosi sint, habent unde se excusent, sed quid Christiani? *rr. 29. d. 13. num. 12.*

Christiani si promissa in Baptismo non observent, & luminis fidei non correspondeant, gravissime punientur, *rr. 29. d. 14. per totum.*

Christianus gravius peccat, quam infidelis, *rr. 29. d. 14. num. 1.*

Mali Christiani eadem agunt, quæ barbari, *rr. 29. d. 14. num. 3.*

Christianus nihil boni operans, timere debet, etiam si coelum sibi apertum videat, *rr. 29. d. 8. n. 11.*

CICONIA.

Ejus naturalis proprietas, *rr. 23. d. 13. n. 6.*

CINERES.

Sacrificii in locum mundum projiciebantur, *rr. 22. d. 31. n. 6.*

CINGULUM.

Sacerdotis, quod Baltheus dicitur, quid significet, *rr. 22. d. 6. num. 18.*

S. CLEMENS EPISC. ANCYRANUS.

Diuturnum 28. annorum cum S. Agathangelo sustinuit martyrium, *rr. 29. d. 19. n. 5.*

CLEMENS.

Pontifex VI. hujus nominis, tam nomine, quam re verus Clemens fuit, *rr. 36. d. 5. n. 9.*

CLEOPATRA.

Magni pretii margaritam in aceto resolvit, & quo fine, *rr. 26. d. 14. num. 9.*

CLERICUS.

Quid significet, *rr. 22. d. 2. n. 5.*

Quidam ex condito socio apparens post mortem, de gravitate poenarum inferni perhibet testimonium, *rr. 34. d. 28. n. 8.*

Injuste quidam occisus, pro occisore orans in coelo, conversionem ejus impetrare meruit, *rr. 35. d. 14. n. 24.*

COELUM.

Honorificentius per merita, quam ex gratia comparatur, *rr. 29. d. 9. num. 12.*

Cur Deus coelum non gratis donet, sed merita nostra exigat, *rr. 29. d. 9. num. 12.*

Coelum per descensum, id est, per humilitatem acquiritur, & cur, *rr. 32. d. 6. n. 2. & rr. 32. d. 16. n. 1.*

Coelum soli parvuli, & pauperes spiritu, id est, humiles ingrediuntur, *rr. 32. d. 16. n. 2. & 3.*

In coelum ex valle ascenditur humilitatis, *rr. 32. d. 16. num. 9.*

Coelorum regnum propter hominem, infernus vero propter rebelles Angelos conditus fuit, *rr. 34. d. 3. n. 3.*

COENACULUM.

Cur Christus Eucharistiam institutus, mundum, & aqua conspersum elegerit, *rr. 26. d. 28. n. 3.*

Punctualiter per omnigenas circumstantias examinatur, *ibid.*

Quanta cum reverentia illud à Turcis honoretur, *ibid. n. 4.*

COLORES.

Vestium sacerdotalium quatuor Elementis applicati fuere, & cur, *rr. 22. d. 6. n. 5.*

COLUMBA.

Symbolum est hominis à Deo electi, *rr. 30. d. 21. n. 2.*

S. COLUMBINUS.

Per lectionem libri spiritualis in se ira furorem correxit, & prima sanctitatis suæ jecit fundamenta, *rr. 39. d. 6. n. 3.*

COMMUNIO.

A quodam lubrico conversante incepta, quale ei pepererit supplicium, *rr. 26. d. 42. n. 11.*

Rare communicantes, sapientius peccant, *ibid. d. 18. n. 3.*

A muliere quadam gravida, quotidie desiderata efficit, ut filius quem peperit, sapientissime Eucharistiam frequentaret, *rr. 26. d. 45. n. 4.*

Communio quotidiana quoad aliquos non multum à SS. Patribus laudatur, *ibid. n. 6.*

Unde sumperit originem, *rr. 26. d. 5. n. 3.*

CONCILIUM.

Tridentinum, qualis communioni præparatio præmitti debeat, definit, *rr. 26. d. 45. n. 8.*

CONFIRMATIONIS SACRAMENTUM.

Cur in eo Episcopus confirmando alapam leviter impingat, *rr. 26. d. 1. num. 7.*

Vid. verb. *Christus.*

CONFUSIO.

Qua percelluntur damnati in inferno.

Vid. verb. *Damnati.*

Quanta in extremo die Judicii damnatis futura sit, *rr. 41. d. 17. per totum.*

CONSERVATIO.

Creaturarum, ingens est Dei beneficium, *rr. 30. d. 12. per totum.*

CONSCIENTIA.

Examinanda est præcipue diebus festis, *rr. 28. d. 4. n. 9.*

Conscientia justis est lectulus floridus, sed flores sæpe renovandi sunt, ne marcescant, *rr. 29. d. 8. n. 10.*

Mala apud inferos maximum tormentum, *rr. 34. d. 17. num. 34. & 35.*

Bona de illatis injuriis triumphat, *rr. 36. d. 17. per totum.*

Nostri in die Judicii omnibus erit manifesta, *rr. 41. d. 14. per totum.*

Ejus examen, & judicium multum commendatur, *rr. 41. d. 17. per totum.*

CONSTANTINUS MAGNUS.

Dum fundamenta Basilicæ Sancti Petri Romæ foderentur, duodecim cophinos terra refertos humeris suis portavit, & cur, *rr. 32. d. 11. num. 10.*

Ejus statua dum injuria affecta esset, & ad vindicandum irritaretur, hoc regia clementia dignum dedit responsum: Ego nusquam vulnus in fronte factum video, sed sanum quidem caput, sana verò & facies tota, *rr. 33. d. 23. n. 5.*

Ejus in abscondendis proximorum delictis studium, *rr. 42. d. 10. n. 8.*

CONSTANTIUS AUGUSTUS.

Ecclesiæ plus nocuit blanditie, & hypocrisis, quam si eam manifeste persecutus fuisset, *rr. 33. d. 5. n. 6.*

CONSTANTIUS MONACHUS.

De ejus insigni humilitate ex S. Gregor. *rr. 32. d. 1. n. 4. & rr. 32. d. 19. n. 6.*

CONSULES ROMANI.

Quare iisdem fasces præferebantur, *rr. 39. d. 10. n. 4.*

CONTINENTIA.

Sacerdotum Egyptiorum, *rr. 22. d. 37. n. 2.*

CONVALLUS REX SCOTIÆ.

Exemplo suo regnum illud sanctitate imbuat, *rr. 27. d. 5. num. 8.*

CONVIVIUM.

Ultimæ Coenæ, cur in nocte habitum fuerit, *rr. 26. d. 46. num. 1.*

A Christo in deserto instauratum, ejusque significata, *rr. 26. d. 48. num. 4.*

CONVIVIA.

Præsidem habent Demonem meridianum, *rr. 31. d. 1. n. 4.*

Alexander Magnus Clytium charissimum amicum in convivio interfecit, *rr. 31. d. 5. n. 6.*

Reprehenduntur urgentes in convivio ad nimios haustus, *rr. 31. d. 5. n. 7.*

In conviviis multum peccatur per linguæ loquacitatem, *rr. 31. d. 7. n. 11.*

Quid Socrates uxori frugalitatem, qua convivas vocatos excipiebat, exprobranti, responderit.

COQUUS.

Coqui industria sua præparandi cibos, vitam homini abbreviant, *rr. 31. d. 18. n. 9.*

Coqui olim in magna habebantur reverentia, & ad summas dignitates evehebantur, *rr. 31. d. 22. n. 4.*

CORRE.

Prope radices montis Sinai electus, *rr. 22. d. 28. n. 8.*

CORIANDER.

Ejus granum tritum carnem in ætate incorruptam conservat, *rr. 26. d. 14. n. 5.*

CORNELIUS.

Centurio in virtute elemosynæ à S. Petro ad Deum conversus fuit, *rr. 24. d. 11. n. 3.*

Vid. verb. *S. Petrus.*

CORONÆ.

Cur Deus in fabrica Arcæ Moyse præceperit, ut duas illi coronas imponi faceret, ejusque figura, *rr. 26. d. 9. n. 3.*

CORNUS.

In Sacra Scriptura symbolum est fortitudinis, *rr. 35. d. 7. n. 7.*

CORPORALE.

Cruentum in civitate Dorom in Hispania asservatur, & cur, *rr. 26. d. 52. n. 12.*

CORPUS CHRISTI.

Velatum, ejusque mysteria, *rr. 26. d. 50. n. 8.*

Materiale cur illud conservatum fuerit in cruce, *rr. 26. d. 16. num. 13.*

In sepulchro aromatibus conditum, quid significet, *rr. 26. d. 30. num. 2.*

CORVUS.

Eliæ in deserto cibum attulit, *rr. 22. d. 26. n. 2.*

Cur Elias, & S. Paulus primus Eremita à corvo, & non ab alio nobiliori volucre cibati fuerint, *rr. 30. d. 10. n. 12.*

Symbolum est hominis ingrati, & reprobis, *rr. 30. d. 21. n. 2. & rr. 30. d. 26. n. 8.*

CREATURA.

Quælibet creatura tribus his vocibus nos alloquitur: accipe, redde, fuge; accipe beneficium, redde gratias, & fuge supplicium, *tr. 30. d. 1. n. 4.*

CRUX CHRISTI.

Quam Christianus portare debet, quænam sit, *tr. 35. disc. 1. n. 4.*

Christi reprobis ob ejus abusum in die iudicii majorem adferet damnationem, *tr. 41. d. 11. per totum.*

Num in qua Christus crucifixus fuit, in iudicio apparebit? *ibid. n. 2.*

Humilitatem à nobis exposcit, ut videre est in exemplo Heraclii Imperatoris, *tr. 26. d. 10. n. 2.*

Nemo in cruce gloriatur, nisi cruci conformiter velut crucifixus vivat, *tr. 29. d. 10. n. 2.*

CURRUS EZECHIELIS.

Quid per motum suum significet, *tr. 27. d. 4. n. 5.*

S. CYPRIANI'S.

Quodnam habuerit suæ conversionis motivum, *tr. 29. disc. 21. n. 6.*

D

DAGON.

Idolum coram arca Dei concidit, *tr. 22. disc. 21. n. 14.*

Cur Philistæi illius coram arca confracti, ventris truncum adorant, *tr. 23. d. 14. n. 5.*

DAGOBERTUS REX FRANCIE.

In festa profanantes severè animadvertit, *tr. 28. d. 10. n. 4.*

DAMNATI.

In inferno hæreere debebunt immobiles, *tr. 34. d. 6. n. 7. 8. 9. 10. & 11.*

Damnatorum tot sunt dotes terribiles, quot iustorum in celo sunt dotes gloriosæ, *tr. 34. d. 7. n. 4.*

Damnati non solum exteriores, sed etiam interiores patiuntur tenebras, *tr. 34. d. 10. n. 7.*

Damnati pabulum sunt Damonum, *tr. 34. d. 12. n. 4. & 5.*

Damnatorum potus quis sit futurus, *tr. 34. d. 13. n. 6.*

Damnati nunquam invenient medium, sed semper de extremo frigoris transibunt ad extremum caloris, *tr. 34. d. 14. n. 5.*

Cur excessivo frigore puniantur, *tr. 34. d. 14. n. 7.*

Damnati habent poenas correspondentes quatuor dotibus corporum Beatorum, *tr. 34. d. 15. n. 1. 2.*

Damnatorum corpora ponderosissima, *ibid.*

Nunquam aliquid boni velle poterunt, *tr. 34. d. 16. n. 9.*

Eorundem in inferno deformitas, atque confusio describitur, *tr. 34. d. 18. per tot.*

Damnatorum confusionem angebit eorundem superbia, *tr. 34. d. 18. n. 5.* Item consortium aliorum damnatorum, *ibid. n. 6. Item tr. 34. d. 19. n. 6.*

Eorum poena augetur per representationem malorum exemplorum, quæ sibi in hac vita dederunt ad invicem, *tr. 34. d. 19. n. 4. & 7.*

Eorum intellectum Deus illuminabit, ut illud de Beatorum gloria cognoscant, quod magis eos torquet, *tr. 34. disc. 21. n. 1. 2. 3.*

Deo in æternum satisfacere non possunt, *tr. 34. d. 25. n. 1.*

Damnatorum peccandi desiderium, quia est insatiabile, ideo æternum iuste puniuntur, *tr. 34. d. 30. n. 5.*

Damnati morte æterna ardeant, nec tamen mori possunt, *tr. 34. d. 26. per tot.*

Damnatorum confusio, quam in extremo die iudicii patientur, maxima erit, *tr. 41. d. 16. per tot.*

DANIEL.

In medio leonum positus, ab Angelo per Habacuc cibatus fuit, ejusque significatum, *tr. 26. d. 2. n. 4.*

Abstinens fuit, ne per gulam peccaret, *tr. 31. d. 27. n. 7.*

Cur Deus Daniele filium hominis appellavit, *tr. 32. disc. 20. n. 6.*

DAVID REX ET PROPHETA.

Cur ante arcam Domini saltans, à Michol Regina derisus fuerit, *tr. 25. d. 3. n. 7.*

Cur Deo in actionibus suis placuerit, *tr. 25. d. 4. n. 5.*

Coram arca saltans, fortem se probavit, quia in eo quod pro Dei honore humiliaret se, & mortificaret, gloriatus fuit, *tr. 25. d. 8. n. 1.*

Quo merito id affectus sit, ut Filius Dei ex ejus stirpe nasceretur, *ibid.*

Populum sibi subiectum exemplo suo direxit, *tr. 27. disc. 3. n. 3.*

Quando in thronum ascenderit, & cur, *tr. 27. d. 1. n. 4.*

Rex fuit, quia in victoria contra Amalecitas Melchon Idolo coronam sustulit, *tr. 25. d. 10. n. 4.*

Miphiboseph ad mensam suam invitavit, *tr. 26. d. 47. n. 5.*

Ex fidei dono egregias virtutes exercuit, *tr. 29. d. 7. n. 5.*

Cur David se vocet olivam fructiferam in domo Dei, *ibid. n. 12.*

David unde resipuerit, *tr. 30. d. 9. n. 6. & 7.*

David quomodo omni tempore benedixit Domino, *tr. 30. d. 18. n. 4.*

Qua ratione media nocte surgere potuerit ad benedicendum Dominum, *ibid.*

Cur David adulter, & homicida punitus fuerit, cum tot alii longè deterius peccantes impune evadant, *tr. 30. d. 19. n. 5.*

David graviter ultus est ingratitude Regis Ammonitarum Legatis suis exhibitam, *tr. 30. d. 20. n. 8.*

Cur David dixerit: Tibi soli peccavi, *tr. 30. d. 27. n. 9.*

Cur David milites suos recensens, punitus fuerit, non v. Centurio Evangelicus, *tr. 32. d. 2. n. 8.*

Davidis humilitas expenditur, *tr. 32. disc. 4. n. 3. & tr. 32. d. 5. n. 8.*

Davidis ad regnum sublimatio, ex ejus humilitate processit, *tr. 32. d. 10. n. 6. & 7.*

David se canem nominavit, & cur, *tr. 32. d. 10. n. 7.*

Cur Deus Samueli præceperit, ut Davidem in Regem uncturus surgeret, *tr. 32. d. 12. n. 3.*

Per humilitatem factus est divinatorum secretorum particeps, *tr. 32. d. 15. n. 5.*

Cur David vir secundum cor Dei se tenerrimum ligni vermiculum appellavit, *tr. 32. disc. 18. n. 3.*

Davidis humilitas in patienter toleratis à Semei irrogatis opprobriis patet, *tr. 32. d. 19. n. 6.*

Cur David ad Regnum evectus dixerit: Quis sum ego Domine Deus, & quæ domus Patris mei, quia adduxisti me huc, *tr. 32. d. 20. n. 6.*

Ejus in Sanlem mira indulgentia, *tr. 35. d. 5. n. 8. 9. 10. Item d. 11. n. 8.*

Per mansuetudinem ad Regnum Israel evectus est, *tr. 35. d. 9. n. 2.*

Cervo seipsum assimilans, ardentem suam erga inimicos charitatem exprimere voluit, *tr. 35. d. 21. n. 2.*

Cur S. Marthæus Davidem in Genealogia Christi ceteris se senioribus præposuerit, etiam plus quam ceteros tertio nominavit, *tr. 35. d. 23. n. 2.*

Ejus victoria contra Saul gloriosior fuit, quam contra Goliath, & cur, *tr. 36. d. 13. n. 2. 3.*

Silentio vicit adversarios suos, *ibid. d. 15. n. 3.*

Per invidiam mirum in modum agitatus fuit, *tr. 38. disc. 3. n. 1. 3. 4. & 7.*

DECALOGUS.

Cur Deus in principio Decalogi illa verba præmiserit: Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi, &c. *tr. 30. d. 9. n. 4.*

DECRETUM.

S. Caroli, ne Clerici in publico mulieribus colloquerentur, *tr. 12. d. 18. n. 5.*

DEFECTUOSI.

Quoad corpus, ab altaris ministerio arcentur, *tr. 22. disc. 8. n. 8.*

DELICIE.

Causa sunt damnationis, *tr. 34. d. 20. per tot.*

Hujus mundi nimis diuturnæ fastidium generant, *tr. 34. d. 29. n. 9.*

DELPHINUS.

Gratitudinis suæ erga nutritores suos mirum exemplum, *tr. 30. d. 10. n. 6.*

DERISORES.

S. Pauli Athenis omnes malo sine vitam suam clausurunt, *tr. 25. d. 12. n. 7.*

DERISIO.

In inferno intolerabilis poena, *tr. 34. d. 18. n. 6.*

DETRACTIO.

Invidia partus est, *tr. 38. d. 11. per tot.*

DEUS.

Eos qui sacras vestes faciebant, qui Doctores significabant, sapientia implevit, *tr. 22. d. 6. n. 4.*

Madianitas debellare volens, quo modo usus fuerit, *tr. 27. d. 1. n. 3.*

Cur Moyses virga petram percutere voluerit, *tr. 27. disc. 2. n. 7.*

Cur Samuel unum ex filiis Isai nemine specificato in Regem ungere jussus fuerit, *tr. 27. d. 14. n. 5.*

Immediatè à festorum profanatoribus offenditur, *tr. 28. disc. 10. n. 1.*

Ipsamet manu sua in profanatores animadvertit, *ibid. & n. 2.*

Cur Deus non omnes peccatores, nec semper puniat, *tr. 29. d. 18. n. 3.*

Deus nobis benefacit sine ulla spe retributionis, *tr. 30. disc. 1. n. 1.*

Quo-

Quomodo inter se differant Dominus, & Deus, *tratt. 30. d. 1. num. 1.*

Per nomen, beneficentiam indicat, *tr. 30. d. 1. n. 2.*

Deus nobis perpetuo benefacit, *tratt. 30. d. 1. n. 3.*

Philo Deum in creatione mundi in hoc defecisse putat, quod non creaverit vocem in mundo sonoram, quæ Creatorem suum laudet, *tr. 30. d. 1. n. 4.*

In hoc tamen errat, quia quot sunt creature, tot sunt ora Deum laudantium, *tr. 30. d. 1. n. 2.*

Deus primus est Author beneficiorum, quæ à creaturis accipiuntur, *tr. 30. d. 1. n. 4.*

Cur Deus luminaria coelestia creavit, *tr. 30. d. 2. n. 6.*

Deus beneficia sua non confert invidis, *tr. 30. d. 4. n. 7.*

Deus gratitudinem nostram loco beneficii accepit, idemque novis donis compensat, *tr. 30. d. 6. n. 2.*

Deus valde sollicitus est pro salute nostra, *tr. 30. d. 14. n. 8. & passim, & tratt. 30. disc. 15. per totum, & tr. 30. d. 16. per tot.*

Deus promptè ad omnes nostras actiones concurret, *tratt. 30. d. 17. num. 3.*

Deus instat Medici vulnera nostra sanat, *tratt. 30. disc. 18. num. 8.*

Cur Deus in igne rubi ardentis Moyse apparuerit, *tr. 30. d. 21. num. 10.*

Licet Deus solus altissimus sit, ad eum tamen non pervenitur ascendendo, sed descendendo, & cur? *tr. 32. d. 6. n. 2.*

Quantò quis Deo sit propinquior, tantò magis coram eo contremiscit, *tr. 32. d. 18. n. 4. & seqq.*

Illi non minùs obligati sumus, quod infernum, quàm quod celum creaverit, *tr. 34. d. 3. n. 1.*

Est immutabilis, *tr. 34. d. 24. n. 2.*

Deus indulgendo in hac vita, suam manifestat omnipotentiam, *tr. 34. d. 27. n. 9.*

Cur nos potius per lucem Solis, & pluvias, quàm per alia spiritualia beneficia, inimicorum dilectionem docere voluerit, *tr. 35. d. 3. num. 3.*

Cur in conspectu totius orbis statuerit reprobis inferre confusionem, *tr. 41. d. 17. n. 2.*

Dei & hominum in condendis legibus differentia, *tratt. 35. disc. 5. num. 1.*

Deus ad hoc, quod præcipit, exequendum, vires quoque addit sufficientes, *ibid. n. 1. & 2.*

Deus ut diligatur, impossibile est, nisi diligatur & proximus, imò etiam inimicus, *tr. 35. d. 6. num. 7.*

Dei indivisibilis proprietas, injurias ignoscere, *tratt. 35. d. 10. num. 1.*

Dei indicium est clementia, *tr. 35. d. 12. n. 3. 4. 5.*

Deus injuriarum ultor est, & vindex, *tratt. 35. disc. 19. per totum.*

Deus secundum cor, non verò juxta externam rerum apparen-
tiam judicat, *tr. 37. d. 8. passim per tot.*

Deus coronat bonam voluntatem, quando non invenit facultatem, *tr. 38. d. 8. num. 5.*

Deus in judicandis hominum criminibus tardus admodum, & circumspexitus, *tr. 40. d. 5. n. 2. 3. 4.*

Deus æquè justitiam, ac misericordiam suam omnibus vult manifestari, *tr. 41. disc. 3. n. 4. 5. 6.*

Duo singulariter ad Deum spectant: Gloria & Judicium, *tratt. 42. d. 4. num. 1.*

DIABOLUS.

Post communionem, Judas possedit, *tr. 22. d. 20. num. 2.*

Credit & contremiscit, *tratt. 29. disc. 13. num. 1. & seqq.*

Diabolus aliquando, Deo jubente, virginitatem tutatus est, *tr. 29. d. 20. num. 13.*

Dæmones per Evangelium facti sunt impotentes, & muti, *tr. 29. disc. 21. num. 5. & 6.*

Sancti Gregorii in Dæmonem mira potentia, *tratt. 29. disc. 21. num. 6.*

Sacerdotum in Dæmones imperium, firmum est veritatis fidei Christianæ argumentum, *tr. 29. d. 21. n. 6. & 7.*

Nulla re magis affligitur, quàm cum Deo gratias agimus in adversis, *tr. 30. d. 18. n. 6.*

In duobus præcipuè vitiis fortior est, scilicet in gula, & in luxuria, *tr. 31. d. 1. n. 3.*

Dæmon meridianus quis sit, *tr. 31. d. 1. n. 4.*

Dæmon per gulam in quavis nos scelera rapit, *tratt. 31. disc. 1. num. 9.*

Dæmon epulorum est architrictinus, *tr. 31. d. 2. per tot.*

Dæmon ad gulam excitans, omnium pessimus, & perniciosissimus est, *tr. 35. d. 1. n. 1.*

Lucifer est, qui mensis epulorum præsidet, *tratt. 31. disc. 2. num. 1.*

Gula est telum Diaboli, *tr. 31. d. 2. n. 2.*

Gula est rete, & laqueus Diaboli, *tr. 31. d. 2. n. 3.*

Gulosus Dæmonis stipendiarius est, *tr. 31. d. 2. n. 11.*

Sicut Sathan Princeps est Dæmonum, ita gula vitiarum, *tr. 31. d. 4. n. 3.*

Cur tres immundi spiritus in modum ranarum ex ore bestiarum egrediantur, *tr. 31. d. 7. n. 2.*

Cur Diabolo dictum fuerit: Super pedes tuos gradieris, *tr. 31. d. 8. n. 4.*

Cur Diabolus Christo lapides obenerit in panes convertendos, *tr. 31. d. 27. n. 10.*

Prudens ab Eremita Diabolo datum responsum, cum ab energumeno pepulit, *tratt. 32. d. 17. num. 5.*

Egregium B. Francisci Borgie, post ejectionem à se corpore obsessi Diabolum, effatum, *tratt. 32. disc. 17. num. 6.*

Cur Dæmon à Christo fulguri comparetur, *tratt. 33. disc. 2. num. 3.*

Diabolus in Angelum lucis se transformans, multas seducit animas, *tr. 33. d. 5. per tot.*

Diabolus hypocritas specialiter in sua habet potestate artiffime sibi devinctos, *tr. 33. d. 6. per tot.*

Domus scopis mundata, ad quam Diabolus ejectione revertitur, est hypocrita, *tr. 33. d. 6. n. 2.*

Nuntii qui Jobo filiorum sub ruina domus mortem nuntiarunt, Dæmones fuisse creduntur, *tratt. 33. disc. 6. n. 12.*

Dæmonis potestati se ultro concedens, & ob hoc damnatus, Deique ordinatione ad vitam reversus, eam in asperissima penitentia traduxit, ob gravitatem poenarum inferni quas parvo tempore perfererat, *tr. 34. d. 28. n. 3.*

Dæmonum quàm sit horribilis aspectus, *ibid. n. 1.*

Dæmonis in hominem odium unde oriatur, *tratt. 34. disc. 22. num. 3.*

Dæmon injuriarum author esse probatur, *tratt. 36. disc. 2. per totum.*

Ejus invidia tanta est, ut damnationem suam non tam curet, quàm hominem ad eandem pertrahere, *tratt. 38. disc. 8. num. 8.*

Ordinarie suscitatur iram, *tr. 39. d. 8. n. 1.*

Qualiter in poenam commissæ iracundiæ, & furoris, Presbyterum quendam decipere permissus fuerit, *tr. 39. d. 8. n. 3.*

Dæmoni irascendum est, *ibid. d. 16. n. 3. 4.*

Dæmon quadam vice ex obfesso quodam præclarum habuit ad populum sermonem, & quare, *tratt. 41. disc. 20. n. 2.*

Dæmon justis in agone minimos improperat defectus, *tr. 41. d. 21. per totum.*

Dæmon temerarii judicii author.

Vid. *Judicium temerarium.*

Dæmon ut in aliis judicium temerarium causaret, varias formas illusorias suscepit, *tratt. 42. disc. 2. n. 6.*

DIACONUS.

In Ecclesia Orientali elata voce inronare solebat: *Sancta Sanctis*, *tr. 22. d. 7. n. 2.*

DILECTIO INIMICORUM:

Præceptum hujus per ignem, qui Eliæ sacrificium coram Baal-
tis absumpsit, demonstratur, *tr. 35. d. 1. n. 9.*

Idem animalia irrationalia nos docent, *tratt. 35. disc. 3. num. 4. & seqq.*

Diligendi sunt inimici, maxime quia id Christus præcipit, *tr. 35. d. 4. n. 1. 2. & seqq.*

DIOGENES IMPERATOR.

Ejus ob nimium vindictæ capiendæ desiderium, mira & horrenda punixio, *tr. 32. d. 2. n. 5.*

Diogenes Philosophus quendam de celo nimis liberè differentem interrogavit: Quàm nuper tu de celo venisti? *tr. 42. d. 7. num. 2.*

S. DIONYSIUS AREOPAGITA.

Ejus humilitas, *tr. 31. d. 1. n. 6.*

DISPENSATORES.

Christi, qui sint, & quales, *tratt. 22. d. 5. num. 6.*

DIVES, DIVITIÆ.

Cujusdam exemplum, qui propter solas eleemosynas salvatus fuit, *tr. 14. d. 13. num. 5.*

DIVES EPULO.

Ob suam ingratitude sepultus est in inferno, *tratt. 30. disc. 21. num. 8.*

Ejus voracitas expenditur, *tr. 31. d. 2. n. 4.*

De nullius reprobis damnatione tam manifestè in Scriptura constat, ut de damnatione hujus epulonis, *tratt. 31. d. 3. num. 1.*

Fuit Parochianus Diaboli, & idè ab eo velut Plebano suo in inferno est sepultus, *tr. 31. d. 3. n. 6.*

Dives Epulo sepultus est in inferno, quia anima ejus dum viveret, sepelebatur in corpore quasi sepulchro, *tratt. 31. disc. 3. num. 6.*

Cur dives Epulo in lingua potissimum fuerit cruciatus, *tr. 31. d. 7. num. 11.*

Omnem erga pauperes compassionem exuit, *tratt. 31. disc. 11. num. 9.*

Cur dives Epulo Moyse & Prophetis non contentus, Lazarum ad fratres suos mitti petierit, *tr. 31. d. 13. n. 3.*

Dives Epulo Scripturas Sacras pro fabula vivens habuit, *tr. 31. d. 16. n. 6.*

Fratres divitis Epulonis ab Abraha incorrigibiles æstimati fuerunt, *tr. 31. d. 16. n. 6.*

Dives Epulo ob crapulam brevis vite fuit, *tr. 31. d. 16. n. 6.*

Non est condemnatus, quia epulabatur, sed quia id faciebat quotidie, ac splendide, *tr. 31. d. 23. n. 2.*

Cur solum aquam ad restinguendam sitim, & nullum contra alias inferni poenas remedium petierit, *tr. 31. d. 23. n. 2.*

In exemplum continuæ sine ullo solatio damnatorum poenæ adducitur, *tr. 31. d. 23. n. 3. 4.*

Invidia stimulatus, Lazarum ad se mitti petebat, fratresque suos moneri, *tr. 31. d. 25. n. 4.*

DOCTRINA.

Christi in exemplo potius, quam in verbis consistit, *tr. 31. d. 3. n. 1.*

DOCUMENTUM.

Ad bene educandos filios, *tr. 31. d. 5. n. 12.*

DOLOR.

Dolorum hujus vite exiguitas atrocitatem representat dolorum inferni, *tr. 31. d. 27. per tot.*

S. DOMINICUS FUND. ORD. PRÆDICAT.

De ejus humilitate, *tr. 31. d. 1. n. 8.*

Paupertatis, & humilitatis suæ exemplo convertit Hæreticos Albigenes, quod ante ipsum Prælati prædicantes facere non poterunt, *tr. 27. d. 10. n. 9.*

DOMINICA DIES.

Instituta fuit loco Sabbati, *tr. 28. d. 1. n. 4.*

Quando & cur factum fuerit, *ibid. n. 7. & 8.*

In Scotia miraculose asserta, & confirmata fuit, *ibidem n. 5.*

Magna in ea contigerunt mysteria, *ibid. n. 6.*

Ejus duodecim prerogativæ, *ibid. n. 7.*

Dies Dominicæ Profanatores graviter puniuntur, *tr. 28. d. 11. n. 6. 7. & 13.*

DONATISTÆ.

Eorumque hæresis, per Christianorum eleemosynam prodigata fuit, *tr. 27. d. 1. n. 5.*

Alii ejusdem sectæ, bono exemplo, & eleemosynis conversi, *tr. 27. d. 1. n. 5.*

Lacerati à canibus, & cur, *tr. 26. d. 41. n. 6.*

DONUM.

Quas qualitates habere debeat, ut sit magnificum, *tr. 26. d. 9. n. 7.*

Cur permagni æstimari debeat, *ibid. n. 7.*

S. DOROTHEA.

A Theophilo derisa, promissos in puncto mortis Paradisi fructus eidem transmisit, *tr. 25. d. 8. n. 3.*

S. DUNSTANUS.

Nobili cuidam sanato pristinum malum immisit, eò quod eum tanquam divitem sanatum fuisse gloriabatur, *tr. 25. d. 10. n. 7.*

DUX SABAUDIÆ.

Cum filiis benedictionem à S. Carolo flexis genibus postulavit, *tr. 25. d. 10. n. 9.*

E

EBBA ABBATISSA.

Um ad conservandam virginitatem labia sibi præciderit, alias Moniales ad idem faciendum permovit, *tr. 27. d. 6. n. 6.*

EBRIETAS, EBRIUS.

Eucharistiam contemnens, castigatur.

Hac mediante, Diabolus nos in quavis scelera adigit, *tr. 31. d. 1. n. 9.*

Ebrietas voluntarius & blandus Dæmon est, & dulce venenum, *tr. 31. d. 1. n. 9. & tr. 31. d. 2. n. 9.*

Dæmon est ebriorum pincerna, *tr. 31. d. 2. n. 1.*

Ebrii cujusdam Indi mira conversio, *tr. 31. d. 2. n. 8.*

Ebrii Dæmonibus similes sunt, *ibid.*

Duo horrenda ebriorum exempla, *tr. 31. d. 2. n. 11. & 13.*

Ebrietas est quasi quidam inferni puteus, *tr. 31. d. 3. n. 1.*

Funestum ebrii cujusdam, in inferni infernum demersi, exemplum, *tr. 31. d. 3. n. 3.*

Quod de ebrietate nascitur, igni præparatur, *tr. 31. d. 3. n. 7.*

Ebrii in eadem cymba cum divite epulone navigant, *tr. 31. d. 3. n. 8.*

Ebrietas sentina est omnium vitiorum, *tr. 31. d. 4. per totum.*

Ebrius regnum cælorum non possidebit, *tr. 31. d. 5. n. 9.*

Ebrietas omne vitium accendit, & detegit, *tr. 31. d. 4. n. 5.*

Ebrietas ratione, quæ castrum animæ gubernat, sopita, animæ castrum tradit Dæmoni, omniumque vitiorum exercitui, *tr. 31. d. 4. n. 6.*

Ebrius per hydropicum significatur, *tr. 31. d. 4. n. 10.*

Ebrius similis est navi nauclero destituta, *tr. 31. d. 4. n. 13.*

Ebrietas parit rixas, & omnes & omnia turbat, *tr. 31. d. 5. per totum specialiter n. 5. & seqq.*

Ad ebrietatem etiam intentata morte urgentibus, obtemperandum non est, *tr. 31. d. 5. n. 7.*

Ebrii in mente sua excæcantur, *tr. 31. d. 6. per tot.*

Fiant bestiis similes, *tr. 31. d. 6. per totum maxime n. 7. & seqq.*

Quid convivantes juvenes apud Pyrrhum, quasi ipsi detrahiscent, accusati responderint, *tr. 31. d. 6. n. 6.*

In ebriosis non est prudentia, *tr. 31. d. 6. n. 3.*

Egregium quoddam Studentis Parisiensis, equum suum perichis bibere videntis, dictum, *tr. 31. d. 6. n. 11.*

Ebrietas filiarum enumeratur, *tr. 31. d. 7. n. 2. & 6.*

Ex ebrietate nascitur scandalosa læticia, seu petulantia, *tr. 31. d. 3. n. 7.*

Ebrietas secreta cordis pandit, *tr. 31. d. 7. n. 8.*

Ebrietas est concupiscentiæ carnalis incentivum, *tr. 31. d. 8. per tot. & tr. 31. d. 9. per tot.*

Ebrietas Noe verenda nudavit, *tr. 31. d. 8. n. 1. & 2. & 7.*

Loth ebrius factus est incestuosus, *tr. 31. d. 8. n. 10.*

Valerius ebrius cum filia congressus, præ moerore præcipitem se egit, *tr. 31. d. 8. n. 10.*

Ebrietas impellit hominem in inverecundam libidinem, *tr. 31. d. 9. n. 2. & seqq.*

Funestum ex ebrietate juvenis Hippocentis secutum exemplum ex S. Augustino, *tr. 31. d. 9. n. 7.*

Ebrietas impedit intellectum, ne sapiens fiat, maxime circa spiritalia, & cælestia, *tr. 31. d. 10. per totum.*

Gula inter omnia vitia primo loco superanda est, quia Deum & proximum contemnit, *tr. 31. d. 11. per tot.*

Sultanus Monachos missionarios per ebrietatem in vitium carnis, & apostasiam à fide impulit, *tr. 31. d. 13. n. 7.*

Ebrietas in aliis crimen, in sacerdotibus verò sacrilegium est, *tr. 31. d. 13. n. 9.*

Nadab & Abin ignem alienum Deo obtulerunt, quia ebrii erant, *tr. 31. d. 13. n. 9.*

Ebrii ab ordinibus sacris arcendi, *tr. 31. d. 13. n. 10.*

Uxor ebrii cujusdam filios panem postulantes, ac demum maritum ebrium occidit, *tr. 31. d. 15. n. 9.*

Michael III. Imperator Orientis in ebrietate miserè à Basilio interemptus fuit, *tr. 31. d. 15. n. 9.*

Zeno Imperator Orient. in ebrietate positus, ab uxore sua vivus sepultus est, *tr. 31. d. 15. n. 9.*

Ebrii communiter impoenitentes, & morte improvvisa, maxime verò apoplexia moriuntur, *tr. 31. d. 16. per tot.*

Tremendum ebriorum exemplum, quorum unus Deo ipsi è simplici vino propinavit, sed infelici eventu, *tr. 31. d. 16. n. 11.*

Mulier cujusdam ebrii in Bacharach propè Rhenum, monstrum horrendum peperit, quod ebrium tandem maritum enecavit, *tr. 31. d. 16. n. 12.*

De damnis & ruinis, Reipublicæ ex ebrietate Principum, & Gubernatorum emergentibus, *tr. 31. d. 17. per tot.*

Dionysius Tyrannus Syracusanus aratus fuit ob ebrietatem, & Syracusanos subditos in idem vitium exemplo suo pellexit, *tr. 31. d. 17. n. 11.*

Antigonus Alexandrum Magnum, utpotè ebriosum, Imperio indignum censuit, *tr. 31. d. 17. n. 12.*

Rex ebrius suis est contemptui, *tr. 31. d. 17. n. 4.*

Phocas Imperator in ebrietate miserè occisus fuit, *tr. 31. d. 17. n. 4.*

Ebrietas fossa est cimiterio contemina, *tr. 31. d. 19. n. 1.*

Ebrius cadaver est animatum, *tr. 31. d. 19. n. 3.*

Ebrietas varios morbos causat, & vitam abbreviat, *tr. 31. d. 18. per tot. & tr. 31. d. 19. per tot.*

Ebrii ab omnibus habentur ludibrio, *tr. 31. d. 20. n. 7. & seqq.*

Ebrius Dæmoniaco deterior est, *tr. 31. d. 20. n. 8.*

Agrigenti ebrii quidam se in maris tempestate navigare credentes, omnia sua è fenestris ejecerunt, *tr. 31. d. 20. n. 10.*

Ebrius hærcitani similis est, *tr. 31. d. 21. n. 7.*

Febis hæc in anima, non in corpore residet, *tr. 31. d. 21. n. 9.*

Ad cavendam ebrietatem servit seria fellis, & aceti Christo in Cruce propinati cogitatio, *tr. 31. d. 24. n. 3.*

Item lectio, vel auditio Sacræ Scripturæ, & elongatio ab occasione se inebriandi, *tr. 31. d. 25. n. 3.*

Item consideratio, quàm parum duret gustus, & sapor vini, *tr. 31. d. 24. n. 4. & 5.*

Item

Item recogitatio gravis offensæ Dei, quæ fit per ebrietatem, *rr. 31. d. 24. n. 7. & 8.*

Item consideratio malorum, quæ ex ebrietate nascuntur, *ibidem.*

Terribile exemplum, quod ebrius contigit à mortuo, quem in cimiterio ad cenam invitavit, ad dictam cenam comparente, *rr. 31. d. 24. n. 9.*

ECCLESIA.

Significatur per vineam, & cur *rr. 29. d. 7. n. 8.*

Significatur per mulierem fortem, *ibid. n. 9.*

Significatur per Sponsam in Canticis, *ibid.*

Significatur per domum Jacob, *rr. 29. d. 9. num. 7.*

Significatur per Noem primò pulchram, postea amaram, *rr. 29. d. 12. n. 4. & 5.*

Ecclesia modicum tantum mundi angulum occupat, *rr. 29. d. 12. num. 5.*

Tres filii Noe propagarunt in omni parte mundi genus humanum, & pauci piscatores per totum mundum fundarunt Ecclesiam, *rr. 29. d. 17. n. 1. & 3.*

Ecclesia in die Pentecostes fundata fuit, *rr. 29. d. 17. num. 1.*

Ecclesia firmioribus, quam coelum ipsum radicibus defixa hæret, *rr. 29. d. 18. n. 1.*

Cur Deus Ecclesiam tot tempestatibus persecutionum, & hæresium concuti permittat, *rr. 29. d. 18. n. 6.*

Deus in custodia Ecclesiæ aliquando dormire videtur, sed cor ejus in illius defensionem semper vigilat, *rr. 29. d. 18. num. 6. & 7.*

Deus Ecclesiæ persecutores in ejusdem defensores commutat, *rr. 29. d. 18. n. 8.*

Persecutiones Ecclesiæ in majus illius bonum cedunt, *rr. 29. d. 18. n. 8. & 9.*

Deus Ecclesiam non bello & armis, sed per pauperes, & nudos piscatores fundavit, *rr. 29. d. 21. num. 2.*

De Ecclesiæ stabilitate in fide, *rr. 29. d. 22. n. 6.*

Admirabiles sunt ritus, & ceremoniæ, quibuscum Ecclesia Deum colit, *rr. 29. d. 23. num. 1. circa fin.*

Cur Ecclesia in domo Jacob, non verò in domo Esau fundata sit, *rr. 31. d. 13. n. 11.*

ECCLESIASTICI.

Eorum encomia, *rr. 22. d. 1. num. 1.*

Mediatores sunt inter Deum, & hominem, *ibid.*

Destinati ad consecrandum, *ibid. & d. 4. n. 1. & d. 7. n. 1.*

Ad eorum statum meliores ex populo eliguntur, *ibidem disc. 1. num. 1.*

Sancti esse debent, *ibid. n. 4.*

Sunt facies Ecclesiæ, *ibid. d. 1. n. 5.*

Sunt oculi Ecclesiæ.

Eorum peccata trabibus comparantur, *ibid. n. 6.*

Vestis lineæ sacerdotum quid significet, *ibid. n. 7.*

Deum tanquam filii venerari debent, *ibid. d. 2. n. 2.*

Non sunt de hoc mundo, *ibid.*

Auro comparantur, *rr. 22. d. 3. n. 8.*

In plateis, id est, inter negotia hujus mundi candorem suum amittunt, *ibid. n. 11. & 12.*

Proximi, non verò propriam utilitatem querere debent, *ibid. num. 13.*

Qui statum Clericalem aggreditur, ut redditibus Ecclesiæ gaudeat, super pinnaculum templi deportatur, *ibid. n. 12.*

Distinctio inter Dei, & Pharaonis sacerdotes, *ibid. n. 16.*

Ecclesiastici solum, ut Deo serviant, statum suum eligere debent, *ibid. n. 17.*

Ad puerilem contendere debent innocentiam, *rr. 22. d. 4. disc. 4. num. 4.*

Omnes ritus Ecclesiastici prædicant sanctitatem ministrorum Dei, *ibid. num. 5.*

Cur in publico conserventur, *ibid. n. 6.*

Sunt lux mundi, *ibid. n. 9. & d. 9. n. 5.*

Eorum exercitia, *rr. 22. d. 5. num. 8. & 9.*

Sunt sal terræ, *rr. 22. d. 5. num. 4.*

Sunt civitas, *ibid. n. 6.*

Coelis similes sunt, *ibid. n. 6.*

Sunt os Dei, *ibid. n. 8.*

Sunt cor Ecclesiæ, *ibid. n. 9.*

Mali Ecclesiastici replent Ecclesiam amaritudine, *rr. 22. d. 12. num. 1. & seqq.*

Mali Ecclesiastici sunt Persecutores Christi, *rr. 22. d. 12. num. 7.*

S. EDUARDUS REX ANGLIÆ.

Sordidum & nervia contractum pauperem in humeris suis portans, sanavit, *rr. 32. d. 21. n. 9.*

De educatione liberorum, & eorum obligatione erga parentes. Vide *rr. 23. per tot.*

EFFIGIES.

Antiquorum Deorum quænam fuerint, *rr. 26. d. 47. n. 5.*

EFFECTUS.

Amoris divini, *rr. 26. d. 50. n. 3.*

Eucharistiæ in iis, qui dignè communicant, *rr. 26. d. 23. num. 3. & d. 34. num. 1.*

Eucharistiæ in S. Philippo Nerio, *rr. 26. d. 34. n. 4.*

ELEAZARUS.

Martyr coronatus, *rr. 23. d. 4. n. 11.*

Laudatur ex eo, quod scandalum dare noluerit, *rr. 27. d. 14. num. 11.*

ELEEMOSYNA.

Quantum aliis virtutibus prævaleat, ostenditur exemplo, *rr. 24. d. 14. n. 10.*

In Eleemosyna Deus affectum dantis respicit, non verò donum. Exemplum S. Martini, *ibid. d. 18. n. 5.*

Eleemosyna justitia appellatur, & cur, *rr. 24. d. 1. n. 4.*

Baptismo præfertur, *rr. 24. d. 5. n. 7.*

Est semen, *rr. 24. d. 7. n. 5.*

Est in Deo veluti cor in corpore, *ibid. d. 9. n. 7. & 8.*

S. ELIAS PROPHETA.

Cur virgo permaneret, *rr. 26. d. 15. num. 5.*

Mulieris Sareptanæ filium ad vitam revocavit, *rr. 26. d. 8. num. 9.*

In curru igneo ad coelum ascendens, pallium suum Eliseo reliquit, ejusque significatum, *rr. 26. d. 46. n. 11.*

Cur à corvo, & non à nobiliori quadam volucre pastus fuerit, *rr. 30. d. 10. n. 11.*

Cur ei unicus tantum panis allatus fuerit per corvum, *rr. 31. d. 25. num. 3.*

Sacrificium ejus ab igne coelitus dimisso simul cum altari absumptum, pulchrè dilectioni inimicorum adaptatur, *rr. 35. d. 1. num. 9.*

Cur semel à corvo, postmodum ab Angelo pastus fuerit, *rr. 35. d. 7. num. 10.*

Elias Abbas tria dicebat se timere, *rr. 41. d. 23. n. 3.*

ELIMAS MAGUS.

Conversioni Sergii Proconsulis contrarius, à SS. Apostolis Paulo, & Barnaba convictus fuit, *rr. 27. d. 4. n. 5.*

S. ELISABETHA HUNGARIÆ REGIS FILIA.

Infirmos visitando convertit pedissequam, id ipsum ei dissuade-
re conantem, *rr. 24. d. 13. n. 1.*

Pro inimicis orans, à Deo audire meruit: *Nunquam orationem
gratiorem effudisti, rr. 35. d. 14. num. 7.*

Ejusdem in mulierem, à qua petulanter in lutum intrusa fuerat,
clementia, *rr. 35. d. 20. n. 7.*

Per misericordiarum opera ad diem Judicii se preparabat, *rr. 41. d. 31. num. 2.*

S. ELISEUS PROPHETA.

Salem in aquas Jerichuntinas amaras conjiciendo, easdem dul-
ces reddidit, *rr. 26. d. 51. n. 7.*

Typus est nostri Salvatoris, *ibid. d. 46. n. 9.*

Mors ei comminata fuit, & cur, *rr. 22. d. 14. n. 13.*

ELZEARIUS COMES.

Invicta ejus in perferendis injuriis patientia, *rr. 36. d. 6. n. 8.*

Nunquam vitus fuit israeli, *rr. 39. d. 10. n. 8.*

EMBLEMA.

Massa bituminis accensa, super quam, dum arderet, depluebat
aqua, cum hac Epigraphe: *Etiā in flammis*, significat animam
sanctam, quæ ob virtutem patientiæ, per injuriarum aquas non
admittit charitatis extinctionem, *rr. 36. d. 6. n. 5.*

EPAMINONDAS THEBANUS.

Quid æmulis suis responderit, *rr. 30. disc. 26. num. 2.*

EPISCOPUS.

Quæ oratione primam tonsuram conferens uti soleat, *rr. 22. d. 1. num. 5.*

Non examinans mores, reprehenditur, *rr. 22. d. 7. num. 9.*

Episcopi Afriæ Angeli appellati fuere, *rr. 22. d. 17. num. 8.*

Velles Episcopales, earumque mylteri, *rr. 22. d. 7. n. 4.*

In ejus vertice nihil splendidius fulget, quam humilitas, *rr. 31. d. 11. num. 2.*

EQUULEUS.

Quid sit, *rr. 29. d. 19. n. 3.*

ERICIUS.

Alta proprio deluditur, & capitur sic quoque peccator, *rr. 41. d. 28. n. 10.*

ERUBESCENTIA VITIOSA.

Vide *rr. 25. per tot.*

ESAU.

Ab Isaac benedictionem petiit, *rr. 26. d. 47. n. 3.*

Cur ab Apostolo fornicator, & profanus appelletur, *rr. 31. d. 8. n. 7. & rr. 31. d. 13. num. 6. & rr. 13. d. 14. n. 6.*

Pro edulio lentis Jacob primogenita sua vendens, examinatur, *rr. 31. d. 5. per tot.*

Id faciens, vilem se & abjectum esse probavit, *rr. 31. d. 20. num. 2.*

ESDRAS.

Dives Epulo Scripturas Sacras pro fabula vivens habuit, *rr. 31. d. 16. n. 6.*

Fratres divitis Epulonis ab Abreha incorrigibiles astimati fuerunt, *rr. 31. d. 16. n. 6.*

Dives Epulo ob crapulam brevis vite fuit, *tract. 31. disc. 18. num. 9.*

Non est condemnatus, quia epulabatur, sed quia id faciebat quotidie, ac splendide, *rr. 31. d. 23. n. 2.*

Cur solam aquam ad restringendam sitim, & nullum contra alias inferni poenas remedium petierit, *tract. 34. disc. 13. num. 5.*

In exemplum continuæ sine ullo solatio damnatorum poenæ adducitur, *rr. 34. d. 23. num. 3. 4.*

Invidia stimulatus, Lazarum ad se mitti petebat, fratresque suos moneri, *rr. 34. d. 25. n. 4.*

DOCTRINA.

Christi in exemplo potius, quam in verbis consistit, *tract. 37. d. 3. num. 1.*

DOCUMENTUM.

Ad bene educandos filios, *rr. 23. d. 5. n. 12.*

DOLOR.

Dolorum hujus vite exiguitas atrocitatem representat dolorum inferni, *rr. 34. d. 27. per tot.*

S. DOMINICUS FUND. ORD. PRÆDICAT.

De ejus humilitate, *rr. 32. d. 1. n. 8.*

Paupertatis, & humilitatis suæ exemplo convertit Hæreticos Albigenes, quod ante ipsum Prælati prædicantes facere non poterunt, *rr. 27. d. 10. n. 9.*

DOMINICA DIES.

Instituta fuit loco Sabbati, *rr. 28. d. 1. n. 4.*

Quando & cur id factum fuerit, *ibid. n. 7. & 8.*

In Scotia miraculose asserta, & confirmata fuit, *ibidem & num. 5.*

Magna in ea contigerunt mysteria, *ibid. & n. 6.*

Ejus duodecim prærogativæ, *ibid. & n. 7.*

Dies Dominicæ Profanatores graviter puniuntur, *rr. 28. d. 11. n. 6. 7. & 13.*

DONATISTÆ.

Eorumque hæresis, per Christianorum eleemosynam profligata fuit, *rr. 27. d. 1. n. 5.*

Alii ejusdem sectæ, bono exemplo, & eleemosynis conversi, *rr. 27. d. 1. num. 5.*

Lacerati à canibus, & cur, *rr. 26. d. 41. n. 6.*

DONUM.

Quas qualitates habere debeat, ut sit magnificum, *tract. 26. disc. 9. num. 7.*

Cur permagni estimari debeat, *ibid. n. 7.*

S. DOROTHEA.

A Theophilo derisa, promissos in puncto mortis Paradisi fructus eidem transiit, *rr. 25. d. 8. num. 3.*

S. DUNSTANUS.

Nobili cuidam sanato pristinum malum immisit, eò quod se tanquam divitem sanatum fuisse gloriabatur, *tract. 25. disc. 10. num. 7.*

DUX SABAUDIE.

Cum filiis benedictionem à S. Carolo flexis genibus postulavit, *rr. 25. d. 10. n. 9.*

E

EBBA ABBATISSA.

Um ad conservandam virginitatem labia sibi prædixit, alias Moniales ad idem faciendum permovit, *rr. 27. d. 6. num. 6.*

EBRIETAS, EBRIUS.

Eucharistiam contemnens, castigatur.

Hac mediante, Diabolus nos in quævis scelera adigit, *rr. 31. d. 1. num. 9.*

Ebrietas voluntarius & blandus Dæmon est, & dulce venenum, *rr. 31. d. 1. n. 9. & rr. 31. d. 2. num. 9.*

Dæmon est ebriorum pincerna, *rr. 31. disc. 2. num. 1.*

Ebrii cujusdam Indi mira conversio, *rr. 31. disc. 2. n. 8.*

Ebrii Dæmonibus similes fiunt, *ibid.*

Duo horrenda ebriorum exempla, *tract. 31. disc. 2. num. 12. & 13.*

Ebrietas est quasi quidam inferni puteus, *rr. 31. d. 3. num. 2.*

Funestum ebrii cujusdam, in inferni infimum demersi, exemplum, *rr. 31. disc. 3. n. 3.*

Quod de ebrietate nascitur, igni præparatur, *rr. 31. d. 3. num. 7.*

Ebrii in eadem cymba cum divite epulone navigant, *rr. 31. d. 3. num. 8.*

Ebrietas sentina est omnium vitiorum, *tract. 31. disc. 4. per totum.*

Ebrius regnum celorum non possidebit, *rr. 31. d. 3. n. 9.*

Ebrietas omne vitium accendit, & detegit, *rr. 31. d. 4. n. 5.*

Ebrietas ratione, quæ castrum animæ gubernat, sopita, animæ castrum tradit Dæmoni, omniumque vitiorum exercitui, *tract. 31. d. 4. num. 6.*

Ebrius per hydropicum significatur, *rr. 31. d. 4. n. 10.*

Ebrius similis est navi nauclero destituta, *rr. 31. d. 4. n. 13.*

Ebrietas parit rixas, cædes & omnia turbat, *rr. 31. d. 5. per totum specialiter n. 5. & seqq.*

Ad ebrietatem etiam intentata morte urgentibus, obtemperandum non est, *rr. 31. d. 5. n. 7.*

Ebrii in mente sua excoecantur, *rr. 31. d. 6. per tot.*

Fiunt bestiis similes, *tract. 31. disc. 6. per totum maxime num. 7. & seqq.*

Quid convivantes juvenes apud Pyrrhum, quæ ipsi detraxissent, accusati responderint, *rr. 31. d. 6. n. 6.*

In ebriosis non est prudentia, *rr. 31. d. 6. num. 3.*

Egregium quoddam Studentis Parisiensis, equum suum parchis bibere videntis, dictum, *rr. 31. d. 6. n. 11.*

Ebrietas filiz enumerantur, *rr. 31. d. 7. n. 2. & 6.*

Ex ebrietate nascitur scandalosa latitudo, seu petulantia, *rr. 31. d. 3. num. 7.*

Ebrietas secreta cordis pandit, *rr. 31. d. 7. n. 8.*

Ebrietas est concupiscentiæ carnalis incentivum, *rr. 31. d. 8. per tot. & rr. 31. d. 9. per tot.*

Ebrietas Noe verenda nudavit, *tract. 31. disc. 8. num. 1. & 2. & 7.*

Loth ebrius factus est incestuosus, *rr. 31. d. 8. n. 10.*

Valerius ebrius cum filia congressus, præ mortore præcipitem se egit, *rr. 31. d. 8. n. 10.*

Ebrietas impellit hominem in inverecundam libidinem, *rr. 31. d. 9. n. 2. & seqq.*

Funestum ex ebrietate juvenis Hippocentis secutum exemplum ex S. Augustino, *rr. 31. disc. 9. num. 7.*

Ebrietas impedit intellectum, ne sapiens fiat, maxime circa spiritualia, & coelestia, *rr. 31. d. 10. per totum.*

Gula inter omnia vitia primo loco superanda est, quia Deum & proximum contemnit, *rr. 31. d. 11. per tot.*

Sultanus Monachos missionarios per ebrietatem in vitium carnis, & apostasiam à fide impulit, *rr. 31. d. 13. n. 7.*

Ebrietas in aliis crimen, in sacerdotibus verò sacrilegium est, *rr. 31. d. 13. n. 9.*

Nadab & Abin ignem alienum Deo obtulerunt, quia ebrii erant, *rr. 31. d. 13. num. 9.*

Ebrii ab ordinibus sacris arcendi, *rr. 31. disc. 13. num. 10.*

Uxor ebrii cujusdam filios panem postulantes, ac demum maritum ebrium occidit, *rr. 31. disc. 15. num. 9.*

Michael III. Imperator Orientis in ebrietate miserè à Basilio interemptus fuit, *rr. 31. d. 15. num. 9.*

Zeno Imperator Orient. in ebrietate positus, ab uxore sua vivus sepultus est, *rr. 31. d. 15. num. 9.*

Ebrii communiter impenitentes, & morte improvisa, maxime verò apoplexia moriuntur, *rr. 31. d. 16. per tot.*

Tremendum ebriorum exemplum, quorum unus Deo ipsi è simplici vino propinavit, sed infelici eventu, *tract. 31. d. 16. num. 12.*

Mulier cujusdam ebrii in Bacharach propè Rhenum, monstrum horrendum peperit, quod ebrium tandem maritum enecavit, *rr. 31. d. 16. n. 12.*

De damnis & ruinis, Reipublicæ ex ebrietate Principum, & Gubernatorum emergentibus, *rr. 31. d. 17. per tot.*

Dionysius Tyrannus Syracusanus aratus fuit ob ebrietatem, & Syracusanos subditos in idem vitium exemplo suo pellexit, *rr. 31. d. 17. num. 8.*

Antigonus Alexandrum Magnum, utpotè ebriosum, Imperio indignum censuit, *rr. 31. d. 17. num. 2.*

Rex ebrius suis est contemptui, *rr. 31. disc. 17. num. 4.*

Phocas Imperator in ebrietate miserè occisus fuit, *rr. 31. d. 17. num. 4.*

Ebrietas fossa est cœmiterio contemina, *rr. 31. d. 19. n. 1.*

Ebrius cadaver est animatum, *rr. 31. d. 19. n. 3.*

Ebrietas varios morbos causat, & vitam abbreviat, *rr. 31. d. 18. per tot. & rr. 31. d. 19. per tot.*

Ebrii ab omnibus habentur ludibrio, *rr. 31. d. 20. n. 7. & seqq.*

Ebrius Dæmoniaco deterior est, *rr. 31. disc. 20. num. 8.*

Agrigenti ebrii quidam se in maris tempestate navigare credentes, omnia sua è fenestris ejecerunt, *rr. 31. d. 20. num. 10.*

Ebrius febricitanti similis est, *tract. 31. d. 21. n. 7.*

Febris hæc in anima, non in corpore residet, *tract. 31. disc. 21. num. 9.*

Ad cavendam ebrietatem servit seria fellis, & aceti Christo in Cruce propinati cogitatio, *rr. 31. d. 24. num. 3.*

Item lectio, vel auditio Sacre Scripturæ, & elongatio ab occasione se inebriandi, *rr. 31. d. 25. n. 3.*

Item consideratio, quàm parum duret gustus, & sapor vini, *rr. 31. d. 24. n. 4. & 5.*

Item

Item recogitatio gravis offensæ Dei, quæ fit per ebrietatem, *rr. 31. d. 24. n. 7. & 8.*
 Item consideratio malorum, quæ ex ebrietate nascuntur, *ibidem.*
 Terribile exemplum, quod ebrius contigit à mortuo, quem in cœmeterio ad coenam invitavit, ad dictam coenam comparentem, *rr. 31. d. 24. n. 9.*

ECCLESIA.

Significatur per vineam, & cur *rr. 29. d. 7. n. 8.*
 Significatur per mulierem fortem, *ibid. n. 9.*
 Significatur per Sponsam in Canticis, *ibid.*
 Significatur per domum Jacob, *rr. 29. d. 9. num. 7.*
 Significatur per Noemi primò pulchram, postea amaram, *rr. 29. d. 12. n. 4. & 5.*
 Ecclesia modicum tantum mundi angulum occupat, *rr. 29. d. 12. num. 5.*
 Tres filii Noe propagarunt in omni parte mundi genus humanum, & pauci piscatores per totum mundum fundarunt Ecclesiam, *rr. 29. d. 17. n. 1. & 3.*
 Ecclesia in die Pentecostes fundata fuit, *rr. 29. d. 17. num. 1.*
 Ecclesia firmioribus, quam cœlum ipsum radicibus defixa hæret, *rr. 29. d. 18. n. 1.*
 Cur Deus Ecclesiam tot tempestatibus persecutionum, & hæresium concuti permittat, *rr. 29. d. 18. n. 6.*
 Deus in custodia Ecclesiæ aliquando dormire videtur, sed cor ejus in illius defensionem semper vigilat, *rr. 29. d. 18. num. 6. & 7.*
 Deus Ecclesiæ persecutores in ejusdem defensores commutat, *rr. 29. d. 18. n. 8.*
 Persecutiones Ecclesiæ in majus illius bonum cedunt, *rr. 29. d. 18. n. 8. & 9.*
 Deus Ecclesiam non bello & armis, sed per pauperes, & nudos piscatores fundavit, *rr. 29. d. 21. num. 1.*
 De Ecclesiæ stabilitate in fide, *rr. 29. d. 22. n. 6.*
 Admirabiles sunt ritus, & ceremoniæ, quibuscum Ecclesia Deum colit, *rr. 29. d. 23. num. 1. circa fin.*
 Cur Ecclesia in domo Jacob, non verò in domo Esau fundata sit, *rr. 31. d. 13. n. 11.*

ECCLESIASTICI.

Eorum encomia, *rr. 32. d. 1. num. 1.*
 Mediatores sunt inter Deum, & hominem, *ibid.*
 Destinati ad consecrandum, *ibid. & d. 4. n. 1. & d. 7. n. 1.*
 Ad eorum statum meliores ex populo eliguntur, *ibidem disc. 1. num. 1.*
 Sancti esse debent, *ibid. n. 4.*
 Sunt facies Ecclesiæ, *ibid. d. 1. n. 5.*
 Sunt oculi Ecclesiæ.
 Eorum peccata trabibus comparantur, *ibid. n. 6.*
 Vestis linea sacerdotum quid significet, *ibid. n. 7.*
 Deum tanquam filii venerari debent, *ibid. d. 2. n. 2.*
 Non sunt de hoc mundo, *ibid.*
 Auro comparantur, *rr. 22. d. 3. n. 8.*
 In plateis, id est, inter negotia hujus mundi candorem suum amittunt, *ibid. n. 11. & 12.*
 Proximi, non verò propriam utilitatem querere debent, *ibid. num. 13.*
 Qui statum Clericalem aggreditur, ut redditibus Ecclesiæ gaudeat, super pinnaculum templi deportatur, *ibid. n. 13.*
 Distinctio inter Dei, & Pharaonis sacerdotes, *ibid. n. 16.*
 Ecclesiastici solum, ut Deo serviant, statum suum eligere debent, *ibid. n. 17.*
 Ad puerilem contendere debent innocentiam, *rr. 29. d. 23. disc. 4. num. 4.*
 Omnes ritus Ecclesiastici prædicant sanctitatem ministrorum Dei, *ibid. num. 5.*
 Cur in publico conseruentur, *ibid. n. 6.*
 Sunt lux mundi, *ibid. n. 9. & d. 9. n. 5.*
 Eorum exercitia, *rr. 22. d. 5. num. 8. & 9.*
 Sunt sal terræ, *rr. 22. d. 5. num. 4.*
 Sunt civitas, *ibid. n. 6.*
 Cœlis similes sunt, *ibid. n. 6.*
 Sunt os Dei, *ibid. n. 8.*
 Sunt cor Ecclesiæ, *ibid. n. 9.*
 Mali Ecclesiastici replent Ecclesiam amaritudine, *rr. 29. d. 22. num. 4. & seqq.*
 Mali Ecclesiastici sunt Persecutores Christi, *rr. 29. d. 22. num. 7.*

S. EDUARDUS REX ANGLIÆ.

Sordidum & nervis contractum pauperem in humeris suis portans, sanavit, *rr. 32. d. 11. n. 9.*
 De educatione liberorum, & eorum obligatione erga parentes. *Vide rr. 23. per tot.*

EFFIGIES.

Antiquorum Deorum quænam fuerint, *rr. 26. d. 47. n. 5.*

EFFECTUS.

Amoris divini, *rr. 26. d. 50. n. 3.*
 Eucharistiæ in iis, qui dignè communicant, *rr. 26. d. 53. num. 3. & d. 34. num. 1.*
 Eucharistiæ in S. Philippo Nerio, *rr. 26. d. 34. n. 4.*

ELEAZARUS.

Martyr coronatus, *rr. 23. d. 4. n. 11.*
 Laudatur ex eo, quod scandalum dare noluerit, *rr. 27. d. 14. num. 11.*

ELEEMOSYNA.

Quantum aliis virtutibus prævaleat, ostenditur exemplo, *rr. 24. d. 14. n. 10.*
 In Eleemosyna Deus affectum dantis respicit, non verò donum. Exemplum S. Martini, *ibid. d. 18. n. 5.*
 Eleemosyna justitia appellatur, & cur, *rr. 24. d. 1. n. 4.*
 Baptismo præfertur, *rr. 24. d. 5. n. 7.*
 Semen, *rr. 24. d. 7. n. 5.*
 Est in Deo veluti cor in corpore, *ibid. d. 9. n. 7. & 8.*

S. ELIAS PROPHETA.

Cur virgo permanferit, *rr. 26. d. 15. num. 5.*
 Mulieris Sareptanæ filium ad vitam revocavit, *rr. 26. d. 15. num. 9.*
 In curru igneo ad cœlum ascendens, pallium suum Eliseo reliquit, ejusque significatum, *rr. 26. d. 46. n. 11.*
 Cur à corvo, & non à nobiliori quadam volucre pastus fuerit, *rr. 30. d. 10. n. 11.*
 Cur ei unicuique tantum panis allatus fuerit per corvum, *rr. 31. d. 25. num. 3.*
 Sacrificium ejus ab igne cœlitibus dimisso simul cum altari absumptum, pulchrè dilectioni inimicorum adaptatur, *rr. 35. d. 1. num. 9.*
 Cur semel à corvo, postmodum ab Angelo pastus fuerit, *rr. 35. d. 9. num. 10.*
 Elias Abbas tria dicebat se timere, *rr. 41. d. 23. n. 3.*

ELIAS MAGUS.

Conversioni Sergii Proconsulis contrarius, à SS. Apostolis Paulo, & Barnaba convictus fuit, *rr. 27. d. 4. n. 5.*

S. ELISABETHA HUNGARIÆ REGIS FILIA.

Infirmos visitando convertit pedissequam, idipsum ei dissuadere conantem, *rr. 24. d. 13. n. 1.*
 Pro inimicis orans, à Deo audire meruit: Nunquam orationem graviorē effudisti, *rr. 35. d. 14. num. 7.*
 Ejusdem in mulierem, à qua perulenter in lutum intrusa fuerat, clementia, *rr. 35. d. 20. n. 7.*
 Per misericordiæ opera ad diem Judicii preparabat, *rr. 41. d. 31. num. 2.*

S. ELISEUS PROPHETA.

Salem in aquas Jerichuntinas amaras conijciendo, easdem dulces reddidit, *rr. 26. d. 51. n. 7.*
 Typus est nostri Salvatoris, *ibid. d. 46. n. 9.*
 Mors ei comminata fuit, & cur, *rr. 22. d. 14. n. 13.*

ELZEARIUS COMES.

Invicta ejus in perferendis injuriis patientia, *rr. 36. d. 6. n. 8.*
 Nunquam vitus fuit irasci, *rr. 39. d. 10. n. 8.*

EMBLEMA.

Massa bituminis accensa, super quam, dum arderet, depluebat aqua, cum hac Epigraphe: *Etiā in flammis*, significat animam sanctam, quæ ob virtutem patientiæ, per injuriarum aquas non admittit charitatis extinctionem, *rr. 36. d. 6. n. 5.*

EPAMINONDAS THEBANUS.

Quid æmulis suis responderit, *rr. 30. disc. 26. num. 2.*

EPISCOPUS.

Quæ oratione primam tonsuram conferens uti solet, *rr. 22. d. 1. num. 5.*
 Non examinans mores, reprehenditur, *rr. 22. d. 7. num. 9.*
 Episcopi Afri Angeli appellati fuere, *rr. 22. d. 17. num. 8.*
 Vestes Episcopales, earumque mytheris, *rr. 22. d. 7. n. 4.*
 In ejus vertice nihil splendidius fulget, quam humilitas, *rr. 31. d. 11. num. 2.*

EQUULEUS.

Quid, *rr. 29. d. 19. n. 3.*

ERICIUS.

Asta proprio deluditur, & capitur sic quoque peccator, *rr. 41. d. 28. n. 10.*

ERUBESCENTIA VITIOSA.

Vide *rr. 25. per tot.*

ESAU.

Ab Isaac benedictionem petiit, *rr. 26. d. 47. n. 3.*
 Cur ab Apostolo fornicator, & profanus appelletur, *rr. 31. d. 8. n. 7. & rr. 31. d. 13. num. 6. & rr. 23. d. 14. n. 6.*
 Pro edulio lentis Jacob primogenita sua vendens, examinatur, *rr. 31. d. 5. per tot.*
 Id faciens, vilem se & abjectum esse probavit, *rr. 31. d. 10. num. 2.*

ESDRAS.

E S D R A S.

Populum Hebræum exemplo suo ad poenitentiam perduxit, *tr.* 27. *disc.* 4. *num.* 4.

E V A.

Post genitum Cain, gratam se exhibuit, *tr.* 30. *d.* 2. *num.* 2.

EUANGELICA LEX EUANGELIUM.

Quanto est perfectior, tanto maiorem infert vitæ melioris necessitatem, *tr.* 29. *d.* 10. *num.* 1. & *tr.* 29. *d.* 11. *num.* 3.

Euangelium malos Christianos condemnat, *tr.* 29. *disc.* 23. *num.* 8.

Est lex immaculata convertens animas, *tr.* 29. *d.* 33. *num.* 1.

In lege Evangelica exactiorem Deus à Christianis exigit gratitudinem, *tr.* 30. *d.* 3. *num.* 8.

SS. EUCHARISTIA.

In hac S. Ludovicus Rex Franciæ firmissimè credidit, *tr.* 29. *d.* 15. *num.* 5.

Eucharistia est gratiarum actio, *tr.* 30. *d.* 2. *num.* 10.

Cur super lino consecratur, *tr.* 22. *d.* 21. *num.* 10.

Cur eo præcisè tempore instituta sit, variz considerationes, *tr.* 26. *d.* 47. *num.* 0.

Cur hoc nomine appelletur, *ibid.* *d.* 48. *num.* 1.

Cur olim à fidelibus in domos suas deportari permissum fuerit, *tr.* 26. *disc.* 2. *num.* 8.

Cur Eucharistia sub speciebus panis, & vini instituta fuerit, *ib.* *disc.* 3. *per tot.*

Eucharistia operatur in spiritu, sicut anima in corpore, *tr.* 26. *d.* 17. *num.* 1.

Verus est panis, *ibid.* *d.* 32. *num.* 6.

Effectus magnos producit in iis, qui ea cibantur, *tr.* 26. *d.* 23. *num.* 3.

Augēt fructus Spiritus Sancti, *ibid.*

Percipientes in filios Dei adoptat, *ibid.*

Dat vires animæ, ut in amore divino perseverare possit, *ibid.* *num.* 7.

Assimilatur pani subcineritio, *tr.* 26. *d.* 23. *num.* 7.

Item Agno Paschali, *ibid.* *num.* 9.

Prophetata in populi Hebræi liberatione, *ibid.* *num.* 9.

Illuminat intellectum: quod exemplis ostenditur, *ibid.* *d.* 24. *num.* 3.

Figuratur in columna ignis, *ibid.* *num.* 6.

Præbet delicias, *tr.* 26. *d.* 13. *num.* 1.

Gratiam confert iuxta unuscujusque dispositionem, *tr.* 26. *d.* 25. *per totum.*

Mirabiliter in spiritualiter viventibus operatur, *ibid.* *num.* 6.

Exemplum Euangelii, *ibid.* *num.* 6. 7.

Cur in monte Sion instituta fuerit, *tr.* 26. *d.* 26. *num.* 6.

Dicitur panis intellectus, *tr.* 26. *d.* 26. *num.* 4.

Exempla Mariæ Imperatricis, & Maximiliani filii, *ibid.* *num.* 5.

Figuratur per Agnum sine macula, *ibid.* *d.* 27. *per tot.*

Ejus circumstantiæ, & figuræ, *tr.* 26. *disc.* 27. *num.* 6. 7. 8. & c.

Cur Agnus ille masculus esse debuerit, *ibid.* *num.* 6.

Cur anniculus, id est, unius anni, *ibid.* *num.* 7.

Cur ad vespem fuerit reservatus, *ibid.* *num.* 9.

Sanguine ejus superliminaria ostiorum tangebantur, *ibid.* *num.* 11.

Assari, & cum lactucis agrestibus manducari debuit, *ibid.* *num.* 12. & 14.

Caput & intestina ejus pariter devorabantur, *ibid.* *num.* 16.

Quibus cum cæremoniis, & circumstantiis idiplum factum fuerit, *tr.* 26. *num.* 18. & seqq.

Quibus manducantes vestibus induti esse debuerint, *tr.* 26. *disc.* 29. *num.* 1.

Figuræ Eucharistiæ, *ibid.* *num.* 1.

Exemplum Eliæ, & viduæ Sareptanæ, *ibid.* *d.* 29. *num.* 3.

Cum qua dispositione communio sumenda sit, *tr.* 26. *d.* 30. *per totum.*

Egregia motiva ad hanc dispositionem inducentia, *ibid.* *d.* 30. *num.* 8.

Aliæ considerationes ad Eucharistiā dignè percipiendam, *tr.* 26. *d.* 31. *per tot.*

Timoratis Dei gratias suas communicat, *tr.* 26. *disc.* 32. *per totum.*

Apostoli decem dies orationis continuæ, primæ consecrationi Eucharistiæ præmiserunt, *ibid.* *d.* 32. *num.* 3.

Cur Agnus Paschalis à stribus, & discalceatis, ac baculos manu tenentibus manducari debuerit, *ibid.* *d.* 32. *num.* 6.

Ut quis Eucharistiā dignè sumat, suam voluntatem divino beneplacito conformare debet, *ibid.* *num.* 7.

Edictum à Jacob Israelitis traditum in ordine ad sacrificandum Deo suo, *ibid.* *num.* 8.

De modo faciendi hostias, ejusque mysteria, *tr.* 26. *d.* 32. *num.* 10. & *d.* 4. *num.* 2.

Cur Christus post coenam Hymnum cecinerit, *tr.* 26. *d.* 32. *num.* 1.

Quanto tempore Christus sub speciebus Sacramentalibus ducet, *ibid.* *d.* 34. *num.* 7.

Post communionem ardua cum Christo negotia conferri debent, *ibid.* *num.* 7.

Effectus quos Eucharistia in indignè communicantibus producit, *ibid.* *d.* 34. *num.* 1.

Exemplum S. Catharinæ Senensis, *ibid.* *num.* 1.

Nos armat Eucharistia, *tr.* 26. *d.* 21. *num.* 9.

Effectus Eucharistiæ in Sancto Philippo Nerio infirmo, *ibid.* *disc.* 34. *num.* 4.

Exempla Sanctorum circa Eucharistiā, *tr.* 26. *disc.* 34. *num.* 5.

S. Luciani, & alterius religiosi mirabiliter communicati, *ibid.* *d.* 34. *num.* 5.

Calus mirabilis, qui Mediolani olim tempore pestis circa Eucharistiā accidit, *ibid.* *num.* 6.

Exemplum B. Margaritæ filiz Regis Hungariæ, *ibid.* *num.* 7.

Item B. Veronicæ de Binasco, *ibid.*

Item duorum Franciscanorum, *ibid.*

Cujusdam Monialis, Sancti Thomæ à Villanova subditæ, *ibid.* *num.* 7.

Cur ante communionem dicantur hæc verba: *Domine non sum dignus*, *d.* 35. *num.* 1.

Rudolpho L. mirabilis per Eucharistiā natus est fructus, *ibid.* *num.* 2.

Miraculum insigne Eucharistiæ, quod in persona B. Simeonis de Alna contigit, *ibid.* *d.* 35. *num.* 7.

Elias per sumptionem panis subcineritii ad vigorem quasi juvenilem denuò rediit, *tr.* 26. *d.* 37. *num.* 7.

Similitudo duorum, idem onus portantium, *tr.* 26. *disc.* 38. *num.* 2.

Eucharistia in Abraha, & Lot, tres Angelos convivio excipientibus, præfigurata fuit, *d.* 37. *num.* 7.

Qui ad illam indignè accedunt, condemnantur, *tr.* 26. *d.* 39. *per totum.*

Qui Eucharistiā offendit, Christo immediatè injuriam infert, *d.* 40. *per tot.*

Quale supplicium talibus in inferno reservetur, *ibid.* *num.* 1.

Eucharistia in arca Domini figurata fuit, *tr.* 26. *disc.* 40. *num.* 4.

Unde colligi potest, quanta in reverentia habenda sit, *ibid.* *num.* 4.

Eucharistia reservata ignis flammam emittit, *tr.* 22. *disc.* 19. *num.* 2.

Terribile cujusdam exemplum indignè communicantis, *tr.* 26. *d.* 42. *num.* 11.

Sarraceni ab Affisso per Sacramentum Eucharistiæ in carbone ardenti symbolizatum fugati fuere, *tr.* 26. *d.* 22. *num.* 2.

Quale Epithetum Concilium Tridentinum ei attribuat, *tr.* 26. *d.* 9. *num.* 1.

Quo nomine à Sancto Sylvestro appellatum fuerit, *ibid.* *disc.* 9. *num.* 1.

A Christo pro nostra salute est institutum, *tr.* 26. *d.* 9. *num.* 2.

Cur dictum sit Testamentum, ejus rationes & figuræ, *ibid.* *num.* 8.

Mirabilis ex eo in Serapione Christiano, & moribundo causatus effectus, *ibid.* *num.* 8.

Melli comparatur, & cur, *d.* 11. *per tot.*

Cur in ultimis vitæ Christi diebus institutum fuerit, *tr.* 26. *d.* 27. *num.* 6.

Mirabiles ejus virtutes, *d.* 9. *num.* 11.

Innocentiam petit, *d.* 31. *num.* 1. & c.

Resurrectionis nostræ causa extitit, *ibid.* *num.* 12.

Frequenter communicantes aquilæ comparantur, *disc.* 10. *num.* 1.

Petit gratitudinem, *d.* 33. *per totum.*

Frenat concupiscentiam, *d.* 14. *per tot.*

Exigit humilitatem, *d.* 35. *num.* 1.

Comparatur gemmæ, quam prudens ille negotiator venditis omnibus emit, *d.* 42. *num.* 6.

In primitiva Ecclesia quotidie sumebatur, *tr.* 26. *d.* 45. *num.* 1. & c. & *num.* 7.

Cur hoc Sacramentum per modum cibi institutum fuerit, *d.* 43. *num.* 6. & *d.* 49. *num.* 3. & *d.* 44. *num.* 1.

In quonam symboli articulo comineatur, *tr.* 26. *disc.* 51. *num.* 3.

Sacrificium ejus duobus modis consideratur, *tr.* 22. *disc.* 12. *num.* 6.

Sanguis Eucharisticus ab eo, qui in crucifixione effusus fuit, distinguitur, & quomodo, *tr.* 26. *disc.* 47. *num.* 6.

Cur seculares sub duplici panis, & vini specie non communicent, *tr.* 22. *d.* 7. *num.* 9.

Sacerdos, quando dicit: *Hoc est corpus meum*, Creatori locum cedit, *tr.* 26. *d.* 51. *num.* 4.

Discursus quos S. Theresia cum Christo in hoc Sacramento miscuit, *tr.* 26. *d.* 11. *num.* 11.

Ejusdem dictum de hoc Sacramento, *ibid.* *num.* 7.

In virtute hujus Sacramenti omnes in reformatione religionis molestias superavit, *tr. 26. d. 17. n. 6.*

Ejus de hoc Sacramento doctrina, *tr. 26. d. 34. n. 7.*

Timothei Presbyteri de hoc Sacramento doctrina, *tr. 26. d. 1. n. 3.*

Ebrius Eucharistiam contemnens, graviter puniatur, *tr. 26. d. 1. n. 8.*

Hugo de S. Victore hostiam non consecratam discernere potuit, *tr. 26. d. 35. n. 5.*

Veronica de Binasco erga Eucharistiam affectus, *ibid. n. 7.*

Veracitas Eucharistiae authenticata, *ibid. d. 51. n. 1.*

Urbanus IV. solemniter Corporis Christi instituit, & cur, *tr. 26. d. 1. n. 9.*

Unio Eucharistiae cum Christi passione, *ibidem d. 35. per totum.*

Zelus S. Chrysostomi adversus indignè communicantes, *ibid. d. 40. n. 3.*

Possibilitas Eucharistiae multis rationibus evincitur, *tr. 26. d. 35. n. 4. & seqq.*

Rabbini antiqui Eucharistiam praedixerunt, *tr. 26. d. 1. n. 3.*

Religiosi observantes praeter ceteris magis Eucharistiae sunt dediti, & cur, *ibid. d. 10. n. 8.*

Religiosus cibos retinere non valens, mirabiliter communionem accepit, *ibid. d. 35. n. 5.*

Remedium Christianorum unicum tempore persecutionis Eucharistia fuit, *ibid. d. 2. n. 8.*

Gratiarum actio, quam Christus in ultima cena fecit, ejusque mysteria, *ibid. d. 48. per totum.*

Miraculum quod Mediolani circa hominem per Eucharistiam à mortuis suscitatum contigit, *tr. 26. d. 35. n. 6.*

Mysterium fidei est Sanctissimum Sacramentum, *tr. 22. d. 7. n. 2. & tr. 26. d. 48. per totum.*

Nausea qua multi sacerdotes Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum fastidiunt, Sanctae Brigittae à Salvatore revelata fuit, *tr. 26. d. 42. n. 8.*

Ursula Benincasa à communionem sacra prohibita, quid fecerit, *tr. 26. d. 23. n. 6.*

Panem nostrum, in oratione Dominica quid significet, *tr. 26. d. 3. n. 3.*

Manna & Agnus Paschalis figura Eucharistiae fuerunt, *tr. 22. d. 21. n. 2.*

Maledictiones 12. indignè communicantibus intentatae, *tr. 26. d. 41. n. 3.*

Maria Maximiliani II. conjux, quidnam se ad Eucharistiam fumendam preparans, in certa quadam occasione responderit, *tr. 26. d. 26. n. 5.*

Lingua post communionem loquacitati dedita Judaeis assimilatur, *tr. 26. d. 48. n. 10.*

Quidnam Laico acciderit, qui panem, & vinum Christi corpus, & sanguinem esse non credidit, *ibid. d. 50. n. 6.*

Juvenis libidinosus per Sacramentum Eucharistiae resipuit, *ibid. d. 14. n. 4.*

Joannes Avila 40. annis de Sacramento hoc discurrens, novam semper materiam reperit, *ibid. d. 13. n. 4.*

Haereticus per hostiam sacram conversus fuit, *tr. 26. d. 4. n. 6.*

Humilitas Sancti Francisci erga S. Eucharistiam, *tr. 26. d. 35. n. 5.*

Hostia divisa in speculo in multas partes divisa, *ibidem d. 43. n. 3.*

Ignis mulierem quandam cibarium, in quo Eucharistia continebatur, aperientem combussit, *tr. 22. d. 19. n. 2.*

S. Gertrudis Christum interrogavit, quidnam causet frequentia continua hujus Sacramenti, *tr. 26. d. 44. n. 6.*

Josue firmavit Solem, Christum in Eucharistia praefigurantem, *tr. 26. d. 52. n. 10.*

Jacob, & ejus verba in hoc Sacramento symbolizata, *ibid. d. 7. n. 1.*

Judaei cur ab Eucharistia exclusi, *tr. 26. d. 19. n. 3.*

S. EUPHRASIA VIRGO.

Insigne ejus pro virginitate tuenda stratagemata, *tr. 29. d. 20. n. 7.*

De bono, & malo exemplo, seu scandalo, vide *tr. 27. per totum.*

S. EXSUPERIUS.

Tholosanus Episcopus, magnus pauperum amator, *tr. 24. d. 12. n. 7.*

E Z E C H I E L.

Ejus visio, *tr. 26. d. 40. n. 5.*

E Z E C H I A S.

Ejus vulnus miraculosè sanatum, quid significet, *tr. 26. d. 16. n. 5.*

F

F A B U L A.

Matrona Romana à S. Paulo laudatur, & cur, *tr. 25. d. 10. n. 4.*

F A C I E S.

Decora in Canticis, quid significet, *tr. 37. d. 1. n. 4.*

Facies bona delineatio rectae intentionis, *tr. 37. d. 1. n. 4. 5. d. 7. item d. 2. n. 6.*

F A M E S.

Inter ceteras maxima censetur esse poena, *tr. 34. d. 12. n. 3.*

In inferno est gulae poena, *ibid. n. 3.*

F E R M E N T U M.

In Scriptura Sacra in deteriore partem ut plurimum accipitur, *tr. 33. d. 9. n. 1.*

F E S T I V I D I E S.

Præcepti, & instituti fuerunt statim post conditum mundum, *tr. 28. d. 1. n. 1. & seqq.*

Praeter Sabbatum Deus sequentia festa instituit, scilicet Pascha, Pentecostes, Tubarum, Propitiationis, Tabernaculorum, & Collectarum, *tr. 28. d. 1. n. 4. & tr. 28. d. 15. n. 3. & tr. 30. d. 2. n. 5. & 6.*

Praeter hæc Judaei instituerunt festum Liberationis per Esther factae, festum Enceniarum, & festum Ignis, *ibid.*

Sabbatum ab Ecclesia in diem Dominicam commutatum fuit, *ibid.*

Quando, & cur hoc factum sit, *ibid.*

Convenientissime unus ad minus septimana dies Deo consecratur, *tr. 28. d. 1. n. 7. & tr. 28. d. 6. n. 12.*

Ecclesia varios dies festos instituit, *tr. 28. d. 2. n. 9.*

Festa B.V. cur sæpius celebrentur, *tr. 28. d. 2. n. 9.*

Cur Festa Sanctorum celebrentur, *tr. 28. d. 2. n. 9. & tr. 28. d. 7. n. 1.*

Deus valde sollicitè festa instituit, *ibid. d. 2. per totum.*

Christus Festa magno zelo profecutus fuit, *ibid. n. 3.*

Christus ad Festa celebranda sæpè se recepit, *ibid. n. 2.*

Dies festi instituti sunt in memoriam beneficiorum Dei, *tr. 28. d. 15. n. 1. & seqq. & tr. 28. d. 2. n. 12.*

S. Carolus Borromæus Festorum observantiam summo cum zelo promovit, *tr. 28. d. 2. n. 4.*

Festorum observantia urgetur à Conciliis, *tr. 28. d. 2. n. 4. & 9.*

Festorum observantiam bruta animantia colunt, *tr. 28. d. 2. n. 6.*

In dubiis circa festa emergentibus, consulendi sunt periti, maxime superiores, *tr. 28. d. 2. n. 7.*

Festorum sanctificatio conjuncta esse debet cum pietate, & devotione, cum exercitio virtutum, & munditie conscientiae, *tr. 28. d. 2. n. 13. per totum.*

Varia media sanctificandi dies festivos, *tr. 28. d. 2. n. 14. per totum.*

Festa non coluntur exteriori ornamentorum Ecclesiae, sed virtutum apparatu, *tr. 28. d. 2. n. 4.*

Quis finis praefigendus sit in celebratione festorum de Sanctis, *tr. 28. d. 2. n. 9. & tr. 25. d. 2. n. 8. & tr. 28. d. 8. n. 7. & 8.*

Festa misericordiae operibus sanctificantur, *tr. 28. d. 2. n. 2. & tr. 28. d. 14. n. 4. & 5.*

Festa exactè observanda sunt, *tr. 28. d. 2. n. 6.*

Christianus nomine indignus est, qui festa non colit, *tr. 28. d. 2. n. 5. in fin.*

Festa maxime à Sacerdotibus, & Religiosis colenda sunt in exemplum aliorum, *tr. 28. d. 2. n. 7.*

Festa spiritualiter peragenda sunt, *tr. 28. d. 2. n. 8.*

In festis vacandum est ab operibus servilibus, non verbò à spiritualibus, *tr. 28. d. 3. per totum. & tr. 28. d. 14. per totum.*

Non est otiaandum in diebus festis, *tr. 28. d. 3. n. 1. & seqq.*

Quibus operibus incumbendum sit diebus festis, *tr. 28. d. 3. n. 3. & tr. 28. d. 14. n. 8.*

Diebus festis custodiendi sunt sensus corporis, *tr. 28. d. 3. n. 6. & tr. 28. d. 14. n. 7.*

Diebus festis animae curae vacandum est, *tr. 28. d. 3. n. 7. & 8.*

Inter opera servilia diebus festis prohibita, maxime intelliguntur peccata, *tr. 28. d. 4. per totum.*

Diebus festis evitandae sunt rixae, *tr. 28. d. 5. n. 7.*

Diebus festis poenitendum est de peccatis commissis, *tr. 28. d. 5. n. 7. & 8.*

Festos dies dedecet ludii, spectacula, choreae, commensationes, libidines, &c. *tr. 28. d. 5. n. 4. & 5.*

Diebus festis institutae recreationes, reprehensibiles sunt, *tr. 28. d. 5. n. 8. in fin.*

In diebus festis, nec faceta dicere, nec ludicra facere convenit, *tr. 38. d. 5. n. 5.*

Gratitudo beneficiis Deo in festis repensā, dies festivos nostros facit, ob utilitatem inde emanantem, *tratt. 28. disc. 15. num. 1. & seqq.*

Deus dies festivos devotè colentes specialiter remunerat. Historia, *tratt. 28. disc. 12. num. 9. & 11.*

Festivos dies communiter præcedunt vigilie, jejunia, & abstinētia à carnibus, *tr. 28. d. 9. n. 2.*

Dies festivos dedecet gula, & ingluvies ventris, *tratt. 28. d. 9. per totum.*

Festa corde, & conscientia munda, & casto corpore celebranda sunt, *tr. 28. d. 9. n. 8. & tr. 28. d. 13. per totum.*

Festa in poenitentia, & mortificatione transigenda sunt, *tr. 28. d. 9. n. 9. & tr. 28. d. 14. n. 6.*

In die festo non nostra, sed Dei voluntas facienda est, *tratt. 28. disc. 12. num. 2.*

Dies festivi Dæmoni summè exosi sunt, *tratt. 28. disc. 7. per totum.*

Festivi dies non benè observati, non Dei, sed Dæmonis festa sunt, *tr. 28. d. 2. n. 13. & tratt. 28. disc. 8. per totum.*

Deus festa nostra abominatur, nec ea, ut sua agnoscit, & cur, *tr. 28. d. 8. per totum. & tr. 28. d. 15. n. 4.*

Festorum debita observantia arcet Dei flagella, *tratt. 28. disc. 2. num. 4.*

Festa ritè celebrando, ingentia lucra tam spiritualia, quàm corporalia comparantur, *tratt. 28. d. 18. per totum.*

Variè diebus festis peccata committi possunt, *tr. 28. d. 2. num. 2. & tr. 28. d. 5. n. 8.*

Impii in diebus festis plus peccant, quàm alijs, *tr. 28. d. 5. per totum. & d. 6. num. 1.*

Diebus festis puer Jesus sapius amittitur, *tr. 28. d. 5. n. 1.*

Festi dies tempus sunt acquirendi, profani verò dies perdendi vocari possunt, *tr. 28. d. 5. num. 5.*

Festa multi quidem frequentant, sed pauci colunt, *ibid. & tr. 28. d. 8. n. 4. & 6.*

Festa quidam deturbant, quidam exterminant, *tratt. 28. disc. 5. num. 6.*

Gravius peccatur in diebus festis, quàm alijs, *tratt. 28. disc. 6. per totum.*

Qui diem festum violat, Deum immediatè offendit, *tratt. 28. disc. 6. num. 3. & 4. & seqq.*

Quibus modis festa profanentur, *tr. 28. d. 2. n. 6. & tratt. 28. d. 8. num. 7. & 8.*

Qui violat dies festos, quasi in omnibus vitiis sordibus sterquilinum congregat, *tr. 28. d. 7. n. 6.*

In Scriptura enormissima peccata in die festo commissa leguntur, *tr. 28. disc. 7. num. 7.*

Sensualitas carnis per gulam nutrita, diebus festis abutitur in suum commodum, *tr. 28. d. 9. per totum.*

Dierum festorum profanatores Dei in se flagella provocant, *tr. 28. d. 10. per totum.*

Festorum profanatores communiter mala morte moriuntur, *tr. 28. d. 10. n. 1.*

Festorum profanatores à Deo egestate puniuntur, *tr. 28. d. 10. num. 3. & 4.*

Variè recensentur historie, quibus poenæ festorum profanatoribus à Deo infliguntur describuntur, *tr. 28. d. 10. n. 4. & seqq. usq. ad fin. & tr. 28. d. 11. n. 4. & seqq. & n. 12. & 13.*

Deus festorum violatoribus graviter irascitur, eosque per ignominiam, & calamitates publicas severè punit, *tratt. 28. d. 1. per totum.*

Festorum profanatores Deus per se ipsum punit, *tr. 28. d. 10. num. 1. & 2.*

Festorum profanatio magis Deum offendit, quàm Idololatria, *tr. 28. d. 11. n. 6.*

F E L I X.

Porturicensis pro SS. Sacramento collocando turrulam auream fabricavit, *tr. 26. d. 14. n. 9.*

F E R D I N A N D U S.

Undecimus Austriacus, ejusque factum circa Eucharistiam, *tr. 26. d. 35. n. 2.*

F I D E S.

Quia exigua est, aut ferè nulla circa poenas inferni, hinc tanta damnatorum copia, *tr. 34. d. 2. n. 3. 4. & 5.*

Est principium, & fundamentum, cui omnia bona spiritualia inniuntur, *tr. 29. d. 1. per totum, & tr. 29. d. 4. num. 5. in fin. & tr. 29. d. 15. num. 8.*

Fides radix est arboris vitæ, *tratt. 29. disc. 1. num. 3. & tratt. 29. disc. 2. num. 11.*

Fides est thesaurus absconditus, & cur, *tratt. 29. d. 2. num. 2. & seqq.*

Fides quovis thesauro pretiosior est, *tr. 29. d. 2. per totum.*

Fides à SS. Patribus variis honorificis titulis condecoratur, *ibidem.*

Fides dos est sponsæ, *tr. 29. d. 3. n. 4.*

Fides est aratrum, quo eradantur urticae, stipites, lolia vitiorum, hæresum, *tr. 29. d. 3. n. 6.*

Fides porta est cœli, & via ad paradysum, *tr. 29. d. 3. n. 8.*

Fides oculus est, & lampas ad viam salutis inveniendam, *ibidem.*

Est scala Jacob, *ibid.*

Est columna nubis, & ignis, *tr. 29. d. 3. n. 9.*

Fides lux est, *tr. 29. d. 3. n. 10. & 11.*

Est anchora, *tr. 29. disc. 3. n. 12.*

Scutum est, quod omnes inimici hostiles ictus avertit, *tr. 29. d. 4. per totum.*

Est annulus pronubus, *tr. 29. d. 8. n. 12.*

Est vinculum conjugale, copulans animam cum Deo, *tratt. 29. disc. 8. num. 1. & seqq.*

Fides per flores, opera per fructus significantur, *tratt. 29. disc. 8. num. 9.*

Debet esse signaculum positum super brachium, *tratt. 29. disc. 8. num. 8.*

Fides est navis, conscientia & spes sunt anchoræ, *tratt. 29. d. 11. num. 10.*

Fides pisci assimilatur, *tr. 29. d. 12. n. 8.*

Sine fide opera bona Deo grata non sunt, nec eternæ vitæ meritoria, *tr. 29. d. 1. n. 5. & seqq.*

Fides charitate destituta pretium suum amittit, *tr. 29. disc. 1. num. 5. & seqq.*

Fides dupliciter plena dicitur, *tr. 29. d. 1. n. 9.*

Fidei symbolum vesperi, & manè recitandum est, *tr. 29. d. 3. n. 7.*

Fides operibus conjuncta esse debet, *tr. 29. d. 4. per totum. d. 7. per totum. d. 9. per totum. d. 13. n. 1. & 7.*

Nec fides sine operibus, nec opera sine fide proficiunt, *tr. 29. disc. 6. num. 7.*

Præter fidem requiri opera, S. Jacobus sex argumentis demonstrat, *tr. 29. d. 8. n. 14.*

Fides exigit, ut illam confiteamur coram tyrannis, illam non erubescamus coram inimicis, illamque exerceamus erga inimicos, *tr. 29. d. 9. n. 10.*

Fidei fundamentum est sanguis Martyrum, *tr. 29. d. 19. n. 2.*

Fides non est fundata super fabulas Poetarum, sed in Dei testificantis veracitate, *tr. 29. d. 16. n. 1. & seqq.*

Fides in cœlo testes habet, Patrem, Verbum, & Spiritum Sanctum, in terra verò, Spiritum, Aquam, & Sanguinem, *tr. 29. d. 16. n. 2.*

Si præclaris viris fidem habemus, cur non magis Deo? *tr. 29. d. 16. n. 3. & 4.*

Fides innotitur honestati, & rationabilitati credendorum, *tr. 29. d. 16. n. 5. & seqq.*

Fidem tria pariunt dicenti, *tr. 29. d. 16. n. 6.*

Apostoli difficillima fidei puncta mundo proposuerunt, *tr. 29. d. 17. num. 4. & 5.*

Fidei infensissimi hostes sunt intellectus, & voluntas nostra, *tratt. 29. d. 23. num. 3.*

Fides Christi bonum nominis, & virtutum odorem spargit, non sic aliæ sectæ.

VERITATIS FIDEI NOSTRÆ ARGUMENTA.

1. Fuerunt persecutiones fidelibus illatæ, & ad mortem usque toleratæ, *tr. 29. d. 18. per totum.*

Quæ tamen fidem non minuerunt, sed propagarunt, sicut flatus augeat ignem, *ibid. num. 4.*

Licet enim Persecutores omnia destruant, fidem tamen destruere, aut perdere non potuerunt, *tr. 29. d. 18. n. 3.*

2. Ex acerbissimis Martyrum passionibus, & tormentis desumitur, *tr. 29. d. 19. per totum.*

Item ex Martyrum in tormentis consolatione, & patiendi aviditate, divinaque protectione, *tr. 29. d. 20. per totum.*

Tum etiam ex atrocissimis mulierum tormentis, quæ fortiter superarunt, *tr. 29. d. 20. n. 13. & 14.*

3. Ex eo quod pauperes piscatores ad Crucifixi adorationem perduxerint Reges, Persecutores Ecclesiæ in ejusdem defensores commutarint, Dæmones in Idolis obmutescere fecerint, & Paganorum, ac Hæreticorum errores detexerint, *tratt. 29. d. 11. per totum.*

4. Ex Ecclesiæ Catholicæ in Dæmones imperio, *tratt. 29. d. 21. num. 5. & 6.*

5. Ex inconcussa, & intemerata Romanorum Pontificum fide, *tr. 29. d. 22. per totum.*

6. Ex testimonio divino, Prophetarum oraculis, & Doctorum cum Sacra Scriptura consonantia, *tr. 29. d. 16. per totum.*

7. Ex eo quod in tam brevi tempore per pauperes piscatores in omnes populos propagata fuerit, licet per illam difficillima proponerentur, *tr. 29. d. 16. per totum.*

8. Ex doctrinæ sanctitate, *tr. 29. d. 23. n. 1. & 2.*

9. Ex Prophetiarum adimplerione perfecta, *tr. 29. d. 24. num. 7. & seqq.*

10. Ex Judæorum perpetua servitute, & dispersione, *tratt. 29. disc. 24. num. 8.*

Duodecim quoque veritatis fidei argumenta traduntur ex S. Bernardino, *tratt. 29. disc. 24. num. 8.*

Unde

Notabiliorum.

67

Unde fides tot est confirmata testimoniis, ut jam fides in clarum quasi lucem transierit, *tr. 29. d. 21. n. 1.*

Vel certe cum Richardo à S. Victore, cuilibet Catholico Christiano dicere liceat: Domine si est error, à te decepti sumus, *tr. 29. d. 24. num. 4.*

Fidem quoque miracula valde confirmant, *tr. 29. d. 24. num. 1. & seqq.*

Fides alia est mortua, alia est ficta, alia perverta, alia recta, *tr. 29. d. 14. n. 5.*

Mysteria fidei integrè, & indubitanter credenda, non verò discutienda sunt, nisi sobriè, *tr. 29. d. 15. per totum, & præcipue num. 8.*

Fides assimilatur speculo, *tr. 29. d. 15. num. 3. 8. & 9.*

De fidei infallibilitate, *tr. 29. d. 15. n. 4.*

Fidei oculus procul distita cognoscit, *tr. 29. d. 15. n. 6.*

Fides non rationi humanæ, sed revelationi divinæ innititur, *tr. 29. d. 15. n. 7. & 8.*

Fides his 4. innititur, scilicet testificantium notitiæ certæ, præclaræ famæ, plenæ concordie, & sententiæ firmæ, *tr. 29. d. 15. num. 1.*

Fides vincit mundum, *tr. 29. d. 3. n. 5.*

Fidei vivæ mirabiles effectus, *tr. 29. d. 3. n. 1. & seqq.*

Fides magna in nobis operatur, *tr. 29. d. 3. per tot.*

Varia sunt fidei vivæ indicia, *tr. 29. d. 9. per totum.*

Fides Barbaros infidelium mores urbanos, & vitam illorum impiam sanctam efficit, *tr. 29. d. 23. num. 5. & seqq.*

Fides solitudines Eremitis implet, *tr. 29. d. 23. n. 12.*

Cur Deus multos à fide apostatare permittat, *tr. 29. d. 10. n. 3.*

Fides conjungi debet cum recta conscientia, *tr. 29. d. 5. per totum.*

FILIA, FILIUS.

Filii à matribus affi, & manducati fuerunt, *tr. 26. d. 1. num. 6.*

Filius Patri nasum, dentibus præmordendo tollit, *tr. 23. d. 8. num. 6.*

Filia matrem in carcere lactans nutrit, *tr. 23. d. 13. n. 7.*

Filia Pharaonis Moysen educat, *tr. 23. d. 7. n. 7.*

Filius baculus senectutis paternæ, *tr. 23. d. 5. n. 8.*

Filia sacerdotis ob impuritatem igne combusta fuit, *tr. 22. d. 19. num. 3.*

FLAGELLA.

Ictus flagellorum, quibus Pilatus Christum castigari iussit, quot fuerint, *tr. 38. d. 5. num. 9.* Item quare tot inflicti fuerint, & quidem contra legem, *ibid.*

FLORENTIUS PRESBYTER.

S. Benedicti inimicus, à testis domus suæ percussus, & oppressus, & cur, *tr. 27. d. 15. n. 10.*

FOEMINA, vide MULIER.

A marito conductæ, in jumentum transmutata fuit, *tr. 26. d. 16. num. 1.*

FOETOR.

Inferni terribilis per horrendam historiam comprobatur, *tr. 34. d. 11. n. 4.*

Est iustissima damnatorum poena, *tr. 34. d. 11. n. 9.*

FORTITUDO.

Samsonis, *tr. 26. d. 47. n. 4.*

S. FRANCISCUS ASSISIUS.

Virus est humeris suis sustinere Ecclesiam Dei, *tr. 27. d. 5. num. 7.*

Plus operibus, quam verbis prædicavit, *tr. 27. d. 2. n. 4.*

Desiderium ejus, quo erga sacram ferebatur communionem, *tr. 26. d. 35. n. 7.*

Ejus circa Eucharistiam dicta, & humilitas, *ibid. n. 5.*

Ad sacerdotium præ nimia reverentia progredi non præsumpsit.

Franciscani laici miraculosè communicati, *tr. 26. d. 34. n. 7.*

FRANCISCUS I. REX FRANCIE.

Quidam ad profligandas è Regno suo hæreses fecerit, *tr. 26. d. 1. n. 10.*

S. FRANCISCUS DE SALES.

Ejus de Sacramento commendatio, *tr. 26. d. 17. n. 4.*

Ejus de eodem doctrina, *tr. 26. d. 31. n. 7.*

S. FRANCISCUS FUNDAT. ORD. MINORUM.

Sacrificulos Soldani Ægyptiorum adversus ipsum disputantes convicit, *tr. 29. d. 24. n. 3.*

Dæmon in primis S. Francisci filiis conatus est per eleemosynarum affluentiam spiritum Patris ipsorum extinguere, *tr. 31. d. 12. num. 3.*

De eximia S. Francisci humilitate, ob quam mirè à Deo exaltari meruit, *tr. 32. d. 11. num. 7.*

S. Franciscus in sedem, è qua Lucifer cecidit, subvectus fuit, *ibidem.*

S. Francisci cervical à Rege Franciæ summa in veneratione habitum fuit, *ibid.*

S. Franciscus nutantem Ecclesiam Lateranensem ab Honorio Pontifice visus est sustentare, *ibid.*

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

Sacris stigmatibus in præmium humilitatis insignitus fuit, *ibidem.*

Filius Bernardonis, & maximum peccatorem se appellare solebat, *tr. 32. d. 21. num. 4.*

S. FRANCISCUS BORGIA SOC. JESU.

Gratum se orando exhibuit erga Archiepiscopum Toletanum hospitem suum, *tr. 30. d. 8. n. 9.*

Quid post ejectum à se ex Energumeno Dæmonem responderit, *tr. 32. d. 17. num. 6.*

Dæmonem humilitatem imitari non posse dixit, *tr. 32. d. 17. num. 6.*

S. FRANCISCUS XAVERIUS SOC. JESU, INDIARUM APOSTOLUS.

De ipsius in India Apostolatu.

S. FRANCISCUS.

Omnes ferè patientiæ laudes, pulchra à terra desumpta similitudine nobis explicavit, *tr. 36. d. 5. n. 8.*

Ejusdem de horrendo Dæmonis aspectu sententia, *tr. 34. d. 12. num. 9.*

S. FRANCISCA ROMANA.

Eidem deformis Diaboli exhibetur visio, *tr. 34. d. 18. n. 3.*

Varias variorum peccatorum in inferno conspexit poenas, *tr. 34. d. 31. num. 4.*

FRIGUS.

Frigoris infernalis consideratio, & aspectus animas ad amorem Dei excitat, *tr. 34. d. 14. num. 9.*

FULCO.

Episcopus Toletanus, *vid. Ignis inferni.*

FULGUR.

In lectum evibratum quid significet, *tr. 41. d. 9. n. 6.*

G

GABAONITÆ.

Aliis tribus deridendo, ab iisdem eodem stratagemate victi fuisse, *tr. 25. d. 1. n. 7.*

GABRIEL ARCHANGELUS.

Summus Angelorum fuit, *tr. 31. d. 9. n. 2.*

S. GALLUS.

Gregem suum à morbo inguinario liberat, *tr. 22. d. 14. n. 8.*

S. GALLICANUS MARTYR.

Gloriosior fuit in exercitiis humilitatis, quam olim sub triumphalibus insulis, *tr. 32. d. 12. n. 8.*

S. GAUDENTIUS.

Ejus circa Eucharistiam doctrina, *tr. 26. d. 6. n. 2.*

GEDEON.

Ejus adversus Madianitas obtenta victoria quid significet, *tr. 26. d. 16. num. 4.*

GEHENNA.

Ejus Ethymon, *tr. 24. d. 6. num. 3.*

GEMMÆ.

Superhumeralis Aaronici usus, & significatum, *tr. 22. d. 6. num. 8.*

GENTES.

Significantur per circum natum, *tr. 29. d. 8. num. 3.*

GENTILES.

Priusquam ad Idolorum suorum mensas accederent, omne deponebant odium, *tr. 35. d. 1. n. 5.*

S. GERMANUS.

Ejus doctrina, *tr. 26. d. 7. num. 6.*

S. GERTRUDIS.

Vide supra verb. Eucharistia, *tr. 26. d. 43. num. 6.*

GIBBOSUS.

Ab Altaris ministerio exclusus, *tr. 22. d. 3. n. 2.*

GIEZ.

Lepa castigatus, *tr. 22. d. 37. n. 10.*

GORGONIA.

Soror S. Gregorii Nazianzeni, nihil reputabat grave, quod si nem habere considerabat, *tr. 34. d. 28. n. 7.*

GRADUS.

Sacerdotalis compendium est omnium virtutum, *tr. 22. d. 5. num. 6.*

GRATIA.

De gratiis, & auxiliis, quibus Deus animabus assistit, *tr. 30. d. 14. per tot.*

An major sit gratia ejus, qui semper manet innocens, an verò illius, qui post peccata resipiscit, *tr. 30. d. 15. n. 3.*

Gratia aquæ comparatur, & cur, *tr. 32. d. 5. num. 2.*

Gratia Dei omnia nobis contraria faciliat, *tr. 25. d. 5. n. 3.*

GRATITUDO.

Gratitudine erga Deum nihil est magis obligatorium, nihil justius, utilius, honestius, aut magis necessarium, *tr. 30. d. 26. num. 3.*

Gratiarum actio est eloquium pulchritudinis, *tratt. 30. disc. 6. num. 3.*

Grati hominis symbolum est ovis, *tr. 30. d. 21. n. 1.*

Columba symbolum est hominis grati, *tr. 30. d. 21. n. 2.*

Terra gratitudinis est symbolum, *tratt. 30. disc. 1. num. 9.*

Deus nos pro beneficiis acceptis vult esse gratos, *tr. 30. d. 1. per tot. & tratt. 30. d. 2. num. 7.*

Deus in lege naturæ, scriptæ, & Evangelicæ, gratitudinis tributum à nobis poposcit, *tr. 30. d. 2. per tot.*

Tunc Deo grati sumus, quando illum beneficiorum, quæ à Creaturis accipimus, primum authorem esse agnoscimus, & conhiemur, *tratt. 30. disc. 1. num. 3. & 4.*

Quilibet creatura nos ad gratitudinem invitât, *tr. 30. d. 1. n. 4. & tr. 30. d. 4. n. 2.*

Gratitudo suavissimum coram Deo odorem spirat, *tratt. 30. disc. 2. num. 3. circa fin.*

In lege Evangelicæ gratitudo exactior requiritur, *tratt. 30. disc. 2. num. 8.*

Quantò quis se in gratiarum actione magis exercet, tantò est statui Beatorum propinquior, *tr. 30. d. 9.*

Gratitudo optima est beneficiorum custos, *tr. 30. d. 2. n. 10.*

Sacramentum Eucharistiæ, & sacrificium est gratiarum actio, *tr. 30. d. 2. num. 10.*

Gratiarum actio gratissimum Deo est sacrificium, *tratt. 30. d. 3. per totum.*

Hæc verba: Deo gratias, summæ apud Deum sunt excellentiæ, *tr. 30. d. 3. n. 7. & tratt. 30. d. 8. num. 5. & tr. 31. d. 3. num. 5.*

Licet omnes creaturæ gratæ esse debeant, Deo maximè tamen omnes, *tr. 30. d. 4. per tot.*

Nulla est tam vilis creatura, quæ debito gratitudinis erga Deum non obstringatur.

Tametsi ad agendas condignas Deo gratias insufficientes sumus, hanc tamen insufficientiæ nostræ agnitionem Deus loco gratitudinis libenter acceptat, *tratt. 30. d. 4. n. 2.*

Christus nos juvat, ut erga Deum grati esse possimus, *tratt. 30. d. 4. num. 4.*

Beneficia petitori, prius Deo laudes & gratias exsolvere debemus, *tr. 30. d. 4. n. 5.*

Quia qui Deo pro receptis donis gratus est, ipsum ad majora largienda debitorem facit, *tratt. 30. disc. 6. per totum, & tr. 30. disc. 7. per totum.*

Grati terra sunt fertilis, in quibus proinde beneficiorum semina in Dei laudes progerminant, *tr. 30. d. 6. n. 2.*

Anna Mater Samuelis ob suam gratitudinem loco Samuelis trium filiorum, & duarum filiarum læcunda mater extitit, *tr. 30. d. 6. n. 1.*

Gratus etiam injustis beneficia rependit, *tr. 30. d. 5. n. 2.*

Invitis non dantur beneficia, ne sint ingrati, *tratt. 30. disc. 4. num. 7.*

Gratus non respicit in benefactoris defectus, sed solum in illius beneficentiam, *tratt. 30. d. 4. n. 7.*

Flumina beneficiorum ad mare unde exeunt, id est, ad Deum per gratiarum actionem revertuntur, *tr. 30. d. 6. n. 4. & tratt. 30. disc. 7. num. 1.*

Deo grati esse debemus, si non amore virtutis, saltem amore lucri, quod inde comparamus, *tr. 30. d. 6. n. 8.*

Jacob per gratitudinem erga Deum, ab innumeris fuit ereptus periculis, *tr. 30. d. 7. n. 3.*

David gratus multas sibi acquisivit victorias, *tr. 30. d. 7. n. 4.*

Machabzi grati erga Deum illustres reportarunt de inimici triumphos, *tr. 30. d. 7. n. 6.*

Abraham gratus novas obtinuit gratias, *tr. 30. d. 7. n. 8.*

Gratias referentes minimè se gratis privant, *tr. 30. d. 7. n. 9.*

Quanti ponderet verbum hoc: Retribuat tibi Deus, exemplo S. Antonini ostenditur, *tr. 30. d. 8. n. 5.*

Gratitudo exhibenda est non propter retributionem, *tratt. 30. disc. 9. num. 1.*

Gratitudo pro beneficiis acceptis observantiæ, perfectioni, & charitati acquirendæ plurimum confert, *tr. 30. disc. 9. per totum.*

Gratiarum actio puro corde exsolvenda est, *tr. 30. d. 9. n. 10.*

Deo grati esse debemus exemplo variorum animalium, *tr. 30. disc. 11. per tot. & tr. 30. d. 26. num. 6. & seqq.*

Qua ratione semper, & in omnibus Deo grati esse possimus, *tratt. 30. disc. 12. num. 6. & seqq. & tratt. 30. d. 23. n. 12.*

Quilibet etiam pauper Deo gratus esse potest, & debet, & quomodo, *tr. 30. disc. 12. num. 9. & tratt. 30. disc. 25. n. 9.*

Quisnam ad majorem obligetur gratitudinem, innocens ne, an poenitens, *tr. 30. d. 15. n. 3.*

Gratiarum actio in adversis mirè DEO placet, *tratt. 30. d. 18. num. 1.*

V. M. Baptista de Camerino tanti unius floris æstimabat beneficium, ut nec Beatiss. Virginem, nec alios Sanctos sufficientes pro illo gratias agere posse censeret, *tr. 30. d. 25. num. 7.*

GRATITUDINIS MOTIVA.

1. Quia ad imaginem Dei creati sumus, *tr. 30. d. 1. n. 6.*
Et ob nobilissimam nostram essentiam, & corpus elegantissimè formatum, *tr. 30. d. 13. per tot.*

2. Ob gratias, & auxilia, quibus Deus nobis continuò afficit, *tr. 30. d. 14. per tot.*

3. Ob beneficium vocationis ad fidem, *tr. 30. d. 14. n. 9. & seqq.*

4. Ob multa culpæ, & poenæ mala, quæ à nobis removel, *tr. 30. d. 15. per tot.*

5. Quia Deus à nobis in peccato mortali positus æternæ damnationis poenam suspendit, *tr. 30. d. 16. per tot.*

6. Ob plurima beneficia nobis particulariter concessa, *tratt. 30. disc. 17. per tot. videlicet.*

1. Ob sanitatem corporalem, *tr. 30. disc. 17. num. 4.*

2. Ob multa pericula, quæ evasimus, *tr. 30. d. 17. n. 6.*

3. Ob legitimitatem natalium, *tr. 30. d. 17. n. 7.*

4. Ob honores ad quos evecti sumus, *tr. 30. d. 17. n. 9.*

7. Ob dimissa nobis sæpè peccata, *tr. 30. d. 17. num. 10.*

8. Ob exactissimam Dei circa quemlibet hominem in particulari providentiam, *tr. 30. d. 17. n. 11.*

9. Ob immixtas adversitates, *tratt. 30. d. 18. per tot.*

10. Ob creaturarum conservationem, *tr. 30. d. 12. per totum.*

GRATITUDINIS EXEMPLA EXHIBUERE SEQUENTES.

Eva, *tratt. 30. d. 2. num. 2.*

Tribus Nephthali, *tr. 30. d. 6. n. 3.*

Pharao erga Joseph, *tr. 30. d. 8. n. 2.*

Jethro erga Moysen, *ibid.*

Josue erga Raab meretricem, *tr. 30. d. 8. n. 2.*

Hebræi erga Gedeonem, *ibid.*

Abel erga Deum, *tratt. 30. disc. 2. num. 2. & tr. 30. disc. 21. n. 1.*

Et ideo primus electus fuit, *ibid.*

Noe, *tratt. 30. d. 2. num. 3.*

Abraham, *tr. 30. d. 2. n. 4. & tr. 30. d. 5. n. 3.*

Angeli, *tr. 30. d. 4. n. 3.*

Anna mater Samuelis.

Sancti varii post recepta in Veteri Testamento beneficia, cantica Deo concinuerunt, *tratt. 30. d. 2. num. 7. & 11.*

Joseph erga Ruben, *tr. 30. d. 8. n. 4.*

Paulus, & Silas orantes evaserunt ex carcere, *tr. 30. d. 8. n. 2.*

Pius V. erga rusticum hospitem, *tr. 30. d. 8. n. 8.*

Sixtus V. erga Pium V. *ibid.*

Paulus V. erga Clementem VIII. *ibid.*

B. Franciscus Borgia erga Archiepiscopum Toletanum hospitem, *tr. 30. d. 8. n. 10.*

Alphonfus Valentinus Ordin. Prædic. erga sacerdotem hospitem, *tratt. 30. d. 8. n. 10.*

S. Theresiæ erga viatorem, aquæ potum ei sitibundæ ministrantem, *tr. 30. d. 8. n. 11.*

P. Matthias Paulus Vvagnerus erga eos, qui sibi ex peste laboranti inservierunt, *tr. 30. disc. 8. num. 5.*

Admiratus Turcarum Princeps erga Balduinum Imperatorem, *tr. 30. d. 8. n. 6.*

Miles alius in militem, *tr. 30. d. 8. num. 7.*

Diversa alia gratitudinis exempla, *tr. 30. d. 2. n. 11. & tr. 30. d. 8. per totum.*

Christus S. Petro ipsum in naviculam recipienti bifariam se gratum exhibuit, *tratt. 30. disc. 4. num. 5.*

Leprosi Samaritani à Christo mundati octuplex gratitudo.

Christus indignatus novem aliorum leprosorum mundatorum ingratitude, *tratt. 30. disc. 4. num. 6.*

Cur Christus à leprosis gratitudinem exegerit, *tratt. 30. disc. 4. num. 6.*

Gratitudo socrus Simonis consideratur, *tr. 36. d. 4. n. 8.*

Hæmorrhoida à fluxu sanguinis à Christo liberata, eidem ex gratitudine statum in horto suo erexit, *tr. 30. d. 4. n. 9.*

Varia Veteris Testamenti recensentur gratitudinis exempla, *tr. 30. d. 5. per tot.*

Varia variorum animalium erga Deum, aliosque benefactores gratitudo, *tratt. 30. d. 10. per tot. & tratt. 30. disc. 18. num. 7.*

Modus agendi Deo gratias, *tratt. 30. d. 13. n. 9. & tr. 30. d. 15. n. 2.*

S. GREGORIUS NAZIANZENUS.

Juliani Apostatæ impietatem prævidit, *tr. 23. d. 7. n. 9.*

In Testamento suo parentes pauperibus posposuit, *tratt. 24. disc. 15. num. 7.*

Exemplo suo populum sibi commissum in Dei servitio continuit, *tr. 27. d. 5. n. 1.*

Hæreticum, qui necem ei intentabat, mansuetudine devicit, *tr. 35. d. 20. n. 4.*

S. GREGORIUS TAUMATURGUS.

Ejus laus admirabilis, *tr. 36. d. 8. n. 6.*

S. GREGORIUS MAGNUS PAPA.

De illius in Dæmonem potentia egregium exemplum, *tratt. 29. d. 21. num. 6.*

De illius humilitate exaltata, *tr. 32. d. 11. n. 6.*

S. Gregorius primus inter Pontifices se nominavit servum servorum Dei, *ibid.*

G U L A.

Primum peccatum fuit, *tract. 31. d. 1. n. 1.*
 Toti humano generi crudeliter dominatur, *tr. 31. d. 1. n. 1. & 5.*
 Gula à primordio homicida fuit, *tract. 31. d. 1. num. 1.*
 Gula familiam Jobi evertit, *tr. 31. d. 1. n. 2.*
 Gulosus in tentationibus facile superatur, *tr. 31. d. 1. n. 2.*
 Gula à Serapione superata exemplum, *tr. 31. d. 1. n. 6.*
 Gula umbilicus est Dæmonis, *tr. 31. d. 1. n. 3.*
 Gula Sanct. Joannem Baptistam decollari fecit, *tract. 31. disc. 1. num. 2.*
 Gula frænum, & capistrum est Diaboli, quo nos pro libito in quævis scelera adigit, *tr. 31. d. 1. num. 9. in princ. & fin.*
 Dæmon epulonum est Architrictinus, *tract. 31. disc. 2. per totum.*
 Gulosi super pectus suum gradiuntur, *tr. 31. d. 1. n. 1.*
 Dæmon ad gulam excitans, omnium pessimus, & perniciosissimus est, *ibid.*
 Gulam inter, & jejunium apta Antithesis, *tr. 31. d. 1. n. 4.*
 Gulosi sunt benè saginati porci Diaboli, *tract. 31. disc. 2. num. 6. 7. & 11.*
 Gulosi sunt filii Belial, nescientes Dominum, *tract. 31. disc. 2. n. 12. & tr. 31. d. 13. n. 8.*
 Caput Diabolus gulosos, ut capiuntur uti, *tr. 31. d. 2. n. 14.*
 Potissimum locum habet diebus festis, *tract. 28. disc. 9. per totum.*
 Est incentivum libidinis, *tr. 28. disc. 9. n. 7. & tr. 31. d. 1. n. 7. & tr. 31. d. 8. per tot. & tr. 31. d. 9. per tot. & tr. 31. d. 13. n. 7.*
 Gula in poenam sibi adsciscit infernum, perpetuum à Paradiso exilium, & animæ perditionem, *tr. 31. d. 3. per tot.*
 Infernus aperit, & dilatat os suum propter gulosos, *tract. 31. disc. 3. num. 2.*
 Fletus, & stridor dentium in inferno proprium erit avarorum, & gulosorum supplicium, *tr. 31. d. 3. num. 5.*
 Sodoma ob panis saturitatem perit, *tr. 31. d. 3. n. 5.*
 Gula arcet nos à Paradiso, *tr. 31. d. 3. n. 7.*
 Gula sentina est omnium vitiorum, *tr. 31. d. 4. per tot.*
 Gulosi in eadem cum divite Epulone classe sunt, *tract. 31. disc. 3. num. 8.*
 Gulosus significatur per Esau, *tract. 31. d. 3. num. 10.*
 Gula per Hydropisum significatur, *tr. 31. d. 4. num. 10.*
 Gulosus Asino pisci similis est, qui cor in ventre gerit, *tract. 31. d. 11. num. 2.*
 Gula febris quædam est, *tract. 31. d. 21. num. 7. & tract. 31. disc. 26. num. 9.*
 Febris hæc in anima, non in corpore residet, *tr. 31. d. 21. num. 9. & 10.*
 Gulosus similis est sacco pertuso, *tr. 31. d. 21. n. 11. in fin. & tr. 31. d. 25. num. 4.*
 Sicut Lucifer Princeps est Dæmonum, ita gula vitiorum, *tr. 31. d. 4. n. 3.*
 Gula est de genere vitiorum, quæ nimio impetu rapiunt hominem, *tr. 31. d. 4. n. 12.*
 Gula, & luxuria scandali nomine appellantur, *tract. 31. disc. 7. num. 1.*
 Gula cum avaritia, & libidine nexum habet indissolubilem, *tr. 31. d. 4. n. 12.*
 Homines gula, & ebrietati dediti, viles sunt, & opprobrium hominum, *tr. 31. d. 20. per tot.*
 Gulosi dant pretiosa quæque ad corpus saginandum, *tract. 31. d. 20. n. 1. & 2.*
 Gulosi canibus sunt similes, *tr. 31. d. 20. n. 6.*
 Gulosus quidam collum sibi gravis optabat, ut cibi & potus delectatione diutius frueretur, *tr. 31. d. 20. num. 6.*
 Gulosus totus in eo est, ut ingerat, digerat & egerat, *tr. 31. d. 20. num. 7.*
 De gulæ aviditate, & insatiabilitate, cui nihil sufficit, *tr. 31. d. 21. per totum.*
 De gulosorum pro epulis habendis sollicitudine, & anxietate, *tr. 31. d. 21. n. 6. & 11. & tr. 31. d. 22. per tot.*
 Gula ingeniosissima est in præparatione ciborum ad gustum, *tr. 31. d. 22. per tot.*
 Tametsi gulosi venter plenus sit, non tamen acquiescit appetitus, *tr. 31. d. 21. num. 1.*
 Cur gulosis per quantamcunque ingluviem satiari nequeat, *tr. 31. d. 21. n. 4.*
 Gulosi quicquid lucrantur, per crapulam consumunt, & pauperes fiunt, *tr. 31. d. 23. per tot.*
 Guloso non necessarius, sed immoderatus cibus, & potus interdicitur, *tract. 31. d. 23. n. 1. & tract. 31. disc. 25. per tot.*
 Sicut res pingues, & unctuosæ nutriunt ignem, ita gulosi fomentum sunt ignis infernalis, *tr. 31. d. 23. n. 7.*
 Gulosus præmeditatorum efficitur latinarum, *tr. 31. d. 20. n. 2.*
 Gula litigante cum bursa, gulosus æquus Judex sit, nisi penuriam pati velit, *tr. 31. d. 23. n. 12.*
 Gulosus post mortem foetorem tantò emittet majorem, quanto pinguiorem habuit carnem, *tr. 31. d. 24. n. 2.*
 Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

Comedendum est ut vivamus, non verò vivendum ut comedamus, *tract. 31. d. 25. per tot.*

Deus nos solum panem petere jussit, & cur, *tract. 31. disc. 25. num. 1. & 2.*

Cibus velut medicina sumendus est, *tr. 31. d. 25. n. 7.*

Parvum os hominis, & statura ejus ad sydera erecta docent hominem victus sobrietatem, *tr. 31. d. 25. n. 7.*

Gula ita est connexa cum libidine, ut si horum vitiorum unum sine altero daretur, id veluti monstrum esset, *tract. 31. disc. 8. num. 5.*

Vicina quæ est inter ventrem, & genitalia, significat gulæ, & libidinis mutuam cognationem, *tr. 31. d. 8. num. 5. & tr. 31. disc. 9. num. 1. & 11.*

Gula movet hominem in inverecundam libidinem, *tr. 31. disc. 9. num. 2.*

Gulosus proximis indigentibus non compatitur, *tr. 31. d. 11. n. 5. circa fin. & seqq.*

Gulosus inimicus est Dei, & gratiarum ejus, *tract. 31. d. 12. per totum.*

Gula spiritui opponitur, *tr. 31. d. 12. n. 3. & seqq.*

Gulosi proprium ventrem quasi Deum adorant, *tr. 31. d. 14. per totum.*

Cur gulosus ventrem pro Deo habere dicatur, *tract. 31. d. 4. num. 8. & 9.*

Filiorum Heli gula ponderatur, *tract. 31. d. 13. num. 5. & tr. 31. disc. 15. num. 4.*

Esau gulosus pariter sacrilegus fuit, *tr. 31. d. 13. n. 6.*

Nulla hæresis sine gula contrahitur, *tract. 31. d. 13. num. 6. & 8. & 11.*

Virtute opus est, ne per cibi necessitatem subingrediat avaritas, & immoderata voluptas, in qua gulæ malitia consistit, *tr. 31. d. 26. per totum.*

Gula etiam in cibis vilibus locum habere potest, *tr. 31. disc. 26. num. 9. & seqq.*

Gula viros timoratos, & perfectos sæpè seduxit, *tr. 31. d. 27. per totum.*

Isaac à gula immunis non fuit, *tr. 31. d. 27. num. 1. & 2.*

Cæsar maxime gulosus fuit, *tr. 31. d. 4. n. 5.*

Uxor Potipharis adultera fuit, quia maritus ejus Princeps erat coquorum, *tr. 31. d. 8. n. 8.*

Nullus illibentius moritur, quam gulosus, *tr. 31. d. 16. n. 2.*

GULÆ EFFECTUS.

Pessimi gulæ effectus ex S. Laurentio Justiniano, *tract. 31. disc. 4. num. 4.*

Ex gula Esau multi eruntur gulæ effectus, præcipue vero ferocitas, truculentia, rixæ, nec non servitus carnis, *tr. 31. disc. 4. per totum.*

Gulæ dediti omnem legem contemnunt, *tr. 31. d. 5. n. 4.*

Gula rixas, crides, & odia parit, *tr. 31. d. 5. n. 4. & 5.*

Gula intellectum hominis excæcat, illumque bestiis similem facit, *tr. 31. d. 6. per tot.*

Gula intellectum impedit à contemplatione rerum spirituum, & celestium, *tr. 30. d. 10. per tot.*

Per gulam homo in multa mala prolabitur, *tr. 31. disc. 7. per totum.*

De damnis, quæ Respublica ex crapula gubernantium, & rectorum patitur, *tr. 31. d. 17. per tot.*

Monarchiam Assyriorum gula destruxit, *tr. 31. d. 17. num. 4.*

Monarchia Babylonica per gulam Balthazaris interiit, *tract. 31. disc. 17. num. 4.*

Huguccius Faggida per gulam duas civitates abligurivit, *tr. 31. disc. 17. num. 5.*

Nimia edendi, & bibendi aviditas abbreviat vitam, *tr. 31. d. 18. per tot. & tr. 31. d. 19. per tot.*

Gula infirmitates causat corporales, *tr. 31. d. 18. num. 2. & tr. 31. d. 19. per tot.*

Multi qui in statu fortunæ gulosè viventes semper infirmabantur, ad paupertatem redacti constantem recuperarunt sanitatem, *tr. 31. d. 18. n. 2. & 9.*

Ciborum deliciae quas gula appetit, spinæ sunt, *tract. 31. d. 18. num. 10.*

Gulosi communiter impenitentes moriuntur, *tr. 31. d. 16. per totum.*

Gulosi communiter ex Apoplexia subito moriuntur, *tr. 31. d. 16. n. 1. & 7.*

Gulosus incorrigibilis fit, *tr. 31. d. 16. n. 3.*

Unde licet Moyses pro populo idololatrante intercesserit, non tamen pro eodem guloso, *tr. 31. d. 16. n. 4.*

Varia infortunia è gula provenientia recensentur, *tr. 31. d. 18. num. 5. & 6.*

Gula quinque filias habet, quarum prima est scurrilitas, secunda est multiloquium, detractio & alia inania verba, tertia est inepta latititia, quarta lascivia carnis, quinta hebetudo mentis, *tr. 31. d. 7. num. 2.*

Aliæ gulæ filiae recensentur, *tract. 31. disc. 7. num. 6. & tract. 31. disc. 8. num. 3.*

Gula libidinem parit, vide supra.

Gula conjunctam habet loquacitatem, *rr. 31. d. 7. n. 11.*

Gula prostermit virtutes, *rr. 31. d. 12. n. 4. & seqq.*

Gula alterius vitæ oblivionem inducit, *rr. 31. d. 12. n. 7. & 8. & seqq. & rr. 31. d. 13. n. 4. & rr. 31. d. 16. n. 8.*

Gula septem dona Spiritus Sancti opprimit, *tract. 31. disc. 12. num. 1.*

Gula Religionis, Fidei & cultus veri Dei contemptum parit, *rr. 31. d. 13. per totum.*

Gula hæresim parit, *rr. 31. d. 13. n. 6. 8. & 11.*

Gula idololatriam semper promovet, & auxit, *tract. 31. disc. 14. n. 3.*

Gula omnis impietatis, & sacrilegii est instrumentum, *rr. 31. d. 14. n. 4.*

GULÆ PUNITÆ EXEMPLA.

Gulam mors vilis, abjecta, & probrosa communiter sequitur, *rr. 31. d. 13. n. 8.*

De iustis aliis suppliciis, quibus Deus crapulam, ejusque amatores punit, *rr. 31. d. 14. per totum.*

Funestum ex ebrietate cujusdam Hipponensis secutum exemplum refert S. Augustinus, *rr. 31. d. 9. n. 7.*

Horrendum duorum Monachorum gulosorum exemplum, *rr. 31. d. 15. n. 6.*

Alexander Imperator ob gulam graviter punitus, *tract. 31. disc. 15. num. 6.*

Funestus circa uxorem ebrii cujusdam casus, *tract. 31. disc. 15. num. 9.*

Michael III. Imperator Orientalis ebrius à Basilio misere occisus perijt, *rr. 31. d. 15. n. 9.*

Zeno Imperat. Orientis ebrius ab uxore vivus sepultus est, *rr. 31. d. 15. n. 9.*

Horrendum gulosi cujusdam Halberstadiensis exemplum, *rr. 31. d. 2. n. 4.*

Binoci Presbyteri exemplum, *rr. 31. d. 2. n. 9.*

Infirmarii Bonon. Ordin. S. Dominici gulæ dediti à Demone poss. ssi exemplum, *ibid.*

Tremendum exemplum gulosi cujusdam, animam suam vendente gestientis, *rr. 31. d. 2. n. 12.*

Terribile exemplum duorum, qui ad crepidinem ventris usque bibere pacti fuerant, *rr. 31. d. 2. n. 13.*

Exemplum Monialis, quæ per esum lactucæ possessa fuit à Demone, *rr. 31. d. 2. n. 14.*

Gulosi hominis funestæ mortis exemplum, *tract. 31. disc. 3. num. 2.*

Funestum opificis alicujus in Monasterio Religiosorum laborantis gulosi exemplum, *rr. 31. d. 3. n. 3.*

Memorabile trium Monachorum, in quodam Flandriæ prioratu gulose viventium, exemplum, *rr. 30. disc. 15. num. 7. & tract. 31. disc. 3. num. 5.*

Exemplum ebrii, qui cœmeterium transiens, mortuum invitavit ad cenam, *rr. 31. d. 24. n. 9.*

DE REMEDIIS CONTRA GULAM.

Varia ad gulam refræmandam traduntur remedia, *rr. 31. d. 23. per totum.*

Gulæ restringendæ servit recordatio 4. novissimorum, *rr. 31. disc. 24. num. 2.*

Item ciborum spiritualium frequens pastus, futuræ famis nostræ consideratio, æternæ cœnæ meditatio, famis Christi, & suorum recordatio, *rr. 31. d. 24. n. 3.*

Item S. Scripturæ lectio, vel auditio, & ab omnibus crapulæ occasionibus elongatio, *rr. 31. d. 24. n. 3.*

Item cogitatio, quàm brevi tempore duret gustus, & sapor cibi, *rr. 31. d. 24. n. 4. & 5.*

Item recogitatio amaritudinis, quæ est in gula, *tract. 31. disc. 24. num. 6.*

Item consideratio gravis offensæ Dei, quæ per gulam committitur, *rr. 31. d. 24. n. 7. & 8.*

Item cogitatio malorum, quæ ex gula sequuntur, *tract. 31. disc. 24. num. 8.*

Manbrunus Abbas Laureacensis, ne superaretur à gula, varios comedendo eliciebat actus virtutum, *rr. 31. d. 26. n. 2.*

DE GULA APPOSITE DICTA.

Ingeniosum Diogenis de nepote suo guloso. domum suam vendente dictum, *rr. 31. d. 23. n. 9.*

Aptum guloso in rerum abundantia opimos pisces comedenti, postea verò, depauperato, datum responsum, *tract. 31. disc. 23. num. 10.*

Helioabalus gulosus cuidam sibi pauperiem secuturam comminanti, sordide respondit, *rr. 31. d. 23. n. 10.*

H

HABITUS.

Sacerdotes omnes sunt mystici, *rr. 22. disc. 7. num. 4.*

HÆRESIS, HÆRETICUS.

Exurgenti cuivis hæresi, Deus semper suscitatur Antagonistam, *rr. 29. d. 18. n. 5.*

Hæretici in opinionibus sectæ suæ requiem non habent, & ideo novas semper hæreses adveniunt, *tract. 29. disc. 21. num. 10.*

Hæreticorum dogmatum instabilitatem recenset Author, *rr. 29. d. 22. n. 2.*

Eandem instabilitatem Marchio quidam Montisferrati illustri exemplo comprobavit, *rr. 29. d. 21. n. 10.*

Ingens Hæresiarcharum, & Hæreticorum numerus recensetur, *rr. 29. d. 22. n. 10.*

Hæretici vestem Christi, id est, Ecclesiam scindunt, & dilacerant, *rr. 29. disc. 22. n. 2.*

Hæresis neminem suorum sanctum efficit, *rr. 29. d. 23. n. 6.*

Hæretici nulla unquam pararunt miracula, nisi ficta, *rr. 29. d. 29. num. 1.*

Fictum quoddam Arriani hæretici miraculum, qualiter divinitus elusum fuerit, *tract. 29. d. 24. num. 6.*

Hæresis nullis Prophetiis innuitur, *tract. 29. disc. 24. num. 7. & seqq.*

Nulla hæresis sine gula constituitur, *tract. 31. disc. 13. num. 6. & 8. & 11.*

Jovinianus per gulam factus est hæreticus, *rr. 31. d. 13. n. 8.*

Hæreses ut plurimum per hypocrisis incipiunt, *tract. 33. disc. 5. num. 13.*

Hæresis Lutheri ab invidia ortum habuit, *rr. 38. d. 6. n. 4.*

HARPA GO.

Ab impio Persarum Rege filiorum suorum carnes manducare coactus fuit, *rr. 35. d. 2. num. 4.*

HEBRÆI.

Unde ad transeundum Jordanem moti fuerint, *tract. 27. d. 5. num. 6.*

A Tiberio Imperatore Roma pulsi fuerunt, & cur?

HELI.

Sacerdos ob nimiam erga filios benignitatem castigari mortui, *rr. 23. d. 5. n. 8.*

Reprehendit filios, qui malo suo exemplo populum Israel ad peccata inducebant, *rr. 27. d. 10. n. 5.*

HELIODORUS.

Ab Angelo castigatus est, *rr. 22. d. 14. n. 6.*

HELIOGABALUS.

Libidinosus fuit, *rr. 23. d. 3. n. 3.*

HENRICUS II. REX ANGLIÆ.

A paupere monitus, ut subditos ad festarum observantiam cogeret, illudque exequi negligens, variè à Deo punitus fuit, *rr. 28. d. 11. n. 4.*

HENRICUS II. IMPERATOR.

Ob collatum Episcoporum pro ludicio, licet dono, efficaciam ignis infernalis experiri debuit, *rr. 34. d. 9. n. 5.*

Idem ob collatum Ecclesiæ S. Laurentii calicem, lisdem in tormentis ab eodem Sancto sanatur, *ibid.*

HERACLIUS IMPERATOR.

Crucem portans, progredi non potuit, nisi ornata Regio deposita, *rr. 29. d. 10. n. 2. & rr. 32. d. 21. n. 8.*

HEREBUS.

Infernus dicitur ab hærendo, quia damnatis semper adheret, *rr. 34. disc. 6. num. 2.*

S. HERMENEGILDUS.

Consideratione poenarum inferni libens martyrium subiit, *rr. 34. d. 28. n. 7.*

S. HIERONYMUS.

Ex consideratione inferni inter maximas vitæ asperitates fortissimus evasit, *tract. 34. d. 28. num. 2.*

S. HILARION.

Ex S. Antonii exemplo bene vivendi modum didicit, *rr. 27. disc. 6. num. 6.*

S. HILARIUS.

Nobilissimus, & opulentus manum suam ad arandam terram applicuit, ut pauperibus subveniret, *tract. 24. d. 16. num. 7.*

HOED I.

Vocantur damnati ob foetorem, *rr. 34. d. 11. n. 10.*

A sinistra in finali Judicio statuendi, invidios significant, *rr. 38. disc. 7. n. 1.*

HOLOPHERNES.

Civitatem Bethulæ sibi subjungere conatus fuit, & quomodo, *rr. 26. d. 43. n. 2.*

Notabiliorum.

71

HOMO, HOMICIDIUM.

Homo Dei, & cujuslibet generis creaturarum aliquid in se continet, *tr. 30. d. 13. num. 3.*

Inestimabilis est hominis dignitas, *tr. 30. disc. 1. num. 5.*

Magnum est hominis beneficium, quod ad Dei sit creatus imaginem, *tr. 30. d. 1. n. 6.*

Cur Deus homini articulatam dederit locutionem, *tr. 30. disc. 1. num. 7.*

Cur Deus hominem ex luto formavit, *tr. 30. d. 1. n. 9.*

Nihil est in toto universo, quod non sit creatum in beneficium hominis, *tr. 30. d. 11. per tot.*

Deus homini non solum de rebus necessariis, sed etiam ad ejus recreationem serviens prospexit, *tr. 30. disc. 11. num. 5.*

Magnum Dei beneficium est nobilissima hominis essentia, & corpus ejus elegantissime formatum, *tr. 30. disc. 13. per totum.*

Totum universum in hominis servitio continuo occupatur, *tr. 30. d. 13. num. 7.*

Cur Deus hominem præ ceteris animalibus rationis usu exornavit, *tr. 30. d. 13. n. 8.*

Homo quodammodo Angelis superior est, *tr. 30. disc. 14. num. 1. & 3.*

Homo tantam habet excellentiam, ut paulo minoratus sit à Deo, *tr. 30. d. 14. n. 2.*

Deus plus homini contulit, quam Angelis, *tr. 30. d. 14. num. 5.*

Deus spiritum suum infundit hominibus ad miraculum, ad auxilium, ad solatium, & ad fervorem, *tr. 30. d. 14. n. 6.*

Ingens est hominis beneficium, habere ab ortu nativitatis suæ Angelum custodem, *tr. 30. d. 14. n. 7. & seqq.*

Vocatio hominis ad fidem magnum Dei donum est, *tr. 30. d. 14. n. 9. & seqq.*

Deus ab homine multa culpa, & poenæ mala removet, *tr. 30. d. 15. per totum.*

De variis beneficiis particularibus, quibus Deus hominem afficit, *tr. 30. d. 17. per tot.*

Deus tam exactam cujuslibet hominis curam habet, ac si solum ipsum curaret, *tr. 30. d. 17. num. 11.*

Homo ad deponendum fastum recogitet primam suam ex matre originem, *tr. 32. d. 20. num. 2.*

De vili, ac sordida hominis origine, *tr. 32. d. 20. n. 1.*

Homo dicitur ab humo, *tr. 32. d. 20. n. 3.*

Cur Deus hominem ex terra, & luto formaverit, & non potius illum purum spiritum effecerit, sicut est Angelus, *tr. 32. d. 20. num. 4.*

Cur Deus hominem non in coelo creavit sicut Angelum, sed in terra, *tr. 30. d. 20. n. 5.*

Cur Deus Danielelem, Ezechielem, & Zachariam Prophetas filios hominis appellavit, *tr. 32. d. 20. n. 6.*

Homo tria hæc semper ob oculos habere debet, scilicet quid fuerit, quid nunc, & quid futurus sit, *tr. 32. d. 20. n. 8.*

Cum arbores, & herbe bonos ex se flores, odores & fructus producant, homo non nisi foetida egerit excrementa, *tr. 30. disc. 20. num. 8.*

Homo nudus, & miser gignitur, cum ceteræ creaturæ suæ naturaliter habeant tegumenta, *tr. 32. d. 20. n. 9.*

Hominis vita ab unica tantum respiratione continuata dependet, *tr. 30. d. 21. n. 2.*

Homo pulvis, & cinis est non solum quoad corpus, sed etiam quoad animam, & quo sensu, *tr. 32. d. 21. n. 2.*

Nemo humilitatem abjectorum hominum virtutem esse censet, *tr. 32. d. 21. n. 3.*

Hominum genus quodam potissimum damnationi obnoxium, *tr. 34. d. 11. n. 11.*

Hominum in considerandis inferni poenis negligentia, *tr. 34. d. 27. num. 1.*

Homicidium plus conscientiam remordet, quam cetera peccata, *tr. 35. d. 27. n. 5. & 6.*

Homicidæ in inferno quomodo puniantur, *tr. 34. disc. 31. num. 4.*

Homo nimium præ ceteris animantibus est vindicativus, *tr. 35. d. 36. n. 7.*

Homines in infernum quomodo viventes descendere intelligantur, *tr. 34. d. 4. per tot.*

HONOR.

Omni studio conservandus, *tr. 38. d. 24. n. 2.*

HONORATUS.

Ob suam abstinenciam derisus, largam sibi, & miraculosam annonam ministrari promeruit, *tr. 25. d. 8. n. 2.*

Derisiones, & ludibria conversionis suæ fuerunt exordium, *ibidem.*

HOSTIÆ.

Sacrificii Missæ, cur ex flore frumenti fiant, *tr. 26. d. 4. num. 2.*

Hostia divisa assimilatur speculo in multas partes contracto, *tr. 26. d. 43. num. 3.*

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

HUGO DE S. VICTORE.

Vide sup. verb. Eucharistia, *ibid. d. 35. n. 5.*

HUMILITAS.

Antonomaſtice virtus dicitur, *tr. 32. d. 17. n. 4.*

Certum est prædestinationis signum, *tr. 32. d. 15. num. 5. & 6. & seqq.*

Est turris fortitudinis à facie inimici, *tr. 32. d. 17. n. 2.*

Humilitas dicitur ab homo, *tr. 32. d. 20. n. 3.*

Quid sit, & in quo consistat, *tr. 32. d. 1. per tot.*

Humilitas Soli comparatur, *tr. 32. disc. 4. n. 9.*

Humilitas per sal præfiguratur, *tr. 32. d. 4. n. 10.*

Humilitas dicitur virtus Christi, *tr. 32. d. 6. num. 6. & tr. 32. d. 7. num. 1. & 2. & tr. 32. d. 17. n. 4.*

Summa doctrinæ Christianæ est humilitas, *tr. 32. disc. 7. per totum.*

Humilitas via est quæ ad cælum ascenditur, *tr. 32. d. 9. num. 11.*

Quia ad Deum non pervenitur ascendendo, sed descendendo, & cur? *tr. 32. d. 6. num. 2.*

Et quia sicut superbia inclinat cor deorsum, ita humilitas cor sursum elevat, *tr. 32. d. 12. num. 9.*

Humilitas est pupilla animæ, *tr. 32. d. 13. n. 2.*

Humilitas ut virtus sit, voluntaria esse debet, & exercenda non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus.

Id est, sincera esse debet, non ficta, *tr. 32. d. 1. n. 2. & 3.*

Humilis est, qui seipsum contemnit, humilior qui ab aliis contemptum non refugit, humillimus qui contemptum concupiscit, *tr. 32. d. 1. num. 4.*

Qui enim verè humilis est, de sui contemptu gaudet, *tr. 32. disc. 1. num. 5.*

Hujus humilitatis exempla emicuerunt in S. Philippo Nerio, & Constantio Monacho, qui data opera contemptum ab aliis voluerunt, *tr. 32. d. 1. n. 4.*

Humilitas casum non novit, *tr. 32. d. 4. n. 8. & 11.*

Varii sunt gradus humilitatis, *tr. 32. d. 1. n. 3. & 5.*

Humiles ad gratias, & dona Dei recipienda capaciores sunt, *tr. 32. d. 5. per tot.*

Quia humilitas capax vas est ad excipiendam gratiæ aquam, *tr. 32. disc. 5. num. 3.*

Humilitas gratiæ, & donorum est attractiva, *tr. 32. d. 5. num. 1. & 2.*

Sicut natura vacuum horret, ita Spiritus Sanctus animam humilem, ne vacua sit, gratia sua adimplet, *tr. 32. d. 5. n. 4.*

Pluvie gratiarum in valles decurrunt humilitatis, *tr. 32. d. 5. num. 4. & 5.*

Humilibus divina mysteria revelantur, *tr. 32. disc. 5. num. 6. & 8.*

Humilitas signum est abundantie meritorum, *tr. 32. d. 5. n. 7.*

Humilitas Deum in hominum animas trahit, *tr. 32. disc. 6. per totum.*

Deus in humili velut in loco deliciarum, & tanquam in centro suo commoratur, *tr. 32. disc. 6. num. 7. & seqq.*

Ab humilitate sectanda nemo se excusare valet, *tr. 32. disc. 7. num. 10.*

Cur Christus solam à se discere nos voluerit humilitatem, *tr. 32. d. 7. n. 1. & seqq. & tr. 32. d. 16. n. 5.*

Humilitas in omnibus ad Christum accinentibus resplendit, *tr. 32. d. 7. n. 5. & 6. & seqq.*

Præsepe Salvatoris humilitatem prædicat, *tr. 32. disc. 7. num. 6. & 7.*

Humilitas Filium Dei mundo manifestum fecit, qui priusquam in hunc mundum natus humiliaretur, non agnoscebatur, nec colebatur, *tr. 32. d. 8. per tot.*

Celebriorum Sanctorum veteris Testamenti humilitas glorificata fuisse ostenditur, *tr. 32. d. 10. per tot.*

Humilitas non ex tristitia, aut ex necessitate, sed voluntarie, & promptè exerceri debet, *tr. 32. d. 10. n. 1.*

De quorundam novæ legis Sanctorum exaltata humilitate, *tr. 32. d. 14. per tot.*

Quanto quis se magis humiliat, tanto à Deo magis exaltatur, *tr. 32. d. 12. n. 2.*

De humilitatis nobilitate, magnificentia & gloria, *tr. 32. d. 12. per tot.*

Stultus est timor eorum, qui se per humilitatem nominis estimationem amissuros esse verentur, *tr. 32. disc. 12. num. 2. & 3.*

Humilitas excelsi animi est indicium, *tr. 32. d. 12. n. 2.*

Nobilissima humilitatis prosapia per avos, & proavos describitur, *tr. 32. d. 12. n. 2. in fin.*

Multæ ex humilitate derivantes utilitates considerantur, *tr. 32. d. 13. per totum.*

Humilitas hominem à multitudine culpæ, quàm poenæ malis liberat, & præservat, *tr. 32. d. 13. n. 2.*

Qui sine humilitate bona opera agit, quasi pulverem in ventum portat, *tr. 32. d. 13. n. 4. & 5.*

Humilitas quietem, & tranquillitatem animæ causat, *tr. 32. d. 13. num. 6.*

Humilitas merita amissa recuperat, *tratt.* 32. d. 13. num. 7.
 Humilitas citius resurgit, *tr.* 32. d. 13. num. 8.
MOTIVA AD HUMILITATEM NOS INVITANTIA.
 1. Quia facile morimur, *tratt.* 32. d. 2. num. 2. & *tratt.* 32. d. 21. per totum.
 2. Quia pulvis, & cinis sumus, non solum quoad corpus, sed etiam quoad animam, *tr.* 32. d. 21. n. 2.
 3. Quia proni nimis sumus ad peccandum, *tr.* 32. d. 21. n. 3.
 4. Ob bonorum naturæ, & fortunæ mutabilitatem, *tratt.* 32. d. 21. num. 3.
 5. Ob anxietates nos conturbantes, *tr.* 32. d. 21. num. 3.
 6. Quia nescimus, an amore, vel odio digni simus, *tratt.* 32. disc. 21. num. 3.
 7. Quia potentes inimici nos circumdant, *tr.* 32. d. 21. n. 5.
 8. Quia non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, *tratt.* 32. disc. 21. num. 5.
 9. Si proprias nostras imperfectiones consideremus, *tratt.* 32. disc. 21. num. 6.
 10. Si natalium nostrorum consideremus vilitatem, cujus varia recensentur exempla, *tr.* 32. d. 21. n. 6.
VERÆ HUMILITATIS EXEMPLA.
 De his vide, *tratt.* 32. d. 19. per totum.
 Duodecim signa humilitatis indicat S. Benedictus in regula, *tr.* 32. disc. 19. num. 1.
 Varia humilitatis indicia ex S. Joanne Damasceno, *tratt.* 32. disc. 19. num. 4.
 Octo humilitatis indicia ex Cassiano, *tr.* 32. d. 19. n. 5.
 Quinque humilitatis indicia ex S. Bonaventura, *tratt.* 32. disc. 19. num. 6.
 Aliqua illius indicia ex S. Thoma à Villanova, *ibid.*
 Rarum monialis ex humilitate stultam sc & Dæmoniacam simulantis exemplum, *tr.* 32. d. 19. num. 7.
 Certum humilitatis signum est, honores, & applausus humanos fugere, *tr.* 32. d. 19. n. 7. & 8.
 Humilitatis indicium est, si quis se in virtutibus excessum, humilem per opinionem efficiat, *tr.* 32. d. 19. n. 8.
 Item prompta in omnibus obedientia, *tr.* 32. d. 19. n. 9.
 Item facile propriæ opinioni cedere, *tr.* 32. d. 19. n. 10.
 Varia humilitatis indicia ex S. Dorotheo, *tr.* 32. d. 19. n. 11.
 Alia ejusdem virtutis signa ex S. Joanne Climaco, *tratt.* 32. disc. 19. num. 12.
 Qui humilis esse desiderat, vilitatem originis, & ortus, nec non vitæ humanæ finem ob oculos ponat, *tratt.* 32. d. 20. per totum.
 Dæmon solum humilitatem imitari nequit, *tr.* 32. d. 17. n. 6.
 Quamvis quis à Deo magis est illustratus, Deoque vicinior factus, tanto magis se humiliat, *tr.* 32. d. 18. per tot.
HUMILITATIS EFFECTUS.
 Orationem efficacem reddit, impetratque quicquid petitur, *tr.* 32. d. 14. per tot.
 Judith per humilem orationem Holofernem trucidavit, *tr.* 32. disc. 14. num. 3.
 Humilitas ad sapientiam, divinorumque mysteriorum intelligentiam plurimum confert, *tr.* 32. d. 15. per tot.
 Humiles sibi specialiori titulo cælorum regnum acquirunt, *tr.* 32. d. 16. per tot.
 Humilitas Diaboli insidias, & tentationes vincit, & declinat, *tr.* 32. d. 17. per tot.
 Humilitas est calceamentum, quo pes animæ custoditur, ne offendant ad lapidem, *tr.* 32. d. 17. n. 8.
HUNNERICUS REX ARRIANUS.
 Divinitus elusum videns fictum Arriani Episcopi miraculum propriis se dentibus discerpit, *tratt.* 29. d. 24. num. 6.
HYPOCRISIS.
Varia illius Analogia.
 Hypocritæ Simoni Mago sunt similes, *tr.* 33. d. 3. n. 7.
 Per uxorem ethicè significantur, *tr.* 33. d. 3. num. 9.
 Significantur per Absalonem, *tratt.* 33. d. 3. num. 9. & *tratt.* 33. disc. 6. num. 9.
 Significantur per Herodem, *tratt.* 33. d. 3. num. 10. & *tratt.* 33. disc. 9. num. 7.
 Judas hypocrita fuit, *tr.* 33. d. 3. n. 10. & *tr.* 33. d. 6. n. 4.
 Significantur per Jezabelem, *tr.* 33. d. 3. n. 12.
 Ananias, & Sapphira hypocritæ fuerunt.
 Hypocrisis significatur per pallium sponsæ à custodibus eidem ablatum, *tr.* 33. d. 2. n. 8.
 Hypocritæ significantur per equum pallidum Apocalypticum, *tr.* 33. d. 2. n. 5. & *tr.* 33. d. 5. n. 7. & *tr.* 33. d. 6. n. 8.
 Cain hypocrita fuit, *tr.* 33. d. 2. n. 3.
 Primus hypocrita dæmon fuit, *tr.* 33. d. 2. n. 3.
 Hypocrisis est aurum immundiciarum, *tratt.* 33. disc. 1. num. 8.
 Hypocrisis est vestis peregrina, *tr.* 33. d. 2. n. 6.
 Hypocrisis est vestis ex duobus, scilicet lana, & lino contexta, *tr.* 33. d. 1. n. 3. 4. & 7.

Significatur per vespertilionem, ubi aptus adducitur Apologus, idipsum explicans, *tr.* 33. d. 2. n. 9.
 Significatur per occisos ab Angelo Sennacherib milites, *tratt.* 33. d. 3. num. 14.
 Hypocritæ significantur per ficulneam maledictam à Christo ob multas analogias, *tr.* 33. d. 4. per tot.
 Hypocrisis est dæmonium meridianum, *tr.* 33. d. 5. n. 13.
 Hypocritæ comprehenduntur sub tertia parte stellarum, quas Lucifer secum in cælo in abyssum traxit, *ibid.*
 Hypocritæ significantur per salices, & calamos juncei, *tr.* 33. d. 6. num. 1. & 2.
 Domus scopis mundata, & ornata, ad quam dæmon cum septem spiritibus se nequioribus severtitur, hypocrita est, *tratt.* 33. disc. 6. num. 2.
 Hypocritæ Diaboli pictores sunt, *tr.* 33. d. 6. n. 5.
 Anguli hypocritas significant, *tr.* 33. d. 6. n. 12.
 Hypocrita sepulchrum est pulchre ornatum, *tratt.* 33. d. 7. n. 6. & *tr.* 33. d. 11. n. 2. & 3. & *tr.* 33. d. 12. n. 6.
 Hypocrita similis est sterquilinio, alta nive cooperto, *tratt.* 33. disc. 7. num. 7.
 Per cygnum præfiguratur, *tr.* 33. d. 7. n. 8.
 Hypocrisis partus est mendacii, *tratt.* 33. d. 7. num. 9.
 Hypocrisis est primogenitus superbix foetus, *tr.* 33. d. 7. n. 9.
 Pilatus hypocritam præfiguratur, *tratt.* 33. d. 8. n. 5.
 Hypocrisis significatur per fermentum, *tr.* 33. d. 9. n. 2. 3. & 5. & *tr.* 33. d. 15. n. 6. & 12.
 Hypocrisis pestilentia quædam est, *tr.* 33. d. 9. n. 2.
 Hypocrisis lepra est, *tr.* 33. d. 9. n. 6.
 Hypocrisis tinea est, *tr.* 33. d. 9. n. 7.
 Similis est scopulis sub aquis delitescenibus, qui magis nocent navibus, quam rupes in aquis prominentes, *tratt.* 33. disc. 9. num. 11.
 Hypocritæ sunt stellæ erraticæ, quæ naves plurimas naufragari faciunt, *tratt.* 33. d. 9. num. 11.
 Sunt velut pyxis quædam aromatarii, quæ cum balsami nomen foris inscriptum referat, intus veneno plena est, *tratt.* 33. disc. 9. num. 11.
 Hypocrita sicut Bel foris æneus, & aureus, intus luteus est, *tratt.* 33. d. 10. n. 3.
 Hypocrita sub larva pietatis scenam agit, *tr.* 33. d. 10. n. 5. & 6. & *tr.* 33. d. 14. n. 9.
 Hypocritæ per 5. virgines fatuas adumbrantur, *tratt.* 33. disc. 10. num. 6.
 Hypocritæ lupis Africanis similes sunt, *tr.* 33. d. 10. n. 8.
 Hypocritæ similes sunt arboribus Sodomorum, *ibid.*
 Ezechias Rex est typus hypocritæ, *tr.* 33. d. 12. n. 1.
 Opus hypocritæ est semen secus viam seminatum, *tratt.* 33. d. 12. num. 3.
 Hypocritæ sunt Martyres diaboli, *tratt.* 33. disc. 13. num. 2.
 Hypocrisis in Scriptura Sacra generico nomine nequitia appellatur, *tr.* 33. d. 7. n. 10.
 Fiducia hypocritæ similis est telæ araneæ, *tratt.* 33. d. 12. n. 1. & 9. & *tr.* 33. d. 13. n. 3.
 Hypocritæ similes sunt Simoni Cyrenæo, *tr.* 33. d. 13. n. 5.
 Hypocrita corniculæ similis est, *tr.* 33. d. 14. n. 6.
 Sicut mel veneno admiscetur, ut eandem avidius sumatur, ita hypocrita malitiam bona conversatione tegit, *tr.* 33. d. 10. n. 2.
 Quatuor sunt hypocritarum species, *tr.* 33. d. 7. n. 9.
DE MALITIA HYPOCRISIS.
 Hypocrisis Deum, & quicquid ad divinum cultum ordinatur, sibi servire facit, & ideo est inexcusabilis, *tratt.* 33. disc. 8. per totum.
 Ad alia peccata committenda concurrunt fontes concupiscentiæ, ad hypocrisim vero minimè, sed hæc Deo utitur tanquam mediatore, & instrumento, *tr.* 33. d. 8. n. 2.
 Alii peccatores se à Deo videri volunt, hypocrisis autem in conspectu Dei peccare se gaudet, *tr.* 33. d. 8. n. 2.
 Hypocrita ipsiusmet Dei armis Deum offendit, *tratt.* 33. disc. 8. num. 4. & 7.
 Enormius peccatum est adukerare virtutem, quam aurum, vel monetam, *tr.* 33. d. 8. n. 4. & *tr.* 33. d. 9. n. 2.
 Hypocrita præ cæteris impiis inexcusabilius peccat.
 Hypocrita difficulter agnoscitur, *tr.* 33. d. 8. n. 9. & *tr.* 33. disc. 101 per totum.
 Et ideo difficillimè corrigitur, *tr.* 33. d. 8. n. 10.
 Damna quæ ex hypocrisi in Rempublicam derivantur, sæpè deteriora sunt illis, quæ nascuntur ex scandalis, *tr.* 33. d. 9. per totum.
 Majus ab hypocrisi, quam à scandalis damnum Ecclesia patitur, *tr.* 33. d. 9. n. 8.
 Hypocritæ intus, Hæretici exterius Ecclesiam oppugnant, *tratt.* 33. disc. 9. num. 10.
 Una hypocrisis minus sæpè perniciofa est altera, *tratt.* 33. disc. 9. num. 12.
 Illa hypocrisis deterrima est, quæ in Sacramentis committitur, *tr.* 33. d. 9. num. 12.

Notabiliorum.

73

Hypocrita est duplici corde, *rr. 33. d. 1. n. 5.*
 Hypocritæ facies suas exterminant, & cur? *rr. 33. d. 1. n. 5.*
 21. numer. 9.
 Hypocrita operum bonorum merita amittit, *rr. 33. d. 1. n. 5.*
 Hypocrita super fundamentum ligneum foenum, & stipulam ædificant, *rr. 33. d. 1. n. 5.*
 In maledictione ficui à Christo interminata, multa circa hypocritas panduntur mysteria, *rr. 33. d. 4. per totum.*
 Dæmon in Angelum lucis se transformans, multas per Hypocritin seducit animas, *rr. 33. d. 5. per totum.*
 Mirum quoddam insignis hypocritæ Bituricensis exemplum.
 Hypocritæ sunt infideles, *rr. 33. d. 5. n. 9. & 10.*
 Ab hypocritis communiter incipiunt hæreses, *rr. 33. d. 5. numer. 13.*
 Hypocritæ specialiter sunt in potestate Dæmonis, eique artificie colligati, *rr. 33. d. 6. per totum.*
 Dæmon in hypocritis quietè dormit, nec timet illos sibi eripiendos esse, *rr. 33. d. 6. n. 1. & 2.*
 Virtus simulata duplex est iniquitas, *rr. 33. d. 6. n. 3.*
 Hypocritis plurima sibi habet conjuncta vitia, *rr. 33. d. 7. per totum.*
 Christus nullum vitium toties, & tam acerbè reprehendit sicut hypocritin, *rr. 33. d. 7. numer. 3.*
 Christus coram ingenti hominum multitudine discipulos suos ab hoc vitio deterruit, & cur, *rr. 33. d. 1. numer. 1. & rr. 33. d. 9. numer. 1.*
 Cur Christus ab hoc vitio nos deterrens, semper ferè dicat: Attendite, vel cavete, vel intuemini, *rr. 33. d. 1. numer. 1. & rr. 33. d. 9. numer. 1.*
 Hypocritis valdè est Deo abominabilis, *rr. 33. d. 1. numer. 8. & rr. 33. d. 3. n. 4.*
 Cur Ecclesia in die Cinerum in Evangelio prælegat hæc verba: Nolite fieri sicut hypocritæ, &c. *rr. 33. d. 1. n. 10. & rr. 33. d. 5. numer. 1.*
 Hypocrita adulterat bona opera, *rr. 33. d. 1. numer. 10. & 11.*
 Hypocritis indigna est cælo, utpotè ad infernum destinata, *rr. 33. d. 2. per totum.*
 De variis hypocritarum stultitiis, *rr. 33. d. 3. per totum.*
 Christus hypocritis multiplicia tormenta interminavit, *rr. 33. d. 1. n. 1. & rr. 33. d. 3. n. 4.*
 Hypocrita claudicat uno pede, *rr. 33. d. 3. n. 3.*
 Hypocritæ communiter horrent confessionem Sacramentalis, *rr. 33. d. 7. n. 8.*
 Constantius Augustus plus hypocritis sua Ecclesiæ nocuit quàm manifesta persecutio, *rr. 33. d. 5. n. 6.*
 Hypocritis calumniosè acculavit Christum, & in crucem suspendit, *rr. 33. d. 7. n. 11.*
 Achab per Hypocritin Naboth occidi fecit, *rr. 33. d. 7. numer. 1.*
 Hypocrita sine veste nuptiali convivio præsumpsit accumbere, *rr. 33. d. 8. n. 9. & 11.*
SIGNA EX QUIBUS HYPOCRITÆ DIGNOSCUNTUR.
 Vid. *rr. 33. d. 15. per totum.*
 Hypocritæ minima magni, maxima verò parvi faciunt, *rr. 33. d. 15. n. 2. & 3.*
 Curant tantum apparentiam exteriorem, interiorem verè virtutis substantiam negligunt, *rr. 33. d. 15. n. 4.*
 Hypocritæ semper superbi sunt, *rr. 33. d. 15. n. 6.*
 Hypocritæ de se quidem humiliter ipsi loquuntur, alostamen ipsos contemnentes ferre non possunt, *rr. 33. d. 15. numer. 7.*
 Pulchrum illius exemplum, *rr. 33. d. 15. n. 4.*
 Correctiones illibenter admittunt hypocritæ, *rr. 33. d. 15. numer. 10.*
 Hypocritæ semper inveniunt in aliis quod calumnietur, *rr. 33. d. 15. n. 11.*
 Hypocritæ in adversis impatientes sunt, *rr. 33. d. 15. n. 13.*
EXEMPLA ULTIONIS DIVINÆ IN HYPOCRITAS.
 Vide duos hypocritarum horrendos in morte exitus, *rr. 33. d. 6. numer. 9.*
 Vide aliud ex S. Greg. *rr. 33. d. 6. n. 11.*
 Aliud non minus terribile, *rr. 33. d. 6. n. 12.*
 Insignis hypocritæ in præcipua quadam Italix civitate detecti exemplum, *rr. 33. d. 7. n. 7.*
 Joannes Picentius à vermibus devoratus fuit ob hypocritin, *rr. 33. d. 3. n. 5.*
 Exemplum mulieris hypocritæ, quæ ad privatum suum oratorium puellas convocatæ stupro lenonum objiciebat, *rr. 33. d. 8. numer. 3.*

Hypocrita laborando, & patiando in hac, & in altera vita, infernum sibi acquirit, *rr. 33. d. 13. per totum.*
 Monachus hypocrita sub S. Pachomio confunditur.
 Hypocritis læpè magna cum ignominia detegitur, *rr. 33. d. 14. per totum.*

I

JACOB PATRIARCHA.

Flios suos in Egyptum ad frumentum comparandum abire coegit, ejusque applicatio, *rr. 26. d. 43. n. 2.*
 Patrem suum honoravit, *rr. 23. d. 13. n. 9.*
 Speculum est pastoris Ecclesiastici, *rr. 22. d. 33. n. 11.*
 Coram Isaac Patre suo coram comparuit, *rr. 26. d. 49. numer. 3.*
 Cur Ecclesia regnatura sit in domo Jacob in æternum, & non in domo Esau, *rr. 31. d. 13. numer. 11.*
 In prænium humilitatis luctans cum Angelo, victor evasit, *rr. 32. d. 12. n. 3.*
 Propter mansuetudinem, & injuriarum oblivionem, multis à Deo prævotus fuit beneficiis, *rr. 35. d. 7. n. 3.*
 Jacob qui Esau persecutorem suum dilexit, mirum adeo prosperatus est, *rr. 35. d. 9. n. 5.*
 Angelorum meruit occursum, *rr. 35. d. 15. n. 5.*
S. JACOBUS APOSTOLUS.
 Primus fuit qui electus in Episcopum, Missam celebravit, *rr. 22. d. 7. n. 7.*

IDOLOLATRIA, IDOLUM.

Ijus origo, *rr. 26. d. 47. n. 9.*
 Deus Madianitas quomodo debellavit, *rr. 27. d. 1. n. 3.*
 Idololatria quæ tot sæculis viguerat, quam cuncti Reges terræ profitebantur, per pauperes piscatores brevi tempore profligata fuit, *rr. 29. d. 21. n. 3. & 5.*
 Idola sive Di gentium sibi mutuo adversabantur, *rr. 29. d. 21. numer. 8.*
 De mira Idololstrarum stultitia, & cecitate, *rr. 29. d. 21. n. 5. & 9. & rr. 30. n. 3. & seqq.*
 Pro varietate vitiorum erat quoque Deorum varietas, *rr. 29. d. 21. n. 8.*
 Di gentium non credebantur ab ipsis ubique esse, *rr. 29. d. 21. n. 8.*
 Deos suos ludibrio habebant, *rr. 29. d. 21. numer. 9.*
 Deos suos inhonestis, & crudelibus facinoribus venerabantur, *rr. 29. d. 21. n. 9.*
 Di gentium execrandis cultorum suorum placabantur sceleribus, *rr. 29. d. 21. n. 9.*
 Arelatenles etiamnum gentiles, quotannis tres juvenes bene imaginatos Dæmoni sacrificabant, *rr. 31. d. 2. n. 7.*

JEJUNIUM.

Diebus festis communiter præmittitur, & cur? *rr. 28. d. 9. numer. 2.*
 Jejunii apta epicheta ex D. Chrysologo, *rr. 31. d. 1. n. 2.*
 Angeli gaudent, & servantur jejunio, sicut Dæmon gula, *rr. 31. d. 1. n. 4.*
 Pulchra jejunium inter, & gulam antithesis, *rr. 31. d. 1. numer. 4.*

JEREMIAS.

In fossium ut marcesceret, conjectus, quid significet, *rr. 27. d. 6. numer. 4.*

JEROBOAM.

Rex cur præ cæteris diutius castigatus fuerit, *rr. 27. d. 9. n. 2.*

JEZABEL.

Cur acrius marito suo castigari meruerit, *ib. d. 8. n. 6.*

S. IGNATIUS EPISC. ET MART.

Avidè desideravit leonum rictus, *rr. 29. d. 20. n. 3.*

IGNIS.

E sede Valentiniani egressus est, & cur, *rr. 22. d. 13. n. 8.*
 Ignis coelitus descendens, filios Aarons in cineres redegit, *rr. 22. d. 19. n. 2.*
 Ignis in Altari Tabernaculi semper ardens, quid significet, *rr. 27. d. 6. n. 5.*
 Ignis est ingratitude symbolum, & idè ingrati præcipuè ad ignem gehennæ congruè condemnantur, *rr. 30. d. 21. numer. 10.*
 Cur Moyses nullam creationis ignis faciat mentionem, *rr. 30. d. 21. n. 10.*
 Cur Deus in igne rubi ardentis à Moyse auditus fuerit, *rr. 30. d. 21. n. 10.*
 Ignis concupiscentiæ carnalis infestissimus nobis est hostis, *rr. 34. d. 2. n. 7.*

Ignis

Ignis igni remedium est, *ib.*
Ignis cuiusdam species in partibus Orientalibus reperitur, *nam* hominis quidem crucians, sed non absumens, *tr. 34. d. 9. numer. 7.*

Ignis gravis symbolum invidiæ, & quare, *tr. 38. disc. 13. numer. 4.*

Ignis quidam est in montibus Lyciæ, non nisi per terram, aut ferrum extinguiibilis.

Applicatur modo quo restringenda sit ira, *tr. 36. disc. 4. numer. 1.*

Ignis etiam elementaris præcedet Judicem, & quare, *tr. 41. d. 10. n. 2. & seqq.*

Ignis qui Judicem dicitur præcessurus, sunt Angeli, *ibidem numer. 1.*

IGNIS INFERNALIS.

Ignis infernalis levis tantum memoria, subitam vitæ pestem causat mutationem, *vid. Bertrandus, item tr. 34. disc. 4. numer. 9. & 10.*

A torpore nos excitat, *tr. 34. d. 5. n. 2.*

Ignis infernalis voracitas in manu impij cuiusdam Presbyteri ostenditur, *tr. 34. d. 8. n. 3.*

Ignis nostri, & infernalis differentia, *tr. 34. d. 8. n. 3. & d. 9. numer. 3.*

Ignis, & aqua quantumvis contraria sint elementa, tamen in inferno, nec calor ignis aquæ frigus, nec aquæ frigus calorem ignis mitigabit.

Ignis infernalis juxta peccatorum diversitatem majus, vel minus esse nutrimentum, ex Baronii historia probatur, *tr. 34. disc. 8. numer. 9.*

Ignis infernalis iræ, & justitiæ divini instrumentum, *tr. 31. d. 9. per tot.*

Ignis infernalis vivacitas, & potentia variis, & stupendis naturæ effectibus demonstratur, *tr. 34. d. 9. n. 9.*

Ignis æterni memoria semper præsens admodum est salutis, *tr. 34. d. 27. per tot.*

Hujus ignis memoria Fulconem Episcopum Troasanum ad perfectam sanctitatem perduxit, *ib. d. 27. n. 13.*

Ignis in concavo Lunæ existens absque materia combustibili, & tamen per omnipotentiam conservatus, æternitatem probat ignis infernalis, *tr. 34. d. 29. n. 2.*

IMPERIUM.

Sacerdotum multo majus est terreno, *tr. 22. d. 13. n. 5.*

IMPURITAS.

Peccatum est maxime offendens Christum, *tr. 20. disc. 18. numer. 7.*

INCARNATIO.

Significatur per nuptias, *tr. 29. d. 8. n. 4.*

Mystica fit per verba consecrationis, *tr. 26. d. 51. n. 3.*

INCENSUM VETERIS LEGIS.

Incensi in antiqua lege magna virtus, dum pro inimicorum offerretur reconciliatione, *tr. 35. d. 14. n. 5.*

INCESTUOSUS.

Incestuosi in inferno quomodo puniti, *tr. 34. discurs. 32. numer. 4.*

INDULGENTIÆ.

Cur diebus festis præcipue dentur, *tr. 28. d. 4. n. 6.*

INDUS, INDA.

Quomodo amatoris cuiusdam insidias Inda evaserit, *tr. 26. d. 15. numer. 4.*

Integro triennio parentum suorum exequias continuant, *tr. 23. d. 13. numer. 4.*

Indus per bonum Christiani exemplum conversus fuit, *tr. 27. d. 1. numer. 7.*

INFERNUS.

Dilatat os suum ad devorandum gulosos, *tr. 31. discurs. 3. numer. 1.*

De fletu, & stridore, avaros præcipue, & gulosos affligente: *tr. 31. d. 3. n. 4.*

Inferni varia nomina, *tr. 34. d. 6. n. 2.*

Inferni consideratio donum lacrimarum confert, *tr. 34. disc. 5. numer. 9.*

Infernum in corde terræ situatum probatur, *tr. 34. disc. 6. numer. 1.*

Inferni quænam sit dimensio, *tr. 34. d. 6. n. 6.*

Inferni tormenta omnes hujus vitæ poenas excedunt, *tr. 34. d. 7. numer. 1.*

Infernus quid sit, *tr. 34. d. 7. n. 2.*

In inferno solum quæritur, quid non sit poena, & quomodo hoc intelligendum, *tr. 34. d. 7. n. 3.*

Inferni poenas impius quidam inter sodales deridens, & commentitias esse asserens, horrendum in modum punitus est, *tr. 34. d. 2. n. 5.*

Inferni supplicia in ambabus Dei designantur manibus, contra verò vitæ hujus poenæ in una tantum, *tr. 34. disc. 9. numer. 4.*

Infernus stagnum dicitur ob foetorem, *tr. 34. d. 11. numer. 2.*

In inferno frigus quoque esse gelidissimum, multis rationibus astruitur, *tr. 34. d. 14. n. 1. & 2.*

Inferorum sola quæstio est quid non sit poena, *tr. 34. disc. 16. numer. 6.*

In inferno per Dei omnipotentiam vivi servantur serpentes, *tr. 34. d. 17. n. 1. & 2.*

In infernum descendere viventes dicuntur, qui Deum ex malicia offendunt, *tr. 34. d. 17. n. 8.*

In inferno nullus ordo, *tr. 34. d. 18. n. 4.*

Infernus cur dicatur terra miseriæ, *tr. 34. d. 23. n. 1.*

Infernalis poena nullam admittit consolationem, *ibidem per totum.*

Inferni poenæ tam graves sunt, ut respectu earum omnia etiam atrocissima Martyrum tormenta, somnium quodam reputentur, *tr. 34. d. 18. n. 4.*

Inferni consideratio mitigat omnes religiosæ vitæ auctoritates, *tr. 34. d. 28. numer. 5.*

Infernus duplex, alius superior, alius inferior, & quis sit, *tr. 34. d. 31. n. 1.*

Inferni nomine varia designantur, *ib. numer. 1. & 2.*

Inferius supplicium est indignè communicantibus destinatum, *tr. 26. d. 40. n. 1.*

INFIDELES.

Significantur per claudum, *tr. 29. d. 7. n. 3.*

Infideles minus damnationis habent quam Christiani, *tr. 29. d. 10. n. 4. & tr. 29. d. 14. numer. 1.*

Infideles cum Deos criminosos colant, si criminosi sint & ipsi, habent unde se excusent, at verò quid Christiani prætereundere poterunt, *tr. 29. d. 13. n. 12.*

Mira res fuit quod Infideles tam subito difficillima fidei puncta ab Apostolis proposita amplexati fuerunt, *tr. 29. d. 17. numer. 6. & 7.*

Quod Jovem, Mercurium, Venerem adorant, non adeo mirum est, quia ea quæ sensualitati grata erant, ab eis poscebant: Valde autem mirum est, quod legem Evangelicam dura præcipientem fuerint amplexati, *tr. 29. d. 12. n. 9.*

INGENIUM.

Eo abutentes perstringuntur, *tr. 30. d. 24. n. 7. & 8.*

INGRATITUDO.

Eius symbola.

Est ventus urens, & exsiccans, *tr. 30. d. 23. n. 1.*

Est velut aqua stagnans, *ib.*

Ingrati significantur per Ieroboam, *tr. 30. d. 24. numer. 5.*

Hedera ingrati hominis symbolum est, *tr. 30. discurs. 25. numer. 3.*

Significatur per mulum, *tr. 30. d. 26. n. 6.*

Ex mente Platonis est canibus peior, *tr. 30. discurs. 26. numer. 10.*

Ignis gehennæ est ingratitude symbolum, *tr. 30. disc. 21. numer. 2.*

Item corvus ejusdem est symbolum, *tr. 30. d. 21. n. 2.*

Piscis ingrati symbolum est, *tr. 30. d. 21. numer. 7.*

Ignis ingrati symbolum est, *tr. 30. d. 21. n. 10.*

Significatur per debitorem 10000. talentorum, *tr. 30. d. 19. n. 1. & tr. 30. d. 22. n. 2.*

Pharao ingratorum typus est, *tr. 30. d. 19. n. 31.*

Appositus de ingrato Apologus inter cervum, & vitum, *tr. 30. d. 27. n. 6.*

MALITIA INGRATITUDINIS.

Ingratus facile in omnis generis peccata labitur, *tr. 30. d. 9. numer. 3. & seqq.*

Ingratus cæteris gravius peccat, *tr. 30. disc. 19. numer. 1. in fine.*

Ingratitudo in Scriptura bis malitia nuncupatur, *tr. 30. disc. 20. numer. 2.*

Ingratitudo vera est reproborum tessera, *tr. 30. discurs. 21. per totum.*

Ingratus est pessimus hominum, *tr. 30. d. 21. n. 4.*

Ingrati nomen non habent apud Deum, *tr. 30. discurs. 21. numer. 9.*

Ingrati omnibus abundant vitiis, omnisque malitiæ rei sunt, & ideo maxime abominabiles, *tr. 30. d. 21. per totum.*

Deus ipse ostendit, quasi vix capere possit, quomodo homo ingratus esse queat, *tr. 30. d. 22. n. 1.*

Ingratitudo, magnitudo nequitie appellatur à Ruperto, *tr. 30. d. 22. n. 3.*

Christum non tam crux, clavi, & lancea, quam ingratitude afflixit, *tr. 30. d. 22. n. 6.*

Ingratitudo nequissimum vitium est, *tr. 30. d. 22. n. 6. & seqq. tr. 30. d. 23. n. 2.*

Omnibus vitiis præstituantur poenæ, nulla ingratitude, & cur, *tr. 30. d. 22. numer. 7.*

Deus ingratum Balaam per asinam loquentem corripuit, *tr. 30. d. 22. numer. 9.*

Christi-

Notabiliorum.

75

Christus in tota sua Passione silens, ingrato oblocutus est alampam infligenti, *rr. 30. d. 22. n. 10.*

In calice Passionis Christi nihil fuit amarum ingratitudine, *rr. 30. d. 22. num. 11.*

Ingratissimi sunt, qui mala pro bonis retribuunt.

Ingrati contra Dei beneficia certant, *rr. 30. d. 24. n. 11.*

Ingrati beneficiorum sunt inmemores, & inidonei eorumdem estimatores, *rr. 30. d. 25. per totum.*

Ingratitudo maxima est oblivisci beneficiorum, imò negare illa, *rr. 30. d. 25. n. 1.*

Varii ingratitudinis gradus ex Abulensi, *rr. 30. d. 25. n. 3. & 5.*

Ingratus beneficia extenuat, *rr. 30. d. 25. n. 5.*

Ingratitudo magna est ingrati hominis confusio, *rr. 30. d. 25. per totum.*

Ingratitudo erubescere facit hominem ingratum, *rr. 30. d. 26. n. 2. & seqq.*

Ingratitudine nihil est injustius, scelestius, turpius, *rr. 30. d. 26. numer. 3.*

Ingrati, beneficiis meritis verberari dicuntur, *rr. 30. d. 27. num. 12.*

INGRATI QUIDAM IN SPECIE RECENSENTUR.

Variis ingratum reprobis exempla ex S. Scriptura petita, *rr. 30. d. 28. n. 3. & 4.*

Primi parentes Deo ingrati fuerunt, *rr. 30. d. 1. n. 10. & rr. 30. d. 22. n. 3. & rr. 30. d. 23. n. 3. & rr. 30. d. 26. n. 2.*

Eva hanc ingratitudinem in partu filiorum correxit, *rr. 30. d. 22.*

Ingratitudo Judæ exponitur, *rr. 30. d. 19. n. 3.*

Ingratitudo Regis Ammonitarum erga Legatos Davidis, *rr. 30. d. 10. n. 8.*

Ingratitudo Judæorum erga Christum, *rr. 30. d. 10. n. 9.*

Ingratitudo Colonienfium erga S. Severinum, *rr. 30. d. 10. n. 12.*

INGRATITUDINIS EFFECTUS, ET POENÆ.

Quò majora ingratis dantur beneficia, tanto severiora erunt eorumdem supplicia, *rr. 30. d. 19. per tot.*

Per ingratitudinem peccata dimissa redeunt, *rr. 30. d. 19. n. 1.*

Deus ingratis beneficia, & gratias suas subtrahit, ne gravius inde luant, *rr. 30. d. 19. n. 7. & rr. 30. d. 23. num. 6. & per tot.*

Cur Deus ab ingrato gratias suas auferat, *rr. 30. d. 23. n. 8. & 9.*

De variis suppliciis, maxime exterminis publicis, quibus Deus ingratitudinem punit, *rr. 30. d. 10. per tot.*

Saul ingratus punitus, *rr. 30. d. 10. n. 3.*

Jeroboam punitus, *rr. 30. d. 10. n. 3.*

Amasias ingratus punitus, *rr. 30. d. 10. n. 3.*

Ezechias ingratus punitus, *rr. 30. d. 10. n. 4.*

Joas ingratus punitus, *rr. 30. d. 11. num. 5.*

Exempla varia publicæ cladis ex ingratitudine subsecutæ, *rr. 30. d. 10. n. 7. & seqq.*

Ingratitudo Judæorum erga Christum graviter punita, *rr. 30. d. 10. n. 9.*

Colonienfes ingrati S. Severino triennali fuerunt siccitate puniti, *rr. 30. d. 10. n. 12.*

Propter ingratitudinem Judas crepuit medius, *rr. 30. d. 21. num. 5.*

Propter ingratitudinem Dæmon in Judam est ingressus, *rr. 30. d. 21. numer. 5.*

Dives Epulo ob suam ingratitudinem sepultus est in inferno, *rr. 30. d. 21. n. 8.*

In Dæmoniacum liberatum à Christo septem Dæmones nequiores reingressi sunt propter ingratitudinem, *rr. 30. d. 21. num. 9.*

Ingratitudo lumen notitiæ Dei obscurat, *rr. 30. d. 23. n. 2.*

Ingratitudo impedit progressum in virtutibus, *rr. 30. d. 23. n. 4.*

Orationes nostras infructuosas reddit, *rr. 30. d. 23. n. 7.*

Morbos quos evasimus, revocat, *rr. 30. d. 23. num. 10. & 11.*

Deum à se arceat, *rr. 30. d. 22. numer. 12.*

INIMICUS, INIMICITIA.

Diligendus est, *rr. 35. d. 29. disc. 9. n. 10.*

Inimicitias in corde fovens, inimicus est sacratissimæ Eucharistiz, *rr. 35. d. 18. num. 11.*

Inimicitias mortales, amicitias verbò immortales esse debere, dictum erat Romanorum, *rr. 35. d. 23. n. 5.*

Inimici salutis nostræ causa sæpissime existunt, *rr. 35. d. 30. per totum.*

Super inimici caput carbones congregare quid sit, vide Carbones.

Inimicorum contradictiones sunt veluti scalpelli, quibus ut ligna rudia in pulchras statuas expolimur, *rr. 35. d. 22. num. 4.*

Inimici frænum sunt vitiis, *ib. n. 5.*

De inimicis cur dixerit David: Circumdederunt me sicut apes, & non sicut ursi, leones, &c. *rr. 35. d. 26. n. 2.*

Nullus nec pro tali habendus est, nisi solus dæmon, *rr. 35. d. 1. num. 12.*

INIMICORUM DILECTIO.

Inimicos diligendi præceptum omni quidem tempore obligavit, aut in lege nova magis obligat, quia aliud Christianis est impressum, *rr. 35. d. 2. num. 2.*

Inimicum odio habendum esse, Scriptura in lege veteri nunquam docuit, *rr. 35. d. 2. n. 1.*

Quomodo intelligendum sit: Odio habebis inimicum tuum, *ibidem.*

Inimicos diligendos esse, Philosophi gentiles etiam agnovere, quod multis raris exemplis comprobatur, *rr. 35. d. 2. n. 5.*

Inimicos diligendos ab insensatis etiam creaturis edocemur, *rr. 35. d. 2. n. 1. passim per tot.*

Inimici sunt diligendi maxime quia id Christus præcipit, *rr. 35. d. 4. n. 1. 2. & seqq.*

Ut inimicos nostros facili negotio diligamus, Christi, & Sanctorum nobis conferunt serè ponderata exempla, *rr. 35. d. 5. n. 5.*

Inimicos nostros quò minus diligamus, nulla exculatio afferri potest, *rr. 35. d. 5. n. 12. 13. & 14. rr. d. 6. n. 9.*

Inimicos diligere majoris esse meriti quàm amicos, probatur, *rr. 35. d. 6. per totum.*

In quo consistat meritum dilectionis inimicorum, *rr. 35. d. 6. n. 6. & 10.*

Inimicorum dilectio dilectioni Dei erga nos quodammodo similis est, *rr. 35. d. 7. n. 1.*

Inimicorum dilectio perfectionem vitæ confert, *ib. n. 2.*

Inimicorum dilectio jure Deo sacrificium, *rr. 35. d. 7. per tot.*

Inimicorum dilectio quàm grata Deo sit, variis Historiis demonstratur, *rr. 35. d. 8. num. 10. 11. 12. 13. & 14. &c.*

Inimicos uos diligentes, singulariter adeo exaltantur, & prosperantur, *rr. 35. d. 9. per tot.*

Inimicos diligendo magni sentiuntur affectus, *rr. 35. d. 18. passim per tot.*

Inimicos ut diligamus, non ad offensas, sed ad naturæ quam nobiscum gerit identitatem, oculos reflectamus oportet, *rr. 35. d. 18. n. 11.*

Inimicos qualiter diligere debeamus, luminaria cœli nos edocent, *rr. 35. d. 19. num. 2.*

Inimicis bonum pro malo reddendo, filii Dei efficiamur, *rr. 35. d. 11. n. 1. 2. & seqq.*

Inimico benefacere optima est vindicta, *rr. 35. d. 10. passim per tot. præsertim n. 4. & 5.*

INIMICIS IGNOSCERE.

Inimicis facilius ignoscentes, Deo similes redduntur, *rr. 35. d. 10. n. 2. & seqq.*

Inimicis offensas remittere, maxima est de sensualitate victoria, *rr. 35. d. 22. n. 1.*

Inimicis ut ignoscamus, varia motiva proponuntur, *rr. 35. d. 23. per tot.*

Inimicus noster quòd inferendo nobis injurias, Deum graviter offendar, Diaboli mancipium se reddat, efficax nobis debet esse motivum nos inducens ad ei ignoscendum, *ib. n. 3. 5. & 6.*

Inimicis facilius ignoscentium varia exempla, *rr. 35. d. 22. num. 9. Item d. 23. n. 5.*

Inimicis ignoscere nolens, veraciter nequit recitare Dominicam orationem, *rr. 35. d. 17. numer. 5. 6. & 7.*

Inimicis ignoscere nolens, per septem menses orationem Dominicam proferre non potuit, *rr. 35. d. 17. n. 9.*

Inimicum reconciliationis causa prævenire magna virtus est, *rr. 35. d. 19. passim per tot.*

INJURIA, ET INJURIATOR.

Injuriatores phreneticis similes, *rr. 36. disc. 12. per tot.*

In illatis injuriis divinam circa nos dispositionem agnoscere debemus, *rr. 36. d. 11. per tot.*

Injuriantis vitium, non personam odisse debemus, *rr. 36. disc. 8. per totum.*

Injuriarum honorem lædentium gravitas, *rr. 36. d. 1. & passim per tot.*

Ira & furor internus minus est malum, quàm verbum injuriosum exterius prolatum, *rr. 36. d. 1. num. 1.*

Injuriam alicui inferre cum læsione honoris quàm facile sit, *rr. 36. d. 1. n. 2. & 3.*

Injuria nobili animæ tormentum maximum, *rr. 36. disc. 1. num. 4. rr. d. 3. n. 5.*

Injuriz pabulum sunt ignis infernalis, *rr. 36. d. 2. n. 8.*

Injuriz illatz integra sæpè regna evertunt, aliaque damna inferunt, *rr. 36. d. 3. per tot.*

Injuria illata tantorum Turcici Imperii progressum causa fuit, *rr. 36. d. 3. n. 3.*

Injuriantis, & contumeliosi damna varia enumerantur, *rr. 36. d. 4. per tot.*

Injuriz sunt lima animarum nostrarum, *rr. 36. d. 11. num. 6.*

Injuria non accipientis, sed inferentis est miseria, *ib. num. 1. & 2.*

INJURIAS PATIENTER FERRE.

Injurias beneficiis vicisse, magnum magnæ virtutis specimen, *rr. 36. d. 7. numer. 1. & passim per tot.*

Injurias recipiendo, nos hilares, & lætos esse oportet, *rr. 36. d. 6. passim per tot.*

Injurias ut patienter toleremus, Christi exemplum præ oculis habeamus, *rr. 36. d. 7. passim per tot.*

Injuriarum tolerantia idololatrias ad fidem convertit Christianam. Vide Abraham, *rr. 36. d. 8. n. 14.*

In-

Injuriarum tolerantia certum æternæ beatitudinis pignus, *tr. 36. d. 9. numer. 7. & 9.*

Ad injuriarum tolerantiam multum confert scire, quod eodem nobis non noceant, sed prosint, *tr. 36. d. 10. per tot.*

Injurias patienter ferre major est victoria quam eas ulcisci, *tr. 36. d. 13. per tot.*

Ad injurias patienter tolerandas optimum medium est cognitio sui, *tr. 36. d. 14. n. 10.*

Item silentium. Vide in littera S.

Injurias patienter ferre summa gloria, *tr. 35. d. 23. numer. 1. passim per totum.*

Honorem auget, & conservat, *tr. 35. d. 24. per tot.*

Ad patienter tolerandas injurias multum confert meminisse num aliquando etiam ab injuriante aliquod bonum nobis collatum sit, *tr. 35. d. 22. n. 10.*

INJURIARUM REMISSIO.

Injurias remittentibus Deus peccata remittit, *tr. 35. d. 16. per totum.*

Injuriam remissio cor hominis rapit, & ex inimicis amicos facit, *tr. 35. d. 19. numer. 3.*

Injuriarum cogitare vindictam, est aspidem circum cingere, *tr. 35. d. 27. n. 3.*

Injuriam ex corde remittendæ sunt, & non tantum ad exteriorum speciem, *tr. 35. d. 30. per tot.*

Injurias remittere eximia actus est fortitudinis, *tr. 35. d. 25. passim per tot. maxime n. 5.*

Injurias dissimulare non semper est laudabile, *tr. 36. discurs. 6. numer. 10.*

Injuriarum oblivio poenitentiae veræ indicium est, *tr. 36. d. 10. numer. 6.*

INSTINCTUS.

Avibus congenitus, *tr. 26. d. 49. numer. 3.*

INTENTIO RECTA.

Deus in operibus nostris unice bonam, & rectam intentionem à nobis requirit, *tr. 33. d. 11. per tot.*

Sine bona intentione opera nostra quantumvis bona, mortua sunt, *tr. 33. d. 11. n. 2. & seqq.*

Recta intentio est anima operum nostrorum, *tr. 33. d. 11. n. 3.*

Magna est differentia inter opera facta ex recta intentione, & ad vanam ostentationem facta, *tr. 33. disc. 11. n. 5.*

Valor operum ab intentione sumitur, *tr. 33. d. 11. n. 5.*

Deus intentionem estimat, *tr. 33. d. 11. n. 5.*

Peccata ab intentione derivantur, *tr. 33. discurs. 11. n. 7.*

Recta intentio operum bonorum adeps est, *tr. 33. d. 11. numer. 7.*

Opus ex recta intentione factum, panis subcineritius est, *tr. 33. d. 11. n. 4.*

Recta intentio est primum quod Deus querit, *tr. 37. d. 1. numer. 1.*

Cor Dei rapit, *ib. n. 9.*

Est omnium actionum nostrarum fundamentum, *ib. n. 7.*

Radici arboris assimilata, *ib. numer. 9.*

Intentio aut præmiat, aut damnat, *d. 3. n. 4. & 5.*

Comparatur Alchimia, *d. 5. n. 4.*

Recta & vitiosa dilectio quomodo per poma nova, & vetera intelligatur, *ib. d. 5. n. 6.*

Recta intentio aptè per lumen intelligitur, *ib. d. 7. numer. 5.*

Defectu bonæ intentionis etiam opera bona nullius aliquando sunt meriti, *tr. 37. d. 9. per tot.*

Ob diversam intentionem eadem actio in diversis personis, & laudabilis, & reprehensibilis est. V. Actio.

INVENTIO.

Curiosa Amasis Regis Ægypti ad hoc, ut à subditis honoraretur, *tr. 22. d. 24. n. 7.*

INVIDIA, INVIDUS.

Unde dicta, *tr. 38. d. 1. n. 1.*

Ejusdem variae acceptiones, *ib. n. 2.*

Omnium penè malorum causa, *ib. n. 3. 4. & 5.*

Quinque invidiæ filia, *ib. n. 6.*

Invidia jure merito crimen pessimum appellatur, *ib. numer. 9.*

Omnia opera bona perdit, *tr. 38. d. 2. per tot.*

Comparatur tineæ, *ib. d. 2. numer. 2.*

Est filia superbix, *ib. n. 4. & 5.*

Naturæ leges infringit, proximoque sanguine junctis bellum intenteat, *tr. 38. d. 3. per tot.*

Invidia minuit vitam, *tr. 38. d. 4. passim per tot.*

Invidia etiam benefactoribus omne malum machinatur, *tr. 38. d. 4. numer. 4.*

Invidia Religioni, & cultui divino contrariatur, *tr. 38. d. 6. n. 4. 5. & 6.*

Invidia opponitur charitati, *ib. n. 7. ii. d. 9. per tot.*

Certum est reprobationis signum, *d. 7. per tot.*

Invidia peccatum est inextinguibile, *tr. 38. d. 7. n. 4.*

Invidia primum est in orbe peccatum, *tr. 38. d. 8. per tot.*

Invidia quia sordida est, per res sordidas à sanctis Patribus explicatur, *tr. 38. disc. 10. n. 2.*

Invidia honoris alieni inimica, *ib. d. 11. per tot.*

Invidia causa est, cur multas Christiani perdidit victorias, *tr. 38. d. 12. n. 7.*

Invidia aliorum quos persequitur, felicitates sæpè adauget, *tr. 38. d. 15. per tot.*

Invidia etiam viros perfectos sæpè infestat, *tr. 38. d. 16. per totum.*

Etiam in claustris reperitur, *ib. n. 2. 4. & 7.*

Invidia morbus est incurabilis, *tr. 38. d. 17. per tot.*

Invidiæ remedia, *tr. 38. d. 19. per tot.*

Tria communiter sunt invidorum scelera, *tr. 38. d. 1. n. 6.*

Invidus, & æquissimus, & iniquissimus sibi ipsi est, *tr. 38. d. 4. numer. 3.*

Invidus proprio potius bono carere gaudet, quam alterius bonum participare, *tr. 38. discurs. 4. n. 4. & 6. item d. 13. per tot.*

Quod etiam pulchra Historia exemplificatur, *ib.*

Invidus Deo contrariatur, *ib. d. 6. per tot.*

Invidi per hædos à sinistris statuendos eleganter significantur, *tr. 38. d. 7. n. 2.*

Invidi etiam in hac vita igne infernali cruciantur, probatur per Historiam ex vita sanctæ Elisabethæ Regine Portugallie, *ib. d. 7. numer. 7.*

Invidus ipso dormone ferè peior est, *tr. 38. d. 8. n. 9.*

Invidi ordinariè homines sunt viles, pusillanimes, & abjecti, *tr. 38. d. 10. per tot.*

Invidis varia à Deo sunt inflicta supplicia, *tr. 38. discurs. 12. per totum.*

Invidus sibi ipsi poena est, & tormentum, *ib. d. 14. per totum.*

JOACHIM, ET ANNA.

Quo merito sanctissimam Virginem in filiam habere meruerint, *tr. 24. d. 9. n. 8. & tr. 25. d. 8. n. 4.*

JOANNES AVILA.

Vid. SS. Eucharistia.

V. JOANNES BAPTISTA DE FULGINIO.

Ejus responsio cuidam Cardinali data, *tr. 27. d. 4. n. 6.*

Dictum ejus in ordine ad Dei servitium, *tr. 25. d. 4. numer. 6.*

Multum à Cardinalibus etiamnum secularibus honorabatur, *tr. 25. d. 10. n. 9.*

Quale iis qui tentantur, præscripserit remedium, *tr. 30. d. 7. numer. 9.*

Ex cantillatione nutritæ à se aviculæ confundebatur ob ejus gratitudinem, *tr. 30. d. 10. numer. 9.*

S. JOANNES ELEEMOSINARIUS.

Ob injuriam nepoti suo illatam, loco vindictæ reum à tributo annuo, cum omnium admiratione absolvit, *tr. 35. disc. 15. numer. 3.*

Ab altari recessit proximo, qui odium adversus se gerebat, se reconciliaturus, *tr. 35. d. 17. numer. 10.*

In articulo mortis solum se bona Episcopatus sui pauperibus distribuisse gloriabatur, *tr. 24. disc. 14. n. 5.*

Receptus est in cœlum, *ib. n. 5.*

Qualiter in cœlum evolare visus fuerit, *ib. n. 5.*

Quid servis suis pauperum conditionem curiosè explorantibus responderit, *tr. 24. d. 15. n. 3.*

Ob datam pauperi Eleemosynæ loco vestem.

Quomodo in judicando proximum erravit, & qualiter correctus fuerit, *tr. 42. d. 6. n. 4.*

Abundanter remuneratus fuit, *tr. 24. d. 15. numer. 7.*

Quaratione duos inimicos ad invicem reconciliavit, *tr. 26. d. 19. numer. 7.*

S. JOANNES BAPTISTA PRÆCURSOR DOMINI.

Ad convertendos peccatores, poenasiis jugiter prædicabat æternas, *tr. 34. d. 1. n. 17.*

Ejus humilitas, *tr. 32. d. 2. n. 7.*

Ejus humilitas exaltata expenditur, *tr. 32. d. 11. n. 3. & tr. 32. d. 13. n. 9.*

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS.

Tempore horrendæ inundationis suos monuit, ut non tantum Deo gratias redderent, quod ab ea liberati sint, sed etiam quod illam immiserit, *tr. 30. d. 18. n. 8.*

JOANNES JEJUNANS.

Per hypocrisis primò quidem Patriarchalem dignitatem renuit, post verò ea non contentus, Oecumenicus appellari voluit, *tr. 33. d. 9. n. 4. & 5.*

S. JOB PROPHETA.

Acceptabile Deo sacrificium obtulit, gratias Deo agendo in adversis, *tr. 30. d. 18. numer. 4.*

Heroica illius merita, *tr. 30. d. 18. n. 6.*

Diabolum vicit gratias agendo in adversis, *tr. 30. d. 18. n. 6.*

Quo motivo pro filiis simul convivantibus Deo sacrificavit, *tr. 31. d. 6. n. 4.*

Septem Jobi filii sub domus ruinis oppressi significant septem dona Spiritus sancti, quæ per gulam opprimuntur, *tr. 31. d. 12. n. 1.*

Job in sterquilinio sedens, tentari desistit, *tr. 32. d. 17. n. 1.*

Job vitii Hypocrisis hostis fuit.

Ex inferni assidua meditatione contra omnes Dormonis, aliasque tentationes victor evasit.

Notabiliorum.

77

JONATHAS.

Per mel degustatum illuminatus fuit, *tr. 26. d. 45. numer. 5.*

B. JORDANUS.

Daemonem nomen suum fateri coegit, *tr. 34. d. 12. n. 3.*

JOSAPHAT.

Felix ob puerorum educationem sollicitam, *tr. 23. d. 5. nm. 6.*
S. JOSAPHAT.

A Terda Mago ad libidinem explendam concitatus, sed ab Angelo in extasi ad poenas infernales contemplandas raptus, mox à gravi tentatione liberatus est, *tr. 34. d. 2. n. 8.*

JOSEPH PATRIARCHA.

Ab Ægyptiis sub nomine Dei Serapidis adoratus fuit, & cur, *tr. 26. d. 34. nm. 5.*

Beneficia quæ in Pincernam Pharaonis, & Ægyptum contulit, oblivioni data sunt, *tr. 35. d. 25. nm. 2. & 3.*

Cur Joseph ossa sua ex Ægypto portari voluerit, *tr. 30. d. 26. numer. 13.*

Joseph castus mansit, quia temperanter vixit, *tract. 31. disc. 8. numer. 8.*

Cur Joseph ex somnio Pincernæ prosperum, ex somnio verò Magistri pistorum funestum eventum prædixit, *tr. 31. disc. 15. numer. 8.*

Josephi exaltatio, humilitatis suæ præmium fuit, *tr. 32. d. 10. numer. 3.*

Cur scyphum aureum in quo augurari solebat, in saccum fratris minimi imponi iusserit, *tr. 32. d. 15. n. 3.*

Cur Josepho regnum prognosticatum fuerit, per visos in somnio manipulos, *tr. 32. d. 21. n. 6.*

Josephi erga suos fratres in condonandis injuriis promptitudo, *tr. 35. d. 4. n. 10. et. tr. 35. d. 9. n. 5.*

Josephi invidiæ objectum singulare, *tract. 38. d. 1. n. 2. & 3. nm. variis.*

Ad regnum eum evehit, *ib. d. 15. n. 2.*

S. JOSEPH SPONSUS B. V. MARIE.

Post matrimonium cum B. Virgine contractum, jamque factus Salvatoris nutritius, nihilum suum vel maxime agnovit, *tr. 32. d. 18. n. 6.*

JOSUE.

Solem firmat, Christum in Eucharistia figurantem, *tr. 26. d. 51. numer. 10.*

Josue quæ fecit magnalia, ex humilitate tamquam ex radice processerunt, *tr. 32. d. 10. n. 5.*

I R A.

Ira Dei valde irritatur per carnales ad Sacram Communionem accedentes, *tr. 26. d. 42. n. 8.*

Ira quid sit, & quomodo ab iracundia, furore, exandescencia, zelo, & perturbatione distinguatur. Item quando culpam importet gravem, *tr. 39. d. 1. per tot. et. d. 6. & 7. n. 1.*

Ira multorum peccatorum est origo, *tr. 39. d. 2. per tot.*

Ira non tantum corporis, sed & animæ in aliis procurat perditionem, *tr. 39. d. 3. nm. 9.*

Ira vultus morumque, ac gestuum deformitatem inducit, *tr. 39. d. 4. n. 1. & passim per tot.*

Ira hominem itulio reddit similem, *ib. d. 5. per tot.*

Excoecat intellectum, *ibid.*

Est quidem homini naturalis, sed tamen rationis imperio temperanda, *tr. 39. d. 5. n. 2.*

In pueris, & foeminis asperior est, *ib. n. 8.*

Virtutibus, gratus, & Spiritui sancto est inimica, *tr. 39. d. 6. per tot.*

Hominem brevi compassione destituit, *ib. n. 7.*

Est signum reprobationis, *d. 7. per tot.*

Vitium est Diabolicum, *tr. 39. d. 8. per tot.*

Vitam hominis abbreviat, *ib. d. 9. nm. variis maxime, tr. 5. & 6.*

Amicitie vitæque socialitati contraria est, hominesque ad regimen ineptos reddit, *tr. 39. d. 10. per tot.*

Aliquando bona est, & licita, *d. 15. n. 1.*

Quenam sit vitiosa, *ib. n. 2.*

Contra iram natura homini de diversis providit remediis, *d. 11. n. variis.*

Ira citò terminanda est, ne in odium accrescat, *tr. 39. d. 14. per tot.*

Ira passio homini impressa est ad refrenandos appetitus, *d. 15. per tot.*

Contra iram varia remedia, *d. 17. per tot.*

IRACUNDUS.

Iracundus quasi serpentem in sinu nutrit, *tr. 39. d. 7. n. 3.*

Iracundus serpenti similis, itemque aliis bestiis, *tr. 39. d. 2. n. 1. & seqq.*

Iracundi quàm periculosè potestati dæmonis subint, *tr. 39. d. 3. n. 3. 4. 5. & 6.*

Iracundis vindicativis hoc communiter contingere solet, quod Eleazaro Elephantem prostermentis, qui postmodum bestiarum mole oppressus interiit, *tr. 36. d. 26. n. 6.*

I R A S C I.

Irasci dedecet hominem maxime Christianum, *tr. 39. d. 12. per totum.*

Quibus in casibus sit licitum, *tr. 39. d. 16. per tot.*

ISAAC PATRIARCHA.

Angula redargui possit, eò quòd carnes ferinas dilexerit, *tr. 31. d. 27. n. 1. & 2.*

I S A I.

Ob diligentiam in filiorum educationem adhibitam, à Deo benedici meruit, *tr. 23. d. 5. n. 11.*

S. ISAIAS.

Cur lingua ejus à Deo purgata fuerit, *tr. 27. d. 4. n. 7.*

ISMAEL.

Et Agar in exilium ejecti, *tract. 23. d. 9. n. 10.*

J U D Æ I.

Cur ab Eucharistia exclusi. vid. sup. V. Euchar.

Judæorum perpetua servitus, verum est fidei nostræ argumentum, *tr. 23. d. 24. nm. 8.*

Deus iisdem ferme modis Judæos castigavit, quibus Christum in Passione sua cruciarunt, *tr. 29. d. 24. n. 8. & tr. 28. d. 11. nm. 5. & d. 27. nm. 12.*

Ob suam ingratitudinem dispersi sunt per orbem, *tr. 30. d. 19. numer. 2.*

Cur Ægyptiis punitis, non fuerint simul puniti Judæi, illi præsertim qui in Idololatriam consenserunt, *tr. 30. d. 19. n. 4.*

Judæorum erga Christum ingratitudo graviter punita, *tr. 30. d. 20. n. 9. & tr. 30. d. 27. nm. 12.*

Judæorum ingratitudo ponderatur, *tr. 30. d. 24. nm. 6. & 9. & tr. 30. d. 25. n. 4.*

Qua nocte Christus corpus suum Eucharisticum preparabat ad vitam, Judæi Christo machinabantur mortem, *tract. 33. disc. 24. nm. 13.*

Judæi ob continuam suam ingratitudinem contra Deum, reprobati, & exterminati sunt, *tr. 30. d. 27. per totum.*

Judæi perditionis propriæ sententiam contra seipsos pronuntiarunt, *tr. 30. d. 27. nm. 2.*

Judæi ex invidia Christum occiderunt, *tr. 30. d. 27. n. 2.*

Cur Judæi nervos carniū non comederint, *tr. 30. d. 27. n. 5.*

Cur Hebræos dispersurus, cælum & terram in scilicet ingratitudinis ipsorum advocavit, *tr. 30. d. 27. nm. 6.*

Cur Judæi tam frequenter contra Deum murmuraverint, *tr. 31. d. 7. nm. 3. & 4.*

Judæi semper gulæ dediti fuerunt, *tract. 31. disc. 7. nm. 3. & 4.*

Cur Judæi in deserto à Deo sibi carnes dari petierint, qui tot armentis, & pecoribus abundabant, *tr. 31. d. 15. n. 2.*

Judæi ob gulam sapiens debuerunt luere supplicia, *tr. 31. d. 27. numer. 6.*

Hypocrisis causa est obstinationis Judæorum, *tract. 33. disc. 3. n. 10. & tr. 33. d. 4. n. 1.*

Synagoga Judæorum significatur per ficulneam maledictam, *tr. 33. d. 4. n. 1.*

Judæorum malignitas in occisione Christi procuranda expenditur, *tract. 33. d. 9. nm. 8.*

Judæorum contra Christum invidia obstinatissima, *tr. 38. d. 5. per tot.*

Judæi per invidiam exasperati, plus contra Christum ausi fuerunt attentare, quàm ipse Daemon, *tr. 38. d. 5. n. 1.*

Judæorum invidia contra Christum, non minus suis obstinata dum doceret, & miracula patraret, quàm etiam cum publicè eorum se opposeret potestati per Petrum Malcho auriculam amputantem, *tract. 38. d. 5. n. 7.*

JUDAS ISCHARIOT.

Judas Ischariotes cur ad Christum tradendum egressus fuerit è coenaculo, *tract. 26. d. 21. n. 4.*

Cur ob traditionem suam adeò acriter punitus fuerit, *ibid. d. 38. numer. 5.*

Indignitas ejus ex multis capitibus consideratur, *ibid. d. 39. per tot.*

Cur Christum tradendo osculatus fuerit, *tr. 22. d. 12. numer. 7.*

Cur tempore Passionis, quo tot perversi peccatores fuere conversi, solus Judas crepuerit medius, *tr. 30. d. 21. n. 5.*

Ob ingratitudinem Daemon ingressus est Judam, *tr. 30. d. 21. numer. 5.*

Cur Evangelista Apostolos per ordinem recensens, Judæ hoc addiderit Epithetum: Qui tradidit eum, *tr. 30. d. 24. nm. 3.*

Hypocrita fuit, *tr. 33. d. 3. n. 10. & tract. 33. d. 6. n. 4. & 5.*

Ejus desperatio ex invidia ortum traxit, *tr. 38. d. 7. n. 8.*

Nisi antequam Christus pro inimicis in cruce oravit, suspensus crepuisset medius, faciliorem sperare potuisset remissionem, *tr. 35. d. 14. n. 5.*

JUDEX IN CURIA SÆCULARI.

Judices non suum, sed Dei judicium se judicare serio cogitare debent, *tract. 40. discurs. 2. per tot.*

Unde Judices velut Dei sunt, *ib. n. 4. & 5.*

Judices Athenienses in ducentorum & duodecim Deorum præsentia dicebant sententiam, *tract. 40. disc. 2. nm. 7.*

Ju-

Judices cur non stando, aut ambulando, sed sedendo proferre debeant sententiam, *rr. 40. d. 4. n. 2. ff. d. 5. numer. 1.*

Inter Judicem, & reum olim velum extendebatur, & quare, *rr. 40. d. 7. n. 8.*

Judicem veteres virum senem, cui ad collum saphyrus pendulus esset, cui inscriptum esset: veritas, effigiare solebant, *rr. 40. d. 8. numer. 7.*

Judicibus munera accipere, lege prohibitum erat, *ib. d. 9. n. 1. & seqq.*

JUDEX INIQUUS.

Judices iniqui civitatum subverfores, *rr. 40. d. 1. n. 6.*

Iniquis judicibus varia poenarum immissa sunt genera, *rr. 40. d. 1. n. 6. ff. d. 1. n. 6.*

Miraculose iniquum judicem S. Jacobus Nisibita revocare sententiam coegit, *rr. 40. d. 1. n. 6. ff. d. 1. n. 6.*

Judicis cujusdam iniqui atrox quidem, at debitum supplicium, *rr. 40. d. 5. n. 10.*

JUDEX IN EXTREMO JUDICIO.

Ere inexorabilis, *rr. 41. d. 12. per totum.*

Judicis contra reprobos pronuncianda sententia, plena erit horroris, & confusionis, *rr. 41. d. 24. per totum.*

Judex in extremo judicio sub specie humana comparebit. Vide Christus, & quare, *ibid.*

JUDICARE.

Judicandum est non secundum scientiam, & voluntatem, sed secundum leges, *rr. 40. d. 3. per totum.*

JUDICIUM FINALE.

Judicii finalis sedula meditatio efficax contra peccatum remedium, *rr. 41. d. 1. per totum.*

Judicii finalis veritatem Deus nobis magna cum sollicitudine semper imprimere conatus fuit, *ib. n. 2.*

Judicii finalis consideratio timoratum in nobis causat vitam, *rr. 42. d. 2. per totum. ff. d. 30. per totum.*

Judicium universale cur Deus prater particulare institui voluerit, *rr. 41. d. 3. per totum. praefatum n. 2.*

In judicio particulari reprobi solum in anima puniuntur, in judicio vero universali etiam corpora cruciabantur, *ib. n. 8.*

In judicio universali omnes creaturae armabuntur ad ultionem inimicorum Dei, *ib. d. 4. n. 1. & seqq.*

Juvenis quidam somnians se divino judicio presentandum, totus incanuit, *rr. 41. d. 7. n. 1.*

Judicii dies cur dies Domini, dies magnus, dies irae appelletur, *rr. 41. d. 8. per totum.*

Judicii extremi examen erit rigidissimum, *rr. 41. d. 13. per totum.*

Item bonorum operum examen, *d. 22. per totum.*

In judicio extremo omnia etiam occultissima manifestabuntur, *rr. 41. d. 16. numer. 8.*

In judicio extremo nulla admittetur, ex quocumque etiam motivo petita excusatio, *rr. 41. d. 18. per totum.*

Nullum reprobi habebunt effugium, nec refugium, *ib. d. 20. n. 4. & seqq.*

Judicii extremi tempus, divino consilio, & propter utilitatem nostram incertum nobis est, *rr. 41. d. 28. per totum.*

Non tantum universalis, sed etiam particularis judicii dies nos latet, *rr. 41. d. 28. n. 8.*

Et merito, *ib. n. 10.*

Judicii dies ut infallibilis nobis à Christo praedictus est, ad hoc ut ad illam nos studiosè preparamus, *rr. 41. d. 29. per totum.*

Judicii extremi sedula consideratio utilissima est, *rr. 41. d. 30. per totum.*

Judicii extremi tribunal quare sit vallis Josaphat, *rr. 41. d. 31. numer. 6.*

JUDICIUM FORENSE.

Ad formandum judicium in foro judiciali tria requiruntur, *rr. 41. d. 26. n. 2.*

Judicia quare in Veteri Testamento in partes constitui jussit Deus, *rr. 40. d. 6. n. 1. & seqq.*

Judicio intermiscenda est misericordia, *rr. 40. d. 7. per totum.*

JUDICIUM TEMERARIUM.

Repugnat charitati, *rr. 42. d. 1. n. 1. & seqq.*

Est species quaedam detractionis, *ib. n. 6. & seqq.*

Quandonam sit peccatum, *ib. n. 8. & 9.*

Ejus author Daemon esse probatur, *d. 2. n. 1. & seqq.*

Variis à Deo castigatum est suppliciis, *rr. 42. d. 3. per totum.*

In judicii temerarii poenam à parente commissi filia male à Daemonio vexatur, *rr. 42. d. 3. n. 7.*

Judicare alios etiam in apertis peccatis, adhuc nobis non est concessum, *rr. 42. d. 4. n. 2.*

Judicans temerarie injuriam Deo facit, *ib. d. 4. per totum.*

Judicio temerario facilis, & magna subjacet deceptio, *rr. 24. per totum. ff. d. 6. per totum. & d. 7. per totum.*

Judicium humanum unde maxime fallatur, *rr. 42. d. 8. per totum.*

In formando circa proximum judicio, eundem quem in probanda lepra antiqui Testamenti Sacerdotes, servare debemus modum, *rr. 42. d. 9. n. 1. & seqq.*

Judicium temerarium qualiter evitarit frater Bernardus de

Quinta Valle, & quod ejus premium, vid. Bernardus de Quinta Valle.

Judicanda sunt prius facta propria, antequam judicentur aliena, *rr. 42. d. 11. per totum.*

Facile alios judicantes, iisdem de quibus alios judicant, sciant vitis, *rr. 42. d. 12. per totum.*

Aut in illa cadere iusto Dei judicio permittuntur, *ib.*

Temerarii judicii tria singulariter damna, *rr. 42. d. 12. numer. 7.*

JUDITH.

Per temperantiam in cibo, & potu Holofernis evasit libidinem, *rr. 31. d. 9. n. 6.*

Per humilem orationem Holofernem prostravit, *rr. 32. d. 14. numer. 3.*

JULIANUS APOSTATA.

Insignis hypocrita fuit, *rr. 33. d. 5. n. 8.*

JULIUS CÆSAR.

Sobrietate sua super Reipublice ruinas erexit imperium, *rr. 31. d. 17. n. 3.*

Infans ex victimis ominari auspicia admonitus, respondit: Erunt bona cum volo, *rr. 37. d. 6. n. 6.*

JULIUS DRUSUS.

Videri malebat, quam latere, & quidem bene, *rr. 41. d. 16. numer. 8.*

FRATER JUNIPERUS.

Injuriarum amans, *rr. 36. d. 9. numer. 4.*

JUSTITIA, JUSTUS.

Justitiae sedula administratio pacem, & omnem prosperitatem Reipublicae confert, *rr. 40. d. 1. per totum.*

Justitia qualiter à veteribus pingi solita, *rr. 40. d. 5. n. 2.*

A quatuor ordinariè subverti solet, *ib. n. 5.*

Justi, & electi in extremo judicio examini subjacebunt, *rr. 41. d. 14. n. 1.*

Justi & sancti in finali judicio timebunt, *rr. 41. d. 6. numer. 3. & seqq.*

Justi rard malum de aliis credunt, *rr. 42. d. 10. numer. 1. & seqq.*

Justus sapit ex poena peccatoris, *rr. 35. d. 5. n. 10.*

JUVENIS.

Castus per lascivam mulierem stimulatus, quem exitum habuerit, *rr. 26. d. 42. n. 11.*

Juveni recenter suspensio barba succrevit, & incanuit, ac si decrepitu senex fuisset, *rr. 23. d. 17. numer. 10.*

Juvenis libidinosis per SS. Sacramenti sumptionem castus effectus fuit, *rr. 26. d. 14. n. 4.*

B. IVETTA.

A Christo communicata fuit, *rr. 26. d. 34. n. 5.*

Ejus visio circa quandam ancillam indignè communicantem, *ib. d. 37. n. 3.*

L

LACEDÆMONES.

Ad bellum procedentes, capillos sibi detonderi curabant, *rr. 22. d. 2. n. 6.*

Qua via Rempublicam suam optimè gubernarint, *rr. 34. d. 4. numer. 4.*

LACIDES REX.

Prometheo ictu gladii vitam eripere tentans, casu diuturnum apostema ei aperuit, unde sanitati restitutus fuit: pulchrè hoc injuriantibus, & persequentibus nos applicatur, *rr. 36. d. 10. n. 3.*

LAMINA AUREA.

In fronte summi Sacerdotis quid significet, *rr. 22. d. 6. n. 16.*

LAPIS PRETIOSUS.

Lapides pretiosi rationalis Aaron quid significent, *rr. 22. d. 6. n. 14.*

Lapides altaris Christianos significant, ob unionem illis maxime convenientem, *rr. 35. d. 8. n. 9.*

LAQUEI.

Mundi hujus, mundanorum ludibria contemnendo vincuntur, *rr. 25. d. 7. numer. 4.*

LATRO IN CRUCE.

Bonus latro martyris titulo condecoratur, & quare, *rr. 42. d. 9. n. 8.*

LAVARE.

De lotionem pedum Apostolorum à Salvatore facta, *rr. 22. d. 8. numer. 5.*

Sacerdotes manus in sacrificio Missae lavantes, cur dicant: Lavabo inter &c. *rr. 22. d. 8. n. 1.*

Cur Sacerdotes in sacrificio Missae solam lavent digitorum extremitatem, *ib. n. 2. & rr. 22. d. 4. n. 8.*

S. LAURENTIUS MARTYR.

Ejus in tormentis reddita responsa, *tr. 26. d. 4. n. 10.*

F. LAURENTIUS BRUNDUSINUS CAPPUCINUS.

Ejus visiones, *tr. 26. d. 11. n. 6.*

S. LAURENTIUS JUSTINIANUS, PATRIARCHA VENETUS.

Perurbem Venetam ante Patriarchatum mendicans, Massio socio suo erubescens quid dixerit, *tr. 32. d. 3. n. 10.*

LAURETANA DOMUS.

Hodie ab omni hominum natione adoratur, & colitur, *tr. 32. d. 9. numer. 3.*

LEO BESTIA.

Leonum Martyribus parcentium exempla, *tr. 29. disc. 20. numer. 12.*

Egregium Leonis erga Androdam grati exemplum, *tr. 30. disc. 10. numer. 4.*

Memorabile Leona erga S. Macharium gratæ exemplum, *tr. 30. d. 10. n. 5.*

Leo gratus est erga benefactorem suum, *tr. 30. d. 10. numer. 13.*

Ingrati Leonibus sunt truculentiores, *tr. 30. d. 26. n. 11.*

Leones in lacu Babylonico cur Danieli pepercerint, *tr. 27. d. 1. numer. 9.*

S. LEO MAGNUS PAPA.

Artilam ab Italia divertit invadenda, *tr. 30. d. 10. n. 10.*

Item Gensericum Regem VVandalorum à Roma devastanda divertit, *tr. 30. d. 20. n. 10.*

LEPRA.

Peccati figura ad pedes Sacerdotis mundatur, *tr. 22. disc. 4. numer. 9.*

LEVITÆ.

Occidere patrem jubebantur, *tr. 23. disc. 10. n. 7.*

LEX.

Divina quidnam in sacerdotibus operetur, *tr. 22. disc. 4. numer. 7.*

Lex Dei ab illis qui erga Deum grati sunt, firmiter custoditur, *tr. 30. d. 9. n. 2. & seqq.*

LIBANIUS.

Sophista Juliani Apostatae assentator Christum deridebat, & quo eventu, *tr. 25. d. 12. n. 3.*

LIBRI IN JUDICIO APERIENDI.

Quales sint futuri, *tr. 41. d. 15. per totum.*

Libri illi cujusque erunt conscientia, *tr. 41. d. 5. n. 2.*

LICENTIA.

Manducandi carnes indulta est hominibus post diluvium, *tr. 26. d. 27. n. 3.*

LICURGUS.

Duos catulos simul, sed diversis modis educavit, & quid inde, *tr. 23. d. 6. n. 8.*

Ejus in juvenem à quo ipsi oculus excussus fuerat, clementia, & beneficium, *tr. 35. d. 2. n. 5.*

S. LIDUINA V.

Obstinatum peccatorem singulari stratagemate convertit, *tr. 34. d. 10. n. 7.*

Injuriarum admirabilis toleratrix, *tr. 36. d. 9. n. 5.*

LIGNA.

Duo à vidua Sareptana ad Eliam reficiendum collecta quid significant, *tr. 27. d. 6. n. 2.*

LINGUA.

Linguae impropertis damna, *tr. 36. d. 16. n. 3. & 4.*

Martyres quidam post evulsam, seu præcisam à faucibus linguam, expedite locuti fuerunt, *tr. 29. d. 19. n. 7.*

LISIMACHUS REX.

Ob nimiam sitim hosti concessit victoriam, *tr. 22. disc. 13. numer. 9.*

LOCUSTA.

Non depascitur loca, in quibus nascitur, *tr. 22. disc. 30. discurs. 10. numer. 8.*

LOTH.

Hujus cum filiabus commissus incestus expenditur, *tr. 31. d. 9. numer. 4.*

Cur uxor ejus in statum salis conversa fuerit, *tr. 22. disc. 31. d. 8. numer. 12.*

LUCERNA.

Quædam datur inextinguibilis, *tr. 34. d. 9. n. 10.*

Lucerna idem quod oculus, symbolum rectæ intentionis, *tr. 37. d. 7. per tot.*

S. LUCIANUS.

Super pectus suum celebrat, *tr. 26. d. 34. n. 5.*

Bono exemplo suo infideles convertit, *tr. 27. d. 1. n. 8.*

S. LUDOVICUS REX FRANCIE.

De eo quidam derisorie loquens, graviter punitus est, *tr. 36. d. 6. n. 10.*

Ejus firma in Eucharistiam fides, *tr. 29. d. 15. n. 5.*

Coram S. Francisco de Paula se humiliavit, & cur, *tr. 25. d. 10. n. 8.*

LUDUS.

Est quidam calcio appellatus, injuriarum sufferentiam adumbrans, *tr. 35. d. 24. n. 4.*

LUPUS.

Lupi greges ovium, & armenta ad Ecclesiam, & Hospitale S. Pellegrini spectantia non invadunt, *tr. 30. d. 10. n. 4.*

S. LUPUS EPISCOPUS.

Artilam mitigat, *tr. 22. d. 14. n. 9.*

Miraculum ejus in Missa celebranda, *tr. 26. d. 14. n. 9.*

LUTHERUS.

Ejus hæresis ab invidia ortum habuit, *tr. 38. d. 6. n. 4.*

LUTUM.

Deus in manus acceptum in hominem transmutavit, *tr. 26. d. 51. n. 6.*

LUX.

Prima fuit Dei creatura, *tr. 37. d. 7. n. 7. 8. & 9.*

In prima Creatione laudata significat naturam Angelicam, *tr. 41. d. 22. n. 2.*

LUXURIA.

Cur Scriptura gulam potius, & luxuriam, quam alia peccata scandali nomine appellet, *tr. 31. d. 7. numer. 1.*

Luxuriæ incentivum est gula, & ebrietas, *tr. 22. disc. 8. per tot.*

Luxuria, & gula ita inter se sunt conjuncta, ut si una sine altera daretur, illa monstrum dici possit, *tr. 31. d. 8. n. 5.*

Vicina quam inter se habent venter, & genitalia, indicat cognitionem, quæ est inter gulam, & luxuriam, *tr. 22. disc. 8. numer. 5.*

Conjunctionem quæ est inter gulam, & luxuriam, indicat exemplum Monachi cuiusdam apud B. Petrum Damianum, *tr. 31. d. 8. n. 6.*

Esa gulosus, luxuriosus quoque fuit, *tr. 31. d. 8. n. 7.*

Uxor Putipharis luxuriosa quoque fuit, quia maritus ejus Princeps fuit coquorum, *tr. 31. d. 8. n. 8.*

LIMBUS PATRUM.

Cur sinus Abrahæ appelletur, *tr. 30. d. 5. n. 3.*

M**S. MACHARIUS EREMITA.**

Memorabilis gratitudinis exemplum, quod Leona quædam erga sanctum hunc virum exhibuit, *tr. 30. d. 10. n. 5.*

Ei ob humilitatem ejus Diabolus nocere non potuit, *tr. 31. d. 17. n. 5.*

MALOGNATA.

Ad simbram vestimenti Aaronis suspensa quid significant, *tr. 22. d. 13. n. 10.*

MANASSES.

Idem est quod oblivio, *tr. 35. d. 9. numer. 7.*

Cur adeo severe punitus fuerit, *tr. 27. d. 9. n. 3.*

MANNA.

Nauseabundum fuit Hebræis, & idem puniti, *tr. 26. d. 43. n. 4.*

Per quadraginta annos populo electo de coelis depluit, *ib. d. 47. numer. 3.*

Gustui singulorum satisfecit, qui ipsum desiderabant, *tr. 26. d. 13. n. 2.*

Quovis alio epulo sapidius fuit, *ib.*

De celo instar roris depluit, *ib.*

Ab Hebræis cibis levis dicebatur, ideoque nauseabundus, *ib. numer. 6.*

Nocturno tempore descendit, *ib. n. 7.*

Conservabat Hebræos sanos, & robustos, *n. 8.*

In deserto tantum depluit, *ib. n. 9.*

Semper erat in manu colligentis ejusdem quantitas, *ib. n. 10.*

In tabernaculo Aaronis repositum fuit, & cur? *ib. n. 10.*

Cur multis nauseam attulerit, & fastidium, *ib. n. 12.*

Erat incompatible cum farina Egypti, *tr. 26. d. 13. numer. 12.*

Quotidie descendebat, excepto Sabbato, *ib. n. 15.*

Cur non descenderit in castra militaria, *tr. 26. d. 19. n. 2.*

Cur in arca conservatum fuerit incorruptum, quod alias in diem alterum servari non poterat, *tr. 31. d. 25. n. 4.*

Cur Deus illud in certa mensura colligi voluerit, *tr. 31. d. 25. numer. 4.*

MANUS.

Pauperum sunt sinus Abrahæ, *tr. 24. d. 4. n. 8.*

Symbolum sunt operum, *tr. 22. d. 7. n. 8.*

MANUEL COMNENUS.

Suo exemplo Civitatem Dordeum in Frisia restaurat, *tr. 27. d. 5. numer. 5.*

S. MARCELLINUS PAPA, ET MARTYR.

Postquam ex timore mortis Diis sacrificasset, quid fecerit, *rr. 17. d. 14. n. 14.*

Thus Diis obtulit, non ex errore in fide, sed ex metu confitendi fidem, quam in corde habebat, *rr. 29. d. 22. n. 1.*

S. MARCIANUS PRESBYTER.

Ob datam pauperi vestem suam, veste aurea Regia adornari meruit, & qualis illa fuerit, *rr. 24. d. 15. n. 7.*

MARCUS ANTONIUS.

Rogatus à conjuge, ut vindictam sumeret, respondit, non; Nam inquebat: Nihil tam commendat Romanorum Imperatorem, quam Clementia, *rr. 35. d. 12. n. 2.*

MARCUS BIBULUS.

Is ita propriè vindictæ osor fuit, ut cum amborum filiorum suorum interfectores eidem à Cleopatra Regina Ægypti in manus traditi essent, ipse eosdem remisit, dicens: Hanc vindictam non suam, sed Senatus esse debere, *rr. 35. d. 29. n. 3.*

MARCUS CATO.

Ejus facilis injuriarum oblivio, *rr. 35. d. 2. n. 5.*

MARGARITA.

Hollandiæ Comitissa in prænam temerarii iudicii unico partu, trecentos sexaginta quinque filios enixa est, *rr. 42. d. 3. n. 9.*

MARGARITA.

Filia Regis Hungariæ. Ejus extases, *rr. 26. d. 48. n. 6. & disc. 34. numer. 7.*

SANCTA MARIA VIRGO, ET MATER DEI.

Octo verbis Deum è caelo in terras protraxit, Sacerdos autem quinque verbis idipsum facit, *rr. 22. d. 12. n. 7.*

Cur plura ejus festa instituta sint, *rr. 28. d. 1. n. 9.*

Magnitudinem donorum à Deo sibi datorum explicare verbis non potuit, *rr. 30. d. 4. n. 4.*

Ex humilitate turbata est, dum ab Angelo suas laudes audivit, *rr. 32. d. 1. n. 5.*

B. Virgo filio Dei thronum præparavit per humilitatem, *rr. 32. d. 6. n. 2. circa fin. & 3.*

Dei Filium non Matris nobilitatem, sed humilitatem respexit, *rr. 32. d. 7. n. 5.*

B. Virgo ex humilitate Filium Dei concepit, *rr. 32. d. 9. numer. 2. in fin.*

Quanto altius sublimata fuit, tanto se vilior, & indigniorem æstimavit, *rr. 32. d. 18. n. 7.*

Ut verbum Dei in utero conceperat, confestim ad inservendum Elisabethæ in puerperio se accinxit, *rr. 32. d. 18. n. 8.*

In Bethlehem nullum in diversorio locum inveniens, nihil obmurmuravit, licet se Deum parituram esse sciret, *rr. 32. d. 18. numer. 8.*

Licet à tribus Magis ingentia accepisset munera, in templo tamen Jesum præsentans, munera pauperibus præscripta obtulit, & euss, *rr. 30. d. 18. n. 8.*

B. Virgo Maria dici potest esse id, quod simul est omnium maximum, & omnium minimum, *rr. 32. d. 18. n. 9.*

Sicut nulla creatura ad tantam descendit gratiæ dignitatem sicut B. Virgo, ita quoque nulla descendit in tantæ humilitatis abyssum sicut ipsa, *rr. 32. d. 18. n. 8.*

SANCTA MARIA MAGDALENA POENITENS.

Unde ejus conversio orta, *rr. 26. d. 6. n. 4.*

Non erubuit civitatis fannas, & ludibria, *rr. 25. d. 11. n. 5.*

Qualiter primum modestiæ ruborem sibi acquisierit, *rr. 25. d. 7. numer. 9.*

Unde sibi tantam à Deo gratiam comparavit, *ib. d. 7. n. 5.*

Qualiter ab immunditia sua liberata fuerit, *rr. 26. d. 15. n. 7.*

Sola humilitate effecit, ne septem spiritus ab ea expulsi, in eam reverterentur, *rr. 32. d. 17. n. 7.*

Ex motivo humilitatis post ejectos septem spiritus semper se Christi pedibus advolvit, *rr. 32. d. 17. n. 7.*

SANCTA MARIA MAGDALENA DE PAZZIS**CARMELITANA.**

Puella decennis existens, quidnam Matre communicante fecerit, *rr. 26. d. 11. n. 6.*

Votum virginittatis emisit, *rr. 26. d. 15. n. 2.*

MARIA UXOR MAXIMILIANI II.

Ad communionem se præparans, quidnam in certo casu responderit, *rr. 26. d. 26. n. 5.*

TRES MARIE.

Circa corpus Christi mortuum obsequiose, *rr. 26. d. 29. n. 6.*

S. MARTINUS EPISCOPUS TURONENSIS.

De ejus humilitate, *rr. 32. d. 1. n. 7.*

Unde sibi tantam sanctitatem acquisierit, & finis ejus, *rr. 25. d. 8. n. 7.*

Pauperi ante Missæ sacrificium vestem suam subteriore donans, qualiter à Deo vestitus fuerit, *rr. 24. d. 15. n. 7.*

Prius potum Presbytero suo, & postea Maximo Imperatori propinavit, *rr. 22. d. 13. n. 9.*

Sub qua habitus specie Christum à Dormone discernat, *rr. 34. d. 11. n. 8.*

Ejus in insolentes equites beneficium, *rr. 35. d. 12. n. 13.*
Contumelias, & injurias à B. Britio sibi illatas, idè patienter ferebat, quia à Dormone proficisci apertissime videbat, *rr. 36. d. 2. n. 3.*

MARTINUS LUTHERUS HERESIARCHA.

In fastu, superbia, & arrogantia hæresin suam disseminare cepit, *rr. 29. d. 23. numer. 9.*

Lutheri Hæresis corruptæ naturæ inclinationibus omninò conformis est, *rr. 29. d. 23. n. 9.*

S. MARTYR.

Romanus sub flagellis derisus, ab iis eximi noluit, *rr. 15. d. 10. n. 3.*

Quidam melle confusus Soli expositus, vespis, muscis, & apibus interemptus est, *rr. 34. d. 27. n. 12.*

MARTYR, MARTYROLOGIUM.

Sanguis Martyrum semen est fecundum Christianorum, *rr. 29. d. 18. n. 3.*

Cur Martyrologium in Ecclesiâ quotidie prælegatur, *rr. 29. d. 19. n. 1.*

Longè plures fuere martyres, quam qui in Martyrologio recensentur, *rr. 29. d. 19. n. 1.*

Martyres non ex pertinacia, temeritate, vel stulticia passi fuerunt, *rr. 29. d. 19. n. 1.*

Martyres tanta passi non fuissent, nisi scivissent vitam aliam quæ morte corporali digna sit, *rr. 29. d. 19. n. 1.*

Sanguis Martyrum fundamentum est fidei, *rr. 29. d. 19. n. 2. & rr. 29. d. 20. n. 9.*

Varia martyriorum genera recensentur, *rr. 29. d. 19. n. 1. & 4.*

De viginti quatuor martyribus, qui A. 1622. 10. Sept. in Japonia passi sunt, *rr. 29. d. 19. n. 6.*

Martyres post excisas sibi linguas expeditè locuti, *rr. 29. d. 19. n. 7.*

De Martyrum jubilo in tormentis, *rr. 29. d. 19. n. 8. & 9. & rr. 29. d. 20. n. 1. & seqq. per tot.*

Martyres Christianos se profitentes, robustiores effecti, *rr. 29. d. 19. n. 7.*

Magis in Martyribus sexus feminei virtus Christi relucet, quam in viris, *rr. 29. d. 19. n. 3.*

Martyrum in tormentis consolationes, & patiendi aviditas, nec non frequens illis exhibitum divinx protectionis præsidium evidens sunt rectæ fidei testimonium, *rr. 29. d. 20. per totum.*

Martyres catastas, & equuleos mollibus præferunt lectis, *rr. 29. d. 20. n. 5. in fin.*

Insigne à fidelibus erga Martyres exhibitum simul cum ipsis patiendi exemplum, *rr. 29. d. 20. n. 7.*

Undenam ortus sit Martyrum in tormentis jubilus, *rr. 29. d. 20. numer. 8.*

Carnifices visa Martyrum constantia, sæpè conversi fuere ad fidem, *rr. 29. d. 10. n. 11.*

Leonum Martyribus parcentium exempla, *rr. 29. d. 20. n. 12.*

Martyria à mulieribus fortiter superata, solidum sunt fidei veræ argumentum, *rr. 29. d. 20. n. 13. & 14.*

MATER.

Per nimium amorem perdit liberos, *rr. 23. d. 9. n. 6.*

MATTHIAS PAULUS VVAGENERUS SOC. JESU.

Sibi peste laboranti inservientibus, mediam meritorum suorum partem transcripsit, *rr. 30. d. 8. n. 5.*

MAXIMILIANUS II.

Velut peregrinus, incognitus S. Jacobum Apostolum in Gallia invenit, *rr. 26. d. 26. n. 5.*

MAXENTIUS TYRANNUS.

Ejus crudele inventum ad torquendos Christianos per cadaverum foetorem, *rr. 34. d. 11. n. 4.*

S. MECHTILDES.

A Deo amatur ut sponsa, non propter actuales quas possidebat virtutes, sed propter continuum eas possidendi desiderium, *rr. 37. d. 2. n. 5.*

MEDULLA.

Cedri quid significet, *rr. 27. d. 5. n. 8.*

MEL.

Prohibitum in sacrificiis, & quare, *rr. 12. d. 17. n. 6.*

Repertum in faucibus leonis, ejusque significatum, *rr. 26. d. 22. numer. 4.*

Mel ab apibus virginibus nascitur, *rr. 26. d. 12. n. 5.*

Delibatur à floribus, *ib. n. 6.*

Utile valde est ad medicamenta, *ib. n. 9.*

Colligitur à floribus per rorem, *ib. n. 10.*

Sapit stomachis corruptis, *ib. n. 11. vid. plura.*

De melle, *d. 12. per tot.*

MELCHISEDECH.

Rex & Sacerdos fuit, *rr. 26.*

Idem est quod Rex Justitiæ, *rr. 40. d. 5. n. 8.*

MENSA.

Accumbentes mensæ, & inde surgentes, Deum prius laudent, & gratias agant, *rr. 30. d. 7. numer. 5. & rr. 30. d. 25. numer. 7.*

Notabiliorum.

81

Diabolo & Judæ similes sunt, qui sine actis gratis è mensa recedunt, *rr. 30. disc. 21. n. 6.*

Quis sit sensus proverbii illius: Ad mensam nemo canescit, *rr. 31. disc. 19. n. 2.*

M E R C A T U S.

Diebus festivis institui non debent, *rr. 28. disc. 11. n. 4.*

M E R C A T O R.

Testamentum cujusdam horribile, *rr. 34. disc. 19. n. 4.*

M E R C U R I U S.

Primus fuit, qui ludum & computum numerorum invenit, *rr. 22. disc. 24. n. 5.*

M I C H O L.

Uxori Davidis nullus filius natus fuit, quia contumeliam in Davidem ante arcam saltantem effuderat, *rr. 36. disc. 6. n. 9.*

M I L I T E S.

Ochozæ ab igne devorati, *rr. 22. disc. 24. n. 12.*

M I R A C U L A.

Miraculum, vide V. Eucharistia.

Miracula fidem nostram mirè confirmant, *rr. 29. disc. 14. n. 5. & seqq.*

Cur hujus nostris diebus tot non fiant miracula, *rr. 29. d. 24. n. 5.*

M I S E R I C O R D I A.

Bona est, sed non debet esse contra judicium justum, *rr. 40. disc. 6. n. 5. & 6.*

Tandiu durat, quamdiu vita durat, non verò quamdiu durat anima, *rr. 41. disc. 29. n. 10.*

M I T R A.

Summi Sacerdotis quid significet, *rr. 22. disc. 6. n. 18.*

M O N A C H U S.

Quidam qui nunquam alium judicaverat, aut injuriam acceptam ultus fuerat, licet alioquin satis negligenter vixisset, de vita æterna secutus, eam quoque consecutus est, *rr. 35. disc. 15. n. 9.*

S. M O N I C A.

S. Augustini Mater, ab ancilla de mala extra prandium vini bibendi consuetudine correpta, mox emendata est, *rr. 36. d. 10. n. 4.*

M O N U M E N T U M.

Christi, cur novum, & in viva petra excisum fuerit, *rr. 26. disc. 49. n. 5.*

M O R B I.

Ex crapula oriuntur, *rr. 31. disc. 18. per totum.*

Muli in statu felicitatis gulosi semper infirmi, pauperes facti, & frugaliter viventes, sani facti sunt, *rr. 31. disc. 18. n. 2.*

In primis mundi annis, quando homines frugaliter vixerunt, vix ullus morbo vexatus est; omnes verò longævam assecuti sunt vitam, *rr. 32. disc. 18. n. 4.*

Ciborum varietas præcipua est morborum causa, *rr. 31. disc. 18. num. 4.*

M O R S.

Est duplex, alia prima, alia secunda, *rr. 34. disc. 26. n. 2.*

Item alia est corporalis, alia spiritualis, alia gehennalis. *Ibid. num. 4.*

Inhonesti cujusdam Sacerdotis horrenda, *rr. 22. d. 19. n. 7.*

M O R T U I.

De iis ad mensam mentionem facere veteribus piaculum erat, *rr. 34. disc. 5. n. 8.*

M O Y S E S.

Ob sui vilipendium à Deo factus est particeps beatitudinis, *rr. 25. disc. 7. n. 2.*

Filius filix Pharaonis esse respuens, Madianitarum tuguria præelegit, & cur, *rr. 25. disc. 7. n. 9.*

Moyse & Aaron cur populum Israeliticum in terram promissionis non perduxerint, *rr. 27. disc. 11. n. 5.*

Inter Deum & populum se mediatorem statuit, *rr. 28. d. 12. disc. 31. num. 4.*

Virgam manu versans, semper operatus est miracula, *rr. 23. disc. 8. num. 3.*

Cur primas tabulas digito Dei inscriptas frugerit, non verò secundas à se factas, *rr. 30. disc. 9. n. 2. & rr. 31. disc. 12. n. 11.*

Cur non Moyse, sed Aaron aquas Nili virga percussit, & verterit in sanguinem, *rr. 30. disc. 22. n. 8.*

Quam ingrati fuerint Moyse Judæi, *rr. 30. disc. 27. n. 10.*

Cur Moyse pro populo idololatrante intercesserit, non verò pro eodem guloso, *rr. 31. disc. 16. n. 4.*

Moyse exaltatio, humilitatis ejus præmium fuit, *rr. 32. disc. 10. num. 4.*

Cur Moyse supremum populi imperium à Deo adeptus, se impeditoris linguæ esse dixerit, *rr. 32. disc. 18. n. 4.*

Cur DEUS Moyse manus lepra infecerit. *Tract. 32. disc. 10. num. 7.*

Ex quo signo Egyptiis visus fuerit verus Dei servus, *rr. 35. d. 2. num. 1.*

Ob mansuetudinem Deus Pharaonis dictus est, *rr. 35. disc. 12. num. 7.*

M U L I E R vide FOEMINA.

Mulieres Madianitides seduxerunt Israelitas. *Ibid. n. 5.*

Mulier quædam ex vitii quo obnoxia erat, sub concione facta

Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

reprehensione, mortua concidit, & auditorum precibus ad vitam revocata, mira ante tribunal Dei se vidisse testata est, *rr. 34. disc. 32. n. 10.*

Mulieris cujusdam P. Ivoni Dominicano obvia, pro gloria Dei multum zelosa, mirus in exurgendo celo, & extinguendo inferno conatus, *rr. 37. disc. 8. n. 8.*

Mulieres pervertunt virum, sed non sine viro, *rr. 31. d. 8. n. 8.*

Violentæ simul etiam meretrices sunt, *rr. 31. disc. 2. n. 10.*

M U N E R A.

Justitiam pervertunt, *rr. 40. disc. 8. n. 1. & seqq.*

Magos reddunt judices. *Ibid. d. 10. per totum.*

M U N D U S.

Perit propter falsam fidem, *rr. 26. disc. 49. n. 10.*

Ejus via difficilior via virtutis, *rr. 41. disc. 18. n. 6.*

Plenus est laqueis, *rr. 30. disc. 19. n. 1. & 2.*

M U R M U R A T O R E S.

Per ignem incinerati, *rr. 22. disc. 14. n. 4.*

M U S C A.

Invidorum sunt symbolum, *rr. 38. disc. 10. n. 6. l. d. 11. n. 6.*

M Y S T E R I U M F I D E I.

Vide V. Eucharistia.

N

N A A S A M M O N I T E S.

Quare incolarum Jabes Galaad oculos dexteros erui petierit, *rr. 37. disc. 4. n. 1.*

N A B U C H O D O N O S O R R E X.

Ad feræ speciem condemnatus fuit, & cur? *rr. 24. disc. 21. n. 1. & 2.*

Ex consilio Danielis per elemosynam liberatus fuit. *Ibid. n. 1. & d. 12. n. 3.*

Cur sententia septem annorum eidem in unum tantum mitigata fuerit, *rr. 24. disc. 17. n. 3.*

Quosdam ex Hebræis stirpis Regiæ selegit, qui sibi in Regia ministrarent, *rr. 22. disc. 1. n. 3.*

N A T A L E S.

Ad depriendam hominis superbiam multum confert, si quis primam suam recogitet originem, *rr. 32. d. 20. n. 2.*

N A T H A N.

Davidi amorem erga Bethsabæam exprobrat, *rr. 26. disc. 47. n. 6.*

N A T U R A.

Et ars in omnibus quibus decipi possumus, de cænis modis nobis prospexit, *rr. 34. disc. 5. n. 9.*

Natura struthionis, *rr. 23. disc. 2. n. 3.*

N A U S E A S S. S A C R A M E N T I.

Vide V. Eucharistia.

N E A P O L I S C I V I T A S.

Propter elemosynarum liberalitatem per spatium 100. annorum à Barbaris illæsa permansit, *rr. 24. disc. 17. n. 7.*

N E R O.

Senecæ pretiosissimum à se procuratum caputem ostendit, ejusque responsio, *rr. 26. d. 8. n. 8.*

Ejus in Christianos crudelitas, *rr. 34. d. 12. n. 3.*

N I C O D E M U S.

Cur se publicè Christi discipulum profiteri non erubuerit, *rr. 26. d. 17. n. 7.*

S. N I C O L A U S.

Cur pro filiabus nubilibus dotandis aurum per fenestras injecerit, *rr. 24. d. 15. n. 4.*

Aurifabrum meribibulum à Dæmone suffocatum liberavit, *rr. 31. d. 17. n. 8.*

N I N I V E.

Exemplo Regis ad poenitentiam permota fuit, *rr. 27. d. 4. n. 5.*

N O E.

Arcam fabricando derisus fuit, *rr. 25. d. 6. n. 5.*

Cur solus cum sua familia ab universali diluvio salvatus fuerit, *rr. 30. d. 6. n. 1.*

De sacrificio à Noe post diluvium oblato, *rr. 30. d. 6. n. 8. & rr. 30. d. 7. n. 2.*

Noe justus mansit, quia gratus esse nunquam desit, *rr. 30. d. 9. num. 5.*

Noe primus vitium plantator vim vini expertus fuit, *rr. 31. d. 6. n. 6. & rr. 31. d. 27. n. 4.*

Vinum Noe verenda nudavit.

N O M E N.

Deus eorum mutat nomen, quos ad munus aliquod eligit, *rr. 29. d. 14. n. 4.*

N U M A P O M P I L I U S.

Ad annuntiatum sibi bellum quid responderit, *rr. 26. d. 22. n. 4.*

N U P T I Æ.

In Cana Galilee, earumque mysteria, *rr. 26. d. 46. n. 11.*

N U X.

Patientiæ symbolum, *rr. 35. d. 7. n. 5.*

f O B E-

O B E D I E N T I A.

Obedientia erga divina praecepta variis similitudinibus & pulchris rationibus persuadetur, *rr. 35. disc. 4. num. 3. 4. 5. 6. 7. 8. & seqq.*

Obedientiae amore miles quidam captivus ad vocem precipientis belli Ducis ex alta turri precipitem se dedit, *rr. 35. d. 4. n. 7.*

O B L I G A T I O.

Christiani erga proximum, *rr. 27. d. 13. n. 7.*

O C U L U S.

Oculus symbolum rectae intentionis, *rr. 37. disc. 6. per tot. & ibid. num. 5.*

Oculus cur ab Ecclesiastico titulo nequam afficiatur, *rr. 38. d. 1. n. 1.*

O D I U M.

Odium in corde servatum, omnes actiones hominis reddit inutilis, *rr. 35. d. 18. n. 12.*

Odium inimicorum quam abominabile coram Deo sit peccatum, *rr. 35. d. 28. per tot.*

Ad odium ex corde abolendum, pulchra remedia, *rr. 35. d. 30. n. 8. 9. 10.*

O L E A, O L E U M.

Olea à capra depasta sterilefcit, *rr. 38. d. 7. num. 2. Item rr. 34. d. 32. n. 4.*

Oleum symbolum est misericordiae, *rr. 35. d. 16. n. 4.*

Oleo sacro Sacerdotes inunguntur, & quo mysterio id fiat, *rr. 22. d. 4. n. 3.*

O L I V A.

Cur regnum oblatum acceptare renuerit, *rr. 31. d. 17. n. 3.*

O L Y M P. A B B A S.

Interrogatus, quomodo tot vitae Eremiticae austeritates sustinere posset, respondit: *Haec afflictiones finem habebunt, non vero futura vita, rr. 34. d. 18. n. 6.*

O P U S, O P E R A.

Operibus misericordiae sanctificantur festa, *rr. 28. disc. 2. n. 2.*

Opera bona sine charitate nihil profunt, *rr. 28. disc. 2. n. 5. & seqq.*

Opera per manus significantur, *rr. 29. d. 4. n. 5.*

Opera sunt ornamenta, quibus anima sponsa Christi adornatur, *rr. 29. d. 8. per tot.*

Male operantes fidem negant, *rr. 29. disc. 11. n. 9. & 10. & rr. 29. d. 12. n. 2.*

Inexpiabilior est negatio quae fit per opera, quam quae fit per verba, *rr. 29. disc. 12. n. 3.*

Deus primo omnium loco rectitudinem cordis in operibus nostris requirit, sine qua opera etiam bona mortua sunt, *rr. 33. d. 11. per totum.*

Inter opus virtutis verum & fictum eadem est differentia, quae inter naturam & artem, *rr. 33. d. 11. n. 1.*

Anima bonorum operum est recta intentio, *rr. 33. d. 11. n. 3.*

Differentia, quae est inter bona opera, recta intentione facta & ad ostentationem elicta, exponitur, *rr. 33. d. 11. n. 5.*

Quo sensu opera Cain maligna fuerint, *rr. 33. d. 11. n. 5.*

Adeps bonorum operum est recta intentio, *rr. 33. d. 11. n. 7.*

Hypocrita operum bonorum merita amittit, *rr. 33. disc. 12. per totum.*

Opus ad ostentationem factum, est semen secus viam seminatum, *rr. 33. d. 12. n. 3.*

Opus recta intentione factum est panis subcineritius, *rr. 33. disc. 12. n. 4.*

Opera nostra defectu debite intentionis mortua judicantur, *rr. 37. d. 3. per totum.*

Opera nostra sine recta intentione assimilantur corpori sine anima. *Ibid. n. 2.*

Operum nostrorum bonitas seu malitia ex diversitate intentionis desumitur. *Ibid. d. 3.*

Quod variis historiis exemplificatur, *Ibid. n. 5. 6. 7. 8.*

Opera indifferencia per rectam intentionem magni apud Deum sunt meriti, *rr. 37. d. 5. per tot.*

Opera misericordiae in extremo iudicii die optimum quo se tuebuntur, electorum erunt scutum, *rr. 41. d. 31. per tot.*

Opera misericordiae cur plura, quam unum, Deus praescripserit. *Ibid. n. 7.*

O R A C U L U M.

Quidnam Atheniensibus in ordine ad Reipublicae conservationem responderit, *rr. 23. d. 5. n. 3.*

O R A T I O.

Dominica, ejusque virtus ad amicos reconciliandos, *rr. 26. d. 19. num. 7.*

Pro ejus repulsa non minor Deo debetur gratiarum actio, quam pro illius exauditione, *rr. 30. d. 18. n. 7.*

Oratio per humilitatem adeo efficax redditur, ut omne quod petitur, subito impetretur. *Ibid. rr. 8. d. 32. & rr. 14. d. 2.*

Humilis oratio Judith Holofernem prostravit, *rr. 32. disc. 14. num. 3.*

Humilitas & charitas sunt alae orationis, *rr. 32. d. 14. n. 12.*

Oratio pro inimicis Deo gratissima, & ad impetrandum valde efficax, *rr. 35. d. 14. n. 1. & passim per tot.*

Orando pro inimicis S. Stephanus maximam edidit miraculum, *rr. 35. d. 14. n. 2.*

Constans efficitur. *Ibid. d. 14. n. 2.*

Oratio Christi in cruce pro inimicis fusa, inter ceteras Deo Patri fuit gratissima, *rr. 35. d. 14. n. 6.*

Orationem in sinu converti, quid sit, *rr. 35. d. 14. n. 10.*

Oratio pro inimicis scutum est triumphantis, *rr. 35. disc. 14. n. 11. & 12.*

O R D I N E S S A C R I.

Ab his arcendi sunt ebriosi, *rr. 31. d. 13. n. 10.*

O R I G O.

Sacerdotii à prodigiis derivari, *rr. 22. d. 9. n. 2.*

O R N A M E N T A.

Sacerdotum vitae perfectionem indicant, *rr. 22. d. 5. n. 1.*

S. O S U A L D U S R E X.

Ob eleemosynarum liberalitatem post mortem manus incorruptas conservavit, *rr. 24. d. 14. n. 2.*

O S S A.

Mortuorum in obsidione Parisiensis molita fuere, ut panes inde fierent, *rr. 34. d. 13. n. 2.*

O T T O I M P E R A T O R.

Ejus inter litigantes incorrupta iustitia, *rr. 26. d. 1. n. 5.*

O V I S.

Grati hominis symbolum, *rr. 30. d. 21. n. 1.*

Sicut electorum ita, quoque & reproborum est symbolum, *rr. 34. d. 2. n. 1. It. n. 4. It. rr. 34. d. 6. n. 9. It. rr. 34. d. 20. num. 5. It. rr. 26. d. 8. num. 9.*

O Z A.

Mortuus est, quia arcam tetigerat, *rr. 22. d. 18. n. 9. & rr. 26. d. 40. n. 4.*

O Z I A S.

Lepra punitus fuit, & quare, *rr. 22. d. 13. n. 11.*

P

S. P A C H O M I U S.

Quomodo ad fidem conversus fuerit, *rr. 27. d. 1. n. 6.*
Ante omnia ultimum diem prae oculis habendum esse asserbat, *rr. 34. d. 1. n. 5.*

P A L L I U M.

Archiepiscopalae, ejusque mysteria, *rr. 22. d. 6. n. 9.*

S. P A M A C H I U S.

Eques Romanus, à S. Hieronymo laudatus, & cur, *rr. 25. disc. 7. num. 6.*

Ex amore paupertatis & sui ipsius contemptu, primos urbis Romae honores est aspernatus, *rr. 25. d. 10. n. 9.*

P A N I S.

Panem nostrum quotidianum &c. cujus in oratione Dominica fit mentio, quid significet, *rr. 26. d. 3. n. 3.*

Panis omnibus mundi nationibus cibum est usualis, & cur? *Ibid. n. 4.*

Panis omnium aliorum ciborum est condimentum. *Ibid. n. 4.*

P A R A L Y T I C U S.

Sanatus, cur lectum suum in humeris portavit, *rr. 25. d. 2. n. 4.*

Paralyticus quidam ob exorientem in domo ignem timore percussus, eodem vires addente, è fenestra exiliens, efficaciam probat ignis infernalis ad effugandam animae paralytin, *rr. 34. d. 28. n. 6.*

P A R R A S I U S.

Celebris Pictor imaginem quandam depicto velo contextam pingens, Zeuxem celebrem pariter pictorem delusit, *rr. 26. d. 50. num. 10.*

P A R E N S.

Quidam serpente filium cinctum videns, sagitta serpentem accurate transfixit, filio illaeso: injuriantibus & injuriis optime applicatur, *rr. 36. d. 12. n. 7.*

P A S C H A.

Quovis tempore omni spiritualiter celebrare possumus, *rr. 28. d. 4. n. 9.*

Judaei in Paschate per Titum & Vespasianum expugnati sunt, quia in Paschate Christum crucifixerunt, *rr. 28. d. 11. n. 5.*

P A S C H A L I S I I.

Ab haeresi latè defenditur, *rr. 29. d. 12. n. 3.*

P A T E R.

Ob non correctos filios acriter punitus, *rr. 23. d. 4. n. 10.*

S. P A U L U S A P O S T O L U S.

Ad Judaeorum ludibria intrepidus permansit, *rr. 25. d. 5. n. 2.*

Non aestimat, se hominibus placere satagentem Christi servum esse, *rr. 25. d. 6. n. 1.*

Cur

Cur in arte manuali laborarit, *tr. 27. disc. 15. n. 5.*

S. Pauli derisores Athenis omnes malo fine vitam clausurunt, *tr. 25. disc. 12. n. 7.*

Ex fide incitatus est ad rectè operandum, *tr. 19. disc. 7. num. 5.*

An ex verbis S. Pauli deduci possit, opera non esse necessaria ad salutem, sed solam fidem sufficere, *tr. 29. disc. 7. n. 10.*

S. Paulus humilitatem omnium bonorum operum fundamentum esse agnovit, *tr. 32. disc. 2. n. 1. & 2. & 7.*

Cur S. Paulus mundum sibi, & se mundo crucifixum esse dicat, *tr. 32. disc. 6. n. 7.*

Qualiter humilitas eximia S. Pauli exaltata fuerit, *tr. 32. disc. 11. num. 5.*

Cur S. Paulus initio conversionis suæ post tot divinas illustrationes ei communicatas, lumen oculorum amisit, *tr. 32. disc. 18. num. 2.*

Cur S. Paulus Apostolus, & vas electionis factus, nomen Sani in Pauli commutaverit, *tr. 32. disc. 18. n. 2.*

S. PAULINUS EPISCOPUS.

Ob facultates suas in pauperes erogatas derisus fuit, *tr. 25. disc. 10. num. 2.*

S. PAULA ROMANA.

Ejus humilitas, *tr. 32. disc. 2. n. 1.*

PAULUS V. PONTIFEX MAX.

Gratum se erga Clementem VIII. à quo in Cardinalium numerum adscriptus fuerat, exhibuit, *tr. 30. disc. 8. n. 8.*

S. PAULUS PRIMUS EREMITA.

Cur à corvo, & non à nobiliori volucre pascus fuerit, *tr. 30. disc. 10. num. 12.*

Cur dimidium tantum panem ei corvus attulerit, *tr. 31. disc. 25. num. 3.*

P A V O.

Ejus carnes non putrescunt, *tr. 34. disc. 9. n. 9.*

P A U P E R E S.

Undè introductus sit usus, quòd pauperes Ecclesiæ fores cingant, *tr. 24. disc. 17. n. 3.*

P A X.

Olim erat Christiani hominis symbolum, *tr. 29. disc. 9. n. 10.*

PECCATUM, PECCATOR.

Peccatum Caini, *tr. 33. disc. 19. n. 1.*

Deus sæpe peccata in quæ certò lapsuri fuisset, clementer avertit à nobis, *tr. 30. disc. 15. per totum.*

Deus nos à peccatis retrahit tripliciter, scilicet occasionis subtractione, resutendi data virtute, & affectionis sanitate, *tr. 30. disc. 15. n. 6.*

Peccatum ingens jactura sequitur, *tr. 30. disc. 16. n. 1. & seqq.*

Peccatum mortale æternæ damnationis reatum inducit, *tr. 30. disc. 16. per totum.*

Remissio peccatorum, ingens est Dei beneficium, *tr. 30. disc. 17. num. 10.*

Peccatum quod est temporale & transitorium, cur poena puniatur æterna, *tr. 34. disc. 30. n. 1. & passim per totum.*

Quòd æternaliter puniatur, magnam adfert rebus publicis utilitatem, *tr. 34. disc. 30. n. 2.*

De quo homo nunquam poenitet, tria in homine operatur, ex quibus poenæ æternæ eidem assignatæ justitia ostenditur, *tr. 34. disc. 30. n. 3.*

Peccatum nonnunquam census vocatur & quare, *tr. 34. disc. 30. num. 5.*

Peccatum non secundum extrinsecam actionem peccaminosam, sed secundum infinitam deordinationem ponderandum, *tr. 34. disc. 30. n. 6.*

Peccatum infinitam Deo infert contumeliam. *Ibid. n. 7.*

Peccatum fabricator est inferni, *tr. 34. disc. 31. n. 2.*

Et pabulum ignis infernalis. *Ibid. n. 8.*

Peccatorum omnium & quorumcunque indulgentiam dispositivè comparat injuriarum remissio, *tr. 36. disc. 17. n. 2.*

Peccatum ut sit in Spiritum Sanctum, tria requirit. *Tr. 38. disc. 18. n. 1.*

Ad peccatum mortale sufficiens gravitas, quomodo dignoscatur, *tr. 31. disc. 1. n. 8.*

Peccata cordis in die judicii prodibunt in lucem, *tr. 41. disc. 14. num. 6.*

Peccatori dum à Deo omnis peccandi licentia permittitur, pessimum id signum est, *tr. 30. disc. 15. n. 6.*

Deus peccatorem æquanimiter sustinet ad poenitentiam, *tr. 30. disc. 16. passim.*

Peccator multis est vinculis ligatus, *tr. 30. disc. 16. n. 8.*

Quo sensu peccata dimissa redire dicantur, *tr. 30. disc. 19. num. 1.*

Peccator nec finem ultimum, nec tormenta perpendit æterna, *tr. 34. disc. 2. n. 2.*

Peccatores quare sicut oves in inferno positi sint, *tr. 34. disc. 2. num. 4.*

Marsi Bibl. Præd. Tom. II.

Peccatores obstinati meditando poenas inferni facile convertuntur, *tr. 34. disc. 28. n. 7. & 8.*

P E C U N I A.

Pecuniæ cupiditas justitiam pervertit, *tr. 40. disc. 9. num. 11 & seqq.*

Judices multos reddit. *Ibid. d. 10. per totum.*

P E L L I C A N U S.

Filios matris per amorem extinctos, sanguine suo vivificat, *tr. 23. disc. 9. n. 6.*

P E N N A.

Aquilæ aliarum avium pennas consumit, *tr. 32. disc. 16. num. 8.*

P E N T A P O L I S.

Ob malum exemplum coelestis ignis incendio totaliter conflagravit, *tr. 27. disc. 7. n. 6.*

S. PERPETUA MARTYR.

Ejus ad martyrium adeundum (à quo uterum gerens se arcedam metuebat) desiderium, & generosum responsum, *tr. 29. disc. 20. n. 10.*

P E R S E C U T I O N E S.

Fidem non minuerunt, sed propagarunt, *tr. 29. disc. 18. per totum.*

Omnes fidei persecutores malo fine interierunt, *tr. 29. disc. 18. num. 3.*

Persecutores licet omnia destruant, fidem tamen destruere nequeant, *tr. 29. disc. 18. n. 3.*

Cur Deus Ecclesiæ persecutiones intentari permittat, *tr. 29. disc. 18. n. 6.*

Deus ex persecutoribus Ecclesiæ facit defensores, *tr. 29. disc. 18. n. 8. & tr. 29. disc. 21. n. 4. & seqq.*

Persecutiones in majus Ecclesiæ bonum cedunt, *tr. 29. disc. 18. n. 8. & 9.*

S. PETRUS APOSTOLUS.

Contemptus, Christum negavit, & cur, *tr. 25. disc. 6. num. 3.*

Nationum se usui accommodat, ne aliis malum exhibeat exemplum, *tr. 27. disc. 4. n. 8.*

Primum miraculum patravit circa claudum, & cur, *tr. 29. disc. 7. num. 3.*

Cur Cornelius centurio non fuit iussus ire ad Petrum, sed potius ut Petrum in domum suam accerteret, *tr. 29. disc. 7. num. 4.*

Christus Petrum post præclaram Divinitatis Confessionem ad crucem ferendam hortatus est, *tr. 29. disc. 7. n. 6.*

De clavibus Petri bonus conceptus, *tr. 29. d. 7. n. 7.*

S. Petri negatio non arguit defectum fidei, sed metum in confessione fidei, *tr. 29. d. 21. n. 1.*

Ecclesiæ à S. Petro fundata Romæ, cæteris Ecclesiis ab aliis Apostolis fundatis, deficientibus, nunquam in fide defecit, *tr. 92. d. 21. n. 1.*

S. Petrus lapis parvus fuit à monte abscissus, qui statum Nabuchodonosoris confregit, *tr. 29. d. 22. n. 9.*

Quia S. Petrus Christum prædicare volentem in naviculam suam receperat, idèd piscium copiosam cepit multitudinem, & discipulus Christi factus est, *tr. 30. d. 4. n. 5.*

S. Petri humilitas consideratur, *tr. 32. disc. 4. num. 8. & tr. 32. disc. 6. n. 5.*

Qualiter humilitas S. Petri fuerit exaltata, *tr. 32. disc. 11. num. 4.*

Cur Christus S. Petrum appellavit Simonem Joannis, *tr. 32. disc. 21. n. 7.*

P E T R U S T E L O N A R I U S.

Quomodo factus sit Eleemosynarius; notabile exemplum, *tr. 24. d. 13. n. 4.*

P H A R A O R E X Æ G Y P T I.

Mosi & Aaron permittere noluit, ut populum Hebræum ad Deo sacrificandum educerent, quia deridebat illos, *tr. 25. d. 3. n. 4.*

Ingratitudinis suæ gravitas ponderatur, *tr. 30. d. 19. n. 3.*

P H A R I S Æ I.

Quare miserint ad Joannem, ut interrogarent, num ipse esset Christus, *tr. 38. d. 16. n. 6.*

S. PHILIBERTUS.

Huic plus solito manducanti Dæmon applausit, *tr. 31. disc. 2. num. 11.*

S. PHILIPPUS NERIUS.

In sermone quodam triginta juvenes ob vitæ suæ sanctissimæ exempla convertit, *tr. 27. d. 3. n. 2.*

Communione sacra cibatus, *tr. 26. d. 11. n. 2.*

Privatim celebrabat, & cur, *tr. 26. d. 11. n. 5.*

Qualiter à se tentationes repulerit.

Infirmus, ob dilatam sibi communionem impatiens fuit, *tr. 26. d. 34. n. 4.*

f 2 Huic

Huic post factum votum Indias petendi, Roma Indiarum loco assignata fuit, *rr. 29. disc. 22. n. 10.*

Baronium ad conscribendum annales Ecclesiasticos contra Centuriatores, Thomam verò Bozium ad describenda veræ Ecclesiæ signa contra alios hæreticos, exstimulavit, *rr. 29. d. 22. n. 10.*

Desideravit ab aliis contemni, *rr. 32. disc. 1. num. 4. & rr. 32. disc. 19. n. 6.*

Ejus de humilitate effatum, *rr. 32. disc. 3. n. 7.*

Ex odore vitium carnis in homine agnoscebat, *rr. 34. d. 11. num. 9.*

Dono imperturbabilitatis à Deo dotatus fuit, *rr. 39. d. 16. num. 7.*

Qualiter à temerario tumultuantis populi iudicio divina ultione liberatus fuerit, *rr. 42. d. 3. n. 8.*

Suylum aut ebrium se saltando ex singulari Dei instinctu ostendit, ut sanctitatis nomen amitteret, *rr. 42. d. 5. n. 6.*

S. PHILIPPUS BENITIUS.

Ejus graves in morte tentationes, & quomodo illas superavit, *rr. 41. d. 21. n. 6.*

PHILISTÆI.

Victores facti sunt contra populum Hebræum ob malam filiorum educationem, *rr. 23. d. 3. n. 6.*

PHILOSOPHUS.

Quidam gentilis à quodam in faciem percussus, alio modo injuriam ultus non est, quàm hisce verbis: Oportere hominem scire, quando galea obarmatus esse debeat, *rr. 35. d. 2. n. 4.*

PHINEES.

Israelitæ cujusdam peccatum vindicat, *rr. 23. d. 29. n. 10.*

PHOE NIX.

Ejus causæ, *rr. 26. d. 9. n. 12.*

PHOTIO.

Dum injustè ad mortem condemnatus venenoque interimendus, à ministro justitiæ interrogaretur, quid filio suo commendatum vellet: respondit: Mando ei, ut obliviscatur potius hujus, *rr. 35. d. 2. n. 5.*

PISCES.

Cur non fuerint admissi in sacrificium, *rr. 30. d. 21. n. 7.*

PISTOR.

Ad summos honores evehctus, furnum in Camera sua extrui fecit, de natalium suorum deinceps oblivisceretur, *rr. 32. d. 21. n. 6.*

PIUS V. PONT. MAX.

Cuidam rustico à quo ante Pontificatum hospitalitatis beneficium acceperat, egregiè retribuit, *rr. 30. d. 8. n. 8.*

PITTACUS.

Hic aliquando ad ultionem incitatus, respondit: venia ultione melior est, illa namque mitis est ingenii, hæc ferini, *rr. 35. d. 25. n. 7.*

PLANETA.

Ejus observatio, *rr. 22. d. 6. n. 15. & d. 7. n. 6.*

PLATO PHILOSOPHUS.

Hic ab aliis injuriatus respondit: at ego ita mores componam, ut illis fides nulla adhibeatur, *rr. 36. d. 6. n. 5.*

Interrogatus, quo nomine ingratus appellandus esset? respondit: Canibus peior, *rr. 30. d. 26. n. 10.*

PLINIUS.

De Deo dicere solitus: Deus totus sensus, totus visus, totus auditus, totus animæ, totus animi, totus sui, *rr. 41. d. 14. n. 3.*

P O E N I A.

Damni major est poena sensus, *rr. 34. d. 22. per tot.*

In quo consistat, *Ibid. n. 1.*

Cur major sit, quàm poena sensus. *Ibid. n. 9.*

Hujus mundi ab una Dei manu censentur immitti, futuræ vero vitæ ab utraque, *rr. 41. d. 20. n. 6.*

Pœnarum genera in legibus quot sint, *rr. 34. d. 7. n. 6.*

P O E N I T E N T I A.

Sera inefficax, *rr. 34. d. 32. n. 2.*

Facienda est diebus festis, *rr. 28. d. 4. num. 8. & 9. & rr. 28. d. 9. passim.*

Magnum Dei erga nos beneficium est, quòd nos peccatis mortalibus obnoxios ad poenitentiam expectet, *rr. 30. d. 16. per tot. & rr. 30. d. 17. n. 9.*

Appositum à Platone Diogenis Cynici rigores admirantibus datum responsum, *rr. 32. d. 15. n. 4.*

POMUM PUNICUM.

Symbolum est dilectionis, *rr. 35. d. 7. n. 5.*

PONTIFEX MAXIMUS ROMANUS.

Imperatorem pedibus coronat, & cur? *rr. 22. d. 13. n. 10.*

In sua consecratione hisce verbis admonetur: Annos æternos in mente habe, *rr. 34. d. 1. n. 5.*

Romani Pontifices fidem Catholicam nunquam contaminant, *rr. 29. d. 22. per tot.*

Paschalis II. ab hæresi defenditur, *rr. 29. d. 22. n. 3.*

Marcellinus Papa ab hæresi defenditur, *rr. 29. d. 22. n. 1.*

Varie Romanorum Pontificum enumerationes, *rr. 29. d. 22. num. 4.*

POPULUS.

Hebræus Deo gratus esse voluit, pro receptis ex terra Chanaan beneficiis, *rr. 26. disc. 48. n. 5.*

Manna collecturus, castra egredi debuit, & cur? *Ibid. d. 49. n. 9.*

P O R T I C U S.

Salomonis quare potius tabulis Cedrinis vestitus fuerit, quàm ex alia materia, *rr. 40. disc. 10. n. 4.*

P O S S I B I L I T A S.

Vide V. Eucharistia.

P O T E S T A S.

Sacerdotum in condonandis vel castigandis delictis, *rr. 22. disc. 12. n. 1.*

Et evocandi à cœlis Deum. *Ibid. n. 2.*

Major est potestate Mariæ Virginis. *Ibid. n. 7.*

P R Æ C E P T A D E I.

Non tantum observanda, sed & facili negotio observari posse ostenditur, *rr. 35. disc. 5. per totum.*

P R Æ D I C A T O R E S.

Magna cum utilitate de poenis inferni sæpè verba ad populum faciunt, *rr. 34. disc. 1. per totum.*

Prædicator Evangelicus tot sagittis corda audientium ferit, quot verba profert, quando cum inferni comminatione conjunguntur, *rr. 34. d. 3. n. 8. & 9.*

P R Æ S A S P I S.

Cambyfis Regis domesticus, ejus in perferenda patienter filii sui injusta occisione, summa constancia & mansuetudo, *rr. 35. disc. 2. n. 4.*

P R E S B Y T E R.

Dictus à puritate, *rr. 26. d. 42. n. 9.*

PRIMASIUS REX BOHEMIÆ.

In die Coronationis suæ sagum rusticum ante se explicari voluit, *rr. 32. d. 20. n. 6.*

PRIMI PARENTES.

Peccarunt circa meridiem, *rr. 31. d. 1. n. 4.*

Cur se potius Fici, quàm Platani, Cedri vel Lauri foliis post peccatum contexerint, *rr. 31. d. 8. n. 3.*

Adam non cognovit Evam, nisi post pomi vetiti manducationem, *rr. 31. d. 8. n. 3.*

Cur post peccatum primorum parentum serpenti Deus dixerit: super pectus tuum gradieris, *rr. 31. d. 8. n. 4.*

Cur Deus primis parentibus esum fructus ligni scientiæ boni & mali interdixit, *rr. 31. d. 11. n. 1. & seqq.*

Cur se post esum pomi absconderit, *rr. 31. d. 20. n. 7.*

Cur Deus primos parentes post peccatum veste pellicea induerit, *rr. 32. d. 20. n. 6.*

Primi Parentes verisimiliter sub ficu pomum vetitum comederunt, *rr. 33. d. 4. n. 6.*

PRIMOGENITURA, PRIMOGENITA.

Primogenitura conjunctum habebat sacerdotium, *rr. 31. d. 5. n. 3. & rr. 31. d. 8. n. 7. & rr. 31. d. 13. n. 6.*

Primogenitorum oblatio non minuebat, sed augebat hominum numerum, *rr. 30. d. 6. n. 5.*

Primogenita Deo oblata redimebantur, non tamen Levitarum & cur, *rr. 22. d. 3. n. 7.*

P R I N C I P E S.

Cur à Deo puniti fuerint, non verò populus qui peccaverat, *rr. 27. d. 9. per tot.*

Ebrii & gulosi commissam sibi Rempublicam magna clade afficiunt, *rr. 31. d. 17. per tot.*

Principes manè comedentes, velut intemperantes perstringuntur, *rr. 31. d. 17. passim.*

Principes intemperantes audientias subditorum negligunt, consilia ordinaria intermittunt, & infelicitè gubernant, *rr. 31. d. 17. n. 2.*

P R I V I L E G I U M.

Sacerdotum Ægyptiorum, *rr. 22. d. 23. n. 9.*

P R O C O P I U S.

Manus sibi potius amburi permisit, quàm ut scandalum præberet, *rr. 27. d. 14. n. 14.*

P R O P H E T A, P R O P H E T I A.

Prophetiarum impletio, earum præcipue quæ Hebræorum dispersionem spectant, fidem valde corroborat, *rr. 29. d. 24. n. 7. & seqq.*

Nulla hæreticorum secta Prophetiis innititur. *Ibid.*

P U B L I C O L A.

Primus Romanorum Consul, cur à Romanis tanto in honore habitus, *rr. 27. d. 15. n. 7.*

P U E R I, P U E L L Æ.

Elisæum deridentes, ab uris dilaniantur, *rr. 25. d. 12. n. 6.*

Puellæ ad convivium Eucharisticum convivas invitaturæ quænam sint, *rr. 26. d. 44. n. 4.*

Pueri ab Elisæo maledicti, & ab uris devorati, & cur, *rr. 23. d. 3. n. 9.*

Pueri Hebræorum Christo tanquam vero Messie acclamantes, Phariseos ad eum talem verè estimandum impulerunt, *rr. 27. d. 12. num. 6.*

Notabiliorum.

85

Quid puellæ ex cibis Idolis oblati manducanti acciderit, *rr. 26. disc. 37. num. 6.*

R

R A A B.

Semetipsam & familiam suam ab exterminio Jericho liberavit, *rr. 24. disc. 12. n. 3.*

Tanquam meretrix Deum nominare non præsumpsit, *rr. 22. disc. 18. n. 8.*

Propter eleemosynam facta est veri Dei candidata, *rr. 24. disc. 7. n. 10. & d. 11. n. 7.*

Salutem æternam accepit propter exploratores populi Dei hospitio susceptos, *rr. 26. disc. 43. n. 6.*

R A B H I N I.

Vide V. Eucharistia.

R A C H A.

Idem est, quod vacuus, *rr. 36. disc. 43. n. 20.*

R A M I R U S.

Hispaniarum Rex quondam victus, qualiter Saracenos profligavit, *rr. 26. disc. 22. n. 6.*

R A N A.

Rana Calamitæ dicta, in os canis projectæ mutum reddunt, *rr. 40. disc. 10. n. 3.*

R A T I O , R A T I O N A L E .

Ratio super quibus reddenda sit in iudicio extremo, *rr. 41. disc. 13. n. 2. & seqq.*

Rationale Aaronis, ejusque significatum, *rr. 22. disc. 6. num. 13.*

Mensura Rationalis erat unius palmi per latitudinem & longitudinem. *Ibid. n. 13.*

Portabatur ante pectus ligatum, & cur. *Ibid.*

Quatuor gemmarum ordinibus distinctum erat, & hujus significatum. *Ibid.*

R E C H A B I T A E .

A Jethro Moyfis socio oriundi, *rr. 35. disc. 3. n. 1.*

R E G I M E N .

Illis potissimum convenit, qui vindicativi non sunt, *rr. 35. disc. 9. n. 2. & 9.*

R E L I G I O , R E L I G I O S U S .

Religio Franciscana exemplo potius, quam verbo fundata fuit, *rr. 27. disc. 3. n. 2.*

Religiosus secta piæ colere debet in exemplum aliorum, *rr. 28. disc. 2. n. 7.*

Religiosi Deo oblari non minuunt, sed augent hominum numerum, *rr. 30. disc. 6. n. 5.*

Sicut avaritia radix est omnium malorum inter Sæculares, ita gula inter Religiosos, *rr. 31. disc. 4. n. 3.*

Religiosi in mensa comedentes, laudabiliter silentium observant, *rr. 31. disc. 7. n. 11.*

Religiosi Missionarii à Sultano per vinum ad fornicationem, & infidelitatem induciti, *rr. 31. disc. 13. n. 7.*

Religiosi hypocritæ significantur per equum pallidum, *rr. 33. disc. 2. n. 5.*

Religiosi mali significantur per sculneam maledictam, *rr. 33. disc. 4. n. 2. & seqq.*

Religiosus malus est ovis in veste, lupus in mente, *rr. 33. disc. 6. num. 7.*

Significatur per uxorem Jeroboam, *rr. 33. disc. 6. n. 7.*

Funestum Religiosi Hypocritæ exemplum ex Euzymio, *rr. 33. disc. 6. n. 9.*

Aliud non minus horrendum ex S. Antonino, *rr. 33. disc. 6. num. 9.*

Aliud simile ex S. Gregorio, *rr. 33. disc. 6. n. 12.*

Boni & mali Religiosi per bonum & malum latronem cum Christo crucifixos præfigurantur, *rr. 33. disc. 13. n. 9.*

S. REMBERTUS, EPISCOPUS BROMENSIS.

Presbyterum ob gulam in igne purgatorii detentum, 40. diem jejuniis liberavit, *rr. 31. disc. 27. n. 9.*

R E M E D I U M .

Vide V. Eucharistia.

R E P R O B I .

Reprobos in iudicio extremo varix angustia, *rr. 41. disc. 19. per tot.*

R E P U T A T I O .

Hujus propriæ nimia æstimatio ultionem perperam provocat injuriarum, *rr. 36. disc. 13. n. 1.*

R E S S A C R A E .

Res sacras irridens, graviter punitur, *rr. 34. disc. 2. n. 5.*

R E S P O N S U M .

Leontii Episcopi Tripolitani Eusebiæ Augustæ datum, *rr. 21. disc. 13. n. 8.*

Manf. Bibl. Prad. Tom. II.

R E X .

Per exemplum verus est populi motor, *rr. 27. disc. 4. n. 5.*

Tres Reges seu Magi Orientales primi ex gentibus in stabulo Bethlehemitico fidem Christi professi sunt, *rr. 29. disc. 27. n. 2.*

De damnis quæ Respublica patitur ex crapula, gula & ebrietate Regum & Principum, *rr. 31. disc. 17. per tot.*

Reges intemperantes audientias subditorum negligunt, consilia Regia intermittunt & infelicitè gubernant, *rr. 31. disc. 17. n. 2.*

Alexandrum Magnum Antigonus Imperio indignum esse dixit ob ebrietatem, quam à Philippo Patre pariter ebrio hæreditavit, *rr. 31. disc. 17. n. 2.*

Julius Cæsar sobrietate sua Romanum Imperium à ruinis erexit, *rr. 31. disc. 17. n. 3.*

Augustus Cæsar totum diem sine cibo & potu transigebat, *rr. 31. disc. 17. n. 3.*

Monarchiam Assyriorum Sardanapalus gulæ monstrum destruxit, *rr. 31. disc. 17. n. 4.*

Monarchia Babylonica per gulam interiit, *rr. 31. disc. 17. num. 4.*

Rex ebrius etiam suis contemptui est, *rr. 31. disc. 17. n. 4.*

Phocas Imperator ob ebrietatem miserimè occisus fuit, *rr. 31. disc. 17. n. 4.*

Attila Hunnorum Rex, cum vicisset omnes, à vino occisus fuit, *rr. 31. disc. 17. n. 5.*

Humilitas Christi nati in tribus Regibus Orientalibus reverentiam Divinitatis non imminuit, *rr. 31. disc. 9. n. 3. circa fin.*

Olim ad regna provehebantur inviti, *rr. 31. disc. 10. n. 5.*

Primasius Rex Bohemæ in die coronationis suæ sagum rusticum ante se explicari voluit, *rr. 30. disc. 10. n. 6.*

Reges pavonem imitari debent, qui pedes pulvinos ante oculos habet, post tergum verò pennarum suarum elegantiam.

Eduardus Rex Angliæ pauperem & nervis contractum hominem portando sanavit, *rr. 32. disc. 21. n. 9.*

R I X A .

Intercedens inter pastores Abraham & Loth, quam causam habuerit, *rr. 27. disc. 14. n. 9.*

R O M A N I .

Amicitias immortales, inimicitias verò mortales esse dicebant, *rr. 35. disc. 25. n. 5.*

Ab invidia prorsus erant immunes, *rr. 38. disc. 10. n. 1.*

R U B E N .

Cur à Jacob Patriarcha Patre suo maledictionem, à Moysè verò benedictionem acceperit, *rr. 35. disc. 7. n. 7.*

R U D O L P H U S .

Austriacus improvise ab aliquo læsus, & ut pro præna factori brachium amputare juberet persuasus, in signum Clementiæ consultori prudenter respondit: Bene & providè priusquam me læsisset, sed quid nunc emolumenti exinde consequar, *rr. 35. disc. 22. n. 7.*

RUPERTUS ABBAS TUITIENSIS.

Consecratus sacerdos ejusque dicta, *rr. 27. disc. 11. n. 8.*

R U T H .

Quomodo & à quibus suis in necessitatibus habuerit subsidium, *rr. 24. disc. 15. n. 1.*

S

S A B B A T U M .

AN cultus Sabbati à mundo condito cœperit, an verò tempore Moyfis institutus, *rr. 28. d. 1. n. 1. & seqq.*

Sabbatum ab Ecclesia in diem Dominicum commutatum fuit. *Ibid. n. 4.*

Quando & cur id factum fuerit. *Ibid.*

Aliqui quotidie diem Dominicum agunt, & quinam illi. *Ibid. num. 8.*

Deus nullum præceptum adeò sollicitè instituit, sicut Sabbati præceptum, *rr. 28. disc. 2. n. 1.*

Ridicula Judæi Sabbatum suum colentis Historia, *rr. 28. disc. 3. n. 4. circa fin.*

Judæi malè Sabbatum colunt. *Ibid. n. 5. & 6.*

Cur diebus festis concedantur Indulgentiæ, *rr. 28. d. 4. n. 6.*

Diebus festis examinanda est conscientia. *Ibid. n. 9.*

Cur Deus Sabbatum instituerit.

S A C C I .

Pecuniarum sigillabantur, *rr. 24. disc. 4. n. 2.*

S A C E R D O T E S .

Tempore Joseph in communi illa annonæ caritate aliis annu-merati non fuere, *rr. 22. disc. 13. n. 18.*

Athenienses cicutam sumplerunt, ut continentes manerent, *rr. 22. disc. 17. n. 4.*

Arcam portantes aperuerunt Jordanem, *rr. 22. d. 16. n. 13.*

Non sunt in purgatorio, *rr. 22. disc. 19. n. 4.*

Eorum Etymologia, *rr. 22. disc. 2. n. 3.*

f 3 Sun

Sunt umbilicus Sponsæ. *Ibid.* d. 5. num. 7.
 Sunt lucerna illuminans. *Ibid.* d. 7. n. 3.
 Altare accessuri, multis adstringuntur ligaculis, & cur. *Ibid.* n. 3.
 Æthiopes ordinabant mortem Regis, & in ejus locum alium
 eligeant. *Ibid.* d. 13. n. 19.
 Ægyptii leges promulgabant. *Ibid.* n. 19.
 Persæ signo notati erant. *Ibid.* n. 19.
 Cur illis in Deuteronomio assignatus fuerit armus animalis sa-
 crificandi, *rr.* 27. *disc.* 4. n. 9.
 Romani ad accipiendum in judiciis juramentum adstringi non
 poterant, *rr.* 22. *disc.* 5. n. 10.
 Sunt consilarii Dei. *Ibid.* d. 9. n. 12.
 Sunt interpretes Dei. *Ibid.*
 Sunt Ecclesiæ fundamentum. *Ibid.* n. 13.
 Habent in se nescio quid Divini. *Ibid.* n. 15.
 Sunt velut Angeli. *Ibid.* d. 11.
 Sunt brachium dextrum Sanctissimæ Trinitatis, *rr.* 22. *disc.*
 11. num. 11.

Sacerdos summus caput non detegit. *Ibid.* d. 13. n. 10.
 Offert vitulum pro peccato. *Ibid.* n. 14.
 Sacerdos Regio titulo appellatur. *Ibid.* n. 15. & d. 13. n. 2.
 Prope Deum locum obtinet. *Ibid.* n. 10.
 Sacerdos observantiam fectorum in exemplum aliorum pie co-
 lere debet, *rr.* 28. *disc.* 2. n. 7.
 Sacerdotes maxime dedecet ebrietas, *rr.* 31. *disc.* 13. n. 9.
 Sacerdotes gentiles Græci mel, non verò vinum Deo libabant,
rr. 31. *disc.* 13. n. 10.
 Sacerdotes vestes sacras induti, vita verò profani, perstringun-
 tur, *rr.* 33. *disc.* 10. n. 4.

SACRAMENTUM, SACRIFICIUM.

Vide V. Eucharistia.

SACRIFICIUM.

In sacrificio quare Deus mel adhiberi prohibuerit, *rr.* 35. *disc.*
 8. num. 9.
 Deus in nova lege spretis victimis antiquis, sacrificium laudis à
 nobis expectat, *rr.* 30. *disc.* 3. n. 1. & seqq. usque ad 7. exclusivè.
 Cur Deus sacrificium Abel respexerit, non verò Cain, *rr.* 30.
disc. 3. & *rr.* 30. *disc.* 5. n. 1.
 Cur sacrificium carniū concrematarum, quæ foetorem spirare
 solent, odorem sparserit suavitatis, *rr.* 30. *disc.* 7. n. 2.
 Sacrificium Deo acceptissimum est gratiarum actio in adversis,
rr. 30. *disc.* 18. n. 4. & seqq.
 Cur pisces ad sacrificia adhibiti non fuerint, *rr.* 30. *disc.* 21.
 num. 7.
 Cur Deus antiqua legis sacrificia nausearit, *rr.* 33. *disc.* 1.
 num. 10.

SAL.

Typus est unionem & concordiam amantium, *rr.* 35. *disc.* 8.
 num. 9.

SALAMANDRA.

In igne vivit, *rr.* 34. *disc.* 9. n. 8.
 Quomodo veneno arborem inficiat, *rr.* 37. *disc.* 4. n. 2.

SALOMON.

Post ædificatum Jerosolymis Templum, nullam armorum, aut
 nominis sui reliquit memoriam, & quare, *rr.* 37. *disc.* 7. n. 11.

SALVANDI.

Salvandi damnandorum cur sint pauciores, *rr.* 44. d. 32. n. 2. *passim.*

SAMSON.

Philisthorum muneribus in animo excœcatus, etiam corpo-
 ris oculos amisit, *rr.* 40. *disc.* 8. n. 2.
 Samson non imponit leges Parricidis, *rr.* 23. *disc.* 29. n. 7.
 Occidit leonem, *rr.* 23. *disc.* 17. n. 4.
 Favum mellis reperit in faucibus leonis ossis, *rr.* 26. *disc.*
 46. num. 9.

SAMUEL.

Reprehenfus propter filios, *rr.* 23. *disc.* 5. n. 9.

SANCTA SANCTORUM.

Interdictum secularibus, *rr.* 22. *disc.* 15. n. 13.

SANCTUS.

Sancti cultores suos non juvant, si inimici Dei existant, *rr.* 28.
disc. 5. n. 3.
 Sancti & iusti ab examine in iudicio extremo non erunt exem-
 pti, *rr.* 41. *disc.* 21. *per tot.*

SANGUIS.

In veteri Testamento ad altare effusus, quid mysticè significet,
rr. 37. *disc.* 1. n. 3.

SANITAS CORPORIS.

Est ingens Dei beneficium, *rr.* 30. *disc.* 17. n. 4.
 Sculti sunt qui sanitatem corporis Dei beneficium esse non
 agnoscunt, *rr.* 30. *disc.* 23. n. 10. & 11.
 Sanitas corporis ex temperantia in cibo & potu nascitur, *rr.* 31.
disc. 18. *per tot.*

SAPIENTIA.

Non acquiritur à vinolentis, *rr.* 31. *disc.* 10. *per tot.*

SAPRIUS.

Qui Nicephoro ignoscere noluit, iusto Dei iudicio in Idolo-

latiam cadere permittitur, coronam Martyrii amisit, *rr.* 35. *disc.*
 26. num. 7.

SCANDALUM, SCANDALOSI.

Quis primus scandali author, *rr.* 27. *disc.* 7. n. 2.
 Quot malos augeretur effectus, *rr.* 27. *disc.* 13. n. 2.
 Quinam sint scandalosi & quomodo à Christo in Euangelio
 puniri. *Ibid.* d. 8. *per tot.*

S. SCRIPTURA.

Miros in nobis parit effectus, *rr.* 29. *disc.* 16. n. 2.
 Thesaurus quidam est, *rr.* 29. *disc.* 16. n. 8.
 Gentiles & hæretici S. Scripturam velut araneæ convertunt in
 venenum, *rr.* 29. *disc.* 16. n. 9.
 Hagiographi qui Sacram Scripturam nobis scripto configna-
 runt, summa cum sinceritate illam nobis tradiderunt, *rr.* 29. *disc.*
 16. n. 10.
 Scripturæ Sacre puritati Judæi testimonium perhibent, *rr.* 31.
disc. 16. n. 6.

S E M.

Filius Noe electus sacerdos, *rr.* 22. *disc.* 37. n. 1.

S E M E L.

Qua ratione intelligendum sit, quòd præceperit ei Deus, ut
 malediceret David, *rr.* 36. *disc.* 11. n. 2.

S E N S U S.

Quilibet damnati correspondentem sibi habet poenam, *rr.* 34.
disc. 15. n. 6. & seqq.

S E N T E N T I A.

Tam pro electis, quàm contra reprobos in extremo iudicio
 proferendæ sententiæ consideratio utilissima est, *rr.* 41. *disc.* 25.
per tot.

S E R A P I O N.

Theonæ inserviens, panem furtivè in sinu suo abscondere solo-
 bat, & quomodo à mala hac consuetudine liberatus fuerit, *rr.* 31.
disc. 1. n. 6.

S E R P E N S.

Gratitudinis suos erga nutritores exemplum, *rr.* 30. *disc.* 10.
 num. 7.

Serpentem illum qui in Paradiso Evam decepit, Basiliscum
 fuisse verisimile est, *rr.* 38. *disc.* 1. n. 1.

SEVERUS IMPERATOR.

In iniquos Judices severissimè anima advertebat, *rr.* 40. d. 8. n. 2.
 S. SEVERINUS, EPISCOPUS COLONIENSIS.
 Colonientes erga sanctum hunc Episcopum ingrati, puniti
 sunt triennali siccitate, *rr.* 30. *disc.* 20. n. 12.

S I C A R I U S.

Quidam postquam ab injuriata vidua ab omni subeunda pœ-
 na absolutus esset, Dei tamen ob perpetratum homicidium ul-
 tionem expertus est, *rr.* 35. *disc.* 29. n. 3.

S I C U L U S.

Patrem suum non sine periculo ab incendio liberans, *rr.* 23.
disc. 13. n. 5.

S I L E N T I U M.

Silentio injurias retundere maximè, est virtutis, *rr.* 36. *disc.* 15.
per tot. spiritum quoque medium. *Ibid.* d. 12. n. 1. & 2.
 Silentium si iram plus provocaret, molli responso temperan-
 dum est, *rr.* 36. *disc.* 15. n. 7.

S I M E O N.

Filius cur plus aliis punitus fuerit, *rr.* 27. *disc.* 9. n. 1.

S I M O N M A G U S.

Primus fuit, qui solam fidem sine operibus justificare dicere
 non erubuit, *rr.* 29. *disc.* 7. n. 1. & 10.
 Hypocrita fuit, & fictè Baptismum suscepit, *rr.* 33. *disc.* 3. n. 7.
 & *rr.* 33. d. 4. n. 9.

S I M O N E T J U D A S.

Infideles exemplis potius quàm verbis converterunt, *rr.* 27.
disc. 2. n. 8.

S I S A R A.

Post epotatum lac obdormivit, *rr.* 26. *disc.* 48. n. 3.

S I X T U S V. P O N T. M A X.

Gratum se Pio V. à quo ad Cardinalatum assumptus fuerat, ex-
 hibuit, *rr.* 30. *disc.* 8. n. 8.

S O C I U S.

Socium habere in pœna in inferno, maximum tormentum, *rr.*
 34. *disc.* 19. n. 1. & 2.

S O C R A T E S.

Ejus in perferendo colapho patientia, *rr.* 35. *disc.* 2. n. 5.

S O L.

Deus variis modis impedivit, ne Sol adoraretur ab hominibus,
rr. 30. *disc.* 25. n. 7.

S O M N I U M.

Eleganter ad præsentis vitæ voluptates comparatum, *rr.* 34.
disc. 20. n. 8.

S. SOTHEA VIRGO ET MARTYR.

Qua occasione suam detexerit faciem, *rr.* 25. *disc.* 4. n. 6.

S P E C U L U M.

Ufus illius, *rr.* 22. *disc.* 8. n. 1. & 3.

S. SPI-

S. SPIRIDION.

Quia injurias constanter novit tolerare, Constantium Imperatorem ab incurabili vulnere curandi virtutem divinitus accepit, & exinde in magna existimatione in eadem aula habitus fuit, *rr. 35. disc. 25. n. 2.*

SPIRITUS S.

Cur columba speciem assumpsit, *rr. 38. disc. 9. n. 3.*
Ejus septem dona opprimuntur pergula, & significantur per septem Jobi filios in triclinio oppressos, *rr. 31. disc. 12. num. 1.*

SPONSALITIUM. *Vid. V. ANIMA.*

Anima cum Deo qualiter fiat, *rr. 29. disc. 8. per tot.*

Testes hujus sponsaliti sunt opera.

S. STEPHANUS PROTOMARTYR.

Lapides ei dolores fuerunt, *rr. 29. disc. 20. n. 1.*
Vidit coelos apertos & Jesum stantem, *rr. 29. disc. 20. n. 2.*
Plura inter Judaeos portenta patravit, sed nullum ab invidia curavit, *rr. 38. disc. 12. n. 4.*

Quando maximum patravit miraculum. *vid. Oratio.*

STOLA.

Proprium est sacerdotis ornamentum, *rr. 22. disc. 14. n. 3.*

STRUTHIO.

Fortis suis radiis solaribus mediantibus animat, *rr. 23. disc. 9. num. 7.*

STUDENTES ACADEMICI.

Vinum cavere debent tanquam specialem Sapientiae obilem, *rr. 31. disc. 20. per tot.*

STURNUS.

Cicuta herba admodum venenosa sine ullo periculo vescitur, temere & non temere judicantibus eleganter applicata proprietate, *rr. 42. disc. 10. n. 8.*

SULTANUS TURCARUM REX.

Ejus in condonandis injuriis mira promptitudo, *rr. 35. disc. 2. num. 5.*

SUPERBIA.

Superbia & vana gloria in inferno supplicium, horribili Historia describitur, *rr. 34. disc. 8. n. 5.*

Cur huic vitio nomen pedis attribuitur, *rr. 33. disc. 13. n. 2. in fine.*

SURSUM CORDA.

Cur in Missa à Sacerdote dicatur, *rr. 26. disc. 26. n. 7.*

SUSAN.

Civitas Perfidis cur sic appellata, *rr. 26. disc. 24. n. 11.*

SUSANNA.

Tentata, *rr. 23. disc. 4. n. 10.*

S. SYLVESTER PAPA.

Singulis septimanarum diebus festis nomen imposuit, *rr. 22. disc. 2. num. 10.*

Ad conversionem S. Helene procurandam, taurum à sacrificiis occisum redivivum fecit, quod sacerdotes Idolorum facere non potuerunt, *rr. 29. disc. 24. n. 5.*

SYNAGOGA.

Significatur per vineam, *rr. 30. disc. 27. n. 1.*

T

TABERNACULUM.

In formam turris exstructum, & cur, *rr. 26. disc. 22. n. 8.*

TAULERUS.

Ejus in morte pugna, *rr. 41. disc. 25. n. 5.*

TEMPLUM.

Salomonia, qualiter & cum quibus divinis preparatum, *rr. 26. disc. 31. n. 7.*

TEMPUS.

De ejus pretiositate, *rr. 30. disc. 17. n. 9.*

Temporis male collocati jactura apud inferos singulare tormentum, *rr. 34. disc. 17. n. 7.*

TENEBAE.

Infernales, cur à Christo vocentur exteriores, *rr. 34. disc. 10. num. 5.*

TENTATIO.

Optimum illas vincendi remedium est facta Deo gratiarum actio pro illis quasi jam fugatis, *rr. 30. disc. 7. n. 9.*

TERRA.

Symbolum est gratitudinis, *rr. 30. disc. 1. n. 9.*

TESTAMENTUM.

Horribile cujusdam mercatoris. *vid. Mercator.*

THAU.

Litera Hebraea signum Crucis exprimit, & quid significet, *rr. 25. disc. 7. n. 7.*

THEBANI.

Quomodo à Lacedaemoniis Republicam suam bene gubernare edocti sint, *rr. 34. disc. 4. n. 4.*

Manf. Bibl. Prad. Tom. II.

S. THECLA VIRGO ET MARTYR.

À leonibus nihil passa est, *rr. 29. disc. 20. n. 12.*

THEMAZUCHA INDUS.

Beneficium vocationis ad fidem permagni fecit, *rr. 30. disc. 14. num. 12.*

THEODORUS MONACHUS.

Etiā ad jussionem S. Pachonii matrem prophetiam videre recusabat, timens, ne rationem inde Deo esset redditurus in judicio, *rr. 41. disc. 13. n. 7.*

S. THEODORUS.

In Constantinum VI. Imperat. excommunicationem fulminat ob malum illius exemplum, *rr. 27. disc. 9. n. 6.*

S. THERESIA A JESU ORD. CARMELITARUM.

Ejus cum Christo discursus, *rr. 26. disc. 11. n. 6. vid. V. Eucharistia.*

Gratiam se exhibuit erga viatorem à quo haustum aquae sitibunda acceperat, *rr. 30. disc. 8. n. 11.*

THESAURIUS.

Regina Candacis non differt Baptismum, & cur, *rr. 25. disc. 11. num. 6.*

S. THOMAS AQUINAS.

Per humilitatem tam sublimem sibi scientiam acquisivit, *rr. 32. disc. 15. n. 5.*

Composuit officium festi corporis Christi, *rr. 26. disc. 11. n. 2.*

THOMAS MORUS ANGLIAE MAGNUS CANCELLARIUS ET MARTYR.

Ejus celeberrima pro fide certamen, *rr. 34. disc. 20. n. 9.*

Ejus de aeternitate consideratio, *Ibidem.*

Ejusdem salutaris doctrina de acquirendo coelo, *rr. 34. disc. 17. num. 10.*

Ejus de Haeresi praclarum dictum, *rr. 29. disc. 23. n. 9.*

Etiā senex à Parentibus suis benedictionem genitricis potuit, *rr. 23. disc. 13. n. 3.*

S. THOMAS A VILLANOVA.

Contra scandalosos invehitur, *rr. 27. disc. 13. n. 3.*

TIBERIUS CONSTANTINUS IMPERATOR.

Ob eleemosynas erogatas ingentem thesaurum reperit, *rr. 24. disc. 3. n. 7.*

TIMOR.

Maximus erit in damnatis, *rr. 34. disc. 15. n. 9.*

TIMOTHEUS EPISCOPUS EPHESINUS.

Ab Apostolo Paulo à dandum bonum exemplum sententia monetur, *rr. 27. disc. 4. n. 3.*

TIMOTHEUS PRESBYTER JEROSOLYM.

Ejus de Sacramento Eucharistiae doctrina, *rr. 26. disc. 1. n. 3.*

TITULUS.

Abfalonis à pueris lapidibus impetitus, *rr. 23. disc. 15. n. 6.*

S. TITUS.

Monetur ab Apostolo, ut ad facilitandam animarum conversionem bonum edat exemplum, *rr. 27. disc. 2. n. 7.*

TITUS EPISCOPUS CANDIE.

Monebat, ut decorum dignitatis per bonum exemplum conservaretur, *rr. 27. disc. 4. n. 1. & seqq.*

TITUS VESPASIANI FILIUS.

Inferni terrore milites suos ad fortiter pugnandum excitavit, *rr. 34. disc. 4. n. 7.*

TOBIAS.

Ejus Historia, *rr. 26. disc. 21. n. 5.*

Non adorat vitulos, *rr. 23. disc. 6. n. 11.*

Cur in Rages Medorum profecturus, canem feram habuerit, *rr. 30. disc. 10. n. 1.*

TONSURA.

Instituta est ad imitationem Nazarenorum, *rr. 22. disc. 1. & 2.*

Origo tonsurae ab Apostolis derivatur. *Ibid. n. 1.*

Episcopus tonsuram conferens, quid moneat. *Ibid.*

Fructus tonsurae. *Ibid. n. 5.*

Primo ludibria fuit, nunc honorifica est. *Ibid. n. 1.*

Cur capillos praecindendo fiat. *Ibid. n. 8. & 6.*

TOPHET.

Quid sit, *rr. 34. disc. 6. n. 4.*

TORQUES.

Dictatoribus in premium data, *rr. 23. disc. 16. n. 8.*

TRIBULATIO.

Temporalis indicium aliquod est aeternarum, *rr. 34. disc. 27. n. 1. & 2.*

Tribulationes ad coelum viam avertunt, *rr. 34. disc. 28. n. 5.*

Tribulatio saepe magnum est Dei beneficium, *rr. 30. disc. 15. n. 4. & 5. & rr. 30. disc. 18. per tot.*

TRIBUNAL.

Tribunalia Judaeorum quomodo fuerint constituta, *rr. 36. disc. 1. n. 1.*

TRIDENTINUM CONCILIUM.

Sacerdotibus exempla potius quam verba commendat, *rr. 27. disc. 3. n. 5.*

TRIUMPHATOR.

Olim triumphatoribus corona scutis plena imponebatur, *rr. 35. d. 14. num. 12.*

TUBÆ.

Cur à Gedeone Hebræis data, *rr. 27. disc. 9. n. 4.*

TURCÆ.

In regno Valentie profligati, *rr. 26. disc. 22. n. 12.*
Eorum Imperium unde tantos fecerit progressus, vide Inju-
ria.

TYGRANES.

Ejus & conjugis mira conjugalis amoris efficacia, *rr. 37. disc. 6. num. 3.*

V

VALENTINIANUS IMPERATOR.

Præ ira furore ruptis venis interit, *rr. 39. disc. 9. n. 6.*

VALERIANUS IMPERATOR.

Sapori Persarum Regi equum concedenti, pro scabello servi-
re coactus fuit, *rr. 34. disc. 18. n. 6.*

VALLIS JOSAPHAT.

Quare à Deo deputatus sit locus judicii extremi, *rr. 41. disc. 11. n. 4. d. disc. 31. n. 6.*

VATICANA BASILICA.

Significatur per montem Domini in vertice montium, & elo-
vatum super colles, *rr. 29. disc. 17. n. 1.*

Omnès hæreses ad Vaticanum collisæ fuerunt.

VERACITAS.

Eucharistiæ authentica, vid. V. Eucharistia, *rr. 26. disc. 51. num. 1. & 2.*

VERBUM CARO FACTUM EST.

Quid indicet nobis, *rr. 26. disc. 15. n. 3.*

VERMIS.

Apud inferos est remorsus conscientie, *rr. 34. disc. 17. n. 3.*
Quid potissimum exprobrabit impiis, *rr. 34. disc. 17. num. 6. 7. & 8.*

VESPERTILIO.

Symbolum invidiæ, *rr. 38. d. 10. n. 1.*

VESTES.

Sacerdotes Aaronis, *rr. 22. disc. 6. per tot.*
Sanctificant hominem, *rr. 22. disc. 6. n. 4.*
Episcopales earumque mysteria. *Ibid. d. 7. n. 3. & 4.*
Cur Christus montem Calvarie conscensus, veste inconsueti
indutus fuerit. *Ibid. n. 6.*

VESUVIUS.

Cur Neapoli proximus, *rr. 34. disc. 20. n. 10.*

Poenas adumbrat inferni, *rr. 34. disc. 27. n. 7.*

VICTORINUS ORATOR.

Insignis, ab Evangelio convictus, *rr. 25. disc. 9. n. 3.*

VICTUALIA.

Nautarum convertuntur in saxa, *rr. 24. disc. 12. n. 7.*

VIDUA.

Quædam unicus filii sui interfectorem ab omni captivitate eri-
puit periculo, ne mortem filii sui vindicare videretur, pro cuius
pietatis premio filius eternam salutem citius consecutus est, *rr. 35. disc. 15. n. 10.*

S. VINCENTIUS LEVITA ET MARTYR.

Ejus in tormentis invictus & gaudens animus, *rr. 29. disc. 20. num. 5.*

VINCENTIUS.

Lanteri Archiepiscopus Ragusinus manum S. Philippi instar
Solis splendorem vidit, *rr. 22. disc. 7. n. 8.*

VINDICATIVUS.

Vindicativi aspidi sunt similes, vid. Aspis.

Vindicativi Dæmonis sunt imitatores, *rr. 35. disc. 10. num. 11.*

Vindicativus sibi ipsi magis nocet, quam proximo, *rr. 35. disc. 26. passim per totum.*

Vindicativi præ nimis anxietatibus sunt quasi mare fervens
quod quiescere nunquam potest, *rr. 35. disc. 27. per tot.*

Vindicativi in poenam læpe impotententes moriuntur, *rr. 25. disc. 29. num. 6.*

VINDICTA.

Vindictæ hostes ad Regimen aptissimi, *rr. 35. disc. 9. num. 8. & 9.*

Vindictæ incentivum, honoris nimius appetitus, *rr. 35. disc. 24. num. 1.*

Vindictam sumere in magnam cedit ignominiam, *rr. 35. disc. 25. per tot.*

Vindictæ propriæ osor, vid. Marcus Bibulus.

Vindictam pertinaciter machinantis cuiusdam vetula terribilis
punitio, *rr. 35. disc. 29. n. 7.*

VINEA.

Synagogam significat, *rr. 30. disc. 27. n. 1.*

VINUM.

Superflue potatum, incentivum est libidinis, *rr. 31. disc. 1. num. 4.*

Conversus Ord. S. Dominici Bononiæ sine licentia vinum bi-
bens à Dæmone possidetur, *rr. 31. disc. 2. n. 10.*

Vinum S. Bern. manifestum dæmonem esse dicit, *rr. 35. disc. 2. num. 14.*

Vinum ignem infernalem comminatur immodice sumptum, *rr. 31. disc. 3. num. 5.*

Primus crater sitim extinguit 2. tendit ad læticiam 3. ad volu-
ptatem 4. ad Ebrietatem 5. ad iram 6. ad litem 7. ad furorem 8. ad
somnum 9. ad morbum, *rr. 31. disc. 5. n. 6.*

Bestialitas illorum qui vinum superflue bibere solentibus ira-
scuntur, *rr. 31. disc. 5. n. 7.*

Ante usum vini nulla fit in Scriptura servitutis mentio, *rr. 31. disc. 5. n. 9.*

Vinum intellectum excæcat & bestiis similes facit, *rr. 31. d. 6. per tot.*

Quid vinum mali pariat, primum illius author Noe experiri
fuit, *rr. 31. disc. 6. n. 6.*

Cur Moyses percutiendo petram virga non vinum, sed aquam
populo bibendam propinavit, *rr. 31. disc. 7. n. 2.*

Vinum Noe verenda nudavit, *rr. 31. disc. 8. n. 1. & 2.*

Mundus usque ad sexcentissimum tertium annum vinum igno-
ravit, *rr. 31. disc. 8. n. 2.*

Optimum castitatis conservandæ remedium est abstinencia à
vino, *rr. 31. disc. 8. n. 7. & 8.*

Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes, *rr. 31. disc. 8. num. 8.*

Vini usus Romanis sceminis ignotus fuit, *rr. 31. disc. 8. n. 10.*

Vinum immoderate potatum impedit intellectum, ne sanus fiat
maximè circa celestia, *rr. 31. disc. 10. per tot.*

Vinum ab ebriosis potatum, fel est draconum, insanabile veno-
mum, *rr. 31. disc. 16. n. 3.*

Horrendum ebrii cuiusdam è simplici vino Deo ipsi propinan-
tis exemplum, *rr. 31. disc. 16. n. 11.*

In qua quantitate sumendum est vinum, *rr. 31. disc. 19. n. 2.*

Vinum est venenum alpidum si immodice bibatur, *rr. 31. disc. 19. num. 3.*

Vinum est sanguis terræ, *rr. 31. disc. 19. n. 3.*

Certatim bibentes perfringuntur, *rr. 31. disc. 25. n. 10.*

Cur Deus vinum creavit, à quo tot mala oriuntur, *rr. 31. disc. 26. num. 8.*

VIPERA.

Ejus morsus per cinerem curari dicitur, *rr. 39. disc. 17. num. 8.*

VIRGA AARONIS.

Floruit, *rr. 22. disc. 9. n. 2. semper viridis. Ibid. disc. 18. n. 3.*

Flores & amygdalas producit, *rr. 22. disc. 32. n. 2.*

Virga. vid. similitudines.

VIRGO, VIRGINITAS.

Insigne S. Euphrasie Virginis pro virginitate tuenda inventum
stratagemma, *rr. 29. disc. 20. n. 7.*

Ad tuendam virginum pudicitiam Deus aliquando dæmonem
velut ministrum adhibet, *rr. 29. disc. 20. n. 12.*

Virginitas sine humilitate tuta non est, *rr. 32. disc. 4. n. 11.*

VISIO.

S. Joan. in Apocal. *rr. 26. disc. 48. n. 3.*

VITALIUS EREMITA.

Mirus ejus modus in convertendis meretricibus, & quo modo
judicia hominum deceperit, *rr. 42. disc. 6. n. 3.*

VITIÆ.

Qualiter nobis scals ad oculos fiant, *rr. 34. disc. 17. n. 10.*

S. VITUS MARTYR.

Pro beneficiis Martyrium passus, *rr. 30. disc. 24. n. 2.*

VIVENS.

Quinam dicantur viventes in infernum descendere, *Vide In-
fernum.*

UNIO.

Inter Sacerdotem & Principem esse debet, *rr. 22. disc. 33. num. 7.*

VOCATIO AD FIDEM.

Ingen est beneficium, *rr. 30. disc. 14. n. 9. & seqq.*

VOLUNTAS.

Ejus perversitas causa est, cur peccatum æterno supplicio pa-
niatur, *rr. 34. disc. 25. n. 3. & 4.*

VOX.

Vocis benigne & vitæ rubra pulchra adinvicem comparatio,
rr. 36. disc. 14. n. 12.

URSUS, URSÆ.

Cur tantopere mel diligant & quomodo suis medantur malis,
rr. 25. disc. 8. n. 8.

Cur ursæ raptis catulis tantopere ferociat, *rr. 25. disc. 12. num. 6.*

USUS

USUS ANTIQVUS.

Juvenes per exempla informandi, *tr. 27. disc. 3. num. 4.*

UVÆ BOTRUS.

E terra promissionis allatus, quid significet, *tr. 26. disc. 36. num. 2.*

VULNERA CHRISTI.

Servavit Salvator illa in testimonium Passionis contra Judæos & peccatores, *tr. 41. disc. 11. n. 3. & 4.*

VULTUR.

Vultures apud infidos esse potius gentiles fixerunt, *tr. 34. disc. 17. num. 2.*

VV

VVENCESLAUS.

Rex Bohemorum, quanta cum diligentia agros excoluerit, qui frumentum pro hostiis formandis producebant, *tr. 26. disc. 4. num. 3.*

VVIDICHINDUS.

Ejus in die Paschæ habitus visus, *tr. 26. disc. 37. n. 9.*

S. VVILLIGISIUS ARCHIEPISCOPUS
MOGUNTINUS.

Rotam pro insigni Electorali assumpsit, quia curia eius-
dem filius fuit, *tr. 32. disc. 20. n. 6.*

X

XEUXES.

Canistrum avis plenum aded affabre pinxit, ut volucres ad il-
las degustandas certatim advolarint, *tr. 26. disc. 50. n. 10.*

Z

ZACHARIAS.

Cur dubitando de præcursoris nativitate punitus sit, non ve-
rò B. Virgo, dum in annunciatione quæsit, quomodo fiet
istud, *tr. 37. disc. 9. n. 2.*

ZACHÆUS.

Ad Christum videndum arborem conscendens, quid signi-
ficet.

Cur Christus ad ipsius domum non invitatus diverterit, *tr. 30. disc. 6. num. 4.*

ZE L U S.

D. Chrysostomi contra indignè communicantes, *tr. 26. disc. 40. num. 3.*

ZENO IMPERATOR.

Obstante Eleemosyna, pro suis delictis castigari non potuit,
tr. 26. disc. 39.

Quondam vivus sepultus, pro famæ nimia manum propriam
comedit, *tr. 34. disc. 13. n. 8.*

F I N I S.

90
INDEX CONCIONATORIUS
IN TOMUM SECUNDUM
BIBLIOTHECÆ MORALIS
ADMODUM REVERENDI PATRIS
JOSEPHI MANSI,
ORATORII PRESBYTERI.

Indicans unumquodque Evangelium variis conceptibus explicatum, prout suo ordine legitur in Ecclesia Romana:

Primò, Per omnes anni Dominicas.

Secundò, Per omnes Festivitates.

DOMINICA I ADVENTUS.

ET erunt signa in Sole & Luna & stellis. Luc. 21. 11. 25. Lex Evangelica, quam Christus Dominus suo in mundum Adventu promulgavit, lex quidem est amoris; sed cum amor hic salutarem quendam timorem pro suo habeat fundamento, hinc est quòd S. Mater Ecclesia tanquam Christi Vicaria, sicut ipse Adventu suo vero & reali magnam nobis Dei ostendit misericordiam & amorem, sic illa Adventu rememorativo per propositam Sacri Evangelii lectionem, magnam nobis incipit prædicare Dei in Judicio finali justitiam, ad hoc ut salutarem incutiens timorem, amorem Dei in nobis conservet; consideratio enim finalis iudicii ad timorè & virtuosè vivendum, Deique offensas declinandas, magno nobis est auxilio, *tract. 41. discurs. 2. per totum.*

Et erunt signa in Sole & Luna & stellis. Primum & ultimum quod S. Mater Ecclesia per totius Anni Ecclesiastici decursum proponit Evangelium, tractat de terribilibus signis finalis iudicii, neque id sine mysterio; vult enim Ecclesia ostendere, quàm utile sit illud iudicium semper habere præ oculis, utilissima enim est hæc de extremo iudicio materia ad considerandum, *tr. 41. disc. 2. per tot.*

Et erunt signa in Sole & Luna & stellis. In omnibus insensibilibus dabit Deus signa ante iudicium, auferens à variis creatoris eam quam in prima sua creatione obtinuerunt, pulchritudinem, nitorem ac splendorem, eamque quam antea exhibuerunt gratiam modò convertendo in terrorem, idque in punitionem peccatorum, qui creaturarum abusi beneficiis, creaturas omnes contra se sentient armatas, ut illatas creatori vindicent injurias, *tr. 41. disc. 4. per tot.*

Et erunt signa in Sole & Luna & Stellis. Quæri posset, quòd cum Iustissimus & bonorum remunerator & malorum vindex Deus, privatum cujusque animæ, jam jam mortalitatis vinculis exute, instituerit iudicium, ad quid igitur serviat illud universale in ultimo mundi excidio instituendum? cuius quæsitæ resolutiones optimis fundatæ rationibus dantur, *tract. 41. disc. 3. per totum.*

Arescensibus hominibus præ timore. Visis tot portentis ac prodigiis, erunt homines tabescentes & tanquam efflantes animam, quia, ut habet textus Arabicus: *Et egrediente anima hominum ab eis, præ timore eius quod veniet super orbem.* Huncque timorem non tantum peccatores, sed etiam justos invasurum testatur S. August. Ep. 80. Nunc autem ista mala quæ tanquam summa, extremaque creduntur, utrique regno, Christi scilicet, & diaboli videmus esse communia, pariter quippe his boni affliguntur & mali. Valdè mirum est, quod dicat S. Pater: *Pariter quippe his boni affliguntur & mali.* Quod mali timeant non multum mirandum est; at quod iusti Christi socii ac familiares futuri timere debeant, id est quod admiratione quadam humanam percellit mentem; sed respondetur, Sciunt quidem iusti se ipsos æterna beatitudine donandos esse; cum tamen considerant iratum iudicis vultum & iudiciali rigore severum, divinas imminantem, præ timore filiali, ac expectatione iudicii finalis hinc fit, ut etiam simul cum improbis expallescant & contremiscant, *tr. 41. disc. 6. per tot. & disc. 23. per totum.*

Arescensibus hominibus præ timore. Tabescunt & consumuntur homines præ timore & expectatione iudicii appropinquantis,

cum cogitant, quòd adest tempus, ut appareant coram iudicis tribunali, ut ab ipso iudicentur, eorum facta discutiantur, ac examinentur; inde pallefcunt, & maximo timore anguntur: Durissimum enim est ante iudicem convenire, ut causa ventiletur & sententia proferatur, *tract. 41. disc. 5. per tot. & disc. 6. per totum.*

Tunc apparebit signum filii hominis in celo. D. Thomas in Commentar. in Matth. Crux apparebit, ait, ut significetur, iudicariam potestatem per crucem comparatam. Imò etiam ut innotescat, Christum pro omnium salute fuisse crucifixum, ac proinde ingratos esse & inexcusabiles, qui tantam ejus charitatem ac misericordiam neglexerunt. Unde D. Chrys. in Imperf. sic introducit Christum loquentem. *Hom. 49. Ego, ait, propter vos alligatus, & delusus & casus & crucifixus sum, ubi est sanctorum meorum iniuriarum fructus?* Unde non erit necessitas accusationis, dum in iudicio rei viderint crucem, *tract. 41. disc. 11. per tot. Item disc. 18. per totum.*

Cum autem veneris filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli eius cum eo. Ex multis elucebit ingens Christi maiestas venientis ad iudicium. Primò ex prævio ac horribilo clangore tubæ. Secundò ex prævia voce Angeli vocante ad iudicium: maxime tamen apparebit Maiestas ex prævio igne, de quo Ps. 96. 3. *Ignis ante ipsum præcedet & inflammabit in circuitu inimicos eius.* De quo igne ejusque miris effectibus, nec non de aliis nonnullis quæ in eo latent mysteriis. *Vide tr. 41. disc. 10. per tot.*

Et omnes Angeli eius cum eo. Advenient Angeli primò, ut declaretur ingens Christi Maiestas, cui tot millia Angelorum astant. Secundò omnes venient Angeli, ut testes sint actionum eorum qui iudicandi sunt. Philo lib. de somn. Angelos quos Jacob vidit ascendentes, & descendentes per scalam sibi offensam Gen. 28. 12. tanquam magni regis aures, & oculos, audientes, videntesque omnia appellavit; & idè tot innumeri Angeli adducuntur, ut hominum sententia ritè examinata, ac promulgata, habeatur pro nostro documento, ut in sententia proferenda multis adhibitis testibus & probè examinatis procedamus. Iudicandum enim est secundum acta & probata &c. *tr. 40. disc. 3. & 4. per tot.*

Et omnes Angeli eius cum eo. D. Augustinus apud Cærenam: Angelorum nomine, ait, significavi homines, qui cum Christo iudicabunt. Per Angelos igitur juxta Augustinum intelliguntur Sancti qui venient tanquam iudices ad iudicandum, juxta illud Matth. 19. *Sedebitis super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israel.* Sed quid ad hos Sanctos denotandos Angelorum nomine utitur? Qui iudices instituuntur, ita debent esse denudati ab omni cognatione, necessitudine carnis & sanguinis, ab omni amicitia, odio, æmulatione, ac reliquis humanitatis affectionibus, ut de naturæ divortio Angelos æmulentur. Imò qui iudex est, divinam naturam debet imitari, ut nihil de humanis vitiis trahere videatur, sed sine ulla corruptelæ suspitione, integritate conspicuus sit, ut quoddam divinitatis vestigium redolere videatur, *tr. 40. disc. 2. 7. per tot.*

His autem fieri incipientibus, respicite & levate capita vestra. Habentibus conscientiam bonam, & non invenientibus peccatum, nihil timendum erit in die illa. Unde meritò respiciendum est nobis sæpè ad conscientias nostras, si enim in hac vita per exactum conscientiz examen iudicemus nos ipsos, nulla nobis esset iudicem timendi ratio, quia bonus iudicii universalis exitus à par-

à particulari uniuscujusque dependebit iudicio, quod post singulorum mortem confestim instituitur, *tract. 41. disc. 28. per totum.*

Tunc dices his, qui à finibus erunt: Descendite à me maledicti in ignem æternum, qui parati estis diabolo & Angelis eius. Matth. 25. num. 41. Congregato ergo omnium hominum cœtu, horrenda vox iudicis insonabit: *Ite maledicti.* O quàm timoris ac tremoris vox hæc plena est! cum etiam insensibilia ac elementa hac voce audita contremiscent, ac ingenti metu concutientur, tanquam eam sustinere non valentes, *tr. 41. disc. 24. per tot.* Varios item hæc de re eodem tractatu habes discursos, quos facile ad citata Evangelii Themata eris applicare.

DOMINICA II. ADVENTUS.

Cum audisset Joannes in vinculis opera Christi. Introducitur hic Joannes in carcere inter vincula in vili loco detentus, in quo veluti propriæ opinionis apud vulgus oblitus, discipulos mittit ad Christum, ut ejus vera luce ac intelligentia illuminentur. Ut inde agnoscas, quàm falsum ac à vero alienum sit iniquorum dogma, qui præcellam eminentiam volunt investigare non à virtute ac præclaris factis, quibus quis nitet ac resplendet; sed à loco quem tenet: in hoc verò multus error reperitur. Joannes enim abjecto clauditur ergastulo, & tamen ipsum ejus eximia charitas ac virtus toti manifestum reddit orbi: Hoc enim proprium sibi possidet vera humilitas &c. *tract. 31. disc. 9. 10. & 11. per totum.*

Cum audisset Joannes in vinculis opera Christi. Non casu aut fortuito factum, quod Joannes tam magnus sanctus in carcere detineatur captivus, & Herodes incestuosus in Throno regni sui resideat regia majestate conspicuus; quoniam verò hujus rei causa sit, declarabit Deus in illa die quando manifestabit abcondita cordium, manifestas omnibus efficiendo conscientias nostras, *tract. 41. disc. 14. per totum.* Item una hæc causa est, cur optimè ordinata Dei justitia præter privatum uniuscujusque animæ iudicium, etiam universale institui velit, *ibid. disc. 3. per tot.*

Cum audisset Joannes in vinculis opera Christi. Patet hic mira sancti Joannis sanctitas & fortitudo, qui nec carcerem timuit in increpando Herodis incestu, solum Deum habens præ oculis, ad exemplum cæterorum Ecclesiasticorum, quorum statum per officium prædicationis repræsentat, eorundemque officium & obligationem docet, qualiter in procurando divini honoris augmento ab omni humano respectu sequestrati esse debent, *tr. 21. disc. 3. per tot.*

Mittens duos de discipulis suis. Communis hujus rei ratio hæc est: quia cum Joannes ellet in carcere, & mortem suam in proximo prævideret, mittit discipulos ad Christum; nam ipsi ejus doctrina indigebant, ut deposito omni erga Joannem affectu ipsum Christum Jesum, verum esse Deum ac Messiam in lege promissum agnoscerent. Sciens hanc fidem Christi que doctrinam esse bonorum omnium principium & fundamentum, *tr. 29. disc. 1. per tot.*

Mittens duos de discipulis. Benè sciebat ipse divinus Baptista, quod ex hac sua missione pullulaturæ erant variz hominum sententiz, etiam in dedecus & confusionem sui ipsius; non enim defuere auctores, qui valde indocte asseruerunt, hanc legationem fuisse institutam à Joanne, quia de persona Christi dubitaverit, & tamen Joannes cum hac interrogatione eos mittit ad Christum: Voluit enim potius honorem suum, quàm discipulorum suorum salutem in discrimen dare. Sciens sequacium Christi & virtutis proprium esse, scopos esse irrisorum hominum, *tr. 25. disc. 1. per tot.*

Mittens duos de discipulis. Pulchrè in hunc textum D. Chrysostomus Homil. 17. *Non omnes, inquit, sed duos, quos forsitan faciliores ad credendum cæteris putabas, & qui simpliciter absque suspicionem interrogare possent, & rebus ipsis discere, quantum interesset inter Joannem & Jesum, mittere studuit.* Singulariter ponderanda sunt hæc verba, *faciliores ad credendum:* nempe qui erant propensiores & magis inclinati ad credendum, & minus curiosi ad perscrutandum; nam mytheria fidei integrè & indubitanter credenda sunt, & non nisi sobrie dumtaxat perscrutanda & discutienda, *tr. 29. disc. 19. per tot.*

Mittens duos de discipulis. Joannes Discipulos ad Christum mittit, non quod dubitaret de illo, quod alias confessus fuerat de ipso, sed potius per hanc missionem protestari volebat magistrum Christi, quod ipse solus tanquam Deus potest cordi infundere fidem, est enim veritas fidei solus opus; quod jate probatur, *tr. 29. disc. 18. 19. 20. per tot.*

Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Quid est hic causa, quod Joannes quasi dubitans quærat à Christo; Tu es qui venturus es? cum ipse optimè nosceret Christum esse verum Messiam venturum, sicut in multis Sacri Evangelii locis ostenditur. Varii S. Patres varias hujus dubitationis non tam rationes, quàm explicationes assignant, quas vide apud Sylveiram, *tom. 3. cap. 13. q. 9.* Præ cæteris mystica hæc placet D. Ambrosii, *lib. 5.*

in Luc. c. 7. dicens, in Joanne ne quidem ullam fuisse dubii suspensionem. Et per Joannem, ait, legem intelligendam esse, quæ in pectore perdidit velut in carcere inclusa tenebatur. Contrarium hodièdum sit à multis Christianis, qui Christianorum quidem nomine insigniuntur, & legem Evangelicam ore passim profitentur, sed factis negant, ah quàm male! *Tract. 29. disc. 10. 11. 12. per tot.*

Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Præclare occasione hujus textus de Joanne loquitur D. Basilius Seleucus Orat. 34. *Non tam miramur Joannem exultantem, quàm nunc interrogantem, ac si diceret: non ita nos rapit in admirationem, quod Joannes infans cum perfecto rationis usu in utero matris exultaverit, sicut quod cum præclara Christi agnitione ipsum modò interroget, cum verbis dubitationis umbram importantibus, cum nihil sit difficilius, quàm quod vir sapiens ad inscientis habitum ac formam sese dimittat; patet hic summa Joannis Humilitas, quæ opera bona omnesque alios actus virtuosos in abcondito custodit ac conservat, tr. 31. disc. 4. per tot.*

Tu es qui venturus es? Legatis Judæorum ad Baptistam venientibus, ut interrogent eum, an ipse sit verus Messias, magna hic divinus præco utitur diligentia, ut eos de veritate edoceat; *Confessus enim est & non negavit.* Et iterum de Christo ait: *Ipsa est, qui post me venturus est, cuius ego non sum dignus ut solvam eius corrigiam calceamenti.* *Joan. 1. v. 27.* At verò suosmet discipulos in veritate volens instruere, tantum legimus quod duos ex eis mittat. Cujus discriminis ratio hæc est; Judæi qui maximo odio & ira contra Christum fervebant, non tam facile convinci poterant de veritate, quam discipuli Joannis qui illum amabant. Magna enim vis & efficacia est iræ, quæ intellectum excæcat, absorbet discursum, & rationem, & iratum stulto similem reddit, *tr. 29. disc. 9. per totum.*

Evangelizantem Joannem quæ audistis & vidistis. Non verbis, sed miraculis & operibus fidem in se plantare voluit Christus Dominus. Voluit enim se potius manifestum facere sui muneris adimplerem, quàm multis locutionibus. Voluit procul dubio divinus Magister ostendere fidem, nisi per opera eidem consonantia vivificetur, mortuam esse, *tr. 29. disc. 6. per tot.*

Pauperes Evangelizantur. Hoc ly Evangelizantur, si activè sumatur, idem est, ac pauperes prædicant, quo supposito, ad quæstionem respondet Abulensis q. 16. quod hoc ponitur tanquam miraculum inter cætera miracula: Valde enim mirabile fuit, quod viri sine litteris prædicarent; nec quod solum prædicarent, verum etiam quod haberent constantiam aperiendi & loquendi aliquid coram hominibus. Unde veræ fidei specimina & argumenta sunt, quod pauperes Pædicatores per illam ad crucifixi adorationem comparant reges & regna &c. *tract. 29. disc. 21. per tot.*

Illis autem abeunibus, capis Jesus dicere de Joanne. Hoc sermone providus Dominus & Magister magnis Joannem extollit encomiis; nec id quidem sine ratione; nam paulo antè dixerat: *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me;* voluit autem Dominus ab hoc errore excludi Joannem, eum mirificè extollens: sed cur aliis in occasionibus, veluti in Jordane, cum à Joanne multum commendaretur piissimus Dominus, ad ejus laudes omnimò mutus fuit, & hic illum ita commendat? Ratio est; quia hæc cum falso iudicio turba Joannem dehonellare videbatur, tunc valde iargiter à Christo evehitur, & apparentes ac falsas injurias veris laudibus retundit. Sic qui injurias libenter tolerat, Dei benevolentiam ac defensionem sibi conciliat, *tr. 36. De Injuris disc. 9. per tot.* Item Injuratores multis titulis utiles nobis sunt. *Ibid. disc. 10. per totum.*

Quid existis in desertum videre? Joannes septennis in deserto in tot magnis ac tam præclaris virtutibus educatus est. Merito ergo Joannis laudes à deserto decantantur: ab educatione enim hominis mores ac virtutes pullulant, ut qui in primis vitæ annis addiscuntur, mores in ætate magis matura similiter adhærere ut plurimum solent, *tr. 23. disc. 6. per tot.*

DOMINICA III. ADVENTUS.

Miserum Judæi ab Ierosolymis Sacerdotes & Levitas ad eum, ne interrogarent: in quis es? Mittitur hæc legatio, ut Pontifices cognoscant, an Joannes sit Christus; nam, ut clarè patet ex text. *Luc. 3. 15.* hæc opinio maxime versabatur in omnium ore. *Existimante populo, & cogitantibus omnibus in corde suo de Joanne, ne forte ipse esset Christus.* Sed volebant hi Christum lancea occidere capientes sanctum Joannem pro lancea, qui si acceptaret Messiam quem ei offerebant, videbatur eis quod Christus lancea confoderetur; sed hac eadem lancea Judæi seipsos confoderunt. Hoc enim habet malitia invidi, qui ex alienis bonis contristatus malum sibi inde accersit, *tr. 38. disc. 13. per tot.*

Miserum Judæi ab Ierosolymis Sacerdotes & Levitas. Mali certè Principes, qui ex officio obligati erant procurare, ut populus reciperet Christum pro Messia, ea invidia qua contra Christum serve-

servebant, conantur hanc Messie dignitatem à Christo auferre, & Joanni attribuire, ex quo patet, quàm obstinata fuerit Judæorum contra Christum invidia, *tratt. 32. disc. 19. per totum.*

Is interrogans eum: in quis es? Videntur principes Jerusalem velle implere officium suum, quærendo ex vestigio Messiam, apparenter valde solliciti pro populi salute; & tamen, cum Sanctus Joannes quem adibant, eum ostenderet eis, volebant eum recipere; & tamen hanc interrogationem tam sollicitam in sui commendationem cedere optabant. Veri certè Hypocritæ qui Deum & quidquid ad divinum ejus cultum pertinet, suæ gloriæ servire faciunt, propter quod in suis transgressionibus inexcusabiles existentes, severe puniuntur, *tratt. 33. disc. 8. per tot.*

Confessus est: quia non sum ego. Rectè potest dici de S. Joanne, quod Spiritus Sanctus de Davide dixit: *In omni opere confessionem dedis sancto*; sicque & nobis faciendum, & omnia quæ habemus bona, per bonam intentionem ad gloriam Dei referenda sunt; nisi illa perdere velimus, *tratt. 37. disc. 3. & sequentibus.*

Non sum ego Christus. Cum Sanctus Joannes haberet tot excellentium dona virtutum, se adeò humiliavit repetens, *Non sum, non sum ego Christus*; nobis ostendere volens, humilitatem summam esse Doctrinæ à Christo nobis traditæ, ut eandem in similibus occasionibus ad ejus imitationem exercere valeamus &c. *tratt. 32. disc. 7. per tot.*

Non sum ego Christus. Mansueta certè responsio ad callidam illam sacerdotum interrogationem. Sed quid est, quod divinus Baptista ad se bona intentione venientes, ut baptizarentur, acriter increpat, eos genimina viperarum vocitando, his autem sacerdotibus & Levitis tam benignè respondeat? Ratio est, quia hi legati cum essent ex ordine sacerdotali licet impii, eos tamen reverenter alloquitur, illorum præclaram dignitatem venerans; sacerdotes enim licet indigni tamen honorandi sunt, *tr. 22. disc. 24. per totum.*

Non sum ego Christus. Non fuit S. Joannes, ut lucifer, qui à Deo multis cumulat beneficiis, adhuc sibi ultro ingratus arrogare ausus fuit quod Deo debebatur, unde quoque reprobatus est: S. Joannes verbò recognoscens beneficia à Deo recepta, stat in veritate firmus, nolens quidquam sibi arrogare quod Dei erat, unde majoribus honorari dignus fuit gratiis. Dum enim Deo pro receptis gratiis nos gratos præstamus, Deum, ut majores nobis largiatur, velut debitorem nostrum obligamus, *tratt. 30. disc. 6. per totum.*

Ego vox clamantis in deserto. Joannes vox erat, quia totum quod in eo apparebat, vox erat; oculi, manus, vestis, cibus, modus vivendi, & quidquid in eo erat, clamabat per bonum exemplum quod præbebat, ac proinde vox ejus ad persuadendum erat efficacissimæ: si enim boni illius quod persuadere volumus, aliquod in nobis præmittamus exemplum, auditori illud facilius persuadere & imprimere poterimus, *tratt. 27. discurs. 3. per totum.*

Ego vox clamantis in deserto. Quædam in his verbis videtur adesse contradictio; nam quomodo tam altum & sublime de se prædicat officium prædicatoris, & mox se indignum reputat, ut solvat calceamenta in pedibus Salvatoris? Divinus Baptista, quamvis ad tantum dignitatis apicem esset evectus, & in tam sublimi munere collocatus, tamen propriæ humilitatis agnitionem non perdidit, & ita fatetur id ad quod illum divina gratia extulit, nempe ut esset vox Dei, & etiam illud quod exultimabat ex propriis meritis sibi esse condignum, ut scilicet non esset sufficiens ad solvenda calceamenta Christi; in nullo enim fastigio dignitatis cognitio propriæ vilitatis perdenda est, hoc enim vera requirit & exigit humilitas, *tratt. 32. disc. 20. per totum.*

Cuius ego non sum dignus, ut solvam corrigiam eius calceamenti. Joannes se indignum professus quod solveret corrigiam calceamentorum ejus, dignus factus est non tantum veniendi ad calceamentum Christi, sed etiam ad verticem ejus; quanto enim quis se magis humiliat, tanto magis exaltatur, *tr. 32. disc. 8. 9. 10. 11.*

DOMINICA IV. ADVENTUS.

A *Non quinquagesima Imperii Tiberii Caesaris.* Luc. 3. Non sine singulari Myserio Evangelista hic apponit omnes qui in exordio prædicationis Joannis principabantur, nam describere volebat misererrimum statum, ad quem respublica Judaica devenerat; & idè in extrema illius terminatione atque ultima conclusione Herodem, Philippum & Lysaniam ponit: nam hi tres fratres erant, filiique Herodis Iduzei: & reipublicæ in eo stat universalis ruina, quod totum illius regnum inter consanguineos & amicos sit divisum; alij namque partes horum non sequentes adjustitiam habere adicum minime valent, ex quo adverten-

dum, quantum conservationi reipublicæ interesset, ut Judices se ab amicitia seu parentela moveri nullo modo sinant, *tr. 40. disc. 5.*

Factum est verbum Domini ad Joannem in deserto. Imperat Deus Joanni, ut expleat munus sui præcursoris, & licet ipse jam exire desideraret, detinuit se tamen per variarum virtutum bonorumque operum exercitationem in deserto, quia si volumus per sacra verba & officium prædicationis quendam in populo fructum facere, oportet ut opera bona præcedant, quæ plus persuadent, quàm verba, *tr. 27. disc. 2. per totum.*

Factum est verbum Domini ad Joannem in deserto. In deserto Joannem ad certos annos degere voluit Deus, ut in eo supponeret scientiam legis ejus, ut fundamentum officii prædicationis: Sapientia enim & scientia sacra in Ecclesiasticis requiritur, *tr. 22. disc. 34. per totum.*

Factum est verbum Domini ad Joannem in deserto. Joannes in deserto pelle Cameli vestitus legitur, quod vestimenti genus olim vitæ austeritatem & sanctitatem denotabat. Sic quoque Deus vult primam vestem, quam debet ferre sacerdos sacrificaturus esse tunicam albam ex lino, valde angustam, quæ bene conveniat & perveniat usque ad pedes, ad declarandum quod is qui debet offerre I.E.O. sacrificium, totus vestitus esse debeat sanctitate & munditia, *tratt. 22. discurs. 4. 5. 6. 7. 8. per totum.*

Et venit in omnem regionem Jordanis prædicans Baptismum penitentiae. Illud hic maxime notandum, quod Joannes in exordio suæ prædicationis non incipit prædicare Christi Domini divinitatem, vel ejus eximiam potestatem, sed Baptismum in remissionem peccatorum; quod quidem secundum litteram intelligendum est de vero ac reali baptismo: credibile tamen est, Joannem in sua prædicatione alias ad penitentiam excitantes pertraxisse materias, veluti etiam ex textu patet, dum inquit: *Genimina viperarum, quis ostendit vobis, Luc. 3. 8. fugere a ventura ira? facite ergo fructus dignos penitentiae.* Per quæ verba futuræ vitæ poenæ iis indicare voluisse non immeritò dici potest; discant igitur hinc prædicatores, de poenis inferni læpè ad populum verba facere, *tr. 34. disc. 1. per tot.*

Prædicans Baptismum penitentiae. Erat Joannes ordinariè baptizans in Jordanis flumine. Quæri posset, cur potius in hoc quàm in alio loco? Inter varias à sanctis Patribus productas rationes hanc Glossa ordinaria hic assignat: *Joannes baptizavit in Jordane, ut ibi aperiretur ianua regni caelestis, ubi datus est aditus filiis Israel in terram promissionis.* Veluti ab ipso loco inductus, in quo cum Deus unum largitus esset beneficium, per ejus venerationem tanquam gratitudinis exhibitionem induceretur ad aliud excellentius communicandum. Gratitude enim majora in nos Dei provocat beneficia, *tr. 30. disc. 6. per tot.*

Ego vox clamantis in deserto: parate viam Domini. Videtur dicere quod Abacuc propheticè insinuat: *Anse faciem eius ibis verbum?* Verbum forte, clamor, indefessum, pro salute populorum sollicitum; omnibus prædicatoribus exemplum præbens, quanta in ministerio sacro & promovenda animarum salute, vigilancia sit necessaria, *tr. 22. disc. 32. per tot.*

Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur. Rectè quidem per vallis difficultates in via virtutis occurrentes; per colles verbò & montes maligni Spiritus offendicula ponentes intelligi possunt. Sed magis placet mens S. Augustini *Serm. 36. de Sanctis.* Chrysost. *Hom. 10. in Matth. D. Gregorii: Hom. 20. in Evang. Leonis Serm. 7. in Quadrag.* dicentium quod sententia hæc idem valet, ac illa Christi Domini. *Luc. cap. 14. num. 21. Qui se humiliat exaltabitur, & qui se exaltat humiliabitur:* quo supposito tunc omnis vallis implebitur, quando veri humiles qui per vallis significatur, specialiori titulo cælorum regnum (in quo omnis impletio est & societas) sibi acquirunt, *tr. 32. disc. 16. per tot.* Mons verbò omnis & collis humiliabitur, quando Dæmon qui per superbiam velut mons erigitur, per humilitatem vincitur, *ibid. disc. 17. per tot.*

DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS

D. N. J. C.

E *Rant Pater eius & Mater mirantes super his quæ dicebantur de illo.* Luc. 2. Res divinæ altaque mysteria, quæ captum nostrum superant, licet sint nota, menti tamen nostræ sese iterum ad illa recipienti, admirationem causant, ut hæc admiratio nos in amorem & obsequium Domini impellat; aut per timorem divinorum Judiciorum à culpis avocet & ita admirabantur Joseph & Maria, non hærentes in sola admiratione, sed transibant ad amorem & obsequium Domini: mirantur verbò peccatores, cur damnati qui Deum temporaliter offenderunt, in inferno nihilominus in æternum sint puniendi, sed pauci emendantur; cujus divini rigoris varias ad Auditorum admirationem rationes habes, *tr. 34. disc. 30.*

Erant

Erant mirantes. Mirabatur Virgo ea quæ de Christo spargebantur, & subiungit D. Lucas: *Hæc conferebas in corde tuo: nec tibi sufficiat audire solum mysteria Dei & tux salvationis, sed illa conferas in corde tuo, & rite perpendas, ut illis gratus respondeas & amorem Dei in illis experiris: beneficiorum enim divinorum recognitio, nec non sedula recognitio, ex eaque orta gratitudo, legis divinæ observantia, perfectioni & charitati cooperatur, modò cum corde puro & mundo hoc tributum exsolvamus, 17. 30. disc. 9. per tot.*

Et benedixit illis Simeon, & dixit ad Mariam Matrem eius. Cum Simeon Jesum in manibus haberet, Parentibus benedixit. Videretur autem quòd hæc benedictio fuerit valde specialis, uti Carthusianus hoc in loco ponderat, dicens: *Benedixit illis, quòd quamvis Simeon minor esset illis sanctitate, erat tamen maior dignitate, nempe officio sacerdotali.* Nam proprium est majoris minorem benedicere. Ex quo expende, quanta sit dignitas & potestas sacerdotum, 17. 12. disc. 9. 10. 11. 12. 13. per totum.

Eccè posuit hic in ruinam, & in resurrectionem multorum. Per quam eleganter D. Fulgentius lib. 1. ad Thrasynundum regem, cap. 4. aptè ad hunc textum scribit: *Ibi ergo mali credentibus ruinam perfidia generat, ubi recta credulitas fideles exaltat.* Ubi rectè ponderat, quòd perfidiæ tribuatur ruina, fidei verò exaltatio. Fides enim nostra est omnium bonorum nostrorum principium & fundamentum, 17. 29. disc. 1. per tot.

Eccè posuit hic in ruinam, & in resurrectionem multorum. Optime, uti præcedenti explicatione dictum est, perfidiæ tribuitur ruina, fidei verò exaltatio; quæ explicatio confirmatur ex D. Gregorio Nyssen. in Caten. D. Thomæ, quia quando Simeon loquitur de auxilio & salute à Deo hominibus præparata, loquitur per respectum ad omnes: *Quod parasti ante faciem omnium populo-rum;* quia Deus ex se omnibus dat salutem & sufficientia media. Cum verò sermo est in ordine ad executionem & effectum, ait, per respectum ad multos: *In ruinam & resurrectionem multorum;* quia multi efficaci Dei auxilio in Christo vitam, & gratiam & gloriam invenerunt, multi verò etiam ruinæ & damnationis occasionem habuerunt; ii vel maxime fideles qui promissiones in Baptismo factas non adimpleverunt, & communicato fidei lumini non responderunt, 17. 29. disc. 14. per tot.

Et in signum cui contradicetur. Multæ & varix sunt hujus loci expositiones, omisiss pluribus. Christus Dominus dicitur positus in signum, quòd à nobis imitandum est; vel dicitur signum, quia ejus fides est nota populi Christiani; huic tamen signo Judæi ac Hæretici moribus ac verbis contradixerunt: sicuti autem Christus ob varias contradictiones populi Judaici tantum abest, quin obscuratus sit, verum magis clarificatus, ita quoque fides sua quæ est Ecclesiæ Romanæ, tantum abest, quin in successoribus suis fuerit obscurata, quin potius per amulorum contradictiones & confutationes solidius sit confirmata & stabilita, 17. 29. disc. 22. per tot.

Et tuam ipsius animam pertransibit gladius. D. Hilarius in Psal. 118. *litt. Ghimel;* gladium hunc explicat esse severitatem divini Judicii. Cujus quidem sententia, licet quantum spectat ad B. Virginem non sit tenenda, cum non videatur ratio, cur purissima hæc Virgo, quæ nec Originale habuit, nec actuale quodpiam peccatum sive mortale, sive veniale perpetravit, in illo die timere sibi deberet; credibile tamen est, quòd ex compassione quoad alios qui rigidò huic tribunali subjiçentur, animam Virginis aliquis spiritalis gladius pertransibit, cum etiam Angeli ob Judicii illius terribilitatem & rigorem commovebuntur, 17. 41. disc. 6. per tot.

Et erat Anna &c. Vidua usque ad annos octoginta quatuor, quæ non discedebat de templo, jejunis & obsecrationibus serviens die ac nocte. Optimo ordine Spiritus Sanctus miram Annæ continentiam describit, non tantum à statu quo ante matrimonium virgo, & postea per tam longum tempus in castitate permansit; sed etiam à mediis quo illam acquisivit: jejunis, inquiens, & obsecrationibus serviens die ac nocte. Excessus enim in cibo & potu est concupiscentiæ carnalis incensivum, 17. 31. disc. 8. per tot.

DOMINICA INFRA OCTAVAM EPIPHANIÆ.

Cum Jesus factus esset annorum duodecim, ascendens illis Ierosolymam secundum consuetudinem diei festi. Luc. 2. num. 41. Singulare quoddam in se continet mysterium, quòd Christus se ita exhibeat in templo, quo adimpleta videtur Prophetia Malachiæ, qua dicitur quòd subitò se detegit in templo; quòd autem hoc factum sit secundum consuetudinem diei festi, voluit abs dubio indicare sollicitudinem, quam Deus semper circa festorum sanctificationem exhibuit. De qua vide 17. 28. disc. 2. per tot.

Cum Jesus factus esset annorum duodecim, ascendens illis Ieroso-

lymam secundum consuetudinem diei festi. Lex olim ter præcipiebat, viros ascendere templum Ierosolymitanum. Unde Deuter. 16. num. 16. Ter, ait, per annum omnia masculinum apparebis in conspectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit Dominus. Sed hic mox dubitabis, quomodo lex juoceret, ut viri soli ascenderent relictis domibus desertis cum totis mulieribus, ex quo fieri potuisset ut facile ab hostibus diriperentur? Cui dubio mox occurrat Dominus. Exod. 34. num. 24. Cum intro gesseris, ait, à facie tua, & dilata vero terminos tuos, nullus insidiabitur terræ tuæ, ascendente te, & apparente in conspectu Domini Dei tui in Anno. Ac si dicat: cum sanctificabis dies festos meos, ne metuas hostes tuos; multus est fructus sanctificationis festorum, 17. 28. disc. 12. per tot.

Ascendens illis Ierosolymam secundum consuetudinem diei festi. Narrat D. Mattheus cap. 2. num. 22. quòd cum Joseph tenderet cum puero in Ierusalem, & audisset quòd ibi regnaret Archelaus, Timuit illuc ire; quomodo igitur nunc cum puero tendit in Ierusalem, Archelao adhuc regnante? Responderi potest, & quidem aptè, quòd quamvis Joseph cum puero in eadem Civitate & loco cum Archelao habitare timuerit, minime verò in diebus Paschæ, cum Eucharistici panis typus, paschalis videlicet agnus immolabatur, cui valde est peculiare vires ministrare & timorem hostium qua visibilibus, qua invisibilibus excutere, 17. 26. disc. 17. 20. 21. 22. per tot.

Ascendens illis Ierosolymam secundum consuetudinem diei festi. Adhuc quæri potest, quòd in triplici solemnitate omnes ad Ierosolymitanum templum irent, & Christus Dominus una cum parentibus, ter ad illud ascenderet. Cur igitur non in festo Pentecostes, vel tabernaculorum, sed in Paschali tantum se manifestat? Respondetur: In festo Paschæ divinæ Eucharistiæ figura Paschalis immolabatur agnus; & Christus Dominus ubi tanti sacramenti umbram vidit, se cohibere non potuit, quin suavissimos doctrinæ ac beneficentiæ suæ diffunderet flores; sic adhuc Eucharistia sacra, lumen, scientiam, & Dei mysteriorumque divinorum infundit cognitionem, 17. 26. disc. 25. per totum.

Cum factus esset Jesus annorum duodecim, ascendens illis. Christus Dominus singulis annis à Nazareth in templum cum suis semper ascendeat Parentibus. Cur autem duodecim annorum elegit ætatem, & non majorem vel minorem ad se ipsum declarandum, & tunc inter doctores interrogans & audiens ens se manifestat? Lyranus hic respondet: *Præ pueritia ostendit ætatem suam erga spiritualia;* docens nos pueritiam & adolescentiam præ quavis alia ætate ad vitium proclivem freno opus habere, & in bonis rebus semper exercitandam, ut sic residua vitæ annis, in quos boni vel mali mores in pueritia comparati transmittuntur, optima regula præfigatur, 17. 23. disc. 7. per tot.

Consummatisque diebus, remansit puer Jesus in Ierusalem. Notanter dicit Evangelista: consummatisque diebus. Quia indicare vult, non ante Parentes Jesu reversos esse in Ierusalem, nisi solemnitate undique expleta; Dei enim festivitates non ex parte, sed undique sunt colendæ & in nullo prophandæ, 17. 28. d. 14. per tot. Demones autem, ut nos ad dies festos prophandos inducant, nullum non lapidem movent; quibus proinde generosè resistendum. Ibid. disc. 7. per tot.

Consummatisque diebus, remansit puer Jesus in Ierusalem. Inscitis parentibus remansit puer Jesus in Ierusalem; cujus moralem rationem assignat D. Gregorius lib. 6. in cap. 9. Luca, dicens: *Magister qui de cæteris præbet exemplum, atque ipse præceptor, ipse etiam suorum executor est præceptorum.* Christus Dominus prius adimplet, quæ nobis erat præceptor; suis enim erat impositorum mandatum, ut propter se relinquerent Patrem & Matrem. Luc. 14. 26. sic ipse propter nos Patrem & Matrem relinquere voluit, ut nostræ salutis æternique Patris sui honori contuleret. Sic quoque obedientia quam filii Parentibus debent, non habet locum in casibus, quando servitium Dei & salus animæ præferri debent, 17. 29. disc. 10.

Remansit puer Jesus in Ierusalem. Magnus profectò fuit ob absentiam Jesu Virginis dolor, licet tantum absens esset quoad corpus, optimèque Virgini constaret quoad animam sibi intimè præsentem, præsentia dilectionis: ast quantus dolor non obrueret nos, quando in æternum poena damni recederet ab animabus nostris, 17. 34. disc. 22. per tot.

Es factum est post triduum invenerunt illum in templo sedentem. Certum est, quòd Christus Dominus miraculosè se potuerit sustentare, ita ut nullo indigeret cibo: cum tamen ex divina providentia habeamus, ubi humana adesse potest indultia, ordinariè ad miraculum recurrendum non esse, idèd hic quæri potest, quomodo Christus Dominus se hoc triduo sustentaverit? Respondent communiter Sancti Patres, quòd Christus Dominus in hoc triduo ostiatim mendicaverit, & ad pauperum hospitia se receperit. Unde Mellissus Bernardus Hom. infra octav. Epiph. ore mellito cum puero loquens, ait: *Domine Iesu, quis te cibavit in illo triduo? Quid dicam Deus meus? ut se per omnia nostra con-*

formaret pauperem: & in humana natura calamitates reciperet, quia unus est turba pauperum stipem per officia mendicabas. Unde quanti adhuc pretii apud Deum sit eleemosyna, facile colligendum, *tract. 24. disc. variis.*

Et videtur, admirari sunt. Et dixit Mater eius ad illum: Fili quid fecisti nobis sic? Cum beatissima Virgo ancillam domini se profiteatur, hæc verba, Fili quid fecisti nobis sic? per modum increpantis dicta non fuisse, ut arbitrat D. Bonaventura hic; sed velunt prolata per modum admirationis interrogantis; ut vult Toleus *Annot. 67.* vel per modum amorosæ quærelæ; & ut ait Cajetanus hic; *In præfenti Virgo non arguit, sed querelam nescientia propria voce depromit: nec queris causam cur feceris, cur inuideris dolorem, sed affectum manifestas.* Pulchra certe doctrina de modo quo Parentes filios delinquentes coercere debent, *ir. 19. disc. 8. per tot.* Nimiuse enim Parentum rigor, nimiaque eorundem benignitas in filios, perquam illis gravia damna conciliat, *ibid. disc. 9. per tot.*

Fili quid fecisti nobis sic? Timotheus Presbyter *Oras. de occursu Domini*, quæ habetur in Bibliotheca magna, *tom. 4. in fine*; ita ait in persona Virginis: Cur interrogas & doces, qui nondum literas didicisti? cur pro Sapiencia doctores te geris? cur invidiam adversus te concitas? Ecce ardentibus oculis te undique aspiciunt; iam densibus suis strident, tanquam fera bestia, quæ adversus agnum tenerum moventur. Ubi primum tanta eos manifestata Sapiencia antecelluit, omnes invidia moti; mors jam in eorum animis parabatur ei, nam ut ait Petrus Blesensis *Epist. 97.* Invidia proprium est, laudem alterius suam reputare iniuriam, *tract. 38. discurs. 13. & 14.*

Et descendis cum eis, & venis Nazareth: & eras subditus illis. Christus Dominus non uno alterove anno, sed per longum tempus ad annum usque trigessimum parentibus suis subditus fuit, ad hoc ut relinqueret nobis exemplum obediendi Parentibus nostris. Cujus obedientiæ quanta sit obligatio. *Vide ir. 23. disc. 11. & seqq. per tot.*

DOMINICA II. POST EPIPHANIAM.

Nuptia facta sunt in Cana Galilæe, *Joan. 2.* Miraris fortè audiens Jesum venisse ad nuptias, sed eas acceptavit Dominus non ad delicias, sed quantum conveniebat, ad nostram doctrinam & utilitatem, docens nos quomodo etiam in nuptiis, ubi ordinariè ultra necessitatem cibi apponuntur, ad necessitatem tantum sumendi sint, *ir. 31. disc. 15.*

Nuptia facta sunt in Cana Galilæe. Si à sensu literali ad mysticum transire placet, tunc nuptias celebrat Deus, dum per communionem corporis & sanguinis sui, veluti spirituales cum animabus nostris copulam init & unionem, nosque divinitatis suæ reddit participes, *ir. 26. disc. 5. & 7.*

Erant Mater Iesu ibi. Rupertus Abbas Tuitiensis. *Lib. 2. in Joan.* pulchrè in hunc locum commentatur, dicens: Magnam & cunctis sanctis Ecclesiæ spectandum ordinibus humilitatis exemplum, quod Mater Iesu, virginum Domini templum, illibatum sancti Spiritus sacrarium, non aspernata est carnalium interesse celebritati nuptiarum. Quamvis enim sacratissima Virgo maximis Spiritus Sancti donis esset exornata, tamen inde nihil sibi sublime ascripsit, nec alios longè minora dona habentes contempsit; quanto enim quis majori lumine à Deo est prædatus, Deoque vicinior factus, tanto magis se humiliat, *tract. 33. discurs. 18. per tot.*

Focatus est autem Iesus & discipuli eius ad nuptias. Dominus Iesus, ut quantis donis amici sui essent afficiendi, explicaret, ad has nuptias venit: nam si in illis, quibus ut amicus adfuit, tot operatus est signa, quid in spiritualibus nuptiis fiet, in quibus ipse est sponsus, videlicet in venerabili Eucharistiæ Sacramento? Unde pulchrè Petrus Damianus. *Lib. 7. Ep. 19. ad Blancam*: Illic Iesus aquam convertit in vinum; hic idem Iesus & vinum semetipsum fecit & cibum. De variis Sacræ Eucharistiæ excellentiis & effectibus, *vide tract. 26. discursibus variis.*

Et deficiente vino, dixit Mater Iesu ad eum: vinum non habent. Hunc defectum vini ex invitantium paupertate provenisse, communiter asserunt interpretes: non enim convivantium intemperantia hoc præstitit, nam ubi aderat Christus, totius moderationis norma, omnis immoderatio gulæ abierat. Gula enim Dei & gratiarum ejus est inimica, *tract. 31. discurs. 12. per tot.*

Dixit Mater Iesu ad eum: vinum non habent. Maria, inquit Euthymius hic, deprecata est filium pro deficiente vini miraculo: his qui vocaverant, gratiam volens rependere. Sanctissima Deipara ut se benigno invitantium affectui maxime gratam exhiberet, eorum inopiam miraculo intendit recompenare; gratitudinis volens exercere virtutem. De cuius virtutis pulchris effectibus & variis variorum exemplis, *Vide ir. 30. disc. 7. & 8. per tot.*

Quid mihi & tibi est mulier? Circa genuinam horum verborum intelligentiam sædi variorum hæreticorum irreperunt errores quos refutatos vide apud Sylveiram, *tom. 2. cap. 1. q. 17.* Genuinus autem horum verborum sensus est, quod Christus Dominus ore sereno atque benigno ita severè aliquantulum locutus est, non propter Genitricem; in ea enim nihil reprehensione dignum dari poterat; sed propter circumstantes, ut omnes instrueret, quod in his quæ sui muneris erant, ad Patrisque obsequium & hominum salutem spectabant, nullo carnis aut sanguinis affectu, sed puro tantum in Deum ducebatur respectu; & ita quoties suspicari poterat carnis amorem interrompere eas, quæ Patris sui erant, asperè respondet: ad exemplum omnium Ecclesiasticorum ad quæ ordinariè spectat ea quæ Dei sunt, exequi, nihil horum facere humani alicujus respectus, sed solius Dei intuitu, *ir. 22. disc. 3. per tot.*

Quid mihi & tibi est mulier? nondum ut sis hora mea. Virgo dum dixit: Vinum non habent; sacræ Eucharistiæ institutionem petere videbatur. Ita D. Irenæus *lib. 3. cap. 18.* Ferrure quodam, ait, ducebatur Deipara bibendi sanguinis Christi poculum. Et ad hoc respondet Christus: nondum venit hora mea. Sed valde mirum, quod Christus Dominus ita acerbè Virgini respondeat, dum coelestis convivii desiderio rapiebatur. Eleganter respondet D. Augustinus *Serm. 41. de temp.* Quid vinum est, ait, quod optimum indicatur, quod Archistrictinus queritur serò prolatum, nisi sanguis dominice passionis? hoc est enim, quod Deus in horam suspendit. Quando fervida acceleratione virgo ad coeleste convivium rapitur desiderio, à Christo repellitur, non ob seipsam, quæ purissima erat, verum in eruditionem nostram; quia ad mensam tantam non est festinantes, sed alta præparatione accedendum, *ir. 26. disc. 26. & 42. per tot.*

Erant ibi Hydria lapidea sex posita secundum purificationem Judæorum. Hæ particulæ, secundum purificationem Judæorum, evidenter ostendunt, in his Hydriis adhuc vinum non fuisse; cum enim Palestina raros habeat fontes, Hydriæ illæ aqua plenæ semper servabantur, ut si convivantium aliquis immunditiam aliquam contraxisset, flumina petenda non essent, sed in eis propè purgaretur. Moraliter autem hoc supposito D. Gaudentius, *tract. 2.* inquit: Non possum parcere purificationi Judæorum immunda: Lavant polluta corpora, abluta statim pollunt: semper impuri sunt, & ut dici solet, lazerem lavant. Illum lazerem, quem paraverunt in Ægypto, Pharaone Diabolo, exhibentes seipfos arma iniquitatis peccato. Semper unusquisque antiquorum mores ebit; cum igitur in Ægypto Judæorum majores operibus luti lazerisque instarent, & inde frequenter polluti seu idololatriæ fæce inquinati abluebantur, inde hujusmodi consuetudo est ad posterius derivata, non ex lege, sed ex majorum traditione. En quanta vis exempli majorum, *tract. 26. disc. 4. 6. tract. 27. disc. 12.*

Erant ibi sex Hydriæ lapideæ. Aderant in mensa alia pocula, aderant & alia vasa, sed ad miraculum patrandum Hydriæ eligite, erant enim ad Judæorum purificationem posita, & purissima erant; & ideo non incongruè dici potest, quod Hydriæ ad hanc vini conversionem eliguntur, quod illa sacram Eucharistiæ adumbraret; tanti enim mysterii figura in mundo purissimoque loco receptaculum suum tantum habere poterat; si autem tanta puritas figuræ exhibita, quæ igitur non est exhibenda figurato? *ir. 26. disc. 28. per tot.*

Dixit eis Iesus: Implete Hydrias aqua. Vinum ex aqua potius quàm ex alia re fecit, quia, ut in hanc sententiam eleganter ait Paschasius *lib. de Euchar. cap. 11.* Bene in hoc mysterio nostra figura per aquam admittitur, ut unusquisque in illo Christi sanguine susceptum se intelligat, & in melius transmutetur, *tract. 26. disc. 5. De unione nos inser, & Christum in communionem sacra, per totum.*

Gustavit Archistrictinus aquam vinum factam. Deus quidem impleri jubet Hydrias aqua, id est, corda nostra vario tribulationum genere, quæ non immerito aquæ dici possunt; sed si eorundem bonum rectè pensare valemus, videbimus per eas nos, sicut & aliis modis, invitari ad gratiarum actionem, cum eodem, ob magnum quod ex ipsis capimus lucrum, nobis cedant in præstanissimum vinum quoddam spirituale, *tract. 30. disc. 18. per tot.*

Omnis homo primò bonum vinum panis, & cum inebriatus fuerint, tunc id quod deterius est. Est vinum à Deo creatum in magnum hominis bonum, si eo, prout par est, homo utatur; magna etiam abusus ejus causat mala. Quæ mala vide *tract. 31. discursibus variis.*

DOMINICA III. POST

EPIPHANIAM.

Cum descendisset de monte, secuti sunt eum turba multa. *Math. 8. num. 1.* Quid est quod turbae non ascendunt montem ad Christum, sed descendentes sequuntur? Ratio moralis est: Ascendit Christus in montem, qui alienus erat ab omni peccato; ascendunt discipuli qui iam Christi Domini doctrina onus peccatorum deposuerant; & ideo expediti ac praeceptes erant, ut ad sublimia intendant; at turba peccatorum sarcina, & pondere gravabatur, ideoque in altum scandere non valet; sic sola peccata onus illud grave sunt, quod nos in inferno detinet, & vi cuius ad montem coelestem scandere nequeamus, *1r. 34. disc. 31. per tot.*

Et ecce leprosus veniens adorabat eum. D. Gregorius ab Abulensi *quæst. 4.* relatus, notat, quod leprosus hic non ascendit in montem, sed Domino descendenti occurrerit: rationem huius hanc assignat, quia non licebat leprosis intra urbes habitare ne, alios inficerent. Quod si leprosos, qui aliorum corpora tantum inficiebant, ita necessum erat separari, qui non magis cavendi sunt scandalosi, qui sunt veluti ligna ignem infernalem nutriunt? *1r. 27. disc. 7. per tot.*

Et ecce leprosus veniens adorabat eum, dicens, Domine si vis, poteris me mundare. Diligenter attendendum quomodo hic leprosus in petitione sua magna praeventionem usus sit. Perbellè ait Origenes *Hom. 5. in divers.* in persona leprosi loquens: *Te ego ut Deum adoro, ideoque & Dominum dico, opera prius confessans, & sic verba loquens.* Prius opera exhibet eum genuflexo adorans, & procidens in faciem suam; postea verba profert, ut facilius exaudiretur. Plus enim persuadent opera, quam verba, & ideo illa præcedere debent, *1r. 27. disc. 1. per tot.*

Domine si vis, poteris me mundare. Magna fides resplendet hic, ut ponderat Eusebius Gallicanus *Hom. 3. post Epiph.* Magna enim fide facta est hæc leprosi petitio, ait enim: *si vis poteris me mundare.* Eum ut Deum omnipotentem recognoscit, siquidem quidquid vult præstare potest. Et non dixit, ut notat Origenes *Hom. 5. in divers.* Roga, deprecare pro me, ut dictum est Moyfi; sed *si vis poteris me mundare*; Christum Dominum recognoscens cum Deo Patre potestate æqualem; & hanc fidem adoratione sua exhibita protestabatur, quæ cultus latitæ erat; unde & meruit tam citò exaudiri: Ex quo patet, quam multa bona vera fides in se contineat; de quibus *1r. 29. disc. 3. per tot.*

Et extendens Iesus manum, tetigit eum, dicens: volo mundare. Leprosus iste veniens ad Dominum, procidit in faciem suam, iudicans se indignum, ut ante Domini oculos appareret; ac proinde in faciem suam procidit, veluti cooperiendi faciem suam, ac turpitudinem morbi sui. Christus Dominus hanc illius humilitatem honorans ac extollens, non solum eum suis corporalibus oculis aspexit, sed etiam tactum manu ejus propria concedit. Humiles enim ad recipiendas gratias capaciores sunt; Deumque veluti ad se trahunt, *1r. 21. disc. 5. 6. per tot.*

Volo mundare. Accessit hic leprosus cum magna verecundia ad medicum genuflexus adorans, & quamvis in eo tanta esset erubescencia, tamen confessio ejus inde non impeditur, sed publica ac patienti voce sanitatem postulans, infirmitatem suam ac vulnera ulceraque manifestat; unde & id quod petit, impetravit. Qui enim pudorem suffere constans in servitio divino, gratiam, amicitiam Dei, nec non criminum recipit indulgentiam, *1r. 25. disc. 7. per totum.*

Et ait illi Iesus: vade, nemini dixeris; sed vade ostende te sacerdoti. Eusebius *Homil. in Domin. 3. post Epiph.* *Præcipit ei, inquit, ut nemini dicat, prædicari namque & Dei miracula populis narrare sacerdotum est.* Leprosus vero est mundus fit, sacerdos tamen fieri non debet: quoniam illi ad hoc officium eliguntur, ut Apostolus ait, qui sine crimine sunt; noluit igitur Dominus leprolo officium prædicationis committere, quod proprium est sacerdotum; qui enim alios docet, ipse irreprehensibilis appareat necesse est, ne verbum Dei contemnatur, *1r. 23. disc. 4. 5. per tot.*

Sed vade, ostende te sacerdoti. Ad principem sacerdotum tanquam ad caput, & ad reliquos sacerdotes tanquam ministros spectabat mundatum à lepra inspicere, & de ejus mundatione testimonium dare; ne ergo legem violare videretur, & sacerdotis officium usurpare, & ut etiam de miraculi veritate omnibus constaret, ad sacerdotes mittit. Et quamvis sacerdotes iniqui & sacrilegi essent, honorum tamen eis debitum mandat Dominus eis impendere. Ob personarum malitiam noluit dignitatis auctoritatem dominare ac defraudare: proindeque quamvis persona iniqua, dignitas tamen est veneranda, *1r. 23. disc. 24. 25. 26. per totum.*

Et offer manus tuam. Jubeat dominus munus offerre in gratiarum actionem: Deus enim gratiarum tributum pro beneficiis suis in

lege naturæ, scripta & Evangelica semper postulavit, *1r. 30. disc. 2. per tot.*

Et offer manus tuam. Per leprosum optimè peccatores significantur, ut docet Divus Augustinus, *Serm. 32. ad fratres.* Christus Dominus ergo manum suam extendens, tangit eum ad contritionem & poenitentiam, & sacerdotem mittit, ut per ipsum absolvetur ac Deo reconcilietur, & tunc in Ecclesia Deo Patri gratissimum munus offerret, scilicet dilectissimi Filii sui Jesu Christi corpus, in omnium peccatorum remissionem ac gratiæ omniumque donorum augmentum. Quo decemur, communioni præmittendam conscientiae purificationem, *1r. 26. disc. 30.*

DOMINICA IV. POST

EPIPHANIAM.

Ascendens Iesu in naviculam, secuti sunt eum discipuli eius. *Math. 8. 23.* Navis hæc est Ecclesia, seu fides; in eandem navim, in qua est Christus, ascendunt discipuli, quia ad salutem habendam requiritur, ut ambulemus in fide ac Ecclesia Christi, quæ est una, nempe sancta ac Romana & Catholica Ecclesia, *vide de hac materia, 1r. 29. discursus varios.*

Ascendens Iesu in naviculam, secuti sunt eum discipuli eius. Ex textu patet, Christum prius intrasse in naviculam, quam discipuli, quia Christus erat Dominus, & quò vadit Dominus, vadunt & famuli, sicut corpore, ita & exemplo; unde colligitur quantum fructum Prælati causent, si suos subditos bono præeant exemplo, *1r. 27. disc. 5. per tot.*

Ascendens Iesu in naviculam, secuti sunt eum discipuli eius. Prius Iesus ascendit in naviculam; & ut ait *Marcus cap. 4. 11. 34. Transseamus contra.* Seu ut D. Lucas narrat *cap. 8. num. 22. Transseamus trans flugium.* Insigne certè verbum, decens Imperatorem & ducem. Transseamus, non enim suos jubet abire in mare ac in periculum, & ipse manet domi deliciis indulgens: sed simul cum eis pergit, & dum præcipit, simul ipse vadit ac prius ascendit; & optimè quidem ad superiorum instructionem; bonum enim exemplum magnæ est utilitatis & necessitatis, præcipue in iis qui in regimine & superioritate aliis præsunt, *1r. 27. disc. 4. per totum.*

Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus. Divus Paschasius, *lib. 5. in Math.* hanc maris commotionem asserit fuisse latitæ ostentationem ob præsentiam Dei ac Domini sui, in qua ponderatione Paschasii dici potest, quòd ubi primum mare agnoscit se Dominum recepisse, se sentiens indignum ad sustinendam tantam majestatem, statim totis artibus contremiscit, aquarum voragines velut celerato cursu fugiunt, ima maris commoventur: quòd si hoc in insensibilibus, quanto non magis homo rationalis trepidabit ad præsentiam Domini sui, maxime verò is qui indignè recipit in sacra Eucharistia? *1r. 26. disc. 38. 39. 40. 41. per tot.*

Et ecce motus magnus factus est in mari. Non ineptè etiam per furentes ventos, sævientem tempestatem, inturgentes undarum voragines interpretari possunt, convitia, opprobria, injuriæ, quibus ab adversariis humanus animus degens in hoc sæculo impetitur, ex quibus iramovetur ac effertur, ut nisi in eis exsurgat Iesus exemplo suo infundens piæ benevoluntæ affectum, sine dubio humanum pectus in inevitabile iræ ac vindictæ impelleretur naufragium. Unde Christi iugiter in injuriarum tolerantia attendendum exemplum, *1r. 36. disc. 7. per totum.*

Et ecce motus magnus factus est in mari. D. Cyrillus in *catena Græca*: D. Chrysologus *Hom. 21.* per hanc navim Ecclesiam Chisti agnoscunt, quam Tyranni sua impia crudelitate, Hæretici suis falsis dogmatibus & erroribus impetunt, & spumosis fluctibus suarum quæstionum ac disputationum contra sacra dogmata Catholica, quæ potiùs fidei obedientia, quam humana discursiva ratione sunt veneranda, insurgunt, ac navim Christi opprimere intendunt; tamen in vanum laborant, & tantum abest, quin opprimant, quin etiam potiùs per has ipsas contradictiones & perfectiones magis solidetur & in veritate stabilatur ac confirmetur, *1r. 29. disc. 18. 19. 30. 21. 22. per tot.*

Ipsi vero dormiebat. Quare discipulis ita periclitantibus dormiebat Dominus? Respondet D. Basilii Seleucus *1r. 12. Adversus discipulos cum tempestatem depræliaretur, Dominus dormiebat.* Et quòd hoc tantum navigantibus prælium? O somnum! quo fidem dormientem ex media maris tempestate extirpare parabat. Sæviente tempestate dormiebat Dominus, non inertia, sed studio, ut denotaret, quantum debeant vigilare, qui in hoc mundi mari navigant, utque dormientis discipulorum fidei damna indicaret acque argueret. Si enim ex eo quòd sensu corporis dormiebat ipse, videbantur corpora periclitari, inde intelligerent, agnoscerentque discipuli, quòd cum fides in eorum animis dormiret, in acerbis-

bisimilis periculis naufragii se iactari ac versari. Fides enim scutum illud est, quod omnes à nobis hostiles ictus avertit, *tract. 29. disc. 4. per tot.*

Porro homines mirati sunt, dicentes: Qualis est hic quia venit & mare obediunt ei? Non absque causa mirabantur homines. Valde enim mirandum est, quod omnes creaturæ etiam intellectus ac prudentiæ expertes, Dei iussioni deserviant, idque in vicem gratitudinis; solus tamen ingratus homo non obstantibus innumeris in se collatis beneficiis, ad gratitudinem surdus persistat, & contumax; quod quantum malum sit, vide *tract. 30. disc. 25. 26. per tot.*

DOMINICA V. POST EPIPHANIAM.

Simile est regnum calorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo. *Matth. 13. 24.* Homo iste extra omne dubium Deus est, qui tunc seminavit bonum semen in agro suo, quando homini esse, illudque nobilissimum dedit, dum corpus ex luto compactum flatuque suo animatum, ad maximam utilitatem ejus illi impertit; quapropter etiam ad gratiarum actionem præstandam obligatur, *tract. 30. disc. 13.*

Simile est regnum calorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo. Ager ille juxta communem sanctorum Patrum doctrinam est Ecclesia; semen autem sunt sacra fidei dogmata, sacramenta, virtutes, in quibus consistit pulchritudo & fertilitas hujus agri: In hunc agrum autem superseminantur zizania, quando Christianorum vitia & mali mores sævissimam Ecclesiæ inferunt persecutionem. *tr. 29. disc. 12. per tot.*

Cum autem dormirent homines, venit inimicus eius, & superseminavit zizania. Deus, qui per istum hominem significatur, à principio mundi seminavit bonum semen in agro, id est, natura nostra: statim autem accurrit dæmon, & superseminavit zizania malitiæ & odii, præsertim autem invidia & livoris, cujus est principalis seminator, *tr. 38. disc. 8. per tot.*

Cum autem dormirent homines. D. Bernardus *lib. 2. de consideratione*, per homines dormientes intelligit illos superiores, quæ seculares, quæ Ecclesiasticos, qui negligenti & scandalosa sua vita faciunt in agro Ecclesiæ prodire urticas, spinas & zizania peccatorum: scandala enim superiorum ad subditos transmittuntur cum gravi & irreparabili hominum præjudicio, *tract. 27. disc. 10. per tot.*

Venit inimicus homo, & superseminavit zizania. Non immerito vocat inimicum suum hominem, quia aliquando homo est talis, ut vocetur dæmon, & symbolizat unus cum alio: maxime verò homo iracundus, quia Diabolo similis, cum ira vitium sit diabolicum, *tr. 39. d. 8. per tot.*

Venit inimicus homo. Eleganter, ait D. Chrysost. *Hom. 47. in Matth.* hominem inimicum ipsum Diabolum, quæa omnibus semper obesse conatur, merito appellavit. Nullus major adversarius homini, nullusque majora nocumenta ei parat, quam homo sibi ipsi, & maxime homo vindicativus; ac proinde cum Diabolus homo non sit homo, tamen appellatur hoc loco, ut aptius ejus furor & vindicandi libido, quæ contra nos debacchatur, exprimat, cum nulla major inveniatur, quam hominis in hominem, & nulli magis noceat homo vindicativus, quam sibi ipsi, *tract. 35. disc. 26. per tot.*

Venit inimicus homo, & superseminavit zizania. D. Augustinus *lib. 2. retract. cap. 28. ex B. Cypriano*, cum adhuc aliis Patribus per zizania intelligi vult omnes malos & iniquos, quos Diabolus inter fideles seminat, ut illi sua mala vita ac scandalis probos perdant. Scandalum enim nidus est omnis malitiæ & zizania à dæmone seminata, *tr. 27. disc. 7. per tot.*

Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo? unde ergo habes zizania? D. Paschasius *lib. 7. in Matth.* Vox hæc; unde habes zizania? inquit; plena admirationis est, plena stupore & pavore: totum ergo se ignorare ostendunt; quomodo scilicet in bono agro bono semine repleto inventa sint zizania. Unde concludit ipse Paschasius: Idcirco cesset humana præsumptio; cesset hæreticorum pravitas, quæ in divino iudicio & præsciencia Dei temerè aliquid definire vel suffragare præsumunt, cum & ipsi Angeli pie interrogando se ignorare videntur, quo iudicio contigeris. Cum igitur videris hominem, ad imaginem Dei factum, aberrare, vel aliquem in apice Ecclesiastico constitutum cadere; vel etiam in optimo observantiæ clauetro, iacto bono regularis disciplinæ semine, zizanium pestiferam herbam pullulare; noli aliquid temere judicare, sed humiliter totum altissimæ Dei providentiæ submitte. Judicare enim malè de aliis, zizania quædam est, quam dæmon seminat & nutrit, *tr. 42. disc. 2. per tot.*

Dixerunt servi: visimus & colligimus ea? Et ait: Non; ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum. Mirum est, quod dominus prohibeat auferri zizania; & ratio difficultatis

confurgit ex illis verbis Apostoli. *1. Cor. 5. 13.* Auferre malum ex vobis ipsis, hoc est, ut explicat D. Augustinus, ut homo malus auferatur ex hominibus bonis, quod fit per Ecclesiasticam disciplinam. Sed difficultatem pulchrè solvit D. Paschasius *lib. 7. in Matth.* Non dico, ait, ut contradicam illud Apostoli: Auferre malum ex vobis: quod contrarium huic loco sonare videtur, sed aliud est de manifestis apertisque criminibus indicare in Ecclesia, aliud de his quæ adhuc quasi in herba latens. Nam zizania, quod lolium esse dicimus, antequam in colmen veniant, tanta similitudo in eis est, ut discerni vix aut nunquam possint, & hinc dominus ait: finite usque ad messem. Apostolus citato loco agit de publicis, quorum scelera tum omnibus nota; Christus verò similitudine zizaniz, quæ in herba vix differt à tritico, non de manifestis, sed de ambiguis & occultis pertractat, in quibus dijudicandis facile potest errari, *tract. 42. disc. 5. 6. 7.*

Et ait: non; ne forte colligentes zizania, eradicetis simul & triticum; finite utraque crescere usque ad messem. Pius certe Dominus longanimitatem suam, quæ peccatores expectat ad poenitentiam, hic nobis indicat; qui cum omni hora suas sibi interrogatas possit abolere aut punire injurias, tamen immenso suo beneficio poenas removet & differt, *tract. 30. discurs. 15. 16. per tot.*

Et in tempore messis dicam messoribus: colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum. Tempus messis dies est iudicii, & tunc postquam omnia fuerint demessa, separate zizania, & ante omnia alligate ea in fasciculos. Zizania utpotè damnata non excutuntur, nec à paleis separantur, sed simul cum illis, scilicet iniqui cum suis peccatis in fasciculos ad comburendum alligantur, ut æterna ignis infernalis sustineant supplicia. De variis inferni panis, simulque natura ignis infernalis, vide *tract. 34. disc. 7. 8. 9. 10. per tot.*

DOMINICA VI. POST EPIPHANIAM.

Simile est regnum calorum grano sinapis. *Matth. 13. 31.* Optime per granum sinapis, quamvis sit parvum, significatur doctrina fidei ac Ecclesiæ sanctæ, ad indicandum ejus efficaciam, fructum ac propaginem. Prædicatio enim Evangelica è tenui cum Christo cœpit, ac per paucos Apostolos, humiles, pauperes, ignobiles in totum mundum dilatata est; quæ res vera veræ Ecclesiæ est nota, *tr. 29. d. 21. per tot.*

Simile est regnum calorum grano sinapis. Granum sinapis, ait Sanctus Augustinus *Serm. 31. de sanctis*, magnum est non specie, sed virtute: prima fronte speciei suæ parvum est, vide despectum, non saporem præbens, non odorem circumferens, non indicans suavitatem; ac ubi teri cœperis, statim odorem suum fundit, & acrimoniam exhibet. In quo sensu per granum sinapis non immerito significatur Dominus noster Jesus Christus, qui priusquam humiliaretur, & in Passione sua contereretur, in maiestate sua non agnoscebatur, nec adorabatur, *tr. 32. disc. 8. per tot.*

Simile est regnum calorum grano sinapis. Sinapis suam virtutem non ostendit, nisi postquam conteritur, imò ut ait Glossa Interlin. quanto plus teritur, tanto plus redolet. Sicque Ecclesia Catholica, quod majores adversitates ac oppugnationes contra eam exoriebantur, eò magis suam vim ac veritatem declarabat, *tract. 29. discurs. 18. 19. 20. per totum.*

Simile est regnum calorum grano sinapis. Granum sinapis, ait D. Paschasius *lib. 7. in Matth.* Christus Dominus est, ita teratur in corde, ut ora nostra gustu ferventia, vivido fructus sui sapore succendant, in tantum eam ut ab oculis lacrymæ præ nimio ardore decurrant. Granum sinapis, sumptum in ore, si dentibus atteritur, præ nimia sua activitate totum os calefacit. Christus Dominus dignè & reverenter sub speciebus panis & vini sumptus, est nobis in ore, velut sinapis, totum hominem accendit ac calidum reddit erga cœlestia, *tr. 26. disc. 10. per tot.*

Quod minimum quidem est omnibus seminibus: cum autem creveris, maius est omnibus oleribus. Granum sinapis significat Christum Dominum. D. Gregorius *lib. 1. Moral. cap. 19.* Granum namque suis cum mureretur, ait, arbor cum resurgeret: granum per humilitatem carnis, arbor per potentiam maiestatis. Item granum sunt sancti & iusti, ut ait Divus Paulinus *Epistol. 6. Memento*, inquit, granum sinapis de quo semine sumus &c. Quare enim magis Christus Dominus se in vita & passione sua humiliavit, tanto magis est à Deo Patre in resurrectione sua exaltatus. Sicque Sancti quod magis se propter Dominum dejecerunt, eò magis sunt ab ipso sublimati. *Tractat. 32. discurs. nono, & decimo, per totum.*

Simile

Concionatorius.

97

Simile est regnum celorum fermento. D. Greg. Nyssen. oras. Ca-
serch. de Christo Domino in Eucharistia rem explanat. Quemad-
modum enim, ait, parvum fermentum totam massam sibi similem reddit; sic
corpus illud vivificum in corpus nostrum ingreditur, totum in se trans-
fert, *tract. 26. disc. 5. per tot.*

DOMINICA SEPTUAGESIMÆ.

Simile est regnum celorum homini Patrifamilias. Bene dicitur ho-
mini Patrifamilias. Homini quidem ob humanitatem, & cle-
mentiam, ut notat D. Hieronymus c. 22. *Matth. n. 7.* Quando age-
bas opera clementia, ait, hominis nomen appositum est. Patrifamilias
verò ob curam, & sollicitudinem erga totam familiam. Ex sin-
gulari enim humanitate, & clementia Deus, ut sollicitus Pater-
familias, de omnibus curam habet, omnes singularibus praeve-
niendo beneficiis: quod patet ex bonorum, quibus hominem in
creaturarum, ad beneficium ejus destinatarum productione, Deus
cumulavit, multiplicitate, & varietate, *tractat. 30. discurs. 11. per tot.*

Qui exiit primo mane. Syriacus habet: summo diluculo. Bo-
nus certè Paterfamilias, qui non misit servos suos vocare ope-
rarios, sed ipse per se ad forum exiit, maxime vigilans super
vineam suam, ut eam bonis repleat, & à malis custodiat. Pater-
familias hic Deus est, vinea autem anima hominis; cui conser-
vandæ, & omnigenis virtutum fructibus exornandæ Deus maxi-
mis gratiis, & auxiliis assistit, *tractat. 30. discurs. 14. per totum.*

Qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Cum
dicitur, quoddam Paterfamilias exiit conducere operarios, in ipso
verbo conducendi aperte denotatur, vocatos esse ad excolen-
dam vineam, non verò ad delicias, aut suis tantum commodi-
tatibus vacandum.

Unde D. Chrysostom. in *Imperfect. Hom. 34.* Scitote, inquit, quia
mercenarii sumus conducti. Sicut ergo nemo conducit mercenarium, ut
hoc solum faciat, quod manducet; sic & nos non ideo vocati sumus à
Christo, ut hac solum operemur, quæ ad nostrum pertinet usum, sed
ad gloriam Dei. Et hoc profectò tot tantaque merentur Dei in
nos beneficia, ita ut quandoquidem omnis creatura Deo grati-
tudinem exhibere obligata sit, multò tamen magis ad hoc tri-
butum persolvendum nos obligamur, *tr. 3. d. 4. per tot.*

Qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Pulchrè
in hac verba scribit D. Paschasius lib. 9. in *Matth.* Omnes in hac vi-
nea operarii esse debent, quia nemo est, nisi non alios, qui seipsum exer-
cere, & excolere non debeat, ut fructum ferat in Christo, & in vite
maneat. Nullus in hac vinea, id est Ecclesia, ab operatione exi-
mitur, etiam si sit claudus, pusillus, scemina ac senex, quilibet
maximè debet esse operans in cultura sui animi, in expurgandis
que illius vitis, ac peccatorum vepribus eradicandis, ne si otio
se tradiderit, de patrisfamilias contubernio ejiciatur in tenebras
exteriores; pro quo malo avertendo optimum est consilium Da-
vidis, ut homines in infernum descendant viventes; Poenarum
enim æternarum consideratio in divino servitio, & cultura vi-
neæ Domini servientes, diligentes efficit, *tr. 32. d. 4. & 5. per totum.*

Conventione autem facta ex denario diurno. Cum operarii voca-
ti ad vineam significant omnes fideles ad Ecclesiam Dei voca-
tos ad bene operandum, & merendum; sub denario intelligi-
tur vita æterna, ut merces assignata, ut communiter docent
sancti Patres. Ah quàm facile est levi præceptorum decalogi ob-
servantia hunc denarium lucrari; ex quo pena damnatorum mul-
tum augebitur ob considerationem gloriæ beatorum, de tanto
amisso bono maximè dolentes, *tract. 34. d. 21. per tot.*

Conventione autem facta ex denario diurno. Christus Dominus
non incongruè confert beatitudinem cum denario diurno; scie-
bat enim auri amorem hominum animos maximè rapere, & at-
trahere, & à dandis Eleemosynis retinere; ut autem ad dandas
Eleemosynas nos excitet, pro vitæ æternæ præmio cum operariis
convenit ex denario, cum quandoque per denarium unum, pro
Eleemosyna erogatum, salutis æternæ pignus nobis comparare
possimus, *tr. 24. d. 14 per tot.*

*Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos, &
dixit illis: Ite & vos in vineam meam, & quod iustum fuerit, dabo vo-
bis.* Chrysostomus in *Imperfect. Hom. 34.* Istis, ait, scilicet vocatis
hora tertia, non facit pactum. Benignus enim paterfamilias scie-
bat largitatem suam, quia tantum paratus est retribuere, quan-
tum mercenarii recipere non sperabant. De dato enim ejus ne-
mo jussu murmurat, quia amplius dat, quàm omnis homo desi-
derat. Nullus enim quantumvis in minimo Deo serviens, à ma-
ximis beneficiis ejus, etiam votum excedentibus est immunis,
*tr. 40. d. 18. de variis beneficiis, quibus Deus personam uniuscuiusque
replet.*

*Circa undecimam verò exiit, & invenit alios stantes, & dicit illis:
quid hic statis tota die otiosi?* Notandum hic quoddam si hic bonus pa-
terfamilias arguit, quos nondum conduxerat, nec in vineam
Manf. Bibl. Præd. Tom. II.

suam adhuc intraverant, dicens: quid hic statis tota die otio-
si? quàm ergo asperius, & rigidius non reprehenduntur illi,
qui jam conducti, & in vinea Domini, & Ecclesia multis bene-
ficiis cumulati, otiosi inveniuntur, nullum gratitudinis fructum
afferentes, *tr. 30. d. 19. per tot.*

*Circa undecimam verò exiit, & invenit alios stantes otiosos, &
dicit illis: quid statis hic tota die otiosi?* Vidit sollicitus pa-
terfamilias circa horam undecimam, cum jam dies multum
profecisset, alios stantes otiosos; non potuit profectò sibi tem-
perare, quin eos non increparet, cum tamen alios qui vocati
sunt hora tertia sexta, & nona, quamvis etiam inventi fuisset
otiosi, non increparet; ratio hujus est, quoddam hi qui ad sum-
mum, & perfectum diem in publico otiosi inveniebantur, per
malum otii exemplum scandalosi notabantur, ac propterea sta-
tim, ac publicè erant reprehendendi; simulque Scriptura sacra
scater poenis, & suppliciis scandalum dantibus comminatis, *tr.
27. disc. 8. per tot.*

*Cum autem sero factum esset, dicit Dominus vineæ procuratori: vo-
ca operarios, & redde illis mercedem.* Glossa sic rem hanc explicat:
Dicit paterfamilias procuratori, id est, dicit Pater Filio, quia sci-
licet Pater omnia per filium operatur, & filio dedit omne iudicium
facere. *Joan. 5.* Aptè igitur ad hoc propositum dicitur, advenien-
te filio ut judicet mundum, se ut vineæ procuratorem exhibebit,
quando Electis reddet mercedem, eos advocando ad gloriam
dicens: Venite Benedicti Patris mei, *tract. 41. discurs. 25. per
totum.*

*Venientes autem & primi, arbitrati sunt, quod plus essent acce-
perunt: acceperunt autem & ipsi singulos denarios.* Et accipientes
murmurabant adversus patremfamilias. D. Chrysostomus in *Imper-
fect. Hom. 34.* Ergo, ait, non dolebant, quasi fraudari de mercede
sua, sed quia illi amplius, quàm merebantur, acceperant: hoc enim
est proprium invidia: quando aliquid alteri additur, sic dolens in-
vidi, quasi aliquid sit illis subductum, quod illi est additum, ne pa-
ra, si videris fieri aliquem diutorem, putas invidus se pauperem fa-
ctum, & sapientior factus ita dolet, quasi ipse sit insipiens. Hi alien-
nam prosperitatem pro damno suo habebant; Diabolica hæc est
qualitas invidiæ, *tr. 38. disc. 13. 14.*

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

Cum turba plurima convenirent, & de Civitatibus properarent
ad Iesum, dixit per similitudinem: exiit qui seminat, seminare
semen suum. *Luc. 8.* Parabola hac Dominus declarabat finem, ob
quem venerat in mundum; qui erat prædicare, & docere fidei
doctrinam: unde sibi ipsi nomen seminantis imponit, quia ei pro-
prium est, fidei doctrinam seminare in corde. Veritas enim fidei
soliis Dei opus est; quod pulchris rationibus probatur, *tr. 29. d.
18. 19. per tot.*

Exiit qui seminat, seminare semen suum. D. Antonius Vlyssipon.
form. in *Sexage.* ait: Seminatio est Christus, vel predicator, ipsius se-
men est verbum. Nam sicut sator effundit semen super terram, sic
& predicator doctrinam in Auditores. Et sicut bonus sator, ter-
ræ cœlique ingenium observat, ne importunè semina sua amitte-
tat; sic & bonus predicator temporis, loci, & auditorum op-
portunum præmeditari debet, ne suo labore frustreretur: quas
circumstantias in hoc tempore, hacque Dominica consideret,
videbit facer Ecclesiastes curandum sibi esse, ut gulam, & ebrie-
tatem individuos Bacchanalium comites, tanquam seminarium
omnis peccati abolere possit; pro qua materia vide efficacissima
argumenta, *tr. 31. discursibus variis.*

Et dum seminat, aliud cecidit focus viam. Cœlestis sator opti-
mum semen misit in terram, quæ etiam aliàs optima erat; ta-
men hominum conculcatione sterilefecit ad fructum, & etiam
nullius proventus spem dat: talis hominum conculcatio sunt ir-
risiones. O quam sæpè optima devotio, aut vitæ probitas, quia
irridetur, sic conculcatur, ac sterilefecit! Diabolus enim has ho-
minum irrisiones tanquam machinas adhibet, quibus maximè
timoratos à Deo seducat, &c. *tr. 27. disc. 2. per tot.*

Et volucres cœli comederunt illud. Per volucres cœli aptè intel-
liguntur demones, qui idè bene volucres dicuntur, quia ma-
gna eorum pars versatur in hoc sæculo per aera, usque ad diem
iudicii; unde etiam à D. Paulo *Eph. 2.* dicuntur potestates aeris.
Nam autem sicut volucres minimus, & ille quidem secretissimus
ad nidificandum locus sufficit, ut ibidem pullos excubet; sic
quoque demoni minimus isque secretissimus, & minimè suspec-
tus ad animam nostram aditus sufficit, ut deinceps omnem
suam malitiam in eam infundere, & pullos novorum pecca-
torum procreare possit. Est autem hic aditus, Hypocrisis, *tr. 33.
d. 5. 6. 7.*

*Et aliud cecidit super petram: & natum aruit, quia non habebat
humorem.* Moralis hujus rei expositio est, cecidit super petram,
corda scilicet indomita, & superba, nullo fidei vomere penetra-
ta. Et natum ad horam aruit, quia licet aliqualem fidem haberet,
nullum tamen habebat humorem bonorum operum, nec rectæ
con-

conscientiæ. Fides enim conjuncta debet esse cum bonis operibus, &c. *17. 29. d. 3. per tot.*

Et aliud cecidit inter spinas, & simul exorta sunt spinæ, & suffocaverunt illud. Cur non postea, cum jam ipsum semen se dilataisset in culmos, spicam produxisset, ac jam fructus protulisset; sed cum semen adhuc esset in sua specie, simul cum eo nascuntur spinæ? Sic sæpe contingit: acriores hostiles incurfus, non frequenter armantur in virtutem adultam, quæ jam multas per magnam annorum spatium habet forinatas radices, & magnos producit fructus; hanc enim multum timent adversarii: omnes eorum conatus impetunt in teneram, ac infantilem virtutem, ad ipsam perimendam, ac eradicandam: & ad hoc utitur opera hominum perditæ salutis, quos tamquam suos dæmon adhibet satellites, *17. 27. d. 2.*

Et simul exorta sunt spinæ, & suffocaverunt illud. Spinæ semen suffocant, & non semen spinas; spinæ enim ex contubernio boni seminis nullum habent damnum: at verò bonum semen ex vicinitate, & approximatione spinarum, suffocationem, ac interitum reportat. Similes spinæ sunt scandalosi, qui causa sunt ruinæ multorum, *17. 27. d. 11.*

Et simul exorta sunt spinæ, & suffocaverunt illud. Exorta spinæ suffocant semen bonum. Sic sane frequens est consuetudo, ut si aliquis bonus affectus bonusque motus in nobis apparet, statim iniquorum cæcus excitetur, & moveatur ad illum extinguendum, idque per irrisiones; virtus enim deridetur ab impiis, utpote spinæ in oculis eorum, *17. 27. d. 3.*

Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. Nunquid aures sunt ad aliud ministerium, nisi ad audiendum? ad quid ergo servit hæc phrasis? Loquitur Dominus de simplici, ac recto usu sensus; qui enim audit, ut oportet, & ut rectè intelligat, hic verè audit. Qui autem audit, non ut audiat, ac intelligat, sed ut irrideat, ac calumniatur, ut multi iniqui, qui confluebant ad sermones Christi; hic non audit, juxta id, ad quod sensus ei dati sunt, sed ad quod sua malitia ducit: hoc valde pestiferum, & magnum malum est; & quàm grave peccatum illud sit. *vide 17. 25. d. 11. per tot.*

DOMINICA QUINQUAGESIMÆ.

Ecce Ascendimus Ierosolymam. *Luc. 18. n. 31.* Sancta Mater Ecclesia, non sine ingenti mysterio, præsens de passione Dominica prælegi jubet hodie Evangelium; volens illam amarissimam videlicet Domini passionem, tamquam præsentissimum, & efficacissimum contra Bacchanales dissolutiones, gulam, & ebrietatem hisce diebus usitatissimam, proponere remedium. Ad eundem modum si hisce diebus sacer Ecclesiastes se contra hæc vitia armare voluerit, habet integrum tractatum trigessimum primum, viginti septem discursibus constantem, ex quibus illa Auditoribus desuadendi ansam, per efficacissima argumenta haurire poterit, *17. 31. per tot.*

Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur. Quis rogo, tantum scelus ausit? Filium Dei tradere gentibus ad res tam ignominiosas, imò ad ipsam crucis mortem? Certè quod nullus unquam attentare ausus fuisset, id ipsum tamen auctu prolixius temerario fecit invidus, & invidia Judæorum, quæ contra Christum usque ad ipsam mortem semper obstinatissima fuit, *17. 38. d. 5. per tot.*

Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur. Non absque mysterio hic, sicut & aliàs multoties Christus Dominus discipulis suis prædixit mortem, & passionem suam; fecit enim hoc, ut eximius ejus amor, singularique ejus benignitas, quæ pro nobis tot pertulit, altè esset infixæ, & impressa in mente discipulorum; & ut tantæ ejus charitatis jugis in nobis memoria permaneret, divinum Eucharistiæ sacramentum instituit, tamquam suæ sacratissimæ passionis memoriale perenne. Et cum magna sacramentum hoc inier, & passionem sit correspondentia, ut igitur ex utroque proficiscens benignitas altius menti infixæ remaneat, passionem jugiter meditemur, ut Eucharistiæ eò majori cum fructu percipiamus, *17. 26. d. 26. per totum.*

Factum est autem cum appropinquaret Iericho, cæcus quidam sedebat secus viam mendicans. Divus Greg. *Hom. 3. in Evang.* Cæcus, ait, est genus humanum, quod in parente primo à paradysi gaudiis expulsum, claritatem supernæ lucis ignorans, damnationis suæ tenebras patitur; sed tamen per Redemptoris sui præsentiam illuminatur, ut interna lucis gaudia iam per desiderium videat, atque in via viæ boni operis gressus ponat. Cæcus ille præfiguratur genus humanum, quod in primo parente divinæ lucis claritatem perdidit, tamen per præsentiam divini Verbi, maxime in sacratissimo Eucharistiæ sacramento, illuminatur, & internæ lucis gaudia recipit, *17. 26. d. 24. per totum.*

Dixerunt autem ei, quod Iesus Nazareus transires. Et clamavit dicens, Iesu fili David miserere mei. *Tertull. lib. 4. contra Marcionem c. 36.* refert impiam pestimi hujus hæretici improbationem, qua di-

cit, non benè cæcum Christum Filium David exclamasse pro sanitate obtinenda: Nam, inquit, Marcion, si aliquando Davidem in recuperatione Sionis offenderant cæci resistentes, quo minus admitteretur; idcirco Christus ex diverso cæco subvenit, ut hanc se ostenderet non esse filium David, ex animi adversitate bonus cæcis quos ille sufferat cæci. At respondet Tertullianus: Atqui & propter hoc filius David, Ananiam de suo rotundenda: Nam & quo David offenderant cæci, tunc verò eiusdem indecoris homo supplicem se obtulerat filio David, idcirco ei satisfaciendi quodammodo placatus filius David restituit lumina. Rectè Tertullianus antichetini, & vim argumenti retorquet in hæreticum. Cæci magno odio extiterunt adversus David, prout refertur. *1. Reg. 5. 6.* & David idcirco præmulum constituerat iis in die illa, qui percussissent odientes animam David. Inde ergo Christus, quia filius David, tantum abest ut cæcos insequatur, ac confundat, sed quia cæci infesti fuerunt parenti ejus, inde peculiariter movetur ipse, ut cæcis beneficiat. Longissime enim abest à Christo, ut malum pro malo rependat, & generis sui inimicos odio prolequatur, sed potius illis ex animo beneficit, de qua re vide *17. 35. disc. 4. & 13.*

Et qui præibant, increpabant eum, ut taceret. D. Augustin. *ser. 18. de verbis Domini:* Bonos, inquit, Christianos volentes facere præcepta Dei, Christiani mali, repudi prohibens: clamant tamen illi non deficientes. Cum enim quisque Christianus capere bene vivere, mundumque contemnere, in hac sui novitate patitur reprehensores frigidos Christianos; sed si perseveraverint, ipsi tam obsequuntur, quod antea prohibebant. Sic cum hic cæcus clamaret; Miserere mei, incipiebat jam toto corde converti ad Deum, ejusque veram fidem profiteri, Jesumque verum Deum proclamare; statimque turbæ, seu impii homines in eum insurgunt, ipsum increpant, & tanquam magni criminis reum objurgant. Hic enim mos est sæculi: cum homo se ad Deum convertit, statim mundi contradictiones patitur, ac sustinet, *tractat. 25. disc. 1. 2. per tot.*

Et Iesus dixit illi: Respice, fides tua te salvum fecit. Non de omni fide hic loquitur Iesus, sed de fide formata; nullum enim opus bonum è fide procedens, à charitate sejunctum esse debet, *17. 29. d. 2. per tot.*

Et confestim vidit, & sequebatur illum magnificans Deum. Propter favorem istum cæcus recognoscens, & gratus pro favore accepto, gratias agens Deo; Deus enim gratiarum tributum pro bono beneficiis suis in lege naturæ, scripta, & Evangelica semper postulat, *17. 30. d. 2. per tot.*

Et confestim vidit, & sequebatur illum magnificans Deum. Recipit favor magnus erat, sicque recognoscebat eum, sed major est quem exhibet tibi illuminando animam tuam, eamque ad poenitentiam excitando, & expectando; unde & maiorem ei exhibere debes gratitudinem, nisi etiam ut ingratus severius velis puniri, *17. 30. d. 19. per tot.*

DOMINICA I. QUADRAGESIMÆ.

Tunc Iesus ductus est in desertum à spiritu, ut tentaretur à Diabolo. Poterat Christus Dominus ante Baptismum tentari, sed noluit, nisi post ipsum susceptum, in nostrum documentum. Ut unusquisque cum baptizatus fuerit, & fidem Christi suscepit, si post Baptismo majoribus tentationibus urgeatur, non utique turbetur; idcirco enim Christianus accepit auxilium, non ut otietur, sed ut pugnet, & conformiter ad fidem susceptam operetur, *17. 29. d. 7. per tot.*

Tunc Iesus ductus est in desertum à spiritu, ut tentaretur à Diabolo. D. Petrus Chrysost. *ser. 11. de tentationibus,* ait: *Ut tentaretur à Diabolo: Diabolus semper primordia boni pulsat, tentat rudimenta virtutum, sancta in ipso ore festinat extinguere, sciens, quod ea juvare fundata non possit.* Statim post baptismi aquas omne præliminandi genus parat Diabolus; semper enim antequam virtutes adulescant, machinas suas adhibet, *tract. 25. d. 2. per tot.*

Tunc Iesus ductus est in desertum à spiritu, ut tentaretur à Diabolo. In desertum, ait D. Cyr. *oras. de sens. Christus ingreditur, locus secretus eligitur, quia solius Dei indicio ieiunia sunt agenda. Ieiuniorum sudoribus laus importuna se ingerit: & subtilissimis aculeis perneccans animam, dum extollit, emollit.* Ut divinus Magister nos doceret vanam gloriam, ac hypocrisis fugere, & opera nostra cum recta intentione peragere, ideo ipse ad orandum, ac jejundum in occultum ad desertum te confert. Per hypocrisis enim operum bonorum merita amittuntur, *17. 33. d. 12.*

Ut tentaretur à Diabolo. Sicut Christus Dominus omnia alto consilio operabatur, sic quoque non sine magni ratione mylterii se tentari permisit. Rationem pulchram assignat D. Leo *sermon. 1. de quadrag.* Ob hoc, inquit, Dominus se tentari à tentatore permisit, ut cuius munimur auxilio, eius erudiamur exemplo. Pugnavit ergo iste tunc, ut & nos pugnaremus: vincit ille, ut & nos similiter vinceremus. Elegantissime, cum militia sit vita hominis super terram, ut Dominus suos instrueret ad pugnam, eamque, & securam redderet, & facilem, non solum illos firmavit

auxilio, verum etiam exemplo; quod sicuti est efficacissimum, sic etiam difficilem virtutis viam facilem reddidit, *tractat. 27. d. 6. per totum.*

Et cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. D. Basil. Hom. 1. de laudibus ieiunii, ait: Dominus noster non prius in carne, quam pro nobis assumpserat, diaboli insulens excepit, quam in ieiunio se communiasset, simul & nos erudiens, ut nosmet adversus tentatoris conflictus exemplo Palæstrarum ungamus, & exerceamus. Cum è contra serpens infernalis ad proiternendum hominem inter omnia alia arma solam gulam elegerit, *tractat. 31. d. 1. per tot.*

Et accedens tentator dixit ei: fili filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Hanc primam tentationem Christi, gulæ fuisse communis Patrum est opinio. Sed difficultas est, quod quia uti necessarii ad vitam nullum est peccatum, si Christus post tam longum jejunium cum esuriret, fecisset panes, & comedisset, nullum videbatur vitium voracitatis, quomodo ergo gulæ est ista prima tentatio? Respondet Theophylactus, & quidem dupliciter: Iam rogas, ait, & quod peccatum eras, facere de lapidibus panes? Audi igitur, quia audire Diabolum in aliquo peccatum est. Vide autem & aliud. Non dixit, ut lapis hic panis fiat, sed lapides, volens Christum ad superflua instigare, esuriens enim unus panis sufficit. Vult enim Deus, ut cibus corpori necessarius, sobrius, sit non superfluous, *tr. 31. d. 25. per tot.*

Qui respondens ait: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Nomine verbi intelligitur Christus, quo nostra anima super omnia pascitur, ut amplius non esuriam. Unde D. Ambr. ser. 37. de ieiunio, ita ait. Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo Dei, hoc est non in pane terreno, sed in verbo Dei, in quo sunt alimenta vita celestis: verbum autem Dei Christus est Dominus, sicut ait Evangelista; In principio erat verbum. Quisquis ergo Christo pascitur, terrenum pabulum non requirit. Nec enim potest izculi panem cupere, qui pane reficitur celesti. Sacra enim Eucharistia terrenorum nauseam, & affectus bonorum imprimit celestium, *tr. 26. d. 10. per tot.*

Scriptum est: non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Omnes demonum impetus testimonio legis compressit Christus Dominus. Causam huius rei assignat D. Hieronymus hic: Ideo, inquit, sic respondit Dominus: quia propositum erat ei humilitate Diabolum vincere, non potentia. Insultus enim demonis evadit humilitas, *tr. 32. d. 17. per tot.*

Scriptum est: non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. D. Greg. Hom. 16. in Evang. ait, Considerare debemus, quia tentatus à diabolo Dominus, sacre loqui precepta respondit, & qui tentatorem suum in abyssum mergere poterat, virtutem suam potentia non ostendit, sola divina Scriptura precepta edidit: quatenus nobis sue potentie præberet exemplum, ne quosies à pravis hominibus aliquid patimur, ad doctrinam potius excitemur, quam ad vindictam. Docet nos Dominus exemplo suo, ut quoties ab iniquis hominibus impetimur, in eos iram, & vindictam non retorqueamus, sed potius blando, ac suavi eloquio demulcere intendamus, *tr. 35. d. 19. 20. per tot.*

Scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies. Dum Diabolus primò, & secundò Christum provocat, tentationes suggerit, tunc Christus Dominus adhuc aliquo modo illum sustinuit ad singula respondens, at dum in hac tertia tentatione multa promittens ipsum accedit, mox durioribus verbis tentatorem aggreditur, & mox eum à se repellit, dicens: Vade Satana: Ratio aliquis huius rei esse potest; Christus Dominus constitutus est à Deo Patre Iudex vivorum, ac mortuorum, & ab ipso Diabolus iudicandus est in extremo die; dum ergo munera offert, sine dilatione eum à se repellit, in exemplum nostrum, quia ut dicitur Ecclesiast. 30. Xenia & dona excæcant oculos iudicum, *tr. 40. d. 9. per tot.*

DOMINICA II. QUADRAGESIMÆ.

ET post dies sex assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Joannem, & duxit illos in montem excelsum seorsum. Math. 17. 1. Eximium beneficium videndi transfigurationis gloriæ Christi Dominus his tribus Apostolis, Petro, Jacobo, & Joanni concessit, quod aliis est denegatum, qui ad montis radicem relictæ sunt. Cujus rei pulchram rationem assignat D. Ambrosius in cap. 9. Luc. Petrus, inquit, ascendis, qui claves regni calorum accepit, Ioannes vero cui commissus est Mater: Iacobus, qui primus solium sacerdotale conscendit. Diligenter notandum hoc, quod dicitur de D. Jacobo. Qui primus solium sacerdotale conscendit. Ut ex ipsa manifestata gloria instruiamur, quanta sit sacerdotalis dignitas, quantaque puritas exigatur, ut Eucharistie Sacramentum, in quo adest corpus Christi, conficiatur, cum scilicet eum, in quem oculi nostri non poterunt intendere, sacerdos manibus suis tractet, oreque suo sumat, *tr. 22. d. 11. 12. 20. 21. 22. per tot.*

Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Joannem. Cur hos tres tantum, & non reliquos Apostolos? Annon omnes discipuli, & Apostoli? Pulchram assignat causam D. Damasc. orat. de transfiguratione Bibl. Præd. Tom. II.

gur. Omnes, inquit, quidem discipuli, ut non omnes præ invidia lipitudine oculorum perspicacia privati. Tamquam si dicat, quod omnes quidem digni erant, ut ad hoc magnum mysterium assumerentur: cum tamen inter eos Judas existeret, qui invidia vitio deturpatus erat, nam invidia oculos obturat, visum deperdit, ne quid cœlestis perspicere queat. Invidus enim Deo opponitur, *tr. 38. d. 6. per tot.*

Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Joannem. Ad has Thaboris gloriæ in quibus Christus Dominus apertum suæ divinitatis testimonium exhibebat, cur Phariseos non adducit, ut re tam evidenti invidiam omnem deponerent, eumque utpote Deum verum venerarentur? ad quid solum tres intimi amici eliguntur? O magnum divini Magistri documentum! ut certò instruiamur, ne multum solliciti simus, in inimicorum, nobis fortunam nostram invidentium, conspectu magnalia nostra propalemus, ac manifestemus; tantum enim ab est, ut tali evidenti aspectu emollescant, ac mitigentur, quin potius in sua invidia magis firmantur, ac obdureant; imò pre nimia inquietudine quasi enervantur, *tractat. 38. disc. 14. per totum.*

Et transfiguratus est ante eos. Quæri hic posset, cur Scriptura dicat, quod transfiguratus est Christus, & non potius quod ipse se transfiguraverit. Dicitur hoc idem, ut fiat evidens, quod transfigurationis honores ipse sibi non affectabat, nec procurabat; sed quod tales splendoris ob ejus excelsa merita ipsum acquirebant, ad eumque convolabant. Quanto enim Christum in principalioribus vitæ ejus mysteriis magis humiliatum invenimus, tantò magis eundem ab æterno patre exaltatum admiramur, *tr. 32. d. 9. per tot.*

Et ecce apparuerunt illis Moyses, & Elias cum eo loquentes. Non sine mysterio factum crediderim, quod inter tot Patres veteris Testamenti ad hanc transfigurationem soli admissi sint Moyses, & Elias. D. Ambrosius lib. 1. de Iacob, & vita beata c. 8. causam dat, dicens: Operationes bono commendantur affectu. Neque enim minus beatus Elias, quam Moyses, cum alter cibi indigus, melior de vili, sine filio, sine sumptu, sine comite: alter populi ductor, latus sobole, succedens potentia, diverso genere meritum æquale fundavit, quando cum Domino in transfigurationis gloria resulserunt. Valdè dispares erant in actionibus, ac moribus Moyses, & Elias, ut discurret S. Pater, & tamen æqualiter in transfigurationis maiestate cum Domino apparent. Et quomodo inæqualibus operibus tam æquale præmium? Deus enim non id quod fit, sed potius quo animo, ac affectu fiat, contemplatur, *tract. 37. d. 8. per totum.*

Loquebantur de excessu, quem completurus erat in Ierusalem. Textus hic sufficienter indicat, excessum hunc intelligendum esse excessum passionis, qui excessus erat mors crudelissima, quam passurus erat in Ierusalem: si autem mors illa, & redemptio tam fuerit copiosa, & cum excessu pro peccatis nostris, quid igitur pro illis à nobis petitur? Multum profectò pro nostra parte; quandoquidem enim omnis creatura Deo gratitudinem exhibere obligata est, multò magis nos ad hoc tributum solvendum obligamur, *tr. 30. d. 4. per tot.*

Adhuc loquente, Ecce nubes lucida obumbravit eos. De Christo sub sacramentalibus speciebus in mysterio altaris, moralizat hunc locum Drogo Holtiensis ser. de Sacramento Dominica passionis. Quoniam Moyses, & Elias, ait, tecum apparuerunt in monte, sed nubes obumbravit eos: illis sicut amicis, & domesticis (imò domesticorum, & amicorum suorum præcipuis) sacramentis in nubes erat perlucida, quæ nobis iacensibus, & prostratis à facie oculorum suorum valde subobscura est. Cum Christus adesset in monte cum Moyse, & Elia, venit nubes lucida obumbrans eos. Nubes illa species sacramentales Christum in Eucharistico mysterio occultantes representabat: quæ specierum nubes iustis, ac amicis, ut Moyse, & Elia est valde perlucida; Christum enim ibi oculis vivæ fidei, ac cœlestibus inspirationibus agnoscunt, & introspiciunt, quæ specierum nubes valde densa est projectis in peccato; Sacramentum enim hoc suas impertit gratias iustis, & timoratis, *tr. 26. d. 32. per tot.*

DOMINICA III. QUADRAGESIMÆ.

ERAT Iesus eiciens demonium, & illud erat mutum. Luc. 11. 13. Crudelissimè demon hunc hominem torquebat, sed maxima diaboli crudelitas in hoc apparet, quod linguam hominis impediverit, ne sua diceret, ac confiteretur peccata in hac vita, cum tamen in rigoroso illo iudicii examine omnia ille velit esse manifesta, de culpis etiam levissimis hominem accusando, *tr. 41. d. 22.*

Erat Iesus eiciens demonium, & illud erat mutum. Salvator noster ita fregit potentiam demonis, ut modò quasi canis ad catenam alligatus etiam facillimo negotio superari possit, sed quia in hac victoria reportanda nimium inertes fumus ac desides, hinc postmodum pati debemus, quod demones suam potentiam omni quo possunt modo, in nos exercent, *tr. 43. d. 12.*

Et cum eiecisset demonium, locutus est mutus. Ablato dæmone qui oblitaculum, ac impedimentum apponebat, loquitur homo. Et quavis homini visus, & auditus sint restituti, tamen optimè Lucas de locutione tantum facit mentionem, tamquam quid valde rarum, quod linguam Dominus homini concesserit; ipsa enim est multorum malorum radix, & aliorum vitiorum adiutrix, uti patet in vitio invidiæ, cui detractio multum patrocina- tur, *tr. 38. d. 11. per tot.*

Erat Iesus eiecens demonium. Duo sunt animarum genera quæ inhabitari dici possunt. In uno habitat, & regnat Deus, & hilaritia bonæ conscientie frui diuntur. In altero habitat, & regnat dæmon, & hi, maximè verò damnati, per venenem malæ conscientie suam perpetuum sentient tormentum, *tr. 34. d. 17. per tot.*

Et cum eiecisset demonium, locutus est mutus. Cardinalis Tolenus hic existimat, probabile esse hunc hominem locutum fuisse verba quædam laudis, & encomia illius qui eum à tanto malo libera- vit. Cur ergo Christi encomia ab hoc homine publicata, ab Evan- gelista non scribuntur, præcipuè cum ipsemet maximè nobis nar- ret Christi laudes à muliere in hoc eventu publicatas? Respon- detur, non scribi præconia ab hoc homine in Christi gloriam ce- lebrata, quia hic homo relapsus est iterum in graviora pecca- ta. *Finis novissima hominis illius prioribus.* Et verba, ac encomia ex ore, factis, & operibus statim contradicentis pro- lata, parvi sunt æstimanda, imò abominabilia censentur; sic quo- que abominabiles sunt ii Christiani qui fidem quidem profiten- tur extrinsecus, cum tamen eandem per vitia, & peccata negent, *tr. 29. d. 11. per tot.*

Quidam autem ex eis dixerunt: in Beelzebub Principe Demonio- rum eiecisti demonia. Viso miraculo ac loquente muto, admiran- tur turbæ, Pharisei verò blasphemant: patet hic magna invidiæ malitia, quam in his Phariseis describens D. Athanasius in decre- tis Nicenæ Synodi contra Arrianam Heresim, sic inquit: *Malebant se potius impios haberi, dum Beelzebub operum Christi auctorem vo- lunt, quam repudiare suam ipsorum maliciam.* Frequens erat opi- nio, quod Christus esset Propheta magnus, ac verus Messias, & tamen aded maligni erant hi Pharisei, ut potius eligant se blas- phemos, & impios reputari, dum tantum opus dæmoni ad- scribunt, quam à sua invidia, qua Christo honorem suum in- videbant, discedere. Sic invidus etiam cum dispendio proprio benefactori suo malum machinari non curat, *tr. 38. d. 11. per totum.*

Quidam autem ex eis dixerunt: in Beelzebub principe demonio- rum eiecisti demonia. Videbant Pharisei divinam Christi virtu- tem omni puritate puriorem, & omni sanctitate sanctiorem; & tamen petulanter blasphemant, & dicunt: *In Beelzebub eiecisti demonia.* Tanta enim est odii, & invidiæ vehementia, ut ex quo charitatis officium præstare poterat, hoc in infamiam trahere contendat. Invidia enim Charitati totaliter opponitur, *tr. 38. d. 9.*

Quidam autem ex eis dixerunt: in Beelzebub principe demoniorum eiecisti demonia. Simples turbæ Christi virtutem, ac potentiam admiratione reverentes colunt; Pharisei verò impii, ac sacrilegi in multas blasphemias prorumpunt: hoc enim frequenter evenit, ut illi qui moribus improbi sunt, invidiæ vicio contra ju- stos magis exagitentur; invidia enim propria est hominum vi- lium, &c. *tr. 38. d. 10.*

Si autem ego in Beelzebub eicio demonia, filii vestri in quo eiciunt? ided ipsi iudices vestri erunt. Cur Judæis, impiis, ac sacrilegis hominibus assignantur in iudices eorum filii, ac consanguinei cum nil magis ab iis optandum videatur, quam tales habere iudices? Respondetur, quod gravissimum eis in hoc infligitur supplicium, ut ab his à quibus munimen, ac protectionem spe- rabant, condemnationem, ac redargutionem reportent. Ad eun- dem modum grave erit supplicium reprobis, graves eorundem angustie, quando ab illis à quibus auxilium sperare poterant, in fi- nali iudicio derelinquentur, *tr. 41. d. 12. Item, tamquam dira poena tales eis iudices deputantur: nulla enim severior es- se potest, quam ut iniquis, ac perversis illi assignentur iudices, qui eos intus, ac medullitus agnoscant: sic gravissima reprobis erit poena, quando iudex in die extremo iudicii manifestas sibi esse ostendat omnium conscientias, tr. 41. d. 14. & 16. per tot.*

Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus nequiores se. Venera- bilis Beda pulchrè hic in hunc locum commentatur, dicens: *Per septem malos spiritus, quos assumis, universa vitia designas: nequiores autem dicuntur, quia non solum habebis illa septem vitia, quæ septem spiritibus sunt contraria virtutibus, sed etiam per Hypocrisis ipsas se habere virtutes simulabis.* In relapsu hominis redeuntis ad pec- catum, inter cetera delicta in animam ejus ingreditur Hypocrisis vitium, quo adhuc se innocentem, & justum simulabit, & inde novissima hominis illius sunt pejora prioribus, quia varia adhuc post se trahit peccata, *tr. 30. d. 7.*

DOMINICA IV. QUADRAGESIMÆ.

Abiit trans mare Tiberiadis Joannis 6. Prima hujus secessus cau- sa assignatur mors, & interfectio Joannis nunciata, & est hæc mens D. Hieronymi in c. 14. *Matth. & Paschali lib. 7. in Mat.* quorum verba quæ eadem ferè sunt, huc refero. Ait enim D. Paschasius: *Audita Joannis necesse fecisset Christus, non ut quidam arbitrati sunt timore mortis, sed ut parceret inimicis suis, ne homici- dium homicidio iungerent.* Ad nostrum exemplum volens osten- dere, quanta sit virtus inimicis ignoscere, *tr. 30. d. 11. 12. 19. 20.*

Abiit trans mare Galilee, quod erat Tiberiadis. D. Cyrillus, lib. 3. in Ioan. c. 11. ait, quod Christus abiit trans mare, non quia aliquid pati poterat nolens, sed ut exemplum nobis seipsum poneret, declinandos esse inimicos, ut hoc modo ira, & impetus eorum deferretur, & sic multo magis illis, quam nobis conferamus. Magna quippe crudelita- te occisus erat Baptista ab Herode, maximèque hic sanguinem Sanctorum stiebat: discedit Iesus à loco suo, à patria sua, savi- tiæ Tyranni cedens; magni enim meriti est vindicta qua vincit- tur, confunditur, & comparatur inimicus, quando ei ita bonum pro malo reddere studemus, ut ulterioris malitiæ exercendæ oc- casionem tollamus, *tr. 35. d. 30.*

Subiit autem in montem Iesus. Firmus persistit Dominus, do- nec perfectè beneficia contulisset, curatis siquidem infirmis aliisque sublati adversitatibus, montem conscendit Christus, post beneficia sanitatis collata, simul nos docens adversitates quasque multum deservire, ut mons celestis attingatur, *tr. 30. d. 18.*

Et sequebatur eum mulierum magna. Cum turbæ sequebantur Je- sum, erat ipse exiens de solitudine deserti, ut hic explicat Ca- jetanus. Pulchrè verò Divus Hieronymus hic in *Matth.* ait. *Egressus autem Iesus, significat, quod turbæ quidem habuerint eun- ds voluntatem, sed vires perveniendi non habuerint: ideo Salvator egreditur de loco suo, & pergit abriam.* Habe voluntatem eundè ad Jesum, & non verearis difficultates occurrentes, maximè verò insultus dæmonis mundique derisiones, tantò in virtute an- dentior, quantò magis impeteris, de divino certus auxilio, *tr. 25. d. 5. per tot.*

Erat autem proximum Pascha dies festus Iudeorum. Optimè no- tatur tempus quo hoc miraculum panum patratum est: nam an- te diem festum Paschæ, scilicet sequentis anni, instituenda erat in coena sacra Eucharistia; ided nunc ante diem festum Paschæ, jam operatur miraculum, in quo Eucharistia præcetit, ut in tem- pore coenæ scirent Apostoli, quid in Mysterio agebatur. Et ided ut notant sacri Evangelistæ. *Luc. 9. Dies autem iam coepit declina- re; & Matth. 14. Vespere autem facto.* Rationem autem hujus rei pulchram assignat D. Chrysostomus hic, dicens: *Turbarum fidem ostendit, quod Dominum etiam famem patientes expectabant usque ad vespem.* Maximè enim exercitari debent in fide, qui ad fru- ctus sacre Eucharistia accedere volunt, *tr. 36. d. 39. per totum.*

Erat autem proximum Pascha, dies festus Iudeorum. Hoc festo Paschæ Christus prout moris erat, non in Jerusalem, sed in de- sertum cum tanta multitudine pergit; quod licet gravissimis de causis fecerit, tamen pro more suo pulchra nobis præbuit do- cumenta, quomodo solemnes dies nobis sunt peragendi. Divi- nus Magister tunc prædicavit, tunc docuit turbas, in monte ora- vit, famelicientibus alimoniam præbuit &c. Ut inde nos hauria- mus exempla, quod diebus festis dimissis terrenis, tantum divinis rebus incumbamus, *tr. 28. d. 3. & 14.*

Erat autem proximum Pascha, dies festus Iudeorum. Israelitis olim præceperat Deus, ut diem Paschæ solemnè ritu celebrarent, sed cur hoc tantum Israelitis? cur non etiam omnibus nationibus? Inter universas nationes Israel erat populus circumcissus, ac Deo consecratus; & solus ille qui est circumcissus, alienus ab om- ni vitio, aptus invenitur ad Domini festa peragenda, *tr. 38. d. 8. 13. 14.*

Cum sublevasset ergo oculos Iesus &c. Queritur, cur non ad dis- cipulos, sed advenientes turbas sublevavit oculos Dominus? Non exigua certè ponderatione dignum, quod non sublevavit oculos, ut videret discipulos qui juxta ipsum sedebant, sed ut videret turbas quæ à longè stabant, discipulorum quippe Magi- ster erat, barbarum autem auxiliator. O quantum distant divini Christi oculi ab oculis modernorum sacerdotum, dum hi hodie dum potius se ob finestemporales sacerdotio immergunt, quam ut animas, aut lucrentur, aut juvent, *tr. 22. d. 31. 32. 32. per tot.*

Dixit ad Philippum: unde emimus panes ut manducemus hi? Nummi deerant ad panes emendos quibus depelleretur fames; miraculo- que opus fuit, ut miseri haberent subsidium, quia pro illis alendis non erat aurum. Verè divitis sepe deest aurum ad sublevandam pauperum inopiam, cum tamen Deus pauperes in commodum, & utilitatem divitum statuerit, ut hi per Eleemosynam propriæ acquirant opem salutis, suosque thesauros augeant, *tr. 24. d. 2. per tot.*

Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & dadas pisces; sed hæc quid sunt inter sanctos? Quinque panes hordeaci, & duo

Concionatorius.

101

& duo pisces, non plures, nec pauciores eliguntur in materiam huius miraculi: Ex quo, ait D. Chrysost. hom. 41. in Ioa. delicias dedisti intelligens, quod magni illi viri, & admirabiles comederint, quā vilis, & modica eorum mensa fuerit. Inveniamur eorum in omnibus abstinentiam, & imitemur. Christus supremus rex, Apostoli Principes orbis constituti erant; & tamen pro eorum victu non aliquis panis triticeus, suavis, & dulcis, sed hordeaceus proponitur, erant enim turbæ famelices in deserto. Discant hinc Principes, discant Prælati: cum subditi penuria laborant, ipsi multarum epularum copiz, ac suavitati non indulgeant, sed tantum necessariis contenti sint. Damna enim gravia ex crapula gubernantium, & rectorum in rempublicam resultant, *ir. 31. disc. 17.*

Dixit ergo eis Iesus, facite homines discumbere; erat autem sanum multum in loco. Moraliter Eusebius Emisenus *serm. 4. in Dom. 4. Quadrag.* in hunc locum scribit: Super sanum turbas discumbere facit, quatenus hoc cibo ille se intelligat esse indignum, qui nondum super sanum discumbit. Propheta enim dicit: verum sanum est populus; quicumque igitur es, qui vis satiari de panibus Christi, discumbe prius super sanum, prius sanum te esse cognosce. Expende ultima verba: Prius sanum te esse cognosce. Qui suæ vilitatis cognitionem obtrinet, hic aptatur, ut Christi mensa dignus esse censeatur, *ir. 26. disc. 35. per tot.*

Acceptis autem Iesus panes, & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus, similiter & ex piscibus quantum volebant. Ecce quantæ post gratiarum actionem secuta libertas benedictionis, ut de paucis panibus, tot millibus satiatis, fragmenta quæ superfuerant, decem cophinos exuberarent. Forcundissima enim est gratitudinis virtus. Christus dat gratias, ut ipsa gratiarum actio ingentem ubertatem, ac fertilitatem pariat: nescit enim in parvis sistere, sed semper in nova augmenta in dies proficit, *ir. 30. disc. 7. per tot.*

Acceptis ergo Iesus panes, &c. Panes hos non creavit Iesus, sed ex acceptis multiplicavit, & quamvis pauci viderentur pro cibo Apostolorum, illos tamen per turbas dividit; docens nos ex nostris rebus, quamvis exiguz videantur, pauperibus subvenire, & aliquid eis impertiri. Quilibet enim, quantumvis pauper, elemosynam dare potest, quia Deus affectum potius nostrum, quam effectum metitur, illudque acceptat, quod pro conditione nostra possumus, *ir. 24. d. 18. per tot.*

Colligite quæ superaverunt fragmenta: & collegerunt, & impleverunt decem cophinos. Diligenter notandum est, quod quo plus de panibus, & piscibus elargebatur Christus, eo magis multiplicabantur; quia nimirum liberalitas in pauperes non minuit, sed augeret bona, *ir. 24. d. 2. 3. 4. 5. per tot.*

DOMINICA PASSIONIS.

Quis ex vobis arguet me de peccato? *Ioa. 8. 46.* Valdè sollicitè hic Christus Dominus ingerit sermonem de suæ puritatis integritate, ac doctrinæ veritate, se ab omni prorsus peccato liberum insinuans; qui enim novæ legis caput futurus erat, nec non peccata capturus venerat, illum sine peccato, aut malo exemplo esse conveniebat; caput enim communis velut exemplar subditis præluere debet in virtutibus, *ir. 27. d. 5. per totum.*

Quis ex vobis arguet me de peccato? Venerat Christus Dominus perditam Iudæorum vitam saniori doctrina, suoque exemplo corrigere; & hinc suis inimicis ait: Quis ex vobis arguet me de peccato? Quasi diceret: quod si in me aliquem defectum agnoscitis, illum proferte in medium; si autem non habetis, cur non sequimini exemplum meum, & doctrinam meam? & cum nolitis ligum est, hoc provenire ex sola vestra malitia. Bonum enim exemplum de se aptum natum est, augere numerum fidelium, *ir. 27. disc. 1. per tot.*

Quis ex vobis arguet me de peccato? Et namque, inquit Rupertus hic, tendis, ut agnoscam, quod in die iudicii nullam inde sint excusationem habituri, quia non crediderint illi, præsertim cum nec eodem sic proponente obicere: fecisti, aut facis hoc, vel illud. Proinde nec poterant in eum iactare illud, quod vulgò dicunt, cuius vita despiciatur, restat, ut & prædicatio condemnatur. Iudæos, ac Phariseos testes in hoc negotio compellit, ut si quid habent adversus eum, proferant, ut inde nulla supersit eis excusatio in die iudicii, ob quam ejus veritati non crediderunt, sicque fiat evidens, quā iusta poena damnantur. Ad eundem modum reprobi omnes in die iudicii erunt inexcusabiles, *ir. 41. d. 17. & 18. per tot.*

Si veritatem dico vobis, quare non credidistis mihi? Cur eos benignissimus Dominus pro tanta, tamq; malitiosa incredulitate non punit? Ratio est. Animus magnus, & prudens, et si doleat, ac conqueratur de injuriis illatis, tamen pro sui magnitudine patientiam exhibet, & à vindicta abstinet. Major enim est victoria, injurias patienter ferre, quàm easdem ulcisci, *ir. 36. disc. 13. per totum.*

Quis ex Deo est, verba Dei audit. Pro quo ad hæc nostra verba Evangelii ait Div. Greg. hom. 18. Sane nonnulli, qui libenter verba Dei suscipiunt, ita ut etiam in fletibus compugnantur; sed post lacry-

Manfi Bibl. Præd. Tom. II.

marum tempus ad iniquitatem redeunt; hi profellè verba Dei non audiunt, quia hæc in opere exercere contemnunt. Is enim verè aures fidei per Dei verbum percipit, qui simul manus operi coniungit, *ir. 29. disc. 6. & 7.*

Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & demonium habes? Cum multa modestia, & mansuetudine dixerit Christus in sua concione, Quis ex vobis arguet me de peccato? summam mansuetudinem, ac innocentiam Christi injuriis aggrediuntur: sed quid hoc sibi vult, injuriando Christum demonium habere dicunt? A demonio injuriam ordiuntur Iudæi, quia hæc à dæmone instigante proficisceretur, idcirco etiam subitam ad dæmonem habebant reflexionem. Author enim, & instigator injuriarum dæmon est, *ir. 36. d. 2.*

Respondit Iesus: ego demonium non habeo. Mirabilis in tot injuriis relucet Christi mansuetudo; voluit proculdubio benignissimus Dominus indicare, valde sibi complacere magnumque esse meritum eorum, & virtutem, qui adversus injurias mites se ostendunt, *ir. 36. d. 5. 6. 7.*

Ego demonium non habeo. D. Cyrillus lib. 6. in Ioa. A veris, inquit, etiam contumeliosis se Dominus temperavit, & mansuete unum ei obiectum negavit dicens: Ego demonium non habeo, hæc dulci verborum mansuetudine eos ad lenitatem animi reducere curans. Gravem ac falsam injuriam illatam habuit Dominus à suis inimicis, quam verè in eos retorquere poterat, verè enim dixisset, quod ipsi dæmonio erant pleni; tamen Dominus patienter sustinet, multa mansuetudine respondet, laudabile enim est, si quis accipiens injurias taceat, ad evitanda damna quæ in eos resultant, qui verbis amaris injurias à se repellunt, *ir. 36. d. 14. 15. 16. 17. per tot.*

Ego non quero gloriam meam. Magnum jus habebat Christus ad querendam gloriam suam, id est divinum honorem sibi debitum; & tamen dicit: Non quero; ad confusionem illorum, maxime verò Hypocritarum, qui ita propriæ gloriæ sunt cupidi, ut quidquid ad Dei cultum pertinet, sibi servire faciant, *ir. 33. disc. 8.*

Ego non quero gloriam meam: est qui querat, & iudicet. Cum, ut dicitur *Ioa. 5.* Pater omne iudicium dedet filio, cur ergo ipse non iudicat, sed patri remittit? Eleganter D. Greg. hom. 18. in Evang. Illas injurias, ait, Patri reservat, ut nobis insinuet, quantum nos patientes esse debemus, dum se adhuc ulcisci non vult & ipse, qui iudicet. Polchrum certè Christi documentum de tolerantia injuriarum, de qua vide, *ir. 36. disc. 7. per tot.*

Est pater meus qui glorificat me, vos non cognovistis eum, ego autem novi eum. Verum dicit hic Christus; non enim cognoverunt eum, nam qui dicit se nosse Deum, & mandata ejus non custodit, hic mendax est: quo circa & tu o Christiane, vide, num vere cognoscas Deum, abominabiles enim sunt mali Christiani, qui fidem quidem exterius profitentur, factis autem negant, *ir. 29. d. 11.*

DOMINICA PALMARUM.

Cum appropinquasset Iesus Ierosolymis, & venisset Bethphage ad montem Oliveti. *Matth. 21.* Magnum certè miraculum, & evidens divinitatis indicium, subito corda hominum movere ad amorem, & reverentiam, idque in statu vili, & abjecto; quod hodie in Christo videre licet, dum tam efficaciter in cordibus Iudæorum tantam in se excitavit reverentiam, ut cum tanto eum triumpho recipere cogitarent: sic etiam evidens veræ fidei argumentum est, quod illa in tam brevi temporis spatio per homines idiotas, & illiteratos tanto cum fructu fuerit ad omnes populos extensa, ut cum gaudio, & applausu illam receperint, *ir. 29. d. 17. per tot.*

Cum appropinquasset Iesus Ierosolymis, & venisset Bethphage ad montem Oliveti. Bethphage viculus erat Bethaniæ propinquus, qui ad radices montis Oliveti situs extabat, quinque stadiis ab urbe Ierosolyma distans, ut tradit Josephus lib. 20. Antiquit. c. 6. Hic autem vicus Bethphage constitutus erat in orificio, seu in ore vallis Josaphat. Ut docet D. Hieron. in c. 26. Mat. In hac autem valle Josaphat erat via quæ ducebat ad portam auream templi: per hanc autem vallem quæ reservata est extremo iudicio, voluit Christus ingredi cum regali triumpho in Civitatem ad mortem, ut innumeret, in tremendo iudicio exactam rationem sumendam esse ab illis qui mortem, & passionem Christi contemplerunt, *ir. 41. d. 11. per tot.*

Et venisset Bethphage ad montem Oliveti. Frequentissimè Dominus commoratus est ad montem Oliveti; nec sine mysterio; mons enim Oliveti symbolum est misericordiæ, in qua Deus sive quoad se erga nos, sive quoad nos erga alios, valde sibi complacet, maxime verò quando misericordiam exercemus in pauperes, & egenos, per quam ingens salutis pignus nobis acquirimus, *ir. 24. d. 14. per totum.*

Tunc Iesus misit duos ex discipulis, dicens: Ite in Castellum quod contra vos est. Divus Bernardus, *serm. in Ramis palmarum*, per Castellum intelligit superbiam, & elationem: Castellum, ait, quod contra discipulos Christi est, anima est peccatrix, quæ per elationem internis, & spiritualibus Redemptoris nostri virtutibus contraria est.

est. *Talis anima turrim elationis habet*. Per duos illos discipulos à Christo missos intelligitur charitas, duo enim sunt præcepta charitatis; per castellum ergo quod contra eos est, denotatur elatio, ac superbia, nihil enim magis est contrarium divino amori, ac charitati, quàm elationis tumor; & ideo suis discipulis, quos in charitate instruebat, ait, quòd elationis Castellum contra eos est, ut ad recipiendas gratias, & dona Dei alta fugiant, & humilia quantant, *tr. 32. d. 5.*

Es statim invenietis Asinam alligatum, & pullum cum eo, solvite, & adducite mihi. Moraliter communi sanctorum Patrum sententia per Asinam alligatam intelligitur peccator, juxta illud, *Proverb. 3. 22. Impius sinitibus peccatorum suorum confringitur.* Ministerio ergo sacerdotum à peccatis absolvendus est, ut ad Christum veniat, hoc enim est officium sacerdotum; unde imperterriti se pro animarum salute exponere debent, *tr. 22. d. 33. per tot.*

Invenietis pullum ligatum, super quem nemo adhuc hominum sedis, solvite illum, & adducite. *Marc. 11. 2.* Insedit Dominus super pulum asinæ, super quem nemo adhuc hominum sedis; ac proinde ferox, & indomitus erat. Unde ergo habuit mansuetudinem, ut quieto, ac sereno gradu incederet? *Abulens. 9. 32. Christus, ait, hoc ei auferit, faciens illum mansuetum, ac si semper assuetus esset curribus ferendis.* Pullus indomitus, ac effrenis erat; ubi verò super eum insedit Jesus, miro modo mansuescit. Accessus enim ad Jesum omnem naturæ ferocitatem expellit, maxime in venerabili Sacramento, quod est unionis, & pacis symbolum, *tr. 26. disc. 19.*

Es si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet. Cardinalis Hugo in c. 2. ad Ephes. n. 4. sic scribit ad illa verba. *Per Asinam, & pullum peccatores significantur, quibus videtur Deus indigere adhuc, ut expendat Thesaurum misericordiae suae: sicut dicitur de aliquo qui magnum Thesaurum habet, & filium prodigum: iste indigebat soli filio, aliter nunquam expendere Thesaurum eius.* Deus nullius rei indigus, indigentia eget humana, ut multum dives in sua misericordia habeatur: unde magni æstimandum immensum illud beneficium, quod Deus homini peccatori præstat, dum æternæ condemnationis executionem suspendit, *tr. 30. d. 16. per totum.*

Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur, quod dictum est per Prophetam dicentem: Dicite filia Sion, Ecce rex tuus venit tibi mansuetus sedens super Asinam. Venit res pacificus, pacem, & concordiam indicens mundo, lites, ac dissensiones damnans; ideo ut inquit Chrysost. *Hom. 37. in imperfecto: Non ascendis super equum servitum discordia amorem, sed super Asinam tranquillitatis, & pacis amicam.* Deus nos igitur pacem cum inimicis conservare per creaturas docuit irracionales, *tr. 35. d. 3.*

Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via. Hoc autem idèd factum esse D. Paschasius in *Cap. 21. Marc.* inquit: *Ne asellus in quo sedebas, terram calcaves nudam.* Divino igitur Spiritu afflata turba, viam floribus, ac frondibus ornaverunt, non solum ut nihil turpe, ac indecorum Salvatoris oculis objiceretur, sed etiam ne Asellus, quo ferebatur, terram nudam luto, ac pulvere sordatam attingeret, quod ad majorem decentiam, ac honorem est excogitatum. Ex quo perpende, quid facturi essent, si pedester, ut consueverat, adveniret: Ex quo recogita, quanta puritate, ac decencia oranda sit anima, ut Dominum valeat recipere, ut in ea habitetur, *tr. 26. disc. 26. & 42.*

Alii autem cadebant ramos de arboribus, & sternerant in via. Cur turba, ac Apostoli projiciunt ramos, ac vestimenta in via, cum hoc esset impedimentum ad viam, ac iter agendum? Ad quid ergo? Pro mysterio sanè rami illi cum essent pomis, ac fructibus expoliati, præfigurabant eam, quæ de verbis tantum est fides, bonis carens operibus; & idèd ramos sine fructu non gestant vertice, vel manibus, sed projiciunt in via; ut innuatur, quòd fides sine operibus mortua est, & ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, & conculcetur ab hominibus, *tr. 29. d. 6. 7. 8. per tot.*

DOMINICA ET FESTUM GAUDIOSISSIMÆ RESURRECTIONIS D. N. JESU CHRISTI.

ET cum transisset Sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum. *Marc. 16. 1.* Cum transisset Sabbatum. Sanctæ formine observarunt locum sepulchræ, ut ad sepulchrum redirent, Jesumque unguento perfunderent pretioso: unguentoque composito redierunt, sed non eadem die, qua Dominus est sepultus, id est, feria sexta sub vespere, quia non suppetebat tempus illa die faciendi quod optabant. *Sabbatho quidem*, ut ait D. Lucas 23. 56. *filuerunt secundum mandatum;* id est, quieverunt, cessarunt ab opere, ac negotiatione, quia diei festivitas id poscebat; Jerosolymis enim dabatur signum e templo incipientis, & finientis Sabbathi, ut omnia ritè, ac suo tempore tractarentur; sabbatho verò transacto, sequenti die in sepulchrum aromata portantes pergunt. O præclarum documentum! Pro illo tempore ob-

servatio sabbathi erat ex præcepto, ungere verò corpus opus devotionis; & sanctæ mulieres præceptum ob devotionis opus non violant. Ex quo colligere licet, quantum peccatum dies festos prophanando committatur, *tr. 28. d. 6. per tot.*

Maria Magdalene, Maria Jacobi, & Salome emerunt aromata ut ungerent Jesum. D. Bernardus, *ser. 12. in Cantica.* Non ad unguendum, ait, tantum aliquam corporis partem, v. g. pedes, aut caput; sed ut venientes ungerent Jesum, quod est totius complexio. Tu quoque si te induas viscera misericordiae, liberalem, benignamque exhibeas ad omnes. Non solum pedes, vel caput Christi, sed etiam totum corpus ungere parat Magdalene, ut in corpore ejus mystico similiter tu te habeas; elemosyna enim eroganda est sine termino, ac discrimine in omnes, sive hos, sive illos, sive amicos sive extraneos. Deus enim in persona pauperis accipit Elemosynam, ac proinde non est examinandus pauper, an mereatur, &c. *tr. 24. d. 15.*

Es valde mane una sabbathorum veniunt ad monumentum. Questio hic oritur, cur hæ tres mulieres præ cæteris tam citò veniunt ad monumentum? & ratio est. Ex omnibus quæ Jesum sequebantur, hæ tres solæ veniunt ad sepulchrum, utpote maxime gratæ beneficiis acceptis à Jesu. Nam Magdalene à septem demoniis liberata, magnisque gratiis donata fuit. Maria Jacobi maxima erat propinqua Jesu, sicuti & Maria Salome, quarum quoque filios ad Apostolatam assumpsit: cum ergo hæ tres formine maxima recepissent beneficia, hinc etiam præ cæteris majorem habent gratitudinis obligationem. Gratiarum enim actio acceptissimum Deo est sacrificium, *tr. 30. d. 3. per tot.*

Es valde mane veniunt ad monumentum oratio iam sola. Quid? non periculosus nimium erat hic exitus? Annon multis suspitionibus, & injuriis subjectus exierunt tamen, & mane exierunt, scientes sequacium Christi, & virtutis proprium esse, scopos esse injuriarum, & irrisorum hominum improborum, *tr. 25. d. 1. 2. 3. 6. d. 8. per tot.*

Es ecce terra motus factus est magnus. Eleganter D. Chrysostomus, in *Psal. 2. Sepulchrum accepto corpore*, ait, *territum*, quod *Patri Thesaurum accepisset, depositum cum tremore reddidit.* Cum terra susceptura sit corpus Christi, cum tremore reddit, suo namque tremore magnam reverentiam exhibet corpori Christi cum ipsum accipit, ex quo discendum homini Christiano, cum quanta reverentia in suscipiendum hoc corpus in sacratissimo Eucharistiæ sacramento, cum Sacramenti fructus nostræ quoque corresponsdeat dispositioni, *tr. 26. d. 25. per tot. item disc. 31. per tot.*

Angelus autem Domini descendit de caelo &c. Erat autem aspectus ejus sicut fulgur, & vestimentum ejus sicut nix. Venerat Angelus ad decantandum, ac celebrandum Dominicæ Resurrectionis sacramentum, inde in veste candida ut nive apparet, ac indicandum quòd Paschale festum cum omni puritate, sinceritate, ac virtutum candore sit peragendum. Paschale autem festum erat olim Esus agni Paschalis, apud nos Communio Eucharistica; ex ritibus igitur esus agni paschalis disce dignum hujus Sacramenti usum, *tr. 26. d. 17. per tot.*

Jesum quaeritis Nazarenum Crucifixum? Ad quid Angelus in hac triumpho gloria Crucifixi nomen allegat, passionem insinuat, crucem in mentem revocat? Nunquid, inquit D. Cyrillus Jerosol. *Catech. 13. Non potuisti dicere, o Angele, scio quem quaeritis mentem Dominum? Poterat sane id dicere, ad quid igitur addere voluisti: crucifixum?* Ratio est, ut sumptuosius cumulet resurrectionis gaudia, & discamus maximas DEO in cruce supportanda, & adversitatibus exantlandis DEO esse agendas gratias ex eo, quòd securi per eas ad spem beatæ resurrectionis evolemus, & salutem nostram promoveamus, *tr. 30. d. 28. per totum.*

Surrexit, ecce locus ubi posuerunt eum. Valdè mirum est, quòd inter resurrectionis glorias horrorem sepulchri indicat, *Ecce locus ubi posuerunt eum;* cur non potius hic mortis obliviscitur? Sapienter id quidem fecit Angelus, volebat enim Angelus spem beatæ resurrectionis mentibus ingerere mulierum, ad quam concipiendam multum valet cogitatio mortis, quæ etiam summè fructuosum reddit paschale Sacramentum, sacram scilicet Eucharistiam, si sumatur quotidie quasi foret ultima, *tr. 26. disc. 29.*

Surrexit, non est hic, ecce locus ubi posuerunt eum. D. Hieronymus in c. 16. *Marc.* Offenditur moralitas, ait, immortalibus ad gratiarum actionem dedita, ut intelligamus quid fuerimus, & sciamus quid futuri simus. Nota Angeli prudentiam, inter resurrectionis glorias ad sepulchrum mulieres adducit, ut recorderentur, & intelligant suam terrenam originem, & humilitatem ediscant. Qui vult enim verè esse humilis, memor sit vilitatis suæ originis, *tr. 32. d. 20. per tot.*

Concionatorius.

103

DOMINICA IN ALBIS.

Cum sero esset die illa una Sabbatorum stetit Iesus in medio eorum. Subito ac inopinato stetit Iesus in medio eorum, ac si non aliunde venisset, ulus dote agilitatis, visibili modo eis presentem se exhibuit, non quasi sedens pro sua maiestate, sed ut stans pro nostro auxilio; ut discipulorum timori, ac fragilitati subveniret. In medio eorum, spiritualiter explicat hæc verba Dionysius Carthusianus hic, *ut eos, ad humilitatem doceres, & virtutis illius Magistrum se esse ostenderes*. Unde etiam ante passionem suam dixit: *ego in medio vestri sum, sicut qui ministras*. Humilitas est summa doctrinæ à Christo nobis traditæ, *tractat. 32. d. 7. per tot.*

Et dixit eis: pax vobis. En regem pacificum, qui læsam hæcenus pacem coelo intulit, orbi contulit; nihil spirat vox ejus nisi pacem, quam proinde inter suos factam testam mediante charitate, & concordia vult conservari etiam cum inimicis, verus character quo Christiani ab aliis discernuntur, est dilectio, & pax cum inimicis habita, *tr. 35. d. 1. per tot.*

Quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra? Primò Christus Dominus arguit suos discipulos de timore Judæorum, & cur non potius quod passionis tempore fugerint, eumque solum dereliquerint? Vel quod non crediderint testibus suæ resurrectionis, sed his omisiss tantum obicit eis timorem Judæorum? Apostoli constituti erant à Christo Ecclesiæ Pastores, ac totius orbis Judices, & licet in Judice, ac Præfule aliqui sint defectus qui deglutiri possint, minimè tamen timor hominum in iis dissimulandus est. Judices enim Justitiam animosè, ac sine timore defendere debent, *tr. 40. d. 8. per tot.*

Videte manus meas, & pedes, quia ego ipse sum. Christus Dominus in corpore suo glorioso post resurrectionem servavit quinque vulnerum non solum cicatrices, seu signa, sed etiam foramina, ad hoc ut his stigmatibus Christus Judex in die Judicii Judæorum, ac iniquorum impietatem, ac ingratitude redarguat, quod tantam charitatem, ac pretium contempserint, *tr. 41. d. 11. per tot.*

Videte manus meas, & pedes meos, quia ego ipse sum. Non manifestat Christus Dominus veritatem sui corporis, exhibito aliquo miraculo, sed cicatricibus ostensis. Pro certo enim statuit, ac indicavit Dei Sapiencia, ut hominem in sui sequelam, & mandatorum suorum pertraheret observantiam, majorem vim habituram exhibitorum beneficiorum memoriam, quam maiestatis ostentationem. Beneficiorum enim memoria cooperatur observantiæ legis divinæ, *tr. 30. d. 9. per tot.*

Et cum hæc dixisset, ostendit eis manus, & latus. Jam Christus incredulitatem suam Apostolis exprobrat dicens, quid turbati estis, & cogitationes ascendunt in corda vestra? Jam quoque Apostoli culpam suam agnoverant, jam fugam arripuisse doluerant; en ecce mox Christus Dominus eos iterum solatur, ostendens eis manus, & latus, ad exemplum Judicum qui in iudicando, & condemnando unire debent severitatem cum clementia, *tractat. 40. d. 7. per tot.*

Atque illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio, dixit: habetis hic aliquid quod manducetis? Christus comedit, & suis porrigit escam, deinde de scripturis loquitur, & discipulis aperit sensum, ut eas intelligant? si illi ad scripturas vocandi erant, ut eas penetrarent, cur Dominus convivium ordinat, & illis præbet escas? Nonne per tales escas hebetiores redderentur ad scripturæ sensum intelligendum? Cibus ille adumbrabat divini epuli escam, de qua venit, ut mentes illuminentur ad alta intelligenda, *tr. 26. d. 24. per tot.*

At illi obtemperant ei partem piscis assi, & farum mellis. D. Hilarius, *Hom. 6. de Pascha*, mysticam hujus comestionis rationem assignat: In hac sacratissima resurrectionis die apparuit Christus Dominus suis discipulis pauperi ac humili veste indutus, ut ait D. Anselmus in elucido. *Prius enim confuserant discipuli ante videre*: Et inde ab eis in morem pauperis cibos postulat, ut significaretur, quanto in pretio apud ipsum sit eleemosyna, quam etiam Christus in persona pauperis protestatur se recipere, &c. *tr. 24. disc. 10.*

Dixerunt ergo Thomæ alii discipuli: vidimus Dominum. Dixerunt Apostoli Thomæ: Vidimus Dominum. Ut ad fidem resurrectionis Thomæ invitarent, hoc affectu salutis alienæ flagrat Apostolicus Senatus, & sicut ipsi Apostoli laudes decantabant gloriæ sui Magistri suscitati, sic quoque in eis celebrandis socium habere volebant D. Thomam. Ad exemplum aliorum vitæ Apostolicæ sequacium, scilicet sacerdotum, ut diligenter salutem invigilent animarum, *tr. 22. d. 31.*

Ille autem dixit eis: nisi videro in manibus eius fixuram clavorum &c. non credam. Peccavit hic Thomas incredulitate, arrogantia ac irreverentia; ceteris enim Apostolis dicentibus Christum surrexisse, ipse eis non credidit. Causam autem hujus incredulitatis insinuare videtur D. Chrysost. *serm. 84.* dum inquit; *Cur Thomas vestigia fidei sic requirit? cur tam pie patientem, tam dure discitis resistere?* *Manfi Bibl. Præd. Tom. II.*

surgentem? cur ea vulnera qua manus infixis impia, devota dextera se resolcat? cur latus quod impii militis lancea patefecit, resodare manus nescit obsequens? Ecce dolores persecutorum furoribus irrogator famulantis renovas immittis curiositas. Summum totius orbis crimen fuit Christi crucifixio; huic nimia in mysteriis fidei perferendis immitis adhæret curiositas; unde mysteria fidei integrè quidem credenda sunt, sed nonnisi sobriè perferenda, *tr. 29. d. 15. per tot.*

Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus januis clausis, & stetit in medio, & dixit: Pax vobis. Quæstio hic non levis est, cur bonus Magister absit hebdomada integra? Incredulitas Thomæ, qua Apostolis, ac discipulis non credidit, occasio erat ad iram concipiendam, ut ipse rigidè argueretur; *Noli esse incredulus, sed fidelis*: Inde moratur Dom. cunctatur Judex, & post octo dies venit, ut justè increpare dicatur, qui non rapido furore, sed tardè increpat; ut ejus documento discamus, quod mora sit interponenda, ut ira decora habeatur. Dandus est enim locus iræ, *tr. 38. d. 14. per tot.*

DOMINICA II. POST PASCHA.

Ego sum Pastor bonus, bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. *Joan. 10. 11.* Hoc non tantum parabolæ, sed rei per parabolam denotatæ convenit. Pastor enim ovium materialium plus debet assimilare vitam suam, utpote hominis, quam suarum ovium: Unde non tenentur cum evidenti vitæ suæ periculo servare suorum pecudum vitam, si autem id faciant, magno affectu declarabunt se ovibus suis bene attendere. An verò in hoc semper peccent, disputant aliqui. At verò Pastor animarum ex officio tenetur, & debet vitam suam temporalem discrimini exponere pro conservanda vita spirituali sui gregis, ac fidelium sibi commissorum, *tr. 22. d. 33. per tot.*

Ego sum Pastor bonus. Christus Dom. Pastori bono se comparat: Pastor enim nullo parcat labori, ut ovibus consulat: sic dicebat Jacob: *Die nocturne assu urebar, & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis.* *Gen. 31. 7. 40.* Deinde bonus Pastor agnos teneros pascit, oves infirmas consolidat, contrafactas alligat, errantes reducit, omniumque conditioni, qualitati, ac necessitati sese accommodat, & aptat. Agi hic potest de variis beneficiis quibus Deus propriam uniuscujusque personam replet, *tractat. 30. d. 17. per totum.*

Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis. Considerandum hic meritò est gravissimum illud onus, quod post se trahit omne pastorale officium, & ad quid teneatur: Ornamenta autem Aaroni populi Israelitici Pastori præscripta, onus illud ceteraque quibus prædicti debent esse, virtutes nobis indicare videntur, *tr. 22. d. 6. per tot.*

Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus. Christus Dominus non inquit: Ego sum Pastor bonus, sapientissimus, qui præclara doctrinæ documenta trado, sed qui dat animam suam. Verus enim superior alios præire debet potius opere, ac integritate vitæ, quam verbo, ac sermonis elegantia, *tractat. 27. disc. 4. & 5. per totum.*

Mercenarius autem, & qui non est Pastor, cuius non sunt oves propria, videt lupo venientem, & dimittit oves, & fugit. Pro Pastore Deus intelligi potest, cuius oves sunt quælibet cuiusque hominis anima, utpote quæ à Deo creata totum suum esse habet ab illo. *tr. 30. d. 13.* Dum verò lupo infernalis illas per peccatum aliquod sibi rapit, non fugit Pastor ille sicuti Mercenarius, sed magnâ illis auxilia, & gratias offert, ut illas ex faucibus suis iterum eripiat, *ib. d. 16.*

Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est. Reddit Dominus causam, cur mercenarius fugiat, quia ipse solam suam quærit mercedem, proindeque quando oves pereunt, non ipsi, sed Domino pereunt, parum curans de ovium, aut Domini commodo, *tr. 22. d. 31. ubi pulchram habes investivam in illos, qui ob fines tantum temporales se in sacerdotium ingerunt.*

Ego sum Pastor bonus, & cognosco oves meas, & cognoscunt me mea. Prius ait, quod ipse cognoscat oves suas, quam quod illæ eum cognoscant. Causam assignat hujus Theophylactus hic, *Vide, ait, quod primus ille nos cognoscit: deinde nos illum, neque aliter potest cognosci Deus, nisi nos cogniti fuerimus ab illo.* Christus prius oves suas cognoscit, quam oves illum cognoscant; Deum quippe cognoscere nullus potest, nisi prius ipse à Deo cognoscatur cognitione sua practica, & benefica, qua nos gratiis suis, & auxiliis prævenit nobisque assistit, *tractat. 30. d. 14. per totum.*

Et cognosco oves meas. Non ait Christus: diligo, sed: cognosco oves meas: dilectio actus voluntatis est, cognitio verò intellectus actus. Bonus autem, & prudens Præsul oves respicit ad easque fertur, non voluntatis affectu, sed intellectus dictamine; non enim suas oves dirigit amoris propensione, sed rationis, ac iudicii dispositione, *tr. 40. d. 5.*

Et sis unum ovile, & unus Pastor. Sicut enim est unum ovile,

le, sic & unus Pastor, & unus supremus gubernator Christus Iesus; post cuius Ascensionem unus est Pastor Petrus, unus etiam Pastor Petri successor Romanus Pontifex, sub quo militante inferiores multi Pastores, non toti ovili uti ille, sed singuli singulis ovilibus partibus præsidentes. Si autem aliquis ex his Pastoribus sit improbus, Christum tamen repræsentat; unde ait D. Augustinus: *17. 46. in Ioannem. Per eos, ait, vox Christi auditur, & sequuntur oves non mercenarium, sed vocem Pastoris per mercenarium; si ergo aliquis Prælati, aut Ecclesiastici defectuosus fuerit, non tamen lacerandus, nec quidquam illi reverentiæ adimendum est, 17. 22. d. 25. per tot.*

DOMINICA III. POST PASCHA.

Modicum, & non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me. *Ioan. 16. 16.* Moralis huius textus ratio hæc est: Christus Dominus sic se subtrahit à nobis, ut iterum redeat: nec enim patitur, ut quis prematur gravius quam par est, ac continuo labore gravetur; si est molestia ex absentia. Modicum non videbitis me, indeque angustia, & afflictio, mox iterum Christus Dominus sit levamen, ac recreatio ex redeunte præsentia, & iterum modicum, & videbitis me. Sic Deus semper solet unire severitatem cum clementia, quod & exemplo Dei nobis, maximeque iudicibus faciendum est, *17. 40. d. 7. per totum.*

Modicum, & non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me. Attentè considerandum quod ait Christus Dominus: *Modicum, & non videbitis me*, quod erat eximie tristitiæ ac doloris, cum dilectissimi Magistri sui præsentia carerent Apostoli. Deinde secundo loco ait: *Iterum videbitis me*; quod erat eis valde suave, & gratum, cum ejus desideratissimo conspectu fruerentur, ut mereantur ipsum videre. *Iterum videbitis me.* Expediens enim fuit, ut mox tristitia ex ejus absentia affligeretur, ut ipso dolore ipsaque molestia præpararentur ad ejus præsentiam fruendam. Ad eundem modum & nos quoque Deo gratias agere debemus in adversitatibus, ex quibus salutem nostram promovemus, *17. 30. disc. 18.*

Quia vado ad Patrem. D. Chrysostomus, *Hom. 78.* in hæc verba scribens, pulchram moralem doctrinam subministrat. *Quod si quis diligentius, ait, investigaret hoc ipsum, consolatio est, quod dicis ad Patrem ire: erat argumentum quod non periret, sed mors eius translatio esset ad Patrem.* Cum ait, *vado ad Patrem*, ut in ejus gloria ad dexteram ejus sedeam, magnam dat discipulis suis consolationem; nam ex quo ex tam humili, & contemptibili morte ad tantam gloriam esset exaltatus, magna discipulis ansa dabatur gaudendi, propter spem quam inde concipere poterant, è tanto mundi contemptu aliquando ad similem gloriam pertingendi; & tu Christiane eandem spem concipere poteris, cum videas Christum, quantum magis humiliatum, eò quoque magis à Patre suo æterno exaltatum, *17. 32. d. 9. per tot.*

Dicebant ergo: quid est hoc, quod dicis modicum? Nescimus quid loquuntur. Non intelligebant Apostoli, Spiritus Sancti gratia non cum edocti, quid esset hoc modicum; & nos præsentis vitæ voluptatibus præpediti, illud modicum aliquando, aut non intelligimus, aut non perpendimus; & utinam serio cogitaremus, quod Deus nobis modicum tempus tribuit, ne illud perdamus, aut contemnamus, hoc enim iustos valde reddit sollicitos; teque etiam deberet anxium reddere ob rigorosum examen, quod habiturus eris in reddenda ratione, in illo modico tempore, acceptorum bonorum gratiæ, naturæ, & fortunæ, peccatorum omissionis aliarumque rerum quæ nunc iudicio nostro modica esse apparent, *17. 41. d. 13.*

Dixerunt ergo, quid est hoc modicum? Vin scire mi Christiane quid hoc modicum importet? Diabolum excitat ad diligentiam, teque verò meritò excitare deberet ad sollicitudinem, ne te velut in muscipula comprehendat, & mors inveniat in peccatis; unde meritò hoc tibi ducas cordi regis Prophetæ consilium, ut descendas vivens in infernum; *17. 34. d. 4. hæc enim consideratio à culpa coercet, ib. d. 2.*

Quid est hoc modicum? Nescimus quid loquuntur. O magna eaque perversa mundanorum cæcitas, quod id magnum quid, & durable æstiment, quod in se nihil est nisi modicum; sicuti divitias cum sint naturalia labiles, & defectui subjectæ, magni æstiment; nihilominus tamen si eas ex modico, quod natura sua possident, ad digniorem, & securiorem statum evehere velint, eas manibus pauperum consignent, *17. 34. d. 4. per tot.*

Amen Amen dico vobis: quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudet; vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Tertullianus lib. de spectaculis c. 28. post adducta hæc Christi verba, sic inquit: *Vicibus disposita res est; nunc illi lætantur, nos consternamur, & paulò post: Lugeamus ergo dum Ethnici gaudent, ut cum lugere ceperint, gaudeamus.* Patebit hoc verum esse in extremo die iudicii, quando iusti qui in hac vita afflicti fuerunt, ad gaudia æterna invitabuntur, & reprobi qui hic continuò lætati fuerunt, pœnis deputabuntur æternis, *17. 41. disc. 24. & 25. per totum.*

Vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Volebat Christus Dominus Apostolos suos hisce verbis in fide confortare, intuitu cujuscumque multa tristitia, & adversa essent perferenda; sed hoc pro certo se habere debere, tamquam evidentissimum veræ fidei indicium, quod tristitia eorum vertatur in gaudium: sic quoque Martyrum in tormentis consolationes, evidens veræ fidei nobis perhibent testimonium, *17. 29. d. 20. per tot.*

DOMINICA IV. POST PASCHA.

Vado ad eum qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me: quo vadis? *Ioan. 16. 5.* Volebat hisce verbis Christus Dominus discipulis suis repræsentare, & in memoriam revocare beneficium redemptionis nostræ; dum enim dicit, *vado ad eum qui misit me*, indicare volebat quod ad mortem, quæ viam, & sibi & nobis sterneret ad Patrem, iret, idque voluntariè, & spontaneè: miratur autem quod nemo interroget eum, quorsum vadat cum tanta sit causa interrogandi, ut tantum agnoscatur beneficium, sicque animus excitetur ad persolvendum gratitudinis tributum, quod Deo acceptissimum est sacrificium, *17. 30. disc. 3. per tot.*

Vado ad eum qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me: quo vadis? Frustra esset si quis interrogaret Dom. quorsum vadat, cum ipse omnia sapientissimè, & prudentissimè operetur, scit quod vadat: Estne autem aliquis qui vadat, & nesciat quo? Est, & quidem præ cæteris peccatoribus homo iracundus; Ira enim intellectum excæcat, absorbet discursum, & rationem &c. *17. 39. disc. 5.*

Vado ad eum qui misit me. Christus Dominus hic de morte sua ut futura loquebatur, unde mirum est quod dicat *vado*, & non potius *vadam*. Sed pulchrè ad instructionem nostram locutus est Dominus, dum unusquisque meritò apud se dicat *vado*, & non *vadam*, id est, jam nunc ex hac peccati occasione *vado* per mortis recogitationem, quod quidem universale quoddam est contra peccata remedium; aut inferni recogitatio omnipotens quoddam contra peccata est remedium, cum ideo Deus nobis infernum comminetur, ne in illum corruamus, *17. 34. discurs. 3. per totum.*

Sed quia hæc dixi vobis, tristitia implevit cor vestrum. Quia dixi vobis quod ad Patrem vado, hinc tristitia implevit cor vestrum. Sed quænam Apostolis causa tristandi, dum Christus ad Patrem vadit, & quidem ut ipsis paret gloriæ locum? si igitur ob talem Domini discessum tristantur Apostoli, quàm non igitur iure merito tristabuntur damnati, à quibus Dominus in æternum discessit nunquam rediturus, *17. 34. d. 22. per tot.*

Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis ut ego vadam: si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos, si autem abiero, mittam eum ad vos. Verè expediebat, ut Christus abiret, antequam Paracletus mitteretur; quia ante Ascensionem Christi discipuli non erant capaces tanti doni; nimis enim carnaliter de Christo sentiebant, ac proinde conveniens fuit, ut cum absens esset Christus, ex desiderio ejus, exque desiderio divini doni percipiendi, quod quotidie vehementer exoptabant, ad ipsum condignè recipiendum præpararentur: sic quoque divini doni Eucharistici fructus nostræ correspondet dispositioni, sed maxime præ reliquis illius participes sunt, qui desiderio magis sunt famelici, *17. 26. d. 25.*

Expedis vobis, ut ego vadam. Et certè! cur plus expediret nobis quam tibi? Annon post tantos labores, & dolores exantiatos promeritis es tantum gloriæ præmium? Est tamen tuomet proprio iudicio: expedit nobis, ut ad Patrem eas? Imò verò; nobis expedire plurimum ipse asserit, ut appareat quod non tam suæ, quam nostræ studeat utilitati, & commodo; hoc enim semper demonstrant gratiæ, & auxilia quibus Deus cujuscumque assistit animæ, *17. 39. d. 14.*

Et cum veneris ille, arguet mundum de peccato, & de iustitia, & iudicio. De peccato quidem quia non crediderunt in me. Spiritus S. adveniens arguet, & convinct quæ Judæos, quæ gentes, quia auditis tot Scripturarum testimoniis, ac tam efficacibus rationibus, tantisque miraculis in Christo visis, noluerunt credere à summe peccatis se emendare; gravius autem arguendi sunt fideles quod jam communicato, & suscepto fidei lumini non correspondunt *17. 29. d. 14. per tot.*

Es de iustitia. Arguitur, inquit S. P. Augustinus, *17. 95. mundus de peccato, scilicet, quia in Christum non credit; & arguitur de iustitia eorum qui credunt.* Ipsa quippe fidelium comparatio, infidelium est triperatio; unde quantum malum sit eorum qui non credunt, ex bono potest apparere eorum qui credunt. Arguet mundum Spiritus Sanctus de iustitia Apostolorum atque credentium; & quod mundus eorum iustitiam, virtutes, ac opera imitari nolit, visioque tanto eorum exemplo virtutum, illud sequi contempsit, maxime cum bonum exemplum magnæ sit efficaciz, ut impios ad Deum convertat, & numerum fidelium in Ecclesia adaugeat, *17. 27. d. 1. per tot.*

De de iudicio. Spiritus Sanctus adveniens arguet mundum de iudicio; faciet nempe, ut Apostoli invocato Jesu nomine, diabolum, qui in orbe principabatur, ejiciant ex templis, mentibus, ac corporibus hominum, quæ ab eo possessa erant, ejusque totum regnum evertatur, ac destruat. Et si Deus non pepercit capiti, ac principi diabolo, scilicet etiam non parcat membris, ac subditis ejus; ac propterea Christus finale iudicium rigorosissimum insalubile nobis prædixit, ut in illo iram ejus effugiamus, nosque ad illud per bona opera præparemus, *17. 41. d. 29. per tot.*

Et cum veneris ille, argues mundum de peccato, &c. Quæstio hic non levis oritur, cur Christus Dom. qui est Sapiencia Patris, ipsum mundum non arguat, sed hoc tantum adscribat Spir. S. Respondetur, illud de quo mundus arguendus erat, crimina erant, & injuriæ in Christum commissæ, tamen libentius ad nostram instructionem hoc iudicium Spiritui S. committit, ut nos injuriarum doceat tolerantiam, *17. 36. d. 7. majoremque esse victoriam, injuriarum obliuisci, quam eas ulcisci, ibid. disc. 13. per totum.*

DOMINICA V. POST PASCHA.

Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. *Joan. 16.* Magnam consolationem, magnumque documentum Christus hic dat suis Apostolis, ut eo absente utantur oratione ad impetrandam omnia, quibus egent, à Patre suo. Ipse enim, qui erat sacerdos secundum ordinem Melchitedech, & summus Pontifex, assidue interpellabat Patrem pro nobis, nunc verò cum Apostoli omnes post Ascensionem suam in ordine sacerdotali ejus futuri essent successores, hoc illis officium demandavit, ut jugiter se in oratione exercentes orent, & intercedant pro populo. Omnibus in sacerdotio constitutis, hæc quoque salutaris est doctrina. De quo vide *17. 22. d. 19. per totum.*

Si quid petieritis Patrem in nomine meo. Christus Dominus potentem semper apud Patrem suum cœlestem pro nobis advocatū egerat; nunc verò à nobis discessurus, non minus id de se verificari volebat, quod de eo S. Joannes testatur, dicens: *Advocatum habemus apud Patrem Dominum nostrum Jesum Christum iustum.* Unde ut confidenter petamus, inculcat, significans se non minorem nostri curam gesturum in cœlis, quam olim gesserat in terris, quia sive in cœlis, sive in terris, semper in nos beneficentia exiit. In cœlis quidem per communicata auxilia gratiæ, *17. 30. d. 41. n. 15. 16.* In terris verò per creaturarum productionem in hominis beneficium, *ibid. d. 1. & 11. per tot.*

Si quid petieritis Patrem in nomine meo. In nomine meo potest illud intelligi, & de modo quo petitur res, & de modo quo res jam impetrata suscipitur; sic enim petenda res est, ut per merita Christi petatur, ut nomine ejus quo petimus, impetrata acceptetur; nunquam tamen gratitudinis omittamus tributum, ad quod quantum nos obligati sumus, ex variis veteris testamenti exemplis comprobatur, *17. 30. d. 5. per totum.*

Si quid petieritis Patrem in nomine meo. In nomine Jesu petere, est eo modo petere, quo ipse petiit, magna autem Christus in suis orationibus usus est reverentia, & humilitate, quæ maximè in oratione necessaria est. Rem alieno exemplo declaro: valde metuebat Jacob Fratrem suum Esau, venientem ei obviam, rogabatque Deum, dicens: *Minor sum cunctis miserationibus tuis, & veritate tua, &c. erue me de manu fratris mei Esau, Gen. 32. n. 10.* Cur ita se deprimat, ac se indignum judicat acceptis à Deo beneficiis? Cur non potius sua erga Deum commemorat obsequia? Ex afflatu divini spiritus orabat Jacob, ut liberaretur ab Esau; quod ut impetraret, ex humilitate adjuvatur: Oratio quidem efficax est, si tamen humilitati fuerit conjuncta, *17. 32. d. 14. per tot.*

Utrum modo non petistis quidquam. Ex ipso sacro Evangelii textu liquet, quod Apostoli multa à Christo postulaverint; nam Jacobus, & Joannes per Matrem petierunt primas sedes. *Matth. 20. num. 10.* Petierunt item discipuli, ut adaugeret eis fidem. *Luc. 17. n. 5.* In nomineque Christi ejecerunt dæmonia: *Domine etiam dæmonia subiacentur nobis in nomine tuo. Luc. 10. num. 17.* cum ergo tanta, ac tot postulaverint, quomodo eis dicitur à Christo, *Utrum modo non petistis quidquam?* Ratio est, quam tradit noster D. Cyrillus Carmelita *lib. 11. c. 7.* quod Apostoli à pueritia consueverint orare more consentaneo legi Moysis, Judæi autem Deum orabant, ab eoque postulabant, quæ opus erant, sed non in nomine Christi, quæ illis primario quidem necessaria decrat intentio, quam Deus tamen rectam, & in oratione, & in omnibus intendit operibus, *17. 33. disc. 11. per tot.*

Petite, & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum. Sæpè aut ea, quæ petimus, ignoramus, aut ea petimus, quæ minus expediunt. Sed hic nos docet Dominus, quid petere debeamus; nam juxta interpretationem D. Cyrilli *lib. 11. in Joann. cap. 7.* refertur gaudium plenum ad illud verbum, *Accipietis*, ut sensus sit, si petatis, accipietis à Deo Patre plenum gaudium, id est, gaudiosam in æterna gloria quietæ conscientie possessionem, quæ verè gaudium plenum dici potest; & hoc jure merito gaudium continuis precibus petere deberemus ad evitandum horribilem cruciatum vermis conscientie, qui damnatos in æternum corrodet, *17. 34. disc. 17.*

Ut gaudium vestrum sit plenum. Effectus hic est veræ fidei, evi-

dentissimumque ejusdem testimonium, in ipsis tormentis pro fide exantlatis tantas degustare consolationes, ut jam ipsas cœlestes prægustare quodammodo videantur, seque jam in possessione plenæ, id est, perfecti gaudii esse putent, *17. 29. disc. 11.*

Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis. Quæstio hic esse potest, quare Christus dicat, quia vos me amastis, & credidistis. Quid si solum credidissent, te à Patre exivisse, te verum Deum esse, & hoc fide eminentissima; nonne sufficeret? Nequaquam sane; quia fides licet excellentissima, nisi bonis operibus sit plena, ad salutem non sufficit, *17. 29. d. 6. per tot.*

Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis. Dubitat hic Div. Augustin. & putat, verba hæc sibi aliquo modo repugnare cum his, quæ dicuntur *1. Joan. 4. Ipse prior dilexit nos.* Nam si dicitur, *amat vos, quia vos me amastis*, supponitur quod noster amor sit prior. Respondetur juxta mentem D. Augustini *17. 102.* quod amor in Deo erga nos est considerandus, unus antecedens, alter concomitans, seu consequens: Deus amore antecedenti nos prævenit, & prior amat nos, cum nos peccatores ad poenitentiam, & amorem sui vocat, & excitat; & tunc amat nos amore concomitanti, quando nos per gratiam justificantem facit amicos suos, *17. 30. disc. 14. 15. 16. per tot.*

DOMINICA VI. POST PASCHA.

Quæ est infra Octavam Ascensionis Domini.

Cum veneris Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre. *Joan. 15. 16.* Non sine magna ratione mysterii Christus Dominus hoc in loco Apostolis prædicit Adventum Spiritus Sancti, cum enim mittendi essent in universum mundum prædicare Evangelium, & simul perhibere testimonium de Christo, voluit illis ostendere unde etiam inter literarum ignorantiam hæc illis virtus superveniret, nempe non ab homine, qui sicut fallax est, sic & prædicata fides ejus fallere posset; sed à superveniente virtute Spiritus S. qui cum Spiritus sit verax, docens Apostolos, optimè concluditur evidentissimum veræ fidei argumentum esse, quod illa in tam brevi temporis spatio, per homines idiotas, & illiteratos tanto cum fructu ad omnes populos extensa sit; hoc enim clarè fidem probat esse veram, quando ejus propagatio omnem humanam excedit facilitatem, *17. 29. d. 17. per tot.*

Cum veneris Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre. Cur hic Christus Dominus mentionem faciat de Spiritu Sancto, pulchrâ, & illam quidem morale rationem dat Cajetanus hic, sic scribens: *Ad cumulum inexcusabilis persecutorum nominis mei accedet multiplicatio testium, nam ultra prædicationem meam, & opera mea superveniet Spir. S. testis, adiungemini & vos testes.* Demonstraverat Christus Dominus suam divinitatem admirabili sua prædicatione multis, ac magnis operibus, & miraculis, quæ nullus alius hæcenus fecit; insuper nunc adhibet testimonium ex Spiritu Sancto adveniente, & ipsimet Apostolis, ut omnino esset inexcusabilis malitia Judæorum. Ex quo etiam redditur inexcusabilis malitia multorum Christianorum, qui inter tot prædicationes, tot visâ miracula, nomine Christianorum quidem insigniuntur, sed sine fructu, *17. 29. disc. 10. per tot.*

Cum veneris Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre. Dixerat aliquando Christus Dominus agens de Adventu Spiritus Sancti. *Joan. 14. v. 26. Paracletus autem Spiritus, quem Pater mittit in nomine meo;* sed quid est mysterii, quod in præfenti hanc missionem sibi adscribat? *Quem ego mittam vobis à Patre?* Ratio est, ut ex tanto dono hominibus concessio, homines sibi quoque habeat devictos, & obligatos vinculo gratitudinis; quod Deus semper, & omni tempore ab hominibus postulavit, *17. 30. disc. 2.*

Quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis. Spiritum dicit veritatis, quia est quoque spiritus sanctitatis, quam sanctitatem non inani fuco palliat, sed in veritate Apostolos docebit, cum e contra diabolus in Angelum lucis se transformans, multas per hypocrisis falsitatem seducat animas, *17. 33. disc. 5. per tot.*

Ille testimonium perhibebit de me. Unicus serè Christus Dominus & in vita, & in morte fuit injuriarum scopus; & jam ad illas injurias vendicandas Pater Christo dederat testimonium, dum in Jordane, & Thabore. *Matth. 3. Patris vox super eum innotuit: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit, ipsum audire.* Filius de seipso testimonium dedit, dum dixit: *Ego testimonium perhibeo de me ipso. Joan. 8.* Ergo consentaneum erat, ut Spiritus S. quoque suo testimonio adesset, juxta illud *Joan. 1. 5. Tres sunt, qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus;* sed cur hi tres dant testimonium? Ad hoc ut juxta debitum juris ordinem istæ injuriæ divinitati, & humanitati irrogatæ detegerentur, & injuriatores acriter convicti magis confunderentur; simili enim periculo, aliisque damnis injuriatores ordinariè exponuntur, *17. 36. disc. 4. per tot.*

Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini; seu ut habet Syriacus, non offendamini. Scandalizari autem dicitur, qui in offendiculum incurrens impingit, & cadit. Volebat Christus dicere, cum videritis odia, & persecutiones mundi insurgere in vos, ne scandalizemini, aut offendamini in me, minus bene de me sentientes,

tes, quia praeconeo vos de periculo. Ecce quanta cura, & sollicitudine Dominus praecupat à discipulis suis avertere scandalum, quo accepto, potuissent à Christo deficere; est enim scandalum nidus omnis malitiae, *rr. 27. d. 7. per tot.*

Absque synagogis faciens vos. Praemissa jam admonitione, & tanto Spiritus Sancti auxilio promisso, clarius Christus Dominus refert persecutiones futuras: *Absque synagogis faciens vos*; id est, ejicient vos. D. Augustin. *rr. 93.* à synagogis ejicient vos, æstimat dictum ad consolationem Apostolorum, ac si diceretur: Judæi vos ejicient ex invidia nominis mei, & doctrinae vestrae, sed ego vos colligam in novum populum mihi electum. Hæc est divina bonitas, ut ex malis, quæ impii, & mundani contra justos machinantur, præclara bona in eorum gloriam, & exaltationem eliciat, *rr. 38. d. 15. per totum.*

Sed hæc omnia faciens vobis, quia non noverunt Patrem, neque me. Hoc ly *noverunt*, importat beneficiorum cum gratitudine recognitionem; sic enim dicitur de Pharaone: *Surrexisti Rex, qui non noverat Joseph*; utiq; cognoscebat illum cum adeò publica esset ejus famæ notitia, sed indicat, quod beneficia non considerat, quæ regnum illud à Joseph perceperat; atque hoc modo potest Christus de multis conqueri, quod non noverunt Patrem, neque ipsū; nam etiam hodie, quod Pater nobis suum tradidit filium, & filius suam nobis tradidit vitam, & sanguine suo nos redemit, non attendunt, nec considerant; unde etiam ad alia beneficia percipienda inhabiles reddimur: Ingratitudo enim gratiarum Dei arefacit fontem, *rr. 30. d. 23. per totum.*

FESTUM SANCTISSIMUM PENTECOSTES.

Si quis diligit me, sermonem meum servabit. *Joan. 14. 23.* Difficultas hic est, quod cum fide Catholica pro certo tenendum sit, quod Deus nos prius amat, quàm ipsum amemus; juxta illud Joannis *epist. 1. c. 4. Ipse prior dilexit nos*; nam per suum eximium amorem Deus nos prævenit, intellectum illuminando, voluntatem accendendo, ipseque per auxilium suum nos excitat, ac promovet ad fidem, charitatem, poenitentiam, ac contritionem, ipseque ad eliciendum actum fidei, charitatis, poenitentiae nos adjuvat, de quo vide *rr. 30. d. 14. 15. 16. & 17.* Cum ergo prior sit amor divinus, cur ergo Christus amorem de illo instituens, suum erga nos non exprimit, sed prius nostrum apponit? Morali ratione respondetur. Ille primus Dei amor est donum merè gratuitum, ex summa ejus liberalitate, ac pietate in nos descendens: *Ipse gratis dilexit nos.* At noster amor, obsequii, ac famulatus rationem induit, illius igitur nos volens reddere memores, ad gratitudinem excitare voluit, ut illa, quæ ingratum destinata sunt, supplicia evadamus. Quod enim maiora sunt beneficia, eò severiora sunt supplicia ingratorum, &c. *rr. 30. d. 19. per tot.*

Si quis diligit me, sermonem meum servabit. Non tantum de dilectione hic nos monet Dominus, ut ad gratitudinem excitet, sed etiam illud insinuat, per quod grati esse possimus, dicens, *sermonem meum servabit*; quia si amorem Dei erga te reciproco amore in vicem gratitudinis recompensare volueris, mandata ejus infallibiliter observabis; nam beneficiorum divinarum recognitio legis divinae observantiae cooperatur, *rr. 30. d. 9. per tot.*

Si quis diligit me, sermonem meum servabit. Infallibilis certè consequentia; verum enim veræ dilectionis Dei signum est in vera fide legis ejus, ac mandatorum observantia; & illi abominabiles, & veluti Dei hostes habentur, qui fidem quidem exterius profitentur veluti amici Dei, cum tamen eandem per vitia, & peccata, quæ legi suæ reugnant, negent, *rr. 29. d. 12.*

Si quis diligit me, sermonem meum servabit. Dominus in opere dilectionis nostræ erga ipsum primum oculos conjicit in amorem cordis, tanti namq; facit opera, quantus est amor, & intentio bona, quæ ad ea impellit; & ita quævis opera sint in se bona, sine hac intentione, cordisque rectitudine inutilia erunt, & mortua, *rr. 33. d. 11. per tot.*

Et Pater meus diligit eum. Hæc optima gratitudinis est reciprocatio, ut inibi quasi abyssus abyssum invocet, dum beneficiorum profunda recognitio, benefactores nostros ad nova impertienda excitet; unde si diligas, diligeris, *rr. 30. d. 7. per tot.*

Et ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Hodie verè dicere licet, absolutum esse fidei nostræ ædificium, quod jam Christus morte sua jecerat, dum majori sanè prodigio, quo ipse illud ut Omnipotens Deus fundamentum posuerat, hodie per Spiritus Sancti virtutem perficit, & incrementa sumere facit; quod patet ex eo, quod Spiritus Sancti gratia excitati, & afflati pauperes piscatores ad crucifixi adorationem comparant reges, & regna, &c. *rr. 29. d. 21. per tot.*

Et ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Veniemus ad eum, non ut mox recessuri, sed quantum est ex parte Dei, firmam, & stabilem mansionem facientes in intimis ejus tanquam in templo: sed super quem requiescit Spiritus Dei? Nonne super humiliter? Imò verò. Humilia ergo te sub manu Dei, & veniet ad te, & manebit in te Spiritus Sanctus: Humilitas enim est illa virtus, quæ Deum in animas hominum attrahit, & in illis tanquam in loco deliciarum commorari facit, *rr. 32. d. 6. per tot.*

Et mansionem apud eum faciemus. Illi Sanctissima Trinitas constantem sui pollicetur conversationem, & familiaritatem, qui sermonem, seu præceptum servaverit Christi; hoc est autem præceptum ejus, ut diligamus invicem, quod præceptum non tam de amicis, quàm inimicis intelligendum est; Inimicus enim diligendus est, quia Christi præceptum est, *rr. 35. d. 4. per tot.*

Paracletus autem Spiritus Sanctus, quem Pater mittet in nomen meo, ille vos docebit omnia. Non inutile erit hic inquirere, quoniam præcipue tempore Spiritus Sanctus super Ecclesiam in Sion coadunatam à Christo post suam in coelos ascensionem demissus fuerit? Certè non alio, quàm eo quo jejuni erant, hoc enim Sanctus Petrus insinuare voluit, quando Apostolos à calumnia ebrietatis eisdem imposita justificavit, & defendit, dicens: *Non sicut vos existimatis, hi ebrii sunt, cum sit hora diei tertia.* *Act. 2. 15.* Similiter quando idem Spiritus Sanctus alia quadam vice unà cum gratiarum suarum thesauris super Paulum, & Barnabam descensurus erat, dicit sacer textus: *Ministrantibus autem illi Domino, & ieiunantibus, dixit Spiritus Sanctus: Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus ad quod assumpsi eos.* *Tunc ieiunantes, &c. Act. 13. 2.* Non parum inde commendatur sobrietas, & abstinencia, quæ tunc quasi quadam ad Spiritum Sanctum recipiendum dispositio fuit: Gula verò Dei, & gratiarum ejus est inimica, Spiritui Sancto opponitur, *rr. 31. d. 11. per tot.*

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Quid est hoc: pacem relinquo vobis? *Relinquo hæreditatem*, indicat, ut videtur exponere D. Cyprian. *de unit. Eccles. legens, pacem dimitto: discedens igitur ex hoc mundo Dominus, suis pacem tãquam propriam hæreditatem delegavit.* Pulchrè D. August. *ser. 66. de temp. ait: Profectus voluit dare, quæ rediens desiderabas invenire in omnibus, hæc suis hæreditatem dedit: dona omnia suæ sollicitudinis, & premia in pacis conversatione promissit, atque ideo fratres, si hæredes Christi esse volumus, in eius pace esse, & manere debemus.* Verus enim character, quo Christiani ab aliis discernuntur, est dilectio, & pax etiam inimicis exhibita, *rr. 35. d. 1. per tot.*

DOMINICA ET FESTUM SANCTISSIMÆ ET INDIVIDUÆ TRINITATIS.

Data est mihi omnis potestas in celo, & in terra. *Matth. 28.* Celebramus hodie mysterium mysteriorum, quod est essentia divina Domini nostri in seipso. Mysterium planè supernaturale, abique lumine fidei non cognoscibile, ad hoc enim intelligendum sola via est credere. Unde statuit nos Deus in Ecclesiæ suæ schola, & primum principium illam frequentantium est credere; fides enim est omnium bonorum fundamentum, &c. *rr. 29. d. 2. per totum.*

Data est mihi omnis potestas in celo, & in terra. Unde tibi piissime Iesu tanta accessit potestas? Magno acumine rem tetigit Drogo *serm. de Sacram. Dom. Pass.* sic devotè inquires: *Data est tibi Domino Iesu omnis potestas in celo, & in terra; magne Rex virtutum; quia factus es obediens Patri usque ad mortem, mortem autem crucis; ecce elevata est magnificentia tua super coelos, & omnia subiecta sunt pedibus tuis.* Ecce dejectio, & humilitas crucis tantæ exitit causa altissimæ potestatis. Quantò enim Christum magis humiliatum invenimus, tantò magis ab æterno Patre exaltatum admiramur, *rr. 32. d. 9. per tot.*

Data est mihi omnis potestas in celo, & in terra: Euntes ergo docete omnes gentes. Accepta sibi potestate in homines, statim de eorum salute pertractat, & agit. Potestatem enim, quam dabat, non demonstrat verbis, sed rebus ipsis. Volens etiam Apostolos suos docere, parum esse, quod ab illo potestatem acceperint convertendi omnes gentes, nisi etiam illas opere doceant; frustra enim sunt verba, quæ carent exemplis, quæ plus persuadent, quàm verba, *rr. 26. d. 2. per tot.*

Euntes ergo docete omnes gentes. Ut Apostoli velut primi exorientis Ecclesiæ sacerdotes juxta officii sui obligationem animarum lucro incumbere, nullam reculare molestiam, imò nihil illis pro æterna vita erat arduum, nec pro salvandis animabus molestum; reliquis sacerdotibus in exemplum, quorum in promovenda animarum salute maxima est obligatio, *rr. 22. d. 32.*

Euntes ergo docete omnes gentes. Domine, quæ consequentia jubet, ut pergant docturi totum mundum ex eo, quod tibi data sit plena potestas? Optima sanè consequentia hoc jubet; ostendit enim magnam potestatem in eo, quod fidem suam per homines idiotas, & illiteratos tanto cum fructu ad omnes populos etiam illos, qui in impietate sua occaluerant, propagavit, *rr. 29. d. 17. per totum.*

Docentes eos servare omnia. Post fidem, ac baptismum adjungit Dominus mandatorum observationem. Ordo profectò pulcherrimus jussit Apostolis, ut primum docerent universas gentes, deinde ut fidei intingerent sacramento, & post fidem, ac baptismum, quæ essent observanda, præciperent. Indicans neque fidem, neque baptismum satis esse ad salutem, nisi etiam operum impendamus observantiam, *rr. 29. d. 4. 5. 6. 7. 8. per tot.*

Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Discipulos ad prædicandum mittebat, & etiam ad pugnan-

Concionatorius.

107

gnandum cum invisibilibus, & visibilibus hostibus ordinabar, inde eis promittit suam operam, & auxilium cum sui presentia sacramentali in Altissimo Eucharistiae mysterio; quod denotant illa verba: usque ad consummationem seculi. Sacramentum enim nos à visibilibus, & invisibilibus protegit hostibus, *tr. 26. d. 20. 21. 22. per totum.*

Ecce ego vobiscum sum; quasi diceret. Grande facinus proponitur, convertere corda, & operari in illis; sed notandum vos solos non operari, operabor & ego vobiscum; quod manifestum fiet, quando & illud opus, quod operabimini, nempe fidei plantatio, inter maximas persecutiones perseverabit, & incrementa accipiet; inde enim ostenditur fidem solius Dei opus esse, *tr. 29. d. 18.*

Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi. Multis modis nobiscum est Deus, eritque usque ad ultimum mundi finis; sed excellentissimo modo nobiscum est in SS. Altaris Sacramento, in quo intime nobiscum est unitus, *tr. 26. d. 5. per tot.*

DOMINICA II. POST PENTECOSTEN.

Homo quidam fecit cenam magnam. *Luc. 14.* Non sine ingenti mysterio Christus Dom. hic de cena magna faciens mentionem, se hominem appellat, cum in aliis parabolis, aut Regem, aut patrem familias se vocitet. Mysterium sic explicat D. Chrysostomus in Caxena: *Quasi, ait, punitivam suam virtutem indicat vult, Deum, usque, parat, leo, & huiusmodi nuncupatur: quando vero misericordiam exprimere vult, dicitur homo; pro sua pietate, liberalitateque exprimenda dicitur homo, & illam verè ostendit in cena magna, quam instituit, Sacra nimirum Eucharistia, in qua omnium bonorum est beneficentia, tr. 26. d. 8.*

Homo quidam fecit cenam magnam. Mirum est, quod Deus semetipsum hominem tantum appellet, cenam verò magnam dicat. Si consideretur Deus in suis operibus, semper per respectum ad opera ipsa Deus magnus, & excelsus visus est, opera verò attempta Dei Majestate parva, & angusta apparent. At verò in augustissimo Eucharistiae Sacramento, tantum est operis fastigium, ut Deus sua infinita sapientia disponat, & ordinet, quod Altaris Sacramentum semper magnum, & excelsum appareat; ad cuius conspectum ipse, qui immensus est, & infinitus, veluti unus ex vulgaribus hominibus sine ullo nominis splendore se exhibeat; Eucharistia enim est excelsus, & compendium omnium mirabilium, *tr. 26. d. 52.*

Homo quidam fecit cenam magnam. In questionem vocari potest, cur hic homo potius fecit cenam, quam prandium? Rationem pulchram dat D. Cyrillus in Laten. Græca: *Conditor omnium, atque gloria Pater, paravit cenam magnam in Christo peractam.* Nativissimus enim temporibus, & quasi in occasu nostri seculi illuxit nobis Dei Filius, & mortem pro nobis sustinens, dedit nobis proprium corpus comedere, unde & agnus in vesperè immolabatur iuxta legem Moysaica; merito igitur cena dictum est, paravit in Christo convivium. Nunc verò sicut cena sine lumine non celebratur, & si lucem absit, ferula non inveniuntur; sic celeste hoc convivium hac cena non celebratur sine lumine fidei, *tr. 26. d. 49. per totum.*

Homo quidam fecit cenam magnam. Dupliciter in hoc Evangelio mentio fit de hac cena, in primo loco dicitur magna, non verò in secundo: *Homo quidam fecit cenam magnam.* Ecce magna nuncupatur; postea verò paterfamilias loquens introducit, & ait: *Nemo virorum illorum gustabit cenam meam.* Ubi nomine magni prætermisso, solum cena commemoratur. Ratio esse potest hæc; cum ad cenam multi convocantur, magna appellatur: *Homo quidam fecit cenam magnam, & vocavit multos;* non sic verò, quando ab illa aliquis excluditur. Tunc enim vera magnitudo splendet, quando de ejus exuberantia multi participant. Aptè ex hoc fundamento agi potest contra nauseabundos frequentis communionis, *tr. 26. d. 43. per tot.*

Et vocavit multos. Vocantur quicumque, non vocantur tamen, nisi viri, ad indicandum quod quicumque ad hanc cenam vocantur, sive viri, sive feminae, alii non debeant esse, quam qui masculo sunt robore, firmaque mente virtutem teneant, ab illaque salutari timore perciti nunquam discedant. Sacramentum enim hoc suas impertit gratias timoratis, cumque habitu virtutum, & bonorum morum accedentibus, *tr. 26. d. 32. per tot.*

Et misit servum suum hora cena dicere invitatis, ne venirent, quia iam parata sunt omnia. Consolationis plena sunt verba ista, dum quantum est ex parte Dei, omnia ad celestem hanc cenam parata sunt, idque ex infinito Christi in hoc Sacramento erga nos amore, *tr. 26. d. 47.* Neque aliud quidquam hic desideratur, quam quod tibi faciendum incumbit, ut nempe huic convivio interesse festines, reque ita disponas, ut etiam quotidie accedere merearis, *tr. 26. d. 45. ubi communitio quotidiana variis commendatur rationibus.*

Quia iam parata sunt omnia. Vocabant servi invitatos, ut venirent, quia iam parata essent omnia; quod si hoc intelligamus de SS. Sacramento, cibum est, de quo propriè cecinit David, quod Deus illum præparavit: & sicut nobis erat impossibile illo vesci in pro-

pria sua specie, præparavit illum in forma panis, *tr. 26. d. 3. 4. per totum.*

Et caperunt se omnes simul excusare. Stupendum sanè, quod ad mundana convivium, quæ propter excessum in vino, & epulis mortem sæpè accelerant, *tr. 31. d. 19.* convolemus, & ad celestem hanc mensam, in qua vita nobis datur, *tr. 26. d. 2.* cum nausea accedamus.

Unus dixit villam emi. Vocatus hic homo ad cenam, excusatur se ob villam emptam, quasi cum villa empta, & cum Deo simul esse non possit, cum tamen sponsa suum dilectum ad villam invitet. *Can. 7. Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis.* Sed respondetur ex sententia D. August. *serm. 33. de verbis Domini;* quod hic homo vadit ad villam ex superbia, ut multos sibi subditos comparet, sponsa verò divertit in agrum ex multa charitate erga Deum, ut homines agrestes ad Deum adducat, fidemque convertat. Ex quo patet, quàm graviter arguendus sit iste homo, qui propter villam à Deo se separat, quem per villam sibi poterat comparare; sic multi per divitias à Deo segregantur, cum tamen per illarum debitum usum, & modicam in pauperes erogationem mirum in modum Deum, & multa alia dona pro anima sua possint lucrari, *tr. 24. d. 3. per tot.*

Tertius dixit: uxorem duxi, & idè non possum venire. Invitabatur hic ad panem sanctum corporis, & sanguinis Christi, & idè rectè respondit: *Non possum venire.* Quare non potest? Nonne matrimonii licitæ sunt voluptates? Licetæ quidem sunt, & si dignam Eucharistiae sumptionem non impediant, obstant tamen, ne illa animi puritate sumantur, quæ Angelos decet; unde ait: *Non possum venire,* id est, non possum sumere, non suscipere panem Eucharisticum. Honor enim, & munditia Corporis Christi debita id requirit, *tr. 26. d. 18.* Advertant etiam hic sacerdotes quanta eos deceat continentia, & puritas, *tr. 22. d. 17. 18. 19. 20. 21. & 22. per tot.*

Exi cito per vicos, & plateas civitatis: & pauperes, ac debiles, & cæcos introduc huc. Ait Dominus servo: *exi cito per vicos, & plateas:* non mandat Dominus vocari homines domi absconditos, sed in plateis, ac vicis commorantes: misit enim plateas, quia misit ad peccatores, ut de latioribus viis ad angustam viam venirent, quæ ducit ad vitam. Latior via est via huius seculi, de qua vocavit peccatores ad hoc Sacramentum, quod verè ducit ad vitam, dum illud nobis confert indulgentiam, & propitiationem Dei, *tr. 26. d. 23. per tot.*

DOMINICA III. POST PENTECOSTEN.

Erant appropinquantes ad Iesum publicani, & peccatores. *Luc. 19:* Clare hic Dominus ostendit adveniens sui finem, qui juxta Apostolum erat peccatores salvos facere, idè namque cum tanta patientia, & longanimitate illos expectat, æternæ condemnationis executionem suspendendo, multaque auxilia, & gratias conferendo, *tr. 30. d. 16.*

Et murmurabant Pharisei, & Scribæ dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Murmurabant Scribæ, & Pharisei ad hanc tantam Domini benignitatem: sed quare murmurabant? Glossa Interlinealis ad illa verba: *hic peccatores recipit,* sic habet: *Contrarius est legi, quæ hoc prohibet.* Sed tamen in lege veteri hoc esse prohibitum cum peccatoribus conversari, nullus locus assignabitur, in quo talis prohibitio extet. Sed obicitur hoc dictum Apostoli Pauli. *1. Cor. 5. num. 11. Si is, qui frater nominatur inser vas, effornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut obriosus, aut rapax, cum eiusmodi nec cibum sume.* Sed si attenduntur rationes Apostoli, non contrariabitur hæc prohibitio consuetudini Christi, & benè fecisse Christus, & præcepisse iudicabitur Apostolus. Nam Christus conversatus est cum peccatoribus, ut converteret, Apostolus verò hoc præcepit, ut peccatores tali poena afficiantur, ac proinde in suorum delictorum supplicium ab eis fugiamus; ad eundem modum, quo Ecclesia mandat excommunicatos vitare, maxime quando sunt manifesti, quia tunc sunt quoque scandalosi, qui omni modo sunt fugiendi; sunt enim causa ruinæ multorum, *tr. 27. d. 12. per tot.*

Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Publicani, & Pharisei hoc dicebant ex invidia, ut Christum vituperarent; unde tamen maximam Christi gloriam publicabant; hoc enim frequenter fit, quod Deus eorum, qui aliorum invidia exagitantur, felicitates adaugeat, *tr. 38. d. 14. per tot.*

Et ait ad illos parabolam istam: Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & c. Nonaginta novem oves relinquit Pastor in deserto, & unam inquit. Pulchrè hunc locum elucidat Jobus Monachus lib. 3. de Incarnat. cap. 14. in Bibliotheca Photii: *Quod pro nulla alia, inquit, sustinuit, non pro Angelis, non pro ulla alia natura, hoc ad hominum toleravit salutem, servus pro Domino factus.* Merito igitur reliquisse oves nonaginta dicitur. In parabola intelligitur Deus, qui relinquit viginti novem oves in deserto, ut quæreret unam perditam; relinquit nempe Angelos, ut hominem lapsu peccati aberrantem recuperaret, & ad veram fidem revocaret, *vide tr. 30. d. 14.*

Quis ex vobis homo, qui habet centum oves? Ubi homo vidit in gre-

grege ovem perditam, non moratur, sed charitate vulneratus, ingenuique dolore affectus, eam diligenter per campos, ac montes quærit; charitatem enim, quam mente conceperat, totius corporis labore, ac sudore demonstrat; vera enim charitas non retinetur mente tantum, sed etiam ad manus, & pedes pertransit, id est, opera nostra charitate vestita esse debent; hanc Deus primo omnium loco requirit, *11. 33. d. 11. per tot.*

Es si perdidisti unam ex illis, nonne dimissis novaginta novem in deserto, & radis ad illam, qua perierat, donec invenias eam? Ecce quanto dolore torquetur benignissimus Jesus ex unius oviculæ jactura, cum ceteras relinquit hanc indagaturus, & tanto quidem labore inde fatigabilis. Te præservet Deus, ne sis ille, qui eam perdis per scandalum; non enim invenies quidquam majori punitum supplicio, *vide 11. 27. d. 8.*

Aut que mulier habens drachmas decem, si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & erovis domum, donec invenias eam? D. Petrus Chrysolog. in hunc textum scribens, sic habet: *Christus est plenum Deitatis numisma; maxime autem in Venerabili Eucharistia. Mulier vero, quæ perdidit nummum, non prærolatur diurnam lucem, sed accensa candela verrit domum, & quærit. Perdidit anima salutis drachmam, gratiam, ut Christum non mereatur recipere; tantisper non immoretur, nec differat in aliud tempus, sed quæprimum advertat à se salutis bonum delapsam; & si nox sit, ac profunda se delictorum objiciat densitas, non procrastinandum, sed accensa fidei devotione præmissa, confessione verrat, ac mundet conscientiam domum, ut salutis drachmam, id est, Christum in Eucharistia mereatur recipere, *11. 26. d. 30.**

DOMINICA IV. POST PENTECOSTEN.

C*um turba irruerens in Iesum, ut audirent Verbum Dei.* Luc. 9. 1. Non attenta ea, quæ Domino debebatur reverentia, turbæ irrunt in Iesum; & tamen Centurio, cum profanitate pueri rogaret, & Dominus in domum suam ire vellet, dicebat: *Domine non sum dignus, ut invres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.* Matth. 8. v. 8. Valdè autem mirum, quod turbæ irrunt in Iesum, & veluti inter se urgent. Centurio tamen ob magnam reverentiam, cum maxime præsentia Christi æstualet, Dominum ne in domum suam iret, avertebat. Causam verò tantæ in Centurione reverentiæ assignat D. August. *serm. 64. de diversis: Sic Centurio, ait, interius præsentem corde tenebat, casus à suo illo præsentiam honorifice revocabat.* Hoc enim certum est, quod quantum quis majorem de Deo cognitionem habet, tantò ei majorem præstat reverentiam, & venerationem; quæ cognitio, si in ullo aliquo, saltem in S. Eucharistia necessaria est, cui proinde semper antequam sumatur, attenta consideratio præmittatur, *11. 26. d. 16. per tot.*

Cum turba irrueret in Iesum. Vide quanto cum fervore hæc turba irruat in Iesum, quod tamen valdè mirabile est, cum hæc turba plebeis constaret. Sic quandoq; & multoties etiam inferiores in zelo, & fervore superant præpositos, qui tamen maxime obligati sunt suis semper bono præluere exemplo, *11. 27. d. 4. & 5. per totum.*

Et ipse stabat secus stagnum Genesareth. Cardinalis Hugo alludens ad proprietatem illius stagni, quod fluentibus aquis auram quandam generabat: *Stagnum Genesareth, inquit, significat divitiarum terrenarum abundantiam, quæ auro inanis gloria, rixa, atque discordia ex se generat; has tamen divitias, natura labiles, defectui subjectas, peccatorum procellis expositas, qui assecurare cupit, benè constructæ navis, id est, manibus pauperum consigner, 11. 24. disc. 4. per tot.*

Et vidit duas naves stantes secum stagnum. Dominus oculis suæ misericordiæ vidit duas naves, unam Petri, & Andreæ; alteram filiorum Zebedæi; & vidit has duas naviculas, licet in se humiles, ad magna tamen mysteria destinatas. Per has duas naves Haymon, & Hericus intelligunt duos populos Gentilem, & Judaicum, quos mirabili prorsus modo etiam inter persecutiones gravissimas in una fide adunavit, ex quo probatur, veritatem fidei Dei solius opus esse, quia semper inter tot persecutionum fluctus perseveravit, *11. 29. d. 8. per tot.*

Piscatores autem descenderant, & lavabant retia. Glossa hic sic habet: *Lavabant retia, ut ea plicarent, lota verò retia, inquit Glossa, plicas doctores, qui intermisso prædicationis officio, quod alios docuit ipse implere satagat; quia plus persuadent opera, quam verba, 11. 27. disc. 2. per tot.*

Ascendens autem unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum à terra reducere pusillum. D. Ambrosius *serm. 61.* has duas, quid significant, nobis explicat naviculas. Zebedæi navis Synagogam designat, in qua Deus olim per mare rubrum navigavit. Et quia Synagoga Judæorum multis injuriis, ac obdurationibus lacerata Dominum; meritò hæc navis vacua contemnitur, & derelinquitur. At fidelis navicula Petri, scilicet Ecclesia eligitur, ut multis sit donis repleta. Qui enim, ut Synagoga pro beneficiis datis injurias rependit & solvit, meritò deseritur, ac repellitur. Et quod majora sunt beneficia, eò severiora sunt supplicia ingratorum, &c. *11. 30. d. 19. 20. 23. 25. per tot.*

Ascendens in unam navim, quæ erat Simonis, rogavit eum à terra re-

ducere pusillum. Christus è navi docens turbas, non longè à terra volebat reduci navim, sed pusillum. Quia prædicator docens populum, non omnino debet à mundo separari, ita ut non conspicitur, quinimò convenit, ut bona ejus opera videat; magna enim est Ecclesiasticorum obligatio, ut proximis secularibus bonum præbeant exemplum, ut quod verbis docent, operibus confirmetur, *11. 21. disc. 16.*

Es sedens docebas de navicula turbas. Stabant turbæ, Christus vero sedebat, ostendens auctoritatem, & reverentiam, qua seculares tenentur colere, & revereri sacerdotes in recognitionem magnorum beneficiorum, quæ ab illis recipimus, *11. 21. d. 23.*

Vi cessavisti autem loqui, dixisti ad Simonem. Duc in altum, & laxare retia vestra in capturam. D. Ambros. *serm. 42. in Dom. 5. post Pent. Ecclesia, inquit, in altitudinem revocatur, tanquam calorum profunda Sacramenta discutiens, in illam scilicet altitudinem, de qua Apostolus ait: O altitudo divitiarum! propterea dicitur Petro: duc in altum, hoc est, in profundum disputationis divine. Magna certè, & ingens est altitudo mysteriorum fidei, & arcanorum Sacre Scripturæ, quæ in Synagoga latuerant, & ita Judæi appellabant Christum fabri filium. Marc. 6. num. 3. Petro autem, ut Gubernatori navis Ecclesiæ Christi dicitur: duc in altum, hoc est, ut cum divina illuminatione aperiat altitudinem mysteriorum fidei. Unde quoque dicitur: Non caro, & sanguis revelavit tibi, sed Pater meus, qui in multis est. Nam fidei nostræ veritas ex testimonio divino, ex Prophetarum oraculis, ex conciliorum, & sacrorum doctorum cum Sacra Scriptura consonantia clarè deducitur, *11. 29. d. 16. per tot.**

Laxare retia vestra in capturam. Jubet divinus fidei nostræ plantator laxare retia in capturam piscium, scilicet hominum, multi enim laxant rigorem Scripturæ, non in capturam, sed in deceptionem, vel si in capturam laxant retia, id est, explicant Scripturas, hoc faciunt, non in capturam piscium, id est, hominum, sed ranarum, id est, divitiarum, vel dignitatum, de quibus dicit Isa. cap. 59. n. 5. *Telas aranearum texerunt.* Unde Ecclesiastici, quorum potissimum est officium, verbo prædicationis, aliisque ministeriis sacerdotalibus laxare retia in capturam hominum, solum Deum præ oculis habere, neque divinum aliquod servitium ex motivo lucris temporalis persolvere debent, *11. 21. d. 3. per tot.*

Laxare retia vestra in capturam. Hoc hic nulla ratione prætereundum, quod in hunc textum scribens Theophylactus pulchrè observat: *Postquam autem, ait, turbas à navi docuit, Dominum navis non reliquit irremuneratum, sed benefecit, quia & multis, in dñem piscium et domus, & discipulum suum fecit.* Forsitan misericordiæ corporalis, aut quasi elemosinæ loco Dominus hoc concessit navis acceperat obsequium, & idèò duplici remunerat beneficio, ut nos edoceat, elemosinam quandam sanctæ, & lucrosæ usuræ speciem esse, *11. 24. d. 3. & 5. per tot.*

Præceptor per totam noctem laborantes nihil capimus. Multi certè hoc cum Divo Petro, sed in alio sensu ingeminare possunt: *Præceptor per totam noctem laborantes nihil capimus; maxime verò, & verissimè id ipsum dicere poterunt hypocritæ, qui veluti in nocte Diabolicæ fraudis laborantes, nihil meriti capiunt, imò etiam sæpè cum periculo damnationis æternæ omnia amittunt, 11. 28. d. 12. & 13.*

In verbo autem tuo laxabo rete, & cum hoc fecissens, conclusurum piscium multitudinem copiosam: rumpebatur autem rete eorum. Binæ fuerunt pascationes, una post resurrectionem, altera ante resurrectionem Christi. In pascatione post resurrectionem non rumpebatur rete, quia ille felicissimus resurrectionis status in Christo valdè securus est, & alienus ab omni molestia; & idèò Dominus stabat in littore. At in hac pascatione ante resurrectionem dicitur, quod rumpebatur rete, sed non est motum, quia hæretici, ac schismatici, ut mali pisces, moribus errorum suorum, hoc Ecclesiasticum rete rumpere intendunt, sed frustra laborant, cum ejus soliditas firmissima sit in Christo. Et hoc efficax est veritatis fidei Catholicæ indicium, quod in successoribus suis nunquam obscurata fuerit, sed per æmulatorum contradictiones magis stabilita, *11. 29. disc. 21. per tot.*

Eri à me Domine, quia homo peccator sum. D. Chrysostom. *Hom. in Matth.* sic scribit: *Petrus ait: Eri à me Domine, quia homo peccator sum: & propterea factus est Ecclesiæ fundamentum. Nihil enim sic est amicum Deo, quam si quis se monimis annumero; hoc est enim caput totius Philosophiæ, atque sapientium. Inter omnes, qui aderant in navigio, Petrus proferat admirabile humilitatis signum, prosternendo se ad genua Jesu, & se peccatorem ejus præsentia indignum prosternendo; quia super omnes Petrus caput erat constituendus, & quantum quis se humiliat, tantò magis sublimatur, 11. 28. d. 10. & 11.*

Ex hoc eris homines capiens. A verbo hoc fructus non absuit veritatis, quando per pauperes piscatores homines quasi in invio degentes, Reges, & Regna ad illam crucifixi adorationem compa-

Concionatorius.

109

DOMINICA V. POST PENTECOSTEN.

Dico enim vobis, nisi abundaveris iustitia vestra plusquam Scribarum, & Phariseorum, non intrabitis in regnum celorum. *Matth. 5. num. 20.* Dixerat aliquando Dominus, se non venisse ad solvendam legem, sed ad implendam, & ita intendit, ut sui sint legis observatores exactissimi, & non solum vult, ut ipsam impleant eo modo, quo Scribae, & Pharisei, sed ut legis observatione abundent, & excellent. Et ad hoc eos exhortatus est, primum suo exemplo: *Nun veni solvere legem, sed adimplere.* Et quidem bene, si enim boni illius, quod persuadere volumus, aliquod in nobis praemittamus exemplum, auditori illud facilius persuadere poterimus, *17. 27. d. 3. per totum.* Secundo, magno proposito premio: *Qui fecerit, & docuerit, magnus erit.* Tertio nunc adhibita poena: *Non intrabitis in regnum celorum;* qui enim, nec exemplis moventur, nec alligantur favoribus, saepe poenis trahuntur. Et haec causa est, cur Deus nobis infernum comminetur, ne in illum coerueamus, *17. 34. d. 3. per totum.*

Nisi abundaveris iustitia vestra plusquam Scribarum, & Phariseorum, non intrabitis in regnum celorum. Iustitia Phariseorum ad regnum celorum plane erat insufficientis, quia docebant, & non faciebant; aut si aliquid faciebant, per hoc tantum auram conabantur captare popularem: veri hypocritae, qui indigni sunt coelo, utpote ad ignem infernalem destinati, *17. 33. d. 2. per totum.*

Nisi abundaveris iustitia vestra plusquam Scribarum, & Phariseorum. S. Thomas hic declarat, quae & qualis fuerit iustitia Phariseorum, & cur à Domino coelo indigna iudicata. Iustitia Phariseorum, ac Scribarum erat in praesumptione actionis suae, & in temerario de alterius actione iudicio; ac proinde indigna coelo, quia iudicium temerarium charitati opponitur, derivatur à malignitate iudicantis, estque species detractionis, & contemptum proximi includit, *17. 42. d. 1. per totum.* Secundo erat in ostensione operis, non verò rectitudine intentionis, cum tamen opera ceteroquin bona, si mala cum intentione fiant, in casum cedant, uti variis S. Scripturae textibus probatur, *17. 37. d. 3. per totum.*

Nisi abundaveris iustitia vestra, &c. Notanter Christus Dominus dixit discipulis suis: Iustitia vestra debet abundare, ut intretis in regnum celorum. In quo maxime punit Scribas, & Phariseos, qui multis nequitia, ac peccatis viventes, maxime confidebant in Patre suo Abrahamo, à quo descendebant, potius alienis meritis confidentes, quam propriis: condemnat autem hoc Christus, dum inquit: Iustitia vestra, q. d. non alienis meritis majorum confidendum est, ut intretis in regnum celorum, sed propriis operibus. Discant hic Christiani merito eos perstringi, qui Christi quidem nomine gaudent, dum Christiani vocantur, sed inaniter, & sine fructu bonorum operum, *17. 39. d. 10. per totum.*

Andistis quia dictum est antiquis, non occides: Ego autem dico vobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Exoritur hic Dominus explicare homicidium; & primo loco iram vetat, quae est illius causa: qui enim malum vult amputare, à radice debet evellere. Ita enim inquit D. Chrysost. hic: *Radix quippe homicidii iracundia est.* Quod ulterius integro discursu probatur, *17. 39. d. 2. habet item integrum tractatum hic de ira, discipulis septemdecim constantem, ex quibus seligere poteris illum, qui placebit.*

Ego autem dico vobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Hoc loco agi de ira mortifera, quae sine digno fundamento concipitur, & in animo retinetur contra debitam proximi dilectionem, communis Patrum est sententia: huic autem iuste haec additur sententia: reus erit iudicio, quia haec ira saepe causa existit mortis corporis, & animae, *17. 39. d. 9.*

Qui autem dixerit fratri suo, Raca, reus erit consilio: Qui autem dixerit, Fatue, reus erit gehennae ignis. Indicat per haec verba, Raca, & Fatue, Dominus particularia quaedam mala, & peccata, quae ex ira ortum ducunt, praecipue autem consistunt in verbis contumeliosis; explicationem autem horum verborum, vide ad longum deductam apud Sylveriam Carmelitam, *tom. 2. lib. 4. q. 9. fol. 171. n. 45. 46. 47. 48. 49. &c.* & quam abominabilis sit ob haec, & alia mala, haec ira, vide *17. 39. huius operis d. 11. & 12.*

Ego autem dico vobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo, &c. Notanter Syriacus hic addit ly temere, qui temere irascitur fratri suo. Ex quo notandum, quod non quilibet ira sit vitiosa; nam est ira per zelum, quae est commotio animi contra vitium, quod videt in persona contemnente legem Dei. Et ira haec est mater disciplinae, cultusque virtutum, ac proinde ira passio; idcirco est impressa homini, ut contra inordinatos appetitus, & peccatum irascatur. De quo vide *17. 39. d. 15. per totum.*

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te. Pulchre Tertullianus *lib. de patientia cap. 12.* Nemo convulsus, ait, animo in fratrem suum, munus apud altare perficias, nisi prius reconciliando fratri suo, reversus fueris ad unionem, & pacem. Præstantissimum munus, quod Deo offerre possumus, est Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum: vehementer autem nos Dominus monet ad unionem cum fratre, dum jubet hoc munus relinquere ante altare, & prius reconciliari fratri. Nam

Sacramentum utpote unionis, & pacis symbolum, discordes rejicit, &c. *tract. 26. d. 19. per totum.*

DOMINICA VI. POST PENTECOSTEN.

Cum turba plurima esset cum Iesu, nec haberent quod manducarent. *Marc. 8.* Quia hoc miraculum quoad mysteria profus convenit cum eo, quod nobis Evangelista Joannes cap. 6. describit, ubi Christus Dominus quinque millia hominum quinque panibus hordeaceis, & duobus piscibus pavit; hinc communiter Auctores in suis indicibus concionatoris Lectorem ad Dominicam quartam Quadragesimae remittunt: ne igitur multiplicentur entia sine necessitate, & nos aliorum probatorum Auctorum vestigiis insistentes, ad Dominicam quartam Quadragesimae Lectorem remittimus, ubi illud ex professo more consueto fusiùs pertractatum est.

DOMINICA VII. POST PENTECOSTEN.

Atendite à falsis Prophetis. Hoc unicuique fidelium esse dictum, constans Patrum est sententia. Palatius tamen vult hanc Domini admonitionem ad Episcopos, & Praelatos spectare, ut videant, ac considerent, quos rectores, ac ministros praeficiant suis Ecclesiis; ne lupum pro pastore, qui pravo suo exemplo oves Christi dirumpat, ac dilaceret; magna enim est Ecclesiasticorum obligatio proximis secularibus bonum praebendi exemplum; ut quod verbis docent, operibus confirmetur, *17. 22. d. 16. per totum.*

Attendite à falsis Prophetis. Non sine ingenti mysterio mandat Dominus non aspicere falsos Prophetas, sed attendere ab eis. D. Chrysost. in *Imperfecto hom. 19.* diligenter hoc observavit: sciens Dominus, ait, quia non erans manifesti gentiles, sed absconditi nomina Christiani: ideo non dixit, aspiciat, sed attendite. Aspicere enim est simpliciter videre: Attendere autem est causam considerare. Quia autem isti Prophetarum dissimulato habitu veniebant, ita ut ad eos magna sagacitas requireretur deprehendendos; ideo attentionis verbo usus est, cum in hoc negotio seductionis per mala exempla magna cautela, & sollicitudo sit adhibenda; illa enim laquei sunt demonum, quibus animas depradatur, *17. 27. d. 12. per totum.*

Attendite à falsis Prophetis. Non dixit Dominus: attendite, sed cavete à falsis hominibus, quia ut sic poterant intelligi particulares homines, sed ait, attendite à falsis Prophetis, per quos interpretantur Praelati, & Doctores, Praefules, & Principes, quorum error eorum auctoritate munitur, & quorum malum exemplum multos seducit, & ad se trahit, *17. 27. d. 10.*

Attendite à falsis Prophetis, qui extrinsecus veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Inde etiam Dominus sollicitè jubet nos à falsis istis Prophetis attendere, quia sua turpia, & iniqua facta, quae exhibent, tanquam lupi rapaces astute, ac ficta simulatione rectae, & bonae intentionis volunt elare, exterius veluti quendam animi candorem, ac simplicitatem ostendentes in vestimentis ovium, speciem ferentes tanquam solliciti de tua salute, qui te maxime volunt perdere; & ideo sollicitè jubet te Dominus attendere, id est, omnem vigilantiam adhibere, quia fictio est, & hypocrisis, quam difficillimum est à veritate discernere, *17. 33. d. 10. per totum.*

Veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Etiam demones per similes falsos Prophetas intelligi possunt, qui sapissime nobis loquuntur, ut decipiant, & saepe veniunt induti pelle ovina, dum malitiam suam sub pallio virtutis, & sanctitatis contegendo, in Angelum lucis se transformant, *17. 33. d. 5. per totum.*

A fructibus eorum cognoscetis eos. Praecepit Dominus cavendos esse hos lupos, scilicet falsos doctores, haereticos ac etiam hypocritas, latentes sub ovina pelle, hoc est, sub composito, ac simulato habitu exteriori: & quia occulta cordis homini sunt abscondita, dat Dominus signum, per quod eorum malitia deprehendatur. A fructibus eorum cognoscetis eos. Saepè enim hypocrisis cum magna ignominia detegitur, *17. 33. d. 14. per totum.*

Nunquid colligunt de spinis uvae, aut de tribulis ficus? Non sine mysterio Dom. hic praeter ceteris fructibus in exemplum adducit uvae, & ficus. Quod pulchre explicat D. Chrysost. *hom. 19.* qui ibidem per uvae, & ficus, unionem, & charitatem adumbrari insinuat: Sicus enim, inquit, botrus multa in se grana ligno mediante suspendit, sic Christus multos sibi fideles per lignum tenet crucis adiunctos. Similiter & ficus multa grana uno tegmine tenet inclusa, sic & multos fideles quodam dulci charitatis amplexu una tenet Ecclesia. Optime ergo ad agnoscendum fructus veri, vel falsi Prophetarum, ponuntur in exemplum uvae, vel ficus, quae unionem, & charitatem adumbrant. Charitas enim in proximos, & dilectio, verus est character, quo Christiani ab aliis discernuntur, *17. 35. d. 1. per totum.*

Omnis arbor, quae non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Prosequitur Dom. ipsam metaphoram de arbore, & ad incutiendum timorem falsis Prophetis, eorum indicat poenam, & supplicium. D. Chrysost. *hom. 24.* notat, quod duae sunt poenae, excidi & in ignem mitti; & privari felicissima Dei visione. Intolerabilis res est gehenna, sed multò intolerabilior, ac gravior poena est à summa illa Dei

Dei visione, ac gloria expelli, & excludi, *tr. 34. d. 11.* Tamen Dom. de igne gehennæ mentionem facit, quia homines hujus sæculi, utpote impetfecti, maximè supplicia, ac pœnas corporis timent, & formidant, illorumque metu frequenter cohibentur, *tr. 34. d. 3. per totum.*

Non omnis, qui dicit mihi: Dom. Dom. intrabis in regnum celorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in celis est, ipse intrabis in regnum celorum. Sunt qui hæc Christi verba ad omnes Auditores dicta referant, sed accommodatius D. Aug. l. 2. de *serm. Dom. in monte.* D. Palch. l. 4. falsos Prophetas subintelligunt, de quibus erat præfens sermo, qui quamvis nomen Dom. habeant in ore, operibus autem negant. Ac proinde tanquam quædam arbores habent quidem speciosa verborum folia, operum autem fructibus carent, ac proinde regno cœlorum excluduntur; sic quoque abominabiles esse ostenduntur mali Christiani, qui fidem quidem profiterentur extrinsecus, cum tamen eandem per vitia, & peccata sua effectivè negent, *tr. 29. d. 11.*

DOMINICA VIII. POST PENTECOSTEN.

Homo quidam erat dives. *Luc. 16. 1.* Hanc parabolam Christus avaris divitibus proposuit, eorum exoptans salutem, persuadens illis elemosynam: illa enim est, per quam divites præcipuè sunt salvandi; cum enim divitiarum occasione multa committant peccata, elemosyna tamen iterum Dei placat furorē, &c. *tract. 24. disc. 12. per tot.* At tamen cum contumacia in vitiis fieri non debet, *ibid. d. 11. & 16. per tot.*

Homo quidam erat dives. Per hunc divitem rectè intelligitur Deus, juxta illud *Rom. 10. h. 12.* Idem Dom. omnium, dives in omnes, qui invocant illum. Ipse enim solus est dives, qui omnia habet, & omnibus abundat. Vel ut ait D. Chrysol. *serm. 125.* Quis est iste dives, nisi creator? quis dives, nisi ipse, qui in paupertate nostra, totas creaturæ divitias possidebat, quas ille omnes ex puro erga nos amore nostro deputavit servitio; ex quo varia hominis erga Deum grati animi perpenduntur motiva, *tr. 33. d. 11. & 12.*

Homo quidam erat dives, qui habebat villicum. D. Ambros. in *comment.* D. Chryl. in *Carnea.* D. Thom. D. August. l. 2. *quest. Evang. 9. 34.* & alii dicunt; denotari in villico homines divites, quibus Deus divitias in pauperum usus dispensandas tradidit. Unde hoc cuilibet diviti supponendum, divitias non esse suas, sed Dei. Bonorum enim terrenorum ad commune beneficium creatorum divisionem permisit Deus, ut iis abundans, superfluum indigentia erogat alienæ sub reatu furti, *tr. 24. d. 1. per tot.*

Homo quidam erat dives, qui habebat villicum. D. Ambr. Ulyssiponensis *serm. 9. post Trinit.* & Dionys. Carthus. hic sub villico quemlibet Christianum intelligunt, cui tradidit Deus multa bona naturæ, & gratiæ, v.g. Naturæ, corpus. & animam; gratiæ verò fidē, spem, & charitatem, & alia dona superinfusa, de quorum usu, administratione, ac dispensatione exactam in judicio, ac morte rationem exigit, *tr. 41. d. 13. per tot.*

Homo quidam erat dives, qui habebat villicum. Per divitem hunc non incongruè intelligitur Ecclesia, per villicum verò Ecclesiastici, qui boni debent esse œconomi, & fideles dispensatores reddituum Ecclesiasticorum, qui merum sunt Patrimonium pauperum, & ne sint horum bonorum dissipatores, ab omni luxu, & pompa alieni esse debent, *tr. 22. d. 35. per tot.*

Et hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius. *Questio* hic esse potest, à quibus villicus hic diffamatus sit. Resp. D. Petrus Chryl. *serm. 125.* Clamabat terra, clamabat celum, dolebant Angeli, quando iam tota sæculi fama loquebatur. Cum peccatum contra omnium bonorum Auctorem commissum sit, cœlum & terra, & omnes mundi creaturæ clamantes accusabunt in judicio miseros peccatores, se seque contra illos armabunt, *tr. 41. disc. 4. per tot.*

Et vocavit illum, & ait illi: quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tue. Audivit Dom. famam, quod villicus illius bona dilapidaverit, tamē ex hac audita fama non vult eum condemnare, sed eum vocat ad reddendam rationem bonorum, quæ illi tradita fuerunt: non enim cuilibet famæ, aut quibuscunque vocibus delatis acquiescendum, ut ad damnandum, ac ad sententiam proferendam procedatur, sed alius est res examinanda, *tract. 40. d. 3. & 4. per tot.*

Tam enim non poteris villicare. Mox petit Dom. à villico sibi reddi rationem, & statim ei comminatur, dicens: *Iam enim non poteris villicare.* Quid sibi volunt istæ minæ? & tamen postquam delicta villici apertè cognosceret, ut audita tantum objicit, & quamvis reum statim, & convictum poterat ostendere, ad rationis tamē examē prius vocat. Quid sibi aliud volunt hæc moræ? nisi ut dilationis tempus interponatur, ut reus sibi caveat, pœnitentiam agat, & misericordiam petat? Magnum profectò hoc est beneficium, quod Deus debitori, id est, peccatori præstat, dum æternæ condemnationis executionem suspendit, & pœnitentiam expectat, *tr. 30. d. 16. per totum.*

Ait autem villicus intra se: quid faciam, quia Dom. meus auferet à me villicationem? In hoc textu diligenter notandum, quod non di-

xit, auferet de futuro, sed auferet de præfenti, quia extrema vitæ nostræ, qualia sunt infernus, mors & judicium, non ut futura tantum, sed etiam præfentia, ac instantia debemus considerare, sicque semper præparati simus, quia homo idè peccatis immergitur, quia de inferno nec quidquam cogitat; hujus enim assidua meditatio à culpa coercet, *tract. 34. disc. 2. per totum.*

Ait autem villicus intra se, quid faciam, quia Dominus meus auferet à me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubescio. Ecce quantis in angustiis se collocatum reperit iniquus villicus, quia ut inquit D. Petrus Chrylog. unde sibi iam succurreret, non habebat. Ecce amicos, fratres, ac consanguineos habebat villicus; at verò cum constituitur coram Deo iudice ad reddendam rationem suæ villicationis, ac vitæ, omnes illi statim evanescunt, ac auferuntur, nullusque relinquitur, à quo levamen, auxiliumque habeat sperare. Sic erit extremo die judicii, *tr. 41. d. 12. & 19.*

Fodere non valeo, mendicare erubescio. De se ait villicus resolutivè, quod fodere non valeat; sed cur fodere non valet? Ecce in deliciis, & per gulam enervatus, laboriosis operibus nesciebat insistere: *Qui delicatè à pueritia nutritus servum suum, postea senes eum consummacem.* *Prov. 29. num. 21.* Non solum ad opus, ac laborem, sed etiam ad virtutem, & humilitatem. Vinum enim, & cibus nimis intellectum impediunt, eumque à sapientia, & intelligentia bonorum spiritualium divertunt, *tr. 31. d. 10. per tot.*

Fodere non valeo, mendicare erubescio. Ad hæc verba pulchrè D. Petrus Chrylog. *serm. 125.* scribit: *Confusionem*, ait, *futuri iudicii perimescis, in quo iam non penitendi tempus est, sed pœnarum;* & *ubi vult plus de conscientia, quam de gehennæ erubescis incendio.* Quis, o miser homo, te in tantas angustias redigit, ut jam de præfenti dicas: *Mendicare erubescio?* Solum ad reddendam rationem vocaris, & nondum aliqua pœna imposita affigeris. Cur ergo tanto mendicandi rubore conturbaris? Plus sanè torquebatur ipsa conscientia criminum, quam omni gehennali incendio; intolerabilior enim conscientia cruciatus, quam omne inferni supplicium: de hoc verme conscientia, vide *tr. 34. d. 17. per tot.*

Convocatis itaque singulis debitoribus Dom. sui, dicebat primo: quantum debes Domino meo? At ille dixit: *centum cados olei;* dixitque illi: *accipe cautionem tuam, & fode cito, & scribe quinquaginta;* deinde alii dixit, *tu verò quantum debes?* qui ait: *centum coros tritici.* Ait illi, *accipe litteras tuas, & scribe octoginta.* *Questio* præfens inquit, cur villicus, qui Diabolum præfigurabat, ut existimat D. Gaudent. lib. ad Geminum, dum toto suo conatu intendit, ut debita Dom. suo integra non solvantur; cur illi, qui oleum tenebaturolvere, non viginti, sicut in tritico, persuadet defraudare; cur illi, qui centum coros tritici debebat, sufficiens reputat, si viginti diminuat, cum in oleo quinquaginta furentur; cur minorem numerum in tritico, quam in oleo intendit? Respondet Div. Gaudent. citat. *Nec illud otiosum est, quod maior numerus deperit Domino, cui debitores sumus ex operibus oleo figuratis, quam ex tritico adversalis fidei specimen comparato.* Minoris, ac parvi numeri fraus ex tritico reputatur maximè exitialis, ac damnosa servis. Quamvis enim aliarum omnium virtutum dimidiam partem Diabolus tibi auferat, pro certo habet non tantum damnum tibi inferre, ac si paucis vicibus divini pabulo tritici defraudet, ac separet; tot sunt gratiarum dona, quæ in divino sacramento communicantur, ut illius parva abstinentia maximum negotium facessat Diabolo, illique maximè placeat. Servit hoc contra nauseabundos frequentis communionis, quorum considerantur varia supplicia, & damna, *tr. 26. d. 43. per totum.*

Et laudavit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecisset. Res valde mira est, quod hic Dominus, qui DEUS est laudet villicum iniquitatis, cum illius esset pravum, ac malitiosum furtum; sed respondet Glossa: Non de fraude, sed de prudentia, quamvis peccantem laudat. Unde Div. Augustinus lib. 2. *quest. Evangel. quest. 34.* Si laudari possit, ait, ille à Domino, qui fraudem faciebat; quanto amplius placeat DOMINO meo, qui secundum illius præceptum illa opera facimus? Argumentatur Sanctus à minori ad majus. Si villicus cum esset fraudulentus, & injustus ob astutiam, ac providentiam laudibus decoratur; multò ergo majoribus encomiis ab ipso laudabimur, si per justam elemosynam nulli damnum, sed multis commodis contulerimus; tali autem modo pauperibus subveniendo, à DEO impetramus, quidquid petimus, &c. *tract. 24. disc. 17. per totum.*

Ego autem dico vobis, facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ne cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Hic mandat Dominus, ut pauperes, & egenos faciamus nobis amicos, quorum paupertati tam ampla est dignitas, ut non solum sibi, sed etiam aliis possint suis orationibus parare æterna tabernacula; sic ipsi degunt in cœlis, ut sibi metipsis, ac aliis valeant parare sedes, *tract. 24. disc. 8. & eorum habet tractatum de bono elemosynæ.*

Concionatorius.

III

DOMINICA IX. POST PENTECOSTEN.

Videns Iesus civitatem, flevis super illam. Luc. 19. num. 41. Historia hęc Evangelica contigit in die Palmarum, quando tanto cum triumpho, & applausu ingredi volebat Jerusalem; ad quam quia tendebat in Monte Oliveti Occidentem versus, tota Jerosolyma erat ipsi in prospectu; & attendens, seu videns civitatem, qua oculis corporis, qua pietatis affectu, flevis super illam; sed quare flevis piissimus Redemptor? Dicat antiquissimus Origenes hom. 38. in Lucam, harum lacrymarum originem, & causam: Omnes beatitudines, ait, quas locutus est Iesus in Evangelio, suo firmavit exemplo. Beati, inquit, mites, huic simile est de seipso: discite a me, quia mitis sum. Beati pacifici, & quis alius ita pacificus, ut Dominus meus Iesus, qui est pax nostra? Et postea subdit: Ad quam similitudinem, quia de veras, beati flevit, ipse flevis, ut huius quoque beatitudinis iaceret fundamenta. Iesus, qui est filius, ac gaudium totius mundi, tripliciter lacrymatur; in resurrectione Lazari, in cruce teste Paulo, & in presenti. Omnes virtutes, quas in monte Dominus docuit, ad easque nos est exhortatus, ipse eas in se adimplevit, ac firmavit. Optimus certe ad imitandum procedendi modus; si enim boni illius, quod persuadere volumus, aliquod præmittamus exemplum, facilius illud aliis imprimere poterimus, 17. 27. d. 3. per tot.

Videns Iesus civitatem, flevis super illam. Judicarunt aliquando nonnulli lacrymas Christo fuisse indecoras, quia essent languentis animi indicia: sed potius indicia pietatis, & misericordie fuisse, exque intimo quodam compassionis affectu prodisse testatur D. Ambrosius. l. 2. de Pn. c. 6. Ipse Dominus, ait, Jerusalem flevis, ut quia ipsa flere volebas, lacrymis Domini provocaretur ad veniam. Ipse nos flere vult, ut penam evadere possimus. Civitas latenter exultabat, Dominus verò illius obsidionem, & excidium præmeditabatur: ut ergo civitatem ad salutem vocaret, lacrymas interponit, ut ex tantis lacrymis civitas commota, mentem eiberet, qua peccata sua lacrymaretur, ut inde ea abstergeret, salutem inveniret, & ad Deum accederet. Sic Deus variis utitur mediis, multa culpa, & poenæ mala etiam incognita removendo, ut nobis beneficiat, 17. 30. disc. 19. per tot.

Videns Iesus civitatem, flevis super illam. Euthymius in hunc locum scribens, ait: Sciens propter immensa vitia destruendam, humano modo ipsam pro immensa sua bonitate deslet, etiam hinc ostendens, qualia haberet erga ingratos Iudeos viscera. Peculiariter deplorat Dominus miseram destructionem Jerusalem: sic super eam deslet Dominus, cum ipsa ei datura esset crudelem mortem. O ingens Christi pietas; non irascitur in suos capitales hostes, non postulat vindictam contra eos, sed maxime super eorum desolationem dolet, eorum casum, à quibus lacerandus erat, deplorans. Ex quo exemplo patet, nos per veniam, & dilectionem inimicis exhibitam, nobis filiationem Dei comparare, eique similes effici, 17. 35. d. 11. 12. & 13. per tot.

Quia si cognovisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi. Ignorantiam hic piissimus, & misericors Dom. potius objicit civitati, quàm ejus scelera, & peccata; & ratio est, quia ignorantia vitæ nostræ, & peccatorum nostrorum, causa omnium est malorum; ex hoc enim fonte oritur, cur nobis postea in iudicio timendum nobis sit; nam si in hac die vitæ nostræ, quæ adhuc ad pacem nobis est, per exactum conscientie examen nos ipsos iudicemus, non utique iudicemur, nec esset ulla nobis iudicem timendi ratio, 17. 41. d. 27. per tot.

Quia si cognovisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi. O utinam homo cognosceret ea, quæ à Deo sibi ad pacem, id est, ad bonum corporis, & animæ collata sunt beneficia, quantum non studeret se gratum exhibere? Hoc autem ut cognoscere possit, & gratitudinis suæ maximam, quam habet erga Deum, obligationem agnoscere, vide 17. 30. d. 5. per tot. in quo ad longum probatur, quantam Deo debeamus gratitudinem.

Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te undique. Ad te hæc verba diriguntur, mi Christiane, qui tanta vivis, quanta Jerusalem, incuria: venient quippe dies in te, & circumdabunt te inimici tui, id est, Diaboli, qui se tibi in die finalis iudicii opponent, & nullum ab hostibus habebis refugium, 17. 41. d. 20. per tot.

Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo. Excidium civitatis Jerosolymitanæ antecederet quadraginta annis minatur Christus, ut ipsi resipiscant, & non puniantur. Hic mos Dei est, prout patet ex Gen. 7. n. 4. Sic etiam excidium totius orbis, & finale iudicium infallibile nobis prædixit, ut in illo iram ejus effugere studeamus, per emendationem vitæ nostræ, 17. 41. disc. 29. per tot.

Et circumdabunt te inimici tui vallo, & coangustabunt te undique. Verè veniet aliquando inimicus Christi, id est, reprobis dies illa, qua meris angustis erunt coangustati, utpote quibus omnes recursus, & appellationes intercludentur, 17. 41. d. 19. per tot.

DOMINICA X. POST PENTECOSTEN.

Duo homines ascenderunt in templum. Luc. 18. Moraliter si consideretur hoc, quod dicit: duo homines, tunc bene dicitur, quod homo nomen magnitudinis, ac excellentiæ præferret; tamen si eos consideres, unum invenies Phariseum, alterum Publicanum; Phariseum quidem hypocritam, ac propterea coram Deo abominabilem, 17. 33. d. 1. Alterum Publicanum renotatum peccatorem, humilitate sua Deo appropinquantem, & Deum quasi ad se trahentem, qui est insignis humilitatis effectus, 17. 32. disc. 6. per totum.

Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent, unus Phariseus, alter Publicanus. Duo homines ascenderunt, ambo pietatis studium, præferentes, longè tamen mente dispares erant; & idcirco Publicanus, utpote charitate, & rectitudine cordis instructus, exauditus fuit; alter Phariseus, cujus quidem cor cum verbis minime concordabat, non exauditus fuit; Deus enim primo omnium loco rectitudinem cordis in operibus nostris requirit; si quidem opera nostra, quantumvis extrinsecus bona sint, sine hac inutilia sunt, & mortua, 17. 33. disc. 11. per tot.

Duo homines ascenderunt in templum, ut orarent, unus Phariseus, & alter Publicanus. Persuadebant sibi Pharisei, quod Deum suis orationibus sibi haberent quasi devinctum. Sed e contrario Deus illos execrabatur, utpote superbos: primum igitur omnium oratio, ut gratias, & dona Dei impetret, postulat humilitatem; humiles enim ad recipiendas gratias, & dona Dei capaciores sunt, & magis dispositi, 17. 32. d. 5. per tot. Item ibid. disc. 14.

Phariseus stans, hæc apud se orabat: Deus gratias ago tibi, quia non sum, sicut ceteri hominum. Valde superbus stat ille Phariseus. & calumnias in alios molitur, ac impingit. Unde D. Basilii Seleucensis orat. 39. Non sic olim, ait, ad Deum loquebatur progenitor tuus Abraham, vel potius Publicani progenitor; nam sibi Abraham genus Publicani mores adiungunt. Non naturæ, sed virtutes, & mores parant filios; licet enim Phariseus, & Publicanus essent filii Abraham, tamen Phariseus ab ipso degeneraverat, ut illius filius non reputaretur, sed tantum Publicanus, qui illius humilitatem sectatus erat, qui dicebat: Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis, & cinis. Virtutes enim, ac mores parentum ad filios transmittuntur, 17. 23. d. 4. per tot.

Deus gratias ago tibi. Si consideremus, qualiter ille Phariseus processerit, vix inveniemus quid reprehendamus: quia prologum orationis ejus nullus arguit, quia hoc Dei donum apparenter recognoscit esse Dei donum, dicens: Gratias ago tibi; & tamen ob hypocritam arguendus est. Difficillimum enim est hypocritam, & fictionem à veritate discernere, utpote quæ in inferiori hominis sinu sub virtutis larva occultata latet, 17. 33. d. 10. per tot.

Jejunio bis in Sabbato. D. Chrysologus pro more suo magno acumine Pharisaicum hoc pungit jejunium serm. 7. cum Phariseo hunc in modum discurrens: Enasisti, ait, jejunii pelagus, & in ipso parvo jejunio naufragasti, quia non comparasti lacrum, sed mercatus es vanitatem, qui de Dei credito humanum negotium perfecisti. Jejunaverat homo, & tamen reprobat, quia de jejunio non utilitatem animæ, sed ostensionem captare satagebat; quod est verissima hypocritæ, quæ omnium bonorum operum merita devorat, 17. 33. disc. 12. per tot.

Et Publicanus à longè stans, volebas nec oculos ad caelum levare: Publicanus ille, inquit August. serm. 36. de verbis Domini, ut aspiceretur non aspicebas, respicere sursum non audebas; premebas conscientia spes subleabas. Conscientia humiliabatur, ipse tamen erigebatur ad Deum. Ait Job. 22. num. 29. Qui inclinaveris oculos, ipse salvabitur. Qui inclinat se humilitate, inde potest habere spem, quod Deus se inclinet ad ipsum; humilitas enim Deum in animas hominum attrahit, 17. 32. disc. 6. per tot.

Sed percutiebat pectus suum, dicens: Domine propitius esto mihi peccatori. Publicanus percutiendo pectus suum docuit Phariseum, quid in actu orandi, omnique bono opere primo curandum sit, nempe bona interna cordis intentio, quæ in pectore residet, juxta quam Deus iudicat, 17. 37. disc. 8. per tot.

Dico autem vobis, descendet hic infirmus in domum suam ab illo. Et profectò sanctificari hic Publicanus magis meruit, inquit D. Cyprian. de orat. Dom. qui sua peccata confessus humiliter oravit: & exaudivit orantem, qui humilibus ignoscit. Publicanus auro, & argento, ac divitiis plenus, sua conditione valde superbus, & ut officio in republica eminens, multum elatus erat; & tamen tam profunda humilitate dejicitur, ut à longè staret, & oculos non auderet elevare in caelum, inde de ejus humilitate oratio habet subsidium, & iustificatus caelum quodammodo ad se rapit. Humiles enim specialiiori titulo regnum caelorum sibi acquirunt, 17. 23. disc. 16. per tot.

Quia omnis, qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur. Super hoc Thema habes, 17. 105. 32.

DOMINICA XI. POST PENTECOSTEN.

Et iterum exiens de finibus Tyri: venit per Sidonem ad mare Galilaeae intermedios fines Decapoleos. *Mat. 7. 31. Sanata filia Chanaan.* ut ait Theophylactus hic, non moratur diu in gentiliū locis, sed statim transiit, ne daret occasionem Iudaeis, quod praevaricaretur legem gentilibus se miscens. Qua de causa inquit Theodoret. Ideo statim revertitur. Quamvis enim in regionibus illis Dominus in sanctis, ac pijs negotiis versetur, statim revertitur, suo exemplo nos informans, ne alijs scandali occasionem praestemus. Magnam enim semper viri sancti, ac servi Dei sollicitudinem habuerunt de edendis bonis exemplis, arcendisque proximorum scandalis, *17. d. 14. per tot.*

Venit per medios fines Decapoleos. Cur sollicitus hic animarum Mercator venerit per medios fines Decapoleos, declarat Haym. in hom. de praesenti Dominica: Venit, ait, per medios fines Decapoleos ad mare Galilaeae. Per Decapolim designantur Iudaei, propter Decalogum legis. Per mare Galilaeae designantur gentiles, qui summi erant. Veniens Dom. in mundum, reliquit Iudaeos, qui de praeceptis legis erant imbuti, & venit ad tumentia corda gentium, ut gratiam eius, quam Iudaei amittebant non credendo, gentiles reciperent credendo. Per quod denotabatur, quod Dominus relinqueret superbos, ac electos Iudaeos, & transibat ad gentes, quae quamvis in mentia haberent corda, visa tamen Christi humilitate, sese deprimebant, ac humiliabant. Sic bonum exemplum adauget numerum fidelium in Ecclesia, impiosque ad Deum convertit, ac reformat, *17. d. 1. per tot.*

Venit per medios fines Decapoleos. Venit Iesus inter medios fines Decapoleos, hoc est inter fines decem civitatum, quae sitae erant ex parte Orientali, à Sidone trans mare Galilaeae, & Jordanem, ut referunt D. Hieronym. lib. de locis Hebraeis. Beda de locis sacris, & alii; non per fines unius, vel alterius, sed decem, quod quandam universitatem significat. Magnum documentum. Optimus Princeps, ac Rex, non per unius, vel alterius, sed omnium fines incedit; non uni, vel alteri, sed omnibus sua impertitur dona; hoc enim maxime proprium est beneficiorum Dei, ut dicit D. Ambros. lib. 9. in Luc. Christi munera parva videntur, & maxima sunt, denique non uni collata, sed omnibus, *17. 30. d. 17.*

Es adducunt ei surdum, & mutum. Ex Evangelistis solus Marcus hanc Historiam scribit, & hoc in magnam nostram eruditionem; nam hic morbus, vel contigit huic homini ex malo dæmone, vel ex peccatis ipsius hominis. Si ex peccatis; non abs re proponitur hic surdus, & mutus, ut nos ne talibus vexationibus torqueamur, similia fugere peccata alienis oppressiōibus discamus. Hinc utilissima etiam est poenarum aeternarum consideratio, ut damnatorum exemplo sapere discamus, & citius à peccatis convertamur ad poenitentiam, *17. 34. disc. 5. per totum.*

Es adducunt ei surdum, & mutum. Sæpè Christus Dom. non rogatus fecit miracula, & tantum ad vitam, vel auditam fidem male habentium; ad quid voluit, ut hic homo suis gressibus ambulans adduceretur, pro eoque adducentes deprecarentur? Ut his instrueretur, quod Deus vult, ut ad conceptam de se fidem, adhuc quantum in nobis est, laboremus, & fidei opera conjugamus, *17. 29. d. 5. per tot.*

Es deprecabantur eum, ut imponas illi manum. Non vacat Mysteriorum, quod hi viri deprecabantur Christum, ut imponeret huic misero, & afflicto manum. D. Ambrosius in Psalm. 118. super hac verba: Manus tua fecerunt mihi, scribens serm. 10. sic ait, & simul nobis aperit mysterium: Magno commendationis exordio usus est, ut opus Dei se esse diceret, quo facilius circa operis sui gratiam favor inclinaretur Auditoris. Et sicut David citius impetrare sperabat, quia opus manuum Dei se esse proponebat; sic & hi adducentes, per impositionem manus idem remonstrare volebant, ut eo citius impetrarent quod volebant. Unde maximum hominis est beneficium, dum corpus ex luto compactum, statuque suo animarum, ad maximam utilitatem illi impertit Deus, quapropter ad gratiarum actionem obligamur, *17. 30. disc. 13. per tot.*

Apprehendit eum à turba saeculum. Christus Dominus in edendis miraculis, non suae ostentationi, sed nostrae consulebar utilitati; & sic aliquando inspectante turba, ob illius magnum bonum miracula faciebat, aliquando privatim, ne populorum plausum affeclare videretur; instruens nos ad sectandam humilitatem, quae maxime ad magna perpetranda, donaque & gratias Dei recipiendas intervrit, *17. 32. disc. 4. per tot.*

Misit digitos in auriculas eius, & expuens tetigit linguam eius. Per curationem huius infirmi Haymon hic conversionem gentiū interpretatur, quae dæmonum cultu furdè in auditu fidei, & more in laudem veri Dei tenebantur. Per spiritum ex ore doctrinam Evangelicam intelligit, per quam Dominus populum gentilem ad fidei cognitionem traduxit; per digitos autem in aures immisos, Spiritus S. dona in gentium animos infusa exponit, ut ipsi in cordibus suis veram haberent fidem; confessio enim fidei, nisi & in corde sit, in ore parum prodest, *17. 29. d. 11. per tot.*

Suspiciens in caelum, ingemuit. Suspiciit in caelum ad Patrem regnantem, docens nos, quod inde cuncta nobis bona profluant,

& quando illa receperimus, intelligamus esse dona Dei, pro quibus illi gratiae sint referendae. Hanc enim gratiarum actionem Deus à nobis exigit, *17. 30. disc. 12. per tot.*

DOMINICA XII. POST PENTECOSTEN.

Beati oculi qui vident, quae vos videtis. *Luc. 10. 7. 23.* Beati oculi tum corporis, tum animae. Matthaeus addit, & aures vestrae, quod eodem modo intelligitur, tam externae corporis aures, quae internae, scilicet animi. Et est sensus: O vos Apostoli mei, beati sunt vestri oculi corporis; vident enim mea sancta opera, mysteria ac miracula, meos sanctos mores, ac gestus. Vestraeque aures beatæ sunt, cum audiant meam celsæ doctrinam. Sed multo potius beati sunt vestri oculi, vestraeque aures internae mentis; nam divina gratia illuminante, illa omnia capitis, creditis & intelligitis. Volebat illis Dominus demonstrare, quantum esset beneficium vocatio ad fidem. De quo vide *17. 30. d. 14.*

Dico enim vobis, quod multi Prophetae, & reges voluerunt videre, quae vos videtis, & non viderunt. Magno desiderio antiqui Patres tenebantur videre Dominum, quod discipulis fuit concessum; sed tamen desiderium videndi multum fidem eorum erga futurum Messiam extulit. Ex quo desiderio & nos discamus, ut Christum in Sacramento Altari, tanquam famelici suscipiamus, ut ejus sacramentali praesentia relevati, tanti epuli dulcedine recreemur, tantisque divitiis repleamur; nam huius sacramenti fructuum, praeter reliquis participes sunt famelici, *17. 26. d. 25.*

Beati oculi qui vident. Videtur Christus huic repugnare sententiae, quae dixit illuminato jam Divo Thoma: Beati qui non vident, & crediderunt. Si beati sint, qui non viderunt, quomodo beati, qui vident? Beatus fuit D. Thom. qui vidit oculis suis Christum à mortuis redivivum, & animo credidit, quod Deus esset, & beati sunt illi, qui non videndo oculis corporis, tamen credunt. Hoc Dominus dixit ad nostrum solatium; si namque doceamus, eò quod illum minime videamus, ut beati, qui illo tempore vixerunt; audiamus ex ejus ore etiam beatos esse, qui illum non videntes oculis corporis, credunt tamen oculis fidei; & maxime beati illi, qui oculis fidei illum credunt, etiam nunc existere in Sacramento Eucharistiae, ad quod hac maxime est necessaria, *17. 26. disc. 49.*

Es ecce quidam legisperitus surrexit, sentiens eum. Malitioso, fido & doloso animo, hunc legisperitum ad tentandum Christum accessisse, uniformiter docent Sacri Interpretes; nunc durioribus verbis à Christo excipi, & rejici promeritus quidem fuisset, sed à quibus magis impetebatur, in eos magis beneficis extitit, bonum pro malo reddens, sicut in hoc patet Phariseo, cujus dolum salutaris doctrina recompensat: sic cum Dei, & Christi Domini proprium sit bonum pro malo reddere, amando & benefaciendo lis, qui oderunt nos, similes nos ei efficiamus, *17. 35. d. 10.*

Es dicens: Magister quid faciendo, vitam aeternam possidebo? Insignis certe, & laudabilis quaestio; nisi prava querentis vitiosa fuisset interrogatio; illa enim deberet esse prima nostra sollicitudo, quomodo vitam aeternam possidere possimus, ut ex hoc facilius vitam hanc miseram, & quidquid in ea peccaminosum est, contemnere, & vitam immaculatam ducere possemus; ad hoc autem multum juvat Iudicii finalis consideratio, *17. 41. d. 30.*

At ille respondens, dixit: Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis. Ecce brevis lectio, breveque totius legis compendium; scilicet amare Deum super omnia, & sine modo; sed quomodo hoc alloquetur fragilis, & mortalis homo? En modum: dilige Deum ex tota mente tua, id est, ex tota memoria tua, ut memor sis divinarum beneficiorum, & illorum non obliviscaris. Illorum enim recognitio observantiae legis divinae (cujus observantia certissimum amoris indicium est) & charitati cooperatur, *17. 30. disc. 27.*

Hoc fac, & vives. Quæsierat legisperitus, quid faciendo vitam aeternam possidebo? Propositæ interrogationi satisfacit Dominus. Et non ait, hoc cogita, dic, vel scribe, sed fac: non enim sufficit scire, vel dicere, sed facere; nec tantum scire, quid mandaverit Dominus, sed observare, quod hic idem importat, ac facere. Unde abominabiles coram Deo ostenduntur esse ii Christiani, qui fidem quidem profitentur extrinsecus, & factis negant, *17. 29. d. 11.*

Suspiciens autem Iesus, dixit: Homo quidam descendeat ab Ierusalem in Iericho, & incidit in latrones. Veniunt eadem via sacerdos, levita, & iste homo, & nec sacerdos, nec levita, sed solus iste homo, à latronibus aggressus fuit. Quid hic causa subest? Sacerdos & levita in ordine sacerdotali extabant, iste autem homo incidens in latrones, laicus erat, ut notat Hugo; cum autem illi essent Ecclesiastici, in tanto honore, ac reverentia reputabantur, ut etiam inter fures, & latrones securi degerent, ab omni malo, ac nocumento immunes incederent. Disce hic sacerdotibus, & statui Ecclesiastico debitum honorem exhibere, *17. 22. d. 23. 24. & 25.*

Accidis autem, ut sacerdos quidam descenderet eadem via, & viso illo praeteriit, similiter & levita. Magna certe crudelitas! Sacerdos erat,

erat, cui ex officio, & dignitate incumbere facere misericordiam, & vulnerato salutari medicina subvenire. Vix autem talibus sacerdotibus, qui in procuranda peccatis vulneratarum animarum salute negligentes sunt, *tr. 22. d. 32.*

Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, & misericordia motus. Allegoricè, præterierunt sacerdos, & levita ex semine Aaron cum suis pervertitis sacrificiis, ac ritibus, minime homini gravissimè caso medicamen attulerunt; accessit verò Samaritanus, id est, custos, hoc est, Christus Dominus hominum custos, & misericordia motus, homini jacenti, ac mortaliter vulnerato attulit medicinam, oleo & vino sacratissimi sui corporis, & sanguinis; Sacramentum enim Eucharistiæ vitam donat mundo per gratiæ collationem, *8cc. tr. 26. d. 2.*

Et altera die proculis duos denarios, & dedit fabulario, & ait: Curam illius habet. Verè pius, verè misericors fuit hic Samaritanus. Tam absens, quàm præsens providet indigenti, & non relinquit eum hospitis expensis curandum, sed de suo profert, ut ei ministretur: securus hic esse poterit in extremo die Judicii, in quo processus præcipue circa opera misericordiæ instituetur, quibus se electi tuebuntur; eorum verò omissio reprobis in damnationem cedit, *tr. 42. d. 32.*

DOMINICA XIII. POST PENTECOSTEN.

Et factum est, dum iret Iesus in Ierusalem, transibat per mediam Samariam, & Galilaam. *Luc. 17. 11.* Non sine mysterio Christus Dominus viam direxit per mediam Samariam, & Galilaam. Rationem pulchram moralem dat Titus Bostrensis: *Eras discordia, inquit, inter Samaritanos, & Iudeos, quam ipse quasi componens, per viasque transiit, ut utrosque in unum novum hominem compingat.* Samaritani, ac Galilæi magno odio, & inimicitia inter se dissidebant; per eos transit pacis auctor Iesus, ut utrumque populum in se charitate, ac fide coadunaret, ac pacificaret, eoque maxime unitos, ac concordēs redderet. Unde patet, quanta sit virtus in curanda reconciliatione mutua, *tr. 35. d. 19.*

Et factum est, dum iret Iesus in Ierusalem, transibat per mediam Samariam, & Galilaam. Cur Dominus eundo in Ierusalem transierit per mediam Samariam, aliam adhuc habet causam, & rationem, nostræ instructioni non parum servientem; nam Samaritani Dominum Iesum eumtem in Ierusalem noluerunt hospitio excipere, sed à quodam vico suo eum excluderunt. *Luc. 9. v. 53.* Galilæi verò eiecerunt Dominum extra Civitatem suam, & eum tentarunt de supercilio montis præcipitare. *Luc. 4. v. 29.* Samaritanos tamen, & Galilæos non respuit, sed beneficio curationis illos voluit prævenire, ut pro maleficio rependeret beneficium; & propter hoc non est dubium, magnam Deum habere complacentiam, & affectum specialem erga illos, qui male se tractantibus bonum pro malo reddunt, *tr. 35. d. 10.*

Et cum ingrederetur quoddam Castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi. Cum lepra morbus sit incurabilis, & contagiosus, & facile serpat, in sensu morali per lepram bene significari puto malum exemplum, seu scandalum: lepra contagione serpit, sic scandalosi causa sunt ruinæ multorum, *tr. 27. disc. 11.* Lepra eiciebat leprosum extra castra, sic scandalosi eiciuntur ex coelo; sunt enim scandalosi velut ligna ignem infernalem nutrientia, *ibid. disc. 7.*

Et cum ingrederetur quoddam Castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi. Ob morbi contagionem magna olim Deus providentia, & solitudine decreverat, ne leprosi habitarent in locis populosis, magna enim est lepræ efficacia ad sese inter homines diffundendū similis lepra est scandalum; unde magnam varii servi Dei adhibuerunt solitudinem in arcendis scandalis, *tr. 27. d. 14.*

Qui steterunt à longè, & levaverunt vocem suam. Leprosi hi peccatorem adumbrant, qui malitia sua quidem Deum deserit, ad quem tamen sine speciali ipsiusmet Dei auxilio redire nequit; atque idcò steterunt procul, qui multum à Deo defecerant, donec gratiæ, & misericordiæ beneficium consequerentur. Et verè immensum est Dei beneficium, dum Deus æternæ condemnationis executionem expectat, eumque in finem auxilia, & gratias suas offert, *tr. 30. d. 16.*

Et levaverunt vocem suam, dicentes: Præceptor miserere nostri. Quos ne vidis, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Varie quæstiones excitari possunt inter curationem horum decem leproforum, & illius leprosi, quem Dominus descendens de monte curavit. Nobis unica hæc sufficiat, cur hic antequam ad sacerdotem mitteretur, ob ingentem ejus fidem curatur; Christo illi dicente: volo, mundare: Hi autem decem sanantur, postquam ad sacerdotes mittuntur? Leprosi præcepit Dominus, ut seiplos sacerdotibus ostendant, ut à lepræ immunditia expiantur, ut manifesta fieret autoritas, quam habituri essent in lege Evangelica circa curationem spiritualis lepræ, id est, remissionem peccatorum, illis delegatam, *tr. 22. disc. 12.* Secundò mandat leprosis: Ite, ostendite vos sacerdotibus; ut & sacerdotibus etiam iniquis, quales hi erant, suam reverentiam, suum honorem, ac jus illæsum servaret; nam honorandi sunt sacerdotes etiam indigni, *tr. 22. disc. 24.*

Menſi Bibl. Præd. Tom. II.

Unus autem ex illis, ne vidis, quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum. Ut Samaritanus se mundatum videt, statim abique ulla mora in Dei laudes prorumpit, & omisso ad sacerdotes itinere, ad Christum revertitur, eum ut suum sanatorem cognoscens, illique pro tanto beneficio gratias persolvens: pro donis enim acceptis illicò gratiæ sunt persolvendæ, ut receptorum beneficiorum gratitudo benefactores nostros ad nova impertienda moveat, *tr. 30. d. 7.*

Unus autem ex illis, ne vidis, quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum. Titus Bostrensis hic: Samaritanus, ait, solus ad Salvatorem reversus gratiam agnovit, & gratiarum retribuit actiones, sanitatem stabiliens, ne forte, inquit, propter ingratitudinem recidivam passatur. Et bene quidem fecit hic alienigena; timebat enim, ne in aliquam ingratitudinis notam incideret, obquam totam gratiam perderet. Unde pulchrè ait D. Laurentius Justinianus *lib. de Hom. cap. 15.* Ingratitudo deperdit utique aggregatas cum sudore multo spirituales divitias, obstruit contra se optum divini bonitatis, misericordiarum Dei efficaciam fontem, & charissimum celestium communicatione se privas, *tr. 30. disc. 23.*

Respondens autem Iesus, dixit: Numquid decem mundati sunt, & novem ubi sunt? Novem leprosi in ingratam oblivionem lapsi, non sunt reversi. Et quidem loquitur Christus in præsentem per interrogationem, ad majorem emphasim, ac energiam orationis. Ac si dicat: Cur etiam illi, sicut & tu, non agnoverunt beneficium, ut ad me redirent, mihi que benefactori suo gratias referrent? *Et novem ubi sunt?* Optimè sciebat Dominus, ubi ipsi exillebant, tam tali modo loquens hic utitur. Glossa Interlinearis sic habet: *Ingratos, quasi ignotos, ubi sunt inquit Dominus.* Quasi à Deo non cognoscerentur, qui beneficia divinitus sibi collata non recognoscunt. Ingrati enim Deo maxime abominabiles sunt, *tr. 30. disc. 22.*

DOMINICA XIV. POST PENTECOSTEN.

Nemo potest duobus dominis servire. *Matth. 6. 24.* Dixerat Dominus supra. *Nolite thesaurizare vobis in terra n. 19.* Jam cur hoc docuerit, causam assignat, dicens: *Nemo potest duobus dominis servire;* quo quasi communi quodam adagio, tacite occurrit Dominus cuidam objectioni, qua avarus tueri se poterat, quòd nempe vellet servire mundo & divitiis, & non abstinere à Dei obsequio. Hanc autem cogitationem Dominus excludit: *Non potestis duobus dominis servire;* docuit tamen etiam præsentem sermonem, qua ratione etiam cum divitiis, Dei quispiam possit intendere obsequio; dicit enim, *ubi est thesaurus tuus, ibi est, & cor tuum.* Hominis autem desiderium spectat divitias, ut autem illis in grave suum incommodum cor suum nimis non colloccet, docet futurum eum divitem, divitias in cælo thesaurizando, idque per eleemosynas; & ut illas eò possit destinare, mittit illi pauperes, qui omnino æternam promovent divitum salutem, *tr. 24. d. 8.*

Nemo potest duobus dominis servire. Cor pars est hominis præcipua; unde illud prætendit sibi Deus, & Diabolus: hoc autem bellum maxime oritur in exercitio honorum operum, unde ne per hypocrisin illius dominus fiat diabolus, cura, ut rectitudinem cordis erga Deum geras in operibus tuis; hanc enim unicè requirit Deus, *tr. 33. d. 11.*

Nemo potest duobus dominis servire. Sunt qui serviunt mundo in avaritiæ usura, & Deo in obsequio eleemosynæ, nec pro mundi servitio quidquam lucrantur, quia nimium in datam eleemosynam confidentes, in Dei indignatione peccata liberè committendo persistunt, *tr. 24. d. 17.*

Nemo potest Deo servire, & mammonæ. Hæc impossibilitas non provenit ex tota occupatione in servitio utriusque, sed ex repugnantia circumstantiarum, qua Deus, & divitiæ in contrarium trahunt. Nam Deus movet ad superiora sibi servientem, hoc est, qui servit Deo, cogitat de cælestibus, & terrena omnia in oculis ejus vilescunt, omniaque sua pro Deo tribuit, vel saltem dare desiderat. Divitiæ verò ad inferiora inclinant; & qui eis servit, semper cogitat de terrenis, & hæc sunt ei pretiosa nimis, pro illis acquirendis omnia contemnit; sed hæc duæ contrarietates optimè combinantur, quando & divitiæ terrenæ ad cælestia mentem inclinant, imò cælum ipsum aperiunt nobis; quod fit pauperibus subveniendo, *tr. 24. d. 17.*

Ne solliciti sitis anima vestra quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Damnat hic Dominus non ipsa temporaria, non ipsam escam, & potum, sed nimiam erga eadem sollicitudinem. Sollicitudo autem dicit quandam nimiam curam superfluam, quam hic vetat Dominus. Remigius in *cap. 4. ad Philipp.* ad illa verba proximè citata: *Nihil solliciti sitis;* ita ait: *Sollicitudo est superflua cura, sed iusti non debent superfluum curam assumere de rebus transitoriis, ut in illis nempe abundant, sed cum necessariis contenti sint: sic quoque vult Deus, ut cibus corpori suppeditetur necessarius, non superfluus, tr. 32. d. 25.*

Ne solliciti sitis anima vestra quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Paulus Palatius in explanatione hujus
h
tex.

textus, inquit, quod Dom. speciatim cum suis Apostolis, & Prædicatoribus loquitur. Et ita hanc sententiam referens D. Lucas ait: Dixit ad discipulos suos. Cum ergo discipuli ab eo essent constituti Prælati, Pastores ac Doctores Ecclesiarum, vult Dom. ut sollicitam curam de esca deponant, ob damna, & ruinam, quæ in Rempublicam ex crapula rectorum resultat, *17. 32. d. 17.*

Ne solliciti sitis anima vestra quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Discipuli omnia sua pro Domino abiecerunt, ac reliquerunt, & impofterum à se omnium rerum possessionem abdicarunt; & inde maxime videbantur expositi periculo sollicitudinis eorum, quæ necessaria erant ad vitæ alimentum; magis quam illi, qui res suas non dimiserant; ideo ad eos Dominus hanc sententiam profert, ut quieto stent animo, cum sub cura sint cœlestis parentis; nam rerum temporalium pro Domino abjectio (quod potissimum fit in liberali erogatione eleemosynæ) magnum est omnium bonorum incrementum. Eleemofyna enim quondam sanctæ, & lucrosæ usuræ speciem habet, *17. 24. d. 3.*

Ne solliciti sitis anima vestra quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Noverat Christus Dominus familiarem hanc maxime esse Dæmonis tentationem, quæ nimiam erga corporis per cibum, & potum etiam superfluum refocillationem, nobis ingerit sollicitudinem. Serpens enim astutus ad prosternendum hominem inter omnia alia vitia gulam eligit, quia per hanc nos disponit, ut suis facilius cedamus tentationibus; quare in cautelam non immerito dicit: nolite solliciti esse, &c. *17. 21. d. 1.*

Nonne anima plus est, quam esca? Multis pius Dominus, & Magister Jesus, iisque efficacibus rationibus, superfluum maxime verò circa escam sollicitudinem à nostris cordibus excludere nititur: sed cur tot rationes, tot motiva adhibet? Respondetur, quod Dominus rationes adhibet, non propter se, sed propter nos. Quia tanta est aviditas, & insatiabilitas gulæ, ut ei nunquam satisfiat, etiam si venter plenus existat; maximaque crapulantium præ cæteris est sollicitudo; ideo contrarium merito tot rationibus persuaderi debebat, *17. 31. d. 21.*

Nonne anima plus est, quam esca? Hoc non immerito in jam citato textu advertendum, quod quamvis per escam cibus materialis intelligatur, tamen Palatius hoc loco, & Benedictus Fidel. in suo *Paradiso Eucharistico* in Psalm. 22. vers. 2. Theorem. 1. per escam moraliter Sacram Eucharistiam interpretantur; sed tunc urget difficultas, quomodo anima dicatur plus, quam illa divinissima esca; nam anima nostra emicare sua inter substantias spirituales in humili gradu reponitur, in Sacra autem Eucharistia est Deus, qui est super omnia; Respondet Palatius: Planè sicut placuit tibi ministrum nossem esse, & inter nos versari, non sicut, qui maior est, sed sicut, qui ministras; ita placuit hac ratione minor videri, quod cibus noster esset. Summa Dei benignitas, ac misericordia cum nobiscum versaretur in terris non dedignatus est, se nobis exhibere ministrum; nunc verò residens in cœlo animarum nostrarum cibus effectus, quodammodo intra nos se dimittens, ac humilians, nobis vitam spirituales, omniaque cœlestia dona ministrat, *17. 26. d. 2. 6. & 8.*

DOMINICA XV. POST PENTECOSTEN.

Ibat Jesus in Civitatem, quæ vocatur Naim. Luc. 7. 11. Naim juxta Haymonem, Hugonem & alios hic idem interpretatur, quod motus, & morio. Accommodatius tamen juxta Barradam & Cornelium à Lapide, Naim Hebraicè idem est, quod pulchra, decora, jucunda, & delectabilis. Unde Noemi Socrus Ruth defunctis filiis, ac marito stens dicebat: *Ne vocetis me Nagem, id est, pulchram, sed vocate me Mara, quia amarissima valde me replevit omnipotens.* Ruth. 1. v. 20. Tantus ergo matris luctus contrigit in hac civitate tam jucunda, & amœna, ut acutior esset dolor, quam si accidisset in alio loco agresti, ac rustico; maxime enim animus cruciatur, consideratione ac visione alicujus boni, quod perdit, ac amittit: hic reflecte mentem ad poenas damnatorum, quæ multum augebuntur propter invidiam, quæ exagitabuntur ob beatorum gloriam, de tanto bono amisso perpetuò dolentes, *17. 34. disc. 21.*

Et ecce defunctus offerebatur filius unicæ matris sue. Defunctus iste erat adolescens, de quibus ait Doct. Chrysostom. ep. ad Olympiam: *In adolescentibus maior est natura incendium, maior concupiscentia tempestas, infirmiora consilia, ratio quæ vitia gubernes, infirmior.* Deinde erat mortuus, & jam ad portas civitatis deductus, & ideo ut docent Doctores hic, v.g. Euseb. Beda, Haymon, & alii, adolescens iste publicum, ac manifestum peccatorem exprimebat; unde ait ipse Euseb. *Fer. 6. post 4. Dom. Quædrag.* quod puella illa Archisynagogi, quam Christus suscitavit domi. *Matth. 9. vers. 25.* peccatorem occultum, & absconditum denotabat. At verò hic defunctus, cum jam esset extra domum, ac civitatem, & proximus ut in terram inferretur, publicum, & notorium peccatorem designabat, qui in proximo est, ut in æternum sepeliatur. Tales peccatores publici sunt scandalosi, &c. *17. 27. disc. 7.*

Et ecce defunctus offerebatur filius unicæ matris sue. Voluit quidem D. Evangelista Lucas lubricæ juventuti pulchrum hic

quidem dare recipe salutis, ut hunc adolescentem inspicere sedulo, diligenter advertat, quàm mors ei sit propinqua, sicque à vitiis abstinens, bonis operibus jugiter sit intentus. Attamen non tantum juvenibus, sed & senibus; imò omnibus omnino Christianis hoc recipe serviet, maxime in sumptione Sacre Eucharistiæ, quàm summè fructuosam efficit meditatio mortis, *17. 26. d. 29.*

Et hæc vidua erat. Videtur Dominus cum hac vidua valde rigidè processisse, idque contra regulam Spiritus Sancti, dicentis: *Afflicto non addes afflictionem;* viduitatem enim illam jam afflixerat, nunc angit solitudine auferens ei filium, quem ad consolationem dederat ei. Sed quæ veræ viduæ sunt, id est, virtutibus deditæ, hanc servant regulam in afflictionibus, quam post se reliquit Sancta Paula vidua, quæ in afflictionibus constituta, jugiter repetebat verba Isaïæ Prophetæ: *Abstulisti à lacte, tribulationem super tribulationem expellere;* pro certo tenens, quod simul crescerent afflictiones, & præmiis lucrum; unde maxime Deo agendæ sunt gratiæ in afflictionibus, utpotè ex quibus magnum lucrum capimus, *17. 30. d. 28.*

Et hæc vidua erat. Fortè Deus ex misericordia abstulit illi filium istum, ne forte nimia sua benignitate in filium, gravia & sibi, & filio damna conciliaret; sicut enim nimius parentum rigor, sic & nimia in liberos benignitas culpabilis est, *17. 23. d. 9.*

Quam cum vidisset Dominus misericordia motus. Magnam hic facer Evangelista commemorat Domini pietatem, ac benignitatem, dum inquit, quod Dominus misericordia motus fuerit, simulque commendat nobis excellentiam, ac magnitudinem beneficii, quod ex intimis misericordiæ visceribus procedit, quæ supra mulierem inclinata sunt; & in donis plus, quam datum, internus affectus, ac animus æstimandus est, ac in majori pretio reputandus. Hoc & tu perpende diligenter in exercitio eleemosynæ, quam quilibet, quantumvis pauper, dare potest, quia Deus affectum potius nostrum pensat, quàm effectum, *17. 24. d. 18.*

Quam cum vidisset Dominus misericordia motus. Vidua flebat, & lacrymis ejus movebatur Dominus ad compassionem; non enim habebat cor lapideum, ut multi hodie dum Christiani, qui licet mille audiant lacrymas pauperum, & viduarum, vix commoventur ad dandam modicam eleemosynam, aut si aliquam elargiantur, quasi coactè, verbisque duris deturpant eleemosynæ eandem. Eleemofyna enim voluntariè, bonique verbis institucunda est, *17. 24. d. 9.*

Et accessit, & tetigit loculum: (Hi autem qui portabas steterunt) & ait: *Adolescens tibi dico: surge.* Et resedit, qui erat mortuus, & cepit loqui, & dedit illum matri suæ. Ad vocem Christi, adolescens tibi dico, surge; statim ipse surrexit, & postea resedit, & cepit loqui; tamen Evangelista, quod fuit prius, nempe revixit, supponit, ac prætermittit; & solum enarrat, quod resedit, ac locutus fuit. Cujus causam quandam assignat Haymon. *Sesio,* inquit, *humilitatem signas.* Residet enim peccator, cum incipit penitentiam agere, cum humilitate desit, quidquid deliquit, aut cogitando, aut loquendo. Sedere frequenter in Scriptura humilitatem denotat. *Pf. 138. v. 2. Tu cognovisti sessionem meam, & resurrectionem meam.* *Ier. 13. v. 18. Dic regi, & dominatrici, humiliamini, sedete, cap. 15. vers. 17. Solus sedebam, quia comminatione repleti eratis.* *Osea cap. 14. vers. 8. Converterentur sedentes in umbra eius.* Cum iste homo ex morte peccati resurgit ad vitam, primò sedet, quia primus gradus, seu poenitentia, seu cæterorum bonorum, est humilitas: illa siquidem est fundamentum, cui cætera bona ionitantur, *17. 32. disc. 2.*

Dedit illum matri suæ. Non sine mysterio Dominus filium dat matri, quia dum dabat, simul & curæ ejus commendabat, volens indicare illius jam officium esse sollicitudinem gerere circa bonam filii educationem, ut qui venerat ad vitam corporis, in eo conservaretur vita gratiæ; præstat enim ut parentes solliciti sint magis circa bonam filiorum educationem, quàm ut ipsi de divite hæreditate prospiciant, *17. 23. d. 1.*

Accipit autem omnes timor, & magnificabant Deum. Valdè mirum, quod cum in cæteris Christi miraculis semper adfuerint calumniatores, hic in tanta multitudine nullus fuerit autus contradicere, sed omnes laudaverunt Deum; ratio est, quia nulli aderant improbi, nulli Pharisæi; quod patet ex eo, quia omnes ad gratitudinem excitabantur. Ingratitudo enim est reproborum tellera, *17. 30. disc. 21.*

DOMINICA XVI. POST PENTECOSTEN.

Cum intraret Jesus in domum Principis Pharisæorum Sabbato manducare panem. Luc. 14. v. 1. Theophylactus hic inquit: *Christus in domum Pharisæorum ingreditur, cura enim erat si animarum nihil; potuissent enim vel ex doctrina, vel ex miraculis utilitatem percipere.* Aderat enim Christus in hujusmodi conviviis, ut præfentes tanquam verus Magister doceret verbo, & etiam factò, ut exemplo suæ sanctitatis, ac virtutis eos inelicaret, & alliceret ad justitiam, & tui sequelam. Bonum enim exemplum impios ad Deum convertit, & reformat, *17. 27. d. 1.*

Concionatorius.

115

Cum intraret Iesus in domum Principis Pharisaeorum Sabbato manducare panem. Erricus Abbas: Adibat, ait, Dominus carnalia hominum convivia, non tam ut exterioribus opulis vesceretur, quam ut ipse, qui est panis de celo descendens, dapes superniconviviis erogaret. Christus Dominus valde exiguo, ac tenui cibo utebatur, & inter nos tanquam peregrinus, ac egenus eleemosynam ab hominibus accipiens debebat: ad quid ad huiusmodi convivia se conferebat? Non tam ut ipse exterioribus opulis vesceretur, quam ut ipse dapes superni conviviis erogaret. Sumebat Dominus panem ab hominibus, ut inde quodammodo obligaretur ad coelestem panem hominibus dandum: voluit Dominus pane accepto ab hominibus, eis panem dare, ut homines eleemosyna, ac opere charitatis preparati dignius coelestia beneficia exciperent, *tract. 24. disc. 10.*

Et ecce hydropicus erat ante illum. Sanabitur hydropicus, ait hic Theophylactus, si ante Christum fueris, cogitans semper quomodo ab ipso videatur, minime peccabis. Hydropicus significabat hominem animam agrotantem. Hic ex Dei providentia in remedium suae salutis constituitur ante Christum, quia si homo se consideret ante Dei oculos, maxime resipiscet, ac vitam reformabit, sibi; de cetero fratrum injiciet, ne in alia peccata labatur. Boetius lib. 1. Consolation. Magna vobis est, si dissimulare non vultis, necessitas indistincta probitatis, cum ante oculos agitis iudicis cuncta cernentis. Continua enim iudicis, & finalis iudicii consideratio ad ducendam vitam immaculatam plurimum confert, *tract. 41. disc. 30.*

Et ecce hydropicus erat ante illum. Cum esset die Sabbati, constituitur hydropicus ante Christum à Phariseis, sciebant enim Christi genium, quod cum miseria oppressum hominem videret, statim ei subveniret; ut ex hoc eum arguerent tanquam Sabbati violatorem, ut ipsi falsò existimabant. Ecce quomodo irritatur, & annihilatur malignantium consilium. Hydropico impenditur sanitatis beneficium, gloria Christi facto miraculo divulgatur, & ipsi Pharisei invidia contra Dominum sibi nati, absque eo, quod Domini dictis respondere valeant, confusi remanserunt. Tanta est enim malitia invidi, ut ex bonis alienis contristatus malum sibi inde accersat, *tr. 38. d. 13.*

Et ecce hydropicus erat ante illum. Aderat hydropicus ante Christum, à quo valde notum erat, quod omnes sanitatem impetrarent & salutem, & hydropicus hic tanta necessitate oppressus, pro se nihil orat, ac petit, sed tacet. Cur hoc? Respondet Euthymius hic: Hydropicus, ait, erat stans, nec audens petere curationem propter Sabbatum, & Phariseos. Pharisei erant Principes, ac viri potentissimi in republica, quamvis ergo homo multa necessitate laborasset, tamen pro se nihil petere audebat, timens ne praesentes offenderet Phariseos propter Sabbatum, de quo ipsi ex sua malitia scandalizari poterant. Et utinam te salutaris hic, aut proximum scandalizandi, aut aliud quodvis Dei praeceptum transgrediendi timor invaderet, quia Deo placet erubescencia, quae peccati fructum, non quae virtutis est obstaculum, &c. *tr. 25. d. 4.*

Et ecce hydropicus erat ante illum. Ab nomine Hydor, id est, aqua, hydropicus dicitur, quem humor aqueus, id est, aqua intercus vexat, appellatur verò aqua intercus, quia inter carnem, & cutem est. Dionysius Carthusianus septem hydropici proprietatibus sepe in vitia capitalia adaptat. Prima proprietas est tumor corporis, per quam significatur superbia omnium mater vitiorum, cui contraria est humilitas omnium mater virtutum, *tract. 32. d. 3.* Secunda proprietas est compressio spirituum, per quam significatur invidia, quae aliorum laudabilia comprimit, ne videantur, ac manifestentur, *tr. 38. d. 1.* Tertia est ardor sitis designans avaritiam, quae est insatiabilis bonorum terrenorum cupiditas, neque illa in pauperum necessitatem iuxta obligationem expendit, licet Deus idem bonorum terrenorum divisionem permiserit, ut iis abundans, superfluum indigentiae eroget alienis, *tr. 24. d. 1.* Quarta est indigestio humorum, & significat iram, cuius varias vide definitiones, &c. *tract. 39. disc. 1.* Quinta est pigrizia, seu tarditas pedum, per quam notatur Acedia, & peccata omissionis, circa quae in extremo iudicio rigorosissimum instituetur examen, *tract. 41. disc. 13.* Sexta inextinguibilis sitis gulam innuit, quae omnia devorat; de qua vide totum *tract. 41.* Septima luxuria est, quae per insatiabilem sitim adumbratur, & per gulam excitatur, *tr. 31. disc. 8. & 9.*

Et ipsi observabant eum. Praeclara Christi virtus etiam à minima sugillationis umbra immunis erat; Pharisei tamen invidia pleni, facta Christi audent observare, ut detrahant, ac arguant eum. Detractio enim invidiae est partus, *tr. 38. d. 11.*

Et ipsi observabant eum. Pharisei maxime debebant gratulari Christo Domino pro tanto beneficio in eos impenso, ut Dominus dignaretur cum iis adesse in convivio, ut summo bono, nempe ejus colloquio, ac praesentia fruerentur; & tamen illi ex tanto beneficio aniam suam malevolentiae arripientes, ingrati facti sunt, unde & maledicti; pessima enim est eorum retributio, qui mala pro bonis reddunt, *tr. 30. d. 4.*

Et respondens Iesus, dixit ad Legisperitos, & Phariseos, dicens: Si licet Sabbato curare? Ostendit hic benignissimus Dominus, in diebus festis ab omnibus vacandum esse operibus, praeterquam ab

Manf. Bibl. Praed. Tom. II.

operibus charitatis, & actibus religionis; unde etiam non attento, quod Pharisei forent scandalizandi, hydropicum curavit, *tr. 18. d. 14.*

Et respondens ad illos, dixit: Ennius vestrum asinus, aut bovis in puteo caderet, & non continuo extraheret illum in die Sabbati? Ne videretur, quod Dominus Phariseorum silentio fretus, absque ulla ratione die Sabbati hydropicum sanaverit; ideo divinus Magister, qui alta providentia omnia operabatur, efficacem rationem producit; sed cur potius in exemplum asinum, & bovem Phariseis adducit? D. August. lib. 2. quaest. Euangel. cap. 29. Congruenter autem, ait, hydropicum animale, quod cecidit in puteum, comparavit. Uterque enim nimio humore aquae premitur, ac laborat, cum dicitur, cadens in puteum. Lapius magnitudo, & difficultas revocandi denotatur; in quae mala ex immoderato gula stimulo deveniunt, hydropicus ex nimio appetitu bibendi, & animal etiam tanquam impatiens, ut aquam ex puteo gustaret; non mirum ergo, quod in tot mala deveniunt; damna enim, quae ex gula germinantur, multam difficultatem revocandi ad sanitatem gressus important, *tr. 31. d. 7. 18. & 19.*

DOMINICA XVII. POST PENTECOSTEN.

Cum praesentis Evangelii textus coincidant cum Evangelio Dominicae duodecimae post Pentecosten, ibidemque ad longum explicati sint, hinc benevolum lectorem illuc remitto.

DOMINICA XVIII. POST PENTECOSTEN.

ET ascendens in naviculam, transiit in Capharnaum. Hunc textum explicatum invenies Dom. 4. post Epiphan. Matth. 8.

Et venit in civitatem suam. Zacharias Episcopus comment. in Euangel. lib. 2. c. 53 sic ait: Nunc ergo quis dubitat, Capharnaum fuisse civitatem Domini, quam non nascenda, sed miraculis illustrando suam fecerat? In nulla civitate tot miracula, & mirabilia operatus est Dominus, ut in Capharnaum; & ideo peculiariter haec civitas dicitur sua, quia tantis donis, ac beneficiis eam sibi comparavit, ac coemit. Merito igitur in sensu mystico anima nostra dicitur civitas Domini, quam tot donis replet, ac beneficiis, *tr. 30. d. 17.* Cui tot gratias, & auxilium affertis, *ibid. d. 14.*

Et ecce offerebat ei paralyticum iacentem in lecto. Figura haec est peccatoris, est enim peccati pondus adeo grave, quod nos veluti paralyticos in lectum projiciat inferni; sola enim peccata sunt, quae nos ignem infernalem timere faciunt, utpote cujus pabulum, & nutrimentum existunt, *tr. 34. d. 31.*

Videns Iesus fidem illorum. Videns, non solum intuitu divinitatis, sed etiam corporalibus oculis; nam quamvis fides sit actus mentis, tamen in opere videtur, ac manifestatur. Unde non sufficit, hominem ad fidem vocatum esse, nisi etiam conformiter ad eam operetur, *tr. 29. d. 7.*

Et videns Iesus fidem illorum. Magna fuit fides paralyticum offerentium; aliter enim minime ipsi ad lectum conscenderent, ut inde per funes hominem dimitterent ante Christum. Magna item fuit fides illius infirmi, ut patet; & tamen solum Evangelistae mentionem faciunt de fide offerentium, & non paralytici. Cur hoc? Respondetur, quod quando in Scriptura tribuuntur mirabiles effectus fides, intelligitur de fide viva, quae est charitate formata, hoc est, fides cum operibus, charitatis ac amoris in Deum. Nam fides sine operibus mortua est. Cum autem dicitur: Videns fidem illorum, hoc intelligitur de fide viva. Ac proinde principaliter de fide offerentium; nam qui infirmum portabant charitatem, & misericordiam in fructu habebant. Sic igitur sit & fides tua constituta, *tr. 29. d. 2. 4. 5. 6. & 7.*

Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Victor. Antiochenus in cap. 2. Marci, sic in hunc textum scribit: Quod autem paralyticum hunc filium vocat, illud autem propter fidem, quam de illo conceperat, facit, aut certe ad creationis causam respicit: nec immerito ideo filium vocat, quia ad creationis causam respicit, quia homo Dei opus est. O quantum hoc est Dei in hominem beneficium, dum à DEO esse, & hoc quidem nobilissimum accepit, ita ut idcirco filium vocet hominem: quantas igitur idcirco non habet obligationes ad gratiarum actionem? *tr. 30. d. 13.*

Confide fili. Filium vocat hunc paralyticum. Imò in Evangelio nullum alium hominem leges filium à Christo vocari. Cautè dixi hominem, quia Dominus mulierem illam, quae tetigit simbriam vestimenti, filiam vocavit. Matth. 9. 21. Luc. 8. v. 48. Hunc autem inter ceteros filium dixit, quia hic erat valde miserrimus pauper, dissolutione membrorum, infirmitatem patiens, & tantam hominis miseriam tam blando, atque affabili nomine filii voluit Dominus lenire, ac consolari, nobis praebens exemplum, quam sibi gratum sit subsidium, & compassio in pauperes, cuius plurimi sunt fructus, *tr. 24. d. 6.*

Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Offerebatur Christo Domino iste homo, ut ab ipso sanitatem corporis impetraret, ipse tamen prius dat remissionem peccatorum: huius rei causam dat Sanctus Chrysostomus hom. 30. Ngluiz, ait, statim corpus palam

h 2

pro-

propositum curare, verum ut inimicis sibi occasio traderetur, latenter atque abditam curam anima consulit, cum peccata dimisit. Priusquam Dominus petitam corporis sanitatem homini daret, ei remittit peccata; praevidebat enim Dominus calumniam Scribarum, quae ex hoc facto erat sequenda. Ut inde occasionem assumeret suam probandi divinitatem, duplici scilicet signo, revelando cordis arcana, & dando salutem corporis. Solet enim Deus inter invidias aliorum felicitates adaugere, ut tanto magis invidum torqueat, & castiget, *ir. 38. d. 15.*

Ecce quidam de Pharisaeis dixerunt intra se: Hic blasphemus. Ad collatum homini sanitatis beneficium offendeantur hi Scribae, & Pharisei prae invidia, & malitia. Nam frequenter eum viderant etiam cum auctoritate morbos fugantem, & demones ejicientem, vento, marique imperantem; & haec omnia modo humanas vires superante facientem. Sed hi proprias ulciscuntur affectiones, Dei videbantur injuriam ulcisci. Sic seiplos torquebant, qui injuriam inferebant calumniando; semper enim gravibus damnis injuriatores sunt expositi. De quibus vide tractat. 36. disc. 4.

Et cum vidisset Iesus cogitationes eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris? Judicium tenebatur hic committere Scribae, & Pharisei. De cuius malitia vide tot. ir. 42.

DOMINICA XIX. POST PENTECOSTEN.

Simile est Regnum caelorum homini Regi, qui fecit nuptias filio suo. *Matth. 22. 1.* Diversa est haec parabola ab ea, quam scribit D. Lucas c. 14. de cena magna. Valdè tamen similis est ei, & omnia, quae ibi dicta sunt, facile huc referri, & adaptari possunt. Habes item integrum tractatum de Eucharistia, in quo jam ad quemcunque hujus Evangelii textum adaptatum habes discurtum; & praeterea vide Dom. 2. post Pentecosten.

DOMINICA XX. POST PENTECOSTEN.

Erat quidam Regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. Pertravit hoc miraculum Dominus Iesus in Cana Galilaeae, uno anno, postquam ibidem aquam convertisset in vinum. Non caret Mystero repertus hicce Christi in Canam adventus: Theophylactus, & D. Bonaventura hic inquirunt: Venit in Galilaeam, quia ibi bene exceptus erat ab illis hominibus, gratos se exhibentibus pro primo miraculo. Noluit Dominus ire in locum, ubi propter exhibita beneficia non venerabatur. In Nazareth patria sua compatriiti erant infesti, & eum contemnebant, ut ipse Dominus declaravit hoc cap. 4. n. 44. Venit ergo in Cana Galilaeae, ubi bene excipiebatur per gratitudinem ob collata beneficia, & hinc etiam revertitur; nam receptorum beneficiorum gratitudo benefactores ad nova impertienda movet, *ir. 30. d. 7.*

*Erat quidam Regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. Primum signum edidit Dominus in Cana Galilaeae, dum convertit aquam in vinum. In quo figura Sacrae Eucharistiae praecedit. Nunc etiam in Cana secundum edidit mirabile, & fuit primum, in quo donat vitam, & sanitatem hominibus. Sed cur in eodem loco haec duo miracula operatus? Cur non alius locus ad primam hominis sanitatem eligatur, nisi ille, qui figura Eucharistiae primo nobilitatus est? Ut ex his discamus, quod tota vita, & salus hominis ex umbra Sacrae Eucharistiae dimanat. Nec enim alibi homo poterat vitam recuperare, sanitatem impetrare, nisi ubi vivifici Mysteriorum umbra, ac figura demonstrata, ac à Christo data est. Sacramentum enim hoc vitam donat mundo, *ir. 26. d. 2.**

*Erat quidam Regulus, cuius filius infirmabatur Capharnaum. Capharnaum ager interpretatur pinguedinis; in Capharnaum igitur infirmatur, id est, in pinguedine, seu multiplicitate ciborum, & epularum, per quarum excessum mors acceleratur, & poenosa, ac mortales aegritudines contrahuntur, *ir. 31. d. 19.**

*Cuius filius infirmabatur Capharnaum. Vide quàm sollicitus, quàm anxius hic Regulus pro salute filii impetranda discurret, & ad Christum accedens, ejus insignem patienter petserat reprehensionem. Parentes enim sui tampiùs obliviscuntur, ut filiorum reminiſcantur, eisquè in necessitatibus ferant subsidium; unde filii multum obligantur ad reverentiam parentibus exhibendam, *ir. 23. disc. 15.**

*Hic cum audivisset, quia Iesus adveniret à Iudaea in Galilaeam, abiit ad eum. Nactus Regulus bonam occasionem ex appropinquatione Iesu, abiit ad eum; nempe ex Capharnaum, quae interpretatur, pinguedo terrae, proficiscitur in Galilaeam, hoc est, in pinguedinem coeli, seu Ecclesiae. Ubi erat pinguis panis Christi, praebens delicias regibus: hoc est Sacramentum Eucharistiae; quod cur sub specie panis institutum fuerit, vide *ir. 26. d. 3.**

Hic cum audivisset, quia Iesus adveniret à Iudaea in Galilaeam. Immediatè Dominus discesserat à Samaria in Galilaeam; & tamen dicitur, quod ex Iudaea adveniret. Cur hoc? Ratio est, quia Iudaei, utpotè maligni, Christum appellant Samaritanum, & quod in Samariam abierit, obijciunt. At Galilaei, quamvis Dominus immediatè ex Samaria discederet, dicunt, quod ex Iudaea adveniret, ad quam missus erat, & in qua natus fuerat, ut ita majori vinculo Do-

mino adstringerentur, quod relicta Patria sua ad eos abiret. Multum sanè interjacet inter probos viros, & iniquos. Nam probi ea solum memoria tenent, atque dicunt, ex quibus se maximè obligatos vident, ut ita se gratos erga benefactorem suum exhibeant. At iniqui semper accepta beneficia minuunt, & vituperant, ne multas suo benefactori gratias referre cogantur. Ingratitudo enim reproborum est tessera, *ir. 30. d. 21.*

*Dixit ergo Iesus ad eum: nisi signa, & prodigia videritis, non credistis. Praecipua ratio, cur tam durè, & asperè huic Regulo ad petitionem suam respondeat, est, quia cum modica, & imperfecta accedebat fide; est enim haec miraculorum, sicut & bonorum omnium principium, *ir. 29. d. 1.**

*Nisi signa, & prodigia videritis, non credistis. Videtur hic Christus nullam habuisse causam, hunc Regulum increpandi, seu durius alloquendi; cum justum non videretur nullis visis signis credere: sunt enim illa, quibus vera fides asseritur; de quibus signis habet *ir. 29. d. 16. 17. 18. 19. 20. 21. & 22.**

*Dixit ad eum Regulus: Domine, descende, priusquam moriatur filius meus. Dixit illi Iesus, vade, filius tuus vivit. Dominus rogatur à Regulo, ut descendat in domum suam, ad eam tamen accedere noluit: à Centurione autem rogatus, ut det sanitatem servo, in domumque suam descendat, tamen ad ejus domum statim se confert. Causam dat D. Augustinus tract. 16. Videte, ait, distinctionem. Regulus iste Donnum ad domum suam descendere cupiebat. Ille Centurio indignum se esse dicebat. Hic cessum est elationi: Illic concessum est humilitati. Regulus superbia inflatus imperiosè dicebat: descende, antequam moriatur filius meus. At Centurio magna humilitate se indignum fatebatur, ut Dominus in domum suam veniret, & quod superbiae, ac elationi denegatur, humilitas ac submissio obtinet, & impetrat, *ir. 32. disc. 5.**

DOMINICA XXI. POST PENTECOSTEN.

Simile est regnum caelorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. *Matth. 18. 23.* Christus Dominus communis Magister per similitudinem parabolarum propositionem communem doctrinae, ac methodo accommodat: Quia, ut ait D. Hieronymus, Palaestinarum, Syriorumque secutus est morem, qui ad omnem sermonem parabolas iungunt, ut quod per simplex praeceptum teneri ab auditoribus non potest, per similitudinem, & exempla sentiant, atque cordibus intigatur. Praesenti autem parabola rem valdè necessariam nobis inculcare voluit Dominus, Deum nempe nobis peccata nostra non esse remissurum, nisi & nos injurias fratribus remittamus, *ir. 35. d. 17.*

*Qui voluit rationem ponere cum servis suis. Certum est, & de fide, reddendam esse nobis omnium dictorum, & factorum rationem, contra eos, qui asseruerunt, quod Deus mundum non gubernet, & omnia comparari posse ergastulo stultorum, nulla adhibita, dataque ratione; est autem hoc adeò certum, reddendam esse rationem, ut in eum finem certum diem designaveris, licet tempus hoc certum Deus propter utilitatem nostram nobis ignotum esse voluerit, *ir. 41. d. 28. & 29.**

*Qui voluit rationem ponere cum servis suis. Hoc plurimum inter alia vitae nostrae congruit emendationi, si jugiter consideremus reddendam esse nobis exactam omnium rationem, *tract. 41. disc. 30.**

*Et cum cepisset rationem ponere, oblatum est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. In decem millibus talentorum denotatur hic magna, & ingens auri summa. Tanta autem auri summa maximè congruit antecedenti doctrinae, in qua docuerat Dominus, Fratri injuriam dimittendam septuagies septies. Si enim DEUS nobis condonat tantam peccatorum multitudinem, quae longè excedit decem millia talentorum, id est, centum viginti milliones aureorum; ergo multò magis omnes proximorum contra nos offensas ei dimittere debemus, quae numero pauciores, & qualitate sua multò inferiores sunt; praesertim cum Deus hac lege, & conditione nostra gravissima, & plura crimina remittat, ut & nos exiguas, & parvas offensas proximis condonemus, *tract. 35. disc. 16.**

*Oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. Origenes *ir. 6. in Matth.* In principio ergo, ait, ponenda ratio: oblatum est ei debitor talentorum multorum; qui scilicet multa fecerat damna, & magna ei erant iniuncta, & nullum artulit fructum; qui forsitan tot talenta perdidit, quantos perdidit homines. Servus iste Superiorum, & Praetorum personam exprimebat, ut docent D. Patchasius, D. Thomas, Abulensis, & alii hic. Talenta autem credita sunt subditi: quod ergo, aut injuria sua, aut malo exemplo, seu scandalo subditi perierunt, tot talentorum factus est debitor, ut de illis redderet rationem, pro eisquè poenas solveret, *ir. 27. d. 9.**

*Oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. Idem Origenes *loc. cit.* sic inquit: Nihil immodicum, sed omnia maxima, & pessima peccavit iste, qui oblatum est Regi. Tottervus iste peccatis implicatur, excidit enim è memoria computum coram rege esse subitum. O quot peccata evitarentur, si homines recor-*

Concionatorius.

117

Recordarentur, seiplos de suis factis rationem reddituros, *tratt. 41. disc. 2.*

Oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. Theophylactus hic inquit, decem millium talentorum debitores nos sumus, qui quotidie multis beneficiis afficimur, & nil boni rependimus. Et ingratitudine in bonis acceptis tot, tantaque debita excreverunt. Ingrati enim omnibus penè abundant vitiis, idèdque maxime Deo debitores, & abominabiles, *rr. 30. d. 22.*

Cum autem non haberet, unde redderet, iussit eum Dominus eius vendari, & uxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat, & reddi. Magna hic apparet severitas illius domini, ex qua quilibet peccator miseram status sui valet conditionem recognoscere. Cum mandatur vendari, jam amittit dominum suum; scilicet Deum, deindeque omnia gratiæ bona, & ad diaboli transit mancipium. Cum vendatur, jam sibi deperdit usum propriæ vitæ, cum alterius sit, alterique vivat. Cum vendatur, jam suum perdit honorem, servus enim constituitur. Cum vendatur etiam omnia sua bona deperdit. O utinam homines recogitarent sedulo, quot mala illis inferunt peccata, tam in ordine supernaturali, quàm naturali. In supernaturali amittit Deum, indeque omnia gratiæ bona. In naturali verò propriam vitam, honorem & omnia, quæ habet homo; & tandem sola peccata sunt pabulum, & nutrimentum inferni, qui tamen adversus animas innocentes nihil facere prævalet, *tratt. 34. d. 31.*

Prostratus ergo servus ille, orabat eum, dicens: patientiam habere in me, & omnia reddam tibi. Valde confidenter promittebat servus esse satisfactorem operum, quia novis per patientiam applicare sanguinem Christi, inquit hic Palatius, qui cum suis infiniti valoris, præfessio omnia talenta valet. Non mirum, quod ille servus, quamvis valde pauper esset, & multum pecuniæ deberet, tamen confidenter dicat, se omnia redditurum, pollicebatur enim se Redemptoris corporis, & sanguinis participem fieri, indeque etiam extrema degeret paupertate, confidenter tamen sperabat, se decem millia talentorum persolaturum; qui enim hoc sacratissimo edulio reficitur, omnibus gratiarum divitiis abundat, ut omnia talenta valeat exolvere, *rr. 26. d. 8. 18. 23.*

Miserens autem Dominus servi illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei. Magnitudinem doni huius in servum collati nobis explanat D. Antonius Ulissiponen. *serm. in Dom. 22. post Pentecost. Tris factis hic, ait, Misericordia Dei, scilicet, purificat animam à vitiis, locupletat charismatum divitiis, accumulat celestium gaudiorum delicias.* Dei misericordia purificat animam à vitiis, sicque huic terro remittit debitum, *tratt. 30. disc. 15.* Locupletat charismatum donis; non solum Dei pietas interveniente nostra penitentia culpam nostrorum delictorum remittit, sed etiam multa, quibus anima ditatur, interiora gratiæ communicat dona, *ibid. disc. 14. & 17.*

Egressus autem servus ille, invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eum, dicens: reddo quod debes. O impudens socie! An tam facile oblitus es beneficii à Domino tuo tibi præstiti, maxime ex hac causa, ut addiscas, qualiter & tu te cum conservo tuo habere debeas? Ex quo tu judica, quod si Deus tanta facilitate remittit decem talenta, an non & tu tenearis illi remittere. Cujus remissionis varia considerantur motiva, *tratt. 35. disc. 22. Vide quoque tractatum de invidia.*

DOMINICA XXII. POST PENTECOSTEN.

Tunc abeuntes Pharisei, consilium inierunt. *Matth. 22. v. 15.* Multa Christus Dom. tum verbo prædicationis suæ, tum opere curationis in Phariseos contulerat beneficia, variisque mediis adhibuerat, quibus eos emendaret, & in viam salutis reduceret; illi tamen hisce nihil emendati, adhuc consilium inierunt, ut Jesum caperent in sermone, & sic causam mortis in eo invenirent. Certè pessima retributio; unde etiam tam severe à Deo urbis suæ excidio puniti, in exemplum ingratorum, *tratt. 30. disc. 24.*

Ut Jesum caperent in sermone. Multa jam Pharisei contra Christum objecerant, quod nimirum esset vini potator, quod cum publicanis, ac peccatoribus manducasset, sed primum evidenter erat falsum, secundum autem nullum admittebat defectum, sed erat summa sanctitas, religio, ac pietas, & quamvis ab ipsis Phariseis judicaretur malum, non tamen idèd erat morte dignum: ut tamen nocerent, & aliquid morte dignum invenirent, voluerunt Jesum capere in sermone, lingua utentes pro instrumento, hanc enim communiter, sicut & hic, solet pro instrumento assumere invidia, cujus partus detractio esse ostenditur, *tratt. 38. disc. 11.*

Ut Jesum caperent in sermone. En miseros, miseri omnibus miseres; quorsum eos ob innocentiam, & sanctitatem Jesu non stimulat, non enervat invidia? *rr. 38. d. 14.* Sed vobis contingeret, quod culcitæ stramineæ, quæ accurrunt, ut ignis flammæ extinguat, & comburitur igne illato, non tantum, sed ardentiori remanente: sic sapè Deus eorum, qui aliorum invidia exagitantur, felicitates adauget, *ibid. disc. 15.*

Magister scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces. Ecce Mansi Bibl. Prad. Tom. II.

ce quàm pulchra verba, quàm ingeniosa de Christo prædicatione? Etenim in rei veritate, ita etiam res se habebat, ut hæc de Christo negare non possent; & tamen eousque illos seducit invidia, ut hæc de Christo proferentes, ejus confirmarent innocentiam, seseque de injuria Christo per injustam mortem illata confundant: sic invidus sibi metipso omnium malorum est artifex, *rr. 38. d. 18.*

Dic ergo nobis, quid tibi videtur, licetne censum dare Casari, an non? Pharisei, quamvis agnovissent tributum solum fuisse à Domino, ut est verisimilius, tamen quæstionem proponunt, quia ex Christi factis, ac operibus conjecturabant, quod ipse tributum præstitisset pro vitando scandalo, pro quo, inquam, evitando, cheu, quàm non Christus ipse, & Sancti infudarunt! *rr. 28. disc. 14.*

Cognita autem Jesus nequitia eorum, ait: quid me tentatis hypocritæ? Hos interrogatores, qui blande quæsierant: Magister scimus, quia verax es, &c. severe, ac coram omni populo eos vocat Christus hypocritas, ostendens quod eorum internam malitiam cognoscebat, quod se verum Deum esse demonstrabat, cum intima cordis agnosceret. Sic hypocrisis sapè cum magna ignominia detegitur, & tamen homines lateat, Deo tamen occultari nequaquam potest, *rr. 33. d. 14.*

Dare ergo, quæ sunt Casari Casari, & quæ sunt Dei Deo. D. Hilarius: Deo, ait, etiam ea quæ Deo sunt, reddere nos oportet, id est, corpus & animam, & voluntatem. Numisma autem Casari in auro est, in quo est ejus imago depicta; Dei autem numisma homo est, in quo est Dei imago figurata; idèd divitiis vestras dare Casari, Deo autem innocentia vestra conscientiam servare. Quod etiam docet D. Bernard. *lib. de Pass. Domini cap. 3.* Terreno regi dandum est aurum, & argentum, in quo est ejus imago exarata: Deo verò dandus est totus homo, qui ad imaginem, & similitudinem Dei factus est, *rr. 30. d. 13.*

DOMINICA XXIII. POST PENTECOSTEN.

Loquente Iesu ad turbas, ecce Princeps unus accessit. *Matth. 9. v. 18.* Ceditio personæ hic describitur; nā quamvis unum tantum esset templum Jerosolymis, in quo sacrificare licebat, tamen per totam terram promissionis ad orandum, & ad docendum populum multe erant synagogæ, & unaquæque synagoga suos habebat Præfides, seu Principes, & hi dicebantur Archisynagogi. Hic autem homo verè dicitur Princeps, quia seipsum, & omnem vanam erubescientiam vincere noverat, ut à Phariseorum supercilio descenderet, & ad Christum veniret, eumque adoraret. Qui enim a pudorem excutit, constans in servitio divino magnam gloriæ possidet irram, &c. *rr. 25. d. 5.*

Et adorabat eum, dicens: Filia mea modo defuncta est, sed veni, impone manum tuam super eam, & vires. Princeps hic non accessisset ad Christum, nisi hac filiz suæ pressus fuisset infirmitate; bonæ igitur sunt corporis infirmitates, ac adversitates, utpote ex quibus magnum capimus lucrum; unde propter easdem Deo agenda sunt gratiæ, *rr. 30. d. 18.*

Sed veni, impone manum tuam super eam, & vires. Agnoverat Archisynagogus carnem Christi habere vivificam vim, ac spiritum vitæ; postulat ergo, ut filiam tangat, tanquam certus, quod ex tactu illius sanctissimæ carnis spiritum vitæ hauriet filia. Conferebat tunc per tactum corporis sui vitam corporibus, nec minorem habet virtutem nunc in Sacratissimo Sacramento conferendi vitam animabus, *rr. 26. d. 2.*

Et surgens Iesus, sequebatur eum. Postulat Regulus, ut Dominus vadat in domum suam, ad sanandum filium, ipsum Christus reprehendit, quod ejus præsentiam corporalem requirit. At dum Archisynagogus petit adventum Domini in domum suam ad filiam suscitandam, Christus cum illo pergit, & minime eum increpat. Ratio diversitatis est: Erat enim ille Princeps synagogæ, & sacerdos; ergo ob Ecclesiasticam dignitatem fuit venerandus, & non publicè arguendus, ac increpandus, *tratt. 22. disc. 23. 24. & 25.*

Et surgens Iesus, sequebatur eum. Cur hunc Archisynagogum secutus sit Iesus, ratio esse potest, quod hic Archisynagogus fuerit de numero eorum, qui maxime Christum adversabantur, & multis injuriis afficiebant, & ita de quodam dicitur à D. Luca c. 13. & 14. Respondens autem Archisynagogus, indignans quod Sabbato curasset Iesus. Ergo cum Jairus venisset ad Christum, non erat durè arguendus, sed benignè acceptandus. Magni enim animi est, eos, qui aliquando nos injuria affecerunt, benignè alloqui, *rr. 36. d. 14. & 15.*

Et ecce mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur, accessit retro. Non clamat mulier, vel rogat pro sua salute, uti Archisynagogus, vel cæcus; sed tacens retro venit ad Christum: venit ergo secreto, & absconditè, ut notant Optatus Milevitanus *cir. lib. 5. & D. Ambros. lib. de Salomone cap. 5. quia turpi, & fasido morbo laborabat;* & tamen ut notat D. Paschasius, *lib. 5. in Matth.* Accedit, maluit enim fidei trepidantæ consilio ex fiducia indicari, quàm de tam fasido vulnere sic perire. Audeant hoc scelesti, & immundi, abruptant pudorem noxium, & assumant consilium fidei, h 3 & viam

& viam salutis inveniant, qui pudorem suffert constans in servicio divino, amicitiam Dei, & criminum recipit indulgentiam, *tract. 25. disc. 7.*

Accessit retro. Albertus Magnus hunc accessum à tergo summae mulieris adscribit humilitati, quia se judicavit indignam Domini aspectu; unde in tantum sublimata est à Christo, ut non solum Domini in eam coniceret oculos, ac cum ea loqueretur, sed etiam ut filiam vocaret, quod nulli alteri mulieri in Evangelio concessum fuisse legimus. Humilitas enim gratias & dona Dei promeretur, *rr. 32. d. 5.*

Escegis simbriam vestimenti. D. Gaudentius *serm. in Dedicat. Basilicae*; hoc attribuit fidei mulieris, & sic ait: *Attactu simbria medelam credendi fides traxit, & salutem, quam praeumpseras, acquisivit.* Magna fuit fides hujus mulieris, quae non solum tangendo carnem Christi, sed etiam ejus vestem, sperabat salutem: preme ultima verba, *quam praeumpseras.* Nam tam praeptens est fides, ut quidquid hominis praesumptio effingere valet, hoc totum impetret, ac assequatur firma fides. Varia enim sunt bona, quae fides operatur, *rr. 29. d. 3.*

Accessit retro, & escegit simbriam vestimenti. Non praetermittendum est hic, quod eleganter docet Chrylogus *serm. 34. Audiam*

Christiani, qui quotidie corpus Christi attingunt, quoniam de ipso corpore possunt sumere medicinam, quando mulier totam raptis de sola simbria Christi sanitatem: sed quod nobis flendum est, mulier de vulnere medicinam tollit, nobis medicina ipsa reorquetur in vulnus. Mulier enim tactu simbriae vestimenti reportavit sanitatem; accessit cum fide, & humilitate, ideo simbriam tangit; accessit cum reverentia, & compunctione, gravitatem sui morbi agnoscens, ideo à tergo venit, non audens Christi faciem aspicere; ac proinde sanitatem suo vulnere impetravit. At saepe multi illis virtutibus destituti, & in peccatis obdurati ad mensam Domini conveniunt; & ideo ipsa medicina reflectitur eis in vulnus, *rr. 26. d. 16. 25. 37. 38. 39. 40. 41.*

DOMINICA ULTIMA POST PENTECOSTEN.

Agit hoc Evangelium de signis Judicium Christi praecedentibus, & coincidunt cum iis, quae dicta sunt Dominica prima Adventus, nec aliud hic dici quidquam potest. Habes item integrum tractatum de Judicio finali 41. Unde tum ad dictam Dominicam, tum ad citatum Tractatum consultò lectionem remitto.

INDEX CONCIONATORIIUS FESTORUM.

FESTUM S. ANDREAE APOSTOLI.

Ambulans Iesus iuxta mare Galilae, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, *Matth. 4.* Inolitus profectò vocationis modus, ad tantum opus, quantum erat sacri Evangelii praedicatio, vocationem instituere ad litus maris, ubi non inveniuntur, nisi homines simplices, & rudes; scilicet pauperes piscatores. An non convenientius fuisset, ad tale opus eruditos assumpsisse Philosophos? sed ostendere voluit Dominus illuminationem mundi, & praedicationem Evangelii opus esse divinae potentiae, veræque fidei esse specimina, quod pauperes piscatores tam potenter mundum Evangelio subjecerint, *rr. 29. d. 18. & 21.*

Ambulans Iesus iuxta mare Galilae, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius. Ex eo, quod hi ad Apostolicum munus vocati Apostoli piscatores essent homines simplices, & rudes, impiissimi idololatæ Porphyrius, & Julianus objiciebant Christo, quod idem tales rudes asciverit ad Apostolatū, quibus posset facile quod vellet persuadere, absque eo quod modū ejus vivendi valerent apprehendere. Sed tantum abest, ut inde aliquid de magnitudine, ac excellentia Christi detrahere posset horū impostorum invidia, quin potius in eorum confusione ejus Divinitas, ac Majestas magis pateat, ac declaratur; scpe enim Deus eorum, qui aliorum invidia exagitantur, felicitates adauget, *rr. 38. d. 15.*

Et ait illis: venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum. Christus statim in Exordio suae praedicationis hosce vocavit Apostolos, & hoc propter doctrinam moralem animis Apostolorum inhiilandam; quia ad compositionem morum non sufficit solum verbalis instructio, sed magis requiritur assuetudo cum eo, qui est morum Magister. Et quia Apostoli futuri erant Doctores orbis terrarum, non solum quoad praedicationis doctrinam, verum etiam in compositione morū, & totius vitae honestate; ideo instrui debuerunt per longā conversationē cum Christo, qui erat regula morum: ex qua Christi Domini erga Apostolos sollicitudine arguere licet quanta sit modernorum Ecclesiasticorū obligatio, per morū debitā compositionem proximis secularibus bonum praebendi exemplum, ut quod docent verbis, operibus confirmetur, *rr. 23. d. 16.*

Vidit duos fratres. Eligit ipsos, atque in eos suos firmavit oculos; eligit enim juxta liberum suum beneplacitum, suosque firmat oculos in eum, qui ipsi placuerit, ut dici non possit illi: quare huic, & non illi? Est etenim gratia suae Domini; ex quo colligere licet quantum sit beneficium vocatio ad fidem, de quo vide *rr. 30. d. 14.*

Vidit duos fratres, & ait illis: venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum. Non ait: faciam vos Episcopos regere Ecclesiam Dei, non ait nunc: ecce dabo vobis claves regni caelorum; sed faciam vos fieri piscatores hominum. Captatores piscium, sunt hominum piscatores, inquit D. Chrysost. *ser. 28.* Ut manifestum sit, quod qui ad munus sacerdotale vocantur, ad labores, non verò ad otium destinantur, *rr. 22. d. 33.*

Domine ne me permittas, de cruce deponi. Verba haec sunt Sancti Andreæ Apostoli. Accurrit turmatim populus illum de cruce liberaturus, sed constantissimus in Passione Apostolus Deum rogavit: Domine ne me permittas de cruce deponi, ostendens hic certitudinem fidei, quam colebat: Martyrum enim in tormentis consolationes, ingens eorum pro fide patiendi aviditas, evidens veræ fidei nostrae perhibent testimonium, *tract. 29. disc. 20.*

FESTUM S. THOMAE APOSTOLI.

De hoc festo require Dominicam in Albis.

FESTUM NATIVITATIS DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI.

Factum est autem in illis diebus: exiit edictum à Caesare Augusto, ut describeretur universus orbis. *Luc. 2. 1.* Non sine ingentis pondere mysterii Christus nascitur, dum universus orbis describitur; divina enim disponente Sapiencia, Christus nascitur eo tempore, quo Romani principabantur; & ideo non memorantur hic Reges Judae, sed Imperator orbis, quia jam praedicatio, & notitia veritatis, non in uno populo, ut olim in Judaico, coarctanda erat, sed in omnium gentium nationes diffundenda, ac promulganda; hoc enim evidens verum Dei nostrae praebuit argumentum, quod post Nativitatem Christi in tam brevi temporis spatio ad omnes omnino populos fuerit extensa, *rr. 29. d. 17.*

Factum est autem in illis diebus: exiit edictum à Caesare Augusto, ut describeretur universus orbis. Nascitur Christus sub Imperio Romanorum. Pulchrè causam dat Hugo Victorinus *lib. 4. de vanis mundi*: Cum Roma, ait, victrix super regna omnia superbo fastu caput extulisset; tunc ergo dominante superbia, humilis venit, ut de sua humilitate caliginem mundi sterneret, manifeste demonstrans, quantum in sua maiestate foret, qui in nostra infirmitate posuit universa subicere. Dum Romana potestas super totum orbem imperabat, finis illius adest, & à Christo puero, paupere, & humili subjuganda; & ut gloriosissima sit victoria, quando cum Caesaris magnitudine congregitur, non exercitu Angelorum, sed humana infirmitate ipsa mundana celsitudo est expellenda, & confundenda. Sic quoque ad eundem prorsus modum superbissimi insultus demonis humilitate vincuntur, *rr. 32. d. 17.*

Ascendit autem & Ioseph à Galilaea de Civitate Nazareth in Iudaeā in civitatem David, quae vocatur Bethlehē. In Bethlehē Juda nascitur Christus. Bethlehē idem valet, ac domus panis, Juda est confessio; ubi enim cum peccatorum confessione adjungitur coelestis panis, statim in anima nascitur vera salus Christus Dominus, *rr. 26. d. 30.*

Ascendit autem & Ioseph in Civitatem David, quae vocatur Bethlehē. In Bethlehē Juda nascitur Christus, nec sine mysterio. In Bethlehē siquidem sepulta est Rachel, quae figuraliter Ecclesiam exprimit; ut denotetur, quod ibi est secreta requies Ecclesiae, ubi adest coelestis panis. Eucharistia enim ad Ecclesiae fulcimentum contra haereses instituta fuit, *rr. 26. d. 1.*

Ascendit autem & Ioseph in Civitatem David, quae vocatur Bethlehē. Aliud ex loco, ubi facta est Christi nativitas, eruitur mysteriū. In Bethlehē Ephrata sepulta est Rachel, Rachel Ecclesiam, Bethlehē domum panis, Ephrata verò fructum ferentem significant: quia Ecclesia ad praesentiam coelestis panis uberes fructus producienda erat. In hoc enim Sacramento bonorum omnium reperitur beneficentia, *rr. 26. d. 8.*

Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis. *Joan. 1.* Magnas peccator vires demoni suppeditarat, ita ut necessarium fuerit divino verbo carne obarmatum prodire in campum, & cum hoste cōgredi, & ut victoria esset perpetua, necessarium erat carnem hanc nobis relinquere in Sacramento Eucharistiae usque ad consummationem

Concionatorius.

119

nem seculi; quod proinde est contra omnes tentationes, & iniun-
ci infernalis vires antidotum, *rr. 26. d. 30.*

Peperit filium suum primogenitum, & pannis eum involvis, & reclinavit in praesepe. Ponitur in praesepe Christus Dominus, ut de-
notaretur, quod ipse ut verus Pastor, non alio cibo, nisi proprio
corpore vellet suos sustentare, & alere. D. Zeno ser. 3. de Nativ.
*In stabulo, ait, praesepe deponitur, scilicet Christus, populorum pastorem
pabulumque se esse constans.* Hic explicat rationes, ob quas Eucha-
ristia per modum cibi, & sub speciebus panis instituta fuerit, *rr.*
26. d. 3.

Et reclinavit eum in praesepe. D. Chrysost. Hom. de Nat. Propie-
ria in stercore, ait, nascitur, ut eos qui sunt de stercore, subleves. Lo-
rans de stercore inopem. In stercore nascitur, ubi & Iob sedebat, & pos-
sita coronatus est. Quando diabolus omnium malorum in Iobum
conglomeravit tempestatem, ad hoc devenit, ut ipse sede-
ret in sterquilino; at piissimus Iesus reclinatus est: maiorem de-
jectionem, & humilitatem pro nobis ipse voluit sustinere, quam
quilibet alius homo potuit invenire, ad hoc ut ad eius imitatio-
nem eandem exerceamus, *rr. 32. d. 7.*

FESTUM S. STEPHANI PROTO-MARTYRIS.

Ecce ego mitto ad vos Prophetas, & sapientes, & scribas. *Matth.*
23. 34. Comminatur in hoc Evangelio Dominus Iudæis uni-
versale eorum excidium, & perniciem; & tamen inducit clamo-
rem vindictæ, ad penam intelligendam à sanguine tot iustorum ef-
fuso, nulla dispendii proprii sanguinis facta mentione: Cur hoc?
Eusebius Emislenus respondet: Puto enim, ait, quod Dominus no-
bet seipsum Zachariam vocat, & prætérito pro futuro iussit. Interpre-
tatur enim Zacharias memoria Domini, sicut enim Christus Iesus di-
citur verbum Domini, sic etiam dicitur memoria Domini; & esse qui-
dem est Barachia filius, qui Benedictus Dominus interpretatur. Hunc
autem occiderunt Iudæi inter templum & altare, quoniam ibi Christi
mortem inter se conciliari sunt. Comminabatur Dominus Ierosoly-
mæ sui exterminium, & ruinam, sub nomine, ac sanguine Za-
chariæ seipsum passum intelligens; sed iam insurgit difficultas.
Cur Christus vaticinans rebellis populi extremam cladem ob fa-
cinus suæ mortis patratum, Passionem suam sub nomine Zachariæ
abscondit? Coarctabatur Dei Filius prædicare extremam ruinam
miseræ Civitatis ob scelus sanguinis sui effusi, & simul videbat ul-
torem in inimicos à generosa Dei Filii indole valde degenerem
esse; noverat enim inimicorum amorem divinæ filiationis esse in-
signe, *rr. 35. d. 12.*

Ecce ego mitto ad vos. Considera hic retributionem misericor-
diæ Dei: Cum enim ipse patitur injuriam, & ad ipsum meritò de-
berent recurrere veniam rogantes, ipse ad illos mittit quasi præ-
posterè incedens. Ad exemplum nostrum hoc fecit piissimus
Iesus, ut nobis declararet virtutem quæ exercetur præveniendo
illos, qui offenderunt, *rr. 25. d. 19.*

*Et ex illis occiditis, & crucifigitis, & persequimini de Civitate in
Civitatem.* Voluit hic Christus Dominus illis præsignificare cer-
tum aliquod fidei nostræ indicium; quam continuis internecioni-
bus persequentes exterminare non potuerunt, imò per eandem
majora semper accipit incrementa, *rr. 29. d. 18.*

*Et ex illis occiditis, & crucifigitis, & persequimini de Civitate in
Civitatem.* Enormæ profecto scelus, talibus criminibus talia re-
pendere beneficia, ac propterea non immerito reprobari, ac
exterminari meruerunt, *rr. 30. d. 27.*

Et veniat super vos sanguis iustus. A vobis, o Iudæi, exigetur ratio
omnis huius sanguinis, omniumque beneficiorum, quæ Deus in
vos contulit. Certò enim scitote, quod Deus hæc omnia tanquam
testes iustæ vestræ damnationis proferet ad iudicium, in quo tan-
tò magis excreverunt supplicia, quò majora fuerunt beneficia, *rr.*
30. d. 19.

*Ierusalem Ierusalem! quoties volui congregare filios tuos quemadmodum
gallina congregat pullos suos sub alas, & nolistis!* Vox Græca, gallinæ;
còmunis est ad avem in genere, & ad gallinam in specie, aptissime
tamen versio nostra trahitur ad gallinam in specie: Nam & D. Aug.
ait: *lib. 1. q. 36.* Mirus est amor omnibus serè avibus ad con-
servandos, & protegendos pullos, sed præcipue Gallinæ, quæ pullos
colligunt sub alas, id est cum desiderio, & sollicitudine eos fovens. Sic
quoque Christus animas nostras sua gratia, ac auxiliis fovet, ac
protegit, cum eas magnificat; unde & ipsi multum obligamur,
rr. 30. d. 17.

FESTUM S. JOANNIS EUANGELISTÆ.

Conversus Petrus, vidit illum discipulum quem diligebat Iesus, se-
quentem, qui & recubuit in Cœna super pectus eius, & dixit: Do-
mine quis est, qui trades me? Magnas, & miras laudes hic S. Joan-
nes de se ipso commemorat, quod conversus Petrus vidit disci-
pulum quem diligebat Iesus, qui in Cœna recubuit super pectus
eius, &c. Mirum est, quod cum Joannes esset summa modestia,
ac humilitate præditus, aliis hæc referenda non committat. Rectè
respondet Dion. Carthus. Joannes non ad sui ipsius iactantiam societ
commemoravit, se specialiter dilectum à Iesu, sed ut tanto beneficio gra-

tus confitias, & quia dulcissimum sibi suis recolere, quam affectu, &
familiariter se habuit Iesus ad eum. Scribit suas laudes Joannes,
non ut se extollat, sed ut se perpetuò memorem declararet tanto-
rum beneficiorum. Grato ergo animo Joannes hæc beneficia re-
tulit, indicans semper in eo illorum vigere memoriam, ut ad no-
vam viam sternat, *rr. 30. d. 6.*

Dixit Iesus Petro: sequere me. Quamvis Christus dux sit omnium,
omnesque ejus sequi teneamur vestigia, juxta D. Petri admoni-
tionem, potissimum tamen dux fuit sacerdotum, quos duces
ovium creavit, qui in seipsis referre debent Christum, & dicere
cum Apostolo: *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi:* quod est,
insigne perfectionis, & sanctitatis in ministris sacris motivum,
qualia adhuc alia vide, *rr. 22. d. 7.*

Dixit Iesus Petro: sequere me. Certè valde decipitur qui sibi per-
suadet, eos qui ad munus sacerdotale vocati sunt, sedere posse, &
requiescere, quando ea tantum intentione sacerdotium instituit
Christus, ut perpetuò ad ejus exemplum discurrant, animarum
salutem procurantes, *rr. 22. d. 32.*

Hic est discipulus ille, quem diligebat Iesus. Multis & magnis præ-
rogativis Joannem condecoravit Iesus, sed in aliquo videtur mi-
hi illum, etiam ultra dignitatem Angelorum, à Christo fuisse ela-
tum: scribit enim de seipso in sua Apoc. c. 19. 10. & c. 22. 8. *ecce dō
anto pedes eius, ut eum adorarem, & dixit mihi: Vide ne feceris, con-
servus tuus sum.* Cur Angelus tam strictè prohibet à Joanne ado-
rari, cum adorari à Josue non recusaverit? Josue 5. 15. qui etiam vir-
go erat, ut scripsit D. Ignat. ad Phil. D. Hieronym. lib. 1. contra
Jovin. Cur ergo non patitur Angelus se adorari? quam excellen-
tiam vidit in Joanne? Ratio videtur esse hæc; quod Angelus in
Joanne agnoscebat ordinem sacerdotalem; inter Angelos enim,
& sacerdotes multæ sunt Analogiæ, ita tamen, ut sacerdotes An-
gelis in multis prærogativis sint superiores, *rr. 22. d. 10. per tot.*

Qui supra pectus Domini in cœna recubuit. Joannes summè, ac
servidè diligebat Iesum, & tamen Joannes solum amorem com-
memorat, quo cum Iesus prosequeretur, de suo amore erga Ie-
sum nihil scribit; sublimis hæc, & perspicax Aquila solum expri-
mit magna Domini beneficia in se impensa, tacet verò sua oble-
quia à se exhibita, & propter hanc gratam beneficiorum acce-
ptorum memoriam altius à Domino meruit honorari; beneficia-
rum enim receptorum recognitio benefactores nostros ad nova
impertienda movet, *rr. 30. d. 7.*

CIRCUMCISIO DOMINI NOSTRI J. C.

Postquam consummati sunt dies octo. Incipimus hodie novum
annum; iustum autem esset, ut eum inciperemus aliquo ex-
cellenti opere, imitando Christum, qui omnes suæ prædicatio-
nis annos incepit opere aliquo prodigioso. Illud autem opus ex-
cellens quo nos annum novum incipere debemus, est sacra com-
munio, virtute cujus corroboramur, ne cadamus, & toto anno in
bono perseveremus, *rr. 26. d. 17.*

Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer. Vo-
luntariè circumciditur Iesus, non vi, seu coactione precepti. Circum-
cisio enim instituta erat in signum peccati, & in illius remedium
parvulis applicabatur: Christus Dominus verò conceptus, non
de viro, sed de Spiritu S. peccatum non habuit; & ideo circum-
cisione non indigebat piissimus Iesus. Quare ergo voluit cir-
cumcidi? Pulchram rationem dat D. Zeno ser. de Circumcisione;
*Non enim, ait, aut finis legis, aut verus Christi, esse potuisset, si quid præ-
termitteret, quod ab alio saluti hominum præstari potuisset.* Ex eo cir-
cumciditur, quia sic omnia præoccupavit, ac implevit salutem, ut
nihil quod pro nobis ipse non fecisset, præstandum desideran-
dumve relinqueret, *Vide rr. 30. d. 14.*

Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer. Ex
textu hoc clare habetur, quod Evangelista circumcisionem cla-
ris non exprimat verbis, sed potius supponat; non enim ait: Cir-
cumcisus est, sed *postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur
puer,* in quo circumcisionem supponit. Et deinde indicato octa-
vo die, scribit impositum illi fuisse nomen Iesu. Quare ergo Evan-
gelista circumcisionem non exprimit? Ratio est: in præsentatione,
& Baptismo Iesu magnalia divulgantur: *Lumen ad revelationem
gentium, & gloriam plebis tuæ Israel.* In Baptismo: *Hic est filius meus
dilectus.* At hic manifestatur ejus humilitas. Magnalium divul-
gatio cum sit ejus ingenio admodum repugnans, ut agnoscat
scribi necessarium est: humilitas verò cum naturæ maximè cohæ-
reat, calamo non indiget, ut credatur, sed optimè ex ingenii ejus
propensione patet; est enim piissimus Iesus ad humilitatem val-
de propensus, *rr. 32. d. 7. 8.*

Ut circumcideretur puer. Circumcidendo carnem disponit se ad
recipiendum suum nomen Iesus, quod venit à cœlo, & tuam cir-
cumcidendo à suis affectibus carnalibus, maximè libidinosis, dis-
pones te ad recipiendum ipsum totum Iesum in sacra Eucha-
ristia, quæ virtute pollet fomitem concupiscentiæ mitigandi, *rr. 26.
d. 14. 15. 16.*

Vocatus est nomen eius Iesus. Non inepta hic oritur questio, cur
Dominus potius appelletur Iesus, quam Emanuel, cum tamen
per

per Prophetā Iſaiam prædictum ſit, quod Emmanuel vocabitur? Pro cuius elucidatione ſciendum, quod antiqui Patres filii ſolebant imponere nomina ab eo, quod ſæpè in memoriam revocandum erat, ut notat Lippoman. in c. 2. Exod. & alii, ad hoc ut quoties nomen filii audirent, toties divinum recordarentur beneficium. Merito ergo dicitur Jeſus, & non Emanuel. Emanuel ſignificat naturæ excellentiam, Jeſus Redemptoris officium indicat, quod vitam dare pro ſuis conſtrangebatur, multisque aliis hominem affecerat beneficiis creationis, conſervationis; potiùs autem obligatio muneris debet ante oculos obſervari, quàm dignitas perſonæ; idèque ut & tibi hoc ex nomine proveniens munus ritè eſſe expenſum ſemper fixum eſſet in mente, inſculptum eſt nomine ad hoc, ut ad gratitudinem excitareſ, 17. 30. d. 1. 2. 3. 4. & c.

FESTUM EPIPHANIÆ DOMINI.

CUM natus eſſet Jeſus in Bethlehem, in diebus Herodis Regis. Mat. 2. 1. Patefecerat jam Chriſtus Dominus humanitatem ſuam nativitate ſua, in carne hac mortali, in lachrymis, in ſtabulo, & præſepi; mox nunc etiam aggreditur nobis oſtendere ſuam Divinitatem, quando in Idololatriæ tenebris errantia Magorum corda hodie ex Oriente vocat in admirabile lumen fidei, quod verè opus ſolius Dei fuiſſe probatur, 17. 29. d. 18.

Ecce Magi ab Oriente venerunt Ieroſolymam, dicentes: ubi eſt qui natus eſt Rex Iudeorum? Ecce Magorum in Chriſto inquitendo fortitudo, conſtantia, ac perfeverantia; nec timent dum alium Regem in præſentia Herodis nominant, nec dubitant an natus ille ſit Rex, ſed certiffimè noverant, & ſolum inquirunt de loco, in quo natus ſit Rex Iudeorum. Et ne eorum tam certa reſolutio, ac determinatio alicui videretur incauta, & imprudens, idè cauſam motivam, & finalem ſui adventus explicant Magi. Vidimus ſtellam eius: ecce cauſa motiva. Venimus adorare: ecce finalis; & ex hoc verè Regem natum Deum eſſe oſtendunt: In his igitur tribus, inquit Hugo, conſpectur ſumma ſalutis æterna, vidimus reſta fide, venimus bona operatione, adorare mentis devotione; unde clarè colligitur, hominem ad fidem vocatum eſſe non ſufficere, niſi etiam conformiter ad eam operetur, 17. 29. diſc. 7.

Ubi eſt qui natus eſt Rex Iudeorum? Multò ſplendidius erat, quod Chriſtus Dominus Patris unigenitus diceretur, ſcilicet: ubi eſt qui natus eſt Filius Dei? quàm quod diceretur Rex Iudeorum; & tamen huius ultimi tantùm ſit mentio. Rationem aſſignat D. Chryſoſt. Ho. 7. in Mat. Oportebat, inquit, humiliore interim ſermonis ingreſſu inſigni prædicationis exordia. Voluit Chriſtus Dominus non ut ab eo, quod ſublimius erat, & inauditum inter homines, ſcilicet, Filius Dei, ſed ab eo quod humilior magisque uſitatum, nempe nomen Regis, initium ſumeret prædicatione. Humilitas enim ſandamentum eſt cæterorum bonorum operum, unde illa non immeritò cuilibet bono operi præmittitur, 17. 31. d. 2.

Vidimus ſtellam eius in Oriente. Quæſtio eſt, quomodo Magi cognoverint hanc ſtellam peculiariter eſſe Dei, dicunt enim; Vidimus ſtellam eius? D. Chryſoſt. ho. 6. hanc cauſam aſſignat: Merito inter omnes ſtellas hanc eſſe ſtellam ejus peculiariter agnoverunt: quia ſtella hæc tam exiguum locum, ingruis ſcilicet atque præſepis oſtendis, ſublime illud relinquens, ad inferiora veniens, ſuperque ipſum caput pueri ſere conſiſtens. Stellæ aliæ in cœlo fixæ hominum adorationem ſolicitabant; à quo verò hæc tantum abeſt, ut ſe demitteret, terræque eſſet propinqua, ut dux Magorum fieret. Et ſtella quæ cum eſſet in cœlo, à loco ſublimi, humilibus non reſiſtente hominibus in terra degentibus famulari, hæc eſſe non poteſt niſi ſtella Dei, qui ſummopere in hoc ſibi complacet, verecundentur homines in divinæ ſervitutis exercitiis occupari, 17. 31. d. 10.

Et venimus adorare eum. Solam hic Magi exprimunt adorationem, munera tacent. Rationem huius dat Hugo. Magi plus habuerunt in opere, quàm ſermone dixerunt: quia veniebant adorare, & non ſolum adorant, ſed munera offerunt. Voluitque Chriſtus Dominus per hoc ſignificare, quod potiùs deſideret noſtrum cultum, ac intimam cordis reverentiam, quàm munera noſtra. Deus enim primo omnium loco reſtitutionem cordis in operibus noſtris requirit, ſiquidem opera noſtra quantumvis extrinſecus bona ſint, ſine hac tamen inutilia ſunt, & mortua, 17. 33. d. 11.

Audiens autem Herodes Rex, turbatus eſt. Herodem hic ita pavidum, & timentem, D. Aug. lib. 4. de Symbolo ad Cathedram: pulchrè ſic alloquitur. Quid metuis, ait, Herodes ſalem Regem, qui ſic venit regnare, ut ſe nolis excludere? quem quæris, Rex Regum eſt, ſi velles ſecurus obſtinere regnum tuum, ipſi ſupplicares, ut ab illo acciperes ſempiternum. Herodes pavet, & timet, quia ita deditus erat temporalibus, ut nihil cogitaret de æternis. Ut ergo ſecurus ſis in terrenis, memem jugiter erige ad æterna. Idcirco enim homo peccatis immergitur, quia de æternitate parum cogitat, 17. 34. d. 2.

Ita, & interrogate diligenter de puero, & cum inveneritis, venumtate mihi, ut & ego veniens adorem eum. Ut magis placeret, eoſque faciliùs fallere poſſet, promittit Herodes ſe puero cuius necem in animo meditabatur, cultum deferre velle. Ut & ego veniens adorem eum. Paxit Deus, ne & hodie in populo Chriſtia-

no ſint aliqui Herodis imitatores, ſub prætextu cultus, & adorationis ad ſacram Euchariftiam accedentes, peccato tamen ſuo Chriſtum quidem interimere conantes, ſibi que tamen plus, quàm Chriſto nocentes, tractat. 26. diſc. 38. 39. 40. 41.

FESTUM PURIFICATIONIS B. VIRGINIS MARIE.

Poſtquam impleti ſunt dies purgationis Mariæ, ſecundum legem Moſis, tulerunt Jeſum in Ieroſalem, ut ſiſterent eum Domino. Luc. 2. In hac re præclara Virginis virtus enituit. Submittit autem ſe Virgo ob humilitatem ſuam, quàm hic extollens Hugo Cardin. ait: Hac eſt vera humilitas, quæ non vult humilis prædicari, ſed vilis reputari, & quævis virgo eſſet paſſiſſima, non remittit inter cæteras mulieres immundas recenſeri. Unde hic congruè pertractare poteris, quænam ſit vera humilitas, & in quo conſiſtat: Quod argumentum require, 17. 32. d. 1.

Tulerunt Jeſum in Ieroſalem, ut ſiſterent eum Domino. Licet beatiffima Virgo Mariæ non eſſet obnoxia, ſed libera, atque immunis ab omni lege purificationis, prouti eſt vera, & conſtans doctorum ſententia; tamen eidem Jeſu ſpontaneè ſubjicere voluit, quia quæto quis majori lumine à Deo eſt præditus, Deoque vicinior factus, tantò magis ſe humiliat, ſuumque nihilum agnoſcit, idque B. Virginis Mariæ exemplo ſpecialiter probatur, 17. 32. d. 18.

Tulerunt Jeſum in Ieroſalem, ut ſiſterent eum Domino. Alia adhuc non incongrua ſubeſt ratio, cur Deipara ſe legi purificationis ſubjecerit: Omnes enim eam filium peperiffe viderant, ejus exultationem, eſſeque eam Dei Matrem non noverant; ne ergo ſcandalum daretur occasio, legi ſe ſubjicit, ac aliis mulieribus conformatur, ſuaque exemptione, ac privilegio non utitur: quod & D. Paulus Apoſtolus ſuo exemplo commendat. 1. Cor. 9. 12. Sed non uſi, inquit, ſumus hac poteſtate, ſed omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Chriſti. Ecce quàm ſoliciti fuerunt ſancti de arcendis proximorum ſcandalis, 17. 32. d. 14.

Tulerunt Jeſum in Ieroſalem, ut ſiſterent eum Domino. Virgo Maria virgo erat ſanctiſſima, ipla puritate purior erat, cum tamen inſpiceret ſe brachiis Sanctum Sanctorum portare, gremio fovere, uberibus lactare, voluit purificari; ut nos doceret, quod anima etſi pura, & ſancta, ut ad Deum accedat, magis, ac magis præparari, ac mundari debet. Unde hic pondera, quanta requiratur mundities ad ſumendam ſacram Euchariftiam, de qua vide, 17. 36. d. 31.

Et ut darent hoſtiam ſecundum quod dictum eſt in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. Præcipiebat lex Levit. 12. 8. quod ſi manus mulieris non potuerit offerre agnum, ſumeret duos turtures, vel duos pullos columbarum, unum in holocauſtum alterum pro peccato. In cujus expoſitione morali valde ſoliciti fuerunt S. Patres. Anſbertus Abbas ſerm. de Purificatione, ait: Virga que oblata, turtur qui ſervat fidem uni viro, fidem ſignificat: Columba verò que aliarum cohabitantiſſimum unitatem non deſert, charitatem exprimit, quia ne omnis noſtra oblatio ſi Deo accepta, debet eſſe ex fide, & charitate. Fides quidem cuius Theſaurus prævalet, ut tamen hoc in ſe pretium habeat, iplam à charitate nequaquam ſejunctam eſſe neceſſum eſt, 17. 39. d. 2.

Et ut darent hoſtiam ſecundum quod dictum eſt in lege Domini. Suaevis hæc fuit legis diſpoſitio, ut mulier juxta vires ſuas offerret, hæc etenim eſt Dei benignitas, quia etiam pro maximo, & æterno præmio non petit à muliere, niſi quod dare potes, tractat. 24. diſc. 18.

FESTUM S. MATTHIÆ APOSTOLI.

Conſecrasti mihi, Pater, Domine celi, & terra, quia abſcondiſti hæc à ſapienſibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis. Matth. 13. 35. Chriſtus Dominus una perſona, nempe Dei Filius, ex duplici natura, nempe divina, & humana conſtans, ut ſe utramque naturam habere oſtendat, in hac unica, eademque ſententia quoddam verbum, ut Deus, quoddam, ut homo proſert, ut ſicut una perſona Deus, & homo erat, ita unica ſententia verbum Dei, & verbum hominis habeat: Patrem appellat, ut Deus; gratias agit, ſeu conſiteri dicit, ut homo. Gratias verò agit, inquit D. Chryſoſt. Hom. 39. ut ſic certo diligentiore etiam fierent qui crediderunt, quibus quoniam revelata ſunt myſteria, laetari atque gaudere dignum eſt. Tam diligenter, & providè inter cætera Chriſtus gratias agit Patri pro revelatis myſteriis parvulis, ut ita credentes agnoſcant quanto beneficio ſint affecti, quantæque gratias pro illis Deo exhibere debeant. Non enim exiguum eſt beneficium vocatio ad fidem, ejusdemque myſteriorum revelatio, 17. 30. d. 14.

Conſecrasti mihi, Pater, Domine celi, & terra, &c. Tantoperè Patri gratulatur pro illuſtratione parvulis facta, ut undique appareat donorum excellentia, ac magnitudo. Collatum beneficium gratitudinem, tanquam penſionis debitum annexum in accipiente expoſtulat. Sic enim dixit Seneca: Qui grati beneficium accipit primam eius penſionem ſolvit. Chriſtus Patri magnas gratias refert pro his, quæ parvulis communicavit, ut ita parvuli tanta ſint luminis illuſtratione inſigniti, tamque ingenti dono ſublimate; iplam tamen perſolvere gratitudinis penſionem ad ſe Chriſtus aſſumit, ſibi que reſervat, pro illisque ad Patrem gratias refert, ut oſtendat, quantæ ſint erga Deum pro acceptis beneficiis obligatio, 17. 30. d. 2. 3. 4. 5.

*Confiteor tibi, Pater, Domine celi, & terra. Patrem, & Dominum vocat; prius tamen Patrem, quam Dominum: utrumque autem dicit, & Patrem, & Dominum, & hoc ideo: Pater comparatione habita ad filium, dicit æqualitatem in natura cum illo; Dominus verò cum servo inæqualitatem. In Christo dux inerat naturæ, humana, & Divina; ut Deus, æqualis exstaret cum Patre; ut homo illi inferior erat. Vocat ergo Patrem, & Dominum, ut fieret manifestum, quod si illi ante oculos obverfabatur excellentia suæ personalitatis, qua Deus erat, & æqualis Patri; è mente etiam illi non discedebat humilitas humanæ naturæ, secundum quam homo, & servus consisteret. Ad docendum nos, ut qui vult verè esse humilis, memor sit vilitatis suæ originis, nec non finis, ob quem condita fuit humana natura, *tr. 32. d. 20.**

Et revelasti ea parvulis. Ecce ad abscondita Divinitatis penetranda evehuntur, non sæculi sapientes, non mundi magnates, sed parvuli, & qui minimos se in suis oculis appendunt. Hi autem ita accrescunt, ut ad colloquium sacratissimum Deitatis extolantur. Hoc respicit Basil. Seleuc. *Orat. 28.* Hac enim, ait, *parta ab humilitate lucra homines in alium evolvunt, & Deo persuadent, ut verba cum hominibus faciat.* Humiles enim ad recipiendas gratias, & dona Dei, ejusque Divinas illustrationes, capaciores sunt, magisque dispositi, *tr. 31. dist. 5.*

Et revelasti ea parvulis. Exhibet Christus gratias Patri, quia Mysteria sapientibus abscondita, parvulis, id est, Apostolis, ac discipulis cæterisque fidelibus, qui coram se propriisque oculis, ac etiam ipsius mundi, parvuli videbantur, revelata sunt; & Christum verum Deum, & Messiam agnoverint. Quæ revelatio facta est, non propter propria merita, sed ex revelantis gratia, ac misericordia; veritas enim fidei solius Dei opus est, quod variis argumentis probatur, *tr. 29. d. 18. 19. 30. 31.*

Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Omnia, inquit ven. Bed. in Luc. mihi tradita, non mundi elementa, sed hæc, quibus parvulis Spiritus sacramenta Filii Pater revelavit. Quid nomine omnium, quæ Christo dicuntur tradita, ipse in hoc loco denotat? num divina attributa ab æterno communicata? vel jus & imperium super totum orbem datum? seu potestatem miraculorum adhibitam? aut adorationem ab omnibus gentibus præstitam? Auctor est ipse venerabilis Beda, quod per omnia parvuli, ac humiles spiritu intelliguntur. O magna Christi dignatio, atque benignitas, quod pretiosi, ac per jucundi ei sint humiles, & parvuli, ut dum dicit, omnia sibi tradita à Patre, omnium nomine parvulos significet, ac designet! Imò verò; ita enim humilitas Deo per placet, ut ipsum in animas hominum attrahat, &c. *tr. 32. d. 6.*

Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Pulchrè Gerlon. c. 1. *Venite, inquit, ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* O dulce, & admirabile verbum in ore peccatoris, quo in Domine Deus meus egentium, & pauperum invitatio ad communionem sui sacratissimi corporis! Vocat Dominus omnes ad se laborantes, & oneratos, aitque illis: *Reficiam vos*, seu recreabo vos, omni scilicet dono, & recreatione spirituali. Sed in quo tanta erit refectio? Ad sacram Eucharistiam invitat, in qua omni gratia, omni que sollicitate, ac cuncta divitiarum suppellectili adimpletur, ac satiatur. Eucharistia siquidem omnium in se bonorum continet beneficentiam, *tr. 26. dist. 8.* Bene autem oneratos invitat, hi enim reputantur famelici; Panis autem hic famelicos satiat, *ib. d. 34.*

FESTUM ANNUNTIATIONIS DEIPARÆ.

Habes pro hoc Festo integrum Tractatum de Humilitate, qui sufficientem sacro Ecclesiastico suppeditabit materiam.

IN DIE PARASCEUE, SEU VENERIS S. Passio D. N. JESU CHRISTI.

Hodierna die pulchram, passionem D. N. Jesu Christi fructuosè nobis applicandi, regulam præscribit D. Aug. in Enchiridio c. 53. *Quidquid, ait, gestum est in cruce Christi, in sepultura, in resurrectione tertia die, ita gestum est, ut his rebus non tantum mysticè dictis, sed etiam gestis configuraretur vita Christiana, quæ hic geritur.* Nam propter eius crucem dictum est: qui Jesu Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, & concupiscentiis. Propter sepulturam: consensum sumus cum Christo in mortem. Propter resurrectionem: ut quemadmodum Christus resurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos per novitatem vitæ ambulemus. Recognitemus igitur eum, qui talem sustinuit à peccatoribus adversus se netipsum contradictionem, & ita quidem, ut non fatigemur passioni ejus conformare vitam nostram in exercitio virtutum, & abominatione vitiorum.

Passio Christi Domini initium sumpsit post coenam ultimam serie quintæ; cujus finem, & successum sic scribit D. Matthæus: *Et Hymnus dicto, exierunt in montem Olivæ. Tunc venit Iesus cum illis in villam quæ dicitur Gethsemani, & dixit discipulis suis: Sedete hic, donec vadam illuc, & orero.* *Matth. 26. 30.* Christus Dominus primò ivit in desertum *Matth. 4.* nunc in hortum tendit, cujus pulchras rationes morales, & mysticas varias dant sancti Patres. Pla-

cet mihi pro habenda aliqua instituta sacre Eucharistie memoria, illa Cardinalis Hugonis in cap. 22. Luc. ad illa verba: *Excessit ibat secundum consuetudinem in montem Olivæ.* Sic ait. *Ructa autem post communionem ascendit in montem Olivæ, ut sic offerret, quod virtute Domini Sacramenti ascendit ad culmen gratiæ, deinde ad culmen gloriæ, quæ per oleum significatur, vide *tr. 26. d. 7. 8. 9.* Valde autem notanda sunt duo; primum est, quod ita immediate ante passionem suam sacram instituerit Eucharistiam; proculdubio ex hac causa, ob summam nempe correspondentiam hoc sacramentum inter, & passionem, cujus illud extitit tractus; ac proinde consultum, ut Eucharistiam cum fructu participemus passionem meditemur, *ib. d. 36.* Alterum est, quod hymno dicto exiverint Christus cum discipulis suis, quo monemur, in communionem laudes Deo, & gratias agendas esse cum devotionis affectu, *ib. 23. & 49.* Servient hæc pro exhortatione in cena Domini.*

Et assumptio Petri, & duobus filiis Zabedæ, capis contristari, & moerore esse. Pulchrè hanc tristitiam ejusque causam describit D. Ambr. in c. 22. Luc. hic in presenti: *Nusquam, ait, magis Christi pietatem, & maiestatem admiror, quam hic, ubi plerique horrent; minus mihi contulerat, nisi meum suscepisset affectum: suscepit tristitiam meam, ut mihi lætitiæ largiretur: & vestigiis nostris descendit usque ad mortis arumnam, ut nos suis vestigiis revocaret ad vitam.* Ecce quot beneficia per hanc tristitiam nobis contulit piissimus Dominus: quanta igitur non est obligatio gratitudinis? vide *tr. 30.* Tristabatur etiam de summa hominum ingratitude, prævidens, tam paucis hos suos dolores profuturos, paucisque salvandos fore, *ib.*

Et progressus pusillum, procidit in faciem suam. Salmer. 10. 10. *tr. 12.* inquit in hunc textum: *Erubescit levare faciem ad Deum, cum peccata totius mundi sustineret.* Christus verus Deus, in sua Divinitate impeccabilis, totius purissimæ sanctitatis nitor, aliorum criminum misericordia, ac amore bajulus, inde procidit in faciem suam, ac si pro tantis culpis, quas in se ad satisfaciendum suscepit, ei esset ingens pudor, ac erubescencia apud bonum amicum. Si igitur Christus ita erubuit ob peccata aliena, quam horribilis non erit damnatorum deformitas, & confusio, quæ percellentur, dum omnia scelera sua in sempiternum manifesta videbunt? *tr. 34. d. 18.*

Procidit in faciem suam orans, & dicens: Pater mi, si possibile est transeat à me calix iste. Altè, & profunde hic ponderandum, quod antequam postulet à Patre, ut calix passionis ejus transeat ad discipulos, ac fideles suos; tamen prius in cena sacramentum sanguinis sui in calice instituens, ait: *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine.* Luc. 22. v. 20. eisque dixit: *Bibite ex eo omnes,* ut scribit D. Matth. 26. Ad quid vult, ut acerbus, & amarus passionis calix transeat ad eos, qui suave, ac dulce sanguinis sui poculum biberunt? O magnum Divinæ sapientiæ consilium! prius dat eis poculum sui sanguinis, & postea vult, ut transeat ad eos passionis calix. Optime præciebat, quod potus sanguinis sui sic spirituales, ac fortes reddebat bibentes eum, ut veluti ferrei, ac ænei in mortis luctamine prodirent, & sine spei diffidentia, sine sensu doloris, sine metu mortis, sese illatis tormentorum tempestatibus objicerent, & nil tam divino munimine corroborati trepidarent, *tr. 26. d. 17. 20. 22.*

Adhuc eo loquente, ecce Judas unus de duodecim venit; & cum turba multa cum gladiis &c. Ecce quid non machinetur invidia quorsum non impellit hominem, ut quidvis etiam in suimetipso ruinam intenter. Jam multa bona à Christo viderant Judæi, nec tamen ab impia mente desistunt; Judam pecunia seducunt, milites contribunt, ipsimet curis agitantur, & angustis; nunquam enim his requiem permittit concepta semel contra Christum invidia, vide de vitio huius turbidine, *tr. 38.*

Et confestim accedens ad Iesum, dixit: Ave Rabbi, & osculatus est eum. Dixitque illi Iesus: *Amice ad quid venisti?* Ubique Dom. Iesus sue mansuetudinis, ac charitatis eximium præbet suis exemplum, non digna qua facile poterat, ultione proditorem ferit, non ab osculo repulit, non convitiis prosequitur, non denique exprobravit perfidiam; sed blando verbo ejus conscientiam tangit, amicum dicens: *vide hic *tr. 35.* de inimicis eorumque dilectione, per ros.*

Amice ad quid venisti? Judas horrendum, ac turpissimum facinus perpetrat: Petrus tamen ovium Pastor, Ecclesiæ sacerdos, ac Apostolorum Princeps, ex ignorantia delinquit; ei enim dicitur: *vade post me Satana: scandalum es mihi: quia non sapi ea quæ Dei sunt.* Sic in prælato, ac sacerdote Divinarum rerum ignorantia displicet, ut Judas suum horrendum facinus aggrediens, audiat: *Amice ad quid venisti?* At Petrus ex ignorantia delinquens audit: *vade post me Satana.* Et cur sic rigide vapulat? quia non sapit ea quæ Dei sunt. Crimen omnium horribilius patienter sustinet in Juda, & inicitiam in suo ministro, & sacerdote duris verbis objurgat, *tr. 22. d. 34.* de sapientia, & scientia sacra in Ecclesiasticis requisita.

Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt. Jam discipuli, juxta quod Christus eis prædixerat, tot omnes hac nocte scandalum patremus in me; quasi de Magistro suo, & duce quem post tot miracula prætata, jam in comprehensione militum infirmatum, & humanæ potestati subiectum viderant, aliquo modo erubescant, sicque reli-

relictis eo omnes fugerunt; aut non laudabili, sed viciosa laborabant erubescencia, de qua vide *17. 25. per tot.*

Et adduxerunt eum ad Annam primum, postea ad Caiphā. Hic ad iudices ducitur innocentissimus Iesus. Amplam hic de iudiciis tractandi S. Eccles. habet materiam, de quibus quoque amplissima suppedatur, *17. 40. per tot.*

Hæc cum dixisset, unus ministrorum dedit alāpam Iesu, dicens: sic respondes Pontifici? Merito querit D. Augustin. *17. 113.* cur Dominus, non fecit quod ipse precepit. Precepit percutienti non respondere, sed alteram maxillam illi præbere. Cur ergo non tacet, sed modo hic respondet: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo? Cur ergo non potius tacet, nam verba sæpè patientiam deveniunt; nobilior enim tolerantia testis est silentium, & impatientia index temporalis allocutio? Sanctus Pater, Quamvis ergo melius, ait, & respondet verè placatus, & ad perferenda graviora tranquillo animo fuit paratus. Non enim tanti faciendum est frangere ori in graviore injuria, & silentio passionem refragare, quam graviter offensum verba moderari, & modestis verbis in acerba injuria modeste respondere; grandis enim patientia index est inter opprobria tacere, ac illis lacessitum pacate respondere, & tranquille loqui, hoc totius patientia summum fastigium, ac apex est, *17. 36. d. 14. 15.* ubi plura de injuriis, & injuriarum, discursibus variis.

Verum tamen dico vobis: amodo videbitis filium hominis sedentem à dextera virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli. De utroque suo adventu altissime Judæos hic docet Christus: Interrogavit Pontifex, an ipse esset Christus Filius Dei benedicti. Respondet Christus juxta D. Marcum: Ego sum: quem vos vestris oculis cernitis in tanta hac humilitate in hoc meo primo adventu, quem postea in secundo meo adventu videbitis in multa maiestate. Judæis autem objicit Christus Dominus secundum suum adventum, quia si cum ob suam humilitatem contemnunt in primo adventu, ipsum timeant venientem in secundo cum potestate ad judicandum. Et verè timendus est in secundo adventu ut Iudex ob varia motiva, de quibus vide *17. 41. discursus varios.*

Tunc Princeps sacerdotum scidis vestimenta sua dicens: Blasphemavisti. Lex erat Levitic. 24. lata, quod Pontifex vestimenta sua non scinderet, quod intelligebatur causa lugendi mortuum, non verò blasphemiae occasione, ut docent Oleaster, & alii interpretes ibi: Tamen saltem pro morali Thesi juxta mentem sanctorum Patrum Caiphæ hic fregit legem scindens vestes suas. Sed quomodo non timet legis præceptum, ac sui muneris dispositionem? Caiphæ hoc egit ad exaggerandum auditum Christi sermonem, tamquam blasphemiam quandam; sic fervet impius invidia, ut contemnat suæ dignitatis privationem, dummodo alterius culpam exaggeret, & graviolem ostendat; intendens alterius delictum, suum periculum minimè timet, *17. 38. d. 13. 14.*

Petrus autem foris sedebat in arrio, & accessit ad eum una ancilla, dicens: Et tu cum Iesu Galilæus eras. At ille negavit coram omnibus, dicens: nescio quid dicis. Querit hic D. Ambr. in *c. 22. Luc.* Quid sibi vult, ait; quod prima eum prodixit ancilla, cum viri utique magis eum potuerint recognoscere; nisi ut iste sexus peccasse in necem Domini videretur, ut & iste sexus redimeretur per Domini passionem? Ecce non solum adversus Dominum sæviunt carnifices, sed etiam in eum femineus sexus armatur, ad magis exaggerandas Dominicæ passionis arumnas; subdit tamen S. Doct. ut mulieris sexus passione Domini redimeretur; quæ verba suam habent difficultatem. Passio Christi fuit infiniti valoris, ad infinitos homines, mulieres, & mundos redimendos. Quomodo ergo ait S. Doctor, quod ille sexus redimeretur per Domini passionem? Respondetur: Aded magnificus est Christus Dei Filius in adversarios, ac tortores suos, ut inde largius provocetur ad diffundenda dona gratiæ in nos, quod crudelius deiecerunt ad mortem ejus, non hoc merito delicti, sed infinita Redemptoris beneficentia, ac benignitate, ubi enim superabundavit delictum, superabundavit & gratia; ne ergo femineus sexus exclusus esset ab hac uberrima largitate, permittitur, delinquere in passione Domini, ut ipsius clementia cumulatiùs hauriat de fontibus salutis: tantum abest ut hostilis malitia sæviendi in Christum provocet ad vindictam, quin potius ex visceribus pietatis Iesu incitativum copiosius miserendi est. Ergo femineus sexus peccare in necem Domini videtur, ut ejus passione redimeretur. Ut ita Dominus adimpleret, quod præceperat. *Mat. 5. 44. Dilegite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, 17. 35. d. 4. & seq.*

Et vincientes Iesum, duxerunt, & tradiderunt Pilato. E domo Caiphæ ducitur innocentissimus Iesus in Prætorium Pilati. Hic attentè considerandus est iniquissimus processus, quem Pilatus contra Iesum formavit; cuius consideratione sacer Ecclesiastes agere potest de suppliciis, quæ Divina iustitia in poenam commissæ à iudicibus iniustitiæ, ad universale, & particulare iudicium damnum immittit, *17. 40. d. 11.* ubi etiam nonnulla instituumur considerationes circa iudicium à Pilato contra Christum, factum, ibi.

Et bajulans sibi crucem, exiit in eum, qui dicitur Calvaria locus: Et postquam venerunt ad locum, qui dicitur Calvaria, ibi crucifixerunt eum: & latrones, unum à dextera, & alium à sinistris. Habuit tunc innocentissimus Iesus crucifixores suos Judæos: habet nunc iis multo peiores, scilicet ingratos, de quib. vid. *17. 30. disc. 30. usque ad 27. inclusive.*

Et dederunt ei vinum bibere cum felle mistum: & cum gustasset, noluit bibere. Voluit adhuc piissimus Iesus extremum quasi tormentum sustinere in gultu, ad expianda tot gulæ peccata, de quibus amplissime agitur, *17. 31. per tot.*

Et imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam: Hic est Iesus Rex Iudeorum. *Mat. 27. 37.* Ex iussu prædis Pilati titulus crucis, continens causam mortis Christi scriptus est, ut patet ex Joanne: Scripsit autem titulum Pilatus. Quomodo ex ejus imperio imponitur causa mortis ejus? nam ipsemet Pilatus dixit ad Judæos apud *Luc. 23. 5.* Nihil invenio causa in homine isto. Quomodo ergo nunc causam invenit, & eam fixam in cruce publicè apposuit? Quamvis Pilatus iustitiæ metas intendebat servare, causam non inveniebat ad Christum condemnandum; at verò cum corruptus fuit aliorum timore, ac indebito respectu: si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris, &c. statim causam invenit, ac fabricavit, ut iniquissime iustitiam prævaricaret, ac innocentem agnum morti traderet. Et quot mali iudices in hac parte Pilatum imitantur, contra quos, vide *17. 40. d. 3. 4. 5. 6. 8. 9. 10. 12.*

FERIA SECUNDA PASCHÆ.

Pro hac feria consule Tractatum vigesimum notum de Fide.

FERIA TERTIA PASCHÆ.

Pro hac feria vide Dominicam in Albis.

FESTUM SANCTI APOSTOLORUM PHILIPPI, ET JACOBI.

Multa huic Evangelio conveniunt ex his, quæ diximus in Evangelio Dominicæ quintæ post Paschæ; pro majori autem hujus Evangelii elucidatione, hæc apponere placuit.

Non turbetur cor vestrum, neque formidet. *Joan. 14. 1.* Prævidebat piissimus Dominus, & Magister, qualiter ad suum à discipulis suis recessum, ad tam ignominiosam mortem, ad tot etiam illis imminentes persecutiones essent perturbandi; modò vult eos confortare, ac consolari, dicens: Non turbetur cor vestrum; magna enim vobis debet esse consolatio, quia in domo Patris mei mansiones multæ sunt, & ex eo quod multa pro me sufferre debetis ludibria ob mei sequelam, & vobis particularis quædam mansio obveniet, scilicet Martyrium; certo enim quodam modo Martyrii participat meritum, qui ludibria ob sequelam Christi sufferet, *17. 25. disc. 9.*

Creditis in Deum, & in me credite. Syriacus, & Arabicus non legunt, creditis; sed utrumque in imperativo: Credite in Deum, & in me credite; fides enim eos armat, adversus omnem turbationem, pavorem, & anxietatem; ac si dicat: Acciem mentis per fidem, ac spem in Patrem, ac in me figite, qui sum Deus consubstantialis Patri, & deiecite à vobis omnem timorem, ac terrorem; nam animus fide armatus, omnia conculcat pericula. Fides enim scutum est, quod omnes à nobis hostiles ictus avertit, *17. 29. d. 4.*

Vado parare vobis locum. Ut eos de absentia sua consoletur, ostendit, quod quicquid agit, in eorum fiat salutem: si conceptus fuerit, si natus, si mortuus, si resurrexerit, ad cælos tendat, totum nobis proficit. Varia enim sunt beneficia, quibus Deus propriam uniuscuiusque personam replet, *17. 30. d. 17.*

Et si abiero, & præparavero vobis locum; iterum venio, & accipiam vos ad me ipsum. Ecce memoriam impendentis mortis, ac iudicii illis objicit, ut illa meliores fiant, ac maxime ad regnum disponantur. Et non ait: veniam de futuro, sed venio de præsentia, quia memoria iudicii semper est ante oculos habenda, *17. 41. d. 1. 2. & 30.*

Amen, Amen dico vobis: qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet. Fides, sicut fundamentum est, & basis miraculorum, ita quoque est omnium bonorum nostrorum principium, & fundamentum cui innituntur, sine qua nemo quicquam operari potest bonum quod Deo gratum, & æternæ vitæ meritum sit, *17. 29. d. 1.*

FESTUM ASCENSIONIS D. N. J. C.

Novissime recumbentibus illis undecim, apparuit, scilicet Iesus. *Marc. 16. 14.* In ipso die Ascensionis, apparuit Iesus discipulis suis, recumbentibus domi ad mentam, ut pro more illius temporis pranderent; sed quid ad mentam agit Dominus? Dum discipuli mensæ assunt, Iesus adest, illisque totius orbis prædicationem, ac culturam committit: & cur quando totius mundi cultura commendanda est, inter epulas apparet Iesus? ut denotaretur, totius mundi regenerationem in Ecclesia sua, non aliter fieri posse, nisi per cœleste convivium, cuius virtute multiplicantur Ecclesiæ filii, ut per totum orbem dilatentur. Eucharistia enim ad Ecclesiæ fulcimentum, ad multiplicandam, & stabiliendam populorum fidem, contra hæresin instituta fuit, *17. 26. 1.*

Novissime recumbentibus illis undecim, apparuit Iesus. Dion. Carthul. hic, Per hoc, ait, quod Christus Dominus Apostolis manducanti-

bus visibiliter apparere dignatus est, edocemur, quod etiam corporalia exercitia, imò corporis nostri refectio, atque proviso Deo placeant, dum ea ad spirituales profectum referimus. Unde vult Deus, ut cibus corpori necessarius subministratur, non superfluous, necessitati serviens, non voluptatis, ideoque manducandum ut vivamus, non vivendum ut manducemus, *tr. 26. d. 32. disc. 26.*

Novissime recumbentibus undecim, apparuit illis Iesus. D. Lucas gloriosam Christi ascensionem scribens: *Act. 1. 4. ait: Convalescens praecepit eis ab Ierosolymis ne discederent. In quæ verba Richardus Victor. lib. 1. de Emmanuel. c. 16. Attendit, inquit, quid dicunt, quomodo ibi legitur: & convalescens praecepit eis ab Ierosolymis ne discederent; & paucis interiectis addatur: videntibus illis elevatus est: ecce quia comedit, ascendit. O divinitum epulum! O convivium salutare! qui huic mensæ accumbit, ad coelestia evolat: quod ut nobis Christus significaret, antequam ascenderet in coelum, comedit, tamquam in typum, ac figuram suis coelestis epuli à quo elevabatur in coelum: Ecce quia comedit, ascendit. Ut tanto documento nos moneret, quod hoc Divino pane nutriti in coelum advolent, ac ferantur, *tr. 26. d. 9. 10. 24.**

Et exprobravit incredulitatem eorum, & duriciam cordis. Recumbentibus undecim discipulis, ad mensam nempe, apparens Iesus exprobravit incredulitatem eorum; cur potius modo eos arguit, quam in aliis apparitionibus? erant Apostoli ad mensam cum Christo, & peccata ad Christi mensam maxime se produnt, ac manifestantur, ut inde damnentur, *tr. 26. d. 40.*

Prædicare Evangelium omni creatura. Cajet. omnem hominem appellat creaturam, ad explicandum, quare illis sit prædicandum: ratione scilicet illius quod habent à Creatore, omnes molestiæ, ac labores subeundi sunt, ut Evangelium homini prædicetur; est enim Dei opus, & ab ipso manibus ejus creatum, *tr. 30. d. 13.* unde magna in Ecclesiasticis, & sacerdotibus, veluti Evangelii cooperatoribus, exsurgit obligatio animarum salutis invigilandi, *tr. 12. d. 32. 33.*

Prædicare Evangelium omni creatura. Haymon. Omni creatura, ait, prædicatur Evangelium, cum soli homini prædicatur, quia ille docetur, propter quem omnis creatura facta est, *tr. 30. d. 11.*

FESTUM CORPORIS CHRISTI.

Pro hoc festo habes Tractatum integrum de Eucharistia.

FESTUM SANCTI JOANNIS BAPTISTÆ.

Pro hoc festo vide Dominicas secundam, & tertiam Adventus, quibus per varia Themata, ad laudes hujus sancti deprædicandas amplam paravimus viam.

FESTUM SS. APOSTOLORUM PETRI ET PAULI.

Veni Iesus in partes Casarea Philippi. Mat. 16. 7. 13. Hodie cum Ecclesia Catholica festum celebramus duorum sanctorum Apostolorum cæteris eminentiorum, quibus Deus velut lucidissimis speculis suam exornavit Ecclesiam; maxime verò eos statui Ecclesiastico, ejusque muneri, & obligationi proposuit in exemplum, de quo, considerata amborum Apostolorum vita, amplam sacer Ecclesiastes discurrendi habet materiam, *tr. 22. per 100.*

Es interrogabas discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis? Christus Dominus interrogat ab Apostolis, quem ipsum esse dicant homines, ut ab ipsis Apostolis ipsum esse Filium Dei profiteatur? Cur ergo non dixit: quem me esse dicunt; vel cujus filium autumant? Ad quid ipse intendit, ut se Filium Dei fateantur, cum se ipse filium hominis asseveret? Domine unum dicis, & aliud vis audire? dicis te esse filium hominis, & tamen ut Filius Dei vis agnosci? Respondet D. Hilar. hic: Hæc, ait, confessionis tenenda est ratio, ut scitis Dei Filium, ita & filium hominis meminerimus, quia alterum sine altero nihil spes tribuit ad salutem. Fidei confessio debet esse de omnibus mysteriis; quæ quidem integre, & indubitanter credenda sunt, non verò nisi sobrie duntaxat perscrutanda, *tr. 29. disc. 19.*

Veni in partes Casarea Philippi. Relicta Judææ terra, ad gentiles proficiscitur, ut pro fundamento Ecclesiæ clarum statuatur D. Petri confessionem, certum nobis fidei nostræ relinquens specimen, & argumentum, quod pauperes Piscatores, per illam ad Crucifixi adorationem comparant Reges, & regna, *tr. 29. d. 21.*

Quem dicunt homines, esse filium hominis? Non dicit Christus quem dicunt homines esse Filium Dei, vel quem me dicunt esse; sed ait: quem dicunt esse filium hominis? Cur sic sciscitatur, cum ipse intendat ut Filius Dei fateatur? Eximius Christi splendor in eo exibat, quod ipse esset Filius Dei; summa autem humilitas quod filius hominis existeret. Quando ergo de se quærit, interrogat: quem dicunt esse filium hominis? ut his instruat, quod ante oculos, ac in ore summam nostram abjectionem circumferamus; & quod supremum nostrum honorem oblivioni demus: pulchrum certe ad conservandam humilitatem motivum, pro quo adhuc varia adducuntur, *tr. 32. d. 21.*

Veni autem quem me esse dicis? Paulus Emis. ho. de nativ. habita

in Concilio Ephesino. 2. 6. c. 13. pulchrè in hunc textum scribit. Vos qui tres iam annos me secuti estis, inquit, & qui meam virtutem, & prodigia vidistis, & super mare ambulantes spectastis, & in eadem mensa mecum communicastis, quem me esse dicis? Rectè Christus suos discipulos à multitudine hominum extrahit, & tanquam nostram naturam excedentes, secernit; erant enim jam per tres annos Christum sequentes, in ejusque comitatu perseverantes, panemque sacrum de ejus manu communicantes: unde de illis valde magna, & sublimia erant speranda: de illis enim qui de Christi affluentia tantum hauriebant, excellentiora erant in scientia, & cognitione quam de cæteris hominibus speranda. Communio enim sacra lumen, scientiam, & Dei Mysteriorumque divinorum infundit cognitionem, *tr. 26. d. 24.*

Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Petrus ad dignitatem electus sacerdotalem suffulgit, & omnibus profuit: Nil sibi luxit instar bibulæ arenæ, sed ut Petra & edificium sustentavit: è contra verò accidere videas aliquando pro dolor! nam ministerium sacerdotale laboriosum est, & ad labores, non verò ad otium destinatum, *tr. 26. d. 33.*

FESTUM SANCTI JACOBI APOSTOLI.

Tunc accessit Mater filiorum Zebedæ cum filiis suis adorans, & petens aliquid ab eo. Mat. 20. 7. 10. Non sine ratione mulier hæc adorans petit aliquid à Christo. Causam dat D. Th. Adorans, ait, quia cum humilitate petit, sciebat enim quod Deo places semper humilis deprecatio; nam oratio quidem efficax est, nobisque impetrat quæ postulamus, si tamen humilitati conjuncta fuerit, *tr. 31. d. 14.*

Tunc accessit Mater filiorum Zebedæ cum filiis suis adorans, & petens aliquid ab eo. Esset justum, quod sicut diligenter parentes curant captare occasionem aliquam mediorum temporalium pro filiis suis, attenderent ut obtinerent veras divitias virtutum per bonam educationem, pro qua maxime solliciti esse deberent, *tr. 23. d. 1.*

Dic ut hi duo filii mei, unus sedeat ad dextram meam. Si boni parentes velint videre filios suos cum quiete, & prosperitate sedere, procurent solum ut sint boni, quia afflictiones morique temporalis proveniet eis in oculis propriis, ex malo exemplo, & impia parentum vita, *tr. 32. d. 3.*

Nescitis quid petatis. Mater postulaverat, & tamen filii redarguuntur, quia filii Matri persuaserant, ut peteret. Nil falsum potest imponi Deo, cui omnia patent; qui quoque in judex manifestabit abscondita cordium, *tr. 41. d. 14.*

FESTUM S. LAURENTII MARTYRIS.

Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit. Isa. 12. 7. 24. Apertissime Christus in præsentis grano frumenti comparatur, nam granum frumenti, ut ait Alb. Magnus, inter grana cibo naturali convenientia, solum perfectum est: figura columnæ; colore rubrum: qualitate magnum: in substantia purum: complexione conveniens ad substantiam nutriendam: dulce ad gustum: præstans, & adhaerens membris ad nutrimentum. Sic & Christus solus perfectus est cibus animarum, de quo vide *tr. 26. per 101.*

Nisi granum frumenti. Christus rectè dicitur granum frumenti, duplicem ob causam, tum ut patiat, ac moriatur, tum ut nos nutriet; ex quo colligitur correspondentia sacramentum inter, & passionem, cujus illud extitit fructus. Ut igitur in Eucharistia eum fructum participemus, passionem meditemur, *tr. 26. d. 36.*

Dispersit, dedit pauperibus. Præclaræ fuerunt D. Laurentii prærogativæ, & virtutes; docet enim magnam eleemosynæ præstantiam. De qua vide integrum *tr. 24.*

Laurentius ingressus est martyrium, & confessio est nomen Domini Iesu Christi. Quanto crudelius tormenta cruciabant, tanto lætiores se exhibebat; non modicum per hoc insignis hic Christi Martyr fidem nostram corroboravit; Martyrum enim in tormentis consolationes, & ingens eorum pro fide patiendi aviditas, evidens est veræ fidei testimonium, *tr. 29. d. 20.*

FESTUM ASSUMPTIONIS B. VIRGINIS Mariæ.

Veni Iesus in quoddam castellum. Luc. 10. 7. 38. Si cætera Virginis Deiparæ festa valde sunt gloriosa, hoc præ cæteris excellit, siquidem hodie coronam accipit omnium bonorum, quæ in aliis digna promeruit. Totum hodiernum festum gloriam spirat proveniente ex gaudia illa invitatione, quæ Christus dilectam sibi Matrem ad coelum invitavit. Occasione cujus hic agi potest de invitatione qua Christus electos advocabit, *tr. 41. d. 25.*

Et Mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum suam. Non sine ingenti mysterio Martha hæc mulier dicitur, non autem Maria. Morali ter illud explicandū suscipio: nam cum Martha representaret corpus B. Dei Genitricis, quæ Deum utero suo excepit, optimè dicitur mulier, ut omnibus sit apertum, quod hæc suprema Regina in sua persona, ac corpore, quid humanum, & non Divinum extitit; sicque præcinderetur error aliquorum hæreticorum, qui perfide existimant B. Virginem esse personam Divinam. At Maria quæ præcellas Deiparæ virtutes præfigurabat, non scribitur mulier, ut cunctis sit notum, quod hæc Angelorum Regina in suis virtutibus, ac dotibus, maxime verò virginitate quid coeleste habuerit, & Divinum; quo tamen non obstante excellentissima fuit in humilitate, clarè suo exemplo probans, quod quanto quis majori lumine à Deo est præditus, Deoque vicinior factus, gratiisque divinis, & favoribus auctus, tanto ma-

magis se humiliat, suum quis nihilum agnoscit, *tract. 32. disc. 18.*

Es mulier quaedam Martha nomine excepit illum in domum suam. Euthymius existimat, quod hoc castellum erat utriusque sororis. Ioannis enim 11. n. 1. appellatur hoc castellum Marię, & Marthę sororis ejus. Cur ergo de sola Martha dicitur, quod Dominum excepit in domum suam? Respondetur: Martha virgo erat pia, & religiosa femina, ut eam appellat D. Aug. *ser. 27. de verbis Dom.* at Magdalena quamvis iam peccatorum suorum obtinuerit remissionem: *Remittuntur ei peccata multa.* Luc. 7. nu. 48. tamen hæc illa recogitans, & aliunde considerans eximiam Christi puritatem non audebat ipsum in propriam domum recipere. Hæc est pia contemplatio D. Vinc. Ferrer. *ser. 1. de Assumpt.* ubi ait, quod hoc Castellum in quod Christus intrat, significat B. V. Mariam, cui assimulantur illi, qui Christum per Sacram. Altaris recipiunt. Si ergo Magdalena tot lachrymis, tanta contritione, tantaq; indulgentia à Christo obtenta, non audebat ipsum recipere in propria domo, quomodo presumimus hunc sacratissimum panem, sine magna contritione, ac peccatorum detestatione comedere? *ser. 26. d. 28.*

Es mulier quaedam Martha nomine excepit illum in domum suam. Domus utriusque sororis erat, & tamen adeò sanctè, ac uniformiter vivebant, ut id quod sub unius potestate erat, esset quoque sub alterius; ac proinde Christus hanc domum libenter ingrediebatur. Ad eundem modum sacramentaliter Christus libenter ingreditur animas pacificas: Sacramentum enim hoc, utpotè unionis, & pacis symbolum, discordes rejicit, & *ser. 26. d. 19.*

Es mulier quaedam Martha nomine. Optimè & prudenter faciunt hæc duę sorores excipiendo Christum in domum suam, grataque illi deferendo obsequia: quocirca angustiarum tempore tantò possunt illum majori accedere, & rogare fiducia, sicut reipsa rogavit Lazaro infirmante. Ecce quis fructus subsidii, & compassionis in pauperes, *ser. 24. d. 6.*

Hæc erat soror. Sorores hæc duę unanimiter recurrunt ad Christum. Martha significat opera corporalia, Maria spiritualia: utrique Deo servire debemus, cum ab illo habeamus non animam tantum, sed & corpus. Quoad animam, servire possumus bono exemplo; per hoc enim lucratur proximum, *tract. 27. d. 1.* quoad corpus verò per opera misericordię corporalia, & elemosynam, *tract. 24. disc. 2.*

Martha autem satagebat circa frequens ministerium. Verum quidem est, quod D. inquit Aug. *ser. 26. de verb. Domini.* O Beati, qui Christum in domum propriam suscipere meruerunt: sed non est, quod desuper tristemur, aut conqueramur quasi nobis hæc non fuisse facta gratia: Nam non abstulit nobis hanc dignationem. Nam ut hoc, & nos illi exhibere possemus obsequium se in persona pauperis nobis proposuit dicendo: Quod uni ex minimis meis fecistis mihi fecistis, *ser. 24. d. 15.*

FESTUM SANCTI BARTHOLOMÆI APOSTOLI.

Elegit duodecim ex ipsis, quos Apostolos nominavit. Ecce tibi, duodecim Dñ. elegit Apostolos pro opere maximo, nempe Evangelii sui prædicatione: sed mirum quod homines elegerit adeò rudes, & ignaros; sed hoc non sit tibi mirum, altissimo enim id ipsi in consilio factum est, etenim hoc veritatem fidei nostrę evidenter probat, *ser. 29. disc. 17. 21.*

Elegit Bartholomæum. Bartholomæum ad munus elegit Apostolicum, ut homines doceret viam salutis, vitia eradicaret. Bartholomæus vocationi nevitquam resistit, & factis egregiis munus suum ritè perfecit, sed merces ejus fuit excoctio; nec tamen in hoc gravi periculo vitæ quidquam omisit, multò minus Paganorum curans excoctiones, & ludibria, insigne nobis præbens exemplum, docens nos ut insultibus, & derisionibus nos à Christo seducuntibus, surdas præbeamus aures, tantò in virtute ardentiores, quanto magis imperimur, *ser. 25. d. 5.*

Elegit Bartholomæum. Omni sanctitate conspicuum, qui enim debebat mundi vitia corrigere, ab illis omnino conveniebat ut esset immunis, essetque exemplar, & idea virtutis, qui caput debebat esse Christianæ cujusdam communitatis; siquidem subditi ad talis capitis exemplum, oculum semper habent directum, *ser. 27. d. 5.*

Elegit Bartholomæum. Bartholomæus ad fastigium dignitatis sacerdotalis evectus, laboribus non pepercit, dignitatem suam, pro animarum salute exactam gerens curam, maxime nobilitans, probè sciens se per ministerium sacerdotale non ad otium, sed ad labores esse vocatum, *ser. 22. d. 33.*

Elegit duodecim ex ipsis, quos Apostolos nominavit. Observa textum, & binos simul scriptos advertes: causam nobis allegat D. Palsch. *lib. 6. in Mass.* Bini ponuntur, inquit, ut charitas in eis gemina, Dei videlicet, & proximi, quam prædicaturi erant, passercet. Ut

ita charitatem quam verbo prædicaturi erant, incessu, & actione ostenderet. Plus enim persuadent opera, quam verba, *ser. 27. d. 2. 3.*

FESTUM SANCTI MATTHÆI APOSTOLI.

Pro hoc festo, sicut & pro Festis S. Michaelis Archangeli, SS. Apostolorum Simonis, & Judæ, vide integros Tractatus, vigesimum secundum de Ecclesiasticis: particulariter autem pro festo S. Michaelis Archangeli tractatum vigesimum septimum, de bono, & malo exemplo, sicut & scandalo. Item pro festis Apostolorum *tr. 29. de fide*, ex iisque feligat quisque, quod sibi magis arriserit, quia hisce festis assignata Evangelia aliam discurrendi non præbent materiam, quæ in hoc opere contineatur, amplissima autem in assignatis habetur tractatibus.

FESTUM OMNIUM SANCTORUM.

Videns Iesus turbas, ascendit in montem. *Matth. 9. v. 1.* Proponit nobis hodie S. Mater Ecclesia sub typo turbarum Christum sequentium, dum in montem ascenderet, altitudinem, & sanctitatem suę doctrinæ, quæ plurimos habuit sequaces eosque sanctos effecit, non obstante quod virtus quam suadet, naturę nostrę corruptę adversetur; econtra verò quod sectæ prophanę multos habeant sectatores, mirum non est, cum omnem carnem, & sensui permittant libertatem, *tract. 29. d. 23.*

Videns Iesus turbas, ascendit in montem. Ascendit Christus in montem, & tu mi Christiane, hodie tibi persuade, tecum Christum ascendere Tribunal, rationem suę legis à te expostulantem, tuamque ex ipsis Sanctis convincentem ignaviam, per rigorosissimum examen quod nobiscum instituet, in reddenda ratione bonorum gratiæ, naturę, & fortunę, &c. *tract. 41. d. 13.*

Et aperiens os suum, docebat eos: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum. Inter ceteras beatitudines, pauperes spiritu, primum locum obtinent; causam hujus dat D. Aug. *lib. de ser. Dom.* Rectè hic intelliguntur pauperes spiritu, humiles, & timentes Deum, id est, non habentes inflatum spiritum. Nec aliunde incipere oportuit beatitudinem, siquidem perveniunt ad summam sapientiam. Initium autem sapientię timor Domini quoniam contritio initium omnis peccati superbia scribitur. Ab humilitate in beatitudinibus exorditur Dominus suum sermonem, quia in illis perveniendum est ad summam sapientiam; & ut edificium magis excreseat, in humilitate debet fundare suas radices, *tract. 32. d. 2.*

Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum. Superbia est morbus mentis; nam per illam homo infirmatur, ut se ipsum ignoret. Dominus volens hominem sanare, & restaurare ad beatitudinem, primum illi objicit humilitatem, (quæ hic intelligitur per spiritus paupertatem) per quam homo se suamque vilitatem recognoscit; & hanc ponit in primo limine inter beatitudines; primus enim gradus ad magna, ac sublimia est, ut homo seipsum agnoscat, suamque conditionem, ac qualitatem sciat mensurare, ac demereri, *ser. 32. d. 10.*

Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum. Inter eximias virtutes, ac insignes benedictiones, pauperes primi veniunt in Christi sermone. Sed unde pauperibus tantus decor, & nobilitas? Non aliunde, nisi ab ipsamet Christi Divinitate. Valdè enim ingentis, proprius, ac peculiaris est affectus Dei in pauperes dejectos, ac humiles, ut primi benedictionem habeant ab ore Christi; humilitas siquidem Deum in animas hominum attrahit, *ser. 32. d. 6.*

Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Christus hic mites beatos appellat, quia ut ait. Climacus grad. 24. Mansuetudo est Magistra gaudii, imitatrix Christi, calitum proprietatis, vinculum, & nodus dæmonum, scutum adversus amaritudinem, seu animi acerbitatem. In cordibus mansuetorum requiescit Dominus, anima autem turbata nidus est Diaboli. Exercetur autem hæc virtus maxime in tolerantia injuriarum, ex qua prædicti resultant fructus, prout videre est, *ser. 5. d. 9.*

Beati mites. Non credas, omnibus hanc esse virtutem. Illi enim verè dicuntur mites, qui cum possint vindictam sumere ab offensoribus, non tamen sumunt, sed cor erga suos gerunt blandum, & pacificum, *ser. 36. d. 6. 7. 10. 11. 14. 15.*

Quoniam ipsi possidebunt terram. Tangit hic Dominus magnam efficaciam mansuetudinis, prout videre est in Davide, qui per hanc virtutem omnes sibi tribus subjecit: insuper & hac virtute suos armavit Apostolos, ut totum mundum subjugaret Evangelio; hoc autem egit, dum eos misit sicut oves. Nec major vis animos sibi subicit quàm tolerantia calumniarum, & irrisionum; unde sequacium Christi proprium est, esse scopum irrisionum, &c. *ser. 25. d. 1. 6. 7. 8.*

Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur; de hac virtute, ejusque exercitio, fructibus, & modo, vide Tractatum vigesimum quartum per totum.

172

2

116

005646529